www.e-rara.ch

Biblia Sacra Hebraice, Chaldaice, Graece & Latine

Arias Montano, Benito

Antverpiae, 1569-1573

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Bibl 27-34

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-77665

[Band 8]

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

Bib 33.34

NOVVM

TESTAMENTVM GRAECE

Cum vulgata interpretatione Latina Græci contextus lineis inſerta: Quæ quidem interpretatio, cùm à Græcarum dictionum proprietate diſcedit, ſenſum, videlicet, magis quàm verba exprimens, in margine libri eſt collocata: atque alia BEN. ARIÆ MONTANI HISPALENSIS operâ è verbo reddita, ac diuerſo characterum genere diſtincta; LOVANIENSIVM verò Cenſorum iudicio & totius Academiæ calculis comprobata; in eius eſt ſubſtituta locum.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

HVIVS *operis, atque adeò eorum omnium quæ in ſacro hoc* APPARATV *continentur, qui ordinem, rationemq; omnem cupit cognoſcere, is tum eam quæ proximè ſequitur, tum verò eas omnes eiuſdem* MONTANI *Præfationes, quæ quidem ſingulis ſunt annexæ libris, attentè perlegat. huius enim minimi ſanè laboris neminem vnquam pœnitebit.*

ANTVERPIÆ
Excudebat Chriſtophorus Plantinus
Regius Prototypographus.
M. D. LXXII.

BENEDICTI ARIÆ MONTANI HISPALENSIS, IN NOVI TESTAMENTI GRÆCI LATINAM INTERPRETATIONEM E VERBO EXPRESSAM AD CHRISTIANVM LECTOREM PRÆFATIO.

CVM nihil in nobis ſit, quod Chriſtianæ Reip. iamdiu non conſecrauerimus: meritò omnem ſtudiorum, actionumque noſtrarum rationem, ad publicam vtilitatem ſemper referendam eſſe duximus. Cuius quidem rei præter officij noſtri conſcientiam, qua fruimur, Deum etiam ipſum teſtem appellamus: quem nihil omnino, quantumuis mentis humanæ tenebris obuolutum, & in deprauati hominum ingenij latebris deliteſcēs, vnquam latere poteſt; & qui, non ſolùm, eorum quæ aut dicta, aut facta ſunt, verùm etiam eorū quæ in mentē hominibus veniunt, teſtis eſt & iudex. Cùm verò ex ſacroſancta eius doctrina didicerimus, nihil lucis nobis ineſſe quod eius beneficio acceptū referre non debeamus: atque adeò, cùm eius etiam præceptis moneamur, vt qua in re fratribus prodeſſe poſſumus, iiſdem noſtra ope & auxilio nunquam deſimus: vtique elaborandum eſt nobis, vt quod quiſq. donum à ſummo illo rerum omnium opifice acceperit, id & diligenter, & fideliter cum cæteris communicet. Quod quidem in primis nobis ſemper fuit propoſitum. Pro ea enim, ſi qua in nobis eſt, doctrina (quæ quidem quàm ſit exigua ingenuè agnoſcimus) Chriſtianæ Reip. vtilitati, propenſo animo, ac totis, quod aiunt, viribus, noſtris laboribus ſemper conſultum eſſe voluimus. Qua in re non propriæ exiſtimationis & honoris, verùm communis Chriſtianorum vtilitatis rationem habuimus. Atque hac de cauſa non multum laborauimus ad quot & quàm magnos viros noſtri labores peruenturi eſſent, ſed an ex iis aliquod emolumentum Chriſtiani homines percipere poſſent. Hac enim in parte, neque huius neque illius gratiæ aut dignitati inſeruientes, humilioribus æquè ac potentioribus, & tam iis qui indigent vt nutricum more manſum eis in os inſeratur, quàm iis quibus ſolidior cibus præbendus eſt, nos deuinctos eſſe agnoſcimus; ſiquidem omni hominum generi abundè à nobis ſatis fieri cupimus. quocunque enim tempore, aut quacunque in re aliquid Chriſtianis vtile à nobis præſtari poſſe intelligemus, nullis neque laboribus neque vigiliis vnquā parcemus. Cùm igitur noſtram illam diligentiam (patere, Lector, & concede, vt hoc vocabulo noſtram illam operā nominemus) in veteri Teſtamento ex Hebraica veritate in Latinam linguam conuertendo (quæ interpretatio in illo ſacrorum Bibliorum regio apparatu conſpicitur) omnium eruditorum ſuffragio probatam eſſe conſpiceremus: doctiſſimorum Theologorum ſententia idem à nobis in Nouo Teſtamento præſtandum eſſe intelleximus, nempè vt omnia ad Græci contextus phraſim expenderentur. Hac enim ratione pariter adiuuari poſſunt ii qui ex Græcis theſauris noua, atq. ii qui ex Hebræis vetera proferre parant. Quamuis enim hac tempeſtate multò plures Theologos Græcè quàm Hebraicè doctos in Europa paſſim reperias: attamen nec etiam eorum exiguus eſt numerus qui neutram linguam tenent: qui cùm videant harum linguarum cognitionem non ſine magna difficultate acquiri poſſe;

ne earum fructu omnino careant, vtriusque idiotismis (quos vocant)id est, loquendi proprietatibus libentes assuescere, easque sibi familiares reddere percupiunt : vt hoc modo vtriusque idiomatis vim multò minori negotio consequantur. Sed vt tandem ad rem veniamus,vulgatam illam Noui Testamenti interpretationem, qua iam multis sęculis, & etiamnum vtitur Romana Ecclesia, cæteris quæ hodierno die extant omnibus semper anteponendam duximus. Hæc enim sine dubio,& grauissima & tutissima omnium est. Cùm verò interdum orationis difficultas postulabat, vt ab ea recederetur : id ita à nobis est præstitum, vt non eam corrigamus, cæterisue postponamus, sed potius aliarum adiumento eam explicemus. Idque cùm in veteri Testamento faciendum esse duximus, tum verò maximè in nouo,in quo Græca in Latinam linguam maiori cum proprietate, quàm è cæteris linguis, conuerti potuerunt. Nam hæc duo linguarum genera cognatione quadam & affinitate quodammodo inter se coniunguntur. Accidit tamen interdū vt Greca phrasis nimiùm à Latini sermonis proprietate discedat. Tunc ita sententiæ rationem habuimus, vt Græca molliori & faciliori locutione, prout res postulare videbatur, reddiderimus. Atque hac de causa multò facilius fore putauimus, vulgatam editionem in nouo Testamento ad verbum Græco contextui annectere, quàm eam Hebraico inserere. Hebraici enim sermonis proprietatem plurimùm à Latina locutione distare palàm est: Græci verò non item. Atque ideò qui in Hebraicis verbum pro verbo Latinè reddere studet,is necesse habet magnam copiam idiotismorum comparare. Alioqui Latinis qui Hebraicè nesciunt, Latina obscuriora dabit, quàm si iisdem mera Hebraica offerret. Ea verò quæ ex Græcis de verbo redduntur, quamuis parùm aut nihil cum soluta oratione Latina habent commune; cum poëtica tamen locutione non ineleganter subinde conueniunt. Cùm igitur nullo maiori studio teneamur, quàm vt studiosorum vtilitati consulamus, & eorum studia quantum per nos præstari potest, promoueamus : atque vt doctissimis viris, quorum honestissimo desiderio non potuimus non satisfacere, hac etiam in parte morem geramus: ad exemplum eius laboris quem sumpsimus in examinanda veteris Testamenti interpretatione à Sante Pagnino conscripta,in nouo etiam Testamento vulgatam editionem in studiosorum gratiam Græco contextui inseruimus, & Græcam phrasim Latinè ad verbum reddidimus. qui labor eruditis, vt opinor, non ingratus, rudioribus verò non solùm vtilis, verùm etiam necessarius erit. Qui enim ex fontibus vtriusque linguæ, Hebrææ scilicet & Græcę, tantum haurire cupit quod ei satis sit ad sacræ scripturę libros intelligendos, huc accedat. Poterit enim, si saltem mediocrem adhibeat diligentiam, intra decem menses, aut etiam citiùs vtriusque sermonis Græci & Hebraici cognitionem haud exiguam consequi. His quoque accedit multorum locorum interpretatio, quæ vulgatę editioni addita ad sententiæ explicationem plurimùm confert. Itaque nostram noui Testamenti Latinam interpretationem inter Græci contextus lineas describendam curauimus, vt quęlibet dictio Latina suæ Græcę subscriptæ responderet. Cùm verò vulgata nõ à sententia quidem (id enim nusquam ferè accidit) sed à dictionum Græcarum proprietate recedit, ea suis characteribus, hoc est, Romanis in margine collocata, nostram interpretationem ad verbum redditam, Italicis characteribus, in illius locum substituimus; ita vt integram vulgatam reliquerimus, &

mus, & Greca de verbo expreſſerimus. Prætereà vt linguæ Græcæ tironibus adiumento eſſemus, & eos moleſto labore ſubleuaremus, difficiliora themata verborum Græcorum à nobis in margine adnotata ſunt. Cùm verò tanto oneri noſtros humeros impares eſſe cognoſcamus, atque ideò ipſi nobis de noſtra induſtria non tãtum polliceamur, quin interdum minùs aptè aut concinnè quàm par fuit aliquid nos enuntiaſſe fateamur: tuum certè erit, Lector, noſtris laboribus ita fauere, vt æquum te iudicem, hac in parte præbeas. neque enim laudem, cuius nunquam fuimus cupidi, nobis tribui, ſed veniam concedi poſtulamus, ſi qua in re omnibus non ſatisfecerimus. Neque etiam dubitamus quin hic quædam fortaſſis occurrant, ex quibus aliquis primo aſpectu offenſionem accipere poſſit: atque ideò aliqua de totius noſtræ interpretationis ratione hoc loco ſubijcere non pigebit, quibus inſtitutum noſtrum aperiemus, & eorum quę à nobis, hoc potiùs modo quàm illo prolata ſunt, rationem ſimul reddemus. Ac primùm quidem nobis propoſitum non fuit vulgatam ac veterem editionem corrigere, aut emendare: eam enim, vt ſuprà diximus, cęteris omnibus ſemper pręferendam duximus, ſi modò integra illa quidem & incorrupta haberi poſſit: ſed noſtrum fuit inſtitutum Græcam phraſim quàm aptiſſimè exprimere. Prætereà hoc quoque, candide Lector, te admonitum volumus, occurrere interdum verba aliqua quæ non ſolùm tempore, ac modo, verùm etiam voce ipſa in noſtra hac interpretatione mutata ſunt. Quod quidem ad alterutrum ex duabus hiſce rationibus, aut ad maiorem, ſcilicet, veteris editionis explicationem, aut ad ſupplementum ſententiæ in Græca lectione obſeruatæ referri volumus. Sæpè enim accidit, vnius Græci vocabuli vim non poſſe vna altera Latina dictione propriè explicari, ſed duas, aut etiam plures dictiones Latinas ad exprimendam Græcæ illius vocis proprietatem requiri. Id cùm occurrit, vetus illa editio vnicam vocem Latinam adhibet, quæ vnicam illam Grę-cam reddat: nos verò cùm videamus id non ſatis commodè fieri, neque vnica illa dictione Latina Græcum illud vnicum vocabulum explicari, aliud apponimus, quod quidem coniunctum cum eo quod habetur ex vulgata in margine, planiorem omnino, ac faciliorem reddit ſenſum. Exempli gratia: Legitur apud Paulum ad Epheſ. 4, 19. ἀπηλγηκότες, quod vetus interpres vertit, *deſperantes*, idque rectiſſimè: nos verò adiecimus, *dedolentes*: vtrumque enim ſi attentiùs conſideretur, verbi Græci naturam & vim explicat: vt ex doctorum virorum conſcriptis in D. Paulum commentariis, apertiùs cognoſci poterit. Quædam verò Græca verba conſultò reliquimus, qualia ſunt illa: *Presbyter*, *diaconus*, atque his ſimilia; non quidem quòd ea ſint dilucidiora iis quæ leguntur in veteri editione; ſed vt doceamus indoctos, & imperitos calumniatores, huiuſmodi voces à ſacroſancta Romana Eccleſia, non temerè, vt ipſi volunt, fuiſſe vſurpatas, nimirum quæ in ſacris libris frequentes occurrant. Interdum etiam quędam mutauimus, non quòd ea meliùs à nobis reddi poſſe exiſtimaremus, ſed vt nobis ſemper ſimiles eſſemus in reddendis vbique ad verbum Grecis dictionibus. Ex qua vertendi ſimilitudine & conſtantia, explicatio Lectoribus ex multorum locorum collatione facilior erit. Verbi gratia, licet hæc dictio προσευχαὶ *orationem* etiam ſignificet, & ideò vetus interpres, cui ſatis eſt textus Greci ſententiam reddere, interdum *preces*, interdum *orationem* reddat: nos, noſtri inſtituti ſeruandi gratia, vbique *preces* vertimus. Quod quidem obſeruauimus

uimus etiam in verbis *Auctoritas* & *Poteſtas*, atque in aliis compluribus. Nonnunquam etiam, vt quædam dilucidius diſtinguerentur & explicarentur, nonnulla mutauimus, quæ alioqui non ita aptè & commodè explicari poſſe videbantur: exempli cauſa, δύναμις Latinè reddi ſolet, *virtus*: nos *efficacitatem* vertimus: non quòd *virtus* ſignificet aliquid diſtinctum, aut diuerſum ab *efficacitate*: ſed quia dictio hæc *virtus* Latinè enuntiata, reſpõdet duabus his vocibus Græcis δύναμις & ἀρετὴ, quarum dictionum ſignificationes nihil habent inter ſe commune, ſed earum altera planè quid diuerſum ab altera ſonat. quoties igitur δύναμιν reperimus, *efficacitatem* vel *efficientiam* vertimus. *Potentia* enim Latinè aliud eſt. Illud etiam quenquam latere nolumus, nos vt verbi Græci veram & germanam ſignificationem, ac ἐνεργείαν redderemus, coactos interdum fuiſſe nouis & fictis vocabulis vti (quæ licentia nobis, vt opinor, concedenda eſt) vt illud ad Philipp. 3, 4. πεποίθησιν quod *confiſibilitatem* vertimus, id eſt, arrogantiæ, & confidentiæ materiam, vt diſcrimen conſtitueremus inter πεποίθησιν, & confidentiam: hæc enim vitium eſt, & apud Latinos plerumque in malam partem ſumitur: & ab hác Apoſtolus erat omnino alienus. Articulos Græcos Latinis pronominibus aliquando expreſſimus, nempe cùm aliquid ſignificanter indicant. Atque hac etiam in parte, vt in cæteris quas commemorauimus, veterem interpretem ſecuti ſumus. Is enim, prout res poſtulare videbatur, eodem modo articulos reddidit; vt 2. Petr. 2, 22. τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, habet: *Illud veri prouerbij*. In iis verò locis, in quibus ſententia erat, alioqui per ſe clara & euidens, articuli interpretationem omiſimus. Illud autem omnibus Græcæ linguæ peritis notum nos etiam conſtanter aſſerimus, nempe articulorum vſum vnam ex potiſſimis, & ſignificantiſſimis linguæ Græcæ partibus eſſe: adeò vt Latinus ſermo eorum proprietatem non dicam imitari; ſed ne vix quidem vllis verbis aſſequi queat. Ac multò etiam minus illam temporum in coniugationibus verborum, vbertatem, & præſertim illum Participiorum leporem, & admirabilem quandam vim Aoriſtorum & Futurorum. Facti enim alicuius præteriti Participia propriè reddi nequeunt, niſi cum verborum ambage, & impropria quadam tranſlatione, quæ plerumque Græcam phraſim labefactat. Quod cùm ſæpiùs animaduerteret vetus interpres; ea tempora, ſi modò id per Latini ſermonis rationem licebat, aliis Latinis verbis reddidit: ſin minùs, omiſſis verbis Græcæ locutionis, eius ſententiam Latinè expreſſit: ita vt ſæpius eius interpretatio, non ad verbum, ſed ad ſententiam accipienda ſit. At verò cùm à nobis id negotij ſuſceptum eſſet, vt & Latinè, & quàm aptiſſimè omnia ad Græcæ locutionis proprietatem expenderentur, Græca Participia Latinis expreſſimus, vt hac ratione verbum verbo, & modus modo reſponderet. Cuius verò temporis illa Participia ſint, ſatis admonuimus, cùm vulgatæ editionis verba, quæ id demonſtrant, in margine collocauimus. Pleraque ſunt alia, ac penè infinita quæ ex lingua Græca minùs feliciter in Latinam conuerti poſſunt, ſiquidem pondus, ac vis Græcæ dictionis reddenda ſit. Quam ob rem quod ſacræ Scripturæ ſtudioſis de diſcenda Hebraica lingua, ſaltem quod ad intelligendas temporum, ac modorum varietates, ac proprietates ſatis ſit, conſilium damus; idem in Græcis quoque capiendum, admonemus, & ſtudioſos omnes vt id faciant, quantùm poſſumus, hortamur. Certò enim affirmamus nunquam fore, vt ipſos huius laboris pæniteat. Neque ad eam rem no-

rem noſtros labores inutiles ſore credimus. Nec dubitamus quin piis viris, ac veræ diſciplinæ cupidis, quorum conſilio nos & hortatu tot & tantos in hoc opere labores conſumpſimus, noſtrum hoc conſilium valdè probetur. Quod ſi ea quæ in re tam ardua & difficili præſtitimus, longè inferiora ſunt iis quæ Chriſtianæ Reip. exhibere cuperemus; tuum erit, Lector, tuis ſtudiis, & diligentia ea quæ à nobis requiri poterunt, duplici ratione compenſare: quarum altera eſt, vt huius linguæ cognitionem ita tibi compares, vt noſtra diligentia amplius non egeas. Altera, vt veterem editionem cum Græcis exemplaribus ita conferas, vt ex vtriuſque diligenti & accurata collatione ſacræ Scripturæ ſenſum, & Spiritus ſancti, à quo hæc ſunt profecta, mentem & ſententiam tandem aſſequare. Speramus verò nos, ſi modò noſtris votis annuat Deus, cuius gloriæ & honori tantùm inſeruire cupimus, aliquid edituros, quod, hac potiſſimùm in parte omnibus ſtudioſis, atque adeò toti Reip. Chriſtianæ plurimum adiumenti afferre poterit: ſiquidem nihil nobis eſt antiquius, quàm vt Deo, & Eccleſiæ, in qua nati, & educati ſumus, debita pietatis officia, quantum poſſumus, præſtemus. Ea verò mente non ſumus, vt noſtra hæc Latina interpretatio ſeparata à Græco contextu, in cuius gratiam à nobis elaborata eſt, ab aliquo vnquam excudatur: cùm hoc à multis grauiſſimis & doctiſſimis viris, qui in vertendis ſacræ Scripturæ libris extremam manum impoſuerunt, feliciter præſtitum ſit; in quorum laboribus cuiuis acquieſcendum eſſe exiſtimamus. id verò maximè cùm vulgatæ editionis vſum, vt ſuprà diximus, omni hominum generi vtiliſſimum & commodiſſimum eſſe iudicemus. Vale in Chriſto. Datum Antverpiæ. Cal. Auguſti.

S. IESV CHRISTI EVANGELII LATINA INTERPRETATIO, QVAM AD GRÆCI IDIOMATIS RATIONEM EXPENDEBAT BENED. ARIAS MONTANVS HISPALENSIS.

Euangelium ſecundùm Matthæum.

CAPVT PRIMVM.

BIBΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριςοῦ, υἱοῦ
LIBER generationis IESV Chriſti, filii 1
Dauid, filij Abraham. Abraham genuit
δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε
Iſaac. Iſaac autem genuit Iacob.
τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.
Iacob autem genuit Iudam & fra-
ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀ-
tres eius. Iudas autem genuit Phares, & Zaram de
δελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς 3
Thamar. Phares autem genuit Eſron. Eſron autem genuit
θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν
Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem ge-
ἀράμ. ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέν- 4
nuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Salmon. Salmon
νησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν 5
autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed
δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὼβὴδ
ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit
ἐκ τῆς ῥούθ. ὼβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν 6
Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salo-
δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολο-
monem ex Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Ro-
μῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥο- 7
boam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Aſa. Aſa
βοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ 8
autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Io-
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰω-
ram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham.
ρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. 9
Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.
ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.
Ezecias autem genuit Manaſſen. Manaſſes autem genuit
ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν 10
Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit
ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν 11
Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Baby-
ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυ-
lonis. *Poſt autem* tranſmigrationem Babylonis, Iechonias ge-
λῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέν- 12
nuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
νησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβαβέλ.
Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit
ζοροβαβέλ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν 13
Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. Azor autem ge-
ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέν- 14
nuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem ge-
νησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέν-
nuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem
νησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ 15
genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob
ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ 16
autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus,
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς,
dictus Chriſtus. Omnes itaque generationes ab Abraham
ὁ λεγόμενος χριςός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ 17
vſque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vſque ad tranſ-
ἕως δαβίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τῆς με-
migrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſ-
τοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς με-
migratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.
τοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριςοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.
At Ieſu Chriſti generatio ſic erat: *Deſponſata enim*
τοῦ δὲ ἰησοῦ χριςοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηςευθείσης γὰρ τῆς 18

matre eius Maria Ioſeph, *ante conuenire ipſos*, in- *antequàm conuenirent*,
μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τοῦ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑ-
uenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto. Ioſeph autem vir
ρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ 19
eius, *iuſtus exiſtens*, & *non volens eam exemplum facere*, voluit *cùm eſſet iuſtus*,
αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλή- *nollet eam traducere*,
occultè *repudiare* eam. Hæc autem eo cogitante, *dimittere*
θη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, 20
ecce angelus Domini *per ſomnium* apparuit ei, dicens, Ioſeph fili *in ſomniis*
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς
Dauid, *ne timeas* accipere Mariam coniugem tuam. *noli timere*
δαβὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ *quod enim*
nam in ea *genitum*, de Spiritu eſt ſancto. Pariet autem *natum eſt*,
γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ
filium: & vocabis nomen eius, Ieſum. ipſe enim *ſaluabit* *ſaluum faciet*
υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν
populum ſuum à peccatis eorum. (Hoc autè totum factum eſt
λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν 22
vt adimpleretur *dictum* à Domino per Prophetam, dicentem: *quod*
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· *eſt*
Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt
ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι 23
nomen eius Emmanuel: quod eſt interpretatum, No-
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ'
biſcum Deus. *Excitatus* autem Ioſeph à ſomno, fecit *Exurgens*
ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν 24
ſicut præcepit ei angelus Domini: & accepit con-
ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυ-
iugem ſuam. Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum
ναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτοῦ 25
primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum.
τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

CAP. II. β'.

At Ieſu nato in Bethlehem Iudæ, in diebus *Cùm ergo natus eſſet Ieſus*
Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις 1
Herodis regis, ecce Magi ab *Orientibus accefſerunt* *Oriente venerunt*
ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο
in Hieroſolymam, Dicentes: Vbi eſt *natus* *rex* *qui eſt*
εἰς ἱεροσόλυμα, λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν 2
Iudæorum? vidimus enim eius ſtellam in Oriente, & venimus
ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν
adorare eum. Audiens autem Herodes rex, tur-
προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς, ἐτα- 3
batus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Et congregans
ράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν 4
omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ'
eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: In Beth-
αὐτῶν ποῦ ὁ χριςὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν βηθ- 5
lehem Iudæ. ſic enim ſcriptum eſt per Prophetam:
λεὲμ τῆς ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·
Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in *principibus*
καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγε- 6
cibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat
μόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅς τις ποιμανεῖ
populum meum Iſrael. Tunc Herodes clàm *vocans* *vocatis Magis, diligenter didicit*
τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. τότε ἡρῴδης λάθρᾳ καλέσας τοὺς
Magos, *perquiſiuit* ab eis tempus *apparentis* ſtellæ. *quæ apparuit eis.*
μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. *Ite, & interrogate*
Et mittens eos in Berhlehem, dixit: *Euntes* diligen-
καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκρι- 8
ter *explorate* de puero: *cùm autem* inueneritis, renun- *&*
βῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγεί-

tiate mihi, vt & ego veniens adorem eum *Illi autem
λατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ 9
audientes regem, profecti sunt. & ecce stella quam vi-
ἀκούσαντες τ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶ-
derant in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi
δον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ
erat puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudium
ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν 10
magnum valde. Et intrantes in domum, inuenerunt pue-
μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τ οἰκίαν, εἶδον τὸ παι- 11
rum cum Maria matre eius. Et procidentes adorauerunt
δίον μετὰ Μαρίας τ μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πεσόντες προσεκύνησαν
eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt
αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν
ei munera, aurum, & thus, & myrrham. Et responso ac-
αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρημα- 12
cepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam
τισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης
viam recesserunt in regionem suam. Recessis autem
ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τ χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ 13
ipsis, ecce angelus Domini apparuit per somnium Ioseph, dicens:
αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων,
Excitatus accipe puerum & matrem eius, & fuge
ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τ μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε
in Aegyptum: & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurus est enim Herodes
εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης
quærere puerum ad perdendum eum. Is autem excitatus, accepit
ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέ- 14
puerum & matrem eius nocte, & secessit in
λαβε τὸ παιδίον καὶ τ μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
Ægyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimple-
Αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τ τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρω- 15
retur quod dictum à Domino per Prophetam, dicentem: Ex
θῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Ἐξ
Aegypto vocaui Filium meum. Tunc Herodes videns quoniam
Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι 16
illusus esset à Magis, iratus est valdè: & mittens occi-
ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖ-
dit omnes pueros qui in Bethlehem, & in omnibus finibus
λε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις
eius, à bimatu & infrà, secundum tempus quod perquisierat
αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε
à Magis. Tunc adimpletum est dictum per Ieremiam
παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ 17
Prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus, &
προφήτου, λέγοντος· φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος, καὶ 18
vlulatus & eiulatus multus, Rachel plorans natos
κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα
suos, & noluit consolari, quia non sunt. Defuncto
αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. τελευτή- 19
autem Herode, ecce angelus Domini in somnis apparuit
σαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται
Ioseph in Aegypto, dicens: Surge, & accipe
τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ 20
puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel. defuncti
παιδίον, καὶ τ μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνή-
qui quærebant animam pueri. Qui consurgens
κασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τ ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς 21
accepit puerum & matrem eius, & venit in terram
παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τ μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν
Israel. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iu-
Ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς τ Ἰου- 22
dæa pro Herode patre suo, timuit illò ire.
δαίας ἀντὶ Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν.
responsus autem secundum somnium, secessit in partes Gali-
χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τ Γαλι- Et admonitus in somnis,
Iæræ. Et veniens commigrauit in ciuitatem dictam Na-
λαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Να- 23
habitauit ciuitate quæ vocatur
zareth: vt adimpleretur dictum per Prophetas, Quòd Naza-
ζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζω-
adimpleretur quod est
ræus vocabitur. Quoniam
ραῖος κληθήσεται.

CAP. III. γ.

In autem diebus illis accedit Ioannes Baptista venit
Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνε) Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, 1
prædicans in deserto Iudææ, Et dicens: Pœnitemini: Pœnitentiam
κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τ Ἰουδαίας, καὶ λέγων, μετανοεῖτε· agite: appropinquabit
appropinquauit enim regnum cælorum. Hic enim est pronuntiatus de quo dictũ
ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τ οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς 3
est per Esaiam prophetam, dicentem:
ὑπὸ Ἡσαΐου τ προφήτου, λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, Parate
Expedite viam Domini, rectas facite semitas eius.
ἑτοιμάσατε τ ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Ipse autem Ioannes habebat indumentum suum de pilis ca- vestimentum de camelorum, lumbos suos:
αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν κα- 4
meli, & zonam pelliceam circa lumbum suum: esca autem
μήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τ ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ
eius erat locustæ & mel syluestre. Tunc exibat ad
αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. τότε ἐξεπορεύετο πρὸς 5

eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis circamuticinia regio circa
αὐτ Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος Iordanem.
Iordanis. Et baptizabantur in Iordane ab eo, con-
τ Ἰορδάνου. καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξο- 6
fitentes peccata sua. Videns autem multos
μολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν
Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum
Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα
suum, dixit eis: Gemmina viperarum, quis demonstrauit vobis Progenies
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν
fugere à futura ira? Facite ergo fructum
φυγεῖν ἀπὸ τ μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρπὸν 8
dignum pœnitentiæ. Et ne arbitremini dicere in vobismetipsis, Pa-
ἄξιον τ μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πα- 9
trem habemus Abraham. dico enim vobis, quoniam potest Deus de
τέρα ἔχομεν τ Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ
lapidibus istis suscitare natos Abrahæ. Iam enim & filios
τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ
securis ad radicem arborum posita est. adiacet. Omnis ergo arbor non
ἀξίνη πρὸς τ ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ 10
faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. iacietur.
ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. qui autem post
ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν. ὁ δὲ ὀπίσω 11
me veniens, fortior me est: cuius non sum idoneus venturus est, digna
μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ
calciamenta portare, ipse vos baptizabit in Spiritu
ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι
sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, & permun-
ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακα- 12
dabit aream suam, & congregabit triticum suum in hor-
θαριεῖ τ ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τ σῖτον αὐτοῦ εἰς τ ἀπο-
reum: at paleam comburet igni inextinguibili. * paleas autem
θήκην· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. b σβέννυμι.
Tunc accedit Iesus à Galilæa in Iorda- venit
τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τ Γαλιλαίας εἰς τ Ἰορδά- 13
nem ad Ioannem, baptizari ab eo. At Ioannes vt baptizaretur
νην πρὸς τ Ἰωάννην, τ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰωάννης Ioannes autem
prohibebat eum, dicens: Ego vsum habeo à te baptizari, Ego à te debeo
διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ei:
& tu venis ad me? Respondens autem Iesus dixit ad
καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς 15
eum, Sine interim: sic enim decens est nobis implere omnem iu-
αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δι- modò:
stificationem. Tunc dimisit eum. Et baptizatus Iesus, ascendit decet nos
καιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη iustitiam.
statim de aqua. Et ecce aperti sunt ei cæli, & dimisit
εὐθὺς ἀπὸ τ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ autem
vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & ve- confestim
εἶδε τὸ πνεῦμα τ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχό-
nientem super eum. Et ecce vox de cælis, dicens: so.
μενον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· 17
Hic est filius meus dilectus, in quo complacui. mihi
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

CAP. IIII. δ.

Tunc Iesus actus est in desertum à Spiritu, ductus est
Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τ ἔρημον ὑπὸ τ πνεύματος, πει- 1
vt tentaretur à diabolo. Et ieiunans dies quadra- cùm ieiunasset quadraginta diebus
ρασθῆναι ὑπὸ τ διαβόλου. καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαρά- 2
ginta, & noctes quadraginta, postremum esuriit. quadraginta noctib⁹, postea
κοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.
Et accedens ei tentator, dixit: Si filius es Dei, ei:
καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τ θεοῦ, 3
dic vt lapides isti panes fiant. Ille autem respondens, Qui
εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται). ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, 4
dixit: Scriptum est, Non in pane solo viuet homo, sed
εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ'
in omni verbo exeunte per os Dei. quod procedit de ore
ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
Tunc assumit eum diabolus in sanctam ciuitatem, assumpsit
τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τ ἁγίαν πόλιν, 5
& statuit eum super pinnaculum templi: Et dixit ei: Si
καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τ ἱεροῦ· καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ 6
filius es Dei, dejice teipsum deorsum. Scriptum est enim, Quia ange- Mitte te
υἱὸς εἶ τ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέ-
lis suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne
λοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σου, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μή
forte impingas ad lapidem pedem tuum. Ait illi offendas
ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τ πόδα σου. ἔφη αὐτῷ 7
Iesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.
ὁ Ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τ θεόν σου.
Iterum assumit eum diabolus in montem excelsum assumpsit
πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν 8
valde; & ostendit ei omnia regna mundi, &
λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τ κόσμου, καὶ
gloriam eorum: & dicit ei: Hæc omnia tibi dabo, dixit
τ δόξαν αὐτῶν· καὶ λέγει αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω, 9
si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus:
ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 10

Vadé *Abi post me* satana. scriptum est enim, Dominum Deum tuum
ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου
reliquit adorabis, & illi soli seruies. Tunc *dimittit*
προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. τότε ἀφίησιν 11
eum diabolus, & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.
αὐτὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.
Cùm audisset *Audiens* autem Iesus quòd Ioannes traditus esset, secessit in
παραδίδωμι ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς 12
Galilæam: Et *relinquens Nazaret, veniens commi-
relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit τὴν γαλιλαίαν· καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκη- 13
grauit in Capharnaum maritimam, in finibus Zabulon &
σεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ
quod dictū est Nephthalim: Vt adimpleretur *pronuntiatum* per Esaiam Prophetam,
νεφθαλείμ· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, 14
dicentem, Terra Zabulon & terra Nephthali, viam maris,
λέγοντος· γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, 15
trans *vltra* Iordanem Galilæa gentium: Populus *sedens*
qui sedebat πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθήμενος 16
in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione *& vmbra*
vmbræ ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα· καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ
inde mortis, lux orta est eis. Ex *tunc* cœpit Iesus
θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς 17
prædicare, & dicere, *Pœnitentiam: appropinquauit* enim regnum
Pœnitentiam agite: appropinquabit κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν
cælorum. *Circum*ambulans autem Iesus iuxta mare
οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς 18
qui vocatur Petrus, Galilææ, vidit duos fratres, Simonem *dictum Petrum,*
γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον,
rete & Andrean fratrem eius, mittentes *verriculum* in
καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν
mare: (erant enim piscatores.) Et ait illis, Venite post
θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω 19
me, & faciam vos piscatores hominum. Illi *autem* continuò *dimit-
fieri At relictis retibus μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέν- 20
tentes retia, secuti sunt eum. Et procedens inde,
τες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, 21
vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem
εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην
fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum,
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν,
reficientes *resarcientes* retia sua: & vocauit eos.
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.
Illi autem statim *dimittentes nauiculam & patrem suum,* se-
relictis retibus & patre, οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκο- 22
cuti sunt eum. Et circuibat totam Galilæam Iesus,
περιάγω λούθησαν αὐτῷ. καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, 23
docens in synagogis eorum, & prædicans Euange-
διδάσκων ἐν τοῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέ-
languorem, lium regni: & sanans omnem *morbum,* & omnem
λιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
opinio infirmitatem in populo. Et abiit *auditio* eius in totam
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην 24
Syriam. & obtulerunt ei omnes malè
τὴν συρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, habentes, variis *morbis, & terminibus comprehensos, & dæ-*
ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις, καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαι-
moniacos, & lunaticos, & paralyticos: &
μονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικοὺς· καὶ
curauit eos. Et secutæ sunt eum turbæ mul-
ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ- 25
de tæ de Galilæa, & Decapoli, & Hierosolymis, &
λοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ
Iudæa, & trans Iordanem.
ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

CAP. V. ε'

Videns autem turbas, ascendit in montem: & *sedente*
cùm sedisset, accesserunt ad eum Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος 2
eo, aduenerunt illi discipuli eius. Et aperiens
αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ 2
os suum, docebat eos, dicens: Beati pauperes
στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ 3
spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.
τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
Beati *lugentes,* quia ipsi consolabuntur.
qui lugent, μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 4
παρακαλέομαι Beati mites, quoniam ipsi *hæreditabunt* terram.
μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. 5
possidebunt Beati *esurientes & sitientes* iustitiam, quoniam
qui esuriunt & sitiunt μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι 6
ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi *miseri-*
misericordiā consequentur. αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεη- 7
cordia afficientur. Beati mundi corde, quoniam ipsi
θήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν 8
Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam *ipsi* filij Dei
θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ 9
qui persecutionem patiuntur vocabuntur. Beati *persecutione affecti* propter iustitiam,
κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, 10
διώκομαι quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cùm
ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε, ὅταν 11

maledixerint *vos,* & persecuti fuerint, & dixerint omne malum *verbum* *vobis, *vos,*
ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα
aduersum vos mentientes, propter me Gaudete & exultate,
καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, 10
quoniam merces vestra *multa* in cælis. sic enim persecuti sunt *copiosa est*
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς
Prophetas *illos* ante vos. Vos estis sal terræ. *si* qui fuerunt
προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν 13
autem sal infatuatum sit, in quo salietur? ad nihilum valet vltrà, *si* *quod si sal euanuerit,*
δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ *nisi vt mittatur foras, & conculcetur*
non etiam foras, & conculcari ab hominibus.
μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. μωραίνομαι
Vos estis lux mundi: non potest ciuitas abscondi
ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι 14
supra montem posita. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam
ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν 15
sub modio, sed super candelabrum, *& lucet* omnibus in *vt lucea t*
ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν *qui sunt*
domo. Sic luceat lux vestra coram ho-
τῇ οἰκίᾳ. οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀν- 16
minibus, vt videant vestra *pulchra* opera, & glorificent λάμπω
θρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν *bona*
Patrem vestrum qui in cælis. *Ne putetis* quoniam veni *est. Nolite putare*
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον 17
dissoluere Legem aut Prophetas. non veni *dissoluere,* *soluere*
καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι,
sed adimplere. Amen quippe dico vobis, Donec *prætereat* *transeat*
ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ 18
cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ
Lege, donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnum
τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν 19
mandatorum istorum minimorum, & docuerit sic homi- *de mandatis istis minimis,*
τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώ-
nes, minimus vocabitur in regno cælorum. qui
πους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς
autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in re-
δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βα-
gno cælorum. Dico enim vobis, *quòd si non* abundauerit *quia nisi*
σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ 20
iustitia vestra plus Scribarum & Pharisæorum, *quàm*
ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων,
non intrabitis in regnum cælorum.
οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
Audistis quia *pronuntiatum* est antiquis, Non occides. qui *dictum*
ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς 21
autem occiderit, *obnoxius* erit iudicio. Ego autem dico *reus*
δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω 22
vobis, quia omnis *irascens* fratri suo *immeritò,* *obnoxius* *qui irascitur*
ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος *reus*
erit iudicio. qui autem dixerit fratri suo Raca, *obnoxius*
ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος
erit *consessui.* qui autem dixerit Fatue, *obnoxius* erit *in ge-* *concilio.*
ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέ- *reus*
hennam ignis. Si ergo offers munus tuum ad *gehennæ*
ενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ 23
altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid ad-
θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κα-
uersum te: Relinque ibi munus tuum ante alta-
τά σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστη- 24
re, & vade priùs reconciliare fratri tuo, &
ρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ
tunc veniens *offer* munus tuum. Esto *benesentiens* ad- *offeres*
τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀν- 25 *consentiens*
uersario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè
τιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ
te tradat aduersarius iudici, & iudex te tradat
σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ
ministro, & in *custodiam coniiciaris.* Amen dico tibi, *carcerem mittaris.*
τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι, 26
non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.
Audistis quia *pronuntiatum est* antiquis, Non mœchaberis.
ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. 27 *dictum est*
Ego autem dico vobis, quia omnis *conspiciens* mulierem ad *qui viderit*
ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ 28
concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.
ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
Si autem oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, *Quòd si*
εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, 29
& proiice abs te. *confert* enim tibi vt pereat vnum membrorum *expedit*
καὶ βάλε ἀπό σου. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν
tuorum, *& non* totum corpus tuum *coniiciatur* in gehennam. *quàm*
σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. *mittatur*
Et si dextera tua manus scandalizat te, abscinde eam, & βάλλω
καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ 30
proiice abs te: *confert* enim tibi vt pereat vnum membrorum *expedit*
βάλε ἀπό σου· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν
tuorum, *& non* totum corpus tuum *coniiciatur* in gehennam. *quàm* *eat*
σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Dictum dimiserit libellum repudij.
omnis qui dimiserit
causa
dimissam
dictum
per cælum, per terram,
per Hierosolymam,
per caput tuũ
μέλας
Est, est, his abundantius est, dictum
ἀκούω
resistere
si quis
præbe alteram.
ei qui vult tecum in iudicio contendere, mille passus, alia
Qui petit à te, da ei: & volenti
dictum
μισέω
his qui oderũt persequentibus & calumniantibus
est, qui oriri facit
diligitis eos qui diligunt habebitis? hoc
fratres
ἀδελφὸς
amplius
hoc &
cælestis
ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin habebitis est.
noli tuba canere
honorificẽtur
receperunt
γινώσκω
abscondito:
qui videt in abscondito,
orabis, non eritis
qui
videantur ab
receperunt

Pronuntiatum est autẽ quòd quicunq; labsoluerit vxorem suam, det ei
ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ 31
repudium. Ego autem dico vobis, quia quicunque absoluerit vxo-
ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖ- 32
rem suam, excepta ratione fornicationis, facit eam mœchari: & qui
κα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς
labsolutam duxerit, adulterat. Iterum audistis
ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε, 33
quia pronuntiatum est antiquis: Non periurabis: reddes autem Do-
ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιορκήσεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ κυ-
mino iuramenta tua. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque
ρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε 34
in cælo, quia thronus est Dei: Neque in terra, quia sca-
ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑπο- 35
bellum est pedum eius: neque in Hierosolyma, quia ciuitas
πόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις
est magni regis: Neque in capite tuo iuraueris,
ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, 36
quia non potes vnum capillum album aut nigrum facere.
ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ [a]μέλαιναν ποιῆσαι.
Sit autem sermo vester, Etiam, etiam, nõ, non: quod autẽ labundans hic,
ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί, οὒ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων, 37
a malo est. Audistis quia pronuntiatum est, Oculum pro o-
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφ- 38
culo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non cb-
θαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀν- 39
sistere malo: sed quicunque te percusserit in dexteram tuam
τιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ὀπὶ τὴν δεξιάν σου
maxillam, verte illi & altam. Et volenti tibi
σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι 40
iudicium parari, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.
κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.
Et quicunque te angariauerit militare vnum, vade cum illo duo.
καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 41
Petenti te, da: & volentem à te mutuare,
τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, 42
ne auertaris. Audistis quia pronuntiatum est, Diliges proximum
μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον 43
tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite
σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε 44
inimicos vestros, benedicite maledicentes vos: bene
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς
facite odientibus vos: & orate pro infe-
ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεα-
stantibus ves, & insectantibus vos. Vt sitis filij
ζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ 45
Patris vestri qui in cælis, quia solem suum produxit
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει
super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos.
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
Si enim dilexeritis diligentes vos, quam mercedem ha-
ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔ- 46
betis? nonne & publicani idem faciunt? Et si salutaueritis
χετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε 47
amicos vestros tantùm, quid abundans facitis? nonne & ethni-
τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶ-
ci sic faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut Pater
ναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατὴρ 48
vester, qui in cælis, perfectus est.
ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστι.

CAP. VI. ς'

Attendite misericordiam vestram non facere an-
Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπρο- 1
te homines ad spectari eis: si autem non,
σθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε,
mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in cælis.
μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Cùm ergo facis eleemosynam, ne tuba clanxeris ante
ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν 2
te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν
vicis, vt glorificentur ab hominibus. amen
ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν
dico vobis, excipiunt mercedem suam. Te autem facien-
λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος 3
te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat de-
τὴν ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δε-
xtera tua: Vt sit tua eleemosyna in secreto: &
ξιά σου· ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ 4
Pater tuus videns in secreto, ipse reddet tibi in
πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ
manifesto. Et cùm adores, non eris sicut hypocritæ,
φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, 5
quia amant in synagogis, & in angulis pla-
ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλα-
tearum stantes orare, vt apparent homini-
τειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώ-
bus. amen dico vobis, quòd excipiunt mercedem suam.
ποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Tu autem cùm adores, intra in cubiculum tuum: &
6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ
claudens ostium tuum, adora Patrem tuum qui in
κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν
secreto: & Pater tuus conspiciens in secreto, red-
τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀπο-
det tibi in apparenti. Orantes autem ne ina-
7 δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βατ-
nia loquamini, sicut ethnici: arbitrantur enim quòd in multilo-
τολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλο-
quio suo exaudientur. Ne igitur assimilemini eis:
8 γίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς·
nouit enim Pater vester quorum vsum habetis, ante vos petere
οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι
eum. Sic ergo adorate vos: Pater noster qui in
9 αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν
cælis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat re-
10 τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βα-
gnum tuum, Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in
σιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ
terra. Panem nostrum supersubstantialẽ da nobis hodie.
11 τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.
Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimit-
12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίε-
timus debitoribus nostris. Et ne inferas nos in ten-
13 μεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πει-
tationem, sed libera nos à malo. Quoniam tuum est
ρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν
regnum, & potentia, & gloria, in secula, amen.
ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
Si enim dimiseritis hominibus lapsus eorum,
14 ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
dimittet & vobis Pater vester cælestis. Si autem non
15 ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ
dimiseritis hominibus lapsus ipsorum, nec Pa-
ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πα-
ter vester dimittet lapsus vestros.
τὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
Cùm autem ieiunatis, ne fiatis sicut hypocritæ, ob-
16 ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυ-
tristati. obscurant enim facies suas, vt appareant
θρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι
hominibus ieiunantes. amen dico vobis, quia recipiunt
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι
mercedem suam. Tu autem ieiunans, vnge tuum ca-
17 τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κε-
put, & faciem tuam laua: Vt ne appareas
18 φαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς
hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui in secreto: &
ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ
Pater tuus videns in secreto, reddet tibi in ma-
ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φα-
nifesto. Ne thesaurizate vobis thesauros in terra, vbi ærugo
19 νερῷ. μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς
& tinea exterminat, & vbi fures perfodiunt & furantur.
καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι·
Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo,
20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς,
neque tinea exterminat, & vbi fures non effodiunt, nec fu-
οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέ-
rantur. Vbi enim est thesaurus vester, ibi erit & cor
21 πτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρ-
vestrum. Lucerna corporis est oculus. si igitur
22 δία ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν
oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.
ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.
Si autem oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuum tene-
23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκο-
brosum erit. si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt tenebræ quantæ
τεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοι, σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;
Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum oderit,
24 οὐδεὶς δύσὶ κυρίοις δουλεύειν δύναται· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει,
& alterum diliget: aut vnum amplexabitur, & alterum de-
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονή-
get. non potestis Deo seruire & mammonæ. Propter hoc dico
25 σει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω
vobis, ne anxiemini animæ vestræ quid manducetis, & quid bibatis:
ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, καὶ τί πίητε·
neque corpori vestro quid induamini. nonne anima plus
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν
est esca, & corpus indumento? Inspicite in
26 ἐστι τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς
volatilia cæli, quoniam non seminant, neque metunt,
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,
neque congregant in horrea, & Pater vester cæle-
οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρά-
stis pascit illa. nonne vos magis excellitis illis?
νιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;
Quis autem ex vobis anxiatus potest adiicere ad
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡμι

forsueris, clauso ostio ora
in abscõdito: qui videt in abscondito, nolite multum loqui, putant
Nolite ergo assimilari eis: scit
εἰσακούομαι
quid opus sit vobis, antequã petatis
vos orabitis:
es
post præsentem, ad verbum vertendum censeo, non sine magno mysterio.
inducas
Animaduerte Lector, hanc clausulam non esse de textu, quamuis in Græcis exemplaribus reperiatur, & à Chrysostomo super Matthæum hom. 20. exponatur. Ab nonnullis enim eam textui insertam vel ex eo probatur, quòd Græci etiam hodierna die dicunt Sacerdoti tantùm licere hæc verba proferre. Ita enim, inquiunt, respondere solitus est in missa, quando chorus dixit, Sed libera nos à malo. Huc accedit quòd nullus veterum Latinorum interpretum, huius clausulæ meminit.
peccata
delicta vestra.
vobis peccata vestra.
Nolite fieri
tristes. Exterminant
receperunt
cùm ieiunas
Ne videatis
abscondito:
qui videt
abscondito,
Nolite thesaurizare
demolitur,
effodiunt,
demolitur,
tuus, est
tuum. tui
tuus.
nequam
est ipsæ
erunt?
odio habebit,
sustinebit,
contemnet.
Ideo
solliciti sitis
tristes
ἐνδύομαι
quàm esca,
plus quàm vestimentum?
Respicite
serunt,
pluris estis
vestrũ cogitãs
προστί-

staturam suam cubitum vnum? Et circa vestimentum quid anxia-
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυ ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μερι- 28
mini? Obseruate lilia agri quomodo augentur: non fa-
μνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κο-
tigantur, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni
πιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ὁ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ 29
gloria sua amictus est sicut vnum ex istorum. Si autem fœnum
δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ 30
agri hodie existens, & cras in clibanum mittetur,
ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον,
Deus sic circumornat, non multo magis vos, exiguæ fidei?
ὁ θεὸς ἔτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
Ne igitur anxiemini, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus,
μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, 31
aut quid circumamiciemur? Omnia enim hæc gentes inquirunt.
ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· 32
Nouit enim Pater vester calestis quod opus habetis omnium horum.
οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.
Quærite autem primum regnum Dei &
ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην 33
eius, & hæc omnia adponentur vobis. Ne igitur anxie-
αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μερι- 34
mini in crastinum: crastinus enim dies sua ipsius, sufficiens
μνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρ-
diei malitia sua.
κετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

CAP. VII. ζ.

Ne iudicate vt non iudicemini.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 1
In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura
ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ 2
mensi fueritis, remietietur vobis. Quid autem vidisti festu-
μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρ- 3
cam quæ in oculo fratris tui, aut in tuo
φος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ
oculo trabem non animaduertis? Aut quomodo dices fratri
ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ 4
tuo: Sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce
σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ
trabs in oculo tuo? Hypocrita, eiice primùm
δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑπόκριτα, ἔκβαλε πρῶτον 5
trabem de oculo tuo, & tunc intuberis eiicere
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ
festucam de oculo fratris tui. Ne detis sanctum
κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δῶτε τὸ ἅγιον 6
canibus, neque mittatis margaritas vestras ante
τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
porcos, ne fortè conculcent eas in pedibus suis, &
χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ
conuersi dirumpant vos. Petite, & dabitur vobis: quæ-
στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζη- 7
rite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim
τεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ 8
petens, accipit: & quærens, inuenit: & pulsanti aperie-
αἰτῶν, λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν, εὑρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγή-
tur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus
σεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ 9
panem, nunquid lapidem dabit ei? Aut & si piscem petierit,
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, 10
nunquid serpentem dabit ei? Si ergo vos mali existentes, nostis
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε 11
data bona dare filiis vestris, quanto magis
δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον
Pater vester qui in cælis, dabit bona petentibus se?
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines,
πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, 12
ita & vos facite illis. Sic enim est Lex & Pro-
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὕτως γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προ-
phetæ. Intrate per angustam portam; quia lata porta
φῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη 13
& spatiosa via ducens ad perditionem, & multi
καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί
sunt ingredientes per eam. Quàm angusta porta, &
εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ- 14
stricta via ducens ad vitam, & pauci sunt qui inue-
μένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρί-
niunt eam. Attendite verò à falsis prophetis qui
σκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵ- 15
veniunt ad vos in indumentis ouium, intrinsecus autem
τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ
sunt lupi rapaces A fructibus eorum agnoscetis eos.
εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 16
Nunquid colligunt à spinis vuam, aut de tribulis fi-
μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦ-
cus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: at
κα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ 17
putrefa- cariosa arbor, fructus malos facit. Non potest arbor
σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον 18
bona, fructus malos facere, neque arbor carriosa fructus
ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς
pulchros facere. Omnis arbor non faciens fructum pulchrum, excin-
καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκό- 19
ditur, & in ignem mittitur. Itaque ex fructibus eorum
πτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν 20
agnoscetis eos. Non omnis dicens mihi, Domine, Domine, in-
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσε- 21
trabit in regnum cælorum: sed faciens voluntatem
λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα
Patris mei qui in cælis. Multi dicent mihi in illa
τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡ- 22
die: Domine, Domine, nonne tuo nomine prophetauimus, &
μέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ
tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine efficien-
σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνά- 23
tias multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quòd
μεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι
nunquam noui vos. discedite à me omnes operan-
οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζό- 24
tes iniquitatem. Omnis ergo quicunque audit mea verba hæc, &
μενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ
facit ea, assimilabo illum viro prudenti, qui ædificauit
ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν
domum suam super petram: Et descendit pluuia, & venerunt
οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ 25
flumina, & flauerunt venti, & procubuerunt domui
ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ
illi, & non cecidit. fundata erat enim super petram. Et omnis
ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς 26
audiens mea verba hæc, & non faciens ea, assimila-
ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθή-
bitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam:
σεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον·
Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt
καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ 27
venti, & prorurunt domui illi, & cecidit: & fuit
ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν
casus illius magnus. Et factum est, cùm consummasset Iesus
ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς 28
sermones hos, stupebant turbæ super doctrina eius.
τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
Erat enim docens eos vt auctoritatem habens, & non sicut
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ
Scribæ.
γραμματεῖς.

CAP. VIII. η.

Descendente autem eo de monte, secutæ sunt eum

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ 1
turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum,
ὄχλοι πολλοί. καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει αὐτῷ, 2
dicens: Domine, si velis, efficax es me mundare. Et exten-
λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτεί- 3
dens manum, tetigit eum Iesus, dicens: Volo. mundare.
νας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι.
Et confestim mundata est eius lepra Et ait illi
καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ 4
Iesus: Vide nemini dixeris: sed abi, teipsum ostende Sacerdoti,
ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ,
& offer munus quod attribuit Moyses in testimonium
καὶ πρόσφερε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον
illis. Introeunti autem ipso in Capernaum, accessit
αὐτοῖς. εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθεν 5
ad eum Centurio, appellans eum, & dicens: Domine,
αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, κύριε, 6
puer meus iacet in domo paralyticus, vehementer discru-
ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανι-
ciatus. Et ait illi Iesus: Ego veniens curabo eum.
ζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. 7
Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum idoneus
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς 8
vt meum sub tectum intres: sed tantum dic verbo, &
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ
sanabitur puer meus. Etenim ego homo sum sub
ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ 9
auctoritatem habens sub me ipsum milites: & dico huic, Va-
ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύ-
de, & vadit: & alij, Veni, & venit. & seruo meo,
θητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου,
fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est: & ait
ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε· καὶ εἶπε 10
sequentibus: Amen dico vobis, Ineque in Israel tantam
τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
fidem inueni. Dico autem vobis, quòd multi ab orientibus &
πίστιν εὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ 11
occidentibus venient, & recumbent cum Abraam, & Isaac,
δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ,
& Iacob in regno cælorum.
καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

de vestimentis
solicita estis?
Considerate
crescunt.
laborant

coopertus
ex istis.
enim
ἀμφιέννυμι,
Nolite ergo
solliciti esse
quo operemur?
Scit
quia his omnibus indigetis
ergo
iustitiam
adiicientur
Nolite ergo
solliciti esse in
crastinum: crastinus enim dies
solicitus erit sibiipsi: sufficit

Nolite iudicare, & non iudicabimini:

vides

& trabem in oculo tuo non vides?
dicis

est

videbis

Nolite dare

canes

vestimentis

cognoscetis

de vuas,

mala autem

arbores

Haec

est quæ ducit

qui intrant
arcta
θλίβομαι
est quæ ducit
inueniunt

mala, bonos fructus
quæ nō facit
bonum, excidetur,
mittetur. Igitur
cognoscetis
qui dicit

qui facit

est, ipse intrabit in regnum cælorum.
in
in
virtutes

Quia

discedite
qui operamini
γινώσκω
qui
assimilabitur
sapienti
οἰκοδομέω
irruerunt in domum illam,
προσπίπτω
ruina eius magna.
verba hæc, admirabantur
ἐκπλήσσομαι
sicut potestate eorum & Pharisæi.

Cùm autem descendisset

vis, potes

ἅπτομαι

vade, ostende te
præcepit
προσφέρω
Cùm autem introisset Capharnaum,
rogans
& malè torquetur.

veniam, &

dignus

Nam &
ἰάομαι
potestate constitutus
alio,

Cùm autem
ἀνακλίνομαι

Filij autem regni eiicientur in tenebras exte-
οἱ δὲ υἱοὶ τ῀ βασιλείας ἐκβληθήσον῀ται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ- 12
* stridor riores: ibi erit fletus, & * *fremitus* dentium.
τερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τ῀ν ὀδόντων.
Et dixit Iesus Centurioni: ‖ *Abi*: & sicut cre-
καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατονταρχῳ, ὕπαγε· καὶ ὡς ἐπί- 13
‖ Vade, didisti, fiat tibi. Et sanatus est puer *eius* * *in* hora *illa*.
στευσας, γενηθήτω σοι· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτ῀ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
* ex illa Et ‖ *ingressus* Iesus in domum Petri, vidit socrum
* ἰάομαι ‖ cùm venisset καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησ῀ς εἰς τ῀ οἰκίαν πέτρ῀, εἶδε τὴν πενθερὰν 14
eius iacentem & febricitantem: Et tetigit manum
αὐτ῀ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· καὶ ἥψατο τ῀ς χειρὸς 15
eius, & dimisit eam febris: & surrexit, & ministrabat eis.
* ἐγείρω αὐτ῀ς, καὶ ἀφῆκεν αὐτ῀ ὁ πυρετός· καὶ * ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.
Vespere autem facto, obtulerunt ei *dæmoniacos* mul-
ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολ- 16
* dæmonia habentes, * curauit tos *, & eiiciebat spiritus verbo: & omnes malè
λοὺς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς
‖ quod * est habentes * *sanabat*: Vt adimpleretur ‖ dictum * per Isaiam
ἔχοντας ἐθεράπευσεν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου 17
prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, &
τ῀ προφήτ῀, λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ
* nostras ægrotationes * portauit. Videns autem Iesus multas turbas cir-
τὰς νόσους ἐβάστασεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους πε- 18
‖ discipulos ire trans fretum. cum se, iussit ‖ *abire in vlterius*. Et accedens
ρὶ αὐτ῀, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ προσελθὼν 19
vnus Scriba, ait illi: Magister, sequar te quo-
εἷς γραμματεὺς, εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅ-
cunque ieris. Et dicit ei Iesus: Vulpes
που ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες 20
* nidos foueas habent, & volucres cæli * *vmbracula*.
φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τ῀ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις·
* suum Filius autem hominis non habet vbi caput * reclinet.
ὁ δὲ υἱὸς τ῀ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
* de discipulis Alius autem * *discipulorum* eius ait illi: Domine, permit-
ἕτερος δὲ τ῀ μαθητ῀ αὐτ῀ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρε- 21
‖ me * ire te ‖ *mihi* primùm * *abire* & sepelire patrem meum.
ψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.
* Iesus autem * *At iesus* ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς 22
sepelire suos mortuos. Et ascendente eo in nauiculam,
θάψαι τοὺς ἑαυτ῀ν νεκρούς. καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, 23
secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus ma-
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτ῀. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέ- 24
* nauicula operiretur gnus factus est in mari, ita vt * *nauiculam operiri sub*
γας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ
‖ accesserunt ad eum fluctibus: ipse verò dormiebat. Et ‖ *accedentes*
τ῀ κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. καὶ προσελθόντες οἱ 25
‖ & ‖ Iesus: * modicæ discipuli eius, * suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos,
μαθηταὶ αὐτ῀, ἤγειραν αὐτ῀, λέγοντες, κύριε, σῶσον ἡμᾶς,
perimus. Et dicit eis ‖, Quid timidi estis * *exiguæ* fidei?
ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; 26
Tunc surgens imperauit ventis & mari, & facta
τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένε-
* Porrò est tranquillitas magna. * At homines mirati sunt, dicentes:
το γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, 27
Qualis est hic, quia & venti & mare obediunt
ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν
‖ cùm venisset Iesus trãs fretũ * Gerasenorum ‖ habentes dæmonia, * ὑπάρχομαι * nemo posset ei? Et ‖ *venienti ipsi in vlterius* in regionem * *Ger-*
αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τ῀ χώραν τ῀ν γερ- 28
gesenorum, occurrerunt ei duo * *dæmoniaci* de mo-
γεσηνῶν, * ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τ῀ μνη-
numentis exeuntes, sæui nimis, ita vt * *non valere quemquã* trans-
μείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρ-
ire per viam illam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid no-
ελθεῖν διὰ τ῀ ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν, λέγοντες, τί ἡ- 29
bis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torque-
μῖν καί σοι ἰησοῦ υἱὲ τ῀ θε῀; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανί-
‖ non re nos? Erat autem ‖ longè ab illis grex porcorum mul-
σαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολ- 30
torum pascens. * *Verum dæmones appellabant* eum, dicen-
λῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτ῀, λέγον- 31
* Dæmones autem rogabant tes: Si eiicis nos ‖, *permitte nobis abire* in gregem
‖ hinc, mitte nos τες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην
porcorum. Et ait illis, * *Abite*. Illi *autem* exeuntes,
τ῀ χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· οἱ δὲ ἐξελθόντες 32
‖ Ite. At abierunt in ‖ *gregem porcorum*. Et ecce * *irruit* totus
‖ porcos. * magno impetu abiit ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τ῀ χοίρων· καὶ ἰδοὺ * ὥρμησε πᾶσα ἡ
grex *porcorum* per præceps in mare, & mortui sunt
ἀγέλη τ῀ χοίρων κατὰ τ῀ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον
in aquis. Pastores autem fugerunt, & venientes in
ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς 33
ciuitatem, nuntiauerunt * omnia, & * *illa quæ dæmoniacorum*.
‖ hæc * de his qui dæmonia habuerant. ‖ obuiam * viso eo, rogabant * μεταβαίνω τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τ῀ δαιμονιζομένων.
‖ *in occursum* Ie-
καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τ῀ ἰη- 34
su. Et * *videntes eum, appellabant* vt transiret à
σοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως * μεταβῇ ἀπὸ τ῀
finibus eorum.
ὁρίων αὐτῶν.

CAP. IX. ϑ'.

Et ascendens ‖ in nauiculam, * *traiecit* & venit in *propriam* ‖ Iesus * transfretauit, * suam.
Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν 1
ciuitatem *. Et ecce offerebant ei paralyticum in le-
πόλιν. καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλί-
cto iacentem. Et videns Iesus fidem illorum, dixit Pa-
νης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ πα- 2
ralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
ραλυτικῷ, θάρσει * τέκνον, * ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
* ϑαῤῥέω * ἀφίημι * de Scribis ‖ intra se. ‖ cùm vidisset Et ecce quidam * *Scribarum* dixerunt ‖ *in semetipsis*: Hic bla-
καὶ ἰδού τινες τ῀ γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλα- 3
sphemat. Et * *videns* Iesus cogitationes eorum dixit: Vt quid
σφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνατί
vos cogitatis mala in cordibus vestris?
ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 4
Quid *enim* est facilius dicere: Dimittuntur * tua pec-
τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σε αἱ ἁμαρ- 5
cata: an dicere: * *Erigere*, & ambula? Vt autem sciatis ‖ *quòd au-*
τίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξ- * Surge, ‖ quia
floritatem habet Filius hominis in terra * *remittere* peccata * habet potestatem * dimittendi
ουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τ῀ ἀνθρώπου ἐπὶ τ῀ς γ῀ς ἀφιέναι ἁμαρτίας· * Surge,
tunc ait paralytico: * *Erectus* tolle tuum lectum, & τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς * ἆρόν σου τ῀ κλίνην, καὶ * αἴρω
* vade * abi in domum tuam. Et * *erectus* abiit in domum
ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον 7
* surrexit, & suam. Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt
αὐτ῀. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν 8
Deum, * *dantem auctoritatem* talem hominibus.
* qui dedit potestatem ‖ cùm transiret inde Et ‖ *præteriens* Iesus *inde*, vidit hominem seden-
θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.
tem in telonio, Matthæum * *dictum*: & ait illi: * nomine
Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμε- 9
νον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ,
Sequere me. & surgens secutus est eum. Et factum est
ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο 10
eo discumbente in domo, & ecce multi publicani & pecca-
αὐτὸ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρ-
tores venientes, discumbebant cum Iesu, & discipulis eius.
τωλοὶ ἐλθόντες, * συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτ῀. * σύνκειμαι
Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare
καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτ῀, διατί 11
cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester?
μετὰ τ῀ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
At Iesus audiens, ait illis: Non ‖ *vsum habent* ‖ est opus valentibus
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ 12
valentes medico, sed malè * *habentes* Eunres autem, * habentibus.
ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ 13
discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vo-
μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον κα-
care iustos, sed peccatores *ad pœnitentiam*.
λέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
Tunc * *adierunt* eum discipuli Ioannis, dicentes: * accesserunt ad
τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, λέγοντες, 14
Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter, discipuli autem
διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλὰ, οἱ δὲ μαθηταί
tui non ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt
σου οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται 15
filij sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus?
οἱ υἱοὶ τ῀ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος;
Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & ‖ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν * ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ * ἀπαίρω
tunc ieiunabunt. Nemo autem ‖ *iniecit iniectionem* panni
τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους 16
rudis in vestimentum vetus: * *aufert* enim plenitudinem eius à
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτ῀ ἀπὸ
vestimento, & peior scissura fit. Neque mittunt vinum
τ῀ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον 17
nouum in vtres veteres: ‖ *si autem minus*, rumpuntur vtres, & vi-
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοὶ, καὶ ὁ οἶ- ‖ aliòquin
num * *effluit*, & vtres pereunt. sed mittunt vinum nouũ * effunditur
νος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολλῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον
in vtres nouos, & ambo conseruantur.
εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότεροι * συντηροῦνται. * συντηρέομαι.
Hæc illo loquente * *eis*, ecce princeps vnus * *veniens*, adora- * ad eos, * accessit,
ταῦτα αὐτ῀ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν, προσε- 18
bat eum, dicens: ‖ *Quòd* filia mea modò defuncta est: sed ‖ Domine, * veni,
κύνει αὐτῷ, λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ
* *veniens* impone manum tuam super eam, & viuet.
ἐλθὼν ἐπίθες τ῀ χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται.
Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.
καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτ῀. 19
Et ecce mulier ‖ *sanguisfluæ* duodecim annis, * *accedens* re- ‖ quæ sanguinis fluxum patiebatur
καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπι- 20
trò, * tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim ‖ *in semetipsa*: * accessit * & ‖ intra se:
σθεν, ἥψατο τ῀ κρασπέδου τ῀ ἱματίου αὐτ῀. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, 21
Si tantum tetigero vestimentum eius, * *seruabor*. At Iesus * salua ero.
ἐὰν μόνον ἅψωμαι τ῀ ἱματίου αὐτ῀, σωθήσομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς 22
conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua
στραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου

* te salua fecit.
‖ salua facta est
ᵍ ex illa hora.
ʰ cùm venisset
ⁱ vidisset

σέσωκέ σου. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et ʰventens Iesus in domum principis, & ⁱ videns
καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς 23
tibicines & turbam tumultuantem, Dicit illis: Rece-
αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς, ἀναχω- 24
dite: non enim mortua est puella, sed dormit. Et deri-
ρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ ᵃ κατε-
debant eum. ‖ Cùm verò ejecta esset turba, ᵏingressus appre-
γέλων αὐτοῦ. ὅτε δὲ ᵇ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκρά- 25
hendit manum eius: & surrexit puella. Et exiit
τησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλθεν 26
fama hæc in vniuersam terram illam. Et transeunte in-
ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. καὶ παράγοντι ἐκεῖ- 27
de Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, &
θεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοί, κράζοντες, καὶ
dicentes: Miserere nostri fili Dauid. ᵐVenientes autem in domum,
λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 28
accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis
προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε
ᵍquòd possim hoc facere ⁿ? Dicunt ei: Vtique Domine.
ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.
Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram
τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν 29
fiat vobis. Et aperti sunt eorum oculi: &
γενηθήτω ὑμῖν. καὶ ᶜ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ 30
comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.
Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.
οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. 31
Illis autem egressis, ecce obtulerunt ei ho-
αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄν- 32
minem mutum ᵒdæmoniacum. Et ejecto dæ-
θρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαι 33
monio, locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes:
μονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες,
nunquam apparuit sic in Israel. Pharisæi autem
οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ φαρισαῖοι 34
dicebant: In principe dæmoniorum eiicit dæmones.
ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
Et circumibat Iesus ‖ ciuitates omnes & castella,
καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, 35
docens in synagogis eorum, & prædicans Euange-
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέ-
lium regni, & curans omnem languorem, & omnem
λιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν
infirmitatem in populo. Videns autem turbas, miser-
μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ᵈ ἐσπλαγχνί- 36
tus est de eis, quia erant vexati, & ᵖ dispersi sicut
σθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι, καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ
oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis
πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς 37
suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci.
αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.
Supplicate ergo ᵖ domino messis, vt ‖ emittat
δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ 38
operarios in messem suam.
ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

* dæmonium habentem.

ª κατα-γελάω
‖ Et cùm
ᵇ ἐκβάλλομαι
ᵏ intrauit, & tenuit
ˡ & dixit, Puella surge.
ᵐ Cùm autem venisset
ⁿ quia hoc
ᵒ vobis?
ᵖ ἀνοίγω
ᵍ Rogate
ʰ dominum
ᶜ δέομαι
‖ mittat
ᵈ σπλαγχνίζομαι
ᵖ iacentes

CAP. X. 1.

Et ᵃ aduocans duodecim ᵇ discipulos suos, de-
* conuocatis discipulis suis,
‖ eiiserent
Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδω-
dit illis potestatem spirituum immundorum, vt ‖ ejice-
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλ-
re eos & ᵍ curare omnem languorem, & omnem infirmi-
ᵍ curarent
λειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλα-
tatem. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc:
κίαν. τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· 2
Primus, Simon ʰ dictus Petrus, & Andreas frater
πρῶτος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
ʰ qui dicitur
eius; Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius:
αὐτοῦ· ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ·
Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus pu-
φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος· θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τε- 3
blicanus, ⁱ Iacobus Alphæi, & *Lebbæus superuocatus* Thad-
ⁱ &
λώνης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἁλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδ-
dæus: Simon ‖ Cananites, & Iudas Iscariotes, qui & ᵗ tra-
‖ Chananæus, ᵗ tradidit.
δαῖος· σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ πα- 4
dens eum. Hos duodecim ʰ legauit Iesus,
ραδοὺς αὐτόν. τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, 5
ʰ misit
ᵘ denuncians eis, dicens: In viam gentium ne abieritis,
παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε,
ᵘ praecipiens
& in ‖ ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis. ᵖ Ite autem
καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ 6
‖ ciuitates
magis ad oues ʰ perditas domus Israel.
* sed potius
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.
ʰ quæ perierunt
Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit re-
πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ᵃ ἤγγικεν ἡ βα- 7
gnum cælorum. Infirmos curate, leprosos mun-
ᵃ ἐγγίζω
σιλεία τῶν οὐρανῶν. ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς κα- 8

date, mortuos suscitate, dæmones eiicite. gratis acce-
θαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλά-
pistis, gratis date. ᵏNe possideatis aurum, neque argentum,
ᵏ Nolite possidere
βετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, 9
neque ‖ as in zonis vestris. Non peram in ᵍ viam,
‖ pecuniam
ᵍ via,
neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus
μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος
enim ʰ operarius ᵏ alimento suo est. In quãcunq; autẽ ciuitatẽ aut
ʰ est ᵏ cibo
γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ 11
castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit: & ibi
κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ
manete donec exeatis. Intrantes autem in domum,
μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, 12
salutate eam, dicentes: Pax domui huic.
ἀσπάσασθε αὐτήν, λέγοντες, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.
Et si quidem fuerit domus digna, ᵖ ingrediatur pax vestra super
ᵖ veniet
καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' 13
eam: si autem non fuerit digna, pax vestra *ad vos* ʰ con-
ʰ reuertetur
αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπι-
‖ ad vos.
vertatur ‖. Et ᵖ quis non receperit vos, neque audierit
ᵖ quicunque
στρέψάτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς 14
sermones vestros, exeuntes ʰ domo vel ciuitate illa,
ʰ foras de
λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης,
excutite puluerem * pedum vestrorum. Amen dico
* de pedibus vestris.
τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω 15
vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die
ᵇ ἐκτινάσσω
ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ
iudicij, quàm ciuitati illi. Ecce ego mitto vos
σω
κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς 16
sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut ser-
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄ-
pentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab
φεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν 17
hominibus. Tradent enim vos in * consessus, & in sy-
* conciliis
ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συ-
nagogis suis flagellabunt vos. Et ad præsides
ναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας 18
autem & reges ‖ agemini propter me, in testimonium illis
‖ ducemini
δὲ καὶ βασιλεῖς ᾀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
& gentibus. Cùm autem tradent vos, ne ‖ anxie-
ᾄγομαι
‖ nolite cogitare
καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνή- 19
mini quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa ho-
σητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥ-
ra quid ᵏ loquemini. Non enim vos estis ᵖ loquentes, sed
ᵏ loquamini.
ᵖ qui loquimini,
ra τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ 20
spiritus Patris vestri ‖ loquens in vobis. Tradet
‖ qui loquitur
πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει
autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insur-
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ᵃ ἐπανα-
gent ᵏ nati in parentes, & morte afficient eos.
ᵃ ἐπανίσταμι
ᵏ filij
στήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis ‖ inuisi ab omnibus propter nomen meum.
‖ odio omnibus hominibus
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου 22
ᵖ Verùm permanens in finem, hic ᵍ saluabitur. Cùm autem ʰ infe-
ᵖ qui autem perseuerauerit vsque
ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώ- 23
quentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen
ᵍ saluus erit.
ʰ persequentur
κωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν
enim dico vobis, non ‖ finietis ciuitates Israel, donec
ᵇ διώκω
γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ ἰσραήλ, ἕως ἂν
‖ cõsummabitis
veniat Filius hominis. Non est discipulus super magi-
ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδά- 24
strum, nec seruus super dominum suum: Sufficit dis-
σκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μα- 25
cipulo vt sit sicut magister eius, & ᵍ seruus sicut do-
ᵍ seruo
θητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύ-
minus eius. Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quanto
ριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζεβοὺβ ἀπεκάλεσαν, πόσῳ
magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil
μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδέν 26
enim est ᵏ occultum, quod non ʰ reuelabitur: & ‖ abditum,
* opertum.
ʰ reueletur:
γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν, ‖ occultum,
ᶜ καλύπτομαι
quod non ᵍ scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in
ᵍ sciatur.
ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ 27
lumine: & quod in ‖ aurem auditis, prædicate super ‖ domos.
ᵏ aure
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.
‖ tecta.
Et ᵖ ne timeatis ab occidentibus corpus: at
ᵖ nolite timere eos qui occidunt
καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ 28
animam ʰ non ᵏ valentium occidere: ‖ timete autem magis
ʰ autem
ᵏ possunt
‖ sed potius timete eum qui potest
ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν
potentem & animam & corpus perdere in ᵍ gehenna.
ᵍ gehennam.
δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.
Nonne duo passeres asse væneunt? & vnus ex illis non
οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ 29
cadet super terram sine Patre vestro. Vestri autem &
ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ 30
ᵈ πεσεῖται ὑπὲρ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ
capilli capitis omnes numerati sunt. * Ne ergo ti-
* Nolite ergo timere:
τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν φο- 31
meatis: multis passeribus ‖ praestatis vos. Omnis ergo qui
‖ meliores estis
βεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις 32

confitebitur *in* me coram hominibus, confitebor
ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω
*eum ‖est. & ego *in eo* coram Patre meo qui in cælis ‖.
κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Qui autem negauerit me coram hominibus, nega-
*ἀρνέω *‖est. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνή- 33
bo eum & ego coram Patre meo qui in cælis ‖.
σομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
*‖Nolite arbitrari quia pacé venerim mittere *mittere, ‖separare
*Nolite arbitremini quòd venerim iacere pacem in terram: non ve-
μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλ- 34
ni *iacere pacem, sed gladium. Veni enim ‖diuidere
θον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν· ἦλθον γὰρ διχάσαι 35
hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem
ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
suam, & nurum aduersus socrum suam: Et inimici homi-
αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώ- 36
‖Qui amat *plus quam *qui amat nis, domestici eius. ‖*Diligens* patrem aut matrem *super
που, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ 37
me, non est me dignus: & *amans filium aut filiam super me,
ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ,
‖accipit non est me dignus. Et qui non ‖*capit* crucem suam, & se-
οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκο 38
*‖Qui inuenit quitur *post* me, non est me dignus. *‖*Inueniens* animam
λουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν 39
*‖qui perdiderit suam, perdet illam: & *‖*perdens* animam suam propter
αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν
*Qui recipit ‖recipit: me, inueniet eam. *Suscipiens vos, me ‖*suscipit*: &
ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ 40
*‖recipit, recipit eum qui misit *‖Qui recipit *nomine ‖accipiet: qui recipit *‖nomine *accipiet. qui *suscipiens, *suscipit* mittentem me. *‖*Recipiens*
ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος 41
Prophetam in *nomen Prophetæ, mercedem Prophetæ ‖*capiet*:
προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται·
*‖recipit *‖nomine *accipiet. & *‖*recipiens* iustum in *nomen iusti, mercedem iusti *‖*ca-*
καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου *λή-
*λαμβάνω *piet. Et quicunque *potauerit vnum minimorum istorum poculum
ψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον 42
‖potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ *‖nomine frigidæ tantum, in *nomen discipuli, Amen dico vobis, non per-
ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπο-
det mercedem suam.
λέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

CAP. XI. ιά.

*consummasset ‖præcipiens *vt doceret & prædicaret
Et factum est cùm *finiisset Iesus ‖*constituens* duodecim
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα 1
discipulis suis, transiit indè *docere & prædicare in
μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν
‖Ioannes autem cùm audisset in vinculis *de discipulis suis, ciuitatibus eorum. *At Ioannes audiens in car-
ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσ- 2
cere opera Christi, mittens duos *discipulorum suorum,
μωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
*‖qui venturus est Ait illi: Tu es *‖*veniens*, an alium expectamus?
εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; 3
Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renuntia-
*‖ἀποκρίνω *audistis & vidistis: ‖ambulant, te Ioanni quæ *audistis & videtis: Cæci vident,
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγεί- 4
λατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, 5
& claudi ‖*ambulant*, leprosi mundantur, & surdi audiunt,
καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι,
mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur. Et beatus
νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός 6
est qui non fuerit scandalizatus in me. *His autem eun-
ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευο- 7
*‖ad turbas tibus, cœpit Iesus dicere *‖*turbis* de Ioanne: Quid
μένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου, τί
‖videre? existis in desertum ‖*spectare*? arundinem à vento agi-
*‖ἐξέρχομαι ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σα-
tatam? Sed quid existis videre? hominem *in* molli-
λευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλα- 8
*‖vestitum? *qui mollibus vestiuntur bus *‖*vestimentis circumamictum*? Ecce *‖*mollia* *‖*b* *‖*ἀμφιέννυμι* ‖Etiam *pluſquàm Prophetam. κοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες,
in domibus regum sunt. Sed quid existis videre?
ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; 9
Propheram? ‖*Vtique*, dico vobis, & *abundantius *Propheta*.
προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
Hic enim est de quo scriptum est: Ecce ego mitto an-
οὗτος γάρ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγ- 10
gelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
γελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
‖surrexit inter natos ante te. Amen dico vobis, non ‖*excitatus est in natis*
ἔμπροσθέν σου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς 11
*‖ἐγείρομαι mulierum maior Ioanne Baptista. *‖*verum* minor‖ in
γυναικῶν μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν
*‖qui autem ‖est regno cælorum, maior illo est. *A verò die-
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμε- 12
*A diebus autē bus Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum
ρῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim Pro-
βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προ- 13
pheræ & Lex vsque ad Ioannem prophetauerunt.
φῆται καὶ ὁ νόμος ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν·

Et si vultis recipere, ipse est Elias *futurus venire.
καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 14
*Habens aures ‖audire, audiat. Cui autem *assimilabo
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν 15
generationem istam? Similis est pueris in foro sedentibus, ‖é-
γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ 16
*acclamantibus *sociis suis, Et dicentibus: Tibia sonuis-
προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσα-
*mus vobis, & non saltastis: lamentauimus *vobis*, & non plan-
μεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκό-
xistis. Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens: & di-
ψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων· καὶ λέ- 18
cunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans &
γουσι, δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ 19
bibens, & dicunt, Ecce homo ‖*edax* & vinipotator, publica-
πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελω-
norum amicus & peccatorum. Et iustificata est sapientia à filiis
νῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων
*‖ipsius. Tunc cœpit exprobrare *‖*ciuitates*, in quibus factæ sunt
αὐτῆς. τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο 20
plurimæ ‖*efficaciates* eius, quia non *‖*pœnituissent*.
αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.
Væ tibi *Chorazim, Væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Si-
οὐαί σοι χωραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σι- 21
done factæ essent *‖*efficacitates* *facta* in vobis, olim
δῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν
in ‖*sacco* & cinere *‖*pœnituissent*. *Cæterùm* dico vobis, Ty-
ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν, τύ- 22
ro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.
ρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.
Et tu Capharnaum *quæ vsque *cælum *‖*alteposita*, vsque infernũ
καὶ σὺ καπερναοὺμ μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου 23
*‖*demitteris*. quia si in Sodomis factæ fuissent ‖*efficacitates*
καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
facta in te, mansissent vsque *‖*hodie*.
γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.
Cæterùm dico vobis, *‖*quòd* terræ Sodomorum remissius erit in
πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν 24
die iudicij, quàm tibi. In illo tempore respondens
ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς
Iesus, dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ
& terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & *‖*intelligentibus*, & reue-
καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπε- 25
*‖ἀποκρύπτω *‖*prudentibus *‖*parvulis. lasti ea *‖*imbecillis*. Ita Pater, quoniam sic fuit
καλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία 26
placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt
ἔμπροσθέν σου. πάντα μοι παρεδόθη
*‖παραδίδωμι *‖*nouit *‖*nouit, à Patre meo. Et nemo *agnoscit Filium, nisi Pater:
ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· 27
neque Patrem quis ‖*agnoscit*, nisi Filius, & cui voluerit
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται
Filius reuelare. Venite ad me omnes *laborantes,
ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, 28
*‖qui laboratis, *‖*estis, & onerati, & ego *‖*recreabo* vos. *‖*reficiam*
καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυ- 29
*‖φορτίζομαι. gum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humi-
γόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπει-
lis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.
νὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
‖*Nam iugum meum blandum*, & onus meum leue *est*.
ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. 30

CAP. XII. ιβ.

In illo tempore abiit Iesus *Sabbatis per *‖Sabbata*
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ 1
sata: ‖*at discipuli eius esurierunt*, & cœperunt vel-
τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ-
lere spicas, & manducare. *Verùm Pharisæi videntes, dixerunt
λειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον 2
ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere *in Sab-
αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαβ-
*‖eis *‖*Sabbatis. At bato. Ille verò dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid
βάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ *‖ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ, 3
*‖ἀναγινώσκω quando esurijt ipse & qui cum eo? Quomodo intrauit in do-
ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶ- 4
*‖erant: ‖licebat mum Dei, & panes propositionis comedit, quos non ‖*licitum erat*
κον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν
*‖erant. ei edere, neque his qui cum eo *‖*erant*, nisi Sacerdotibus solis?
αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;
Aut non legistis in Lege, quia Sabbatis Sacerdotes in
ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν 5
‖*templo* *‖*sine crimine* *‖*b* ‖*quia templo *‖*sacro* Sabbatum violant, & *‖*inculpati* sunt?
τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;
Dico autem vobis, ‖*quòd sacro* maior est hic.
λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ὧδέ ἐστιν. 6
Si autem sciretis quid est; Misericordiam volo, & non sacrificium, nunquã
εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν 7
condemnassetis *‖*inculpatos*. Dominus enim est *‖*Sabbati*
κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου *‖*innocentes* *‖*etiam*

Filius hominis. Et *transiens indè, venit in sy-
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συ- 9
nagogam eorum. Et ecce homo erat manum habens
ναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων 10
aridam: & interrogabant eum, dicentes: Si licet Sabbatis
ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι
curare? vt accusarent eum. Ipse autem dixit illis:
θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 11
Quis erit ex vobis homo qui habebit ouem vnam: & si cecide-
τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέ-
rit hæc Sabbatis in foueam, nonne apprehendet eam & eriget?
σῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
Quanto igitur præstat homo oue? Itaque licet Sab-
πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάβ 12
batis benefacere. Tunc ait homini exsicca-
βασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμέ- 13
tam habenti manum: Extende manum tuam. Et extendit: & resti-
νην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε· καὶ ἀπεκα-
tuta est sana, sicut altera. At Pharisæi consilium capiebant
τεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον 14
aduersus eum, exeuntes vt eum perderent. At Iesus
κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς 15
cognoscens, recessit inde: & secuta sunt eum turbæ multi,
γνοὺς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ-
ta, & curauit eos omnes. Et increpauit eos
λοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας· καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς 16
vt ne manifestum eum facerent. Vt adimpleretur pronuntiatum
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν 17
per Esaiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem
διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν 18
elegi: dilectus meus, in quo delectata est anima mea. Po-
ἠρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θή-
nam Spiritum meum super eum, & iudicium gentibus annun-
σω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγ-
tiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in
γελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τὶς ἐν 19
plateis vocem eius. Calamum contritum
ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον 20
non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eiiciat in
οὐ κατεάξει, καὶ λῖνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς
victoriam iudicium: Et nomini eius gentes sperabunt.
νῖκος τὴν κρίσιν· καὶ † τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. 21
Tunc allatus est ei dæmoniacus, cæcus & mu-
τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κω- 22
tus: & curauit eum, ita vt cæcum & mutum & loqui
φός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν
& videre. Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nũquid
καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι 23
hic est ille Christus filius Dauid? At Pharisæi audientes,
οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς δαβίδ; οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες 24
dixerunt: Hic non eiicit dæmones, si non in Beelze-
εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζε-
bub principe dæmoniorum. Sciens autem Iesus co-
βοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐν- 25
gitationes eorum, dixit eis: Omne regnum diuisum
θυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα
contra se, desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa
καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα
contra se, non stabit. Et si satanas satanam
καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται· καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν 26
eiicit, in seipsum diuisus est: quomodo ergo stabit regnum
ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία
eius? Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones,
αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ 27
filij vestri in quo eiiciunt? Propter hoc ipsi vestri erunt iudices.
υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.
Si autem ego in spiritu Dei eiicio dæmones, igitur
εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα 28
peruenit in vos regnum Dei. Aut quomodo potest
ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί 29
quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diri-
τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρ-
pere si non primum alligauerit fortem, & tunc domum illius
πᾶσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
diripiet? Non existens mecum, contra me est: & qui non
διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ 30
congregat mecum, spargit. Propter hoc dico vobis:
συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, 31
omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus:
πᾶσα ἁμαρτία, καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ
verum Spiritus blasphemia, non remittetur hominibus.
δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.
Et quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur
καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται 32
ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non re-
αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφε-
mittetur ei neque in nunc seculo, neque in futuro.
θήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.
Aut facite arborem pulchram, & fructum eius pulchrum:
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· 33

aut facite arborem cariosam, & fructum eius cariosum:
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν.
ex enim fructu arbor agnoscitur. Progenies vi-
34 ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. γεννήματα ἐχι-
perarum, quomodo potestis bona loqui mali existentes? ex enim
δνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ
abundantia cordis os loquitur.
35 περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
Bonus homo de bono thesauro eijcit
ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει
bona: & malus homo, de malo thesauro le-
ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκ-
ijcit mala. Dico autem vobis, quòd omne verbum otiosum quod
36 βάλλει τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν
locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in
λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡ-
die iudicij. Ex enim verbis tuis iustificaberis, & ex
37 μέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
verbis tuis condemnaberis. Tunc responderunt quidam
38 λόγων σου καταδικασθήσῃ. τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν
Scribarum & Pharisæorum, dicentes: Magister, volumus
γραμματέων καὶ φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν
à te signum videre. Ille autem respondens ait illis:
39 ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
Generatio mala & adultera signum appetit: & signum non
γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ
dabitur ei, si non signum Ionæ Prophetæ.
δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tres dies &
40 ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
tres noctes: sic erit Filius hominis in corde
τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς
terræ tres dies & tres noctes. Viri Niniuitæ re-
41 γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες νινευῖται ἀνα-
surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt
στήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν
eam. quia pœnituerunt in prædicationem Ionæ: & ecce plus
αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον
Iona hîc. Regina Austri excitabitur in iudicio cum
42 ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à fini-
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περά-
bus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus Sa-
των τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σο-
lomon hîc. Cùm autem immundus spiritus exierit
43 λομῶνος ὧδε. ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ab homine, ambulat per inaquosa, loca, quærens re-
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνά-
quiem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in do-
44 παυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶ-
mum meam vnde exiui. Et veniens inuenit vacantem, sco-
κόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σε-
pis purgatam, & ornatam. Tunc vadit, & as-
45 σαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται, καὶ παρα-
sumit cum se septem alios spiritus nequiores se ipso,
λαμβάνει μετ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
& intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic
ἐκείνου, χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
nequam. Adhuc autem eo loquente turbis, ecce mater
46 πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ
& fratres eius stabant foris, quærentes ei lo-
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λα-
qui. Dixit autem quidam ei: Ecce mater tua & fratres tui
47 λῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου
foris stant, quærentes tibi loqui. At ipse respondens
48 ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
ait dicenti sibi: Quæ est mater mea, & qui sunt
εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ
fratres mei? Et extendens manum suam in disci-
49 ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθη-
pulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim
τὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅστις γὰρ ἂν
fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis, ipse meus
ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου
frater, & soror, & mater est.
ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστίν.

CAP. XIII. ιγ'.

In verò die illo exiens Iesus de domo,
1 Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας,
sedebat secundum mare. Et congregatæ sunt ad eum
2 ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν
turbæ multæ ita vt ipsum in nauiculam ascendentem sedere &
ὄχλοι πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ
omnis turba in littore stabat Et locutus est eis
3 πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
multa in parabolis, dicens: Ecce exiit seminator
πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ βάλλω

* cùm indè transisset,
a ἐπερωτέω
* habeat
b ἔχω
* tenebit & leuabit eam?
* magis melior est
* sanitati
* Exeuntes autē Pharisæi, consilium faciebāt
* quomodo
* Iesus autem sciens,
* secuti multi,
* præcepit eis
* quod dictum est
* bene complacuit animæ meæ.
a αἱρέω
* nuntiabit
* Arundinem quassatam
* ad
b κατάγω
* in nomine
† ἐν
* oblatus est ei dæmonium habens,
a προσφέρομαι
* loqueretur & videret.
* Pharisæi autē
* nisi
b μερίζω
* aduersus se
* Ideo
* φθάνω
* nisi prius
c δέω
* Qui non est
* Ideo
* Spiritus autē
* hoc
* bonam,
* bonum:
* malam,
* malum: siquidem ex
* cùm sitis mali
* profert
* profert
* quoniam
a δικαιόομαι,
b καταδικάζομαι.
* ei
* de Scribis & Pharisæis,
* Qui
* quærit:
* nisi
* tribus diebus & tribus noctibus:
* tribus diebus & tribus noctibus.
* surgent
c ἀνίστημαι
* pœnitentiam egerunt in prædicatione,
* quàm Ionas
* surget
* quàm
* loca arida
* eam
* mundatam
d κοσμέω
* secum
* pessimæ.
* ad turbas
c ἑστήκω
* te alloqui.
* est.
* secus
a συνάγω
* ascendens, sederet:
* qui seminat
b παραβολαῖς

seminare. Et *in seminare ipsum, hæc quidem ceciderunt secus viam,
ἀπείρῳ. καὶ ἐν τῷ ἀπείρῳ αὐτὴ, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, 4
& venerunt volucres, & comederunt ea. Alia autem
καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ 5
ceciderunt in petrosa, vbi non habebant terram multam. & continuò
ἔπεσεν ὅπου τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως
exorta sunt, ‖ *propter non habere* altitudinem terræ. Sole autem or-
ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος 6
to, æstuauerunt: & *propter non habere radicem, exaruerunt.*
ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.
Alia autem ceciderunt in spinas: & ‖ *insurrexerunt* spinæ,
ἄλλα δὲ ἔπεσεν ὅπου τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, 7
& suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram
καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ὅπου τὴν γῆν τὴν 8
bonam, & dabant fructum, *hoc centum, hoc autem sexaginta, hoc autem*
καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
triginta. ‖ *Habens aures audire,* audiat.
τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. 9
Et accedentes discipuli, dixerunt ei: Quare in pa-
καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν πα- 10
rabolis loqueris eis? ‖ *Ille autem* respondens, ait illis:
ραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 11
Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum:
ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,
illis autem non est datum. *Quisquis enim habet, dabitur ei, &
ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ 12
abundabit. qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.
περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
‖ *Propter hoc* in parabolis eis loquor, *quòd videntes non
διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ 13
vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt:
βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιᾶσιν·
*adimpletur in ‖ dicens: Et *readimpletur* eis prophetia Esaiæ, ‖ di-
καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου, ἡ λέ- 14
*videntes videbitis. cens: Auditu audietis, & non intelligetis: & *intuentes intuebimini,*
γουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε,
& non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius,
παχύνω. καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, 15
& auribus grauiter audierunt, & oculos suos clausе-
καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμ-
runt: nequando videant oculis, & auribus audiant,
μυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι,
& corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
‖ *vident,* Vestri autem beati oculi quia ‖ *intuentur,* & aures
ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα 16
vestræ, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Pro-
ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προ- 17
*videre quę vi- phetæ & iusti cupierunt *intueri quæ intuemini,* & non viderunt:
deris, φῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον·
‖ ἐπιθυμέω & audire quæ auditis, & non audierunt. Vos ergo audite
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε 18
*qui audit parabolam seminantis. Omnis *audientis* verbum
τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος· παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον 19
‖ intelligit, regni, & non ‖ *intelligentis,* venit malus, & rapit
τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει
*quod est ‖ seminatum in corde eius: hic est qui secus viam
τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
est. seminatus. Qui autem super petrosa seminatus*, hic est qui ver-
σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λό- 20
*audit, ‖ bum *audiens*, & continuò cum gaudio ‖ *sumens* illud.
accipit γον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
Non habet autem radicem in seipso, sed temporalis est:
οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· 21
*& ‖ continuò facta autem tribulatione *aut* persecutione propter verbum, ‖ *statim* scan-
γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκαν-
*est in spinis, dalizatur. Qui autem *in spinas* seminatus*, hic est qui
δαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν 22
‖ Dei audit, verbum ‖ *audiens*, & *anxietas seculi istius, & ‖ deceptio
λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
*solicitudo ‖ diuitiarum suffocat verbum, & ‖ *infructuosus fit.*
*fallacia πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
*‖ sine fructu ef- Qui verò in terram *pulchram seminatus‖, hic est qui verbum
ficitur. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον 23
*bonam ‖ ‖ audit, *audiens & intelligens: quique fructum fert, & facit, hoc quidem *centum, hoc
& intel- ἀκούων καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ
ligit, & fructū autem ‖ *sexaginta*, *hoc* verò ‖ *triginta.* Aliam parabolam
*‖ aliud centesi- δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ἄλλην παραβολὴν 24
mum, ‖ aliud sexage- proposuit illis, dicens: *Assimilatum est regnum cælorum
simum, *aliud tricesi- παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
mum. homini ‖ *seminanti pulchrum* semen in agro suo.
*Simile factum ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
‖ qui seminauit bonum *In verò dormire homines, venit eius inimicus,
ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, 25
*cùm autè dor- & *seminauit zizania in medio tritici, & abiit.
mirent ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.
*super Cùm autem ‖ *creuit* herba, & fructum *fecit*, tunc apparuerũt
ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη 26
‖ creuisset & zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias,
*‖ fecisset καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, 27

dixerunt ei: Domine, nonne *pulchrum semen seminasti in tuo a- * bonum
εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀ-
gro? Vnde ergo habet zizania? ‖ *Ille verò* ait illis: Inimicus ‖ Et
γρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς 28
homo hoc fecit. *At serui dixerunt ei: Vis igitur * Serui autem
ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν * imus, & col-
*abeuntes colligamus ea? *Ille verò ait: Non: ne fortè col- ligimus
ligentes zizania, eradicetis simul ‖ *eis* triticum. * Et
ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη, οὒ· μήποτε συλ- 29
Sinite crescere vtraque vsque ad messem: & ‖ cum eis &
λέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
in tempore messis dicam messoribus: Colligite pri-
ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ 30
mùm zizania, & alligate ea in fasciculos, ad com-
ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶ-
burendum ea: * *at triticum* congregate in horreum meum. * triticum autē
τον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας, πρὸς τὸ κα-
Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est
τακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.
regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo
ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν 31
seminauit in agro suo. Quod ‖ *minus* quidem est *om- ‖ minimum
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
nium seminum*: cùm autem creuerit, maius omnibus * omnibus se-
ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάν- 32
minibus:
oleribus est, & fit arbor, ita vt ‖ *venire* volucres
των τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε κατελθεῖν τὰ πετεινὰ
cæli, & *vmbraculum facere in ramis eius.
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
Aliam parabolam locutus est eis: Simile est re-
ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βα- 33
gnum cælorum fermento, quod *acceptum mulier abscondit in fa-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀ-
rinæ satis tribus, *donec* fermentatū est totū. Hæc omnia
ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. ταῦτα πάντα 34
locutus est Iesus in parabolis ‖ *turbis*: & sine * pa- ‖ ad turbas
ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς πα- * parabolis
*abeuntes ‖ colligamus ea? *Ille verò* ait: Non: ne fortè col- * quod dictum
ραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ erat
Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum,
τοῦ προφήτου, λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, 35
eructabo abscondita à constitutione mundi.
ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. * ἐρεύγομαι
Tunc ‖ *dimittens turbas*, venit in domum Iesus: & ‖ dimissis tur-
τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς, καὶ 36
accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: *Explica nobis * Edissere
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν
parabolam zizaniorum agri. ‖ *Ille verò* respondens
τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 37
‖ Qui ait illis: * *Seminans pulchrum* semen, est Filius ho-
εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
minis. ‖ *At ager* est mundus. *Verùm pulchrum* semen, ‖ Ager autem
θρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, 38
hi sunt filij regni. *At zizania sunt filij * Bonum verò
οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ * Zizania autem
mali. ‖ *At inimicus seminans* ea, est diabolus. filij sunt ne-
πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ, ἐστὶν ὁ διάβολος· quam. ‖ Inimicus autē
*At messis, consummatio seculi est. *At messores*, an- qui seminauit
ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγ- * Messores autē
geli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni
γελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ 40
comburuntur: sic erit in consummatione seculi.
καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
Mittet Filius hominis angelos suos, & col-
ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλ- 41
ligent de regno eius omnia scandala, &
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς
‖ *facientes* iniquitatem: Et mittent eos in camimum ‖ eos qui faciūt
ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον 42
ignis. Ibi erit fletus & * *fremitus* dentium. * stridor
τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno
τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ 43
Patris eorum. *Habens aures audire*, audiat. * Qui habet au-
πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. resaudiendi,
Iterum simile est regnum cælorum thesauro ab-
πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κε- 44
scondito in agro: quem ‖ *inuentens* homo abscondit, & præ ‖ qui inuenit
κρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν δὲ εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ
gaudio illius vadit, & vniuersa quæ habet vendit, & emit
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει
agrum illum. Iterum simile est regnum cælorum
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν 45
homini negotiatori, quærenti bonas margaritas:
ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
* *Qui inueniens vnam pretiosam margaritam, abiens* ven- * Inuēta autem
didit omnia quæ habuit, & emit eam. vna pretiosa
εὑρὼν δὲ ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέ- 46
margarita, ab-
πρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. iit, &

missæ

piscium congreganti. educentes, & secus elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

separabunt ἐξέρχομαι. mittent fridor

Iterum simile est regnum cælorum sagenæ *ia-
πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βλη- 47
ctæ in mare, & ex omni genere cogenti.
θείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·
Quam, cùm impleta esset, producentes super littus, &
ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ 48
sedentes, collegerunt pulchra in receptacula, at vitiosa
καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ
foras ejecerunt. Sic erit in consummatione seculi:
ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· 49
exibunt angeli, & segregabunt malos de me-
ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέ-
dio iustorum: Et proycient eos in caminum
σου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον 50
ignis. ibi erit fletus & fremitus dentium.
τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
Dixit illis Iesus: Intellexistis hæc omnia? Dicunt
Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν 51
ei, Vtique Domine. Is autem dixit illis: Propter hoc omnis Scri-
αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμ- 52
ba doctus in regnum cælorum, similis est
ματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν
homini patrifamiliàs, qui ejecit de thesauro suo
ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ
noua & vetera. Et factum est, cùm consummasset Iesus
καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς 53
parabolas istas, transiit inde. Et veniens in
παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς 54
patriam suam, docebat eos in synagoga eorum,
τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,
ita vt obstupefieri ipsos, & dicere: Vnde huic sapientia
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία
hæc, & efficacitates? Nonne hic est fabri filius?
αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; 55
Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius la-
οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰά-
cobus, & Ioses, & Simon & Iudas? Et sorores eius,
κωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ 56
nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic ista omnia?
οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
Et scandalizabantur in eo. At Iesus dixit eis:
καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, 57
Non est Propheta inhonoratus, si non in patria sua & in
οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ
domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas,
οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, 58
propter incredulitatem illorum.
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP. XIIII. ſd.

In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha fa-
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὴν ἀ- 1
mam Iesu: Et ait pueris suis: Hic est Ioannes
κοὴν Ἰησοῦ· καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ 2
Baptista: ipse surrexit à mortuis, & propter hoc effica-
Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνά-
cia operantur in eo. Nam Herodes apprehendens Ioan-
μεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάν- 3
nem, vinxit eum, & posuit in custodia, propter Herodiadem vxo-
νην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖ-
rem Philippi fratris sui. Dicebat enim illi Ioan-
κα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάν- 4
nes: Non licet tibi habere eam. Et volens illum oc-
νης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀπο- 5
cidere, timuit turbam: quia sicut Prophetam eum habebant.
κτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
Natalitiis autem agentis Herodis, saltauit filia
Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ 6
Herodiadis in medio: & placuit Herodi.
τῆς Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρῴδῃ.
Vnde cum iuramento spopondit ei dare quodcúque postulasset.
ὅθεν μετ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃ. 7
Illa verò præinstructa à matre sua: Da mihi, inquit,
ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· δός μοι, φησὶν, 8
hîc in disco caput Ioannis Baptistæ.
ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
Et contristatus est rex: propter verò iuramenta, &
καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς 9
simul accumbentes, iussit dari. Et mittens
συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι. καὶ πέμψας 10
decapitauit Ioannem in custodia. Et allatum est
ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ ἠνέχθη 11
caput eius in disco, & datum est puellæ: & attulit
ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε
matri suæ. Et accedentes discipuli eius,
τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 12
tulerunt corpus, & sepelierunt illud. & venientes nuntiauerunt
ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν
Iesu. Et audiens Iesus, secessit inde in
τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν 13

navicula in desertum locum * privatim. & audientes turbæ,
πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι,
secutæ sunt eum pedibus de ciuitatibus.
ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.
Et exiens Iesus vidit multam turbam, & visceribus affectus est
καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη 14
erga eos: & curauit ægrotos eorum.
ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.
Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius,
ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 15
dicentes: Solitarius est locus, & hora iam præterit: dimit-
λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπό-
solue turbas, vt abeuntes in vicos, mercen-
λυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγορά-
tur sibi escas. At Iesus dixit eis: Non
σωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ 16
vsum habent abire: date illis vos manducare.
χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
Illi autem dicunt ei: Non habemus hîc si non quinque panes,
οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, 17
& duos pisces. Ille autem ait: Afferte mihi illos huc.
καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.
Et iubens turbas discumbere super fœna,
καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, 19
accipiens quinque panes, & duos pisces, sufficiens in
λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς
cælum, benedixit: & frangens dedit discipulis pa-
τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρ-
nes: at discipuli turbis. Et manducauerunt omnes: &
τους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ 20
saturati sunt. & tulerunt redundans fragmentorum duodecim
ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα
cophinos plenos. At edentes fuerunt viri fere quin-
κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεν- 21
que millia. præter mulieres & pueros.
τακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
Et statim compulit Iesus discipulos suos as-
Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμ- 22
cendere in nauiculam, & præcedere eum in vlteriora, vsque quo
βῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ
absolueret turbas. Et absoluens turbas, ascendit
ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη 23
in montem privatim orare. Vespere autem facto,
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης,
solus erat ibi: Verùm nauicula iam medium maris
μόνος ἐκεῖ· τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης 24
erat, vexata à fluctibus: erat enim contrarius ventus.
ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.
Quarta autem vigilia noctis, abiit ad eos
Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ 25
Iesus, circumambulans super mare. Et videntes eum
Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ 26
discipuli super mare circumambulantem, turbati sunt,
μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν,
dicentes: Quod phantasma est. & præ timore clamauerunt.
λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.
Statim autem locutus est eis Iesus, dicens: Confidite:
Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· 27
ego sum: ne metuatis. Respondens autem ei Petrus,
ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, 28
dixit: Domine, si tu es, iube me ad te venire super
εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ
aquas. Ipse verò ait: Veni. Et descendens de nauicula Pe-
ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέ- 29
trus, ambulabat super aquam, venire ad Iesum.
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
Intuitus verò ventum validum, timuit: & incipiens
βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος 30
demergi, clamauit, dicens: Domine, serua me.
καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.
Et continuò Iesus extendens manum, excepit
Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο 31
eum, & ait illi: Exiguæ fidei, ad quid dubitasti?
αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;
Et ascendentibus illis in nauigium, quieuit ventus.
καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 32
Qui autem in nauigio, venientes adorauerunt eum, di-
οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέ- 33
centes: Verè Dei filius es. Et transfretantes venerunt
γοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον 34
in terram Genesareth. Et cognoscentes eum viri
εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ 35
loci illius, miserunt in vniuersam circumvicinam illam: &
τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ
attulerunt ei omnes malè habentes.
προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας·
Et adpellabant eum, vt vel solum tangerent fimbriam
καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου 36
vestimenti eius. Et quicunque tetigerunt, liberati sunt.
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

μεταίρω synagogis

mirarentur, & dicerent: virtutes? efficacitates?

Ioseph, Iesus autem

sine honore, nisi virtutes

ἐξέρχομαι. mittent fridor

Etiam. Ait illis: Ideo

ideo virtutes ἐγείρομαι. Herodes enim tenuit Ioannẽ, & alligauit carcerem δέω. τίθημι.

profert

populum.

Die autem natalis

ἀρέσκω. pollicitus est ab eo. At præmonita προβιβάζω.

iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, λυπέομαι Misitque & decollauit carcere. φέρω. illa

eius, ἄγω Quod cùm audisset Iesus,

scorsum & cùm audissent pedestribus

misertus est eis: languidos

Desertus dimitte castella, ciuitat

Iesus autem habent necesse ire:

Respondetur nisi Qui ait eis:

cùm iussisset turbam fœnum, accepris quinque panibꝰ & duobus piscibus, aspiciens ἀναπλίνομαι. fregit & discipuli autẽ reliquias Manducantiũ autem fuit numerus quinque millia virorũ, exceptis mulieribus & paruulis:

trans frẽtum, donec dimitteret dimissa turba, solus

Nauicula autem in medio mari iactabatur

venit

ambulans

ambulantem, τάσσω Quia

Statimque Habete fiduciam: nolite timere.

At ipse

vt veniret

Videns & cùm cœpisset mergi, saluum me fac. apprehendit

Modicæ fidei, quare διστάζω cùm ascendissent in nauiculam, cessauit nauicula erat, venerunt & cùm transfretassent, Genesar. cùm cognouissent regionem

lobtulerunt

rogabant

salui facti sunt.

CAP. XV. ιέ.

*accesserũt ad Iesum

Tunc *accedunt Iesu ab Hierosolymis Scri-
Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμ- 1
bæ & Pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui
ματεῖς & φαρισαῖοι, λέγοντες· διατί οἱ μαθηταί σου 2
transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant
παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται
manus suas, cum panem manducant. Ipse autem respondens
τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 3
ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei,
εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
*dixit: propter traditionem vestram? Nam Deus *mandauit, dicens:
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· 4
‖Qui maledixerit Honora patrem & matrem: &, ‖Maledicens patri vel ma-
τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μη-
tri, morte *finitur. Vos autem dicitis: Quicunq; dixerit
τέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ 5
‖quodcunque est patri vel matri, Munus, ‖quod si ex me, *iuuerit:
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·
*tibi proderit: Et non honorificabit patrem suum aut matrem suam: &
καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ 6
irritum fecisti mandatum Dei propter traditionem vestram.
*ἀκυρόω *ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
*bene Hypocritæ, *pulchrè prophetauit de vobis Esaias,
ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, 7
dicens: *Appropinquat mihi* populus hic *ore suo, &* la-
λέγων· ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεί- 8
*artem bis me honorat: *at* cor? eorum longè *abest* à me.
λεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.
‖Sine causa ‖& *Frustrà* autem colunt me, docentes doctrinas‖, man-
μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν- 9
? conuocatis ad se turbis, data hominum. Et *aduocans turbam,
τάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, 10
dixit eis: Audite & intelligite: Non *intrans
εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε· οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς
*quod intrat in os, coinquinat ‖quod procedit *in os communem facit* hominem: sed ‖*egressum* ex
εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ
? coinquinat ore, hoc *communem facit* hominem. Tunc accedentes
τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες 12
*quia ‖audito verbo hoc ? At discipuli eius, dixerunt ei: Scis *quòd Pharisæi ‖au-
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ, οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκού- *dientes sermonem*, scandalizati sunt? ‖Ille *autem* respondens,
σαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, 13
air: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis,
εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ ἐπάνιος,
‖& cæci sunt, & ᵇ cæci ‖eradicabitur. Sinite illos: ‖duces *sunt cæci* cæ-
ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς. ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυ- 14
corum. cæcus autem *cæcum si per viam ducat*, ambo in foueam
φλοῦ. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
*incident. Respondens autem Petrus, dixit ei: ‖*Explica*
ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, φράσον 15
nobis parabolam istam. At *Iesus* dixit: Adhuc &
ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ 16
vos *inintelligentes estis? Nondùm *consideratis quòd* omne ‖*ingre-
ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευό- 17
diens in os, in ventrem *cedit*, & in secessum
μενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα
*ejicitur? At exeuntia de ore, de
ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς 18
corde *prodeunt, & illa communem faciunt* hominem.
καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
De enim corde exeunt ‖*ratiocinationes* malæ, homicidia,
ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, 19
adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι·
‖quæ coinquinant *Non lotis autem ‖manibus coinquinat* hominem. Hæc sunt ‖*communem facientia* hominem. ‖*Verùm illotis* ma-
ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερ- 20
nibus mãducare, *non communem facit* hominem. Et egressus in-
σὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖ- 21
de Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis.
θεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου & σιδῶνος.
Et ecce mulier *quædã* Chananæa à finibus illis egressa,
καὶ ἰδοὺ γυνὴ τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, 22
clamauit ei, dicens: Miserere mei Domine fili Dauid:
ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαβίδ,
*à dæmonio vexatur. Qui filia mea malè *dæmonizatur. Ille autem* non respondit
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη 23
ei verbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant
αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων
*ἐρωτάω. ‖Dimitte eum, dicentes: ‖*Absolue* eam, quia clamat post nos.
αὐτὸν, λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.
‖Sum missus, nisi ? quæ perierũt *At illa venit, & adorauit
Ipse autem respondens, ait: Non ‖*legatus sum si non* ad o-
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρό- 24
ues ?*perditas* domus Israel. ‖*Illa autem veniens*
βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα 25
adorabat eum, dicens: Domine, ‖*succurre mihi.*
προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα, κύριε, βοήθει μοι.
? benum Qui *verò* respondens, ait: Non est *pulchrum* sumere panem
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον 26

filiorum, & ‖*iacere catellis. Illa autem ait: Vtique* Do-
τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύ- 27
‖*mine: ?etenim* catelli edunt de micis *cadentibus*
ριε· καὶ γὰρ τὰ κυναρία ἐσθίει ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων
de mensa dominorum suorum. Tunc respondens
αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς 28
Iesus, ait illi: O mulier, magna *tua fides: fiat *est
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω
tibi sicut vis. & sanata est filia eius *ab hora illa. *ex
σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
Et ‖*transiens* inde Iesus, venit ?*iuxta* ma-
29 καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασ- ‖cùm transisset
re Galilææ. & ascendens in *montem*, sedebat ibi. ?secus
σαν τῆς γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.
Et *adierunt eum turbæ multæ, habentes ‖*cum semetipsis* *accesserunt ad
30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν ‖secum
mutos, cæcos, claudos, ?*mancos*, & alios multos: & proie-
κωφοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔῤῥι- ?debiles,
cerunt eos ad pedes *Iesu*, & curauit eos. *eius,
ψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·
ita vt *turbas *mirari aspicientes* mutos loquen- *turbæ mirarentur videntes
31 ὥστε τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦν- tes, *debiles sanos*, claudos ambulantes, & cæcos ‖*assi-
τας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέ- ‖videntes: & *cientes*, & *glorificabant* Deum Israel. magnificabant
ποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.
*At Iesus aduocans discipulos suos, *Iesus autem
32 ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς conuocatis discipulis suis, dixit:
air: Visceribus commouor super turbam: quia iam dies tres Miseror turbę
εἰσὶ προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι quia triduo iã
admanent mihi, & non habent quid manducent: *& *absoluere* perseuerant
αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. mecum,
*& dimittere ‖nolo,
Et dicunt ei discipuli *eius*: Vnde *nobis in de-
33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρη- *ergo
serto panes ?*tot*, *ut saturare* turbam tantam?
μίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;
tantos, vt saturemus
Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? *Illi autẽ* dixerũt:
34 & λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, * At illi
Septem, & paucos piscículos. Et præcepit ‖*turbæ recum-*
35 ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀνα- ‖turbæ, vt discumberent
bere super terram. Et accipiens septem panes & pisces,
36 πεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας,
*gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, *at
εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ * & discipuli
discipuli turbæ. Et comederunt omnes, & saturati dederunt popu-
37 μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. & ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθη- lo.
sunt. Et *tulerunt redundantiam fragmentorum*, septem sportas ‖quod superfuit de fragmentis, tulerunt
σαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας ‖Erant autem
38 πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χω- qui manducauerũt, quatuor
*ter mulieres & pueros. Et *absoluens turbas*, millia homi-
39 ρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, nũ, extra paruulos & mulieres.
ascendit in ‖*nauigium*, & venit in fines ?*Magdala*. *dimissa turba,
ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά. ‖naviculam:
?Magedan.

CAP. XVI. ιϛ'.

Et *accedentes Pharisæi & Sadducæi ten-
1 Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πει- ‖accesserunt
tantes, ‖rogauerunt eum? signum de cælo *ostendere ad eum
ράζοντες, ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖ- ‖& ?vt ostenderet
eis. *Is autem respondens, ait illis: Vespere fa-
2 ξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γε- * At ille
cto, dicitis: ‖*Serenitas*: *rubet* enim cælum.
νομένης, λέγετε, εὐδία· πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός. ‖Serenum erit, rubicũdum est
Et manè, Hodie tempestas: ?*rubet* enim triste cæ-
3 καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐ- ?rutilat
lum. *Hypocritæ, illam quidem* faciem cæli nostis
ρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε *ergo
diiudicare: *at *signa* temporum non potestis?
διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; *signa autem
Generatio mala & adultera signum ‖*inquirit*: & signum
4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον ‖quærit:
non dabitur ei, ?*si non* signum Ionæ Prophetæ. &
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ ?nisi
*relinquens eos, abiit. Et ‖*venientes* discipuli * relictis illis,
5 καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ ‖cùm venissent
eius ?*in vlteriùs littus*, obliti sunt panes *sumere. ?trans fretum,
αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. *accipere.
*At Iesus dixit illis: Intuemini & ‖*attendite* à fer- * Qui
6 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύ- ‖cauete
mento Pharisæorum & Sadducæorum. ?*Illi verò ratiocinabantur* * At illi cogi-
7 μης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο tabant inter se,
in semetipsis, dicentes: Quia panes non accepimus.
ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν·
Sciens autem Iesus, dixit *illis*: Quid *ratiocinamini *in vobismetipsis*, * cogitatis inter
8 γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, vos modicæ
exiguæ fidei, quia panes non ‖*sumpsistis*? Nondum intelligitis neque re- habetis?
9 ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνη-

cordámini quinque *panes quinque millium ‖, & quot
μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους
cophinos sumpsistis? Neque septem *panes qua-
κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τε-
tuor millium, & quot sportas sumpsistis?
τρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;
*Quomodo nó intelligitis quia non de pane dixi vobis ‖attendere
πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν
à fermento Phariſæorum & Sadducæorum?
ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων;
Tunc intellexerunt, quia non dixerit *attendere à fermento
τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
*panis, sed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.
ἄρτων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.
‖Veniens autem Ieſus in partes Cæſareæ Philip-
ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίπ-
pi, *interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem me dicunt
που, ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν
homines eſſe, filium hominis?
οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
*Illi verò dixerunt: *Hi quidem Ioannem Baptiſtam, alij autem
οἱ δὲ εἶπον, οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ,
Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnum *Prophetarum.
ἠλίαν· ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.
Dicit illis‖: Vos autem quem me dicitis eſſe?
λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
Reſpondens autem Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus filius
ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε, σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς
*autem Dei viui. *Et* reſpondens *Ieſus, dixit
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
ei: Beatus es Simon Bar-iona, quia caro & ſanguis non
αὐτῷ, μακάριος εἶ σίμων βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ
*‖est, reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cælis *
ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Et ego *autem* tibi dico, quia tu es Petrus, & ſuper hanc
κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ
petram ædificabo meam eccleſiam: & portæ inferi non
πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ
*‖aduerſus eam. præualebunt *ei*. Et dabo tibi claues
κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς
regni cælorum. Et quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit
βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν *δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται
‖*ligatum* in cælis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram,
δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς,
‖erit ſolutum in cælis.
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent
τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν
quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.
ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.
*Ex tunc cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis,
Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
quia oporteret eum *abire in* Hieroſolymam, & multa *pati
ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν
à ſenioribus, & principibus Sacerdotũ, & Scribis, &
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ
occidi, & tertia die ‖*excitari*.
ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare
καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
‖Abſit à te, illum, dicens: *Clemens tibi* Domine: non erit tibi hoc.
αὐτῷ, λέγων, ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.
*Is verò conuerſus, dixit Petro: Vade poſt me ſa-
*Qui ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου σα-
‖*ſunt*, tana, ſcandalum mihi es: quia non ſapis ea quæ Dei ‖, ſed ea quæ
τανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ
hominum. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis:
τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν
crucem ſuam, & ſequatur me. Qui enim voluerit animam
σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
*‖ſaluam facere ſuam *ſeruare*, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
‖*prodeſt homini* propter me, inueniet eam. Quid enim ‖*iuuatur* ho-
ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρω-
‖*animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* mo, ſi mundum vniuerſum lucretur, *at animam ſuam multetur?
πος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;
*commutationem pro anima ſua? Aut quam dabit homo *permutationem animæ ſuæ?
‖*venturus eſt* ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
Futurus eſt enim filius hominis ‖*venire* in gloria Pa-
μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πα-
tris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet vnicuique
τρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ
‖*opera* ſecundùm ‖*actionem* eius. Amen dico vobis, ſunt quidam *‖*de hîc ſtan-*
κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστη-
tium, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium
κότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ
hominis venientem in regno ſuo.
ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII.

Et poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum,

1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον,
& Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos
καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς
in montem excelſum *priuatè: Et transfiguratus eſt an-
εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. καὶ μετεμορφώθη ἔμ-
*‖ſeorſum. te eos: Et reſplenduit facies eius ſicut Sol:
προσθεν αὐτῶν· καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
‖*autem* at veſtimenta eius facta ſunt *candida vt lux.
‖*alba ſicut nix*. τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.
Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias, cum eo
3 καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ' αὐτοῦ
colloquentes. Reſpondens autem Petrus, dixit *Ieſu:
‖ad Ieſum. 4 συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶπε τῷ ἰησοῦ,
Domine, ‖*pulchrum* eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus hîc
κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε
tria *‖tabernacula*, tibi vnum, & Moyſi vnum, & vnum Eliæ. *‖tabernacula*
τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ.
Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos.
5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς.
Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus
καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
dilectus, in quo *bene acquieui*: ipſum audite.
‖mihi bene complacui, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.
Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam,
6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν,
& timuerunt valde. Et ‖*accedens* Ieſus,
7 καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς
*‖tetigit eos, *& ait*: Surgite, & *ne metuite.
*‖& dixitque eis: *nolite timere.* ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.
Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, *‖ſi non*
8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ
‖niſi Ieſum ſolum. Et deſcendentibus illis de
9 τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
monte, præcepit illis Ieſus, dicens: Nemini dixeritis vi-
ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅ-
ſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.
ραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
Et interrogauerunt eum diſcipuli *eius*, dicentes: Quid ergo
10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τί οὖν
Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat venire primum?
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
At *Ieſus reſpondens, ait eis: Elias quidem ‖*venit*
‖Ille ‖venturus eſt, & reſtituet 11 ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἔρχεται
primum, & *inſtaurabit* omnia. Dico autem vobis,
12 πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν,
quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt
ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν
in eo quæcunque voluerunt. Sic & filius hominis *‖futurus eſt*
‖paſſurus eſt ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει
pati ab eis. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia
13 πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι
de Ioanne Baptiſta *dixit eis. *dixiſſet*
περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
Et ‖*venientibus eis* ad turbam, accеſſit ad eum ‖*eùm veniſſet*
14 καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ
homo *‖genupetens ipſum*, Et dicens: Domine, miſerere *‖genibus pro-
15 ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν, καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν *uolutus ante
meo filio, quia lunaticus eſt, & malè patitur. *ſæpe enim ca- eum,
μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πί- *Nam
dit in ignem, & crebrò in aquam: Et ‖*attuli* ‖*obtuli*
16 πτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ προσήνεγκα
eum diſcipulis tuis, & non potuerunt eum curare.
αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.
Reſpondens autem Ieſus, ait: O generatio incredula & peruer-
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμ-
*‖ſa, *uſque quando ero cum vobis? uſque quando tolerabo vos?
μένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
*Ferte *mihi illum huc.* Et increpauit illum Ieſus: & ex-
Afferte huc illum ad me. 18 φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξ-
iit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex ho-
ἦλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ‖ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥ- ‖*θεραπεύ-
ra illa. Tunc ‖*accedentes* diſcipuli *Ieſu* *ομαι*
‖accеſſerunt *ad Ieſum ſe-* 19 ρας ἐκείνης. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' *creto*, &
priuatim, dixerũt: *Propter quid* nos non potuimus eicere illum? *Quare
ἰδίαν, εἶπον, διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;
At Ieſus dixit illis: Propter incredulitatem veſtrã. Amen quippe dico
20 ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω
vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, *denuntiabitis monti *dicetis*
ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει
huic, tranſi hinc illuc, & tranſibit: & nihil
τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν
impoſſibile erit vobis. Hoc autem genus non eiicitur, *ſi
‖niſi per ora- 21 ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ
tionem & ieiunium. Conuerſantibus *non in oratione & ieiunio.* Verſantibus autem eis
22 μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν
in Galilæa, dixit illis Ieſus: *Futurus eſt* Filius homi-
ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
‖*tradendus eſt* nis ‖*tradi* in manus hominum.
που παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων·

Et occident eum, & tertia die *resurget. Et
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ
contristati sunt vehementer. ‖ *Venientibus autem illis in Ca-*
ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς κα-
pernaum, accesserunt * didrachma * *sumentes*
περναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Petro, & dixerunt*: Magister vester non soluit didrachma?
Πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;
Ait, Etiam. Et cùm intrasset in domum, præuenit
λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, * προέφθασεν
eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? reges terræ
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
à quibus accipiunt ‖ *tributa* vel censum? à filiis suis,
ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν,
an ab alienis? * *Dicit ei Petrus*: Ab
ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, ἀπὸ
alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt
τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν
filij. Vt autem non scandalizemus eos, ‖ *vadens*
οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορεύθεὶς
ad mare, * mitte hamum: &. * *ascendentem pri-*
εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶ-
mum piscem, tolle: & * *aperies* os eius, inuenies state-
τον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆ-
rem: illum sumens, da eis pro me & te.
ρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

* resurget.

‖ Et cùm venissent Capharnaum, * qui * accipiebant ad Petrum, * ei:

* φθάνω

‖ tributum

* Et ille dixit:

‖ vade

* & * eum piscem qui primus ascenderit, * aperto ore

CAP. XVIII. ιή.

In illa hora accesserunt discipuli * *Iesu*, di-
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέ-
centes: Quis * *nam* maior est in regno cælorum?
γοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;
Et aduocans Iesus ‖ *puerulum*, statuit eum in
καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν
medio eorum. Et dixit: Amen dico vobis, * *si non*
μέσῳ αὐτῶν· καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ
conuersi fueritis, & efficiamini sicut * *pueruli*, *nequaquam* intrabitis in
στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
regnum cælorum. Quicunque ergo humiliauerit *seipsum*
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν
Sicut *puerulus* iste, hic est maior in regno
ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
cælorum. Et qui susceperit * *puerulum* talem vnum in
οὐρανῶν· καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ
nomine * meo, me suscepit: Qui autem scandalizauerit
ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ
vnum * *parvorum horum credentium in me*, *confert* ei
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρῃ αὐτῷ
vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & de-
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καται-
mergatur in ‖ *pelago* maris. Væ mundo
πονηθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσμῳ
à scandalis. Necesse enim est ‖ *venire* scandala:
ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.
veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχε-
Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde
ται. εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον
* *ea*, & *iace* abs te: ‖ *pulchrum* tibi est ingredi ad vitam
αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπό σου. καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
claudum vel * *manetem*, quàm duas manus vel duos pedes habentem, * *ia-*
χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆ-
ci in ignem æternum. Et si oculus tuus
ναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
scandalizat te, erue eum, & * *iace* abs te: ‖ *pulchrum* tibi
σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπό σου· καλόν σοί
est * *vnoculum* in vitam intrare, quàm duos oculos
ἐστι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
habentem * *iaci* in gehennam ignis.
ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.
‖ *Attendite ne despiciatis vnum parvulorum horum*: dico
ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω
enim vobis, quia angeli eorum in cælis * *per omne* * *aspi-*
γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέ-
ciunt faciem Patris mei qui in cælis *.
πουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
Venit enim Filius hominis saluare * *perditum*.
ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.
Quid vobis videtur? si fuerint alicui *homini* centum o-
τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐάν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρό-
nes, & errauerit vna ex eis, nonne ‖ *relinquens* nonagin-ta-
βατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενηκονταεννέα
nouem in montibus, * *vadens quærit errantem*?
ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;
Et si ‖ *fiat inuenire* eam, amen dico vobis, quia gaudet
καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει
super eam magis, quàm super nonagintanouem * *non ab-*
ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πε-

‖ ad Iesum,

* putas,

‖ paruulum,

* nisi

* paruuli, non

‖ sicut paruulus

* paruulum

‖ Et ille dixit:

‖ & * eum piscem qui primus ascenderit, * aperto ore

* & vadit quærere eam quæ errauit? ‖ contigerit vt inueniat * quæ non errauerunt.

* errantibus.

Sic non est voluntas ante Pa-
οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πα-
trem vestrum qui in cælis *, vt pereat vnus * *parvulorum horum*.
τρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.
Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe
ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον
eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris
αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας
fratrem tuum. Si autem ‖ non audierit, * *assume*
τὸν ἀδελφόν σου. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, πρόσλαβε
cum te adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum testium vel
μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ
trium stet omne verbum. * *Si autem neglexerit* eos,
τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν,
dic ecclesiæ: si autem & ecclesiam ‖ neglexerit, sit
εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω
tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis,
σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata * in cælo: &
ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ
quæcunque solueritis super terram, erunt soluta * in cælo.
ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.
Iterum dico vobis, quia si duo * *vestrum* consenserint super
πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς
terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis
γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς
à Patre meo qui in cælis ‖. Vbi enim sunt duo vel
παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ
tres * *congregati* in meo nomine, ibi sum in medio eorum.
τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.
Tunc accedens ad eum Petrus, dixit: Domine, quoties
τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε, κύριε, ποσάκις
peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque
ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
septies? Dixit illi Iesus: Non dico tibi, vsque septies:
ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις,
sed vsque septuagies * *septies*. *Propter hoc* assimilatum est
ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. διὰ τοῦτο ὡμοιώθη
regnum cælorum homini regi, qui voluit ‖ *cum-*
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συν-
ferre rationem cum seruis suis. * *Incipiente vero ipso*
ἆραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ
conferre, oblatus est ei vnus * *debitor decies mille talentorum*.
συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.
‖ *Non habente autem illo reddere*, iussit eum dominus
μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος
eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia
αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα
quæ habebat, & reddi. Procidens autem seruus *,
ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος,
adorabat eum, dicens: *Domine*, * *longanimis esto ergo* me,
προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί,
& omnia tibi reddam. ‖ *Commotus visceribus* autem dominus
καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ
serui illius, * *absoluit* eum, & * *mutuum* dimisit ei.
δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.
Egressus autem seruus ille, inuenit vnum * *conseruorum*
ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων
suorum, qui debebat ei centum denarios: & ‖ *apprehendens* eum
αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν
suffocabat, dicens: Redde mihi * *quid* debes. * Procidens *ergo*
ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ
conseruus eius ad pedes eius, rogabat eum, di-
σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέ-
cens: * *Longanimis esto* in me, & omnia reddam tibi.
γων, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.
Ille autem noluit: sed ‖ *abiens* coniecit eum in * *custo-*
ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλα-
diam, donec redderet debitum. Videntes autem con-
κὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σύν-
serui eius * *facta*, contristati sunt valdè: & ‖ *venientes*
δουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες
declarauerunt domino suo omnia * *facta*.
διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.
Tunc * *aduocans* illum dominus suus, *dicit* illi:
τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ,
Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniã
δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ
* *aduocasti* me: Nonne * oportuit & te misereri
παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καί σε ἐλεῆσαι τὸν
conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus do-
σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύ-
minus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet
ριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ
vniuersum debitum ei. Sic & Pater meus cæ-
πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπου-
lestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo
ράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
de cordibus vestris *lapsus* eorum.
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

* Patientiam habe ‖ abiit, & misit * carcerem,

* quæ fiebant, ‖ & venerunt, & narrauerunt * quæ facta fuerant. * vocauit ‖ & ait

‖ rogasti * ergo

CAP. XIX. ιθ'.

* migrauit

Et factum est cùm consummasset Iesus sermones istos, *transtulit sè à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem. Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes ei: Si licet homini ‖ dimittere *quacunque ex causa? Qui verò respondens, ait eis: Non legistis, quia *faciens ab initio, masculum & feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in ‖ carne vna: *iam caro vna. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, με- 1
τῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας
πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ- 2
λοί· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον 3
αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ
ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιή- 4
σας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;
καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, 5
καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται
οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ 6
σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον 7
ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μω- 8
σῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι
τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.
λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ 9
ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυ-
μένην γαμήσας, μοιχᾶται. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ 10
αὐτοῦ· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ
συμφέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χω- 11
ροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, 12
οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι,
οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι,
οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνά-
μενος χωρεῖν, χωρείτω. τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ 13
παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας θῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ
μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε 14
τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. 15
καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγα- 16
θὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, 17
εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τή-
ρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς 18
εἶπε, τὸ, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευ-
δομαρτυρήσεις· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μη- 19
τέρα σου· καὶ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην εὐ 20
νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;
ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλη- 21
σόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυ-
ρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

* migrauit

Et factum est cùm consummasset Iesus sermones istos, *transtulit sè à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem. Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes ei: Si licet homini ‖ dimittere *quacunque ex causa? Qui verò respondens, ait eis: Non legistis, quia *faciens ab initio, masculum & feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in ‖ carne vna: *iam caro vna. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

* σωζδύγνυμι.

* repudij, & dimittere? ‖ Quoniam ‖ dimittere

* fuit sic.

‖ dimisserit * nisi ob fornicationem, * qui * duxerit,

* expedit ‖ Qui

‖ facti

‖ Qui potest

‖ paruuli, * autem * Iesus verò ait eis: ‖ paruulos, & nolite eos prohibere * enim

* cùm imposuisset

* Audiens autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens possessiones multas. At Iesus ‖ dixit dis- 22
cipulis suis: Amen dico vobis, quia difficilè dives in- 23
trabit in regnum cælorum.
* Iterum autem dico vobis, facilius est camelum per fo- 24
ramen acus transire, quàm diuitem in regnum * Dei intrare. * Audientes autem ‖ discipuli eius, miraban- 25
tur valde, dicentes: Quis ergo poterit * seruari? Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc 26
impossibile est: apud autem Deum omnia possibilia sunt.
Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reli- 27
quimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?
At Iesus * dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos ‖ 28
secuti* me in regeneratione, cùm sederit filius
hominis in ‖ throno gloriæ suæ, sedebitis & vos super
duodecim * thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.
Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut 29
patrem, aut matrem, aut vxorem, aut * natos, aut agros propter
nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æter-
nam * hæreditabit. Multi autem erunt primi, nouissi- 30
mi: & nouissimi, primi.

* Audiens autem adolescens verbum, abiit tristis: * Cùm audisset

ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· 22
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μα- 23
θηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσε-
λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυ- 24
μαλιᾶς ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσ- 25
σοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;
ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο 26
ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.
τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφή- 27
καμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ 28
ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.
καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ 29
πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ
ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώ-
νιον κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχα- 30
τοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

CAP. XX. κ'.

Simile enim est regnum cælorum homini patrifamiliàs, qui exiit * cum diluculo conducere o- 1
perarios in vineam suam.
‖ Conuenies autem * cum operariis ex denario * diem, 2
misit eos in vineam suam.
Et egressus circa tertiam horam, vidit alios 3
stantes in foro otiosos:
Et illis dixit: Abite & vos in vineam*: * meam. 4
& quod fuerit iustum, dabo vobis.
Illi autem abierunt. Iterum * exiens circa sextam & no- 5
nam horam, ‖ fecit similiter.
Circa verò vndecimam horam * exiens, inuenit alios 6
stantes otiosos, & dicit illis: Quid hîc statis * totam
diem otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos * mercede con-
duxit. Dicit eis: Ite & vos in vineam ‖ & quod 7
fuerit iustum sumetis. * Vesperè autem facto, dicit dominus
vineæ procuratori suo: Voca operarios, & 8
redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad
primos. * Et venientes qui circa vndecimam horam*, acceperunt 9
* singuli denarium. Venientes autem ‖ primi, arbitrati sunt quòd 10
plus essent accepturi: & acceperunt * & ipsi * singuli denarium,
Accipientes autem murmurabant aduersus patremfamiliâ*, 11

Simile enim est regnum cælorum homini

Ὁμοία γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ 1
οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐρ-
γάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, 2
ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους 3
ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς·
κἀκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, 4
καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.
οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνά- 5
την ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.
περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους 6
ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν
ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδείς ἡμᾶς ἐμισθώ- 7
σατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν
ᾖ δίκαιον λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος 8
τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ
ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν
πρώτων. καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον 9
ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ καὶ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι 10
πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.
λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, 11

[a] vna hora

Dicentes: Quòd hi nouissimi [a]vnam horam fecerunt: & pares
λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους 12
[b] qui portauimus [c] æstus. nobis illos fecisti, [b] portantibus pondus diei & [c] æstum.
ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ
[d] At ille [d] Ille verò respondens dixit vni eorum: Amice, non
τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ 13
[e] ex [f] est, facio iniuriã tibi: nonne Idenario conuenisti mecum? Tolle quod tuũ[f],
ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, 14
[g] vade. [h] & [g] abi. volo autem [h] huic nouissimo dare sicut & tibi.
καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καί σοι.
Aut non licet mihi facere quod volo in meis? an ocu-
ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλ- 15
[i] nequam lus tuus [i] malus est, quia ego bonus sum?
μός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi.
οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. 16
multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
Et ascendens Iesus in Hierosolymam, assumpsit
καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς 17
[k] secretò, duodecim discipulos [k] priuatim in via, & ait illis:
δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ecce ascendimus in Hierosolymam, & Filius hominis
Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 18
tradetur principibus Sacerdotum & Scribis, & condemna-
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρι-
bunt eum morte: Et tradent eum Gentibus
νοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 19
ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ
die resurget. Tunc accessit ad eum mater
ἡμέρᾳ ἀναστήσεται). τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν 20
filiorum Zebedæi cum filiis suis adorans & petens aliquid
υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι
[l] Qui ab eo. [l] Ille verò dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic
παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ 21
[m] ad dexteram tuam, [n] ad sinistram vt sedeant hi duo filij mei, vnus [m] à dextris tuis, & vnus [n] à
ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ
sinistris in regno tuo. Respondens autem Ie-
εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη- 22
sus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere cali-
σοῦς, εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτή-
cem, quem ego futurus sum bibere? & baptisma quo ego baptizari? Dicunt ei: Possumus.
ριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζο-
μαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.
Et ait illis: Quidem calicem meum biberis, & baptis-
καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτι- 23
[o] sedere autem ad dexteram meam & sinistram, [p] vobis, σμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δε-
ξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μού, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς
paratum est à Patre meo. Et audientes decem,
ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, 24
[q] Iesus autem vocauit eos ad se, [r] ἀγανακτῶ. indignati sunt de duobus fratribus. [q] Verùm Iesus ad-
[r] ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσ- 25
[s] qui maiores sunt, [t] in eos. [u] inter vos [x] inter vos maior [y] inter vos erit
uocans eos, ait: Scitis quia principes Gentium
καλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν,
dominantur eorum: & [s] magni potestatem exercent [t] eorum.
κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν·
Non ita verò erit [u] in vobis: sed quicunque voluerit [x] in vobis ma-
οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέ- 26
gnus fieri, sit vester minister: Et qui voluerit [y] in
γας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν 27
vobis esse primus, [z] sit vester seruus. Sicut filius
ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. ὥσπερ ὁ υἱὸς 28
hominis non venit ministrari, sed ministrare, &
τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
dare animam suam [a] pretiũ redẽptionis pro multis.
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est
καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν 29
eum turba multa. Et ecce duo cæci se-
αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθή- 30
[b] audierunt quia Iesus transiret: & dentes secus viam, [b] audientes quòd Iesus praeterret, clama-
μενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκρα-
uerunt, dicentes: Miserere nostri Domine fili Dauid.
ξαν, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.
[c] autem [d] At turba [c] increpabat eos vt tacerent. [d] Illi verò ma-
ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεί- 31
gis clamabant, dicentes: Miserere nostri Domine fili Dauid.
ζον ἔκραζον, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ.
[e] stetit [f] & [g] vt Et [f] sians Iesus [g] vocauit eos, & ait: Quid vultis [e] faciam
στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω 32
vobis? Dicunt illi: Domine, vt aperiantur nostri oculi.
ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. 33
[h] Misertus eorum [i] tetigerunt [h] Viscribus commotus autem Iesus, tetigit oculos eorum. & con-
σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐ- 34
festim [i] receperunt eorum oculi: & secuti sunt eum.
θέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

CAP. XXI. κά.

Et cùm appropinquassent [a] in Hierosolymam, & venissent in Bethphage
[a] Hierosolyma

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ
ad montem [b] Oliuarum, tunc Iesus misit duos discipulos,
[b] Oliueti, πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς,
Dicens eis: Ite in [c] vicum qui aduersum
[c] castellũ quod 2 λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
vos: & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum
contra vos est ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ'
ea, [d] soluentes adducite mihi. Et si quis vobis dixerit
[d] soluite & 3 αὐτῆς, λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
aliquid, dicite quia Dominus [e] eorum vsum habet: statim autem di-
[e] his opus habet, & confestim τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀπο-
mittet eos. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur
4 στελεῖ αὐτούς. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ
[f] quod dictũ est [f] effatum per Prophetam, dicentem: Dicite fi-
5 τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, εἰπατε τῇ θυ-
liæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, [g] & in-
[g] sedens gatet σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπι-
sidens super asinam, & pullum filium subiugalis.
βεβηκὼς ὄνῳ, καὶ πώλῳ υἱῷ ὑποζυγίου.
Euntes autem discipuli, [h] & facientes sicut pre-
[h] fecerunt sicut præcepit 6 πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέ-
ordinauit illis Iesus, Adduxerunt asinam, & pullum:
7 ταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον,
& imposuerunt super eos vestimenta sua, & [i] insedit
[i] eum sedere fecerunt καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν
desuper eos. At plurima [k] turba strauerunt sua
[k] autem 8 ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν
vestimenta in via: alij autem cædebant ramos de
9 τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν
arboribus, & sternebant in via.
δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.
[l] At turba precedentes & sequentes clamabant,
[l] Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, 10 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον,
dicentes: Hosanna filio Dauid: benedictus [m] veniens
[m] qui venit λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
in nomine Domini, Hosanna in altissimis.
ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.
Et [n] intrante eo in Hierosolymam, commota est vniuersa
[n] cùm intraret 10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, [o] ἐσείσθη πᾶσα ἡ
[o] σείομαι ciuitas, dicens: Quis est hic? [p] At turba dicebant:
[p] Populi autem πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον,
Hic est Iesus propheta, qui à Nazareth Galilææ.
οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας.
Et intrauit Iesus in templum Dei: & eiiciebat
12 Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε
[q] vendentes omnes & [r] mercantes in templo, & [s] mensas
[r] ementes [s] mutatorum numulariorum euertit, & cathedras
πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας
vendentium columbas.
τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς·
Et dicit eis: Scriptum est: Domus mea, domus oratio-
13 καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευ-
nis vocabitur: vos autem illam fecistis [t] speluncam latronum.
χῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, &
14 καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ
[u] sanauit eos. Videntes autem principes Sacerdotũ &
15 ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros cla-
γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κρά-
mantes in templo, & dicentes: Hosanna filio Dauid:
ζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ,
indignati sunt: Et dixerunt ei: Audis quid isti di-
16[b] ἠγανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, ἀκούεις τί οὗτοι λέ-
[b] ἀγανακτέω cunt? At Iesus [c] dicit eis: Vtique. nunquam legistis, Quia
[c] autem dixit γουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι
ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?
ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;
Et [d] relinquens ipsos abiit [e] extra ciuitatem in
[d] relictis illis, [e] foras 17 καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς
Bethaniam, [f] & diuersatus est ibi. Mane autem reuertens
[f] ibique mansit 18 Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. πρωΐας δὲ ἐπαναγων
in ciuitatem, esuriit. Et videns [g] ficum vnam secus
[g] fici arborem 19 εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ
viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea, [h] si non fo-
[h] nisi [i] φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν
[i] ἀθέσκω lia tantùm: & ait illi: Nunquam ex te fructus [k] fiat in
[k] nascatur in sempiternum. sæculum. & arefacta est continuò ficulnea. Et videntes dis-
20 αἰῶνα· καὶ [l] ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μα-
[l] ξηραίνω cipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit
θηταὶ, ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα [m] ἐξηράνθη ἡ
[m] exiccatus sicus? Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico
21 συκῆ; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω
vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm [n] quod factum
ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς
[n] de ficulnea

*Tolle, & iacta te

facietis, sed & si monti huic dixeritis: *Tollere, & iacta*
ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλή-
tare in mare, fiet. Et omnia quæcunque
θητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται). καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰ- 22
petieritis in oratione, credentes accipietis.
τήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

ª cùm venisset
ª ad eum docentem

Et *venienti ipsi* in templum, accesserunt *ei do-*
καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδά- 23
centi principes Sacerdotũ, & seniores populi, dicentes: In qua
σκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ

ª potestate
ª potestatem

**auctoritate* hæc facis? & quis tibi dedit *auctoritatem* hanc?
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;
Respondens autem Iesus, dixit eis: Interrogabo vos &
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀ- 24
ego sermonem vnũ: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua
γὼ λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ

ª potestate

auctoritate hæc facio. Baptismus Ioannis vnde erat?
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; 25

ª At illi cogitabãt inter se,

è cælo, an ex hominibus? *Illi autem ratiocinabantur apud semetipsos,*
ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς,
dicentes: Si dixerimus, è cælo: dicet nobis, Quare ergo non cre-
λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, Διατί οὖν οὐκ ἐπι-
didistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, time-
στεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβού- 26
mus turbam. omnes enim habent Ioannem sicut Prophetam.
μεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.
Et *respondentes* Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait il-
καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ, εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐ- 27

ª potestate

lis & ipse: Nec ego dico vobis in qua *auctoritate* hæc facio.
τοῖς κἀγὼ, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

ª filios

Quid autẽ vobis videtur? Homo quidam habebat *natos* duos: & ac
Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπός τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσ- 28

ª ad primum,

cedens *primo* dixit: Fili, vade, hodie operare
ελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπε, τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου
in vinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo.
ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. 29

ª motus,

Postea autem pœnitentia *affectus*, abiit. Et accedens
ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. καὶ προσελθὼν τῷ 30

ª autem ad alterum,
ª At ille
ª Eo
ª iuit.

alteri, dixit similiter. *Ille verò* respondens, ait: *Ego* Domine.
δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε.
& non *abiit*. Quis ex duobus fecit voluntatem pa-
καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πα- 31
tris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Iesus: Amen
τρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν

ª quia
ª præcedunt vos

dico vobis, *quòd* publicani & meretrices *præcunt* vos in
λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς
regno Dei. Venit enim ad vos Ioannes in via
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ 32

ª autem
ª nec pœnitentiam habuistis
ª vt crederetis

iustitiæ, & non credidistis ei: At publicani & *meretrices*
δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ
meretrices crediderunt ei. vos autem videntes *non pœnituistis*
πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε
postea, *ad credendum* ei. Aliam parabolam au-
ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. ἄλλην παραβολὴν ἀκού- 33
dite: Homo *quidam* erat paterfamiliãs, qui plantauit vi-
σατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπε-

ª circundedit ei,

neam, & sepem *ei circumposuit*, & fodit in ea torcular,
λῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν,
& ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè
καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὴ γεωργοῖς, καὶ ἀπε-

ª misit

profectus est. Cùm autem appropinquasset tempus fructuum, *legа-*
δήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τοῦ καρποῦ, ἀπέ- 34

ª vt acciperent

tos seruos suos ad agricolas *accipere*
στειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς
fructus eius. Et *accipientes* agricolæ *seruos* eius,
καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, 35

ª apprehensis seruis
ª alium

hunc quidẽ cecidẽrũt, *hunc verò* occiderunt, *illum* verò lapidauerunt.
ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

ª Iterum misit

Rursum legauit alios seruos plures prioribus:
πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων· 36

ª Nouissimè

& fecerunt illis similiter. *Posterius* autem misit
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε 37

ª ἐντρέπω
ª autem
ª intra se:
ª habebimus

ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.
At agricolæ videntes filium, dixerunt *in semetipsis*: Hic est
οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν 38
hæres: venite, occidamus eum, & *obtineamus*
ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν

ª apprehensum

hæreditatem eius. Et *assumentes* eiece-
τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες ἐξέβα- 39
runt eum extra vineam, & occiderunt.
λον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.
Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet
ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς 40
agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè
γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς 41

ª suam,

perdet *ipsos*, & vineam locabit aliis agri-
ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωρ-

ª fructum

colis, qui reddent ei *fructum in* tem-
γοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιρο-

poribus suis. Dicit illis Iesus: Nunquam legistis
ποῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε 42
in Scripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes,
ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
hic factus est in caput anguli? A Domino factum est
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένετο
istud: & est mirabile in oculis nostris.
αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.
Propter hoc dico vobis, *quòd tolletur* à vobis regnum
διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία 43
Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.
τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.
Et *eadem* super lapidem istum, *conquassabitur*: super
καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' 44
quem verò ceciderit, *comminuet* eum.
ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
Et *audientes* principes Sacerdotum & Pharisæi pa-
καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παρα- 45
rabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.
βολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.
Et quærentes eum *prehendere*, timuerunt turbas: *quia*
καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, 46
quoniam sicut Prophetam eum habebant.
ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

ª Ideo
ª quia auferetur
ª qui ceciderit
ª confringetur:
ª conteret
ª audiissent
ª inuitatos
ª inuitatis
ª sunt,
ª parata:
ª alius
ª neglexerũt: &
ª villam suam, alius
ª negotiationẽ
ª Reliqui verò tenuerunt
ª &
ª affectos
ª Rex autem cùm audiisset,
ª missis exercitibus suis,
ª succendit.
ª paratæ
ª sed qui inuitati erant,
ª exitus
ª eius
ª Intrauit
ª vt videret
ª &
ª veste nuptiali:
ª At ille obmutuit.
ª Φιμόω
ª Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eũ
ª stridor
ª inierunt, vt caperent eum

CAP. XXII. κβ'.

Et respondens Iesus, iterum dixit eis in para-
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παρα- 1
bolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum ho-
βολαῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν- 2
mini regi, qui fecit nuptias filio suo:
θρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ·
Et misit seruos suos vocare *vocatos* ad
καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημέ- 3
nuptias: & nolebant venire.
νους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.
Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite *ecce*
πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κε- 4
catis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei &
κλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ
alilia occisa *sunt*, & omnia *expedita*. venite ad nuptias.
τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.
Illi autem *negligentes* abierunt, *ille quidem* in *proprium agrum*,
οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, 5
ille verò ad *mercaturam* suam: *At reliqui prehendentes*
ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες
seruos eius, *cõtumelijs affecerunt*, & occiderunt. *Au-*
τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν. ἀκού- 6
diens autem rex *ille*, iratus est: & *mittens* exer-
σας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρα- 7
citus suos, perdidit homicidas illos, & ciuitatem
τεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν
illorum *incendit*. Tunc ait seruis suis: Quidem
αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν 8
nuptiæ *expedita* sunt: *qui autem vocati* non fuerunt digni.
γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.
Ite ergo ad *compita* viarum, & quoscunque
πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν 9
inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi
εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες 10
serui *illi* in vias, congregauerunt omnes quos in-
οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗ-
uenerunt, malosque & bonos: & impleta *sunt* nuptiæ discumbentium.
ρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.
Ingressus autem rex *spectare* discumbentes, *
εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, 11
vidit ibi hominem non vestitum *indumento nuptiarum*:
εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου·
Et ait illi: Amice, quomodo intrasti hùc, non habens ve-
καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔν- 12
stem nuptialem? *Ille verò ore occlusus est*. Tunc dixit rex
δυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς 13
ministris: *Ligantes eius manus & pedes, tollite eum, & e*
διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκ-
jicite in tenebras exteriores: ibi erit fletus &
βάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
fremitus dentium. Multi enim sunt vocati, pauci verò e-
ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκ- 14
lecti. Tunc abeuntes Pharisæi, *consilium* *sumpserunt*,
λεκτοί. τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, 15
vt eum illaquearent in sermone. Et mittunt ei
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ 16
discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, sci-
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴ-
mus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: &
δαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ
non est cura tibi de aliquo: non enim respicis *in faciem* hominum:
οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·
Dic ergo nobis, quid tibi videtur. Licet dare censum Cæsari, an non?
εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ; 17

γνὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τ̀ πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε 18
hypocritæ? Ostendite mihi numisma census.
ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τῆς κήνσου. 19
Illi verò obtulerunt ei denarium. Et ait illis
οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς, 20
Cuius imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei,
τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ, 21
Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ Cæsaris, Cæ-
καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καί-
sari: & quæ Dei, Deo. Et audientes mi-
σαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύ- 22
rati sunt: & relinquentes eum, abierunt. In illo die
μασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ 23
accesserunt ad eum Sadducæi, dicentes non esse resurrectio-
προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶ ἀνάστα-
nem: & interrogauerunt eum, Dicentes: Magister, Moyses
σιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς 24
dixit: Si quis mortuus fuerit non habens gentos, ob affinitatem ducet fra-
εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσῃ ὁ ἀδελ-
ter eius vxorem illius, & suscitabit semen fra-
φὸς αὐτοῦ τ̀ γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελ-
tri suo. Erant autem apud nos septem fratres: & primus
φῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος, 25
vxore ducta, obijt: & non habens semen, reliquit vxorem
γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τ̀ γυναῖκα
suam fratri suo. Similiter & secundus, & ter-
αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρί- 26
tius, vsque ad septimum. Postremum autem omnium defuncta est & mulier.
τος, ἕως τ̀ ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. 27
In ergo resurrectione, cuius septem erit vxor? omnes enim
ἐν τῇ οὖν ἀναστάσῃ, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ 28
habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis:
ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 29
Erratis, nescientes Scripturas, neque efficaciam Dei.
πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τ̀ δύναμιν τ̀ θεοῦ.
In enim resurrectione neque nubent, neque dantur nuptui:
ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, 30
sed sicut angeli Dei in cælo sunt. De autem resurre-
ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τ̀ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν. περὶ δὲ τ̀ ἀναστά- 31
ctione mortuorum, non legistis effatum vobis à Deo,
σεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
dicente: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, &
λέγοντος, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, & 32
Deus Iacob? Non est Deus, Deus mortuorum, sed viuentium.
ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.
Et audientes turbæ, perculebantur in doctrina
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ 33
eius. At Pharisæi audientes quòd obclusit os Sad-
αὐτοῦ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδ- 34
ducæis, coacti sunt in idipsum. Et interrogauit
δουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπηρώτησεν 35
vnus ex eis legis doctor, tentans eum, & dicens:
εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων·
Magister, quod mandatum magnum in Lege?
διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; 36
At Iesus ait illi: Diliges Dominum Deum tuum in
ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τ̀ θεόν σου ἐν 37
toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota cogi-
ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, & ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διά-
tatione tua. Hoc est primum & magnum mandatum.
νοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. 38
Secundum autem simile huic: Diliges proximum tuum sicut
δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς 39
teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex & &
σεαυτόν. ἐν ταύταις τ̀ δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ 40
Prophetæ pendent. Coacti autem Pharisæi,
οἱ προφῆται κρέμανται). συνηγμένων δὲ τ̀ φαρισαίων, 41
interrogauit eos Iesus, Dicens: Quid vobis videtur de
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ 42
Christo? cuius filius est? dicunt ei, Dauid.
τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ.
Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu Dominum eum
λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν 43
vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede
καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου 44
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum
ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dñm, quomodo filius
ποδῶν σου; εἰ οὖν δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς 45
eius est? Et nemo poterat ei respondere ver-
αὐτοῦ ἐστι; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λό- 46
bum: neque ausus fuit quisquam ex illa die interrogare
γον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν
eum amplius.
αὐτὸν οὐκέτι.

CAP. XXIII. κγ΄.

Tunc Iesus locutus est turbis, & discipulis suis,
Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις & τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 1

Dicens: Super Moysi cathedram sederunt Scri-
λέγων, ἐπὶ τ̀ μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμμα- 2
bæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis
τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν
seruare, seruate & facite: secundùm verò opera eorum ne facite:
τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε·
dicunt enim, & non faciunt. Alligant enim onera grauia
λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα 4
& importabilia, & imponunt in humeros homi-
καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώ-
num: at digito ipsorum non volunt mouere ea.
πων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.
Omnia verò opera sua faciunt ad spectari
πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι 5
hominibus. dilatant verò phylacteria sua, &
τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ
magnificant fimbrias vestimentorum suorum.
μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.
Amantque primos recubitus in cœnis, &
φιλοῦσί τε τὶ πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς 6
primas cathedras in synagogis, & salutationes
πρωτοκαθεδρίας ἐν τ̀ συναγωγαῖς, καὶ τὰς ἀσπασμὰς
in foris, & vocari ab hominibus, Rabbi, Rabbi
ἐν τ̀ ἀγορᾶις, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τ̀ ἀνθρώπων, ῥαββὶ ῥαββί.
Vos autem ne vocemini Rabbi: vnus enim est vester do-
ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθη- 8
ctor Christus. omnes autem vos fratres estis.
γητὴς ὁ χριστός. πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
Et patrem ne vocetis vestrum super terram: vnus enim est
καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τ̀ γῆς· εἷς γάρ ἐστιν 9
Pater vester qui in cælis. Nec vocemini do-
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε κα- 10
ctores: vnus enim vester est doctor, Christus.
θηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
Qui verò maior vestrûm, erit vester minister.
ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. 11
Qui autem exaltauerit seipsum, humiliabitur: & qui humiliauerit
ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτ, ταπεινωθήσετ)· καὶ ὅστις ταπεινώσῃ 12
seipsum, exaltabitur. Væ autem vobis Scribæ & Pha-
ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα- 13
risæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, &
ρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ
prætextu prolixa orantes: propterhoc accipietis
προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε πε-
abundantius iudicium. Væ vobis Scribæ & Phari-
ρισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρι- 14
sæi hypocritæ: quia cluditis regnum cælorum an-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τ̀ οὐρανῶν ἔμ-
te homines. vos enim non intratis, nec intro-
προσθεν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερ-
euntes finitis intrare. Væ vobis Scribæ & Pha-
χομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα- 15
risæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam,
ρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τ̀ θάλασσαν καὶ τ̀ ξηράν,
facere vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium
ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν
gehennæ, duplicatorem vobis. Væ vobis duces cæci,
γεέννης, διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ 16
dicentes: Quicunq; iurauerit in templo, nihil est: qui autem iurauerit
λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ
in auro templi, debet. Stulti & cæci: quid enim
ἐν τῷ χρυσῷ τ̀ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ 17
maius est, aurum, aut templum sanctificans aurum?
μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τ̀ χρυσόν;
Et, quicunque iurauerit in altari, nihil est: quicunq; autem
καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν 18
iurauerit in dono quod super illud, debet.
ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.
Stulti & cæci: quid enim maius? donum, an alta-
μωροὶ & τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστή- 19
re sanctificans donum? ergo iurans in alta-
ριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσια- 20
ri, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud.
στηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.
Et iurans in templo, iurat in illo, & in ha-
καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κα- 21
bitante illud. Et iurans in cælo, iurat in
θημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν 22
throno Dei, & in sedente super eum.
τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia de-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀπο- 23
cimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reli-
δεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφή-
quistis grauiora Legis, iudicium, & misericordiá, & fi-
κατε τὰ βαρύτερα τ̀ νόμου, τ̀ κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πί-
dem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.
στιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
Duces cæci, excolantes culicem, at camelum
ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τ̀ κώνωπα, τ̀ δὲ κάμηλον 24

* Cognita
† nequitia
‖ At illi
* Iesus:
† est
* sunt
‖ sunt
† relicto eo,
‖ qui dicunt
† filiũ, vt ducat
‖ suscitet
† defunctus est:
† septimum. Nouissimè
† de
‖ virtutem
† nubentur:
‖ quod dictum est
† vobis.
* mirabantur
* ἐπλήσσοντο.
* autem
‖ silentium imposuisset
† conuenerunt in vnum:
* eum
* est
† ex
‖ mente
† maximum
* est
‖ pendet. Congregatis
* ad turbas, & ad discipulos suos,
* τίθημι.
* cognoscens autem Iesus † nequitiam eorum, ait: Quid me tentatis
* Cognoscens
† nequitiam
hypocritæ? Ostendite mihi numisma census.
Illi verò obtulerunt ei denarium. Et ait illis
Cuius † imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei,
† est
Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ * Cæsaris, Cæ-
* sunt
sari: & quæ ‖ Dei, Deo. Et audientes mi-
‖ sunt
† relicto eo, rati sunt: & † relinquentes eum, abierunt. In illo die
‖ qui dicunt accesserunt ad eum Sadducæi, † dicentes non esse resurrectio-
nem: & interrogauerunt eum, Dicentes: Magister, Moyses
† filiũ, vt ducat dixit: Si quis mortuus fuerit non habens † gentos, ob affinitatem ducet fra-
ter eius vxorem illius, & ‖ suscitabit semen fra-
‖ suscitet tri suo. Erant autem apud nos septem fratres: & primus
† defunctus est: vxore ducta, † obijt: & non habens semen, reliquit vxorem
suam fratri suo. Similiter & secundus, & ter-
* septimum. Nouissimè tius, vsque ad † septimum. † Postremum autem omnium defuncta est & mulier.
† de In ergo resurrectione, cuius † septem erit vxor? omnes enim
habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis:
‖ virtutem Erratis, nescientes Scripturas, neque ‖ efficaciam Dei.
† nubentur: In enim resurrectione neque nubent, neque † dantur nuptui:
sed sicut angeli Dei in cælo sunt. De autem resurre-
ctione mortuorum, non legistis ‖ effatum vobis à Deo,
‖ quod dictum est † vobis. dicente †: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, &
Deus Iacob? Non est Deus, Deus mortuorum, sed viuentium.
* mirabantur Et audientes turbæ, * perculebantur in doctrina
* ἐπλήσσοντο. eius. At Pharisæi audientes quòd ‖ obclusit os Sad-
* autem ducæis, † coacti sunt in idipsum. Et interrogauit
‖ silentium imposuisset vnus ex eis legis doctor, tentans eum, & dicens:
† conuenerunt in vnum: Magister, quod * mandatum magnum in Lege?
* eum At Iesus ait illi: Diliges Dominum Deum tuum in
* est toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota ‖ cogi-
† ex tatione tua. Hoc est primum & † magnum mandatum.
‖ mente Secundum autem simile huic: Diliges proximum tuum sicut
teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex ‖ & &
‖ pendet. Congregatis Prophetæ † pendent. Coacti autem Pharisæi,
interrogauit eos Iesus, Dicens: Quid vobis videtur de
Christo? cuius filius est? dicunt ei, Dauid.
Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu Dominum eum
vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dñm, quomodo filius
eius est? Et nemo poterat ei respondere ver-
bum: neque ausus fuit quisquam ex illa die interrogare
eum amplius.
* τίθημι. CAP. XXIII. κγ΄.
* ad turbas, & ad discipulos suos, Tunc Iesus locutus est * turbis, & discipulis suis,

glutientes. Væ vobis Scribæ & Pharisæi
κατακρίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι 25
hypocritæ: quia mundatis quod deforis ‖ *poculi & pa-*
ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πα-
*tinæ, intus autem ‖plena sunt ex rapina & *immunditia.*
ρυψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.
Pharisæe cæce, munda prius quod intus ‖ *poculi,*
Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, 26
& *patinæ, vt fiat, &* quod deforis *ipsorum mundum.*
καὶ τοῦ παρυψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ‖ *ad-*
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι πα- 27
similamini sepulchris dealbatis, quæ à foris *quidem appa-*
ρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαί-
rent *speciosa: intus verò plena sunt ossibus mortuorum,& omni*
νονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης
‖ *immunditia:* Sic & vos aforis quidem paretis ho-
ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀν- 28
minibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.
θρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia ædi-
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰ- 29
ficatis sepulchra Prophetarum, & ornatis mo-
κοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνη-
numenta iustorum: Et dicitis: *quòd* si fuissemus in diebus
μεῖα τῶν δικαίων· καὶ λέγετε, ὅτι εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις 30
patrum nostrorum,non essemus ‖*communicatores* eorum in sanguine
τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι
Prophetarum. Itaque *testimonio* vobismetipsis, quia filij estis
τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν 31
*occidentium Prophetas. Et vos implete
φονευσάντων τοὺς προφήτας. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε 32
mensuram patrum vestrorum. Serpentes, genimina viperatum,
τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, 33
quomodo fugietis à iudicio gehennæ? *Propter hoc ecce
πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ 34
ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & Scri-
ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς, προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμ-
bas: & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex illis
ματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν
flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ci-
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, & διώξετε ἀπὸ πό-
uitate in ciuitatem: Vt veniat super vos omnis sanguis iustus,
λεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, 35
*qui *est ‖ effusus super terram, à sanguine Abel iusti,
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἅβελ τοῦ δικαίου,
vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis in-
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε με-
ter templum & altare. Amen dico vobis, *quòd*
ταξὺ τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι 36
venient hæc omnia super generationem istam.
ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
*quæ occidis Hierusalem, Hierusalem ‖*occidens* Prophetas,
Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, 37
& *‖lapidans legatos ad ipsam, quoties
‖lapidas eos qui ad te mis-
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις
‖sti sunt, volui *super*congregare filios tuos, quêadmodum congregat
ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει
‖noluisti? gallina pullos suos sub alas, & *non voluisti?*
ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 38
Dico enim vobis, Non me videbitis *à nunc, donec dicatis:
λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, 39
‖qui venit Benedictus ‖*veniens* in nomine Domini.
Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

CAP. XXIIII. κδ'.

Et egressus Iesus ibat de templo: & acces-
Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσ- 1
*vt ostenderet serunt discipuli eius *ostendere ei ædificationes
ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς
‖Ipse autem respondens templi. ‖At Iesus dixit illis: *Non intuemini hæc
τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα 2
*Videtis omnia? Amen dico vobis,non relinquetur hîc lapis super lapidem,
πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον,
‖ἀφίημι ‖destruatur. qui non *dissoluetur. Sedente autem eo super montem
ὃς οὐ καταλυθήσεται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους 3
*Oliueti, *secretò, *Olivarum, accesserunt ad eum discipuli *‖privatim,* dicentes:
τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες,
*aduentus tui, Dic nobis,quando hæc erunt? & quod signum *‖tuæ præsentiæ*
εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας,
& consummationis seculi? Et respondens Iesus,
καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, 4
dixit eis: Videte ne quis vos seducat:
εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ 5
sum Christus: & multos seducent.
εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

*Futuri estis autem audire bella, & auditiones bellorum:
*Auditurienim estis prælia, & opiniones prælio-
6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· rum.
Videte ne turbemini: oportet enim ‖*omnia* fieri. sed nondum est
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ' οὔπω ἐστὶν
finis. *Excitabitur enim gens in gentem, & regnum
7 τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
in regnum: & erunt fames, & pestilentiæ,& terræ motus *secundùm loca.
ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.
Omnia autem hæc ‖*initium* dolorum.
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.
Tunc tradent vos in tribulationem,& occident
9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν
vos: & eritis odio *habiti ab omnibus gentibus, propter
ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ
nomen meum. Et tunc *‖offendentur* multi: & in-
10 ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλ- ‖scandalizabuntur
uicem tradent, & odio habebunt inuicem.
λήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους·
Et multi pseudoprophetæ *excitabuntur, & sedu-
11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανή- *‖surgent,*
cent multos. Et ‖*propter multiplicari iniquitatem,* re-
12 σουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυ- ‖quoniam abundabit iniquitas,
frigescet charitas multorum. Qui autem *permanens in fine,
13 γήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, *‖perseueraue-*
rit vsque hic *‖seruabitur.* Et prædicabitur hoc Euangelium *‖saluus erit,*
14 σωθήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς
regni in *vniuersa habitata, in testimonium omnibus *vniuerso orbe*
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς
gentibus: & tunc veniet ‖*finis.* Cùm ergo videritis abo- ‖consummatio
15 ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέ-
minationem desolationis, *‖effatam* à Daniele propheta, *quæ dicta est
λυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου,
stantem in loco sancto (*legens intelligat) *qui legit
ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω·
Tunc qui in Iudæa *sunt fugiant ad montes.
16 τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη· *‖sunt,*
*Qui super *&* qui in tecto, ‖aliquid de
17 δ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰ- domo
de sua: Et qui in agro, non reuertatur *retrò *‖αἴρω καὶ*
18 κίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ‖αἴρομαι.
tollere *‖vestem suam.* Væ autem *in vtero habentibus, ‖tunicam suã.
19 ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, *‖prægnantibus;*
& *lactantibus in illis diebus. & nutritibus
καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Orate autem vt non fiat fuga vestra ‖*hyemo,* ‖in hyeme vel
20 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος,
*neque in Sabbato: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
21 μηδὲ ἐν σαββάτῳ· ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα
non fuit ab initio mundi vsque modò, neque non fiet.
οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.
Et *si non contracti* fuissent dies illi, non fuisset *sa- *‖nisi breuiati*
22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώ- ‖lua
nata omnis caro: *propter autem electos *‖contrahentur* ‖sed propter
θη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ‖breuiabuntur*
dies illi. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hîc *Chri- *‖est*
23 ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι- ‖nolite credere:
stus, aut illic ‖*ne credatis.* *Excitabuntur enim pseudo- Surgent
24 στὸς, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδό-
christi & pseudoprophetæ: & dabunt signa magna &
χριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ
prodigia, ita vt *seducere, si possibile, & electos.
τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis: Ecce
25 ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ
26 in deserto est, *ne exeatis: ecce in ‖*conclauibus, ne* ‖in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ
*credatis. Sicut enim fulgur exit ab *Orientibus, *‖nolite exire:*
27 πιστεύσητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, ‖penetralibus, nolite credere.
& *apparet vsque Occidentes: ita erit & *‖præsentia* filij *Oriente, & paret vsque in Occidentem:
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ *‖aduentus*
hominis. Vbicunque *enim fuerit *cadauer,* illuc congrega- *corpus,
28 ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθή- ‖&
buntur ‖ aquilæ. Statim autem post tribulationem dierum
29 σονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν
illorum, Sol obscurabitur, & Luna non dabit lu-
ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγ-
men suum, & stellæ cadent de cælo, & *‖efficacia* *‖virtutes*
γος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνά-
*cæ cælorum *concutientur.* Et tunc parebit sig- *‖commouebuntur*
30 μεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε φανήσεται τὸ ση-
num filij hominis in cælo: & tunc plangent om-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶ-
nes tribus terræ, & videbunt Filium hominis venien-
σαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμε- *‖virtute multa*
tem in nubibus cæli cum *efficacia & gloria multa. & maiestate*
νον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.
Et ‖*legabit* angelos suos cum tuba & voce ‖mittet
31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς
magna: & congregabunt electos eius à qua-
μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσ-

ad terminos tuos
Ab arbore autem fici,
nata, scitote
est
quia
transibunt:
παρέρχομαι.
autem
nisi
in diebus
ad eum diem quo
aduentus
assumetur,
relinquetur.
Duo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur.
venturus est,
hora
vcturus esset,
Ideo
nescitis,
vt der
cùm venerit
omnia bona sua
Moram facit
suos, manducet
bibat
sperat,
ignorat:
partemque
simile erit
lobuiam sponso & sponsæ.
Sed quinque
acceptis lampadibus,
verò
Moram autem faciente sponso,
obuiam ei.

ἀπὸ τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου οὐρανοῦ ἕως ἄκρου αὐτῶν.
A verò sicu discite parabolam: cùm iam ra-
Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλά- 32
mus eius fuerit tener, & folia germinauerint, scitis quia
δος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι
prope æstas: ita & vos, cùm videritis hæc
ἐγγὺς τὸ θέρος· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα 33
omnia, scitote quia prope est in ianuis.
πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.
Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν 34
omnia ista fiant. Cælum & terra præteribunt:
πάντα ταῦτα γένηται). ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· 35
verùm verba mea non præteribunt. De autem die illa
οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης 36
& hora nemo scit, neque angeli cælorum, si non Pa-
καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πα-
ter meus solus. Sicut autem dies Noe, ita erit &
τήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ 37
aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in
ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὡσπερ γὰρ ἦσαν ἐν 38
diebus ante diluuium, comedentes & biben-
ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνον-
tes, nubentes & nuptui tradentes, vsque quo die intrauit
τες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε
Noe in arcam: Et non cognouerunt donec venit di-
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν· καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατα- 39
luuium, & tulit omnes: ita erit & præsentia filij
κλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
hominis. Tunc duo erunt in agro: vnus las-
τοῦ ἀνθρώπου. τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παρα- 40
sumitur, & vnus relinquitur. Duæ molentes in
λαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ 41
mola: vna assumetur, & vna relinquetur.
μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.
Vigilate ergo: quia nescitis qua hora Dominus vester
Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν 42
venit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias
ἔρχεται. ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης 43
qua custodia fur venit, vigilaret vtique, & non
ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν
sineret perfodi domum suam. Propter hoc & vos estote
εἴασε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε 44
parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis venturus est.
ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται).
Quis putas est fidelis seruus & prudens, quem constituit
τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν 45
dominus suus super familiam suam, ad dandum illis
ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν
cibum in tempore? Beatus seruus ille, quem venientem
τροφὴν ἐν καιρῷ; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν 46
dominus eius, inuenerit facientem sic. Amen dico
ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω 47
vobis, quoniam super omnibus substantijs suis constituet eum.
ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo:
ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, 48
Tardat dominus meus venire. Et cœperit percutere
χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς 49
conseruos* edere autem & bibere cum ebriosis:
συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·
Veniet dominus serui illius in die qua non exspectat,
ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, 50
& in hora qua non scit: Et diuidet eum, & par-
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει· καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέ- 51
tem eius cum hypocritis ponet: illic erit fletus,
ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς,
& stridor dentium.
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

CAP. XXV. κέ.

Tunc simile erit regnum cælorum decem virgini-
Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθέ- 1
bus: quæ accipientes lampadas suas, exierunt in
νοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς
occursum sponsi. Quinque autem erant ex eis prudentes,
ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, 2
& quinque fatuæ. Quæ fatuæ sumentes lam-
καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμ- 3
padas suas, non sumpserunt secum oleum.
πάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.
Verùm prudentes acceperunt oleum in vasis suis cum
αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ 4
lampadibus suis. Tardante autem sponso, dor-
τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύ- 5
mitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte, cla
σταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς, κραυ-
mor factus est: Ecce sponsus venit: exite in occursum eius.
γὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & orna-
τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσ- 7
uerunt lampadas suas. At fatuæ sa-
μησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρο- 8
pientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades
νίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
nostræ extinguuntur. Responderunt autem prudentes, di-
ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέ- 9
centes: Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite autem potiùs
γουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
ad vendentes, & emite vobis ipsis.
πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.
Abeuntibus autem illis mercari, venit sponsus: & 10
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ
expedita intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ianua. Posterius verò veniunt & reliquæ virgines, di-
ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέ- 11
centes: Domine, Domine, aperi nobis. Ille verò respondens, ait:
γουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, 12
Amen dico vobis, non noui vos. Vigilate itaque: quia ne-
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ 13
scitis diem neque horam, in qua Filius hominis venit.
οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται).
Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit proprios
ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους 14
seruos, & tradidit illis substantias suas:
δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·
Et huic quidem dedit quinque talenta, illi autem duo, alij verò vni:
καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· 15
vnicuique secundùm propriam facultatem: & peregre profectus est statim.
ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.
Profectus autem quinque talenta accipiens, operatus est in
πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν 16
eis, & fecit alia quinque talenta.
αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.
Similiter & qui duo, lucratus est & ipse alia duo.
ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.
Verùm vnum accipiens, abiens fodit in terra, & ab-
ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέ- 18
scondit pecuniam domini sui. Post verò tempus
κρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον 19
multum venit dominus seruorum illorum, & confert rationem
πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον
cum eis. Et accedens quinque talenta
μετ' αὐτῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα 20
accipiens, attulit alia quinque talenta, dicens: Domine,
λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε,
quinque talenta mihi tradidisti ecce alia quinque talenta
πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
lucratus sum super illis. Ait verò illi dominus eius:
ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, 21
Bene, serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te
εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε
constituam: ingredere in gaudium domini tui.
καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
Accedens autem & qui duo talenta accipiens, dixit: Do-
προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύ- 22
mine, duo talenta mihi tradidisti: ecce alia duo talenta
ριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα
lucratus sum super illis. Ait illi dominus eius: Bene
ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ 23
serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te con-
δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε κα-
stituam: ingredere in gaudium domini tui.
ταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.
Accedens autem & qui vnum talentum sumens, ait: Do-
προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύ- 24
mine, scio te quia durus es homo, metens vbi non se-
ριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔ-
minasti, & congregans vnde non sparsisti: Et exmore perculsus
σπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς 25
abiens, abscondi talentum tuum in terra: ecce habes tuum.
ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.
Respondens autem dominus eius, dixit ei: Male ser-
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦ- 26
ue & piger, sciebas quia meto vbi non seminaui, & congrego
λε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω
vnde non sparsi. Oportuit ergo te tacere argentum meum
ὅθεν οὐ διεσκόρπισα· ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου 27
mensarijs, & veniens ego recepissem vtique meum cum
τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν
vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date
σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε 28
habenti decem talenta. Nam habenti omni da-
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δο- 29
bitur, & angebitur: à verò non habente, & quod vi-
θήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δο-
detur habere, auferetur ab eo. Et inutilem seruum
κεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον 30

eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus
ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
& *fremitus dentium. Cùm autem venerit Filius ho-
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν- 31
minis in †gloria sua, & omnes sancti angeli cum
θρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ'
eo, tunc sedebit super †throno gloriæ suæ:
αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·
Et †cogentur ante eum omnes gentes, &
καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ 32
separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat
ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ
oues ab hœdis: Et statuet quidem oues
πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα 33
à dextris suis, at hœdos ‖ à sinistris.
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἔρίφια ἐξ ἀριστερῶν.
Tunc dicet rex his qui à dextris eius*: Venite bene-
τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλο- 34
dicti Patris mei, possidete paratum vobis
γημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν
regnum à †fundamento mundi. Esuriui enim, &
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ 35
dedistis mihi manducare: sitiui, & ‡potastis me: hospes eram,
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην,
& collegistis me: nudus, & †amicuistis me:
καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· 36
‖ infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis
ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε
ad me. Tunc respondebunt ei iusti, di-
πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέ- 37
centes: Domine, quando te vidimus esurientem, & ‡aluimus? vel
γοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ
sitientem, & *potauimus? Quando autem te vidimus hospitem, &
διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ 38
collegimus ‖? aut nudum, & †amicuimus?
συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;
*Quando verò te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus
πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν 39
ad te? Et respondens rex dicet illis: Amen
πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν 40
dico vobis, ‖quatenus fecistis vni †horum fratrum meorum vilis-
λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλα
morum, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sinistris *:
χίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν, 41
*Ite à me maledicti in ignem æternum,
πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ
†præparatum diabolo & angelis eius:
ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non
ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ 42
‖ dedistis mihi potum: ‖potastis me: Hospes eram, & non collegistis me:
ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· 43
nudus, & non †amicuistis me: infirmus, & in carcere, & non
γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ
visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi,
ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ, 44
dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut
λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ
hospitem, aut nudum, aut infirmũ, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?
ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;
*quamdiu Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: *quá-
τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' 45
‖ de minoribus his, tenus non fecistis vni ‖horum minimorum, nec mihi fecistis.
ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.
Et ibunt hi in supplicium æternum: *at* iusti †
καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι
in vitam æternam.
εἰς ζωὴν αἰώνιον.

CAP. XXVI. κς'.

Et factum est, cùm consummasset Iesus omnes sermones
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους 1
hos, dixit discipulis suis: Scitis quia post *duos
τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἴδατε ὅτι μετὰ δύο 2
‖ biduum ‖ fiet, *duos Pascha ‖fit, & filius hominis †traditur
ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται
‖ tradetur vt crucifigatur. ad crucifigi. Tunc congregati sunt principes Sacerdotũ &
εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ 3
Scribæ, & seniores populi in atrium prin-
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ-
cipis Sacerdotum, †dicti Caiphas: Et *consultauerunt
χιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα· καὶ συνεβουλεύσαντο 4
vt Iesum dolo ‖apprehenderent, & occiderent.
ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.
Dicebant autem: Non in * festo, †ut *ne* tumultus *fiat* in
ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ 5
populo. ‖ At Iesu *existente* in Bethania, in domo Simo-
λαῷ. τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμω- 6
nis leprosi, Accessit ad eum mulier alabastrum
νος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον 7

vnguenti habens pretiosi, & effudit super caput ipsius
μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
recumbentis. Videntes autem discipuli *eius*, indignati sunt,
ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, 8
dicentes: *Ad quid perditio hæc? Potuit enim istud *vnguen-
λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύ- 9
tum* venundari multo, & dari pauperibus. Sciens autem Ie-
ρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ Ἰη- 10
sus, ait illis: Quid ‖molestias exhibetis mulieri? opus enim
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ
bonum operata est in me. †Semper *enim* pauperes habe-
καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχε- 11
ris *cum vobis*, me autem non semper habetis. ‖ *Iacuens* enim
τε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ
hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum
αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαί
me fecit. Amen dico vobis, vbicunque prædicatũ fuerit
με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ 13
euangelium hoc in toto mundo, dicetur & quod fe-
εὐαγγέλιον τοῦτο, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίη-
cit hæc in memoriam eius. Tunc ‖*vadens* vnus ‖abiit
σεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πορευθεὶς εἷς 14
* duodecim, †*dictus* Iudas Iscariotes, ad princi-
τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρ-
pes Sacerdotum, *Aiti: Quid vultis mihi dare, & ego vobis ‖ tra-
χιερεῖς, εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παρα- 15
dam eum? †*Illi verò* constituerunt ei triginta argenteos.
δώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.
Et ex inde quærebat opportunitatem vt eum traderet.
καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ. 16
At prima* Azymorum accesserunt discipuli
τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ 17
Iesu, dicentes *ei*: Vbi vis paremus tibi comedere
Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν
Pascha? ‖ *Ille autem* dixit: Ite in ciuitatem ad
τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν 18
quendam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum pro-
δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγ-
pè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.
γύς ἐστιν, πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.
Et fecerunt discipuli sicut †*coordinauerat* illis Iesus: &
καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ 19
parauerunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum
ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ 20
duodecim *. Et edentibus illis, dixit: Amen dico
τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν λέγω
vobis, quia vnus †*ex vobis* traditurus est me. Et contristati
ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. καὶ λυπούμενοι 22
valdè, cœperunt dicere *ei* †*vnusquisque eorum*, Nunquid ego sum, Domine?
σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;
†*Is verò* respondens, ait: *Intingens cum me in ca-
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυ- 23
tino manum, hic me tradet. Quidem filius homi-
βλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ὁμὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- 24
nis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homi-
που ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώ-
ni illi per quem filius hominis tradetur: bonum erat
πῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν
ei, si non natus fuisset homo ille. Respondens autem
αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ 25
Iudas qui ‖*tradens* eum, dixit: Nunquid ego sum, rabbi? Ait
Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει
illi: Tu dixisti. †*Edentibus* autem eis, *accipiens* Iesus
αὐτῷ, σὺ εἶπας. ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς 26
panem, & *benedicens*, fregit, & ‖*dedit* discipulis †
τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς,
& ait: Accipite, *comedite: Hoc est corpus meum.
καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.
Et accipiens calicem, & *gratias actis*, dedit illis,
καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, 27
dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic enim est sanguis meus
λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου
qui noui testamenti, qui pro multis †*effusus* in remissio-
τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφε- 28
nem peccatorum. Dico autem vobis, *quòd* non bibam à modò
σιν ἁμαρτιῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι
de hoc genimine vitis, vsque in diem illum
ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
cùm illud bibam ‖*eum vobis* nouum in regno Patris mei.
ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.
Et hymno dicto, exierunt in montem †*Oliuarum*.
καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 30
Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos *offendemi-
τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσε- 31
ni in me in nocte ista. Scriptum est enim: Percutiam Pa-
σθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποι-
storem, & dispergentur oues gregis.
μένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.
‖ *Post autem excitari me*, præcedam vos in Galilæam.
μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 32

* strídor
‖ maiestate
† sedem maiestatis
* congregabuntur
‖ autem
* erunt
* constitutione
† dedistis mihi bibere:
* operuistis
‖ infirmus,
* ἀσθενέω
* quamdiu
† autem
‖ quamdiu
† pauimus?
* τρέφω
† dedimus tibi potum?
‖ te:
† cooperuimus te?
* Aut
‖ quamdiu
† quidam
* consilium fecerunt
‖ tenerent
* die
† ne fortè
* fieret
‖ Cùm autem Iesus esset
† pro
* Vt
‖ molesti estis huic
† Nam
* vobiscum,
‖ Mittens
‖ abiit
† de
† qui dicebatur
* & illius,
† At illi
† constituêre
* discipulis suis,
* vestrum
‖ singuli
† At ipse
† Qui intingit meccũ manum in paropside,
* autem die
* ad Iesum,
‖ At Iesus
† Cœnantibus
* accepit
* benedixit, ac
‖ deditque
† suis,
* &
* gratias egit
&
† effunderetur
‖ vobiscum
† Oliueti.
* scandalum patiemini
‖ Postquàm autem resurrexero,

*Et si Respondens autem Petrus, ait illi *Si & omnes scanda-
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδα- 33
lizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.
λισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.
Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte,
ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, 34
‖antequam gallus canter, ‖ante gallum vociferari, ter abnegabis me.
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
Ait illi Petrus: Etiã si oportuerit me ‖cum te mori, non
λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ 35
‖tecum te negabo. Similiter verò & omnes discipuli dixerunt.
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
*quæ dicitur Tunc venit cum illis Iesus in villam *dictam Geth
Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθ- 36
‖suis: semani, & dicit discipulis‖: Sedete hîc, ‖usquequo va-
σημανεῖ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελ-
*donec vadam illuc, & orem. deus orem illic. Et *assumens Petrum, &
θὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ 37
*assumpto Petro, & duobus filiis duos filios Zebedæi, cœpit contristari & ‖grauissimè angi.
τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.
‖mœstus esse. Tunc ait illis: Vndique tristis est anima mea vsque ad mortem.
τότε λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. 38
‖Sustinete *mecum. ‖Manete hîc, & vigilate *cum me. Et progressus
μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. καὶ προελθὼν 39
pusillum, procidit in faciem suam, orans, & di-
μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέ-
cens: Pater mi, si possibile est, transeat à me ca-
γων, πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ πο-
lix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.
τήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.
‖suos, Et venit ad discipulos‖, & inuenit eos dormien-
καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ- 40
tes: & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vi-
δοντας· καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρη-
*mecum‖ gilare *cum me? Vigilate, & orate vt
γορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα 41
‖est, non intretis in tentationem. Quidem spiritus promptus ‖, verùm
μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ
autem caro infirma. Iterum ex secundo ‖abiens, o-
σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσ- 42
‖abiit & rauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix
ηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον
‖nisi transire à me, ‖si non illum bibam, fiat voluntas tua.
παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
‖venit iterum, & ‖relictis illis, Et ‖venions inuenit eos rursus dormientes: erant enim
καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ 43
eorum oculi grauati. Et *relinquens illos,
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, 44
‖& abiit iterum,‖ orauit ex tertio, eundem sermonem dicens.
ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dor-
τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, κα- 45
‖iam, mite *caterum, & requiescite: ecce appropinquauit hora, &
θεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ
filius hominis tradetur in manus peccatorum.
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.
‖Surgite, *qui me tradet ‖Excitamini, eamus: ecce appropinquauit *tradens me.
ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. 46
‖de Et adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus‖ duodecim venit, &
καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ 47
*fustibus, missi cum eo turba multa cum gladiis & *lignis, à princi-
μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν & ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρ-
‖Qui autem tradidit pibus Sacerdotum & senioribus populi. ‖At tradens
χιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παραδιδοὺς 48
eum, dedit illis signum, dicens: Quemcũq; osculatus fuero, ipse est:
αὐτοῖς, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι·
*prehendite eum. Et confestim accedens ad Iesum,
κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, 49
‖Aue dixit: ‖Gaude rabbi. Et osculatus est eum. ‖At Iesus
εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς 50
‖Dixitque illi Iesus: ‖ad quid ve- ait illi: Amice, *in quo adesti? Tunc ‖accedentes inie-
εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέ-
‖nisti? ‖accesserunt, & cerunt manus in Iesum, & *prehenderunt eum.
βαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.
‖tenuerunt Et ecce vnus‖ eorum cum Iesu, extendens manum, exemit
καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν 51
‖ex his qui erant gladium suum: & percutiens seruum principis Sacerdotũ, amputauit
μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν
eius auriculam. Tunc ait illi Iesus: Conuerte
αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀπόστρεψον 52
*qui acceperint tuum gladium in locum suum: omnes enim *accipientes gla-
σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μά-
‖peribunt. dium, in gladio ‖morientur. An putas quia non possum
χαιρᾳ, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι 53
‖ἀποθνήσκω *rogare ‖modò nunc *aduocare Patrem meum, & exhibebit mihi ‖plus
παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους
quàm duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo impleburtur
ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν 54
Scripturæ, quia sic oportet fieri? In illa hora dixit
αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν 55
Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis
ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν
& ‖lignis, comprehendere me. quotidie apud vos sede- ‖fustibus
καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζό- καθέζομαι
bam docens in templo: & non *prehendistis me. *me tenuistis.
μην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur Scripturæ Pro-
τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προ- 56
phetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt.
φητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
‖Illi verò tenentes Iesum, abduxerunt ad Caipham ‖At illi
οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν 57
principem Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores con-
τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συν-
uenerant. *At* Petrus* sequebatur eum à longè, *autem
ἤχθησαν. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, 58
vsque *aulã principis Sacerdotum. & ingressus intrò, sedebat cum *in atrium
ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν
ministris, ‖videre finem. *At* principes Sacerdotũ*, & ‖vt videret
ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσ- 59
*seniores, & *consessus omnis quærebant falsum testimonium cõtra *autem
βύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ
Iesum, vt eum ‖morte afficerent: Et non inuenerũt,* *& mul- *omne concilium
τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι· καὶ οὐχ εὗρον. καὶ πολ- 60
‖morti traderent: tis falsis testibus accedentibus, non inuenerunt. Postremò autẽ *cùm multi
λῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ falsi testes ac-
aduenientes duo falsi testes, *Dixerunt: Hic *effatus est: cessissent. No-
δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον, οὗτος ἔφη, uissimè autem venerunt
Possum ‖dissoluere templum Dei, & *per tres dies reæ- *Et *dixit:
δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκο- ‖destruere
dificare illud. Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi: *post triduum
δομῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεύς, εἶπεν αὐτῷ, 62
Nihil respondes? *quid isti te contra testificantur? * ad ea quæ isti
οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; aduersum te
At Iesus ‖ tacebat. Et *respondens* princeps Sacerdotum, ait ‖ autem
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεύς, εἶπεν 63
illi: Adiuro te per Deum viuum, vt nobis dicas si
αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ
tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu
σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, σὺ 64
dixisti. veruntamen dico vobis, à modò videbitis filium hominis
εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
sedentem à dextris *efficacitatis, & venientem in nu- *virtutis Dei.
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νε-
bibus cæli. Tunc princeps Sacerdotũ *dissipit* vesti- *scidit
φελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμά- 65
menta sua, dicens, quòd blasphemauit: quid adhuc ‖vsum habemus te- ‖ diarrhe-
τια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρ- stium? Ecce nunc audistis blasphemiam eius. gnumi
τύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὸν βλασφημίαν αὐτοῦ. ‖egemus testibus?
Quid vobis videtur? ‖Illi verò respondentes, dixerunt: Reus mortis
τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου 66
est. Tunc *insputuerunt in faciem eius, & ‖cola- *At illi
ἐστί. τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολα- 67
phizauerunt eum: alij autem *percusserunt, Dicentes: Prophetiza *expuerunt
φίσαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐρράπισαν, λέγοντες, προφήτευσον ‖colaphis eum ceciderunt:
nobis Christe, quis est *percutiens te? *At* Perrus* foris *palmas in fa-
ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; ὁ δὲ Πέτρος ἔξω 69 ciem eius dederunt,
sedebat in atrio: & accessit ad eum vna ancilla di- *qui te per-
ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέ- cussit? *verò
cens: Et tu eras cum Iesu Galilæo.
γουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.
‖Ille verò negauit coram omnibus, dicens Nescio quid dicis. ‖At ille
ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. 70
Exeuntem autem illum in vestibulum, vidit eum alia: & *Exeunte autẽ
ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ 71 illo ianuam,
ait his qui* ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. *ancillæ:
λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. *erant
Et iterum negauit cum iuramento, quia non noui hominem.
καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετ' ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 72
‖Post paulum autem accedentes stantes, dixerunt Petro: ‖Et post pusil-
μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ Πέτρῳ, 73 lum, accesserũt
Verè & tu ex illis es: *etenim loquela tua manifestum te facit. qui stabant, &
ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. *nam & lo-
Tunc cœpit ‖detestare & iurare, quia non *nouit quela
τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα ‖detestari
hominem. Et continuò gallus ‖vociferatus est. *nouisset
τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε· ‖cantauit.
Et recordatus est Petrus verbi Iesu *dicentis ei: Quòd *quod dixe-
καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι 75 rat: Priùs quàm
ante gallum vociferari, ter abnegabis me. Et egressus gallus cantet,
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν
foras, fleuit amarè.
ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

CAP. XXVII. κζ'.

Manè autem facto, consilium *sumpserunt omnes principes *iniernnt
Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρ- 1
Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum
χιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε αὐτὸν

morti traderent. Et *ligantes eum abduxerunt, &
θανατώσωσι. καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ 2
tradiderunt eum Pontio Pilato præsidi.
παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.
Tunc videns Iudas ‖qui tradens [fuit] eum, quòd damnatus esset,
Τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, 3
*pœnitens, retulit triginta argenteos principibus Sa-
μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχι-
cerdotum & senioribus, Dicens, Peccaui, tra-
ερεῦσι, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων, ἥμαρτον παρα- 4
dens sanguinẽ *innoxium. Illi verò dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
δοὺς αἷμα ἀθῶον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.
Et ‖proiiciens argenteos in templo, recessit: & ab-
καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπελ- 5
iens *se strangulauit. At principes Sacerdotũ accipientes argen-
θὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύ- 6
teos, dixerunt: Non licet ‖mittere eos in corbanam: quia pretium
ρια, εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ
sanguinis est. *Consilium autem sumentes, mercati sunt ex
αἵματός ἐστι. συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ 7
illis agrum figuli, in sepulturam ‖peregrinis.
αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.
*Quapropter vocatus est ager ille, ‖ Ager sanguinis, vsque
διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς 8
*hodie. Tunc impletum est *effatum per Ieremiam pro-
σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προ- 9
pheram, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium
φήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν
appretiati, quem appretiauerunt à filiis Israel:
τοῦ *τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ·
Et dederunt eos in agrum figuli, sicut con-
καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συν- 10
stituit mihi Dominus. At Iesus ‖ stetit ante præ-
έταξέ μοι κύριος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγε- 11
sidem: & interrogauit eum præses, dicens: Tu es rex
μόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? At Iesus dixit illi: Tu dicis.
τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.
*Et in accusari ipsum à principibus Sacerdotũ & se-
Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσ- 12
nioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pila-
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλά- 13
‖ Et contra testantur?
τος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;
Et non respondit ei ad vllum verbum, ita vt *mira-
καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμά- 14
ri *præsidem vehementer. Per autẽ diẽ solennẽ consueuerat præ-
ζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγε- 15
ses *absoluere vnum vinctum turbæ, quem voluissent.
μὼν ἀπολύειν ἕνα δέσμιον τῷ ὄχλῳ, ὃν ἤθελον.
Habebãt autẽ tunc vinctum insignem, *dictum Barabbam.
εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον βαραββᾶν. 16
‖ Coactis ergo illis, dixit illis Pilatus, Quem vul-
συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέ- 17
tis *absolvam vobis? Barabbam, an Iesum *dictum Christum?
λετε ἀπολύσω ὑμῖν, βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;
Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.
ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. 18
Sedente autem illo *super tribunali, misit ad
καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς 19
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi:
αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ·
multa enim passa sum hodie per ‖somnium propter eum.
πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.
At principes Sacerdotum & seniores persuaserunt *turbis,
Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, 20
vt peterent Barabbam, at Iesum *perderent.
ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis de
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ 21
duobus ‖absoluam vobis? *Illi verò dixerunt: Barabbam.
τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.
Dicit ergo illis Pilatus: Quid igitur faciam *Iesum de-
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγό- 22
‖ Eum Christum? Dicunt ei omnes: Crucifigatur.
μενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.
‖ At præses ait: Quid enim mali fecit? *Illi autem abunde
Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς 23
clamabant, dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus
ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω. ἰδὼν δὲ ὁ πιλάτος 24
quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, *sumens aquam
ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ
‖populo lauit manus coram ‖turba dicens: Innocens sum
ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι
à sanguine iusti huius: vos videritis.
ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε.
Et respondens vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos,
Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, 25
& super *nates nostros. Tunc *absoluit illis Ba-
καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βα- 26

rabbam: *At Iesum flagellans, tradidit ‖ vt crucifigeretur.
ραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.
Tunc milites præsidis *assumentes Iesum
Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν 27
in prætorium, *congregarunt ad eum vniuersam cohortem.
εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.
Et exuentes eum, circundederunt ei chlamydem coc-
καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκ- 28
cineam: Et plectentes coronam de spinis, imposuerunt
κίνην· καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν
super caput eius, & arundinem in dextera eius: & ge-
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γο-
nuẽ *flectentes ante eum, illudebant ei, dicentes: ‖flexo
νυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες,
*Gaude rex Iudæorum. Et *insputantes in *Aue *expuentes
χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες εἰς 30
eum, acceperunt arundinem; & percutiebant *in caput eius.
αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde:
καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, 31
& induerunt eum vestimentis eius, & *abduxerunt eum ‖ ad ‖ vt crucifige-
καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς *tent.
crucifigendum. Exeuntes autem, inuenerunt hominem Cy-
τὸ σταυρῶσαι. ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυ- 32
renæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt, vt tolleret cru-
ρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ-
cem eius. Et *venientes in locum *dictum Golgo-
ρὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγο- 33
tha, ‖qui est *dictus Caluariæ locus. *Dederunt ei
θᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος, ἔδωκαν αὐτῷ
bibere *acetum cum felle mixtum. Et *gustans noluit
πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε 34
bibere. ‖ Crucifigentes verò eum, diuiserunt vestimenta
πιεῖν. σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια 35
eius, *iacientes sortem: vt impleretur *effatum à Pro-
αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προ- 36
pheta: Diuertiti sunt vestimenta mea ‖ sibimetipsis, & super ve-
φήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱμα-
stem meam ‖ iecerunt sortem. Et sedentes seruabant
τισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ καθήμενοι ἐτήρουν 37
eum illic. Et imposuerunt super caput eius
αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
causam ipsius scriptam: HIC EST
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ
IESVS REX
ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
IVDÆORVM. Tunc crucifixi sunt cum eo
ΙΟΥΔΑΙΩΝ. τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ 38
duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.
δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.
At prætereuntes ‖ blasphemabant eum, mouentes ‖ autem
Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες 39
capita sua: Et dicentes: *Dissoluens
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν *Vah qui de-
templum, & in *tribus diebus ædificans, serua tempsum. Si filius ‖ Dei, ‖ triduo illud
ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς readifica: salua semetipsum
es Dei, descende de cruce. Similiter verò & princi-
εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρ- 41
pes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & senioribus,
χιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων, καὶ πρεσβυτέρων, 42
& ‖Pharisæi, dicebant: Alios *seruauit, seipsum non potest
καὶ φαρισαίων, ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται) *saluos fecit,
‖ seruare. Si rex Israel est, descendat nunc de cru-
σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυ- ‖saluum facere
ce, & *credemus in eo. Confidit in Deo: *credimus ei.
43 ροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν,
liberet nunc eum, si vult eum. dixit enim, Quia Dei sum filius.
ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.
*Id verò ipsum & latrones ‖ concrucifixi ipsi exprobra- *Idipsum autẽ
44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδι- ‖ qui crucifixi
bant ei. A autem sexta hora tenebræ factæ sunt super vni- erant eum eo, improperabãt
45 ζον αὐτόν. ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶ-
uersam terram, vsque horam nonam. *Circa verò nonam *ad
46 σαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης. περὶ δὲ τὴν ἐνάτην *Et
horam clamauit Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lam-
ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λα-
ma sabachthani? hoc est: Deus meus, Deus meus, vt quid me dere-
μὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκα- ‖ stantes, &c
liquisti? Quidam autem eorũ illic ‖stantium audientes, dicebant
47 τέλιπες; τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον,
Quòd Eliam vocat iste. Et continuò currens vnus ex eis.
48 ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, *acceptam
*& accipiens spongiam, ‖ implensque aceti, & circumponens arundini, ‖ impleuit ace-
καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, to: & imposuit
‖potabat eum. Verùm cæteri *dicebant: Sine, videamus ‖ & dabat ei
49 ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν bibere.
an veniat Elias ‖liberaturus eum. At Iesus *iterum clamans *verò
50 εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας ‖liberans
voce magna, emisit spiritum. *autem
φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et ecce * interexpansum templi ‖fissum est in duo, à
καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ 51
sursum vsque deorsum: & terra mota est, & petræ ᵛfissæ sunt:
ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν·
Et monumenta aperta sunt, & multa corpora dor-
καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κε- 52
mientium sanctorum ᵉexcitata sunt. Et exeuntes de mo-
κοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη. καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνη- 53
numentis post ᵉexcitationem eius, venerunt in sanctam ciuitatem: &
μείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
apparuerunt multis. At Centurio ‖, & qui cum
ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' 54
eo ᵍseruantes Iesum, ʰvidentes terræmotum, & fa-
αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γινό-
cta, timuerunt valde, dicentes: Verè Dei filius erat iste.
μενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ ὑὸς ἦν οὗτος.
Erant autem ibi mulieres multæ à longè ᵗspectan-
Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦ- 55
tes, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, muni-
σαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακο-
strantes ei: ʲIn quibus erat Maria Magdalene, &
νοῦσαι αὐτῷ· ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ 56
Maria Iacobi & ‖Ioſe mater, & mater filiorum Ze-
Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζε-
bedæi. ᵏSero autem facto, venit ˡ homo di-
βεδαίου. ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλού- 57
ues ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse dis-
σιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμα-
cipulus erat Iesu: Hic ‖accedens Pilato,
θήτευσε τῷ Ἰησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, 58
petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit red-
ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀπο-
di corpus. Et ᵐaccipiens corpus Ioseph
δοθῆναι τὸ σῶμα. καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ 59
inuoluit illud ⁿsindone munda: Et posuit illud in
ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ· καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν 60
nouo suo monumento, quod excíderat in petra. & ᵒad-
τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσ-
uoluens lapidem magnum ‖ ostio monumenti, ᵖ abiit.
κυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.
Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, se-
Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, κα- 61
dentes contra sepulchrum. ᵠVerùm posterâ die, quæ
θήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις 62
est post Parasceuen, ‖ coacti sunt principes Sacerdotum & Pha-
ἐστὶ μετὰ τὴν Παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φα-
risæi ad Pilatum, Dicentes: Domine, ʳmeminimus
ρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν 63
quia ille seductor dixit adhuc viuês: Post tres dies ˢexcit.
ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι·
‖ custodiri sube ergo ‖ muniri sepulchrum vsque in tertium
κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης 64
ᵗ forte veniant diem, ne ᵘquando venientes discipuli eius nocte, ˣ furentur
ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν
ˣ & eum, & dicant plebi: ʸExcitatus est à mortuis: & erit
αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται
nouissimus error peior priore.
ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.
‖ ite, custodite Ait verò illis Pilatus: Habetis custodiam: ‖ abite, muni-
ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφα- 65
te sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt
λίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο 66
ᵃ custodibus. sepulchrum, signantes lapidem cum ᵇ custodia.
τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

CAP. XXVIII. κή.

ᵛ Sabbati quæ lucescit in prima Sabbati, ‖ videre
Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, 1
venit Maria Magdalene, & altera Maria ‖ spectatum
ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν
sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim
τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ 2
ᵍ descendit Domini ʷdescendens de cælo, ˣ accedens reuoluit la-
κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ʸ ἀπεκύλισε τὸν λί-
ʸ ἀποκυλίω

pidem ab ostio, & sedebat super eum.
θον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius can-
3 λὼν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευ-
didum sicut nix. Præ autem timore eius ᵃ concussi sunt ser-
4 κὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τη-
tuantes, & facti sunt velut mortui. Respondens autem an-
5 ροῦντες, καὶ ἐγήνοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγ-
gelus, dixit mulieribus: ‖ Ne metuite vos: scio enim quòd Iesum
γελος εἶπε ταῖς γυναιξί, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν
ᵍ crucifixum quæritis: Non est hic. ʰ Excitatus est enim, sicut
6 τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γάρ, καθὼς
dixit. venite, ‖ videte locum vbi ⁱ iacebat Dominus.
εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.
Et citò euntes dicite discipulis eius quia
7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι
surrexit à mortuis: & ecce ᵏ præt. vos in Ga-
ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γα-
lilæam: ibi eum videbitis. ecce ‖ dixi vobis.
λιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.
Et ˡ exeuntes citò de monumento cum timore &
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ
gaudio magno, ᵐ cucurrerunt nuntiare discipulis eius.
χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
Cùm autem irent renuntiare discipulo eius.
ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
Et ecce Iesus ⁿ occurrit illis, dicens: ‖ Gaudete. Illæ
9 καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ᵒ ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ
autem ᵖ accedentes, prehenderunt eius pedes, & ado-
δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσε-
rauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: ᵠ Ne time-
10 κύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβεῖ-
te: ite, nuntiate fratribus meis, vt abeant
σθε· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλ-
in Galilæam, & ibi me videbunt.
θωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.
‖ Euntibus autem illis, ecce quidam ᵖ custodiæ venien-
11 πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόν-
tes in vrbem, nuntiauerunt principibus Sacerdotum omnia
τες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ
ᵠ facta. Et congregati cum senioribus,
12 γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων,
ʳ consiliumque accipientes, argenteos sufficientes dederunt mi-
συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρα-
litibus, Dicentes: Dicite quia discipuli eius
13 τιώταις, λέγοντες, εἴπατε ὅτι, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
nocte ‖ venientes, ˢ furati sunt eum nobis dormientibus.
νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.
Et si auditum fuerit hoc à præside, nos suadebimus ei,
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν,
& vos securos faciemus, ᵗ Illi autem accipientes ar-
15 καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀρ-
genteos, fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum
γύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος
istud apud Iudæos, vsque ᵘ hodie.
οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.
At vndecim ‖ discipuli ˣ profecti sunt in Galilæam, in
16 οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς
montem vbi constituerat illis Iesus.
τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
Et videntes eum, adorauerunt eum: quidã autẽ dubitauerunt.
17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.
Et accedens Iesus, locutus est eis, dicens: Da-
18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων, ἐδόθη
ta est mihi omnis ʸ auctoritas in cælo, & in terra.
μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς.
Euntes ergo docete omnes gentes: bapti-
19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτί-
zantes eos in ‖ nomen Patris, & Filij, & sancti
ζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
Spiritus, Docentes eos seruare omnia quæcũq;
20 πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα
mandaui vobis. & ecce ego ᶻ cum vobis sum omnes
ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
diebus, vsque ad consummationem seculi. Amen.
ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

ᵃ exterriti sunt custodes,
‖ Nolite timere
ᵇ qui crucifixus est,
ᶜ surrexit
‖ & ᵈ positus erat
ᵉ præcedet
‖ prædixi
ᶠ exierunt
ᵍ currentes
‖ Auete
ʰ accesserunt, & tenuerunt
ⁱ Nolite timere:
‖ Quæ cùm abiissent,
ᵏ de custodibus venerunt in ciuitatem, &
ˡ quæ facta fuerant.
ᵐ consilio accepto, pecuniâ copiosam
‖ venerunt, &
ⁿ At illi acceptа pecunia
ᵒ in hodiernum diem.
‖ autem ᵖ abierunt
‖ Quæ cùm abiissent,
ᵠ de custodibus venerunt in ciuitatem, &
ʳ quæ facta fuerant.
ˢ præcedet
‖ prædixi
ᵗ exierunt
ᵘ currentes
‖ Auete
ˣ accesserunt, & tenuerunt
ʸ Nolite timere:
ᶻ Ivobiscum sum omnibus diebus,
ᵃ potestas

Sancti Euangelij secundum Matthæum,

FINIS.

SECVNDVM MARCVM SANCTVM

TO KATA MARKON AGION EVANGELIVM.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

INITIVM Euangelij Iesu Christi
ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ 1
filij Dei. Sicut scriptum est in
υἱοῦ τοῦ θεοῦ· ὡς γέγραπται ἐν τοῖς 2
*Prophetis: Ecce ego mitto an-
προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγ-
gelum meum ante faciem tuam, qui præ-
γελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κα-
parabit viam tuam ante te. Vox clamantis
τασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος 3
in deserto: Parate viam Domini, rectas facite
ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε
semitas eius. Fuit Ioannes baptizans in deser-
τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρή- 4
to, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
μῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Et egrediebatur ad eum omnis Iudæa regio, &
καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ 5
†vniuersi: Hierosolymitæ: & baptizabantur *omnes* in Iordane flumi-
οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποτα-
ne ab illo, confitentes peccata sua.
μῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
*Et ‖zona pelli-cea
*Erat autem Ioannes vestitus pilis cameli, & ‖*zonam*
ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην 6
coriaceam circa lumbos eius: & *edens* locustas &
δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ
mel siluestre†. Et prædicabat, dicens: Venit fortior
μέλι ἄγριον. καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχε‖ ὁ ἰσχυρότερός 7
*procumbens me post me, cuius non sum dignus *curuatus* soluere corrigiam
μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα
calceamentorum eius. Ego *quidem* baptizaui vos *in* aqua:
τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· 8
ille verò baptizabit vos *in* spiritu sancto. Et factum est
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο 9
in illis diebus venit Iesus à Nazareth Galilææ:
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας,
& baptizatus est à Ioanne in Iordanem. Et statim ascen-
καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην. καὶ εὐθὺς ἀνα- 10
*apertos, dens de aqua, vidit *scissos* cælos†, &
‖χίζομαι *& manentem in ipso. ‖te
βαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ
Spiritum tanquam columbam descendentem *super eum.* Et vox
πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ 11
facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in quo com-
ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδό-
placui. Et statim spiritus eum †*eiecit* in desertum.
κησα. καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. 12
Et erat *ibi* in deserto *dies* quadraginta*, *tenta-
καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζό- 13
tus* à satana. ‖*Et erat* cum †*feris*: & angeli mi-
μενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι δι-
nistrabant illi. *Post autem traditum esse Ioannem,* venit
κόνουν αὐτῷ. μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν 14
Iesus in Galilæam, prædicans Euangelium regni
ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
Dei: Et dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit
τοῦ θεοῦ· καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ 15
regnum Dei: pœnitemini, & credite *in* Euangelio.
βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
*Et præteriens secus ‖retia in mare, *Deambulans autem iuxta* mare Galilææ, vidit Simo-
Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμω- 16
nem & Andream fratrem eius *Simonis*, mittentes ‖*verri-*
να καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος, βάλλοντας ἀμφί-
culum in mari (erant enim piscatores.) Et dixit eis
βληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς 17
Iesus: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores ho-
ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀν-
†relictis retibus, minum. Et protinus †*relinquentes retia sua,* secutisunt
θρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν 18
eum. Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Ze-
*προβαίνω αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζε- 19
bedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos *in nauigio*
βεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ
in naui: componentes retia†: Et statim vocauit illos: Et
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα· καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ 20
‖relicto patre suo Zebedæo in naui, ‖*relinquentes patrem suum Zebedæum in nauigio* cum †mercenarijs,
ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν,
*secuti sunt *abierunt post eum.* Et ingrediuntur *in* Capharnaum: &
ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ· καὶ 21
statim Sabbatis ingressus in synagogam, docebat‖. ‖eos.
εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.
Et †*percellebantur* super doctrina eius. Erat enim docens †stupebant
καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων 22
eos quasi *auctoritatem* habens, & non sicut Scribæ. Et erat in *potestatem
αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν 23
synagoga eorum homo in spiritu immundo: & excla-
τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέ-
mauit, Dicés: *Ah* Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti per-
κραξε, λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο- 24
dere nos? ‖*nouit te qui es,* sanctus Dei. Et comminatus est ‖scio qui sis,
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν
ei Iesus, dicens: Obmutesce: & exi *ex eo.* Et discer- *de homine.
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράσ- 26
pens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna,
ξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον· καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ,
exiit ab eo. Et ‖*expauerunt* omnes: ita vt †*conquirere*
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν ‖miratisunt †conquirerent
ad ipsos, dicentes: Quid *est* hoc? qua*e* doctrina noua hæc, inter se,
πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, *nam
quia *per auctoritatem &* spiritibus immundis imperat, *in potestate
ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, etiam
& obediunt ei? ‖*Exiit autem fama* eius statim in omnem ‖Et processit
καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην 28 rumor
regionem Galilææ. Et protinus †*ex* synagoga †de
τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς 29
egredientes, venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Iacobo
ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου, μετὰ ἰακώβου
& Ioanne. *At* socrus* Simonis decumbebat febricitans: & *autem
καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα· καὶ 30
statim dicunt ei de illa. Et accedens ‖*excitauit* ‖eleuauit
εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν 31
eam, †*apprehendens* manum eius: & dimisit eam febris continuò, †apprehensa
αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, manu
& ministrabat eis. Vespere autem facto, cùm occidisset sol, ‖δῦμι
καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ‖ἔδυ ὁ ἥλιος, 32
afferebant ad eum omnes male habentes, & *dæmo- *dæmonia habentes.
ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμο- ‖omnis congregata
*macos. Et ciuitas ‖*tota coacta* erat ad ianuam. †συνάγομαι
νιζομένους. καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις †συνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. 33 †qui vexabãtur
Et curauit multos †*male habentes* variis *morbis*: & *languoribus:
καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἐχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ 34
dæmonia multa eiiciebat: & non sinebat *loqui *dæmonia*, *quo *ea
δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε· καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ‖ἀφίημι
nossent eum. Et ‖*mane nostu* valde surgens egressus *est*, & *quoniam
ἤδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ‖sciebant
abiit Iesus in desertum locum, ibique orabat. ‖dilucule
ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.
Et †*prosecuti sunt* eum Simon & qui cum illo*. †prosecuti est
καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· *erant.
Et *inuenientes* eum, ‖*dicunt* ei: Quia omnes quærunt te. *cùm inue-
καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. niissent
Et ait illis: Eamus in †*continua oppidula,* ‖dixerunt
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, †proximos vi-
vt & ibi prædicem: ad hoc enim *egressus sum. cos & ciuitates
ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσ- *veni.
cans in synagogis eorum, ‖*in omnem Galilæam*, & dæ- ‖& in omni
σων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαι- Galilæa,
monia eiiciens. Et venit ad eum leprosus depre-
μόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχε‖ πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακα- 40
cans eum, & †*genuperens eum,* & dicens ei: *Quòd si velis,* po- †genu flexo,
λῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνα- dicit ei: Si vis,
tes me mundare. *At Iesus visceribus commotus, extendens *Iesus autẽ mi-
σαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας 41 sertus eius, ex-
manum‖, *tetigit* eum: & ait illi: Volo: mundare. tendit
τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω, καθαρίσθητι. ‖manum: & tan-
Et †*dicente eo,* statim discessit ab eo lepra, & gens
καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ 42 †cùm dixisset
mundatus est. Et comminatus‖ ei, statim* cie- ‖est *que
ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέ- 43
cit illum: Et dicit ei: Vide nemini dixeris:
βαλεν αὐτόν· καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· *principi Sa-
sed vade †*ipsum* ostende *Sacerdoti, & offer pro cerdotum,
ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ
emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimonium illis.
καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
*Ille *verò* egressus cœpit prædicare *multa*, & diffamare *At
ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν 45

sermonem, ita vt *non amplius ipsum posse* manifestè in ciuitatem introire, sed foris in desertis locis *erat*: & conuenichant ad eum vndique.

τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

CAP. II. β'.

Et iterum intrauit in Caphernaum *per* dies: & auditum est quòd in *domum* esset: Et confestim *coacti sunt* multi, *vt non amplius capere neque quæ* ad ianuam: & loquebatur eis verbum. Et *veniunt* ad eum paralyticum ferentes, *sublatum* à quatuor. Et *non valentes* appropinquare ei propter turbam, *detexerunt* tectum vbi erat: & *perfodientes* submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. *Videns autem* Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν· καὶ ἠκού- 1
σθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι· καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, 2
ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες, 3
αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγ- 4
γίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν· καὶ
ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς
κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ 5
paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Erant autem quidam *Scribarum* illic sedentes, & *ratiocinantes* in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? 6

ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ 7
blasphemias? Quis potest dimittere peccata, *nisi vnus* Deus?

βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;
Et statim agnoscens Iesus spiritu suo, quia sic *ratiocinantur in semetipsis*, dixit illis: Quid ista *ratiocinamini* in cordibus vestris? Quid est facilius, 8

καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι
οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλο-
γίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον, 9
dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:

εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν,
Surge, & tolle tuum grabatum, & *deambula*?

ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει.
Vt autem sciatis quia *auctoritatem* habet filius hominis dimittendi in terra peccata, ait paralytico: Tibi dico, 10 11

ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ, σοὶ λέγω,
Surge, & tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.
Et statim surrexit, *& tollens grabatum, egressus est* coram omnibus: ita vt *obstupescere* omnes, & *glorificare* Deum, dicentes: Quia nunquam sic vidimus. Et egressus est rursus 12 13

καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἆρας τὸν κράβαττον, ἐξῆλθεν
ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν,
λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθε πάλιν
lacus mare: *& omnis* turba veniebat ad eum, & docebat eos. Et *pratergrediens* vidit Leui Alphæi sedentem ad telonium: & ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et *factum est* 14 15

παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ
ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων εἶδε Λευὶν τὸν τοῦ Ἀλ-
φαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολού-
θει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.
accumbere ipsum in domo illius, & multi publicani & peccatores simul discumbebant Iesu, & discipulis eius: erant enim multi, & sequebantur eum. Et Scribæ 16

καὶ ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ
ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς 16
& Phariſæi videntes *eum edentem* cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius: *Quid, quòd* cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit? *Et audiens* Iesus, ait illis: Non *egent* habent *valentes* medico, sed *male habentes*: non *veni* vocare iustos, sed peccatores ad *pœnitentiam*. Et erant discipuli Ioannis & *illi* 17 18

καὶ οἱ Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ,
Quare discipuli Ioannis, & *illi* Pharisæorum ieiunant: *at tibi* discipuli non ieiunant? Et ait illis: Numquid possunt filij *thalami*, *in quo* sponsus cum illis est, ieiunare? *Quantum tempus cum habent* sponsum, 19

διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν,
οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰη- 19
σοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον,
non possunt ieiunare. Venient autem dies, cùm 20
auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt in illis diebus. Et nemo *additamentum* panni *impositum* 21
lini assuit *in* vestimento veteri: *si verò non*, aufert supplementum *ipsius* nouum *veteris*, & *peior* scissura fit.

οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν 20
ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκεί- 21
ναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνά-
φου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα
μα ἀπὸ τοῦ καινοῦ τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.
Et nemo *iniecit* vinum nouum in vtres veteres: *si verò non*, *diruperit* vinum *nouum* vtres, & vinum *effunditur*, & vtres *perierunt*: sed vinum nouum in vtres nouos *inijciendum*. Et factum est *præterire eum in* Sabbatis per 22 23

καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ
μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ
ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.
Et factum est *præterueadere eum in* Sabbatis per sata: & cœperunt discipuli eius *iter facere vellentes* spicas. Et Phariſæi *dicebant* ei: Ecce, quid faciunt *in* Sabbatis quod non licet? Et *ipse* ait illis: Nunquam legistis quid fecerit Dauid, quando *vsum* habuit, & esurijt ipse, & qui cum eo *existentibus*? Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, *non* homo propter Sabbatum. Itaque dominus est filius hominis *& Sabbati*.

καὶ ἐγένετο αὐτὸν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ
ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες
τοὺς στάχυας. καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε 24
τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; καὶ αὐτὸς ἔλεγεν 25
αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε,
καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν 26
in domum Dei sub Abiathar principe Sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non *licet* manducare *nisi non* Sacerdotibus, & dedit *& iis* cum eo *existentibus*? Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, *non* homo propter Sabbatum. Itaque dominus est filius hominis *& Sabbati*.

εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρ-
τους τῆς προθέσεως ἔφαγε, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς
ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; καὶ ἔλεγεν 27
αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρω- 28
πος διὰ τὸ σάββατον· ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

CAP. III. γ'.

Et introiuit iterum in synagogam: & erat ibi homo *aresiccam* habens manum: Et obseruabant eum si Sabbatis curaret *eum*: vt accusarent illum. Et ait homini *aresiccam* habenti manum: Surge in medium. Et dicit eis: Licet Sabbatis benefacere, an malefacere? animam *seruare*, an perdere? *Illi verò* tacebant. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super *callo* cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuã. Et extendit: & restituta est manus *illius sana vt altera*. Et exeuntes? Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant aduersus eum, *vt* eum perderent.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄν- 1
θρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· καὶ παρετήρουν 2
αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσω-
σιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην τὴν χεῖρα 3
ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς, 4
ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψά- 5
μενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς
καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου.
καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρῳδια- 6
νῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.
Et Iesus *& discipulis* suis ad mare: & multa turba à Galilæa secuta est eum, & à Iudæa, Et ab Hierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. Et dixit discipulis suis, vt nauicula *ad-* 7 8 9

καὶ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν
θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθη-
σεν, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ
ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σι-
δῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς
αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσ-
καρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·
sanauerat, ita vt *irruere* ei, vt illum tangerent, quotquot habebant *flagella*. Et spiritus immundi cùm illum *videbant*, *accidebant* ei: & clamabant, dicentes: *Quòd* tu es filius Dei. Et *multa* commonebatur eis, vt ne *manifestum* illum *facerent*.

πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ
ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα 11
τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ
ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ 12
ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι.

* ascendens ‖ vocauit ad se

Et *ascendit in montem, & ‖advocat quos voluit
καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν 13
ipse: & venerunt ad eum. Et fecit duo-
αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησεν δώ- 14
decim vt essent cum illo: & vt mitteret eos prædicare.
δεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν·
* dedit illis potestatẽ curandi & eiciendi
Et ‖habere auctoritatem curare infirmitates, & ‖ejicere
καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν 15
dæmonia. Et imposuit Simoni nomen *Petrum:
τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα Πέτρον· 16
Et Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ 17
Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est,
Ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανηργές, ὅ ἐστιν,
Filij tonitrui: Et Andream, & Philippum, & Bartho-
υἱοὶ βροντῆς· καὶ Ἀνδρέαν, καὶ Φίλιππον, καὶ Βαρθο- 18
lomæum, & Matthæum, & Thomam, & Iacobum Al-
λομαῖον, καὶ Ματθαῖον, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλ-
‖ Cananæum, phæi, & Thaddæum, & Simonem ‖ Cananitem.
φαίου, καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖτην
Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. 19
Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt
Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται ὄχλος, ὥστε 20
* possent non ‖posse ipsos neque panem manducare. Et *audientes
μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες 21
* cùm audissent sui, & tenere qui ad ipsum, exierunt ‖prehendere eum: dicebãt enim, *Quòd extra se esset.
οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη.
* Quoniam in furorem versus est.
Et Scribæ qui ab Hierosolymis *descendentes, dice-
καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλε- 22
* descenderant, bant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum
γον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καί, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
‖ cõuocatis eis, ejicit dæmonia. Et ‖adducens eos,
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, 23
in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas sata-
ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατα-
nam ejicere? Et si regnum in *seipsum* diuidatur,
νᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, 24
non potest stare regnum illud. Et si domus
οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη· καὶ ἐὰν οἰκία 25
super semetipsã dispertiatur, non potest stare domus illa.
ἐφ' αὑτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη·
‖ & * potuit Et si satanas cõsurrexerit in semetipsum, dispertitus est, *non potest
καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται 26
stare, sed finem habet. Nemo potest vasa
στῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη 27
fortis, ingressus in domum eius, diripere, ‖ si non
τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ
prius fortem alliget: & tunc domum eius diripiet.
πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.
Amen dico vobis: Quoniã omnia dimittentur peccata
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα 28
* ἀφίημι ‖ quibus filiis hominum, & blasphemiæ *quascunque blasphe-
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφη-
* habebit ‖ reus erit * delicti. mauerint: Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum,
μήσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, 29
nõ * habet remissionẽ in æternum, sed ‖ obnoxius est æterni *iudicij.
οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·
Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.
ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. 30
* Et * Veniunt igitur fratres & mater eius: & foris stantes,
ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω στάντες, 31
miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν· καὶ ἐκάθητο 32
‖ & dicunt turba circa eum: *dicebant verò ei: Ecce mater tua, &
ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ
fratres tui, & *sorores tuæ* foris quærunt te.
ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.
* respondens eis, ait: ‖ & * eos qui in circuitu eius sedebant,
Et *respondit eis, dicens: Quæ est mater mea, ‖ aut
καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ 33
fratres mei? Et circumspiciens *circulo circa
ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ 34
se sedentes, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus,
ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, 35
& soror mea, & mater est.
καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

CAP. IIII. δ'.

* ad ‖ congregata * nauim ascendens sederet
Et iterum cœpit docere *iuxta mare: & ‖ co-
Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνά- 1
gẽtur ad eum turba multa, itavt *ipsum ascendentem in
γεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ
nauigium, sedere in mari: & omnis turba *ad
πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν
* circa mare super terram erat. Et docebat eos in para-
θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παρα- 2
bolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:
βολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
Audite: Ecce exiit seminans *seminare
ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι· 3
Et ‖ factum est in seminando, hoc quidẽ cecidit circa viam: & vene-
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλ- 4
runt volucres cæli, & *deuorauerunt illud. Aliud verò eeci-
θεν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπε-
dit super petrosa, vbi non habuit terram multam: & statim
σεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ ἐξανέτειλε 5
exortum est, *propter non habere profunditatẽ terræ: ‖ Sole autem exo-
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀνα-
riente, æstuauit: & *ob non habere radicem, exaruit.
τείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.
Et aliud cecidit in spinas: & alcenderunt spi-
καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν- 7
næ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit. Et aliud
θαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο
cecidit in terram *pulchram: & dabat fructum ascendentem &
ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ
crescentem: & afferebat vnũ triginta, & vnũ sexaginta, & vnũ centum.
αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.
Et dicebat: ‖ Habens aures *audire, audiat.
καὶ ἔλεγεν, ὃς ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
* Cùm autẽ solus esset, interrogauerunt eum ‖ qui circa eum
ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν
cum duodecim, parabolam. Et dicebat eis: Vobis
σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν
datum est nosse mysterium regni Dei: illis
δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις
autem * foris, in parabolis omnia fiunt: * qui ‖ sunt,
δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,
Vt *aspicientes *aspiciant*, & non videant: & audientes audiant, *videntes vi-
ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούσωσι, deant,
& non intelligant: nequando conuertantur, & dimittantur eis
καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ
peccata. Et ait illis: Nescitis para-
ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παρα- 13
bolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?
βολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;
*Seminans, verbum seminat: Hi autem sunt qui circa * Qui seminat;
ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ 14
viam, vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim
τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως
venit satanas, & aufert verbum ‖ seminatum * in cor- ‖ quod * est
ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρ- 15
dibus eorum. Et hi sunt similiter *in petrosa * qui super
δίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ὅπου τὰ πετρώδη
‖ seminati, qui cùm audierint verbum, statim cum gau- ‖ seminantur
σπειρόμενοι, οἵ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χα- 16
dio accipiunt illud: Et non habent radicem in *seipsis*,
ρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν· καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, 17
sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, *aut perse- * &
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διω-
cutione propter verbum, confestim scandalizantur.
γμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.
Et *hi sunt qui in ‖ spinas *seminati*, hi sunt * alij ‖ spinis semi-
Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οἵτοί εἰσιν, 18
qui verbum *audientes, Et *curæ* seculi *huius*, nantur:
οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, 19
* audiunt, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua *cupiditates intro- * concupiscen-
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπο- tiæ
euntes suffocant verbum, & ‖ infructuosus efficitur. ‖ sine fructu
ρευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.
Et hi sunt *in terram *pulchram* seminati*, qui au- * qui super
καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκού- 20
diunt verbum, & suscipiunt, & ‖ fructum ferunt, vnum triginta, ‖ bonam * sunt, ‖ fructificant,
ουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα,
& vnum sexaginta, & vnũ centum. Et dicebat illis: Nunquid
καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ 21
lucerna venit vt sub modio ponatur, aut sub lecto? nõne
λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ
vt super candelabrum *imponatur? Non enim est aliquid absconditũ, quod * τίθημι
ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ; οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ 22
non manifestetur: nec factum est occultum, sed vt in pa-
ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φα-
lam veniat. Si quis habet aures ‖ audire, audiat. ‖ audiendi;
νερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mẽsi fue-
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε 24
ritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis *audientibus*.
μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.
Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, *& quod habet * etiam
ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει 25
auferetur ab eo. Et dicebat: Sic est regnum ‖ ἀφερμαί-
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία 26 ‖ c
Dei, quèadmodũ si homo iaciat semẽtem in terram, ‖ exurgat
τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς,
Et dormiat, & ‖ excitetur nocte & die: & se-
καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπό- 27
men germinet & *augeatur vt nescit ille. * increscat
ρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

* Vltro ‖ fructificat, † Et cùm exſe produxerit

* cui parabolæ cóparabimus

‖ granum † eſt

* ſunt ‖ natum

† in arborem,

¶ poſſint * aues ‖ habitare,

† verbum,

* ſeorſum

‖ differebat

† cùm ſero eſſet factum: * contrá.

‖ ita † naui, & aliæ naues † &

* mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.

‖ ad te pertinet † exurgens, cõminatus eſt vento, a διεγέρθη

* Tace, ‖ ceſſauit † necdum * timore magno ¶ alterutrum: Quiſputas

* Spontanea enim terra ‖ fructum fert, primùm herbam, deinde ſpi-
αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στά- 28
cam, deinde plenum frumentũ in ſpica. † Cum verò ediderit
χυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ 29
fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt
ὁ καρπὸς, ἀπόστελλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
meſſis. Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum
θερισμός. καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν 30
Dei: aut in quæ parabola conſiciemus illud?
τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν; 31
Sicut ‖ granum ſinapis, quod cùm ſeminatũ fuerit in terra, minus †
ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος
omnibus ſeminibus eſt quæ ‖ in terra: Et cùm ſeminatũ fuerit,
πάντων τῶν σπερμάτων ὄντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅταν σπαρῇ, 32
aſcendit †, & fit omnibus oleribus maius: & facit
ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ
ramos magnos, ita vt † poſſe ſub vmbra eius * vo-
κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πε-
latilia cæli ‖ nidulari. Et talibus para-
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ τοιαύταις παρα- 33
bolis multis loquebatur eis † ſermonem, prout poterant
βολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο
audire. Sine autem parabola non loquebatur eis: † pri-
ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' 34
uatim autem diſcipulis ſuis ‖ diſſoluebat omnia.
ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.
Et ait illis in illa die, † ſero factũ,
καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, 35
Tranſeamus *in vlteriùs. Et dimittentes turbam, aſ-
διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παρα- 36
ſumunt eum ‖ vt erat in † nauigio: & alia verò nauigiola
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια
erant cum illo. Et facta eſt procella venti magna: † at
ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαίλαψ ἀνέμου μεγάλη· καὶ τὰ κύ- 37
fluctus *inijciebat in nauigium, vt ipſum iam impleri.
ματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι·
Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dor-
καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον κα- 38
miens: & excitant eum, & dicunt illi: Magi-
θεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκα-
ſter, non ‖ curæ eſt tibi quia perimus? Et † excitatus obiur-
λε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολύμεθα; καὶ 39 a διεγερθεὶς ἐπετί-
gauit ventum, & dixit mari: *Sile, obmutеſce.
μησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο.
Et ‖ quieuit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.
καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.
Et ait illis: Quid timidi eſtis † ita? † quomodo non habetis fidem?
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; 40
Et timuerunt † timorem magnum: & dicebant ad † inuicem:
καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, 41
Quiſnam iſte eſt, quia & ventus & mare obe-
τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακού-
diunt ei?
ουσιν αὐτῷ;

CAP. V.

Et venerunt *in vlteriùs maris in regionem ‖ Ga-
Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν γα- 1
† darenorum. Et exeunti ei † ex nauigio, ſtatim oc-
δαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀ- 2
currit ex ‖ monumentis homo in ſpiritu
πήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι
immundo: Qui domicilium habebat in monumentis. &
ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ 3
* iam quiſquã ‖ Quoniam † vinctus diruperat carenas, & compedes comminuiſſet: a σπαρτεῖσθαι.
neque catenis *nemo poterat eum ligare: ‖ Propter eum
οὐδὲ ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι. διὰ τὸ αὐτὸν 4
* ſæpe compedibus & catenis † ligatum eſſe, & diſruptas eſſe ab eo
πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ
catenas, & pedicas contritas eſſe: & nemo eum poterat
τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε
domare. Et * per omnem noctem & diem in monumentis
δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν 5
& in montibus erat clamans, & concidens ſeipſum lapidibus.
καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι κραζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.
Videns autem Iesum à longe, cucurrit, & adora-
Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύ- 6
uit eum: Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi
νησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, τί ἐμοὶ 7
& tibi, Iesu fili Dei altiſſimi? adiuro te ‖ Deum ne me
καί σοι, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με
‖ per torqueas. Dicebat enim illi: Exi ſpiritus im-
βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκά- 8
† ille. munde ab homine † Et interrogabat eum: Quod tibi
θαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί σοι 9
‖ eſt nomen? Et † reſpondit dicens: Legio nomen mihi ‖ quia multi
* dicit ei: ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί
† deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret ‖ extrea
ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς 10
mittat extra regionem. Erat autem ibi ‖ ad montem
ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει 11
grex porcorum magnus, paſcens ¶. Et * adpellabant
ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν 12
eum omnes dæmones, dicentes: Mitte nos in
αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς
porcos, vt in eos introeamus. Et conceſſit
χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν· καὶ ἐπέτρεψεν 13
eis ſtatim Iesus. Et exeuntes ſpiritus
αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ
immundi, introierunt in porcos: & ‖ irruit grex per
ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ
præcipitium in mare: † erant enim vt duo millia, & ſuffoca-
τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνί-
ti ſunt in mari. * At paſcentes porcos
γοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους 14
fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in agros. &
ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ
egreſſi ſunt videre quid eſſet ‖ factum. Et veniunt ad
ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς 15
Iesum, & † ſpectant dæmoniacum ſedentem &
τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ
veſtitum, & ſanæ mentis eum qui habuerat legionem: &
ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ
timuerunt. † Narrauerunt autem illis ‖ videntes, quomodo
ἐφοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς 16
factum eſſet † dæmoniaco, & de porcis.
ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων·
Et ¶ cœperunt aduocare eum, * abire de finibus
καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων 17
eorum. ‖ Et aſcendente ipſo in nauigium, aduocabat
αὐτῶν. καὶ ἐμβαίντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει 18
illum † dæmoniacus, vt eſſet cum illo. * At Iesus non
αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ 19
admiſit eum: ſed ait illi: Vade in domum tuam
ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου
ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus † fecit,
πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε,
& miſertus † eſt tui. Et abiit, & cœpit prædicare in
καὶ ἐλεήσε σε. καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν 20
Decapoli, quanta feciſſet † ei Iesus: & omnes mira-
τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύ-
bantur. Et ‖ traiciente Iesu in nauigio rur-
μαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πά- 21
ſum † in vlteriùs, coacta eſt turba multa ad eum, & erat
λιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἦν
‖ iuxta mare. Et ecce venit † vnus Archi-
παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχι- 22
ſynagogorum nomine Iairus: & videns eum, procidit ad
συναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς
pedes eius: Et ‖ adhocabat eum multum, dicens:
τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ, λέγων, 23
Quoniam † filiola mea extremè habet, vt veniens imponas ei
ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ
manus, vt ſeruetur, & viuat. Et abiit cum
τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ, καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ' 24
illo: & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.
αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.
Et mulier quædã † exiſtens in fluxione ſanguinis ‖ annos duodecim:
καὶ γυνὴ τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, 25
Et ‖ multa perpeſſa à † multis medicis, & † inſumptis
καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσα- 26
quæ apud ſe omnibus, & nihil adiuta, ſed ma-
σα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλ-
gis in deterius † veniens. Audiens de Iesu,
λον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα· ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, 27
‖ veniens in turba retrò, † tetigit veſtimentum eius.
ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.
Dicebat enim: Quia ſi vel † veſtimenta eius tetigero, * ſeruabor.
ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. 28
Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit
καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω
corpore, ‖ quia ſanata eſt à ‖ flagello. Et ſtatim
τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ 29
Iesus cognoſcens in ſemetipſo † ex ſe efficacitatem profectam,
Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν,
conuerſus † in turba, aiebat: Quis mea tetigit veſtimenta?
ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;
Et dicebant ei diſcipuli ſui: * Aſpicis turbam
καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον 30
comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;
Et circunſpiciebat videre ‖ hoc facientem.
καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. 31
* At mulier † timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in
ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' 32
ſe, venit & procidit † ei, & dixit ei omnem
αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν
veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua † ſeruauit
ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ 33
te: vade in pace, & eſto ſana à ‖ flagello tuo.
σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

¶ in agris. * deprecabatur eum ſpiritus,

‖ magno impetu grex præcipitatus eſt † ad

* Qui autem paſcebant eos,

‖ facti:

† vident illum qui à dæmonio vexabatur,

* Et ‖ qui viderant, qualiter † ei qui dæmoniũ habuerat,

¶ rogare * vt diſcederet ‖ Cũque aſcenderet nauim, cœpit † deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ¶ &

* fecerit

¶ ſit

* ſibi

‖ cùm tranſcendiſſet Iesus in nauí † trans fretum, conuenit ¶ circa * quidã de Archiſynagogis

‖ deprecabatur

† filia mea in extremis eſt. Veni, impone manum tuam ſuper eam, vt ſalua ſit, * & viuat.

* quæ erat in profluuio ¶ annis ‖ fuerat † complutibus ¶ erogauerat omnia ſua, nec quicquam profecerat, * habebat. Cùm audiſſet ‖ venit † & ¶ veſtimentum * ſalua ero.

* Vides

‖ eam quæ hoc fecerat.

† verò

¶ ante eum,

¶ ſaluam fecit.

‖ plaga tua.

* nuntij ad Archisynagogū, ‖ vltrà

Adhuc eo loquente, veniunt *ab Archisynagogo,
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, 35
dicentes: Quia filia tua mortua est, quid *adhuc vexas ma-
λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι σκύλλεις τὸν δι-
gistrum? * At Iesus statim audiens sermonem
δάσκαλον; ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον 36
dictum, ait Archisynagogo: * Ne metue: solùm crede.
λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.
Et non admisit quenquam se consequi, ‖ si non Pe-
καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέ- 37
trum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi.
τρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.

* venium

Et * venit in domum Archisynagogi. & videt
καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ 38
tumultum, * flentes & eiulantes multum.
θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

* & * turbamini

Et ingressus, ait illis: Quid * tumultuamini & ploratis?
καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; 39
puella non mortua est, sed dormit.
τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.
Et irridebant eum. Ipse verò ejectis omnibus, assu-
καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμ- 40
mit patrem puellæ, & matrem, & qui * eum si,
βάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ,

* secum erant, * ingrediuntur

& * ingreditur vbi erat puella iacens.
καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

* tenens

Et * prehendens manum puellæ, ait illi: Talitha
καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ 41
cumi, quod est interpretatum, Puella, tibi dico, ‖ exurge.
κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.
Et confestim surrexit puella, & deambulabat. erat *enim annorū
καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν 42
duodecim. Et obstupuerunt stupore magno.
δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.
Et præcepit illis * multa, vt nemo sciret id: & * dixit
καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο. καὶ εἶπε 43
dari illi manducare.
δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

CAP. VI. ς'.

* abiit

Et egressus *est* inde, & * venit in patriam suam; &
Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· καὶ 1
‖ sequebantur eum discipuli sui. Et facto
ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου 2
Sabbatho, cœpit in synagoga docere: & multi
σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ

* admirabantur in doctrina eius, ‖ omnia? * est * quæ * virtutes

audientes, * percellebantur, dicentes: Vnde huic hæc ‖? &
ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ
quæ * sapientia? * data * illi, & * efficacitates tales? per ma-
τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χει-
nus eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Ma-
ρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μα- 3
riæ, frater verò Iacobi, & ‖ Ioſi, & Iudæ, & Simonis? * Et
ρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ, καὶ Ἰούδα, καὶ Σίμωνος; καὶ

‖ Ioseph, * Nonne & * nobiscū sunt? ‖ Et * sine honore, nisi * cognatione sua,

non sunt sorores eius hic * apud nos? Et scandaliza-
οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλί-
bantur in illo. ‖ Dicebat autem illis Iesus: Quia non est Pro-
ζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προ- 4
pheta * inhonoratus, si non in patria sua, & in * cognatis,
φήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι,
& in domo sua. Et non poterat ibi vllam
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἐκεῖ οὐδεμίαν 5
* efficacitatem facere, ‖ si non paucis infirmis imponens manus,
δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις θεὶς τὰς χεῖρας,
curauit. Et mirabatur propter incredulitatē eorum: &
ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. καὶ 6
circuibat * vicos in orbem docens. Et * aduocat
περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. καὶ προσκαλεῖται 7
duodecim: & cœpit eos mittere ‖ duos duos, & dabat
τοὺς δώδεκα· καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου

* potestatem ‖ ne quid ‖ in via, nisi * neque * induerentur duabus tunicis * ἐνδύω

illis * auctoritatem spirituum immundorum.
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.
Et præcepit eis * vt nihil tollerent ‖ ad viam, si non
καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ 8
virgam tantùm: non peram, non panem, * non in zona æs:
ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·
Sed calceatos sandaliis. & ne * induamini duas
ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο 9
tunicas. Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum,
χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, 10
illic manete, donec exeatis inde. Et quicunque non
ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ 11
receperint vos, nec audierint vos, exeuntes in-
δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖ-
de, excutite puluerem *infernè* ‖ pedum *vestrorum*, in te-
θεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρ-
stimonium illis. *Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis*
τύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις
aut Gomorris in die iudicij, quam ciuitati illi.
ἢ Γομόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Et exeuntes prædicabant vt * pœnitentiam
καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι· 12
agerent:
Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo multos
καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς
ægros, & ‖ sanabant. Et audiuit rex Hero-
ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρῴ- 14
des (manifestum enim factū * erat nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes
δης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης
* baptizans à mortuis excitatus est: & propter * hoc operantur efficaci-
ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνά-
tates in illo. Alij ‖ dicebant: Quia Elias est. Alij verò
μεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι Ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ 15
dicebant: Quia Propheta est, quasi vnus * Prophetarum.
ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
* Audens autem Herodes, ait: Quia quē ego decollaui Io-
ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρῴδης, εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰω- 16
annem, hic ‖ est; ipse excitatus est ex mortuis. Ipse enim
άννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ
Herodes * delegans, prehendit Iohannem, & vinxit eum in
Ἡρῴδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ
* custodia propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui,
φυλακῇ διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
quia eam duxerat. Dicebat enim Ioannes Herodi: Quòd
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρῴδῃ, ὅτι 18
non licet tibi habere vxorem fratris tui.
οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.
At Herodias ‖ insidiabatur illi: & volebat eum occidere, * & ‖ autem
Ἡρῳδιὰς δὲ ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ
non poterat. Nam Herodes * metuebat Ioannem, sciens * nec
οὐκ ἠδύνατο. ὁ γὰρ Ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς 20
eum virum iustum & sanctum: & ‖ conseruabat eum, & * audiens
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκούσας
eum, multa faciebat: & * suauiter eum audiebat. Et * facta
αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης 21
die opportuna, cùm Herodes * natalitiis suis cœnam * faciebat
ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει
principibus suis, & tribunis, & primis
τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς
Galilææ. ‖ Et ingressa filia ipsius Hero-
Γαλιλαίας. καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρῳ- 22
diadis, & * saltante, & placente Herodi, * & vna
διάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συν-
* reuumbentibus, ait rex puellæ: Pete à me quod
ανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, * αἴτησόν με ὃ
* velis, & dabo tibi. Et iurauit illi, Quia quicquid
ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν 23
petieris, dabo tibi, * vsque dimidium regni mei.
αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.
‖ Illa verò egressa, dixit matri suæ: Quid petam?
καὶ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσωμαι; 24
* Illa verò ait: Caput Ioannis Baptistæ.
ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίσου.
* Et ingressa statim cum ‖ studio ad regem,
καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, 25
petiuit, dicens: Volo vt mihi des * ex ipsa in disco
ἠτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ὀπὶ πίνακι
caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus
τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίσου. καὶ περίλυπος 26
* factus rex, propter ‖ iuramenta, & * simul discumben-
γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμέ-
tes, * non voluit eam ‖ reijcere. Et statim legans
νους, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθὺς ἀποστείλας 27
rex speculatorem, iniunxit afferri caput
ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν
eius. Ille autem abiens decollauit eum in carcere.
αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·
Et attulit caput eius in disco, & dedit illud
καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὀπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν 28
puellæ, & puella dedit *illud* matri suæ.
τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ αὐτῆς.
* Et audientes discipuli eius venerunt, & tulerunt ‖ cadauer
καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα 29
eius, & posuerunt illud in monumento. Et * coguntur
αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ 30
Apostoli ad Iesum, & renuntiauerunt ei omnia, * & quanta
ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα
egerant, & *quanta* docuerant. Et ait illis: Venite * vos
ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς 31
ipsi priuatim in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant
αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν
enim ‖ venientes & redeuntes multi: & nec * edere opportunitatē
γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ εὐκαιρίαν οὐκ
habebant. Et * abierunt in desertum locum *nauigio* seorsum.
εἶχον. καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. 32
Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt *eum* multi:
καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, 33
& pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præ-
καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προ-
uenerunt eos, & *venerunt ad eum.*
ῆλθον αὐτοὺς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

* pœnitentiam agerent:
‖ sanabantur.
* est
* Baptista resurrexit
* ea virtutes ‖ autem
* ex Prophetis.
* Quo audito
‖ à mortuis resurrexit.
* misit ac tenuit
* carcerem
‖ autem
* nec
‖ custodiebat
* audito eo,
* libenter
* cùm dies opportunus accidisset,
* natalis suus
* fecit
‖ Cumque introisset
* saltasset, & placuisset
* simulque
* vis,
* licet
‖ Quæ cùm exisset,
* At illa dixit
* Cumque introisset
‖ festinatione
* protinus
* est
‖ iusiurandum,
* propter
* noluit
‖ contristare. sed misso speculatore præcepit
* δικαιρέω.
* ascendentes in nauim,
* ὑπάγω.

misertus est

Et exiens vidit Iesus multam turbam: & *viscéribus com-
καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον· καὶ ἐσπλαγ- 34
motus est super eos: quia erant sicut oues non habentes pastorem.
χνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.
& cœpit docere illos multa. Et iam hora mul-
καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. Καὶ ἤδη ὥρας πολ- 35
ta *facta, *adeuntes eum discipuli eius, *di-
λῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέ-
cunt: Quòd desertus est locus*, & iam hora *multa,
γουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή,
Absolue eos, vt abeuntes in *per gyrum agros
ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς 36
& vicos, *mercentur sibi panes. quid enim edant non
καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ
habent. Ille verò respondens, ait illis: Date illis vos
ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς 37
manducare. Et *dicunt ei: Euntes *mercábimur du-
φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηνα-
centorum denariorum panes, & dabimus illis manducare.
κοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν.
*Ille autē dicit eis: Quot panes habetis? abite & videte.
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. 38
Et *cognoscentes, dicunt: Quinque, & duos pisces.
καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.
Et *adordinauit eis recumbere omnes secundum con-
καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμ- 39
tubernia super viridi fœno. Et discubuerunt *area
πόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ 40
area per centum & per quinquaginta. Et *accipiens
πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν 41
quinque *panes & duos pisces, respiciens in cæ-
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ-
lum, benedixit, & fregit panes, & dedit
ρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς
discipulis suis, vt *adponerent *eis: & duos pisces
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας
diuisit omnibus. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt.
ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. 42
reliquias Et sustulerunt *fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de
καὶ ἦραν πλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ 43
autē qui manducauerant, piscibus. Et erant *edentes panes,
τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, 44
quinquies mille virì. Et statim coegit
πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς 45
discipulos suos ascendere *in naugium, & præcedere in
μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ
vlterius ad Bethsaidam, *donec ipse absolueret turbam.
πέραν πρὸς βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.
Et *dimittens eos, abiit in montem ora-
καὶ ἀποξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύ- 46
re. Et *sero *facto, erat *naugium in medio
ξασθαι. καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆ 47
mari, & ipse solus in terra. Et *vidit eos
θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς 48
laborantes in remigando: (erat enim ventus contrarius
βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
eis) & circa quartam *custodiam noctis venit ad
αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς
eos *circumambulans super mare: & volebat præterire eos.
αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.
*Illi verò videntes eum *circumambulantem super mare, puta-
οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδο- 49
uerunt phantasma esse: & exclamauerunt. Omnes enim eum
ξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν 50
*κράζω viderunt, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis,
*θαράσσω καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν,
*nolite timere. & dixit eis: Confidite: ego sum, *ne metuite.
καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.
Et ascendit ad illos in *naugium: & quieuit ven-
καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνε- 51
tus. Et *valde ex abundanti in *seipsis stupebant, & mirabantur.
μος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσαντο, καὶ ἐθαύμαζον.
Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum
οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν 52
*obcæcatum. Et *pertransseuntes venerunt in terram
*πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν 53
*cùm transfretassent, Genesareth, & applicuerunt.
*γεννησαρὲτ, καὶ προσωρμίσθησαν. καὶ ἐξελθόντων 54
*πωρόω Cumque egressi essent de naui, illi cognouerunt
αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,
eum: Et percurrentes vniuersam regionem
Circumcurrentes omnem circumvicinam illam, cœperunt
περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο 55
*eos qui se ma- in grabatis *malè habentes circumferre, vbi
lè habebant *eum esse. ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου
audiebāt *quòd illic esset. Et quocunque introibat in vi-
ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώ- 56
*in villas, aut cos, vel *vrbes, vel agros, in plateis ponebant in-
μας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθε-
firmos, & *aduocabant eum, vt vel fimbriam
νοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου
*deprecabātur

vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum,
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ,
*seruabantur. *salui fiebant.
ἐσῴζοντο.

CAP. VII. ζ'.

Et conueniunt ad eum Pharisæi, & quidam
1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν
‖ Scribarum venientes ab Hierosolymis. Et *videntes quosdā
2 γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων· καὶ ἰδόντες τινὰς
*discipulorum eius communibus manibus, hoc est, ‖ illotis, eden-
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίον-
tes panes, *incusarunt. Nam Pharisæi & omnes
3 τας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες
Iudæi, *si non pugillatim lauerint manus, non manducant, te-
οἱ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρα-
nentes traditionem seniorum: Et à foro,
4 τοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἀπ' ἀγορᾶς,
‖ si non baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ
ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ
*assumpserunt prehendere, lottones poculorum & sextarterum, &
παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν, καὶ
æramentorum, & lectorum. *Deinde interrogant eum
5 χαλκίων, καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Pharisæi & Scribę: Quare discipuli tui non am-
φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περι-
bulant iuxta traditionem seniorum, sed ‖ illotis
πατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις
manibus manducant panem? *Ille verò respondens, dixit eis:
6 χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
Quòd *pulchrè prophetauit Esaias de vobis hypocritis,
ὅτι καλῶς προεφήτευσεν ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
sicut scriptum est: Hic populus labiis me honorat, *at cor ‖ autem
ὡς γέγραπται, ὅτι ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
eorum longè *abest* à me. *Frustrà autem colunt me,
7 αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με,
docentes doctrinas, *& præcepta hominum.
διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.
Relinquentes enim mandatum Dei, *prehenditis traditionem
8 ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν
hominum, ‖ lotiones sextariorum & poculorum, & alia simi-
ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρό-
lia *eiusmodi multa facitis. Et dicebat illis: *Pul-
9 μοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, κα-
chrè abrogatis mandatum Dei, vt traditionem ve-
λῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑ-
strām seruetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum
10 μῶν τηρήσητε. μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου,
& matrem tuam: &, *maledicens patri vel matri,
καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα,
morte ‖ finiatur: Vos autem dicitis: Si dixerit ho-
11 θανάτῳ τελευτάτω· ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄν-
mo patri vel matri, Corban, (quod est donum) *quod si
θρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, κορβᾶν, ὅ ἐστι, δῶρον ὃ ἐὰν
ex me iuuaberis. Et non amplius sinitis
12 ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς. καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
eum quicquam facere patri suo, aut matri *suæ*, *irritum facientes
13 ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες
verbum Dei ‖ traditione *vestra* quam tradidistis: Et si-
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε· καὶ πα-
milia huiusmodi multa facitis. Et aduocans
14 ρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος
*omnem turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & *
πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ
intelligite. Nihil est extra hominem intro-
15 συνίετε· οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευό-
iens in eum, quod *potest eum communicare: sed ‖ ex-
μενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπο-
euntia ab eo, illa sunt *communicantia hominem.
ρευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.
Si quis habet aures audiendi, audiat.
16 εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum
17 καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν
discipuli eius *de parabola: Et ait illis:
18 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς,
Sic & vos imprudentes estis? Non *consideratis, quia omne extrinsecus
οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
introiens *in* hominem, non potest eum communicare:
εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·
Quia non intrat eius in cor, sed in ven-
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοι-
trem ‖, & in secessum exit, purgans omnes
λίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ
escas? Dicebat autē *quòd ex homine egre-
20 βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπο-
dientia, illud communicat hominem. *Intus enim, de
21 ρευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ, ἐκ
corde hominum ‖ cogitationes *malæ* egrediuntur,
τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύον-

‖ de Scribis
‖ cùm vidissent
* ex discipulis
‖ i. non lotis, manducare
‖ vituperauerunt.
‖ enim
* nisi crebrò
‖ nisi
‖ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum,
* Et interrogabant
‖ communibus
* At
* Bene
‖ autem
* In vanum
* &
* tenetis traditiones
‖ baptismata vrceorum & calicum:
* his
* Bene irritum feciſtis præceptum
* qui maledixerit
‖ moriatur.
* quodcunque ex me, tibi profuerit: Et vltrà non dimittitis
* rescindentes
‖ per traditionem vestram
* iterum
* possit eum coinquinare:
‖ quæ de homine procedūt
* quæ communicant
* Ab
‖ malæ cogitationes procedunt.

homicidia, adulteria, fornicationes, cædes, Furta, auaritiæ, maμοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονη- 22
litiæ, impudicitiæ, dolus, lasciuiæ, oculus malus, blasphemia, ρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία,
superbia, amentia. Omnia hæc mala ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ 23
abimus egrediuntur, & communicant hominem. ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
fines Et inde surgens, abiit in confinia Tyri & καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ 24
Sidonis: & ingressus in domum, neminem voluit scire, & Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ
Mulier enim statim vt audiuit filia intrauit, & non potuit latere. Audiens enim mulier de οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ 25
eo, cuius habebat filiola spiritum immundum, intrans αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα
enim procidit ad pedes eius. Erat autem mulier προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ 26
gentilis, Græca, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæ- ἑλληνὶς, συροφοινικισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαι-
monium eiiceret de filia eius. μόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
Qui dixit illi: χορτάζο- μαι bonum canibus. At nam & *At Iesus ait ei:* Sine prius saturari fi- ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέ- 27
lios: non enim pulchrum est sumere panem filiorum, & mittere κνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν
catellis. Illa verò respondit, & dicit illi: Vtique τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ 28
Domine: etenim catelli sub mensa comedunt de Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ
micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν 29
sermonem, vade: exiit dæmonium à filia tua. λόγον, ὕπαγε. ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.
Et abiens domum suam, inuenit *dæmonium* egres- καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξελη- 30
sum, & filiam coniectam super lectum. λυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημμένην ἐπὶ τῆς κλίνης.
Et iterum exiens de finibus Tyri & Sidonis, ve- Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλ- 31
nit ad mare Galilææ, per medium finium θε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων
Decapoleos. Et ferunt ei surdum agraloquentem, & Δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ 32
inuocant eum vt imponat illi manum. παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.
Et assumens eum de turba priuatim, iecit Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε 33
digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς
linguam eius: Et suspiciens in cælum, inge- γλώσσης αὐτοῦ· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέ- 34
muit, & ait illi: Ephphatha, quod est, Adaperire. ναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.
Et statim adapertæ sunt eius aures: & solutum est Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ 35
vinculum linguæ eius: & loquebatur rectè. δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.
ne cui Et præcepit illis vt nemini dicerent. Quantò autem ille Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς 36
tantò plus eis præcipiebat, magis amplius prædicabant. αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·
eò amplius admirabantur, Bene fecit Et supramodum perculebantur, dicentes: Pulchrè omnia καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα 37
fecit: & surdos facit audire, & mutos loqui. πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

CAP. VIII. ℵ.

iterum cùm turba multa esset, nec haberét quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor ecce iam triduo sustinent me, nec habét quod dimisero
In illis diebus omnino multa turba existente, & Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ 1
non habentibus quid comederent, aduocans Iesus discipulos suos, dicit illis: μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μα- 2
Visceribus commoueor super turbam: θητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον,
quia iam dies tres manent apud me, & non habent quid manducent. Et si absolutam eos ieiunos in domum suam, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί
exoluentur in via: quidam enim eorum de longe venerunt. φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, 3
deficient ex eis ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αὐτῶν μακόθεν ἥκασι.
ἥκω Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους 4
poterit quis hîc saturare panibus in solitudine? δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;
πῶ Et interrogauit eos: Quot habetis panes? Illi verò dixerũt: Septem. καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. 5
Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν 6
septem panes, gratias agens, fregit: & dabat discipulis suis, vt apponerent: & appositerunt turbæ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μα-
pulis suis, vt apponerent: & appositerunt turbæ θηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παρατιθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
Et habebant piscsiculos paucos: & benedicens, ait appo- ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerũt
ni & ipsos. Comederunt autem, & saturati sunt: & sustulerũt καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας, εἶπε καὶ ταῦτα παρα- 7
redundantia fragmentorum septem sportas. θεῖναι αὐτά. ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν 8
quod superauerat de fragmentis, qui manducauerant dimisit nauim περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.
Erant autem comedentes quasi quatuor millia: & absolut eos. Et ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν 9
statim ascendens in nauigium cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθη- 10
τῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.
Et exierunt Pharisæi, & cœperunt conquirere eo, cum quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum. καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, 11
ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.
Et ingemiscens spiritu suo, ait: Quid generatio Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ 12
ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur ge- αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γε-
nerationi isti signum. Et dimittens eos, ascendens rursum νεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν 13
in nauigium, abijt in vlteriora. Et obliti sunt εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἐπελάθοντο
sumere panes: & si non vnum panem non habebant cum se in λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν 14
nauigio. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cauete τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέ- 15
ab fermento Pharisæorum, & fermento Herodis. πετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.
Et ratiocinabantur ad inuicem dicentes: Quia panes non cogitabant ad alterutrum, Quo cognito, habemus. Et cognoscens Iesus, ait illis: Quid cogitatis, καὶ διελογίζοντο, πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ 16
quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, nec intelligitis? ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, 17
adhuc callosum habetis cor vestrum? ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;
Oculos habentes non videtis, & aures habentes non audi- creatum
tis? Et non recordamini, Quando quinque panes fregi ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούε- 18
in quinques mille, quot cophinos fragmentorum plenos τε; καὶ οὐ μνημονεύετε, ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα 19
sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Quando autem septem in εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλασμάτων πλήρεις
quaternos mille, quot sportarum complementa frag- ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς 20
mentorum tulistis? Illi verò dixerunt: Septem. τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασ- quatuor millia, sportas
μάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Et dicunt eis
Quomodo non intelligitis? Et venit in Bethsaidam: & οὐδέπω συνίετε; καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν, καὶ 21
ferunt ei cæcum, & inuocabant eum vt illum tangeret. φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. 22
Et assumens manum cæci eduxit eum extra καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω apprehensa manu
vicum: & expuens in oculos eius, imponens manus τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας 23
ei, interrogauit eum si quid videret. Et suspiciens, ait: αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει. καὶ ἀναβλέψας ἔλε- impositis manibus suis, aspiciens,
Video homines velut arbores ambulantes. γε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας.
Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, 25
& fecit ipsum videre: & restitutus est, & affexit ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεψε 26
perlucidè omnes. Et misit illum in domum τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον
suam, dicens: Neque in vicum ingrediaris, neque dixeris αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.
cuipiã in vico. Et egressus est Iesus & discipuli τινὶ ἐν τῇ κώμῃ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ castellã
eius in vicos Cæsareæ Philippi: & in via αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ 27
interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν
homines esse? Illi verò responderunt ei: Ioannem Qui illi, dicentes: alij quasi vnum de Prophetis.
οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν 28
Baptistam, & alij Eliam, alij verò vnum Prophetarum. βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.
Et ipse dicit illis: Vos verò quem me dicitis esse? Tunc Respondens autem Petrus, ait ei: Tu es Christus. αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο- 29
κριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστός.
Et comminatus est eis ne vt nemini dicerent de eo. ne cui Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ. 30
Et cœpit docere eos, quoniã oportet filium hominis καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 31

multa pati, & reprobari à senioribus,
πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
& summis Sacerdotibus & Scribis, & occidi, &
καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ
palàm post tres dies resurgere. Et libertate verbum
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι. καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον 32
apprehendés loquebatur. Et assumens eum Petrus, cœpit incre-
ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπι-
Qui pare eum. Ille verò conuersus, & videns discipulos
μᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφείς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς 33
comminatus est Petro, suos, increpauit Petrum, dicens: Vade post
retro me Satana, quoniã non sapis quæ Dei, sed quæ hominum.
σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.
conuocata Et aduocans turbam cum discipulis suis,
turba Si quis vult dixit eis: Quicunque vult post me sequi, abneget
me sequi, de- καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν 34
neget ἐαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
saluam facere Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam:
ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· 35
propter me & qui autem perdiderit animam suam propter me & Euange-
euangelium, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγε-
saluam faciet lij, hic seruabit eam. Quid enim proderit homini,
λίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, 36
detrimentum si lucretur mundum totum, & multetur animam suam?
faciat animæ ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;
suæ? commuta- Aut quid dabit homo compensationem animæ suæ?
tionis pro anima ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 37
suã? me confusus Qui enim erubuerit me, & meos sermones in generatione
fuerit, & ver- ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ 38
ba mea ἐπαισχύ- ista adultera & peccatrice, & filius hominis
νομαι confundetur ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
erubescet eum, cùm venerit in gloria Patris sui
ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
cum angelis sanctis.
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

CAP. IX. Θ'.

de hîc stantibus, Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam hic
Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε 1
Hantium, qui non gustabunt mortem, donec videant
ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν
virtute. regnum Dei veniens in efficacia.
βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.
assumpsit Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum, &
καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ 2
Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in montem excel-
τὸν Ἰάκωβον, καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψη-
seorsum privatim solos: & transfiguratus est coram ipsis.
λὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν·
splendentia, Et vestimenta eius facta sunt coruscantia, candida valdi velut
nimis καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς 3
candida facere. nix: qualia fullo super terram non potest dealbare.
χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.
cum Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant colloquen-
καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦν- 4
tes Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu:
τες τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, 5
bonum Rabbi, pulchrum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula,
ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum.
σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.
timore Non enim sciebat quid diceret: erant enim exterriti.
οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. 6
Et facta est nubes obumbrans eos. & venit vox
καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ 7
charissimus, de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus
ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,
nisi secum. illum audite. Et statim circumspicientes amplius
αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι 8
neminem viderunt, si non Iesum tantùm cum se.
οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.
Et Descendentibus autem illis de monte, praecauit illis
praecepit illis καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς 9
ne cuiquam vt nemini narrarent quæ viderunt, si non cùm filius hominis
quæ vidissent, narrarent, nisi ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ex mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt apud se,
esset: Cùm à ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς 10
mortuis resur- conquirentes, quid esset, ex mortuis resurgere?
rexerit. Quid ergo συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι;
Pharisæi & Et interrogabant eum, dicentes: Quid dicunt Scribæ,
καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, 11
Quia qui Eliam oporteat venire primùm. Ille verò respondens, ait
ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν 12
cùm venerit illis: Elias quidem veniens primùm, restituet omnia, &
primò. αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ
quomodo scriptum est in filium hominis, vt multa pa-
πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πά-

tiatur, & nihili fiat. Sed dico vobis, quia & Elias
θῃ, καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλά λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας 13
conteratur. venit, & fecerunt illi quæcunque voluerunt, sicut scriptum est
ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται
de eo. Et veniens ad discipulos vidit turbam
ἐξουδενέω ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδε 14
suos, magnam circa eos, & Scribas, conquirentes illis.
cum πολὺν ὄχλον περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς, συζητοῦντας αὐτοῖς.
populus Et confestim omnis turba videns eum, expauit: &
Iesum, stupe- καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν, ἐξεθαμβήθη, καὶ 15
factus est, & accurrentes salutabant eum. Et interrogauit
expauerunt: ἐκθαμβέω προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς 16
eos: Scribas: Quid conquiritis apud vosipsos?
inter vos? γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;
Et respondens vnus de turba, dixit: Magister, attuli
καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα 17
filium meum ad te habentem spiritum sine locutione:
mutum: Qui τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·
Et vbicunque eum apprehenderit, lacerat illum, & spumat, &
illidit καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφίζει, καὶ 18
stridet dentes suos, & arescit: & dixi discipulis
dentibus, τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς
tuis, vt illum eiicerent, & non potuerunt. Ille autem respondens
potuerunt. Qui ei: ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
quamdiu ei, dixit: O generatio incredula, quousque apud vos ero?
αὐτοῖς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
quamdiu vos quousque tolerabo vos? ferte ipsum ad me.
patiar? afferte ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.
illum Et attulerunt eum ad ipsum. Et videns eum, statim
ἀνέχομαι. καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ 20
cùm vidisset conuulsit illum: & cadens in terram, volutabatur
conturbauit πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο
eliſus spumans. Et interrogauit patrem eius, quantum temporis
sparáττω ἀφίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος 21
ex quo ei hoc est, vt hoc factum est ei? Ille verò ait: Ab infantia.
accidit? At ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν·
Et frequenter eum & in ignem iecit, & in aquam
misit καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, 22
adiuua nos, vt perderet eum: sed siquid potes, succurre nobis visceribus
misertus nostri ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴτι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγ-
commotus super nos. At Iesus ait illi: Illud, si po-
autem χνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύ- 23
tes credere, omnia possibilia credenti.
sunt νασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.
Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat:
καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, 24
Credo Domine: succurre meæ incredulitati. Videns autem Iesus
adiuua incre- πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
dulitatem meã: quòd concurreret turba, increpauit spiritum immun-
Et cùm vidisset ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
Iesus concur- dum, dicens illi: Spiritus sine locutione & surde, ego tibi
rentem turbã, τῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
comminatus impero, exi ex eo, & ne amplius introeas in eum.
est spiritui im- ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
mundo, Surde & mu- Et exclamans, & multùm discerpens eum, exiit: &
te spiritus, ego καὶ κράξας, καὶ πολλὰ σπαράξας αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ 26
præcipio tibi, factus est sicut mortuus, vt multos dicere: Quia mortuus est.
exi ab ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.
eo: ita vt multi At Iesus prehendens manum eius, exeruit eum: &
dicerent: ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ 27
autem tenens surrexit. Et introeuntem eum in domum, discipuli eius
eleuauit cùm introisset secretò interrogabant eum priuatim: Quia nos non potuimus e-
Quare ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκ- 28
iicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo
βαλεῖν αὐτό; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ 29
potest exire, si non in oratione & ieiunio.
δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
Et inde exeuntes, prætergrediebantur per Galilæam:
κἀκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, 30
nec volebat non voluit vt quis sciret. Docebat enim discí-
quenquam scire. καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθη- 31
pulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis trade-
autem τὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
tur in manus hominum, & occident eum: & oc-
δοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀπο-
cisus tertia die resurget. Illi verò ignorabãt
At illi κτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν 32
verbum, & timebant eum interrogare.
τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
venerunt Et venit ad Capharnaum. & in domo factus, interro-
Qui cùm do- καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπη- 33
mi esset, tractabatis? gabat eos: Quid in via ad vosipsos ratiocinabamini?
At illi Illi autem tacebant: ad inuicem enim ratiocinati erant in viâ,
siquidem in quis maior. Et sedens vocauit duodecim, & ait
via inter se dis- οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, 34
putauerant, τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει
διαλογίζομαι eorum esset. αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ
residens

omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in
πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν 36
* quem cùm cõplexus esset, ‖ ex * pueris receperit * recipit: ‖ susceperit, † suscipit, * eum qui misit
medio eorum: & vltrò complexans eum, ait illis:
μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς,
Quisquis vnum ‖ huiusmodi † puerulorum exceperit in nomine
ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί 37
‖ in
meo, me * excipit: & quicunque me ‖ excepit, non me † excipit, sed
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
* legantem me. Respondit verò illi Ioannes, dicens:
τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων, 38
Magister, vidimus quendam ‖ nomine tuo eicientem dæ-
διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐπὶ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι-
monia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum, quia non
μόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ
† autem * Nolite prohibere ‖ virtutem
sequitur nos. At Iesus † ait: * Ne prohibete eum.
ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. 39
Nemo enim est qui faciat ‖ efficaciam in nomine meo,
οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
† male loqui de me. ‖ Quisquis enim potuerit vos po-
& possit citò † maledicere mihi. Qui enim non est
καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι 40
adversùm vos, pro vobis est. ‖ Quis enim potuerit vos po-
καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς πο- 41
* perdet
culum aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen
τήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν
dico vobis, non * perdiderit mercedem suam.
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.
Et quisquis scandalizauerit vnum ‖ pusillorum credentium in
καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς 42
‖ ex his pusillis credentibus † bonum * circumdaretur molaasinaria collo eius, & in mare mitteretur.
me, † pulchrum est ei magis si * circumponeretur lapis molaris
ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς
circa collum eius, & iaceretur in mare.
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.
Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: * pul-
καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν 43
‖ debilem * ebrum tibi est ‖ mancum in vitam introire, quàm duas ma-
σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖ-
nus habentem abire in gehennam in * ignem inextinguibilem:
ρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
† moritur, Vbi vermis eorum non † finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται). 44
* bonum Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum: * pulchrum
καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν 45
‖ æternam est tibi introire in vitam ‖ claudum, quàm duos pedes ha-
ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχον-
† mitti * ignis inextinguibilis, ‖ moritur,
bentem † iaci in gehennam, * in ignem inextinguibilem:
τα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·
Vbi vermis eorum non ‖ finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται). 46
† Et si oculus tuus scandalizat te, ejice eum: * pul-
Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν 47
* Quòd * bonum ‖ luscum * ebrum tibi est ‖ vnoculum introire in regnum
ἐστί σοι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
† mitti Dei, quàm duos oculos habentem † iaci in gehennam ignis.
θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός,
* moritur, Vbi vermis eorum non * finitur, & ignis non extinguitur.
ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται). 48
Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale sa-
πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλι- 49
‖ Bonum est † quòd * fuerit, ‖ Pulchrum sal: † si verò sal insulsum
σθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον 50
* fiat, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, &
γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ
* inter vos. pacem habete in * inuicem.
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

CAP. X. 1.

* vltra Iordanem Et inde exurgens, venit in fines Iudææ, * per
Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦ 1
vltrà Iordanis: & conueniunt rursum turbæ ad
πέραν τοῦ Ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς
eum: & sicut cõsueuerat, iterum docebat illos.
αὐτὸν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.
Et accedentes Pharisæi, interrogabant eum: Si li-
καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξ- 2
‖ dimittere? cet viro vxorem ‖ absoluere? tentantes eum.
εστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.
† At Ille autem respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς; 3
* Qui ‖ repudij † dimittere. Quibus *Illi verò dixerunt: Moyses permisit libellum ‖ abscissionis scribere,
οἱ δὲ εἶπον, Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, 4
& † absoluere. Et respondens Iesus, ait eis:
καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 5
Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
† creaturæ, istud. A autem initio * creationis, masculum & fœminam fecit
ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν 6
‖ Propter hoc † adhærebit eos Deus. Et dixit: ‖ Causa huius relinquet ho-
αὐτοὺς ὁ θεός· καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρω- 7
* προσκολλάομαι. mo patrem suum & matrem, & † adglutinabi-
πος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ † προσκολληθή-
tur ad vxorem suam, Et erunt duo in
σεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς 8
* carnem vnam. Itaque iam̃ amplius sunt duo, sed vna caro.
σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.
Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.
ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
Et in domo iterum discipuli eius de eodem
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ 10
interrogauerunt eum. Et ait illis: Quicunque * absoluerit
ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ 11
* dimiserit vxorem suam, & duxerit aliam, ‖ adulterat in eam,
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.
‖ adulterium commettit super eam.
Et si vxor † absoluerit virum suum, & nupserit alij,
καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, 12
* dimiserit
mœchatur. Et offerebant illi * pueros, vt tangeret
μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται 13
illos. Verùm discipuli ‖ increpabant offerentes.
αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.
‖ autem comminantibus offerentibus. Quos cùm videret
Videns verò Iesus, † indignatus est, & ait illis: Sinite
ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ 14
† indignè tulit, * parvulos
* pueros venire ad me, & ne prohibueritis eos: nam talium ‖ enim
παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
est regnum Dei. Amen dico vobis, quisquis non
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ 15
* parvulus, ‖ complexans eos, & [a] τίθημι
receperit regnum Dei velut * puerulus, non intrabit in illud.
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
Et ‖ vltrò complexus eos, imponens manus super illos,
καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, [a] τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, 16
‖ cùm egressus esset
benedicebat eos. Et * egrediente eo in viam,
εὐλόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, 17
[c] εὐλογέω * procurrens quidam genu flexo ante ‖ dicens:
* adcurrens quidã, & genupetens eum, rogabat eum, ‖ Ma-
προσδραμών τις, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, Δι-
gister bone, quid faciam vt vitam æternam † hæreditem?
δάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
At Iesus * dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bo-
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα- 18
* percipiam? ‖ autem?
* nisi nus, * si non vnus, Deus. Præcepta nosti, Ne adul-
θὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοι- 19
* falsum testimonium dixeris, ‖ fraudem feceris,
teres, ne occidas, ne fureris, ne * falsò testeris, ne
χεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ
‖ damnum dederis: honora patrem tuum & matrem.
ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.
† Ille autem respondens, ait illi: Magister, hæc omnia
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα 20
† At
obseruaui à iuuentute mea. At Iesus * intuitus
ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας 21
* autem
eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade,
αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε,
quæcúque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum
ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν
in cælo: & veni sequere me † tollens crucem.
ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι [d] ἄρας τὸν σταυρόν.
[d] αἴρω
‖ Ille verò mœstus in verbo, abiit † contristatus: erat
‖ Qui contristatus † mœrens: * possessiones
ὁ δὲ συγκάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν
enim habens † facultates multas. Et circumspiciens Iesus,
γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς, 23
‖ qui pecunias habent
ait discipulis suis: Quàm difficilè ‖ opes
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα
habentes in regnum Dei introibunt.
ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.
At discipuli † expauerunt in verbis eius. At
οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ 24
† autem stupefiebant
Iesus rursus respondens, ait illis: * Nati, quomodo difficile
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν
‖ Fil oli, quàm
est confidentes in ‖ opibus, in regnum
ἐστι τοὺς [b] πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν
* θαμβέω
‖ pecunias, [b] πείθω
Dei introire. Facilius enim est camelum per
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν 25
foramen acus transire, quàm diuitem in regnum
τὸ κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
Dei intrare. * Illi verò abundanter percellebantur, di-
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέ- 26
* Qui magis admirabantur, † saluus fieri? ‖ Et
γοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
Intuens autem illos Iesus, ait: Apud homines
ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις 27
impossibile ‖ est, sed non apud Deum. Omnia enim possibilia sunt
ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι
apud Deum. * Cœpit autem Petrus dicere ei: Ecce,
παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ 28
* Et
nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.
ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
Et respondens Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς 29
est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut
ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ
matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, † causa mei & euangelij,
μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ
† propter me & propter Euangelium: Quæ non
Euangelij, Si non accipiet * centuplicia nunc in
εὐαγγελίου· ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν 30
* centies tanta

tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & ma-
τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μη-
tres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in seculo
τέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
*futuro *venturo vitam æternam. Multi autem erunt primi
ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι 31
nouissimi, & nouissimi primi. Erant autem in via
ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ 32
‖ præcedebat illos ascendentes *in* Hierosolymam, & ‖*erat precedens eos* Ie-
ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰη-
? stupebant: * timebant. sus, & ?*mirabantur*: & sequentes *expauescebant*. Et as-
σοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ πα-
‖ quæ essent ei euentura. sumens iterum duodecim, cœpit eis dicere ‖*si-*
ραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλ-
tura ipsi euenire. Quia ecce ascendimus in Hiero-
λοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱερο- 33
solymam: & filius hominis tradetur principibus
σόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιε-
? & Sacerdotibus, Sacerdotum, & Scribis, ? & damnabunt eum mor-
ρεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανά-
te, & tradent eum gentibus, Et illudent
a) ἐμπαίζω. τῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν 34
? consputent eũ, & interficient et, & flagellabunt eum, & *insputent ei, &
αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ
occident eum, & tertia die resurget.
ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Ze-
καὶ προπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ υἱοὶ Ζε- 35
bedæi, dicentes: Magister, volumus vt quodcunque petierimus
βεδαίου, λέγοντες, Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν,
* At ‖ vt faciam ? Et * ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam
facias nobis. *Ille *verò* dixit eis: Quid vultis ‖*facere me*
ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με 36
vobis? ?*Illi autem* dixerunt *ei*: Da nobis vt vnus *ex dextris tuis*,
ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, 37
& vnus ex sinistris tuis sedeamus in gloria tua.
καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.
At Iesus * ait eis: Nescitis quid petatis: potestis
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε 38
bibere *poculum quod* ego bibo, ‖& baptismo quo ego bapti-
πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτί-
zor, baptizari? ?*Illi autè* dixerunt ei: Possumus.
ζομαι, βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. 39
At Iesus * ait eis: Quidem calicem quem ego bibo, bibetis,
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε,
& baptismo quo ego baptizor, baptizabimini:
καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε·
At sedere ‖ *ex dextris meis, & ex sinistris meis*, non
τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου, καὶ ἐξ ἀριστερῶν μου, οὐκ 40
est meum dare ?, sed quibus paratum est. Et audientes
ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες 41
decem, cœperunt indignari de Iacobo & Ioanne.
οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.
‖ autem *At* Iesus ‖ *aduocans* eos, ait illis: Scitis
? hi qui videntur * eis, & principes * potestatem habent ‖ est ? maior
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε 42
quia ?*existimantes* principari gentibus dominantur *eorum*,
ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν,
*& magni eorum *licentia vtuntur* eorum.
καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν·
Non ita ‖ autem *erit* in vobis: sed quicunque voluerit fieri ?*ma-*
οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέ- 43
gnus in vobis, erit vester minister. Et quicũque voluerit *vestrũ*
γας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν 44
fieri primus *, erit omnium seruus. ‖ Et *enim* filius
γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ 45
hominis non venit ?*ministrari*, sed *ministrare*, & *dare* animam suam *solutionem* pro multis.
ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
Et veniunt *in* Hiericho. & proficiscente eo de
Καὶ ἔρχονται εἰς Ἰεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ 46
‖ plurima multitudine Hierichò, & discipulis eius, & ‖*turba copiosa*, filius Timæi
Ἰερειχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου
Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans.
Βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.
? Qui cùm audisset * commina-bantur illi ‖ At ? præcepit * Animæquior esto, surge: ‖ Qui proiecto vestimẽto suo, exiliens ? eum.
? *Et audiens* quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare
καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν 47
& dicere: Fili Dauid ‖Iesu, miserere mei. Et *obiurgabant*
καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς Δαβὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων 48
eum multi vt taceret. ‖Ille *autem* multò magis clamabat: Fili
αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ
Dauid, miserere mei. Et stans Iesus, ?*ait* illum
Δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν 49
vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei: *Confide,
φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει,
excitare: vocat te. ‖*Ille autem abijciens pallium suum*,
ἔγειραι· φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, 50
resurgens venit ad *Iesum*. Et respondens dicit
ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει 51
* autem ei Iesus: Quid vis faciam tibi? *At* cæcus * dixit ei:
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ,

Rabboni, vt videam.
ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω. 52
Vade: fides tua ‖*seruauit* te: & confestim vidit: & se-
ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε· καὶ ἠκο-
quebatur ?*Iesum* in via.
λούθησε τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

* At Iesus ait illi: * autem ‖ saluum fecit ? eum

CAP. XI.

Et cùm appropinquarẽt ‖*ad Hierosolymam, ad Beth-phagẽ* &
Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἰεροσαλήμ, εἰς Βηθσφαγὴ καὶ 1
? *Bethaniam* ad montem Oliuarum, mittit duos * *discipu-*
Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μα-
lorum suorum, Et dicit illis: *Abite* in ‖*vicum*
θητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην 2
contra vos *, & statim introeuntes ?*in eum*, inue-
τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρή-
uenietis pullum ligatum, super quẽ nullus * hominum sedit:
σετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε·
‖ *soluentes* illum, ? adducite. Et si quis vobis dixerit: Quid
λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί 3
facitis *hoc*? dicite: Quia * *Dominus eo opus habet*: & continuò
ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως
illum dimittet huc. * *Abierunt autem* & inuenerunt pullum
αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸ πῶλον 4
ligatum ‖ *ad* ianuam foris in biuio: & sol-
δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν
uunt eum. Et quidam ?*illic stantium*, dicebant illis:
αὐτόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, 5
Quid facitis, soluentes pullum? * *Illi verò* dixerunt eis sicut
τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς 6
præceperat ‖ Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt
ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν 7
pullum ad Iesum: & ‖*superiecerunt* illi vestimenta sua,
πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὑτῶν·
& sedit super eum. Multi autem vestimenta sua
καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὑτῶν 8
? *strauerunt* in viam: alij autem frondes cædebant *ex* arbo-
ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδὸν· ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δέν-
ribus, & sternebant in via. Et ‖*præuntes* &
δρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες καὶ 9
sequentes clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus
οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά· εὐλογημένος
? *venies* in nomine Domini: Benedictum *ventens*
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη 10
regnum *in nomine Domini*, patris nostri Dauid: Hosan-
βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαν-
na in *altissimo*. Et introiuit in Hierosolymam Ie-
να ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἰεροσόλυμα ὁ Ἰη- 11
sus, in templum: & ‖*circumspiciens omnia, vespere iam*
σοῦς, εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη
existente hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.
ὄσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.
Et ?*postera die exeuntibus illis de* Bethania,
Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, 12
esurijt. *Et *videns* ficum à longe, habentem folia,
ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, 13
venit, si fortè inueniret quid in ea. Et ‖*veniens* ad eam, nihil
ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν
inuenit ?*si non* folia. non enim erat tempus ficorum.
εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.
Et respondens *Iesus*, dixit ei: *Nõ amplius ex te in
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς 14
æternum ‖ *nemo* fructum manducet. Et audiebant discipuli eius.
τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
Et veniunt *in* Hierosolymam: & ?*ingressus Iesus* in
Καὶ ἔρχονται εἰς Ἰεροσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ 15
templum, cœpit eiicere vendentes & ementes
ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας
in templo: & mensas nummulariorum, & cathe-
ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέ-
dras vendentium columbas euertit.
δρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, κατέστρεψε.
Et non sinebat vt quisquã transferret vas per templum.
καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. * ἀφίω. 16
Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est, Quia domus mea
καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, 17
domus orationis vocabitur omnibus gentibus? vos autem
οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ
fecistis eam speluncam latronum. ‖*Et audierunt* Scri-
ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμ- 18
bæ, & principes Sacerdotũ, & quærebant quomodo eum perderent:
ματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν·
timebant enim eum, ?*quia omnis* turba admirabatur super
ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ
doctrina eius.
Et cùm vespera facta esset, egrediebatur ‖ *ex*
διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω 19
ciuitate.
Et * *manè adambulantes*, viderunt ficum
τῆς πόλεως. καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν 20
‖ *aresactam* à radicibus.
Et recordatus Petrus,
ξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, 21

* aliis ‖ Hierosolymæ ? Bethaniæ * ex discipulis suis, ‖ castellũ quod ? est, ? illuc * adhuc ‖ soluite ? & * Domino necessarius est: * Et abeuntes, ‖ ante ? de illic stantius, * Qui ‖ illis ‖ imponunt * de ‖ qui præibant, & qui sequebantur ? qui venit ‖ quod venit ‖ Quo audito ? quoniam vniuersa ‖ de * cùm manè transirent, ‖ aridam factã ἀναμιμνήσκομαι

dicit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.
[a] καταράομαι λέγει αὐτῷ, ῥαββεί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν [a] κατηράσω, ἐξήρανται.
Et respondens Iesus, ait illis: Habete fidem Dei.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ. 22
Amen enim dico vobis, quia quicunque dixerit monti huic: Tol-
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρ- 23
lere, & mittere in mare: & non hæsitauerit in cor-
θητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρ-
de suo, sed crediderit quia [quæ dicit] fiat, fiet ei [quod
δίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν
dixerit. Propter [hoc] dico vobis, omnia quæcunque oran-
εἴπῃ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχό- 24
tes petitis, credite quia [accipitis & erunt vobis.
μενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.
Et cùm stabitis [orantes, dimittite [quid habetis aduer-
καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κα- 25
sus aliquem, vt & Pater vester qui in cælis [, dimittat vobis
τά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν
[lapsus vestros. [Si vero vos non dimiseritis, nec
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ 26
Pater vester qui in cælis [, dimittet [lapsus
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα
vestros. Et veniunt rursus in Hierosolymam. Et [in tem-
ὑμῶν. καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱε- 27
plo deambulante ipso, accedunt ad eum summi Sacerdotes, &
ρῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ
Scribæ, & seniores, Et dicunt ei:
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, 28
In qua [auctoritate hæc faci? & quis tibi [auctoritatem hanc
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην
dedit, vt ista facias? At Iesus [respondens, ait
ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν 29
illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete
αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ
mihi, & dicam vobis in qua [auctoritate hæc faciam.
μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?
τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 30
Respondete mihi. Et [ratiocinabantur apud seipsos, di-
ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέ- 31
centes: Si dixerimus, de cælo, dicet [, propter quid ergo non cre-
γοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπι-
didistis ei? [Sed dicamus ex hominibus, [timemus
στεύσατε αὐτῷ; ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, ἐφο- 32
[mebant populum. Omnes enim habebant Ioannem, quia verè
βοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως
Propheta [erat. Et respondentes, dicunt Iesu:
προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, 33
Nescimus. Et Iesus respondens, ait illis: Neque ego
οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ
dico vobis in qua [auctoritate hæc faciam.
λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CAP. XII. 16'.

Et cœpit illis in parabolis [dicere: Vineam [plan-
Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύ- 1
[tauit homo, & [circumposuit sepem, & fodit la-
τευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολή-
[cum, & ædificauit turrim, & elocauit eam agricolis: &
νιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ
peregre profectus est. Et misit ad agricolas [tem-
ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ
pore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu
δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ
vineæ: [Illi autem sumentes eum ceciderunt: & dimi-
ἀμπελῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέ- 3
serunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium
στειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον
seruum: & illum lapidantes, in capite vulnerauerunt, & [ablega-
δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέ- 4
[uerunt inhonoratum. Et rursum alium misit: &
στειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀ- 5
[quosdam illum occiderunt, & plures alios: [hos quidem cædentes, [hos
κεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς
[alios verò occidentes. Adhuc ergo vnũ filium habens [dilectum suum,
δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, 6
[charissimum misit & illum ad eos nouissimum, dicens: Quia reuere-
ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπή-
[Coloni autem buntur filium meum. [Illi verò agricolæ dixerunt [apud
σονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς 7
[adinuicem: seipsos: Quid hic est hæres; venite occidamus
αὐτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν
eum, & nostra erit hæreditas. Et apprehendétes eum,
αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν 8
occiderunt, & eiecerunt extra vineam.
ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & per-
τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπο- 9
det colonos, & dabit vineam alijs.
λέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem repro-
οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκί- 10
bauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.
μασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·
A Domino factum est istud, & est mirabile in ocu-
παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ- 11
lis nostris. Et quærebant eum [prehendere, & timuerunt [tenere,
μοῖς ἡμῶν. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
turbam: cognouerũt enim quoniã ad eos parabolam [dixerit. Et [hanc
ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ
[sinentes eum abierunt. Et mittunt ad eum [relicto eo
ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. καὶ ἀπος ἔλλουσι πρὸς αὐτόν 13
quosdam [Pharisæorum & Herodianorum, vt eum [captarent sermone.
τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρῳδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.
Illi autem venientes dicunt ei: Magister, scimus quia
οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι 14
verax es, & non [cura est tibi de nullo: non enim aspicis in
ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
faciem hominum, sed in veritate viam Dei
πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
doces. Licet [censum Cæsari dare, an non? dabimus, an
διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ
non demus? [Ille verò sciens [eorum hypocrisim, ait illis:
μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, 15
Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, vt videam.
τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
[Illi autem attulerunt. Et ait illis: Cuius [imago hæc, &
οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ 16
inscriptio? Illi autem dixerunt ei: Cæsaris. Et respondens [
ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς
Iesus, dixit illis: Reddite [quæ [Cæsaris, Cæsari: &
ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ
quæ* Dei, Deo. Et mirabantur super eo.
τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
Et [venerunt Sadducæi ad eum, qui dicunt
καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν 18
resurrectionẽ non esse: & interrogabant eum, dicentes:
ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες,
Magister, Moyses scripsit nobis, [quod si cuius frater
διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς 19
mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & [natos non reliquerit, vt
ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα
accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet se-
λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρ-
men fratri suo. Septem [fratres erant: & primus
μα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος 20
accepit vxorem, & [moriens non [reliquit semen.
ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.
Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste
καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς 21
reliquit semen. & tertius similiter. Et acceperunt eam
ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν
[septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est [similiter
οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε
& mulier. In ergo resurrectione cùm resurrexerint, cuius
καὶ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος 23
[eorum erit vxor? [nam septem [habuerunt eam vxorem. [de his [enim
αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
Et respondens Iesus, ait illis: [Non propter hoc er- [Nonne ideo
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλα- 24
ratis, non scientes scripturas, neque [efficaciam Dei? [virtutem
νᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;
Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque [nu- [nubentur,
ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμί- 25
buntur, sed sunt sicut angeli [qui in cælis. [Dei
σκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
De autem mortuis, quòd [excitantur, non legistis in li- [resurgant,
περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βί- 26
bro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens:
βλῳ μωσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων,
Ego [Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? [sum
ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;
Non est Deus Deus mortuorum, sed Deus viuorum. Vos
οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ὑμεῖς 27
ergo multùm erratis. Et [accedens vnus Scri- [aceessit vnus
οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμ- 28
barum audiens illos conquirentes, [videns [quòd pulchrè illis [de Scribis qui audierat
ματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς
[& [quoniã bene
respondit, interrogauit eum, quod esset primum omnium mãdatum.
ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;
At Iesus [respondit ei, quia primum omnium [mandatum est [autem [mandatũ est
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντο- 29
rum: Audi Israel: Dominus Deus [noster, Dominus vnus est. [tuus, Deus
λῶν, ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.
Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, 30
& ex tota anima tua, & ex tota [cogitatione tua, & [mente
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ
ex tota virtute tua. Hoc [primum mandatum. [est
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Et secundum * simile ‖ hoc: Diliges proximum tuum ? vt
καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς 31
teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.
σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
Et ait illi Scriba: * Pulchrè magister in
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' 32
veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.
ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.
Et ‖ diligere eum ex toto corde, & ex toto
καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς 33
intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: &
συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ
diligere proximum ? vt seipsum, * plus est omnibus holo-
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλο-
cautomatibus & sacrificiis. Et Iesus * videns eum quòd
καυτωμάτων καὶ θυσιῶν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι 34
‖ sordatè respondisset, dixit illi: Non longè es à re-
νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βα-
gno Dei. Et nemo ? nō amplius audebat eum interrogare.
σιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo:
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, 35
* Christum filium esse Quomodo dicunt Scribæ, * quòd Christus filius est Dauid?
πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ;
‖ dicit ipse enim Dauid ‖ dixit in spiritu sancto: ? Dixit Dominus
αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος 36
domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos
τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo Dauid
σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν δαυὶδ 37
dicit eum Dominum: & vnde filius eius est? Et multa turba
λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος
? audiebat eum libenter. Et dicebat eis in doctrina
ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ 38
sua: ‖ Respicite à Scribis, * volentibus in stolis
αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς
deambulare, & ‖ salutationes in foro, Et præsidia-
περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς· καὶ πρωτοκαθε- 39
nes in synagogis, & ‖ præcubitus in cœnis:
δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·
? devorantes domos viduarum, & ‖ specie longa
οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ 40
oratione: hi accipient ‖ abundantius iudicium.
προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.
Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat
καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει 41
quomodo turba iactaret æs * in gazophylacium: & mul-
πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολ-
* Cùm veniisset autem ‖ misit ti diuites iactabant multa. * Et veniens vna vidua
λοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα 42
pauper, ‖ misecit minuta duo, quod est quadrans.
πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.
? convocans Et ? aduocans discipulos suos, ait illis:
καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, 43
Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper, plus omnibus
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων
* misit qui miserunt ‖ eo quod abundabat illis, miserunt: ? de * misit, * iniecit iniicientibus in gazophylacium.
βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.
Omnes enim ex ‖ redundante sibi iniecerunt: hæc verò
πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ 44
? ex penuria sua, omnia quæ habuit * iecit, totum
ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν
victum suum.
βίον αὐτῆς.

CAP. XIII. ιγ'.

? cùm egrederetur de Et * egrediente illo ex templo, ait illi vnus ex
Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ 1
discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & ? qualia
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ
? ædificia. Et Iesus respondens, ait illi: Vides
οἰκοδομαί. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις 2
* hæc magna ædificia? Non relinquetur lapis super
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ὧδε
lapidem, qui non ‖ diffluatur. Et ? sedente ipso in
λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς
monte Oliuarum, contra templum, interrogabant eum * pri-
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' 3
uatim Petrus & Iacobus, & Ioannes, & Andreas:
ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας·
Dic nobis, quando ista ‖ erunt, & quod signum ? quando ‖ futura sunt
εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ 4
hæc omnia consummari? * At Iesus respondens
ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς 5
illis cœpit dicere: ‖ Aspicite ne quis vos seducat.
αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.
Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι 6
ego sum: & multos seducent. Cùm autem audieritis
ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε 7

bella, & * auditiones bellorum, ne ‖ turbemini: oportet enim ? fieri: * opiniones
πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ‖ timueritis,
sed nondum finis. * Excitabitur enim gens ‖ in gentem, ? hæc
8 ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος, * Exurget
& regnum super regnum: & erunt terræmotus per loca, ‖ contrà
καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους,
& erunt fames & turbæ. ? Initia dolorum hæc. ? Initium
καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.
* Aspicite autem vosmetipsos. Tradent enim vos ‖ ad con- * Videte
9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συν- ‖ in concilijs,
sessus, & in ? synagogas cademini, & ad duces & ? synagogis vápulabitis, &
ἕδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ ante præsides
reges ‖ sistemini causâ mei in testimonium illis. ‖ stabitis propter me
βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Et in omnes gentes oportet primùm prædicari Euan- * κηρύττειν
10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγ- * Et
gelium. * Cùm autem duxerint vos tradentes, ‖ ne ‖ nolite præcogitare
11 γέλιον. ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ
præcauiemini quid loquamini, nec præmeditemini, sed quod
προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν
datum fuerit vobis in illa hora, id loquimini. non enim estis vos
δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς
loquentes, sed spiritus sanctus. Tradet
12 οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει
autem frater fratrem in mortem, & pater ? natum, & in- ? filium: & co-
δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπα- surgent filij
surgent nati in parentes, & morte afficient eos.
νασήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
Et eritis ‖ exosi ab omnibus propter nomen meum. ‖ odio
13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ
autem ? permanens in finem, hic salvus erit. Cùm autem videritis * Qui sustinuerit
14 δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε
abominationem desolationis, *prolatam à Daniele Prophe-* debet (quæ legit
τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφή- ‖ fiunt,
ta, stantem vbi non * oportet: (*legens* inteʃligat) tunc qui in & * tectum,
του, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ * vt rollat
Iudæa ‖ fugiant in montes. ? Qui autem super ‖ do- ἆραι καὶ
15 ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώμα- ‖ agro est,
muum, ne descendat in domum, nec introeat * tollere quid de
τος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ
domo sua: Et qui in ‖ agrum existens, non reuertatur
16 τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν, μὴ ἐπιστρεψάτω
* in quæ post tollere vestimentum suum. Væ autem * in
17 εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν ? retrò
vtero habentibus & nutrientibus in illis diebus. ‖ prægnantibus
γαστρὶ ἐχούσαις καὶ τιθηλούσαις ἐν ἐκείναις τῇ ἡμέραις.
Orate verò vt * non fiat fuga vestra hyeme. * non fiant.
18 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ χειμῶνος ἡ φυγὴ ὑμῶν γένηται.
Erunt enim dies illi ‖ tribulatio, *qualis non facta est talis* ‖ tribulationes tales, quales nũ-
19 ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη fuerunt
ab initio ? conditionis, quam condidit Deus vsque nunc, * & non ? creaturæ
20 ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ * neque fiet.
fiet. Et si non Dominus contraxisset dies, non Et nisi breuiasset
ἔσται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ
‖ seruaretur omnis caro: sed propter electos quos ele- ‖ fuisset salua
ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέ-
git, ? contraxit dies. Et tunc si quis vobis * breuiauit
21 ξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν
dixerit: Ecce hîc * Christus, aut ecce illic, ne crediderit is. ‖ est
εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.
Excitabuntur enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & da- * Exurgent
22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώ- ‖ fieri potest,
bunt signa & portenta ad seducendos, si ‖ possibile, & etiam
σουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ
electos. Vos ? autem aspicite: ecce prædixi ? ergo videte
23 τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα
vobis omnia. Sed in illis diebus post tribula-
24 ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις τῇ ἡμέραις, μετὰ τὴν θλί-
tionem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit
25 ψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ * σκοτίσμα
splendorem suum: Et stellæ cæli erunt de-
25 φέγγος αὐτῆς· καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκ-
cidentes, & * efficacia quæ in cœlis ‖ conculcabuntur. * virtutes
πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται. ‖ sunt, mouebuntur.
Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubi- ? virtute
26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέ-
bus cum ? efficacia multa & gloria. Et tunc mittet
27 λαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ
angelos suos, & congregabit electos suos à
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ
quatuor ventis, * ab extremo terræ vsque ‖ extremum cœli. * à summo. ‖ ad summum
τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.
A autem ficu discite parabolam. Cùm iam
28 ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ
ramus eius tener fuerit, & ? germinet folia, cognoscitis * nata fuerint
κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε
quia * propè æstas est: Sic & vos cùm hæc * in proximo sit
29 ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ‖ fieri, scitote
videritis ‖ facta, *cognoscite quòd propè est ad fores.* quod in proximo sit in ostijs
ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Amen dico vobis, quoniã non *præteribit* generatio hæc, *vsq-*
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέ- 30
que quo omnia ista fiant. Cælum & terra
χρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ 31
‖*præteribunt*, at verba *mea* non ‖*præteribunt*.
παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.
De autem die illo *&* hora, nemo scit, neque
Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ 32
angeli *qui* in cælo, neque filius, *si non* Pater.
οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
‖*Aspicite*, vigilate, & orate: nescitis enim
βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ 33
quando tempus *est*. Sicut homo *peregre profectus relinquēs*
πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀποδημος ἀφεὶς 34
domum suam, & *dans* seruis suis ‖*auctoritatem, & cui-*
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκά-
que opus suum, & ianitori præcepit vt vigilet.
στῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.
Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus
γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας 35
veniat: *vesperè*, an media nocte, an galli cantu, an manè)
ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.
Ne *veniens* repentè, inueniat vos dormientes.
μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. 36
‖*Quæ* autē vobis dico, omnibus dico: Vigilate.
ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

CAP. XIIII. id.

Erat autem Pascha, & Azyma post *duos dies*: & quæ-
Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζή- 1
rebãt summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum *in* dolo *prehen-*
τουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή-
dentes occiderent. Dicebant *autem*, Non in festo, ne *quādo*
σαντες, ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε 2
tumultus *sit populi*. Et ‖*existente eo in* Bethania, in
θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ 3
domo Simonis leprosi, *accumbente eo* venit mulier
οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ
habens alabastrum vnguenti nardi *probati multi pretij*, & con-
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συν-
fringens alabastrum, effudit *ei iuxta caput*.
θλάσασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.
Erant autē quidam ‖*indignati apud* semetipsos, & dicentes:
Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, 4
Ad quid perditio ista vnguenti facta est?
εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;
Poterat enim *istud* vænundari ‖*super* trecentis denariis,
ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω διακοσίων δηναρίων, 5
& dari pauperibus. Et fremebant *ei*.
καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.
At Iesus dixit: Simite eam: quid illi *molestias exhibetis*?
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;
pulchrum opus operata est in me. Semper enim pauperes
καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτω- 7
habetis ‖*cum vobis*, & cùm volueritis potestis illis bene-
χοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ
facere: me autē non semper *habetis*. Quod habuit hæc, fecit:
ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε·
præoccupauit vngere meum corpus in sepulturam.
προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς 9
totum mundum, & quod fecit hæc, narrabitur in memo-
ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημό-
riam eius. Et Iudas Iscariotes, vnus ‖ duodecim
συνον αὐτῆς. καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, 10
abiit ad *principes Sacerdotum*, vt proderet eum illis.
ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.
‖*Ii verò* audientes gauisi sunt: & *polliciti sunt ei ar-*
οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀρ- 11
gentum dare. Et quærebat quomodo opportunè illum traderet.
γύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.
Et primo die Azymorum, quando Pascha ‖*immolabant*,
Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, 12
dicunt ei discipuli *eius*: Quò vis *abeuntes*
λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες
paremus ‖ vt manduces Pascha? Et mittit duos
ἑτοιμάσωμέν σοι ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο 13
discipulorum suorum, & dicit eis: Ite in ciuitatem, &
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ
occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: se-
ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκο-
quimini eum: Et quocunque introierit, dicite
λουθήσατε αὐτῷ. καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ 14
domus domino, quia magister dicit: Vbi est ‖*diuersorium*
οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα
vbi Pascha cum discipulis meis manducem?
ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
Et ipse vobis demõstrabit cœnaculũ grande stratum, *paratum*:
καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· 15

illic parate nobis. Et *exierunt* discipuli eius, ‖*abierunt*
ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 16
& venerunt in ciuitatem: & inuenerunt sicut dixerat illis, &
καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ
parauerunt Pascha. Et vespere ‖ facto, venit ‖ autem
ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται 17
cum duodecim. Et discumbentibus illis & manducã-
μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόν- 18
tibus, ait Iesus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tra-
των, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παρα- ‖ qui manducat mecum. At
det me, *manducans cum me*. Illi *autem* cœperunt contristari,
δώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, 19
& dicere ei *vnus ad vnum*: Nunquid ego? *& alius*, Nunquid ego?
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;
‖*Ipse autem respondens*, ait illis: Vnus ex duodecim, *tin-*
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμ- 20
gens cum me in catinum. *Ipse* quidē filius ho-
βαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀν- 21
minis vadit, sicut scriptum est de eo: Væ autem ho-
θρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀν- ‖ tradetur.
mini illi per quem filius hominis *proditur*.
θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· ‖ Bonum
Pulchrũ erat ei, si non esset natus homo ille.
καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
Et manducantibus illis, ‖*sumens* Iesus panem, & benedicens ‖ accepit
Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας 22
fregit, & dedit eis: & sit: Sumite, *comedite*: hoc est
ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι
corpus meum. Et *accipiens calicem*, gratias agens
τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας 23 *accepto calice*
dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.
Et ait illis: Hic est sanguis meus noui te-
Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθή- 24
stamenti, qui pro multis ‖*effusus*. Amen dico vobis, ‖ effundetur.
κης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ‖ iam
quia *nō amplius* non bibam de genimine vitis vsque in
ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς 25
diem illum, cùm illud bibam nouum in regno
ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
Dei. Et hymno dicto, exierunt in montem oliuarum.
Θεοῦ. καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 26
Et ait eis Iesus: *Quòd* omnes scandalizabimini
Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε 27
in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem,
ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα,
& dispergentur oues. Sed *post* resurre-
καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆ- 28 ‖ posteaquã re-
xisse me, præcedam vos in Galilæam. *At* Petrus surrexero,
ναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ὁ δὲ Πέτρος 29
‖ ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. ‖ autem
ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.
Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie
Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον 30
in nocte hac, prius quàm bis *gallum vocifērarit*, ter ne- ‖ gallus vocem
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀ- bis dederit, ter
me es negaturus. At
gabis me. Ille *autem* *ex abundanti dicebat magis*: Si me ‖ ampli⁹ Joquebatur: Et⁹ simul
μαρνήσῃ με. ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με 31
oportuerit *commori* tibi, non te negabo. Similiter autem & ‖ prædium
δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ καὶ
omnes dicebant. Et veniunt in ‖*locum* cui nomen
πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα 32
Gethsemani: & ait discipulis suis: Sedete hic, donèc
Γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως
orem. Et assumit Petrum &
προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ 33 ‖ secum:
Iacobum & Ioannem *cum se*: & cœpit ‖ *expauescere & an-*
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδη- ‖ pauere & tædere.
gere. Et ait illis: *Vehementer* tristis est anima mea
μονεῖν. καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου 34
vsque ad mortem: *manete* hîc, & vigilate *cum me*. ‖ sustinete
ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.
Et ‖*progressus* paululum, procidit super terram, & ora- ‖ cùm processisset
Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσή- 35
bat, vt si *possibile est*, transiret ab eo hora: ‖ fieri posset,
χετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.
Et dixit: Abba Pater, omnia possibilia tibi ‖: trans- ‖ sunt:
Καὶ εἶπεν, Ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι· παρέ- 36
fer calicem à me hunc. sed non *quid* ego volo, sed ‖ quod
νεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ ‖ quid tu.
Et venit, & inuenit eos dormientes.
τί σύ. καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, 37
Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti ‖ *vnam*
καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ‖ vna hora
horam vigilare? Vigilate, & orate, vt
ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα 38
non intretis in tentationem. *ipse* quidem spiritus promptus ‖, ‖ est,
μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
at caro ‖ infirma. Et iterum abiens orauit, ‖ verò
δὲ σὰρξ ἀσθενής. καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, 39

sermonem eundem, dicens: Et reuersus inuenit eos
τὸν λόγον αὐτὸν εἰπών. καὶ ἐπιστρέψας εὗρεν αὐτοὺς 40
denuo dormientes (erant enim oculi eorum grauа-
πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρη-
*ignorabant ti) & *non sciebant quid ei responderent.
μένοι· καὶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.
‖Dormite iam, & requiescite. *tradetur Et venit tertiò, & ait illis: ‖Dormitis reli-
καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοι- 41
quum & requiescitis. Sufficit: venit hora: ecce *traditur
πὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδο-
filius hominis in manus peccatorum.
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.
*qui me tradet propè est. Surgite, eamus: ecce *tradens me appropinquauit.
ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. 42
*venit *Iscariotes vnus de Et statim adhuc eo loquente, *adest Iudas *vnus existēs
καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνε) ἰούδας εἷς ὢν 43
duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis &
τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ
lignis, à summis Sacerdotibus & Scribis & se-
ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσ-
‖traditor eius nioribus. Dederat autem ‖tradens eum consignum
βυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, σύσημον 44
*tenete eis, dicens: Quēcūq; osculatus fuero, ipse est: *prehendite eum,
αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν,
*cauté. & abducite *turó. Et *veniens, statim ac-
*cùm veniſſet, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσ- 45
*Aue cedens ad eum, ait: *Gaude Rabbi: & osculatus est eum.
ελθὼν αὐτῷ λέγει, χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
‖At *tenuerunt *de circūſtantibus educens Illi verò iniecerunt in eum manus *suas*, & *prehende-
οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτη- 46
runt eum. Vnus autē quidam *astantium exerens
σαν αὐτόν. εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν 47
‖amputauit illi *ἀφαιρέω gladium, percussit seruum summi Sacerdotis, & ‖abstulit
μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν
illius auriculam. Et respondens Iesus, ait illis:
αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, 48
Tāquā ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehen-
ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα-
dere me? Quotidie eram apud vos in templo
βεῖν με; καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ 49
docens, & non *prehendistis me. sed vt impleantur
διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ
*tenuistis Scripturæ. ‖Et relinquentes eum, omnes fugerunt.
γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. 50
‖Tunc discipuli eius ‖Adolescens autem quidam ?Et vnus quidam iuuenis sequebatur eum amictus
καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος 51
*tenuerunt sindone super nudo: & *tenent eum iuuenes.
σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.
*At ille reiecta sindone, *conuenerunt ‖Ille autem relinquens sindonem, nudus profugit ab eis.
ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. 52
Et abduxerunt Iesum ad summū Sacerdotē, & *conueniunt
καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχον) 53
eo omnes *summi Sacerdotes, & seniores, & scri-
αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμ-
‖autem bæ. Et Petrus ‖ à longe secutus est eum
ματεῖς. καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ 54
*sedebat vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & *erat considens cum
ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ
ministris *& calefaciens *se* ad lumen.
τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.
*ad ignem, & calefaciebat se. *verò ‖omne concilium ?vt eum morti traderēt, nec *At summi Sacerdotes, & ‖omnis consessus quærebant aduersus Iesum
οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ 55
testimonium, ?ad morte afficiendum eum, & non inueniebant.
μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν, καὶ οὐχ ηὕρισκον.
*conuenientia Multi enim testimoniū falsum dicebāt aduersus eum: & *paria te-
πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρ- 56
stimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimoniū ferebant
τυρίαι οὐκ ἦσαν. καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν 57
aduersus eum, dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicen-
κατ' αὐτοῦ, λέγοντες· ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγον- 58
tem: Quòd ego dissoluam templum hoc manufactum, &
τος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ
per *tres dies aliud non manufactum ædificabo.
*triduum διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.
‖non erat conueniens Et ‖nec sic par erat testimonium illorum.
καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. 59
Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum,
καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, 60
?ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his? dicens: Non respondes quicquā, *quid hi te aduersum testantur?*
λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;
Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus Sacerdos in-
ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη- 61
‖dixit *Dei terrogabat eū, & ‖dicit ei: Tu es Christus filius *benedicti?
ρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;
autem illi At Iesus dixit: Ego sum: & videbitis filium hominis
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 62
sedentem à dextris virtutis: & venientem cum nu-
καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νε-
?autem *scindens vestimenta bibus cæli. At summus ?Sacerdos *disrumpens vestes
φελῶν τοῦ οὐρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας 63
*suas, ait: Quid adhuc ‖vsum habemus testium? *suâ, ‖desideramus testes? ?Qui
αὐτοῦ, λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? ?Ii autem omnes
ἠκούσατε τοῦ βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες
condemnauerunt eum *obnoxium esse mortis. Et cœperunt quidā *reum
64 κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶ) θανάτου. καὶ ἤρξαντό τινες
conspuere eum, & velare faciem eius, & ‖ co- ‖ colaphis cædere
ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κο-
laphizare eum, & dicere ei: Prophetiza. & ministri
λαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέ)
alapis eum *impetebant. Et ?existente Petro in
66 ραπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν *cædebant. ?cùm esset Petrus in atrio deorsum, *ex ancillis *cùm vidisset ‖aspiciens ?At
aula inferius, venit vna *ancillarum summi Sacerdotis.
τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·
Et *videns Petrum calefacientem se, ‖intuita illum ait:
67 καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέ-
Et tu cum Nazareno Iesu eras. ?Ille autem negauit,
68 γει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἦσθα. ὁ δὲ ἠρνήσατο, *ἀρνέω ‖Neque scio, *noui quid dicas. ‖ante atrium: ?Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, *circūstātibus* *At
dicens: *Non noui, neque *scio quid tu dicis. Et exiit
λέγων, οὐκ οἶδα, οὐτὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν
foras ‖in vestibulum: & gallus cantauit.
ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.
?Et ancilla videns eum rursum cœpit dicere
69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς ‖nam &
‖astantibus: *Quia hic ex illis est. *Ille autem iterum ne-
70 παρεστηκόσιν, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ὁ δὲ πάλιν ἠρ-
gauit. Et post pusillum rursus ‖adstantes dicebant Petro: ‖ qui astabant
νεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ,
Verè ex illis es. ?Etenim Galilæus es, & loquela tua
ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου
similat. Ille autē cœpit anathematizare & iurare: Quia
71 ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι *nescio *statim iterum ‖ qui dicebatur ‖ cùm ascendisset ?cœpit flere.
*non noui hominem istum quem dicitis. Et *ex secundo
72 οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου
gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod di-
ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ὡς εἶ-
xerat ei Iesus: *Quòd ‖ante gallum vocitherari bis, nega-
πεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνή-
bis me ter. Et ?separans [se] fleuit.
σῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV.

Et confestim *in* manè consilium facientes summi *vniuerso cōsilio,
1 Καὶ εὐθέως πρωὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρ-
Sacerdotes cum senioribus & Scribis, & *vniuersus
χιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ
confessus, vinc ientes Iesum, *abduxerunt*, & tradide-
συνέδριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον, καὶ παρέδω-
runt Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu
2 καν τῷ πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ
es rex Iudæorum? *Ille autem respondens ait illi: *At
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ,
Tu dicis. Et accusabant eum summi Sacerdotes ‖ *multa.* ‖in multis-
3 σὺ λέγεις. καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· ?autem
ipse autem nihil respondebat. At Pilatus? rursum inter-
4 αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπη- *in quantis te accusant. *autem
rogauit eum, dicens: Non respondes quicquam? vide *quanta te
ρώτησεν αὐτὸν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου
aduersum testantur. At Iesus* amplius nihil respon-
5 καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρί- *autem *mirabatur Pilatus. ‖ Per diem autem festum solebat dimittere ?ex vinctis
dit: ita vt *mirari
θη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.
‖Iuxta verò festum *soluebat* illis vnum ?*vinctum*, quemcunque petissent.
6 κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὃν παρ᾽ ᵇ ἠτοῦντο. ᵇ αἰτέω
Erat autem *dictus Barabbas * cum seditiosis vin- *qui dicebatur
7 λῃστὴς δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δε- *qui erat
ctus, qui in seditione homicidium fecerant.
δεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.
Et ‖*vociferata* turba, cœpit ?*postulare*, sicut semper ‖cùm ascen-disset
8 καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ?rogare
faciebat illis. At Pilatus * respondit eis, ‖*dicens*: *autem
9 ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, ‖ & dixit
Vultis *absoluam* vobis regem Iudæorum? *dimittam
θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum
10 ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ
summi Sacerdotes. ?*At summi Sacerdotes* cōcitauerunt turbam, vt ma- ?Pontifices autem
11 ἀρχιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλ- *dimitteret
gis Barabbam *absolueret eis. At Pilatus * re- *autem
12 λον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλάτος ἀπο- ‖regi
spondens iterum ait illis: Quid ergo vultis faciam ‖*quem dicitis*
κριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε
regem Iudæorum? ?Illi *autē* iterum clamauerunt: Crucifige ?At
13 βασιλέα τῶν ἰουδαίων; οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον
eum. At Pilatus* dicebat illis: Quid enim ‖*malum* fe- *autem
14 αὐτόν. ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίη- ‖ mali
cit? Illi ?*autem abundantius* clamabant: Crucifige eum. ?At magis
σεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.
At Pilatus* volens populo *sufficiens facere, *autem
15 ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, *satis

dimisit *absoluit illis Barabbam: & tradidit Iesum
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν
flagellis cæsũ, flagellans, vt crucifigeretur. At milites
φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται 16
autem duxerunt eum in atrium prætorij, purpura, & imponunt *abduxerunt eum intra aulam, quod est prætorium: & conuocant totam cohortem: Et induunt eum purpuram, & circumponunt ei plectentes spineam coronam:
ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορ- 17
φύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον·
Aue Et cœperunt salutare eum, & dicere *Gaude
καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, καὶ λέγειν· χαῖρε ὁ 18
rex Iudæorum. Et percutiebant eius ca-
βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κε- 19
put arundine: & conspuebant eum, & ponentes genua
φαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα
adorabant eum. Et postquàm illuserunt ei,
προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, 20
purpura, vestimentis suis: exuerunt illum purpuram, & induerunt eum vestimenta
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
propria: & educunt illum vt crucifigerent eum.
τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.
angariauerunt Et *angariant prætereuntem quempiã, Simonem Cyrenæum,
καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, 21
de villa, venientem *ex agro, patrem Alexandri & Rufi,
ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου,
vt tolleret crucem eius. Et perduxerunt illum in Gol-
ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολ- 22
ἄλφ καὶ ἅρῃ gotha locum: quod est interpretatum, Caluariæ locus.
γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.
& σμυρνίζω Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: *is verò non
καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ 23
accepit. Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimen-
ἔλαβε. καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμά- 24
ta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.
τια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.
Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.
ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 25
titulus inscriptus Et erat *inscriptio causæ eius *inscripta:
καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, Ο 26
R E X. I V D Æ O R V M.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, &
καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ 27
vnum à sinistris eius. Et impleta est scriptura
ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ 28
alium *dicens: Et cum iniquis reputatus est. Et prætereuntes
λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι 29
quæ dicit: blasphemabant eum, mouentes capita sua, & di-
ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέ-
centes: Vah *destruens templum, & in tribus diebus ædi-
γοντες, οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰ-
qui destruis Dei, & reædificas, Saluum fac
κοδομῶν· σῶσον σαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 30
descendens de cruce. Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum
καταβαίνω ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες, πρὸς ἀλλήλους μετὰ 31
saluos fecit, Scribis dicebant: Alios *seruauit, seipsum non potest
τῶν γραμματέων ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται
saluũ facere. *seruare. Christus rex Israel descendat
σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω 32
nunc de cruce, vt videamus & credamus. Et *con-
νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνε-
qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei. *crucifixi ei exprobrabant ei. Facta autem hora
σταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας 33
sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram vsque in horã nonam.
ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.
Et hora nona exclamauit Iesus voce magna,
καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, 34
dicens: Eloi, eloi, lamma sabachthani? quod est interpreta-
λέγων, ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμε-
vt: Deus meus, Deus meus, *in quid me dereliquisti?
νον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;
de circunstantibus Et quidam *adstantium audientes dicebant: Ecce E-
καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ ἠ- 35
liam vocat. Currens autẽ vnus, & implens spongiam
λίαν φωνεῖ. δραμὼν δέ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον 36
aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite,
ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε,
videamus si veniat Elias *detrahere eum.
ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.
Aut Iesus *emittens vocem magnam, expirauit.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. 37
velum *summo χίζω qui adstabat, Et *interexpansum templi scissum est in duo, à *sur-
καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνω- 38
sum vsque deorsum. Videns autem Centurio *astans
θεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς 39
ex aduerso eius, quia sic clamans expirasset, ait: Ve-
ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀλη-
rè homo hic filius erat Dei.
θῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Erant autẽ & mulieres de longè *spectantes, *in quibus
ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς 40
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi *parui, & Ioſe mater, & Salome. Quæ & cùm esset in Ga-
ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ
ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη· αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γα- 41
lilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ
λιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι
multæ *illæ simul conscensa ei in Hierosolymam.
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.
Et *iam sero *facto, (quia erat Parasceue, quod est
καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι 42
ante Sabbatum, Venit Ioseph ab Arimathæa
προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας,
*honestus *consul, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & *audax intrauit ad Pilatum, & petiit
εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βα- 43
σιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο
corpus Iesu. At Pilatus *mirabatur si iam
τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη 44
*mortuus fuisset. Et *adducens Centurionem, interrogauit
τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν
eum si *dudum mortuus esset. Et *cognoscens à Centurio-
αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίω- 45
ne, donauit corpus Ioseph. *Et mercatus
νος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. καὶ ἀγοράσας
sindonem, & *detrahens eum, inuoluit sindone: & posuit
σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν
eum in monumẽto quod erat excisum de petra: & ad-
αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσε-
uoluit lapidem ad ostium monumenti. At Maria
κύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ μαρία ἡ 47
Magdalene, & Maria *Ioſe *spectabant vbi poneretur.
μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

aspicientes inter quas minoris,
Ioseph
quæ simul cũ eo ascenderant
cùm esset factum,
nobilis decurio,
audacter
autem
obiisset. Et accersito Centurione,
iam cùm cognouisset
Ioseph autem
deponens
καθαιρέω
ἐνειλέω
λατομέω
autem
Ioseph, aspiciebant

CAP. XVI.

Et *peracto Sabbato, Maria Magdalene,
καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ, 1
& Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt
καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα
venientes vngerent Iesum. Et valdè manè vna
ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς
Sabbatorum veniunt ad monumentum, *exorto Sole.
σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.
Et dicebant ad *sese: Quis reuoluet nobis lapidem
καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον 3
ab ostio monumenti? Et respicientes *spe-
ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι θεω-
*stant quòd reuolutus esset lapis. Erat quippe magnus valde.
ροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος. ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.
Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem se-
καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθή- 5
dentem in dextris, *circumamictum stolam candidam: & ob-
μενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξε-
stupuerunt *Ille verò dicit illis: *Ne expauescite:
θαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε·
Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non
ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ
est hîc. ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite,
ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ' ὑπάγετε, 7
dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos
εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς
in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.
εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
*Et exeuntes fugerunt *à monumento: *tenebat autem eas
καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς 8
tremor & *stupor: & nemini *nihil dixerunt: timebant enim.
τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.
Resurgens autem Iesus manè prima Sabbati, apparuit *pri-
ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶ- 9
mùm Mariæ Magdalenæ, *ex qua ejecerat septem dæmonia.
τον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.
Illa *profecta nuntiauit his *cum eo *existentibus,
ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, 10
lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia viueret, &
πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ
visus esset ab ea, non crediderunt. Post autem hæc duobus ex
ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ 12
*ipsis deambulantibus *apparuit in alia forma, euntibus in
αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς
*agrum. Et illi abeuntes nuntiauerunt *rèliquis:
ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· 13
nec illis crediderunt. *Postèrius recumbentibus illis
οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς 14
vndecim apparuit, & exprobrauit incredulitatẽ eorum & duritiam cor-
ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρ-
dis, quia *videntibus eum *exsuscitatum, non crediderunt.
δίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.
Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum,
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, 15

cùm transisset Sabbatum,
Ioseph
parui, & minoris,
quæ simul cũ eo ascenderant
cùm esset factum,
orto iam
inuicem:
videruntreuolutum lapidem.
coopertum stola candida:
ἐκθαμβέω
Qui
Nolite expauescere:
At illæ de
inuaseratenim
pauor:
quicquam
iis qui viderant eum resurrexisse,
ἐγείρομαι

prædicate euangelium omni creaturæ.
κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.
* Qui credide-rit ‖ fuerit, saluus erit: qui verò noncrediderit, ? eos qui crediderint,
* Credens & baptizatus ‖ saluabitur: at non credens
ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας 16
condemnabitur. Signa autem ? credentibus
κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι 17
hæc sequentur: In nomine meo dæmonia e-
ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκ-
iicient: Linguis loquentur nouis:
βαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·
Serpentes tollent: Et si mortiferum quid biberint, non eis no-
ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλά- 18
cebit: Super ægros manus imponent, & * pulchrè habebunt.
ψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.
‖ Quidem igitur Dominus post loqui eis, assumptus est in
Ὁ μὲν οὖν κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς 19
cælum, & sedit à dextris Dei.
τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.
Illi autem ? egressi, prædicauerunt vbique: Domino
Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου 20
cooperante, & sermonem confirmante ‖ per sub-
συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακο-
sequentia signa. Amen.
λουθούντων σημείων. ἀμήν.

* bene
‖ Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est
? ἀναλαμβάνω profecti,
? sequentibus signis.

Sancti Euangelij secundum Marcum,

FINIS.

SECVNDVM LVCAM SANCTVM
ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ
EVANGELIVM.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

* quidem
‖ quæ in nobis completæ sunt rerum,
? qui ? viderunt,

Quoniam * multi conati sunt reordinare
Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι 1
narrationem ‖ de impletis in nobis
διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν
rebus,
πραγμάτων,
Sicut tradiderunt nobis ? ab initio ipsi ? oculati, & mi-
καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπη- 2
nistri ? existentes sermonis,
ρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,
Visum est & mihi assecuto abhinc omnia * diligenter,
3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς,
‖ secundùm ordinem tibi scribere, optime Theophile,
καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε,
Vt ? agnoscas de quibus ? instructus es sermonum firmitudinem.
4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

* fuerunt
* à principio
‖ ex ordine
? cognoscas eorum verborum, ? eruditus es, veritatem.

? Fuit
‖ Ide
? sine querela:
* filius: ‖ esset
? processissent
* cùm Sacerdotio fungeretur
‖ sorte exiit vt incensum poneret
? λαγχάνω
? Apparuit
* irruit super
? ταράττομαι
‖ deprecatio
? patiet

FACTVM est in diebus Herodis
ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου 5
regis Iudææ, Sacerdos quidã no-
τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνό-
mine Zacharias, ‖ ex vice Abia:
ματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά·
& vxor illius ‖ ex filiabus
καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων
Aaron, & nomen eius Elisabeth. Erant autem iusti
Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι 6
ambo ante Deum, incedentes in omnibus manda-
ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντο-
tis & iustificationibus Domini ? irreprehensibiles.
λαῖς, καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.
Et non erat illis * natus, eo quòd ‖ Elisabeth erat sterilis,
καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, 7
& ambo ? prouecti in diebus suis erant:
καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.
Factum est autem * in sacerdotio fungendo ipsum in ordine vi-
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημε- 8
eis suæ ante Deum, Secundum consuetudinẽ Sacerdotij,
ρίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, 9
‖ sortitus est suffire ingressus in templum Domini.
? ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου·
Et omnis multitudo populi erat orans foris
καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ 10
hora incensi. ? Visus est autem illi angelus Domini,
ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, 11
stans à dextris altaris incensi.
ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος·
Et turbatus est Zacharias videns: & timor * incidit in
καὶ ? ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' 12
eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Za-
αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ Ζα- 13
charia: quoniam exaudita est ‖ petitio tua: & vxor tua Elisabeth
χαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ
? gignet filium tibi, & vocabis nomen eius Ioannem.
γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην.

Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in na-
14 καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεν-
tiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino:
15 νήσει αὐτοῦ χαρήσονται· ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου,
& vinum & siceram non bibet: & spiritu sancto reple
καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθή-
bitur adhuc ex vtero matris suæ: Et multos filiorum
16 σεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν
Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.
Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν·
Et ipse præcedet ante illum in spiritu &
17 καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ
virtute Eliæ, ‖ conuertere corda patrum in ? natos, &
δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ
* insensibiles in prudentiam iustorum, parare Domino plebem ‖ ex-
ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατε-
peditam.
Et dixit Zacharias ad angelum:
18 σκευασμένον. καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον,
? Iuxta quid sciam hoc? ego enim sum senex, & vxor
κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή
mea ? prouecta in diebus suis. Et respondens
19 μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς
angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel ‖ astans an
ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώ-
te Deum: & missus sum loqui ad te, & euange
πιον τοῦ θεοῦ· καὶ ? ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγε-
lizare tibi hæc. Et ecce eris tacens, & non
20 λίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ
? potens loqui vsque ? quo die fiant hæc: pro quibus
δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν
non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in
οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
‖ tempus ipsorum. Et erat plebs expectans Zacha-
21 καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχα-
riam: & mirabantur ? in tardare ipsum in templo?
ρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.
Egressus autem non poterat loqui ? illis: & cognouerunt
22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν

* vt conuertas
? filios,
* incredulos ad
‖ perfectam.

? quòd tardaret ipso

? ad illos.

quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis:
ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς,
& permansit mutus. Et factum est, vt impleti sunt dies
καὶ διέμεινε κωφός. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι 23
* officij * ministrationis eius, abiit in domum suam.
τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
Post autem hos dies concepit Elisabeth vxor
μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ 24
|| menſibus eius: & occultabat ſeipſam || menſes quinque, dicens:
αὐτοῦ, καὶ περιεκρύβη ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·
|| reſpexit Quia ſic mihi fecit Dominus in diebus quibus || inſpexit
ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν 25
¶ inter homines. auferre opprobrium meum ¶ in hominibus. In autem menſe
ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. ἐν δὲ τῷ μηνὶ 26
ſexto miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem
τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν
Galilææ, cui nomen Nazareth, Ad virginem de-
τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρὲτ, πρὸς παρθένον με- 27
* erat. ſponſatam viro, cui nomen ¶ Ioſeph, de domo Dauid: &
μνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου Δαβίδ· καὶ
nomen virginis Maria. Et ingreſſus ange-
τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγε- 28
* Aue ¶ tecum: lus ad eam, dixit: * Gaude gratia plena, Dominus ¶ cum
[a] χαιρέτω λος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε [a] κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετά
* Quæ cùm audiſſet, * cogitabat te: benedicta tu in mulieribus. * Illa verò videns perturbata eſt in ſermone eius: & * ratiocinabatur
σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα διεται- 29
qualis eſſet ¶ timeas ραχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
ſalutatio iſta. Et ait angelus ei: Ne ¶ pane
ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ 30
Maria: inueniſti enim gratiam apud Deum. Ecce con-
Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλ- 31
cipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Ieſum.
[a] τίκτω λήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.
[b] καλέομαι Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur: & dabit illi
οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου [b] κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ 32
Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius:
κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ·
Et regnabit in domo Iacob in æternum, &
καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς 33
regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad
βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς 34
[a] fiet angelum: Quomodo [a] erit iſtud: quoniam virum non cognoſco?
τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;
Et reſpondens angelus dixit ei: Spiritus ſanctus
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον 35
* virtus ſuperueniet in te, & * efficientia Altiſſimi obumbrabit tibi: Ideoque
ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ
¶ quod naſcetur ¶ natum ex te Sanctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Eli-
τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ Ἐλι- 36
[a] concepit ſabeth cognata tua, & ipſa * concipiens [filium] in ſenectute
σάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει
ſua: & hic menſis ſextus eſt illi * vocatæ Sterili:
αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ·
¶ quæ vocatur ſterilis Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.
ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα. 37
Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: fiat mihi ſecundùm
εἶπε δὲ Μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ 38
verbum tuum. Et diſceſſit ab illa angelus.
τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit
ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη 39
* montana in * montanam cum feſtinatione in ciuitatem Iuda:
εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα·
Et intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Eli-
καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλι- 40
ſabeth. Et factum eſt, vt audiuit Eliſabeth ſalutationem
σάβετ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν 41
[c] σκιρτάω Mariæ, exultauit infans in vtero eius. & reple-
τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλή-
¶ inter mulieres, ta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: Et exclamauit voce
σθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ. καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ 42
magna, & dixit: Benedicta tu ¶ in mulieribus, & benedictus
μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος
* ventris fructus * uteri tui. Et vnde mihi hoc, vt veniat
ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ 43
mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta eſt vox
ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ 44
¶ auribus meis, ſalutationis tuæ in * aures meas, exultauit infans in
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν
* quæ credidit, quoniam perficietur ea quæ dicta ſunt gaudio in vtero meo. Et beata * credens:
ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· 45
quòd erit perfectio effatis ei à Domino.
ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.
Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.
καὶ εἶπε Μαριὰμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον. 46
Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.
καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· 47
Quia reſpexit in humilitatem ancillæ ſuæ. ecce enim
ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ 48

ex hoc *nunc* beatam dicent me omnes generationes. Quia fecit
ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ
mihi magna * potens, & ſanctum nomen eius. * qui eſt
μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
Et miſericordia eius ¶ *in generationes generationum* timentibus eum. ¶ à progenie in progenies,
καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. * potentiam
Fecit * robur in brachio ſuo: ¶ diſſipauit ſu- * diſperſit
ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερ- * mente
perbos * cogitatione cordis ¶ eorum. Deiecit potentes de ¶ ſui. Depoſuit
φάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ
* thronis, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bo- * ſede,
θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγα-
nis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit
θῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς· ἀντελάβετο
Iſrael puerum ſuum, * memorari miſericordiæ ¶. (Sicut locutus eſt * recordatus
Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε ¶ ſuæ.
ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius)
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ
in ¶ ſeculum. Manſit autem Maria cum illa quaſi * menſes ¶ ſecula.
εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας * menſibus tri-
tres: & reuerſa eſt in domum ſuam. Verùm Eliſabeth ¶ bus: * autem
τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ Ἐλισάβετ
impletum eſt tempus * parere ipſam: & genuit filium. ¶ patiendi: & peperit
ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
Et audierunt vicini & cognati eius quia magnifi-
καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγά-
cauit Dominus miſericordiã ſuam cum illa: & congratulabantur ei
λυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.
Et factum eſt, in octauo die venerunt circumcidere pue-
καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παι-
rum, & vocabant eum * in nomine patris ſui, Za-
δίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζα-
chariam. Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquã:
χαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί,
ſed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo
ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς
eſt in cognatione tua qui vocetur nomine hoc.
ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
Innuebant autem patri eius, *hoc* ¶ *quid* vellet vocari eum: ¶ quem
ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.
Et poſtulans * *tabellam*, ſcripſit, dicens: Ioannes eſt no- * pugillarem
καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνο-
men eius. Et mirati ſunt vniuerſi. Apertum eſt autem os
μα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες. [a] ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα [a] ἀνοίγω
eius ilico, & lingua eius *affirmata eſt*, & loquebatur be-
αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ [b] διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐ- [b] διαρθρόω
nedicens Deum. Et factus eſt ſuper omnes timor vici-
λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περοι- * ſuper omnia
nos eorum: & ¶ *in* omni montana Iudææ diuulgabantur
κοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο
omnia verba hæc. Et poſuerunt omnes * *audien-* * qui audierant
πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού- *tes*
σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ¶ Quiſputas
in corde ſuo, dicentes: ¶ *Quiſnam puerulus* iſte puer
ἔσται; Ἦν γὰρ καὶ χεὶρ κυρίου μετ' αὐτοῦ. καὶ Ζαχαρίας ¶ enim
erit? Et * manus Domini erat cum illo. Et Zacharias
πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε,
pater eius repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetauit,
λέγων, Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ· ὅτι ἐπεσκέ-
dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael: quia viſi-
ψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· καὶ ἤγειρε κέρας
tauit & fecit redemptionem plebi ſuæ. Et exeitit cornu
σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ·
ſalutis nobis in domo Dauid pueri ſui:
Sicut locutus eſt per os ſanctorum qui à ſeculo * ¶ ſunt
καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος
Prophetarum eius, Salutem ex inimicis noſtris, & de ma-
προφητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χει- * qui oderunt
nu omnium * *odio habentium* nos, ¶ *Facere* miſericordiã cum ¶ Ad faciendã
ρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν
patribus noſtris, & memorari teſtamenti ſancti ſui.
πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.
Iuſiurandũ quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum, * *dare* ¶ datum ſe
ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τὸ δοῦναι
nobis, ¶ *Impunitè ex* manu inimicorum noſtrorum * *liberatos*, ſer-
ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λα- ¶ Vt ſine timore de
tire illi In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, * liberati, ſeruiamus
τρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, [c] ῥύομαι
¶ *omnes dies* vitæ noſtræ. Et tu puer, Prophe- ¶ omnibus diebus noſtris
πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφή-
ta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini
της ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου,
parare vias eius: Ad dandam ſcientiam ſalutis
ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ· τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ
plebi eius, in remiſſionem peccatorum eorum: Per viſcera miſericordiæ
λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν· διὰ σπλάγχνα ἐλέους
Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto,
θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπισκέψεται ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·
* Illuminare * *Apparere iis* qui in tenebris, & ¶ vmbra mortis ¶ *ſedentibus*: iis ¶ in ¶ ſedent.
τοῦ ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,

*Ad dirigendos
‖Puer autem
†confortabatur

*Dirigere pedes nostros in viam pacis. ‖At
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. τὸ δὲ 80
puerulus crescebat, & †corroborabatur spiritu: & erat in desertis
παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις
vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.
ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

CAP. II. β'.

Factum est autē in diebus illis, exiit edictum à
Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ 1
Cæsare Augusto, †describi omnem habitatam.
καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
Hæc descriptio prima facta est ‖ præside Syriæ
αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας 2
†Cyrenio. Et ibant omnes †describi, vnusquisque
κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος 3
in propriam ciuitatem. Ascendit autē & Ioseph a Galilæa
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας,
*ex ciuitate Nazareth, in Iudæam, in ciuitatem Dauid quæ
ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις
vocatur Bethleem, ‖propter esse ipsum ex domo & familia Da-
καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δα-
uid: †Describi cum Maria desponsata sibi
βὶδ, ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ [a] μεμνηστευμένῃ αὐτῷ 5
vxore, existente prægnante. Factum est autē *in esse eos ibi,
γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, 6
impleti sunt dies ‖parere ipsam. Et peperit filium
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν 7
suum primogenitum: & †fasciauit eum, & reclinauit
αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ [b] ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν
eum in *præsepi: quia non erat eis locus in diuersorio.
αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
Et pastores erant in regione eadem *in agro agentes, &
καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ 8
custodientes ‖excubias noctis super gregem suum.
φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ ποίμνιον αὐτῶν.
Et ecce angelus Domini †adstitit eis, & gloria Domini
καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου 9
circumfulsit illos: & timuerunt timore magno.
περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.
Et dixit illis angelus: *Ne pauete. Ecce enim euan-
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγ- 10
gelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.
γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,
Quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in
ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν 11
ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum, Inuenietis infan-
πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέ- 12
tem ‖fasciatum iacentem in præsepio.
φος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.
Et subitò facta est cum angelo multitudo †exercitus
καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς 13
cælestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis
οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις 14
Deo: & in terra pax, in hominibus *beneplacitum.
θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.
Et factum est vt discesserunt ab eis in cælum ange-
καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγε- 15
li, & homines pastores †dicebant ad inuicem: Trans-
λοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλ-
eamus iam vsque in Bethlehem, & videamus verbum hoc ‖ fa-
θωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγο-
ctum, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes,
νὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαντες, 16
& inuenerunt & Mariam & Ioseph, & infantem †iacen-
καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμε-
tem in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo
νον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος 17
*dicto illis de ‖puerulo hoc. Et omnes
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ 18
†audientes mirati sunt *de dictis à pa-
ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποι-
storibus ad ipsos. At Maria* omnia conseruabat
μένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει 19
verba hæc, conferens in corde suo.
τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes
καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες 20
Deum in omnibus quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad
τὸν θεὸν ὅτι πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
illos. Et ‖quando impleti sunt dies octo †circumcidendi
αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν 21
eum, & vocatum est nomen eius IESVS, *vocatum ab
αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ
angelo *ante concipi eum in vtero.
τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ [a] συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
Et ‖cùm impleti sunt dies purgationis eius secun-
καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κα- 22
dum legem Mosi, tulerunt illum in Hierusalem, †si-
τὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, πα-

*Ad dirigendos — *Dirigere pedes nostros in viam pacis.
‖Puer autem — puerulus crescebat, &
†confortabatur — †corroborabatur spiritu:
*vt describeretur vniuersus orbis. — *describi omnem habitatam.
‖à — ‖præside
†Cyrino. — †Cyrenio.
*vt profiterentur singuli in suam — †describi, vnusquisque in propriam ciuitatem.
*de — *ex ciuitate
‖eo quòd esset de — ‖propter esse ipsum ex domo & familia
*vt profiteretur — †Describi
μνηστεύομαι — [a] desponsata
*cùm essent — *in esse eos
‖vt parerent. — ‖parere ipsam.
†pannis inuoluit — †fasciauit
ἀπαργανόω — [b] ἐσπαργάνωσεν
*præsepio: — *præsepi:
*vigilantes, — *in agro agentes,
‖vigilias — ‖excubias
†stetit iuxta illos, & claritas Dei — †adstitit eis, & gloria Domini
*Nolite timere — *Ne pauete.
‖pannis inuolutum, & positum — ‖fasciatum iacentem
†militiæ — †exercitus
*bonæ voluntatis. — *beneplacitum.
*loquebantur — *dicebant
‖quod factum est. — ‖de facto
†positum — †iacentem
*quod dictum erat — *dicto
‖puero — ‖puerulo
†qui audierãt, & de his quæ dicta erant — †audientes *de dictis
*autem — *Maria omnia
‖postquã consummati — ‖cùm impleti
†vt circumciderentur puer, — †circumcidendi
‖quod est — ‖vocatum ab
*priùs quàm in vtero conciperetur. — *ante concipi eum in vtero.
[a] συλλαμβάνω
‖postquam — ‖cùm impleti
†vt sisterent eum — †si stere Domino,

(Sicut scriptum est in Lege
καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino
κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ
vocabitur.) Et *dare hostiam secundum ‖dictum
κληθήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον
in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.
ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
Et ecce erat homo in Hierusalem, cui nomen Sy-
καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συ-
meon: & homo iste iustus & †religiosus, expe-
μεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχό-
ctans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.
μενος παράκλησιν τοῦ ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.
Et *erat ei responsum à Spiritu sancto,
καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
non ‖videre mortem, †priùs quàm videret Christum Domini.
μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.
Et venit in spiritu in templum. Et *in †infer-
καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγα-
re parentes puerum Iesum, ‖ad facere ipsos secundum
γεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ
*consuetum Legis †circa eum, Et ipse accepit
[a] εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ἐδέξατο
eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε,
Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum, in
νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν
pace: Quia viderunt oculi mei Salutare tuum,
εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου·
Quod parasti ante faciem omnium populorum.
ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.
Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.
φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ.
Et erat Ioseph & mater eius mirantes super ‖di-
καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ὑπὲρ τοῖς λα-
*ctis de illo. Et benedixit illis Symeon:
λουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών,
& dixit ad Mariam matrem eius: Ecce hic †iacet in
καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς
*casum, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum
πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον
*contradictum. Et tuam verò ipsius animam pertransi-
ἀντιλεγόμενον. καί σου δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύ-
bit gladius: vt reuelentur ex multis cor-
σεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρ-
dibus ‖ratiocinationes. Et erat Anna Prophetissa, filia
διῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ
Phanuel, †ex tribu Aser: hæc *progressa in diebus mul-
φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσὴρ· αὕτη [b] προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολ-
tis, *viuens annos cum viro septem à virginitate sua.
λαῖς, ζήσασα ἔτη μετ' ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·
Et hæc vidua ‖quasi annorum octoginta quatuor: quæ non disce-
καὶ αὕτη χήρα ὡσεὶ ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφί-
debat †à templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac
στατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ
die. Et hæc, ipsa hora superueniens, *vicissim confite-
ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ [c] ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολο-
batur Domino: & loquebatur de illo omnibus *expectan-
γεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδε-
tibus redemptionem *in Hierusalem. Et vt perfecerunt om-
χομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαν-
nia quæ secundum Legem Domini, reuersi sunt in Galilæam in
τα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς
ciuitatem suam Nazareth. At puer* crescebat, &
τὴν πόλιν αὑτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ παιδίον [d] ηὔξανε καὶ
*corroborabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia
ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις
Dei erat in illo. Et ibant parentes eius
θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ
per ‖annum in Hierusalem †festo Paschæ.
κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.
Et cùm factus esset annorũ duodecim, ascendentibus illis in Hiero-
καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱερο-
solymam secundũ consuetudinẽ* festi, *Et consummantibus
σόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων
dies, ‖in reuerti ipsos, remansit Iesus
τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς
puer in Hierusalem: & non †cognouit Ioseph & mater eius.
ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.
Existimantes autem illum in comitatu esse, venerunt diei
νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας
iter: & requirebant eum *in cognatis & in notis.
ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·
Et non inuenientes eum, regressi sunt in Hierusalem, ‖que-
καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζη-
rentes eum. Et factum est post †dies tres inuenerũt
τοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον
illum in templo sedentem in medio doctorum,
αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,

*vt darent
‖quod dictum est
‖his qui dicebantur
*positus est
†ruinam, & in
*cui contradicetur.
‖cogitationes
†de
‖processerat
[b] προβαίνω
* & vixerat cũ viro suo annis
‖erat vsque ad annos
†de
[c] ἐπίστημι
*qui expectabant
‖Israel.
*autem
[d] αὐξάνω
*cõfortabatur
‖omnes annos
†in die solẽni
‖diei
*Consummatisque diebus,
‖cùm redirent
†cognouerunt parentes eius.
*inter cognatos & notos.
‖requirentes
†triduum

& audientem illos, & interrogantem eos.
καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.
[a] qui audiebant [b] prudentia [c] admirati sunt.
Stupebant autem omnes [a]audientes eum, super [b]intelligentia
Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτὸν, ἐπὶ τῇ συνέσει 47
& responsis eius. Et videntes ipsum, [c]at-
καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξε- 48
toniti fuerunt. Et ad illum mater eius dixit: Fili, quid fecisti
πλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας
nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.
ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.
[a] Est
Et ait ad illos: Quid[a] quòd quærebatis me? nesciebatis quia
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι 49
[a] quæ sunt
in his[a] Patris mei oportet esse me? Et ipsi non in-
ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; καὶ αὐτοὶ οὐ συν- 50
tellexerunt verbũ quod locutus est ad eos. Et descendit cum
ἦκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ' 51
eis, & venit in Nazareth: & erat subditus illis.
αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς·
Et mater eius conferuabat omnia verba hæc in
ὁ πατὴρ ἐω- καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ [a]διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ
corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate,
καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ & ἡλικίᾳ, 52
& gratia apud Deum & homines.
καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

CAP. III. γ'.

In anno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæ-
Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου καί- 1
[a] procurante [b] Iudæam, [c] autem
saris, [a]præsidente Pontio Pilato [b]Iudæa, & tetrar-
σαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετρ-
cha[c] Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius
χοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis, & Ly-
τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
sania Abilinæ tetrarcha, Sub principibus Sacerdotũ Anna
σανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων Ἄννα 2
[a] Domini super & Caipha: factum est verbum [a]Dei ad Ioannem Zachariæ
καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου
filium in deserto. Et venit in omnem circaregionem
υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ 3
Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem pecca-
Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
torum: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaiæ prophe-
τιῶν, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφή- 4
tæ, *dicentis*: Vox clamantis in deserto, Parate viam
του, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν
Domini: rectas facite semitas eius.
κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis
πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς 5
[a] directa, & aspera humiliabitur. & erunt praua in [a]directam, & a-
ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τρα-
spera in vias planas: Et videbit omnis caro Sa-
χεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω- 6
[b] ad turbas quę exibant vt baptizarentur lutare Dei. Dicebat ergo [b]exeuntibus
τήριον τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις 7
turbis baptizari ab ipso: Genimina viperarum, quis osten-
ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέ-
dit vobis fugere à ventura ira?
δειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperi
ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξη- 8
tis dicere *in vobisipsis*: Patrem habemus Abraham. Dico enim vo-
σθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑ-
[a] potens est bis, quia [a]potest Deus de lapidibus istis suscitare filios
μῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
[b] enim Abrahæ. Iam[b] verò & securis ad radicem ar-
τῷ Ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δέν- 9
[a] bonum, excidetur, [b] mittetur. borum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum [a]pulchrum, ex-
δρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκ-
ciditur, & in ignem [b]mittitur. Et interrogabant eum
κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν 10
turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens
οἱ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς 11
[a] Qui habet [b] det [a] *Habens* duas tunicas, [b] *tradat* non habenti:
δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι·
[a] qui habet & [a]*habens* escas, similiter faciat. Venerunt autem & pu-
ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τε- 12
[a] vt baptizarentur: [b] At [c] quàm [quod blicani [a]*baptizari*: & dixerunt ad illum: Magister, quid
λῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, τί
faciemus? [b]Ille *autẽ* dixit ad eos: Nihil amplius [c]*præter*
ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ 13
[a] est faciatis. constitutum vobis [a]*exigite*. Interrogabant autẽ eum
τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν 14
[a] illis: [b] calumniam faciatis: [c] Existimante & milites, dicentes: Et nos quid faciemus? Et ait
καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε
[a] *ad eos*: Neminem concutiatis, neque [b] *calumniemini*: &
πρὸς αὐτούς, μηδένα [c]διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ
contenti estote stipendiis vestris. [c]*Expectante* autem populo,
ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, 15
& [a] *ratiocinantibus* omnibus in cordibus suis de [a] cogitantibus
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ
Ioanne, ne fortè ipse esset Christus:
Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός·
Respondit Ioannes omnibus, dicens: Ego quidem aqua
16 ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι
baptizo vos: [a]*venit* autem fortior me, cuius non sum [a] veniet
βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ
dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos
ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς
baptizabit in Spiritu sancto & igni.
βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.
Cuius vẽtilabrum in manu eius, & [a]perpurgabit aream
17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
suam: & congregabit triticum in horreum suum: [b]at
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ
[a] paleam comburet igni inextinguibili. Multa quidem *igitur* & [a] paleas autem
ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ
18 ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. ὁ δὲ Ἡρῴ- [a] populo.
alia exhortans, euangelizabat [a]*populum*. At Hero-
δης ὁ τετραάρχης, [a]ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς [a] autem
des[a] tetrarcha, [a]*correptus* ab illo de Herodiade [a] cùm corripe-
γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν retur
vxore fratris sui Philippi, & de omnibus quæ
ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρῴδης, Adiecit & hoc super
20 omnia, & inclusit Ioannem in carcerem.
καὶ τοῦτο ὅτι προσέθηκε καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.
Factum est autẽ in *baptizari omnem populum*, & Iesu [a] cùm baptiza-
21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ Ἰησοῦ retur omnis
baptizato & orante, apertum[a] *esse* cælum, populus,
βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν, [a] est
Et [b]descendisse *Spiritum sanctum* corporali specie sicut [c] ἀνοίγω
22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ [b]descendit Spi-
[a]*columbam* in ipsum: & [b]*vocem* de cælo [c]*fieri*, *dicentem*: ritus sanctus
περιστερὰν ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, [a] columba
Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi. [b] vox
σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ [d]εὐδόκησα. [c] facta est:
Et ipse erat Iesus quasi annorum triginta incipiens *existens*, [d] εὐδοκέω
23 καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὤν,
([a]*vt existimabatur*) filius Ioseph[b] Heli,[b] Matthat,[b] Leui, [a] vt putabatur,
24 ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ, τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευΐ, [b] qui fuit
[b] Melchi, [b] Ianne, [b] Ioseph, [b] Matthathiæ, [b] Amos,
25 τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς,
[b] Naum, [b] Hesli, [b] Nagge, [b] Mahath, [b] Matthathiæ,
26 τοῦ Ναοὺμ, τοῦ Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ, τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ
[b] Semei, [b] Ioseph, [b] Iuda, [b] Ioanna, [b] Resa [b] Zoroba-
27 Σεμεΐ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα· τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβά-
bel, [b] Salathiel, [b] Neri, [b] Melchi, [b] Addi, [b] Cosam, [b] qui fuit
28 βελ, τοῦ Σαλαθιὴλ, τοῦ Νηρεὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ,
[b] Elmadan, [b] Her, [b] Iesu, [b] Eliezer, [b] Iorim,
29 τοῦ Ἐλμωδὰμ, τοῦ Ἠρ, τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ
[b] Matthat, [b] Leui, [b] Simeon, [b] Iuda, [b] Ioseph,
30 Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ,
[b] Iona, [b] Eliacim, [b] Melcha, [b] Menna, [b] Matha-
31 τοῦ Ἰωνὰν, τοῦ Ἐλιακεὶμ, τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνὰν, τοῦ Ματτα- [b] qui fuit
tha, [b] Nathan, [b] Dauid, [b] Iesse, [b] Obed, [b] Booz,
32 θὰ, τοῦ Ναθὰν, τοῦ Δαβὶδ, τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ,
[b] Salmon, [b] Naasson, [b] Aminadab, [b] Aram, [b] Es-
33 τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν, τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρνὶ, τοῦ Ἐσ-
ron, [b] Phares, [b] Iudæ, [b] Iacob, [b] Isaac, [b] Abrahæ,
34 ρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἀβραὰμ,
[b] Thare, [b] Nachor, [b] Sarug, [b] Ragau, [b] Phaleg,
35 τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχὼρ, τοῦ Σαρούχ, τοῦ Ῥαγαῦ, τοῦ Φαλὲκ, τοῦ [c] qui fuit
[b] Heber, [b] Sale, [b] Cainan, [b] Arphaxad, [b] Sem, [b] Noe,
36 Ἑβὲρ, τοῦ Σαλὰ, τοῦ Καϊνὰν, τοῦ Ἀρφαξὰδ, τοῦ Σὴμ, τοῦ Νῶε, τοῦ
[b] Lamech, [b] Mathusale, [b] Henoch, [b] Iared, [b] Malaleel,
37 Λάμεχ, τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ, τοῦ Ἰάρεδ, τοῦ Μαλελεὴλ,
[b] Cainan, [b] Henos, [b] Seth, [b] Adam, [b] Dei.
38 τοῦ Καϊνὰν, τοῦ Ἐνὼς, τοῦ Σὴθ, τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ.

CAP. IIII. δ'.

Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Ior-
Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορ- 1
dane: & agebatur in Spiritu in [a]*desertum*, Diebus [a] deserto
δάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας 2
quadraginta [b]*tentatus* à diabolo. Et [a]*non* manducauit [b] & tentabatur
τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφα- [a] nihil
gen *quicquã* in diebus illis: & consummatis illis,
γεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν,
postea esuriit. Et dixit [a] illi diabolus: Si filius es [a] autem
ὕστερον ἐπείνασεν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ
Dei, dic lapidi huic vt fiat panis.
τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
Et respondit Iesus ad illum, *dicens*: Scriptum est, Quia nõ
4 καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγραπται, ὅτι οὐκ
in pane solo viuet homo, sed in omni verbo
ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι
Dei. Et [a]*subducens* illum diabolus in montem excelsum, [a] duxit
5 θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν,

* & ‖ orbis terræ in momento ? potestatem

* ostendit illi omnia regna ‖ habitatæ in pun-
ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγ-
cto temporis: Et ait illi diabolus: Tibi dabo ? au-
μῇ χρόνου· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξ- 6
ditam hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tra-
ουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παρά-
? sunt, * illa. dita ? est, & cui volo do * eam. Tu ergo si
δοταί, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν 7

‖ procidens ‖ adoraueris coram me, erunt tua omnia.
προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πᾶσα.
Et respondens illi dixit Iesus: Abscede retro me
καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου 8
Satana: Scriptum est: Adorabis Dominum Deum tuum, &
σατανᾶ· γέγραπται, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, &
illi soli seruies. Et duxit illum in Ierusa-
αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσα- 9
lem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi:
λήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
‖ mitte Si filius es Dei, ‖ iace teipsum hinc deorsum:
εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
? mandauit Scriptum est enim, quòd angelis suis ? mandabit de te
γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ 10
* vt conseruent * custodire te: Et quia in manibus tollent te,
τοῦ διαφυλάξαι σε· καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, 11
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
Et respondens ait illi Iesus: Quòd dictum est: Non ten-
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκ- 12
‖ consummata omni tentatione, tabis Dominum Deum tuum. Et ‖ finiens omnem
πειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα 13
tentationem, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.
πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.
Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in
καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς 14
Galilæam: & fama exiit per vniuersam circa regionem de
τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ
illo: Et ipse docebat in synagogis eorum,
αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, 15
* & magnificabatur ‖ consuetudine suam, ? χέφομαι * glorificatus ab omnibus. Et venit in Nazareth,
δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, 16
vbi erat nutritus: & intrauit secundum ‖ consuetum sibi, in
οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ
die Sabbati in synagogam: & surrexit legere.
ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
Et traditus est illi liber Esaiæ prophetæ. Et
καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ 17
‖ yt reuoluit ‖ explicans librum, inuenit locum vbi erat scriptum:
ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·
? propter quod Spiritus Domini super me, * cuius gratia vnxit me, euange-
πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγε- 18
lizare pauperibus misit me, sanare contritos
λίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους
corde, Prædicare captiuis remissionem, & cæcis
τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς 19
‖ visum, dimittere ‖ θεαύομαι * restitutionē visus, legare confractos in remissionem, prædicare
ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι ᵇ τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι
* & diem retributionis. annum Domini acceptum, * Et ‖ plicans librum, ? red-
ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸν βιβλίον, ἀπο- 20
‖ cùm placuisset ? reddidit * & dens ministro, * sedit. Et omnium in synagoga
δοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ
oculi erant intendentes ‖ ei. Cœpit autem dicere
ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν 21
‖ in eum. ad illos: Quia hodie impleta est scriptura hæc in
πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
* testimonium illi dabant: auribus vestris. Et omnes * testificabantur ei, & mira-
ὠσὶν ὑμῶν. καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύ- 22
‖ quæ procedebant de bantur in verbis gratiæ, ‖ exeuntibus ex
μαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ
ore ipsius, & dicebant: Nonne hic est filius Ioseph?
στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;
? illis: Vtique Et ait ? ad illos: Omnino dicetis mihi similitudinem
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν 23
hanc, Medice, cura teipsum: quanta audiuimus fa-
ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμε-
cta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.
να ἐν τῇ Καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.
Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus
εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός 24
est in patria sua. In veritate dico vobis,
ἐστὶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, 25
‖ annis tribus & mẽsibus sex, cùm ᶜ κλείω Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando
πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε
clausum est cælum * ad annos tres & menses sex, vt facta esset fa-
ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λι-
* omni terra: mes magna in * omnem terram: Et ad nullam
μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν 26
‖ nisi ? Sidoniæ, illarum missus est Elias, ‖ si non in Sarepta ? Sidonis, ad
αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας, πρὸς
mulierem viduam. Et multi leprosi erant sub Eliseo
γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισαίου 27
Propheta in Israel: & nemo * ex iis mundatus est, ‖ si
τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ
non Naeman Syrus. Et repleti sunt omnes ira in
μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν 28
synagoga, audientes hæc. Et ? surgentes eie-
τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάντες ἐξέ- 29
cerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vsque ad superciliũ
βαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τοῦ ὀφρύος τοῦ
montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, * ad præcipitan-
ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνί-
dum eum. Ipse autem transiens per medium illorum ‖ profectus est.
σαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο. 30
Et descendit in Caphernaum ciuitatem Galilææ: ? & erat
καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν 31
docens illos in Sabbatis. Et * percellebantur
διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἐξεπλήσσοντο 32
in doctrina eius: quia in * auctoritate erat sermo ipsius.
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.
Et in synagoga erat homo habens ‖ spiritum ‖ da-
καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαι- 33
monij immundi: & exclamauit voce magna,
μονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,
Dicens, Sine, quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti per-
λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπο- 34
dere nos? scio te quis sis, sanctus Dei.
λέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
Et * obiurgauit illum Iesus, dicens: Obmutesce, & exi
καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξ- 35
ab eo. Et ‖ proiiciens illum dæmonium in medium, exiit
ελθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸ τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν
ab illo, ? nihil nocens ei. Et factus est pauor
ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος 36
in * omnes: & colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod * ver-
ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λό-
bum hoc, quia in * auctoritate & efficacia imperat immun-
γος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρ-
dis spiritibus, & exeunt? Et ? exiit resonantia de
τοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ 37
illo in omnem locum * circum regionis. Surgens autem * ex
αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ 38
synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem
τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ
Simonis * erat detenta febri magna: & rogauerunt illum
Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν
‖ de ea. Et adstans super illam, imperauit
περὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ 39
febri: & dimisit illam. ? Continuò autem surgens, mi-
πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διη-
nistrabat illis. * Occidente autem Sole, omnes ‖ quotquot habebãt
κόνει αὐτοῖς. δυσμοῦντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον 40
infirmos ? morbis variis, ducebant illos ad eum.
ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν.
* Verum vni singulo ipsorum manus imponens, curabat eos.
ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευεν αὐτούς.
Exibant autem & dæmonia à multis, clamantia & di-
ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραζόντα καὶ λέ- 41
centia: Quia tu es Christus filius Dei. Et increpans, non sinebat
γοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ * εἴα
ea loqui, quia sciebant Christum ipsum esse.
αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
Facta autem die, egressus ibat in desertum lo-
γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τό- 42
cum: & turbæ requirebant eum, & venerunt vsq; ad ipsum: & detine-
πον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖ-
bant illum, ? non proficisci ab eis. * Ille verò ait ad
χον αὐτὸ τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς 43
eos: Quia & aliis ciuitatibus euangelizare me oportet
αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ
regnum Dei: quia * ad hoc missus sum.
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ᵇ ἀπέσταλμαι.
Et erat prædicans in synagogis Galilææ.
καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. 44

CAP. V. ε.

Factũ est autem * in eo turbam superiacere ei ad audiendum
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν 1
verbum Dei, & ipse ‖ erat stans iuxta stagnum Genesareth.
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ.
Et vidit * duo nauigia stantia secus stagnum: at
καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ 2
piscatores ‖ descendentes ex eis, abluebant retia.
ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.
Ascendens autem in vnam ? nauim, quæ erat Simonis, roga-
ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώ- 3
uit eum à terra reducere pusillum. Et sedens
τησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας
docebat * ex nauigio turbas.
ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.
Vt autem cessauit ‖ loquens, dixit ad Simonem:
ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα, 4

* & ‖ eorum ‖ missũ Naaman

? surrexerũt, &

* vt præcipitarent

‖ ibat.

? ibiq; docebat

* stupebant

* potestate

‖ dæmonium immundum

* increpauit

‖ cùm proiecisset

? nihilque illũ nocuit.

* omnibus:

* est

‖ potestate & virtute

? diuulgabatur fama

* Iesus de

* tenebatur magnis febribus:

‖ pro

? Et

* Cùm autem Sol occidisset, ‖ qui

? languoribus

* At ille singulis

* ἐάω

* cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent

‖ stabat secus

* duas naues stantes

‖ autem descẽderant, & lauabant

? nauim

* de naucula

‖ loqui,

Deduc in altum, & laxate retia vestra in
ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς
capturam. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor,
ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, ἐπιστάτα,
per totam noctem laborantes nihil cepimus: in autem
δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
verbo tuo laxabo rete. Et *hoc facientes
ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες
concluserunt multitudinem piscium ‖*multam.* *dirumpebatur* autem rete
συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ. [a] διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον
eorum. Et annuerunt sociis qui *in alio
αὐτῶν. καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ
navigio, ut venientes simul caperent ipsis. Et venerunt, & impleuerunt
πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν
*ambo navigia, ita ut ‖*mergi ipsa.* ‖*Videns autem* Si-
ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰδὼν δὲ σί-
mon Petrus, *accidit genibus* Iesu, dicens: Exi
μων Πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε
à me, quia homo peccator sum, Domine.
ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.
Stupor enim ‖*occupauerat* eum, & omnes qui cum illo*,
θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ,
in captura piscium, quã *simul* ceperant. Similiter autem &
ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣν συνέλαβον. ὁμοίως δὲ καὶ
Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant socij Si-
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σί-
monis. Et ait ad Simonem Iesus: *Ne time: *ab* hoc
μωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ
iam homines eris capiens. Et ‖*subducentes*
νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ
naues super terram, relinquentes omnia secuti sunt eum.
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
Et factum est *in ipsum* in vna ciuitatum, & ecce
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ
vir plenus lepra: & videns Iesum, ‖procidens in fa-
ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσω-
ciem*, rogauit eum, dicens: Domine, si vis, potes me
πον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με
mundare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens:
καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, [b] ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών,
Volo. mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.
θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.
Et ipse præcepit illi ‖ nemini *dicere: sed *ab-
καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελ-
ions ostende *teipsum* Sacerdoti, & offer pro emun-
θὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθα-
datione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.
ρισμῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Perambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant
[a] διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο
turbæ multæ *audire, & curari ab ipso* ab
ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
infirmitatibus suis. Ipse autem ‖*erat secedens in*
ἀσθενειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς
deserto, & orans. Et factum est in vna
ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
dierum, & ipse *erat docens. Et erant sedentes Phari-
ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρι-
sæi & Legis doctores, qui *erant venientes* ex omni ‖*vi-
σαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν [b] ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώ-
co* Galilææ, & Iudææ, & Hierusalem: & *‖efficacia*
μης τῆς Γαλιλαίας, καὶ Ἰουδαίας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ δύναμις
Domini erat *in sanare* eos. Et ecce viri ‖*ferentes*
κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες
in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant
ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν
eum inferre, & ponere ante eum. Et non inuenientes
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ μὴ εὑρόντες
qua parte inferrent illum *propter turbam, ascendentes* super
ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ
tectum, ‖per tegulas summiserunt eum cum *‖lectulo*
δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ,
in medium, ante Iesum. *Et *videns* fidem
εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν
eorum, dixit *ei*: Homo, remittuntur tibi peccata tua.
αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
*cogitare Et cœperunt *‖ratiocinari* Scribæ & Pharisæi,
καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι,
dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest
λέγοντες, τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται
*nisi dimittere peccata, *‖si non* solus Deus? *Cognoscens autem Ie-
ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰη-
‖Vt cognouit sus ‖*ratiocinationes* eorum, respondens dixit ad illos:
σοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς,
*cogitatis Quid *‖ratiocinamini* in cordibus vestris? Quid est faci-
τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν εὐκοπώ-
lius dicere: Dimittuntur tibi peccata *tua*: an dicere, Surge,
τερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε
*potestatem & deambula? Vt autem sciatis quia *auctoritatem* habet filius
καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς

hominis in terra dimittendi peccata, ait para-
τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παρα-
lytico: Tibi dico, surge: *& *tollens lectulum* tuum, ‖vade
λελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγειραι· καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου
in domum tuam. Et confestim *‖resurgens* coram
εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον
illis, *tollens* in quo iacebat, ‖ abiit in domum suam,
αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
‖glorificans Deum. Et stupor *cepit omnes:
δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας,
& ‖*glorificabant* Deum: Et repleti sunt timore, dicentes: Quia
καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι
vidimus *‖inopinata* hodie. Et post hæc exiit,
εἴδομεν παράδοξα σήμερον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε,
& *‖conspexit* publicanum nomine Leui, sedentem ad te-
καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-
lonium, & ait illi: Sequere me. Et ‖*relinquens*
λώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. καὶ καταλιπὼν
omnia, surgens secutus est eum: Et fecit conuiuiũ
ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ· καὶ ἐποίησε δοχὴν
magnum Leui ei in domo sua: & erat turba publi-
μεγάλην ὁ λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἦν ὄχλος τελω-
canorũ multa, & aliorum qui erant cum illis discumbentes.
νῶν πολὺς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.
Et murmurabant Scribæ eorum & Pharisæi ad
καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
discipulos eius, dicentes: Quare cum publicanis & pecca-
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρ-
toribus manducatis & bibitis? Et respondens Iesus, dixit
πωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε
ad illos: Non *‖usum habent* sani medico, sed ‖
πρὸς αὐτοὺς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ
male *‖habentes.* Non veni vocare iustos, sed
κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ
peccatores ad pœnitentiam. *Illi *autẽ* dixerunt ad eum:
ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν,
Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes fa-
διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποι-
ciunt, similiter & ‖ Pharisæorum: *at* illi edunt &
οῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ
bibunt? *‖Is vero ait ad ipsos:* Non potestis filios
πίνουσιν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς
thalami, in quo sponsus cum illis est, facere ieiunare?
τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;
Venient autem dies, & cùm ablatus fuerit ab illis spon-
ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμ-
sus, tunc ieiunabunt in- illis diebus.
φίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
Dicebat autẽ & similitudinem ad illos: Quia nemo *adiectio-
ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλη-
nem vestimenti noui adiicit in vestimentum vetus: ‖*si vero non,*
μα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε,
& nouum *scindit*, & veteri non conuenit commissura
καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ
à nouo. Et nemo *conijcit* vinum nouũ in vires ve-
ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς πα-
teres: ‖*si autem non*, rumpet nouum vinum vires, & ipsum ef-
λαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκ-
fundetur, & vires perdunt. Sed vinum nouum in
χυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς
vires nouos *‖inijciendum*, & vtraque conseruantur.
ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
Et nemo bibens vetus, statim vult nouum: dicit enim,
καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ,
Vetus *‖vilius* est.
ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

CAP. VI. ς'.

Factum est autẽ in Sabbato secundo primo, *transire
Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι
ipsum per sata: & vellebant discipuli eius
αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς
spicas, & manducabant, confricantes manibus. Quidam autem
στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ τῶν
Phariſæorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet *facere* in
Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς
Sabbatis? Et respondens ad eos, dixit Iesus:
σάββασι; καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς,
Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esuriisset ipse,
οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὅποτε ἐπείνασεν αὐτὸς,
& *‖cum ipso existentes:* Quomodo intrauit in domum Dei,
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες· ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,
& panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit &
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ
his ‖ cum ipso*, quos non licet manducare *‖si non solos Sacerdotes?*
τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;
Et dicebat illis: Quia dominus est filius hominis *& *etiam*
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ
Sabbati. Factum est autem in alio Sabbato, *‖intrare*
τοῦ σαββάτου. Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν

* cùm hoc fecissent,
‖ copiosam.
[a] διαῤῥήγνυμι
* erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos.
* ambas nauiculas,
‖ penè mergerentur.
* Quod cùm videret
* procidit ad genua
‖ circundederat
* erant
* cùm esset
‖ & &
* suam,
[b] ἅπτομαι
‖ vt
* diceret:
‖ vade,
[a] διέρχομαι
‖ vt audirent, & curarentur
‖ secedebat in desertum, & orabat.
* sedebat
[b] ἔρχομαι
* venerant
‖ castello
* virtus
‖ ad sanandum
‖ portantes
‖ subductis ad terrã nauibus, relictis omnibus
* Noli timere: ex
* præ turba, ascenderunt
‖ & *lecto
* Quorum
‖ vt vidit,
* cogitare
* nisi
* Vt cognouit
‖ cogitationes
* cogitatis
* potestatem
* cùm transiret
‖ qui cum illo erant:
‖ nisi tantùm Sacerdotibus?
* etiam
‖ est
* vt intraret
* melius

docebat. ipsum in synagogam, & docebat. Et erat ibi homo,
αὐτὸν εἰς τ̀ συναγωγὴν, καὶ ἐδίδασκεν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,
& manus eius dextera erat atida. Obseruabant autem
καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετήρουν δὲ οἱ 7
Scribæ & Phatisæi si in Sabbato curaret
γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει
vnde accusarent eum: eum: vt inuenirent accusationem ipsius. Ipse verò sciebat
τὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ᵃᵉᶦᵈᵉᵛ 8
cogitationes qui habebat Et autem Interrogo vos, si cogitationes habentis manum: Surge, & sta in medium. Is autem surgens, stetit.
τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν
Ait ergo Iesus ad illos: Interrogabo vos, quid
ἔχοντι τ̀ χεῖρα, ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.
licet Sabbatis benefacere, an malefacere? animam
ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν
saluam facere, perdere? circunspectis omnibus, Et circunspiciens omnes
σῶσαι, ἢ ἀπολέσαι; καὶ περιβλεψάμενος πάντας 10
eos, dixit homini: Extende manum tuã. Is autem fecit
αὐτοῖς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τ̀ χεῖρά σε. ὁ δὲ ἐποίησεν
ita. & restituta est manus eius sana vt altera.
οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
Et ipsi autem repleti sunt insania: & colloquebantur ad in-
αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλ- 11
de uicem, quidnam facerent Iesu. Factum est autẽ in
λήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς 12
diebus illis, exiit in montem orare: & erat
ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν
pernoctans in oratione Dei. Et cùm factus esset
διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἐγένετο 13
elegit dies, aduocauit discipulos suos: & elegens
ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος
ex ipsis duodecim, quos & Apostolos nominauit.
ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε·
cognominauit Simonem, quem & nominauit Petrum, & Andream fratrem
σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν 14
eius, Iacobum & Ioannem, Philippum & Bartholomæum,
αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον,
Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem
ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τ̀ τοῦ ἁλφαίου, καὶ σίμωνα 15
qui vocatur Zelotes, & vocatum Zeloten, Iudam Iacobi, & Iu-
τὸν καλούμενον ζηλωτὴν, ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰού- 16
dam Iscariotem, qui & fuit proditor. Et descendens
δαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. καὶ καταβὰς 17
cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius,
μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ,
& multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, & Ieru-
καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τ̀ ἰουδαίας, καὶ Ἰερου-
vt audirent salem, & maritima Tyri & Sidonis, Qui venerant vt au-
σαλὴμ, καὶ τ̀ παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος· οἳ ἦλθον ἀκοῦ- 18
sanarentur dire eum, & sanari à languoribus suis. Et vexari
σαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι
qui vexabãtur à spiritibus immundis, & curabantur.
ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.
Et omnis turba quærebat tangere eum: quia virtus de
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' 19
illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse eleuans
αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας 20
oculos suos in discipulos suos, dicebat: Bea-
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακά-
ti pauperes: quia vestrum est regnum Dei.
ριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
qui esuritis Beati esurientes nunc: quia saturabimini. Beati
μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι 21
qui fletis flentes nunc: quia ridebitis. Beati eritis cùm
οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε. μακάριοί ἐστε, ὅταν 22
oderint vos homines, & cùm separauerint vos, &
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ
exprobrauerint: & eiecerint nomen vestrũ tanquã malum, propter
ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν
filium hominis. Gaudete in illa die, &
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ 23
ecce exultate: ecce enim merces vestra multa in cælo. secundũ
σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
Veruntamẽ væ vobis diuitibus: quia habetis consolationem
πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τ̀ παράκλησιν 24
vestram. Væ vobis implentes: quia esurietis. Væ
ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ 25
vobis ridentes nunc: quia lugebitis & flebitis.
ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
omnes Væ cùm benedixerint vobis homines. secundum hæc
οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα 26
enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.
γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
qui audistis, Sed vobis dico audientibus: Diligite inimicos vestros:
ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 27
his qui vos oderunt. benefacite odio habentibus vos: Benedicite
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς 28

maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus
καταρωμένοις ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τ̀ ἐπηρεαζόντων
vos. Percutienti te in maxillam, præbe & al-
qui te percutit ei 29 ὑμᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τ̀ σιαγόνα, πάρεχε καὶ τ̀ ἄλ-
eo qui aufert tibi etiam noli prohibere. teram. Et ab auferente tuum vestimentum, & tunicam, ne
λον· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ
prohibueris. Omni autem petenti te, da: & ab
tribue: & qui aufert quæ tua sunt, 30 κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ
auferente tua, ne repetas. Et prout vultis vt
31 αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει. καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
Et si diligitis diligentes vos, quæ vobis gra-
eos qui vos diligunt, 32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χά-
nam & tia est? etenim peccatores diligentes se diligunt.
εις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.
Et si beneficeritis beneficientibus vobis, quæ
his qui vobis benefaciunt, 33 καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοῖς ἀγαθοποιοῦσιν ὑμᾶς, ποία
vobis gratia est? Et enim peccatores hoc ipsum faciunt.
quidem & ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.
Et si mutuum dederitis à quibus speratis recipere, quæ vobis
his 34 καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν
gratia est? Etenim peccatores peccatoribus fœnerantur, vt
Nam & χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα
recipiant æqualia. Veruntamen diligite inimicos
35 ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
vestros, & benefacite, & mutuum date nihil sperantes.
inde ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες·
& erit merces vestra multa, & eritis filij Altissimi: quia
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι
ipse benignus est super ingratos & malos.
αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.
Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester mi-
36 γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκ-
sericors est. Et ne iudicate, & non iudicabimini. Ne
Nolite iudicare, Nolite condemnare, Dimittite, & dimittemini. 37 τίρμων ἐστί. καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ
condemnate, & non condemnabimini. Absolute, & ab-
καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπο-
soluemini: Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam
38 λυθήσεσθε. δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν
& confertam, & coagitatam, & superefluentem da-
& πιέζω bunt in sinum vestrum. Eadem quippe ea mensura qua mẽsi fueritis,
Eadem 39 πεπεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώ-
remetietur vobis. Dicebat autem similitudinem ipsis:
illis & σουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε,
Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in
μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς
foueam cadent? Non est discipulus super magi-
40 βόθυνον πεσοῦνται; οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τ̀ διδά-
strum suum: perfectus autẽ omnis erit, si sicut magister
πίπτω si sit καταρτίζομαι autem tuo est, non consideras 41 σκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος
eius. Quid autem vides festucam quæ in oculo
41 αὐτοῦ. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
fratris tui: at trabem quæ in proprio oculo non ad-
quidem & non 42 τ̀ ἀδελφοῦ σου, τ̀ δὲ δοκὸν τ̀ ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κα-
nimaduertis? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Fra-
ter, sine eiiciam festucam quæ in oculo tuo, ipse
de 42 τανοεῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελ-
in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eiice
φὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς
primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies
ut educas de 42 τ̀ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑπόκριτα, ἔκβαλε
eicere festucam in oculo fratris tui.
πρῶτον τ̀ δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις
bona, quæ facit fructus malos: mala, bonum, suo neque 43 ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
Non enim est arbor putrem facians fructum putrem: neque
43 οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ
arbor putris faciens fructum pulchrum. Vnaquæq; enim
44 δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν· ἕκαστον γὰρ
arbor de proprio fructu cognoscitur. Non enim de spinis
δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν
colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam.
συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.
Bonus homo de bono thesauro cor-
45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρ-
dis sui profert bonum: & malus homo
δίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος
de malo thesauro cordis sui profert ma-
ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πο-
lum. Ex enim abundantia cordis loquitur os
νηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα
eius. Quid autem me vocatis, Domine, Domine: & non facitis
46 αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε
quæ dico? Omnis veniens ad me, & audiens meos
qui venit audit facit 47 ἃ λέγω; πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τοὺς
sermones, & faciens eos, ostendam vobis cui sit similis.
λόγους, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.
Similis est homini ædificanti domum, qui fodit
48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε

* in alrum,
*& profundum fecit, & posuit fundamentum supra petram. inundatione
καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ὅπι τὴ πέτραν· πλημμύρας
autem facta, illisum est flumen domui illi, & non
δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ
potuit mouere eam: fundata erat enim supra petram.
[a] θεμελιόω ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· [a] τεθεμελίωτο γὰρ ὅπι τὴ πέτραν.
‖ Qui autem audit, & non
‖ At audiens & non faciens, similis est homini ædi-
ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὁμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο- 49
* suam
ficanti domum * super terram sine fundamento: * eui illisus est
δομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴ γῆ χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν
* in quam
fluuius, & continuò cecidit: & facta est ruina domus
ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας
illius magna.
ἐκείνης μέγα.

CAP. VII. ζ'.

* Cùm autem implesset
* Postquàm autem impleuit omnia verba sua in aures
Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτὴ εἰς τὰς ἀκοὰς 1
plebis, intrauit in Capharnaum. Centurionis autem cu-
τὴ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τι- 2
‖ erat moriturus:
iusdam seruus malè habens ‖ futurus erat interire, qui erat illi pretiosus.
* Et cùm audisset
νος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
* Audiens autem de Iesu, misit ad eum senio-
ἀκούσας δὲ περὶ τὴ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὴ πρεσβυ- 3
‖ veniret, & saluaret
res Iudæorum, rogans eum vt * veniens seruaret
τέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν
* At illi cùm venissent
seruum eius. * Illi verò aduenientes ad Iesum,
δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 4
‖ rogabant eum sollicitè, * ei:
‖ precabantur eum studiosè, dicentes *: Quia dignus est * cui præ-
παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ πα-
* vt hoc illi præstes.
beret hoc. Diligit enim gentem nostram, & synagogam
ρέξει τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴ συναγωγὴν 5
* autem
ipse ædificauit nobis. At Iesus * ibat cum
αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν 6
‖ Et cùm iam non longè esset
illis. ‖ Iam verò eo non longè absente à domo,
αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας,
misit ad eum Centurio amicos, dicens ei: Do-
ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ, κύ-
* noli vexari:
mine, * ne vexeris: non enim sum dignus vt meum sub tectum in-
* Propter quod & ‖ non
ριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴ στέγην εἰσ-
* vt venirem
tres. * Ideo neque meipsum ‖ dignũ arbitratus ad te * venire: sed
[b] ἀξιόω * Nam &
ἐλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν [b] ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ 7
dic verbo, & sanabitur puer meus. * Etenim ego ho-
εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσετ) ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρω- 8
mo sum sub potestate constitutus, habens sub me mi-
πός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρα-
lites: & dico huic, Vade, & vadit: & alio,
τιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύε)· καὶ ἄλλῳ,
veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.
ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
‖ Quo audito,
‖ Audiens autem hæc Iesus, miratus est eum: & con-
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν· καὶ στρα- 9
* sequentibus se turbis
uersus, * sequenti se turbæ dixit: * Dico vobis, nec in
φεὶς, τῇ ἀκολουθούσῃ αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν
* Amen
Israel tantam fidem inueni. Et reuersi
τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες 10
* qui fuerant
* missi in domum, inuenerunt ‖ languentem seruum sanum.
‖ qui languerat
οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.
* Iesus
Et factum est in deinceps ibat * in ciuitatem * vocatam
* quæ vocatur ‖ cum eo
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην 11
Naim: & simul ibant ‖ ipsi discipuli eius multi, & turba
Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος
* Cùm autem appropinquaret
copiosa. * Ut verò appropinquauit portæ ciuitatis, & ecce effe-
πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τὴ πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξε- 12
* vnicus matris
rebatur defunctus filius * vnigenitus matri suæ. Et hæc
κομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ
‖ erat:
‖ Quam cùm vidisset
vidua ‖: & turba ciuitatis multa cum illa.
* misericordia
χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.
[c] σπλαγχνίζομαι
* Noli flere.
‖ Et videns eam Dominus, * visceribus motus est super eam, &
καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ 13
‖ accessit, &
dixit illi: * Ne fle. Et ‖ accedens tetigit
εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς 14
* Hi autem qui portabant,
loculum. * At portantes steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico,
σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω,
* qui erat
surge. Et resedit * mortuus, & cœpit loqui.
ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. 15
Et dedit illum matri suæ. Accepit autem timor
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος 16
* magnificabat
omnes, & * glorificabant Deum, dicentes: Quia Prophera mag-
πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέ-
nus surrexit in nobis: & quia visitauit Deus plebem
γας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν
suam. Et exiit sermo hic in ‖ vniuersa Iudea de
‖ in vniuersam Iudæam
* omnem circa regionem.
αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ 17
eo, & in * omni circa regione. Et nuntiauerunt
αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν 18
Ioanni discipuli eius de omnibus his.
Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.
‖ conuocauit
* de discipulis suis,
Et ‖ aduocans duos * quosdam discipulorum suorum
καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 10

Ioannes, * misit ad Iesum, dicens: Tu es ‖ veniens, * & ‖ qui es venturus, * Cùm autem venissent
ὁ Ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος,
aut alium expectamus? * Accedentes autem ad eum
20 ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν
viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad
οἱ ἄνδρες, εἶπον, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός
te, dicens: Tu es * venturus, an alium expectamus?
σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;
In ipsa autem hora curauit multos à * morbis &
21 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ
* flagellis, & spiritibus malis: & cæcis multis do-
μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχα-
navit ‖ videre. Et respondens Iesus, dixit
‖ visum.
22 ρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ vidistis & audi-
αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκού-
stis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi
σατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ
mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes
καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ
euangelizantur: Et beatus est quicunque non scanda-
23 εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκαν-
lizatus fuerit in me.
* Abeuntibus autem nuntius Ioan-
24 δαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάν-
nis, cœpit dicere ‖ turbis de Ioanne: Quid exi-
νου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξελη-
stis in desertum * spectare? arundinem à vento ‖ quas-
λύθατε εἰς τὸ ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σα-
satam? Sed quid existis videre? hominem
25 λευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον
* in mollibus vestimentis * amictum? Ecce qui in veste ‖ glo-
ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐν-
riosa & luxu existentes, in domibus regum sunt.
δόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.
Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico vobis:
26 ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναί λέγω ὑμῖν;
& * abundantius Propheta. Hic est de quo scriptum est:
27 καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται,
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
præparabit viam tuam ante te.
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
Dico enim vobis, maior * in genitis mulierum Propheta
28 λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης
Ioanne Baptista nemo est. Qui autem minor ‖ in reg-
Ἰωάννου τοῦ βαπτίσου οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασι-
no Dei, maior illo est. Et omnis populus audiens
29 λείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας
& publicani iustificauerunt Deum, baptizati * baptismum
καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα
Ioannis. At Pharisæi * & legis periti consilium
30 Ἰωάννου. οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴ βουλὴν
Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo.
τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.
Ait autem Dominus: Cui ergo * assimilabo homines
31 εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς
generationis huius? & cui similes sunt? Similes sunt pueris
32 γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις
in foro sedentibus, & loquentibus adinuicem, &
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ
dicentibus: Cantauimus tibiis vobis & non saltastis: lamentauimus
λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν
vobis, & non ploraſtis. Venit ‖ enim Ioannes Bapti-
33 ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτι-
sta neque panem manducãs, neque vinum bibens: & dicitis,
Dæmonium
ςὴς μὴτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον
habet. Venit filius hominis manducans & bibens, &
34 ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ
dicitis: Ecce homo * edax & vinumbibens, amicus publicanorum
λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν
& peccatorum. Et iustificata est sapientia ab ‖ filiis
35 καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων
suis omnibus. Rogabat autẽ quidã illum * Pharisæorum, vt
36 αὐτῆς πάντων. ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα
mãducaret cum illo. Et ingressus in domum Pharisæi,
φάγῃ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου
discubuit. Et ecce mulier in ciuitate, quæ erat pecca-
37 ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρ-
trix, ‖ cognoscens quòd * accubuit in domo Pharisæi,
‖ vt cognouit
* Iesus
τωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
‖ attulit
‖ asserens alabastrum vnguenti: Et stans secus
38 κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου· καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς
pedes eius retro flens, cœpit rigare pedes
πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας
eius lachrymis, & capillis capitis sui ex-
αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέ-
tergebat: & osculabatur pedes eius, & vngebat vnguento.
[d] ἀλείφω
μασε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.
‖ qui vocauerat
* intra se:
Videns autem Pharisæus ‖ vocans eum, ait * in semetipso.
39 ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ,

dicent: Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis [a]est
λέγων, ὅτι ἐὰν ὁ προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς ἡ ποταπὴ ἡ
mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.
γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.
Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, Σίμων, ἔχω σοί 40
tibi aliquid dicere. *Is verò* ait: Magister, dic. Duo debito-
τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, Διδάσκαλε, εἰπέ. δύο χρεωφει- 41
res erant fœneratori cuidam: vnus debebat denarios quingentos,
λέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια,
[b]at *alter* quinquaginta. Non habentibus *autem* illis [c]*redde-*
ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀπο δοῦ- 42
re, ambobus gratis donauit. Quis ergo eorum, *dic*, plus
ναι, ἀμφοτέροις [d]ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον
eum diliget? Respondens autem Simon, dixit: *Sub-*
αὐτὸν ἀγαπήσει; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Ὑπο- 43
sumo quòd cui plus donauit. *Ille autem* dixit ei: Re-
λαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὀρ-
θῶς ἐκρινας. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σί- 44
moni dixit: Vides hanc mulierem? Intraui tuam in
μωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν
[e]pedibus meis domum, aquam [f]*ad pedes meos* non dedisti: hæc autem
οἰκίαν, ὕδωρ ὀπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς
[g]suis lachrymis rigauit meos pedes: & capillis [h]*capitis*
δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς
sui exterfit. Osculum mihi non dedisti: hæc autē
[i]σμάσω αὐτῆς ἐξέμαξε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ 45
[k]osculari ex quo intraui, non cessauit [l]*osculans* meos pedes.
ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vn-
ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλει- 46
xit meos pedes. [m]*Cuius gratia*, dico tibi, Remittuntur [n]
ψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ 47
[o]*Propter quod* [p]*ei* peccata *eius* multa: quoniam dilexit multum. Cui autē [q]*paululū*
ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον
dimittitur, [r]*paululum* diligit. Dixit autē ad illam: Remittuntur [s]*tua*
ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου 48
peccata. Et cœperunt [t]*simul accumbentes* dicere [u]*in*
αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν 49
seipsis: Quis hic est, qui [v]& peccata dimittit?
ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;
[w]*saluam fecit* Dixit autem ad mulierem: Fides tua [x]*seruauit* te: va-
εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πο- 50
[y]pace. de in [z]*pacem*.
ρεύου εἰς εἰρήνην.

CAP. VIII. ή.

Et factum est *in* deinceps, & ipse iter faciebat per [a]*ciuitatem*
[a]ciuitates Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν 1
& castella, prædicans & euangelizans regnum
καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν
Dei, & duodecim cum illo, Et mulieres aliquæ quæ
θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἳ 2
erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus,
ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ ἀσθενειῶν,
Maria [b]*vocata* Magdalene, de qua dæmonia septem ex-
[b]quæ vocatur Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξ-
[c]ἐξέρχομαι ierant: Et Ioanna vxor Chuzæ procuratoris Herodis
ελήλυθει· καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, 3
& Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de
καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ
facultatibus suis. [d]*Conueniente* autem turba plurima,
[d]Cùm conueniret τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, 4
[e]de ciuitatibus properarent & [f]*secundum ciuitatem aduenientibus* ad eum, dixit per si-
καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ πα-
militudinem: Exiit [g]*seminans* seminare semen
ραβολῆς, Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον 5
[g]qui seminat, suum: & [h]*in seminando eum, hoc quidem* cecidit secus viam, &
ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ
conculcatum est: & volucres cæli comederunt illud.
[h]κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·
[i]quia non habebat Et aliud cecidit supra petram: & natum *exaruit*, [k]*propter*
καὶ ἕτερον ἔπεσεν ὅπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ 6
[k]inter spinas: *non habere* humorem. Et aliud cecidit [l]*in medio*
τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν 7
[l]exortæ *Spinarum*, & simul [m]*enatæ* spinæ suffocauerunt illud.
ἀκανθῶν, καὶ [m]συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.
[n]συμφύω Et aliud cecidit in terram bonam: & [o]*enatum* fecit
[o]ortum καὶ ἕτερον ἔπεσεν ὅπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε 8
[p]Qui habet fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: [q]*Habens* aures
καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα
[q]audiendi, [r]*audire*, audiat. Interrogabant autē eum discipuli eius,
ἀκούειν, ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 9
[r]Quibus *dicentes*, quæ esset parabola hæc. [s]*Is verò* dixit: Vobis da-
λέγοντες, τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέ- 10
[s]mysterium tum est nosse [t]*mysteria* regni Dei, *at* cæteris
[t]autem δοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς
in parabolis: vt videntes non videant, & audientes non
ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ

intelligant. Est autem hæc parabola: Semen est ver-
συνιῶσιν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λό- 11
bum Dei. Qui autem secus viam, [u]*sunt audientes:* deinde
γος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα 12
[u]hi sunt qui audiunt: venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum,
ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
vt ne credentes [x]*seruentur*. *Qui verò supra* petram, qui cùm
[x]salui fiant. ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες 13
Nam qui audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi [y]*radicem* non
[y]radices ἀκούσαντες, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ
habent: [z]*qui* ad tempus credunt, & in tempore tentationis
ἔχουσιν, οἵτινες πρὸς καιρὸν πιστεύουσι· καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ
[z]quia [a]recedunt. [a]*abscissunt*. Quod autē in spinas [b]*cadens*, hi sunt qui
[b]cecidit, ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ 14
[c]ἀφίσταμαι [c]audierunt, [d]*audientes*, & à sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus vitæ,
[d]audierunt, ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου
[e]euntes, [f]*profecti* suffocantur, & non referunt fructum.
πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.
[g]bonam Quod autē in [g]*pulchram* terrā, hi sunt qui in corde [h]*pulchro* &
[h]bono & optimo τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ 15
[h]*bono* audientes verbum retinent, & fructum afferunt in
ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν
patientia. Nemo autem lucernā accendens, operit eam vase,
ὑπομονῇ. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸ σκεύει, 16
aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit,
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν,
vt intrantes [i]*aspiciant* lumen. Non enim est occultum
[i]videant quod nō [k]*manifestum fiat*: nec absconditum, quod non [l]*cognoscatur*, &
[k]manifestetur [l]cognoscatur, in palam veniat. [m]*Aspicite* ergo quomodo [n]*audatis*. Qui enim
[m]Videte [n]audiatis. habet, dabitur illi: & [o]*qui non habet, & quod videtur* habere,
[o]habet, [p]quicunque non habet, etiā quod putat se auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater
ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, 18
19 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ
& fratres eius: & non poterant [q]*contingere* eum [r]*propter*
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδυνάντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν
[q]adire [r]præ turba. *turbam*. Et nuntiatum est illi, *dicentibus*: Mater tua &
20 ὄχλον. καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ
fratres tui stant foris, videre te volentes.
οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.
Qui *autem* respondens, dixit ad eos: Mater mea & fra-
21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μήτηρ μου καὶ ἀδελ-
tres mei hi sunt [s] verbum Dei [t]*audientes, & facientes ipsum*.
[s]qui [t]audiunt, & faciunt. φοί μου ἐστὶν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.
[u]autem *Et factum est* in vna dierum, & ipse ascendit in nauiculam, &
22 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ
discipuli eius: & ait ad illos: [x]*Transeamus in vl-*
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέ-
[x]Trāsfretemus *terius stagni. Et prouecti sunt.* Et
trans stagnū. Et ascēderunt. Et [y]obdormiuit. Navigantibus *autē* illis, [z]*sopi-*
23 ραν τῆς λίμνης· καὶ [y]ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύ-
[z]ἀνάγω *tus est*. & descendit procella venti in stagnum, & comple-
πνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπλη-
bantur, & periclitabantur. Accedentes autem suscitaue-
24 ρούντο, καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγει-
runt eum, dicentes: Præceptor, perimus. [a]*Ille autem excitatus*
ραν αὐτὸν, λέγοντες, Ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς
[a]Atille surgēs increpauit *obiurgauit* ventum, & [b]*fluctuationem* aquæ: & [c]*cessauerunt*,
[b]tempestatem [c]cessauit, ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο,
& facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fides ve-
25 καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑ-
stra? [d]Timentes *autem* mirati sunt, dicentes ad inuicem: Quis-
[d]Qui μῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς
[e]putas [e]*nam* hic est, quia & ventis imperat & mari, & *putas*
ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ
obedient ei? Et nauigauerunt ad regionem
26 ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν
[f]Et cùm de nauī egressus esset [f]*Gadarenorum*, quæ est contra Galilæam.
[g]Geraſenorum Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέρα τῆς Γαλιλαίας.
Exeunti autem ipsi ad terram, occurrit illi vir
27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ
quidā *ex* vrbe, qui habebat [g]*dæmonia ex* temporibus multis: & vesti-
[g]dæmoniū iam τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμά-
mento non induebatur, [h]& in domo *non* manebat, sed in
[h]neque τιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς
monumentis. [i]*Videns verò* Iesum, & exclamans, proci-
[i]Is vt vidit μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας πρὸσ ἔπε-
28 σεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ
dit [k]*illi*: & voce magna dixit: Quid mihi & tibi [l]Iesu fili
[k]ante illum: [l]est Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.
Præcipiebat enim spiritui immundo [m]*exire*
29 παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, ἐξελθεῖν
[m]vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum: &
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ
vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & [n]*perrumpens*
ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαῤῥήσσων
[n]rupris vinculis agebatur *vincula agitabatur* à dæmonio in deserta.
τὰ δεσμὰ, [o]ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.
[o]ἐλαύνω

*At ille

Interroganit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi est nomen? *is
ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ 30
autem dixit, Legio: quia dæmonia multa intrauerunt in eum.
δὲ εἶπε, λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

*ne *vt

Et rogauerunt illum *vt non imperaret illis *in a-
καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄ- 31
byssum *abire. Erat autem ibi grex porcorum multorum
βυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν 32
pascentium in monte: & rogabant eum vt permitteret
βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ
eis in illos ingredi: & permisit illis.
αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

*Exierunt ergo *&

*Exeuntia autem dæmonia ab homine, *intrauerunt
ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν 33
in * porcos: & impetu abiit grex per præceps in
εἰς τοὺς χοίρους· καὶ *ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
*ὁρμάω
stagnum, & suffocatus est. *Videntes autem pascentes fe-
λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γε- 34
*Quod vt viderunt factum qui pascebant, *villas.
*Eum, fugerunt: & abeuntes nuntiauerunt in ciui-
νόμενον, ἔφυγον· καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πό-
*quod *est,
tatem, & in *agros. Exierunt autem videre *factum*, &
λιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς, καὶ 35
venerunt ad Iesum: & inuenerunt sedentem hominem
ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον
à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana
ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον, καὶ σωφρο-
*eius:
mente, ad pedes *Iesu: & timuerunt.
νοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.
*qui viderant, *sanus factus *à legione.
Nuntiauerunt autem illis & *videntes, quomodo *seruatus esset *de-
ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμο- 36
moniacus. Et rogauerunt illum omnis multitudo circum regionis
νισθείς· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸ ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου 37
*Garazenorum vt discederet
*Gadarenorum abire ab ipsis: quia timore magno
τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
simul tenebantur ipse autem ascendens in nauim, reuersus est.
συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, ὑπέστρεψεν.

*Et

*Rogauit autem illum vir à quo exierant dæmonia,
ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, 38
*vt esset cum eo: dimisit autem eum Iesus, dicens,
εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων,
Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi Deus.
ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. 39
& abiit per vniuersam ciuitatem prædicans quanta fecisset
καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν
*cùm rediisset Iesus,
illi Iesus. Factum est autem *in redire Iesum,
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, 40
*autem
excepit illum turba: erant *enim omnes expectantes
ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες
eum. Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, & ipse
αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς 41
princeps synagogæ erat: & *cadens ad pedes
ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας
*cecidit
Iesu, *rogabat eum *intrare in domum *suam.
τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ·
*rogans *vt intraret *eius, *vnica *ferè
Quia filia *vnigenita erat ei *vt annorum duodecim, &
ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ 42
*Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur.
hæc moriebatur. *In verò ire ipsum, turba com-
αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέ-
*primebant eum. Et mulier *existens in fluxu sanguinis ab
πνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ 43
annis duodecim, quæ *medicis impendens omnem *vitam,
ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον,
*non potuit ab vllo curari. *Accedens
οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι· προσελθοῦσα 44
*retrò, *tetigit fimbriam vestimenti eius, & con-
ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παρα-
festim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus,
χρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, 45
*est qui tetigit
Quis *tangens me? negantibus autem omnibus, dixit Petrus
τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος
*erant,
& qui cum illo: Præceptor, turbæ comprimunt te, & af-
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε, καὶ ἀπο-
*tetigit *Et
fligunt, & dicis, Quis *tangens me? *At Iesus
θλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ὁ δὲ Ἰησοῦς 46
*nam *exiisse
dixit, Tetigit me aliquis: *ego enim noui virtutem *exeuntem
εἶπεν, ἥψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν
de me. Videns autem mulier quia non latuit, tremens ve-
*λανθάνω
*procidit ante pedes eius, &
ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλ- 47
nit, & *adlabens ei, ob quam causam tetigerit eum, indi-
θε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγ-
cauit illi coram omni populo, & quēadmodū sanata sit con-
γειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆ-
*At
festim. *Ipse autem dixit ei, Confide filia: fides tua
μα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου 48
*saluam fecit
*seruauit te: vade in pace. Adhuc autem illo loquente, ve-
σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρ- 49
*ad principem
nit quidam *à principe synagogæ, dicens ei, Quia mor-
χεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνη-
*noli vexare illum.
tua est filia tua, *ne vexa magistrum.
κεν ἡ θυγάτηρ σου. μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

*At Iesus *audiens, respondit *illi, dicens, Ne time:
ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· 50
*autem audito hoc verbo *patri puellæ, Noli timere:
tantùm crede, & *seruabitur. Ingressus autem in
μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν 51
*salua erit. Et cùm venisset
domum, non permisit intrare *neminem *si non* Petrum & Ioannem
οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην
*secum quenquam nisi
& Iacobum, & patrem puellæ, & matrem.
καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.
Flebant autem omnes, & plangebant illam. *Ille autem dixit, *Ne
ἔκλαιον δὲ πάντες, καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ 52
*At
*Nolite flere
*puella,
flete: non est mortua*, sed dormit. Et deridebant
κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων
eum, scientes quòd mortua esset. Ipse autem *eiciens foras*
αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω 54
omnes, & tenens manum eius, clamauit, dicens,
πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων, ἡ
Puella, surge. Et reuersus est spiritus eius, & surrexit
παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη 55
*iussit
continuò: & *ordinauit illi dari manducare.
παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.
Et stupuerunt parentes eius: *ille autem præcepit illis
καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς 56
*quibus
nemini dicere factum.
μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

CAP. IX. Θ'

*Conuocans autem duodecim *discipulos suos, de-
Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδω- 1
*Conuocatis *apostolis,
dit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia,
κεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια,
& *languores *curare. Et misit illos prædicare
καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν
*vt *curarent.
regnum Dei, & sanare infirmos.
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.
Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε 3
virgam, neque peram, neque panem, neque *argentum, neque *singuli*
ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ
*pecuniam,
duas tunicas *habere. Et in quamcunque domum intraueritis, ibi
δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ 4
*habeatis.
manete, & inde *exite. Et quicunque non receperint
μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται 5
*ne exeatis.
vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem
ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορ-
*à pedibus vestris excutite in testimonium supra
τὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ'
*pedum ve-
illos. Egressi autem *perambulabant per vicos,
αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, 6
*stirum
*circuibant
euangelizantes & curantes vbique.
εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.
Audiuit autem Herodes tetrarcha *fama ab eo
Ἤκουσε δὲ ὁ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ 7
*quæ fiebant
omnia, & hæsitabat, *propter dici à quibusdam, quia Ioannes
πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης
*eo quòd dicerétur
surrexit à mortuis. A quibusdā verò, quia Elias apparuit: *aliis
ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν· ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων 8
*ab
autem, quia propheta vnus *antiquorum resurrexit. Et ait Hero-
δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν Ἡρῴ-
*de antiquis
des, Ioannem ego *decapitaui, quis autem est iste, de quo ego
δης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ 9
*decollaui,
audio talia? & quærebat videre eum. Et reuersi
ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες 10
*assumptis illis
apostoli narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & *assumens
οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν
*qui est
illos, secessit seorsum in locum desertum *urbis vo-
αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως κα-
Quod cùm cognouissent turbæ,
cata Bethsaidæ. At turba cognoscentes secutæ sunt
λουμένης Βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν 11
*excepit *&
illum: & *excipiens eos, *loquebatur illis de re-
αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασι-
*eos qui indigebant
gno Dei. & *opus habentes cura, sanabat.
λείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.
*autem *&
At dies* cœperat declinare. *Accedentes autem duo-
Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδε- 12
*turbas,
decim, dixerunt illi, Dimitte *turbam, vt abeuntes in
κα, εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς
*qui *in circuitu vicos & agros, diuertant, & inueniant
τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὑρήσουσιν
*quæ sunt circa castella villasque, *escas.
*cibarium: quia hîc in deserto loco sumus.
ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.
Ait autem ad illos, Date illis vos manducare. *Illi
Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ 13
*at
autem dixerūt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces,
δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες,
*nisi forte eamus *& *hanc turbam *autem
*si *non quid emptes nos *emamus in omnem *populum
εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
*hunc escas. Erant *enim ferè viri quinque millia.
τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.
ait autem ad discipulos suos, Facite discumbere illos
εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς

*per conuiuia

*discubitus per quinquagenos. Et fecerunt ita: & discum-
κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέ- 15
bere fecerunt omnes. *Accipiens autem quinque *panes, & duos
κλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο 16
*Acceptis *panibus, & duobus piscibus, respexit ‖ & *distribuit *suis vt ponerẽt ante turbas. ‖ quod superfuit
*pisces, respiciens in cælum, ‖ benedixit illis, & fre-
ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κα-
git, & *dedit discipulis *apponere turbæ.
τέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.
Et manducauerunt, & saturati sunt omnes: & sublatum est *abun-
καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περ- 17
*χορτάζω *ἄρεφ
dans illis fragmentorum cophini duodecim.
ισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.
Et factum est *in esse ipsum orantem soli-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰμό- 18
*cùm solus esset orans,
tarè, *simul erant *ei discipuli, & interrogauit illos, di-
νας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέ-
cens, Quem me dicunt turbæ esse?
γων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;
*At ‖ respõderũt &
‖Illi autem ‖respondentes dixerunt, Ioannem Baptistam: alii
οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν· ἄλλοι 19
*vnus de prioribus
autem Eliam, alii verò quia propheta *quidam antiquorum resurrexit.
δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
Dixit autem illis, Vos autem quem me dicitis esse? respon-
εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκρι- 20
*Simon *At
dens autem ? Petrus, dixit, Christum Dei. ‖Ille autem increpans illos, præcepit ‖nemini dicere hoc, Dicens,
θεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτι- 21
μήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπὼν, 22
Quia oportet filium hominis multa pati, & repro-
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκι-
bari à senioribus & principibus sacerdotũ, & scri-
μασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμμα-
bis, & occidi, & tertia die resurgere.
τέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
Dicebat autem ad omnes. Si quis vult post me venire,
Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, 23
abneget semetipsum, & tollat crucem suam quo-
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ'
tidie, & sequatur me. Qui enim voluerit
ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν 24
*saluam facere, animam suam *seruare, perdet illam: *qui autem perdiderit
*nam qui
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
‖saluam faciet animam suam propter me, ‖hic seruabit illam.
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
*si lucretur
Quid enim proficit homo *lucratus mundũ vniuersum,
τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, 25
‖perdat, & detrimentum sui faciat?
seipsum autem ‖perdens, aut damno affectus?
ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;
*Nam
*Qui enim erubuerit me & meos sermones, hunc
ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ 26
‖maiestate
filius hominis erubescet, cùm venerit in ‖gloria sua, & patris, & sanctorum angelorum.
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.
*stantes,
Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hic *stantium, qui non
λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ 27
gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.
μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
Factum est autem post verba hæc ferè dies octo,
Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, 28
‖assumpsit & *assumens Petrum, & Ioannem, & Iacobum, ascendit
καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη
*vt oraret. in montem *orare. Et facta est *in oran-
εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύ- 29
*dum oraret
do ipsum, species vultus eius altera, &
χεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ
& vestitus eius albus * refulgens.
ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.
Et ecce viri duo colloquebantur *illi, qui erant ‖ Moy-
*cùm eo, ‖autem
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μω- 30
*‖maiestate, *excessum
ses & Elias. Qui visi in *gloria, dicebant *exo-
σῆς καὶ Ἠλίας· οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξο- 31
*complecturus erat
dum eius, quem *futurus erat implere in Hierusalem. At Pe-
δον αὐτοῦ, ἣν ἤμελλε πληροῦν ἐν Ἰερουσαλήμ. ὁ δὲ Πέ- 32
*‖verò ‖erant *& ‖maiestatem *qui stabant cùm illo. *cùm discederent ‖bonum
trus ? & qui cum illo erant, grauati ‖ somno. *euigilan-
τρος ? καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαν-
tes autem viderunt *gloriam eius, & duos viros *simul
τες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
stantes illi. Et factum est *in discedere ipsos
στῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς 33
‖nescions
ab illo, ait Petrus ad Iesum, Præceptor, ‖pulchrum
ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· διδάσκαλε, καλόν
est nos hic esse: & faciamus tabernacula tria, vnum tibi, &
ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοι, καὶ
vnum Moysi, & vnum Eliæ, ‖non sciens quid diceret.
μίαν Μωσεῖ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.
*loquente,
Hæc autem illo *dicente, facta est nubes, & obumbrauit
Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν 34
‖& *intrantibus illis
eos: ‖timuerunt autem *in illo intrare in nu-
αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νε-

bem. Et vox facta est de nube, dicens, Hic
φέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός 35
est filius meus dilectus, ipsum audite. Et *in *fie-
ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γε- 36
*dum fieret vox,
ri vocem, inuentus est Iesus solus: & ipsi tacuerunt,
νέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν,
& nemini *enuntiauerunt in illis diebus ‖nihil eorum quæ vi-
*dixerunt *quicquã ex his
καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑω-
derant. Factum est autem in sequenti die, descendentibus
ρακασιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων 37
illis de monte, occurrit illi turba multa.
αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
Et ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magister,
καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε, 38
obsecro te, respice in filium meum, quia *vnigenitus * est *vnicus
δέομαί σου, ἐπιβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί
mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum, & subitò
μοι· καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης 39
clamat, & ‖*discerpit eum cum spuma, & vix discedens
*‖elidit, & dissipat
κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχω-
dit *ab ipso, *conterens eum. Et rogaui discipulos
*dilanians
ρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μα- 40
tuos vt eicerent illum, & non potuerunt.
θητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.
Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & per-
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διε- 41
uersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos?
στραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;
adduc huc filium tuum. ‖*Adhuc autem accedente
‖Et cùm accederet, elisit
Πρόσαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου 42
*dum
*Sic
eo, *laceravit illum dæmonium, & dissipauit. *increpauit autem Iesus spiritum immundum, & sanauit
αὐτὸν ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετί-
puerum, & reddidit illum patri eius. Stupe-
μησε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο
bant autem omnes in magnitudine Dei: omnibus ‖autem
‖quæ
τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσ- 43
σοντο δὲ πάντες ὅτι τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ· πάντων δὲ
mirantibus in omnibus quæ faciebat Iesus, dixit ad
θαυμαζόντων ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς
discipulos suos: Ponite vos in *aures vestras
*cordibus vestris
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· *θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν 44
*sermones istos: *nam filius ? hominis *futurus est tra-
*τίθημι
‖enim
*futurum est vt tradatur
τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδί-
*di in manus hominum. *Illi autem ignorabant verbum
*Ac
δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα 45
istud, & erat *occultum *ab ipsis, vt non sentirent
? velatum ante eos,
τοῦτο, καὶ ἦν [b] παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθων-
illud: & timebant interrogare eum de verbo hoc.
[b] παρακαλύπτομαι
ται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
Intrauit autem *ratiocinatio in eos, hæc, quis esset ma-
*cogitatio
Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μεί- 46
ior eorum. At Iesus videns ‖*ratiocinationem cor-
‖ cogitationes
ζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρ- 47
dis illorum, *assumens puerum, *statuit illum secus se:
*apprehendit
*& *διας αὐτῶν, παραλαβόμενος παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ·
Et ait illis, Quicunque susceperit istum puerum in
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ 48
nomine ‖meo, me recipit: & quicunque me receperit, re-
‖eum qui misit
*Nam
*est inter vos omnes,
‖maior est.
τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέ-
cipit ‖*mittentem me. *qui enim minor *in omnibus vo-
χεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑ-
bis existens, hic *erit magnus.
μῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.
Respondens autem Ioannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα 49
in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohi-
ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύ-
buimus eum, quia non sequitur nobiscum. Et ait ad
σαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς 50
illum Iesus, ‖*Ne prohibete: qui enim non est aduersus *nos, pro *nobis
‖Nolite prohibere,
*vos *vobis
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν
est. Factum est autem *in *compleri dies
*dum complerentur
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς 51
assumptionis eius, & ipse faciem suam firmauit
ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε
‖ad ire in Hierusalem. Et misit nun-
‖vt iret
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέ- 52
tios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in
λους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
*vicum Samaritanorum, vt pararent illi. Et non rece-
*ciuitatem
κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέ- 53
perunt eum, quia facies eius erat *iens in
*euntis
ξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
Hierusalem. ‖*Videntes autem discipuli eius Iacobus
‖Cùm vidissent
Ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος 54
& Ioannes, dixerunt, Domine, vis ‖*dicamus ignem *descendere
‖dicimus vt ignis descendat
καὶ Ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι
de cælo, & *consumere illos, vt & Elias fecit?
*consumat
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε;

* Conuersus autem increpauit illos, & dixit, Non scitis cuius
spiritus estis vos. Nam filius hominis non venit
animas hominum perdere, sed saluare. & abierunt
in alium vicum. Factum est autem ambulantibus illis in
iecis, Domine. Et dixit illi Iesus, Vulpes
foueas habent, & volucres cæli nidos:
verim filius hominis non habet vbi caput reclinet.
Ait autem ad alterum, Sequere me. ille autem dixit, Domine,
permitte mihi labeunti primùm sepelire patrem meum.
Dixit autem ei Iesus, Sine mortuos sepelire suos
mortuos: tu autem labiens annuncia regnum Dei.
* Ait autem & alter, Sequar te Domine, primùm autem
permitte mihi renuntiare his qui ad domum meam.
Ait autem ad illum Iesus, Nemo immittens manum
suam ad aratrum, & respiciens in quæ retrò, aptus est
ad regnum Dei.

CAP. X. 1.

Post autem hæc designauit Dominus & alios septua-
ginta, & misit illos per binos ante faciem suam
in omnem ciuitatem & locum quò futurus erat ipse venire.
* Dicebat igitur ad illos, Ipsa quidem messis multa, at
operarij pauci: rogate ergo dominum messis vt
emittat operarios in messem suam.
Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos in medio
luporum. Ne portate marsupium, non peram, neque cal-
ceamenta: & neminem per viam salutaueritis.
In quamcumque domum intraueritis, primùm dicite, Pax
domui huic. Et si quidem fuerit ibi filius pacis, requies-
cet super illum pax vestra: si verò non, ad vos reuer-
tetur. In eadem autem domo manete, edentes & bi-
bentes quæ apud illos: dignus enim operarius mercede sua est.
ne transite de domo in domum. Et in quamcunque ci-
uitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate
quæ apponun-
tur vobis. Et curate qui in illa infirmos, & dicite
illis, Appropinquauit in vos regnum Dei. In quãcunq; autẽ
ciuitatem intraueritis, & non susceperint vos, exeuntes in
plateas eius, dicite, Etiam puluerem adhærentem
nobis de ciuitate vestra, abstergimus vobis. tamen hoc
scitote, quia appropinquauit super vos regnum Dei.
Dico autem vobis, quia Sodomis in die illa remissius
erit, quàm ciuitati illi. Væ tibi Chorosaim, væ tibi Beth-
saida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ fa-
ctæ sunt in vobis, olim vtique in cilicio & cinere sedentes
pœnituissent. Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in
iudicio, quàm vobis. Et tu Capharnaum vsque ad cælum
exaltata, vsque ad infernum demergeris. Audiens vos, me audit: & spernens vos, me spernit: spernit autem me spernentem eum qui misit me. Reuersi sunt autem septua-
ginta cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia subii-
ciuntur nobis in nomine tuo. Ait autem illis, Videbam
Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.
Ecce do vobis potestatem calcandi supra serpentes & scor-
piones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis non noce-
bit. Veruntamẽ in hoc ne gaudete, quia spiritus vobis subii-
ciuntur: gaudete autem quòd nomina vestra scripta sunt in
cælis. In ipsa hora exultauit spiritu Iesus, & dixit, Confiteor
tibi Pater, Domine cæli & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus &
prudentibus, & reuelasti ea paruulis. etiam Pater, quoniam
sic factum est beneplacitum ante te.
Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: & nemo
scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater,
nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.
Et conuersus ad discipulos, priuatim dixit,
Beati oculi videntes quæ videtis.
Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges volue-
runt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ
auditis, & non audierunt. Et ecce legisperitus quidã surrexit
tentans illum, & dicens, Magister, quid faciens vitam
æternam possidebo? Ille autem dixit ad eum, In
lege quid scriptum est? quomodo legis?
Ille autem respondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
omnibus viri-
bus tuis, & ex omni cogitatione tua, & pro-
ximum tuum sicut teipsum. Dixit autem illi, Rectè respondisti:
hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum,
dixit ad Iesum, Et quis est meus proximus?
Suscipiens autem Iesus, dixit, Homo quidam descendebat
ab Hierusalem in Iericho, & latronibus incidit: qui etiam
exuentes eum, & plagas imponentes, abierunt, relinquentes
semiuiuum existentem. Secundum sortem autem sacerdos quidam de-
scendit in via illa, & videns illum, præteriuit.
Similiter autem & Leuita, factus secundum locum, veniens & videns,
pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus
eum, & videns eum, visceribus commotus est. Et accedens
alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum:
ascendere faciens autem illum in proprium iumentum, duxit in
stabulum, & curam egit eius. Et in crastinum
exiens, eiiciens duos denarios dedit tabernario, & dixit ei,

ait illi, Curam habe illius, & quodcunque *adinsum-
εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπα-
pseru, ego *in redire me, reddam tibi.
νήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.
Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse
τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ 36
incidentis in latrones? Ille autem dixit, * Faciens
ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ 37
misericordiã *cum illo. ait ergo illi Iesus, Vade, & tu fac
ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, καὶ σὺ ποίει
similiter. Factum est autem *in ire eos, & ipse
ὁμοίως. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐ- 38
intrauit in ‖ vicum quendam: mulier autem quædã nomine Martha,
τὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα,
excepit illum in domum suam.
ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.
Et huic erat soror *vocata Maria, quæ etiam se-
καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακα- 39
dens secus pedes *Iesu audiebat verbum illius.
θίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.
At Martha ‖distrahebatur circa *multum ministerium. * stans
ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἥτις ἐ- 40
autem ait, Domine, non curæ est tibi quòd soror mea solam me
στα δὲ εἶπε, Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με
reliquit ministrare? dic ergo illi vt *mihi simul suscipiat.
κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.
‖ Respondens autem dixit illi *Iesus, Martha, Mar-
ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μάρθα, Μάρθα, με- 41
cita es, & turbaris *circa multa. *Vnius verò est *usus.
εμνᾶς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. 42
Maria autem *bonam partem elegit, quæ non aufere-
Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθή-
tur ab ea.
σεται ἀπ' αὐτῆς.

CAP. XI. ια'

Et factum est *in esse ipsum in loco quodam *oran-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμε- 1
tem, vt cessauit, dixit *quidam discipulorum eius ad eum,
νον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν,
Domine, doce nos orare, sicut & Ioannes do-
Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδί-
cuit discipulos suos. ‖ Ait autem illis, Cùm ora-
δαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσ- 2
tis, dicite, Pater *noster qui *in cœlis, sanctificetur
εὔχησθε, λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω
nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat voluntas
τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά
tua sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum
σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν 3
*quotidianum da nobis *iuxta diem. Et dimitte nobis
ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς 4
peccata nostra, ‖ & enim ipsi dimittimus omni debenti nobis:
ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν.
& ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
malo. Et ait ad illos, Quis *ex vobis habebit a-
τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φί- 5
micum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi,
λον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ,
Amice, commoda mihi tres panes:
Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους· ἐπειδὴ φίλος μου παρεγέ- 6
nit de via ad me, & non habeo quod apponam illi.
νετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.
Et ille deintus respondens, dicat, * Ne mihi molestus exhi-
κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, Μή μοι κόπους πάρε- 7
be: iam clausum est, & pueri mei mecum in
χε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς
cubili sunt: non possum *surgens dare tibi.
τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.
* Dico vobis, si & non dederit ei surgens propter esse
λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι 8
illius amicum, propter improbitatem ‖ eius * excitatus dabit illi
αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
quotquot habet *opus. Et ego vobis dico, Petite, & dabitur
ὅσων χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται 9
vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.
ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
Omnis enim ‖ petens accipit, & *quærens inuenit, &
πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ 10
pulsanti aperietur. *Quem autem vestrum patrem ‖ petet
κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει 11
*filius panem, *non lapidem dabit illi? *si & piscem, *non pro
ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ
pisce serpentem dabit illi? Aut & si petierit ouum, ‖ non
ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ 12
dabit illi scorpionem? Si ergo vos *mali *subsi-
ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρ- 13
stentes, nostis bona ‖ data dare filiis vestris,
χοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

quantò magis pater * de cælo dabit spiritum *sanctum *vestet
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον *bonum
petentibus se? Et erat eiiciens dæmonium,
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, 14
& illud erat mutum. *factum est autem dæmonio egresso, lo- & cùm eiecis-
καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐξελθόντος δὲ τοῦ δαιμονίου ἐλάλη- set dæmoniũ,
cutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.
σεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.
Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæ-
τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαι- 15
moniorum eiicit dæmonia. ‖ Alii autem tentantes ‖ Et
μονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες
signum ab eo quærebant de cælo. Ipse autem *videns *vidit
σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς δὲ εἰδὼς 17
cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in
τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ‖ desolabitur,
seipsum diuisum ‖ desolatur, & domus supra domum *cadit. *cadet.
ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.
Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit
εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν ᵇ διεμερίσθη, πῶς σταθήσε- b διαμερί-
regnum eius? quia dicitis in Beelzebub eicere me ζω
ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, Ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με 18
dæmonia. Si autem ego in Beelzebub eicio
τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ 19
dæmonia, filii vestri in quo eiiciunt? *propter hoc iudices vestri *ideo
δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν
ipsi erunt. ‖ Si autem in digito Dei eicio ‖ Porrò si
αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ 20
dæmonia, profectò *præuenit in vos regnum Dei. *peruenit
δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
Cùm fortis armatus custodit suum
ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ 21
atrium, in pace sunt * obtinentia ipsius. *ea quæ possi-
αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. det.
‖ Postquam autem fortior eo superueniens vicerit eum, ‖ Si
ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν 22
*omnem armaturam eius *tollit, in * qua confidebat, & spolia eius *vniuersa arma
πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ *auferet, *quibus
* distribuet. ‖ Non existens mecum, contra me est: & * distribuet. ‖ Qui non est
διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ 23
*non colligens mecum, dispergit. Cùm immundus *qui non colli-
μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον gis
spiritus exierit * ab homine, perambulat per inaquosa *de
πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων
loca, quærens requiem: & non inueniens, dicit, Reuer-
τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, Ὑπο- 24
tar in domum meam, vnde exiui.
στρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·
Et ‖ veniens inuenit *scopis *versam & ornatam. ‖ cùm venerit
καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. *eam scopis
Tunc vadit & assùmit septem alios spiritus * mundatam,
τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα 26 *secum
nequiores seipso, & ingressi habitant ibi: & fiunt
πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνε- τὰ
nouissima hominis illius * peiora priotibus.
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.
Factum est autẽ *in dicere ipsum hæc, extollens quædã mulier *cùm diceret
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ 27
vocem * ex turba, dixit illi, Beatus ‖ uterus por- *de
φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βα- ‖ venter qui por
tans te, & vbera quæ suxisti. *Ille autem dixit, tauit
τάσα σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε, *At
Quinimò beati * audientes verbum Dei, & *custodien- *qui audiunt
μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσον- *custodiunt
tes illud. At turbis *congregatis, cœpit *autem concur
τες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο rentibus
dicere, Generatio hæc ‖ mala est: signum quærit, & si- ‖ generatio
λέγειν, Ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ζητεῖ, καὶ ση- nequam:
gnum non dabitur ei, * si non signum Ionæ prophetæ. *nisi
μεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
Sicut enim * factus est Ionas signum Niniuitis, ita erit *fuit
καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται 30
& filius hominis generationi isti. Regina Austri
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου
‖ excitabitur in iudicio cum viris generationis huius, & con- surget
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κα- 31
demnabit illos: quia venit à ‖ terminis terræ audire sa- *finibus
ταδικάσει αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σο-
pientiam Salomonis: & ecce plus * Solomone hîc. Viri Ni- *quàm Salo-
φίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες νι- 32 mon
niuitæ resurgent in iudicio cum generatione hac, & con-
νευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κα-
demnabunt illam: quia pœnitentiã egerunt ad * proclamationem Ionæ, & ecce *prædicationẽ
κατέκριναν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
plus * Iona hîc. Nemo autem lucernam ‖ accendens in abscondito *quàm Ionas
πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν ‖ accendit, &
ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, vt 33
τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα
* ingredientes lumen videant. * qui ingre-
diuntur
οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

Lucerna corporis est oculus: cùm ergo ocu-
ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφ- 34
lus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit:
θαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν·
si autem sceleratus fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum.
ἐὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.
Aduerte ergo ne lumen quod in te, tenebræ sint.
σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστίν. 35
Si ergo corpus tuum totum lucidum, non habes aliquã partem tene-
εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκο- 36
brosam, erit lucidum totum, vt cùm lucerna fulgore illu-
τεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φω-
minat te. In autem loqui, rogauit illum Pharisæus quidã
τίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις 37
vt pranderet apud se: ingressus autem recubuit.
ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.
At Pharisæus videns admiratus est, quòd non prius ablutus esset
ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη 38
ante prandium. Ait autem Dominus ad illum, Nunc
πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν 39
vos Pharisæi quod deforis calicis & catini
ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
mundatis: quod autem intus vestrum, plenum est rapina & iniquitate.
καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.
Stulti, nonne faciens quod deforis, & quod demtus te-
ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίη- 40
cit? Veruntamen inexistentia, date eleemosynam, & ecce omnia
σε; πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα 41
munda vobis sunt. Sed væ vobis Pharisæis, quia
καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι 42
decimatis mentham, & rutam, & omne o-
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχα-
lus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc
νον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα
oportuit facere, & illa non omittere.
ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.
Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primam
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτο- 43
sessionem in synagogis, & salutationes in
καθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
foro. Væ vobis scribæ & Pharisæi hypo-
ἀγορᾶις. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑπο- 44
critæ, quia estis vt monumenta non apparentia, & homines
κριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι
deambulantes suprà non sciunt.
οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
Respondens autè quidam legisperitorum, ait illi, Magister,
Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, 45
hæc dicens & nos notas. Ille autem ait, Et vobis
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν 46
legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus difficilli-
τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσ-
ter portabilibus, & ipsi vno digitorum vestrorum non tangitis
βάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῷ δακτύλῳ ὑμῶν οὐ προσψαύετε
onera. Væ vobis, quia ædificatis monumenta
τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα 47
prophetarum, at patres vestri occiderunt illos.
τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.
Profectò testificamini & consentitis operibus pa-
ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέ- 48
trum vestrorũ, quoniã ipsi quidem occiderunt eos, vos autem ædi-
ρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδο-
ficatis eorum sepulchra. Propter hoc & sapientia Dei
μεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ 49
dixit: Mittam ad illos prophetas & apostolos: & ex
εἶπεν, Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ
illis occident, & persequentur: Vt inquiratur
αὐτῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν· ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ 50
sanguis omnium prophetarum, effusus à consti-
αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβο-
tutione mundi à generatione ista; A sanguine
λῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης· ἀπὸ τοῦ αἵματος 51
Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ perditi inter
Ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
altare & ædem, etiam dico vobis, require-
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσε-
tur à generatione hac. Væ vobis legisperitis,
ται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· 52
quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, &
ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ
introeuntes prohibuistis. Dicente autem illo hæc
τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα 53
ad illos, cœperunt scribæ & Pharisæi grauiter
πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς
insistere, & obtundere ipsum de multis.
ἐνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,
Insidiantes ei, & quærentes venari aliquid de o-
ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στό- 54
re eius, vt accusarent eum.
ματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

CAP. XII. 16.

In quibus adcongregatis myriadibus turbæ, vt
Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε 1
conculcare alij alios, cœpit dicere ad discipulos
καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
suos primùm, Attendite vobis ipsis à fermento Pha-
αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φα-
risæorum, quod est hypocrisis. Nihil enim cooper-
ρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμ- 2
tum est, quod non reueletur: & absconditũ quod nõ scia-
μένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθή-
tur. Propterquæ quæ in tenebris dixistis, in lumine
σεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ
audientur: & quod ad aurem locuti estis in cubiculis,
ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τοὺς οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις,
prædicabitur supra domos. Dico autem vobis
κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς 4
amicis meis, Ne timeatis ab occidentibus corpus,
φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα,
& post hæc non habentibus abundantius quid facere.
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.
Ostendam autem vobis quem timeatis: timete illum post
ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ 5
occidere potestatem habentem mittere in gehennam. ita
ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ
dico vobis, hunc timete. Nonne quinque passeres væ-
λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πω- 6
neunt assarius duobus? & vnus ex illis non est in obli-
λεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ-
uione coram Deo. Sed & capilli capitis
μένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς 7
vestri omnes numerati sunt. ne ergo timete: multis passe-
ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρου-
ribus præstatis vos. Dico autem vobis, Omnis quicunq; cõfessus fuerit
θίων διαφέρετε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὅς ἂν ὁμολογήσῃ 8
in me coram hominibus, & filius hominis con-
ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμο-
fitebitur in illo coram angelis Dei.
λογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
At negans me coram hominibus, negabi-
ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθή- 9
tur coram angelis Dei. Et omnis qui dicit verbum
σεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον 10
in filium hominis, remittetur illi: at in
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ
sanctum spiritum blasphemanti, non remittetur. Cùm autem
ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται. ὅταν δὲ 11
adduxerint vos in synagogas & principatus, &
προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς
potestates, ne curate qualiter aut quid excusetis, aut quid dicatis.
ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.
Nam sanctus Spiritus docebit vos in ipsa hora quæ
τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ 12
oporteat dicere. Ait autem quidam ei de turba, Magister,
δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, 13
die fratri meo partiri mecum hæreditatem.
εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.
Ille autem dixit ei, Homo, Quis me constituit iudicem aut
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ 14
diuisorem super vos? Dixit autem ad illos, Videte & ca-
μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυ- 15
uete ab omni auaritia: quia non in redundare cuiquam
λάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ
vita eius est ex substantiis ipsius. Dixit autem simi-
ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παραβο- 16
litudinem ad illos, dicens, Hominis cuiusdam diuitis bene
λὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφο-
tulit regio. Et cogitationibatur in semetipso, dicens, Quid fa-
ρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιή- 17
ciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc
σω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο
faciam, destruam mea horrea, & maiora ædifi-
ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομή- 18
cabo, & congregabo illuc omnia nata mea, & bona
σω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά
mea. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona
μου. καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ 19
posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, oblectare.
κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.
Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου 20
reperunt à te: quæ autem parasti, cui erunt? Sic
ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ 21
thesaurizans sibi ipsi, & non in Deum ditescens. Dixit autem ad
θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς 22
discipulos suos, Ideo vobis dico, Ne soliciti sitis
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ
animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini.
ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

Multis autem turbis concurrentibus, ita vt semetipsum conculcarent,
ἀπισυναχθεισῶν
lautem
enim
neque
Quoniam
dicentur
in tectis.
terreamini
his qui occidunt
faciant.
habet amplius
eum qui post quã occiderit
habet mittere
Nolite timere:
pluris estis
Qui autem negauerit
ei autem qui
blasphemauerit,
inducent
ad magistratus,
nolite solliciti esse
respondeatis
quid vos
vt diuidat
At ille
quæ
omni
abundantia
cuiusquam
his quæ possidet.
veres fructus
ager attulit.
cogitabat intra se,
faciam,
quæ
sunt mihi,
Nolite
esse
est qui sibi thesaurizat,
est
diues.
quo

Anima plus est *alimento, & corpus ᵍ vestimento.
ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐςι τ ξοφῆς, καὶ τὸ σῶμα τ ἐνδύματος. 23
Considerate coruos, quia non seminant, neque me-
κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι ὐ σπείρουσιν, ὐδὲ θερίζ- 24
tunt, quibus nó est cellarium, neque horreum, & Deus ʰ alit illos.
σιν, οἷς ὐκ ἔςι ταμεῖον ὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς.
quantò magis vos ‖ *præstatis* volucribus?
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τ πετεινά; 25
Quis autem *ex vobis cogitans solicitè* potest ᵍ *apponere* ad
τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι τῇ ἡλικίᾳ 26
staturam suam cubitum vnum? Si ergo neque ʰ minimum ‖ pote-
αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιςον δύνα- 26
stis, quid de cæteris soliciti estis? Considerate
σθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; κατανοήσατε τὰ 27
lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. dico autem vobis,
κρίνα, πῶς αὐξάνει· ὐ κοπιᾷ, ὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν,
Neque Salomon in omni gloria sua ‖ *circumamictebatur* sicut vnum
ὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἕν
ex istorum. Si autem fœnum * in agro *hodie existens*, &
τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ 28
cras in clibanum ʰ *missum*, Deus sic ‖ *circumamicit*,
αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς ἵπως ἀμφιέννυσι,
quantò magis vos *exiguæ fidei*? Et vos ᵍ *ne quærite*
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε 29
quid mãducetis aut quid bibatis, & ᵍ *ne suspendamini ex sublimi*.
τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·
Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. vester autem
ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ 30
pater scit quoniam indigetis his. Veruntamen quærite ‖ re-
πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βα- 31
gnum Dei *, & hæc omnia adiicientur vobis.
σιλείαν τ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
ʰ *Ne time* pusillus grex; quia ‖ *bene visum est* patri ve-
μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑ- 32
stro dare vobis regnum. Vendite * *sub*
μῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρ- 33
stantias vestras, & date eleemosynam. facite vobis ᵍ *cru-*
χοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βα-
menas non veterascentes, thesaurum non deficientem in cæ-
λάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρα-
lis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.
νοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.
Vbi enim est thesaurus vester, ibi & cor vestrum
ὅπου γάρ ἐςιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν 34
erit. Sint vestri lumbi præcincti, &
ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες ᵃ περιεζωσμέναι, καὶ οἱ 35
lucernæ ᵃ *accensæ*. Et vos similes hominibus ex-
λύχνοι καιόμενοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ- 36
pectantibus dominum suum, quando ʰ *reuertetur* à nuptiis,
δεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων,
vt ‖ *veniente & pulsante*, confestim aperiant ei.
ἵνα ἐλθόντος καὶ ᵇ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.
Beati serui illi, quos *venies* ᵍ dominus inuenerit
μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσῃ 37
vigilantes. amen dico vobis, quòd ᵍ *circumcingetur*, & faciet discubere
γρηγορῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ
illos, & ‖ *prodiens* ministrabit illis.
αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν 38
Et si venerit in secunda vigilia, & * in tertia vigilia venerit, & inuenerit
τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ
ita, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote,
οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γινώσκετε, 39
quoniã si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigi-
ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρη-
laret vtique, & nõ *vtique* sineret perfodi domum suam.
γόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
Et vos igitur estote parati; quia qua hora non putatis, filius
καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς 40
hominis * *venit*. Ait autem ei Petrus, Domine,
τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος, κύριε, 41
ad nos parabolam hanc dicis, an & ad omnes?
πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;
Dixit autem Dominus, Quis ʰ *nam* est fidelis dispensator, & pru-
εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐςὶν ὁ πιςὸς οἰκονόμος καὶ φρό- 42
dens, quem constituet dominus * *super familitio suo, ad dan-*
νιμος, ὃν καταςήσῃ ὁ κύριος ἐπὶ τ θεραπείας αὐτοῦ, τ διδό-
dum in tempore tritici mensuram? Beatus seruus ille,
ναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, 43
quem ᵍ *veniens* dominus eius inuenerit facientem ita.
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσῃ ποιοῦντα οὕτως.
Verè dico vobis, quoniã ʰ *super omnibus substantiis ipsius*
ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ 44
constituet illum. Si autem dixerit seruus ille in
καταςήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ 45
corde suo, ᵍ *Tardat* dominus meus venire, & cœperit percutere
καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν
‖ *pueros*, & ancillas, edereque & bibere, & ine-
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύ-
briari. Veniet dominus serui illius in die qua non *ex-
σκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσ- 46
spectat, & in hora qualiũ *cognoscet*, & ᵍ *dissecabit* eum, & par-
δοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέ-
tem eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus
47 ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίςων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ
ʰ *noscens* voluntatem domini sui, & non ᵍ *apparans, neque fa-*
γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιή-
ciens ad voluntatem eius, ʰ *cædetur* multis.
σας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.
Qui autè non *noscens, faciens autem* digna plagis, ᵍ *cædetur* pau-
48 ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλί-
cis. omni autem cui datum est multũ, multum quæretur ab eo: &
γας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ
cui ʰ *deposuerunt* multum, * *abundantius reposcent eum.*
ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.
Ignem veni ᵍ *iacere* in terram, & quid volo *si iam* accendatur?
49 πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τ γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;
Baptisma autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque
50 βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
quò perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in
51 οὗ τελεσθῇ; δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
terrã? non, dico vobis, sed ᵍ *dissidium*.
τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.
Erunt enim ex ʰ *nunc* quinque in domo vna ‖ *dispartiti*,
52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦνυν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι,
tres eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus
47 ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίςων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ
ʰ *noscens* voluntatem domini sui, & non ᵍ *apparans, neque fa-*
γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιή-
ciens ad voluntatem eius, ʰ *cædetur* multis.
σας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.
Qui autè non *noscens, faciens autem* digna plagis, ᵍ *cædetur* pau-
48 ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλί-
cis. omni autem cui datum est multũ, multum quæretur ab eo: &
γας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ
cui ʰ *deposuerunt* multum, * *abundantius reposcent eum.*
ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.
Ignem veni ᵍ *iacere* in terram, & quid volo *si iam* accendatur?
49 πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τ γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;
Baptisma autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque
50 βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
quò perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in
51 οὗ τελεσθῇ; δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
terrã? non, dico vobis, sed ᵍ *dissidium*.
τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.
Erunt enim ex ʰ *nunc* quinque in domo vna ‖ *dispartiti*,
52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦνυν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι,
tres in duos, & duo in tres. * *Dispartietur* pater
53 τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσεται πατὴρ
in filium, & filius in patrem: mater in filiam & filia in
ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ
matrem: socrus in nurum suam, & nurus in
μητέρι· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν
socrum suam. Dicebat autem ʰ *& turbis*, Cùm videritis
54 πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τ
nubem orientem ab ᵍ *occasibus*, statim dicitis, ‖ *Imber*
νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος
venit; & fit ita. Et cùm Austrum flantem, dicitis,
55 ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω. καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε,
quia æstus erit; & fit. Hypocritæ, faciem
56 ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται. ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον
cæli & terræ nostis probare, *at* tempus ᵍ hoc quomodo
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τ γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς
non probatis? Quid autè & à vobisipsis non iudicatis quod iustum ‖
57 οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;
Cùm enim vadis eum aduersario tuo ad principem, in
58 ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπὶ ἄρχοντα, ἐν τῇ
via da operam liberari ab illo, ne forte trahat
ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ᵇ ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ
te ad iudicem, & iudex te tradat exactori, &
σε πρὸς τ κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ
exactor * *iaciat* te in carcerem. Dico tibi, Non ‖ *egre-*
59 ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλ-
diens illinc, vsque quo etiam nouissimum minutum reddas.
θῃς ἐκεῖθεν, ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

CAP. XIII. ιγ

Aderant autem quidam in ipso tempore, nuntiantes il-
1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐ-
li de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sa-
τῷ περὶ τ γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τ θυ-
crificiis eorum. Et respondens Iesus, dixit illis, Putatis
2 σιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε
quòd Galilæi hi peccatores præ omnibus Gali-
ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλι-
læis fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis,
3 λαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχί, λέγω ὑμῖν,
sed ᵍ *si non pœniteamini*, omnes similiter peribitis.
ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.
ᵍ *Vel* illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Si-
4 ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σι-
loam, & occidit eos: putatis quia ʰ ipsi debitores fuerint
λωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο
præter omnes homines habitantes in Hierusalem?
παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἰερουσαλήμ;
Non, dico vobis, sed si non ‖ *pœnitueritis*, omnes similiter
5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως
peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem, * *Ficum* habebat
6 ἀπολεῖσθε. ἔλεγε δὲ ταύτην τ παραβολήν, συκῆν εἶχέ
quidã in vinea sua plantatam, & venit fructum
τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν
quærens in illa, & non inuenit. Dixit autem ad ‖ *vinitorem*.
7 ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τ ἀμπελουρ-
rem, Ecce * *tres annos* venio quærens fructum in ficulnea hac,
γὸν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ,
& non inuenio. ᵍ *Excinde* illam: vt quid etiam terram occupat?
καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τ γῆν καταργεῖ;
ʰ *Is autem* respondens, dicit illi, Domine, ‖ *relinque eam & hunc*
8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ
annum, vsque dum fodiam circa illam, & mittam * *stercora*, Et si quidem
9 ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κόπρια· κἂν μὲν
fecerit fructum: ᵍ *si verò non*, in futurum ᵍ *excindes* eam.
ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

*quàm esca, Plus quam vestimentum.
ᵍ pascit
‖ plures estis illis?
* vestrûm cogitando
ᵍ adiicere
ᵍ quod est
‖ vestiebatur
ex istis.
* quod hodie est
ʰ mittitur,
‖ vestit,
* pusillæ
ᵍ nolite quærere
ᵍ nolite in sublime tolli.
‖ primùm
* & iustitiam eius,
ʰ Nolite timere
‖ complacuit
* quæ possidetis,
ᵍ sacculos qui non veterascũt
* περιζώννυμι & περιζωννύω
ᵍ ardentes in manibus vestris.
ᵍ reuertatur
‖ cùm venerit & pulsauerit,
ᵇ κρούω
* cùm venerit
ᵍ præcinget se,
‖ transiens
* si
ᵍ Moram facit
‖ seruos,
ᵍ sperat,
* veniet,
ᵍ putas
* supra familiã suã, vt det illis
ᵍ cùm venerit
ᵍ supra omnia quæ possidet
ᵍ Moram facit
‖ seruos,
ᵍ sperat,
Ineſcit,
ᵍ diuidet
* qui cognouit
ᵍ se præparauit, & non fecit secundum
ʰ vapulabit
* cognouit, & fecit
ᵍ vapulabit
ʰ plus commendauerunt
ᵍ petent ab eo.
ᵍ mittere
ʰ nisi vt
* ἀπομαι
* dum
ᵍ separationem.
ʰ hoc
‖ diuisi,
* Diuidentur
ᵍ suum:
* ad turbas,
‖ Nimbus
ᵍ occasu,
ᵍ autem
‖ est?
‖ autem
* πάσχω, & παθέω
* nisi pœnitentiam habueritis,
ᵍ Sicut
* & ᵇ ἀπαλλάττομαι
* mittat
lexies inde, dones
ᵍ cultoré vineæ.
* anni tres sunt ex quo
ᵍ Succide ergo
ʰ At ille
‖ dimitte illam & hoc anno,
* stercus.
ᵍ sin autem,
ᵍ succides

ſynagoga eorum
quæ habebat annis
inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. Quam cùm videret
vocauit eam ad ſe,
dimiſſa
ab infirmitate tua.
ἀνορθώ

venite &
in
Reſpondens autẽ ad illum

ducit adaquare?
alligauit
annis,
δέω

Icùm hæc diceret,
aduerſarij eius:
populus
quæ glorioſe fiebant
Ergo,
ſimile æſtimabo
acceptum

ἀυξάνω
requieuerunt

ſimile æſtimabo
acceptum
fermentaretur
ibat
caſtella
ſunt qui ſaluantur?

Cùm
intrauerit
incipietis

Neſcio

Neſcio
diſcedite

expelli

Oriente & Occidente,
accumbent

Ire

Erat autem docens in *vna ſynagogarum in ſabbathis.
Ην δὲ διδάσκων ἐν μιᾶ τ῀ συναγωγ῀ ἐν τοῖς σάββασι. 10
Et ecce mulier *erat ſpiritum habens infirmitatis *annos decem & octo,
καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, 11
& erat *concuruata, & non potens recuruare in om-
καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντε-
nino. Videns autem eam Ieſus, *aduocauit. & ait illi,
λές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, 12
Mulier, *abſoluta es *infirmitatis tuæ. Et impoſuit illi
γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ 13
manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.
τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τ῀ θεόν.
Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τ῀ 14
ſabbato curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies
σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι
ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo *venientes cura-
εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θερα-
mini, & non * die ſabbati. ‖Reſpondit ergo
πεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τ῀ σαββάτου. ἀπεκρίθη οὖν 15
‖i Dominus, & dixit, Hypocritæ, vnuſquiſque veſtrûm ſab-
αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταὶ, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαβ-
bato non ſoluit bouem ſuum, aut aſinum à præſepio, &
βάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτ῀, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τ῀ φάτνης, καὶ
*abducens potum dat? Hanc autem filiam Abrahæ
ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ 16
*exiſtentem, quã *ligauit Satanas, ecce decem & octo *annos, nõ oportuit
οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει
ſolui à vinculo iſto die ſabbathi?
λυθῆναι ἀπὸ τ῀ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τ῀ σαββάτου; 17
Et ‖hac dicente eo, erubeſcebant omnes * oppo-
καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτ῀, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικεί-
ſiti ei: & omnis *turba gaudebat in vniuerſis *gloriоſis
μενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐχαιρεν ὅπι πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις
factis ab eo. Dicebat ‖autem, Cui ſimile eſt
τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτ῀. ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ 18
regnum Dei; & cui *ſimilabo illud?
βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;
Simile eſt grano ſinapis, quod *accipiens homo miſit
ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν 19
in hortum ſuum, & creuit, & factum eſt in arborem magnam, &
εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὐξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ
*requieuerunt volucres cæli *nidulati ſunt in ramis eius.
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτ῀.
Et iterum dixit, Cui ‖ſimilabo regnum Dei?
καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τ῀ βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 20
Simile eſt fermento, quod *accipiens mulier abſcondit in farinæ
ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου 21
ſata tria, donec *fermentatum eſt totum. Et *tranſibat per ci-
σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ διεπορεύετο κατὰ πό- 22
uitates & ‖vicos docens, & iter faciens in Hieru-
λεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερου-
ſalem. Ait autem quidã illi, Domine, ſi pauci *ſeruan-
σαλήμ. εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σῳζόμε- 23
tur? ipſe autẽ dixit ad illos, Contendite intrare per
νοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τ῀ 24
angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, &
στενῆς πύλης· ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ
non poterunt. ‖Ex quo autem *ſurrexerit paterfamilias, &
οὐκ ἰσχύσουσιν. ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ 25
clauſerit oſtium, & *cœperitis foris ſtare, & pulſare
ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν
oſtium, dicentes, Domine Domine aperi nobis: & re-
τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀπο-
ſpondens dicet vobis, ‖Non noui vos vnde ſitis.
κριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.
Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te, & bibimus, &
τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ 26
in plateis noſtris docuiſti. Et dicet, Dico vobis, *Non
ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ 27
noui vos vnde ſitis. *Abſcedite à me omnes operarij
οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται
iniquitatis. Ibi erit fletus & ſtridor den-
τ῀ ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς & ὁ βρυγμὸς τ῀ ὀδόν- 28
tium, cùm videritis Abraham & Iſaac & Iacob, & omnes
των, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας
prophetas in regno Dei, vos autem ‖expul-
τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τ῀ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομέ-
ſos foras. Et venient ab *Orientibus & Occidentibus, & Aqui-
νους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορ- 29
lone & Auſtro, & *recumbent in regno Dei.
ρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσουσ) ἐν τῇ βασιλείᾳ τ῀ θεοῦ.
Et ecce ſunt nouiſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui e-
καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι· καί εἰσι πρῶτοι οἱ ἔ- 30
runt nouiſſimi. In ipſa die acceſſerunt quidam Pha-
σονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φα- 31
riſæi, dicentes illi, Exi & vade hinc, quia Hero-
ρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι ἡρώ-
des vult te occidere. Et ait illis, ‖Euntes
δης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες 32
dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & ſanitates
εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσ῀ς
perficio hodie & cras, & tertia * conſummor.
*die
ὅπιτελ῀ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.
Veruntamẽ oportet me hodie & cras & *perendie ambulare: *ſequenti die
πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθ῀· 33
quia non capit prophetam perire extra Hieruſalem.
ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλήμ.
Hieruſalem Hieruſalem *occidens prophetas, *quæ occidis
Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, 34
& ‖lapidans miſſos ad te, quoties ‖lapidas eos qui mittuntur
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις
volui congregare filios tuos, quemadmodum auis congre-
ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνά-
gat ‖ſuam pullitiem ſub *alas, & *non voluiſtis?
‖nidum ſuum
γει τ῀ ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; *pennis
*noluiſtis
Ecce *relinquitur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non *relinquetur
ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ 35
me videbitis, donec veniat cùm dicetis, Benedictus ‖ve-
μή με ἴδητε, ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμε- ‖qui venit
niens in nomine Domini.
νος ἐν ὀνόματι κυρίου.

CAP. XIIII.

Et factum eſt *in venire eum in domum cuiuſdam *principum *cùm intraſſet
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τ῀ ἀρχόντων 1 Ieſus
Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi *erant ob- *principis
τ῀ φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατη- *obſeruabant
ſeruantes eum. Et ecce homo quidã erat hydropicus
ρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς 2
ante illum. Et reſpondens Ieſus dixit ad
ἔμπροσθεν αὐτ῀. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς 3
legiſperitos & Phariſæos, dicens, Si licet ſabbato cu-
τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θε-
rare? Illi autem tacuerunt. *& *apprehendens ſanauit *ipſe verò apprehenſum
ραπεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο 4
eum, & dimiſit. Et reſpondens ad illos dixit,
αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, 5
Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, Et non continuò
τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖ), καὶ οὐκ εὐθέως
extrahet illum *in die ſabbati? & non poterant re-
ἀνασπάσ῀ αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τ῀ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν *ἀν- *ἀνθαπο-
‖pondere illi ad hæc. Dicebat autem *ad κρίνομαι
πρὸς ταῦτα. ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς 7 *&
*vocatos parabolam, ‖attendens quomodo primos accubitus *inuitatos,
κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ‖intendens
eligerent, dicens ad illos, Cùm *vocatus fueris *ab aliquo καλέομαι
ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς, ὅταν κληθῇς ὑπό τινος 8 *inuitatus
ad nuptias, ne diſcumbas in primo *accubitu, ne *quando ho- *loco,
εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τ῀ πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐν- *forte
noratior te ſit *vocatus ab illo. Et veniens * te & *inuitatus
τιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ 9 ‖is qui
illum ‖vocans, dicat tibi, Da huic locum, & tunc incipias cum ‖vocauit,
αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' *rubore no-
*pudore vltimum locum *obtinere. Sed cùm vocatus fueris, uiſſimum
αἰσχύνης τ῀ ἐσχάτου τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς, 10 ‖tenere.
‖vadens recumbe in ‖nouiſſimum locum, vt cùm venerit ‖vade,
πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ ‖vltimo loco,
*inuitans te, dicat tibi, Amice, aſcende ſuperius: tunc *qui inuitauit
κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσαναβῆθι ἀνώτερον· τότε
erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus *tibi*. Quia omnis
ἔσ῀αί σοι δόξα ἐνώπιον τ῀ συνανακειμένων σοί. ὅτι πᾶς 11
*exaltans ſeipſum humiliabitur, & *humilians ſeipſum exal- *qui ſe exaltat
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω- *qui ſe humi-
tabitur. Dicebat autem & ‖vocanti ipſum, Cùm facis liat
θήσεται. ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτὸν, ὅταν ποιῇς 12 ‖ei qui ſe inui-
prandium aut cœnam, *ne voca amicos tuos, neque fratres tauerat,
ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς *noli vocare
tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos diuites, ne *quando *forte
σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε
& ipſi te reinuitent, & fiat tibi retributio.
καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.
Sed cùm facis ‖epulum, voca pauperes, *mancos, clau- ‖conuiuium,
δὲ ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χω- 13 *debiles,
dos, *cæcos. Et beatus eris, quia non habent retri- *&
λοὺς, τυφλούς. καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταπο- 14
buere tibi, retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.
δοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσε) γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τ῀ δικαίων.
*Audiens autem quidam ſimul recumbentium hæc, dixit illi, Bea- *Hæc cùm au-
ἀκούσας δέ τις τ῀ συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μα- 15 diſſet quidã de
tus qui manducabit ‖prandium in regno Dei. ſimul diſcum-
κάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. bentibus,
Ipſe autem dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, ‖panem
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, 16
& vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora
καὶ ἐκάλεσε πολλούς. καὶ ἀπέστειλε τ῀ δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ 17
cœnæ dicere inuitatis *venite, quia iam parata *vt venirent,
τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά
ſunt omnia. Et cœperunt *ab vna excuſare omnes: *ſimul omnes
ἐστι πάντα. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες· 18

[a] Villam ... [e] eam: primus dixit ei, Agrum emi, & habeo necesse exire & videre illum: rogo te, habe me excusatum.
ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

[a] παραιτέομαι ... probare illa: rogo te, habe me excusatum.
Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & ego probare illa: rogo te, habe me excusatum.
καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

[b] ideo ... [c] reuersus: Et alius dixit, Vxorem duxi, & propter hoc non possum venire. Et aduenies seruus ille nuntiauit
καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε

domino suo hæc. tunc iratus paterfamilias dixit
τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε

seruo suo, Exi citò in plateas & vicos
τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας

[d] debiles ciuitatis, & pauperes & [e] mancos & cæcos & claudos
τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς

introduc huc. Et ait seruus, Domine, factum est vt imperasti, & adhuc locus est.
εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

[f] seruo, [g] compelle ... [h] autem seruum, Exi in vias & sepes, & cege intrare, vt impleatur domus mea.
καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

[i] qui vocati sunt ... [k] vocatorum Dico enim vobis, quia nemo virorum illorum gustabit meam cænam.
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Ibant autem cum eo turbæ multæ: & conuersus dixit ad illos,
Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς·

Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, &
εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα,

fratres, & sorores, adhuc autē & suam animam, non
καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ

potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.
δύναταί μου εἶναι μαθητής. καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

[l] sumptus qui necessarij sunt, [m] perficiendū? Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne prius
τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον

sedens computat [l] sumptum, si habeat ea quæ ad [m] perfectionem:
καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν,

[n] Ne post aquā posuerit [o] potuerit [p] qui vident ... [q] ceperit: *Vt ne quando ponente ipso fundamentum, & non [o] potente perficere, omnes [p] videntes incipiant illudere ei,
ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ,

Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.
λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.

[r] aduersus aliū regem [s] cogitat [t] possit cum [v] ei qui [x] venit [y] Alioquin ... [z] agente, [a] ea [b] pacis sunt. Aut quis rex iturus committere [r] alteri regi in bellum, non sedens prius [s] consultat si [t] potens est in decem millibus occurrere [v] cum viginti millibus [x] venienti ad se? [y] Si autem non, adhuc longè illo [z] existente, legationem mittens rogat [a] quæ [b] ad pacem.
ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἰκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; εἰ δὲ μήγε, ἔτι ἀπόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

[c] quæ possidet, [d] est [e] cuanuerit, [f] vtile [g] sed [h] mittetur. qui habet omnibus [c] suis substantiis, non potest meus esse discipulus.
οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Bonum * sal: si autem sal [d] infatuetur, in quo condietur?
Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

Neque in terram, neque in sterquilinium [e] appositum est: [g] foras [h] mittunt illud. [f] habens aures audiendi, audiat.
οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

CAP. XV.

[a] Vt audirent ... [b] audire Erant autem appropinquantes ei omnes publicani & peccatores, [b] audire illum.
Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ.

Et murmurabant Pharisæi & scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
καὶ διεγόγγυζον οἵ τε φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Ait autem ad illos parabolam istam, dicens,
εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων,

Quis homo ex vobis [h] habens centum oues, & [i] perdens vnam ex illis, nonne dimittit
τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ

nonaginta nouem in deserto, & vadit ad [k] perditam, donec inueniat eam?
ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

Et [l] inueniens imponit in humeros suos gaudens.
καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων·

Et veniens in domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam [k] perditam.
καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

Dico vobis, quòd ita [k] quæ perierat. gaudium erit in cælo super vno peccatore [l] pœnitenti, quàm
λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ

super nonaginta nouem iustis, qui non [m] opus habent pœnitentia. Aut quæ mulier drachmas habens decem, si perdiderit
ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ

[n] drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, [o] vsque quò inueniat?
δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ.

Et [p] inueniens conuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.
καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

Ita, dico vobis, gaudium [q] fit coram angelis Dei super vno peccatore [r] pœnitentiam agente.
οὕτω, λέγω ὑμῖν, γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.
Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·

Et dixit [s] iunior eorum patri, Pater, da mihi
καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, πάτερ, δός μοι τὸ

[t] portionem [v] quæ me contingit. [s] adiectam partem substantiæ. & diuisit illis [v] vitam.
ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Et post non multos dies [x] congregans omnia iuniorfilius peregrè profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam, [y] viuens profusè.
καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως.

Consumente autem ipso omnia, facta est fames valida [z] per regionem illam, & ipse cœpit [a] deficere.
δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

Et [b] abiens adhæsit vni ciui regionis illius: & misit illum in [c] agros suos [d] pascere porcos.
καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

Et [e] desiderabat implere ventrem suum de siliquis quas manducabant porci; & nemo dabat illi.
καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

In se autem [f] reuersus, dixit, [g] Quot mercenarij patris mei abundant panibus, ego autem [h] fame pereo.
εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

[h] Surgens ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccaui in cælum, & coram te.
ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου.

Et [h] non amplius sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum [i] de mercenariis tuis,
καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

Et surgens venit ad patrem suum: [k] adhuc autem eo longè absente, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est: & [l] accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.
καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Dixit [k] autem ei filius, Pater, peccaui in cælum, & coram te, [m] & non amplius sum dignus vocari filius tuus.
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

Dixit autem pater ad seruos suos, [n] Efferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta
εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα

in pedes *. Et [o] afferentes vitulum saginatum [p] occidite, & [q] comedentes oblectemur.
εἰς τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν.

Quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit, [r] & perditus fuerat, & inuentus est. & cœperunt [s] oblectari.
ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

Erat autem filius eius senior in agro: & [t] vt veniens appropinquauit domui, audiuit symphoniam & [u] choros. Et [x] aduocans vnum [y] puerorum, interrogauit quid essent hæc.
Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυθάνετο τί εἴη ταῦτα.

Is [z] autem dixit illi, Quia frater tuus venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum: quia [a] valentem illum recepit.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

Indignatus est autem, & [b] non volebat introire. ergo pater illius egressus [c] cœpit rogare illum.
ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

Is autem respondens dixit patri, Ecce tot [d] annos seruio tibi, & nunquam mandatum tuum
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι,

[a] adolescentior ex illis [b] portionem [c] quæ me contingit. [d] substantiam. [e] congregatis omnibus, adolescentior [f] viuendo luxurioſe. Et postquam consummasset [g] in regione illa, [h] egere. [i] abiit, & [k] villam suam, vt pasceret [l] cupiebat [m] pœnitentiam agente, [n] indigent [o] donec [p] eam? [q] cùm inuenerit [r] erit [s] pœnitentiam agente. [t] de mercenariis tuis, [u] cùm autem adhuc longè esset, [v] accurrens [x] que [y] iam [z] de seruis [a] quē [b] saluum [c] nolebat [d] At ille [e] suo, [f] annis [g] adducite [h] & [i] manducemus, & epulemur. [k] perierat, [l] epulari.

tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui, & mihi nunquam
σοι, καὶ ἀδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ ἀδέποτε
dedisti hœdum, vt cum amicis meis [e]oblectarer.
ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.
[f]Sed postquam [g]qui deuorauit substantiã suã
[f]Cùm autem filius tuus hic [g]deuorans tham vitam cum mere-
ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορ-
tricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.
νῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.
[h]At ipse
[h]Is autem dixit illi, Fili, tu semper cum me es, &
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ
[e]Epulari
omnia mea tua sunt. [e]oblectari autem & gaudere
πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι
[f]perierat,
oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: & [f]pe-
ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπο-
riens erat, & inuentus est.
λωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

CAP. XVI. ις'

Dicebat autem & ad discipulos suos, Homo quidam
Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἄνθρωπός τις
[i]villicum, [k]diffamatus est apud illũ, quasi dissipasset bona [l]vocauit
erat diues qui habebat [i]dispensatorem, & hic [k]delatus est ei,
ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ,
vt dissipans substantias illius. Et [l]vocans illum,
ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν,
[m]& [m]ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem
εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περί σου; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς
[n]villicationis [n]iam villicare.
[i]dispensationis tuæ, non enim poteris [n]adhuc dispensare.
οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.
[o]Intra se villicus
Ait autem [o]in semetipso dispensator, Quid faciam, quia dominus meus
εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου
[p]villicationem
aufert [p]dispensationem à me? fodere non valeo, mendi-
ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαι-
care erubesco. Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero
σχύνομαι. ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα [q]ὅταν μεταστα-
[q]à villicatione, [r]dispensatione, recipiant me in domos suas.
θῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.
[s]Conuocatis itaque singulis debitoribus
[s]Et conuocans vnumquemque debitorum
καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ
domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino
κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ
meo? [t]At ille dixit, Centum [u]batos olei. & dixit illi,
μου; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
[t]cados [u]sede, & [x]cautionem tuam
Accipe [x]tuum scriptum, & [u]sedens citò scribe quinqua-
δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντή-
ginta. Deinde alij dixit, Tu verò quantum debes? [y]at autem a-
κοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶ-
lij, Centum coros tritici. & ait illi, Accipe tuas lite-
πεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμ-
ras, & scribe octoginta. Et laudauit dominus
μα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν
[z]villicum iniquitatis, [a]filiis
[y]dispensatorem iniustitiæ, quia prudenter fecisset: quia filij
οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
[b]generatione sua
seculi huius prudentiores [y]super filios lucis in
αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι [b]ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν
[b]generationem suam sunt. Et ego vobis dico, Facite vo-
γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυ-
bi ipsis amicos de mammona [c]iniustitiæ, vt cùm defeceritis,
τοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε,
[a]Qui [a]est recipiant vos in æterna tabernacula. [d]Fidelis [d]in mi-
δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλα-
[e]maiori nimo, & in [e]multo fidelis est: & [f]in modico [g]iniustus, &
χίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ
[f]qui [g]iniquus est, [h]maiori iniquus [i]iniquo [k]quod [l]est
in [h]multo iniustus est. Si ergo in [c]iniusto mammona
ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ
fideles non fuistis, [k]verum quis vobis credet?
πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν [k]τίς ὑμῖν πιστεύσει;
Et si in alieno fideles non fuistis, [l]vestrum quis
καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς
vobis dabit? Nemo seruus potest duobus dominis seruire.
ὑμῖν δώσει; οὐδεὶς οἰκέτης δυσὶ κυρίοις δουλεύειν
aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit,
ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξε-
& alterum contemner. non potestis Deo seruire &
ται, καὶ τὸν ἕτερον καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ
[m]qui erant [n]ἐκμυρτηρίζω [o]qui iustificatis [p]autem [q]est.
mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & Pharisæi [m]aua-
μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φι-
ri subsistentes, & deridebant illum.
λάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ [n]ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.
Et ait illis, Vos estis [o]iustificantes vos ipsos coram
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον
[p]hominibus, at Deus [q]nouit corda vestra, quia quod
τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ
in hominibus altum [q]est, abominatio ante Deum [q]erat.
ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.
[r]ex eo
Lex & prophetæ vsque ad Iohannem: [r]à tunc regnum
ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία
Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.
τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.
Facilius autem est cælum & terram præterire,
εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν,

quàm [s]legũ vnum apicem cadere. Omnis [t]abscidens
18 ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν
vxorem suam, & [u]ducens alteram, mœchatur: & [x]omnis dimis-
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπο-
sam à viro [u]ducens, mœchatur.
λελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.
Homo autem quidã erat dines, [y]& induebatur [z]purpura.
19 Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύ-
ram & byssum, [a]delectatus quotidie splendidè.
ραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.
[b]Pauper autem quidã erat nomine Lazarus, qui [c]electus erat ad
20 [b]πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν
ianuam eius [d]vlcerosus. Et cupiens saturari
πυλῶνα αὐτοῦ [d]ἡλκωμένος. καὶ ἐπιθυμῶν [e]χορτασθῆναι
de micis [f]cadentibus de mensa diuitis, [g]
ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης [g]τοῦ πλουσίου·
sed & canes [h]venientes lingebant vlcera eius.
ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλιχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.
Factum est autem [i]mori pauperem, & [k]asportari eum
22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν
ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives,
ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ
dives, & sepultus est. Et in inferno, eleuans [l]oculos
23 πλούσιος, καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ-
suos [m]existens in tormentis, [n]videt Abraham à lon-
μοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μα-
24 ge, & Lazarum in [o]gremio eius. Et ipse cla
κρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς φω-
mans, dixit, Pater Abraham miserere mei, & mitte Laza-
νήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζα-
rum, vt intingat extremum digiti sui [p]aqua, & refri-
ρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ
geret linguam meam, quia crucior in flamma hac.
τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.
[q]Dixit autem Abraham, Fili, recordare quia [r]recepisti tu
25 εἶπε δὲ Ἀβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ
bona tua in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc
ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν
autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Et in omnibus his,
26 δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις,
inter nos & vos [s]hiatus magnus confirmatus est, vt [t]vo-
μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέ-
lentes transire hinc ad vos, non possint: neque qui
λοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ
inde [u]ad nos transmeent. [x]Ait autem, Rogo ergo te,
27 ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερᾶσιν. εἶπε δὲ, ἐρωτῶ οὖν σε,
pater, vt mittas eum in domum patris mei.
πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.
Habeo enim quinque fratres: vt testetur illis, [y]vt
28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα
non & ipsi veniant in locum hunc [z]tormenti.
μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.
[y]Ait illi Abraham, Habent Moysen, & prophetas:
29 λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας·
audiant illos. [a]Is autem dixit, Non pater Abraham:
30 ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, οὐχὶ πάτερ Ἀβραάμ·
sed si quis ex mortuis ierit ad eos, [b]pœnitebunt.
ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν.
Ait autem illi, Si Moysen & prophetas non audiunt,
31 εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν,
neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.
οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

CAP. XVII. ιζ'

[b]Ait autem ad discipulos [c], Impossibile est [d]non venire
1 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς, Ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν
scandala, væ autem [e]per quem veniunt.
τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχε[c]. [f]Expedit illi, si
[g]mola asinaria circumponatur circa collum eius, & proiiciatur
μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται
in mare, quàm vt scandalizet vnum [h]parucrum istorum.
εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.
Attendite vobis ipsis: si verò peccauerit in te frater tuus,
3 προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμαρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου,
increpa illum. Et si [i]pœnituerit, [k]dimitte illi: & si
4 ἐπιτίμησον αὐτῷ. καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν
septies [l]die peccauerit in te, & septies [m]die
ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
conuersus fuerit ad te, dicens, [i]Pœnitet me, [k]dimittes illi.
ἐπιστρέψῃ πρός σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.
Et dixerunt Apostoli Domino, [n]Appone nobis fidem.
5 καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.
Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem sicut granum sinapis, dice-
6 εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέ-
retis vtique [g]sycamino huic, Eradicare, & [o]plantator in
γετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι, καὶ φυτεύθητι ἐν
mare; & obediret vtique vobis. Quis autem [m]ex vobis seruum
7 τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον
habens arantem aut pascentem[n], qui regressò de agro
ἔχων ἀροῦντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ

[p]de lege [q]qui dimittit [r]qui ducit [s]qui [t]ducit, [u]qui [x]purpura & byssio, & epulabatur [y]Et erat mendicus [z]iacebat [a]vlceribus plenus. [b]χορτάζομαι [c]quæ cadebant [d]& nemo illi dabat, [e]veniebant, & [f]vt moreretur mendicus, & portaretur [g]autem [h]cùm esset [i]vidit [k]sinu [l]Et [m]suos, [n]vt non veniãt [o]illi [p]Vtilius est [q]lapis molaris imponatur [r]de pusillis istis. [s]pœnitentiam egerit, [t]in die [u]pœnitet me, dimitte [x]Adauge [y]arbori moro [z]transplantare [a]vestrũm [b]bouem,

*illi
ºTransi &
&& lidicat
*præcinge te, &

ºNonquid
ºquæ imperauerit

lquæ *sunt

*dum iret

ºmediam Samariam & Galilæam.
ºcùm ingrederetur quoddã castellum,
dαπαντάω

ºQuos vt vidit
lIte,

*dum irent,

lIvt vidit quia mundatus est, regressus est
*magnificans

dicat* statim, ºAdueniens recumbe. ºImò nonne lidicet ei,
ἐρεῖ δὲ Θεὸς, παρελθὼν ἀνάπεσαι. ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, 8
Para quod cœnem, & *circumcinctus ministra mihi,
ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι,
donec manducé & bibam, & post hæc manducabis & bibes tuà
ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;
ºNon gratiam habet seruo illi, quia fecit ºpra-
μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διατα- 9
cepta ei? non puto. Sic & vos cùm feceritis omnia
χθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα 10
lpræcepta* vobis, dicite, quòd serui inutiles sumus, quia
τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι
quod debuimus facere, fecimus.
ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.
Et factum est *in proficisci ipsum in Hierusalem, &
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ 11
i transibat per ºmedium Samariæ & Galilææ.
αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.
Et ºingrediente eo in quendam vicum, occurrerunt ei
καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ 12
decem leprosi viri, qui stèterunt alongè. Et ipsi leuauerunt
δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν. καὶ αὐτοὶ ἦραν 13
vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.
φωνὴν, λέγοντες, Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.
ºEt videns dixit eis, ‖Euntes ostendite vos
καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς 14
sacerdotibus. & factum est *in abeundo illos, mundati sunt.
ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.
Vnus autè ex illis ‖videns quòd sanatus esset, reuersus est cum voce ma-
εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς με- 15
gna *glorificans Deum. Et cecidit in faciem ante
γάλης δοξάζων τὸν Θεόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ 16
pedes eius, gratias agens ei: & hic erat Samaritanus.
τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.
Respondens autem Iesus dixit, Nonne decem mundati
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθη- 17
sunt? *at nouem vbi? Non ‖sunt inuenti reuertentes
σαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες 18
dare gloriam Deo, ‖si non alienigena hic.
δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.
Et ait illi, ‖Surgens vade: ‖fides tua ‖seruauit te.
καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. 19
Interrogatus autem à Pharisæis, quando venit re-
Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βα- 20
gnum Dei, respondit eis, & dixit, Non venit re-
σιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βα-
gnum Dei cum observatione. Neque dicent, Ecce hîc,
σιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως· οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, 21
aut ecce illic. ecce enim regnum Dei intra vos est.
ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.
*Et *suos, *Ait autem & ad discipulos*, Venient dies quando de-
Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπι- 22
*diem sideretis vnum *dierum filii hominis videre, &
θυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ
ºnon videbitis. Et dicent vobis, Ecce hîc, ºaut ecce illic. ‖Ne
οὐκ ὄψεσθε. καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ 23
abeatis, neque sectemini. Sicut enim fulgur co-
ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστρά- 24
ºea quæ sunt, ruscans ºex ipsa quæ sub cælo, in ºeam quæ sub cælo* fulget, ita erit
πτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται
filius hominis in die sua. Primùm autem
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ 25
oportet illum multa pati, & reprobari à ge-
δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γε-
neratione hac. Et sicut factum est in diebus Noe,
νεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, 26
ita erit & in diebus filii hominis.
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
*& ºfunt? Edebant, ºbibebant, vxores ducebant, ºnubebant, vsque ‖qua die
ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας 27
ºdabantur ad nuptias, intrauit Noe in arcam, & venit diluuium, &
εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ
‖in diem qua perdidit omnes. Similiter & sicut factum est in die-
ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέ- 28
bus Lot: edebant, ºbibebant, emebant, vendebant, plantabant, ‖ædifi-
ραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκο-
cabant. Qua autem die exiit Lot à Sodomis, pluit
δόμουν. ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε 29
ignem & sulphur de cælo, & perdidit omnes.
πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.
Secundum hæc erit qua die filius hominis ‖reuela-
κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύ- 30
‖reuelabitur. tur. In illa die, qui fuerit ºsuper domum,
πτεται. ὃς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, 31
ºin tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illa: &
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά. καὶ
qui in agro, similiter non redeat *in quæ* retrò.
ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.
Memores estote vxoris Lot.
μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. 32

Quicunque quæsierit animam suam *seruare*, perdet illam: *saluã facere,
ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· 33
& quicunque perdiderit illam, viuificabit eam.
καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.
Dico vobis ‖ illa nocte erunt duo in lecto ‖in
λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης 34
vno: vnus assumetur, & alter relinquetur.
μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
Duæ erunt molentes in *idem*: vna assumetur, *vnum:
δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσε- 35
& altera relinquetur. Duo erunt in agro, vnus
ται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς 36
assumetur, & alter relinquetur.
παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
Et respondentes dicunt illi, Vbi Domine? *ii autem dixit *Qui
καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν 37
illis, ‖Vbi corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. ‖Vbicunque fuerit
αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

CAP. XVIII. ιη'

Dicebat autem & parabolam *illis, *ad oportere* semper *ad illos, quóniam oportet
Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε 1 deficere,
orare, & non segnescere, Dicens, Iudex quidam erat
προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων, κριτής τις ἦν 2 *qui
in quadam ciuitate, ºDeum non *timens, & hominem non ‖re- ‖timebat,
ἔν τινι πόλει, τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐν- ‖reuerebatur.
ueritus. Vidua autem *erat in ciuitate illa, & veniebat *quædam
τρεπόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο 3
ad eum, dicens, Vindica me de aduersario meo.
πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.
Et ‖non volebat ad tempus. post autem hæc dixit *in semetipso, ‖nolebat per
καὶ οὐκ ἤθελησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, 4 multum
ºSi & Deum non timeo, ‖& hominem non reuereor: *intra se:
εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι· ºEt si
ºPropter præbere mihi molestiam viduam hanc, vindi- ‖nec
διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδι- 5 * Tameri quia
cabo illam, ne in ‖finem veniens suggillet me. molesta est
κήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. mihi hæc vi-
Ait autem Dominus, Audite quid iudex ºiniustitiæ dicit. dua,
εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. ‖nouissimo
At Deus *non faciet vindictam electorum suorum ºiniquitatis
ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ *autem
clamantium ad se die & nocte, & *longanimas
τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν *patientiam ha
super illos? Etiam dico vobis, quia faciet vindictam bebit in illis?
ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν 8 ºcitò.
illorum ‖in celeritate. veruntamen filius hominis * veniens, ‖num inueniet ‖puras
αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει *qui confidebãt
fidem in terra? Dixit autem ad quosdam *per-
τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποι- 9 ºtanquam
suasos in semetipsis, ºquòd essent iusti, & ºnihili facientes ºaspernabantur
θότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς
cæteros, parabolam istam: Homines duo ascen-
λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβη- 10 *vt orarent,
debant in templum *orare, vnus Pharisæus, & alter
σαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος
publicanus. Pharisæus stans apud se hæc
τελώνης. ὁ φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ἔστημι
orabat, Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut
προσηύχετο, ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ
cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, ºaut & vt hic ºvelut etiam
λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος
publicanus. Ieiuno bis ºsabbato, ‖decimo omnia ºin
τελώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα 12 ‖decimas do
quæ possideo. Et publicanus alongè stans ‖non volebat omnium
ὅσα κτῶμαι. καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν ‖nolebat
nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat in
οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς 13
pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. ᵇ ἱλάσκο-
τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ Θεός ᵇἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. μαι
Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam, ab illo:
λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 14 *qui exaltat
quàm enim ille: quia omnis *exaltans seipsum, humiliabitur: ºat hu- ºde qui humi-
ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ τα- liat
milians seipsum. exaltabitur. Afferebant autem *ei & *ad illum
πεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ 15
infantes, vt eos tangeret. *videntes autem discipuli incre- *quod cùm
τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετί- viderent
pabant illos. At Iesus ‖ aduocans illos, ‖autem con-
μησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, 16 uocans
dixit, Sinite pueros venire ad me, & ‖ne prohibete ‖nolite vetare
εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε
eos: nam talium est regnum Dei.
αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.
Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ 17
sicut puer, non intrabit in illud.
ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
Et interrogauit quidam eum princeps, dicens, Magister bone,
καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, 18

quid faciens vitam æternam possidebo? Dixit autem ei
τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ 19
*nisi solus Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus *si non vnus Deus.
Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός.
‖Non occides, non furtũ facies, non falsum testimonium dices: *Qui Mandata nosti, ‖Ne mœchaveris, ne occideris, ne fu-
τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέ- 20
veris, ne falso testeris: honora patrem tuum, & ma-
ψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μη-
trem tuam. *Is autem ait, Hæc omnia custodiui à iu-
τέρα σου. ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεό- 21
uentute mea. ‖Audiens autem hæc Iesus, ait ei, Adhuc vnũ
τητός μου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· ἔτι ἕν 22
*Quo audito tibi deest: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus,
σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς πτωχοῖς,
& habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me.
‖His ille auditis, contristatus est: ‖Ille autem audiens hæc, pertristis factus est, erat enim diues
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
valde. Videns autem illum Iesus pertristem factum,
ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος 23
*qui *habent σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, 24
dixit, Quam difficile ‖ pecunias *habentes intrabunt
εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται
in regnum Dei! Facilius enim est ca-
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κά- 25
melum per foramen acus transire, quàm diuitem in
μηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
‖Et regnum Dei intrare. ‖Dixerunt autem *audientes, Et
*qui audiebãt, ‖saluus fieri? βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ 26
Ait illis, Quæ quis potest *seruari? Is autem ait, Impossibilia ‖ apud
*Quæ ‖unt τίς δύναται σωθῆναι; ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ 27
homines, possibilia sunt apud Deum. Ait autem Pe-
ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ. εἶπε δὲ ὁ Πέ- 28
trus, Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.
τρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
*Qui *Is autem dixit eis, Amen dico vobis, quòd nemo est qui reli-
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆ- 29
quit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios, propter
κεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν
*Et regnum Dei: ‖Qui non recipiat multò plura
τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα 30
*futuro in tempore hoc, & in seculo *venturo vitam æter-
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώ-
nam. *Assumens autem ‖ duodecim, ait ad illos,
*Assumpsit ‖Iesus ‖& νιον. παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς, 31
Ecce ascendimus in Hierosolymam, & consummabuntur omnia
ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα
*quæ ‖sunt ‖de *scripta ‖ per prophetas ‖ filio hominis.
τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.
‖Flagellabitur, ‖ἐμπαίζω *postquam flagellauerint, Tradetur enim gentibus, & illudetur, & ‖contu-
παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρι- 32
melia affi cietur, & conspuetur. Et *flagellantes oc-
σθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται· καὶ μαστιγώσαντες ἀπο- 33
cident eum, & tertia die resurget.
κτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud ab-
καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κε- 34
‖Intelligebant quę dicebãtur. scónditum ab eis, & non ‖cognouerunt dicta.
κρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.
*cùm appropin quaret Factum est autẽ *in appropinquare ipsum in Iericho, cæcus quidam
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἰεριχὼ, τυφλός τις 35
*Et cùm audiret sedebat secus viam mendicans. *Audiens autem turbam
ἐπάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου 36
‖Dixerunt prætereuntem, interrogabat quid esset hoc. ‖Nunciauerunt autem
διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο. ἀπήγγειλαν δὲ 37
ei, quòd Iesus Nazarenus transiret. Et clamauit, di-
αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε λέ- 38
*qui præibant cens, Iesu fili Dauid, miserere mei. Et *præeuntes increpabant
γων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπε- 39
eum vt taceret: ipse verò multò magis clamabat,
τίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν,
Fili Dauid, miserere mei. Stans autem Iesus iussit
υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με. σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν 40
‖Et cùm appropinquasset, illum adduci ad se. *appropinquante autem eo, interrogauit
αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐπερωτήσαντος δὲ αὐτὸν ἐπηρώτησεν
*At illum, Dicens, Quid tibi vis faciam? *ille autem dixit, Domine, vt
αὐτὸν, λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα 41
*videam, ‖respiciam. Et Iesus dixit illi: Respice: fides
ἀναβλέψω. καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις 42
‖Saluum fecit ‖vidit, tua ‖seruauit te. Et confestim ‖respexit, & seque-
σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολού- 43
‖Magnificans ‖plebs vt vidit batur illum ‖glorificans Deum. & omnis ‖populus videns dedit
θει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν
laudem Deo.
αἶνον τῷ Θεῷ.

CAP. XIX. ιθ'

*perambulabat Et ingressus *pertransibat Iericho.
Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰεριχώ. 1
Et ecce vir nomine ‖vocatus Zacchæus, & hic erat
καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν 2

princeps publicanorũ, & ipse erat diues. Et quærebat videre Ie-
ἀρχιτελώνης, καὶ αὐτὸς ἦν πλούσιος. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰη- 3
sum quis esset, & non poterat præ turba: quia statura pu-
σοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου· ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μι-
sillus erat. Et præcurrens *coram, ascendit in *sycomorum *arborem
κρὸς ἦν. καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκο- 4
morum, vt videret eum: quia *illa futurus erat transire. *inde erat transiturus.
μωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.
Et *vt venit ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, *cùm veniſſet
καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, 5
& dixit ad eum, Zacchæe, festinans descende; hodie
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον
enim in domo tua oportet me manere. Et festinans de-
γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύσας κα- 6
scendit, & excepit illum gaudens. Et *videntes omnes *cùm viderent
τέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες 7
murmurabant, dicentes quòd ad peccatorem hominem *intrauit ‖diuertisset.
διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε
diuersari. Stans autem Zacchæus dixit ad Dominum:
καταλῦσαι. σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, 8
Ecce *dimidia *substantiarum mearum, Domine, do pau- dimidiũ bonorũ meorum,
ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτω-
peribus, & si aliquẽ quid defraudaui, reddo quadruplum.
χοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.
Ait *autem ad eum Iesus, Quia hodie salus
εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ 9
domui huic facta est, eo quòd & ipse filius Abrahæ sit.
οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.
Venit enim filius hominis quærere & *seruare per- *saluum facere
ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπο- 10
quod perierat.
*dutum. Audientibus *autem illis hæc, adiciens dixit
ὀλωλός. ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε 11
parabolam, ‖propter prope eum *esse* Hierusalem, & *videri
παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἰερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν *leo quòd esset prope
*eis quòd confestim *futurum esset* regnum Dei ‖appa- *quia existimarent
αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαί- ‖manifestaretur.
rere. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in
νεσθαι. εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς 12
regionem longinquam accipere sibi*ipsi* regnum, & reuerti.
χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.
‖Vocans autem decem *seruos suos, dedit eis decem mnas, ‖Vocatis *seruis suis,
καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, 13
& ait ad illos, Negotiamini dum venio.
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.
At ciues ‖ eius oderant eum, & miserunt lega- ‖autem
οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσ- 14
tionem post illum, dicentes, *Non volumus hunc regnare *Nolumus
βείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι
super nos. Et factum est *in redire ipsum accipientem ‖vt rediret accepto regno, & iussit
ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα 15
regnum, *ait* vocari *sibi* seruos *hos*, ‖pecuniam, *quantũ quisq; ‖Venit
τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους,
quibus dedit *argentum, vt sciret ‖quis quid negotiatus esset.
οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.
‖Adfuit autem primus, dicens, Domine, mna tua acqui-
παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσήρ- 16
siuit decem mnas. Et ait illi, Euge bone serue,
γάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε· ‖eris
quia in modico fidelis fuisti, ‖esto potestatem habens super decem
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα 17
ciuitates. Et venit *secundus, dicens, Domine, Mna tua *alter,
πόλεων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου 18
fecit quinque mnas. Ait *autem* & huic, Et tu esto
ἐποίησε πέντε μνᾶς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου 19
super quinque ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, ecce
ἐπάνω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ 20
mna tua, quam habui repositam in sudario. Timui
μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· ἐφοβούμην 21
enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, &
γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρός εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ
metis quod non seminasti. Dicit *autem* ei, De ore
θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός 22
tuo iudico te, *sceleratę serue: sciebas quòd ego homo austerus ‖nequam
σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός
sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui.
εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.
Et quare non dedisti ‖argentum meum mensario, ‖pecuniã meã
καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, 23
ad mensam, & veniens ego cum ‖vsura vtique exegissem *illud? ‖vsuris *illam.
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; καὶ τοῖς παρε- 24
tibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date ‖ decem ‖illi qui
στῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα ‖habet,
mnas ‖*habenti*. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.
μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. ‖& abundabit
Dico autem vobis, Quia omni habenti dabitur *: ab ‖autem
λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ 26
‖non ‖*habente*, & quod habet, auferetur ab eo. Veruntamen ‖eo
μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. πλὴν τοὺς ‖qui ‖habet,
inimicos meos illos, *non volentes me regnare super *qui noluerũt
ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ'

ſinterficite se, adducite huc, & ſingulate ante me.
αὐτοὺς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.
his dictis, præcedebat Et ſdicens hæc, ibat ante ascendens in Hie-
καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἰε- 28
rosolymam, Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage &
ροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ 29
qui vocatur Olueti, Bethaniam, ad montem ſvocatum oliuarum, misit
Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε
‖discipulos suos, duos ‖discipulorum suorum, Dicens, Ite in ſcontra
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 30
castellũ quod contraest: ſquod ſasinæ ſcui ‖solute ſ& vicum: in ſquo, introeuntes, inuenietis pullum* alligatum ſsuper
εἰπὼν, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι
quem nemo vnquam hominum sedit: ‖soluentes illum ſ adducite.
κώμην· ἐν ᾗ, εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ'
Et si quis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic dicetis ei,
ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.
καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, 31
operàm desiderat. Abierũt ſqui ‖erant & ſstantem pullum. Quia Dominus eius ‖opus habet. Abeuntes autem ſmisi-
ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπε- 32
si ‖, inuenerunt sicut dixit illis*. Soluentibus autem illis
σταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτὸν 33
pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid soluitis
τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν
?At ‖Quia cum necessariũ ſiactantes pullum? ‖Illi autem dixerunt, ‖Dominus eius opus habet.
πῶλον; οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. 34
Et duxerunt illum ad Iesum: & ‖insidentes suaipsorum
καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν 35
vestimenta supra pullum, imposuerunt Iesum.
τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.
aὑποστρώνυμι
Et cùm appropinquaret
‖Oliueti, ſomnes turbæ descendentiũ ſsuper
Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in
πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν 36
via. ‖Appropinquante autem eo iam ad descensum
τῇ ὁδῷ. ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ 37
montis ‖olearum, cœperunt ſomnis turba discipulorum gau-
ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαί-
dentes laudare Deum voce magna, ſde omnibus quas viderant
ροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον
ſqui venit virtutibus, Dicentes, Benedictus ſveniens rex
δυνάμεων, λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασι- 38
in nomine Domini: pax in cælo, & gloria in excelsis.
λεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.
ſturbis Et quidam Pharisæorum de ſturba dixerunt ad illum,
καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, 39
Magister, increpa discipulos tuos.
διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.
‖Quibus ipse ‖Et respondens ait illi, Dico vobis, quia si hi ta-
καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιω- 40
cuerint, lapides clamabunt. Et vt appropinquauit, videns
πήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται). καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν 41
ciuitatem, fleuit super illam, Dicens, Quia si cognouisses & tu,
πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, 42
‖tibi: & quidem in die tua hac, quæ ad pacem ‖tuam: nunc
καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν
autẽ abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te,
δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, 43
‖vallo te, ſcircundabunt & circundabunt inimici tui ‖vallum tibi, & ſcircumcingent
καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί
ſad terram prosternent te, & coangustabunt te vndique. Et ‖filo aquabunt te, & fi-
σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν· καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέ- 44
‖qui sunt lios tuos ‖in te: & non relinquent in te lapidem super lapidem; eo
κνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ'
quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.
ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
Et ingressus in templum, cœpit eiicere venden-
Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦν- 45
tes in illo, & ementes, Dicens illis, Scriptum est,
τας ἐν αὐτῷ, καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, 46
*Quia ‖Domus mea domus orationis est: vos autem illam fecistis
ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε
‖quotidie spelunca latronum. Et erat docens ‖per diem
σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν 47
*autem in templo· ‖at principes ſsacerdotũ & scribæ quærebant illum
ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν
‖principes perdere, & ‖primi plebis: Et non inuenebant quid
ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ· καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί 48
‖illi: facerentũ: populus enim omnis ſuspensus erat, illum audiens.
ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

CAP. XX. κ'

Et factum est in vna dierum ‖illorum, docente illo
Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ 1
‖conuenerunt populum in templo, & euangelizante, ſsuperstiterunt principes sacerdotũ
τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς
& scribæ cum senioribus: Et ajunt ad
καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς 2
illum, dicentes, Dic nobis in qua potestate hæc facis, aut
αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ
*qui dedit quis est ‖dans tibi potestatem hanc.
τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.
‖Iesus, Respondens autem dixit ad illos, Interrogabo vos & ego
Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ 3
vnum verbum, ‖& dicite mihi. Baptismus Ioannis de cæ-
ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι· τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐ- 4
lo erat, an ex hominibus? ‖Illi autem ſcontrà cogitabant apud se-
ρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυ-
ipsos, dicentes, Quia si dixerimus, de cælo, dicet, Quare ſ non
τοὺς λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ 5
credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, * omnis
ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς 6
populus lapidabit nos: ‖persuasus enim est Ioannem
ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην
prophetam esse. Et responderunt ſnon scire vnde ‖.
προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 7
Et Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua
καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ 8
potestate hæc facio. Cœpit autem ad ‖populum dicere
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν
‖plebem parabolam hanc: Homo plantauit vi-
τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶ-
neam, & elocauit eam colonis, & * peregre fuit ſtempora sis-
να, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκα-
*ipse ſmultis tempo ribus.
sicntia. Et in tempore misit ad cultores seruum,
νούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, 10
vt de fructu vineæ darent illi: ‖at co-
ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωρ-
‖qui cæsum loni cædentes eum dimiserunt inanem. Et ad-
γοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέ- 11
didit mittere alterum seruum. illi autem* & illum ſ cædentes & ‖inhe-
θετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτι- *hunc quoque ‖afficientes con tumelia,
morantes, dimiserunt inanem. Et addidit mittere
μάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι 12
tertium: ‖illi autem & hunc vulnerantes eiecerunt.
τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
*qui & illum
Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam
εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν 13
filium meum dilectum: forsitan ‖hunc ſvidentes verebuntur.
υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.
‖cùm ſviderint,
‖Videntes autem illum coloni, ſratiocinabantur ad seipsos,
‖Quem cùm vidissent * cogitauerunt intra
ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, 14
dicentes, Hic est hæres: venite occidamus illum,
λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν,
vt nostra fiat hæreditas. Et ‖eiicientes illum
ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν 15
extra vineam, occiderunt. quid ergo facier illis do-
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσῃ αὐτοῖς ὁ κύ-
minus vineæ? Veniet & perdet co-
ριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωρ- 16
lonos istos, & dabit vineam aliis. ‖audientes autem
γοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ
‖Quo audito, ſerunt, ‖Ne fiat. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid ergo
εἶπον, μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπε, τί οὖν 17
‖illi, Absit. est ‖scriptum *hoc, Lapidem quem reprobauerunt ædifi-
ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο-
‖hoc quod *est, ‖qui ceciderit cantes, hic factus est in caput anguli? Omnis ‖cadens
μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; πᾶς ὁ πεσὼν 18
super illum lapidem, conquassabitur: super quẽ autem ceciderit, com-
ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικ-
minuet illum. Et quærebant principes sacerdotũ & scri-
μήσει αὐτόν. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- 19
bæ mittere in illum manus in illa hora, &
ματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ
timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipsos si-
ἐφοβήθησαν ‖τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν πα-
militudinem hanc dixerit. Et obseruantes miserunt
ραβολὴν ταύτην εἶπε. καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν 20
insidiatores, ‖simulantes seipsos iustos esse, vt ca-
ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπι- ‖qui simularẽt ‖eum in sermo ne, & traderent
perent ‖eius sermonem, ad tradendum illum principatui &
λάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ
potestati præsidis. Et interrogauerunt eum, dicen-
τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγον- 21
tes, Magister, scimus quia rectè dicis & doces, &
τες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ
non accipis ‖faciem, sed in veritate viam ‖personam,
οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ
Dei doces. Licet nobis Cæsari tributum dare, an non?
θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ; 22
Considerans autem illorum dolum, dixit ad eos,
κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς, 23
Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium: cuius habet
τί με πειράζετε; δείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει 24
imaginem & inscriptionem? respondentes autem dixerunt, Cæsaris.
εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.
‖Is autem ait illis, Reddite ergo quæ * Cæsaris, Cæsari; *Et
‖sum.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, 25
& quæ ‖ Dei, Deo. Et non potuerunt reprehendere
καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι 26
eius verbum coram ‖ populo: & mirati in respon- ‖plebe
αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀπο-
so eius, tacuerunt.
κρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

Accesserunt *qui negant

Accedentes autem quidam Sadducæorum, *contradicentes

προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες 27

§& resurrectionem *non* esse, ‖ interrogauerunt eum, Dicentes, Ma-

ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, Διδά- 28

gister, Moyses scripsit nobis, Si alicuius frater mortuus fuerit ha-

σκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔ-

‖fuerit, bens vxorem, & hic sine liberis ‖*mortatur*, vt accipiat ‖ fra-

χων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελ-

ter eius vxorem, & suscitet semen fratri

φὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ

*accepit suo. Septem ergo fratres erant, & primus *accipiens

αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν 29

§& vxorem §mortuus est sine filiis. Et accepit ‖*secundus*

‖sequens illam, γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν 30

vxorem, & ipse mortuus est sine filio. Et tertius ac-

*omnes §& ‖semen, γυναῖκα, καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ὁ τρίτος ἔλα- 31

cepit illam: similiter *autem* & * septem§non reliquerunt ‖*natos*, &

βεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ

mortui sunt. Nouissimè *autem* omnium mortua est & mulier.

ἀπέθανον. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. 32

*siquidem ‖erit In ergo resurrectione cuius eorum ‖*sit* vxor? *nam septem

ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ 33

habuerunt eam vxorem. Et *respondens* ait illis

ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ 34

Iesus, Filii seculi huius nubunt & traduntur ad nuptias.

Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται·

*illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ‖*potuerunt*:

*At *digni habiti* *seculum illud contingere* &

οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς 35

resurrectionem ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores.

ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.

Neque *enim* mori vltrà ‖*possunt*: æquales angelis enim sunt, &

οὐτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ 36

cùm sint filii sunt Dei, *resurrectionis filii *existentes*. Quia verò re-

υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγεί- 37

surgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit

*μιόω ρονται οἱ νεκροὶ, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει

Dominum Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum

κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν θεὸν

Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes

Ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. πάντες 38

enim ei viuunt. Respondentes autem quidam scriba-

γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμμα- 39

rum, dixerunt, Magister, *pulchrè* dixisti. §Non amplius *autem* au-

‖ei *bene τέων, εἶπον, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. οὐκέτι δὲ ἐτόλ- 40

*Et debant interrogare eum quicquam. Dixit autem ad illos,

μων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, 41

Quomodo dicunt Christum filium Dauid esse: Et ipse Da-

πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι· καὶ αὐτὸς Δα- 42

uid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo,

βὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,

sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos

κάθου ἐκ δεξιῶν μου· ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου 43

scabellum pedum tuorum? Dauid ergo Dominum illum

ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν 44

vocat: & quomodo filius eius est? Audiente autem omni

καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ 45

populo, dixit discipulis suis, Attendite à

λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, προσέχετε ἀπὸ τῶν 46

scribis *volentibus ambulare in stolis, & ‖*amant*

γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούν-

tibus salutationes in ‖*foris*, & primas cathedras in

‖amant των ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν

‖foro, synagogis, & primos discubitus in ‖*cœnis*.

‖conuiuiis. ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

*simulantes longam orationem: Qui deuorant domos viduarum, *& *specie longa*

οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρᾶ 47

precantur: hi accipient maiorem damnationem.

προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI. κα΄

‖eos qui mittebant Respiciens autem vidit ‖*mittentes* munera sua in

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ 1

gazophylacium, diuites. Vidit autè & quandà viduam pau-

γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενι- 2

‖æra perculam mittentem ‖*illuc* duo minuta. Et dixit, Verè

χρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά· καὶ εἶπεν, ἀληθῶς 3

‖quàm omnes dico vobis, quia vidua pauper hæc plus ‖*omnibus* ‖*misit*.

λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν·

Omnes enim hi ex abundanti sibi miserunt in

ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς 4

‖eo quod deest illi, munera Dei: hæc autem ex ‖*penuria* *sua* omnem

τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα

‖suum victum ‖quem habuit, misit. Et quibusdam dicentibus de templo,

τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, 5

‖bonis quòd lapidibus ‖*pulchris* & donis ornatum esset, dixit, Hæc

ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε, ταῦτα 6

quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis

ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος

supra lapidem, qui non destruatur.

ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

Interrogauerunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando *igitur*

ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε οὖν 7

hæc erunt? & quod signum cùm *futurum est hæc fieri*?

ταῦτα ἔσαι; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

Ille autem dixit, Videte ne seducamini: multi enim venient

Qui fieri incipiét?

ὁ δὲ εἶπε, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται 8

in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus

ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ὁ καιρὸς

appropinquauit: *ne ergo eatis* post eos. ‖

nolite ergo ire

ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

Cùm autem audieritis prælia & seditiones, ‖*ne ter-*

‖nolite terreri: ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτο- 9

reamini: oportet *enim* hæc fieri primùm, sed *non* statim

*nondum ηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ

finis. Tunc dicebat illis, *Excitabitur* gens contra gen-

*Surget τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθ- 10

tem, & regnum aduersus regnum. ‖Terræmotusque magni

‖Et νος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. σεισμοί τε μεγάλοι 11

per loca, & fames, & pestilentiæ *erunt*: terroresque &

κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ

signa de cælo magna erunt. *Ante *autem* hæc

*Sed σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσαι. πρὸ δὲ τούτων ἁ- 12

omnia iniicient ‖*in vos* manus suas, & per-

‖vobis πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώ-

sequentur, tradentes in synagogas & custodias, ‖*agentes*

‖trahentes ξουσι, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς, ἀγομένους

ad reges & præsides propter nomen meum.

ἐπὶ βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

Continget autem vobis in testimonium.

ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. 13

Ponite ergo in ‖*corda* *vestra* non præmeditari ‖*defen-*

‖cordibus ve-stris θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπο- 14

di. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non

‖quemadmodũ respondeatis. λογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ 15

poterunt contradicere ‖*neque* resistere, omnes ‖*aduersantes*

‖&aduersarii ve-stri. δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι

vobis. Trademini autem & à parentibus, & fratribus,

ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ ἀδελφῶν, 16

& cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis.

καὶ συγγενῶν, καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.

*odio Et eritis *exosi* *ab* omnibus §*propter* nomen meum.

§hominibus καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. 17

Et capillus de capite vestro non peribit.

καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 18

In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras.

ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. 19

Cùm autem videritis §*circundatam* ab *exercitibus* Hieru-

§circundari? *exercitu ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερου- 20

salem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius. Tunc qui

σαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ 21

in Iudæa ‖, fugiant ad montes: & qui in medio eius,

‖sunt, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς,

discedant: & qui in regionibus, non intrent in

ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς

eam. Quia dies vltionis hi sunt, ‖*im-*

‖vt impleantur αὐτήν· ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλησθῆ- 22

pleri omnia §*scripta*. Væ autem ‖*in vtero*

§quæ ‖sunt. ναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ 23

‖pregnantibus, *habentibus*, & ‖*lactantibus* in illis diebus:

‖nutrientibus ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

erit enim ‖*necessitas* magna super terram, & ira in populo

§pressura ἔσαι γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ

hoc. Et cadent §*ori* gladii, & captiui

§in ore b πίπτω τούτῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμα- 24

ducentur in omnes gentes: & Hierusalem ‖*erit* *cal-*

‖calcabitur λωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσαι πα-

cata à gentibus, donec impleantur tempora §*gentium*.

§nationum, τουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in

καὶ ἔσαι σημεῖα ἐν ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ 25

‖terris ‖*terra* pressura gentium §*in determinatione*, *resonante* *mari*, &

§præ confusione sonitus maris & fluctuũ, Arescentibus

τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης, καὶ

salo. *Examinatis* hominibus præ timore & expe-

σάλου· ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσ- 26

ctatione §*inuadentium* in habitata: nam virtutes

§quæ supernenient vniuerso orbi: δοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν

cælorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium

οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ 27

hominis venientem in nube cum potestate & ‖*gloria*

‖maiestate magna. ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης

multa. Incipientibus autem his fieri, respicite &

πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ 28

leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio ve-

ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑ-

stra. Et dixit similitudinem illis: Videte §*ficum*, & §ficu sneam,

μῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν, καὶ 29

omnes arbores. Cùm ‖*protulerint* iam‖, *videntes* ‖producunt

πάντα τὰ δένδρα· ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες 30

‖ex se fructum, *à vobis ipsis agnoscitis* quoniam *iam* prope æstas est.

ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

ᵘfieri, Ita & vos cùm videritis hæc ᵘfacta, scitote quoniã
οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι 31
prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non
ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ 32
præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.
ᵖautem Cælum & terra transibunt, at verba ᵖ mea non
ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ 33
transibunt. Attendite autem vobis ipsis, ne forte grauentur
παρέλθωσι. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν 34
ᵍhuius vitæ, vestra corda in crapula, & ebrietate, & curis ᵍvita-
ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιω-
libus, & repentina in vos superueniat dies illa.
τικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.
*qui sedent Tanquam laqueus enim superueniet in omnes *sedentes
ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους 35
super faciem omnis terræ. Vigilate itaque in omni
ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ 36
ᵖorantes, tempore ᵖ rogantes, vt digni habeamini effugere ista omnia
καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
ᵘquæ ᵍsunt, ᵘfutura ᵍfieri, & stare ante filium ho-
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
minis. Erat autem diebus in templo docens,
θρώπου. ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς 37
ᵖverò at noctibus ᵖ exiens morabatur in monte *vocato
*qui vocatur Oliueti. δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ᵃηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
ᵃαὐλίζομαι oliuarum. Et omnis populus manicabat ad eum in
ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ 38
templo audire eum.
ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

CAP. XXII. κβ'

*dies festus Appropinquabat autẽ *festum Azymorum, ᵖdictum Pascha.
ᵖqui dicitur Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα· 1
ᵖinterficerent Et quærebant principes sacerdotũ & scribæ hoc, quomodo ᵖtol-
καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέ- 2
*verò lerent eum: timebant *enim plebem. Intrauit autem Sa-
λωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. εἰσῆλθε δὲ ὁ σα- 3
ᵘqui cognominabatur Iscariotes, vnum de tanas in Iudam ᵘcognominatum Iscarioten, existentem ex
ᵘabiit, & numero duodecim. Et ᵘabiens collocutus est
ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς 4
*cum *principibꝰ sacerdotũ, & magistratibus hoc, ᵍquomodo illum traderet
ᵍquemadmodum ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐ-
*pecuniam eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt illi *argentum dare.
τοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 5
ᵘvt traderet Et spopondit, & quærebat oportunitatem ᵘad tradendum
καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι 6
ᵘturbis. illum eis sine ᵘturba. Venit autem dies Azy-
αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύ- 7
ᵍnecesse erat morum, in qua ᵍoportebat occidi Pascha. Et misit Pe-
μων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. καὶ ἀπέστειλε πέ- 8
trum & Ioannem, dicens, Euntes parate nobis
τρον καὶ ἰωάννην, εἰπὼν, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ
*At Pascha, vt manducemus. *Illi autem dixerunt ei, Vbi vis pare-
πάσχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοι- 9
*Et ᵖad eos, mus? *Is autem dixit ᵖeis, Ecce introeuntibus vobis in
μάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς 10
ciuitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ por-
τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βα-
*in quam tans: sequimini eum in domum *quò intrat.
στάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.
Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Ma-
καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδά- 11
gister, Vbi est diuersorium, vbi Pascha cum dis-
σκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα-
cipulis meis manducem? Et ipse vobis ostendet cœnaculum magnum
θητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα 12
ᵖ& stratum: ᵖ ibi parate. Euntes autem inuenerũt si-
ᵃστρώννυμι ᵃἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀπελθόντες δὲ εὗρον κα- 13
cut dixit illis, & parauerunt Pascha. Et cùm
θὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε 14
facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cum eo.
ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.
ᵖillis, Et ait ᵖad eos, Desiderio desideraui hoc
καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ 15
*antequam patiar. Pascha manducare vobiscum, *ante me pati. Dico enim
πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν. λέγω γὰρ 16
vobis, quia ᵍnon amplius non manducabo *ex eo, donec impleatur in
ᵍex hoc ᵘillud, ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν
*accepto calice, regno Dei. Et *accipiens calicem, gratias
ᵍegit, & τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχα- 17
ᵖinter vos: ᵍagens dixit, Accipite hoc, & diuidite ᵖvobis ipsis:
ριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·
Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vi-
λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμ- 18
*accepto pane, tis, donec regnum Dei veniat. Et *accipiens pa-
πέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. καὶ λαβὼν ἄρ- 19
ᵍegit, & nem, gratias ᵘagens fregit, & dedit eis, dicens, Hoc est
τον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι

corpus meum, quod pro vobis ᵍdatum: hoc facite in ᵍdatur:
τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν
meam commemorationem. Similiter & calicem ᵘpost cæ- ᵘpostquam cœnauit,
20 ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δει-
nasse, dicens, Hic ᵖ calix, nouum testamentum in ᵖest
πνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ
sanguine meo, qui pro vobis ᵍeffusus. Veruntamen ecce ᵍfundetur.
21 αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ᵇἐκχυνόμενον. πλὴν ἰδοὺ ἡ ᵇἐκχέω
manus tradentis me mecum * in mensa. *est
χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
Et quidem filius hominis vadit secundum ᵍdefinitum ᵖ: ᵍquod ᵖest:
22 καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον·
veruntamen væ homini illi per quem ᵘtraditur. ᵘtradetur.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.
Et ipsi cœperunt *conquirere ad seipsos hoc, quisnam esset *quærere inter
23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη
ex eis hoc ᵍfuturus facere. Facta est autem & con- ᵍqui facturus esset.
24 ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. ἐγένετο δὲ καὶ φιλο- *inter eos,
tentio *in eis, hoc, quis eorum videretur esse maior.
νεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.
Is autem dixit ᵘ eis, Reges gentium dominantur eorum, ᵘautem
25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν,
& ᵍpotestatem habentes ipsorum, benefici vocantur. ᵍqui habent super eos,
καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.
Vos autem non sic: sed qui maior ᵖ in vobis, fiat sicut ᵖest
26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ
ᵍiunior: & qui præcessor ᵘ, sicut ministrator. ᵖQuis enim maior ᵘ, ᵍminor:
27 νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν. τίς γὰρ μείζων, ᵘest, ᵖNam ᵘqui recumbit,
ᵘrecumbens, an ᵖministrans? nonne ᵘrecumbens? ego autem sum ᵖqui ministrat?
ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι
in medio vestrûm sicut ᵍministrans. Vos autem estis ᵖperma- ᵍqui ministrat. ᵖqui permansistis
28 ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμε-
nentes mecum in tentationibus meis. Et ego dispo-
29 νηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· κἀγὼ διατίθε-
no vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum:
μαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν·
Vt edatis, & bibatis super mensam meam, in re-
30 ἵνα ἐσθίητε, καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασι-
gno meo: & sedeatis super thronos iudicantes duodecim
λείᾳ μου· καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα
tribus Israel. Ait autem Dominus, Simon, Simon,
31 φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. εἶπε δὲ ὁ κύριος, σίμων, σίμων,
ecce Satanas expetiuit vos, ad cribrandum sicut triticum.
ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ συνιάσαι ὡς τὸν σῖτον. vt cribraret
Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: &
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ
tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.
σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.
*Is autem dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in car- *Qui
33 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετά σου ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυ-
cerem, & in mortem ire. ᵖIlle autem dixit, Dico tibi ᵖEt
34 λακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι
Petre, non cantabit hodie gallus, ᵘprius quàm ter abneges ᵘdonec
πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ
non nosse me. Et dixit eis, Quando misi vos
35 μὴ εἰδέναι με. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς
sine sacculo, & pera, & calceamentis, nunquid *aliquo defecti *aliquid defuit vobis? At
ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερή-
estis? illi autem dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc
36 σατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν
ᵘhabens sacculum, tollat, similiter & peram: & * non ᵘhabens, ᵘqui habet
ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, *qui ᵘhabet, vendat
vendet tunicam suam, & ᵍemet gladium. ᵍemat
πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει μάχαιραν.
Dico enim vobis, quoniã adhuc hoc ᵖscriptum * oportet im- ᵖquod *est
37 λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆ-
pleri in me, hoc, Et cum ᵘexlegibus reputatus est: etenim ᵖquæ ᵍde me, ᵘiniquis ᵖea ᵍsunt
ναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ
finem habent. *Illi autem dixerũt, Domine, ecce gladij hîc duo. *At
38 τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο.
ᵘille autem dixit eis, Satis est. Et egressus ibat secundũ ᵘat
39 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ
consuetudinẽ in montem Oliuarum: secuti sunt autem illum &
τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ
discipuli eius. ᵍFactus autem ad locum, dixit il- ᵍEt cùm peruenisset
40 μαθηταὶ αὐτοῦ. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐ-
lis, Orate *non intrare in tentationem. Et ipse *ne intretis
41 τοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. καὶ αὐτὸς
auulsus est ab eis quantum lapidis ᵖiactum, & *ponens genua ᵖiactus, *positis genibus
ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα
orabat, Dicens, Pater, si vis transferre
42 προσηύχετο, λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ
calicem istum à me: veruntamen non voluntas mea, sed
ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ
tua fiat. Apparuit autem illi angelus de cælo confortans
43 σὸν γενέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων
eum. Et factus in agonia, ᵖ intentius ora- ᵖprolixius
44 αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύ-
bat: ᵘFactus est autem sudor eius sicut guttæ sanguinis decur- ᵘEt
χετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος κατα-

rentis
ꝰcùm surrexisset
ꝰ& venisset
‖tuos,
ꝰsurgite,
ꝰne
ꝰqui vocabatur
‖de
‖vt oscularetur
*autem
ꝰhi
‖erant quod erat
‖eum quo
ꝰeos qui venerant
‖eum tetigisset
ꝰfust.bus? Cùm
ꝰfuerim
‖& ꝰnescio
‖quàm gallus cantet
ꝰqui tenebant illum,
ꝰvelauerunt
‖&
ꝰfuisset
ꝰAt ille
ꝰautem ꝰO
‖interuallo facto
ꝰhoræ vnius,
ꝰVerè
‖nam &
‖hoc autem

ἐαίνοντες ὅπη τλὼ γλῶ. καὶ ἀναϛὰς ἀπὸ τῆς ϖροσευ- 45
tes in terram. Et ꝰ*resurgens* ab ora-
χῆς, ἐλθὼν ϖρὸς τὲς μαθηταὶς, εὗρεν αὐτὸις κοιμωμένες 46
tione, ‖*veniens* ad discipulos ‖, inuenit eos dormientes
ἀπὸ τῆς λύπης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀνα- 46
præ tristitia. Et ait illis, Quid dormitis? ꝰ*resurgite*
ϛάντες ϖροσεύχεϑε, ἵνα μὴ εἰσέλϑητε εἰς πειρασμόν.
ꝰ*vt non* intretis in tentationem.
Ἔτι δὲ αὐτῦ λαλῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰὺ- 47
Adhuc *autem* eo loquente, ecce turba, & ꝰ*dictus* Iu-
δας, εἷς τῶν δώδεκα, ϖροήρχετο αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ
das, vnus ‖ duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu,
φιλῆσαι αὐτόν. τὸ δὲ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλή- 48
‖*osculari* eum: *hoc enim signum dederat ipsis, Quemcunq; osculatus*
σω, αὐτός ἐϛιν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἰούδα, φιλήματι 48
fuero, ipse est. *At* Iesus* dixit illi, Iuda, osculo
τὸν υἱὸν τῦ ἀνθρώπου ϖαραδίδως; ἰδόντες δὲ οἱ ϖερὶ 49
filium hominis tradis? Videntes autem ꝰqui circa
αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, Κύριε, εἰ ϖατάξομεν ἐν μα- 50
‖*erant* ipsum ‖ futurum, dixerunt ei, Domine, si percutiemus in gla-
χαίρᾳ; καὶ ἐϖάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τῦ
dio? Et percussit vnus *quidam* ex illis seruum
ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτῦ τὸ ὠὶς τὸ δεξιόν. ἀϖοκρι- 51
principis sacerdotũ, & amputauit eius auriculam dexteram. Respon-
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τύτου. καὶ ἁψάμενος τῦ ὠτίε
dens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. & ‖*tangens* auriculam
αὐτῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶϖε δὲ ὁ Ἰησοῦς ϖρὸς τὲς ϖαρα- 52
eius, sanauit eum. Dixit autem Iesus ad ꝰ*ac-*
γενομένους ϖρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς, καὶ ϛρατηγὸς τ ἱεροῦ, καὶ ϖρεσ-
cedentes ad se, principes sacerdotũ, & magistratus templi, & semo-
βυτέρους, ὡς ἐϖὶ λῃϛὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύ- 53
res, Quasi ad latronem exisitis cum gladiis &
λων; καθ' ἡμέραν ὄντος μυ μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξε-
distis manus in me: sed hæc vestra est hora, &
τείνατε τὰς χεῖρας ἐϖ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐϛὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ
potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum, duxerunt,
ἐξυσία τῦ ϖκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, 54
‖*& induxerunt* ad domum principis sacerdotum. *at* Petrus ‖ seque-
καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τ ἀρχιερέως. ὁ δὲ ϖέτρος ἠκο-
batur ꝰ alonge. ‖*Accendentibus* autem *ignem* in medio ꝰ*au-*
λούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ ϖῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐ- 55
la, & circumsedentibus illis, ꝰ*sedebat* Petrus in medio
λῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ ϖέτρος ἐν μέσῳ
eorum. *Videns autem eum* ancilla quædam sedentem
αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ϖαιδίσκη τις καθήμενον 56
ad lumen, & ꝰ*attente* intuita eum, dixit, Et hic cum illo
ϖρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶϖε, καὶ ϖτὸς σὺν αὐτῷ
erat. ꝰ *Is autem* negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.
ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. 57
Et post pusillum, alius videns eum, dixit, Et tu de illis
καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν 58
es. *at* Petrus ꝰ ait, ꝰ Homo, non sum.
εἶ. ὁ δὲ ϖέτρος εἶϖεν, ἄνθρωϖε, οὐκ εἰμί.
Et ‖*interstante* quasi ꝰ*hora una*, alius quidam affirmabat,
καὶ διαϛάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τὶς διϊσχυίζετο, 59
dicens, ꝰ *In veritate* & hic cum illo erat: ‖*etenim* Galilæus
λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός
est. ꝰ Ait autem Petrus, Homo, ꝰ *non noui* quid dicis.
ἐϛιν. εἶϖε δὲ ὁ ϖέτρος, ἄνθρωϖε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. 60
& continuò adhuc loquente illo, cantauit gallus.
καὶ ϖαραχρῆμα, ἔτι λαλῦντος αὐτῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.
Et conuersus Dominus, respexit Petrum: & recordatus
καὶ ϛραφεὶς ὁ κύριος, ἐνέβλεψε τῷ ϖέτρῳ· καὶ ὑϖεμνή- 61
est Petrus verbi Domini, sicut dixerat *ei*, Quia priùs
σθη ὁ ϖέτρος τ λόγου τῦ κυρίου, ὡς εἶϖεν αὐτῷ, ὅτι ϖρὶν
‖*gallum cantare*, negabis me ter. Et egressus
ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀϖαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν 62
foras Petrus, fleuit amarè. Et viti ꝰ*renen-*
ἔξω ὁ ϖέτρος ἔκλαυσε ϖικρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχον- 63
tes Iesum, illudebant ei, cædentes. Et ꝰ*obuel-*
τες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέϖαιζον αὐτῷ, δέροντες. καὶ ϖερικα- 64
uentes eum, ‖percutiebant eius faciem, & interrogabant
λύψαντες αὐτὸν, ἐτύϖτον αὐτῦ τὸ ϖρόσωϖον, καὶ ἐϖηρώτων
eum, dicentes, Prophetiza, quis est ꝰ*percutiens* te?
αὐτὸν, λέγοντες, ϖροφήτευσον, τίς ἐϛιν ὁ ϖαίσας σε;
Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
καὶ ἕτερα ϖολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 65
Et vt factus est dies, ꝰ*coactus est senatus* plebis,
καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ ϖρεσβυτέριον τ λαῦ, 66
ꝰ*principes* sacerdotũ*que* & scribæ: & duxerunt illum in con-
ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς· καὶ ἀϖήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέ-
cilium suum, Dicentes, Si tu es Christus, dic nobis. ꝰAit
δριον αὐτῶν, λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριϛός, εἰϖὲ ἡμῖν. εἶϖε 67
autem illis, Si vobis dixero, non credetis*. Si autem & inter-
δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴϖω, ϖ μὴ ϖιϛεύϛητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρω- 68
rogauero, non respondebitis mihi, ꝰ*aut* dimittetis. Ex ‖*nunc*
τήσω, οὐ μὴ ἀϖοκριθῆτέ μοι, ἢ ἀϖολύσητε. ἀϖὸ τ νῦν 69
erit filius hominis sedens à dextris virtutis
ἔσαι ὁ υἱὸς τ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τ δυνάμεως

ꝰ*Et* ꝰ*Qui*
ꝰ*desideramus* testimonium?
‖*Illi autem* dixerũt, ‖*At*
ꝰ*Nihil* causæ*
ꝰ*vt* cognouit
ꝰ*qui* & ipse erat
‖*autem* viso Iesu,
ꝰ*cupiens*
ꝰ*tempore*
‖*eo* quòd audiret
ꝰ*fieri*.
ꝰ*ad*
ꝰ*Spreuit*
ꝰ*illusit* indutũ
ꝰ*veste* alba, &
*ad Pilatũ. Et
*nam antea inimici erant ad inuicem.
ª προϋπάρχω
ꝰ*conuocatis* principibus
ꝰ*magistratibus*, & plebe,
‖*ex his in quibus*
ꝰ*nam*
ꝰ*Exclamauit*
ꝰ*simul*
‖*dicens*, ꝰ&
‖*autem*
ꝰ*ad eos*,
ꝰ*Ac*
ꝰ*mali*
‖*inuenio*
ꝰ*corripiam*
ꝰ& *Ac*

Dei. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? ꝰ*Ii autem*
70 τ θεῦ. εἶϖον δὲ ϖάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τ θεῦ; ὁ δὲ
ad eos ait, Vos dicitis, quia ego sum. ‖*Illi autem* dixerũt, ‖*At*
71 ϖρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶϖον,
Quid adhuc ꝰ*opus habemus testimonio?* ipsi enim audiuimus de
τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀϖὸ
ore eius.
τ ϛόματος αὐτῦ.

CAP. XXIII. κγ΄

Et surgens omnis multitudo eorum, *duxit* illum ad *duxerunt*
1 Καὶ ἀναϛὰν ἅϖαν τὸ ϖλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ
Pilatum. Cœperunt autem accusare illum, dicentes,
2 τὸν ϖιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτῦ, λέγοντες,
Hunc inuenimus subuertentem ‖ gentem ‖, & prohibentem Cæsari ‖*nostram*,
τῦτον εὕρομεν διαϛρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι
tributa dare, ꝰ dicentem se Christum regem esse. ꝰ&
φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριϛὸν βασιλέα εἶναι.
At Pilatus ꝰ interrogauit eum, dicens, Tu es rex ꝰ*autem*
3 ὁ δὲ ϖιλάτος ἐϖηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? ꝰ*ille autem* respondens *ei*, ait, Tu dicis. ꝰ*at*
τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀϖοκριθεὶς αὐτῷ, ἔφη, σὺ λέγεις.
At Pilatus *dixit* ad principes sacerdotum, & turbas, Ait autem
4 ὁ δὲ ϖιλάτος εἶϖε ϖρὸς τὲς ἀρχιερεῖς, καὶ τὲς ὄχλους,
ꝰ*Nullam* inuenio *causam* in homine hoc. ‖*Illi autem* inualescebãt, ꝰ*Nihil* causæ*
5 οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώϖῳ τύτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον,
dicentes, *Quia* commouet populum, docens per vniuersam Iudæam,
λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τ λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τ Ἰουδαίας,
incipiens à Galilæa vsque huc. Pilatus autem au-
6 ἀρξάμενος ἀϖὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. ϖιλάτος δὲ ἀ-
diens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.
κούσας Γαλιλαίαν, ἐϖηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωϖος Γαλιλαῖός ἐϛι.
Et ꝰ*cognoscens* quòd de potestate Herodis esset, remisit ꝰ*vt* cognouit
7 καὶ ἐϖιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξυσίας ἡρῴδε ἐϛὶν, ἀνέϖεμψεν
eum ad Herodem, ꝰ*existentem & ipsum in* Hierosolymis in il- ꝰ*qui* & ipse erat
αὐτὸν ϖρὸς ἡρῴδην, ὄνϖα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύ-
lis diebus. *At* Herodes ꝰ*videns Iesum*, gauisus est ‖*autem* viso
8 ταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἡρῴδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη
valde: erat enim ꝰ*volens* ex multo* videre eum, ‖*propter audire* Iesu, ꝰ*cupiens*
λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν ꝰ*tempore*
ϖολλὰ ϖερὶ αὐτῦ· καὶ ἤλϖιζε τι σημεῖον ἰδεῖν ὑϖ' αὐτῦ γινό- ‖*eo* quòd audiret
μενον. Interrogabat autem eum in sermonibus multis: ꝰ*ipse autem* ꝰ*fieri*.
9 μενον. ἐϖηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ
nihil respondebat illi. Stabant autem principes sacerdotũ, & ꝰ*at*
10 οὐδὲν ἀϖεκρίνατο αὐτῷ. εἰϛήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
scribæ constanter accusantes eum. ꝰ*Nihil faciens* ꝰ*Spreuit*
11 οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγορῦντες αὐτῦ. ἐξυθενήσας
autem illum Herodes cum exercitu suo, & ꝰ*illu-* ꝰ*illusit* indutũ
δὲ αὐτὸν ὁ ἡρῴδης σὺν τοῖς ϛρατεύμασιν αὐτῦ, καὶ ἐμπαί- ꝰ*veste* alba, &
ξας, ϖεριβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμϖρὰν, ἀνέϖεμψεν αὐτὸν *dens, amiciens eum vestem splendidam*, remisit ꝰ*eum* *ad Pilatũ. Et
Pilato. Facti sunt *autem* amici *hicque* Pilatus & Hero- *nam antea
12 τῷ ϖιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε ϖιλάτος καὶ ὁ ἡρῴ- inimici erant
des in ipsa die *cum inuicem*: ꝰ*præexiterant enim in* ad inuicem.
δης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· ª ϖροϋπῆρχον γὰρ ἐν ª προϋπάρ-
inimicitia existentes ad seipsos. Pilatus autem ꝰ*conuocans* χω
13 ἔχθρᾳ ὄντες ϖρὸς ἑαυτούς. ϖιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος ꝰ*conuocatis*
principes sacerdotum, & ꝰ*magistratus*, & *populum*, Dixit ad ꝰ*magistratibus*,
14 τὲς ἀρχιερεῖς, καὶ τὲς ἄρχοντας, καὶ τὸν λαὸν, εἶϖε ϖρὸς & plebe,
illos, Obtulistis mihi hominem hunc quasi auer-
αὐτοὺς, ϖροσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωϖον τῦτον ὡς ἀϖοϛρέ-
tentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam
φοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώϖιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν
inueni in homine isto causam, ‖*quorum* accusatis *aduersus* ‖*ex his in quibus*
εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώϖῳ τύτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ'
eum. Sed neque Herodes: ꝰ remisit *enim* vos ad il- ꝰ*nam*
15 αὐτῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἡρῴδης· ἀνέϖεμψα γὰρ ὑμᾶς ϖρὸς αὐ-
lum, & ecce nihil dignum morte est actum ei.
τὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐϛὶ ϖεϖραγμένον αὐτῷ.
ꝰ*Castigans* ergo illum dimittam. ꝰ*Emendatum*
16 ϖαιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀϖολύσω.
Necesse autem habebat dimittere eis per ꝰ festum, vnum. ꝰ*diem*
17 ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀϖολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.
Exclamarunt autem ꝰ vniuersa turba, ‖*dicentes*, Tolle hunc, ꝰ di- Exclamauit
18 ἀνεκράξαν δὲ ϖαμϖληθεὶ, λέγοντες, αἶρε τῦτον, ἀϖό- ꝰ*simul*
mitte *autem* nobis Barabbam: Qui erat propter seditionẽ quandã ‖*dicens*, ꝰ&
19 λυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν. ὅϛις ἦν διὰ ϛάσιν τινὰ
factam in ciuitate, & homicidium, missus in carcerem.
γενομένην ἐν τῇ ϖόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.
Iterum ‖ *ergo* Pilatus *adlocutus est* ꝰ, volens dimittere ‖*autem*
20 ϖάλιν οὖν ὁ ϖιλάτος ϖροσεφώνησε θέλων ἀϖολῦσαι ꝰ*ad eos*,
Iesum. ‖*Illi autem* succlamabant, dicentes, Crucifige, cru- *Ac
21 τὸν Ἰησοῦν. οἱ δὲ ἐϖεφώνουν, λέγοντες, ϛαύρωσον, ϛαύ-
cifige eum. Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim? ꝰ*malum* ꝰ*mali*
22 ρωσον αὐτόν. ὁ δὲ τρίτον εἶϖε ϖρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν
fecit iste? nullam causam mortis ‖*inueni* in eo. ꝰ*castigans* ‖*inuenio*
ἐϖοίησεν ὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. ϖαιδεύ- ꝰ*corripiam*
σας οὖν αὐτὸν ἀϖολύσω. οἱ δὲ ἐϖέκειντο φωναῖς μεγά- ꝰ& *Ac
23 σις ἐν αὐτὸν ἀϖολύσω.

[a] vt crucifigeretur,
[b] Et
[c] eum qui
[d] missus fuerat
[e] verò
[f] apprehenderunt
[g] Cyrenensem
[h] de villa, &
[i] post
[k] nolite flere
[l] Latinis,
[m] de his qui pedebant latronibus,
[n] saluum fac
[o] quod fuerat
[p] omnis turba eorum qui simuladerant
[q] & videbant quæ fiebant,

gnis, postulantes [a]eum crucifigi, & [b]inualescebant voces
λαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ
eorum, & principum sacerdotum. [b]At Pilatus adiudicauit fieri
αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ 24
petitionem eorum. Dimisit autem illis [c]propter seditionē & homicidiū
αἴτημα αὐτῶν· ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον 25
[d]missum in carcerem, quem petebant: at Iesum [e]tra-
βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ἠτοῦντο· τὸν δὲ ἰησοῦν παρέ-
didit voluntati eorum. Et cùm [f]abducerent eum, [g]appre-
δωκε τῷ θελήματι αὐτῶν. καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπι- 26
hendentes Simonem quendam [g]Cyrenæum venientem [h]ab agro, impo-
λαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέ-
suerunt illi crucem portare post Iesum.
θηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.
Sequebatur autem [i]illum multa turba populi, & mulierum,
ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν, 27
quæ & plangebant, & lamentabantur eum. Conuersus autem ad il-
αἳ καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐ- 28
las Iesus, dixit, Filiæ Hierusalem, [k]ne flete super me,
τὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπε, θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ,
sed super vosipsas flete, & super filios vestros. Quoniam ecce ve-
πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν· ὅτι ἰδοὺ ἔρ- 29
nient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui
χονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ
non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipient
οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἔθρεψαν. τότε ἄρξονται 30
dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite
λέγειν τοῖς ὄρεσι, [m]πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε
nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in ari-
ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξη- 31
do quid fiet? Ducebantur autem & alij duo [l]malefici
ρῷ τί γένηται; ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι 32
cum eo [m]tolli. Et postquam [l]abierunt in locum
σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον 33
[n]vocatum Caluariam, ibi crucifixerunt eum, & [l]ma-
τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν, καὶ τοὺς κα-
lefícos, hunc quidem à dextris, [n]hunc autem à sinistris. At Iesus
κούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς 34
dicebat, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. diui-
ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμερι-
[o]sortes. dentes verò vestimenta eius, miserunt [o]sortem. Et stabat
ζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει 35
[p]& [q]eum populus spectans: [p]deridebant [q]autem & principes cum eis,
ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐ-
dicentes, Alios [r]seruauit, seruet [s]eipsum, si hic est
τοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ
Christus Dei electus. Illudebant autem ei & mi-
χριστὸς τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρα- 36
lites accedentes, & acetum offerentes ei:
τιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ·
[p]& [q]saluum fac Et dicentes, Si tu es rex Iudæorum, [r]serua [s]teipsum.
καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. 37
Erat autem & superscriptio scripta super eum literis
ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν 38
[t]Latinis, Græcis, & [t]Romanis, & Hebraicis, HIC
ἑλληνικοῖς, καὶ ῥωμαϊκοῖς, καὶ ἑβραϊκοῖς: ΟΥΤΟΣ
EST REX IVDAEORVM.
ΕΣΤΙΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
[u]de his qui pendebant latronibus, [x]saluum fac Vnus autem [u]pendentium [v]malefícorum blasphemabat eum,
εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, 39
dicens, Si tu es Christus, [r]serua temetipsum & nos. Respon-
λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκρι- 40
dens autem alter increpabat eum, dicens, Neque times tu Deum,
θεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν,
[w]nam quòd in eadem damnatione es? Et nos quidem iustè: [w]digna
ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια 41
[x]factis [y]mali gessit. [v]enim eorum quæ fecimus recipimus: hic verò nihil [y]insolens
γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔ-
[z]ad Iesum, egit. Et dicebat [z]Iesu, Memento mei Domine, cùm veneris
πραξε. καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς 42
in regnum tuum. Et dixit illi Iesus, Amen dico
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω 43
tibi, Hodie mecum eris in paradiso.
σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.
Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram,
ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, 44
vsquein horā nonam. Et obscuratus est Sol, & scissum est ve-
ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ κα- 45
lum templi medium. Et clamans voce magna
ταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ 46
Iesus, ait, Pater, in manus tuas commendabo spiritum
ἰησοῦς, εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά
meum. & hæc dicens expirauit. Videns autem Centu-
μου. & ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρ- 47
[q]quod fuerat rio [q]factum, glorificauit Deum, dicens, Verè homo
χος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος
[r]omnis turba eorum qui simuladerant hic iustus erat. Et [r]omnes simulaccedentes turbæ
[s]& videbant quæ fiebant, οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι 48
ad spectaculum istud, [s]spectantes facta, percutientes
ὅτι τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες

[t] suaipsorum pectora, reuertebantur. Stabant autem omnes
τὰ στήθη ὑπέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ
noti eius alongè, & mulieres quæ consecutæ
γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι 49
eum [t]à Galilæa videntes hæc. Et ecce vir
αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρᾶσαι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
nomine Ioseph, [u]consiliarius exiſtens, vir bonus, & iu-
ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ δί- 50
stus: Hic non [t]erat [x]suffragatus * consilio &
καιος· οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ
[u]actioni eorum, ab Arimathæa ciuitate [y]Iudæorum, qui
πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἁριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὅς 51
expectabat & ipse regnum Dei. Hic [z]ac-
καὶ προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. οὗτος προσ- 52
[a]cedens Pilato, petiit corpus Iesu. Et [b]de-
ελθὼν τῷ πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ καθ- 53
[b]trahens ipsum, inuoluit id [c]sindone, & posuit [d]id in mo-
ελὼν αὐτὸ, ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνή-
numento excisō, [e]vbi non [f]erat nondum nemo positus [g].
ματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.
Et dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat.
καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε. 54
Subsecutæ autem [h] mulieres, quæ [i]fuerant venien- [h]& [i]veneranı
τες δὲ καὶ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλ- 55
tes cum eo de Galilæa, viderunt monumentum, & [k]ut
λυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ [k]quemadmodū
positum erat corpus eius. [l]Reuersæ autem parauerunt [l]Et reuertentes
ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν 56
aromata & vnguenta: & quidem sabbato [m]quieuerunt secundum [m]siluerunt
ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
mandatum.
τὴν ἐντολήν.

CAP. XXIIII. κδ'

[a] autē sabbati
[b] valde
[c] Et
[d] dū mente conſternatæ eſſent
[e] ſteterunt ſecus illas
[f] veſte fulgenti. Cùm timerent autem, & declinarent
[g] qualiter
[h] cùm adhuc eſſet
[i] quæ erant
[k] regreſſæ
[l] illis
[m] ne agnoſcerēt
[n] Et
[o] ſunt

At vna [a]sabbatorum diluculo [b]profundo venerunt ad
Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ 1
monumentū, portantes quæ parauerant aromata, & quadam cum eis.
μνῆμα, φέροσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.
[c]Inuenerunt autem lapidem reuolutum à monumento.
εὗρον δὲ τὸν λίθον [d]ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου· 2
Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.
καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. 3
Et factum est, [e]in dubitare eas de isto, & ecce
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ 4
duo viri [f]adstiterunt eis in [g]vestibus fulgentibus.
δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.
Timentibus autem factu illis, & inclinantibus vultum
ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον 5
in terram, dixerunt ad illas, [h]Quid quæritis viuentem cum mor-
εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νε-
tuis? Non est hic, sed surrexit: recordamini [i]vt locutus
κρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλη- 6
est vobis, [k]adhuc existens in Galilæa, Dicens, Quia oportet filium
σεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν 7
hominis tradi in manus hominum pecca-
τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτω-
torum, & crucifigi, & tertia die resurgere. Et recor-
λὸν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνή- 8
datæ sunt verborum eius. Et [l]reuersæ à
σθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. καὶ ὑποστρέψασα ἀπὸ τοῦ 9
monumento, nuntiauerunt hæc omnia * vnderim, & omnibus
μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι τοῖς
cæteris. Erant autem Magdalene Maria, & Ioanna, &
λοιποῖς. ἦσαν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία, καὶ ἰωάννα, καὶ 10
Maria Iacobi, & cæteræ [m]cum eis, quæ dicebant ad
μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς
Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut delira-
ἀποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆ- 11
mentum verba [n]eorum, & non crediderunt illis. At Petrus [o]
ρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. ὁ δὲ πέτρος
surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens [p]videt
ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ
lenteamina posita sola: & abiit [q]apud se mirans
ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων 12
[r]factum. Et ecce duo ex illis [n]erant euntes
τὸ γεγονός. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι 13
in ipsa die in [s]vicum [t]distantem stadia sexaginta
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα
ab Hierusalem, [u]cui nomen Emmaus. Et ipsi loquebantur ad
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς. καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς 14
inuicem de omnibus [x]euentis his.
ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.
Et factum est [y]in colloqui ipsos & conquirere, & ipse
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ 15
Iesus appropinquans ibat cum illis. At oculi [z] illorum
ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν 16
tenebantur [a]non agnoscere eum. [b]Ait autem ad illos,
ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, 17
Qui [c] sermones hi quos conferris ad inuicem ambu-
τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπα-

bulantes, & estis tristes? Respondens autem vnus cui nomen
τουῦτες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα 18
Cleopas, dixit ad eum, Tu solus peregrinus Hierusalem,
κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτὸν, σὺ μόνος παροικεῖς ἰερουσαλὴμ,
& non cognouisti facta in illa in diebus his?
καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;
Et dixit eis, Quæ? illi autem dixerunt ei, Quæ de Iesu
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ ἰησοῦ τοῦ 19
Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere &
ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ
sermone coram Deo & omni populo. Quomodoque tra-
λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ· ὅπως τε πα- 20
diderunt eum summi sacerdotes, & principes nostri in damnationē
ρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα
mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia
θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι 21
ipse esset futurus redimere Israel. sed & cum omnibus
αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι
his, tertiam hanc diem agit hodie, ex quo hæc
τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα
facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nobis terruerunt
ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡ- 22
nos, facta antelucanæ ad monumentum. Et non inue-
μᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ εὑρού- 23
nientes corpus eius, venerunt, dicentes & visionem angelorum
σαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων
vidisse, qui dicunt eum viuere Et abierunt quidā ex eis qui
ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν 24
cum nobis, ad monumentum, & inuenerunt ita sicut & mu-
σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυ-
lieres dixerunt: ipsum verò non viderunt. Et ipse dixit ad
ναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς 25
eos, O stulti & tardi corde ad credendum in omni-
αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶ-
bus quæ locuti sunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati
σιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν 26
Christum, & intrare in gloriam suam? Et inci-
τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; καὶ ἀρξά- 27
piens à Moyse, & ab omnibus Prophetis, interpre-
μενος ἀπὸ μωσέως, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμή-
tabatur illis in omnibus scripturis quæ de seipso.
νευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.
Et appropinquauerūt ad vicum quò ibant, & ipse finxit
καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσε- 28
longiùs ire. Et coegerunt illum,
ποιεῖτο πορρώτερον πορεύεσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, 29
dicentes, Mane nobiscum, quoniam ad vesperam est, & inclinauit
λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν· ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν
dies. & intrauit ad manendum cum illis. Et factum est,
ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο 30
in discumbere ipsum cum eis, accipiens panem be-
ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐ-
nedixit, & frangens porrigebat illis. Eorum autem aperti
λόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ διηνοί- 31
sunt oculi, & cognouerunt eum: & ipse non appa-
χθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπεγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαν-
rens factus est ab eis. Et dixerunt ad inuicem, Nonne
ὃς ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ 32
cor nostrum ardens erat in nobis, vt loqueretur nobis in
ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ
via, & vt aperiret nobis scripturas? Et surgentes
ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ ἀναστάντες 33
eadem hora, regressi sunt in Hierusalem, & inuenerunt congre-
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροι-
gatos vndecim, & eos qui cum illis erant, Dicentes, Quòd
σμένους τοὺς ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, ὅτι 34
surrexit Dominus verè, & visus est Simoni. Et ipsi enar-
ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐτοὶ ἐξη- 35
rabant quæ in via, & quomodo agnitus est eis in fractione
γοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ
panis. Hæc autem ipsis loquentibus, & ipse Iesus stetit
ἄρτου. ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη 36
in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: Conturbati
ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. πτοηθέντες 37
verò & conterriti facti, existimabant spiritum videre.
δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.
Et dixit eis, Quid turbati estis, & quare cogi-
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλο- 38
tationes ascendunt in corda vestra? Videte
γισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς 39
manus meas, & pedes meos: quia ipse ego sum. pal-
χεῖράς μου, καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφή-
pate me, & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, si-
σατέ με, καὶ ἴδετε· ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, κα-
cut me videtis habentem. Et hoc dicens ostendit
θὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν 40
eis manus & pedes. Adhuc autem nō credentibus illis
αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν 41
præ gaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis aliquid
ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι
esculentum hîc? Illi autem obtulerunt ei piscis assi
βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ 42
partem, & de apiario fauo. Et sumens coram
μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν ἐνώπιον 43
eis edit. Dixit autem eis, Hæc verba quæ locutus sum
αὐτῶν ἔφαγεν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα
ad vos adhuc existens vobiscum, quoniam oportet impleri omnia
πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ
scripta in lege Moysi, & Prophetis, & Psal-
γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλ- 44
mis de me. Tunc aperuit ipsorum sensum, ad
μοῖς περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, τοῦ
intelligendum scripturas. Et dixit eis, Quoniam sic scriptum
συνιέναι τὰς γραφὰς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγρα- 45
est, & sic oportebat pati Christum, & resurgere à mor-
πται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νε- 46
tuis tertia die; Et prædicari in nomine eius
κρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ 47
pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus
μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξά-
pientem ab Hierosolyma. Vos autem estis testes horum.
μενον ἀπὸ ἰερουσαλήμ. ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. 48
Et ecce ego mitto promissum Patris mei in
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' 49
vos. vos autem sedete in ciuitate Hierusalem, quoadusque
ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἰερουσαλὴμ, ἕως οὗ
induamini virtutem ex alto. Eduxit autem eos foras
ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω 50
vsque in Bethaniam, & sustollens manus suas, benedixit
ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν
eis. Et factum est in benedicere eum illis, discessit ab
αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη 51
eis, & ferebatur in cælum. Et ipsi ado-
ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσ- 52
rantes eum, regressi sunt in Hierusalem cum gaudio ma-
κυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς με-
gno. Et erant semper in templo, laudantes &
γάλης. καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ 53
benedicentes Deum. Amen.
εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Sancti Euangelij secundum Lucam

FINIS.

SECVNDVM IOANNEM SANCTVM

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ

EVANGELIVM.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

CAPVT PRIMVM.

In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Ν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ⁊ ὁ λόγος ἦν πρὸς 1
Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat
τὸν θεὸν, ⁊ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν 2
in principio apud Deum. Omnia per ip-
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐ- 3
sum facta sunt, & sine ipso factū est *ineq. vnum*,
τοῦ ἐγένετο, ⁊ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν,
quod factū est. In ipso vita erat, & vita
ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, ⁊ ἡ ζωὴ 4
erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet, &
ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων· ⁊ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ⁊ 5
tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo mis-
ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμέ- 6
qui erat sus à Deo, *nomen ei* Ioannes. Hic venit in te-
νος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρ- 7
stimonium, vt *testaretur* de lumine, vt omnes crederent
testimonium perhiberet τυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσι
per illum. Non erat ille lux, sed vt *testaretur* de
δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ 8
lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄν- 9
hunc minem venientem in * mundum. In mundo erat, &
θρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, ⁊ ὁ 10
mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit.
κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ⁊ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
suī In propria venit, & *propriū* eum non receperunt.
εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, ⁊ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 11
Quotquot autē receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fie-
ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γε- 12
his qui credūt ri, *credentibus* in nomine eius. Qui non ex sanguinibus,
νέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, 13
neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed
οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ'
ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, & habi-
ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. ⁊ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ⁊ ἐσκήνω- 14
tauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnige-
σεν ἐν ἡμῖν, ⁊ ἐθεασάμθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογε-
niti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ioannes
νοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος ⁊ ἀληθείας. ἰωάννης 15
testimonium perhibet *testatur* de ipso: & clamauit, dicens, Hic erat quem dixi,
μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ· ⁊ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀ-
Qui post *Post* me *veniens*, ante me factus est: quia prior me
venturus est, πίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου
de erat. Et *ex* plenitudine eius nos omnes accepimus, &
ἦν. ⁊ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, ⁊ 16
gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gra-
χάριν ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χά- 17
tia & veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vi-
ρις ⁊ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. θεὸν οὐδεὶς ἑώρα- 18
qui est dit vnquam: vnigenitus filius *existens* in sinum Patris, ipse
κε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖ-
enarrauit. Et hoc est testimonium Ioannis, quando
νος ἐξηγήσατο. ⁊ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀ- 19
ab Iudæis misserunt Iudæi *ex* Hierosolymis sacerdotes & Leuitas, vt
πέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς ⁊ λευίτας, ἵνα
interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non ne-
ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; ⁊ ὡμολόγησε, ⁊ οὐκ ἠρνή- 20
gauit. & confessus est, Quia non sum ego Christus.
σατο· ⁊ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.
dixit, Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Elias es tu? & *Idicit*, Non sum.
⁊ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; ⁊ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ 21
Propheta es tu? & respondit, Non. Dixerunt ergo ei, Quis es,
προφήτης εἶ σύ; ⁊ ἀπεκρίθη, οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, 22
vt responsum demus *mittentibus* nos? quid dicis de
ἵνα δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ
teipso? Ait, Ego vox clamantis in deserto, Dirigite
σεαυτοῦ; ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε 23
qui fuerant viam Domini, sicut dixit Esaias propheta. Et *missi*
τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης. ⁊ οἱ ἀπε- 24
si, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & di-
σταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων· ⁊ ἠρώτησαν αὐτὸν, ⁊ εἶ- 25
xerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias,
πον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας,
neque propheta? Respondit eis Ioannes, dicens, Ego
οὔτε ὁ προφήτης; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης, λέγων, ἐγὼ 26
vos scitis: baptizo in aqua: medius autem vestrûm stetit quem vos *non nostis*:
βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

Ipse est *ille* post me venturus, qui ante me fa- *qui est*
27 αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέ-
ctus est, cuius ego non sum dignus vt soluam eius corrigiam cal-
γονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸ ἱμάντα τοῦ ὑπο-
ceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem,
28 δήματος. ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, * Altera die vi-
vbi erat Ioannes baptizans. *Postridie conspicit* Ioan- dit
29 ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάν-
nes Iesum venientem ad se, & ait, Ecce agnus Dei,
νης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, ⁊ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ *ecce qui tollit peccata*
tollens peccatum mundi. Hic est de quo ego di-
30 ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶ-
xi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia
πον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι
prior me erat. Et ego *non sciebam* eum: sed vt manifestetur *nesciebam*
31 πρῶτός μου ἦν. κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ
Israel, propter hoc veni ego in aqua baptizans. *in ea*
τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.
Et *testatus est* Ioannes, dicens, Quia vidi Spiritum *testimonium perhibuit*
32 καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα
descendentem quasi columbam de cælo; & mansit super eum.
καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.
Et ego *non sciebam* eum, sed *mittens* me baptizare in a- *nesciebam*
33 κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα- *qui misit*
qua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem, &
τι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ
manentem super eum, hic est * *baptizans* in Spiritu sancto. *qui baptizat*
μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Et ego vidi, & *testatus sum* quia hic est filius *testimonium*
34 κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ *perhibui*
Dei. *Postridie* iterum stabat Ioannes, & ex discí- *Altera die*
35 θεοῦ. τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μα-
pulis eius duo. Et respiciens Iesum ambulantem,
36 θητῶν αὐτοῦ δύο. καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι,
dicit, Ecce agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli
37 λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ
loquentem, & secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus,
38 λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, *se,*
& videns eos sequentes, dicit eis, Quid quæri-
καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖ- *Quid*
tis? *illi autem* dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, magi-
τε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃ λέγεται) ἑρμηνευόμενον, διδά- *habitas*
ster) vbi *manes*? Dicit eis, Venite & videte. venerunt &
39 σκαλε, ποῦ μένεις; λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε. ἦλθον καὶ
viderunt vbi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora *autem*
εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα
erat quasi decima. Erat Andreas frater Simonis Petri, vnus
40 ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς *qui audierant*
ex duobus *audientibus* à Ioanne, & *secutis* *secuti fuerant*
ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων *primùm*
41 αὐτῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, *suum*
& dicit ei, Inuenimus Messiam, quod est interpreta-
καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμε-
tum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum. intuitus
42 νον χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας
autem eum Iesus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis
δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ. σὺ κληθήσῃ
Cephas, quod interpretatur, Petrus. *Postridie* voluit *in crastinum*
43 κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν
exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit
ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει
ei Iesus, Sequere me. Erat autem Philippus à Beth-
44 αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθ-
saida, *ex* ciuitate Andreæ & Petri. Inuenit Philip-
45 σαϊδὰ, ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιπ-
pus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in lege,
πος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ,
& prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph *illum* à Na-
καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ να- *A*
zareth. Et dixit ei Nathanael, *Ex* Nazareth potest
46 ζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί *aliquid bonum*
τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου, καὶ ἴδε. *boni*
Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit
47 εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει
de eo, Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.
περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

Dixit ei Nathanael, Vnde me nosti? respondit
λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ 48
Iesus, & dixit ei, Ante te Philippum vocare existentem
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα
sub ficu, vidi te. Respondit Nathanael, &
ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ 49
ait ei, Rabbi, tu es filius Dei: tu es rex
λέγει αὐτῷ, ῥαββεὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ
Israel. Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi:
ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, 50
Vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis.
εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει.
Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, Amodo videbitis
καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε 51
cælum apertum, & angelos Dei ascendentes
τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας
& descendentes supra filium hominis.
καὶ καταβαίνοντας ὑπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

CAP. II. 6′

Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Gali-
Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλι- 1
lææ: & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem &
λαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ 2
Iesus & discipuli eius ad nuptias. Et defi-
ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαν- 3
ciente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.
τος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.
*Dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi? mulier? nondum venit
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καί σοι γύναι; οὔπω ἥκει ἡ 4
hora mea. Dicit mater eius ministris, Quodcunque di-
ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέ- 5
xerit vobis facite. Erant autem ibi hydriæ lapideæ sex po-
γῃ ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κεί- 6
sitæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ me-
μεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ με-
tretas duas vel tres. Dicit eis Iesus, Implete
τρητὰς δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε 7
hydrias aqua: & impleuerunt eas vsque ad summum.
τὰς ὑδρίας ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.
Et dicit eis, Haurite nunc, & ferte archi-
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχι- 8
triclino: & tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus
τρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος 9
aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset: at
τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ
ministri sciebant haurientes aquam: vocat sponsum
διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ· φωνεῖ τὸν νυμφίον
architriclinus, Et dicit ei, Omnis homo
ὁ ἀρχιτρίκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος 10
primum bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc
πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε
minus: tu seruasti bonum vinum vsque iam.
τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.
Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana
ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ 11
Galilææ, & manifestauit gloriam suam: & credi-
τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπί-
derunt in eum discipuli eius. Post hoc descendit in
στευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς 12
Capharnaum, ipse & mater eius, & fratres eius, &
καπερναούμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ
discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.
Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit in Hiero-
Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱερο- 13
solymam Iesus. Et inuenit in templo vendentes
σόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας 14
boues, & oues, & columbas, & numularios sedentes.
βόας, καὶ πρόβατα, καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς κα-
Et faciens flagellum ex funiculis, omnes
θημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας 15
eiecit ex templo, & oues & boues, &
ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν
numulariorum effudit monetam, & mensas subuertit.
κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.
Et columbas vendentibus dixit, Auferte ista
καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐν- 16
hinc: ne facite domum Patris mei domum mercatus.
τεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορείου.
Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est,
ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ 17
Zelus domus tuæ comedit me. Responderunt ergo
ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με. ἀπεκρίθησαν οὖν 18
Iudæi, & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis, quia hæc
οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα
facis? Respondit Iesus, & dixit eis, Soluite
ποιεῖς; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν 19
templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.
ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædifi-
εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδό- 20
catum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?
μήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;
Ille autem dicebat de templo corporis sui.
ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.
Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius
ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 22
quia hoc dicebat eis: &, & crediderunt scripturæ, & sermoni quē
ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ
dixit Iesus. Cùm autē esset in Hierosolymis in Pascha
εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα 23
in festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes
ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες
eius signa quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat
αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν 24
semetipsum eis, propter ipsum nosse omnes: Et quia non
ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας· καὶ ὅτι οὐ
opus habuerat, vt quis testaretur de homine: ipse
χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς
enim sciebat quid esset in homine.
γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

CAP. III. γ′

Erat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomen
Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα 1
ei, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum
αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν 2
nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo veni-
νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββεὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυ-
sti magister: nemo enim hæc signa potest facere
θας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν
quæ tu facis, nisi non fuerit Deus cum eo. Respondit
ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ 3
Iesus, & dixit ei, Amen amen dico tibi, nisi non quis na-
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεν-
tus fuerit desursum, non potest videre regnum Dei.
νηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo
λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος 4
renasci senex existens? num potest in ventrem ma-
γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μη-
tris suæ secundò introire, & renasci?
τρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;
Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, nisi non quis re-
ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεν- 5
natus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in
νηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς
regnum Dei. Natum ex carne,
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, 6
caro est: & natum ex spiritu, spiritus est.
σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.
Non mireris quia dixi tibi, Oportet vos nasci
μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. 7
Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis,
τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, 8
sed non nosti vnde veniat, & quò vadat: sic est omnis
ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς
natus ex spiritu. Respondit Nicodemus,
ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ἀπεκρίθη νικόδημος, 9
& dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri?
καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;
Respondit Iesus, & dixit ei, Tu es magister
ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ 10
Israel, & hæc non nosti? Amen amen dico tibi, quia quod
ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ
scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & te-
οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρ-
stimonium nostrū non accipitis. Si terrena dixi vobis, &
τυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ 12
non creditis, quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?
οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;
Et nemo ascendit in cælum, nisi qui de-
καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 13
descendit, filius hominis existens in cælo. Et sicut
καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καθὼς
Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium
μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν
hominis: Vt omnis credens in ipsum non pereat,
τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, 15
sed habeat vitam æternam. Sic enim dilexit Deus
ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν 16
mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis credens
κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πι-
in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.
στεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.
Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt judicet
οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν 17
mundum: sed vt saluetur mundus per ipsum.
κόσμον· ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς 18

[a] credit, eum, non iudicatur: qui autē non [a] *credens*, iam iudicatus est; quia non credi-
ἀυτὸν, ἀ πεπίσ) ὁ δὲ μὴ πισ δύων, ἤδη πέκρι) ὅτι μὴ πεπί-
dit in nomine vnigeniti filij Dei. Hoc autem
στευκεν εἰς τὸ ὄνομα τῦ μονογενῦς ὑ῀ τῦ θεῦ. αὕτη δέ 19
est iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexe-
ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τ῀ κόσμον, κ῀ ἠγάπη-
runt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim mala
σαν ὁι ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰ πονηρὰ
[b] qui malè agit, eorum opera. Omnis enim [b] *mala agens*, odit
αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ 20
lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.
φῶς, κ῀ οὐκ ἔρχ) πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτ῀.
[c] Qui autem facit [c] *At facientes* veritatem, venit ad lucem, vt ma-
ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανε- 21
nifestentur eius opera; quia in Deo sunt facta.
ρωθῇ αὐτ῀ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θε῀ ἐστιν εἰργασμένα.
Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iu-
μ῀ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησῦς κ῀ οἱ μαθηταὶ αὐτ῀ εἰς τ῀ ἰου- 22
dæam terram, & illic morabatur cum eis, & baptizabat.
δαίαν γ῀ν, κ῀ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, κ῀ ἐβάπτιζεν.
Erat autem & Ioannes baptizans in Aenon iuxta
ἦν δὲ κ῀ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τ῀ σαλείμ, ὅτι 23
Salim, quia aquæ multæ erant illic: & veniebant, & baptizabantur.
ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· κ῀ παρεγίνοντο, κ῀ ἐβαπτίζοντο.
[d] fuerat Nondū enim [d] *erat* missus in carcerem Ioannes.
οὔπω γὰ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. 24
Facta est [e] autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de
[e] autem ἐγ῀νετο οὖν ζήτησις ἐκ τ῀ μαθητ῀ ἰωάννου μ῀ ἰουδαίων περὶ 25
purificatione. Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei,
καθαρισμῦ. κ῀ ἦλθον πρὸς τ῀ ἰωάννην, κ῀ εἶπον αὐτῷ,
[f] testimonium perhibuisti, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu [f] *testatus es*,
ῥαββὶ, ὃς ἦν μ῀ σὺ πέραν τ῀ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας,
ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
ἴδε οὗτος βαπτίζει, κ῀ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
Respondit Ioannes, & dixit, Non potest homo ac-
ἀπεκρίθη ἰωάννης, κ῀ εἶπεν, οὐ δυήσ) ἄνθρωπος λαμβά- 27
[g] quicquam, nisi cipere [g] *nihil, si non* fuerit datum ei de cælo. Ipsi vos
νειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τ῀ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς 28
[h] testimonium perhibetis, mihi [h] *testamini*, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed quia miſ-
μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χρισὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπε-
[i] Qui habet sus sum ante illum. [i] *Habens* sponsam, spon-
σταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τ῀ νύμφην, νυμ- 29
[k] autem [l] qui stat, & audit sus est: *et* amicus [k] sponsi [l] *stans & audiens* eum, gau-
φίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τ῀ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς κ῀ ἀκούων αὐτ῀, χα-
dio gaudet propter vocem sponsi. hoc ergo gaudium meum im-
ρᾷ χαίρει διὰ τ῀ φωνὴν τ῀ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πε-
pletum est. Illum oportet crescere, me autem minui.
πλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. 30
[m] Qui desursum venit, [m] *Superne* *veniens*, super omnes est: [n] *existens* de
ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς 31
[n] qui est terra, de terra est, & de terra loquitur: [o] de cælo [p] ve-
γῆς, ἐκ τ῀ γῆς ἐστι, κ῀ ἐκ τ῀ γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμε-
[p] qui venit, *niens*, super omnes est. Et quod vidit & audiuit, hoc testa-
νος, ἐπάνω πάντων ἐστί· κ῀ ὃ ἑώρακε κ῀ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυ- 32
[q] Qui accepit tur, & testimonium eius nemo accipit. [q] *Accipiens* eius
ρεῖ, κ῀ τ῀ μαρτυρίαν αὐτ῀ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τ῀ 33
testimonium, signauit quia Deus verax est. Quem enim mi-
μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰ ἀπέ- 34
[r] ad mensuram sit Deus, verba [r] Dei loquitur: non enim [s] *ex mensura* dat
στειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τ῀ θεῦ λαλεῖ· οὐ γὰ ἐκ μέτρ῀ δίδω-
Deus spiritum. Pater diligit filium, & omnia de-
σιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τ῀ υἱὸν, κ῀ πάντα δέ- 35
[s] Qui credit dit in manu eius. [s] *Credens* in filium, habet vitam
δωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πισ δύων εἰς τ῀ υἱὸν, ἔχει ζωὴν 36
[t] qui autem incredulus est æternam: [t] *at non persuasibilis* filio, non videbit vitam, sed ira
αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψε) τ῀ ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ
Dei manet super ipsum.
τ῀ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

CAP. IIII.

[u] Iesus, Vt ergo cognouit [u] *Dominus*, quia audierunt Pharisæi quòd Iesus
Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς 1
plures discipulos facit & baptizat quàm Ioannes: (Quanquam
πλείονας μαθητὰς ποιεῖ κ῀ βαπτίζει ἢ ἰωάννης. καίτοιγε 2
Iesus *ipse* non baptizaret, sed discipuli eius.) Reliquit
ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἀφῆκε 3
Iudæam, & abiit iterum in Galilæam. Oportebat autē
τ῀ ἰουδαίαν, κ῀ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τ῀ γαλιλαίαν. ἔδει δὲ 4
eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem
αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τ῀ σαμαρείας. ἔρχε) οὖν εἰς πόλιν 5
[v] Quæ dicitur Samariæ, [v] *dictam* Sichar, iuxta prædium quod dedit
τ῀ σαμαρείας, λεγομένην συχὰ, πλησίον τ῀ χωρίου ὃ ἔδωκεν
Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob.
ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τ῀ ἰακώβ. ὁ 6
ergo Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic supra
οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τ῀ ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ
[w] autem fontem: hora [w] erat quasi sexta. Venit mulier de Sama-
τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τ῀ σαμα- 7
ria haurire aquam. dicit ei Iesus, Da mihi bibere.
ρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγ῀ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πεῖν.
[x] enim [y] ἀπέρχο- *Nam* discipuli [x] eius abierant in ciuitatem, vt ci-
μαι οἱ γὰ μαθηταὶ αὐτοῦ [y] ἀπεληλύθεισαν εἰς τ῀ πόλιν, ἵνα βο- 8

bos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana,
9 φὰς ἀγοράσωσι. λέγ῀ οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις,
Quomodo tu Iudæus [z] *existens* à me bibere poscis [a] *existente muliere* Sa-
πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς ἔσης γυναικὸς σα-
maritana? non enim coëuntur Iudæi Samaritanis.
μαρείτιδος; οὐ γὰ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.
Respondit Iesus, & dixit ei, Si scires donum
10 ἀπεκρίθη ἰησοῦς, κ῀ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ
Dei, & quis est [b] *dicens* tibi, Da mihi bibere, tu [c] *vtique* petisses [d] *il-*
θεοῦ, κ῀ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐ-
lum, & dedisset *vtique* tibi aquam viuam. Dicit ei mulier, Do-
11 τὸν, κ῀ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγ῀ αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύ-
mine, neque [e] *hauſtorium* habes, & puteus est [f] *profundus*: vnde ergo
ριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, κ῀ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν
habes aquam viuam? [g] *Num* tu maior es patre nostro
12 ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατ῀ρὸς ἡμῶν
Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, &
ἰακὼβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, κ῀ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, κ῀ οἱ
filij eius, & pecora eius? Respondit Iesus, &
13 υἱοὶ αὐτοῦ, κ῀ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, κ῀
dixit ei, Omnis [h] *bibens* ex aqua hac, sitiet iterum.
εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τ῀ ὕδατος τούτου, διψήσ) πάλιν.
Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non si-
14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ δι-
tiet in æternum, sed aqua quam [i] dabo ei, fiet [i] *ego*
ψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται
in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.
ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.
Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, vt
15 λέγ῀ πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ, κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα
non sitiam, neque veniam huc haurire. Dicit ei
16 μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγ῀ αὐτῇ ὁ
Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.
ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, κ῀ ἐλθὲ ἐνθάδε.
Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. dicit ei
17 ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ, κ῀ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγ῀ αὐτῇ ὁ
Iesus, [k] *Pulchrè* dixisti, Quia virum non habeo. Quinque enim viros
18 ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰ ἄνδρας
habuisti. & nunc quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti.
ἔσχες, κ῀ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.
Dicit ei mulier, Domine, video quia prophera es tu.
19 λέγ῀ αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.
Patres nostri in monte hoc adorauerunt, &
20 οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, κ῀
vos dicitis quia *in* Hierosolymis est locus, vbi oportet
ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ
adorare. Dicit ei Iesus, Mulier, crede mihi,
21 προσκυνεῖν. λέγ῀ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, πίσευσόν μοι,
quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosoly-
ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύ-
mis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod
22 μοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ
[l] *non nostis*: nos adoramus quod scimus: quia salus
οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία
ex Iudæis est. Sed venit hora & nunc est, quando
23 ἐκ τ῀ ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε
veri adoratores adorabunt Patrem in spi-
οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύ-
ritu & veritate: [m] *etenim* Pater tales quærit [n] ado-
ματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσ-
rantes eum. Spiritus [o] Deus, & [p] *adoran-*
24 κυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεὸς, κ῀ τοὺς προσκυνοῦν-
tes eum, in spiritu & veritate oportet adorare.
τας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.
Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, [q] di-
25 λέγ῀ αὐτῷ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμε-
*cit*ur Christus: cum [r] venerit ille, annuntiabit nobis omnia.
νος χρισός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.
Dicit ei Iesus, Ego sum, [s] *loquens tibi*.
26 λέγ῀ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.
Et [t] *super hoc* venerunt discipuli eius, & mirabantur quia cum
27 καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ
muliere loquebatur: nemo tamen dixit, Quid quæris? aut quid loqueris
γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς
cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit
28 μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν
in ciuitatem, & dicit [u] hominibus. Venite, [v] videte hominem
29 εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγ῀ τοῖς ἀνθρώποις, δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον
qui dixit mihi omnia quæcunque feci: nunquid ipse est Christus?
ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χρισός;
Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.
30 ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.
[w] *In verò inter* rogabant eum discipuli *eius*, dicen-
31 ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων [w] αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
tes, Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo man-
32 τες, ῥαββὶ, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φα-
ducare, quem vos [x] *non nostis*. Dicebant ergo discipuli ad
33 γεῖν, ἣν [x] ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς
inuicem, [y] Num aliquis attulit ei manducare?
ἀλλήλους, μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

[a] Samaritana? non enim coëuntur Iudæi Samaritanis. — [b] qui dicit — [c] forsitan — [d] ab eo, — [e] in quo hauerias — [f] altus: — [g] Nunquid — [h] qui bibit — [i] ego — [k] Bene — [l] Nescitis — [m] Nam & — [n] qui adorent — [o] est — [p] eos qui adorant — [q] qui dicitur — [r] ergo — [s] qui loquor tecum. — [t] continuò — [v] illis — [w] Interea — [x] Nescitis. — [y] Nunquid

Dicit eis Iesus, Meus cibus est, vt faciam volun-
λέγ⸗ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλη- 34
[a] eius qui misit tatem [a] *mittentis* me, [b] & perficiam eius opus.
μα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.
[b] vt
[c] quatuor menses sunt,
Nonne vos dicitis, Quòd adhuc [c] *quadrimestre est*, & messis
οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς 35
venit? ecce dico vobis, Leuate oculos vestros, & vi-
ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεά-
dete regiones, quia albæ sunt ad messem iam-
σασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.
[d] qui metit
Et [d] *metens* mercedem accipit, & congregat fructum in
καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς 36
[e] qui seminat [f] qui metit.
vitam æternam, vt & [e] *seminans* simul gaudeat, & [f] *metens*.
ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.
[g] qui seminat,
In enim hoc verbum est verum, Quia alius est [g] *semi-*
ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπεί- 37
[h] qui metit.
nans, & alius [h] *metens*. Ego misi vos metere
ρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν 38
quod non vos laborastis: alij laborauerunt, & vos in
ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς
[i] labores
[i] *laborem* eorum introistis. Ex autem ciuitate illa
τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης 39
multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς
[k] testimonium perhibentis,
mulieris [k] *testantis*, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci.
γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.
Cùm ergo venissent ad illam Samaritani, rogauerunt eum
ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν 40
[l] vt ibi maneret:
[l] *manere apud eos*: & mansit ibi duos dies. Et multò
μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ 41
plures crediderunt in eum propter sermonem eius. Et mulieri
πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ· τῇ τε γυναικὶ 42
[m] iam
dicebant, Quia non [m] *amplius* propter tuam loquelam credimus: ipsi enim au-
ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀ-
diuimus, & scimus quia hic est verè saluator mun-
κηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσ-
di *Christus*. Post autem duos dies exiit inde, &
μου ὁ χριστός. Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ 43
[n] testimonium perhibuit,
abiit in Galilæam. Ipse enim Iesus [n] *testatus*
ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύ- 44
[o] sua
est, quia propheta in [o] *propria* patria honorem non habet.
ρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.
Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Gali-
ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλι- 45
[p] cùm vidissent
læi, [p] *omnia intuiti* quæ fecerat *in* Hierosolymis in
λαῖοι, πάντα ἑωρακότες, ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ
[q] die [r] diem
[q] *festo*: & ipsi enim venerant ad [r] *festum*.
ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.
Venit ergo *Iesus* iterum in Cana Galilææ, vbi
Ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου 46
fecit aquam vinum. & erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur *in*
ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν
[s] cùm audisset
Capharnaum. Hic [s] *audiens* quia Iesus adueniret [t] ex Iudæa
[t] à
καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἀπὸ τῆς ἰουδαίας 47
in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt
εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα
[u] eius
descenderet, & sanaret [u] *ipsum* filium, [x] *futurus erat* enim mori.
[x] incipiebat
καταβῇ, καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.
Dixit ergo Iesus ad eum, [y] *Si non* signa & prodigia
εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα 48
[z] Nisi
videritis, non [z] *credetis*. Dicit ad eum regulus,
ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγ⸗ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, 49
[a] creditis.
Domine, descende [a] *ante mori puerum meum*.
κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.
Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. & credidit
λέγ⸗ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ 50
homo sermoni quē dixit ei Iesus, & ibat.
ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.
Iam autem eo descendente, serui *eius* occurrerunt
ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐ- 51
[b] filius eius viueret.
ei, & nuntiauerunt, dicentes, [b] Quia [c] *puer tuus viuit*. Interrogabat
τῷ, καὶ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο 52
ergo ab eis horam in qua melius habuerit: & dixerunt ei,
οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔχει· καὶ εἶπον αὐτῷ,
Quia heri horam septimam reliquit eum febris. Cognouit ergo
ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν 53
[d] erat,
pater quia *in* illa hora [d], in qua dixit ei Iesus, *Quia*
ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ
filius tuus viuit. & credidit ipse, & domus eius tota.
υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.
[e] cùm venisset à
Hoc iterum secundum signum fecit Iesus [e] *veniens ex*
Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ 54
Iudæa in Galilæam.
τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

CAP. V. ε'.

[f] dies festus
Post hæc erat [f] *festum* Iudæorum, & ascendit Iesus *in* Hie-
Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱε- 1
rosolymam. Est autem *in* Hierosolymis super Probatica
ροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ 2
piscina [g] *cognominata* Hebraicè [h] *Bethesda*, quinque porticus ha-
κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔ-
[g] quæ cognominatur
bens: in his iacebat multitudo *multa* languentium,
χουσα· ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων,
[h] Bethsaida, magna
3 cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.
Angelus [i] *enim* secundū tempus descendebat in piscinam, &
4 ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ
[k] turbabat
aquam: [l] *igitur primus descendens* post motionem
ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ
aquæ, sanus fiebat [m] *quo tandem* detinebatur [n] *morbo*.
ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧδήποτε κατείχετο νοσήματι.
Erat autem quidam homo ibi triginta [o] octo annos habens in
5 ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ
[p] infirmitate [q].
Hunc [r] *videns* Iesus iacentem, & [s] *cognoscens* quia
6 ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι
multum iam tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?
πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγ⸗ αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;
Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt
7 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα
cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: [t] *in quo*
[t] dum venio
ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ
autem venio ego, alius ante me descendit. Dicit ei
8 δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγ⸗ αὐτῷ ὁ
Iesus; [u] *Excitare*, tolle grabatum tuum, & ambula.
[u] Surge,
ἰησοῦς, ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβατόν σου, καὶ περιπάτει.
Et statim factus est sanus ille homo: & sustulit grabatum
9 καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβατον
suum, & ambulabat. erat autem sabbatum in illo
αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
Dicebant ergo Iudæi [x] *curato*, Sabbatum est,
10 ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν.
[y] quia fecit
non licet tibi tollere grabatum [y]. Respondit eis, [z] Fa-
11 οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβατόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιή-
[x] unum.
[z] Qui
ciens me sanum, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & am-
σας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβατόν σε, καὶ πε-
bula. Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo [a] *dicens*
12 ριπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών
[a] qui dixit
tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula? [b] *At sanatus non*
[b] Is autem qui
13 σοι, ἆρον τὸν κράβατόν σε, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ
sanus fuerat
sciebat quis esset: *nam* Iesus [c] declinauit [d] turba [e] *existente* in
effectus, nesciebat [c] enim
ἤδει τίς ἐστι· ὁ γὰρ ἰησοῦς [c] ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.
[d] à
[e] constituta
Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit il-
14 μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐ-
[f] ἐνδύω
li, Ecce sanus factus es: [f] *ne amplius peccа*, *vt non* deterius aliquid tibi
τῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι
[g] fiat.
Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis,
15 γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις,
Quia Iesus esset [h] *faciens* eum sanum. Et propter [i] *hoc* persequebantur
[h] qui fecit
16 ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν
[i] ea
Iesum Iudæi, & *quærebant eum occidere*, quia hæc faciebat
ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει
in sabbato. At Iesus [k] respondit eis, Pater meus [k] autem
17 ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου
vsque modò operatur, & ego operor. Propter [l] *hoc* ergo magis
[l] ea
18 ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον
quærebant eum Iudæi interficere, quia non solùm soluebat sabba-
ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον [m] ἔλυε τὸ σάββα-
[m] λύω
tum, sed & patrem [n] *proprium* dicebat Deum, æqualem *seipsum* faciens
[n] suum
τον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν
Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit illis, Amen
19 τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν
amen dico vobis, Non potest filius facere à *seipso* [o] *nihil*,
[o] quicquam,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν,
si non quod viderit patrem facientem: quæcunq; enim ille fecerit,
nisi
ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,
hæc & filius similiter facit. *Nam* pater [p] diligit
[p] enim
20 ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν
filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora
υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα
his demonstrabit ei opera, vt vos miremini. Sicut
21 τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ
enim pater suscitat mortuos, & viuificat, sic & filius
γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς
quos vult viuificat. Neque enim Pater iudicat [q] *neminem*, sed [q] quēquam,
22 οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ
iudicium omne dedit filio. Vt omnes honorificent
23 τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν
filium sicut honorificant patrem: [r] non [s] *honorificans* filium, non honorificat [r] Qui
[s] honorificat
υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν
patrem [t] *mittentem* illum. Amen amen dico vobis, [t] qui misit
24 πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
quia [u] verbum meum [x] *audiens*, & *credens mittenti* me, [u] qui
[x] audit, & credit ei qui misit
ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με,
habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed [y] *trans-*
[y] transiet à
ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβη-
fuit ex morte in vitam. Amen amen dico vobis,
κεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
25 quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient
ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι

[a] qui audierint
[b] sunt,
[c] fecerunt,
[d] egerunt,
[e] quicquam:
[f] eius qui misit
[g] testimonium perhibeo
[h] qui testimonium perhibet
[i] Claritatem
[k] quæ testimonium perhibent
[l] perhibet
[m] testimonium perhibuit
[n] situi sitis,
[o] enim
[p] testimonium perhibent
[q] qui misit
[r] testimonium perhibuit
[s] accepistis
[t] suo,
[u] qui
[x] accipitis,
[y] est,
[z] Nolite putare
[a] accusaturus sim
[b] qui accusat
[c] forsitan &

vocem filii Dei, & [a]audientes viuent.
τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.
Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit &
ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ 26
filio vitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei
τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ 27
[b]Nolite mirari etiam iudicium facere, quia filius hominis est. [b]Ne mira-
καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ θαυμά- 28
[c]mini hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis[d]
ζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις
audient vocem eius. Et procedent qui
ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ· καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ 29
[e]fecerunt, bona [e]facientes, in resurrectionem vitæ: qui verò mala
ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα
[f]egerunt, [f]agentes, in resurrectionem iudicii. Non possum ego
πραξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ 30
[g]quicquam: facere à meipso [g]mihi: sicut audio, iudico, & iu-
ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρί-
dicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed
σις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ
[h]eius qui misit voluntatem [h]mittentis me Patris. Si ego [i]te-
τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ μαρτυ- 31
[i]stor de meipso, testimonium meum non est verum.
ρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.
[k]qui testimonium perhibet Alius est [k]testans de me, & scio quia verum
ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής 32
[l]perhibet est testimonium quod [l]testatur de me.
ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.
[m]testimonium perhibuit Vos misistis ad Ioannem, & [m]testatus est
ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ 33
veritati. Ego autem non ab homine testimonium
ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν 34
[n]situi sitis, accipio: sed hæc dico, vt vos [n]seruemini.
λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
Ille erat lucerna ardens, & lucens: vos autem vo-
ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος, καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθε- 35
luistis exultare ad horam in luce eius.
λήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.
[o]enim Ego autem habeo testimonium maius Ioanne: *nam* opera[p]quæ
ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ 36
dedit mihi Pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego
ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ
[p]testimonium perhibent facio, [p]testantur de me quia Pater me misit.
ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.
[q]qui misit [r]testimonium perhibuit Et [q]mittens me Pater, ipse [r]testatus est de me:
καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. 37
neque vocem eius audistis vnquam, neque speciem eius vidistis:
οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε·
Et verbum eius non habetis manens in vobis: quia quem mi-
καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστει- 38
sit ille, huic vos non creditis. Scrutamini scri-
λεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γρα- 39
pturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ
φὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί
[k]quæ testimonium perhibent sunt [k]testantes de me. Et non vultis venire ad
εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός 40
[i]me, vt vitam habeatis. [i]Gloriam ab hominibus non accipio.
με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. 41
Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vo-
ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυ- 42
bisipsis. Ego veni in nomine Patris mei, & non
τοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ 43
[s]accepistis [t]suo, [s]accipitis me: si alius venerit in nomine [t]proprio, il-
λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖ-
[u]qui lum accipietis. Quomodo potestis vos credere, [u]gloriam ab
νον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ 44
[x]accipitis, [y]est, inuicem [x]accipientes, & gloriam quæ à solo Deo[z] non
ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ
[z]Nolite putare quæritis? [a]Ne putate quia ego [a]accusabo vos apud
ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν 45
[a]accusaturus sim Patrem: est [b]accusans vos Moyses, in quo vos spera-
πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκα-
[c]forsitan & tis. Si enim crederetis Moysi, crederetis [c]vtique mihi: de enim me
τε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ 46
ille scripsit. Si autem illius literis non credi-
ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύ- 47
tis, quomodo meis verbis credetis?
ετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

CAP. VI. ς′

Post hæc abiit Iesus trans mare
Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς 1
[a]quod est [b]multitudo magna: [c]his qui infirmabantur.
Galilææ [a] Tiberiadis: Et sequebatur eum [b]turba mul-
θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πο- 2
ta: quia videbant *eius* signa quæ faciebat super [c]infirmantibus.
λύς· ὅτι ἐθεώρουν αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.
[d]ergo Subiit [d]autem in montem Iesus, & ibi sedebat cum
ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν 3
discipulis suis. Erat autem proximum Pascha [e]festum Iudæorum.
μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. 4
[e]dies festus

Attollens ergo Iesus oculos, & [f]*intuitus* Cùm sub-
Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος leuasset lvidisset
5 ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιπ- [*]multitudo maxima
quia [*]*multa turba* venit ad eum, dicit ad Philip-
πον, Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;
pum, Vnde ememus panes, vt manducent hi?
6 τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἔμελλε
Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid *futurus esset*
[f]*facere.* Respondit ei Philippus, Ducentorum dena- [f]facturus.
7 ποιεῖν. ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων δηνα-
riorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque *eorum* modicum quid
ρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι
accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas,
8 λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας
frater Simonis Petri: Est puer[g]*ulus* vnus hîc, qui habet
9 ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου· ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει
quinque panes hordeaceos, & duos [h]*piscículos*: sed hæc quid sunt [h]pisces:
πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν
inter [i]*tot*? Dicit [k]*autem* Iesus, Facite homines [i]tantos? [k]ergo
10 εἰς τοσούτους; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους
discumbere: erat autem fœnum multum in loco: discubuerunt ergo
ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν
viri [l]*numerum* quasi quinque millia. [l]numero
οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.
Accepit [m]*autem* panes Iesus, & [n]gratias [o]*agens* distribuit [m]ergo
11 ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας [n]διέδωκε [o]cùm [p]egisset, [q]διαδίδω-
discipulis, at discipulis discumbentibus: similiter & μι
τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ [p]piscibus [q]dixit
ex [r]*piscículis* quantum volebant. Vt autem impleti sunt, [s]quæ superauerunt
12 ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν,
[t]*dicit* discipulis suis, Colligite [u]*superabundantia*
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα
fragmenta, [x]*vt non quid pereat.* Collegerunt ergo, & [y]ne pereant.
13 κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν, καὶ
impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus
ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων, ἐκ τῶν πέντε ἄρτων
hordeaceis, quæ superfuerunt [z]*comedentibus.* [z]his qui man-
τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν. ducauerant.
Illi ergo homines [a]*videntes* quod fecerat signum Iesus, dice- [a]cùm vidissent
14 οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλε-
bant, Quia hic est verè propheta [b]venturus in [b]qui est
γον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν
mundum. Iesus ergo [c]*cognoscens quòd futuri essent venire & ra-* [c]cùm cogno-
15 κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρ- *pere* eum, [d]*vt* facerent eum regem, [e]*recessit* ite- [d]& [e]fugit
πάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πά- rum in montem ipse solus. Vt autem [f]*serum* factum est, de- [f]serò
16 λιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κα- scenderunt discipuli eius ad mare. Et [g]*ascen-* [g]cùm ascen-
17 τέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἐμ- *dentes in* nauim, venerunt trans mare in Ca- dissent
βάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς κα-
pharnaum: & tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad
περναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς
eos Iesus. Et mare [h]vento magno flante, [h]autem
18 αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· ἥτε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος
exurgebat. [i]*Prouecti* ergo quasi stadia vigintiquinque aut [i]Cùm remi-
19 διηγείρετο. [k]ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ gassent
triginta, vident Iesum ambulantem supra ma- [k]ἐλαύνω
θριάκοντα, θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσ- [l]proximum
re, & [l]*prope* nauem factum, & timuerunt. naui fieri:
σης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. [m]nolite timere.
Ille autem dicit eis, Ego sum, [m]*ne timete.*
20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.
Voluerunt ergo accipere eum in nauim, & statim nauis [n]fa-
21 ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐ- [n]fuit
cta est ad terram in quam ibant. [o]*Postridie* turba [o]Altera
22 γένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ
[p]*constituta* trans mare, [q]*videns* quia nauicula alia non [p]quæ stabat
ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ [q]vidit
erat ibi, [r]*si non* vna *illa in quam intrarant discipuli eius*, & [r]nisi
ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
quia non *simul* introisset [s]discipulis suis Iesus in [t]*nau-* [s]cum [t]nauim,
ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιά-
culam, sed soli discipuli eius abiissent. Aliæ verò super-
23 ριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλ-
uenerunt naues à Tiberiade iuxta locum vbi manducauerant
θε πλοιάρια ἀπὸ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν
panem, gratias [u]*agente* Domino. Cùm ergo vidisset turba [u]agente
24 ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος
quia Iesus non esset ibi, neque [x]discipuli eius, ascenderunt *ipsi*
ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ
in naviculas, & venerunt *in* Capharnaum, quærentes Iesum.
εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.
Et [y]*inuenientes* eum trans mare, dixerunt ei; Rabbi, [y]cùm inuenis-
25 καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββεί, sent
quando huc [z]*factus es?* Respondit eis Iesus, & [z]veniſti?
26 πότε ὧδε γέγονας; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
dixit, Amen amen dico vobis, Quæritis me non quia vidistis
εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε

signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.
σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων, καὶ ἐχορτάσθητε.
*qui perit, Operamini non cibum *pereuntem, sed
ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν 27
*qui permanet *cibum manentem in vitam æternam, quem filius homi-
βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
nis vobis dabit: hunc enim Pater signauit Deus.
που ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.
Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus, vt operemur
εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ 28
opera Dei? Respondit Iesus & dixit eis, Hoc est
ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι 29
*eum opus Dei, vt credatis in *quem misit ille.
τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.
Dixerunt ergo ei, Quod ergo facis tu signum, vt videamus
εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν 30
& credamus tibi? quid operaris? Patres nostri
καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ 31
manna manducauerũt in deserto, sicut est scriptum, Pa-
μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρ-
nem de cælo dedit eis manducare.
τον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.
Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, Non Moy-
εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μω- 32
ses dedit vobis panem de cælo, sed pater meus
σῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου
dat vobis panem de cælo verum.
δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.
enim Nam panis Dei est *ille descendens de cælo, &
*qui descendit ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ 33
‖dat vitam ‖dans mundo. Dixerunt ergo ad eum, Domine,
ζωὴν δίδους τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, κύριε, 34
semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis Ie-
πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰη- 35
‖qui venit sus, Ego sum panis vitæ: ‖*veniens* ad me, non
σοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ
*qui credit esuriet: & *credens in me, non sitiet vnquam.
μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.
*credidistis. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non *credidit.
ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. 36
*ium qui venit Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & *venien-
πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχό- 37
tem ad me non eiiciam foras. Quia descendi de
μενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. ὅτι καταβέβηκα ἐκ 38
cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed volun-
τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλη-
*eius qui misit ‖enim tatem *mittentis me. Hæc ‖autem est voluntas *mit-
μα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμ 39
tentis me Patris, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex
ψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐ-
*resuſcitem eo: sed *resuſcitabo illud in nouissimo die. Hæc autem est
τοῦ· ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι 40
‖Patris mei qui voluntas ‖*mittentis* me, vt omnis *videns filium, &
misit τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ
*qui videt *credit *credens in eum, habeat vitam æternam: & resuscitabo eum
πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ
*in * nouissimo die. Murmurabant ergo Iudæi de illo,
τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, 41
*ego quia dixisset, Ego sum panis *descendens de cælo.
ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.
Et dicebant, Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos no-
καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴ- 42
uimus patrem & matrem? quomodo ergo dicit hic, Quia
δαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι
de cælo descendi? Respondit ergo Iesus, &
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ 43
‖Nolite mur- dixit eis, ‖*Ne murmurate cum alij aliis.* Nemo potest
murare inui- εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται 44
cem. *nisi venire ad me, *si non Pater *mittens me traxerit
ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐ-
‖qui misit eum: & ego resuscitabo eum *nouissimo die. Est scri-
τόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γε- 45
*in ptum in prophetis, Et erunt omnes docibiles
γραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ
*qui audiuit ‖didicit, Dei: omnis *igitur *audiens* à Patre, & ‖*discens*, ve-
*nisi is qui est τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχε-
nit ad me. Non quia Patrem quisquam vidit, *si non existens
ται πρός με· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν 46
à Deo: hic vidit Patrem. Amen, amen dico
παρὰ τοῦ θεοῦ οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω 47
*Qui credit vobis, *Credens in me, habet vitam æternam. Ego sum
ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ 48
panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in
ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ 49
deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo
ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 50
*si descendens, vt *quis ex ipso manducauerit, & non moriatur.
καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
*qui Ego sum panis viuus, *ille de cælo ‖*descendens*: si quis
‖descendi? ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις 51

mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis
φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος
*autem quem ego dabo, caro mea est, *quam ego dabo* pro
δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς
mundi *vita. Litigabant ergo ad inuicem Iudæi, &
52 τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι,
dicentes, Quomodo potest hic nobis dare carnem *manducare?* ‖Num ad man-
λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; ‖ducandum?
Dixit ergo eis Iesus, Amen, amen dico vobis, *Si non* *Nisi
53 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ
manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius
φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ
sanguinem, non *habetis vitam in vobis *ipsis.* *Manducans* meam *Qui mandu-
54 αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν cat
carnem, & *‖bibens* meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego *habebitis
σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ‖bibit
resuscitabo eum ‖nouissimo die. *Nam* caro *mea ve- ‖in *enim
55 ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀλη-
rè est cibus, & sanguis meus verè est potus.
θῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
*Manducans meam carnem, & *‖bibens* meum sanguinem, in me *Qui mãducat
56 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ *‖bibit
manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens Pa-
57 μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πα-
ter, & ego viuo propter Patrem: & *manducans me, & ipse vi- *qui manducat
τὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζή-
uet propter me. Hic est panis qui de cælo *descendens, non *descendit,
58 σει δι' ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ
sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. *Man- *Qui mandu-
καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώ- cat
*ducans hunc panem, viuet in æternum.
γων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα.
Hæc dixit in synagoga docens in Capharnaum.
59 ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.
Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus
60 πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός *&
est hic sermo: *quis potest eum audire? Sciens autem Ie-
61 ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; εἰδὼς δὲ ὁ Ἰη- *apud semet-
sus *in *semet*, quia murmurarent de hoc discipuli eius, ipsum
σοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
dixit eis, Hoc vos *scandalizat? Si ergo videritis
62 εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; ἐὰν οὖν θεωρῆτε
filium hominis ascendentem vbi erat prius?
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
Spiritus est *viuificans*, caro non prodest quicquam. *qui viuificat,
63 τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ‖locutus sum
verba quæ ego ‖*loquor* vobis, *spiritus sunt*, & vita sunt.
ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάλημα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.
Sed sunt ex vobis quidam qui non credunt: sciebat enim ab initio
64 ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς
Iesus qui essent non credentes, & quis esset traditurus
ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων
eum. Et dicebat, Propter *hoc dixi vobis, quia nemo potest *ea
65 αὐτόν. καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται
venire ad me, ‖*si non* fuerit datum ei à Patre meo. ‖nisi
ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.
Ex hoc multi abierunt discipulorum eius *in* re-
66 ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπί- *iam
trò, & non *amplius* cũ illo ambulabant. Dixit ergo Ie-
67 σω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰη- ‖ad
sus ‖duodecim, Nũquid & vos vultis abire? Respondit
68 σοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ἀπεκρίθη
ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? ver-
οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήμα-
ba vitæ æternæ habes. Et nos *credidimus* & co-
69 τα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώ-
gnouimus quia tu es Christus filius Dei *viuentis.* Respondit
70 καμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀπεκρίθη
eis Iesus, Nunne ego vos duodecim elegi, & ex
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ
vobis vnus diabolus est? dicebat autem ‖*Iudam* Simonis Iscariotem: ‖de Iuda
71 ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; ἔλεγε δὲ τὸν ἸούδανΣιμωνος Ἰσκαριώτην·
hic enim *futurus* erat eum *tradere*, vnus *existens* ex duodecim. *traditurus
ἐκεῖνος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα. cùm esset

CAP. VII. ζ'.

Et ambulabat ‖ Iesus post hæc in Galilæam; non ‖autem
1 Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ
enim *volebat in Iudæa ambulare: quia quærebant eum Iu-
γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰου- *in proximo
dæi interficere. Erat autem *prope festus Iu- dies
2 δαῖοι ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰου- ‖autem
dæorum, Scenopegia. Dixerunt ‖*igitur* ad eum fra-
3 δαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελ-
tres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam,
φοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν,
vt & discipuli tui videant opera tua quæ facis.
ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.
Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in *manifesto *palàm
4 οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ

esse. si hæc facis, manifesta teipsum mundo.
εἰναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.
Neque enim fratres eius credebant in eum.
οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. 5
*aduenit, Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum *adest,
λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ 6
autem at tempus* vestrum semper est paratum. Non potest
δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται 7
*testimonium perhibeo mundus odisse vos, me autem odit, quia ego *testor de
ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ
illo, quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad
αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς 8
‖diem ‖festum hunc: ego nondum ascendo ad ‖festum
τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν
istum: quia tempus meum nondum impletum est.
ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.
*cùm dixisset, ipse Hæc *autem dicens eis, mansit in Galilæa.
ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. 9
Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad
ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς 10
‖diem ‖festum, non manifestè, sed quasi in occulto.
τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.
‖die Ipsi ergo Iudæi quærebant eum in ‖festo, & dicebant, Vbi
οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, ποῦ 11
est ille? Et murmur multus de eo erat in
ἐστιν ἐκεῖνος; καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς 12
*turba. quidā enim ‖autem *turba: *hi quidem* dicebant, Quia bonus est: alij‖ dicebant, Non,
ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν. ἄλλοι ἔλεγον, οὔ·
*turbas. sed seducit *turbam. Nemo tamen palam loquebatur
ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει 13
*die de illo, propter metum Iudeorum. Iam autem *fe-
περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. ἤδη δὲ τῆς ἑορ- 14
sto mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.
τῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.
Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas
καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα 15
*cùm *didicerit? scit *non *doctus? Respondit *ergo* eis Iesus, & di-
οἶδε μὴ μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶ- 16
*eius qui misit xit, Mea doctrina non est mea, sed *mittentis me.
πεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.
Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de
ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς 17
doctrina, vtrùm ex Deo sit, an ego à meipso
διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀφ' ἐμαυτοῦ
*loquitur, loquar. Qui à semetipso *loquens, gloriam propriam quæ-
λαλῶ. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζη- 18
*qui autem quærit *eius qui misit rit: *at quærens gloriam *mittentis eum, hic ve-
τεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀλη-
*Nonne rax est, & iniustitia in illo non est. *Non Moyses de-
θής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδω- 19
dit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?
κεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;
Quid me quæritis interficere? respondit turba, & dixit, Dæ-
τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε, δαι- 20
monium habes: quis te quærit interficere? Respondit Iesus,
μόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, 21
& dixit eis, Vnum opus feci, & omnes miramini.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.
*ea Propter *hoc Moyses dedit vobis circumcisionem, (non quia ex
διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ 22
Moyse est, sed ex patribus:) & in sabbato circun-
τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων· καὶ ἐν σαββάτῳ περι-
ciditis hominem. Si circumcisionem accipit ho-
τέμνετε ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρω- 23
mo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi: mihi indignamini
πος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε
*λύω quia totum hominem sanum feci in sabbato?
ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;
*Nolite iudicare *faciem: *Ne *iudicate* secundum *speciem*, sed iustum iudicium iudicate.
μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. 24
*Hierosolymitæ, Dicebant ergo quidam ex *Hierosolymitis, Nonne hic est quem quærunt
ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25
interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt.
ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· 26
nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est Christus?
μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;
‖autem Sed hunc scimus vnde sit: *at* Christus‖ cùm ve-
ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρ- 27
nerit, nemo scit vnde sit. Clamabat ergo in
χηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ 28
templo docens Iesus, & dicens, Et me scitis, & scitis
ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε
vnde sim, & à meipso non veni: sed est verus
πόθεν εἰμὶ, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα· ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς
*qui misit ‖nescitis. *mittens me, quem vos ‖non nostis.
ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἐγὼ οἶδα αὐτὸν, ὅτι 29
*& si dixero quia nescio eū, ero similis vobis mendax: sed scio eum, ab ipso sum, & ipse me misit.
παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν 30
*manus, apprehēdere, & nemo *immisit in illum *manum, quia nondum ve-
πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὔπω ἐληλύ-
nerat hora eius. Multi autem de turba crediderunt in
θει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς 31
eum, & dicebant, *Quia* Christus cùm venerit, nunquid plura si-
αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα ση-
gna faciet *huc quæ hic ‖facit? Audierunt Pharisæi *quàm ‖facit*
μεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι 32
turbam murmurantem de illo hæc, & miserunt
τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ
Pharisæi & principes ministros, vt apprehenderent eum.
φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.
Dixit ergo Iesus, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & *eis
εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ 33
vado ad *mittentem me: quæretis me, & non inue- *eum qui misit
ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρή- 34
nietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire.
σετε. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hic *futurus est i- *iturus est,
εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτοὺς, ποῦ οὗτος μέλλει πο- 35
re, quia *nos* non inuenietmus eum? nunquid in dispersionem
ρεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν
*Græcorum futurus est re, & docere Græcos? ‖gentium itu-
τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας; tus est, & do-
Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inue- cturus gentes?
τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρή- 36
nietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire?
σετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;
In autem nouissimo die magno festiuitatis stabat Ie-
ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰη- 37
sus, & clamabat, dicens, Si quis sitit, veniat ad me, & bi-
σοῦς, καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πι- ‖Qui credit
bat. ‖*Credens* in me, sicut *dixit scriptura, flumina *dicit
νέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ 38
de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit
ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε 39
de spiritu, quem *futuri erant accipere* credentes in accepturi erant
περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς
eum: nondum enim erat spiritus ‖*Sanctus*: quia Iesus nondum erat glorificatus. ‖datus:
αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.
*Multi ergo *ex* turba *audientes *sermonem*, dicebant, Hic *Ex illa ergo
ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, οὗτός 40
est verè propheta. Alij dicebant, Hic est Chri- *cùm audisset hos sermones
ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χρι- 41 eius,
stus: ‖*alij* dicebant, *Non enim ex* Galilæa Christus ve- ‖quidam autē
σός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρ- *Nunquid à
nit? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid,
χεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβὶδ, 42
& de Bethleem *vico vbi erat Dauid, Christus venit? *castello,
καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν δαβὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;
Dissensio itaque in turba facta est propter eum.
σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. 43
Quidam autem volebant ex ipsis apprehendere eum: sed nemo *im-*
τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ- 44
misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad
βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς 45
pontifices & Pharisæos, & dixerunt eis illi, Quare non
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί οὐκ
adduxistis illum? Responderunt ministri, Nunquam sic
ἠγάγετε αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως 46
locutus est homo, sicut hic homo. Respondé-
ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθη- 47
runt ergo eis Pharisæi, Nunquid & vos seducti estis?
σαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;
Nūquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Phari-
μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν φαρι- 48
sæis? Sed turba hæc *non nouens* legem, maledicti ‖quæ non nouit
σαίων; ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπηκα- ‖Dixit
sunt. ‖*Dicit* Nicodemus ad eos, ille *profectus *qui venit
τάρατοί εἰσι. λέγει νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν 50
nocte ad eum, ‖vnus *existens ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat ‖qui *erat
νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει 51
hominem, ‖*si non* audierit ab ipso prius, & cognouerit ‖nisi
τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρῶτον, καὶ γνῷ
quid faciat? Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu *ex Ga- *Galilæus es?
τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γα- 52
lilæa es? scrutare, & vide, quia propheta ex Galilæa non *scripturas,
λιλαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ
surrexit. Et *reuersus est vnusquisque in domum suam. *reuersi sunt
ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 53

CAP. VIII. η'

Iesus autem perrexit in montem *olearum. *Oliueti.
Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 1
*Diluculo *autem* iterum *accessit in templum: & omnis populus *Et *venit
ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς 2
venit ad eum, & sedens docebat eos. Adducunt autē
ἦρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι δὲ
scribæ & Phatisæi *ad eum* mulierem in adul-
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐπὶ μοι- 3
terio deprehensam, & *statuentes eam in medio, *statuerunt
χείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,

* Et dixerunt ‖ hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio. ° nobis * lapidare. ‖ poſſent accuſare

* Dicunt ei: Magiſter, ‖ hanc inuenimus in ipſo
λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταύτην κατείλημμένην ἐπ' αὐτο-
furto adulterantem. In autem Lege noſtra Moyſes man-
φώρῳ μοιχευομένην. ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῖν Μωσῆς ἐνε-
dauit? huiuſmodi * lapidari. Tu ergo quid dicis?
τείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
Hoc autem dicebant tentantes eum, vt ‖ haberent accuſationem
τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν
aduerſus eum. At Ieſus * deorſum inclinans, digito ſcribebat
κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν
in ‖ terram, non ſimulans. * Vt autem perſeuerarent inter-
εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρω-
rogantes eum, * erectus ait ad eos: Qui ſine peccato eſt
τῶντες αὐτόν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς, ὁ ἀναμάρτητος
veſtrûm, primus lapidem in illam * iaciat.
ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
Et iterum ‖ deorſum inclinans, ſcribebat in terram.
καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.
‖ Hæc autem audientes *, & à conſcientia redarguti,
οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι
exibant vnus poſt vnum, incipientes à ſenioribus vſque
ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως
* extremos: & * relictus eſt ſolus Ieſus, & mulier in me-
τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέ-
‖ ſtans. Erigés ſe dio ‖ exiſtens. Erectus autem Ieſus, & neminem ſpectans
σῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος
° Mulier, ° præter mulierem, dixit ei: ° Vbi ſunt * illi accuſato-
πλὴν τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγο-
° qui te accuſabant? res tui? nemo te condemnauit? * Illa autē dixit: Nemo, Domine.
ροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. 11
‖ condemnabo. Dixit autem et Ieſus: Nec ego te ‖ condemno. Vade, &
εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ
° iam amplius * noli peccare. ° ab hoc nunc non amplius pecca. Iterum ergo eis Ie-
ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰη- 12
ſus locutus eſt, dicens: Ego ſum lux mundi. * Qui
σοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολου-
* qui ſequitur ‖ ambulat quens me, non ‖ ambulabit in tenebris: ſed habebit lumen
θῶν ἐμοί, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς
vitæ. Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de temetipſo * te-
ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρ 13
° ſtimonium perhibes? Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Et ſi ego ‖ teſtor de meipſo, ve-
τυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀπεκρίθη 14
‖ teſtimonium perhibeo rum eſt teſtimonium meum: quia ſcio vnde veni, & quò va-
Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀλη-
do: vos autem neſcitis vnde venio, * & quò vado.
θής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπά-
* aut γω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.
Vos ſecundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.
ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 15
Et ſi iudico *autem* ego, iudicium meum verum eſt: quia ſo-
καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μό- 16
° qui miſit lus non ſum, ſed ego & ° mittens me Pater.
νος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.
Et in Lege *vero* veſtra ſcriptum eſt: Quia duorũ ho-
καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀν- 17
‖ qui teſtimonium perhibeo minum teſtimonium verum eſt. Ego ſum ‖ teſtifi-
* teſtimonium perhibet ‖ qui miſit θρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυ- 18
cans de meipſo: & * teſtatur de me ‖ mittens me,
ρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με
Pater. Dicebant ergo ei: Vbi eſt Pater tuus? Reſpon-
πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρί- 19
dit Ieſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum. ſi me ſciretis,
θη Ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε,
° forſitan & Patrem meum ſciretis *nimirum*· Hæc verba
καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. ταῦτα τὰ ῥήματα 20
locutus eſt Ieſus in gazophylacio, docens in tem-
ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱε-
plo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.
ρῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
Dixit ergo iterum eis Ieſus: Ego vado: & quære-
εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσε- 21
tis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego va-
τέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπά-
do, vos non poteſtis venire. Dicebant ergo Iudæi:
γω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, 22
Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit: Quò ego vado, vos non
μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ
poteſtis venire? Et dicebat eis: Vos de deorſum
δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω 23
° de ſupernis eſtis, ego * ex ſuo ſum ſum. vos de mundo hoc eſtis, ego
ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ
non ſum de mundo hoc. Dixi ergo vobis quia mo-
οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀπο- 24
riemini in peccatis veſtris. ſi enim non crediderit is quia
θανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι
‖ peccato veſtro. ego ſum, moriemini in ‖ peccatis veſtris.
ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.
Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dixit illis Ieſus:
ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, τὴν 25
Principiũ, *quòd* & loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui, * qui
ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν
& iudicare. ſed ‖ mittens me verax eſt: & ego quæ audiui ‖ qui miſit
καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα
ab eo, hæc loquor in * mundum. Non cognouerũt quia ° mundo. Et
παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι
Patrem eis dicebat *. Dixit ergo eis Ieſus: Cùm * Deum.
τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν
exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, &
ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ
à meipſo facio nihil: ſed ſicut docuit me Pater
ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ
meus, hæc loquor: Et * mittens me cum me eſt: * qui me miſit,
μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· mecum
‖ non reliquit me ſolum Pater, quia ego ° placita ei, facio ‖ & ° quæ ſunt
οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ
ſemper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in
πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς 30
* eos qui cre- diderunt. eum. Dicebat ergo Ieſus ad * credentes
αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας
ei, Iudæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, ve-
αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀλη- 31
rè diſcipuli mei eritis: Et cognoſcetis veritatem: & veri-
θῶς μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλή- 32
tas ° liberos faciet vos. Reſponderunt ei: Semen ° liberabit
θεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα
Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam: quomodo tu
Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ * δουλεύω
dicis, *Quòd* liberi eritis? Reſpondit eis Ie-
λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη- 34
ſus: Amen, amen dico vobis, quia omnis ‖ faciens peccatum, ‖ qui facit
σοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν,
ſeruus eſt peccati. At ſeruus ° non manet in domo ° autem
δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ 35
in æternum: filius manet in æternum. Si ergo filius vos
εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς 36
liberauerit, verè liberi eritis. Scio quia * ſemen * filij
ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅτι σπέρμα 37
Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus
Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς
non capit in vobis. Ego quod vidi apud Patrem *meũ*,
οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, 38
loquor: & vos *igitur* * quod* vidiſtis apud patrem veſtrum, * quæ
λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν,
facitis. Reſponderunt & dixerunt ei: Pater noſter A-
ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀ- 39
braham eſt. Dicit eis Ieſus: Si filij Abrahæ ‖ eſſetis, ‖ eſtis,
βραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ
opera Abrahæ ° faceretis. Nunc autē, quæritis me interficere, ° facite,
ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, 40
hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à
ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ
Deo. hoc Abraham non fecit. Vos faciris
τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ 41
opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione nó
ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ
ſumus * facti. vnum patrem habemus Deum. Dixit ‖ eis * nati, ‖ ergo
γεγεννήμεθα. ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς 42
Ieſus: Si Deus Pater veſter eſſet, diligeretis vtique me: ego enim
ὁ Ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ
ex Deo * profectus ſum, & veni: neque enim à meipſo veni, ° proceſſi,
ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα,
ſed ille me miſit. * Propter quid loquelam meam * Quare
ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν 43
non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.
οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.
Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria
ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας 44
patris veſtri vultis facere. ille homicida erat
τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν
ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veri-
ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλή-
tas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia
θεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι
mendax eſt, & pater eius.
ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.
Ego autē quia veritatem dico, non creditis mihi.
ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 45
Quis ex vobis ° arguet me de peccato? Si *autem* veritatem ° arguet
τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν 46
dico, * propter quid vos non creditis mihi? * quare
λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;
‖ Exiſtens ex Deo, verba Dei audit. ° Propter hoc ‖ Qui eſt ° Propterea
ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο 47
vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.
ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.
Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: ° Non pulchrè ° Nonne bene
ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς 48
dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?
λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico
ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν 49
Patrem meum, & vos inhonoratis me. Ego autē non quæro
πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ 50
*qui quærat, iudicet. gloriam meam. est *quærens & iudicans. Amen, amen dico
τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω 51
vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit
ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ
in æternum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nunc cogno-
εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώ- 52
uimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ:
καμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις· Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται·
& tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit
καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται
‖ Nunquid mortem in æternum? ‖ *Non* tu maior es patre nostro
θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν 53
Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te-
Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σε-
ipsum *tu* facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico
αυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω 54
‖ qui glorificat meipsum, gloria mea nihil est. est Pater meus ‖ *glorificans*
ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων
me, quem vos dicitis quia Deus vester est: Et non cognouistis
με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι· καὶ οὐκ ἐγνώκατε 55
eum, ego autē noui eum. Et si dixero quia non scio eum, ero
αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι
similis vobis, mendax:. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.
ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.
Abraham pater vester exultauit vt videret diem
Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν 56
meum: & vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad
τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς 57
eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?
αὐτόν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;
*antequàm Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, *prius Abra-
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβρα- 58
‖ fieret, ham ‖ *fieri*, ego sum. Tulerunt ergo lapides vt iacerent in
ἀὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' 59
[a] ἄρω καὶ ἄρομαι eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo, *transiens*
[b] κρύπτω αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ [b] ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν
per medium eorum, & praterit sic.
διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

CAP. IX. Θ.

Iesus, ‖ à Et præteriens, vidit hominem cæcum ‖ *ex natiuitate*.
Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 1
Et interrogauerunt eum discipuli eius, *ducentes*: Rabbi,
καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, 2
quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?
τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;
Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parentes eius:
ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· 3
sed vt manifestentur opera Dei in illo.
ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.
*eius qui misit Me oportet operari opera *mittentis* me, donec dies
ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα 4
est. Venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu in
ἐστιν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ 5
‖ cùm dixisset, ‖ in terram, mundo sum, lux sum mundi. Hæc ‖ *dicens*, expuit ‖ *in*
κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χα- 6
mi, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum
μαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν
*eius. super oculos *eæci*: Et dixit ei: Vade
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, 7
‖ natatoria Siloe, laua in ‖ *natatoriam Siloam*, quod interpretatur, Miſ-
νίψαι εἰς τὸν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεστα-
sus. Abiit ergo & lauit: & venit videns.
λμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.
‖ qui viderant Itaque vicini & ‖ *spectantes* eum priùs quia
οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι 8
‖ mendicus *qui sedebat, & mendicabat? ‖ Nequaquam, sed ‖ *cæcus* erat, dicebant: Nonne hic est *sedens & mendicans?*
τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτης;
Alij dicebant: Quia hic est. Alij autem, ‖ *quid* similis ei
ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ 9
‖ vetò est. Ille ‖ dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo
ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς 10
apertisunt tibi oculi? Respondit ille
ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος 11
*qui dicitur & ait: Homo *ille* Iesus, lutum fecit, &
καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ
vnxit meos oculos, & dixit mihi: Vade ad
ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὸν
‖ Siloe, ‖ Et abij, & lauī, & *Et natatoriam ‖ *Siloam*, & laua. ‖ *Abiens autem & lo-*
κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψά-
tus vidi. *Dixerunt *ergo* ei: Vbi est ille?
μενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; 12
Ait: Nescio. Adducunt eum ad Pharisæos
λέγει, οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους 13
*illum *nuper cæcum.* Erat autem Sabbatum, quando lutum
τὸν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν 14
* qui cæcus fuerat. fecit Iesus, & aperuit eius oculos.
ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
Iterum ergo interrogabant eum & Pharisæi quomodo vidis-
πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλε- 15
set. *At dixit eis: Lutum *imposuit* mihi super ocu-
ψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ὅπὶ τοὺς ὀφθαλ- ‖ Ille autem
los, & laui: & video. Dicebant ergo ex Pha-
μοὺς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φα- 16
risæis quidam, ‖ Hic homo non est à Deo, ‖ *quòd* ‖ qui
ρισαίων τινὲς, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ· ὅτι τὸ
Sabbatum non custodit. Alij ? dicebant: Quomodo potest homo ? autem
σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος
peccator ‖ *talia* signa facere? Et schisma erat *in ipsis.* ‖ hæc
ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. * inter eos,
Dicunt ergo cæco iterum: Tu, quid dicis de illo, ‖ *quòd* ‖ qui
λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι 17
aperuit tuos oculos? Ille autē dixit: Quia Propheta est.
ἠνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
Non crediderunt ergo Iudæi de illo quia cæcus ? *erat* ? fuisset & vi-
οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν, 18
& *vidit, vsque quo* vocauerunt parentes eius ‖ *illius vi-* ‖ qui viderat.
καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀνα-
dentis: Et interrogauerunt eos, dicentes: Hic est
βλέψαντος· καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν 19
filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo
ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν
nunc videt? Responderunt *autem* eis parentes eius,
βλέπει; ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ 20
& dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus
καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς
natus est: Quomodo autē nunc * *videt*, nescimus, aut quis * videat,
ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς 21
aperuit eius oculos, nos nescimus. *ipse*
ἠνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς
ætatem habet, ipsum interroga te. ipse de seipsò loquatur.
ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos.
ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· 22
iam enim ‖ *constituerant* Iudæi, vt si quis eum confiteretur ? ‖ conspirauerāt ? esse
ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ
Christum, extra synagogam fieret. *Propter hoc parentes * Propterea
χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς 23
eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interroga te.
αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
Vocauerunt ergo ‖ *ex secundo* hominem qui fuerat cæcus, ‖ rursum
ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, 24
& dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos scimus quia ho-
καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄν-
mo hic peccator est. ? *Respondit ergo ille,* ? Dixit ergo eis
θρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος 25
& *ait*: Si peccator est, nescio: vnum scio, quia cæcus
καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς
‖ *existens*, modò video. Dixerunt *autem* illi *rursum*: Quid fecit ‖ cùm essem, * ergo
ὢν, ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ 26
tibi? quomodo aperuit ‖ *tuos* oculos? Respondit eis: ‖ tibi
σοι; πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, 27
Dixi vobis iam, & *non* audistis: quid iterum vultis audire?
εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν;
‖ *num* & vos vultis eius discipuli fieri? ‖ nunquid
μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γένεσθαι;
? *Conuitiati sunt* ergo ei, & dixerunt: Tu sis discipulus illius: ? Maledixerunt
[a] λοιδορέω ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, 28
nos autem Moysi sumus discipuli. Nos scimus quia
ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι 29
Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde ‖ *est*. ‖ sit.
μωσῇ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.
Respondit ille homo, & dixit eis: In enim hoc
ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ 30
mirabile est, quia vos nescitis vnde sit, & ape-
θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳ-
ruit meos oculos.
ξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς.
Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis
οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις 31
Dei cultor ? *sit*, & voluntatem eius ‖ *faciat*, hunc ‖ *audit*. ? est, ‖ facit, ‖ exaudit.
θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.
*Ex seculo non auditum est quia aperuit quis oculos cæ- ? A
ci nati. 32
ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνοίξε τις ὀφθαλμοὺς τυ-
φλοῦ γεγεννημένου.
‖ *Si non* esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. ‖ Nisi
εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. 33
Responderunt & dixerunt ei: In peccatis *tu* natus es
ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης 34
totus: & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & ? *inueniens* eum, ? cùm inue-
ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, 35
dixit ei: Tu credis in filium Dei? niſſet
εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Respondit ille, & dixit: Et quis est Domine, vt cre-
ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύ- 36
dam in eum? Dixit autem ei Iesus: Et vidisti eum:
σω εἰς αὐτόν; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, 37
& ‖loquens cum te, ille est. *At ait: Credo
καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω 38
Domine. Et *adorauit eum. Et dixit* Iesus: In
κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς 39
iudicium ego in mundum hunc veni: vt ‖non videntes
κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες
videant, & *videntes cæci fiant. Et audierunt
βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται). καὶ ἤκουσαν 40
*ex Pharisæis *hæc existentes cum eo, & dixerunt ei:
ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ,
‖Num & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si
μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ 41
cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis: Quia vi-
τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νυνὶ δὲ λέγετε, ὅτι βλέ-
demus. igitur peccatum vestrum manet.
πομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

CAP. X. 1.

Amen, amen dico vobis, *non intrans per ostium
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας 1
in ouile ouium, sed *ascendens aliunde,
εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,
ille fur est & latro. ‖Ille verò intrans per
ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής· ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ 2
ostium, pastor est ouium. Huic ostiarius
τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς 3
aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias
ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια
*nominatim, oues vocat *iuxta nomen, & educit eas.
πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.
Et cùm proprias oues emiserit, ante eas
καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν 4
vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vo-
πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φω-
‖sequuntur, cem eius. Alienum autem non ‖sequentur sed
νὴν αὐτοῦ. ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ 5
*fugiunt *fugient ab eo: quia non nouerunt alienorum vocem.
φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.
Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non
ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐκεῖνοι δὲ οὐκ 6
*quid loque- cognouerũt *quænã essent quæ loquebatur eis. Dixit ergo iterum
retur eis. ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν 7
eis Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα
ouium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & la-
τῶν προβάτων. πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃ- 8
trones: sed non audierunt eos oues.
σταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.
Ego sum ostium. per me si quis introierit, saluabitur: &
ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ 9
*pascua ingredietur & egredietur, & *pastum inuenie t.
εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.
‖nisi Fur non venit ‖si non vt furetur & mactet, & per-
ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέ- 10
dat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant.
σῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.
*bonus Ego sum pastor *pulcher. Pastor *pulcher animam
ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν 11
suis. suam ponit pro ouibus. Mercenarius autem & ‖non
‖qui non est αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ 12
*existens pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum
ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον
venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus ra-
ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρ-
pit eas, & dispergit oues. At mercenarius‖
πάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς 13
‖autem fugit, quia mercenarius est: & non *cura est ei de oui-
φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προ-
*pertinet ad bus. Ego sum pastor *pulcher, & cognosco
βάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ 14
*bonus, meas, & *cognoscor à meis. Sicut nouit me
ἐμὰ, καὶ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν. καθὼς γινώσκει με 15
*cognoscunt Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono
me meæ. ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι
‖meis. pro ouibus ‖. Et alias oues habeo quæ non sunt
ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν 16
*hoc ouili: ex *caula hac: & illas me oportet adducere: &
ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς
*& meam audient: & fiet vnum ouile, *vnus pastor.
μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.
*Propterea *Propter hoc Pater me diligit, quia ego pono animam
διὰ τοῦτό ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν 17
meam, vt iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me:
μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, 18
sed ego pono eam à meipso. potestatem habeo ponendi eam, &
ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ
potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum acce-
ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλα- *inter Iudæos
pi à Patre meo. Dissensio igitur iterum facta est *in
βον παρὰ τοῦ πατρός μου. σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν 19
Iudæis propter sermones hos. Dicebant autem multi
τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. ἔλεγον δὲ πολλοὶ 20
ex ipsis: Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?
ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;
Alij dicebant: Hæc verba non sunt ‖*daemoniaci:
ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· ‖ δæmonium
Num dæmonium potest cæcorum oculos aperire? habentis. Num-
μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν; quid
Facta sunt autem Encænia in Hierosolymis: & hyems erat,
ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν·
Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.
καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.
Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quo-
ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως
vsque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis
πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν
palám. Respondit eis Iesus: *Dixi vobis: & *Loquor
παῤῥησίᾳ. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ
non creditis. opera quæ ego facio in nomine Patris
οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
mei, hæc *testantur de me: Sed vos non creditis, *testimonium
μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε perhibent
‖non enim estis ex ouibus meis, sicut dixi vobis. ‖ quia
οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.
Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco
τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω
eas, & sequuntur me. Et ego vitam æternam
αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι· κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον
do eis: & non peribunt in æternum: & non ra-
δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρ-
piet quisquam eas de manu mea. Pater meus qui de-
πάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ὁ πατήρ μου ὃς δέδω-
dit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de
κέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ
manu Patris mei. Ego & Pater vnum sumus.
τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.
Sustulerunt ergo iterum lapides Iudæi, vt lapidarent
ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν
eum. Respondit eis Iesus: Multa *pulchra opera *bona
αὐτόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα
ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus lapi-
*ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθά- *δείκνυμι
datis me? Responderunt ei Iudæi, *dicentes*: De
ζετέ με; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ
*pulchro opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & *bono
καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ
quia tu homo *existens, facis teipsum Deum. Respondit eis *cùm sis,
ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς
Iesus: ‖Non est scriptum in lege vestra: *Ego dixi, ‖ Nonne
ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, *quia
dij estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei
θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
factus est, & non potest solui scriptura: Quem Pater
ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· ὃν ὁ πατὴρ
sanctificauit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blas-
ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασ-
phemas: quia dixi, filius Dei sum? Si non facio opera
φημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱός τοῦ θεοῦ εἰμι; εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ
Patris mei, *ne credite mihi: Si autem facio, & si mihi non *nolite credere
πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ 38
‖credatis, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia in ‖ vultis credere
πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν
me Pater*, & ego in *eo. Quærebãt ergo *rursum eum appre- * est, * Patre.
ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιά- 39
hendere: & exiuit *ex manu eorum. Et abiit iterum * de manibus
σαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. καὶ ἀπῆλθε πάλιν 40
trans Iordanem in ‖ locum vbi erat Ioannes primùm ba- ‖ eum
πέραν τοῦ ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶτον βα-
ptizans: & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & 41
πτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ
dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. Omnia autẽ
ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ
quæcunque dixit Ioannes de hoc, vera erant.
ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.
Et crediderunt multi *illic* in eum.
καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. 42

CAP. XI. 1a.

Erat autem quidã languens Lazarus à Bethania, *ex *de castello
Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας, ἐκ τῆς κώ- 1
*o Mariæ & Marthæ sororis eius. Erat autẽ Ma- ‖ sororum
μης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ μα- 2
ria ‖vngens Dominum vnguento, & *extergens pedes *quæ vnxit
ρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοῖς πόδας *extersit
eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur. ‖ ἐκμάξασα
αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει.

* eius

Miserunt ergo sorores* ad eum, dicentes: Domine,
ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, 3
ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Iesus, dixit, hæc
ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη 4
infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria Dei:
ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,
vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem Ie-
ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰη- 5

† Mariam,

sus Martham, & sororem eius† & Lazarum.
σοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον.

‖ eodem loco duobus diebus:

Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in ‖ *quo erat lo-*
ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τό- 6

* hæc

co duos dies:
που δύο ἡμέρας * Deinde post * *hoc* dicit discipulis
πῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς 7
suis: Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei
αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ 8
discipuli: Rabbi, nunc quærebant te lapidare Iudæi: &
οἱ μαθηταί, ῥαββεί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ
iterum vadis illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim
πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα 9
horæ sunt diei? Si quis ambulauerit in die, non of-
ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προ-
fendit: quia lucem mundi huius videt. Si autē *quis* am-
κόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· ἐὰν δέ τις περι- 10
bulauerit in nocte, offendit: quia lux non est in eo.
πατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

* hæc

Hæc ait, & post * *hoc* dicit eis, Lazarus amicus
ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, λάζαρος ὁ φίλος 11
noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.

κοιμᾶται ἡμῶν * κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

‖ saluus erit.

Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, ‖ *seruabitur.*
εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. 12
Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem puta-
εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδο- 13
uerunt quia de dormitione somni diceret.
ξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.
Tunc ergo dixit eis Iesus manifestè, Lazarus mortuus est.
τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε. 14
Et gaudeo propter vos, vt credatis, quoniā non eram ibi: sed
καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ 15

* qui dicitur

eamus ad eum. Dixit ergo Thomas * *ille dictus*
ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος 16

‖ ad condiscipulos: † Venit itaque ‖ &

Didymus, ‖ condiscipulis: Eamus & nos, vt moria-
δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνω-
mur cum eo. † *Veniens igitur* Iesus, ‖ inuenit eum qua-
μεν μετ' αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσα- 17
tuor dies iam habentem in monumento. Erat autem Betha-
ρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ βηθα- 18
nia iuxta Hierosolymam quasi à stadiis quindecim.
νία ἐγγὺς τῆς ἰερουσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε·

† autem

Et multi* ex Iudæis venerant ad *eas quæ circa*
καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ 19

a παραμυθέομαι

Martham & Mariam, vt consolarentur eas de
τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα [b] παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ
fratre suo. Ergo Martha vt audiuit quia Iesus ve-
ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρ- 20

‖ domi

nit, occurrit illi: Maria autem *in domo* sedebat.

* ὑπαντάω

χεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.
Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, fra-
εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελ- 21

* θνήσκω † à Deo,

ter meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio quia quæcū-
φός μου οὐκ ἂν [d] ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα 22
que popoposceris † *Deum*, dabit tibi Deus. Dicit illi Ie-
ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ἰη- 23
sus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio
σοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα 24
quia resurget in resurrectione in nouissimo die.
ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

‖ qui credit

Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita: *Qui cre-*
εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πι- 25

* qui viuit, & credit

dens in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: Et omnis * *viuens,*
στεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν 26
& *credens* in me, non morietur in æternum. Credis
καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις
hoc? Ait illi: Vtique Domine: ego credidi quia tu es
τοῦτο; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ 27

‖ qui venisti

Christus filius Dei in hunc mundum ‖ *veniens.*
ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

* cùm dixisset

Et hæc * *locuta*, abiit: & vocauit Mariam soro-
καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελ- 28
rem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te.
φὴν αὐτῆς λάθρᾳ, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος παρέστι καὶ φωνεῖ σε.
Illa vt audiuit, surgit citò, & venit ad eum.
ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. 29

† enim ‖ castellum: ‖ adhuc illo

Nondum *autē* venerat Iesus in ‖ *vicum*, sed erat ‖ in
οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν 30
loco vbi occurrerat ei Martha.
τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

* qui erant † consolabatur

Ergo Iudæi * *existentes* cum ea in domo, & † *con-*
οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρα- 31

solantes eam, *videntes* Mariam quia citò surre-
μυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέ- ‖ cùm vidissent
xit & exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit
στη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει
ad monumentum, vt ploret ibi. Ergo Maria cùm
εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς 32
veniisset vbi erat Iesus, videns eum, cecidit eius ad
ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς ‖ & dicit
pedes, ‖ *dicens* ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus
πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ
meus frater. Iesus ergo vt vidit eam plorantem,
μου ὁ ἀδελφός. ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, 33
& † *simul venientes* ipsi Iudæos plorantes, infre- † qui venerant
καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, [a] ἐνεβριμή- cum ea,
muit spiritu, & turbauit seipsum: Et dixit: [a] ἐμβριμάω
σατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν· καὶ εἶπε, 34
Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide.
ποῦ [b] τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. [b] τίθημι
‖ Lachrymatus est Iesus. ‖ Et
ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς. 35
Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.
ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν· 36
Quidā autē ex ipsis dixerunt: Non poterat hic * *aperiens* * qui aperuit
τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδυνάτο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς 37
oculos cæci, facere vt & hic non moreretur?
ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;
Iesus ergo rursum *infremens* in semetipso, venit ad
ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς 38
monumentum. erat autem spelunca: & lapis superpositus erat *super ea:* ‖ ei.
τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ·
Ait Iesus: Tollite lapidem: dicit ei soror
λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ 39

† *mortui*

Martha: Domine, iam fœtet: quarriduanus enim est. † eius qui mor-
τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι. tuus fuerat,
Dicit ei Iesus: * *Non* dixi tibi, quoniā si credideris, videbis * Nonne
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν 40
gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem *vbi erat mor-*
δόξαν τοῦ θεοῦ; ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνη- *tuus positus.* At Iesus *extulit* *oculos* sursum, & dixit:
κὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε, ‖ autem eleua-
Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autē sciebā quia tis oculis
πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι 42
semper me audis: sed propter † *turbam circumstantem* † populum qui
πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα circumstat,
dixi: vt credant quia tu me misisti.
εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Et hæc * *dicens*, voce magna clamauit, Lazare ve- * cùm dixisset
καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦ- 43
ni foras. Et * *exiit* mortuus, ligatus *statim prodiit*
ρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς 44 qui fuerat
pedes & manus ‖ *fasciis*: & facies illius sudario ‖ infulis:
πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ
† *obuincta* erat. Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite † ligata.
περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε
abire. Multi ergo ex Iudæis ‖ *venientes* ‖ qui venerant
ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες 45
ad Mariam *, & ‖ *spectantes* quæcunque fecit Iesus: * & Martham,
πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ‖ viderant
crediderunt in eum. Quidam autē ex ipsis abierunt ad
ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς 46
Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus.
τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.
Collegerunt ergo *principes Sacerdotum* & Pharisæi concilium, * Pontifices
συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, 47
& dicebant: Quid facimus? quia hic homo multa signa
καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα
facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτὸν, 48
& venient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem:
καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.
Vnus autē *quidā* ex ipsis Caiphas ‖ *princeps Sacerdotum existens* anni ‖ nomine, cùm
εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ 49 esset Pontifex
illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, Nec cogi-
ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ διαλο- 50
tatis quia expedit nobis vt vnus homo moriatur pro
γίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ
populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso
λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ 51 * cùm esset Pō-
non dixit: sed * *princeps Sacerdotū existens* anni illius, prophe- tifex
οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφή- ‖ Iesus moritu-
tauit quia ‖ *futurus esset* Iesus *mori* pro gente: rus erat
τευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους· † filios
Et non pro gente tantùm, sed vt & † *natos* Dei
καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ 52
‖ *dispersos* *cogeret* in vnum. Ab illo ergo ‖ qui erant dis-
τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. ἀφ' ἐκείνης οὖν perſi, congre-
die * *consultabant* vt interficerent eum. garet
τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. * cogitauerunt
Iesus ergo non *amplius* palàm ambulabat † *in* *Iudæis*: ‖ iam
ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, 54 † apud Iudæos

sed abiit *illinc* in regionem, *prope* desertum, in
ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν, ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς
Ephraim dictam vrbem. & ibi morabatur cum discipulis
Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν
suis. Erat autē *propè* Pascha Iudæorum, & ascenderunt
αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν 55
multi *in* Hierosolymam *ex illa* regione ante Pascha, vt *purifi-*
πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνί-
carent seipsos. Quærebant ergo Iesum: & *loquebantur cum*
σωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' 56
alij alijs in templo stantes: Quid *videtur vobis*, quia non venit
ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ
in festum? Dederant autem *& principes Sacerdotū* & Phari-
εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι- 57
sæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt appre-
σαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιά-
hendant eum.
σωσιν αὐτόν.

CAP. XII. 16.

Ergo Iesus ante sex dies Paschæ venit *in* Betha-
Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθα- 1
niam, vbi *erat* Lazarus mortuus, quē *suscitauerat ex mortuis.*
νίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.
Fecerunt *ergo* ei cœnam ibi: & Martha ministrabat:
ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει. ὁ 2
at Lazarus *vnus erat* *recumbentium* cum eo.
δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.
Igitur Maria *accipiens* libram vnguenti nardi *fidelis mul-*
Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πο- 3
tipretij, vnxit pedes Iesu: & extersit capillis suis
λυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς
pedes eius: *at* domus impleta est ex odore vnguenti.
τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.
Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas *Simonis* Isca-
Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκα- 4
riotes, *ille futurus eum tradere*: Quare hoc vnguen-
ριώτης, *ille futurus eum tradere*: Διατί τοῦτο τὸ μύ- 5
tum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis?
ρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;
Dixit autem hoc, non quia de egenis *cura esset ei*: sed
εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' 6
quia fur erat, & *marsupium habebat, & iniecta*
ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα
portabat. Dixit ergo Iesus: Sine illam. *in diem*
ἐβάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν 7
sepulturæ meæ *conseruauit* illud. Pauperes enim
τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ 8
semper habetis *cum vobisipsis*, me autē non semper *habetis.*
πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
Cognouit ergo turba multa ex *Iudæis* quia illic est: & vene-
Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλ- 9
runt non propter Iesum tantùm, sed vt & Lazarum viderent, quem
θον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν
suscitauit ex mortuis. *Consultarunt* autē principes Sacerdotū vt &
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ 10
Lazarum interficerent. Quia multi propter illum *subibant*
τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον 11
Iudæorum, & credebant in Iesum. *Postridie* turba
τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν. τῇ ἐπαύριον ὄχλος 12
multa *veniens* ad diem festum, *audientes* quia venit Iesus
πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς
in Hierosolymam, Acceperunt ramos palmarum, & *exie-*
εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλ- 13
runt in occursum ei: & clamabant, Hosanna, benedictus
θον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά, Εὐλογημένος
veniens in nomine Domini, rex Israel.
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.
Inueniens autem Iesus asellum, sedit super eum, sicut est
Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι 14
scriptum: *Ne time* filia Sion: ecce rex
γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς 15
tuus venit sedens super pullum asinæ. Hæc *autem* non
σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ταῦτα δὲ οὐκ 16
cognouerunt discipuli eius primùm: sed quādo glorificatus est
ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ
Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant de eo scripta,
Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα,
& hæc fecerunt ei. *Testabatur* ergo turba, *existens*
καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν 17
cum eo, quando Lazarum vocauit *ex* monumento, &
μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ
suscitauit eum *ex* mortuis. *Propter hoc* & obuiam venit ei
ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὑπέστρεψεν αὐτῷ 18
turba, quia *audiuit* hoc eum fecisse signum.
ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.
Ergo Pharisæi dixerunt ad semetipsos: Videtis quia *non*
Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ 19
proficitis nihil? ecce mundus *post* eum abiit.
ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Erant autē quidam *Græci* ex *ascendentibus*, vt ado-
Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυ- 20
rarent in die festo. Hi ergo accesserunt *Philip-*
νήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίπ- 21
po illi à Bethsaida Galilææ: & rogabant eum, di-
πῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέ-
centes: Domine, volumus Iesum videre. Venit Philippus,
γοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται Φίλιππος 22
& dicit Andreæ: & rursum Andreas & Philippus *dixerunt*
καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέ-
eunt Iesu. *At* Iesus *autem* eis, di-
γουσι τῷ Ἰησοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέ- 23
cens: Venit hora vt *glorificetur* filius hominis.
γων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
Amen, amen dico vobis, *si non* granum frumenti cadens
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν 24
in terram, mortuū fuerit, ipsum solum manet. si autē mortuū fuerit, mul-
εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πο-
tum fructum affert. *Amans* animam suam, per-
λὺν καρπὸν φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπο- 25
det eam: & *odio habens* animam suam in mundo hoc,
λέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ,
in vitam æternam custodiet eam. Si mihi ministrat quis,
εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, 26
me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister
ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ
meus erit. *Et* si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater.
ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.
Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, sal-
Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶ- 27
uifica mē ex hora hac. Sed *propter hoc* veni in horam
σόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν
hanc. Pater *glorifica* tuum nomen. Venit ergo vox
ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ 28
de cælo, Et *glorificaui*, & iterum *glorificabo*.
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.
Ergo turba *stans & audiens*, dicebat tonitruum esse factum.
ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· 29
Alij dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit
ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρίθη 30
Iesus, & dixit: Nō propter me hæc vox *facta est*, sed propter vos.
ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.
Nunc iudicium est mundi: nunc princeps mundi huius
Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου 31
eiicietur foras: Et ego si exaltatus fuero à terra,
ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, 32
omnes traham ad meipsum. Hoc autem dicebat, sig-
πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγε,ση-
nificans qua morte *futurus esset* mori.
μαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
Respondit ei turba: Nos audiuimus ex Lege
ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου 34
quia Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis: Oportet exal-
ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψω-
tari filium hominis? Quis est iste filius hominis?
θῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;
Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum *tempus*, lumen *cum*
εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' 35
vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non tenebræ vos
ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
comprehendant, & *ambulans* in tenebris, nescit quò vadat.
καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.
Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis *fia-*
ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένη- 36
tis. Hæc locutus est Iesus: & *abiens* abscondit se ab eis.
σθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.
Tot autem ea signa faciente coram eis, non
Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ 37
credebant in eum: Vt sermo Esaiæ prophetæ
ἐπίστευον εἰς αὐτόν, Ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου 38
impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? &
πληρωθῇ, ὃν εἶπε, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ
brachium Domini cui reuelatum est?
βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; *Propter hoc* non
Διὰ τοῦτο οὐκ 39
poterant credere, quia iterum dixit Esaias:
ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας·
Excæcauit eorum oculos, & indurauit
τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν 40
eorum cor: vt non videant oculis, & *intelligant*
αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι
corde: & conuertantur, & sanem eos.
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
Hæc dixit Esaias quando vidit gloriam eius, & locutus est
ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε 41
de eo. Veruntamen & ex principibus multi
περὶ αὐτοῦ. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ 42
crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confi-
ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμο-
fitebantur, vt *non extra synagogam fierent.*
λόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

Gentiles
his qui ascenderant
ad Philippū, qui erat
dixerunt
autem
clarificetur
nisi
Qui amat
qui odit
meus.
propterea
clarifica
clarificauī,
clarificabo.
quæ stabat & audierat,
Propterea
in
qui ambulat
de synagoga nō ejicerentur.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis quàm
ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ὑπὲρ τὴν 43
‖ Qui credit — gloriam Dei. Iesus autem clamauit, & dixit: ‖ *Credens* in
δόξαν τοῦ θεοῦ. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς 44
* eum qui misit — me, non credit in me, sed in * *mittentem* me.
ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.
* qui videt — Et * *spectans* me, ‖ *spectat mittentem* me.
‖ videt eũ qui misit — καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. 45
* qui credit — Ego lux in mundum veni: vt omnis * *credens* in
ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς 46
me, in tenebris non maneat. Et si quis mea audierit
ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν 47
verba, & non * *crediderit*, ego non iudico eum. non enim veni
ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον
* Qui spernit — vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum. * *Reijciens*
ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν 48
‖ accipit — me, & non ‖ *accipiens* verba mea, habet * *iudicantem* eum.
ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν.
* qui misit — sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.
ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
Quia ego ex meipso non sum locutus, sed ille * *mittens* me Pa-
ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πα- 49
ter, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam & quid loquar.
τὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.
Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo loquor
καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ 50
ego, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.
ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

CAP. XIII. ιγ'.

Ante autem diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit
Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν 1
eius hora, vt transeat ex mundo hoc ad Patrem:
αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα,
* cùm dilexisset suos qui erant — * *diligens proprios qui* in mundo, in finem dilexit
ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν
‖ cùm diabolus iam misisset in cor — eos. Et cœna facta, ‖ *diabolo iam tacula-*
αὐτούς. καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκό- 2
* Iudas Simonis Iscariotes, — *to in cor Iudæ Simonis Iscariotæ*, vt eum traderet*:
τος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα Ἰούδα σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ·
Sciens *Iesus* quia omnia dedit ei Pater in
εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς 3
manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:
χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει·
* suas, — Surgit à cœna, & ponit vestimenta*, & * *accipiens*
ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν 4
* cũ accepisset — linteum, præcinxit *seipsum*. Deinde * *iniecit* aquam in pel-
* misit — λέντιον, ἐζώσατο ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νι- 5
* ἐζωνυώ καὶ ἐζωννυμι. — nim: & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere
πτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν
* Petrus: * mihi — linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad
τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρχεται οὖν πρὸς 6
Simonem Petrum: & dicit ei * *ille*: Domine, Tu * *meos* lauas
σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις
pedes? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio,
τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ 7
* tu nescis — modò: scies autem * *post hæc*. Dicit ei Pe-
σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέ-
* mihi — trus: Non lauabis * pedes *meos* in æternum. Respondit ei
τρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ
‖ habebis * mecum. — Iesus: Si non lauero te, non ‖ *habes* partem * *cum me*.
ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.
Dicit ei Simon Petrus: Domine, non pedes meos tan-
λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μό- 9
* Qui est ‖ indiget nisi vt lauet — tùm, sed & manus & caput. Dicit ei Ie-
νον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη- 10
* λούω — sus: * Lotus non ‖ *opus habet quàm* pedes *lauare*, sed
σοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ'
* quisnam esset qui traderet eũ. propterea — est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.
ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.
Sciebat enim * *tradentem se, propter hoc* dixit: Non om-
ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάν- 11
* cùm recubuisset — nes mundi estis. Postquã ergo lauit pedes eorum, &
τες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ 12
accepit vestimenta sua, * *recumbens* iterum, dixit eis: Sci-
ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώ-
tis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magi-
σκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκα- 13
‖ Domine: & bene — ster, & ‖ *Dominus: & pulchrè* dicitis: sum *enim*. Si ergo ego
λος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. εἰ οὖν ἐγὼ 14
laui vestros pedes, dominus & magister: * & vos
ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
* alter alterius — debetis * *alij alterum* lauare pedes. Exemplum enim
ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ 15
* ita — dedi vobis, vt quẽadmodũ ego feci vobis, * & vos faciatis.
δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.
Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου 16
* est eo qui misit — suo, neque apostolus maior * *mittente* illum.
αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.
εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 17
Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim.
οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. 18
Sed vt Scriptura adimpleatur: * *Manducans cum me* panem,
ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον,
* Qui manducat mecum — leuauit contra me calcaneum suum. A modo dico vobis,
ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν 19
* ἐπαίρω — ‖ *ante fieri*, vt cùm factum fuerit, credatis quia ego sum.
‖ priùs quàm fiat, — πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.
* qui accipit — Amen, amen dico vobis, * *accipiens* si quem misero,
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, 20
me accipit: * *at me accipiens*, accipit * *mittentem*
ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά
* qui autem me accipit, * eum qui me misit. Cùm hæc dixisset
me. Hæc *dicens* Iesus, turbatus est spiritu: &
με. ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ 21
d ἐμαρτύρησε — protestatus est, & dixit: Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis
ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν
tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli,
παραδώσει με. ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ, 22
hæsitantes de quo diceret. Erat * *autem* recumbens vnus ‖ *dis-*
ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μα- 23
* ergo — ‖ ex discipulis — *cipulorum* eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.
θητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς·
Innuit ergo huic Simon Petrus * *percontari*, Quis ‖ *esset* de quo
νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ 24
* & dixit ei: — dicit? * *Incumbens autem* ille supra pectus Iesu, dicit
λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος οὕτως τῷ στήθει τοῦ Ἰησοῦ, λέγει
* Itaque cùm recubuisset — ei: Domine, quis est? Respondit Iesus: Ille est
αὐτῷ, κύριε, τίς ἐστιν; ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν 26
cui ego * *intingens buccellam dedero*. Et ‖ *intingens buccellam*,
ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, 27
* intinctum panem porrexero — ‖ *dat* Iudæ Simonis Iscariotæ. Et post buccellam
δίδωσιν Ἰούδᾳ σίμωνος Ἰσκαριώτῃ· καὶ μετὰ τὸ ψωμίον
‖ cùm intinxisset panem, — tunc introiuit in eum satanas. * Dicit *ergo* ei Iesus:
τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
‖ dedit — * Et — Quod facis, fac citius: Hoc autem nemo sciuit * *recumben-*
ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακει- 28
* discumbentium — *tium* ad quid dixerit ei. Quidã enim putabant, * *quandoquidẽ*
μένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ 29
* quia loculos — *marsupium* habebat Iudas, quòd ‖ *dicat* ei Iesus: E-
γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρα-
‖ dixisset — me * *quorum opus habemus ad* festum: aut egenis vt aliquid daret.
σον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.
* ea quæ opus sunt nobis ad diem — * *Accipiens* ergo buccellam ille, continuò exiuit. Erat autem nox.
* Cùm accepisset — λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ· 30
‖ ergo — Cùm ‖ exisset, dixit Iesus: Nunc * *glorificatus* est filius homi-
ὅτε ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- 31
* clarificatus — nis: & Deus * *glorificatus* est in eo. Si Deus * *glorificatus* est in
που, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ· εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν 32
b δοξάζω — eo, & Deus * *glorificabit* eum in semetipso: & continuò * *glorificabit* eum.
αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.
* clarificabit — Filioli, adhuc modicum * *eum vobis* sum. Quæretis me: & sicut
τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς 33
* vobiscum — dixi Iudæis, Quòd quò vado ego, vos non potestis ve-
εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ-
nire: & vobis dico modò. Mandatum nouum do vobis,
θεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, 34
Vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς
diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes quia
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι 35
* γινώσκω — mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.
ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.
Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Respondit
λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη 36
ei Iesus: Quò ego vado, non potes me modò se-
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολου-
qui, postea autem sequêris *me*. Dicit ei Petrus:
θῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, 37
* Domine, propter quid non possum te sequi modò? animam meam
κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου
* Quare — pro te ponam. Respondit ei Iesus: Animam tuam
ὑπὲρ σοῦ * θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου 38
d τίθημι — pro me pones? Amen, amen dico tibi, non gallus can-
ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φω-
tabit, donec neges me ter.
νήσει, ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII. ιδ'.

* Non turbetur vestrum cor. ‖ Creditis in Deum, & * Et ait discipulis suis: ‖ neque formidet.
Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ 1
in me credite. In domo Patris mei mansiones multæ
εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί 2
sunt. Si * autem non, dixissem vobis, * Vado parare locum
εἰσιν. εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον
* quòd minus. * Quia — vobis. Et si abiero, & præparauero vobis locum, iterum
ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν 3
venio, & * accipiam vos ad meipsum: vt vbi
ἔρχομαι, καὶ * παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου
* παραλαμβάνω

sum ego, & vos sitis. Et quò ego vado scitis, &
εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ 4
viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus
τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ Θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν 5
quò vadis: & quomodo possumus viam scire?
ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;
Dicit ei Iesus: Ego sum via, & veritas, &
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ 6
vita. nemo venit ad Patrem, *si non per me.
ζωή. οὐδεὶς ἔρχε) πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.
Si cognouisseus me, & Patrem meum cognouissetis vtiq;: & à modo
εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι 7
‖cognoscetis ‖*cognouistis* eum, & vidistis eum. Dicit ei Philip-
γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ Φίλιπ- 8
pus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
πος, κύριε, [a] δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.
[a] δείκνυμι
Dicit ei Iesus: *Tantum tempus cum vobis sum, & non
*Tanto tempore vobiscum
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ 9
‖Qui vidit cognouisti me, Philippe? ‖*Videns* me, vidit Patrem. &
ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ
quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem? Non credis quia
πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις ὅτι 10
ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego
ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ
‖autem loquor vobis, à meipso non loquor. ‖*At* Pater ‖ in me
λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ
*Non creditis manens, ipse facit opera. *Credite mihi* quia ego in Pa-
μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πα- 11
‖Alioquin tre, & Pater in me est? ‖*Si autem non*, propter opera ipsa credi-
δρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύε-
‖qui credit te *mihi*. Amen, amen dico vobis, ‖*credens* in me, opera
τέ μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα 12
quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia
ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι
ego ad Patrem *meum* vado. Et quodcunque petieritis
ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε 13
in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in
ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ
‖me filio. Si quid petieritis ‖ in nomine meo, ‖*ego* faciam.
‖hoc υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. 14
Si diligitis me, mandata mea seruate.
ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· 15
Et ego rogabo Patrem: & alium paracletum dabit
καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει 16
‖vobiscum vobis, vt maneat ‖*cum vobis* in æternum, Spiritum veri-
ὑμῖν, ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη- 17
tatis: quē mundus non potest accipere: quia non videt eum, nec
θείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ
scit eum. Vos autem cognoscitis eum: quia apud vos manet,
γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει,
& in vobis erit. Non relinquam vos orphanos: ‖*vento*
‖veniam καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι 18
ad vos. Adhuc modicū, & mundus me non iam videt.
πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, 19
Vos autem videtis me, quia ego viuo, & vos viuetis.
ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.
*sum In illo die cognoscetis vos quia ego ‖ in Patre
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί 20
‖Qui habet meo, & vos in me, & ego in vobis. ‖*Habens* mandata
μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς 21
‖seruat mea, & ‖*seruans* ea, ille est ‖*diligens* me. ‖*at dili-*
‖qui diligit *gens* me, diligetur à Patre meo: & ego diligam
*qui autem diligit μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγα-
eum: & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas,
πῶν με ἀγαπηθήσε) ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω
‖ille non ‖ Iscariotes: Domine, quid factū est quia nobis ‖*futurus es* mani-
αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. λέγει αὐτῷ Ἰούδας, 22
‖manifestaturus es festare teipsum, & non mundo? Respondit Iesus, &
οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανί-
ζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ 23
dixit ei: Si quis diligit me, sermonē meum seruabit: & Pa-
εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πα-
ter meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionē
[a] ἔρχομαι τήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν [a] ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν
‖Qui non di- apud eum faciemus. ‖*Non diligens* me, sermones meos
‖ligit παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου 24
*sermonem ‖eius qui misit non seruat. Et *sermo* quem audistis, non est meus, sed ‖*mit-*
οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμ-
tentis me Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos
ψαντός με πατρός. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν 25
‖autem manens. *At* paracletus ‖ Spiritus sanctus, quem mittet
μένων. ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει 26
Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia: &
ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ
‖dixero suggeret vobis omnia quæcūq; ‖*dixi* vobis. Pacem relinquo
ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι 27
vobis: pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat
ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδω-
ego do vobis. Non turbetur vestrum cor, neque
σιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ

formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado & venio
28 [d] δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι [d] δειλιάω
ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia *dixi*, Vado
πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι
ad Patrem: quia Pater *meus* maior me est.
πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστί.
Et nunc dixi vobis *ante *fieri*, vt cùm factum fuerit, cre-
*prius quàm fiat:
29 καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πι-
datis. Non iam multa loquar ‖*cum vobis*. venit enim
‖vobiscum. 30 στεύσητε. οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ
huius mundi princeps, & in me non habet quicquam.
ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.
Sed vt cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut
31 ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς
‖*mandauit* mihi Pater, sic facio: surgite, eamus hinc.
‖mandatum dedit ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ, οὕτω ποιῶ· ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

CAP. XV.

Ego sum vitis *illa* vera: & Pater meus agri-
1 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωρ-
cola est. Omnem palmitē in me non ferentem fructum, tollet eum:
2 γός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό·
& omnem fructum *ferentem*, *purgat* eum, vt ‖*plurem* fructum
*qui fert purgabit ‖plus καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν
afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum
3 φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα
vobis. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes nō
4 ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ
potest fructum ferre à semetipso, ‖*si non* manserit in vite:
δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, ‖nisi
sic nec vos, ‖*si non* in me manseritis. Ego sum vi-
5 οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμ-
tis, vos palmites. ‖*manens* in me, & ego in eo,
‖qui manet πελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ·
hic fert fructum multum: quia sine me *non* potestis facere
οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν
nihil. Si non quis mānserit in me, *‖ejectus est* foras sicut pal- *mittetur
‖arescet: 6 οὐδέν. ἐάν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆ-
‖colligēt eum, mes: & *exaruit: & ‖*colligunt eos*, & in ignem *mit-
‖mittent: & ardet. μα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλ-
tunt, & ardent. Si manseritis in me, & verba mea
[a] ξηραίνω 7 λουσι, καὶ καίε). ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου
in vobis mānserint: quodcúq; voluerit is petetis, & fiet vobis.
ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσε) ὑμῖν.
In hoc *‖*glorificatus* est Pater meus, vt fructum plurimum affe- *elatificatus
8 ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέ-
raris: & ‖*efficiemini* mei discipuli. Sicut dilexit me ‖efficiamini
9 ρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ
Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.
πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea:
10 ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, *&
sicut *ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo eius
καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ
in dilectione. Hæc locutus sum vobis, vt gaudium meum
11 ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ
in vobis ‖*maneat*, & gaudium vestrum impleatur. Hoc est præ- ‖sit,
12 ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν-
ceptum meum, Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.
τολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt quis animam suam
13 μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ponat pro amicis suis. Vos amici mei estis, si fece-
14 θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποι-
tis quæ ego præcipio vobis. Non ‖*amplius* vos dico seruos, *iam
15 ῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους,
quia seruus nescit quid faciat eius dominus. Vos autem dixi
ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα
amicos: quia omnia quæcūq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.
φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.
Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: &
16 οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ
posui vos, vt *vos* abeatis, & fructum afferatis, & fru-
ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρ-
ctus vester maneat: vt quodcunque petieritis Patrem in nomi-
πὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ, τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόμα-
ne meo, det vobis. Hæc mando vobis, vt diligatis
17 τί μου, δῷ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε
inuicem. Si mundus vos odit, scitote quia me
18 ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ
priorem vobis *odit. Si de mundo fuissetis, mundus *odio habuit.
19 πρῶτον ὑμῶν [a] μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος [a] μισέω
‖*proprium amaret*: quia verò de mundo non estis, sed ego e- ‖quod suum
ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξε- erat diligeret.
λεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ‖propterea
Mementote sermonis quē ego dixi vobis: Non est seruus *mei,
20 μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος
maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν.

si sermonem meũ seruauerunt: & vestrum seruabunt.
εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.
Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum:
ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, 21
*eum qui misit — quia nesciunt *mittentem me. Si non venissem, & locutus fuissẽ
ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα 22
eis, peccatum non haberẽt, nunc autẽ excusationem non habent de
αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νυνὶ δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ
‖ Qui me odit, — peccato suo. ‖ *Me odio habens*, & Patrem meum odit.
τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 23
Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit,
εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, 24
peccatum non haberẽt. Nunc autẽ & viderunt, & oderunt &
ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον· νυνὶ δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ
ᵉ qui est — me, & Patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo ᵍ scri-
ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γε- 25
*odio habuerunt — ptus in Lege eorum: Quia *oderunt me gratis.
γραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.
Cùm autẽ venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à
ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ 26
Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre pro-
τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπο-
‖ testimonium perhibebit ‖ *testabitur* de me. Et vos *autem* ᵍ testa-
ρεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυ- 27
ᵍ testimonium perhibebitis: — *bimini*, quia ab initio *cum me* estis.
ρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

CAP. XVI. ις'.

Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε· 1
Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt
ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα 2
*qui interficit — omnis *interficiens* vos, ‖ *existimet cultum adferre* Deo.
πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.
‖ arbitretur obsequiũ se præstare — Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem,
ᵈ δοκέω
καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, 3
neque me. Sed hæc locutus sum vobis, vt cùm venerit
οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ 4
hora, reminiscamini eorum, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis
ᶠ ab — ᵇ vobiscum — ᵉ Et — *eum qui misit
ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν
ᶠ *ex initio* non dixi, quia ᵇ *cum vobis* eram. *Nunc *autem* vado
ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νυνὶ δὲ ὑπάγω 5
ad ‖ *mittentem* me: & nemo ex vobis interrogat me, Quò
πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ
vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia imple-
ᵇ πληρόω
ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλή- 6
uit vestrum cor. Sed ego veritatem dico
ρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω 7
vobis, expedit vobis vt ego vadam. Si enim ego non abie-
ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλ-
ro, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero,
θω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ,
* cùm venerit — mittam eum ad vos. Et *veniens ille arguet
πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν 8
mundum de peccato, & de iustitia, & de iu-
κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρί-
dicio. De peccato quidem, quia non credunt in me.
σεως. περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. 9
De iustitia verò, quia ad Patrem *meum* vado, &
περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ 10
‖ iam — nõ *amplius* videbitis me. De autem iudicio, quia princeps
οὐκέτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ 11
ᵏ iam — mundi huius ᵏ iudicatus est. Adhuc multa habeo dicere vobis, sed
κόσμου τούτου κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' 12
non potestis portare modò. Cùm autẽ venerit ille
οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ 13
* docebit — Spiritus veritatis, *deducet vos *in* omnem veritatem.
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· 14
non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur: &
οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ
ᵏ quæ sunt — ‖ clarificabit: — ᵏ ventura annuntiabit vobis. Ille me ‖ *glorificabit*: quia
τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι 15
de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcũque habet
ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα ἔχει
ᵍ Propterea — ‖ accipiet, — Pater, mea sunt. ᵍ *propter hoc* dixi: Quia de meo ‖ *accipit* &
ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
ᵏ iam — annuntiabit vobis. Modicùm, & ᵏ non videbitis me: & iterum
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν 16
modicùm, & videbitis me: quia vado ad Patrem:
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.
Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid est
εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι 17
hoc quod dicit nobis: Modicùm, & non videbitis me: & iterum modicum,
τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν
& videbitis me? &, quia *ego* vado ad Patrem?
καὶ ὄψεσθέ με; καί, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;
Dicebant ergo: Hoc quid est quod dicit, Modicum? nescimus
ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν 18
quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebant eum interrogare: &
τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ 19

dixit eis: De hoc quæritis *cum alij alijs*, quia dixi: — * inter vos
εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον,
Modicùm, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.
μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;
Amen, amen dico vobis, quia flebitis & plorabitis
20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε
vos, *at* mundus ‖ gaudebit: vos autem contristabimini: sed — ‖ autem
ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ — ᶜ λυπέομαι
tristitia vestra in gaudium ᵍ *fiet*. Mulier cùm parit, trifti- — ᵍ vertetur
21 λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύ- — ᵍ peperit
tiam habet, quia venit hora eius: cùm autem *genuerit* puerum, non
πην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ — ‖ iam
‖ amplius meminit ᵏ *tribulationis* propter gaudium, quia ᵍ *genitus* est ho- — ᵏ pressuræ
ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρω- — ᵍ natus
mo in mundum. Et vos igitur tristitiam quidem nunc habetis,
22 πος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε,
iterum autem videbo vos: & gaudebit vestrum cor, &
πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν
gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Et in illo die
23 χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
me non interrogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, ᵏ *quod quæcunque* — ᵏ si quid
ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν
petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.
αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.
Vsque modò non petiistis quicquam in nomine meo. Petite, &
24 ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ
accipietis: vt gaudium vestrũ sit plenum. Hæc in
25 λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ταῦτα ἐν — * iam
prouerbiis locutus sum vobis. *sed* venit hora cùm non *amplius* in
παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν
prouerbiis loquar vobis, sed palàm de Patre
παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς
annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo
26 ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου
petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de
αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ
vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me a-
27 ὑμῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πε-
mastis, & credidistis quia ego à Deo exiui.
φιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.
Exiui à Patre, & veni in mundum:
28 ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.
πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.
Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palàm lo-
29 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λα-
queris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia
30 λεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις· νῦν οἴδαμεν ὅτι — * opus est tibi
scis omnia, & non *vsum habes* vt quis te interroget. in hoc
οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ
credimus quia à Deo existi. Respondit eis Ie-
31 πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰη-
sus: Modò creditis? Ecce, venit hora, & iam venit,
32 σοῦς, ἄρτι πιστεύετε; ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν,
vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non
ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ
sum solus, quia Pater ‖ *cum me* est. Hæc locutus sum — ‖ mecum
33 εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελάληκα
vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo ᵍ *tribulationem habe-* — ᵍ pressuram
ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχε- *tis*: sed confidite, ego vici mundum. — habebitis:
τε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAP. XVII. ιζ'.

Hæc locutus est Iesus: & *sustulit *oculos suos* — * sublevatis oculis
1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
in cælum, & dixit: Pater, venit hora, ‖ *glorifica* tuum — ‖ clarifica
εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν
filium, vt & filius tuus ᵍ *glorificet* te. Sicut dedisti ei — ᵍ clarificet
2 υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐτῷ
auctoritatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det — * potestatem
ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ
eis vitam æternam. Hæc autem est æterna vita, Vt
3 αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα
cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum
γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας ἰησοῦν
Christum. Ego te ‖ *glorificaui* super terram: opus consummaui — ‖ clarificaui
4 χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα
quod dedisti mihi vt faciam: Et nunc ᵍ *glorifica* me tu Pa- — ᵍ clarifica
5 ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πά- — * claritate
ter apud temetipsum, * *gloria* quã habui ‖ *ante mundum esse*, — ‖ priùs quàm
τερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι — mundus fieret
apud te. Manifestaui tuum nomen hominibus quos
6 παρά σοι. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς
dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti:
δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας,
& sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerũt quia omnia quæ
7 καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα
dedisti mihi, abs te sunt. Quia verba quæ dedisti
8 δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν. ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς

mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt: & cognouerunt verè
μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς
quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti.
ὅτι παρά σου ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed
ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ 9
pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia
περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι· καὶ τὰ ἐμὰ πάντα 10
[a] sunt: tua sunt, & tua mea[a]: & clarificatus sum in eis.
[a] δοξάζω σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ [a]δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.
Et nō[a] *amplius* sum in mundo: & hi in mundo sunt,
[*] iam καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, 11
& ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in
καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ
[‖] & nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut [‖] nos.
ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.
Cùm essem cum eis *in mundo*, ego seruabam eos
ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς 12
in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodiui: & nemo ex
ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ
[?] nisi eis periit, [?]*si non* filius perditionis, vt Scriptura im-
αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πλη-
pleatur. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in
ρωθῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ 13
mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.
κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.
Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus odio habuit
ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν 14
[‖] & eos, quia non sunt de mundo, sicut[‖] ego non sum de
αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ
mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo, sed
κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' 15
vt serues eos à malo. De mundo non sunt:
ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, 16
[*] & sicut[*] ego de mundo non sum. Sanctifica eos in
καθὼς ἐγὼ οὐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ 17
[‖] tu veritate *tua*. Sermo tuus veritas est. Sicut[‖] me
ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ 18
[?] ita misisti in mundum,[?] & ego misi eos in mundum.
ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον·
Et pro eis ego sanctifico meipsum, vt & ipsi sint
καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν 19
sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm,
ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, 20
[‖] sed & pro [‖]*credentibus* per verbum eorum in me:
ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ·
Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in
ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν 21
te, vt & ipsi in nobis vnum sint: vt mundus credat quia tu
σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ
[?] claritatem me misisti. Et ego [?]*gloriam* quam dedisti mihi, de-
με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδω- 22
[‖] & di eis: vt sint vnum, sicut[‖] nos vnum sumus.
κα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμεν.
Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in
ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς 23
vnum: & vt cognoscat mundus quia tu me misisti, & dile-
ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγά-
[‖] & xisti eos, sicut[‖] me dilexisti. Pater, quos dedi-
πησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέδω- 24
[*] mecum: sti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint [*]*cum me*:
κας μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ,
[‖] claritatem vt videant [‖]*gloriam* meam quam dedisti mihi: quia dilexisti
ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς
me ante constitutionem mundi. Pater iuste, & mundus
με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος 25
te non cognouit, ego autē te cognoui: & hi cognouerunt quia tu me mi
σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέ-
sisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam:
στειλας· καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, 26
vt dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.
ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιή.

[*] cùm dixisset Hæc [*]*dicens* Iesus, egressus est cum discipulis suis
Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 1
trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit
πέραν τοῦ χειμάῤῥου τοῦ Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν
[‖] qui tradebat ipse, & discipuli eius. Sciebat autē & Iudas [‖]*tra-*
αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παρα- 2
dens eum, locum: quia frequenter conuenerat Iesus illuc
διδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ
[*] cùm acceptisset [‖] à Pontificibus cum discipulis suis. Ergo Iudas [*]*accipiens* cohortem,
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, 3
& [‖]*ex principibus Sacerdotū* & Pharisæis ministros: venit illuc cum
καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχε[‖] ἐκεῖ μετὰ
laternis, & facibus, & armis. Iesus itaque sciens omnia
φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα 4
[‖] quæ erant [‖]*ventura* super se, [*]*exiens* dixit eis: Quem quæritis?
[*] processit, & τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Ie-
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη- 5
[*] qui tradebat sus: Ego sum. Stabat autem & Iudas [*]*ille tradens* eum, cum
σοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ'
ipsis. Vt ergo dixit eis, Quòd ego sum, abierunt [‖] in
αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς 6
ea quæ post, & ceciderunt [?]*humi*. Iterum ergo eos interro-
τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώ-
gauit: Quem quæritis? [*]At dixerunt: Iesum Nazarenum. [*] Illi autem
τησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.
Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum. si ergo me quæ-
ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζη- 8
ritis, sinite hos abire. Vt impleretur sermo quem
τεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν 9
dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam.
εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, & percus-
σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαι- 10
sit [*]*principis Sacerdotum* seruum, & abscidit eius auriculam
[*] pontificis σε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ
dexteram. Erat autē nomen seruo Malchus. Dixit ergo Ie-
δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ Ἰη- 11
sus Petro: [‖]*Injice* gladium tuum in vaginam. Ca-
[‖] Mitte σοῦς τῷ Πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην· τὸ πο-
licem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
τήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;
Ergo cohors, & tribunus, & ministri Iudæorum
ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων 12
comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum:
συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν
[*] Pontifex ad Annam primum. erat enim socer Caiphæ, qui erat [*]*prin-*
πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρ- 13
ceps Sacerdotum anni illius. Erat autē Caiphas [‖]*ille consu-*
[‖] qui consilium dederat χιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου· ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβου- 14
lens Iudæis, Quia expedit vnum hominem [‖]*perire*
[‖] mori λεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι
pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, &
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ 15
alius discipulus. At discipulus[*] ille erat notus [‖]*principi* [*] autem
ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρ- [‖] Pontifici:
Sacerdoti: & *simul* introiuit[?] Iesu in atrium [‖]*principis Sacerdotū*. [?] cum
χιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· [‖] Pontificis.
At Petrus[*] stabat ad ostium foris. Exiuit ergo disci- [*] autem
ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μα- 16
pulus alius qui erat notus [‖]*principi Sacerdotum*: & dixit o- [‖] Pontifici:
θητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυ-
stiariæ, & introduxit Petrum. Dicit ergo ancilla o-
στιαρίᾳ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυ- 17
stiaria Petro: Nunquid & tu ex discipulis es hominis
ρωρῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου
istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui
τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι 18
& ministri [*]*prunam facientes*, quia frigus erat: & cale- [*] ad prunas
καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερ-
faciebant se. erat autē cum eis [‖] Petrus, stans, & calefaciens se. [‖] &
μαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.
Ergo[*] *princeps Sacerdotū* interrogauit Iesum de discipulis suis, [*] Pontifex
ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 19
& de doctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego
καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ 20
palàm locutus sum mundo: ego semper docui in
παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ
synagoga & in templo, quò [*]*undique* Iudæi conueniunt: [*] omnes
συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται,
& in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? in- 21
καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν· τί με ἐπερωτᾷς; ἐπε-
terroga [*]*audientes*, quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt [‖] eos qui au-
ρώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οἵδε οἴδασιν dierunt
quæ dixerim ego. Hæc autem [?]*eo dicente*, vnus [*]ministrorum [?] cùm dixisset,
ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν 22
assistens dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes
παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ
[*] principi Sacerdotum? Respondit ei Iesus: Si malè locu- [*] Pontifici?
τῷ ἀρχιερεῖ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλά- 23
tus sum, [*]*testare* de malo: si autem [‖]*pulchrè*, quid me cædis? [*] testimonium
λησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρῃς; perhibe
[‖] bene,
[?] Misit eum Annas ligatum ad Caipham [?] Et
ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἅννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν 24
[*]principē Sacerdotum. Erat autē Simon Petrus stans, & calefaciens se. [*] Pontificem.
ἀρχιερέα. ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος·
Dixerūt ergo ei: [*]*Num* & tu ex discipulis eius es? Negauit [*] Nunquid
εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο
[‖] ei ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχι- [?] Pontificis
scitur ille, & dixit: Non sum. Dicūt vnus ex seruis [?]*principis* [*] eius cuius ab-
ἐρέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε scidit
vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit Pe- [*] Nonne
εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέ- 27
trus: & statim gallus cantauit.
τρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Adducunt ergo Iesum à Caïpha in prætorium.
ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· 28
erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium,
ἦν δὲ πρωΐ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,
vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.
ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.
foras, Exiuit ergo Pilatus ad eos, & dixit: Quam accu-
ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατη- 29
sationem affertis aduersus hominem hunc? Responderunt &
γορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν καὶ 30
dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non *vtique* tibi tradidisse-
εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκα-
mus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos,
μεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, 31
& secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iu-
καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰου-
dæi: Nobis non licet interficere quenquam. Vt sermo
δαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ 32
Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte ‖ *futurus esset mo-*
ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀπο-
ri. Introiuit ergo in prætorium iterum Pi-
θνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πι- 33
latus: & vocauit Iesum, & dixit ei: Tu es rex
λάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
Iudæorum? Respondit *ei* Iesus: A temetipso *tu* hoc
τῶν ἰουδαίων; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο 34
dicis, an alij *tibi dixerunt de me? Respondit Pila-
λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ πιλά- 35
tus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua & *principes Sacerdotum* tra-
τος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς πα-
diderunt te mihi. quid fecisti? Respondit Iesus: Reg-
ρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἡ βα- 36
num meum non est de mundo hoc. si ex mundo hoc
σιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου
esset regnum meum, ministri vtique mei decertarent vt non
ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ
traderer Iudæis. nunc autem regnum meum non est
παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
hinc. Dixit itaque ei Pilatus: *Num* ergo rex
ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ οὖν βασιλεὺς 37
es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex ego sum.
εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ.
Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt
ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόρμον, ἵνα
*testimonium perhibeam ‖ qui est *tester* veritati: omnis ‖ *existens* ex veritate, audit
μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει
meam vocem. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?
μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; 38
Et hoc ‖ *dicens*, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit
καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει
eis: Ego nullam causam inuenio in eo.
αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.
Est autem consuetudo vobis, vt vnum vobis *absoluam* in Pascha.
ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· 39
vultis ergo vobis *absoluam* regem Iudæorum?
βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed
ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ 40
Barabbam. Erat autem Barabbas latro.
τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

CAP. XIX. ιθ'.

*apprehendit Tunc ergo *accepit* Pilatus Iesum, & flagellauit.
Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. 1
Et milites plectentes coronam de spinis, imposue-
καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθη- 2
runt eius capiti: & veste purpurea ‖ *amicierunt* eum.
καν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν,
*Et veniebant ad eum, *Et dicebant: *Gaude* rex Iudæorum: & dabant ei
καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ 3
alapas. Exiuit ergo iterum foras Pilatus, & di-
ῥαπίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέ- 4
cit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia in eo nul-
γει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐ-
lam causam inuenio. Exiuit ergo Iesus foras,
δεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, 5
portans spineam coronam, & purpureum vestimentũ. Et dicit
φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει
eis: Ecce homo. Cùm ergo vidissent eũ *principes Sacerdotũ*
αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς 6
& ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifi-
αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώ-
gite. ego enim non inuenio in eo causam. Responderunt
σατε. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρίθησαν 7
ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem nostram
αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν
debet mori: quia *seipsum* filium Dei fecit.
ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis ti-
8 ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφο-
muit. Et ingressus est *in* prætorium iterum: & dicit
9 βήθη· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει
*Iesu: Vnde es tu? *At* Iesus ‖ responsum non dedit ei.
τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.
Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia
10 λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι
auctoritatem habeo crucifigere te, & *auctoritatem* habeo *absoluere* te?
ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;
Respondit Iesus: Non haberes *auctoritatem* vllam aduersum me,
11 ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ,
si non esset tibi datum desuper. ‖ *Propter hoc tradens me*
εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με
tibi, maius peccatum habet. *Ex hoc* quærebat Pilatus
12 σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος
absoluere eum. *At* Iudæi* clamabant, dicentes: Si hunc
ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον
‖ *absolueris*, non es amicus Cæsaris. omnis regem *seipsum*
ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν
faciens, contradicit Cæsari. *Ergo* Pilatus* *audiens*
13 ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας
hunc sermonem, adduxit foras Iesum: & sedit pro tri-
τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βή-
bunali, in *locum dictum Lithostrotum*, Hebraicè autem Gab-
ματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαβ-
batha. Erat autem parasceue Paschæ, hora *autem* quasi sexta.
14 βαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη.
& dicit Iudæis: Ecce rex vester.
καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.
Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit
15 οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει
eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt
αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν
‖ *principes Sacerdotũ*: Non habemus regem, *si non* Cæsarem.
οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα.
Tunc ergo tradidit illum eis, vt crucifigeretur. *Accepe-*
16 τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλα-
runt autem Iesum, & eduxerunt. Et *portans* crucem
17 βον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον. καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν
suam, exiuit in ‖ *dictum* Caluariæ locum, *qui dicitur*
αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται
Hebraicè Golgotha: Vbi eum crucifixerunt, & cum eo
18 ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ
alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.
ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.
Scripsit autẽ & titulum Pilatus: & posuit super crucem:
19 ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος· καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ·
Erat autem scriptum: IESVS NAZA-
ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ Ο ΝΑΖΩ-
RENVS REX IV-
ΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
DÆORVM. Hunc ergo titulum multi legerunt
20 ΔΑΙΩΝ. τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν
Iudæorum: quia prope erat locus ciuitatem vbi crucifixus est
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ
Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, *Romanè.*
ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ, ῥωμαϊστί.
Dicebant ergo Pilato *principes Sacerdotum* Iudæorum *Ne scri-*
21 ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γρά-
be, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex
φε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς
sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.
22 εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.
Ergo milites cùm crucifixissent ‖ *Iesum*, acceperunt vestimen-
23 οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμά-
ta eius (& fecerunt quatuor partes, vnicuique militi partem,)
τια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος,
& tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, *ex iis quæ* desuper conte-
καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαν-
xta per totum. Dixerũt ergo ad inuicem: Non scindamus eam:
24 τὸς δι' ὅλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν,
sed sortiamur de illa cuius *erit.* Vt Scriptura implere-
ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρω-
tur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi *ipsis*, & *super*
θῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν
vestem meam miserunt sortem. *Illi* Quidẽ *igitur* milites hæc
ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα
fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu, ma-
25 ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μή-
ter eius, & soror matris eius Maria *illa* Cleopæ, &
τηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ
Maria Magdalene. Iesus ergo ‖ *videns* matrem &
26 μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὸν μητέρα καὶ τὸν
discipulum adstantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier,
μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι,
ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.
27 ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου.
Et ex illa hora accepit eam discipulus *ille*
καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος

*ad Iesum; ‖ autem
*potestatem; *dimittere
*nisi; ‖ Propterea qui me tradidit; *Exinde
*dimittere; *autem
‖ dimittis, *qui facit se
*autem cùm audisset hos sermones,
*loco qui dicitur Lithostrotos,
‖ Pontifices; *nisi; *Susceperunt
*baiulans sibi
‖ eum qui dicitur
*Pontifices; *Noli scribere
‖ eum,
*sit.
*in
*Et
‖ cùm vidisset

*Suam. Postea
in *propria. Post hæc sciens Iesus quia omnia iam con- 28
εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τε-
summata sunt, vt cõsummaretur Scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo 29
[a] τελειόω τέλεσαι, ἵνα [a] τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ. σκεῦος οὖν
[b] plenam erat positũ aceto plenum. Illi verò *implentes* spongiam [b] aceto & hysso-
ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώ-
po circumponentes, obtulerunt eius ori. 30
πῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.
[c] inclinato capite, Cùm ergo accepisset acetum Iesus, dixit: Cõsummatũ est. Et [c] *inclinato*
ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ κλί- 30
nans caput, tradidit spiritum.
νας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.
Ergo Iudæi, vt nõ remanerẽt in cruce corpora 31
οἱ οὖν ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα
in Sabbato, (quoniam Parasceue erat: erat enim magnus dies
ἐν τῷ σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα
ille Sabbati) rogauerunt Pilatum vt frangerentur
ἐκείνη τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν
eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites: 32
αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ [b] ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται,
& quidem primi fregerunt crura, & alterius *concruci-* 33
fixi *et.* Ad autem Iesum [b] *venientes*, vt viderunt eum iam
τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρω-
mortuum, non fregerunt eius crura: Sed vnus mi- 34
θέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη
litum lancea eius latus *fodit*: & continuò exiuit san-
[d] apertuit: [c] νύττω τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλ' εἷς τῶν στρα-
guis & aqua. Et *videns testificauit*, & verum 35
* qui vidit, testimonium perhibuit: τιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν [c] ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷ-
μα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινή
est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: vt 36
ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα
[e] & [e] vos credatis. Facta sunt enim hæc vt Scriptura imple- 37
ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πλη-
[f] ex [f] retur: Os non comminuetur *ab* eo. Et iterum alia Scri- 38
ρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γρα-
[g] autem ptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Post hæc [g] rogauit
φὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώτησε
* eo quod esset Pilatum Ioseph ab Arimathæa, *existens discipulus Ie- 39
τὸν πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ ἰη-
su, occultus autem propter metum Iudæorum, vt tolleret cor-
κρύπτομαι σοῦ, [d] κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶ-
pus Iesu. & permisit Pilatus. Venit ergo & tulit cor-
μα τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶ-
[h] qui venerat pus Iesu. Venit autẽ & Nicodemus *ille* [h] *veniens* ad
μα τοῦ ἰησοῦ. ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς 39
Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloes,
τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης
quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligaue- 40
ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδη-
runt illud *in* linteis cum aromatibus, sicut mos est
σαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς
Iudæis sepelire. Erat autẽ in loco vbi crucifixus 41
ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώ-
est, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondũ quis-
θη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐ-
quam positus erat. Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum, 42
δεὶς ἐτέθη· ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων,
quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.
ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν.

CAP. XX. κ'.

*autẽ Sabbati, *At* vna* *Sabbatorum* Maria Magdalene venit 1
‖ cùm adhuc Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται
tenebræ essent, manè ‖ *tenebris adhuc existẽtibus*, ad monumentum: & [i] *videt* lapidem
[i] vidit [k] à [i] Cucurrit [a] αἴρω ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχε[i] πρὸς σί- 2
monem Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus:
μωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς,
& dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento: & nescimus
καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν
vbi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus & *alius* discipu- 3
*ille pulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul:
ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μα-
& 4
*ille discipulus & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul:
θητὴς, καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ,
& * alius discipulus præcucurrit citius Petro: & venit
καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε
‖ cùm se inclinasset, primus ad monumentum. Et ‖ *inclinatus*, vidit 5
πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει
posita linteamina: non tamen introiuit. Venit ergo Simon 6
κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχε[i] οὖν σίμων
Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum: &
πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ
vidit *conspicit* linteamina posita, Et sudarium quod fuerat super 7
θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν [i] ἐπὶ
[l] separatim caput eius, non cum linteaminibus positum, sed [l] *seorsum* in-
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς [b] ἐν-
[b] ἐντυλίττω uolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille *alius* 8
τετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος
discipulus *veniens* primus ad monumentum: & vidit, & cre- *qui venerat
μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπί-
didit. Nondum enim sciebant Scripturam, quia ‖ *oportet eum ex* ‖ oportuit
στευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ eum à
9 νεκρῶν ἀναστῆναι. mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum ad semetipsos 10
ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς
discipuli. Maria autem stabat ad monumentũ 11
οἱ μαθηταί. μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον
[m] & prospexit plorans foris. Dum ergo fleret, inclinauit se [m] in monumentum: 12
κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον·
Et vidit duos angelos in albis, sedentes, vnum
καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα
ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat cor- 13
πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶ-
pus Iesu: Et dicunt ei illi: Mulier, quid ploras?
μα τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις;
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & nescio vbi posuerunt 14
λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν
eum. Et hæc *locuta*, conuersa est [n] *in ea quæ post*, & vi- * cùm dixisset,
αὐτόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεω- ‖ retrorsum,
dit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est. 15
ρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι.
Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Il- 16
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεί-
la existimans quia hortulanus [o] *est*, dicit ei: Domine, si tu sustu- [o] esset,
νη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβά-
listi eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam. 17
στασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτὸν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.
Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: 18
λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ,
Rabboni(quod dicitur, Magister.) Dicit ei Iesus: * *Ne* * Noli me tan-
ῥαββουνὶ, ὁ λέγε[p]), διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή gere.
me tange (nondũ enim ascendi ad Patrem meum.) vade 19
μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύ-
autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad 20
ου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς
Patrem meum & Patrem vestrum, & Deum meũ & Deum vestrum.
τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.
Venit Maria Magdalene annuntians discipu- 21
ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθη-
lis, Quia * *vidit* Dominum, & hæc dixit ‖ *et.* * vidi
ταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. ‖ mihi.
[q] *Existente ergo vespere* die illo, vna Sabbatorum, & [q] Cùm ergo 22
οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ ferò esset
foribus clausis vbi [r] erant discipuli congregati propter [r] fores essent
τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ clausæ,
metum Iudæorum, venit Iesus, & stetit in ‖ *medium*, & ‖ medio,
τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ
dicit eis: Pax vobis. Et hoc [s] *dicens*, ostendit eis [s] cùm dixisset,
20 λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς
manus & latus *suum*. Gauisi sunt ergo discipuli [t] *viden-* [t] viso Domino
τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόν-
tes Dominum. Dixit ergo eis *Iesus* iterum: Pax 23
τες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη
vobis. sicut misit me Pater, & ego mitto vos.
ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.
Et hoc [u] *dicens*, insufflauit: & dicit eis: Accipite Spiri- * cùm dixisset,
22 καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, λάβετε πνεῦ-
tum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.
μα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς·
‖ Quorum retinueritis, retenta sunt. ‖ Et
23 ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.
Thomas autẽ vnus ex duodecim, [x] *dictus* Didymus, non [x] qui dicitur
24 θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ
erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei
25 ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς· ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ
alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autẽ dixit eis: * *Si* * Nisi
ἄλλοι μαθηταὶ, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν
non videro in manibus eius ‖ *vestigium* clauorum, & mittam ‖ fixuram
μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν
digitum meum in ‖ *vestigium* clauorum, & mittam manum meã in ‖ locum
δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς
latus eius, non credam. Et post dies octo 26
τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ
iterum erant intus discipuli eius, & Thomas cum eis. Ve-
πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρ-
nit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & 27
χεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν [a] κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ [a] κλείω
dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digi-
εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυ-
tum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, &
λόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ * noli esse
μβάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ‖ fidelis,
Et respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & 28
καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ [y] Thomæ,
Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me [y] credi- 29
θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με, πεπί- [z] qui non vi-
disti: beati [z] *non videntes, & credentes*. derunt, & cre-
στευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. didêrunt.

Multa quidem *igitur* & alia signa fecit Iesus in cõspectu
πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον 30
discipulorum suorũ, quæ non sunt scripta in libro hoc.
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.
Hæc autem scripta sunt vt credatis quia Iesus est Chri-
ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χρι- 31
stus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in no-
στὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνό-
mine eius.
ματι αὐτοῦ.

CAP. XXI. κά.

* Postea — *Post hæc* manifestauit *seipsum* iterum Iesus dis-
Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μα- 1
† suis — cipulis† ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic:
θηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος· ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·
‖ qui dicitur — Erant simul Simon Petrus, & Thomas‖ *ille dictus* Didymus,
ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, 2
† qui erat — & Nathanael† *ille* à Cana Galilææ, & † *illi* Zebedæi,
καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου,
& alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon
καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς σίμων 3
Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos
πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
* tecum. Et ‖ nauim; — *cum te.* Exierunt, & ascenderunt in ‖ *naugium statim*: & in illa
σὺν σοι. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ
nocte prendiderunt nihil. Mane autem iam facto, stetit
τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη 4
Iesus in litore: non tamen cognouerunt discipuli quia Ie-
ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰη-
sus est. Dicit ergo eis Iesus, Pueri, nunquid pulmen-
σοῦς ἐστι. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι πρόσ- 5
tarium habetis? Responderunt ei, Non. *Ille autẽ* dicit eis:
φάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 6
† Mittite in dexteram — † *Iacite in dexteras partes* nauigij rete: & inuenietis.
βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε.
* Miserunt ‖ præ — † *Iecerunt* ergo: & non iam illud trahere valebant ‖ *à* multitudine
ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκῦσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους
piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus,
τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, 7
† cùm audisset — Petro: Dominus est. Simon *ergo* Petrus † *audiens* quia Do-
τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύ-
* tunica se — minus est, * *amiculum* succinxit (*erat enim nudus*) & misit
ριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν
‖ autem — *seipsum* in mare. *At* alij ‖ discipuli naui-
ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιά- 8
gio venerunt (nõ enim erant longè à terra, sed quasi à cu-
ριῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πη-
bitis ducentis) trahentes rete piscium.
χῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.
† viderunt — Vt ergo descenderunt in terram, † *conspiciunt* prunas po-
ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κεί- 9
sitas, & piscem superpositum, & panem.
μενον, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.
† de — Dicit eis Iesus: Afferte * à piscibus quos prendi- 10
λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιά-
distis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete
σατε νυῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον 11
in terram, plenum piscibus magnis, centum quinquaginta tribus.
ἐπὶ τὴν γῆν, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκονταδύο·
‖ cùm tanti esset, † Et — Et ‖ *tot existentibus*, nõ scissum est rete. Dicit eis
καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς 12
* discumbentium — Iesus: Venite, prandete. † Nemo *autem* audebat * *discipulorum*
ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν

interrogare eum, Tu quis es? scientes quia Dominus est.
ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.
* Venit *ergo* Iesus & accipit panem, & dat * Et
13 ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν
eis, & piscem similiter. Hoc iam tertiò mani-
14 αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφα-
festatus est Iesus discipulis suis ‖ *excitatus ex* mortuis, ‖ cùm resurre-
νερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. xisset à
Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Si-
15 ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σί- * ἀριστάω
mon † *Iona*, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine: † Ioannis,
μων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε,
tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.
Dicit ei iterum *secundò*: Simon † *Iona*, diligis me? * Ioannis,
16 λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με;
Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pas-
λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, ποί-
ce † *oues meas.* Dicit ei tertiò: Simon ‖ agnos meos.
17 μαινε τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σίμων
† *Iona*, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei ter- † Ioannis,
ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρί-
tiò, Amas me? & dixit ei: Domine, tu omnia scis: tu
τον, φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ
cognoscis quia amo te. Dicit ei Iesus: Pasce o-
γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε τὰ πρό-
ues meas. Amen, amen dico tibi, cùm essẽs iunior
18 βατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος,
cingebas *teipsum*, & ambulabas vbi volebas: cùm autem se-
ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γη-
neris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & * *feret*
ράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ * οἴσει * φέρω
quò non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte
19 ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
† *glorificaturus esset* Deum. Et hoc ‖ *effatus*, dixit ei: Sequere me. * clarificaturus esset
δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ‖ cùm hoc dixisset,
Conuersus *autem* Petrus, † *conspicit* discipulum quẽ diligebat † vidit illum
20 ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα
Iesus, sequentem: qui & * *recubuerat* in cœna super * recubuit
ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ ‖ dixit:
pectus eius, & ‖ *diuerat*: Domine, quis est † *tradens* te? † qui tradet
στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;
Hunc † *videns* Petrus, dicit Iesu: Domine, hic autem quid? * ergo cùm vi-
21 τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί; disset
Dicit ei Iesus: Si eum volo manere donec veniam,
22 λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι,
quid ad te? tu sequere me. Exiuit ergo sermo
23 τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος
iste * *ad* fratres, quia discipulus ille non moritur. * inter
οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει·
Et non dixit ei Iesus: *Quòd* non moritur: sed, Si eum
καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν
volo manere donec veniam, quid ad te?
θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;
Hic est discipulus ‖ ‖ *testificans* de his, & † scri- ‖ ille qui perhi-
24 οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γρά- bet testimoniũ
bens hæc: & scimus quia verum est testimonium eius. † scripsit
ψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.
Sunt autẽ & alia multa quæcunque fecit Iesus: quæ si
25 ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν
scribantur * *ad vnum*, nec ipsum arbitror mundum capere * per singula,
γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι
‖ *scriptos* libros. *Amen.* ‖ posse eos qui
τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν. scribendi sunt

Sancti Euangelij secundum Ioannem

FINIS.

ACTA APOSTOLORVM;
ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

SANCTI LVCÆ EVANGELISTÆ.
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

Illum QVIDEM primũ ſermonem feci
Ο Ν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην 1
de omnibus, ὁ Theophile, quæ cœpit
περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν [a] ἤρξατο ὁ
Ieſus faceré *que* & docere,
Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,
Vſque [*]qua *die* præcipiens
ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς 2
Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos
ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς
[‖] *elegerat, receptus eſt:* Quibus & præbuit ſeipſum viuum
ἐξελέξατο, [b] ἀνελήφθη· οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα 3
poſt [†] *pati ipſum,* in multis argumentis, per dies quadra-
μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσα-
ginta [*] *conſpectus* eis, & [‖] *dicens quæ* de regno
ράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας
Dei. Et [†] *congregans denuntiauit* eis,
τοῦ θεοῦ· καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, 4
ab Hieroſolymis [*] *non diſcedere:* ſed [‖] *expectare* promiſ-
Ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγε-
ſionem Patris, quam audiſtis [†] *me.* Quia Ioannes quidem
λίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι Ἰωάννης μὲν 5
baptizauit aqua: vos autem baptizabimini *in* Spiritu ſancto
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ
non poſt multos hos dies. *Qui autem* igitur [*] *conuenientes*
οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες 6
interrogabant eum, dicentes: Domine, ſi in tempore hoc
ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ
[‖] *reſtituis* regnum [*] *Iſraeli?*
ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ;
Dixit autem [‖] *ad eos:* Non veſtrum eſt noſſe tempora vel [†] *oppor-*
εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρ- 7
tunitates, quæ Pater poſuit in [*] *propria auctoritate:*
οὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ·
Sed accipietis virtutem ſuperuenientis ſancti Spiritus
ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος 8
in vos: & eritis mihi teſtes in[que] Hieruſalem, & in omni
ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἰερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ
Iudæa & Samaria, & vſque ad vltimum terræ.
τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.
Et hæc [‖] *dicens,* videntibus illis eleuatus eſt: & nubes
καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη 9
ſuſcepit eum ab oculis eorum.
ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
[†] *Et vt attendentes erant* in cælum [*] *eunte eo,*
καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, 10
& ecce viri duo aſtiterunt [*] *eis in veſtitu albo.*
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.
Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes
οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες 11
[‖] *qui aſſumptus eſt* in cælum? Hic Ieſus [‖] *receptus* à vobis in
εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν
cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum eun-
[*] ἔρχομαι οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευ-
[†] Hieroſolymã tem in cælum. Tunc reuerſi ſunt *in* [†] *Hieruſalem*
όμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ 12
[*] *qui vocatur* à monte [*] *vocato* Oliueti: qui eſt [‖] *prope* Hieruſalem,
[‖] *iuxta* ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἰερουσαλὴμ
Sabbati habens iter. Et cùm introiſſent, aſcenderunt in
σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς 13
[†] *manebant* cœnaculum, vbi [†] *erant manentes* Petrus & Iacobus,
τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ, τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος,
& Ioannes, & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus,
καὶ Ἰωάννης, καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος
& Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, &
καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἁλφαίου καὶ Σίμων ὁ Ζηλωτὴς, καὶ
Iudas Iacobi: Hi omnes erant perſeuerantes
Ἰούδας Ἰακώβου· οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες 14
[*] *vnanimiter in* [*] *concorditer* oratione & *deprecatione* cum mulieribus, &
ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ
Maria matre Ieſu, & *cum* fratribus eius.
Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.
Et in diebus illis exurgens Petrus in medio
Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν 15
[‖] *fratrum,* [*] *autem* [†] *hominum,* [‖] *diſcipulorum,* dixit: (erat[que] [*] turba [†] *nominum in idipſum, quaſi* centum
μαθητῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν
viginti:) Viri fratres, oportet impleri Scripturam
εἴκοσιν· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν 16
hanc, quam prædixit Spiritus ſanctus per os Da-
ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δα-
uid, de Iuda [*] *illo facto duce viæ comprehendentibus* Ieſum:
βὶδ, περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν,
[‖] *Quia adnumeratus* erat [†] *cum* nobis, & ſortitus eſt ſortem
ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον 17
miniſterij huius. [*] Hic quidem *igitur* [*] *acquiſiuit* a-
τῆς διακονίας ταύτης. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χω-
grum de mercede [‖] *iniuſtitiæ:* & *præceps factus,* cre-
ρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκη-
puit medius: & [†] *effuſa* ſunt omnia viſcera eius.
σε μέσος, καὶ [a] ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ·
Et notum factum eſt omnibus habitantibus Hieruſalem: ita vt
καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ, ὥστε 19
[*] *vocari agrum illum proprio idiomate* eorum, Hacel-
κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, Ἀκελ-
dama, hoc eſt, Ager ſanguinis. Scriptum eſt enim in li-
δαμὰ, τοῦτέστι, χωρίον αἵματος. Γέγραπται γὰρ ἐν βί- 20
bro Pſalmorum: Fiat commoratio [‖] *eius* deſerta: & non ſit
βλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω
[*] *habitans* in ea. Et epiſcopatum eius accipiat alter.
ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.
Oportet ergo [*] *conuenientium nobis virorum* in omni tempore in
Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν 21
quo intrauit & exiuit [‖] *ad* nos Dominus Ieſus,
ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς,
Incipiens à baptiſmate Ioannis, vſque in diem
ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας 22
qua [*] *receptus* eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius fieri
ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι
[*] *cum nobis* vnum [‖] *horum.* Et ſtatuerunt duos, Ioſeph [†] *voca-*
σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλού- 23
tum Barſabam, qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam.
μενον Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν.
Et orantes dixerunt: Tu Domine [*] *cordium cognitor* om-
Καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάν- 24
nium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum,
των, [b] ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα,
Accipere [‖] *ſortem* miniſterij huius & apoſtolatus de quo
λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς 25
[†] *aberrauit* Iudas, [*] *abiit* in locum [*] *proprium.*
παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.
Et dederunt ſortes [‖] *eorum:* & cecidit ſors ſuper Mat-
καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματ- 26
thiam: & [†] *ſimul ſuffragiis electus* eſt cum vndecim Apoſtolis.
θίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

CAP. II. β'.

Et [*] *in compleri diem* Pentecoſtes, erant
Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν 1
omnes [‖] *vnanimiter* in eodem [†]:
ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ 2
Et factus eſt repente de
cælo ſonus, tanquam [†] *ruentis flatus violenti:* & reple-
τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρω-
uit totam domũ vbi erant ſedentes. Et [*] *viſi ſunt* illis
σεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ [a] ὤφθησαν αὐτοῖς 3
diſpertitæ linguæ tanquam ignis: ſeditque ſupra [*] *vnũ-*
διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα
quemque eorum: Et repleti ſunt omnes Spiritu
ἕκαστον αὐτῶν· καὶ [b] ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος 4
ſancto: & cœperunt loqui [‖] *aliis* linguis, prout Spiri-
ἁγίου, & ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦ-
tus [†] dabat illis eloqui. Erant autẽ in Hieruſa-
μα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἰερουσα- 5
lem habitantes Iudæi, viri religioſi [*] *ab* omni [‖] *gente*
λὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους
eorũ qui ſub cælo. Facta autem voce hac,
τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, 6
conuenit multitudo, & [†] confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſque
συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ [c] συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος
[†] *proprio idiomate* loquentes illos.
τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.
Stupebant autem omnes & mirabantur, dicentes *ad*
Ἐξίσταντο δὲ [d] πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς 7

[*] ἄρχομαι
[*] in diem
[‖] elegit, aſſumptus eſt: [†] paſſionem ſuam
[*] apparens [‖] loquens [†] conueſcens, præcepit
[*] ne diſcederét: [‖] expectarent [†] inquit, per os meum
[*] qui conuenerant
[‖] reſtitues [*] Iſrael?
[‖] eis: [†] momenta [*] ſua poteſtate.
[‖] cùm dixiſſet, ἐπαίρομαι καὶ ἐπαίρω [†] Cumque intuerentur [*] euntem illũ,
[*] iuxta illos in veſtibus albis:
[‖] qui aſſumptus eſt
[*] ἔρχομαι [†] Hieroſolymã
[*] qui vocatur [‖] iuxta
[†] manebant
[*] vnanimiter in
[‖] fratrum, [*] autem [†] hominum, [‖] ſimul ferè
[*] cùm complerentur dies [‖] pariter [†] loco:
[†] aduenientis ſpiritus vehementis: [‖] apparuerunt [*] ὤφθησαν [*] ſingulos
[b] πληρόω [‖] variis
[†] ſanctus
[*] ex [‖] natione quæ eſt
[*] qui corda noſti
[b] ἀναδείκνυμι [‖] locum [†] præuaricatus eſt [‖] vt abiret [*] ſuum. [‖] eis: [†] annumeratus [*] συγκατα-ψηφίζομαι
[*] quí fuit dux eorum qui cõprehenderunt [‖] Qui connumeratus [†] in [a] λαγχάνω [‖] Et [*] poſſedit
[‖] iniquitatis: & ſuſpenſus, [†] diffuſa [a] ἐκχέω
[*] appellaretur ager ille lingua
[‖] eorum
[*] qui inhabitet
[*] ex his viris, qui nobiſcum ſunt cõgregati [‖] inter
[*] aſſumptus [†] nobiſcum [‖] ex iſtis. [†] qui vocabatur Barſabas,
[*] qui corda noſti
[b] ἀναδείκνυμι [‖] locum [†] præuaricatus eſt [‖] vt abiret [*] ſuum. [‖] eis: [†] annumeratus [*] συγκατα-ψηφίζομαι
[*] cùm complerentur dies [‖] pariter [†] loco:
[†] aduenientis ſpiritus vehementis: [‖] apparuerunt [*] ὤφθησαν [*] ſingulos
[b] πληρόω [‖] variis
[†] ſanctus
[*] ex [‖] natione quæ eſt
[‖] eorum
[*] qui inhabitet
[*] ex his viris, qui nobiſcum ſunt cõgregati [‖] inter
[*] aſſumptus [†] nobiſcum [‖] ex iſtis. [†] qui vocabatur Barſabas,

ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι;
8 καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν
9 Παρθοι καὶ Μῆδοι, καὶ Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον, καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην,
10 καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσηλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς
11 ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.
12 Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, Τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι;
13 ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.
14 Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ,
15 καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε,
16 οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι
17 τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ, καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ
18 πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται.
καίγε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς
19 ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ
20 σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.
ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς
21 αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ
22 ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε
τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ
ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις,
οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ
23 οἴδατε· τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ
Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρὸς ἀνόμων, προσπήξαντες
24 ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θα-
νάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.
25 Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτὸν, Προωρώμην τὸν κύριον ἐνώ-
πιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.
26 διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ
γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.
27 ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ
δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.
28 ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης
μετὰ τοῦ προσώπου σου.
29 Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν

[a] qui loquuntur Nonne, ecce, omnes isti sunt *loquentes Galilæi?
[b] linguam nostram Et quomodo nos audimus vnusquisque *proprio idiomate nostro
[c] qua in quo nati sumus? Parthi, & Medi, & Elamitæ,
[d] qui habitant & habitantes Mesopotamiam, Iudæamque & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiámque & Pamphyliam, Aegyptum, & partes Libyæ quæ secundum Cyrenen,
[e] est circa & aduenæ Romani, Iudæique & proselyti, Cretes, & Arabes, audimus loquentes eos
[f] quoque nostris linguis magnalia Dei.
[g] mirabantur, admirantes Stupebant autem omnes & hæsitabant, alius ad alium
[h] irridentes dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alij autem irridentes
[i] isti. dicebant: Quia musto pleni sunt.
[k] μεστόω
[l] leuauit Stans autem Petrus cum vndecim, sustulit vocem suam,
[m] qui habitatis & locutus est eis: Viri Iudæi, & habitantes
[n] ἀποφθέγγω Hierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit: & auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos æstimatis,
[o] cum sit hi ebrij sunt: est enim hora tertia diei: Sed hoc est
[p] quod est dictum per Prophetam Ioel:
[q] Dominus, Et erit in nouissimis diebus, dicit Deus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ: & iuuenes vestri visiones videbunt, & senes vestri somnia somniabunt.
[r] Et quidem Super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt: Et dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
[s] Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequàm veniat dies Domini illam magnam & manifestus.
[t] veniat dies magnus & illustrem. Et erit, omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Viri Israelitæ, audite
[u] verba hæc: Iesum Nazarenum, virum à Deo approbatum in vobis virtutibus & prodigiis & signis,
[v] ἀποδείκνυμι quæ fecit per illum Deus in medio vestri, sicut & ipsi
[w] vos scitis: Hunc definito consilio & præscientia
[x] ὁρίζω traditum, Dei expositum accipientes, per manus exlegum, affigentes
[y] iniquorum, Deum eum, quem Deus resuscitauit, solutis dolo-
[z] ribus inferni, soluens dolores mortis, iuxta quod non erat possibile teneri illum ab eo.
[a] ἀναιρέω impossibile Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam ex dextris mei est, vt ne concutiar.
[b] Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit
[c] ἐυφραίνομαι lingua mea: insuper vero & caro mea requiescet in spe.
Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
Notas fecisti mihi vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.
Viri fratres, liceat dicere

[a] cum libertate ad vos de patriarcha Dauid, quoniam audentes
[b] μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι
ὁ defunctus est, & sepultus est: & sepulchrum eius est in nobis
καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν
vsque diem hanc. Propheta igitur existens, &
30 ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ
sciens quia iureiurando iurasset illi Deus, de fructu lumbi
εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος
eius secundum carnem resuscitaturum Christum, collocaturum super
αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τὸν
* throno eius: Prouidens locutus est de resurrectione
31 θρόνον αὐτοῦ, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
Christi, quia non derelicta est anima eius in inferno, neque
χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ
caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitauit
32 σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν
Deus: cuius omnes nos sumus testes.
ὁ Θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες.
Dextera igitur Dei exaltatus, & promissionem
33 τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ
sancti Spiritus accipiens à Patre, effudit hunc quem
ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ
nunc vos videtis & auditis. Non enim Dauid ascendit in
34 νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς
cælum: dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo:
τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
Sede lex dextris meis, Donec ponam inimicos tuos
35 κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
scabellum pedum tuorum. Certò ergo cognoscat
36 ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω
omnis domus Israel, quia & Dominum & Christum eum Deus
πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς
fecit, hunc Iesum, quem vos crucifixistis.
ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.
* Audientes autem compuncti sunt corde: dixeruntque ad
37 ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἰπόντε πρὸς
Petrum & reliquos Apostolos, Quid faciemus, viri
τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπος. τί ποιήσομεν, ἄνδρες
fratres? Petrus verò ait ad illos: * Pœnitemini,
38 ἀδελφοί; Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσατε,
& baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi
καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ
in remissionem peccatorum, & accipietis donum sancti Spiritus.
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος·
Vobis enim est repromissio & filiis vestris, & omnibus
39 ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι
qui in longè, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster.
τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.
Aliisque verbis plurimis obtestabatur & exhortabatur,
40 ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει,
dicens: Saluamini à generatione praua ista.
λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.
Qui quidem ergo libenter recipientes sermonem eius, ba-
41 οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβα-
ptizati sunt: & appositæ sunt die illa animæ circiter
πτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ
tria millia. Erant autem perseuerantes doctri-
42 τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδα-
na Apostolorum, & communicatione & fractione panis, &
χῇ τῶν ἀπος. ὁλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ
orationibus. Fiebat autem omni animæ timor:
43 ταῖς προσευχαῖς. ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος·
multaque prodigia & signa per Apostolos fiebant.
πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀπος. ὁλων ἐγίνετο.
Omnes autem credentes erant in idem: & habebant om-
44 πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαν-
nia communia. Et possessiones &
45 τα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπί-
debant: & diuidebant illa omnibus, prout quis opus habebat.
πρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.
Per diem quoque perdurantes vnanimiter in
46 καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ
templo, frangentéque per domum panem, sumebant alimentum in
ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν
exultatione, & simplicitate cordis, Laudantes Deum, &
47 ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ
habentes gratiam ad omnem plebem. At Dominus apponebat
ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει
eos qui salui fiebant per diem ecclesiæ.
τοὺς σῳζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

[c] audentes
[d] apud nos
[e] τελευτάω
[f] in hodiernũ.
[g] cùm esset, & sciret
[h] sedere
[i] sedem
[k] neque derelictus est
[l] καταλείπω
[m] eos
[n] receperunt
[o] in
[p] fractionis
[q] quoque
[r] in Hierusalem & metus erat magnus in vniuersis.
[s] etiam qui credebant,
[t] pariter:
[u] substantias
[v] cuique opus erat. Quotidie
[w] His autem auditis,
[x] & καταγύττω
[y] ad
[z] Pœnitentiam, inquit, agite:
[a] vestrorum
[b] τίθημι
[c] Certissimè sciat
[d] autem augebat qui salui fiebant quotidie in idipsum.

CAP. III. γ'

In idipsum autem Petrus & Ioannes ascendebant in templum,
1 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν,
ad horam orationis nonam. Et quidam vir
2 ὅπ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. καί τις ἀνὴρ
claudus ex vtero matris suæ existens, baiulabatur: quem po-
χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτί-
nebant per diem ad portam templi, dictam
θουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην

[a] qui erat
[b] quotidie
[c] quæ dicitur

* Speciosa, vt peteret
‖ Is cùm vidisset
† incipientes
§ vt acciperet
* Intuens
a ἐφοτάω
‖ At ille intendebat in eos, sperans
† se acceptura
* apprehensa eius
‖ eum: &
† consolidatæ
b ἅλλομαι
† vos
b σπερόω
* est,
† integram sanitatem istam
* autem
* qui sedebat
† ineo quod contigerat illi. Cùm teneret
† quæ appellatur
† nos
* inuenimini,
‖ nostra
* fecerimus
† hunc
§ Deus
* filium
‖ quidem
a ἀρνέω
* Auctore verò
‖ à
† suum,
* vt deleantur
b ἐξαλείφω
* eum qui prædicatus est
a προχειρίζω
† vobis.
c ἐξολοθρεύω

*Speciosam, petere eleemosynam ab introeuntibus in
ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς
templum. ‖ Qui videns Petrum & Ioannem † futuros introi-
τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσέ- 3
re in templum, rogabat *eleemosynam. * Intendens autem Pe-
ναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέ- 4
trus in eum cum Ioanne, dixit: Respice in nos.
τρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς.
‖ Ille autem attendebat eis, † expectans aliquid ab eis * accipere.
ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. 5
Dixit autem Petrus: Argentum & aurum non est mihi:
εἶπε δὲ πέτρος, ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· 6
quod autē habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi
ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ
Nazareni surge, & ambula. Et * apprehendens ipsum
ναζωραίου ἔγειρε καὶ περιπάτει. καὶ πιάσας αὐτὸν τῇ 7
dextra manu, allevauitl. protinus autem † confirmatæ sunt eius
δεξιᾷ χειρὸς ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ
bases & plantæ. Et exiliens stetit, & am-
βάσεις καὶ τὰ σφυδρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περι- 8
bulabat: & intrauit cum illis in templum ambulans, & exi-
επάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν ‖ & αἰ-
liens, & laudans Deum. Et vidit eum omnis populus
νῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς 9
ambulantem, & laudantem Deum. Cognoscebantque
περιπατοῦντα & αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε 10
illum quòd ipse erat ad eleemosynam * sedens ad
αὐτὸν ὅτι ἔστος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ
Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi
ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως
‖ super contingente ei. Tenente autem sana-
ὅτι τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τὸν ἰαθέν- 11
to claudo Petrum & Ioannem, cucurrit ad eos
τος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς
omnis populus ad porticum † vocatam Salomonis, stupenter.
πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶντος, ἔκθαμβοι.
Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Is-
ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, ἄνδρες ἰσ- 12
raelitæ, quid miramini in hoc: aut ‖ nobis quid * attenditis, quasi
ραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς
‖ propria virtute aut pietate * ut qui fecimus ambulare † eum?
ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;
Deus Abraham, & ‖ Isaac, & ‖ Iacob, Deus patrum
ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων 13
nostrorum glorificauit † puerum suum Iesum: quem vos ‖ tradidistis,
ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε,
& negastis eum ante faciem Pilati, iudicante illo
καὶ ἠρνήσασθε a κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου
dimitti. Vos autem sanctum & iustum negastis:
ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, 14
& petistis virum homicidam donari vobis.
καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν·
* Auctorē verò * At principem vitæ interfeciſtis, quem Deus ſuſcitauit
τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν 15
‖ à ‖ ex mortuis: cuius nos teſtes ſumus. Et in fide
ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν· καὶ ἐπὶ τῇ πίστει 16
nominis eius, hunc quem † videtis & noſtis, confirmauit no-
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, b ἐστερέωσε τὸ ὄνο-
men eius: & fides quæ per eum ‖, dedit * illi integritatem
μα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν
hanc in conſpectu omnium veſtrum. Et nunc fratres
ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοί, 17
ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.
οἶδα ὅτι κατ' ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.
‖ autem At Deus ‖ quæ prænuntiauit per os omnium Pro-
ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προ- 18
pherarum † suorum, pati Chriſtum † impleuit ſic.
φητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτως.
Pœnitemini igitur, & conuertimini * ad deleri
μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ c ἐξαλειφθῆναι 19
veſtra peccata: Vt cùm venerint tempora refri-
ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀνα- 20
gerij à conſpectu Domini, & miſerit † pro-
ψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν a προκε-
poſitum vobis Ieſum Chriſtum, Quem oportet cælum
χειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανὸν 21
quidem ſuſcipere vſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ
μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν
locutus eſt Deus per os * omnium ſanctorum ſuorum Prophe-
ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφη-
tarum à ſeculo. Moyſes quidē * enim ad patres
τῶν ἀπ' αἰῶνος. μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας 22
dixit: Quoniam Prophetam vobis reſuſcitabit Dominus Deus veſter de
εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν
fratribus veſtris, tanquā me: ipſum audietis iuxta omnia quæcunque
ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· * αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν
‖ vobis. Iocutus fuerit * ad vos. Erit autem, omnis anima quæ
λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς· ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν 23
c ἐξολο- non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.
θρεύω μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, c ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Et omnes autem Prophetæ à Samuel & de-
καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν κα- 24
inceps, † quotcunque locuti ſunt, & annuntiauerunt dies illos. † quī
θεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.
Vos eſtis filij Prophetarum, & teſtamenti quod diſpoſuit
ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς a διέθετο 25
Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham: Et in
ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ, καὶ ἐν
ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.
τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.
Vobis primùm Deus reſuſcitans † puerum ſuum Ieſum, ‖ filium
ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, 26
miſit eum benedicentem vobis: † in auerti vnum-
ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκα- † vt conuertat ſe vnuſquiſque
guemque à ‖ nequitiis veſtris. ‖ nequitia ſua.
στον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

CAP. IIII. δ'.

Loquentibus autem illis ad populum, ſuperuenerunt eis
Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, a ἐπέστησαν αὐτοῖς 1 a ἐπίστημι
Sacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,
οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι,
* Laborē affecti propter docere eos populum, & ‖ an- * dolētes quòd docerent
καταγγέλλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν· 2 ‖ annuntiarent in Ieſum † ex mortuis:
Et iniecerunt ‖ eis manus: & poſuerunt in cuſtodiam ‖ eos
καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ b ἔθεντο εἰς τήρησιν 3 b τίθημι
in craſtinum. erat enim veſpera iam.
εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.
Multi autem † audientium verbum, crediderunt: & fa-
πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγε- 4 † eorum qui audierant
ctus eſt numerus virorum quaſi millia quinque.
νήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.
Factum eſt autem in craſtinum, * congregari eorum prin-
ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρ- 5 * vt congregarentur
cipes, & Seniores, & * Scribas in Hieruſalem,
χοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ· c συνάγομαι
Et ‖ Annam principem Sacerdotum, & † Caiphā, & Ioannem, & * Scribæ ‖ Annas princeps
καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊάφαν, καὶ ἰωάννην, καὶ 6 † Caiphas, & Ioannes, &
Alexandrum, & quotquot erant de genere ‖ Pontificali. Alexander, & ‖ Sacerdotali.
ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.
Et ſtatuentes eos in medio, † percontati ſunt, In qua * interrogabāt, d ἵστημι
καὶ d στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυθάνοντο, ἐν ποίᾳ 7
virtute aut in quo nomine feciſtis hoc vos?
δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;
Tunc Petrus repletus Spiritu ſancto, dixit ad eos:
τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς, 8
Principes populi & ſeniores Iſrael,
ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ,
Si nos hodie diiudicamur in benefacto homi-
εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώ- 9
nis infirmi, in quo iſte † ſeruatus eſt, Notum ſit † ſaluus factus
που ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος e σέσωσται, γνωστὸν ἔστω e σώζομαι
omnibus vobis & omni plebi Iſrael, quia in nomine Ie-
πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰη-
ſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus
σοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς
ſuſcitauit ‖ ex mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ‖ à
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν
ſanus. Hic eſt lapis † nihili habitus à vobis † qui reprobatus eſt
ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν 11
ædificantibus: ‖ ille factus in caput anguli: * qui eſt
οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας·
Et non eſt in alio * in nemine ſalus. ‖ Nullum enim nomen * aliquo
καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲν γὰρ ὄνομά 12 ‖ Nec
eſt aliud ſub cælo datum in hominibus, in
ἐστιν ἕτερον τὸ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ f δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν f δίδωμι
quo oporteat † ſeruari nos. Videntes autem Pe- † ſaluos fieri
ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέ- 13
tri * libertatem & Ioannis, & ‖ deprehendentes quòd homi- * conſtantiam
τρου παῤῥησίαν καὶ ἰωάννου, καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρω- ‖ comperto
nes ‖ illiterati ſunt & idiotæ, admirabantur: † cognoſcebant- ‖ eſſent ſine literis
ποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν † &
què eos quoniam cum Ieſu fuerant. At hominem
τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν· τὸν δὲ ἄνθρωπον 14
‖ videntes cum eis ſtantem * illum curatum, nihil ‖ habebant ‖ quoque * qui curatus
βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον fuerat, ‖ poterant
contradicere. † Iuſſis autem ‖ ipſis extra concilium † iuſſerunt
ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου 15 ‖ eos foras
* abire, conferebant ad inuicem, Dicentes: Quid * ſecederet: &
ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τί
faciemus hominibus iſtis? quoniā quidē enim notum ſignum
ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον ‖ eſt,
factum eſt per eos omnibus habitantibus Hieruſalem manifeſtum, ‖ eſt,
γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἰερουσαλὴμ φανερὸν,
& non poſſumus negare. Sed vt ne † ſuper plus † amplius diuulgetur
καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον 17
perſerpat in populum, minacter comminemur eis,
διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπειλῇ g ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς g ἀπειλέω

ne vlrâ *loqui in nomine hoc vlli ‖hominí.
μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπῳ.
Et vocantes eos, denuntiauerunt *eis* omnino
καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου 18
‖non loqui, neque *docere in nomine Iesu.
μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.
*At Petrus & Ioannes respondentes ad eos dixerunt:
ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, 19
Si iustum est in conspectu Dei, vos audire potius quàm
εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ
Deum, iudicate. Non possumus enim *nos* quæ vidimus &
θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ 20
audiuimus, non loqui. *Illi *vero* comminantes,
ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι 21
dimiserunt eos: ‖*nihil* inuenientes quomodo punirent
ἀπέλυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ, πῶς κολάσωνται
eos propter populum: quia omnes *glorificabant Deum super fa-
αὐτοὺς, διὰ τὸν λαὸν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γε-
*to. Annorũ enim erat *plurium* quadraginta homo
γονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλέονων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος 22
in quo factũ fuerat signum istud sanitatis. Dimissi
ἐφ' ὃν γεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες 23
autẽ venerunt ad *proprios: & annuntiauerunt quanta ad eos
δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς
principes Sacerdotũ & seniores dixissent. ‖*Illi* autem *audientes*,
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες 24
vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu
ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ εἶπον, δέσποτα σὺ
Deus qui fecisti cælum, & terram, & mare, & omnia
ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα
quæ in eis: Qui per os ‖ Dauid pueri tui *dicẽs [iusti]
τὰ ἐν αὐτοῖς· ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, 25
*Vt quid fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?
ἵνατί *ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ *ἐμελέτησαν κενά;
Astiterunt reges terræ, & principes *coacti
παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθη- 26
*sunt in *idem* aduersus Dominum & aduersus Christum eius.
σαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.
‖*Coacti sunt* enim *in veritate in* sanctum puerum tuum Iesum,
συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἔν τε τῇ ἁγίῳ παιδί σου Ἰησοῦ, 27
quem vnxisti, Herodésque, & Pontius Pilatus, cum gentibus &
ὃν ἔχρισας, Ἡρῴδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι καὶ
populis Israel, Facere quæcunque manus tua & consilium tuum
λαοῖς Ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου 28
*præsciuit fieri. Et nunc Domine respice in
προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς 29
minas eorum: & da seruis tuis cum fiducia omni
ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας πάσης
loqui verbum tuum, In ‖ manum tuam *extendere
λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν σὴν ἐκτείνειν 30
*in sanitatem, & signa & prodigia fieri per nomen
εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ
sancti *pueri tui Iesu. Et ‖*precatis eis*, mo-
ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσα- 31
tus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt om-
λεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαν-
nes Spiritu sancto: & loquebantur verbum Dei cum
τες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ
fiducia. *At* multitudinis *credentium erat cor
παῤῥησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρ- 32
*& anima vna: *& neque vnus quicquam existentium ei, dicebat
δία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἔλεγεν
proprium esse: sed erant illis omnia communia.
ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.
Et magna virtute reddebant testimonium Apo-
καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπό- 33
stoli resurrectionis Domini* Iesu Christi: ‖ gratiaque magna
στολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη
erat in *omnes eos. Neque enim egens quisquam erat ‖*in
ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν 34
ipsis*. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, ven-
αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πω-
dentes afferebant pretia *venditorum,
λοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν *πωλουμένων,
Et ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur
καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο 35
autem singulis, prout *quis opus *habebat*. *Ioses* autem ‖cog-
δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπι- 36
nominatus Barnabas ab Apostolis, (quod est interpreta-
κληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμε-
tum, Filius consolationis) Leuites, Cyprius genere,
νον, υἱὸς παρακλήσεως, Λευίτης, κύπριος τῷ γένει,
*Existens ei agro, vendito attulit *pecuniam, &
ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ 37
posuit ante pedes Apostolorum.
ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

CAP. V.

Vir autem quidã Ananias nomine, cum Sapphira vxore
Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ 1

‖ Loquantur ‖ hominum.
‖ ne loquerẽtur *docerent
*verò
*At
‖non
*clarificabant id quod factũ fuerat, in eo quod acciderat
*amplius
*suos: ‖eis
*Qui cùm audissent,
‖ sunt: * Spiritu sãcto ‖ patris nostri *dixisti: *Quare *φρυάττω *μελετάω
*conuenerunt in vnum
‖ Conuenerunt vere in ciuitate ista aduersus
*decreuerunt
*eo quòd *extendas ad sanitates,
*filij ‖ cùm orassent, *σαλεύω
*autem
*vnum *nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat:
*nostri ‖ &
*omnibus illis. *inter illos.
*eorum quæ vendebant, πωλέω
*cuique erat Ioseph ‖ qui est
* Cùm haberet agrum, vendidit eum: & *pretium,

sua vendidit *possessionem. Et *interuertit de pretio ‖, *agrum: *fraudauit ‖ agri, *νοσφίζω
2 αὐτῆς ἐπώλησε κτῆμα· καὶ ‖ *ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς,
conscia *etiam* vxore sua: & afferens partem quandã ad
συνειδυίης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ
pedes Apostolorum posuit. Dixit autem Petrus:
3 τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ Πέτρος,
Anania, *propter quid impleuit* satanas cor tuum, men- *cur tentauit
Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύ-
tiri te *Spiritum *sanctum*, & *interuertere* de pretio *Spiritui sancto, & fraudare
σασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς *agri?
*prædij? Nonne manens tibi manebat: & venundatum in tua
4 τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, καὶ ‖ πραθ�ὲν ἐν τῇ σῇ ‖ πέπρασται
potestate erat? ‖ *Quid quod* posuisti in corde tuo rem ‖ Quare
ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα
hanc? Non es mentitus hominibus, sed Deo.
τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.
Audiens autem Ananias verba hæc, *cadens expirauit. *cecidit, & *συμπίπτω
5 ἀκούων δὲ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ‖ ἐξέψυξε.
Et factus est timor magnus super omnes *audientes ‖ *hæc.
καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
Surgentes autem iuuenes ‖ *corripuerunt* eum, & efferen- ‖ amouerunt
6 ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαν-
tes sepelierunt. Factũ est autẽ quasi horarum trium spatium, &
7 τες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ
vxor ipsius, nesciens *factum, introiuit. *quod fuerat
ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.
Respondit autem ei Petrus: Dic mihi*, si tanti a- *mulier,
8 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ Πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χω-
grum vendidisti? Illa *autẽ* dixit: Etiam tanti. *At
ρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναὶ, τοσούτου.
*At Petrus ‖ *ait* ad eam: Quid *quòd* conuenit vobis *autem *vtique
9 ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτὴν, τί ὅτι *συνεφωνήθη ὑμῖν *συμφωνέω
tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt
πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων
virum tuum, ad ostium, & efferent te.
τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ *καὶ ἐξοίσουσί σε. *ἐκφέρω
Cecidit *autem* confestim ante pedes eius, & ex-
10 ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς, καὶ ἐξέ-
pirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam: &
ψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ
*efferentes sepelierunt ad virum suum. *extulerunt, &
ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.
Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, &
11 καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
in omnes ‖ *audientes* hæc. ‖ qui audierunt
ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.
Per autem manus Apostolorum fiebant signa & pro-
12 διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέ-
digia in plebe multa. Et erant vnanimiter omnes in
ρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν
portico Salomonis. *At* cæterorum ‖ *nemo* audebat *autem
13 τῇ στοᾷ Σολομῶνος· τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα
‖ *contungi* illis: sed magnificabat eos populus. ‖ se iungere
κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.
Magis autem *apponebantur credentes Domino ‖ *multitudines *augebatur
14 μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη credentium in
virorum*que* ac mulierum: ‖ *Vt & secundum* plateas ‖ multitudo
15 ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥς τε κατὰ τὰς πλατείας ‖ ita vt in
*efferre infirmos, & *ponere in lectulis ac grabbatis, ‖ eiicerent *ponerent
ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ὅπως κλινῶν καὶ κραβάττων, ‖ veniéte Petro
vt *venientis Petri, *essi* vmbra ‖ obumbraret quenquam illorum: ‖ saltem
ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. ‖ illius
‖ *Conueniebat* autem & multitudo *earũ quæ *circa ciuitatum *in* Hieru- *& liberarẽtur omnes ab infirmitatibus suis.
16 συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιξ πόλεων εἰς Ἰερου- ‖ Concurrebat
salem, afferentes ægros & vexatos à spiritibus *vicinarum
σαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων
immundis: qui curabantur omnes.
ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.
Exurgens autẽ princeps Sacerdotũ & omnes qui cum illo* *(illa existente *erant, quæ est
17 ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἥ οὖσα
hæresis Sadducæorum), repleti sunt zelo:
αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου,
Et iniecerunt *manus *suas* in Apostolos: &
18 καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅπι τοὺς ἀποστόλους, καὶ
posuerunt eos in custodia publica.
ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.
Angelus autem Domini per noctem *aperuit ianuas *aperiens
19 ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἀνοίξε τὰς θύρας τῆ ‖ carceris, &
‖ *custodiæ*, educens *que* eos, dixit:
φυλακῆς, ἐξάγαγών τε αὐτοὺς, εἶπε,
Ite: & stantes loquimini in templo plebi
20 πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ
omnia verba vitæ huius.
πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.
*Audientes autem intrauerunt *sub diluculum* in templum, & *Qui cùm audissent, ‖ diluculò *erant,
21 ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ
docebant. Aduenies autẽ princeps Sacerdotũ & qui cum eo*, ‖ omnes senatores
ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ,
conuocauerunt concilium & ‖ *omnem senatum* filiorum
συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν

Israel: Et miserunt ad carcerem *adduci eos.
ισραηλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.
‖ At ministri accedentes non inuenerunt eos in cu-
οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυ- 22
stodia. reuersi autem nuntiauerunt, Dicentes: Quod
λακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι τὸ 23
quidem carcerem inuenimus clausum, *in omni securi-
μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐπὶ πάσῃ ἀσφα-
tate, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem
λείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ,
intus neminem inuenimus. Vt autē audierunt sermones hos
ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους 24
*magistratus *ὁ Pontifex & præfectus templi & principes Sacerdotū, ambigebāt
ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν
de illis quidnam fieret hoc. Adueniens autem
περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ 25
quidam nuntiauit eis, dicens: Quia ecce viri quos posuistis in
τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἐθεσθε ἐν
‖ custodia, sunt in templo stantes, & docentes populum.
τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.
Tunc *abiens præfectus cum ministris, adduxit
τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν 26
illos *non cum vi. timebant enim populum vt ne lapidarentur.
αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.
‖ Adducentes autem illos, statuerunt in concilio. Et interro-
ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώ- 27
gauit eos princeps Sacerdotum, Dicens: *Nonne denuntiatione
τησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεύς, λέγων, οὐ παραγγελίᾳ 28
denuntiauimus vobis non docere in nomine isto: &
παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ
ecce replestis Hierusalem doctrina vestra: & vul-
ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βέλε-
tis superinducere super nos sanguinem hominis istius.
θετε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.
Respondens autem Petrus & Apostoli dixerunt: Obedire
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν 29
oportet Deo magis, quàm hominibus. Deus patrum
δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων 30
nostrorū suscitauit Iesum, quem vos interemistis suspendentes
ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ‖ διεχειρίσασθε κρεμάσαντες
in ligno. Hunc Deus principem & saluatorem exaltauit
ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ 31
dextera sua, *dare pœnitentiam Israeli, & remissionē peccato-
δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρ-
rum. Et nos sumus eius testes verborum horum,
τιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτῷ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, 32
‖ omnibus & Spiritus verò sanctus, quē dedit Deus ‖ obedientibus
καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν
sibi. ‖ Illi autem audientes, furebant: & consulebant
αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο 33
tollere illos. Surgens autē quidā in concilio Pha-
ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φα- 34
risæus nomine Gamaliel, legisdoctor, *honoratus om-
ρισαῖος, ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παν-
ni populo, iussit foras ‖ breue quid apostolos fieri.
τὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.
Dixitque ad illos: Viri Israelitæ, attendite
εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε 35
vobis ipsis super hominibus istis quid ‖ est is futuri agere.
ἑαυτοῖς ὅτι ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.
Ante enim hos dies extitit Theudas, dicens esse aliquē
πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα 36
*sui ipsum magnum: cui *adiunctus est numerus virorum circiter qua-
ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλίθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τε-
dringentorum: qui ‖ sublatus est: & omnes quicunque ‖ assensi sunt ei, dis-
τρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διε-
soluti sunt, & facti sunt ad nihilum. Post hunc exiit Iu-
λύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰού- 37
das Galilæus in diebus *descriptionis, & auer-
δας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέ-
tit populum *multum post se: & ipse periit, & om-
στησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάν-
‖ consenserunt nes quotquot ‖ assensi sunt ei, dispersi sunt.
τες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.
Et nunc ‖ dico vobis, ‖ abstinete ab hominibus istis,
καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τού- 38
& sinite illos: quoniam si *sit ex hominibus consilium
των, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ
hoc aut opus hoc, dissoluetur.
αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται·
‖ poteritis eos Si verò ex Deo est, non ‖ potestis dissoluere id: ne forte
εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε 39
‖ repugnare & Deo ‖ pugnantes inueniamini. Consenserunt autem illi.
καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείθησαν δὲ αὐτῷ·
*cæsis Et ‖ conuocantes Apostolos, ‖ cædentes denuntia-
καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρή- 40
‖ ne loquerētur uerunt ‖ non loqui in nomine Iesu: & dimiserunt
γειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἀπέλυσαν
‖ Ii eos. ‖ Illi quidem igitur ibant gaudentes à conspectu
αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου 41
concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu
τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ
‖ contumelia affici. Totúmque diem in templo & circa ‖ contumeliam
ἀτιμασθῆναι· πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' pati. Omni au-
*domum non cessabant docentes, & euangelizantes Iesum *domos
οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν
Christum.
τὸν χριστόν.

CAP. VI. ς'.

In autem diebus illis, *multiplicantibus discipulis, *crescente nu-
Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, mero discipu-
factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos: ‖ quòd lorum,
‖ eo
ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλλήνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι
despicerentur in ministerio quotidiano viduæ
παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι
eorum. *Aduocantes autem duodecim multitudinē *Conuocantes
αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος ‖ æquum
discipulorum, dixerunt: Non ‖ placitum est nos *derelinquentes *derelinquere
τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας verbum
sermonem Dei, ‖ ministrare mensis. ‖ &
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.
Considerate ergo, fratres, viros ex vobis *testimonio *boni testi-
Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρου- monij
probatos septem, plenos Spiritu sancto & sapientia: quos con-
μένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς κατα-
‖ opus stituamus super ‖ vsu hoc. Nos verò orationi
στήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ
& ministerio verbi *perdurabimus. *instantes erimus,
καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου ‖ προσκαρτερήσομεν. ‖ προσκαρ-
Et placuit sermo coram omni multitudine. Et ele- τερέω
καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ‖ ἐξε- ‖ ἀρέσκω
gerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto,
λέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου,
& Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, &
καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ
Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.
παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα·
*Quos statuerunt ‖ coram Apostolis: & ‖ precati
οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι
impositerunt eis manus. Et verbum Dei
ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
crescebat: & multiplicabatur numerus discipulorum in Hieru-
ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερου- *auξάνω
salem valde: multa quoque ‖ turba Sacerdotum obediebat fidei. ‖ etiam
σαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.
Stephanus autem plenus *fide & fortitudine faciebat prodigia *gratia
Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα
& signa magna in populo. Surrexerunt autem quidā
καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες
eorū qui de synagoga ‖ dicta Libertinorum, & Cyre- ‖ quæ appella-
τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρη- tur
nensium, & Alexandrinorum, & eorū qui ‖ à Cilicia & Asia, ‖ simul al- ‖ erant
ναίων καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζη- ‖ disputantes
tercantes Stephano: Et non poterant resistere cum
τοῦντες τῷ στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ
sapientiæ & Spiritui *quo loquebatur. Tunc summiserunt *qui
σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ‖ propter quod
viros, ‖ dicentes: Quòd audiuimus eum dicentem verba redarguebātur
ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα ab eo cū omni
‖ blasphema in Moysen & Deum. Commouerunt ‖ quoque ‖ fiducia.
βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. ‖ συνεκίνησάν τε τὸν ‖ qui dicerent
plebem, & Seniores, & Scribas: & ‖ in- ‖ se audiuisse
λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ὁρμη- ‖ blasphemiæ
stantes corripuerunt eum: & adduxerunt in concilium: ‖ inque
σάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον· ‖ συγκινέω
‖ Statueruntque testes falsos ‖ dicentes: Homo iste ‖ concurrentes
ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος rapuerunt
non cessat verba blasphema ‖ loquens aduersus locum sanctum ‖ Et
οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου ‖ qui dicerent
& Legem. Audiuimus enim eum dicentem: ‖ loqui
καὶ τοῦ νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος,
quoniā Iesus Nazarenus hic ‖ dissoluet locum istum: & ‖ destruet
ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ
mutabit *mores quos tradidit nobis Moyses. *traditiones
ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωυσῆς. quas
Et ‖ attendentes in eum omnes *sedentes in ‖ intuentes
καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ ‖ qui sedebant
concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.
συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

CAP. VII. ζ'.

Dixit autē princeps Sacerdotū: Si hæc ita ‖ habent? ‖ sic
Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;
‖ Is verò ait: Viri fratres & patres, audite: Deus ‖ Qui
Ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς
gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ *existenti in Meſopo- *cùm esset
τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ μεσοπο- ‖ ὁπτομαι
tamia, priùs quàm ‖ habitare eum in Charran: ‖ morarentur
ταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρράν,

Et dixit ad illum: Exi de terra tua & de cogna-
καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγε- 3
tione tua, & veni in terram quam tibi monstrauero.
[a] δείκνυμι νείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι [a] δείξω.
[*] exit [‡] & Tunc *exiens de terra Chaldæorum,‡ habitauit in Charran.
[b] κατοικέω τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, [b] κατῴκησεν ἐν χαρράν. 4
[†] quâ mortuus est pater Et inde, post† *mori patrem* eius, transtulit illum
κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ [†] ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν
in terram istam, in quam vos nunc habitatis.
εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε·
Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum
καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα 5
pedis: & repromisit dare illi in possessionem eam, &
ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτὼ εἰς κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ
[‡] cùm non haberet filium. semini eius post ipsum, *non existente ei nato.
τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.
Locutus est autem ‖sic Deus, quia erit semen eius acco-
ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροι- 6
[*] eos [*] eos annis quadringentis: la in terra aliena: & seruituti subiicient *id, & male tractabūt *annos
κον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη
quadringentos: Et gentem cui seruierint, iudicabo ego,
τετρακόσια· καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, 7
dixit Deus. & post hæc exibunt: & seruient
εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονταί, καὶ λατρεύσουσί
[*] testamentum mihi in loco isto. Et dedit illi *pactum
μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην 8
circumcisionis: & sic genuit Isaac, & circuncidit eum
περιτέμνω περιτομῆς, καὶ ἔτεκε τὸν ἰσαὰκ, καὶ [b] περιέτεμεν αὐτὸν
die octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob,
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς
duodecim patriarchas. Et Patriarchæ æmulantes
δώδεκα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες 9
Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo:
[c] ἀποδίδωμι τὸν ἰωσὴφ [c] ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ·
[d] ἐξαιρέω Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: & de-
καὶ [d] ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδω- 10
dit ei gratiam & sapientiam in cõspectu Pharaonis regis Aegy-
κεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύ-
[*] super pti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & *omnẽ
πτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' αἴγυπτον, καὶ ὅλον
[*] Aegyptum domum suam. Venit autem fames in vniuersam *terram Aegypti
τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου 11
& Chanaan, & tribulatio magna: & non inueniebant ci-
καὶ χαναὰν, καὶ θλῖψις μεγάλη· καὶ οὐχ ηὕρισκον χορτάσ-
‖ Cùm audisset ‖ esse frumentũ bos patres nostri. ‖ *Audiens* autem Iacob *existẽtia fru-
ματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖ- 12
mẽta in Aegypto, misit patres nostros primùm:
τα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον·
[‡] & Et in secundo cognitus est Ioseph *‡* fratribus suis:
[e] ἀναγνωρίζω καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ [e] ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, 13
[*] manifestatũ ‖ eius. & *manifestum factum est Pharaoni genus ‖*Ioseph.*
καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.
Mittens autem Ioseph, accersiuit patrem suum Ia-
ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰα- 14
cob, & omnem cognationem suam in septuaginta quinque
κὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομηκονταπέντε
animabus. [‡] Descendit *autem* Iacob in Aegyptum: & defun-
[‡] Et [e] τελευτάω [e] μετατίθημι ψυχαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ [‡] ἐτελεύ- 15
ctus est ipse & patres nostri. Et translati sunt in
τησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν· καὶ [e] μετετέθησαν εἰς 16
Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio
συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς
[‖] Hemor filij argenti à filiis *Emmor Sichem.
[‖] Ἐμμὼρ τοῦ ἐμμὼρ ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.
[*] professus erat Cùm autem appropinquaret tempus promissionis quam *iurauerat
καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν 17
Deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto:
ὁ θεὸς τῷ ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ,
[‖] in Aegypto, Quoadusque surrexit rex alius ‖, qui non sciebat Ioseph.
ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ· 18
[†] afflixit [b] κακόω [*] vt exponerẽt ‖ ne viuificarentur. Eodem [†] gratus Hic circunueniens genus nostrum, *malè affecit pa-
οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πα- 19
tres nostros *ad faciendum expositos infantes suos, ‖ad non subo-
τέρας ἡμῶν, τὸ ποιεῖν ἐκτίθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωο-
lescere: In quo tempore natus est Moyses: & fuit *venustus
γονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος 20
Deo: qui nutritus est *mensis tres in domo patris sui.
[†] & τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ [†] πατρὸς αὐτοῦ·
[*] tribus mensibus ‖ Expositus illo ‖ *Expositum* autem *illum* sustulit eum filia Pharaonis,
ἐκτεθέντα δὲ ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραὼ, 21
& nutriuit eum sibi *ipsi* in filium.
καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.
[†] & Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum: [†] erat *autem*
καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων· ἦν δὲ 22
[*] verbis & in operibus suis. potens in *dictis & factis ipsius. Cùm autem impleretur
δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπληροῦτο 23
ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius
αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ,
[*] vt visitaret fratres suos filios Israel. *intuere
ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

Et *videns quendã ‖ iniuria affectum, vltus est: & fecit vl-
καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκ- 24
tionem [*] oppresso, percutiens Aegyptium.
δίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, παταξας τὸν αἰγύπτιον·
Existimabat autẽ intelligere fratres *suos*, quoniam Deus per
ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ 25
manum ipsius daret illis salutem: [‖] *ij autẽ* non intellexerunt.
χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.
At sequenti* die ‖*visus est* eis *pugnantibus*, & *cem-*
τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ [h] ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνή- 26
pulit eos in pacem, dicens: Viri, fratres estis vos:
λασσεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς·
vt quid? *iniuria affectis alij alios? *At iniuria afficiens proximum,*
ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, 27
repulit eum, dicens: Quis te constituit principem & iudi-
ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικα-
cem super nos? [*] *Non* interfieere me tu vis, quemadmodum 28
στὴν ἐφ' ἡμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον
interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in
ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ 29
verbo isto: & factus est aduena in terra Madian: vbi gene-
λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέν-
rauit filios duos. Et expletis annis quadra-
νησεν υἱοὺς δύο· καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαρά- 30
ginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus Do-
κοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυ-
mini in *flamma ignis rubi. *At* Moyses ‖videns, admira-
ρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύ- 31
tus est visum. [†] Accedente *autem* illo *‖consideare*, facta
μασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγέ-
est vox Domini ad eum: Ego* Deus pa-
νετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν· ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέ- 32
trum tuorum, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.
ρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.
Tremens autem factus Moyses, non audebat considerare.
ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.
Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum pedum
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, [h] λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν 33
tuorum: enim locus in quo stas, terra sancta est.
σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.
Videns vidi afflictionem populi mei qui [†] in Aegypto: & [†] est
ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ 34
gemitum eorum audiui: & descendi *eruere eos.
τὸν στεναγμὸν αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην [i] ἐξελέσθαι αὐτούς.
Et nunc veni, ‖ mittam te in Aegyptum.
καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.
Hunc Moysen quem negauerunt, dicentes: Quis te consti-
τοῦτον τὸν μωυσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστη- 35
tuit principem & iudicem? hunc Deus principem & redẽptorem
σεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν
misit ‖ in manu angeli *visi illi in rubo.
ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου [†] ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ·
Hic eduxit illos, faciens prodigia & signa in terra
οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ 36
Aegypti, & in rubro mari, & in deserto *annos qua-
αἰγύπτου καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσ-
draginta. Hic est Moyses *dicens filiis
σαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς 37
Israel: Prophetam vobis *resuscitabit Dominus* Deus *vester* de
ἰσραὴλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν
fratribus vestris tanquam me. [†]
ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ.
Hic est *ille factus in ecclesia in solitudine, cum
οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ 38
angelo ‖ loquente ei in monte Sina, & [†] patri-
τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέ-
bus nostris: qui accepit verba *viuentia dare nobis.
ρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν·
Cui noluerunt *auscultantes fieri patres nostri: sed
ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' 39
repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Aegyptum,
[k] ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον·
Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præce-
εἰπόντες τῷ ἀαρὼν, ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ προπορεύ- 40
dant nos: *Nam* Moyses ‖ hic qui eduxit nos de terra Aegy-
σονται ἡμῶν· ὁ γὰρ μωσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύ-
pti, nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt
πτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν 41
in diebus illis: & obtulerunt hostiam simulachro:
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ,
& *oblectari sunt in operibus manuum suarum.
καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.
Conuertit autem Deus, & tradidit eos seruire mili-
ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρα- 42
tiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum,
τιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν,
*Non victimas & ‖*sacrificia* obtulistis mihi *annos* quadragin-
μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκον-
ta in deserto, domus Israel?
τα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ;

[*] cùm vidisset ‖ iniuriam patientem, vindicauit illum: [†] ei qui iniuriã sustinebat, percussio Aegyptio.
[‖] at illi
[*] verò ‖ apparuit illis litigantibus: & reconciliabat [h] ὄπτομαι [†] nocetis alterutrũ? Qui autẽ iniuriam faciebat proximo,
[*] Nunquid
[*] igne flammæ ‖ autem [†] Et [*] vt cõsideraret
[*] suum
[‖] enim
[*] liberare [i] ἐξαιρέω [†] &
[*] annis
[*] qui dixit
[*] ipsum audietis
[*] qui fuit
[‖] qui loquebatur [*] cum [*] vitæ
[*] obedire
[k] ἀπώθω
[*] Lætabantur
[*] Nunquid ‖ hostias [†] annis

Et susceptistis tabernaculum Moloch, & sydus Dei
καὶ ἀνελάβετε τὴ σκηνὴν τῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τῦ θεῦ 43
vestri Rephan, figuras quas fecistis adorare eas.
ὑμῶν ῥεφὰν, τοὺς τύπους οὺς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς·
Et transferam vos trans Babylonem. Tabernaculum
καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τῦ 44
testimonij *erat in patribus nostris in deserto, sicut dis-
μαρτυρίου ἦ ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διε-
posuit *ille loquens *Moysi *facere illud secundum *exemplar quod
τάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωυσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν
viderat. Quod & induxerunt, susceipientes patres
ἑωράκει· ὃν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες 45
nostri cum Iesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus
ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξωσεν ὁ θεὸς
à facie patrum nostrorum vsque *dies Dauid.
ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν δαβίδ·
Qui inuenit gratiam ante Deum: & petiit *inuenire tabernacu-
ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τῦ θεοῦ, καὶ ἠτήσατο εὑρεῖν σκηνώ- 46
lum Deo Iacob. Salomon autem ædificauit illi domum.
μα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομὼν δὲ ᵇ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον· 47
Sed non excelsus in manufactis *templis* habitat, sicut
ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς 48
*sedes est, Propheta dicit: Cælum mihi *thronus, at
ὁ προφήτης λέγει· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ 49
terra ‖ scabellum pedum meorū. Quam domum ædificabitis mihi,
γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι;
dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ *?
λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;
Nonne manus mea fecit hæc omnia?
οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; 50
*Duræ ‖cordibus *Duræ ceruice, & incircuncisi ‖corde & au-
σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠ- 51
ribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut pa-
σὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πα-
*ita tres vestri, *& vos. Quem Prophetarum non sunt per-
τέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίω- 52
*eos qui præ- secuti patres vestri? Et occiderunt *prænuntiau-
nuntiabant ξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγείλαν-
tes de aduentu iusti: cuius nunc vos proditores &
τας περὶ τῆς ἐλεύσεως τῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ
homicidæ fuistis: Qui accepistis Legem in dispo-
φονεῖς γεγένησθε· οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διατα- 53
tiones angelorum, & non custodistis. Audientes autem hæc,
γὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα, 54
‖dissecabantur cordibus suis, & stridebant *dentes
διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας
*dentibus in eum. ‖Existens autem plenus Spiritu sancto,
ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, 55
‖Cùm esset intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem *ex
ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ
*à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos
δεξιῶν τῦ θεοῦ· καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς 56
*à apertos, & filium hominis *ex dextris stantem Dei.
ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τῦ θεῦ.
*Ex *clamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, &
κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ 57
‖impetum fe- ‖irruerunt vnanimiter in eum. Et eicientes *extra
ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐκβαλόντες ἔξω 58
*eum ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimen-
τῆ πόλεως, ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμά-
ta sua secus pedes adolescentis *vocati Sauli.
τια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου·
Et lapidabant Stephanum, inuocantem, & dicentem:
καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, 59
Domine Iesu, suscipe spiritum *meum. Positis autem genibus,
κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα, 60
*dicens *clamauit voce magna, *Domine, ne statuas illis peccatum
*ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ *στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν
‖cùm dixisset hoc. Et ‖hoc *dicto obdormiuit*
‖in Domino. ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

CAP. VIII. ἡ.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est
Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτῦ. ἐγένετο 1
*quæ erat autē in illa die persecutio magna in ecclesiam: *in
δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν
‖& Hieroſolymis: ‖omnesque dispersi sunt per regiones Iu-
ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰοὺ-
deæ & Samariæ, præter Apostolos.
δαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.
*Curauerunt *Extulerunt autem Stephanum viri *religiosi: & fece-
*timorati: runt planctum magnum super ‖eo. Saulus verò deuastabat
συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιή- 2
‖eum. σαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο 3
*& ecclesiam, per domos intrans, *trahensque vi-
τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορεύόμενος, σύρων τε ἄν-
ros ac mulieres, tradebat in custodiam. *Illi quidē* igitur
δρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν 4
‖qui erant ‖dispersi, pertransibant euangelizantes verbum.
διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον·

Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prædica-
φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσ- 5
bat illis Christum. Intendebant autem turbæ *di-
σεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγο-
*his quæ dice- bantur ‖audientes, & videntes
μένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς
& *videre signa quæ faciebat. *Multorum enim haben-
καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει· πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόν- 7
tium spiritus immundos clamantes voce magna, exi-
των πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ, ἐξήρχε-
*? Multi enim eorum qui ha- bebant
bant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.
το· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.
Et *factum est *gaudium magnum in ciuitate illa.
*ergo 8 καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.
Vir autē quidā nomine Simon * ante fuerat in ciuitate ‖ma-
*qui ‖magus, 9 ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μα-
gicam exercēs, & seducens gentem Samariæ, dicens esse aliquem
γεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα
*se ipsum magnum: Cui auscultabant omnes à minimo vsq; ad
ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως 10
maximum, dicentes: Hic est virtus Dei *?illa magna.
μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τῦ θεῦ ἡ μεγάλη.
*? quæ vocatur Attendebant autem *ei, propter * multo tempore magicis
*eum, *quod 11 προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις
‖dementassse eos. Cùm verò credidissent Philippo
‖dementasset 12 ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ
*ἐξίστημι euangelizanti *quæ* de regno Dei, & nomine
εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τῦ θεοῦ καὶ τῦ ὀνόματος
Iesu Christi, baptizabantur virique ac mulieres.
τῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.
*? Tunc *Ipse autem Simon & ipse credidit: & * baptizatus, *erat per-
*cùm esset *adhærebat 13 ὁ δὲ σίμων ‖& αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσ-
‖etiam *durans Philippo. Videnſque ‖ virtutes & signa
*? maximas fieri, stupens admi- rabatur. Cùm audissent *erant
καρτερῶν τε φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα
*maxima facta, obstupefiebat. Audientes autē qui *in
14 μεγάλα γινόμενα, ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν
Hierosolymis Apostoli, quia recepisset Samaria verbum
ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δεδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τῦ
Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem.
θεῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην·
*cùm veniſſens Qui *descendentes orauerunt pro ipsis, vt ac-
15 οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λά-
ciperent Spiritum sanctum. Nondum enim *erat* in quenquam illorum
16 βωσι πνεῦμα ἅγιον· οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν
‖superuenerat sed ‖illapsus: tantùm *autem* baptizati erant in *?nomen
*? nomine ᵇ ὑπάρχον εἰς τὸ ὄνομα
ᵇ ὑπάπτω Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos,
τῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, 17
*Cùm vidisset & accipiebant Spiritum sanctum. *Consiciens autem Si-
18 καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σί-
‖manus mon quia per impositionem ‖manuum Apostolorum daretur
μων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ
Spiritus sanctus, obtulit eis *pecunias,
πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,
*? pecuniam, Dicens: Date & mihi potestatem hanc, vt cuicūque im-
19 λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπι-
posuero manus, accipiat Spiritum sanctum.
θῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
*Pecunia tua tecum Petrus autem dixit ad eum: *Argentum tuum cum te
20 πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀργύριόν σου σὺ σοι
‖pecunia sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti *per* ‖pe-
εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρη-
cuniam possideri. Non est tibi pars neque sors
21 μάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος
‖enim in sermone isto: *nam* cor ‖ tuum non est rectum co-
ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώ-
*? Pœnitentiam itaque age ram Deo. *?Pœnitere igitur ab nequitia
22 πιον τῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας
ᵉ δέομαι ‖hæc tua hac: & roga Deum, si forte remittatur tibi
σου ταύτης, καὶ δεήθητι τῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ
*cogitatio cordis tui. In enim felle amaritudinis,
23 ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας
‖esse. & obligatione iniquitatis video te ‖existentem.
καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.
Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me
24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ
ad Dominum, vt nihil veniat super me horū quæ dixistis.
πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.
*Illi quidem itaque testificati & locuti verbum *Et
25 οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον
Domini, redibant in ‖Hierusalem: multosque vicos ‖Hieroſolymã & multis re-
τῦ κυρίου, ὑπέστρεφαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας gionibus
Samaritanorum *euangelizarunt. Angelus autem Do- *euãgelizabãt.
26 τῆς σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυ-
mini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade
ρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου
contra meridianum, ad viam *descendentem ab *quæ descēdit
κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ
Hierusalem in Gazam: hæc est deserta.
ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος·

Et surgens abiit. Et ecce vir Aethiops, eunuchus, po-
καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυ- 27
tens, Candaces reginæ Aethiopum, qui erat super *omnem
νάστης Κανδάκης τ βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς ἦν ὅλης τ
gazam eius: qui venerat *adoraturus in Hierusalem:
γάζης αὐτ, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ·
*Eratque reuertens & sedens super currum suum,
ἦν τε ὑπ τ ἅρματος αὐτ, καὶ καθήμενος ἐπὶ τ ἁρμάτος αὐτ, 28
*legebat prophetam Esaiam. Dixit autem Spiritus
ἀνεγίνωσκε τ προφήτ Ἡσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα 29
Philippo: Accede, & *agglutinare currui huic.
τῷ Φιλίππῳ, προσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.
*Præcurrens autem Philippus, audiuit eum legen-
προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτ ἀναγινώσκον- 30
tem prophetam Esaiam: & dixit: *Nempe intelligis quæ le-
τος τὸν προφήτ Ἡσαΐαν, & εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀνα-
gis? *Is autem ait: *Quomodo enim *possem, si
γινώσκεις; ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν 31
non aliquis *dux viæ fuerit mihi? Rogauitque Philippum *ascendentem
μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα
*sedere cum eo. At locus *scripturæ quã
καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν 32
legebat, erat hic: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: &
ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν [b]ἤχθη, καὶ
sicut agnus coram tondente se *mutus, sic non
ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ
*aperit os suum. In humilitate eius iudicium
ἀνοίγ τὸ στόμα αὐτ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτ ἡ κρίσις 33
*tolletur de eius sublatum est. *Ac* gñationem eius quis enarrabit? quoniã *tollitur à
αὐτ ἤρθη. τ δὲ γενεὰν αὐτ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ
terra vita eius. Respondens autem eunuchus Phi-
τ γῆς ἡ ζωὴ αὐτ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φι- 34
lippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc?
λίππῳ, εἶπε, δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγ τοῦτο;
de ipso, an de alio aliquo? Aperiens autem Philip-
περὶ ἑαυτ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιπ- 35
pus os suum, & incipiens à scriptura ista,
πος τὸ στόμα αὐτ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης,
euangelizauit illi Iesum. *Vt verò *iuant* per
εὐηγγελίσατ αὐτῷ τ Ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατ τὴν 36
viam, venerunt ad quandã aquã: & ait eunuchus: Ecce aqua: *quid
ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδὲ ὕδωρ· τί
prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si cre-
κωλύ με βαπτισθῆναι; εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος, εἰ πι- 37
dis ex toto corde, licet. *Respondens autem ait: Credo
στεύ[c] ἐξ ὅλης τ καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω
filium Dei, esse Iesum Christum. Et iussit stare
τὸν υἱὸν τ θεοῦ εἶν τ Ἰησοῦν χριστόν. καὶ ἐκέλευσε στῆναι 38
currum: & descenderunt vterque in aquam, & Philip-
τὸ ἅρμα. καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε Φίλιπ-
pus & eunuchus: & baptizauit eum.
πος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.
Cùm autẽ ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit
ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τ 39
Philippum: & non vidit eum amplius eunuchus. *Perebat enim
Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτ οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ
viam suam gaudens. Philippus autem inuẽtus est in *Azo-
τ ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων· Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζω- 40
tum. & *prætereuns* euangelizabat *ciuitates omnes donec
τον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως
*venire eum in Cæsaream.
τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

CAP. IX. θ'.

*autem Ac Saulus *adhuc spirans minarum & cædis in disci-
Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μα- 1
pulos Domini, *accedens principi Sacerdotum, Petiit ab
θητὰς τ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ· ᾐτήσατο παρ' 2
eo epistolas in Damascum ad synagogas: vt
αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως
si quos inuenisset huius viæ *existentes* virosque ac mulieres, vin-
ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δε-
*Et cùm iter faceret, cõtigit vt appropinquaret
θέντας ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, 3
*factum est eum appropinquare Damasco: & subitò circumful-
ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περ
sit eum lux de cælo. Et cadens in terram,
ἔλαμψεν αὐτὸν φῶς ἐκ τ οὐρανοῦ· καὶ πεσὼν ἐπὶ τ γῆν, 4
*ὠίπτω audiuit vocem dicentem sibi: Saule Saule, quid me persequeris?
ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;
*Qui dixit: *Ac autem*: Quis es Domine? *At Dominus dixit*: Ego sum Iesus,
*Et ille: *est
εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς 5
*cõtra stimulũ quem tu persequeris. durum *tibi *ad stimulos* calcitrare.
ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.
*Et *Tremens*que *& pauens* dixit: Domine, quid me vis facere?
*ac stupens ἔκθαμβος τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; 6
Et Dominus ad eum: *Sed* surge, & ingredere *in
καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν
*ibi ciuitatem: & *dicetur* tibi quid te oporteat facere.
πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

At viri *simul iter facientes ipsi, *Heterum attoniti*,
οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐννεοὶ, 7
audientes quidem vocem, neminem autem videntes.
ἀκούοντες μὲν τ φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.
Surrexit autem Saulus de terra: apertis *autem* ocu-
ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφ- 8
lis *suis*, *neminem videbat. *Manuducentes* verò eum,
θαλμῶν αὐτ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν
introduxerunt *in* Damascum. Et erat *dies tres* non
εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ 9
videns: & non mãducauit neque bibit.
βλέπων, & οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. Erat autẽ quidã discipulus
*in Damasco, nomine Ananias: & dixit ad illum Dominus
ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος 10
in visu: Anania. *Is autem ait: Ecce ego Domine.
ἐν ὁράματι, Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.
*At Dominus ad eum: *Surgens vade in vi-
ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τ ῥύ- 11
cum *vocatum Rectum: & quære in domo Iudæ
μην τὴν καλουμένην Εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα
Saulum nomine, Tarsensem. ecce enim orat.
Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχ·
Et vidit *in visione* virum nomine Ananiam, introeuntem,
καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα Ἀνανίαν, εἰσελθόντα, 12
& imponentem sibi *manum, vt visum recipiat.
καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.
Respondit autem Ananias: Domine, audiui à multis de
ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ἀνανίας, κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ 13
viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hieru-
τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερου-
salem. Et hic habet potestatem à principibus Sacerdotũ,
σαλήμ· καὶ ὧδε ἔχ ἐξουσίαν παρὰ τ ἀρχιερέων,
*alligare omnes *invocantes nomen tuum.
δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.
Dixit autem ad eum Dominus: Vade: quoniam vas electio-
εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλο- 15
nis mihi est iste: *ad portandum nomen meum coram Gentibus,
γῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν
& regibus, *filiisque Israel. Ego enim ostendam illi
καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ 16
quanta *oportet eum pro nomine meo pati.
ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.
*Abiit autem Ananias, & introiuit in domum: & im-
ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπι- 17
ponens *in eum manus, dixit: Saule frater, Dominus
θεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος
misit me Iesus *visus tibi in via qua veniebas: vt
ἀπέσταλκέ με Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως
videas, & implearis Spiritu sancto.
ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.
Et confestim ceciderunt ab oculis eius tãquam squa-
καὶ ἐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτ ὡσεὶ λε- 18
mæ: *visum recepitque *statim: & surgens baptizatus est.
πίδες· ἀνέβλεψέ τε ταχέως, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη·
Et *accepto cibo, confortatus est. Fuit autem *Saulus* cum
καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ 19
*his qui in Damasco discipulis *dies aliquot.
τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.
Et continuò *in synagogis prædicabat *Christum,
καὶ ἐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστὸν, 20
quoniã hic est filius Dei.
ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τ θεοῦ. Stupebant autem omnes
*audientes, & dicebant: Nonne hic est *ille populatus in Hie-
οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱε- 21
rusalem *invocantes nomen istud: & huc ad hoc
ρουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο
venit, vt vinctos illos duceret ad principes Sacerdotũ?
ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;
Saulus autem *magis conualescebat: & confundebat Iu-
ὁ δὲ σαῦλος μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς Ἰου- 22
dæos *habitantes in Damasco, *conferens* quoniã
δαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι
hic est Christus. Cùm autem implerentur dies mul-
οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκα- 23
ti, *simul* consilium fecerunt Iudæi *interimere eum.
νοὶ, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.
Notæ factæ sunt autem Saulo insidiæ eorum. *Adstruabantque
ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε 24
portas diesque ac noctes, vt eum interficerent.
τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτ ἀνέλωσι.
Accipientes autem eum discipuli nocte, demiserunt per
λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ 25
murum*, submittentes in sporta.
τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.
*Aduenienti autem Saulo in Hierusalem, tentabat
παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο 26
*iungi discipulis: & omnes timebant eum,
κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν,
non credentes quòd esset discipulus.
μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

*autẽ illi qui comitabantur cum eo, stabãt stupefacti,
*que ἐστήκεισαν
*nihil
*Ad manus autem illum trahentes,
*diebus tribus
*πίνω
*Damasci,
*At ille
*Et
*Surge, & *qui vocatur Rectus:
*eum accepisset cibum,
*qui erant Damasci,
*per
*ingressus in synagogas,
*Iesum
*alligandi
*qui inuocant
*vt portet
*& c
*oportear
*Et
*ei
*qui apparuit
*& c
*manus,
*Cùm autem venisset
*se iungere
*eos qui inuocabant
*multò
*qui habitabãt Damasci, affirmans
*in vnum
*vt interficerẽt
*Custodiebant autem &

Barnabas autem *apprehendens illum, duxit ad Apo-
βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀπο- 27
stolos, & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum,
στόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον,
& quia locutus est ei: & quomodo in Damasco fiducialiter
καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιά-
egerit in nomine Iesu.
σατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.
Et erat cum illis intrans* in Hierusalem, & fidu-
καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ παρ- 28
cialiter agens in nomine Domini Iesu: Loquebatur quo-
ρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ· ἐλάλει τε 29
‖ & disputabat *aduersus Grecos. Illi autem quærebant eum
καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν
occidere. *Cognoscentes autem fratres, deduxerunt eum in
ἀνελεῖν. γνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς 30
Cæsaream, & dimiserunt eum in Tarsum.
Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.
Illa quidē igitur ecclesia per totam Iudæam, & Galilæam,
Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας 31
& Samariam ‖ habebant pacem: * ædificata & pergen-
καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευό-
tes timore Domini, & consolatione sancti Spiri-
μεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύ-
tus ‖ replebantur. Factū est autem ‖ Petrum transeuntem
ματος ἐπληθύνοντο. ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον 32
per omnes, deuenire & ad sanctos * habitan-
διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦν-
tes Lyddæ. Inuenit autē ibi hominem quendam Aeneam nomine,
τας Λύδδαν. εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα Αἰνέαν ὀνόματι, 33
ab annis octo iacentem in grabbato, qui erat para-
ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτου, ὃς ἦν παραλε-
lyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, sanet te
λυμένος. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος, Αἰνέα, ἰᾶταί σε 34
‖ Iesus Christus: surge, & sterne tibi ipsi. Et continuò surrexit.
Ἰησοῦς Χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ παραχρῆμα ἀνέστη.
Et viderunt eum omnes * habitantes Lyddæ & Sa-
καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν καὶ τὸν Σα- 35
ronæ: qui conuersi sunt ad Dominum. In Ioppe
ρωνᾶ, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐν Ἰόππῃ 36
autē quædā ‖ erat discipula nomine Tabitha. quæ interpretata
δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθὰ, ἡ διερμηνευομένη
dicitur Dorcas. Hæc erat plena bonis operibus & eleemosy-
λεγομένη Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυ-
nis quas faciebat. Factū est autē in diebus illis, ‖ infir-
νῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθε- 37
matam eam mori. Lauantes autem eam, posuerunt ‖ in cœnaculo.
νήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.
Prope autē * existente Lydda ‖ Ioppe, discipuli audien-
ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαν- 38
tes quia Petrus ‖ esset in ea, miserunt duos viros ad
τες ὅτι Πέτρος ὄντος ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς
eum rogantes, ‖ non pigritari venire vsque ad ‖ ipsos.
αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν.
Surgens autem Petrus, simul venit ‖ illis. * Quem aduenientem,
ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον 39
duxerunt ‖ in cœnaculū: & ‖ adstiterunt ei omnes vi-
ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆ-
duæ flentes, & ostendentes * tunicas & vestes quas
ραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα
faciebat cum illis existens Dorcas. * Eiectis autem foras
ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς. ἐκβαλὼν δὲ ἔξω 40
‖ omnes Petrus, ponens genua orauit. & conuer-
πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέ-
sus ad corpus, dixit: Tabitha, resurge. ‖ Illa verò aperuit
ψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς
oculos suos: & ‖ videns Petrum resedit.
ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε.
Dans autem illi manum, erexit eam. * Vocans autem
δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς 41
sanctos & viduas, ‖ stitit eam viuam.
ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.
Notum autem factū est per vniuersam Ioppen: & multi cre-
γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπί- 42
diderunt in ‖ Dominum. Factum est autem ‖ dies multos manere
στευσαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι 43
eum in Ioppe, apud quendā Simonem coriarium.
αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

CAP. X. ι'.

Vir autē quidā erat in Cæsarea, nomine Cornelius, cen-
Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατον- 1
turio * ex cohorte vocata Italica, ‖ Pius &
τάρχης ἀπὸ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ 2
timens Deum, cum omni domo sua, faciénsque elee-
φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεη-
mosynas multas plebi, & deprecans Deum ‖ per omne.
μοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός·
Vidit in visu manifestè, quasi ‖ horam nonam diei,
εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, 3
angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem * ei: Cor-
ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ· κορ- 4
neli. ‖ Ille autem attendens ei, & pauefactus dixit:
νήλιε. ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε,
‖ Quid est Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemo-
τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημο-
synæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
σύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
Et nunc mitte in Ioppen viros, & accersе
καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι 5
Simonem quendā, qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud
Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται παρά
quēdā Simonē coriarium, * cui est domus iuxta mare. hic di-
τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λα- 6
cet ubi quid te oporteat facere. ‖ Vt autem discessit angelus
λήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος
‖ ille loquens * Cornelio, vocatis duobus famulis suis, & mi-
ὁ λαλῶν τῷ Κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρα-
lite pio ‖ assistentium ei:
τιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ·
Et expositis illis omnibus, misit illos in
καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς 8
Ioppen. * At postridie iter facientibus illis, &
τὴν Ἰόππην. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ 9
ciuitati appropinquantibus, ascendit Petrus ‖ supra domum preca-
τῇ πόλει ἐγγίζοντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσευ-
ri, circa horam sextam. ‖ Factus est autem esuriens, & vo-
ξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δὲ προσπεινος, καὶ ἤθε- 10
luit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super
λεγεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ'
eum mentis excessus: Et ‖ spectat cælum apertum, & de-
αὐτὸν ἔκστασις· καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ κα- 11
scendens super se vas quoddā velut linteum magnum, quatuor
ταβαῖνον ἐπ' αὐτὸ σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν
initiis * vinctum, & demissum in terram: In quo erant
ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν ᾧ ὑπῆρχε 12
omnia quadrupedia terræ, & ‖ fera, & reptilia, &
πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ
volatilia cæli. Et facta est vox ad eum:
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, 13
‖ Surgens Petre, occide & manduca. At Petrus ‖ ait: * Ne-
Ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μη-
quaquam Domine: quia nunquam manducaui omne cōmune aut immundum.
δαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.
Et vox iterum ex secundo ad eum: Quæ Deus puri-
καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκα- 15
ficauit, tu ne cōmune ‖ dic. Hoc autem factū est per ter. Et ‖ rur-
θάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ πά-
sum receptum est vas in cælum. ‖ Vt autem in semetipso
λιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ 17
hæsitaret Petrus quidnam esset visio quā vidisset, & ecce viri
διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες
‖ missi à Cornelio, inquirentes & discentes
οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου, διερωτήσαντες καὶ μαθόντες
domum Simonis, astiterunt ad ‖ vestibulum. Et * vocantes
τὸν οἰκίαν Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα· καὶ φωνήσαντες 18
interrogabant si Simon ‖ cognominatus Petrus, illic
ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε
‖ hospitatur. At Petro ‖ cogitante de
ξενίζεται. τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ 19
visione, dixit ei Spiritus: Ecce viri tres quæ-
ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦ-
runt te. * Sed surgens descende, & vade cum eis,
σί σε. ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου συν αὐτοῖς 20
nihil ‖ ambigens, quia ego misi illos.
μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.
Descendens autem Petrus ad viros mis-
καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμέ- 21
sos à Cornelio, dixit ad ipsos: Ecce ego sum quē
νους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν
quæritis. quæ ‖ causa propter quam ‖ adestis?
ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν παρεῖτε;
* Illi verò dixerunt: Cornelius centurio, vir iustus &
οἱ δὲ εἶπον, Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ 22
timens Deum, ‖ testimonio ornatusque ab * tota gentis
φοβούμενος τὸν θεὸν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους
Iudæorum, ‖ diuinitus admonitus est ab angelo sancto accer-
τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμ-
siri te in domum suam, & audire verba abs te.
ψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.
‖ Introducens ergo eos, recepit hospitio. Die sequen-
εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύ- 23
ti die ‖ Petrus exiit cum illis: & quidam * fra-
ριον ὁ Πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς; καί τινες τῶν ἀδελ-
trum ab Ioppe comitati sunt eum.
φῶν τῶν ἀπὸ τῆς Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.
Et alteraldie introierunt in Cæsaream. At Cornelius ‖
καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ Κορνήλιος 24
erat expectans eos, ‖ conuocans cognatos suos,
ἦν προσδοκῶν αὐτοὺς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ,

* apprehensum
* & exiens
‖ quoque Gentibus:
* cum Græcis:
‖ ἀνῃρέω
* Quod cùm cognouissent
‖ ἀπαγω-σκω
‖ habebat
* & ædificabatur ambulās in
‖ replebatur.
‖ vt Petrus dū transiret vniuersos, deueniret
‖ πληθυώ
‖ qui habitabāt
‖ Dominus
‖ σεφνύω
‖ qui habitabāt
‖ fuit
‖ vt infirmata moreretur. Quam cùm lauissent,
‖ eam
* Cùm esset
‖ ab
‖ esset
‖ Ne pigriteris
‖ nos.
‖ cum
* Et cùm aduenisset,
‖ illum
‖ circumstetérunt illum
‖ ei
* Eiectis
‖ omnibus
‖ τίθημι
‖ προσεύχομαι
‖ At
‖ viso Petro,
* Et cùm vocasset
‖ assignauit
‖ Domino.
‖ vt moraretur
* cohortis quæ dicitur
‖ Religiosus ac
‖ semper. Is
‖ horæ nona
* sibi:
‖ At ille intrēs eum, timore correptus,
‖ Quis es
* cuius
‖ Et cùm discessisset
‖ qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentē Dūm ex his qui illi parebant. Quibus cùm narrasset omnia,
* Postera autem die.
‖ in superiora, vt oraret,
‖ Et cùm esuriret,
* vidit
* submitti de cælo
‖ serpentia
‖ Surge
‖ autem
* Absit
* Qui
‖ & testimonium habens
* vniuersa gēte
‖ responsum accepit
‖ Introducens
‖ autē surgens, profectus est
* ex frattibus
‖ autem
‖ verò expectabat illos, conuocatis cognatis suis,
* Surge itaque, &
‖ καταβαίνω
‖ dubitans:

* necessariis amicis. Et ‖ cùm introisset Petrus, obuius venit † & ᵇ eius, * verò

* ὁ necessarios amicos. Vt autẽ factum est ‖ ingredi

καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο ἐλθεῖν τὸν 25
Petrum, occurrens ei Cornelius: * procidens ad pe-
πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ὀπὶ τοὺς πό-
des * adorauit. At Petrus * eleuauit eum, dicens:
δας προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, 26
Surge: & ego ipse homo sum. Et colloquens
ᵃ ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. καὶ συνομιλῶν 27
‖ ei intrauit: & inuenit * conuentos multos:
αὐτῷ, εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς,
Dixitque ad illos: Vos scitis * vt nefas est
ἔφη τε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν 28
viro Iudæo coniungi, aut accedere * alienigenæ. Et mihi
ἀνδρὶ ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ
Deus ostendit neminẽ cõmunem aut immundum dicere hominem.
ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον·
‖ Propter quod sine dubitatione † quam ob causam
‖ Ideo & incontradicenter veni accersitus. Interrogo
διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι 29
ergo, † cui causæ accersistis me? Et Cornelius ait:
οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, 30
A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam etiam ieiunans,
ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τ ὥρας ᵇ ἦμην νηστεύων,
& nona hora orans in domo mea: & ecce
καὶ τ ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ
vir stetit ante me in veste * splendida: Et ait: Cor-
ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καὶ φησι, κορ- 31
neli, exaudita est tua oratio: & eleemosynæ tuæ
νήλιε, ᶜ εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου
cõmemoratæ sunt in cõspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen,
ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τ θεοῦ. πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, 32
& accerse Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospi-
καὶ μετακάλεσαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενί-
tatur in domo Simonis coriarij iuxta mare, qui ad-
ζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παρα-
uenies loquetur tibi. * Ex eadem ergo missi ad te:
γενόμενός λαλήσει σοι. ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, 33
‖ tuque bene fecisti * aduenienti. Nunc ergo omnes nos
σὺ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς
* coram Deo adsumus, audire omnia * præcepta
ἐνώπιον τ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ ᵈ προστεταγμένα
tibi à ‖ Deo. Aperiens autem Petrus os †, dixit: In veri-
σοι ὑπὸ τ θεοῦ. ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν, ἐπ' ἀλη- 34
tate * deprehendo quia non est personarum acceptor Deus:
θείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεὸς,
Sed in omni gente * timens eum, & ‖ operans iu-
ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δι- 35
stitiam, acceptus illi est. Verbum quod misit
καιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε 36
† filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum:
τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,
(hic est omnium Dominus.) Vos scitis * factum
οὗτός ἐστι πάντων κύριος. ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον 37
verbum per vniuersam Iudæam, * inceptum à Galilæa,
ῥῆμα καθ' ὅλης τ ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τ γαλιλαίας,
post baptismum quod prædicauit Ioannes: Iesum illum à
μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ κηρύξεν ἰωάννης, ἰησοῦν τὸν ἀπὸ 38
Nazareth, ‖ ut vnxit eum Deus Spiritu sancto & † efficacia,
ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει,
qui pertransiit * benefaciens & sanans omnes potestate
ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυνα-
oppressos à diabolo: quoniam Deus erat cum illo.
στευομένους ὑπὸ τ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.
Et nos sumus testes omnium quæ fecit in quæ
καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ 39
regione Iudæorum & Hierusalem: quem & occiderunt suspen-
χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἰερουσαλὴμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμά-
dentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die:
σαντες ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 40
& dedit eum manifestum fieri, Non omni populo,
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, οὐ παντὶ τῷ λαῷ, 41
sed testibus prædestinatis à Deo, nobis,
ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς ᵉ προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τ θεοῦ, ἡμῖν,
qui * commanducauimus & * combibimus † et, post resurrexisse
οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀνα-
eum ex mortuis. Et præcepit nobis prædicare populo, &
στῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ, καὶ 42
testificari quia ipse est ‖ ille definitus à Deo iu-
διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τ θεοῦ κρι-
dex viuorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ
τὴς ζώντων καὶ νεκρῶν· τούτῳ πάντες οἱ προφῆται 43
† testantur, remissionem peccatorum accipere per nomen eius
μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τὸ ὀνόματος αὐτοῦ
* omnem credentem in eum. Adhuc loquente Petro
πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι λαλοῦντος τ πέτρου 44
verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super om-
τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὀπὶ πάν-
nes * audientes verbum. Et obstupuerunt qui ex
τας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον· καὶ ᵍ ἐξέστησαν οἱ ἐκ 45
circuncisione fideles quotquot comitatis fuerant Petrum, quia & in † gentes
περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ὀπὶ τὰ ἔθνη

* necessariis amicis. Et ‖ cùm introisset Petrus, obuius venit † & ᵇ eius, * verò

ᵃ ἀνίσταμαι ‖ cum illo, † qui conuenerant, ᵇ quomodo abominatum sit * ad alienigenam: Sed

‖ Propter quod sine dubitatione † quam ob causam

ᵇ εἰμι

ᶜ candida:

ᶜ εἰσακούομαι

† Confestim ‖ & † veniendo. ᵃ in conspectu tuo * quæcúq; sunt ᵈ προστάττω

‖ Domino. † suum, ᵃ comperi * qui timet ‖ operatur

† Deus

ᵃ quod est

† incipiẽs enim

‖ quomodo † virtute ᵃ benefaciendo & sanando ᵇ ἰάομαι

ᵉ προχειροτονέω ᵃ cũ illo, postquam resurrexit ᵈ

‖ qui constitutus est

† testimonium perhibent,

ᵃ omnes qui credunt

* qui audiebãt ᵇ ἐξίσταμαι ‖ qui venerant cum Petro, † nationes

* ὁ donum sancti Spiritus ‖ effusum est. Audiebant enim illos
46 ἡ δωρεὰ τ ἁγίου πνεύματος ᵃ ἐκκέχυται). ἤκουον γὰρ αὐτῶν
loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc re-
λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τ θεόν. τότε ἀπε-
spondit Petrus: Nunquid aquam prohibere potest quis,
47 κρίθη ὁ πέτρος, μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαί τις δύναται τοὺς
‖ ad non baptizari hos, qui Spiritum sanctum acce-
τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλα-
perunt sicut & nos? * Iussitque eos bapti-
48 βον, καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτι-
zari in nomine Domini Iesu ᵃ. Tunc rogauerunt eum
σθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν
* manere dies aliquot.
ὑπομεῖναι ἡμέρας τινάς.

CAP. XI. ιά.

Audierunt autem Apostoli & fratres * existentes apud
1 Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν
Iudæam, quoniã & Gentes receperunt verbum Dei.
ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τ λόγον τοῦ θεοῦ.
‖ Et cum ascendisset Petrus in Hierosolymam, disceptabant aduersus
2 καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἰερουσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς
illum qui * ex circuncisione, Dicentes: ᵇ Quod ad viros præ-
3 αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκρο-
putium habentes ingressus es, & commanducasti eis.
βυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.
Incipiens autem Petrus, exponebat illis † secundum ordinẽ, dicens:
4 ἀρξάμενος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς ᵇ λέγων,
Ego eram in ciuitate Ioppe orans: & vidi in
5 ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππη προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν
excessu mentis visionem: descendens vas quoddã velut linteum magnum,
ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην,
quatuor initiis * demissum ex cælo: & venit vsque ad
τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις
me: In quod ‖ attendens considerabam, & vidi quadru-
6 ἐμοῦ· εἰς ὃν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετρά-
pedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia
ποδα τ γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τ
cæli. Audiui autẽ * vocem dicentem mihi: † Surgens Pe-
7 οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς πέ-
tre, occide, & manduca. Dixi autem: Nequaquam Domine: quia
8 τρε, θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δὲ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι
omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum.
πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.
Respondit autem mihi vox ex secundo de cælo: Quæ Deus
9 ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς
mundauit, tu ne cõmune dixeris. Hoc autẽ factum est per ter:
10 ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς,
& rursum receptа sunt omnia in cælum.
καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.
Et ecce * ex eadem tres viri astiterunt in domo
11 καὶ ἰδοὺ ἐξ αὐτ τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν
in qua eram, missi à Cæsarea ad me.
ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με.
Dixit autem mihi Spiritus, ‖ simulare illis, nihil † am-
12 εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρι-
bigentem. Venerunt autem cum me & sex fratres isti: &
νόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ
ingressi sumus in domum viri.
εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τ ἀνδρὸς,
* Annuntiauitque nobis quomodo vidisset angelum In domo
13 ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ
sua stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen ut-
αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄν-
ros, & accerse Simonem ‖ cognominatum Petrum:
δρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τ ἐπικαλούμενον πέτρον,
Qui loquetur verba † ad te, in quibus saluus eris tu, & vniuersa
14 ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς
domus tua. * In verò incipere me loqui, cecidit
15 ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε
Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.
Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: Ioannes quidẽ
16 ἐμνήσθην δὲ τ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔλεγεν, ἰωάννης μὲν
baptizauit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto.
ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Si ergo † par donum dedit illis Deus, sicut & nobis
17 εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν
‖ credentibus in Dominum Iesum Christum, ego autẽ quis eram
πιστεύσασιν ὀπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην
† potens prohibere Deum? ᵃ Audientes autem hæc,
18 δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν; ἀκούσαντες δὲ ταῦτα,
tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: * Nempe &
ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ἄραγε καὶ τοῖς
gentibus Deus pœnitentiam dedit ad vitam.
ἔθνεσιν ὁ θεὸς τ μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.
‖ Illi quidẽ igitur dispersi à tribulatione † facta
19 οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης
* in Stephano, perãbulauerũt vsq; ad Phœnicẽ, & Cyprum, & Antiochiam,
ὀπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης, καὶ κύπρου, καὶ ἀντιοχείας,

* gratia ‖ effusa ᵃ ἐκχέω

‖ vt non baptizentur hi

† Et

ᵃ Christi.

* vt maneret apud eos aliquot diebus.

* qui erant in Iudæa,

‖ Cùm autem

† erant ᵃ Quare introisti & manducasti cum illis? ‖ per ᵇ ἐκτίθημι

* summisit de ᶜ καθίημι linteum,

‖ & † Surge

* confestim

‖ vt irem cum † hæsitans.

* Narrauit autẽ

‖ qui cognominatur Petrus: † tibi

‖ Cùm autem cœpissem

* qui possem ᵃ His auditis ᵇ Ergo ᶜ ἡσυχάζω

‖ Et † qui fuerant ᵃ quæ fuerat ᵇ sub

‖ nisi solis

nemini loquentes verbum, ‖*si non solum* Iudæis.
μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις.
Erant autem quidã ex eis viri Cyprij & Cyrenæi:
ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, 20

*cùm introissent
*annuntiantes

qui *introeuntes in Antiochiam, loquebantur ad Græ-
οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἕλλη-
cos, *euangelizantes Dominum Iesum.
νιστὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν.
Et erat manus Domini cum eis *ad sanandum eos:* multusque
καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν τοῦ ἰᾶσθαι αὐτούς· πολύς τε 21

*credentium

numerus *credens conuersus est ad Dominum.
ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

*Peruenit
‖erat

*Auditus est autem sermo ad aures ecclesiæ quæ‖in Hieroso-
ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱεροσο- 22
lymis, super istis: & miserunt Barnabam *vsque*
λύμοις περὶ αὐτῶν· καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν

*vsque ad
*cùm peruenisset, & vidisset

*in Antiochiam. Qui *adueniens, & videns* gratiam
εἰς ἀντιόχειαν· ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν 23
Dei, gauisus est: & hortabatur omnes proposito cor-
τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρ-

*in

dis permanere *Domino: Quia erat vir bonus, &
δίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ 24
plenus Spiritu sancto & fide. Et apposita est turba
πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος
multa Domino. Profectus est autẽ *in* Tarsum *Barna-
ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνά- 25

*vt quæreret
‖Quem cùm inuenisset, perduxit
*Et
*conuersati sunt ibi
*docuerunt
‖ita vt cognominarentur
*Antiochiæ discipuli, Christiani,
*superuenerũt
*Et

bas *requirere Saulum: ‖*Et inueniens eum*, duxit eum
βας ἀναζητῆσαι σαῦλον· καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὴ 26
*in Antiochiam. *Factum est autem eos* annum totum *conuenire*
εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι
in ecclesia: & *docere turbam multam: ‖appellarique*
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε
primùm *in Antiochia discipulos, Christianos.
πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς, χριστιανούς.
In his autem diebus *descenderunt ab Hierosolymis
ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων 27

*vbique

Prophetæ *in Antiochiam. *Surgens autem vnus ex eis
προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν 28
nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam
ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν

‖in vniuersa orbe terrarum: *Discipuli autẽ, prout quis habebat, proposuerunt

futuram ‖*in vniuersam habitatam*: quæ & facta est sub
μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ
Claudio *Cæsare. *At discipulorum prout beneage-
κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖ- 29
bat quis, decreuerunt singuli eorum in ministerium mittere ha-
το τίς, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κα-

‖manus

bitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mitten-
τοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς· ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαν-
tes ad seniores per ‖*manum* Barnabæ & Saul.
τες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

CAP. XII. ιβ'.

*Eodem autẽ tempore misit

Per illud autem tempus iniecit Herodes rex
Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς 1
manus ‖*male tractare* quosdam de ecclesia.
τας χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας·

‖vt affligeret

Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.
ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ· 2

*ἀναιρέω
*autem quia placeret

Et videns *quòd gratum est* Iudæis, apposuit ap-
καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλ- 3
prehẽdere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.
λαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων·

*cùm apprehẽdisset, ‖carcerem, *ad custodiendum: ‖Et

Quem & *prehendens misit in ‖*custodiam*, tradens quatuor
ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι 4
quaternionibus militum *custodire eum: volens post
τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ
Pascha producere eum populo. *Ille* Quidẽ *igitur* Petrus
πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁμὲν οὖν πέτρος 5

*carcere. ‖fiebat sine intermissione *pro

seruabatur in *custodia. Oratio autem *erat assidua facta*
ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη
ab ecclesia ad Deum *de eo.
ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.

*producturus esset *in

Cùm autẽ *futurus esset producere* eum Herodes,* nocte ipsa
ὅτε δὲ ἤμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ ἡρῴδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ 6
erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus
ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος

‖& *custodiebant carcerem.

catenis duabus: ‖*custodesque* ante ostium *obseruabant custodiam.*
ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.
Et ecce angelus Domini astitit: & lumen refulsit in
καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ 7

‖percussóque latere *velociter.

habitaculo: *pulsans autem latus* Petri, excitauit eum,
οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν,
dicens: Surge *in celeritate. Et ecciderunt eius catenæ de
λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν

‖autem

manibus. Dixit*que* ‖*sibi* angelus ad eum: Præcingere,
χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν, περίζωσαι, 8
& *subliga *sandalia tua.* Fecit *autem* sic. Et dixit
καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει

*calcea te caligas tuas. Et ‖tibi

illi: Circunda* vestimentũ tuum,& sequere me.
αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.

Et exiens sequebatur eum: & nesciebat quia verum
καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές 9

*quod fiebat ‖se

est *factum per angelum: existimabat autẽ visum videre.
ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.
Transeuntes autem primam custodiam & secundam, venerunt
διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον 10

*quæ ducit

ad portam ferream, *ducentem* ad ciuitatem:
ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φερουσαν εἰς τὴν πόλιν,
quæ *‖spontanea* aperta est eis. Et exeuntes processerunt vi-

*vltro
*ἀνοίγω

cum vnum: & continuò discessit angelus ab eo.
μὴν μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.
Et Petrus *factus in semetipso, dixit: Nunc scio verè
καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε, νυνὶ οἶδα ἀληθῶς 11

*ad se reuersus,

quia emisit Dominus angelum suum, & eripuit me de
ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ

‖ἐξαιρέω
‖de

manu Herodis, & ‖omni expectatione plebis Iudæorum.
χειρὸς ἡρῴδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων.
Considerantique, venit ad domum Mariæ matris Io-
συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰω- 12

*qui cognominatus est Marcus:

annis, *cognominati *Marci*, vbi erant multi congre-
άννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροι-
gati *fratres*, & orantes. Pulsante autem
σμένοι καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ

‖eo *ianuæ, ‖ad videndum *vt cognouit

‖Petro ostium *vestibuli*, processit puella
τῷ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη
‖*subauscultare* nomine Rhode. Et *agnoscens vocem
ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη· καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν 14

‖ianuam: sed *ianuam. Ac

Petri, præ gaudio non aperuit ‖*vestibulum*, introcur-
τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδεμέ-
rens *autem* nuntiauit stare Petrum ante *vestibulum.
νσα δὲ ἀπήγγελεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

‖se

Illi *autem* ad eam dixerunt: Insanis. Illa autem affirmabat sic
οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως 15
habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est.
ἔχειν. οἱ δ' ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.
At Petrus ‖perseuerabat pulsans. *Aperientes* autẽ, viderunt eum:
ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, 16

*autem
*Cùm aperuissent
*vt tacerent,

& obstupuerunt. Annuens autem eis manu *tacere,
καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, 17

‖carcere?

narrauit *ei* quomodo Dominus eum eduxisset de ‖*cu-
διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυ-
stodia*: dixit*que autem*: *Annuntiate* Iacobo & fratribus
λακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς

*que

hæc. Et egressus abiit in alium locum.
ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.
Facta autem die, erat turbatio non parua *‖in mi-
γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρα- 18

‖inter milites,

litibus, quidnam *Petrus factus esset.
τιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.
Herodes autem ‖*requirens* eum, & non *inuenientes, inquirens
ἡρῴδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας 19

*factum esset de Petro
‖cùm requisisset
*inuenisset, inquisitione facta de custodibus, *eos duci. *que ‖ibi

custodes, iussit *ad supplicium trahi: & descendens* à
τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ καταβὰς ἀπὸ
Iudæa in Cæsaream ‖commoratus est.
τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν.
Erat autem *Herodes* iratus Tyriis & Sidoniis. *Vno
ἦν δὲ ὁ ἡρῴδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις· ὁμο- 20

*At illi vnanimes
‖persuaso Blasto,
*πείθω

animo autem aduenerunt ad eum: & ‖*persuadentes Blastum*,
θυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες βλάστον,
qui *super cubiculum regis, postulabant pacem, *propter a-
τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἠτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφε-

‖erat
*eo quòd alerentur regiones eorum ab illo.

*li ipsorum regionem à regia.
σθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.
Statuto autem die Herodes vestitus ‖*vestem re-
τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρῴδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλι- 21

‖veste regia, sedit
*&

giam, & sedens pro tribunali: *concionabatur ad eos.
κὴν, καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.
At populus ‖acclamabat: *Vox Dei, & non hominis.
ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. 22

*autem
*Voces

Confestim autem percussit eum angelus Domini, ‖*pro quibus*
παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν 23

‖eo quòd
*honorem
‖consumptus à vermibus,

non dedisset *gloriam Deo: & *‖factus vermibus corrosus*,
οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος,
expirauit. *At verbum *Dei crescebat & multiplicabatur.
ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. 24

*autẽ Domini
*ἐκψύχω

Barnabas autem & Saulus reuersi sunt ‖*ex Hierusalem* in
βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς 25

‖ab Hierosolymis expleto ministerio, assumpto Ioãne, qui cognominatus est Marcus.

Antiochiam, implentes ministerium, simulassumentes
ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες
& *Ioannem cognominatum Marcum.*
καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

CAP. XIII. ιγ'.

*in ecclesia quæ erat Antiochiæ, ‖in quibus ‖qui vocabatur *Cyrenensis, & ‖qui erat

Erant autẽ *quidam in Antiochia apud existentem ecclesiam,
Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν, 1
prophetæ & doctores: ‖*vt* Barnabas & Simon ‖*vo-
προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ κα-
catus* Niger, & Lucius *Cyrenæus*, Manahénque ‖Herodis
λούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρῴδου τοῦ

[a] collactaneus,

tetrarchæ [*] coeducatus, & Saulus. Ministrantibus autem
τεταρχου συντροφος, και σαυλος. λειτουργουντων δε 2
illis Domino, & ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus:
αυτων τω κυριω, και νηστευοντων, ειπε το πνευμα το αγιον,
Segregate mihi & Barnabam, & Saulum in opus
αφορισατε δη μοι τον τε βαρναβαν, και [b] σαυλον εις το εργον
[b] quod [c] aduocauit eos. Tunc ieiunantes & [d] pre-
ο [d] προσκεκλημαι αυτους. τοτε νηστευσαντες και προσ- 3
cati, & imponentes manus eis, dimiserunt.
ευξαμενοι, και επιθεντες τας χειρας αυτοις, απελυσαν.
Hi quidem emissi à Spiritu sancto, [e] descen-
[e] Οι μεν ουν εκπεμφθεντες υπο του πνευματος του αγιου, κατ- 4
derunt in Seleuciam: [f] illincque ab nauigauerunt in Cyprum.
ηλθον εις σελευκιαν, εκειθεν τε απεπλευσαν εις την κυπρον.
Et [g] facti in Salamina, annunciabant verbum Dei
και [g] γενομενοι εν σαλαμινι, κατηγγελλον τον λογον του θεου 5
in synagogis Iudæorum. Habebant autē & Ioannem [h] mi-
εν ταις συναγωγαις των Ιουδαιων. ειχον δε και Ιωαννην [h] υπη-
nistrum. Peragrantes autem insulam usq; ad Paphum, inuenerūt
ρετην. διελθοντες δε την νησον αχρι παφου, ευρον 6
quendā magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen [i] Bar-Iesu:
τινα μαγον ψευδοπροφητην Ιουδαιον, ω ονομα βαριησους·
Qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente.
ος ην συν τω ανθυπατω σεργιω παυλω, ανδρι συνετω· 7
Hic [k] aduocans Barnabam & Saulum, expetebat
ουτος προσκαλεσαμενος βαρναβαν και σαυλον, επεζητησεν
audire verbum Dei. Resistebat autem illis Ely-
ακουσαι τον λογον του θεου. ανθιστατο δε αυτοις ελυ- 8
mas magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quæ-
μας ο μαγος· ουτω γαρ μεθερμηνευεται το ονομα αυτου· ζητ-
rens auertere proconsulem à fide.
ων διαστρεψαι τον ανθυπατον απο της πιστεως.
Saulus autē, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, [*]
σαυλος δε, ο και παυλος, πλησθεις πνευματος αγιου, και 9
[*] intuens in eum, Dixit: O plene omni dolo &
[*] ατενισας εις αυτον, ειπεν, ω πληρης παντος δολου και 10
[l] fallacia, omni [l] maleficentia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ,
πασης ραδιουργιας, υιε διαβολου, εχθρε πασης δικαιοσυνης,
non [m] cessabis peruertens uias Domini rectas?
ου παυση διαστρεφων τας οδους κυριου τας ευθειας;
Et nunc ecce manus Domini super te: & eris cæcus, non vi-
και νυν ιδου χειρ κυριου επι σε, και εση τυφλος, μη βλε- 11
dens solem usque ad tempus. [*] Confestim autem cecidit in
πων τον ηλιον αχρι καιρου. παραχρημα δε επεπεσεν επ
eum caligo & tenebræ: & circumiens quærebat [n] manu ductores.
αυτον αχλυς και σκοτος, και περιαγων εζητει χειραγωγους.
Tunc [o] videns proconsul factum, credidit, [p] perci-
τοτε ιδων ο ανθυπατος το γεγονος, εθαυμασεν, εκπλησ- 12
sus super doctrina Domini. [*] Profecti autem
σομενος επι τη διδαχη του κυριου. αναχθεντες δε 13
à Papho [q] qui circa Paulum, venerunt in Pergen Pam-
απο της παφου οι περι τον παυλον, ηλθον εις περγην της παμ-
phyliæ. Ioannes autem discedens ab eis, reuersus est in
φυλιας· ιωαννης δε αποχωρησας απ αυτων, υπεστρεψεν εις
[r] Hierusalem. Illi verò pertranseuntes [s] Pergen, ve-
ιερουσαλημ. αυτοι δε διελθοντες απο της περγης, παρε- 14
nerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingressi in synā-
γενοντο εις αντιοχειαν της πισιδιας· και εισελθοντες εις την συνα-
gogam die Sabbatorum, sederunt.
γωγην τη ημερα των σαββατων, εκαθισαν.
Post autem lectionem Legis & Prophetarum, mise-
μετα δε την αναγνωσιν του νομου και των προφητων, απεστει- 15
runt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fra-
λαν οι αρχισυναγωγοι προς αυτους, λεγοντες, ανδρες αδελ-
tres, si [*] est sermo in vobis exhortationis ad plebem, dicite.
φοι, ει εστι λογος εν υμιν παρακλησεως προς τον λαον, λεγετε.
Surgens autem Paulus, & silentium indicens manu, ait: Vi-
αναστας δε παυλος, και κατασεισας τη χειρι, ειπεν, ανδ- 16
ri Israelitæ, & [t] timentes Deum, audite.
ρες ισραηλιται, και οι φοβουμενοι τον θεον, ακουσατε.
Deus plebis huius Israel elegit patres
ο θεος του λαου τουτου ισραηλ εξελεξατο τους πατερας 17
nostros, & plebem exaltauit [u] in terra Aegypti: & [x] cum bra-
ημων, και τον λαον υψωσεν εν τη αιγυπτω· και μετα βρα-
chio excelso eduxit eos ex ea:
χιονος υψηλου εξηγαγεν αυτους εξ αυτης·
Et [y] quasi quadraginta annorum tempus mores sustinuit eorum
και [y] ως τεσσαρακονταετη χρονον ετροποφορησεν αυτους 18
in deserto: Et [z] delens gentes septem in terra Chanaan,
εν τη ερημω· και καθελων εθνη επτα εν γη χανααν, 19
forte distribuit eis terram eorum.
κατεκληροδοτησεν αυτοις τον γην αυτων·
Et post hæc quasi [a] annis quadringentis & quinquaginta de-
και μετα ταυτα ως ετεσι τετρακοσιοις και πεντηκοντα εδω- 20
dit Iudices, usq; ad Samuel Prophetam. Et exinde
κεν κριτας εως σαμουηλ του προφητου. και εκειθεν 21
postulauerunt regem: & dedit illis Deus Saul filium
ητησαντο βασιλεα, και εδωκεν αυτοις ο θεος τον σαουλ υιον
Cis, virum de tribu Beniamin [b] annos quadraginta.
κις, ανδρα εκ φυλης βενιαμιν, ετη τεσσαρακοντα.

[a] collactaneus,

[*] coeducatus,

[b] annis

[c] ad
[d] assumpsi
[e] orantes, imponentesque
[f] προσκαλεω
[g] illos. Et ipsi
[h] abierunt
[i] & inde
[k] cùm venissent Salaminam, prædicabant
[l] in ministerio. Et cùm perambulassent vniuersam
[m] virum
[n] erat
[o] accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat
[p] fallacia,
[q] desinis subuertere
[r] Et
[s] qui ei manum daret.
[t] cùm vidisset
[u] admirans
[x] Et cùm
[y] nauigassent Paulus & qui cum eo erant,
[z] Hierosolymā.
[a] Pergen,
[b] qui timetis
[c] cùm essent incolæ
[d] in
[e] per
[f] destruens
[g] Post quadringentos annos
[h] annis
[*] quis

Et [*] amouens eum, excitauit illis Dauid in re- [*] amoto illo,
και μετασησας αυτον, ηγειρεν αυτοις τον δαβιδ εις βασι- 22 suscitauit
gem: cui & dixit [i] testatus: Inueni Dauid [k] ipsum esse, virum [i] testimonium
λεα, ω και ειπε μαρτυρησας, ευρον δαβιδ τον του ιεσσαι, ανδρα perhibens
secundum cor meum: qui faciet omnes voluntates meas. [k] filium
κατα την καρδιαν μου, ος ποιησει παντα τα θεληματα μου.
Huius Deus [l] à semine secundum promissionem [*] excitauit
τουτου ο θεος απο του σπερματος κατ επαγγελιαν ηγειρε 23 [l] ex
Israel Saluatorem Iesum: Prædicante Ioanne [*] eduxit
τω ισραηλ σωτηρα ιησουν· προκηρυξαντος ιωαννου
ante faciem aduentus eius baptismum pœnitentiæ om-
προ προσωπου της εισοδου αυτου βαπτισμα μετανοιας παν- 24
ni populo Israel. [*] Cùm autē impleret Ioannes
τι λαω του ισραηλ. [*] ως δε επλησουν ο ιωαννης τον
cursum, dicebat: Quem me arbitramini esse? non sum ego: sed [l] suum,
δρομον, ελεγε, τινα με υπονοειτε ειναι; ουκ ειμι εγω, αλλ 25
ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pe-
ιδου ερχεται μετ εμε, ου ουκ ειμι αξιος το υποδημα των πο-
dum soluere. Viri fratres, filij generis Abraham, &
δων λυσαι. ανδρες αδελφοι, υιοι γενους αβρααμ, και 26
qui in vobis timentes Deum, vobis verbum salutis hu-
οι εν υμιν φοβουμενοι τον θεον, υμιν ο λογος της σωτηριας του-
ius missum est. [*] Nam habitantes Hierusalem, & [*] Qui enim ha-
του απεσταλη. οι γαρ κατοικουντες ιερουσαλημ, και bitabant
principes [*] eorum hunc ignorantes, & voces Pro- [*] eius
οι αρχοντες αυτων τουτον αγνοησαντες, και τας φωνας των προ- 27
phetarum [*] per omne Sabbatum lectas, iudicantes [*] quæ leguntur
φητων τας κατα παν σαββατον αναγινωσκομενας, κριναντες
impleuerunt: Et nullam causam mortis inuenientes [*], [*] in eo,
επληρωσαν· και μηδεμιαν αιτιαν θανατου ευροντες, 28
petierunt [l] Pilatum interfici eum. [l] à Pilato vt
ητησαντο πιλατον ανελειν αυτον. interficerent
[*] Vt autem cōsummassent omnia [*] de eo scripta, [*] de- [*] Cumque
ως δε ετελεσαν παντα τα περι αυτου γεγραμμενα, κα- 29 [*] quæ erant
trahentes à ligno, posuerunt [*] in monumento. [*] deponētes eū de
θελοντες απο του ξυλου εθηκαν εις μνημειον· [*] eum
At Deus [l] excitauit eum ex mortuis [*]: [l] autem suscita-
ο δε θεος ηγειρεν αυτον εκ νεκρων, 30 uit eum à
Qui visus est per dies multos [*] simulascendentibus eo de [*] tertia die:
ος ωφθη επι ημερας πλειους τοις συναναβασιν αυτω απο 31 [*] his qui simul
Galilæa in Hierusalem: qui [*] sunt testes eius ad ascenderant cū
της γαλιλαιας εις ιερουσαλημ, οιτινες εισι μαρτυρες αυτου προς [*] vsque nunc
plebem. Et nos vobis annuntiamus [l] illam ad
τον λαον. και ημεις υμας ευαγγελιζομεθα την προς 32 [l] eam quæ
patres [*] repromissionem factam: Quoniam hanc Deus [*] nostros re-
τους πατερας επαγγελιαν γενομενην· οτι ταυτην ο θεος 33 promissio facta
adimpleuit [*] natis eorum, nobis resuscitans Iesum, sicut est.
εκπεπληρωκε τοις τεκνοις αυτων ημιν, αναστησας ιησουν, ως [*] filiis nostris,
& in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu: ego
και εν τω ψαλμω τω δευτερω γεγραπται, υιος μου ει συ, εγω
hodie genui te. Quòd autē [*] resuscitauerit eum ex [*] suscitauit eū à
σημερον γεγεννηκα σε. οτι δε ανεστησεν αυτον εκ 34
mortuis, non amplius [l] futurum reuerti eum in corruptionem, [l] iam non re-
νεκρων, μηκετι μελλοντα υποστρεφειν εις διαφθοραν, uersurum
ita dixit: Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia.
ουτως ειρηκεν, οτι δωσω υμιν τα οσια δαβιδ τα πιστα.
Ideoque [*] in alio dicit: Non dabis sanctum tuum videre cor- [*] & alibi
διο και εν ετερω λεγει, ου δωσεις τον οσιον σου ιδειν διαφ- 35
ruptionem. Dauid quidē enim [*] propria gnatione [*] administrans, [*] in sua
θοραν. δαβιδ μεν γαρ ιδια γενεα υπηρετησας τη 36 [*] cùm administrasset,
Dei voluntati dormiuit: & appositus est ad pa-
του θεου βουλη εκοιμηθη, και προσετεθη προς τους πα-
tres suos: & vidit corruptionem.
τερας αυτου, και ειδε διαφθοραν.
Quē verò Deus suscitauit, non vidit corruptionem.
ον δε ο θεος ηγειρεν, ουκ ειδε διαφθοραν.
Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc ve-
γνωστον ουν εστω υμιν, ανδρες αδελφοι, οτι δια τουτου υ- 38
bis remissio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus quibus non [l] hæc. Cumq;
μιν αφεσις αμαρτιων καταγγελλεται, και απο παντων ων ουκ dimissa esset
potuistis in Lege Moysi iustificari.
ηδυνηθητε εν τω νομω μωσεως δικαιωθηναι·
In hoc omnis [*] credens iustificatur. [*] aduenarum
εν τουτω πας ο πιστευων δικαιουται. [*] qui credit
Videte ergo ne superueniat [l] in vos dictum in [l] vobis quod est
βλεπετε ουν μη επελθοι εφ υμας το ειρημενον εν τοις 40
Prophetis: Videte contemptores, & admiramini, &
προφηταις· ιδετε οι καταφρονηται, και θαυμασατε και 41
[*] aspicite, & [*] euanescite: quia opus ego operor in [*] dispergimini:
επιβλεψατε, και αφανισθητε, οτι εργον εγω εργαζομαι εν ταις
diebus vestris, [*] cui non credetis si quis enarrauerit vobis. [*] opus quod
ημεραις υμων, ω ου μη πιστευσητε, εαν τις εκδιηγηται υμιν.
Exeuntibus autē illis, [*] ex synagoga Iudæorum, rogarunt [*] rogabant vt
εξιοντων δε αυτων εκ της συναγωγης των ιουδαιων, παρεκαλουν 42 sequenti Sab-
gentes in sequens Sabbatum narrari sibi eadem bato loquerentur
τα εθνη εις το μεταξυ σαββατον λαληθηναι αυτοις τα αυτα
verba. Soluta autem synagoga, secuti sunt mul- [l] hæc. Cumq;
ρηματα. λυθεισης δε της συναγωγης, ηκολουθησαν πολ- 43 dimissa esset
lti Iudæorum & colentium Deum [*] proselytarum Paulum & [*] aduenarum
λοι των ιουδαιων και των σεβομενων προσηλυτων τω παυλω και

Barnabam, qui adloquentes eos, suadebant eis
τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς
vt permanerét in gratia permanere gratia Dei. Ipsique veniente sab-
Sequenti verò ὁπομένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαβ- 44
bato, pene vniuersa ciuitas conuenit audire verbum
βάτῳ, σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ
Dei. Videntes autem Iudæi turbas, repleti sunt
*πλῆθος θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν 45
*his quæ *dicebantur, zelo, & contradicebant *illis à Paulo *dictis, con-
ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀν-
*Tunc constanter tradicentes & blasphemantes. *Libertate vsi
τιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥησιασάμενοι 46
oportebat verò Paulus & Barnabas, dixerunt, Vobis erat necessarium pri-
δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶ-
*sed quoniam mùm loqui verbum Dei: *quandoquidem verò repellitis il-
τον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐ-
*indignos lud, & *non dignos iudicatis vosipsos æternæ vitæ, ecce
τὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ
conuertimur ad Gentes. Sic enim præcepit nobis
στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ 47
vt sis Dominus, Posui te in lucem Gentium, ad existendum te in salutem
κύριος, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν
vsque ad extremum terræ. Audientes autem Gentes, gauisæ sunt,
ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἔχαιρον, 48
& glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant
καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ὅσοι ἦσαν
Dissemināba- præordinati ad vitam æternam. Perferebatur autem verbum
tur *τάττω lautem διεφέρετο δὲ ὁ λόγος 49
*παροξύ- τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Domini per vniuersam regionem.
νω τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρῴ- 50
tauerunt religiosas mulieres, & honestas, &
ξυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας, καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ
primos ciuitatis, & excitauerunt persecutionem in
τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν
Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de finibus
παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων
*At suis. *Illi verò *excutientes *pulverem pedum
*excussio pul- αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν 51
uere *quoque suorum in eos, venerunt in Iconium. At discipuli repleban-
αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπλη- 52
tur gaudio, & Spiritu sancto.
σθοῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

CAP. XIIII. ιδ'

*Iconij, vt simul introirét Factum est autem *in Iconio iuxta illud ipsum introire eos in
Εγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς 1
*loquerentur synagogam Iudæorum, & *loqui ita, vt cre-
τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πι-
*copiosa deret Iudæorumque & Græcorum *multa multitudo.
στεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.
*Qui verò *fuerunt *ad iracundiã concitauerunt *At incredituli Iudæi suscitauerunt, & *malè affectas reddiderunt
οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς 2
animas Gentium aduersus fratres. Multo quidem igitur
ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν 3
fiduciáliter agentes *testimonium perhibente tempore demorati sunt, liberè loquentes in Domino lie-
χρόνον διέτριψαν, παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρ-
*Iam verbo gratiæ suæ, dante signa & pro-
τυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέ-
digia fieri per manus eorum. Diuisa est autem multitudo
ρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. *ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος 4
*χίζομαι *quidam ciuitatis: & *hi quidem erant cum Iudæis, *hi verò cum
τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς
*Cùm Apostolis. *Vt autem factus esset impetus Gentiliumque & Iu-
ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰου- 5
*vt cõtumeliis afficerent, & lapidarent daeorum cum principibus suis, *iniuriari & lapidare
δαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι
eos. Intelligentes confugerunt ad ciuitates Ly-
αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυ- 6
*vniuersam in circuitu caoniæ, Lystram & Derben, & *circum regionem, & ibi
καονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦ-
*Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autè & Barnabas morabãtur Lystris. *infirmus erant euangelizantes. Et quidam vir in Lystris *impo-
σαν εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύ- 7
tens pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ
νατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑ-
*subsistens, qui nunquam ambulauerat. Hic audiuit
πάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ 8
Paulum loquentem: qui intuitus eum, & videns quia fidem
παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν
*vt saluus fieret, haberet *ad salutem fieri, Dixit magna voce, Tibi dico,
ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, σοὶ λέγω, ἀ
*in nomine Domini Iesu Christi, surge super pe-
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πό-
des tuos rectus. & exiluit, & ambulabat.
δας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο, καὶ περιεπάτει.
*ἅλλομαι *lautem cùm vidissent At turbæ *videntes quod fecerat Paulus, leuauerunt
οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν 10
*miles facti vocem suam, Lycaonicè dicentes, Dii *similati ho-
φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀν-
minibus, descenderunt ad nos. *Vocabantque *Et
θρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκάλουν τε τὸν
quidem Barnabam, Iouem: at Paulum, Mercurium, quoniam ipse *verò
μὲν βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς
erat dux verbi. At sacerdos *Iouis *quoque
ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ 12
*qui erat *existentis ante ciuitatem eorum, tauros & coronas ante
ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ
populis ianuas adferens, cum turbis volebat sacrificare.
τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.
Quod vbi audierunt *conscissis tunicis suis, exilierũt in turbas *Audientes autem Apostoli, Barnabas & Paulus, *dirum-
13 ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαῤ- 13
*ἐκπηδάω pentes pallia sua, *insilierunt in turbam, cla-
ῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, *ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρά-
mantes, Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? &
14 ζοντες, καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡ- 14
nos *similiter patibiles sumus vobis homines, annunciantes
μεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι
*mortales ũmiles vobis ab his vanis conuerti ad Deum
ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν
viuum, qui fecit cælum, & terram, & ma-
ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θά-
re, & omnia quæ *sunt in eis. Qui in præ-
15 λασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς *παρ- 15
teritis generationibus dimisit omnes Gentes ingredi
ωχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς
vias suas. *Quanquam non *intestatum semetipsum reli-
16 ὁδοῖς αὐτῶν. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆ- 16
quit, benefaciens, *celitus nobis pluuias dans, & tempora
κεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς
fructifera, implens cibo & lætitia cor-
καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρ-
da nostra. Et hæc dicentes, vix sedauerunt
17 δίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν 17
turbas *ad non sacrificandum sibi. Cunctantibus verò
τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. διαῤῥιβόντων δὲ αὐ-
*ne immolarét ipsis, & docentibus, superuenerunt *ab Antiochia & Ico-
18 τῶν, καὶ διδασκόντων, ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκο- 18
nio Iudæi, & *persuadentes turbis, & *lapidantes
νίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες
*persuasis *que Paulum, traxerunt extra ciuitatem, æstimantes eum
τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τε-
mortuum esse. Circundantibus autem eum discipulis, sur-
19 θνάναι. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀνα- 19
gens intrauit in ciuitatem, & *postridie exiit cum
στὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν
*postera die profectus est Barnaba in Derben. *Euangelizantesque
20 τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐαγγελισάμενοί τε τὴν 20
Cumque euangelizassent ciuitati illi, & *docentes multos, reuersi sunt *in
πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς
docuissent Lystram, & Iconium, & Antiochiam, Confirman-
21 τὴν λύστραν, καὶ ἰκόνιον, καὶ ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζον- 21
tes animas discipulorum, exhortantes *permanere
τες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν
*que vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare
τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν
in regnum Dei. Ordinantes autem
22 εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ 22
illis presbyteros per *ecclesiam, precati cum
αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι με- *singulas ecclesias, & orassent
ieiunationibus, commendauerunt eos. Domino in quem credi-
τὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκει-
derunt. Et transeuntes Pisidiam, venerunt in Pamphyliam. *Que
23 σαν. καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν, ἦλθον εἰς παμφυλίαν. 23
Et loquentes in Perge verbum *Domini, descenderunt in At-
24 καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀτ- 24
taliam. Et inde *nauigauerunt in Antiochiam, vnde
25 τάλειαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν 25
erant traditi gratiæ Dei in opus quod com-
ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλή-
pleuerunt. Aduenientes autem & *congregantes ec- Cùm venissent *congregas-
26 ρωσαν. παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκ- 26 sent
clesiam, *annuntiauerunt quanta fecisset Dens cum illis, & *retulerunt
κλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ
quia aperuisset Gentibus ostium fidei. Moratí sunt autem illic
27 ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ οὐκ 27
tempus non modicum cum discipulis.
χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

CAP. XV. ιε'

Et quidam descendentes de Iudæa, docebant
1 Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς 1 *Et
fratres, Quia *si non circuncidamini more Moysi, non po- secundũ morẽ
ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνα-
testis saluari. Facta ergo seditione & disceptatione
2 σθε σωθῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως 2
non *exigua Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt *minima
οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν vt ascenderét
ascendere Paulum & Barnabam, & quosdam alios ex illis Paulus & Barnabas, & quidã
ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν alij ex illis

ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem,
πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλήμ,
super de quæstione hac.
περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.
[a] deducti Illi quidem ergo [a] præmissi ab Ecclesia, pertransi-
οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχον- 3
bant Phœnicen, & Samariam, narrantes conuersionem
το τὴν φοινίκην, καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν
gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratri-
τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελ-
Cùm venissent bus. Aduenientes autem in Hierosolymam, susceptí
φοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθη- 4
ab sunt ab Ecclesia, & [b] Apostolis, & seniori-
σαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν πρεσβυ-
annuntiantes bus, annuntiauerunt que quanta Deus fecisset cum illis.
τέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.
Exsurrexerunt autem quidam de hæresi Phariszorum,
ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, 5
[b] qui credi- [b] credentes, dicentes, Quia oportet [c] circuncidere eos, præci-
derunt, [c] circuncidi πεπιστευκότες, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγ-
[c] quoque pere[que] seruare legem Moysi.
γέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.
Conuenerũtq; Congregati sunt autem Apostoli & seniores videre
συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν 6
de verbo hoc. [d] Multa autem [e] conquisitione fa-
περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολλῆς δὲ συζητήσεως γενο- 7
cta, surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres,
μένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοὶ,
Cùm magna [e] conquisitio fieret, vos scitis quoniam à diebus antiquis Deus in nobis ele-
ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξε-
git, per os meum audire Gentes verbum
λέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ
qui nouit cor- da Euangelij, & credere. Et corda noscens Deus
εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς 8
testimonium perhibuit, testatus est eis, dans illis spiritum sanctum, sicut
ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς
& nobis: Et nihil discreuit inter nosque & il-
καὶ ἡμῖν· καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐ- 9
los, fide purificans corda eorum.
τῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.
Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super
νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν 10
ceruices [f] ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos
τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς
potuimus portare? Sed per gratiam Domini
[a] ἰσχύω [a] ἰσχύσαμεν βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου 11
Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.
Ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.
[b] σιγάω Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Pau-
[b] ἐσίγησε δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον βαρνάβα καὶ παύ- 12
lum narrantes quanta fecisset Deus signa & prodigia in
λου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν
Et postquam tacuerunt, Gentibus per eos. Post autem tacere eos,
τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, 13
respondit Iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.
ἀπεκρίθη ἰάκωβος, λέγων, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκούσατέ μου.
visitauit Simeon narrauit quemadmodum primùm Deus respexit
συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο 14
nomini sumere ex Gentibus populum in nomine suo:
λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ·
Et huic concordant verba Prophetarum, sicut
καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς 15
scriptum est, Post hæc reuertar, & reædi-
γέγραπται, μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικο- 16
quod decidit, ficabo tabernaculum Dauid collapsum, & di-
[c] καθαιρέω δομήσω τὴν σκηνὴν δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ [c] κατε-
ruta eius reædificabo, & erigam illud:
σκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτὴν·
Vt requirant cæteri hominum
ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν 17
Dominum, & omnes Gentes super quas inuocatum est nomen
κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά
meum super eos, dicit Dominus faciens hæc omnia:
μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα·
[d] Notum est Domino opus suum. [d] Quæ sunt nota à seculo [e] ei.
γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ. 18
[f] Propter quod inquietari conuertuntur [f] Ideo ego iudico non [g] obturbari eos qui ex Gentibus con-
διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπι- 19
uersos ad Deum: Sed [h] mittere eis ad
στρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν· ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ 20
[g] scribere ad eos vt abstineant se [g] fornicatione, & suffocatis, & sanguine. abstinendum à contaminationibus simulachrorum & [i] for-
ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορ-
nicationu, & suffocati, & sanguinis.
νείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.
[h] à temporibus [i] in singulis ciuitatibus qui prædicent [k] vbi [l] legitur. Moyses enim [h] ex generationibus antiquis [i] per ciuitatem prædi-
μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσ- 21
cantes eum habet, in synagogis [k] per omne sabba-
σοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββα-
tum [l] lectus. Tunc [m] visum est Apostolis,
τον ἀναγινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις, 22
& senioribus cum omni Ecclesia, electos eligere
καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους
viros ex eis [n] mittere in Antiochiam cum Paulo & [o] &
ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν τῷ παύλῳ καὶ
Barnaba, Iudam cognominatum Barsabam, & Silam, qui cognominabatur Barsabas,
βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σίλαν,
viros [p] ductores in fratribus: Scribentes per [p] primos
23 ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς· γράψαντες διὰ
manus eorum hæc: Apostoli, & seniores,
χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ
fratres, his qui [q] apud Antiochiam, & Syriam, & Ciliciam fratribus, qui ex Gentibus, [r] gaudere. [q] sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ [r] salutem.
ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν, καὶ συρίαν, καὶ κιλι-
κίαν ἀδελφοῖς, τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.
[s] Quandoquidem audiuimus quia quidam [t] exeuntes, turbauerunt vos [s] Quoniam
24 ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς [t] ex nobis
verbis, [u] labefactantes animas vestras, dicentes cir-
λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περι- [u] euertentes
cuncidi, & seruare legem, quibus non mandauimus:
τέμνεσθαι, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ [x] διεστειλάμθα· [x] διαστέλ-
[y] Visum est nobis [z] factis concorditer, electos vi- λομαι
25 ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄν- [y] Placuit
ros [a] mittere ad vos, cum [b] dilectis nostris Barna- [z] collectis in vnum, eligere
βας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνά- [a] &
ba & Paulo, Hominibus tradentibus animas [b] charissimis
26 βᾳ καὶ παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς qui tradiderũt
suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi.
αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Misimus ergo Iudam & Silam, & eos per sermonem qui & ipsi vo-
27 ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου bis verbis refe-
annuntiantes eadem. Visum est enim sancto Spiri- rent
28 ἀπαγγέλλοντας ταὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύ- [c] &
tui & nobis, nihil [d] amplius imponere vobis [e] onus, quàm [d] vltrà
ματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν [e] oneris,
necessarium horum: Abstinere immolatis simulachrorũ, & hæc necessaria: Vt abstineatis
29 τῶν ἐπαναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ vos ab
sanguine, & suffocato, & fornicatione: & quæcunque non vultis vobis
αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας· καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυ-
ipsis fieri, aliis ne facite: [f] ex quibus custodientes vos [f] ἃ
τοῖς γίνεσθαι, ἑτέροις μὴ ποιεῖτε· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυ-
ipsos, bene agetis. Valete.
τοὺς, εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.
Illi quidem ergo dimissi, [g] venerunt in Antiochiam, & [h] con- [g] descenderunt
30 οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες, ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συ- [h] congregata
gregantes multitudinem, tradiderunt epistolam. multitudine,
ναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.
[i] Legentes autem gauisi sunt super [k] cohortatione. [i] Quam cùm
31 ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. legissent, [k] consolatione.
Iudas[que] & Silas, & ipsi prophetæ [l] existentes, per sermonem [m] autem
32 ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου [l] cùm essent, verbo plurimo
multum exhortati sunt fratres, & confirmauerunt. consolati
πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.
Facientes autem [n] tempus, dimissi sunt cum pace à Facto
33 ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν [n] ibi aliquanto
fratribus ad [o] Apostolos. Visum est autem Silæ tempore,
34 ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ [o] eos qui miserant illos.
remanere ibi[p]. Paulus autem & Barnabas demorabãtur [p] Iudas autem solus abiit
35 ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον Hierusalem.
in Antiochia, docentes & euangelizantes cum & Antiochiæ,
ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑ-
aliis pluribus verbum Domini. Post autem aliquot
36 τέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ δέ τινας ἡ-
dies dixit Paulus ad Barnabam, Reuertentes [q] iam visi- [q] vniuersas ci-
μέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπι- tates,
temus fratres [r] nostros per [s] omnem ciuitatem, in quibus prædicauimus [r] se
σκεψώμθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς annuntiauimus verbum Domini, quomodo [t] habeant. [s] volebat
κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι. [t] secum [u] &
Barnabas autem [u] consuluit [x] coassumere [y] Ioannem
37 βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην
[z] vocatum Marcum: Paulus autem [a] ducebat illum absi-
38 τὸν καλούμενον μάρκον· παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀπο- [x] qui cognominabatur Marcus.
stientem ab eis de Pamphylia, & non [b] coeuntem [y] rogabat eum,
στάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐ- vt qui discessisset
eis in opus, non [c] coassumere hunc. [z] venisset cum
τοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. [a] debere recipi.
Fácta est [d] ergo irritatio, ita vt [e] abscedere eos [b] autè dissensio,
39 ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς [c] discederent
ab inuicem, [f] ipsumque Barnabam [g] assumentem Marcum, [d] & Barnabas
ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον, quidem assumpto Marco, na-
enauigare in Cyprum. Paulus verò [h] eligens Si- uigaret
40 ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον. παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σί- [e] electo Sila,
lam, abiit, traditus gratiæ Dei à fra- profectus est,
λαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελ-
tribus. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confir-
41 φῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστη-
mans ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.
ζων τὰς ἐκκλησίας.

CAP. XVI. 15

Peruenit autem in Derben & Lystram. & ecce discipulus
Κατέλυσε δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν· καὶ ἰδοὺ μαθητής 1
ibi, Iuidæ quidã erat, nomine Timotheus, filius mulieris Icuiusdam Iudææ
τις ἦν, ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος Ἰουδαίας
Gentili. Huic fidelis, patre autem Græco. Qui testimonio probabatur ab his qui in
πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλληνος· ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν 2
erant Lystris & Iconio Ifratribus. Hunc voluit Pau-
Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦ- 3
lus secum proficisci: & assumens circuncidit eum propter
λος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν· καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ
qui erant Iudæos existentes in locis illis: sciebant enim
τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ
quòd pater eius Gentilis omnes patrem eius, quòd Græcus erat.
ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν.
Cùm autem pertransirent ciuitates, tradebant eis cu-
quæ erant decreta ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυ- 4
stodire dogmata iudicata ab Apostolis
λάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων
Hierosolymis & senioribus qui in Hierusalem. Ipsæ quidē ergo
καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν
ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero
ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ
quotidie. per diem. Transeuntes autem Phrygiam &
καθ' ἡμέραν. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν 6
Galatiæ Galaticam regionem, vetati sunt à sancto Spiritu
Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
Cùm venissent autem in loqui verbum ſin Asia. Venientes versus
λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἐλθόντες κατὰ τὴν 7
in Mysiam, tentabant versus Bithyniam ire: & non
Μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ
Iesu. permisit eos Spiritus.
εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.
Cùm pertransissent, Pratereuntes autem Mysiam, descenderunt in Troadem.
παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα. 8
ostensa Et visio per noctem confecta est Paulo: Vir quidã erat
καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν 9
& Macedo, stans deprecans eum, & dicens, Transiens in
Μακεδών, ἑστὼς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς
Macedoniam adiuua nos. Vt autem visum vidit,
Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, 10
certi facti statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, Iconclu-
εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβι-
Deus struxit quòd vocasset nos Dominus euangelizare
βάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι
Nauigantes autem eis. Prouecti ergo à Troade, Irectè
αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος, εὐθυδρο- 11
Irecto cursu ve nimus cucurrimus in Samothraciam: lipsaque adexistenti in Neapolim.
μήσαμεν εἰς Σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν.
& sequẽti die Et Indeque in Philippos, quæ est prima partis
κἀκεῖθεν εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος 12
Macedoniæ ciuitas, Colonia. eramus autẽ in hac vrbe
τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία. ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει
Iconsistentes autem versantes dies aliquot. Ipsaque die sabbatorum
διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων 13
foras portam egressi sumus extra vrbem iuxta flumen, vbi solebat
ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πύλης παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο
vidiebatur oratio esse: & sedentes loquebamur conue-
προσευχὴ εἶναι· καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελ-
quæ conuenerant nientibus mulieribus. Et quædam mulier nomine Lydia, purpu-
θούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία πορ- 14
purpuraria, raria venditrix, ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:
φυρόπωλις, πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεὸν, ἤκουεν·
his quæ dicebantur cuius Dominus aperuit cor, intendere effi-
ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμέ-
Cùm esset tis à Paulo. Vt autem baptizata est & domus eius,
νοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, 15
deprecata est, dicens, Si iudicastis me fidelem Domino
παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ
introite & esse, ingredientes in domum meam manete: & coegit
εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μείνατε. καὶ παρεβιάσατο
nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem,
ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, 16
puellam quandam habentem spiritum Ipythonis occurrere
pythonem obuiare παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡ-
magnum nobis: quæ quæstum Imultum præstabat dominis suis va-
μῖν· ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαν-
diuinando. ticinans. Hæc subsecuta Paulum &
τευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ 17
nos, clamabat dicens, Isti homines serui Dei
ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ
vobis excelsi sunt, qui annuntiant nobis viam salutis.
τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.
multis diebus. Hoc autem faciebat ad multos dies. dolens autem Pau-
διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦ- 18
lus, & conuersus, spiritui dixit, Præcipio tibi
λος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι
in nomine Iesu Christi exire ab ea. & exiit
ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν

eadem hora. Videntes autem domini eius quia exiuit
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν
spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum &
ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ
Silam, traxerunt in forum ad principes. perduxerunt
τὸν Σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.
Et offerentes eos Iprefectis, dixerunt, Hi Imagistratibus,
καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον, οὗτοι 20
homines conturbant nostram ciuitatem, Iudæi subsi- Icùm sint
οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρ-
stentes: Et annuntiant Imores quos non licet nobis Imorem quẽm
χοντες· καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν
suscipere, neque facere, Romanis existentibus. Icùm simus
παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι. Romani.
Et Iconsurrexit turba aduersus eos: & Iprefecti di- Icucurrit plebs
καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν· καὶ οἱ στρατηγοὶ περι- 22 Imagistratus
rumpentes eorum Ivestes, iusserunt Iflagellare. scissis Itunicis;
ῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν. Ieos virgis cæ-
Multasque Iimponentes eis plagas, immiserunt in Icu- di.
πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλα- 23 Et cùm
stodiam, mandantes vinctorum custodi tutò custodire Iimposuissent
κὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν Icarcerem. præ-
eos. Qui Imandatum tale Iaccipiens, misit cipientes custo-
αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν 24 di vt diligenter
eos in interiorem carcerem, & pedes eorum custoditet
αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν Icùm præcepti
strinxit Iin lignum. Secundum autem mediam noctem, Iaccepisset,
ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον, 25 Ligno. Me-
Paulus & Silas orantes laudabant Deum: Iau- dia nocte
Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν Θεόν· ἐπη- Iqui in custo-
diebant autem eos Ivincti. dia erant.
κροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.
Subitò verò terræ motus factus est magnus, ita vt moueri mouerentur
ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ 26
fundamenta carceris: Ilaperta suntque statim Ital &
θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· [b] ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ [b] ἀνοίγω
ostia omnia, & vniuersorum vincula remissa sunt. soluta
θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.
Expergefactus Esomnis autem factus Ivinctorum custos, & videns aper- Iexpergefactus
ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγ- 27 Icarceris
tas ianuas carceris, Ieducens gladium futu- Ieuaginato gla-
μένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔ- rus erat seipsum interficere, æstimans effugisse vinctos. dio volebat
μελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
Clamauit autem voce magna Paulus, dicens, Nihil fe-
ceris tibi ipsi Imalum: vniuersi enim sumus hîc. Imali:
ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων, μηδὲν πρά- 28
ξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.
Petens verò lumen, irrupit, & tremefactus factus Petitoque lu-
αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος, 29 mine, intro-
procidit Paulo & Silæ. Et producens gressus est,
προκύψας τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ. καὶ προαγαγὼν 30 Iad pedes.
eos foras, ait, Domini, quid me oportet facere vt Isalua fiam?
αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ.
Illi autem dixerunt, Crede in Dominum Iesum Christum, & Iat
οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ 31
Iseruaberis tu & domus tua. Et locuti sunt ei Isalua eris
σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν 32
verbum Domini, & omnibus qui erant in domo eius. Icum
λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
Et tollens eos in illa hora noctis, [c] λούω
καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔ- 33 Iplagas eorum,
lauit Ità plagis, & baptizatus est ipse & eius Iomnis domus
λουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ
continuò. Perducensque eos in domum Icumque per-
παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐ- 34 duxisset
suam, apposuit mensam, & lætatus est cum omni domo cre- Ieis Isua
τῶν, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευ-
dens Deo. Die autem facto, miserunt magi- Et cùm dies fa-
κὼς τῷ θεῷ. Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρα- 35 ctus esset,
stratus lictores, dicentes, Dimitte homines
τηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους
illos. Annuntiauit autem carceris custos verba
ἐκείνους. ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους 36
hæc ad Paulum, Quia miserunt magistratus, vt Paulo,
τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα
dimittamini. nunc igitur exeuntes ite in pace.
ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.
At Paulus dixit ad eos, Cædentes nos pu- Iautem
ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημο- 37 cis, Cæsos
blicè indemnatos, homines Romanos subsistentes mi-
σίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβα-
serunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? non enim: ita;
λον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ·
sed Iuenientes ipsi nos Ieducant. Iveniant, &
ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. Ieiiciant.
Renuntiauerunt autem magistratibus lictores verba
ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα 38
hæc, & timuerunt Iaudientes quòd Romani essent. Ique audito
ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

Et venientes deprecati sunt eos: & educentes ro-
vt egrederetur de [a]carcere,
gabant *egredi* vrbe. Exeuntes autem de [a]cu-
visis fratribus, profecti sunt.
στων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς φυ- 40
stodia, introierunt ad Lydiam: & *videntes fratres*,
λακῆς, εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς,
consolati sunt eos, & *egressi sunt*.
παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

CAP. XVII. ιζ΄

Cùm perambulassent
Interfacientes autem Amphipolim & Apolloniam, venerunt
Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν, ἦλθον 1
in Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum.
εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων.
[b] consuetudinè Paulus
Secundũ autè [b]*consuetum* *Paulo* introiuit ad eos, &
κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ 2
per sabbata tria disserebat eis de scripturis.
ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν·
insinuans,
Adaperiens & *proponens*, quia Christum oportuit pati,
διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν 3
& resurgere a mortuis; & quia hic est Christus Iesus, quem
καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν· καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν
ego annuntio vobis. Et quidam ex eis *persuasi sunt*,
ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, 4
& adiuncti sunt Paulo & Silæ: & [c]*reli-*
[c] πρόσκληρόω
καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ· τῶν τε σεβο-
giosorum Græcorum multa multitudo, [d]*mulierumque primatiarum* non
μένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀ-
paucæ. [e]*Assumentes* autem Iudæi [f]*impersuasi*
λίγαι. προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦν- 5
circumforaneorum quosdam viros malos, & [g]*turbam fa-*
τες τῷ ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαν-
cientes, concitauerunt ciuitatem: [h]*assistentesque* domui Iasonis,
τες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος,
quærebant eos producere in populum.
ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.
Et cùm non inuenissent
Non inuenientes autem eos, trahebant Iasonem, & quosdam fra-
μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσυρον τὸν Ἰάσονα, καί τινας ἀδελ- 6
tres ad principes ciuitatis, clamantes, Quoniam [i]*habitatam sub-*
φοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀνα-
uertentes hi, & hic adsunt: Quos susce-
στατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν· οὓς ὑποδέδε- 7
pit Iason: & hi omnes contra decreta Cæsa-
κται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσα-
ris faciunt, regem dicentes alium[j], Iesum.
ρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον, Ἰησοῦν.
[j] esse, plebem,
Concitauerunt autè *turbam*, & principes ciuitatis audientes
ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον, καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας 8
accepta satisfactione
hæc. Et *accipientes satisfactionem* à Iasone &
ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν 9
[k] à [l] verò
[k] cæteris, dimiserunt eos. *At* fratres[l] confestim per
λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ 10
[m] dimiserunt
nocte[m] [m]*remiserunt* Paulum & Silam in Ber-
τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρ-
roeam. qui [n]*aduenientes* in synagogam Iudæorum
οιαν. οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων
[n] introierunt.
abierunt. Hi autem erant [o]*generosiores* *alij qui sunt in Thessa-*
[o] nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ, [p] auditate, quotidie
ἀπῆσαν. ἦσαν δὲ οὗτοι εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσα- 11
lonica, qui susceperunt verbum cum omni [q]*alacritate*,
λονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ
per diem scrutantes scripturas, si haberent[r] hæc ita.
καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.
[q] Multi quidem *ergo* ex eis crediderunt, & *Græcarum*
πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων 12
mulierum honestarum, & *virorum* non pauci.
γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.
[r] in
Cùm autem cognouissent [s]*ex* Thessalonica Iudæi, quia &
ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ 13
[t] Beroeæ prædicatum
[s] *in Beræa annuntiatum* est à Paulo verbum Dei, ve-
[u] commouentes & turbantes multitudinẽ.
ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλ-
nerunt & illuc, [u]*concitantes turbas*. Statim[x] *autem* tunc
θον κἀκεῖ, σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν 14
[x] Paulum dimiserunt fratres *ire* vsque ad ma-
Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θά-
re: remanserunt autem *hicque* Silas & Timotheus ibi.
λασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.
[y] Qui autem deducebant
[y] *At tutò collocaturi* Paulum, perduxerunt eum vsque ad Athe-
οἱ δὲ καθιστάντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθη- 15
accepto mandato ab eo [z] celeriter [a] profecti sunt. Paulus autem cùm
nas: & *accipientes mandatum* ad Silam & Timotheum, vt
νῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα
quàm[z] *celerrimè* venirent ad illum, [a]*abierunt*. *In autem* Athe-
ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῆλθον. ἐν δὲ τοῖς Ἀθή- 16
[b] ἐξέρχομαι
nis [c]*expectante* eos *Paulo*, incitabatur spiritus
[c] expectaret
[d] videns idolatriæ deditam
[e] cum
ναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τὸν Παῦλον, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα
eius in ipso, [d]*videnti idololatram existentem* ciuitatem.
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.
omnes dies
Disputabat *quidem* igitur in synagoga [e]Iudæis, & co-
διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τοῖς σε- 17
lentibus, & in foro, per *omnem diem* ad
βομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρ-

contingentes. Quidam autem [f]*Epicureorum* & [g]*Stoicorum phi-*
18 τυγχάνοντας. τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωικῶν φι-
losophorum conferebant eo: & quidam dicebant, Quid *vtique* vult
λοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ
seminator verborum hic dicere? *Alij* autè, [h]*Peregrinorum* dæmoniorũ videtur an-
σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ κα-
nuntiator esse: quia Iesum & resurrectionem[i] annun-
ταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγελί-
tiabat. *Apprehendentesque* eum, ad Areopagum du-
19 ζετο. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤ-
xerunt, dicentes, Possumus scire quæ[k] noua hæc [l]à
γαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ
te [l]*effata* doctrina? [h]*Peregrina* enim quædam infers
20 σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις
in aures nostras. volumus ergo scire quid[m] *vtique* velint
εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι
hæc esse. Athenienses autem omnes, & aduenæ
21 ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες
hospites, ad nihil aliud vacabant, [n]*quàm* dicere *aliquid*, [o]& audire [l]*no-*
ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινό-
tum. Stans autem Paulus in medio Areo-
22 τερον. σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου
pagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi [p]*superstitio-*
πάγου, ἔφη, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονε-
tiosiores vos [q]*aspicio*. Prætereiens enim & [r]*contemplans*
23 στέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν
sacra vestra, inueni & aram in qua scriptum erat,
τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο,
Ignoto Deo. [s]*quem* ergo ignorantes colitis, [l]*hunc* ego an-
ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ κα-
nuntio vobis. Deus *faciens* mundum, & omnia
24 ταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα
quæ in eo: hic cæli & terræ Dominus [t]*existens*, non in
τὰ ἐν αὐτῷ· οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν
manufactis templis habitat. Nec à manibus [u]*ho-*
25 χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ· οὐδὲ ὑπὸ χεῖρας ἀν-
minum colitur, indigens aliquo: [l]ipse [v]*dans*
θρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος· αὐτὸς διδοὺς
omnibus vitam & inspirationem[x] *per* omnia: Fecitque ex
26 πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ
vno *sanguine* omne genus hominum inhabitare super vniuersam
ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ
faciem terræ: definiens statuta tempora, &
πρόσωπον τῆς γῆς· ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ
terminos habitationis eorum: Quærere [y]*Dominum*,
27 τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν κύριον,
si forte attrectent eum, [l]& inueniant; quamuis non longè
εἰ ἄραγε [a]ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν· καίτοιγε οὐ μακρὰν
ab vnoquoque nostrũm [l]*subsistentem*. In ipso enim viuimus
28 ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν
& mouemur & sumus: sicut & quidam [y]*apud vos* poetarum
καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν· ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν
dixerunt, Ipsius enim & genus sumus. Genus ergo [l]*subsistentes*
29 εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες
Dei, non debemus æstimare, auro aut argento aut lapidi, scul-
τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χα-
pturæ artis & cogitationis hominis, Diuinum esse
ράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι
simile. [y]*Ipsa* quidem *ergo* tempora huius ignorantiæ despiciens
30 ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ
Deus, nunc annuntiat hominibus [z]*omnibus*, vbique
θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ
[b] *panitere*: *Propter quod* statuit diem in quo [l]*futurus est iudicare*
31 μετανοεῖν· διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν
habitatam in [l]*iustitia*, in viro [y]quo statuit, fidem præ-
οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρα-
bens omnibus, suscitans eum à mortuis. *Audientes* autem
32 σχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ
resurrectionẽ mortuorũ, [c]*hi* quidem irridebant, [d]*hi* verò dixerunt, Audiemus
ἀναστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά
te iterum de hoc. Et sic Paulus exiuit de
33 σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ
medio eorum. Quidam verò viri adhærentes ei, cre-
34 μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπί-
diderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine
στευσαν· ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι
Damaris, & alij cum eis
Δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

CAP. XVIII. ιη΄

Post *autem* hæc egressus *Paulus* ab Athenis, ve-
1 Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλ-
nit *in* Corinthum. Et inueniens quendam Iudæum nomine Aqui-
2 θεν εἰς Κόρινθον. καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύ-
lam, Ponticum genere, [l]nuper [e]*venientem* ab [l]*qui* [e]*venerat*
λαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς
Italia, & Priscillam mulierem eius, [f]*propter ordi-*
Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέ-
nasse Claudium discedere omnes Iudæos à Roma:
ναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῆς Ῥώμης

accessit ad eos. Et propter eiusdem artis esse, manebat
προσῆλθεν αὐτοῖς. καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε 3
apud eos, & operabatur: erant autem tabernaculi factores artem.
παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.
Disputabat autem in synagoga per omne sabbatum, il suadebat
διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ 4
que Iudæis & Græcis. Ut autem venissent de Ma-
τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μα- 5
cedonia, hicque Silas & Timotheus, constringebatur spiritu
κεδονίας ὅ, τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι
esse Paulus, testificans Iudæis Christum, Iesum.
ὁ Παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν χριστὸν, Ἰησοῦν.
Contradicentibus Oppositu autem eis, & blasphemantibus, excu-
ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν, καὶ βλασφημούντων, ἐκτι- 6
sua, tiens vestimenta, dixit ad eos, Sanguis vester super
ναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ
ex hoc caput vestrum, mundus ego: à nunc ad gentes
τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, καθαρὸς ἐγώ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη
vadam. Et migrans inde, intrauit in do-
πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰ- 7
Titi mum cuiusdam nomine Iusti, colentis Deum, cuius domus erat
κίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν θεὸν, οὗ ἡ οἰκία ἦν
coniuncta synagogæ. Crispus autem archi-
συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχι- 8
synagogus credidit Domino cum omni domo sua: &
συνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· καὶ
multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.
πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον, καὶ ἐβαπτίζοντο.
Nolitimere, Dixit autem Dominus per visionem in nocte Paulo, Ne
Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ, μὴ 9
time, sed loquere, & ne taceas. Propter quod ego sum
φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς· διότι ἐγώ εἰμι 10
vt noceat te, tecum, & nemo apponetur tibi ad malefaciendũ tibi, propter quod
μετά σου, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι
laudem populus est mihi multus in ciuitate hac. Seditque
λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε 11
apud eos annum & menses sex docens in eis verbum Dei.
ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
Gallione autem proconsule Achaiæ, insurrexe-
Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, κατεπέστη- 12
vno animo runt concorditer Iudæi Paulo, & adduxerunt eum
σαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν
in Paulum, ad tribunal, Dicentes, Quia contra legem hic per-
ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀνα- 13
suadet hominibus colere Deum.
πείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.
Incipiente Futuro autem Paulo aperire os, dixit Gallio
μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ Γαλλίων 14
iniquũ aliquid, ad Iudæos, Si quidem ego esset iniuria aliqua, aut faci-
πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργη-
pessimum, nus malum, ô Iudæi, iuxta rationem vtique sustinerem vos.
μα πονηρόν, ὦ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἀνειχόμην ὑμῶν.
vir recte d Si verò quæstio est de verbo, & nominibus, & lege quæ
ἀνέχομαι quæstiones εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ 15
sunt legis vestræ, secundum vos, videritis ipsi: iudex enim ego horum non volo
ὑμῶν, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι
nolo minauit esse. Et abegit eos à tribunali.
εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. 16
f ἀπελαυνω Apprehendentes autem omnes Græci Sosthenem principem
Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχι- 17
Ieum synagogæ, percutiebant ante tribunal: & nihil eo-
συνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τού-
rum Gallioni curæ erat. At Paulus adhuc admo-
των τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμεί- 18
vero cùm sustinuisset nens dies multos, fratribus valefaciens, enauigauit in
νας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς
Syriam, & cum eo Priscilla & Aquila, Iron-
Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειρά-
qui sibi totonderat sus caput in Cenchreis: habebat enim votum.
μενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν.
que Deuenit autem in Ephesum, & illos reliquit ibi. ipse
κατῆντησε δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐ- 19
cum verò ingressus in synagogam, disputabat Iudæis.
τὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις.
vt ampliori Interrogantibus autem eis super plus tempus manere apud
tempore maneret ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ὅπως πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐ- 20
valefaciens, & eos, non consensit: Sed valedixit eis, dicens, Oportet
τοῖς, οὐκ ἐπένευσεν· ἀλλ' ἀποταξάμενος αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ 21
me omninò festum venientem facere in Hiero-
με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσό-
lyma: iterum autem reuertar ad vos, Deo volente.
λυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος.
& profectus est ab Epheso. Et descendens in Cæsa-
καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς Καισά- 22
ascendit & sa- ream, ascendens, & salutans ecclesiam, descendit in
lutauit & ρειαν, ἀναβὰς, καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς
facto ibi aliquanto tempore, Antiochiam. Et faciens tempus aliquod, profectus est, perambu-
Ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ, ἐξῆλθε, διερχόμε- 23
lans ex ordine Galaticam regionem & Phrygiam, confirmans
νος καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, στηρίζων

omnes discipulos. Iudæus autem quidam Apollos no-
πάντας τοὺς μαθητάς. Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνο- 24
mine, Alexandrinus genere, vir eloquens, deuenit in
μα, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς
Ephesum, potens existens in scripturis. Hic erat edo-
Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχη- 25
ctus viam Domini, & feruens spiritu loquebatur, &
μένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ
docebat diligenter ea quæ de Domino, sciens tantùm
ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ
Baptisma Ioannis. Hicque cœpit fiducialiter agere in
βάπτισμα Ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν 26
synagoga. audientes autem eum Aquila & Priscilla,
τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα,
assumpserunt eum, & diligentiùs ei exposuerunt
προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν
viam Dei. Volente autem eo ire in
ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν 27
Achaiam, exhortati fratres, scripserunt discí-
Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθη-
pulis excipere eum. qui cùm aduenisset contulit mul-
ταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πο-
tum credentibus per gratiam. Vehementer enim
λὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς 28
Iudæos redarguebat publicè, ostendens per scri-
Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γρα-
pturas esse Christum, Iesum.
φῶν εἶναι τὸν χριστὸν, Ἰησοῦν.

CAP. XIX. ιθ'

Factum est autè in Apollo esse in Corintho, Paulum
Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κορίνθῳ, Παῦλον 1
peragrantem superiores partes, venire in Ephesum: & inueniens
διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον· καὶ εὑρών
quosdam discipulos, Dixit ad eos, Si Spiritum sanctum ac-
τινας μαθητὰς, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐ- 2
cepistis credentes? illi autem dixerunt ad eum, Sed neque si
λάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ
Spiritus sanctus est, audiuimus. Dixitque ad eos, In
πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτοὺς, εἰς 3
quo ergo baptizati estis? illi autem dixerunt, In Ioannis baptismate.
τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα.
Dixit autem Paulus, Ioannes quidem baptizauit baptismum pœni-
εἶπε δὲ Παῦλος, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετα- 4
tentiæ populo dicens, In venientem post ipsum vt crederent,
νοίας τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσω-
hoc est, in Christum Iesum. Audientes autem baptizati
σι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθη- 5
sunt in nomine Domini Iesu. Et imponente illis
σαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ 6
Paulo manus, venit Spiritus sanctus super eos, lo-
Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ἐλά-
quebanturque linguis, & prophetabant. Erant autem omnes
λουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες 7
viri ferè duodecim. Introgressus autem in synagogam, li-
ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐ- 8
beré loquebatur per menses tres disputans & suadens quæ
παρρησιάζετο, ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ
de regno Dei. Cùm autè quidam indurarentur, &
περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο, καὶ 9
nõ crederent, maledicentes viam coram multitudine, discedens
ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς
ab eis, segregauit discipulos, quotidie disputans
ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος
in schola Tyranni cuiusdam. Hoc autè factum est per annos duos, ita vt
ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε 10
omnes habitantes Asiam audire verbum Domini
πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου
Iesu, Iudæosque & Græcos. Virtutesque non vulgares
Ἰησοῦ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας 11
faciebat Deus per manus Pauli. Ita vt etiã super lan-
ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου· ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθε- 12
guidos adferri à corpore eius sudaria vel semicin-
νοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίν-
ctia, & abscedere ab eis languores, & spiritus
θια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα
malignos exire ab eis. Tentauerunt autem quidam
τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρησαν δέ τινες 13
de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super
ἀπὸ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς
habentes spiritus malos, nomen Domini Iesu, di-
ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέ- 14
centes, Adiuramus vos Iesum, quem Paulus prædicat.
γοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει.
Erant autem quidã filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotũ septem, hoc
ἦσαν δέ τινες υἱοί Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο 14
facientes. Respondens autem spiritus malignus, dixit,
ποιοῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε, τὸν 15
Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis?
Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

cùm fuisset Corinthi, vt Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret
inueniret
Ac
Ille verò ait,
qui
baptismate
populum,
eum qui venturus esset
His auditis,
cùm imposuisset
Paulus & cum fiducia
eos qui habebant
Adiuro per
Domini
ἀπειθέω
biennium,
qui habitabant in Asia, audirẽt Iudæi atque Gentiles.
modicas quaslibet manum
deferentur
recedebant
nequam egtediebantur.
&
qui faciebant,
nequam eis,

dæmonium pessimum, & dominatus amborum, ‖audi & vulnerati effugeret de
[a] ξαυματίζομαι
‖atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi,

Et insiliens in eos homo in quo erat spi-
καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦ- 16
*ritus malignus, & prædominatus est, inualuit contra eos,
μα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν,
ita vt ‖nudos & vulneratos effugere ex domo
ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου
illa. Hoc autem factum est notum omnibus Iudæis[a]que
ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε 17
& Græcis habitantibus Ephesum, & cecidit timor
καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος
super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini
ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
Iesu. Multique credentium veniebant con-
Ἰησοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομο- 18
fitentes, & annuntiantes actus suos.
λογούμενοι, καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.
Multi autem [a] curiosa [a]gentium conferentes
ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς 19
libros [c]combusserunt coram omnibus, & [d]computauerunt
βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς
pretia illorum, & inuenerunt [a]argenti myriades quinque.
τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.
Ita [e]per potentiam verbum [f]Domini crescebat, & [g]inualescebat.
οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίουηὔξανε, καὶ ἴσχυεν. 20
‖Vt autem [h]impleta sunt hæc, proposuit Paulus in spiritu,
ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι 21
[i]peruadens Macedoniam, & Achaiam, ire in [k]Hie-
πορευόμενος τὴν μακεδονίαν, καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἰε-
rusalem, dicens, ‖Quòd post fieri me ibi, oportet me & Ro-
ρουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώ-
mam videre. Mittens autem in Macedoniam duos
μην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν 22
[l]ex ministrantibus [m]sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit [n]tem-
διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρό-
[l]ad [m]illo tempore pus in Asiam. Facta est autem [n]secundum tempus illud
νον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον 23
‖minima turbatio non ‖parua de via[o]. Demetrius enim quidã
τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. δημήτριος γάρ τις 24
[p]Domini. nomine, [q]argentifabator, faciens ædes argenteas Dianæ, præ-
ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, πα-
[q]argentarius, stabat artificibus quæstum non modicum. Quos [r]con-
ρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην· οὓς συνα- 25
[r]conuocans, gregans, & eos qui [s]circa talia opifices, dixit, Viri,
θροίσας, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες,
[s]artificio scitis quia de hoc [t]opificio acquisitio nobis est.
ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστι·
[t]videtis, Et [u]spectatu, & auditu, quia non solùm Ephesi, sed pe-
καὶ θεωρεῖτε, καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχε- 26
ne totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit mul-
δὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος [b]οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκα-
tam turbam, dicens, Quoniã non sunt Dij [x]per manus facti.
νὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.
Non solùm autem hæc [y]periclitatur nobis pars in redargutionem
οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν 27
venire, sed & magnæ Deæ Dianæ templum in
ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς
nihilum [z]reputari, futurum autem & destrui [a]maie-
οὐθὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγα-
statem eius, quam tota Asia & [b]habitata colit.
λειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.
[c]Audientes autem & [d]facti plenι excandescentis, exclamauerũt di-
ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέ- 28
centes, Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ci-
γοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καὶ ἐπλήσθη ἡ πό- 29
‖& impetum fecerunt vno animo uitas tota confusione, ‖[e]irruerunt[que] vnanimiter in theatrum, ‖rapto Caio, & Aristarcho Macedonibus, comitibus [f]autem
λις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέα-
trum, ‖corripientes Caium & Aristarchum Macedonas, comitibus
τρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον μακεδόνας, συν-
tes Pauli. At Paulo[g] volente intra-
εκδήμους τοῦ παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελ- 30
[f]permiserunt re in populum, non [h]siuerunt eum discipuli.
θεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.
Quidã autem & ‖Asiæ [i]principum existentes ei amici, [k]mittentes
τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες 31
[l]de [i]principibus, qui erant eius ad eum [l]rogarunt non dare seipsum in theatrum.
πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.
[k]miserunt Alii ‖quidem ergo aliud quid clamabant. erat enim ecclesia confu-
[l]rogantes ne daret ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκε- 32
[m]autem [n]συγχέω sa, & plures nesciebant [n]cuius causa conuenis-
[n]qua ex causa χυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκεν συνελήλυ-
[o]detraxerunt sent. De autem turba [o]produxerunt Alexandrum,
θεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, 33
‖autem silentio postulato [p]reddere rationem [q]Quem vt cognouerunt Iudæum esse, [r]omnium, [s]clamantium, propellentibus eum Iudæis. at Alexander‖ con-
προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατα-
cutiens manum, volebat [p]rationari populo.
σείσας τῇ χειρὶ ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.
[q]Agnoscentes autem quòd Iudæus esset, vox facta est vna [r]ex omni-
ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάν- 34
bus quasi per horas duas [s]clamantibus, Magna Diana Ephesiorum.
των ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Reprimens autem scriba [a]turbam, dixit, Viri
35 κατασείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν, ἄνδρες
Ephesij, quis enim est [a]homo qui ‖non cognoscit Ephesiorum
ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων
ciuitatem [b]adituam existentem magnæ deæ Dianæ, &
πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ
Iouis[c]prolis?
[d]Incontradicibilibus ergo [e]existentibus his, [f]necesse est
36 διοπετοῦς; ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν
vos sedatos [g]subsistere, & nihil [h]praceps age-
ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσ-
re. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos,
37 σειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους,
neque blasphemantes Deam vestram. ‖Si quidem ergo Deme-
38 οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημή-
trius & qui cum eo[i] artifices, aduersus aliquem[k]sermonem habent, [l]fo-
τριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται, πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀ-
ra aguntur, & proconsules sunt: ‖[m]postulent [n]alij
γοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλή-
alios. Si autem quid[o]de alijs requiritis, in legitima ec-
39 λοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκ-
clesia ‖absoluetur. Etenim periclitamur [p]nostu-
40 κλησίᾳ ἀπολυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκα-
lari seditionis [q]circa hodiernum, nulla causa subsi-
λεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρ-
stente, de [r]qua possimus ‖dare rationem concursus
χοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς
istius. & hæc [s]dicens dimisit ecclesiam.
ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

CAP. XX. κ'

Post[a] autem [b]cessasse tumultum, aduocans
1 Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσά με-
Paulus [c]discipulos, & salutans exiit pro-
νος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πο-
ficisci in Macedoniam. ‖Perambulans autem partes il-
2 ρεύθηναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεί-
las, & exhortatus eos[d] sermone multo, venit ad
να, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν
Græciam. [e]Factenique menses tres, [f]facto ei in-
3 ἑλλάδα· ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπι-
sidiũ à Iudæis [g]futuro prouehi in Syriam,
βουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν,
‖facta fuit sententia ad reuertendum per Macedoniam.
ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.
Comitatus est autem eum vsquem Asiam [h]Sopater Beræensis:
4 συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεροιαῖος·
Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Caius Der-
θεσσαλονικέων δὲ ἀρίσταρχος, καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερ-
bæus, & Timotheus: Asiani verò Tychicus & Trophimus.
βαῖος, καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.
Hi [i]accedentes manserunt nos in Troade.
5 οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι·
Nos verò enauigauimus post dies azymorum
6 ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων
à Philippis, & venimus ad eos in Troadem [k]in-
ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄ-
tra dies quinque, vbi demorati sumus diebus septem.
χρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.
In autem vna [l]sabbatorum, congregatu discipulis ad
7 ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν
frangendũ panem, Paulus disputabat eis, [m]futurus extre
κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ
postridie, protraxitque sermonem vsque in mediam noctem.
ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.
Erant autem lampades [n]multæ in cœnaculo vbi eramus congre-
8 ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγ-
gati. Sedens autem quidã adolescens nomine Eutychus super
9 μένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ
fenestram, [o]depressus somno ‖profundo, disputante
τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ
Paulo diutius, [p]ruens præ somno, cecidit de
παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ
tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. ‖Descendens autem Paulus,
10 τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος
[q]irruit ei, & complexus dixit, [r]Ne tumultuemini:
ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε· ἡ
nam anima [s] ipsius in ipso est. Ascendens autem & frangens‖
11 γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας
panem, & gustans, [t]ad multumque allocutus vsque in[u]diluculum,
ἄρτον, καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς,
sic [x]exiit. Adduxerunt autem puerum viuentem, & conso-
12 οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρε-
lati sunt non ‖mediocriter. Nos autem [y]progressi ad
13 κλήθησαν οὐ μετρίως. ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ
nauem, [z]deuecti sumus in Assõn, inde futuri rece-
πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀνα-
pere Paulum: sic enim [a]erat constitutus, futurus
λαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων
ipse pedibus ire. Vt autem [b]congressus est nobis in Assõn,
14 αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον,

Et cum sedasset [a]turbas, [b]hominum, [c]neseiat [d]cultricem esse
[e]que [f]Cùm [g]cõtradici non possit [h]oportet [i]esse. [k]temere
[l]Quòd si [m]sunt [n]causam *conuentus forenses [o]accusent [p]inuicem. [q]alterius rei quæritis, [r]poterit absol. ui. Nam & [s]argui [t]hodiernæ, cũ nullus obnoxius sit [u]quo
[x]cùm præcessissent, sustinuerunt [y]in diebus [z]sabbati, cùm conuenissemus [a]cum [b]profecturus in crastinum,
[c]copiosæ [d]cùm mergeretur [e]graui, [f]ductus [g]Ad quẽ cùm descendisset [h]incubuit super eum, [i]Nolite turbari, [k]enim [l]Que [m]satis [n]lucem, [o]profectus est.
[p]minimè. [q]afcendentes [r]nauigauimus [s]susceptur. [t]disposuerat ipse per terrã iter facturus. Cùm [u]inuenisset nos

assumpto eo

recipientes eum venimus in Mitylenen. Et inde
ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην. κἀκεῖθεν 15

*die

abnauigantes, sequenti* die venimus contra Chium:
ἀποπλεύσαντες, τῇ ὑστεραίᾳ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ Χίου. τῇ

*& *applicuimus

*at alia *adiecimus in Samon, & manentes in Trogyl-
δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλ-

*die

lio, sequenti venimus in Miletum. Proposuerat enim Pau-
λίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς Μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ Παῦ- 16

Ine qua mora illi fieret

lus transnauigare Ephesum, ut non fieret ei tem-
λος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρο-

*vt

pus terere in Asia. festinabat enim, si possibile esset sibi,
νοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν

*diem

Pentecosten fieri in Hierosolymis.
ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.

Pentecosten faceret

A autem Mileto mittens Ephesum, vocauit
Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο 17

Qui cùm

maiores natu ecclesiæ Vt autem aduenissent
τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο 18

*& simul essent,

ad eum,* dixit eis, Vos scitis à prima die
πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέ-

*qualiter

à qua ingressus sum in Asiam, *quomodo vobiscum *omne
ρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα

*per

tempus fuerim, Seruiens Domino cum omni hu-
χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης τα- 19

militate, & multis lachrymis, & tentationibus,
πεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων, καὶ πειρασμῶν, τῶν

Qui mihi acciderunt ex

Ieuentibus mihi in insidiis Iudæorum.
συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων·

Quomodo *subtraxerim vtilium, quò minus annuntiarem

Vt nihil *remiserim conferentium, ad non annun-
ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖ- 20

*docerem

tiandum vobis, & *docendum vos publicè & per domos:
λαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους·

*atque Gentilibus

Testificans Iudæis*que & Græcis in Deum
διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν Θεὸν 21

pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.
μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

*alligatus

Et nunc ecce ego *vinctus spiritu vado in
Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς 22

*ventura sint *ignorans.

Hierusalem, quæ in ea *concursura mihi *non noscens.
Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς·

*omnes ciuitates

Nisi quòd Spiritus sanctus per *ciuitatem protestatur
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί 23

*Hierosolymis

mihi, dicens, quoniã vincula me & tribulationes manent.
μοι, λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

*nihil horum vereor, *facio

Sed *nullius rationem facio, nec *habeo animam meam
ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου 24

Ipretiosam mihipsi, vt finire cursum meum cum gaudio, &
Ipretiosiorem quàm me, dũmodo consummem

ministerium quod accepi à Domino Iesu, protesti-
τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ

ficari Euangelium gratiæ Dei.
τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύ-

Et nunc ecce ego scio, quia non amplius videbitis faciem meam
ρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Iper quos

vos omnes, Iin quibus transiui prædicans regnum
καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου 25

*Quapropter contestor vos

Dei. *Ideo & testor vobis in hodierna die,
ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ

*sum

quia mundus *ego a sanguine omnium. Non enim sub-
Θεοῦ. διὸ καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, 26

Iquò minus annuntiarem

terfugi, Iad non annuntiandum vobis omne consilium Dei.
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπε- 27

*regere

Attendite ergo vobis ipsi & vniuerso gregi, in quo vos
στειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

*sanguine suo.

Spiritus sanctus posuit episcopos, *pascere eccle-
Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς 28

*rapaces

siam Dei, quam acquisiuit *per proprium sanguinem.
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλη-

Ego enim scio hoc, quoniam intrabunt post discessionem meam
σίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

*vt abducant

lupi *graues in vos, non parcentes gregi.
ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου 29

Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes per-
λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.

*Propter quod *memoria retinentes *per *vestrum.

uersa, *ad abstrahendum discipulos post se.
καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες δι- 30

Ideo vigilate, *memores quoniam triennium noctem & diem
εστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

*d παύομαι

non cessaui cum lachrymis monens vnumquemque.
διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ- 31

Et nunc commendo vos, fratres, Deo &
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.

Iqui potens est

verbo gratiæ ipsius, Ipotenti superædificare &
Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ 32

dare vobis hæreditatem in sanctificatis omnibus.
λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ

*& *scitis, Iad ea quæ mihi opus erant, *his qui sunt

Argentum*aut aurum, aut vestem nullius concupiui.
δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

Ipsi *nostis, quoniam Ivsibus meus, & *existentibus mecum,
ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ ἐδενὸς ἐπεθύμησα. 33

ministrauerunt manus istæ. Omnia ostendi vobis, quoniã
αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ 34

sic laborantes oportet suscipere infirmos, *me- *ac
οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνη-

minisque *verborum Domini Iesu, (quoniam ipse dixit,) Bea-
μονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, Μακά- *verbi

tius est dare magis quàm accipere. Et hæc *di-
ριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰ- *cùm dixisset,

cens, ponens genua sua cum omnibus illis orauit.
πὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. positis genibus suis

Magnus autem factus est fletus omnium, & procumbentes super
Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ

collum Pauli, exosculabantur eum: Dolentes
τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου, κατεφίλουν αὐτὸν, ὀδυνώμενοι

maximè in verbo quod dixerat, quoniã nõ amplius *futuri essent fa-
μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρό- *essent visuri.

ciem eius *spectare. *prætmittebant autem eum ad nauem. & deducebant
σωπον αὐτοῦ θεωρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

CAP. XXI. κα'

*Vt autem factum *est *prouelsi nos *auulsos ab *Cùm
Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐ- *esset vt nauigaremus, abstracti

eis, *recta *currentes venimus in Coum: *at sequenti in
τῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς Κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς *recto cursu

Rhodum, & inde in Pataram. Et *inuenientes nauem
Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα. καὶ εὑρόντες πλοῖον & die

transfretantem in Phœnicen, ascendentes *profecti sumus.
διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. *cùm inuenissemus *nauigauimus.

Apparentes autem Cypro, & relinquentes eam
Ἀναφάναντες δὲ τὴν Κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν Cùm apparuissemus

ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & *deuecti sumus in Tyrum:
εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς Τύρον· venimus

ibi enim erat nauis expositura onus.
ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. *κατάγω

*Et *inuenientes discipulos, admansimus *ei diebus septem, *Inuentis autẽ discipulis, *ibi
καὶ ἀνεύροντες τοὺς μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ, *ne ascenderet Hierosolymã. Et expletis diebus, profecti

qui Paulo dicebant per Spiritum, *non ascendere
οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν

in Hierusalem. Quando autem factum est nos peragere
εἰς Ἱερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς

dies, exeuntes ibamus, prætmittentibus nos deducentibus
ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς

omnibus cum vxoribus & filiis vsque foras ciuitatem: &
πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ

Ponentes genua in littore, orauimus. Ipositis genibus
θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα·

Et salutantes inuicem, ascendimus in nauem: il-
Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖ- cùm valefecissemus

li autem redierunt in Ipropria. Nos verò *nauigationem per- Ifua- *nauigatione explicita,
νοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διά- Isalutatis fratribus,

ficientes, à Tyro descendimus in Ptolemaidam, & Isa-
νύσαντες, ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπα-

lutantes fratres, mansimus die vna apud illos
σάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.

*At postridie egressi venimus in Cæsaream. & *Alia autẽ die, profecti
Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες, ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν. καὶ

intrantes in domum Philippi Euangelistæ *existentis *qui erat vnus de
εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος

ex septem, mansimus apud eum.
ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

Huic autem erant filiæ virgines quatuor prophe-
Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφη-

tantes. *Admanentibus autem nobis dies *plures, descen- *Et cùm moraremur per *aliquot, superuenit
τεύουσαι. ὡς δὲ ἐπιμενόντων ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλ-

dit quidam à Iudæa prophetes, nomine Agabus.
θέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἄγαβος·

* Et *venientes* ad nos, & Itollens zonam Pauli, *Is cùm venisset
καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, Itulit

Ialligansque sibi manus & pedes, dixit, Hæc dicit
δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, Τάδε λέγει &

Spiritus sanctus, Virum cuius est zona hæc, sic Ivin-
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δή- Ialligabunt

cient in Hierusalem Iudæi, & tradent in ma-
σουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖ-

nus Gentium. *Vt autem audiuimus hæc*, rogabamus Quod cùm
ρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν audissemus,

nosque & qui loci illius*, *ad non ascendendum eum in Hieruſa- *erant, ne ascenderet Hierosolymam.
ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσα-

lem. *Respondit*que Paulus, Ι Quid facitis flentes, & *Tunc
λήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, Τί ποιεῖτε κλαίοντες, καὶ Ιἠ& dixit, *affligentes

*comminuentes meum cor? ego enim non solùm *vinciri, *alligari,
συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι,

sed & mori in Hierusalem Iparatè habeo pro no- Iparatus sum propter nomẽ
ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνό- *Et cùm ei suadere non possemus,

mine Domini Iesu. *Non *suaso autem eo, quieui-
ματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχά-

mus, dicentes, Voluntas Domini fiat.
σαμεν, εἰπόντες, Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω.

Post autem dies istos præparati ascendebamus
Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν

ex discipulis
in Hierusalem. Simulvenerunt autē & discipulorum à Cæ-
εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισ- 16
secum
Iasonem
ξενίζω
sarea nobiscum, adducentes(apud quem hospitaremur) Mnasonem quendā
σαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι
Cyprium, antiquum discipulum. Factis autem nobis in Hie-
κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱε- 17
rosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
ροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.
autem die
εἰσέρχομαι
collecti sunt
Quos cùm salutasset, narrauit
singula,
At illi cùm audissent, magnificabāt
Vides
At sequenti introibat Paulus nobiscum ad Iacobum,
τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσήει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, 18
omnesque adfuerunt seniores. Et salu-
πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασά- 19
tans eos, exposuit per vnum singulum quæ fecisset Deus in
μενος αὐτοὺς, ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν
Gentibus per ministerium illius. At audientes
τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες 20
glorificabant Deum, dixeruntque ei, Conspicis frater, quot
ἐδόξαζον τὸν θεόν, εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφὲ, πό-
decem millia sunt Iudæorum credentium? & omnes
σαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες
zelatores legis subsistunt. Edocti erant autem de
ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ 21
te, quia discessionem doceas à Moyse eos qui per Gentes
σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ ἔθνη
omnes Iudæos, dicens non circuncidere ipsos filios, ne-
πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μη-
que ritibus ambulare. Quid ergo est? omnino oportet mul-
δὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆ- 22
titudinem conuenire: audient enim quòd superuenisti.
θος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.
Hoc ergo fac quòd tibi dicimus: Sunt nobis viri qua-
τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσα- 23
tuor, votum habentes super seipsos. Hos assumens pu-
ρες δ' οὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν· τούτους παραλαβὼν ἁγνί- 24
sificator cum illis: & impende in illis, vt radant
ζου σὺν αὐτοῖς· καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται
caput, & scient omnes, quia ea quæ audierunt de
τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ
te, nihil est, sed incedis & ipse legem custodiens.
σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.
De autem credentibus Gentibus nos scripsimus, iudi-
περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρί- 25
cantes nihil huiusmodi observare eos, si non cauere eos
ναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς
hoc, & idolis immolatum, & sanguinem, & suffocatum, & fornicationem.
τό, τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν.
Tunc Paulus assumens viros, sequenti die
τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέ- 26
cum illis purificatus intrauit in templum annuntians
ρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσήει εἰς τὸ ἱερὸν διαγγέλλων τὸν
expletionem dierum purificationis, donec offerretur
ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη
pro vnoquoque eorum oblatio.
ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.
Dum
consummaretur erāt:
cùm vidissent
concitauerunt
populum,
ei,
Vt autem futuri erant septem dies consummari, hi qui de
ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς 27
Asia Iudæi, cōsiderantes eum in templo, confuderunt om-
ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάν-
nem turbam, & iniecerunt manus in eum,
τα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν·
Clamantes, Viri Israelitæ, adiuuate: hic est ho-
κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄν- 28
mo qui aduersus populum & legem, & locum hunc, om-
θρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ τόπου τούτου πάν-
nes vbique docens: insuperque & Græcos induxit in
τας παντα χοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγε εἰς
templum, & polluit sanctum locum istum.
τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.
Gentiles
violauit
κοινόω
Viderant
Fuerant enim videntes Trophimum Ephesium in ciuitate
ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει 29
cum ipso, quem existimauerūt quoniā in templum introduxisset Paulus.
σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγε ὁ παῦλος.
Commotaque est ciuitas tota, & facta est concursio populi: &
ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ 30
apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum, & sta-
πιασάμενοι τὸν παῦλον εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ δυ-
ἕλκω
tim clausæ sunt ianuæ. Quærentibus autem eum oc-
θέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀπο- 31
nuntiatum est
cidere, ascendit fama tribuno cohortis, Quia tota con-
κτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγ-
Stratim, assumpus militibus & centurionibus,
Qui cùm vidissent percutere
Tunc accedens
eum alligari
fundit Hierusalem. Qui ex ipsa assumens mi-
κέχυται ἱερουσαλήμ· ὃς παραυτῆς παραλαβὼν στρα- 32
lites & centuriones, decurrit ad illos. illi autem vi-
τιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόν-
dentes tribunum & milites, cessauerunt percutientes
τες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες
Paulum. Appropinquans autem tribunus apprehendit eum,
τὸν παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, 33
& iussit vinciri catenis duabus: & interrogabat quis
καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς

nam esset, & quid est perpetrant. Alii autem aliud quid clamabāt in
34 ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλό τι ἐβόων ἐν
turba. non potens autem cognoscere certum propter tu-
τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θό-
multum, iussit duci eum in castra.
ρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.
Cùm autem factus est ad gradus, contigit portari
35 ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι
eum à militibus propter violentiam turbæ.
αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.
Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.
36 ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζον, αἶρε αὐτόν.
Futuraque induci in castra Paulus, di-
37 μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέ-
cit tribuno, Si licet mihi dicere aliquid ad te? ille verò dixit, Græ.
γει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλ-
ce nosti? Nonne tu es Aegyptius ille ante
38 ληνιστὶ γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ
hos dies tumultum mouens, & educens in defer-
τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρη-
tum quatuor milles viros sicariorum?
μον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;
Dixit autem Paulus, Ego homo quidem sum Iudæus Tar-
39 εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρ-
sensis, Ciliciæ non obscuræ ciuitatis Icilii. rogo autem
σεὺς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ
te, permitte mihi loqui ad populum.
σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.
Permittente autem eo, Paulus stans in gradi-
40 ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθ-
bus, annuit manu populo. multo verò silentio facto,
μῶν, κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης,
allocutus est Hebræa lingua, dicens:
προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων·

CAP. XXII. κβ'

Viri fratres & patres, audite meam ad quam
1 Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς
vos nunc excusationem. Audientes autem quia Hebræa
2 ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι
reddo ratio-
nem. Cùm au-
dissent
ad
lingua alloqueretur illos, magis præstiterunt silentium. & dicit:
διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν· καί
Ego quidem sum vir Iudæus, natus in
3 φησιν· ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν
Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ciuitate ista
ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἀναβέφω
veritatem
secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta exquisitionem
παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν
paternæ legis, zelotes existens Dei, sicut omnes
τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάν-
vos estis hodie. Qui hanc viam persecutus sum
4 τες ὑμεῖς ἐστε σήμερον· ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄ-
vsque ad mortem: vincies & tradens in custodias viros
χρι θανάτου· δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας
alligans
ac
testimonium
reddit
omnes maiores
natu
que & mulieres: Sicut princeps sacerdotum testatur mihi, &
5 τε καὶ γυναῖκας· ὡς ὁ ἀρχιερεύς μαρτυρεῖ μοι, καὶ
omnis senatus: à quibus & epistolas accipiens,
πᾶν τὸ πρεσβυτέριον· παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος,
ad fratres in Damascum pergebam, adducturus &
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς δαμασκὸν ἐπορεύομην, ἄξων καὶ τοὺς
Ivt adducerem
inde
illic existentes vinctos in Hierusalem, vt punirentur.
ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.
Factum est autē mihi profecto & appropinquanti Damasco, circa
6 ἐγένετό δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ, περὶ
eunte me, &
appropinquāte
media die,
meridiem subitò de cœlo circumfulgere lucem copio-
μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκα-
fulsit me lux
copiosa.
sam circa me. Cecidique in solum, & audiui vocem
7 νὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς
Et decidens
terram,
dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?
λεγούσης μοι, σαοὺλ, σαοὺλ, τί με διώκεις;
Ego autem respondi, Quis es Domine? dixitque ad me, Ego
8 ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ
sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.
εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.
Qui verò mecum existentes quidē lumen vidēbant, & expauescebāt
9 οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι
Et terant,
viderunt.
autem
cius qui loque
batur mecum.
Et autem
sunt, at vocem non audierunt loquentis mihi.
ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.
Dixi autem, Quid faciam Domine? at Dominus dixit ad me, Sur-
10 εἶπον δέ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀνά-
gens vade in Damascum, & illic tibi dicetur de om-
στας πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάν-
nibus quæ constituta sunt tibi facere. Cùm autem non viderem præ
te oporteat
Et
claritate
ad manum
deductus
comitibus
timoratus
11 των ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς
gloria luminis illius, manuductus à simul existentibus
δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συόντων
mihi veni in Damascum. Ananias autem quidā vir pius
12 μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν. ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς
testimonium
habens
secundum legem, testimonio ornatus ab omnibus habitantibus
κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων

in Damasco Iudæis: Veniens ad me, & astans dixit
ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων· ἐλθὼν πρός με, καὶ ἐπιστὰς εἶπέ 13
mihi, Saule frater, respice: & ego eadem hora respexi
μοι, σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα
*At ille in eum. *Ille autem dixit, Deus patrum nostrorum præor-
εἰς αὐτόν. ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχει- 14
dinauit te *cognoscere voluntatem eius, & *videre iustum, &
*cognoscere ἰσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ
*videre audire audire vocem ex ore eius. Quia eris testis
ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· ὅτι ἔσῃ μάρτυς 15
*illius *ei ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.
αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.
exurge & Et nunc quid moraris? *surgens* baptizare, & ablue
καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι 16
peccata tua, *invocans nomen Domini.*
τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.
Factum est autem mihi reuertenti in Hierusalem, & *oran-
ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ προσ- 17
*oranti *te me in templo, fieri me in *extasi,
εύχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει,
velociter Et videre illum dicentem mihi, Festina & exi *in ce-
καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τά- 18
*ritate ex Hierusalem, quoniam non recipient tuum testi-
χει ἐξ ἰερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυ-
monium de me. Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt
ρίαν περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται 19
*concludens in quia ego eram *carcerans & cædens per synagogas
ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς
eos qui *credebant *credentes in te. Et cùm effunderetur sanguis Ste-
τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σε· καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στε- 20
*ego astabã & phani *primi testis tui, & *ipse *eram *astans & consen-
φάνου τοῦ προμάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνδι-
*consentiebam, & custodiebã *tiens interemptioni eius, & *custodiens vestimenta interfi-
δοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρού-
*nationes cientium illum. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in *gentes
των αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη 21
longè emittam te. Audiebant autem eum vsque ad hoc
μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου 22
verbum, & leuauerunt vocem suam, dicentes, Tolle de
τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ
fas est terra huiusce modi: non enim *conuenit* eum viuere.
τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.
*sua, Vociferantibus autem eis, & proiicientibus vestimenta, & pulue-
κραζόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κο- 23
rem iactantibus in aërem, Iussit eum tri-
νιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χι- 24
*& *cædi & tor-queri bunus induci in castra, *dicens flagellis lin-
λίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάστιγι ἀνε-
quiri eum, vt sciret propter quam causam sic acclamarent
τάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν
*Et *astanti sibi centurioni ei. *Cùm autem astrinxissent eum loris, dixit *ad
αὐτῷ. ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς 25
*adstantem centurionem Paulus, Si hominem Romanum
τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος, εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον
& indemnatum licet vobis flagellare?
καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;
*Quo audito, centurio accessit ad tribunũ, & *Quid acturus es? *enim *Iouis *at ille *Audiens autem centurio, accedens nuntiauit
ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ 26
*tribuno, dicens; *Vide quid *faturus es *facere: *nam homo* hic
χιλιάρχῳ, λέγων; ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗ-
*Romanus est. Accedens autem tribunus dixit
τος ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν 27
illi, Dic mihi si tu Romanus es? *illo autem dixit, Etiam.
αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί,
*Et *Respondit*que tribunus, Ego *multo capitali
*multa summa *& *ciuilitatem hanc consecutus sum. *at Paulus ait, Ego autem &
ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τῷ 28
*natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo
πολιτείαν ταύτην *κτάομαι. ὁ δὲ παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ
*qui *torturi erãt. & *quoque *futuri eum *inquirere. & tribunus *verò timuit *co-
γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ 29
*gnoscens quia *Romanus esset, & quia *erat eum *vinciens.
μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ὅτι-
*post quam re-sciuit *ciuis *alligasset *Postera autem die *diligentius, qua ex causa *sacerdotes con uenire, *omne concilium,
γνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.
*At *postridie volens scire *certum, hoc, quid
τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ, τί 30
accusaretur à Iudæis, soluit eum à *vin-
κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσ-
culu, & iussit *venire principes sacerdotum & *omnem consessum
μῶν, καὶ κελεύσας ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον
eorum: & producens Paulum, statuit inter illos.
αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

CAP. XXIII. κγ΄

*In concilium, Intendens autem Paulus *consessui*, ait, Viri fra-
Ατενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελ- 1
*conuersatus sum ante Deũ, *hodiernum tres, ego omni conscientia bona *ministrauí Deo,
φοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ,
vsque in *hunc* diem.
ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

At princeps sacerdotũ Ananias, præcepit astantibus sibi *autem*
ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, 2
percutere eius os. Tunc Paulus ad eum di-
τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶ- 3
xit, *Percutere te *futurum est* Deus, paries dealbate. & tu sedes
πε, τύπτειν σὲ μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ
*Percutiet iudicans me secundum legem, & contra legem iubes me per-
κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύ-
cuti? *At astantes* dixerunt, Summum sacerdotem Dei Et qui astabant
πτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ 4
*conuiciaris? Dixit*que Paulus, Nesciebam fratres quia est *maledicis *autem
λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ἤδειν ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν 5
princeps sacerdotũ. scriptum est enim, Principem populi tui non dices male.
ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ, ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.
Sciens autem Paulus quia vna pars esset Sadducæorum,
γοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ 6
*at altera Pharisæorum, exclamauit in *consessu, Viri fra- *& *concilio,
δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελ-
tres, ego Pharisæus sum, filius *Pharisæi: de spe & *Pharisæorum:
φοὶ, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ
resurrectione mortuorum ego iudicor.
ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.
*Et cùm hæc dixisset, *dissensio inter Pharisæos, & Sadducæos, & soluta *turba *Hoc autem ipso locuto, facta est *seditio Phariſæorum
Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων 7
& Sadducæorum, & diuisa est *multitudo. Saddu-
καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδ δε-
*quidam cæi quidem enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque
*mali καῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε
spiritum; Phariſæi autem confitentur vtraque.
πνεῦμα· φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.
*quidam Factus est autem clamor magnus. & exsurgentes *scribæ
γένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς 9
*partis Phariſæorum *depugnabant, dicentes, Nihil *malum
*mali τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες, οὐδὲν κακὸν
inuenimus in homine isto: *si autem spiritus locutus
*quid εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλη-
est ei aut angelus, *ne repugnemus Deo.*
σεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.
*Et cùm magna dissensio facta esset, timens *Multa autem facta *seditione, veritus tribunus
πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος 10
ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites
μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα
descendere, & rapere eum de medio eorum, *deducereque in
*ac eum καταβῆναι, καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν
castra. *At adexistentes nocte adsistens ei *Sequẽti autem
*Sequẽti παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ 11
Dominus, ait, *Confide Paule:* sicut enim testificatus es *quæ* de me Constans esto:
κύριος, εἶπε, θάρσει παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ
in Hierusalem, sic te oportet & *in Romam* testificari. Romæ
εἰς ἰερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι.
Facta autem die, *facientes quidam Iudæorum* coi- collegerunt se
γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συ- 12
quidam ex Iudæis, &
*tionem deuouerunt sese, dicentes neque *edere, neque *maãducaturos
στροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε
*bibere, vsque quo occiderent Paulum. Erant autem plus *bibituros, donec
πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλείους 13
*quadraginta hanc coniurationem *facientes.
τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες·
*quàm *viri qui *fecerant. accesserunt
Qui *accedentes principes sacerdotum & senio-
οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέ- 14
res, *dixerunt, Deuotione deuouimus nosipsos, nihil
*& ρις, εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς
*gustare vsque quo occidamus Paulum.
*gustaturos, donec γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
*notum facite Nunc ergo vos *indicate tribuno cum *con-
*concilio, νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνε- 15
*tanquam aliquid certius cognituri sessu, vt *cras illum producat ad vos, *vt* su-
δρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλον-
*prius quàm appropiet, *turos cognoscere exquisitius quæ* de eo. nos verò *ante
τας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ, πρὸ
*appropinquare eum, parati sumus interficere illum.
τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.
Quod cùm audisset *venit & intrauit *Audiens autem filius sororis Pauli insidias, *aduo-
ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλε τὸ ἔνεδρον, παρα- 16
*que *niens & *intrans in castra, nuntiauit*
γενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ
*ad se Paulo. *Aduocans autem Paulus *vnum *cen-
*ex centurionibus; παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκα- 17
turionum, ait, Adolescentem hunc adduc ad tri-
τοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χι-
bunum: habet enim aliquid indicare illi.
λίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.
*Et *Ille quidé ergo assumens eum, duxit ad tribu-
ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρ- 18
num, & ait, Vinctus Paulus *aduocans me ro-
χον, καί φησιν, ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠ-
gauit hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid lo-
ρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λα-
qui tibi. Apprehendens autem manum illius tribunus,
λῆσαί σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος,

secessit cum eo
&c illum
Ille
Iudæis cõuenit
craſtina die
cõcilium
quãſi
certius inquirere
verò
ampliùs quàm
non donec
promiſſum tuum.
Ne cui loqueretur,
nota ſibi feciſſet.
Vocatis duobus centurionibus illis,
lancearios
Et
præparate,
timuit enim ne forte raperet eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret tanquam accepturus pecuniam.
hæc optimo
ſalutem.
incipientem
cognito
ἐξαιρέομαι
que
obiiciebãt illi,
concilium
accuſari
Et cùm perlatũ eſſet de quas parauerãt illi,
eum
vt dicant
verò
præceptum
Et poſtera die dimiſſis equitibus, vt irent
cùm veniſſent
traditiſſent
ante illum.
Cùm legiſſet
interrogaſſet de
venerint.

& ſecedens ſeorſum, interrogauit, Quid eſt quod habes
καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀ-
indicare mihi? Dixit autem, Quia Iudæi conſtituerunt
παγγεῖλαί μοι; εἶπε δέ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ 20
rogare te. vt craſtina in conſeſſum producas
ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν
Paulum, vt futuri aliquid exquiſitius percunctari de
παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ
illo. Tu ergo ne credideris illis: inſidiantur enim ei
αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν 21
ex eis viri plures quadraginta, qui deuouerunt
ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτι-
ſeſe neque manducare neque bibere priuſquã interficiant eum: &
σαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ
nunc parati ſunt expectantes à te renuntiationem.
νυνὶ ἕτοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὸ ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.
Ipſe quidem igitur tribunus dimiſit adoleſcentem, præcipiens
ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας 22
Nemini eloqui, quoniam hæc indicaueris ad me.
μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.
Et vocatis ad aliquot duos quoſdam centurionum, di-
καὶ προσκαλεσάμενός δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶ- 23
xit, Parate milites ducentos, vt eant
πεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν
vſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & Hipatores
ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους
ducentos à tertia hora noctis. Iumentaque ad-
διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός· κτηνή τε πα- 24
parare, vt imponentes Paulum, ſaluum perducerent ad
παρασῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον, διασώσωσι πρὸς
Felicem præſidem. Scribens epiſtolam continentem
φήλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν 25
formam hanc: Claudius Lyſias optimo præ-
τὸν τύπον τοῦτον· Κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγε- 26
ſidi Felici gaudere. Virum hunc comprehentum
μόνι φήλικι χαίρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα 27
à Iudæis, & futurum interfici ab eis, ſuper-
ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπι-
ueniens cum exercitu, eripui eum, diſcens quia
σὰς σὺν τῷ στρατεύματι, ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι
Romanus eſt. Volens autem ſcire cauſam ob quam
ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν 28
inueniſſent eum, deduxi eum in conſeſſum eorum.
ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν·
Quem inueni appellatum de quæſtionibus legis ipſorum.
ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, 29
nihil verò dignum morte aut vinculis crimen habentem.
μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.
Indicatu autem mihi inſidiis in virum futuris
μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν 30
eſſe à Iudæis, ſtatim miſi ad te, de-
ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, πα-
nuntians & accuſatoribus dicere quæ ad eum apud
ραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ
te. Vale.
σοῦ. ἔρρωσο.
Ipſi quidem ergo milites ſecundum conſtitutum ſibi,
οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀ- 31
aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Anti-
ναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντι-
patridem. At poſtridie dimittentes equites, ire
πατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς, πορεύ- 32
cum eo, reuerſi ſunt in caſtra.
εσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.
Qui ingreſſi in Cæſaream, & breddentes
οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες 33
epiſtolam præſidi, ſtatuerunt & Paulum illi.
τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.
Legens autem præſes, & interrogans ex quali prouin-
ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρ- 34
cia eſſet, & cognoſcens quia de Cilicia, Audiam
χίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας, διακούσομαί 45
te, inquit, cùm & accuſatores tui adfuerint. iuſſit
σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ
que eum in prætorio Herodis cuſtodiri.
τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἡρῴδου φυλάσσεσθαι.

CAP. XXIIII. κδ'

Poſt autem quinque dies deſcendit princeps ſacerdotum Ananias cum
Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ 1
ſenioribus, & oratore Tertullo quodam, qui compa-
πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφά-
ruerunt præſidi aduerſus Paulum. Citato autem
νισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ 2
eo, cœpit accuſare Tertullus, dicens,
αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων,
Multæ pacis compotes per te, & directionum
πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων 3
factarum genti huic per tuam prudentiam, prorſusque &
γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ

vbique ſuſcipimus, præſtantiſſime Felix, cum omni gratiarum
πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχα-
actione. Vt autem non ſuper plus te interpellem, oro
ριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ 4
laudire te nos concisè tua æquitate.
ἀκοῦσαί σε ἡμᾶς συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.
Inuenientes enim hominem hunc peſtiferum, & mouentem ſeditionem
εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν 5
omnibus Iudæis qui per habitatam, antriſtitem
πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην
que Nazarenorum ſectæ. Qui etiam templum ten-
τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως· ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπεί- 6
tauit prophanare: quem & apprehendimus, & ſecundum no-
πασε βεβηλῶσαι· ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτε-
ſtram legem voluimus iudicare. Adueniens autem Lyſias
ρον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν. παρελθὼν δὲ λυσίας 7
tribunus, vi multa ex manibus noſtris eripuit, & ad
ὁ χιλίαρχος, βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ πρὸς
te miſit: Iubens & accuſatores eius ve-
σε ἀπέστειλε· κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρ- 8
nire, à quo poteris ipſe iudicans de omnibus
χεσθαι, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τού-
iſtis cognoſcere, quorum nos accuſamus eum.
των ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.
Conſenſerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita
συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως 9
habere. Reſpondit autem Paulus, annuente ſibi
ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαντός αὐτῷ τοῦ 10
præſide dicere, Ex multis annis exiſtentem te iudicem genti
ἡγεμόνος λέγειν, ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσί σε κριτὴν τῷ ἔθνει
huic ſciens, meliore animo quæ de meipſo defen-
τούτῳ ὄντα εὐθύμως τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦ- 11
dar. Potente te cognoſcere quia non plures ſunt mihi dies
μαι· δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι
quàm duodecim, ex quo aſcendi adoraturus in Hieruſalem.
ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ.
Et neque in templo inuenerunt me apud aliquem diſputantem, aut
καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ 12
ſeditionem facientem turbæ, neque in ſynagogis, neque
ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε
per vrbem. Neque probare poſſunt de quibus
κατὰ τὴν πόλιν· οὔτε παραστῆσαί δύανται περὶ ὧν 13
nunc accuſant me. Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecundũ
νυνὶ κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ
viam quam dicunt hæreſim, ſic deſeruio patrio
τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ
Deo, credens omnibus quæ ſecundum legem, & prophetis
θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς προφήταις
ſcripta. Spem habens in Deum, quam & hi
γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ 15
ipſi expectant, reſurrectionem futuram eſſe mortuorum, iu-
οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δι-
ſtorumque & iniuſtorum. In hoc autem ipſe exerceo meſ-
καίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρό- 16
ſenſum conſcientiam habens ad Deum, & homines
σκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους
ſemper. Per annos autem plures accedi eleemo-
διὰ παντός. δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημο- 17
ſynas, facturus in gentem meam, & oblationes,
σύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου, καὶ προσφοράς.
In quibus inuenerunt me purificatum in templo, non cum turba, neque
ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ 18
cum tumultu. Quidam autem ex Aſia Iudæi, quos
μετὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς
oportebat apud te præſto eſſe, & accuſare, ſi quid haberent aduerſus me:
δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με·
Aut ipſi hi dicant, ſi quid inuenerũt in me iniquum, ſtan-
ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν, εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάν- 20
te me in conſeſſu. Aut de vna hac voce,
τος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς,
qua clamaui ſtans in ea, quoniam de reſurrectione mortuorum ego
ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ
iudicor hodie à vobis.
κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.
Audiens autem hæc Felix, diſtulit illos, exqui-
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνεβάλετο αὐτοὺς, ἀκριβέ- 22
ſitius cognoſcens quæ de via, dicens, Cùm Lyſias tri-
στερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν λυσίας ὁ χι-
bunus deſcenderit, pernoſcam quæ per vos.
λίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς·
Conſtituensque centurioni cuſtodire Paulum,
διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, 23
habereque laxationem, & neminem prohibere propriorum ei mini-
ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτῷ ὑπηρε-
ſtrare, aut audire eum. Poſt autem dies aliquot ad-
τεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς πα- 24
ueniens Felix cum Druſilla vxore propria exiſtente
ραγενόμενος ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ ἰδίᾳ οὔσῃ
Iudæa, accerſiuit Paulum. & audiuit eum de
ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ

optime
Ne diutius
protraham,
Vt audias breuiter pro clementia.
Inuenimus
concitantem
in vniuerſo orbe, & auctorẽ
violare conatus eſt:
apprehenſum
Superueniens
cum
magna de
eum,
ad te,
de quibus
Adiecerunt
Et apprehenderunt me, clamãtes & dicentes, Tolle inimicũ noſtrum.
iniquitatis, cũ ſtem in cõcilio, Niſi
ſolùmmodo
inter eos,
autem
Felix, certiſſimè ſciens
hac,
audiam
Iuſſit eum, &
requiem, nec quenquam
de ſuis
iniquorum.
& ſtudeo ſine offendiculo
habere ad
Poſt veni
& vota.
ſua quæ erat
vocauit
ab eo fidem

[a] est Disputante quæ [a] in Christum Iesum *fide.* [b] *Differente* autem illo de iu-
τὴ εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ πρὸς δι- 25
[a] de stitia & castitate, & [a] iudicio futuro *esse*,
καιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι,
Iattinet, tremefactus *factus* Felix, respondit, Quod nunc *habens*, vade;
ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον. πορεύου·
tempore oportuno *oportunitatem* autē *nactus* accersam te: Simul &
καιρὸν δὲ λαβὼν μεταπέμψομαί σε· ἅμα καὶ ἐλ- 26
sperans quòd pecunia [a] daretur ei à Paulo, ut
πίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως
[b] propter quod *solueret eum:* ideo & frequenter cum accersens, loque-
λύσῃ αὐτόν· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμί-
[a] cum eo. batur [a] *ei.* Biennio autem expleto, accepit successorem
λει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε διάδοχον 27
[a] autem gratiam Felix, Porcium Festum. Volens [a] *que gratias* præstare
ὁ φῆλιξ, πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς
Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.
ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

CAP. XXV. κε΄.

cùm venisset in [a] triduum Festus ergo *ingressus* prouinciam, post [a] *tres dies* ascendit
Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη 1
Adieruntq; eũ *in* Hierosolymam à Cæsarea. *Indicauerunt autem ei*
εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ 2
[a] principes & [a] *principes* sacerdotũ, & primi Iudæorum aduersus Paulum,
ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου,
& rogabant eum: Postulantes gratiam aduersus eum,
καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν, αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, 3
iuberet perduci [a] tendentes vt interficerent. vt *accerseret* eum in Hierusalem: insidias, [a] *facientes*
ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐνέδραν ποιοῦντες
[b] in via. [a] autem *interficere* eum [b] *per viam.* *Ipse quidem ergo* Festus [a] re-
ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπε- 4
[a] maturiùs pro- spondit, seruari Paulum in Cæsarea, [a] *seipsum* autem [a] *futurum*
κρίθη, τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν
[b] sunt *in festinatione proficisci* Qui ergo potentes [b] in vobis, ait,
ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, 5
[a] crimen, simul descendentes, si quòd est in viro [a] *hoc*, accusent
συγκαταβάντες, εἴ τι ἔστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτω-
Inter eos [b] non amplius eum. Demoratus autem *in illis* dies [b] *plures* quàm
σαν αὐτοῦ. διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ 6
[a] aut decem, descendit octo [a], *descendens in* Cæsaream, [a] *postridie sedens* pro
ὀκτὼ, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ
[b] & altera die sedit [a] & tribunali, [a] *iussit* Paulum adduci.
τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον [c] ἀχθῆναι.
[c] ἄγομαι *Aduenientе autem eo*, circunsteterunt [a] qui ab [a] *Hierosolymis*
Qui cùm perductus esset, [a] eum [a] Hierosolyma descenderant [b] causas obiicientes,
παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων 7
descensi Iudæi, multas & graues [b] *causationes* fe-
καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέ-
rentes aduersus Paulum, quas non poterant probare;
ροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι·
[a] *Ratiocinante eo*, Quoniam neque in legem Iudæorum,
ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, 8
[a] paulo ratione reddente, neque in templum, neque in Cæsarem [a] peccaui.
[a] quicquam οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.
Festus autem Iudæis volens gratiam præstare, re-
ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀπο- 9
spondens Paulo, dixit, Vis *in* Hierosolymam *ascendens*
κριθεὶς τῷ παύλῳ, εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς,
ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus,
ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ παῦλος, 10
sto, Ad tribunal Cæsaris *stans sum*, vbi me oportet iudicari,
ὅτι τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι.
[a] non [b] melius Iudæis [a] *nihil* nocui, sicut & tu [b] *pulchrius* nosti.
ἰουδαίοις οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.
Si *quidem* enim nocui, [a] & dignum morte feci aliquid, non re-
εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιόν θανάτου πέπραχά τι, οὐ πα- 11
aut [a] eorum quæ cusso mori: si verò nihil est [a] *quorum* hi accu-
ραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγο-
[b] donare. sant me, nemo me potest illis [b] *gratificare*. Cæsarem
ρουσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα
appello. Tunc Festus [a] collocutus cum con-
ἐπικαλοῦμαι. τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβου- 12
cilio, respondit, Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.
λίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.
Et cùm dies aliquot transacti essent, ad salutandum
Diebus autem peractis quibusdam, Agrippa rex &
ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ 13
Bernice descenderunt *in* Cæsaream *salutaturi* Festum.
βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον.
Et cùm
Vt autem plures dies demorarentur ibi, Festus regi
ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ 14
Ide Paulo, indicauit *quæ* [a] *ad Paulum*, dicens, Vir quidam est dere-
ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τις ἐστὶ καταλε-
[a] eum esse Hierosolymis, adierunt me [a] *facto me*
λειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος· περὶ οὗ, γενομένου μου 15
in Hierosolyma, *indicauerunt* principes sacerdotum & seniores
εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι
[a] ἐμφανίζω Iudæorum, postulantes aduersus illum damnationem. Ad quos re-
τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην. πρὸς οὓς ἀπε- 16
spondi, Quia non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem
κρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον
ad perditionem, priùs quàm [a] *accusatus ad conspectum*
εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον
habeat accusatores, locumque [a] *defensionis* accipiat [b] de
ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγ-
crimination. *Conuenientibus* ergo *illis* huc, [a] dila-
17 κλήματος. συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβο-
tionem nullam facienti, sequenti [a] sedens pro tribu-
λὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήμα-
nali, iussi adduci virum. De quo [a] *stantes*
18 τος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα· περὶ οὗ στάντες οἱ
accusatores, nullam causam deferebant [a] *quorum* suspicabar ego.
κατήγοροι, αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ.
Quæstiones verò quasdam de [a] *propria* superstitione habebant
19 ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον
aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat
πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ
Paulus viuere. Hæsitans autem ego [a] *in eam quæ de*
20 παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τὰ-
hac quæstione, dicebam, si vellet ire *in Hierusalem*,
του ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ,
& ibi iudicari de istis. At Paulo [a] ap-
21 κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ παύλου ἐπικα-
pellante *seruari* se ad Augusti cognitionem,
λεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν,
iussi seruari eum, *vsque quo* mittam eum ad Cæ-
ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καί-
sarem. Agrippa autem ad Festum dixit, Volebam
22 σαρα. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην
& ipse hominem audire. *Ille autem* Cras, inquit, audies
καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, ἄυριον, φησὶν, ἀκούσῃ
eum. *Ergo postridie venientе* Agrippa &
23 αὐτοῦ. τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς
Bernice cum multa ambitione, & *introeuntibus* in
βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀ-
auditorium cumque tribunis & viris [a] *secundum emi-*
κροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξο-
nentiam existentibus ciuitatis, & iubente Festo, adductus est
χὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ
Paulus. Et dicit Festus, Agrippa rex, &
24 παῦλος. καὶ φησιν ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ
omnes qui simul [a] *adstantes nobis* viri, [a] *spectatis* hunc, de quo
πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ
omnis multitudo Iudæorum interpellauit me *inque* Hierosolymis
πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις
& *hic*, [a] acclamantes non oportere viuere eum amplius.
καὶ ἐνθάδε, βοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.
Ego verò *comperiens*, nihil dignum morte eum ad-
25 ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος, μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πε-
misisse, & ipso autem hoc appellante [a] Augustum,
πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν,
iudicaui mittere *eum*. De quo certum quid [a] *scribere*
26 ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ
domino, non habeo. [a] *Ideo* produxi eum ad vos, & maximè
κυρίῳ, οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάλιστα
ad te, rex Agrippa, vt interrogatione fa-
σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομέ-
cta, habeam quid [a] *scribere*. *Irrationabile* enim mihi videtur, [a] *mittentem*
27 νης, σχῶ τι γράψαι· ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα
vinctum, *nec* & [a] *eas quæ contra eum* causas significare.
δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας [b] σημᾶναι.

CAP. XXVI. κς΄.

Agrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi pro
1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτέτραπταί σοι ὑπὲρ
temetipso *dicere*. tunc Paulus [a] *ratiocinabatur extendens manum*:
σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα·
De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex,
2 περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ
Agrippa, æstimo meipsum beatum, [a] *futurus defendi*
ἀγρίππα, ἡγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι
apud te hodie. Maximè [a] *cognitorem existentem* [b] *omnium illorum*
3 σήμερον· μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν
apud Iudæos [a] *morumque & quæstionum. ideo* obsecro te pa-
κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων· διὸ δέομαί σου μα-
tienter [a] audire me. [b] *Illam* quidem *ergo* vitam meam
4 κροθύμως ἀκοῦσαί μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου
illam à iuuentute, *illam* [a] ab initio *factam* in gente mea
τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου
in Hierosolymis, nouerunt omnes Iudæi.
ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι·
Præscientes me [a] *antea*, (si velint [a] *testari*) quoniam [a] ab initio,
5 προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι [a] testimonium
secundum [b] *diligentissimam* sectam nostræ religionis perhibere)
κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας [b] certissimam
vixi Pharisæus. Et nunc in spe quæ ad
6 ἔζησα φαρισαῖος· καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς
patres [a] repromissionis [a] *factæ* à Deo, sto iudicio [a] Nostros
πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινό-
subiectus. In quam duodecim tribus nostræ *in assiduitate* nocte
7 μενος· εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα

& die deseruientes, sperant deuenire: de qua spe
καὶ ἡμέρας λάξευον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος
accusor, rex Agrippa, à Iudæis.
ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.
Quid incredibile iudicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat?
Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; 8
*Et existimauerã me
*Ego quidē ergo *videbar mihipsi aduersus nomen Iesu Na-
ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Να- 9
zareni debere multa contraria agere: Quod & feci
ζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι· ὃ καὶ ἐποίησα 10
*in Hierosolymis, & multos sanctorum ego *carceribus in-
ἐν Ἱερουσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κα-
clusi, à principibus sacerdotum *potestatem accipiens: in-
τέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών· ἀνα-
*teremptique illis, detuli *suffragium. Et per omnes
ρεμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον· καὶ κατὰ πάσας 11
synagogas frequenter puniens eos, compellebam bla-
τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλα-
sphemare, *immoderateque insaniens *in *eis, persequebar vsque &
σφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ
in exteras ciuitates: In quibus & *profectus in
εἰς τὰς ἔξω πόλεις· ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν 12
Damascum cum potestate & *procuratione à *principibus sacerdotũ;
Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῶν ἀρχιερέων·
Die media, *per viam vidi, rex, *clarius
ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν 13
supra splendorem Solis, *circumfulgens me lumen, &
ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν με φῶς, καὶ
*simul erant. eos qui mecum *proficiscentes. *Omnibusque *decidentibus
Omnesque nos cùm decidissemus *nihil,
τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων 14
*nobis in terram, audiui vocem loquentem *ad me, &
ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ
*dicentem Hebraica lingua, Saule, Saule, quid me persequeris?
λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;
*Est contra stimulum durum tibi *ad *stimulos calcitrare. Ego autem dixi,
σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον, 15
*Dominus Quis es Domine? *ille autē dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequeris.
τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις.
Sed exurge, & sta supra pedes tuos: ad hoc enim
ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ 16
vt constituam *eorum quæ apparui tibi, *designare te ministrum & testem *quorum
ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν
*& eorum quibus
que vidisti, *quorumque apparebo tibi. Eripiens te de
τε εἶδές, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι· ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ 17
populo, & Gentibus, in quas ego te mitto, Aperire
λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω· ἀνοῖξαι 18
vt conuertãtur oculos eorum, *ad conuertendum à tenebris ad lucem, &
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς
*de *vt accipiant *potestate Satanæ ad Deum, *ad accipiendum eos remissionem
ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεὸν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁ-
inter sanctos per fidē quę est peccatorum, & sortem *in *sanctificatis *fide quæ in me.
μαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.
Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cæ-
ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ ὁρα- 19
*sunt Damasci lesti visioni· Sed bis quidē in *Damasco primùm, & Hie-
νίῳ ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἐ- 20
rosolymis, *in omnemque regionem Iudææ, &
ρουσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς
*& Gentibus annuntiabam *panitere, & *conuerti ad Deum,
ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν,
*vt pœnitentiã agerent, & conuerterentur digna pœnitentiæ opera facientes. *Causa horum
ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων 21
*Hac ex me Iudæi *comprehendentes in templo, *tentabant *inter-
με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρί-
*cùm essem *comprehẽsum *volentes me *Auxilio autem adiutus Dei,
σασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἄ- 22
*hodiernum vsque in diem *hanc sto, testificans *paruoque &
χρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ
*minori atque magno, nihil extrà dicens *eorum quæ Prophetæ locuti sunt
μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν
*quàm ea quæ *futura *futurorum esse, & Moyses: Si passibilis Christus,
μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωσῆς· εἰ παθητὸς ὁ χριστὸς, 23
annuntiaturus est si primus ex resurrectione mortuorum, lumen *futurus est *annuntiare
εἰ πρωτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν
populo & Gentibus. Hæc autem eo *defen-
τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογου- 24
*il oquẽte, & *tationem reddente, dente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: mul-
μένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ Παῦλε· τὰ πολ-
Et Paulus, tæ te literæ ad insaniam conuertunt. *Ille verò*, Non in-
λά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπουσι. ὁ δὲ, οὐ μαί- 25
sanio, inquit, optime Feste, sed veritatis & sobrietatis
νομαι, φησὶ, κράτιστε φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης
verba eloquor. Scit enim de his
ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων 26
constanter rex, ad quem & *libertate *vsus eloquor: la-
ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθά-
*nihil tere enim eum *quicquam horũ *non arbitror: neque enim in angulo
νειν γάρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι· οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ πε-
*quicquã horũ gestum *hoc est. Credis rex Agrippa
πραγμένον τοῦτό ἐστι. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα 27
Propheris? scio quia credis. *Ipse* autem Agrippa
τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας
ad Paulum *ait*, In *paruo me suades Christianum fieri.
πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ποιῆσαι.
*modico
*At Paulus *ait*, *Optarim vtique *Deo, & in *paruo,
ὁ δὲ παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ 29
*Et *Opto apud Deum, *modico, & in *multo, non *solum te, sed & omnes *audientes me
καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου
*εὐχομαι *magno, *tantùm *qui audiunt
σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, οἵους κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν
vinculis his. Et *hæc dicente eo*, exsurrexit
δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ 30
rex, & præses, & Bernice, & *considentes* qui assidebant
βασιλεὺς, καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥτε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι
eis. Et *secedentes* loquebantur ad inuicem, cùm secessissẽt,
αὐτοῖς· καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, 31
dicentes, Quia nihil morte dignum aut vinculis *facit ho-
λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρω- *quid fecit
mo iste. Agrippa autem Festo dixit, Dimitti po-
πος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, Ἀπολελύσθαι ἐδύ- 32
terat homo hic, si non appellasset Cæsarem.
νατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

CAP. XXVII. κζ΄

Vt autem iudicatum est nauigare nos in Italiam, *tra-
*& tradi
Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, πα- 1
*κρίνομαι
diderunt & Paulum, *& *quosdam alios *vinctos centu-
*cum reliquis custodiis
δίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατον-
rioni, nomine Iulio, *cohortis Augustæ. Ascendentes
ταρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἀναβάντες 2
*incipientes *Asiæ autem nauem Adramytenam, *futuri nauigare *qua circa *Asiam
δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν
loca, *auecti *sumus, *existente nobiscum Aristarcho Macedone
τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀρισάρχου μακεδόνος
Thessalonicensi. *Ipsaque altera deuenimus *in Sidonem.
Θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. 3
humanèque Iulius *Paulo *vsus, per-
φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρε-
misit ad amicos *euntem curam sui * *nauiscti.
ψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.
Exinde *auecti, subnauigauimus Cyprum, *propter
κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ 4
hoc. *ventos esse contrarios. Hocque pelagus *quod iuxta
τὸ, τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους· τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ
*Ciliciam & *Pamphyliam pernauigantes, *Adelais *sumus
τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήχθημεν
in Myra, *ipsius Lyciæ. Et ibi inueniens centurio
εἰς μύρα τῆς λυκίας. κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος 6
nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, *imposuit nos
πλοῖον ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
in eam. *In multis autem diebus tardè *nauigantes, &
εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ 7
vix *deuenientes *secundum *Cnidum, *non permittente nos
μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ
vento, *subnauigauimus *Cretam *secundum Salmonem.
ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.
*Vixque *præterlegentes eam, venimus in locum quendã
μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ 8
*vocatum *Pulchros portus, cui iuxta erat ciuitas *Lasæa.
καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.
Multo autem tempore peracto, & *existente iam *periculosa
Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη δεπισφαλοῦς 9
*nauigatione, *propter quod & ieiunium iam *præterisse, admo-
τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρή-
nebat Paulus, Dicens eis, Viri, *Conspicio quoniam cum
νει ὁ παῦλος, λέγων αὐτοῖς, ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ 10
iniuria & multo damno, non solùm oneris & nauis, sed
ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ
etiam animarũ nostrarum *futuram esse *nauigationem.
καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.
At centurio * gubernatori & nauclero
ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐ- 11
credebat magis, quàm *illa à Paulo *dicta.
πείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις.
*Inappositо autem portu *subsistente ad hyema-
ἀνεύθετου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμα- 12
*tionem, plerique *posuerunt consilium *subduci inde, si quo modo
σίαν, οἱ πλείονες ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ πως
possent *deuecti *in Phœnicem, hyemare, portum
δύναντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα, παραχειμάσαι, λιμένα
Cretæ respicientem ad Africum & ad Chorum.
τῆς κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.
Adspirante autem *Noto, æstimantes propositum *
*Austro, *se
ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κε- 13
tenere, *soluentes Asson, legebant Cretam.
κρατηκέναι, ἄραντες ἄσσον, παρελέγοντο τὴν κρήτην.
Post non multũ autẽ missit * contra ipsam ventus Typhonicus,
μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ 14
*qui vocatur Euroaquilo.
*vocatus Euroclydon. Correpta autem naui,
καλούμενος εὐροκλύδων· συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, 15
Cumq; arrepta esset nauis,

*his quæ *dicebantur. Et cùm aptus portus nõ esset ad hyemandũ, plurimi statuerunt *nauigare
*deuenientes
*cùm sustulissemus, *propterea quòd venti essent cõtrarij. Et *Ciliciæ & Pamphyliæ *venimus Lystram, *quæ est *transposuit
*Et cùm *nauigaremus,
*deuenissemus contra Gnidũ, prohibente *adnauigauimus Cretæ iuxta
*Et *iuxta nauigantes,
*qui vocatur Boni *Thalassa.
*cùm non esset *tuta nauigatio eo quòd *præteriisset, cõsolabatur *Video
*incipit *nauigatio.
*autem

possit conari in vetum, data naue flatibus,
[a] In de
[b] quæ vocatur Clauda,
[c] obtinere scapham. Qua sublata,
[d] ὑποζωννύω
[e] summisso vase
[f] Validè
[g] die
[h] die suis
[i] proiecerunt.
[k] &c
[l] iam
[m] περιαιρέομαι
[n] salutis nostræ. Et cùm multa ieiunatio fuisset,
[o] adhiberemus, me,
[p] tollere
[q] lucrũ, facere
[r] amissio
[s] nullius
[t] ego, &
[u] qui nauigant
[x] Propter quod
[y] deuenire. Sed posteaquam
[z] superuenit, nauigantibus
[aa] mediam noctem,
[bb] apparere
[cc] Qui & submittentes boliden,
[dd] & pusillũ inde separati,
[ee] autem
[ff] mittentes
[gg] de
[hh] cũ mississent
[ii] sub là
[kk] inciperent
[ll] Nisi
[mm] salui fieri
[nn] ἀποκόπτω
[oo] passi sunt
[pp] Et cùm lux inciperet
[qq] ἐάω
[rr] rogabat
Propter quod rogo
[ss] pro salute vestra: quia
[tt] de
[uu] peribit. Et cũ dixisset
[xx] περίπτω
[yy] cùm fregisset
[zz] Animæquiores

& non *potente* *obtineri* *vento*, *concedentes* fe-
καὶ μὴ δυναμένῳ ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφε-
rebamur. Insulam autẽ quandam *accurrentes*, *vocatam*
ρόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον 16
Claudam, vix potuimus *compotes* *fieri* *scaphæ*.
Κλαῦδα, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης·
Quam subducentes, adiutoriis vtebantur, accingentes nauem,
ἣν αἴροντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, 17
timentesque ne in Syrtim incideremus, *submittentes*
φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ
vas, sic ferebantur. *Vehementer* autem tempestate iactatis
σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων 18
nobis, sequenti *iactum* fecerunt. Et tertia *nostris*
ἡμῖν, τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο. καὶ τῇ τρίτῃ αὐτο- 19
manibus armamenta nauis *ieceimus*. Neque autem Sole,
χείρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν. μήτε δὲ ἡλίου, 20
neque syderibus apparentibus per plures dies, *tempestate*
μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός
que non exigua imminente, *reliquum* ablata erat omnis spes
τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς
ad seruari nos. *Multa autem inedia existente*,
τοῦ σῴζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, 21
tunc stans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidẽ, ὦ
τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μέν, ὦ
viri, *obedientes* *mihi*, non *sanè* à Creta,
ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης,
lucrarique iniuriam hanc, & iacturam.
κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.
Et nunc suadeo vobis bono animo esse: *iactura* enim ani-
καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυ- 22
mæ *nulla* erit ex vobis, præterquam nauis. Adstitit enim
χῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ 23
mihi nocte hac angelus Dei, cuius sum, *cui* & deservio,
μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω,
Dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: &
λέγων, μὴ φοβοῦ παῦλε· καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ 24
ecce donauit tibi Deus omnes *nauigantes* tecum.
ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετά σου.
Ideo bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit
διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται 25
quemadmodum dictum est mihi. In insulam autẽ quandã oportet nos
καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς 26
incidere. Ut verò quarta decima nox *facta est*, per-
ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφε- 27
latus nobis in Adria circa *medium* noctu, *suspi-*
ρομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπε-
cabantur nautæ *afferri* aliquam sibi regionem. *Et bo-*
νόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. καὶ βο- 28
lisantes inuenerunt passus viginti: *breui autem distantes*, &
λίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ
rursum bolisantes, inuenerunt passus quindecim. Timentes
πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε· φοβούμενοί 29
ne quomodo in aspera loca incideremus, de puppi *proiicientes* ancoras quatuor, optabant diem fieri.
μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
Ipsis verò nautis quærentibus fugere *ex* nauí, *& la-*
τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χα- 30
xantibus scapham in mare, *obtentu* quasi de
λασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ
prora *futurorum* ancoras extendere, Dixit Pau-
πρῴρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν· εἶπεν ὁ παῦ- 31
lus centurioni, & militibus, *Si non* hi man-
λος τῷ ἑκατοντάρχῃ, καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μεί-
salui fieri
νωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.
Tunc milites abscinderunt funes scaphæ, &
τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ 32
sinerunt eam excidere. *Vsque autem quo futurus erat dies* fie-
εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γί- 33
ri, *hortabatur* Paulus omnes sumere cibum, di-
νεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέ-
cens, Quartamdecimam hodie diem expectantes
γων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες
ieiuni permanetis, nihil accipientes. *Ideo hor-*
ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. διὸ παρα- 34
tor vos accipere cibum: *hoc enim ad ve-*
καλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέ-
strã salutem est: nullius *enim* vellrum capillus læ-
ρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θριξ ἐκ τῆς κε-
pite *cadet*. Dicens autem hæc, & sumens panem,
φαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, 35
gratias egit Deo in conspectu omnium: & *frangens* cœpit
εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων· καὶ κλάσας ἤρξατο
manducare. *Bono animo* autem facti omnes, & ipsi *ad-*
ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσ- 36
sumpserunt cibum: Eramus verò in nauí vniuersæ ani-
ελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυ- 37
mæ ducentæ septuaginta sex. *Satiati autem* cibo,
χαὶ διακόσιαι ἑβδομηκοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς, 38

alleuiabant nauem, *iactantes* triticum in ma-
ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὸν θά-
re. Cùm autem dies factus esset, terram non agno-
λασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνω- 39
scebant: sinum verò quendam considerabãt habentem litus, in quem cogi-
σκον· κόλπον δέ τινα κατανόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβου-
tabant, si possent, *expellere* nauem. Et *sanè* an-
λεύσαντο, εἰ δυνατὸν, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγ- 40
coras *suſtollentes*, *permiserunt in* mari, simul laxantes
κύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες
iuncturas gubernaculorum: & *suſtollentes* *artemonem*
τὰς ζευκτηρίας τοῦ πηδαλίου· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα
flantí, tendebant ad litus.
τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
Incidentes autem in locum *bimarem*, *illiserunt*
περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν 41
nauem: & quidem prora fixa manebat immobilis, *at*
ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ
puppis *solvebatur* à vi *fluctuum*.
πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.
At militum *consilium* fuit, vt *vinctos* oc-
τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀπο- 42
ciderent, ne quis *enatans* effugeret. At cen-
κτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόν-
turio volens seruare Paulum, prohibuit *eos*
ταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς
consilio, iussitque *potentes* natare
τὸ βούλημα, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀ-
abscindentes primos, ad terram exire: Et
φιέντας πρώτους, ἐπὶ γῆν ἐξιέναι· καὶ τοὺς 44
reliquos, *hos quidem* in tabulis, *hos autem* super *quadam eorum quæ* de nauí
λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου·
& sic factum est, *omnes* *perseruari* ad terram.
καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

CAP. XXVIII. κή

Et *salui* *euasi*, tunc *cognouerunt* quia Melita insula vo-
καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος κα- 1
cabatur. *At* Barbari *præstabant* non *vulgarem* hu-
λεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλαν-
manitatem nobis. *Accendentes* enim *pyram*, *acceperunt*
θρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο 2
omnes nos propter imbrem *instantem*, & *propter* frigus.
πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος.
Congregante autem *Paulo* sarmentorum *multitudinem*, & *im-*
συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπι- 3
ponente super *pyram*, vipera à calore *lexiens*
θέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα
inuasit manum eius. Vt verò viderunt Barbari
κατέφηψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι 4
pendentem bestiam de manu eius, dicebant ad inui-
κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλ-
cem, *Omnino* homicida est homo hic, *quem saluum euasum*
λήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα
de mari, vltio viuere *non* sinit. *Ille quidé ergo*
ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν 5
excutiens bestiam in ignem, passus est *nullum malum*.
ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.
Illi autem *expectabant* eum *futurum* intumescere, *aut* deci-
οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ κατα- 6
dere repente mortuum. *in multo* autem illis expectantibus, &
πίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ
videntibus nihil *incommodum in illum factum*, *mutati*
θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλό-
dicebant Deum eum esse. In autem illis *quæ circa lo-*
μενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τό- 7
cum illum erant prædia *primario* insulæ, nomine
πον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι
Poblio, qui *suscipiens* nos, *tres dies* *amicè*
ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς, τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως
hospitio excepit. *Factum est* autem patrem Publij febribus &
ξενίσεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρέσσοις καὶ 8
dysenteria *detentum* *decumberet* ad quem Paulus
δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ παῦλος
ingressus, & *precatus*, *imponens* manus ei,
εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ,
sanauit eum. *Hoc ergo* facto, & *reliqui*
ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ 9
habentes infirmitates in insula, accedebant, & cura-
οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο, καὶ ἐθερα-
bantur. Qui etiam *multis* honoribus honorauerunt nos, &
πεύοντο· οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ 10
nauigantibus impoſuerunt quæ *ad* *vsum*.
ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.
Post autem menses nauigauimus in nauí quæ hyemauerat
Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμα- 11
in insula Alexandrina, *adsignata* *Castori & Polluci*.
κότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.
Et *deuecti* in *Syracusas*, mansimus *tres* *dies*.
καὶ κατελθόντες εἰς συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. 12

cũ euasissemus
*cognouimus
*verò
*modicam
*Accensa
*pyra, reficiebant
*qui immineba
*Cùm congregasset *Paulus
*aliquantam
*impoſuisset
*ignem,
*cùm processisset,
*Vtique
*qui cùm euaserit
*eum *Et
*necessaria erãt
*nihil mali
*At *existimabant
*in tumorem conuertẽdum, aut subitò casurum, & mori.
diu
*mali in eo fieri, conuertẽtes se,
*locis
*principis
*Publij,
*triduo benignè exhibuit.
Contigit
*vexatũ iacere
*intrauit, & cũ oraſſet, & impoſuisset
*saluauit *Quo
lomnes qui habebant
*necessaria erãt
*cui erat insigne Castorũ.
*cùm venissem Syracusam
*ibi triduo.

Unde circumeuntes deuenimus in Rhegium: & post
ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον· καὶ μετὰ 13
vnum diem aduentante Austro, secundantes venimus in Pu-
μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Πο-
teolos. Vbi inuenientes fratres, rogati sumus apud
τίολους· οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' 14
eos manere dies septem: & sic in Romam ve-
αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλ-
nimus. Et inde fratres audientes ea quæ de
θομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡ- 15
nobis, exierunt in occursum nobis vsque ad Appii forum, &
μῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου, καὶ
cùm vidisset Tres tabernas, quos videns Paulus, gratias agens Deo,
τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ,
accepit fiduciam. Cùm autem venissemus in Romam, cen-
ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόν- 16
turio tradidit vinctos præfecto castrorum: at
ταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ
sibimet Paulo permissum est manere per sesipsum cum custodiente
ἑαυτῷ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι
Post tertiũ autem diem conuocauit se milite.
αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγ- 17
cari Paulum existentes Iudæorum primos.
καλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους.
Conuenientibus autem eis, dicebat ad eos, Viri fratres,
συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ἄνδρες ἀδελφοὶ,
ego nihil contrarium faciens populo, aut moribus pa-
ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ, ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πα-
trijs, vinctus ex Hierosolymis traditus sum in ma-
τρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖ-
nus Romanorum. Qui examinantes me, voluerunt
ρας τῶν ῥωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο 18
dimittere, propter nullam causam mortis esse in
ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν
me. Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum ap-
ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπι- 19
pellare Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accu-
καλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τὸ ἔθνος μου ἔχων τι κατηγο-
sare. Propter hanc igitur causam rogaui vos
ρῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς 20
videre, & alloqui. propter enim spem Israel
ἰδεῖν, καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ
catenam hanc circundatus sum.
τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Ille autem ad eum dixerunt, Nos neque literas de te
ἐκεῖνοι δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ 21
accepimus à Iudæa, neque adueniens aliquis
ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν
fratrum nuntauit, aut locutus est quid de te malum.
ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν, ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

Digni sumus autem à te audire quæ sentis: de quidem enim
ἀξιοῦμεν δὲ παρά σου ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ 22
secta hac notum est nobis, quia vbique contra-
τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι παντα χοῦ ἀντι-
dicitur. Constituentes autem illi diem, venerunt ad
λέγεται. τάξαμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἦλθον πρὸς 23
eum in hospitium plures; quibus exponebat, testifi-
αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες· οἷς ἐξετίθετο, διαμαρτυρό-
cans regnum Dei, suadensque eis ea quæ de
μενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ
Iesu exque lege Moysi & prophetis, à manè
ἰησοῦ ἔκ τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωὶ
vsque ad vesperam. Et hi quidem persuadebantur dictis, hi
ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ 24
verò non credebant. Discordes autem existentes ad inuicem,
δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, 25
discedebant, dicente Paulo verbum vnum, Quia pulchrè Spi-
ἀπέλυοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦ-
ritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad pa-
μα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πα-
tres nostros, Dicens, Vade ad populum istum,
τέρας ἡμῶν, λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, 26
& dic, Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes vi-
καὶ εἰπόν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέ-
debitis, & non cernetis. Incrassatum est enim cor
ψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ 27
populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos
λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
suos compresserunt, ne quando videant oculis, &
αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς
auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, &
ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ
sanem eos. Notum ergo sit vobis, quoniam Gen-
ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνε- 28
tibus missum est salutare Dei, ipsi & audient.
σιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.
Et hæc eo dicente, abierunt Iudæi, multam
καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν 29
habentes in sipsis quæstionem. Mansit autem Paulus bien-
ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος δι-
nio toto in proprio conducto, & suscipiebat omnes
ετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς 30
ingredientes ad eum: Prædicans regnum
εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν· κηρύσσων τὴν βασιλείαν
Dei, & docens ea quæ sunt de Domino Iesu Christo, cum
τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ 31
omni libertate, & improhibitè.
πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

Finis Actorum sanctorum Apostolorum.
Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ihde circumlegentes
ad flantes secundâ die
inuentis fratribus,
cùm audissent, occurrerunt
cùm vidisset
sibimet
Post tertiũ autem diem conuocauit
cùmque conuenissent,
eis,
aduersus plebẽ
morem paternum,
ab
cùm interrogationem habuissent de
me
eò quòd nulla esset causa
ἀναγκάζω
At
Rogarauus
nam
ei
Cùm constituissent
b-i
ἥκω
quidam credebant his quæ dicebantur, quidam
Cumque inuicem non essent consentientes,
bene
qui ingrediebantur
sunt
fiducia, siue prohibitione.
per spicietis.
παχύνω
forte

SANCTI PAVLI APO.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ.

STOLI AD ROMANOS EPISTOLA.

ΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α΄.

Paulus seruus Iesu Christi, vocatus
ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς 1
Apostolus, *diiunctus* in Euange-
ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέ-
lium Dei, Quod ante promiserat per
λιον θεοῦ· ὃ προεπηγείλατο διὰ 2
Prophetas suos in scripturis sanctis:
τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις·
De filio suo, *facto* ex
περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ 3
semine Dauid secundum carnem. [a]*Illo definito filio* Dei
σπέρματος δαβὶδ κατὰ σάρκα· τοῦ [b]ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ 4
in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum
ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν
Iesu Christi Domini nostri: Per quem accepimus gratiam &
Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν· δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ 5
apostolatum ad [c]*obediendum* fidei in omnibus Gentibus, pro
ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ
nomine eius: In quibus estis & vos vocati Iesu
τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ 6
Christi. Omnibus [d]*existentibus in Roma*, dilectis Dei, vo-
χριστοῦ· πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλη- 7
catis sanctis, gratia vobis & pax à Deo patre nostro, &
τοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ
Domino Iesu Christo. Primùm quidem gratias ago Deo
κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 8
meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra
μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν
[e]*mihi* annuntiatur in vniuerso mundo. Testis enim [e]*meus* est
καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ· μάρτυς γάρ μού ἐστιν 9
Deus, cui seruio in spiritu meo, in Euangelio
ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
filii eius, [f]*vt indesinenter* memoriam vestri facio, Sem
υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάν- 10
per in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando
τοτε ἤδη τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴ πως ἤδη ποτὲ [g]εὐο-
prosperũ iter habeã in voluntate Dei, [h]*venire* ad vos.
δωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
Desidero enim videre vos, vt aliquid impertiar [i]*donum* vobis
ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι [j]μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν 11
[k]*spirituale*, ad [l]*stabiliri* vos: [m]*Hoc autem* est, simul
πνευματικὸν εἰς τὸ [b]στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ ἐστι, [c]συμ- 12
[d]*exhortari* in vobis per eam quæ [n]*in* inuicem fidem vestram
παρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν
atque meam. *Non volo* autem vos ignorare fratres, quia sæ-
τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολ- 13
pe proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque
λάκις [d]προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ [e]ἐκωλύθην ἄχρι
adhuc, vt fructum aliquem habeam in vobis, sicut & in
τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα [f]σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν
cæteris Gentibus: Græcisque ac Barbaris, sapientibus
τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς 14
[g]*que* & insipientibus debitor sum. Ita quod in me prom-
τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ' [h]ἐμὲ πρό- 15
ptum[i], & vobis qui *in Roma* euangelizare.
θυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.
Non enim erubesco Euangelium *Christi*: virtus
οὐ γὰρ [k]ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ· δυνάμις 16
enim Dei est, in salutem omni credenti, Iudæoque
γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε
primùm & Græco. Iustitia enim Dei in eo reue-
πρῶτον καὶ ἕλληνι· [l]δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀπο- 17
latur ex fide in fidem, sicut scriptum est. *At* iu-
καλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δί-
stus[l] ex fide viuet. Reuelatur enim ira
καιος ἐκ πίστεως [m]ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ 18
Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum
θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων
eorum[n] veritatem[o] in iniustitia [p]*detinentium*. Propter quod no-
τῶν [n]τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνω- 19
tum[l] Dei, manifestum est in illis: *nam* Deus[o] illis [q]mani-
στὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς [q]ἐφανέ-
festauit. *nam* inuisibilia[n] ipsius à creatura mundi
ρωσε· τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς 20
[o]*factu* intellecta, conspiciuntur, *ipsaque* sempiterna eius virtus &
ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ

[a] ἀφορίζω
[b] ὁρίζομαι
[c] ὑπακοὴν πίστεως
[d] ὄντασιν ἐν ῥώμῃ
[e] ἐμοί
[f] ἔχω
[g] εὐοδόομαι
[h] ἐμέ
[i] ἕτοιμος
[j] μεταδίδωμι
[k] ἐπαισχύνομαι
[l] δικαιοσύνη
[m] ζήσεται
[n] τὴν ἀλήθειαν
[o] θεός
[p] κατεχόντων
[q] ἐφανέρωσεν

diuinitas, *ad esse eos* inexcusabiles. [r]*Quoniam cognoscentes* ita vt sint
θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους· διότι γνόντες [r]Quia cùm co-
Deum, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed eua-
τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' [s]ἐμα- [s]ματαιόω
nuerunt in [t]*ratiocinationibus* suis, & obscuratum est [u]μαι
ταιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀ- [u]cogitationibus
insipiens eorum cor. Dicentes[a] esse sapientes, stulti [a]enim se
συνέτος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ [b]ἐμωράν- [b]μωραίνω
facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in [c]ἀλλάττω
θησαν· καὶ [d]ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν [c]μαι
similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & qua-
ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τε-
drupedum, & [e]*reptilium*. *Quapropter* & tradidit illos [e]serpentum.
τραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Propter quod
Deus in desideria [f]*cordium* eorum in immunditiam, [f]cordis
θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν,
[g]*ad dedecore afficiendum* corpora sua in semetipsis. Qui [g]vt contumelijs
τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς· οἵτινες afficiant
commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & co-
μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσε- [h]σέβομαι
luerunt & seruierunt creaturæ [h]*præter creatorem*, qui [h]potius quam
βάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς creatori,
est benedictus in secula Amen.
ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.
Propter[i] *hoc* tradidit illos Deus in passiones ignominiæ: [i]*ipsaque* [k]ea [l]nam
διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε
enim fœminæ eorum immutarunt naturalem vsum in eũ [l]qui[m] [l]vsum [m]est
γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν
contra naturam. Similiter[n] & masculi, [o]*relinquentes* na- [n]autem [o]relicto naturali vsu
παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυ- [p]desideriis suis
turalem vsum fœminæ, exarserunt in [p]*libidine sua*
σικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν
in inuicem, masculi in masculos turpitudinem ope-
εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατερ-
rantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in
γάζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν
semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt
ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ [q]ἐδοκίμασαν [q]δοκιμά-
Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in repro- [r]ζω
τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδό-
bum sensum, [r]*facere* ea quæ non [s]*conuenientia*: Repletos [r]vt faciant [s]conueniunt
κιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους
omni [t]*iniustitia*, fornicatione, nequitia, auaritia, malitia, plenos [t]iniquitate,
πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς
inuidia, [u]*cæde*, contentione, dolo, malignitate; susurrones: [u]homicidio,
φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας ψιθυριστάς·
Detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, lar- [v]elatos,
καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλα- [v]non
rogantes, inuentores malorum, parentibus [w]*inobedientes*. Insipientes, [x]sine affectione, absque fœdere, sine misericordia.
ζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς· ἀσυνέτους, [x]cùm iustitiam
incompositos, [y]*inaffectibiles*, *infœderabiles*, *immisericordes*. [y]cognouissent,
ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· non intellexerunt,
Qui [z]*ius* Dei [a]*cognoscentes*, quoniam talia [a]qui agunt
οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα [b]qui faciunt,
agentes digni morte sunt, non solùm ea [b]*faciunt*, [c]qui consentiũt
πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν,
sed etiam [c]*consentiunt* facientibus.
ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

CAP. II. Β΄

Ideo inexcusabilis es, ô homo omnis [d]*iudicans*. in quo Propter quod
Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ [d]qui iudicas.
enim iudicas alterum, teipsum condemnas: *nam* eadem[e] [e]enim
γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ [f]quæ iudicas.
agis [f]*iudicans*. Scimus[g] *autem* quoniam iudicium Dei [e]enim
πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ [g]agum.
est secundum veritatem in eos qui talia [f]*agentes*.
ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.
Existimas autem hoc, ô homo [h]*iudicans* eos qui talia [h]qui iudicas
λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα
[f]*agentes*, & [i]*faciens* ea, quia tu effugies iudicium [f]agunt, [i]facis
πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ [j]ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ [j]ἐκφεύγω
Dei? An diuitias eius, & pa-
θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνο-
tientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas
χῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν

Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundũ autem duritiam
τὴ θεῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγῃ; κ᾽ κατὰ τὴν σκληρότητά σ᾽
tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibiipsi iram
σου, κὴ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τ θεῦ·
in die iræ, & reuelationis, & iusti iudicij Dei.
ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτ· 6
Qui reddet vnicuique secundum opera eius.
τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθῦ, δόξαν, κὴ τιμὴν, 7
Iis quidem secundum permanentiam operis boni, gloriam, & honorem,
κὴ ἀφθαρσίαν ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ 8
& incorruptionem vitam æternam. Iis autem ex
ἐριθείας, κὴ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ
contentione, & incredulis quidem veritati, credentibus autem
ἀδικίᾳ, θυμὸς κὴ ὀργή. θλῖψις κὴ στενοχωρία ἐπὶ 9
iniustitiæ, indignatio & ira. Tribulatio & angustia in
πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τὸ κατεργαζομένου τὸ κακὸν,
omnem animam hominis operantis malum,
Ἰουδαίου τε πρῶτον κὴ Ἕλληνος. δόξα δὲ κὴ τιμὴ, 10
Iudæique primùm & Græci. Gloria autem & honor,
κὴ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε
& pax omni operanti bonum, Iudæoque
πρῶτον κὴ Ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωπολημψία παρὰ 11
primùm & Græco. Non enim est acceptio personarum apud
τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως κὴ ἀπο- 12
Deum. Quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege & per-
λοῦνται· κὴ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.
bunt. & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur.
οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ 13
Non enim auditores legis, iusti apud Deum, sed
οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.
factores legis iustificabuntur.
ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου 14
Cùm enim Gentes quæ non legem habentes, naturâ ea quæ legis
ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος·
faciunt, eiusmodi legem non habentes, sibiipsi sunt lex.
οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς 15
Qui ostendunt opus legis scriptum in
καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως,
cordibus suis, contestante ipsorum conscientia,
& inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam
κὴ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ κὴ
defendentium: In die cùm iudicabit Deus oc-
ἀπολογουμένων· ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυ- 16
culta hominum, secundum euangelium meum, per Iesum Christum.
πτὰ τ ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.
Ecce tu Iudæus cognominaris, & requiescis legi, &
ἴδε σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, κὴ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, κὴ 17
gloriaris in Deo: Et nosti voluntatem, & pro
καυχᾶσαι ἐν θεῷ· κὴ γινώσκεις τὸ θέλημα, κὴ δο- 18
bas differentia, instructus ex lege.
κιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου·
Confidisque teipsum ducem esse eorum, lumen eorum quilibet
πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν 19
tenebris: Eruditorem insipientium, magistrum infantium,
σκότει· παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, 20
habentem formam scientiæ & veritatis in lege.
ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τ γνώσεως κὴ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.
Ergo docens alium, teipsum non doces? prædicans
ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων 21
non furari, furaris? Qui dicens non mœchari, mœcharis?
μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; 22
abominatus idola, sacrilegium facis?
ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;
Qui in lege gloriaris, per transgressionem legis
ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν 23
Deum inhonoras? Ipsum enim nomen Dei per vos bla-
θεὸν ἀτιμάζεις; τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι᾽ ὑμᾶς βλα- 24
phematur in Gentibus, sicut scriptum est. Circumcisio
σφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ 25
quidem enim prodest, si legem obserues: si autem transgressor legis
μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου
sis, circumcisio tua præputium facta est. Si igitur
ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ 26
præputium iustitias legis custodiat, nonne præ-
ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκρο-
putium illius in circumcisionem reputabitur? Et iudicabit
βυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; κὴ κρινεῖ 27
id quod ex natura præputium, legem consummans, te, per li-
ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τ νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμ-
teram & circumcisionem transgressorem legis? Non enim qui in
ματος κὴ περιτομῆς παραβάτην νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν 28
manifesto, Iudæus est: neque quæ in manifesto, in
τῷ φανερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ,
circumcisio: Sed qui in abscondito, Iudæus: & cir-
περιτομή· ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, Ἰουδαῖος· κὴ περι- 29
cumcisio cordis in spiritu, non litera: cuius laus non
τομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ
ex hominibus, sed ex Deo.
ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ θεοῦ.

CAP. III. γ΄

Quid ergo præstans Iudæo? aut quæ vtilitas cir- amplius est
Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περι- 1
cumcisionis? Multum per omnem modum. primùm quidem enim,
τομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γάρ, 2
quia credita sunt eloquia Dei. Quid enim, si non cre-
ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γάρ, εἰ ἠπί- 3
diderunt quidam, num incredulitas illorum fidem Dei irritam reddet?
στησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;
Ne fiat. esto autem Deus verax, omnis autem ho-
μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρω- 4
mo mendax, sicut scriptum est, Vt vtique iustificeris in
πος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς
sermonibus tuis, & vincas in iudicari te.
λόγοις σου, κὴ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.
Si autem iniquitas nostra Dei iustitiam commendat, quid dice-
εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦ- 5
mus? Num iniustus Deus, inferens iram? (secundum hominem
μεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τ�ὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον
dico.) Ne sit. aliquin quomodo iudicabit Deus mundum?
λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; 6
Si enim veritas Dei in meo mendacio abun-
εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι περισ- 7
dauit, in gloriam ipsius, quid adhuc & ego tanquam peccator iudi-
σεύσει, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρί-
cor? Et non (sicut blasphemamur, & sicut
νομαι; κὴ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, κὴ καθὼς
aiunt quidam nos dicere) quia faciamus mala, vt veniant
φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ
bona: quorum damnatio iusta est. Quid ergo, præ-
ἀγαθά· ὧν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν; προεχό- 9
cellimus? non omnino. præcausati sumus enim Iudæosque & Græ-
μεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε κὴ Ἕλ-
cos, omnes sub peccato esse: Sicut scriptum
ληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι· καθὼς γέγρα- 10
est, non est iustus, neque vnus: Non est intelligens;
πται, οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, 11
non est requirens Deum: Omnes declinauerunt, simul
οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα 12
inutiles facti sunt: non est faciens bonitatem, non est vsque ad vnum.
ἠχρεώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.
Sepulchrum patens guttur eorum: linguis
τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐ- 13
suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum:
τῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν·
Quorum os maledictione & amaritudine plenum est:
ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς κὴ πικρίας γέμει· 14
Veloces pedes eorum effundere sanguinem:
ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα· 15
Contritio & calamitas in viis eorum:
σύντριμμα κὴ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· 16
Et viam pacis non cognouerunt:
κὴ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν·
Non est timor Dei ante oculos eorum.
οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. 18
Scimus autem, quoniã quæcũque lex dicit, iis qui in lege lo-
οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λα- 19
quitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus
λεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, κὴ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος
Deo. Propterea ex operibus legis non iustificabitur omnis
τῷ θεῷ· διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα 20
caro coram illo. per enim legem cognitio peccati.
σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, te-
νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρ- 21
stificata à lege, & Prophetis. Iusti-
τυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν. δικαιο- 22
tia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes, & super
σύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας, κὴ ἐπὶ
omnes credentes: non enim est distinctio. Omnes enim
πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή· πάντες γὰρ 23
peccauerunt, & deficiuntur gloria Dei: Iustificati
ἥμαρτον, κὴ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ· δικαιούμενοι 24
gratis scilicet gratia, per redemptionem quæ in Christo
δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τ ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ
Iesu: Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in
ἰησοῦ· ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν 25
ipsius sanguine, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter
τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν
remissionem præfactorum delictorum: In sustentatione
προγεγονότων ἁμαρτημάτων· ἐν τῇ ἀνοχῇ 26
Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tem-
τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τ δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ,
pore, ad esse ipsum iustum, & iustificantem eum qui ex fide
εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως
Iesu. Vbi ergo gloriatio? exclusa est. per quam le-
ἰησοῦ. ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νό- 27
gem? operum? non, sed per legem fidei.
μου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

[a] qui [b] patientiam [c] quærunt, [d] qui sunt [e] ὑπομονή [f] ζητέω [g] qui non acquiescunt [h] credunt [i] iniquitati,

[k] Aut [l] in lege

[m] eius, [n] καυχάομαι [o] vtiliora [p] per legem. [q] sunt

[r] habent, naturaliter [s] sunt

[t] ἐνδείκνυμι [u] testimonium reddente illis

[x] præuaricationem [y] inter Gentes,

[z] præuaricator

[a] est, [b] qui [c] τελόω τελέω [d] præuaricator [e] es?

[f] est;

[g] est.

[h] plus [i] illis [k] πίς δύομαι [l] ἀπιστέω [m] illorũ, nũquid [n] euacuabit? Absit. est

[o] cùm iudicaris.

[p] Nunquid iniquus est [q] qui infert [r] Absit. [s] huns

[t] περισσεύω

[u] quos? [v] quæquæ [w] φθάνω προφθάνω

[x] ἀπολέω

[y] suas

[z] habent, naturaliter [a] sunt

[b] ἐνδείκνυμι [c] testimonium reddente illis

[d] præuaricationem [e] inter Gentes,

[f] præuaricator

[g] βδελύττομαι

[h] præuaricationem [i] inter Gentes,

[k] præuaricator

[l] βδελύττομαι

[m] præuaricationem [n] inter Gentes,

[o] præuaricator

[p] βδελύττομαι

[q] præuaricationem [r] inter Gentes,

[s] præuaricator

[t] βδελύττομαι

[u] præuaricationem [x] inter Gentes,

[y] præuaricator

[z] βδελύττομαι

[a] præuaricationem [b] inter Gentes,

[c] præuaricator

[d] βδελύττομαι

[e] præuaricationem [f] inter Gentes,

[g] præuaricator

[h] βδελύττομαι

[i] præuaricationem [k] inter Gentes,

[l] præuaricator

[m] βδελύττομαι

[n] præuaricationem [o] inter Gentes,

[p] præuaricator

[q] βδελύττομαι

[r] præuaricationem [s] inter Gentes,

[t] præuaricator

[u] βδελύττομαι

[x] præuaricationem [y] inter Gentes,

[z] præuaricator

[a] βδελύττομαι

[b] præuaricationem [c] inter Gentes,

[d] præuaricator

[e] βδελύττομαι

[f] præuaricationem [g] inter Gentes,

[h] præuaricator

[i] βδελύττομαι

[k] præuaricationem [l] inter Gentes,

[m] præuaricator

[n] βδελύττομαι

[o] præuaricationem [p] inter Gentes,

[q] præuaricator

[r] βδελύττομαι

[s] præuaricationem [t] inter Gentes,

[u] præuaricator

[x] βδελύττομαι

[y] præuaricationem [z] inter Gentes,

[a] præuaricator

[b] βδελύττομαι

[c] præuaricationem [d] inter Gentes,

[e] præuaricator

[f] βδελύττομαι

[g] præuaricationem [h] inter Gentes,

[i] præuaricator

[k] βδελύττομαι

[l] præuaricationem [m] inter Gentes,

[n] præuaricator

[o] βδελύττομαι

[p] præuaricationem [q] inter Gentes,

[r] præuaricator

[s] βδελύττομαι

[t] præuaricationem [u] inter Gentes,

[x] præuaricator

[y] βδελύττομαι

[z] præuaricationem [a] inter Gentes,

[b] præuaricator

[c] βδελύττομαι

Arbitramur enim per fidē [a] δικαιόο-
μαι
[b] Quoniam est
abſit:
ſtatuimus.
[c] ἱςάω
[d] ἀφίεμαι
ἀφίημι
[e] ὀπικαλύ-
πτω
[f] manet,
[g] ἐστὶ
vt ſit pater
vt reputetur
[h] ad
[i] fit pater
[k] tantùm qui
ſunt
his quit ectitur
veſtigia
[l] eſt
[m] eſſet
emortuã vulnã
[n] νεκρόω

Ratione colligimus ergo fide iuſtificari hominem ſine ope-
λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔρ- 28
ribus legis. An Iudæorum Deus tantùm? nonne vero & Gentium?
γων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; 29
imò & Gentium. [a]Si quidem vnus[b] Deus, qui iuſtificabit circun-
ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτο- 30
ciſionē ex fide, & præputium per fidem.
μὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.
Legem ergo deſtruimus per fidem? ne fiat: ſed
νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ 31
legem ſtabilimus.
νόμον ἱστῶμεν.

CAP. IIII. δ'

Quid ergo dicemus Abraham patrem noſtrum inuenisſe ſecundū
Τί οὖν ἐροῦμεν εὑρηκέναι Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν κατὰ 1
carnem? Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet glo-
σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύ- 2
riationem, ſed non apud Deum. Quid enim ſcriptura dicit?
χημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; 3
Credidit autem Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iu-
ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιο-
ſtitiam. At operanti merces non imputatur ſecundū
σύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ 4
Ei autem qui operatur, gratiam, ſed ſecundum debitum. At non operanti,
χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα· τῷ δὲ μὴ ἐργαζομέ- 5
Ei verò qui nō operatur, credenti autem in iuſtificantem impium, reputatur fi-
νῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πί-
des eius ad iuſtitiam[c]. Sicut & Dauid dicit
στις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ Δαβὶδ λέγει 6
eum qui iuſti-
ficat beatitudinem hominis, cui Deus imputat iuſti-
τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύ-
[c] secundum pro poſitum gratiæ Dei.
tiam ſine operibus: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &
νην χωρὶς ἔργων· μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ 7
acceptofert quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non
ὧν [d] ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ 8
imputabit Dominus peccatum. Beatitudo ergo
μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν
hæc in circunciſione[e], an etiam in præputio? dicimus
τοῦτο ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν
enim, quia reputata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam.
γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.
Quomodo ergo reputata eſt? in circunciſione exiſtenti, an in præputio? non
πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ 10
in circunciſione, ſed in præputio. Et ſignum accepit
ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε 11
circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ[f] in
περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν
præputio, ad eſſe eum patrem omnium creden-
τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πι-
tium per præputium, ad reputari & illis iu-
στευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δι-
ſtitiam. Et [g]patrem circunciſionis, iis non[h] ex circun-
καιοσύνην· καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περι- 12
ciſione ſolum, ſed & [i]incedentibus veſtigiis eius quæ in
τομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀ-
præputio fidei patris noſtri Abrahæ. Non enim per
κροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ 13
legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius,
νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ
[k] vt hæres eſſet
[l] ſunt,
[m] κενόω
abolita
[n] enim
[o] καταρ-
γέω
præuaricatio.
Ideo
[p] firma ſit pro-
miſſio
[q] eſt
haeredem eum eſſe mundi, ſed per iuſtitiam fi-
κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πί-
dei. Si enim qui ex lege, hæredes[l], exinanita eſt
στεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, [m] κεκένωται ἡ 14
fides, & [n]irritã reddita eſt promiſſio. Nam lex[o] iram ad-
πίστις, καὶ [p] κατήργηται ἡ ἐπαγγελία· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κα- 15
operatur. vbi enim non eſt lex, nec tranſgreſſio.
τεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ [q] ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.
Propter hoc ex fide, vt ſecundum gratiã, [r]ad eſſe firmam
διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν 16
promiſſionem omni ſemini, non ei qui ex lege[s] ſo-
τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μό-
lùm, ſed & ei qui ex fide[t] Abrahæ, qui eſt pater om-
νον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάν-
nium noſtrum: (Sicut ſcriptum eſt, Quia patrem multarum Gentium
των ἡμῶν· καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν 17
poſui te,) ante cui credidit Deum, [u]viuificantem
[v] τέθεικά σε κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος
mortuos, & [w]vocantem non exiſtentia vt exiſtentia.
τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.
Qui contra ſpem in ſpem credidit, [x]ad fieri
ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι 18
eum patrem multarum Gentium, ſecundū dictum, Sic erit
αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ
ſemen tuum[y]. Et non infirmatus[z] fide, [a]non conſidera-
σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόη- 19
uit ſuum ipſius corpus iam emortuum, [b]centum annorum ferè ſubſi-
σε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρ-
ſtens, & mortificationem vulnæ Saræ.
χων, καὶ τὸ [c] νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας.

In autem repromiſſionem Dei non [a]diſceptauit diffidentia,
εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, 20
ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo.
ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ·
Et plenìſſimè ſciens quia [b]quod promiſit, potens eſt & fa-
καὶ [b] πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆ- 21
cere: Ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.
σαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.
Non ſcriptũ eſt autẽ propter ipſum [c]ſolum, quia reputatum eſt illi[d];
οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ· 23
Sed & propter nos, quibus [e]futurum eſt imputari, credentibus
ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν
in [f]excitantem Ieſum [g] Dominum noſtrum à mortuis.
ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν·
Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & [h]excitatus eſt
ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ [i] ἠγέρθη 25
propter iuſtificationem noſtram.
διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

CAP. V. ε'

Iuſtificati ergo ex fide, pacem habemus ad Deum
Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν 1
per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Per quem & acceſſum
διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ καὶ τὴν προσαγω- 2
habuimus fide in gratiam iſtam in qua [k]ſte-
γὴν [d] ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ [e] ἑστή-
timus, & gloriamur in ſpe gloriæ[f] Dei.
καμεν· καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.
Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus, ſcientes
οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες 3
quòd tribulatio patientiam operatur. At [g]patientia[h] pro-
ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δο- 4
bationem, at probatio[i] ſpem. At ſpes[k] non confundit.
κιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει,
quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per
ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ
Spiritum ſanctum datum nobis. [l]Adhuc enim Chriſto, [m]exiſtentibus
πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων 6
[n]nobis infirmis, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt? Vix enim
ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε; μόλις γὰρ 7
pro iuſto quis moritur: [o]pro enim bono forſitan quis
ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις
& audeat mori. Commendat autem ſuam ipſius charitatem in
καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς 8
nobis Deus: quoniã adhuc [p]peccatoribus [q]exiſtentibus nobis, Chriſtus pro
ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, [r] Χριστὸς ὑπὲρ ἡ-
nobis mortuus eſt. Multò igitur magis iuſtificati nunc
μῶν [s] ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν 9
in ſanguine ipſius, [t]ſeruabimur per ipſum ab ira.
ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
Si enim inimici [u]exiſtentes reconciliati ſumus Deo per mortem
εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες [x] κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου 10
filij eius, multò magis reconciliati [t]ſeruabimur
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα
in vita ipſius. Non ſolùm autem, ſed & [y]gloriantes in
ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν 11
Deo per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, per quẽ nunc re-
τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν κα-
conciliationem accepimus. Propter [z]hoc ſicut per vnum hominem
ταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου 12
peccatum in [a]mundum intrauit, & per peccatum
ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ
mors, & ita in omnes homines mors pertran-
θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος [b] διῆλ-
ſiit, in quo omnes peccauerunt. Vſque ad enim legem peccatum
θεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία 13
erat in mundo: peccatum autem non [c]imputatur, non [d]exiſtente lege.
ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.
Sed regnauit mors ab Adam vſque ad Moy-
ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μω- 14
ſem, & in [e]non peccantes in ſimilitudinem
σέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι
[f]tranſgreſſionis Adæ, qui eſt [g]typus illius futuri.
τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.
Sed non ſicut delictum, ita & donum. ſi
ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ 15
enim vnius delicto multi mortui ſunt, multò
γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ
magis gratia Dei & donum, in gratia vnius
μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ, ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς
hominis Ieſu Chriſti in [h]multos abundauit.
ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς [i] ἐπερίσσευσε.
Et non ſicut per vnum [k]peccantem, donum. [l]ipſum quidē
καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν 16
nam iudicium ex vno, in condemnationem: [m]at donatio ex mul-
γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς, εἰς κατάκριμα· τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολ-
tis delictis, in iuſtificationem. Si enim vnius
λῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τοῦ τοῦ ἑνὸς 17
delicto mors regnauit per vnum, multò
παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ

[a] διϊσταμαι
διακρίνομαι
[b] quæcunque
[c] πληροφο-
ρέομαι
ſtantùm,
[d] ad iuſtitiam.
[e] reputabitur
[f] eũ qui ſuſcita-
uit [g]Chriſtum
reſurrexit
[h] ἐγείρω
habemus
habeamus
[a] habemus per fi
dem [b]ſtamus
[c] ἔχω
[d] ἵστημι
[e] filiorum
[f] autem
[g] verò [h] autem
qui datus eſt
[i] Vtquid
[k] cùm adhuc in
firmi eſſemus,
[l] nam
[m] ἀποθνή-
σκω
[n] ſalui erimus
[o] cùm eſſemus
[p] καταλ-
λάττω
ſalui erimus
gloriamur
[q] ea
[r] hunc
[s] διέρχομαι
[t] imputabatur,
cùm lex eſſet.
etiã in eos qui
non peccauer-
runt
[u] præuaricatio
nis
[v] forma
[w] περισ-
σεύω
[x] peccatũ, ita &
[y] gratia autem

magis abundantiam gratiæ & donationis
μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς
18 iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum
δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς
vnius delictum Iesum Christum. Igitur sicut per *vnam offensam* in
Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς 18
vnius iustitiã omnes homines in condemnationem, sic & per *vnam iusti-*
πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δι-
ficationem in omnes homines in iustificationem vitæ.
καιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.
Sicut enim per inobedientiam vnius hominis pecca-
ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρ- 19
tores constituti sunt multi, ita & per obeditionem
[e] κατέστ-ημι τωλοὶ [e] κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ
vnius, iusti constituentur multi.
ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.
Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum. vbi
[a] πλεονάζω delictum, νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα [a] πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ 20
autem abundauit *peccatum*, superabundauit gratia.
δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις·
Vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita
ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω 21
& gratia regnet per iustitiam in vitam æternam,
καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον,
per Iesum Christum Dominum nostrum.
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

CAP. VI. ς'

[b] in Abſit. [a] enim Quid ergo dicemus? Permanebimus [b] peccato, vt gratia
abunde? *Ne fiat.* qui [a] mortui sumus pec-
Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις 1
cato, quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis, quia quicunque
πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρ- 2
Christo Iesu, [a] morte. baptizati sumus in *Christum Iesum*, in [a] *mortem* ipsius bapti-
τίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐ- 3
[a] enim cum illo zati sumus? Consepulti sumus [a] *ergo illi* per baptis-
βαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβα-
surrexit mum in mortem, vt quomodo *excitatus est* Christus à mortuis
πτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσ- 4
per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ
ματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν
ambulemus. Si enim complantati facti sumus
διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς
[a] simul similitudini mortis eius, *sed* & resurrectionis eri-
περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁ- 5
mus. Hoc scientes, quia vetus noster homo
μοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσό-
simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati,
[b] καταργ-έω [d] vt seruiamus [c] Qui enim mortuus est,
μεθα· τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρω- 6
[d] ad non vltrà *seruiendum nos* peccato. [c] Nam *mo-*
πος συνεσταυρώθη, ἵνα [b] καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας,
riens iustificatus est à peccato. Si autem mortui
τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθα- 7
[a] cum illo sumus cum Christo, credimus quia etiam simul viuemus. [a] *et:*
νὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνο- 8
[a] iam μεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ·
Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis, non [a] *amplius* moritur,
εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, 9
dominabitur. mors illi non vltrà *dominatur*. Quod enim mortuus est,
θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ 10
peccato mortuus est semel: quod autẽ viuit, viuit Deo.
ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ·
Ita & vos existimate vosipsos mortuos quidem esse
οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁ- 11
peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro.
μαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
Non ergo regnet peccatum in mortali vestro cor-
μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώ- 12
vt obediatis pore, *ad obediendum ei* in concupiscentiis eius.
ματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.
[b] Sed [a] exhibeatis iniquitatis [b] Neque [a] *sistite* membra vestra arma *iniustitiæ* pec-
μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ- 13
cato, sed exhibete vosipsos Deo, tanquã ex mortuis viuen-
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶν-
tes, & membra vestra arma iustitiæ Deo.
τας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.
Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim estis sub lege,
ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, 14
sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus
ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν 15
abſit. An sub lege, sed sub gratia? *ne fiat.* Nescitis
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε 16
obediendum, quoniã cui exhibetis vosipsos seruos ad *obedientiam*, serui estis
ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε
[a] eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iu-
ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δι-
stitiam? Gratia autem Deo, quòd fuistis serui
καιοσυνήν; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁ- 17
[a] eam in qua [b] παραδίδωμι peccati, obedistis autem ex corde in [a] *quam* traditi estis for-
μαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν [a] παρεδόθητε τύ-

mam doctrinæ. Liberati autem à peccato,
πον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, 18
serui facti estis iustitiæ. Humanum [a] dico, propter
[d] ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ [d] δουλόω
infirmitatem carnis vestræ. sicut enim exhibuistis
τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ [y]
membra vestra *serua* immunditiæ & iniquitati, ad ini-
μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνο- [y] seruire
quitatem: ita nunc exhibete membra vestra [y] *serua* iu-
μίαν· οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δι- [z] seruire
stitiæ in sanctificationem. Cùm enim serui essetis pec-
καιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρ- 20
cati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis
τίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε
tunc? in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors?
τότε ἐφ' οἷς νῦν [c] ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. [a] in illis, [b] est, [c] ἐπαισχύ-
Nunc verò liberati à peccato, seruti facti νομαι
νυνὶ δὲ [f] ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες [f] ἐλευθερόω 22
autem Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, *at fi-*
δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέ-
nem!, vitam æternam. *Nam* stipendia [a] peccati, Iverò [a] enim
λος, ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θά- 23
mors: *at donatio* Dei, vita æterna in Christo Iesu gratia autem
νατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
Domino nostro.
τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

CAP. VII. ζ'

An ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor) quia
Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ 1
[a] in homine lex dominatur *homini* ad *quantum tempus* viuet? Nam
νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ 2
quanto tempore. [a] viuente legis quæ sub viro est mulier, [a] *viuenti* viro alligata est *lege*: si autẽ mortuus
ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀπο-
fuerit vir, soluta est à lege viri. Ieius,
θάνῃ ὁ ἀνὴρ, [a] κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. [a] κατάργέω
Igitur viuente viro, adultera [a] *decernetur*, si
ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν 3
[a] vocabitur, [a] cum alio eius,
γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλεύθερα ἐστὶν
faerit [a] viro alteri. si autem mortuus fuerit vir, liberata est
ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην
[a] viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio
viro alteri. Itaque, fratres mei, & vos morti-
ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανα- 4
ficati estis legi per corpus Christi, [a] *ad esse*
τώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι
[a] vt sitis alterius qui
vos viro alteri ex mortuis [a] *excitato*, vt fructificemus
ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσω-
[a] resurrexit, Deo. Cùm enim essemus in carne, passiones
μεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα 5
peccatorum [a] *illæ* per legem, operabantur in membris [a] quæ [b] erant,
τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡ-
nostris, *ad fructificandum* morti. Nunc autem soluti [a] vt fructificaret
μῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηρ- 6
sumus à lege [a], *mortui* in qua detinebamur, ita vt [a] mortis,
γήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε
[a] seruiamus [b] in *seruitute* nouitate spiritus, & non [a] vetustate
δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι [a] est, [b] abſit
literæ. Quid ergo dicemus? *quia* lex peccatum? *ne*
γράμματος. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γέ- 7
[a] nisi *fiat*: sed peccatum non cognoui, [a] *si non* per legem: *ipsamque*
νοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε
[a] nisi nam concupiscentiam nesciebam, [a] *si non* lex diceret, Non con-
γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυ-
cupisces. [a] *Occasionem* autem [a] *accipiens*, peccatum per manda- [a] Occasione [a] accepta,
μήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντο- 8
tum *adoperatum* est in me omnem concupiscentiam: sine enim le-
λῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νό-
ge peccatum mortuum [a]. Ego autem viuebam sine lege aliquando. [a] erat.
μου ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. 9
[a] *veniente autem mandato*, peccatum [a] *vixit*. [a] revixit. [a] sed cùm veniſſet mandatum,
ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἔζησεν. [a] erat
Ego autem mortuus sum: & inuentum est mihi mandatũ, quod [a] ad vitam,
ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, 10
[a] hoc? ad mortem. Nam peccatum, [a] *occasionem accipiens*
αὕτη εἰς θάνατον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα 11
per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.
διὰ τῆς ἐντολῆς, [d] ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. [a] ἐξαπατάω
Itaque quidem lex sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & [a] Quod [a] est, [b] abſit
ὥστε ὁμὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία, καὶ δικαία, καὶ 12
bonum. [a] Ergo bonum mihi factum est mors? [a] *ne*
ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γέ- 13
fiat: sed peccatum, vt appareat peccatum, per bonum
νοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ
mihi *adoperatum* [a] mortem, vt fiat [a] *secundum hyperbolen*
μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν
peccans peccatum per mandatum.
ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.
Scimus enim quia lex spiritalis est, ego autem car-
οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν, ἐγὼ δὲ σαρ- 14

nalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim
[a] πράττω οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω·
adoperor, non cognosco: non enim quod volo, hoc ago;
[a] intelligo: [b] nolo, [c] malum
sed quod odi, illud facio. Si autē quod non volo, illud facio,
ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ,
[c] est. [d] iam
consentio legi quoniam bona. Nunc autem non amplius ego ad-
σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κα-
quod habitat
operor illud, sed habitans in me peccatum.
τεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea,
οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀ-
[e] autem
bonum. nam velle adiacet mihi, at perficere
γαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι
[f] hoc
bonum, non inuenio. Nō enim quod volo facio bonum, sed
τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ'
[g] nolo
quod non volo malum, hoc ago. Si autē quod non volo, ego
ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ
quod habitat
illud facio, non iam ego adoperor illud, sed habitans
τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα
in me peccatum. inuenio igitur legem, volenti
ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι
mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.
ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.
Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem.
συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.
Video autem aliam legem in membris meis, repu-
βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευό-
gnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in
μενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ
[h] quæ est
lege peccati existente in membris meis.
νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.
[i] infelix
(Miser ego homo, quis me liberabit de cor-
ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώ-
Gratia Dei
pore mortis huius? Gratias habeo Deo per Iesum
ματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ
Christum Dominum nostrum.) itaque igitur ipse ego quidem mente ser-
χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοΐ δου-
[k] autem
uio legi Dei, at carne legi peccati.
λεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ, νόμῳ ἁμαρτίας.

CAP. VIII. η'

Nihil ergo
[a] damnationis
est iis
[b] sunt, qui
[c] ambulant.
[d] enim
Nulla nempe nunc [a] condemnatio his qui in Christo Iesu, non secundū
Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μὴ κατὰ
carnem [c] ambulantibus, sed secundum spiritum. Nam lex
σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ
spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à
πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ
[e] quod
lege peccati, & mortis. Nam impossi-
νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδυνα-
[f] erat legi, [g] ἀσθενέω
bile legis; in quo infirmabatur per carnem, Deus suumipsius
τον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ
filium mittens in similitudinem carnis peccati, & de
υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁ-
peccato damnauit peccatum in carne: Vt
μαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ· ἵνα τὸ
[h] qui
iustificatio legis impleretur in nobis, non secundum carnem
δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα
[i] ambulamus, [k] Qui enim
ambulantibus, sed secundum spiritum. Nam secundum carnem
περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα
[l] sunt
existentes, ea quæ carnis, sapiunt: qui verò secundum spiritum, ea quæ
ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ
[m] sentiunt. [n] est:
spiritus. Nam prudentia carnis, mors
πνεύματος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος·
[o] autem
at prudentia spiritus, vita & pax.
τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.
Quoniam sa-
Propter quod prudentia carnis, inimica in Deum; nam le-
διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νό-
pientia
[p] est Deo:
gi Dei non subiicitur: nec enim potest.
μῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται.
[q] enim
[r] est subiecta:
[s] Qui autem
[t] sunt,
[u] ἀρέσκω
[x] tamen
At in carne existentes, Deo placere non possunt.
οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ [u] ἀρέσαι οὐ δύνανται.
Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si quidem spi-
ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦ-
ritus Dei habitat in vobis. Si autem quis spiritum Christi non habet,
μα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει,
hic non est eius. si autem Christus in vobis, ipsum quidē corpus mortuū
οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν
[y] est.
propter peccatum; at spiritus vita propter iustitiam.
διὰ ἁμαρτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.
[z] verò vinit
[a] iustificationē.
[b] Quòd
Si autem spiritus excitantis Iesum ex mortuis, habitat in
εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑ-
[c] eius qui suscitauit [d] à
vobis; suscitans Christum ex mortuis, viuificabit & mor-
μῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνη-
[e] qui suscitauit Iesum [f] à
talia corpora vestra propter inhabitantem eius spiritum in vobis.
τὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.
[g] vt
Vtique ergo, fratres, debitores sumus, non carni, ad secundū carné
ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα
[h] vixeritis,
[i] moriemini:
viuere. Si enim secundū carnē vixeritis, futuri estis mori: si autē
ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ

spiritu actiones corporis mortificaueritis, viuetis.
πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.
Quicunque enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.
ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.
Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timorem, sed
οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ'
accepistis spiritum adoptionis filiorū, in quo clamamus, Abba, (Pater.)
ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.
[k] Ipse
spiritus [l] contestatur
spiritui nostro, quòd
αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι
[k] enim testimonium reddit
sumus filij Dei. Si autem filii, & hæredes: hæ-
ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονό-
des quidem Dei, cohæredes autem Christi; si modò compatimur,
μοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν,
[m] vt & conglorificemur. Existimo enim, quòd non [n] digna
ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ
[m] tamen
[n] sunt cōdignæ
[o] συνδοξάζω
passiones [o] nunc temporis, ad futuram gloriam [p] reue-
παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυ-
[p] nuius
[q] quæ reuelabitur
lari in nobis. Nam anxia expectatio creaturæ,
φθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν
reuelationem filiorum Dei expectat. Nam vani-
ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιό-
[q] tati [r] creatura subiecta est, non volens, sed propter [s] subiicientem
τητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα
[r] enim
[s] eum qui subiecit eam
[t] ὑποτάσσω
in spe. Quia & ipsa creatura liberabitur à
ἐπ' ἐλπίδι· ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς
seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum
δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ
Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, &
θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει, καὶ
[u] comparturit vsque [x] nunc. Non solùm autem illa, sed & ipsi
[u] adhuc. illa,
συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν
primitias spiritus habentes, & nos ipsi in nobismetipsis intra nos
ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς
gemimus, adoptionē filiorum expectantes, redemptionem
[y] Dei
στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ
corporis nostri. Nam spe [z] seruati sumus: spes autē
[y] enim saluā facti
[z] quæ videtur, [a] nam
[b] visa, non est spes: quod enim videt quis, quid & sperat?
σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ
βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;
Si autē quod non videmus, speramus, per patientiam expe-
εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδε-
ctamus. Similiter autem & spiritus [c] simul recipit
χόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνε-
[a] adiuuat infirmitatē nostrā.
infirmitates nostras. nam quid oremus sicut oportet,
ται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ,
nescimus: sed ipse spiritus [d] interpellat pro
οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡ-
nobis gemitibus inenarrabilibus. At scrutans corda
μῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας
[e] Qui autem scrutatur
[f] desiderei
scit quid [e] prudentia spiritus: quia secundū Deum [f] postulat
οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος· ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχά-
pellat pro sanctis. Scimus autem, quoniam diligentibus Deum,
νει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν
omnia cooperantur in bonum, [g] secundum propositum [h] vocatis
[g] iis qui
[h] vocati sunt sanctis.
πάντα [i] συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς
existentibus. Nam quos præscit, & prædestinauit conformes
[i] συνεργέω
[k] fieri
οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους
imaginis filij sui, ad esse eum primogenitum in
τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν
[k] Vt sit ipse primogenitus
multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vo-
πολλοῖς ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκά-
[l] cauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iusti-
[l] προορίζω
λεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαί-
ficauit, illos & [m] glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc?
[m] magnificauit.
ωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦ-
si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio
τα; εἰ ὁ θεὸς [n] ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου
filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum,
[n] ὑπέρ
[o] φείδομαι
[p] donauit?
υἱοῦ οὐκ [o] ἐφείσατο, ἀλλ' [n] ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν,
quomodo non etiam cum illo omnia nobis [q] gratificabit?
πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;
Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus [r] iustificans.
[q] qui iustificat.
τίς [s] ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.
Quis [s] condemnans? Christus [t] mortuus, imò verò &
[s] est qui condemnet?
[t] Iesus qui est
[u] imò qui & resurrexit:
[x] ad dexteram
[y] vbi
[z] ergo
τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ
excitatus: qui & est [x] in dextera Dei, qui etiam interpellat
ἐγερθείς, ὅς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει
pro nobis. Quis nos separabit à charitate Chri-
ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χρι-
sti? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum, an gladius? Sicut scriptum est, Quia
στοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνό-
τητος, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται, ὅτι
propter te mortificamur totam diem: æstimati sumus sicut
ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς
oues occisionis. Sed in his omnibus superamus
πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν [y] ὑπερνικῶ-
[y] ὑπερνικάω
eū qui dilexit
μεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.

Certus

Persuasus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli,
πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, 38
neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura,
οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα,
Neque altitudo, neque profundum, neque aliqua creatura alia po-
οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνή- 39
terit nos separare à charitate Dei, quæ in Christo
σεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ
Iesu Domino nostro.
ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

CAP. IX. θ'

testimonium perhibente

Veritatem dico in Christo, non mentior, conteſtante
Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης 1
mihi conscientia mea in Spiritu sancto.
μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ·
Quoniam tristitia mihi est magna, & continuus dolor cor-
ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρ- 2
di meo. Optabam enim ipse ego anathema esse à
δίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ 3
Christo pro fratribus meis, cognatis meis secundum carnem:
χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα·
Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio filiorum, & gloria, &
οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ 4
testamenta, & legislatio, & cultus, & promissa.
διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι·
Quorum patres, & ex quibus Christus quod secundum carnem: existens
ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα· ὁ ὢν 5
super omnia Deus benedictus in secula. amen
ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
Non autem potest autem, quod exciderit verbum Dei: non enim om-
οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάν- 6
nes qui ex Israel, ij Israel. Neque quia sunt semen
τες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Α- 7
Abrahæ, omnes filij; sed in Isaac vocabitur tibi se-
βραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρ-
men: Id est, Non filii carnis, hi filii
μα· τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ 8
Dei, sed filii promissionis, æstimantur in semine.
θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα.
Promissionis enim verbum hoc, Secundum tempus hoc
ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύ- 9
veniam, & erit Saræ filius. Non solùm autem, sed
σομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ 10
& Rebecca ex uno concubitum habens, Isaac patris nostri.
καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.
Nondum enim natis, neque agentibus quid bonum aut ma-
μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κα- 11
lum, (vt secundum electionem Dei propositum maneret,)
κὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ·
Non ex operibus, sed ex vocante, dictum est ei, Quia
οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι 12
maior seruiet minori: Sicut scriptum est,
ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι· καθὼς γέγραπται, 13
Iacob dilexi, at Esau odio habui.
τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.
Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? ne fiat.
τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. 14
Nam Moysi dicit, Miserebor cuius misereor, & miserabor quemcunque
τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτιρήσω ὃν ἂν 15
miseratus sum. Nempe igitur non volentis, neque currentis, sed,
οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ 16
misereutis Dei. Dicit enim scriptura Pharaoni, Quia in ipsum
τοῦ ἐλεῶντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ 17
hoc excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam,
τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου,
& vt annuntietur nomen meum in vniuersa terra.
καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.
Nempe ergo cuius vult miseretur, quem autem vult indurat.
ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. 18
Dices itaque mihi, Quid adhuc queritur? nam voluntati eius quis
ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς 19
resistit? Imò verò ô homo, tu quis es respon-
ἀνθέστηκε; μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταπο- 20
dens Deo? nũquid dicit figmentum fictori, Quid me
κρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με
fecisti sic? An non habet potestatem figulus
ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ 21
luti, ex eadem massa facere hoc quidem in honorem
πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν
vas, illud verò in contumeliam? Si autem volens Deus ostendere
σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι 22
iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa
τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολ-
longanimitate vasa iræ adaptata in interitum:
λῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν·
Et vt gloriæ faceret diuitias gloriæ suæ in vasa
καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη 23
misericordiæ, quæ præparauit in gloriam: Quos & vocauit, nos,
ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν· οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, 24
non solùm ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus: Sicut & in
οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν· ὡς καὶ ἐν 25
Osee dicit, Vocabo non populum meũ, populum meum: &
τῷ ὡσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ
non dilectam, dilectam. Et erit, in
οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται, ἐν τῷ 26
loco vbi dictum est eis, Non populus meus vos, ibi voca-
τόπῳ οὗ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθή-
buntur filii Dei viui. Esaias autem clamat pro
σονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ 27
Israel, Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena
ἰσραὴλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς
maris, reliquiæ seruabuntur. Verbum enim
θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ 28
consummans, & abbreuians in iustitia, quia verbum breuiatum
συντελῶν, καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντε-
faciet Dominus super terram. Sicut præ-
τμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προεί- 29
dixit Esaias, Si non Dominus Sabaoth reliquisset nobis
ρηκεν ἡσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν
semen, sicut Sodoma vtique facti essemus, & sicut Gomorrha vtique
σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡ-
similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quòd Gentes non sectantes
μοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα 30
iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem quæ
δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν
ex fide: Israel verò sectans legem iustitiæ, in
ἐκ πίστεως· ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς 31
legem iustitiæ non peruenit. Propter quid? quia non ex fi-
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πί- 32
de, sed quasi ex operibus legis. offenderunt enim lapidi
στεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ
offensionis: Sicut scriptum est: Ecce ego pono in Sion
προσκόμματος· καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι ἐν σιὼν 33
lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis cre-
λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πι-
dens in eum, non confundetur.
στεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

CAP. X. ι'

Fratres, ipsa quidè bona voluntas mei cordis, & obsecratio
Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις 1
ad Deum, pro Israel est in salutem.
ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραὴλ ἔστιν εἰς σωτηρίαν.
Testor enim illis, quòd zelum Dei habent, sed nõ secundũ
μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' 2
scientiam. Ignorantes enim Dei iusti-
ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύ-
tiam, & propriam iustitiam quærentes statuere,
νην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δι-
iustitiæ Dei non sunt subiecti. Finis enim legis
καιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου 4
Christus, ad iustitiam omni credenti.
χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.
Moyses enim scribit, iustitiam quæ ex lege,
μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, 5
quòd faciens ea homo, viuet in ea.
ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.
Quæ autè ex fide iustitia sic dicit, Ne dixeris in
ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ 6
corde tuo, Quis ascendet in cælum? id est Christum
καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν
deducere. Aut, quis descendet in abyssum? hoc,
καταγαγεῖν. ἢ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; του- 7
est Christum à mortuis reducere. Sed quid dicit? Prope
τέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς 8
te verbum est in ore tuo, & in corde tuo. hoc
σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τὸ-
est verbum fidei, quod prædicamus. Quia si con-
τέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν· ὅτι ἐὰν ὁμο- 9
fitearis in ore tuo Dominum Iesum, & credideris in
λογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν
corde tuo, quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluaberis.
τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.
Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem con-
καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμο- 10
fessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura, Quia omnis credens
λογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων 11
in illum, non confundetur. Non enim est distinctio
ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ 12
Iudæique & Græci: nam idem Dominus omnium, diues
ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν
in omnes inuocantes illum. Omnis enim quicunque
εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπι- 13
inuocauerit nomen Domini, seruabitur. Quomodo ergo inuo-
καλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. πῶς οὖν ἐπικα- 14
cabunt in quem non crediderunt? quomodo autem credent ei quem non
λέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ
audierunt? quomodo autem audient sine prædicante?
ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

ἐκπίπτω: sunt Israelitæ. — qui — virtutes, — fortitudo, neque — est — qui est — qui sunt — est, — illa, — Cùm inati fuissent, aut aliquid boni gessissent, aut mali, — ἐγχρίμπτω qui sunt cognati mei — est — testamentum, obsequium, — est — qui est — autem absit. — enim misericordiã præstabo cui misereor. — est — ἀγορεύω — enim — qui respondeas — ei qui se finxit, — aliud — Quòd — φέρω patientia — καταρτίζω ostenderet — προετοιμάζω

nisi

Quomodo verò prædicabunt, *si non* mittantur? sicut scriptum
ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην,
est, Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem,
τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ πάντες 16
euangelizantium bona? Sed non omnes
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει, Κύριε, τίς ἐπί-
obediunt auscultarunt Euangelio. Esaias enim dicit, Domine, quis creditum
στευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ 17
autem auditui nostro? Ergo fides ex auditu: ad auditus?
διὰ ῥήματος Θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦν- 18
verò in omnem terram exiuit sonus eorum, &
γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ
in fines habitatæ verba eorum.
εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.
Sed dico, Nunquid nō cognouit Israel? primus Moyses dicit,
ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος Μωυσῆς λέγει, 19
Ego ad æmulationē adducam vos in non gentem, in gentem insipientem
ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ
in iram mittam vos. Esaias autem audet, & dicit,
παροργιῶ ὑμᾶς. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, 20
Inuentus sum a me non quærentibus: *conspicuus factus sum* me non
εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ
interrogantibus. Ad autem Israel dicit, Totam
ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡ- 21
diem expandi manus meas ad populum *incredulum,*
μέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα,
& contradicentem.
καὶ ἀντιλέγοντα.

CAP. XI. ια'

Dico ergo, Nunquid repulit Deus populum suum? *ne fiat:*
Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοι- 1
etenim ego Israelita sum, ex semine Abraham, *tri-*
το. καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυ-
bus Beniamin. Non repulit Deus plebem suam,
λῆς Βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, 2
quam præsciuit. an nescitis in Elia quid dicit scriptura? *vt* interquemadmodum
ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγ-
pellat Deum aduersum Israel? *dicens,* Domine, prophetas
χάνει τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ, λέγων, 3
tuos occiderunt, & altaria tua suffoderunt:
Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν·
& ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.
κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.
ὑπολείπομαι Sed quid dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihi *ipsi*
ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ 4
millia virorum septem *millia viros,* qui non curuauerunt genua *Baal.*
ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ.
ante hoc Sic ergo & in *hoc* tempore, *reliquiæ* secundum electionem
οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν 5
gratiæ *factæ est.* Si autem gratia, non iam ex operibus, alioquin
χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ 6
gratia non iam est gratia. *si autem ex operibus, non amplius est gra-*
χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χά-
tia: alioqui opus non amplius est opus. Quid ergo? quod
ris· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἔστιν ἔργον. τί οὖν; ὃ ἐπι- 7
quærebat Israel, hoc non est consecutus: *at* electio *consecuta est:*
ζητεῖ Ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ
cæteri obdurauerunt: Sicut scriptum est, Dedit
δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν· καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν 8
illis Deus spiritum compunctionis: oculos, *ad non vi-*
αὐτοῖς ὁ Θεὸς πνεῦμα κατανύξεως· ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέ-
dendum, & aures *ad non audiendum,* vsque in hodiernum diem.
πειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
Et Dauid dicit, Fiat mensa eorum in laqueum,
καὶ Δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, 9
& in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.
καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.
Obscurentur oculi eorum *ad non videndum,* &
σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν 10
dorsum eorum semper incurua. Dico ergo, Nunquid
νῶτον αὐτῶν διὰπαντὸς σύγκαμψον. λέγω οὖν, μὴ 11
offenderunt, vt caderent? *fiat.* sed illorum *ruina,*
ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώ-
salus Gentibus, *ad æmulationem extirpandum* illos.
μασι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.
Si verò *ruina* illorum diuitiæ mundi, & di-
εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἧτ- 12
minutio eorum diuitiæ Gentium, quanto magis plenitudo
τημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα
eorum? Vobis enim dico Gentibus, *ad quantum* quidem sum
αὐτῶν; ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι 13
honorificabo. ego Gentium Apostolus, ministerium meum *glorificabo.*
ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω·
saltem faciam Si quomodo ad æmulandū prouocē meam carnem, & *saluem* aliquos
εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς 14
amissio est ex illis. Si enim *abiectio* eorum, reconciliatio
ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ 15

mundi, quæ assumptio, *nisi non* vita ex mortuis?
κόσμου, τίς ἡ προσλημψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; *Si verò* nisi
Quòd si deli-
primitia sancta, & massa: & si radix sancta, &
ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ 16
rami. *Si verò* aliqui *ramorum* defracti sunt, tu
κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ 17
autem oleaster *existens* insertus es in illis, & *particeps*
δὲ ἀγριέλαιος ὢν *ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς
radicis, & pinguedinis oliuæ factus es;
τῆς ῥίζης, καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου·
Ne gloriera ramis. si vero gloriaris, non
μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ 18
tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo,
σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, 19
Defracti sunt rami, vt ego inserar.
ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.
Pulchrè. incredulitate defracti sunt, tu autem fide stas:
καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας· 20
ne efferatu animo, sed time. Si enim Deus *ipsis secundum*
μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν κατὰ 21
naturam ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.
φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδέ σου φείσεται.
Vide ergo *benignitatem,* & seueritatem Dei: in quidem
ἴδε οὖν χρηστότητα, καὶ ἀποτομίαν Θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς 22
lapsos, seueritatem: in autem te *benignitatem,* si permanseris
πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δέ σε χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ
benignitati. alioquin & tu excideris. Et illi *autem,* si
χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ· καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν 23
non permanserint *incredulitati,* inserentur. potens enim
μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ
est Deus iterum inserere illos.
ἐστιν ὁ Θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.
Si enim tu ex *illo secundum naturam* excisus es oleastro, &
εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ 24
contra naturam insertus es in bonam oliuam, quanto magis
παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον
ij qui secundum naturam inserentur *proprie* oliuæ?
οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;
Non enim volo vos ignorare, fratres, mysterium hoc,
Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, 25
(vt non sitis *apud vosipsos* arrogantes) quia *obduratio* ex parte
ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους
Israel *facta est, vsque quo* plenitudo Gentium intraret.
τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ·
Et sic omnis Israel *seruabitur,* sicut scriptum est,
καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, 26
Veniet ex Sion *liberator,* & *auertet impietates* à Iacob.
ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.
Et hoc illis à me *fœdus,* cùm abstulero
καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι 27
peccata eorum. Secundum quidem Euangelium, inimici
τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ 28
propter vos: secundū autem electionem, *dilecti* propter patres.
δι' ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογήν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.
Impœnitibilia enim dona, & vocatio Dei.
ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ. 29
Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autē misericordiā cōsecuti estis illorum *incredulitate:* Ita & isti nunc nō cre-
ὥσπερ γὰρ ποτὲ καὶ ὑμεῖς ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἠ- 30
diderunt *vestræ misericordiæ,* vt & ipsi misericordiam consequantur.
λεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπεί- 31
Conclusit enim Deus *omnes* in incredulitatem, vt
θησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.
omnium misereatur. O *profunditas* diuitiarum, & sapientiæ, & scien-
συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς 32
tiæ Dei: quàm incomprehensibilia judicia eius, & inuestigabiles viæ eius!
πάντας ἐλεήσῃ. Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας, καὶ γνώ- 33
Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?
σεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.
Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?
τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμ- 34
Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in
βουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀντα- 35
ipso omnia; ipsi gloria in secula. Amen.
ποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς 36
αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

CAP. XII. ιβ'

Horter itaque vos, fratres, per *miserationes* Obsecro
Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ 1
Dei, *sistere* corpora vestra hostiam viuentem, sanctam,
Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν,
bene placentem Deo, *rationalem cultum* vestrum.
εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.
Et *ne* conformamini seculo huic: sed refor-
καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ· ἀλλὰ μεταμορ- 2
mamini *renouitate* sensus vestri, *ad probandum vos* quæ sit
φοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί
voluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta.
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον.

ἀπωθέω: ἀπώσατο repulit; ἀπώσαντο repulerunt
ἀποτολμάω: ἀποτολμᾷ audet
ἀφίσημι: ἀφέωνται remittuntur
ἀφορίζω: ἀφορίσθητε segregamini
ἀφυπνόω: ἀφυπνώσαντες expergefacti
ἀχρειόω: ἠχρειώθησαν inutiles facti sunt
βάθος: βάθος altitudo
βαστάζω: βαστάζεις portas
βλασφημέω: βλασφημούμεθα blasphemamur; βλασφημοῦντες blasphemantes
βλασφημία: βλασφημίαν blasphemiam
βλέπω: βλέπετε videte; βλέπωμεν videamus; βλέπων videns
βοάω: βοᾷ clamat
βουλή: βουλὴν consilium
βούλομαι: βουλόμενος volens
βραδύνω: βραδύνει tardat
βρέφος: βρέφη infantes
βρῶμα: βρῶμα cibus; βρώματος cibi
βυθός: βυθὸν altum
γαμίσκω: γαμίσκονται nubunt
γαμέω: γαμοῦσιν nubunt; γαμῶν nubens
γάμος: γάμοις nuptiis; γάμους nuptias
γαστήρ: γαστρὶ ventri
γενεά: γενεὰν generationem; γενεᾶς generationis
γενεαλογία: γενεαλογίαις genealogiis
γενέσια: γενέσια natalitia
γενέσιος: γενέσιον natalitium
γενετή: γενετῆς natiuitatis
γεννάω: γεννηθεὶς natus; γεννηθέντος natus; γεννηθῆναι nasci; γεννηθῶσιν nascantur; γεννήσαντα genuerunt; γεννήσας genuit; γεννήσει genuit; γεννήσεται nascetur; γεννήσῃ genuerit; γεννήσουσιν genuerunt; γεννῶντα generantes
γένος: γένος genus; γένους generis
γεύω: γεύσασθαι gustare; γεύσεται gustabit; γεύσωνται gustent
γῆ: γῆν terram; γῆς terræ
γίνομαι: γενέσθαι fieri; γενέσθω fiat; γενηθῆναι fieri; γενηθήτω fiat; γενόμενος factus; γενομένου facto; γενόμενον factum; γενομένων factorum

quæ data est
[a] omnibus qui sunt inter vos,
[b] plus [c] quàm
[d] sobrietatem, [e] diuisit
[c] μερίζω
[f] autem
singuli autem alter alterius
quæ data est
[g] ministrando: [h] qui docet, [i] Qui exhortatur
[k] exhortando: qui tribuit
[l] qui præest
[m] qui miseretur
[n] Charitatem fraternitatis inuicem diligentes:
[o] inuicem
[p] in
[q] προσκαρτερέω
[r] Necessitatibus
[s] nolite maledicere
[t] καταράομαι
[u] Nolite esse
prouidentes bona, non tantùm coram Deo, sed etiam [x] hieri potest, [y] est,
[z] defendentes, charissimi,
[a] Sed si
[b] Noli vinci

Dico enim per gratiam datam mihi, [a]omni
λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ 3
existenti in vobis, non [b]supersapere [c]prater quod oportet sapere: sed sa-
ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρο-
pere ad [d]sobrium esse, vnicuique sicut Deus [e]partitus est mensuram fidei.
νεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
Sicut enim in vno corpore membra multa habemus, [f]at
καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ 4
membra [g]omnia non eundem habent actum: Ita mul-
μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν· οὕτως οἱ πολ- 5
ti vnum corpus sumus in Christo, [f]at [h]singulum alii aliorum membra.
λοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, οἱ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη·
Habentes autem donationes secundum gratiam datam
ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν 6
nobis, differentes, siue propheciam secundum rationem
ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς
[i]ministrando: fidei: Siue ministerium, in [k]ministerio: siue [l]do-
πίστεως· εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδά- 7
cens, in doctrina: [m]Siue exhortans, in
σκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ 8
[n]exhortatione: distribuens, in simplicitate: [o]præfectus in
παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν
solicitudine: [p]miserescens in hilaritate. Dilectio sine simulatione:
σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη, ἀνυπόκριτος· 9
odientes malum, adhærentes bono.
ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ·
[q]Fraterna charitate in [r]sese mutuo amore propensi: honore [s]alij
τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι· τῇ τιμῇ ἀλλή- 10
alios præuenientes: Solicitudine non pigri, spi-
λοις προηγούμενοι· τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύ- 11
ritu feruentes, Domino seruientes. Spe gau-
ματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες· τῇ ἐλπίδι χαί- 12
dentes, [t]tribulatione patientes, orationi insta-
ροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ [u]προσκαρτε-
tes. [x]Vsibus sanctorum communicantes,
ροῦντες· ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν 13
hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus
φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας· 14
vos: benedicite, & [y]ne imprecamini. Gaudere cum gau-
μᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαι- 15
dentibus, & flere cum flentibus. Idipsum in
ρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων· τὸ αὐτὸ εἰς 16
inuicem sentientes: non alta sapientes, sed
ἀλλήλοις φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς
humilibus consentientes. [z]Ne este prudentes apud vosmetipsos.
ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς·
Nulli malum pro malo reddentes, [a]procurantes bo-
μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι κα- 17
nesta coram omnibus hominibus. Si [b]possibile, quod ex
λὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ 18
vobis [c], cum omnibus hominibus pacem habentes: Non vosmetipsos
ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. μὴ ἑαυτοὺς 19
[d]vlciscentes, dilecti, sed date locum iræ: scriptum
ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγρα-
est enim, Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.
πται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.
[e]Si ergo esurient inimicus tuus, ciba illum: si sitit, po-
ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότι- 20
tum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres super
ζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν
caput eius. [f]Ne vincitor à malo, sed vince
κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα 21
in bono malum.
ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

CAP. XIII. ιγ'

[a]sublimioribus
[b]nisi
[c]sunt
[d]ordinata
[e]qui resistit
[f]qui autem resistunt, ipsi [g]acquirunt.
[h]timori boni operis,
[i]mali.

Omnis anima potestatibus [a]superhabentibus subdita sit: non enim
Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ 1
est potestas [b]si non à Deo: quæ autem [c]existentes potestates à Deo
ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ
[d]ordinatæ sunt. Itaque [e]resistens potestati,
τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, 2
ipsi Dei ordinationi resistit. [f]at resistentes, sibipsis
τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς
damnationem [g]accipient. Nam principes non sunt [h]pauor
κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῷ 3
[i]bonorum operum, sed [i]malorum. vis autem non timere
ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν
potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa.
ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.
Dei enim minister est tibi in bonum. si autem malum
θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν 4
[k]feceris, time: non enim [l]frustra gladium portat: Dei enim mi-
ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διά-
nister est, vindex in iram ipsi [m]malum [n]agenti.
κονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.
Ideoque [o]necessitas subinde, non solùm propter iram, sed
διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλ- 5
etiam propter conscientiam. Propter hoc enim & tributa
λὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους 6

[e]ὑποτάσσω

[f]Necessitatibus
[g]nolite maledicere
[h]καταράομαι
[i]Nolite esse
prouidentes bona, non tantùm coram Deo, sed etiam [k]hieri potest, [l]est,
[m]defendentes, charissimi,
[n]Sed si
[o]Noli vinci

*folitia: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum [p]sortiter incum-
τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτε- 7
bentes. Reddite ergo omnibus debita: cui tri-
ροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φό-
butum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, ti-
ρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φό-
morem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam de-
βον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφεί- 8
beatis, [q]si non diligere alij alios: [r]nam diligens alterum,
λετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον,
legem implcuit. [s]Hoc enim, Non [t]machaberis, Non occides,
νόμον πεπλήρωκε. τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, 9
Non furaberis, Non [u]falsum testaberis, non concupisces, & si
οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ
quod [x]aliud mandatum, in hoc verbo [y]recapitulatur, in
τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν
hoc, Diliges proximum tuum sicut teipsum.
τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.
Dilectio proximi malum non operatur. plenitudo ergo
ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν 10
legis [z] dilectio. Et hoc, scientes tempus, quia hora
νόμου ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα
[a]non iam de somno [b]surgere: nunc [c]propiorl nostra sa-
ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σω- 11
lus, quàm cùm credidimus. Nox præcessit, at [d]dies
τηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέ-
appropinquauit: abiiciamus ergo opera tenebrarum, & in-
ρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυ- 12
duamur arma lucis. Sicut in die, [e]decenter
σώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως
ambulemus, non [f]comessationibus & ebrietatibus, nõ [g] cubilibus & [h]las-
περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελ- 13
civia, non [i]lite & æmulatione. Sed induimini Do-
γείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' [k]ἐνδύσασθε τὸν κύ- 14
minum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis
ριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε
in desiderijs.
εἰς ἐπιθυμίας.

[p]præstatis:
[q]feruentes.
[r]nisi vt diligatis inuicem:
[s]qui enim diligit proximum,
[t]Nam,
[u]adulterabis,
[x]falsum testimonium dices,
[y]est
[z]instauratur,
[a]Nam alius
[b]alius
[c]suo
[d]πληροφορέω
[e]Qui sapit
[f]qui manducat,
[g]qui
[h]manducat,
[i]in
[k]impudicitijs,
[l]in cõtentione
[a]ἐνδύω

CAP. XIIII. ιδ'

[a]Ipsum autem infirmum [b]fide assumite, non in
Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς 1
disceptationibus [c]disputationum.
διακρίσεις διαλογισμῶν. [d]Hic quidem credit [e]manducare omnia,
ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, 2
[f]at infirmus olus [g]edit.
ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. [h]Manducans non manducanté
non spernat, & [i]non [k]manducans manducantem non iudicet:
μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ
Deus enim illum assumpsit. Tu quis es [l]iudicans alie-
θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλ- 4
num seruum? [m]proprio Domino stat aut cadit. stabit
λότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. [n]σταθήσεται
autem: potens enim est Deus statuere illum.
δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.
[o]Hic quidem iudicat diem inter diem, [o]hic autem iudicat omnem
ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν 5
diem: vnusquisque in [p]proprio sensu abundet.
ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ [q]πληροφορείσθω.
[r]Sapiens diem, Domino sapit: & [s]non sapiens
ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν 6
diem, Domino non sapit. & [t]manducans, Domino manducat, gratias
ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαρι-
agit enim Deo: & [u]non [x]manducans, Domino non manducat, & gratias
στεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχα-
agit Deo. Nemo enim nostrùm sibi ipsi vivit, & nemo
ριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς 7
sibi ipsi moritur. Siue enim viuimus, Domino viui-
ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶ- 8
mus: siue morimur, Domino morimur. siue
μεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε
ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus.
οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.
In hoc enim Christus & mortuus est, & resurrexit, & [y]reuixit,
εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, 9
vt & mortuorum & viuorum dominetur. Tu autem quid iudi-
ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρί- 10
cas fratrem tuum? aut & tu [z]quid spernis fratrem tuum?
νεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;
omnes enim adstabimus [a]tribunali Christi.
πάντες γὰρ παρασταθησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ.
Scriptum est enim, Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi [b]flectet
γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγὼ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει 11
omne genu, cœlestium, & terrestrium, & inferorum, &
πᾶν γόνυ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ
omnis lingua confitebitur Deo.
πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.
Itaque vnusquisque nostrùm pro [c]ipso rationem reddet Deo.
ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. 12
Non amplius ergo inuicem iudicemus, sed hoc iudicate ma-
μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλ- 13

[a]non
[b]surgere:
[c]enim
[d]dies
[e]honestè
[f]comessationibus
[g]cubilibus
[h]lasciuia
[i]in
[k]ἐνδύω
[l]in cõtentione
[m]alius
[n]σταθήσομαι
[o]Nam alius
[p]suo
[q]πληροφορέω
[r]Qui sapit
[s]qui
[t]manducat,
[u]qui
[x]manducat,
[y]reuixit
[z]quare
[a]ante tribunal
[b]flectetur
[c]suo

fine ponatis

gis, *hoc* ‖*non ponere* offendiculum fratri, ᵛvel scandalum.
λον, τὸ, μὴ πθέναι προσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον.

ᵛconfido ᵛDomino ᵃπείθω ᵛnisi ei qui existimat ᵛest. ‖enim ᵛiam

Scio & ᵛpersuasus sum in ᵛChristo Iesu, quia nihil commune per
οἶδα καὶ ᵃπέπεισμαι ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' 14
ipsum, ᵛsi non existimanti aliquid commune esse, illi commune.
ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

Si verò propter cibum frater tuus contristatur, non ᵛamplius secundũ
εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ 15

ᵛNoli ᵛperdere

charitatem ambulas. ᵛne cibo tuo illum ᵛperde,
ἀγάπην περιπατεῖς· μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε,
pro quo Christus mortuus est. Non blasphemetur ergo vestrum
ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν 16
bonum. Non enim est regnum Dei esca
τὸ ἀγαθόν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις 17
& potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spi-
καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν πνεύ-
ritu sancto. Nam *in his seruiens* Christo, ‖bene pla-
ματι ἁγίῳ· ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐά- 18
ᵛest Deo, & probatus ᵛ hominibus.
ρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

ᵛ*Nempe igitur* quæ pacis ᵛ sectemur, & quæ ædifica-
ἄρα οὖν ἃ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδο- 19
tionis *ad inuicem*. Ne propter escam ᵛdestruito
μῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε 20
opus Dei. omnia quidem munda ᵛ, sed malum ᵛ ho-
τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀν-
mini ᵛper offendiculum ‖edenti. *Honestum hoc* non
θρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ 21
manducare carnem, ᵛneque bibere vinum, neque in quo frater tuus offen-
φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσ-
ditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Tu fidem habes?
κόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις; 22
penes temetipsum habe coram Deo. beatus ‖non ᵛiudicans
κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων
semetipsum in eo quod probat. ᵛ*At ambigens*, si æducauerit,
ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, 23
damnatus est, quia non ex fide. omne autem quod non ex fide,
κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως,
peccatum est.
ἁμαρτία ἐστίν.

ᵛQui enim ita hoc seruit ‖placet ᵛest

ᵛIraque ᵛsunt

ᵛsunt, custodiamus. Noli ᵛdestruere ᵛsunt, ᵛest

ᵛqui ‖manducat. Bonum est ᵛ& non

‖qui ᵃiudicat

ᵛQui autē discernit,

‖est

CAP. XV. κε'

ᵛrmiores, ᵛinfirmorum sustinere, ᵇ ἀρέσκω ‖ meo

Debemus autem nos *potentes*, imbecillitates ᵛ*impo-*
Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυ- 1
tentum portare, & non nobis *ipsis* placere. Vnusquisque *enim*
νάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ᵇ ἀρέσκειν· ἕκαστος γὰρ 2
vestrũm proximo placeat in bonum ad ædificationem.
ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.
Etenim Christus non sibi *ipsi* placuit, sed, sicut scriptum
καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ, καθὼς γέγρα- 3
est, Improperia improperantium tibi ceciderunt super me.
πται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σὲ, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.
Quæcunque enim *antè* scripta sunt, *ad* nostram doctrinam *antè* scri-
ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προε- 4
pta sunt, vt per patientiam, & *per* consolationem scri-
γράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γρα-
pturarum, spem habeamus. *At* Deus ᵛ patientiæ
φῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς 5
& solarij, det vobis id ipsum sapere in ‖se *inuicem*,
καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις,
secundum Christum Iesum. Vt *vnanimiter* in vno ore
κατὰ χριστὸν ἰησοῦ· ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι 6
‖glorificetis Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.
δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Ideo ‖suscipite *ᵛalij alios*, sicut & Christus
διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς 7
‖suscepit vos in honorem Dei. Dico ‖ᵛ*autem* Iesum
προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦν 8
Christum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei,
χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ,
ad *confirmandum* promissiones patrum.
εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.
‖ᵛ*autem* ‖ᵛhonorare ‖ea ᶜ ὁμολογέω ‖ meabo.
At gentes ᵛ super misericordia ᵛ*glorificare* Deum, sicut scri-
τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεὸν, καθὼς γέ- 9
ptum est, Propter *hoc* confitebor tibi in Gentibus Domine, &
γραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ
nomini tuo *psallam*. Et iterum dicit, Lætamini Gentes
ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη 10
cum plebe eius. Et iterum, Laudate Dominum omnes
μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα 11
Gentes, & magnificate eum omnes populi.
τὰ ἔθνη, καὶ ᵈ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.
ᵈ ἐπαινέω ᵛqui exurget
Et rursus Esaias ait, Erit radix Iesse, & ᵛ*exur-*
καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνι- 12
gent regere Gentes, in eum Gentes sperabunt.
στάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
ᵛautem ᵛcredendo, vt ‖abundetis ᵒ πλεύω
At Deus ᵛ spei repleat vos omni gaudio &
ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος ᶜ πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ 13
pace in ᵛ*credere*, *ad abundandum vos* in spe,
εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι,
ᵛin virtute spiritus sancti. ᵛ*Persuasus sum* autem, fratres
14 ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοὶ
mei, & ipse ego de vobis, quoniam & ipsi pleni estis *boni-*
μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθω-
tate, repleti omni scientia, ᵛ*potentes* & ‖ᵛita vt possitis
15 σύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλ-
alios monere. Audacius autem scripsi vobis, fra-
λους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀ-
tres, ex parte, tãquam in memoriam reducens vos, ᵛ*per*
δελφοὶ, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν
gratiam *datam* mihi à Deo: ᵛ*Ad esse me*
16 χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ· εἰς τὸ εἶναί με
ministrum Iesu Christi in Gentibus, ‖*sanctificantem* Euan-
λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγ-
gelium Dei, vt fiat oblatio Gentium ac-
γέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρο-
cepta, ᵛsanctificata in Spiritu sancto. Habeo igitur ‖*gloria-*
17 σδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύ-
tionem in Christo Iesu *quæ* ad Deum. Non enim *audebo*
18 χησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω
loqui aliquid eorũ quæ non effecit Christus per me, in obedientiam
λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν
Gentium, & verbo & *opere*. In virtute ‖signorum & pro-
19 ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ· ἐν δυνάμει σημείων καὶ τε-
digiorum, in virtute Spiritus ‖ᵛ*Dei*, ita vt *me* ab Hierusalem
ράτων, ἐν δυνάμῃ πνεύματος θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ
& ᵛ*circum* vsque ad Illyricum ᵛ*implesse* Euangelium
καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον
Christi. Sic autem ‖*amantes contendentem euangelizare*, non
20 τοῦ χριστοῦ· οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ
vbi nominatus est Christus, *vt non* super alienum fundamentum ædi-
ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκο-
ficarem. Sed, ᵛ sicut scriptum est, ᵛQuibus non annuntiatũ est de
21 δομῶ· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ
eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.
αὐτοῦ, ᵍ ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.
Ideo & impediebar plurimùm venire ad vos.
22 διὸ καὶ ᵃ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
Nunc verò nõ vltrius locum habens in regionibus his, cupi-
23 νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπι-
ditatem autem habens veniendi ad vos ‖à multis ‖ annis:
ποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν·
ᵛ*Vt si proficiscar* in Hispaniam, *veniam ad*
24 ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἱσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑ-
vos: spero *enim* ᵛpræteriens ‖*conspicere* vos, & à
μᾶς ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ᵇ
vobis ᵛ*præmitti* illuc, si vobis primùm ex parte
ὑμῶν ᵇ προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους
ᵛ*implerus* fuero. Nunc ᵛ*autem proficiscor* in Hierusalem ᵛ*minis-*
25 ᶜ ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακο-
trans sanctis. Probauerunt enim Macedonia & Achaia
26 νῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα
collationem aliquam facere in pauperes sanctorum quibus Hie-
κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἰε-
rusalem. Placuit eis enim, & debitores eorum sunt.
27 ρουσαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· ᵛ
ᵛ*si enim* ᵛ*spiritalibus* eorum ᵛ*participarunt Gentes*, debent
εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι
& in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur
28 καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν
ᵛ*perficiens*, & ᵛ*assignans* eis fructum hunc,
ἐπιτελέσας, καὶ ᵈ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀ-
proficiscar per vos in Hispaniam. Scio autem quoniam
29 πελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν ἱσπανίαν. οἶδα δὲ ὅτι ἐρ-
veniens ad vos, in ᵛ*plenitudine* benedictionis *Euangelij*
χόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου
Christi veniam. Obsecro *autem* vos, fratres,
30 τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ,
per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spi-
διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύ-
tus ᵛ *simul contendere mihi* in orationibus pro me
ματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ
ad Deum: Vt liberer ab infidelibus ᵛ in
31 πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα ᵉ ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ
Iudæa, & ᵛ*vt ministerium meum* in Hierusalem *acceptum*
ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος
fiat sanctis. Vt in gaudio veniam ad vos
32 γένηται τοῖς ἁγίοις· ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς
per voluntatem Dei, & ‖*simul recreer vobis*.
διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.
At Deus ᵛ pacis ᵛ cum omnibus vobis. amen.
33 ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ᵛ& ‖Certus ‖ dilectione, ‖ita vt possitis alterutrum ᵛpropter quæ data est ᵛVt sim minister ‖sanctificans ᵛ& ‖gloriam ᶠ ἀγαλλιάω audeo ‖ factis. ‖sancti, ᵛradiauetis me ᵛqui sunt ᵉ ῥύομαι ᵛobsequij mei oblatio accepta fiat ᵛrefrigeret vos biscum. ᵛautem ‖sit

CAP. XVI. κς'

Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, *existentem mi-*
Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διά- 1
nistram ecclesiæ quæ ᵛ in Cenchris: Vt eam susci-
κονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς· ἵνα αὐτὴν προσ-
piatis in Domino dignè sanctus, & assistatis ei in quocũque
δέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ‖ quæ est in ministerio ᵛ of

indiguerit vestri vos fuerit negotio: etenim ipsa adsistrix multis fa-
eaque astitit ὑμῶν χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγε-
Priscam ita est, & ipsi mihi. Salutate Priscillam & Aqui-
νήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύ- 3
laduitores lam simul operantes meos in Christo Iesu: (Qui pro
λαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· οἵτινες ὑπὲρ τῆς 4
suas ceruices anima mea suam ipsorum ceruicem supposuerunt: quibus non ego solus
ὑποτίθημι ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν· οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος
gratias ago, sed & cunctæ ecclesiæ Gentium.)
οὐχ εἰς, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.
Et domesticam eorum ecclesiam. salutate Epæne-
καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαινε- 5
primitiuus tum dilectum mihi, qui est primitiæ Achaiæ in Christo.
τὸν τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς χριστόν.
Salutate Mariam, quæ multum laborauit in nobis.
κοπιάζω ἀσπάσασθε Μαρίαμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. 6
Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos, & con-
ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συν- 7
nobiles captiuos meos, qui sunt insignes in Apostolis, qui
αιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ
& ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliam
καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγονασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν 8
Ampliatum dilectissimum dilectum meum in Domino. Salutate Vrbanum simul
τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συν- 9
mihi laduitorem operantem nostrum in Christo, & Stachyn dilectum meum.
εργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.
Salutate Apellen probum in Christo. salutate
ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε 10
Iesu, sunt eos qui ex Aristobuli. Salutate Herodionem cognatum
τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε Ἡρῳδίωνα τὸν συγγενῆ 11
sunt meum. salutate eos qui ex Narcissi, existentes in Domino.
μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.
domo, qui sunt laborant Salutate Tryphænam & Tryphosam, laborantes in Do-
quæ ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυ- 12
charissimam, mino. salutate Persidem dilectam, quæ multum labo-
ρίῳ. ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπία-
rauit in Domino. Salutate Rufum electum in Domino,
σεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, 13
& matrem eius & meam. Salutate Asyncritum,
καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, 14
sunt Phlegontem, Herman, Patrobam, Hermen, & qui cum eis fra-
Φλέγοντα, Ἑρμᾶν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελ-
tres. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum &
φούς. ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέαν καὶ τὴν 15
Olympiadem, sororem eius, & Olympan, & qui cum eis omnes
ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας
sunt sanctos. Salutate alij alios in osculo sancto. salu-
osculum ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπά- 16

tant vos Ecclesiæ Christi. Rogo autem omnes
17 ζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. Παρακαλῶ δὲ
vos, fratres, speculari ipsos dissensiones & offen- vt obseruetis
ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάν- eos qui
dicula præter doctrinam quam vos didicistis, facientes, & faciunt,
δαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ
declinate ab illis. Nam huiusce modi Domino nostro Ie- enim
18 ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰη-
su Christo non seruiunt, sed suo ipsorum ventri: & per dulces sermo-
σοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ nes & bene-
blandiloquentiam & benedictionem seducunt corda dictiones
τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἐξαπατάω
innocentium. Nam vestra obedientia in omnes deuenit. gaudeo enim
19 ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω omnem locũ
igitur hoc in vobis: volo autem vos sapientes quidem esse in diuulgata est.
οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, Sed
simplices autem in malo. At Deus pacis con- & autem
20 ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συν- συντρίβω
terat Satanam sub pedibus vestris in celeritate. gratia velociter.
τρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ
Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Salutant vos Ti- Salutat
21 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς Τι-
motheus simul operans meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater adiutor
μόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος
cognati mei. Saluto vos ego Tertius, scribens qui scripsi
22 οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος, ὁ γράψας
epistolam, in Domino. Salutat vos Caius hospes
23 τὴν ἐπιστολὴν, ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος
meus, & ecclesiæ vniuersæ. salutat vos Erastus procu- vniuersa ec-
μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονό- clesia.
rator ciuitatis, & Quartus frater. Gratia Domini arcarius
24 μος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου
nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. amen.
ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.
At potenti vos stabilire iuxta euangelium meum, Ei autem qui
25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, potens est
& prædicationem Iesu Christi, secundum reuelationem mysterij tem- confirmare
καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρό-
poribus æternis taciti: (Manifestati autem nunc perque (Quod patefa-
26 νοις αἰωνίοις σεσιγημένου· φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε ctum est
scripturas propheticas, secundum ordinationem æterni Dei, ad obe- σιγάω
γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπα- prophetarum, præceptum
ditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti: Soli sapienti
27 κοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ
Deo per Iesum Christum, gloria in secula. amen. honor & secula-
θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. rum.

Finis ad Romanos epistolæ, quæ scripta est à Corintho per Phœben

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς, ἡ ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης

ministram eius quæ in Cenchreensibus ecclesia.

τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

SANCTI PAVLI AD

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

CORINTHIOS PRIOR EPISTOLA.

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

PAVLVS vocatus Apostolus
ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος 1
Iesu Christi, per voluntatem Dei,
ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ,
& Sosthenes frater,
καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς,
Ecclesiæ Dei *existenti in Co-
τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κο- 2
*quæ est Corinthi, rinthe, sanctificatis in Christo Iesu,
ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
‖qui inuocant vocatis sanctis, cum omnibus ‖*inuocantibus* nomen
κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα
Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorumque &
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ
nostro: Gratia vobis & pax à Deo Patre
ἡμῶν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς 3
nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo
ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 4
*quæ est meo semper pro vobis, in gratia Dei ? data
μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθεί-
*diuites facti vobis in Christo Iesu, Quia in omnibus *dita-
σῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ· ὅτι ἐν παντὶ ²ἐπλουτί- 5
²πλουτίζω ti estis in illo, in omni verbo, & ‖omni scientia,
σθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει,
‖in (Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis)
καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, 6
ᵇβεβαιόω Ita vt ? *vos non desici in vllo gratuito dono, expectan-*
? nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδε- 7
tes reuelationem Domini nostri Iesu Christi:
χομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·
‖sine crimine, Qui & confirmabit vos vsque in finem ‖*inculpatos*, in
ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν 8
? aduentus die ? Domini nostri Iesu Christi.
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
? societatem Fidelis Deus, per quem vocati estis in ? *communionem* filij
ᵇκαλέω πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ᵇἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ 9
eius Domini nostri Iesu Christi.
αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
Obsecro autem vos, fratres, per nomen Do-
παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυ- 10
mini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes: & non
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ
*eodem sensu, sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in *eadem mente,*
ᶜκαταρτίζω ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ ᶜκατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ
? scientia. Significatum ‖sunt & in eadem *sententia. Manifestatum* est enim mihi de vobis,
καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, 11
? inter vos fratres mei, ab iis qui ‖ Chloes, quia contentiones *in vobis* sunt:
ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι·
Dico autem hoc, quòd vnusquisq; vestrûm dicit: Ego quidem sum Pau-
λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύ- 12
li, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.
λου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.
*Nunquid Diuisus est Christus? *Num* Paulus crucifixus est pro vobis?
ᶜμερίζω *μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; 13
‖nomine aut in ‖*nomen* Pauli baptizati estis? Gratias ago
ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ 14
? nisi Deo, quòd neminem vestrûm baptizauí, ? *si non* Crispum & Caium:
θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον·
‖nomine meo baptizati estis. *Vt* ne quis dicat quòd in *‖meum nomen baptizaui.*
ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα· 15
Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterùm, nescio si
ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ 16
quem alium baptizauerim. Non enim misit me Chri-
τινα ἄλλον ἐβάπτισα· οὐ γὰρ ᵈἀπέστειλέ με χρι- 17
ᵈἀποστέλλω stus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia verbi,
στὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι· οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου,
vt non euacuetur crux Christi.
*κενόω ἵνα μὴ *κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.
Verbum enim crucis, quidem pereuntibus stultitia
λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία 18
*iis autem qui salui fiũt, id est ‘at *seruatis*, nobis, virtus Dei est.
ἐστὶ· τοῖς δὲ σῳζομένοις, ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.
Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientium, &
γέγραπται γάρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν 19
prudentiam prudentium reprobabo.
*ἀθετέω συνέσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor seculi
20 ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος
huius? Nonne *infatuauit Deus sapientiam mundi huius?
τούτου; οὐχὶ ᵈἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;
‖ *Postquam enim* in sapientia Dei, non cognouit mundus per
21 ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ
sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam
τῆς σοφίας τὸν θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ
prædicationis ? *seruare* credentes.
κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.
*Quandoquidẽ *enim* Iudæi ‖*signum* petunt, & Græci sapien-
22 ἐπειδὴ γὰρ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σο-
tiam quærunt: Nos autem prædicamus Christum cruci-
23 φίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρω-
fixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autẽ stultitiam:
μένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν·
Ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Chri-
24 αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χρι-
stum Dei virtutem & Dei sapientiam.
στὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.
Quia quod stultum‖ Dei, sapientius hominibus est: &
25 ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ ‖est
quod infirmum‖ Dei, fortius hominibus est.
τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.
Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sa-
26 βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοὶ, ὅτι ο�ὐ πολλοὶ σο-
pientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles:
φοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·
Sed * stulta mundi elegit Deus, vt * quæ sunt
27 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς ᶜκλέγω
sapientes ‖*pudefaciat*: & infirma mundi ele-
σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξε- ‖confundat
git Deus, vt ‖*pudefaciat* fortia.
λέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.
Et ignobilia mundi & contemptibilia ele-
28 καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ᶠἐξουθενημένα ἐξελέ- ᶠἐξουθενέω
git Deus, & ‖ *non existentia, vt existentia aboleret:* ‖ ea quæ non
ξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα ᵍκαταργήσῃ· sunt, vt ea quæ
Vt non glorietur omnis caro in conspectu *Dei. sunt destrueret
29 ὅπως μὴ ʰκαυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ᵍκαταργέω
Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu: qui factus est nobis *eius.
30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν ʰκαυχάω
sapientia à Deo, ‖ iustitiaque & sanctificatio & redemptio: ‖ &
σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις·
Vt, quemadmodum scriptum est: ? *Gloriatus*, in Domino glo- ? Qui gloriatur
31 ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυ-
rietur.
χάσθω.

CAP. II. β'.

Et ego *‖*veniens* ad vos, fratres, veni non in *‖cùm venissem
1 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ'
sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium
ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον
‖ *Dei.* Non enim iudicaui ? scire aliquid *in vobis, si* ‖ Christi. ? me
2 τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ
non Iesum Christum, & hunc crucifixum. ‖ inter vos, nisi
μὴ ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον *ἐσταυρωμένον. ᵃσταυρόω
Et ego in infirmitate, & *in* timore, & *in* tremore multo
3 καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ
*‘factus sum apud vos: Et sermo meus & præ- *fui
4 ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς· καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κή-
dicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed
ρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ'
in ostensione spiritus & virtutis: Vt fides
5 ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις
vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.
ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.
Sapientiam autem loquimur ‖*in perfectis*, sapientiã verò non ‖ inter perfe-
6 σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ ctos:
seculi huius, neque principum seculi huius qui de-
αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν ᵇκα-
structuuntur: Sed loquimur sapientiam Dei in ᵇκαταργέω
7 ταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν
mysterio ?*occultatam*, quam prædestinauit Deus ante ? quæ abscon-
μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ dita est:

secula in gloriam nostram: Quam nemo principum
τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων 8
seculi huius cognouit. si enim cognouissent, nunquam Dominum
τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον
gloriæ crucifixissent. Sed, sicut scriptum est,
τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, 9
*Quod *Quæ oculus non vidit, & auris *non* audiuit, & in cor
ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν
‖ nec ‖ iis qui diligũt hominis *non* ascendit, quæ præparauit Deus ‖ *diligentibus*
ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν
illum: Nobis autem Deus reuelauit per Spiritum
αὐτόν· ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος 10
*ἀποκαλύπτω suum. *nam* Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.
*enim *ἐρευνάω τὰ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.
*sunt ‖ nisi Quis enim scit hominum quæ *hominis, ‖ *si non* spiri-
*est tus hominis qui *in ipso? ita & quæ Dei *nemo
*sunt τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦ- 11
*cognouit, nisi μα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς
*nouit, si non spiritus Dei. Nos autem non
οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ 12
‖ huius *est spiritum ‖ mundi accepimus, sed Spiritum qui *ex Deo:
*quæ sunt πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ,
vt sciamus *ipsa à Deo donata nobis:
ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν·
Quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ
ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας 13
*doctrina verbis, sed in *doctis Spiritus *sancti*, spiritualibus
λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς
‖ comparantes. spiritualia ‖ *conferentes*. Animalis autem ho-
πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρω- 14
*sunt mo non percipit ea quæ *Spiritus Dei. stultitia enim illi
πος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ
*intelligere: est: & non potest *cognoscere*, quia spiritualiter *di-
*examinantur. ἐστι· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνα-
‖ autem *iudicatur. At spiritualis ‖ *diudicat quidem* omnia:
κρίνεται· ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, 15
? & *ipse *verò* à nemine *diudicatur*. Quis enim cognouit
αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω 16
*instruat sensum Domini, qui *instruet* eum? Nos autem sensum Chri-
νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χρι-
sti habemus.
στοῦ ἔχομεν.

CAP. III. γ'.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi
*δύναμαι Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς 1
*paruulis spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquã *infantibus* in Christo:
πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ·
Lac vobis potum dedi, & non escam: nondum enim pote-
γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύ- 2
‖ quidem ratis. sed nec ‖ *adhuc* nunc potestis. Adhuc enim car-
*sit inter vos νασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρ- 3
nales estis. Cùm enim *in vobis* zelus & contẽtio, & *dissidia*,
κικοί ἐστε· ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι,
nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?
οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;
Cùm enim dicat quis: Ego quidem sum Pauli: alius
ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου· ἕτερος 4
*homines autem, ego Apollo: nonne *carnales* estis?
δὲ, ἐγὼ ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;
*Quis igitur est Paulus? *quis* verò Apollo? *nisi* mi-
τίς οὖν ἐστι παῦλος; τίς δὲ ἀπολλῶς; ἀλλ' ἢ διά- 5
nistri *per quos* credidistis, & vnicuique sicut Dominus dedit.
κονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν.
Ego plantaui, Apollo rigauit: sed Deus
*ὀφείλω ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς 6
‖ qui plantat incrementum dedit. Itaque neque ‖ *plantans* est aliquid: neque *ri-
*qui rigat, *αὐξάνω ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι οὔτε ὁ πο- 7
gans, sed *ille incrementũ *dans* Deus. *Plantans autem &*
*Qui autem plantat & qui rigat τίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ 8
rigans vnum sunt. (vnusquisque autem propriam mercedem accipiet
*λαμβάνω ποτίζων ἓν εἰσιν· ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται
‖ secundum ‖ *proprium* laborem.) Dei enim sumus *cooperatores:
κατὰ τὸν ἴδιον κόπον· θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· 9
*estis, Dei agricultura, Dei ædificatio estis. Secundum gra-
θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε· κατὰ τὴν χά- 10
*quæ data est tiam Dei *datam mihi, vt sapiens architectus funda-
ριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέ-
mentum posui: alius autem superædificat. Vnusquisque autem vi-
λιον *τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέ-
*τίθημι deat quomodo superædificet. Fundamentum enim aliud
‖ id quod posi- *tum* est: τω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον 11
nemo potest ponere, præter ‖ *iactum*, quod est Iesus
οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς
Christus. Si autẽ quis superædificat super fundamentum hoc,
ὁ χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, 12
aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam:
χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.
*erit. Vnusquisque opus manifestum *fiet*. *nam* dies *enim Domini de-
ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δη- 13

clarabit: quia in igne reuelabitur: & vniusquisque o-
λώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔρ-
pus quale sit, ignis probabit. Si cuius o-
γον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴτινος τὸ ἔρ- 14
pus manserit quod superædificauit, mercedem accipiet.
γον μένει ὃ ‖ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται.
Si cuius opus *exarserit, damnum faciet*: ipse
εἴτινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς 15
autem ‖ *seruabitur*, *ita verò* quasi per ignem. Nescitis
δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε 16
quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?
ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;
Si quis *templum Dei *corrumpit*, disperdet illum Deus. *Nam*
εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ 17
templum ‖ Dei sanctum est, quod estis vos.
ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.
Nemo *sipsum* seducat: si quis videtur sapiens esse *in
μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν 18
vobis in seculo hoc, stultus fiat, vt *fiat* sapiens.
ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός·
Nam sapientia *mundi huius, stultitia apud Deum
ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ 19
est. Scriptum est enim, ‖ *Comprehendens* sapientes in astu-
ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πα-
tia eorum. Et iterum: Dominus nouit
νουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς 20
cogitationes sapientium, quoniã sunt vanæ.
διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.
Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim
ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ 21
vestra sunt: Siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas,
ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλὼς, εἴτε κηφᾶς,
siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue
εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε 22
futura: omnia *vestra sunt: Vos autem Christi:
μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν· ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, 23
Christus autem Dei.
χριστὸς δὲ θεοῦ.

CAP. IIII. δ'.

Sic nos existimet homo vt ministros Chri-
Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χρι- 1
sti, & dispensatores mysteriorum Dei. *At reliquum,
*Hic iam στοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν, 2
quæritur ‖ *in dispensatoribus*, vt fidelis quis inueniatur.
‖ inter dispen- ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.
*satores, Mihi autẽ *in minimum* est vt à vobis *diiudicer*, aut ab
*ἀνείσκω ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ 3
*pro minimo humano die: sed neque meipsum *diiudico*.
ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω·
Nihil enim mihi *ipsi* conscius sum: sed non in hoc iu-
οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δε- 4
*δικαιόω stificatus sum. *at diiudicans* me, Dominus est.
* qui autem δικαιῶν με, κύριός ἐστιν.
‖ iudicat Itaque ‖ *ne* ante tempus *quid *iudicate*, quoadusque veniat Dominus:
‖ nolite *iudicare ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, 5
qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit
ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς
consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique
βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ
à Deo. Hæc autem, fratres, transfiguraui
ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, *μετεσχημάτισα 6
*μετασχη- in meipsum & Apollo propter vos: vt in nobis discatis, ne
*ματίζω εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ
‖ quam *supra ‖ *quod* scriptũ est, *sapere*: *vt ne* vnus *super vnum *insemini*
* pro alio infle- ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς *φυσιοῦσθε
ctitur adueršus alterum. Quis enim te discernit? Quid autẽ habes quod nõ
*φυσιόω κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ 7
accepisti? Si autẽ & accepisti, quid gloriaris quasi non ‖ *acceperis*?
‖ acceperis? ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;
Iam saturati estis, iam *ditati estis, sine nobis
ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν 8
*divites facti *regnastis: & vtinam *sanè* regnetis, vt & nos
*κορέομαι ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς
*regnatis: vobis *simul* regnemus. Puto enim quòd Deus
*cum ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς 9
nos Apostolos nouissimos ‖ *edidit* tanquam morti destinatos:
ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους·
quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & ho-
ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀν-
minibus. Nos stulti propter Christum: vos autem pru-
θρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρό- 10
dentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos *glo-
‖ nobiles, νιμοι ἐν χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔν-
riosi, nos autem ‖ *ignominiosi*. Vsque in hanc horam &
‖ ignobiles. δοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι· ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ 11
esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis
πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφι-
cædimur, & instabiles sumus,
ζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν,

*nostris ‖maledicimur, & *patimur, & *blasphemamur, & *huius ‖vt confundam *filios *Nam *sicut & ego Christi. ‖Ideo ad vos *filius *charissimus *sunt ‖Iesu, *venturus sim *sic *φυσιόω *eorum qui inflati sunt, ‖est *& *inter vos ‖inter Gentes: *aliquis habeat *Inclusum habuistis, *πενθέω *ἐξαίρω ‖qui sic operatus est, *aduersus *iniquos, ‖An *de mundo *qui de *iudicetis? ‖quantò magis secularia? Seculária *contemptibiles qui sunt *constituite ad iudicandum. *vestram ‖inter vos ‖quisquam, *iudicio contendit? *in *inter vos. Quare *Quare ‖fraudem patimini? *fraudatis: *fratribus. *iniqui *κληρονομέω ‖Nolite errare. *idolis seruientes, *neque maledici, neque ‖quidé fuistis: *nostri *Christi, *expediunt. ‖nullius *ἐξουσιάζω ‖autem *& portate *vestro, quæ sunt Dei.

Et laboramus, operantes *propriis manibus. ‖conuitiis
καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν· λοιδορού- 12
affecti, benedicimus: persecutionem *passi, sustinemus.
μενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα·
‖blasphemati, obsecramus. tanquam purgamen-
βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρμα- 13
ta* mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.
τα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.
Non ‖pudore afficiens vos scribo hæc: sed vt *natos
οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα 14
meos charissimos moneo. ‖Si *enim* decem millia pæda-
μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παιδα- 15
gogorum habeatis in Christo: sed non multos patres.* In *enim*
γωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ
Christo Iesu per Euangelium ego vos genui;
χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.
Rogo ergo vos, imitatores mei estote.*
παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. 16
‖Propter hoc missi *vobis* Timotheum, qui est *natus meus ‖di-
διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀ- 17
lectus & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias
γαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς
meas quæ *in Christo ‖, sicut vbique in omni ecclesia
μου τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ
doceo. Tanquã non *venturo autem me ad ves,
διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, 18
*inflati sunt quidam. Veniam autem citò ad
*ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς 19
vos, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem
ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον
*inflatorum, sed virtutem.
τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.
Non enim in sermone ‖ regnum Dei, sed in virtute.
οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. 20
Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate,
τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ; 21
*spiritu*que* mansuetudinis?
πνεύματί τε πραΰτητος;

CAP. V. ε.

Omnino auditur *in vobis* fornicatio: & talis fornicatio,
Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, 1
‖inter Gentes: qualis nec ‖*in Gentibus nominatur*: ita vt vxorem *quendam*
ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ
*aliquis habeat patris *habere*. Et vos inflati estis: & non
πατρὸς ἔχειν· καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ 2
*Inclusum habuistis, magis *luxistis*, vt tollatur de medio vestrûm qui o-
μᾶλλον *ἐπενθήσατε, ἵνα *ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔρ-
*πενθέω pus hoc fecit. Ego quidé *enim* vt absens cor-
*ἐξαίρω γον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώ- 3
‖qui sic operatus est, pore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens,
ματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κεκρικα ὡς παρὼν,
*eum ‖*sic hoc operatum*, In nomine
τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι 4
Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis &
συνάγομαι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, *συναχθέντων ὑμῶν καὶ
meo spiritu, cum virtute Domini nostri Ie-
τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
su *Christi*, Tradere eiusmodi sata-
σοῦ χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατα- 5
*saluus sit næ in interitum carnis, vt spiritus *seruetur in
νᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ
*nostri die Domini *Iesu Christi. Non ‖*pulchra* gloriatio
‖est bona ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. οὐ καλὸν τὸ καύχημα 6
*corrumpit? vestra. Nescitis quia modicum fermentũ totam massam *fermentat?
ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;
*consperſio, Expurgate *igitur* vetus fermentum, vt sitis noua *mas-
ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύ- 7
sa, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum *pro*
αμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη
nobis immolatus est, Christus. Itaque epulemur, non in
*θύω ἡμῶν *ad* ἐτύθη, χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν 8
fermẽto veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed
ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ'
in azymis sinceritatis & veritatis. Scripsi
ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἔγραψα 9
*commiscea-mini vobis in epistola, Ne *commiscerí fornicatiis.
συναναμίγνυμι ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ *συναναμίγνυσθαι πόρνοις·
‖vtique *idolis seruientibus: *de hoc *exisse. *is qui *nominatur, est ‖idolis seruiēs, *eum *cibũ sumere.
Et non ‖*omnino* fornicatiis mundi huius, aut
καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς 10
auaris, aut rapacibus, aut *idololatris: alioquin debueratis
πλεονέκταις, ἢ ἁρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε
*ex mundo *exire. Nunc autem scripsi vobis
ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν· νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν 11
non commisceri, si *quis* frater *nominatus *aut* forni-
μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρ-
‖idolis seruiēs, cator, aut maledicus, aut auarus, aut ‖*idololatra*, *aut* ebriosus,
νος, ἢ λοίδορος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος,
aut rapax, *ciusmodi nec *comedere.
ἢ ἁρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.
Quid enim mihi *& *eos qui* foris iudicare? Nonne *eos intus vos iudi- *de iis qui sunt
τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν, οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρί- 12
catis? ‖Eos *autẽ* foris Deus iudicabit. Et auferte ma- ‖Nam
νετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ *ἐξαρεῖτε τὸν πο- 13
‖qui sunt *ἐξαίρω
lum ex vobis ipsis.
νηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

CAP. VI. ς'.

Audet aliquis vestrûm negotium habens *ad alterum, iu- *aduersus
Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρί- 1
dicari apud *iniustos, & non apud sanctos?
νεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; *iniquos,
‖An Nescitis quoniam sancti *mundum* iudicabunt? Et si in vobis ‖An *de mundo
οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν 2
iudicabitur mundus, indigni estis ‖*iudiciis* minimis *?
κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; *qui de *iudicetis?
Nescitis quoniam angelos iudicabimus? ‖*nedum vitalia?*
οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά; ‖quantò magis
Vitalia quidem igitur iudicia si habueritis, *mihi fa- seculária? Secularia
βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενη- 4 *contemptibiles qui sunt
*Eos in ecclesia, illos *sedere facite.* *constituite ad
μένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. iudicandum.
Ad verecundiam *vobis* dico. Sic non est *in vobis* sa- *vestram
πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σο- 5 ‖inter vos
piens *neque vnus*, qui possit diiudicare inter fratrem *quisquam,
φὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ
suum? Sed frater cum fratre *iudicatur*, & hoc *iudicio con-
αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς μετ' ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο 6 tenditur?
apud infideles. Iam quidé *igitur* omnino delictum *vobis* est, *in
ὅλως ἤττημα ὑμῖν ἐστιν, 7
quòd iudicia habetis *cum vobisipsis. *Propter quid* non magis iniuriã
ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδι- accipitis? *Propter quid* non magis ‖*damnum accipitis?* Sed vos ‖inter vos. Quare
κεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς 8 *Quare ‖fraudem pa-
iniuriam facitis & *damno afficitis*, & hoc *fratres. timini? ‖fraudatis:
ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς; *fratribus.
An nescitis quia *iniusti* regnum Dei non possidé- *iniqui
ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ *κληρονομή- 9 *κληρονομέω
bunt? ‖*Nolite errare.* Neque fornicarij, neque *idololatræ, ‖Nolite errare.
σουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, *idolis seruientes,
Neque adulteri, neque molles, neque masculorũ cõcubitores, neque
οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε 10
fures, neque auari, neque ebriosi, *non conuiciatores, non ra- *neque male-
κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρ- dici, neque
paces, regnum Dei *non* possidebunt.
παγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.
Et hæc ‖*quidam eratis*: sed ablutiestis, sed sancti- ‖quidé fuistis:
καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιά- 11
ficati estis, sed iustificati estis in nomine Domini *Iesu*, & *nostri
σθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ *Christi,
in Spiritu Dei nostri. Omnia mihi licent;
ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. πάντα μοι ἔξεστιν, 12
sed non omnia *conferunt. Omnia mihi licent, sed *non* ego *expediunt.
ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ
‖redigar potestate sub *quoquam.* Escae ven- ‖nullius
*ἐξουσιάζω tri, & venter escis. at Deus ‖& hunc &
ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοι- 13
‖autem
λίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ
has destruet. at corpus ‖non fornicationi, sed Do-
ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυ- mino, & Dominus corpori. At Deus ‖& Dominum
μίνω, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον 14 ‖*vero*
suscitauit, & nos suscitabit per virtutem suam.
ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς *ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. *ἐξεγείρω
Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens
οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας 15
ergo membra Christi, faciam meretricis mẽbra? *Ne *fiat.
οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. *Absit.
An nescitis quoniam ‖*agglutinatus* meretrici, vnum corpus ‖qui adhæret
ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά 16
*est? Erunt enim, inquit, duo in carnem vnam. *efficitur?
ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.
*At *agglutinatus* Domino, vnus spiritus est. *Qui autem
ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι. 17 adhæret
Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcunque fecerit
φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ 18
homo, extra corpus est: *at *fornicans*, *in *qui autẽ for-
ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ nicatur, in suũ
proprium corpus peccat. An nescitis quoniam ‖*cor- ‖membra vestra
ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶ- 19
pus vestrum templum qui in vobis sancti Spiritus est, quem habetis *sunt
μα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε
à Deo, & non estis vestri? Empti estis enim pretio *. *magno.
ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. 20
Glorificate *iam Deum in corpore vestro, & *in spiri- *& portate
δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύ- tu vestro, quæ sunt Dei.
ματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

CAP. VII. ζ.

a Bonum est
1 De autem quibus scripsistis mihi, a Pulchrum homini mulie-
Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναι-
rem non tangere. Propter autem b fornicationes vnusquisque
κὸς μὴ ἅπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος
b fornicationē
2 suam vxorem habeat: & vnaquæque a proprium virum
τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα
a suum
habeat. Vxori vir a debitam benevolentiam
ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν
a debitum
3 reddat: similiter autem & vxor viro.
ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.
Mulier a proprij corporis non habet potestatem, sed vir.
4 ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ·
Similiter autem & vir a proprij corporis non habet potestatem, sed
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ'
mulier. b Ne fraudate alij alios, ſi non quid ex con-
ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμ-
b Nolite fraudare inuicem, nisi fortè
5 sensu ad tempus, vt vacetis ieiunio & ora-
φώνου πρὸς καιρόν, ἵνα c σχολάζητε τῇ νηστείᾳ & τῇ προσ-
a σχολάζω
tioni & iterum in idipsum a conuenatis, vt ne tentet
c reuertamini,
εὐχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ
vos satanas propter incontinentiam vestram.
ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.
Hoc autem dico secundū indulgentiam, non secundum imperium.
6 τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν.
Volo enim omnes homines esse sicut & meipsum:
7 θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν·
a alius
sed vnusquisq; proprium donum habet ex Deo, a hic quidem sic, a ille
ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς
verò sic. Dico autem non nuptis & viduis, bo-
δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, κα-
8 num illis est, si b maneant sicut & ego.
λὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν b μείνωσιν ὡς κἀγώ.
a Si vero non se continent, nubant: melius
9 εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, c γαμησάτωσαν· κρεῖσσον
enim est nubere, quàm vri. b At matrimonio iũctis
γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι
10 præcipio, non ego, sed Dominus, Vxorem à vi-
παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπ' ἀν-
ro non discedere: a Si verò & discesserit, a ma-
δρὸς μὴ d χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, με-
d χωρίζω
11 neat innupta, aut viro a reconcilietur. Et virum vxo-
b manere innuptam,
νέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυ-
a suo reconciliari. Et vir
rem non a dimittere. At cæteris ego dico, non
e dimittat. Nã
ναῖκα μὴ e ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ
e ἀφίημι
12 Dominus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc
ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη
consentit habitare cum illo, non dimittat illam.
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτόν.
Et mulier si qua habet virum infidelem, & a ipse consentit
13 καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ
habitare cum illa, non dimittat a eum. Sãctificatus est enim
οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω ἄνδρα. b ἡγίασται γὰρ
14 vir infidelis a in vxore, & sanctificata est mulier infidelis
ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος
a in viro: alioquin b nati vestri immundi c sunt: nunc
ἐν τῷ ἀνδρί· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά c ἐστι· νυῦ
autem sancti sunt. a Si verò infidelis discedit, discе-
δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χω-
15 dat, non seruituti subiectus est frater aut soror in
ρίζεσθω. οὐ a δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς
huiusmodi. in autem pace vocauit nos Deus.
τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.
b Quid enim scis mulier, si virum a seruabis? aut quid scis
16 τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας
vir, si mulierem a seruabis? Si non vnicuique sicut
ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς
17 a partitus est Deus, vnũquẽque sicut vocauit b Dominus, ita ambu-
ἐμέρισεν ὁ θεὸς, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπα-
let: & sic in ecclesiis omnibus a constituo.
τείτω· καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.
Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputiũ. In præ-
18 b περιτετμημένός τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκρο-
putio aliquis vocatus est? non circumcidatur.
βυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.
Circumcisio nihil est, & præputium nihil est:
19 ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν,
sed obseruatio mandatorum Dei. Vnusquisque in voca-
ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλή-
20 tione, qua vocatus est, in ea permaneat. Seruus voca
σει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλή-
21 tus es? non tibi sit curæ. sed si & potes liber fie.
θης; μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέ-
a Qui enim
b est
σθαι, μᾶλλον χρῆσαι. a ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κλη-
a qui
22 seruus, liberatus Domini est: similiter a & liber
θεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος
a est,
vocatus a seruus est Christi.
κληθεὶς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ.

Pretio empti estis: a ne fiatis serui hominum.
a nolite fieri
23 τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.
Vnusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud
24 ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοὶ, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ
Deum. De autem virginibus præceptum Domini non
25 θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ
habeo: a sententiam autem do, tanquã misericordiã cõsecutus à Domino fide-
a consilium
ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς b ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πι-
b ἐλεῆσαι
lis a esse. Existimo ergo hoc a pulchrum esse
a vt sim.
26 στὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν
propter instantem necessitatem: quoniã a pulchrum homini sic
a bonum
διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως
esse. Alligatus es vxori, a ne quære solutionem. solu-
27 εἶναι. a δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· b λέλυ-
a δέομαι
tus es ab vxore? a ne quære vxorem.
b λύω
σαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.
Si autem & acceperis vxorẽ, non peccasti. Et si nupserit vir-
28 ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρ-
go, non peccauit. tribulationem a verò carnis habebunt huiusmo-
a tamen
θένος, οὐχ ἥμαρτε· θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦ-
di. Ego autem vobis parco. Hoc a autem dico, fra-
a itaque
29 τοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι, ἀδελ-
tres, tempus a contractum reliquum est, vt &
a breue est
φοὶ, ὁ καιρὸς b συνεσταλμένος τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ
b συστέλλω
a habentes vxores, tanquã non habentes sint. Et a flen-
a qui habent
30 ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι· καὶ οἱ κλαίον-
tes, tanquã non flentes: & a gaudentes, tanquam non gaudentes:
a qui flent,
τες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες·
& a mentes, tanquam non possidentes:
a qui gaudent,
καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες·
Et a vtentes mundo hoc, tanquam non a abuten-
a qui emunt,
31 καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώ-
tes. praterit enim figura mundi huius.
μενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.
Volo autem vos sine sollicitudine esse. a Cælebs curat
32 θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ
quæ Domini b, quomodo a placebit Domino.
τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.
a At vxoratus curat quæ mundi, quomodo placeat
33 ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ
vxori. b Diuisa sunt: Et mulier & vir-
34 γυναικί. c μεμέρισται· καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρ-
go innupta a curat quæ Domini b, vt sit sancta & cor-
a curat
θένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώ-
pore & spiritu. a at nupta curat quæ mun
b & diuisus est.
c μερίζω
ματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσ-
di, quomodo placeat viro. b Hoc verò ad
a cogitat
35 μου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ
vestram ipsorum vtilitatem dico, non vt laqueum vobis inii-
b quod
ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβά-
ciam sed ad a decens & bene adhærens Domino
a id quod ho-
λω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ
indistracte. Si autem quis b indecens esse super vir-
nestum est, &
quod facultatẽ
36 ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρ-
ginem suam existimat, a si sit superadulta, & ita b debet fie-
præbeat sine
impedimento
a se
θένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνε-
ri: quod vult faciat: non peccat: a iungantur matrimonio.
b oportet
σθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν.
Qui verò Hetit firmus in corde b, non habens necessitatem,
a si nubat. Nam
qui statuit
37 ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην,
potestatem autem a habet circa propriam voluntatem, & hoc iudi-
b suo firmus,
a habens suæ
voluntatis,
ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρι-
cauit in corde suo, seruare suam virginem, bene
κεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, a τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς
facit. a Itaque & matrimonio b iungens, pulchrè facit: a at non
a Igitur & qui
b iungit virginẽ
suam, bene
38 ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ γαμίζων, καλῶς ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ
matrimonio iungens melius facit. Mulier alligata est legi a in quãtum
a & qui non
iungit,
39 γαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον
tempus viuit vir eius: a si verò dormierit vir b, liberata
b quanto tempore
a quod
b eius,
χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ, ἐλεύθερά
est cui vult a nubere, tantùm in Domino.
κοιμάομαι
a nubat:
ἐστιν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.
b arit
Beatior autem a est si sic a maneat, secundum b meam
a permanserit
40 μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν
sententiam. Puto autem a & ego Spiritum Dei a habere.
b meũ cõsiliũ
γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.
a quòd
b habeam.

CAP. VIII. ή.

a iis quæ sacrificantur,
De autem idolis a immolatis, scimus quia omnes scientiam
1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν
b verò
habemus. Scientia inflat, a at charitas b ædificat.
ἔχομεν· ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.
Si autem quis a existimat scire aliquid, nondum quicquam cognouit quem-
a se
2 εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε κα-
admodum oportet a nosse. Si autem quis diligit Deum,
a eum scire.
3 θὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεὸν,
hic cognitus est ab eo. De a esca igitur
a escis autẽ quæ
4 οὗτος a ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν
a idolis immo-
idolothytorum, scimus quia nihil a idolum in mundo:
lantur,
a γινώσκω
τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ,
a est

a est
b nisi
c Nam
d qui dicantur
e siquidem
f tamen
g est
h idolothytum
i cùm sit
k cùm qui habet
l cùm sit infirma,
m licentia
n suis
o Nunquid
p Nunquid de bobus
q vtique
r Nam
s qui arat, t qui triturat, in spe fructus percipiendi.
u est
x ne
a ὁράω
y Et
z sed tamen
b apud eos qui me interrogãt,
c Nunquid
d mulierculam
e Nunquid
f Num
g Num
h Nunquid
i Num
k ὑστερέω
l licentia

& quòd nullus * Deus *alter, nisi non* vnus.
καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.
Etenim etsi sunt *dicti* dij, siue in cælo siue
καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε
in terra, (*sicuti* sunt dij multi, & domini multi,)
ἐπὶ τῆς γῆς, (ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ)
*Sed nobis vnus Deus, Pater, ex quo omnia, &
ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ
nos in illum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem
ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ
omnia, & nos per ipsum.
τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.
Sed non in omnibus *illa* scientia. Quidam autem conscientia
ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει
idoli vsque nunc, quasi *idolis immolatum* manducent: & conscien-
τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνεί-
tia ipsorum infirma *existens*, polluitur.
δησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.
Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si mãdu-
βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φά-
cauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemur.
γωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.
Videte autem ne forte *auctoritas* vestra hæc offen-
βλέπετε δὲ μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη προσ-
diculum fiat infirmis.
κομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.
Si enim quis viderit *te habentem* scientiam, in idolio
ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ
recumbentem, nonne conscientia eius *infirmi existentis*, ædi-
κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰ-
ficabitur ad idolothyta manducandum?
κοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;
Et peribit infirmus frater in tua scientia,
καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενὼν ἀδελφὸς ὃπ τῇ σῇ γνώσει,
propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccan-
δι' ὃν χριστὸς ἀπέθανεν; οὕτω δὲ ἁμαρτάνον-
tes in fratres, & percutientes eorum conscientiam
τες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν
infirmam, in Christum peccatis.
ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε.
Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non
διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ
manducabo carnem in æternum, *vt* ne fratrem meum
μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου
scandalizem.
σκανδαλίσω.

CAP. IX. Θ'.

Non sum Apostolus? non sum liber? nonne Iesum
Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ ἰησοῦν
Christum Dominum nostrum vidi? Non opus meum vos estis
χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε
in Domino? Si alijs non sum Apostolus, *at certè* vobis
ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν
sum. nam signaculum mei apostolatus vos estis in Domino.
εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.
Mea defensio *me inquirentibus*, hæc est:
ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστί·
Num non habemus potestatem manducandi & bibendi?
μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πεῖν;
Num non habemus potestatem sororem *mulierem* circumdu-
μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιά-
cendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini,
γειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου,
& Cephas? Aut solus ego & Barnabas, non habemus
καὶ κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν
potestatem hoc *non* operandi? Quis militat *propriis*
ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις
stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu
ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ
eius non edit? *Aut* quis pascit gregem, & de la-
αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλα-
cte gregis non manducat? *Num* secũdum hominem
κτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον
hæc dico? An nonne & Lex hæc dicit?
ταῦτα λέγω; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;
In enim lege Moysis scriptum est: Non alligabis os boui
ἐν γὰρ τῷ νόμῳ μωσέως γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν
trituranti. *Num boum* cura est Deo?
ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;
An propter nos *omnino* dicit? Propter nos *enim* scripta sunt, quoniam
ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι
in spe debet *arans* arare: & *triturans*
ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν· καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς
fidei ipsius participare, in spe.
ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.
Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum *si*
εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ
nos vestra carnalia metamus?
ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;
Si alij potestatis vestræ participes sunt, non potius nos? *quare
εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς;
Sed non vsi sumus potestate hac: sed omnia su-
ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέ-
stinemus, *vt* ne *remorationem* aliquam demus Euangelio Chri-
γομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χρι-
sti. Nescitis quoniam *sacra* operati, de sacrario
στοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ
edunt? altari *assidentes*, alta-
ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες, τῷ θυσια-
ri *comparticipant*? Ita & Dominus or-
στηρίῳ συμμερίζονται; οὕτω καὶ ὁ κύριος δι-
dinauit *Euangelium annuntiantibus*, de Euan-
ἔταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγε-
lio viuere. Ego autem nullo vsus sum horum: non
λίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ
scripsi autem hæc, vt ita fiant in me: bonum *enim* mihi
ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι
magis mori, quàm *gloriationem* meam vt quis euacuet.
μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.
Si enim euangelizauero, non est mihi gloriatio. necessi-
ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγ-
tas enim mihi incumbit: væ *autem* mihi est, si non euange-
κη γάρ μοί ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγε-
lizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo:
λίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω·
si autem inuitus, dispensationem creditam *suscepi*.
εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.
Quæ ergo *mihi* est merces? Vt *euangelizans* in-
τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀ-
sumptuosum ponam Euangelium *Christi*, *ad non abu-*
δάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ κατα-
tendum potestate mea in Euangelio.
χρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
Liber *enim existens* ex omnibus, omnium meipsum ser-
ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδού-
uum feci, vt plures lucrifacerem. Et factus sum
λωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην
Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer:
τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω·
Iis *sub* lege, quasi *sub* lege, vt eos *sub* lege *lucri-
τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ-
*ficiam. Exlegibus vt exlex, (*non existens exlex Deo, *sed*
δήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ'
inlex Christo, vt lucrifaciam exleges.
ἔννομος χριστοῦ,) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.
Factus sum infirmis *vt* infirmus, vt infirmos
ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς
lucrifaciam. Omnibus factus sum omnia, vt *omnino aliquos
κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς
seruem. Hoc autem facio propter Euangelium, vt parti-
σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοι-
ceps eius efficiar. Nescitis quòd *in stadio
νωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ
currentes, omnes quidem currunt, *vnus verò* accipit bra-
τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βρα-
bium? Sic currite vt comprehendatis.
βεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα *καταλάβητε.
Omnis autem *certans*, *omnia continens est*: il-
πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· ἐκεῖ-
li quidem *igitur* vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem
νοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· ἡμεῖς δὲ
incorruptam. Ego igitur sic curro, quasi non in incer-
ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως·
tum: sic pugno, quasi non aerem verberans:
οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων·
Sed *obtundo* meum corpus, & in seruitutem redigo: ne forte
ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως
aliis prædicans, ipse reprobus efficiar.
ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

CAP. X. ί.

Nolo *autem* vos ignorare, fratres, quoniam pa-
Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέ-
tres nostri omnes sub nubem fuerunt: & omnes *per*
ρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ
mare transierunt: Et omnes in Moy-
τῆς θαλάσσης διῆλθον· καὶ πάντες εἰς τὸν μωυ-
sen baptizati sunt in nube & in mari:
σῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ·
Et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt:
καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον·
Et omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibe-
καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπι-
bant *enim* de spiritali *sequente* petra: *at
νον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ
petra *erat* Christus.
πέτρα ἦν ὁ χριστός.

*enim
a ἀγνοέω

*quare
*mihi est.
*vt nõ abutar
*Nam cùm essem
*qui sunt, *essem (cùm ipse non essem sub lege) *qui erant *lucrifacerem: iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cùm sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) vt lucrifacerẽ eos qui sine lege erant. *lucrifacerem. *omnes facerẽ saluos. Omnia
*sed
d καταλαμβάνω
*qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. &
*cùm aliis prædicauerim,
*autem, †consequente eos, ‡autem

Sed non in pluribus eorum *probauit Deus: Pro-
ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατε- 5
strati sunt enim in deserto. Hæc autem *typi nostri
στρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν 6
facta sunt, *ad non esse nos concupiscentes malorum, sicut
ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς
& illi concupierunt. Neque idololatræ efficiamini,
κἀκεῖνοι ᵇ ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, 7
sicut quidam *eorum, quemadmodũ scriptum est, Sedit populus *ad edendum & bibendum: & surrexerunt ludere. Neque fornicemur,
καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς ᶜ φα-
γεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, 8
sicut quidam *eorum fornicati sunt: & ceciderunt *in* vna die
καθώς τινες αὐτῶν ᶜ ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
viginti tria millia. Neque tentemus Chri-
εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τ κύ- 9
stum, sicut & quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus
ριον, καθὼς καί τινες αὐτῶν ᵈ ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων
perierunt. Neque *murmurate*, sicut & quidam eorum
ἀπώλοντο· μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν 10
murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.
ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Hæc autem omnia *typi* contingebant illis: scripta sunt autẽ
ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ 11
ad *admonitionem nostram: in quos, fines seculorum deue-
πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήν-
nerunt. Itaque *existimans* stare, videat ne cadat.
τησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. 12
Tentatio vos non apprehẽdit, *si non* humana. fidelis
πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς 13
autem Deus, qui non patietur vos tentari, supra *quod potestis:
δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι, ὑπὲρ ὃ δύασθε·
sed faciet cum tentatione etiam proventum, *ad pos-
ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τ δύνα-
se vos sustinere. Quapropter, fratres mei dilecti,
σθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διὸ, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, 14
fugite ab *idolatria. Vt prudentibus lo-
φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας· ὡς φρονίμοις λέ- 15
quor: iudicate vos quod dico. Calix benedictionis
γω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι. τὸ ποτήριον τ εὐλογίας 16
cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?
ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι;
*Panem quem frangimus, nonne *communio corporis ‖Christi
τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ
est? Quoniã vnus panis, vnum corpus multi sumus: *nam*
ἐστιν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ 17
omnes* de vno pane participamus.
πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.

Videte Israel secundũ carnẽ: nonne *edentes vi-
βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυ- 18
ctimas, participes altaris sunt? Quid ergo dico? quòd
σίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φημι; ὅτι 19
‖*idolum quid est?* aut quòd *idolothytum quid est?* Sed quòd
εἰδωλόθυτόν ἐστι; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ' ὅτι 20
quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo
ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω
autem vos *communicatores* dæmoniorum fieri.
δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmo-
οὐ δύασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμο- 21
niorũ: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæ-
νίων· οὐ δύασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαι-
monionum. An *irritamus* Dominum? *Num* fortiores
μονίων. ἢ ᵍ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι 22
illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia *con-
αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμ- 23
ferunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.
φέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Nemo ‖ suum quærat, sed quod alterius *quisque*.
μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. 24
Omne *in macello *venditum*, manducate: nihil interro-
πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ ʰ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί- 25
gantes propter conscientiam. *Nam* Domini *terra, &
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ 26
plenitudo eius. Si *verò* quis vocat vos infidelium*
πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τ ἀπίστων, 27
& vultis ire, omne *appositum* vobis mãducate,
καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε,
nihil interrogantes propter conscientiam. Si autem quis *vobis*
μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τ συνείδησιν· ἐὰν δέ τις ὑμῖν 28
dixerit: Hoc idolis immolatum est: *ne edite* propter illum ‖*indi-
εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύ-
cantem*, & conscientiam. *nam Domini terra, & ple-
σαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλή-
nitudo eius.* Conscientiam autem dico non tuam,
ρωμα αὐτῆς. συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, 29
sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicetur ab
ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
aliena conscientia? Si *verò* ego *gratia participo, quid
ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί 30

*beneplacitũ est Deo: nam
καταστρώ-
μνυμι καὶ
καταστρω-
μνύω
‖in figura
†vt non simus
ᵇ ἐπιθυμέω
*ex ipsis:
ᵃ mandu-care & bibere:
*ex ipsis
ᶜ πορνεύω
ᵈ πειράζω
†murmuratione-mitis,
*in figura
‖correptionem
καπηνταύω
†qui se existimat
*nisi
* est,
‖id
ᶠ πειράζω
†vt potuis sustinere Propter quod charissimi mihi,
*idolorum cultura.
‖ipsi
‖& panis
*participatio
‖Domini
†quidem
*qui edunt hostias,
‖idolis immolatũ sit aliquid,
†idolum sit aliquid?
*socios
‖quod est
ᵍ quod venit
ʰ πωλέω
† est
*expediunt.
†æmulamur
ᵍ Nunquid
*cum

blasphemer pro eo quod ego gratias ago? Siue ergo mãducatis,
31 βλασφημεῖται ὑφ' οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; εἴτε οὖν ἐσθίετε,
siue bibitis, siue *quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.
εἴτε πίνετε, εἴτε τ ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.
*aliud
Sine offensione estote & Iudæis & Gentibus, & Ec-
32 ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ ἰουδαίοις καὶ ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκ-
clesiæ Dei: Sicut & ego ‖omnia omnibus placeo:
33 κλησίᾳ τοῦ θεοῦ· καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω,
non quærens †*meum ipsius commodum*, sed quod *†*multorum*, vt
μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα
fermentur.
σωθῶσι.

CAP. XI. ιά.

Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.
1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.
Laudo autem vos, fratres, quòd *omnia †*mea meminissetis* &
2 ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου ᵃ μέμνησθε, καὶ
sicut tradidi vobis, †*traditiones retinetis.*
καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.
Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput,
3 θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ
Christus est: caput autem mulieris, vir: caput verò Chri-
χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χρι-
sti, Deus. Omnis vir orans aut prophetans
4 στοῦ, ὁ θεός. πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων
circum caput habens, deturpat suum caput.
κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν·
Omnis autẽ mulier orans aut prophetans non ve-
5 πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατα-
lato capite, deturpat caput suum. vnũ enim
καλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, κατισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ
est ‖*ac idem rasæ.* *Si enim* non velatur
6 ἐστι ‖ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ᵇ ἐξυρημένῃ· εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτε-
mulier, & tondeatur. Si verò turpe* mulieri tonderi aut *ra-
ται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυ-
di, veletur.
7 ρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Vir quidẽ *enim* non debet
velare caput*, imago & gloria Dei *exi-
ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρ-
stens: mulier autẽ, gloria viri est. Non enim est vir
8 χων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ
ex muliere, sed mulier ex viro. Etenim non creatus est
9 ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη
vir propter mulierem, sed mulier propter virum.
ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
*Propter hoc debet mulier potestatem habere supra caput,
10 διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
propter angelos. Verumtamen neque vir sine muliere,
11 διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς,
neque mulier sine viro in Domino. ‖Sicut *enim* mulier de
12 οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ· ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ
viro, ita & vir per mulierem: *at* omnia*
τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα
ex Deo. *In vobis ipsis iudicate: ‖*decorum est* mulierem
13 ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα
non velatam Deum orare? *Aut* nec ipsa
14 ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ
natura docet vos, quòd vir quidem si *comatus sit*, ignominia illi est:
φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι·
Mulier verò si *comata sit*, gloria illi est: quoniam *coma pro ve-
15 γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ πε-
lamine ‖*data est* ei. Si autẽ quis videtur contentiosus
16 ριβολαίου δέδοται αὐτῇ. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος
esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque eccle-
εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλη-
siæ Dei. Hoc autem *denuntians non *laudo, quòd
17 σίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι
non in melius, sed in deterius conuenitis.
οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.
Primum quidem *enim* conuenientibus vobis in *ecclesia, audio
18 πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω
scissuras ‖*in vobis* esse: & *partem aliquam credo.
19 σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.
*Oportet *enim* & *in vobis* hæreses esse: vt ‖ probati, manifesti
20 δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ
fiant in vobis. Conuenientibus ergo vobis in
21 γένωνται ἐν ὑμῖν. συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ
vnum, *non est dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim
22 αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ
*propriam cœnam præsumit *in edendo. Et ‖*hic* quidem esurit:
ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ,
‖*hic* autẽ ebrius est. *Non enim domos non habetis ad manducandũ &
ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ
bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & *pudefactis non habentes?* Quid vobis dicam? *Laudabo vos in
πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισ-
χύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ᵈ ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν
hoc? non laudo. Ego enim accepi à Domino
23 τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου,

*per
†mei memores estis:
ᵃ μέμνημαι καὶ μέμνησθε
†præcepta mea tenetis.
*aeſi decalua-tur. Nam
ᵇ ξυράω ἢ ξυέω
† est
†decaluari, vel-let caput suum
*suum: quoniã
* est:
*Ideo
‖Nam
†autem
*Vosipſi
‖decet
ᶜ καθαφρο-νέω
*Laudo
ᵈ ἐπαινέω
*præcipio:
*laudans

quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in nocte qua tra-
ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρε-
debatur, accepit panem: Et gratias agens fregit, &
δίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ 24
dixit: Accipite, * manducate: hoc meum est corpus quod pro vobis
εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ‖ ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
‖ *frangitur*: hoc facite in meam commemorationem.
[f] κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
[f] κλάω
* postquam cœnauit,
Similiter & calicem * *post cœnasse*, dicens: Hic
ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο 25
calix nouum testamentum est in meo sanguine. hoc
τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο
facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.
ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
‖ calicem
Quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & ‖ *poculum hoc*
ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο 26
* annũtiabitis, bibetis, mortem Domini * *annuntiatis*, *vsque quo*
πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν
veniat. Itaque quicũq; manducauerit panem hunc, vel biberit cali-
ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτή- 27
cem Domini indigne, reus erit corporis & san-
ριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵ-
guinis Domini. Probet autem homo seipsum,
ματος τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, 28
‖ illo & sic de pane ‖ edat, & de calice bibat.
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω·
* Qui enim manducat & bibit ‖ ideo inter vos
* *Nam edens & bibens* indigne, iudicium sibi *ipsi* manducat &
ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ 29
bibit, non diiudicans corpus Domini. ‖ *Propter hoc in*
πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν 30
vobis multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.
ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.
† Quòd
* Dum iudicamur
‖ corripimur:
† παιδεύω
‖ hoc
† cùm conuenitis
* inuicem
† Si *enim* nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.
εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. 31
* *Iudicati* autem, à Domino ‖ *erudimur*: vt non
κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου † παιδευόμεθα, ἵνα μὴ 32
cum ‖ mundo * condamnemur. Itaque, fratres mei,
σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε, ἀδελφοί μου, 33
† *conuenientes* ad manducandum, * *alij alios* expectate.
συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.
‖ domi
Si *vero* quis esurit, ‖ *in domo* manducet: vt non in iudicium conue-
εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρ- 34
* Cætera autem, cùm
niatis. * *At reliqua vt* venero, disponam.
χησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

CAP. XII. ιβ'.

De autem spiritualibus, fratres, nolo vos ignorare.
Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. 1
Scitis quoniam cùm Gẽtes * *eratis*, ad simulachra muta,
οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, 2
* estis, prout ducebamini, ‖ *abducti*. Ideo notum facio vobis, quòd
‖ euntes.
ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι 3
nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesum. Et
οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν· καὶ
* Dominus Iesus, nisi * Diuisiones ‖ autem
nemo potest dicere, * *Dominum Iesum*, *si non* in Spiritu sancto.
οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
† diuisiones
* *Diuisiones* verò gratiarum sunt; *at* idem ‖ Spiritus.
διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· 4
† diuisiones Et * *diuisiones* ministrationum sunt, & idem ‖ Dominus.
καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· 5
‖ verò Et diuisiones operationum sunt, *at* idem * *est* Deus,
καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ θεὸς ὁ 6
* qui operatur * *efficiens* omnia in omnibus. Vnicuique autem datur
ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται 7
manifestatio Spiritus ad vtilitatem.
ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.
‖ Alij
‖ *Huic* quidẽ *enim* per Spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem
ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ 8
sermo scientiæ, *secundum* eundem Spiritum: Alteri *autem* fides in
λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν 9
† gratia eodem Spiritu: alij *autem* † *dona* sanitatum, in
τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ
‖ vno ‖ *eodem* Spiritu: Alij *verò* operationes virtutum,
αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, 10
* alij alij *autem* prophetia, alij *autem* discretiones spirituum, * *alte-*
ἄλλῳ δὲ προφητεία· ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέ-
‖ sermonum: *ri verò* genera linguarum, alij *autem* interpretatio ‖ *linguarum*.
ρῳ δὲ γένη γλωσσῶν· ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν·
† διαιρέω Omnia autem hæc operatur vnus atque idem Spiritus, divi-
πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, † διαι- 11
dens *priuatim* singulis prout vult. Sicut enim
ροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ 12
corpus vnũ est, & membra habet multa, omnia autem membra
τὸ σῶμα ἓν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ
* cùm sint ‖ tamen sunt corporis * *vnius* multa *existentia*, vnũ ‖ *est* corpus, ita & Christus:
σώματος † ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ χριστός·
Etenim in vno Spiritu nos omnes in vnũ corpus bapti-
καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτί- 13
‖ Gentiles, zati sumus, siue ludæi, siue ‖ *Græci*, siue serui, siue libe-
σθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύ-
ri: & omnes in * *vnum Spiritum* potati sumus.
* vno Spirito
θεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.
‖ Nam &
‖ *Etenim* corpus non est vnũ membrum, sed multa.
Si dixerit pes, Quoniã non sum manus, non sum de cor-
καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. 14
pore: num * *ob hoc* non est de corpore?
ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώ- 15
* ideo
ματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;
Et si dixerit auris, Quoniã non sum oculus, non sum
καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ 16
de corpore: num * *ob hoc* non est de corpore?
* ideo
ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;
Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum auditus,
εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ, 17
vbi odoratus? Nunc autem Deus posuit membra, vnum-
ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς [b] ἔθετο τὰ μέλη, ἓν 18
quodque eorum in corpore, sicut voluit.
[b] τίθημι
[c] ἐθέλω, ἢ ἐθελέω
ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς [c] ἠθέλησεν.
* Quòd
* *Si verò* essent omnia vnum membrum, vbi corpus?
εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; 19
Nunc autem multa quidem membra, vnũ autem corpus.
νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. 20
Non potest autem oculus dicere manui, * *vsum tui non*
* Opera tua nõ indigeo:
οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ 21
habeo: aut iterum caput pedibus: ‖ *Vsum vestri non habeo*:
ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω·
‖ Non estis mihi necessarij.
Sed multò magis * *putata* membra corporis
* quæ videntur
ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος 22
infirmiora esse, necessariora sunt: Et quæ putamus
ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ ἃ δοκοῦμεν 23
ignobiliora * esse corporis, his honorem abundantiorem ‖ *circum-*
* membra ‖ circundamus:
ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περι-
ponimus: & * inhonesta nostra honestatem abundantio-
* quæ sunt
τίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέ-
rem habent. At honesta * nostra ‖ *non vsum habent*: sed
* autem ‖ nullius egent:
ραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλ' 24
Deus * *contemperauit* corpus, † *carenti* abundantiorem
† ei qui deerat,
ὁ θεὸς [d] συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν
[d] συγκεράννυμι
* *dans* honorem: Vt non sit schisma in corpore, sed
δοὺς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ 25
* tribuendo
idipsum pro inuicem solicita sint membra.
αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη·
Et * *siue* patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.
* si quid
εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· 26
siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra.
εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.
Vos autem estis corpus Christi, & membra * *ex parte*.
‖ de membro.
ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. 27
Et quosdã quidẽ posuit Deus in ecclesia primùm Aposto-
καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστό- 28
los, secundò Prophetas, tertiò doctores, deinde vir-
λους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυ-
tutes, exinde † *dona* curationum, opitulationes, gubernationes,
† gratias
νάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις,
genera linguarum. * Num omnes Apostoli? * *num* omnes
‖ Nunquid
μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες 29
prophetæ? * *num* omnes doctores? * *num* omnes virtutes?
προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;
* *Num* omnes ‖ *dona* habent curationum? * *num* omnes
* Nunquid ‖ gratiam
μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες 30
linguis loquuntur? * *num* omnes interpretantur?
γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;
Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc * *secundã*
† excellentiorem
ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ' 31
excellentiam viam vobis demonstro.
ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

CAP. XIII. ιγ'.

Si linguis hominum loquar & ange-
Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέ- 1
lorum, charitatem autẽ non habeam, factus sum * æs sonans, aut cymba-
* velut
λων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβα-
lum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim
λον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ 2
mysteria omnia & omnem scientiam, & si habuero om-
τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶ-
nem fidem, ita vt montes ‖ *transferre*, charitatem autẽ non habuero,
‖ transferam,
σαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη [a] μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, 3
[a] μεθίστημι
nihil sum. Et si * *in summã alẽdo pauperes* omnes facultates
* distribuero in cibos pauperũ
οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά
‖ tradidero
meas, &c. si ‖ *tradam* corpus meum † vt ardeam, chari-
† ita
μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγά-
tatẽ autẽ non * *habeam*, nihil * *iuuor*. Charitas ‖ *longanimis*
* habuero, * mihi prodest. ‖ patiens
πην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυ- 4
est, benigna est: charitas non æmulatur, *charitas* non agit perperam,
[b] χρηστεύω
μεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύε-
‖ est ambitiosa.
non inflatur, Non ‖ *indecorè agit*, non quærit † sua,
† quæ sunt
ται, οὐ φυσιοῦται; οὐκ ἀσχημονεῖ; οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς;
non irritatur, non cogitat malum,
οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν,

[a] iniquitate:

Non gaudet super [a] iniustitia, congaudet autem veritati:
οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· 6
Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia
πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα 7
sustinet. Charitas nunquam excidit: siue verò prophe-
ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφη- 8
[b] euacuabũtur, tiæ [c] abolebuntur, siue linguæ cessabunt, siue scien-
[c] παύσονται
[d] destruetur. τεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι [c] παύσονται, εἴτε γνῶ-
[e] enim [d] καταργέω σις [d] καταργηθήσεται. ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ 9
[f] quod est ex parte prophetamus. Cùm autem venerit [f] perfectum,
ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, 10
[g] est tunc quod [g] ex parte [c] abolebitur. Cùm essem [h] infans,
[h] euacuabitur. [i] paruulus τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, 11
[k] φρονέω vt [h] infans loquebar, vt [h] infans sapiebam, vt [h] infans cogita-
[l] euacuati sunt paruuli. ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος [k] ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζό-
bam. Quãdo autẽ factus sum vir, [c] abolcui quæ [h] infantis.
μην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.
Videmus enim nunc per speculum in anigmate: tunc autem
βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ 12
facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc
πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε
[m] ἐπιγινώσκω δὲ [n] ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ [n] ἐπεγνώσθην.
autem cognoscam sicut & cognitus sum.
Nunc autẽ manent fides, spes charitas, tria hæc:
νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· 13
[o] est maior autem horum [o] charitas.
μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

CAP. XIIII.

Sectamini charitatem, æmulamini verò spiritalia: magis
Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον 1
[a] Qui enim loquitur autem vt prophetetis. [b] Nam loquens lingua, non homini-
δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώ- 2
bus loquitur, sed Deo: nemo enim audit: spiritu autem
ποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ
[b] Nam qui prophetat, loquitur mysteria: [c] At prophetans, hominibus lo-
λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λα- 3
[c] ad quitur [d] ædificationem, & exhortationem, & consolationem.
λεῖ οἰκοδομὴν καὶ [e] παράκλησιν καὶ [e] παραμυθίαν.
[a] Qui loquitur [b] qui autẽ prophetat, [b] Loquens lingua, seipsum ædificat: [c] at prophetans,
ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων, 4
ecclesiam ædificat. Volo autem omnes vos loqui
ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν 5
[d] prophetare, Nam linguis, magis autem [d] vt prophetetis. Maior [e] enim pro-
[e] est qui prophetat, quàm qui loquitur [f] nisi forte γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προ-
phetans, quàm loquens linguis: [f] præter si non interpretetur, vt
[g] λαμβάνω φητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσας, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα
ecclesia ædificationem accipiat. Nunc autem, fratres,
ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν [g] λάβῃ. νυνὶ δὲ, ἀδελφοὶ, 6
si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero,
ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω,
[h] nisi [h] Si non vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in
ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν
[i] quæ sine anima sunt, prophetia, aut in doctrina? Tamen [i] inanima vocem
προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν 7
[k] nisi [l] id quod canitur, aut quòd citharizatur? dantia, siue tibia, siue cithara, [k] si distinctionem sonitum
διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις
non dederint, quomodo scietur [l] tibia cantatum, aut citha
[m] γινώσκω μὴ δῷ, πῶς [m] γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κι-
rizatum? Etenim si incertam vocem tuba det, quis
θαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς 8
[n] parabit se [n] apparabitur ad bellum? Ita & vos per
[o] nisi manifestã scietur id quod dicitur? βαρβαρος τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ 11
[p] Tam multa, vt puta, [q] linguarum [r] hoc [s] τυγχάνω [t] sine voce est. [u] ei cui loquor [x] qui loquitur, mihi
βάρβαρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευ- 12
[y] Et ideo qui loquitur [z] Nam si [a] antem [b] sine fructu
μάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα
abundetis. [y] Quapropter loquens lingua, oret
περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω 13
vt interpretetur. [z] Si enim orem lingua,
ἵνα διερμηνεύῃ· ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ 14
spiritus meus orat: at mens [a] mea [b] infructuosa est.
πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.
Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo
τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι 15
autem & mente: psallam spiritu, psallam verò & mente.
δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ·
[c] qui supplet Caterùm si benedixeris spiritu, [c] implens locum
ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον 16

idiotæ, quomodo dicet, Amen, super [d] tua gratiarum actione? quãdoquidẽ
τῇ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ
quid dicas nescit. [e] Tu quidẽ enim bene gratias agis: sed
17 τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ'
alter non ædificatur. Gratias ago Deo meo,
18 ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου,
[f] omnibus vobis magis linguis loquens. Sed in ec-
19 πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκ-
clesia volo quinque verba [g] per intelligentiã meam loqui, vt &
κλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, [h] ἵνα κἀ
alios instruam, quàm decẽ [i] mille sermones in lingua.
ἄλλους [i] κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.
Fratres, [k] ne pueri efficiamini sensibus: sed ma-
20 ἀδελφοὶ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κα-
litia [l] paruuli estote: at sensibus [m] perfecti estote.
κίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.
In Lege scriptum est, Quoniã in [n] aliis linguis, & in la-
21 ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλε-
biis aliis loquar populo huic: & nec sic exau-
σιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακού-
dient me, dicit Dominus. Ita ue linguæ in signum
22 σονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν
sunt, non fidelibus, sed infidelibus: [o] at prophetia
εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία
non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conueniat
23 οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ
ecclesia vniuersa in [p] idipsum, & omnes linguis loquantur,
ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν,
intrent autem idiotæ aut infideles, [q] non dicent quòd insanitis?
[r] εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε;
Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel
24 ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ
idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus:
ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων,
Et sic occulta cordis eius manifesta fiunt:
25 καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται,
& ita cadens in faciem adorabit Deum, pro-
καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον [s] προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγ-
nuntians quòd Deus verè in vobis sit. Quid ergo est
26 γέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν,
fratres? Cùm conuenitis, vnusquisque vestrũm psalmum habet, do-
ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, δι-
ctrinam habet, linguam habet, apocalypsin habet, interpretationẽ
δαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν
habet: omnia ad ædificationem fiant. Siue lingua
27 ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ
quis loquitur, secũdum duos aut [t] plurimum tres, & per partes, & vnus
τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς
interpretetur. Si autem nó fuerit interpres, taceat
28 διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω
in ecclesia: sibi [u] ipsi autem loquatur & Deo
ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.
Prophetæ [x] duo aut tres [y] loquantur, & alij di-
29 προφῆται δύο ἢ τρεῖς [z] λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακ-
iudicent. [a] Si verò alij reuelatum fuerit sedenti,
30 ρινέτωσαν· ἐὰν δὲ ἄλλῳ [b] ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ,
prior taceat. Potestis enim [c] per vnum omnes
31 ὁ πρῶτος σιγάτω· δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες
[d] singuli prophetare: vt omnes discant, & omnes
ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες
[e] consolationẽ assciantur. Et spiritus prophetarum, pro-
32 παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προ-
phetis [f] subjiciuntur. Non enim est dissensionis
33 φήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας
Deus, sed pacis: [g] vt in omnibus ecclesiis
ὁ θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν
sanctorum [h]. Mulieres vestræ in ecclesiis ta-
34 ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγά-
ceant. non enim permittitur eis loqui, sed subdi-
τωσαν· οὐ γὰρ [i] ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσ-
tas esse ficut & Lex dicit. Si autẽ quid discere
35 σεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι [k] μαθεῖν
volunt, [l] in domo proprios viros interrogent. Tur-
ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰ-
pe enim est in ecclesia mulieribus loqui.
σχρὸν γάρ ἐστιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶν λαλεῖν.
An à vobis verbum Dei [m] exiit? aut in vos solos
36 ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους
peruenit? Si quis videtur propheta esse, aut spiritua-
37 κατηρτίσθη; εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευμα-
lis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.
τικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.
Si autem quis ignorat, [n] ignotus esto.
38 εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.
Itaque, fratres mei, æmulamini prophetare: & loqui
39 ὥστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν
linguis [o] ne prohibete.
γλώσσαις μὴ [o] κωλύετε.
Omnia [p] decenter & secundum ordinem fiant [q].
40 πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

[a] tuam benedictionẽ? quoniã quid dicas, [b] Nam
[c] quòd omniũ vestrũm lingua loquor. [d] sensu meo
[e] milliaverborũ [f] nolite [g] vt multum
[h] paruuli estote: [i] autem
[k] dicant: & cæteri [l] λαλέω [m] Quòd [n] ἀποκαλύπτομαι [o] per singulos exhortentur.
[p] subiecti sunt. [q] sicut & [r] doceo. [s] ὑπαξέπω [t] μανθάνω [u] domi suos
[x] processit [y] vt multum [z] καταντάω [a] ignorabitur.
[b] autẽ honeste [c] in vobis.

CAP. XV. Iá.

Notum facio autē vobis, fratres, Euangelium quod *euange-
*prædicaui
Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγ-
1
lizaui vobis, quod & acceepistis, in quo & statis.
λισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε·
Per quod & ‖saluamini, quo sermone euangelizarim vobis,
δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν,
2
si tenetis, nisi si non frustrà credidistis.
εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.
Tradidi enim vobis in primis quod & accepi:
παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον,
3
quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum scriptu-
ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γρα-
ras. Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die,
φάς. καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
4
secundum scripturas. Et quia visus est Cephæ, *deinde
κατὰ τὰς γραφάς· καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς
5
duodecim. Deinde visus est ‖supra quingentis
δώδεκα· ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις
6
fratres simel, ex quibus *plures manent vsque adhuc:
ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι,
quidam autem & dormierunt. Deinde visus est Iaco-
τινὲς δὲ καὶ *ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώ-
7
bo: deinde Apostolis omnibus. Nouissimè autem
βῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ
8
omnium, tanquam abortiuo, visus est & mihi.
πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί·
Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum
ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ
9
*dignus *sufficiens vocari Apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiam
ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν
Dei. Gratia autem Dei sum ‖quod sum: & gra-
τοῦ θεοῦ· χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χά-
10
tia eius *quæ* in me non *‖manu facta est*, sed abundantius il-
ρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐκ κενὴ ἐγήνθη, ἀλλὰ περισσότερον πάν-
lis omnibus laborauì: non ego autem, sed gratia
των ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ
Dei *quæ* ‖cum me. Siue igitur ego, siue illi:
θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι,
11
sic prædicamus, & sic credidistis.
οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
Si autem Christus prædicatur quòd à mortuis resurrexit, quomodo
εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν *ἐγήγερται, πῶς
12
dicunt quidam in vobis, quoniã resurrectio mortuorum non est?
λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;
Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit.
εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.
13
Si autem Christus non resurrexit, inanis ‖vtique prædicatio
εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα
14
nostra, inanis ‖autem & fides vestra. Inuenimur
ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα
15
autem & nos falsi testes Dei, quoniam *testati sumus
δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι *ἐμαρτυρήσαμεν
de Deo, quòd suscitauerit Christum: quem non suscitauit, si
κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ
vtique mortui non resurgunt. *Si enim mortui non resur-
ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγεί-
16
gunt, neque Christus resurrexit. *Si verò Christus non
ρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ
17
resurrexit, vana ‖ fides vestra: adhuc *estis in pecca-
ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρ-
tis vestris. *Nempe & *dormientes* in Christo,
τίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ,
18
perierunt. Si in vita hac sperantes sumus in
ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν
19
Christo tantum, miserabiliores omnibus hominibus sumus.
Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.
Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dor-
νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κε-
20
mientium *factus est*. Quoniam *enim* per hominem
κοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ
21
mors, & per hominem resurrectio mortuorum.
θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.
*Sicut *enim* in Adam omnes moriuntur, ita
*Et ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω
22
& in Christo omnes viuificabuntur.
‖ζωοποιέω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ‖ζωοποιηθήσονται.
Vnusquisque autem in ‖*proprio* ordine, primitiæ Christus: de-
‖suo ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔ-
23
inde ij qui *‖sunt* Christi *‖in *aduentu* eius. Deinde fi-
πειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἶτα τὸ τέ-
24
nis, cùm tradiderit regnum Deo & Patri: cùm
λος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν
*euacuauerit *abolerit* omnem principatum & *omnem* potestatem, & virtutem.
καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.
‖Oportet ‖*enim* illum regnare, *‖vsque quo* ponat omnes
δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας
25
‖antem *‖donec inimicos sub *‖pedes* suos.
τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.
*Vltimus *inimicus abolebitur* mors.
26 ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.
Omnia enim subiecit sub *‖pedes* eius. Cùm autem
27 πάντα γὰρ *ὑπέταξεν ὑποὺς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ
dicat, *quòd* omnia subiecta sunt ‖, *manifestum quod excepto illo subij-
εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτά-
ciente* ei omnia. Cùm autem subiecta fuerint illi
28 ξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ
omnia, tunc & ipse filius *‖subijcietur illi sub-
τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑπο-
ijcienti sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.
τάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.
Alioquin quid facient *‖baptizati* pro mortuis, si
29 ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ
omnino mortui non resurgunt? ‖ quid & baptizantur pro
ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐ-
‖mortuis? Quid & nos periclitamur *‖per omnem horam*?
30 νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;
Per diem morior, per vestram *gloriationem*,
31 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν,
quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.
ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
Si (secundum hominem) ad bestias pugnaui ‖ *in Epheso, quod mihi*
32 εἰ κατὰ ἄνθρωπον *ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι
commodum, si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus,
τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν·
cras enim moriemur.
αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.
*Ne errate. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.
33 μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.
Euigilate ‖iustè, & *ne peccate*. ignorantiam enim
34 ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ
Dei quidam habent. ad ‖*pudorem* vobis loquor.
θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.
Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? quali autem cor-
35 ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώ-
pore *‖veniunt*? Insipiens, tu quod seminas, non viuifica-
36 ματι ἔρχονται; ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖ-
tur, *‖si non* moriatur. Et quod seminas, non corpus
37 ται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα
‖oriturum seminas, sed nudum granum, *‖si contigerit*,
τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι,
tritici, aut alicuius cæterorum. *At* Deus *‖ illi dat
38 σίτου, ἢ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι
corpus sicut *‖*voluit*, & vnicuique seminum proprium
σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον
corpus. Non omnis caro: eadem caro: sed a-
39 σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ ἄλ-
lia *quidem* hominum, alia *autem caro* pecorum, alia *verò*
λη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ
piscium, alia *autem* volucrium. Et corpora cælestia,
40 ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια,
& corpora terrestria: sed alia quidem cælestium glo-
καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δό-
ria, alia autem terrestrium. Alia *gloria* solis,
41 ξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου,
& alia *gloria* lunæ, & alia *gloria* stellarum. Stella enim
καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ
a stella differt in *‖gloria*: Sic & resurrectio
42 ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ· οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν
mortuorum, seminatur in corruptione, *‖surget* in incorruptione.
νεκρῶν, σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρε) ἐν ἀφθαρσίᾳ.
Seminatur in *‖ignominia*, *excitatur* in gloria Seminatur in in-
43 σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀ-
firmitate, *‖surgit* in virtute. Seminatur corpus
44 σθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα
animale, *‖surgit* corpus spiritale. *‖ est corpus animale,
ψυχικὸν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικὸν,
& est *corpus* spiritale. *Ita & scriptum est:
45 καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται,
Factus est primus homo Adam in animam viuentem,
ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ
nouissimus Adam in spiritum viuificantem. Sed non prius
46 ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον
‖spiritale, sed ‖ animale: deinde ‖ spiritale.
τὸ πνευματικὸν· ἀλλὰ τὸ ψυχικὸν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.
Primus homo de terra, terrenus: secundus ho-
47 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄν-
mo, *Dominus* de cælo *. Qualis terrenus, tales
48 θρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι
& terreni: & qualis cælestis, tales & cælestes.
καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι·
‖Et sicut portauimus imaginem terreni, porte-
49 καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσο-
mus & imaginem cælestis. Hoc autem dico,
50 μεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι,
fratres, quia caro & sanguis regnum Dei *iure hæreditario* possidere
ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι
non possunt, neque corruptio incorruptelã *iure hæreditario possident*.
οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

*Nouissima autem inimica destruetur *‖pedibus*
*‖Nolite seduci.
‖iusti, & *nolite peccare*
‖reuerentiam
‖venient?
‖nisi priùs
*quod futurũ est
‖vt puta, ‖ τυγχάνω
‖autem
‖vult:
*‖quod est
‖quod
*‖cælestis.
‖Igitur
‖ κληρονομέω
*possidebit.

Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem *non dormiemus, omnes autem immutabimur. In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba, (tuba canet enim) & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur.

Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo *ille scriptus:

Absorpta est mors in victoria. Vbi *tuus mors stimulos? vbi *tua sepulchrũ, victoria? At stimulus* mortis, peccatum* at potentia peccati, Lex.

At Deo *gratia danti* nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, *immobiles: abundantes in opere Domini semper: scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

CAP. XVI. 15'.

De autem *collecta quæ* in sanctos, sicut ordinaui ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.

Per vnam *Sabbatorum* vnusquisque vestrùm apud se repenat recondens, quod *bene successerit: vt non cùm venero, tunc collectæ fiant. Cùm autem *ad fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Hierusalem. *Si verò fuerit dignum *& me proficisci, cum me proficiscentur. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. *Macedoniam enim pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo: vt vos me deducatis quocunque iero. Nolo enim vos modò in transitu videre. spero autem tempus aliquod manere apud vos, si Dominus permiserit. Pernanebo autem in Epheso vsque ad Pentecosten.

Ostium enim mihi apertum est magnum & *efficax, & aduersarij multi. Si autem venerit Timotheus, videte vt sine timore sit apud vos. nam opus* Domini operatur, sicut & ego. Ne quis ergo illum *nihili faciat. Deducite autem illum in pace, vt veniat ad me. expecto enim illum cum fratribus.

De autem Apollo fratre, *multum rogaui eum, vt veniret ad vos cum fratribus: & *omnino non fuit voluntas* vt nunc veniret: veniet autem cùm *opportunitatem habuerit.

Vigilate, state in fide, viriliter agite, *fortificamini.

Omnia vestra in charitate fiant.

Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stephanæ, *quod est primitiæ Achaiæ, & in ministerium *sanctis addixerunt seipsos: Vt & vos *subijciamini talibus: & omni cooperanti & laboranti.

Gaudeo autem in præsentia Stephanæ & Fortunati, & Achaici, quoniam *vestri defectionem hi suppleuerunt.

Refecerunt enim *meum spiritum & vestrum. *Agnoscite ergo tales.

Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multùm Aquila & Priscilla, cum *ea quæ in domo eorum ecclesia.*

Salutant vos fratres omnes. Salutate *alij alios in osculo sancto.

Salutatio, mea manu Pauli.

Si quis non amat Dominum *Iesum Christum, sit anathema: *Maran atha.

Gratia Domini *Iesu Christi *cum vobis.

Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior scripta est ab Philippis per Stephanam, & Fortunatum, & Achaicum, & Timotheum.

Πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ, καὶ φορτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

---

*resurgemus: sed non

† οὐ

* ἀλλ' οὐ

S. Hieron vtrangue agnoscit.

[a] ἀλάττω

[b] ἐνδύω

[c] κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

[d] ἀμαρτία· ἡ δὲ δυνάμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

[e] τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου

[f] ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.

[g] ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί,

† & stabiles

ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

[h] collectis * fiunt

† Sabbati

[i] τίθημι

[k] ei bene placuerit: * præsens

[l] Quod † vt & ego eã, mecum ibunt.

[m] nam

[n] est

[o] καθεπίω

† est meus tua * autem * est. virtus verò

[p] autem gratias qui dedit

† &

[q] qui est

[r] ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος,

[s] περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὡσαύτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

[t] κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω

[u] θησαυρίζων ὅ, τι ἐὰν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε

[v] λογίαι γένωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ

[w] ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. παρὰ δὲ ὑμῖν τυχὸν καταμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος

[x] ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

[y] θύρα γάρ μοι [b] ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

[z] ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς κἀγώ.

[a] ζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν [c] ἐξουθενήσῃ.

[b] ἀνοίγω

[c] ἐξουθενέω

[d] προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

[e] περὶ δὲ ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν [d] εὐκαιρήσῃ.

[f] γρηγορεῖτε, [e] στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, [f] κραταιοῦσθε.

[g] πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

[h] παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, [g] ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις

[i] ἔταξαν ἑαυτούς· ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

[k] χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

[l] ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

[m] ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

[n] ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

[o] ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

[p] εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθά.

[q] ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

[r] ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

AD CORINTHIOS
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

EPISTOLA SECVNDA.
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ 1
PAVLVS Apostolus Iesu
ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ 1
Christi, per voluntatem Dei, & Ti-
χεισοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τι-
motheus frater, Ecclesiæ Dei
μόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ
*existens in Corintho, cum sanctis
τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις
omnibus ‖existentibus in tota Achaia:
πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ·
Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου 2
Iesu Christo. Benedictus Deus & Pater Domini
ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 3
nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ *θεὸς πάσης
consolationis: *Consolans nos in omni tribula-
παρακλήσεως· ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλί- 4
tione nostra: ‖ad posse nos consolari eos qui ‖in omni
ψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ
pressura, per *consolationem, qua consolatione afficimur ipsi
θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ
à Deo: Quoniam sicut abundant passiones
ὑπὸ τοῦ θεοῦ· ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ 5
Christi in nobis, ita per Christum abundat & consola-
χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλη- 6
tio nostra. Siue autem tribulamur, pro vestra *consola-
σις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλή-
tione, & salute ‖effecta in tolerantia earundem pas-
σεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν πα-
sionum quas & nos patimur: Et spes nostra
θημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν 7
firma *super vos: Siue *consolatione afficimur, super vestra con-
βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν πα-
solatione & salute: scientes quòd sicut socij estis
ρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἰδότες ὅτι ὡσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν
passionum, sic & consolationis. Non enim volumus
παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν 8
vos ignorare, fratres, de tribulatione nostra ‖facta
ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης
nobis in Asia: quoniam ‖secundùm exuperantiam grauati sumus supra vir-
ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύ-
tutem: ita vt *perdubitare vos etiam viuere.
ναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν·
Sed ipsi in ‖vosmetipsis decretum mortis habui-
ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκα- 9
mus, vt non fidentes simus in nobisipsis, sed in Deo
μεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ
*excitante mortuos: Qui *ex tanta morte eripuit
τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο 10
nos, & eruit: in quem sperauimus quoniã & adhuc eripiet,
ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,
Coadiuuantibus & vobis pro nobis oratione, vt ex
συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ 11
*multis personis, *illa in nos donatio* per multos gra-
πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐ-
tiæ agantur pro *vobis. Nam gloriatio nostra hæc est,
χαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, 12
testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate & sin-
τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλι-
ceritate Dei, ‖non in sapientia carnali, sed in gratia Dei con-
κρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνε-
uersati sumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.
στράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ· περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.
Non enim alia scribimus vobis, *nisi* quàm quæ *legitis, aut &
οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ 13
*agnoscitis. Spero autè quòd & vsque in finem ‖agnoscetis.
ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε·
Sicut & ‖agnouistis nos ex parte, quia gloriatio
καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα 14
vestra sumus, sicut & vos nostra in die Domini
ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
nostri Iesu Christi. Et hac confidentia volui
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην 15
venire ad vos prius, vt secundam gratiam habereris:
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε,

Et per vos *venire in Macedoniam, & iterum à Ma- *transire
καὶ δι' ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μα- 16
cedonia venire ad vos & à vobis deduci
κεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν *προπεμφθῆναι *προπέμ-
in Iudæam. Hoc ergo ‖deliberans, nunquid πομαι
εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλόμενος, μή τι ἄρα τῇ ‖cùm voluissē,
leuitate vsus sum? Aut quæ *delibero, secundum carnem *delibe- ‖cogito,
ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύο-
ro, vt sit apud me ‖Etiam etiam, & Non non? ‖Est est,
μαι, ἵνα ἦ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ;
Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui *ad vos non ‖factus est *fuit apud
πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο 18
Etiam & Non: Nam Dei ‖filius Iesus Christus *in vobis per ‖est in illo Est,
ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' 19 *enim
nos prædicatus, per me & Siluanum, & Timotheum, non *qui est
ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ *κηρύττω
*factus est Etiam & Non: sed ‖Etiam in eo factus est. *fuit Est
ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ‖Est: ideo &
Quotquot enim promissiones Dei *, in illo *Etiam, & in illo A- per ipsum,
ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀ- 20 *nostram. Qui
men, Deo ad gloriam *per nos. At confirmans autè confirmat
μὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν nos vobiscū in
vos cum nobis in Christum, & vngens nos Deus: Christo, & qui
ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς θεὸς, vnxit
Qui & ‖obsignans nos, & dans arrabonem spi- ‖signauit nos,
ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύ- 22 & dedit pignus
ritus in cordibus nostris. Ego autem testem Deum
ματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν 23
inuoco in meam animam, quòd parcens vobis non
ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκ-
vltrà veni in Corinthum. Non quia dominamur vestræ
ἔτι ἦλθον εἰς κόρινθον· οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν 24
fidei: sed ‖cooperatores sumus gaudij vestri. nam ‖adiutores
τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ
fide stetis.
πίστει ἑστήκατε.

CAP. II. β'.

*Iudicaui autem mihipsi hoc, non iterum in tristitia ad *Statui autem
Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς 1 hoc ipsū apud
vos ‖venire. Si enim ego contristo vos, & quis est *lætifi- me, ne
ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραί- 2 ‖venirem.
cans me, si non contristatus ex me? Et scripsi vobis hoc *qui me lætifi-
νων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο cet, nisi qui
ipsum, vt ‖ne veniens, tristitiam super tristitiã habeã, de quibꝰ oportuerat me gau- contristatur
αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ *σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαί- ‖non cùm ve-
dere, *confisus in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrûm nero,
ρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν *ἔχω
est. ‖Ex enim multa tribulatione & angustia cordis scripsi *confidens
ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα 4 ‖Nam
vobis, per multas lachrymas: non vt contristemini, sed charitatem
ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην
vt sciatis quam habeam abundantiùs in *vos. Si autè quis con- *vobis.
ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις [b]λε- [b] λυπέω
tristauit, non me contristauit: sed ex parte, vt non onerem
λύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ
omnes vos. ‖Sufficiens tali obiurgatio hæc quæ *à ‖Sufficit illi
πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ 6 qui eiusmodi
pluribus. Ita vt econtrario magis *vos condonare & est, *fit
τῶν πλειόνων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ 7 *donetis &
consolari, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur consolemini:
παρακαλέσαι, μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ [c]καταποθῇ ὁ [c] καταπίνω
‖talis. Ideo obsecro vos *confirmare in illum charitatem. ‖qui eiusmodi
τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· 8 est. Propter
‖In hoc enim & scripsi, vt cognoscã *probationem vestram, si in om- quod
εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάν- 9 *vt cõfirmetis
nia obedientes estis. Cui autè aliquid cõdonastis, & ego. ‖& enim ego si quid ‖Ideo
τα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγὼ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴτι 10 *experimentũ
condonaui, *cui condonaui, propter vos, in *facie Christi: vestrum, an in
κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ· omnibus
Vt non *occupemur à satana. non enim eius ‖intel- ‖nam
ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοή- 11 *quod
ligentias ignoramus. *Veniens autè in Troadem *ad Euange- *persona
ματα ἀγνοοῦμεν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέ- 12 *circunueniamur
lium Christi, & *ostio mihi aperto in Domino, ‖cogitationes
λιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ· *Cùm venissẽ
*propter
*ostium mihi
apertum esset

Non habui *relaxationem spiritui meo, *ad non inueniendū me* Ti- 13
οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τί-
tum fratrem meum: sed *valedicens eis, exij
τον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον
in Macedoniam. At Deo *gratia, *semper
εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε 14
*triumphanti nos in Christo: & odorem noti
θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώ-
tiæ suæ *manifestanti per nos in omni loco.
σεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ·
Quia Christi *bona fragrantia sumus Deo, in *seruatis, & 15
ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ
in *pereuntibus. His quidē odor mortis in mor- 16
ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνα-
tem: *illis autē odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis *idoneus?
τον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;
Non enim sumus, sicut *reliqui, *caupones verbum
οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ λοιποὶ, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ 17
Dei: sed vt ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram
Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ, κατενώπιον
Deo in Christo loquimur.
τοῦ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

CAP. III. γ'.

*aut nunquid Incipimus iterum nosmetipsos commendare? *si non egemus,
Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, 1
sicut quidam, commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vobis com-
ὡς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συ-
mendatitiæ? Epistola nostra vos estis, scripta in
στατικῶν; ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν 2
*quæ scitur & legitur cordibus nostris, *cognita & lecta ab
ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ
omnibus hominibus: Manifestari quoniā estis epistola
πάντων ἀνθρώπων· φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ 3
*& Christi, ministrata à nobis, *inscripta non atramēto,
Χριστοῦ *διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι,
*a διακονέω sed Spiritu Dei *viuentis: non in tabulis lapideis, sed
ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ'
*viui: in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem
ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην 4
habemus per Christum ad Deum: Nō quòd sufficiētes
ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἱκανοί 5
simus à nobis*ipsis* cogitare aliquid, quasi ex nobis*ipsis*, sed sufficien-
ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανό-
est. tia nostra ex Deo. Qui & idoneos fecit nos *ministros
της ἡμῶν ἐστὶν τοῦ Θεοῦ· ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους 6
*litera, nouī testamenti, non *literæ, sed *spiritus: nam
καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ
spiritus litera occidit, at spiritus viuificat.
γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.
*Si verò ministratio mortis *in* literis *in*forma-
εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπω- 7
*ta in lapidibus, *facta* fuit in gloria, ita vt non *posse intuēri
μένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύασθαι ἀτενίσαι
*filios Israel in faciem Moysi, *propter gloriam
τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως, διὰ τὴν δόξαν
*quæ euacuatur. vultus eius *abolendam. Quomodo non
τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην. πῶς οὐχὶ 8
magis ministratio Spiritus erit in gloria?
*Nam si ministratio *in *est,
μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;
*Si enim *ministerium damnationis *gloria, multò magis
*abundat εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως, δόξα, πολλῷ μᾶλλον 9
*Nam nec *abundabit ministerium iustitiæ in gloria.
*quod claruit περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.
*Etenim non glorificatum est *illud *glorificatum* in hac par-
καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέ- 10
*b δοξάζω te, propter excellentem gloriam. Si enim *abo-
ρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταρ- 11
*quod euacuatur, est lendum, per gloriam, multò magis *manens in gloria.
*quod maner, est χούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.
Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur.
ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα· 12
Et non sicut Moyses ponebat velamen super fa-
καὶ οὐ καθάπερ Μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρό- 13
*vt non intenderent filij ciem suam, *ad non intuēri filios Israel in *fa-
*faciem eius quod euacuatur. σωπον ἑαυτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέ-
*obtusi sunt sensus nem aboliti. Sed *obduruerunt cogitationes
λος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' *ἐπωρώθη τὰ νοήματα 14
*in hodiernum diem eorum. Vsque enim *hodie idipsum velamen in le-
αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀνα-
*euacuatur ctione veteris testamenti manet non reuelatum,
*in hodiernū diem, γνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον,
(quod, in Christo *aboletur.) Sed vsque *hodie,
ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, 15
cùm legitur Moyses, velamen super cor
ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν
eorum positum est. Cùm autem conuersus fuerit ad Dominum,
αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, 16
*autem circumauferetur velamen. At Dominus *Spiritus
περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά 17

est. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas.
ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.
Nos verò omnes, reuelata facie gloriam d ἀνακα-
18 ἡμεῖς δὲ πάντες, *d ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν λύπτω
Domini speculantes, *eandem imaginem transformamur *in
Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα *claritate in
ἀπὸ *δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος. claritatem,

CAP. IIII. δ'.

*Propter hoc habentes administrationem hanc, *prout misericordiā *Ideo
1 Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεή- *iuxta quod
cōsecuti sumus, non deficimus: Sed abdicamus oc-
2 θημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν· ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυ-
culta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adul-
πτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δο-
terantes verbum Dei: sed *manifestatione veri- *in
λοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀλη-
tatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam homi-
θείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώ-
num, coram Deo. *Si autem & est opertum * Quod si etiā
3 πων, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ καὶ ἔστι *κεκαλυμμένον *καλύπτω
Euangelium nostrum, in *pereuntibus est opertum: *iis qui pereūt
τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον,
In quibus Deus seculi huius excæcauit mentes
4 ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν
infidelium, *ad non splendendum* eis illuminationem Euange- *vt nō fulgeat
ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγε-
lij gloriæ Christi, qui est imago Dei *inuisibilis*.
λίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου.
Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Christum Iesum Dominum, *nostrum.
5 οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον,
nos*ipsos* autem seruos vestros per Iesum. Quoniam Deus *dicens *qui dixit
6 ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν
de tenebris lucem splendescere, *qui illuxit in cordibus nostris, *ipse
ἐκ σκότους φῶς *b λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, *b λάμπω
ad illuminationem scientiæ *gloriæ Dei in fa- *claritatis
πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώ-
cie Iesu Christi. Habemus autem thesaurum istum
7 πῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον
in fictilibus vasis, vt sublimitas virtutis sit
ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ *omnibus tri-
8 Θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ bulationem
*coarctati: Hæsitantes, sed non *prorsus hærentes. patimur, *angustiamur
*στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· Aporiamur,
Persecutione *passi, sed non *desertis: *deficimur *στενο-
9 διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλό- χω-
*Et, sed non *pereuntes: Semper mortificationem *ρέω
10 μενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· πάντοτε τὴν νέκρωσιν *patimur, *derelinquimur: deiicimur
Domini Iesu in corpore *circunferentes: vt & vita *perimus:
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ *nostro
Iesu in *corpore nostro manifestetur. *corporibus
τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. nostris
Semper enim nos *viuentes, in mortem tradimur propter *qui viuimus,
11 ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον *d παραδιδόμεθα διὰ παραδί-
Iesum vt & vita Iesu manifestetur in mortali car- δωμι
Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρ-
ne nostra. *Itaque quidem mors in nobis operatur, *at *Ergo
12 κὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ
vita *in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, *autem
13 ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως,
*secundum scriptum, Credidi, *ideo locutus sum: & nos *sicut est
κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς
credimus, *ideo & loquimur: *propter quod
14 πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν· εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας
Dominum Iesum, & nos *per Iesum susceitabit, & *as- *cum Iesu
τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παρα- *sistet cum vobis. *constituet vo-
15 στήσει σὺν ὑμῖν. Nam omnia *propter vos, vt gra- *biscum.
tia abundans, *per multorum gratiarum actionem, ab- *enim
undet in gloriam Dei. *Ideo non deficimus: per multos in
16 εἰς πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισ- *Propter quod
σεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. διὸ οὐκ *ἐγκακοῦμεν· *licet is qui
sed *si & ille extra noster homo corrumpatur, *sed ille intus foris est
ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω *tamen is qui
renouatur *die & die. est
17 ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. Nam momen- *de die in diē.
tanea leuitas tribulationis nostræ, *secundum excellentiam in excel- Id enim quod
τὸ γὰρ παραυ- in præsenti est
τίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴ εἰς ὑπερ- lentem æternum pondus gloriæ operatur *nobis, momentaneū
βολὴ αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, & leue
Non contemplantibus nobis *conspecta, sed *non supra modum
18 μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ in sublimitate
*conspecta: Nam *conspecta temporalia, *at non *in
βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ *conspecta, æterna. *quæ videtur,
βλεπόμενα, αἰώνια. *quæ non videntur. Quæ enim videtur, sunt *quæ autē non videntur, sunt

CAP. V. ε.

Scimus enim quoniã si terrestris nostra domus * *tabernaculi*
Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους 1
dissoluatur, ‖ ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam,
καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον,
* sed ? Nam & * æternam in cælis. ? *Etenim* in hoc ingemiscimus,
αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, 2
habitationem nostrã quæ de cælo * superindui cupientes:
τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες·
Si tamen & vestiti, non nudi inueniamur.
εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ ‖ εὑρεθησόμεθα. 3
? *Etenim existentes in* tabernaculo, ingemiscimus grauati,
καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, 4
‖ *in quo* nolumus expoliari, sed superuestiri: vt absor-
ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα κατα-
beatur ? mortale à vita. * *At operatus*
ποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος 5
nos in ipsum hoc, Deus, * *& dans nobis arrabonem*
ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ
Spiritus. ‖ *Confidentes* igitur semper, & scientes quoniã
πνεύματος. θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι 6
* *aduena* in corpore, peregrinamur à Domino.
ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου·
(Per fidem enim ambulamus, * non per speciem.)
διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. 7
* *Confidimus* autem, & ‖ *probamus* magis peregrinari
θαῤῥοῦμεν δὲ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι 8
à corpore, & ? *habitatum ire* ad Dominum.
ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.
Ideo & contendimus, siue * *incolentes*, siue ‖ *mi-*
διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδη- 9
grantes, beneplacentes ei esse. *Nam* omnes ? nos
μοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς 10
manifestari oportet ante tribunal Christi, vt
φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα
referat vnusquisque propria corporis, * *ad quæ* gessit, siue
? κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε
bonum, siue malum. Scientes ergo timorem Domini,
ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, 11
hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. spero autem
ἀνθρώποις πείθομεν, θεῷ δὲ ? πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ
& in conscientiis vestris * *manifestari.*
καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.
Non *enim* iterum nosipsos commendamus vobis, sed occasionem
οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν 12
‖ *dantes* vobis ? *gloriationis de* nobis, vt habeatis ad * *ipsos*
διδόντες ὑμῖν καυχήσεως, ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς
in facie ‖ *gloriantes*, & non * corde.
ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.
Siue enim mẽte excedimus, Deo: siue ? *prudenter agimus*, vobis.
εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. 13
Nam charitas ? Christi ‖ *cohibet* nos * *iudicantes* hoc, quoniã
ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι 14
si vnus pro omnibus mortuus est, ? *nempe* omnes mortui sunt.
εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.
Et pro omnibus mortuus est ¶, *vt viuentes* non iam sibi*ipsis*
καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς 15
viuant, sed * *ipsi* pro ipsis ‖ *mortuo & excitato.*
ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.
Itaque nos ex * *nunc* neminem nouimus secundũ carnem. ¶ *Si verò*
ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ 16
& cognouimus secundum carnem Christum, sed & nunc nõ * *ãplius*
καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ καὶ νῦν οὐκ ἔτι
cognoscimus. *Itaque si quis* in Christo noua creatura, ve-
γινώσκομεν. ὥστε εἴτις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρ- 17
tera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.
χαῖα ‖ παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.
* omnia ‖ ex Deo, ? *reconciliante nos* sibi*ipsi*
τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ 18
per *Iesum* Christum, & * *dante* nobis ministerium reconciliationis:
διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς·
* *Vt quia* Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*ipsi*,
ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, 19
non reputans illis delicta ipsorum, & ‖ *ponens*
μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος
in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatio-
ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσ- 20
ne fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus
βεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· * δεόμεθα
pro Christo, reconciliamini Deo. ? *Nam non cognoscentẽ*
ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα 21
peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur
ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα
iustitia Dei in ipso.
δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

CAP. VI. ς'.

¶ *Cooperantes* autem & exhortamur, ne in vacuum gratiam
Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν 1

Dei ? *recipere vos.* (Ait enim, Tempore accepto exaudiui ¶ recipiatis.
τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά
te, & in die salutis adiuui te) Ecce nunc tempus
σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς
acceptabile, ecce nunc dies salutis. * *nullam*
δεκτός, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν
in vllo dantes offensionem, vt non vituperetur ministerium ¶.
ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία·
Sed in omnibus ? *constituentes* nosmetipsos sicut Dei * *ministri*, in
ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν
patientia multa, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis,
ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις·
In plagis, in * *custodiis*, in seditionibus, in laboribus, in
ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν
vigiliis, in ieiuniis, In castitate, in scientia, in lon-
ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μα-
ganimitate, in ‖ *benitate*, in Spiritu sancto, in charitate non
κροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυ-
ficta, In verbo veritatis, in virtute Dei, per
πορίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ· διὰ τῶν
arma iustitiæ * *dextris*, & * *sinistris*, Per gloriam & * ã
ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν· διὰ δόξης καὶ
? *ignominiam*, per infamiam & bonam famam; vt seductores & veraces. ? ignobilitatẽ,
ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς·
Sicut * ignoti, & cogniti: quasi morientes, * qui
ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες,
& ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati:
καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι·
Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autẽ
ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ
locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.
πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.
Os nostrũ * *apertum est* ad vos, ‖ Corinthij: cor * patet
τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, κορίνθιοι· ἡ καρδία ‖ ὁ
nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini
ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ
autẽ in visceribus vestris. *At* eandem * *compensationem*, * πλατύνω
τὰ δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, * στενοχορέω
vt natis dico:) dilatamini & vos. ‖ *Ne fiatis* * autem habentes remunerationem tanquã filiis
ὡς τέκνοις λέγω πλατυνθῆτε καὶ ὑμεῖς. μὴ γίνεσθε ‖ Nolite iugum
altero iugo copulati infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ ? & *iniqui-* ducere cum
ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνο- ? cum iniquitate? aut quæ
tati? quæ verò communio luci ad tenebras? Quæ autem conuen- societas
μία; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφω- ¶ Christi
tio ¶ *Christo* ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?
νησις χριστῷ πρὸς βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετ' ἀπίστου;
Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim
τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ
templũ Dei estis * *viuentis*, sicut dicit Deus, Quoniã inhabitabo in il- * viui,
ναὸς θεοῦ ἐσμεν ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐ-
lis, & inambulabo: & ero illorum Deus, & ipsi erunt
τοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί
mihi populus. ¶ *Ideo* exite de medio eorum, & separamini, ¶ Propter quod
μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, ? ἀφορίζω
dicit Dominus: & immundum ne ‖ *attingite*: & ego recipiam ? retrigeritis:
λέγει κύριος· καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέξομαι
vos. Et ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in
ὑμᾶς· καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς
filios & filias, dicit Dominus omnipotens.
υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

CAP. VII. ζ'.

Has ergo habentes promissiones, * *dilecti*, mun- * charissimi,
Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοὶ, καθα- 1 ¶ καθαρίζω
demus nosipsos ab omni inquinamento carnis & spiri-
είσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύ-
tus, perficientes sanctificationem in timore Dei.
ματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.
Capite nos. neminem ‖ *iniuria affecimus*, neminem corrupimus, ‖ læsimus.
χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, 2 ? φθείρω
neminem ? *auarè fraudauimus.* Non ad condemnationem dico. ? circũuenimus
οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· ¶ πλεονεκτέω
prædixi enim quòdin cordibus nostris estis ad commo- * ad * est
προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναπο-
riendum, & ? cõuiuendum. Multa mihi fiducia * apud vos: mul-
θανεῖν καὶ συζῆν. πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολ- 4
ta mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione:
λή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. ¶ πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ¶ πληρόω
superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.
ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ὅτι πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. ‖ Nam & etiã
Etenim venientibus nobis in Macedoniam, nullam habuit ‖ re- ‖ veniſſemus;
καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄ- 5 ‖ requiem
laxationem caro nostra: sed ? *in* * *omni tribulati*: foris, pug- ? omnem tribulationem
νεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μά- passi sumus:
ναι: intus, timores. Sed * *consolans* humi- * qui cõsolatus
χαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπει- 6
les, consolatus est nos Deus in aduentu Titi.
νοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ¶ ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.
Non solùm autẽ in * aduentu eius, sed etiam in consolatione
οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει 7

qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationē pro me, ita vt me magis *gauderem.

παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, 8

*gaudere. Quoniam si & contristaui vos in epistola, non ‖*pœnitudine ducor, si & *pœnitudine ducar. *intueor enim* quòd epistola illa, si & ad horam contristauit vos. Nunc gaudeo,

οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν χαίρω 9

non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Consolatus enim estis secundū Deum, vt in nullo *detrimēto afficeris fueritis ex nobis.

οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. 10

‖*Nam* secūdū Deum tristitia *pœnitentiam in salutem *haud pœnitenda adoperatur: *at *mundi* tristitia mortem *adoperatur.

ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

Ecce enim hoc ipsum, secūdum Deum contristari vos, *quantum adoperetur sit in vobis studium, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationē, sed vindictam. in ‖*omnibus constituistis vosipsos puros* esse in negotio. *Nempe si & scripsi vobis, non *causa iniuriantis, nec causa ‖patientis, *sed causa manifestandi ‖studium nostrum de vobis ad vos coram Deo. *Propter hoc *consolationem accepimus* in consolatione

ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει 13

‖*vestra:* abundantiùs autem magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis.

ἡμῶν περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν· 14

*Quia si quid *ei de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia in veritate locuti sumus vobis, ita & gloriatio nostra quæ ad Titum, veritas facta est: Et viscera eius abundantius in ‖*vos* sunt, reminiscentis

ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη· καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν. 15 16

omnium vestrū obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum. Gaudeo quòd in *omni confido in vobis.

*omnibus

CAP. VIII. ή.

*quæ data est

Notam facimus autem vobis, fratres, gratiam Dei *data in ecclesiis Macedoniæ, Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum ‖*& secundum profundum* paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem, *(testor) & supra virtutem voluntarij*: Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & communicationem ministerij *quæ in sanctos,

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας· ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν, αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, 1 2 3 4

‖*fuit:* & altissima ‖(testimonium illis reddo) *fuerunt:* *quod fit

susciperent nos. Et non sicut sperauimus: sed semetipsos dederunt, primùm Domino, ‖& nobis per voluntatem Dei:

καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, 5

‖deinde

*In *adhortari nos* Titum, vt quemadmodum *ante* cœpit, ita & perficiat in *vos & gratiam istam.

εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. 6

‖Ita vt rogaremus

‖vobis etiam

*omnibus

Sed sicut in *omni abundatis fide & sermone, & scientia, & omni ‖*studio*, & *illa ex vobis in nobis dilectione*, vt & in hac gratia abundetis. Non *secundum imperium dico, sed per aliorum *studium*, etiam vestræ charitatis ‖*germanitatem* comprobans. Scitis enim gratiam

ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν 7 8 9

*quasi imperãs

*solicitudine,

‖ingeniũ bonũ

Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos *paupertatē subiit dites *cùm* esset, vt vos illius *paupertate ditesceretis:

τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

*egenus factus est, cùm esset *inopia diuites essetis.

Et *sententiam in hoc do: hoc enim vobis *conuenit:

καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, 10

*consilium ‖vtile est,

qui non solùm facere, sed & velle *primum* cœpistis *a superiori anno. Nunc verò & *facere perficite:

οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, 11

vt quemadmodum *promptitudo velle, ita & perficere ex ipso habere. Si enim *promptitudo animi prius adsit,

ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία ‖προκειται, 12

secūdū id quod habet *quis*, ‖*beneacceptus*, non secundū id quod nō habet.

καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπροσδέκτως, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις· ἀλλ' ἐξ 13

Non enim vt aliis *remissio*, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate In *hoc nunc* tempore vestra abundantia *in* illorum *defectum, vt & illorum abundantia ‖*fiat in vestrum defectum*; vt fiat æqualitas: Sicut scriptum est:

ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης· καθὼς γέγραπται, 14 15

Qui multum, non abundauit: & qui modicum, non minorauit.

ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

*Gratia autem Deo, *danti illud idem *studium* pro vobis in corde Titi: Quoniam quidem exhortationem

χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ δόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου· ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν 16 17

‖*excepit: studiosior verò existens, voluntarius exit* ad vos. *Simul* misimus *autem* cum illo fratrem,

ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, 18

cuius laus *in Euangelio per omnes ecclesias:

οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, 19

Non solùm autem, sed & *suffragiis electus est ab ecclesiis,

‖*comperegrinus* vobiscum *gratia hac administrata* à nobis ad *ipsius* Domini gloriam, & *promptitudinē animi vestri. Deuitantes hoc, ne quis nos vituperet in

συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν· στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν 20

*exuberantia hac *ministrata* à nobis.

τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· ‖προηγούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ 21

‖*Præcegrantes pulchra* non solùm coram *Domino, sed etiam coram hominibus. *Simul* misimus autem *illis

ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς· 22

fratrem nostrū, quem probauimus in multis sæpe *studiosum existentem, nunc autē multò ‖*studiosiorem*, confidentia multa qua in vos, Sive pro Tito, *socius meus &

εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, 23

‖*gloria* Christi. Ergo ostensionem *charitatis vestræ, & nostræ *gloriationis de vobis, in illos ostendite, in

δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς 24

faciem ecclesiarum.

πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

CAP. IX. θ'.

*De *quidem enim* ministerio in sanctos, ex abundanti mihi est scribere vobis. Scio enim proptum animum vestrum

Περὶ μὲν γὰρ τὴν διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, 1 2

‖*quem* de vobis glorior *Macedonibus, Quòd* Achaia *parata est *à superiori anno: & ex vobis* æmulatio prouocauit plurimos.

ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

Misi autem fratres, vt ne *gloriatio *nostra* de vobis, ‖*ne forte si* venerint *cum me Macedones, & inuenerint vos imparatos, erubescamus nos, (vt non dicamus vos) in substantia hac

ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρασκευασμένοι ἦτε· μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκεύους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ 3 4

glorìationis. Necessarium ergo existimaui rogare fratres, vt ‖*præeant* ad vos, & præparent *præannuntiatam* benedictionem *vestram*, hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, & non quasi *exactionem.* Hoc autem * *Sereno* parcè, parcè & metet: & ‖*seminans* in benedictionibus, *in benedictionibus

καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις 5 6

‖*Nam* ‖*quod fit*

‖*pro quo* *apud Macedones. Quoniã & *ab anno præterito: & vestra æmulatio pronocauit plurimos.

*ab priore

‖*facio*

*promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

*voluntas præcepta est,

‖accepta est, *sit

*præsenti

*inopiam supplet: ‖vestræ inopiæ sit supplemẽtũ:

*Gratias *qui dedit eandē solicitudinē ‖suscepit: sed cùm solicitior esset, sua voluntate profectus est

*etiam

*est

*ordinatus

*comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur *destinatam voluntatem nostram.

*plenitudine *quę ministratur

‖Prouidemus enim bona *Deo, *cum *solicitũ esse:

*qui est

*adiutor,

‖gloriæ *quæ est

*gloriæ pro

*auaritiam *dico, Qui seminat ‖qui seminat *de

& metet. Vnusquisque prout *praeoptat corde, non
καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ 7
ex tristitia, aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus.
ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
Potens ‖ autem Deus omnem gratiam abundare facere in ?vos: vt
δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα 8
in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in
ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐταρκείαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς
omne opus bonum: Sicut scriptum est: Dispersit, dedit
πᾶν ἔργον ἀγαθόν· καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε 9
pauperibus: iustitia eius manet in ?aternum.
τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
*At ‖suppeditans semen seminanti, & panem ad ‖esum
ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶ- 10
eam ‖suppeditet, & ‖multiplicet ‖sementem vestram, & ‖augeat
σιν χορηγήσαι, καὶ ‖πληθυνάι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ ‖αὐξήσαι τὰ
fructus genitos iustitiæ vestræ:) ‖In omni ditati
γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι 11
in omnem simplicitatem, quæ ‖operatur per nos gratiarum actionē
εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν
Deo. Quoniam ministerium ?oblationis huius non solùm
τῷ θεῷ· ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον 12
*est ‖adsupplens inopias ‖sanctorum: sed etiam
ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ
*redundans per multas gratiarum actiones ‖Deo: Per
περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· διὰ τῆς 13
probationem ministerij huius glorificantes Deum in obe-
δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑπο-
dientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, &
ταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ
simplicitate communicationis in illos, & in omnes, Et ?ipsorum
ἁπλότητι τοῦ κοινωνίας εἰς αὐτοὺς, καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν 14
obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminen-
δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλου-
tem gratiam Dei in vobis. ‖Gratia autem Deo super
σαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ 15
inenarrabili eius dono.
ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

CAP. X. ί.

Ipse autem ego Paulus obsecro vos per *lenita-
Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραΰτη- 1
tem & æquitatem Christi: qui ‖secundum faciem quidem humilis
τος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς
?in vobis, absens autem confido in ?vos. Rogo autem, ne
ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ 2
præsens *confidens esse ea fiducia, qua cogito audere in
παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί
quosdam, ‖existimantes nos tanquā secundū carnem ?ambulantes.
τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.
In carne enim ambulantes, nō secūdū carnem militamus.
ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. 3
Nam arma militiæ nostræ non carnalia *, sed poten-
τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ 4
tia Deo, ad ‖euersionem munitionum, ?ratiocinationes euer-
τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς [b] καθ-
tentes, Et omnem ‖sublimitatem elatam aduersus ?cognitionem
αιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως 5
Dei, & ‖captiuantes omnem intellectū in ‖obedientiam
τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν
Christi, Et in ?parato habentes vlcisci omnem ‖inob-
χριστοῦ· καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες [d] ἐκδικῆσαι πᾶσαν πα- 6
edientiam, cùm impleta fuerit vestra obedientia. Quæ secundum fa-
ρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρό- 7
ciem *‖aspicitis? Si quis confidit sibi ipsi, Christi ‖esse, hoc co-
σωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ, χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λο-
gitet iterum ?à ſeipſe, quia sicut ipse Christi ?, ita &
γιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ
nos Christi. *Siquis enim & amplius aliquid ‖glorier
ἡμεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσω- 8
de auctoritate nostra, quam dedit Dominus nobis in ædificatio-
μαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδο-
nem, & non in ?euersionem vestram, non ?pudefiam.
μὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ [e] αἰσχυνθήσομαι.
Vt autē non *videar tanquam terrere vos per epistolas,
ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν· 9
(Quoniam quidem epistolæ, ?inquit, graues ‖ & fortes: ?at li-
ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρ- 10
bertas corporis infirma, & sermo ?nihili ‖factus.
ρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος [h] ἐξουθενημένος.
Hoc cogitet *talis, quia quales sumus verbo per
τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' 11
epistolas absentes, tales & præsentes ‖opere.
ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.
Non enim audemus inferere aut ?*confirre* nos *ipsos* quibusdam,
οὐ γὰρ τολμῶμεν [i] ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν 12
?seipsos commendantibus: sed ipsi in *seipsis semetipsos me-
ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς [k] με-
rientes, & ‖confirentes *seipsos semetipsis, non intelligunt.*
ξοντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν.

Nos autem non in *immensurata gloriabimur, sed secundum ‖immensum
ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ 13
mensuram regulæ, quam ‖partitus est nobis Deus, mensuram ?perti-
τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ [a] ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου [b] ἐφικέ-
gisse vsque & ?vos, Non enim quasi non pertingentes ad
σθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν· οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς 14
vos, superextendimus nosipsos. Vsq; ad enim & vos peruenimus
ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν,
in Euangelio Christi; Non in *immensurata *immensum
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα 15
gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes
καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες,
‖augescente fide vestra, in vobis magnificari secundum
αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν [c] μεγαλυνθῆναι κατὰ
regulam nostram in abundantiam, ‖In vlteriora
τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν· εἰς τὰ ὑπερέκεινα 16
vestri euangelizare: non in aliena regula, in *parata
ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ [d] ἕτοιμα
gloriari. ‖At glorians, in Domino glorietur.
καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω. 17
Non enim seipsum *commendans, ille est probatus, sed
οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' 18
quem *Dominus commendat.
ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

CAP. XI. ια'.

Vtinam *‖tolleretis *meam paululum insipientiam: sed &
Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ 1
supportate me. Æmulor enim vos æmulatione Dei. Despon-
ἀνέχεσθέ μου· ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ· [b] ἡρμοσά- 2
di enim vos vni viro, virginem castam ‖sistere
μην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ
Christo. Timeo autem ne *fortè* sicut serpens Euam sedu-
χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτη- 3
xit *in* astutia sua, ita corrumpātur *‖mentes vestræ,
σεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν,
à simplicitate ‖illa *in Christum.* Si quidem enim ve-
ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν. εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρ- 4
niens alium Iesum prædicat quem non prædicauimus, aut spiri-
χόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦ-
tum alium accipitis quem non accepistis, aut euangelium aliud
μα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον
quod nō recepistis, rectè ‖toleraueritis. Existimo enim *‖su-
ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μη- 5
hilo inferiorem esse super valde Apostolis.
δὲν [c] ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων.
*Si verò & rudis sermone, sed non *cognitione: sed in
εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ' ἐν 6
omni manifestati ‖in omnibus in vos. Aut ?peccatum
παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν
feci, meipsum humilians, vt vos exaltemini? quoniam gratis
ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν
Dei Euangelium *euangelizauerim vobis?
τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον [d] εὐηγγελισάμην ὑμῖν;
Alias ecclesias expoliaui, accipiens stipendium, ad
ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν 8
vestrum ministerium. Et *‖præsens apud vos, & ‖e-
ὑμῶν διακονίαν· καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερη- 9
gens, non obtorpui *cuiquam: nam ?*inopiam meam* supple-
θεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου [e] προσανε-
uerunt fratres *‖venientes* à Macedonia: & in *om-
πλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παν-
ni *inoneroſum* vobis meipsum seruaui, & seruabo.
τὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.
Est veritas Christi in me: quoniam gloriatio hæc non
ἔστι ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ 10
‖*obturabitur* in me in regionibus Achaiæ.
φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.
?*Propter quid?* quia non diligo vos? Deus scit.
διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.
Quod autē facio, & faciam, vt amputem occasionem
ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν 12
‖volentium occasionem: vt in quo gloriantur, inueniantur sicut
θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, [f] εὑρεθῶσι καθὼς
& nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli, operarij * *do-
καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δό- 13
losi, transformati in Apostolos Christi.
λιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.
Et non mirum: ipse enim satanas ‖*transforma-*
καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζε- 14
tur in angelum lucis. Non ?magnū ergo si & ministri eius
ται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ
‖transformantur velut ministri iustitiæ: quorum finis
μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος
erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, (ne quis me putet
ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ 16
insipientem esse: *si verò non, etiam vt* insipientem accipite me: vt & ego
ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ
modicum quid glorier.) Quod loquor, non loquor secūdū ‖*Dominum,*
μικρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, 17

*destinauit in suo
‖est
?vobis:
[c] σκορπίζω
‖seculū seculi.
*Qui autē administrat
‖manducandū
præstabit: & multiplicabit semen vestrū: & augebit incrementa frugum
[d] πληθύνω
[e] αὐξάνω
?Vt in omnibus locupletati abundetis
?officij
‖supplet ea quæ desunt sanctis:
?περισσαναπληρόω
*abundat
‖in Domino,
‖in
‖Gratias
*mansuetudinem & modestiam
‖in
?sum inter vos
‖vobis.
*audeam per eam confidentiam qua existimor
[a] θαρρέω
‖qui arbitrātur
?ambulemus.
*sunt:
‖destructionē
?consilia destruentes,
[b] καθαιρέω
‖altitudinē extollentem se
*scientiam
[e] ἐπαίρω
‖in captiuitatē redigentes
‖obsequium
*promptu
[d] ἐκδικέω
*sunt videte.
‖se
?apud
*est,
*Nam
‖gloriatus fuero de potestate
[g] καυχάω
?destructionē
‖erubescam.
[e] αἰσχύνω
*existimer
?inquiunt,
‖sunt
?præsentia autē
?contēptibilis)
[h] ἐξουθενέω
*qui eiusmodi est,
‖in facto.
?comparare
‖τολμάω
*qui
*nobis nosmetipsos
‖comparantes nosmetipsos
nobis.
*tolleretis meam paululum insipientiam
‖sustinueritis
*sustinueretis modicū quid insipientiæ meæ
[a] ἀνέχω
[b] ἁρμόζω
‖exhibere
‖fistere
‖Gratia autem
‖immensum
‖immensum
‖ad
‖pateremini.
?nihil me minus fecisse à magnis
[c] ὑστερέω
‖Nam etsi imperitus
*scientia. in omnibus autē
‖sumus vobis
?nunquid
‖euangelizaui
[d] εὐαγγελίζω
*cùm essem
‖egerem, nulli oneriosus fui.
?quod mihi deerat,
[e] προσαναπληρόω
‖qui venerunt
*omnibus sine onere
‖infringetur
?Quare?
‖Deum.
?sensus vestri, & excidant
‖quæ est in Christo. Nam si is qui venit, aliū Christum
‖transfigurat se
?est
‖transfigurētur
‖alioquin velut
?eorum quī volunt
[f] εὑρίσκω
*‖sunt subdoli, transfigurantes se

[a] substantia gloriæ.

[b] cùm fatis ipsi sapientes. Sustinetis

[c] ignobilitatem [d] in hac parte. [e] ἀδενέω

[f] & ego (vt minus sapiens dico) plus [g] plurimis,

[h] minus

[i] λιθάζω [k] & maris fui: In [l] ναυαγέω

[m] labore

[n] multis,

[o] quæ sunt

[p] quotidiana,

[q] ego

[r] sunt

[s] nostri

[t] qui est

[u] Damasci [x] custodiebat [y] φρουρέω [z] vt me comprehenderet: [a] sic [b] χαλάζω [c] ἀνφοβέω

[d] Si oportet (non expedit quidem) [e] autem

[f] ἁρπάζω

[g] nihil [h] nisi

[i] Nam &

[k] id [l] in [m] ne magnitudo

[n] extollat me,

[o] carnis meæ [p] satanæ, [q] Propter quod [r] ὑπερπαλλέω

ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει καυχήσεως.
Quoniam multi gloriantur secundum carnem, & ego gloriabor.
ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. 18
Libenter enim sufferetis insipientes, prudentes existentes.
ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες· 19
Tolleratis enim si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis
ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις 20
accipit, si quis extollitur, si quis vos in faciem cædit.
λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει.
Secundùm contumeliam dico: quasi quòd nos infirmi fuerimus. In quo verò
κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν 21
quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.
τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.
Hebræi sunt, & ego: Israelitæ sunt, & ego: semen A-
Ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ· σπέρμα Ἀ- 22
brahæ sunt, & ego. Ministri Christi sunt, desipiens
βραάμ εἰσι, κἀγώ· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν
loquer) super ego: in laboribus abundantius, in plagis supra
λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερ-
modum, in carceribus abundantiùs, in mortibus fre-
βαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολ-
quenter. A Iudæis quinquies quadragenas, præter
λάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ 24
vnam, accepi. Ter virgis cæsus sum: semel lapidatus sum, ter
μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς 25
naufragium feci, noctem diem in profundo egi.
ναυαγήσα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·
funeribus sæpe: periculis fluminum, periculis
ὁδοιπορίαις πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις 26
latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis
λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις
in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, pe-
ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κιν-
riculis in falsis fratribus: In fatigatione & ærumna, in vi-
δύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ- 27
gilijs sæpe, in fame & siti, in ieiunijs sæpe,
πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις,
in frigore & nuditate. Præter illa extrinsecus instantia
ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι. χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἐπισύστασίς 28
mea per diem, solicitudo omnium ecclesiarum.
μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.
Quis infirmatur, & non infirmor? quis scandalizatur, & non ego
τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ 29
vror? Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ
πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου 30
gloriabor. Deus & Pater Domini Iesu Christi
καυχήσομαι. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 31
scit, ille existens benedictus in secula, quòd non mentior.
οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.
In Damasco gentis præpositus Arete regis præsidio tenebat
ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει 32
Damascenorum ciuitatem, prehendere me volens:
τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων·
stram in sporta demissus sum per murum: &
δος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον 33
manus eius.
τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

CAP. XII. ιβ'.

Gloriari sanè non confert mi: veniam enim ad visio-
Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτα- 1
nes & reuelationes Domini. Scio hominem in Chri-
σίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χρι- 2
sto ante annos quatuordecim, (siue in corpore, nescio: siue
στῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἴτε
extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huius-
ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν· ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦ-
modi vsq; ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem,
τον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, 3
(siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit)
εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν.
Quoniã raptus est in paradisum: & audiuit arcana ver-
ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἀῤῥητα ῥήμα- 4
ba, quæ non licet homini loqui. Pro huiusmodi
τα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου 5
gloriabor: pro autem meipso non gloriabor, si non in
καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς
infirmitatibus meis. Si enim voluero gloriari, non ero
ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι 6
insipiens: veritatem enim dicam. parco autem, ne quis in me existimet
ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται
supra quod videt me, aut audit aliquid ex me. Et excellentia
ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ 7
reuelationum ne efferar, datus est mihi stimulus
τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ
carni angelus Satanæ, vt me colaphizet, vt ne efferar.
σαρκὶ, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.
Super hoc ter Dominum rogaui, vt discederet à
ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' 8

me. Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam vir-
μου. καὶ εἴρηκέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύνα-
tus mea in infirmitate perficitur. Libenter igitur magis gloria-
μίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχή-
bor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me vir-
σομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύ-
tus Christi. Ideo obleßor in infirmitatibus, in cõtumelijs,
ναμις τοῦ χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν,
in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cùm
ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ· ὅταν
enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens glo-
γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώ-
rians: vos me coegistis. Ego enim debui à vobis com-
μενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συ-
mendari: nihil enim inferior fui supra valde Apostoli, si &
νίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ
nihil sum. Ipsa quidem signa Apostoli effecta sunt
οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη
in vobis in omni toleratia, in signis & prodigijs & virtutibus.
ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις τε καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.
Quid enim est quod inferiores fuistis supra cæteras ecclesias, si
τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ
non quòd ipse ego non obtorpui vobis. Donate mihi
μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν
iniuriam hanc. Ecce tertiò hoc paratus habeo venire ad
ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς
vos: & non obtorpescam vobis. Non enim quæro vestra, sed
ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ'
vos. Non enim debent nati parentibus thesaurizare, sed
ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ'
parentes natis. Ego autè libentissimè impendam, &
οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ
expendar pro animabus vestris: si & abundantiùs
ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ ἐγὼ περισσοτέρως
vos diligens minùs diligar. Esto verò, ego non gra-
ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δὲ, ἐγὼ οὐ κατε-
uaui vos: sed existens astutus, dolo vos cepi.
βάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.
Numaliquē eorum quos misi ad vos, per ipsum expe-
μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεο-
lauí vos? Rogaui Titum, & simul misi
νέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα
frattem. Nunquid expilauit vos Titus? nonne eodem
τὸν ἀδελφόν. μὴ ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ
spiritu ambulauimus? nonne iisdem vestigijs?
πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;
Rursum putatis quòd vobis excusemur? Coram
πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ
Deo, in Christo loquimur: at omnia, charissimi, propter
θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ
vestram ædificationem. Timeo enim ne forte veniens, non quales
τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς· φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους
volo inueniam vos: & ego inueniar vobis qualē non vultis. ne fortè
θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως
cõtentiones, æmulationes, iræ, dissensiones, detractiones, susurrationes,
ἔριδες, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ,
inflationes, seditiones. Ne iterum venientem me hu-
φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· μὴ πάλιν ἐλθόντα με τα-
miliet Deus meus apud vos, & lugeam multos
πεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν
ante peccantium, & non pœnitentium super immundi-
προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρ-
tia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt.
σίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

CAP. XIII. ιγ'.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum te-
Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρ- 1
stium & trium stabit omne verbum. Prædixi & præ-
τύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προεῖρηκα καὶ προ- 2
dico vt præsens secundò, & absens nunc scribo antè pec-
λέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς
cantibus, & cæteris omnibus, quoniam si venero in iterum, non
προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ
parcam. Quandoquidē experimentum quæritis in me loquentis
φείσομαι· ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος
Christi, qui in vos non infirmatur, sed potens est in vobis:
χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν·
Etenim si crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtu-
καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνά- 4
te Dei. Etenim nos infirmi sumus in illo: sed vive-
μεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσο-
mus cum eo ex virtute Dei in vos.
μεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.
Vosmetipsos tentate si estis in fide: vos ipsos proba-
ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμά- 5
te. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Iesus Christus in vobis
ζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν
est? si non quid forte reprobi estis.
ἐστιν; εἰ μήτι ἄδοκιμοί ἐστε.

[a] vel

[b] Iis qui antè peccauerunt, [c] προαμαρτάνω

[d] An [e] eius qui loquitur Christus [f] φείδομαι

[g] vobis [h] Nam & [i] σταυρόω

[k] Nam

[l] vobis.

[m] ipsi

[n] nisi

Spero autem quòd cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.
ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. 6
*Opto autem apud Deum *non facere vos malum quicquam:
εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· 7
non vt nos probati appareamus, sed vt vos *pulchrum
οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν
faciatis, nos autem vt reprobi simus. Non enim possumus
ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν· οὐ γὰρ δυνάμεθά 9
aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate.
τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.
*quoniam Gaudemus enim *cùm nos infirmi sumus, vos autem potentes
χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ 9
estis. Hoc verò & ‖optamus, vestram consummationem.
ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.
*Ideo *Propter hoc hæc absens scribo, vt præsens non *vtar
διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως 10
*duriùs agam vtar, secundum potestatem quam dedit mihi Dominus in
χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς
ædificationem, & non in destructionem. *Cæterum, fratres, *De cætero,
11 οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν, ἀδελφοὶ,
gaudete, ‖perficimini consolationem habete, idem sapite, ‖perfecti estote, exhortamini
χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, καταρτίζω
pacem habete: & Deus dilectionis & pacis erit *cum vobis. *vobiscum-
εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
Salutate *alij alios in osculo sancto. Salutant *inuicem
12 ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται
vos sancti omnes. Gratia Domini ‖ Iesu Chri- ‖nostri
13 ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χρι-
sti, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiri-
στοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύμα-
tus ‖cum omnibus vobis. Amen. ‖sit
τος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Corinthios secunda scripta fuit à Philippis Macedoniæ,
Πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας,
per Titum & Lucam.
διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

GALATAS EPISTOLA.
ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

PAVLVS Apostolus (non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem *ipsum* qui suscitauit eum à mortuis,) Et qui *cum me* omnes fratres, ecclesiis Galatiæ: Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo: *Ipso* qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundum voluntatem Dei & Patris nostri: Cui ‖gloria in secula seculorum. Amen. Miror quòd *ita citò transferimini ab eo qui vocauit vos in ‖*gratia Christi*, in *alterum* Euangelium: Quod non est aliud, *‖si non quidam sunt turbantes vos, & volentes inuertere Euangelium Christi. Sed *& si nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis præter *quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico, Si quis vobis euangelizauerit præter *quod accepistis, anathema sit. Modò enim *homines suadeo, an ‖*Deum*? An quæro hominibus placere? Si *enim* adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Notum facio *autem* vobis, fratres, Euangelium ‖euangelizatum à me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque *edo- *didici* *tus sum*: sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim meam conuersationem aliquando in Iudaismo,

Παῦλος ἀπόστολος (οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν) καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώποις πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ,

quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, & *vastabam illam: Et proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos ‖ in genere meo, abundantiùs æmulator existens paternarum mearum traditionum. Cùm autem *probauit Deus ille *separans* me ex vtero matris meæ, & *vocans per gratiam suam, *Reuelare Filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquieui carni & sanguini. Neque veni *in* Hierosolymam ad *illos *ante me* Apostolos: sed abij in Arabiam: & iterum reuersus sum *in* Damascum. Deinde post annos tres veni *in* Hierosolymam videre Petrum: & mansi apud eum *dies quindecim. Alium autem Apostolorum *non* vidi, *si non* Iacobum fratrem Domini. Quæ autè scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. Deinde veni in ‖regiones Syriæ & Ciliciæ. Eram autè ignotus facie ecclesiis Iudææ, quæ *in Christo: Tantùm autè *audientes erant*, quoniam *persequens nos aliquādo, nunc euangelizat fidem, quam aliquādo ‖*vastabat*. Et *glorificabant in me Deum.

*expugnabam *πορθέω
*De cætero, *περοκόπτω
‖meos *placuit ei qui segregauit *vocauit *Vt reuelaret *antecessores meos *dies *ἱστορέω *neminē, nisi *assumpto & Tito. ‖contuli cum

ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν· καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι· οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας πεντεκαίδεκα. ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας καὶ τῆς κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ· μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει· καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

CAP. II. β'.

Deinde post quatuordecim annos iterum ascendi in Hierosolymam cum Barnaba, *coassumens & Titum. Ascendi autem secundū reuelationem, & ‖*exposui* illis

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον. ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ

Euangelium quod prædico in Gentibus, seorsùm autem *in præ-
δαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δο-
cio habuis: ne forte in vacuum currerẽ, aut cucurrissem. Sed neque
κοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ' οὐδὲ 3
Titus ‖ cum me, Græcus existens, coactus est circuncidi:
τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ, ἕλλην ὤν, [b]ἠναγκάσθη [c]περιτμηθῆναι·
[a]Propter autem subintroductos fallos fratres, qui subintro-
διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισ- 4
ierunt explorare libertatem nostram quã habemus in Chri-
ῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χρι-
sto Iesu, vt nos in seruitutem redigerent. Quibus neque ad
στῷ ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται· οἷς οὐδὲ πρὸς 5
horam cessimus subiectioni, vt veritas Euangelij per-
ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ
maneat apud vos. Ab autem ‖ visis esse aliquid (quales
πρὸς ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί 6
aliquãdo fuerint, nihil [a]mihi differt. Faciem Deus hominis
ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου
non accipit) Mihi enim [a]in precio erant, nihil contulerunt.
οὐ συλλαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν [a]προσανέθεντο.
Sed econtrà [a]videntes quòd creditum est mihi Euangelium
ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον 7
præputij sicut Petro circuncisionis. [a]Nam operatus
τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας 8
Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi [a]in
πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ
Gentes) Et [a]cognoscentes gratiam ‖ datam mihi, Iacobus, &
ἔθνη. καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος, καὶ 9
Cephas, & Ioannes, [a]illi visi columnæ esse, dextras dederunt
κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν
mihi & Barnabæ, societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem
ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ
in circuncisionem: Tantùm autem pauperum vt [a]memineremus.
εἰς τὴν περιτομήν· μόνον δὲ τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· 10
quod etiam [a]studui id ipsum facere. Cùm autẽ venisset Pe-
ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθε πέ- 11
trus in Antiochiam, in faciem ei restiti: quia [a]vo-
τρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην· ὅτι κατε-
tandus erat. [a]Ante enim venire quosdam à Iacobo, cum
γνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ 12
Gentibus simul edebat: cùm autẽ venissent, [a]subduxit & separauit
τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν
se ipsum, timens eos ‖ ex circuncisione. Et [a]cæsimula-
ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς· καὶ συνυπεκρί- 13
bant ceteri Iudæi: ita vt [a]Barnabas [a]simul abduceretur
θησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι· ὥστε βαρνάβας συναπήχθη
eorum simulatione. Sed cùm vidissem quòd non ‖ recte pedem incederẽt
αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ [b]ὀρθοποδοῦσι 14
ad veritatem Euangelij, dixi [a]Petro coram
πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν
omnibus: Si tu Iudæus [a]existens, gentiliter vivis, & non Iudaicè:
πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς,
[a]quid Gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi,
τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, 15
& non ex Gentibus peccatores. Scientes[a]quòd non iustificatur
καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται 16
homo ex operibus legis, [a]si non per fidem Iesu Christi:
ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ,
& nos in [a]Christum Iesum credidimus: vt iustificaremur
καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν
ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod nõ iustificabi-
ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι οὐ δικαιωθή-
tur ex operibus legis omnis caro. *Si verò quærentes
σεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες 17
iustificari in Christo, ‖ reperiamur & ipsi peccatores, nunquid
δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα
Christus peccati minister? Absit. Si enim quæ destru-
χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυ- 18
xi hæc iterum ædifico, præuaricatorem meipsum constituo.
σα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.
Ego enim per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo
ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, χριστῷ 19
[a]iam concrucifixus sum. Viuo autem, non [a]plus ego: viuit verò in me
συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ 20
Christus. Quòd autẽ nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei,
χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
*qui dilexit ‖ tradidit *diligentis me & ‖ tradentis semetipsum pro me.
τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.
Non abiicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia,
οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, 21
ergo Christus gratis mortuus est.
ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

CAP. III. γ.

O insensati Galatæ, quis vos fascinauit veritati non
Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς [a]ἐβάσκανε ἀληθείᾳ μὴ 1
*obedire, ante *obsequi, quibus ob oculos Iesus Christus proscriptus est, in
πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν
quorum vobis crucifixus? Hoc solùm volo discere à vobis:
ὑμῖν ἐσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, 2

Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;
*stulti Sic [a]insensati estis, ‖ incepti spiritu, nunc carne
‖ vt cùm cœperitis 3 οὕτως ἀνόητοί ἐστε, [b]ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ
[b]ἐναρχω consummemini? Tanta passi estis [a]frustrà? si modò & [a]frustrà.
[a]sine causa? si 4 τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ εἰκῇ.
tamen sine causa. Qui Ille ergo [a]subministrans vobis Spiritum, & [a]efficiens virtu-
‖ tribuit 5 ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνά-
*operatur tes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?
μεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;
Sicut[a], Abraham credidit Deo, & reputatum est illi
6 καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide ‖,
7 εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως,
‖ sunt, ij sunt filij Abrahæ. Prouidens autem Scriptura quia
8 οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι
ex fide iustificat Gentes Deus, [a]præeuangelizauit
‖ prænuntiauit 9 ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγελίσατο τῷ
Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes Gentes.
ἀβραὰμ, ὅτι [b]ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.
[c]ἐνευλογέω [a]Itaque qui ex fide, benedicentur cum fideli Abraham.
*Igitur qui sunt 9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.
Quicũque enim ex operibus legis sunt, sub [a]execratione sunt. Scri-
*maledicto 10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί· γέ-
ptum est enim, ‖ Execrabilis omnis qui non permanserit in omnibus
‖ Maledictus γεγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς
[a]scriptis in libro legis, ‖ ad faciendum ea.
[a]quæ scripta sunt ‖ vt faciat γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.
Quoniã autem in lege nemo iustificatur apud Deum,
11 ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ,
manifestũ *: quia iustus ex fide viuet. At lex ‖ non
12 δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ
*est: ‖ autem est ex fide: sed [a]faciens ea homo, viuet in
[a]qui fecerit 13 ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν
illis. Christus nos redemit de [a]execratione le-
*maledicto 13 αὐτοῖς. χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νό-
gis, factus pro nobis ‖ execratio. (Scriptum est enim: [a]Execra-
‖ maledictum quia [a]Maledictus 14 μου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ὅτι κατά-
[a]qui pendet bilis omnis [a]suspensus in ligno.) Vt in [a]Gentes
‖ Gentibus 14 ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ὑπὸ ξύλου· ἵνα εἰς τὰ ἔθνη
benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem
ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν
Spiritus accipiamus per fidem. [a](Secundùm hominem
*Fratres, 15 τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. κατὰ ἄνθρωπον
dico) tamen hominis ‖ authenticum testamentum nemo [a]abro-
‖ confirmatum [a]spernit, 15 λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθε-
gat, aut superordinat. At Abrahæ dictæ sunt
16 τεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ [d]ἐρρέθησαν αἱ
[d]ἀγορέω promissiones, & semini eius. Non dicit, [a]Seminibus,
[a]Et 16 ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει, τοῖς σπέρμασιν,
quasi in multis: sed quasi in vno, Et semini[a], qui est
‖ tuo, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι
Christus. Hoc autem dico, testamentum *ante authenticatum
*confirmatum 17 χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην
[a] Deo *in Christum*, quæ post annos quadringentos & triginta fa-
‖ est [a]irritum facit ad euacuãdam [b]Nam *iam ‖ autem [c]donauit [d]χαρίζω [a]Propter transgressiones [e]προσέθη-
‖ Christo 17 τὸν θεὸν εἰς χριστὸν, ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα γε-
cta ‖ lex, non [a]irritat, ad abolendam promissionem.
νὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.
‖ Si enim ex lege hæreditas, nõ amplius ex promissione.
18 εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ
At Abrahæ ‖ per repromissionem [a]gratificatus est Deus.
δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας [c]κεχάρισται ὁ θεός.
Quid igitur lex? [a]transgressionum causa apposita est,
19 τί οὖν; ὁ νόμος τῶν παραβάσεων χάριν [a]προσετέθη,
[a]usque quò veniret semen cui *promissum erat, ordinata per
ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' [e]μι
angelos in manu mediatoris. At mediator ‖, vnius non est:
[e]donec 20 ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν·
*promiserat, ‖ autem at Deus ‖ vnus est. Ergo lex aduersus promissa
21 ὁ δὲ θεὸς, εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν
Dei? Absit. Si enim data esset lex [a]potens viuificare,
[a]quæ posset τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆ-
re, verè ex lege esset iustitia. Sed conclusit
22 σαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν
scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide
ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως
Iesu Christi daretur credentibus. [a]Ante venire fi-
[a]Priùs autem quàm venitet fides, 23 ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πί-
dem, sub lege custodiebamur, conclusi in [a]fu-
[f]φρυρέω *eam quæ re-uelanda erat 24 στιν, ὑπὸ νόμον [f]ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλ-
turam fidem reuelari. Itaque lex, pæ-
‖ Christo, 24 λουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παι-
dagogus noster fuit in ‖ Christum, vt ex fide iustifi-
[a]At vbi venit fides, iam non 25 δαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιω-
caremur. ‖ Veniente autem fide, non amplius sub præ-
*enim 25 θῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδα-
dagogo sumus. Omnes * filij Dei estis per fidem
26 γωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως
in Christo Iesu. Quicunque enim in ‖ Christum baptizati estis,
‖ Christo 27 ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε,

Christum induistis. Non est Iudæus, neque Græcus: non
ἐνδύω χριστὸν [g] ἐνεδύσασθε· οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ 28
[g] neque est seruus neque liber, non est masculus & fœmina. omnes
ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες 29
[h] vnum enim vos [h] vnus estis in Christo Iesu. Si autem [i] Christi, ergo
[i] vos ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι. 30
Abrahæ semen estis, & secundum promissionem hæredes.

CAP. IIII. δ'.

[k] quanto tempore [l] paruulus [m] cùm sit [n] tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitũ tempus à Patre: [l] paruuli,
Dico autẽ, *ad quantum tempus* hæres [l] *infans* est, nihil
Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν 1
differt [i] seruo, dominus omnium [m] *existens*: Sed sub *tuto-*
διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρό- 2
res est & curatoribus, vsque præfinitionem Patris.
πους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.
Ita & nos, cùm essemus *infantes*, sub elementis mundi
οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου 3
[o] eramus *seruitute addicti*. *Cùm verò* venit plenitudo
ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ 4
temporis, emisit Deus Filium suum, factum ex mu-
χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυ-
liere, factum sub lege: Vt eos qui sub legem [n] redi-
ναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον [a] ἐξα- 5
meret, vt adoptionem filiorũ reciperemus. Quoniã autẽ estis filij,
γοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί, 6
misit Deus Spiritum Filij sui in cor-
ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρ-
da vestra, clamantem, Abba, (Pater.) Itaque nõ [o] *plus es* seruus,
δίας ὑμῶν, κράζον, Ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, 7
sed filius. [p] Si *verò* filius, & hæres *Dei* per [q] *Christum*.
ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ.
Sed tunc quidem ignorantes Deum, seruiebatis [r] non
ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ 8
natura [s] *existẽtibus diis*. Nunc autẽ [t] *cognoscẽtes* Deum, [q] *magis autem*
φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ 9
cogniti à Deo, quomodo conuertimini iterum ad infir-
γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθε-
ma & egena elementa, quibus denuo *desuper* seruire vultis?
νῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;
Dies obseruatis & mẽses, & tempora, & an-
ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυ- 10
[r] sine causa laborauerim in vobis. nos. Timeo vos, ne forte [r] *frustrà fatigatus fuerim erga vos*,
τούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. 11
Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres, obsecro
γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, δέομαι 12
[s] me lætistis. vos. nihil [s] *me iniuria affecistis*. Scitis autem quia per infirmitatem
ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε· οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν 13
[t] iam pridem: carnis euangelizaui vobis [t] *prius*.
τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον·
Et [u] *experimentum mei* in carne mea non [u] *pro nihilo*
καὶ τὸν πειρασμὸν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθε- 14
[u] tentationem meam [u] spreuistis *habuistis* neque respuistis: sed sicut angelum Dei excepistis
νήσατε οὐδὲ [b] ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ
[b] ἐκπτύω me, sicut Christum Iesum. *Quæ igitur erat* beatitudo
με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς 15
[c] Vbi est ergo vestra? [x] *Testor* enim vobis, quia si [y] *possibile*, oculos ve-
ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑ-
[d] ἐξορύττω stros [z] *effodientes* dedissetis mihi. [a] *Itaque* inimicus vobis
μῶν [d] ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν 16
factus sum verum dicens vobis? Æmulantur vos non bene:
γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· 17
sed excludere vos volunt, vt illos æmulemini.
ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.
[e] æmulamini Bonum autem [e] *amulari* in bono semper: & non tantùm *tũ*
[f] cùm præsens sum [f] Filioli καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν 18
adesse me apud vos. [g] *Nati* mei, quos iterum
τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν 19
[g] donec parturio, [h] *vsque quò* formetur Christus in vobis: Vellem autem
ὠδίνω, ἄχρις οὗ [c] μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἤθελον δὲ 20
[h] apud *adesse* [i] *ad* vos modò, & mutare vocem meam: quoniã
παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι
[c] confundor [k] *hæsito* in vobis. Dicite mihi [l] sub legem *volen-*
ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλον- 21
[i] qui vultis [i] legistis? *tes* esse, legem non [i] *auditis*? Scriptum est enim, Quoniã Abraham
τες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ 22
duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera.
δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.
[k] Sed [k] Et qui *quidẽ* de ancilla, secundum carnem natus est: qui autẽ de
ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ 23
[l] per allegoriã dicta. libera, per repromissionem. Quæ sunt [l] *allego-*
τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας· ἅτινά ἐστιν [m] ἀλληγο- 24
[m] ἀλληγορέω *rizata*. Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem à monte
ρούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους
[n] enim Sina, in seruitutem generans, quæ est Agar. [n] *Nam Agar*
σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἁγάρ· τὸ γὰρ Ἁγὰρ 25
[o] qui coniunctus est ei, quæ est [o] Sina mons est in Arabia: [o] *quadrat autem* nunc Hierusa-
σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἰερουσα-
[p] & lem, [p] seruit *verò* cum filiis suis.
λὴμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς·

Illa autẽ [q] *sublimis* Hierusalem, libera est: quæ est mater [q] quæ sursum est [r] nostra.
ἡ δὲ ἄνω ἰερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ 26
[r] *omnium nostrum*. Scriptum est enim: Lætare sterilis [s] non
πάντων ἡμῶν· γέγραπται γὰρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ 27
[s] quæ [t] parturiens: erumpe & clama, [u] non parturiens: quia multi
τίκτουσα, [t] ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ
[u] *nati* desertæ, magis quàm [x] *habentis* virum.
τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.
Nos autem, fratres, secundum Isaac, promissionis [y] *nati*
ἡμεῖς δέ, ἀδελφοὶ, κατὰ ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα 28
sumus. Sed quomodo tunc is secundum carnem [z] *genitus*, perseque-
ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδί- 29
batur eũ qui secũdũ spiritum, ita & nunc. Sed quid dicit
ωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει
Scriptura? Eiice ancillam & filium eius. non enim
ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ 30
hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.
κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.
[x] *Nempe*, fratres, non sumus ancillæ [y] *nati*, sed
ἄρα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς 31
liberæ. libertate igitur qua Christus nos liberauit.
ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε.

CAP. V. έ.

State, & [a] *ne* iterum iugo seruitutis [b] *implicamini*.
[a] nolite [b] contineri.
Στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας [c] ἐνέχεσθε. 1
[a] ἵστημι Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circuncidamini, Chri-
[b] ἐνέχω ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χρι- 2
stus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus
στὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν 3
[c] Quòd si in- omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est [c] *totam*
uicem παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον
legem faciens. *Aboliti* estis à Christo,
τὸν νόμον ποιῆσαι. [d] κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, 4
quicunque in lege iustificamini: [e] gratia excidistis.
οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος [f] ἐξεπέσατε.
Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiæ
ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης 5
expectamus. [g] In *enim* Christo Iesu neque circuncisio
ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή 6
aliquid valet, neque [h] præputium: sed fides [i] per charitatem ef-
τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνερ-
ficax. Currebatis [g] *pulchrè*, quis vos [k] *intercidit* [l] ve-
γουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς [k] ἐνέκοψε τῇ ἀ- 7
ritati non [m] *suaderi*? Persuasio non [n] *ex vocan-*
ληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλέν- 8
te vos. Modicum fermentũ totam massam [o] *fermentat*.
τος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.
Ego confido in [p] *vos* in Domino, quòd nihil aliud sa-
ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρο- 10
pietis: [q] *at conturbans* vos, portabit [r] iudicium, quicũque [s] *fuerit*.
νήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ.
Ego autem, fratres, si circuncisionem adhuc prædico, quid adhuc
ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι 11
persecutionẽ patior? [t] *Nempe abolitum* est scandalum crucis.
διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ.
Vtinam & abscindantur [u] *inquietantes vos*.
ὄφελον καὶ ἀποκόπτονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.
Vos enim in [x] *libertate* vocati estis, fratres: tantùm ne
ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ 13
libertatem in occasionem [y] *carni*: sed per charitatem
τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγά-
tatem seruite [z] *alij alios*. *Nam* omnis [a] lex in vno ser-
πης δουλεύετε ἀλλήλοις· ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λό- 14
mone impletur, *in illo*, Diliges proximum tuũ sicut teipsum.
γῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.
[z] *Si verò alij alios* mordetis & comeditis, videte ne ab
εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ 15
inuicem consumamini. Dico autem, Spiritu ambu-
ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δὲ, πνεύματι περιπα- 16
late, & [b] *concupiscentiam* carnis non [c] *perficietis*.
τεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.
Nam caro [z] concupiscit aduersus spiritum: *at* spiritus [a] aduer-
ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κα- 17
sus carnem. hæc [b] *autem opponuntur alia aliis*: vt non quæcunque
τὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται) ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν
vultis, illa faciatis. [d] Si *verò* spiritu ducimini, non estis
θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ 18
[d] *ab* lege. Manifesta autẽ sunt opera carnis, quæ sunt,
ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, 19
adulterium, fornicatio, *impuritas*, [e] *proteruia*: *Idololatria*;
μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια· εἰδωλολατρεία,
veneficium, inimicitiæ, cõtentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones,
φαρμακεία, ἔχθραι, ἔριες, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι,
sectæ: Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & similia
αἱρέσεις· φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια 21
his. quæ [f] *dico* vobis, sicut & prædixi, quoniam [g] talia
τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
agentes, regnum Dei non [h] *hæreditabunt*.
πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν·

[e] quæ sursum est [f] nostra.
[g] quæ
[h] quæ
[i] ῥήγνυμι
[k] filij
[l] eius quæ habet
[m] filij.
[n] qui natus fuerat
[o] est ex eo qui vocat
[p] corrumpit.
[q] vobis
[r] qui autem conturbat
[s] est ille.
[t] Ergo euacuata
[u] qui vos conturbant.
[x] libertatem
[y] detis carnis
[z] inuicem.
[a] enim
[b] Quòd si inuicem
[c] desideria
[d] perficietis.
[e] enim
[f] autem
[g] enim sibi inuicem aduersantur:
[h] Quòd
[i] sub
[k] immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorũ seruitus, veneficia,
[l] prædico
[m] qui agunt
[n] consequétur,

[b] autem

[g] patientia, modestia, castitas.
[*] sunt

[l] suam
[9] vitiis,

[k] σοιχέω

[m] inuicem

At fructus* Spiritus est, charitas, gaudium, pax,
ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, 22
longanimitas, benignitas, bonitas, fides, Mansuetudo,
μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, 23
continentia: [m] Aduersus huiusmodi non est lex. Qui autē * Christi,
ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, 24
carnem [l] crucifixerunt cum [9] affectibus, & concupiscentiis.
τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ τὰς ἐπιθυμίας.
Si viuimus spiritu, spiritu & ambulemus.
εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ [k] στοιχῶμεν. 25
Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, [n] alij altos prouocantes,
μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, 26
[n] alij alios inuidentes.
ἀλλήλοις φθονοῦντες.

CAP. VI. ς'.

Fratres, si & præoccupatus fuerit homo in aliquo de-
Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ [a] προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παρα- 1
licto, vos * spirituales instruite huiusmodi in
πτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν
spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.
πνεύματι πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.
[l] Alij aliorum onera portate: & sic adimplebitis
ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως [b] ἀναπληρώσατε 2
legem Christi. * Si enim videtur quis esse aliquid, [9] nihil existens,
τὸν νόμον χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, 3
[9] ipsum animo fallit. At opus [l] suum probet vnus-
ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκα- 4
quisque: & [*] tunc in [9] ipsum tantùm [l] gloriationem habebit, & non in
στος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς
[9] alterum. Vnusquisque enim [l] proprium onus portabit.
τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. 5
Communicet autem [*] institutus verbum instituenti
κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι, 6
in omnibus bonis. [m] Ne errate: Deus non irridetur.
ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε· θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· 7
[9] Quod enim seminauerit homo, [n] hoc & metet. Quoniam [9] sui-
ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπεί- 8
naus in carnem suam, de carne [l] metet corruptionem. [9] at
ρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθορά· ὁ δὲ
seminans in spiritum, de spiritu metet vitam
σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν
æternam. * At pulchrum facientes, non [l] segnescamus: tempore
αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ 9
enim [9] proprio metemus non [n] elanguentes. Nempe igitur dum tem-
γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ [c] ἐκλυόμενοι· ἄρα οὖν ὡς καιρὸν 10
pus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè
ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα
autem ad domesticos fidei. Videte * quàm longis vobis
δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν 11
literis scripsi mea manu. Quicunque volunt [l] bo-
γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐ- 12
na facere esse in carne, hi cogunt vos circun-
προσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέ-
cidi, tantùm vt [9] ne cruci Christi persecutionē [n] patiantur.
μνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται.
Neque enim. [*] circuncisi ipsi legem custodiunt:
οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· 13
sed volunt vos circuncidi, vt in vestra car-
ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρ-
ne glorientur. Mihi autem absit gloriari, [l] si non in
κὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν 14
cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus
τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος
crucifixus est, & ego mundo. In enim Christo Iesu neque
ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε 15
circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed noua [9] creatio.
περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις·
Et quicunque [*] regula hac ordinatè ambulauerint, pax super il-
καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐ- 16
los, & misericordia, & super Israel Dei. [l] Cæterùm,
τοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ,
[m] molestias mihi nemo exhibeat. Ego enim stigmata Do-
κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυ- 17
mini Iesu in corpore meo porto. Gratia
ρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις 18
Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, fratres.
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί.
Amen.
ἀμήν.

[a] προσλαμβάνω
[*] qui est is

[l] Alter alterius
[b] ἀναπληρόω
[9] Nam si existimat se
[*] cùm nihil sit, ipse se seducit.
[9] autem
[*] sic in semetipso
[l] gloriam
[9] altero.
[n] suum
[*] is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat,
[l] Nolite errare.

[9] Quæ
[n] hæc
[*] qui seminat
[l] &
[9] Qui autem

Ad Galatas scripta est à Roma.
Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
EPHESIOS EPISTOLA.
ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ 1
voluntatem Dei, sanctis * existentibus
θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν
in Epheso, & fidelibus in Christo Iesu:
ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ·
Gratia vobis & pax à Deo Pa-
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα- 2
tre nostro, & Domino Iesu Christo:
τρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ·
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi,
εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, 3
[l] qui benedixit [*] benedicens nos in omni benedictione spirituali, in
ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς
cælestibus, in Christo: Sicut elegit nos in
ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ· καθὼς [a] ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν 4
ipso ante constitutionem mundi, * esse nos sanctos & inculpatos
αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, [b] εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους
in conspectu eius in charitate. [l] Prædestinans nos in filiorū
κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ· προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱο- 5
adoptionem per Iesum Christum in [9] ipsū secundum [n] bonum affectum voluntā-
θεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήμα-
tis suæ, In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gra-
τος αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχα- 6
[n] filio suo. tificauit nos in dilecto [b]. In quo habemus re-
[a] ἀγαπάω ρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ [b] ἠγαπημένῳ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπο- 7
demptionem per sanguinem eius (remissionem peccatorum)
λύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων,
secundum diuitias gratiæ eius: [9] Quæ abundauit in
κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ· ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς 8
[*] nos in omni sapientia, & prudentia: [l] Notum faciens nobis my-
ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει· γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυ- 9
sterium voluntatis suæ, secundum beneplacitum [9] suum, quod propo-
στήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέ-
suit in [9] se, In dispensatione plenitudinis temporum,
θετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, 10
instaurare omnia in Christo, quæ in
[c] ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς
cælis, & quæ in terra [n] in ipso. In quo etiã [*] electi
οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ. ἐν ᾧ καὶ [d] ἐκληρώ- 11
sumus: prædestinati secundum propositum [ipsius] omnia [l] efficien-
θημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦν-
tis, secundum consilium voluntatis suæ: [9] Ad esse nos
τος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ· εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς 12
in laudem gloriæ eius, [*] antè sperantes in Christo:
εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ·
In quo & vos, [l] audientes verbum veritatis,
ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ 13
(Euangelium salutis vestræ:) in quo & credentes signa-
εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες [d] ἐσφρα-
ti estis Spiritu promissionis sancto:
γίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ·
Qui est * arrabo hæreditatis nostræ, in redemptionem
ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν 14
[l] assertionis, in laudem gloriæ ipsius.
τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

[9] Quæ superabundauit
[*] nobis
[l] vt notum faceret nobis sacramentum
[9] eius,
[n] eo,
[c] ἀνακεφαλαιόω
[n] sunt
[n] nos sorte vocati
[d] κληρόω
[l] eius qui operatur
[9] Vt simus
[n] qui speraui-mus
[e] προελπίζω
[l] cùm audissetis
[d] σφραγίζω
[*] pignus
[a] acquisitionis,

*Propterea i vestrā quæ est

*Propter hoc & ego audiens i illam circa vos fidem in Domino
διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ 15
Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, Non cesso
Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· οὐ παύομαι 16
gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in ora-
εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσ-
tionibus meis: Vt Deus Domini nostri Iesu Christi,
ευχῶν μου· ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ 17
pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis,
πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως,
in agnitione eius, Illuminatos oculos
ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ· πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς 18
cordis vestri, ii *ad* *scendum vos quæ est spes vocationis
καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως
eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in
αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς
sanctis: Et quæ *excellens magnitudo virtutis
ἁγίοις· καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως 19
eius in nos i credentes secundum operationem potentiæ
αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς
virtutis eius, Quam operatus est in Christo, suscitans illum
ἰσχύος αὐτοῦ· ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν 20
ex mortuis, & *collocauit in dextera sua in cœlestibus,
ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,
Supra omnem principatū, & potestatem, & virtutem, &
ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ 21
dominationem, & omne nomen *nominatum non solùm in
κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν
seculo hoc, sed etiam in futuro. Et omnia
τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα 22
i pedibus subiecit sub i pedes eius: & ipsum dedit caput
ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν
*supra omnem ecclesiam: Quæ est corpus ipsius, pleni-
ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλή- 23
tudo *omnia in omnibus *adimpletur.
ρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

CAP. II. β'.

*cùm essetis mortui i vestris, a παραπτέω

Et vos *existentes mortuos delictis & pecca-
Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, καὶ 1
tis i, (In quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi
τοῖς, ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου 2
huius, secundum principem potestatis aeris *, spiritus
τούτου κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος
*nunc *efficientis in filios insuasibilitatis: In quibus & nos
τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς 3
omnes conuersati sumus aliquando, in desideriis carnis
πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς
nostræ, facientes *voluntates carnis & cogitationum &
ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ
eramus i nati natura iræ, sicut & cæteri. At Deus *
ἤμεθα τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεὸς 4
*diues *existens in misericordia, propter *multam charitatem suam quam
πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν
*cùm essemus mortui peccatis, *nos i cuius *saluati,
dilexit nos, Et *existentes nos mortuos *offensis,
ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι 5
conuiuificauit * Christo, i gratia estis *seruati
συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.
Et conresuscitauit, & consedere fecit in *supercœlestibus in Chri-
καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χρι- 6
sto Iesu: Vt ostenderet in seculis superuenientibus
στῷ Ἰησοῦ, ἵνα b ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις 7
*abundantes i enim *saluati *c σώζω *enim est

*eminentes diuitias gratiæ suæ, in bonitate super
τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ'
nos in Christo Iesu. Nam gratia i estis *seruati
ἡμᾶς, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι 8
per fidem, (& hoc non ex vobis: Dei * donum:)
διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον·
Non ex operibus: vt ne quis glorietur.
οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται. 9
Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in
αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, d κτισθέντες ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ 10
operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis am-
ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περι-
*Propter quod memores estote i eratis *qui dicebamini * ab ea quæ dicitur circumcisio

bulemus. *Ideo *mementote quòd vos aliquando i Gentes
πατήσωμεν. διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτε τὰ ἔθνη 11
in carne, *dicti præputium * à dicta cir-
ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περι-
cumcisione in carne, manu facta: Quia eratis in tempore illo
τομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου· ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ 12
* conuersatione sine Christo, alienati à * republica Israel, &
* ἀπαλλοτριόω i sine Deo hoc
χωρὶς χριστοῦ, d ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ
hospites testamentorum promissionis spem non habentes, &
ξένοι τῶν διαθηκῶν, τὴν ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ
i *atheï* in mundo. Nunc autè in Christo Iesu vos
ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς 13
*aliquādo *existentes* longè, propè facti estis in sanguine Christi.
οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.
* qui fecit
Ipse enim est pax nostra *faciens vtraque vnū,
αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, 14

& medium parietem maceriæ soluens, * inimicitiam in car-
καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρ-
ne suæ: Legem mandatorum i in dogmatis abo-
κὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι κατάρ-
lens, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem,
γήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον,
faciens pacem: Et reconciliet ambos
ποιῶν εἰρήνην· καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους 16
in vno corpore, Deo per crucem, interficiens * inimicitiam
ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν 17
in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis
ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν
qui longè i, & iis qui propè. Quoniam per ipsum habemus
τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς· ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν 18
accessum ambo in vno Spiritu ad
τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν
Patrem. Nempe ergo non iam estis hospites & aduenæ,
πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, 19
sed * conciues sanctorum, & domestici Dei.
ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ·
Superædificati super * fundamento Apostolorum & Pro-
ἐποικοδομηθέντες e ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προ- 20
phetarum, lexistente summo angulari ipso Iesu Christo:
φητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ·
In quo omnis ædificatio * coagmentata crescit in
ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς 21
templum sanctum in Domino: In quo & vos coædificamini
ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε 22
in habitaculum Dei in Spiritu *.
εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

CAP. III. γ'.

* rei i Gentibus; Si tamen i quæ est * vobis:

Huius * gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu,
Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ 1
pro vobis i. Siquidem audistis dispensationem gratiæ
ὑπὲρ ὑμῶν· εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος 2
Dei * data mihi in * vos: Quoniam secundum re-
τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς· ὅτι κατὰ ἀπο-
uelationem notum factus est mihi * mysterium: sicut i prius scripsi
κάλυψιν a ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα 3
in breui: * Ad quod potestis legentes intelligere
ἐν ὀλίγῳ· πρὸς ὃ δύνασθε b ἀναγινώσκοντες νοῆσαι 4
prudentiam meam in mysterio Christi: Quod aliis
τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ· ὃ ἑτέραις
generationibus non agnitum est filiis hominum, sicuti nunc reue-
γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπε-
latum est sanctis Apostolis eius & Prophetis in Spi-
καλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύ-
tu *sancto*: Esse Gentes cohæredes & concorporales,
ματι ἁγίῳ, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, 6
& compartícipes promissionis eius in Christo * per
καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ
Euangelium: Cuius factus sum * minister secundum donum
εὐαγγελίου· οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν 7
gratiæ Dei i datum mihi secundum operationem
τοῦ χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς
virtutis eius. Mihi minimo omnium
δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων 8
* data est gratia hæc, In Gentibus euangelizare
ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν
inuestigabiles diuitias Christi, Et illuminare om-
ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάν- 9
nes quæ i dispensatio * mysterij abscondita à
τας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ d ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν
seculis in Deo, * omnia condenti per Iesum Christum:
αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ·
Vt innotescat nunc principatibus & potestatibus, in *super-
ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπου- 10
cœlestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia Dei,
ρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ,
Secundū i *propositum* seculorum, i quod fecit in Christo Iesu
κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ 11
Domino nostro: In quo habemus fiduciam &
τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν 12
accessum in confidentia, per fidem eius.
προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.
* Ideo peto i non *fœnescere* in tribulationibus meis pro vobis,
διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, 13
quæ est gloria vestra. Huius * gratia flecto genua
ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά 14
mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,
μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ,
Ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra no-
ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνο- 15
minatur: Vt det vobis secundum diuitias
μάζεται· ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς
gloriæ suæ, * virtute corroborari per Spiritum
δόξης αὐτοῦ, δυνάμει c κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος 16
eius in i interiorem hominem:
αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον,

* inimicitias i decretis euacuans,

* inimicitias

ἀποκαταλλάττω * inimicitias

i fuistis, & pacem

* estis

* fundamentum

e ἐποικοδομέω i lapide * constructa

* sanctorum

* præfinitionem i quam

* virtutem c κραταιόω i interiori homine

* Propter quod i ne deficiatis * rei

a γνωρίζω b ἀναγινώσκω

* Iesu

* ego

i quæ data est

d κτίζω

* Propter quod memores estote i eratis * qui dicebamini * ab ea quæ dicitur circumcisio

* cùm essetis mortui i vestris, a παραπτέω

* voluntatem

i filij * autem, qui est

* nimiam

* cùm essemus mortui peccatis, * nos i cuius * saluati,

* qui fecit

* sine Deo hoc

* qui eratis

* enim i saluati * enim est

* supra omnem ecclesiam: * eius, qui * adimpletur.

Habitare Christum per fidem in cordibus
κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις 17
vestris, in charitate radicati & fundati.
ἐμελιόω ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι·
Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ
ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί 18
*latitudo, & longitudo, & *profunditas, & sublimitas, ‖ *Cognoscere quoque*
τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν 19
*excellentem cognitionis charitatem Christi: vt implea-
ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ· ἵνα πληρω-
mini in omnem plenitudinem Dei. *At potenti
θῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ· τῷ δὲ δυναμένῳ 20
*super omnia facere super *exabundanti, quæ petimus aut *mente
ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦ-
‖ *concipimus*, secundum virtutem ‖ *illam efficientem* in nobis:
μεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ‖ ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν,
Ipsi gloria in ecclesia, *in Christo Iesu, in omnes
αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας 21
generationes seculi seculorum. Amen.
τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

CAP. IIII. δ'.

*vt ambuletis Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, *digne
Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως 1
*ambulare vocatione qua vocati estis, Cum omni hu-
περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης τα- 2
‖ *militate & mansuetudine, cum ‖ *lenitate animi, sustinen-*
πεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμε-
tes alij alios in charitate: *Studentes seruare vni-
νοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ· σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνό- 3
tatem spiritus in vinculo pacis.
τητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.
Vnum corpus, & vnus spiritus: sicut & vocati estis in vna spe
ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι 4
vocationis nostræ. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.
τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, 5
‖ *est* Vnus Deus & Pater omnium, qui *super omnes, & per om-
εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάν- 6
*nobis. nia, & in omnibus *vobis. Vni autem cuique nostrum data est gra-
των, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χά- 7
‖ *Propter quod* tia secundum mensuram donationis Christi. ‖ *Ideo dicit:*
ριτος κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. διὸ λέγει, 8
*a ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᵃἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε
nisi Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: & dedit
δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ 9
quia & descendit primùm in inferiores partes terræ?
ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς;
*Qui descendit, *Ille descendens, ipse est & ‖ *ascendens supra omnes*
‖ *qui ascendit* ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν 10
cælos, vt adimpleret omnia. Et ipse dedit *hos
οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς 11
quidem Apostolos, *hos autem Prophetas, *hos vero Euangelistas, *hos
μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστὰς, τοὺς
autem pastores & doctores, Ad *coagmentationem
δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν 12
sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis
τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος
Christi: Donec occurramus omnes in vnita-
τοῦ χριστοῦ· μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότη- 13
tem fidei & agnitionis filij Dei, in virum
τα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα
perfectum, in mensuram ‖ *staturæ* plenitudinis Christi:
τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ·
Vt non *amplius simus *pueri* fluctuantes, & *circumlati
ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι 14
omni vento doctrinæ, in ‖ *alea* hominum,
παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων,
in *astutia ad *insidias *impostura.*
ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.
Veritatē facientes autē in charitate, crescamus in *ipsum om-
ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάν- 15
nia, qui est caput, Christus. Ex quo totum corpus
τα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός· ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα 16
connexum & compactum per omnem *cōmissurā
συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς
suppeditationis, secundum operationem in ‖ *mensura* vniuscuiusque membri,
τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους,
augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate.
τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.
Hoc igitur dico & testificor in Domino, *non amplius vos
τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς 17
ambulare, sicut & *reliquæ* Gentes ambulant in va-
περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν μα-
nitate *mentis suæ: *Obtenebrati cogitatione, existentes*
ταιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν· *ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες 18
‖ *alienati* à vita Dei per ignorantiam *existentem in
ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν
illis, propter *obdurationem cordis ipsorum.
αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν·

Qui *desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, *desperantes,
οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, 19
in operationem immunditiæ omnis, in ‖ *excessu.* ‖ *auaritiam.*
εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.
Vos autem non ita didicistis Christum.
ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν·
Si tamē illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est
εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν 21
veritas in Iesu,) *Deponere vos secundum pristinam ‖ *Deponite*
ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ· ᵇἀποθεσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ᵇἀποτίθημι
22 ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπι- *qui corrumpitur*
conuersationem veterem hominem *corruptum secundum de-
θυμίας τῆς ἀπάτης· ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς 23
sideria erroris. ‖ *Renouari* autem spiritu mentis ‖ *Renouamini*
ὑμῶν· καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν 24
vestræ: Et *induere nouum hominem, *ipsum* secundū Deum *induite
‖ *creatum* in iustitia, & sanctitate veritatis. *qui*
κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. ‖ *creatus est*
*Ideo deponentes mendacium, loquimini veritatem, vnusquisque *Propter quod*
διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος 25
cum proximo suo: quoniā sumus inuicem membra.
μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.
Irascimini, & ‖ *no peccate.* Sol non occidat super
ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ 26
‖ *iracundia vestra:* Neque *date locum diabolo. ‖ *nolite peccare*
παροργισμῷ ὑμῶν· μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ‖ *iracundiam*
‖ *Furatus*, non *amplius* furetur: magis autem laboret, *ope- ‖ *vestram.* Nolite dare
ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμε- 28 ‖ Qui furabatur, iam
*rans bonum proprijs manibus, vt habeat *impertiri opus* *operando
νος τὸ ἀγαθὸν τοῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν *habenti.* Omnis sermo ‖ *suis quod bo-
ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκ- 29 num est:
*grediatur: sed si quis bonus ad ædificationem ‖ *vsus*, vt *vnde tribuat
πορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα necessitatem
δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ 30 *parienti.*
*fanctum Dei, in quo signati estis in *die* redemptionis. ‖ *malus*
ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. *procedat:*
Omnis amaritudo, & *excandescentia, & ira, ‖ & clamor, & blasphe- σφραγίζω
πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφη- 31 ‖ & indignatio,
mia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem
μία ‖ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ 32 ‖ ἆρω
‖ *in alij alios* benigni, misericordes, *condonantes ‖ vobis ipsis,* ‖ inuicem
εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς,
sicut & *Christus condonauit *nobis.*
καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

CAP. V. ε.

Estote ergo imitatores Dei, sicut *nati dilecti. *filij charissimi
Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ· 1
Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit
καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν 2
nos: & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & ho-
ἡμᾶς, καὶ ᵃπαρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυ- ᵃδίδωμι
sliam Deo, in odorem suauitatis. Fornicatio autē & omnis
σίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα 3 ‖ Quæ enim in
immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut occulto fiunt
ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς
decet sanctos: *Et obscenitas, & stultiloquium, aut scurri- *autem quæ
αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. arguuntur,
Hoc enim *estis *cognoscentes*, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut quod manifestatur,
τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ 5 *Propter quod
auarus, *(qui est idololatra) non habet hæreditatem in ‖ qui dormis,
πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ surge
regno Christi & Dei. Nemo vos seducat inanibus ‖ ergo fratres
βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς 6 ‖ sanctè
verbis. propter hæc enim venit ira Dei in filios diffi-
λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει- 7
dentiæ. *Ne ergo efficiamini participes eorum. Eratis enim aliquādo *Nolite
θείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε 8
tenebræ, nunc autē lux in Domino. Vt ‖ *nati* lucis ambulate. ‖ filij
σκότος, νυνὶ δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.
(*Nam* fructus *Spiritus in omni bonitate, & iusti- *enim lucis, est
ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιο- 9
tia, & veritate) Probantes quid sit beneplacitum *Domino. *Deo.
σύνῃ καὶ ἀληθείᾳ· δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. 10 *nolite com-
Et *ne communicate operibus infructuosis tenebrarum, municare
καὶ μὴ ᵇσυγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, 11 ᵇσυγκοινωνέω
magis autē & redarguite. ‖ *Nam occultè facta* ab ipsis, tur-
μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰ- 12 ‖ Quæ enim in
pe est & dicere. *At omnia *arguta*, à lumine ma- occulto fiunt
σχρόν ἐστι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φα 13 *autem quæ
nifestantur. omne enim *manifestatum* lumen est. *Ideo dicit, Surge arguuntur,
νεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι 14 ‖ quod manifestatur,
‖ *dormiens*, & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus. *Propter quod
ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός. ‖ qui dormis,
Videte *itaque quomodo *accuratè ambuletis: non quasi impiētes, ‖ ergo fratres
βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, 15 *sanctè*

sed vt sapientes: Redimentes tempus: quoniam
ἀλλ' ὡς σοφοί, [d] ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι 16
dies mali sunt. [e] Propterea nolite fieri imprudentes: sed
αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ 17
intelligentes quæ ‖ voluntas [f] Domini. Et [g] ne inebrie-
[h] συνίεντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύ- 18
mini vino, in quo est luxuria: sed implemini in Spiritu,
σκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,
Loquentes vobismetipsis [i] psalmis, & hymnis, & canticis spiri-
λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευ- 19
talibus, cantantes & psallentes in ‖ corde vestro Do-
ματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυ-
mino: Gratias agentes semper pro omnibus in nomine
ρίῳ· εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι 20
Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri.
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί,
Subiecti [k] alij alijs in timore Christi.
[l] ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. 21
Mulieres [m] proprijs viris subditæ [n] estote, sicut
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ 22
Domino: Quoniam vir est caput mulieris, sicut &
κυρίῳ· ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ 23
Christus caput ‖ ecclesiæ. Et ipse est [o] seruator corporis.
Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.
Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita &
ἀλλ' ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ 24
mulieres [p] proprijs viris in omnibus. Viri,
αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες, 25
diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε
ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: Vt illam
τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς· ἵνα αὐτὴν 26
‖ eam [q] vitæ: sanctificaret, mundans ‖ lauacro aquæ in verbo [r]:
ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι·
Vt exhiberet ipsam sibi ipsi gloriosam ecclesiam, non haben-
[s] ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχου- 27
tem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta &
σαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ
‖ & immaculata. Ita debent [t] viri diligere suas
ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν 28
‖ Qui diligit vxores, vt sua corpora. [u] Diligens suam vxo-
γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖ-
rem, seipsum diligit. Nemo enim vnquam suam carnem
κα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα 29
‖ odio habuit: ‖ odit: sed nutrit & fouet eam, sicut & [x] Dominus
ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος
ecclesiam. Quia membra sumus corporis eius, de
τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς 30
carne eius, & de ossibus eius. Propter hoc relinquet
σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου [y] καταλείψει 31
homo patrem *suum* & matrem [z], & adhærebit
ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ ☩ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσε-
[a] *ad vxorem suam*: & erunt *bi* duo in carnem vnam.
ται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.
Sacramentum hoc magnum est. ego autem dico in ‖ *Christum*, &
τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ 32
‖ in ecclesiam. Verumtamen & vos [b] *per vnũ*, vnusquis-
εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκα- 33
que suam vxorem *sic* diligat sicut seipsum. *at*
στος τὸν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ
‖ vxor [c] *vt* timeat virum ‖.
γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

CAP. VI. 5′.

[d] Filij [e] *Nati*, obedite parentibus vestris in Domino: hoc
Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο 1
‖ tuam, enim est iustum. Honora patrem tuum & ‖ matrem.
γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· 2
[f] sit, (Quod est primum mandatum in promissione:) Vt bene tibi [f] *fiat*,
ἥτις ἐστὶν πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ· ἵνα εὖ σοι γένηται, 3
[g] is & [h] *eris* longæuus super terram. Et [i] patres, ‖ *ne*
καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς. καὶ οἱ πατέρες, μὴ 4
[k] *ad iram prouocate* *natos* vestros: sed educate illos in disciplina
παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν· ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ
& correptione Domini. Serui, obedite dominis
καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις 5

[l] *Secundum carnem*, cum timore & tremore, in simplicitate cordis [l] carnalibus,
κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας
vestri, sicut Christo: non [m] *secundum oculariem seruitutem*, quasi homi- ‖ ad oculum
ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρω- seruientes,
6 πάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ
Dei ex animo, Cum [n] *beneuolentia* seruientes sicut Domino, [n] bona volun-
7 θεοῦ ἐκ ψυχῆς· μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, tate
& non hominibus. Scientes quoniã quodcũque vnusquisque fece-
8 καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιή- [o] recipiet
rit bonum, hoc [p] *reportabit* à Domino, siue seruus, siue
σῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε [p] vos
liber. Et [q] domini eadem facite ‖ *ad eos*, ‖ illis,
9 ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς,
remittentes minas: scientes quia & vester & illorum Dominus
[r] ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός [a] ἀνίημι
est in cælis, & personarum acceptio non est apud eum.
ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.
[s] *Reliquum*, fratres mei, confortamini in Domino, & in [s] De cætero
10 τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν
potentia virtutis eius. Induite ‖ armaturam ‖ vos
11 τῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ. [t] ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ [t] ἐνδύω
Dei: [u] *ad posse* vos stare aduersus insidias
θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ [u] vt possitis
diaboli. Quoniã non est nobis colluctatio aduersus sanguinẽ & car-
12 διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρ-
nem, sed aduersus [x] *principatus, aduersus* potestates, aduersus [x] principes &
κα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς [y] rectores
mundi [y] *potentes* tenebrarum ‖ *seculi huius*, contra spi. ‖ harum,
κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευ- [z] Propterea
ritalia nequitiæ, in cælestibus. [z] *Propter hoc* ac-
13 ματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο [a] ἀνα- [a] ἀναλαμ-
cipite *vniuersam* armaturam Dei, vt possitis resistere in βάνω
λάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ
die malo, & [b] *omnia conficientes* stare. [b] in omnibus
ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. perfecti,
Stare ergo succincti lumbos vestros in veritate, &
14 στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ
induti loricam iustitiæ, Et calcea-
15 ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης· καὶ [c] ὑποδησά- [c] ὑποδέω
ti pedes in præparatione Euangelij pacis:
μενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης·
In omnibus assumentes scutum fidei: in quo possi-
16 ὅπι πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνή- [d] nequissima
tis omnia tela [d] *illius nequam* ignita extinguere. ignea
σεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ [e] πεπυρωμένα σβέσαι· [e] πυρόω
Et galeam [f] *salutaris* assumite, & gladium [f] σβεννύω
17 καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν [g] salutis
spiritus, (quod est verbum Dei.) Per omnem orationem
18 τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ· διὰ πάσης προσευχῆς
& obsecrationem orantes *in* omni tempore, in spiritu:
καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι,
& in ipso *hoc* vigilantes in omni instantia,
καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο [g] ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει [g] ἀγρυπνέω
& obsecratione pro omnibus sanctis, Et pro me: vt mihi
19 καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι
detur sermo in apertione oris mei, [h] *in* fiducia, notum facere [h] cum
δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι
mysterium Euangelij, Pro quo legatione fungor in
20 τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου· ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν
catena: [i] vt in ipso ‖ *liberè loquar*, *vt* oportet me loqui. [i] ita
ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ‖ audeã, prout
Vt autem sciatis & vos quæ circa me [k], quid agam: omnia [k] sunt,
21 δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα
vobis nota faciet Tychicus, [l] *dilectus* frater & fidelis mini- [l] charissimus
ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκο-
ster in Domino: Quem misi ad vos in ‖ *illud* ipsum, vt ‖ hoc
22 νος ἐν κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα
cognoscatis quæ circa nos [m], & consoletur corda vestra. [m] sunt,
γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.
Pax fratribus & charitas cum fide, à Deo Pa-
23 εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πα- [n] qui diligunt
tre, & Domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus [n] *dili-*
24 τρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγα-
gentibus Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.
πώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Ad Ephesios scripta à Roma per Tychicum.
Πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
PHILIPPENSES EPISTOLA.
ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

PAVLVS & Timotheus ſerui Ieſu
ΠΑΥΛΟΣ κὴ τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ 1
Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto
χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ
Ieſu *exiſtentibus in Philippis, cum epi-
ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπι-
ſcopis & ‖ *diaconis*: Gratia vobis
σκόποις κὴ διακόνοις, χάρις ὑμῖν 2
& pax à Deo patre noſtro, &
κὴ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, κὴ
Gratias ago Deo meo in om-
κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πά- 3
ni memoria veſtri,
(Semper in *omni precatione mea* pro
σῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ 4
omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens:) Super communi-
πάντων ὑμῶν κὶ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοι- 5
catione veſtra in *Euangelium*, à prima die vſque
νωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ
nunc. Confidens ipſum hoc, quia *ille *incipiens* in vobis o-
νῦν· πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔρ- 6
pus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu:
γον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας χριστοῦ ἰησοῦ.
Sicut eſt iuſtum mihi hoc ſentire pro omnibus vobis,
καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, 7
propter habere me in corde vos, in & vinculis meis,
διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου,
& in defenſione, & confirmatione Euangelij, *communica-
κὴ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, κὴ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συνκοινω-
tores mea gratiæ omnes vos *exiſtentes*. Teſtis enim mihi
νούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου 8
eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu
ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ
Chriſti. Et hoc oro, vt charitas veſtra *amplius
χριστοῦ. κὴ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι 9
magis ac magis abundet in ſcientia & *omni ſenſu,
μᾶλλον κὴ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει κὴ πάσῃ αἰσθήσει,
‖ *Ad probandum vos præſtantia*, vt ſitis ſince-
εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρι- 10
ri † & *inoffenſi* in diem Chriſti, repleti *fructi-
νεῖς κὴ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρ- 11
bus iuſtitiæ *eorum quæ* per Ieſum Chriſtum, in gloriam & laudem
πὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν κὴ ἔπαινον
Dei. Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa
θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' 12
me*, magis ad profectum Euangelij venerunt:
ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν·
Itaque vincula mea manifeſta in Chriſto ‖ *fieri in toto*
ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ 13
prætorio, & † cæteris omnibus: *Et* plures
τῷ πραιτωρίῳ, κὴ τοῖς λοιποῖς πᾶσι· κὴ τοὺς πλείονας 14
fratrum in Domino, ‖ *freti* vinculis meis, abundan-
τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσο-
tius † *audere* *impauidè* Dei verbum loqui. Quidā quidē &
τέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν κὴ 15
propter inuidiam & cōtentionē, quidā autem & propter bonā volūtatem Chriſtum
διὰ φθόνον κὴ ἔριν, τινὲς δὲ κὴ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν
prædicant: * *Hi quidem* ex contentione Chriſtum annuntiant
κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν 16
non ſincerè, exiſtimantes ‖ *afflictionem afferre* vinculis meis.
οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου·
† *Illi verò* ex charitate: ſcientes quoniā in defenſionem Euange-
οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγε- 17
lij poſitus ſum. Quid enim? ‖ *Attamen* omni modo, ſive * *ex-
λίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφά- 18
cie*, ſiue ‖ *veritate*, Chriſtus † *annuntiatur*: & in hoc gau-
σει, εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται· κὴ ἐν τούτῳ χαί-
deo, ſed & gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet
ρω, ἀλλὰ κὴ χαρήσομαι· οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσε- 19
ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem Spiri-
ται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, κὴ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύ-
tus Ieſu Chriſti, ſecundum expectationem & ſpem
ματος ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν κὴ ἐλπίδα 20
meā, quia in nullo * *pudefiam*: ſed in omni fiducia, ſicut
μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς
ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore
πάντοτε, κὴ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί
meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem.
μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου· Mihi enim viuere,
ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, 21
Chriſtus*: & mori lucrum, ‖ Si verò viuere in carne,
χριστὸς κὴ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, 22
hoc mihi fructus operis*, & quid eligam *non cognoſco.
τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, κὴ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω.
Coarctor autem è duobus: deſiderium habens ad diſ-
συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀνα- 23
ſolui, & cum Chriſto eſſe, multò magis melius.
λῦσαι, κὴ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.
At permanere ‖ in carne, *magis* neceſſarium propter vos.
τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. 24
Et hoc † *confiſus*, ſcio quia manebo & *vnà* permanebo omnibus
κὴ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ κὴ συμπαραμενῶ πᾶσιν 25
vobis, ad veſtrum profectum & gaudium fidei:
ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν κὴ χαρὰν τῆς πίστεως·
Vt * *gloriatio* veſtra abunder in Chriſto Ieſu in me,
ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, 26
per * *meam præſentiam* iterum ad vos. Tantùm dignè
διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως 27
Euangelio Chriſti ‖ *gerite vos*, vt ſiue † *veniens & videns*
τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν κὴ ἰδὼν
vos, ſiue abſens, audiam *quæ* de vobis, quia ſtatis in vno
ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ
ſpiritu, * *vno animo*, collaborantes fidei Euangelij.
πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου·
Et ‖ *non* territi *in vllo* ab aduerſarijs, † *quod*
κὴ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις 28
illis quidem eſt indicium perditionis, vobis autem ſalutis: & hoc
αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας κὴ τοῦτο
à Deo: Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum
ἀπὸ θεοῦ· ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον 29
† in eum † *credere*, ſed * & pro illo ‖ *pati*,
τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ κὴ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν,
Idem certamen habentes quale † *vidiſtis* in me, & nunc † *audi-
τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ, κὴ νῦν ἀκού- 30
tis in me*
ετε ἐν ἐμοί.

CAP. II. β'.

Si qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium cha-
Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀ- 1
ritatis, ſi qua * *communio* ſpiritus, ſi qua viſcera ‖ & *miſe-
γάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα κὴ οἰκ-
rationes*: Implete meum gaudium, vt idem ſapiatis,
τιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, 2
eandem charitatem habentes, † vnanimes, † *vnum* ſentientes:
τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες·
Nihil per contentionē * *ant* inanem gloriam, ſed * *mode-
μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφρο- 3
ſtia alij alios arbitrantes ſuperiores ſibi *ipſis*: Non quæ ſua ‖
σύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν· μὴ τὰ ἑαυτῶν
ſinguli † *conſiderate*, ſed & aliorum *vnuſquiſque*.
ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ κὴ τὰ ἑτέρων ἕκαστος.
Hoc enim * *ſentiatur* in vobis, quod & in Chriſto Ieſu:
τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ κὴ ἐν χριστῷ ἰησοῦ· 5
Qui in forma Dei ‖ *exiſtens*, non † *prædam reputauit* *eſſe*
ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶ-
paria Deo: Sed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens,
ναι ἴσα θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, 7
in * *ſimilitudine* hominum factus, & habitu inuentus vt
ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, κὴ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς
homo. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens
ἄνθρωπος· ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος 8
vſque ad mortem: mortem autem, crucis. ‖ Ideo & Deus illum
μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ, σταυροῦ. διὸ κὴ ὁ θεὸς αὐτὸν 9
ſuper exaltauit. & donauit illi nomen † ſuper omne nomen.
ὑπερύψωσε, κὴ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα·
Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, &
ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων κὴ 10
terreſtrium, & infernorum: Et omnis lingua confi-
ἐπιγείων, κὴ καταχθονίων, κὴ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολο- 11
teatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus, in gloriam * Dei Patris.
γήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.
Itaque, * *dilecti* mei, (ſicut ſemper obediſtis *mihi*, non
ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ 12

*qui ſunt
‖ diaconibus:
ᵇ cunctis orationibus meis
ᵃ Euangelio Chriſti
ᵃ qui cœpit
ᵉ ἐπιτελέω
* eo quòd habeam
† ſocios gaudij mei
ᵇ βεβαιόω
ᵃ eſſe.
* in
‖ Vt probetis potiora:
† & ſine offenſa
ᵇ fructu
ᶜ πληρόω
* ſunt,
ᵈ ἔρχομαι
‖ fieret in omni
* Ita vt
† in ‖ vt
* è fratribus
‖ confidétes in
ᵉ πείθω
† auderent ſine timore
* Quidam autē
‖ preſſuram ſe ſuſcitare
† Quidam
* Dum
* per occaſionē
‖ per veritatem
† annuntietur:
ᶠ ἀποβαίνω
ᵃ confundar:
μεγαλύνω*

*ſed ea quæ
*ſentite
‖ cùm eſſet,
† rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem
ᵃ κενόω
* ſimilitudine
ᵇ ταπεινόω
‖ Propter quod
* quod eſt
* neque per
* in humilitate inuicem
‖ ſunt
‖ idipſum
* eſt
* ch ariſſim?

mei, in præſentia *mea*, tantùm, ſed & nunc multò magis in
ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ
abſentia mea, cum metu & tremore veſtram *ipſorum* ſalutem ado-
ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατερ-
[a] qui operatur peramini. Deus enim eſt [b] *efficiens* in vobis & velle,
γάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, 13
[b] bona voluntate. & perficere, pro *beneuolentia*. Omnia [a] facite ſine
καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς 14
[a] autem murmurationibus, [b] hæſitationibus: ſine querela, [c] ſine repreheñſione inter quos lucetis [d] gloriam meã
γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν· ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ 15
ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν· ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ
ſimplices filij Dei, [a] *inculpati* in medio nationis prauæ &
ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ, ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ
peruerſæ, [b] *in quibus* [c] *ſplendetis* ſicut luminaria in mundo:
διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ· 16
Verbum vitæ continentes, ad [a] *gloriationem mihi* in diem Chri-
λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χρι- 16
ſti, quia non in [a] *vanum* cucurri, neque in [a] *vanum* laboraui.
στοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα·
[a] vacuum [b] κοπιάω [c] immolor, ſupra ſacrificium & obſequium
Sed ſi & [a] *libor*, *ſuper* hoſtia & ſacrificio
ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς 17
fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.
πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν·
Id autem ipſum & vos gaudete, & congratulamini mihi.
τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. 18
Spero autem in Domino Ieſu, Timotheum [a] citò mittere: [b] vo-
ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑ- 19
[b] bis, vt & ego bono animo ſim, [a] *cognoſcens* quæ circa vos [b]. Neminem enim
μῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν· οὐδένα γὰρ 20
habeo [a] vnanimem, qui [b] *germanè ea quæ circa vos curaturus* ſit.
ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν [a] μεριμνήσῃ.
[a] me ad vos [b] cognitis [c] ſunt. [a] ſyncera affectione pro vobis ſolicitus [b] μεριμνάω [c] Experimẽtum autem
Omnes enim *ea* quæ [a] *ſuaipſorum* quærunt, non *ea* quæ [a] Chriſti Ieſu.
οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ. 21
[a] ſunt [b] Experimẽtum autem ſeruanimem, [c] *germanè ea quæ circa vos curaturus* ſit.
[a] *At probationem* eius cognoſcite, quoniam ſicut patri filius, cum
τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν 22
me ſeruiuit in [a] *euangelium*. Hunc *quidem* igitur ſpero
ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω 23
[a] me ad vos [b] ſunt, mox [c] ad vos. [a] *mittere*, vt videro *ea* quæ circa me, *ex ipſa*. Confido
πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἐξαυτῆς· πέποιθα 24
autẽ in Domino, quoniã & ipſe citò veniam [a]. Neceſſarium autem
δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ 25
[a] neceſſitatis meæ, [b] quidem deſiderabat [c] erat, propterea [d] illum infirmatum. Nã & [e] vſque ad mortem, [f] ἀσθενέω [g] etiam [h] Feſtinantius
existimaui, Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & com-
ἡγησάμην, Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν, καὶ συνεργὸν, καὶ συστρα-
militonẽ meum, veſtrũ autem apoſtolum, & miniſtrum [a] *veſtri mei*, mit-
τιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμ-
tere ad vos: Quoniam [b] *expetens erat* omnes vos, &
ψαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ 26
[a] mœſtus, eò quòd audieratis [b] *quòd ægrotaſſet*. *Etenim* infirmatus eſt [c] *pro-*
ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε· καὶ γὰρ ἠσθένησε πα- 27
ximè morti, ſed Deus eius miſertus eſt: non eius autem ſo-
ραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν· οὐκ αὐτὸν δὲ μό-
lùm, verùm [a] & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem. [b] *Stu-*
νον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ· ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιο- 28
dioſius ergo miſi illum, vt [a] *videntes eum*, iterum gaudeatis, &
τέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀ-
ego ſine triſtitia ſim. Excipite itaque illum in Domino cum om-
γὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πά- 29
ni gaudio, & eiuſmodi *in pretio* habetote: Quoniã propter opus
σης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε· ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ 30
[a] tradens animã ſuam, [b] id quod ex vobis deerat erga meum obſequium. Chriſti vſque ad mortem acceſſit, [a] *poſtſhabens animam*,
ἤγγισεν μέχρι θανάτου, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ,
vt [a] *rurſus* impleret [b] veſtram *defectionem eius quod ad me obſequij*.
ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

CAP. III. γ'

De cætero [a] neceſſarium. *Reliquum*, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem
Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ 1
ſcribere vobis, mihi quidem non pigrum, vobis autem [a] *tutum*.
γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.
Videte canes, videte malos operarios, vi-
βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέ- 2
dete concisionem. Nos enim ſumus circuncisio
πετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, 3
[a] qui [b] Deo ſeruimus [c] gloriamur [d] fiduciam habentes [e] habeam
[b] Circuncisus octaua die, [c] de tribu
[a] Spiritu [b] *Dei ſeruientes*, & [c] *gloriantes* in Christo
οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ
Ieſu, & non in carne [a] *confidentes*: Etquanquam ego *habeam*
Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες· καίπερ ἐγὼ ἔχων 4
confidentiam & in carne. ſi quis videtur alius confidere in
πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν
carne, ego magis. [a] *Circunciſio octo dierum*, ex ge-
σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον. περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γέ- 5
nere Iſrael, [b] *tribus* Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundum le-
νους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὶν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νό-
gem Phariſæus, Secundum [a] *zelum* perſequens eccleſiam [b],
μον Φαρισαῖος, κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, 6
[a] æmulationem [b] Dei, [c] eſt, conuerſatus ſine querela. [d] fuerunt [e] dettimenta. Veruntamen [f] detrimentum
ſecundum iuſtitiam quæ in lege [c], *factus irreprehenſibilis*.
κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.
Sed quæ [a] *erant* mihi lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum
ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἡγημαι διὰ τὸν χριστὸν 7
[a] *damnum*, Sed *profectò* & exiſtimo omnia [a] *damnum*
ζημίαν· ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν 8

eſſe propter *eminentiam* *cognitionis* Chriſti Ieſu Domini eminentem
εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ſcientiam [a] detrimentum
mei, propter quem omnia [a] *damnum ſubij*, & arbitror [b] ſtercora eſ- feci, [b] vt
μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶ- [a] ζημιόω
ſe, vt Chriſtum lucrifaciam: Et inueniar in illo non
ναι, ἵνα χριστὸν [a] κερδήσω· καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ 9 [b] κερδαίνω
habens meam iuſtitiam quæ ex lege [a], ſed illam quæ [b] *per fi-* [a] eſt, [b] ex fide eſt [c] eſt iuſtitia
ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πί-
de Chriſti, *illam* quæ ex Deo [c] *iuſtitiam* in fide:
στεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει·
Ad cognoſcendũ illum, & virtutem reſurrectionis eius,
τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, 10
& [a] communionem paſſionum illius, configuratus
καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, [b] συμμορφιζόμενος [b] συμμορφόω
morti eius: Si quomodo occurram ad re-
τῷ θανάτῳ αὐτοῦ· εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξα- 11
ſurrectionem [a] *mortuorum*. Non quòd iam acceperim, aut iam per- [a] quæ eſt ex mortuis.
νάστασιν τὴν νεκρῶν· οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετε-
fectus ſim, ſequor autem ſi & comprehendam in quo & compre-
λείωμαι, διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελή- 12
henſus ſum à Domino Ieſu Chriſto. Fratres, ego meipſum non
φθην ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ 13
arbitror comprehendiſſe: vnum autẽ, quæ quidem retrò [a] obli- [a] ſunt [b] ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum. [c] deſtinatum
λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανό- [a] uiſcens, [b] *iis quæ verò ante* *extentus*. Ad [c] *ſcopum*
μενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος· 14 [a] κατάλαμβάνω
[a] perſequor, ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto
διώκω, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ [a] βάνω
Ieſu. [b] Quotquot ergo perfecti [a], hoc ſentiamus: & ſi quid ali- [b] Quicunque [a] ſumus,
Ἰησοῦ· ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέ- 15
ter ſapitis, & hoc Deus vobis reuelabit.
ρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.
Veruntamen ad quod peruenimus, [a] eadem [b] *incedere* regula, [c] idem [a] in [b] permanea- mus [c] vt [d] ſapiamus.
πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ 16
[d] ſapere. Imitatores mei eſtote fratres, & obſeruate
φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε 17
[a] ita [b] ambulantes, ſicut habetis [c] *exemplum nos*. [a] leos qui [b] ambulant, [c] formam noſtram.
τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.
Multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam vobis, (nunc
πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν 18
autem & flens dico,) inimicos crucis Chriſti:
δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ·
Quorum finis interitus, quorum Deus venter [a], & gloria in [a] eſt,
ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν 19
confuſione ipſorum, [a] *illis* terrena [b] *ſapientes*. [b] qui ſapiunt.
τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.
Noſtra [a] enim *adminiſtratio* in cælis eſt, [b] *ex quo* etiam Sal- [a] autem conuerſatio [b] vndeinoſtrum
ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σω- 20
uatorem expectamus Dominum Ieſum Chriſtum: Qui refor-
τῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν χριστόν· ὃς μετασχη- 21
mabit corpus humilitatis noſtræ, *ad eſſe illud*
ματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ
configuratum corpori [a] *gloriæ* ſuæ, ſecundum operationem [a] claritatis
σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν [b] qua etiã poſſit
[b] *poſſe eum* & ſubiicere ſibiipſi omnia.
τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

CAP. IIII. δ'

Itaque, fratres mei [a] *dilecti* & [b] *exoptati*, gaudium [a] & [a] charissimi [b] deſideratiſſimi, [a] meum [b] charissimi.
Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ 1
corona mea, ſic ſtate in Domino, [b] *dilecti*.
στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.
Euhodiam rogo, & Syntychen deprecor idipſum
Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ 2
ſapere in Domino. Etiam rogo & te, [a] *ſocie* germane, [b] compar [c] adiuua illas [d] mecum labo- rauerunt,
φρονεῖν ἐν κυρίῳ. καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσε, [a] *opitulare eis* quæ in Euangelio [b] *ſimul certarunt*
συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ [c] συνήθλησάν [a] συναθλέω
mihi, cum & Clemente, & cæteris [b] *cooperantibus* meis, [b] adiutoribus
μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, 3
quorum nomina [a] in libro vitæ. Gaudete in Domino [b] ſunt
ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ 4
ſemper, iterum dico, gaudete. Modeſtia veſtra nota
πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε· τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν [b] γνω- [b] γινώσκω
ſit omnibus hominibus. Dominus [a] propè.
σθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. 5 [a] enim eſt.
Nihil ſolliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione
μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει 6
cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud
μετ' εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν
Deum. Et pax Dei [a] *ſuperans* omnem ſenſum, cuſto- [a] quæ exuperat
θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρου- 7
diat corda [a] veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.
ρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
[a] *Reliquum*, fratres, quæcunque ſunt vera, quæcũque [b] *honeſta*, quæcũque [a] De cætero
Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα 8 [b] pudica,
iuſta, quęcunque [a] *pura*, quæcũque amabilia, quæcũque bonæ famæ, ſi qua [a] ſancta,
δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρε-
tus, & ſi qua laus [b], hæc cogitate. [b] diſciplinæ,
τὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in
ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν 9
me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.
ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.
Gaudius sum autem in Domino *magnopere*, quoniam *nam* aliquando *revixistis*
ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε 10
pro me sentire, *in quo* & sentiebatis, *leporunitate carebatis* autem.
τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.
Non *quòd* propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum,
οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, 11
contentus ipse esse. Scio & humiliari, scio & abun-
αὐτάρκης εἶναι· οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ πε- 12
dare: (*in omni* & in omnibus instructus sum) & satiari,
ρισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι,
& esurire, & abundare, & penuriam pati.
καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι.
Omnia possum in eo *corroborante* me *Christo*.
πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ· 13
Veruntamen *pulchrè* fecistis communicantes meæ tribulationi.
πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. 14
Scitis autem & vos, Philippenses, quòd in principio euange-
οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγε- 15
lij, quando *lexij* à Macedonia, nulla mihi ecclesia
λίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία
communicauit in rationem *dationis & acceptionis, si non* vos soli.
ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι·
Quia & *in Thessalonica* & semel & bis in vsum
ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν 16
mihi misistis. Non quia quæro *donum*, sed re-
μοι ἐπέμψατε· οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπι- 17
quiro fructum abundantem in rationem *vestram*.
ζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.
Accepi autem omnia, & abundo: repletus sum *acci-*
ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξά- 18
piens ab Epaphrodito *ea* quæ *à vobis*, odorem suauitatis,
μενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας,
hostiam acceptam, *bene* placentem Deo. *At* Deus *meus* im-
θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πλη- 19
pleat *omnem vsum* vestrum secundum diuitias suas in gloria, in
ρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν
Christo Iesu. *At* Deo *&* & Patri nostro gloria in
Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ, καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς 20
secula seculorum. amen. Salutate omnem sanctum
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον
in Christo Iesu. Salutant vos qui mecum *sunt* fra-
ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελ- 22
tres. salutant vos omnes sancti, maximè autem qui de
φοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς
Cæsaris domo. Gratia Domini * Iesu Christi
Καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ 23
cum *omnibus vobis*. amen.
μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

vehementer, *tandem refloruistis* *ἀναθάλλω *sicut occupati eratis* *ἀκαιρέω *quasi insufficiens* *vbique* *μέομαι

qui confortat *ἐνδυναμόω bene

profectus sum *dati & accepti, nisi

Ad Philippenses scripta est à Roma per Epaphroditum.

Πρὸς φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ἐπαφροδίτου.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
COLOSSENSES EPISTOLA.
ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α΄.

Paulus Apostolus Iesu Christi
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ 1
per voluntatem Dei, & Timotheus
διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀ-
frater, Iis qui *in* Colossis sanctis
δελφὸς, τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις 2
& fidelibus fratribus in Christo:
καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ·
Gratia vobis, & pax à Deo
χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ 3
patre nostro, & Domino Iesu Christo. gratias agimus
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ
Deo, & patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro
θεῷ, καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ
vobis, orantes, Audientes fidem vestram
ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν 4
in Christo Iesu, & dilectionem *quæ* in omnes sanctos,
ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,
Propter spem *reposita* vobis in cælis,
διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, 5
quam *præaudistis* in verbo veritatis euangelij,
ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου,
Peruenienti ad vos, sicut & in vniuerso mundo,
τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, 6
& *est fructificans*, & *crescens*, sicut & in vobis, ex
καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ'
qua die audistis & cognouistis gratiam Dei in veri-
ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀλη-
tate: Sicut didicistis ab Epaphra *dilecto* con-
θείᾳ· καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συν- 7
seruo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi:
δούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ·
Qui etiam *declarans* nobis vestram dilectionem in spiritu.
ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. 8
Propter hoc & nos ex qua die audiuimus, non cessa-
διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμε- 9
mus pro vobis orantes & postulantes, vt implea-
θα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι, καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρω-
mini agnitionem voluntatis eius, in omni sapientia &
θῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ
intellectu spiritali, *Ambulare vos* digne
συνέσει πνευματικῇ· περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ 10
Domino in omnem gratiam, in omni opere bono fru-
κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρ-
ctificantes, & crescentes in scientiam Dei:
ποφορούντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ·
In omni *potestate corroborati* secundum *vim*
ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς 11
gloriæ eius, in omni patientia & longanimitate cum
δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ
gaudio. Gratias agentes Deo, & Patri *illi idoneos*
χαρᾶς· εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώ- 12
facienti nos in partem sortis sanctorum, in lumine:
σαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί·
Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit
ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν 13
in regnum filii dilectionis suæ: In quo habemus
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν 14
redemptionem, remissionem peccatorum:
τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·
Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis crea-
ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτί- 15
turæ: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa *quæ* in cæ-
σεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐ- 16
lis; & *quæ* in terra, visibilia & inuisibilia, siue
ρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε
throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia
θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα
per ipsum & in *ipsum* creata sunt: Et ipse est ante omnes,
δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, 17
& omnia in ipso constant: Et ipse est ca-
καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κε- 18
put corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus
φαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος
ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens.
ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων·
Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare:
ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε, πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι· 19
Et per eum reconciliare omnia in ipsum, paci
καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνο- 20

Habeo *acceptis* *misistis, autem* *omne desiderium* *autem,* *qui dignos fecit* *sunt* *nostri* *Spiritu vestro.* *ῥύομαι

Vt ambuletis *Deo, per omnia placentes, *virtute confortati *potentiam claritatis* *ipso* *δοκέω

ficans per sanguinem crucis eius, *per eum*, siue quæ in
ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τῶν σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ
terra, siue quæ in cælis. Et vos aliquando *existentes*
τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας 21
alienatos & inimicos mente, in operibus
ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ, ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς
malis: Nunc autem reconciliauit in corpore
πονηροῖς· νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι 22
carnis eius per mortem, *sistere* vos
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁ-
sanctos, & immaculatos, & *inculpatos* coram ipso.
γίους, καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ·
Si tamen permaneris *fidei* fundati & *firmi*,
εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, 23
& *non transmoti* à spe euangelij quod
καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ
audistis, *prædicati* in vniuersa creatura quæ sub cæ-
ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐ-
lo, cuius factus sum ego Paulus minister.
ρανὸν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος.
Nunc gaudeo in passionibus *meis* pro vobis, & *rursus*
νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀντα- 24
readimpleo defectiones afflictionum Christi in car-
ναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρ-
ne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia:
κί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία·
Cuius factus sum ego minister, secundum dispensationem Dei
ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ 25
datam mihi in *vos*, *implere* verbum Dei,
τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ·
Mysterium *illud* absconditum à seculis, &
τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ 26
à generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius:
ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,
Quibus voluit Deus *notum* facere *quæ diuitiæ* gloriæ
οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης 27
mysterij huius in Gentibus, *qui* est Christus, in vobis,
τῶν μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλ-
spes gloriæ, Quem nos annuntiamus, *admonentes*
πὶς τῆς δόξης· ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες 28
omnem hominem, & docentes in omni sapientia, vt
πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα
sistamus omnem hominem in Christo Iesu:
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ ἰησοῦ·
In quod & laboro, *decertans* secundum operationem eius
εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ 29
operatam in me in virtute.
τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

CAP. II. β'

Volo enim vos scire, *quantum certamen* habeam pro vobis, &
Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ 1
iis qui in Laodicia, & *quotquot* non viderunt faciem meam
τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου
in carne; Vt consolentur corda ipsorum, *com-*
ἐν σαρκὶ· ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν συμ- 2
pactorum in charitate, & in omnes diuitias pleni-
βιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληρο-
tudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei, &
φορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, καὶ
Patris, & Christi. In quo sunt omnes thesauri
πατρὸς, καὶ τοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ 3
sapientiæ, & scientiæ absconditi.
τῆς σοφίας, καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.
Hoc autem dico, vt nemo vos decipiat in *sua-*
τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πειθα- 4
sibilitate sermonum: *Si enim & carne absum*, sed spi-
νολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύ- 5
ritu vobiscum sum, gaudens & videns vestrum ordinem,
ματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν,
& firmamentũ eius quæ in *Christum* fidei vestræ.
καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.
Sicut ergo accepistis Christum Iesum Dominum, in ipso
ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ 6
ambulate, Radicati & superædificati in
περιπατεῖτε· ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐ- 7
ipso, & confirmati in fide, sicut *edocti estis*, abun-
τῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, πε-
dantes in *ea* in gratiarum actione. Videte ne quis
ρισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις 8
vos *sit abigens* per philosophiam, & inanem falla-
ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπά-
ciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa
της, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα
mundi, & non secundum Christum. Quia in ipso inhabitat
τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ 9
omnis plenitudo *deitatis* corporaliter. Et estis in
πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· καί ἐστε ἐν 10

illo repleti, qui est caput omnis principatus &
αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ
potestatis: In quo & circuncisi estis circuncisione non ma-
11 ἐξουσίας· ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειρο-
nu facta, in *exutione* corporis *peccatorum* car-
ποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρ-
nis, in circuncisione Christi: Consepulti ei in
12 κὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ χριστοῦ· συνταφέντες αὐτῷ ἐν
baptismo, in quo & *conexcitati estis* per fidem
τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς
operationis Dei *suscitantis* illum *ex* mortuis.
ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.
Et vos *mortuos existentes* in delictis, &
13 καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀ-
præputio carnis vestræ, conuiuificauit *vos* cum
κροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐ-
illo, *condonans nobis* omnia delicta,
τῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα·
Delens *illud* aduersus nos chirographum *edictis*,
14 ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν,
quod erat *sub*contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affi.
ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου, προση-
gens illud cruci: *Expolians prin-
15 λώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρ-
cipatus, & potestates traduxit *in libertate*, trium-
χὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμ-
phans illos in seipso. *Ne ergo quis* vos iudicet
16 βεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω
in cibo, aut in potu, aut in parte *festi, aut *nouilunij*, aut sab-
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαβ-
batorum: Quæ sunt vmbra futurorum, *at* corpus
17 βάτων· ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ
Christi. Nemo vos seducat, volens in hu-
18 χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν τα-
militate & religione angelorum, quæ non vidit *ince-*
πεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμ-
dens, frustrà inflatus à sensu carnis suæ:
βατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ·
Et non tenens caput, ex quo totum corpus per
19 καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ
nexus & coniunctiones subministratum, & con-
τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβι-
structum, *augescit* augmentum Dei. Si ergo mor-
20 βαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπε-
tui estis cum Christo, ab elementis mundi, quid tanquã
θάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς
viuentes in mundo *dogmatizamini*? Ne *tetigeris*, ne *gustaueris*,
21 ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ,
ne *contrectaueris*: Quæ sunt omnia in *corruptionem* vsu,
22 μὴ θίγῃς· ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει,
secundum præcepta & doctrinas hominum:
κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων·
Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in *voluntario cultu*,
23 ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ,
& submissione animi, & subductione corporis, nõ in honore aliquo
καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι
ad *expletionem* carnis.
πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

CAP. III. γ'

Si igitur consurrexistis *Christo*, quæ sursum quærite, vbi
1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ
Christus est in dextera Dei sedens: Quæ sursum sa-
2 χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· τὰ ἄνω φρο-
pite, non quæ super terram. Mortui estis enim, & vita
3 νεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ
vestra est abscondita cum Christo in Deo.
ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.
Cùm Christus apparuerit, vita *nostra*, tunc & vos cum
4 ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν
ipso apparebitis in gloria. Mortificate ergo
5 αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ
membra vestra quæ super terram, fornicationem, immunditiam, *mollitiem*,
μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος,
concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est *idolo-*
ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολα-
latria: Propter quæ venit ira Dei super filios
6 τρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς
incredulitatis: In quibus & vos ambulastis aliquando, cùm
7 ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε
viueretis in illis. Nunc autem deponite & vos om-
8 ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάν-
nia, iram, *excandescentiam*, malitiam, blasphemiam, *turpiloquium* ex
τα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ
ore vestro. *Ne mentimini in* inuicem, ex-
9 τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκ-
poliantes veterem hominem cum actibus suis:
δυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ·
Et *induti* nouum eum *renouatum* in agnitionem,
10 καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν

[1]Gentilis secundum imaginem eius qui creauit eum: Vbi non est [1]Græcus
κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν· ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην 11
[2]& Iudæus, circumcisio & præputium: Barbarus, [3] Scytha:
καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, σκύθης·
[4]& seruus, [5] liber; sed omnia & in omnibus Christus.
δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι χριστός.
[6]vos Induite [6] ergo sicut electi Dei, sancti, & dile-
ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ, ἅγιοι, καὶ ἠγαπημέ- 12
[7]misericordiæ, cti, viscera [7]miserationis, benignitatem, humilitatem,
νοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην,
[8]patientiam: modestiam, [8]longanimitatem: Supportantes [9]alij alios, &
[9]inuicem, πραΰτητα, μακροθυμίαν· ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ 13
condonantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut
χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς
Dominus vobis, & Christus condonauit [10]nobis, ita & vos.
[10]habete, quod καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.
Super omnia autem hæc, charitatem [11], quæ est vinculum
Christi exultet ὅπι πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος 14
perfectionis: Et pax Dei [12]superet in
τῆς τελειότητος· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν 15
cordibus vestris: in quam & vocati estis in vno corpore, &
ταῖς καρδίαις ὑμῶν· εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ
grati estote. Verbum Christi [13]inhabitet in
εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν 16
vobis abundanter, in omni sapientia, docentes & commonen-
[14]νουθετέω ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦν-
tes vosmetipsos, psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus,
τες ἑαυτούς, ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς,
[15]cordibus ve- in gratia cantantes in [15]corde vestro Domino. Et omne
stris: Deo. ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ· καὶ πᾶν 17
quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Do-
ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυ-
[16]Christi mini Iesu [16] gratias agentes Deo, & patri per ipsum.
ίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.
[17]oportet [18]ἀνῆκεν Mulieres, subditæ estote viris, sicut [17]conuenit
præt. indefin. seu imperfect. αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς [18]ἀνῆκεν 18
in Domino. Viri diligite vxores,
ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, 19
nolite amari esse & ne amarulentiam ad illas. Filii, obedite
καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούε- 20
parentibus per omnia: hoc enim est beneplacitum in
τε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν
[19]nolite ad in- Domino. Patres, [19]ne irritate filios vestros, vt
dignationem prouocare κυρίῳ. οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα 22
non pusillo animo fiant. Serui, obedite per omnia
μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς
[20]carnalibus [21]secundum carnem dominis, non [20]in oculorum seruitiis quasi hominibus
[21]ad oculum ser- κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπά-
uientes placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum.
ρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν·
Et omne quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut
καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ 23
[22]quod Domino, & non hominibus: Scientes [22] à Domino
κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου 24
accipietis retributionem hæreditatis: nam Do-
ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ κυ-
mino Christo [23]seruitis. At iniuriam faciens reportabit quod iniquè
ρίῳ χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκη- 25
gessit, & non est personarum acceptio.
σε, καὶ οὐκ ἔστι προσωπολημψία.

CAP. IIII.

Domini, [1]iustum & [2]æquabilitatem seruis præ-
Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις πα- 1
stare, scientes quoniã & vos habetis Dominum in [3]cælo.
ρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Orationi [1]perdurate, vigilantes in ea [1]instate,
προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ 2
in gratiarum actione: Orantes simul & pro nobis,
ἐν εὐχαριστίᾳ· προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, 3
[2]ad loquendum. vt Deus aperiat [2] nobis ostium sermonis, [3]loqui mysterium
ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστή-
Christi, (propter quod etiam vinctus sum:) Vt manifestem illud,
ριον χριστοῦ, (δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτό, 4
[3]vt oportet me loqui. Insapientia ambulate ad eos qui [4]ita
ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς 5
foris], tempus redimentes. Sermo vester semper;
ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάν- 6
[4]sit, vt sciatis in gratia sale conditus [5], scire quomodo oporteat vos vni-
τοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ [6]ἀρτύειν
cuique respondere. Ea quæ circa me], omnia nota faciet
ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει 7
vobis Tychicus [7]dilectus frater, & fidelis minister, & [8]charissimus
ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς, καὶ πιστὸς διάκονος, καὶ
conseruus in Domino: Quem [9]misi ad vos ad
σύνδουλος ἐν κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς 8
ipsum hoc, vt cognoscat ea quæ circa vos], & consoletur cor-
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρ- [9]sunt,
da vestra: Cum Onesimo fideli & [10]dilecto [10]charissimo
δίας ὑμῶν· σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ 9
fratre, qui est ex vobis: omnia vobis nota facient quæ hîc [11]aguntur.
ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν [12]γνωριοῦσι τὰ ὧδε. [12]γνωρίζω
Salutat vos Aristarchus conceptiuus meus, &
ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ 10
Marcus consobrinus Barnabæ, (de quo accepistis mandata: Si
μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρναβᾶ, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν
venerit ad vos, excipite illum:) Et Iesus [13]di-
ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν· καὶ Ἰησοῦς ὁ λε- 11
[13]qui dicitur Iustus, [14]existentes ex circumcisione, hi soli [15] cooperarij
γόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ [14]qui sunt
in [16]regnum Dei, qui [17]facti sunt mihi [18]solatium. [15]sunt mei adiu-
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. [16]regno [17]fuerunt
Salutat vos Epaphras qui [19]ex vobis, seruus Christi [20], sem- [18]solatio.
ἀσπάζεταί σε ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάν- 12 [19]est Iesu.
per [21]decertans pro vobis in orationibus vt stetis [20]sollicitus
τοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε
perfecti & pleni in omni voluntate Dei.
τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.
[22]Testor enim illi, quòd habet [23]zelum multum pro vobis, & [21]Testimonium
μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ 13 perhibeo
[24]iis quibus [25]Laodicia, & qui in Hierapoli. [22]laborem
τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει. [23]pro
Salutat vos Lucas Medicus [24]dilectus, & Demas. [24]sunt Laodi-
ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς. 14 ciæ,
Salutate illos qui [25]in Laodicia fratres, & Nympham, & [25]charissimus,
ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ 15 [26]sunt Laodiciæ
illam quæ [26]per domum eius ecclesiam. Et cùm lecta fuerit [27]est in domo
τὴν κατ' οἶκον αὐτῆς ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ 16 [28]hæc
apud vos epistola, [28]facite vt & in Laodicensium ec-
παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκ- [29]Laodicensium
clesia legatur, & eam quæ [29]Laodicia; vt & vos [30]est,
κλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀ-
legatis. Et dicite Archippo, Vide ministerium
ναγνῶτε. καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν 17
quod accepisti in Domino, vt illud impleas.
ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.
Salutatio, mea manu Pauli. memores estote meorum
ὁ ἀσπασμὸς, τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν 18
vinculorum. gratia vobiscum. amen.
δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Colossenses scripta est à Roma per Tychicum & Onesimum.

Πρὸς κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
THESSALONICENSES EPISTOLA PRIMA,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus & Siluanus, & Timo-
ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς, καὶ τιμό- 1
theus, ecclesiæ Thessalonicensium in
θεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν
Deo patre, & Domino Iesu Christo,
θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ,
gratia vobis, & pax à Deo
χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
patre nostro, & Domino Iesu Christo.
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis,
εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, 2
memoriam *mentionem* vestri facientes in orationibus nostris *sine-*
μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλεί-
sinenter memores *vestri* operis fidei*, & laboris
πτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου 3
& charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri
τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν
Iesu Christi, ante Deum, & patrem nostrum.
ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς ἡμῶν·
Scientes, fratres dilecti à Deo, electionem
εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν 4
*ἀγαπάω
vestram: Quia euangelium nostrum non fuit ad vos in
ὑμῶν· ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγένηθη εἰς ὑμᾶς ἐν 5
sermone tantùm, sed & in virtute, & in Spiritu sancto,
λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
plenitudine *fuerimus & in *plena perceptione* multa, sicut scitis quales *fuerimus in
καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν
vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis, &
ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ 6
*γίνομαι
Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio
κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς
Spiritus sancti: *Vt fieri vos exemplaria* omnibus
πνεύματος ἁγίου· ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς 7
Ita vt facti sitis forma
credentibus in Macedonia, & in Achaia. A vobis enim
πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ, καὶ τῇ ἀχαΐᾳ· ἀφ' ὑμῶν γὰρ 8
*in
diffamatus est
personuit sermo Domini, non solùm in Macedonia & in
ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ
*est *lect*
*ἐξέρχομαι
Achaia, sed & in omni loco fides vestra quæ ad Deum,
ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν
profecta est, ita vt non sit nobis necesse
exiit, vt non opus nos habere loqui quicquam.
ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι·
Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus
αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν 9
à simulachris, ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum ab
πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν
*idolis seruite Deo viuo & vero, Et expe-
εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμέ- 10
ctare filium eius de cælis, (quem suscitauit ex mortuis) Iesum,
νειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν
qui eripuit *liberantem* nos ab ira ventura.
*ῥύομαι
τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

CAP. II. β'

*Nam *Ipsi enim* scitis, fratres, introitum nostrum qui ad
Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς 1
*inanis fuit. vos, quia non *vanus factus est.* Sed antè passi &
*fiduciam habuimus contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, *libertate vsi
*παρρησιάζω
ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν φιλίπποις, *ἐπαρρησιασά-
fuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium
μεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον
multa solicitudine. Dei in *multo certamine.* *Nam* exhortatio* nostra non
τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ 3
*ex impostura, neque *ex immunditia, neque in dolo: Sed si-
*de errore, *de
ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ· ἀλλὰ κα- 4
*vt crederetur nobis
cut probati fuimus à Deo *credi*. Euan-
θὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγ-
gelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed
γέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ
qui probat Deo *probanti* corda nostra.
τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.
*fuimus, Neque enim aliquādo in sermone adulationis *facti sumus*, sicut sci-
οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴ- 5

tis, neque in *pretextu* auaritiæ: Deus testis*.
δατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς.
occasione *est.
Nec quærentes *ex* hominibus gloriam, neque à vobis, neque
6 οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε
ab aliis: *Valentes *in onere* esse vt Christi *Cùm posse-
7 ἀπ' ἄλλων· δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ mus vobis o-
neri
apostoli, sed facti sumus *lenes in medio vestrum, tanquam si nu-
ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἐὰν θάλ-
trix foueat *suos ipsius* filios: Ita *cupidi *paruuli
8 πῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· οὕτως ἱμειρόμενοι *desiderantes
vestri, *auebamus* tradere vobis non solùm Euangelium vos, cupidè vo-
lebamus
ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον *ἱμείρομαι
Dei, sed etiam nostras *ipsorum* animas, quoniam *chari nobis
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν *charissimi
facti estis. Memores enim, fratres, laboris
9 γεγένησθε. μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοὶ, τὸν κόπον
nostri, & fatigationis: nocte *enim* & die operantes, *ad
ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς *ne quem gra-
non *supergrauare quempiam* vestrū, prædicauimus in *vos Euan- uaremus
τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγ- *vobis
gelium Dei. Vos testes*, & Deus, *vt sanctè, *estis, *quàm
10 γέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως,
& iustè, & *inculpatè vobis *credentibus facti sumus. *sine querela
*qui credidi-
καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν· stis, adfuimus.
Sicut scitis *quomodo* vnūquenque vestrūm (sicut pater filios *qualiter
11 καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα Deprecantes
suos:) *Hortantes* vos, & confo-
12 ἑαυτοῦ· παρακαλοῦντες ὑμᾶς, καὶ *παραμυθούμενοι *παραμυθέομαι
lantes, *& *testati, ad *ambulare vos* dignè
*testificati su-
μενοι, καὶ μαρτυράμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ mus, vt ambu-
laretis
Deo *vocante* vos in *suum ipsius* regnum & glo- *qui vocauit
θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δό- *Ideo
13 ξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιά- *sine intermis-
sione,
sinenter, quoniam *accipientes* verbum auditus à nobis, Dei, *cùm accepis-
setis
λειπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, *accepistis illud *vt
*excepistis non *verbum hominum, sed (sicut est verè,)
ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς, *qui credidi-
verbum Dei, qui & operatur in vobis *credentibus. stis.
λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.
Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum
14 ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
Dei *existentium in Iudæa, in Christo Iesu, quia eadem *quæ sunt
θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ
passi estis & vos à *proprijs contribulibus, sicut & *vestris
ipsi à Iudæis, *Et Dominum *occi- *πάσχω
ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ *Qui
15 αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτει- occiderunt
dentibus Iesum, & *proprios* prophetas, & nos *perse-
*persecuti sunt
ναντων ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιω- quentibus, & Deo non *placentibus, & omnibus hominibus *aduer- *placent,
ξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναν- santur: *prohibentes
σαντων: *Prohibentibus nos Gentibus loqui vt *sal- *fiant, vt
16 τίων· κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σω- impleant
uentur, *ad implendum* sua peccata semper.
θῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. *enim
prævenit* autem super illos ira * in finem. *Dei vsque
ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. *desolati
Nos autem, fratres, *orbati à vobis ad tem-
17 ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς και- *festinauimus
pus horæ, aspectu, non corde, abundantiùs *studui- *cum
εὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδά- mus faciem vestram videre *in multo desiderio.
σαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. *Quoniam
*Ideo voluimus venire ad vos, (ego quidem Paulus, &
18 διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ literum, sed
semel & *bis,) & *intercidit* nos Satanas. impediuit
ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.
Quæ* enim nostra spes, aut gaudium, aut corona *gloriationis? *aut* nonne *est *gloriæ
19 τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ
& vos ante Dominum nostrum Iesum Christum*, in eius *estis,
καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ
adventu? Vos enim estis gloria nostra, & gaudium.
20 παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν, καὶ χαρά.

CAP. III. γ

Propter quod placuit nobis remanere solis:

Ideo non amplius sustinentes, *bene visum est nobis relinqui in*

Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀ- 1

Athenis solis: Et misimus Timotheum fratrem

a καταλαμβάνω

θήναις μόνοι· καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν 2

nostrum, & ministrum Dei, & *cooperantem nostrum* in Euan-

ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγ-

gelio Christi, ad *stabilire* vos, & *exhortari*

b confirmandos c exhortandos pro

γελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑ-

vos de fide vestra: *Neminem commoneri* in

d Vt nemo moueatur

μᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν· τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν 3

tribulationibus istis. ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.

e κεῖμαι Nam & f passuros nos tribulationes,

ταῖς θλίψεσι ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

Etenim cùm apud vos essemus, prædicebamus vobis, *quòd futuri*

καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλ- 4

essemus afflicti, sicut & factum est, & scitis.

λομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε.

Propter g *hoc* & ego non amplius sustinens, misi ad *cognoscere*

διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν 5

fidem vestram, ne forte tentauerit vos *tentans*, & h *in va-*

πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κε-

cuum fiat labor noster. *Nuper* autem veniente Timotheo

i Nunc

νὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου 6

ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem

πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν

& charitatem vestram, & quia habetis memoriam nostri bonam

καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν

k quoque semper, desiderantes nos videre, sicut & nos vos:

l Ideo c ὀρεγόμενοι πάντοτε, c ὀρεγόμενοι ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς·

Propter hoc consolati sumus, fratres, in vobis, in omni 7

διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν, ὅτι πάσῃ 7

tribulatione, & necessitate nostra, per vestram fidem.

τῇ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.

Quoniã nunc viuimus, si vos statis in Domino.

ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. 8

Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere

τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι 9

pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante

m abundantius

περὶ ὑμῶν, ὅτι πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπρο-

Deum nostrum: Nocte ac die *super exabun-*

n vt videamus o complcamus ea quæ desunt

σθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκπερισ- 10

danti orantes *ad videndum* vestram faciem, & o *com-*

σοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτί-

plere defectiones fidei vestræ?

σαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;

Ipse autem Deus, & pater noster, & Dominus noster Ie- 11

αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη- 11

sus Christus dirigat viam nostram ad vos.

p κατευθύνω

σοῦς χριστὸς p κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat *charitate*

ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ 12

q charitatem r vobis:

in inuicem, & in omnes, quemadmodum & nos in *vos:*

εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς·

s confirmanda t sine querela,

Ad *confirmare* vestra corda *inculpata* in sancti- 13

εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύ- 13

tate, ante Deum & patrem nostrum, in aduentu

νῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ

Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. amen.

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

CAP. IIII. δ

De cætero u ἐρωτάω v vt

Religuum ergo, fratres, rogamus vos, & obse-

Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, καὶ παρα- 1

crámus in Domino Iesu, *quemadmodum accepistis* à nobis

καλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ

quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, x vt abundetis

x sic & ambuletis: y dederim

πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύ-

magis. Scitis enim quæ præcepta *dederimus*

ητε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν 2

vobis per Dominum Iesum. Hæc enim est voluntas

ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ 3

z vt abstinearis

Dei, sanctificatio vestra: *abstinere* vos à fornicatione:

θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν· ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας·

a Vt sciat vnusquisque

Scire vnumquemque vestrum suum *ipsius* vas possidere in sanctifica-

εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγια- 4

tione, & honore: Non in passione desiderii, sicut &

σμῷ καὶ τιμῇ· μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ 5

b quæ ignorant c Et ne quis supergrediatur, neque circumueniat d est

Gentes *nescientes* Deum. *Non opprimere*,

τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν· τὸ μὴ ὑπερβαίνειν, 6

& circumuenire in negotio fratrem suum, quoniam

καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι

vindex e Dominus de omnibus his, sicut & præ-

ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προεί-

dixímus vobis, & *perteſtificati* sumus. Non enim vocauit

πομεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν 7

f immunditiam g sanctificationé h qui hæc spernit, i spernit, k ἀθετέω

nos Deus in *f immunditate*, sed in *g sanctificatione*.

ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

Itaque *h reiicient*, non hominem *i reuocat*, sed

Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον k ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν 8

Deum, & *dantem* spiritum suum sanctum in nobis.

θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ἡμᾶς.

De autem charitate fraternitatis, non *opus habetis* scribere vobis:

Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· 9

ipsi enim vos à Deo *docti estis*, *ad diligendum alij alios*.

αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

Etenim facitis illud in omnes fratres *qui* in vniuersa

καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ 10

Macedonia. rogamus autem vos, fratres, *abundare*

τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν

magis, Et *contendere quiete agere*, & *agere*

μᾶλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ πράσσειν 11

propria, & *operari propriis* manibus vestris, sicut

τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑ-

vobis *annuntiauimus*. Vt ambuletis honestè ad

μῖν παρηγγείλαμεν· ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς 12

eos qui foris, & nullius *opus habeatis*.

τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

Non volumus autem vos ignorare, fratres, de dor- 13

Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν l κεκοιμη- 13

mientibus, vt non contristemini, sicut & *reliqui* non *habentes*

μένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ-

spem. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit;

πίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς m ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη· 14

ita & Deus *dormientes* per Iesum, n *aget* cum eo.

οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos *viuentes*,

Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, 15

relicti in aduentum Domini, non præue-

οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ o φθά-

niemus *dormientes*. Quoniam ipse Dominus in iussu,

σωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύ- 16

p in voce archangeli, & in tuba Dei descen-

σματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβή-

det de cælo, & mortui q in Christo, resurgent *pri-*

σεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ, ἀναστήσονται πρῶ-

mum. Deinde nos *viuentes*, *relicti*, simul

τον. ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα 17

cum illis rapiemur in nubibus *in occursum* Do-

σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυ-

mini in aëra, & sic semper cum Domino erimus.

ρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Itaque consolamini *alij alios* in verbis istis. 18

Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

CAP. V. ε

De autem temporibus & momentis, fratres, non *opus*

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, ὐ χρείαν 1

habetis vobis *scribi*. Ipsi enim diligenter scitis, quia

ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι 2

dies Domini sicut fur in nocte, ita *venit*.

ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

Cùm enim dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus 3

ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος

eis *immineat* interitus, sicut dolor in vtero habenti:

ἐπίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ·

& non effugient. Vos autem, fratres, non estis in 4

καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν

tenebris, vt dies r vos tanquam fur comprehendat.

σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ·

Omnes s vos filii lucis estis, & filii diei: non sumus 5

πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν

noctis, neque tenebrarum. *Nempe* igitur non dormiamus sicut

νυκτὸς, οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς 6

& *reliqui*, sed vigilemus, & sobrii simus.

καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν, καὶ νήφωμεν.

Nam *dormientes*, nocte dormiunt: & t *ine-*

Οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσιν· καὶ οἱ u μεθυ- 7

briati, nocte ebrii sunt. Nos autem u *diei existentes*

σκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες 8

filij sobrii simus, induti x *thoracem* fidei, & charitatis, &

υἱοὶ, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ

galeam, spem salutis. Quoniam non posuit nos

περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας· ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς 9

Deus in iram, sed in *assertionem* salutis per Do-

ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυ-

minũ nostrum Iesum Christum, *Mortuum* pro nobis, vt 10

ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα

siue vigilemus, siue dormiamus, simul cum illo viua-

εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσω-

mus. *Ideo* consolamini y *alij alios*, & ædificate z *vnus*

μεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν 11

vnum, sicut & facitis. Rogamus autem vos, fra-

ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελ- 12

tres, *nosse laborantes in vobis*, & *præsidentes* vobis

φοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν

in Domino, & *admonentes* vos, a *Et ducere* illos *super*

ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς· καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ 13

exabundanti in charitate, propter opus illorum. pacem habete b *in vobismetipsis*.

ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν· εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

qui etiã dedit

necesse habemus didicistis, vt diligatis inuicem.

operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotiũ agatis, & operemini

y præcepimus. Et sunt, z aliquid desideretis. Nolumus a κοιμάομαι cæteri qui b habent

a θανατόω eos qui dormierunt

adducet qui viuimus, qui residui sumus

b φθάνω eos qui dormierunt.

& c qui sunt primi.

d qui viuimus, qui relinquimur, obuiam Christo

inuicem

indigetis vt scribamus

venient

superuenies

Propter quod e inuicem, f alterutrum, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt

monent g Vt habeatis h abundantius i cum eis.

e μεθύω f qui sumus g loricam

Rogamus autem vos, fratres, *monete* inor- ὡ παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτά- 14
dinatos, conſolamini puſillanimes, *ſuſtinete* in- κτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθε-
firmos, *longanimes* eſtote ad omnes. Videte ne quis ma- νῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε μή τις κα- 15
lum pro malo alicui reddat; ſed ſemper bonum ſecta- κὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώ-
mini, & in inuicem, & in omnes. Semper gaudete. κετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε χαίρετε· 16
Sine intermiſſione omnibus eſt *Indeſinenter* orate. In *omni* gratias agite: 17
*omnibus vobis. ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· 18
*nolite extinguere. hæc enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in *vos*. Spi- τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦ- 19
*nolite ſperne- ritum *ne extinguite*. Prophetias *ne nihili facite*. μα μὴ σβέννυτε· προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· 20
re. Omnia *explorantes*, bonum tenete. πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε· 21
Cauté probate, quod eſt Ab omni ſpecie mala abſtinete*. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. 22
*vos

Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos *omnimodò perfectos*: & per omnia: vt
23 αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ
integer veſter ſpiritus, & anima, & corpus ſine querela *ſine querela
ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀ-
culpatè in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſer- μέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρη-
uetur. Fidelis *Ille vocans* vos, qui etiam faciet *ſpem veſtram* eſt qui vocauit
24 θείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει *τὴν ἐλπίδα ὑμῶν
tutam. Fratres, orate pro nobis. βεβαίαν. ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. 25
Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
26 ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.
Adiuro vos *Dominum*, *legi* *epiſtolam* Iper
27 ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, *ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν *vt legatur epi-*
omnibus ſanctis fratribus. Gratia Domini noſtri ſtola hæc
28 πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν *ἀναγνώ-
Ieſu Chriſti vobiſcum. amen. σκω
ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Theſſalonicenſes prima ſcripta eſt ab Athenis.

πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
THESSALONICENSES EPISTOLA SECVNDA.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus & Siluanus, & Timo- ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς, καὶ τιμό- 1
theus, eccleſiæ Theſſalonicenſium in θεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν
Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto, θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ,
Gratia vobis, & pax à Deo χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ 2
patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
Gratias agere debemus Deo ſemper pro vobis, fra- εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελ- 3
ſupererefcit tres, ita vt dignum eſt, quoniam *ſuperaugeſcit* fides veſtra, & φοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ
abundat charitas vniuſcuiuſque omnium veſtrûm in inuicem. πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους.
Ita & nos ipſi *Vt *ipſos* in vobis *gloriari* in eccleſiis
gloriemur ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις 4
Dei, pro patientia veſtra, & fide in omnibus θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς
perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis: διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε·
In exemplum *Indicium certum* *iuſti* iudicij Dei, *ad dignos*
*Vt digni ha- ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιω- 5
beamini *cenſeri vos* regno Dei, pro quo & patimini.
θῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.
Si *quidem* iuſtum apud Deum, retribuere *tribulantibus*
*tamen eſt εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑ- 6
*iis qui tribulãt vos tribulationem: Et vobis *tribulatis* *relaxationem* nobiſcum,
*ἀνταποδίδωμι μᾶς θλῖψιν· καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, 7
*qui tribula- in reuelatione Domini Ieſu *Chriſti* de cælo cum
mini requiem ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ'
flamma ignis, angelis virtutis eius; In *igni flammæ*, dantis vin-
ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκ- 8
*Iis qui nõ no- dictam *non ſcientibus* Deum, & *non obedientibus* Euan-
*uerunt δίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούσι τῷ εὐαγ-
*qui non obe- gelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui pœnas *lu-
diunt γελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· οἵτινες δίκην τί- 9
*in interitu æ- *entium* *extrium aternum*, à facie Domini, & à
ternas *dabunt virtutis* σουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ
gloria *fortitudinis* eius: Cùm venerit glorificari
qui crediderũt *Θαυμά- τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι 10
*ζω in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus *credentibus*,
ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν,
quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos, in die illo.
ὅτι ὅπις ἐθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

In quo etiam oramus ſemper pro vobis, vt vos
11 εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς
dignetur vocatione* Deus noſter, & impleat omnem *bonam* *ſua
ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐ-
voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute.
δοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει·
Vt *glorificetur* nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti clarificetur
12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *ἐνδοξά-
in vobis, & vos in illo, ſecundum gratiam Dei noſtri, ζω
ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
& Domini Ieſu Chriſti.
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

CAP. II. Β'

Rogamus autem vos, fratres, per aduentum
1 Ερωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ
Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' ‖Vt
ipſum; ‖Ad non citò *dimoueri* *vos* à *moueamini
αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως *σαλθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ *σαλεύο-
*ſenſu, neque *turbari*, neque per ſpiritum, neque per ſermonẽ, μαι
νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, *veſtro
neque per epiſtolam tanquam per nos*, quaſi *quòd* inſtet dies *terreamini,
μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ *miſſam,
*Chriſti. Ne quis vos ſeducat *ſecundum vllum mo- *Domini.
χριστοῦ. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρό- *vllo modo.
3 dum. quoniã *ſi non* venerit diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit πον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ *ἐξαπα-
homo peccati, *ille* filius perditionis: τάω
ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας· ‖niſi
Ille *oppoſitus*, & elatus ſupra *omnem di- Qui aduerſa-
4 ὁ ἀντικείμενος, καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμε- tur, & extollitur
ctum Deum aut numen, ita vt *eum in templum Dei tanquam Deum *omne quod
νον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν dicitur Deus,
ſedere, *oſtendentem ſeipſum quòd* ſit Deus. aut quod colitur:
καθίσαι, ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. *in templo
*Non *meminiſtis*, quòd adhuc *exiſtens* apud vos, hæc dicebam vobis? Dei ſedeat, oſtendens ſe tan
5 οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; quam
Et nunc ‖obſtaculum ſcitis, *ad reuelari* eum *Nũ retinetis,
6 καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ‖cùm eſſem
in ſuo *ipſius* tempore (Nam myſterium iam operatur ‖quid detineat
7 ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ· τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται *vt reueletur
iniquitatis, *ſolùm tenens* nunc*, donec *è* medio fiat.) *tantùm vt qui
τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται· tenet
Et tunc reuelabitur ille *exlex*, quem Dominus inter- *teneat *de
8 καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀνα- ‖iniquus,
‖ſuis

ficiet spiritu oris sui, & destruet
λώσῃ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσῃ τῇ
[a] eum, illustratione aduentus sui[a]: Cuius est aduentus
ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία 9
secundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & signis,
κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις,
mendacibus: & prodigijs [a]mendacij: Et in omni [b]deceptione iniustitiæ
καὶ τέρασι ψεύδους· καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας 10
[b] qfedctionei i puitatis iis qui in pereuntibus, pro quibus charitatem veritatis
ereunt, eò quòd [c] vt salui fierent. Ideo
ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας
non receperunt, [c] ad seruari ipsos. Et propter hoc
οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο 11
[d] erroris, vt credant [e] qui [f] credidérunt [g] κρίνω [e] cõmenserunt iniquitati.
πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐ-
eos mendacio: Vt iudicentur omnes [f] non [g] cre-
τοὺς τῷ ψεύδει· ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύ- 12
dentes veritati, sed [f] beneplacitum habentes in iniustitia.
σαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.
Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro
ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ 13
[h] Deo, [b] αἱρέω [i] primitias vobis, fratres dilecti à [h] Domino, quòd elegerit vos
ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι [b] εἵλετο ὑμᾶς ὁ
Deus [i] ab initio in salutem, in sanctificatione spiritus, &
θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ
[k] quam & fide veritatis: In [k] quod vocauit vos per euange-
πίστει ἀληθείας· εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγε- 14
[l] acquisitionem lium nostrum, in [l] assertionem gloriæ Domini nostri Iesu Christi.
λίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.
Itaque Nempe ergo, fratres, state, & tenete traditiones
ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις 15
didicistis, quas edocti estis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.
[c] διδάσκω [c] ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.
[d] διδάσκω quæ dilexit [d] dedit Ipse autem Dominus noster Iesus Christus, & Deus, & pa-
αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς, καὶ πα- 16
ter noster diligens nos, & [d] dans consolationem æternam,
τὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν,
& spem bonam in gratia, Exhortetur vestra
καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι· παρακαλέσαι ὑμῶν 17
corda, & confirmet vos in omni sermone, & opere
[e] στηρίζω τὰς καρδίας, καὶ [e] στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ
bono.
ἀγαθῷ.

CAP. III. γ'

De cætero Quod reliquum, orate, fratres, pro nobis, vt
Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ 1
sermo Domini currat & [a] glorificetur, sicut & apud vos:
[a] Dei clarificetur, λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς·
Et vt liberemur ab importunis & malis homi-
καὶ ἵνα [b] ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώ- 2
[b] ῥύομαι [c] est nibus. non enim omnium [c] fides. Fidelis autem est Dominus,
πων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, 3
qui confirmabit vos, & custodiet à malo.
ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
[d] de vobis, [e] præcipimus Confidimus autem in Domino [d] super vos, quoniã quæ [e] denuntia-
πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ [e] παραγγέλλο- 4

mus vobis, & facitis, & facietis. At Dominus[a] di-
μεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κα- 5
rigat vestra corda in charitatem Dei, & in
τευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς
expectationem Christi. Denuntiamus autem
τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑ- 6
vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, [b] sub-
μῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, [b] στέλ-
duci vos ab omni fratre inordinatè ambulante,
λεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος,
& non secundùm traditionem, quam acceperunt à
καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.
Ipsi enim scitis, quemadmodũ oporteat imitari nos, quoniam non [c] inordi-
αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ [d] μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ [e] ἠτα- 7
natè fuimus [e] in vobis. Neque gratis panem manducauimus
κτήσαμεν ἐν ὑμῖν· οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν 8
ab aliquo, sed in labore & [f] fatigatione noctem & diem ope-
παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐρ-
rantes, ad non aggrauare quenquam vestrum.
γαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν·
Non [g] quia non [h] habemus potestatem, sed vt nosmetipsos formam da-
οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶ- 9
remus vobis ad imitandum nos. Etenim cùm essemus apud
μεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς 10
vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniã si quis non vult ope-
ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργά-
rari, nec manducet. Audimus enim quosdam ambu-
ζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπα- 11
lantes in vobis inordinatè, nihil operantes, sed [i] cir-
τοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ πε-
cum agentes. At eiusmodi denuntiamus,
ριεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν 12
& obsecramus [k] per Dominum nostrum Iesum Christum, vt
καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ, ἵνα
cum [l] quiete operantes, suum ipsorum panem manducent.
μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.
Vos autem, fratres, [m] ne segnescatis benefacientes.
ὑμεῖς δέ, ἀδελφοὶ, μὴ [n] ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες. 13
[o] Si verò quis non [p] auscultat verbo nostro, per epistolam,
εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, 14
hunc notate, & ne commisceamini [q] illi, vt [r] pu-
τοῦτον [s] σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐν-
[s] σημόω desinat: Et [t] ne vt inimicum [u] ducite, sed [x] admonete vt
τραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς 15
fratrem. Ipse autem Dominus pacis det vobis
ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν 16
pacem [y] per omne in omni [z] modo. Dominus [a] cum om-
τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάν-
nibus vobis. Salutatio, mea manu Pauli, quod est
των ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι 17
signum in omni epistola, ita scribo. Gratia
σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω, ἡ χάρις τοῦ 18
Domini [b] nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. amen.
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

[a] autem
[b] inquieti
[c] ἀτακτέω
[d] inter vos.
[e] in
[f] ne quẽ vestrũ grauaremus.
[g] quasi
[h] habuerimus
Nam &
Audiuimus
inter vos inquietè,
[i] curiosè agentes.
Iis autem qui sunt
[k] in Domino Iesu Christo,
[l] silentio
[m] nolite deficere
[n] ἐγκακέω
[o] Quòd
[p] obedit
[q] cum illo,
[r] confundatur.
[s] σημόω
[t] nolite quasi
[u] existimare,
[x] corripite
[y] sempiternam
[z] loco, siue

Ad Thessalonicenses secunda scripta est ab Athenis.

πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

TIMOTHEVM EPISTOLA PRIMA.
ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α΄.

Paulus Apostolus Iesu Christi secundũ
ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' 1
ordinationem Dei *patris*, & salutaris nostri
ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς, καὶ σωτῆρος ἡμῶν
Iesu Christi, spei nostræ:
ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν·
Timotheo *germano* filio in fide: gra-
τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χά- 2
tia, misericordia, pax à Deo patre ne-
ρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡ-
stro, & Christo Iesu Domino nostro.
μῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
Sicut rogaui te *remanere in Epheso*, profi-
καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευό- 3
ciscens in Macedoniam, vt denuntiares quibusdã *non* aliter *do-*
μενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδα-
cere: Neque *attendere* fabulis, & genealogiis
σκαλεῖν· μηδὲ προσέχειν μύθοις, καὶ γενεαλογίαις 4
interminatis, quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem
ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν
Dei, quæ *in* fide. *Ad* finis *præcepti*
θεοῦ, τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας 5
est charitas de puro corde, & conscientia bona,
ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς,
& fide non ficta: *Quorum* quidam aberrantes, con-
καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου· ὧν τινες ἀστοχήσαντες, ἐξε- 6
uersi sunt in vaniloquium, Volentes esse legis-
τράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδι- 7
doctores, non intelligentes neque quæ *dicant*, neque de quibus
δάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων
affirmant. Scimus autem quia bona lex, si quis
διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις 8
ea legitimè vtatur: Sciens hoc, quia iusto lex
αὐτῷ νομίμως χρῆται· εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος 9
non est posita, *sed legibus vero* & non subditis, impiis & pec-
οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρ-
catoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis,
τωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις,
homicidis, Fornicariis, masculorũ concubitoribus, plagiariis,
ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, 10
mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ doctri-
ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκα-
næ aduersatur: Secundum Euangelium gloriæ
λίᾳ ἀντίκειται· κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ 11
beati Dei, quod *creditus sum ego*. Et *gratiam habeo*
μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω 12
roboranti mihi Christo Domino nostro, quia fi-
τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πι-
delem me existimauit, ponens in *ministerium*, *Eum* priùs
στόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότε- 13
existentem blasphemum, & *persecutorem*, & *contumeliosum*. sed miseri-
ρον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ἀλλ' ἠ-
cordiã cõsecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabun-
λεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεό- 14
dauit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione *illius* in
νασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν
Christo Iesu. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus,
χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, 15
quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores *seruare*,
ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι,
quorum primus sum ego. Sed *propter hoc* misericordiã cõsecutus sum, vt
ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα 16
in me primò ostenderet Iesus Christus omnem *lon-*
ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μα-
ganimitatem, ad informationem *futurorum credere in*
κροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ'
illo in vitam æternam. *Ipsi* autem regi seculorum
αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων 17
immortali, inuisibili, soli *sapienti* Deo honor, *gloria* in
ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς
secula seculorum. amen. Hoc præce-
αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγ- 18
ptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præce-
γελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προα-
dentes in te prophetias, vt milites in illis
γούσας ἐπὶ σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν

pulchram militiam: Habens fidem & bonam conscientiam: quam bonam
καλὴν στρατείαν· ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν· 19
quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt.
ἣν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·
Quorum est Hymenæus & Alexander, quos tradidi Sa- Ex quibus
ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σα- 20
tanæ, vt *f* discant non blasphemare.
τανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

CAP. II. β΄

Adhortor igitur primùm omnium, fieri obsecrationes, Obsecro
Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, 1
orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus homi-
προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώ-
nibus: Pro regibus, & omnibus *in* sublimitate Iqui
πων· ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ
existentibus, vt quietam & tranquillam vitam *degamus* in omni pie- *sunt, agamus*
ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐ- 2
tate & *honestate*: Hoc enim bonum & acceptum castitate: *est*
σεβείᾳ καὶ σεμνότητι· τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον
coram saluatore nostro Deo: Qui omnes homines
ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ· ὃς πάντας ἀνθρώπους 4
vult *seruari*, & ad agnitionem veritatis venire. saluos fieri,
θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.
Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, ho-
εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρω- 5
mo Christus Iesus: *Dans* semetipsum redemptionem pro om- Qui dedit
πος χριστὸς ἰησοῦς· ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάν- 6
nibus, *testimonium temporibus* *proprijs*. In quod positus sum ego *cuius*
των, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις· εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ *suis confirma-*
tum est:
κήρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι·
doctor Gentium in fide & veritate. Volo ergo
διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν 8
orare viros in omni loco, leuantes pu- *ἐπαίροντας
ras manus, sine ira & disceptatione.
ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.
Similiter & mulieres in habitu ornato, cum
ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ 9
verecundia & *modestia* *ornare* *seipsas*, non in *crinibus*,
αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, sobrietate or-
nantes
argento, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; *tortis crinibus*
ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ·
Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem
ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν 10
per opera bona. Mulier in silentio discat, *in* om- Ieuna
δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πά- 11
ni subiectione. Mulieri autem docere non permitto, neque
σῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ *dominari in*
virum,
authoritatem vsurpare viri, sed esse in silentio. Adam enim pri- *αὐθεντεῖν
ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ πρῶ- 12 13
mus formatus est, deinde Heua. Et Adam non est seductus, at *πλάσο-
τος ἐπλάσθη, εἶτα εὕα. καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ μαι
mulier seducta, in *transgressione* fuit: Saluabitur autem *ἀπατάο-
γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ 14 15 μαι
per filiorum generationem, si *manserint* in fide, & dilectione, & *autem
διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ *præuaricatio-
ne
sanctificatione cum *modestia*. *permanserint
ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. sobrietate.

CAP. III. γ΄

Fidelis sermo. si quis episcopatum *expetit*, *pulchrum* opus desiderat, bonũ
Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου 1
desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse,
ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, *prudentem,
vnius vxoris virum, *vigilantem*, sobrium, ornatum, ho- *pudicum,
μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φι-
spitalem, doctorem, Non vinolentum, non percussorem, *non*
λόξενον, διδακτικὸν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ 2 3
turpis lucri cupidum, sed modestum, *non pugnantem, non cupidum argenti:* *nõ litigiosum,
non cupidum:
αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον· Suæ
Propria domui bene præpositum, filios habentem *in subiectione* *subditos
τὸν ἴδιον οἶκον καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ 4
cum omni castitate. Si autem quis *propriæ* domui præesse *suæ
μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι

*vt remaneres Epheſi, cũ iter. *ne docerent:* *attenderent *imperium &c *dilecto &c *Quæ eſt *Creditum eſt mihi. Gratias ago ei qui confortauit *Ieſu *miniſterio, Qui *blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus. *ὑβρίζομαι *ἀγνοέω *quæ eſt *Validos facere, *Ideo *patientiam, *eorum qui ere diturí ſunt illi *ſæ

nescit, diligentiam habebit? neophytum, ne in superbiã elatus sit in iudicium incidat diabolí.

non nouit, quomodo ecclesiæ Dei curam gerat? Non nuper

οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυ- 6
instar: vt non maniter inflatus, in iudicium incidat diabolí.
τον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.
Oportet autem illum & testimonium bonum habere ab iis qui foris,

δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξω- 7
vt non in opprobrium incidat, & laqueum diabolí.

ἐμπίπτω
θεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.
Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non vino multo

διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ 8
deditos, non turpe lucrum sectantes: Habentes mysterium

προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς· ἔχοντας τὸ μυστή- 9
fidei in pura conscientia. Et hi

ριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι 10
autem probentur primùm, deinde ministrent, inculpati existentes. Mulieres similiter honestas, non

δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλη-
modestas, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint

τοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβό- 11
vnius vxoris viri, filiis bene præsidentes, &

λους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν 12
propriis domibus. Nam bene ministrantes, gradum

μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν
sibi ipsis bonum acquirunt, & multam libertatem in fide

ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πί- 13
quæ in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperans

στει τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων 14
venire ad te citò. Si autem tardauero, vt scias

ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς 15
quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia

πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία
Dei viui, columna & firmamentum veritatis.

θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.
Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod

καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστή- 16
manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu,

ριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
visus est angelis, prædicatus est in Gentibus, creditus est in mundo;

ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,
receptus est in gloria.

ἀναλαμβάνω
ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

CAP. IIII. δ

At Spiritus diserte dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum: In hypocrisi falsiloquentium, cauteriatam habentium propriam conscientiam.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστή- 1
σονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης,
καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων· ἐν ὑποκρίσει ψευδο- 2
λόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν·
Prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creauit ad

κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτι- 3
sceptionem cum gratiarum actione fidelibus, & cognoscentibus

σεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς, καὶ ἐπεγνω-
veritatem. Quia omnis creatura Dei bona, &

κόσι τὴν ἀλήθειαν· ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ 4
nihil reiiciendum, cum gratiarum actione sumptum:

οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον·
Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.

ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. 5
Hæc proponens fratribus, bonus eris minister

ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος 6
Iesu Christi, enutritus verbis fidei, &

Ἰησοῦ χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς
bonæ doctrinæ, quam assecutus es.

παρακολουθέω
καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας.
Ineptas autem & aniles fabulas deuita: exerce

τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμνα- 7
autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio

ζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν· ἡ γὰρ σωματικὴ γυ- 8
ad modicum est vtilis, at pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc, & futuræ. Fidelis sermo, & omni acceptione

μνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς
τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς 9
dignus. In hoc enim & laboramus, & probris afficimur, quia

ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν, καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι 10
sperauimus in Deo viuente, qui est saluator omnium hominum, maximè fidelium. Annuntia hæc, & doce.

ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώ-
πων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε. 11
Nemo tuam iuuentutem contemnat, sed exemplum esto

μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου 12
fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in spiritu,

τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι,
in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni,

ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώ- 13
exhortationi, doctrinæ. Ne neglige illud in

σει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν 14
te donum, quod datum est tibi per prophetiam, cum impositione

σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως
manuum presbyterij. Hæc meditare, in

τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν 15
his esto, vt tuus profectus manifestus sit in omnibus.

τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.
Attende tibi ipsi, & doctrinæ: perfiste illis. hoc

ἐπέχε σεαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο 16
enim faciens, & teipsum seruabis, & audientes te.

γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

CAP. V. ε

Seniorem ne increpaueris, sed hortare vt patrem, iuuenes vt fratres:

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέ- 1
Seniores mulieres vt matres, iuuenculas vt sorores, in omni castitate.

ρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς· πρεσβυτέρας ὡς μητέ- 2
Viduas honora, illas verè viduas.

ρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.
Si autem qua vidua filios, aut nepotes habet, discant pri-

χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. 3
mùm propriam domum bene regere, & mutuam vicem reddere

εἰ δέ τις χήρα τέκνα, ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶ-
parentibus: hoc enim est pulchrum & acceptum coram

τον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς 4
Deo. At verè vidua, & sola relicta, sperauit in

γονεῦσι· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ
Deum, & instat obsecrationibus, & orationibus no-

θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα, καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν 5
cte & die. At delitiosa, viuens mortua est.

θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυ-
Et hæc annuntia, vt irreprehensibiles sint.

κτὸς καὶ ἡμέρας· ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε. 6
Si autem quis propriis, & maximè domesticis non prouidet,

καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν. 7
fidem negauit, & est infideli deterior.

εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,
Vidua eligatur non minùs annorum sexaginta, quæ fuerit

τὴν πίστιν ἤρνηται, καί ἐστιν ἀπίστου χείρων. 8
vnius viri vxor: In operibus bonis testimonium habens, si

χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα 9
filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si

ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ· ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ 10
afflictis suffecit, si omne opus bonum subsecuta

ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ
est. Adolescentiores autem viduas recusa: cùm enim luxuriatæ fuerint aduersus

θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολού-
Christum, nubere volunt: Habentes damnationem,

θησε. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ κατα- 11
quia primam fidem abiecerunt. Simul autem & otiosæ discunt circumeuntes domos: non solùm autem

στρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι· ἔχουσαι κρῖ- 12
otiosæ, sed & nugaces, & curiosæ, loquentes quæ non

μα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ 13
oportet. Volo ergo iuniores viduas nubere, filios procreare,

ἀργαὶ μανθάνουσι περιέρχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ
matresfamilias esse,

ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι, καὶ περίεργοι, λαλοῦσα τὰ μὴ
nullam occasionem dare aduersario

δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, 14
maledicti gratia. Iam enim quædam conuersæ sunt retro

οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ
Satanam. Si quis fidelis aut quæ fidelis habet viduas,

λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω 15
illis, & non grauetur ecclesia, vt ea quæ verè viduæ

τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω 16
sufficiat. Bene præsidentes presbyteri, duplici

αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις
honore digni habeantur, maximè laborantes in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura, Boui trituranti non infrenabis os, &, Dignus operarius mercede sua.

ἐπαρκέω
ἐπαρκέσῃ. αἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς 17
Aduersus presbyterum accusationem noli accipere, nisi sub

τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδα- 18
duobus aut tribus testibus. Peccantes,

σκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώ-
coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.

σεις. καὶ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. 19
Obiestor coram Deo, & Domino Iesu Christo, & electis angelis, vt hæc custodias sine

κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς
præiudicio, nihil faciens secundum inclinationem.

ἐπαρκέω
ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας, 20
ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.
Obiestor coram Deo, & Domino Iesu Christo, & electis angelis, vt hæc custodias sine

διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χρι- 21
præiudicio, nihil faciens secundum inclinationem.

στοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς
προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data

obsecra

Anus

quæ sunt viduæ.

discat

suam

Quæ autè est desolata,

μονόω
Nam quæ in deliciis est,

hoc præcipe,

suorum, domesticorum

curam habet,

ἀρνέομαι

τεκνοτροφέω
tribulationem patientibus sub ministrauit,

deuita: luxuriatæ fuerint in Christo,

irritam fecerunt.

ἀθετέω
circuire

verbosæ,

oportet.

matresfamilias esse,

In aliâ parte declinando.

subministret

ἐπαρκέω
illis quæ sunt viduæ,

Qui præsunt

qui laborant

infrenabis

est

noli recipere, nisi sub

Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris pec-
χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρ- 22
catis alienis. teipſum caſtum cuſtodi.
τίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.
Noli adhuc bibere, *Ne amplius* aquam *bibito*, ſed vino modico vtere propter ſtoma-
μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμα- 23
chum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quorundam homi-
χόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώ- 24
num peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium,
πων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν,
[a] bona facta quosdã autem & ſubſequuntur. Similiter & [a] pul-
τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· ὡσαύτως καὶ τὰ κα- 25
[b] Ise habent, chra opera manifeſta ſunt, & ea quæ aliter [b] habentia, abſcondi non
λὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ
[a] κρύπτομαι καὶ κρύβομαι poſſunt.
δύνανται.

CAP. VI. ς'

Quicunque ſunt ſub iugo ſerui, *proprios* dominos om-
Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πά- 1
[a] Domini, ni honore dignos arbitrentur, *vt non* [a] nomen [b] Dei, &
σης τιμῆς ἀξίους [b] ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ
[c] Qui autem [b] habent doctrina blaſphemetur. [c] At fideles [b] habentes
ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες 2
dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed
[a] καταφρονέω δεσπότας, μὴ [a] καταφρονείτωσαν ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ
magis ſeruiant, quia fideles ſunt, & dilecti, qui *illius*
μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς
[b] participes ſunt beneficij *participantes*. hæc doce, & ex-
εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ πα-
hortare. Si quis aliter docet, & non [a] accedit
ρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχε- 3
ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quę
[a] Est ται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ
ſecundum pietatem [a] doctrinæ, [b] Turget, nihil
[b] Superbus est, κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, [b] τετύφωται, μηδὲν ἐ- 4
[c] τυφόομαι ſciens, ſed languens circa quæſtiones & verborum pugnas,
πιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας,
[a] Ex quibus [a] naſcitur *inuidia, contentio*, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,
ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραὶ,
[a] Perueræ exercitationes corruptorum hominum mentem, &
[b] διαφθείρω διαπαρατριβαὶ [a] διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ 5
[b] qui priuati ſunt [a] priuatorum veritate, exiſtimantium quæſtum eſſe
[c] ἀποστερέω ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι
[a] Sufficientia. pietatem: *abſcede ab huiuſmodi.*
τὴν εὐσέβειαν· ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.
Est autem quæſtus magnus, pietas cum [a] *ſua ſorte probatione.*
ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας, ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. 6
[a] Hunc Nihil enim intulimus in [a] *mundum, manifeſtum* quia nec
[b] haud dubium οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ 7
auferre quid poſſumus: Habentes autem alimenta,
ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς, 8
[a] quibus tegamur, & *tegumenta*, his contenti ſimus.
[b] Nam qui volunt diuites fieri, [a] καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.
[c] diaboli, [a] Αt *volentes diteſcere*, incidunt in tentationem, 9
οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν,
& laqueum [c], & deſideria multa inutilia & nociua,
καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς,

quæ mergunt homines in interitum, & per-
αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπω-
ditionem. Radix enim omnium malorum eſt *pecunia*
10 λειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαρ-
cupiditas, quam quidam appetentes, *aberrauerunt* à fi-
γυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι [a] ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πί- [a] ἀποπλα-
de, & *ſeipſos* [a] *tranſfixerunt* dolonibus multis. νάομαι
στεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. [a] inſeruerunt
Tu autem ô homo Dei, hæc fuge: ſectare verò iu-
11 σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δι-
ſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, man-
καιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραό-
ſuetudinem. Certa *pulchrum* certamen fidei, bonum
12 τητα· ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως,
apprehende æternam vitam, in quam [a] vocatus es, & con- [a] & [b] καλέομαι
ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν [b] ἐκλήθης, καὶ ὡμο- [a] bonam
ſeſſus es [a] *pulchram* confeſſionem coram multis te-
λόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύ-
ſtibus. Præcipio tibi coram Deo *vmſ-* qui viuificat
13 ρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποι-
cante omnia: & Chriſto Ieſu [a] *teſtato coram* [a] qui teſtimo-
οῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ nium reddidit
Pontio Pilato [a] *pulchram* confeſſionem. sub [b] bonam
ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν·
[a] Seruare te mandatum [a] *immaculatum*, irreprehenſibile, vſque in [a] Vt ſerues
14 τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίλημπτον, μέχρι [a] ſine macula,
[a] *apparitionem* Domini noſtri Ieſu Chriſti: [a] aduentum
τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·
Quam temporibus [a] *propriis* oſtendet beatus & ſolus potens, Quem Cuius
15 ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,
rex regnantium, & Dominus dominantium, regum,
ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,
[a] Solus [b] *habens* immortalitatem, [a] lucem [b] *habitans* inacceſſibilem: quem vidit [a] Qui [b] habet [a] & [b] inhabitat
16 ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον· ὃν εἶδεν [a] ſed [b] & imperium
nullus hominum, [a] nec videre poteſt, cui honor, [a] *robur*
οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐ δὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ, κράτος
ſempiternum. Amen. Diuitibus [a] *in nunc ſeculo*, [a] huius ſeculi,
17 αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,
præcipe non ſublimeſapere, neque ſperare in [a] *diui-* [a] incerto diui-
παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλού- tiarum, [a] viuo, (qui præ
tiu *incertitudini*, ſed in Deo *illo* [a] *viuente*, (*præbente* ſtat
του ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡ- [a] fruendum,)
nobis abundè omnia ad [a] *refocillationem*,) Bene agere,
18 μῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, [a] diuites fieri
[a] *diteſcere* in operibus bonis, [a] *benepartibiles eſſe, communicabiles*, [b] facilè tribue-
πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, re, communi-
Theſaurizantes ſibiipſis fundamentum [a] *pulchrum* in fu- care. Theſau-
19 ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλ- rizare [a] bonum
turum, vt apprehendant [b] *æternam* vitam, [b] veram
λον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.
O Timothee, depoſitum cuſtodi, deui-
20 ὦ τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπό- [a] nouitates
tans prophanas [a] *inanitates* vocum, & oppoſitiones [b] *falſi* [b] falſi nominis
μενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευ- [a] promittentes,
nominatæ ſcientiæ: Quam quidam [a] *profitentes*, circa
21 δωνύμου γνώσεως· ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ [a] exciderunt.
fidem [a] *aberrauerunt*. Gratia tecum. amen. [a] ἀστοχέω
τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετά σου. ἀμήν.

Ad Timotheum prior ſcripta eſt à Laodicia, quæ eſt metropolis
Πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις
Phrygiæ Pacatianæ.
Φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
TIMOTHEVM SECVNDA EPISTOLA.
ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. ΚΕΦ. Α'.

Paulus Apostolus Iesu Christi
ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ 1
per voluntatem Dei, secundum promis-
διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγε-
sionem vitæ quæ in Christo Iesu
λίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ
Timotheo dilecto filio, gratia, mi-
τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔ- 2
sericordia, pax à Deo Patre, & Chri-
λεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χρι-
sto Iesu Domino nostro. Gratiam habeo Deo, cui
στοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ 3
seruio à progenitoribus in pura conscientia, ut ininter-
λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλ-
missam habeo de te memoriam in orationibus meis, nocte &
ειπτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ
die, Desiderans te videre, memor tuarum la-
ἡμέρας. ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δα- 4
chrymarum, vt gaudio implear: Recordationem accipiens
κρύων, ἵνα χαρᾶς πλησθῶ ὑπόμνησιν λαμβάνων
tui quæ in te non ficta fidei; quæ inhabitauit primùm in
τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ
auia tua Loide, & matre tua Eunice: persuasus sum autem
μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνείκῃ· πέπεισμαι δὲ
quòd & in te. Propter quam causam admoneo te vt resus-
ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀνα- 6
citare donum Dei, quod est in te per impo-
ζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέ-
sitionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiri-
σεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦ- 7
tum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.
μα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.
Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, ne-
μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μη- 8
que me vinctum eius: sed compatere afflictiones Euan-
δὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συνκακοπάθησον τῷ εὐαγ-
gelio secundum virtutem Dei: Seruantis nos, & 9
γελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ
vocantis vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum
καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ'
proprium propositum, & gratiam datam nobis in Christo Iesu
ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ
ante tempora secularia: Manifestatam autem nunc per
πρὸ χρόνων αἰωνίων· φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς 10
apparitionem saluatoris nostri Iesu Christi: destruentis
ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος
quidem mortem, illuminantis autem vitam & incorruptionem per
μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ
Euangelium: In quod positus sum ego prædicator & aposto-
τοῦ εὐαγγελίου· εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστο- 11
lus, & magister Gentium. Ob quam causam etiam hæc
λος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα 12
patior, sed non confundor: scio enim cui credidi, &
πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ
persuasus sum quia potens est depositum meum seruare
πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι
in illum diem. Exemplar habe sano-
εἰς ἐκεῖνον τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόν- 13
rum verborum, quæ à me audisti in fide & dilectione quæ in
των λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν
Bonum Christo Iesu, Pulchrum depositum custodi per
χριστῷ Ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ 14
qui habitat spiritum sanctum inhabitantem in nobis.
πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.
Auersi à sunt Scis hoc, quòd auersati sunt me omnes qui in Asia,
οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, 15
ex quibus quorum est Phygellus & Hermogenes. Det misericordiam Dominus
ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος 16
Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & cate-
τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυ-
cùm Romam nam meam non erubuit: Sed factus in Roma,
σίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη· ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, 17
studiosius quæsiuit me, & inuenit. Det illi
σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ 18
Dominus inuenire misericordiam à Domino in illa die. &
κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ

quæcunque in Ephesò ministrauit, melius tu nosti. quanta Ephes
ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

CAP. II. Β'

Tu ergo fili mi, confortare in gratia quæ in Chri- est ἐνδυνα-
Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χρι- 1 μόω
sto Iesu, Et quæ audisti à me per multos te-
στῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρ- 2
stes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei
τύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ
erunt & alios docere. Tu igitur malum patere Labora
ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον 3
sicut bonus miles Iesu Christi. Nemo mili- bonus
ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευ- 4 Deo, implicat
tans implicatur vitæ negotiis, vt ei cui se pro-
μενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρα-
genti militet placeat. Si autem & certet quis, non coro- Nã & qui certat in agone,
τολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦ- 5 ἀθλέω
natur, nisi legitimè certauerit. Laborantem agricolam
ται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν 6 στεφανόω
oportet primùm fructus percipere. de fructibus
δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.
Intellige quæ dico: det enim tibi Dominus intellectum in omnibus. dabit
νόει ἃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. 7
Memor esto Iesum Christum excitatum ex mortuis, ex se- Dominum
μνημόνευε Ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρ- 8 resurrexisse à
mine Dauid, secundum euangelium meum: In quo malum pa- laborat
ματος Δαβὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου· ἐν ᾧ κακοπα- 9
tior vsque ad vincla, quasi maleficus: sed verbum Dei non male operans
θῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ
est vinctum. Propter hoc omnia sustineo propter ele- alligatum.
δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλε- 10 Ideo
ctos, vt & ipsi salutem consequantur quæ in Christo Iesu, cum est
κτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ τυγχάνω
gloria æterna. Fidelis sermo: si enim commortui sumus, cælesti. nam
δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, 11 συναποθνήσκω
& conuiuemus: Si sustinebimus, & conregnabi-
καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσο- 12 sustinebimus,
mus: si negauerimus, & ille negabit nos.
μεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·
Si infidi sumus, ille fidelis permanet: negare seipsum non non credimus
εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ 13
potest. Hæc commone, testificans co-
δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώ- 14
ram Domino, non contendere verbis: ad nihil vtile, ad sub- noli
πιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομαχεῖν· εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ κα- enim
uersionem audientium. Studè teipsum probabilem est, nisi
τασρφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον Solicitè cura
exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè secan- tractantem
παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦ- 15
tem verbum veritatis. At prophanas vanas Prophana au-
τα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενο- 16 tem & inani-
voces deuita: ad plus enim procedent impietatis: loquia deuita:
φωνίας περίϊστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας· multum enim
Et sermo eorum vt gangræna pastum habebit, quorum est Hy- proficient ad
καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν Υ- 17 impietatem.
menæus & Philetus: Qui circa veritatem aber- cancer serpet, ex quibus
μέναιος καὶ Φίλητος· οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠσό- 18 à veritate
rauerunt, dicentes resurrectionem iam esse factam, & subuerterunt exciderunt,
χησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι ἀστοχέω
quorundam fidem. Tamen firmum fundamentum Dei stat, subuerterunt
τὴν τινων πίστιν· ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστη- Sed
habens signaculum hoc: Cognouit Dominus existentes e- qui sunt
κεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐ- 19
ius. &, Discedat ab iniustitia omnis nominans nomen iniquitate
τοῦ. καὶ, ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα qui nominat
Domini. In magna autem domo non sunt solùm vasa ἀφίστημι
κυρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη 20
aurea & argentea, sed & lignea & testacea: & quædã quidé in fictilia:
χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς
honoré, quædã autè in dedecus. Si ergo quis emundauerit seipsum contumeliam.
τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν 21
ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & bene vtile
ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον
domino, ad omne opus bonum paratum.
τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. ἑτοιμάζω

lautem

*& *iis qui nuocant *autem *sine disciplina ‖deuita, *lites.

[a] παραιτέομαι

*litigare, ‖patientem, cũ modestia corripientem eos qui resistunt veritati,

‖cognoscendã veritatem, *laqueis, à quo captiui tenẽtur

[b] ἐνίστημι

‖Et

*non obedientes, *pace, criminatores, *sine benignitate, ‖proterui, tumidi,

[c] τυφόω

*speciem quidẽ lautem

[d] ἀρνέω

*deuita: *qui penetrant

*ducunt

*quæ ducuntur

*peruenientes.

*Mambres

*καταφθείρω

‖Vltrà: insipientia enim *fuit.

[e] παρακολουθέω

*non obedientes, *pace, criminatores, *sine benignitate, ‖proterui, tumidi,

[c] τυφόω

*speciem quidẽ lautem

[d] ἀρνέω

*deuita: *qui penetrant

*ducunt

*quæ ducuntur

*peruenientes.

*Mambres

*καταφθείρω

‖Vltrà: insipientia enim *fuit.

[e] παρακολουθέω

*Antiochiæ, Iconii,

*qui volunt

[f] διώκομαι

*errantes, & in errorẽ mittentes.

‖ab infantia

*quæ possunt ‖instruere *quæ est *est

*docendum, ad arguendum, ad corrigẽdum, ad erudiendum

*instructus.

[g] ἐξαρτύομαι

Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, 10
propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem,
τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγέ- 11
patientiam, Persecutiones, passiones, qualia mihi facta
νοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήν-
sunt *in Antiochia, in Iconio, in* Lystris, quales persecutiones sustinuí: & ex omnibus me eripuit Dominus.
εγκα· καὶ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.
Et omnes *autem* *volentes piè viuere in Christo Iesu, 12
καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
persecutionẽ patientur. Mali autem homines, & seductores, pro- 13
διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες, προ-
ficient in peius, *seducentes & seducti.
κόψουσιν ὅπι τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.
Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo
σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ὅπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος 14
didiceris, Et quia ‖à *puero* sacras literas nosti,
ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, 15
*potentes tel‖sapientem reddere ad salutem, per fidem *illam* in
τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν
Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, & vtilis*
χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος 16
ad *doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς
eruditionem quæ in iustitia, Vt perfectus sit Dei
παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ 17
homo, ad omne opus bonum *conditus.
ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ‖ἐξηρτυμένος.

CAP. IIII.

Testificor igitur ego coram Deo, & De-
Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυ- 1

Aut iuuenilia ‖ desideria fuge: sectare verò iusti-
τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύ- 22
tiam, fidem, charitatem, *pacem cum *inuocantibus Do-
νην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύ-
minum de *puro corde. At stultas* & *ineru-
ριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύ- 23
ditas quæstiones ‖recusa, sciens quia generant *pugnas.
τους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.
Seruum autẽ Domini non oportet *pugnare, sed mansuetum esse ad
δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς 24
omnes, docibilem, ‖*mala tolerantem, in lenitate eru-
πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον, ἐν πραΰτητι παιδεύ- 25
dientem contrapositos, ne quando det illis Deus pœni-
οντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῴ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετά-
tentiam ad ‖*agnitionem veritatis*, Et resipiscant à
νοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ 26
diaboli *laqueo, captiui detenti ab ipso* ad ipsius voluntatem.
διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

CAP. III.

Hoc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt
Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις [b]ἐνστήσονται 1
tempora periculosa. ‖Erunt *enim* homines seipsos amantes, *pe-
καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φι- 2
cuniæ cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus *immo-
λάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπει-
rigeri, ingrati, scelesti, Sine affectione, sine *fœdere, calumniatores,
θεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, 3
incontinentes, immites, *bonum non amantes, Proditores, ‖præci-
ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπε- 4
pites, *inflati*, voluptatum amatores magis quàm *amatores* Dei.
πεῖς, [c]τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι·
Habentes *formam* pietatis, *at* virtutem‖ eius abne-
ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς [d]ἠρνη- 5
gantes: & hos *auertere*: Ex his enim sunt *ir-
μένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐν- 6
repentes *in* domos, & captiuas *ducentes* mulier-
δυνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικά-
culas oneratas peccatis, *actas* desideriis va-
ρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικί-
riis, Semper discentes, & nunquam ad scien-
λαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνω- 7
tiam veritatis ‖*uenire valentes*. Quemadmodum autem Iannes
σιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς 8
*Mambres & *Iambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt
καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ
veritati, homines corrupti mentem, reprobi circa
ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ
fidem. Sed non proficient *ad plurimum: nam amentia
τὴν πίστιν· ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια 9
eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum *facta est*.
αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.
Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem,
Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, 10
propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem,
τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
patientiam, Persecutiones, passiones, qualia mihi facta
ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγέ- 11
sunt *in Antiochia, in Iconio, in* Lystris, quales persecutiones sustinui: & ex omnibus me eripuit Dominus.
νοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.
Et omnes *autem* *volentes piè viuere in Christo Iesu, 12
καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
persecutionẽ patientur. Mali autem homines, & seductores, pro- 13
διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες, προ-
ficient in peius, *seducentes & seducti.
κόψουσιν ὅπι τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.
Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo
σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ὅπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος 14
didiceris, Et quia ‖à *puero* sacras literas nosti,
ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, 15
*potentes tel‖sapientem reddere ad salutem, per fidem *illam* in
τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν
Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, & vtilis*
χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος 16
ad *doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς
eruditionem quæ in iustitia, Vt perfectus sit Dei
παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ 17
homo, ad omne opus bonum *conditus.
ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ‖ἐξηρτυμένος.

CAP. IIII.

Testificor igitur ego coram Deo, & De-
Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυ- 1

mino nostro Iesu Christo, ‖*futuro iudicare* viuos & mortuos ‖qui iudica-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς turus est
‖*secundum apparitionem* ipsius, & regnum eius: ‖& per aduentum
κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ·
Prædica verbum, insta *tempestiuè, intempestiuè*: argue, *opportunè
κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγξον, importunè,
increpa, obiecra in omni ‖*longanimitate*, & do- ‖*patientia*,
ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ δι-
ctrina. Erit enim tempus, cùm sanam doctri-
δαχῆ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκα- 3
nam non sustinebunt, sed *secundum desideria *propria
λίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ταὶς ἰδίας ‖ad *sua
ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους [b]κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, [a]ἀνέχομαι
Et à quidem veritate auditum auertent, ‖auribus, [b]κνήθομαι
ad autem fabulas conuertentur.
καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, 4
ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.
Tu verò vigila in omnibus ‖*mala patire*, opus fac Euan- ‖labora,
σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγ- 5
gelistæ, ministerium tuum *impletum reddito*. Ego enim iam *simple, sobrius
γελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη 6
delibor, & tempus meæ resolutionis instat. esto.
σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.
Certamen *pulchrum certaui, cursum consummaui, ‖bonum
τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, [c]ἀγωνίζο- 7
fidem seruaui. *Reliquum*, reposita est mihi μαι
τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς [d]In reliquo,
iustitiæ corona, quam reddet mihi Dominus in illa [d]τρέω
δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ
die, iustus iudex. non solùm autem mihi, sed & ‖*om- ‖iis qui diligũt
τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶ- aduentum
nibus diligentibus apparitionem eius.
σι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.
‖*Studè* venire ad me citò. ‖Festina
σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως· 9
Demas enim me reliquit, diligens *nunc* seculum, *hoc
Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, 10
& abiit *in* Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus
καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος
in Dalmatiam. Lucas est solus mecum. Marcum
εἰς Δαλματίαν· Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον 11
‖*assumens*, adduc eum *tecum*: est enim mihi vtilis in mi- ‖assume, &
ἀναλαβὼν, ἄγαγε μετὰ σαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διά-
nisterium. Tychicum autem misi *in* Ephesum.
κονίαν. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.
Penulam quam reliqui *in* Troade apud Carpum, ve- 13
Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρ-
niens affer‖, & libros, maximè? membranas. ‖*tecum*,
χόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ‖*autem*
Alexander ærarius multa mihi mala ostendit. red- 14
Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο. ἀπο-
det illi Dominus secundum opera eius: Quem & tu 15
δῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ
‖*obserua*: valde enim restitit nostris verbis. ‖*deuita*
φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.
In prima mea defensione nemo mihi adfuit, 16
Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο,
sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς [e]λογισθείη. [e]λογίζο-
At Dominus‖ mihi astitit, & confortauit me, vt per μαι
me prædicatio ‖*plenè percipiatur*, & audiant omnes ‖*autem*
ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ‖impleatur,
Gentes: & *ereptus* sum de ore leonis. ‖*Et eripiet* ‖liberatus
ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί ‖Liberauit
me Dominus ab omni opere malo, & ‖*seruabit* in ‖*saluum facie*
με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν
regnum suum cæleste. cui gloria in secula
βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
seculorum. Amen. Saluta Priscillam & Aquilam,
τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, 19
& Onesiphori domum. Erastus remansit ‖*in Corin- ‖Corinthi,
καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίν- 20
tho: Trophimum autem reliqui ‖*In Mileto* infirmum. *Mileti
θῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
Festina ante hyemem venire. salutant te Eubu-
σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὔβου- 21
lus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres
λος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu
πάντες. ὁ κύριος Ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός 22
tuo. gratia vobiscum. Amen.
σου· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Timotheum secunda, Ephesiorum Ecclesiæ primum episcopum ordinatum, scripta est à Roma, cùm ex secundo sisteretur Paulus Cæsari Neroni,
Πρὸς τιμόθεον δευτέρα, τῆς ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη παῦλος τῷ καίσαρι νέρωνι.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ

TITVM EPISTOLA.
ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

Paulus seruus Dei, Apostolus autem
ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ 1
Iesu Christi, secundum fidem electorum
ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν
Dei, & agnitionem veritatis quæ secundũ
θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ'
pietatem, In spem vitæ æter-
εὐσέβειαν, ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰω- 2
næ, quam promisit [a]*expers mendacij* Deus,
νίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς
ante tempora secularia: Manifestauit autem temporibus [b]*proprijs*
πρὸ χρόνων αἰωνίων· ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν 3
verbum suum in prædicatione, [c]*quam creditam habeo ego* secundum præceptum
λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν
saluatoris nostri Dei: Tito [d]*germano* filio secundum communẽ
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ· τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν 4
fidem, gratia, [e]*misericordia*, [f]*pax* à Deo Patre, & *Domino* Iesu
πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ
Christo saluatore nostro. Huius[g] gratia reliqui
χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν 5
te [h]*in Creta*, vt [i]*reliqua* corrigas, & consti-
σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ κατασή-
tuas per [k]*ciuitatem* presbyteros, sicut [l]*ego* tibi [m]*mandaui*.
σῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.
[n]*sine crimine*, Si quis est [o]*inculpatus*, vnius vxoris vir, filios habens
εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων 6
fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos.
πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.
[p]*sine crimine* Oportet enim episcopum [q]*inculpatum* esse, sicut Dei dispensatorem,
δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, 7
non [r]*arrogantem*, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non
μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ
turpis lucri cupidum: Sed hospitalem, [s]*bonũ amantem*, so-
αἰσχροκερδῆ· ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρο- 8
brium, iustum, sanctum, continentem: [t]*Tenacem eius* qui secundũ
να, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ· ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν 9
doctrinam [u]*fidei seruantis*, vt potens sit & exhortari in
διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν
doctrina sana, & [x]*contradicentes* arguere.
τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.
Sunt enim multi [y]& inobedientes, vaniloqui, & [z]*mentium*
εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι, καὶ φρε- 10
[a]*deceptores*, maximè [b]*illi ex* circumcisione: Quos oportet [c]*ora obtu-*
ναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς· οὓς δεῖ ἐπιστομί- 11
rare: qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ nõ oportet,
ζειν· ὅτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ,
turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum
αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν 12
propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.
προφήτης, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
Testimonium hoc est verum. ob quam causam increpa il-
ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐ- 13
los [d]*præcisè*, vt sani sint in fide.
τοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει·
Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis homi-
μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώ- 14
[e]*de* num auertantium [f]*veritatem*. Omnia *quidem*
πων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν 15
munda mundis: [g]*at pollutis* & infidelibus
καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις
nihil [h] mundum, sed [i]*polluta* sunt eorum & mens &
οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ [k]μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ
[l]*de* conscientia. Deum confitentur [m]*nosse*, [n]*at operibus*
συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις 16
negant, [o]abominati *existentes* & incredibiles, & ad omne
[p]ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν
opus bonum reprobi.
ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAP. II. β'

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam:
Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ· 1
Senes [q]*sobrios esse*, *honestos*, prudentes. [r]*Sa-*
πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαί- 2
nos fide, [s]dilectione, [t]patientia.
νοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ·

Anus similiter in habitu [u]*sancto decentes*, non
πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ 3
[x]*calumniatrices*, non vino multo seruientes, bene docentes:
διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ [y]δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους·
Vt prudentiã doceant adolescentulas, [z]*virorum amantes esse*, *filiorum amantes*,
ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, 4
[a]Sobrias, castas, [b]*domi manentes*, *bonas*, subditas
σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουρούς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
[c]*proprijs* viris, vt non verbum Dei blasphemetur.
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.
Iuuenes similiter hortare [d]*temperantes esse*.
τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν· 6
[e]*Circa omnia* teipsum [f]*præbens* exemplum [g]*pulchrorum* operũ,
περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, 7
in doctrina, [h]*integritatem*, *grauitatem*, [i]*incorruptibilitatem*,
ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν,
Verbum sanum, irreprehensibile, vt is qui ex aduerso [k]*erubescat*,
λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, 8
nihil habens de [l]*vobis* dicere malum.
μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.
Seruos [m]*proprijs* dominis [n]*subiici*, in omnibus *bene*
δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐα- 9
placentes *esse*, non contradicentes, non fraudantes:
ρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους·
Sed fidem [o]*omnem* ostendentes bonam, vt
ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν 10
doctrinam saluatoris nostri Dei ornent in omnibus.
διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.
Apparuit enim gratia Dei [p]*salutifera* omnibus homi-
ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώ- 11
nibus, Erudiens nos, vt abnegantes impie-
ποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέ- 12
tatem, & [q]*mundana* desideria, sobriè & iustè,
βειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως,
& piè viuamus in [r]*hunc* seculo, Expectan-
καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχό- 13
tes beatam spem, & [s]*apparitionem* gloriæ
μενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ
magni Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi: Qui de-
μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· ὃς ἔδω- 14
dit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab omni ini-
κεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνο-
quitate, & mundaret sibi *ipsi* populum [t]*peculiarem*, [u]*zelatorem pulchro-*
μίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν κα-
rum operum. Hæc loquere, & exhortare, & argue
λῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε 15
cum omni imperio. nemo te contemnat.
μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. III. γ'

Admone illos principatibus & potestatibus [x]*subdi-*
Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσε- 1
ci, *obtemperare*, ad omne opus bonum paratos esse,
σθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι,
Neminem blasphemare, [y]*à pugna alienos* esse, [z]modestos, omnem
μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν 2
ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.
ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.
Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errã-
ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμε- 3
tes, seruientes desideriis, & voluptatibus variis, in ma-
νοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κα-
litia & inuidia agentes, odibiles, odientes [a]*alij alios*.
κίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους.
Cùm autem benignitas & humanitas apparuit saluatoris
ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία [b]ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος 4
nostri Dei, Non ex operibus [c]*quæ in iustitia*, quæ fe-
ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιή- 5
cimus nos, sed secundum suam misericordiã [d]*seruauit* nos, per
σαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ
lauacrum regenerationis, & renouationis spiritus sancti,
λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,
Quem effudit in nos abundè, per Iesum Christum salua-
οὗ [e]ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆ- 6
torem nostrum: Vt iustificati ipsius gratia, hæredes
ρος ἡμῶν· ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι 7

[f] Est à veritate.
[g] qui non mentitur
[h] suis
[i] quæ credita est mihi
[k] dilecto
[l] & [m] rei
[n] fine crimine,
[p] *sine crimine*
[q] superbum, [r] benignum, [s] Amplectétem eum [t] est, fidelem sermonem,
[u] eos qui contra dicunt [x] etiam [y] seductores, [z] qui sunt de [a] redargui:
[b] coinquinatis autem [c] est [d] inquinatæ [e] μιαίνω [f] se [g] factis autem [h] cùm sint [i] ἀρνέω
[k] Vt sobrij sint, pudici, [l] sani in [m] in
[n] subditos esse, [o] dicto obedire,
[p] non litigiosos, [q] sed
[r] in omnibus
[s] nobis
[t] subditos esse, [u] dicto obedire,
[x] in omnibus
[y] sancto,
[z] criminatrices, [a] διάβολος
[b] vt viros suos ament, filios suos diligant,
[c] Prudentes,
[d] domus curam habentes, benignas, [e] suis
[f] vt sobrii sint,
[g] In omnibus
[h] præbe
[i] bonorum
[k] in integritate, in grauitate.
[l] est, vereatur,
[m] nobis
[n] suis
[o] subditos esse, [p] dicto obedire,
[q] non litigiosos, [r] sed
[s] in omnibus
[t] sanctos, [u] dicto obedire,
[x] subditos esse,
[y] in omnibus
[z] inuicem.
[a] ἐπιφαίνω
[b] iustitiæ,
[c] saluos fecit
[d] ἐκχέω
[e] acceptabilem, sectatorem bonorum
[f] subditos esse, [g] dicto obedire,
[h] non litigiosos, [i] sed

est: simus secundum spem vitæ æternæ. Fidelis sermo: &
ἐλπώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· καὶ 8
bonis de his volo te confirmare, vt curent *pul-
περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι κα-
præsse qui chris operibus *præstare credentes Deo. hæc sunt
credunt λῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι
f προΐστημι *pulchra & vtilia hominibus. Stultas autem quæ-
*bona τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζη- 9
legis deuita: stiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas *legales cohibe:
τήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔριδας, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο·
sunt enim inutiles, & vanæ. Hæreticum hominem
εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον 10
*correptionem post vnam & secundam *admonitionem deuita: Sciens quia sub-
*qui est μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ· εἰδὼς ὅτι ἐξέ- 11
*delinquit, cū uersus est *huiusmodi, & *peccat, *existens sponte condemnatus.
sit proprio iu- στραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.
dicio

Cùm misero Artemam ad te, aut Tychicum, festina ve-
12 ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε, ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλ-
nire ad me *in* Nicopolim: ibi enim statui hye-
θεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμά-
mare. Zenam legispetitum, & Apollo solicitè præ-
13 σαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν, καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρό-
mitte, vt nihil illis desit. Discant autem &
14 πεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. g μανθανέτωσαν δὲ καὶ g μανθάνω
nostri *pulchris operibus *præstare ad necessarios *bonis
οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας *præsse
vsus, vt non sint infructuosi. Salutant te qui cum
15 χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' *sunt
mei omnes. saluta *amantes nos in fide. *eos qui amant
ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ *Dei
gratia cum omnibus vobis. amen.
χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Titum Cretensium ecclesiæ primum episcopum ordinatum, scripta est à Nicopoli Macedoniæ.
Πρὸς τίτον τῆς κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

SANCTI PAVLI AD
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ
PHILEMONEM EPISTOLA.
ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α'.

Paulus vinctus Christi Iesu, & Timotheus frater, Philemoni di-
ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ 1
lecto, & *cooperanti nostro:
τιμόθεος ὁ ἀδελφός, φιλήμονι τῷ ἀγα-
Et Appiæ *dilectæ, & Archip-
πητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν· καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίπ- 2
po commilitoni nostro, & *illi* quæ *apud
πῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ'
domum tuam ecclesiæ: Gratia vobis, & pax à Deo pa-
οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα- 3
tre nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias ago Deo
τρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ 4
meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis:
μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου·
Audiens tuam charitatem, & fidem, quam habes *ad*
ἀκούων σου τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν 5
Dominum Iesum, & in omnes sanctos: Vt communi-
κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· ὅπως ἡ κοινω- 6
catio fidei tuæ *efficax* fiat in agnitione omnis operis
νία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἔργου
boni *in vobis in *Christum Iesum*. Gaudium enim *habemus mul-
ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν. χαρὰν γὰρ ἔσχομεν πολ- 7
tum, & consolationem in charitate tua, quia viscera
λὴν, καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγ-
sanctorum requieuerunt per te, frater.
χνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διά σου, ἀδελφέ.
Ideo multam in Christo *libertatem* habens *imperare* tibi
διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ 8
*decens: Propter charitatem magis obsecto, *talis
ἀνῆκον· διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος 9
existens, vt Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi.
ὢν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.
Obsecro te pro meo filio, quem genui in
παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς 10
*Onesimo: Qui vinculis *meis*, *Onesimum*: *Illum* aliquando tibi *inutilem*, nunc autem tibi
*inutilis fuit, δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον· τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοι 11
& *vtilis: & mihi *vtilem*: Quem remisi*. tu autem illum, *id est*
*tibi *vt καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον· ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τουτέστι 12

mea viscera, suscipe: Quem ego volueram *apud *mecum
τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς
meipsum detinere, vt pro te ministraret mihi in vinculis
ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σου μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς
Euangelij: Sine autem *tua sententia* nihil volui *consilio tuo
τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα
facere, vt ne velut *secundum necessitatem* bonum tuum esset, sed *ex necessitate
ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ
*secundum spontaneum. Forsitan enim *propter hoc* discessit ad horam*, *voluntarium.
κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, *ideo *à te,
vt æternum illum reciperes: Non iam vt seruum, sed *supra quam
ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς· οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ b χωρίζο-
seruum, fratrem *dilectum*, maximè mihi, quanto autem magis μαι
δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον *charissimum,
tibi, & in carne, & in Domino? Si ergo me habes *commu- *pro seruo,
σοι, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοι- *socium,
nicantem, suscipe illum sicut me. Si autē aliquid nocuit tibi,
νωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε,
aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi
ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα
mea manu: ego *dependam*: vt non dicam tibi, quòd & te- *reddam:
τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυ-
ipsum mihi *addebes*. Ita, frater: ego te fruar
τόν μοι προσοφείλεις. ναὶ, ἀδελφέ· ἐγώ σου c ὀναίμην c ὄνημι
in Domino. refice mea viscera in Domino.
ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
Confisus auscultationi tuæ scripsi tibi, sciens quoniam & Confidens in
obedientia tua
πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ
super* quod dico, facies. Simul autem & para mihi hospitium: *id
ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· *nam
*spero *enim quòd* per orationes vestras *donabor vobis. *donari me
ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν d χαρισθήσομαι ὑμῖν. d χαρίζο-
Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo μαι
ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ *& *adiutores
Iesu: Marcus, Aristarchus, Demas, *Lucas, *coope-
ἰησοῦ· μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνερ-
rantes mei. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
γοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ
spiritu vestro. amen.
πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Philemonem scripta est à Roma per Onesimum seruum.
Πρὸς φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

SANCTI PAVLI AD HEBRÆOS EPISTOLA.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

Multifariàm ‖& multimodè
ΟΛΥΜΕΡΩΣ καὶ πολυτρόπως 1
olim Deus *locutus* patribus
πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν
in Prophetis, *In vltimis*
ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν 2
diebus istis locutus est nobis in filio,
ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ,
quem *posuit* hæredem vniuersorum, per quem &
ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ
fecula fecit. Qui *existens* splendor gloriæ, &
τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ 3
‖*character* substantiæ eius, portansque omnia
χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ
verbo virtutis suæ, *per seipsum* purgationem fa-
ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησά-
ciens peccatorum *nostrorum*, *sedit in dextera throni* maie-
μενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγα-
‖stati in excelsis: Tantò ‖*præstantior* effectus
λωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τοσούτῳ κρείττων γενόμενος 4
angelis, quantò differentius præ illis hære-
τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμη-
ditauit nomen. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus
κεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου 5
es tu, ego hodie genui te? & rursum, Ego ero
εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι
illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?
αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;
‖Cùm *autem* iterum introducit primogenitum in *habi-*
ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκου- 6
tatam, dicit, Et adorent eum omnes angeli
μένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι
‖Qui facit Dei. Et ad quidem angelos dicit, ‖*Faciens*
θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς 7
angelos suos, spiritus, & ministros suos, ignis
ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς
flammam. Ad autem filium, Thronus tuus, Deus, in
φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεὸς, εἰς τὸν 8
‖æquitatis seculum seculi: virga *rectitudinis* virga regni
αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
propterea tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: *propter*
σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ 9
hoc vnxit te Deus, Deus tuus *oleum* exultationis præ
τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ
‖*in principio*, participibus tuis. Et, Tu *per principia*, Domine, terram
τοὺς μετόχους σου. καὶ, σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν 10
fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.
ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί.
‖permanebis: Ipsi peribunt, tu autem ‖*permanes*: & omnes vt vestí-
αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμά- 11
mentum veterascent: Et velut amictum *implicabis*
τιον παλαιωθήσονται· καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐ- 12
eos, & mutabuntur: tu autem ‖*ipse* es, & anni tui non
τοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ
deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando,
ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, 13
Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum
κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorij spi-
τῶν ποδῶν σου; οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύ- 14
‖eos qui hæreditatem capiét salutis? ritus, in ministerium missi propter ‖*futuros* ha-
ματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κλη-
reditare *salutem*?
ρονομεῖν σωτηρίαν;

CAP. II. β'

‖*ea* Propter ‖*hoc* oportet abundantiùs nos ‖*adhibere* ea-
‖*ea quæ audiui-* Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκου- 1
‖*mus, obseruare* ‖*forte* ‖*qui* *dimus*, ne ‖*quando* pereffluamus. Si enim ‖*ille* per angelos
‖*πιθανὸν* ‖*est* ‖*præuaricatio*, ‖*si* ‖*neglexerimus* ‖*quam* σθεῖσι, μήποτε παραῤῥυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων 2
‖*dictus* sermo, factus est firmus, & omnis ‖*transgressio*, &
λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις, καὶ
inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: Quomodo nos
παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν· πῶς ἡμεῖς 3
effugiemus, ‖*tantam* ‖*neglegentes* salutem? quæ ‖*initium*
ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν
accipiens enarrari per Dominum, ab ‖*audientibus* in
λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς
nos confirmata est: Contestante Deo si-
ἡμᾶς ἐβεβαιώθη· συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ ση- ‖βεβαιόω
gnisque & portentis, & variis virtutibus, & Spi-
μείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύμα-
ritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.
τος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.
Non enim angelis subiecit ‖*habitatam futu-*
οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλου- 5
ram, de ‖*qua* loquimur. Testatus est autem *alicubi* quis, di-
σαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ που τις, λέ- 6
cens, Quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis,
γων, τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου,
quoniam visitas eum? Minuisti eum *breue quiddam*
ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι ‖βραχύ τι
præ angelis: gloria & honore coronasti eum, & con-
παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέ- ‖ἐλαττόω
stituisti eum super opera manuum tuarum: Omnia sub- ‖ab
στησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπ- 8
iecisti sub pedibus eius. in ‖enim *subiecisse* ‖eo
έταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι ‖quòd subiecit
ei omnia, nihil dimisit ei non subiectum. nunc
αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν
autem necdum videmus ei omnia subiecta.
δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.
Eum autem *breue quid* *præ* *angelis* *minoratum*, videmus ‖qui modico
τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν 9
Iesum, propter passionem mortis, gloria & honore coro-
Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανω-
natum, vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.
μένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ‖γεύσηται θανάτου. ‖γεύω
Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia,
ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, 10
‖multos filios in gloriam *adducentem*, auctorem salutis ‖qui
πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας ‖adduxerat,
eorum, per *passiones* consummare. Qui enim *sanctificans* ‖passionem
αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων ‖sanctificat,
& *sanctificati*, ex vno omnes. propter quam causam non con-
καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαι- ‖qui sanctifi-
funditur, fratres eos vocare, Dicens, *Annuntiabo* ‖cantur,
σχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων, ἀπαγγελῶ 12
nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo
τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω
te. Et iterum, Ego ero fidens in eum. &
σε. καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ 13
iterum, Ecce ego & pueri *, quos mihi dedit Deus. *mei.
πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.
Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, &
ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ 14
ipse *consimiliter* participauit eisdem: vt per mortem
αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου
‖*aboleret* *robur* *habentem* mortis, id est, ‖destrueret eũ,
καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν ‖qui habebat
diabolum: Et liberaret ‖*hos* *quicunque* timore mortis ‖imperium
διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου ‖eos qui
per ‖*omne* *viuere* obnoxii erant seruituti. ‖ἀπαλλάττω
διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.
‖Non enim *videlicet* angelos apprehendit, sed ‖totam vitam
οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος 16
Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia ‖Nusquam
Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς 17
fratribus similari, vt misericors fieret, & fidelis pon-
ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρ- ‖vt repropitia-
tifex *ea quæ* ad Deum, *ad expiandum* *peccata* ret delicta
χιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας ‖ἱλάσκομαι
populi. In quo enim ‖*passus* est ipse ‖*tentatus*, ‖*potest* ‖eo in quo ‖& potens est & eis qui tentantur
τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται 18
‖*tentatis* auxiliari. ‖πειράζω
τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

CAP. III. γ'

Vnde, fratres sancti, vocationis *supercælestis* participes, con-
Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατα- 1
siderate Apostolum & pontificem confessionis nostræ
νοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν

[a] Qui fidelis est ei qui fecit

Iesum *Christum*, [b] *Fidelem existentem facienti* illum, sicut & Moyses
ἰησοῦν χριστὸν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωϋσῆς 2
in omni domo eius. Amplioris enim gloriæ iste præ Moy-
ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωϋ- 3

[c] qui fabricauit

se dignus est habitus, quantò ampliorem honorem habet domus [c] *con-*
σῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατα-

[d] fabricatur

Struens illam. Omnis namque domus [d] *construitur* ab
σκευάσας αὐτόν· πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό 4

[e] qui autem creauit, licet

aliquo. [e] *at* omnia [c] *construens*, Deus est. Et Moyses
τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ μωϋσῆς 5

[f] erat

quidem fidelis in tota domo eius, tanquam famulus, in testimonium
μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον

[g] eorum quæ dicenda erant:

[g] *dicendorum*: Christus verò tanquã filius in domo sua,
τῶν λαληθησομένων· χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, 6

[h] quæ [i] gloriam

[h] *cuius* domus sumus nos, si fiduciam & [i] *gloriationem*
οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν περ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς

[k] Quapropter

spei vsque ad finem firmam retineamus. [k] *Ideo* sicut
ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς 7
dicit spiritus sanctus, Hodie si vocem eius au-
λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκού-

[l] Nolite obdurare

dieritis, [l] *Ne obdurate* corda vestra, sicut in exa-
σητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παρα- 8
cerbatione, secundum diem tentationis in deserto,
πικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
Vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt *me*, &
οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ 9

[m] Propter quod

viderunt opera mea quadraginta annis. [m] *Ideo* infensus fui
εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα 10
generationi huic, & dixi, Semper errant corde: ipsi autem
τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ

[n] πλανάω [o] Quibus

non cognouerunt vias meas. [o] *Vt* iurauí in ira mea, Si
οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου. ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ 11
introibunt in requiem meam. Videte,
εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε, ἀ- 12

[p] fortè sit [q] discedendi

fratres, ne [p] *quando erit* in aliquo vestrum cor malum, incredulitatis, [q] *in*
δελφοὶ, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ, ἀπιστίας, ἐν

[r] [q] *discedere* à Deo viuo. Sed adhortamini
τῷ [r] ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος· ἀλλὰ παρακαλεῖτε 13

[r] ἀφίστημι [s] singulos dies, donec [t] fallacia

vosmetipsos per [s] *vnumquemque diem*, vsque quo hodie cognominatur:
ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται·
ne non obduretur quis ex vobis [t] *deceptione* peccati.
ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας· 14

[u] tamen

Participes enim effecti sumus Christi, si [u] *modò* initium
μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς 15

[x] eius

substantiæ [x] vsque ad finem firmum retineamus;
ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ 15

[y] Dum dicitur, [z] nolite obdurare

[y] *dici*, Hodie si vocem eius audieritis, [z] *ne obdu-*
λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύ-
rate corda vestra, quèadmodũ in [z] exacerbatione.
νητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

[a] Vniuersi qui profecti sunt

Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non [a] *omnes* &
τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξ- 16
egressi ex Aegypto per Moysen. Quibus autem infensus est
ελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωυσέως. τίσι δὲ προσώχθισε 17

[b] illis qui peccauerunt, [c] cadauera prostrata sunt

quadraginta annis? nonne [b] *peccantibus*, quorum [c] *corpora ce-*
τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπε-
ciderunt in deserto? quibus autem iurauit non introire in
σον ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ [d] ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν 18
requiem ipsius, [e] *si non incredulis*? Et vi-
κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπο- 19
demus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

[d] δύναμαι [e] μὲν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

incredulitatem. Iterum quendam terminat diem, hodie, in Dauid,
7 ἀπείθειαν· πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν δαυὶδ,
dicens, Post tantum [f] *tempus*, sicut [g] dictum est, Hodie si dicendo,
λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν [f] temporis,
vocem eius audieritis, [h] *ne obdurate* corda vestra, [g] suprà
τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. [h] nolite obdurare
[i] Si enim eis Iesus requiem præstitisset, [k] *non vtique* de alia lo- [i] Nam
8 εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλά- [k] nunquam
queretur post [l] *hæc* die. Itaque relinquitur sabba-
9 λει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββα- [l] hac
tismus populo Dei. [m] *Nam* ingressus in re-
10 τισμὸς τῷ λαῷ τῷ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κα- [m] Qui enim est
quiem eius, etiam ipse requieuit ab operibus suis,
τάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, [n] suis
sicut à [n] *proprijs* Deus. [o] *Studeamus* ergo [o] Festinemus
11 ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν
ingredi in illam requiem, vt ne in idipsum
εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ
quis exemplum incidat incredulitatis. Viuus enim [p] sermo [p] est
12 τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος [q] πίπτω
Dei, & efficax, & penetrabilior *super omnem* gla- omni gladio
τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαι- ancipiti,
dium ancipitem, & pertingens vsque ad diuisionem animæque ac
ραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ
spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum
πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων
& intentionum cordis. Et non est [r] creatura inuisibilis in conspectu [r] vlla
13 καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον
eius: omnia autem nuda & aperta [s] ocu- [s] sunt
αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλ-
lis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo ponti-
14 μοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιε- [r] qui penetrauit
ficem magnum [r] *penetrantem* cælos, Iesum filium Dei, [t] κραταιλι-
ρέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, [t] ζω
15 κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας· οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ [u] qui
[x] potentem compati infirmitatibus nostris, tenta- [x] possit
δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμέ-
tum autem per omnia [y] *juxta similitudinem* absque peccato. [y] pro similitu-
νον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. dine
Adeamus ergo cum fiducia [z] *throno* [z] ad thronum
16 προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς
gratiæ, vt [a] *accipiamus* misericordiam, & gratiam inueniamus in [a] *oportunum* [b] consequamur
χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον [b] auxilio oppor-
auxilium. tuno.
βοήθειαν.

CAP. V.

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro
1 πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ [c] in iis, [d] sunt
hominibus constituitur [c] *ea* quæ [d] ad Deum, vt offerat do-
ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶ-
nague & [e] victimas pro peccatis. [f] *Mensurate pari po-* [e] sacrificia
2 ρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν· μετριοπαθεῖν δυ- [f] Qui cõdolere
tens ignorantibus & errantibus, quoniam & ipse cir- possit iis qui
νάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περί- ignorant & er-
cundatus est infirmitatem. Et propter [g] *hanc* debet, quemadmodum pro [g] πλανάω
3 κειται ἀσθένειαν· καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ [h] ea
populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.
τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.
[i] Et non sibi quispiam sumit honorem, sed [k] vo- [i] Nec
4 καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλού- [k] qui vocatur
catus à Deo, tanquam & Aaron.
μενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών.
Sic & Christus non semetipsum [l] *glorificauit* fieri pon- [l] clarificauit, vt
5 οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρ- pontifex fieret,
tificem, sed [m] locutus ad eum, Filius meus es tu, ego ho- [m] qui est
χιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σή- [n] loco [o] es
die genui te. Quemadmodum & in alio [n] dicit, Tu [o]
6 μερον γεγέννηκά σε· καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ [p] γεννάω
sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec.
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.
Qui in diebus carnis suæ, precesque & sup-
7 ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκε- [q] que
plicationes [q] ad [r] *potentem seruare* illum à morte, cum [r] eum qui possit
τηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ saluum facere
clamore valido, & lachrymis offerens, & exau- [s] εἰσακούω
ditus [s] pro [t] reuerentia. Et [u] *quamuis existens* filius, didicit ex [t] est [u] sua
8 θεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας· καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' [x] quidem cùm
iis quæ passus est, obedientiam: Et consummatus, factus est [y] esset
9 ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· καὶ τελειωθεὶς, ἐγένετο τοῖς [z] μανθάνω
obtemperantibus sibi omnibus causa salutis æternæ:
ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου·
Appellatus à Deo pontifex iuxta
10 προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν [a] grandis
ordinem Melchisedec. De quo [b] *multus* nobis sermo & [c] ininterpretabi-
11 τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ lis ad dicẽdum
difficilis interpretatu dicere, quoniam [d] *segnes* facti estis [e] *auribus*. [d] imbecilles
δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. [e] ad audiendũ:

ὀφείλω deberetis
indigetis vt doceamini ſint lexordii ſermonum quibus ſit
qui eſt
eſt paruulus
ſecundum qui pro conſuetudine
habent
γυμνάζω
eſt,
maledicto
conſummatio
dilectiſſimi, viciniora
tametſi
vt obliuiſcatur
nomine
miniſtratis.
eandem
ſolicitudine,
verùm
eorum qui fidę & patientia hæreditabunt
promittens
per quem
iuraret,
ὄμνυμι
Niſi
ὅπιτυγχάνω
ſui eorum
eſt
interpoſuit iuiurandum:
eſt
fortiſsimũ ſolatium
qui confugimus ad tenendam

ἀλλὰ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τὸ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς βρώσεως. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

CAP. VI. ς′

Quapropter
inchoationis

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν,
βαπτισμῶν
que
que
est eos qui
sunt illuminati, gustauerunt etiam
γεύομαι
facti sunt
gustauerunt
nihilominus bonum
venturi
prolapsi sunt,

βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος· καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς· ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τῆς κόπου τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους· ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε· καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ· ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν

Etenim *debentes* eſſe magiſtri propter tempus, rurſum *opus habetis ad docendum* vos quæ elementa *exordii* ſermonum *Dei*, & facti eſtis *opus habentes* lacte, & non ſolido cibo. Omnis enim *particeps* lactis, *experti* ſermonis iuſtitiæ: *infans* enim eſt. Perfectorum autem eſt ſolidus cibus, *per habitum* ſenſus exercitatos *habentium* ad diſcretionem boni que ac mali.

CAP. VI. ς′

Ideo intermittentes *initii* Chriſti ſermonem, ad perfectionem feramur, non rurſum fundamentum iacientes pœnitentiæ à mortuis operibus, & fidei ad Deum, Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, *reſurrectionis* que mortuorum, & iudicij æterni. Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus. Impoſſibile enim *ſemel illuſtratos*, *guſtantesque* donum cæleſte, & *factos* participes Spiritus ſancti, Et *pulchrum* guſtantes Dei verbum, virtutesque *futuri* ſeculi: Et *prolapſos*, rurſus renouari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes. Terra enim, bibens ſuper ſe ſæpe venientem imbrem, & generans herbam opportunam illis *per* quos & colitur, accipit benedictionem à Deo. Proferens autem ſpinas ac tribulos, reprobabilis & maledictioni proxima: cuius *finis* in combuſtionem. Confidimus autem de vobis, *dilecti*, meliora, & *proxima* ſaluti, ſi & ita loquimur. Non enim iniuſtus Deus, *obliuiſci* operis veſtri, & *laboris* dilectionis quã oſtendiſtis in *nomen* ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtrantes. Cupimus autem vnumquẽque veſtrum *idem* oſtentare *ſtudium*, ad expletionem ſpei vſque in finem: Vt non ſegnes efficiamini, *imitatores autem illorum per fidem & longanimitatem hæreditantium* promiſſiones. Namque Abrahæ *pollicitus* Deus, quoniam *per* neminem habuit *maiorem* *iurare*, iurauit per ſemetipſum, Dicens, *Certè* benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te. Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem. Homines *quidem* enim per maiorem iurant, & omnis *ipſis* controuerſiæ finis, ad confirmationem, *iuramentum*. In quo abundantius volens Deus oſtendere hæredibus pollicitationis immobilitatem conſilij ſui, *interuenit iuramento*: Vt per duas res immobiles, *in* quibus impoſſibile *eſt* mentiri Deum, *fortem conſolationem* habeamus, *confugientes* obtinere propoſitam ſpem. Quam ſicut ancoram habemus animæ tutamque ac firmam, & *ingredientem* ad *interius* velaminis: Vbi præcurſor pro nobis introiuit Ieſus, ſecundum ordinem Melchiſedec pontifex factus in æternum.

CAP. VII. ζ′

Hic enim Melchiſedec, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, *occurrens* Abrahæ regreſſo à cæde regum, & *benedicens* ei. Cui & decimas *ab omnibus partitus eſt* Abraham. primùm quidem *interpretatus* rex iuſtitiæ, deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis: Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem habens: aſſimilatus autem filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus hic, cui & decimas *ex manubiis* dedit Abraham patriarcha. Et *illi* quidem de filiis Leui ſacerdotium accipientes, mandatum habent *decimare populum* ſecundum legem, id eſt, *fratres ſuos*, quanquam *egreſſos ex lumbo* Abrahæ. *Ille autem non genealogizatus ex eis*, *decimauit* Abraham, & *habentem* repromiſſiones benedixit. Sine autem *omni* contradictione, *minus* à *præſtantiore* benedicetur. Et hîc quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem *teſtatione* dicitur, quia viuit. Et (vt *verbum dicere*) per Abraham, & Leui *decimas* *accipiens* decimatus eſt. Adhuc enim in *lumbo* patris erat, quando obuiauit ei Melchiſedec.

Si *quidem* ergo conſummatio per Leuiticum ſacerdotium erat, (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc *opus* ſecundum ordinem Melchiſedec, alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundum ordinem Aaron dici? Tranſlato enim ſacerdotio, *ex neceſſitate* & legis tranſlatio *fit*.

In *quem* enim dicuntur hæc, *tribus alterius particeps fuit*, de qua nullus *attendit altari*. Manifeſtum *enim* quòd ex Iuda ortus ſit Dominus noſter: in quam tribum nihil de *ſacerdotio* Moyſes locutus eſt. Et amplius adhuc manifeſtum eſt, ſi ſecundum ſimilitudinem Melchiſedec exurgat ſacerdos alius: Qui non ſecundũ legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundum virtutem vitæ inſolubilis.

Conteſtatur enim, Quoniã tu *es* ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedec. *Abrogatio* quidem *enim* fit præcedentis mandati, propter eius infirmitatem & inutilitatem.

Nihil enim *perfecit* lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus *Deo*. Et *quatenus* non ſine iureiurando: (*Hi* quidẽ *enim* ſine iureiurando ſunt ſacerdotes facti: Hic autem cum iureiurando per *dicentem* ad eum qui dixit

incedentem vſque interiora
qui obuiauit
benedixit
omniũ diuiſit
qui interpretatur
μερίζω
ſit,
ἐν ᾧ ὅπου
τὰ Ἀβραὰμ ἀποδεκάτωσε.
de præcipuis
decimas ſumere à populo
à fratribus ſuis,
& ipſi exierint de lumbis
ἐξέρχομαι
Cuius autem generatio non annumeratur in
decimas ſumpſit ab
hunc qui habebat
vlla
quod eſt
meliore
conteſtatur,
ita dictum ſit)
qui
accepit
δεκατόω
lumbis
neceſſariũ fuit
ad perfectum adduxit
τελειόω
ad Deum.
quantum eſt
(Italij)
ἀποδεκατόω
ſacerdotibus
neceſſe eſt vt
fiat.
quo
de alia tribu
eſt,
altario præſto fuit.
leſt
ἀποδεκατόω
ἀνατέλλω
ſacerdotibus
les
Reprobatio
ad perfectum adduxit
τελειόω
ad Deum.
necceſſariũ fuit
eum qui dixit

ad illum, iurauit Dominus, & non [a]pœnitentia ducetur: tu es
θεὸς αὐτὸν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ [a]μεταμεληθήσεται, σὺ
sacerdos in æternum, *secundum ordinem Melchisedec.*)
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.
In tantum [b]præstantioris testamenti factus est sponsor Iesus.
κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. 22
Et *illi* quidem plures sunt facti sacerdotes, *propter* morte
καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ 23
[c]prohiberi permanere: Hic autē *propter manere eum* in
κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς 24
æternum, sempiternum habet sacerdotium. Vnde &
τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ 25
saluare in perpetuum potest accedentes per
σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι'
[d]ipsum [e]*Deo*: semper viuens ad interpellandum pro *eis.*
αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς.
Talis enim *nobis* decebat [f]pontifex, sanctus, innocens, impol-
Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαν- 26
lutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior
τος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν
cœlis factus: Qui non habet quotidie necessi-
οὐρανῶν γενόμενος· ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγ- 27
tatem(quemadmodū sacerdotes) priùs pro *propriis peccatis*
καιον, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν
hostias offerre, deinde [g]populi. hoc enim fecit se-
θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφά-
mel, *semetipsum offerens.* Lex enim homines con-
παξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους κα- 28
stituit [h]*pontifices*, habentes infirmitatem: sermo autem iurisiurandi *eius quod* post legem, filium in æternum perfectum.
θίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα [i]τετελειωμένον.

CAP. VIII. η'

Capitulum autem super *dictis*, Talem habemus pon-
Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρ- 1
ficem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis
χιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης
in cælis: Sanctorum minister, & tabernaculi
ἐν τοῖς οὐρανοῖς· τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς 2
veri, quod fixit Dominus, & non homo.
[k]πηγνύω, ἣν ἐπήξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.
Omnis enim pontifex ad offerendum munera & hostias
Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας 3
constituitur: vnde necesse [l] habere aliquid & hunc quod offerat.
καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.
Si [m]*quidem enim* esset super terram, nec *vtique* esset sacerdos, *lexistentibus sacerdotibus*
εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων 4
offerentibus secundum legem munera: Qui
τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα· οἵτινες 5
exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium: sicut
ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων· καθὼς
[n]*responso edoctus est Moyses, futurus absoluere* tabernaculum, Vide
κεχρημάτισται μωυσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν, ὅρα
(*enim* inquit) [o]*facies* omnia secundum exemplar[?] ostensum tibi
γάρ φησι, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι
in monte. Nunc autem [p]*excellentius* sortitus est mini-
ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχηκε λειτουρ- 6
sterium, quanto[q] melioris est testamenti mediator, quod in
γίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ
[r]Nam melioribus repromissionibus sancitum est. [s]*Si enim* prius
[t]νομοθετέω κρείττοσιν ἐπαγγελίαις [u]νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη 7
[u]sulpa vacasset, illud *esset inculpabile*, non vtique secundi inquireretur locus:
ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.
Vituperans enim eos, dicit, Ecce dies venient, dicit
μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει 8
Dominus, & consummabo super domum Israel, & super do-
κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶ-
mum Iuda testamentum nouum: Non secundum testamentum
κον ἰούδα διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην 9
[x]illa quā apprehendi quod feci patribus eorum in die *apprehendente me*
ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου
[y]vt educerem manum eorum, *educere* illos de terra Aegypti: quoniam
τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου· ὅτι
ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos,
[z]ἀμελέω αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ [z]ἠμέλησα αὐτῶν,
[a]est dicit Dominus. Quia hoc[?] testamentum quod disponam
λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ 10
[b]Dando domui Israel post dies illos, dicit Dominus, [b]*Dans*
οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, δοὺς
leges meas in mentem eorum, & in corde eorum
νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν
superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt
ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσον-
[c]docebit mihi in populum. Et non [c]*docebunt* vnusquisque
ται μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν 11
proximum *ciuem suum*, & vnusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce
πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι

Dominum: quoniam omnes scient me, à *paruo eorum* vsq; ad
τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως
magnum eorum: Quia propitius ero [d]*iniustitiis* eorum, maiorem
μεγάλου αὐτῶν· ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, 12
& peccatorum eorum, & *iniquitatum eorum* non memo-
καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνη-
rabor [d]*adhuc*. *In dicere* nouum, veterauit prius.
σθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινὴν, [e]πεπαλαίωκε τὴν πρώ- 13
[f]*as antiquatum & senescens*, prope [g]*euanescentiam*.
την. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

CAP. IX. θ'

Habuit quidem *ergo* & prius *tabernaculum* iustificationes culturæ,
Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, 1
illudque sanctum [h]*mundanum*. Tabernaculum enim [i]*apparatum* est
τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ [k]κατεσκευάσθη ἡ
primum, in quo[l] candelabra, & mensa, & propositio
πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις
panum, quæ dicitur Sancta. Post autem secundum
τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον 3
velamentum, tabernaculum, [m]*dictum* Sancta sanctorum.
καταπέτασμα, σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων·
Aureum habens thuribulum, & arcam te-
χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθή- 4
stamenti circumtectam *vndique* auro, in qua vrna
κης [n]περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος
aurea, habens manna, & virga Aaron [o]*germinata*,
χρυσῆ, ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα,
& tabulæ testamenti. Super[p] *autem* eam[q] Che-
καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χε- 5
rubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium. de quibus non
ρουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ
est modò dicendum per [r]*partes*. His verò ita com-
ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατε- 6
positis, in quidem priori tabernaculo semper introi-
σκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσία-
bant sacerdotes, [s]*cultus* consummantes. In autem
σιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν 7
secundo, semel in anno solus pontifex, non sine san-
δευτέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵ-
guine, quem offert pro [t]*suisipsius* & populi [u]*ignorantiis*.
ματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.
Hoc significante spiritu sancto, nondum propa-
τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω [v]πεφα- 8
latam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo ha-
νερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχού-
bente statum. Quæ parabola [w]*in hoc tempus* præ-
σης στάσιν· ἥτις παραβολὴ εἰς [x]τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστη- 9
sens, iuxta[y] *quod* muneraque & hostiæ offeruntur, [z]non [a]po-
κότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνά-
tentes iuxta conscientiam [b]*perficere cultorem*:
μεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,
Solummodo in cibis & [c]potibus, & variis baptis-
μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτι- 10
matibus, & iustitiis carnis, vsque ad tempus correctionis
σμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως
impositis. Christus autem *aduenisset* pontifex
ἐπικείμενα. χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν 11
futurorum bonorum, per [d]*maius* & perfectius taberna-
μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκη-
culum, non manufactum, id est, non huius
νῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως·
Neque per sanguinem hircorum[e] & vitulorum, [f]per *autem* proprium sanguinem
οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵμα- 12
nem introiuit semel in Sancta, [g]*aternam redemptionem* inue-
τος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν [h]εὑρά-
niens. Si enim sanguis taurorum & hircorum, & cinis
μενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς 13
vitulæ [i]*aspergens* inquinatos, sanctificat ad
δαμάλεως [k]ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς
carnis emundationem: Quantò magis sanguis
τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα 14
Christi, qui per Spiritum [l]*aternum* semetipsum obtulit
τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν
[m]*inculpatum* Deo, [n]*purgabit* conscientiam nostram à mor-
ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νε-
tuis operibus, ad seruiendum Deo viuenti?
κρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;
Et [o]*propter hoc* testamenti noui mediator est, vt mor-
καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανά- 15
te intercedente, in redemptionem earū quæ[p] sub priori testamento
του γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ
[q]*transgressionum*, repromissionem accipiant [r]*vocati*,
παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς
æternæ hæreditatis. Vbi enim testamentum[s], *mortem*
αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον 16
necesse [t]*ferri* testatoris: Testamentum enim in mor-
ἀνάγκη φέρεσθαι [u]τοῦ διαθεμένου· διαθήκη γὰρ ἐπὶ νε- 17
tuis [x]*ratum, quandoquidem nunquam* valet dum viuit [y]*testator*.
κροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

quidem Vnde nec primum[a] sine sanguine dedicatum est.
ἐγκαινίζω ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. 18
Lecto legis Expositio enim omni mandato secundum legem à Moyse
λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως 19
vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum
παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ
aqua, & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum,
ὕδατος, καὶ ἐρίου κοκκίνου, καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον
& omnem populum aspersit. Dicens, Hic sanguis
καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε, λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα 20
testamenti, quod mandauit ad vos Deus.
τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.
Etiam tabernaculum autem, & omnia vasa mini-
καὶ τὴν σκηνὴν δὲ, καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουρ- 21
sterij, sanguine similiter aspersit. Et pene in san-
γίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισε· καὶ σχεδὸν ἐν αἵ- 22
guine omnia mundantur secundum legem, & sine san-
ματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱμα-
guinis effusione non fit remissio. Necesse[c] ergo ipsa quidem
τεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν 23
cælestium exemplaria eorum quæ in cælis, his mundari.
ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι·
quàm ipsa autem cælestia, melioribus hostiis præ istis.
αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.
Iesus, Non enim in manufacta sancta introiit Christus, exem-
οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυ- 24
plaria verorum, sed in ipsum cælum, nunc ap-
πα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νυνὶ ἐμφανι-
parere vultui Dei pro nobis. Neque vt
σθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· οὐδ' ἵνα 25
sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat
πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται
in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:
εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ·
ab origine Alioquin oportebat eum frequenter pati à constitutione mun-
ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσ- 26
di: nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destitutionem
μου. νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν
peccati, per hostiam suam apparuit.
φανέρωσις ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.
Et quemadmodum statutum est hominibus semel mo-
καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθα- 27
ri, post autem hoc, iudicium: Sic & Christus semel
νεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις· οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ 28
est exhaurieda oblatus, ad multorum tollere peccata, ex se-
προσενεχθεὶς, εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευ-
apparebit cundo sine peccato videbitur se expectan-
τέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομέ-
tibus, in salutem.
νοις, εἰς σωτηρίαν.

CAP. X. ι'

Vmbram enim habens lex futurorum bonorum, non
Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐ- 1
ipsam imaginem rerum, per singulos annos eis-
τὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐ-
dem ipsis hostiis quas offerunt in assiduum, nunquam po-
ταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύ-
indefinenter, test accedentes perficere: Alioquin vtique
νανται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι· ἐπεὶ ἂν ἐ- 2
perfectos fa-cere: offerri: ideo quòd haberent peccati, mundati:
παύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνεί-
scientiam peccatorum, cultores semel mundatos:
δησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους·
fit. Sed in ipsis recommemoratio peccatorum per singulos annos.
ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. 3
est, sanguina auferri Impossibile enim sanguinem taurorum & hircorum auferre pec-
ἀδύνατον γὰρ, αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρ- 4
cata. Ideo ingrediens in mundum, dicit, Hostiam
τίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει, θυσίαν 5
& oblationem non voluisti, corpus autem aptasti mihi:
καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι·
noluisti, καταρτίζω Holocautomata & pro peccato non approbasti.
ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας· 6
tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio, (in capite libri scriptum est de
τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ 7
vt faciam me) ad faciendum, Deus, voluntatem tuam. Superius dicens,
ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεὸς, τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, 8
hostias, & oblationes, Quia hostiam, & oblationem, & holocautomata, & pro
ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ
placita sunt tibi, peccato noluisti, nec approbasti, (quæ secundum
ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν
vt faciam, sequens legem offeruntur:) Tunc dixi, Ecce venio, ad fa-
νόμον προσφέρονται· τότε εἴρηκα, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆ- 9
ciendum, Deus mi, voluntatem tuam: aufert primum, vt se-
σαι, ὁ θεός μου, τὸ θέλημά σου· ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύ-
cundum statuat. In qua voluntate sanctificati sumus, per
τερον στήσῃ· ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, διὰ τῆς 10
ἁγιάζω oblationem corporis Iesu Christi semel.
προσφορᾶς τοῦ σώματος ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Et omnis quidem sacerdos astat quotidie ministrans, & præsto est
καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ 11
easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam
τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε
possunt auferre peccata: Hic autem vnam pro
δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας· αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ 12
peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedit
ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν
in dextera Dei: Reliquum expectans, donec po-
ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ· τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τε- 13
nantur inimici eius scabellum pedum eius.
θῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.
Vna enim oblatione consummauit in sempiternum san-
μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγια- 14
ctificatos. Contestatur autem nobis & spiritus sanctus.
ζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·
post enim prædixisse, Hoc testamentum quod pa-
μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, 16
ciscar ad illos post dies illos, dicit Dominus,
αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθή-
σομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, δι-
dans leges meas in cordibus eorum, & in mentibus
δοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν
eorum superscribam eas: Et peccatorum eorum, &
αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ 17
iniquitatum eorum non recordabor amplius. Vbi autem remissio
τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις 18
horum, non iam oblatio pro peccato.
αὐτῶν, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.
Habentes itaque, fratres, libertatem in introitum san-
ἔχοντες οὖν, ἀδελφοὶ, παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁ- 19
ctorum in sanguine Iesu, Quam initiauit nobis viam
γίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ, 20
recentem & viuentem per velamen, id est,
ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν
carnem suam, Et sacerdotem magnum super domum Dei,
προσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς
σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ὑπὲρ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, 21
Accedamus cum vero corde in plenitudine
προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ 22
fidei, aspersi corda à conscientia ma-
πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πο-
la, & ablúti corpus aqua munda,
νηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ,
Teneamus confessionem spei indeclinabilem: (fidelis
κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς 23
enim pollicitus,) Et consideremus alij alios in
γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος, καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς 24
prouocationem charitatis, & bonorum operum: Non dese-
παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων· μὴ ἐγκατα- 25
rentes collectionem nostram ipsorum, sicut mos quibusdã,
λείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν,
sed adhortantes: & tanto magis quanto videritis
ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε
appropinquantem diem. Vltrò enim peccantibus
ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων 26
nobis post accepisse notitiam veritatis, non iam pro
ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ
peccatis relinquitur hostia, Terribilis autè quædã expectatio
ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία· φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ 27
iudicij, & ignis æmulatio, deuorare futuros aduersarios,
κρίσεως, καὶ πῦρ ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.
Irritam faciens quis legem Moysi, sine miserationibus in duobus
ἀθετήσας τις νόμον μωυσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν 28
vel tribus testibus moritur: Quanto putatis deteriora me-
ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος 29
dignus iudicabitur supplicio filium Dei conculcans, &
ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ
sanguinem testamenti communem ducens, in quo sanctificatus est, &
τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ
Spiritum gratiæ contumeliæ afficiens? Scimus enim
πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν 30
dicentem, Mihi vltio, ego retribuam, dicit Dominus.
εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.
& iterum, Dominus iudicabit populum suum.
καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.
Horrendum incidere in manus Dei viuentis.
φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. 31
Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illu-
ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτι- 32
minati, multum certamen sustinuistis passionum.
σθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων·
Hoc quidem, opprobriisque & tribulationibus in theatrum productis: hæc
τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατιζόμενοι τοῦτο 33
autem, communicantes taliter conuersantium effecti.
δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.
Etenim vinculis meis compassi estis, & ra-
καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπα- 34
pinam subsistentium vestrorum cum gaudio suscepistis, co-
γὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γι-
gnoscentes habere voluipsis præstantiorem substantiam in cælo, &
νώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ

[a] præsto est
[b] Deus cætero
[c] τίθημι
[d] nos
[e] Postquã enim dixit, testabor
[f] διατίθημι
[g] dando
[h] Et in altero
[i] spectaculũ facti: in altero
[j] θεατρίζω
[k] socij
[l] Nã & vinctis
[m] συμπάσχω
[n] bonorum
[o] vos meliorem
[p] Voluntariè
[q] acceptam
[r] quæ consumptura est
[s] vlla miseratione
[t] magis
[u] deteriora meruerit supplicia, qui
[v] conculcauerit,
[w] ἀξιόω
[x] pollutum duxerit,
[y] ἡγέομαι
[z] Spiritui
[aa] contumeliam fecerit?
[bb] qui dixit,
[cc] vindictam,
[dd] Quia
[ee] est
[ff] fiduciam
[gg] Christi,
[hh] nouam
[ii] viam,
[jj] est

Nolite amittere confidentiã

manentem. *Ne abiicite itaque* [l]*fiduciam* vestram;

μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, 35

Patientia enim vobis necessaria est,

Patientia enim ha-

quæ habet remunerationem magnam.

ἥτις ἔχει μεγαλην μισθαποδοσίαν. ὑπομονῆς γὰρ ἔχε- 36

[a]modicum aliquantulumque qui est venturus [b]autem meus [c]viuit: quòd [d]placebit animæ meæ.

betu opus, vt voluntatem Dei facientes, reportetis

τε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, 37

promissionem. Adhuc enim [m]*paruum quantum quantum, veniens* veniet,

& non tardabit.

καὶ οὐ χρονιεῖ· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ 38

At iustus* ex fide [c]viuet: &

si subtraxerit se, non [d]*benegaudet anima mea in eo.*

ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

[e]filii

Nos autem non sumus subtractionis* in perditionem, sed fi-

ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πί- 39

dei in acquisitionem animæ.

στεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

CAP. XI. ια΄

Est autem fides, sperandarum substantia rerum, argu-

Ἐστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγ- 1

[f]apparentium.

mentũ non [g]*conspectarum.*

In hac enim testimoniũ consecuti sunt

χος οὐ βλεπομένων.

Fide, intelligimus* [h]*constructa* esse se-

[g]aptata

senes.

ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ 2

ταῖς ἐπουρανίοις. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶ- 3

[i]vt ex inuisibilibus [k]fierent. [l]quàm

cula verbo Dei, [i]*in, non ex apparentibus* visibilia

νας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ [k]βλεπόμενα

[l]*facta esse.*

Fide, plurimam hostiam Abel [l]*præ* Cain,

γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν 4

[m]testimonium perhibente [n]defunctus,

obtulit

Deo, per quã testimoniũ cõsecut[n] est esse iustus, [m]re-

προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρ-

stante in muneribus eius Deo, & per illam [n]*mor-*

τυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀπο-

tuus, adhuc loquitur. Fide, Henoch translatus est [o]*ad non*

θανὼν, ἔτι λαλεῖται. πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ 5

[o]ne videret [p]μεταθήμη [q]διαρεσέομαι [r]est

videndum mortem, & non inueniebatur: quia translatus illum

ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐκ ηὑρίσκετο· διότι μετετέθηκεν αὐτὸν ὁ

Deus, ante enim translationem *eius* testimonium habuit *bene* pla-

θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται [s]εὐαρε-

cuisse Deo. Sine autem fide impossibile[s] *beno* pla-

στηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρε- 6

[p]Deo. [q]ad Deum,

cere[p]. credere enim oportet accedentem [q]*Deo*, quia est,

στῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστι,

& inquirentibus se remunerator fit.

καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

[r]respõso accepto [s]iis quæ adhuc non videbantur, metuens [t]εὐλαβέομαι [u]est [x]institutus [y]qui vocatur

Fide, [r]*diuinitus monitus* Noë de [s]*nondum* visis,

πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, 7

reueritus aptauit arcam in salutem domus

[t]εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου

suæ, per quam damnauit mundum, & *eius* quæ per fidem [u]iu-

αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δι-

stitiæ, [x]*factus* est hæres. Fide, [y]*vocatus*

καιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος 8

Abraham obediuit, [z]*exiens* in locum [a]quem [b]*futurus erat ac-*

Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν, ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλε λαμ-

cipere in hæreditatem: & exiit, nescius quò

βάνειν εἰς κληρονομίαν· καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρ-

iret. Fide, demoratus est *Abraham* in terram repro-

χεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγ- 9

[z]in [a]casulis habitando

missionis tanquam* [c]alienam, in [z]*tabernaculis habitans* cum Isaac

γελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ

& Iacob coharedibus repromissionis eiusdem.

καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

Expectabat enim *illam* fundamenta habentem ciuitatem, cuius ar-

ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τε- 10

[b]Qui enim hæc dicunt, [c]significant se [d]inquirere.

tifex & conditor, Deus. Fide, & ipsa Sara sterilis

χνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάῤῥα στεῖρα 11

existens, virtutem in conceptionem feminis accepit, etiam præter tem-

ἔσα, δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ και-

[e]credidit eum esse qui repromiserat. Propter quod [f]hoc [g]in [h]est

pus ætatis *peperit*: quoniam fidelem *existimauit promittentem.*

ρὸν ἡλικίας ἔτεκεν· ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

Ideo & ab vno orti sunt, (& *hæc* emortuo:)

διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου· 12

tanquam sydera cæli [e]multitudine,& sicut arena quæ [f]

καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ

[g]oram

ad [g]*labium* maris, innumerabilis.

παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

[h]defuncti [i]acceptis repromissionibus:

luxta fidem [h]*mortui* sunt isti omnes, non [i]*acceptes*

κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες 13

repromissiones: sed alonge eas aspicientes, &

τὰς ἐπαγγελίας· ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, καὶ

salutantes, & confitentes, quia hospites & pere-

ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρε-

[k]Qui enim hæc dicunt, [l]significant se [m]inquirere.

grini sunt super terram. [k]*Nam huiusmodi dicentes,*

πίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, 14

ostendunt palam quòd patriam [m]*inquirunt.* Et si quidem ipsius

ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης 15

meminissent de qua exierunt, habebant vtique tempus reuertendi.

ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι.

Nunc autem meliorem appetunt, id est cælestem. ideo non

νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ 16

erubescit eos Deus, Deus [n]inuocari eorum: pa- [o]confunditur

ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοί-

rauit enim illis ciuitatem. Fide, obtulit Abraham

μασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ

Isaac, [p]*tentatus*: & vnigenitum offerebat [q]*ille*

τὸν Ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς

[p]cùm tentaretur: qui

repromissiones [q]*accipiens*: (Ad quem dictum est, Quia in

[q]suscepérat

ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος· πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν

Isaac vocabitur tibi semen.) Arbitrans, quia &

Ἰσαὰκ [r]κληθήσεταί σοι σπέρμα. λογισάμενος, ὅτι καὶ [r]καλέομαι

à mortuis suscitare potens[t] Deus: vnde eum & in para-

ἐκ νεκρῶν ἐγεῖραι δυνατὸς ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παρα-

[t]est

bolam accepit. Fide[u] de futuris, benedixit

βολῇ [s]ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν 20

[s]& [t]κομίζομαι

Isaac Iacob, & Esau. Fide, Iacob mo-

Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. πίστει Ἰακὼβ ἀποθνή- 21

riens, [u]*vnumquemque* filiorum Ioseph benedixit, & adorauit

σκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν

[x]*super summitatem* virgæ [y]*sua.* Fide, Ioseph [x]*si-*

[u]singulos

ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει Ἰωσὴφ τελευ- 22

niens, de [z]*egressione* filiorum Israel [a]*meminit*, & de

τῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ

ossibus suis mandauit. Fide, Moyses natus,

τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει Μωυσῆς γεννηθεὶς 23

occultatus est[b] *trimestre* à parentibus suis, eo quòd vidissent elegante

[c]infantem, & non timuerunt edictum regis.

ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον

τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Fide, Moyses grandis factus, negauit [d]*dici* *filius* [e]se esse filium

πίστει Μωυσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς 24

filiæ Pharaonis: Magis eligens *malis* affli-

θυγατρὸς Φαραώ, μᾶλλον [f]ἑλόμενος συγκακουχεῖ- 25

[f]αἱρέομαι [g]temporalis [h]iucunditatẽ, [i]thesauro Aegyptiorum,

gi cum populo Dei, quàm [g]*temporarium* habere peccati [h]*emo-*

σθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπό-

lumentum: Maiores diuitias æstimans [i]*illa* *Aegypti*

λαυσιν· μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν [k]Αἰγύπτου 26

[k]*thesauris*, improperium Christi: aspiciebat enim in

θησαυρῶν, τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν

remunerationem. Fide, reliquit Aegyptum, non ve-

μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φο- 27

ritus animositatem regis: *illum* enim inuisibilẽ tanquã videns [l]*fortiter*

[l]sustinuit.

βηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρ-

tuit. Fide, [k]*fecit* Pascha, & effusio-

[m]celebrauit

τέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα, καὶ τὴν πρόχυ- 28

nem sanguinis, ne [l]*ille perimens primogenita*, tangeret [l]qui vastabat primitiua,

σιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ

eos. Fide, transierunt per rubrum mare tanquam

αὐτῶν. πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς 29

per aridam[l], *cuius experientiam accipientes* Aegyptii, [m]*absorpti* sunt. [l]terram : quod experti

διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν.

Fide, muri Iericho corruerunt, [n]*circuita* *per* septem [m]devorati [n]circuitu dierũ

πίστει τὰ τείχη Ἰερειχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡ- 30

[o]κυκλόω

dies. Fide, Rahab meretrix non periit cum

μέρας. πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς

incredulis, excipiens exploratores cum pace.

ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

Et quid adhuc [l]*dico?* deficiet enim me *perenarrantem* tem- [l]dicam?

καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρό- 32

pus, de Gedeon, Baraque, & Sampson, & Iephte, Da-

νος, περὶ Γεδεών, Βαράκ τε, καὶ Σαμψών, καὶ Ἰεφθάε, Δα-

uidque, & Samuel, & prophetis: Qui per fidem

υίδ τε, καὶ Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν· οἳ διὰ πίστεως 33

deuicerunt regna, operati sunt iustitiam, ade-

κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέ-

pti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum,

τυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων,

Extinxerunt [l]*vim* ignis, [p]effugerunt *ora* gladii, con- [l]effugauerunt impetum [m]ae.em

ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνε- 34

ualuerunt de infirmitate, facti sunt fortes in bel-

δυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέ-

lo, castra verterunt exterorum: Acceperunt mulie-

μῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· ἔλαβον γυναῖ- 35

res de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti

κες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ [n]ἐτυμπανί-

sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem [n]τυμπανίζω

σθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος [o]inuenirent. [p]ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres.

resurrectionem [o]*nanciscerentur.* Alij verò [p]*ludibriorum & fla-*

ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μα- 36

gellorum experientiam acceperunt, etiam autem vinculorum & custodiæ.

στίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gla-

ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μα- 37

dii mortui sunt, circuierunt in [q]*ouillis*, in caprinis pel- [q]melotis,

χαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρ-

libus, egentes, afflicti, [r]*malè habiti.* [r]angustiati.

μασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·

Quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errantes, [s]& [t]in

ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ 38

montibus,& speluncis, & [s]cauernis terræ. [t]in

ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

[f] fidei [a] acceperunt
Et hi omnes testimonio [f] probati *per fidem*, non [a] re-
καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκο- 39
portarunt repromissionem, Deo pro nobis melius
μίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν· τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν 40
aliquid prouidente, vt non sine nobis consummarentur:
τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

CAP. XII. ιβ'

impositam
Ideoque & nos tantam habentes *circumiacentem nobis*
Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν 1
nubem testium, pondus deponentes omne, & cir-
νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν ἀπε-
[l] nos [a] ad
cunstans[l] peccatum, per patientiam curramus [a] propositum
είσατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον
nobis certamen: Aspicientes in *illum* fidei auctо-
ἡμῖν ἀγῶνα· ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς [a] πίστεως ἀρχη- 2
rem & consummatorem Iesum, qui *pro* proposito sibi
γὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ
[a] atque
gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta: [a] in dextera
χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ
[l] sedis [a] sedet.
que [l] *throni* Dei [a] *sedit.*
τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.
[a] enim eum qui
Recogitate [a] ergo talem [a] *sustinentem* à
[a] sustinuit
ἀναλογίσασθε οὖν τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ 3
[l] aduersum
peccatoribus [a] in semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini
τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς
[a] enim
animis vestris deficientes. Nondum [a] vsque ad sanguinem re-
[a] ἐκλύομαι
ψυχαῖς ὑμῶν [a] ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀν- 4
stitistis, aduersus peccatum repugnantes.
τικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι·
[a] consolationis, [l] loquitur, dicens,
Et obliti estis [a] *exhortationis*, quæ vobis tanquam filiis [l] *dis-*
καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλο- 5
seritur, Fili mi, [a] *ne parui pende* disciplinam Domini, neque [a] *fatiscas*
γίζεται, υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου
[a] dum [l] argueris.
[a] ab eo [l] *arguitus.* Quem enim diligit Dominus, ca-
ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παι- 6
stigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.
δεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.
[a] In disciplina perseuerate.
[a] *Si disciplinam sustinetis*, tanquam filiis, vobis offert se
εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ 7
Deus: [a] quis enim *est* filius, quem non corripit pater?
θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;
[l] Quòd [a] extra [a] disciplinam,
[l] Si autem [a] *absque* estis [a] *disciplina*, cuius participes| facti sunt omnes,
εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, 8
[a] ergo adulteri
[a] *vtique nothi* estis, & non filij. Deinde *ipsos* quidem carnis
ἄρα νόθοι ἐστὲ, καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς 9
[a] eruditores, [l] eos: num
nostræ patres habuimus *castigatores*, & reuerebamur[l]: *non* mul-
ἡμῶν πατέρας εἰχομεν παιδευτὰς, καὶ [b] ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολ-
[b] ἐντρέπω-μαι
τὸ magis obtemperabimus Patri spirituum, &
λῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ
[a] Et [l] in tempore paucorū dierum, [b] voluntatē suā
viuemus? [a] Illi quidē *enim* [l] *ad paucos dies*, secundum [b] vi-
ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δο- 10
sum ipsis, *castigabant*: hic autem ad [b] *commodum*, *ad reci-*
κοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μετα-
piendum sanctificationem eius. Omnis autem disciplina [a] ad
λαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς 11
quidem [a] *præsens* non videtur gaudij esse, sed mœroris: postea autem
μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ
[a] fructum [a] *pacificum* per eam exercitatis reddet
καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι
[l] Propter quod iustitiæ. [l] *Ideo* remissas manus, &
δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ 12
[c] παραλύω soluta genua erigite: Et [d] ἀνορθόω [c] παραλελυμένα γόνατα [d] ἀνορθώσατε· καὶ τροχιὰς 13
[l] claudicās quis erret, rectos facite pedibus vestris, vt non [l] *claudum abducatur*,
ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ,
sanetur autem magis. Pacem sequimini cum omnibus, &
ἰαθῇ δὲ μᾶλλον· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ 14
[a] Deum: sanctimoniam, qua sine nemo videbit [a] *Dominum*:
τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον·
[a] desit gratiæ Contemplantes ne quis [a] *deficiat* à *gratia* Dei:
ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· 15
ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam
μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης
inquinentur multi. Ne quis fornicator aut prophanus, vt Esau:
μιανθῶσι πολλοί. μή τις πόρνος ἢ βέβηλος, ὡς Ἠσαῦ· 16
[l] primitiua [c] ἀποδίδω-μι [a] Scitote [c] cupiens [f] ἀποδοκιμάζω
qui propter escam vnam vendidit [l] *primogenita* sua.
ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς [c] ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.
[a] *Scitis* enim quoniã & postea [a] *volens* hæreditare bene-
ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐ- 17
dictionem, reprobatus est: pœnitentiæ enim locum non inuenit, [f] quanquam
λογίαν, [f] ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ
cum lachrymis [a] *exquirens* eam. Non enim accef-
μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσελήλυ- 18
[l] sistis [a] tractabilem montem, & [l] *incensum* ignem, & turbinem,
θατε [g] ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ,
& caliginem, & procellam, Et tubæ sonum, & vocem
καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ 19
[a] Deum: [l] audientes, *deprecati sunt, non proponi*
ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐ-
[g] ψηλαφάω [l] quod dicebatur, [a] videbatur
eis verbum. Non portabant enim [l] *imperatum*, Et si bestia
τοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον
tetigerit montem, lapidabitur.
θίγῃ τοῦ ὄρους, [a] λιθοβοληθήσεται.
[a] λιθοβολέω
Et, (ita terribile erat [a] *apparens*, Moyses dixit,
καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωυσῆς εἶπεν, 21
[a] quod videbatur
Exterritus sum, & tremebundus.) Sed accessistis
ἔκφοβός εἰμι, καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε 22
[a] Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem cælestem,
Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ,
[a] ad
& [a] *myriadum* angelorum frequentiam, Et ecclesiam [a] *primo-*
καὶ [a] μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει· καὶ ἐκκλησίᾳ πρω-
[a] multorū millium
genitorum in cælis [a] *conscriptorum*, & iudicem Deum om-
τοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάν-
[a] primitiuorum [a] qui conscripti sunt
nium, & spiritus iustorum perfectorum, Et testa-
των, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθή- 24
sanguinis asperſionem melius
menti noui mediatorem Iesum, & [a] *sanguine* asperſionis *præstantius*
κης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον
[l] quàm
loquentem [l] *præ* Abel. Videte ne recu-
λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε 25
[a] eum qui
setis loquentem: si enim illi non effugerunt, [a] *illum* super terram
τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς
recusantes [a] *negotium agentem*: multo magis nos,
παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ
[a] *illum* de cælis [a] *auersati*: Cuius vox terram
[a] qui [l] loquentē nobis, auertimus: [a] repromittit, [l] & [a] mouebo | [a] ἐπαγγέλλομαι
τὸν ἀπ' οὐρανοῦ παραιτούμενοι· οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν
mouit tunc, nunc autem [a] *denunciauit*, dicens, Adhuc semel ego
ἐσάλευσε τότε, νυνὶ δὲ [a] ἐπήγγελται, λέγων, Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ
[a] *mouco* non solùm terram, sed & cælum.
σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.
[a] Quòd dicit
Illud autē, Adhuc semel, declarat mobilium translatio-
τὸ δὲ, Ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθε- 27
[l] ea quæ sunt immobilia.
nem, tanquam factorum, vt maneant [l] *non mobilia*.
σιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.
Itaque regnum immobile suscipientes, habeamus
διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν 28
gratiam, per quam seruiamus [a] *gratè* Deo, cum reuerentia &
χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετ' αἰδοῦς καὶ
[l] religione.
[a] placentes
Etenim Deus noster ignis consumens[l].
[l] metu. [a] est.
εὐλαβείας. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ κατανάλισκον. 29

CAP. XIII. ιγ'

Charitas fraternitatis maneat [a].
[a] in vobis.
Ἡ φιλαδελφία μενέτω. 1
[a] Hospitalitatem [a] *ne obliuiscimini*: per hanc enim [l] la-
[a] Et [a] nolite obliuiscī: [l] placuerunt [a] receptis angelis.
τῆς φιλοξενίας μὴ [a] ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ [l] ἔλα- 2
tuerunt quidā, hospitio [a] *excipientes angelos*. Mementote vinctorum,
θόν τινες, ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, 3
tanquam simul vincti: [a] *malis pressorum*, tanquam & ipsi [l] *exsistentes*
ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες
in corpore. Honorabile connubium in omnibus, & [l] *cubile*
[l] thorus immaculatus: [a] enim
ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη 4
immaculatum: fornicatores [a] *autem* & adulteros iudicabit Deus.
ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.
[a] Sint mores sine auaritia:
[a] *Pecuniæ non appetens mos*: contenti præsentibus. ipse
ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς 5
enim dixit, Non te deseram, neque *te* derelinquam.
γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε [b] ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.
[b] ἀνίημι
Ita vt [l] *confidentes nos dicere*, Dominus mihi adiutor &
[l] confidenter dicamus,
ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ 6
non timebo quid faciat mihi homo.
[b] φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.
[b] φοβέομαι
Mementote [l] *ducum* vestrorum, qui locuti sunt vobis
[l] præpositorum
Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν 7
verbum Dei, quorum intuentes exitum conuer-
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀνα-
sationis, imitamini fidem. Iesus Christus heri &
στροφῆς, [c] μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ 8
[c] μιμέομαι
hodie, ipse & in secula. Doctrinis va-
σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποι- 9
riis, & peregrinis [a] *ne circumferamini*. *pulchrum* enim, gratia stabi-
[a] nolite abduci. optimum est
κίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦ-
liri cor, non escis, [a] *in quibus* non [a] *sunt aduti*
[a] quæ [a] profuerūt ambulātibꝰ in eis. [d] ὠφελέω
σθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ [d] ὠφελήθησαν οἱ
ambulantes. Habemus altare, de quo edere
περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν 10
non habent potestatem tabernaculo [l] *seruientes*.
οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.
[l] qui deseruiūt
Quorum enim inferetur animalium sanguis pro peccato in
ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ 11
Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra
ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίε[ται] ἔξω
castra. [a] *Ideo* & Iesus, vt sanctificaret per
[a] Propter quod [l] suum
τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ 12
[l] *proprium* sanguinem populum, extra portam passus est.
ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.
Igitur exeamus ad eum extra castra,
τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, 13
improperium eius portantes.
τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

Non enim habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram
οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν 14
inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam lau-
ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέ- 15
dis *per omne* Deo, id est, fructum labiorum confi-
σεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολο-
tentium nomini eius. *At* beneficentiæ & commu-
γούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοι- 16
nionis *ne obliuiscimini.* talibus enim hostiis *bene placet*
νωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖ-
sibi Deus. Obedite *ducibus* vestris, & subia-
ται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπεί- 17
cete: ipsi enim pernigilant pro animabus vestris, quasi ra-
κετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λό-
tionem reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non ge-
γον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στε-
mentes: *inutile* enim vobis hoc. Orate pro
νάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ 18
nobis. confidimus enim quia *pulchram* conscientiam habemus, in
ἡμῶν· πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν
omnibus *pulchrè* volentes conuersari.
πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.
Amplius autem deprecor, hoc facere, *vt* cele-
περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ, τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τά- 19
rius restituar vobis.
χιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

At Deus pacis, *reducens* de mortuis pa-
ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποι-
storem ouium magnum, in sanguine testamenti æterni,
μένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου,
Dominum nostrum Iesum Christum, Aptet vos in omni
τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ 21
opere bono, *ad faciendum* voluntatem eius: faciens in vo-
ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑ-
bis *beneplacitum* coram se, per Iesum Christum, cui gloria
μῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα
in secula seculorum Amen. Rogo autem
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ 22
vos: fratres, *sufferte* verbum solatij: etenim
ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ
per breuia misi vobis. Cognoscite fratrem
διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν 23
Timotheum *absolutum*, cum quo (si celerius venerit) vi-
Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψο-
debo vos. Salutate omnes *duces* vestros, &
μαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ 24
omnes sanctos. salutant vos *illi* de Italia.
πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.
Gratia cum omnibus vobis. Amen.
ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. 25

Ad Hebræos scripta est ab Italia per Timotheum.

Πρὸς Ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

SANCTI IACOBI
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ
EPISTOLA CATHOLICA.
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

IACOBVS Dei & Domini *nostri* Iesu
ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ 1
Christi seruus, *illis* duodecim tribubus
χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς
quæ *sunt* in dispersione, *salutem gaudere.*
ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.
Omne gaudium *ducite*, fratres
Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί 2
mei, cùm *tentationibus* incideritis *varijs*:
μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποι-
Scientes quòd probatio vestræ fidei *ad-*
κίλοις· γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κα- 3
operatur patientiam. *At* patientia opus perfectum ha-
τεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέ- 4
beat, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.
τω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.
Si autè quis vestrum *destituitur* sapientia, postulet à *dante*
Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος 5
Deo omnibus *simpliciter*, & non *improperante*, & dabitur ei.
θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ.
Postulet autem in fide, nihil *discrepans*: *nam* discre-
αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινό- 6
pans similis est fluctui maris *ventis agitato*, & ia-
μενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ, καὶ ῥιπιζο-
ctato. Non ergo æstimet homo ille quòd accipiat
μένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί 7
aliquid à Domino. Vir duplex animo, inconstans *in*
τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν 8
omnibus viis suis. Glorietur autem frater
πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ 9
humilis in *sublimitate* sua, *At* dives in humilitate
ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ· ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει 10
sua: quoniam sicut flos fœni transibit. Exortus est enim
αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ 11
sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius
ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ
decidit, & decor vultus eius deperiit: ita
ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω
& dives in itineribus suis marcescet.
καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

Beatus vir qui *suffert* tentationem, quoniam *probatus fa-*
μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενό- 12
ctus, accipiet coronam vitæ, quam repromisit *Dominus*
μενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος
diligentibus se. Nemo *tentatus*, dicat, quoniam
τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι 13
à Deo *tentor*: nam Deus intentator est malorum, ten-
ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πει-
tat autem ipse neminem. Vnusquisque verò tentatur, à *propria*
ράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας 14
concupiscentia abstractus & illectus. Deinde concu-
ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ ἐπι- 15
piscentia *conceptens*, parit peccatum: *at* peccatum *per*-
θυμία συλλαβοῦσα, τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτε-
fectum, generat mortem. *Ne errate*, fratres
λεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί 16
mei *dilecti*. Omne datum *bonum*, & omne donum
μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα 17
perfectum, *supernè* est, descendens à Patre luminum,
τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων,
apud quem non est transmutatio, *aut* vicissitudinis obumbratio.
παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.
Volens genuit nos verbo veritatis, *ad esse*
βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι 18
nos initium aliquod eius *creaturarum*.
ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τοῦ αὐτοῦ κτισμάτων.
Itaque, fratres mei *dilecti*, sit omnis homo velox
Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς 19
ad audiendum, tardus ad loquendum, tardus ad iram.
εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.
Ira enim viri iustitiam Dei non *adoperatur*.
ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. 20
Ideo abiicientes omnem *sordem*, & abundantiam malitiæ,
διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν, καὶ περισσείαν κακίας,
in mansuetudine suscipite insitum verbum, *potens* sal-
ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶ- 21
uare animas vestras. Estote autem factores verbi, &
σαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ 22
non tantùm auditores, fallentes vosmetipsos.
μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

cõparabitur Quia si quis auditor verbi est, & non factor; hic *simile est*
ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν 23
vito consideranti vultum natiuitatis suæ in spe-
ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσό-
culo. Considerauit enim *seipsum*, & abiit, & statim
πτρῳ· κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως 24
Qui autem per- oblitus est qualis fuerit. *At perficiens* in legem *per-*
ſpexerit & perfectæ ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέ- 25
fectam illam libertatis, & *permanens*, *hic* non au-
λειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροα-
ditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic bea-
τὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μα-
[a]autem putat tus in facto suo erit. Si quis *videtur religiosus*
καρίος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος 26
esse *in vobis*, non refrenans linguam suam, sed seducens
εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν
[a]est cor suum, huius vana religio.
καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.
Religio munda, & immaculata apud Deum & Pa-
θρησκεία καθαρὰ, καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πα- 27
trem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione
τρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει
[a]& eorum, [b]immaculatum *seipsum* custodire *à mundo*.
[b]ab hoc seculo.
αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

CAP. II. β'

[c]nolite [d]habere Fratres mei, [c]*ne* in personarum acceptione [d]*habete* fidem
Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν 1
Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Si enim introierit
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ 2
in conuentum vestrum vir aureum habens annulum in veste
εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι
candida, introierit autem & pauper in sordido habitu,
λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι,
[e]eum qui indu- Et intendatis in [f]*ferentem* *vestem* *splen-*
tus est veste καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμ- 3
præclara, *didam*, & dixeritis ei, Tu sede hic [g]*pulchrè*: & pau-
[e]benè: περὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ [h]κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτω-
[h]κάθημι [i]autem [k]pedum meo- peri? dicatis, Tu sta illic, aut sede *hic* sub scabello
χῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν
rum. Nonne [l]apud vosmet- [m]*meo*. Et *non* [n]iudicatis [o]*in vobismet ipsis*, & facti estis iu-
ipsos, μου· καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κρι- 4
[i]cogitationum iniquarum? dices [p]*disceptationum malarum*? Audite, fratres mei [q]di-
[q]dilectissimi, τὰι διαλογισμῶν πονηρῶν; ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀ- 5
[r]in hoc nudo [s]ἐκλέγω *lecti*, nonne Deus elegit pauperes [r]*mundo*
γαπητοί, οὐχ ὁ θεὸς [s]ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου
diuites in fide, & hæredes regni quod repro-
πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγ-
[t]Deus misit [t] diligentibus se? Vos autem exhonoratis
γείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε 6
pauperem. nonne diuites per potentiam opprimunt vos, &
τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ
ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi bla-
αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλα- 7
[u]bonum [v]quod est sphemant [u]*pulchrum* nomen [v]inuocatum super vos?
σφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;
Si tamen legem perficitis regalem, secundum scripturam,
εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφὴν, 8
[x]bene Diliges proximum tuum sicut teipsum, [u]*pulchrè* facitis.
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε.
Si autem personam accipitis, peccatum operamini, redar-
εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχό- 9
[y]autem guti à lege quasi transgressores. Quicunque [y]*enim* totam
μενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. ὅστις γὰρ ὅλον 10
legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.
τὸν νόμον τηρήσει, πταίσῃ δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.
[z]Qui [a]dixit, [z]*Ille* enim [a]*dicens*, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. [z]*Si autem*
[a]quòd ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ 11
non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis.
οὐ μοιχεύσῃς, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.
Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem liber-
οὕτω λαλεῖτε, καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθε- 12
[b]incipientes [c]enim [d]illi qui [e]fecit [f]superexaltat autem [g]proderit, [h]ſe [i]nunquid po- cerit [k]indigeant [l]sunt [m]proderit? [n]in semetipsa.
tatis *futuri* iudicari. *Nam* iudicium [b]sine misericordia [c]non
ρίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ 13
[d]*facienti* misericordiam: [e]*contra gloriatur* misericordia iudicium.
ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.
Quid [f]*illud vile*, fratres mei, si fidem dicat [g]quis habere, opera
τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα 14
autē non habeat? [h]*non potest* fides saluare eum?
δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;
Si autem frater aut soror nudi sint, & [i]*defi-*
ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμε- 15
cientes fuerint quotidiano victu: Dicat autem aliquis illis ex
νοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς· εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ 16
vobis, Ite in pace, calefacimini, & saturamini: non
ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε, καὶ χορτάζεσθε· μὴ
[i]*sunt* [k]*proderit*? dederitis autē eis *ea* quæ *necessaria* corporis, quid *illud vile*?
δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;
[l]Sic & fides, si non opera habeat, mortua est [m]*secundum seipsam*.
οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν. 17

Sed dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo. ostende mihi
18 ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι
[f]sine operibus. fidem tuam [f]*ex operibus tuis*, & ego ostendam tibi ex ope-
[o]χωρὶς τῶν τὴν πίστιν σου [o]ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔρ-
[p]ἔργων, ribus *meis* fidem meam. Tu credis quoniam Deus vnus est?
19 γων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι;
[q]bene [q]*pulchrè* facis. & dæmones credunt, & contremiscunt.
καλῶς ποιεῖς. καὶ [p]τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ [q]φρίσσουσι.
Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine
20 θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς
operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex [r]otiosa
21 τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ
operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super al-
ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυ-
tare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus
22 σιαστήριον; βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις
illius, & ex operibus fides consummata est?
αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;
Et suppleta est scriptura, dicens, Credidit *autem* Abraham
23 καὶ [s]ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ [s]πληρόο-
Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus μαι
τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος
Dei appellatus est. Videtis *igitur*, quoniam ex operibus iustificatur
24 θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε ἄρα, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται
homo, & non ex fide tantùm?
ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;
Similiter autem & Raab meretrix, nonne ex operibus iustificata est,
25 ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη,
suscipiens nuntios, & alia via eiiciens?
ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;
Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita
26 ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω
& fides sine operibus mortua est.
καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

CAP. III. γ'

Ne multi magistri [t]*fiatis*, fratres mei, scientes [t]Nolite plures
Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες [t]fieri,
1 quoniam maius iudicium [u]*capiemus*. *Multa* enim offendimus om-
ὅτι μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅ- [u]sumitis. In
2 nes, si quis in verbo non offendit, hic perfectus [x]vir, [y]*potens* multis
παντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, [y]δυνατὸς [x]est [y]potest etiam
freno circunducere & totum corpus. [z]Ecce equis [z]Si autem
3 [a]χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἴδε τῶν ἵππων [a]χαλινα-
frena in ora mittimus ad [b]*obediendum* γωγέω
τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι [a]consentiēdum
ipsos nobis, etiam omne corpus illorum circum[c]*agimus*. [b]ferimus.
αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.
Ecce & naues [d]*tanta existentes*, & à validis [c]cùm magnæ
4 ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν sint,
ventis [e]*impulsæ*, circunferuntur [f]à modico gubernaculo, [d]minentur,
ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, [f]autem
vbi impetus dirigentis voluerit. Ita &
5 ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτω καὶ ἡ
lingua [g]*parvum* membrum est, & magna [h]*gloriatur*. Ecce [i]*exiguus* ignis [g]modicū quid
γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ [h]exaltat.
[k]*quantam materiam* incendit. Et lingua ignis [l], *mundus* [i]quantus
6 ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς [k]quàm magnā
iniquitatis. *ita* lingua constituitur in membris nostris, [l]syluam
ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ [l]est, vniuersitas
[m]*maculans* totum corpus, & [n]*inflammans* rotam na- [m]quæ maculat
σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γε- [n]inflammat
tiuitatis [o], & inflammata à gehenna. Omnis enim natura [o]nostræ,
7 νέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις
bestiarumque & volucrum, [p]serpentiumque & [q]*marinorum* *domatur*, [p]&
θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται, [q]exterorum do-
& domita [r]est natura humana. *At* lin- mantur,
8 καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσ- [r]sunt
guam [s]nullus potest hominum domare: [t]*incoercibile* ma- [s]autem
σαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κα- [t]inquietum
lum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus
9 κόν· μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν
Deum, & Patrem, & in ipsa maledicimus homines
θεὸν, καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους
[u]*illos* ad [x] similitudinem Dei [y]*factos*. Ex ipso ore [u]qui
10 τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος [x]facti sunt.
[y]imaginem &
proceditbenedictio, & maledictio. non oportet, fratres mei *dilecti*,
ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί,
hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat
11 ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ
[z]dulce, & *amarum*? Nunquid potest, fratres mei, ficus [z]dulcē & ama-
12 γλυκὺ, καὶ τὸ πικρόν; μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ [a]ram aquam?
[a]oleas facere, aut vitis ficus? sic [b]*nullus fons* sal- [a]vuas
ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυ- [b]neque salsa
sam & dulcem [c]facere aquam. *Si* quis sapiens, & [d]*peritus in* [c]poteſt facere
13 κὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. εἴ τις σοφὸς, καὶ ἐπιστήμων ἐν [d]disciplinatus
vobis, ostendat ex [e]*pulchra* conuersatione [f]*opera* *sua* in inter vos?
ὑμῖν, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν [e]bona
mansuetudine sapientiæ. [g]*Si autem* zelum amarum habetis, & [h]*contentionem* [f]operationē suā
14 πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐρίθειαν [g]Quòd [h]contentiones
sunt

*cordibus vestris: nolite gloriari & mẽdaces esse lenim

*diabolica. bcontentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum. Quæ desursum est

*bonis consentiens, ‖ & *sine simulatione.

in *corde vestro: ne gloriamini & mentimini aduersus
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ
veritatem. Non est ‖ ista sapientia desursum descendens:
τ̃ ἀληθείας· οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἀνωθεν κατερχομένη, 15
sed terrena, animalis, *damoniaca. Vbi enim zelus &
ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης· ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ 16
*contentio, ibi *irritatio, illic tumultuatio, & omnis prana actio.
ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.
Illa autẽ *supernè sapientia, primùm quidem pudica est: deinde pacifi-
ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνι- 17
ca, modesta, bene suadibilis, ‖ piena misericordia, ‖ fructibus bonis, non di-
κὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους, καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιά-
iudicans, *& non simulata. Fructus autem iustitiæ in
κριτος, καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τ̃ δικαιοσύνης, ἐν 18
pace seminatur facientibus pacem.
εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

CAP. IIII. δ'.

*lites ‖ Nonne bcõcupiscentiis *quæ militant

Vnde bella & *pugnæ in vobis? ‖ Non hinc, ex
Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τ̃ 1
*voluptatibus vestris *militantibus in membris vestris?
ἡδονῶν ὑμῶν τ̃ στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;
Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non po-
ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύ- 2
testis adipisci. litigatis & belligeratis: & non habetis, propter
νασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ
*non petere vos. Petitis, & non accipitis, eo quòd ma-
τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κα- 3
lè *petitis: vt in ‖ voluptatibus vestris insumatis.
κῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

*huius ‖ inimica *seculi huius, *dicat: ‖ vobis?

Adulteri & adulteræ, nescitis quia amicitia *mundi,
μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τ̃ κόσμου 4
‖ inimicitia Dei est? Quicunque ergo voluerit amicus esse *mundi,
ἔχθρα τ̃ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τ̃ κόσμου,
inimicus Dei constituitur. An putatis quia inaniter Scriptura di-
ἐχθρὸς τ̃ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέ- 5
cit: Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in ‖ nobis?
γει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκισεν ἐν ἡμῖν;
Maiorem autem dat gratiam. *Ideo dicit, *Deminus superbis
μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὑπερηφάνοις 6
resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi estote
ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε 7
ergo Deo: resistite* diabolo: & fugiet à vobis.
οὖν τ̃ θεῷ· ἀντίστητε τ̃ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.
Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus,
ἐγγίσατε τ̃ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, 8
peccatores: & purificate corda, duplices animo. ‖ Affligimi-
ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. 9
*ni, & lugete, & plorate: risus vester in luctum
σατε καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος
conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini
μετασταφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε 10
in conspectu Domini, & exaltabit vos. *Ne contraloquimini
ἐνώπιον τ̃ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε 11
alij aliis, fratres ‖. Contraloquens fratri, & iudicans
ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν
fratrem suum, *contraloquitur legi, & iudicat legem. Si autem legem
ἀδελφὸν αὐτ̃, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον
iudicas, non es factor legis, sed iudex. Vnus est *ille legisla-
κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέ- 12
tor, *potens seruare & perdere. Tu autẽ quis es qui iudicas
της ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δέ τίς εἶ ὃς κρίνεις
‖ alterum? Age nunc *dicentes, Hodie *& cras ibi-
τ̃ ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευ- 13
mus in illam ciuitatem, & faciemus ibi *annum vnum,
σώμεθα εἰς τὴνδε τ̃ πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα,
*lucrum faciemus. ‖ quid erit in crastino.

& mercabimur, & *lucrabimur: Qui ignoratis
καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν· οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε 14
‖ illud cras. Quæ enim vita vestra? Vapor enim erit, ad
τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστε ἡ πρὸς
modicum apparens, deinceps verò & *euanescens. Pro *di-
ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη. ἀντὶ τ̃ λέ- 15
cere vos, Si Dominus voluerit, & ‖ vixerimus, & faciemus
γειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν
hoc aut illud. Nunc autem *gloriamini in superbiis vestris.
τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νυνὶ δὲ καυχᾶσθε ἐν τ̃ ἀλαζονείαις ὑμῶν· 16
Omnis *gloriatio tàli: maligna est. Scienti igitur bonum
πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν 17
facere, & non facienti, peccatum illi est.
ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

CAP. V. ε.

*Agite ‖ quæ aduen ‖ vobis.

*Age nunc diuites, plorate, vlulantes in mi-
Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ὅτι τ̃ ταλαι- 1
serijs vestris ‖ superuenturis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: &
πωρίαις ὑμῶν τ̃ ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ 2
vestimẽta vestra à tineis comesta *facta* sunt. Aurum vestrum &
τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ 3
argentum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit,
ὁ ἄργυρος *κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, *κατιόομαι
& manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis ‖ in nouissi- ‖ vobis iram
καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχά-
mis diebus. Ecce merces operariorum *metentium
τοις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τ̃ ἐργατ̃ τ̃ ἀμησάντων τὰς *qui messuerũt
regiones vestras, ‖ intercepta à vobis, clamat: & clamores ‖ quæ fraudata est
χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ b ἀποστερέω
*metentium in aures Domini sabaoth *introierunt.
τ̃ θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. * corum ‖ introiuit.
Epulati
Delitiati estis super terram, & *lasciuistis: enutristis
ἐτρυφήσατε ὅτι τ̃ γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς εἰσέρχομαι
corda vestra vt in die occisionis. ‖ Condemnastis, occi- * in luxurijs
καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς· κατεδικάσατε, ἐφο- ‖ Adduxistis &
6 distis iustum: *non restitit vobis. Patientes esto-
νεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακροθυμή- d μακρο-
7 σατε οὖν, ἀδελφοὶ, ἕως τ̃ παρουσίας τ̃ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς θυμέω
te igitur, fratres, vsque ad aduentum Domini. Ecce, agricola
ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τ̃ γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως *temporaneum
expectat pretiosum fructum terræ: patienter ferens *in eum*, donec & serotinum.
λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε Patientes estote
accipiat *pluuiam *matutinam & *serotinam.
8 καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τ̃ κυ- ‖ &
mini *appropinquauit. Ne ingemiscite aduersus alij aliis, fratres, vt *appropinqua-
9 ρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοὶ, ἵνα bit. Nolite in-
non iudicemini. Ecce, iudex ante *fores stetit. Exem- gemiscere in
10 μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ κριτὴς πρὸ τ̃ θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδει- alterutrum,
plum accipite fratres *mei*, *malorum perpessionis, & patientiæ, ‖ ianuam assi-
γμα λάβετε ἀδελφοί μου, τ̃ κακοπαθείας, καὶ τ̃ μακροθυμίας, stit.
Prophetas, qui locuti sunt ‖ nomine Domini. Ecce bea- * laboris
11 τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μα- ‖ in
tificamus *tolerantes. Tolerantiam Iob audistis:
καρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, * eos qui sustinuerunt. Sufferentiam
& finem Domini vidistis, quoniam *valde* misericors est ‖ & ‖ Dominus
καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστι καὶ
12 οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ c ὀμνύετε, * Nolite iurare
neque ‖ cælum, neque ‖ terram, neque aliud quodcunque iuramẽtum. Sit * ὀμνύω
μήτε τ̃ οὐρανὸν, μήτε τ̃ γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω ‖ per
autẽ *vestrũ illud Etiã, etiam: & illud nõ, non: vt non ‖ in hypocrisin decidatis. * sermo vester,
δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. Est, est,
Tristatur aliquis *in vobis? oret. Aequo animo est *quis?* psal- ‖ sub iudicio
13 κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλ- * ὑπὸ κρίσιν
lat. Infirmatur quis in vobis? *aduocet presby- * vestrum?
14 λέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυ- ‖ inducat
teros ecclesiæ: & orent super eum, vngen-
τέρους τ̃ ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτ̃, ἀλείψαν-
tes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fi-
15 τες αὐτ̃ ἔλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τ̃ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τ̃ πί- * saluabit infir-
stes eum *saluabit laborantem, & *eriget* eum Dominus: & si ‖ pecca- mum: & alle-
στεως σώσει τ̃ κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτ̃ ὁ κύριος· κἂν ἁμαρ- uabit
ta fuerit perpetratus, remittentur ei. ‖ in peccatis sit
16 τίας ᾖ πεποιηκὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ‖ ergo alteru-
*alij aliis offensiones: & orate pro *alij aliis, trum peccata
ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, vestra:
vt *saneamini.* multum ‖ valet deprecatio iusti *efficax. * inuicem, vt
17 ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. saluemini.
Elias homo erat ‖ *similiter* passibilis nobis: & oratione ora- ‖ enim
ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσ- * assidua.
18 εύξατο τ̃ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ὑετὸν ἐνιαυτοὺς τρεῖς ‖ similis
nit *ad non pluendum: & non pluit super terram annos tres f βρέχω
καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν g προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν g προσεύ-
& menses sex. Et rursum orauit: & cælum pluuiam χομαι
19 ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τ̃ καρπὸν αὐτ̃. ἀδελφοὶ, ἐάν τις * dedit
dedit, & terra *germinauit fructum suum. Fratres ‖, si quis ‖ mei,
ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τ̃ ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, * ex
*in vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum:
20 γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτ̃, * Sciat
*seruabit animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. quòd ille conuertens peccatorem ab errore viæ suæ, * Scire debet
σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. quoniã qui cõ-
uerti fecerit
* saluabit eius

Finis sancti Iacobi catholicæ Epistolæ.
Τέλος τ̃ τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

SANCTI PETRI
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
CATHOLICA PRIOR EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT PRIMVM. κεφάλ. ά.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, 1
PETRVS Apostolus Iesu Christi,
ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς
electis aduenis dispersionis
πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας,
Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,
ἀσίας, καὶ βιθυνίας, κατὰ 2
Asiæ, & Bithyniæ, Secundum
προγνῶσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ
*prænotionem Dei Patris, in ‖sanctificatione
πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χρι-
Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Chri-
στοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη [a] πληθυνθείη.
sti. Gratia vobis & pax [a] multiplicetur.
Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Chri-
στοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς 3
sti, qui secundum *multam suam misericordiam ‖regenerans nos in
ἐλπίδα ζῶσαν διὰ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν,
spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis,
εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραν- 4
In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibi-
τον, [b] τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, τοὺς ἐν δυ- 5
lem, conseruatam in cælis in *vos, In vir-
νάμει θεοῦ [c] φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοί-
tute Dei *custodites, per fidem, in salutem para-
μην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ· ἐν ᾧ ἀγαλ- 6
tam reuelari in tempore nouissimo. In quo *exul-
λιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, [d] λυπηθέντες ἐν ποικίλοις
tatis modicum nunc, (si ‖opus est) tristati in variis
πειρασμοῖς· ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πο- 7
tentationibus: Vt probatio vestræ fidei mul-
λὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δο-
to pretiosior* auro *illo perdito, per ignem verò *ex-
κιμαζομένου, [e] εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν
plorato, inueniatur in laudem & honorem & gloriam, in
ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ· ὃν οὐκ εἰδότες ἀγα- 8
reuelatione Iesu Christi: Quē *non *videntes* dili-
πᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε
gitis: in quem nunc non videntes*, credentes autem, exultatis
χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι 9
lætitia inenarrabili & glorificata, Reportantes
τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.
finem fidei vestræ, salutem animarum.
Περὶ ἧς σωτηρίας [f] ἐξεζήτησαν καὶ [f] ἐξηρεύνησαν προ- 10
De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Pro-
φῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες·
phetæ; qui de *illa in vos gratia ‖prophetarunt,
ἐραυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν [g] ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς 11
Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis
πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθή-
Spiritus Christi, *prætestatus illas in Christum passio-
ματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· οἷς ἀπεκαλύφθη 12
nes, & ‖post hæc glorias: Quibus reuelatum est
quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt
ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ [k] διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νυνὶ [l] ἀνηγγέλη
vobis per eos *euangelizantes vobis *in* Spiritu sancto
ὑμῖν διὰ τῶν [m] εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ
missō de cœlo, in *quæ desiderant angeli pro-
ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι πα-
spicere. *Ideo succincti lumbos men-
ρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διά- 13
tis vestræ, sobrij, perfectè sperate in eam ‖latam
νοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομέ-
vobis gratiam, in reuelatione Iesu Christi,
νην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ,
Quasi filij obedientiæ, non configurati *illis *prius
ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότε- 14
in ignorantia vestra cupiditatibus: Sed secundum
ραν ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις· ἀλλὰ κατὰ 15
eum *vocantem vos, Sanctum, & ipsi sancti in omni conuer-
τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀνα-
satione ‖fiatis: Quoniam scriptum est, Sancti eritis,
στροφῇ γένησθε· διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, 16
quoniam ego sanctus sum. Et si Patrem inuocatis eum
ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν 17

* præscientiam ‖sanctificatione
a πληθύνω
* magnam ‖ regenerauit
b vobis, Qui τηρέω
c custodimini φρουρέω
* exultabitis
‖ oportet contristari
d λυπέω
* sit * quod
e probatur δοκίμιον
c δοκίμιον
‖ cùm videritis
* quoque creditis
f ἐκζητέω
* futura in vobis
‖ prophetauerunt, ἐξερευνάω
h δηλόω
* prænuntians eas quæ in Christo sunt ‖ posteriores
k διακονέω
l ἀναγγέλλω
* qui euangelizauerunt
‖ quem
* Propter quod
‖ quæ offertur
‖ prioribus ignorātiæ vestræ desideriis:
* qui vocauit
‖ fitis:

* sine acceptione personarum *indicantem* secundum vniuscuiusque opus, in timo-
ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φό-
re ‖ *commorationis vestræ tempus* conuersamini:
βῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε·
Scientes quòd nō corruptibilibus argento vel auro redempti
18 εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ [a] ἐλυτρώ-
estis de vana vestra conuersatione* *paterna traditione accepta:
θητε ἐκ τῆς [*] ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,
Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incōtaminati
19 ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου,
Christi, Prædogniti quidem ante constitutionem
20 χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς
mundi, manifestati autem *in* nouissimis temporibus propter vos:
κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς,
[b] Per ipsum *credentes* in *Deum illum *suscitantem* eum à
21 τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ
mortuis, & gloriam ‖ *ei dantem, vt fidem vestram &
νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ
spem esse in Deum. Animas vestras castificantes
22 ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες
in obedientia *veritatis per Spiritum in fraternum
ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελ-
amorem non simulatum, ex puro corde *alij alios diligi-
φίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπή-
te *impensè, Renati non ex semine corrupti-
23 σατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρ-
bili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui & permanentis
τῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος
in æternum. Quia omnis caro vt fœnum, & om-
24 εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶ-
nis gloria ‖ *hominis vt* flos fœni. exaruit fœnum,
σα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. [b] ἐξηράνθη ὁ χόρτος,
& flos eius decidit: *At* verbum *Domini
25 καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου
manet in æternum. Hoc autem est verbum* euangeli-
μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελι-
zatum in *vos.
σθὲν εἰς ὑμᾶς.

* quiiudicat
‖ incolatus vestri tempore
a λυτρόω
* paternæ traditionis:
* Qui fideles estis
* Deo qui suscitauit
‖ dedit ei, vt fides vestra & spes esset in Deo.
* charitatis, in fraternitatis amore simplici,
‖ inuicem
* attentiùs:
‖ eius tanquam
b ξηραίνω
* autem
* quod est
* vobis.

CAP. II. β.

Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, &
1 Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ
simulationes, & inuidias, & omnes *obloquutiones,
ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς,
Sicut modò geniti infantes, *rationale, sine dolo lac con-
2 ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα [a] ἐπι-
cupiscite: vt in eo ‖ *augemini.* Siquidem gustastis
3 ποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ [b] αὐξηθῆτε· εἴπερ ἐγεύσασθε
quoniā *benignus ille* Dominus.* Ad quem accedentes,
4 ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος· πρὸς ὃν προσερχόμενοι,
lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum,
λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον,
à autem Deo electum, *honorabile:* Et ipsi tanquam lapides
5 παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι
viui superædificamini domus spiritualis, sacerdotium sanctū,
ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον,
offerre hostias spirituales, *bene* acceptabiles Deo
ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ
per Iesum Christum. Propter quod continetur *in* Scriptura: Ecce
6 διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ
pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum, &
τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ
‖ *credens in eo, non pudefiet.* Vobis igitur
7 ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ [c] καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ
honor credentibus. non credētibus autem, lapis quem reprobauerunt
τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθέσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
ædificantes, hic factus est in caput anguli:
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας,
Et lapis offensionis, & petra scandali, * qui
8 καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ
offendunt verbo, *impersuasi, in quod & positi sunt.
προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν·
Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens
9 ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος
sancta, populus ‖ *in vendicationem,* vt virtutes annuntieris
ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε

* detractiones,
* rationabiles, &
a ἐπιποθέω
‖ crescatis in salutē. Si tamen
b αὐξάνω
* dulcis est
‖ & honorificatum:
‖ qui crediderit in eum, non confundetur.
c καταισχύνομαι
* his
* nec credunt
‖ acquisitionis,

qui vocauit eius de tenebris vos *vocantis* in admirabile suum lumen.
τῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτῦ φῶς·
Dei, Qui aliquādo non populus, nunc autē populus Dei. qui non consecuti mise-
οἱ ποτὲ οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημέ- 10
Charissimi, ricordiā, nunc autem misericordiā consecuti. *Dilecti*, obse-
ἐλέεω νοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοὶ, παρακα- 11
vos vos à croſtanquam aduenas & peregrinos, abstinere carnalibus
λῶ ὡς παροίκους, καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρ-
desideriis, quæ militant aduersus animam:
κικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς,
inter Gentes Conuersationem vestram habentes *honestam in Gentibus*
bonam τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, 12
eo quod detra ctant de vobis tanquam de vos considerantes, vt in quo *obloquuntur vobis vt* malefactoribus, ex bonis
ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν
operibus *inspicientes*, glorificent Deum in die visitationis.
ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.
Subiecti estote igitur omni humanæ creaturæ propter *Do-*
Deum: ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύ- 13
præcellenti: *minum*: siue regi, quasi *superhabenti*: Siue *præsidibus*,
ducibus, tanquam ab eo ριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι. εἴτε ἡγεμόσιν, 14
vt *per eum* missis, ad vindictam *quidem* malefactorum,
ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν,
bonorum: laudem verò *beneagentium*: Quia sic est voluntas
ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα 15
vt Dei, bene facientes capistrare imprudentium ho-
obmutescere τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀν-
faciatis φιμόω minum ignorantiam: Quasi liberi, & non quasi
θρώπων ἀγνωσίαν· ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς 16
velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut
ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς
serui Dei. Omnes honorate. Fraternitatem
δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε· τὴν ἀδελφότητα 17
diligite. Deum timete. Regem honorificate.
ἀγαπᾶτε. τὸν θεὸν φοβεῖσθε· τὸν βασιλέα τιμᾶτε.
estote Serui, subditi in omni timore domi-
οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπό- 18
modestis, nis, non tantùm bonis & *æquis*, sed etiam
ταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
discolis. Hæc est *prauis*. Hoc enim gratia, si propter conscien-
σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδη- 19
sustinet tiam Dei *sustert* quis tristitias, patiens iniustè.
σιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.
gloria, Quæ enim *laus*, si peccantes, & colaphizati
ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες, καὶ κολαφιζόμενοι 20
patienter suffertis? Sed si bene facientes, & *patientes* su-
ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπο-
hæc est stinetis, *hoc* gratia apud Deum. In hoc enim vocati
μενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλή- 21
estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relin-
θητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπά-
quens exemplum, vt sequamini vestigia eius:
νων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ·
Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in
ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ 22
cum maledi- ore eius. Qui *conuitiis affectus non contraconuitiabatur*:
ceretur, nō ma ledicebat: cùm patereturnon cōminabatur: se iniustè. στόματι αὐτοῦ· ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, 23
patiens, non minabatur: tradebat autem iudicanti *iustè*.
πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.
Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore
ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι 24
suo super lignum, vt peccatis mortui, iu-
αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δι-
liuore stitiæ viuamus. cuius *vibice eius* sanati estis.
καιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε·
Erratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis
ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε 25
πλανάω nunc ad pastorem & episcopum animarum *nostrarum*.
vestrarum νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

CAP. III. γ'.

Similiter mulieres subditæ *propriis* vi-
Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι 1
& si non *suadentur* verbo, per mulie-
vt credunt rim, vt & si qui non *credunt* verbo, per mulie-
σιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναι-
Considerantes rum conuersationem sine verbo lucrifiant,
sanctam καθαν ἀναστροφὴν ἁγνὰν λόγου περιποιήσωνται,
Afficientes illam in timore *castam* conuersationem vestram.
ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν· 2
capillatura, Quarum sit non extrinsecus *implicationis capillorum, & circumpositio-*
aut circūdatio auri, cultus: ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέ- 3
nis aureorum, aut indumenti vestimentorum *ornatus*.
σεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος·
qui est Sed *ille* absconditus cordis homo, in incorruptibili-
modesti ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθαρ- 4
tate *lenis* & quieti spiritus: qui est in conspectu
τῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ
locuples. Dei *pretiosus*. Sic enim aliquādo & *illæ* sanctæ mulie-
θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖ- 5
res sperantes in *Deum*, ornabant seipsas, subiectæ propriis viris. Sicut Sara obediebat
κες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ὑποτασσόμεναι ἑαυτὰς, ἰδίοις ἀνδράσιν· 6
Deo, Abrahæ, dominum eum vocans: cuius *filiæ* estis *natæ*, bene-
ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγα-
filiæ, facientes, & non timentes vllam *consternationem animi*.
θοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.
perturbati. Viri similiter, cohabitantes secundū *cognitionem*, quasi infir-
οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθε- 7
scientiam, miori *vasi* muliebri *tribuentes* honorem, tanquā & *co-*
vasculo ναρεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγ-
impartientes *hæredes* gratiæ vitæ: *ad non intercidi* ora-
cohæredibus κληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσ-
vt non impe- diantur tiones *vestras*. *At finis*, omnes vnanimes, com-
vestræ. In fine autem, ευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμ- 8
modesti, patientes, fraternitatis amatores, misericordes, humiles,
παθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, ταπεινόφρονες·
nec maledictū pro maledicto: sed econtrario, Non reddentes malum pro malo, *aut conuitium pro*
μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ 9
conuitio: *contrarium* verò, benedicentes: *scientes* quia in
λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς
hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.
τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.
Qui enim *Nam volens* vitam diligere, & videre dies bonos,
vult ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, 10
eius coerceat linguam suam à malo, & labia *sua*
παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ,
ne loquantur *non loqua* dolum. Declinet à malo, &
τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ 11
faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam.
ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.
Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in
ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς 12
preces eorum: Vultus autē Domini super facientes mala.
δέησιν αὐτῶν· προσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά†.
Et quis *ille malè tractans vos*, si boni *imitatores*
fueritis? Sed si & *patimini propter iustitiam*, bea-
καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ 13
ti. *At* timorem *eorum* ne timueritis, neque conturbemini:
γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μα- 14
Dominum autem *Deum* sanctificate in cordibus vestris, para-
κάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε·
ti *verò* semper ad *apologiam* omni poscenti vos rationem
κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοι- 15
de ea in vobis spe: *Cum* modestia &
μοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον
quæ est *Sed* timore, conscientiam habentes bonam, vt in eo quod *obloquuntur*
περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος καὶ 16
detrahunt vo- bis, confundan tur qui calum- niantur φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλεῖσθε
vobis vt malefactoribus, pudefiant illi calumniantes vestram
ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν
bonam in Christo conuersationem. *Melius* enim
est vt τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ 17
bene facientes, (si velit voluntas Dei,) pati,
ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν,
quàm male facientes. Quia & Christus semel pro pecca-
ἢ κακοποιοῦντας, ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρ- 18
nostris mor- tuus tis *passus* est, iustus pro iniustis: vt nos offerret
mortificatos *Deo*, *mortificatus* quidem carne, *viuificatus* autem spiritu.
viuificatos θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι,
Latina huius lo- ci lectio incor- ruptior est. In quo & *illis in custodia spiritibus profectus* prædicauit:
his qui in car- cere erant spi- ritu veniens ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν 19
Qui increduli fuerant *Incredulis* aliquando, quādo *expectabat illa* Dei *lon-*
expectabant ganimitas, in diebus Noe *apparata* arca: in
patientiam ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μα- 20
cùm fabri- caretur quam paucæ (id est octo) animæ *seruatæ* sunt per aquam.
κροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς
saluæ factæ ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ, ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος.
Quod simili- formi saluos facit *Cui correspondens exemplar* nunc & nos *saluat* baptisma: non car-
fordium, ὃ καὶ ὑμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρ- 21
nis depositio *sordis*, sed conscientiæ bonæ interro-
κὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώ-
gatio in Deum, per resurrectionem Iesu Christi:
τημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ,
deglutiens Qui est in dextera Dei, *profectus* in cælum, sub-
mortē, vt vitæ æternæ hære- desefficeremur ὃς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποτα- 22
iectis sibi angelis, & potestatibus, & virtutibus.
γέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

CAP. IIII. δ'.

in Christo igitur passo *pro nobis* carne, & vos
Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν 1
qui est desist à pec- catis, vt iam non eadem cogitatione armamini: quia *passus* in carne *desistit*
αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ, πέπαυται
peccato: *In non amplius* hominum desideriis, sed
ἁμαρτίας· εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ

voluntati Dei[a] reliquum in carne [l]viuere tempus.
θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.
Sufficiens enim vobis præteritum tempus [r]vitæ vo-
ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βούλη- 3
luntatem Gentium [a]adoperari, incedentes in proter-
μα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελ-
uiis, cupiditatibus, vinolentiis, comessationibus, potationibus, [r] &
γείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ
[n]nefarijs idololatrijs: In quo [l]peregrinantur, non
ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις· ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ 4
concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem,
συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν,
blasphemantes. Qui reddent rationem ei [r]parati
βλασφημοῦντες· οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως 5
habenti iudicare viuos & mortuos. [l]In hoc enim &
ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ 6
mortuis euangelizatum est: vt iudicentur quidem secundum homines
νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους
[r]carne, viuant autē secundum Deum [r]spiritu. Omnium autem
σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ 7
finis appropinquauit. Prudentes estote itaque, & vigilate in
τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς
[l]orationes. Ante omnia autē [r]illam in vosipsos chari-
προσευχάς· πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγά- 8
tatem [r]propensam habentes: quia charitas operiet multitudinem pecca-
πην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρ-
murmuratione torum. Hospitales in inuicem, sine [r]murmurationibus,
τιῶν· φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ. 9
[l]gratiam, in alterutrum illā administrātes, sicut boni
Vnusquisque sicut accepit [l]donum, in seipsos illud mi-
ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διά- 10
[r]multiformis [n]quasi sermones nistrantes, vt pulchri dispensatores [r]variæ gratiæ Dei.
κονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.
Si quis loquitur, [n]vt eloquia Dei: si quis ministrat, tanquā ex virtute,
εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, 11
[r]sicut suppeditat Deus: vt in omnibus [l]glorificetur Deus per Iesum
ὡς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ
Christum: cui est gloria & imperium in secula
χριστοῦ· ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
seculorum. Amen. [l]Dilecti, ne peregrinamini illa in vobis
αἰώνων. ἀμήν. ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν 12
ignitione ad experimentum vobis facta, sicut peregrini vobis con-
πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμ-
tingente: Sed [r]sicut communicatis Christi pas-
βαίνοντος· ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ χριστοῦ πα- 13
sionibus, gaudete: vt & in reuelatione gloriæ
θήμασι, χαίρετε· ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης
eius gaudeatis exultantes. Si [l]probris afficimini in no-
αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνό- 14
mine Christi, beati [r]: quoniam quod [n] gloriæ & [l]ille Dei
ματι χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
Spiritus, super vos [n]requienit. secundum quidem eos blasphe-
πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται). κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφη-
matur, secundum autem vos glorificatur. Non enim quis vestrum
μεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑμῶν 15
patiatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut vt alienorum
πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριο-
[r]explorator. Si autē vt Christianus, non [r]pudeatur: glo-
επίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω· δο- 16
rificet autem Deum in [r]parte hac. Quoniam tempus
ξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ· ὅτι ὁ καιρὸς 17
[l]incipit iudicium à domo Dei. Si autem primùm
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον
à nobis, quis finis [r]impersuasorum Dei euan-
ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγ-
gelio? Et si iustus vix saluabitur, impius &
γελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σῴζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ 18

peccator vbi [r]parebit? Itaque & [l]patientes
ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες
secundum voluntatem Dei, vt fideli creatori commendent
κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν
animas suas in [r]beneficentia.
τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

CAP. V.

[r]Presbyteros illos in vobis obsecro, vt [l]compresby-
Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύ-
ter & testis Christi passionum, qui & [r]fu-
τερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μέλ-
turæ reuelari gloriæ communicator: Pascite
λουσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε
[r]illum in vobis gregem Dei, [l]prospicientes non coactè,
τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς·
sed spontaneè [r]: neque turpis lucri gratia, sed [n]prompto animo:
ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως·
Neque vt dominantes [r] cleris, sed [l]exemplaria
μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων· ἀλλὰ τύποι
facti gregis [r]. Et [r]apparente illo prin-
γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχι-
cipe pastorum, [r]reportabitis immarcescibilem gloriæ coronam.
ποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.
Similiter [l]iuniores subditi estote senioribus. Omnes
ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες
autem [r] alij alijs subditi, humilitatem animi
δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγ-
insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus
κομπώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς
autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub [r]poten-
δὲ δίδωσι χάριν. [a] ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κρα- 6
tem manum Dei, vt vos exaltet in tempore[r]:
ταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ·
Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum:
πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν [b] ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν· 7
quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrij estote, [n] vigilate:
ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε· 8
[r]aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, [l]ambulat
ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ
quærens quem deuoret. Cui resistite [r]firmi fide:
ζητῶν τινα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει,
scientes [n]eadem passionum illi in mundo vestræ frater-
εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελ-
nitati [r]impleri. At Deus [l]omnis gratiæ
φότητι [r] ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ 10
[r]vocans vos in æternam suam gloriam in Christo Iesu,
καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ,
modicum passos ipse [r]perficiat vos, confirmet, re-
ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς [c] καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, [d] θε-
boret, fundet. Ipsi gloria, & imperium
ώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος 11
in secula seculorum. Amen.
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
Per Siluanum vobis fidelem fratrem (vt arbitror)
διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, 12
[r]per pauca scripsi: obsecrans & contestans hanc
δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην
esse veram gratiam Dei in quam statis.
εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν στήκατε. 13
Salutat vos [l] in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.
ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μᾶρκος ὁ υἱός μου.
Salutate [r]alij alios in osculo [n]charitatis. Pax vobis
ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν 14
omnibus [r]in Christo Iesu. Amen.
πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν.

[r]quod est [l]viuat tempo-ris. Sufficit [r]ad [n]consummādā, bis qui ambu-lauerunt in lu-xurijs, desideri-is, [r]obtrectatibus, * illicitis idolo-rū cultibus. [l]admirantur,

[r]qui paratus est

[n] Propter

* κεῖνομαι
* in

[l]orationibus. [r] mutuam in vobismetipsis [n]continuam

murmuratione

[l]gratiam, in alterutrum illā administrātes, sicut boni [r] multiformis [n] quasi sermo-nes

* quam admi-nistrat [l] honorificetur

[r] Charissimi, nolite peregri-nari in feruore qui ad tētatio-nem vobis fit, quasi nouū ali-quid contingat [r]cōmunicātes

[l]exprobramini

[r] eritis: [n]est honoris, [l] virtutis, & qui est eius * requiescet. Nemo autem

[r] appetitor. [n] erubescat:

* isto nomine.

[l]est vt incipiat

[r] eorum qui nō credunt

SANCTI PETRI
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
CATHOLICA SECVNDA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. κεφάλ. ά.

SIMON Petrus, seruus & Apo- ΣΙΜΩΝ πέτρος δοῦλος καὶ ἀπο- 1
stolus Iesu Christi, iis *æquè pretiosam nobis στολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν
sortitis fidem in iustitia Dei λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ
nostri & saluatoris Iesu Christi: ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ·
Gratia vobis & pax adimpleatur χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη 2
in cognitione Dei, & Christi Iesu Domini nostri: ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,
Quemodo omnia nobis diuinæ virtutis suæ ad ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς 3
vitam & pietatem *donatæ, per cognitionem ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ
*vocantis nos per gloriam & ‖virtutem: Per ‖quæ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς· δι' ὧν τὰ 4
pretiosa nobis & maxima promissa *donata sunt: vt per τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ
hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ, fugientes *ab illa in τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν
mundo *in cupiditate corruptione. Et hoc ipsum autem κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ 5
‖studium omne adinferentes ‖subministrate in σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ‖ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ
fide vestra virtutem, in autem virtute *cognitionem, πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν,
In autem *cognitione temperantiam, in autem *temperantia ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν 6
tolerantiam, in autem ‖tolerantia pietatem, In autem ὑπομονὴν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν· ἐν δὲ 7
pietate amorem fraternitatis, in autem amore fraternitatis charitatem. τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην·
Hæc enim *‖vobis adsistentia, & exuberantia, non *ociosos ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς 8
nec sine fructu *‖constituent in Domini nostri Iesu Chri- οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
sti cognitionem. Cui enim non *‖adsunt hæc, cæcus est, στοῦ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, 9
‖non procul cernens, obliuionem accipiens purgationis veterum ‖μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι
suorum delictorum. *‖Ideo magis, fratres, *‖studete αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον, ἀδελφοὶ, σπουδά- 10
*te firmam vestram vocationem & electionem *facere. Hæc σατε *βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα
enim facientes, non ‖*impingetis aliquando. Sic enim abundanter γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ ‖πταίσητέ ποτε. οὕτω γὰρ πλουσίως 11
‖subministrabitur vobis introitus in æternum regnum ‖ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν
Domini nostri ‖Iesu Christi. *‖Ideo non negligam τοῦ κυρίου ἡμῶν ‖ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω 12
semper vos commonere de his, *quamuis scientes, ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας,
& confirmatos ‖in præsenti veritate. καὶ ἐστηριγμένους ‖ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.
‖vos Iustum autem arbitror, *‖ad quantum sum in hoc taber- δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώ- 13
*Certus naculo, *‖persuscitare vos in commonitione: *‖Sciens quòd ve- ματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς ὅτι ταχι- 14
*‖secúdú quod lox est depositio tabernaculi mei, *‖facit & Dominus νή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος
Dabo operam noster Iesus Christus significauit mihi. ‖Studebo autem ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ 15
*‖frequenter & *‖singulatim habere vos post meum *‖exitum horum memo- καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνή-
*‖obitum, vt riam *facere. Non enim ‖*sophisticatas fabulas se- μην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ *σεσοφισμένοις μύθοις ἐξα- 16
*‖faciatis. cuti, notam fecimus vobis Domini nostri Ie- κολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
‖indoctas *σοφίζω su Christi virtutem & præsentiam: sed speculatores facti σοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέν-
illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo τες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ 17
*‖delapsa ad eũ Patre honorem & gloriam, voce *‖delata ei huiusmodi πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς *ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶς δὲ

*qui coæquale nobiscum sortiti sunt

*‖ἰσότιμον

*‖ἐπιχορηγέω

*‖scientiam, *‖scientia abstinentiam, *abstinentia patientiam, ‖patientia

*‖si vobiscum adsint, & superent, *‖vacuos ‖vos

*‖præstò

‖& manu tentans,

*‖Quapropter *‖satagite vt per bona opera certam

*‖ἵνα διὰ τῶν καλῶν ἔργων

*‖faciatis. ‖peccabitis

*‖πταίω

*‖& saluatoris *‖Propter quod incipiam

*‖& quidem

‖vos

*‖σπείζω

*‖quamdiu

*‖Certus

*‖secúdú quod

Dabo operam

*‖frequenter *‖obitum, vt *‖faciatis. ‖indoctas

*‖σοφίζω

magnifica gloria, Hic est Filius meus dile- υἱὸς τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα- *quo mihi cõplacui: ipsum audite.
ctus, in *‖quem ego bene placui. Et hanc vo- πητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φω- 18
cem nos audiuimus de cælo allatam, cum ipso νὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ‖ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ *φέρω
‖exístétes in monte sancto. Et habemus firmiorem ‖ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον 19
propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς
lucernæ *‖apparenti in caliginoso loco, ‖*usque quò* dies elu- λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡ ἡμέρα *διαυ- ‖διαυγάζω
cescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris. γάσῃ, καὶ φωσφόρος ‖ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· *‖ἀνατέλλω
Hoc primum *‖cognoscentes, quòd omnis prophetia scripturæ, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, *intelligentes
propria interpretatione non fit. Non enim voluntate ‖*humana 20
allata est aliquando prophetia, sed à Spiritu ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀν- 21
sancto *‖acti, locuti sunt sancti Dei homines. θρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος *‖inspirati,
ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

CAP. II. β'.

Fuerunt verò & pseudoprophetæ in populo: sicut & in Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν 1
vobis erunt *‖falsi doctores: qui adintroducent se- ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέ- *magistri mẽdaces:
ctas perditionis, & ‖illum *mercatum* eos, Dominum ne- σεις ἀπωλείας, καὶ τὸν *ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρ- ‖cum qui emit
gantes: *‖inferentes sibi *ipsis* celerem perditionem. νούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν· *ἀγοράζω
Et multi sequentur eorum luxurias: *‖superducẽtes
per quos via veritatis blasphemabitur: Et in ava- καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, 2
ritia fictis verbis *‖vos negotiabuntur. quibus iudicium *lex δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσε- 3
olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. ται), καὶ ἐν πλεο- *de vobis
Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, νεξίᾳ πλασταῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρῖμα ἐκ ‖iam
4 εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ‖ἐφείσατο, ‖φείδω
sed *‖catenis caliginis *detrudens* in tartarum tradidit in iudicium ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν *rudenubus infernitradctos cruciãdos
*‖seruatos: Et originali mundo non pepercit, sed τηρουμένους· καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' *‖reseruan:
octauum Noe, iustitiæ præconem custodiuit, diluuium ὄγδοον νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν
mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Go- κόσμῳ ἀσεβῶν ‖ἐπάξας· καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γο- 6 ‖Gomorrhæorũ
morra in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum μόρρας *τεφρώσας κατεστρόφῃ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα *‖ἐπάγω
*‖futurorum impiè agere ponens. Et iustum Lot τεφρόω
‖eorum qui acturi sunt
7 μελλόντων ἀσεβεῖν ‖τεθεικώς. καὶ δίκαιον λὼτ *‖τίθημι
*‖fatigatum à nefandorum *‖in luxuria conuer- καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀνα- *‖oppressum *‖iniuria ac luxuriosa
fatione eripuit. Aspectu enim & auditu *‖ille iustus στροφῆς, ἐῤῥύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος 8 *erat
habitans ‖in ipsis, diem *ex die* animam iustam ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ‖apud eos qui de die in
iniquis operibus *‖cruciabat. Nouit Dominus pios ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς 9 *‖cruciabant.
de *‖tentationibus eripere, iniquos verò in diem iudicij cru- ἐκ πειρασμῶν ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολα- *‖tentatione
ciandos reseruare: *Maximè autẽ eos qui post camem in ζομένους τηρεῖν· μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν 10 *Magis
concupiscentia immunditiæ ambulantes, & dominationes ‖contem- ζομένους τηρεῖν· μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ‖que contemnunt,
*‖nentes, audaces, sibi placentes, *‖dignitates non horrent, blaspheme- ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητας καταφρο- *‖sectas nõ metuunt introducere
mantes: Vbi angeli, fortitudine & virtute maiores *‖exi- νοῦντας· τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ ‖τρέμουσι, βλασφη- ‖cùm fiat
stentes, non portant aduersum se à Domino *blasphemum iudicium. μοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄν- 11 *execrabile
τες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

Hi verò velut irrationabilia animália naturalia facta in captionem
Ἐτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅλωσιν 12
& corruptionem, in his quæ ignorant, blasphemantes, in corruptione
καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ
sua adcorrumpentur, Reportantes mercedem iniu-
αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδι- 13
stitiæ: voluptatem existimantes illas in die delicias, labes &
κίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπίλοι καὶ
maculæ, luxuriantes in deceptionibus suis coepulan-
μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχού-
tes vobis, Oculos habentes plenos adulterij,
μενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, 14
& incessabilis peccati, inescantes animas instabi-
καὶ ἀκατα παύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀσηρί-
les, cor exercitatum auaritia habentes, maledi-
κτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατά-
ctionis nati: Derelinquentes rectam viam, er-
ρας τέκνα· καταλιπόντες εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλα- 15
rauerunt, secuti viam Balaam illius Bosor,
νήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσὸρ,
qui mercedem iniquitatis amauit: Correptionem verò habuit propriæ
ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν· ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας 16
transgressionis legis. subiugale mutum, in hominis voce vetu
παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγ-
quantum prohibuit Prophetæ insipientiam.
ξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.
Hi sunt fontes sine aqua, nebulæ à turbine exa-
οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυ- 17
gitatæ: quibus caligo tenebrarum in æternum reseruata sunt.
νόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
Superba enim vanitatis loquentes inescant
ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν 18
in desideriis carnis, luxurus, illos parum ausugientes
ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγον ἀποφυγόντας
illos in errore versatos, Libertatem illis
τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς 19
promittentes, ipsi serui existentes corruptionis.
ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς·
cui enim quis superatus est, huic & seruus factus est.
ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.
Nam ausugientes inquinamenta
εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπι- 20
mundi in cog-
γνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πά-
nitione Domini & saluatoris Iesu Christi, his verò rur-
λιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρο-
sus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deterio-
να τῶν πρώτων· κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνω- 21
ra prioribus. Melius enim erat illis non agnouis-
κέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ὑπερέψαι
se viam iustitiæ, quàm agnoscentibus reuerti
ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς.
ex tradito eis sancto mandato.
Contigit autem eis illud veri prouerbij, Canis
συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων 22
reuersus ad proprium vomitum: &, sus lota, in vo-
ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καὶ, Ὗς λουσαμένη εἰς κύ-
lutabrum luti.
λισμα βορβόρου.

CAP. III. γ'.

Hanc iam, dilecti, secundam vobis scribo epistо-
Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοὶ, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστο- 1
lam, in quibus excito vestram in commonitione sinceram
λὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ
Memmisse illorum prædictorum verborum
διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων 2
à sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum man.
ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντο-
dati Domini & Saluatoris: Hoc primùm scien-
λῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος· τοῦτο πρῶτον γινώσκον- 3
tes, quòd venient in nouissimo dierum irrisores, iuxta
τες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ
proprias concupiscentias ipsorum ambulantes,
τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι,
Et dicentes: Vbi est promissio aduentus eius? aut
καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; 4
ex quo enim patres dormierunt, omnia sic permanent perseuerant
ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει κοιμάω
ab initio creationis. Latet enim eos hoc vo- creaturæ.
ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέ- 5
lentes, quòd cæli erant iam olim, & terra, de aqua & per priùs,
λοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι'
aquam, consistens Dei verbo: Per quæ ille tunc
ὕδατος συνεστῶσα, τοῦ τοῦ θεοῦ λόγου· δι' ὧν ὁ τότε 6
mundus aqua inundatus periit. At nunc καταkλυ-
κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο· οἱ δὲ νῦν ζω
cæli & terra, eo ipsius verbo reposita sunt, autè qui sunt
οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, eodem
igni reseruati in diem iudicij & perditionis impio- θησαυρί-
πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσε- ζομαι
rum hominum. Vnum verò hoc non lateat vos,
βῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, 8
dilecti, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mil- charissimi,
ἀγαπητοὶ, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χί-
le anni, sicut vnus dies. Non tardat Dominus
λια ἔτη, ὡς μία ἡμέρα. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς 9
promissionem, sicut quidam tarditatem ducunt: sed patien- suam, existimant
ἐπαγγελίας, ὡς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακρο-
ter agit in nos, non volens vllos perire, sed om-
θυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάν- propter vos,
nes ad pœnitentiam tendere. Venit autem dies Domini Aduenier nolens aliquos
τας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου 10 reuerti.
vt fur in nocte, in quo cæli feruenter præteribunt: magno impe-
ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, tu transient.
elementa verò ardentia soluentur: & terra & quæ in ipsa calore
στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ autem
opera exurentur. Hæc igitur omnibus soluetis, sunt
ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὕτω πάντων λυομένων, 11 Cùm
quales oportet esse vos in sanctis conuersationibus & hæc omnia
ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ dissoluenda
pietatibus, Expectantes & properantes sint,
εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν 12 προσδο-
aduentum Dei diei, per quem cæli ardentes κάω
παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι in
soluentur, & elementa ardentia liquescent? Domini
λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται; ignis ardore
Nouos verò cælos & terram nouam secundum ipsius promis- tabescent?
καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγ- promissa
missum expectamus, in quibus iustitia habitat.
γελμα προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.
Ideo, dilecti, hæc expectantes studete, immacu- Propter quod
διὸ, ἀγαπητοὶ, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπι- 14 charissimi
lati & inuiolati ei inueniri in pace: Et Do- satagite,
λοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυ-
mini nostri longanimitatem, salutem arbitremini: sicut & dile- charissimus
ρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγα-
ctus noster frater Paulus secundum sibi datam sapientiam
πητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν
scripsit vobis: Sicut & in omnibus epistolis loquens
ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν 16
in eis de his; in quibus sunt difficilia intellectu quædã, quæ indo- deprauant,
ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἔστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμα- suam
θεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, fratres, præ-
ad propriam ipsorum perditionem. Vos igitur dilecti, scientes
πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοὶ, 17 insipientium
præcognoscentes custodite, vt ne nefariorum errore
προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ à
simul traducti excidatis propria firmitate: Crescite verò
συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ· αὐξάνετε δὲ in
in gratia, & cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi. &
ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Ipsi gloria & nunc, in diem æternitatis. Amen.
αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

SANCTI IOANNIS

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

CATHOLICA PRIMA EPISTOLA.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

Q VOD erat ab initio, quod audiuimus, quod
Η ΗΝ ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ 1
vidimus oculis noſtris,
ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν,
quod *ſpectauimus*, & manus noſtræ
ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν
contrectauerunt de verbo vitæ,
ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς,
Et vita manifeſtata eſt: & vidi-
καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· καὶ ἑωράκα- 2
mus, & teſtamur, & annuntiamus vobis *illam* vitam *illã*
μεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν
æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.
αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν·
Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt
ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα 3
& vos *communionem* habeatis cum nobis: & *communio* verò no-
καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμε-
ſtra cum Patre & cum Filio eius Ieſu Chriſto.
τέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ.
Et hæc ſcribimus vobis, vt gaudium *noſtrũ* ſit ple-
καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπλη- 4
num. Et eſt hæc annuntiatio quam audiuimus
ωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν 5
ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux eſt, &
ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ
tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si dixerimus quoniam
σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι 6
ſocietatem *communionem* habemus cum eo, & in tenebris ambulamus,
κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν,
mentimur, & non facimus veritatem. Si autem in
ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν δὲ ἐν 7
& luce ambulamus, ſicut *ipſe* eſt in luce, *communio-*
τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινω-
nem habemus *cum aliis alijs*: Et ſanguis Ieſu Chriſti filij
νίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ
eius emundat nos ab omni peccato.
αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.
Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, *nos ipſos* ſeduci-
ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶ- 8
mus: & veritas non eſt in nobis. Si confitea-
μεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν· ἐὰν ὁμολογῶ- 9
mur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus vt remittat nobis
μεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν
peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.
τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.
Si dixerimus quoniã non peccauimus, mendacem facimus
ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐκ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν 10
eum: & verbum eius non eſt in nobis.
αὐτὸν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

CAP. II. β΄.

Filioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccetis. Et
Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε· καὶ 1
ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieſum
ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν
Chriſtum iuſtum: Et ipſe propitiatio eſt pro pecca-
χριστὸν δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρ- 2
tis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro
τιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
totius mundi. Et in hoc ſcimus quoniam cognoui-
ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκα- 3
mus eum, ſi mandata eius obſeruemus.
μεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν·
Dicens, Noui eum, & mandata eius non *cuſ-*
ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τη- 4
todit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.
ρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν·
Qui autem ſeruat eius verbum, verè in hoc chari-
ὃς δ᾽ ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγά- 5
tas Dei perfecta eſt: in hoc *cognoſcimus* quoniam in ipſo
πη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ
ſumus. *Dicens* in ipſo manere, debet, ſicut il
ἐσμεν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖ- 6
Qui dicit ſe le ambulauit, & ipſe *ita* ambulare.
νος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

Fratres, non mandatum nouum ſcribo vobis, ſed man- *Charissimi,
ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐν- 7
datum vetus quod habuiſtis ab initio. Mandatum vetus
τολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά
eſt verbum quod auditis *ab initio*.
ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς.
Iterum mandatum nouum ſcribo vobis, quod eſt verum
πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς 8
in ipſo, & in vobis: quia tenebræ *tranſeunt*, & lumen *tranſierunt*,
ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς *Qui dicit ſe
verum iam lucet. *Dicens* in luce eſſe,
τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, *odit,
& fratrem ſuum *odio habens*, in tenebris eſt vſque adhuc.
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι· *Qui diligit
Diligens fratrem ſuum, in lumine manet: &
ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ 10 *Qui autẽ odit
ſcandalum in eo non eſt. *Verum odio habens
σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν
fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris am-
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περι- 11
bulat: & neſcit quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt
πατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε
eius oculos. Scribo vobis, filioli, quoniam
τοὺς ὀφθαλμούς. γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι 12
remittuntur vobis peccata propter nomen eius.
ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
Scribo vobis, patres, quoniam cognouiſtis eum *ab initio. *qui eſt
γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. 13
Scribo vobis, adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.
γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. *vincere
Scribo vobis, infantes, quoniam cognouiſtis Patrem. *Scri-
γράφω ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγρα- 14 *Scribo
ψα vobis, *adoleſcentes*, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei in
ψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν *Iuuenes,
vobis manet, & viciſti *illum* malignum.
ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.
*Ne *diligite* mundum, neque ea quæ in mundo *. Si *Nolite diligere
μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν 15 *ſunt.
quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in
τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν *quod eſt
eo: Quoniam omne *illud* in mundo, concupiſcentia
αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς 16
carnis ‖, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia ‖ eſt,
σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ
vitæ *non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt. *quæ
βίου οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. *Verum
Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. * *Qui autem*
ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ 17 *facit*
facientis voluntatem Dei, manet in æternum.
ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
*Pueruli, nouiſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia an- ‖Filioli,
παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀν- 18
tichriſtus venit, & nunc antichriſti multi facti ſunt: vn-
τίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν, ὅ-
de ſcimus quia nouiſſima hora eſt. Ex nobis
θεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν 19
*exierunt: ſed non erant ex nobis. *ſi enim* fuiſſent ex nobis, per- *prodierunt
ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, με- *nam ſi
manſiſſent vtique cum nobis: ſed vt manifeſti ſint, quoniã non ſunt *μένω
μεινήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν· ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ *Sed
omnes ex nobis. *Et vos vnctionem habetis à
πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ 20
Sancto, & noſtis omnia. Non ſcripſi vobis,
τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, 21
*quòd non noſtis veritatem, ſed *quòd noſtis* eam: & quoniã *quaſi ignoſ-
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ᾽ ὅτι οἴδατε αὐτὴν, καὶ ὅτι *rantibus
omne mendacium ex veritate non eſt. Quis eſt men- *quaſi ſcientibus
πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς ἐστιν ὁ ψεύ- 22 *niſi is qui ne-
dax, *ſi non *negans* quoniam Ieſus non eſt Chriſtus? Hic *gat
στης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός
eſt antichriſtus, *ille* ‖*negans* Patrem & Filium.
ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. ‖ qui negat
Omnis ‖*negans* Filium, nec Patrem habet. *ὁ ὁμολογῶν
πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. * 23 τοῦτον καὶ τὸν
Vos igitur quod audiſtis ab initio, in vobis perma- *Qui cõtinet* *πατέρα ἔχει.
neat: ſi in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, *Filium, & Pa-
ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν 24 *trem habet.

[a] parmanserit in vobis [b] *mäserit* quod ab initio audistis, & vos in Filio &
ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ
in Patre manebitis. Et hæc est repromissio,
ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, 25
quam ipse pollicitus est nobis, *illam* vitam æternam.
ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.
his qui seducũt Hæc scripsi vobis de *illis seducentibus* vos.
ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. 26
[c] maneat. Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, in vobis [c] *ma-*
καὶ ὑμεῖς τὸ χρῖσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μέ- 27
[d] necesse *net.* Et non [d] *opus* habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut
νει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τὶς διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ
[e] eius [f] *ipsa* vnctio docet vos de omnibus, & [g] *vera* est,
[g] verum αὐτὸ χρῖσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι,
& non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in
καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν
eo. Et nunc, filioli, manete in eo: vt cùm
αὐτῷ. καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν 28
[h] confundamur apparuerit, habeamus fiduciam: & non [h] *pudefiamus* ab
[i] φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ'
[i] eo in aduentu eius. Si scitis quoniam iustus
αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός 29
[k] & [l] qui facit est, scitote quoniam [k] omnis [l] *faciens* iustitiam, ex ipso
ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ
natus est.
γεγέννηται.

CAP. III. γ'.

[m] filij Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt [m] *na-*
[n] nominemur Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέ- 1
& simus. [o] *ti* Dei [n] *vocemur.* Propter hoc mundus non nouit nos,
κνα θεοῦ [o] κληθῶμεν· διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς,
quia non nouit eum. [p] *Dilecti*, nunc [q] *nati* Dei sumus:
ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, 2
& nondum apparuit quid erimus. Scimus *autem* quoniã [r] *si* appa-
καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανε-
ruerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.
ρωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.
[s] qui habet Et omnis [s] *habens* spem hanc in eo, sanctificat
καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει 3
[t] & [u] qui facit se *ipsum*, sicut [t] ille sanctus est. Omnis [u] *faciens* pecca-
ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρ- 4
[x] iniquitatem tum, & [x] *transgressionẽ legis* facit: & peccatum est [y] *transgressio legis.*
[y] iniquitas. τίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ. καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.
Et sciris quia ille apparuit, vt peccata nostra
καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν 5
[z] qui manet tolleret: & peccatum in eo non est. Omnis [z] in eo
[a] & [b] qui peccat, αἴρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ 6
manens, non peccat. [a] omnis [b] *peccans*, non vidit eum,
μένων, οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν,
nec cognouit eum. Filioli, nemo seducat vos.
οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. 7
[c] Qui facit [d] *Faciens* iustitiam, iustus est, sicut [e] ille iustus
[d] & ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός
[f] Qui facit est. [f] *Faciens* peccatum, ex diabolo est: quoniam
ἐστιν· ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι 8
ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius
ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς
[g] qui est Dei, vt dissoluat opera diaboli. Omnis [g] na-
τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννη- 9
tus ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in
μένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν
eo manet: & non potest peccare, quoniã ex Deo na-
αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γε-
tus est. In hoc manifesti sunt [h] *nati* Dei, &
γέννηται). ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ 10
[h] filij [i] *nati* diaboli. Omnis [k] *non faciens iustitiam*, non est ex
[i] qui non est iustus, [k] qui non di- τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ
ligit Deo, & [l] *non diligens* fratrem suum. Quoniã hæc est
τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν 11
[l] diligatis alterutrum. annuntiatio, quam audistis ab initio, vt [m] *diligamus alij alios.*
ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους·
[n] qui Non sicut Cain [n] ex maligno erat: & occidit fratrem
[o] σφάττω οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ [o] ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν 12
[p] propter quid suum. Et [p] *gratia cuius* occidit eum? Quoniam opera eius
αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ
maligna erant: *quæ* autem fratris eius iusta.
πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.
[q] Nolite mirari [r] *Ne admiremini*, fratres *mei*, si odit vos mundus.
μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 13
Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad
ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν 14
[s] Qui non diligit vitam, quoniam diligimus fratres. [t] *Non diligens fra-*
ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελ-
[t] qui odit *trem*, manet in morte. Omnis [u] *odio habens* fratrem suum,
φὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, 15
homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non
ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ
habet vitam æternam in se manentem.
ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille
16 ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος
pro nobis animam suam posuit: & nos debemus
ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν
pro fratribus animas ponere. Qui *verò* habuerit
17 ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ
[x] *victum* mundi, & viderit fratrem suum [y] *opus* [x] substantiam necesse habere
τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν
habentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas
ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη
Dei manet in eo? Filioli mei, non diliga
18 τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶ-
mus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.
μεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ· ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.
Et in hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus:
19 καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, [y] in conspectu eius
& [y] *ante* eum suadebimus corda nostra.
καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.
Quoniam si reprehenderit nos cor [z], *quod* maior est [z] nostrum,
20 ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ
Deus corde nostro, & nouit omnia. [a] *Dilecti*, [a] Charissimi,
21 θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκῃ πάντα. ἀγαπητοί,
si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus
ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν
ad Deum. Et quicquid petierimus, accipiemus
22 πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν
[b] ab eo: quoniam mandata eius custodimus: & [b] placita [b] ea quæ sunt
παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ
coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius,
23 ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ,
Vt credamus [c] *nomini* Filij eius Iesu Christi: & dili- [c] in nomine
ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγα-
gamus [d] *alij alios*, sicut dedit mandatum [e]. [d] alterutrum, [e] nobis.
πῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.
Et [f] *seruans* mandata eius, in illo manet, & ipse [f] qui seruat
24 καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς
in eo *manet*. & in hoc scimus quoniam manet in nobis,
ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν,
de Spiritu quem dedit nobis.
ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

CAP. IIII. δ'.

[g] *Dilecti*, *ne* omni spiritui *credite:* sed pro- [g] Charissimi, nolite credere
1 Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκι-
bate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseu-
μάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ ψευ-
doprophetæ exierunt in mundum.
δοπροφῆται [h] ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. [h] ἐξέρχομαι
In hoc cognoscitur Spiritus Dei omnis spiritus qui
2 ἐν τούτῳ γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ
confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo
ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ
est: Et omnis spiritus qui [i] *non confitetur* Iesum *Christum*, [i] soluit
3 ἐστί· καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν
in carne venientem, ex Deo non est: & hic est
ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ [k] antichristus
[k] *antichristi*: de quo audistis quoniam venit: & nunc in mun-
ἀντιχρίστου· ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσ-
do est iam. Vos ex Deo estis, filioli, &
4 μῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ
vicistis [l] *eos*. quoniam maior est qui in vobis [m], quã qui in [l] eum. [m] est,
νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ
mundo. Ipsi de mundo sunt: [n] *propter hoc* de [n] ideo
5 κόσμῳ. διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ
mundo loquuntur, & mundus eos audit.
κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.
Nos ex Deo sumus. [o] *Cognoscens* Deum, audit [o] Qui nouit
6 ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει
nos, qui non est ex Deo, non audit nos. [p] *Ex* hoc cog- [p] In
ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γι-
noscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris.
νώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.
[q] *Dilecti*, diligamus [r] *alij alios*, quia charitas ex Deo [q] Charissimi, [r] nos inuicem,
7 ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ
est: Et omnis [s] *diligens* ex Deo natus est, & cognoscit Deum. [s] qui diligit,
ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.
Qui non [t] *diligens*, non nouit Deum: quoniam Deus charitas est. [t] diligit,
8 ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν· ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.
In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium
9 ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν
suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt vi-
αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζή-
uamus per eum. In hoc est charitas, non [u] *quòd* nos [u] quasi
10 σωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς
dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos: & mi-
ἠγαπήσαμεν τὸν θεὸν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέ-
sit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.
στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.
[x] *Dilecti*, si sic Deus dilexit nos, & nos [x] Charissimi,
11 ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς

a alterutrum debemus a alij alios diligere. Deum nemo vnquam
ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε 12
b inuicem, vidit. Si diligamus b alij alios, Deus in nobis manet:
θεάται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει,
& charitas eius perfecta est in nobis.
καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.
In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in
ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν 13
nobis: quoniã de Spiritu suo dedit nobis.
ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.
Et nos vidimus, & testificamur quoniam Pa-
καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πα- 14
d suum ter misit Filium e Saluatorem mundi.
τὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.
Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus
ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς 15
in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cogno-
ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώ- 16
f charitati uimus, & credidimus f charitatem quam habet Deus in
καμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν
g qui manet nobis. Deus charitas est: & g manens in charitate, in
ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ
Deo manet, & Deus in eo manet. In hoc per-
θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετε- 17
fecta est charitas cum nobis, vt fiduciam habeamus in
λείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ
die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus
ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν
in mundo hoc. Timor non est in charitate,
ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, 18
h pœnam sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniã timor h pu-
ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κό-
i qui autẽ timet nitionem habet. i at timens non perfectus est in charitate.
λασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.
k ergo diligamus Deum, l Deus Nos k diligamus eum, quoniam l ipse prior dile-
ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπη- 19
xit nos. Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, &
σεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ 20
m Qui enim nõ diligit fratrem suum oderit, mendax est. m Nam non diligens
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν
n vider, fratrem suum quem n vidit, Deum quem non n vidit, quomodo
ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς
potest diligere? Et hoc mandatum habe-
δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχο- 21
o à Deo: vt qui diligit o ab eo, vt diligens Deum, diligat & fra-
μεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελ-
trem suum.
φὸν αὐτοῦ.

CAP. V.

p qui credit Omnis p credens quoniam Iesus est Christus, ex Deo
Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ 1
q qui diligit eũ qui genuit, natus est. Et omnis q diligens genitorem, diligit &
γεγέννηται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν r γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ
r cum qui natus est r genitum ex eo. In hoc cognoscimus
τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν 2
s diligamus, quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum s diligi-
ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶ-
t faciamus, mus, & mandata eius t seruamus. Hæc enim est
μεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν 3
charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & man-
ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐν-
u quod est data eius grauia non sunt. Quoniã omne u na-
τολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν· ὅτι πᾶν τὸ γεγεννη- 4
x quæ vincit tum ex Deo, vincit mundum. & hæc est victoria x vin-
μένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νική-
y qui vincit cens mundum, fides nostra. Quis est y vincens
σασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν 5
z nisi qui credit mundum, z si non credens quoniam Iesus est Filius Dei?
κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;
a qui venit Hic est a ille veniens per aquam & sanguinem, Iesus ille
οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ 6
Christus. non in aqua solùm, sed in aqua & san-
χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵ-
b qui testificatur b Christus guine. Et Spiritus est b ille testans, quoniam c Spiritus est
ματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν
veritas. Quoniam tres sunt d illi testantes in
ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ 7
cælo, Pater, & Verbum, & sanctus Spiritus. & e
οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ
tres in vnum sunt. Et tres sunt d illi testan-
οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦν- 8
tes in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis. f
τες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα·
Si testimonium hominum accipimus, te-
εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρ- 9
g quod maiu g stimonium Dei maius est: quoniam hoc est testimonium
τυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ
Dei, h quod testificatus est de Filio suo.
θεοῦ, ὃν h μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.
i Credens in filium Dei, habet testimonium k in
ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν 10
se. l Non credens Deo, mendacem m fecit eum: quia
αὐτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι
non credidit in testimonium quod testificatus est Deus
οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς
de Filio suo. Et hoc est testimonium,
περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, 11
Quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita, in
ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν
Filio eius est. n Habens Filium, habet vitam:
τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· 12
m non habens Filium Dei, vitam non habet.
ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.
Hæc o scripsi vobis p credentibus in nomen Filij
ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ 13
Dei, vt sciatis quoniã vitam æternam habetis. & vt credatis
τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε
in nomen Filij Dei. Et hæc est fi-
εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤ- 14
q quodcunque ducia quam habemus ad eum, Quia q si quid petierimus secundum
ῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ
voluntatem eius, audit nos. Et si scimus quia
τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι 15
audit nos, quicquid petierimus, scimus quoniam habemus pe-
ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰ-
r Si quis viderit * Qui scit
titiones quas postulauimus ab eo. r Si quis viderit
ἐάν τις ἴδῃ τὸν 16
s peccare fratrem suum s peccantem peccatum non ad mortem,
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον,
t petet, & dabit ei vitam, peccantibus non ad
αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς
mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo di-
θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέ-
co vt roget t. Omnis iniquitas peccatum est: & t quis.
γω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ
est peccatum non ad mortem. Scimus quia omnis
ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς 18
u natus ex Deo, non peccat: sed x ille genitus * qui est
ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς
x generatio Dei
ex Deo conseruat y seipsum, & ille malignus non tangit eum.
ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.
y eum,
Scimus quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in
οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν 19
maligno positus est. z Scimus autem quoniã Filius Dei z Et
τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ 20
venit, & dedit nobis a mentem, vt cognoscamus verum * sensum,
ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν
Deum: & b sumus in vero, in Filio eius Iesu Chri- b simus
θεόν· καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χρι-
sto. Hic est verus Deus, & vita æterna.
στῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.
c Filioli, d Nati, custodite vos ipsos e ab idolis. Amen. c Filioli, d à simulachris.
21 τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

FINIS.

ΤΕΛΟΣ

SANCTI IOANNIS
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

CATHOLICA SECVNDA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. κεφάλ. ά.

1 Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, 2 διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. 3 ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ ἀπὸ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. 4 ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ πατρός. 5 καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. 6 καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.

*Presbyter Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate: & non ego solus, sed & omnes *cognoscentes veritatem, Propter veritatem 2 ‖manentem in nobis, & cum nobis erit in æternum. Sit cum vobis gratia, misericordia, pax, à Deo Patre, & à Domino Iesu Christo filio Patris, in veritate & charitate. Gauisus sum valde quoniã inueni de *natis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus à Patre. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum scribens tibi nouum, sed quod habuimus ab initio, vt diligamus *alij alios. Et hæc est charitas, vt ambulemus secundum mandata eius. Hoc est *mandatum quẽadmodum audistis ab initio, vt in eo ambuletis:

*Quoniam multi seductores *ingressi sunt in mundum, ‖non confitentes Iesum Christum *qui venit in carne. hic est seductor & antichristus. Videte vosmetipsos, vt ne *perdamus quæ operati ‖sumus pulchra: sed ? mercedem plenam *accipiamus. Omnis *transgrediens & non ‖manens in doctrina Christi, Deum non habet. ?Manens in doctrina Christi, hic & Patrem & filium habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, *ne recipite eum in domum: *& gaudere ei ne dixeritis. Nam dicens illi Gaudere, communicat operibus eius malignis. *

Plura habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum. sed spero ‖venire ad vos, & os ad os loqui: vt gaudium vestrũ sit plenum.

Salutant te *nati sororis tuæ Electæ. Amen.

*exierunt
‖qui non confitentur
*veniſſe in carnem.
*perdatis
‖eſtis:
*vt
*accipiatis.
*qui recedit,
‖permanet
*Qui permanet
*nolite recipere
*nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue,
*Ecce prædixi vobis, vt in die Dñi non confundamini.
*βούλομαι
‖enim me futurum apud
*filij

SANCTI IOANNIS
Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

CATHOLICA TERTIA EPISTOLA.
ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΡΙΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

1 Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. 2 ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. 3 ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. 4 μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. 5 ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, 6 οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. 7 ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. 8 ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα

*Presbyter Gaio ‖dilecto, quem ego diligo in veritate. *Dilecte, de omnibus *apto te prosperè agere & valere, sicut prosperè agit tua anima. Gauisus sum *enim valdè venientibus fratribus, & *testantibus tuæ veritati, sicut tu in veritate ambulas. ‖Maius horum non habeo gaudium, vt audiam meos *natos in veritate *ambulantes. Dilecte, fidele facis quicquid operaris in fratres, & *in peregrinos: Qui ‖testati sunt tuæ charitati in conspectu ecclesiæ, quos de[ue] benefacies deducens dignè Deo. Pro enim nomine eius *exierunt, nihil accipientes à Gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, vt

cooperatores simus *veritati. Scripsi ecclesiæ: sed ‖amanti primatum gerere *ipsorum Diotrepes, non recipit nos. Propter hoc si venero, *submonebo eius opera quæ facit, verbis malignis garriens* nos. & ‖non contentus in his, neque ipse suscipit fratres, & *volentes prohibet, & de ecclesia eiicit. *Dilecte, ne imitare malum, sed ‖bonum. *Benefactens ex Deo est: *malefactens non vidit Deum. Demetrio *testatum est ab omnibus,& ab ipsa veritate: ‖ & nos *autem testamur, & nostis quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui *scribere, sed *non volo per atramentum & calamum tibi scribere: Spero autẽ protinus videre te: & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos ‖per nomen.

*veritatis. Scripſiſſem forſitan his qui amat
*in eis,
*commoneam
*ἐπομνήσω
*in
‖quasi non ei iſta ſufficiant,
*ἀρκοῦμαι
*eos qui ſuſcipiunt,
*Chariſſime, noli imitari
‖quod eſt
*Qui benefacit
*qui malè facit
*teſtimonium redditur
*ſed
*teſtimonium perhibemus
*tibi
*nolui
‖nominatim

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

SANCTI IVDÆ

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ

CATHOLICA EPISTOLA.

ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

CAPVT I. ΚΕΦ. Α΄.

Ivdas Christi Ieſu ſeruus,
ΙΟΥΔΑΣ χριστοῦ ἰησοῦ δοῦλος, 1
frater autem Iacobi, his *in Deo Pa-
ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πα-
tre ‖*ſanctificatis*, & Ieſu Chriſto
τρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ χριστῷ
ᵍ*ſeruatis*, vocatis: Miſericordia
τετηρημένοις, κλητοῖς· ἔλεος 2
vobis, & pax, & charitas adimpleatur.
ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη ᵃπληθυνθείη.
ᵇ*Dilecti*, omnem ſolicitudinem faciens *ſcribere vobis
Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν 3
de communi* ſalute, ‖*neceſſitatem* habui ſcribere vobis: de-
περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, πα-
precans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis
ρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις
‖ Subintroierũt fidei. ‖*Subrepſerunt* enim quidam homines (ᵍolim
ᵍqui ſunt πίστει. ᵇ παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι 4
præſcripti in hoc iudicium) impij, Dei
ᵍdominatorẽ& προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ
noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum *Deum*
ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν
& ᵍ*herum*, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes.
καὶ δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.
Commonere autem vos volo, ſcientes *vos* ſemel
Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ 5
*omnia, ‖ Ieſus ᵍ eos qui non crediderunt, ᵘ verò qui non ſeruauerũt ſuũ principatum, ſed dereliquerunt ſuum
*hoc, quoniã ‖*Dominus* populum de terra Aegypti ſaluans, ſecundò
τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον
ᵍ*non credentes* perdidit. Angelosq*ue* ᵘ*non*
τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ 6
ſeruantes ſuum principium, ſed relinquentes proprium
τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον
domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis
οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς αἰδίοις
ſub caliginem reſeruauit. Sicut Sodoma, & Gomorrha,
ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, 7
*finitimæ ‖ſimili modo ᶜ factæ & *illæ circa eas ciuitates ‖*ſimilem his modum* exfor-
καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ᶜ ἐκπορ-
nicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, ᵘ*propoſita*
νεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκειν-
ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.
ται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.
Similiter *atqui* & hi *ſopiti*, carnem quidem
Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν 8
*maieſtatem maculant, dominationẽ autem ſpernunt: *dignitates* autem blaſphemant.
μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.
‖ Cùm ᵍ diſputans, altercaretur ‖*At* Michael archangelus, cum diabolo ᵍ*dia-*
ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακει- 9
dicens, diſceptaret de Moyſi corpore, non eſt auſus
νόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωυσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε
iudicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: ᵘ*Increpet te*
κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι
‖ Imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunque quidem ignorant, blaſphe-
κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφη- 10
*muta mant: quæcunque autem naturaliter tanquam *irrationalia* animalia, norunt,
μοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται,
ᵃ*in* in his corrumpuntur. Væ illis, quia ᵘvia Cain
ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν 11
‖ *abierunt* ‖*ingreſſi ſunt*, & errore Balaam mercede effuſi
ᵈ ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ᵈ ἐξεχύθη-
ᵍ *in* ſunt, & ᵍ contradictione Core perierunt.
σαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

Hi ſunt in *agapis *veſtris* maculæ, conui- *epulis ſuis
οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευω- 12
vantes *vobis*, ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine
χούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυ-
aqua, ᵍà ventis *circumlatæ*, arbores ᵘ*emarcidæ*, ᵍquæ circun-feruntur
δροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ᵘautumnales,
infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, Fluctus
ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα· κύματα 13
feri maris, deſpumantes *ſua ipſorum dedecora, ſtel-
ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέ- *ſuas confuſiones, ſydera errantia,
la erraticæ: quibus ‖*caligo* tenebrarum in æternum ſeruata eſt. ‖ procella
ρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
Prophetauit autem & ᵍhis ſeptimus ab Adam, Enoch, ᵍde
Προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἑνὼχ, 14
dicens: Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis,
λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ,
Facere iudicium contra omnes, & *redarguere* omnes
ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς 15
impios *eorum* de omnibus operibus impietatis eorum quibus
ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν
impiè egerunt: & de omnibus duris quæ locuti ſunt contra eum
ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ,
peccatores impij. Hi ſunt murmuratores, que-
ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμ- 16
ruloſi, ſecundum deſideria ſua ambulantes: & os
ψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα
eorum loquitur *prætumida, mirantes perſonas ‖ *vtilitatis*
αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας
gratia. Vos autem, ᵍ*dilecti*, memores eſtote verborum
χάριν. ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων 17
*ᵍ*prædictorum* ab Apoſtolis Domini noſtri Ie-
τῶν ᵍ προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
ſu Chriſti: Quia dicebant vobis, Quoniam in nouiſſimo tempore
σοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ 18
‖ *erunt* illuſores, ſecundum deſideria ſua *ipſius* ambulantes
ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι
‖ *impietatum*. Hi ſunt ᵍ*ſegregantes*, ani-
τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυ- 19
males, Spiritum non habentes. Vos autem, *dilecti,
χικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, τῇ 20
ſanctiſſimæ noſtræ fidei ſuperædificantes voſmetipſos in Spiritu
ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι
ſancto orantes, Voſmetipſos in dilectione Dei ſer-
ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τη- 21
uate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chri- *arguite iudicatos. Illos ‖ Aliis autem miſeremini ᵍ quæ carnalis eſt
ρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
ſti, in vitam æternam. Et hos quidẽ *miſeremini diu-
στοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον· καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρι- 22
dicantes. Hos verò in timore ſaluate, de igne ra-
νόμενοι. οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρ- 23
pientes, ‖ odientes & eam ᵍ*à carne* maculatam
πάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον
tunicam. ᵘ*At potenti cuſtodire eos* ſine pec-
χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταί- 24
cato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ *inculpatos in
στους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν
exultatione ‖. Soli *ſapienti* Deo ſaluatori noſtro ᵍ gloria
μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν * δόξα 25
& magnificentia, ᵘ*robur* & *auctoritas*, & nunc & in
καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, † καὶ νῦν καὶ εἰς
omnia ſecula ‖. Amen.
πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

*per Ieſum Chriſtũ Dñm noſtrum
ᵘ imperium & poteſtas
† πρὸ παντὸς αἰῶνος, ante oẽ ſeculũ
‖ ſeculorum

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

REVELATIO SANCTI
ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
APOSTOLI ET EVANGELISTÆ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ
IOANNIS THEOLOGI.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

CAPVT PRIMVM. κεφαλ. α.

[a] Apocalypſis

[a] Revelatio Ieſu Chriſti quam
Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν 1
dedit illi Deus, [*] *indicare* ſer-
ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, [*] δεῖξαι τοῖς δού-
uis ſuis quæ oportet fieri [b] *in celeritate*: &
λοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ
ſignificauit, mittens per angelum
[b] ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου
ſuum ſeruo ſuo Ioanni.
αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ·

[c] teſtimonium perhibuit verbo

Qui [d] *teſtatus eſt* verbum Dei, & teſtimonium Ieſu
ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ 2
Chriſti, quæcũque vidit & *quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.*
Χριστοῦ, ὅσα εἶδε καὶ ἀπινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

[e] qui legit & audit

Beatus [e] *legens*, & *audientes* verba
μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς 3
[*] huius,
prophetiæ [*], & [f] *ſeruantes* ea quæ in ea ſcripta ſunt. *Nam tem-*
προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς
[f] ſunt

[g] enim eſt

pus [g] prope. Ioannes ſeptem eccleſiis quæ [f] in
ἐγγύς. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ 4
Aſia, Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui ven-
Ἀσίᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχό-
turus [*], & à ſeptem ſpiritibus, qui ſunt in conſpectu thro-
μενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐνώπιον τοῦ θρό-
[*] eſt,

[h] qui eſt

ni eius, Et à Ieſu Chriſto, *ille* teſtis fidelis, *ille* primo-
νου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρω- 5
[i] mortuorum, [k] qui dilexit

genitus [i] *ex mortuis*, & princeps regum terræ: *ille diſ-*
τότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγα-
[l] lauit

tinctus [k] *amans* nos, & [l] *lauans* nos à peccatis noſtris in
πήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν
ſanguine ſuo: Et fecit nos regnum & ſacerdotes
τῷ αἵματι αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν καὶ ἱερεῖς 6
[m] imperium

Deo & Patri ſuo: ipſi gloria & [m] *robur* in
τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
ſecula ſeculorum. Amen. Ecce venit cum nubi-
αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφε- 7
[n] pupugerunt. [o] ὄψομαι [p] ἐκκεντάω [q] ſe

bus: & videbit eum omnis oculus, & qui eum [p] *tranſ-*
λῶν, καὶ [o] ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν [p] ἐξε-
[r] alpha [s] principium & finis, [t] eſt,

fixerunt. Et plangent [q] ſuper eum omnes tribus terræ,
κέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς·
etiam, amen. Ego ſum [r] α & ω, [s] dicit Dominus Deus,
ναὶ, ἀμήν. ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει ὁ κύριος ὁ θεὸς, 8
qui eſt, & qui erat, & qui venturus [t], *ille* omnipotens.
ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

[u] particeps

Ego Iohannes frater veſter & [u] *communicans* in tribulatione,
ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει 9
[x] patientia

& regno, & *tolerantia* in Chriſto Ieſu, fui in
καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ
[y] quę appellatur

inſula [y] *vocata* Patmos, propter verbum Dei, & *propter*
νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ
[z] Fui

teſtimonium Ieſu Chriſti. [z] *Factus ſum* in ſpiritu in
τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν 10
dominica die, & audiui vocem poſt me magnam
τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην
[a] libro:

tanquam tubæ, Dicentis: Quod vides ſcribe in [a] *li-*
ὡς σάλπιγγος, λεγούσης, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βι- 11
[b] quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

brum: & mitte ſeptem eccleſiis, [b] *in Epheſum*, & *in*
βλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον, καὶ εἰς
Smyrnam, & in Pergamum, & in Thyatiram, & in Sardeis,
Σμύρναν, καὶ εἰς Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτειρα, καὶ εἰς Σάρδεις,
& in [c] Philadelphiam, & in Laodiceam. Et *ibi* conuer-
καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν. καὶ ἐπέ- 12
[c] Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

ſus ſum [d] *videre* vocem quæ loquebatur cum me. Et conuerſus
στρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας
vidi ſeptem candelabra aurea: Et in medio ſeptem can-
εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυ- 13
[e] aureorum

delabrorũ ſimilem Filio hominis, [e] *indutum talari*, & præ-
χνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιε-
[f] veſtitum podere,

cinctum ad mamillas zona aurea. *At ca-*
ζωσμένον πρὸς τοῖς μαζοῖς ζώνην χρυσῆν· ἡ δὲ κε φα- 14
[g] autem [h] erant [i] &

put [g] eius & capilli [h] candidi, tanquam lana alba, [i] tanquã nix. &
λὴ αὐτοῦ καὶ αἱ θρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ
oculi eius velut flãma ignis: Et pedes eius
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός. καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ 15

similes [*] *chalcolibano*, ſicut in camino [k] *igniti*: & [l] vox illius tanquã vox aquarum multarum. Et [m] *habens* in

[*] aurichalco, [k] ardenti. [l] πυρόω [m] habebat

ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ [k] πεπυρωμένοι· καὶ ἡ
φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ 16
dextera ſua *manu* ſtellas ſeptem, & de ore eius gla-
δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομ-
dius [*] *anceps acutus exiens*: & facies eius ſicut ſol
φαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος
[*] vtraque parte acutus exibat

lucet in virtute ſua. Et cùm vidiſſem eum, cecidi
φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα 17
ad pedes eius tanquã mortuus. Et *impoſuit* dexteram ſuam
πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ
manum ſuper me, dicens: [*] *Ne time*: ego ſum primus &
χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ
[*] Noli timere.

nouiſſimus, Et [n] *viuens*: & *factus ſum* mortuus, & ecce viuens
ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν 18
[n] viuus: & fui

ſum in ſecula ſeculorum: *amen*. & habeo claues
εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ
mortis & inferni. Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ
θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσι, καὶ ἃ 19
[o] futurum eſt fieri poſt hæc. [p] *Myſterium* ſeptem ſtellarum

[o] oportet [p] Sacramentũ

γενέσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων 20
quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra au-
ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυ-
rea. ſeptem ſtellæ, angeli ſeptem eccleſiarum ſunt: &
σᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ
ſeptem candelabra *quæ vidiſti*, ſeptem eccleſiæ ſunt.
αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

CAP. II. β.

[*] Angelo eccleſiæ [a] *in Epheſo* ſcribe: Hæc di-
Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν Ἐφέσῳ γράψον· τάδε λέ- 1
[*] Et [a] Epheſi

cit [b] *tenens* ſeptem ſtellas in dextera ſua, [c] *ambulans*
γει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν
[b] qui tenet [c] qui ambulat

in medio ſeptem candelabrorum aureorum: Scio opera
ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα 2
tua & laborem, & [*] *tolerantiam* tuam: & quia non potes ſuſtinere
σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι
malos: & tentaſti [a] *dicentes* ſeipſos Apoſtolos eſſe,
κακοὺς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶ-
& non ſunt: & inueniſti eos mendaces: Et [b] *portaſti*, &
ναι, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ 3
[*] patientiam habes: & ſuſtinuiſti

tolerantiam habes propter nomen meum, & non defeciſti.
ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας.
Sed habeo aduerſum te [c], quòd charitatem tuam *illam* primam
Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην 4
[a] κοπιάω [c] pauca

reliquiſti. Memor eſto itaque vnde exciderís: & age pœ-
ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετα-
nitentiam, & prima opera fac. [*] *Si autẽ non*, venio tibi
νόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι
citò, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, [d] *ſi non*
ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ 5
[*] Sin [d] nisi

pœnitentiam egeris. Sed hoc habes, quia odiſti [e] *opera*
μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν
Nicolaitarum, quæ & ego odi. [*] *Habens* aurem, audiat
Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω 7
[*] Qui habet

quid Spiritus dicat eccleſiis: Vincenti dabo ede-
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω φα-
re de ligno vitæ, quod eſt in *medio* [*] *Paradiſi*
γεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τῷ Παραδείσου τοῦ
[*] Paradiſo

Dei mei. Et angelo *in* [a] *Smyrna* eccleſiæ ſcri-
θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον· 8
[a] Smyrnæ

be: Hæc dicit primus & nouiſſimus, qui fuit mortuus, &
τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ
vixit. Scio *tua opera*, & tribulationem [b], & pauper-
ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν, καὶ τὴν πτω- 9
[b] tuam

tatem [b], ſed dues es: & [*] *blaſphemiam dicentium*
χείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων
Iudæos eſſe *ſeipſos*, & non ſunt: ſed [a] ſynagoga
Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ
ſatanæ. Nihil [b] timeas quæ [*] *futurus es pati*. Ecce *iam* [*] *futurus*
σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ διὰ μέλ- 10
[*] blaſphematis ab his qui ſe dicunt. [a] ſunt

[b] horum [*] paſſurus es. [*] miſſurus eſt

eſt iacere diabolus [a] ex vobis in [b] *cuſtodiam*, vt tentemini.
λει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε.

[a] aliquos [b] carcerem

& habebitis tribulationem diebus decem. esto fidelis vsque ad mortem, &
κὴ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα· γίνε πιςὸς ἄχρι θανάτυ, καὶ
Qui habet dabo tibi coronam vitæ. *Habens* autem, audiat quid
δώσω σοι τὸν στέφανον τ ζωῆς. ὁ ἔχων ὦς, ἀκυσάτω τί τὸ 11
Qui vicerit, Spiritus dicat ecclesiis: *Vincens*, non lædetur à mor-
[a] ἀδικέω πνεῦμα λέγῃ τ ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, [b] οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τ θα-
Pergami te secunda. Et angelo *illius in Pergamo* ecclesiæ
νάτυ τ δευτέρυ. κὴ τῷ ἀγγέλῳ τ ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας 12
[a] qui habet [b] ex vtraq; parte scribe: Hæc dicit *habens* romphæam [c] *ancipitem* acutam:
ῥομφαίαν τ δίστομον τ ὀξεῖαν·
[d] sedes est Scio *opera tua*, & vbi habitas, vbi *throno*s Sa-
οἶδα τὰ ἔργα σε, κὴ ποῦ κατοικεῖς, ὅπυ ὁ θρόνος τ σα- 13
& tanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam, in die-
ταν, κὴ κρατεῖς τὸ ὄνομά μυ, [e] καὶ οὐκ ἠρνήσω τ πίσιν μυ, ἐν τ ἡ-
bus *in quibus* Antipas testis meus fidelis, qui occisus est
μέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μυ ὁ πιςὸς, ὃς ἀπεκτάνθη
apud vos, vbi Satanas habitat. Sed habeo aduersus te pau-
παρ' ὑμῖν, ὅπε ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ' ἔχω κ σε ὀλί- 14
ca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui doce-
γα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τ διδαχὴν βαλαὰμ, ὃς ἐδίδα-
bat Balac mittere scandalum, coram filiis Israel, edere
σκε τ βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον, ἐνώπον τ υἱῶν ἰσραὴλ, φα-
re *idolothyta*, & fornicari. Ita habes & tu tenen-
γεῖν εἰδωλόθυτα, κὴ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις κὴ σὺ κρατοῦν- 15
tes doctrinam Nicolaitarum. Similiter pœnitentiã age. si *vero non*,
τας τ διδαχὴν τ νικολαϊτῶν ὁμοίως. μετανόησον. εἰ δὲ μὴ, 16
[f] quo minùs, veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio
ἔρχομαί σοι ταχὺ, κὴ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τ
oris mei. *Habens* autem, audiat quid Spiritus dicat
Qui habet στόματός μυ. ὁ ἔχων ὦς, ἀκυσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ τ 17
ecclesiis: Vincenti dabo *ei edere de* manna
ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τ μάννα τ
[g] abscondi-tum, [g] *absconditi*, & dabo illi calculum candidum, & in calculo
[h] κρύπτω κεκρυμμένυ, κὴ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τ ψῆφον
[h] qui accipit. nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi *accipiens*.
ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.
Thyatiræ Et angelo *illius in Thyatiris* ecclesiæ scribe: Hæc 18
τὴ ἀγγέλῳ τ ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε
[i] qui habet dicit Filius Dei, *habens* oculos *sues* tanquam flammã ig-
λέγει ὁ υἱὸς τ θεῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτ ὡς φλόγα πυ-
[k] aurichalco, nis, & pedes eius similes *chalcolibano*: Noui tua ope-
ρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· οἶδά σε τὰ ἔρ- 19
[l] tuam, ra, & charitatem, & fidem, & ministerium, & patientiam tuam,
γα, καὶ τ ἀγάπην, καὶ τ πίσιν, καὶ τ διακονίαν, καὶ τ ὑπομονήν σε,
& opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersus
καὶ τὰ ἔργα σε τὰ ἔσχατα πλείονα τ πρώτων. ἀλλ' ἔχω κ 20
[m] pauca, te, quia permittis mulierem *tuam* Iezabel, quæ dicit *seipsam* pro-
σε, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σε τ ἰεζάβελ, ἡ λέγει ἑαυτὴν προ-
[n] docere, & se-ducere [o] de idolothy-tis. pheten, & *docet*, & *seducit* meos seruos, fornicari, &
φῆτιν, καὶ διδάσκει, καὶ πλανᾶ τοὺς ἐμοὺς δούλυς, πορνεῦσαι, καὶ
manducare [o] *idolothyta*. Et dedi illi tempus vt pœnitentiã
φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετα- 21
[p] qui mœchatur ageret, & non vult pœnitere à fornicatione sua.
νοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τ πορνείας αὐτ.
Ecce mitto eam in lectum, & *mœchantes* cum
ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' 22
[q] tribulatione maxima erunt, nisi ea, in *afflictionem magnam*, *si non* pœnitentiam egerint ab ope-
αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τ ἔρ-
ribus suis. Et filios eius interficiam in mortem: &
γων αὐτῆς. καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ 23
scient omnes ecclesiæ, quia ego *sum* scrutans renes
[r] ἐρευνάω γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ [r] ἐρευνῶν νεφροὺς
[s] vestrum [t] sua. & corda: & dabo *vobis* vnicuique *secundum* opera [t] *vestra*. Vobis autẽ
καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ 24
[u] qui Thyatiræ estis, dico, cæteris [u] *in Thyatiris*, Quicunque non habent do-
τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τ διδα-
[x] salutem hanc, qui non cognouerunt [x] *profunda* Satanæ, quẽadmodũ
χὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τ σατανᾶ, ὡς
[y] id dicunt: non mittam super vos aliud pondus. Tamen [y] quod habetis,
λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος. πλὴν ὃ ἔχετε, 25
[z] qui vicerit, & custodierit [a] ἥκω tenete donec veniam. Et *vincens*, & *custodiens* vsque in
κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν [a] ἥξω. καὶ ὁ νικῶν, καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι 26
finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes,
τέλους τὰ ἔργα μυ, δώσω αὐτῷ ἐξυσίαν ἐπὶ τ ἐθνῶν,
[b] reget [c] & [d] vas figuli Et [b] *pascet* eas in virga ferrea, [c] tanquam [d] *vasa* fi-
καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κε- 27
[e] Filia confringentur: Sicut & ego accepi à Pa-
ραμικὰ συντρίβεται· ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τ πα- 28
tre meo: & dabo illi stellam matutinam. *Habens*
Qui habet τρός μυ· καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων 29
aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.
οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις.

CAP. III. γ'

Et angelo *illius in* Sardis ecclesiæ scribe, Hæc
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε 1
[f] qui habet dicit [f] *habens* septem spiritus Dei, & septem stellas,
λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τ θεῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας,
Scio tua opera, quia nomen habes quòd vitas, & mortuus es.
οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

Esto vigilans, & confirma cætera quæ [e] *futurus eras* abli-
[e] moriturus eras. 2 γίνε γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ [f] ἔμελλες ἀπο-
[f] μέλλω ἀ- cere. non enim [f] *inueni* tua opera plena coram Deo
θανεῖν. [g] inuenio [h] In mente habe [i] qualiter λεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σε τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπον τ θεῦ
meo. [h] *Memento* ergo [i] *quomodo* acceperis, & audieris: & serua, &
3 μυ. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας, καὶ ἤκυσας, καὶ τήρει, καὶ
pœnitentiam age. si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur,
μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης,
& nescies qua hora veniam ad te. Sed pauca habes
4 καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σε. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις
[k] qui nomina in Sardis, [k] *quæ* non inquinauerunt vestimenta sua, &
ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ
ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. *Vincens*,
5 περιπατήσυσι μετ' ἐμῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν,
[l] sic vestietur *in* vestimentis albis, & non delebo
οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ [m] ἐξαλείψω τὸ
[m] ἐξαλεί-φω nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen
ὄνομα αὐτ ἐκ τ βίβλυ τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα
eius coram Patre meo, & coram angelis eius.
αὐτ ἐνώπον τ πατρός μυ, καὶ ἐνώπον τῶν ἀγγέλων αὐτ.
Habens aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.
Qui habet 6 ὁ ἔχων οὖς, ἀκυσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς ἐκκλησίαις.
Et angelo *illius in Philadelphia* ecclesiæ scribe: Hæc
Philadelphiæ 7 καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε
[n] & [o] qui habet dicit Sanctus, [n] Verus, [o] *habens* clauem Dauid, [p] ape-
λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τ δαβὶδ, ὁ ἀ-
[q] rit, & nemo [q] *claudet eam*, [r] *non aperiens*: & nemo ape-
νοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείσῃ αὐτὴν, ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ [r] οὐδεὶς ἀνοί-
[s] claudit, [t] claudit, riet. Scio tua opera. ecce dedi coram te ostium aper-
ξει. οἶδά σε τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπον σε θύραν ἀνεῳ-
tum, quod nemo potest claudere *illud*: quia [u] *parùm* habes
γμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις
[u] modicam virtutem, & seruasti meum verbum, & non negasti nomen
δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μυ τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά
meum. Ecce dabo de synagoga Satanæ, [x] *dicentium*
[x] qui dicunt 9 μυ. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τ συναγωγῆς τ σατανᾶ, τ λεγόντων
[y] seipsos ludæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. ecce faciam
ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται). ἰδοὺ ποιήσω
illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos, &
αὐτοὺς, ἵνα ἥξωσι, καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τ ποδῶν σε, καὶ
[y] sciant quia [z] dilexi te. Quoniam seruasti verbum patientiæ
[y] scient [z] ego γνῶσιν ὅτι ἠγάπησά σε. ὅτι ἐτήρησας τ λόγον τ ὑπομονῆς
[a] quę vĕtura est in orbem vniuersum mex, & ego te seruabo ab hora tentationis [a] *futuræ* ve-
μυ, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τ ὥρας τ πειρασμῦ τ μελλούσης ἔρ-
[b] nire in habitantes terram. [b] *habitatam vniuersam*, tentare
χεσθαι ὅλης τ οἰκυμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ὅλη
[c] Ecce terra. [c] Venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat
11 τ γῆς. ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τ
Qui vicerit, coronam tuam. *Vincens*, faciam illum columnam in templo
12 στέφανόν σε. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τ
Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen
θεῦ μυ, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα
Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hieru-
τ θεῦ μυ, καὶ τὸ ὄνομα τ πόλεως τ θεῦ μυ τ καινῆς ἱερυ-
salem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen
σαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τ οὐρανῦ ἀπὸ τ θεῦ μυ, καὶ τὸ ὄνομά
meum nouum. *Habens* autem, audiat quid Spiritus dicat
Qui habet 13 μυ τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς, ἀκυσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγῃ ταῖς
ecclesiis. Et angelo *illius in Laodicia* ecclesiæ
Laodiciæ 14 ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας
scribe: Hæc dicit Amen, testis fidelis, & verus,
γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιςὸς, καὶ ἀληθινὸς, ἡ
[d] qui est [e] principium creaturæ Dei. Scio tua opera, quia neque frigidus
[d] qui est 15 [e] ἀρχὴ τ κτίσεως τ θεῦ. οἶδά σε τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς
[f] Sed es, neque calidus. vtinam frigidus esses, aut calidus. [f] Sic quia te-
εἶ, οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς ἦσθα, ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι χλια-
[g] incipiam pidus es, & nec calidus nec frigidus, [g] *futurus sum* te euomere ex ore
16 ρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστός, οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τ στόμα-
[h] Quòd meo: Quia dicis, [h] Diues sum, & locupletatus *sum*, & nullius
[i] πλουτέω τός μυ· ὅτι λέγεις, πλούσιός εἰμι, καὶ [i] πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς
[k] egeo, [l] miser, [k] *opus habeo*: & nescis quia tu es [l] *miserabilis*, & miserabilis,
χρείαν ἔχω· καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, καὶ ὁ ἐλεεινὸς,
& pauper, & cæcus, & nudus. Suadeo tibi emere
18 καὶ πτωχὸς, καὶ τυφλὸς, καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι
[m] probarum, aurum à me ignitum [m] *ex igni*, vt locuples fias: &
χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ
[n] vt non vestimentis albis vt induaris: [n] *ne* appareat confusio nu-
ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τ γυ-
ditatis tuæ: & collyrio inunge *ad* oculos tuos,
μνότητός σε· καὶ κολλύριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου,
vt videas. Ego quoscunque amo, arguo & castigo. æmu-
19 ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζή-
lare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sto ad ostium, &
20 λωσον οὖν, καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ὀπὶ τὴν θύραν, καὶ
pulso. si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, & in-
κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τ φωνῆς μυ, καὶ ἀνοίξῃ τ θύραν, καὶ εἰσε-
trabo ad illum, & cænabo cum illo & ipse me-
λεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐ-
cum. *Vincens*, dabo ei sedere mecum in throno Qui vicerit
21 μοῦ. ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ [b] καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ

meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in
[a] κάθισμαι μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ [a] ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν
Qui habet throno eius. *Habens* aurem, audiat quid Spiritus
τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα 22
dicat ecclesiis.
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

CAP. IIII. δ'

Post hæc vidi, & ecce ostium apertum in cælo,
Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· 1
& vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis cum
καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐ-
me, dicens, Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.
μοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.
[f] fui Et statim *[f]actus sum* in spiritu: & ecce [g] *thronus positus* erat in
[g] sedes posita [h] sedem Et qui sedebat cælo, & supra [g] *thronum* sedens,
[h] Et qui sedebat [i] lapidi iaspidis, & sardii: [k] erat [l] sedis [m] visioni smaragdinæ. [n] sedis sedilia
καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν 2
τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, ὅμοιος ὁρᾶσθαι λίθῳ 3
[i]aspidi, & sardio: & iris [k] in circuitu [l] *throni* similis [m] *aspectui*
ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν [n] τοῦ θρόνου ὅμοια ὁρᾶσθαι
smaragdino. Et in circuitu [g] *throni*, *thronum* viginti qua-
σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν [n] τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσα- 4
tuor: & super thronos *vidi* viginti quatuor senio-
ρες· καὶ [o] ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυ-
res sedentes, circum[o] *amictos* in vestimentis albis: &
[p] coronæ aureæ. [q] procedebant τέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ
in capitibus eorum [p] *coronas aureas*. Et de throno [q] *procedebant*
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκ- 5
cedunt fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampa-
πορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταὶ καὶ ἑπτὰ λαμπά-
des *ignis* ardentes ante thronum *eius*, quæ sunt septem
δες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ
spiritus Dei. Et in conspectu [q] *throni* tanquam mare
πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα 6
[r] sedis [s] in vitreum, simile crystallo: & in medio [t] *throni*, & [s] circuitu
ὑέλινη, ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ
[t] *throni* quatuor animalia plena oculis ante & retrò.
θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμοῦ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.
Et animal primum simile leoni: & secundum animal,
καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον 7
[u] hominis: simile vitulo: & tertium animal, habens faciem quasi [u] *ho-*
[b] ὡς μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄν-
[c] singula [d] venas *mo*: & quartum animal, simile aquilæ volanti.
θρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ.
Et quatuor animalia, *[c]unum secundùm unum* eorũ habebãt *[c]singula* alas [d] *vex* in
καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθὲν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυ- 8
circuitu, & intus plena sunt oculis: & requiem non [e] *ha-*
[e] habebant κλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔ-
bent die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus, *sanctus*,
χουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντες, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος,
sanctus, sanctus, sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipo-
ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
[f] qui est, [g] est [h] darent tens, qui erat, & *ventur*, & qui [g] *venturus*. Et cùm [h] *dederint* illa animalia
τωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα 9
benedictionem gloriam, & honorem, & *gratiarum actionem* sedenti super thronum,
δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ,
[i] Procidebant viuenti in secula seculorum, [i] *Procident* viginti
τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσι- 10
quatuor seniores ante sedentem in throno,
τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου,
[k] adorabant & [k] *adorabunt* viuentem in secula seculorum: &
καὶ [l] προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ
[l] mittebant [m] coronas suas ante thronum, dicentes,
βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες,
Dignus es Domine & Deus noster, *sanctus*, accipere glo-
ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἅγιος, λαβεῖν τὴν δό- 11
riam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti
ξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ
[m] erant, omnia, & propter voluntatem tuam [n] *sunt*, & creata sunt.
[n] κτάομαι πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

CAP. V. ε'

Et vidi in dexteram sedentis supra thronum li-
Καὶ εἶδον ὅτι τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βι- 1
[a] κατασφραγίζω brum scriptum intus & foris, *obsignatum*
βλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, [a] κατεσφραγισμένον
[b] est figillis septem. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce
σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ 2
magna, Quis [b] dignus aperire librum, & soluere figna-
μεγάλῃ, τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖ-
[c] neque cula eius? Et nemo poterat [c] in cælo, neque in terra,
δας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, 3
neque subtus terram, aperire librum, neque respicere illum.
οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.
Et ego flebam multum, quoniã nemo dignus inuentus est aperire & le-
καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀ- 4
gere librum, nec videre eum. Et vnus de se-
ναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσ- 5
[d] desine nioribus [d] *dicit* mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo, *ille* de tribu
βυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε, ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς

Iuda, radix Dauid, aperire librum, & [a] septem signa-
Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖ- [a] soluere
cula eius. Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor
δας αὐτοῦ. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ [b] τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων 6
animalium, & in medio seniorum, agnum stantẽ tanquam oc-
ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφα-
cisum, habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem
γιασμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ
spiritus Dei, missi in omnem terram.
πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν·
Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno
καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε ἐκ τῆς δεξιᾶς [b] τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου 7
librum. Et cùm [c] *accepisset* librum, quatuor animalia, & vi- [c] aperuisset
βιβλίον. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ 8
ginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes [d] *v-* [d] singuli
εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον [b] τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕ-
nusquisque citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum,
καστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων,
quæ sunt orationes sanctorum. Et [e] *canunt* canticum nouum, di- [e] cantabant
αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ [b] τῶν ἁγίων· καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέ- 9
centes, Dignus es [f] accipere librum, & aperire signacula [f] Domine
γοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας
eius: quoniam occisus es, & redemisti Deo nos in sanguine
αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί
tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & [g] *gente*. Et fe- [g] natione.
σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους. καὶ ἐποίη- 10
cisti [h] *ipsos* Deo nostro [i] *reges* & sacerdotes, & [k] *regnabunt* [h] nos [i] regnum [k] regnabimus
σας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν
super terram. Et vidi, & audiui [l] vocem angelorum multorum
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν 11
in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat nu-
κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀρι-
merus eorum, [m] *myriades myriadum*, & *chiliades chiliadum*: [m] millia milliũ,
θμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, Dicentium
Dicentes voce magna, Dignus est Agnus [n] *occi-* [n] qui est
λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμέ- 12
sus accipere virtutem, & [o] *diuitias*, & sapientiam, & fortitudinẽ, & [o] diuinitatem,
νον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ
honorem, & gloriam, & benedictionem. Et omnem creaturam, quæ est
τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὃ ἐστιν 13
in cælo, & super terram, & sub terra, &
ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ
in mari quæ sunt, & ea quæ in [p] eis, omnes audiui [p] eo:
ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἂ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα
dicentes, Sedenti in throno, & Agno, be-
λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐ- [q] potestas
nedictio, & honor, & gloria, & [q] *robur* in secula [r] dicebant, [s] viginti qua-
λογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας tuor [t] in facies suas,
seculorum. *amen*. Et quatuor animalia [r] *dicentia*, Amen. [u] viuentem in
καὶ τῶν αἰώνων. ἀμήν. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα τὸ ἀμήν. 14
& [s] seniores ceciderunt, & adorauerunt[u]. secula seculo-
καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ [e] προσεκύνησαν. rum.
[e] προσκυνέω

CAP. VI. ς'

Et vidi quòd aperuisset Agnus vnum de septem sigil-
Καὶ εἶδον ὅτι ἠνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγί- 1
lis, & audiui vnum de quatuor animalibus, dicens, tanquam [a] *vox*
δων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ [a] vocem
tonitrui, Veni[b]. Et vidi, & ecce equus albus, & [c] *ſ.* [b] & vide.
βροντῆς, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθή- 2
dens super illum [c] *habens* arcum: & data est ei corona, & exiuit [c] habebat
μενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε
vincens, & vt vinceret. Et cùm aperuisset secundum sigillum,
νικῶν, καὶ ἵνα [d] νικήσῃ. καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, [d] νικάω
audiui secundum animal, dicens, Veni[e]. Et exiuit alius [e] & vide.
ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος 4
equus rufus, & [f] sedenti super illum, datum est ei [f] sumere [f] qui sedebat
ἵππος πυρρὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν [g] vt sumeret
pacem de terra, [g] vt [h] *alii alios* interficiant, & datus est ei [g] & [h] inuicem se
τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
gladius magnus. Et cùm aperuisset sigillum tertium,
μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, 5
audiui tertium animal, dicens, Veni[e]. & *vidi*, & ecce equus [e] & vide.
ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ
niger, & [f] *sedens* super illum [g] *habens* statueram in manu sua. [f] qui sedebat
ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. [g] habebat
Et audiui [h] vocem in medio quatuor animalium, dicen- [h] tanquam
καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγου- 6
tem, [i] *Chœnix* tritici denario, & tres [k] *chœnices* hordei de- [i] Bilibris
σαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δη- [k] bilibres
nario: & oleum & vinum ne [l] *læseris*.
ναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ [l] ἀδικήσῃς. [l] ἀδικέω
Et cùm aperuisset quartum sigillum, audiui vo-
καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν τετάρτην σφραγῖδα, ἤκουσα φω- 7
cem quarti animalis, dicentis, Veni[e]. Et *vidi*, & ecce, [e] & vide.
νὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ 8
equus pallidus, & [f] *sedens* super eum, nomen illi [f] qui sedebat
ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ,
Mors: & Infernus sequebatur [g] *eum ea*: & data est illi [g] eum:
θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτοῖς

potestas super [a]quartam partem terræ, interficere in gladio. &
ἐξουσία ὅτι τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ
in fame, & in morte, & fiue bestiis terræ.
ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.
Et cùm aperuisset quintum sigillum, vidi subtus
καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω
altare animas hominum interfectorum
τὸ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγμένων
propter verbum Dei, & propter testimonium Agni quod
διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον.
habebant. Et clamabant voce magna, dicentes, Vsquequo
καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ
[a]non Domine sanctus & verus, non iudicas & [b]vindicas sanguinem
δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα
[c]iis qui habitãt nostrum de [d]habitantibus in terra? Et [e]datum est illis,
[d]datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictũ est [e]modicum, [f]qui interficiendi sunt
ἡμῶν, ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθη αὐτοῖς,
vt requiescerent adhuc tempus [f], donec compleantur & conserui eorum, & fratres eorum, [g]futuri trucidari sicut
ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως πληρωθῶσι καὶ οἱ σύνδουλοι
[g]ecce & illi. Et vidi, & cùm aperuisset sigillum sextum, &
αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτένεσθαι ὡς
terræmotus magnus factus est, & sol niger factus est tanquam saccus
καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ
cilicinus, & luna [h]tota facta est sicut sanguis. Et stellæ
σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος μέλας ἐγένετο ὡς σάκκος
[i]de cælo [k]super terram, [l]cælo ceciderunt [m]in terram, sicut ficus emittit grossos
τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ
[l]cùm [m]mouerit. suos, [n]à magno vento [o]mota Et cælum te-
οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους
[n]ἀπέρχο- cessit sicut liber involutus, & omnis mons & [p]insula
μαι [o]insulæ de locis suis motæ sunt. Et reges terræ,
αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ ὁ οὐρανὸς ἀ-
[b]κινέω & [q]principes, & [r]magnates, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & omnis liber absconderunt [s]ipsos
πεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος
in [t]speluncis, & in [u]petris montium. Et dicunt
ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς,
montibus & petris, Cadite super nos, & abscondite
καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυ-
nos à facie sedentis super thronum, & ab
ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ
ira Agni. Quoniam venit dies magnus iræ
τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου. ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀρ-
[s]ipsorum: [t]eius: & quis poterit stare?
γῆς αὐτοῦ· καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

CAP. VII. ζ'

Et post hæc vidi quatuor angelos stantes super
Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τοὺς
quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos
τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους
[a]flarent terræ, ne [b]flaret ventus super terram, neque super ma-
τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσ-
[b]in vllam re, neque [c]super omnem arborem. Et vidi alterum angelum ascen-
σης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀ-
dentem ab ortu solis, habentem signum Dei vi-
ναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶν-
ui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus
τος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς
[d]κράζω datum est [e]ei nocere terræ & mari,
ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,
[e]Nolite nocere [f]& Dicens, [g]Ne nocete terræ [f]neque mari, ne-
λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μή-
que arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri
τε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν
in frontibus eorum. Et audiui numerum signa-
ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφρα-
torum, centum & quadraginta quatuor millia signa-
γισμένων, ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφρα-
ti ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda,
γισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ· ἐκ φυλῆς Ἰούδα,
duodecim millia signati: ex tribu Ruben, duodecim
δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα
[h]nullia: ex tribu Gad, duodecim millia [h]: Ex tribu Aser,
χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ
duodecim millia [h]: ex tribu Nephthalim, duodecim millia [h]:
δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα χιλιάδες,
[i]signati: ex tribu Manasse, duodecim millia [h]: Ex tribu Symeon,
ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Συμεὼν
duodecim millia [h]: ex tribu Leui, duodecim millia [h]: ex tri-
δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυ-
[k]signati: bu Issachar, duodecim millia [h]: Ex tribu Zabulon, duo-
λῆς Ἰσσαχὰρ δώδεκα χιλιάδες· ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώ-
decim millia [h]: ex tribu Ioseph, duodecim millia [h]: ex tri-
δεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυ-
bu Beniamin, duodecim millia signati.
λῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

Post hæc vidi, & ecce turba multa, quam dinumerare [a]turbam magnam
μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι
nemo poterat, ex [b]omni gente, & tribubus, & populis, & [b]omnibus gentibus,
οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ
linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni,
γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου,
[c]circumamicti stolis albis, & palmæ in manibus
[d]περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν
eorum: Et clamabant voce magna, dicentes, Sa-
αὐτῶν· καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτη-
lus Deo nostro [e]sedenti super thronum, & Agno. [f]qui sedet
ρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ τῷ ἀρνίῳ.
Et omnes angeli stabant in circuitu throni, &
καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι [g]εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ
[g]ἵστημι seniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conspectu
τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον
throni in facies suas, & adorauerunt
τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ
Deum, Dicentes, Amen. Benedictio, & [h]gloria, & sa-
[h]claritas, θεῷ, λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σο-
pientia, & gratiarum actio, & honor, & virtus, & fortitudo
φία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δυνάμις, καὶ ἡ ἰσχὺς
Deo nostro in secula seculorum. Amen.
τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
Et respondit vnus ex senioribus, [i]dicens mihi, Hi [i]& dixit
καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, οὗτοι οἱ
[c]circumamicti stolis albis, qui sunt? & vnde
περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν
venerunt? Et dixi illi, Domine mi, tu scis. & dixit mihi,
ἦλθον; καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι,
[j]qui venerunt Hi sunt [k]venientes de tribulatione magna, &
οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ
lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in san-
[f]πλύνω ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵ-
[l]Ideo guine Agni. [l]Propterhoc sunt ante thronum Dei,
ματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ,
& seruiunt ei die ac nocte in templo eius,
καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ·
& [m]sedens in throno habitabit super illos.
καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.
Non esurient amplius, neque sitient amplius, neque cadet
οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ
[n]vllus super illos sol, neque [o]omnis æstus: Quoniam Agnus qui [p]in medio
ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα· ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ-
[q]regit μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ
vitæ fontes aquarum: & abstergit Deus omnem lachrymam ab
ζωῆς πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ
oculis eorum.
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

CAP. VIII. η'

Et cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentiũ
Καὶ ὅτε ἠνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ
in cælo quasi media hora. Et vidi septem angelos
ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους,
qui in conspectu Dei [a]steterunt: & datæ sunt illis septem tu-
οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλ-
bæ. Et alius angelus venit, & stetit [b]ad al-
[b]ante πιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυ-
tare, habens thuribulum aureum, & datæ sunt illi in-
σιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυ-
censa multa, vt daret [c]orationibus sanctorum om-
[c]de μιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάν-
nium super altare aureum quod [d]ante thronum [d]est [e]Dei,
των ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.
Et ascendit fumus incensorum [c]orationibus [c]de
καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν
sanctorum de manu angeli, coram Deo. Et accepit
ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν
angelus thuribulum, & impleuit illud de igne
ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ
altaris, & misit in terram, & factæ sunt voces,
θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ,
& tonitrua, & fulgura, & terræmotus [f]. Et septem ange- [f]magnus.
καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγε-
li [g]habentes septem tubas, præparauerunt seipsos vt [g]qui habebant
λοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα [h]tuba canerent.
[h]clangerent. Et primus [i] clanxit, & facta est gran- [i]angelus tuba
σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χά- cecinit:
do: & ignis, mixta in sanguine, & [k]missa sunt in [k]missum est
λαζα, καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν
terram: & tertia pars terræ combusta est, [l] & omne fœnum viri- [l]& tertia pars arborum concremata est,
γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλω-
de combustum est. Et secundus angelus [i]clanxit, & [i]tuba cecinit,
ρὸς [m]κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ [m]κατακαίω
tanquã mons magnus [n]incensus missus est in mare: & facta [n]igne ardens,
ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγέ-
est tertia pars maris, sanguis.
νετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα·

[a] creaturæ
[a] eorum quæ habebant
[l] interrit.
[a] διαφθείρω
[a] tuba cecinit:
[l] ardens
[l] facula:
[b] πικραίνομαι
[a] tuba cecinit:
[c] πλήττω
[a] diei
[a] pars tertia, & noctis
[a] vocem vnius aquilæ volantis per medium
[a] dicentis
[l] qui erant tuba canituri.
[a] cecidisse
[a] putei
[l] magnæ:
[a] putei
[l] præceptum
[a] tantùm
[a] tuba cecinit:
[a] Græcè
[a] Latinè habens nomen Exterminans.
[l] &
[l] tuba cecinit:
[l] est ante oculos Dei.
[a] qui habebat
[d] ἑτοιμάζομαι
[a] similes auro:
[a] loricas: [l] ferreas
[l] scorpionum:
[a] aculei erant
[a] earũ & potestas earũ nocere hominibus
[a] Et habebant
[a] cui

creaturarum habentia tuba canituri.

Et mortua est tertia pars creaturarum in mari, καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ 9
habentia animas, & tertia pars nauium pereierunt. Et ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. καὶ ὁ 10
tertius angelus clanxit, & cecidit de cælo stella magna ardens tanquam lampas, & cecidit in tertiam partem fluminum, καιομένη ὡς λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
& in fontes aquarum. Et nomen stellæ dicitur καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγε- 11
Absinthium. & facta est tertia pars aquarum in Absinthium, & mul- ται ἄψινθος· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολ-
ti hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. λοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.
Et quartus angelus clanxit, & percussa est tertia pars Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ 12
solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα
obscuraretur tertia pars eorum, & dies non luceret tertiam partem ipsius, σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆ,
& nox similiter. Et vidi, & audiui vnam aquilam volantem καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετωμένου 13
in medio cæli, dicentem voce magna væ, væ, væ, ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ,
væ habitantibus in terra, de cæteris vocibus οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς
qui erant tuba canituri. tuba trium angelorum futurorum clangere. σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

CAP. IX. θ'

[a] tuba cecinit:
[a] cecidisse
[a] putei
[l] magnæ:
[a] putei
[l] præceptum
[a] tantùm
[l] aurum
[a] tuba cecinit:
[l] loricas
[l] ferreas
[l] scorpionum:
[a] aculei erant
[a] earũ & potestas earũ nocere hominibus
[a] Et habebant
[a] cui
[a] Græcè
[a] Latinè habens nomen Exterminans.
[l] &
[l] tuba cecinit:
[l] est ante oculos Dei.
[a] qui habebat

Et quintus angelus clanxit: & vidi stellam de Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ 1
cælo delapsam in terram, & data est ei clauis οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ
putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi, & φρέατος τῆς ἀβύσσου. καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ 2
ascendit fumus ex puteo sicut fumus fornacis ardentis, ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης,
& obscuratus est sol & aër de fumo putei. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.
Et de fumo exierunt locustæ in terram, & data est καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη 3
illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ. αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.
Et dictum est illis, ne læderent fœnum terræ, Καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, 4
neque omne virride, neque omnem arborem, nisi homines qui οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μό-
non habent signum Dei in frontibus suis. νους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὸ σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.
Et datum est illis ne occiderent eos, sed vt cru- καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βα- 5
ciarent mensibus quinque. & cruciatus eorum, vt cru- σανισθῶσι μηνὰς πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασα-
ciatus scorpij, cùm percutit hominem. Et in die- νισμὸς σκορπίου, ὅταν πλήξῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέ- 6
bus illis quærent homines mortem, & non inue- ραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρή-
nient eam: & desiderabunt mori, & fugiet ab σουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξε- ται ἀπ'
eis mors. Et similitudines locustarum, similes αὐτῶν ὁ θάνατος. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια 7
equis paratis in prælium: & super capita earum ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
tanquam coronæ aureæ, & facies earum velut facies ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα
hominum: Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes ἀνθρώπων· καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν· καὶ οἱ ὀδόντες 8
earum sicut leonum erant: Et habebant thoraces sicut thoraces ferreos: αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν· καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδη- 9
& vox alarum earum sicut vox currruum equorum ρεοῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων
multorum currentium in bellum: Et habebant caudas similes πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον· καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας 10
scorpius, & aculeos & in caudis suis potestatem habent ad σκορπίοις, καὶ κέντρα. καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσι τοῦ
ladendum homines mensibus quinque. Habentes regem ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μηνὰς πέντε· ἔχουσι βασιλέα 11
super se angelum abyssi, nomen ei Hebraicè, Abad- ἐφ' ἑαυτῶν τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, ἀβαδ-
don, in autem Græca nomen habet, Apollyon. Væ δών, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ὁ Ἀπολλύων. Οὐαὶ 12
vnum abiit, ecce veniunt adhuc duo væ post hæc. ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.
Et sextus angelus clanxit, & audiui vocem vnam ex Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν 13
quatuor cornibus altaris aurei quod est coram Deo, τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
Dicentem sexto angelo, Habens tubam, solue λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, λύσον 14
quatuor angelos alligatos in flumine τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ
magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli μεγάλῳ Εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡ- 15
parati in horam, & mensem, & annum, vt oc- τοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀπο-
ciderent tertiam partem hominum. Et numerus exer- κτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ στρα- 16
citus equi, myriades myriadum. audiui numerum τευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, μυριάδες μυριάδων. ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν
eorum. Et ita vidi equos in visione, & eos qui se- αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς κα- 17
dentes super eos habentes loricas igneas, & hyacin- θημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακιν-
thinas, & sulphureas. & capita equorum tanquam capita θίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ
leonum: & de oribus eorum procedit ignis, & λεόντων· καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ
fumus, & sulphur. A tribus plagis his occisa καπνὸς, καὶ θεῖον. ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάν- 18
est tertia pars hominum, de igne, & fumo, θησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ καπνοῦ,
& sulphure procedente ex oribus ipsorum. καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν.
Nam potestas equorum in ore eorum est, & in Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν 19
caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι
capita, & in his nocent. Et cæteri homines κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀν- 20
minime qui non occisi sunt in plagis his, non θρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ
pœnitentiã egerunt de operibus manuum suarum, vt non ado- μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνή-
rent dæmonia, & simulachra aurea, & argentea, σωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ,
& ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν
possunt, neque audire, neque ambulare. Et nõ egerũt pœnitentiã δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν. καὶ οὐ μετενόησαν 21
ab homicidiis suis; neque à veneficiis suis, neque à ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ
fornicatione sua, neque à furtis suis. τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

CAP. X. ι

[l] alium
[a] erat
[a] ὀνοίγω
[a] autem
[l] cùm
[l] cœperit tuba canere,
[a] sicut
[a] per vocem
[l] loquentem
[a] dicentem,
[l] & [a] de
[a] voces suas, ego scripturus eram:
[a] mihi,
[a] noli ea scribere.
[l] μὴ ταῦτα γράψῃς.
[a] per viuentem
[a] sunt
[l] qui erant
[l] & diem,
[a] equestris exercitus vicies mil lies dena millia. &
[a] qui sedebant
[a] habebant
[a] erant
[a] ore
[l] Et ab
[a] de
[a] quæ procedebant ex ore
[a] enim
[a] homines
[a] neque

Et vidi Angelum fortem descendentem de cælo, Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 1
amictum nube: & iris in capite eius, & περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ
facies eius vt sol, & pedes eius tanquã columnæ ignis. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι
Et habebat in manu sua libellum aper- πυρός. καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἠνεῳγμέ- 2
tum: & posuit pedem suum dextrum super mare, νον· καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης,
at sinistrum super terram. Et clamauit voce ma- καὶ τὸν εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγά- 3
gna, quemadmodũ leo rugit. & cùm clamasset, locuta sunt λῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ
septem tonitrua suas ipsorum voces. Et cùm locuta fuissent ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ
septem tonitrua, futurus eram scribere: & audiui vocem de ἑπτὰ βρονταὶ, ἤμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ
cælo, dicentem, Signa quæ locuta sunt septem toni- οὐρανοῦ, λεγούσης, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρον-
trua, & post hæc scribis. Et angelus, quem vidi ταὶ, καὶ μετὰ ταῦτα γράφεις. καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον 5
stantem super mare & super terram, leuauit manum ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα
suam dexteram ad cælum. Et iurauit in αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ 6
viuente in secula seculorum, qui creauit cælum & ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ
ea quæ in eo, & terram & ea quæ in ea, & ma- τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασ-
re & ea quæ in eo: quia tempus non amplius erit. Sed in σαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ· ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται. ἀλλὰ ἐν ταῖς 7
diebus vocis septimi angeli, cùm futurus erit clan- ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλ-
gere, consummabitur mysterium Dei, quod euangelizauit πίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοὺς
seruos suos prophetas. Et vox quam audiui δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα 8
de cælo, iterum locuta mecum, & dicens, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα,
Vade, accipe librum apertum in manu ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ
angeli stantis super mare, & super terram. ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et abii ad angelum, dicens ei, Da mihi
καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ 9
librum. & dixit mihi, Accipe, & deuora illum. & faciet ama-
βιβλιδάριον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατάφαγε αὐτό. καὶ πικρα-
ricati tuum ventrem, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.
νεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.
Et accepi librum de manu angeli, & deuo-
καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέ- 10
raui illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce. & cùm
φαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ. καὶ ὅτε
deuorassem eum, amaricatus est venter meus. Et dixit mihi, Oportet
ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. καὶ λέγει μοι, δεῖ 11
te iterum prophetizare in populis, & in Gentibus, & linguis,
σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἐπὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις,
& regibus multis.
καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

CAP. XI. ιά

Et datus est mihi calamus similis virgæ, & astitit ange-
Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἱστήκει ὁ ἄγγε- 1
lus, dicens, Surge, & metire templum Dei, & altare,
λος, λέγων, ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον,
& adorantes in eo. Et atrium quod foris templum,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, 2
eiice foras. & ne illud metiaris, quoniã datum est Gentibus: &
ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσεις, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ
ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.
τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.
Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus
καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας 3
mille ducentis sexaginta, amicti saccis.
χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.
Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu
οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ 4
Domini terræ stantes. Et si quis eos voluerit nocere, ignis
κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ 5
egreditur de ore eorum, & deuorat inimicos eo-
ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐ-
rum. & si quis eos voluerit lædere, sic oportet eum occidi.
τῶν. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.
Hi habent potestatem claudere cælum, ne pluuia pluat
οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ 6
diebus prophetiæ illorum: & potestatem habent super
τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν· καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν
aquas conuertere eas in sanguinem, & percutere terram in omni
ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ
plaga, quotiescunque voluerint. Et cùm finierint testimo-
πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυ- 7
nium suum, bestia ascendens de abysso, faciet cum
ρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ'
eis bellum, & vincet illos, & occidet eos.
αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτοὺς·
Et cadauera eorum in platea ciuitatis magnæ,
καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, 8
quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi &
ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σώδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ
Dominus eorum crucifixus est. Et vident de populis, & tribubus,
κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη· καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, 9
& linguis, & Gentibus, cadauera eorum dies tres dimidium:
καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ·
& cadauera eorum non sinent poni in monumentum.
καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐχ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα.
Et habitantes in terra gaudebunt super illos, & iocun-
καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφραν- 10
dabuntur, & munera mittent alij alijs: quoniam hi duo pro-
θήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προ-
phetæ cruciauerunt habitantes super terram. Et post tres
φῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς 11
dies & dimidium, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos,
ἡμέρας καὶ ἥμισυ, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς,
& steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν
super spectantes eos. Et audiui vocem magnam de
ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ 12
cælo, dicentem eis, Ascendite huc. & ascenderunt in cæ-
οὐρανοῦ, λεγούσης αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρα-
lum in nube: & viderunt illos inimici eorum.
νὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.
Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars
καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον 13
ciuitatis cecidit, & occisa sunt in terræmotu nomina
τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα
hominum millia septem, & reliqui territi facti sunt, &
ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ
dederunt gloriam Deo cæli. Væ secundum abiit,
ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ- 14
væ tertium ecce veniet citò. Et septimus angelus
θεν, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος 15
clanxit: & factæ sunt voces magnæ in cælo, dicentes,
ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι,
Factum est regnum huius mundi, Domini nostri, & Christi eius,
ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ,

& regnabit in secula seculorum. Et viginti qua-
16 καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἰκοσιτέσ-
tuor seniores in conspectu Dei sedentes in
σαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς
thronis suis, ceciderunt in facies suas, & ado-
θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσε-
rauerunt Deum, Dicentes, Gratias agimus tibi, Domine
17 κύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ
Deus omnipotens, qui existens, & qui erat, & qui venturus, quia acce-
θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴλη-
pisti virtutem tuam magnam, & regnasti.
φας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.
Et Gentes iratæ sunt, & aduenit ira tua, & tempus
18 καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν
mortuorum, iudicari, & reddere mercedem seruis tuis pro-
νεκρῶν, κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προ-
phetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum,
φήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς
paruis & magnis, & perdere corrumpentes
μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας
terram. Et apertum est templum Dei in cælo, & visa est
19 τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη
arca testamenti Domini in templo eius, & facta sunt
ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο
fulgura, & voces, & tonitrua, & grando magna.
ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ χάλαζα μεγάλη.

CAP. XII. ιβ'

Et signum magnum visum est in cælo: Mulier circumami-
1 Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλη-
cta sole, & luna sub pedibus eius: & in
μένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ
capite eius corona stellarum duodecim: Et in vtero
2 τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα· καὶ ἐν γαστρὶ
habens clamabat doloribus partus detenta, & cruciata parere.
ἔχουσα ἔκραζεν ὠδίνουσα, καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.
Et visum est aliud signum in cælo, & ecce draco ma-
3 καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέ-
gnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in
γας πυῤῥὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τὰς
capitibus eius septem diademata. Et cauda eius trahebat
4 κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα. καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ
tertiã partem stellarum cæli, & misit eas in terram: &
τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ
draco stetit ante mulierem futuram parere,
ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τίκτειν,
vt cùm peperisset filium suum deuoraret. Et peperit filium
5 ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν
masculum, qui futurus erat pascere omnes Gentes in virga fer-
ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμανεῖν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδη-
rea: & raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum
ρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον
eius. Et mulier fugit in solitudinem, vbi habet ibi lo-
6 αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τό-
cum paratum à Deo, vt ibi pascant eam die-
πον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέ-
bus mille ducentis sexaginta. Et factum est prælium in
7 ρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ
cælo: Michael & angeli eius præliari cum
οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ
dracone, & draco pugnabat, & angeli eius.
τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.
Et non valuit, neque locus inuentus est ei amplius in cælo.
8 καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.
Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, voca-
9 καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμε-
tus diabolus & Satanas, seducens habitatam vniuersam, proiectus
νος διάβολος καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλή-
est in terram, & angeli eius cum illo proiecti sunt.
θη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.
Et audiui vocem magnam in cælo, dicentem, Nunc fa-
10 καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν, ἄρτι ἐ-
cta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri,
γένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
& potestas Christi eius: quia proiectus est accusator
καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ· ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν
fratrum nostrorum, accusans illos ante conspectum Dei nostri die
ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέ-
ac nocte. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Ag-
11 ρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρ-
ni, & propter verbum testimonij sui: & non dilexerunt
νίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν. καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν
animam suam vsque ad mortem. Propter hoc lætamini cæli,
12 ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ,
& in eis habitantes. væ terræ, & mari: quia
καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τῇ γῇ, καὶ τῇ θαλάσσῃ· ὅτι
descendit diabolus ad vos, habens animum magnum, sciens quòd
κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι
modicum tempus habet. Et cùm vidit draco quòd proiectus esset in terrã,
13 ὀλίγον καιρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς γῆν,

lamen.
qui sedent
sedibus
es, eras, es,
ὀργίζομαι
pusillis, exterminandi eos qui corruperunt
ὄπτομαι
eius
terræmotus,
apparuit
clamat parturiens, & cruciatur vt pariat.
quæ erat paritura,
eius
τίκτω
recturus
ἁρπάζω
habebat
magnum
præliabantur
valuerunt, eorum
qui vocatur
qui seducit vniuersum orbem.
missi
καταβάλλομαι
qui accusabat
animas suas
Propterea
qui habitatis.
iram magnã,
postquam

perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum. Et datæ ſunt
[a] τίκτω ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα. καὶ ἐδόθησαν τῇ 14
mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, vt volaret in
γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν
[ipse] deſertum in locum ſuum, vbi alitur [illic] tempus, & tempora,
ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν, καὶ καιροὺς,
& dimidium temporis à facie ſerpentis. Et emiſit ſerpens
καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις 15
ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tanquam flumen,
ὀπίσω τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς, ὕδωρ ὡς ποταμὸν,
[d] [trahi] vt eam [flumine] [latam] faceret. Et adiuuit terra mu-
ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυ- 16
lierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flu-
[b] καταπίνω ναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ [b] κατέπιε τὸν ποτα-
men quod miſit draco de ore ſuo. Et iratus eſt
μὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη 17
draco in mulierem, & abiit facere prælium
ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον
[d] de ſemine cum reliquis [ſeminis] eius, [e] cuſtodientibus
[e] qui cuſtodiũt μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς
[f] habent mandata Dei, & [f] habentibus teſtimonium Chriſti.
ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ.
Et ſtetit ſupra arenam maris.
καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. 18

CAP. XIII. ιγ΄

Et vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem cornua
Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα 1
decem, & capita ſeptem, & ſuper cornua eius decem diade-
δέκα, καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδή-
mata, & ſuper capita eius nomina blaſphemiæ.
ματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας.
Et beſtia quam vidi, erat ſimilis pardo, & pedes eius
καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ 2
ſicut vrſi, & os eius ſicut os leonis. & dedit illi
ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
draco virtutem ſuam, & [thronum] ſuum, & poteſtatem
ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν
[i] videri [c] occiſum magnam. Et [i] vnum de capitibus ſuis quaſi [c] ca-
μεγάλην. καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμέ- 3
ſum in mortem: & plaga mortis eius curata eſt:
νην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη·
& admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiam: & adorauerunt
καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου· καὶ προσεκύνησαν
draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ. Et ado-
[d] δίδωμι τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ. καὶ προσ- 4
rauerunt beſtiam, dicentes, Quis ſimilis beſtiæ? & quis
εκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς
[poterit] [potens] pugnare cum ea? & datum eſt ei os loquens
δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν
[g] blaſphemias. magna, & [g] blaſphemiam. Et data eſt ei poteſtas bel-
μεγάλα, καὶ βλασφημίαν. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πολε- 5
lum facere menſes quadraginta duos. Et aperuit os
μῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα 6
[h] blaſphemias ſuum in [h] blaſphemiam ad Deum, blaſphemare nomen
αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα
eius, & tabernaculum eius, & [in cælo] [i] habitantes.
αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.
Et datum eſt illi facere bellum cum ſanctis, & vincere
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι 7
[k] & populum, eos. & data eſt illi poteſtas in omnem tribum, [l] & lin-
[k] adorauerunt αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν, καὶ γλῶσ-
[l] qui inhabitãt guam, & gentem. Et [k] adorabunt eam omnes [l] ha-
σαν, καὶ ἔθνος. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοι- 8
[m] ſunt ſcripta [l] bitantes ſuper terram, quorũ non [m] ſcriptum eſt nomen in libro
nomina [n] qui occiſus [m] vitæ Agni [n] mactati à fundatione mundi.
eſt ab origine κοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ
τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
[o] Qui in Si quis habet autem, audiat. [o] Si quis habet captiuitatem [n], va-
[p] [duxerit, in ca-] εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν, ὑπά- 9
[p] qui dit: [ſi quis] in gladio occiderit, oportet eum [in] gladio oc-
γει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀπο- 10
cidi. hîc eſt patientia, & fides ſanctorum.
κτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.
Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua
καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα 11
[q] agni, duo, ſimilia [q] agno, & loquebatur ſicut draco. Et poteſtatem
δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων· καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ 12
[r] faciebat prioris beſtiæ omnem [r] facit in conſpectu eius, & facit terram
πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὴν γῆν
[s] adorare & in ea habitantes, [t] vt adorent beſtiam
καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον
[t] [θεραπεύω] primam, cuius curata eſt plaga mortis eius.
τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.
[u] facit Et [u] facit ſigna magna, [v] & ignem, vt de cælo [w] deſcen-
[v] vt etiam face- [w] deſcendere καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, καὶ πῦρ, ἵνα καὶ τὸν οὐρανὸν καται- 13
dere in terram, in conſpectu hominum: Et ſeducit
βαίνῃ εἰς τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· καὶ πλανᾷ τοὺς 14
habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt
ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη

illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in
αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ
terra, *facere* imaginem beſtiæ, quæ *habuit* plagam gla-
τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μα-
dij, & vixit. Et datum eſt illi [x] ſpiritum *dare* imagini
χαίρης, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι 15
beſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ, & [y] *facit non ado-*
τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ τοὺς μὴ προσ-
rantes imaginem beſtiæ, vt occidantur. Et [z] *facit*
κυνοῦντας τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ 16
omnes [a] *paruos*, & magnos, & diuites, &
πάντας τοὺς μικροὺς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ
pauperes, & liberos, & ſeruos, [b] *vt dent il-*
τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐ-
lis [c] *characteres* in manu [d] *eorum* dextera, aut in
τοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν
frontibus [d] *eorum*. Et ne quis poſſit emere aut ven-
μετώπων αὐτῶν. καὶ ἵνα μή τις δύηται ἀγοράσαι ἢ πω- 17
dere, [e] *ſi non habens* characterem, aut nomen beſtiæ, aut
λῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ
numerum nominis eius. Hîc ſapientia eſt. [f] *habens*
τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων 18
mentem, computet numerum beſtiæ. numerus enim ho-
νοῦν, [g] ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώ-
minis eſt, & numerus eius *eſt* ſexcenti ſexaginta ſex.
που ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

CAP. XIIII. ιδ΄

Et vidi, & ecce Agnus *ſtans* ſupra montem Sion, & eum [h] *ſtabat*
Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιών, καὶ μετ' 1
eo centum quadraginta quatuor [i] millia, habentes no-
αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνο-
men eius & nomen Patris eius ſcriptum in
μα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν
frontibus ſuis. Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem
μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν 2
aquarum multarum, & tanquã vocem tonitrui magni: & [k] *vox* [k] *vocem*
ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴ
quam audiui, ſicut [l] citharœdorum citharizantium in citharis ſuis:
ἣν ἤκουσα, ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν·
Et cantabant [m] canticum nouum ante [n] *thronum*, & ante [l] *quaſi*
καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν [m] *ſedem*,
quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat diſ-
τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μα- 3
cere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor mil-
θεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες,
lia, [o] empti de terra. Hi ſunt qui cum mulie-
[o] qui ſunt οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. [p] οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναι- 4
ribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt. hi [q] *ſunt ſe-*
κῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκο-
quentes Agnum quocũque enim ierit. hi à *Ieſu* em-
λουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ· ὅπου ἂν ὑπάγῃ· οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ
[r] ptiſunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno.
τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ. [r] ἀγοράζω
Et in ore eorum non eſt inuentum mendaciũ: ſine macula enim ſunt [s].
καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοί γάρ εἰσι. 5
Et vidi alterum angelum volantem [t] *in medio* cæli, ha- [t] *per medium*
καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχον- 6
bentem euangelium æternum, [u] *euangelizare* ſedentibus ſuper-
τα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς
terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populũ,
γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαὸν,
dicens in voce magna, Timete [x] *Deum*, & date illi [y] *Dominum*,
λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, [z] φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ 7
[a] *gloriam*, quia venit hora iudicii eius: & adorate [z] φοβέομαι
δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε [y] *honorem*:
eum qui fecit cælum, & terram, & mare [b], & fontes [b] *& omnia quæ*
τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πηγὰς *in eis ſunt*,
aquarum. Et alius angelus *ſecundus* ſecutus eſt, dicens,
ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, 8
Cecidit, cecidit Babylon illa magna: [c] *ex vino* iræ [a] *quæ à*
ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη· ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς
fornicationis ſuæ potauit omnes gentes. Et *alius* angelus
πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἄλλος ἄγγελος 9
tertius ſecutus eſt illos, dicens *in* voce magna, Si quis
τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις
adorauerit beſtiam, & imaginem eius, & acceperit
προσκυνεῖ τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει
characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:
χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· [c] *quod mixtum*
Et hic bibet de vino iræ Dei, [d] *mixto* *eſt*
καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ [e] κεκερασμένου [d] *κεράννυμι*
mero in [f] *poculo* iræ ipſius, & cruciabitur *in* [e] *calice*
ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ [g] βασανισθήσεται ἐν [f] *poculo*
igne & ſulphure in conſpectu ſanctorum angelorum, & ante cõſpectum Agni. [g] *βασανίζομαι*
καὶ πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.
Et fumus [h] *cruciatus* eorum in ſecula ſeculorum [i] *aſcen-* [h] *tormentorum*
καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀνα- 11
dit, & non habent requiem die ac nocte [k] *ado-* [i] *aſcendet, nec*
βαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυ- [k] *qui adorauer-*
runt

rantes bestiam, & imaginem eius: & si quis acceperit
νοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ
characterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est:
χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν· 12
qui custodiũt *hic custodientes* mandata Dei, & fidem Iesu.
ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἰησοῦ.
Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, Bea-
καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μα- 13
*qui *ti mortui, *in Domino *morientes. amodo dicit
*moriuntur. *ἰαν* καρίοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι λέγει
etiam Spiritus, vt requiescant à laboribus suis: *at*
ναὶ τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ
*enim illos. opera illorum sequuntur *cum ipsis.* Et vidi, & ecce *nubes
*nubẽ candidã, ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη 14
sedentem similem *alba*, & super nubem *sedens similis* Filio hominis, *habens*
habentem λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων
in capite suo coronam auream, & in manu sua
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, cla-
δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κρά- 15
ad sedentem mans *in* voce magna *sedenti* super nubem: Mitte
ζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον
vt metatur: falcem tuam, & mete, quia venit hora *metendi:* quoniã
τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι. ὅτι
qui sedebat aruit messis terræ. Et misit *sedens* super
ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν 16
nubem, falcem suam in terram, & demessa est terra.
θερίζω νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.
est Et alius angelus exiuit de tẽplo quod in cælo, habens
καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων 17
& ipse falcem acutam. Et alius angelus exiuit de
καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ 18
qui habebat altari, *habens* potestatem supra ignem, & clamauit *clamore*
voce magna ad eum qui habebat θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ
magno habenti falcem acutam, dicens, Mitte tuam
μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων, πέμψον σου τὸ
falcem acutam, & vindemia botros vineæ terræ:
δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς·
quoniã maturæ sunt vuæ eius. Et misit angelus
ἀκμάζω ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ 19
acutam falcem suam in terram, & vindemiauit vineam terræ, &
τρυγάω δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ
misit in lacum iræ Dei magnum. Et calcatus est
καλέομαι ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην. καὶ ἐπατήθη ἡ 20
τὴν μέγαν. lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad
per stadia ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι
sexcenta. frenos equorum *à stadiis* mille *sexcentis.*
τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

CAP. XV. ιε

Et vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile:
Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστὸν, 1
angelos septem, habentes plagas septem nouissimas: quoniam in illis
ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐτῷ
consummata est ira Dei. Et vidi tanquam mare vitreum
eos qui vicerunt bestiam & imaginem ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑελίνην 2
igne mistum, & *vincentes ex bestia, & ex ima-*
μίγνυμι πυρὶ μεμιγμένην, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰ-
numerum *gine* eius, & *ex numero* nominis eius, stantes super
κόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ
mare vitreum, habentes citharas Dei. Et *cantant*
cantantes τὴν θάλασσαν τὴν ὑελίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσι 3
canticum Moysi serui Dei, & canticum Agni, di-
τὴν ᾠδὴν μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέ-
centes, Magna & mirabilia opera tua, Domine Deus om-
sunt γοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παν-
nipotens: iustæ & veræ viæ tuæ, rex
τοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν
seculorum. *gentium.* Quis non timebit te, Domine, & *glorificabit* nomen tuum?
magnificabit ἐθνῶν. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; 4
pius quia solus *sanctus* es: quoniam omnes gentes venient, & adora-
ὅτι μόνος ἅγιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνή-
bunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.
σουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.
ecce Et post hæc vidi, & apertum est templum tabernaculi testi-
καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ- 5
monij in cælo. Et exierunt septem angeli, haben-
τυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχον- 6
templo, tes septem plagas, de *cælo, qui erant* vestiti *linum,*
lapide mundo & candido, τες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον,
περιζώννυμι καὶ περιζωννύω *& purum, & splendidum,* & præcincti circa pectora
καὶ καθαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη
zonis aureis. Et vnum de quatuor animalibus dedit
ζώνας χρυσᾶς. καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς 7
septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ
ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ
γεμίζομαι Dei viuentis in secula seculorum. Et impletum est
θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ 8
à maiestate templum fumo *ex gloria* Dei, & de virtute
ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως

eius: & nemo poterat introire in templum, donec con-
αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελε-
summarentur septem plagæ *angelorum.* *septem
σθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

CAP. XVI. ιϛ

Et audiui vocem magnam de templo, dicentem septem
1 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ
angelis, Ite, *effundite phialas iræ Dei *& septem
ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ *ἐκχέω
in terram. Et abiit primus, & effudit phialam
2 εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην·
suam in terram: & factum est vulnus *malum & malignum* in *sæuum & pessimum
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς *qui habebant
homines *habentes* characterem bestiæ, & *ado-* *in eos qui adorauerunt
ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσ-
rantes imaginem eius. Et secundus angelus effudit
3 κυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε
phialam suam in mare: & factus est sanguis tanquã mor-
τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νε-
tui, & omnis anima viuens mortua est in mari. Et
4 κροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ
tertius *angelus* effudit phialam suam *in* flumina & *super
τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ
fontes aquarum: & factus est sanguis. Et audiui an-
5 τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγ-
gelum aquarum dicentem, Iustus es, qui *existens, & qui erat,* sanctus, *Domine,
γέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος εἶ, ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, *es, *eras,
quia hæc iudicasti. Quia sanguinẽ sanctorum & prophetarum effuderunt,
6 ὅτι ταῦτα ἔκρινας. ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν,
& sanguinem eis dedisti bibere: digni sunt. Et audiui de *enim
7 καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοι εἰσί. καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ
altari, dicentem, Etiam Domine Deus omnipotens, ve-
θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀ-
ra & iusta iudicia tua. Et quartus angelus
8 ληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος
effudit phialam suam in solem: & datum est ei æstu
ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυ- *καυματίζω
affligere homines *in* igni. Et æstuauerunt
9 ματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ *&
homines æstu magno, & blasphemauerunt *homines*
ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ
nomen Dei habentis potestatem super plagas
ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύ-
has: *& non egerunt pœnitentia *dare* illi gloriam. Et quintus *neque
10 τας· καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος *vt darent
angelus effudit phialam suam super *thronum* bestiæ: *sedem
ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· *commandu-cauerunt
& factum est regnum eius tenebrosum, & *mandebant*
καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς *σκοτόομαι
linguas suas *ex labore:* Et blasphemauerunt Deum
11 γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου· καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν *præ dolore,
cæli *ex laboribus suis,* & *ex* vulneribus suis, & non egerũt *præ doloribus
τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ με-
pœnitentiam ex operibus suis. Et sextus angelus effudit
12 τενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε
phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: & *exic-* *siccauit aquã
τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν εὐφράτην· καὶ ἐξη-
cata est aqua eius vt præpararetur via *regum* *regibus
ράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν
ab ortu solis. Et vidi de ore draconis,
13 ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος,
& de ore bestiæ, & de ore pseudoprophe-
καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφή-
tæ spiritus tres immundos *vt rana.* Sunt enim spi- *in modum ranarum.
14 του πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. εἰσὶ γὰρ πνεύ- *exire
ritus dæmoniorum facientes signa, *quæ* procedunt ad *&
ματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς
reges *habitata* totius: congregare illos in præ- *terræ
βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλε-
lium *diei illius magnæ* Dei omnipotentis. *ad diem magnum
μον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. *qui vigilat,
Ecce venio sicut fur: beatus *vigilans,* & *custodiens* *custodit
15 ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν
vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν
turpitudinem eius. Et congregauit illos in locum *illum vo-* *qui vocatus
16 ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν κα-
catum Hebraicè Armagedon. Et septimus angelus ef-
17 λούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδών. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέ-
fudit phialam suam in aërem: & exiuit vox magna
χεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη
de templo *cæli,* à throno, dicens, Factum est.
ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε.
Et facta sunt tonitrua, & fulgura, & voces, & terræmotus
18 καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ σεισμὸς *nunquã fuit
factus est magnus, qualis *non factus est* ex quo homines *facti sunt* *fuerunt
ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο
super terram, talis terræmotus, sic magnus. Et facta est
ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ

ciuitas magna in tres partes, & ciuitates Gentium ceciderunt.
πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον·
& Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi
[a] μνάομαι καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ
[l] calicem [poculum] vini indignationis iræ eius. Et omnis insula
τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος 20
fugit, & montes non sunt inuenti. Et grando magna sicut
ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς 21
[b] talentum [b] talentaria descendit de cælo in homines,
ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους,
[l] propter plagã & blasphemauerunt homines Deum lex plaga
καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς
[c] facta grandinis: quoniam magna est [c] plaga eius vehementer.
χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

CAP. XVII. ιζ'

[l] qui habebant Et venit vnus de septem angelis [l] habentibus septem phia-
Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιά- 1
las, & locutus est mecum, dicens, Veni, ostendam tibi damnationem
λας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα
[q] quæ sedet meretricis magnæ, [q] sedentis super aquas multas:
τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν·
Cum qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt
[m] μεθύομαι μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ [b] ἐμεθύσθησαν οἱ
[b] habitantes terram de vino [n] fornicationis eius. Et abstu-
[n] qui inhabitãt [n] prostitutionis κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ ἀπήνεγκέν 3
lit me in desertum in spiritu: & vidi mulierem sedentem
με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην
super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem ca-
ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κε-
[o] erat pita septem, & cornua decem. Et mulier circundata[o]
φαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημέ- 4
[l] & purpura & coccino: linaurata auro, & lapide pretioso,
νη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ, κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ,
& margaritis, habens aureum poculum in manu sua,
καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
[p] abominatione [l] immunditia plenum [p] abominationibus, & [l] immunda fornicationis [q] eius.
τῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς.
Et in fronte eius nomen scriptum, Mysterium,
καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, 5
Babylon magna, mater fornicationum & abominationum
Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς
terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine san-
γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁ- 6
ctorum, & de sanguine martyrum Iesu. & miratus sum
γίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα
[q] cùm viderem [q] videns illam, admiratione[m] magnam. Et dixit mihi angelus, Quare
ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, διατί 7
[q] sacramentum miraris? ego tibi dicam [q] mysterium mulieris, & be-
ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θη-
[l] quæ portat [q] quæ habet [r] fuit, [s] ascensura est
ρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ
[t] ibit: decem cornua. Bestia quam vidisti, [r] erat, & non est, & [s] futura est
τὰ δέκα κέρατα. τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλῃ 8
[u] inhabitantes ascendere de abysso, & in interitum [t] abire: &
ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ
mirabuntur [u] habitantes super terram (quorũ non sunt scripta
θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ
nomina in libro vitæ à constitutione mundi)
ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου,
videntes bestiam, quæ erat, & non est, & [s] aderit.
βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.
[x] Et [x] Hîc sensus[u], [l] habens sapientiam. septem capita, septem montes sunt,
[y] est, qui habet ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, 9
[l] super quos [l] ubi mulier sedet [l] super eos, & reges septem sunt.
ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν.
[a] & Quinque ceciderunt, vnus est, [a] alius nondum venit: & cùm ve-
οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἐστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλ- 10
[b] breue tempus nerit, [b] paululum illum oportet manere. Et bestia quæ erat, & non
θῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ 11
[c] ipsa octaua est, & [c] ipse octauus est, & de septem est, & in interitum
ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν
vadit. Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt,
ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, 12
qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges vnam
οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν
horam accipient post bestiam. Hi vnum consilium habent, &
ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ 13
virtutem & potestatem suam bestiæ tradent.
τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν.
Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos:
οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· 14
[l] quoniã Dominus dominorũ est, & rex regum. & qui cum illo,
[l] sunt, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
vocati, & electi, & fideles. Et dixit mihi, Aquæ quas vi-
κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶ- 15
disti vbi [d] meretrix sedet, populi & turbæ sunt: & gentes, & lin-
δες ἧ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ [d] καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη, καὶ γλῶσ-
[a] in guæ. Et decem cornua quæ vidisti[a], & bestia, hi
σαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μι- 16

odient fornicariam, & desolatam facient illam, &
σήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ
nudam facient illam, & carnes eius manducabunt, &
γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ
ipsam concremabunt in igni. Nam Deus[l] dedit in cor-
[l] enim [v] vt faciãt quod placitũ est illi: vt dent
αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρ- 17
da eorum [v] facere sententiam eius, & facere sententiam
δίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι γνώμην
vnam, & dare regnum suum bestiæ, donec con-
μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελε-
summentur verba Dei. Et mulier quam vidisti, est ciuitas
σθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις 18
magna, [l] habens regnum super reges terræ. [l] quæ habet
ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

CAP. XVIII. ιη'

Et post hæc vidi alium angelum descendentem de
Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ 1
cælo, habentem potestatem magnam: & terra illuminata est à
οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς
gloria eius. Et exclamauit in [s] forti voce, dicens, Cecidit, ce-
δόξης αὐτοῦ. καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων, ἔπεσεν ἔ- 2
cidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmo-
πεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμό-
niorũ, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia
νων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ
omnis volucris immundæ, & odibilis. Quia de iræ
παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ 3
vino fornicationis eius biberunt omnes gentes, &
τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς [d] πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ [d] ποτίζω
reges terræ cum illa fornicati sunt, & mercatores
βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς
terræ de virtute deliciarum eius diuites facti sunt. Et audiui
γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα 4
aliam vocem de cælo, dicentem, Exite de illa
ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθατε ἐξ αὐτῆς ὁ
populus meus, ne [e] communicetis peccatis eius, & [e] participes eius
λαός μου, ἵνα μὴ συκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ delictorum
de plagis eius, vt non accipiatis. Quoniam [f] adhæserunt [f] peruenerunt
ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε. ὅτι ἐκολλήθησαν 5
eius peccata vsque ad cælum, & recordatus est eius
αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ
Deus [g] iniquitatum eius. Reddite illi sicut & ipsa red-
θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀ- 6
didit vobis, & duplicate ei duplicia secundum opera eius.
πέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς·
in poculo quo miscuit, miscete illi duplum.
ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν.
Quanta glorificauit seipsam, & in deliciis fuit, tantum date illi
ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ 7
[h] cruciatum: quia in corde suo dicit, Quia sedeo re-
[h] tormẽtum, & luctum: βασανισμὸν· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βα-
gina, & vidua non sum, & luctum non videbo. [i] Propter hoc
[i] ideo σίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο
in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus,
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος,
& fames, & in igne comburetur: quia fortis[k] Dominus Deus
καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς
[l] iudicans illam. Et flebunt, & plangent super illam
[l] est [m] qui iudicabit [n] se
ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ [m] κλαύσουσι, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ 9
reges terræ, [n] cum illa [o] fornicantes, & [p] luxurian-
[o] κλαίω [p] qui [q] fornicati sunt, [r] in deliis vi-
βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ [q] στρηνιάσαν-
tes, cùm viderint fumum incendii eius: A lon-
[q] στρηνιάω [s] tormentorum
τες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς· ἀπὸ μα- 10
gè stantes propter timorem [s] cruciatus eius, dicentes,
[s] tormẽtum κρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες,
Væ, væ ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniã
οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι
vna hora venit iudicium tuum. Et [t] mercatores terræ [u] plorant,
μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι 11
[t] negotiatores [u] flebunt, [x] fugebunt [y] emet
& [x] lugent super illam: quoniam merces eorum nemo [y] emit
καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει
amplius: Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & mar-
οὐκέτι· γόμον χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαρ- 12
garitæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & coccini: &
γαρίτου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρου, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου· καὶ
omne lignum thyinum, & [z] omne vas eburneum, & [z] omne vas
[z] omnia vasa eboris,
πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος
[z] omnia vasa de lapide
ex ligno pretioso, & [a] are, & ferro, & marmore,
[a] æramento, [b] odoramentorum, & vnguẽti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, & ouũ, & animarum
ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου,
Et cinamomum, & [b] suffitus, & vnguentum, & thus, &
καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ 13
vinum, & oleum, & similam, & triticum, & iumenta, & o-
οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρό-
ues: & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & [c] animas ho-
βατα· καὶ ἵππων, καὶ ῥαίδων, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώ-
minum. Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à
πων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπό 14
te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te,
σου, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπόλοντο ἀπό σου,

*inuenient iam
lqui sunt
*tormentorum
lquæ erat
*erat
ldestitutæ
a ἐρημόω
*qui
lacũ nauigat,
*qui in mari
*locum
*qui habebant
*pretiis
*Hoc
*vltrà iam.
*tuba,
lprincipes
*veneficiis tuis
b πλανάω
*sanguis
*qui interfecti sunt
*turbarũ multarum
*Laus,
*Deo nostro est.
lsunt *qui
*de meretrice magna,
c ἀφθείρω
*prostitutione
*manibus
*dixerunt,
*Laudem dicite Deo nostro
lqui timetis
d αἰνέω
*pusilli
lmagnæ,
lmagnorum,
e ἀγαλλιάομαι
*cooperiat se
*enim,

& non amplius non *inuenies illa. Mercatores horum ldiuites
καὶ ἀκέτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτή- 15
facti, ab ea à longè ſtabunt propter timorem *cru-
σαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸ φόβον τῆς βα-
ciatus eius, flentes, ac lugentes; Et dicentes,
σανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες· καὶ λέγοντες, 16
Væ, væ ciuitas illa magna lcircumamicta byſſo, & pur-
οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορ-
pura & coccino, & deaurata *in auro & lapide pre-
φυροῦν καὶ κόκκινον, & κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τι-
tioſo, & margaritis: Quoniam vna hora ldeſerta iunt tantæ di-
μίῳ & μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦ- 17
uitiæ: & omnis gubernator, & omnis *in lnauibus nauigans,
τος· καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ὁπὶ τὸν πλοίων πλέων,
& nautæ, & *quotquot mare operantur, à longè ſte-
καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστη-
terunt, Et clamauerunt videntes *fumum incendij eius,
σαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, 18
dicentes, Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt puluerē
λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν 19
ſuper capita ſua, & clamauerunt flentes, & lugentes,
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες,
& dicentes, Væ væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti ſunt om-
καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάν-
nes *habentes naues in mari de *pretio eius,
τες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τοῦ τιμιότητος αὐτῆς·
quoniã vna hora deſolata eſt. Exulta ſuper eam cælum, &
ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ 20
ſancti, & Apoſtoli, & Prophetæ: quoniam iudicauit Deus
ἅγιοι, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ
iudicium veſtrum de illa. Et ſuſtulit vnus angelus fortis lapidem
κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον 21
quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens, *Sic im-
ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρ-
petu mittetur Babylon illa magna ciuitas, & non inue-
μήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρε-
nietur *amplius. Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium, &
θῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν, καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ 22
*tuba, *clangentium non audietur in te amplius: & omnis artifex omnis
σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης
artis non inuenietur in te amplius: & vox molæ non audietur in
τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν
te amplius. Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: & vox ſponſi
σοὶ ἔτι. καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ νυμφίου 23
& ſponſæ non audietur in te adhuc: quia mercatores tui erant
καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ
lprincipes *veneficiis tuis *quia in *veneficio tuo errauerunt
lmagnates terræ, quia in
μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου b ἐπλανήθησαν
omnes gentes: Et in ea *ſanguines Prophetarum & ſanctorũ
πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων 24
inuentus eſt, & omnium *mactatorum in terra.
εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ὅτι τῆς γῆς.

CAP. XIX. ιθ'

Et poſt hæc audiui quaſi vocem *turbæ multæ magnæ
Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην 1
in cælo, dicentium, Alleluia. *Salus, & vir-
ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων, ἀλληλουϊα. ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δυνα-
tus, & gloria *Dei noſtri. Quia vera & iuſta iu-
μις, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν. ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δικαίαι αἱ κρί- 2
dicia eius, *quia iudicauit *meretricem magnam, quæ corrupit
σεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις c διέφθειρε τὴν
terram in *fornicatione ſua, & vindicauit ſanguinem ſeruorum ſuorũ
γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ
de *manu eius. Et iterum *dixit, Alleluia: & fu-
ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἴρηκαν, ἀλληλουϊα. καὶ ὁ κα- 3
mus eius aſcendit in ſecula ſeculorum. Et ceciderunt
πνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσον 4
ſeniores viginti quatuor, & quatuor animalia, &
οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ
adorauerunt Deum ſedentem ſuper thronum, dicen-
προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγον-
tes, Amen. alleluia. Et vox de throno exiuit, di-
τες, ἀμήν· ἀλληλουϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέ- 5
cens, *Laudate *Deum noſtrum omnes ſerui eius, & lti-
γουσα, d αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φο-
mentes eum *parui & magni. Et audiui quaſi vo-
βούμενοι αὐτὸν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φω- 6
cem turbæ lmultæ, & ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocem
νὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν
tonitruorum lfortium, dicentium, Alleluia: quoniam regnauit Dominus
βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλουϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος
Deus noſter omnipotens. Gaudeamus & exultemus,
ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ e ἀγαλλιῶμεν, 7
& demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, &
καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ
vxor eius præparauit *ſeipſam. Et datum eſt illi vt *ami-
ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα πε- 8
*enim, *ciatur byſſino ſplendẽti & candido. *nam byſſinum*,
ριβάληται βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον,

iuſtificationes ſanctorum ſunt. Et *dicit* mihi, Scribe, Bea- dixit
9 τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι, γράψον, μα-
ri *illi* ad cænam nuptiarum Agni vocati. & dicit *qui *ſunt.
κάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει
mihi, Hæc verba vera ſunt Dei. Et cecidi an-
10 μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπρο-
te pedes eius *adorare eum: & dicit mihi, Vide *vt adorarem
σθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα
ne: conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium lfeceris:
μή· σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὸ
teſtimonium Ieſu. Deum adora: *nam* teſtimonium* *enim
μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ
Ieſu, eſt ſpiritus prophetiæ. Et vidi cælum
11 Ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν
apertum: & ecce equus albus, & *ſedens ſuper eum lqui ſedebat
ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν
*vocatus Fidelis & Verax, & *in iuſtitia iudicat & *vocabatur
καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ
*cum
bellĩgerat. At oculi eius *flamma ignis, & in ca- *pugnat.
11 πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κε- *autem *ſicut
pite eius diademata multa: habens *nomina ſcri-
φαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμέ-
pta, & nomen ſcriptum, quod nemo nouit niſi ipſe.
νον, καὶ ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός.
Et *circumdutus *veſtimentum tinctum* ſanguine: & vo- *veſtitus erat
13 καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ κα- veſte aſperſa
catur nomen eius, Verbum Dei. Et exercitus
14 λεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα
qui* in cælo, ſequebantur eum in equis albis, *in *ſunt *veſtiti
τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, f ἐνδε- f ἐνδύομαι
*duti byſſino albo lmundo. Et de ore eius l&
15 δυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ
procedit gladius lanceps, acutus, vt in ipſo percutiat lex vtraq; parte
ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ
Gentes: & ipſe lpaſcet eas in virga ferrea: & lreget
τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ
ipſe calcat llacum vini furoris iræ Dei ltorcular
αὐτὸς πατεῖ τὸν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ
omnipotentis. Et habet in veſtimento & in femore
16 παντοκράτορος. καὶ ἔχει ὀπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ὀπὶ τὸν μηρὸν
ſuo *nomen* ſcriptum, Rex regum, & Dominus *do- *dominantiũ.
αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυ-
minorum. Et vidi vnum angelum ſtantem in ſole, & clamauit
17 ρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε
voce magna, dicens omnibus auibus *volantibus in *quæ volabant
φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν per
lmedio cæli, Venite *congregamini ad cænam magnam lmedium *&
μεσουρανήματι, δεῦτε g συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ g συνάγω
Dei: Vt manducetis carnes regum, & carnes tribuno-
18 θεοῦ· ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρ-
rum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſeden-
χων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημέ-
tium in ipſis, & carnes omnium, liberorumque & ſeruorum,
νων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων,
*paruorumque & magnorum. Et vidi beſtiam, & re- *& puſillorum
19 μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασι-
ges terræ, & exercitus eorum congregatos lfacere lad faciendum
λεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι
prælium cum *ſedente in equo, & cum exer- *illo qui ſede-
πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύ- bat
citu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeu-
20 ματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευ- h πιάομαι
doprophetes, qui fecit ſigna coram ipſo, *in* quibus ſedu-
δοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλά- *eos qui acce-
νησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυ- perunt *qui adorauerunt
νοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες i ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν i βάλλομαι
ſtagnum ignis *ardens *in ſulphure*. Et cæteri occiſi *ardentis &
21 λίμνην τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου ἐν θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπε- ſulphuris.
ſunt in gladio ſedentis ſuper equum,
κτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ
*procedente de ore ipſius: & omnes aues ſatu- *qui procedit
ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορ-
ratæ ſunt *ex* carnibus eorum.
τάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

CAP. XX. κ'

Et vidi angelum deſcendentem de cælo, habentem
1 Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν
clauem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua.
κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ὀπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.
Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt dia-
2 καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διά-
bolus & Satanas, *ſeducens habitatam totam*, & ligauit
βολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν
eum lmille annos, Et miſit eum in abyſſum, & clau- lper
3 αὐτὸν χίλια ἔτη. καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεί-
ſit, & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes,
σε, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη,

donec consummentur mille anni: & post hæc oportet illum solui
ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι
paruum tempus. Et vidi tironos, & sederunt super eos, &
μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ 4
iudicium datum est illis. & animas securis percussorum propter
κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ
testimonium Iesu, & propter verbum Dei, & qui non
τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ
adcrauerunt bestiam, neque imaginem eius, & non acceperunt
προσεκύνησαν τὸ θηρίον, οὔτε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον
Beius characterem in frontem suam, & in manum suam:
τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν·
& vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis. Et cæ-
καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη. καὶ οἱ λοι- 5
teri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. hæc illa
ποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· αὕτη ἡ
resurrectio prima. Beatus & sanctus habens partem in
ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ 6
resurrectione prima: in his secunda mors non habet
ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει
potestatem: sed erunt sacerdotes Dei, & Christi: & regnabunt
ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι
cum illo mille annis. Et cùm cõsummati fuerint mille anni, solue-
μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσε- 7
tur Satanas de carcere suo: & exibit seducere
ται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι
Gentes quæ in quatuor angulis terræ, Gog & Ma-
τὰ ἔθνη τὰ ἐν τοῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μα-
gog, congregare eos in prælium: quorum numerus sicut
γώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ
arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, &
ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ 8
circumierunt castra sanctorum, & ciuitatem dilec-
ἐκύκλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπη-
tam. Et descendit ignis de cælo à Deo, & deuo-
μένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέ- 9
rauit eos. Et diabolus seducens eos, missus est in
φαγεν αὐτούς. καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν 10
stagnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudopro-
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπρο-
phera & cruciabuntur die ac nocte in secula
φήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
seculorum. Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem
αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν, καὶ τὸν καθήμενον 11
super eum, cuius à conspectu fugit cælum & terra, & locus
ἐπ' αὐτὸν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος
non est inuentus eis. Et vidi mortuos, magnos, &
οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς, τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς 12
paruos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: &
μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἀνεῴχθησαν· καὶ
alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui
ἄλλο βιβλίον ἀνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ
his quæ scripta erant ex scriptis in libris, secundum opera ipsorum.
ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
Et dedit mare eos qui in eo mortui, & mors
καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος 13
& infernus dederunt suos in se mortuos: & iudicati sunt vnusquisque secundũ
καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ
opera ipsorum. Et mors & infernus missi sunt in
τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν 14
stagnum ignis: hæc est mors secunda, stagnum
λίμνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἡ λίμνη
ignis. Et si quis non inuentus est in libro vitæ scri-
τοῦ πυρός. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γε-
ptus, missus est in stagnum ignis.
γραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

CAP. XXI. κα'

Et vidi cælum nouum, & terram nouam: nam primum cæ-
Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν, καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρα- 1
lum, & prima terra abiit, & mare non est iam.
νὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.
Et ciuitatem sanctam Hierusalem nouam vidi descen-
καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνου- 2
dentem à Deo de cælo paratam, sicut sponsam or-
σαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κε-
natam viro suo. Et audiui vocem magnam
κοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης 3
de cælo, dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus,
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων,
& habitabit cum eis: & ipsi populus eius erunt, & ipse
καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς
Deus eorum erit cum eis. Et absterget omnem lachrymam ab
ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ 4
oculis eorum, & mors non erit vltrà, neque luctus,
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος,
neque clamor, neque dolor non erit vltrà: quia prima abierunt.
οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.
Et dixit sedens in throno, Ecce noua facio omnia.
Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ, ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. 5

& dicit mihi, Scribe: quia hæc verba vera & fidelia sunt.
καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι.
Et dixit mihi, factus sum alpha & ω, initium & finis: ego
Καὶ εἶπέ μοι, γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος· ἐγὼ 6
sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis.
τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.
Vincens possidebit hæc: & ero illi Deus, & il-
Ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐ- 7
le erit mihi filius. At timidis, & incredulis, & peccato-
τὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς δὲ δειλοῖς, καὶ ἀπίστοις, καὶ ἀμαρτω- 8
toribus, & abominandis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis,
λοῖς, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς,
& idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum in
καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν
stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors se-
τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύ-
cunda. Et venit vnus de septem angelis habentibus
τερος. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς 9
septem phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est
ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε
mecum, dicens, Veni, ostendam tibi vxorem, sponsam
μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα, τὴν νύμφην τοῦ
Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum & al-
ἀρνίου. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψη- 10
tum, & ostendit mihi ciuitatem magnam sanctam Hierusalem descen-
λὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ κα-
dentem de cælo à Deo: Habentem gloriam
ταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ 11
Dei: lumen eius simile lapidi pretiosissimo, tanquam lapidi iaspidis
θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰά-
spidis cristallizanti: habentem murum magnum & altum:
σπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσαν τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν·
Habentem portas duodecim, & in portis angelos
ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους 12
duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt duodecim tri-
δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστι τῶν δώδεκα φυ-
buum filiorum Israel. Ab orientibus portæ tres, &
λῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ 13
ab aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab
ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ
occasibus portæ tres. Et murus ciuitatis habens funda-
δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμε- 14
menta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apo-
λίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀπο-
stolorum Agni. Et loquens mecum habebat mensuram calamum
στόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον 15
aureum, vt metiretur ciuitatem, & portas eius, &
χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς.
Et ciuitas quadrangularis sita est, & longitudo eius quanta
Et ciuitas quadrangularis sita est, & longitudo eius quanta
καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ 16
latitudo: & mensus est ciuitatem calamo ad stadia duo-
πλάτος· καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδε-
decim millium duodecim. longitudo, & latitudo, & altitudo eius
κα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς
æqualia sunt. Et mensus est murum eius centum quadraginta
ἴσα ἐστί. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα 17
quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ est angeli. Et erat
τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ 18
structura muri eius iaspis: & ciuitas aurum mun-
ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτοῦ ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθα-
dum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri ciui-
ρὸν, ὅμοιον ὑέλῳ καθαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πό- 19
tatis, omni lapide pretioso ornata: fundamentum primum,
λεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος,
iaspis: secundum, sapphirus: tertium, chalcedonius: quar-
ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρ-
tum, smaragdus: Quintum, sardonyx: sextum, sardius:
τος, σμάραγδος· ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· 20
septimum, chrysolithus: octauum beryllus: nonum, topa-
ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπά-
zius: decimum, chrysoprasus: vndecimum, hyacinthus: duo-
ζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δω-
decimum, amethystus. Et duodecim portæ, duodecim mar-
δέκατος, ἀμέθυστος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαρ- 21
garitæ, vnaquæque portarum erat ex vna margarita.
γαρίται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου·
& platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrũ perlucidũ.
καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαυγής.
Et templum non vidi in ea: nam Dominus Deus omnipo-
καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά- 22
tens, templum illius est, & Agnus. Et ciuitas non sole habet
τωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει
sole, neque luna, vt luceant in ea: nam gloria
τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ 23
Dei illuminauit eam, & lucerna eius Agnus. Et am-
θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ περι- 24
bulabunt Gentes per lumen eius: & reges
πατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς
terræ afferent gloriam & honorem suum in illam.
γῆς φέρουσι τιμὴν καὶ δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

λύω
modicotépore.
Sedes: seas,
decollatorum
πελεκίζω
nec
Beius
frontibus aut
manibus suis:
φεύγω
pusillos
qui habet
suos qui in
ipsis erant
iudicatum est
de singulis
& seducet
sunt super
angulos
& cõgregabit
est
qui seducebat
κοσμέω
throno,
eorum Deus
qui sedebat
enim
ego Ioannes
dixit
fidelissima,
Factũ est. ego
Qui vicerit
autem,
execratis,
erit
& pretioso,
iaspidis, sicut
crystallum:
& habebat
oriente
occasu,
qui loquebatur
harundinem
aureã,
& murum.
μέτρεω
in quadro posita
tanta est
& de arũdine per
millia: &
est
in lumine
suam
σαφηνίζω
σφάλλω

[a] per diem.
[a] κλείω

Et portæ eius non claudentur [a] die. nox enim non
καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ 25
erit illic. Et afferent gloriam & honorem Gentium
ἔσται ἐκεῖ. καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν 26
[a] aliquid coinquinatum, aut nisi qui sunt
in illam. Et non introibit in eam [a] omne commune, & 27
εἰς αὐτήν. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν, καὶ
faciens abominationem & mendacium, [b] si non scripti in
ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ
libro vitæ Agni.
βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

CAP. XXII. κϐ'

Et ostendit mihi fluuium [a] parum aquæ vitæ, splendidum
Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν 1
[a] sede tanquam crystallum, procedentem de [a] throno Dei, & Agni.
ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου.
[a] ex vtraque parte [a] fluminis, hinc &
In medio plateæ eius, & [a] fluminis, hinc & 2
[a] afferens [a] menses singulos
hinc lignum vitæ, [a] faciens fructus duodecim, per [a] mensem vnumquemque
τοῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιῶν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον
reddens fructum suum: & folia ligni ad sani-
ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θερα-
[a] amplius: tatem Gentium. Et omne maledictum non erit [a] illic: &
πείαν τῶν ἐθνῶν. καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ ὁ 3
[a] sedes [a] throuus Dei & Agni in illa erunt: & serui eius ser-
θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λα-
uient illi. Et videbunt faciem eius: & no-
τρεύσουσιν αὐτῷ. καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνο- 4
[a] vltrà, men eius in frontibus eorum. Et nox non erit [a] illic, &
μα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ 5
[a] opus non [b] habent lucerna, & lumine solis: quoniam Dominus Deus illu-
χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς [b] φω-
minabit illos: & regnabunt in secula seculorum.
τιεῖ αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Et [a] dicit mihi, Hæc verba [a] fidelia & vera: & Dominus
καὶ λέγει μοι, Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ 6
Deus spirituum prophetarum misit angelum suum
θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ
ostendere seruis suis quæ oportet fieri [a] in celeritate. Ecce ve-
[a] δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχο- 7
[a] qui custodit nio velociter. beatus [a] custodiens verba prophetiæ
μαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
[a] qui audiui, & vidi libri huius. Et ego Ioannes [a] audiens & videns hæc.
βιβλίου τούτου. κἀγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα· 8
[a] vt adorarem & postquã audissem & vidissem, cecidi [a] adorare ante
καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν
[a] qui ostẽdebat [a] dixit pedes angeli, [a] ostendentis mihi hæc. Et [a] dicit mihi, Vide
ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. καὶ λέγει μοι, ὅρα 9
[a] feceris: [a] enim [a] & eorum qui nec: conserui[a] tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, [a] seruan-
μή· σύνδουλός σού εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, τῶν τη-

[a] prophetiæ
tium verba [a] libri huius. Deum adora.
ρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.
Et dicit mihi, Ne signaueris verba prophetiæ
10 καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
libri huius: [a] quia tempus prope est. [a] Nocens no-
11 βιβλίου τούτου· ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησά-
cent adhuc, & [a] sordidus sordescat adhuc, & [a] iustus iustitiam
τω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην
faciat adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio ci-
12 ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. ἰδοὺ ἔρχομαι τα-
tò, & merces mea cum me[a], reddere vnicuique [a] vt opus erit
χύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται
eius. Ego [a] alpha & ω, principium & finis, primus &
13 αὐτοῦ. ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ & τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ
nouissimus. Beati [a] facientes mandata sua, vt sit
14 ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται
potestas eorum in ligno vitæ, & [a] portis in-
ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλ-
trent in ciuitatem. Foris canes, & venefici, &
15 θωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ
[a] fornicatores, & homicidæ, & [a] idololatræ, & omnis [a] amans &
πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς φιλῶν καὶ
[a] faciens mendacium. Ego Iesus misi angelum meum testifi-
16 ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆ-
cari vobis hæc in ecclesiis. Ego sum radix & genus
σαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος
Dauid, stella splendida [a] matutina. Et Spiritus &
17 τοῦ Δαβὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ
sponsa dicunt, Veni. & [a] audiens dicat, Veni. & [a] sitiens
ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν
veniat, [a] volens accipiat aquam vitæ gratis. Contestor[a]
18 ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. μαρτυρῶ
ego omni audienti verba prophetiæ libri huius:
ἐγὼ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου·
Si quis apposuerit ad hæc, apponet super illum Deus [a] septem
ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸν ὁ θεὸς τὰς ἐπὶ
plagas scriptas in libro isto. Et si quis
19 πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἐάν τις
[a] abstulerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet
ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφέλοι
Deus partem eius de [a] ligno vitæ, & de ciuitate
ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ✻ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς
sancta, [a] scripta in libro isto. Dicit [a] te-
20 ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ μαρ-
stans hæc. etiam venio citò. amen. *etiam veni Domine Iesu.
τυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ· ἀμήν. ναὶ, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ.
Gratia Domini[a] Iesu Christi cum omnibus [a] sanctis. amen.
21 ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

[a] per diem.
[a] ἡμέρας.
[a] illic.
[a] ἐκεῖ.
[a] commune,
[a] κοινὸν,
[b] φωτίζω
[a] dixit
[a] fidelia sunt,
[a] citò. Et
[a] δείκνυμι
[a] in celeritate.
[a] ἐν τάχει.
[a] qui custodit
[a] τηρῶν
[a] qui audiui, & vidi
[a] vt adorarem
[a] προσκυνῆσαι
[a] dixit
[a] ἔδειξε
[a] feceris: [a] enim
[a] & eorum qui seruant
[a] ἐντολὰς
[a] diminuerit
[a] libro
✻ βίβλου
[a] & de his quæ scripta sunt
[a] qui testimonium perhibet istorum.
[a] nostri
[a] vobis
[a] & qui vult
[a] enim
[a] Qui nocet
[a] qui in sordibus est,
[a] qui est iustificetur
[a] est,
[a] secundum opera sua,
[a] sum
[a] qui lauant stolas suas:
[a] per portas
[a] impudici,
[a] idolis seruientes,
[a] qui amat
[a] facit
[a] & qui audit,
[a] qui sitit,
[a] & qui vult
[a] enim
[a] & eorum qui seruant

FINIS.
ΤΕΛΟΣ.

NOVVM *hoc testamentum Græcum cum interpretatione Latina de verbo reddita, à* CHRISTOPHORO PLANTINO, *sumptu & diligentia penè incredibili excusum,* BENEDICTVS ARIAS MONTANVS *doctor Theologiæ, atque ad id operis à Philippo* II. *Hispaniarum Rege legatus, singulis ad vnguem examinatis, quidquid in hoc opere Christianæ Reip. exhibetur, approbauit. Datum Antuerpiæ Calend. Decembr. Anno à Christo nato* CIↃ IↃ LXXI.

B. Arias Montanus

HANC Noui Testamenti Latinam interpretationem quam ad Græci idiomatis rationẽ, & proprietatem expendit, atque inter Græci contextus lineas describendam curauit D. Bened. Arias Montanus Hispalensis, Philippi II. Catholici Regis legatus, nos infrascripti Theologi, quibus ex eiusdẽ Regis mandato à Louanienſi Academia id muneris commissum fuerat, examinauimus; & ad Græci contextus phrases facilùs percipiendas, Latinamque editionẽ vulgatam multis in locis illustrandam, vtilem iudicauimus. Actum Louanij VIII. Calendas Apriles, Anno CIↃ. IↃ. LXXI.

Augustinus Hunnæus S. Theol. Doctor & Professor Regius.
Cornelius Reyneri Goudanus S. Theol. ordinarius Professor.
Joannes VVilhelm. Harlemius S. Theologiæ Licentiatus.

סכום פסוקי ספר ישעיה אלף ומאתים ותשעים וחמשה וסימ ארצה וחציו כי אם
שם אריר ה׳ לנו׃

סכום פסוקי ספר ירמיהו אלף ושל ש מאות וששים וחמשה וסימ אשסה וסדרי שלשים ואחד
וחציו ויאמר חנגירה׃

• סכום פסוקי ספר יחזקאל אלף ומאתים וע׳׃

הושע קצ׳	יואל ע׳	עמוס קמ׳	עובדיה כא׳	יונה מח׳	מיכה קח
נחום מ׳	חבקוק נ׳	צפניה נג׳	חגי לח׳	זכריה ריא׳	מלאכי נה׃

Hos quatuor & viginti veteris Teſtamenti libros Hebraicos, cum Latina interpretatione è verbo reddita, à CHRISTOPHORO PLANTINO ſumma fide excuſos, & ad vetuſtiſſimorum exemplarium fidem, incredibili diligentia & labore caſtigatos, BENEDICTVS ARIAS MONTANVS Sacræ Theologiæ Doctor, atque ad id operis, à PHILIPPO Catholico Hiſpaniarum rege delegatus, ſuo decreto approbauit.

B. Arias Montanus ꝛc. ſcripſi

HANC SANTIS PAGNINI ex Hebræo Latinam verſionem, diuerſorum eiuſdem auctoris exemplarium ſubſidio atque collatione reſtitutam, nos infraſcripti Theologi, quibus ex PHILIPPI *Catholici regis mandato à Louanienſi Academia id muneris commiſſum fuerat, examinauimus, examinatamq; probauimus, & non modò ad Hebraum textum intelligendum; verumetiam ad Latinam editionem vulgatam, multis in locis illuſtrandam, vtilem iudicamus. Actum Louanij* VIII. *Calendas Apriles. Anno Domini* CIↃ. IↃ. LXXI.

Auguſtinus Hunnæus S. Th. profeſſor regius & ordinarius.

Cornelius Reyneri Goudanus, S. Th. profeſſor ordinarius.

Iohannes VVilhel. Harlemius, Louanij in Collegio Societ. IESV S. Scripturæ & linguæ Hebr. profeſſor.

sit testificatus DOMINVS quòd Propterea ?quid Propter :dixistis Et

14 וַאֲמַרְתֶּם עַל־מָה ׀ כִּי־יְהוָה הֵעִיד בֵּינְךָ וּבֵין ׀ עֵ֣ד
,eã in es præuaricatus tu quam ,tuarum puerilium vxorem inter & te inter
בִּגְדְתָּה בָּהּ וְהִיא חֲבֶרְתְּךָ וְאֵשֶׁת בְּרִיתֶךָ׃
,fecit vnus ne Et .tui fœderis vxor & ,tua socia ipsa &
15 וְלֹא־אֶחָד עָשָׂה וּשְׁאֵרִית רוּחַ לוֹ וּמָה הָאֶחָד מְבַקֵּשׁ זֶרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמַרְתֶּם
.præuaricetur ne tuarum puerilium vxorem in & ,vestro spiritu in
בְּרוּחֲכֶם וְאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אַל־יִבְגֹּד׃
,Israel Deus DOMINVS dixit ,dimitte ,oderit Cùm
16 כִּי־שָׂנֵא שַׁלַּח אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִסֶּה חָמָס עַל־לְבוּשׁוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
.fraudetis ne & ,vestro spiritu in vos custodietis & :exercituum DOMINVS dixit ,eius vestimentum super rapina operiet &
וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֲכֶם וְלֹא תִבְגֹּדוּ׃
:dixistis & ,vestris verbis in DOMINVM fecistis Laborare
17 הוֹגַעְתֶּם יְהוָה בְּדִבְרֵיכֶם וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה הוֹגָעְנוּ בֶּאֱמָרְכֶם כָּל־עֹשֵׂה רָע טוֹב
?iudicij Deus * vbi aut ,placuit ipse eis in & ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה וּבָהֶם הוּא חָפֵץ אוֹ אַיֵּה אֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּט׃

CAP. III. ג

,meas facies ad † viam vertet & ,meum angelum mittens ego ‡ Ecce
1 הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי וּפִנָּה־דֶרֶךְ לְפָנָי
,quærentes ‡ vos quem ,dominator suum palatium ‖ ad veniet statim &
וּפִתְאֹם יָבוֹא אל־הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר־אַתֶּם מְבַקְשִׁים
DOMINVS dixit ,venit ecce :volentes* vos quem ,fœderis angelus &
וּמַלְאַךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפֵצִים הִנֵּה־בָא אָמַר יְהוָה
.exercituum ,stans ‡ quis & ?eum veniendi † diem ,sustinens‡ quis Et
צְבָאוֹת׃
Borith ‡tanquam & ,conflans ignis tanquam ipse nam ?eum conspici in
2 וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ וּמִי הָעֹמֵד בְּהֵרָאוֹתוֹ כִּי־הוּא כְּאֵשׁ מְצָרֵף וּכְבֹרִית
.fullonum ,conflans sedebit Et purgabit & ,argentum emundãs &
מְכַבְּסִים׃
3 וְיָשַׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כֶּסֶף וְטִהַר אֶת־בְּנֵי־לֵוִי וְזִקַּק אוֹתָם כַּזָּהָב וְכַכָּסֶף וְהָיוּ
.iustitia in munus offerentes ‡ DOMINO
לַיהוָה מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה׃
,Ierusalaim & ,Iehudah munus † DOMINO dulcescet Et
4 וְעָרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמֹנִיּוֹת׃
accedam Et .antiquos annos secundũ & ,seculi dies secundum
5 וְקָרַבְתִּי ׀ אֲלֵיכֶם לַמִּשְׁפָּט וְהָיִיתִי עֵד מְמַהֵר בַּמְכַשְּׁפִים וּבַמְנָאֲפִים
,viduam ,mercenarij mercedem subtrahentes in‡ & ;falsitate in* iurantes in &
וּבַנִּשְׁבָּעִים לַשָּׁקֶר וּבְעֹשְׁקֵי שְׂכַר־שָׂכִיר אַלְמָנָה
dixit ,me timuerunt nec ,peregrinum peruertentes & ,pupillum &
וְיָתוֹם וּמַטֵּי־גֵר וְלֹא יְרֵאוּנִי אָמַר
vos & :sum mutatus nõ DOMINVS ego Nã .exercituũ DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת׃
6 כִּי אֲנִי יְהוָה לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם׃
vestrorum patrum diebus A .estis consumpti non Iahacob filij
7 לְמִימֵי אֲבֹתֵיכֶם סַרְתֶּם מֵחֻקַּי וְלֹא שְׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי
quo In :dixistis Et .exercituum DOMINVS dixit ,vos ad reuertar &
וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה
vos quia :Deum ‡ homo vi auferet ‖ Nunquid ?reuertemur
נָשׁוּב׃
8 הֲיִקְבַּע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה קְבַעֲנָךְ הַמַּעֲשֵׂר
vos me‡ & ,maledicti vos* maledictione In .oblatione &
וְהַתְּרוּמָה׃
9 בַּמְאֵרָה אַתֶּם נֵאָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ׃
domũ ad† decimam omnem Auferte .ipsa omnis gens ,vi rapientes
10 הָבִיאוּ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֵׂר אֶל־בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר
dixit ,hoc in nunc me probent & ,mea domo in præda ‡ sit & ,thesauri
יְהוָה צְבָאוֹת אִם־לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרֻבּוֹת
.sufficiens non ad vsque ,benedictionem vobis euacuauero & ,cælorum
הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד־בְּלִי דָי׃
vobis corrumpet non & ;deuorantem in vobis increpabo Et
11 וְגָעַרְתִּי לָכֶם בָּאֹכֵל וְלֹא־יַשְׁחֵת לָכֶם אֶת פְּרִי הָאֲדָמָה וְלֹא־תְשַׁכֵּל לָכֶם הַגֶּפֶן
dixit ,agro in * vitis vobis orbabit nec ,humi ‡ fructum
בַּשָּׂדֶה אָמַר׃
:gentes omnes vos beatificabunt Et .exercituum DOMINVS
12 וְאִשְּׁרוּ אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אַתֶּם אֶרֶץ חֵפֶץ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
.exercituum DOMINVS dixit ,beneplaciti terra vos eritis quia
13 חָזְקוּ עָלַי דִּבְרֵיכֶם אָמַר יְהוָה וַאֲמַרְתֶּם
,Deo seruite* Vanum ,Dixistis ?te contra sumus locuti Quid
מַה־נִּדַּבַּרְנוּ עָלֶיךָ׃
quòd & ,eius custodiam custodierimus quòd ,emolumenti quid &
14 אֲמַרְתֶּם שָׁוְא עֲבֹד אֱלֹהִים וּמַה־בֶּצַע כִּי שָׁמַרְנוּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי
.exercituum DOMINI faciebus à obscurè ambulauerimus
הָלַכְנוּ קְדֹרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת׃
beatificamus sunt ædificati etiam ,superbos beatificantes nos nunc Et
15 וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מְאַשְּׁרִים זֵדִים גַּם־נִבְנוּ עֹשֵׂי רִשְׁעָה גַּם בָּחֲנוּ אֱלֹהִים וַיִּמָּלֵטוּ׃
.euaserunt & ,Deum probauerunt etiam ,impietatem facientes
vnusquisq; ad amicum memorialis coram eo,
16 אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְהוָה וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן
.eius nomen cogitantibus & ,DOMINVM timentibus ,eius facies ad
לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְהוָה וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ׃
qua die in ,exercituum DOMINVS dixit ,mihi erunt Et
17 וְהָיוּ לִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סְגֻלָּה וְחָמַלְתִּי עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ
vir parceret ‡ sicut ,eis super parcam & ;peculium faciens* ego
inter videbitis † & ,conuertemini Et .sibi seruienti suo filio super
18 עַל־בְּנוֹ הָעֹבֵד אֹתוֹ וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ׃
.ei seruit non qui eum ad ,Deo seruientem inter ;impiũ ad‡ iustum

CAP. IIII. ד

venit omnes erunt & ;clibanus tanquam ardens veniens dies ecce Nam
1 כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָל־
eos inflammabit & ,stipula* ,impietatem faciens omnis‡ & ,superbi
זֵדִים וְכָל־עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ וְלִהַט אֹתָם
derelinquet non quia :exercituum DOMINVS dixit ,veniens‡ dies
הַיּוֹם הַבָּא אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יַעֲזֹב
meũ nomen timentibus vobis orietur Et .tamum & ,radicem eis
לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף׃
2 וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ וִיצָאתֶם וּפִשְׁתֶּם
puluis ‡ fuerint cùm impios conculcabitis ‖ Et .saginarij* vituli sicut
כְּעֵגְלֵי מַרְבֵּק׃
3 וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי־יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בְּיוֹם אֲשֶׁר־אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְהוָה
Dominvs dixit ,faciens ego † quam die in ,vestrorũ pedũ plantis sub
mandaui quam ,mei serui Moseh legis Mementote .exercituũ
4 צְבָאוֹת׃ זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי
.iudicia & ,statuta ,Israel omnem super ‡ Choreb in ei
אוֹתוֹ בְּחֹרֵב עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים׃
venire ante‡ ,prophetam Eliiah vobis mittens* ego Ecce
5 הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא
patrum cor conuertet Et .terribilem† & ,magnum† DOMINI diem
יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא׃
6 וְהֵשִׁיב לֵב־אָבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם פֶּן־אָבוֹא וְהִכֵּיתִי
.anathemate* terram
אֶת־הָאָרֶץ חֵרֶם׃

תם כפר מלאכי

FINIS LIBRI MALEACHI.

ספר מלאכי

LIBER MALACHI.

CAP. I. א

‡Prophetiæ

manu per Israel ad DOMINI verbi Onus‡

1 מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד
dixit ,vos Dilexi . Malachi

2 מַלְאָכִי׃ † אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר
quo In : dixistis Et .DOMINVS

יְהוָה וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה
,Iahacob *ipsi* Esau * frater Nónne ?nos dilexisti * erat

אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב
,odiui Hesau Et ?Iahacob dilexi & ,DOMINVS dixit

נְאֻם־יְהוָה וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב׃ † וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי
dracones in eius hæreditatem & ,solitudinē * eius montes posui & * in

וְאֶשִּׁים אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת
,reuertemur & ,sumus pauperes Effecti : Edom dixerit Cum .deserti Si

4 מִדְבָּר׃ † כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם רֻשַּׁשְׁנוּ וְנָשׁוּב
Ipsi : exercituum DOMINVS dixit sic : desolata ædificabimus &

וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֵמָּה
,impietatis Terminum eos vocabunt & : destruam ego & ,ædificabunt

יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה * בָּנָה
.seculum in vsque DOMINVS est detestatus quem ,populum &

וְהָעָם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם׃
DOMINVS Magnificetur : dicetis vos &, videbunt vestri oculi Et

5 וְעֵינֵיכֶם † רֹאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל יְהוָה * רָאָה
seruus & ,patrem *honorabit* † filius ‡ .Israel terminum *desuper* * super

6 מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל׃ † בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד ‡ Porro
‡ Dominus si & ?meus honor * vbi ,ego ‡ pater si & :suum dominum † honora

אֲדֹנָיו וְאִם־אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים ‡ sum
sacerdotibus vobis exercituum DOMINVS dixit ?mei timor ‡ vbi ,ego * est

אֲנִי אֵיֵּה * מוֹרָאִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לָכֶם הַכֹּהֲנִים ‡ sum
?tuum nomen desperimus quo In : dixistis Et .meū nomen despicientibus ‡ est

בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה בָּזִינוּ אֶת־שְׁמֶךָ׃ * יָרֵא
:dixistis & ,pollutum panem meum altare super *accedere Facientes*

7 מַגִּישִׁים † עַל־מִזְבְּחִי לֶחֶם מְגֹאָל וַאֲמַרְתֶּם בּוֹזֶה
ipsa ‡ despecta DOMINI Mensa : *vos dicendo In* * ‡te polluimus quo In

בְּמֶה גֵּאַלְנוּךָ בֶּאֱמָרְכֶם שֻׁלְחַן יְהוָה נִבְזֶה הוּא׃ ‡ בָּזָה
.malum * Non , ‡ immolandū ad cæcum *facietis accedere* † quando Et

8 וְכִי־ † תַגִּישׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע
illud Offer .malum ‡ Non : *morbidum* † & ,claudum *facietis accedere cùm* ‡ Et

וְכִי־ † תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ
,*tuas facies* * suscipiet nunquid vel ,tibi cōplacebit nunquid : tuo duci nunc

נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ ‡ הֲיִשָּׂא פָּנֶיךָ
quæso deprecamini nunc Et ?exercituum DOMINVS dixit

9 אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ † וְעַתָּה * חַלּוּ־נָא
.† hoc fuit vestra manu De .nostri miserebitur & ,Dei *facies* ‡

פְּנֵי־אֵל וְיחָנֵנוּ מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹּאת
?exercituum DOMINVS dixit ,*facies* ‡ vobis ex suscipiet Nunquid ‡ faciem

הֲיִשָּׂא מִכֶּם פָּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
facietis lucere * non & ?ostia claudet & vobis in etiam Quis

10 מִי גַם־בָּכֶם † וְיִסְגֹּר דְּלָתַיִם וְלֹא־ * incenderis
DOMINVS dixit ,vobis in voluntas mihi ‡ Non ?gratis meum altare ‡ est

תָאִירוּ מִזְבְּחִי * חִנָּם אֵין־לִי חֵפֶץ בָּכֶם אָמַר יְהוָה חִנָּם
.vestra manu de volam non munus & ?exercituum

צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־אֶרְצֶה מִיֶּדְכֶם׃
magnum eius occasum ad vsque & ,Solis ortu ab Nam

11 כִּי † מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ גָּדוֹל offertur incensum, ‡ נָגַשׁ
,meo nomini *oblatum* *suffumigatum* loco omni in & ,gētes inter meū nomē

שְׁמִי בַגּוֹיִם וּבְכָל־מָקוֹם מֻקְטָר ‡ מֻגָּשׁ לִשְׁמִי
dixit , gentes inter meum nomen magnum quia : munda oblatio &

וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גָדוֹל שְׁמִי בַגּוֹיִם אָמַר
.exercituum DOMINVS * polluitis

יְהוָה צְבָאוֹת׃ ‡ dicentes:
DOMINI Mensa : *vos dicendo in* ‡ ,illud *polluentes* * vos Et † est,

12 וְאַתֶּם † מְחַלְלִים אֹתוֹ בְּאָמַרְכֶם שֻׁלְחַן ‡ verbum
.eius esca *contrupta* * eius *fructus* ‡ & ,*ipsa* † contaminata *contemptibile

מְגֹאָל הוּא וְנִיבוֹ נִבְזֶה אָכְלוֹ׃ ‖ labor
DOMINVS dixit ,*illam efflastis* * & ,defatigatio Ecce : dixistis Et ‡ illum

13 וַאֲמַרְתֶּם הִנֵּה מַתְלָאָה * וְהִפַּחְתֶּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה * proiecistis

‡ Erit in ambita
1 סָבִב
*quæ tunc † in loco suo

Rimmon ad Ghebah à planicies veluti terra omnis *Circundabitur*‡
10 יִסּוֹב כָּל־הָאָרֶץ כְּעֲרָבָה מִגֶּבַע לְרִמּוֹן
porta à *se sub* † habitabitur & ,exaltabitur & *: Ierusalaim auſtrum ad
נֶגֶב יְרוּשָׁלִַם וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה תַּחְתֶּיהָ לְמִשְׁעַר
,angulorum portam ad vſque ,prioris portæ locum ad vſque Biniamin
בִּנְיָמִן עַד־מְקוֹם שַׁעַר הָרִאשׁוֹן עַד־שַׁעַר הַפִּנּוֹת
. regia torculatia ad vſque Chananel turre à &
וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל עַד יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ׃

occiſio
habitabitur & :amplius erit non *anathema* & ,ea in habitabunt Et
11 וְיָשְׁבוּ בָהּ וְחֵרֶם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְיָשְׁבָה
confidenter.
Dominvs percutiet qua ,plaga erit hæc Et .*fiducia in* Ierusalaim
12 יְרוּשָׁלִַם לָבֶטַח׃ וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף יְהוָה
נָגַף liquefiet earo
tabefacere :Ierusalaim aduersus militauerunt qui ,populos omnes
אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלִַם הָמַק
מָקַק ‡itavit
liquefient eius oculi & ,suos pedes super *ſtans*‡ ipse & ,eius *carnem*
בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל־רַגְלָיו וְעֵינָיו תִּמַּקְנָה
.eorum ore in liqueſcet eius lingua & ,ſuis foraminibus in
בְּחֹרֵיהֶן וּלְשׁוֹנוֹ תִּמַּק בְּפִיהֶם׃

:eis in magna Dominī contritio erit ,illa die in ,erit Et
13 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תְּהְיֶה מְהוּמַת־יְהוָה רַבָּה בָהֶם
‡apprehendet ‡ amici *ſuccidetur
ſuper eius manus *aſcendet** & ,ſui *ſocij*‡ manum vnuſquiſq; *apprehendent*‡ Et
וְהֶחֱזִיקוּ אִישׁ יַד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־
עָלָה ° †amici
colligetur† &: Ierusalaim in pugnabit Iehudah etiam Et .ſui *ſodalis*† manū
14 יַד רֵעֵהוּ׃ וְגַם־יְהוּדָה תִּלָּחֵם בִּירוּשָׁלִַם וְאָסַף
‡cōgregabun tur opes ‡ in circuitu, *equorum,& mulorum, & camelorū, & aſinorum, & omnium iumentorum, quæ erunt † quæ veniūt
veſtes & ,argentum & ,aurum ,*circum*‡ gentium omnium *facultas*
חֵיל כָּל־הַגּוֹיִם סָבִיב זָהָב וְכֶסֶף וּבְגָדִים
,*cameli* ,*muli* ,*equi** plaga erit ſic Et .valde multitudine in
15 לָרֹב מְאֹד׃ וְכֵן תִּהְיֶה מַגֵּפַת הַסּוּס הַפֶּרֶד הַגָּמָל
plaga ſicut ,illis caſtris in *erit quod animalis omnis & ,aſini &*
וְהַחֲמוֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמַּחֲנוֹת הָהֵמָּה כַּמַּגֵּפָה
contra *venientibus*† gentibus voiuerſis de reſiduum omne ,erit Et .hæc
16 הַזֹּאת׃ וְהָיָה כָּל־הַגּוֹי מִכֹּל־הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל־
regi ſe incuruandum ad‡, annum in *anni ſufficientia à*‡ aſcendēt & :Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ
.tabernaculorum feſtiuitatem celebrandū ad & ,exercituum Domino
יְהוָה צְבָאוֹת וְלָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃

,Ierusalaim in terræ familiis de aſcenderit non qui ,etit Et
17 וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶץ אֶל־יְרוּשָׁלִַם
*vt adorent regem Dominum
erit eos ſuper non & :exercituum Domino *regi ſe incuruandum ad**
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה
†erit pluuia, ſed
,venerit non & ,aſcenderit non Aegypti familia ſi Et .imber
18 הַגָּשֶׁם׃ וְאִם־מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא־תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה
,gentes Dominvs percutiet qua ,plaga erit ,†eos ſuper neque
וְלֹא עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם
.tabernaculorum feſtiuitatem celebrandum ad aſcenderint non quæ
אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃

quæ ,gentium omniū *peccatum*‡ & :Aegypti *peccatum** erit Hoc‡
19 זֹאת תִּהְיֶה חַטַּאת מִצְרַיִם וְחַטַּאת כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
‡Hæc * pœna peccati ‡peccati
.tabernaculorum feſtiuitatem celebrandum ad aſcenderint non
לֹא יַעֲלוּ לָחֹג אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת׃ עָלָה

:Dominō ſanctitas *equi* tintinnabula ſuper erit illa die In
20 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה עַל־מְצִלּוֹת הַסּוּס קֹדֶשׁ לַיהוָה
.altari coram pelues ſicut ,Dominī domo in lebetes *erit* † &
וְהָיוּ הַסִּירוֹת בְּבֵית יְהוָה כְּמִזְרָקִים לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃

Dominō ſanctitas Iehudah in &, Ierusalaim in lebes omnis erit Et
21 וְהָיָה כָּל־סִיר בִּירוּשָׁלִַם וּבִיהוּדָה קֹדֶשׁ לַיהוָה
‡ ex †Chenahanæus
coquent & ,eis ex ſument & ,immolantes omnes venient Et .*exercituū*
צְבָאוֹת וּבָאוּ כָּל־הַזֹּבְחִים וְלָקְחוּ מֵהֶם וּבִשְּׁלוּ
exercituum Dominī domo in vltrà *mercator* † erit non Et .*eis in*‡
בָהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כְנַעֲנִי עוֹד בְּבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת
. illa die in
בַּיּוֹם הַהוּא׃

quoniam ,*ego humum colens*‡ vir :*ego** propheta Non :‡dicet Et
5 וְאָמַר לֹא נָבִיא אָנֹכִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אָנֹכִי כִּי
‡ interi- gārii *ſum: ‡agricola ſum,
Quid :eum ad dicet Et .*meis puerilitis*‡ à me *fecit acquirere*† Adam
† vt eſſem pā ſtor; docuit ‡ iuuentute mea.
6 וְאָמַר אֵלָיו מָה ׀ † מַכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הֻכֵּיתִי בֵּית
d
domo †ſum percuſſus quibus‡ :dicet & ‡tuas manus inter iſtæ plagæ *
ſuper & ,meum paſtorem ſuper te ſuſcita ,gladie O . me diligentium
מְאַהֲבָי׃ † חֶרֶב עוּרִי עַל־רֹעִי וְעַל־ c d
7
,paſtorem *percute** :exercitiū Dominvs dixit ,meū proximū virum
גֶּבֶר עֲמִיתִי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת הַךְ אֶת־הָרֹעֶה
. paruulos ſuper meam manum conuertam & ,*pecus* diſpergentur &
וְתֹפוּצֶיןָ הַצֹּאן וַהֲשִׁבֹתִי יָדִי עַל־הַצְּעָרִים׃ e f
ouēs, †partes duæ
,ſuccidētur ea in *duorum* os† ,Dominvs dixit ,terra omni* in erit Et
8 וְהָיָה בְּכָל־הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה פִּי שְׁנַיִם בָּהּ יִכָּרְתוּ
‡ac deficient,
partem tertiam inducam Et . ea in relinquetur tertia & :*obibunt* ‡
יִגְוָעוּ וְהַשְּׁלִישִׁית g יִוָּתֵר בָּהּ׃ † וְהֵבֵאתִי אֶת־הַשְּׁלִישִׁית
9
eos probabo & ,argentum *conflare iuxta** eos conflabo & ,ignem per
בָּאֵשׁ וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת־הַכָּסֶף וּבְחַנְתִּים
. eum exaudiam ego & ,*meo nomine in** inuocabit Ipſe .aurum *probare iuxta*
כִּבְחֹן אֶת־הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בִשְׁמִי וַאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ
. meus Deus Dominvs ,dicet ipſe & :‡ipſe meus Populus ,Dixi
אָמַרְתִּי עַמִּי הוּא וְהוּא יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהָי׃ h

‡ ſicut conflatur
ſicut ,pbatur *nomē meū; ‡ eſt;

CAP. XIIII. יד

.*tuo interiore in tuum ſpolium diuidetur*‡ & :Dominī venit dies Ecce
1 הִנֵּה יוֹם־בָּא לַיהוָה וְחֻלַק שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ׃
‡ diuidentur ſpolia tua in medio tui. *contra
, prælium in Ierusalaim *ad** gentes omnes congregabo Et
2 וְאָסַפְתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם לַמִּלְחָמָה׃ †
.violabuntur mulieres & ,domus diripientur & ,ciuitas capietur &
וְנִלְכְּדָה הָעִיר h וְנָשַׁסּוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשְׁגַּלְנָה
h שָׁסַס
reliquum & ,captiuitatem in ciuitatis † dimidium egredietur Et
וְיָצָא i חֲצִי הָעִיר בַּגּוֹלָה וְיֶתֶר
השכבנה † habitatorū i חָצָה
,Dominvs egredietur Et . vrbe ex ſuccidetur non populi
הָעָם לֹא יִכָּרֵת מִן־הָעִיר׃ † וְיָצָא יְהוָה
3
conflictum ‡ die in *eum bellare*‡ diem ſecundū :illas gentes cōtra prælіabitur &
‡quo prælіatus eſt ibelli.
וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב׃
qui ,oliuarum montem ſuper illa die in eius pedes ſtabunt Et
4 וְעָמְדוּ † רַגְלָיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר
* eſt contra faciem
ſui *dimidio de* oliuarū mons ſcindetur & ;oriente ab Ierusalaim *facies ſuper**
עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם מִקֶּדֶם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מֶחֱצָיו
‡ per dimidiū †ab oriēte ad occidentem,
montis dimidium recedet & : valde grandi valle ,*mare ad & otientem ad*‡
מִזְרָחָה וָיָמָּה גֵּיא גְּדוֹלָה מְאֹד וּמָשׁ חֲצִי הָהָר
*ad
vallem* fugietis Et .meridiem ad eius medium & ,aquilonem ad
צָפוֹנָה וְחֶצְיוֹ נֶגְבָּה׃ k וְנַסְתֶּם גֵּיא־ k נוֹם
5
quēadmodū fugietis Et .Asal ad montiū vallis pertinget quia ,montium
הָרַי כִּי־יַגִּיעַ גֵּיא־הָרַיִם אֶל־אָצַל וְנַסְתֶּם כַּאֲשֶׁר
facie
veniet & :Iehudah regis Huzziah diebus in terræmotus *faciebus* à fugiſtis
נַסְתֶּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בִּימֵי עֻזִּיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבָא
‡cum eo.
,illa die in ,erit Et .*tecum* ‡ ſancti omnes ,meus Deus Dominvs
יְהוָה אֱלֹהָי כָּל־קְדֹשִׁים עִמָּךְ׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
6
ipſe ,vnus dies erit Et .*coagulationis &* ,*precioſitatum* lux erit non
preciosa, & nix coagulata. *eſt †veſpertino
לֹא־יִהְיֶה אוֹר יְקָרוֹת יִקָּפָאוֹן׃ † וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא
7
veſperæ †tempore in erit ſed :nox neque dies non ,Dominō *erit** notus
יִוָּדַע לַיהוָה לֹא־יוֹם וְלֹא־לָיְלָה וְהָיָה לְעֵת־עֶרֶב
;Ierusalaim de viuæ aquæ egredientur ,illa die in ,erit Et .lux erit
יִהְיֶה־אוֹר׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם חַיִּים מִירוּשָׁלַ͏ִם
8
:nouiſſimum mare ad earū medium & ,orientale mare ad earū medium
חֶצְיָם אֶל־הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי וְחֶצְיָם אֶל־הַיָּם הָאַחֲרוֹן
† rex
omnē ſuper *regem in* † Dominvs erit Et .erit hyeme in & æſtate in
בַּקַּיִץ וּבַחֹרֶף יִהְיֶה׃ † וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־
9
.vnum eius nomen & ,vnus Dominvs erit illa die In .terram
הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד׃

תם ספר זכריה

Finis libri Zechariah.

. eis *super* parcet non eorũ pastor & :sum *ditatus &* ,DOMINVS benedictus quia diues factus
בָּרוּךְ יְהוָה וָאֹעְשֶׁר וְרֹעֵיהֶם לֹא יַחְמֹל עֲלֵיהֶן׃
:DOMINVS dixit ,terræ habitatoribus *super* vltrà parcam non Nam* *Equidem
6 † כִּי לֹא אֶחְמֹל עוֹד עַל־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה
manu in & ,sui *socij* †manu in *virum hominem faciens* †inueniri ego ecce & †facio vnũquemque
וְהִנֵּה אָנֹכִי מַמְצִיא אֶת־הָאָדָם אִישׁ בְּיַד־רֵעֵהוּ וּבְיַד
.corum manu de eruam non & ,terram *confundent*‡ & ,sui regis ‡proximi
מַלְכּוֹ וְכִתְּתוּ אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא אַצִּיל מִיָּדָם׃ ‡concutient
assumpsi & :*pecoris afflictos*† profectò ,occisionis *pecus* * pascam Et * pecora
7 † וָאֶרְעֶה אֶת־צֹאן הַהֲרֵגָה לָכֵן עֲנִיֵּי הַצֹּאן וָאֶקַּח־ †pauperes pecorum:
vocaui *vnam* ‡ & , *Noham* ‡ vocaui vnam ,virgas duas mihi
לִי שְׁתֵּי מַקְלוֹת לְאַחַד קָרָאתִי נֹעַם וְלַאֲחַד קָרָאתִי ‡iucunditatẽ,
pastores tres feci succidere Et .*pecus*† paui & ,*Chobelim** ‡alteram
8 חֲבָלִים וָאֶרְעֶה אֶת־הַצֹּאן׃ † וָאַכְחֵד אֶת־שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים *dissipantes,
corum anima etiam & ,*eis in*‡ mea anima est *abbreuiata*†& :vno mense in †pecora.
בְּיֶרַח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם־נַפְשָׁם ‡ afflicta
*moribundum** : vos pascam Non : dixi Et .me in nauseauit ‡ propter eos
בָּחֲלָה בִּי׃ † וָאֹמַר לֹא אֶרְעֶה אֶתְכֶם הַמֵּתָה *qđ moritur,
9 ,deuorent ‡ reliquæ ‡ & :succidatur *abscindendum* † & : moriatur †quod succiditur,
תָּמוּת וְהַנִּכְחֶדֶת תִּכָּחֵד וְהַנִּשְׁאָרוֹת תֹּאכַלְנָה ‡ quæ sunt
,Nohamֹ meam virgam tuli Et .*suæ socię** carnem vnaquæq; ‡ oues
אִשָּׁה אֶת־בְּשַׂר רֵעוּתָהּ׃ † וָאֶקַּח אֶת־מַקְלִי נֹעַם־ *alterius.
10 cum pepigi quod ,meum pactum *dissipandum ad* ‡ : eam abscidi & †iucunditatẽ,
נֹעַם אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־כָּל־הָעַמִּים ‡ vt irritum
וַאֲגַדֵּעַ אֹתוֹ לִהְפֵּר אֹתָהּ בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־ facerem
sic cognouerunt & :illa die in est irritum Et .populis omnibus
עַמִּים׃ † וַתֻּפַר בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּדְעוּ כֵּן 11 *pauperes pecorum, qui custodiunt
. *ipsum*† DOMINI verbum quòd ,me *custodientes* ,*pecoris afflicti** †erat. ‡est
עֲנִיֵּי הַצֹּאן הַשֹּׁמְרִים אֹתִי כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא׃ *עָנָה
,meam mercedẽ afferte ,vestris oculis in†bonum Si : eos ad dixi Et ‡sin autem
12 † וָאֹמַר אֲלֵיהֶם אִם־טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי *illos
triginta meam mercedem appenderunt & : cessate ,*non si &*‡ †thesaurariũ,
וְאִם־לָא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֶת־שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים †magnificũ precium,quo
,*fictorem* ‡ ad *illum** Proiice : me ad DOMINVS dixit Et .argenteis ‡ab
כָּסֶף׃ † וָאֹמֶר יְהוָה אֵלַי הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל־הַיּוֹצֵר לָכַח
13 triginta tuli & :eis *desuper*‡ sum appreciatus *qua gloriè magnificentiam*† ‡illos in
אֶדֶר הַיֹּקֶר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מֵעֲלֵיהֶם וָאֶקַּח שְׁלֹשִׁים †thesaurariũ.
.*fictorem*‡ ad DOMINI domum *illud* ‡ proiecì & ;argenteos * dissipantes, vt dissiparem
כֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית יְהוָה אֶל־הַיּוֹצֵר׃ לָכַח
dissipandum ad ,*Chobelim** ,secundam meam virgam præcidi Et ‡illos in
14 † וָאֲגַדֵּעַ אֶת־מַקְלִי הַשֵּׁנִי אֶת־הַחֲבָלִים לְהָפֵר ‡thesaurariũ.
. Israel inter & ,Iehudah inter fraternitatem
אֶת־הָאַחֲוָה בֵּין יְהוּדָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃ * dissipantes, vt dissiparem
.stulti pastoris vas tibi sume Adhuc : me ad DOMINVS dixit Et שֵׁנָה פּוּר
15 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד קַח־לְךָ כְּלִי רֹעֶה אִוֶּלִי׃ †suscito
non ,succisa ‡ ,terra in pastorem *suscitans* † ego ecce Quia ‡quæ sunt
16 † כִּי הִנֵּה־אָנֹכִי מֵקִים רֹעֶה בָּאָרֶץ הַנִּכְחָדוֹת לֹא־ קוּם
stantem † : sanabit non contritum * & ,quæret non *iuuenem*‡ ,visitabit ‡quod pusillũ est *quod est
יְפַקֵּד הַנַּעַר לֹא־יְבַקֵּשׁ וְהַנִּשְׁבֶּרֶת לֹא יִרְפָּא הַנִּצָּבָה †quod stat,
.abrumpet eorũ vngulas & ,comedet pinguis carnem & ,*sustentabit*‡ non ‡sustinebit,
לֹא יְכַלְכֵּל וּבְשַׂר הַבְּרִיאָה יֹאכֵל וּפַרְסֵיהֶן יְפָרֵק׃ ‡O ‡idoli,
,eius brachium super Gladius .*pecoris** derelictor ,*vani*‡ pastor Væ* *pecorum.
17 † הוֹי רֹעִי הָאֱלִיל עֹזְבִי הַצֹּאן חֶרֶב עַל־זְרוֹעוֹ
oculus & ,arescet arescendo eius brachium :eius dextrum oculum super &
וְעַל־עֵין יְמִינוֹ זְרוֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ וְעֵין
. *caligabit caligando* † eius dexter †obscurando obscurabitur.
יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה׃

CAP. XII. יב

extendens‡DOMINVS Dixit : Israel ad DOMINI verbi Onus ‡ ‡ Prophetia
1 † מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה נֹטֵה ‡qui extendit
.eius *interiori*† in hominis spiritum *formans** & ,terram *fundans*‡ & ,cœlos ‡ fundauit
שָׁמַיִם וְיֹסֵד אֶרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ־אָדָם בְּקִרְבּוֹ׃ *formauit
populis omnibus *soporis scyphum* ‡ Ierusalaim *ponens* ‡ ego Ecce † medio
2 † הִנֵּה אָנֹכִי שָׂם אֶת־יְרוּשָׁלַם סַף־רַעַל לְכָל־הָעַמִּים ‡ pono
. Ierusalaim contra obsidione in erit Iehudah super etiam & :*circum** ‡.calicẽ ebrietatis
סָבִיב וְגַם עַל־יְהוּדָה יִהְיֶה בַּמָּצוֹר עַל־יְרוּשָׁלָם׃ שׂוּם
oneris † lapidem Ierusalaim ponam ,illa die in erit Et *per circuitũ:
3 † וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא אֶשִׂים אֶת־יְרוּשָׁלַם אֶבֶן מַעֲמָסָה †oneroſum,
colligentur & :*incidentur incidendo ,eo se onerantes* ‡ omnes :populis omnibus ‡ qui eũ subleuare conten derint, lacerando lacerabuntur:
לְכָל־הָעַמִּים כָּל־עֹמְסֶיהָ שָׂרוֹט יִשָּׂרֵטוּ וְנֶאֶסְפוּ
. terræ gentes omnes eum aduerſus
עָלֶיהָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃
,stupore in equum omnẽ Percutiam ,DOMINVS dixit illa die In
4 † בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אַכֶּה כָל־סוּס בַּתִּמָּהוֹן

aperiam Iehudah domum ſuper & : amentia in eius aſcenſorem &
וְרֹכְבוֹ בַּשִּׁגָּעוֹן וְעַל־בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח
. cæcitate in percutiam populorum equum omnem & ,meos oculos
אֶת־עֵינַי וְכָל־סוּס הָעַמִּים אַכֶּה בַּעִוָּרוֹן׃
‡erunt habitatores ‡ mihi robur :ſuo corde in Iehudah duces dicent Et
5 † וְאָמְרוּ אַלְפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם אַמְצָה לִי יֹשְׁבֵי
. ſuo Deo exercituum DOMINO in Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַם בַּיהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם׃
,ligna inter ignis focũ ſicut , Iehudah duces ponam illa die In
6 † בַּיּוֹם הַהוּא אָשִׂים אֶת־אַלְפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר אֵשׁ בְּעֲצִים שׂוּם
ſuper‡ & ,dexterã *ſuper*† deuorabunt & ,*manipulo in* ignis lampadem ſicut & inter manipulos, †ad ‡ad in circuitu:
וּכְלַפִּיד אֵשׁ בְּעֹמֶר וְאָכְלוּ עַל־יָמִין וְעַל־ *rurſus in loco ſuo
adhuc * Ieruſalaim habitabitur & :*circum* populos omnes ſiniſtram †tabernacula
שְׂמֹאול אֶת־כָּל־הָעַמִּים סָבִיב וְיָשְׁבָה יְרוּשָׁלַם עוֹד
tentoria† DOMINVS ſeruabit Et .Ieruſalaim in *ſe ſubter*
7 תַּחְתֶּיהָ בִּירוּשָׁלִָם׃ † וְהוֹשִׁיעַ יְהוָה אֶת־אָהֳלֵי
,Dauid domus gloria magnificetur non vt : principio in Iehudah
יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְמַעַן לֹא־תִגְדַּל תִּפְאֶרֶת בֵּית־דָּוִד
.Iehudah contra Ieruſalaim habitatoris gloria &
וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם עַל־יְהוּדָה׃
,Ieruſalaim habitatorem *ſuper* DOMINVS proteget illa die In
8 † בַּיּוֹם הַהוּא יָגֵן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם
Dauid domus & :Dauid ſicut † illa die in *eis in* *comens* * erit & * qui infirmꝰ fuerit inter eos †erit coram eis.
וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִד וּבֵית דָּוִד
. *eorum facies ad* DOMINI angelus tanquam ,Deus tanquam
כֵּאלֹהִים כְּמַלְאַךְ יְהוָה לִפְנֵיהֶם׃
†vt conteram ,gentes omnes *diſperdendum ad*† quæram : illa die in ,erit Et
9 † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם
*quę veniunt domum ſuper effundam Et . Ieruſalaim contra *venientes** *
10 † וְשָׁפַכְתִּי עַל־בֵּית דָּוִד וְעַל־יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם׃ הַבָּאִים
‡ habitatores ,miſerationum & ,gratiæ ſpiritum Ieruſalaim *habitatorem*‡ ſuper & ,Dauid
רוּחַ חֵן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר־דָּקָרוּ
eum ſuper plangent & :transfixerunt quem me ad aſpicient &
וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפֵּד עַל־הַיָּחִיד וְהָמֵר עָלָיו כְּהָמֵר
,Ieruſalaim in planctus erit magnus illa die In .primogenitũ ſuper
11 † בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפֵּד בִּירוּשָׁלִָם עַל־הַבִּכּוֹר׃
. Meghiddon campo in Hadadrimmon planctus ſicut
כְּמִסְפֵּד הַדַּדְרִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדּוֹן׃
ſingulæ domus familia :ſeorſum *familiæ* familiæ ,terra planget Et
12 † וְסָפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית־
Nathan domus familia :ſeorſum eorum mulieres & ,ſeorſum Dauid
דָּוִד לְבָד וְנִשֵּׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית־נָתָן
,ſeorſum Leui domus Familia .ſeorſum eorum mulieres & ,ſeorſum
וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃ † מִשְׁפַּחַת בֵּית־לֵוִי לְבָד
13 eorũ mulieres & ,ſeorſum Simæi familia : ſeorſum eorũ mulieres &
וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי לְבָד וּנְשֵׁיהֶם
†quæ remanent ,ſeorſum *familiæ*‡ familiæ ,*reliquæ*† familiæ Omnes .ſeorſum
‡ſingulæ
14 לְבָד׃ † כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד
. ſeorſum eorum mulieres &
וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃

CAP. XIII. יג

habitatoribꝰ & Dauid domui patens vena erit illa die In
1 † בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד וּלְיֹשְׁבֵי
‡ pro expiatione peccati, & pro aſperſione. ,illa die in ,erit Et .*menſtruum in* & ,*peccatum in*‡ Ieruſalaim
יְרוּשָׁלִַם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
nomina faciam ſuccidere ,exercituum DOMINVS dixit
2 נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת אַכְרִית אֶת־שְׁמוֹת *נָדַד
etiam & :amplius memorabuntur non & , terra ē *idolorum** *simulachrorum
הָעֲצַבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזָּכְרוּ עוֹד וְגַם אֶת־
. terra ē faciam tranſire immundum ſpiritum & , prophetas
הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן־הָאָרֶץ׃
eum ad dicent & ,vltra quiſpiam prophetauerit cùm ,erit Et
3 † וְהָיָה כִּי־יִנָּבֵא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו
mendacium quia ,viues Non :eius genitores eius mater & ,eius pater
אָבִיו וְאִמּוֹ יֹלְדָיו לֹא תִחְיֶה כִּי שֶׁקֶר
eius mater & ,eius pater eũ configent & : DOMINI nomine in es locutus
דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה וּדְקָרֻהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ
‡ cũ prophetauerit. †cùm prophetauerit. afficientur pudore ,illa die in erit Et .*ipsum prophetãdo in*‡ ,eius genitores
יֹלְדָיו בְּהִנָּבְאוֹ׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵבֹשׁוּ
4 induẽtur non & :*ipsum prophetando in*‡ ,ſua viſione à vnuſquiſq; ,prophetæ
הַנְּבִיאִים אִישׁ מֵחֶזְיֹנוֹ בְּהִנָּבְאֹתוֹ וְלֹא יִלְבְּשׁוּ
. *mentiendum ad* ,*pili* † pallio *
אַדֶּרֶת שֵׂעָר לְמַעַן כַּחֵשׁ׃ b חָזֶה *vltrà †piloſo, vt mentiantur.

:exercituũ DOMINVM *quærendũ ad* & ,DOMINI *facies deprecandum ad* vt deprecemur *faciem* ‡*quæramus*

לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת q חָלָה
robuſtæ gentes & multi populi venient Et .ego etiam ,vadam

22 אֵלֵכָה גַם־אָנִי׃ וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים
deprecandũ ad & :Ieruſalaim in exercituũ DOMINVM quærendu ad

לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלִַם וְלַחֲלוֹת
diebus In :exercituum DOMINVS dixit Sic .DOMINI *facies* *faciem

23 אֶת פְּנֵי יְהוָה׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים
:gentium linguis omnibus ex homines decem apprehẽdent quam illis

הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם
,vobiſcum Ibimus :dicendo ,Iehudæi viri oram *in* apprehendent &

וְהֶחֱזִיקוּ בִכְנַף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נֵלְכָה עִמָּכֶם
‡*eſſe.* .‡vobiſcum Deum audiuimus quia

כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם׃

CAP. IX. ט

Dammeſec & ,Chadrach terra in DOMINI verbi *Onus* * * *Prophetia*

נְשָׂא ‡ דְּבַר־יְהוָה בְּאֶרֶץ חַדְרָךְ וְדַמֶּשֶׂק
tribuum omniũ & ,hominis oculus †DOMINVM ad quia :eius requiei †erit

1 מְנֻחָתוֹ כִּי לַיהוָה עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי
,Sidon & ,Sor ,ea in terminabit Chamath etiam Et .Iſrael

יִשְׂרָאֵל׃ וְגַם־חֲמָת תִּגְבַּל־בָּהּ צֹר וְצִידוֹן
: ſibi munitionem Sor ædificauit Et .valde fuit ſapiens quia

2 כִּי חָכְמָה מְאֹד׃ וַתִּבֶן צֹר מָצוֹר לָהּ
.platearum lutum vt ,aurum & ,*puluerem* tanquã argentum coaceruauit &

וַתִּצְבֹּר־כֶּסֶף כְּעָפָר וְחָרוּץ כְּטִיט חוּצוֹת׃
:eius fortitudine mati in percutiet & ,eã faciet expellere Domin⁹ Ecce

3 הִנֵּה אֲדֹנָי יוֹרִשֶׁנָּה וְהִכָּה בַיָּם חֵילָהּ
,Hazzah & ;timebit & ,Aſchelon Videbit .*comedetur* igni in ipſa &

וְהִיא בָאֵשׁ תֵּאָכֵל׃ חָזָה אַשְׁקְלוֹן וְתִירָא וְעַזָּה
peribit & :eius aſpectus *pudebit* † quoniam ,Hecron & ;valde dolebit &

4 וְתָחֵיל מְאֹד וְעֶקְרוֹן כִּי־הוֹבִישׁ מִבְטָחָהּ וְאָבַד
habitabit Et .habitabitur non Aſchelon & ,Hazzah de rex

מֶלֶךְ מֵעַזָּה וְאַשְׁקְלוֹן לֹא יֹשֵׁב׃
.Peliſtim ſuperbiam faciam ſuccidere & : Aſdod in ſpurius

5 וְיָשַׁב מַמְזֵר בְּאַשְׁדּוֹד וְהִכְרַתִּי גְאוֹן פְּלִשְׁתִּים׃
eius abominationes & ,eius ore de eius *ſanguines* faciam remouere Et

וְהַסִרֹתִי דָמָיו מִפִּיו וְשִׁקֻּצָיו
erit & :noſtro Deo ipſe etiam relinquetur & ,eius *dentes* † *inter* ex †dentibus

6 מִבֵּין שִׁנָּיו וְנִשְׁאַר גַּם־הוּא לֵאלֹהֵינוּ וְהָיָה
*caſtra*metabor Et .Iebuſæus ſicut Hecron & ,Iehudah in dux veluti ero ſicut caſtra

כְּאֶלֶף בִּיהוּדָה וְעֶקְרוֹן כִּיבוּסִי׃ וְחָנִיתִי
eos ſuper trãſibit nõ & ;redeũte à & ,tranſeunte à exercitu ab ‡,meæ domui ‡vt nõ timeat

7 לְבֵיתִי מִצָּבָא מֵעֹבֵר וּמִשָּׁב וְלֹא־יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם
filia valde Exulta .meis oculis in vidi nunc quia :exactor vltrà

עוֹד נֹגֵשׂ כִּי־עַתָּה רָאִיתִי בְעֵינָי׃ גִּילִי מְאֹד בַּת־
ſaluatus & ,iuſtus tibi veniet tuus rex Ecce .Ieruſalaim filia iubila ,Sion

8 צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע
.*aſinarum* ‡filium pullum ſuper & ,aſinum ſuper equitans & ,humilis :ipſe

הוּא עָנִי וְרֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עַיִר בֶּן־אֲתֹנוֹת׃
:Ieruſalaim de *equum* † & ,Ephraim de *currum* * faciam ſuccidere Et

10 וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֶפְרַיִם וְסוּס מִירוּשָׁלִַם
eius poteſtas & :gentibus pacem loquetur & ,*belli* ‡ arcus *ſuccidetur* ‡ &

וְנִכְרְתָה קֶשֶׁת מִלְחָמָה וְדִבֶּר שָׁלוֹם לַגּוֹיִם וּמָשְׁלוֹ
.terræ *fines* * ad vſque flumine à & ,mare ad vſque mari à

מִיָּם עַד־יָם וּמִנָּהָר עַד־אַפְסֵי־אָרֶץ׃
ciſterna de tuos vinctos emiſi :tui fœderis ſanguine in tu Etiam

11 גַּם־אַתְּ בְּדַם־בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר
: *ſpei* ‡ vincti ,*munitionem* ‡ ad Conuertimini .*ea in* aqua ‡ non †

אֵין מַיִם בּוֹ׃ שׁוּבוּ לִבְצָרוֹן אֲסִירֵי הַתִּקְוָה
.tibi reddam *duplum** annuncians hodie etiam

12 גַּם־הַיּוֹם מַגִּיד מִשְׁנֶה אֲשִׁיב לָךְ׃
,Ephraim *impleui* † ,arcum ‡ Iehudah mihi extendi Quoniam

13 כִּי־דָרַכְתִּי לִי יְהוּדָה קָשֶׁת מִלֵּאתִי אֶפְרַיִם
te ponam & : Iauan tuos filios ſuper Sion tuos filios ſuſcitaui &

וְעוֹרַרְתִּי בָנַיִךְ צִיּוֹן עַל־בָּנַיִךְ יָוָן וְשַׂמְתִּיךְ
exibit & ,conſpicietur eis *ſuper* DOMINVS Et .fortis gladium veluti

כֶּחֶרֶב גִּבּוֹר׃ וַיהוָה עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיָצָא
vadet & , clanget tuba in Deus Dominus & :eius iaculum fulgur vt

14 כַּבָּרָק חִצּוֹ וַאדֹנָי יֱהוִה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ
,eos *ſuper* proteget exercituum DOMINVS .*auſtri turbinibus in* ‡

בְּסַעֲרוֹת תֵּיכָן׃ יְהוָה צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם
tumultuabuntur ,bibentque ,fundæ lapidibus ſubiicient & ,*comedent* ‡ &

15 וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אַבְנֵי־קָלַע וְשָׁתוּ הָמוֹ
.altaris anguli tanquam , peluis vt ſe replebunt & :vinum ſicut

כְּמוֹ־יַיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק כְּזָוִיוֹת מִזְבֵּחַ׃

CAP. X. יוד

†oportuno DOMINVS ,ſerotinam tempore *in* †pluuiam DOMINO à Petite

שַׁאֲלוּ מֵיְהוָה מָטָר בְּעֵת מַלְקוֹשׁ יְהוָה
†facit ‡ex herbam vnicuiq; ,eis ‡ dabit imbris pluuiam & :coruſcationes *faciens* †

עֹשֶׂה חֲזִיזִים וּמְטַר־גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לְאִישׁ עֵשֶׂב
†per ‡locuti diuini & ,vanitatem ſunt *locutæ* ‡ imagines † Quia .agro in

1 בַּשָּׂדֶה׃ כִּי הַתְּרָפִים דִּבְּרוּ־אָוֶן וְהַקּוֹסְמִים
*vana :conſolabantur vanè ,ſunt locuti *vanitatis* *ſomnia & ,mendaciũ viderunt

חָזוּ שֶׁקֶר וַחֲלֹמוֹת הַשָּׁוְא יְדַבֵּרוּ הֶבֶל יְנַחֲמוּן
‡in captiuitatem, †pecudes ‡eſt .paſtor ‡ non quia ,ſe humiliauerũt ,*pecus* † ſicut ,‡ſunt profecti idcirco

עַל־כֵּן נָסְעוּ כְמוֹ־צֹאן יֵעָנּוּ כִּי־אֵין רֹעֶה׃
: viſitabo hircos contra & ,meus *naſus** eſt iratus paſtores Contra

2 עָנָה עַל־הָרֹעִים חָרָה אַפִּי וְעַל־הַעַתּוּדִים אֶפְקֹד
*furor ,Iehudah domũ ,ſuũ gregem exercituum DOMINVS viſitauit quia

כִּי־פָקַד יְהוָה צְבָאוֹת אֶת־עֶדְרוֹ אֶת־בֵּית יְהוּדָה
‡eris ,angulus‡ ipſo Ex . bello in ſuæ gloriæ equum tanquã eos poſuit &

3 וְשָׂמָם אוֹתָם כְּסוּס הוֹדוֹ בַּמִּלְחָמָה׃ מִמֶּנּוּ פִּנָּה
‡præfectus *exactor‡* omnis egredietur ipſo ex :belli arcus ipſo ex ,palus ipſo ex

מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָּל־נוֹגֵשׂ
inimicos ,bello in platearum luto in cõculcantes fortes ſicut erunt Et .ſimul

4 יָחַד׃ וְהָיוּ כְגִבֹּרִים בּוֹסִים בְּטִיט חוּצוֹת בַּמִּלְחָמָה
aſcenſores afficientur pudore & :eis cum DOMINVS quia ,pugnabũt &

וְנִלְחֲמוּ כִּי יְהוָה עִמָּם וְהוֹשִׁישׁוּ רֹכְבֵי
Ioſeph domum & ,Iehudah domum roborabo Et .equorum

5 סוּסִים׃ וְגִבַּרְתִּי אֶת־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־בֵּית יוֹסֵף
quãdo ſicut erunt & ,corũ ſum miſertus quia ,eos conuertam & ;ſeruabo

אוֹשִׁיעַ וְהוֹשַׁבְתִּים כִּי רִחַמְתִּים וְהָיוּ כַּאֲשֶׁר
.eos exaudiam & ,eorum Deus DOMINVS ego quia :eos elongaui non

6 לֹא־זְנַחְתִּים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱנֵם׃
quaſi gigas viti †ſicut bibẽtis :vinum *tanquam* † eorum cor lætabitur & ,Ephraim *fortis vt* erunt Et

וְהָיוּ כְגִבּוֹר אֶפְרַיִם וְשָׂמַח לִבָּם כְּמוֹ־יָיִן
.DOMINO in eorũ cor exultabit ;lætabuntur & ,videbunt eorum filij Et

7 וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ וְשָׂמֵחוּ יָגֵל לִבָּם בַּיהוָה׃
,multiplicabũtur & :eos redemi quia ,illos cõgregabo & ,eis Sibilabo

אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם כִּי פְדִיתִים וְרָבוּ
longinquis in & ,populos in eos ſeminabo Et .fuerũt multiplicati ſicut

8 כְּמוֹ רָבוּ׃ וְאֶזְרָעֵם בָּעַמִּים וּבַמֶּרְחַקִּים
.reuertentur & ,ſuis filiis cum viuent & :mei recordabuntur

יִזְכְּרוּנִי וְחָיוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ׃
ad & :eos congregabo Aſſur de & ,Aegypti terra è eos reducam Et

9 וְהֲשִׁבוֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאַשּׁוּר אֲקַבְּצֵם וְאֶל־
. eis *inuenietur* non & ,eos adducam Lebanon & ,Ghilhad terram

אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן אֲבִיאֵם וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם׃
ſi ccabũtur & ,fluctus mari in percutiet & ,anguſtia mare in trãſibit Et

10 וְעָבַר בַּיָּם צָרָה וְהִכָּה בַיָּם גַּלִּים וְהֹבִישׁוּ
ſceptrum & , Aſſur ſuperbia deponetur & : fluminis profunda omnia

כָּל מְצוֹלוֹת יְאוֹר וְהוּרַד גְּאוֹן אַשּׁוּר וְשֵׁבֶט
eius nomine in & ,DOMINO in eos roborabo Et . recedet Aegypti

11 מִצְרַיִם יָסוּר׃ וּגְבַרְתִּים בַּיהוָה וּבְשְׁמוֹ
.DOMINVS dixit ,ambulabunt

יִתְהַלָּכוּ נְאֻם יְהוָה׃

CAP. XI. יא

‡portã tuam: *conſumat .tuas cedros *in* ignis *comedat** & : *tuas fores* ‡ Lebanon Aperi

פְּתַח לְבָנוֹן דְּלָתֶיךָ וְתֹאכַל אֵשׁ בַּאֲרָזֶיךָ׃
:ſunt vaſtati magnifici quoniam ,cedrus cecidit quia ,abies Vlula

1 יֶלֶל בְּרוֹשׁ כִּי־נָפַל אֶרֶז אֲשֶׁר אַדִּירִים שֻׁדָּדוּ
†proſtrata eſt . munita ſylua *cecidit* † quoniam ,Baſan quercus vlulate

הֵילִילוּ אַלּוֹנֵי בָשָׁן כִּי יָרַד יַעַר הַבָּצוֹר׃
‡magnificentia : eorum *fortitudo* ‡ eſt vaſtata quoniam ,paſtorum vlulatus Vox

2 קוֹל יִלֲלַת הָרֹעִים כִּי שֻׁדְּדָה אַדַּרְתָּם
†catulorum leonum, .Iarden ſuperbia eſt vaſtata quoniam ,*leunculorum* ‡ rugitus vox

קוֹל שַׁאֲגַת כְּפִירִים כִּי שָׁדַד גְּאוֹן הַיַּרְדֵּן׃
*pecora .occiſionis *pecus** Paſce : meus Deus DOMINVS dixit Sic

3 כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהָי רְעֵה אֶת־צֹאן הַהֲרֵגָה׃
†quiliber vẽdentium ;dicet ,ea *videntes* † & ,delinquent non & ,*ea* occident *ea* ementes Quæ

אֲשֶׁר קֹנֵיהֶן יַהַרְגֵן וְלֹא יֶאְשָׁמוּ וּמְכֹרֵיהֶן יֹאמַר

scietis & .DOMINI templo in ædificabũt & ,venient longinqui Et

15 בָּנָה * וּרְחוֹקִים † יָבֹאוּ וּבָנוּ ° בְּהֵיכַל יְהוָה וִידַעְתֶּם audiendo si ,‡erit Et .vos ad me miserit exercituum DOMINVS quòd ‡hoc,

כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ . vestri Dei DOMINI *voce in* audieritis vocem

תִּשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. VII. ז

DOMINI verbum fuit ,regis Dariaues quarto anno in fuit Et

1 † וַיְהִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דְבַר־יְהוָה domũ ‡misit Et .Chisleu † *in* noni mensis * quarta in ,Zechariah ad * die

2 אֶל־זְכַרְיָה בְּאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי בְּכִסְלֵו׃ † וַיִּשְׁלַח בֵּית־ *facies* ‡ orandum ad :eius viros & ,melech-Reghem & ,Sareser ipsũ Dei † *Nouembri.* ‖ Postquam captiuitas ‡ *in* ‡ faciem

אֵל שַׂרְאֶצֶר וְרֶגֶם־מֶלֶךְ וַאֲנָשָׁיו לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי DOMINI domo in † qui sacerdotes ad *dicendũ* Ad * .DOMINI

3 יְהוָה׃ † לֵאמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר לְבֵית־יְהוָה * Vt dicerent † erant

,quinto mense in flebo Nunquid :dicendo ,prophetas ad & ,exercituũ

צְבָאוֹת וְאֶל־הַנְּבִיאִים לֵאמֹר הַאֶבְכֶּה בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִשִּׁי ‡ annis tot iam feci quemadmodum ,†me separando ‡ à cibis,

4 עָשֹׂה הִנָּזֵר כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי זֶה כַּמֶּה שָׁנִים׃ : dicendo me ad exercituum DOMINI verbum fuit Et

4 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃ Cùm :dicendo sacerdotes ad & ,terræ populum omnem ad Die

5 † אֱמֹר אֶל־כָּל־עַם הָאָרֶץ וְאֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר כִּי־ ,annis septuaginta iam & ‡septima in & quinta in *plangere* † & ,ieiunaretis † *plangeretis* ‡ die

צַמְתֶּם וְסָפוֹד בַּחֲמִשִּׁי וּבַשְּׁבִיעִי וְזֶה שִׁבְעִים שָׁנָה cùm & ,*comedetis* * quando Et ? *ego mihi* ‡ ieiunastis ieiunium nunquid

6 הֲצוֹם ‡ צַמְתֶּם אֹתִי׃ † וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי Nonne ? *bibentes* ‡ vos & ,*comedentes* ‖ vos ‡ nonne ,*bibetis* † ‡ propter me? * comeditis, † bibitis,

7 † הֲלוֹא אֶת־ † תִּשְׁתּוּ הֲלוֹא אַתֶּם הָאֹכְלִים וְאַתֶּם הַשֹּׁתִים׃ prophetarum manum per DOMINVS prædicauit quæ verba * ‡ propter ‖ comeditis ‡ bibitis ?

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא יְהוָה בְּיַד הַנְּבִיאִים eius vrbes & ,*quietam* † & ,*habitantem* Ieruſalaim *exiſtendo in* † , priorum

הָרִאשֹׁנִים בִּהְיוֹת יְרוּשָׁלַם יוֹשֶׁבֶת וּשְׁלֵוָה וְעָרֶיהָ ? *ſedentem planiciem & meridiem* ‡ & ,eius *circuitus* ‖

סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה יוֹשֵׁב׃ : dicendo , Zechariah ad DOMINI verbum fuit Et

8 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה לֵאמֹר׃ * Iudicium :dicendo ,exercituum DOMINVS dixit Sic *veritatis*

9 † כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת ° אֱמֶת שִׁפְטוּ ,suo fratre cũ vnuſquiſq; facite miſerationes & ,miſericordiã & ;iudicate * verum

וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עֲשׂוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו׃ :opprimatis ne *afflictum* † & ,peregrinum ,pupillum & ,viduam Et ° אֱמֶת † pauperem

10 † וְאַלְמָנָה יְתוֹם גֵּר וְעָנִי אַל־תַּעֲשֹׁקוּ . vestro corde in cogitetis ne *ſui fratris* ‡ vnuſquiſque malum & ‡ de fratre ſuo

וְרָעַת אִישׁ אָחִיו אַל־תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם׃ ſuas aures & ,*deflectentem* ſcapulam dederunt & ,attendere renuerũt Et auerſam,

11 † וַיְמָאֲנוּ לְהַקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כֶתֶף סֹרֶרֶת וְאָזְנֵיהֶם ,adamantem † poſuerunt ſuum cor Et . *audiendo ab* aggrauauerunt ne audirent.

12 הִכְבִּידוּ מִשְּׁמוֹעַ׃ † וְלִבָּם ˣ שָׂמוּ שָׁמִיר † vt exercituũ DOMINVS miſit quæ verba & ,legem *audiendo ab* * ‡ ˣ שׂוּם

מִשְּׁמוֹעַ אֶת־ ˅ הַתּוֹרָה וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה צְבָאוֹת magna ira fuit Et . priorum prophetarum manũ per ,ſuo ſpiritu *in* * ne audirent ˅ יָרֵה

בְּרוּחוֹ בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים וַיְהִי ˀ קֶצֶף־גָּדוֹל ,prædicauit quemadmodũ ,fuit Et . exercituum DOMINO à

מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־ ,DOMINVS dixit ,exaudiam non & ,clamabunt ſic ;audierunt non & diſperſi

13 קָרָא וְלֹא יִשְׁמְעוּ כֵּן יִקְרְאוּ וְלֹא אֶשְׁמָע אָמַר יְהוָה ,*illas* neſcierunt quas gentes omnes in eos *exturbaui* Et .exercituum

14 צְבָאוֹת׃ † וְאֲסָעֲרֵם עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם tetram poſuerũt & :*redeunte à & tranſeunte à* ,eos poſt eſt deſolata terra & vt non eſſet tranſiens & rediens:

וְהָאָרֶץ נָשַׁמָּה אַחֲרֵיהֶם מֵעֹבֵר ª וּמֵשֹׁב ᵇ וַיָּשִׂימוּ אֶרֶץ־ .deſolationem in *deſiderij* † ‡ שׁוּב ᵇ שׁוּם * חֶמְדָּה לְשַׁמָּה׃ † deſiderabilẽ

CAP. VIII. ח

: dicendo ,† exercituum DOMINI verbum fuit Et † ad me,

1 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר׃ zelo Siion ſum Zelatus :exercituum DOMINVS dixit Sic

2 † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנֵּאתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה :DOMINVS dixit Sic . eam ſum zelatus magna ira & : magno

3 וְחֵמָה גְדוֹלָה קִנֵּאתִי לָהּ׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה vocabitur & :Ieruſalaim medio in habitabo & ,Siion ad ſum Reuerſus

שַׁבְתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹךְ יְרוּשָׁלִַם וְנִקְרְאָה . *ſanctitatis* ‡ mons ,exercituũ DOMINI mons &, veritatis Ciuitas Ieruſalaim * ſanctus.

ᶜ אֱמֶת יְרוּשָׁלַם עִיר ᶜ הָאֱמֶת וְהַר־יְהוָה צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ׃

ſenes habitabunt Adhuc :exercituum DOMINVS dixit Sic

4 † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים viro erit ba- multitudine p̃ *ſua* manu in *eius fulcrũ viri* & ,Ieruſalaim plateis in anus & culus

וְזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלִַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְיָדוֹ puellis & pueris implebuntur ciuitatis plateæ Et . dierum

5 מֵרֹב יָמִים׃ † וּרְחֹבוֹת הָעִיר יִמָּלְאוּ יְלָדִים וִילָדוֹת :exercituum DOMINVS dixit Sic .eius plateis in ludentibus

6 מְשַׂחֲקִים בִּרְחֹבֹתֶיהָ׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת difficile etiam † : illis diebus in illius populi reſidui oculis in erit *mirum* Si

כִּי יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם־ ? exercituum DOMINVS dixit ,erit *mirum* meis oculis in difficile

בְּעֵינַי יִפָּלֵא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ facio meũ populũ *faciens* ſaluũ ego Ecce :exercituũ DOMINVS dixit Sic

7 † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת ᵈ הִנְנִי ᵈ מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי ,eos adducam Et .Solis occaſus terra de & ,orientis terra de ᵈ יָשַׁע

8 מֵאֶרֶץ מִזְרָח וּמֵאֶרֶץ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃ ᵉ † וְהֵבֵאתִי אֹתָם ero ego & ,populũ in mihi erũt & :Ieruſalaim medio in habitabunt & ᵉ בּוֹא

וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִַם וְהָיוּ־לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה DOMINVS dixit Sic . iuſtitia in & veritate in Deum in eis

9 לָהֶם לֵאלֹהִים בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה † qui auditis iſtis diebus in *audientes* † ,veſtræ manus Confortentur :exercituum

צְבָאוֹת תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם הַשֹּׁמְעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה ‡ ſunt domus eſt fundata ‡ die in † qui ,prophetarũ ore de hæc verba

10 אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּיוֹם יִסַּד בֵּית־ .ædificari templum † ,exercituum DOMINI † qua cœpit

יְהוָה צְבָאוֹת הַהֵיכָל ᶠ † לְהִבָּנוֹת׃ ᶠ בָּנָה

11 כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר ante dies hos merces & ,fuit non hominis merces *illorum dierum facies ad* Quia

הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם מִן־ ᵍ הַצָּר ,angustia præ pax † non introeunti & ,exeunti & : *ipſa* * non animalis * fuit: † erat

12 וַאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ׃ ᵍ צוֹר .ſuum *ſocium* ‡ in *virum* , *hominem omnem miſi* & effudi omnes homines v- numquemq; ‡ proximum † faciam

:huius populi reſiduo *ego* † priores dies iuxta non nunc Et

13 † וְעַתָּה לֹא כַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לִשְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה dabit vitis : † pacis ſemen Sed .exercituum DOMINVS dixit † erit:

נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ † כִּי־זֶרַע הַשָּׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן :ſuũ rorem dabunt cœli & ,ſuum *germen* dabit terra & ,ſuũ fructum fructum

ʰ פְּרִיָהּ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם ʰ פֹּרָה

. hæc vniuerſa huius populi reſiduum faciam poſſidere &

וְהִנְחַלְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה אֵת כָּל־אֵלֶּה׃ ,Iehudah domus gentibus in maledictio eratis ſicut erit Et

14 † וְהָיָה כַּאֲשֶׁר ᶠ הֱיִיתֶם קְלָלָה בַּגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה ,timeatis ne :benedictio eritis & ,vos ſeruabo ſic ,Iſrael domus & ʲ הָיָה

וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהֱיִיתֶם בְּרָכָה אַל־תִּירָאוּ :exercituum DOMINVS dixit ſic Quia .veſtræ manus confortentur

15 תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם׃ † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת ‡ vt malefacerem ‡ cùm * fecerunt † veſtri *veſtros* † patres *faciẽdo* * iraſci *in* ‡ ,vobis *malefacere* ‡ cogitaui Quemadmodũ

כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי ᵏ לְהָרַע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבוֹתֵיכֶם .ſum miſertus non & :exercituum DOMINVS dixit ,me ᵏ רוֹעַ

אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחַמְתִּי׃ ,Ieruſalaim benefacere iſtis diebus in cogitaui ,ſum cõuerſus Sic ˡ שׁוּב

16 † כֵּן שַׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְהֵיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלִַם † ſunt .facietis quæ verba † Hæc .timeatis ne :Iehudah domui &

17 וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה כֵּן אַל־תִּירָאוּ׃ † אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר ᵐ תַּעֲשׂוּ iudicium & ,veritatem ;ſuo *ſocio* cum vnuſquiſq; veritatem Loquimini ᵐ עָשָׂה proximo

דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ אֱמֶת וּמִשְׁפַּט proximi ſui *ſocij* malum vnuſquiſq; Et . veſtris portis in iudicate pacis

שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׃ † וְאִישׁ ' אֶת־רָעַת רֵעֵהוּ *mendax :diligatis ne *falſitatis* * iuramentum & ,veſtris cordibus in cogitetis ne

18 אַל־תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם וּשְׁבֻעַת שֶׁקֶר אַל־תֶּאֱהָבוּ † ſunt .DOMINVS dixit ,odi quæ † hæc omnia quia

כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי נְאֻם־יְהוָה׃ : dicendo ,me ad exercituum DOMINI verbum fuit Et

19 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃ Iciunium & ,quarti Iciunium :exercituum DOMINVS dixit Sic

20 † כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם domui erit ,decimi iciunium & ,ſeptimi iciunium & ,quinti

הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־ veritatẽ Et .*bonas* * ſolẽnitates in & ,lætitiam in & ,gaudium in Iehudah * præclaras.

יְהוּדָה ᶰ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים ° וְהָאֱמֶת ᶰ שׂוֹשׂ

21 אֹהֲבוּ׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת ° אָמֵן Adhuc : exercituum DOMINVS dixit Sic . diligite pacem & ° אֲמַן

וְהַשָּׁלוֹם אֹהֵבוּ׃ † erit tempus ‡ magnarum. . *multarum* † vrbium habitatores & ,populi venient quo †

22 אֲשֶׁר־יָבֹאוּ עַמִּים וְיוֹשְׁבֵי עָרִים רַבּוֹת׃ ‡ vrbis ,eundo Eamus : dicendo ,*vnam* * ad ‡ vnius habitatores ibunt Et * alteram,

23 † וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אַחַת אֶל־אַחַת לֵאמֹר נֵלְכָה הָלוֹךְ

nosti Nónne :me ad dixit & ,me in *loquens* angelus respondit Et
וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ
.mi Domine Non :dixi & ?hæc *ista* quid sunt
מָה־הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי׃
DOMINI verbum * Hoc :dicendo ,me ad dixit & respondit Et
וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה
sed ,potentia in nec ,exercitu in Non :dicendo ,Zerubabel ad
אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־
.exercituum DOMINVS dixit ,meo spiritu in
בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
?planiciem in Zerubabel *facies ad* magne mons tu Quis coram
מִי־אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישׁוֹר
.ei gratia ,gratia ;*strepitibus* primarium] lapidem educet Et cum clamo-
וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ׃ ribus,
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
eius manus & ,istam domum fundauerunt Zerubabel Manus
יְדֵי זְרֻבָּבֶל יִסְדוּ הַבַּיִת הַזֶּה וְיָדָיו
me misit exercituum DOMINVS quòd scies & :illam *elaborabunt* perficient
תְּבַצַּעְנָה וְיָדַעְתָּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחָנִי
,lætabuntur & ?exiguarum diem despexit quis Quia .vos ad illum qui exi
אֲלֵיכֶם׃ כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת וְשָׂמְחוּ gua habuit
illi ‡ septem * ,Zerubabel manu in *stanna* ‡ lapidem videbunt &
וְרָאוּ אֶת־הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זְרֻבָּבֶל שִׁבְעָה
.terram vniuersam *in discursantes ipsi* † ,DOMINI *oculi*
עֵינֵי יְהוָה הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל־הָאָרֶץ׃
super * istæ oliuæ duæ ‡ Quid :eum ad dixi & ,respondi Et
וָאַעַן וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל־
,secundò respondi Et ?eius siniſtram *super* * & ,candelabri dexteram
יְמִין הַמְּנוֹרָה וְעַל־שְׁמֹאולָהּ׃ וָאַעַן שֵׁנִית
duarum *manu in* † quæ ,oliuarum spicæ duæ ‡ Quid : eum ad dixi &
וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁתֵּי שִׁבֳּלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי
?aurum se *desuper euacuantium* ,*auri ampullarum* ‡
צַנְתְרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב׃
Non :dixi Et ?hæc * quid nosti Nónne :dicendo ,me ad ait Et
וַיֹּאמֶר אֵלַי לֹא־תָדַעְתָּ מָה־אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא
stantes † ,olei filij duo ‡ Isti : dixit Et .mi Domine
אֲדֹנִי׃ וַיֹּאמֶר שְׁנֵי בְנֵי־הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים
.terræ vniuersæ Dominatorem *super*
עַל־אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃

CAP. V. ה

volumen ecce Et .vidi &, meos oculos leuaui &, sum conuersus Et
וָאָשׁוּב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה מְגִלָּה
videns Ego ‡ :dixi Et ?*videns tu* * Quid :me ad dixit Et .*volans* ‡ ‡ volabat,
עָפָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה * vides?
cius latitudo & ,*cubito in* † viginti eius Longitudo .volans volumen ‡ Video
מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ † cubitorū,
egrediens execratio * Hæc : me ad dixit Et .*cubito in* ‡ decem ‡ cubitorū.
עֶשֶׂר בָּאַמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי זֹאת הָאָלָה הַיּוֹצֵאת * eſt maledi-
:est succisus *ipsa sicut hinc* † fur omnis Quia .terræ vniuersæ *facies* ‡ super ctio quæ e-
עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ כִּי כָל־הַגֹּנֵב מִזֶּה כָּמוֹהָ נִקָּה gredietur
.est succisus *illa sicut inde* ‡ ,iurans omnis & ‡ faciem
וְכָל־הַנִּשְׁבָּע מִזֶּה כָּמוֹהָ נִקָּה׃ ‡ sicut scriptū
ad venlet & ,exercituum DOMINVS dixit ,*eam** feci Exire est ex vna
הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל־ parte ipsius,
:*falsitate in* ‡ meo nomine in iurantis domum ad & ,furis domum ‡ sicut scriptū
בֵּית הַגַּנָּב וְאֶל־בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר est ex altera
,eius ligna & ,eā consumet & ,eius domus medio in commorabitur & parte ipsius,
וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלָּתְהוּ וְאֶת־עֵצָיו similiter
dixit & ,me in *loquens* † angelus est egressus Et .eius lapides & *maledictio-
וְאֶת־אֲבָנָיו׃ וַיֵּצֵא הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר nem illam,
.hoc egrediens ‡ quid vide & ,tuos oculos nunc Leua : me ad ‡ mendaciter:
אֵלַי שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת׃ * qui loque-
:egrediens *Ephah* ‡ Hæc :dixit Et ?*ipsum* * Quid :dixi Et batur
וָאֹמַר מַה־הִיא וַיֹּאמֶר זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת ‡ est
.terra vniuersa in eorum oculus † Hæc :dixit & * est?
וַיֹּאמֶר זֹאת עֵינָם בְּכָל־הָאָרֶץ׃ ‡ est mensura
vna mulier *hæc* & :portabatur plumbi talentum ecce Et † est
וְהִנֵּה כִכַּר עוֹפֶרֶת נְשֵׂאת וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת
.*Ephah* * medio in *sedens* ‡ ‡ sedebat
יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה׃ * mensuræ,
;*Ephah* † medium *ad* ‡ eam proiecit &, impietas ‡ Hæc :dixit Et ‡ est
וַיֹּאמֶר זֹאת הָרִשְׁעָה וַיַּשְׁלֵךְ אֹתָהּ אֶל־תּוֹךְ הָאֵיפָה ‡ in
† mensuræ,

plumbeū in ,meos oculos leuaui Et .eius os *ad plumbi lapidem* proiecit &
נָשָׂא׃ וַיִּשְׁלֵךְ אֶת־אֶבֶן הָעוֹפֶרֶת אֶל־פִּיהָ וָאֶשָּׂא עֵינַי
* egrediebantur ‡ erat ,*earum alis in* ‡ spiritus &, *egredientes** mulieres duæ ecce & ,vidi &
וָאֵרֶא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם
† erant ‡ milui *Ephah* * leuauerunt & :*ciconiæ* ‡ alæ sicut alæ † eis &
כַּנְפַיִם כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂנָה אֶת־הָאֵיפָה
*mensuram angelum ad dixi Et .cælos inter & ,terram inter
בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם׃ וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ
‡ qui loquebatur † ambulare faciunt mensuram? ?*Ephah deducentes* † istæ Quò : me in *loquentem* ‡
הַדֹּבֵר בִּי אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת־הָאֵיפָה׃
‡ Vt ædificetur ei domus ,*Sinhar terra in domum ei ædificandum Ad* ‡ : me ad dixit Et
וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת־לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר
.suam basem super ibi reponatur & præparetur &
וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָׁם עַל־מְכֻנָתָהּ׃

CAP. VI. ו

quatuor ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui & ,sum conuersus Et
וָאָשׁוּב וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אַרְבַּע
‡ egrediebantur * erant ‡ ærei. † erant montes * montes & :montes duos inter *ab egredientes* ‡ ,quadrigæ
מֶרְכָּבוֹת יֹצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הֶהָרִים וְהֶהָרִים הָרֵי
,rufi equi † prima quadriga In .*æris* ‡
נְחֹשֶׁת׃ בָּרִכְבָּה הָרִאשֹׁנָה סוּסִים אֲדֻמִּים
quadriga in Et .nigri equi secunda quadriga in &
וּבָרִכְבָּה הַשֵּׁנִית סוּסִים שְׁחֹרִים׃ וּבָרִכְבָּה
equi quarta quadriga in & : albi equi tertia
הַשְּׁלִישִׁית סוּסִים לְבָנִים וּבָרִכְבָּה הָרְבִיעִית סוּסִים
* varij ‡ qui loquebatur † ambulare faciunt mensuram? *loquentem* ‡ angelum ad dixi &, respondi Et .fortes ,*grandinati* *
בְּרֻדִּים אֲמֻצִּים׃ וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ
‡ Vt ædificetur ei domus ?mi Domine hæc † Quid :me in
הַדֹּבֵר בִּי מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי׃ וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר
super ,confisiendo à egredientes * ,cælorum venti quatuor ‡ Isti :me ad
אֵלַי אֵלֶּה אַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹצְאוֹת מֵהִתְיַצֵּב עַל־
equi *ea in* † qua ‡ .terræ vniuersæ Dominatore
אֲדֹן כָּל־הָאָרֶץ׃ אֲשֶׁר־בָּהֶם הַסּוּסִים
sunt egressi albi * & ,Aquilonis terram ad *egredientes* ‡ ,nigri
הַשְּׁחֹרִים יֹצְאִים אֶל־אֶרֶץ צָפוֹן וְהַלְּבָנִים יָצְאוּ
.Austri terram ad sunt egressi *grandinati* ‡ & :eos post *ad*
אַחֲרֵיהֶם וְהָאֲבָרִדִּים יָצְאוּ אֶל־אֶרֶץ הַתֵּימָן׃
ambulatum ire † quærebant & ,sunt egressi fortes Et
וְהָאֲמֻצִּים יָצְאוּ וַיְבַקְשׁוּ לָלֶכֶת לְהִתְהַלֵּךְ
.terram *in* † ambulauerũt & :terram *in* ‡ ambulate ,Ite :dixit Et .terram *in*
בָּאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְכוּ הִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וַיִּתְהַלְּכוּ בָּאָרֶץ׃
‡ per * qui egrediuntur *egredientes* * Vide :dicendo ,me ad est locutus & ,me vocauit Et
וַיִּזְעֶק אֹתִי וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר רְאֵה הַיּוֹצְאִים
terra in meum spiritum fecerunt requiescere ,Aquilonis terram ad
אֶל־אֶרֶץ צָפוֹן הֵנִיחוּ אֶת־רוּחִי בְּאֶרֶץ
‡ נוּחַ :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .Aquilonis
צָפוֹן׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
à &, Thobiahu à ,Cheldai à ,transmigratione à Accipe
לָקוֹחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה מֵחֶלְדַּי מֵאֵת טוֹבִיָּהוּ וּמֵאֵת
Iosiah domum intrabis & ,illa die in tu venies & : Iedaiah
יְדַעְיָה וּבָאתָ אַתָּה בַּיּוֹם הַהוּא וּבָאתָ בֵּית יאשִׁיָּהוּ
.Babel de venerunt qui ,Sephaniah filij
בֶּן־צְפַנְיָה אֲשֶׁר־בָּאוּ מִבָּבֶל׃
pones & ,coronas facies & ,aurum & ,argentum sumes Et
וְלָקַחְתָּ כֶּסֶף־וְזָהָב וְעָשִׂיתָ עֲטָרוֹת וְשַׂמְתָּ ‡ עֲשֵׂה
‡ שׁוּם
.magni sacerdotis Iehosadac filij Iehosuah capite in
בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל׃
,exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,eum ad dices Et
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
germinabit eum subtet & , eius nomen germen vir Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה־אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ וּמִתַּחְתָּיו יִצְמָח
.DOMINI templum ædificabit &
וּבָנָה אֶת־הֵיכַל יְהוָה׃
portabit ipse & ,DOMINI templum exstruet ipse Et
וְהוּא יִבְנֶה אֶת־הֵיכַל יְהוָה וְהוּא יִשָּׂא
* coram *super** sacerdos erit & :eius solio *super* dominabitur & sedebit & ,gloriam
הָדוֹר וְיָשַׁב וּמָשַׁל עַל־כִּסְאוֹ וְהָיָה כֹהֵן עַל־
vtrumque. .*ipsos ambos* inter erit pacis consilium & ,eius solio
כִּסְאוֹ וַעֲצַת שָׁלוֹם תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם׃ ‡ יַעַץ
‡ coronæ erũt apud :Iedahiah *ipsi* & ,Thobiah *ipsi* & ,Chelem *ipsi* *erit diademata* Et
וְהָעֲטָרֹת תִּהְיֶה לְחֵלֶם וּלְטוֹבִיָּה וּלְיִדַעְיָה
.DOMINI templo in memoriale in, Sephaniah filio Chen &
וּלְחֵן בֶּן־צְפַנְיָה לְזִכָּרוֹן בְּהֵיכַל יְהוָה׃

quia ,*peccatas* ‡ gentes *super inasceus ego* * magna ira Et ‡ quietas
15 † וְקָצֶף גָּדוֹל אֲנִי קֹצֵף עַל־הַגּוֹיִם הַשַּׁאֲנַנִּים אֲשֶׁר * iraſcor
.malum in ſunt auxiliati ipſi & ,parum ſum iratus *ego*
h רוֹעַ אָנִי קָצַפְתִּי מְעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ h לְרָעָה׃
Ieruſalaim ad ſum Reuerſus : DOMINVS dixit ſic Propterea
16 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה שַׁבְתִּי לִירוּשָׁלַ͏ִם
DOMINVS ait ,ea in ædificabitur mea Domus . miſericordiis in
בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבָּנֶה בָּהּ נְאֻם יְהוָה
.Ieruſalaim ſuper extendetur perpendiculum & :exercituum
וקוי צְבָאוֹת וְנָטָה עַל־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
:exercituum DOMINVS dixit Sic : dicendo , clama Adhuc
17 † עוֹד קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
conſolabitur & : bonitate præ meæ ciuitates diſpergentur Adhuc
עוֹד תְּפוּצֶינָה עָרַי מִטּוֹב וְנִחַם
.Ieruſalaim *in* adhuc eliget & ,Siion adhuc DOMINVS
יְהוָה עוֹד אֶת־צִיּוֹן וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃
.cornua quatuor ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
18 † וָאֶשָּׂא אֶת־עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אַרְבַּע קְרָנוֹת׃ i נשא
dixit Et ?hæc * Quid :me in *loquentem* ‡ angelum ad dixi Et ‡ qui loquebatur
19 † וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה־אֵלֶּה וַיֹּאמֶר * ſunt
,Iſrael ,Iehudah ventilauerunt quæ cornua * Hæc :me ad * ſunt
אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר k זֵרוּ אֶת־יְהוּדָה k זרה
.fabros quatuor DOMINVS mihi oſtendit Et .Ieruſalaim &
20 † וַיהוָה הֶרְאָנִי l אַרְבָּעָה חָרָשִׁים׃ l ראה
:dicendo ,dixit Et ?faciendum ad *venientes* ipſi Quid :dixi Et veniunt
21 † וָאֹמַר מָה m אֵלֶּה בָּאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר m בוא
non vir *vt adeò* ‡ ,Iehudah ventilauerunt quæ ,cornua * Iſta * ſunt
אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר־ n זֵרוּ אֶת־יְהוּדָה כְּפִי־אִישׁ לְא־ ‡ quando adhuc
proiiciendū ad ,eos terrendum ad iſti venerunt & :ſuum caput leuauit n זרה
נָשָׂא רֹאשׁוֹ וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה לְהַחֲרִיד אוֹתָם o לְיַדּוֹת אֶת־ o ידה
.eam vētilandū ad ,Iehudah terrā *ad* ‡ cornu *leuantium* ‡ gentiū cornua
קַרְנוֹת הַגּוֹיִם הַנֹּשְׂאִים קֶרֶן אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה לְזָרוֹתָהּ׃ ‡ quæ leuauerunt
‡ ſuper

CAP. II. ב

eius manu in & ,vir ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
1 † וָאֶשָּׂא עֵינַי p וָאֵרֶא וְהִנֵּה־אִישׁ וּבְיָדוֹ p נשא
:me ad dixit Et ?*vadens tu* Quò :dixi Et .menſuræ funiculus q ראה
2 † וָאֹמַר אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי ‡ vadis
* quanta & ,eius latitudo * quanta *videndum ad* ‡ ,Ieruſalaim *metiendum Ad* † † vt metiar
r למד לִמֹּד אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם לִרְאוֹת כַּמָּה־רָחְבָּהּ וְכַמָּה ‡ vt videam
angelus Et :*exiens* † ,me in *loquens* ‡ angelus ecce Et .eius longitudo * ſit
3 † וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יֹצֵא וּמַלְאָךְ r מדד
Ioquere ,Curre :eum ad dixit Et .eius occurſum in *egredientis* ‡ alius ‡ qui loquebatur
4 † אַחֵר יֹצֵא לִקְרָאתוֹ׃ s וַיֹּאמֶר אֵלָיו s רוץ דַּבֵּר † egredieba-
multitudine præ Ieruſalaim habitabitur *Villa* ‖ :dicēdo ,iſtum puerum ad tur:
אֶל־הַנַּעַר הַלָּז לֵאמֹר פְּרָזוֹת t תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַ͏ִם ‡ egredieba-
dixit ,ei ero ego Et .eius medio in *animalis & hominis* * tur
מֵרֹב אָדָם וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ׃ s שוב
5 † וַאֲנִי אֶהְיֶה־לָּהּ נְאֻם־ ‖ Abſq; muro
.eius medio in ero gloriā in & :*circum ignis* ‡ murus ,DOMINVS * ,hominū & iumentorū
יְהוָה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ׃ ‡ igneus in circuitu,
:DOMINVS dixit ,Aquilonis terra de fugite & ,*Væ* ,*Væ* ‖ O ô egredimini,
6 † הֹוֹ הוֹי u וְנֻסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נְאֻם־יְהוָה u נוס
.DOMINVS dixit ,vos diſperſi cælorum ventos quatuor *mxta* † quia † in
כִּי כְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃ ‡ O
.Babel filiæ habitatrix ,te erue ,Siion *Væ* ‡
7 † הוֹי צִיּוֹן הִמָּלְטִי יֹשֶׁבֶת בַּת־בָּבֶל׃
me miſit glotiam Poſt :exercituum DOMINVS dixit ſic Quia
8 † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַחַר כָּבוֹד שְׁלָחַנִי
pupillam *tangens* † ,vos *in tangens* ‡ quia : vos *ſpoliantes* * gentes ad * quæ ſpoliauerunt
אֶל־הַגּוֹיִם הַשֹּׁלְלִים אֶתְכֶם כִּי הַנֹּגֵעַ בָּכֶם נֹגֵעַ ‡ qui tangit
erunt & ,eos ſuper meam manum *agitans ego* ‡ ecce Quia .eius oculi † tangit
בְּבָבַת עֵינוֹ׃ ‡ leuo
9 † כִּי הִנְנִי x מֵנִיף אֶת־יָדִי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ x נוף
exercituum DOMINVS quòd ſcietis & : ſuis ſeruis *ſpolium* * * ſpolia
שָׁלָל לְעַבְדֵיהֶם וִידַעְתֶּם כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת ‡ Lauda
,*veniens ego* † ecce quia ,Siion filia lætare & *Præconiza* ‡ .me miſerit T veniam,
10 שְׁלָחָנִי׃ y רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא y רנן
.DOMINVS ait ,tui medio in habitabo &
וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־יְהוָה׃
,illa die in DOMINVM *ad* ‡ multæ gentes adhærebunt Et ‡ à Domino.
11 † וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה a בַּיּוֹם הַהוּא a ללה
quòd ſcies & :tui medio in habitabo & :populum in mihi erunt &
וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־
.te ad me miſerit exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃

terram *humum* ſuper ſuam partem Iehudah/ DOMINVS poſſidebit Et
12 † וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקּוֹ עַל־אַדְמַת
facie *faciebus* à caro omnis Sile .Ieruſalaim *in* adhuc eliget & ,ſanctitatis
קֹדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ b הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי † b הסה
13 † הַקָּדֶשׁ
ſurrexit .ſuæ ſanctitatis habitaculo de *eſt excitatus* quia :DOMINI
יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃

CAP. III. ג

ſtantem , magnum ſacerdotem Iehoſuah mihi oſtendit Et
1 † וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד c ראה
‡ coram angelo ,eius dexteram *ſuper ſtans* * Satan & : DOMINI *angeli facies* ad
לִפְנֵי מַלְאַךְ יְהוָה וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל־ c יְמִינוֹ
* ſtabat ad Increpet : Satan ad DOMINVS dixit Et .ei *aduerſandum ad* ‡
‡ vt aduerſa- לְשִׂטְנוֹ׃ d וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן יִגְעַר d גער
rerur *eligens* † ,te in DOMINVS increpet & ,Satan te in DOMINVS
† qui eligit יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבֹּחֵר
‡ eſt vt ?igne de erutus torris ‡ hic nónne :Ieruſalaim *in*
בִּירוּשָׁלָ͏ִם הֲלוֹא זֶה אוּד מֻצָּל מֵאֵשׁ׃
* ſtabat corā *facies ad ſtans* * & ,ſordidis veſtibus induitus erat Iehoſuah Et
angelo. וִיהוֹשֻׁעַ e הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד e לבש
2 † לִפְנֵי
‡ coram ſe, :dicendo ,*eius facies ad* ‡ ſtantes ad dixit & ,reſpondit Et .*angeli*
3 † הַמַּלְאָךְ׃ f וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר f ענה
‡ ab ,Vide : eum ad dixit Et .eo *deſuper* ſordida veſtimenta Remouete
g סוּר מֵעָלָיו g וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה h הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ h עון
‡ à * feci .mutatoriis te * induere & ,tuam iniquitatem te *deſuper* ‡ feci tranſire
וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַחֲלָצוֹת׃ i שׂוּם
4 † עֲוֹנֶךָ
poſuerunt Et .eius caput ſuper mundam cidarim Ponant :dixi Et
5 † וָאֹמַר j יָשִׂימוּ צָנִיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשִׂימוּ j שים
angelus Et .veſtibus eum induerunt & ,eius caput ſuper mundam cidarim
הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבִּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאַךְ
ſtabat ,Iehoſuah *in* DOMINI angelus conteſtabatur Et .*ſtans* DOMINI
6 † יְהוָה עֹמֵד׃ h וַיָּעַד מַלְאַךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ h עוד
meis viis in Si : exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo
7 † לֵאמֹר׃ כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בִּדְרָכַי
iudicabis tu etiā & ,cuſtodieris meā cuſtodiam ſi & ,ambulaueris
i תֵּלֵךְ וְאֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אַתָּה k תָּדִין i הלך k דין
tibi dabo & : mea atria cuſtodies etiam & , meam domum
אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרָי וְנָתַתִּי לְךָ
.ipſos ſtantes inter *itinera* viam
מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה׃
amici ,tui *ſocij* & ,tu ,magne ſacerdos Iehoſuah nunc Audi
8 † שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אַתָּה וְרֵעֶיךָ
* qui habitāt *adducens ego* † ecce quia : *ipſi portenti* ‡ viri quia :*tuas facies ad habitantes* *
coram te: הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אַנְשֵׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנְנִי l מֵבִיא
‡ ad portenta dedi ‡ quem lapis ecce Quia .germen meum ſeruum
ſunt: l צמח
9 † אֶת־עַבְדִּי צֶמַח׃
† adduco *ego* ‡ ecce :oculi ſeptem * vnum lapidem ſuper , Iehoſuah *facies ad*
בּוֹא m כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי m בוא
‡ poſui coram לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם הִנְנִי
* ſunt remouebo & , exercituum DOMINVS dixit , eius *apertionem aperiens*
‡ cælo cæla- מְפַתֵּחַ פִּתֻּחָהּ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת n וּמָשְׁתִּי n מוש
turam .vna die in illius terræ iniquitatem
אֶת־ n עֲוֹן הָאָרֶץ הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד׃ n עון
† vnuſquiſq; *vir* † vocabitis ,exercituum DOMINVS dixit ,illa die In
ad amicum 10 † בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה תִּקְרְאוּ אִישׁ
.ſicum ſubter *ad* & ,vitem ſubter *ad* ſuum *ſocium ad*
אֶל־רֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה׃

CAP. II. ד

qui loquebatur me ſuſcitauit & ;me in *loquens* angelus eſt reuerſus Et
1 † וַיָּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי o וַיְעִירֵנִי o עור
.ſuo ſomno è ſuſcitatur qui virum ſicut
כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יֵעוֹר מִשְּׁנָתוֹ׃
vides? ecce & ,Vidi : dixi Et ?*videns* tu Quid : me ad dixit Et
ראה 2 † וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה
ק וראמר ſeptem & ,eius caput ſuper lenticula & ,*ipſum* totum aureum candelabrū
מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה
,lucernis infuſoria ſeptem & , Septem . illud ſuper eius lucernæ
נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת p לַנֵּרוֹת
* erant vna : illud ſuper oliuæ duæ Et .eius caput ſuper * quæ
3 † אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃ q וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד p נצב
altera ad .eius ſiniſtram *ſuper vna* & ,lenticulæ dextera à
מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ׃
qui loquebatur :dicendo ,me in *loquentem* angelum ad dixi & ,reſpondi Et
4 † וָאַעַן r וָאֹמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר r ענה
?Domine hæc* Quid
* ſunt מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי׃

offerent quod & ,eorum manuum opus omne sic & :DOMINVS offerunt
יְהוָה וְכֵן כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ
à vestrum cor quæso ponite nunc Et .ipsum‡ immundum ,ibi est.
16 שָׁם* טָמֵא הוּא׃ †וְעַתָּה שִׂימוּ־נָא לְבַבְכֶם מִן־
templo in lapidem *ad lapidem poni* antequam :suprà & hac die * sit positus lapis super
הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה מְטֶרֶם שׂוֹם־אֶבֶן אֶל־אֶבֶן בְּהֵיכַל
,viginti‡ aceruum ad* veniebat *eorum existere Ab‡* .DOMINI ‡ Antequam essent in ædificio
17 יְהוָה׃ †מֵהֱיוֹתָם בָּא[a] אֶל־עֶרְמַת עֶשְׂרִים
quinquaginta *hauriendum ad** torcular ad *veniens‡* :decem *erat* †& * quispiam
וְהָיְתָה עֶשְׂרָה בָּא אֶל־הַיֶּקֶב לַחְשׂף חֲמִשִּׁים
,segetum *percussione in* † vos Percussi .viginti *erat*‡& ,torculari‡ ‡ frumēti ,ex quo putabatur quod deberent exire modij
18 פּוּרָה וְהָיְתָה עֶשְׂרִים׃ †[b]הִכֵּיתִי אֶתְכֶם בַּשִּׁדָּפוֹן
non & *:vestrarum manuum opus omne‡ ,grandine *in* & ,rubigine *in* & † eranta ‡ & qui veniebant
וּבַיֶּרָקוֹן וּבַבָּרָד אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְאֵין־
vestrum cor nunc Ponite .DOMINVS dixit ,me ad vos *ad euacuandum batos
19 אֲבוֹתֵיכֶם קָצָף׃ †וְאַמַּרְתֶּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
,exercituum DOMINVS dixit ,me ad Conuertimini :exercituum ‖ in ‡ erant † ariditate
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת
.exercituum DOMINVS dixit ,vos ad conuertar &
וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
eos ad clamauerunt quos * ,vestri patres sicut sitis Ne
4 †אַל־[b]תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ־אֲלֵיהֶם* ad
:exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,priores prophetæ
הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
:malis ,vestris *studiis* & ,malis vestris viis à nunc Conuertimini
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמֵעֲלִילֵיכֶם הָרָעִים
.DOMINVS dixit ,*me ad*‡ attenderunt neque ,audierunt non & ‡ mihi,
וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃
?viuent *seculum** in nunquid prophetæ & ?*ipſi*‡ vbi vestri† Patres † illi ‡ sunt? * sempiterni
5 [c]אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה־הֵם וְהַנְּבִיאִים הֲלְעוֹלָם יִחְיוּ׃
meis seruis mandaui quæ ,mea statuta & ,mea verba Veruntamen
6 †אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר[d] צִוִּיתִי אֶת־עֲבָדַי
,sunt conuersi Et ?vestros patres comprehenderunt nónne ,prophetis
הַנְּבִיאִים הֲלוֹא [c]הִשִּׂיגוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ
,exercituum DOMINVS cogitauit Quemadmodum :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת
sic ,nostra opera secundum & ,nostras vias secundum nobis *faciendum ad* vt faceret
לַעֲשׂוֹת לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעַלְלֵינוּ כֵּן
.nobiscum fecit
עָשָׂה אִתָּנוּ׃

IN
,Dariaues secundo anno *in* ,octauo MENSE
1 חֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת[a] שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ [a] שָׁנָה
filiũ Zechariah ad DOMINI verbum fuit
הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה בֶּן־ *prophetam,
:dicendo ,*propheta** Hiddo filij Berechiah
בֶּרֶכְיָה בֶן־עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ ‡ contra
super‡ DOMINVS est Iratus
2 †קָצַף יְהוָה עַל־ die
DOMINVS dixit Sic ,eos ad *dices* Et .iracundia vestros patres
3 אֲבוֹתֵיכֶם קָצֶף׃ †וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
,exercituum DOMINVS dixit ,me ad Conuertimini :exercituum
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת
.exercituum DOMINVS dixit ,vos ad conuertar &
וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
eos ad clamauerunt quos * ,vestri patres sicut sitis Ne
4 †אַל־[b]תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ־אֲלֵיהֶם* ad [b] הָיָה
:exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,priores prophetæ
הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
:malis ,vestris *studiis* & ,malis vestris viis à nunc Conuertimini ab operibus יזר׳
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמֵעֲלִילֵיכֶם הָרָעִים
.DOMINVS dixit ,*me ad*‡ attenderunt neque ,audierunt non & ‡ mihi,
וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃
?viuent *seculum** in nunquid prophetæ & ?*ipſi*‡ vbi vestri† Patres † illi ‡ sunt? * sempiterni
5 [c]אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה־הֵם וְהַנְּבִיאִים הֲלְעוֹלָם יִחְיוּ׃ [c] חַיָּה
meis seruis mandaui quæ ,mea statuta & ,mea verba Veruntamen [d] צָוָה
6 †אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר[d] צִוִּיתִי אֶת־עֲבָדַי [c] נָשַׂג
,sunt conuersi Et ?vestros patres comprehenderunt nónne ,prophetis
הַנְּבִיאִים הֲלוֹא [c]הִשִּׂיגוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ
,exercituum DOMINVS cogitauit Quemadmodum :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת
sic ,nostra opera secundum & ,nostras vias secundum nobis *faciendum ad* vt faceret
לַעֲשׂוֹת לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעַלְלֵינוּ כֵּן
.nobiscum fecit
עָשָׂה אִתָּנוּ׃

* arbor .benedicam hac die A ?‡ tulit non oleæ *lignum** & ,malogranatũ & ‡ fructum?
וְהָרִמּוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נָשָׂא מִן־הַיּוֹם הַזֶּה אֲבָרֵךְ׃
vigesima in ,Chagghai ad secundò DOMINI verbum fuit Et .
21 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה[d] שֵׁנִית אֶל־חַגַּי בְּעֶשְׂרִים d שָׁנָה
:*dicendum ad*‡ ,mensis † quarta & ‡ die
לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר׃ ‡ vt diceret:
וְאַרְבָּעָה
faciens tremere Ego :dicendo ,Iehudah ducem Zerubabel ad Dic facio
22 †אֱמֹר אֶל־זְרֻבָּבֶל פַּחַת־יְהוּדָה לֵאמֹר אֲנִי מַרְעִישׁ
.terram & ,cælos
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃
fortitudinem dispersam & ,regnorum solium subuertam Et
23 †וְהָפַכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק curtus & assessores eorũ, descendet & *eam equitantes & quadrigam* subuertam & :gentium regnorum
מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וְהָפַכְתִּי מֶרְכָּבָה וְרֹכְבֶיהָ וְיָרְדוּ ynusquisque
.sui fratris gladio *in vir* ,eorum ascensores & ,equi
סוּסִים וְרֹכְבֵיהֶם אִישׁ בְּחֶרֶב אָחִיו׃
tollam Zerubabel te *capiam* ,exercituũ DOMINVS dixit ,illa die In
24 †בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת אֶקָּחֲךָ זְרֻבָּבֶל
:signaculũ sicut te ponam &,DOMINVS dixit ,mi serue Sealthiel fili
בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל עַבְדִּי נְאֻם־יְהוָה וְשַׂמְתִּיךָ כַּחוֹתָם
,exercituum DOMINVS dixit ,elegi te *in* quia
כִּי־בְךָ בָחַרְתִּי נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת׃

תם ספר חגי

FINIS LIBRI CHAGGHAI.

ספר זכריה

LIBER ZECHARIAH.

IN
,Dariaues secundo anno *in* ,octauo MENSE
1 חֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת[a] שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ [a] שָׁנָה
filiũ Zechariah ad DOMINI verbum fuit
הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־זְכַרְיָה בֶּן־ *prophetam,
:dicendo ,*propheta** Hiddo filij Berechiah
בֶּרֶכְיָה בֶן־עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ ‡ contra
super‡ DOMINVS est Iratus
2 †קָצַף יְהוָה עַל־ die
DOMINVS dixit Sic ,eos ad *dices* Et .iracundia vestros patres
3 אֲבוֹתֵיכֶם קָצֶף׃ †וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
,exercituum DOMINVS dixit ,me ad Conuertimini :exercituum
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת
.exercituum DOMINVS dixit ,vos ad conuertar &
וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃
eos ad clamauerunt quos * ,vestri patres sicut sitis Ne
4 †אַל־[b]תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ־אֲלֵיהֶם* ad [b] הָיָה
:exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,priores prophetæ
הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
:malis ,vestris *studiis* & ,malis vestris viis à nunc Conuertimini ab operibus יזר׳
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמֵעֲלִילֵיכֶם הָרָעִים
.DOMINVS dixit ,*me ad*‡ attenderunt neque ,audierunt non & ‡ mihi,
וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃
?viuent *seculum** in nunquid prophetæ & ?*ipſi*‡ vbi vestri† Patres † illi ‡ sunt? * sempiterni
5 [c]אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה־הֵם וְהַנְּבִיאִים הֲלְעוֹלָם יִחְיוּ׃ [c] חַיָּה
meis seruis mandaui quæ ,mea statuta & ,mea verba Veruntamen [d] צָוָה
6 †אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר[d] צִוִּיתִי אֶת־עֲבָדַי [c] נָשַׂג
,sunt conuersi Et ?vestros patres comprehenderunt nónne ,prophetis
הַנְּבִיאִים הֲלוֹא [c]הִשִּׂיגוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ
,exercituum DOMINVS cogitauit Quemadmodum :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת
sic ,nostra opera secundum & ,nostras vias secundum nobis *faciendum ad* vt faceret
לַעֲשׂוֹת לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעַלְלֵינוּ כֵּן
.nobiscum fecit
עָשָׂה אִתָּנוּ׃

*est *ipse ,mensis vndecimi quarta & vigesima die *in*
7 †בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעַשְׁתֵּי־עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־
DOMINI verbum fuit ,Dariaues secundo anno *in* ,Sebat mensis
חֹדֶשׁ שְׁבָט בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה
:dicendo ,*propheta* Hiddo filij Berechiahu filiũ Zechariah ad prophetam,
אֶל־זְכַרְיָה בֶּן־בֶּרֶכְיָהוּ בֶן־עִדּוֹא הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
* equitabat *ipse‡* &,rufum equum iuper *equitans** vir ecce & ,nocte Vidi
* stabat
8 †רָאִיתִי הַלַּיְלָה וְהִנֵּה־אִישׁ רֹכֵב עַל־סוּס אָדֹם וְהוּא [f] רָאָה
‡ erant equi ‡ eum post & ;profundo in‡ quæ ,myrtos inter *stans*
עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים
‖ varij *emi Domine ij * Qui :dixi Et .albi & ,*nigri*‖ ,rufi
* sunt
אְדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים׃ †וָאֹמַר מָה־אֵלֶּה אֲדֹנִי
‡ qui loquebatur .isti *ipsi* † qui tibi ostendã Ego :me in *loquens** angelus me ad dixit Et
† sint
‡ qui stabat
וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אֲנִי אַרְאֵךְ מָה־אֵלֶּה׃ * sunt
*Ij :dixit & ,myrthos inter *stans* ‡ vir respondit Et
9 [g]†וְיַעַן הָאִישׁ הָעֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים וַיֹּאמַר אֵלֶּה [g] עָנָה
.terram *in deambulandum ad** DOMINVS misit quos * vt perambulent
‡ qui stabat
אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ׃
,myrtos inter *stanti** DOMINI angelo responderunt Et habitabatur & quiescit.
10 †וַיַּעֲנוּ אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה הָעֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
sedens terra omnis ecce & ,terram Perambulauimus :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ הִתְהַלַּכְנוּ בָאָרֶץ וְהִנֵּה כָל־הָאָרֶץ יוֹשֶׁבֶת *quiescens &*
DOMINE :dixit & ,DOMINI angelus respondit Et
11 וְשֹׁקֶטֶת׃ †וַיַּעַן מַלְאַךְ־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
& ,Ierusalaim misereberis non tu quo-vsque ,exercituum
צְבָאוֹת עַד־מָתַי אַתָּה לֹא־תְרַחֵם אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת
?annos septuaginta iam es iratus quibus ,Iehudah vrbium
עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּה זֶה שִׁבְעִים שָׁנָה׃ qui loquebatur
verba me in *loquenti* ,angelo DOMINVS respondit Et
12 †וַיַּעַן יְהוָה אֶת־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי דְּבָרִים
,angelus me ad dixit Et .consolatoria verba ,bona
טוֹבִים דְּבָרִים נִחֻמִים׃ †וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ
‡ qui loquebatur :exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Clama :me in *loquens*
13 הַדֹּבֵר בִּי קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
.magno zelo Sion & ,Ierusalaim sum Zelatus
קָנֵאתִי לִירוּשָׁלַם וְלִצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה׃

ספר חגי

LIBER CHAGGHAI.

CAP. I. א

In
mense in ,regis Dariaues secundo ANNO
1 שְׁנַת [a] שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ
verbum fuit , mensis *vna* die in , sexto
הַשִּׁשִּׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־
ad prophetæ Chagghai manu in DOMINI
יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא אֶל־
,Iehudah ducem Sealthiel filium Zerubabel
זְרֻבָּבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל [b] פַּחַת יְהוּדָה
:dicendum ad ,magnum sacerdotem Iehosadac filium Iehosuah ad & vt diceret;
וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר׃
iste Populus :dicendo , exercituum DOMINVS dixit Sic
2 כֹּה [†] אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הָעָם הַזֶּה
.ædificande ‖ DOMINI domus tempus ,venire‡ tempus Non :dixerunt † † dixit:
‡ venit,
אָמְרוּ לֹא עֵת־בֹּא עֵת־בֵּית יְהוָה [b] לְהִבָּנוֹת׃ ‖ vt ædificetur.
:dicendū ad‡ ,prophetæ Chagghai manu in DOMINI verbū fuit Et
3 וַיְהִי [†] דְבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ [b] בָּנָה
,laqueatis vestris domibus in *habitare vos*‡ ,vobis* tēpus Nūquid ‡ vt diceret:
הָעֵת [†] לָכֶם אַתֶּם לָשֶׁבֶת בְּבָתֵּיכֶם סְפוּנִים 4 * eſt
DOMINVS dixit sic nunc Et ?deserta ‡ ista domus & ‡ vt vos habitetis
וְהַבַּיִת הַזֶּה חָרֵב׃ [†] וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה׃ [c] יָשַׁב
Seminastis .vestras vias super vestrum cor Ponite :exercituum ‡ sit
צְבָאוֹת שִׂימוּ [a] לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם׃ [†] 6 [d] שׁוּם
non & ,bibere :*saturandum ad non &* ,comedere‡ :parum *inferre** & ,multum * inferetis
‡ comedetis;
הִרְבֵּיתֶם [f] וְהָבֵא מְעָט אָכוֹל וְאֵין־לְשָׂבְעָה [g] שְׁתוֹ וְאֵין־ & non saturabimini: bibetis
se elocans‡ mercede & :*sibi calefiendum ad non &* ,*induere* :*inebriandum ad* †
לְשָׂכְרָה לָבוּשׁ וְאֵין־[h] לְחֻם לוֹ וְהַמִּשְׁתַּכֵּר [f] בּוֹא
DOMINVS dixit Sic .pertuso sacculo in *se locans** mercede
מִשְׁתַּכֵּר אֶל־צְרוֹר נָקוּב׃ [†] כֹּה אָמַר יְהוָה׃ 7 † inebriabimini: inducetis vos, & non calefacietis vos: ‡ qui locauerit se,
.vestras vias super vestrum cor Ponite : exercituum
צְבָאוֹת שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם׃
,domum ædificate & ,*lignum afferetis* &† ,montem in Ascendite
עֲלוּ [†] הָהָר וְהֲבֵאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבַּיִת 8 [h] חָמַס
.DOMINVS dixit ,meipsum glorificabo &, ea in complacebo &
וְאֶרְצֶה־בּוֹ וְאֶכָּבְדָה [c] אָמַר יְהוָה׃ * locabit se, quæ erit ac ponderet eam
,domum in intulistis & :parum *ad* ecce & ,multum ad *Respicere*‡
פָּנֹה [†] אֶל־הָרְבֵּה וְהִנֵּה־לִמְעָט וַהֲבֵאתֶם הַבַּיִת 9 † afferte ligna,
Propter ?exercituum DOMINVS dixit ,quid Propter .illud *in* suffiaui &
וְנָפַחְתִּי בּוֹ [i] יַעַן מֶה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן [l] עֲלָה
.*suam* ‖ domum in *vir currentes*† vos &, deserta *ipsa*‡ quæ ,meam domū
בֵּיתִי אֲשֶׁר־הוּא חָרֵב וְאַתֶּם [k] רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ׃ [m]
*reclusit** terra & ,rore à cæli *se clausérunt*‡ vos super Propterea
עַל־כֵּן [†] עֲלֵיכֶם כָּלְאוּ שָׁמַיִם מִטָּל וְהָאָרֶץ כָּלְאָה 10 [m] עור
,montes super & ,terram super siccitatem vocaui Et .*suum germen*
יְבוּלָהּ׃ [†] וָאֶקְרָא חֹרֶב עַל־הָאָרֶץ וְעַל הֶהָרִים 11 ‡ prohibiti
quod † super & ,oleum super & ,*mustum** ‡ super & ,triticum super &
וְעַל־הַדָּגָן וְעַל־הַתִּירוֹשׁ וְעַל־הַיִּצְהָר וְעַל אֲשֶׁר ‡ prohibiti
omnē super & ,*animal** super & ,*hominem*† super & ;humus proferet sunt
תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־ 1 * prohibita est à fructu
Sealthiel filius Zerubabel audiuit Et .*volarum*‡ laborem suo.
יְגִיעַ כַּפָּיִם׃ [†] וַיִּשְׁמַע זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל 12 ‡ vinum, † illud
residuum omne & ,magnus sacerdos Iehosadac filius Iehosuah & ‡ homines, * animalia,
וְיהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֹל שְׁאֵרִית יֶצֶא
,prophetæ Chagghai verba *super* & ,sui Dei DOMINI *voce in* populi ‡ mandatum.
הָעָם בְּקוֹל [l] יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל־דִּבְרֵי חַגַּי הַנָּבִיא vocem
populus *timuerunt*‡ & :eorum Deus DOMINVS *eum* ‖ misit *quemadmodū*† † quæ
כַּאֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם ‖ ipse
DOMINI nuncius Chagghai dixit Et .DOMINI *faciebus** à ‡ timuit
מִפְּנֵי יְהוָה׃ [†] וַיֹּאמֶר חַגַּי מַלְאַךְ יְהוָה 13 * facie
dixit , † vobiscum Ego :dicendo populo DOMINI *legatione*‡ in ‡ nunciatione
בְּמַלְאֲכוּת יְהוָה לָעָם לֵאמֹר אֲנִי אִתְּכֶם נְאֻם † sum,
Zerubabel *spiritum* DOMINVS *suscitauit* Et .DOMINVS
יְהוָה׃ [m] [†] וַיָּעַר יְהוָה אֶת־רוּחַ זְרֻבָּבֶל 14 [m] עור
filij Iehosuah *spiritum* & ,Iehudah ducis Sealthiel filij
בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶת־רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־
;populi residui *omnis spiritum* & ,magni sacerdotis Iehosadac
יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־רוּחַ כֹּל שְׁאֵרִית הָעָם

CAP. II. ב

sexti anno in ,*sexto in* mensis quarta & vigesima die In
1 בְּיוֹם עֶשְׂרִים [†] וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשִּׁשִּׁי בִּשְׁנַת
‖ mense, ‡ prima *vna*‡ & vigesima *in* ‖ septimo In .regis Dariaues secundo
שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃ [†] 2 בַּשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד
:dicendo ,prophetæ Chagghai manu in DOMINI verbum fuit ,mensis
לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
,Iehudah ducem Sealthiel filium Zerubabel ad nunc Dic
אֱמֹר־נָא [†] אֶל־זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה 3
residuum ad & ,magnum sacerdotem Iehosadac filium Iehosuah ad &
וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל־שְׁאֵרִית
eſt ex viderit qui ,derelictus vobis *in* Quis :dicendo ,populi
הָעָם לֵאמֹר׃ [†] מִי בָכֶם הַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר רָאָה אֶת־ 4 * qualem * videtis
?nunc eam *videntes*‡ vos *quam** & ?prima sua gloria in istam domum
הַבַּיִת הַזֶּה בִּכְבֹדוֹ הָרִאשׁוֹן וּמָה אַתֶּם [o] רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה
te robora nunc Er ? vestris oculis in nihil quasi *illa sicut* Nónne
הֲלוֹא כְמֹהוּ כְּאַיִן בְּעֵינֵיכֶם׃ [†] 5 וְעַתָּה חֲזַק sic eſt
Iehosadac fili Iehosuah te robora & ,DOMINVS dixit , Zerubabel
זְרֻבָּבֶל נְאֻם־יְהוָה וַחֲזַק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק
,DOMINVS dixit ,terræ populus omnis te robora & ,magne sacerdos
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַחֲזַק כָּל־עַם הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה
.exercituum DOMINVS dixit ,†vobiscū ego quia :facite &
וַעֲשׂוּ [p] כִּי־אֲנִי אִתְּכֶם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ † sum,
,Aegypto ex *vos egrediendo in* ‖ vobiscum *excidi* ‡ quod verbum † עשה
אֵת־הַדָּבָר אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם 6 † Stat
sic Quia .timeatis ne :vestri medio in *stans** meus spiritus & ‡ pepigi
וְרוּחִי עֹמֶדֶת בְּתוֹכְכֶם אַל־תִּירָאוּ׃ [†] 7 כִּי כֹה ‖ quādo egrediebamini
ego & ,*ipsum* pusillum vnum Adhuc : exercituum DOMINVS dixit * perstat
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד אַחַת מְעַט הִיא וְאֲנִי ‡ est
.aridam & ,mare & ,terram & ,cælos *faciens* tremere facio
מַרְעִישׁ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־הֶחָרָבָה׃
omnium desiderū *venient* & ,gentes omnes faciam tremere Et veniet
8 וְהִרְעַשְׁתִּי [†] אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם [q] וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל־ [q] בוא
DOMINVS ‖dixit , gloria hanc domum implebo & ,gentium
הַגּוֹיִם וּמִלֵּאתִי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כָּבוֹד אָמַר יְהוָה
DOMINVS dixit ,aurum *mihi** &, argentū *Mihi** .exercituum * Meum eſt
צְבָאוֹת׃ [†] 9 לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם־יְהוָה
nouissimæ huius domus gloria erit *Magna* .exercituum Maior
צְבָאוֹת׃ [†] גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן 10
dabo isto loco in & :exercituum DOMINVS dixit ,*primæ* quam
מִן־הָרִאשׁוֹן אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּבַמָּקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן
.exercituum DOMINVS dixit ,pacem
שָׁלוֹם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
* die ,Dariaues secundo anno *in* , ‡ noni * quarta & vicesima In
‡ mensis, 11 בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [r] לַחֹדֶשׁ בְּשִׁשִּׁי [†] לְדָרְיָוֶשׁ
‡ שנה :dicendo ,*propheta* ‖ Chagghai *manu in** DOMINI verbum fuit
הָיָה דְבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
* ad ‡ prophetam, sacerdotes modò Interroga :exercituū DOMINVS dixit Sic
12 כֹּה [†] אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁאַל־נָא אֶת־הַכֹּהֲנִים
* Si acceperit ora in *sanctitatis*‡ carnem quispiam *feret* Ea* : dicendo ,legem
‡ sanctam [s] תּוֹרָה לֵאמֹר׃ 13 [†] הֵן [s] יִשָּׂא־אִישׁ בְּשַׂר־קֹדֶשׁ בְּכְנַף
,pulmentum *ad* & , panem *ad* sua ora *in* tetigerit & ,sui vestimenti
בִּגְדוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל־הַלֶּחֶם וְאֶל־הַנָּזִיד
‡ sanctificabitur nūquid ,cibum omnē *ad* & ,oleum *ad* & ,vinum *ad* &
וְאֶל־הַיַּיִן וְאֶל־שֶׁמֶן וְאֶל־כָּל־מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ
tetigerit Si :Chagghai dixit Et .Non :dixerūt &, sacerdotes respōderūt Et
14 וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא׃ [†] וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם־[t] יִגַּע
respondérūt Et ‡ erit immundus nónne ,hæc omnia *in* anima immundus
טְמֵא־נֶפֶשׁ בְּכָל־אֵלֶּה הֲיִטְמָא [u] וַיַּעֲנוּ [u] עָנָה
,Chagghai respondit Et .erit Immundus :dixerunt & ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא׃ [†] 15 וַיַּעַן חַגַּי
eorum me. dixit , *vrai facies ad* ista gens sic & ,iste populus Sic : dixit &
וַיֹּאמֶר כֵּן הָעָם הַזֶּה וְכֵן הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם־

.ipſi meo gladio interfecti Chuſim vos Etiam eritis.

12 גַּם־אַתֶּם כּוּשִׁים חַלְלַי חַרְבִּי הֵמָּה׃ †
:Aſſur perdet & ,Aquilonem ſuper ſuam manum extendet Et

13 וְיֵט יָדוֹ עַל־צָפוֹן וְיאַבֵּד אֶת־אַשּׁוּר ‡
.deſertum ſicut *ſiccitatem* deſolationem in Nineueh ponet & inuiam

וְנָתָה נִינְוֵה לְשַׁמָּה צִיָּה כַּמִּדְבָּר׃ ‡
,gentis *eius* beſtia omnis ,greges eius medio in accubabunt Et

14 וְרָבְצוּ בְתוֹכָהּ עֲדָרִים כָּל־חַיְתוֹ־גוֹי †
Vox .commorabunt eius *ſpherulis* in ericius *etiam* ,*pellicanus* etiam

קוֹל יְלִינוּ בַּכַּפְתֹּרֶיהָ גַּם־קָאַת גַּם־קִפֹּד ‡
.nudauit eius cedrum quoniam ,limine in deſolatio ,feneſtra in cãtabit

יְשׁוֹרֵר בַּחַלּוֹן חֹרֶב בַּסַּף כִּי אַרְזָהּ עֵרָה׃ †
:ſuo corde in *dicens* ,*fiducia in habitans* ,*exultans* ciuitas Hæc

15 זֹאת הָעִיר הָעַלִּיזָה הַיּוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח הָאֹמְרָה בִּלְבָבָהּ †
cubile deſolationem in fuit Quomodo .vltrà me præter & Ego

אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אֵיכָכָה הָיְתָה לְשַׁמָּה מַרְבֵּץ ‡
.ſuam manum mouebit ,ſibilabit ,eam *ſuper tranſiens* omnis beſtia

לַחַיָּה כָּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשְׁרֹק וְנָנַע יָדוֹ׃ ‡

CAP. III. ג

.*columba* ciuitati ,inquinatæ & fœdatæ Væ

1 הוֹי מֹרְאָה וְנִגְאָלָה הָעִיר הַיּוֹנָה׃ †
Domino *in* :diſciplinam ſuſcepit nec ,*voce in* audiuit Non

2 לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹל לֹא לָקְחָה מוּסָר בַּיהוָה †
eius Principes .appropinquauit non ſuum Deum *ad* fidit non

3 שָׂרֶיהָ בְּקִרְבָּהּ אֲרָיוֹת שֹׁאֲגִים שֹׁפְטֶיהָ זְאֵבֵי עֶרֶב לֹא †
non ,*veſperæ* lupi ,eiũs iudices ,rugientes leones ,eius *interiori* in

:*præuaricationum* viri ,*leues* eius Prophetæ .mane in *exoſſarunt*

4 נְבִיאֶיהָ פֹּחֲזִים אַנְשֵׁי בֹגֶד כֹּהֲנֶיהָ חִלְּלוּ־קֹדֶשׁ חָמְסוּ תּוֹרָה׃ †
.legem *oppreſſerunt* ,ſanctitatem polluerunt *eius* ſacerdotes

mane in ,iniquitatẽ faciet non ,eius *interiori* in iuſtus Dominvs

5 יְהוָה צַדִּיק בְּקִרְבָּהּ לֹא יַעֲשֶׂה עַוְלָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר †
iniquus ſcit nec ,deficit non ,lucẽ in dabit ſuum iudicium *mane in*

מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לָאוֹר לֹא נֶעְדָּר וְלֹא־יוֹדֵעַ עַוָל
,earum anguli ſunt deſolati ,gentes feci Succidere .pudorem

בּוֹשֶׁת׃ †
,eorum ciuitates ſunt deſolatæ :*tranſeunte abſque* ,earũ plateas feci deſolare

6 הִכְרַתִּי גּוֹיִם נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם חָרַבְתִּי חוּצוֹתָם מִבְּלִי עוֹבֵר נִצְדּוּ עָרֵיהֶם
.*habitatore non à* ,*viro abſque*

מִבְּלִי־אִישׁ מֵאֵין יוֹשֵׁב׃
non & ,diſciplinam ſuſcipies ,me timebis profectò ,Dixi

7 אָמַרְתִּי אַךְ־תִּירְאִי אוֹתִי תִּקְחִי מוּסָר וְלֹא־
:eam ſuper* ,viſitaui quod omne , eius habitaculum ſuccidetur

יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ כֹּל אֲשֶׁר־פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ
.ſua *ſtudia* omnia corruperunt ,ſurrexerunt mane *certè*

אָכֵן הִשְׁכִּימוּ הִשְׁחִיתוּ כֹּל עֲלִילוֹתָם׃
me ſurgere diem ad ,Dominvs dixit ,me expectate Quapropter

8 לָכֵן חַכּוּ־לִי נְאֻם־יְהוָה לְיוֹם קוּמִי
me congregandum ad ,gentes *colligendum ad* meum iudicium quia :*ſpolium* ad

לָעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לֶאֱסֹף גּוֹיִם לְקָבְצִי
quia :mei *naſi* iram omnẽ ,meam iram eas ſuper *effundendum ad* ,regna

מַמְלָכוֹת לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי כָּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי

---

consumetur

† populum ‡ electum, vt inuocẽt nomen * vt ſeruiãt ei conſenſu * Hi qui ſunt

† operibus

‡ medio tui eos

סוּר

* qui exultãt in ‡ vt ſuperbias

גָּאֲהָ גַּאֲוָתֵךְ

† medio tui ‡ pauperem,

עָנָה דָּלָל

* faciet ‡ loquetur † doloſa,

רָמָה

‡ erit qui exterreat. Lauda

רָנַן רוֹעַ

* vos ‡ euacuauit

† eſt in medio tui, ‡ timebis

רָאָה

‡ ad * medio tui

רָפָה

‡ te

שׁוּשׁ

† in laude. Dolore

יָגָה

‡ fuit

נָשָׂא

* contundam

עָנָה

‡ ciectam

יָשַׁע שׁוּם

הָלַל

† cõgregabo

conuertam tunc Quia .terra omnis *comedetur* mei zeli igne in

9 בְּאֵשׁ קִנְאָתִי תֵּאָכֵל כָּל־הָאָרֶץ כִּי־אָז אֶהְפֹּךְ †
,Dominі *nomine in ipſos omnes inuocandum ad* ,*purum* labium *populos* ad

אֶל־עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם יְהוָה
,Hatharai ,Chus flumina trans A .vno *humero ei ſeruiendum ad*

10 לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד׃ מֵעֵבֶר לִנְהֲרֵי־כוּשׁ עֲתָרַי †
.meum munus deferent ,meorum diſperſorum filia

בַּת־פּוּצַי יוֹבִלוּן מִנְחָתִי׃
,tuis *ſtudiis* omnibus ab afficieris pudore non , illa die In

11 בַּיּוֹם הַהוּא לֹא תֵבוֹשִׁי מִכֹּל עֲלִילוֹתַיִךְ †
‡ medio tui *tuo interiori* de faciam remouere tunc quia :me in es præuaricata quibus

אֲשֶׁר פָּשַׁעַתְּ בִּי כִּי־אָז אָסִיר מִקִּרְבֵּךְ
monte in amplius *extolli* adiicies non & ,tui ſuperbia *gaudio geſtientes*

גַּאֲוָתֵךְ וְלֹא־תוֹסִפִי לְגָבְהָה עוֹד בְּהַר
populum *tuo interiori* in faciam relinquere Et .meæ ſanctitatis

12 קָדְשִׁי׃ וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ עַם †
.Dominі nomine in ſperabunt & ,*tenuem* & ,humilem

עָנִי וָדָל וְחָסוּ בְּשֵׁם יְהוָה׃
,mendaciũ *loquentur* nec ,iniquitatẽ *facient* non Iſrael Reſiduum

13 שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא־יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא־יְדַבְּרוּ כָזָב †
paſcentur ipſi quoniam ,*fraudis* lingua eorum ore in inuenietur neque

וְלֹא־יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית כִּי־הֵמָּה יִרְעוּ
clamate , Sion filia *Præconiũ* a .*exterens* non & ,accubabunt &

14 וְרָבְצוּ וְאֵין מַחֲרִיד׃ רָנִּי בַת־צִיּוֹן הָרִיעִי †
.Ieruſalaim filia corde toto in exulta & ,lætare ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל שִׂמְחִי וְעָלְזִי בְכָל־לֵב בַּת יְרוּשָׁלִָם׃
:tuum inimicũ *cõplanauit* ,tua iudicia Dominvs fecit Remouere

15 הֵסִיר יְהוָה מִשְׁפָּטַיִךְ פִּנָּה אֹיְבֵךְ †
.vltrà malum *videbis* non ,*tuo interiori* in Dominvs Iſrael rex

מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל יְהוָה בְּקִרְבֵּךְ לֹא־תִרְאִי רָעָה עוֹד׃
ne ,Sion :timeas ne ,Ieruſalaim dicetur ,illa die In

16 בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָמֵר לִירוּשָׁלִַם אַל־תִּירְאִי צִיּוֹן אַל־ †
tuo interiori in tuus Deus Dominvs .tuæ manus debilitentur

יִרְפּוּ יָדָיִךְ׃ יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ
,ſuã dilectionẽ propter ſilebit ,lætitia *in* te ſuper gaudebit ,ſeruabit potẽs

17 גִּבּוֹר יוֹשִׁיעַ יָשִׂישׂ עָלַיִךְ בְּשִׂמְחָה יַחֲרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ
tempore à affectos *Mœſtitia* . *præconio cum* te *ſuper* faciet exultare

18 יָגִיל עָלַיִךְ בְּרִנָּה׃ נוּגֵי מִמּוֹעֵד †
.opprobrij eam ſuper onus ,fuerunt te ex :congregaui

אָסַפְתִּי מִמֵּךְ הָיוּ מַשָּׂאת עָלֶיהָ חֶרְפָּה׃
,illo tempore in te affligentes omnes *conficiens* ego Ecce

19 הִנְנִי עֹשֶׂה אֶת־כָּל־מְעַנַּיִךְ בָּעֵת הַהִיא †
eos ponam & ,congregabo *expulſam* & ,claudicantem faciam ſeruare &

וְהוֹשַׁעְתִּי אֶת־הַצֹּלָעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבֵּץ
.eorum pudoris terra omni in ,nomen in & ,laudem in

וְשַׂמְתִּים לִתְהִלָּה וְלִשֵׁם בְּכָל־הָאָרֶץ בָּשְׁתָּם׃
me congregandi tempore in & ,vos adducam illo tempore In

20 בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי †
populis omnibus in laudem in & ,nomen in vos dabo nam :vos

אֶתְכֶם כִּי־אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי
dixit ,veſtris oculis in veſtras captiuitates *me conuertendo in* ,terræ

הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר
.Dominvs

יְהוָה׃

cùm conuertero

שָׁבָה

תם ספר צפניה

FINIS LIBRI SEPHANIAH.

ספר צפניה

LIBER SEPHANIAH.

CAP. I. א

ad fuit quod DOMINI VERBVM

1 בר־יְהוָה׳ אֲשֶׁר הָיָה אֶל־ filij ,Ghedaliah filij ,Chusi filium Sephaniah
צְפַנְיָה בֶּן־כּוּשִׁי בֶּן־גְּדַלְיָה בֶּן־ Iosiiahu diebus in ,Chizchiiah filij ,Amariah
אֲמַרְיָה בֶּן־חִזְקִיָּה בִּימֵי יאשיהו׃ .Iehudah regis Amon filij
בֶּן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה׃

dixit ,*humi faciebus desuper* omnia faciam deficere Deficiendo è superficie terræ,
2 †אָסֹף אָסִיף כֹּל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נְאֻם־ faciam deficere ,*iumentum* & ,hominē faciam Deficere .DOMINVS animalia,
3 יְהוָה׃ †אָסֹף אָדָם וּבְהֵמָה אָסִיף ,impiis *cum** offendicula & ,maris pisces & ,cælorum volatile *erunt
עוֹף־הַשָּׁמַיִם [a]וּדְגֵי הַיָּם וְהַמַּכְשֵׁלוֹת אֶת־הָרְשָׁעִים .DOMINVS dixit ,*humi faciebus desuper* hominem faciā succidere & a è superficie terræ,
וְהִכְרַתִּי אֶת־הָאָדָם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נְאֻם־יְהוָה׃ omnes super & ,Iehudah super meam manum extendam Et
4 [b]†וְנָטִיתִי יָדִי עַל־יְהוּדָה וְעַל כֹּל־ residuum isto loco de faciam succidere & :Ieruſalaim habitatores b נְטָה
יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם וְהִכְרַתִּי מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת־שְׁאָר .sacerdotibus cum *pullatorum* nomen ,Bahal eorū qui nigras induunt
הַכְּמָרִים עִם־הַכֹּהֲנִים׃ vestes
5 הַבַּעַל אֶת־שֵׁם & ,cælorum militiæ tecta ſuper ſe incuruantes Et
וְאֶת־[c]†הַמִּשְׁתַּחֲוִים עַל־הַגַּגּוֹת לְצְבָא הַשָּׁמָיִם וְאֶת־ .Malcham *in iurantes* † & ,DOMINVM per *iurantes* ‡ ſe incuruantes c שָׁחָה * qui iurant
הַמִּשְׁתַּחֲוִים נִשְׁבָּעִים לַיהוָה וְהַנִּשְׁבָּעִים בְּמַלְכָּם׃ quæſierunt non qui & ,DOMINVM poſt *à retrocedentes‡* Et † qui iurant per *regem ſuũ*,
6 †וְאֶת־הַנְּסוֹגִים מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַאֲשֶׁר לֹא־בִקְשׁוּ ‡ retrocedũt, vt non eant
.cum inueſtigauerunt neque ,DOMINVM
אֶת־יְהוָה וְלֹא־דָרָשֻׁהוּ׃

:DOMINI dies ‡ prope quia ,DEI Domini *faciebus** à Tace * facie
7 [d]†הַס מִפְּנֵי אֲדֹנָי יֱהוִה כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה ‡ eſt
.ſuos vocatos *ſanctificauit* † ,ſacrificium DOMINVS fecit præparare quia d הֲסָה
כִּי־[e]הֵכִין יְהוָה זָבַח הִקְדִּישׁ קְרֻאָיו׃ † parauit
8 ,principes *ſuper* viſitabo & ,DOMINI ſacrificij die in erit Et e כֵּן*
וְהָיָה בְּיוֹם זֶבַח יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־הַשָּׂרִים †
.peregrino indumento indutos omnes *ſuper* & ,regis filios *ſuper* &
וְעַל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְעַל כָּל־הַלְבֻשִׁים מַלְבּוּשׁ נָכְרִי׃
9 ,illa die in limen *ſuper* tranſilientem omnem *ſuper* viſitabo Et
†וּפָקַדְתִּי עַל כָּל־הַדּוֹלֵג עַל־הַמִּפְתָּן בַּיּוֹם הַהוּא .dolo & rapina ſuorum dominorum domum *implentes* qui implent
הַמְמַלְאִים בֵּית אֲדֹנֵיהֶם חָמָס וּמִרְמָה׃
porta à clamoris vox ,DOMINVS ait ,illa die in erit Et
10 †וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה קוֹל צְעָקָה מִשַּׁעַר .collibus à magna contritio & ,ſecunda à vlulatus & ,piſcium ſchola,
הַדָּגִים וִילָלָה מִן־הַמִּשְׁנֶה וְשֶׁבֶר גָּדוֹל מֵהַגְּבָעוֹת׃
populus omnis eſt ſucciſus quia , Machtes habitatores Vlulate
11 †הֵילִילוּ יוֹשְׁבֵי הַמַּכְתֵּשׁ כִּי נִדְמָה כָּל־עַם .argentum ferentes omnes ſunt ſucciſi ,Chenaan
כְּנַעַן נִכְרְתוּ כָּל־נְטוּלֵי כָסֶף׃
,lucernis in Ieruſalaim ſcrutabor illo tempore in ,erit Et
12 †וְהָיָה בָּעֵת הַהִוא אֲחַפֵּשׂ אֶת־יְרוּשָׁלַם בַּנֵּרוֹת *dicentes* ‡ ,ſuis fecibus *ſuper coagulatos** viros *ſuper* viſitabo & * ſtantes in
וּפָקַדְתִּי עַל־הָאֲנָשִׁים הַקְפָאִים עַל־שְׁמָרֵיהֶם הָאֹמְרִים ‡ qui dicunt
.malefaciet nec ,DOMINVS benefaciet Nō :ſuo corde in
d רוֹעַ בְּלִבָּם לֹא־[d]יֵיטִיב יְהוָה וְלֹא יָרֵעַ׃
corum domus & ,direptionem in corum ſubſtantia erit Et
13 †וְהָיָה חֵילָם לְמִשּׁסָּה וּבָתֵּיהֶם plantabunt & :habitabunt non & ,domos ædificabunt & :deſolationem in
לְשַׁמָּמָה וּבָנוּ בָתִּים וְלֹא יֵשְׁבוּ וְנָטְעוּ .carum vinum bibent non & ,vineas
כְּרָמִים וְלֹא [e]יִשְׁתּוּ אֶת־יֵינָם׃ e שָׁתָה
14 :nimis feſtinus & ,*propinquus** ,magnus DOMINI dies *Propinquus* ‡ ‡ Iuxtà eſt
†קָרוֹב יוֹם־יְהוָה הַגָּדוֹל קָרוֹב וּמַהֵר מְאֹד .fortis ibi *clamans*;* ,amara DOMINI diei vox clamat
קוֹל יוֹם יְהוָה מַר צָרַח שָׁם גִּבּוֹר׃

CAP. II. ב

.deſiderabilis non gens *cong, egemini &* ,*vos Colligite** * Scrutamini voſipſos, & ſcrutamini
1 †הִתְקוֹשְׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ הַגּוֹי לֹא נִכְסָף׃ veniat quàm prius ,*die* tranſit † ,gluma vt ,*ſtatutũ parere* Ante ‡ ‡ Antequam pariat decretum diei, in quo eritis
2 †בְּטֶרֶם לֵדֶת חֹק כְּמֹץ עָבַר יוֹם בְּטֶרֶם לֹא־יָבוֹא dies vos ſuper veniat* quàm antè ,DOMINI *naſi* ‡ ira vos ſuper † quæ
עֲלֵיכֶם h[חֲרוֹן אַף יְהוָה בְּטֶרֶם לֹא־יָבוֹא עֲלֵיכֶם יוֹם ,terræ *manſueti* † omnes DOMINVM Quærite .DOMINI *naſi* ‡ ‡ furoris
3 אַף־יְהוָה׃ †בַּקְשׁוּ אֶת־יְהוָה כָּל־[f]עַנְוֵי הָאָרֶץ ,humilitatem quærite ,iuſtitiam quærite :*ſunt* † operati eius iudicium qui * inquam
אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ בַּקְשׁוּ־צֶדֶק בַּקְשׁוּ h חֲרוֹן
עָנָוָה׃ Hazzah Quia .DOMINI *naſi** die in vos *abſcondetis* ‡ forte ſi k עֲנָוָה
4 אולי †תְּסֻתָּרוּ בְּיוֹם אַף יְהוָה׃ ,eā eiicient Meridie *in* Aſdod ;deſolationē in Aſchelon & ,erit relicta ‡ poſſitis abſcondere
עַזָּתָה תִּהְיֶה וְאַשְׁקְלוֹן לִשְׁמָמָה אַשְׁדּוֹד בַּצָּהֳרַיִם יְגָרְשׁוּהָ genti ,*maris portum* ‡ habitantibus Væ .eradicabitur Hecron & * furoris
5 וְעֶקְרוֹן תֵּעָקֵר׃ †הוֹי יֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי ‡ in regione maritima,
,Palæſtinorum terra ,Chenahan vos ſuper DOMINI Verbum .Cerethim
כְּרֵתִים דְּבַר־יְהוָה עָלֵיכֶם כְּנַעַן אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
habitacula ,*maris portus* ‡ erit Et .*habitatore* non à †te faciam perdere &
6 †וְהָיְתָה חֶבֶל הַיָּם מְאֵין יוֹשֵׁב׃ †נָוֹת reliduo regio erit Et .*pecoris* ‡ ſepta & ,paſtorum *caularum** l נְוֵה
7 כְּרֹת [m]רֹעִים וְגִדְרוֹת צֹאן׃ †וְהָיָה חֶבֶל לִשְׁאֵרִית *veſpera in* †, Aſchelon domibus in ,paſcentur eis *ſuper* ‡ ,Iehudah domus m רָעָה
בֵּית יְהוּדָה עֲלֵיהֶם [m]יִרְעָיוּן בָּבָתֵּי אַשְׁקְלוֹן בָּעֶרֶב * caulæ
יִרְבָּצוּן כִּי יִפְקְדֵם יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם [n]וְשֵׁב *auertet &* ! ,corum Deus DOMINVS eos viſitauit quia :accubabunt ‡ pecorum. ‡ in
8 שְׁבוּתָם׃ †שָׁמַעְתִּי חֶרְפַּת מוֹאָב וּגְדֻפֵּי בְנֵי filiorū *conuicia* ‡ &, Moab opprobrium Audiui .eorum captiuitatem † veſperi
עַמּוֹן אֲשֶׁר חֵרְפוּ אֶת־עַמִּי וַיִּגְדְּלוּ ‖ vt auerteret
DOMINVS dixit ,ego *viuens* ‡ Propterea .eorum terminum ſuper n שׁוּב
9 עַל־גְּבוּלָם׃ †לָכֵן חַי־אֲנִי נְאֻם יְהוָה filij & ,erit Sedom ſicut Moab quia ,Iſrael Deus exercituum ‡ opprobria
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי מוֹאָב כְּסְדֹם תִּהְיֶה וּבְנֵי o שְׁבָת
T exitus deſolatio & ,Salis fodina & ,vrticæ *ſtridor* † ,Hamorah ſicut Hammon שִׁבְתָּם
עַמּוֹן כְּעֲמֹרָה מִמְשַׁק חָרוּל וּמִכְרֵה־מֶלַח וּשְׁמָמָה ‡ os ſuum
‡ erit reſiduum & ,eos diripient mei populi reſiduum ,‡ ſeculum in vſque ‡ viuo
עַד־עוֹלָם שְׁאֵרִית עַמִּי [q]יְבֹזוּם וְיֶתֶר p פֶּה
* erit ,eorum ſuperbiam propter eis ‡ Hoc .eos poſſidebũt meæ gentis
10 גּוֹיִי יִנְחָלוּם׃ †זֹאת לָהֶם תַּחַת [r]גְּאוֹנָם q בָּזָה
† os ſuum DOMINI populũ ſuper † magnificauerunt & ,affecerunt probris quia
כִּי חֵרְפוּ וַיִּגְדְּלוּ עַל־עַם יְהוָה
* attenuauit *conſecit* ,*macie** quia ,eos ſuper DOMINVS Terribilis .exercituum
11 צְבָאוֹת׃ †נוֹרָא יְהוָה עֲלֵיהֶם כִּי רָזָה [s]יֶרֶא r גְּאוֹנָה
* vtuſquiq; omnes ſuo loco de *vir* * illi ſe incuruabunt & ,terræ Deos omnes † os ſuum
אֶת כָּל־אֱלֹהֵי הָאָרֶץ [t]וְיִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ כֹּל s שָׁחָה
.gentium inſulæ
אִיֵּי הַגּוֹיִם׃

,visionem Scribe :dixit & ,DOMINVS mihi respondit Et
2 וַיַּעֲנֵנִי יְהוָה וַיֹּאמֶר כְּתֹב חָזוֹן
.ea in legens ‡ percurrat vt ,tabulis super * explana & * in
וּבָאֵר עַל־הַלֻּחוֹת לְמַעַן יָרוּץ קוֹרֵא בּוֹ׃
non & finem ad efflabit † & ,tempus statutum in visio adhuc Quia
3 כִּי עוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד וְיָפֵחַ לַקֵּץ וְלֹא
non ,veniet veniendo quia :eum expecta ,fecerit moram Si .mentietur
יְכַזֵּב אִם־יִתְמַהְמָהּ חַכֵּה־לוֹ כִּי־בֹא יָבֹא לֹא
iustus & :eo in eius anima recta * non ,est elata ‡ Ecce .tardabit
יְאַחֵר׃ הִנֵּה עְפְלָה לֹא־יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק
,superbus * vir praeuaricans † vinum quia etiam ‡ Et .viuet sua fide in
5 בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃ וְאַף כִּי־הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר
ipse ‡ & ,suam animam infernus sicut dilatauit qui :habitabit * non &
וְלֹא יְנוֶה אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׁאוֹל נַפְשׁוֹ וְהוּא
,gentes omnes se ad congregabit & :saturabitur non & ,mors veluti
כַּמָּוֶת וְלֹא יִשְׂבָּע וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם
ipſo omnes illi Nónne .populos omnes se ad coadunabit &
6 וַיְקַבֵּץ אֵלָיו כָּל־הָעַמִּים׃ הֲלוֹא־אֵלֶּה כֻּלָּם
:dicent ‡ & :ei ænigmatum interpretatione & ,sument parabolam eum super ‡ dicent:
עָלָיו מָשָׁל וּמְלִיצָה חִידוֹת לוֹ וְיֹאמַר
‡lutū densum se super aggrauans & * quo vsq; :sibi ‡ non multiplicanti Væ ‡ sua:
הוֹי הַמַרְבֶּה לֹא־לוֹ עַד־מָתַי וּמַכְבִּיד עָלָיו עַבְטִיט׃
,te cōmouentes† euigilabūt & ,te mordentes‡ consurgēt repentè Nónne * aggrauat
7 הֲלוֹא פֶּתַע יָקוּמוּ נֹשְׁכֶיךָ וְיִקְצוּ מְזַעְזְעֶיךָ
,multas gentes spoliasti tu Quia :eis rapinas in eris & ‡quimordeāt
וְהָיִיתָ לְמַשִּׁסּוֹת לָמוֹ׃ כִּי־אַתָּה שָׁלַלְתָּ גּוֹיִם רַבִּים † qui com-
8 יִשְׁלְלוּךְ כָּל־יֶתֶר עַמִּים מִדְּמֵי אָדָם וַחֲמַס moueant
.ea in habitantium omnium & ,ciuitatis * terræ
אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל־יֹשְׁבֵי בָהּ׃
excelso in ponendum ad ,suæ domui ‡ malā concupiscentiam ¶ concupiscenti † Væ
9 הוֹי בֹּצֵעַ בֶּצַע רָע לְבֵיתוֹ לָשׂוּם בַּמָּרוֹם
pudorem Consuluisti .mali vola de se eruendum ad * ,suum nidum
קִנּוֹ לְהִנָּצֵל מִכַּף רָע׃ יָעַצְתָּ בֹשֶׁת
.tua anima peccans † & ,multos populos decurtando ‡ ,tuæ domui
10 לְבֵיתֶךָ קְצוֹת־עַמִּים רַבִּים וְחוֹטֵא נַפְשֶׁךָ׃
.ei respondebit ligno è tudimentū* & ;clamabit pariete è ‡ lapis Quia
כִּי־אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק וְכָפִיס מֵעֵץ יַעֲנֶנָּה׃
11 ciuitatem cōstituenti & ,sanguinibus in † ciuitatem ædificanti Væ
הוֹי בֹּנֶה עִיר בְּדָמִים וְכוֹנֵן קִרְיָה
,exercituum DOMINO cum à ecce Nónne .iniquitate in
12 בְּעַוְלָה׃ הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת
vacui ſufficientia * in gentes & ,ignis ſufficientia ‡ in populi laborabunt &
וְיִגְעוּ עַמִּים בְּדֵי־אֵשׁ וּלְאֻמִּים בְּדֵי־רִיק
gloriam ſciendum ad † ,terra replebitur Nam ‡ .laſſabuntur
13 יִעָפוּ׃ כִּי תִמָּלֵא הָאָרֶץ לָדַעַת אֶת־כְּבוֹד
.mare ſuper operient ‡ aquæ tanquam ,DOMINI
יְהוָה כַּמַּיִם יְכַסּוּ עַל־יָם׃
etiam & ,tuum venenū ‡ adiungenti ,ſuo ſocio * propinanti Væ
14 הוֹי מַשְׁקֵה רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף
:eorum nuditates ſuper aſpiciendum ad ‡ ,inebriando
שַׁכֵּר לְמַעַן חֲבִיט עַל־מְעוֹרֵיהֶם׃
,tu etiam bibe :gloria præ ‡ ,ignominia † es Saturatus
15 שָׂבַעְתָּ קָלוֹן מִכָּבוֹד שְׁתֵה גַם־אַתָּה
,DOMINI dexteræ calix te ſuper ſe vertet: ‡ præputium denudare * &
וְהֵעָרֵל תִּסּוֹב עָלֶיךָ כּוֹס יְמִין יְהוָה
‡rapina Quia .tuam gloriam ſuper † ignominioſus vomitus &
וְקִיקָלוֹן עַל־כְּבוֹדֶךָ׃ כִּי־חֲמַס
17 ſanguines * propter,ea conteret iumentorum ‡ præda & ,te operiet Lebanon
לְבָנוֹן יְכַסֶּךָּ וְשֹׁד בְּהֵמוֹת יְחִיתָן מִדְּמֵי
.ea in habitantium omnium & ,ciuitatis ‡ ,terræ rapinam & ,hominis
אָדָם וַחֲמַס־אֶרֶץ קִרְיָה וְכָל־יֹשְׁבֵי בָהּ׃
,conflatile ,eius fictor illud ſculpſit quia ? ſculptile profuit † Quid
18 מָה־הוֹעִיל פֶּסֶל כִּי פְסָלוֹ יְצָרוֹ מַסֵּכָה
,eo ſuper ſuo figmento * fictor ſperauit quia :mendacium docens &
וּמוֹרֶה שָׁקֶר כִּי־בָטַח יוֹצֵר יְצָרוֹ עָלָיו
,Expergiſcere :ligno dicenti Væ ? muta vana faciendum ad ‡
19 לַעֲשׂוֹת אֱלִילִם אִלְּמִים׃ הוֹי אֹמֵר לָעֵץ
,auro coopertus ipſe * Ecce ? docebit ‡ ipſe † .tacenti lapidi ,te ſuſcita
עוּרִי לְאֶבֶן דּוּמָם הוּא יוֹרֶה הִנֵּה־הוּא תָפוּשׂ זָהָב
,eius interiori in * non ſpiritus omnis & ,argento &
וְכֶסֶף וְכָל־רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ׃

‡ est
† ſancto ſuo, ſileat à facie
הַסּוּ מִפָּנָיו
.terra omnis
20 כָּל־הָאָרֶץ׃ וַיהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו

CAP. III. ג

.Siglonoth ‡ ſuper prophetæ Chabbacuc Oratio
1 תְּפִלָּה לְחַבַּקּוּק הַנָּבִיא עַל שִׁגְיֹנוֹת׃
tuum opus DOMINE ,timui * ,tuum auditū audiui DOMINE
2 יְהוָה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי יְהוָה פָּעָלְךָ
ira in :facies† notū annorum interiori‡ in ,illud viuifica annorum interiori‡ in
בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז
mōte de Sāctus & ,veniet Theman ‖ à Deus .recordaberis‡ miſericordiæ
3 רַחֵם תִּזְכּוֹר׃ אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא וְקָדוֹשׁ מֵהַר־
.terra eſt plena eius laudis & ,eius decor * cælos operuit . Selah :Paran
פָּארָן סֶלָה כִּסָּה שָׁמַיִם הוֹדוֹ וְתְהִלָּתוֹ מָלְאָה הָאָרֶץ׃
* ibi Et .ei ‡ eius manu de comua † ,erat lux vt ‖ ſplendor Et
4 וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם
egrediebatur & ,peſtis iuit eius facies Ad ‖ .eius fortitudinis abſconſio
5 חֶבְיוֹן עֻזּוֹ׃ לְפָנָיו יֵלֶךְ דָּבֶר וְיֵצֵא
fecit exſilire† & ,vidit :terram eſt menſus & ,Stetit .eius pedes ad carbo ‡
עָמַד וַיְמֹד אֶרֶץ רָאָה וַיְתַר
,ſeculi * colles ſe incuruauerunt ,perpetuitatis‡ montes ſunt cōtriti & ,gentes
6 גּוֹיִם וַיְתְפֹּצְצוּ הָרְרֵי־עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלָם
,Cuſan tentoria vidi iniquitate Sub † .ei ſeculi ‡ itinera
הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ׃ תַּחַת אָוֶן רָאִיתִי אָהֳלֵי כוּשָׁן
eſt iratus fluminа in‡ Nunquid .Midian terræ cortinæ ſe mouerunt
7 יִרְגָּזוּן יְרִיעוֹת אֶרֶץ מִדְיָן׃ הֲבִנְהָרִים
?tua ira † mare in num ? tuus naſus ‡ fluminа in * Num ?DOMINVS
יְהוָה אִם בַּנְּהָרִים אַפֶּךָ אִם בַּיָּם עֶבְרָתֶךָ
.ſalutem * tuas quadrigas ‡ ,tuos equos ſuper equitabis ‖ quia
כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה׃
:Selah dictum ‡ ,tribunum † iuramenta ,tuus arcus denudabitur Denudatione ‡
9 עָרְיָה תָעוֹר קַשְׁתֶּךָ שִׁבְעוֹת מַטּוֹת אֲמַר סֶלָה
inundatio ,montes tremuerūt ,te Viderunt .terram ‡ ſcidiſti fluuios
נְהָרוֹת תְּבַקַּע־אָרֶץ׃ רָאוּךָ יָחִילוּ הָרִים זֶרֶם
10 eleuauit ſuas manus* altitudo ,ſuum ſonitum vorago dedit :tranſiit aquatū
מָיִם עָבָר תְּהוֹם קוֹלוֹ רוֹם יָדָיהוּ נָשָׂא׃
tuarum ſagittarum lucem ad :ſuo habitaculo † ſtetit Luna ‡ Sol
11 שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָּה לְאוֹר חִצֶּיךָ
.tuæ haſtæ fulguris ſplendorem ad ,ibunt ‡
יְהַלֵּכוּ לְנֹגַהּ בָּרָק חֲנִיתֶךָ׃
.gentes trituras naſo ‡ in ,terram incedes * ira In
12 בְּזַעַם תִּצְעַד־אָרֶץ בְּאַף תָּדוּשׁ גּוֹיִם׃
.tuo Chriſto cum ſalutem in ,tui populi ſalutem in es Egreſſus
13 יָצָאתָ לְיֵשַׁע עַמֶּךָ לְיֵשַׁע אֶת־מְשִׁיחֶךָ
ad vſque fundamentum denudando ,impij domo de caput Transfixiſti
מָחַצְתָּ רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע עֶרְוָת יְסוֹד עַד־
,eius paganorum ‡ caput eius baculis in Perfodiſti .Selah collum
14 צַוָּאר סֶלָה׃ נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָו
afflictum comedendū ad quaſi * eorū exultatio : me diſpergendum ad turbinabunt ‡
יִסְעֲרוּ לַהֲפִיצֵנִי עֲלִיצָתָם כְּמוֹ־לֶאֱכֹל עָנִי
aquarū aceruo ‡ ,tuos equos mari in feciſti Calcare .abſcondito in
15 בַּמִּסְתָּר׃ דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ חֹמֶר מַיִם
palpitarunt† vocem ad ,meus venter expauit & ,Audiui .multarum
רַבִּים׃ שָׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בִּטְנִי לְקוֹל צָלְלוּ
qui ,expaui me ſubtus ‡ & ,mea oſſa in putredo eſt ingreſſa , mea labia
16 שְׂפָתַי יָבוֹא רָקָב בַּעֲצָמַי וְתַחְתַּי אֶרְגַּז אֲשֶׁר
.eum excidet † ,populum ad aſcendendo ‡ auguſtiæ die in requieſcam *
אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לְעַם יְגוּדֵנוּ׃
mentiebatur ;vitibus in germen * non & ,florebit ‡ non ficus Quia
17 כִּי־תְאֵנָה לֹא־תִפְרָח וְאֵין יְבוּל בַּגְּפָנִים כִּחֵשׁ
non & ,pecus ouili de abſcidit † :cibū fecit ‡ non arua & ,oliuæ opus
מַעֲשֵׂה־זַיִת וּשְׁדֵמוֹת לֹא־עָשָׂה אֹכֶל גֵּזֶר מִמִּכְלָה צֹאן וְאֵין
lætabor ,exultabo DOMINO in ego Et . boulibus * in bos ‡
18 בָּקָר בָּרְפָתָיִם׃ וַאֲנִי בַיהוָה אָעֱלוֹזָה אָגִילָה
meos pedes ponet & ,mea virtus‡ Dominus DEVS .mea ſalute Deo in
19 בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי׃ יְהוִה אֲדֹנָי חֵילִי וַיָּשֶׂם רַגְלַי
victorem : me faciet calcare mea excelſa ſuper & ,cernarum † tanquam
כָּאַיָּלוֹת וְעַל־בָּמוֹתַי יַדְרִכֵנִי
,meis modulationibus ‡ in
בְּנַגִּינוֹתָי׃

תם ספר חבקוק

FINIS LIBRI CHABBACVC.

Put .‡finis *non &, Aegyptus &, eius fortitudo Chus *est
‡populi eius.
כּוּשׁ עָצְמָהּ וּמִצְרַיִם וְאֵין קֵצָהּ פּוּט ו
,iuit transmigratione in ipsa Etiam .tuo auxilio in fuerunt Lubim &
וְלוּבִים הָיוּ בְּעֻזְרָתֵךְ׃ גַּם־הִיא לַגֹּלָה הָלְכָה י
:platearum omniũ capite in sunt elisi eius paruuli etiam ;captiuitatem in
שָׁבָה בִּשְׁבִי גַּם־עֹלֶלֶיהָ יְרֻטְּשׁוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת
eius magnates † omnes &, sortem proiecerunt eius inclytos super & † optimates
יָדָּה וְעַל־נִכְבַּדֶּיהָ יַדּוּ גוֹרָל וְכָל־גְּדוֹלֶיהָ
:abscondita eris ,inebriaberis tu Etiam .compedibus *in* sunt *constricti* alligati
הָיָה תִּסָּקִי בַּזּוּקִים׃ גַּם־אַתְּ תְּבַקְשִׁי מָעוֹז מִפְּנֵי־אוֹיֵב יא
.*hoste ab* ‡robur quæres tu etiam ‡ob inimicũ.
עֵזּוּ גַּם־אַתְּ תִּבָּקְשִׁי מָעוֹז מֵאוֹיֵב׃
si ,primitiuis cum ficus * tuæ munitiones Omnes *vt
כָּל־מִבְצָרַיִךְ תְּאֵנִים עִם־בִּכּוּרִים אִם־ יב
.comedentis os *super* † cadẽt &, fuerint *commota* ‡ ‡concussæ
יִנֹּעוּ וְנָפְלוּ עַל־פִּי אוֹכֵל׃ †in
tuis Inimicis .*tuo interiori* *in mulieres ‡ tuus populus Ecce
הִנֵּה עַמֵּךְ נָשִׁים בְּקִרְבֵּךְ לְאֹיְבַיִךְ יג ‡vt
.tuos vectes ignis *comedit* ‡ ,tuæ tertæ portæ sunt apertæ aperiendo *medio tui.
פְּתוּחַ נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי אַרְצֵךְ אָכְלָה אֵשׁ בְּרִיחָיִךְ׃ *deuorauit
intra :tuas munitiones fortifica ,tibi hauri munitionis Aquas
מֵי מָצוֹר שְׁאָבִי לָךְ חַזְּקִי מִבְצָרָיִךְ בֹּאִי יד

בְּטִיט וּרְמָסִי בַּחֹמֶר הַחֲזִיקִי מַלְבֵּן׃ †שָׁם תֹּאכְלֵךְ א
,bruchus vt *aggrauare* * :bruchus vt te *comedet* ‡ ,gladius te †uccidet ,ignis
אֵשׁ הַכְרִיתֵךְ חָרֶב תֹּאכְלֵךְ כַּיֶּלֶק הִתְכַּבְּדִי כַּיֶּלֶק
ste :illis præ tuos negotiatores Multiplicasti .locusta vt *aggrauare* ‡
הִתְכַּבַּדְתְּ כָּאַרְבֶּה׃ †הִרְבֵּית רְכָלַיִךְ מִכּוֹכְבֵי ב
,locusta sicut tui Coronati ‡ .auolauit &, est grassatus bruchus :cælorum
הַשָּׁמָיִם יֶלֶק פָּשַׁט וַיָּעָף׃ †מְנִזָּרַיִךְ כַּאַרְבֶּה ג
die in sepibus in *castramentantium* ‡, locustarum *locusta* * vt tui principes &
וְטַפְסְרַיִךְ כְּגֹב גְּבָי חֲנוּנִים בַּגְּדֵרוֹת בְּיוֹם
.*ipsa* vbi *eius* ‡locus cognitus est non &, *enagatus* †&, est ortus Sol ,frigoris
קָרָה שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדַד וְלֹא־נוֹדַע מְקוֹמוֹ אֵיָם׃ ד
,tui *illustres iacebunt* *, Assur rex tui pastores Dormitauerunt
נָמוּ רֹעֶיךָ מֶלֶךְ אַשּׁוּר יִשְׁכְּנוּ אַדִּירֶיךָ ה
.*congregans* † non &, montes super tuus populus *sunt dispersi* ‡
נָפוּץ עַמְּךָ עַל־הֶהָרִים וְאֵין מְקַבֵּץ׃
Omnes .tua plaga est infirmata ,tuæ fracturæ *restrictio* ‡ Non
אֵין־כֶּהָה לְשִׁבְרֶךָ נַחְלָה מַכָּתֵךְ כָּל ו
quem super nam :te super *volã* * plauerunt ,tuam auditionem audientes
שֹׁמְעֵי שִׁמְעֲךָ הָקְעוּ כַף עָלֶיךָ כִּי עַל־מִי
?semper tua malitia transiuit non
לֹא־עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד׃ ז

תם ספר נחום

FINIS LIBRI NACHVM.

ספר חבקוק

LIBER CHABBACVC.

CAP. I. א

*Prophetia quam
‡clamabo
†propter iniquitatem
‡osteudisti
*peruersitatem
‡fecisti
.propheta Chabbacuc vidit *quod* ONVS*

מַשָּׂא אֲשֶׁר חָזָה חֲבַקּוּק הַנָּבִיא׃ א
,*clamaui* ‡ DOMINE ego Vsquequo
עַד־אָנָה יְהוָה שִׁוַּעְתִּי †עָרָה׃ ב
,*rapinam* † te ad vociferabor ?exaudies non &
וְלֹא תִשְׁמַע אֶזְעַק אֵלֶיךָ חָמָס
?saluabis non &
וְלֹא תוֹשִׁיעַ׃
.*facies* ‡ aspicere *miseriam* * &, iniquitatem mihi *ostendes* † quid Vt
לָמָּה תַרְאֵנִי אָוֶן וְעָמָל תַּבִּיט ג
contentionem & litem † fuit & ?me contra iniquitatem &, vastitatem &
וְשֹׁד וְחָמָס לְנֶגְדִּי וַיְהִי רִיב וּמָדוֹן
seculum in egredietur non &, lex est debilitata Propterea .*tulit* ‡
עַל־כֵּן תָּפוּג תּוֹרָה וְלֹא־יֵצֵא לָנֶצַח ד
egredietur *ideo* ‡ , iustum coronæ instar *circundans* * impius quia ,iudiciũ
מִשְׁפָּט כִּי רָשָׁע מַכְתִּיר אֶת־הַצַּדִּיק עַל־כֵּן יֵצֵא
:*estote attoniti* † & .aspicite &, gentibus in Videte .peruersum iudicium
מִשְׁפָּט מְעֻקָּל׃ ה
cùm credetis non * ,vestris diebus in *operans* ‡ opus quia : obstupescite
רְאוּ בַגּוֹיִם וְהַבִּיטוּ וְתִמָּהוּ תְּמָהוּ כִּי־פֹעֵל פֹּעַל בִּימֵיכֶם לֹא תַאֲמִינוּ כִּי־
gentem Chasdim *suscitans* ‡ ego ecce Quia .narrabitur
יְסֻפָּר׃ ו
ad possidendum *, terræ *latitudines* ‡ in ambulantem ,*properatam* &, *amaram* †
כִּי־הִנְנִי מֵקִים אֶת־הַכַּשְׂדִּים הַגּוֹי הַמַּר וְהַנִּמְהָר הַהוֹלֵךְ לְמִרְחֲבֵי אָרֶץ לָרֶשֶׁת
ipsa se ex :*ipsa* † terribilis & Horribilis .*sibi* ‡ non habitacula
מִשְׁכְּנוֹת לֹא־לוֹ׃ ז
pardis *præ* erunt *leues* ‡ Et .egredietur eius exaltatio &, eius iudiciũ
אֵימָתוֹ וְשִׂאתוֹ מִמֶּנּוּ תֵּצֵא׃ ח
:eius equites *patebunt late* &, *vespere* ‡ lupis *præ* erunt *acuti* * &, eius equi
וְקַלּוּ מִנְּמֵרִים פָּרָשָׁיו וּפָרָשָׁיו מִזְּאֵבֵי עֶרֶב יִפְשׁוּ
festinans aquila tanquam volabunt , venient longè de eius equites &
וְיָעֻפוּ כְּנֶשֶׁר חָשׁ לֶאֱכוֹל׃ ט
eorum *facierũ *oppositio* ‡ :veniet rapinam *ad* † ipsa Tota .comedendum ad
כֻּלָּהּ לְחָמָס יָבוֹא מְגַמַּת פְּנֵיהֶם
.captiuitatem arenam tanquam congregabit &; Orientem ad
וַיֶּאֱסֹף כַּחוֹל שְׁבִי׃ י

*Prophetia quam
‡clamabo
†propter iniquitatem
‡osteudisti
*peruersitatem
‡fecisti
†qui
‡contra me accepit.
*circundat
‡ob idque egreditur
†in stuporem acti
‡est qui operatur *quod
‡suscito
† acerbam & agilem
‡latitudinem
*vt possideat
‡sua.
†est.
‡leuiores
*acutiores
‡vespertinis, & multiplicabuntur
†gens propter
‡ex aduerso
*suarum
‡venient

CAP. II. ב

*stabo
‡vt videam
†arguenti contra me.
,munitionem super *subsistam** & ,stabo meam custodiam Super
עַל־מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה וְאֶתְיַצְּבָה עַל־מָצוֹר א
‡respondeam quid & ,me in loquatur quid *videndum ad* ‡ contemplabor &
וַאֲצַפֶּה לִרְאוֹת מַה־יְדַבֶּר־בִּי וּמַה אָשִׁיב
.*mea increpatione super* †
עַל־תּוֹכַחְתִּי׃ ב
יָכַח

*de
‡ridebit, & principes
†erunt
‡vrbem munitam
*cõgregabit
‡transgressus est
†præuaricatus est
‡fuisti ab initio
*faciendum
‡fortem
†es
‡vt non videas malum
*prauitatem
‡ferre.
†igitur respicis contemptores, & taces dispercdente
‡iustiorem
*facis homines
ipse :ei † risus *gubernatores &*, *erit illusor* ‡ regibus *in** ipse Et
וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלָּס וְרוֹזְנִים מִשְׂחָק לוֹ הוּא יא
.eam capiet &, puluerem *coaceruabit** &, irridebit *munitionem* ‡ omnem
לְכָל־מִבְצָר יִשְׂחָק וַיִּצְבֹּר עָפָר וַיִּלְכְּדָהּ׃
hæc :delinquet & , *præterijt* † &, spiritus *pertransiit* ‡ Tunc
אָז יַחֲלֹף רוּחַ וַיַּעֲבֹר וְאָשֵׁם זוּ יב
DOMINVS, *quondam* à ‡ tu Nónne .eius Dei *tua* potentia
כֹחִי לֵאלֹהוֹ׃ †הֲלוֹא אַתָּה מִקֶּדֶם יְהוָה
* iudicium ad DOMINE .moriemur non ?meus sanctus meus Deus
אֱלֹהַי קְדֹשִׁי לֹא נָמוּת יְהוָה לְמִשְׁפָּט
.eum fundasti increpandum ad *petram* ‡ &, eum posuisti
שַׂמְתּוֹ וְצוּר לְהוֹכִיחַ יְסַדְתּוֹ׃ יג
non *laborem ad** respiciendo &, *malũ videndo* à ‡ oculis † Mundus
טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאוֹת רָע וְהַבִּיט אֶל־עָמָל לֹא
impio *deglutiendo in tacebis* , *præuaricatores respicies* † quid Vt . ‡ poteris
הוֹכֵל לָמָּה תַּבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע
reptile tanquam ,maris pisces veluti *hominem facies** Et .se *præ iustum* ‡
תַּעֲשֶׂה אָדָם כִּדְגֵי הַיָּם כְּרֶמֶשׂ׃ †
illud congregabit ,faciet ascendere hamo *in* Totum .*eo in dominator non* ‡
כֻּלּוֹ בְחַכָּה הֶעֱלָה יְגֹרֲהוּ׃ †
,lætabitur propterea :suo reti *in* illud congregabit & , sua sagena *in*
עַל־כֵּן יִשְׂמַח וְיָגִל׃ יד
sussiet & , suæ sagenæ sacrificabit Propterea .exultabitque
בְּחֶרְמוֹ וַיַּאַסְפֵהוּ בְּמִכְמַרְתּוֹ עַל־כֵּן יִשְׂמַח
.pinguis † eius cibus &, eius pars est ?nctassata ipsis in quia :suo reti
וְיִגַּל׃ טו
interficere *semper &* ‡ ‡suã sagenam euacuabit ea propter Nunquid
לְמִכְמַרְתּוֹ כִּי בָהֶמָּה שְׁמֵנָה חֶלְקּוֹ וּמַאֲכָלוֹ בְּרִאָה׃
?parcet non gentes
הֲעַל־כֵּן יָרִיק חֶרְמוֹ וְתָמִיד לַהֲרֹג טז
גּוֹיִם לְאַיָּחְמוֹל׃

*de
‡ridebit, & principes
†erunt
‡vrbem munitam
*cõgregabit
‡transgressus est
†præuaricatus est
‡fuisti ab initio
*faciendum
‡fortem
‡pinguior est factus.
‡sempérne
*stabo
‡vt videam
†arguenti contra me.
‡cui non est dux.
†pinguior est factus.
‡sempérne

ספר נחום

LIBER NACHVM.

CAP. I. א

Nachum vlſionis Liber .Nineueh ONVS *

1 שָׂא נִינְוֵה סֵפֶר [a]חֲזוֹן נַחוּם
vlciſcens & ,zelotes Deus .Elchoſei

2 הָאֵל קַנָּא וְנֹקֵם
,DOMINVS vlciſcens ,DOMINVS

יְהוָה נֹקֵם יְהוָה
,DOMINVS vlciſcens , *ire compos* † & *habēs iram*;

וּבַעַל חֵמָה נֹקֵם יְהוָה
longus ‡ DOMINVS .ſuis inimicis ipſe reſeruans † & ,ſuis hoſtibus ‡

לְצָרָיו וְנוֹטֵר הוּא לְאוֹיְבָיו׃ [†]יְהוָה אֶרֶךְ
DOMINI ,‡ *mundabit non mundando* * & ,*virtute* † magnus & ,*natum*

אַפַּיִם וּגְדָל־[b]כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְהוָה
.* eius pedum puluis ‡ nubes & ;*eius* via † turbine in & tempeſtate in

בְּסוּפָה וּבְשַׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו׃
:fecit exiccare flumina omnia & ,illud exiccauit & ,mare *in Increpans* ‡

4 גֹּעֵר בַּיָּם [†]וַיַּבְּשֵׁהוּ וְכָל־הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב
.*eſt infirmatus* † Lebanon flos & ,Carmel & Baſan eſt *infirmatus* †

אֻמְלַל בָּשָׁן וְכַרְמֶל וּפֶרַח לְבָנוֹן אֻמְלָל׃
cōflagrauit & ,liquefacti ſunt ‡ colles & ,eo ab tremuerunt Montes

5 הָרִים [†]רָעֲשׁוּ מִפָּנָיו וְהַגְּבָעוֹת [c]וַתִּתְמוֹגַגְנָה
.eo in habitantes omnes & orbis & ,eius *faciebus* * à terra

וַתִּשָּׂא הָאָרֶץ מִפָּנָיו וְתֵבֵל וְכָל־יוֹשְׁבֵי בָהּ׃
,eius *naſ* † ita in ſtabit quis & ,ſtabit quis eius *indignationis facies Ad* ‡

6 לִפְנֵי [†]זַעְמוֹ מִי יַעֲמוֹד וּמִי יָקוּם [d]בַּחֲרוֹן אַפּוֹ
.eo ab ſunt confractæ pettæ & ,ignis ſicut eſt effuſa eius Ira

חֲמָתוֹ נִתְּכָה כָּאֵשׁ וְהַצֻּרִים נִתְּצוּ מִמֶּנּוּ׃
ſperantes ſciens & :anguſtiæ die in *robur ad* ‡,DOMINVS Bonus

7 טוֹב [†]יְהוָה לְמָעוֹז בְּיוֹם [e]צָרָה וְיֹדֵעַ [f]חוֹסֵי
faciet conſummationem tranſeunte inundatione in Et .eo in

בּוֹ׃ [†]וּבְשֶׁטֶף עֹבֵר כָּלָה יַעֲשֶׂה
cogitabitis ‡ Quid .*tenebroſitas perſequetur* * eius inimicos & :eius loci

8 מָקוֹמָהּ וְאוֹיְבָיו יְרַדֶּף־[†]חֹשֶׁךְ׃ מַה־תַּחְשְׁבוּן
bis conſurget non ,*faciens* † ipſe conſummatione ‡ DOMINVM *ad*

אֶל־יְהוָה כָּלָה הוּא עָשֶׂה לֹא־תָקוּם פַּעֲמַיִם
eos potare ſecundum † & ,coæplexas ſpinas ad vſque † Quia .anguſtia

צָרָה׃ [†]כִּי עַד־סִירִים סְבֻכִים וּכְסָבָאָם
eſt egreſſus te Ex .plena ariditate ſtipula ſicut ,*ſunt comeſti* ,*potores*

10 סְבוּאִים אֻכָּלוּ כְּקַשׁ יָבֵשׁ מָלֵא׃ [†]מִמֵּךְ יָצָא
dixit Sic .*Beliiahal conſulens* ‡ ,malum DOMINVM *ſuper cogitans* *

11 חֹשֵׁב עַל־יְהוָה רָעָה יֹעֵץ בְּלִיָּעַל׃ [†]כֹּה אָמַר
,excindentur *certè* & , ‖ multi *certè* & ? *pacifici* † num , DOMINVS

יְהוָה אִם־שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגְזוּ
conteram nunc Et .vltrà te affligam non ,te affixi Et .tranſibit &

וְעִנִּיתִיךָ לֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד׃ [†]וְעַתָּה אֶשְׁבֹּר
te ſuper præcipiet Et .dirumpam tua vincula & ,*te deſuper* † eius iugum

12 מֻטֵּהוּ מֵעָלָיִךְ [h]וּמוֹסְרוֹתַיִךְ אֲנַתֵּק׃ [†]וְצִוָּה עָלַיִךְ
tui Dei domo De .amplius tuo nomine *de ſeminabitur* * non ,DOMINE

יְהוָה לֹא־יִזָּרַע מִשְׁמֵךְ עוֹד מִבֵּית אֱלֹהַיִךְ
quia ,tuum ſepulchrum ponam conflatile & ,ſculptile faciam ſuccidere

אֶכְרֶה פֶּסֶל וּמַסֵּכָה אֲשִׂים [i]קִבְרְתֵּךְ כִּי
.fuiſti deſpectus

קַלּוֹתָ׃

CAP. II. ב

.pacem facientis audite euangelizantis pedes montes ſuper Ecce

1 הִנֵּה עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר [†]מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם
vltra adder non quia :tua vota redde ,tuas feſtiuitates Iehudah Celebra

[a]חֲגֵי יְהוּדָה חַגֶּיךָ שַׁלְּמִי נְדָרֶיךָ כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד
ſuper diſſipator Aſcendit .*eſt ſucciſus ipſe totus* ,*Beliiahal* ‡ te per *tranſire* † † vt tranſeat

2 עֲלֵה מְפִיץ עַל־[†]פָּנֶיךָ בְּלִיָּעַל כָּרֵת נִכְרָת׃
,lumbos conforta ,viam contemplare :munitionē cuſtodiendo ,*tuas facies* * ſunt. ‡ faciem tuā‖

פָּנֶיךָ נָצוֹר מְצוּרָה צְפֵה־[†]אֹרַח חַזֵּק מָתְנַיִם
ſuperbiam DOMINVS conuertit Quia .valde potentiam robora

3 שׁוֹב [b]אַמֵּץ כֹּחַ מְאֹד׃ [†]כִּי שָׁב יְהוָה אֶת־[c]גְּאוֹן
,‡ euacuantes eos euacuauerunt quia :Iſrael ſuperbiam ſicut ,Iahacob

[c]גַּאֲוַת יַעֲקֹב כִּגְאוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי בּוֹקְקִים בְּקָקוּם
eius fortium Clypeus .corruperunt eorum propagines & ‡ bonis,

[d]גָּפֶן וְזֹמְרֵיהֶם שִׁחֵתוּ׃ [d]מָגֵן [†]גִּבּוֹרָיו

† induti veſtibus vermiculatis, vt ignis ‡ erat,

[e]כּוֹן * qua præparare fecit currus,

‡ tremuerūt

† aſcenſores curruum, feſtinanter ambulabunt

‡ cùm perrexerint

יהיר ו

[f]כּוֹן [g]וְיָצַב ‡ ædes diſſoluta. ‡ regina ‖ curtum

* ducebāt eā, vox lamentationis eius ſicut gemitus

‡ percutientes

† plena fuit omni bono

‡ antiquis fuit.

* nūc fugiūt.

‡ dicebant,

† erat qui retrò aſpiceret.

[h]בָּזוּ מָסָּם ‡ eſt

* ponderandum, pulchri tudoꝭ maior quouis

‖ concupiſcibili.

‡ ſuccidit ut:

† dolor

‡ redactæ ſunt in nigredinē.

* eſt ‡ ad

† & leæna,

‡ erat

* rapiebat ſufficienter

‡ ſuffocabat

† ignem fumantem quadrigas,

‡ conſumet

*exterminare

‡ & rapinis

† è medio ei

‡ Sonitus

‡ rotarum, & equorum cōcutientium terram, & quadrigarū ſaltantium. Equitū aſcēdentium, & micantium gladiorū, & fulgurantiū haſtarum.

‖ multitudinis cadauerū, ‡ eſt *inimici ‡ Euenerūt hæc ei

† decoræ & gratiā habētis, quæ vēdit

‡ venio

*in facie tua,

‡ vituperare

†inquinamētum

‡ elongabūtſe

* dicent:

‡ fortior es ciuitate

† populos habēte multos, quæ manet

‡ ſunt in circuitu eius:

* eſt

die in ,‡ currus lampadarū *igne in*,*vermiculati* † exercitus viri ,eſt rubefactus

מְאֹדָם אַנְשֵׁי־חַיִל מִתְלָעִים [†]בְּאֵשׁ־פְּלָדֹת הָרֶכֶב בְּיוֹם
inſanient plateis In .*fuerunt venenata* * abietes & :*ſe præparate* *

3 הֲכִינוֹ וְהַבְּרוֹשִׁים הָרְעָלוּ׃ [†]בַּחוּצוֹת יִתְהוֹלְלוּ
fulgura tāquā ,faces veluti eorū aſpectus :plateas per *coxis collident* ,*currus* †

הָרֶכֶב יִשְׁתַּקְשְׁקוּן בָּרְחֹבוֹת מַרְאֵיהֶן כַּלַּפִּידִים כַּבְּרָקִים
:*eorū ambulatione in* ‡ impingent ,ſuorū fortium Recordabitur .diſcuttent

4 יְרוּצָצוּ׃ [†]יִזְכֹּר אַדִּירָיו יִכָּשְׁלוּ בַּהֲלִיכָתָם
Portæ .operimentum præparabitur & ,eius murum ad feſtinabunt

יְמַהֲרוּ חוֹמָתָהּ [f]וְהֻכָן הַסֹּכֵךְ׃ [†]שַׁעֲרֵי
,eſt ducta captiua ‡ Huſſab Et. eſt *liquefactū palatiū* ‡ & ;ſunt apertę fluminum

8 הַנָּהָרוֹת נִפְתָּחוּ וְהֵהֵיכָל נָמוֹג׃ [†]וְהַצַּב [g]גָּלְתָּה
tundentes ‡ ,columbarū *vocē iuxta deducentes* * eius aucillę & ,eſt aſcēdere ruſſa ‡

הֹעֲלָתָהּ וְאַמְהוֹתֶיהָ מְנַהֲגוֹת כְּקוֹל יוֹנִים מִתְּפּוֹפְפוֹת
.*ipſa* ‡ diebus à aquis piſcina ſicut † Nineueh Et .ſua corda ſuper

9 עַל־לִבֹּתֵהֶן׃ [†]וְנִינְוֵה כִּבְרֵכַת־מַיִם מֵימֶיהָ
,argentum Diripite .*reſpiciens* † nō & ,‡ ſtate ,State .*fugientes ipſi* * &

הָעֹמְדִים עִמְדוּ וְאֵין מַפְנֶה׃ [b]†בְּזוּ כֶסֶף
.*deſideriū* ‖ vaſe *omni præ gloria* ,*præparationem* * ad finis ‡ non & ;aurum diripite

10 בְּזוּ זָהָב וְאֵין קָצֶה לַתִּכוּנָה כָּבֵד מִכָּל כְּלֵי חֶמְדָּה׃
,eſt liquefactum cor & :*interrupta* ‡ & , exinanita & ,eſt Euacuata

בּוּקָה וּמְבוּקָה וּמְבֻלָּקָה וְלֵב [†]נָמֵס 11
ipſorum vniuerſorū facies & ,*tenibus* cūctis in *inualetudo* † & ,genuū collisio &

וּפִיק בִּרְכַּיִם וְחַלְחָלָה בְּכָל־מָתְנַיִם וּפְנֵי כֻלָּם
ipſum paſcuum & ,leonum habitaculum * Vbi .*fulginem contraxerunt* ‡

קִבְּצוּ פָּאֹרוֹ׃ [†]אַיֵּה מְעוֹן אֲרָיוֹת וּמִרְעֵה הַגּוּר 12
,leonis catulus ,*ibi maior leo* † ,leo iuit quod ‡ ,leonum catulorum

לַכְּפִרִים אֲשֶׁר הָלַךְ־שָׁם אַרְיֵה לָבִיא גּוּר אַרְיֵה
ſuffocans ‡ & ,ſuis catulis *ſufficientia in rapiens* * Leo .exterreus ‡ non &

וְאֵין מַחֲרִיד׃ [†]אַרְיֵה טֹרֵף בְּרֵי גְרוֹתָיו וּמַחֲנַק 13
.rapina ſua habitacula & ,ſua foramina præda impleuit & ;ſuis leænis

לִלְבָאתָיו וַיְמַלֵּא־טֶרֶף [g]חֳרָיו וּמְעֹנֹתָיו טְרֵפָה׃
faciam ſuccendere & ,exercituū DOMINVS dixit ,te ad ego Ecce

14 הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבְעַרְתִּי
faciam *ſuccidere* * & :gladius *comedet* ‡ tuos leunculos & ,*eius curruum fumo in* †

בָּעָשָׁן רִכְבָּהּ וּכְפִירַיִךְ תֹּאכַל חָרֶב וְהִכְרַתִּי
.tuorum nunciorum vox vltra audietur non & ,tuam prædam terra de

מֵאֶרֶץ טַרְפֵּךְ וְלֹא־יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֶיהָ׃

CAP. III. ג

,eſt plena *extorſione* ‡ mēdacio ipſa vniuerſa ;ſanguinum ciuitati Væ

1 הוֹי עִיר [†]דָּמִים כֻּלָּהּ כַּחַשׁ פֶּרֶק מָלְאָה
equi & ,rota ‡ commotionis *vox* † & ,flagelli *Vox* † .præda recedit nō †

לֹא יָמִישׁ טָרֶף׃ [†]קוֹל שׁוֹט וְקוֹל רַעַשׁ אוֹפָן וְסוּס 2
,*gladij lamina* & ,*aſcendere facientis* Equitis .*ſubſilientis curtus* & ,*ſonipedis*

דֹּהֵר וּמֶרְכָּבָה מְרַקֶּדֶת׃ [†]פָּרָשׁ מַעֲלֶה וְלַהַב חֶרֶב 3
finis ‡ nō & ;*cadaueris ponderis* ‖ & ,interfectæ multitudinis & ,*haſtæ fulguris* &

וּבְרַק חֲנִית וְרֹב חָלָל וְכֹבֶד פֶּגֶר וְאֵין קָצֶה
formicationum multitudinē propter ‡ .eorū corpora in impinget ,corporū

וְנִכְשְׁלוּ בְּגִוִּיָּתָם׃ [†]מֵרֹב 4
gentes *vendentis* ,*maleficiorum patronæ* ,*gratiæ bonæ* † meretricis

זְנוּנֵי זוֹנָה טוֹבַת חֵן בַּעֲלַת כְּשָׁפִים הַמֹּכֶרֶת גּוֹיִם
ego † Ecce .ſuis maleficiis in familias & ,ſuis fornicationibus in

בִּזְנוּנֶיהָ וּמִשְׁפָּחוֹת בְּכִשָּׁפֶיהָ׃ [†]הִנְנִי 5
ſuper * tuas fimbrias reuelabo & ,exercituum DOMINVS dixit ,te ad

אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְגִלִּיתִי שׁוּלַיִךְ עַל־
.tuā ignominiā regnis & ,tuā turpitudinē gentibus oſtendā & :*tuis faciebus*

פָּנָיִךְ וְהֶרְאֵיתִי גּוֹיִם מַעֲרֵךְ וּמַמְלָכוֹת קְלוֹנֵךְ׃
.te faciam *vilipendere* ‡ & ,abominationes te ſuper faciam proiicere Et

6 וְהִשְׁלַכְתִּי עָלַיִךְ שִׁקֻּצִים [†]וְנִבַּלְתִּיךְ
,te à *vagabitur* ‡ ,te videntes omnes ,erit Et .*ſtercus* † tanquā te ponam &

וְשַׂמְתִּיךְ כְּרָאִי׃ [†]וְהָיָה כָּל־רֹאַיִךְ יָדוּד מִמֵּךְ 7
quæram vnde ,ei condolebit quis ,Nineueh eſt Vaſtata :*dicet* * &

וְאָמַר שֻׁדְּדָה נִינְוֵה מִי יָנוּד לָהּ מֵאַיִן אֲבַקֵּשׁ
‖ flumina inter *ſedente* ,Amon † No à *es melior* ‡ Nūquid ?tibi conſolatores

מְנַחֲמִים לָךְ׃ [†]הֲטוֹבִי מִנָּא אָמוֹן הַיּשֶׁבֶת בַּיְאֹרִים 8
.eius murus mari à ,mare * antemurale cuius :*ei vndique* † Aquæ

מַיִם סָבִיב לָהּ אֲשֶׁר־חֵיל יָם מַיִם חוֹמָתָהּ׃

* vituperat ‡ surgit
d קוּם
† Dominum expectabo,
e יָחַל
* surgam, si
‡ tenebris, † mea erit.
† iudicet iudicium meũ,
f נָשָׂא
‡ quæ dicit:
g רָאָה
* est ‡ quæ
† qua ædificabit Dns ‡ tributum
h בָּנָה
i חָקַק
* ad ‡ munitas, & à ciuitate munita † vsq; ad ‡ à * cum ‡ operum
k פָּרָה
† qui habitas confidenter in sylua ‡ agri feracis.
l רָעָה
* longi temporis. ‡ egressionis tuæ
m יָצָא
† pudore afficientur
‡ A Domino Deo nostro
* parcens iniquitati,
n יָרָא ° עָוֹן
‡ furorem † vult
‡ nostra.
p נָתַן ° אֱמֶת
† antiquis.

nurus ,suam matrem in *surgens* ‡ filia ,patrẽ *vilipendens** filius Quia
6 † כִּי־בֵן מְנַבֵּל אָב בַּת d קָמָה בְאִמָּהּ כַּלָּה
DOMINO *in*‡ ego Et .eius domus viri ,viri inimici :suam socrũ in
7 בַּחֲמָתָהּ אוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ׃ † וַאֲנִי בַיהוָה
.meus Deus me audiet :meæ salutis Deum expectabo ,*speculabor*
אָצְפֶּה e אוֹחִילָה לֵאלֹהֵי יִשְׁעִי יִשְׁמָעֵנִי אֱלֹהָי׃
cum :surrexi * ,eciderim quòd me propter mea inimica læteris Ne
8 † אַל־תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי כִּי־
DOMINI Iram .*mihi* † lux DOMINVS ,*tenebrositate* ‡ in fœdero
אֵשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ יְהוָה אוֹר לִי׃ † זַעַף יְהוָה
faciat & ,*meam litem litiget* † donec ,ei peccaui quoniam ,feram
9 f אֶשָּׂא כִּי חָטָאתִי לוֹ עַד אֲשֶׁר יָרִיב רִיבִי
.eius iustitiam *in* videbo ,lucem in me educet :meum iudicium
וְעָשָׂה מִשְׁפָּטִי יוֹצִיאֵנִי לָאוֹר אֶרְאֶה בְּצִדְקָתוֹ׃
:me ad *dicens* ‡ ,pudor eam operiet & ,mea inimica aspiciet Et
10 g † וְתֵרֶא אוֹיַבְתִּי וּתְכַסֶּהָ בוּשָׁה הָאֹמְרָה אַיֵּה
nunc‡ ,eam *in* videbunt mei Oculi ?tuus Deus DOMINVS *ipse** Vbi
יְהוָה אֱלֹהָיִךְ עֵינַי תַּרְאֶינָה בָּהּ עַתָּה
.platearum lutum vt conculcationem in erit
תִּהְיֶה לִמְרְמָס כְּטִיט חוּצוֹת׃
† qua ædificabit Dns ‡ tributum .*statutum* ‡ elongabitur illa die ,tuas macerias *ædificandi* † Die
11 † יוֹם h לִבְנוֹת גְּדֵרֵךְ יוֹם הַהוּא יִרְחַק־חֹק׃
h בָּנָה h ciuitates* & ,Assur *ipso* de veniet te ad vsque & illa Die
12 † יוֹם הוּא וְעָדֶיךָ יָבוֹא לְמִנִּי אַשּׁוּר וְעָרֵי
i חָקַק ,mari à mare† & ,flumen ad vsque & *munitione ipsa ab* & ,*munitionis*
* ad ‡ munitas, & à ciuitate munita † vsq; ad ‡ à * cum ‡ operum
מָצוֹר וּלְמִנִּי מָצוֹר וְעַד־נָהָר וְיָם מִיָּם
*super** desolationem in terra erit Et .montem *ad* monte ‡ &
וְהָרֵר חָרְבָּה׃ † וְהָיְתָה הָאָרֶץ לְשִׁמָּמָה עַל־
.eorum *studiorum* ‡ fructum propter ,suis habitatoribus
13 פְּרִי k מַעַלְלֵיהֶם׃ יוֹשְׁבֶיהָ
k פָּרָה *habitans* † ,tuæ hæreditatis pecus ,tua virga *in* tuum populum Pasce
† qui habitas confidenter in sylua ‡ agri feracis.
† רְעֵה עַמְּךָ בְשִׁבְטֶךָ צֹאן נַחֲלָתֶךָ שֹׁכְנִי
14 l יְעַר בְּתוֹךְ כַּרְמֶל יִרְעוּ בָשָׁן וְגִלְעָד כִּימֵי
dies iuxta Ghilhad & Basan pascent :‡Carmel medio in *syluam solitariè*
ei ostendam :Aegypti terra è *te egrediendi* ‡ dies Iuxta *seculi* *
עוֹלָם׃ † כִּימֵי m צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ
.sua fortitudine omni ab *pudebunt* † &, gentes Videbunt .mirabilia
16 נִפְלָאוֹת׃ † יִרְאוּ גּוֹיִם וְיֵבֹשׁוּ מִכֹּל גְּבוּרָתָם
.obsurdescent eorum aures ,os super manum Ponent
יָשִׂימוּ יָד עַל־פֶּה אָזְנֵיהֶם תֶּחֱרַשְׁנָה׃
se mouebunt terræ reptilia sicut ,serpens sicut puluerem Lingent
17 † יְלַחֲכוּ עָפָר כַּנָּחָשׁ כְּזֹחֲלֵי אֶרֶץ יִרְגְּזוּ
,formidabunt *nostrum* Deum DOMINVM *Ad* ‡ .suis clausuris de
מִסְגְּרֹתֵיהֶם אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִפְחֲדוּ
transiens & ,*iniquitatem tolleus** ,tu sicut Deus Quis .te à timebunt &
18 n וַיִּרְאוּ מִמֶּךָּ׃ † מִי־אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא ° עָוֹן וְעֹבֵר
perpetuũ in tenuit non ‡ suæ hæreditatis residui prȩuaricationem super
עַל־־פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד
Reuertetur .ipse miseri cordiam *voluit* † quoniam ,suum *nasum* ‡
19 † יָשׁוּב אָפוֹ כִּי־־חָפֵץ חֶסֶד הוּא׃
profunda in proiicies &:nostras iniquitates subiiciet ,nostri miserebitur
יָרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת
miseri cordiam ,Iahacob veritatẽ Dabis .*eorum* ‡ peccata omnia maris
20 p † תִּתֵּן q אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד׃
† antiquis. .*quondam* † diebus à nostris patribus iurasti quam ,Abraham
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם׃

DOMINVS quid & ,bonum ‡ quid homo * tibi Indicat
8 d † הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה־־טּוֹב וּמָה־־יְהוָה
,misericordiam diligere & ,iudicium facere *nisi* ‡ ,te à *quærens* †
דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם־ c עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד
DOMINI Vox .tuo Deo cum ambulando se humiliare &
9 † קוֹל יְהוָה׃ וְהַצְנֵעַ לָכֶרֶת עִם־אֱלֹהֶיךָ
,virgam Audite .tuum nomen timebit *sapientia* ‡ & ,*clamabit** ciuitatem ad
לָעִיר יִקְרָא וְתוּשִׁיָּה יִרְאֶה שִׁמְךָ שִׁמְעוּ f מַטֵּה
,*impietatis* thesauri impij domo *in num* † Adhuc ‡ eam constituit quis &
10 וּמִי יְעָדָהּ׃ † עוֹד הַאִשׁ בֵּית רֶשַׁע אֹצְרוֹת רֶשַׁע
,*impietatis bilancibus in ero purus** Nunquid .*abominatus venuitatis* ‡ modius &
11 וְאֵיפַת g רָזוֹן זְעוּמָה׃ † הַאֶזְכֶּה בְּמֹאזְנֵי רָשַׁע
‡ *fraudis lapidum loculo in* &
וּבְכִיס אַבְנֵי מִרְמָה׃
sunt locuti eius habitatores & ,*rapina* † sunt repleti *eius* diuites ‡ Cuius
12 † אֲשֶׁר עָשִׁירֶיהָ מָלְאוּ חָמָס וְיֹשְׁבֶיהָ דִּבְּרוּ־־
ego etiam Et .‡ eorũ ore in fraudulenta eorũ lingua & ,mendacium
13 שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנָם h רְמִיָּה בְּפִיהֶם׃ † וְגַם־־אֲנִי
.tua peccata *super** desolando ,te percutiendo feci ægrotare
i הֶחֱלֵיתִי הַכּוֹתְךָ הַשֵּׁם עַל־חַטֹּאתֶיךָ׃
:tuo interiore *in* † tua *depressio* ‡ & ,saturaberis non & ,comedes Tu
14 † אַתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשְׂבָּע וְיִשְׁחֲךָ בְּקִרְבֶּךָ
.dabo gladio ,*produxeris* ‡ quem & :*producet non* & ,*apprehendet* &
k וְתַסֵּג וְלֹא תַפְלִיט וַאֲשֶׁר תְּפַלֵּט לַחֶרֶב אֶתֵּן׃
non & , *eliuam** calcabis tu :metes non & ,seminabis Tu
15 † אַתָּה תִזְרַע וְלֹא תְקָצֹר אַתָּה תִדְרֹךְ־־זַיִת וְלֹא־
est custoditum † Et .vinum bibes nõ & ,*mustum* ‡ & :oleo te vnges
16 † וְיַיִן׃ וְיִשְׁחַמֵּר
ambulastis & , Achab domus opus omne & , Homri *statuta*
חֻקּוֹת עָמְרִי l וְכָל מַעֲשֵׂה בֵית־־אַחְאָב m וַתֵּלְכוּ
eius habitatores & ,desolationem in te *me dare pro* ‡ ,eorũ consiliis in
בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם לְמַעַן n אֶתֵּךְ לְשַׁמָּה וְיוֹשְׁבֶיהָ
.*portabitis** mei populi opprobrium & ,sibilum in
לִשְׁרֵקָה וְחָרְפַּת עַמִּי c תִּשָּׂאוּ׃

CAP. VII. ‡

racemi sicut ,† æstatis *collectiones* ‡ sicut fui quia ,mihi Væ
1 † אַלְלַי לִי כִּי הָיִיתִי כְּאָסְפֵי־־קַיִץ כְּעֹלְלֹת
desiderauit *primitiuum** ,comedendũ ad botrus ‡ Non .vindemiæ
בְּצִיר אֵין־אָשְׁכּוֹל לֶאֱכֹל בִּכּוּרָה p אִוְּתָה
hominem ‡ inter rectus & , terra de misericors Periit .mea anima
2 נַפְשִׁי׃ † אָבַד חָסִיד מִן־הָאָרֶץ וְיָשָׁר בָּאָדָם
*venabuntur** suum fratrem *vir* ,*insidiabuntur sanguinibus* ‡ *ipsi* Vniuersi. † non
אֵין כֻּלָּם לְדָמִים יָאֹרֹבוּ אִישׁ אֶת־אָחִיהוּ יָצוּדוּ
,*postulans* † princeps benefaciendo pro ,*volis* ‡ malefaciendo Pro .*sagena*
3 חֵרֶם׃ † עַל־הָרַע כַּפַּיִם לְהֵיטִיב הַשַּׂר שׁוֹאֵל
suæ animæ *contritionem loquens** magnus & :retributionẽ propter *iudicans* ‡ &
וְהַשֹּׁפֵט בַּשִּׁלּוּם וְהַגָּדוֹל דֹּבֵר הַוַּת נַפְשׁוֹ
‡ rectus ,paliurus vt † eorum Optimus .*eam complicarunt* & ,*ipse* ‡
4 וַיְעַבְּתוּהָ׃ † טוֹבָם כְּחָרָךְ יָשָׁר
,venit tua visitatio ,tuorum speculatorum ‡ Dies .*implicatione* *pra*
מְסוּכָתָה יוֹם b פְּקֻדָּתֵךְ בָּאָה
‡ ne ,*sodali in** credatis Ne .eorum *perplexitas* ‡ erit nunc
5 עַתָּה תְּהִיָה מְבוּכָתָם׃ † אַל־תַּאֲמִינוּ c בְּרֵעַ אַל־
.tui oris ostia custodi ,*tuo sinui incumbente ab* :*duce in* fidatis
חִבְּטָחוּ בְּאַלּוּף מִשְׁכֶּבֶת חֵיקֶךָ שְׁמֹר פִּתְחֵי־־פִיךָ׃

* ס ‡ sit † requirit ‡ vtique * clamat, ‡ vir constans † nónne sunt in ‖ impietate congregati, ‡ deficiens detestatus Domino. * iustificabo stateram impiam, & sacculum ponderum dolosorum?
g רָזוֹן
‡ ciuitatis † iniquitate, ‡ erat.
* te propter
h רָמָה חָלָה
‡ humiliatio † erit in medio tui: & tanges vxorẽ tuam, & nõ seruabit conceptum: ‡ seruarit,
k נָסַג
* oliuas, ‡ vuas, quibus fit vinũ nouum, † custodita fuerunt præcepta
l חָקַק m יָלַךְ
‡ vt darem * portabis.
n נָתַן ° נָשָׂא
‡ fructus ‡ collectus à pauperibus, * est ‡ primitiua eius, ‡ homines † est. ‡ sanguini insidiãtur, vnus quisque *venatur reti ‡ manibus, † postular, & iudex iudicat *loquitur: afferte munera, quod ad perditionem ‡ eius est, qui audiunt, multiplicant illa. † est ‡ eorũ est asperior maceria spinarũ ‡ venit ‡ desolatio * amico, ‡ vxores ‖ marito. Ab vxore quæ dormit in sinu tuo.

תם ספר מיכה

FINIS LIBRI MICHAH.

ad ascendamus & ,Venite :dicent & ,multæ gentes ibunt Et
1 נֵלֵךְ † וְהָלְכוּ גוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל־
nos docebit & ,Iahacob Dei domum ad & ,DOMINI montem
הַר־יְהוָה וְאֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיוֹרֵנוּ
,lex egredietur Sion de quia :eius semitis in ambulabimus & ,suis viis de vias suas
מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן s תֵּצֵא תּוֹרָה
populos inter iudicabit Et .Ierusalem de DOMINI verbum &
וּדְבַר יְהוָה מִירוּשָׁלִָם׃ † וְשָׁפַט בֵּין עַמִּים 3
contundet & :longinquum in vsque fortes gentes corripiet & ,multos concident
רַבִּים t וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצֻמִים עַד־רָחוֹק וְכִתְּתוּ
gens tollent non :falces in suas hastas & ,ligones in suos gladios sumet
u חֲנִית חַרְבֹתֵיהֶם לְאִתִּים וַחֲנִיתֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא־ x יִשָּׂא גּוֹי
.bellum vltrà discent nec ,gladium gentem contra
אֶל־גּוֹי חָרֶב וְלֹא־יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה׃
,suam ficum subtus & ,suam vitem subtus vir manebunt Et vnusquisque
4 † וְיָשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ
.est locutum exercituum DOMINI os quia :externens non & erit qui de-terreat:
וְאֵין מַחֲרִיד כִּי־פִי יְהוָה צְבָאוֹת דִּבֵּר׃
nos & :sui Dei nomine in vir ambulabit populi omnes Quia vnusquisque
5 † כִּי כָל־הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ
.perpetuum & seculum in nostri Dei DOMINI nomine in ambulabimus vltrà.
y נֵלֵךְ y בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד׃
,claudicantem congregabo ,DOMINVS dixit ,illa die In
6 † בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אֹסְפָה הַצֹּלָעָה
ponam & .affeci malo ‡ quam & ,congregabo expulsam * & *ejectam
‡ afflixi.
z רוֹעַ z וְהַנִּדָּחָה אֲקַבְּצָה וַאֲשֶׁר הֲרֵעֹתִי׃ † וְשַׂמְתִּי אֶת־ 7
regnabit & :robustam gentem in ejectã procul & ,reliduũ in claudicantẽ
הַצֹּלָעָה לִשְׁאֵרִית וְהַנִּהְלָאָה לְגוֹי עָצוּם וּמָלַךְ
.seculum in vsque & nunc ex Sion monte in eos super DOMINVS eo tempore
יְהוָה עֲלֵיהֶם בְּהַר צִיּוֹן מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃
: veniet te ad vsque Sion filia locus editus ‡ ,gregis turris tu Et† † Ad te autẽ
‡ turris
8 † וְאַתָּה מִגְדַּל־עֵדֶר עֹפֶל בַּת־צִיּוֹן עָדֶיךָ תֵּאתֶה
.Ierusalaim filiæ regnum ,primum dominium veniet &
וּבָאָה הַמֶּמְשָׁלָה הָרִאשׁוֹנָה מַמְלֶכֶת לְבַת־יְרוּשָׁלִָם׃
* non rex Nunquid ?vociferationem vociferabis quid vt Nunc * est
9 † עַתָּה לָמָּה תָרִיעִי רֵעַ הַמֶּלֶךְ אֵין־ * Num
dolor te apprehendit quia ?periit tuus consiliarius An ‡ ?te in ‡
בָּךְ אִם־יוֹעֲצֵךְ אָבַד כִּי־הֶחֱזִיקֵךְ חִיל
,parturiens veluti Sion filia ingemisce & ,Dole .parturientis tanquã
10 כַּיּוֹלֵדָה׃ † חוּלִי c וְגָחִי בַּת־צִיּוֹן כַּיּוֹלֵדָה
ad vsq; venies & ,agro in habitabis & ,ciuitate de egredieris nunc quia
b תֵּצְאִי מִקָּרְיָה וְשָׁכַנְתְּ בַּשָּׂדֶה וּבָאת עַד־ b יָצָא
.tuorũ inimicorũ vola de DOMINVS te redimet ibi : erueris ibi :Babel manu
c כָּפַי c בָּבֶל שָׁם תִּנָּצְלִי שָׁם יִגְאָלֵךְ יְהוָה מִכַּף אֹיְבָיִךְ׃
: dicentes * ,multæ gentes te super se congregauerunt nunc Et * quæ dicũt
11 † וְעַתָּה נֶאֶסְפוּ עָלַיִךְ גּוֹיִם רַבִּים הָאֹמְרִים
cognouerũt non ipsæ Et .noster oculus Sion in aspiciet & ,se Prosanabit ‡ * Peccabit
d חֵרֶפָּה d תֶּחֱזֶינָה בְּצִיּוֹן עֵינֵינוּ׃ † וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ 12
quia ; eius consilium intellexerunt nec ,DOMINI cogitationes
e בִּן מַחְשְׁבוֹת יְהוָה וְלֹא הֵבִינוּ e עֲצָתוֹ כִּי
tritura & Surge .aream ad manipulum veluti eas congregauit
קְבָצָם גָּרְנָה׃ † קוּמִי וָדוּשִׁי 13
ponam tuas vngulas & ,ferrum ponam tuum cornu quia : Sion filia ferreum,
בַּת־צִיּוֹן כִּי קַרְנֵךְ f אָשִׂים בַּרְזֶל וּפַרְסֹתַיִךְ g אָשִׂים s שׁוֹם s ‡
DOMINO anathematizabo ‡ & ,multos populos conteres & ,es * * æreas,
‡ interficere faciam
h נְחוּשָׁה h וְהַרְקוֹת עַמִּים רַבִּים וְהַחֲרַמְתִּי לַיהוָה
.terræ vniuersæ Domino earum fortitudinem & ,earum desiderium
h דַּק
בִּצְעָם וְחֵילָם לַאֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ׃
:nos super † posuit obsidionem ,turmæ filia turmatim excurres † Nunc † turmis cin-geris
† aduersum
14 † עַתָּה תִּתְגֹּדְדִי בַת־גְּדוּד מָצוֹר שָׂם עָלֵינוּ * iudicis
.Israel iudicem * maxillam super percutiẽt virga in
i בַּשֵּׁבֶט i יַכּוּ עַל־הַלְחִי אֶת שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל׃

CAP. V. ה

existendum ad ,†paruulus ,Ephrathah lechem Beth tu Et † es, vt sis
k תִּהְיֶה k וְאַתָּה בֵּית־לֶחֶם אֶפְרָתָה צָעִיר † לִהְיוֹת 1
dominatorem existendum ad ‡ ,egredietur mihi te Ex .Iehudah millibus in ‡ vt sit dòmi-nator
בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל
.seculi diebus à quondam à * eius egressiones & ;Israel in * ab antiquo
בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹצָאֹתָיו מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם׃
:pepererit parturiens ‡ ,tempus ad vsque eos dabit Propterea ‡ quo
2 † לָכֵן יִתְּנֵם עַד־עֵת יוֹלֵדָה יָלָדָה
.Israel filios super ‡ reuertentur ,eius fratrum residuum † & † residui fra-tres
שְׁאֵרִית אֶחָיו יָשׁוּבוּן עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וְעָמַד 3 ‡ qui sunt
DOMINI nominis sublimitate in DOMINI fortitudine in pascet & apud
l עֹז m נְאֵה וְרָעָה l בְּעֹז m יְהוָה בִּגְאוֹן שֵׁם יְהוָה

terminos ad vsque magnificabitur nunc quia : manebunt & ;sui Dei
אֱלֹהָיו וְיָשָׁבוּ כִּי־עַתָּה יִגְדַּל עַד־אַפְסֵי־
,nostram terrã in venerit cum Assur ,pax iste erit Et :terræ
4 אָרֶץ׃ † וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם אֲשׁוּר כִּי־יָבֹא בְאַרְצֵנוּ
adversus septem cum *super* statuemus & ,nostris ædibus in calcauerit cùm &
n קוּם n וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וַהֲקִמֹנוּ עָלָיו שִׁבְעָה
confringent terram *depascent* Et .hominum principes octo & ,pastores
o רָעֵי o וְרָעוּ אֶת־אֶרֶץ 5 † אַשּׁוּר בְּחַרְבָּה וְאֶת־אֶרֶץ נִמְרוֹד בְּפִתְחֶיהָ p וְהִצִּיל p נָצַל
finibus eruet & : suis gladiis in Nimrod terram & ,gladio in Assur
.nostris *terminis* in calcauerit cùm & ,nostrã terram in venerit cùm ,Assur ab
מֵאַשּׁוּר כִּי־יָבוֹא בְאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בִּגְבוּלֵנוּ׃
medio ,multorum populorum *interiore* in Iahacob reliduum erit Et
6 † וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים
non quæ ,herbam supet imbres tanquam ,DOMINO *cum* à ros sicut
כְּטַל מֵאֵת יְהוָה כִּרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא־
expectat ‡ præstolatur † hominum. ‡ medio
erit Et . *hominis* † filios *præstolabitur* ‡ nec , virum *expectabit* *
יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם׃ † וְהָיָה 7
leo sicut ,multorũ populorũ *interiori* ‡ in ,gentibus in Iahacob reliduum
שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאֲרִיֵה
* & catulus leonis ‡ pecora, † est qui eruat.
,transierit si qui :*pecoris greges* ‡ inter *leunculus vt* * ,syluæ iumenta inter
בִּבְהֵמוֹת יַעַר כְּכְפִיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר
tua manus Exaltabitur .*eruens* † non & ,rapuerit & ,cõculcauerit &
וְרָמְסַ וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל׃ † תָּרֹם יָדְךָ 8
.succidentur tui inimici omnes & ;tuos hostes super
q רוּם q עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ׃
faciam succidere & ,DOMINVS dixit ,illa die in erit Et
9 † וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
medio tui. .tuas quadrigas faciam perdere & ,*tuo interiori* de tuos equos
וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתֶיךָ׃
.tuas munitiones omnes diruam & ,tuæ terræ vrbes faciã succidere Et
10 † וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ וְהָרַסְתִּי כָּל־מִבְצָרֶיךָ׃
diuinationes non *præstigiatores* & ,tua manu de maleficia faciam succidere Et
11 † וְהִכְרַתִּי כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא
tuas statuas & ,tua sculptilia faciam succidere Et .tibi erunt
יִהְיוּ־לָךְ׃ † וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ r וּמַצֵּבוֹתֶיךָ r 12
medio tui, .tuarum manuum operi vltrà te incuruabis non & :*tuo interiori* de
s שְׁחֲוֵה s מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ׃
medio tui, .tuas ciuitates delebo & : *tuo interiori* de tuos lucos euellam Et
13 † וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁירֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ׃
* furore ‡ de
quæ ,gentibus *cum* ‡ vltionem ira in & *naso* * in faciam Et
t עָשִׂיתִי t וְעָשִׂיתִי בְּאַף וּבְחֵמָה נָקָם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר 14
.audierunt non.
לֹא שָׁמֵעוּ׃

CAP. VI. ו

* dicit: ‡ ostende iudicium
cum litiga ‡ ,Surge : *dicens* * DOMINVS quod quæso Audite
1 † שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר־יְהוָה אֹמֵר קוּם v רִיב אֶת־ v רוּב
.tuam vocem colles audient & ,montibus
iudicium fundamenta fortia & ,DOMINI *litem* montes Audite
הֶהָרִים וְהִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ׃
2 † שִׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי
iudicium est Israel cum & ,suo populo cum DOMINO *lis* quia , terræ
אָרֶץ כִּי־רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־יִשְׂרָאֵל
* disputare vult. ‡ in
.argumentabitur * te feci laborare quo ‡ & ,tibi feci quid mi Populе
x יְנַכַּח׃ † עַמִּי מֶה־עָשִׂיתִי לָךְ וּמֶה הֶלְאִיתִיךָ 3
,Aegypti terra è te feci ascendere Quia .me *in* *respondе* †
y עֲנֵה בִי׃ † כִּי y הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
† loquere contra ‡ ante faciem tuam
,Aharon ,Moseh *tuas faciesad* ‡ misi & :te redemi seruorũ domo è &
וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ z וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן
rex Balac *consuluerit* * quid nunc memento ,mi Populе .Miriam &
וּמִרְיָם׃ † עַמִּי זְכָר־נָא מָה־יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ 5
z פְּדָה Sithim de ,Behor filius Bilnam ei responderit quid & ,Moab
* cogitauerit ‡ vt sciας
מוֹאָב וּמָה־עָנָתָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים
.DOMINI iustitias *sciendum* *ad* ‡ ,Ghilghal ad vsque
a יְדַע a עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת יְהוָה׃
† excelso, ‡ holocaustis, * anniculis? ‡ millia † decẽ millia ‡ pro ; mea præuarica-tione
.*celsitudinis* † Deo me curuabo ?DOMINVM præoccupabo quo In
b כָּפַף b בַּמֶּה אֲקַדֵּם יְהוָה אִקַּד לֵאלֹהֵי מָרוֹם 6 †
?anni *filiis* * vitulis in ,*ascensionibus* † in eum præoccupabo Nunquid
הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה׃
myriadibus in † ,arietum *millibus in* ‡ DOMINVS volet Nunquid
7 † הֵירָצֶה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת
fructum ?*meum scelus* ‡ meum primogenitũ dabo nunquid ?olei torrentium
נַחֲלֵי־שָׁמֶן הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי c פִּשְׁעִי פְּרִי c
?meæ animæ *peccatum* * ,mei ventris
בִטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי׃
* pro peccato

vadam : vlulabo & , plangam hoc Super ‡ reuertentur

8 יָשׁוּבוּ׃ †עַל־זֹאת אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה אֵילְכָה
luctum & , draconum velut planctum faciam : nudus & spoliatus
שׁוֹלֵל וְעָרוֹם אֶעֱשֶׂה מִסְפֵּד כַּתַּנִּים וְאֵבֶל
venit quia ;eius plagæ *desperata* ‡ Quia .*vlule* * filiarum veluti
כִּבְנוֹת יַעֲנָה׃ 9 כִּי אֲנוּשָׁה [i]מַכּוֹתֶיהָ כִּי־בָאָה †
.Ierusalaim ad vsq; ,mei populi portam ad vsq; *pertigit* † ,Iehudah ad vsq;
עַד־יְהוּדָה נָגַע עַד־שַׁעַר עַמִּי עַד־יְרוּשָׁלִָם׃
,*puluerc domo in* ,*fleueritis* ‡ ne flendo ,annuncietis ne Gath In
†בְּגַת אַל־[k]תַּגִּידוּ [l]בָּכוֹ אַל־תִּבְכּוּ בְּבֵית לְעָפְרָה
nuda ,*pulchrè habitans vobis* Transi .teipsam inuolue puluere
עָפְרָ֥ה הִתְפַּלְשִׁ֖י׃ †עִבְרִי לָכֶם יֹשֶׁבֶת שָׁפִיר עֶרְיָה־ 11
:haesel-Beth † planctum ‡ Saanan habitatrix est egressa Non . pudore
[m]בֹּשֶׁת לֹא יָצְאָה יוֹשֶׁבֶת צַאֲנָן מִסְפַּד בֵּית הָאֵצֶל
bonum propter doluit Siquidem .*suam stationem* * vobis à ‡ accipiet
[n]יִקַּח מִכֶּם עָמְדָתוֹ׃ 12 †כִּי־חָלָה לְטוֹב
portam ad DOMINO *cum* à malũ descendit quia :Maroth † habitatrix ‡
יוֹשֶׁבֶת מָרוֹת כִּי־יָרַד רָעָ֛ה מֵאֵ֥ת יְהוָ֖ה לְשַׁ֑עַר
:Lachis habitatrix *veloci equo currum* Apta ‡ .Ierusalaim
רְתֹם הַמֶּרְכָּבָה לָרֶכֶשׁ יוֹשֶׁבֶת לָכִישׁ 13 †
ירוּשָׁלִָם׃
præuaricationes ‡ *iunt inuenta* ‖ te in quia ,Sion filiæ * ipsa peccati principium
רֵאשִׁית חַטָּאת הִיא[o]לְבַת־צִיּוֹן כִּי־בָךְ נִמְצְאוּ פִּשְׁעֵי
:Ghath Moreseth † *super missiones* ‡ dabis Propterea .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ †לָכֵן 14 [p]תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים עַל מוֹרֶשֶׁת גַּת
hæredem Adhuc .Israel regibus mendacium in ‡ Achzib domus
בָּתֵּי אַכְזִיב לְאַכְזָב לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ †עוֹד הַיֹּרֵשׁ 15
gloria * veniet Hadolam ad vsque : Maresah habitatrix tibi adducam
[q]אָבִיא לָךְ יוֹשֶׁבֶת מָרֵשָׁה עַד־עֲדֻלָּם יָבוֹא כְּבוֹד
filios super temetipsam tonde & ,teipsam Decalua .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ †קָרְחִי [r]וְגֹזִּי עַל־בְּנֵי 16
.te à trãsmigrauerũt quia ,aquila sicut rũ caluitiũ dilata :tuarũ deliciarũ
תַּעֲנוּגַיִךְ הַרְחִבִי קָרְחֵךְ כַּנֶּשֶׁר כִּי־[s]גָלוּ מִכֵּךְ׃

CAP. II. ב

.suis cubilibus *super* ‡ malũ operãtibus & ,iniquitatẽ cogitãtibus Væ
1 †הוֹי חֹשְׁבֵי־אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם
.*illorum manu facultate in* ‡ est quoniam ,illud facient mane *illucendo In* †
בְּאוֹר הַבֹּקֶר יַעֲשׂוּהָ כִּי יֶשׁ־לְאֵל יָדָם׃
;tulerunt & ,domos & :rapuerunt & ,agros concupierunt Et
2 †וְחָמְדוּ שָׂדוֹת וְגָזָלוּ וּבָתִּים וְנָשָׂאוּ
.eius hæreditatem & virũ & ,eius domum & virum oppresserunt &
וְעָשְׁקוּ גֶּבֶר וּבֵיתוֹ וְאִישׁ וְנַחֲלָתוֹ׃
familiam super *cogitans* ego Ecce : DOMINVS dixit sic Idcirco
3 †לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי חֹשֵׁב עַל־הַמִּשְׁפָּחָה
non & ,vestra colla *inde* remouebitis non quo * ,malum hanc
הַזֹּאת רָעָה אֲשֶׁר לֹא־[u]תָמִישׁוּ מִשָּׁם צַוְּארֹתֵיכֶם וְלֹא
,illa die In *ipsum* malum tempus quoniã ,superbè ambulabitis
4 [x]תֵלְכוּ רוֹמָה כִּי עֵת רָעָה הִיא׃ †בַּיּוֹם הַהוּא
:dixit ,*lamenti* ‡ lamentum lamentabitur & ,parabolam vos super *tollet* ‡
[y]יִשָּׂא עֲלֵיכֶם מָשָׁל וְנָהֹה נָהִי נָהָיָה אָמַר
remouit quomodo :mutauit mei populi partem ,*sumus vastati Vastando* ‖
שָׁדַוֹּד נָשַׂדְנוּ חֶלֶק עַמִּי יָמִיר אֵיךְ יָמִישׁ
erit non Idcirco . † diuidit ‡ ,nostros agros *restituendum ad mihi* *
5 †לָכֵן לֹא־יִהְיֶה לְךָ מַשְׁלִיךְ חֶבֶל בְּגוֹרָל בִּקְהַל יְהוָה׃
.DOMINI cœtu in ,*sorte in funiculum proiiciens* ‡ tibi
comprehendet non ,istis stillabunt non : stillabunt ,stilleris Ne
6 †אַל־[z]תַּטִּיפוּ יַטִּיפוּן לָאֵלֶּה לֹא־[a]יִסַּג
est abbreuiatus nunquid ,Iahacob domus dicta O . ignominias
כְּלִמּוֹת׃ †הַאָמוֹר בֵּית־יַעֲקֹב הֲקָצַר
mea verba Nónne ? eius *studia* * hæc nónne ? DOMINI spiritus
רוּחַ יְהוָה אִם־אֵלֶּה מַעֲלָלָיו הֲלוֹא דְבָרַי
inimicum in ‡ meus populus heri & † *?eunte recto cum* ‡ benefaciẽt
יֵיטִיבוּ עִם הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ׃ †וְאֶתְמוֹל עַמִּי לְאוֹיֵב 8
transeuntibus à expoliabatis pallium ,*vestem* * aduerso ex ;*insurrexit*
יקוֹמֵם מִמּוּל שַׂלְמָה אַדֶּר תַּפְשִׁטוּן מֵעֹבְרִים
.prælio *reuersis* ‡ ,confidenter
בֶּטַח שׁוֹבֵי מִלְחָמָה׃
desuper ,*eius deliciarum* ‡ domo è faciebatis *expellere* † mei populi Vxores
9 †נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל
.seculum in *meum decorem* ‡ tollebatis *eius* * paruulis
עֹלָלֶיהָ [b]תְּקַחְתֶּם הַדָּרִי לְעוֹלָם׃
immũda est *quod propter* * :requies ‡ hæc † non quia ,ite & ,Surgite
10 †קוּמוּ [c]וְלֵכוּ כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר טָמְאָה
.*acri* ‡ corruptione & corrumpet
תַּחְבֹּל וְחֶבֶל נִמְרָץ׃

שׁוּלַל
ק
* struthionis.
‡ desperatæ sunt
נָכָה
† peruenit
‡ fleueris propter domos
Haphrah,
נָגַד [k] בָּכָה
תתפלשי
ק
‖ habitatrix Saphir,
‡ ad
† *domus separationis.*
בּוּשׁ [m]
‡ inimicus
* qui stetit in obsidione vestri.
לָקַח [n]
‡ quo priuata est
† *amaritudinũ.*
‡ Liga quadrigas ad e. quos velocissimos,
* fuit
‖ inuenti
‡ præuaricatores
בָּנָה [p]
‡ dona ipsi
† *possessione*
‡ erunt
* hæres gloriæ
בּוֹא [r] גָּזַז
גָּלָה [s]
‡ in
† Cùm illuxerit
‡ facultas in manu eorũ.
עָשָׂה [t]
‖ cogito * à
מוּשׁ [u]
‖ est
יָלַךְ [x]
‡ tumet lamentator
‡ lamentum
נָשָׂא [y]
‖ Penitus
* à nobis, quos sperabamus nobis restituri
‡ hostis
† sibi.
‡ qui proiiciat sortem
נָטַף [z] נָסַג [a]
* sunt opera
‡ rectè ambulãti † Equidẽ
‡ vt inimicus stabat alter cõtra alterũ,
* tunicam, &
‡ quasi reuerterentur de
† pauperis eiicere
‡ maritorũ, in qua erant delectationes eorum, à
* earum
‡ coniunctionẽ mariti & vxoris, quæ est honor meus † est
‡ ciuitas
* & quia
לָקַח [b] יָלַךְ [c]
‡ forti valde.

* fuerit
‡ qui ambulet per viam venti,
† dicendo:
‡ hic
* vates
נָטַף [d]
‡ per totum,
שׁוֹם [e]
† caulæ suæ
‡ hominibus.
* dissector
הַיִם [f]
‡ ante eos.
† ante eos,

† ,fuerit mentitus mendacium & ,*ventum perambulans* ‡ quispiam * Si
11 †לוּ־אִישׁ הֹלֵךְ רוּחַ וְשֶׁקֶר כִּזֵּב
. isti populo *stillans* * erit & ‡ :sechar *pro* & ,vino pro tibi stillabo
[d]אַטִּף לְךָ לַיָּיִן וְלַשֵּׁכָר וְהָיָה מַטִּיף הָעָם הַזֶּה׃
congregabo congregando ,*te totum* ‡ Iahacob cõgregabo Congregando
12 †אָסֹף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב כֻּלָּךְ קַבֵּץ אֲקַבֵּץ
gregem tanquã ;Bosrah pecus veluti illũ ponam pariter :Israel reliquum
שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל יָחַד [e]אֲשִׂימֶנּוּ כְּצֹאן בָּצְרָה כְּעֶדֶר
effractor * Ascendit .*homine* ‡ præ tumultuabunt ,*sui ductus* † medio in
13 †עֹלֶה הַפֹּרֵץ [f]בָּתּוֹךְ הַמָּה וַיַּעַבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בּוֹ
.eam per sunt egressi & ,portam transierunt & ,effregerunt ;*eorum facies ad* ‡
וְעָבַר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיהוָה בְּרֹאשָׁם׃
.eorum capite in DOMINVS & ,*eorum facies ad* † eorum rex transiuit Et

CAP. III. ג

‡ domus
* duces
‡ vestrum est
יָדַע [g]
† Qui odio habetis
‡ diligitis
* qui rapitis
‡ ab

† ab

domus *gubernatores* * & ,Iahacob ‡ capita quæso Audite : dixi Et
1 †וָאֹמַר שִׁמְעוּ־נָא רָאשֵׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית
?iudicium scire *vobis* ‡ Nónne :Israel
יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם [g]לָדַעַת אֶת־הַמִּשְׁפָּט׃
,eis *desuper* ‡ eorũ pellem *rapientes* * :malũ *diligentes* ‡ & ,bonũ Odientes †
2 †שֹׂנְאֵי טוֹב וְאֹהֲבֵי רָעָה גֹּזְלֵי עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם
comederunt qui Et .eorum ossibus *desuper* ‡ eorum carnem &
וּשְׁאֵרָם מֵעַל עַצְמוֹתָם׃ †וַאֲשֶׁר אָכְלוּ 3
& ,nudauerunt eis *desuper* † eorum pellem & ,mei populi carnem
שְׁאֵר עַמִּי וְעוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ וְאֶת־
carnem ,sicut & ,lebete in sicut conciderunt & : confregerunt eorum ossa
עַצְמֹתֵיהֶם פִּצָּחוּ וּפָרְשׂוּ כַּאֲשֶׁר בַּסִּיר וּכְבָשָׂר
non & ,DOMINVM ad clamabunt Tunc .*caldarij* ‡ medio in
4 †בְּתוֹךְ קַלָּחַת׃ אָז יִזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וְלֹא
,illo tempore in eis ab *suas facies* * abscondet & :eos exaudiet
יַעֲנֶה אוֹתָם וְיַסְתֵּר פָּנָיו מֵהֶם בָּעֵת הַהִוא
super DOMINVS dixit Sic .sua ,*studia* ‡ ,mala fecerunt sicut
כַּאֲשֶׁר [h]הֵרֵעוּ מַעַלְלֵיהֶם׃ 5 †כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־
,suis deutibus *in mordentes* ‡ ,meum populum *facientes errare* † ,prophetas
הַנְּבִיאִים הַמַּתְעִים אֶת־עַמִּי הַנֹּשְׁכִים [i]בְּשִׁנֵּיהֶם
sacrauerunt ‡ & ,eorum ore in dederit non qui ‡ & ,pacem *prædicauerunt* * &
וְקָרְאוּ שָׁלוֹם וַאֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן עַל־פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ
obtenebrescet ‡ & ,visione ex vobis * nox Propterea .bellum *eum super*
עָלָיו מִלְחָמָה׃ 6 †לָכֵן לַיְלָה לָכֶם [k]מֵחָזוֹן וְחָשְׁכָה
nigrescet ‡ & ,prophetas super Sol *intrabit* † & ;diuinatione ex vobis
לָכֶם מִקְּסֹם וּבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ עַל־הַנְּבִיאִים וְקָדַר
erubescent & ,videntes afficientur pudore Et .dies eos super
עֲלֵיהֶם הַיּוֹם׃ 7 †וּבֹשׁוּ [l]הַחֹזִים וְחָפְרוּ
responsum ‡ non quia : ipsi vniuersi *mystacem super* * operient & ,diuini
הַקְּסָמִים [m]וְעָטוּ עַל־שָׂפָם כֻּלָּם כִּי אֵין מַעֲנֶה
spiritus fortitudine sum repletus ego verè Et .Dei
אֱלֹהִים׃ †וְאוּלָם אָנֹכִי מָלֵאתִי [n]כֹּחַ אֶת־רוּחַ
Iahacob *indicandum ad* † ,fortitudine & ,iudicio & ,DOMINI
יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה [o]לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב
.suum peccatum Israel & ,suam præuaricationem
פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ׃
domus *imperatores* ‡ & ,Iahacob domus capita hoc quæso Audite
9 †שִׁמְעוּ־נָא זֹאת רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית
.*distorquetis* ‡ rectum omne & ,iudicium *abominabile facientes* * ,Israel
יִשְׂרָאֵל הַמְתַעֲבִים מִשְׁפָּט וְאֶת כָּל־הַיְשָׁרָה יְעַקֵּשׁוּ׃
.iniquitate *in* Ierusalaim * & *,sanguinibus in* ‡ Sion *Aedificans* †
10 †בֹּנֶה צִיּוֹן בְּדָמִים וִירוּשָׁלִַם בְּעַוְלָה׃
precio *in* eius sacerdotes & ,iudicabant *munere in* † eius *Capita* ‡
11 †רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ בִּמְחִיר
DOMINO *super* & : diuinabant argento *in* eius prophetæ & ,docebant
יוֹרוּ וּנְבִיאֶיהָ בַּכֶּסֶף יְקַסֵּמוּ וְעַל־[q]יְהוָה
non ? *nostro interiori in* ‡ DOMINVS Nónne : dicendo ,innitebantur
יִשָּׁעֲנוּ לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ לֹא־
ager * Sion vos propter Idcirco .malum nos super veniet
תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה׃ †לָכֵן [r]בִּגְלָלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה
.*sylua* excelsa *in domus* ‡ mons & ,erit acerui * Ierusalaim & ;arabitur
תֵּחָרֵשׁ וִירוּשָׁלִַ֙ם֙ עִיִּ֣ין תִּהְיֶ֔ה וְהַ֥ר הַבַּ֖יִת לְבָמ֥וֹת יָֽעַר׃ 12

CAP. IIII. ד

DOMINI domus mons erit dierum nouissimo in ,erit Et
1 †וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יִהְיֶה הַר־בֵּית־יְהוָה
† vertice
‡ altior erit
fiuent & : collibus *præ ipse exaltabitur* ‡ & ,montium *capite* † in præparatus
נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת וְנָהֲרוּ
. populi eum ad
עָלָיו עַמִּים׃

,suo solio de surrexit & ,Nineueh regem ad verbum *perligit* Et
6 †[h] וַיִּגַּע הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ נִינְוֵה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ
sedit & ,sacco se operuit & ,*se desuper suam magnificã vestẽ* fecit trãsire &
וַיַּעֲבֵר אַדַּרְתּוֹ מֵעָלָיו [i]וַיְכַס שַׂק וַיֵּשֶׁב
decreto ex Nineueh in *dixit* & * fecit proclamare Et .cinerem super
עַל־הָאֵפֶר׃ 7 †וַיַּזְעֵק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוֵה מִטַּעַם
,*pecus* & ,*bos* ,*iumentum* & ,Homo [l] :dicendo ,eius *magnatum* ‡ & ,*regis* [l]
הַמֶּלֶךְ וּגְדֹלָיו לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן
.bibant non aquam & ,pascantur nec ,quicquam gustent non
אַל־יִטְעֲמוּ מְאוּמָה אַל־[k]יִרְעוּ וּמַיִם אַל־יִשְׁתּוּ׃
ad clament & ,*iumentum* & *homo* † saccis operiantur Et
8 [l]†וְיִתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְיִקְרְאוּ אֶל־
,*rapina* à ‡ & ,mala sua via à *vir conuertantur* & *fortitudine in* * Deum
אֱלֹהִים בְּחָזְקָה [m]וְיָשׁוּבוּ אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמִן־הֶחָמָס
pœniteat & conuertatur *sciens* ‡ Quis .suis *vetis in* [l] quæ
אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם׃ 9 †מִי־יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחַם
?peribimus non & ,*suæ manis* * furore à auertatur & ,Deum
הָאֱלֹהִים וְשָׁב [n]מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאבֵד׃
sua via à sunt conuersi quia :eorũ opera Deus vidit Et
10 †[o]וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם כִּי־שָׁבוּ מִדַּרְכָּם
fuerat locutus quod ,*malo super* ‡ Deum pœnituit & :mala
הָרָעָה וַיִּנָּחֶם הָאֱלֹהִים עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר
.fecit non & ,eis *faciendum ad* †
[p]לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה׃

CAP. IIII. ד

.*ei fuit ira* & ,*magnum malum* ,*Ionah ad fuit malum* ‡ Et
1 †[q]וַיֵּרַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ׃
,DOMINE Obsecro : dixit & ,DOMINVM ad orauit Et
2 †וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אָנָּה יְהוָה
? mea *humo* *super me existente adhuc* ‡ , meum verbum * hoc nónne
הֲלוֹא־זֶה דְבָרִי עֹד־[r]הֱיוֹתִי עַל־אַדְמָתִי
Deus ‡ tu quòd noui quia :Tarsis in *fugere* † præoccupaui Ideo
עַל־כֵּן קִדַּמְתִּי לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֵל־
pœnitens & ,misericordiæ *multus* & ,*narium longus* ‡ ,misericors & ,*gratiosus* *
חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנִחָם
meam animam quæso tolle ,DOMINE nunc Et .malo super
עַל־הָרָעָה׃ 3 וְעַתָּה יְהוָה †קַח־נָא [s]אֶת־נַפְשִׁי
,*meis vitiis præ* ‡ mea mors *bona* † quia ;me à
מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי׃

Nónne vehemens
?tibi est ira *benefacere Num* :DOMINVS dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר יְהוָה הַהֵיטֵב חָרָה לָךְ׃
,ciuitatis Oriente ab sedit & ,ciuitate de Ionah est egressus Et
5 †[t]וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקֶּדֶם לָעִיר
,vmbra in illud subter sedebat & ,tabernaculum ibidem sibi fecit &
וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם [v]סֻכָּה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בַּצֵּל
.*ciuitate in* * futurum esset quid videret donec
עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה מַה־יִּהְיֶה בָּעִיר׃
desuper † ascendit & ,*ricinum* ‡ Deus DOMINVS præparauit Et
6 †[x]וַיְמַן יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקָיוֹן [y]וַיַּעַל מֵעַל
:eius malo à eum *cruendum ad* ‡ ,eius caput super *vmbram existendum ad* ‡ , Ionah
לְיוֹנָה לִהְיוֹת צֵל [z]עַל־רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מֵרָעָתוֹ
magna lætitia *ricino* * super Ionah est lætatus &
וַיִּשְׂמַח יוֹנָה עַל־הַקִּיקָיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה׃
:crastino in *auroram ascendendo in* ‡ vermem Deus præparauit Et
7 †וַיְמַן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר לַמָּחֳרָת
,*Solem orini iuxta* † fuit Et .aruit & ,*ricinum* † percussit &
8 [a]וַיְהִי כִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ וַיְמַן
percussit & ,*exurdantem* * Orientalem ventum Deus præparauit &
אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתַּךְ
petiuit & :*patiebatur deliquium* ‡ & , Ionah caput super Sol
הַשֶּׁמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלָּף וַיִּשְׁאַל אֶת־
.*meis vitiis præ* * mea mors *Bona* ‡ :dixit & ,*mori* † suæ animæ
נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי [b]מֵחָיָּי׃
super † tibi est ira *benefacere* ‡ Nónne :Ionah ad Deus dixit Et
9 †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הַהֵיטֵב חָרָה־לְךָ עַל־
.mortem ad vsque mihi est ira *Bene* ‡ :dixit & ? *ricinum*
הַקִּיקָיוֹן וַיֹּאמֶר הֵיטֵב חָרָה־לִי עַד־מָוֶת׃
non *quo* *ricino* *super* * pepercisti Tu :DOMINVS dixit Et
10 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אַתָּה [c]חַסְתָּ עַל־הַקִּיקָיוֹן אֲשֶׁר לֹא־
filius ‡ & ,fuit *noctis filius quòd* † ,*illudi* fecisti crescere nec ,*eo in* laborasti
עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתּוֹ שֶׁבִּן־לַיְלָה הָיָה וּבִן־
ciuitate * Nineueh *super* parcam non ego Et .perijt *noctu*
לַיְלָה אָבָד׃ 11 †וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל־נִינְוֵה הָעִיר
,*hominis myriadibus duodecim* *præ multum ea in est* † qua ,*magna*
הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֶשׁ־בָּהּ הַרְבֵּה [d]מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה
inmentum * & ,*suam sinistram ad* ‡ ,*suam dexteram inter* *scisit non* ‡ qui
אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה
.*multum*
רַבָּה׃

[d] רַבָּב ‡ nesciũt ‖ & * animalia multa.

תם ספר יונה

FINIS LIBRI IONAH.

ספר מיכה

LIBER MICHAH.

CAP. I. א

ad fuit quod DOMINI VERBVM
1 בר־יְהוָה׀ אֲשֶׁר הָיָה אֶל־
,Achaz, Iotham diebus in Moraſtiten Michah
מִיכָה הַמּֽוֹרַשְׁתִּי בִּימֵי יוֹתָם אָחָז
vidit quod ,Iehudah regum Iehizchiah
יְחִזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־חָזָה
.Ierusalaim & Someron super
עַל־שֹׁמְרוֹן וִירוּשָׁלִָם׃
sit & ;eius plenitudo & ,terra attende ,*ipsi* omnes populi Audite
2 [a]שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם †הַקְשִׁיבִי אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ [a]וִיהִי
.*suæ sanctitatis palatio* de Dominus ,testem in vobis *in* DEVS Dominus templo sancto suo.
אֲדֹנָי יְהוִה בָּכֶם [b]לְעֵד אֲדֹנָי מֵהֵיכַל קָדְשׁוֹ׃ [b]עֵד
calcabit & ,descendet & ,suo loco è *egrediens* DOMINVS ecce Quia egredietur
3 כִּי־[c]הִנֵּה יְהוָה †יֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ וְיָרַד וְדָרַךְ
,eum subtus montes liquescent Et .terræ excelsa super
עַל־בָּמֳתֵי־אָרֶץ׃ 4 [c]†וְנָמַסּוּ הֶהָרִים תַּחְתָּיו

*facie effusæ aquæ sicut ;ignis *faciebus* * à cera sicut :se scindent valles &
[d]וְהָעֲמָקִים יִתְבַּקָּעוּ כַּדּוֹנַג מִפְנֵי הָאֵשׁ כְּמַיִם [d]מְגֻרָים
‡ accidit ,‡ hoc totum Iahacob præuaricationem Propter .præceps in
בְּמוֹרַד׃ 5 [e]†בְּפֶשַׁע יַעֲקֹב כָּל־זֹאת
† peccatum Nónne ? Iahacob *præuaricatio* Quæ ‡ .Israel domus *peccata* † propter &
‡ Quis fuit causa præuaricationis
‖ fuit causa excelsorum
*plantationẽ
וּבְחַטֹּאות בֵּית יִשְׂרָאֵל מִי־[f]פֶשַׁע יַעֲקֹב הֲלוֹא
?Ierusalaim nónne ,Iehudah *excelsa* ‡ quis & ?Someron
שֹׁמְרוֹן וּמִי [g]בָמוֹת יְהוּדָה הֲלוֹא יְרוּשָׁלִָם׃
,vineæ *plantationes* * in ,agri aceruum in Someron ponam Et
6 †[f]וְשַׂמְתִּי שֹׁמְרוֹן לְעִי הַשָּׂדֶה [g]לְמַטָּעֵי כָרֶם
.reuelabo eius fundamenta & ,eius lapides vallem in *diffundã* ‡ &
‡ diſpergere faciam
† cõfringẽtur
[h]כָּתֵת
‡ omnia idola
*in
‖ quæ habet,
וְהִגַּרְתִּי לַגַּי אַבְנֶיהָ וִיסֹדֶיהָ אֲגַלֶּה׃
eius mercedes omnes & ,*contundentur* † eius sculptilia omnia Et
7 †וְכָל־[h]פְּסִילֶיהָ יֻכַּוּ וְכָל־אֶתְנַנֶּיהָ
quia :desolationem * ponam eius *dolores omnes* ‡ & ,igni in comburentur
יִשָּׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־עֲצַבֶּיהָ אָשִׂים שְׁמָמָה כִּי
meretricis mercedem ad vsque & , congregauit ‖ meretricis mercede de
מֵאֶתְנַן זוֹנָה קָבָצָה וְעַד־אֶתְנַן זוֹנָה

ספר יונה

LIBER IONAH.

CAP. I. א

Et
filium Ionah ad DOMINI verbum fuit
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶּן־
ad * vade ,Surge .dicendo ,Amithai * in
2 אֲמִתַּי לֵאמֹר׃ † קוּם ׀ לֵךְ ׀ אֶל־
,ea in prædica & ,magnam ciuitatem Nineueh
נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקְרָא עָלֶיהָ
.meas facies ad eorum malitia ascendit quòd eius corã me.
כִּי־עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָי׃
,DOMINI *faciebus* ‡ à Tarsis in *fugiendum ad* † Ionah surrexit Et † vt fugeret ‡ facie
3 וַיָּקָם יוֹנָה † לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה
dedit & ,Tarsis *venientem* * nauem inuenit & ,Iapho descendit & * euntem in
וַיֵּרֶד ׀ יָפוֹ וַיִּמְצָא אֳנִיָּה ׀ בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן
,Tharsis in eis cum *veniendam ad* † ,eam in descendit & ,eius mercedem † vt iret
שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה
magnum ventum *extulit* * DOMINVS Et .DOMINI *faciebus* ‡ à ‡ facie
4 מִלִּפְנֵי יְהוָה׃ † וַיהוָה הֵטִיל רוּחַ־גְּדוֹלָה
putabat † nauis & ,mari in magnus turbo fuit & ,*mare* ad ‡ * eleuauit
אֶל־הַיָּם ׀ וַיְהִי סַעַר־גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה
‡ in mari, † putabatur
,suum Deum ad *vir* ‡ clamauerũt & ,nautici timuerunt Et .conteri
לְהִשָּׁבֵר׃ † וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו
‡ vnusquisq; * erant
5 *alleuiandũ ad* † ,mare *ad* ‡ naui in * quæ ,instrumenta proiecerunt &
וַיְטִלוּ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם ׀ לְהָקֵל
‡ in † vt alleuiaretur ab
,*iacebat* * & ,nauis *latera* ‡ ad descenderat Ionah Et .*eis desuper*
מֵעֲלֵיהֶם ׀ וְיוֹנָה יָרַד אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב
‡ vnum è lateribus * dormiebat,
dixit & ,gubernator magnus eum ad accessit Et .et aut soporatus &
וַיֵּרָדָם׃ † וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר
placetur
6 forte si ,tuum Deum ad clama ,Surge ? soporato tibi Quid : ei
לוֹ מַה־לְּךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוּלַי
.perearnus non & ,nobis Deus *recogitet*
יִתְעַשֵּׁת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נאבֵד׃
,sortes proiiciamus & ,*Ite* † ,suum *socium* ‡ ad *vir* * dixerunt Et * vnusquisq; † proximum
7 † וַיֹּאמְרוּ ׀ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ ׀ לְכוּ ׀ וְנַפִּילָה גוֹרָלוֹת
,sortes proiecerunt Et .nobis hoc malum ‡ quem propter sciam? vt † Venite, ‡ est
וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיַּפִּלוּ גוֹרָלוֹת
Indica :eum ad dixerunt Et .Ionah super sors cecidit &
וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־יוֹנָה׃ † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו ׀ הַגִּידָה־
8 ,tuum opus quod :nobis hoc malum * quem propter ,nobis nunc * est
נָּא לָנוּ ׀ בַּאֲשֶׁר לְמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ ׀ מַה־מְּלַאכְתְּךָ
?tu † populo quo de & ,tua terra quæ ,*venies* ‡ vnde & * venis, † es?
וּמֵאַיִן תָּבוֹא מַה אַרְצֶךָ וְאֵי־מִזֶּה עַם אָתָּה ׀
Deum DOMINVM & ,*ego* ‡ Hebræus :eos ad dixit Et ‡ sum,
9 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי וְאֶת־יְהוָה
.atidam & ,mare fecit qui ,*timens ego* * cælorum * timeo,
אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיַּבָּשָׁה ׀׃
:eum ad dixerunt & ,magno timore viri timuerunt Et
10 וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים † יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ ׀ אֵלָיו
DOMINI *faciebus* à quòd viri cognouerũt nam ?fecisti hoc Cur facie
מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְהוָה
Quid : eum ad dixerunt Et .eis indicauerat quia :*fugiens* ipse fugeret,
11 הוּא בֹרֵחַ כִּי † הִגִּיד לָהֶם׃ † וַיֹּאמְרוּ ׀ אֵלָיו ׀ מַה־
.*tumultuans & vadẽs* ‡ mare quia ? nobis *desuper* * mare *silebit* & † ,tibi faciemus * à † vt sileat
נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵינוּ כִּי־הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר ׀׃
‡ ibat & intumescebat. † in
,mare *ad* † me proiicite & ,me Tollite :eos ad dixit Et
12 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם ׀ שְׂאוּנִי ׀ וַהֲטִילֻנִי ׀ אֶל־הַיָּם
tempestas me propter quòd ego *sciens nam* * :vobis *desuper* ‡ mare tacebit &
וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי כִּי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר
.vos super hæc magna
הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם׃
:valebant non & ,aridam ad *reducendum ad* † viri *fodiebant* ‡ Et
13 וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים ׀ לְהָשִׁיב ׀ אֶל־הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ
.eos super *turbinans & vadens* ‡ mare quia
כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם׃
,DOMINI Quæsum* : dixerũt &, DOMINVM ad clamauerunt Et
14 וַיִּקְרְאוּ ׀ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ ׀ אָנָּה
nos super *des* ‡ ne & ,istius viri *anima in* pereamus ‡ *nunc* ne
יְהוָה אַל־נָא נאבְדָה ׀ בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל־ תִּתֵּן עָלֵינוּ

.feciſti ,voluiſti ſicut DOMINE tu quia ,innocentem ſanguinem
וָדָם נָקִיא כִּי־אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ׃
mare ſtetit & ,mare in eum proiecerunt & ,Ionah tulerunt Et
15 † וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם
magno timore viri timuerunt Et .ſua ira ab
16 מִזַּעְפּוֹ׃ † וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת־
.vota vouerũt & ,DOMINO hoſtiam immolauerũt & ,DOMINVM
יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לַיהוָה ׀ וַיִּדְּרוּ נְדָרִים׃ ׀ נדר

CAP. II. ב

vt deglutiret *deglutiendum ad* ,grandem piſcem DOMINVS præparauit Et
1 מָנָה ׀ † וַיְמַן יְהוָה ׀ דָּג גָּדוֹל לִבְלַע ׀ ב
ventre
tribus & ,diebus tribus piſcis *viſceribus* in Ionah fuit & ,Ionah
אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה
ſuum Deum DOMINVM ad Ionah orauit Et .noctibus
2 לֵילוֹת׃ † וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל־יְהוָה ׀ אֱלֹהָיו
* in ventre ‡ in afflictione mea
ad *mihi anguſtia præ* ‡ Clamaui :dixit Et .piſcis *viſceribus* à *
3 מִמְּעֵי הַדָּגָה׃ † וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה ׀ לִי אֶל־ צור
† exaudiuit me: in
,clamaui inferi ventre à :*mihi reſpondit* † & ,DOMINVM exaudiſti
יְהוָה וַיַּעֲנֵנִי ׀ מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ עָנָה
‡ in * medium ‡ vndæ
;marium *cor* * in ,profundum ‡ me feciſti proiicere Et .meam vocem
4 קוֹלִי׃ † וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה בִּלְבַב יַמִּים גלל
† Proiectus ‡ conſpectu * vt reſpiciam ‡ ſanctũ tuũ.
me ſuper tui fluctus & ,tuæ *illiſiones* ‡ omnes :me circundedit flumen &
וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ ׀ וְגַלֶּיךָ ׀ עָלַי
,tuorũ oculorũ *regione* ‡ è ſum *Expulſus* † :dixi ego Et .tranſierunt
5 עָבָרוּ׃ † וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ נבט
.*tuæ ſanctitatis* ‡ templum ad *reſpicere* * addam veruntamen
אַךְ אוֹסִיף ׀ לְהַבִּיט אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃ אך
,me circundedit vorago ,animam ad vſq; aquæ me Circundederunt
6 † אֲפָפוּנִי מַיִם עַד־נָפֶשׁ תְּהוֹם יְסֹבְבֵנִי ‡ נבע
,deſcendi montium *exciſiones* † Ad .meo capiti *alligatum caret tum* ‡
סוּף חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי׃ † לְקְצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי
7 fouea è feciſti aſcendere & ,ſeculum in me propter ſuis vectibus *terã* ‡
הָאָרֶץ בְּרִחֶיהָ בַּעֲדִי לְעוֹלָם ׀ וַתַּעַל מִשַּׁחַת
.mi Deus DOMINE ,*meas vitas* *
חַיַּי יְהוָה אֱלֹהָי׃
,ſum recordatus DOMINI ,*meam animam me ſuper deficiendo* In ‡
8 † בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכָרְתִּי
.*tuæ ſanctitatis* † templum ad mea oratio *te ad* venit &
וַתָּבוֹא אֵלֶיךָ ׀ תְּפִלָּתִי ׀ אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃
.derelinquẽt *ſuam* * miſericordiã ,*mendacij* ‡ vanitates Cuſtodientes
9 † מְשַׁמְּרִים הַבְלֵי־שָׁוְא חַסְדָּם יַעֲזֹבוּ׃
voui quod ,tibi immolabo confeſſionis voce in ego Et
10 וַאֲנִי בְקוֹל ׀ תּוֹדָה ׀ אֶזְבְּחָה־לָּךְ אֲשֶׁר נָדַרְתִּי ‡ זבח
,piſci DOMINVS dixit Et .DOMINI ‡ ſalus ,reddam
11 אֲשַׁלֵּמָה יְשׁוּעָתָה לַיהוָה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה ׀ לַדָּג ׀ ‡ דגה
.aridam *ad* † Ionah euomuit &
וַיָּקִא ׀ אֶת־יוֹנָה אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃ ‡ קוא

CAP. III ג

:dicendo ,ſecundò Ionah ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה ׀ אֶל־יוֹנָה ׀ שֵׁנִית לֵאמֹר׃ ‡ שנה
‡ in ‡ in ea
ad eam ‡ prædica &, magnam ciuitatem Nineueh *ad* † vade ,Surge
2 † קוּם ׀ לֵךְ ׀ אֶל־נִינְוֵה ׀ הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא ׀ אֵלֶיהָ ‡ הלך
loquor ,Ionah ſurrexit Et .te ad *loquens ego* quam ,prædicationem
3 אֵת־הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלָיִךְ׃ † וַיָּקָם יוֹנָה ‡ קום
erat Nineueh & ,DOMINI verbum iuxta Nineueh ad abiit &
וַיֵּלֶךְ ׀ אֶל־נִינְוֵה כִּדְבַר ׀ יְהוָה ׀ וְנִינְוֵה הָיְתָה
* valde
.dierum trium itinere ,*Deo* * magna ciuitas
עִיר־גְּדוֹלָה ׀ לֵאלֹהִים מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
clamauit & ,vnius diei itinere ciuitatẽ in introire Ionah cœpit Et
4 † וַיָּחֶל יוֹנָה ׀ לָבוֹא בָּעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא
‡ ſubuertetur
.*ſubuerſa* ‡ Nineueh & ,dies quadraginta Adhuc :dixit &
וַיֹּאמַר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוֵה נֶהְפָּכַת׃
,*ieiunium* prædicauerunt & ,Deo *in* Nineueh viri crediderunt Et
5 † וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּאלֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם
.eorum minorem ad vſque & eorum maiore à ,ſaccis ſunt veſtiti &
וַיִּלְבְּשׁוּ ‡ שַׂקִּים מִגְּדוֹלָם ׀ וְעַד־קְטַנָּם׃ ‡ שקק

ספר עובדיה

LIBER HOBADIAH.

CAP. I. א

Dominus dixit Sic .Hobadiah Visio
1 חֲזוֹן[a] עֹבַדְיָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
audiuimus Auditum :Edom ad Deus
יְהוָה לֶאֱדוֹם שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ
gentes in legatus & ,Domino cum à
מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם
eam *super* surgamus & ,Surgite :est missu
שְׁלֻח[s] קוּמוּ וְנָקוּמָה עָלֶיהָ
* contemptus ;gentibus in te dedi paruulum Ecce .prœlium in * es
2 הִנֵּה קָטֹן[b] נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי לַמִּלְחָמָה׃
scissuris in habitantem te extulit tui cordis Superbia .valde tu munitionib*
3 זְדוֹן[c] לִבְּךָ[d] † הִשִּׁיאֶךָ[c] † שׁכְנִי בְחַגְוֵי־ זוד[c] נָשָׂא[d]
Quis :*suo* † corde in *dicens* ‡ ,eius habitationis celsitudine ,petræ ‡ quę dicebas
סֶלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי אַתָּה מְאֹד׃ † tuo:
?terram ‡ me faciet descendere ירד[e]
יוֹרִידֵנִי[e] אָרֶץ׃ ‡ in
pone ‡ stellas inter si & ,aquila vt * exaltaueris Si * locũ tuum
4 אִם־תַּגְבִּיהַ כַּנֶּשֶׁר וְאִם־בֵּין כּוֹכָבִים[f] שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְהוָה׃ ‡ posueris שום[f]
.Dominvs dixit ,te faciam descendere inde ,tuum nidum
?noctis ‡ prædatores num ,te ad introierunt fures Num ‡ nocturni?
5 אִם־גַּנָּבִים בָּאוּ־לָךְ † אִם־שׁדְדֵי לַיְלָה
Si ?*suam sufficientiam* ‡ fuissent furati † Nónne ?es succisus Quomodo † fures
אֵיךְ נִדְמֵיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַיָּם אִם־ ‡ quæ suffecissent sibi?
?racemos dimisissent nónne ,te ad introiissent vindemiatores דָּמָה[g]
בֹּצְרִים בָּאוּ לָךְ הֲלוֹא יַשְׁאִירוּ עֹלְלוֹת׃ * quæ erant
.eius absconditа iunt inquisita ,Hesau * fuerunt quæsita Quomodo
6 אֵיךְ נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעֲוּ מַצְפֻּנָיו׃ confœderati
,te deceperunt :*tui fœderis* viri omnes te miserunt terminũ ad Vsque tibi:
7 עַד־הַגְּבוּל שִׁלְּחוּךָ כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתֶךָ[*pacifici tui.
languorem ponent ,‡ tuum Panem .*tuæ pacis* * viri tibi inualuerunt ‡ comedẽtos
יָכְלוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלֻמֶּךָ לַחְמְךָ יָשִׂימוּ מָזוֹר
.eo in intelligentia† Non .te subter † est
תַּחְתֶּיךָ אֵין[h] תְּבוּנָה בּוֹ׃ גין[h]
faciam perdere & ,Dominvs dixit ,illa die in Nónne ‡ timebunt
8 הֲלוֹא בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְהַאֲבַרְתִּי חָתַת[i]
Hesau monte de intelligentiam & ,Edom de sapientes? *propter magnam interfectionem.
חֲכָמִים מֵאֱדוֹם וּתְבוּנָה מֵהַר עֵשָׂו׃ ‡ Propter iniquitatem in fratrẽ tuum
,Hesau monte de vir succidatur vt ,Teman tui fortes *frangentur* ‡ Et
9 וְחַתּוּ[l] † גִּבּוֹרֶיךָ תֵּימָן לְמַעַן יִכָּרֵת־אִישׁ מֵהַר עֵשָׂו
,pudor te operiet ,Iacob *tui fratris rapina* A‡ .*occisione ab* *
10 מִטִּבְחָה׃ † מֵחָמָס[k] † אָחִיךָ יַעֲקֹב תְּכַסְּךָ בוּשָׁה כָּסָה[k]
die in ,aduersо ex *te stare* † die In .seculum in succideris & † qua stabas
וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם׃ † בְּיוֹם עָמְדְךָ מִנֶּגֶד ‡ qua captiuos ducebant
11 בְּיוֹם ,eius portas ingrediebantur extranei & ,eius exercitum *alienos captiuare* ‡ alieni
שָׂבוּ[l] זָרִים חֵילוֹ וְנֵכָרִים בָּאוּ שְׁעָרָו

*eras .eis ex vnus tanquam * tu etiam ,sortem proiiciebãt Ierusalaim super &
וְעַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם[m] יַדּוּ גּוֹרָל גַּם־אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם׃ * ‡ videre
lateris ‡ nec ,*ipsius alienare* † die in ,tui fratris ‡ die in *intuearis ne* Et ‡ afflictionis
12 וְאַל־[n]תֵּרֶא בְּיוֹם־אָחִיךָ[† qua alienatus est,
die in tuum os *magnifices ne* & ,*ipsos perire** die in Iehudah filiis *in* ‡ debebas lętari
לִבְנֵי־יְהוּדָה בְּיוֹם אָבְדָם וְאַל־תַּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם * qua perierunt, & non debebas magnificare
die in mei populi portam *in ingrediaris* ‡ Neque .anguſtiæ ‡ debebas ingredi
13 צָרָה׃ † אַל־תָּבוֹא בְּשַׁעַר־עַמִּי בְּיוֹם † aspicere debebas &
:eius cõtritionis die in eius malũ *in* tu *etiam affpicias*† nec ,eorũ cõtritionis
אֵידָם אַל־[f]תֵּרֶא גַּם־אַתָּה בְּרָעָתוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ
.eius contritionis die in eius substantiam in *mittant* ‡ nec
וְאַל־תִּשְׁלַחְנָה בְחֵילוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ׃ ‡ mittere debebas manus tuas
nec :eius euasores *succidendum ad* ‡ biuio *super stes** Neque * stare in
14 וְאַל־תַּעֲמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאַל־ ‡ vt succidere faceres
.anguſtiæ die in eius superstites *concludas* † † tradere
תַּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם צָרָה׃ ‡ iuxtà est
sicut :gentes omnes super Dominі dies *propinqua* ‡ Quoniam
15 כִּי־[g]קָרוֹב יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ[g] יֵעָשֶׂה לָּךְ גְּמֻלְךָ יָשׁוּב בְּרֹאשֶׁךָ׃
.tuum caput in conuertetur tua retributio :tibi fiet feciſti
16 כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם[h] עַל־הַר קָדְשִׁי † ,meæ sanctitatis montem super bibistis quemadmodum Nam
erunt & ,*deglutient** & ,bibent & :iugiter gentes omnes bibent ‡ absorbebũt,
יִשְׁתּוּ כָל־הַגּוֹיִם תָּמִיד וְשָׁתוּ[i] וְלָעוּ וְהָיוּ לוּעַ[i]
erit & ,euasio erit Siion monte in Et .fuissent non si ac
כְּלוֹא הָיוּ׃ 17 וּבְהַר[† ציון תִּהְיֶה פְלֵיטָה וְהָיָה
‡ sanctus, ,flamma † Ioseph domus & ,ignis † Iahacob domus erit Et
קֹדֶשׁ וְיָרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת־[k]מוֹרָשֵׁיהֶם׃ יָרַשׁ[k]
† vt
18 וְהָיָה[† בֵּית־יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה
‡ vt stipula, :eos consument & ,eos *in* succendent & ;*stipulam* in‡ ,Hesau domus &
וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם
.est locutus Dominvs quia :Hesau domui superstes erit non &
וְלֹא־יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְהוָה דִּבֶּר׃
* vnà planitiem & ,Hesau monte cum * ,Meridiem hæreditabunt Et
19 וְיָרְשׁוּ[† הַנֶּגֶב אֶת־הַר עֵשָׂו וְהַשְּׁפֵלָה
agrum & ,Ephraim agrum possidebunt & ,Peliſtim *cum*
אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיָרְשׁוּ אֶת־שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה
‡ ipsum exercitus transmigratio Et .Ghilhad ‡ Biniamin &,Someron
שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת־הַגִּלְעָד׃ 20 וְגֹלַת[l] † הַחֵל־
† sunt inter trãsmigratio & ,Sarphath ‡ ad vsq; *Chenaanim* † qui ,Israel filiorũ huius
גֹּלַת[l] הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־כְּנַעֲנִים עַד־צָרְפַת וְגֹלַת
Chenahanæos .Austri ciuitates possidebunt ,Sepharad ‡ in * quæ ,Ieruſalaim
‡ *Francium*, יְרוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב׃
* est montem iudicandum ad Siion montem in seruatores ascendent Et ‡ *Hiſpania.*
21 וְעָלוּ[l] † מ[m]וֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה׃ מ[m]עלה
.regnum Dominо erit & ;Hesau
ישע[n]

תם ספר עובדיה

FINIS LIBRI HOBADIAH.

Dominus dixit ,illa die in *palatij*‡ cantica *vlulabunt* Et
3 †וְהֵילִילוּ שִׁירוֹת הֵיכָל בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי n
.*tace* ‡ proiecit loco *omni* * in cadauer multiplex :Deus
יְהוָה רַב הַפֶּגֶר בְּכָל־מָקוֹם הִשְׁלִיךְ הָס׃
:terræ *mansuetos abolendum ad & ,egenum absorbentes* † hoc Audite
4 †שִׁמְעוּ־זֹאת הַשֹּׁאֲפִים o אֶבְיוֹן וְלִשְׁבִּית p עֲנִיֵּי־אָרֶץ׃
juuenale * venundabimus & ,mensis transibit Quando : ‡ Dicendo
5 †לֵאמֹר מָתַי יַעֲבֹר הַחֹדֶשׁ וְנַשְׁבִּירָה שֵׁבֶר
magnificandū ad & ,Ephah imminuendū ad ‡ ,frumentū aperiemus & ,*sabbatum &*
וְהַשַּׁבָּת וּנְפַתְּחָה־בָּר לְהַקְטִין אֵיפָה וְלְהַגְדִּיל
.*doli bilances peruertendum ad* † & ,Sechel
וְעַוֵּת מֹאזְנֵי מִרְמָה׃ o אֶבְיוֹנָה p עָנָה
,calceamenta propter *egenum* * & ,egenos argento *in emendum Ad* ‡
6 †לִקְנוֹת בַּכֶּסֶף דַּלִּים וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם q
celsitudine in ‡ DOMINVS Iurauit .vendemus frumenti *labile* ‡ &
7 וּמַפַּל בָּר נַשְׁבִּיר׃ †נִשְׁבַּע יְהוָה s בִּגְאוֹן r
.eorum opera omnia *æternum in* ‡ fuero oblitus Si ,Iahacob †
יַעֲקֹב אִם־אֶשְׁכַּח לָנֶצַח כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם׃
habitans * omnis lugebit & ,terra se mouebit non hoc super Nunquid
8 †וְזֹאת לֹא־תִרְגַּז הָאָרֶץ וְאָבַל כָּל־יוֹשֵׁב
absorbebitur & ,eiicietur & ,*ipsa tota amnis vt* ‡ ascendet Et ‡ ea in
בֶּהּ t וְעָלְתָה כָאֹר וְנִגְרְשָׁה וְנִשְׁקְעָה
Dominus dixit ,illa die in erit Et .Aegypti fluuius veluti
כִּיאֹר מִצְרָיִם׃ †וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם אֲדֹנָי
9 terram faciam tenebrescere & ,meridie in Solem faciam *ingredi*† & ,Deus
יְהוִה u וְהֵבֵאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם וְהַחְשַׁכְתִּי לָאָרֶץ
omnia & ,luctū in vestras festiuitates conuertam Et .luminis die in
10 בְּיוֹם אוֹר׃ †וְהָפַכְתִּי x חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְכָל־
lumbos omnes super faciam ascendere & ,*lamentum* ‡ in vestra cantica
שִׁירֵיכֶם y לְקִינָה וְהַעֲלֵיתִי עַל־כָּל־מָתְנַיִם
luctum tanquam eam ponam & :calui tium caput omne super & ,saccum
שָׂק וְעַל־כָּל־רֹאשׁ קָרְחָה z וְשַׂמְתִּיהָ כְּאֵבֶל
.amarum diem vt eius nouissimum & ,vnigeniti
יָחִיד וְאַחֲרִיתָהּ כְּיוֹם מָר׃
mittam & ,Deus Dominus dixit ,*venientes* * dies Ecce
11 †הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁלַחְתִּי
quinimo†, aquæ sitim neque ,panis famem non ;terram in famem
רָעָב בָּאָרֶץ לֹא־רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא־צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם־
,mare ad vsque mari à se mouebunt Et .DOMINI verba audiendi
12 לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי יְהוָה׃ a †וְנָעוּ מַיִם עַד־יָם
verbum quærendo , *discurrent*† ;Orientem ad vsque &, Aquilone ab &
וּמִצָּפוֹן וְעַד־מִזְרָח יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־דְּבַר־
patientur animi deliquium ‡ illa die In .inuenient non & ,DOMINI
13 יְהוָה וְלֹא יִמְצָאוּ׃ †בַּיּוֹם הַהוּא תִּתְעַלַּפְנָה
.siti *in* iuuenes & ,pulchræ virgines
הַבְּתוּלוֹת b הַיָּפוֹת וְהַבַּחוּרִים בַּצָּמָא׃
tuus Deus Viuit :*dixerūt* ‡ & ,Someron delicto in *Iurantes* *
14 †הַנִּשְׁבָּעִים בְּאַשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חַי אֱלֹהֶיךָ
.vltrà resurgent non & ,cadent & : sebah Beer via viuit & ,Dan
וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר־שָׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא־יָקוּמוּ עוֹד׃

CAP. IX. ט

Percute :dixit & , altare super stantem Dominum Vidi
1 †רָאִיתִי אֶת־אֲדֹנָי נִצָּב עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הַךְ
,capite in eos concidam * & , postes conterremiscent & , *ſpharulam* ‡
הַכַּפְתּוֹר וְיִרְעֲשׁוּ הַסִּפִּים וּבְצַעֵם בְּרֹאשׁ
eis ‡ fugiet Non .interficiam gladio *in* corū nouissimū & ,ipsos omnes
כֻּלָּם c וְאַחֲרִיתָם בַּחֶרֶב אֲהָרֵג לֹא־יָנוּס לָהֶם
,infernum in *perfoderint* ‡ Si .euasor eis † euadet non & ,fugiens
2 נָס וְלֹא־יִמָּלֵט לָהֶם פָּלִיט׃ †אִם־יַחְתְּרוּ בִשְׁאוֹל
inde ,cælos ascenderint si & : eos tollet mea manus inde
לָקַח מִשָּׁם יָדִי c הַקָּחֵם וְאִם־יַעֲלוּ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם

in vlulatum verteutur
‡ templi
n יְלֵל
* quouis
‡ silentium.
† deglutientes paupetes, & cogitantes succidere è mundo pauperes
o עֲנִי
ק
p אֶבְיוֹנָה
‡ pauperibus emere volentibus:
* frumētum, & hebdomada cūm transierit, vt imminuere faciamus modium, & vt augere faciamus
† peruertam* stateras dolosas.
‡ Vt emamus
* pauperem,
q קָנָה
‡ quisquilias
‖ per celsitudinem
r גַּאֲוָה
† suā notā in
‡ vsq; in finē
* qui habitat
‡ tanquā fluuius vniuersus
† occumbere
s גָּבַל
t עָלָה
u בּוֹא
ונשקעה
p
‡ planctum,
x חָגַג
y קִינָה
z שׂוּם
* veniunt,
† sed
a נוּעַ
‡ circuibunt,
‡ deficient
b יָפָה
* Qui iurant
‡ dicunt:

* vertice
d יָרַד
* contra oculos meos
† coram inimicis suis,
e שָׂבָה
oculos meos
f שׂוּם
* est qui tãgit
‡ defluet,
† à fluuio
‡ Qui ædificat
* peculium suum
g עָלָה
‡ qui vocat
† in superficie
‡ *Aethiopum*
* estis
‡ *Cappadocia,*
† *Cyrene.*
‡ à superficie terræ,
* destruendo destruere faciam
‡ præcipio,& vagari
h נוּעַ
† triticum
i נָפַל
‡ in
* qui dicunt,
‡ appropinquabit
k נָגַשׁ
l קוּם
† aperturas eius
‡ in
m סָכַךְ
n בָּנָה
* nationes super
‖ veniunt
o בּוֹא
‡ portantem
p נָטַף
q שׁוּב
r שָׂבָה
s שָׂמַח
t שָׁתָה
* è terra

אוֹרִיד׃ d וְאִם־יֶחְבְּאוּ †בְּרֹאשׁ הַכַּרְמֶל 3
meorum oculorum regione à‡ se celauerint si & :eos tollam & ,scrutabor inde
מִשָּׁם אֲחַפֵּשׂ וְלָקַחְתִּים וְאִם־יִסָּתְרוּ מִנֶּגֶד עֵינַי
.eos mordebit & ,serpenti mandabo inde ,maris paumento in
בְּקַרְקַע הַיָּם מִשָּׁם אֲצַוֶּה אֶת־הַנָּחָשׁ וְנִשָּׁכֵם׃
inde ,*suorum inimicorum facies ad* † captiuitatem in abierint si Et
4 †וְאִם־יֵלְכוּ e בַּשִּׁבְיָה לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם מִשָּׁם
eos super *meum oculum* ponam & :eos occidet & ,gladio mandabo
אֲצַוֶּה אֶת־הַחֶרֶב וְהָרְגָתַם f וְשַׂמְתִּי עֵינִי עֲלֵיהֶם
exercituum DEVS Dominus Et .bonum in non & ,malum in
5 לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה׃ †וַאדֹנָי יְהוִה הַצְּבָאוֹת
.ea in habitatores omnes lugebunt & ,*liquescet* ‡ & ,terram *in tangens* *
הַנּוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וַתָּמוֹג וְאָבְלוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי בָהּ
.Aegypti *fluuius* † quasi submergetur & ,ipsa tota fluuius sicut ascendet Et
וְעָלְתָה כַיְאֹר כֻּלָּהּ וְשָׁקְעָה כִּיאֹר מִצְרָיִם׃
super *suum fasciculum* & * ,suas ascensiones cælos in *Aedificans* ‡
6 †הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם g מַעֲלוֹתָו וַאֲגֻדָּתוֹ עַל־
faciēs super † eas effundit & ,maris aquas *vocans* ‡ :*eum* fundauit terram
אֶרֶץ יְסָדָהּ הַקּוֹרֵא לְמֵי־הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל־פְּנֵי
Chusim ‡ filij sicut Nónne .eius nomen DOMINVS ,terræ
7 הָאָרֶץ יְהוָה שְׁמוֹ׃ †הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים
Israel Nónne ?DOMINVS dixit ,Israel filij mihi *vos* *
אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל
Aram & ,Caphthor ‡ de Pelisthim & ,Aegypti terra è feci ascendere
הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם
,peccati regnum in DEI Domini oculi Ecce ?Chir† de
8 מִקִּיר׃ †הִנֵּה עֵינֵי אֲדֹנָי יְהוִה בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה
*delendo** non verumtamen :*humi faciebus desuper* † illud faciam disperdere &
וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמִיד
.DOMINVS dixit ,Iahacob domum *delebo*
אַשְׁמִיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה׃
gentibus omnibus in faciam *commouere &* ,*præcipiens ego* ‡ ecce Quia
9 †כִּי־הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה h וְהַנְעֹתִי בְכָל־הַגּוֹיִם
cadet non & ,cribro in † agitatur quemadmodum ;Israel domum
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכָּבָרָה וְלֹא־יִפּוֹל i
peccatores omnes morientur gladio In .terram ‡ lapillus
צְרוֹר אָרֶץ׃ 10 †בַּחֶרֶב יָמוּתוּ כָּל חַטָּאֵי
.malum nos propter anticipabit nec ,*accedet* ‡ Non ,*dicentes* * ,mei populi
עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא k תַגִּישׁ וְתַקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה׃
sepiam & ,collabens Dauid tabernaculū erigam illa die In
11 †בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים l אֶת־ m סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי
diebus ‡ sicut illud ædificabo & ,erigam eius diruta & ,*earum rupturas* †
אֶת־פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים n וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי
gentes * omnes & ,Edom residuum possideant Vt .seculi
עוֹלָם׃ 12 †לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם
.hoc faciens ,DOMINVS dixit ,*eas super* meū nomen est inuocatū quas
אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת׃
arator attinget & ,DOMINVS dixit ,*venientes* ‡ dies Ecce
13 †הִנֵּה יָמִים o בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ
montes stillabunt & ,semen *trahentem ad* ‡ uarum calcator & ,messorem *ad*
בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע p וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים
conuertam Et .liquefient colles omnes & ,mustum
עָסִיס וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה׃ 14 וְשַׁבְתִּי q †
,desolatas vrbes ædificabunt & ,Israel mei populi captiuitatem
אֶת־ r שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת s
:earum vinum bibent & ,vineas plantabunt & : inhabitabunt &
וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים t וְשָׁתוּ אֶת־יֵינָם
eos plantabo Et .corum fructum comedent & ,hortos facient &
וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פִּרְיהֶם׃ 15 †וְנָטַעְתִּים
quam ,*sua humo desuper* * vltrà euellentur non & ,suam humum super
עַל־אַדְמָתָם וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר־
.tuus Deus DOMINVS dixit ,eis dedi
נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

‡ herbarum quas fecit rex.
† quum finiuisset
ב גֵּזֵז
‡ Deus
* est?
ǁ Deus.
ג רָאָה
† Deus
‡ vocat
† iudicium
‡ Deus:
ד רוּב
‡ Deus:
† paruulus est?
* Deus.
ǁ stabat
‡ ædificatum perpẽdiculo, ‡ vides
† pono
ה שׂוּם
‡ medio ǁ vt pertranseam
ו עָבַר
‡ contra
ז שָׁמַם
‡ contra
ח קוּם
† medio
ט יָכַל
‡ è terra
י נָסַף
† Deus:
‡ fructuum æstiuorum. * vides ǁ fructuum æstiuorum. † super * vt pertranseam
‡ in
יא יָסַף
vt prophetes: † est, ǁ est.
* eram,
† colligens
* euntem
‡ pecora:
יב לָקַח
‡ dicis:
יג נָבָא
† colligens
יד בָּקַר
יד בּוֹלֵס
יד שִׁקְמִים
טו נָקַד
טו מֵאַחֲרֵי
טו הַצֹּאן
טו נָבָא
טז נָטַף
† terram
* è terra
יז נָפַל

,terræ herbam comedere *finierit* *si* †,fuit Et .*regis* ‡ tonsiones
ב גֵּזִי הַמֶּלֶךְ׃ † וְהָיָה אִם־כָּלָה לֶאֱכוֹל אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ
:Iahacob suscitabit quis .obsecro parce DOMINE ‡ Domine :dixi &
וְאָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה סְלַח־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב
Non :hoc super DOMINVM Pœnituit ?*ipse* * paruulus quia
כִּי קָטֹן הוּא׃ † נִחַם יְהוָה עַל־זֹאת לֹא 3
Dominus mihi ostendit Sic .DOMINVS dixit ,erit
הָיְתָה אָמַר יְהוָה׃ † כֹּה הֶרְאַנִי אֲדֹנָי 4
:DOMINVS ‡ Dominus igne in *litē* † ad *vocans* ‡ ecce Et :DOMINVS †
יֱהוִה וְהִנֵּה קֹרֵא לָרִב בָּאֵשׁ אֲדֹנָי יֱהוִה
.partem consumpsit & ,magnam voraginem consumpsit &
וַתֹּאכַל אֶת־תְּהוֹם רַבָּה וְאָכְלָה אֶת־הַחֶלֶק׃
:Iahacob suscitabit Quis .nunc cessa ,DOMINE ‡ Domine :dixi Et
וָאֹמַר אֲדֹנָי יֱהוִה חֲדַל־נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב 5
istud etiam .hoc super DOMINVM Pœnituit ?*ipse* *paruus* † quia
כִּי קָטֹן הוּא׃ † נִחַם יְהוָה עַל־זֹאת גַּם־הִיא 6
.mihi ostendit Sic .DOMINVS * Dominus dixit ,erit non
כֹּה הֶרְאַנִי׃ † לָא תִהְיֶה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה 7
eius manu in & ,*perpendiculi* ‡ murum super *stans* ǁ Dominus ecce &
וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל־חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ
videns ‡ tu Quid :me ad DOMINVS dixit Et .perpendiculum
אֲנָךְ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מָה־אַתָּה רֹאֶה 8
ponens † ego Ecce : Dominus dixit & .Perpendiculum : dixi & ? Hamos
עָמוֹס וָאֹמַר אֲנָךְ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הִנְנִי
pertransire ǁ vltra adiiciam non :Israel mei populi *intimo* ‡ in perpendiculū
אֲנָךְ בְּקֶרֶב עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר
Israel sanctuaria & ,Ischac excelsa deuastabuntur Et .eum
לוֹ׃ † וְנָשַׁמּוּ בָּמוֹת יִשְׂחָק וּמִקְדְּשֵׁי יִשְׂרָאֵל 9
.gladio in Iarobham domum *super* ‡ conjurgam & :desolabuntur
יָחֳרָבוּ וְקַמְתִּי עַל־בֵּית יָרָבְעָם בְּחָרֶב׃
regem Iarobham ad el--Beth sacerdos Amasiah misit Et
† וַיִּשְׁלַח אֲמַצְיָה כֹּהֵן בֵּית־אֵל אֶל־יָרָבְעָם מֶלֶךְ־ 10
:Israel domus *interiore* † in Hamos te *super* ‡ Coniurauit :dicendo ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר קָשַׁר עָלֶיךָ עָמוֹס בְּקֶרֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל
.eius verba omnia sustinere terra posset non
לֹא־הוּכַל הָאָרֶץ לְהָכִיל אֶת־כָּל־דְּבָרָיו׃
Israel & :Iarobham morietur gladio In :Hamos dixit sic Quia
כִּי־כֹה אָמַר עָמוֹס בַּחֶרֶב יָמוּת יָרָבְעָם וְיִשְׂרָאֵל 11
ad Amasiah dixit Et .*sua humo* *desuper* ‡ migrabit migrando
גָּלֹה יִגְלֶה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ † וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל־ 12
ibi comede & .Iehudah terram ad tibi fuge ,vade ,Videns :Hamos
עָמוֹס חֹזֶה לֵךְ בְּרַח־לְךָ אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה וְאֶכְלָ־שָׁם
vltra adiicies non el--Beth ‡ Et .prophetabis ibi &,panem
לֶחֶם וְשָׁם תִּנָּבֵא׃ † וּבֵית־אֵל לֹא תוֹסִיף עוֹד 13
.*ipsum* ‡ regni domus & ,*ipsum* † regis sanctuarium quia :*prophetandū ad*
לְהִנָּבֵא כִּי מִקְדַּשׁ־מֶלֶךְ הוּא וּבֵית מַמְלָכָה הוּא׃
, *ego* * propheta Non :Amasiah ad dixit & ,Hamos Respondítque
† וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל־אֲמַצְיָה לֹא־נָבִיא אָנֹכִי 14
disquirens † & , *ego* armentarius sed : *ego* proph tæ filius neque
וְלֹא בֶן־נָבִיא אָנֹכִי כִּי־בוֹקֵר אָנֹכִי וּבוֹלֵס
dixit & :*pecus* ‡ post *de* * DOMINVS me tulit Et .sycomoros
שִׁקְמִים׃ † וַיִּקָּחֵנִי יְהוָה מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר 15
.Israel meum populum ad propheta ,Vade, DOMINVS me ad
אֵלַי יְהוָה לֵךְ הִנָּבֵא אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
prophetabis non :*dicens* ‡ Tu :DOMINI verbum audi nunc Et
† וְעַתָּה שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה אַתָּה אֹמֵר לֹא תִנָּבֵא 16
.Ischac domum super stillabis non & , Israel super
עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא תַטִּיף עַל־בֵּית יִצְחָק׃
,fornicabitur ciuitate in tua Vxor :DOMINVS dixit sic Propterea
† לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אִשְׁתְּךָ בָּעִיר תִּזְנֶה 17
:diuidetur funiculo in tua humus & ,cadent gladio *in* tuæ filiæ & tui filij &
וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְאַדְמָתְךָ בַּחֶבֶל תֶּחָלֵק
migrabit migrando Israel & ,morieris pollutam *humum* † super tu &
וְאַתָּה עַל־אַדְמָה טְמֵאָה תָּמוּת וְיִשְׂרָאֵל גָּלֹה יִגְלֶה
.sua *humo* *desuper* *
מֵעַל אַדְמָתוֹ׃

CAP. VIII. ח

† Deus:
‡ fructuum æstiuorum. * vides ǁ fructuum æstiuorum. † super * vt pertranseam

canistrum ecce Et .DOMINVS † Dominus mihi ostendit Sic
א † כֹּה הֶרְאַנִי אֲדֹנָי יֱהוִה וְהִנֵּה כְּלוּב 1
Canistrum :dixi & ?Hamos *videns* * tu Quid :dixit Et .*ætatis* ‡
קָיִץ׃ † וַיֹּאמֶר מָה־אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וָאֹמַר כְּלוּב 2
meum populum *ad* † finis Venit : me ad DOMINVS dixit Et . *ætatis* ǁ
קָיִץ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בָּא הַקֵּץ אֶל־עַמִּי
.eum *transire* * vltra adiiciam non .Israel
יִשְׂרָאֵל לֹא־אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ׃

.*fortis* torrens veluti iustitia & :iudicium ,aquæ sicut *se voluat* † Et † inundabit
24 † וְיִגַּל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחַל אֵיתָן׃ x גָּלַל
,deserto in mihi feciſtis appropinquare *munus* ‡ & ,sacrificia Nunquid ‡ oblationem
25 † הֲזִבְחִים וּמִנְחָה y הִגַּשְׁתֶּם־לִי בַּמִּדְבָּר y נָגַשׁ
ZZichuth portastis Et ?Israel domus annis quadraginta idolum
26 אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ † וּנְשָׂאתֶם אֶת z סִכּוּת z סָכַךְ
,vestrorum deorum *stellam* ‡:vestrarum imaginum *Saturnum* & ,*vestrū regem* regis vestri,
מַלְכְּכֶם וְאֶת a כִּיּוּן a צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם & placentam
trans vos faciam migrare Et .vobis feciſtis quos ‡ sydus quoq;
27 אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם׃ † וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהֲלְאָה b כִּיּוּן a
.eius nomen exercituum Deus DOMINVS dixit :Dammesec גָּלָה b
לְדַמֶּשֶׂק אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

CAP. VI. ו

‡ monti
† nominatis à principio
* בּוֹא
*in ‡ ad
ד רָאָה
† in
‡ melioresſūt
‡ amplior eſt
‡ Qui lōginquū putant † propinquā cogitant ſedē iniquitatis.
ה נָגַשׁ
† Qui dormiunt in ǁ eburneis,& extendūt ſe in
* comedunt
ו נָטָה
‡ pingues de pecoribus
† paſcuę pinguis.
† Qui particularia habēt cantica ſecūdum muſicū inſtrumentum Nebel:
‡ muſica.
‡ Qui bibūt
‡ electis vnguentis
‡ appropinquabit luctꝰ ſe extendentium lectis.
ǁ Deus per ſeipſum
* Abominor
† tradam
ז שָׁתָה
ז חָלָה
ח סוּר
ח גְּאוֹן
ח מוּת
‡ ſingulū eorū
‡ auunculus eiꝰ, vt educat ſe rit ǁ mortui
‡ ſunt? * eſt.
† eſt recorda dū nominis
ט יָצָא
‡ præcipit
* minorem
‡ arans in petra
י נָכָה
י רוּץ
יא פָּרָה
† Qui lætamini
‡ aliquid: qui dicitis:
‡ ſuſcito
יב קוּם

† fortis torrens veluti iustitia & :iudicium ,aquæ sicut *se voluat* † Et
24 † וְיִגַּל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט וּצְדָקָה כְּנַחַל אֵיתָן׃
,deserto in mihi feciſtis appropinquare *munus* ‡ & ,sacrificia Nunquid
25 † הַזִּבְחִים וּמִנְחָה הִגַּשְׁתֶּם־לִי בַּמִּדְבָּר
ZZichuth portastis Et ?Israel domus annis quadraginta
26 אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ † וּנְשָׂאתֶם אֶת סִכּוּת
,vestrorum deorum *stellam* ‡:vestrarum imaginum *Saturnum* & ,*vestrū regem*
מַלְכְּכֶם וְאֶת כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם
trans vos faciam migrare Et .vobis feciſtis quos
27 אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם׃ † וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהֲלְאָה
.eius nomen exercituum Deus DOMINVS dixit :Dammesec
לְדַמֶּשֶׂק אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

CAP. VI. ו

‡ monti
,Someron *monte in* ‡ fidentibus & ,Siion in quietis Væ
1 † הַוֹי הַשַּׁאֲנַנִּים בְּצִיּוֹן וְהַבֹּטְחִים בְּהַר שֹׁמְרוֹן
.Israel domus eos ad venerunt & ,gentium *principium nuncupatis* † nominatis à principio
נְקֻבֵי רֵאשִׁית הַגּוֹיִם c וּבָאוּ לָהֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ * בּוֹא
:magnam Chamath ‡ inde ite & ,videte &, Calneh * Transite *in ‡ ad
2 עִבְרוּ † כַּלְנֵה d וּרְאוּ e וּלְכוּ מִשָּׁם חֲמָת רַבָּה ד רָאָה
?*ſiſtis* regnis *præ bonæ* ǁ Nunquid . Peliſtim Ghath † deſcēdite & † in
וְרְדוּ גַת־פְּלִשְׁתִּים הֲטוֹבִים מִן־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה ה יָלַךְ
?veſtro termino *præ* eorum terminus *multus* ‡ num ‡ melioresſūt
אִם־רַב גְּבוּלְכֶם מִגְּבוּלָכֶם׃ ‡ amplior eſt
.*rapina habitare appropinquare feciſtis* † &:malū diem *ad* *Elongantes* ‡ ‡ Qui lōginquū putant † propinquā cogitant ſedē iniquitatis.
3 † f הַמְנַדִּים לְיוֹם רָע g וַתַּגִּישׁוּן שֶׁבֶת חָמָס׃ f נָדַד g נָגַשׁ
comeſtēs * &: ſuis ſtratis *ſuper* *diſtenti* *& ,dentis* ǁ lectis *ſuper* *lacentes* † † Qui dormiunt in
4 † הַשֹּׁכְבִים עַל־h מִטּוֹת שֵׁן וּסְרוּחִים עַל־עַרְשׂתָם וְאֹכְלִים h נֶגֶד ǁ eburneis,& extendūt ſe in
ſaginarij † medio de vitulos & ,*pecore de* ‡ agnos * comedunt
כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק׃ h נָטָה
ſibi excogitauerunt Dauid ſicut :*nabli* *os* *ſuper* *Particularizantes* † ‡ pingues de pecoribus
5 † הַפֹּרְטִים עַל־פִּי הַנָּבֶל כְּדָוִד חָשְׁבוּ לָהֶם † paſcuę pinguis.
.*cantici* ‡ inſtrumenta
כְּלֵי־שִׁיר׃
:ſe vngunt *vnguentorum præcipuo* ‡ & ,vinum phialis in *Bibentes* ‡ † Qui particularia habēt cantica ſecūdum muſicū inſtrumentum Nebel:
6 † i הַשֹּׁתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן וְרֵאשִׁית שְׁמָנִים יִמְשָׁחוּ ‡ muſica.
nunc Quapropter .Ioſeph contritione ſuper condolent non & ‡ Qui bibūt
7 וְלֹא k נָחֲלוּ עַל־שֵׁבֶר יוֹסֵף׃ † לָכֵן עַתָּה ‡ electis vnguentis
.*extenſorum* *funeris* *conuiuium* *recedet* ‡ &:tranſmigrantium capite in migrabūt ‡ appropinquabit luctꝰ ſe extendentium lectis.
l יִגְלוּ בְרֹאשׁ גֹּלִים m וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים׃ ǁ Deus per ſeipſum
Deus DOMINVS dixit ,*ſua anima in* DOMINVS ‡ Dominus Iurauit * Abominor
8 † נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי † tradam
eius palatia & , Iahacob ſuperbiam *ego* *Abominans* * : exercituum
צְבָאוֹת מְתָאֵב אָנֹכִי n אֶת־גְּאוֹן יַעֲקֹב וְאַרְמְנֹתָיו
,erit Et .eius plenitudinem &,ciuitatem *conſulendam* † & : odi
9 שָׂנֵאתִי וְהִסְגַּרְתִּי עִיר וּמְלֹאָהּ׃ † וְהָיָה
.morientur & ,vna domo in viri decem remanſerint ſi
אִם־יִוָּתְרוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים בְּבַיִת אֶחָד o וָמֵתוּ׃
ossa *educendum ad* ,*eum cremabit* ‡ & ,ſuus patruus *eum* ǁ tollet Et
10 † וְנָשָׂא דֹדוֹ וּמְסָרְפוֹ p לְהוֹצִיא עֲצָמִים
? ‡ tecum adhuc ǁ Nū :domus lateribus in ‡ qui ei dicet & , domo de
מִן־הַבַּיִת וְאָמַר לַאֲשֶׁר בְּיַרְכְּתֵי הַבַּיִת הַעוֹד עִמָּךְ
nomine in memorandum ad † non quia , Tace , dicet Et .* Finis : dicet &
וְאָמַר אֶפֶס p וְהֹם כִּי לֹא לְהַזְכִּיר בְּשֵׁם
facies percutere & ,*præcipiens* ‡ DOMINVS ecce Quia .DOMINI
11 יְהוָה׃ † כִּי־הִנֵּה יְהוָה מְצַוֶּה q וְהִכָּה
.ſciſſionibus *paruam* * domum & : rimis magnam domum
הַבַּיִת הַגָּדוֹל רְסִיסִים וְהַבַּיִת הַקָּטֹן בְּקָעִים׃
quoniam ?bobus *in* ‡ arabit Num ? equi petra in current Nunquid
12 † s הֲיִרְצוּן בַּסֶּלַע סוּסִים אִם־יַחֲרֹשׁ בַּבְּקָרִים כִּי־ s רָצָה
?abſynthium in iuſtitiæ fructum & ,iudicium venenum in conuertiſtis
הֲפַכְתֶּם לְרֹאשׁ מִשְׁפָּט t וּפְרִי צְדָקָה לְלַעֲנָה׃ t עֵנָב
noſtra fortitudine *in* Nónne : *dicentes* :*verbo* ‡ non in *Lætantes* † ‡ ſuſcito
13 † הַשְּׂמֵחִים לְלֹא דָבָר הָאֹמְרִים הֲלוֹא בְחָזְקֵנוּ u קוּם
vos ſuper *ſuſcitans ego* ‡ ecce Quia ?cornua nobis aſſumpſimus
14 לָקַחְנוּ לָנוּ קַרְנָיִם׃ † כִּי הִנְנִי u מֵקִים עֲלֵיכֶם
opprimēt & :gentē ,exercituum Deus DOMINVS dixit ,Iſrael domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת גּוֹי וְלָחֲצוּ
.deſerti torrentem ad vſque ,Chamath introitu ab vos
אֶתְכֶם מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־נַחַל הָעֲרָבָה׃

CAP. VII. ז

‡ Deus:
† quo aſcendebat ſerotina herba:
‡ aſcendebat
locuſtarum fictor ecce Et: DOMINVS ‡ Dominus mihi oſtendit Sic
1 † כֹּה הֶרְאַנִי אֲדֹנָי יֱהוִה וְהִנֵּה יוֹצֵר גֹּבַי
poſt ‡ ſerotina herba ecce Et :*ſerotinam herbam aſcendendi* † principio in
עָלוֹת a בְּתְחִלַּת הַלָּקֶשׁ וְהִנֵּה־לֶקֶשׁ אַחַר a עָלָה

CAP. IIII. ד

monte in † quæ ,Basan vaccæ hoc verbum Audite
1 שִׁמְעוּ֙ † הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה פָּר֥וֹת הַבָּשָׁ֖ן אֲשֶׁ֣ר בְּהַ֑ר
dicentes :egenos allidentes ‡ ,pauperes opprimentes ‡ ,Someron
שֹׁמְרֹ֔ון הָעֹשְׁקֹ֥ות ׀ דַּלִּ֖ים הָרֹצְצ֣וֹת ᵐ אֶבְיוֹנִ֑ים הָאֹמְרֹ֖ות
Dominus Iurauit .bibemus & ,Affer :suis * dominis
2 נִשְׁבַּ֤ע אֲדֹנָי֙ † לַאֲדֹנֵיהֶ֔ם הֲבִיאָ֖ה וְנִשְׁתֶּֽה׃
: vos ſuper venientes ‖ dies ecce quia : ſua ſanctitate in DOMINVS *
יְהוָ֣ה בְּקָדְשׁ֔וֹ כִּ֚י הִנֵּ֣ה יָמִ֔ים ᵐ בָּאִ֖ים עֲלֵיכֶ֑ם
.piſcis ollis in ‡ veſtrâ poſteritatem & ,ſpinis in † vos tollet &
וְנָשָׂ֥א אֶתְכֶ֛ם ᵒ בְּצִנּ֖וֹת וְאַחֲרִיתְכֶ֥ן ᵖ בְּסִירֹ֖ות דּוּגָֽה׃
facietis proiicere & :eam ‡ contra vnaquæq; exibitis interruptiones † Et
3 וּפְרָצִ֣ים † תֵּצֶ֔אנָה אִשָּׁ֖ה נֶגְדָּ֑הּ וְהִשְׁלַכְתֶּ֥נָה
præuaricamini & ,el--Beth ‡ Venite .DOMINVS dixit ,‡palatium
הַהַרְמֹנָ֖ה נְאֻם־יְהוָֽה׃
4 בֹּ֤אוּ † בֵית־אֵל֙ וּפִשְׁעוּ֔
,veſtra ſacrificia mane afferte & :præuaricandũ ad * multiplicate ,Ghilgal ‖
הַגִּלְגָּ֖ל הַרְבּ֑וּ לְפֶ֣שַׁע וְהָבִ֤יאוּ לַבֹּ֙קֶר֙ זִבְחֵיכֶ֔ם
fermento de adole Et .veſtras decimas diebus † tribus
5 לִשְׁלֹ֥שֶׁת יָמִ֖ים מַעְשְׂרֹתֵיכֶֽם׃ † וְקַטֵּ֥ר מֵחָמֵ֖ץ
dilexiſtis ſic quia . promulgate ‡ voluntaria ,* vocate & ,confeſſionem
ᵠ תּוֹדָ֣ה וְקִרְאוּ֮ נְדָבוֹת֒ הַשְׁמִ֣יעוּ כִּי־ כֵ֤ן אֲהַבְתֶּם֙ ׀
ego etiam Et .DOMINVS † Dominus dixit ,Iſrael filij
בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל נְאֻ֖ם אֲדֹנָ֣י יֱהוִֽה׃ † וְגַם־ אָנִ֞י
6 defectum ‡ & ,veſtris vrbibus cunctis in dentium mundiciem vobis dedi
נָתַ֤תִּי לָכֶם֙ ʳ נְקִיּ֣וֹן שִׁנַּ֔יִם בְּכָל־ עָרֵיכֶ֖ם וְחֹ֣סֶר
dixit , me ad eſtis reuerſi non & : veſtris locis cunctis in panis
לֶ֑חֶם בְּכָל֙ מְקֹמֹתֵיכֶ֔ם וְלֹא־ שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־
adhuc in ‡ ,imbrem vobis à prohibui ego etiam Et .DOMINVS
7 יְהוָֽה׃ † וְגַם־ אָנֹכִ֞י מָנַ֤עְתִּי מִכֶּם֙ אֶת־ הַגֶּ֔שֶׁם בְּעוֹד֙
,vnam ciuitatem ſuper faciam pluere & ,meſſem ad † menſes tres *
שְׁלֹשָׁ֣ה חֳדָשִׁ֔ים לַקָּצִ֑יר וְהִמְטַרְתִּי֙ עַל־ עִ֣יר אֶחָ֔ת
,compluetur vna pars :faciam pluere non vnam ‡ ciuitatem ſuper &
וְעַל־ עִ֤יר אַחַת֙ לֹ֣א אַמְטִ֔יר חֶלְקָ֥ה אַחַ֖ת תִּמָּטֵ֑ר
ſe mouebũt Et .areſcet , eam ſuper pluet non quam † pars &
8 וְחֶלְקָה֙ אֲשֶׁר־ לֹא־ תַמְטִ֣יר עָלֶ֔יהָ תִּיבָ֖שׁ ׀ וְנָע֣וּ ˢ †
non & ,aquam bibendum ad ‡ ,vnam ciuitatem ad ciuitates tres ‡ duæ
שְׁתַּ֤יִם שָׁלֹשׁ֙ עָרִ֣ים אֶל־ עִ֔יר אַחַ֖ת ᵛ לִשְׁתֹּ֣ות מַ֑יִם וְלֹ֣א
.DOMINVS dixit ,me ad eſtis reuerſi non & :ſatiabuntur
יִשְׂבָּ֔עוּ וְלֹא־ שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־ יְהוָֽה׃
,veſtros hortos multiplicando ‡ ,rubigine in & ,vredine in † vos Percuſſi
9 ˣ † הִכֵּ֤יתִי אֶתְכֶם֙ בַּשְּׁדָפ֣וֹן וּבִירָקוֹן֒ הַרְבֹּ֣ות גַּנֹּותֵיכֶ֔ם
non & : Ghaz am comedet * veſtra oliueta & ,veſtra ficeta & ,veſtras vineas &
וְכַרְמֵיכֶ֖ם וּתְאֵנֵיכֶ֣ם וְזֵיתֵיכֶ֑ם יֹאכַ֣ל הַגָּזָ֔ם וְלֹא־
peſtilentiam vos in Miſi .DOMINVS dixit ,me ad rediſtis
שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־ יְהוָֽה׃ † שִׁלַּ֤חְתִּי בָכֶם֙ ʸ דֶּ֔בֶר
10 captiuitate cum ,veſtros electos ‖ gladio in occidi , Aegypti via in
בְּדֶ֖רֶךְ מִצְרַ֑יִם הָרַגְתִּי֙ בַּחֻרֶ֔ב בַּחֻרֵיכֶ֖ם עִם־ ᶻ שְׁבִ֣י
veſtrorum caſtrorum fœtorem feci aſcendere & : veſtrorum equorum
סוּסֵיכֶ֑ם וָאַעֲלֶ֤ה בְאַשׁ֙ מַחֲנֵיכֶ֔ם
.DOMINVS dixit ,me ad rediſtis non & ;veſtrum naſum ‡ in &
וּבְאַפְּכֶ֖ם וְלֹא־ שַׁבְתֶּ֥ם עָדַ֖י נְאֻם־ יְהוָֽה׃
& ,Sedom Dei ſubuerſionem ſecundum † vos in Subuerti
11 † הָפַכְתִּי֙ בָּכֶ֔ם כְּמַהְפֵּכַ֖ת אֱלֹהִ֣ים אֶת־ סְדֹ֑ם וְאֶת־
rediſtis non & : incendio de erutus torris ſicut fuiſtis & ,Hamorah
עֲמֹרָ֔ה וַתִּהְי֣וּ ᵃ כְּא֔וּד מֻצָּ֖ל מִשְּׂרֵפָ֑ה וְלֹא־ שַׁבְתֶּ֥ם
tibi faciam ſic Quapropter .DOMINVS dixit ,me ad
עָדַ֖י נְאֻם־ יְהוָֽה׃ † לָכֵ֗ן כֹּה֙ אֶעֱשֶׂה־ לָּ֔ךְ
12 occurſum in teipſum præpara ,tibi faciam hoc quòd eo pro : Iſrael
יִשְׂרָאֵ֑ל עֵ֚קֶב כִּי־ זֹ֣את אֶעֱשֶׂה־ לָּ֔ךְ הָכֵ֖ן לִקְרַ֥את
creans † & ,montes formans ‡ ecce Quia .Iſrael tui Dei
אֱלֹהַ֖יִךְ יִשְׂרָאֵֽל׃ † כִּ֣י הִנֵּ֤ה יוֹצֵר֙ הָרִ֣ים וּבוֹרֵ֔א
13 ,auroram faciens * ,eius meditatio ‖ quid homini annuncians ‡ & , ventum
רוּחַ֙ ומַגִּ֣יד ᵇ לְאָדָ֔ם מַה־ שֵּׂחֹ֖ו עֹשֶׂ֣ה שַׁ֑חַר
Deus DOMINVS : terræ excelſa ſuper calcans † & ;obſcuritatem ‡
וְעֵיפָ֤ה וְדֵרֶךְ֙ עַל־ בָּמֳתֵ֣י־ אָ֔רֶץ יְהוָ֥ה אֱלֹהֵי־
.eius nomen exercituum
צְבָאֹ֖ות שְׁמֹֽו׃

CAP. V. ה

vos ſuper tollens ego ‡ quod , hoc verbum Audite
1 שִׁמְעוּ֙ † אֶת־ הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֥ר אָנֹכִ֖י נֹשֵׂ֣א עֲלֵיכֶ֑ם
virgo ſurgere † addet non ,Cecidit .Iſrael domus lamentum
קִינָ֔ה ᶜ בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל נָפְלָ֣ה † לֹא־ תוֹסִ֣יף קוּם֙ בְּתוּלַ֣ת
2 .cam ſuſcitans ‡ non ,ſuam humum * ſuper eſt derelicta ‖ : Iſrael
יִשְׂרָאֵ֔ל נִטְּשָׁ֖ה עַל־ אַדְמָתָ֑הּ אֵ֥ין ᵈ מְקִימָֽה׃

† eſtis
‡ quæ opprimitis
‡ quæ confringitis pauperes: quæ dicitis * veſtris: Afferte
ᵐ בּוֹא
* Deus per ſanctitatem ſuam.
‖ veniunt
† inimicus
‡ hamis quibus capiuntur piſces.
ᵒ צָנַן ᵖ דּוּג
† per muri
‡ alteram:
‡ hoc ‡ in
‖ in * vt præuaricemini:
† anni
* ad ſolennitatem, ‡ cõgregare facite
† Deus.
‡ indigẽtiam
ᵠ יָדָה ʳ נָקָה
ˢ נוּעַ
‡ vel ‡ ſuper quã pluere feci vt bibant
ᵗ שְׁתַּיִם ᵘ שַׁנָּה ᵛ שָׁתָה
† ariditate
‡ quãdo multiplicaſtis
ˣ נָגָה
* comedit eruca:
ʸ שׁוּב
‖ iuuenes
ᶻ שָׁבָה
‡ nares veſtras
† quẽadmodum ſubuertit Deus
ᵃ נָצַל
‡ qui format
† creat
‡ annunciat
‖ opus
* qui facit
ᵇ נָגַד
‡ & tenebras,
† qui graditur
ᶜ קִין
‖ proſtrata
* terram
‡ qui ſuſcitet
ᵈ קוּם

† Deus : In vrbe ex qua egrediebantur
ᵉ יָצָא
‡ ex qua egrediebantur
, mille prodiens Vrbe : DOMINVS † Dominus dixit ſic Quia
3 כִּי֩ כֹ֨ה אָמַ֜ר אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֗ה ᶜ הָעִיר֙ הַיֹּצֵ֣את אֶ֔לֶף
decem faciet relinquere ,centum prodiens ‡ & :centum faciet dimittere
תַּשְׁאִ֖יר מֵאָ֑ה וְהַיֹּצֵ֥את מֵאָ֛ה תַּשְׁאִ֥יר עֲשָׂרָ֖ה
: Iſrael domui DOMINVS dixit ſic Quia .Iſrael domui
לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵֽל׃ † כִּי֩ כֹ֨ה אָמַ֜ר יְהוָ֗ה לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵל֙
4 Ghilghal & ,el--Beth quæratis ne Et .viuetis & ,me Quærite
דִּרְשׁ֣וּנִי ᶠ וִחְיֽוּ׃ † וְאֶל־ תִּדְרְשׁוּ֙ בֵּ֣ית־ אֵ֔ל וְהַגִּלְגָּ֖ל
5 demigrãdo Ghilghal quia : tranſibitis non ſebah-Beer &, ingrediemini non
ᶠ חָיָה֙ לֹ֣א תַעֲבֹ֔רוּ וּבְאֵ֥ר שֶׁ֖בַע לֹ֣א תַעֲבֹ֑רוּ כִּ֣י הַגִּלְגָּ֤ל ׀ גָּלֹה֙
ᵍ בּוֹא Quærite .nihilum in erit el--Beth & ,demigrabit
יִגְלֶ֔ה וּבֵ֥ית אֵ֖ל יִהְיֶ֥ה לְאָֽוֶן׃ † דִּרְשׁוּ֙ אֶת־
6 ,Ioſeph domum ignis quaſi findat fortè ne : viuetis & , DOMINVM
יְהוָ֣ה וְחִיּ֔וּ פֶּן־ יִצְלַ֥ח כָּאֵ֖שׁ בֵּ֣ית יוֹסֵ֑ף
conſumat, ‡ ſit qui extinguat † Qui verterunt ‡ Ipſe facit
ʰ יַנַּח
‖ lucem matutinam * in † faciens, vocat ‡ in ſuperficie ‡ Qui roborat ‡ populũ
abſynthiũ in Vertentes † .el--Beth in extinguens ‡ non & ,comedat &
וְאֹכְלָ֤ה וְאֵין־ מְכַבֶּה֙ לְבֵ֣ית־ אֵ֔ל ׀ † הַהֹפְכִ֥ים לְלַעֲנָ֖ה
,Arcturum Faciens ‡ .reliquerunt terra in iuſtitiam & : iudicium
7 מִשְׁפָּ֑ט וּצְדָקָה֙ לָאָ֣רֶץ ʰ הִנִּיחוּ׃ † עֹשֵׂ֥ה כִימָ֖ה
8 noctem * diem & ,mortis vmbram mane ‖ in conuertens & ,Orionem &
וְכְסִיל֔ וְהֹפֵ֥ךְ לַבֹּ֖קֶר צַלְמָ֑וֶת וְיֹ֣ום לַ֔יְלָה
faciebus ſuper ‡ cas effundit & , maris aquas vocans : fecit † tenebreſcere
הַחֹשֵׁ֙ךְ הַקּוֹרֵ֣א לְמֵי־ הַיָּ֔ם וַיִּשְׁפְּכֵ֖ם עַל־ פְּנֵ֣י
ſuper vaſtatorem Confortans ‡ .eius nomen DOMINVS , terræ
הָאָ֑רֶץ יְהוָ֥ה שְׁמֹֽו׃ † הַמַּבְלִ֣יג שֹׁ֔ד עַל־
9 Oderunt .veniet munitionem ſuper vaſtator & : robuſtum ‡
עָ֙ז ᵏ וְשֹׁ֣ד עַל־ מִבְצָ֔ר יָבֹֽוא׃ † שָׂנְא֖וּ
10 .ſunt abominati perfectè loquentem & ,corripientem porta in
ˡ עָזַז ᵏ שָׁדַד
† quia onerattis pauperem, ‡ cibum electũ
ᵐ דָּלַל
† in domibus ‡ leuigatis quas * deſiderabiles
ⁿ גָּזִז ᵒ יָשַׁב
ᵖ שָׁתָה
† viro iuſto ‡ pretium, & pauperum iudicium ‡ peruerterunt. * eſt.
ᵠ נָטָה
בַּשַּׁ֣עַר ˡ מוֹכִ֔יחַ וְדֹבֵ֥ר תָּמִ֖ים יְתֹעָֽבוּ׃
,co ab tuliſtis tritici onus ‡ & ,tenuem ſuper vos conculcare pro † Idcirco
11 † לָכֵ֗ן יַ֚עַן בּוֹשַׁסְכֶ֣ם עַל־ ᵐ דָּ֔ל ומַשְׂאַ֥ת־ בַּר֙ תִּקְח֣וּ מִמֶּ֔נּוּ
deſiderij * vineas : eis in habitabitis non &, ædificaſtis inciſionis domos †
בָּתֵּ֤י ⁿ גָזִית֙ בָּנִ֣יתֶם֔ וְלֹא־ ᵒ תֵשְׁב֖וּ בָּהֶ֑ם כַּרְמֵי־ חֶמֶד֙
multas cognoui Quia .earum vinum bibetis non & ,plantaſtis
נְטַעְתֶּ֔ם וְלֹא־ ᵖ תִשְׁתּ֥וּ אֶת־ יֵינָֽם׃ † כִּ֣י יָדַ֔עְתִּי רַבִּ֖ים
12 accipientes iuſti † hoſtes : veſtra peccata fortia & ,veſtras præuaricationes
פִּשְׁעֵיכֶ֑ם וַעֲצֻמִ֣ים חַטֹּאתֵיכֶ֔ם צֹרְרֵ֥י צַדִּ֖יק לֹקְחֵ֣י
intelligens Ideo .fecerunt declinare ‡ porta in egenos & ,propitiationem ‡
כֹ֑פֶר וְאֶבְיוֹנִ֖ים בַּשַּׁ֥עַר ᵠ הִטּֽוּ׃ † לָכֵ֗ן הַמַּשְׂכִּ֣יל
13 Quærite .ipſum * malum tempus quia : facebit ipſo tempore in
בָּעֵ֤ת הַהִיא֙ יִדֹּ֔ם כִּ֥י עֵ֖ת רָעָ֣ה הִ֑יא ׀ † דִּרְשׁוּ־
14 Deus DOMINVS ſic erit & : viuatis vt ,malum non & ,bonum
טֹ֣וב וְאַל־ רָ֔ע לְמַ֖עַן תִּחְיּ֑וּ וִיהִי־ כֵ֣ן יְהוָ֔ה אֱלֹהֵי־
,malum habete Odio .dixiſtis ſicut , vobiſcum exercituum
צְבָאֹ֖ות † שִׂנְא֣וּ רַ֔ע וְאֹהֲב֣וּ טֹ֔וב
15 miſereatur fortè ſi : iudicium porta in conſtituite & , bonum diligite &
וְהַצִּ֖יגוּ בַּשַּׁ֣עַר מִשְׁפָּ֑ט אוּלַ֤י יָחֹ֙נֵן֙
ſic Propterea .Ioſeph reſiduo exercituum Deus DOMINVS
יְהוָ֣ה אֱלֹהֵי־ צְבָאֹ֔ות שְׁאֵרִ֖ית יֹוסֵֽף׃ † לָכֵ֗ן כֹּה־
16 plateis omnibus In : dominator exercituũ Deus DOMINVS dixit
אָמַ֤ר יְהוָה֙ אֱלֹהֵ֣י צְבָאֹ֔ות אֲדֹנָ֑י בְּכָל־ רְחֹבֹ֣ות
agricolã vocabunt Et .heu , heu : dicent plateis cunctis in & ,planctus ‖
מִסְפֵּ֔ד וּבְכָל־ חוּצֹ֖ות יֹאמְר֣וּ הוֹ־ הֹ֑ו וְקָרְא֤וּ אִכָּר֙
.querimoniam ſcientes ad † planctum ‡ & ,luctum ad
אֶל־ אֵ֣בֶל וּמִסְפֵּ֔ד אֶל־ יוֹדְעֵ֖י ʳ נֶהִֽי׃
17 dixit , tuo interiori in ‡ tranſibo quia : planctus * vineis omnibus in Et
† וּבְכָל־ כְּרָמִ֖ים מִסְפֵּ֑ד כִּי־ אֶעֱבֹ֤ר בְּקִרְבֵּךְ֙ אָמַ֣ר
quid vt : DOMINI diem deſiderantibus Væ .DOMINVS
18 יְהוָ֔ה † הֹוי֙ הַמִּתְאַוִּ֣ים אֶת־ יֹ֔ום יְהוָ֖ה לָמָּ֣ה
.lux non & , tenebroſitas ‖ , hæc DOMINI ‡ dies ? vobis hoc
זֶּ֥ה לָכֶ֖ם יֹ֣ום יְהוָ֑ה הוּא־ חֹ֥שֶׁךְ וְלֹא־ אֹֽור׃
: vrſus ei occurrat & , leonis faciebus * à vir fugiat † Quomodo
19 † כַּאֲשֶׁ֤ר יָנוּס֙ אִ֣ישׁ מִפְּנֵ֣י הָאֲרִ֔י וּפְגָעֹ֖ו הַדֹּ֑ב
eũ mordeat & , pariete ſuper † ſua manu innitatur & ,domũ ingrediatur &
וּבָ֤א הַבַּ֙יִת֙ וְסָמַ֣ךְ יָד֔וֹ עַל־ הַקִּ֖יר וּנְשָׁכֹ֥ו
: lux non & , DOMINI dies tenebroſitas ‡ Nónne ? coluber
הַנָּחָ֑שׁ † הֲלֹא־ חֹ֥שֶׁךְ יֹ֛ום יְהוָ֖ה וְלֹא־ אֹֽור
20 : veſtras ſolennitates reprobaui , Odiui ? ei ſplendor ‖ nõ & , caligo * &
וְנֶ֥גַהּ לֹא־ ˢ חַגֵּיכֶֽם׃ † שָׂנֵ֤אתִי מָאַסְתִּי֙ וְאֹ֣פֶל לֹ֔ו
21 mihi obtuleritis ſi Quia .veſtras retentiones in ‡ odorabo non &
כִּי֙ אִם־ † תַּעֲלוּ־ לִ֔י וְלֹא־ אָרֵ֖יחַ בְּעֲצָרֹתֵיכֶֽם׃
22 veſtrorũ pinguiũ pacificationem & : volam * non veſtra munera & , aſcenſiones ‡
עֹלֹ֥ות וּמִנְחֹתֵיכֶ֖ם לֹא־ אֶרְצֶ֑ה וְשֶׁלֶם֙ מְרִיאֵיכֶ֔ם
: tuorum canticorum turbam * me deſuper ‡ Remoue .reſpiciam non
לֹ֣א ᵛ אַבִּ֔יט † הָסֵ֤ר מֵעָלַ֙י֙ הֲמ֣וֹן שִׁרֶ֔יךָ
23 .audiam non tuorum nablorum cantum ‡ &
וְזִמְרַ֥ת נְבָלֶ֖יךָ לֹ֥א אֶשְׁמָֽע׃

† parieti,
‡ tenebræ eſt
* caliginoſa,
‖ eſt
ˢ חָגַג
‡ oblationes cœtuum veſtrorum.
‡ holocauſta,
* acceptabo, & pacifica
‡ à * multitudinem carminum
ᵗ עָלָה ᵛ נָבַט
‡ cantica lyrarum tuarũ

gladio *in ipſum perſequi* *ſuper* : *eum conuertam* non quatuor ſuper & parcam ei:
וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ[c] עַל־רָדְפּוֹ בַּחֶרֶב eò quod perſecutus eſt
perpetuum in ‡ rapuerit & ,ſuas miſericordias corruperit & ,ſuum fratrem
אָחִיו וְשִׁחֵת רַחֲמָיו וַיִּטְרֹף לָעַד [e]שוב
mittam Et ‡ eum in ſeculum
.perpetuò † ſeruauit *ſuam iram* ‡ & ,eius *naſus* *
12 אַפּוֹ וְעֶבְרָתוֹ שָׁמְרָה נֶצַח׃ †וְשִׁלַּחְתִּי furor ‡ furorem ſuum
dixit Sic .Boſrah ædes deuorabit & :Theman in ignem †in perpetuũ.
13 אֵשׁ בְּתֵימָן וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת בָּצְרָה׃ †כֹּה אָמַר
ſuper &,Hammõ filiorũ præuaricationibus tribus Super: ‖DOMINVS ‖Deus:
יְהוָה עַל־שְׁלשָׁה פִּשְׁעֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְעַל־
ad ,Ghilhad *prægnantes eos ſcidiſſe* *ſuper* :*eum conuertam* † non quatuor †parcam ei:
אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־בְּקָעָם הָרוֹת הַגִּלְעָד לְמַעַן eò quòd ſciderint mon-
muro in ignem ſuccendam Et .ſuum terminum dilatandum tes
14 הַרְחִיב אֶת־גְּבוּלָם׃ †וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת
,belli die in vociferatione in : eius ædes deuorabit & ,Rabbah
רַבָּה וְאָכְלָה אַרְמְנוֹתֶיהָ בְּתְרוּעָה בְּיוֹם מִלְחָמָה
:captiuitatem in eorum rex ibit Et *.tempeſtatis* † die in ,turbine in †turbinis.
15 בְּסַעַר בְּיוֹם סוּפָה׃ †וְהָלַךְ מַלְכָּם בַּגּוֹלָה
.DOMINVS dixit ,ſimul eius principes & ,ipſe
הוּא וְשָׂרָיו יַחְדָּו אָמַר יְהוָה׃ [f]שור

CAP. II. ב

,Moab præuaricationibus tribus Super : ‡DOMINVS dixit Sic ‡Deus:
1 כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלשָׁה פִּשְׁעֵי מוֹאָב †
regis oſſa *eum combuſſiſſe* *ſuper* :*eum conuertam* ‡ non quatuor ſuper & ‡ parcam ei:
וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־שָׂרְפּוֹ עַצְמוֹת מֶלֶךְ־ eò quòd cõ-
deuorabit & ,Moab in ignem mittam Et *.calcem* * in Edom buſſerit
אֱדוֹם לַשִּׂיד׃ †וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמוֹאָב וְאָכְלָה * cinerem.
,vociferatione in ,Moab ſonitu in morietur & : Cherioth ædes
אַרְמְנוֹת הַקְּרִיּוֹת[g] וּמֵת בְּשָׁאוֹן מוֹאָב בִּתְרוּעָה [g]מות
omnes & :eius *interiori* ‡ de iudicem faciam excidere Et .tubæ *voce* ‡ in ‖ ſonitu ‡ medio
3 בְּקוֹל שׁוֹפָר׃ †וְהִכְרַתִּי שׁוֹפֵט מִקִּרְבָּהּ וְכָל־
.DOMINVS dixit ,eo cum interficiam eius principes
שָׂרֶיהָ אַהֲרֹג עִמּוֹ אָמַר יְהוָה׃
,Iehudah præuaricationibus tribus Super : DOMINVS dixit Sic
4 כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלשָׁה פִּשְׁעֵי יְהוּדָה †
legem *eos reprobaſſe* *ſuper* :*eum conuertam* ‖ non quatuor ſuper & ‖ parcam ei:
וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מָאָסָם אֶת־[h]תּוֹרַת eò quòd ab-
,ſua mẽdacia eos fecerũt errare & :ſeruauerint nõ eius ſtatuta & ,DOMINI iecerint
יְהוָה וְחֻקָּיו לֹא שָׁמָרוּ וַיַּתְעוּם כְּזִבֵּיהֶם [h]ירה
ignem mittam Et .*ea* *poſt* eorum patres abierunt quæ ‡ ‡ poſt
5 אֲשֶׁר־הָלְכוּ אֲבוֹתָם אַחֲרֵיהֶם׃ †וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ
dixit Sic .Ieruſalaim ædes deuorabit & ;Iehudah in
בִּיהוּדָה וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ †כֹּה אָמַר
quatuor ſuper & ,Iſrael præuaricationibus tribus Super :DOMINVS
יְהוָה עַל־שְׁלשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־אַרְבָּעָה ‖ parcam ei:
propter *egenum* † & ,iuſtum argento *in eos vendidiſſe* *ſuper* :*eum conuertam* ‖ non eò quòd vẽ-
6 לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־מִכְרָם בַּכֶּסֶף[k] צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר diderint
caput *in* terræ puluerem ſuper *Anhelantes* * .duo calceamenta † pauperem
7 נַעֲלָיִם׃ †הַשֹּׁאֲפִים עַל־עֲפַר־[i]אֶרֶץ בְּרֹאשׁ [i]שוב[k]אבה
eius pater & ,vir & : fecerunt declinare humilium viam &, pauperum * Qui con-
דַּלִּים וְדֶרֶךְ[l] עֲנָוִים[m] יַטּוּ וְאִישׁ וְאָבִיו culcauerunt
.*meæ ſanctitatis* ‡ nomen *violandum* ad ‖ ,puellam ad iuerunt [l]עָנָה[m]נָעַר
8 יֵלְכוּ אֶל־הַנַּעֲרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי׃ ‖ vt violarent
: altare omne apud *faciebant declinare oppignoratis* * veſtimentis ſuper Et ‡ ſanctũ meũ.
8 וְעַל־בְּגָדִים חֲבֻלִים יַטּוּ אֵצֶל כָּל־מִזְבֵּחַ † * in pignus
.ſuorum deorum domo † biberunt *multatorum* * vinum & acceptis re-
וְיֵין עֲנוּשִׁים[n] יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם׃ cumbebant
altitudo ſicut cuius ,*eorum faciebus* ‡ à Emoræum feci diſperdere ego Et * pœnis affe-
9 וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ † ctorum † in
feci perdere & : quercus ſicut *ipſe* ‡ fortis & ,*eius* * altitudo cedrorum [n]שחה
אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאַלוֹנִים וָאַשְׁמִיד ‡ facie veſtra,
ego Et .deorſum eius radices & ,ſurſum eius fructum * erat ‡ eſt
10 פִּרְיוֹ[o] מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת׃ †וְאָנֹכִי [o]פרה
deſertũ *in* † vos feci ambulare & :Aegypti terra è vos feci aſcẽdere † per
הֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם[q] וָאוֹלֵךְ[p] אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר [q]ועלך[p]עלה
.Emoræi terram *poſſidendum ad* ‡ ,annis quadraginta ‖ vt poſſideretis
אַרְבָּעִים שָׁנָה לָרֶשֶׁת אֶת־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃ † vt eſſent
:*ſeparatos in* ‡ veſtris iuuenib⁹ de & ,*prophetas in* † veſtris filiis de ſuſcitaui Et prophetæ,
11 וַאֲקִים מִבְּנֵיכֶם לִנְבִיאִים וּמִבַּחוּרֵיכֶם לִנְזִרִים ‡ vt eſſent
?DOMINVS dixit ,Iſrael filij hoc † non *etiam* ‡ Nunquid Neziræi:
הֲאַף אֵין־זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה׃ ‡ ita † eſt
,præcipiebatis prophetis *ſuper* &: vinum Neziræis dediſtis potum Et
12 וַתַּשְׁקוּ אֶת־הַנְּזִרִים יָיִן וְעַל־הַנְּבִיאִים[s] צִוִּיתֶם[s]שקה צוה

CAP. III. ג

,vos ſuper DOMINVS eſt locutus quod ,hoc verbum Audite
1 שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם †
terra è feci aſcendere quam ,cognationem omnem ſuper : Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־הַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר[x] הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ [x]עלה
omnibus ex cognoui vos Tantum :dicendo ,Aegypti
2 מִצְרַיִם לֵאמֹר׃ †רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל
† terræ: omnes vos ſuper viſitabo idcirco : *humi* † cognationibus
מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֵת כָּל־
niſi :pariter duo ambulabunt Nunquid .veſtras iniquitates
3 עֲוֹנֹתֵיכֶם׃ †הֲיֵלְכוּ שְׁנַיִם יַחְדָּו בִּלְתִּי אִם־[y]עוה
‡ quando ?ei † non præda & ‡ ,ſylua in leo rugiet Nunquid ?conuenerint † fuerit
4 נוֹעָדוּ׃ †הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ [y]עוד[z]יעד
niſi ,ſuo habitaculo de ſuam vocem leunculus dabit nunquid † in
הֲיִתֵּן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם־ laqueus & ,terræ laqueum *ſuper* † auis cadet Nunquid ?apprehendetit
5 לָכֶד׃ †הֲתִפֹּל צִפּוֹר עַל־פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ [a]נפל
* eſt ‡ terra
‡ cepit? [b]פוח
‖ expaueſcet?
6 אֵין לָהּ הֲיֵעָלֶה־[b]פַח מִן־הָאֲדָמָה וְלָכוֹד לֹא יִלְכֹּד׃
Num ?*expaueſcent* ‖ non populus &, ciuitate in tuba clangetur Nunquid
7 אִם־יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ אִם־ †
non Quia ?fecerit non DOMINVS &, ciuitate in malum erit
8 תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וַיהוָה לֹא עָשָׂה׃ †כִּי לֹא
‡ Deus ſuũ ſecretũ reuelauerit niſi ;verbum DOMINVS ‡ Dominus faciet
יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי יֱהוִה דָּבָר כִּי אִם־גָּלָה סוֹדוֹ
† ſeruis ſuis ?timebit non quis ,rugiit Leo *.prophetas ſuos ſeruos ad* † prophetis.
9 אֶל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ †אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא
* Deus ?prophetabit non quis ,eſt locutus DOMINVS * Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא׃
† Congrega- terra in ‖ ædes ſuper & ,Aſdod in ‡ ædes ſuper Promulgate †
re facite
‡ quæ ſunt
‖ quæ ſunt
10 הַשְׁמִיעוּ עַל־אַרְמְנוֹת בְּאַשְׁדּוֹד וְעַל־אַרְמְנוֹת בְּאֶרֶץ †
videte & ,Someron montes ſuper vos Congregate :dicite & : Aegypti
מִצְרָיִם וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ עַל־הָרֵי שֹׁמְרוֹן[c] וּרְאוּ [c]ראה
.eius medio in oppreſſos & ,eius medio in multas contritiones
מְהוּמֹת רַבּוֹת בְּתוֹכָהּ וַעֲשׁוּקִים בְּקִרְבָּהּ׃
‡ qui recõdũt ,*rapinam recondentes* ‡ :DOMINVS dixit ,rectum facere neſcierunt Et
quæ rapiunt, 11 וְלֹא־יָדְעוּ עֲשׂוֹת־נְכֹחָה נְאֻם־יְהוָה הָאֹצְרִים חָמָס †
† quæ præ- Dominus dixit ſic Propterea .ſuis ædibus in *prædam* † &
dantur
לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה׃ †
‡ afflictio ve- ,tuã fortitudinẽ te à faciet deſcendere & :*terram circum* † & ,*tribulatio* ‡, Deus
niet, † in cir- יְהוָה צַר וְסָבִיב הָאָרֶץ וְהוֹרִיד[d] מִמֵּךְ עֻזֵּךְ
cuitu terræ: Quomodo: DOMINVS dixit Sic .tuæ ædes diripientur &
[e]יָרַד[d]עזז 12 וְנָבְזוּ[f] אַרְמְנוֹתָיִךְ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר
eruentur ſic :auris *tenerum* ‡ vel ,crura duo leonis ore de paſtor eruat ‖
[f]בזז
‖ ſi ‡ extre- יַצִּיל הָרוֹעֶה מִפִּי הָאַרְיֵה שְׁתֵּי כְרָעַיִם אוֹ בִּרְבַל־אֹזֶן כֵּן יִנָּצְלוּ mum
angulo *in* & ,lecti angulo in Someron in habitantes Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשֹׁמְרוֹן בְּפְאַת[g] מִטָּה וּבְדִמֶּשֶׂק [g]נטה
‡ grabati. dixit :Iahacob domo in facite conteſtari &, Audite .*ſtrati* ‡
[h]עוד 13 שִׁמְעוּ† וְהָעִידוּ[h] בְּבֵית יַעֲקֹב נְאֻם־ [h]עדה
die in Quia .exercituum Deus DOMINVS Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת׃ †כִּי בְיוֹם
‡ quaviſitabo 14 פָּקְדִי פִּשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל עָלָיו וּפָקַדְתִּי עַל־ †
ſuper viſitabo & : eum ſuper Iſrael præuaricationes *me viſitare* ‡
.terram in cadent & ,altaris cornua amputabuntur & ,el--Beth altaria
מִזְבְּחוֹת בֵּית־אֵל וְנִגְדְּעוּ קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְנָפְלוּ לָאָרֶץ׃
† hyemalem, peribunt & :*æſtatis* ‡ domo *ſuper* , *hyemis* † domum faciam percutere Et
vnà cum 15 וְהִכֵּיתִי[i] בֵּית־הַחֹרֶף עַל־בֵּית הַקָּיִץ וְאָבְדוּ † [i]נכה
‡ æſtiua: * eburneæ, .DOMINVS dixit : multæ domus deficient & ,*dentis* * domus
[h]סוף בָּתֵּי הַשֵּׁן[k] וְסָפוּ בָּתִּים רַבִּים נְאֻם־יְהוָה׃

maturauit quoniam ,falcem Mittite .circuitu de gentes omnes

18 אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם מִסָּבִיב׃ †שִׁלְחוּ מַגָּל כִּי בָשַׁל

, torcularia exuberãt ,torcular eſt plenum quia ,deſcendite ,Venite :meſſis

קָצִיר בֹּאוּ ᶻרְדוּ כִּי־מָלְאָה ᵃגַּת ᵃהֶשִׁיקוּ הַיְקָבִים ᶻיָרַד ᵃשׁוֹק

:conciſionis valle in *turbæ* Turba† .eorum malitia ‡ multa quia ‡ eſt † Populi populi

19 כִּי רָבָה רָעָתָם׃ †הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים בְּעֵמֶק הֶחָרוּץ

Luna & Sol .conciſionis valle in DOMINI dies *propinquus* ‡ quia ‡ prope eſt

20 כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה בְּעֵמֶק הֶחָרוּץ׃ †שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ

DOMINVS Et .ſuum ſplendorem retraxerunt ſtellæ & :*nigruerunt** * obtenebrati ſunt:

21 קָדְרוּ וְכוֹכָבִים אָסְפוּ נָגְהָם׃ †וַיהוָה

contremiſcent & ,ſuam vocem dabit Ieruſalaim de & ,rugiet Sion de

מִצִּיּוֹן יִשְׁאָג וּמִירוּשָׁלַ͏ִם יִתֵּן קוֹלוֹ וְרָעֲשׁוּ

filiorum fortitudo & ,ſui populi ſpes DOMINVS &:terra & cæli

שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַיהוָה מַחֲסֶה לְעַמּוֹ ᵇוּמָעוֹז לִבְנֵי

habitans ‡ veſter Deus DOMINVS *ego* † quòd ſcietis Et .Iſrael ‡ ſum ‡ qui habito

22 יִשְׂרָאֵל׃ †וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שֹׁכֵן

* ſãcto meo. ‡ ſancta, non alieni & *ſanctitas* ‡ Ieruſalaim erit Et .*meæ ſanctitatis** monte Sion in

בְּצִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי וְהָיְתָה יְרוּשָׁלַ͏ִם קֹדֶשׁ וְזָרִים לֹא־

ſtillabunt illa die in ,erit Et .amplius eam *in* ‖ tranſibunt ‖ per

יַעַבְרוּ־בָהּ עוֹד׃ †וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא ᶜיִטְּפוּ ᶜנָטָף

Iehudah riui omnes &,*lacte diffluent* ‡ colles &,multum montes ‡ decurrere facient lac,

ההָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת ᵈתֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה

irrigabit ‖ & ,egredietur DOMINI domo è fons Et .aquæ ibunt † ᵈיָלַךְ

יֵלְכוּ מַיִם וּמַעְיַן מִבֵּית יְהוָה וְיַצֵּא וְהִשְׁקָה אֶת־

Edom &, erit deſolationem in Aegyptus .*Sittim* ‡ torrentem † ſtillabunt ‖ irrigabunt ‡ ſpinarum.

24 נַחַל הַשִּׁטִּים׃ †מִצְרַיִם לְשַׁמָּה תִּהְיֶה וֶאֱדוֹם

quia ,Iehudah filiorum iniuriã propter :erit ſolitudinis deſertum in

לְמִדְבַּר שְׁמָמָה תִּהְיֶה מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־

ſeculum in Iehudah Et .eorum terra in innocentem ſanguinẽ effuderunt

25 שָׁפְכוּ דָם־נָקִי בְּאַרְצָם׃ †וִיהוּדָה לְעוֹלָם

mundabo Et .generationem & generationem in Ieruſalaim & :habitabit

26 וְיֵשֵׁב ᶠלִדֹר וָדֹר׃ †וְנִקֵּיתִי ᶜיוֹשֵׁב ᶜנָקָה

‡ quem † habitat .Sion in *habitans* † DOMINVS & :mundaui non ‡ ,eorum ſanguinem

דָּמָם לֹא־נִקֵּיתִי וַיהוָה שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן׃

?Paleſtinæ termini omnes & ,Sidon & ,Sor mihi vos quid etiam Et

9 †וְגַם מָה־אַתֶּם לִי צֹר וְצִידוֹן וְכֹל גְּלִילוֹת פְּלֶשֶׁת

vos retribuentes ‡ num & ,*me ſuper reddentes* vos retributionem Nunquid redditis mihi ‡ retribuetis

הֲגְמוֹל אַתֶּם מְשַׁלְּמִים עָלָי וְאִם־גֹּמְלִים אַתֶּם

.veſtrum caput in veſtram retributionem reddam cito ,leuiter ?*me ſuper* mihi

עָלַי קַל מְהֵרָה ᵖאָשִׁיב גְּמוּלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם׃ ᵖשוּב

mea deſiderabilia & :tuliſtis meum aurum &,meum argentum Quia

10 †אֲשֶׁר־כַּסְפִּי וְזְהָבִי לְקַחְתֶּם וּמַחֲמַדַּי

filios & ,Iehudah filios Et .*veſtra palatia* ‡ in intuliſtis *bona* † † optima ‡ delubra veſtra.

11 הַטֹּבִים ᵍהֲבֵאתֶם לְהֵיכְלֵיכֶם׃ †וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי ᵍבוֹא

eos *faciendum** elongare *ad* : *Ieuanim** filiis vendidiſtis Ieruſalaim

יְרוּשָׁלַ͏ִם מְכַרְתֶּם לִבְנֵי הַיְוָנִים לְמַעַן הַרְחִיקָם

quo ‖ loco de eos *ſuſcitans ego* † Ecce .ſuo termino *deſuper* † ‖ in

12 מֵעַל גְּבוּלָם׃ †הִנְנִי ᶜמְעִירָם מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־ ᶜעוּר

.veſtrum caput in veſtrã retributionẽ conuertam & :*ibi* eos vendidiſtis

מְכַרְתֶּם אֹתָם שָׁמָּה ˢוְהֵשַׁבְתִּי גְמוּלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם׃ ˢשוּב

filiorum manu in veſtras filias & ,veſtros filios vendam Et

13 †וּמָכַרְתִּי אֶת־בְּנֵיכֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם בְּיַד בְּנֵי

quia :*longinquam gentem ad* † Sabæis † eos venundabunt & :Iehudah † Harabicis † genti longinquæ:

יְהוּדָה וּמְכָרוּם לִשְׁבָאִים אֶל־גּוֹי רָחוֹק כִּי

.eſt locutus DOMINVS

יְהוָה דִּבֶּר׃

,robuſtos ſuſcitate :bellum *ſanctificate* ‡ ,gentibus in hoc Clamate ‡ præparate

14 †קִרְאוּ־זֹאת בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ מִלְחָמָה הָעִירוּ הַגִּבּוֹרִים

veſtros ligones Contundite .*belli* † viri omnes aſcendant ,accedant † bellatores. Concidite bidentes

יִגְּשׁוּ ᵛיַעֲלוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה׃ †ˣכְּתוּ אִתֵּיכֶם

15 לַחַרְבוֹת וּמִזְמְרוֹתֵיכֶם לְרֹמָחִים הַחַלָּשׁ יֹאמַר גִּבּוֹר אָנִי׃ ᵛנֶגַשׁ ˣעֵלָה

:vos congregate &,circuitu de gentes omnes venite &,vos *Conglobate* ‡ ‡ ſum. ‡ Congregate

16 †עוּשׁוּ וּבָאוּ כָּל־הַגּוֹיִם מִסָּבִיב וְנִקָּבְצוּ

,ſe Suſcitent .tuos robuſtos DOMINE *fac* † deſcendere illuc † fecit Dñs

17 †יְעוֹרְרוּ ᵞשָׁמָּה הַנְחֵת יְהוָה גִּבּוֹרֶיךָ׃ ᵞיֵשֵׁב

iudicãdũ ad ſedebo ibi quia :Ioſaphat vallem ad gentes aſcẽdant &

וְיַעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל־עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט כִּי שָׁם אֵשֵׁב לִשְׁפֹּט

Finis libri Ioel.

תם ספר יואל

ספר עמוס

LIBER HAMOS.

CAP. I. א

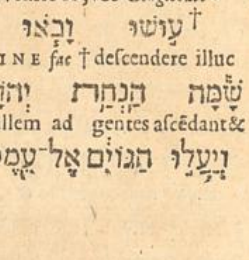

pecuariis in † fuit qui ,HAMOS VERBA † interpaſtores

1 בְּרֵי עָמוֹס אֲשֶׁר־הָיָה בַּנֹּקְדִים

diebus in Iſrael ſuper vidit quæ :Tecoah *de*

מִתְּקוֹעַ אֲשֶׁר חָזָה עַל־יִשְׂרָאֵל בִּימֵי

diebus in & ,Iehudah regis Huziiahu

עֻזִּיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבִימֵי

, Iſrael regis Ioas filij Iarobham

יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

Sion de DOMINVS ,Dixitque .*commotionis facies ad* ‖ annis duobus ‖ ante terræmotum.

שְׁנָתַיִם לִפְנֵי הָרַעַשׁ׃ †וַיֹּאמַר יְהוָה ᵃמִצִּיּוֹן

2 habitacula lugebunt & : ſuam vocem dabit Ieruſalaim de & ,rugiet

יִשְׁאָג וּמִירוּשָׁלַ͏ִם ᵇיִתֵּן קוֹלוֹ וְאָבְלוּ נְאוֹת

:DOMINVS dixit Sic .Carmel *caput* † ateſcetque ,paſtorum ᵃשְׁנָה ᵇנָתַן † vertex loci fertilis

הָרֹעִים וְיָבֵשׁ רֹאשׁ הַכַּרְמֶל׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה

3 non quatuor ſuper & , Dammeſec præuaricationibus tribus Super

עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי דַמֶּשֶׂק וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא

.Ghilhad ipſam ferreis plauſtris in *eos trituraſſe ſuper* : *eum conuertam* † † paream ei: eò quòd triturauerint

אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־דּוּשָׁם בְּחָרְצוֹת הַבַּרְזֶל אֶת־הַגִּלְעָד׃ ᶜשוּב

.hadad-Ben *ædes* ‡ deuorabit & :Chaſael domum in ignem mittam Et ‡ palatia ‡ vectes

4 †וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּבֵית חֲזָאֵל וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת בֶּן־הֲדַד׃

habitatorem faciam excidere & ,Dammeſec *vectem* ‡ conteram Et

5 †וְשָׁבַרְתִּי בְּרִיחַ דַּמֶּשֶׂק וְהִכְרַתִּי יוֹשֵׁב

‖transferẽtur *migrabunt* ‖ & : Heden domo de ſceptrum tenentem & ,Auen valle de

מִבִּקְעַת־אָוֶן וְתֹמֵךְ שֵׁבֶט מִבֵּית עֵדֶן ᵈוְגָלוּ ᵈגָּלָה

:DOMINVS dixit Sic .DOMINVS dixit , Chir in ,Aram populus

6 עַם־אֲרָם קִירָה אָמַר יְהוָה׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה

parcam ei: :eũ *conuertã* non quatuor ſuper & ,Hazzah præuaricationibus tribus Super

עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי עַזָּה וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ

eò quòd captiuam duxerint captiuitatem ‡ cõcluſerint- que in manũ

.Edom *in concludendum ad* ‡ ,perfectam *tranſmigrationem eos tranſportaſſe ſuper*

עַל־הַגְלוֹתָם גָּלוּת שְׁלֵמָה לְהַסְגִּיר לֶאֱדוֹם׃

.eius ædes deuorabit & :Hazzah murum in ignem mittam Et

7 †וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת עַזָּה וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ׃

:Aſchelon de ſceptrũ tenentẽ & ,Aſdod de habitatorem faciã excidere Et

8 †וְהִכְרַתִּי יוֹשֵׁב מֵאַשְׁדּוֹד וְתֹמֵךְ שֵׁבֶט מֵאַשְׁקְלוֹן

† reliquiæ , Peliſtim *reſiduum* † peribunt & ,Hecron ſuper meã manum conuertã &

וַהֲשִׁיבוֹתִי יָדִי עַל־עֶקְרוֹן וְאָבְדוּ שְׁאֵרִית פְּלִשְׁתִּים

‡ Deus. tribus Super :DOMINVS dixit Sic .DOMINVS ‡ Dominus dixit

אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה

9 *ipſos concluſiſſe ſuper* :*eũ cõuertã* ‡ non quatuor ſuper & ,Sor præuaricationibus

פִּשְׁעֵי־צֹר וְעַל־אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל־הַסְגִּירָם

‡ parcam ei: eò quòd tradiderint captiuitatem .fratrum fœderis ſunt recordati nõ & ,Edom ipſi perfectam *trãſmigrationem*

גָּלוּת שְׁלֵמָה לֶאֱדוֹם וְלֹא זָכְרוּ בְּרִית אַחִים׃

.eius ædes deuorabit & :Sor murum in ignem mittam Et

10 †וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת צֹר וְאָכְלָה אַרְמְנוֹתֶיהָ׃

,Edom præuaricationibus tribus Super :DOMINVS dixit Sic

11 †כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי אֱדוֹם

ille *sicut* †fortis & ,multus populus :montes ſuper expanſa aurora veluti † cui ſimilis

כְּשַׁחַר פָּרֵשׂ עַל־הֶהָרִים עַם רַב וְעָצוּם כָּמֹהוּ

annos ad vſque addet non eum poſt & ,ſeculo à fuit non

לֹא נִהְיָה מִן־הָעוֹלָם וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסִף עַד־שְׁנֵי

,ignis *comedit* ‡eius *facies Ad* † .generationis & ,generationis † Ante faciē

דֹר וָדֹר׃ 3 לְפָנָיו† אֵכְלָה אֵשׁ

,*eius facies ad* † terra ‡ Heden hortus Tanquam .flamma exuret eū poſt & ‡ fuit vt

וְאַחֲרָיו חְלֶהֶטֶת לֶהָבָה כְּגַן־עֵדֶן הָאָרֶץ

.ei erit non *euaſio* * etiam & ,ſolitudinis deſertum ‖ eum poſt & † ante eum,

וְאַחֲרָיו מִדְבַּר שְׁמָמָה וְגַם־פְּלֵיטָה לֹא־הָיְתָה לוֹ׃

ſic ,equites tanquam & :eius aſpectus equorum aſpectus Tanquam

4 כְּמַרְאֵה סוּסִים מַרְאֵהוּ וְכְפָרָשִׁים כֵּן

montium capita ſuper quadrigarum *vox* † Sicut .current † ſonitus

יְרוּצוּן׃ 5 כְּקוֹל מַרְכָּבוֹת עַל־רָאשֵׁי הֶהָרִים

populus velut : ſtipulam *deuorantis* † ignis flammæ *vox* ‡ ſicut ,ſubſilient ‡ ſonitus

יְרַקֹּדוּן כְּקוֹל לַהַב אֵשׁ אֹכְלָה קֶשׁ כְּעַם †cōſumentis

:populi dolebunt eius *faciebus* ‡ A .bellum * præparatus fortis * ad ‡ facie

עָצוּם עֲרוּךְ מִלְחָמָה׃ 6 מִפָּנָיו† יָחִילוּ עַמִּים P חוּל

, current potentes Sicut .*fuliginem* ‖ contrahent vultus omnes ‖ nigredinem

כָּל־פָּנִים קִבְּצוּ פָּאֹר׃ 7 כִּגִבֹּרִים יְרוּצוּן†

,ambulabunt ſuis viis in *vir* ‡ & :murum aſcendent *belli* † viri tanquam † bellatores

כְּאַנְשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה וְאִישׁ בִּדְרָכָיו יֵלֵכוּן ‡ vnuſquiſq;

,*vrgebunt* ‡ non ſuum fratrem *vir* ‖ Et .*ſuis viis deflectent* * non & * tardabūt in

וְלֹא יְעַבְטוּן אֹרְחוֹתָם׃ 8 וְאִישׁ אָחִיו לֹא יְדַחָקוּן semitis ſuis.

.*erunt auari* † non ,*cadent miſſile* ‡ ſuper & :*ibunt* ‖ ſuo calle in *vir* ‡ vnuſquiſq;

גֶּבֶר בִּמְסִלָּתוֹ יֵלֵכוּן וּבְעַד הַשֶּׁלַח יִפֹּלוּ לֹא יִבְצָעוּ׃ * opprimet, vnuſquiſque

per :aſcendent domos in ‡ ,current muro in ,*armis crepabunt vrbe In* * ‖ ambulabit

9 בָּעִיר† יָשֹׁקּוּ בַּחוֹמָה יָרוּצוּן בַּבָּתִּים יַעֲלוּ בָּעַד ‡ gladium

, terra ſe mouit *eius facies Ad* † .fur veluti intrabunt feneſtras proiiciet ſe,

חַלּוֹנִים יָבֹאוּ כַּגַּנָּב׃ 10 לִפְנֵיהֶם† רָגְזָה אֶרֶץ † vulnerabi-

rettraxerunt ſtellæ & ,*nigruerunt* luna & ,ſol :cæli tremuerunt tur.

רָעֲשׁוּ שָׁמַיִם שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ קָדָרוּ וְכוֹכָבִים אָסְפוּ׃ ‖ סָלַל נָפַל

facies ad † ſuam vocem dedit DOMINVS Et .ſuum ſplendorem * Per vrbem

11 וַיהוָה† נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי incedent, ‡&

faciens fortis ‡ quia ,*eius caſtrametatio* ‡ valde * multa quia ,*ſui exercitus* ‡ ſtringent ſe,

חֵילוֹ כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ כִּי עָצוּם עֹשֵׂה † Ante eum

quis & ,valde terribilis & ,DOMINI dies magnus quia :eius verbum ‖ obtenebrati

דְּבָרוֹ כִּי־גָדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי ſunt † coram ex-

?eum ſuſtinebit ercitu ſuo,

יְכִילֶנּוּ׃ *ſunt † caſtra

toto in me ad Conuertimini :DOMINVS dixit nunc etiam Et ‡ fortia fa-

*שׁוּב 12 וְגַם־עַתָּה נְאֻם־יְהוָה שׁוּבוּ עָדַי בְּכָל־ cientia

.planctu *in* & ,fletu *in* & ,ieiunio in & :veſtro corde

Y בְּכָה לְבַבְכֶם וּבְצוֹם וּבְבֶכִי וּבְמִסְפֵּד׃

conuertimini & ,veſtra veſtimenta non & ,veſtrum cor ſcindite Et

13 וְקִרְעוּ† לְבַבְכֶם וְאַל־בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ

,*ipſe* ‡ miſerator & ,*gratioſus* † quia :veſtrum Deum DOMINVM ad † miſericors,

אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם הוּא ‡ eſt,

.malum ſuper pœnitens & ,*miſericordia multus* & ,*natibus longus* * * longanimis

אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנִחָם עַל־הָרָעָה׃ & multæ miſericordiæ,

ſe poſt relinquat & ,† eum pœniteat & ,conuertatur *ſciens* ‡ Quis ‡ ſcit ſi

14 מִי† יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחַם † mali,

?veſtro Deo DOMINO libamen &, *munus* ‖ ,benedictionem ‖ ſacrificium,

וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה מִנְחָה וָנֶסֶךְ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

.*retentionem* ‡ vocate ,ieiunium ſanctificate :Sion in buccina Clangite ‡ cœtum.

15 תִּקְעוּ† שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן קַדְּשׁוּ־צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה׃

,ſenes congregate ,eccleſiam ſanctificate ,populum Congregate

16 אִסְפוּ־עָם† קַדְּשׁוּ קָהָל קִבְּצוּ זְקֵנִים

,ſuo cubili de ſponſus egrediatur :vbera ſugentes & ,paruulos colligite

אִסְפוּ עוֹלָלִים וְיֹנְקֵי שָׁדָיִם יֵצֵא חָתָן מֵחֻדָּרוֹ

plorent altare & veſtibulum Inter .ſuo thalamo de ſponſa &

17 חָפַף† בָּכָה וְכֹהֲנֵי מְשָׁרְתֵי יְהוָה יִבְכּוּ בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ

ſuper DOMINE Parce :dicant & ,DOMINI miniſtri ,ſacerdotes

וְיֹאמְרוּ חוּסָה יְהוָה עַל־עַמֶּךָ וְאַל־תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֶרְפָּה לִמְשָׁל־

dominandum ad ‡ opprobrium in tuam hæreditatem des ne & ,tuo populo ‡ vt dominē-

בָּם גּוֹיִם לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם׃ tur

.ſuo populo *ſuper* pepercit & :ſua terra pro DOMINVS eſt zelatus Et

18 וַיְקַנֵּא† יְהוָה לְאַרְצוֹ וַיַּחְמֹל עַל־עַמּוֹ

vobis *mittens ego* ‡ Ecce :ſuo populo dixit & ,DOMINVS reſpondit Et ‡ mitto

19 וַיַּעַן† יְהוָה וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם

non & : *eo* ‡ vos ſaturabitis & ,*nouum* oleum & ,*muſtum* * & ,frumentum *vinum ‡ eis

אֶת־הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וּשְׂבַעְתֶּם אֹתוֹ וְלֹא

.gentibus in opprobrium ‖ vltrà vos dabo 1 in

אֶתֵּן אֶתְכֶם עוֹד חֶרְפָּה בַּגּוֹיִם׃

†exercitū ‡ à , vobis *deſuper* ‡ faciam elongare † Aquilonarem Et

† 20 וְאֶת־הַצְּפוֹנִי אַרְחִיק מֵעֲלֵיכֶם

‡ deſertam, & deſolatā, faciem

eius *facies* , *deſolationis* & ,*ariditatis* ‡ terram ad eum faciam expellere &

e וְהִדַּחְתִּיהוּ אֶל־אֶרֶץ צִיָּה וּשְׁמָמָה אֶת־פָּנָיו

e aſcendet & :nouiſſimum mare ad eius finem & ,Orientale mare ad

נָדַח

‡ putredo

.*faciendum ad* † magnificauit quia ,eius *graueolentia* ‡ aſcendet & ,eius fœtor

† vt faceret

f בַּאְשׁוֹ f וְתַעַל צַחֲנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת׃

magnificauit quia , lætare & ,exulta : *humus* ‡ timeas Ne

‡ terra

21 אַל־g תִּרְאִי אֲדָמָה h גִּילִי וּשְׂמְחִי כִּי־הִגְדִּיל

quia ,agri animalia timeatis Ne .*faciendum ad* * ,DOMINVS

* vt faceret.

יְהוָה לַעֲשׂוֹת׃ 22 אַל־תִּירְאוּ בַּהֲמוֹת שָׂדָי כִּי

‖ arbor

ficus ,ſuum fructum attulit *lignum* ‖ quia :deſerti paſcua germinauerunt

h פְּרִי נָשָׂא h גַפְנָה נָתְנוּ חֵילָם׃ 23 וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ

† fructꝰ ſuos. ,exultate Sion filij Et .*ſuam facultatem* † dederunt vitis &

וְשִׂמְחוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי־נָתַן לָכֶם אֶת־הַמּוֹרֶה i יָרֶה

doctorem vobis dedit quia ,veſtro Deo DOMINO in lætamini &

‡ tēporaneā , ſerotinam & ,‡ pluuiam , imbrem vobis faciet deſcendere & : iuſtitiæ

וַיֹּרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ

ſtridebunt & ;frumēto areæ implebuntur Et .primo * in

* menſe redundabunt ‡ vino,

בָּרִאשׁוֹן׃ 24 וּמָלְאוּ† הַגָּרְנוֹת בָּר k וְהֶשִׁיקוּ

vobis reddam Et .*recenti* oleo & , *muſto* ‡ torcularia

† aliud locuſtæ genus, ‡ eruca ‖ ſcilicet

הַיְקָבִים תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר׃ 25 וְשִׁלַּמְתִּי† לָכֶם אֶת־

:*Ghazam* ‡ & , †chaſil & , bruchus , locuſta comedit quos annos

הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל הָאַרְבֶּה הַיֶּלֶק וְהֶחָסִיל וְהַגָּזָם

comedetis Et .vos in miſi quem, magnus meus ‖ exercitus

חֵילִי הַגָּדוֹל אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי בָּכֶם׃ 26 וַאֲכַלְתֶּם†

,veſtri Dei DOMINI nomen laudabitis & ;ſaturando & ,comedendo

אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

† mirabilia faciendo: meus populus afficiētur pudore nō & :*miriſicando* † vobiſcum fecit qui

אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יֵבְשׁוּ עַמִּי

1 , *ego* † Iſrael *interiori* ‡ in quòd ſcietis Et .ſeculum in

בוּשׁ

‡ medio † ſum, * eſt † pudore afficietur

לְעוֹלָם׃ 27 וְיָדַעְתֶּם† כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אֲנִי

pudebiſent † non & : amplius * non & , veſter Deus DOMINVS ego &

וַאֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא־יֵבְשׁוּ

.ſeculum in meus populus

עַמִּי לְעוֹלָם׃

CAP. III. ג

omnem ſuper meum ſpiritum effundam ,hæc poſt erit Et

† 1 וְהָיָה אַחֲרֵי־כֵן אֶשְׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־

ſomnia veſtri Senes .veſtræ filiæ & ,veſtri filij prophetabunt & ,carnem

בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם זִקְנֵיכֶם חֲלֹמוֹת

‖ iuuenes

.videbunt viſiones veſtri *electi* ‖ ;ſomniabunt

m חֲזוֹנוֹת יִרְאוּ׃ יַחֲלֹמוּן בַּחוּרֵיכֶם m

illis diebus in ancillas ſuper & ,ſeruos ſuper etiam Et

2 וְגַם† עַל־הָעֲבָדִים וְעַל־הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה

,cælis in prodigia dabo Et .meum ſpiritum effundam

3 וְנָתַתִּי† מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם

Sol .fumi columnas & ,ignem & ,ſanguinem :terra in &

וּבָאָרֶץ דָּם וָאֵשׁ וְתִמְרוֹת עָשָׁן׃ 4 הַשֶּׁמֶשׁ†

* tenebras, ‡ antequā ve niat dies ‖ magnus, & horribilis.

diem venire facies ad ‡ :ſanguinē in Luna & ,*tenebroſitatem* * in conuertetur

י�ֵהָפֵךְ לְחֹשֶׁךְ וְהַיָּרֵחַ לְדָם לִפְנֵי בּוֹא יוֹם

qui omnis ,erit Et .*terribilem* & ,*magnum* ‖ DOMINI

יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא׃ 5 וְהָיָה† כֹּל

‡ nomen

Ieruſalaim *in* & ,Sion mōte in quia: euadet DOMINI *nomine in* ‡ inuocauerit

אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה יִמָּלֵט כִּי בְהַר־צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם

quos ,ſuperſtitiōbus in & ,DOMINVS dixit ſicut ,euaſio erit

תִּהְיֶה פְלֵיטָה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה וּבַשְּׂרִידִים אֲשֶׁר

† vocat. tempore in & , illis diebus in ecce Quia .*vocans* † DOMINVS

6 יְהוָה קֹרֵא׃ כִּי† הִנֵּה בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבָעֵת

.Ieruſalaim & ,Iehudah captiuitatem conuertam quo :illo

אשיב

ק

הַהִיא אֲשֶׁר אָשׁוּב אֶת־שְׁבוּת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָם׃

vallem in eas faciam deſcendere & ,gentes omnes congregabo Et

† congrega - bo me in iu- dicio ‡ nationes * ſuper ‖ poſuerunt pro pretio meretricis, ‡ pro ‡ vt

† 7 וְקִבַּצְתִּי† אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהוֹרַדְתִּים אֶל־עֶמֶק

,meum populum ſuper ibi eis cum *ſubibo iudicium* † & :Ioſaphat

יְהוֹשָׁפָט וְנִשְׁפַּטְתִּי עִמָּם שָׁם עַל־

& ,*gentes* ‡ in diſperſerunt quos , Iſrael meam hæreditatem &

נַחֲלָתִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פִּזְּרוּ בַגּוֹיִם וְאַרְצִי

:ſortem proiecerunt meum populum *ad* * Et .diuiſerunt meam terram

8 חָלָקוּ׃ † וְאֶל־עַמִּי n יַדּוּ גוֹרָל

.biberent & ‡ vino *in* ‡ vendiderūt puellam & ,*meretrice in* puerū *dederunt* ‖ &

וַיִּתְּנוּ הַיֶּלֶד בַּזּוֹנָה וְהַיַּלְדָּה מָכְרוּ בַיַּיִן o וַיִּשְׁתּוּ׃

n יָדָה שָׁהָה

quoniam :tuum Deum DOMINVM ad vsque Israel Reuertere
2 †שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
conuertimini & ,verba vobiscum Tollite .tua iniquitate in ‡ corruisti ‡ propter iniquitatē tuā.
3 כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ׃ [c] †קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ
accipe & ,iniquitatem tolles† Omnem :eum ad Dicite .DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה אִמְרוּ אֵלָיו כָּל־[d]תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח־ [c] †dimitte
Assur .nostrorum labiorum vitulos reddemus & ,bonum [d] נָשָׂא
4 †אַשּׁוּר לֹא נוֹשִׁיעֵנוּ׃ שׁוֹב וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ׃
,vltrà dicemus non & :equitabimus ‡ non equum super * ,nos seruabit non * & ‡ ascēdemus:
עַל־סוּס לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֹאמַר עוֹד
.pupilli est miseratio te in quia :nostrarū manuum operi , nostri Dei
לְאֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ אֲשֶׁר־בְּךָ יְרֻחַם יָתוֹם׃
est auersus quia :vltro † eos diligam ;eorum auersionem ‡ Sanabo ‡ rebellionē
5 †אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהֲבֵם נְדָבָה כִּי שָׁב †ex liberalitate:
germinabit ,Israeli ros tanquam Ero .eo ab meus nasim ‡ ‡furor
6 אַפִּי מֵהֶמָּה׃ †אֶהְיֶה כַּטַּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח

Ioel ad fuit quod DOMINI VERBVM
1 דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יוֹאֵל
hoc Audite .Pethuel filium
2 בֶּן־פְּתוּאֵל׃ †שִׁמְעוּ־זֹאת
habitatores omnes percipite auribus & ,senes
הַזְקֵנִים וְהַאֲזִינוּ כֹּל יוֹשְׁבֵי
si & ,vestris diebus in hoc fuerit an :tetræ
הָאָרֶץ הֲתָיְתָה זֹאת בִּימֵיכֶם וְאִם
:narrate vestris filiis hoc Super .vestrorum patrum diebus in
3 בִּימֵי אֲבֹתֵיכֶם׃ †עַל־בְּנֵיכֶם סַפְּרוּ
.alteræ generationi eorum filij & ,suis filijs vestri filij &
וּבְנֵיכֶם לִבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם לְדוֹר אַחֵר׃
comedit locustæ reliduum & ,locusta comedit Gnazam ‡ Residuum ‡ erucæ
4 †יֶתֶר הַגָּזָם אָכַל הָאַרְבֶּה וְיֶתֶר הָאַרְבֶּה אָכַל
Expergiscimini .* chasil comedit bruchi reliduum & ,Iele ‖ ‖bruchus
5 הַלֶּק וְיֶתֶר הַחָסִיל׃ [a] †הָקִיצוּ * alterum lo custæ genus
,nouũ vinum super ‡ :vinum bibentes † omnes vlulate & ,flete & ,ebrij † qui bibitis
שִׁכּוֹרִים וּבְכוּ [b] וְהֵילִילוּ כָּל־שֹׁתֵי יָיִן עַל־[a]עָסִיס ‡ propter
super ascendit gens Nam .vestro ore ab ast excisum ‡ quoniam [b] קוץ יָלַל
6 כִּי נכרת מִפִּיכֶם׃ †כִּי־גוֹי עָלָה עַל־ ‡ periit
molares & ,leonis dentes * eius Dentes .numerus non ‖ & ,fortis meã terram ‖ absque numero * vt
אַרְצִי עָצוּם וְאֵין מִסְפָּר [c] שִׁנָּיו שִׁנֵּי אַרְיֵה וּמְתַלְעוֹת [c] שֶׁנַן
meam ficum & ,desolationem in meam vitem Posuit .ei leonis ‡ ‡ vt molares
7 לָבִיא לוֹ׃ †שָׂם גַּפְנִי לְשַׁמָּה וּתְאֵנָתִי [d] שָׁמַם
sunt facti albi .fecit proiicere & ,eã nudauit Nudando .decorticatione in
לְקַצָּפָה חָשֹׂף חֲשָׂפָהּ וְהַשְׁלֵךְ הִלְבִּינוּ
super sacco accincta virgo tanquam Vlula † .eius plicatiles rami † Plange
8 שָׂרִיגֶיהָ׃ †אֱלִי כִּבְתוּלָה חֲגֹרַת־[e]שַׂק עַל־ [e] שָׂקַק
domo de libatio & ,munus ‡ est Excisum .suarum pueritiarum patronum * * mœrituũ ado lescentię suæ
בַּעַל נְעוּרֶיהָ׃ †הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ מִבֵּית ‡ sacrificium,
.DOMINI ministri sacerdotes luxerunt :DOMINI
9 יְהוָה אָבְלוּ הַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי יְהוָה׃
,ttiticum est denastatum quia :humus luxit † ,ager est Vastatus † desolata est
10 †שָׁדַד שָׂדֶה אָבְלָה אֲדָמָה כִּי שָׁדַד דָּגָן
.recens oleum est infirmatum , mustum ‡ aruit ‡ vinum, excisum
הוֹבִישׁ תִּירוֹשׁ אָמְלַל יִצְהָר׃ [f]
,frumentum super vinitores vlulate ,agricolæ vos afficite Pudore [f] יַבֵּשׁ
11 †הָבִישׁוּ אִכָּרִים הֵילִילוּ כֹּרְמִים עַל־[g]חִטָּה [g] בּוּשׁ [h] חָנַט
.agri messis periit quia : hordeum super &
וְעַל־שְׂעֹרָה כִּי אָבַד קְצִיר שָׂדֶה׃

*percutient .libanus tanquam eius radices percutiet * & :lilium tanquam
[e] נָכָּה
‡Serpẽt rami ei odor & :eius gloria olea tanquam erit & ,eius ramuli Ibunt ‡
12 פִּשּׁוֹשַׁגֶּפֶן הוֹבִישָׁה וְתְאֵנָה אִמְלָלָה [e] רִמּוֹן גַּם־ [e] וְזֶךְ שָׁרָשָׁיו כָּלָבָנוֹן׃
†seipsos vt †viuificabunt ,eius vmbra in sedentes Reuertentur .libani tanquam
13 †יָלֵכּוּ יוֹנְקוֹתָיו וְיִהְיֶה כַּזַּיִת הוֹדוֹ וְרֵיחַ לוֹ [f] שׁוֹב
* germinabit .libani vinum sicut eius memoria ‡ :vitis sicut germinabunt * & ,triticum
‡ odor
† tunc dicet, ‖ idola?
14 †יָשְׁבוּ יֹשְׁבֵי בְצִלּוֹ [f] יְחַיּוּ דָּגָן וְיִפְרְחוּ כַּגָּפֶן זִכְרוֹ כְּיֵין לְבָנוֹן׃
:eum respiciã & ,exaudiam ego ?dolores ‖ ad vltra mihi Quid, †Ephraim
15 †אֶפְרַיִם מַה־לִּי עוֹד לָעֲצַבִּים אֲנִי עָנִיתִי [g] וַאֲשׁוּרֶנּוּ [g] שׁוּר
† ero ‡ virens Quis .est inuentus tuus fructus me ex ;frondosa ‡ abies vt † ego
16 †מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא׃ †מִי
viæ rectæ quia ?ista sciet & ,intelligens ?ista intelliget & ,sapiens
17 כַּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי [h] חָכָם וְיָבֵן אֵלֶּה נָבוֹן וְיֵדָעֵם כִּי־[h]יְשָׁרִים דַּרְכֵי בִּין
.eis in corruent pręuaricatores & :eis in ambulabunt iusti & ,DOMINI
18 יְהוָה וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם׃

‖sancto meo. .mœ sanctitatis ‖ mõte in tarantantarizate & ,Sion in tuba Clangite
[o] רוּעַ
1 †תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן [o] וְהָרִיעוּ בְּהַר קָדְשִׁי
quia ,DOMINI dies venit quia , terræ habitatores omnes Cõtremiscant
‡ prope est. * tenebrarũ , ‡ tenebrositatis
2 יִרְגְּזוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה כִּי .propinqua ‡ .obscuritatis ‡ & ,nubis dies ,caliginis & tenebrositatis * Dies
קָרוֹב׃ †יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל

† desolata ‡ & ‡ omnes arbores
etiam ‡ ,malogranatum :est infirmata † ficus & ,aruit Vitis
à gaudium aruit quia ,aruerunt agri ligna omnia ‡ ,malus & ,palma
[i] שׁוּשׁ ‡ manete
vlulate ,sacerdotes plangite & ,vos Accingite .hominum filiis
[k] לִין *sacrificium, ‡ cœtum,cõgregate † in ‡ ‹ft
:mei Dei ministri saccis in pernoctate ‡ ,ingredimini ,altaris ministri
.libatio & ,munus * vestri Dei domo de est prohibitum quoniam
omnes ,senes colligite ,reientionem ‡ vocate ,ieiunium Sanctificate
ad clamate & : vestri Dei DOMINI domum † terræ habitatores
,DOMINI dies ‡ propè quia : diei Ahah .DOMINVM
coram Nonne .veniet Omnipotente ab vastitas tanquam &
exultatio & ,lætitia nostri Dei domo de ,est excisa esca nostris oculis
[i] גּוֹל † puluerib eius , [m] שְׁמָמָה † ingemuerũt [n] יָבֵשׁ animalia ‡ boum, ‡ sunt ‡ pecorum
,thesauri sunt desolati ,suis glebis † sub grana Computruerunt
ingemuit † Cur .triticum aruit quoniam :horrea sunt dissipata
Etiam .eis pascua ‡ non quia , bouis ‡ greges sunt confusi ,iumentum
quia ,clamabo DOMINE te Ad .sunt desolati pecoris ‡ greges
ligna omnia * succendit flamma & ,deserti herbifera loca ‡ consumpsit ignis
‡ pascua * omnes arbores † bestiæ ‡ clamabunt
quoniam :te ad vociferabitur ‡ agri animalia † Etiam .agri
.deserti pascua consumpsit ignis & ,aquarum riui sunt exsiccati

ספר יואל
LIBER IOEL.

non & : suis brachiis *super* eos *cepit* ‡ ;Ephraim *ire assueci** ego Et
3 † וְאָנֹכִי תִּרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחָם עַל־זְרוֹעֹתָיו וְלֹא
.cos curauerim quòd cognouerunt
יָדְעוּ כִּי רְפָאתִים ׃
ero & ,charitatis funibus *in* ,eos traham *hominū* † funibus In
4 † בְּחַבְלֵי אָדָם ˣאֶמְשְׁכֵם ʸבַּעֲבֹתוֹת אַהֲבָה וָאֶהְיֶה
eum ad declinabo & ;eorum maxillis *super* iugum exaltantes tanquā eis
לָהֶם ʸכְּמֵרִימֵי ʸעֹל עַל לְחֵיהֶם ᶻוְאַט אֵלָיו
†ipse Assur ס† ,Aegypti terram ad reuertetur Non .cibum
5 אוכיל ׃ † לֹא יָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאַשּׁוּר הוּא
gladius *impendebit* ‡ Et .‖ conuerti *tenuerunt** quoniam ;eius rex
6 מַלְכּוֹ כִּי מֵאֲנוּ לָשׁוּב ׃ † וְחָלָה חֶרֶב
.eorum ‡consilia propter ,comedet &,eius *membra*ᵃ cōsumet &,eius vrbibus in
בְּעָרָיו וְכִלְּתָה בַדָּיו וְאָכְלָה ᵃמִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם ׃
excelsum * ad & ;*me à auersionem* † propter *suspensi* ‡ meus populus Et
7 † וְעַמִּי תְלוּאִים לִמְשׁוּבָתִי וְאֶל־עַל
.*exaltauit non* * simul ,†eum vocabant
יְקָרְאוּהוּ יַחַד לֹא יְרוֹמֵם ׃
quomodo ‖Israel te tradam ,Ephraim te *dabo* ‡ Quomodo
8 † אֵיךְ אֲתֵּנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַגֶּנְךָ יִשְׂרָאֵל אֵיךְ
me *super* ‡ est conuertum ‖Seboim vt te ponam ,Adamah sicut te *dabo* ‡
ᵇאֶתְּנְךָ כְּאַדְמָה ᶜאֲשִׂימְךָ כִּצְבוֹאִים נֶהְפַּךְ עָלַי
.meæ pœnitudines *sunt commotæ* ‖ pariter ,meum cor
לִבִּי יַחַד נִכְמְרוּ נִחוּמָי ׃
corrumpendum * ad conuertar non ;mei furoris iram ‡ faciam Non
9 † לֹא אֶעֱשֶׂה ᵈחֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב ׀ לְשַׁחֵת
nō & ,sanctus *tuo interiori* †in :vir non & ,*ego* ‡ Deus quoniam ;Ephraim
אֶפְרַיִם כִּי אֵל אָנֹכִי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא
leo veluti ,ambulabunt ‡ D O M I N V M Post .ciuitatem in ingrediar
10 אָבוֹא בְּעִיר ׃ † אַחֲרֵי יְהוָה יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה
.*mari à** filij *pauebunt* & ,rugiet ipse quia : rugiet
יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאַג וְיָחֵרְדוּ בָנִים מִיָּם ׃
:Assur terra è † columba veluti & ,Aegypto *ab aues* † vt Pauebunt
11 † יֶחֶרְדוּ כְצִפּוֹר מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אַשּׁוּר
.D O M I N V S dixit ,suis domibus *super* ‡ eos *faciam sedere* ‡ &
וְהוֹשַׁבְתִּים עַל־בָּתֵּיהֶם נְאֻם־יְהוָה ׃

CAP. XII. יב

:Israel domus dolo in & ,Ephraim mendacio in me Circundederunt
1 † סְבָבֻנִי בְכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל
.est fidelis sanctis cum & ,Deo cum *dominans* ‡ adhuc Iehudah &
וִיהוּדָה עֹד רָד עִם־אֵל וְעִם־קְדוֹשִׁים נֶאְמָן ׃
mendacium die omni ;Eurum *sequens** & ,ventum *pascens* † Ephraim
2 † אֶפְרַיִם רֹעֶה רוּחַ וְרֹדֵף קָדִים כָּל־הַיּוֹם כָּזָב
oleum & ,*excident* ‡ Assur cum fœdus & : *multiplicabit* ‖ vastitatem &
וָשֹׁד יַרְבֶּה וּבְרִית עִם־אַשּׁוּר יִכְרֹתוּ וְשֶׁמֶן
;Iehudah cum D O M I N O *lis** Et .*ducetur* † Aegyptum in
3 לְמִצְרַיִם יוּבָל ׃ † וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה
.ei reddet eius *studia* ‡ iuxta ,eius vias iuxta ,Iahacob *super* visitandum ad &
וְלִפְקֹד עַל־יַעֲקֹב כִּדְרָכָיו כְּמַעֲלָלָיו יָשִׁיב לוֹ ׃
sit princeps ‡ sua fortitudine *in* & ;suum fratrem supplantauit vtero In
4 † בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה
,fleuit ;prævaluit & ,*angelum in fuit princeps* † Et .*Deo cum*
5 אֶת־אֱלֹהִים ׃ † וַיָּשַׂר אֶל־מַלְאָךְ וַיּוּכָל בָּכָה
.nobiscum est locutus ibi & ,eum inuenit Bethel † :eum rogauit &
וַיִּתְחַנֶּן־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצָאֶנּוּ וְשָׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ ׃
.eius memoriale D O M I N V S ;exercituum Deus D O M I N V S Et
6 † וַיהוָה אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יְהוָה זִכְרוֹ ׃
,custodi iudicium & misericordiā :*conuertere* † tuum Deum ad tu Et
7 † וְאַתָּה בֵּאלֹהֶיךָ תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר
.semper *tuum Deum ad expecta* ‡ &
וְקַוֵּה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תָּמִיד ׃
.dilexit opprimere *doli bilancibus* ‖ *eius* manu in Mercatoris
8 † כְּנַעַן בִּידוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אָהֵב ׃
:mihi *robur* † inueni ,sum ditatus Veruntamen ,Ephraim dixit Et
9 † וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי
.peccatum *quæ* ‡ ,iniquitatem *mihi* ‡ inuenient non meis laboribus omnibus*
כָּל־יְגִיעַי לֹא יִמְצְאוּ־לִי ᵍעָוֹן אֲשֶׁר־חָטָאת׃
adhuc ‖ ,Aegypti terra è * ,*tuus* Deus D O M I N V S ego Et
10 † וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עֹד
.festiuitatis dies secundum *tentorium* ‡ in te faciam habitare
אוֹשִׁיבְךָ ʰבָּאֳהָלִים כִּימֵי ׀ מוֹעֵד ׃
:multiplicaui visionem ego & ,prophetis *super* ‖ sum locutus Et
11 † וְדִבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים וְאָנֹכִי ᵏחָזוֹן הִרְבֵּיתִי

*ambulare feci super pedes ‡ portauit
ˣרֶגֶל
†hominum
ʸמָשְׁךְ
‡in
ʸרום ᶻנָטָה
‡at † erit
*noluerunt ‡ad me.
‡cadet & manebit ‖villas ‡eius.
ᵃיָעַץ
‡suspēsus est
† rebelliones
*Deum †prophetæ,
*nemo extulit caput.
‡ponam
‡in
ᵇנָתַן ᶜשׂום
‖incaluerunt
‡secundum
*dispergendū
ᵈחָרָה
‡sum, †medio tui tenim
*ab Occidente.
‡aues qui sunt in
†qui sunt in ‡collocabo
‖in
ᶜיָשַׁב
‡ dominatur
†pascit
*requitur
‖ multiplicauit
‡percussetur, †ducitur.
*iudicium
ᶠרוּב
‡opera
‡prævaluit angelo.
†prævaluit angelo, †in
*in ‡in me †&
ᵍעָוֹן
*qui eduxi te
‡tabernaculis
ʰיָשַׁב ‖יָעַד
‖cum
ᵏחָזָה

CAP. XIII. יג

*Quando locutus est ‡fuit audiēti, †caput suum ‖cessus est acsi fuisset mortuus. *vt peccarēt, ‡secundum intelligentiā suam, idola fecerunt †propter eos ‡ sacerdotes dicunt sacrificantibus hominibus, †quisque osculetur.
ᵃנָשַׁק
‡matutina, ‖matutinū citò recedens: †quæ turbine propellitur *qui egreditur de fenestra. ‡sum ‡qui eduxi te ‖ ett ‡sitibunda. *pascua sua
ᵇרָעָה
*qui iuxta * graſſatur. ‡Viruli quos fecisti, fuerūt causa perditionis tuæ ‡sed †auxilium tuum. ‡in perpetuū, sed ‖nunc *de
ᶜלָקַח
‡est in me †abscondita est pœna peccati ‡fuit †si fuisset sapiens ad tempus ‡vulua *potestate ‡mors
ᵈפֶּה
‖ô ‡morsus tuus ‖Licèt ‡creuerit; *tamē Assyrius vt ‡vehementissimus ‡siccabit venam *cōcupiscibilium.
‡viri eius, &
ᵃנֶפֶל

deliquit & :Israel in † ipse eleuauit ,‡tremor ,Ephraim *loqui Secundum* ‡
1 † בְּדַבֵּר אֶפְרַיִם רְתֵת נָשָׂא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וַיֶּאְשַׁם
sibi fecerunt & ,*peccare** addiderunt nunc Et .*est mortuus* ‡ & ,Baal in
2 בַּבַּעַל וַיָּמֹת ׃ † וְעַתָּה יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
:totum artificum opus *dolores* ,*sua intelligentia in* ‡ suo argento ex conflatile
מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם בִּתְבוּנָם ׀ עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה
.*osculentur* † vitulos ,*hominem Sacrificantes* ,*dicentes* ‡ ipsi *illis* †
לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם ᵃעֲגָלִים יִשָּׁקוּן ׃
:*vadens manicans* ‡ ros sicut & ,*matutini* ‡ nubes veluti erunt Idcirco
3 † לָכֵן יִהְיוּ כַּעֲנַן־בֹּקֶר וְכַטַּל מַשְׁכִּים הֹלֵךְ
.*fumario è** fumus sicut & ,area ab *exturbabitur* † gluma sicut
כְּמֹץ יְסֹעֵר מִגֹּרֶן וּכְעָשָׁן מֵאֲרֻבָּה ׃
me præter Deum & ;Aegypti terra è ‡ tuus Deus D O M I N V S ‡ ego Et
4 † וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי
.me absque ‖ non seruator & ,nescies
לֹא תֵדָע וּמוֹשִׁיעַ אַיִן בִּלְתִּי ׃
.*locorum torridorum* ‡ terra in ;deserto in te noui Ego
5 † אֲנִי יְדַעְתִּיךָ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ תַּלְאוּבוֹת ׃
;eorū cor est eleuatū & ,sunt saturati ,sunt saturati *& suū pascuum** Iuxta
6 † ᵇכְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׂבָּעוּ שָׂבְעוּ וַיָּרָם לִבָּם
pardus sicut :leo tanquam eis fui Et .mei sunt obliti idcirco
7 עַל־כֵּן שְׁכֵחוּנִי ׃ † וָאֱהִי לָהֶם כְּמוֹ־שָׁחַל כְּנָמֵר
,orbatus vrsus tanquam eis Occurram .*observabo* ‡ viam *super** &
8 עַל־דֶּרֶךְ אָשׁוּר ׃ † אֶפְגְּשֵׁם כְּדֹב שַׁכּוּל
,leo veluti ibi eos consumam & ;eorum cordis clausuram dirumpam &
וְאֹכְלֵם שָׁם כְּלָבִיא וְאֶקְרַע סְגוֹר לִבָּם
.eos scindet agri bestia
חַיַּת הַשָּׂדֶה תְּבַקְּעֵם ׃
.*suo auxilio in* † me in *quia* ‡ ,Israel *tua Corruptela* ‡
9 † שִׁחְתְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי־בִי בְעֶזְרֶךָ ׃
,tui iudices & :tuis vrbibus ubis in te seruet *& ,vbi* † tuus rex ,‡Ero
10 † אֲהִי מַלְכְּךָ אֵפוֹא וְיוֹשִׁיעֲךָ בְּכָל־עָרֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ
.principes & ,regem mihi Da ,dixisti quibus*
אֲשֶׁר אָמַרְתָּ תְּנָה־לִּי מֶלֶךְ וְשָׂרִים ׃
.mea ira in abstuli & ,meo furore in regem tibi Dedi
11 † אֶתֶּן־לְךָ מֶלֶךְ בְּאַפִּי ᶜוְאֶקַּח בְּעֶבְרָתִי ׃
.eius *peccatum absconditum* † ,Ephraim iniquitas ‡ Ligata
12 † צְרוּר עֲוֹן אֶפְרַיִם צְפוּנָה חַטָּאתוֹ ׃
quia ,sapiens non ‡ filius ;ipse : ei venient parturientis Dolores
13 † חֶבְלֵי יוֹלֵדָה יָבֹאוּ לוֹ הוּא־בֵן לֹא חָכָם כִּי־
.filiorum *alui ruptura* ‡ in ‖ steterisset non *tempore* †
עֵת לֹא־יַעֲמֹד בְּמִשְׁבַּר בָּנִים ׃
tua *pestis* ‡ ero : eos redimam morte à ,eos redimam infetni *manu** E
14 † מִיַּד שְׁאוֹל ᵈאֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ
.meis oculis ab se absconder cōsolatio ,inferne *tua excisio* ‡ ero ,mors ‖
מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֶחָם יִסָּתֵר מֵעֵינָי ׃
D O M I N ‡ ventus Oriētalis* veniet ;*cæsecet* ‡ fratres inter ipse Nam ‖
15 † כִּי הוּא בֵּין אַחִים יַפְרִיא יָבוֹא קָדִים רוּחַ יְהוָה
ipse ,eius fontem siccabit & , eius *vena arefcet* ‡ & ,ascendens deserto è
מִמִּדְבָּר עֹלֶה וְיֵבוֹשׁ מְקוֹרוֹ וְיֶחֱרַב מַעְיָנוֹ הוּא
.*desiderij** vasorum omnium thesaurum diripiet
יְשַׁסֶּה אוֹצַר כָּל־כְּלִי חֶמְדָּה ׃

CAP. XIIII. יד

*Someron Desolabitur ,‡cadēt gladio *in* ;suū Deum in rebellauit quia
1 † תֶּאְשַׁם שֹׁמְרוֹן כִּי מָרְתָה בֵּאלֹהֶיהָ בַּחֶרֶב ᵃיִפֹּלוּ
.diſrumpentur eius prægnantes & ,*allidentur* eorum paruuli
עֹלְלֵיהֶם יְרֻטָּשׁוּ וְהָרִיּוֹתֶיהָ יְבֻקָּעוּ ׃

,corũ iniquitatis recordabitur nunc :ea *voluit* non DOMINVS, comederũt & vult
עָוֹה ס וַיֹּאכְלוּ יְהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר ס עֲוֹנָם
.reuertentur Aegyptum † ipsi ,eorum peccata visitabit & †in
וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם הֵמָּה מִצְרַיִם יָשׁוּבוּ :
Iehudah & ,*templa* † ædificauit & ,sui factoris Israel est oblitus Et †delubra,
4 פ וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל אֶת־עֹשֵׂהוּ ס וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת ויהוּדָה
,eius ciuitates in ignem mittam & :munitas vrbes multiplicauit
הִרְבָּה עָרִים בְּצָרוֹת וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו
.eius ædes *comedet* ‡ & ‡consumet
וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ :

CAP. IX. ט

es fornicatus quia, populi sicut exultationē ad Israel læteris Ne
1 גול † אַל־תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּיל ס כָּעַמִּים כִּי זָנִיתָ
.tritici areas omnes super mercedem dilexisti :tuo Deo *desuper* *
מֵעַל אֱלֹהֶיךָ אָהַבְתָּ אֶתְנָן עַל כָּל־גָּרְנוֹת דָּגָן :
.ea in mentietur mustum & ;eos pascet non torcular & Area
2 † גֹּרֶן וָיֶקֶב לֹא יִרְעֵם וְתִירוֹשׁ יְכַחֲשׁ בָּהּ :
Ephraim reuertetur & ;DOMINI terra in habitabunt Non
3 שוב † לֹא יֵשְׁבוּ בְאֶרֶץ יְהוָה ׀ וְשָׁב אֶפְרַיִם
.comedent polluta Assur in & ,Aegyptum * *in
מִצְרַיִם וּבְאַשּׁוּר טָמֵא יֹאכֵלוּ :
dulcescet ‖ eorũ sacrificia ,ei *dulcescent* ‖ nec ,vinum DOMINO libabunt Non
4 † לֹא־יִסְּכוּ לַיהוָה יַיִן וְלֹא יֶעַרְבוּ־לוֹ זִבְחֵיהֶם נסך
;se contaminabunt ,eum *comedentes* ‡ omnes ;eis * lugentium panis sicut *reputabũtur
כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם כָּל־אֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ ‡qui comedent
.DOMINI domum ‡ intrabit non eorum *anima* *eorum panis quia *pro anima
כִּי־לַחְמָם לְנַפְשָׁם לֹא יָבוֹא בֵּית יְהוָה : ‡in
;DOMINI festiuitatis die in & ;solemnitatis die in facietis Quid
5 † מַה־תַּעֲשׂוּ לְיוֹם מוֹעֵד וּלְיוֹם חַג־יְהוָה : עשה חגג
,eos congregabit Aegyptus ,vastitatem propter abierunt ecce Quia
6 † כִּי־הִנֵּה הָלְכוּ מִשֹּׁד מִצְרַיִם תְּקַבְּצֵם
spina † , *ea possidebit* ‡ vrtica ,eorum argenti *desiderium* ‡ :eos sepeliet Moph ‖domos desiderabiles quę erãt thesauri ‡hæreditate accipiet eas, †lappa ‡ventosum, propter
מֹף תְּקַבְּרֵם מַחְמַד לְכַסְפָּם קִימוֹשׂ יִירָשֵׁם חוֹחַ
dies venerunt ,visitationis dies Venerunt .eorum tabernaculis in
בְּאָהֳלֵיהֶם : † x בָּאוּ יְמֵי הַפְּקֻדָּה בָּאוּ יְמֵי
7 ,*venti* ‡ virum ,furiosum ,prophetam stultum ;Israel scient ,retributionis
הִשָּׁלֵם יֵדְעוּ יִשְׂרָאֵל אֱוִיל הַנָּבִיא מְשֻׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ
.odium multum & ,tuæ iniquitatis multitudinem *super*
עַל רֹב y עֲוֹנְךָ y וְרַבָּה מַשְׂטֵמָה :
aucupis laqueus ‡ ,prophetam ;meo Deo cum ‖ Ephraim Speculatorem
8 † צוֹפֶה אֶפְרַיִם עִם־אֱלֹהָי נָבִיא פַּח יָקוּשׁ
.eius Dei domo in odium ,eius vias omnes super
עַל־כָּל־דְּרָכָיו מַשְׂטֵמָה בְּבֵית אֱלֹהָיו :
recordabitur † ; Ghibhah dies secundũ ‡ corruperunt ,*Profundauerunt* ‡ ‡Profundam fecerunt auctionem, ‡se † nunc
9 † הֶעְמִיקוּ שִׁחֲתוּ כִּימֵי הַגִּבְעָה יִזְכֹּר
deserto in vuas Tanquam .eorum peccata visitabit ,eorũ iniquitatis
עֲוֹנָם יִפְקֹד חַטֹּאתָם : † כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר ‡primitiua ‖cacumine
10 vidi eius *principio* ‡ in ,ficu in *maturũ fructũ* ‡ veluti Israel inueni
מָצָאתִי יִשְׂרָאֵל כְּבִכּוּרָה בְתְאֵנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רָאִיתִי ז רְאָה
,*puderi** ‡e separauerũt & ,Pehor--Bahal † sunt ingressi ipsi :vestros patres †ad *à me eundo ad idolum pudoris,
אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בַּעַל־פְּעוֹר וַיִּנָּזְרוּ לַבֹּשֶׁת
.eorum amorem secundum abominationes fuerunt &
וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֲבָם :
,vtero ab & ,partu à ;eorum gloria ‡ ,auolabit auis tanquã Ephraim ‡filij eorum qui sunt
11 † אֶפְרַיִם כָּעוֹף יִתְעוֹפֵף כְּבוֹדָם a מִלֶּדֶת וּמִבֶּטֶן ילד הרה
eos orbabo & ,suos filios enutrierint si Quia .‖conceptu à & ‖morientur.
12 ומהריון : † כִּי אִם־יְגַדְּלוּ b אֶת־בָּנֵיהֶם וְשִׁכַּלְתִּים *vt non sint homines;
.eis ab *me recedendo in* ‡ eis væ etiam quia ;*homine ab* * ‡cùm recesse ro
מֵאָדָם כִּי־גַם־אוֹי לָהֶם בְּשׁוּרִי מֵהֶם :
:habitaculo in plantata Sor in vidi vt * Ephraim *vidi in opulentia
13 † אֶפְרַיִם כַּאֲשֶׁר־רָאִיתִי לְצוֹר שְׁתוּלָה בְּנָוֶה †paratus est
.suos filios interfectorem ad educendum ad † Ephraim &
וְאֶפְרַיִם c לְהוֹצִיא אֶל־הוֹרֵג בָּנָיו :
,*orbantem* ‡ vuluam eis da ;dabis quid ,DOMINE eis Da ‡quæ orbet eos
14 † d תֵּן־לָהֶם יְהוָה מַה־תִּתֵּן תֵּן־לָהֶם רֶחֶם מַשְׁכִּיל נתן
ibi quia ,Ghilghal in eorum malitia Omnis .arentia vbera & †propter ‖operum
15 וְשָׁדַיִם צֹמְקִים : † כָּל־רָעָתָם בַּגִּלְגָּל כִּי־שָׁם רוע e
;eos eiiciam mea domo è ,eorũ *studiorum* ‖ malitiam *super* † eos habui exosos *vt diligam
שְׂנֵאתִים עַל e רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם מִבֵּיתִי אֲגָרְשֵׁם
.declinantes eorum principes omnes ,eos *diligere* * addam non
לֹא f אוֹסֵף אַהֲבָתָם כָּל־שָׂרֵיהֶם סוֹרְרִים : ‡& ‖vt כל
etiã :faciant non fructum ‖ ,exaruit eorũ radix ‡ ,Ephraim est Percussus
16 † הֻכָּה אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם יָבֵשׁ פְּרִי בַּל־יַעֲשׂוּן גַּם

CAP. X. י

,eius fructũ *multiplicare secundũ* ‖ :sibi ponet fructũ ,Israel vacua Vitis
1 † גֶּפֶן בּוֹקֵק יִשְׂרָאֵל פֵּרִי יְשַׁוֶּה־לּוֹ i כְּרֹב k לְפִרְיוֹ
.statuas benefecerunt* ,eius terræ *benefacere secundũ* † ,altaria multiplicauit*
כְּרֹב k פִּרְיָה i מַצֵּבוֹת הֵטִיבוּ לְאַרְצוֹ l הֵיטִיבוּ מַצֵּבוֹת :
*sic
†quemadmodũ ,eorum aras confringet ipse :desolabuntur nunc ,eorũ cor se Diuisit
2 † חָלַק לִבָּם עַתָּה יֶאְשָׁמוּ הוּא יְעָרֵף מִזְבְּחוֹתָם
:nobis rex ‡ Non ,*dicent* * nunc Quia .eorum statuas vastabit
יְשֹׁדֵד מַצֵּבוֹתָם : † כִּי עַתָּה יֹאמְרוּ אֵין מֶלֶךְ לָנוּ ‡dicunt ‡est
3 ?nobis faciet quid rex & :DOMINVM *timuimus* * non nam *timemus
כִּי לֹא יָרֵאנוּ אֶת־יְהוָה וְהַמֶּלֶךְ מַה־יַּעֲשֶׂה־לָּנוּ :
germinabit & ;fœdus *excidendo* † ,mendaciter iurando verba sunt Locuti †feriendo
4 † דִּבְּרוּ דְבָרִים אָלוֹת שָׁוְא כָּרֹת בְּרִית וּפָרַח
.agri sulcos ‡ super iudicium *caput* ‡ sicut ‡venenum
כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט עַל תַּלְמֵי שָׂדָי : ‖omnes
eũ super luxit quia ;Someron *habitator* * pauebũt Auen-Beth vitulas Ad * habitatores
5 † לְעֶגְלוֹת בֵּית אָוֶן יָגוּרוּ שִׁכֵּן שֹׁמְרוֹן כִּי־אָבַל עָלָיו
,eius gloria super, exultauerant eum super † eius sacerdotes & ,eius populus †qui priùs
עַמּוֹ וּכְמָרָיו m עָלָיו m יָגִילוּ עַל־כְּבוֹדוֹ גול m
munus ducetur Assur in ipsemet Etiam .eo ab migrauit quia
6 כִּי־גַם־הוּא לְאַשּׁוּר יוּבָל מִנְחָה † גַּם־אוֹתוֹ
Israel afficietur pudore & ,capiet Ephraim pudor ;Iareb regi
לְמֶלֶךְ יָרֵב בַּשָּׁנָה אֶפְרַיִם n יִקַּח וְיֵבוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לקח n
super ‖ spuma vt ;eius rex Someron ‡ est Succisus .suo consilio à *in
7 מֵעֲצָתוֹ : † נִדְמָה שֹׁמְרוֹן מַלְכָּהּ כְּקֶצֶף עַל־ ‖in superficie
,Israel peccatum Auen excelsa disperdentur Et .aquæ *faciebus*
8 פְּנֵי־מָיִם : † וְנִשְׁמְדוּ בָּמוֹת אָוֶן חַטַּאת יִשְׂרָאֵל
;nos Operite, mõtibus dicent &:eorum aras super ascẽdet tribulus & spina
קוֹץ וְדַרְדַּר יַעֲלֶה עַל־מִזְבְּחוֹתָם וְאָמְרוּ לֶהָרִים o כַּסּוּנוּ o כָּמָה
.nos super Cadite ,collibus &
וְלַגְּבָעוֹת נִפְלוּ עָלֵינוּ :
non ,steterunt ibi : Israel ;peccasti , Ghibhah diebus A
9 † מִימֵי הַגִּבְעָה חָטָאתָ יִשְׂרָאֵל שָׁם עָמָדוּ לֹא־
.iniquitatis filios super prælium Ghibhah in eos comprehendet
תַשִּׂיגָם בַּגִּבְעָה מִלְחָמָה עַל־בְּנֵי עַוְלָה : p
,populi eos super congregabuntur & ;eos corripiam *& meo desiderio in* ‡ p נשג ‡Secundum desiderium meum
10 † q בְּאַוָּתִי וְאֶסְרָם וְאֻסְּפוּ עֲלֵיהֶם עַמִּים ‡dum corriperentur
.suas iniquitates duas propter *eos corripere in* ‡ q אוה
בֶּאֱסָרָם r לִשְׁתֵּי s עֲוֹנֹתָם : r שנה
transiui ego & ;triturare diligens *docta* † vitula Ephraim Et s עון
11 † וְאֶפְרַיִם עֶגְלָה מְלֻמָּדָה אֹהֲבָתִי לָדוּשׁ וַאֲנִי עָבַרְתִּי עבר
,Iehudah arabit ,Ephraim faciam equitare :eius *cernicis bonitatẽ* ‖ super †assueta ‖pulchrum collum
עַל־טוּב צַוָּארָהּ אַרְכִּיב אֶפְרַיִם יַחֲרֹשׁ יְהוּדָה
metite ,iustitiam ad vobis Seminate .Iacobob sibi agricolabit
יְשַׁדֵּד־לוֹ יַעֲקֹב : † זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ
12 ,DOMINVM requirendi tempus & ;aratione vobis arate, *misericordiæ os ad* ‖ secundũ mi sericordiam,
לִפְנֵי־חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה
,impietatem Araistis .vos iustitiam doceat & ,veniat donec
עַד־יָבוֹא וְיוֹרֶה צֶדֶק לָכֶם : † חֲרַשְׁתֶּם־רֶשַׁע
13 ,*tua via in* ‖ es fisus quia ;mendacij frugem comedistis ,messuistis iniquitatẽ ‖ iniquitatis
עַוְלָתָה קְצַרְתֶּם אָכַלְתֶּם פְּרִי־כָחַשׁ כִּי־בָטַחְתָּ בְּדַרְכֶךָ ‖tumultus
,tuis populis in *fonitus* ‖ consurget Et .tuorum fortium *multitudine in*
14 בְּרֹב גִּבּוֹרֶיךָ : † וְקָאַם שָׁאוֹן בְּעַמֶּיךָ †vastabuntur
domum Salman *vastare** secundum *vastabitur* † tuæ munitiones omnes & *quod vastauit
וְכָל־מִבְצָרֶיךָ t יוּשַׁד כְּשֹׁד שַׁלְמַן בֵּית t שדד
.est allisa filios super mater :belli die in Arbeel †propter malitiam
אַרְבֵאל בְּיוֹם מִלְחָמָה אֵם עַל־בָּנִים רֻטָּשָׁה :
;vestræ malitiæ *malitiæ faciebus à* † Bethel vobis fecit Sicut
15 † כָּכָה עָשָׂה לָכֶם בֵּית־אֵל מִפְּנֵי רָעַת רָעַתְכֶם v רוע v
.Israel rex est succisus succidendo aurora in
בַּשַּׁחַר נִדְמָה נִדְמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל :

CAP. XI. יא

vocaui Aegypto ex & ;eum dilexi & ,Israel puer Quia
1 † כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי
‡prophetæ; ‡facie ,eorum *faciebus* † à abierunt sic ;eos Vocauerunt .meum filium
2 לִבְנִי : † קָרְאוּ לָהֶם כֵּן הָלְכוּ מִפְּנֵיהֶם
.suffiuerunt sculptilibus & ,sacrificauerunt Behalim
לַבְּעָלִים יְזַבֵּחוּ וְלַפְּסִלִים יְקַטֵּרוּן :

domui putredo tanquam & ;Ephraim tinea sicut ego‡ Et .iube* * præceptum Iarobham. ‡ero
12 וַאֲנִי כָּעָשׁ לְאֶפְרַיִם וְכָרָקָב לְבֵית צו׃ † Iehudah & ,suum languorem Ephraim vidit Et .Iehudah
13 יְהוּדָה׃ † וַיַּרְא אֶפְרַיִם אֶת־חָלְיוֹ וְיהוּדָה אֵת־מְזֹרוֹ וַיֵּלֶךְ אֶפְרַיִם אֶל־אַשּׁוּר וַיִּשְׁלַח אֶל־מֶלֶךְ יָרֵב k זור
:Iareb regem ad misit & ,Assur ad Ephraim abiit & ,suam plagam
וְהוּא לֹא יוּכַל לִרְפֹּא לָכֶם וְלֹא־יִגְהֶה מִכֶּם מָזוֹר׃ .plagam *purulentã* vobis à *curabit*‡ non & ,vos sanare poterit non ipse & ‡sanabit
14 כִּי אָנֹכִי כַּשַּׁחַל לְאֶפְרַיִם וְכִכְפִיר לְבֵית יְהוּדָה׃ † ;Iehudah domui *leunculus*† veluti & ,Ephraim *panthera*‡vt *ego*‡ Quia ‡ero †leo †catul° leonis & lerit qui eruat.
אֲנִי אֲנִי אֶטְרֹף וְאֵלֵךְ l אֶשָּׂא וְאֵין m מַצִּיל׃ .*eruens* ‡ non & ,tollam *, vadam & ,rapiam ego ego
15 אֵלֵךְ אָשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר־יֶאְשְׁמוּ וּבִקְשׁוּ † quærant & ,*delinquant* † ,donec ,meum locum ad reuertar‡ ,Vadam
.me quærent *manè ipsi*‡ tribulatione in :*meas faciei*‡ ‡faciem meã: ‡sua
פָּנָי n בַּצָּר לָהֶם יְשַׁחֲרֻנְנִי׃ n צור

CAP. VI. ו

,rapuit ipse quia ,D O M I N V M ad reuertamur &,Venite
1 לְכוּ וְנָשׁוּבָה אֶל־יְהוָה † כִּי הוּא טָרָף .nos *fascia* alligabit & ,percussit ;nos sanabit &
וַיִּרְפָּאֵנוּ יַךְ וַיַּחְבְּשֵׁנוּ׃ viuemus & ,nos suscitabit tertia die in ;*diebus duobus* ‡nos Viuificabit ‡post duos dies;
2 יְחַיֵּינוּ o מִיּוֹמָיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי p יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה׃ † :D O M I N V M *sciendum ad sequemur* ‡ ,Sciemusque .eius *facies ad* p חָיָה o קוֹם in conspectu
3 לְפָנָיו׃ † וְנֵדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת־יְהוָה כְּשַׁחַר נָכוֹן q מוֹצָאוֹ וְיָבוֹא כַגֶּשֶׁם .imber tanquam veniet & ;eius egressus est præparatus aurora tanquam ‡vt sequamur, vt cognoscamus q יָצָא
.terræ temporaneus ‡ serotinus veluti ,nobis ‡imber
לַיּוֹרֶה יוֹרֶה אָרְצָה׃ ?Iehudah tibi faciam quid ;Ephraim tibi faciam Quid
4 מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ אֶפְרַיִם מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ יְהוּדָה † .vadens *manicens* †ros tanquam & ,matutina nubes vt vestra misericordia & †manè
וְחַסְדְּכֶם כַּעֲנַן־בֹּקֶר וְכַטַּל מַשְׁכִּים הֹלֵךְ׃ :mei oris verbis *in* eos occidi ,prophetas *in* succidi Propterea
5 עַל־כֵּן חָצַבְתִּי בַּנְּבִיאִים הָרַגְתִּים בְּאִמְרֵי־פִי † non & ,*volui* † misericordiam Quia .*egredietur* ‡ lux‖ tua iudicia &
וּמִשְׁפָּטֶיךָ אוֹר יֵצֵא׃ † כִּי חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא .*ascensionibus*‡ præ Dei scientiam & ;sacrificium ‖vt ‡egrediens. †volo, ‡holocaustis.
6 זֶבַח וְדַעַת אֱלֹהִים s מֵעֹלוֹת׃ .me in sunt prævaricati ibi ;pactum sunt transgressi Adam sicut ipsi Et ‡ידע עלה
וְהֵמָּה כְּאָדָם עָבְרוּ בְרִית שָׁם בָּגְדוּ בִי׃ † .sanguine à fœdata ;iniquitatem operantium ciuitas Ghilhad †sicut expectant
7 גִּלְעָד קִרְיַת פֹּעֲלֵי אָוֶן עֲקֻבָּה מִדָּם׃ † interficiebãt via‡ sacerdotum *societatem** ,latrones virum *expectare iuxta* †Et * sic collegiũ ‡in
8 וּכְחַכֵּי אִישׁ גְּדוּדִים חָבֶר כֹּהֲנִים דֶּרֶךְ יִרְצְחוּ t † ;*turpitudinem*‡ vidi Israel domo In .fecerunt *scelus* ‖quia :*humero*‡ חכה
שְׁכֶמָה כִּי זִמָּה עָשׂוּ׃ † בְּבֵית יִשְׂרָאֵל רָאִיתִי שָׁם זְנוּת לְאֶפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל׃ Iehudah Etiam .Israel se contaminauit ,Ephraim fornicatio ibi ‡consensu vno: ‡abominatione ‡inquinamentum; שערוריה
9 גַּם־יְהוּדָה † mei populi captiuitatem *me conuertendo in** ;tibi *messem*† posuit ר
קָצִיר שָׁת לָךְ בְּשׁוּבִי שְׁבוּת עַמִּי׃ †plantarium *cùm conuertero

CAP. VII. ז

malitia‡ & ,Ephraim iniquitas se discooperuit &,Israel *me sanare Secundũ*‡ ‡Cùm sanarẽ ‡malitia
1 כְּרָפְאִי לְיִשְׂרָאֵל † וְנִגְלָה עֲוֹן x אֶפְרַיִם v וְרָעוֹת שֹׁמְרוֹן כִּי פָּעֲלוּ שָׁקֶר וְגַנָּב יָבוֹא פָּשַׁט גְּדוּד עוה x רוע v עָוֶן
latro ‖spoliauit ,est ingressus fur & :mẽdacium sunt operati quia ,Someron
2 בַּחוּץ׃ † וּבַל־יֹאמְרוּ לִלְבָבָם כָּל־רָעָתָם זָכַרְתִּי עַתָּה סְבָבוּם מַעַלְלֵיהֶם נֶגֶד פָּנָי .foris . *cogitant †opera ‡facie mea fecerunt. ‡adulterio in- caleſcunt.
meis faciebus‡coram ,eorum *studia*† eos circundederunt nunc :‖sum recordatus
3 בְּרָעָתָם † יְשַׂמְּחוּ־מֶלֶךְ וּבְכַחֲשֵׁיהֶם שָׂרִים׃ :*panifice* †à ſuccenſus clibanus ſicut ,*adulterantes*‡ ij Omnes .principes †coquente: שור חלה z y
4 כֻּלָּם מְנָאֲפִים כְּמוֹ תַנּוּר בֹּעֵרָה מֵאָפֶה y יִשְׁבֹּת מֵעִיר מְלוֹשׁ בָּצֵק עַד־חֻמְצָתוֹ׃ .eam fermentari ad *vsque* paſtam *ſubigendo*‡ à *excitando ab** ceſſabit *coquens à ciuitate ‡cõmixtione paſtæ donec fermẽtetur ipſa.
ptotraxit ;vino à † vtre principes fecerunt ægrotare *noſtri regis*‡ Die
5 יוֹם מַלְכֵּנוּ z הֶחֱלוּ שָׂרִים חֲמַת מִיַּיִן מָשַׁךְ † clibanum‡ veluti‡ applicuerunt Quia .illuſoribus cum ſuã manum ‡natalis eius, regẽ noſtrũ †pleno
6 יָדוֹ אֶת־לֹצְצִים׃ † כִּי־קָרְבוּ כַתַּנּוּר לִבָּם בְּאָרְבָּם כָּל־הַלַּיְלָה יָשֵׁן בֹּקֶר הוּא בָּעֵר לָהֶם כְּאֵשׁ לֶהָבָה׃ † כֻּלָּם יֵחַמּוּ a כַּתַּנּוּר ipſe manè ,eos coquens dormiuit nocte tota ;*eos inſidiando*‡ in ,ſuũ cor ‡ad malè cogitandum ‡ardentem ‡inſidiis ſuis; *calefit
,cliban‡* veluti ſe calefecerũt Omnes .flammæ ignis tanquã ſuccenſus
7 חָמַם בֹּעֵר כְּאֵשׁ לֶהָבָה׃ † כֻּלָּם יֵחַמּוּ a כַּתַּנּוּר

,test qui clamet
clamans† non ,ceciderunt eorum reges omnes ;ſuos iudices deuorauerũt &
וְאָכְלוּ אֶת־שֹׁפְטֵיהֶם כָּל־מַלְכֵיהֶם נָפָלוּ אֵין־קוֹרֵא .ſe commiſcuit *ipſe* populis *in* Ephraim .me ad eos inter
8 בָּהֶם אֵלָי׃ † אֶפְרַיִם בָּעַמִּים הוּא יִתְבּוֹלָל .*versum*‡ non *libum** fuit Ephraim
*vt panis ſubcinericius ‡versus.
עוג b אֶפְרַיִם הָיָה עֻגָה b בְּלִי הֲפוּכָה׃ †humiliabit ſe ‡facie
9 אָכְלוּ זָרִים כֹּחוֹ וְהוּא לֹא יָדָע גַּם־שֵׂיבָה † ;ei *facieb*°‡in Iſrael ſuperbia *eſt conteſtata*† Et .neſciuit *ipſe* & ,eo in
גָּאָה c זָרְקָה עָלָיו וְלֹא יָדָע׃ † וְעָנְתָה c גְּאוֹן־יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו
10 בּוֹ וְהוּא לֹא יְדָעָ׃ † eum quæſierunt nec ,ſuum Deum D O M I N V M ad ſunt reuerſi non &
וְלֹא־שָׁבוּ d אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא בִקְשֻׁהוּ d שוב
:*cor non ſtolida** columba veluti Ephraim fuit Et .hoc toto cum *ſeducta abſque corde:
11 בְּכָל־זֹאת׃ † וַיְהִי אֶפְרַיִם כְּיוֹנָה פוֹתָה אֵין לֵב .abierunt Aſſur † ,inuocabant Aegyptum
מִצְרַיִם קָרָאוּ אַשּׁוּר הָלָכוּ׃ †ad
12 cælorum *volatile*‡ vt ,meum rete eos ſuper expandam abierint Cùm ‡volucres
כַּאֲשֶׁר יֵלֵכוּ אֶפְרֹשׂ עֲלֵיהֶם רִשְׁתִּי כְּעוֹף הַשָּׁמַיִם .eorum cœtus *auditionem inxta** eos caſtigabo ;eos faciã deſcendere
אוֹרִידֵם אַיְסִירֵם כְּשֵׁמַע לַעֲדָתָם׃ * quemadmodum audiuit ‡elongauerunt ſe lerit
13 אוֹי לָהֶם כִּי־נָדְדוּ מִמֶּנִּי שֹׁד לָהֶם כִּי־ † quoniam ,eis ‖ vaſtitas ,me à *vagati ſunt*‡ quoniam ,eis Væ
me *ſuper*‖ ſunt locuti ipſi & ,eos redemi ego & :me in ſunt prævaricati †contra
פָּשְׁעוּ בִי וְאָנֹכִי אֶפְדֵּם וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים׃ ‡ſed .meudacia
14 וְלֹא־זָעֲקוּ אֵלַי בִּלִבָּם כִּי יְיֵלִילוּ † .me *à deſecerũt**, ſe *congregauerũt*† nullũ &,triticum ſuper :ſuis cubilibus *ſuper*‖ ‖in
עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם עַל־דָּגָן וְתִירוֹשׁ יִתְגּוֹרָרוּ יָסוּרוּ בִי׃ † collegerunt
15 cogitauerunt me cõtra & ;eorum brachia roboraui .*ligaui* † ego Et *rebellauerũt contra ‡erudiui,
וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעֹתָם וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ־ † .malum
: *doli* * arcus tanquam fuerunt , *ſupra*† non Reuertentur †ad altiſſimũ, *doloſus:
16 רָע׃ † יָשׁוּבוּ לֹא עַל הָיוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה c רוע f נָפַל c
‡Iſta .ſuæ linguæ furorem propter eorum principes gladio *in* cadent ‡eſt
יִפְּלוּ f בַּחֶרֶב שָׂרֵיהֶם מִזַּעַם לְשׁוֹנָם זֹו׃
.Aegypti terra in eorum ſubſannatio
לַעֲגָם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

CAP. VIII. ח

pone :D O M I N I domum ſuper‡ aquila veluti ,tubam tuũ palatum Ad
1 כַּנֶּשֶׁר עַל־בֵּית יְהוָה † אֶל־חִכְּךָ שֹׁפָר ‡veniet
.ſunt prævaricati meã legẽ *ſuper* & ,meũ pactũ ſunt tranſgreſſi quòd eo pro
יַעַן עָבְרוּ בְרִיתִי וְעַל־תּוֹרָתִי פָּשָׁעוּ׃ †Iſrael
.*Iſrael* te cognouimus ,meus Deus ,clamabunt † me Ad
2 לִי יְזַעֲקוּ אֱלֹהַי יְדַעֲנוּךָ יִשְׂרָאֵל׃ † .cum perſequetur inimicus ;bonum Iſrael *Elongauit** *Dereliquit
3 זָנַח יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוֹ׃ † non & ,conſtituerunt principẽ ;me ex non & ,fecerunt regnare Ipſi
4 הֵם הִמְלִיכוּ וְלֹא מִמֶּנִּי g הֵשִׂירוּ וְלֹא g שור
.exciſio erit ideo ,*dolores* ‖ ſibi fecerunt ſuo auro & ,ſuo argento: cognoui ‖imagines,
יְדַעְתִּי כַּסְפָּם וּזְהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵת׃ ‡Dereliquit
5 זָנַח עֶגְלֵךְ שֹׁמְרוֹן חָרָה אַפִּי בָּם ;eos in meus furor eſt iratus ,Someron * *tuus* vitulus *Reiecit* ‡ te *ó
עַד־מָתַי לֹא יוּכְלוּ h נָקִיון׃ †cuſtodire
6 ?innocentiam† potuerunt non vſquequo נקה h
כִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חָרָשׁ עָשָׂהוּ וְלֹא אֱלֹהִים הוּא ;*ipſe*‖ Deus non &,illum fecit artifex ,‡ ipſe & Iſrael ex Quia ‡vitulus fuit, ‖eſt;
כִּי שְׁבָבִים יִהְיֶה עֵגֶל שֹׁמְרוֹן׃ ,ſeminauerũt ventum Quia .Someron vitulus *erit contritiones*‡ quoniã ‡conteretur
7 כִּי רוּחַ יִזְרָעוּ † :farinam faciet non ,germen *ei** non ſtanti culmo : metent turbinem &
וְסוּפָתָה יִקְצֹרוּ i קָמָה אֵין לוֹ צֶמַח בְּלִי יַעֲשֶׂה־קָּמַח .cam deglutient alieni , fecerit fortè ſi *erit
אוּלַי יַעֲשֶׂה זָרִים יִבְלָעֻהוּ׃
voluntas‡non‖ vas tanquã *gentibus*‡ in fuerunt nunc :Iſrael eſt *Abſorptus** *Perditus
8 נִבְלַע יִשְׂרָאֵל עַתָּה הָיוּ בַגּוֹיִם כִּכְלִי אֵין־חֵפֶץ † :ſibi ſolitarius onager † , Aſſur ‡ aſcenderunt ipſi Quia .*eo in* ‡nationibus ‡in quo ‡eſt. complacẽtia. ‡ad †vt
9 כִּי־הֵמָּה עָלוּ k אַשּׁוּר פֶּרֶא בּוֹדֵד לוֹ † ,*gentes ad miſerũt munera quia*‡ Etiam .*amores mercede expetierunt*‡ Ephraim †vt *coquere fecerunt mercede amatores. ‖quaſi conduxerunt *&
אֶפְרַיִם l הִתְנוּ אֲהָבִים׃ † גַּם כִּי־יִתְּנוּ בַגּוֹיִם .principum* ,regis onus propter paululũ dolebunt & ;eas cõgregabo nunc
10 עַתָּה אֲקַבְּצֵם m וְיָחֵלּוּ מְעַט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׂרִים׃ ei fuerunt ;peccandum ad altaria Ephraim multiplicauit Quoniam
11 כִּי־הִרְבָּה אֶפְרַיִם מִזְבְּחוֹת לַחֲטֹא הָיוּ־ † ſicut : meæ legis *præcipua* † ei Scripſi .peccandum ad altaria
לוֹ מִזְבְּחוֹת לַחֲטֹא׃ † אֶכְתֹּב־לוֹ n רֻבֵּי תוֹרָתִי כְּמוֹ־ n רבו m חול רַבּ
12 ,carnem ſacrificauerunt meorũ donorũ Hoſtiis‡ .‡ſunt reputata *alienũ** *aliena
זָר נֶחְשָׁבוּ׃ † זִבְחֵי הַבְהָבַי יִזְבְּחוּ בָשָׂר ‡ab eo. ‡Pro
13

.Dominvm scies & ,fide in mihi te desponsabo Et
22 † וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃
exaudiam ,Dominvs dicit ,exaudiam illa die in ,erit Et
23 † וְהָיָה׀ בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם־יְהוָה אֶעֱנֶה
.terram exaudient ipsi & ;cælos
c עָנָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְהֵם c יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ׃
& ,mustum & ,triticum exaudiet terra Et vinum
24 † וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת־הַדָּגָן וְאֶת־הַתִּירוֹשׁ וְאֶת־
.Izrehel† exaudient hæc & ;oleum recens † seminationem Dei.
הַיִּצְהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־יִזְרְעֶאל׃
;Ruchamah- Lo miserebor & ,terra in mihi eam seminabo Et
25 † וּזְרַעְתִּיהָ לִּי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה
.*meus Deus ,dicet ipse & :tu *meus Populus ,Hammi- Lo ad dicam & *es ‡es.
וְאָמַרְתִּי לְלֹא־עַמִּי עַמִּי־אָתָּה וְהוּא יֹאמַר אֱלֹהָי׃

CAP. III. ג

dilectam mulierẽ dilige ,vade Adhuc ,me ad Dominvs dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד לֵךְ אֱהַב־אִשָּׁה אֲהֻבַת
,Israel filios ad Domini dilectionẽ secundũ ;adulteram & ,socij‡ ‡ab amico,
רֵעַ וּמְנָאֶפֶת כְּאַהֲבַת יְהוָה d אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל d רָעָה c פָּנָה
.vuarum dolia diligentes† & ,alienos deos ad respicientes ipsi ‡ ‡qui respiciunt
וְהֵם c פְּנִים אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֹהֲבֵי אֲשִׁישֵׁי עֲנָבִים׃ ‖diligunt
,hordeorum Chomer* & ;argenteis quindecim in mihi eã sum mercatus† Et †Posſedi
2 † וָאֲכַרֶהָ לִּי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר כֶּסֶף וְחֹמֶר שְׂעֹרִים *coro hordei, & dimidio coro hordei.
sedebus ‡ multos Dies ,eam ad dixi Et .hordeorum Lethech &
וְלֶתֶךְ שְׂעֹרִים׃ 3 † וָאֹמַר אֵלֶיהָ יָמִים רַבִּים f תֵּשְׁבִי ‡ manebis mecum:
.te ad ‡ ego etiam & ;vino ‡ sis ne & ,forniceris ne ;mihi
לִי לֹא תִזְנִי וְלֹא תִהְיִי לְאִישׁ וְגַם־אֲנִי אֵלַיִךְ׃ f יָשַׁב g יָצַב
non & ,tex non* ,Israel filij manebunt multos dies Quia ‡viri alteri*; ‖nõ ingrediar *absq; rege, & absq; principe, & absq; sacrificio, & sine statua; & sine †reuertentur ad eum, &
4 † כִּי יָמִים רַבִּים יֵשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין מֶלֶךְ וְאֵין
.Teraphim & ,Ephod non & ;statua non & ,sacrificium non & ,princeps
שַׂר וְאֵין זֶבַח וְאֵין g מַצֵּבָה וְאֵין אֵפוֹד וּתְרָפִים׃
Dominvm quærent & ,Israel filij reuertentur Postea
5 † אַחַר יָשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת־יְהוָה
ad† & ,Dominvm ad pauebunt & ;suũ regem Dauid & ,suum Deum
אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם וּפָחֲדוּ אֶל־יְהוָה וְאֶל־
.dierum nouissimo in eius bonum
טוּבוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃

CAP. IIII. ד

Domino lis ‡ quia ;Israel filij Domini verbum Audite ‡iudicium
1 † שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי a רִיב לַיהוָה a רוּב
†non & ,misericordia† non & ,veritas† non quia ,terræ habitatoribus cum †est
עִם־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אֵין־אֱמֶת וְאֵין־חֶסֶד וְאֵין־
,furari & ,occidere & ,negare & ,Peierare ‡ .terra in Dei scientia ‡Sed mentiri ‡macerian, ‖sanguis cum sanguine tetigit se.
דַּעַת אֱלֹהִים בָּאָרֶץ׃ 2 † אָלָה וְכַחֵשׁ וְרָצֹחַ וְגָנֹב
.tetigerunt sanguinibus in sanguines‖ & ,‡fregerunt :adulterari &
וְנָאָף פָּרָצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נָגָעוּ׃ ‖desolabitur ‡destruetur †qui habitat
,ea in habitans † omnis infirmabitur ‡ & , terra lugebit ‖ Propterea *cum bestiis ‡ volucribus ‖morientur.
3 † עַל־כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְאֻמְלַל כָּל־יוֹשֵׁב בָּהּ
.colligentur† maris pisces etiam & ;cælorum volatili in‖ & ,agri bestia in*
בְּחַיַּת הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגַם־b דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵפוּ׃
iudicãtes tanquã† tuus popul* & ‖ ;vir arguat non & litiget non vir ‡ Verè ‖multiplicabuntur: ‖ zנָגַהּ k לָקַח
4 † אַךְ אִישׁ אַל־יָרֶב וְאַל־יוֹכַח אִישׁ וְעַמְּךָ כְּמְרִיבֵי
,tecum propheta etiam corruet & ,bodie* corrues Et .sacerdotem ‡vt custodirent.
כֹהֵן׃ 5 † וְכָשַׁלְתָּ הַיּוֹם וְכָשַׁל גַּם־נָבִיא עִמָּךְ
.tuam matrem succidam & ;nocte*
דָּמִיתִי אִמֵּךְ׃ c לַיְלָה
repulisti scientiam† tu quia ;scientia absque‡ meus populus sunt Succisi*
6 † נִדְמוּ עַמִּי מִבְּלִי הָדַעַת כִּי אַתָּה d הָדַעַת מָאַסְתָּ
,tui Dei legis es oblitus ‡ & :mihi fungendo sacerdotio à te reprobabo ‖ & *Succisus est ‡cò quòd est †sacerdos
וְאֶמְאָסְךָ מִכַּהֵן לִי וַתִּשְׁכַּח e תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ d יָרֵד e יָרַד
,eorũ multitudinẽ Secundum .ego etiam tuorum filiorum obliuiscar ‖repellã te ne sacerdotio fungaris ‡quia
אֶשְׁכַּח בָּנֶיךָ גַּם־אָנִי׃ 7 † כְּרָבָּם
.commutabo ignominiam in eorum gloriam :mihi peccauerunt sic
כֵּן חָטְאוּ־לִי כְּבוֹדָם f בְּקָלוֹן אָמִיר׃ i קָלָה
leuauerunt eorũ iniquitatẽ ad & ;comederunt mei populi Peccatum
8 † חַטַּאת עַמִּי יֹאכֵלוּ וְאֶל־g עֲוֹנָם h יִשְׂאוּ g עָוָה h נָשָׂא
visitabo & ;sacerdos sic ,populus sicut ſuit ‡ Et .ſuam animam ‡est
נַפְשָׁם׃ 9 † וְהָיָה כָּעָם כַּכֹּהֵן וּפָקַדְתִּי
.ei reddam eius studia† & ,eius vias eum super †opera
עָלָיו דְּרָכָיו וּמַעַלְלָיו אָשִׁיב לוֹ׃
:erumpent ‖ non & ,sunt fornicati ;saturabũtur non & ,comedent Et ‖multiplicabuntur: ‖ zנָגַהּ k לָקַח
10 † וְאָכְלוּ וְלֹא יִשְׂבָּעוּ i זָנוּ וְלֹא יִפְרָצוּ i
.custodiendum ad‡ dereliquerunt Dominvm quoniam ‡vt custodirent.
כִּי־אֶת־יְהוָה עָזְבוּ k לִשְׁמֹר׃

domus & ,Israel domus attendite & ,sacerdotes hoc Audite
1 † שִׁמְעוּ־זֹאת הַכֹּהֲנִים וְהַקְשִׁיבוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית
fuistis laqueus† quoniam :‡iudicium vobis quia ,auscultate regis ‡est †vt
הַמֶּלֶךְ הַאֲזִינוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט כִּי־a פַח הֱיִיתֶם a פּוּחַ
.Tabor super expansum rete ‡ & ,Mispah in* *super montem ‡vt
לְמִצְפָּה וְרֶשֶׁת פְּרוּשָׂה עַל־תָּבוֹר׃ ‡à via recta in profundum;
.ipsis omnibus eruditio† ego & ;profundauerunt† declinãtes iugulandũ ad Et †vir correctionis sum
2 † וְשַׁחֲטָה שַׂטִּים הֶעְמִיקוּ וַאֲנִי b מוּסָר לְכֻלָּם׃ b יָסַר
quia :me à est absconditus non Israel & ,Ephraim noui Ego
3 † אֲנִי יָדַעְתִּי אֶפְרַיִם וְיִשְׂרָאֵל לֹא־נִכְחַד מִמֶּנִּי כִּי
.Israel se polluit ,Ephraim es fornicatus nunc
עַתָּה הִזְנָיתָ אֶפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל׃ ‖sinent opera eorum vt reuertantur ‡ fornicationis est in medio †testificabitur *facie
spiritus quia :suum Deum ad reuertendũ ad sua studia dabunt ‖ Non
4 † לֹא יִתְּנוּ מַעַלְלֵיהֶם לָשׁוּב אֶל־אֱלֹהֵיהֶם כִּי רוּחַ
.cognouerunt non Dominvm & ,eorum interiori in fornicationum‡
זְנוּנִים בְּקִרְבָּם וְאֶת־יְהוָה לֹא יָדָעוּ׃
Ephraim & ,Israel & :eius faciebus* in Israel superbia respondebit† Et
5 † וְעָנָה c גְאוֹן־יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו וְיִשְׂרָאֵל וְאֶפְרַיִם
.eis cum Iehudah etiam corruit ;sua iniquitate in† ruent
יִכָּשְׁלוּ בַּעֲוֹנָם כָּשַׁל גַּם־יְהוּדָה עִמָּם׃ †propter iniquitatẽ suã, cecidit
non & ,Dominvm quærendũ ad ibunt suo bone in & .suo pecore In ‡ ‡Cum pecoribus suis, & bobus suis
6 † בְּצֹאנָם וּבִבְקָרָם יֵלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה וְלֹא
quia ,sunt præuaricati Dominvm In .eis ab se subtraxit‖ inuenient ‖diuisit
יִמְצָאוּ חָלַץ מֵהֶם׃ 7 † בַּיהוָה בָּגָדוּ כִּי־
.eorum partibus cum mensis eos comedet† nunc :genuerunt alienos filios Iconsumet
בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת־חֶלְקֵיהֶם׃
taratantarizate :Ramah in tuba ,Ghibhah in buccina Clangite
8 † תִּקְעוּ שׁוֹפָר בַּגִּבְעָה חֲצֹצְרָה בָּרָמָה הָרִיעוּ
.Beniamin te post ,Beth auen ‡ ‡in
בֵּית אָוֶן אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין׃
tribubus in :correctionis die in erit desolationẽ in Ephraim †ostendi fidẽ. ‡verè cõprehendentes ‖alienum: ‡iram †est ‡duro *cœpit ire
9 † אֶפְרַיִם לְשַׁמָּה תִּהְיֶה בְּיוֹם תּוֹכֵחָה בְּשִׁבְטֵי d יָרַע e סוּג d
Iehudah principes Fuerunt .verum feci notum† Israel
10 † הָיוּ שָׂרֵי יְהוּדָה d הוֹרַעְתִּי נָאֱמָנָה׃ f יַאל f
.meã indignationẽ‡ aquã tanquã effundam eos super :‖terminũ transferentes vt ‡
כַּמַּסִּיגֵי גְבוּל עֲלֵיהֶם אֶשְׁפּוֹךְ כַּמַּיִם עֶבְרָתִי׃
post iuit ,voluit* quoniam ;iudicio ‡ fractus, Ephraim† Oppressus
11 † עָשׁוּק אֶפְרַיִם רְצוּץ מִשְׁפָּט כִּי f הוֹאִיל הָלַךְ אַחֲרֵי־

ספר הושע

LIBER HOSEAH.

CAP. I. א

Hoseah ad fuit quod DOMINI Verbum
בַּר יְהוָה ׀ אֲשֶׁר הָיָה אֶל־הוֹשֵׁעַ 1
,Achaz,Iotham ,Huziiah diebus in ,Beeri filiũ
בֶּן־בְּאֵרִי בִּימֵי עֻזִּיָּה יוֹתָם אָחָז
diebus in & ; Iehudah regum Iechizchiiah
יְחִזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה וּבִימֵי
.Israel regis Ioas filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ׃
DOMINVS dixit & :Hoseah in DOMINVS *eſt locutus Principio**
*Principium sermonis Domini
תְּחִלַּת דֶּבֶר־יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְהוָה 2 †[a]חָלַל
,fornicationũ *natos*‖ & ,fornicationũ vxorẽ tibi accipe ,Vade , Hoseah ad
אֶל־הוֹשֵׁעַ לֵךְ־[b]קַח־לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וְיַלְדֵי זְנוּנִים ‖filios
.DOMINVM post à† terra fornicabitur fornicando quia
כִּי־זָנֹה תִזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְהוָה ׃ †[b]לָקַח
peperit & ,concepit & :Diblaim filiam Ghomer accepit & ,iuit Et
†ne eat
וַיֵּלֶךְ[c] וַיִּקַּח אֶת־גֹּמֶר בַּת־דִּבְלָיִם וַתַּהַר וַתֵּלֶד־ 3 †[c]יָלַךְ
eius nomen Voca ,cum ad DOMINVS dixit Et .filium ei
לוֹ בֵּן ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ 4
super ,Izrehel *sanguines*† visitabo &,paululum adhuc quoniam :Izrehel †sanguinem
יִזְרְעֶאל כִּי־עוֹד מְעַט וּפָקַדְתִּי אֶת־דְּמֵי יִזְרְעֶאל עַל־
.Israel domus regnum faciam cessare & ,Iehu domum
בֵּית יֵהוּא וְהִשְׁבַּתִּי מַמְלְכוּת בֵּית יִשְׂרָאֵל ׃
valle in Israel arcum conteram & ;illa die in erit Et
וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְשָׁבַרְתִּי אֶת־קֶשֶׁת יִשְׂרְאֵל בְּעֵמֶק 5 †
Voca ,ei dixit & ,filiam peperit & ,adhuc concepit Et .Izrehel
[d]הָרָה[c] יָלַד יִזְרְעֶאל ׃ †[d]וַתַּהַר עוֹד[c] וַתֵּלֶד בַּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא 6
domus misereat ‡ vltrà addam non quia ;Ruchamah-Lo ‖eius nomen ‖Non misericordiam consecutã.
שְׁמָהּ לֹא רֻחָמָה כִּי לֹא[f] אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת־בֵּית ‡vt
.eos tollam tollendo quia ‡ ,Israel
יִשְׂרָאֵל כִּי־נָשֹׂא[g] אֶשָּׂא לָהֶם ׃ †[f]יָסֹף[g] נָשָׂא
DOMINO in eos faciam saluos & ,miserebor Iehudah domui Et ‡ sed obliuiscendo obliuiscar eorũ.
וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֲרַחֵם[h] וְהוֹשַׁעְתִּים בַּיהוָה 7 †[h]יָשַׁע
,bello *in* & ,gladio *in* & ,arcu *in* eos seruabo non & : suo Deo
אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא אוֹשִׁיעֵם בְּקֶשֶׁת וּבְחֶרֶב וּבְמִלְחָמָה
,Ruchamah -Lo ablactauit Et .equitibus *in* & ,equis *in*
בְּסוּסִים וּבְפָרָשִׁים ׃ ‖וַתִּגְמֹל אֶת־לֹא רֻחָמָה 8 ‖Non populus meus;
Lo.‖ eius nomen Voca ,dixit Et .filium peperit & ,concepit &
[i]הָרָה[k] וַתֹּלֶד בֵּן ׃ †[i]וַיֹּאמֶר קְרָא שְׁמוֹ לֹא 9 [i]הָרָה[k] יָלַד
.*vobis** ero non ego & ,meus populus non vos quia ;Hammi *vester.
עַמִּי כִּי אַתֶּם לֹא עַמִּי וְאָנֹכִי לֹא־אֶהְיֶה לָכֶם ׃
non quæ ,maris arena sicut Israel filiorum numerus erit Et
וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־ 10 †
,eis dicetur quo ‡ loco in erit & :*numerabitur*‖ non & ,*mensurabitur** * mẽsuratur, ‖ numeratur: ‡in
[l]יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם [l]מָדַד
.Viuentis Dei Filij ,eis dicetur ;vos meus populus Non
[m]חָיָה
לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־[m]חָי ׃
ponent & ,pariter Israel filij & ,Iehudah filij congregabuntur Et
[n]שׂוּם
וְנִקְבְּצוּ[n] בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ 11
.Izrehel dies magnus quia ;terra de ascendent & ,vnum caput sibi
לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל ׃

CAP. II. ב

.Ruchamah vestris sororibus & ;Hammi vestris fratribus Dicite
†אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם רֻחָמָה ׃ 1
non ipsa quoniam , contendite ,vestra matre cum Contendite
רִיבוּ[o] בְּאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִוא לֹא 2 †[o]רוּב[p]
,*suis facieb*‖‡ à suas fornicationes auferat &‡eius vir †non ego &,mea vxor‡ ‡est †sum
אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ[p] וְתָסַר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ ‡facie sua,
.*sua vbera*† *inter* ab sua adulteria & †suis vberib*;
וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ ׃ [q]יָצַג
diem secundum eam statuam & ,nudam eam expoliem fortè Ne ‡natiuitatis suæ;
פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה[q] וְהִצַּגְתִּיהָ כְּיוֹם 3 † †solitudinẽ,
,*sicitatis* * terram velut eã ponam & ,*desertum*† tanquã eam ponã & ;*se nasci* ‡ *inuiam,
[s]שׁוּם שׁוּת הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַּמִּדְבָּר [s]וְשַׁתָּהּ כְּאֶרֶץ צִיָּה

CAP. XII. יב

*qui ſtat pro ſuper ſtans * ,magnus princeps Michael ſtabit illo tempore in Et

1 וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הָעֹמֵד עַל־ †

ex eo tempore quo fuit gens exiſtendo ab * eſt factum non quod ,anguſtiæ tempus erit & ,tui populi filiis

בְּנֵי עַמֶּךָ וְהָיְתָה עֵת צָרָה אֲשֶׁר לֹא־נִהְיְתָה מִהְיוֹת

omnis tuus populus euadet ipſo tẽpore in & :hoc tempus ad vſq; *gentem*

גּוֹי עַד הָעֵת הַהִיא וּבָעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמְּךָ כָּל־

‡qui eſt †dormientes in terra ‡vitam æternam, ‡ſempiternũ.

pulueris *humi dormientibus* è † multi Et .libro in ſcriptus inuentus ‡

2 הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר׃ † וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת־עָפָר

ſeculi cõtemptũ ad opprobria ad ij & ,*ſeculi vitas* ‡ ad ij ;expergiſcẽtur

יָקִיצוּ אֵלֶּה [c] לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה [d] לַחֲרָפוֹת לְרִרְאוֹן עוֹלָם׃ [c]

iuſtificantes & ;*expanſionis* * ſplendor ſicut fulgebunt intelligentes Et

3 וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי † [d] קוץ חַיָּה

Daniel tu Et .*perpetuum* ‡ & ,ſeculum in ſtellæ ſicut multos *firmamẽti; ‡in æternũ.

4 הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד׃ † וְאַתָּה דָנִיֵּאל

diſcurrent :finis tempus ad vſque librum ſigna & , verba *obſtrue* †

סְתֹם הַדְּבָרִים וְחֹתֵם הַסֵּפֶר עַד־עֵת קֵץ יְשׁוֹטְטוּ

,Daniel ego vidi Et .ſcientia multiplicabitur & ,multi †claude

5 רַבִּים וְתִרְבֶּה [e] הַדָּעַת׃ [f] † וְרָאִיתִי אֲנִי דָנִיֵּאל

vnus ‡ & ,fluminis *labium* † ad hinc vnus ; ſtantes alij duo ecce &

וְהִנֵּה שְׁנַיִם אֲחֵרִים עֹמְדִים אֶחָד הֵנָּה לִשְׂפַת הַיְאֹר וְאֶחָד

qui ,lineis induto viro dixit Et .fluminis *labium* † ad inde

6 הֵנָּה לִשְׂפַת הַיְאֹר׃ † וַיֹּאמֶר לָאִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר

?mirabilium finis quo Vſque ;fluminis aquas *deſuper* ‡

מִמַּעַל לְמֵימֵי הַיְאֹר עַד־מָתַי קֵץ הַפְּלָאוֹת׃ †erat ſuper

aquas *deſuper* ‡ qui ,lineis indutum virum audiui Et

7 וָאֶשְׁמַע אֶת־הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמֵימֵי †

iurauit & , cælos ad ſuã ſiniſtrã & ,ſuã dexterã eleuauit & ,fluminis

הַיְאֹר [g] וַיָּרֶם [g] יְמִינוֹ וּשְׂמֹאלוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע [h] רוּם עָד

†per viuentẽ ‡in æternum; ‡cùm cõſummata fuerit diſperſio

:dimidium & ,*ſtatuta* tempora ,*ſtatutum* tempus ad quia ;*ſeculi viuente in* †

בְּחֵי הָעוֹלָם כִּי [i] לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וַחֲצִי

conſummabuntur ,ſanctitatis populi manus *diſpergere conſummare ſecundũ* ‡ &

וּכְכַלּוֹת נַפֵּץ יַד־עַם־קֹדֶשׁ [i] תִּכְלֶינָה כָּלָה

,Domine ,dixi & :intellexi non & ,audiui ego Et .hæc vniuerſa

8 כָּל־אֵלֶּה׃ † וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי וְלֹא אָבִין וָאֹמַרָה אֲדֹנִי

,*obſtruſa* † quia ;Daniel Vade ,dixit Et ?horum nouiſſimo ‡ quid ‡in †clauſa ſunt, כָּלָה

9 מָה אַחֲרִית אֵלֶּה׃ † וַיֹּאמֶר [k] לֵךְ דָּנִיֵּאל כִּי־סְתֻמִים

.finis tempus ad vſque verba ſignata &

וַחֲתֻמִים הַדְּבָרִים עַד־עֵת קֵץ׃

†probabunt agent impiè & ,multi ſe *conflabunt* † & ,dealbabuntur & ,ſe Purificabunt

10 יִתְבָּרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ † [k] הָלַךְ

.intelligent intelligentes & ;impij omnes intelligent non & ,impij

רְשָׁעִים וְלֹא יָבִינוּ כָּל־רְשָׁעִים וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ׃

‡quo ‖ſacrificium, ‡& poſita fuerit abominatio admirari faciens, erunt attinget & ,*expectantis Beatitudines* ‡ .nonaginta & ,ducenti ,mille dies

;*obſtupefacientem abominationẽ dãdum ad* ‡ & ,‖iuge fuerit remotũ ‡ tempore à Et

11 וּמֵעֵת [l] הוּסַר הַתָּמִיד וְלִתֵּת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם † [l] סוּר

tu Et .quinque & triginta ,trecentos ,mille dies ad ‡Beatus qui expectat, מֵאָה

12 יָמִים אֶלֶף מָאתַיִם וְשִׁשִּׁים׃ [m] אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה [m] וְיַגִּיעַ †

.dierum fine in tua ſorte in ſtabis & ,requieſces & : finem ad vade

13 לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין׃ [n] וְאַתָּה †

eis *ſuper copulabuntur* ‡ & ;paruo auxilio iuuabuntur , *ipſos corruere in* * Et

34 וּבְהִכָּשְׁלָם יֵעָזְרוּ עֵזֶר מְעָט [v] וְנִלְווּ עֲלֵיהֶם †

conflandũ ad ,corruent intelligentibus de Et .*blanditiis in* ‖ multi

35 רַבִּים בְּחֲלַקְלַקּוֹת׃ † וּמִן־הַמַּשְׂכִּילִים יִכָּשְׁלוּ לְצָרוֹף

;finis tempus ad vſque dealbificandum ad & ,mundandum ad & ,eis *in* † ‖fraudulẽter.

בָּהֶם וּלְבָרֵר וְלַלְבֵּן עַד־עֵת קֵץ †ex

,rex ſuam voluntatẽ iuxta faciet Et .tempus *ſtatutum* ad adhuc quia

36 כִּי־עוֹד לַמּוֹעֵד׃ † וְעָשָׂה כִרְצֹנוֹ הַמֶּלֶךְ

deorum Deum *ſuper* †&,deum omnẽ ſuper ſe magnificabit & ,ſe eleuabit & †contra

וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְגַּדֵּל עַל־כָּל־אֵל וְעַל אֵל אֵלִים

quia ,iræ conſummationem ad vſque proſperabitur & ;mirabilia loquetur

יְדַבֵּר נִפְלָאוֹת וְהִצְלִיחַ עַד־כָּלָה זַעַם כִּי־

intelliget non ſuorum patrum Deum *ſuper* Et .eſt facta ,*eſt deciſa* † †deciſio

37 נֶחֱרָצָה נֶעֱשָׂתָה׃ † וְעַל־אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו לֹא יָבִין

quia ;intelliget non Deum omnem *ſuper* & ,mulierum *deſiderium ſuper* & ‡ ‡amorem

וְעַל־חֶמְדַּת נָשִׁים וְעַל־כָּל־אֱלוֹהַּ לֹא יָבִין כִּי

.ſe magnificabit vniuerſa *ſuper*

עַל־כֹּל יִתְגַּדֵּל׃

non quem deum & ;*glorificabit ſua baſi ſuper* Mahuzim ‖ Deum Et contra ‖fortitudinum in loco ſuo venerabitur; כּוֹן

38 וְלֵאלֹהַּ מָעֻזִּים עַל־[x]כַּנּוֹ יְכַבֵּד וֵאלֹהַּ אֲשֶׁר לֹא־ †

lapide *in* & ,argento *in* & ,auro *in* :*glorificabit* ‡ ,eius patres *eum* nouerunt †venerabitur:

יְדָעוּם אֲבוֹתָיו יְכַבֵּד בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְאֶבֶן

.deſiderabilibus *in* & ,precioſo †ædificia

יְקָרָה וּבַחֲמֻדוֹת׃ †vt agnoſcere faciat vultũ eorum, עֹז

quem ‡ ,alieno Deo cum Mahuzim munitionibus † faciet Et

39 וְעָשָׂה † לְמִבְצְרֵי [y] מָעֻזִּים עִם־אֵלוֹהַ נֵכָר אֲשֶׁר terram

hunum ‖ & ,multis in eos faciet dominari & ;gloriam multiplicabit ,*agnoſcet* יכיר

הַכִּיר יַרְבֶּה כָּבוֹד וְהִמְשִׁילָם בָּרַבִּים וַאֲדָמָה ק

rex eo cum ſe cornupetet finis tempore in Et .precio *in* diuidet

40 יְחַלֵּק בְּמְחִיר׃ † וּבְעֵת קֵץ יִתְנַגַּח עִמּוֹ מֶלֶךְ †inſtar turbinis veniet contra

,equitibus *in* & ,*curru in* † Aquilonis rex cum *ſuper turbinabit* ‡ & , Auſtri †cum curribus,

הַנֶּגֶב וְיִשְׂתָּעֵר עָלָיו מֶלֶךְ הַצָּפוֹן בְּרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים בוא [z]

.tranſibit & ,inundabit & ,terras *in* ingredietur & ;multis nauibus *in* &

וּבָאֳנִיּוֹת רַבּוֹת [z] וּבָא בָאֲרָצוֹת וְשָׁטַף וְעָבָר׃

euadent iſtæ & ;corruent multæ & ,*decoris* ‡ terram *in* intrabit Et ‡Iſrael deſiderabilem,

41 וּבָא † בְּאֶרֶץ הַצְּבִי וְרַבּוֹת יִכָּשֵׁלוּ וְאֵלֶּה יִמָּלְטוּ ‖primitiæ

.Hammon filiorum *principium* ‖ & ,Moab & ,Edom ;eius manu de

מִיָּדוֹ אֱדוֹם וּמוֹאָב וְרֵאשִׁית בְּנֵי עַמּוֹן׃

erit non Aegypti terra & ;terras in ſuam manum mittet Et

42 וְיִשְׁלַח † יָדוֹ בָּאֲרָצוֹת וְאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא תִהְיֶה

omnibus *in* & ,argenti & auri theſauris *in* dominabitur Et .euaſionẽ in

43 לְפַלֵּיטָה׃ † וּמָשַׁל בְּמִכְמַנֵּי הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וּבְכֹל ‖concupiſcibilibus

.eius greſſibus in Chuſim & ,Lubim & :Aegypti *deſiderabilibus* ‖

חֲמֻדוֹת מִצְרַיִם וְלוּבִים וְכֻשִׁים בְּמִצְעָדָיו׃

egredietur & :Aquilone ab & ,Oriente ab eum terrebunt rumores Et

44 וְשִׁמֻעוֹת † יְבַהֲלֻהוּ מִמִּזְרָח וּמִצָּפוֹן וְיָצָא †cum

.multos interficiendum *ad* & ,perdendum ad magna ira *in* †

בְּחֵמָא גְדוֹלָה לְהַשְׁמִיד וּלְהַחֲרִים רַבִּים׃ *tabernacula

decoris ‡ monte in ,maria inter ſui palatij *tentoria* * plantabit Et *inclyto

45 וְיִטַּע † אָהֳלֵי [a] אַפַּדְנוֹ בֵּין יַמִּים לְהַר צְבִי־ [b] פְּרַן [a]

.ei adiutor ‡ non & ,eius ſummitatem ad vſque veniet & ;ſanctitatis †erit

קֹדֶשׁ וּבָא עַד־קִצּוֹ וְאֵין עֹזֵר לוֹ׃

Finis libri Daniel.

תם ספר דניאל

non &:veritatis ſcriptura in *deſignatum* † tibi annunciabo Sed † אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֵת־הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת וְאֵין 21
.veſter princeps Michael niſi ,his ſuper mecum *ſe fortificans* ‡ vnus עִמָּדִי עַל־אֵלֶּה כִּי אִם־מִיכָאֵל שַׂרְכֶם׃ אֶחָד מִתְחַזֵּק

CAP. XI. יא

confortandum ad *me ſtare* ‡ ,Medi Dariaues *vno* * anno in ego Et *primo
† וַאֲנִי בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ הַמָּדִי עָמְדִי לְמַחֲזִק 1 ‡ſtabam
Ecce :tibi annunciabo veritatem nunc Et .cum roborandum ad &
וּלְמָעֻוזּ לוֹ׃ † וְעַתָּה אֱמֶת אַגִּיד לָךְ הִנֵּה־ 2
ditabitur quartus & ,Perſide in *ſtantes* † reges tres adhuc †ſtabunt
עוֹד שְׁלֹשָׁה מְלָכִים עֹמְדִים לְפָרַס וְהָרְבִיעִי יַעֲשִׁיר ‖ opibus mag-
ſuſcitabit, *ſua opulentia in ipſum roborari ſecundū* ‡ & :omnibus præ *magna opulentia* ‖ nis ‡cùm ro-
עָשֶׁר־גָּדוֹל מִכֹּל וּכְחָזְקָתוֹ בָּעָשְׁרוֹ יָעִיר boratus fue-
dominabitur & ,fortis rex ſtabit Et .Iauan *regno cum* ‡ omnes rit opibus
הַכֹּל אֶת מַלְכוּת יָוָן׃ † וְעָמַד מֶלֶךְ גִּבּוֹר וּמָשַׁל 3 ſuis, עור
.ſuam voluntatem ſecundum faciet & ,multo dominio ‡contra re-
מִמְשָׁל רַב וְעָשָׂה כִּרְצוֹנוֹ׃ כְּ quatuor in diuidetur & ,eius regnum conteretur ,*ipſum ſtare ſecundum* ‖ Et gnū Græciæ.
וּכְעָמְדוֹ תִּשָּׁבֵר מַלְכוּתוֹ וְתֵחָץ לְאַרְבַּע 4 רָצָה
eius dominiū ſecundū nō & ,eius poſteritatem in non & ;cælorum ventos ‖cùm ſteterit
רוּחוֹת הַשָּׁמָיִם וְלֹא לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא כְמִשְׁלוֹ חָצָה
præter aliis & ,eius regnum extirpabitur quia ,eſt dominatus quo
אֲשֶׁר מָשָׁל כִּי תִנָּתֵשׁ מַלְכוּתוֹ וְלַאֲחֵרִים מִלְּבַד־ 5
;eius principibus de & ,Auſtri rex confortabitur Et .iſtos
וְיֶחֱזַק עָלָיו וּמֹשֵׁל מִמְשָׁלְתּוֹ׃ וְיֶ veniet Auſtri regis filia & ,coniungentur annorum fine in Et *erit
וּלְקֵץ שָׁנִים יִתְחַבָּרוּ וּבַת מֶלֶךְ־הַנֶּגֶב תָּבוֹא 6 קֵץ בּוֹא
fortitudinē obtinebit nō &:rectitudines *faciendum ad* ‡ ,Aquilonis regem ad ‡vt faciat
אֶל־מֶלֶךְ הַצָּפוֹן לַעֲשׂוֹת מֵישָׁרִים וְלֹא־תַעְצֹר כֹּחַ עָשָׂה
,eam adducentes & ,ipſa tradetur & ;eius ſemen & ,ſtabit non & ,brachij
הַזְּרוֹעַ וְלֹא יַעֲמֹד וּזְרֹעוֹ וְתִנָּתֵן הִיא וּמְבִיאֶיהָ
.temporibus in eam confortans & ,eius genitor &
וְהַיִלְדָּהּ וּמַחֲזִקָהּ בָּעִתִּים׃ ,exercitum ad veniet & ;eius *baſis* † eius radicum *virgulto* ‖ de ſtabit Et ‖germine
וְעָמַד מִנֵּצֶר שָׁרָשֶׁיהָ כַּנּוֹ וְיָבֹא אֶל־הַחַיִל 7 † †ſuper baſim
.cōfortabitur & eis in faciet &,Aquilonis regis munitionē *in* ingredietur & כּוֹן עֻזּ
וְיָבֹא בְּמַעוֹז מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְעָשָׂה בָהֶם וְהֶחֱזִיק׃ ‡
vaſis cum ,eorum principibus cum eorum Deus etiam Et
וְגַם אֱלֹהֵיהֶם עִם־נְסִכֵיהֶם עִם־כְּלֵי 8 † ‡concupiſci-
:Aegyptum † adducet captiuitatem in *auri & argenti* ‡ ,eorum *deſiderij* ‡ bilibus
מַחְמַדָּם כֶּסֶף וְזָהָב בַּשִּׁבְיָ בָּא מִצְרָיִם ‡argenteis,&
.Aquilonis *rege a* † ſtabit annos * ipſe & aurcis † in
וְהוּא שָׁנִים יַעֲמֹד מִמֶּלֶךְ הַצָּפוֹן׃ שבה
.ſuam *humum* ‖ ad reuertetur & ,Auſtri rex regnum in intrabit Et ‡ per †con-
וּבָא בְּמַלְכוּת מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וְשָׁב אֶל־אַדְמָתוֹ׃ 9 † tra regem
,plurimorum exercituum *turbam colligent* * & ,*ſe miſcebunt* † eius filij Et ‖terram
וּבָנָיו יִתְגָּרוּ וְאָסְפוּ הֲמוֹן חֲיָלִים רַבִּים שוב
irritabitur & ,reuertetur & ;tranſibit & ,inundabit & ,veniendo veniet & †irritabūtur,
וּבוֹא בוֹא וְשָׁטַף וְעָבַר וְיָשׁוֹב וְיִתְגָּרָה 10 * cōgregabūt
,egredietur & ,Auſtri rex *mouebitur bile* ‖ Et .eius *fortitudinem* ‡ ad vſque multitudinē
עַד־מָעֻזּוֹ׃ † וְיִתְמַרְמַר מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וְיָצָא 11 גְּרָה ‖concitabitur
,magnā *turbam* * faciet ſtare & ;Aquilonis rege cum *eo cum* pugnabit & ‡ multitudinē
וְנִלְחַם עִמּוֹ עִם־מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְהֵעֱמִיד הָמוֹן רָב
exaltabit ,multitudo eleuabitur Et .eius manu in *turba* ‖ dabitur & ‡multitudo
וְנִתַּן הֶהָמוֹן בְּיָדוֹ׃ † וְנָשָׂא הֶהָמוֹן יְרוּם 12 יִם
.roborabitur non & ,millia decem deiiciet & ;ſuum cor ק
לְבָבוֹ וְהַפִּיל רְבָאוֹת וְלֹא יָעוֹז׃
:*priore* *pre multam turbam* ‖ faciet ſtare & ,Aquilonis rex reuertetur Et ‖multitudinē
וְשָׁב מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְהֵעֱמִיד הָמוֹן רָב מִן־הָרִאשׁוֹן 13 † maiorē quā
,magno exercitu *in* ‡ *veniendo* veniet annorum temporum fine in & priùs:
וּלְקֵץ הָעִתִּים שָׁנִים יָבוֹא בּוֹא בְּחַיִל גָּדוֹל ‡cōtra eū cū
ſtabunt multi illis temporibus in Et .multa ſubſtantia *in* &
וּבְרֻכוּשׁ רָב׃ † וּבָעִתִּים הָהֵם רַבִּים יַעַמְדוּ 14
,elenabuntur tui populi diſſipatorum filij & ;Auſtri regem *ſuper* ‡ ‡contra
עַל־מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וּבְנֵי פָּרִיצֵי עַמְּךָ יִנַּשְׂאוּ
,Aquilonis rex veniet Et .corruant & ,viſionem *faciendum ſtare ad* * ‡vt ſtare fa-
לְהַעֲמִיד חָזוֹן וְנִכְשָׁלוּ׃ † וְיָבֹא מֶלֶךְ הַצָּפוֹן 15 ciant
Auſtri brachia & ;*munitionum* ‡ ciuitatem capiet & ,aggerem effundet & חָזוֹן
וְשָׁפַךְ סוֹלְלָה וְלָכַד עִיר מִבְצָרוֹת וּזְרֹעוֹת הַנֶּגֶב ‡munitam;
.reſiſtendum ad fortitudo ‡ non & ,eius electorum populo & ,ſtabunt non *erit
לֹא יַעַמְדוּ וְעַם מִבְחָרָיו וְאֵין כֹּחַ לַעֲמֹד׃

‡erit qui ſtet coram eo; *Iſrael deſide rabili, צְבִי h
‡faciem ſuā, vt ingrediatur cum *expediti erunt †vt euertat congregationem ‡faciem ſuā שׁוּב i
‡princeps probris afficientē eum, ‡quiſpiam *faciem ſuā ‡munitiones ‖in loco †exigens gloriam *paucis ‡furore, ‖in loco ‖cui †dolo, *obtinebit שָׂלָה k
†facie
*cum iis qui ſecum erunt confœderati, ‡ Quietam, & pinguem prouinciam רִזְן l
*ſpolia, ‡eius ‖contra
‡ſuſcitabitur †fortitudo ei°, *eius aduerſum עוֹר m
†cum ‡irritabitur ‡fortiſſimo: ‖aduerſus
‡ſciens עָשָׂה s
†multis. שָׁבָה t
רַבִּים׃

‡erit vt malefaciant, & in רוּעַ n יָעַד o
*erit proſperitas, †cum diuitiis multis, ‡contra †ſanctum, שׁוּב p
†naues *dolebit, ‖contra †ſanctum,
‡ſanctum. בִּין q
*ſacrificium, ‡ponent ‖admirari facientem. סוּר r
‡ſciens עָשָׂה s
שָׁבָה t
†multis.
רַבִּים׃

*ſtans ‡ non & ,ſuam voluntatem ſecundum eum ad veniens faciet Et
† וְעָשָׂה הַבָּא אֵלָיו כִּרְצוֹנוֹ וְאֵין עוֹמֵד 16
.eius manu in deficiet & ,*ornamenti** terra in ſtabit & ;*eius facies* ad
לְפָנָיו וְיַעֲמֹד בְּאֶרֶץ־הַצְּבִי וְכָלָה בְיָדוֹ׃
,eius regnum omne fortitudine *in ingrediendum* ad ,*ſuas facies* ‡ ponet Et
† וְיָשֵׂם פָּנָיו לָבוֹא בְּתֹקֶף כָּל־מַלְכוּתוֹ 17
ei dabit mulierum filiam & :faciet & ,eo cum *recti* * &
וְיָשָׁרִים עִמּוֹ וְעָשָׂה וּבַת הַנָּשִׁים יִתֶּן־לוֹ
.erit ei non & ,ſtabit non & ,illam *corrumpendum ad* †
לְהַשְׁחִיתָהּ וְלֹא תַעֲמֹד וְלֹא־לוֹ תִהְיֶה׃
faciet ceſſare & :multas capiet & ,inſulas ad *ſuas facies* ‡ conuertet Et
† וְיָשֵׂם פָּנָיו לְאִיִּים וְלָכַד רַבִּים וְהִשְׁבִּית 18 i
.ei inferat ſuum probrum ‡ ne , *et eius opprobrium gubernator* †
קָצִין חֶרְפָּתוֹ לוֹ בִּלְתִּי חֶרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ׃
,impinget & ,eius terræ *fortalicia* ‡ ad *ſuas facies* * conuertet Et
† וְיָשֵׁב פָּנָיו לְמָעוּזֵּי אַרְצוֹ וְנִכְשַׁל 19
transferens † eius *baſi ſuper* ‡ ſtabit Et .inuenietur non & ,corruet &
וְנִמְצָא וְלֹא יִמָּצֵא׃ † וְעָמַד עַל־כַּנּוֹ מַעֲבִיר 20
faciebus in non & ,conteretur *vnū** diebus in & :regni *gloria* , *exactorem*
נוֹגֵשׂ הֲדַר מַלְכוּת וּבְיָמִים אֲחָדִים יִשָּׁבֵר וְלֹא בְאַפַּיִם
non &‖, deſpectus eius *baſi ſuper* ‡ ſtabit Et .prœlio in non &
וְלֹא בְמִלְחָמָה׃ † וְעָמַד עַל־כַּנּוֹ נִבְזֶה וְלֹא־ 21
apprehendet * & , *quiete* † in veniet & ; regni gloriam *eo ſuper* dabunt
נָתְנוּ עָלָיו הוֹד מַלְכוּת וּבָא בְשַׁלְוָה וְהֶחֱזִיק
inundabuntur inundatione brachia Et .blanditiis in regnum
מַלְכוּת בַּחֲלַקְלַקּוֹת׃ † וּזְרֹעוֹת הַשֶּׁטֶף יִשָּׁטְפוּ 22
.fœderis dux etiam & ;conterentur & ,eius *faciebus* † à †facie
מִלְּפָנָיו וְיִשָּׁבֵרוּ וְגַם נָגִיד בְּרִית׃
*cum iis qui ſecum erunt confœderati, ‡ Quietam, & pinguem prouinciam רִזְן l
*ſpolia, ‡eius ‖contra
‡ſuſcitabitur †fortitudo ei°, *eius aduerſum עוֹר m
†cum ‡irritabitur ‡fortiſſimo: ‖aduerſus
‡ſciens עָשָׂה s
שָׁבָה t
†multis.
רַבִּים׃
ſe roborabit & ,aſcendet & :dolum faciet ,*eum ad ſe aſſociando ab** Et
† וּמִן־הִתְחַבְּרוּת אֵלָיו יַעֲשֶׂה מִרְמָה וְעָלָה וְעָצַם 23
,ingredietur *prouincia pinguia in* & ,*quietem* In ‡ .gente modica ‖in
בִּמְעַט־גּוֹי׃ † בְּשַׁלְוָה וּבְמִשְׁמַנֵּי מְדִינָה יָבוֹא 24 l
,prædam :eius patrum patres & ,eius patres fecerunt non quæ faciet &
וְעָשָׂה אֲשֶׁר לֹא־עָשׂוּ אֲבֹתָיו וַאֲבוֹת אֲבֹתָיו בִּזָּה
cogitabit munitiones *ſuper* ‖ & ;diſperdet *eis* ‡ ſubſtantiam & ,*ſpolium* * &
וְשָׁלָל וּרְכוּשׁ לָהֶם יִבְזֹר וְעַל מִבְצָרִים יְחַשֵּׁב
.tempus ad víque & ,ſuis cogitationibus
מַחְשְׁבֹתָיו וְעַד־עֵת׃
Auſtri regem *ſuper ſuum** cor & , *ſuam fortitudinem excitabit* ‡ Et ‡ſuſcitabitur
† וְיָעֵר כֹּחוֹ וּלְבָבוֹ עַל־מֶלֶךְ הַנֶּגֶב 25 m ‡fortitudo ei°,
exercitu *in* † bellum ad *ſe miſcebit* ‡ Auſtri rex & : magno exercitu *in* † *eius aduerſum
בְּחַיִל גָּדוֹל וּמֶלֶךְ הַנֶּגֶב יִתְגָּרֶה לַמִּלְחָמָה בְּחַיִל־ עור m
eum *ſuper* ‖ cogitabunt quia ,ſtabit non & : *valde vſque forti* ‡ & ,magno †cum
גָּדוֹל וְעָצוּם עַד־מְאֹד וְלֹא יַעֲמֹד כִּי־יַחְשְׁבוּ עָלָיו ‡irritabitur
,eum conterent eius eſcæ bucceliam comedentes Et .cogitationes ‡fortiſſimo:
מַחֲשָׁבוֹת׃ † וְאֹכְלֵי פַּתְבָּגוֹ יְשַׁבְּרוּהוּ 26 ‖aduerſus
.multi interfecti cadent & ;inundabitur eius exercitus &
וְחֵילוֹ יִשְׁטוֹף וְנָפְלוּ חֲלָלִים רַבִּים׃
‖erit vt male- menſa *ſuper* & ,*malignandum ad eum* ‖ cor regum ipſorum duorum Et
faciant, & in רוּעַ n יָעַד o
*erit proſperitas, †cum diuitiis multis, ‡contra †ſanctum, שׁוּב p
†naues *dolebit, ‖contra †ſanctum,
‡ſanctum. בִּין q
*ſacrificium, ‡ponent ‖admirari facientem. סוּר r
‡ſciens עָשָׂה s
שָׁבָה t
†multis.
רַבִּים׃
† וּשְׁנֵיהֶם הַמְּלָכִים לִבָּם לְהָרַע וְעַל־שֻׁלְחָן 27
finis adhuc quia , *proſperabitur** non & : loquentur mendacium vna
אֶחָד כָּזָב יְדַבֵּרוּ וְלֹא תִצְלָח כִּי־עוֹד קֵץ
,*magna ſubſtantia in* ‡ ſuam terram in reuertetur Et .tempus certum ad
לַמּוֹעֵד׃ † וְיָשָׁב אַרְצוֹ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל 28
.ſuam terram ad reuertetur & ,faciet &: *ſanctitatis* † pactum *ſuper* ‡ eius cor &
וְלִבּוֹ עַל־בְּרִית קֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב לְאַרְצוֹ׃ p
,prius ſicut erit non & ;Auſtrū in veniet & ,reuertetur *ſtatutū* tēpus Ad
† לַמּוֹעֵד יָשׁוּב וּבָא בַּנֶּגֶב וְלֹא־תִהְיֶה כָרִאשֹׁנָה 29
,*attetur** & ,Chittim *Siim* † eo cum venient Et .poſterius ſic &
וְכָאַחֲרוֹנָה׃ † וּבָאוּ בּוֹ צִיִּים כִּתִּים וְנִכְאָה 30
,reuertetur & ;faciet & ,*ſanctitatis* ‡ pactum *ſuper* ‖ iraſcetur & ,reuertetur &
וְשָׁב וְיָעַם עַל־בְּרִית־קֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב
.*ſanctitatis* ‡ pactum derelinquentes ſuper intelliget &
וְיָבֵן עַל־עֹזְבֵי בְּרִית קֹדֶשׁ׃ q
.fortitudinis ſanctuarium polluent & : ſtabunt eo ex brachia Et
† וּזְרֹעִים מִמֶּנּוּ יַעֲמֹדוּ וְחִלְּלוּ הַמִּקְדַּשׁ הַמָּעוֹז 31
.*obſtupefacientem* ‖ abominationem *dabunt* ‡ & ,* iuge remouebunt &
וְהֵסִירוּ הַתָּמִיד וְנָתְנוּ הַשִּׁקּוּץ מְשֹׁמֵם׃ r
populus & :blanditiis *in* faciet ſimulare pacti prævaricatores Et
† וּמַרְשִׁיעֵי בְרִית יַחֲנִיף בַּחֲלַקּוֹת וְעַם 32
.facient & ,tenebunt ſuum Deum *ſcientum* ‡
יֹדְעֵי אֱלֹהָיו יֶחֱזָקוּ וְעָשׂוּ׃ s
,gladio *in* corruent & ;multos facient intelligere populi intelligentes Et
† וּמַשְׂכִּילֵי עָם יָבִינוּ לָרַבִּים וְנִכְשְׁלוּ בְּחֶרֶב 33
. † diebus præda *in* & ,captiuitate *in* ,flamma *in* &
וּבְלֶהָבָה בִּשְׁבִי וּבְבִזָּה יָמִים׃ ג

.Domſnum propter‡ deſolatum* tuū ſanctuariū ſuper *tuas facies*‡ illuſtra &
וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי׃ y
vide &, tuos oculos aperi ;audi &, tuam aurē meus Deus Inclina
הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה z† 18
quia ;*eā super* tuū nomē eſt inuocatū quam† ciuitatē &, noſtras deſolationes
שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי׃
,*tuas facies ad* ‡ noſtras pre ces *facientes cadere nos* ‡ noſtris iuſtitiis *ſuper** non
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ a מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ
Domine ,exaudi Domine .multis tuis miſerationibus *ſuper** ſed
כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים׃ † אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי׃ 19
temetipſum propter ;moreris ne ,fac & ,attende ,Domine ,parce
סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ
ſuper &, tuā ciuitatē ſuper eſt inuocatum tuum nomen quia, meus Deus
אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־
,meū peccatū *confitens*‡ & ,*orans*‡ & ,*loquens** ego adhuc Et .tuū populū
עַמֶּךָ׃ † וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל b וּמִתְוַדֶּה חַטָּאתִי 20
coram meam deprecationem *deiciens*† & ;Iſrael mei populi peccatum &
וְחַטַּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּמַפִּיל c תְּחִנָּתִי לִפְנֵי
.mei Dei *ſanctitatis*‡ monte *ſuper*‡ meo Deo DOMINO
יְהוָה אֱלֹהָי עַל הַר־קֹדֶשׁ אֱלֹהָי׃
videram quem ,Gabriel vir & ;oratione in *loquens** ego adhuc Et
וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי 21
tempus ſecundum† me *ad tangens* ,*laſſitudine in*‡ volans ,principio in ,viſione in
בֶּחָזוֹן d בַּתְּחִלָּה מֻעָף בְּיָעֵף נֹגֵעַ אֵלַי כְּעֵת
,dixit & ;mecum eſt locutus & ,me fecit intelligere Et .*veſpere muneris*
מִנְחַת עָרֶב׃ † וַיָּבֶן f† וַיְדַבֵּר עִמִּי וַיֹּאמַר 22
.intelligentiam te *faciendum*‡ intelligere *ad** ,ſum egreſſus nunc Daniel
דָּנִיֵּאל עַתָּה יָצָאתִי לְהַשְׂכִּילְךָ בִּינָה׃
,veni ego &, verbum eſt egreſſum tuarū deprecationū principio In
בְּתְחִלַּת e† תַּחֲנוּנֶיךָ יָצָא דָבָר וַאֲנִי בָּאתִי 23
.*viſione in*† intellige &, *verbo in*‡ intellige & ;*tui*‡ deſideriorū‡ quia ,*indicandū ad**
לְהַגִּיד כִּי חֲמוּדוֹת אָתָּה וּבִין בַּדָּבָר וְהָבֵן בַּמַּרְאֶה׃ g
ciuitatē ſuper &, tuum populū ſuper *deciſa*† ſeptuaginta Hebdomadæ
שָׁבֻעִים שִׁבְעִים נֶחְתַּךְ עַל־עַמְּךָ וְעַל־עִיר 24
,peccata *ſigillandum*‡ ad &, præuaricationem conſummendū ad ,*tuæ ſanctitatis*‡
קָדְשֶׁךָ לִכְלֹא הַפֶּשַׁע וּלְחָתֵם חַטָּאוֹת
ſigillandum‡ ad &; ſeculorū iuſtitiā adducendū ad &, iniquitatē expiandū ad &
וּלְכַפֵּר h עָוֹן וּלְהָבִיא צֶדֶק עֹלָמִים וְלַחְתֹּם
.ſanctitatum ſanctitatem vngendum ad &, prophetam &, viſionem
חָזוֹן וְנָבִיא וְלִמְשֹׁחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃
,faciendum reuerti ad ,ſermonis exitu ab intelliges & ,ſcies Et
וְתֵדַע i† וְתַשְׂכֵּל מִן־מֹצָא דָבָר k לְהָשִׁיב 25
;ſeptem hebdomadæ ,ducem *vnctum** ad vſque Ieruſalaim ædificandū ad &
וְלִבְנוֹת l יְרוּשָׁלַם עַד־מָשִׁיחַ נָגִיד שָׁבֻעִים שִׁבְעָה
,*foſſa*† & platea ædificabitur &, redibit duæ & ſexaginta hebdomadæ &
וְשִׁבְעִים שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם תָּשׁוּב m וְנִבְנְתָה רְחוֹב וְחָרוּץ
duas & ſexaginta hebdomadas poſt Et .temporum *coarctatione*‡ in &
וּבְצוֹק הָעִתִּים׃ † וְאַחֲרֵי הַשָּׁבֻעִים שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם 26
populus *corrumpet ſanctitatem*‡ & ,ciuitatē & ;ei‡ non & ,*vnctus*‡ ex cidetur
יִכָּרֵת מָשִׁיחַ וְאֵין לוֹ וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ יַשְׁחִית עִם
*deciſa** ,belli finē ad vſq; &, inundatione in ,eius finis & ,vēturi ducis
נָגִיד הַבָּא n וְקִצּוֹ בַּשֶּׁטֶף וְעַד קֵץ מִלְחָמָה נֶחֱרֶצֶת
: vna hebdomada multis pactum roborauit Et .deſolationes
שֹׁמֵמוֹת׃ † וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד 27
alam† ſuper &, *munus*‡ &, ſacrificium faciet ceſſare *hebdomadæ dimidio* ‖ &
וַחֲצִי o הַשָּׁבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְחָה וְעַל כְּנַף
deciſam‡ & ,conſummationem ad vſque & ,*ſtupefaciens** abominationum
שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד־כָּלָה וְנֶחֱרָצָה
.*obſtupeſcentem*† ſuper ſe effundet
תִּתַּךְ עַל־שֹׁמֵם׃

CAP. X.

,Danieli eſt reuelatū verbum ,*Paras*‡ regis Cores tertio anno In
בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרָס דָּבָר נִגְלָה לְדָנִיֵּאל 1†
,magna militia &, verbum *veritas*‡ & ;Beltheſaſar *eius* nomē vocatur cuius
אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹ בֶּלְטְשַׁאצַּר p וְאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָּדוֹל
illis diebus In .viſione in *ei** intelligentia &, verbum intellexit &
וּבִין אֶת־הַדָּבָר וּבִינָה לוֹ בַּמַּרְאֶה׃ † בַּיָּמִים הָהֵם 2
.diebus hebdomadarum trium *lugens fui*† Daniel ego
אֲנִי דָנִיֵּאל הָיִיתִי מִתְאַבֵּל שְׁלֹשֶׁה שָׁבֻעִים יָמִים׃
in *venit*† non vinum & caro &, comedi non deſiderioru Panem
לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וּבָשָׂר וְיַיִן לֹא־בָא אֶל־ † 3
hebdomadarū trium *complere ad vſque*‡ ;ſum vnctus non vngēdo &, meū os
פִּי וָסוֹךְ לֹא־סָכְתִּי עַד־מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבֻעִים

‡iuxta ripam †*Tigris.*

*color ‡candentis;

*multitudinis.

*mutata ‖propter

†cùm audiſſem *faciē meā, & facies mea

*verba, ‡loquar †gradum

‡cùm loqueretur

‖vt prælier

*egrediot, ‡Græciæ

‡faciē tuam

‡quod eſt ‡idque fac

*in ‡proſternimus ‖coram te,

*in

*loquebar, ‡orabam, ‖confitebar

†proſternebā ‖pro ‡ſancto

*loquebar ‡volatu, tetigit †tempore ſacrificij veſperatini.

*vt indicarē, ‡vir es: ‡verbum, †viſionem.

† deciſæ ſunt ‡ſanctā tuā, ‡finiendum

*eius

†lugebam

†intrauerunt

‡donec complerentur

ego & ;primi menſis quarta & vigeſima die in Et .dies
וְאָנֹכִי † הָיִיתִי עַל־יַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל הוּא חִדֶּקֶל׃ 4
.Chiddechel ‖ *ipſum* ,magni fluminis *manum ſuper*‡ eram
וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אִישׁ־אֶחָד לָבוּשׁ בַּדִּים t† 5
:lineis veſtitus vnus vir ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et
וּמָתְנָיו חֲגֻרִים בְּכֶתֶם אוּפָז׃ † וּגְוִיָּתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ 6
,ignis lampades ;vt eius oculi & ,fulguris aſpectus velut eius facies &
וּפָנָיו כְּמַרְאֵה בָרָק וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ
eius verborum vox & ;*politi*‡ æris *oculus*‖ ſicut eius pedes &, eius brachia &
וּזְרֹעֹתָיו וּמַרְגְּלֹתָיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל דְּבָרָיו
;viſionem ſolus Daniel ego vidi Et .*tumultus** vox ſicut
כְּקוֹל הָמוֹן׃ † וְרָאִיתִי אֲנִי דָנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת־הַמַּרְאָה 7
ſed ; viſionem viderunt non ,mecum erant qui viri &
וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־ a הָיוּ עִמִּי לֹא־ b רָאוּ אֶת־הַמַּרְאָה אֲבָל
.abſconditum in fugerunt & ,eos ſuper irruit magnus terror
חֲרָדָה גְדֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהֶחָבֵא׃
magnam viſionem vidi & ,ſolus ſum relictus ego Et
וַאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי וָאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאָה הַגְּדֹלָה † 8
,corruptionē *in*‖ me ī eſt *verſa*‡ mea vis &, fortitudo me ī remāſit nō &, hanc
הַזֹּאת וְלֹא־נִשְׁאַר בִּי כֹּחַ וְהוֹדִי נֶהְפַּךְ עָלַי לְמַשְׁחִית
:eius verborum vocem audiui Et .fortitudinem retinui non &
וְלֹא עָצַרְתִּי כֹחַ׃ † וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל דְּבָרָיו 9
ſuper ſoporatus fui ego &, eius verborum vocem *me audire ſecundum*† &
וּשְׁמָעִי אֶת־קוֹל דְּבָרָיו וַאֲנִי הָיִיתִי נִרְדָּם עַל־
;me *in* tetigit manus ecce Et .terram ſuper *mea facies* & ,*meas facies**
פָּנַי וּפָנַי אַרְצָה׃ † וְהִנֵּה־יָד נָגְעָה בִּי 10
.meatum manuum palmas &, mea genua ſuper me fecit mouere &
וַתְּנִיעֵנִי c עַל־בִּרְכַּי d וְכַפּוֹת יָדָי׃
quæ ,*verbis in*‡ intellige deſideriorum vir. Daniel ,me ad dixit Et
וַיֹּאמֶר אֵלַי דָּנִיֵּאל אִישׁ־חֲמֻדוֹת הָבֵן בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר† 11
:te ad ſum miſſus nunc quia ,tuum *ſtare*† ſuper ita &, te ad *loquens* ‡ ego
אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ וַעֲמֹד עַל־עָמְדֶךָ כִּי עַתָּה שֻׁלַּחְתִּי אֵלֶיךָ
.tremens ſteti ,hoc verbum mecum *ipſum loquendo in*‖ &
וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עָמַדְתִּי מַרְעִיד׃
primo die ex quia ,Daniel timeas Ne ,me ad ait Et
וַיֹּאמֶר אֵלַי† אַל־תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן † 12
,tuo Deo coram te affligendū ad &, intelligendū ad tuum cor dediſti quo
אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת־לִבְּךָ לְהָבִין e וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ
.*tuis verbis in*‡ veni ego & ;tua verba ſunt exaudita
נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי f בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ׃
,*die*‡ vno & viginti me contra *ſtans** Perſidis regni princeps Et
וְשַׂר־מַלְכוּת פָּרַס עָמַד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם † 13
:mihi auxiliandū ad venit *primorum principum*† vnus Michael ecce &
וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא
.*Paras reges*‡ apud ibi remanſi ego &
לְעָזְרֵנִי וַאֲנִי g נוֹתַרְתִּי שָׁם אֵצֶל מַלְכֵי פָּרַס׃
tuo populo eſt euenturum quod ,te *faciendum*‡ intelligere *ad*‖ veni Et
וּבָאתִי † לַהֲבִינְךָ אֵת אֲשֶׁר־יִקְרֶה לְעַמְּךָ 14
.dies in viſio adhuc quoniam ;dierum nouiſſimo in
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־עוֹד h חָזוֹן לַיָּמִים׃
meas facies dedi‡ , hæc verba ſecundum mecum *ipſum loquendo in** Et
וּבְדַבְּרוֹ † עִמִּי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה נָתַתִּי פָּנַי 15
hominis *filiorum*† ſimilitudo tanquam ecce Et .*obmutui*‡ & ,terram ad
אַרְצָה וְנֶאֱלַמְתִּי׃ † וְהִנֵּה i כִּדְמוּת בְּנֵי אָדָם 16
ſtantem ad dixi &, ſum locut* &, meū os aperui &; mea labia *ſuper tangens*‖
נֹגַעַ עַל־שִׂפְתָי וָאֶפְתַּח־פִּי וָאֲדַבְּרָה וָאֹמְרָה אֶל־הָעֹמֵד
non &, me *ſuper mea termina ſunt verſa*‡ viſione in ,mi Domine, me contra
לְנֶגְדִּי אֲדֹנִי בַּמַּרְאָה נֶהְפְּכוּ k צִירַי עָלַי וְלֹא
loqui illius mei domini ſeruus poterit quomodo Et .fortitudinē retinui
עָצַרְתִּי כֹחַ׃ † וְאֵיךְ יוּכַל עֶבֶד אֲדֹנִי זֶה לְדַבֵּר 17
mens‡ &, fortitudo me in ſtetit non *tunc** ex *ego* & ;illo meo domino cum
עִם־אֲדֹנִי זֶה וַאֲנִי מֵעַתָּה לֹא־יַעֲמָד־בִּי כֹחַ וּנְשָׁמָה
viſio tanquam ,mē *in* tetigit & ,addidit Et .me in remanſit non
לֹא נִשְׁאֲרָה־בִּי׃ † וַיֹּסֶף l וַיִּגַּע־בִּי m כְּמַרְאֵה 18
,deſideriorū vir timeas Ne ,dixit Et .me confortauit &, hominis
אָדָם וַיְחַזְּקֵנִי׃ † וַיֹּאמֶר אַל־תִּירָא אִישׁ־חֲמֻדוֹת 19
,ſum cōfortat*, mecū *ipſum loqui ſecundū*‖ &: te robora &, te cōforta, tibi pax
שָׁלוֹם לָךְ חֲזַק וַחֲזָק וּכְדַבְּרוֹ עִמִּי הִתְחַזַּקְתִּי
,ait Et .me confortaſti quia ,meus dominus Loquatur ,dixi &
וַיֹּאמֶר † 20
cum *bellandum ad*‖ ,reuertar nunc & ;te ad venetim quid vt noſti Num
הֲיָדַעְתָּ לָמָּה בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם־
.venit *Iauan*‡ princeps ecce & ,*egrediens** ego & : Perſidis principe
שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר־יָוָן בָּא׃

est ablatum eo ab & ;est magnificatum exercitus principem ad vsque Et
11 † וְעַד שַׂר־הַצָּבָא הִגְדִּיל וּמִמֶּנּוּ הוּרַם
.eius *sanctuarij** locus est proiectus & ,† iuge †sacrificium,
הַתָּמִיד וְהֻשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ׃ *sanctificationis
veritatē proiiciet & ,*prauaricatione in** iuge contra dabitur *exercitus* ‡Et ‡tempus
12 † וְצָבָא תִּנָּתֵן עַל־הַתָּמִיד בְּפָשַׁע וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת *sacrificium
.prosperabitur & ,faciet & ,terram in propter præ-
אַרְצָה וְעָשְׂתָה וְהִצְלִיחָה׃ uaricationē,
sanctus ‡ vnus dixit & ; loquentem *sanctum* ‡ vnum audiui Et ‡è sanctis
13 † וָאֶשְׁמַע אֶחָד־קָדוֹשׁ מְדַבֵּר וַיֹּאמֶר אֶחָד קָדוֹשׁ
desolans præuaricatio & ,‖ iuge visio Vsquequo ,loquenti cuidam ‖sacrificium,
חֲזוֹת[x] לַפַּלְמוֹנִי הַמְדַבֵּר עַד־מָתַי[x] הֶחָזוֹן הַתָּמִיד וְהַפֶּשַׁע שֹׁמֵם †ad dandū,
,me ad dixit Et ?conculcationem ‡ exercitum &, *sanctitatem* & ,*dare* † & sanctuarium ‡in
14 וְצָבָא מִרְמָס׃ † וַיֹּאמֶר אֵלַי עַד־עֶרֶב בֹּקֶר אַלְפַּיִם וּשְׁלֹשׁ[y] מֵאוֹת וְנִצְדַּק קֹדֶשׁ׃ * sanctuariū.
.*sanctitas** iustificabitur & ;trecentis & mille ,mane vesperā ad Vsq; מֵאָה[y]
quæsiui ‡ & ,visionem Daniel ego *me videndo in** ,fuit Et *cùm viderē
15 † וַיְהִי בִּרְאוֹתִי אֲנִי דָנִיֵּאל אֶת־הֶחָזוֹן וָאֲבַקְשָׁה ‡quæreremem
.viri aspectus tanquam me coram *stans* † ecce & ,intelligentiam †fecit
בִינָה וְהִנֵּה עֹמֵד לְנֶגְדִּי כְּמַרְאֵה גָבֶר׃
,dixit & ,clamauit & ;Vlai inter hominis vocem audiui Et
16 † וָאֶשְׁמַע קוֹל־אָדָם בֵּין אוּלָי וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר
.visionem istum fac intelligere ,Gabriel
גַּבְרִיאֵל[z] הָבֵן לְחַזֹּן אֶת־הַמַּרְאֶה׃ ‡locum ‡cùm
cotrui & ,sum territus ,*ipsum veniēdo in* ‖ & ;meum *stare* ‡iuxta venit Et venisset,
17 † וַיָּבֹא אֵצֶל עָמְדִי וּבְבֹאוֹ נִבְעַתִּי וָאֶפֹּלָה ‡ in faciem
finis* tempus ad quia ,hominis fili Intellige ,me ad dixit &: *meas facies super* ‡ meam:
עַל־פָּנָי וַיֹּאמֶר אֵלַי הָבֵן בֶּן־אָדָם כִּי לְעֵת־קֵץ * destinatum
,*meas facies super sum corrept*ꝰ *sopore* †, mecum *ipsum loquendo in** Et erit
.visionis ‡cùm loque-
18 † וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי נִרְדָּמְתִּי עַל־פָּנַי retur
הָחָזוֹן׃ †cecidi stupo
.meum *stare super* ‡ me fecit stare & ,*me in* tetigit & ;terram in re in faciem
וַיִּגַּע[a] וַיַּעֲמִדֵנִי עַל־עָמְדִי׃ meam,
nouissimo in erit quod te *faciens* ‖ cognoscere ego Ecce ,dixit Et ‡iuxta locū
19 † וַיֹּאמֶר הִנְנִי מוֹדִיעֲךָ[b] אֵת אֲשֶׁר־יִהְיֶה בְּאַחֲרִית[a] נֶגַע[a] יֵרַע
habentem vidisti quem ,Aries .finis *statutum* ‡ ad quia ; iræ ‖faciam
הַזַּעַם כִּי לְמוֹעֵד קֵץ׃ ‡tempus erit
rex *pilosus* ‖ ,hircus Et .*Paras & Madai* * reges ;cornua ‖hircus
20 † הָאַיִל אֲשֶׁר־רָאִיתָ בַּעַל *Medorum
& Persarum
קְרָנַיִם כִּי מַלְכֵי מָדַי וּפָרָס׃ sunt.
21 † וְהַצָּפִיר הַשָּׂעִיר מֶלֶךְ ‖Græciæ est:
.primus rex *ipse* †, eius oculos inter ‡ quod ,grande cornu &: *Iauan* ‖ ‡erat †est
יָוָן וְהַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין־עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן׃
regna quatuor ;eo pro quatuor steterunt & ,est contritum Et
22 † וְהַנִּשְׁבֶּרֶת וַתַּעֲמֹדְנָה אַרְבַּע תַּחְתֶּיהָ אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת
.eius fortitudine in non & ,stabunt gente de
מִגּוֹי יַעַמְדְנָה וְלֹא בְכֹחוֹ׃
;prævaricatores *consummati fecundum* †, eorum regni nouissimo in Et †cùm cōsum
23 † וּבְאַחֲרִית[c] מַלְכוּתָם בְּהֶתֵּם הַפֹּשְׁעִים mati fuerint
roborabitur Et .ænigmata intelligens & ,*faciebus* ‡ fortis rex stabit ‡facie,
24 † וְעָצַם מַלְכּוּת עַזּ־פָּנִים וּמֵבִין חִידוֹת׃
,prosperabitur & ,*corrūpet mirabilia* ‖ &, sua fortitudine *in* nō & ,eius fortitudo ‖mirabiliter
כֹּחוֹ וְלֹא בְכֹחוֹ וְנִפְלָאוֹת יַשְׁחִית וְהִצְלִיחַ vastabit,
.sanctorum populum & ,robustos *corrumpet** & ;faciet & *vastabit
וְעָשָׂה וְהִשְׁחִית עֲצוּמִים וְעַם־קְדֹשִׁים׃
,eius manu in dolus prosperabitur & eius intellectum *super* † Et †secundum
25 † וְעַל־שִׂכְלוֹ וְהִצְלִיחַ מִרְמָה בְּיָדוֹ
super & ‡ :multos *corrumpet trāquillitate* ‖ in & ,se magnificabit ,eius corde in & ‖dolo vasta-
וּבִלְבָבוֹ יַגְדִּיל וּבְשַׁלְוָה יַשְׁחִית רַבִּים וְעַל bit
.conteretur *manus nihilo in** & ,stabit principum principem ‡etiā contra
שַׂר־שָׂרִים יַעֲמֹד וּבְאֶפֶס יָד יִשָּׁבֵר׃ ‡absq; manu
tu & : *ipsa** veritas, est dicta quæ ,*matutini & vespera* † visio Et †vesperina,
26 † וּמַרְאֵה הָעֲרֶב וְהַבֹּקֶר אֲשֶׁר נֶאֱמַר אֱמֶת הוּא וְאַתָּה & matutina,
,sum *affectus* † Daniel ego Et .multos dies ad ‡ quia ,visionem *obstrue* ‖ *est:
סְתֹם הֶחָזוֹן כִּי לְיָמִים רַבִּים׃ ‖claude ‡erit
27 † וַאֲנִי דָנִיֵּאל נֶהֱיֵיתִי[d] וְחֹלֶה יָמִים †contritus
;regis opus feci & ,surrexi & ,dies ‡ ægrotaui & [d] נֶהֱיָה
וָאֲקוֹם וָאֶעֱשֶׂה אֶת־מְלֶאכֶת הַמֶּלֶךְ ‡per
.*erudiens** non & ;visione super stupebam & *erat qui face
וָאֶשְׁתּוֹמֵם עַל־הַמַּרְאֶה וְאֵין מֵבִין׃[e] ret intellige-
שָׁמֵם[e] re.

CAP. IX. ט

qui ;*Madai* ‡ semine de Achasueros filij Dariaues vno anno In ‡Medorum‡
1 † בִּשְׁנַת אַחַת לְדָרְיָוֶשׁ בֶּן־אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִזֶּרַע מָדַי אֲשֶׁר
.Chasdim regnum super rex fuit constitutus
הָמְלַךְ עַל מַלְכוּת כַּשְׂדִּים׃
;libris in intellexi Daniel ego ,*ipsum regnare vno* † anno In † primo quo
2 † בִּשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ אֲנִי דָנִיֵּאל[f] בִּינֹתִי בַּסְּפָרִים regnauit,
Irmeiah ad DOMINI verbum fuit quo ‡ ,annorum numerum ‡de [f] בין
מִסְפַּר הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָה

.annos septuaginta Ierusalaim desolationes complendum ad ,prophetam
הַנָּבִיא לְמַלֹּאות לְחָרְבוֹת יְרוּשָׁלִַם שִׁבְעִים שָׁנָה׃
quærendum ad ‡ , Deum Dominum ad *meas facies dedi* ‖ Et ‡posui faciē
3 † וָאֶתְּנָה אֶת־פָּנַי אֶל־אֲדֹנָי הָאֱלֹהִים לְבַקֵּשׁ meam
.cinere & ,sacco & ,ieiunio in ,*deprecationes* ‡ & ,orationem ‡vt quærerē
תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּצוֹם וְשַׂק וָאֵפֶר׃ ‡deprecatio-
,dixi & ;confessus sum & ,meum Deum DOMINVM oraui Et nem
4 † וָאֶתְפַּלְלָה לַיהוָה אֱלֹהָי וָאֶתְוַדֶּה וָאֹמְרָה
pactum custodiens ,terribilis & ,magne Deus Domine Obsecro
אָנָּא אֲדֹנָי הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֹׁמֵר הַבְּרִית[g]
.*eius* ‖ mandata custodientibus & ,*eum* ‡ diligentibus misericordiam & *te* ‖tua.
וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו׃ †iniquitatem
*recedere** & ;rebellauimus &, egimus impiè & ,*peruertimus* †& ,Peccauimus fecimus,
5 † חָטָאנוּ[h] וְעִוִּינוּ[h] וְהִרְשָׁעְנוּ וּמָרַדְנוּ וְסוֹר *recessimus
.tuis iudiciis à & ,tuis mandatis à non Et *tuos seruos ad audiuimus* ‡ ‖obediuim⁹
מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ׃ seruis tuis
6 † וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֶל־עֲבָדֶיךָ prophetis,
,*nostros reges ad* † ,tuo nomine in sunt locuti qui ,*prophetas* †regibus no-
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְשִׁמְךָ אֶל־מְלָכֵינוּ stris, prin-
.terræ *populum omnem ad* & ,*nostros patres* & ,*nostros principes* cipibus
שָׂרֵינוּ וַאֲבֹתֵינוּ וְאֶל כָּל־עַם הָאָרֶץ׃ nostris, & patribus
;hac die sicut ,*facierum* † pudor nobis & ,iustitia Domine Tibi nostris,& om
7 † לְךָ אֲדֹנָי הַצְּדָקָה וְלָנוּ[k] בֹּשֶׁת הַפָּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה ni populo
, Israel omni & , Ieruſalaim habitatoribus & , Iehudah viro
לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם וּלְכָל־יִשְׂרָאֵל †faciei,
illuc eos expulisti quò ‖ ,terris vniuersis in , longinquis & , propinquis [k] בוש
הַקְּרֹבִים וְהָרְחֹקִים בְּכָל־הָאֲרָצוֹת[l] אֲשֶׁר הִדַּחְתָּם שָׁם ‖ad quas eie-
.te in sunt prævaricati qua ,eorum *prævaricatione in** cisti
בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ־בָךְ׃ [l] נָדַח
,nostris principibus ,nostris regibus ,*facierum* † pudor nobis Domine *propter præ
8 † לָנוּ יְהוָה בֹּשֶׁת הַפָּנִים לְמַלְכֵּינוּ[m] לְשָׂרֵינוּ uaricationē
nostro Deo Domino .tibi peccauimus quia ,nostris patribus & †faciei,
וְלַאֲבֹתֵינוּ אֲשֶׁר חָטָאנוּ לָךְ׃ [m] שור
9 † לַאדֹנָי אֱלֹהֵינוּ ‖propitiatio-
.*eum in fuimus rebelles* ‡ quia ;*indulgentiæ* ‖ & ,misericordiæ nes;
הָרַחֲמִים וְהַסְּלִחוֹת כִּי מָרַדְנוּ בּוֹ׃ ‡recessimus
eundum ad ‡ ,nostri Dei DOMINI *voce in** obediuimus non Et ab eo.
10 † וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ[n] *voci ‡vt am
.prophetarū suorū seruorū *manu in nostras facies ad* † dedit *quas* ‡ ,eius *legibus* ‖ in bularemus
בְּתוֹרֹתָיו אֲשֶׁר־נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ [n] הָלַךְ
non ad , *recedere* ‖ & ,tuam legem sunt transgressi Israel omnis Et ‖lege ‡quam
11 † וְכָל־יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת־תּוֹרָתֶךָ וְסוֹר לְבִלְתִּי †coram nobis
quod ,iusiurandum & ,*execratio* † nos super stillauit & : *tua voce in audiendum* per manum
שְׁמֹעַ בְּקֹלֶךָ[o] וַתִּתֹּךְ עָלֵינוּ הָאָלָה וְהַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר ‖declinauerūt
.ei peccauimus quia ,Dei serui Moseh lege in est scriptum vt non obtē-
כְּתוּבָה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים כִּי חָטָאנוּ לוֹ׃ perarent voci
,nostros iudices sup & ,nos super est locut⁹ quæ sua verba statuit Et tuæ:
12 † וַיָּקֶם אֶת־דְּבָרָיו[p] אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלֵינוּ וְעַל שֹׁפְטֵינוּ †maledictio,
non quod ;grande malum nos super *adducendum ad** ,nos iudicauerūt qui
אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהָבִיא עָלֵינוּ רָעָה גְדֹלָה אֲשֶׁר לֹא־ [o] נָתַךְ
.Ieruſalaim in est factum quemadmodum ,cælo omni sub fuit factum [p] קום
נֶעֶשְׂתָה תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם כַּאֲשֶׁר נֶעֶשְׂתָה בִּירוּשָׁלִָם׃ רו
venit hoc malum omne ,Moseh lege in est scriptū Sicut
13 † כַּאֲשֶׁר כָּתוּב[q] בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת בָּאָה *vt adduce-
*nos auertendū ad** ,nostri Dei DOMINI *facies sumus deprecati* ‡ nō & ;nos super ret
עָלֵינוּ וְלֹא־חִלִּינוּ[r] אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָשׁוּב
.tuam veritatem intelligendum ad & ,nostris iniquitatibus ab
מֵעֲוֹנֵינוּ[s] וּלְהַשְׂכִּיל[t] בַּאֲמִתֶּךָ׃
;nos super illud adduxit & ,malum super DOMINVS *vigilauit* ‖ Et
14 † וַיִּשְׁקֹד יְהוָה עַל־הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ
quæ ,suis operibus omnibus *super* ‡ noster Deus DOMINVS * iustus quia
כִּי־צַדִּיק יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר †vocem
.cius *voce in* † audiuimus non & , fecit
עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְקֹלוֹ׃
tuum populum eduxisti qui ,noster Deus Domine nunc Et
15 † וְעַתָּה ׀ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר[v] הוֹצֵאתָ אֶת־עַמְּךָ יָצָא[v]
diem secundum nomen tibi fecisti & ,forti manu in Aegypti terra de
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וַתַּעַשׂ־לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם
tuas iustitias omnes secūm Domine .egimus impiè ,peccauimus ;hanc
הַזֶּה חָטָאנוּ רָשָׁעְנוּ׃ † אֲדֹנָי כְּכָל־צִדְקֹתֶיךָ
16 *obsecro fu-
monte , Ieruſalaim tua ciuitate à tua ira & ,tuus *nasus nunc* ‡ auertatur ror
יָשָׁב־נָא אַפְּךָ וַחֲמָתְךָ מֵעִירְךָ יְרוּשָׁלִַם הַר־ ‖sancto tuo;
Ieruſalaim, nostrorū patrū *iniquitatib*ꝰ *in & nostris peccatis in* ‡ quia ; *tuæ sanctitatis* ‖ ‡propter pec-
קָדְשֶׁךָ כִּי בַחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵינוּ יְרוּשָׁלִַם cata nostra,
.*nostris circuitibus* † cunctis * opprobrium in tuus populus & & propter ini-
עַמְּךָ לְחֶרְפָּה לְכָל־סְבִיבוֹתֵינוּ׃ quitates
,ei⁹ deprecationes *ad* & ,tui serui orationem noster Deus audi nunc Et *sunt ‡in cir-
17 † וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנָיו[x] cuitu nostro.
[x] פָּלַל

;sedit dierum antiquus & ,sunt elati throni donec *fui Videns*
9 † חֲזֵה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתֵיב
,pura lana sicut eius capitis pilus & ,candidum nix sicut eius vestimentū
לְבוּשֵׁהּ כְּתֶלֶג חִוַּר וּשְׂעַר רֵאשֵׁהּ כַּעֲמַר נְקֵא
.ardens ignis * eius rotæ ,ignis flammæ * eius thronus
כָּרְסְיֵהּ שְׁבִבִין דִּי־נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָלֵק ׃
millium *mille*† :eius facie à *egrediens* & ,*trahens ignis*‡ Fluuius
10 † נְהַר דִּי־נוּר נָגֵד וְנָפֵק מִן־קְדָמוֹהִי אֶלֶף אַלְפִים
libri & ,sedit iudicium :stabant eo coram *myriadum myrias* & ,ei ministrabāt
יְשַׁמְּשׁוּנֵּהּ וְרִבּוֹ רִבְוִן קָדָמוֹהִי יְקוּמִון דִּינָא יְתֵב וְסִפְרִין
grandium sermonum *vocē à interim fui Videns* ‡ .sunt aperti
פְּתִיחוּ ׃ † חֲזֵה הֲוֵית בֵּאדַיִן מִן־קָל מִלְּיָא רַבְרְבָתָא
11 ,bestia est interfecta donec *eam videns* : *loquens* * cornu quos
דִּי קַרְנָא מְמַלְּלָה חֲזֵה הֲוֵית עַד דִּי קְטִילַת חֵיְתָא
.ignis combustionem ad est traditum & ,eius corpus est perditum &
וְהוֹבַד גִּשְׁמָהּ וִיהִיבַת לִיקֵדַת אֶשָּׁא ׃
vitis in longitudo & ;earum *potestatem abstulerant bestiarum residuo* † Et
12 † וּשְׁאָר חֵיוָתָא ׀ הֶעְדִּיו שָׁלְטָנְהֹון וְאַרְכָה ׀ יְהִיבַת לְהֶוֹן
.tempus & ,tempus ad vsque eis esset data
בְּחַיִּין עִדָּן וְעִדָּן ׃
cæli nubibus cum ecce & ,noctis visionibus in *fui Videns*†
13 † חֲזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ עִם־עֲנָנֵי שְׁמַיָּא
,pertenit dierum antiquum ad vsque & :*erat veniens* *hominis filius tanquā
כְּבַר אֱנָשׁ אָתֵה הֲוָא וְעַד־עַתִּיק יוֹמַיָּא מְטָה
.eum fecerunt appropinquare eo coram &
וְקֻדָּמוֹהִי הַקְרְבוּהִי ׃
,populi omnes & ,regnum & ,gloriam & ,potestatem dedit ei Et
14 † וְלֵהּ יְהַב שָׁלְטָן וִיקָר וּמַלְכוּ וְכָל עַמְמַיָּא
non quæ *sæculi* * potestas eius potestas :seruient ei linguæ & *nationes* ‡
אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא לֶהֱוֵא שָׁלְטָנֵהּ שָׁלְטָן עָלַם דִּי־לָא
.corrumpetur non quod eius regnum & ,auferetur
יֶעְדֵּה וּמַלְכוּתֵהּ דִּי־לָא תִתְחַבַּל ׃
visiones & ,*vagina** medio in ‡ Daniel ego ,meus spiritus *fuit Aeger*†
15 † אִתְכְּרִיַת רוּחִי אֲנָה דָנִיֵּאל בְּגוֹ נִדְנֵהּ וְחֶזְוֵי
,assistentibus de vnum *super** Accessi .me terrebant mei capitis
רֵאשִׁי יְבַהֲלֻנִּי ׃ † קְרֵבַת עַל־חַד מִן־קָאֲמַיָּא
16 interpretationē &,mihi dixit &;hoc omne super eo ab quærebā *certitudinē* &
וְיַצִּיבָא אֶבְעֵא־מִנֵּהּ עַל־כָּל־דְּנָה וַאֲמַר־לִי וּפְשַׁר
ipsa ‡ quæ ,magnæ bestiæ Istæ .me fecit scire sermonum
מִלַּיָּא יְהוֹדַעֲנַנִי ׃ † אִלֵּין חֵיוָתָא רַבְרְבָתָא דִּי אִנִּין
17 terra de consurgent † reges quatuor ;quatuor .sunt
אַרְבַּע אַרְבְּעָה מַלְכִין יְקוּמוּן מִן־אַרְעָא ׃
possidebunt & ;altissimorum sanctorum regnum susçipient Et
17 † וְיִקְבְּלוּן מַלְכוּתָא קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין וְיֶחְסְנוּן
.seculorum seculum in vsque & ,seculum in vsque regnum
מַלְכוּתָא עַד־עָלְמָא וְעַד עָלַם עָלְמַיָּא ׃
varians ipsa ‡ quæ ,*quartam bestiam super verum* ‖ volui Tunc
19 † אֱדַיִן צְבִית לְיַצְבָּא עַל־חֵיוְתָא רְבִיעָיְתָא דִּי־הֲוַת שָׁנְיָה
eius vngues & ,*fœni*‡ eius dētes ,*abundanter*† formidolosa :ipsis cunctis à
מִן־כָּלְהֵון וּדְחִילָה ׀ יַתִּירָה שִׁנַּיָּהּ דִּי פַרְזֶל וְטִפְרָהּ
.*conculcans*‡ suis pedibus *in* residuum & ,*comminuens* ,*comedens* ,*eris* ‖
דִּי־נְחָשׁ אָכְלָה מְדָקָה וּשְׁאָרָא בְּרַגְלַיהּ רָפְסָה ׃
quod altero & ,eius capite in ‡ quæ ,decem cornibus super Et
20 † וְעַל־קַרְנַיָּא עֲשַׂר דִּי בְרֵאשַׁהּ וְאָחֳרִי דִּי
oculi & *ipsud** cornu & :tria eius facie à eciderant & ,ascendebat
סְלֵקַת וּנְפַלוּ מִן־קָדָמֶיהָ תְּלָת וְקַרְנָא דֵכֵן וַעֲיִנִין
.suis sociis *præ magnus*† eius aspectus & ,grandia loquens os & ,*ei* ‡
לַהּ וּפֻם מְמַלֵּל רַבְרְבָן וְחָזֵהּ רַב מִן־חַבְרָתֵהּ ׃
:sanctis cum *prælium faciens sic* quod cornu & ,*eram Videns*‡
21 † חֲזֵה הֲוֵית וְקַרְנָא דֵכֵן עָבְדָא קְרָב עִם־קַדִּישִׁין
iudicium & ,dierum antiquus venit Donec .eis *prævalens* † &
וְיָכְלָה לְהוֹן ׃ † עַד דִּי־אֲתָה עַתִּיק יוֹמַיָּא וְדִינָא
22 possidebant regnum & ,aduenit tempus & ;altissimis sanctis est datum
יְהַב לְקַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין וְזִמְנָא מְטָה וּמַלְכוּתָא הֶחֱסָנוּ
quartum regnum quarta Bestia ,ait Sic .Sancti
קַדִּישִׁין ׃ † כֵּן אֲמַר חֵיוְתָא רְבִיעָיְתָא מַלְכָו
23 vniuersam deuorabit & :regnis omnib* *ab differet* ‡ quod ,terra in erit
רְבִיעָיָא בְּאַרְעָא דִּי תִשֵּׁנֵא מִן־כָּל־מַלְכְוָתָא וְתֵאכֵל כָּל־
.eam comminuet & ,eam *calcabit* † & ,terram
דַּקֵּק אַרְעָא וּתְדוּשִׁנַּהּ ׃ וְקַרְנַיָּא
consurgent reges decem ,regno ipso ex ,decem cornua Et
24 † וְקַרְנַיָּא עֲשַׂר מִנַּהּ מַלְכוּתָה עֲשָׂרָה מַלְכִין יְקוּמוּן
tres & ,prioribus *à differet* † ipse & ,eos post consurget alius &
וְאָחֳרִן יְקוּם אַחֲרֵיהֶן וְהוּא יִשְׁנֵא מִן־קַדְמָיֵא וּתְלָתָה
.humiliabit reges
מַלְכִין יַהְשְׁפֵּל ׃

Videbam
5 רְמָא
*vt
‡igneus trahebatur,& egrediebatur
†millia
‡decies millies centena millia
‖Videbā tunc propter vocē
*loquebatur: videbam
†reliquis bestiis ablata est potestas
‖vita
5 עִדָּא 5 חַיָּא
†Videbam

CAP. VIII. ח

apparuit visio ,regis Balsasar regni tertio anno In
1 † בִּשְׁנַת תְּלָת לְמַלְכוּת בֶּלְשַׁאצַּר הַמֶּלֶךְ 8 חָזוֹן נְרְאָה
.principio in *me ad** apparuit *postquam*‖ Daniel ego :*me ad**
אֲלַי אֲנִי דָנִיֵּאל אַחֲרֵי הַנִּרְאָה אֵלַי בַּתְּחִלָּה ׃
,*metropoli*† Susan in *ego* & ,*me videndo in*‡ fuit & ,visione in vidi Et
2 † וָאֶרְאֶה בֶּחָזוֹן וַיְהִי 8 בְּרְאֹתִי וַאֲנִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
*super** eram †*ego* & ,visione in vidi & :prouincia Helam in † quæ
אֲשֶׁר בְּעֵילָם הַמְּדִינָה וָאֶרְאֶה בֶּחָזוֹן וַאֲנִי הָיִיתִי עַל־
,aries ecce & ,vidi & ,meos oculos leuaui Et .Vlai *riuum*
יוּבַל אוּלָי ׃ † וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אַיִל
3 ,excelsa cornua & ;cornuā † ei & ,*riui* *facies ad stans* ‡ vnus
אֶחָד עֹמֵד לִפְנֵי הָאֻבָל וְלוֹ קְרָנָיִם וְהַקְּרָנַיִם גְּבֹהוֹת
.nouissimo in *ascendens excelsum** & ,*secundo præ excelsum*‖ vnum &
וְהָאַחַת גְּבֹהָה מִן־הָאַחֶרֶת וְהַגְּבֹהָה עֹלָה בָּאַחֲרֹנָה ׃
,Meridiē *ad* & ,Aquilonē & ,*mare*‖ ad cornupetentē arietem Vidi
4 † רָאִיתִי אֶת־הָאַיִל מְנַגֵּחַ יָמָּה וְצָפוֹנָה וְנֶגְבָּה
:eius manu de *eruens* † nec ,*eius facies ad** stabant non bestiæ omnes &
וְכָל־חַיּוֹת לֹא־יַעַמְדוּ לְפָנָיו וְאֵין מַצִּיל מִיָּדוֹ
.est magnificatus & ,suam voluntatem secundum fecit &
וְעָשָׂה כִּרְצֹנוֹ וְהִגְדִּיל ׃
ab *veniens* ‖ caprarum hircus ecce & ;perpendens ‡ eram ego Et
5 † וַאֲנִי הָיִיתִי מֵבִין וְהִנֵּה צְפִיר־הָעִזִּים בָּא מִן־
‡ hirco & :terram *in tangens*‖ non & ,terræ totius *facies*‡ super Occidente
הַמַּעֲרָב עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֵין נוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וְהַצָּפִיר
.eius oculos inter *visionis* † cornu
קֶרֶן חָזוּת בֵּין עֵינָיו ׃
stantem videram quem ,cornua habentē arietem ad vsque venit Et
6 † וַיָּבֹא עַד־הָאַיִל בַּעַל הַקְּרָנַיִם אֲשֶׁר רָאִיתִי עֹמֵד
,suæ fortitudinis ira in eum ad cucurrit & ;fluuium ante
לִפְנֵי הָאֻבָל וַיָּרָץ אֵלָיו בַּחֲמַת כֹּחוֹ ׃
‡ appropinquantem ad ‡elevatus est contra ,eum *in est commotus bile* ‖ & ,arietem *iuxta pertingentem* ‡ eum vidi Et
7 † וְרָאִיתִיו מַגִּיעַ אֵצֶל הָאַיִל וַיִּתְמַרְמַר אֵלָיו
erat non & ,eius cornua duo *confregit** & ,arietem percussit &
וַיַּךְ אֶת־הָאַיִל וַיְשַׁבֵּר אֶת־שְׁתֵּי קְרָנָיו וְלֹא־הָיָה
,terram in eum proiecit & ;eum ante standum ad ,ariete in fortitudo
* comminuit
כֹחַ בָּאַיִל לַעֲמֹד לִפְנָיו וַיַּשְׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיִּרְמְסֵהוּ
.eius manu de arietem *eruens** erat non & ,eum conculcauit &
וְאֵין הַיָּכוֹל לְאַיִל מִיָּדוֹ ׃
‡vehemētissimè: ,*illum roborari vt*‡ & :*valde vsque* ‡ est magnificatus capratum hircus Et
8 † וּצְפִיר הָעִזִּים הִגְדִּיל עַד־מְאֹד וּכְעָצְמוֹ
,eo pro quatuor *apparentia*‡ ascenderunt & ,magnum cornu est fractum
נִשְׁבְּרָה הַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה ׀ וַתַּעֲלֶנָה חָזוּת אַרְבַּע תַּחְתֶּיהָ
est egressum illis ex vno ex Et .cæli ventos quatuor in
לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמָיִם ׃ † וּמִן־הָאַחַת מֵהֶם יָצָא
‡valde ,Orientem ad & ,Meridiem ad *præstantes*‡ creuit & ;parvum vnum cornu
קֶרֶן אַחַת מִצְּעִירָה וַתִּגְדַּל־יֶתֶר אֶל־הַנֶּגֶב וְאֶל־הַמִּזְרָח
deiecit & ;cælorum exercitum ad vsque creuit Et .*ornatum* † ad &
וְאֶל־הַצֶּבִי ׃ † וַתִּגְדַּל עַד־צְבָא הַשָּׁמָיִם וַתַּפֵּל
10 ,eas conculcauit & ,stellis de & ,exercitu de terram ‡
אַרְצָה מִן־הַצָּבָא וּמִן־הַכּוֹכָבִים וַתִּרְמְסֵם ׃

8 חָזוֹה *mihi:
†post illud quod
‡cùm videre, eram †regia,
h רָאָה
†erat *iuxta flumen
‖ יְבַל k נָשָׂא
‡stabat ante fluuium, †erant ‖excelsius altero, ‡excelsius ascendebat
l שָׂנֵא
‖ Occidentē,
m רָאָה
*coram ipso, †erat qui eruere
n נָצַל ° רָצָה
†hæc ‖veniebat
o עָזַז
‡faciem †rangebat ‡erat †visibile,
f רָעָא
†vultus meꝰ mutatus est in
c אָבַד
†conteret:
‡dimidium
‡vt dissipent, & disperdant
†regni
*dabitur
‡ æternum,
g חָזוֹה
*mihi: †post illud quod
‡cùm videre, eram †regia,
h רָאָה
†erat *iuxta flumen
‖ יְבַל k נָשָׂא
‡stabat ante fluuium, †erant ‖excelsius altero, ‡excelsius ascendebat
l שָׂנֵא
‖ Occidentē,
m רָאָה
*coram ipso, †erat qui eruere
n נָצַל ° רָצָה
†hæc ‖veniebat
o עָזַז
‡faciem †rangebat ‡erat †visibile,
f רָעָא
†vultus meꝰ mutatus est in
p עַד־כְּדֵה סוֹפָא דִּי־מַלְתָּא אֲנָה דָנִיֵּאל שַׂגִיא
,me *super sunt immutati mei splendores* † & ,me terruerunt meæ cogitationes
q רַעְיוֹנַי יְבַהֲלֻנִּי וְזִיוִי יִשְׁתַּנּוֹן עֲלַי
.conseruaui meo corde in sermonem &
וּמִלְּתָא בְּלִבִּי נְטַרֶת ׃

est ingressus ,scriptura *designata* ‡ quòd cognouit quando Daniel Et
10 † וְדָנִיֵּאל כְּדִי יְדַע דִּי־רְשִׁים כְּתָבָא עַל
:Ierusalaim contra suo cœnaculo in *sibi* apertis senestris & ;suam domũ in
לְבֵיתֵהּ וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ נֶגֶד יְרוּשְׁלֶם
,orans ‡ & ,sua genua super *genuflectens ipse* * die in tribus temporibus &
וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא הוּא׳ בָּרֵךְ עַל־בִּרְכּוֹהִי וּמְצַלֵּא
.*hoc ante ab faciens fuerat quo pacto omni** Domino coram *confitens* ‡ &
וּמוֹדֵא׳ קֳדָם אֱלָהֵהּ כָּל־קְבֵל דִּי־הֲוָא עָבֵד מִן־קַדְמַת דְּנָה׃
postulantẽ ‡ Danielem inuenerũt & ,*venerũt tumultuariè* ‡ illi viri Tunc
11 †אֱדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הַרְגִּשׁוּ וְהַשְׁכְּחוּ לְדָנִיֵּאל בָּעֵה
.suo Deo coram deprecantem &
וּמִתְחַנַּן קֳדָם אֱלָהֵהּ׃
obuinctione † super rege coram *dicentes** & ,accesserunt Tunc
12 † בֵּאדַיִן קְרֵבוּ וְאָמְרִין קֳדָם־מַלְכָּא עַל־אֱסָר
ab petierit qui homo omnis quòd ,delignasti *obuinctionem* ‖ Nonne ,*regis*
מַלְכָּא הֲלָא אֱסָר רַשְׁמְתְּ דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי־יִבְעָא מִן־
,rex te à nisi ,triginta dies ad vsque homine & ,Deo omni
כָּל־אֱלָהּ וֶאֱנָשׁ עַד־יוֹמִין תְּלָתִין לָהֵן מָנֶךְ מַלְכָּא
Constans ‡ ,dixit & ,rex respondit ? leonum lacum in proiiceretur
יִתְרְמֵא לְגוֹב אַרְיְוָתָא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר יַצִּיבָא
.transgredietur non qui ,*Paras & Madai** legem iuxta sermo
*מַלְתָּא כְּדָת־מָדַי וּפָרַס דִּי־לָא תֶעְדֵּא׃
de † qui Daniel quòd ,rege coram *dicentes* ‡ & ,responderũt Tunc
13 † בֵּאדַיִן ‖ עָנוֹ וְאָמְרִין קֳדָם מַלְכָּא דִּי דָנִיֵּאל דִּי מִן־
,*rationem* ‡ rex te super * posuit non ,Iehudah *quæ* captiuitatis filiis
בְּנֵי גָלוּתָא דִּי יְהוּד לָא־שָׂם עָלַיִךְ מַלְכָּא
petens ‖ die in tribus temporibus & : *designasti quam obuinctionem super* † &
וְעַל־אֱסָרָא דִּי רַשְׁמְתָּ וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא בָּעֵא
multùm ,audisset sermonem cùm ,rex Tunc .suam petitionẽ
בָּעוּתֵהּ׃
14 † אֱדַיִן מַלְכָּא כְּדִי מִלְּתָא שְׁמַע שַׂגִּיא
: cum *eruendum ad* ,*cor* ‡ posuit Daniel super & ,*eo super fuit malum* ‖
בְּאֵשׁ עֲלוֹהִי וְעַל דָּנִיֵּאל שָׂם בְּל לְשֵׁזָבוּתֵהּ
.*eum eruere satagens fuit** Solis *occasus* ‡ ad vsque &
וְעַד מָעֲלֵי שִׁמְשָׁא הֲוָה מְשַׁחַדַּר׳ לְהַצָּלוּתֵהּ׃
,*regi dicentes* & ,*regem super tumultuariè venerũt** illi viri Tunc
15 † בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הַרְגִּשׁוּ עַל־מַלְכָּא וְאָמְרִין לְמַלְכָּא
,*obuinctionem omnem* † quòd ,*Paras & Madai* ‡ lex quod ,rex Scito
דַּע מַלְכָּא דִּי־דָת לְמָדַי וּפָרַס דִּי־כָל־אֱסָר
.mutandum *ad* † non ,statuerit rex quod statutum &
וְקִים דִּי־מַלְכָּא יְהָקִים׳ לָא לְהַשְׁנָיָה׃
lacum in proiecerũt & ,Danielem adduxerũt & ,dixit rex Tunc
16 † בֵּאדַיִן מַלְכָּא אֲמַר וְהֵיתִיו לְדָנִיֵּאל וּרְמוֹ לְגֻבָּא
tu cui ,tuus Deus ,Danielem ad dixit & ,rex *respondit* † : leonum *tũ*
דִּי אַרְיְוָתָא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל אֱלָהָךְ דִּי אַנְתְּ
.te eripiet ipse ,*continuatione in es seruiens* ‡
פָּלַח־לֵהּ בְּתְדִירָא הוּא יְשֵׁזְבִנָּךְ׃
eum obsignauit & :laci os super est positus & ,vnus lapis est allatus Et
17 † וְהֵיתִית אֶבֶן חֲדָה ׳ וְשִׂמַת עַל־פֻּם גֻּבָּא וְחַתְּמָהּ
immutaretur ‡ non vt ,suorum principum annulo *in* & ,suo annulo *in* rex
מַלְכָּא בְּעִזְקְתְּהוֹן וּבְעִזְקַת רַבְרְבָנוֹהִי דִּי לָא־תִשְׁנֵא
.Daniele in ‖ voluntas
עֲבִיד בְּדָנִיֵּאל׃
mẽsam ‖ & ,*ieiunus pernoctauit* ‡ & ,suum palatium in rex abiit Tunc
18 † אֱדַיִן אֲזַל מַלְכָּא לְהֵיכְלֵהּ וּבָרַת טְוָת וְדָחֲוָן
.eo *super est elongatus** eius somnus & :*se* ‡ coram *introduci fecit* † non
לָא־הֻנְעַל קֳדָמוֹהִי וְשִׁנְתֵּהּ נָדַת עֲלוֹהִי׃
festinatione cũ & ,*splendore in* ‖ surrexit diluculo *in* rex Tunc
19 † בֵּאדַיִן מַלְכָּא בִּשְׁפַרְפָּרָא יְקוּם בְּנָגְהָא וּבְהִתְבְּהָלָה
.perrexit leonum *tũ* lacum ad
לִגֻבָּא דִּי־אַרְיְוָתָא אֲזָל׃
:vocauit *dolenti** voce *in* Danielem ,lacui *eum appropinquare secundum* † Et
20 † וּכְמִקְרְבֵהּ לִגֻבָּא לְדָנִיֵּאל בְּקָל עֲצִיב זְעַק
,viuentis Dei serue Daniel , Danielem ad dixit & ,rex *respondit* ‡
עַבְדָּא דֶּאֱלָהָא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל׳ עַבְדָּ אֱלָהָא חַיָּא
.te liberare potuit nunquid ,*perseuerantia in ei seruiens** tu cui ,tuus Deus
אֱלָהָךְ דִּי אַנְתְּ פָּלַח־לֵהּ בְּתְדִירָא הַיְכֵל לְשֵׁזָבוּתָךְ
Rex ,est locutus rege cum Daniel Tunc ‖ leonibus à
21 מִן־אַרְיְוָתָא׃ † אֱדַיִן דָּנִיֵּאל עִם־מַלְכָּא מַלֵּל מַלְכָּא
os conclusit & ,suum angelum misit meus Deus .viue *secula in* ‡
לְעָלְמִין חֱיִי׃ † אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וּסְגַר פֻּם
puritas ‖ eo coram *quod respectu omni* ‡ , me *corrupere** non & , leonum
22 אַרְיְוָתָא וְלָא חַבְּלוּנִי כָּל־קֳבֵל דִּי קֳדָמוֹהִי זָכוּ
.feci non corruptelam rex te coram etiam & ,mihi est inuenta
לְהִשְׁתְּכַחַת לִי וְאַף קָדָמָיךְ מַלְכָּא חֲבוּלָה לָא עֲבִדֵת׃
dixit ‡ Danielem & ,eo super fuit *bonus multum* † rex Tunc
23 † בֵּאדַיִן מַלְכָּא שַׂגִּיא טָאֵב עֲלוֹהִי וּלְדָנִיֵּאל אֲמַר

‡ deſcripta eſſet

*incuruabat ſe ‡orabat, ‡ cõfitebatur *quemadmodum antea fecerat. ‡ exploraue-runt, ‖ orantem

*dicunt, †edicto regio, ‖ edictum

‡ Verus eſt

*Medorũ & Perſarum,

‡ dixerũt † eſt

*cor ‡ vt impleret ſententiam, † edicto quod deſcripſiſti: ſed ‖ petit

‡ diſplicuit ei, ‡ purgationẽ, vt eruęret ‡ occaſum *conatus eſt

‡ ſuaſerũt regi, & dixerũt ‡ Medorũ & Perſarum eſt, † omne decretum, † eſt

† locutusque eſt ‡ ſeruis iugiter,

‡ irritaretur

‖ eius

‡ menſa ‡ manſit in cœnaculo, † poſita ‡ eo: *fugit ab ‖ dum ſplen- deſceret,

† cùm appropinquaſſet *triſti ‡ locutus eſt

* ſeruis iugiter,

‡ in æternum

* perdiderunt ‡ quia ‖ iuſtitia

† vehementer iucundus ‡ iuſſit

CAP. VII.

‡ educi ‖ eductus eſt
נְסַק d
† læſio

† qui quæſierut perdere
אֲתָא e
רְמָא f

† pauimentũ
מְטָא g
דְּקַק h

‡ tribus, † habitabant
דּוֹר
דִּירִין
‖ eſt
שׂוּם k

‡ tremant, & paueant
זִיעִין
‖ eſt
נְצַל l

*poteſtate

‡ primo

‡ viſio ‖ in ‡ ſummam † ediſſerens. Locutus eſt *Videbam ‡ in ‖ pugnabant
גּוֹחַ m

*aſcendebãt ‡ diuerſæ ab inuicem.
חֵיְא o שְׁנָא n
‡ erat ‡ erant † videbam

‡ vidi † viſione
אֲ
ק

‡ valdè, ‖ ferrei erant † comedebat, & cõminuebat, *cõculcabat: ‖ erat diſtincta ‡ fuerunt *erant

‡ Conſiderabam
רֵ
ק

*erant ‡ eſt ‡ vidi † viſione

*erant

‡ eſt

1 † בִּשְׁנַת חֲדָה לְבֵלְשַׁאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל דָּנִיֵּאל חֶלֶם חֲזָה
verborũ *caput* ‡ , ſcripſit ſomniũ tunc : eius cubili *ſuper* ‖ eius capitis *viſiones* ‡ &
וְחָזְוֵי רֵאשֵׁהּ עַל־מִשְׁכְּבֵהּ בֵּאדַיִן חֶלְמָא כְּתַב רֵאשׁ מִלִּין
cum ‡ mea viſione in *fui* Videns* , dixit & , Daniel *Reſpondit* † .dixit
2 אֲמַר׃ † עָנֵה דָנִיֵּאל׳ וְאָמַר חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוִי עִם־
.magno mari in *pugnantes* ‖ cæli venti quatuor ecce & ,nocte
לֵילְיָא וַאֲרוּ אַרְבַּע רוּחֵי שְׁמַיָּא׳ מְגִיחָן לְיַמָּא רַבָּא׃
ab illa variantes ‡ ;mari è *aſcendentes** grandes beſtiæ grandes Et
3 † וְאַרְבַּע חֵיְוָן רַבְרְבָן סָלְקָן מִן־יַמָּא ׳ שָׁנְיָן דָּא מִן־
eam videns † ;ei ‡ aquilæ *quæ* alæ & ,leo ſicut ‖ Prima .*illa*
4 דָּא׃ † קַדְמָיְתָא כְּאַרְיֵה וְגַפִּין דִּי־נְשַׁר לַהּ חָזֵה הֲוֵית
pedes ſuper & ,terra à eſt eleuata & ,eius alæ ſunt euulſæ donec
עַד דִּי־מְרִיטוּ גַפָּהּ וּנְטִילַת מִן־אַרְעָא וְעַל־רַגְלַיִן
.ei eſt datum hominis cor & ,ſtetit homo tanquam
כְּאֱנָשׁ וְקִימַת וְלִבַּ אֱנָשׁ יְהִיב לַהּ׃
vnum latus ad & ,vrſo ſimilis ſecunda alia beſtia ecce Et
5 † וַאֲרוּ ׳ חֵיוָה אָחֳרִי תִנְיָנָה ׳ דָּמְיָה לְדֻבּ וְלִשְׁטַר־חַד
,ei *dicentes* ‖ ſic & : eius dentes inter eius ore in *coſtæ* *tres** & ,ſtetit
הֲקִימַת וְתִלְתָּ עִלְעִין בְּפֻמַּהּ בֵּין שִׁנַּהּ וְכֵן׳ אָמְרִין לַהּ
,*eram videns* † hoc Poſt .*multam* ‡ carnem comede , Surge
6 קוּמִי אֲכְלִי בְּשָׂר שַׂגִּיא׃ † בָּאתַר דְּנָהּ חָזֵה הֲוֵית
:eius dorſo ſuper auis *quæ* quatuor alæ ‖ ei & ,pardus veluti alia ecce &
וַאֲרוּ אָחֳרִי כְּנְמֵר וְלַהּ גַּפִּין אַרְבַּע דִּי־עוֹף עַל־גַּבַּיָּהּ
.ei ‡ data poteſtas & ,beſtiæ * capita quatuor &
וְאַרְבְּעָה רֵאשִׁין׳ לְחֵיוְתָא וְשָׁלְטָן יְהִיב לַהּ׃
quarta beſtia ecce & ,noctis *viſionibus* † in *ſui videns* ‡ hoc Poſt
7 † בָּאתַר דְּנָהּ חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ חֵיוָה רְבִיעָאָה
ei *ferri qui* ‖ dentes & ,*abundanter* ‡ fortis & ,terribilis & ,formidoloſa
דְחִילָה׳ וְאֵמְתָנִי וְתַקִּיפָא יַתִּירָה ׳ וְשִׁנַּיִן דִּי־פַרְזֶל לַהּ
:*conculcans** ſuis pedibus in reſiduum & ,*comminuens & comedens* † , magni
רַבְרְבָן אָכְלָה וּמַדֻּקָה וּשְׁאָרָא בְּרַגְלַיהָּ דָּפְסָה
decem cornua & ,eam ante ‡ quæ ,beſtiis omnibus ab *varia ipſa* ‖ &
וְהִיא מְשַׁנְיָה מִן־כָּל־חֵיְתָא דִּי קֳדָמַיהּ וְקַרְנַיִן עֲשַׂר
paruum aliud cornu ecce & ,cornua *in fui* Attentus ‡ .ei *
8 לָהּ׃ † מְשְׂכַּל הֲוֵית בְּקַרְנַיָּא וַאֲלוּ קֶרֶן אָחֳרִי זְעֵירָה׳
à ſunt euulſa primis cornibus de tria & ,ea inter aſcendebat
סְלָקַת בֵּינֵיהֶן וּתְלָת מִן־קַרְנַיָּא קַדְמָיָתָא אֶתְעֲקַרָן׳ מִן־
os & ,iſto cornu in hominis oculi tanquam oculi ecce & : eius facie
קַדְמָיָהּ וַאֲלוּ עֵינִין כְּעֵינֵי אֱנָשָׁא בְּקַרְנָא־דָא וּפֻם
.grandia loquens
מְמַלֶּל רַבְרְבָן׃

intellectus & ,ſcientia & ,*abundans* ‡ ſpiritus *quòd reſpectu* Omni*
*Præſertim cùm ‡amplior, †problematum, & ſolutio ligatorũ †videlicet,

2 † כָּל־קֳבֵל דִּי רוּחִ֤י יַתִּירָא֙ וּמַנְדָּ֣ע וְשָׁכְלְתָנוּ֔
ſit inuenta *nodos ſoluens & ,enigmatum*† indicatio & ,ſomnia interpretãs

מְפַשַּׁר֙ חֲלָמִ֣ין וְאַחֲנָ֔ת אִח֖וֹן וּמְשָׁרָ֣א קְטִרִ֑ין הִשְׁתְּכַ֣חַת
nunc : Beltesaſar *eius* nomen impoſuit rex cui ,‡Daniele in ,eo in

בֵּ֤ה בְּנַאֲי֙אל דִּי־מַלְכָּ֣א שָׁ֔ם־שְׁמֵ֖הּ בֶּלְטְשַׁאצַּ֑ר כְּעָן֙
.indicabit interpretationem & ,vocetur Daniel

דָּנִיֵּ֣אל יִתְקְרֵ֔י וּפִשְׁרֵ֖הּ יְהַחֲוֵ֑ה׃
dixit & ,rex *reſpondit* ‖ :rege coram eſt adductus Daniel Tunc

[1] קְרָא
‖locutus eſt

3 † בֵּאדַ֣יִן דָּנִיֵּ֣אל הָעֵ֗ל קֳדָם֙ מַלְכָּ֣א עָנָ֔ה וַאֲמַ֖ר
,Iehudah captiuitatis filiis de† qui ,Daniel *ipſe*† Tu ,Danieli

לְדָנִיֵּ֣אל אֲנַחְתָּ־הֵ֗וּא דִּי־מִן־בְּנֵי֙ [m] גָּלוּתָ֣א דִּי יְה֔וּד
?Iehudah de meus pater rex adduxit quem

דִּי [n] הַיְתִ֥י מַלְכָּ֖א אֲבִ֑י מִן־יְהוּדָ֔ה׃
illuſtratio & ;te in * Deorum ſpiritus quòd ,te *ſuper*† audiui Et

14 † וְשִׁמְעַ֥ת עָלָ֛יִךְ דִּי רוּחַ֥ אֱלָהִ֖ין בָּ֑ךְ וְנְהִירוּ
.te in eſt inuenta *abundans* ‡ ſapientia & ,intellectus &

‡amplior

וְשָׁכְלְתָנוּ֙ וְחָכְמָ֣ה יְתִירָ֔ה [o] הִשְׁתְּכַ֖חַת בָּֽךְ׃
ſcripturam qui ,*ſophi* ‡ ſapientes me coram ſunt adducti nunc Et

15 † וּכְעַ֨ן הָעֲל֜וּ קָדָמַ֣י חַכִּימַיָּ֣א אָשְׁפָּ֗א דִּי־כְתָבָ֤ה
*valentes*non & ;mihi *notificandũ ad*† ei° interpretationem & ,legerent hanc

† indicarent *potuerunt

[p] יְדַע [q] מַלְּ֣ל
[r] חַוָּ֣א [s] יְכָל

*de ‡poſſis obſcura †ligata †ſi potueris

לְהוֹדָעֻתַנִּ֣י אַרְגְּוָנָ֔א מְלָבַּ֖שׁ וְהַמּוֹנְכָ֣א דִּי־דַהֲבָ֣א עַל־
.dominaberis regno in tertius & ,tuo collo

צַוָּארָ֑ךְ וְתַלְתָּ֥א בְמַלְכוּתָ֖א תִּשְׁלַֽט׃
tua Munera ,rege coram *dicens*† & ,Daniel *reſpondens* * Tunc

*reſpondit †dixit

17 † בֵּאדַ֣יִן עָנָ֤ה דָנִיֵּאל֙ וְאָמַ֣ר קֳדָ֣ם מַלְכָּ֔א מַתְנָתָ֖ךְ
ſcripturam veruntamen : da alteri tua *honoraria* ‡ & ,*exiſtendum ad* ‡ tibi

‡ſint, ‡dona

[t] יְהַב

לָ֣ךְ לֶהֱוֵ֑ין וּנְבִזְבִּיתָ֣ךְ לְאָחֳרָ֔ן הָ֖ב בְּרַ֥ם כְּתָבָ֛א
.ei *notificabo*† interpretationem & ,regi legam

†indicabo

אֶקְרֵ֥א לְמַלְכָּ֖א וּפִשְׁרָ֥א אֲהוֹדְעִנַּֽהּ׃
,magnificentiam & ,regnum altiſſimus Deus ;†rex Tu

†audi;

18 † אַנְתָּה֩ מַלְכָּ֨א אֱלָהָ֜א עִלָּיָ֗א מַלְכוּתָ֤א וּרְבוּתָא֙
.tuo patri Nebuchadneſar dedit decorem & ,gloriam &

וְיֵקָ֣ר וְהַדְרָ֔ה יְהַ֖ב לְנְבֻכַדְנֶצַּ֣ר אֲבוּךְ׃
nationes‡ ,populi omnes ,ei dedit quam magnificentiam propter Et

†tribus

19 † וּמִן־קֳבֵ֣ל יְקָרָ֣א דִֽי־יְהַ֣ב לֵ֔הּ כָּל־עַמְמַיָּ֥א אֻמַיָּ֖א
erat ,*volens erat* ‡ quos :eius facie à *timentes & trementes fuerunt*‖ linguæ &

‖ tremuerunt & timuerunt ‡volebat,occidebat , & quos volebat percutiebat, & quos volebat,exaltabat,

[v] וְלִשָׁנַיָּ֑א הֲוָ֣ו [w] זָֽאעִין֙ וְדָחֲלִ֣ין מִן־קֳדָמ֔וֹהִי דִּי־חַיָּ֥א צַבָּ֖א הַוָּ֑ה
erat ,volens erat quos & ,vitificans erat ,volens erat quos & ,occidens

[x] קְטֵ֣ל וְדִי־הַוָּ֣ה צָבָ֔א הַוָּ֖ה מַחָ֑א וְדִי־הַוָּ֣ה צָבָ֔א הַוָּ֖ה
.*humilians erat ,volens erat* ‖ quos & ,*extollens*

[y] [z] מָרִ֥ים וְדִי־חַיָּ֛א צַבָּ֖א הַוָּ֣א מַשְׁפֵּ֑ל׃
eſt roboratus ‡ eius ſpiritus & ,eius cor fuit eleuatum quando Et*

‖volebat,humiliabat.

20 † וּכְדִ֤י רָם֙ לִבְבֵ֔ה וְרוּחֵ֖ה תַּקִּפַ֣ת
gloriam & ,ſui regni ſolio de eſt *factus deſcendere*† : ſuperbiam ad

*Sed ‡induratus †depoſitus

לַהֲזָרָ֑א הָנְחַ֣ת מִן־כָּרְסֵ֔א מַלְכוּתֵ֖הּ וְיִקָּ֥רָה
cumeius cor &,eſt *detruſus hominis** filiis à Et .eo ab abſtulerunt

*hominũ abiectus

21 † וּמִן־בְּנֵ֣י אֱנָשָׁ֔א טְרִ֖יד וְלִבְבֵ֣הּ עִם־
bobus vt herba : eius habitatio *onagris* * cum & ,*adequatum beſtiis* †

[y] עֲרָ֑א

†beſtiis poſitum eſt, *gregibus

[z] חֲיָוָתָ֣א [a] שַׁוִּ֔י וְעִם־עֲרָדַיָּ֖א מְזוֹנֵ֑הּ עִשְׂבָ֥א כְתוֹרִ֛ין
cognouit donec ;fuit tinctum eius corpus cælorũ rore è & ,ei *ſapuerunt* †

[z] [a] יֵטְעָ֑מוּן וּמִטַּ֣ל שְׁמַיָּ֔א גְּשְׁמֵ֖הּ יִצְטַבָּ֑ע עַד דִּי־יְדַ֗ע
quem *eum* & ,*hominis* ‖ regno in altiſſimus Deus *potens* ‡ quòd

‡ſapuit ‡dominaretur †hominum,

דִּי־שַׁלִּ֣יט אֱלָהָ֣א עִלָּיָ֗א בְּמַלְכ֣וּת אֱנָשָׁ֔א וְלִמַ֥ן־דִּי
.illud ſuper conſtituet ,voluerit

יִצְבֵּ֖א [b] יְהָקֵ֥ים עֲלֵֽוֹהִי׃
reſpectu omni * ,tuum cor humiliaſti non Belſaſar eius filius tu Et

[b] קוֹם
*cùm *contra

22 † וְאַנְתְּ֣ה בְרֵ֔הּ בֶּלְשַׁאצַּ֖ר לָ֣א תַשְׁפִּ֑לְתְּ לִבְּךָ֙ כָּל־קֳבֵ֔ל
,es eleuatus cæli Dominum *ſuper** Et .ſcires hoc totum *quòd*

[c] אַתָּ

†bibiſtis

23 † וְעַל־מָרֵ֤א שְׁמַיָּא֙ הִתְרוֹמַ֣מְתָּ֔ [d] וְלִמָאנַ֣יָּא דִי־בַיְתֵ֗הּ הַיְתִ֤יו קֳדָמָךְ֙ וְאַנְתְּ֣ה וְרַבְרְבָנָ֔יִךְ
,tui principes & ,tu & ,te coram attulerunt eius domus *quæ* vaſa &

[d] שְׁתָא [c] חֲזָא

Deos & : eis in *bibentes*† vinum tuæ concubinæ & , tuæ vxores

‡argenteos,& aureos,æreos, ferreos , ligneos, & lapideos, †videt, †audiunt, *ſciunt, ‡in cuius manu eſt anima tua,

שִׁגְלָתָךְ֙ וְלֵחֲנָתָ֔ךְ חַמְרָ֖א [d] שָׁתַ֑יִן בְּהוֹן֙ וְלֵאלָהֵ֣י
,*videntes*‡ non qui , *lapidis &* , *ligni* ,*ferri* , *æris* ,*auri &* ,*argenti* ‖

כַּסְפָּ֤א וְדַהֲבָא֙ נְחָשָׁ֣א פַרְזְלָ֔א אָעָ֖א וְאַבְנָ֑א דִּ֣י לָא־
tua mens cuius‡ , Deum & : laudaſti , *ſcientes* * neque , *audientes*† neque

[e] חֲזַיִן

וְלָא־שָׁמְעִ֣ין וְלָ֣א יְדָעִ֔ין שַׁבַּ֖חְתָּ וְלֵאלָהָ֣א דִּי־נִשְׁמָתָ֔ךְ

CAP. VI.

‡Placuit

regnum ſuper conſtituit & , Dariaues coram *fuit Pulchrum*‡

[e] קוֹם

‡magnos prĩcipes *eſſent ‡ſuper eos principes †ex *erat ‡redderent rationem , ne rex moleſtia afficeretur.

1 † שְׁפַ֣ר קֳדָ֔ם דָּרְיָ֖וֶשׁ [f] וְהַקִּ֣ים עַל־מַלְכוּתָ֑א
.regno toto in *exiſtendum ad** qui ;viginti & centum *ſecundos rege à*‡

לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּ֣א מְאָ֔ה וְעֶשְׂרִ֖ין דִּ֥י לֶהֱוֹ֖ן בְּכָל־מַלְכוּתָֽא׃
:*eis ex* vnus * Daniel quibus† ,tres *præſides illis ab ſupra* ‡ Et

2 † וְעֲלָ֨א מִנְּהוֹן֙ סָרְכִ֣ין תְּלָתָ֔ה דִּ֥י דָנִיֵּ֖אל חַד־מִנְּהוֹן֙
rex & ,conſilium eis dantes ‡ ipſi principes magni *eſſent* quibus

דִּי־לֶהֱוֹ֤ן אִלֵּין֙ יָהֲבִ֣ין לְהוֹן֙ טַעֲמָ֔א וּמַלְכָּ֖א
.*affectus damno eſſet* non

לָא־לֶהֱוֵ֥א נָזָֽק׃
præſides † ſuper *ſuperans* ‡ erat ipſe Daniel Tunc

‡prævalens †principes

3 † אֱדַ֣יִן דָּנִיֵּ֣אל דְּנָ֔ה הֲוָ֥א מִתְנַצַּ֖ח עַל־סָרְכַיָּ֑א
rex & : eo in *præſtans* ‖ ſpiritus quòd *reſpectu omni** ,magnos principes &

‡eò †amplior eſſet

וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּ֣א כָּל־קֳבֵ֔ל דִּי־רֽוּחַ֥ יַתִּירָ֖א בֵּ֑הּ וּמַלְכָּ֥א
.regnum totum ſuper eum conſtituere cogitabat

עָשִׁ֖ית לַהֲקָמוּתֵ֥הּ עַל־כָּל־מַלְכוּתָֽא׃
occaſionem *quærentes fuerunt* † ſattapæ & , *præſides* ‡ Tunc

‡principes! †quærebant

4 † אֱדַ֣יִן סָרְכַיָּ֣א וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּ֔א הֲווֹ֙ בָּעַ֣יִן עִלָּ֔ה
,occaſionem omnem & :regni parte ex Danielem contra inuenire

לְהַשְׁכָּחָ֥ה לְדָנִיֵּ֖אל [k] מִצַּ֣ד מַלְכוּתָ֑א וְכָל־־־עִלָּ֣ה
,*ipſe* ‡ fidelis quòd *reſpectu omni* † ,inuenire *valentes* ‖ non corruptelam &

[k] צְדַד

‖potuerunt ‡eò quòd ‡eſſet, *in

וְשׁ֣חִיתָ֔ה לָא־יַכְלִ֖ין לְהַשְׁכָּחָ֑ה כָּל־קֳבֵ֗ל דִּי־מְהֵימַ֤ן הוּא֙
.eo *ſuper** inueniretur non corruptela & ,error omnis &

[l] שְׁלָא

†dixerunt,

וְכָל־־־שְׁלוּ֙ וְשׁ֣חִיתָ֔ה לָ֥א הַשְׁכְּחָ֖ת עֲלוֹהִֽי׃
Danielẽ contra inueniemus nõ Quia ,*dicentes* † iſti viri Tunc

‡forte

5 † אֱדַ֣יִן גַּבְרַיָּ֣א אִלֵּ֔ךְ לָ֥א נְהַשְׁכַּ֖ח לְדָנִיֵּ֑אל
.ſui Dei lege in eum contra inueniamus ‡ niſi ;occaſionem omnẽ hunc

אִלְּ֣ן כַּד־־־עַלְוָ֔א לֶהָ֖ן הַשְׁכַּ֣חְנָא עֲלוֹהִ֑י בְּדַ֥ת אֱלָהֵֽהּ׃
ſuper conuenerunt tumultuariè† iſti ſatrapæ & , *præſides* ‡ Tunc

‡principes, †ſuaſerunt regi; ‡dixerunt ‖æternum

[m] חֱיָא

†principes * optimates, *regium,

6 † אֱדַ֣יִן סָרְכַיָּ֣א וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּ֔א אִלֵּ֖ךְ עַל־
.viue *ſecula* ‖ in rex Dariaues ,ei *dicentes* ‡ ſic & ; *regem*

מַלְכָּ֑א וְכֵ֣ן אָמְרִ֔ין לֵ֖הּ דָּרְיָ֣וֶשׁ מַלְכָּ֔א לְעָלְמִ֖ין [m] חֱיִֽי׃
,magiſtratus , regni *præſides* † omnes inierunt Conſilium

†pactum;

7 † אִתְיָעֲט֣וּ כָל־ סָרְכֵ֣י מַלְכוּתָ֔א סִגְנַיָּ֖א
,*regis* ‡ ſtatutum ſtatuere ,duces & ,*ductores** ,ſatrapæ &

וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּ֣א חַדָּרַיָּ֔א וּפַחֲוָתָ֖א לְקַיָּמָ֣ה קְיָם֙ מַלְכָּ֔א
omni ab petitionem petierit qui omnis quòd ;*obuinctionem* † roborare &

וּלְתַקָּפָ֣ה אֱסָ֔ר דִּ֣י כָל־־־דִּי־יִבְעֵ֥א בָעוּ֙ מִן־כָּל־
proiiciatur , rex te à niſi , triginta dies ad vſque homine & Deo

‡confirma ſententiam,

אֱלָ֥ה וֶאֱנָ֖שׁ עַד־־־יוֹמִ֣ין תְּלָתִ֑ין לָהֵן֙ מִנָּ֣ךְ מַלְכָּ֔א יְהַרְּמֵ֖א
,*obumctionem confirmabis* ‡ rex Nunc .leonum lacum in

[n] קוֹם שְׁנָא

*deſcribe ‡mutetur ‖Medorũ & Perſarum, †Propterea ‡deſcripſit ‡ſententiam.

8 † לְגֻ֖ב אַרְיָוָתָֽא׃ כְּעַ֣ן מַלְכָּ֔א [n] תְּקִ֖ים אֱסָרָ֑א
,Paras *& Madai* ‡ legem iuxta *mutandum ad*‡ non vt ;ſcripturam *deſignabis** &

וְתִרְשֻׁם כְּתָבָ֣א דִּי לָ֣א [o] לְהַשְׁנָיָ֔ה כְּדָת־־־מָדַ֥י וּפָרַ֖ס
Daniaues rex , *hoc reſpectu* Omni † .tranſgrediatur non vt

דִּי־לָ֥א תֶעְבַֽר׃ † כָּל־קְבֵ֣ל דְּנָ֔ה מַלְכָּ֖א דָּרְיָ֑וֶשׁ
.*obuinctionem* ‡ & ,ſcripturam *deſignauit*‡

[o] שְׁנָא

רְשִׁ֖ם כְּתָבָ֥א וְאֱסָרָֽא׃

:quæsierunt mei principes &, mei *duces* ‡ me & ,*me super redijtmeus splendor** &
וְזִיוִי֙ יְתִ֣וב עֲלַ֔י וְלִ֥י הַדְּבְרִ֖י וְרִבְרְבָנַ֑י יְבַעְּי֔וּן
est addita amplior magnificentia & ,*est confirmatum* † meo regno *super* ‡ &
וְעַל־מַלְכוּתִ֖י הְתְקְנַ֣ת וּרְבִ֣ו יַתִּירָ֔ה הוֹסַ֖פַת
glorificans & ,*exaltans* & ,*laudans* ‡ Nebuchadnesar ego Nunc .mihi
לִֽי׃ 34 כְּעַ֣ן אֲנָ֣א נְבֻכַדְנֶצַּ֗ר מְשַׁבַּ֤ח וּמְרוֹמֵם֙ וּמְהַדַּ֔ר
:iudicium eius semitæ &, veritas eius opera omnia quia ,cælotū regem
לְמֶ֣לֶךְ שְׁמַיָּ֔א דִּ֥י כָל־מַעְבָּדוֹהִ֖י קְשׁ֑וֹט וְאָרְחָתֵ֣ה דִּ֔ין
.humiliare *valens* † superbia in *ambulantes* ‡ qui † &
וְדִ֣י מַהְלְכִ֔ין בְּגֵוָ֖ה יָכֵ֥ל לְהַשְׁפָּלָֽה׃

* figura mea data est mihi, ‡ optimates ‡ in † confirmatus sum, בְּעָא ‡ תקן ‡ laudo, & magnifico, & glorifico

† eos ‡ qui gradiuntur † potest

CAP. V. ה

:mille suis principibus *multum panem* ‡ fecit rex Belsasar
† בֶּלְשַׁאצַּ֤ר מַלְכָּא֙ עֲבַ֣ד לְחֶ֔ם רַ֖ב לְרַבְרְבָנ֣והִי אֶ֑לֶף 1
sapore * in dixit Belsasar .*bibens* ‡ vinum mille *contra* † &
וְלָקֳבֵ֥ל אַלְפָּ֖א חַמְרָ֥א שָׁתֵֽה׃ 2 † בֶּלְשַׁאצַּ֛ר אֲמַ֥ר בְּטַעֲמ֖
Nebuchadnesar *eduxerat quæ* ,*argenti & auri* ‡ vasa *afferendum ad* † vini
חַמְרָ֑א לְהֵיתָיָ֣ה לְמָאנַ֣י דַּהֲבָ֣א וְכַסְפָּ֔א דִּ֤י הַנְפֵּ֙ק נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר
,rex eis in biberunt & :Ierusalaim in * quod ,*palatio* ‡ de eius pater
אֲבוּהִ֖י מִן־הֵיכְלָ֣א דִֽי בִירוּשְׁלֶ֑ם וְיִשְׁתּ֨וּן בֵּהּ֜וֹן מַלְכָּ֣א
.eius concubinæ &, eius *coniuges* †, eius principes &
וְרַבְרְבָנ֗והִי שִׁגְלְתֵּ֛ה וּלְחָנָתֵ֖ה׃
quod templo de *eduxerant* ‡ quæ ,*auri* * vasa sunt allata tunc In
† בֵּאדַ֗יִן הֵיתִ֞יו מָאנֵ֤י דַֽהֲבָא֙ דִּ֣י הַנְפִּ֣יקוּ מִן־הֵיכְלָ֣א דִֽי־ 3
,rex eis in biberunt & : Ierusalem in ‡ quod Dei domus
בֵ֣ית אֱלָהָ֣א דִֽי בִירוּשְׁלֶ֑ם וְאִשְׁתְּתִ֨ו בֵּהּ֜וֹן מַלְכָּ֣א
.eius concubinæ &, eius *coniuges* ‡, eius principes &
וְרַבְרְבָנ֗והִי שִׁגְלְתֵּ֛ה וּלְחָנָתֵֽהּ׃
* aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneos & lapideos.

aria ,*argenti & auri* * Deos laudauerunt & :vinum Biberunt
† אִשְׁתִּ֥ו חַמְרָ֖א וְשַׁבָּח֑ו לֵֽאלָהֵ֣י דַהֲבָ֣א וְכַסְפָּ֔א נְחָשָׁ֥א 4
.*lapidis* & ,*ligni* *feri*
פַרְזְלָ֖א אֶעָ֥א וְאַבְנָֽא׃
† scribebant נפק ‡ in superficie * aulæ regiæ. ‖ aspiciebat

scribentes † & ,hominis manus לוז digiti sunt egressi hora ipsa In
† בַּה־שַׁעֲתָ֗ה נְפָק֞וּ אֶצְבְּעָן֙ דִּֽי־יַ֣ד־אֱנָ֔שׁ וְכָתְבָ֕ן 5
.*regis quod palatij* * parietis *quod gypso super* ‡ candelabrum contra
לָקֳבֵ֣ל נְבִרְשְׁתָּ֔א עַל־גִּירָ֖א דִּֽי־כְתַ֣ל הֵיכְלָ֑א דִּ֣י מַלְכָּ֔א
regis Tunc .*scribebat* quæ manus palmam *videns* ‡ rex &
חָזֵ֥ה פַּ֖ס יְדָ֥א דִֽי כָתְבָֽה׃ 6 † אֱדַ֣יִן מַלְכָּ֔א
* facies mutata est, ‖ cingula lúborū ‡ sunt, ‡ alterum ad alterū * Clamauit ‖ fortiter vt introduceret genethliacos † locutus est ‡ Quicunque ‡ aurea erit in ‫מתנכא‬ † potuerunt ‡ nec ‡ indicare. ‡ satis * est, ‖ formæ ‖ mutatæ sunt in ‡ conturbati sunt. * autem ob ‡ æternum † formæ tuæ * in ‡ est

:eum conturbauerunt eius cogitationes &, *ipsum mutauerunt eius splendores* *
זִיוָ֣הִי שְׁנ֣וֹהִי וְרַעְיֹנ֖והִי יְבַהֲלִ֑ונֵּהּ .sunt collisa *illud ad hoc* ‡ eius genua &, ‡ soluta eius *lumbi ligamina* † &
וְקִטְרֵ֣י חַרְצֵ֔הּ מִשְׁתָּרְיָ֖ן וְאַרְכְּבָתֵ֥הּ דָּא֛ לְדָ֖א נָקְשִֽׁין׃
,Chaldæos ,*sophos introducendam ad virtute in* ‡ rex *Clamans* *
† קָרָ֤א מַלְכָּא֙ בְּחַ֣יִל֔ לְהָעֲלָ֥ה לְאַשָּׁפַ֖יָּא כַּשְׂדָּיֵ֑א 7
,*homo omnis Quod* ‡ :Babel sapientibus dixit & ,rex *respondit* † :diuinos &
וְגָזְרַיָּ֣א עָנֵ֣ה מַלְכָּ֗א וְאָמַ֤ר לְחַכִּימֵ֙י בָבֶ֔ל דִּ֣י כָל־אֱנָ֔שׁ
,mihi indicauerit eius interpretationem &, hanc scripturam legerit *qui*
דִּֽי־יִקְרֵ֤ה כְתָבָה֙ דְּנָ֔ה וּפִשְׁרָ֖הּ יְהַחֲוֵ֑נַנִּי
tertius &, eius collo *super auri quæ* ‡ torques &, vestietur purpura
אַרְגְּוָנָ֣א יִלְבַּ֔שׁ וְהַמְנִכָ֥א דִֽי־דַהֲבָ֖א עַל־צַוָּארֵ֑הּ וְתַלְתָּ֣י
sapientes omnes sunt ingressi Tunc .imperabit regno in
בְמַלְכוּתָ֔א יִשְׁלַ֖ט׃ 8 † אֱדַ֣יִן עָלְי֔ן כָּל֙ חַכִּימֵ֣י
eius interpretationē &† ,legere scripturam *valentes* † non & :regis
מַלְכָּ֔א וְלָא־כְהִל֥ין כְּהַבָּאָ֖ה לְמִקְרֵ֑א וּפִשְׁרָ֔א
,*territus multum* ‡ Belsasar rex Tunc .regi *notificare* *
לְהוֹדָעָ֥ה לְמַלְכָּ֖א׃ 9 † אֱדַ֣יִן מַלְכָּ֔א בֶּלְשַׁאצַּ֖ר שַׂגִּ֣יא מְתַבְהַ֑ל
.*perplexi* ‡ eius principes &: co *super mutati* * eius *splendores* † &
וְזִיוָ֣הִי שְׁנִ֔ין עֲלוֹהִ֖י וּרְבְרְבָנ֣והִי מְשַׁתְּבְּשִֽׁין׃
domum in eius principum &, regis verba *aduersum* * Regina
† מַלְכְּתָ֗א לָקֳבֵ֛ל מִלֵּ֥י מַלְכָּ֖א וּרְבְרְבָנ֣והִי לְבֵ֑ית 10
:viue *secula* ‡ in Rex : dixit &, regina *respondit* * :est ingressa conuiuij
מִשְׁתְּיָ֔א עַלְּ֣ת מַלְכְּתָ֔א וַאֲמַ֖רת מַלְכָּ֣א לְעָלְמִ֑ין חַיִּ֔ו
.mutentur non *tui splendores* † &, tuę cogitationes te terreant non
אַל־יְבַהְלִ֖וךְ רַעְיוֹנָ֣ךְ וְזִיוָ֔ךְ אַל֙ יְשַׁנּ֔וּ
sanctorum deorum spiritus ‡ quo * ,tuo regno in vir Est
† אִיתַ֤י גְּבַר֙ בְּמַלְכוּתָ֔ךְ דִּ֣י רֽוּחַ־אֱלָהִ֔ין קַדִּישִׁ֖ין 11
sapientia &, intelligentia &, illuminatio ,tui patris diebus in & ,*eo in*
בְּה֣וֹ וּבְיוֹמֵ֣י אֲבוּךְ֮ נְהִירִ֣ו וְשָׁכְלְתָנ֣וּ וְחָכְמָ֣ה
Nebuchadnesar rex & ;eo in est inuenta Deorum sapientiam secundum
בְּחָכְמַ֣ת־אֱלָהִ֔ין הְשְׁתְּכַ֖חַת בֵּ֑הּ וּמַלְכָּ֣א נְבֻכַדְנֶצַּ֔ר
,diuinorū ,Chaldæorum ,*sophorum* * ,genethliacorū principem tuus pater
אֲבוּךְ֙ רַ֣ב חַרְטֻמִּ֔ין אָשְׁפַּ֖יִן כַּשְׂדָּאִ֣ין גָּזְרִ֑ין
.rex † tuus ‡ pater eum constituit
הֲקִימֵ֖הּ אֲבוּךְ֙ מַלְכָּֽא׃

* astrologorum, ‡ inquā, † ô

:es robotatus &, es magnificatus qui ,rex ‡ ipse Tu ‡ es
† אֲנַ֤תָּה־הוּא֙ מַלְכָּ֣א דִּֽי רַבְיְתָ֔ וּתְקִפְתָּ֖ 19
finem ad tua potestas &, cælum ad peruenit &, creuit tua magnitudo &
וּרְבוּתָ֣ךְ רְבָ֔תְ וּמְטַ֖ת לִשְׁמַיָּ֑א וְשָׁלְטָנֵ֖ךְ לְסֽוֹף
descendentem sanctum &, vigilem rex vidit quod Et .terræ
אַרְעָֽא׃ 20 וְדִֽי־חֲזָ֣א מַלְכָּ֗א עִ֤יר וְקַדִּישׁ֙ נָחֵ֣ת
attamen ,*eam corrumpite* † &, arborem Succidite :*dicentem* &, cælis è
מִן־שְׁמַיָּ֔א וְאָמַ֕ר גִּדּ֥וּ אִילָנָ֖א וְחַבְּלוּהִ֑י בְּרַ֗ם
, *eis* &, *ferri* ‡ *quod* vinculo in &, dimittite terra in eius radicum radicem
עֵקַ֞ר שָׁרְשׁוֹהִ֤י בְּאַרְעָא֙ שִׁבְקוּ֙ וּבְאֶסּ֣וֹר דִּֽי־פַרְזֶ֔ל וּנְחָ֖שׁ
agri *bestia* ‡ cum &, *intingatur** cæli rore in & : agri לוא herba in
בְּדִתָּ֣א דִֽי בָרָ֑א וּבְטַ֤ל שְׁמַיָּא֙ יִצְטַבַּ֔ע וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א
.eum super mutentur tempora septem donec ,eius pars ‖
חֶלָּקֵ֥ה עַד־שִׁבְעָ֖ה עִדָּנִ֥ין יַחְלְפֽוּן עֲלוֹהִֽי׃
peruenit quod ,*hoc* † altissimi decretum & : rex ‡ interpretatio * Hæc
† דְּנָ֤ה פִשְׁרָא֙ מַלְכָּ֣א וּגְזֵרַ֔ת עֶלְיוֹנָ֖א הִ֣יא דִֽי מְטַ֑ת 1
,*homine ab trudentes* ‡ te Et .regem meum dominum super
עַל־מָרָאִ֖י מַלְכָּֽא׃ 22 וְלָךְ֙ † טַרְדִ֣ין מִן־אֱנָשָׁ֔א
tibi bobus sicut *herba & ,tuam habitationem existendum ad* ‡ agri *fera* ‡ cum &
וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א מְדֻרָ֑ךְ וְעִשְׂבָ֤א כְתוֹרִין֙ לָ֣ךְ
mutabuntur tempora septem & ,*tingentes* † te cælorum rore ex &, ‡ sapient
יְטַעֲמ֔וּן וְשִׁבְעָ֥ה עִדָּנִ֖ין יַחְלְפ֣וּן עֲלָ֑ךְ עַ֣ד דִּֽי־תְנְדַּ֗ע
, *hominis* ‡ regno in altissimus *dominator** quod scias donec ,te super
דִּֽי־שַׁלִּ֤יט עִלָּאָה֙ בְּמַלְכ֣וּת אֲנָשָׁ֔א וְלִמַ֥ן דִּֽי־יְצַבֵּ֖א
.illud dabit ,voluerit cui *ei* &
יְתְנִנַּ֑הּ׃ 23 וְדִֽי־אֲמַ֗רוּ לְמִשְׁבַּ֤ק עִקַּ֙ר֙ אִילָנָ֔א
‡ ex : *constans* † tibi tuum regnum ,arboris *quæ* eius radicum radicem
עֵקַ֞ר שָׁרְשׁוֹהִ֤י דִּֽי־אִילָנָא֙ מַלְכוּתָ֔ךְ לָ֣ךְ קַיָּמָ֔ה מִן־
,rex Quamobrem .*cæli dominantes* ‡ quod cognoueris quo
דִּֽי־תְנַדַּ֖ע דִּ֣י שַׁלְטַ֣ן שְׁמַיָּ֑א׃ 24 לְהֵ֣ן מַלְכָּ֔א
, redime iustitia *in* tua peccata & ,*te super sit pulchrum* * meum consilium
מִלְכִּ֣י יְשֻׁפַּ֔ר עֲלָ֖ךְ וַחֲטָיָ֣ךְ בְּצִדְקָ֑ה פְּרָ֕ק
prolongatio *erit ecce* : *afflictorum miserando in* ‡ tuas iniquitates &
וַעֲוֵיָתָ֖ךְ בְּמְחַ֣ן עֲנָיִ֑ין הֵ֚ן תְּהֱוֵ֣ה אַרְכָ֔א
.regem Nebuchadnesar super *venit* Omne .tuæ paci
לְשַׁלְוָתָֽךְ׃ 25 כָּלָּ֣א מְטָ֔א עַל־נְבוּכַדְנֶצַּ֖ר מַלְכָּֽא׃
Babel regni *palatio super* ‡ :duodecim *lunarum* * fine In
26 לְקֵצָ֣ת יַרְחִ֑ין תְּרֵ֥י עֲשַׂ֛ר עַל־הֵיכְלָ֥ה דִי־בָבֶ֖ל
ipsa ‖ hæc Nónne : ait & ,rex *Respondit* .*fuit deambulans* †
מְהַלֵּ֥ךְ הֲוֵֽית׃ 27 עָנֵ֤ה מַלְכָּא֙ וְאָמַ֔ר הֲלָ֣א דָ֔א הִ֥יא
robore in ,regni domum in *eam* ædificaui ego quam : magna Babel
בָּבֶ֣ל רַבְתָּ֔א דִּֽי־אֲנָ֣ה בְנֵיתָ֗הּ לְבֵ֣ית מַלְכ֔וּ בְּתֹ֖קֶף
sermo † Adhuc ?mei decoris gloriam in &, meæ fortitudinis
חִסְנִ֑י וְלִיקָ֥ר הַדְרִֽי׃ 28 עוֹד֙ † מִלְּתָ֣א
Nebuchadnesar ,*dicentes* ‡ Tibi .*est delapsa* ‡ cælis è vox ,regis ore in
בְּפֻ֤ם מַלְכָּא֙ קָלָ֣ה מִן־שְׁמַיָּ֔א נָפְלָ֖ ‖ לָ֣ךְ אָמְרִ֑ין נְבוּכַדְנֶצַּ֗
,*trudentes* * te homine ab Et .te à transiuit regnum ,rex
מַלְכ֛וּתָא עְדָּ֥ת מִנָּ֖ךְ׃ 29 וּמִן־אֱנָשָׁ֥א לְךָ֛ מְרָֽךְ
,sapient tibi bous sicut *herba* † ,tua habitatio ‡ agri *bestia* ‡ cum &
וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א מְרָעָ֑ךְ עִשְׂבָ֤א כְתוֹרִין֙ לָ֣ךְ יְטַעֲמ֔וּן
dominator † quod agnoscas donec ,te super mutabuntur tempora septem &
וְשִׁבְעָ֥ה עִדָּנִ֖ין יַחְלְפ֣וּן עֲלָ֑ךְ עַ֣ד דִּֽי־תְנְדַּ֗ע דִּֽי־שַׁלִּ֤יט
.illud dabit voluerit cui *ei* &, *hominis* ‡ regno in altissimus ‡
עִלָּאָה֙ בְּמַלְכ֣וּת אֲנָשָׁ֔א וְלִמַ֥ן דִּֽי־יְצַבֵּ֖א יְתְנִנַּֽהּ׃
ex &, Nebuchadnesar super *est finitus* * sermo hora *ea In* ‖
† בַּה־שַׁעֲתָ֗א מִלְּתָא֙ סְפַ֣ת עַל־נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר וּמִן־ 30
cælorum rore de &, comedebat boues vt herbam &, *est detrusus homine* †
אֱנָשָׁ֥א טְרִ֖יד וְעִשְׂבָ֣א כְתוֹרִין֮ יֵאכֻל֒ וּמִטַּ֤ל שְׁמַיָּא֙
, creuit *aquilarum sicut* ‡ eius capillus donec : tingebatur eius corpus
אֶתְרְעִ֔ית עַד־דִּֽי־שַׂעְרֵ֖ הּ כְּנִשְׁרִ֑ין וְטִפְרוֹהִ֖י
Nebuchadnesar ego dierum fine in Et .auium sicut eius vngues &
כְּצִפְּרִֽין׃ 31 וְלִקְצָ֣ת יוֹמַיָּא֮ † אֲנָ֣ה נְבוּכַדְנֶצַּר֒
altissimo &, est *reuersa me super* ‡ mea cognitio &, leuaui cælos ad meos oculos
עֵינַ֣י לִשְׁמַיָּא֮ נְטַ֣לֶת וּמַנְדְּעִי֒ עֲלַ֣י יְתִ֔וב וְלְעִלָּיָא֙
, eius potestas quia ,glorificaui & ,laudaui *seculi* * viuentem &, benedixi
לְעָלְמָ֣א חַיָּ֔א בָּרֵ֖כְת וְהַדַּרְתּ֑ וְשָׁלְטָנֵ֣הּ דִּֽי־
.generatione & generatione cum eius regnum & ; *seculi* † potestas
דָ֤ר וְדָר֙׃ שָׁלְטַ֣ן עָלַ֔ם וּמַלְכוּתֵ֖הּ עִם־
suā voluntarē iuxta &, ‡ reputati nihil tāquā terræ habitatores omnes Et
† וְכָל־דָּאָרֵ֣י אַרְעָא֮ כְּלָ֣ה חֲשִׁיבִין֒ וּכְמְצְבְיֵ֣ה 32
percutiat qui est non &: terræ habitatorib⁹ &, cęlorū exercitu in *faciens* ‖
עָבֵ֣ד בְּחֵ֣יל שְׁמַיָּא֮ וְדָאָרֵ֣י אַרְעָא֒ וְלָא֙ אִיתַ֣י דִּֽי־יְמַחֵ֔א
tempore ipso In ‡ feciſti Quid : ei dicat &, eius manum *in*
בִּיד֖וֹהִ֑י וְיֵאמַ֖ר לֵ֥הּ מָ֖ה עַבַ֥דְתְּ׃ 33 בְּהֵ֣ן־זִמְנָ֗א †
meus decor ‖ mei regni gloriam ad &, *me super est reuersa* * mea cognitio
מַנְדְּעִ֣י יְתִ֔וב עֲלַ֖י וְלִיקָ֣ר מַלְכוּתִ֑י הַדְרִ֣י

‡ es

† eius roborátus &, es magnificatus qui ,rex ‡ ipse Tu ‡ es
† אֲנַ֤תָּה־הוּא֙ מַלְכָּ֣א דִּֽי רַבְיְתָ֔ וּתְקִפְתָּ֖ 19
finem ad tua potestas &, cælum ad peruenit &, creuit tua magnitudo &
וּרְבוּתָ֣ךְ רְבָ֔תְ וּמְטַ֖ת לִשְׁמַיָּ֑א וְשָׁלְטָנֵ֖ךְ לְסֽוֹף
descendentem sanctum &, vigilem rex vidit quod Et .terræ
אַרְעָֽא׃ 20 וְדִֽי־חֲזָ֣א מַלְכָּ֗א עִ֤יר וְקַדִּישׁ֙ נָחֵ֣ת
attamen ,*eam corrumpite* † &, arborem Succidite :*dicentem* &, cælis è
מִן־שְׁמַיָּ֔א וְאָמַ֕ר גִּדּ֥וּ אִילָנָ֖א וְחַבְּלוּהִ֑י בְּרַ֗ם
, *eis* &, *ferri* ‡ *quod* vinculo in &, dimittite terra in eius radicum radicem
עֵקַ֞ר שָׁרְשׁוֹהִ֤י בְּאַרְעָא֙ שִׁבְקוּ֙ וּבְאֶסּ֣וֹר דִּֽי־פַרְזֶ֔ל וּנְחָ֖שׁ
agri *bestia* ‡ cum &, *intingatur** cæli rore in & : agri לוא herba in
בְּדִתָּ֣א דִֽי בָרָ֑א וּבְטַ֤ל שְׁמַיָּא֙ יִצְטַבַּ֔ע וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א
.eum super mutentur tempora septem donec ,eius pars ‖
חֶלָּקֵ֥ה עַד־שִׁבְעָ֖ה עִדָּנִ֥ין יַחְלְפֽוּן עֲלוֹהִֽי׃
peruenit quod ,*hoc* † altissimi decretum & : rex ‡ interpretatio * Hæc
† דְּנָ֤ה פִשְׁרָא֙ מַלְכָּ֣א וּגְזֵרַ֔ת עֶלְיוֹנָ֖א הִ֣יא דִֽי מְטַ֑ת 1
,*homine ab trudentes* ‡ te Et .regem meum dominum super
עַל־מָרָאִ֖י מַלְכָּֽא׃ 22 וְלָךְ֙ † טַרְדִ֣ין מִן־אֱנָשָׁ֔א
tibi bobus sicut *herba & ,tuam habitationem existendum ad* ‡ agri *fera* ‡ cum &
וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א מְדֻרָ֑ךְ וְעִשְׂבָ֤א כְתוֹרִין֙ לָ֣ךְ
mutabuntur tempora septem & ,*tingentes* † te cælorum rore ex &, ‡ sapient
יְטַעֲמ֔וּן וְשִׁבְעָ֥ה עִדָּנִ֖ין יַחְלְפ֣וּן עֲלָ֑ךְ עַ֣ד דִּֽי־תְנְדַּ֗ע דִּֽי־שַׁלִּ֤יט
, *hominis* ‡ regno in altissimus *dominator** quod scias donec ,te super
עִלָּאָה֙ בְּמַלְכ֣וּת אֲנָשָׁ֔א וְלִמַ֥ן דִּֽי־יְצַבֵּ֖א יְתְנִנַּֽהּ׃
.illud dabit voluerit cui *ei* &, *hominis* ‡ regno in altissimus ‡
ex &, Nebuchadnesar super *est finitus* * sermo hora *ea In* ‖
† בַּה־שַׁעֲתָ֗א מִלְּתָא֙ סְפַ֣ת עַל־נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר וּמִן־ 30
cælorum rore de &, comedebat boues vt herbam &, *est detrusus homine* †
אֱנָשָׁ֥א טְרִ֖יד וְעִשְׂבָ֣א כְתוֹרִין֮ יֵאכֻל֒ וּמִטַּ֤ל שְׁמַיָּא֙
, creuit *aquilarum sicut* ‡ eius capillus donec : tingebatur eius corpus
אֶתְרְעִ֔ית עַד־דִּֽי־שַׂעְרֵ֖ הּ כְּנִשְׁרִ֑ין וְטִפְרוֹהִ֖י
Nebuchadnesar ego dierum fine in Et .auium sicut eius vngues &
כְּצִפְּרִֽין׃ 31 וְלִקְצָ֣ת יוֹמַיָּא֮ † אֲנָ֣ה נְבוּכַדְנֶצַּר֒
altissimo &, est *reuersa me super* ‡ mea cognitio &, leuaui cælos ad meos oculos
עֵינַ֣י לִשְׁמַיָּא֮ נְטַ֣לֶת וּמַנְדְּעִי֒ עֲלַ֣י יְתִ֔וב וְלְעִלָּיָא֙
, eius potestas quia ,glorificaui & ,laudaui *seculi* * viuentem &, benedixi
לְעָלְמָ֣א חַיָּ֔א בָּרֵ֖כְת וְהַדַּרְתּ֑ וְשָׁלְטָנֵ֣הּ דִּֽי־
.generatione & generatione cum eius regnum & ; *seculi* † potestas
דָ֤ר וְדָר֙׃ שָׁלְטַ֣ן עָלַ֔ם וּמַלְכוּתֵ֖הּ עִם־
suā voluntarē iuxta &, ‡ reputati nihil tāquā terræ habitatores omnes Et
† וְכָל־דָּאָרֵ֣י אַרְעָא֮ כְּלָ֣ה חֲשִׁיבִין֒ וּכְמְצְבְיֵ֣ה 32
percutiat qui est non &: terræ habitatorib⁹ &, cęlorū exercitu in *faciens* ‖
עָבֵ֣ד בְּחֵ֣יל שְׁמַיָּא֮ וְדָאָרֵ֣י אַרְעָא֒ וְלָא֙ אִיתַ֣י דִּֽי־יְמַחֵ֔א
tempore ipso In ‡ feciſti Quid : ei dicat &, eius manum *in*
בִּיד֖וֹהִ֑י וְיֵאמַ֖ר לֵ֥הּ מָ֖ה עַבַ֥דְתְּ׃ 33 בְּהֵ֣ן־זִמְנָ֗א †
meus decor ‖ mei regni gloriam ad &, *me super est reuersa* * mea cognitio
מַנְדְּעִ֣י יְתִ֔וב עֲלַ֖י וְלִיקָ֣ר מַלְכוּתִ֑י הַדְרִ֣י

* eis roborátus &, es magnificatus qui, rex ‡ ipse Tu ‡ es
† אֲנַ֤תָּה־הוּא֙ מַלְכָּ֣א דִּֽי רַבְיְתָ֔ וּתְקִפְתָּ֖ 19
finem ad tua potestas &, cælum ad peruenit &, creuit tua magnitudo &
וּרְבוּתָ֣ךְ רְבָ֔תְ וּמְטַ֖ת לִשְׁמַיָּ֑א וְשָׁלְטָנֵ֖ךְ לְסֽוֹף
descendentem sanctum &, vigilem rex vidit quod Et .terræ
אַרְעָֽא׃ 20 וְדִֽי־חֲזָ֣א מַלְכָּ֗א עִ֤יר וְקַדִּישׁ֙ נָחֵ֣ת
attamen, *eam corrumpite* † &, arborem Succidite :*dicentem* &, cælis è
מִן־שְׁמַיָּ֔א וְאָמַ֕ר גִּדּ֥וּ אִילָנָ֖א וְחַבְּלוּהִ֑י בְּרַ֗ם
, *eis* &, *ferri* ‡ *quod* vinculo in &, dimittite terra in eius radicum radicem
עֵקַ֞ר שָׁרְשׁוֹהִ֤י בְּאַרְעָא֙ שִׁבְקוּ֙ וּבְאֶסּ֣וֹר דִּֽי־פַרְזֶ֔ל וּנְחָ֖שׁ
agri *bestia* ‡ cum &, *intingatur** cæli rore in & : agri לוא herba in
בְּדִתָּ֣א דִֽי בָרָ֑א וּבְטַ֤ל שְׁמַיָּא֙ יִצְטַבַּ֔ע וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א
.eum super mutentur tempora septem donec, eius pars ‖
חֶלָּקֵ֥ה עַד־שִׁבְעָ֖ה עִדָּנִ֥ין יַחְלְפֽוּן עֲלוֹהִֽי׃
peruenit quod, *hoc* † altissimi decretum & : rex ‡ interpretatio * Hæc
† דְּנָ֤ה פִשְׁרָא֙ מַלְכָּ֣א וּגְזֵרַ֔ת עֶלְיוֹנָ֖א הִ֣יא דִֽי מְטַ֑ת 1
,*homine ab trudentes* ‡ te Et .regem meum dominum super
עַל־מָרָאִ֖י מַלְכָּֽא׃ 22 וְלָךְ֙ † טַרְדִ֣ין מִן־אֱנָשָׁ֔א
tibi bobus sicut *herba & ,tuam habitationem existendum ad* ‡ agri *fera* ‡ cum &
וְעִם־חֵיוַ֥ת בָּרָ֖א מְדֻרָ֑ךְ וְעִשְׂבָ֤א כְתוֹרִין֙ לָ֣ךְ
mutabuntur tempora septem & ,*tingentes* † te cælorum rore ex &, ‡ sapient
יְטַעֲמ֔וּן וְשִׁבְעָ֥ה עִדָּנִ֖ין יַחְלְפ֣וּן עֲלָ֑ךְ עַ֣ד דִּֽי־תְנְדַּ֗ע דִּֽי־שַׁלִּ֤יט
, *hominis* ‡ regno in altissimus *dominator** quod scias donec, te super
עִלָּאָה֙ בְּמַלְכ֣וּת אֲנָשָׁ֔א וְלִמַ֥ן דִּֽי־יְצַבֵּ֖א יְתְנִנַּֽהּ׃
.illud dabit voluerit cui *ei* &, *hominis* ‡ regno in altissimus ‡
ex &, Nebuchadnesar super *est finitus* * sermo hora *ea In* ‖
† בַּה־שַׁעֲתָ֗א מִלְּתָא֙ סְפַ֣ת עַל־נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר וּמִן־ 30
cælorum rore de &, comedebat boues vt herbam &, *est detrusus homine* †
אֱנָשָׁ֥א טְרִ֖יד וְעִשְׂבָ֣א כְתוֹרִין֮ יֵאכֻל֒ וּמִטַּ֤ל שְׁמַיָּא֙
, creuit *aquilarum sicut* ‡ eius capillus donec : tingebatur eius corpus
אֶתְרְעִ֔ית עַד־דִּֽי־שַׂעְרֵ֖ הּ כְּנִשְׁרִ֑ין וְטִפְרוֹהִ֖י
Nebuchadnesar ego dierum fine in Et .auium sicut eius vngues &
כְּצִפְּרִֽין׃ 31 וְלִקְצָ֣ת יוֹמַיָּא֮ † אֲנָ֣ה נְבוּכַדְנֶצַּר֒
altissimo &, est *reuersa me super* ‡ mea cognitio &, leuaui cælos ad meos oculos
עֵינַ֣י לִשְׁמַיָּא֮ נְטַ֣לֶת וּמַנְדְּעִי֒ עֲלַ֣י יְתִ֔וב וְלְעִלָּיָא֙
, eius potestas quia, glorificaui & ,laudaui *seculi* * viuentem &, benedixi
לְעָלְמָ֣א חַיָּ֔א בָּרֵ֖כְת וְהַדַּרְתּ֑ וְשָׁלְטָנֵ֣הּ דִּֽי־
.generatione & generatione cum eius regnum & ; *seculi* † potestas
דָ֤ר וְדָר֙׃ שָׁלְטַ֣ן עָלַ֔ם וּמַלְכוּתֵ֖הּ עִם־
suā voluntarē iuxta &, ‡ reputati nihil tāquā terræ habitatores omnes Et
† וְכָל־דָּאָרֵ֣י אַרְעָא֮ כְּלָ֣ה חֲשִׁיבִין֒ וּכְמְצְבְיֵ֣ה 32
percutiat qui est non &: terræ habitatorib⁹ &, cęlorū exercitu in *faciens* ‖
עָבֵ֣ד בְּחֵ֣יל שְׁמַיָּא֮ וְדָאָרֵ֣י אַרְעָא֒ וְלָא֙ אִיתַ֣י דִּֽי־יְמַחֵ֔א
tempore ipso In ‡ feciſti Quid : ei dicat &, eius manum *in*
בִּיד֖וֹהִ֑י וְיֵאמַ֖ר לֵ֥הּ מָ֖ה עַבַ֥דְתְּ׃ 33 בְּהֵ֣ן־זִמְנָ֗א †
meus decor ‖ mei regni gloriam ad &, *me super est reuersa* * mea cognitio
מַנְדְּעִ֣י יְתִ֔וב עֲלַ֖י וְלִיקָ֣ר מַלְכוּתִ֑י הַדְרִ֣י

* qui dixit: † dissipate illam, ‡ ferreo, & æreo ponatur * aspergatur, ‡ bestiis ‖ sit

* est ‡ ô † est

‡ eiicient ab hominibus, ‡ bestiis ‡ erit habitatio tua, & herbæ † tingent, ‡ dominetur * dominetur ‡ hominum, † vt dimitterent † manebit: ‡ eo tempore ‡ potestas cę li est.

* placeat tibi

‡ misericordia pauperum: si fortè sit Oſa venerūs

* in secula

† sermone existente

‡ sunt.

‡ facit

* reddita est mihi, ‖ decoris mei reuersus sum,

,nego Habed & ,Mesach ,Sadrach *illi* tres isti viri Et† †At

23 †וּגְבַרַיָּא אִלֵּךְ תְּלֶתְּהוֹן שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ
Tunc .ligati ardentis ignis fornacis medium in ceciderunt

24 נְפָלוּ לְגוֹא־אַתּוּן־נוּרָא יָקִדְתָּא מְכַפְּתִין׃ †אֱדַיִן
dixit & ,*respondit :festinando in* ‡surrexit & ,obstupuit rex Nebuchadnesar ‡properè: locutus est,

נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא תְּוֵה וְקָם בְּהִתְבְּהָלָה עָנֵה וְאָמַר
ignis medium in proiecimus tres viros Nónne :suis *ductoribus* ‡ ‡ optimatib⁹

לְהַדַּבְּרוֹהִי הֲלָא גְבָרִין תְּלָתָה רְמֵינָא לְגוֹא־־־נוּרָא׃
.rex Verè ; regi *dicentes* & ,*Respondentes* * :ligatos * Respondérunt,& dixerunt

עָנֵן וְאָמְרִין לְמַלְכָּא יַצִּיבָא מַלְכָּא׃ ʸעֲנָיִן
solutos quatuor viros *videns ego* ‡ Ecce : dixit & ,Respondit ʸעָנָא

25 †עָנֵה וְאָמַר הָא־אֲנָה חָזֵה גְּבָרִין אַרְבְּעָה שְׁרַיִן ‡ videō

eius ſpecies & :eis in est non corruptio & ,ignis medio in ambulantes

מַהְלְכִין בְּגוֹ־־־נוּרָא וַחֲבָל לָא־אִיתַי בְּהוֹן וְרֵוֵהּ
accessit tunc In .Dei filio est ſimilis quarti *quæ*

דִּי רְבִיעָיָאּ דָּמֵה לְבַר־אֱלָהִין׃ †בֵּאדַיִן קְרֵב אה
26 :*dicens* & ,*respondens* ‡ ,ardentis ignis fornacis ostium ad Nebuchadnesar ‡ locutus est, & dixit:

נְבוּכַדְנֶצַּר לְתָרַע אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּאּ עָנֵה וְאָמַר
,egredimini ,excelsi Dei *qui eius* ſerui, nego Habed &, Mesach ,Sedrach

ק עֶלָא ᶻנְפַק שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד־נְגוֹ עַבְדְּוֹהִי דִּי־אֱלָהָא ᶻעִלָּיָאּ ᵃפְּקוּ
medio de ,nego-Habed & ,Mesach ,Sedrach *egredientes* ‡ tunc *in* :venite & ‡ egressi sunt

ᵇוְאָתוּ בְּאֵדַיִן נְפָקִין שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ מִן־גּוֹא ᵇאָתָא
, duces & :*magiſtratus rege à ſecundi ſe congregantes* ‡ Et .ignis ‡ congregati ſunt magni principes,ſúmi ſacerdotes:

27 נוּרָא׃ †וְמִתְכַּנְשִׁין אַחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סְגָנַיָּא וּפַחֲוָתָאּ
fuerat dominatus non quia, iſtos viros *intuentes* ‖ regis *ductores* * & * optimates ‖ & contemplabantur

וְהַדַּבְּרֵי מַלְכָּאּ חֵזִין ‖ לְגִבְרַיָּא אִלֵּךְ דְּ לָא־־־שְׁלֵט
,erat aduſtus non eorum capitis *crinis* †& ,eorum corporibus *in* ignis

נוּרָא בְּגֶשְׁמְהוֹן וּשְׂעַר רֵאשְׁהוֹן לָא הִתְחַרָךְ
.eos *in* ‡ tranſierat non ignis odor & ;erant *mutata* ‖ non eorū *ſaraballa* † & ‡ capillus

וְסַרְבָּלֵיהוֹן לָא ᶜשְׁנוּ וְרֵיחַ נוּר לָא ᶜעֲדַת בְּהוֹן׃
qui eorum Deus † Benedictus :dixit & ,Nebuchadnesar *Reſpondit* * † veſtes ‖ mutatæ ‡ per

28 †עָנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן דִּי־־־ ᵈשְׁנָא ᶜעֲדָא
eruit &, ſuum angelum miſit qui ,nego- Habed & ,Meſach ,Sadrach *Locutus eſt

שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ דִּי־שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וְשֵׁזִיב
,mutauerunt regis verbum & : eo *ſuper* ‡ ſperauerunt qui ,ſuos ſeruos † Dominus ‡ in

לְעַבְדּוֹהִי דִּי הִתְרְחִצוּ עֲלוֹהִי וּמְלַת מַלְכָּא שַׁנִּיו
omni genuflecterent nec , ſeruirent non vt ,ſua corpora tradiderunt &

וְיַהֲבוּ גֶּשְׁמְהוֹן דִּי לָא־יִפְלְחוּן וְלָא־יִסְגְּדוּן לְכָל־
omnis vt decretum † poſitum me à Et .ſuo Deo niſi Deo † eſto

29 אֱלָהּ לָהֵן לֶאֱלָהֲהוֹן׃ †וּמִנִּי ᶠשִׂים טְעֵם דִּי כָל־ ᶠשׂוּם
,Sadrach *qui eorum* Deum *ſuper errorem* † dixerit quæ ,lingua &,*natio* ‡ populus ‡ tribus † blaſphemiā contra

עַם אֻמָּה וְלִשָּׁן דִּי־יֵאמַר שָׁלֵהּ עַל אֱלָהֲהוֹן דִּי־שַׁדְרַךְ
Herquilinium ‡ eius domus & ,fiat fruſta * ,nego-Habed & ,Meſach *in‡in latrinā

מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹא חַוְּיִן יְתְעֲבֵד וּבֵיתֵהּ נְוָלִי
eruere poſſit qui ,*alius* Deus eſt non quòd *reſpectu omni* † :ponatur † eo

כְּדְנָה׃ ᵍיְשַׁתְּוֵה כָּל־קֳבֵל דִּי לָא אִיתַי אֱלָהּ אָחֳרָן דִּי־יְכֵל ʰלְהַצָּלָה
,Meſach , Sadrach *fecit proſperare* * rex tunc In .ſicut hic ᵍשָׁוֵא ʰנְצַל ‡ magnificauit

30 †בֵּאדַיִן מַלְכָּא הַצְלַח לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
omnibus rex Nebuchadneſar .Babel prouincia in ,nego-Habed &

וַעֲבֵד נְגוֹ בְּמְדִינַת בָּבֶל׃ †נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא לְכָל־ 31
, terra vniuerſa in *habitantes* † qui , linguis & ,*nationibus* ‡ ,populis ‡ tribubus † habitant דיירין

עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא דִּי־־־דָיְרִין בְּכָל־אַרְעָא
mecum fecit quæ mirabilia & ,Signa .multiplicetur vobis Pax

שְׁלָמְכוֹן יִשְׁגֵּא׃ †אָתַיָּא וְתִמְהַיָּא דִּי עֲבַד עִמָּי 32
eius Signa .*indicare* * me coram eſt decorum,excelſus Deus

אֱלָהָא עִלָּיָאּ שְׁפַר קֳדָמַי לְהַחְוָיָה׃ †אָתוֹהִי
. ‖ fortia quod ſecundum eius mirabilia & , ‡ magna quod ſecundum ‡ ſunt ‖ ſunt.

כְּמָה רַבְרְבִין וְתִמְהוֹהִי כְּמָה תַקִּיפִין ‡ ſempiternum,
,generatione cum eius poteſtas & ,*ſeculi* ‡ regnum eius Regnum

מַלְכוּתֵהּ מַלְכוּת עָלַם וְשָׁלְטָנֵהּ עִם־־־דָּר
.generatione &

וְדָר׃

CAP. IIII. ד

frondoſus ‡ & ,mea domo in eram quietus Nebuchadneſar Ego ‡florens

1 †אֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלֵהּ הֲוֵית בְּבֵיתִי וְרַעֲנַן
ſuper conceptus † & :me terruit & , vidi Somnium .meo palatio in † cogitationes in

בְּהֵיכְלִי׃ †חֶלֶם ᵏחֲזֵית וִידַחֲלַנְנִי וְהַרְהֹרִין עַל־ ᵏחֲקָא
2 eſt poſitum me à Et .me terrebant mei capitis viſiones & ,meo cubili

מִשְׁכְּבִי וְחֶזְוֵי רֵאשִׁי יְבַהֲלֻנַּנִי׃ †וּמִנִּי שִׂים 3
interpretationē qui :Babel ſapientes omnes me *corā introducendū ad* ‡ decretū ‡ vt introducerentur ad עֲלַל

טְעֵם ˡלְהַנְעֲלָה קֳדָמַי לְכָל חַכִּימֵי בָבֶל דִּי־־־פְשַׁר
,me facerent ſcire ſomnij *ingreſſi ſunt* ˡ
,genethliaci *ingredientes* * tunc *In*

חֶלְמָא ᵐיְהוֹדְעֻנַנִי׃ †בֵּאדַיִן עַלַּיִן חַרְטֻמַּיָּא 4 ᵐיְדַע

†astrologi ‡dixi ,eis coram ego *dicens* ‡ ſomnium & : diuini & , Chaſdim *ſophi* †

אַשְׁפַּיָּא כַּשְׂדָּיֵא וְגָזְרַיָּא וְחַלְמָא אֲמַר אֲנָה קָדָמֵיהוֹן
nouiſſimū ad vſque * Et .mihi *notificantes* † non eius interpretationem &

†indicauerūt *donecdemū introductus eſt ‡ eſt

וּפִשְׁרֵהּ לָא־מְהוֹדְעִין לִי׃ †וְעַד אָתֶרֵין 5
nomen ſecundū ,Beltheſaſar *eius* ‡ nomen cuius ,Daniel me coram *intrauit*

עַל קֳדָמַי דָּנִיֵּאל דִּי־־־שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּשֻׁם
ipſo coram ſomniū & ,*eo in* ſanctorū Deorum ſpiritus ‡ quo * & , mei Dei

אֱלָהִי וְדִי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בֵּהּ וְחַלְמָא קָדָמוֹהִי
noui ego *quod* ,genethliacorum *magiſter* † Beltheſaſar .dixi

†princeps

6 אֲמַרֵת׃ †בֵּלְטְשַׁאצַּר רַב חַרְטֻמַּיָּא דִּי ‡ אֲנָה יְדַעְתְּ
non ſecretum omne & ,te in † ſanctorum Deorum ſpiritus quòd

דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל־־־ ⁿרָז לָא־
eius interpretationē & ,vidi quod ,mei ſomnij viſiones :tibi *negocium facit* ‡

†eſt ‡ abſconditū eſt

אָנֵס לָךְ ᵒחֲזוֵי חֶלְמִי דִּי־חָזֵית וּפִשְׁרֵהּ
ecce & ,*fui videns* * :meo cubili *ſuper* ‖ mei capitis *viſiones* ‡ Et .dic

ᵒחֲזָא ‡ viſio ‖ in * videbam, † magna.

7 אֱמַר׃ †וְחֶזְוֵי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי חֲזֵה הֲוֵית וַאֲלוּ
, arbor erat Magna .*multa* † eius altitudo & , terræ medio in arbor

אִילָן בְּגוֹ אַרְעָא וְרוּמֵהּ שַׂגִּיא׃ †רְבָה אִילָנָה 8
finem ad eius aſpectus & ,cælum ad pertingebat eius altitudo & :fortis &

וְתַקְפָּהּ וְרוּמֵהּ יְמַטֵּא לִשְׁמַיָּא וַחֲזוֹתֵהּ לִסְוֵף
eſca & ,multus eius fructus & ,pulcher eius Ramus .terræ vniuerſæ

כָּל־אַרְעָא׃ †עֲפַיֵּהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן 9
eius ramis in & , agri *beſtia* † faciebat vmbrā ſe ſub : ea in ‡ vniuerſis

לְכֹלָּא־בֵהּ תְּחוֹתוֹהִי חַיְתָא בָרָא וּבְעַנְפּוֹהִי ᵖחֵיוַת
.caro omnis veſcebatur ea ex & , cæli volucres habitabant

יְדָרְנוֹן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא וּמִנֵּהּ ᵖיְתְזוֹן כָּל־בִּשְׂרָא׃
,vigil ecce & : meo ſtratu ſuper ,mei capitis *viſionibus in fui* Videns ‡

10 †חֶזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי וַאֲלוּ
:*dicens* † ſic & ,*virtute in Clamans* .*deſcendens* ‡ cælo de ſanctus &

עִיר וְקַדִּישׁ מִן־שְׁמַיָּא נָחֵת׃ †קָרֵא בְּחַיִל וְכֵן אָמַר
11 , eius *frondem* ‖ excutite ,eius ramos præcidite & , arborem Succidite

גֻּדּוּ אִילָנָא וְקַצּוּ עַנְפּוֹהִי אַתְּרוּ ʳנוֹד
volucres & , ea ſub *de beſtia vagetur* * :eius *fructum* ‡ diſpergite &

ʳגְּדַד ˢנוּד ‡ ferreo , & creo ponatur in herba † beſtiis ſit

עֲפַיֵּהּ מִנְּעַנְפּוֹהִי׃ †בְּרַם עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבָקוּ 12
cæli rore in & :agri *τοῦ gramine in eris &* ,*feni τοῦ* ‡ vinculo in &

וּבְאֶסוּר דִּי־פַרְזֶל וּנְחָשׁ בְּדִתָּאּ דִּי בָרָא וּבְטַל שְׁמַיָּא
.terræ herba in eius pars *beſtia* † cum & ,tingatur

יִצְטַבַּע וְעִם־חֵיוַתָּא חִלְקֵהּ בְּעֵשֶׂב אַרְעָא׃
ſeptem & : ei detur beſtiæ cor & ,*mutent* † homine ab eius Cor

13 †לִבְבֵהּ מִן־אֲנָשָׁא יְשַׁנּוֹן וּלְבַב חֵיוָא יְהִיבֵהּ לֵהּ וְשִׁבְעָה
, verbum vigilum decreto In .eum ſuper mutentur tempora

עִדָּנִין יַחְלְפוּן עֲלוֹהִי׃ †בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא 14
cognoſcant *quo verbum ad vſque* ‖ : petitio ſanctorum ſermone † &

וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּא עַד־דִּבְרַת דִּי־יִנְדְּעוּן
quod cui & , *hominis* ‡ regno in altiſſimus dominetur quòd ,viuentes

חַיָּיָא דִּי־שַׁלִּיט עִלָּיָאּ בְּמַלְכוּת אֱנָשָׁא וְלִמַן־דִּי
.illud ſuper conſtituet *hominum* * humilem & ,illud dabit voluerit

יְצִבֶּא יְהָנְּבָה וּשְׁפַל אֱנָשִׁים ˣיְקִים עֲלֵיהּ׃
tu & .Nebuchadneſar rex ego vidi ſomnium Hoc

15 †דְּנָה חֶלְמָא חֲזֵית אֲנָה מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַנְתְּ
ſapientes omnes quòd *reſpectu omni* * ,dic ei interpretationē Beltheſaſar

בֵּלְטְשַׁאצַּר פִּשְׁרָא ‖ אֱמַר כָּל־קֳבֵל דִּי ‖ כָּל־חַכִּימֵי
,*valens* † tu Et .mihi notificare interpretationē *valentes* ‡ non mei tegni

מַלְכוּתִי לָא־יָכְלִין פִּשְׁרָא ᵃלְהוֹדָעֻתַנִי וְאַנְתְּ כָּהֵל
cuius , Daniel Tunc .*te in ſanctorum Deorum ſpiritus quia*

†potuerunt †potes, ᵃיְדַע *eſt.

בְּכָל־דִּי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ׃ †אֱדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי 16
eius cogitationes & ,vna hora in *eſt obſtupefactus* ‡ ,Beltheſaſar *eius* ‖ nomē

‖ eratּ ‡ ſiluit

שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר ᵇאִשְׁתּוֹמַם בְּשָׁעָה חֲדָא וְרַעְיוֹנֹהִי
, ſomnium . Beltheſaſar : *dicens* * &, rex *Reſpondens* * . cum terrebant

ᵇשְׁמֵם *Locutus eſt * dixit

יְבַהֲלֻנֵּהּ עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא
:dixit & , Beltheſaſar *Reſpondit* . te terreat non eius interpretatio &

לָא־יְבַהֲלָךְ עָנֵה בֵּלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר לְשַׂנְאָיךְ חֶלְמָא
.tuis hoſtibus eius interpretatio & ,tuis inimicis ‡ ſomnium ,mi Domine

‡ ſit

וּפִשְׁרֵהּ לְבָעֲלָךְ׃ †אִילָנָא דִּי חָזֵית דִּי רְבָה וְתַקְפָה 17
eius altitudo & : *inualuerat &* ,*creuerat* † quæ ,vidiſti quam , Arbor

יהיר ב יהיר א

וְרוּמֵהּ יְמַטֵּא לִשְׁמַיָּא וְחָזוֹתֵהּ לְכָל־־־אַרְעָא׃
:ea in omnibus eſca & ,multus eius fructus & ,*pulchra* ‡ eius *frons* † Et

† erat magna,& fortis: ᶜחֲזָא

†rami ‡ pulchri, ᵈזוֹן ‡ habitabant beſtiæ

†וְעָפַיֵּהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן ᵈוּמְזוֹן לְכֻלָּא בֵּהּ 18
volucres habitabant eius ramis in & , agri *beſtia habitabat* ‡ eam ſubter

תְּחוֹתוֹהִי תְּדוֹר חֵיוַת בָּרָא וּבְעַנְפּוֹהִי יִשְׁכְּנָן צִפְּרֵי
.cælorum

שְׁמַיָּא׃

cælorum Deus ſuſcitabit, ipſorum regum eorum Jiebus in Et
44 וּבְיוֹמֵיהֹון דִּי מַלְכַיָּא אִנּון יְקִים אֱלָהּ שְׁמַיָּא
non alteri populo eius regnū &, corrūpetur non fecula in quod, regnum
מַלְכוּ דִּי לְעָלְמִין לָא תִתְחַבַּל וּמַלְכוּתָהּ לְעַם אָחֳרָן לָא
ipſum &, regna iſta omnia conſumet &, comminuet: dimittetur
תִשְׁתְּבֹק חַדָּק וְתָסֵף כָּל־אִלֵּין מַלְכְוָתָא וְהִיא
monte de quod, vidiſti quo reſpectu Omni
45 הָקוֹם לְעָלְמִין׃ כָּל־קֳבֵל דִּי־חָזֵיתָ דִּי מִטּוּרָא
æs, ferrum cominuit &, manibus in non qui lapis eſt abſciſſus
אִתְגְּזַרַת אֶבֶן דִּי־לָא בִידַיִן וְהַדֶּקֶת פַּרְזְלָא נְחָשָׁא
quòd quid regi notificauit magnus Deus, aurum &, argentum, teſtam
חַסְפָּא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא אֱלָהּ רַב הוֹדַע לְמַלְכָּא מָה דִּי
eius interpretatio fidelis &, ſomniū verum &: hæc poſt, exiſtendum ad
לֶהֱוֵא אַחֲרֵי דְנָה וְיַצִּיב חֶלְמָא וּמְהֵימַן פִּשְׁרֵהּ׃
Danieli &, ſuas facies ſuper cecidit Nebuchadneſar rex tunc In
46 בֵּאדַיִן מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר נְפַל עַל־אַנְפּוֹהִי וּלְדָנִיֵּאל
ei libandum ad dixit fragrantias &, munus &: ſe incuruauit
סְגִד וּמִנְחָה וְנִיחֹחִין אֲמַר לְנַסָּכָה לֵהּ׃
veſter Deus quòd, veritate A dixit &, Daniel ad rex Reſpondit
47 עָנַה מַלְכָּא לְדָנִיֵּאל וְאָמַר מִן־קְשֹׁט דִּי אֱלָהֲכוֹן
potuiſti quia: ſecreta reuelans &, regum dominus &, deorum Deus ipſe
הוּא אֱלָהּ אֱלָהִין וּמָרֵא מַלְכִין וְגָלֵת רָזִין דִּי יְכֹלְתָּ
magnificauit Danielem rex Tunc hoc ſecretum reuelare
48 לְמִגְלֵא רָזָא דְנָה׃ אֱדַיִן מַלְכָּא לְדָנִיֵּאל רַבִּי
prouincia omni ſuper eum præfecit &, ei dedit multa magna munera &
וּמַתְנָן רַבְרְבָן שַׂגִּיאָן יְהַב־לֵהּ וְשַׁלְּטֵהּ עַל כָּל־מְדִינַת
Babel ſapientes omnes ſuper, magiſtratuum principem &, Babel
בָּבֶל וְרַב־סַגְּנִין עַל כָּל־חַכִּימֵי בָבֶל׃
quæ adminiſtratione ſuper præfecit &, rege a poſtulauit Daniel Et
49 וְדָנִיֵּאל בְּעָא מִן־מַלְכָּא וּמַנִּי עַל עֲבִידַתָא דִּי
porta in Daniel &: nego-Habed &, Meſach, Sedrach, Babel prouinciæ
מְדִינַת בָּבֶל לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְדָנִיֵּאל בְּתָרַע
regis.

CAP. III. ג

מַלְכָּא׃
eius altitudo, auro de imaginem fecit rex Nebuchadneſar
1 נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא עֲבַד צְלֶם דִּי־דְהַב רוּמֵהּ
campo in eam ſtatuit ſex cubitorū eius latitudo, ſexaginta cubitorum
אַמִּין שִׁתִּין פְּתְיֵהּ אַמִּין שֵׁת אֲקִימֵהּ בְּבִקְעַת
miſit rex Nebuchadneſar Et Babel prouincia in, Dura
2 דּוּרָא בְּמְדִינַת בָּבֶל׃ וּנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שְׁלַח
Adarghezeraæos duces &, magiſtratus, rege à ſecundos congregandum ad
לְמִכְנַשׁ לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא
præfectos omnes &, Tiphthaæos, Dethabraæos, Ghedebraæos
גְּדָבְרַיָּא דָּתָבְרַיָּא חֻפְתָיֵא וְכָל שִׁלְטֹנֵי
erexerat quam, imaginis dedicationem ad veniendum ad: prouinciarum
מְדִינָתָא לְמֵתֵא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקִים
rex Nebuchadneſar.
3 נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ בֵּאדַיִן מְכַנְּשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא
Dethabraæi, Ghedebraæi, Adarghezeraæi, duces &, magiſtratus
סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְּדָבְרַיָּא
imaginis dedicationem ad, prouinciarum præfecti omnes &, Tiphthaæi
חֻפְתָיֵא וְכָל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא
quam imagine coram ſtantes & : rex Nebuchadneſar erexerat quam
דִּי הֲקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא וְקָאמִין לָקֳבֵל צַלְמָא דִּי
Vobis: virtute in clamans præco Et Nebuchadneſar erexerat
הֲקִים נְבוּכַדְנֶצַּר׃
4 וְכָרוֹזָא קָרֵא בְחַיִל לְכֹון
quo tempore In linguis &, nationibus, populis dicentes
5 עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָׁנַיָּא׃ בְּעִדָּנָא דִּי־
ſalteriorum, ſambucæ, citharæ, fiſtulæ, cornu vocem audieritis
תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קֵיתָרֹס סַבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין
imagini genuflectetis &, cadetis: cantus ſpecierum omnium & ſymphoniæ
סוּמְפֹנְיָה וְכָל זְנֵי זְמָרָא תִּפְלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא
rex Nebuchadneſar fecit erigere quam, auri
דִּי הֲקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃
proiicietur hora ea in, genuflexerit &, ceciderit non quiſquis Et
6 וּמַן־דִּי־לָא יִפֹּל וְיִסְגֻּד בְּהֵּ־שָׁעְתָּא יִתְרְמֵא
eo in hoc reſpectu Omni ardentis ignis fornacis medium in
לְגוֹא־אַתּוּן נוּרָא יָקִידְתָּא׃
7 כָּל־קֳבֵל דְּנָה בְּהֵ
fiſtulæ, cornu vocem populi omnes audientes quod ſecundū tempore
זְמָנָא דִּי שְׁמָעִין כָּל־עַמְמַיָּא קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא
omnes cadentes ſcantus ſpecierum omnium & ſalteriorum, ſambucæ, citharæ
קֵיתָרֹס סַבְּכָא פְּסַנְטֵרִין וְכָל זְנֵי זְמָרָא נְפִלִין כָּל־
quam, auri imagini ſe incuruantes linguæ &, nationes, populi
עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָׁנַיָּא סָגְדִין לְצַלְמָא דִּי
rex Nebuchadneſar fecerat erigere
הֲקִים נְבוכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃

* Ob quā rē
: Chaſdim viri acceſſerunt tempore ipſo in hoc reſpectu Omni *
8 † כָּל־קֳבֵל דְּנָה בְּהֵ־זְמָנָא קָרְבוּ גֻּבְרִין כַּשְׂדָּאִין
:dicentes &, Reſponderunt .Iehudæorum eorum accuſationes ‡ accuſauerūt &
9 וַאֲכָלוּ קַרְצֵיהֹון דִּי יְהוּדָיֵא׃ † עָנוּ וְאָמְרִין
Tu .viue ſecula † in Rex : regem Nebuchadneſar ad
10 לְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא לְעָלְמִין ׀ חָיֵי׃ † אַנְתָּה
vocem † audierit qui, homo omnis quòd, decretum poſuiſti rex
מַלְכָּא ׀ שָׂמְתָּ טְעֵם דִּי־כָל־אֱנָשׁ דִּי יִשְׁמַע קָל
, ſymphoniæ &, ſalteriorum ‡, ſambucæ, citharæ, fiſtulæ, cornu
קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קֵיתָרֹס סַבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹנְיָה
: feci quam, imagini genuflectatis &, cadatis, cantus ſpecierum omnium † &
וְכָל זְנֵי זְמָרָא תִּפְלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִּי־עַבְדֵת
fornacis medium in proiiciemini hora ipſa in, genuflexeritis non ecce Et
וְהֵן לָא תִסְגְּדוּן בְּהֵ־שַׁעֲתָא תִּתְרְמוֹן לְגוֹא־אַתּוּן
: meis manibus de vos eruat qui, Deus ipſe † quis Et .ardentis ignis
נוּרָא יָקִידְתָּא וּמַן־הוּא דִּי יְשֵׁזִבְנָכוֹן מִן־יְדַי׃
: regi dicentes * &, nego-Habed &, Meſach, Sadrach Reſponderunt
16 † עָנוֹ שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְאָמְרִין לְמַלְכָּא
.tibi reſpondere verbo hoc * ſuper nos curantes † non, Nebuchadneſar
נְבוּכַדְנֶצַּר לָא־חֲשִׁחִין אֲנַחְנָא עַל־דְּנָה פִּתְגָם לְהַחֲוָתָךְ׃
: nos liberandū ad ‡ potens, colentes † nos quem noſter Deus eſt Ecce
17 הֵן אִיתַי אֱלָהֲנָא דִּי־אֲנַחְנָא פָלְחִין יָכֵל לְשֵׁזָבוּתָנָא
.eruet rex tua manu de & ardentis ignis fornace de
מִן־אַתּוּן נוּרָא יָקִידְתָּא וּמִן־יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁזִב׃
non tuos deos † quòd, rex tibi exiſtendum ad ‡ notum, non ecce † Et
18 וְהֵן לָא יְדִיעַ לְהֱוֵא־לָךְ מַלְכָּא דִּי לֶאֱלָהָיִךְ לָא־
.genuflectemus ‡ non, feciſti erigere quam, auri imagini &, colentes nos ſumus
אִיתֵנָא פָלְחִין וְלִצְלֶם דְּהַבָּא דִּי הֲקֵימְתָּ לָא סָגְדִין׃
eius vultus imago &, furore eſt repletus Nebuchadneſar tunc In
19 † בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמְלִי חֵמָא וְצֶלֶם אַנְפּוֹהִי
, dixit &, reſpondit ‡ : nego-Habed &, Meſach, Sedrach ſuper eſt immutata
אִשְׁתַּנִּוּ עַל־שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ עֲנַהּ וְאָמַר
erat viſum ‡ quod † ſuper ſepties ſemel * fornacem fuccendendum ad
לְמֶזֱא לְאַתּוּנָא חַד־שִׁבְעָה עַל דִּי חֲזָה
, ſuo exercitu in ‡ qui, robore fortibus viris Et .eam ſuccendere
20 לְמֶזֵהּ׃ † וּלְגִבְרִין גִּבָּרֵי־חַיִל דִּי בְחַיְלֵהּ
proiiciendum ad : nego-Habed &, Meſach, Sedrach ligandum ad † dixit
אֲמַר לְכַפָּתָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ לְמִרְמֵא
, ſunt ligati † iſti viri tunc In .ardentis ignis fornacem in
21 לְאַתּוּן נוּרָא יָקִידְתָּא׃ † בֵּאדַיִן גִּבְרַיָּא אִלֵּךְ כְּפִתוּ
.ſuis veſtibus &, ſuis cucullis † &, ſuis femoralibus ‡, ſuis ſaraballis in *
בְּסַרְבַלֵיהוֹן פַּטְשֵׁיהוֹן וְכִרְבְלָתְהוֹן וּלְבּוּשֵׁיהוֹן
.ardentis ignis fornacis medium in ſunt proiecti Et
וְרִמְּיוּ לְגוֹא־אַתּוּן נוּרָא יָקִידְתָּא׃
fornax &, urgens * regis verbum quod propterea hoc reſpectu Omni †
22 כָּל־קֳבֵל דְּנָה מִן־דִּי מִלַּת מַלְכָּא מְחַצְּפָה וְאַתּוּנָא
, Meſach, Sadrach fecerāt aſcendere qui illos viros : præſtantes * ſuccenſa
אֱזֵה יַהִירַת גְּבַרַיָּא אִלֵּךְ דִּי הַסְּקוּ לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
.ignis ſcintilla * eos occidit, nego-Habed &
וַעֲבֵד נְגוֹ קַטֵּל הִמּוֹן שְׁבִיבָא דִּי נוּרָא׃

* κοὺκ
‡ æternum
† Secundum quod
‡ abſciſſus eſt
‡ cæli
* illud quod
° יְדַע venturum eſt
† eſt ‡ eſt
‡ faciem ſuā, ‖ ſacrificium, & ſuffitum
* vt ſacrificarent
ᵖ נוּחַ * Loquens † Verè noui, ‡ eſt
ᵍ רָזָא ‡ omnibus prouinciis
ʳ נָתַן † præfectum
‡ operibus prouinciarū
ˢ מְנָא ‡ erat in fortibus
aureā, &
† erat ‡ &
magnos principes pontifices ſummos ‡ nomophylacas, queſtores, iuriſperitos, accēſos, ‡ vt venirent
ᵘ אֲתָא קוֹם † congregati ſunt magni principes, ſummi ſacerdotes,
‡ omnis ſpeciei inſtrumēti muſici: proſternat ſe
† aureæ. ‡ proſtrauerit ſe
† opera prouinciarum
ʰ מְנָא דוּן * corſum ‡ vt obſeruēt † eo ſunt, ‖ aureæ, ך ך ‡ incuruant
‡ vt adducerent
‡ Leo cutus eſt
ᵏ אֲתָא Num-verè
‡ colitis, † incuruatis vos?
ˡ קוֹם * nónne ‡ ſonitum ‡ pſalterij, יתר ‡ omnis ſpeciei inſtrumēti muſici, vt proſternatis vos,
ᵐ זוּן ‖ ſi † eſt * dixerunt
ᵐ עֲנָא † oportet * hac re
° הוֹב † colimus, ‡ eſt vt eruat
† ſi noluerit eruere nos, ‡ ſit † deis tuis יתירו incuruamus nos, & ſtatuæ aureæ, ‡ genuflectimus.
ᵖ מְלָא ‡ locutus eſt, ᵍ שְׁנָא ך ‖ vt ſuccenderent * ſeptuplum † id ‡ conſueuerant
ʳ אֲוָא ‡ erant † vt ligarent
ˢ רְמָא ‡ vincti * cū femoralibus ‡ tiaris † operimētis
ᵗ רְמָא † Propterea autem quod à ſermone
* vrgebatur, * erat valdè:
ᵘ מַלַּל נְחַק * flamma

homo est Non :*dicentes* † & ,rege coram Chaſdim Reſponderunt † dixerunt:

10 † עָנוּ כַשְׂדָּיֵא קֳדָם־מַלְכָּא וְאָמְרִין לָא־אִיתַי אֱנָשׁ
quod reſpectu omni ‡ :indicare poſſit regis ſermonem qui ,aridam ſuper ‡ cęterum

עַל־יַבֶּשְׁתָּא דִּי מִלַּת מַלְכָּא יוּכַל לְהַחֲוָיָה כָּל־קֳבֵל דִּי
,genethliacũ omnẽ *poſtulauit* † non *iſtum vt ſermonẽ* ,*potens* & ,*magnus* ‖ rex oĩs ‖ princeps, &

כָּל־מַלְכָּ֣ן רַב וְשַׁלִּיט מִלָּה כְּדְנָה לָא שְׁאֵל לְכָל־חַרְטֹם
,* grauis ,*poſtulans* ‡ rex quem ſermo Et .Chaldi & ,*ſophum* † & poteſtas, aliquid ſimile † interroget

וְאָשֵׁף וְכַשְׂדִּי: 11 † וּמִלְּתָא דִּי־מַלְכָּה שָׁאֵל יַקִּירָה
quorum ,Deos præter : rege coram *illum* indicet qui eſt non alius & ‡ aſtrologum

וְאָחֳרָן לָא אִיתַי דִּי יְחַוֵּנַּהּ קֳדָם מַלְכָּא לָהֳן אֱלָהִין דִּ֫י
hoc reſpectu Omni ‡ .*ipſa* eſt non carne cum *eorum* habitatio ‡ At

בִּסְרָהֵן עִם־בִּשְׂרָא לָא אִיתוֹהִי: 12 † כָּל־קֳבֵל דְּנָה מ דור
ſapientes omnes *perdendum ad* † dixit & :*multum eſt iratus* &, *fecit* * rex * in ira, & furore magno:

מַלְכָּא בְנַס וּקְצָף שַׂגִּיא וַאֲמַר לְהוֹבָדָה לְכָל חַכִּימֵי
quæſierunt & :interficiebantur ſapientes & ,eſt egreſſa lex Et .Babel † vt perderẽt

בָבֶל: 13 † וְדָתָא נְפַק וְחַכִּימַיָּא מִתְקַטְּלִין נ וּבְעוֹ בָּבָא
fecit redire Daniel tunc In .*interfici ad* ‡ eius ſocios & ,Danielem ‡ vt interficerentur.

דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי לְהִתְקַטָּלָה: 14 † בֵּאדַיִן דָּנִיֵּאל ס תוב
qui ,*regis* *vos* ,*carnificum* * principem Arioch ad ſtatutum & ,cõſilium * occidentiũ,

עֲטָא וּטְעֵם לְאַרְיוֹךְ רַב־טַבָּחַיָּא דִּי־מַלְכָּא דִּי
dixit & ,Reſpondit .Babel ſapientes interficiendum ad *exierat* ‖ quem rex exire fecerat

נְפַק לְקַטָּלָה לְחַכִּימֵי בָבֶל: 15 † עָנָה וְאָמַר
facie à *feſtinans* ‡ lex quid Propter ,regis præfectum Arioch ad ‡ feſtinat

לְאַרְיוֹךְ שַׁלִּיטָא דִּי־מַלְכָּא עַל־מָה דָתָא מַהֲחַצְפָּה מִן־קֳדָם
.Danieli Arioch *fecit notum* ‖ termonem Tunc ?regis ‖ indicauit

מַלְכָּא אֲדַיִן מִלְּתָא הוֹדַע לְדָנִיֵּאל:
daret tempus vt :rege a quæſiuit & ,eſt ingreſſus Daniel Et

16 † וְדָנִיֵּאל עַל וּבְעָה מִן־מַלְכָּא דִּי זִמְנ֫ יִנְתֶּן־
Daniel Tunc .regi *indicandum ad* † interpretationem & ,ſibi † indicaret

לֵהּ וּפִשְׁרָא לְהַחֲוָיָה לְמַלְכָּא: 17 † אֱדַיִן דָּנִיֵּאל
ſuis ſociis Hazariah & ,Miſael ,Chananiah & : perrexit ſuam domum in

לְבַיְתֵהּ אָזַל וְלַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה חַבְרוֹהִי
facie à *quærendum ad* † miſericordias ‡ Et .notificauit ſermonem ‡ vt

מִלְּתָא הוֹדַע: 18 † וְרַחֲמִין לְמִבְעֵא מִן־קֳדָם
eius *ſocios* ‖ & ,Daniel *perderent* * non vt :iſto ſecreto ſuper cælorum Dei † quærerent

אֱלָהּ שְׁמַיָּא עַל־רָזָא דְנָה דִּי לָא יְהוֹבְדוּן דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי
viſione in Danieli Tunc .Babel *ſapientum reſiduo* ‡ cum * perirẽt ſocij

עִם־שְׁאָר חַכִּימֵי בָבֶל: 19 † אֱדַיִן לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְוָא ‡ aliis ſapientibus
.cælorum Deo benedixit Daniel tunc :eſt reuelatũ ſecretum noctis

דִּי־לֵילְיָא רָזָא גְלִי אֱדַיִן דָּנִיֵּאל בָּרִךְ לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא:
Dei *quod ipſius* nomen *exiſtendum ad* ‡ ,dixit & ,Daniel *Reſpondit* *

20 † עָנֵה דָנִיֵּאל וְאָמַר לֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי־אֱלָהָא * Locutus eſt
fortitudo & ,ſapientia quia :ſeculum in vſque & ,ſeculo à benedictum ‡ vt eſſet

מְבָרַךְ מִן־עָלְמָא וְעַד־עָלְמָא דִּי חָכְמְתָא וּגְבוּרְתָא
remouens ,*opportunitates* * & ,*tempora* *mutans* † ipſe Et .*ipſa ei* * *que*

דִּי־לֵהּ הִיא: 21 † וְהוּא מְהַשְׁנֵא עִדָּנַיָּא וְזִמְנַיָּא מְהַעְדֵּה
ſcientiam & , ſapientibus ſapientiam *dans* ‡ :reges *ſtabiliens* † & ,reges * eius.

מַלְכִין ף וּמְהָקִים מַלְכִין יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין ף וּמַנְדְּעָא † murat,
:*abſtruſa* & ,*profunda reuelans* Ipſe ‡ .intelligentiam ſcientibus * ærares, remouet

לְיָדְעֵי בִינָה: 22 † הוּא גְלֵא עֲמִיקָתָא וּמַסְתְּרָתָא † ſtare facit
.manet eo cum Iux & ,*tenebroſitate in quid* ‡ nouit ‡ dat

יְדַע מָה בַּחֲשׁוֹכָא וּנְהוֹרָא עִמֵּהּ שְׁרֵא: ף קום יְדַע
ſapientiam quia ,*ego celebrans* & ,*confiteris* † mei patris Deus Tibi ‡ Reuelat profundum,

23 † לָךְ אֱלָהּ אֲבָהָתַי ר מְהוֹדֵא וּמְשַׁבַּח אֲנָה דִּי חָכְמְתָא ‡ illud quod eſt in tenebris,
quæſiuimus quod ,me feciſti ſcire nunc & : mihi dediſti fortitudinem & ‡ confiteor, & te laudo nũc

וּגְבוּרְתָא יְהַבְתְּ לִי וּכְעַן הוֹדַעְתַּנִי דִּי־בְעֵינָא ע יְדַע
hoc reſpectu Omni ‡ .nos feciſti ſcire regis ſermonem quia ,te à ‡ Cæterum

מִנָּךְ דִּי־מִלַּת מַלְכָּא הוֹדַעְתָּנָא: 24 † כָּל־קֳבֵל דְּנָה
perdendum ad rex conſtituerat quẽ ,Arioch *ſuper* † eſt ingreſſus Daniel † ad

דָּנִיֵּאל עַל עַל־אַרְיוֹךְ דִּי מַנִּי מַלְכָּא לְהוֹבָדָא
,perdas ne Babel Sapientes : ei dixit ſic & ,Abiit . Babel ſapientes

לְחַכִּימֵי בָבֶל אֲזַל וְכֵן אֲמַר־לֵהּ לְחַכִּימֵי בָבֶל אַל־תְּהוֹבֵד
.indicabo regi interpretationẽm & ,rege coram me introduc

הַעֲלֵנִי קֳדָם מַלְכָּא וּפִשְׁרָא לְמַלְכָּא אֲחַוֵּא: ע עלל
: rege coram Danielem introduxit feſtinatione *in* ‡ Arioch Tunc ‡ cum

25 † אֱדַיִן אַרְיוֹךְ בְּהִתְבְּהָלָה הַנְעִל לְדָנִיֵּאל קֳדָם מַלְכָּא
,Iehudah *quæ* captiuitatis filiis de virum inueni *Quòd* :ei dixit ſic &

וְכֵן אֲמַר־לֵהּ דִּי־הַשְׁכַּחַת גְּבַר מִן־בְּנֵי גָלוּתָא ג גלא
dixit & ,rex Reſpondit .notificabit regi ſolutionem qui

דִּי יְהוּד פִּשְׁרָא לְמַלְכָּא יְהוֹדַע: 26 † עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר
potens *tu es* ‡ Nunquid : Beltheſaſar *eius* † nomen cuius ,Danieli † erat

לְדָנִיֵּאל דִּי שְׁמֵהּ בֶּלְטְשַׁאצַּר הַאִיתָיךְ כְּהִל ‡ eſt tibi facultas
ſcius .terpretationem & ,vidi quod ,ſomnium mihi *notificandum ad* ‡ ‡ notificandi

לְהוֹדָעֻתַנִי חֶלְמָא דִּי־חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ: ו חזא
rex quod Secretum :dixit & ,rege coram Daniel Reſpondit

27 † עָנֵה דָנִיֵּאל קֳדָם מַלְכָּא וְאָמַר רָזָא דִּי־מַלְכָּא

---

* interrogat, † aſtrologi, * diuini poſſunt ‡ qui reuelat

ח חזי ‖ illud ‡ futurum eſt ‖ viſio ‡ in † hæc eſt

ז ידע ‡ cogitabas, & † in * vt ſcires † futurũ eſſet ‡ qui reuelat ‖ illud ‡ futurum eſt. † mihi non propter ſapientiam

ב חזי * videbas

ד חזא † quæ ſic erat ‡ gloria eius ſublimis ſtabat ‡ erat ex ‡ optimo * argentea, venter † ærea. ‖ ferreæ: ‡ partim erãt terrei, & partĩ fictiles. Videbas donec

ה חזה † abſciſſus erat, ‡ in † terreis, & fictilibus, & contriuit

ו רקק ‡ quiſquiliæ ‡ quas eleuat † inuenitur ‡ mons magnus,

ג מחא † eſt

‡ es

‡ omnia in * habitãt filij hominum beſtias

ח דור ‖ volucres cęli † dominium tuum eſt ‡ es † aureũ. * humilius ‖ æreum, ‡ vniuerſæ terræ. ‡ Et quomodo ‡ comminuit, & domat.

ט דקק † cõterit * ſic † partim fictiles figulo,

ך חזא & partim ferreos ‖ erit ‡ ſecũdum ‡ cum * lutea. * partim ferreos, & partim fictiles:

ך יעו † parte ‡ cũ ‡ lutea, ſe miſcebunt ‖ cũ ‡ adhęrebunt ſibi alter * altero:

ל קצה ‡ miſcetur

indicare *potentes*, *decretores* *, genethliaci ,*ſophi* † ,ſapientes non ,*poſtulans* *

שְׁאֵל לָא חַכִּימִין אָשְׁפִין חַרְטֻמִּין גָּזְרִין יָכְלִין ס לְהַחֲוָיָה
,ſecreta *reuelans* ‡ cælis in Deus eſt Veruntamen .regi

לְמַלְכָּא: 28 † בְּרַם אִיתַי אֱלָהּ בִּשְׁמַיָּא גָּלֵה ר רָזִין
nouiſſimo in *exiſtendũ ad* ‡ quod *quid* * Nebuchadneſar regi notificauit &

ז וְהוֹדַע לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר מָה דִּי לֶהֱוֵא בְּאַחֲרִית
hoc † ,tuo cubili *ſuper* ‡ tui capitis *viſiones* ‖ & tuum Somnium .dierum

יוֹמַיָּא חֶלְמָךְ ב וְחֶזְוֵי רֵאשָׁךְ עַל־מִשְׁכְּבָךְ דְּנָה
tuo cubili *ſuper* † tuæ cogitationes ‡ rex Tu .*ipſum*

הֲוָא: 29 † אַנְתָּה מַלְכָּא רַעְיוֹנָךְ עַל־מִשְׁכָּבָךְ
,ſecreta *reuelans* ‡ & : hac poſt *exiſtendum ad quod* † quid * ,aſcenderunt

סְלִקוּ מָה דִּי לֶהֱוֵא אַחֲרֵי דְנָה וְגָלֵא רָזַיָּא
ſapientia in noh ego † Et .*exiſtendum ad* ‡ quod *quid* ‖ te fecit ſcire

הוֹדְעָךְ מָה־דִּי לֶהֱוֵא: 30 † וְאַנָה לָא בְחָכְמָה
, *mihi* eſt reuelatum hoc ſecretũ ,viuentibus omnibus præ me in eſt quæ

דִּי אִיתַי בִּי מִן־כָּל־ל חַיָּא רָזָא דְנָה גְּלִי לִי
cogitationes & ,notificarẽt regi interpretationẽ vt *verbum ſuper* ſed

לָהֵן עַל־דִּבְרַת דִּי פִשְׁרָא לְמַלְכָּא יְהוֹדְעוּן ב וְרַעְיוֹנֵי
imago ecce & ,*ſiſti videns* * rex Tu .ſcires tui cordis

לִבָּךְ הִנְדָּע: 31 † אַנְתָּה מַלְכָּא חֲזֵה ד הֲוֵית וַאֲלוּ צְלֶם
ſtans præſtans eius ſplendor ‡ & , magna *hæc* † imago , grandis vna

חַד שַׂגִּיא צַלְמָא דֵּכֵן רַב וְזִיוֵהּ יַתִּיר קָאֵם
de eius ‡ caput ſtatuæ Huius .terribilis eius forma & :te contra

לְקָבְלָךְ וְרֵוֵהּ דְּחִיל: 32 † הַוֵּא צַלְמָא רֵאשֵׁהּ דִּי־
ei ſ femora & ,eius *viſcera* ,*argento* * de eius brachia & ,eius pectus, *bono* † auto

דְהַב טָב ג חֲדוֹהִי וּדְרָעוֹהִי דִּי כַסְפָּא מְעוֹהִי וְיַרְכָתֵהּ
eis ex & ,*ferro de eis ex* ‡ eius pedes : *ferro de* ‖ eius Tibiæ .*ære* † de

דִּי נְחָשׁ: 33 † שָׁקוֹהִי דִּי פַרְזֶל רַגְלוֹהִי מִנְּהֵין דִּי פַרְזֶל וּמִנְּהֵין
non qui ,lapis eſt abſciſſus *quo vſque* *eras* Videns .*teſta de*

דִּי חֶסֶף: 34 † חָזֵה הֲוֵית עַד דִּי הִתְגְּזְרַת אֶבֶן דִּי־לָא
,*ferro de* † ſuis pedibus *ſuper* ‡ ſtatuam percuſſit & , ‡ manibus in

בִידִין וּמְחַת לְצַלְמָא עַל־רַגְלוֹהִי דִּי פַרְזֶלָא
pariter ſunt contrita tunc In .*eos comminuit* & ,*teſta* &

וְחַסְפָּא ד וְהַדֻּקוּ כְּחֲדָא: 35 † בֵּאדַיִן דָּקוּ הַמּוֹן
de *palea* ‡ ſicut fuerunt & ,aurum & ,argentum , æs ,teſta ,ferrum

פַּרְזְלָא חַסְפָּא נְחָשָׁא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא וַהֲווֹ כְּעוּר מִן־
eſt inuentus † non locus omnis & ,ventus *ea tulit* & ‡ ,ætatis areis

אִדְרֵי־קַיִט וּנְשָׁא הַמּוֹן רוּחָא וְכָל־אֲתַר לָא־
,*magnum montem in* ‡ eſt effectus ſtatuam percuſſit qui lapis Et .eis

הִשְׁתְּכַח לְהוֹן וְאַבְנָא ה דִּי־מְחַת לְצַלְמָא הֲוֵת לְטוּר רַב
eius interpretationẽ & ,ſomniũ † Hoc .terram omnem impleuit &

וּמְלֵאת כָּל־אַרְעָא: 36 † דְּנָה חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ
quia ,regum rex ‡ rex Tu .rege coram dicemus

נֵאמַר קֳדָם־מַלְכָּא: 37 † אַנְתָּה מַלְכָּא מֶלֶךְ מַלְכַיָּא דִּי
dedit gloriam & fortitudinem & ,potentiam ,regnum cælorum Deus

אֱלָהּ שְׁמַיָּא מַלְכוּתָא חֻסְנָא וְתֻקְפָּא וִיקָרָא יְהַב־
,agri *beſtiam* ,*hominis filij habitantes* * quibus *omnibus in* ‡ Et . tibi

לָךְ: 38 † וּבְכָל־דִּי ו דָּארִין בְּנֵי־אֲנָשָׁא חַיַּת בָּרָא
.ipſis omnibus in *teconſtituit dominũ* & ,tua manu in dedit *cælorum volatile* ‖ &

וְעוֹף־שְׁמַיָּא יְהַב בִּידָךְ וְהַשְׁלְטָךְ בְּכֻלְּהֵן
regnum conſurget te poſt Et .*auro* de *ipſius* † caput ‡ ipſe tu

אַנְתָּה־הוּא רֵאשָׁה דִּי דְהַבָּא: 39 † וּבָתְרָךְ תְּקוּם מַלְכוּ
quod ,*ere* de ‖ aliud tertium regnum & ,te *præ inferius* * aliud

אָחֳרִי אַרְעָא מִנָּךְ וּמַלְכוּ תְלִיתָאָה אָחֳרִי דִּי נְחָשָׁא דִּי
erit quartum regnum Et .*terram vniuerſam in* ‡ dominabitur

תִשְׁלַט בְּכָל־אַרְעָא: 40 † וּמַלְכוּ רְבִיעָיָא
atterens & ,*comminuens* ‡ ferrum *quo reſpectu omni* ‡ :ferrum ſicut forte

תַּקִּיפָה כְּפַרְזְלָא כָּל־קֳבֵל דִּי פַרְזְלָא מְהַדֵּק ן וְחָשֵׁל
.conteret & ,cõminuet * ,hæc omnia *conterens* † quod ferrũ ſicut & ,omnia

כֹּלָּא וּכְפַרְזְלָא דִּי־מְרָעַע כָּל־אִלֵּין תַּדֵּק וְתֵרָע:
,*figuli* *eos* *teſta* *eis ex* † digitos & , pedes vidiſti quod Et

ח וְדִי־ חזי חֲזַיְתָ רַגְלַיָּא וְאֶצְבְּעָתָא מִנְּהֵין חֶסֶף דִּי־פֶחָר
ferri planta de & , erit diuiſum regnum ,*ferri* *eis ex* &

וּמִנְּהֵין פַּרְזֶל מַלְכוּ פִלִיגָה תֶּהֱוֵה וּמִן־נִצְבְּתָא דִּי־פַרְזְלָא
teſta *in* ‡ mixtum ferrum vidiſti quod *reſpectu omni* ‡ :eo in *exiſtendum ad* ‖

לֶהֱוֵא־בֵהּ כָּל־קֳבֵל דִּי חֲזַיְתָ פַּרְזְלָא מְעָרַב בַּחֲסַף
ex :*teſta* *eis ex* & ,*ferri* *eis ex* * pedum digitos Et .*luti* *

טִינָא: 42 † וְאֶצְבְּעָת רַגְלַיָּא מִנְּהוֹן פַּרְזֶל וּמִנְּהֵין חֶסֶף מִן־
.contritum erit *ea* † ex & ,forte erit regnum parte

קְצַת מַלְכוּתָא תֶּהֱוֵה תַקִּיפָא וּמִנָּהּ תֶּהֱוֵא תְבִירָה:
exiſtendum ad ſe miſcentes ,*luti* ‡ teſta *in* ‡ mixtum ferrum vidiſti quod Et

ט וְדִי חֲזֵית פַּרְזְלָא מְעָרַב בַּחֲסַף טִינָא מִתְעָרְבִין לֶהֱוֹן
ecce :*illo* * cum *hunc* *adhęrentes exiſtendum ad* ‡ non & ,hominis ſemine *in* ‖

בִּזְרַע אֱנָשָׁא וְלָא־ מ לֶהֱוֹן דְּבֵקִין דְּנָה עִם־דְּנָה הֵא־
.teſta cum *ſe miſcens* ‡ non ferrum ſicut

כְדֵי פַרְזְלָא לָא מִתְעָרַב עִם־חַסְפָּא:

ספר דניאל

LIBER DANIEL.

CAP. I. א

IN regis Iehoiachim regni tertio anno
1 שְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־
Babel rex Nebuchadneſar venit : Iehudah
יְהוּדָה [a] בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
dedit Et .eam ſuper obſedit & ,Ieruſalaim
2 וַיִּתֵּן [†] יְרוּשָׁלִַם [b] וַיָּצַר עָלֶיהָ׃
regem Iehoiachim eius manum in Dominus
אֲדֹנָי בְּיָדוֹ אֶת־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־
,Sinhar terra ‡ ea adduxit & , Dei domus vaſorū partem & ,Iehudah
יְהוּדָה [c] וּמִקְצָת [d] כְּלֵי בֵית־הָאֱלֹהִים וַיְבִיאֵם אֶרֶץ־שִׁנְעָר
.ſui Dei theſauri domum †intulit vaſa & :ſui Dei domum †
בֵּית אֱלֹהָיו וְאֶת־הַכֵּלִים הֵבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו׃
,ſuorum eunuchorum *magiſtrum* * Aſpenaz ad rex Dixitque
3 [†] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַשְׁפְּנַז רַב סָרִיסָיו
.principibus de & , regni ſemine de & ,Iſrael filiis de *introducendū ad*‡
לְהָבִיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וּמִן־הַפַּרְתֵּמִים׃
, aſpectu *bonos* & † , macula omnis *eis in* * non quibus † Pueros
4 [†] יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כָּל־מאוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה
intelligentes & , ſcientiam ſcientes & ,ſapientia omni in *intelligentes* ‖ &
וּמַשְׂכִּלִים בְּכָל־חָכְמָה וְיֹדְעֵי [e] דַּעַת וּמְבִינֵי
: regis palatio in ſtandum ad ,*eis in vigor* † quibus * & ,*ſcientiam* ‡
מַדָּע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ
conſtituit Et .Chaſdim linguam & ,*literaturam eos docendum ad* ‡ &
וְלִלַּמְדָם [f] [†] סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים׃
5 וַיְמַן
,ſui pot[a] vino de & , *regis* * eſcæ *buccella de ſuo die in dies rem* * rex eis
לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת־בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיַּיִן [g] מִשְׁתָּיו
facies ad ‡ ſtarent eorum *extremitas* † & : tribus annis eos *enchendum ad* ‖ &
וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעַמְדוּ לִפְנֵי
,Chananiah ,Daniel ,Iehudah filiis de eos inter *fuit* ‡ Et .*regis*
הַמֶּלֶךְ׃ [†] וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה
6 eunuchorum princeps eis impoſuit Et .Hazariah & ,Miſael
מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה׃ [h] [†] וַיָּשֶׂם לָהֶם שַׂר הַסָּרִיסִים
7 ; Sadrach , Chananiah & ; Beltneſaſar Danieli impoſuit & : nomina
שְׁמוֹת וַיָּשֶׂם לְדָנִיֵּאל בֵּלְטְשַׁאצַּר וְלַחֲנַנְיָה שַׁדְרַךְ
propoſuit Et .nego-Habed ,Hazariah & ,Meſach ,Miſael &
וּלְמִישָׁאֵל מֵישַׁךְ וְלַעֲזַרְיָה עֲבֵד נְגוֹ׃ [i] [†] וַיָּשֶׂם
8 , *regis* † eſcæ *buccella* ‡ in ſe polluеret non *quòd* * ,ſuo corde *ſuper* † Daniel
דָּנִיֵּאל עַל־לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא־יִתְגָּאֵל בְּפַתְבַּג הַמֶּלֶךְ
non *quòd* ‖ ,eunuchorum principe à requiſiuit & :eius *potum* † vino in &
וּבְיֵין [k] מִשְׁתָּיו וַיְבַקֵּשׁ [l] מִשַּׂר הַסָּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא
,miſericordiam in Danielem Deus dedit Et .ſe polluеret
יִתְגָּאֵל׃ [†] וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים אֶת־דָּנִיֵּאל לְחֶסֶד
9 :miſericordias in & † :eunuchorum *principis facies ad* † .
וְלָרַחֲמִים לִפְנֵי שַׂר הַסָּרִיסִים׃
meū dominum *ego Timens* ‡ :Danielē ad eunuchorum princeps Dixitque
10 [†] וַיֹּאמֶר שַׂר הַסָּרִיסִים לְדָנִיֵּאל יָרֵא אֲנִי אֶת־אֲדֹנִי
quid ad ‡ qui : *veſtros potus* ‡ & ,veſtram eſcam conſtituit qui ,regem
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מִנָּה אֶת־מַאֲכַלְכֶם וְאֶת־מִשְׁתֵּיכֶם אֲשֶׁר לָמָּה
† qui , pueris *præ miſſes* ‡ veſtros vultus *videbit* *
יִרְאֶה אֶת־פְּנֵיכֶם זֹעֲפִים מִן־הַיְלָדִים [m] אֲשֶׁר
.regi meum caput condemnabitis & , veſtrā ſimilitudinē ſecundū
כְּגִילְכֶם וְחִיַּבְתֶּם אֶת־רֹאשִׁי לַמֶּלֶךְ׃
princeps conſtituerat quem , Meiſar † ad Daniel dixit Et
11 [†] וַיֹּאמֶר דָּנִיֵּאל אֶל־הַמֶּלְצַר אֲשֶׁר מִנָּה שַׂר
.Hazariah & , Miſael , Chananiah , Daniel ſuper eunuchorum
הַסָּרִיסִים עַל־דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה׃
de nobis dent & :decem diebus tuos ſeruos obſecro Tenta
12 [†] נַסֶּה־נָּא אֶת־עֲבָדֶיךָ יָמִים עֲשָׂרָה וְיִתְּנוּ־לָנוּ מִן־
videantur Et .bibemus & ,aquam & ,comedemus & ,*ſeminibus* * * legumini-
הַזֵּרעִים וְנֹאכְלָה וּמַיִם וְנִשְׁתֶּה׃ [n] [†] וְיֵרָאוּ bus.
13 *buccella veſcentium* ‡ puerorum aſpectus & ,noſtri aſpectus *tuas facies ad* ‖
לְפָנֶיךָ מַרְאֵה הַיְלָדִים הָאֹכְלִים אֶת־פַּת־ ‖ coram te
.tuis ſeruis cum fac , videris ſicut & : *regis* † cibi * qui veſcun
בַּג הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם־עֲבָדֶיךָ׃ tur parte
.decem diebus eos tentauit & : hoc *verbo* in eis *obandiunt* ‖ Et † regij
14 [†] וַיִּשְׁמַע לָהֶם לַדָּבָר הַזֶּה [o] וַיְנַסֵּם יָמִים עֲשָׂרָה׃ ‖ morē geſſit

CAP. II. ב

Nebuchadneſar ſomniauit Nebuchadneſar regni ſecundo anno *in* Et
1 [†] וּבִשְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבוּכַדְנֶצַּר חָלַם נְבוּכַדְנֶצַּר
eſt fractus eius ſomnus & , eius ſpiritus *ſe terruit vicibus* * & : ſomnia
חֲלֹמוֹת וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ וּשְׁנָתוֹ [t] נִהְיְתָה
, *ſophos* † & ,genethliacos *vocandum ad* ‡ rex dixit Et .*eo ſuper* ‖
2 עָלָיו׃ [†] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא לַחַרְטֻמִּים וְלָאַשָּׁפִים
,venerunt & :ſua ſomnia regi *indicandum ad* * ,Chaſdim & ,maleficos &
וְלַמְכַשְּׁפִים וְלַכַּשְׂדִּים [v] לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ חֲלֹמוֹתָיו וַיָּבֹאוּ
Somniando : rex eis Dixitque .*regis facies ad* † ſteterunt &
וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ [†] וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמֶּלֶךְ חֲלוֹם
3 .ſomnium *ſciendum ad* ‡ ,meus ſpiritus *ſe terruit vicibus* * & : ſomniaui
חָלַמְתִּי וַתִּפָּעֶם רוּחִי [x] לָדַעַת אֶת־הַחֲלוֹם׃
.viue *ſecula* † in Rex : *Aramicè* ‖ regem ad Chaſdim ſunt locuti Et
4 [†] וַיְדַבְּרוּ הַכַּשְׂדִּים לַמֶּלֶךְ אֲרָמִית [y] מַלְכָּא לְעָלְמִין חֱיִי
.indicabimus interpretationem & , tuis ſeruis ſomnium Die
אֱמַר חֶלְמָא לְעַבְדָּיךְ וּפִשְׁרָא נְחַוֵּא׃
non Et .*effluxit* † me à Verbum ‡ : Chaſdim ad dixit & ,rex Reſpondit
5 [†] עָנָה מַלְכָּא וְאָמַר לְכַשְׂדָּיֵא [z] מִלְּתָה מִנִּי אַזְדָּא הֵן לָא
, ſiemini fruſta ‡ , eius interpretationem & , ſomnium me ſcire *facietis* ‡
תְהוֹדְעוּנַנִי חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ [a] הַדְמִין תִּתְעַבְדוּן
, ſomnium *ecce* ‡ Et .ponentur *ſterquilinium* † veſtræ domus &
6 וְנִוָ֫ל׃ [†] וְהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ תְּהֵיכוֹן נְיָלִי [b] יְתִשְׁמִון׃
honorem & , *erogationem* ‡ & , dona , indicaueritis eius interpretationem &
וּפִשְׁרֵהּ [c] תְּהַחְוֹן מַתְנָן וּנְבִזְבָּה וִיקָר
ei[a] interpretationē & , ſomnium propterea : mea facie à recipietis magnū
שַׂגִּיא תְּקַבְּלִין מִן־קֳדָמָי לְהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ
ſomnium Rex : *dicentes* ‡ & , ſecundò Reſponderunt .mihi indicate
7 הַחֲוֹנִי׃ [†] עֲנוֹ [c] תִנְיָנוּת וְאָמְרִין מַלְכָּא חֶלְמָא
Reſpondit .indicabimus eius interpretationem & , ſuis ſeruis dicat
8 יֵאמַר לְעַבְדוֹהִי וּפִשְׁרֵהּ נְהַחֲוֵה׃ [†] עָנָה
reſpectu omni : *cementes* ‖ *vos* tempus quòd *ego ſciens certo* Ex * : dixit & , rex
מַלְכָּא וְאָמַר מִן־יַצִּיב יַדַּע אֲנָא דִּי עִדָּנָא אַנְתּוּן זַבְנִין כָּל־קֳבֵל
non ſomnium ſi *Quod* ‡ .verbum me à *effluxerit* * quòd videatis *quod*
דִּי [f] חֵזְיָהוֹן דִּי־אַזְדָּא מִנִּי [g] מִלְּתָא׃ [†] הֵן חֶלְמָא לָא
9 corruptū & , mendacem ſermonē & , veſtra lex *ipſa* ‡ vna , me ſcire feceritis
תְהוֹדְעֻנַנִי חֲדָה הִיא דַתְכוֹן [h] וּמְלָּה כְּדִבָּה וּשְׁחִיתָה
propterea : mutetur tempus donec , me coram dicēdum ad *præparaſtis* *
הִזְמַנְתּוּן לְמֵאמַר קֳדָמַי עַד דִּי עִדָּנָא [i] יִשְׁתַּנֵּא לְהֵן
.mihi indicabitis eius interpretationē quòd ſciam & , mihi dicite ſomnium
חֶלְמָא אֱמַרוּ לִי וְאִנְדַּע דִּי פִשְׁרֵהּ [l] תְּהַחֲוֻנַנִי׃

‡ melior, pinguiores &, *bonus* ‡ eorū aſpect⁹ eſt viſus decem dierum fine in Et
15 [†] וּמִקְצָת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מַרְאֵיהֶם טוֹב וּבְרִיאֵי
. *regis* ‡ cibi *buccella* *veſcentibus* * pueris omnibus præ : † carne
† viſi ſunt בָשָׂר מִן־כָּל־הַיְלָדִים הָאֹכְלִים אֶת־פַּתְבַּג הַמֶּלֶךְ׃
* qui veſcebā tur portione ‡ regij. : eorū *potum* * vinū & ,eorum cibi portionē *ferens* † Melſar fuit Et
† tollebat 16 [†] וַיְהִי הַמֶּלְצַר נֹשֵׂא אֶת־פִּתְבָּגָם וְיֵין מִשְׁתֵּיהֶם
* potus ‖ dabat eis dedit ipſis quatuor iſtis pueris Et .*ſemina* † eis *dans* ‖ &
† legumina. וְנֹתֵן לָהֶם זֵרעֹנִים׃ [†] וְלַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעְתָּם נָתַן לָהֶם
Danielē & : ſapientiā & , libro omni in intellectum & , ſcientiam Deus
יְדַע [p] מַדָּע וְהַשְׂכֵּל בְּכָל־סֵפֶר וְחָכְמָה וְדָנִיֵּאל
† omnem viſionem dierum fine in Et .ſomnia & *viſione omni in* † fecit intelligere
18 הֵבִין בְּכָל־חֲזוֹן וַחֲלוֹמוֹת׃ [†] וּלְמִקְצָת הַיָּמִים
* vt introduceret eunuchorū princeps eos introduxit & : eos *introducēdū ad* * , rex dixit quibus
אֲשֶׁר־אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהָבִיאָם [q] וַיְבִיאֵם שַׂר הַסָּרִיסִים
q בּוֹא eſt inuentus non & , rex eis cum eſt locutus Et .Nebuchadneſar *facies ad*
coram 19 לִפְנֵי נְבוּכַדְנֶצַּר׃ [†] וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא
ſteterūt & : Hazariah & , Miſael , Chananiah , Daniel ſicut illis vniuerſis de
כֻּלָּם כִּדְנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה וַיַּעַמְדוּ
‡ coram rege quod , intelligentiæ , ſapientiæ verbum omne Et .*regis facies ad* ‡
r בִּין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ 20 [†] וְכֹל דְּבַר חָכְמַת [r] בִּינָה אֲשֶׁר
‡ ſciſcitat⁹ eſt omnes ſuper *manibus* ‡ decem eos inuenit & : rex eis ab *quæſiuit* ‡
‡ partibus בִּקֵּשׁ מֵהֶם הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצָאֵם עֲשֶׂר יָדוֹת עַל כָּל־
aſtrologos, Daniel fuit Et .ſuo regno omni in ‡ qui *ſophos* , genethliacos
‡ erant הַחַרְטֻמִּים הָאַשָּׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּתוֹ׃ [†] וַיְהִי דָנִיֵּאל
† primum .regis Chores *vnum* † annum ad vſque
s שָׁנָה עַד־שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃

angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Simhon terminum super ‡ Et
25 †וְעַל־ גְּבוּל שִׁמְעוֹן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Issachar :maris ‖
יָמָּה יִשָּׂשכָר אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Issachar terminum super ‡ Et
26 †וְעַל־ גְּבוּל יִשָּׂשכָר מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Zebulun :maris ‖
יָמָּה זְבוּלֻן אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali angulo ab ‡ Zebulun terminum super ‡ Et
27 †וְעַל־ גְּבוּל זְבוּלֻן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־פְּאַת־
.vna Ghad :maris ‖
יָמָּה גָּד אֶחָד׃
erit & :meridiem ad Austri angulum * ad Ghad terminum super ‡ Et
28 †וְעַל־ גְּבוּל גָּד אֶל־פְּאַת נֶגֶב תֵּימָנָה וְהָיָה
super † hæreditas ,Cades contradictionis aquæ Thamar à terminus
גְּבוּל מִתָּמָר מֵי ᶜמְרִיבַת קָדֵשׁ נַחֲלָה עַל־ ᶜרוב
.magnum mare
הַיָּם הַגָּדוֹל׃
: Israel tribubus hæreditate de *facietis cadere* † quam ,terra ‡ Hæc
29 †זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר־ ᶠתַּפִּילוּ מְנַחָלָה לִשְׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
.Dominvs ‡ Dominus dixit ,eatum portiones hæ &
וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
,quingentorum Aquilonis *angulo ab* ‡ :ciuitatis egressus hi Et
30 †וְאֵלֶּה ᵍתּוֹצְאֹת הָעִיר מִפְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת
nomina *super* ‡ ciuitatis portæ Et .mensura millium quatuor &
31 ʰמִדָּה׃ †וְשַׁעֲרֵי הָעִיר עַל־שְׁמוֹת
,vna Reuben porta :Aquilonem ad tres portę ,Israel tribuum
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צָפוֹנָה שַׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד
Orientalem *angulum* ‡ ad Et .vna Leui porta ,vna Iehudah porta
32 †וְאֶל־פְּאַת קָדִימָה׃ שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שַׁעַר לֵוִי אֶחָד
Ioseph porta Et .tres portæ & ,millium quatuor & quingentorum
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּשְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף
.vna Dan porta ,vna Biniamin porta ,vna
אֶחָד שַׁעַר בִּנְיָמִן אֶחָד שַׁעַר דָּן אֶחָד׃
,mensura † millium quatuor & quingentorum *meridiei angulum* ‡ Et
33 †וּפְאַת־ נֶגְבָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה
porta ,vna Issachar porta ,vna Simhon porta :tres portæ &
וּשְׁעָרִים שְׁלֹשָׁה שַׁעַר שִׁמְעוֹן אֶחָד שַׁעַר יִשָּׂשכָר אֶחָד שַׁעַר
quatuor & ,quingentorum ,*maris Angulum* † .vna Zebulun
34 †פְּאַת־ יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת זְבוּלֻן אֶחָד׃
porta ,vna Aser porta ,vna Ghad porta : tres eorum portæ ,millium
אֲלָפִים שְׁעֲרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר אָשֵׁר אֶחָד שַׁעַר
nomen & :millium decem octo *Circum* ‡ .vna Naphthali
35 נַפְתָּלִי אֶחָד׃ †סָּבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אֲלָף וְשֵׁם־
.ibidem Dominvs die ‡ ex ciuitatis
הָעִיר מִיּוֹם יְהוָה שָׁמָּה׃

;millium quatuor & ,quingentorum Orientali *angulo ab* † &
ᵃפְּאָה ᵃוּמִפְּאַת קָדִים חֲמֵשׁ ᵇמֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים
.millium quatuor & ,quingentorum *maris angulus* ‡ &
ᵇמָּאָה וּפְאַת־ יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים׃
quinquaginta Aquilonem ad ciuitatis suburbanum erit Et
17 †וְהָיָה מִגְרָשׁ לָעִיר צָפוֹנָה חֲמִשִּׁים
,Orientē ad & ;ducentorū & quinquaginta meridiē ad & ,ducentorum &
וּמָאתַיִם וְנֶגְבָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְקָדִימָה
.ducentorum & quinquaginta *mare* * ad & ;ducentorum & quinquaginta
חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְיָמָּה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם׃
,sanctitatis oblationis regione è longitudine in *residuum* ‖ Et
18 †וְהַנּוֹתָר בָּאֹרֶךְ ᶜלְעֻמַּת ׀ תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ
erit & ,*mare* ‡ ad millia decem & ,Orientem ad millia decem
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים קָדִימָה׀ וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יָמָּה וְהָיָה
panem in eius *prouentus* † erit & :sanctitatis oblationis regione è
לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְהָיְתָה הִבּוּאָתָהּ לְלֶחֶם
ei seruient ,ciuitatis *seruitor* ‡ Et .ciuitatis seruitoribus
19 †לְעֹבְדֵי הָעִיר׃ וְהָעֹבֵד הָעִיר יַעַבְדֻהוּ
,quinque oblatio Omnis .Israel tribubus omnibus ex
20 †כָּל־תְּרוּמָה חֲמִשָּׁה׃ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃
partem quartam * :millibus viginti & quinque *in* ‡ millium viginti &
וְעֶשְׂרִים׀ אֶלֶף בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף רְבִיעִית
.ciuitatis possessionem *ad* ‡ sanctitatis oblationem offeretis
ᵈתָּרִימוּ אֶת־תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ אֶל־אֲחֻזַּת הָעִיר׃
,*sanctitatis* † oblationem ad inde & ,hinc *prælato residuum* ‡ Et
21 †וְהַנּוֹתָר לַנָּשִׂיא מִזֶּה ׀ וּמִזֶּה ׀ לִתְרוּמַת־־־הַקֹּדֶשׁ
millium † viginti & ,quinque *facies ad* ‡ ciuitatis possessionem ad &
וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף ׀
facies super mare * ad & , Orientalem terminum ad vsque oblationis
תְּרוּמָה עַד־־־גְּבוּל קָדִימָה וְיָמָּה עַל־־־פְּנֵי
partes contra *mare ad* † terminum *super* ‡ millia viginti & quinque
חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף עַל־־־גְּבוּל לְעֻמַּת חֲלָקִים
.eius medio in domus sanctuariū & ,sanctitatis oblatio erit & : *prælato**
לַנָּשִׂיא וְהָיְתָה תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וּמִקְדַּשׁ הַבַּיִת בְּתוֹכָהּ׃
medio in ciuitatis possessione de & ,Leuitarum possessione de Et
22 †וּמֵאֲחֻזַּת הַלְוִיִּם וּמֵאֲחֻזַּת הָעִיר בְּתוֹךְ
terminum inter & , Iehudah terminum inter : erit *prælato* ‡ quod
אֲשֶׁר לַנָּשִׂיא יִהְיֶה בֵּין ׀ גְּבוּל יְהוּדָה וּבֵין גְּבוּל
;tribuum residuum Et .erit *prælato** ,Biniamin
23 †בִּנְיָמִן לַנָּשִׂיא יִהְיֶה׃ וְיֶתֶר הַשְּׁבָטִים
.vna Biniamin ,*maris angulum* † ad vsque Orientali *angulo ab* ‖
מִפְּאַת קָדִים עַד־־־פְּאַת יָמָּה בִּנְיָמִן אֶחָד׃
angulum * ad vsque Orientali *angulo ab* ‡ Biniamin terminum *super* ‡ Et
24 †וְעַל־ גְּבוּל בִּנְיָמִן מִפְּאַת קָדִימָה עַד־־־פְּאַת־
.vna Simhon ,*maris* ‖
יָמָּה שִׁמְעוֹן אֶחָד׃

‡ iuxta
‡ à plaga
*plagam
‖ occidentalem:
‡ iuxta
‡ à plaga
*plagam
‖ occidentalem:
‡ iuxta
‡ à plaga
*plagam
* occidentalem:
‡ iuxta
*plagam
† contra
ᶜ רוב
‡ est † fortiemini
ᶠ נָפַל
‡ Deus.
‡ à plaga Aquilonari
ᵍ יָצָא
‡ per
ʰ מָדַד
‡ plagam
‡ ad plagam meridianam
† in
† Et ad plagam occidentalem
‡ Per circuitum
‡ eo
† à plaga
‡ plagam
* Occidentem
‖ quod reliquum fuerit
ᶜ יָתַר
‡ Occidentem,
† fructus
ᵇ תְּבוּאָה
‡ seruitores
‡ cum *per
‖ in
ᵈ רוּם
‡ quod residuum fuerit principis erit
† sanctuarij
‡ ante
† millia
‡ Occidentem ante
‡ vsque ad
† Occidentalem
* principis:
‡ principis
* principis
‖ à plaga
† plagam occidentalem
‡ iuxta
‡ à plaga
*plagam
‖ occidentalem,

Finis libri Iechezchel.

תם ספר יחזקאל

,eorum *piſcis* erit ‡ ſua ſpecie In .erunt *teticulis* *extenſio* †,Heghlaim † extenſiones retium ‡ erunt piſces ‖ multi

עֲגַלַּיִם מִשְׁטוֹחַ לַחֲרָמִים יִהְיוּ לְמִינָהּ תִּהְיֶה דְגָתָם
.valde *multus* ‖ ,magni maris piſcis ſicut

[2] כִּדְגַת הַיָּם הַגָּדוֹל רַבָּה מְאֹד׃ [2] דָּגָה
.dabuntur *ſalem* ‡ in ,ſanabuntur non ס ,eius *foſſæ* * & ,eius Cænoſa * paludes ‡ ſalinas

וּבְצֹאתָו וּגְבָאָיו וְלֹא יֵרָפְאוּ לְמֶלַח נִתָּנוּ׃ 11 ‡ iuxta ‡ iuxta ripam † omnis arbor fructus comeſtibilis.
omne † inde & ,hinc eius *labium* *ſuper* ‡ aſcendet torrentem *ſuper* ‡ Et

וְעַל־הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל־שְׂפָתוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה יִכְלֶה־ 12 [b] נָבָל
.eius fructus conſumetur nec, eius folium defluet non .*cibi* *lignum*

עֵץ־מַאֲכָל לֹא־[b]יִבּוֹל עָלֵהוּ וְלֹא־[c]יִתֹּם פִּרְיוֹ [c] תָּמִם
ipſa ſanctuario de eius aquæ quia , maturabit ſuis menſibus In

לַחֳדָשָׁיו יְבַכֵּר כִּי מֵימָיו מִן־הַמִּקְדָּשׁ הֵמָּה
.*medelam* ‡ ad eius folium & ,cibum in eius fructus erit Et .*egredientes* †

יֹצְאִים וְהָיָן פִּרְיוֹ לְמַאֲכָל וְעָלֵהוּ [d] לִתְרוּפָה׃ [d] תְּרוּפָה
quo ‡ terminus Iſte * :DOMINVS ‖ Dominus dixit Sic

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה זֶה גְּבוּל אֲשֶׁר 13 † egrediuntur. והיה ק ‡ fractionem ſanandam vtile.
:Iſrael tribubus duodecim terram diuidetis hæreditatem

תִּתְנַחֲלוּ אֶת־הָאָרֶץ [e] לִשְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל [e] חֶבֶל
vir ‡ eam accipietis hæreditate Et . *funiculi* ‡ Ioſeph

יוֹסֵף חֲבָלִים׃ 14 [f] רָפָה
eam *dandum ad* ‡ , meam manum leuaui quam ‖ ſuus frater ſicut ‖ Deus: * Hic eſt * in

כְּאֶחָיו אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לָתֵת [g] שְׁנָה
.hæreditatem in vobis hæc terra cadet & .veſtris patribus ‡ ſortes duę erunt.

לַאֲבֹתֵיכֶם וְנָפְלָה הָאָרֶץ הַוֹּאת לָכֶם בְּנַחֲלָה׃ ‡ vnuſquiſq; ‖ accipiet, ſuper ‡ vt darem ‡ eſt * plagam
mari à ,aquilonarem *angulum* * ad terræ terminus ‡ hic Et

וְזֶה [h] גְּבוּל הָאָרֶץ לִפְאַת צָפוֹנָה מִן־הַיָּם 15 † eſt
.Sedad in veniendum ad ,Chethlon via magno

הַגָּדוֹל הֶרְכֶּךָ חֶתְלֹן לְבוֹא צְדָדָה׃
,Dammeſec terminum inter † quæ Sibraim , Berothah ,Chamath

חֲמָת [i] בֵּרוֹתָה סִבְרַיִם אֲשֶׁר בֵּין־גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק 16 ‖ *atrium medium*, quod eſt in termino
terminum ad *quæ* , Hathichon Chaſer ‖ ; Chamath terminum *inter* &

וּבֵין גְּבוּל חֲמָת חָצֵר [j] הַתִּיכוֹן אֲשֶׁר אֶל־גְּבוּל [j] תָּוֶךְ
.Chauran

חַוְרָן׃
,Dammeſec terminus , Henon , Chaſar mari à terminus erit Et

וְהָיָה גְּבוּל מִן־הַיָּם חֲצַר עֵינוֹן גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק 17 * terminus aquilonaris terræ Iſrael & ad aquilonem mundi, † plagam aquilonarem.
angulum † & : Chamath terminus & , *Aquilonem ad Aquilo* * &

וְצָפוֹן צָפוֹנָה וּגְבוּל חֲמָת וְזֹאת [k] פְּאַת [k] פֵּאָה
.*aquilonis* ‡

צָפוֹן׃
,Dammeſec inter *ab* & ,Chauran inter *ab* orientalem *angulum* † Et

וּפְאַת קֶדְמָה מִבֵּין חַוְרָן וּמִבֵּין דַּמֶּשֶׂק 18 † plagam ‡ vſque ad
ſuper ‡ termino à Iarden Iſrael terram *inter ab* & ,Ghilhad inter *ab* &

וּמִבֵּין הַגִּלְעָד וּמִבֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַיַּרְדֵּן מִגְּבוּל עַל־
.orientalem *angulum* † & :metiemini orientale mare † plagam

הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי [l] תָּמֹדּוּ וְאֶת פְּאַת קָדִימָה׃ [l] מָדַד
aquas ad vſque Thamar à , *auſtrum* ‡ ad *meridiei angulum* * Et * plagã meridianam ‡ meridiem ‡ vſque

וּפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה מִתָּמָר עַד־ 19 ‖ hæc eſt plaga meridiana auſtralis.
angulum ‖ & :magnum mare ad ‡ torrentem ,Cades contradictionum

מְרִיבוֹת קָדֵשׁ נַחֲלָה אֶל־הַיָּם הַגָּדוֹל וְאֶת פְּאַת־
.*Meridiem ad* *Auſtri* ‡

תֵּימָנָה נֶגְבָּה׃
intrandum ad † contra vſque termino à magnum mare *maris angulum* ‖ Et ‡ plagam occidentalem † ingreſſum † hęc eſt plaga occidentalis.

וּפְאַת־יָם הַגָּדוֹל מִגְּבוּל עַד־נְכַח לְבוֹא 20 [i] פְּאָה
.*maris* *angulus* *hic* † .Chamath

חֲמָת זֹאת [i] פְּאַת־יָם׃
.Iſrael tribubus vobis hanc terram diuidetis Et

וְחִלַּקְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ 21 ‡ ſortiemini
peregrinis & , vobis hæreditatem in eam *cadere facietis* ‡ , erit Et

וְהָיָה [k] תַּפִּלּוּ אֹתָהּ בְּנַחֲלָה לָכֶם [l] וְלַגֵּרִים 22 [k] נָפַל ‡ qui peregrinantur
.veſtrũ medio in filios genuerint qui , veſtrum medio in *peregrinantibus* ‡

הַגָּרִים בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־[m]הוֹלִידוּ בָנִים בְּתוֹכְכֶם [l] גּוּר
cadent vobiſcum , Iſrael filios inter indigena ſicut vobis erunt &

וְהָיוּ לָכֶם כְּאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִתְּכֶם יִפְּלוּ [m] יָלַד
tribu in , erit Et .Iſrael tribuum medio in hæreditatem in

בְּנַחֲלָה בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ 23 † in ‡ peregrinatur
dixit , eius hæreditatem dabitis *ibi* , *eo cum* peregrinus *peregrinans* ‡ qua †

וְהָיָה בַּשֵּׁבֶט [n] אֲשֶׁר־גֵּר הַגֵּר אִתָּם תִּתְּנוּ נַחֲלָתוֹ נְאֻם [n] נָתַן
.DOMINVS † Dominus † Deus.

אֲדֹנָי יֱהוִה׃

CAP. XLVIII. מח

manum ‡ ad aquilonem ad fine à : tribuum nomina hæc Et ‡ latus

[1] וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים מִקְצֵה צָפוֹנָה אֶל־יַד 1

,Dãmeſec terminus , Henan , Chaſar , Chamath veniendo Chethlon viæ

דֶּרֶךְ חֶתְלֹן לְבוֹא־חֲמָת חֲצַר עֵינָן גְּבוּל דַּמֶּשֶׂק
orientalis *angulus* † ei erunt Et . Chamath *manum* ‡ ad Aquilonem ad ‡ latus † plaga

צָפוֹנָה אֶל־יַד חֲמָת [o] וְהָיוּ־לוֹ פְּאַת־קֶדֶם [o] הָיָה
orientali *angulo ab* * Dan terminum *ſuper* * Et .vna Dan , mare * iuxta * à plaga ‡ plagam occidentalem

חֲצַר עֵינָן׃ 2 ‡ iuxta * à plaga ‖ plagam occidentalem
.vna Aſer , *maris angulum* ‡ ad vſque

וְעַל־[p]גְּבוּל דָּן מִפְּאַת קֶדֶם׃ [p] גְּבוּל
angulum ‖ ad vſque ס ,Orientali *angulo ab* * Aſer terminum *ſuper* ‡ Et

וְעַל־גְּבוּל אָשֵׁר מִפְּאַת קֶדְמָה וְעַד־פְּאַת־ 3 † iuxta ‡ à plaga ‖ plagam occidentalem
.vna Naphthali , *maris* ‡

יָמָּה נַפְתָּלִי אֶחָד׃
angulum ‖ ad vſque , Orientali *angulo ab* ‡ Naphthali terminum *ſuper* † Et

וְעַל־גְּבוּל נַפְתָּלִי מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת 4 † iuxta ‡ à plaga ‖ plagam ‡ occidentalem
.vna Menaſſeh , *maris* ‡

יָמָּה מְנַשֶּׁה אֶחָד׃
angulum † ad vſque , Orientali *angulo ab* * , Menaſſeh terminum *ſuper* † Et

וְעַל־גְּבוּל מְנַשֶּׁה מִפְּאַת קָדְמָה עַד־פְּאַת 5 † iuxta * à plaga † plagam ‡ occidentalem
.vna Ephraim , *maris* ‡

יָמָּה אֶפְרַיִם אֶחָד׃
angulum † ad vſque ס , Orientali *angulo ab* ‡ Ephraim terminum *ſuper* * Et

וְעַל־גְּבוּל אֶפְרַיִם מִפְּאַת קָדִים וְעַד־פְּאַת־ 6 * iuxta ‡ à plaga † plagam ‖ occidentalem
.vna Reuben , *maris* ‖

יָמָּה רְאוּבֵן אֶחָד׃
angulum † ad vſque , Orientali *angulo ab* ‡ Reuben terminum *ſuper* † Et

וְעַל־גְּבוּל רְאוּבֵן מִפְּאַת קָדִים עַד־פְּאַת 7 † iuxta ‡ à plaga † plagam ‡ occidentalem
.vna Iehudah , *maris* ‡

יָמָּה יְהוּדָה אֶחָד׃
angulum * ad vſque , Orientali *angulo ab* † Iehudah terminum *ſuper* ‡ Et

וְעַל־גְּבוּל יְהוּדָה מִפְּאַת קָדִים עַד־פְּאַת 8 ‡ iuxta † à plaga * plagam † occidentalem, * ſpontanea * offeretis
viginti & quinque *eleuabitis* * quam * , oblatio erit , *maris* †

יָמָּה תִּהְיֶה הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר־[q]תָּרִימוּ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים [q] רוּם
angulo ab *partium* ‡ vna ſicut , longitudinis & , latitudinis millium ‡ è partibus à plaga * plagam occidentalem. † offeretis

אֶלֶף רֹחַב וְאֹרֶךְ כְּאַחַד הַחֲלָקִים מִפְּאַת [r] רוּם
.eius medio in ſanctuarium erit Et .*maris angulum* * ad vſque ,Orientali

קָדִימָה עַד־פְּאַת יָמָּה וְהָיָה הַמִּקְדָּשׁ בְּתוֹכָהּ׃ [r]
quinque longitudo :DOMINO *eleuabitis* † quam Oblatio

תְּרוּמַת אֲשֶׁר [s] תָּרִימוּ לַיהוָה אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה 9 [s] רוּם
.millium decem latitudo & , millium viginti &

וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים׃
Aquilonem ad ſacerdotibus ſanctitatis oblatio erit iſtis Et

וְלָאֵלֶּה תִּהְיֶה תְּרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ לַכֹּהֲנִים צָפוֹנָה 10 ‡ ad Occidentem
,millia decem latitudinis *mare ad* ‡ & , millia viginti & quinque

חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְיָמָּה רֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
longitudinis meridiem ad & , millia decem latitudinis Orientem ad &

וְקָדִימָה רֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וְנֶגְבָּה אֹרֶךְ
.eius medio in DOMINI ſanctuarium erit & .millia viginti & quinque

חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְהָיָה מִקְדַּשׁ־יְהוָה בְּתוֹכוֹ׃
cuſtodierunt qui , Sadoc filiis de *ſanctificato* * Sacerdotibus * ſanctificaris † cùm errarent filij

לַכֹּהֲנִים הַמְקֻדָּשׁ מִבְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ 11
ſicut , Iſrael *filios errando in* † , errauerunt non qui , meam cuſtodiam

מִשְׁמַרְתִּי אֲשֶׁר לֹא־[t]תָעוּ בְּתָעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר [t] תָּעָה
oblatione de oblatum eis erit Et .Leuitæ ‡ errauerunt ‡ filij † iuxta

תָּעוּ הַלֵּוִיִּם׃ 12
.Leuitarum terminum *ad* † :ſanctitatum ſanctitas , terræ

וְהָיְתָה לָהֶם תְּרוּמָה מִתְּרוּמַת
viginti & quinque , ſacerdotum terminum contra Leuitæ Et

הָאָרֶץ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים אֶל־גְּבוּל הַלֵּוִיִּם׃
longitudo Omnis . millium decem latitudinis & , longitudinis millium

וְהַלְוִיִּם לְעֻמַּת גְּבוּל הַכֹּהֲנִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים 13 ‡ permutabunt, ‡ transferent primitias ‡ eſt
,millium decem latitudo & , millium viginti & quinque

אֶלֶף אֹרֶךְ וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כָּל־אֹרֶךְ
faciet tranſire ‡ neque , *commutabit* ‡ non & , eo ex venundabunt non Et

חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים׃
.millium decem latitudo & , millium viginti & quinque

וְלֹא־[u]יִמְכְּרוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא־[v]יַמֵּר וְלֹא יַעֲבֹר 14 [u] יָמַר
.DOMINO ‡ ſanctitas quia : terræ *principium*

רֵאשִׁית הָאָרֶץ כִּי־קֹדֶשׁ לַיהוָה׃ [v] יָחַר
,quinque *facies ſuper* ‡ latitudine in *reſiduum* * millia quinque Et

וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים [w] הַנּוֹתָר בָּרֹחַב עַל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה 15 † millia erunt prophana
:ſuburbanũ in & , habitaculũ in ciuitatis *ipſum prophanum millia* † viginti &

וְעֶשְׂרִים אֶלֶף [x] חֹל־הוּא לָעִיר [y] לְמוֹשָׁב וְלִמְגָרֶשׁ [w] חוֹל [x] יָשַׁב [y] מָדַד
.eius medio in ciuitas erit &

וְהָיְתָה הָעִיר בְּתוֹכָהּ׃ ‡ plaga aquilonaris
qua tuor & quingentorum *Aquilonis angulus* ‡ eius menſuræ hæ Et

וְאֵלֶּה [y] מִדּוֹתֶיהָ פְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת 16 ‡ plaga auſtralis
: millium quatuor & , quingentorum *meridiei angulus* ‡ & , millium

אֲלָפִים וּפְאַת־[z]נֶגֶב חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים חמש כהיב וחמ קרי

sex & :*integri* ‡,bouis filius vitulus, *nouilunij* † die in Et
6 †וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ פַּר בֶּן־בָּקָר תְּמִימִם וְשֵׁשָׁה .erunt *integri* ‡,aries & ,*agni*
כְּבָשִׂים וְאַיִל תְּמִימִם יִהְיוּ׃
,*munus* ‡ faciet arietem per Ephah &,vitulum per Ephah Et
7 †וְאֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל יַעֲשֶׂה מִנְחָה .Ephah per Hin olei & :eius manus apprehenderit sicut agnis in &
וְלַכְּבָשִׂים כַּאֲשֶׁר תַּשִּׂיג[c] יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
,ingredietur portæ vestibuli *via* :*prælatum ingrediendo in* ‡ Et
8 †וּבְבוֹא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר יָבוֹא .exibit *eius* * viam *in* ‡ &
וּבְדַרְכּוֹ יֵצֵא׃[c]
solennitatibus in DOMINI *facies ad* † terræ *populum intrando in* ‡ Et
9 †וּבְבוֹא עַם־הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה בַּמּוֹעֲדִים portæ *via* * egredietur, *se incuruandum ad Aquilonis* ‖ portæ viam *ingrediens* ‡
הַבָּא דֶּרֶךְ שַׁעַר צָפוֹן[f] לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר
portæ *via* † egredietur, *meridianæ* portæ *viam ingrediens &* .*meridies* ‡
נֶגֶב וְהַבָּא דֶּרֶךְ־שַׁעַר נֶגֶב יֵצֵא דֶּרֶךְ־שַׁעַר
,*eam in* est ingressus quam ‡,portæ *via* ‖ reuertetur Non .aquilonaris
צָפוֹנָה לֹא יָשׁוּב דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר־בָּא בּוֹ .egredientur illius regione è sed
כִּי נֹכַח יֵצֵאוּ׃
,ingredietur, *ipsos ingrediendo in* *,eorum medio in ,*prælatus* ‡ Et
10 †וְהַנָּשִׂיא בְּתוֹכָם בְּבוֹאָם יָבוֹא .egredientur ,*ipsos exeundo in* † &
וּבְצֵאתָם יֵצֵאוּ׃[g]
Ephah *munus* * erit *Statutis temporibus* ‡ in &,*festiuitatibus* in Et
11 †וּבַחַגִּים וּבַמּוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אֵיפָה :eius manus donum agnis in &, arietem per Ephah &, vitulum per
לַפָּר וְאֵיפָה לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים מַתַּת יָדוֹ .Ephah per Hin olei &
וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
deuotionem † pacifica aut ,*ascensionem spontaneam prælatus* ‡ fecerit cùm Et
12 †וְכִי־יַעֲשֶׂה הַנָּשִׂיא נְדָבָה עוֹלָה אוֹ־שְׁלָמִים נְדָבָה faciet &,Orientem * respicientem portam ei aperiet &,DOMINO
לַיהוָה וּפָתַח לוֹ אֶת־הַשַּׁעַר הַפּוֹנֶה קָדִים וְעָשָׂה :sabbathi die in faciet sic ,*sua pacifica* & ,*suam ascensionem* ‡
אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־שְׁלָמָיו כַּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת .*ipsum egredi post* ‡ portam claudet &,egredietur &
וְיָצָא וְסָגַר אֶת־הַשַּׁעַר אַחֲרֵי צֵאתוֹ׃
diem per *ascensionem* * facies *integrum eius anni* † filium agnum Et
13 †וְכֶבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיּוֹם .illud facies mane *in mane in* ‡:DOMINO
לַיהוָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃
, Ephah partem sextam mane *in mane in* * eo super facies *munus* † Et
14 †וּמִנְחָה תַּעֲשֶׂה עָלָיו בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר שִׁשִּׁית הָאֵיפָה *munus* ‡,similam *subigendam* † ad , Hin partem tertiam olei &
וְשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הַהִין[i] לָרֹס אֶת־הַסֹּלֶת מִנְחָה facient Et .iugiter *seculi* ‡ statutis DOMINO
לַיהוָה חֻקּוֹת עוֹלָם תָּמִיד׃[a]
.*ingitatis ascensione*:mane *in mane in* ‖ oleum & ,*munus* † & ,agnum
15 †וְעָשׂוּ אֶת־הַכֶּבֶשׂ וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַשֶּׁמֶן בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר עוֹלַת תָּמִיד׃ *prælatus* † dederit Cùm :DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic
16 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־יִתֵּן הַנָּשִׂיא : erit eius *filiis ipsa* ‡,eius hæreditatem in suis filiis de *viro* * donum
מַתָּנָה לְאִישׁ מִבָּנָיו נַחֲלָתוֹ הִיא לִבְנָיו תִּהְיֶה׃ .hæreditatem in ,*ipsa* ‖ ,eorum *possessio* †
אֲחֻזָּתָם הִיא בְּנַחֲלָה׃
,*suis* seruis de vni sua hæreditate de donum dederit *cùm* ‡ Et
17 †וְכִי־יִתֵּן מַתָּנָה מִנַּחֲלָתוֹ לְאַחַד מֵעֲבָדָיו : *prælatum* † ad reuertetur &, libertatis annum ad vsque illius erit &
וְהָיְתָה לוֹ עַד־שְׁנַת הַדְּרוֹר וְשָׁבַת לַנָּשִׂיא .erit *eis* ‡ ,eius filiorum ,*eius* hæreditas *Verumtamen* ‡
אַךְ נַחֲלָתוֹ בָּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה׃
,*eos populandam ad* † populi hæreditate de *prælatus* * accipiet non Et
18 †וְלֹא־יִקַּח הַנָּשִׂיא מִנַּחֲלַת הָעָם[d] לְהוֹנֹתָם :suis filiis dabit hæreditatem *sua* possessione De .eorum possessione de
מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יַנְחִל אֶת־בָּנָיו .*sua* possessione à *vir* ‡ ,meus populus dispergantur non *quod propter* ‖
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־[e]יָפֻצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ׃
in portæ *humero super* ‡ qui ,*ingressum in* * me introduxit Et
19 †וַיְבִיאֵנִי בַּמָּבוֹא אֲשֶׁר עַל־כֶּתֶף הַשַּׁעַר עַל־ ecce &; Aquilonem ad *respicientia sacerdotes* ad ‡ sanctitatis cubicula
לִשְׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ[f] אֶל־הַכֹּהֲנִים[g] הַפְּנוֹת צָפוֹנָה וְהִנֵּה־ .*mare* † ad lateribus in loeus ‖ ibi
שָׁם מָקוֹם בִּירְכָתָם יָמָּה׃

‡ Calendarū ‖ immaculatus: ‡ immaculati
‡ sacrificium
[c] נָשַׂג ‖ quando ingredieturprinceps : per viā ‡ per *ipsam*
[c] יָצָא ‡ cùm intrabit populus †in cōspectu ‡ qui ingreditur per ‖Aquilonaris vt incuruet * per viam
[f] שְׁחָה ‡ meridianę. Et qui ingreditur per viā † per viam ‖ per ‡ per
[a] עָשָׂה יעשו
[p] ‡ princeps * quando ingredientur ipsi, † quando egressi fuerint ipsi,
[g] יָצָא ‡ sollennitatibus * sacrificium ‡ princeps spontaneum holocaustū, † spontanea * ad ‡ holocaustum suum,
[h] עֹלָה ‡ postquam egressus fuerit. † anniculum eius immaculatum *holocaustum ‖ singulo † oblationem * singulo † miscendū ‡ oblationem
[i] רָמַס ‡ perpetuis
[a] עָשָׂה יעשו
[p] † sacrificium ‖ singulo * holocaustum iuge ‡ Deus: Si † princeps * alicui ‡ ipsū quod donauit, filiorum †in possessionē ‖ hoc est, ‡ si †principem:
[b] חָיָה ‡ Sed ‡ hæreditas eorum * princeps † vt opprimat
[d] לָקַח ‖ vt ‡ vnusquisq;
[e] פּוּץ * per ‡ erat ex latere ‡ quę erāt sacerdotū, quæ respiciebant
[f] בּוֹא [g] פָּנָה ‖ erat † ad Occidēterm. בירכתים
[p]

sacerdotes *ibi* coquent quo† locus‡ Iste :me ad dixit Et
20 †וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים ,*munus* ‡ coquent quo *:peccato pro &,delicto pro oblationem
אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־הַחַטָּאת אֲשֶׁר יאפוּ[h] אֶת־הַמִּנְחָה sanctificandum ad ,exterius atrium *ad educendum* ‡ non *ad* ‖
לְבִלְתִּי הוֹצִיא אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה[i] לְקַדֵּשׁ אֶת־ me fecit transire &,exterius atrium *ad* † me eduxit Et .populum
הָעָם׃ 21 †וַיּוֹצִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וַיַּעֲבִרֵנִי ,*atrij angulo in atrium* *ecce &: atrij angulos quatuor *ad* ‡
אֶל־אַרְבַּעַת מִקְצוֹעֵי הֶחָצֵר וְהִנֵּה חָצֵר בְּמִקְצַע הֶחָצֵר .*atrij angulo in atrium* ‡
חָצֵר בְּמִקְצַע הֶחָצֵר׃
quadraginta ligata atria‡ atrij angulis quatuor In
22 †בְּאַרְבַּעַת מִקְצַעֹת הֶחָצֵר חֲצֵרוֹת קְטֻרוֹת אַרְבָּעִים ipsis quatuor* vna mensura :latitudine† triginta & ,longitudine†
אֹרֶךְ וּשְׁלֹשִׁים רֹחַב[k] מִדָּה אַחַת לְאַרְבַּעְתָּם :*ipsis* † quatuor *circum eis in circum ordo* ‡ Et .*angulatis* ‖
23 †וְטוּר סָבִיב בָּהֶם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּם .*circum* * parietes subter *facta* ‡ culinæ &
וּמְבֻשָּׁלוֹת[l] עָשׂוּי מִתַּחַת הַטִּירוֹת סָבִיב׃
ibi coquent qua* ,coquentium domus† Istæ :me ad dixit Et
24 †וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה בֵּית הַמְבַשְּׁלִים אֲשֶׁר יְבַשְּׁלוּ־שָׁם .populi victimam domus ministri
מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת אֶת־זֶבַח הָעָם׃

CAP. XLVII. מז

egredientes † aquæ ecce &,domus ostium ad me conuertit Et
1 †[m]וַיְשִׁבֵנִי אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה־מַיִם יֹצְאִים :Orientem ‡ domus facies nam .Orientem ad domus limine *desub* ‡
מִתַּחַת מִפְתַּן הַבַּיִת קָדִימָה כִּי־פְנֵי הַבַּיִת קָדִים meridie à dextero domus *humero ab subter* † de *descendentes* * aquæ Et
וְהַמַּיִם יֹרְדִים מִתַּחַת מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנֶּגֶב .altaris
לַמִּזְבֵּחַ׃
extra viam *me circuire fecit* ‡ & ,aquilonaris portæ *via* † me eduxit Et
2 †[n]וַיּוֹצִיאֵנִי דֶּרֶךְ־שַׁעַר צָפוֹנָה[o] וַיְסֹבְבֵנִי דֶּרֶךְ חוּץ aquæ ecce Et .Orientem ‡ respicientem viam * extrinsecus portam *ad*
אֶל־שַׁעַר הַחוּץ דֶּרֶךְ הַפּוֹנֶה קָדִים וְהִנֵּה־מַיִם .dextero *humero ab scaturientes* ‖
3 †[p]מְפַכִּים מִן־הַכֶּתֶף הַיְמָנִית׃ est mensus Et .eius manu in *linea* ‡ & ,Orientem *versum egrediendo In* †
בְּצֵאת־הָאִישׁ קָדִים[q] וְקָו בְּיָדוֹ וַיָּמָד .*talorum* ‡ aquas ,aquas *in* * me fecit transire & ,cubito in ‖ mille
אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מֵי אֲפִיסִים׃ .*poplitum* ‡ aquas aquas *in* † me fecit transire & ,mille est mensus Et
4 †וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מַיִם בִּרְכָּיִם .*lumborum* * aquas me fecit transire & ,mille est mensus Et
וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי מֵי מָתְנָיִם׃
:transire poterat non quem, torrentem ‡,mille est mensus Et
5 †[r]וַיָּמָד אֶלֶף נַחַל אֲשֶׁר לֹא־אוּכַל לַעֲבֹר non qui ,*torrentem natationis* † aquæ ,aquę se eleuauerant quoniam
כִּי־[s]גָאוּ הַמַּיִם[t] מֵי שְׂחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא־ :hominis filii vidisti Nónne :me ad dixit Et .*transibatur* ‡
יֵעָבֵר׃
6 †וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ[u] בֶּן־אָדָם .torrentis *labium* *super* ‡ me conuertit &,me ire fecit Et
וַיּוֹלִכֵנִי וַיְשִׁבֵנִי עַל־[v]שְׂפַת הַנָּחַל׃ :valdè *multum lignum* * torrentis *labium* *ad* ‡ ecce &,me *conuertendo In* †
7 †בְּשׁוּבֵנִי וְהִנֵּה אֶל־שְׂפַת הַנָּחַל עֵץ רַב מְאֹד *egredientes* * istæ Aquæ :me ad dixit Et .inde &,hinc
מִזֶּה וּמִזֶּה׃ 8 †וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים intrabunt & :planiciem *super* ‡ descendent &,orientalem *versum* ‡ ad
אֶל־הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנָה וְיָרְדוּ עַל־הָעֲרָבָה וּבָאוּ .aquæ sanabuntur & ,*educta* † mare *ad* ‡ mare
הַיָּמָּה אֶל־הַמַּיִם הַמּוֹצָאִים וְנִרְפְּאוּ הַמָּיִם׃ *quod omne ad ,sæpe* ‖ quæ ,viuens anima omnis ,erit Et
9 †וְהָיָה כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה[w] אֲשֶׁר־יִשְׁרֹץ אֶל כָּל־אֲשֶׁר quia :valde *multus piscis* erit ‡ & . viuet ,torrentes duo *illuc intrauerit*
יָבוֹא שָׁם הַנְּחָלִים[x] יִחְיֶה וְהָיָה הַדָּגָה רַבָּה מְאֹד כִּי quod *omne* * viuet &,sanabuntur &, istæ aquæ illuc intrauerũt
בָּאוּ שָׁמָּה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וְנִרְפְּאוּ וְחָי כֹּל אֲשֶׁר .torrens ‖ illuc intrauerit
יָבוֹא שָׁמָּה הַנָּחַל׃
Hen ad vsque &,Ghedi- Hen ab piscatores eo *super* ‡ stabunt ,erit Et
10 †וְהָיָה עָמְדוּ עָלָיו[x] דַּיָּגִים מֵעֵין גֶּדִי וְעַד־עֵין

‡ est † in * in ‡ sacrificium
[h] אָפָה ‖ vt ‡ efferant in
[i] חוּץ † in ‡ per * in singulis quatuor angulis erat atrium, hoc est cubiculũ. ‡ erant † cubitorum in † in * erat
[k] מָדַד ‖ habentibus angulos. ‡ paries erat in circuitu ipsorum cubiculorum per circuitum †ipsorum: ‡ factæ erant *percircuitũ.
[l] עָשָׂה † sunt * in ‡ egrediebantur
[m] שׁוּב ‡ de loco qui erat sub ‡ erat ad * descendebant † de loco qui erat sub latere † ver viam ‡ conuertit me ad
[n] יָצָא [o] סָבַב * ad ‡ ad tegrediebantur à latere
[p] פָּנָה † Cùm egrederetur virad ‡ filum lineum erat
[q] קָוָה ‖ mensuras * per ‡ pertingẽtes ad talos. † per ‡ vsquead genua pertingẽtes. *aquas vsque ad renes.
[r] מָדַד ‖ & ecce † narabiles torrentis,
[s] גָּאָה ‡ poterat transiri.
[t] רָאָה ‡ ad ripam
[u] שָׁפָה † Cùm vertissem ‡ in ripa * erant ligna multa *quæ egrediuntur ‡ terminum ‡ per ‡ Orientale & ad † Occidẽtale educentur, ‖ serpit quocunq; ingressi fuerint ij ‡ erunt multi pisces * quicquid ‖ vbi erat ‡ in
[x] דוּג עמדו ק

‡ egrediebantur
[m] שׁוּב ‡ de loco qui erat sub ‡ erat ad * descendebant † de loco qui erat sub latere † ver viam ‡ conuertit me ad
[n] יָצָא [o] סָבַב * ad ‡ ad tegrediebantur à latere
[p] פָּנָה † Cùm egrederetur virad ‡ filum lineum erat
[q] קָוָה ‖ mensuras * per ‡ pertingẽtes ad talos. † per ‡ vsquead genua pertingẽtes. *aquas vsque ad renes.
[r] מָדַד ‖ & ecce † narabiles torrentis,
[s] גָּאָה ‡ poterat transiri.
[t] רָאָה ‡ ad ripam
[u] שָׁפָה † Cùm vertissem ‡ in ripa * erant ligna multa *quæ egrediuntur ‡ terminum ‡ per ‡ Orientale & ad † Occidẽtale educentur, ‖ serpit quocunq; ingressi fuerint ij ‡ erunt multi pisces * quicquid ‖ vbi erat ‡ in
[x] דוּג עמדו ק

offeretis ,hæreditatem in terram vos faciendo cadere in † Et
1 וּבְהַפִּילְכֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה תָּרִימוּ
quinque ‡ longitudo ; terra de ſanctitatem DOMINO oblationem
תְּרוּמַת יְהוָה ׀ קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה
Sanctitas : millium decem latitudo & ,*longitudine* millium viginti &
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֶלֶף קֹדֶשׁ־
.*circum* ‡ eius ter mino omni in *ipſa* ‡
הוּא בְּכָל־גְּבוּלָהּ סָבִיב׃
† quingentis *in* ‡ quingenti ,*ſanctitatem* *in* ‡ hoc ex *Erit* †
2 יִהְיֶה מִזֶּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת
.*circum* ‡ *circum* ei ſuburbanum cubitorum quinquaginta & ‡ quadratum
מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ לוֹ סָבִיב׃
,quinque longitudinem menſurabis iſta menſura à Et
3 וּמִן־הַמִּדָּה הַזֹּאת תָּמוֹד אֹרֶךְ חֲמֵשׁ
erit ipſo in Et . millium decem latitudinem & :millium viginti &
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ יִהְיֶה
ipſa terra de Sanctitas .ſanctitatum ſanctitas ,ſanctuarium
מִקְדַּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃ קֹדֶשׁ מִן־הָאָרֶץ הוּא
miminiſtrandum ad *accedentibus* ‡ ,erit ſanctuarij miniſtris ſacerdotibus ‡qui accedũt
4 לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת
* ſanctuarium & ,domibus * locus eis erit & :DOMINO * pro * pro
אֶת־יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ
decem & ,longitudo † millium viginti & quinque Et .ſanctuario † erit
5 לַמִּקְדָּשׁ׃ וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת
poſſeſſionem in *ipſis* domus miniſtris Leuitis erit & ,latitudo millium
אֲלָפִים רֹחַב יִהְיֶה לַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה
quinque, dabitis ciuitatis poſſeſſionem Et .cubicula viginti
עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת׃ וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת
6 contra millium viginti & ,quinque longitudo & ,latitudo † millium
אֲלָפִים רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף לְעֻמַּת
.erit Iſrael domui omni :ſanctitatis *oblationem * ſpontaneã
תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה׃
poſſeſſionẽ *ad* † & ,ſanctitatis oblationem *ad* ‡ inde & ,hinc principi Et
7 וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת
vrbis *poſſeſſionis facies ad* ‡ & ,ſanctitatis *oblationis facies ad* * ciuitatis
הָעִיר אֶל־פְּנֵי תְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־פְּנֵי אֲחֻזַּת הָעִיר
: Orientem ad ‖ orientali angulo ab & ,*mare ad maris* † angulo ab
מִפְאַת־יָם יָמָּה וּמִפְאַת קֵדְמָה קָדִימָה
ad *maris* ‡ termino à *partium* *vnius regione* è † longitudo &
וְאֹרֶךְ לְעֻמּוֹת אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל־
.orientalem terminum
גְּבוּל קָדִימָה׃
populabuntur ‡ non & : Iſrael in poſſeſſionem in ei erit terra In
8 לָאָרֶץ יִהְיֶה־לּוֹ לַאֲחֻזָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא־יוֹנוּ
Iſrael domui dabunt terram & ,meum populum mei *prælati* † vltrà
עוֹד נְשִׂיאַי אֶת־עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
,DOMINVS * Dominus dixit Sic .eorum tribus per * Deus
לְשִׁבְטֵיהֶם׃ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
, *amouete* ‡ vaſtationem & ,*violẽtiam* † ,Iſrael *prælati* ‡ vobis *Multum* ‖
9 רַב־לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד הָסִירוּ
deſuper * veſtras *exactiones* *tollite* † .facite iuſtitiam & iudicium &
מִמְשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גִרְשֹׁתֵיכֶם מֵעַל
.DOMINVS ‡ Dominus dixit ,meo populo
עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
.vobis erit *inſtitia* † batus & ,*inſtitiæ* ‡ Ephah & ,*inſtitiæ Bilances*
10 מֹאזְנֵי־צֶדֶק וְאֵיפַת־צֶדֶק וּבַת־צֶדֶק יִהְיוּ לָכֶם׃
decimum *tollendum ad* ‡ ,erit vnius *ponderis* * batus & , ‖ Ephah
11 הָאֵיפָה וְהַבַּת תַּכֶּן אֶחָד יִהְיֶה לְשֵׂאת מַעְשַׂר
erit chomer *ad* * ;Ephah chomer decimum & :batus chomer
הַחֹמֶר הַבַּת וַעֲשִׂירַת הַחֹמֶר הָאֵיפָה אֶל־הַחֹמֶר יִהְיֶה
viginti : obolorum viginti † Sechel Et .eius *æquilibrium* ‡
מַתְכֻּנְתּוֹ׃ וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים
12 quinque & , decem ſechalim viginti & quinque ;ſechalim
שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה
quam oblatio ‡ Iſta .vobis erit mina ſechel
שְׁקָל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם׃ זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
ſextabitis ‡ & ,*triticorum* † chomer de Ephah partem ſextam ;offeretis
13 תָּרִימוּ שִׁשִּׁית הָאֵיפָה מֹחֶר הַחִטִּים וְשִׁשִּׁיתָם
.*hordeorum* * chomer de Ephah
הָאֵיפָה מֹחֶר הַשְּׂעֹרִים׃
decem ; coro de bati decimum olei batum ‖ olei *ſtatutum* ‡ Et
14 וְחֹק הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעֲשַׂר הַבַּת מִן־הַכֹּר עֲשֶׂרֶת
.chomer † batim decem quia :chomer * bati
הַבָּתִּים חֹמֶר כִּי־עֲשֶׂרֶת הַבָּתִּים חֹמֶר׃

† quando diuidetis
נָפַל
‡ erit

‡ erit
‡ per circuitũ
† Erunt ‖ pro ſanctitate
‡ in longitudine cũ † in latitudine
מָאָה
‡ per circuitũ.
per circuitũ.
מָדַד
חמשה
ק

‡ qui accedũt

* pro * pro

† erit

נָתַן
† erit

† ſpontaneã

‡ erit iuxta
† iuxta

* ante oblationem
‡ ante poſſeſſionem
† Occidẽtali vſque ad Occidentem,
‖ vſque
† erit contra vnã è partib⁹
‡ occidentali vſque
‡ opprimẽt
יָנָה
† principes

* Deus

‖ Sufficiat
‡ principes
† inquitatẽ,
‡ declinate,
† Auferte angarias
עָשָׂה
‡ Deus.
Statera iuſta,
‡ iuſta,
† iuſtus
‖ menſura aridorum,
* menſura liquidorum
menſurę
‡ vt capiat * in
נָשָׂא
‡ æqualitas
† eſt
‡ eſt

† frumenti,
‡ tertiam partem offeretis
רוֹם
* hordei.
‡ præceptũ ‖ &
חָקַק
* ſunt † ſunt

† pecudibus
‡ è pinguibus
מֵאָה
‡ ſacrificium, & holocauſtum
* Deus.

† ſpontanea
‖ propter principem
† principis
‡ offerre, holocauſta, & ſacrificiũ,
עָלָה
חָגַג
† ſacrificium,
‡ holocauſtum,

* Deus:
‡ menſe
† prima die
‖ immaculatum:
לָקַח
‡ ponet
† loci qui cõiunctus eſt altari:
פָּנָה
* in
פְּנֵה
‡ menſis pro vnoquoque ignorante, & pro decepto:
* menſe
† comedentur.
חָגַג
‡ princeps

‡ ſacrificio,

פָּרָה
* holocauſtũ
‖ immaculatos
‡ oblationem
‡ per vitulum, *per arietem
* per
‡ menſe
* cam ‡ quàm
,holocauſto *ſicut* ‡ , peccato pro *ſacrificiũ ſicut* * :diebus ſeptem iſta ſicut
כָּאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים כַּחַטָּאת כָּעֹלָה
.oleo *ſicut* & ,*munere ſicut* ‡ &
וְכַמִּנְחָה וְכַשָּׁמֶן׃

CAP. XLVI. מו

interioris atrij Porta :DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic
1 כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית
die *in* & .operis diebus ſex clauſa erit Orientem *reſpiciens* †
הַפֹּנֶה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבְיוֹם
.aperietur *menſis* ‡ die *in* & ,aperietur ſabbathi
הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ׃
ſuper † ſtabit & ,deforis portæ veſtibuli *via* *prælatus* ‖ intrabit Et
2 וּבָא הַנָּשִׂיא דֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר מִחוּץ וְעָמַד עַל־
& ,eius *aſcenſionem* ‡ ſacerdotes facient & .portæ *poſte* †
מְזוּזַת הַשָּׁעַר וְעָשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־
.egredietur & , portæ limen ſuper ſe incuruabit & ,eius pacifica
שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה עַל־מִפְתַּן הַשָּׁעַר וְיָצָא
.veſperam ad vſque claudetur non porta Et
וְהַשַּׁעַר לֹא־יִסָּגֵר עַד־הָעָרֶב׃
,ſabbathis in ipſius portæ oſtium ‡ terræ populus ſe incuruabit Et
3 וְהִשְׁתַּחֲוָה עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בַּשַּׁבָּתוֹת
offeret *quam aſcenſionem* Et .DOMINI *facies ad* ‡ ,Calendis in &
וּבֶחֳדָשִׁים לִפְנֵי יְהוִה׃ וְהָעֹלָה אֲשֶׁר־יַקְרִב
, *integros* * agnos ſex ,ſabbathi die in :DOMINO *prælatus* †
4 הַנָּשִׂיא לַיהוָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שִׁשָּׁה כְבָשִׂים תְּמִימִם
agnis in & ,*arietem ad* ‡ Ephah *munus* Et .*integrum* ‡ arietem &
וְאַיִל תָּמִים׃ וּמִנְחָה אֵיפָה לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים
.Ephah *ad* ‡ Hin olei & :ſuæ manus donum *munus* †
מִנְחָה מַתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃

† quæ reſpicit ad
‡ calendarũ
‖ princeps per viam

† in
† limine
‡ holocauſtũ
עָשָׂה
עֹלָה
‡ ad
שָׁחָה
‡ coram Domino. Holocauſtũ autem quod
† princeps
* immaculatos
תָּמַם
‡ immaculatum oblationem
‡ per arietẽ,
† ſacrificium
‖ per

*vt ministrēt

שָׁלְחָנִי לְשָׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי׃

‡ cùm ingredientur

vestibus interioris atrij portas ad *ipsos ingrediendo in* ‡,erit Et

17 † וְהָיָה בְּבוֹאָם ׀ אֶל־שַׁעֲרֵי֙ הֶחָצֵר֙ הַפְּנִימִ֔ית בְּגָדֵי

‡ lineis ‡ cùm ministrauerint

eos ministrando in ‡,lana eos super ascendet non & :se induent *linorum* ‡

פִּשְׁתִּ֖ים יִלְבָּ֑שׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶ֤ה עֲלֵיהֶם֙ צֶ֔מֶר בְּשָׁרְתָ֖ם

.intrinsecus & ,interioris atrij portis in

בְּשַׁעֲרֵ֥י הֶחָצֵר֙ הַפְּנִימִ֔ית וּבְתוֹכָֽהּ׃

‡ lineæ * linea

linorum * feminalia & ,eorum caput super erunt *linorum* ‡ Cidares

18 † פַּאֲרֵ֥י פִשְׁתִּ֛ים יִהְיוּ֙ עַל־רֹאשָׁ֔ם וּמִכְנְסֵ֥י פִשְׁתִּ֖ים

*in ‡ post sudorem.

sudore in ‡ se accingent non .eorum lumbis *super** erunt

יִהְי֑וּ עַל־מָתְנֵיהֶם֙ לֹ֣א יַחְגְּר֔וּ בְּיָֽזַע׃

‡ cùm egredientur

exterius atrium ad ,exterius atrium ad *eos egrediendo in** Et

19 † וּבְצֵאתָם֙ אֶל־הֶחָצֵ֣ר הַחִיצוֹנָ֔ה אֶל־הֶחָצֵ֖ר הַחִיצוֹנָ֑ה

‡ ministrauerant, † sanctuarij,

ministrantes ‡ ipsū quibus ,suis vestimentis se exuent ,populum ad

אֶל־הָעָ֗ם יִפְשְׁט֛וּ אֶת־בִּגְדֵיהֶ֥ם אֲשֶׁר־הֵ֖מָּה מְשָׁרְתִ֣ם

vestimentis se vestient & *sanctitatis* † cubiculis in ea reponent & ,*eis in*

בָּ֑ם וְהִקְדִּ֣יחוּ אֶת־הָעָ֗ם בְּלִבְשֹׁתָ֛ם קֹ֖דֶשׁ וְלָבְשׁ֥וּ בְּגָדִ֖ים

.suis vestibus in populum sanctificabunt non & ,aliis

אֲחֵרִ֑ים וְלֹא־יְקַדְּשׁ֤וּ אֶת־הָעָם֙ בִּבְגָדֵיהֶ֔ם׃

equè tondendo :demittent non cæsariem & ,radent non suum caput Et

20 † וְרֹאשָׁם֙ לֹ֣א יְגַלֵּ֔חוּ וּפֶ֖רַע לֹ֣א יְשַׁלֵּ֑חוּ כָּסֹ֥ם

omnis bibent non vinum Et .sua capita attondebunt *equè*

יְכַסְּמ֖וּ אֶת־רָאשֵׁיהֶֽם׃ 21 † וְיַ֛יִן לֹא־יִשְׁתּ֥וּ כָל־

† quando ingressuri sūt in

.interius atrium *ad eos intrando in* † :sacerdos

כֹּהֵ֖ן בְּבוֹאָ֑ם אֶל־חֲצֵ֥ר הַפְּנִימִֽית׃

פְּנָה * repudiatam * sed לָקַח

*quinimo** ,vxores in sibi accipient non *expulsam* ‡ & ,viduam Et

22 † וְאַלְמָנָ֣ה וּגְרוּשָׁ֗ה לֹא־יִקְח֤וּ לָהֶם֙ לְנָשִׁ֔ים כִּ֣י אִם־

‡ discernere

,vidua fuerit quæ ,viduam & ,Israel domus semine de virgines

בְּתוּלֹ֗ת מִזֶּ֛רַע בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל וְהָאַלְמָנָ֕ה אֲשֶׁר־תִּהְיֶ֥ה אַלְמָנָ֖ה

inter ‡ docebunt meum populum Et .accipient sacerdore à

מִכֹּהֵ֑ן יִקָּֽחוּ׃ 23 † וְאֶת־עַמִּ֥י יוֹר֛וּ בֵּ֖ין

& & *docebūt eos discernere. ‡ in iudicandum secundū iudicia mea

.*eos facient scire** mundum *ad* immundum inter & :profanum *ad* sanctum

קֹ֣דֶשׁ לְחֹ֔ל וּבֵ֥ין טָמֵ֖א לְטָה֑וֹר יוֹדִֽעוּם׃

לְמִשְׁפָּט ׀ ישפטוה ׀ p * decreta

meis iudicijs in :*iudicium* † ad stabunt ipsi controuersia *super** Et

24 † וְעַל־רִ֣יב הֵ֔מָּה יַעַמְד֖וּ לְשָׁפְטָ֑ט בְּמִשְׁפָּטַ֥י

omnibus in mea *statuta* ‡ & ,meas leges & :eam iudicabunt

יִשְׁפְּטֻ֔הוּ וְאֶת־תּוֹרֹתַ֥י וְאֶת־חֻקֹּתַ֖י בְּכָל־

חָקַק a † sollēnitatibus * sacerdos, vt polluat מוּת b ‡ sed super בְּנָה c

.sanctificabunt mea sabbatha & ,custodient meis *statutis temporibus* †

מוֹעֲדַ֑י יִשְׁמְר֣וּ וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַ֖י יְקַדֵּֽשׁוּ׃

‡ cōtaminabit † postquam mūdatus fuerit: ‡ numerabit ‡ quo introierit in פְּנָה d * vt ministret ‡ Deus. † sacerdotiū

:*se polluendum ad* ,* ingredietur non hominem mortuum ad Et

25 † וְאֶל־מֵ֥ת אָדָ֖ם לֹ֣א יָבוֹא֑ לְטַמְּאָ֔ה

,fratrem *ad* & ,filiam *ad* & ,filium *ad* & ,matrem *ad* & ,patrem *ad* *quinimo* ‡

כִּי־אִ֥ם לְאָ֛ב וְלִבֵּ֥ן וְלִבַּ֖ת לְאָ֑ח

‡ Oblationē, ‡ dedicatum Domino * ipsorum † primitiuum ‡ fructuum, * spontanea ‡ spontaneis † primitiuū ‡ vt reponat נָתַן e ‡ domui

.se *contaminabunt* ‡ viro fuerit non quæ ,sororem *ad* &

וְלַאֲח֥וֹת אֲשֶׁר־לֹא־הָיְתָ֖ה לְאִ֣ישׁ יִטַּמָּֽאוּ׃

.sibi *numerabunt* ‡ dies septem :*ipsius mundationē post* † Et

26 † וְאַחֲרֵ֥י טָהֳרָת֖וֹ שִׁבְעַ֣ת יָמִ֑ים יִסְפְּרוּ־לֽוֹ׃

,interius atrium ad sanctitatem *ad illum ingrediendi* ‡ die in Et

27 † וּבְיוֹם֩ בֹּא֨וֹ אֶל־הַקֹּ֜דֶשׁ אֶל־הֶחָצֵ֣ר ׀ הַפְּנִימִ֗ית

ait :suo peccato pro oblationem offeret ,sanctitate in *ministrandum ad** ‡

לְשָׁרֵ֣ת בַּקֹּ֔דֶשׁ יַקְרִ֖יב חַטָּאתֹ֑ו נְאֻם֙

.hæreditatem in eis † erit Et .DOMINVS ‡ Dominus

אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה׃ 28 † וְהָיְתָ֥ה לָהֶ֖ם לְנַחֲלָ֑ה

‡ Israel in eis dabitis non possessionem & :eorum hæreditas Ego

אֲנִ֣י נַחֲלָתָ֔ם וַאֲחֻזָּ֕ה לֹא־תִתְּנ֥וּ לָהֶ֖ם בְּיִשְׂרָאֵ֑ל

.eorum possessio ego

אֲנִ֥י אֲחֻזָּתָֽם׃

:*ea* comedent ipsi delicto pro & ,peccato pro sacrificium & ,*Munus* ‡

29 † הַמִּנְחָ֣ה וְהַחַטָּ֔את וְהָאָשָׁ֖ם הֵ֣מָּה יֹאכֵ֑לוּם

.erit *eis** Israel in *anathema* ‡ omne &

וְכָל־חֵ֥רֶם בְּיִשְׂרָאֵ֖ל לָהֶ֥ם יִהְיֶֽה׃

oblatio omnis & ,‡ omnium primitiuorum omnium *principium* † Et

30 † וְרֵאשִׁ֣ית כָּל־בִּכּוּרֵ֗י כֹּ֚ל וְכָל־תְּרוּמַ֣ת

:erit sacerdotum ,vestris ‡ oblationibus omnibus ex omnium*

כֹּ֣ל מִכֹּל֮ תְּרוּמֹתֵיכֶם֒ לַכֹּהֲנִ֣ים יִהְיֶ֔ה

reponendum ad ‡ ,sacerdoti dabitis vestrarum pastarum *principium* † &

וְרֵאשִׁ֣ית עֲרִסֹּתֵיכֶ֗ם נָתַ֤תָּה ׀ לַכֹּהֵן֙ לְהָנִ֣יחַ

.*tuam domum ad* ‡ benedictionem

בְּרָכָ֔ה אֶל־בֵּיתֶ֑ךָ׃

:*iumento* ‡ de & * ,*aue* † de ‡ ,raptum &,morticinium Omne

31 † כָּל־נְבֵלָ֥ה וּטְרֵפָ֖ה מִן־הָעֹ֣וף וּמִן־הַבְּהֵמָ֑ה

.sacerdotes comedent non

לֹ֥א יֹאכְל֖וּ הַכֹּהֲנִֽים׃

portæ *via* † me adduxit Et .egredietur eius *via* à ‡ & ‡ per viam † per viam ‡ aquilonaris corā domo.

4 † וַיְבִיאֵ֥נִי דֶּרֶךְ־שַׁ֖עַר ׀ וּמַרְכּ֑וֹ יֵצֵ֣א ׀

DOMINI gloria impleuit ecce & ,vidi & .*domus facies ad Aquilonis* ‡

הַצָּפ֗וֹנָה אֶל־פְּנֵי֙ הַבַּ֔יִת וָאֵ֕רֶא וְהִנֵּ֥ה מָלֵ֖א כְּב֣וֹד יְהוָ֑ה

.*meas facies ad* ‖ cecidi & :DOMINI domum ‡ super faciē meam.

וָאֶפֹּ֖ל d נָפַל אֶל־פָּנָֽי׃

vide & ,tuum cor pone hominis fili, DOMINVS me ad dixit Et

5 † וַיֹּ֤אמֶר אֵלַי֙ יְהוָ֔ה בֶּן־אָדָ֕ם שִׂ֥ים לִבְּךָ֖ וּרְאֵ֑ה

loquens ‡ ego quæ omnia audi tuis auribus *in* & ,tuis oculis *in* ‡ loquor

בְּעֵינֶ֙יךָ֙ וּבְאָזְנֶ֣יךָ שְׁמַ֔ע אֵ֚ת כָּל־אֲשֶׁ֣ר אֲנִ֔י מְדַבֵּ֥ר

:eius legibus cunctis de & ,DOMINI domus statutis omnibus de tecum

אִתָּ֑ךְ אֵ֚ת כָּל־חֻקּ֣וֹת בֵּית־יְהוָ֔ה וְאֶת־כָּל־תּוֹרֹתָ֑יו חָקַק f יָרַה f

.sanctuarij exitus omnes *in* ‡ domus ingressu in tuum cor pones Et ‡ per

וְשַׂמְתָּ֥ לִבְּךָ֖ לְמִבָּ֣וא הַבַּ֑יִת בְּכֹ֖ל מוֹצָאֵ֥י הַמִּקְדָּֽשׁ׃

Dominus dixit Sic ,Israel domum ad rebellem ad dices Et

6 † וְאָמַרְתָּ֣ אֶל־מֹרֶ֣ה g אֶל־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֔ל כֹּ֥ה אָמַ֖ר אֲדֹנָ֣י

domus vestris abominationibus omnibus de vobis *Multum*: DOMINVS ‖ Deus: Sufficiat * Cùm induxeritis ‡ alienigenas incir cūcisos ‡ incircūcisos † vt essent בּוֹא h הָיָה

יֱהוִ֑ה רַב־לָכֶ֥ם מִכֹּל־תֹּועֲבֹתֵיכֶ֖ם בֵּ֥ית

,corde *præputiatos alienigenæ* ‡ filios *vos inducendo In** .Israel

7 † יִשְׂרָאֵֽל׃ בְּהָבִיאֲכֶ֣ם h בְּנֵי־נֵכָ֗ר עֲרֵלֵי־לֵב֙

ipsam polluendum ad meo sanctuario in *existendum ad* † ,carne *præputiatos* ‡ &

וְעַרְלֵ֣י בָשָׂ֔ר לִֽהְיוֹת֙ בְּמִקְדָּשִׁ֔י לְחַלְּלֹ֑ו

,sanguinem & ,adipem ,meum panem *vos offerendo in* † ,meam domum

אֶת־בֵּיתִ֔י בְּהַקְרִיבְכֶ֥ם אֶת־לַחְמִ֛י חֵ֥לֶב ׀ וָדָ֖ם

.vestris abominationibus omnibus in meum pactum *infregeritis** &

וַיָּפֵ֣רוּ k פּוּר אֶת־בְּרִיתִ֑י אֶל כָּל־תֹּועֲבֹתֵיכֶֽם׃

posuistis & ,mearum sanctitatum custodiam seruastis non Et

8 † וְלֹא שְׁמַרְתֶּ֣ם מִשְׁמֶ֔רֶת קָדָשָׁ֑י וַתְּשִׂימ֣וּן l שׂוּם

.vobis † meo sanctuario in meæ custodiæ custodes † pro

לְשֹׁמְרֵ֥י מִשְׁמַרְתִּ֖י בְּמִקְדָּשִׁ֣י לָכֶֽם׃

alienigenæ filius Omnis :DOMINVS* Dominus dixit Sic *Deus:

9 † כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה כָּל־בֶּן־נֵכָ֕ר

ad ingredietur non ,carne *præputiatus* ‡ & ,corde *præputiatus* ‡ ‡ incircūcisus

עֲרַ֥ל לֵ֛ב וְעֶרְל֥ בָּשָׂ֖ר לֹ֣א יָבוֹא֑ אֶל־

filiorum medio in* qui ,alienigenæ filio omni ab :meum sanctuarium * est

מִקְדָּשִׁ֗י לְכָל־בֶּן־נֵכָר֙ אֲשֶׁ֣ר בְּתוֹךְ֙ בְּנֵ֣י

,me *desuper* ‖ se elongauerunt qui Leuitæ *Quinimo* .Israel Sed ‖ à

10 † יִשְׂרָאֵֽל׃ כִּ֣י אִם־הַלְוִיִּ֗ם אֲשֶׁ֤ר רָחֲקוּ֙ מֵעָלַ֔י

:sua idola post † ,me *desuper* ‡ errauerunt qui ,Israel *errando in* errante ‡ à † euntes

בִּתְעוֹת֙ יִשְׂרָאֵ֔ל m אֲשֶׁ֥ר תָּע֛וּ מֵעָלַ֖י אַחֲרֵ֣י גִלּוּלֵיהֶ֑ם

,ministri meo sanctuario in erunt Et .*suam iniquitatem* ‡ portabunt &

וְנָשְׂא֖וּ עֲוֹנָֽם׃ 11 † וְהָי֥וּ n עָוֹן

ipsi :domus ministri & ,domus *portas ad prefecturæ* † ‡ pænam iniquitatis suæ. n עָוָה

בְּמִקְדָּשִׁ֔י מְשָׁרְתִ֖ים פְּקֻדֹּ֣ת אֶל־שַׁעֲרֵ֣י הַבַּ֑יִת וּמְשָׁרְתִ֣ים אֶת־הַבַּ֔יִת הֵ֖מָּה

† præpositi portis † holocaustū, * in conspectu ‡ vt ministrēt

יִשְׁחֲט֤וּ אֶת־הָעֹלָה֙ וְאֶת־הַזֶּ֣בַח לָעָ֔ם וְהֵ֥מָּה יַעַמְד֖וּ

.eis *ministrandum ad* ‡ ,eorum *facies ad** ‡ in cōspectu

לִפְנֵיהֶ֑ם לְשָׁרְתָֽם׃

,suorum idolorum *facies ad* ‡ illis ministrauerunt quòd eo Pro

12 † יַ֚עַן אֲשֶׁ֣ר יִשְׁרְת֣וּ אֹתָ֔ם לִפְנֵ֖י גִּלּוּלֵיהֶ֑ם

lenani idcirco ,iniquitatis offendiculum in Israel domui fuerunt &

וְהָי֤וּ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל֙ לְמִכְשׁ֣וֹל עָוֹ֔ן עַל־כֵּ֥ן נָשָׂ֖אתִי

portabunt & ,DOMINVS ‡ Dominus dixit ,eos super meam manum ‡ Deus,

יָדִ֣י עֲלֵיהֶ֑ם נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה וְנָשְׂא֖וּ

me ad appropinquabunt non Et .*suam iniquitatem* ‡ ‡ pænam iniquitatis suæ.

עֲוֹנָֽם׃ 13 † וְלֹא־ o יִגְּשׁ֤וּ אֵלַי֙

omnes *super accedendum ad* ‡ & ,mihi sacerdotio *fungendum ad* † o נָגַשׁ

† vt fungātur ‡ accedant ad

לְכַהֵ֣ן לִ֔י וְלָגֶ֖שֶׁת אֶל־כָּל־

portabunt & * :sanctitatum *sanctitates* † ad meas sanctificationes ‡ sanctitatem

קָדָשַׁ֑י אֶל־קֹ֣דֶשׁ הַקָּדָשִׁ֔ים וְנָשְׂא֖וּ

.fecerunt quas ,suas abominationes & ,suam ignominiam * sed

כְּלִמָּתָ֥ם וְתֹועֲבֹתָ֖ם אֲשֶׁ֥ר עָשֽׂוּ׃

,eius *seruitij* ‡ omni in :domus custodiæ custodes eos dabo Et ‡ ministerio

14 † וְנָתַתִּ֣י אוֹתָ֔ם שֹׁמְרֵ֖י מִשְׁמֶ֣רֶת הַבַּ֑יִת לְכָל־ עֲבֹדָתֹ֔ו

Sacerdotes Et .eo in fiet quod omni in &

15 † וְלִכֹּ֖הֲנִ֣ים אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂ֑ה בֹּ֔ו׃

custodierunt qui ,Sadoc filij Leuitæ

הַלְוִיִּ֗ם בְּנֵי֙ צָד֣וֹק o אֲשֶׁ֤ר שָׁמְרוּ֙ אֶת־

† cùm errarent filij ‖ à

ipsi ,me *desuper* ‖ Israel *filios errando in* † , mei sanctuarij custodiam

p מִשְׁמֶ֣רֶת מִקְדָּשִׁ֔י p בְּתַעוֹת֙ בְּנֵ֣י־יִשְׂרָאֵ֔ל מֵעָלַ֖י הֵ֑מָּה

‡ vt ministrēt * in cōspectu meo vt offerant † Deus

offerendum ad meas facies ad * ſtabunt & :mihi *ministrandum ad* ‡ ,me ad accedēt

יִקְרְב֤וּ אֵלַי֙ לְשָׁרְתֵ֔נִי וְעָמְד֥וּ לְפָנַ֖י לְהַקְרִ֣יב

.DOMINVS ‡ Dominus ait ,ſanguinem & ,adipem mihi

לִ֥י חֵ֛לֶב וָדָ֖ם נְאֻ֣ם אֲדֹנָ֣י יֱהוִֽה׃

ad accedent ipsi & ,meum ſanctuarium *ad* ingredientur Ipsi

16 † הֵ֣מָּה q יָבֹ֤אוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי֙ וְהֵ֣מָּה יִקְרְב֣וּ אֶל־ q בּוֹא

CAP. XLIII. מג

viam *respiciens* ‡ quæ † portam :portam ad me fecit ambulare Et

1 וַיּוֹלִכֵנִי † אֶל־הַשַּׁעַר שַׁעַר אֲשֶׁר פֹּנֶה דֶּרֶךְ

via de *veniens* ‡ Israel Dei gloria ecce Et .*Orientis* *

הַקָּדִים׃ † וְהִנֵּה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ

2 terra & :multarum aquarum vox tanquam eius vox Et : *Orientis*

הַקָּדִים וְקוֹלוֹ [y] כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ

visio visionem secundum Et .eius *gloria à* ‡ splendebat

3 הֵאִירָה [y] מִכְבֹדוֹ׃ † וּכְמַרְאֶה הַמַּרְאָה

me veniendo in ‡ ,vidi quam visionem secundum* vidi quam

אֲשֶׁר [z] רָאִיתִי כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר־רָאִיתִי בְּבוֹאִי

quam visionem secundum † visiones Et .ciuitatem *corrumpendum ad* ‡

לְשַׁחֵת אֶת־הָעִיר וּמַרְאֹת [a] כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר

.*meas facies ad* † cecidi & :Chebar fluuium *ad* ‡ vidi

רָאִיתִי אֶל־נְהַר כְּבָר [a] וָאֶפֹּל אֶל־פָּנָי׃

,portæ *via** :domum ad est ingressa DOMINI gloria Et

4 † וּכְבוֹד יְהוָה בָּא אֶל־הַבַּיִת דֶּרֶךְ שַׁעַר

.*Orientis* ‡ viam † *eius* facies cuius

אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים׃

:interius atrium in me introduxit & ,spiritus me eleuauit Et

5 † וַתִּשָּׂאֵנִי [b] רוּחַ וַתְּבִאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִי

.domum DOMINI gloria repleuerat ecce &

וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה הַבָּיִת׃

.me iuxta *stans fuit** vir & :domo de me ad dictum audiui Et

6 † וָאֶשְׁמַע מְדַבֵּר אֵלַי מִן־הַבַּיִת וְאִישׁ הָיָה עֹמֵד אֶצְלִי׃

locus & ,mei solij locus hominis fili ,me ad dixit Et

7 † וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם [c] אֶת־מְקוֹם כִּסְאִי וְאֶת־מְקוֹם

filiorum medio in *ibi* habitabo quo ‡ meorum pedum plantarum

כַּפּוֹת [c] רַגְלָי אֲשֶׁר אֶשְׁכָּן־שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי

nomen Israel domus vltra polluent non & :seculum in Israel

יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יְטַמְּאוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל שֵׁם

cadaueribus *in* & ,sua fornicatione *in* eorum reges & ipsi ,*mea sanctitatis* ‡

קִדְשִׁי הֵמָּה וּמַלְכֵיהֶם [d] בְּזְנוּתָם וּבְפִגְרֵי

suum limen *ipsos dando In* † .suis excelsis ‡ suorum regum

מַלְכֵיהֶם בָּמוֹתָם׃ [e] † בְּתִתָּם סִפָּם

* paries & ,meum postem iuxta suum postem & ,meo limine cum

אֶת־סִפִּי וּמְזוּזָתָם אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר

mea sanctitatis ‡ nomen polluerunt & :eos inter & , me inter

בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם וְטִמְּאוּ [f] אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי

.meo *naso* † in eos consumpsi & ;fecerunt quas ,suis abominationibus *in*

בְּתוֹעֲבוֹתָם [f] אֲשֶׁר עָשׂוּ [g] וָאֲכַל אוֹתָם בְּאַפִּי׃

suorum regum cadaueta & ,suam fornicationem elongent Nunc

9 † עַתָּה יַרְחִקוּ אֶת־זְנוּתָם וּפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם

.seculum in eorum medio in habitabo & :me à

מִמֶּנִּי וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם לְעוֹלָם׃

,domum Israel domui annuncia hominis fili Tu

10 † אַתָּה בֶן־אָדָם [g] הַגֶּד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל [h] אֶת־הַבַּיִת

.exemplar metiantur & :suas iniquitates propter erubescant &

וְיִכְלְמוּ [h] מֵעֲוֹנֹתֵיהֶם וּמָדְדוּ אֶת־תָּכְנִית׃

,domus figuram ,fecerunt quæ omnibus de erubuerint si Et

11 † וְאִם־נִכְלְמוּ מִכֹּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת

omnes & ,eius introitus & ,eius exitus & ,eius dispositionem &

וְתָכוּנָתוֹ [i] וּמוֹצָאָיו וּמוֹבָאָיו וְכָל־

omnes & ,eius *figuras* *omnes* † & ,eius *statuta omnia* ‡ & ,eius figuras

צוּרֹתָיו וְאֶת כָּל־חֻקֹּתָיו וְכָל־צוּרֹתָיו וְכָל־

custodiant & :eorum oculis in scribe & , eos facere ; eius leges

תּוֹרֹתָיו [k] הוֹדַע אוֹתָם וּכְתֹב לְעֵינֵיהֶם וְיִשְׁמְרוּ אֶת־

.*ea* † facient & ,eius *statuta omnia* ‡ & ,eius formam omnem

כָּל־צוּרָתוֹ וְאֶת־כָּל־[m]חֻקֹּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם׃

eius terminus omnis ,montis *caput** super :domus lex ‡ Ista

12 † זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת עַל־רֹאשׁ הָהָר כָּל־גְּבֻלּוֹ

.domus lex ista Ecce .‡ sanctitatum sanctitas circa circum

סָבִיב קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִנֵּה־זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת׃

.*palmus* & ,‡ cubitus † cubitus .cubitis in altaris mensuræ ‡ istæ Et

13 † וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה

circum * eius labium ad *eius terminus* & ,*latitudo cubiti* & , *cubiti sinus* &

וְטֹפַח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל־שְׂפָתָהּ סָבִיב

.altaris *præemitentia* ‡ hæc & .vnius *pugilli*

זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ׃

duo *inferius* *auxilij atrium* ‡ ad vsque tertæ *sinu* † à Et

14 † וּמֵחֵיק הָאָרֶץ עַד־הָעַזָּרָה הַתַּחְתּוֹנָה [n] שְׁתַּיִם

ad vsque ,minori *auxilij atrio* ‡ à Et . vnius cubiti * latitudo & , cubiti

אַמּוֹת וְרֹחַב אַמָּה אַחַת וּמֵהָעַזָּרָה הַקְּטַנָּה עַד־

.cubiti † latitudo & , cubiti quatuor *magnum auxilij atrium* ‡

הָעַזָּרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אַמּוֹת וְרֹחַב הָאַמָּה׃

† videlicet
‡ respiciebat ad
* orientalem.
‡ veniebat orientali:
‡ propter gloriam
[y] אור
* erat
‡ dum veniret
[z] ראה
‡ addisperdendum
† erant ‡ iuxta
† in faciem meam.
[a] נפל
* per viam
† erat ad
‡ orientalem.
[b] נשא
* stabat
‡ est in
[c] בפף
‡ sanctũ meũ,
[d] זנה
‡ in † Cùm posuerint ipsi
[e] נתן
* erat
‡ sanctũ meũ
† furore
[f] עשה כלה
[g] נגד
[h] עזר
[i] יצא
‡ omnes descriptiones
† omnes picturas
[k] ירה ידע
‡ omnes descriptiones
† eas
[m] חקק
† est * vertice
‡ est.
‡ sunt
† hic est
‡ cõmunis, & quatuor digiti. Et medio altaris altitudo erat cubiti vnius, & cubiti latitudo, & clausuræ eius biti illius altitudo, vsque
* in circuitu erat palmi
‡ est altitudo
† medio
‡ locum inferiorẽ vbi manebant sacerdotes offerẽtes erãt in lõgitudine
* erat ‡ loco illo ‖ locum maiorẽ erant in longitudine † erat
[n] עזרה

altare † erat cornuã ,supra & *Dei leone à* & : ‡ cubitorũ † quatuor *Dei mons* Et

15 † וְהָהָרְאֵל אַרְבַּע אַמּוֹת וּמֵהָאָרִאֵיל וּלְמַעְלָה הַקְּרָנוֹת

longitudine ‡ viginti duo *Ariel** Et .quatuor

16 אַרְבַּע׃ † וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ

.*suas quadraturas* ‡ quatuor *ad* † quadratum ,latitudinis duodecim *in* ‡

בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רֹחַב רָבוּעַ [s] אֶל־אַרְבַּע רְבָעָיו׃

quatuordecim *in** longitudinis ‖ quatuordecim *auxilij* atrium Et

17 † וְהָעֲזָרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה

eam circum terminus ‡ & :eius *quadraturas* † quatuor ad latitudinis

רֹחַב אֶל־אַרְבַּע רְבָעֶיהָ וְהַגְּבוּל [s] סָבִיב אוֹתָהּ

eius gradus Et .*circum* ‡ cubiti ‖ ei *sinus* & ,† cubiti dimidij

חֲצִי [o] הָאַמָּה וְהַחֵיק־לָהּ אַמָּה סָבִיב וּמַעֲלֹתֶהָ

.orientem *respicere** [o]

פְּנוֹת [p] קָדִים׃

:DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic ,hominis Fili ,me ad dixit Et

18 † וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה

illud super *faciendum ascendere* † ad :illud *fieri* ‡ die in altaris statuta * Hæc

אֵלֶּה חֻקּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם [q] הֵעָשׂוֹתוֹ [r] לְהַעֲלוֹת עָלָיו

.sanguinem illud super spargendum ad & ,*ascensionem* †

עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם׃

,Sadoc semine de *ipsi* ‡ qui ,*Leuitas* *sacerdotes* *ad** dabis Et

19 † וְנָתַתָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע צָדוֹק

:mihi *ministrandum ad* ,DOMINVS ‡ Dominus ait ,me ad *propinqui* †

הַקְּרֵבִים אֵלַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לְשָׁרְתֵנִי

.peccato pro *sacrificium ad bouis* ‡ filium vitulum

פַּר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת׃

,eius cornibus quatuor *super* *dabis* ‡ & ,eius sanguine de assumes Et

20 † וְלָקַחְתָּ מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־אַרְבַּע קַרְנוֹתָיו

mundabis & :*circum terminum* *ad* ס ,*auxilij atrij* * angulis quatuor in &

וְאֶל־אַרְבַּע [s] פִּנוֹת הָעֲזָרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחִטֵּאתָ

.illud expiabis & ,illud

אוֹתוֹ וְכִפַּרְתָּהוּ׃

præcepto in † eum comburet & :peccato pro vitulum tolles Et

21 † וְלָקַחְתָּ אֶת הַפַּר הַחַטָּאת וְשָׂרַף בְּמִפְקַד

.sanctuarium extra domus

הַבַּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ׃

:peccato pro perfectum caprarum hircum offeres secunda die *in* Et

22 † וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תַּקְרִיב שְׂעִיר־עִזִּים תָּמִים לְחַטָּאת

.vitulo *in* expiauerunt sicut altare expiabunt &

וְחִטְּאוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר חִטְּאוּ [t] בַּפָּר׃

,perfectum vaccæ filium vitulum offeres ,*expiando ab te complendo* In †

23 † בְּכַלֹּתְךָ מְחַטֵּא תַּקְרִיב פַּר בֶּן־בָּקָר [u] תָּמִים

.perfectum *pecore* ‡ de arietem &

וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תָּמִים׃

sacerdotes proijcient & : DOMINI *facies ad* † eos offeres Et

24 † וְהִקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים

.DOMINO *ascensionem* *eos* *facient ascendere* ‖ & :sal eos super

עֲלֵיהֶם מֶלַח [x] וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה׃

vitulum & :die pro *peccati* ‡ hircum facies diebus Septem

25 † שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׂעִיר־חַטָּאת לַיּוֹם [y] וּפַר

.facient perfectos *pecore* ‡ de arietem &, bouis filium

בֶּן־בָּקָר וְאַיִל מִן־הַצֹּאן תְּמִימִם יַעֲשׂוּ׃

:illud mundabunt & ,altare expiabunt diebus Septem

26 † שִׁבְעַת יָמִים יְכַפְּרוּ [z] אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטִהֲרוּ אֹתוֹ

erit & : dies *consummabunt* ‡ Et .suas manus *implebunt* ‡ &

וּמִלְּאוּ יָדוֹ׃ † וְיכְלוּ [z] אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה

27 altare super sacerdotes facient vltrà & ,octaua die in

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־

ait ,*vos volam** & , vestra pacifica & ,*vestras ascensiones* †

עוֹלֹתֵיכֶם [a] וְאֶת־שַׁלְמֵיכֶם וְרָצִאתִי אֶתְכֶם נְאֻם

.DOMINVS † Dominus

אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XLIIII. מד

respicientis exteriores sanctuarij portæ viam † me fecit redire Et

1 † וַיָּשֶׁב [b] אֹתִי דֶּרֶךְ שַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ הַחִיצוֹן הַפֹּנֶה

Porta :DOMINVS me ad dixit Et .clausa *ipsa* ‖ & :orientem ‡

קָדִים וְהוּא סָגוּר׃ † וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה

2 quoniam :eã *in* ‡ ingredietur nõ vir & ,apetietur non . erit clausa hæc

הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא־[c]יָבֹא בּוֹ כִּי

.clausa erit quę :eam *in* * est ingressus Israel Deus DOMINVS

יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ וְהָיָה סָגוּר׃

‡ erit *comedendum ad* ‡ ea in manebit ipse princeps , ‡ Principis

3 † אֶת־הַנָּשִׂיא הוּא יֵשֵׁב־בּוֹ לֶאֱכָל־

‡ vt comedat יכיר ז ‖ coram Domino per viã ,ingredietur portæ vestibuli *via* à : DOMINI *facies ad* ‡ panem

לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה מִדֶּרֶךְ אוּלָם הַשַּׁעַר יָבוֹא

ædificij mediis & ,inferioribus ex† ipsis ex *angulos* ‡
אַתִּיקִים מֵהֵנָּה [m]מֵהַתַּחְתֹּנוֹת וּמֵהַתִּיכֹנוֹת בִּנְיָן׃
columnæ sicut columnæ eis* non & ,*ipsa*‡ tertiata Quia
6 כִּי מְשֻׁלָּשׁוֹת הֵנָּה וְאֵין לָהֶן עַמּוּדִים כְּעַמּוּדֵי
mediis à & ,inferioribus *ab est separatum* † propterea : atriorum
הַחֲצֵרוֹת עַל־כֵּן נֶאֱצַל מֵהַתַּחְתֹּנוֹת וּמֵהַתִּיכֹנוֹת
via ‡ cubicula contra foriusecus *quæ macerie* * Et .terra à
7 מֵהָאָרֶץ׃ †וְגֶדֶר אֲשֶׁר־לַחוּץ לְעֻמַּת הַלְּשָׁכוֹת דֶּרֶךְ
quinquaginta *eius*‡longitudo :cubiculorum *facies ad*‖ exterioris atrij
הֶחָצֵר הַחִצֹנָה אֶל־פְּנֵי הַלְּשָׁכוֹת אָרְכּוֹ חֲמִשִּׁים
atrio † quæ , cubiculorum longitudo Quia .cubitorum
8 אַמָּה׃ †כִּי־אָרֶךְ הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר לֶחָצֵר
templi *facies super* ‡ ecce & : † cubitorum quinquaginta exteriori
[n]הַחִצֹנָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הֵהֵיכָל
:ista cubicula subter *de* Et .* cubitorum centum
9 מֵאָה אַמָּה׃ †וּמִתַּחַת לַלְּשָׁכוֹת הָאֵלֶּה
.exteriori atrio ab ,ea *in ipsum ingrediendo in* ‖ oriente ab introitus †
[o]הַמָּבוֹא מֵהַקָּדִים בְּבֹאָם לַהֲנָה מֵהֶחָצֵר הַחִצֹנָה׃
:*sepositi tabulati facies ad* ‡ orientalis viæ atrij *macerie* † latitudine In
10 †בְּרֹחַב ׀ גֶּדֶר הֶחָצֵר דֶּרֶךְ הַקֶּדֶם אֶל־פְּנֵי הַגְּזֵרָה
.cubicula *ædificij facies ad* ‡ &
וְאֶל־פְּנֵי הַבִּנְיָן לְשָׁכוֹת׃
via *quæ ,cubiculorum aspectum secundum *eorum facies ad* ‖ via Et
11 †וְדֶרֶךְ לִפְנֵיהֶם כְּמַרְאֵה הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ
omnes & :eorum latitudo † sic ,eorum longitudinē ſecundum ,aquilonis
הַצָּפוֹן כְּאָרְכָּן כֵּן רָחְבָּן וְכָל־
.eorum oſtia ſecundum & ,eorum *normas* ‡ ſecundum & ,eorum exitus
מוֹצָאֵיהֶן וּכְמִשְׁפְּטֵיהֶן וּכְפִתְחֵיהֶן׃
capite in oſtium *auſtri* † via ‡ quæ cubiculorum oſtia ſecundum Et
12 †וּכְפִתְחֵי הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם פֶּתַח בְּרֹאשׁ
.ipſa *ingrediendo in orientis via elegantis macerie faciebus in* ‖ *via*, viç
דֶּרֶךְ דֶּרֶךְ בִּפְנֵי [p]הַגְּדֵרֹת הַגְּנוּזָה דֶּרֶךְ הַקֶּדֶם בְּבֹאָן׃
facies ad † quę , *auſtri* ‡ cubicula *aquilonis* ‡ Cubicula :me ad dixit Et
13 †וַיֹּאמֶר אֵלַי לִשְׁכוֹת הַצָּפוֹן לִשְׁכוֹת הַדָּרוֹם אֲשֶׁר אֶל־פְּנֵי
ibi comedent quibus * ſanctitatis cubicula † hæc , *ſepoſiti tabulati*
הַגְּזֵרָה הֵנָּה ׀ לִשְׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יֹאכְלוּ־שָׁם
.ſanctificationum *ſanctificationes* ‡ , DOMINO *propinqui* † qui ſacerdotes
הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר־קְרֹבִים לַיהוָה קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים
, *munus* † & , ſanctificationum *ſanctificationes* ‡ ponent Ibi
שָׁם [q]יַנִּיחוּ ׀ קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וְהַמִּנְחָה
.† ſanctus locus quia ,delicto pro & ,peccato pro ſacrificium &
וְהָאָשָׁם כִּי הַמָּקוֹם קָדֹשׁ׃
ſanctitate de egredientur non & , ſacerdotes ipſa *ingrediendo In*
14 †בְּבֹאָם הַכֹּהֲנִים וְלֹא־יֵצְאוּ מֵהַקֹּדֶשׁ
quibus * ,ſua veſtimenta reponent ibi & .exterius atrium *ad* ‖
אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וְשָׁם יַנִּיחוּ בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר־
, aliis veſtimentis veſtienturque :*ipſa* † ſanctitas quia ,*eis in* miniſtrabūt
יְשָׁרְתוּ בָהֶן כִּי־קֹדֶשׁ הֵנָּה וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים
.populo ‡ quæ * ad accedent &
וְקָרְבוּ אֶל־אֲשֶׁר לָעָם׃
via ‡ me adduxit & ,interioris domus menſuras compleuit Et
15 †וְכִלָּה אֶת־[r]מִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי [s]וְהוֹצִיאַנִי דֶּרֶךְ
circum eam eſt menſus & : *Orientis* † viam * *eius* facies cuius , portæ
הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּמְדָדוֹ סָבִיב׃
:menſuræ calamo in *Orientis ventum* † eſt Menſus .circa
16 סָבִיב׃ †מָדַד רוּחַ הַקָּדִים [t]בְּקָנֵה הַמִּדָּה
.*undique* ‡ menſuræ calamo *in* calamis quingentis
חֲמֵשׁ־אֵמוֹת קָנִים בְּקָנֵה הַמִּדָּה סָבִיב׃
calamo *in* calamis quingentis : aquilonis *ventum* ‡ eſt Menſus
17 †מָדַד רוּחַ הַצָּפוֹן חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים בְּקָנֶה
quingentis :eſt menſus *Auſtri Ventum* .*circum* ‖ menſuræ
18 הַמִּדָּה סָבִיב׃ †אֶת רוּחַ הַיָּרוֹם מָדַד חֲמֵשׁ־מֵאוֹת
.menſuræ calamo *in* calamis
קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה׃
quingentis eſt menſus :*maris ventum* ‡ ad Circuiuit
19 †סָבַב אֶל־רוּחַ הַיָּם מָדַד חֲמֵשׁ־מֵאוֹת [v]מְאָה
.menſuræ calamo *in* calamis
קָנִים בְּקָנֶה הַמִּדָּה׃
,circa circum ,ei *murus* ,*ipſum*‡ eſt menſus *ventos* † quatuor Ad †
20 †לְאַרְבַּע רוּחוֹת מָדָּהוּ חוֹמָה לוֹ סָבִיב ׀ סָבִיב
diuidendum ad ,* quingentis latitudinem &,* quingentis longitudinem
אֹרֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְרֹחַב חֲמֵשׁ מֵאוֹת לְהַבְדִּיל
.*prophanum* † ſanctum inter
בֵּין הַקֹּדֶשׁ [x]לָחֹל׃

centum † otientem ad *ſepoſiti tabulati* ‡ & ,domus *facienum* latitudo Et
14 †וְרֹחַב פְּנֵי הַבַּיִת וְהַגְּזֵרָה לַקְּדִים מֵאָה
facies ad ‡ ædificij longitudinem eſt menſus Et .cubitorum
אַמָּה׃ †וּמָדַד אֹרֶךְ־הַבִּנְיָן אֶל־פְּנֵי
centum inde & ,hinc eius *angulos* & ,*eius poſteriora ſuper* ‡ quod *ſepoſiti tabulati*
15 הַגְּזֵרָה אֲשֶׁר עַל־אַחֲרֶיהָ [x]וַאֲחוֹרֶיהָ מִפֹּה וּמִפֹּה מֵאָה
.atrij veſtibula & , interius templum & ; cubitis
אַמָּה וְהַהֵיכָל ׀ הַפְּנִימִי וְאֻלְמֵי הֶחָצֵר׃
circa angulos & , *arctas* * feneſtras & , Limina
16 †הַסִּפִּים וְהַחַלֹּנִים הֲאֲטֻמוֹת וְהָאֲתִיקִים ׀ סָבִיב
terra Et .circa circum *ligno* ‖ opertum limen contra ,*ipſis tribus in*
לִשְׁלֹשְׁתָּם נֶגֶד הַסַּף שְׁחִיף עֵץ סָבִיב ׀ סָבִיב וְהָאָרֶץ
.opertæ ‡ feneſtræ & .feneſtras ad vſque
עַד־הַחַלֹּנוֹת וְהַחַלֹּנוֹת [y]מְכֻסּוֹת׃
,forinſecus &,interiorem domum ad vſque & ,oſtium *deſuper Super*
17 †עַל־מֵעַל הַפֶּתַח וְעַד־הַבַּיִת [z]הַפְּנִימִי וְלַחוּץ
exteriori †in & ,interiori ‡ in ,circa circum parietę omni in &
וְאֶל־כָּל־הַקִּיר סָבִיב ׀ סָבִיב בַּפְּנִימִי [a]וּבַחִיצוֹן
† palma & : *palmis* ‡ &, Cherubim * factus ‖ Et .‡ menſuras
18 [b]מִדּוֹת׃ [c]†וְעָשׂוּי כְּרוּבִים וְתִמָּרִים וְתִמָּרָה
.Cherub † facies duæque , Cherub ‡, Cherub inter
בֵּין־כְּרוּב לִכְרוּב וּשְׁנֵים פָּנִים לַכְּרוּב׃
ad † catuli facies & ,hinc palmam *ad* ‡ hominis facies Et
19 †וּפְנֵי אָדָם אֶל־הַתִּמָּרָה מִפֹּה וּפְנֵי־כְפִיר אֶל־
.circa circum *domum omnem ad* * factum :inde palmam
הַתִּמָּרָה מִפֹּה עָשׂוּי אֶל־כָּל־הַבַּיִת סָבִיב ׀ סָבִיב׃
palmæ & , Cherubim ‖ oſtium *deſuper* ‡ ad vſque terra A
20 †מֵהָאָרֶץ עַד־מֵעַל הַפֶּתַח הַכְּרוּבִים וְהַתְּמָרִים
:*quadratus* † poſtis ‡ Templi .templi parietem * & : factæ
עֲשׂוּיִם וְקִיר הַהֵיכָל׃ †מְזוּזַת רְבֻעָה
.† aſpectus ſicut *aſpectus* ‡ ſanctitatis *facies* ‖ Et
21 וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ הַמַּרְאֶה כְּמַרְאֶה׃
eius longitudo &,altitudo ‡ cubitorum trium lignei Altaris
22 †הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שָׁלוֹשׁ [d]אַמּוֹת גָּבְהוֹ וְאָרְכּוֹ ׀
eius parietes &,eius longitudo & ,ei eius anguli &,cubitorum duorum
שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצֹעֹתָיו ׀ לוֹ וְאָרְכּוֹ וְקִירֹתָיו
.DOMINI *facies ad* * quæ ,menſa ‖ Hæc :me ad eſt locutus &: *ligni* ‡
עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה׃
.ſanctitati &, templo *fores duæ* † Et
23 †וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַהֵיכָל וְלַקֹּדֶשׁ׃
duæ valuæ plicatiles duæ :*foribus fores duæ* ‡ Et
24 †וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַדְּלָתוֹת שְׁתָּיִם [f]מוּסַבּוֹת דְּלָתוֹת שְׁתָּיִם
.alteri *valuæ duæ* † &, vni *valuæ*
לְדֶלֶת אַחַת וּשְׁתֵּי דְלָתוֹת לַאֲחֶרֶת׃
,*palmæ* † &,Cherubim ‡ templi *foribus in eas ad facta* * Et
25 †וְעָשׂוּי עֲלֵיהֶן אֶל־דַּלְתוֹת הַהֵיכָל [g]כְּרוּבִים וְתִמָּרִים
veſtibuli facies ad ligni ‖ trabs & :parietibus ‡ factæ quemadmodum
כַּאֲשֶׁר עָשׂוּיִם לַקִּירוֹת וְעָב עֵץ אֶל־פְּנֵי הָאוּלָם
inde &,hinc palmæ & ,*arctæ* ‡ feneſtræ Et .forinſecus
מֵהַחוּץ׃ †וְחַלֹּנִים אֲטֻמוֹת וְתִמָּרִים [h]מִפֹּה וּמִפֹּה
.*trabes* ‡ & ,domus *coſtæ* † & : veſtibuli *humeros ad* †
אֶל־כִּתְפוֹת הָאוּלָם וְצַלְעוֹת הַבַּיִת וְהָעָבִים׃

CAP. XLII. מב

:aquilonis viam ,viam ‡ exterius atrium ad me eduxit Et
1 †[s]וַיּוֹצִאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר [h]הַחִיצוֹנָה הַדֶּרֶךְ דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן
,*ſepoſitum tabulatum* † contra ‡ quod ,cubiculum ad me fecit ingredi &
וַיְבִאֵנִי [k]אֶל־הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר נֶגֶד הַגְּזֵרָה
.aquilonem ad ædificium contra * quod &
וַאֲשֶׁר־נֶגֶד [i]הַבִּנְיָן אֶל־הַצָּפוֹן׃
: aquilonis oſtium ‖ centum cubitorum *longitudinis facies* Ad ‡
2 †אֶל־פְּנֵי אׇרֶךְ אַמּוֹת הַמֵּאָה פֶּתַח הַצָּפוֹן
viginti Coram † .cubitorum quinquaginta latitudi nis &
וְהָרֹחַב חֲמִשִּׁים אַמּוֹת׃ †נֶגֶד הָעֶשְׂרִים
: exteriori atrio † quod pauimentum *contra* * & ,interiori attio ‖ qui ‡
אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַפְּנִימִי וְנֶגֶד רִצְפָּה אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה
.* tertiis in *anguli facies ad angulus* ‡
אַתִּיק אֶל־פְּנֵי־אַתִּיק בַּשְּׁלִשִׁים׃
cubitorum viginti deambulatorium *cubiculorum facies ad* ‡ Et
4 †וְלִפְנֵי הַלְּשָׁכוֹת מַהֲלַךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת
eorum aperturæ & ,vnius cubiti viæ *interius ad* † latitudinis
רֹחַב אֶל־[k]הַפְּנִימִית דֶּרֶךְ אַמָּה אֶחָת וּפִתְחֵיהֶם
capiebant quia : *brevia* * ſuperiora cubicula Et .aquilonem ad
5 [l]פְּנֵה עָלָה לַצָּפוֹן׃ †וְהַלְּשָׁכוֹת [l]הָעֶלְיוֹנֹת קְצָרוֹת כִּי־יוּכְלוּ

faciei ‡ ſolarij
† erat
‡ contra faciē ſolarij ‡ erat poſt ipſum, & thalamos
ואתיקיהא
ק
[x]נתק
* extrinſecus latas, & intrīſecus ſtrictas, & thalamos in circuitu
triū ipſorum ‖ ligneis tabulis ‡ erant Illi quod erat ſuper
[y]בסה [z]פנה
‡ domo
† domo
‡ vidit.
‖ paries erat
* cū pictura
‡ palmarum, † erat ‡ &
[b]חוץ [a]מדד
† erant
‡ erat iuxta
† leonis iuxta
[c]עשה
* eſt omni domui
‡ parietē qui ‖ erant
* vſque ad
‡ vterque
† erat quadrāgulus. ‖ aſpectus vtriuſq; poſtis oſtij
‡ erat
† poſtis tēpli.
‡ erat
[d]אמה
‡ lignei: ‖ eſt
* fuit coram Domino.
† duo oſtia erant
[e]שנה
‡ duo oſtia erant oſtiis portę tēpli, & ſanctitatis duo verſatilia oſtia. duo oſtia erant oſtio
† duo oſtia
* factæ erant in oſtiis † palmarum
* figuræ † erāt ‖ lignea poſita erat coram veſtibulo
‡ extrinſecus latæ, & intrinſecus ſtrictæ, † in lateribus
† cubicula
‡ tigna.

‡ per
[g]ויצא [h]בוא
‡ erat
† ſolatium,
* erat
[i]בנה
‡ Ante longitudinem erat paries ‖ ante
† Ante
‡ cubitorum ‖ erant * ante
† erat
‡ cubiculum contra faciē cubiculi
*cubiculis in feriori, medio & ſuperiori ‡ ante cubicula erat
† interiorib*
* erant breuiora aliis:

* cubicula
† hoc eſt
[m]החת
‡ erant * erant
† anguſtiora erant
* parietis qui ‡ in

‖ è regione
‡ erat
† erant

† erat:
* ante faciem
[n]חוץ
* erat longitudo.
ומחוץ הלשכות
[p]ק
† erat ‡ dum ingrediebatur quiſpiam
[o]בוא המביא
ק
† parietis
‡ corā ſolario:
‡ coramędificio erant
‖ erat ante ea
* erant in
† erat
‡ modos

‡ erant in
† meridiana erat
[p]הגנז
‖ videlicet quæ erat coram pariete directè per viam orientalem ingredientibus
‡ aquilonaria
‡ meridiana, † ſunt ante ſolarium, † ſunt * in
† appropinquant ‡ ſanctificationē † oblationē,
[q]ינח
† teſt. Cū ingreſſi fuerint
‖ in * in

† ſunt:
מלבוש
[p]ק
* ea ‡ ſunt

‡ per viam
[r]מדד [s]יצא
* erat ad
† orientalem:
† angulum orientalem
[t]קנה
‡ per circuitū.
* angulum
מאות
[p]ק
‖ per circuitū. Angulū meridianum

‡ angulum occidentalē:
[v]מאה

† Per
† angulos
‡ ipſe murum
* calamis,

† &
[x]חול

.eius gradus ‡ octo gradus & ;eius *postes ad* * palmæ &
וְתִמָרִים אֶל־אֵילָו וּמַעֲלוֹת שְׁמֹנֶה מַעֲלָו׃
est mensus & :*Orientis via* † interius atrium in me introduxit Et
32 † וַיְבִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִי דֶּרֶךְ הַקָּדִים וַיָּמָד
.has mensuras secundum portam
אֶת־הַשַּׁעַר כַּמִּדּוֹת הָאֵלֶּה׃
,istas mensuras secundū eius *vestibula* † & ,eius postes & ,eius thalamos Et
33 † וְתָאָו וְאֵלָו וְאֵלְמָו כַּמִּדּוֹת הָאֵלֶּה
quinquaginta longitudinis ;circa circum eius *vestibula* ‡ & ,*ei* * feneſtræ &
וְחַלֹּנוֹת לוֹ וּלְאֵלְמָו סָבִיב סָבִיב אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים
.cubitorum viginti & quinque latitudinis & ,cubitorum
אַמָּה וְרֹחַב חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אַמָּה׃
:inde & hinc eius poſte in palmæ & ,exteriori atrio eius *vestibula* † Et
34 † וְאֵלְמָו לֶחָצַר הַחִיצוֹנָה וְתִמֹרִים אֶל־אֵילָו מִפֹּו וּמִפֹּו
.eius gradus ,gradus octo &
וּשְׁמֹנֶה מַעֲלוֹת מַעֲלָו׃
menſuras ſecundū eſt menſus &: *Aquilonis* ‡ portam in me introduxit Et
35 † וַיְבִיאֵנִי אֶל־שַׁעַר הַצָּפוֹן וַיָּמָד כַּמִּדּוֹת
feneſtræ & ;eius *vestibula* ‡ & ,eius poſtes ,eius Thalamos .iſtas
הָאֵלֶּה׃ † תָאָו אֵלָו וְאֵלְמָו וְחַלֹּנוֹת
latitudinis & ,cubitorum quinquaginta longitudinis ; circa circum *ei* ‡
לוֹ סָבִיב סָבִיב אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה וְרֹחַב
.cubitorum viginti & quinque
חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אַמָּה׃
,hinc eius poſtibus in palmæ & ,exteriori atrio eius poſtes Et
37 † וְאֵילָו לֶחָצַר הַחִיצוֹנָה וְתִמֹרִים אֶל־אֵילָו מִפֹּו
eius oſtium & ,cubiculum Et .‡ eius gradus ,gradus octo & :inde &
וּשְׁמֹנֶה מַעֲלוֹת מַעֲלָו׃ † וְלִשְׁכָּה וּפִתְחָה
.*aſcenſionem* *abluent* ‡ ibi ;portarum poſtibus in
38 בְּאֵילֵי הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר יְדִיחוּ שָׁם אֶת־הָעֹלָה׃
menſæ duæ & ,hinc menſæ duæ portæ veſtibulo in Et
39 † וּבְאֻלָם הַשַּׁעַר שְׁנַיִם שֻׁלְחָנוֹת מִפֹּו וּשְׁנַיִם שֻׁלְחָנוֹת
,peccato pro ſacrificium & ,*aſcenſionem* * eas *ad macłandum* † ad ; inde
מִפֹּה לִשְׁחֹט עֲלֵיהֶם הָעֹלָה וְהַחַטָּאת
oſtium ad ,gradum extra *humerum* † ad Et .delicto pro ſacrificiū &
וְהָאָשָׁם׃ † וְאֶל־הַכָּתֵף מְחוּצָה לָעוֹלֶה לְפֶתַח
qui ‡ , alterum *humerum* ‖ ad & ;menſæ duæ ,*Aquilonis* ‡ portæ
40 הַשַּׁעַר הַצָּפוֹנָה שְׁנַיִם שֻׁלְחָנוֹת וְאֶל־הַכָּתֵף הָאַחֶרֶת אֲשֶׁר
,hinc menſæ Quatuor .menſæ duæ ,portæ veſtibulo in
לְאֻלָם הַשַּׁעַר שְׁנַיִם שֻׁלְחָנוֹת׃ † אַרְבָּעָה שֻׁלְחָנוֹת מִפֹּה
menſæ octo ;portæ latus ad inde menſæ quatuor &
41 וְאַרְבָּעָה שֻׁלְחָנוֹת מִפֹּה לְכֶתֶף הַשַּׁעַר שְׁמֹנָה שֻׁלְחָנוֹת
lapidibus *aſcenſionem* ‡ ad menſæ quatuor Et .*macłabunt* ‖ eas *ad* †
אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ׃ † וְאַרְבָּעָה שֻׁלְחָנוֹת לָעוֹלָה אַבְנֵי
,vnius cubiti latitudinis & ,dimidij & vnius cubiti longitudinis *dolationis* ‡
42 גָּזִית אֹרֶךְ אַמָּה אַחַת וָחֵצִי וְרֹחַב אַמָּה אַחַת
vaſa ponent & eas *ad* * ;vnius cubiti altitudinis & ;dimidij &
וָחֵצִי וְגָבַהּ אַמָּה אַחַת אֲשֶׁר יָנִיחוּ אֶת־הַכֵּלִים
.ſacrificium & ,*eis in aſcenſionem macłabunt* † quibus ‡
אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעֹלָה בָּם וְהַזָּבַח׃
ad ‡ & :circa circum *domo in præparatæ vnius palmi cremathræ* ‡ Et
43 † וְהַשְׂפָתַיִם טֶפַח אֶחָד סוֹכְנִים בַּבַּיִת סָבִיב סָבִיב וְאֶל־
.*appropinquationis* ‖ caro menſas
הַשֻּׁלְחָנוֹת בְּשַׂר הַקָּרְבָּן׃
atrio in cantorum cubicula interiorem portam *ad* extra Et
44 † וּמִחוּצָה לַשַּׁעַר ‡ הַפְנִימִי לִשְׁכוֹת שָׁרִים בֶּחָצֵר
viam ‡ eorum facies & ,*Aquilonis* * portæ *humerum* † ad ‡ quod , interiori
הַפְנִימִי אֲשֶׁר אֵל־כֶּתֶף שַׁעַר הַצָּפוֹן וּפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ
.*Aquilonis* ‡ viam ‡ facies ,*Orientis* * portæ *humerum* † ad ‡ vnum ;*Auſtri* ‖
הַדָּרוֹם אֶחָד אֵל־כֶּתֶף שַׁעַר הַקְּדִים פְּנֵי דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב׃
,*Auſtri* ‡ viam * *eius* facies cuius ,cubiculum Hoc ,me ad eſt locutus Et
45 † וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר פָּנֶיהָ דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם
.domus cuſtodiam cuſtodientium ſacerdotum †
לַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַבָּיִת׃
cuſtodientiū ſacerdotum, *Aquilonis* ‡ viam ‖ *eius* facies cuius cubiculum Et
46 † וְהַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר פָּנֶיהָ דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב לַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי
ad Leui filiis de *appropinquantes* ‡ ,Sadoc filij * iſti :altaris cuſtodiam
מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ הֵמָּה בְּנֵי־צָדוֹק הַקְּרֵבִים מִבְּנֵי־לֵוִי אֶל־
.*ei miniſtrandum ad* ‡ ,DOMINVM
יְהוָה לְשָׁרְתוֹ׃
latitudo & ,cubitorum centum † longitudo :atrium ‖ eſt menſus Et
47 † וַיָּמָד אֶת־הֶחָצֵר אֹרֶךְ ‡ מֵאָה אַמָּה וְרֹחַב
.*domus facies ad* ‡ altare & :‡ quadratum ,cubitorum centum
מֵאָה אַמָּה מְרֻבָּעַת וְהַמִּזְבֵּחַ לִפְנֵי הַבָּיִת׃
quinque, veſtibuli poſtē eſt menſus &, domus veſtibulū in me introduxit Et
48 † וַיְבִאֵנִי אֶל־אֻלָם הַבַּיִת וַיָּמָד אֵל אֵלֶם חָמֵשׁ

*poſti
‡erant
עֵלָה x בּוֹא
†per viam O-
rientalem,
מִדָּר y

‡teſtudines

*eius,
*teſtudini-
bus

‡teſtudines

‡Aquilonā-
rem:

‡teſtudines

‡eius

*Ianuabūt ho-
locauſtum.
דּוּחַ z

†immolan-
dum ſuper
*holocauſtū,
‡latus

‡Aquilonaris
‖latus
†quod erat

*ſuper
‖immolabūt.
‡holocauſtū
ex
‡leuigatis
גָּזִית a חָצָה b

*ſuper
יָנַח c

‡in †immo-
labunt holo-
cauſtum
‡ vncini ſerei ad ſuſpen
dendū carnē
menſuræ qua
tuor digitorū
præparati
† intrinſecus
‡ſuper
‖oblationis.
פִּנָּה d

‡erant.

†erat ‡latus
*Aquilona-
ris, ‡ad
‖Meridianā;
‡cubiculum
erat † latus
* Orientalis,
cuius ‡erat ad
‡Aquilona-
rem *eſt ad
‡Meridianā,
†eſt ‖eſt ad
‡Aquilonarē,
eſt *ſunt
‡qui acce-
dunt
‡vt miniſtrēt

†erat
מָדָר e

*erat:
‖menſus eſt
quod erat
ante domū.
בּוֹא f

†erat trium portæ latitudo & :inde ‡ cubitorum quinque & ,hinc cubitorum
וְרֹחַב הַשַּׁעַר שָׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְחָמֵשׁ אַמּוֹת
*erat .inde * cubitorum trium & ,hinc cubitorum
אַמּוֹת מִפֹּו וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפֹּו׃
†erat vndecim † latitudo & ,cubitorum viginti veſtibuli Longitudo
49 † אֹרֶךְ הָאֻלָם עֶשְׂרִים אַמָּה וְרֹחַב עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
‡ erant iuxta *ad ‡ columnæ & :illud ad aſcendent quibus gradibus in & ,cubitorum
אַמָּה וּבְמַעֲלוֹת אֲשֶׁר יַעֲלוּ g אֵלָיו וַעֲמֹדִים אֵל־
‡altera .inde *vna ‡ & ,hinc vna ,poſtes
הָאֵילִים אֶחָד מִפֹּה וְאֶחָד מִפֹּה׃

CAP. XLI. מא

*in
‡portę tẽpli
sex : ‡ poſtes eſt menſus & ;templum *ad* * me introduxit Et
1 † וַיְבִיאֵנִי אֶל־הַהֵיכָל וַיָּמָד אֶת־הָאֵילִים שֵׁשׁ־
.*tentorij* † latitudo ,inde latitudo cubitorum ſex & ,hinc latitudo ‡ cubitorum
אַמּוֹת רֹחַב מִפְּו וְשֵׁשׁ־h אַמּוֹת רֹחַב־מִפֹּה רֹחַב הָאֹהֶל׃
‡erat quinque oſtij *humeri* ‖ & ,‡ cubitorum decem oſtij latitudo Et
‡tabernaculi. אַמָּה h
2 † וְרֹחַב הַפֶּתַח עֶשֶׂר אַמּוֹת וְכִתְפוֹת הַפֶּתַח חָמֵשׁ
‡erat *latera ‡templi *eius* ‡ longitudinē eſt menſus & :inde cubitorum quinque &, hinc cubitorū
אַמּוֹת מִפְּו וְחָמֵשׁ אַמּוֹת מִפְּו וַיָּמָד אָרְכּוֹ
.cubitis viginti latitudinem & ,cubitis quadraginta
אַרְבָּעִים אַמָּה וְרֹחַב עֶשְׂרִים אַמָּה׃
:cubitis duobus oſtij poſtem eſt menſus & ,intrinſecus eſt ingreſſus Et
3 † וּבָא לִפְנִימָה וַיָּמָד אֵיל־הַפֶּתַח שְׁתַּיִם אַמּוֹת
.cubitis ſeprem oſtij latitudinem & ,cubitis ſex oſtium &
וְהַפֶּתַח שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרֹחַב הַפֶּתַח שֶׁבַע אַמּוֹת׃
latitudinem & ,cubitis viginti eius longitudinem eſt menſus Et
‡ante templum ‡eſt ‡thalami ‖per circuitū. †Thalami, thalamus ſuper thalamū, ‖capita trabiū ingrediebantur interſtitiū parietis domus per thalamos ‡vt tenerētur in eo: בּוֹא k
4 † וַיָּמָד אֶת־אָרְכּוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה וְרֹחַב
ſanctitas † Hoc , me ad dixit & :*templi facies ad* ‡ cubitis viginti
עֶשְׂרִים אַמָּה אֶל־פְּנֵי הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה קֹדֶשׁ
latitudinem & ;cubitis ſex domus parietem eſt menſus Et .ſanctitatum
הַקָּדָשִׁים׃ † וַיָּמָד קִיר־הַבַּיִת שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרֹחַב
.*vndique* ‖ domui circa circum ,cubitis quatuor *coſtæ* ‡
5 הַצֵּלָע אַרְבַּע אַמּוֹת סָבִיב סָבִיב לַבַּיִת סָבִיב׃
.pedum triginta & trium ,*coſtam ad coſta* ,*coſtæ* † Et
6 † וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל־צֵלָע שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים
exiſtendum ad ‡ , circa circum *coſtas ad domui qui pariete in venientes* ‖ &
וּבָאוֹת בַּקִּיר אֲשֶׁר־לַבַּיִת לַצְּלָעוֹת סָבִיב סָבִיב לִהְיוֹת
.domus *pariete in apprehenſa eſſent* * non & :*apprehenſa*
אֲחוּזִים וְלֹא־יִהְיוּ אֲחוּזִים בְּקִיר הַבָּיִת׃
quia ,*appendices* ‡ deſuper deſuper circuibat & , ‖ dilatabatur Et
7 † וְרֹחָבָה m וְנִסְבָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה לַצְּלָעוֹת כִּי
idcirco : *domui circa circum* * deſuper ,deſuper domus *circundata* †
מוֹסַב־הַבַּיִת לְמַעְלָה לְמַעְלָה סָבִיב סָבִיב לַבַּיִת עַל־כֵּן
ſuperius *ſuper* ‡ aſcendebat inferius ſic & : ſuperius ‡ domus latitudo
רֹחַב־לַבַּיִת לְמַעְלָה וְכֵן הַתַּחְתּוֹנָה יַעֲלֶה עַל־הָעֶלְיוֹנָה
.medium *ad* ‡
בְּתִיכוֹנָה׃ n
fundamenta ‖ : *vndique* ,vndique altitudinem domus vidi Et
8 † וְרָאִיתִי לַבַּיִת גֹּבַהּ סָבִיב סָבִיב מֹסְדוֹת
.*axillæ* ‡ cubitorum ſex calamo pleno *coſtarum* *
הַצְּלָעוֹת מְלֹא p הַקָּנֶה שֵׁשׁ אַמּוֹת אֲצִילָה׃
:†cubitorum quinque ,*extra ad coſtæ* ‡ qui ,parietis ‡ Latitudo
9 † רֹחַב הַקִּיר אֲשֶׁר־לַצֵּלָע אֶל־הַחוּץ חָמֵשׁ אַמּוֹת
.intrinſecus ‡ quod *appendicum* * domus derelictum *quod* ‖ &
וַאֲשֶׁר מִנַּח q בֵּית צְלָעוֹת אֲשֶׁר לַבָּיִת׃
circum domus circuitu ‡ cubitorū viginti latitudo ‡ cubicula inter Et
10 † וּבֵין הַלְּשָׁכוֹת רֹחַב עֶשְׂרִים אַמָּה סָבִיב לַבַּיִת סָבִיב׃
viam ‡ vnum oſtium derelicto * *appendicis* † oſtium Et .circa
11 סָבִיב׃ † וּפֶתַח הַצֵּלָע לַמֻּנָּח פֶּתַח אֶחָד דֶּרֶךְ
derelicti loci latitudo & : Meridiem ad *vnum* ‡ oſtium & , Aquilonis
הַצָּפוֹן וּפֶתַח אֶחָד לַדָּרוֹם r וְרֹחַב מְקוֹם הַמֻּנָּח
.circa circum ‖ cubitorum quinque
חָמֵשׁ אַמּוֹת סָבִיב וְסָבִיב׃
,*maris* ‡ viæ angulum *ſepoſiti tabulati facies ad* * quod ædificium Et
12 † וְהַבִּנְיָן אֲשֶׁר אֶל־פְּנֵי הַגְּזֵלָה s פְּאַת דֶּרֶךְ־הַיָּם
cubitorum quinque ædificij paries & : cubitorum ſeptuaginta latitudinis
רֹחַב שִׁבְעִים אַמָּה וְקִיר הַבִּנְיָן חָמֵשׁ־v אַמּוֹת
.cubitorum nonaginta eius longitudo & ‡ *circa circum* † latitudinis
רֹחַב סָבִיב סָבִיב וְאָרְכּוֹ תִּשְׁעִים אַמָּה׃
ſepoſitum tabulatū ‡ & :cubitorū centum ‖ longitudo: domum eſt menſus Et
13 † וּמָדַד אֶת־הַבַּיִת אֹרֶךְ מֵאָה אַמָּה וְהַגְּזֵרָה
.cubitorum centum ‡ longitudine * eius parietes & ,ædificium &
וְהַבִּנְיָה וְקִירוֹתֶיהָ אֹרֶךְ מֵאָה אַמָּה׃

*erat coram ſolario ad ‡Occidentis, erat
בָּנָה s פְּאָה t
‡per circuitum: ‖erat ‡ſolarium, *in ‡erat
אַמָּה v

terris è eos congregauero & ,populis è eos *me reducendo* In
27 בְּשׁוּבִי אוֹתָם מִן־הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מֵאַרְצוֹת
gentium oculis in eis in fuero ſanctificatus & ;ſuorum inimicorum
אוֹיְבֵיהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
me trãsferendo in ,eorũ Deus DOMINVS *ego* quòd ſcient Et .plurimarũ
28 רַבִּים׃ וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם בְּהַגְלוֹתִי
relinquam non & ;ſuam *humum ad* eos cõgregauero & ,gentes ad eos
אֹתָם אֶל־הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּים אֶל־אַרְמָתָם וְלֹא־אוֹתִיר
.ibi eis ex vltrà
עוֹד מֵהֶם שָׁם׃
effudi quia ;eis ab *meas faciesˢ* vltrà abſcondam non Et
29 וְלֹא־אַסְתִּיר עוֹד פָּנַי מֵהֶם אֲשֶׁר שָׁפַכְתִּי
.Deus Dominus dixit ,Iſrael domum ſuper meum ſpiritum
אֶת־רוּחִי עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XL. מ

capite ſin ,noſtræ tranſmigrationis anno quinto & vigeſimo In ſexordio
1 בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֹאשׁ גָּלָה
poſtquam ,anno decimoquarto in ,menſis decima *in* ,anni
הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר
,DOMINI *manus* me ſuper fuit ,*illius diei corpore*ˢ in ,ciuitas eſt percuſſa ſipſamet die,
הֻכְּתָה הָעִיר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הָיְתָה עָלַי יַד־יְהוָה bprophetia
in me adduxit Dei viſionibus In .illuc me adduxit & bנָבְהָ
2 וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה׃ בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים הֱבִיאַנִי אֶל־ cרָאָה
ſeum ſuper & ,*valde** excelſum montem ad me dimiſit & ,Iſrael terram ſsum
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל dוַיַּנִּיחֵנִי אֶל־הַר גָּבֹהַּ מְאֹד וְעָלָיו
.Meridie à ciuitatis ædificium tanquam
כְּמִבְנֵה־עִיר מִנֶּגֶב׃
aſpectus ſicut *eius* ſaſpectus ! ,vir ecce & :illuc me adduxit Et !cuius ſerat
3 וַיְבִיאֵנִי אוֹתָהּ וְהִנֵּה־אִישׁ מַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה בוֹא
ipſe ſ & : menſuræ calamus & ,eius manu in *linorum** filum & ,æris *lineum erat
נְחֹשֶׁת וּפְתִיל־פִּשְׁתִּים בְּיָדוֹ וְקָנֵה fהַמִּדָּה וְהוּא ſſtabat
vide ,hominis Fili ,vir me ad eſt locutus Et .porta in *ſtans* fמָדָד
4 עֹמֵד בַּשָּׁעַר׃ וַיְדַבֵּר אֵלַי הָאִישׁ בֶּן־אָדָם רְאֵה
quæ ,omnibus tuum cor pone & ,audi tuis auribus in & ,tuis oculis in
בְעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע gוְשִׂים לִבְּךָ לְכֹל אֲשֶׁר־ gשׁוֹם
: huc es adductus tibi *oſtendi pro** quia ,tibi *oſtendens ego* † ſoſtendo
אֲנִי מַרְאֶה אוֹתָךְ כִּי לְמַעַן הֵרָאוֹתְכָה הֻבֵאתָה הֵנָּה *vt oſtendan*
Iſrael domui *videns* ſ tu quæ omnia annuncia tur ſvides
hהַגֶּד אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ hנָגַר
viri manu in & ;*vndique vndique*! domum extra *ab* murus ecce Et !per circuitũ;
5 וְהִנֵּה חוּמָה מִחוּץ לַבַּיִת סָבִיב סָבִיב וּבְיַד הָאִישׁ
eſt menſus & : *palmi & ,cubito in* † cubitorum ſex menſuræ calamus ſ ſerat
קְנֵה הַמִּדָּה שֵׁשׁ־אַמּוֹת בָּאַמָּה וָטֹפַח וַיָּמָד אֶת־ †communiũ,
.vno calamo *proceritatem*! & ,vno calamo ædificij latitudinem & quatuor
רֹחַב הַבִּנְיָן iקָנֶה אֶחָד וְקוֹמָה קָנֶה אֶחָד׃ digitorum:
ascendit & ,*Orientem ad via* ſ *eius* facies cuius portam ad venit Et !altitudinem
6 וַיָּבֹא אֶל־שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִימָה kוַיַּעַל iבָּנָה
,latitudine* vno calamo portæ † limen eſt menſus & :eius gradus *in* ſ ſerat ad viã
בְּמַעֲלֹתָיו וַיָּמָד אֶת־סַף הַשַּׁעַר קָנֶה אֶחָד רֹחַב Orientalem,
.latitudine! vno calamo *vnum* ſ limen & kעֲלָה
וְאֶת־סַף אֶחָד קָנֶה אֶחָד רֹחַב׃ ſperſexterius
,latitudine* vno calamo & ,longitudine* vno calamo thalamum Et *in
7 וְהַתָּא קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב alterum
veſtibulũ *iuxta à*† portæ limen & :cubitis quinque thalamos inter ſ & lin
וּבֵין הַתָּאִים חָמֵשׁ אַמּוֹת וְסַף הַשַּׁעַר מֵאֵצֶל אוּלָם latitudi-
.vno calamo *domo à* portæ ne: † quod
הַשַּׁעַר מֵהַבַּיִת קָנֶה אֶחָד׃ erat apud
.vno calamo *domo à* ſ portæ veſtibulum eſt menſus Et ſinterius
8 וַיָּמָד אֶת־אֵלֵם הַשַּׁעַר מֵהַבַּיִת קָנֶה אֶחָד׃ lמָדַד
duobus eius poſtes & ,cubitis octo portæ veſtibulum eſt menſus Et
9 וַיָּמָד אֶת־אֵלֵם הַשַּׁעַר שְׁמֹנֶה אַמּוֹת וְאֵילָיו mשְׁתַּיִם mשְׁנָה
.*domo a** portæ veſtibulum & : cubitis *erat intrin-
אַמּוֹת וְאֵלֵם הַשַּׁעַר מֵהַבָּיִת׃ ſecus.
,inde † tres & ,hinc tres *Orientis* ſ viam ‖ portæ thalami Et !ad ſOrien-
10 וְתָאֵי הַשַּׁעַר דֶּרֶךְ הַקָּדִים שְׁלֹשָׁה מִפֹּה וּשְׁלֹשָׁה מִפֹּה talem
.inde & ,hinc poſtibus vna menſura & ;ipſorum trium ſ vna menſura Terant
מִדָּה אַחַת לִשְׁלֹשְׁתָּם וּמִדָּה אַחַת לָאֵילִם מִפֹּה וּמִפֹּה׃ ſerat
longitudinem ,cubitis decem portæ oſtij latitudinem eſt menſus Et
11 וַיָּמָד אֶת־רֹחַב פֶּתַח־הַשַּׁעַר עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ
*thalamorum facies ad** terminum Et .cubitis tredecim portæ *ante thala-
הַשָּׁעַר שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת׃ mos
12 וּגְבוּל לִפְנֵי הַתָּאוֹת
cubitorum ſex thalamus & :hinc terminum vno cubito & ,vno cubito
אַמָּה אֶחָת וְאַמָּה־אַחַת גְּבוּל מִפֹּה וְהַתָּא שֵׁשׁ־אַמּוֹת
.inde cubitorum ſex & ,hinc
מִפֹּה וְשֵׁשׁ אַמּוֹת מִפֹּה׃

†vſque ſportæ ſerat †portæ interioris. *à limine quòd erat ante portã exteriorẽ, per quã intrabant ſ vnicuique poſti ‖& †per circuitũ eadẽm erat menſura. ſante portam ingreſſus ex aduerſo ſerant ſextrinſecus latæ, & intrinſecus ſtricte erant

ⁿאַיִת
האיתן קרי
ſp circuitũ,
ſteſtudinib*:
†erant per circuitum
*vnicuique poſti
‖mulierum,
*erant *erat iuxta latus
ſlimine
†vſque ad limen

ᵒמָדַד ᵖפְּנָה
‖erat ad

latitudinẽ ſipſius tectum ad† thalami tecto à portam eſt menſus Et
13 וַיָּמָד אֶת־הַשַּׁעַר מִגַּג הַתָּא לְגַגּוֹ רֹחַב
.†oſtium contra ſ oſtium ;cubitis quinque & viginti
עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמּוֹת פֶּתַח נֶגֶד פָּתַח׃
‖atrij *poſtem ad*ſ &: cubitorum ſexaginta * poſtes fecit Et
14 וַיַּעַשׂ אֶת־אֵילִים שִׁשִּׁים אַמָּה וְאֶל־אַיִל† הֶחָצֵר
.*circum circum*† portæ
הַשַּׁעַר סָבִיב סָבִיב׃
portæ veſtibuli *facies ad ſuper introitus portæ faciebus ſuper* † Et
15 וְעַל פְּנֵי הַשַּׁעַר nהַיְאָתוֹן עַל־לִפְנֵי אֻלָם הַשַּׁעַר
in *clauſa* ſ feneſtræ Et .cubiti quinquaginta‖ ,interioris
הַפְּנִימִי חֲמִשִּׁים אַמָּה׃ 16 וְחַלֹּנוֹת אֲטֻמוֹת אֶל־
ſic & ,*circum circum* *portam intra eorum poſtibus in & ,thalamis
הַתָּאִים וְאֶל אֵלֵיהֶמָּה לִפְנִימָה לַשַּׁעַר סָבִיב סָבִיב וְכֵן
.palmæ *poſtem ad** &, intrinſecus *circum circum*† feneſtræ & :*veſtibuli*ſ in
לָאֻלָמוֹת וְחַלֹּנוֹת סָבִיב סָבִיב לִפְנִימָה וְאֶל־אַיִל תְּמָרִים׃
pauimentũ &, cubicula ecce & ,‖exterius atrium ad me adduxit Et
17 וַיְבִיאֵנִי אֶל־הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וְהִנֵּה לְשָׁכוֹת וְרִצְפָּה
.pauimento in ſ cubicula triginta ;circa circum atrio factum
עָשׂוּי לֶחָצֵר סָבִיב סָבִיב שְׁלֹשִׁים לְשָׁכוֹת אֶל־הָרִצְפָּה׃
longitudinis regione è portarum *humerum ad** pauimentum Et
18 וְהָרִצְפָּה אֶל־כֶּתֶף הַשְּׁעָרִים לְעֻמַּת אֹרֶךְ
.inferius pauimentum ,portarum
הַשְּׁעָרִים הָרִצְפָּה הַתַּחְתּוֹנָה׃
facies ad† inferioris portæ *faciebus*ſ à latitudinem eſt menſus Et
19 וַיָּמָד oרֹחַב מִלִּפְנֵי הַשַּׁעַר הַתַּחְתּוֹנָה לִפְנֵי
.Aquilonẽ & ,Orientem ad ,cubitos centum ,extrinſecus interioris atrij
הֶחָצֵר pהַפְּנִימִי מִחוּץ מֵאָה אַמָּה הַקָּדִים וְהַצָּפוֹן׃
,exteriori attio in Aquilonis viam ‖*eius* facies cuius ,portæ Et
20 וְהַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן לֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה
.eius latitudinem & ,eius longitudinem eſt menſus
מָדַד אָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ׃
ſteſtudines eius *veſtibula*ſ &, eius poſtes & ,inde tres & ,hinc tres eius thalami Et
21 וְתָאָו שְׁלוֹשָׁה מִפֹּו וּשְׁלֹשָׁה מִפֹּו וְאֵלָו וְאֻלָמָו
*erant cubitorum quinquaginta : primæ portæ menſuram ſecundum *fuit**
הָיָה כְּמִדַּת הַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן חֲמִשִּׁים אַמָּה
†cubitorum. .*cubito in*† viginti & quinque latitudo &, eius longitudo
אָרְכּוֹ וְרֹחַב חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה׃
ſteſtudines menſuram ſecundum eius palmæ &, eius *veſtibula*ſ &, eius feneſtræ Et
22 וְחַלֹּנָיו וְאֵילָמָו וְתָמְרָו כְּמִדַּת
aſcendent ſeptem *gradibus in*‖ & :Orientis viam ſ *eius* facies cuius ,portæ
הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּבְמַעֲלוֹת שִׁבְעָה qיַעֲלוּ־ ‖עָלָה
.*eorum facies ad** eius *veſtibula*† &, *ea in*ſ
בָּם וְאֵילָמָו לִפְנֵיהֶם׃ †per eam,
:*Orientẽ* & ,*Aquilonẽ ad*‖ portam contra * interioris atrij porta Et †teſtudines
23 וְשַׁעַר לֶחָצֵר הַפְּנִימִי נֶגֶד הַשַּׁעַר לַצָּפוֹן וְלַקָּדִים *ante ipſos
.cubitos centum portam ad porta à eſt menſus & gradus.
וַיָּמָד מִשַּׁעַר אֶל־שַׁעַר מֵאָה אַמָּה׃ *erat ‖Aquilonarem, &
:*Auſtri*† viam‡ porta ecce & ,*Auſtri*† viam‡ fecit pergere me Et Orientalem:
24 וַיּוֹלִכֵנִי דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם וְהִנֵּה־שַׁעַר דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם ‡ad †Meri-
.has menſuras iuxta eius *veſtibula*‖ & ,eius poſtes eſt menſus & dianam:
וּמְדָדֵיהוּ אֵלּוּ וְאֵילָמָו כַּמִּדּוֹת הָאֵלֶּה׃ ‖יָלַךְ
:iſtæ feneſtræ ſicut ,circa circum eius *veſtibula*ſ &, ei * feneſtræ Et †teſtudines
25 וְחַלֹּנִים לוֹ וּלְאֵילָמָו סָבִיב סָבִיב כַּחַלֹּנוֹת הָאֵלֶּה
viginti & quinque latitudo &, longitudo † cubitorum quinquaginta
חֲמִשִּׁים אַמָּה אֹרֶךְ וְרֹחַב חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים
:*eorũ facies ad*‡ eius *veſtibula*‖ &, eius gradus ſeptem gradus Et .cubitorũ
אַמָּה׃ 26 וּמַעֲלוֹת שִׁבְעָה עֹלוֹתָו וְאֵילָמָו לִפְנֵיהֶם
.eius poſte in inde *vna** & ,hinc vna ,ei † palmæ &
וְתָמְרִים לוֹ אֶחָד מִפֹּו וְאֶחָד מִפֹּו אֶל־אֵילָו׃
‖ad ſ Meti-
ad porta à eſt menſus & ;*Auſtri*ſ viam‡ interioris atrij portam Et dianam;
27 וְשַׁעַר לֶחָצֵר הַפְּנִימִי דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם וַיָּמָד מִשַּׁעַר אֶל־ *ad *Meti-
atrium in me introduxit Et .cubitos centum ,*Auſtri*ſ viam* portam dianam,
בּוֹא
ſportæ Meri-
dianæ:
† Meridianã
ſteſtudines
‖erant
†eius,
*teſtudines

ſ ſ ſ

,siluis de succident nec ,agro de ligna portabunt non Et
וְלֹא־יִשְׂאוּ עֵצִים מִן־הַשָּׂדֶה וְלֹא יַחְטְבוּ מִן־הַיְעָרִים כִּי בַנֶּשֶׁק יִבְעֲרוּ־אֵשׁ וְשָׁלְלוּ אֶת־שֹׁלְלֵיהֶם 10
.Deus Dominus dixit ,suos prædatores prædabuntur &
וּבָזְזוּ אֶת־בֹּזְזֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
sepulchri ibi locum Ghog ipsi dabo ,illa die in erit Et
וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֶתֵּן לְגוֹג מְקוֹם־שָׁם קֶבֶר 11
ipsa *obturans* † & ,maris Orientem ad transeuntium vallem ,Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל גֵּי הָעֹבְרִים קִדְמַת הַיָּם וְחֹסֶמֶת הִיא ,eius *tubam* ‡ omnem & ,Ghog ibi sepelient & :‡transeuntes
אֶת־הָעֹבְרִים וְקָבְרוּ שָׁם אֶת־גּוֹג וְאֶת־כָּל־הֲמוֹנָה .Ghog Hamon ‡ Vallem ‡ vocabunt &
וְקָרְאוּ גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג׃
septem ,terram *mundandum ad* ,Israel domus eos sepelient Et
וּקְבָרוֹם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהֵר אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה 12
eis erit & ,terræ populus omnis ‡ sepelient Et .mensibus
חֳדָשִׁים׃ וְקָבְרוּ כָּל־עַם הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם 13
.Deus Dominus dixit ,me *glorificari** die ,nomen in
לְשֵׁם יוֹם הִכָּבְדִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
cum sepelientes ,*terra in* † transeuntes seligent *iugiter* ‡ viros Et
וַאֲנָשִׁי תָמִיד יַבְדִּילוּ עֹבְרִים בָּאָרֶץ מְקַבְּרִים אֶת־ 14
:eam *mundandum ad* ‡ , terræ *facibus super* ‡ remanentes ,transeuntibus
הָעֹבְרִים אֶת־הַנּוֹתָרִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ transeuntes transibunt Et .inquirent mensium septem fine à
מִקְצֵה שִׁבְעָה־חֳדָשִׁים יַחְקֹרוּ׃ 15
donec ,*titulum** illud iuxta ædificabit & ,hominis os † videbit & ,*terra in* ‡
וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוֹן עַד .Ghog Hamon valle in sepelientes illud sepeliant
קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל־גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג׃
.terram mundabunt & ,Hamonah ciuitatis nomen etiam Et
וְגַם שֵׁם־עִיר הֲמוֹנָה וְטִהֲרוּ הָאָרֶץ׃ 16
‡ volucribus, *omnis ani* ‡ Dic ,Deus Dominus dixit sic ,hominis fili tu Et
וְאַתָּה בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אֱמֹר לְצִפּוֹר כָּל־ 17
vos congregate , venite & ,vos congregate ,agri bestiæ omni & ,*ale*
כָּנָף וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הֵאָסְפוּ sacrificium ,vobis *immolans ego* ‡ quod meum sacrificium *super** vndique
מִסָּבִיב עַל־זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח .sanguinem bibetis & ,carnem comedetis & ;Israel montes super grande
גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וּשְׁתִיתֶם דָּם׃ terræ *prælatorum* † sanguinem & ,comedetis fortium Carnem
בְּשַׂר גִּבּוֹרִים תֹּאכֵלוּ וְדַם־נְשִׂיאֵי הָאָרֶץ 18
Basan bubalorum ,*vitulorum* ‡ ,hircorum & ,agnorum ,arietum ; bibetis
תִּשְׁתּוּ אֵילִים כָּרִים וְעַתּוּדִים פָּרִים מְרִיאֵי בָשָׁן bibetis & ,saturitatem ad adipem comedetis Et .eorum cunctorum
כֻּלָּם׃ וַאֲכַלְתֶּם־חֵלֶב לִשְׂבְעָה וּשְׁתִיתֶם 19
.vobis sacrificaui quod meo sacrificio de,ebrietatem ad sanguinem
דָּם לִשְׁכָּרוֹן מִזִּבְחִי אֲשֶׁר־זָבַחְתִּי לָכֶם׃ ‡equis, & cur ribus , fortibus,& omnibus viris bellatoribus;
omni & ,*forti* ,*curru* & ,*equo* ‡ meam mensam super saturabimini Et
וְשִׂבַּעְתֶּם עַל־שֻׁלְחָנִי סוּס וְרֹכֵב גִּבּוֹר וְכָל־ 20
meam gloriam dabo Et .Deus Dominus dixit ;*belli viro*
אִישׁ מִלְחָמָה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ 21
,feci quod ,meum iudicium gentes omnes videbunt & :gentibus in
וְנָתַתִּי אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל־הַגּוֹיִם אֶת־מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי ,Israel domus scient Et .eis in posui quam meam manum &
וְאֶת־יָדִי אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בָהֶם׃ 22
.*vltrà** & ,illa die à ;eorum Deus DOMINVS *ego* † quòd
וְיָדְעוּ בֵית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם מִן־הַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה׃
domus sunt ducti captiui *sua iniquitate in* ‡ quòd gentes scient Et
וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בַעֲוֹנָם גָּלוּ בֵּית 23
:eis ab *meas facies* ‡ abscõdi & ,me in sunt præuaricati quòd propterea ,Israel
יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעֲלוּ־בִי וָאַסְתֵּר פָּנַי מֵהֶם .hi vniuersi gladio in ceciderunt & ,eorũ hostium manum in eos tradidi &
וָאֶתְּנֵם בְּיַד צָרֵיהֶם וַיִּפְּלוּ בַּחֶרֶב כֻּלָּם׃
:eis cum feci eorum præuaricationes scdm &,eorũ immunditiã Secundũ
כְּטֻמְאָתָם וּכְפִשְׁעֵיהֶם עָשִׂיתִי אֹתָם 24
‡ faciem meã ,Deus Dominus dixit sic Propterea .eis ab *meas facies* ‡ abscondi &
וָאַסְתֵּר פָּנַי מֵהֶם׃ 25
domus omnis miserebor & ,Iahacob captiuitatem faciam redire Nunc
לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה עַתָּה אָשִׁיב אֶת־שְׁבִית יַעֲקֹב וְרִחַמְתִּי כָּל־בֵּית ,suã ignominiã portabunt Et .*meæ sanctitatis nomini* † zelabo & ;Israel
יִשְׂרָאֵל וְקִנֵּאתִי לְשֵׁם קָדְשִׁי׃ 26
eos habitando in ‡ ,me in sunt præuaricati qua ,suã præuaricatione omnem &
וְנָשׂוּ אֶת־כְּלִמָּתָם וְאֶת־כָּל־מַעֲלָם אֲשֶׁר־מָעֲלוּ־בִי בְּשִׁבְתָּם .*exterens* ‡ non & ,*fiducia in** ‡ suam *humum* † super
עַל־אַדְמָתָם לָבֶטַח וְאֵין מַחֲרִיד׃

‡ vt sciant
† cum sanctificauero
† ô
*es
‡ de
† per manum
*qui prophetauerunt
‡ quòd adducerem
שֹׁנָת
† qua venerit
‡ terram
Inisi
‡ terram
‡ facie mea
† volucres
*bestiæ
דָּגָה חַיָּה
‡ quod reptat
‡ terram, & omnes homines
‡ sunt in superficie terræ:
*corruet.
נָפַל
*aduersus
† vniuscuiusque
‡ grandinis,
‡ exercitus
‡ erunt
‡ sum
יָדַע

te in me *sanctificando in* ‡ ,me gentes *sciendum ad* ‡ ,meam terram
אַרְצִי לְמַעַן דַּעַת הַגּוֹיִם אֹתִי בְּהִקָּדְשִׁי בְךָ
,ille * tu Num ,Deus Dominus dixit Sic .Ghog † eorũ oculis in
לְעֵינֵיהֶם גּוֹג׃ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הַאַתָּה הוּא 17
meorum seruorum *manu in* ‡ antiquis diebus in sum locutus quo ‡
אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי בִּימֵים קַדְמוֹנִים בְּיַד עֲבָדַי
adducendum ad ‡ ,annorum illorum diebus in *prophetantium** Israel prophetaru
נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְּאִים בַּיָּמִים הָהֵם שָׁנִים לְהָבִיא
super Ghog *venire die* † in ,illa die in erit Et eos super te
אֹתָךְ עֲלֵיהֶם׃ וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גוֹג עַל־ 18
.meo furore in ,mea ira ascendet ,Deus Dominus dixit ,Israel *humum* ‡
אַדְמַת יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי׃
die in *non* ‡ ,sum locutus meæ iræ igne in ,meo zelo in Et
וּבְקִנְאָתִי בְּאֵשׁ־עֶבְרָתִי דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא בַּיּוֹם 19
.Israel *humum* ‡ super magna commotio fuerit illa
הַהוּא יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃
bestiæ & ,cæli *volatile* † & ,maris pisces *meis faciebus* ‡ à contremiscent Et
וְרָעֲשׁוּ מִפָּנַי דְּגֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיַּת 20
qui *homo omnis* & ,*humum* ‡ super *repens* † reptile omne & ,agri
הַשָּׂדֶה וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאֲדָמָה וְכֹל הָאָדָם אֲשֶׁר omnis & ,gradus cadent & ,montes diruentur & :*humi faciebus super* ‡
עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וְנֶהֶרְסוּ הֶהָרִים וְנָפְלוּ הַמַּדְרֵגוֹת וְכָל־ .cadet * terram in murus
חוֹמָה לָאָרֶץ תִּפּוֹל׃
Dominus dixit ,gladiũ meis mõtibus cunctis in eum *super** vocabo Et
וְקָרָאתִי עָלָיו לְכָל־הָרַי חֶרֶב נְאֻם אֲדֹנָי 21
eo cum iudicabor Et .erit suum fratrem in *vni* † gladius : Deus
יֱהוִה חֶרֶב אִישׁ בְּאָחִיו תִּהְיֶה׃ וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ 22
ignem ,*Elghabis* ‡ lapides & ,inundantẽ imbrem & :sanguine *in* & ,peste *in*
בְּדֶבֶר וּבְדָם וְגֶשֶׁם שׁוֹטֵף וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ populos super & ,*eius alas* ‡ super & ,eum super faciam pluere sulphur &
וְגָפְרִית אַמְטִיר עָלָיו וְעַל־אֲגַפָּיו וְעַל־עַמִּים .me sanctificabo & ,me magnificabo Et .eo cum ‡ qui , multos
רַבִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי 23
.DOMINVS *ego* ‡ quòd scient & ;multarũ gentiũ oculis in me faciã scire &
וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXXIX. לט

dixit Sic ,*dices** & ,Ghog super vaticinare ,hominis fili tu Et
וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא עַל־גּוֹג וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר 1
.Tubal & ,Mesech capitis *prælatum* † Ghog te ad *ego* ‡ Ecce ,Deus Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל׃
;Aquilonis lateribus è te faciã ascendere & ,te *fextabo* ‡ & ,te *reducam* ‡ Et
וְשִׁבַּבְתִּיךָ וְשִׁשֵּׁאתִיךָ וְהַעֲלִיתִיךָ מִיַּרְכְּתֵי צָפוֹן 2
.Israel montes super te faciam venire &
וַהֲבִאוֹתִיךָ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃
tuas sagitras & ;tua sinistra manu de tuum arcum faciam percutere Et
וְהַכֵּיתִי קַשְׁתְּךָ מִיַּד שְׂמֹאלֶךָ וְחִצֶּיךָ 3
cades Israel montes Super .deiiciam tua dextera manu de
מִיַּד יְמִינְךָ אַפִּיל׃ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל תִּפּוֹל 4
,*ale omni* ‡ ,*ani* ,*volucri* ‡ :tecum * qui populi & ,*tuæ alæ omnes* † & tu
אַתָּה וְכָל־אֲגַפֶּיךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אִתָּךְ לְעַיִט צִפּוֹר כָּל־כְּנַף .deuorandum ad te dedi agri *bestiæ* † &
וְחַיַּת הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךָ לְאָכְלָה׃
Dominus dixit ,sum locutus ego quia ;cades agri *facies* ‡ Super
עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי 5
insulas habitantibus in & ,Maghog in ignem mittam Et .Deus
יֱהוִה׃ וְשִׁלַּחְתִּי־אֵשׁ בְּמָגוֹג וּבְיֹשְׁבֵי הָאִיִּים 6
.DOMINVS *ego* ‡ quòd scient & :*fiducia in* ‡
לָבֶטַח וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
,Israel mei populi medio in faciã scire meæ sanctitatis nomen Et
וְאֶת־שֵׁם קָדְשִׁי אוֹדִיעַ בְּתוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל 7
ego ‡ quòd gentes scient & :vltrà *meæ sanctitatis** nomen *polluam* † non &
וְלֹא־אַחֲיל אֶת־שֵׁם־קָדְשִׁי עוֹד וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי .Israel *in* sanctus ,DOMINVS
dixit ,est factum & ,venit Ecce .Israel in sanctus ,DOMINVS
יְהוָה קָדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל׃ הִנֵּה בָאָה וְנִהְיְתָה נְאֻם 8
.sum locutus qua ‡ dies ‡ Hæc ;Deus Dominus
אֲדֹנָי יֱהוִה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי׃
comburẽt & ,succendent & ,Israel ciuitatum habitatores egredientur Et
וְיָצְאוּ יֹשְׁבֵי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבָעֲרוּ וְהִשִּׁיקוּ 9
,manus *baculo in* & ,*sagittis in* & ,*arcu in* ,*scutum* & ,*clypeum* & ,*armatura in* ‡
בְּנֶשֶׁק וּמָגֵן וְצִנָּה בְקֶשֶׁת וּבְחִצִּים וּבְמֹקֶל יָד .annis septem *ignem eis in** ‡ succendent & ;*lancea in* & †
וּבְרֹמַח וּבָעֲרוּ בָהֶם אֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים׃

‡ dic,
‡ venio
† principem
‡ conteram
‡ sextam partem relinquã ex
עָלָה
נָכָה חָצַץ
‡ arma, & scuta, & clypeos, arcus, et sagittas, & baculos
חֵצִי
† lanceas;
‡ ea igni

sient Et .populum in mihi etunt ipsi & ;Deum in eis ero &
28 וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃ [z] [†] וְיָדְעוּ
existendo in † ,Israel *sanctificans* ‡ DOMINVS ego quòd gentes
הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹת
.seculum ‖ in eorum medio in *meam sanctificationem*
מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃

CAP. XXXVIII. לח

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [a] [†]
prelatum‡ ,Maghog terram* ,Ghog *ad tuas facies* † pone ,hominis Fili
2 בֶּן־אָדָם [b] שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־גּוֹג אֶרֶץ הַמָּגוֹג נְשִׂיא
.eum super vaticinare & ;Tubal & Mesech capitis
רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל וְהִנָּבֵא עָלָיו׃
prelatum‡ Ghog te ad ‖ ego Ecce :Deus Dominus dixit Sic ,*dices*† Et
3 וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא
hamos dabo & ,*te reducam* * Et .Tubal & ,Mesech capitis
4 רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל׃ [†] וְשׁוֹבַבְתִּיךָ [c] וְנָתַתִּי חַחִים
,equos ,tuum exercitum omnem & ,te faciam exire & :tuis maxillis in
בִּלְחָיֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אוֹתְךָ וְאֶת־כָּל־חֵילֶךָ סוּסִים
tenētes *clypeū & ,scutū multus cœtus*† :ipsos oēs *vniuersitate*‡ vestitos equites &
וּפָרָשִׁים לְבֻשֵׁי מִכְלוֹל [d] כֻּלָּם קָהָל רַב [d] צִנָּה [e] וּמָגֵן תֹּפְשֵׁי
clypeū ipsi omnes : eis cum Put & ,Chus ,Paras .ipsi omnes gladios
5 חֲרָבוֹת כֻּלָּם׃ [†] פָּרַס כּוּשׁ וּפוּט אִתָּם כֻּלָּם מָגֵן
latera ‡ Togarmah domus,eius *ale omnes** & ,Ghomer .*galeam* &
6 וְכוֹבָע׃ [†] גֹּמֶר וְכָל־אֲגַפֶּיהָ בֵּית תּוֹגַרְמָה יַרְכְּתֵי
.tecum multi populi :eius *ale omnes** & ,Aquilonis
צָפוֹן וְאֶת־כָּל־אֲגַפָּיו עַמִּים רַבִּים אִתָּךְ׃
se congregantes ,*tua concio omnis & tu*‡ ,tibi præpara & ,te Præpara
7 [†] הִכֹּן וְהָכֵן לְךָ אַתָּה וְכָל־קְהָלֶךָ הַנִּקְהָלִים
.custodiam in eis eris & ;te ad
עָלֶיךָ וְהָיִיתָ לָהֶם לְמִשְׁמָר׃
ad venies annorum nouissimo in :visitaberis *multis diebus* A‡
8 [†] מִיָּמִים רַבִּים תִּפָּקֵד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל־
montes *super*†,multis populis è congregatam ,gladio à *reductam* * terram
אֶרֶץ מְשׁוֹבֶבֶת מֵחָרֶב מְקֻבֶּצֶת [f] מֵעַמִּים רַבִּים עַל הָרֵי
,est educta populis è hæc & :semper desolationem in fuerunt qui ,Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הָיוּ לְחָרְבָּה תָּמִיד וְהִיא מֵעַמִּים הוּצָאָה
,venies,*tempestas*†sicut ascendes Et .ipsi omnes *fiducia in*‡habitabunt &
9 וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח כֻּלָּם׃ [†] [g] וְעָלִיתָ כַּשּׁוֹאָה תָּבוֹא
populi & ,*tua ale omnes*‡ & ,tu ,eris ,terram *operiendum ad*‡ nubes tanquā
כֶּעָנָן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ תִּהְיֶה אַתָּה וְכָל־אֲגַפֶּיךָ וְעַמִּים
illa die in ,erit & :Deus Dominus dixit Sic .tecum multi
10 רַבִּים אוֹתָךְ׃ [†] כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
.malam cogitationem cogitabis & ,tuum cor super verba ascendent
יַעֲלוּ דְבָרִים עַל־לְבָבֶךָ וְחָשַׁבְתָּ מַחֲשֶׁבֶת רָעָה׃
‡ad
†confidēter: ,quiescentes ‡ veniam ,villarum terram super Ascendam ,dices Et
11 [†] וְאָמַרְתָּ אֶעֱלֶה עַל־אֶרֶץ פְּרָזוֹת אָבוֹא הַשֹּׁקְטִים
,vectes& :muro absque *habitantes*‡ hi omnes : *fiducia in* † habitantes
יֹשְׁבֵי לָבֶטַח כֻּלָּם יֹשְׁבִים בְּאֵין חוֹמָה וּבְרִיחַ
:prædam *prædandum ad & ,spolium spoliandum Ad*‡ .eis* non *fores*† &
12 וּדְלָתַיִם אֵין לָהֶם׃ [†] לִשְׁלֹל שְׁלָל [h] וְלָבֹז בַּז
populum *ad*† & ,*habitata* ‖ desolata super tuam manum *reducendum ad* ‖
לְהָשִׁיב יָדְךָ עַל־חָרְבוֹת [i] נוֹשָׁבוֹת וְאֶל־עָם
super‡ habitantes ,*emptionem & ,acquisitionem** facientem ,gentibus è *collectum*†
מְאֻסָּף מִגּוֹיִם עֹשֶׂה מִקְנֶה וְקִנְיָן יֹשְׁבֵי עַל־
,Tarsis negotiatores & ,Dedan & ,‡ Scheba .terræ vmbilico
13 טַבּוּר הָאָרֶץ׃ [†] שְׁבָא וּדְדָן וְסֹחֲרֵי תַרְשִׁישׁ
?*veniens tu spolium*‖spoliandū ad Nūquid ,tibi dicent eius leunculi omnes &
וְכָל־כְּפִירֶיהָ יֹאמְרוּ לְךָ הֲלִשְׁלָל שָׁלָל אַתָּה בָּא
tollendum ad ,tuam concionem‡ fecisti cōgregare prædam prædandū ad nunquid
הֲלָבְזֹז בַּז הִקְהַלְתָּ קְהָלֶךָ [k] לִשֵּׂאת
*spoliandum ad ,emptionem & acquisitionem capiendum ad** ,aurum & argentum
כֶּסֶף וְזָהָב לָקַחַת מִקְנֶה וְקִנְיָן לִשְׁלֹל
,Ghog ad *dices*† & ,hominis fili vaticinare Propterea ?*magnum spolium*
שְׁלָל גָּדוֹל׃ [†] לָכֵן הִנָּבֵא בֶן־אָדָם וְאָמַרְתָּ לְגוֹג
meum populum habitando in‡ ,illa die in Nonne :Deus Dominus dixit Sic
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא בְּשֶׁבֶת עַמִּי
Aquilonis lateribus è tuo loco è venies Et ‡scies ,*fiducia in*† Israel
15 יִשְׂרָאֵל לָבֶטַח תֵּדָע׃ [†] [m] וּבָאתָ מִמְּקוֹמְךָ מִיַּרְכְּתֵי צָפוֹן
,magnus cœtus ,ipsi vniuersi equos *equitantes*‡ :tecum multi populi & ,tu
אַתָּה וַעֲמִים רַבִּים אִתָּךְ רֹכְבֵי סוּסִים כֻּלָּם קָהָל גָּדוֹל
,nubes sicut Israel meū populū super ascendes Et .multus exercitus &
16 וְחַיִל רָב׃ [†] [n] וְעָלִיתָ עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל כֶּעָנָן
super te faciam venire & ,eris dierum nouissimo in :terram *operiendum ad*‡
לְכַסּוֹת הָאָרֶץ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּהְיֶה וַהֲבִיאוֹתִיךָ עַל־

dices ‡ & ,vaticinare Propterea .nobis sumus succisi ,nostra spes ‡die
12 לָכֵן [†] הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ [h] תִּקְוָתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ׃
,*vestra sepulchra aperiens* ‡ ego Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,eos ad ‡aperio tumulos vestros, †tumulis
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם
faciam venire & :mi populus ,vestris *sepulchris*† è vos faciam ascendere &
וְהַעֲלֵיתִי [i] אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי [k] וְהֵבֵאתִי
,DOMINVS *ego* ‡ quòd scietis Et .Israel *humum* ad vos
13 אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ [†] וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה
vos *me ascendere faciendo in* ‡ & ,vestra sepulchra *me aperiendo in* *
בְּפִתְחִי אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם
,vobis in meum spiritum dabo Et .mi populus ,vestris *sepulchris*† è
14 מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי׃ [†] וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם
scietis & : vestram humum super vos faciam requiescere & ,viuetis &
וִחְיִיתֶם [l] וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל־אַדְמַתְכֶם וִידַעְתֶּם
.DOMINVS dixit ,feci & ,sum locutus DOMINVS ego quòd
כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי [m] וְעָשִׂיתִי נְאֻם־יְהוָה׃ [l] יִנַּח [m] נְאֻם
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
15 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [†]
,Iehudæ eo *super* * scribe & ;vnū lignū tibi sume ,hominis fili tu Et *in
16 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וְכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה
,eo *super*† scribe & ,*vnum* ‡ lignum tolle & : eius sociis ,Israel filiis & ‡alterum, †in
וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְלָקַחְתָּ עֵץ אֶחָד וְכָתַבְתָּ עָלָיו
.eius sociorum ,Israel domui eunctæ & ,Ephraim ligno ,Ioseph
לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו׃
erunt & : vnum lignum *in* ,*tibi vnum ad vnum*‡ ea *fac accedere* † Et †ap,ppinqua ‡alterum ad alterum, vt sint
17 וְקָרַב [†] אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ
:dicendo,tui populi filij te ad dixerint cùm Et .*tua manu in singula in*‖ ‖vnum in manibus tuis.
18 לְאֶחָדִים בְּיָדֶךָ׃ [†] וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר
‡tibi ista ‡ quid ,nobis indicabis Nonne ‡sunt
הֲלוֹא־[n] תַגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָךְ׃ [n] נְגַר
lignum *capiens ego** Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,eos ad Loquere *assumo
19 [†] דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ
dabo † & ;eius socias Israel tribus & ,Ephraim manu in ‡ quod ,Ioseph ‡est †ponam
יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו [o] וְנָתַתִּי
erunt &,vnum lignum *in* eas faciam & ,Iehudah ligno cum *ipsum super* eas
אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה [p] וַעֲשִׂיתָם לְעֵץ אֶחָד [q] וְהָיוּ
eis super scribes quibus ‖ ligna erunt Et .mea manu in vnum
20 אֶחָד בְּיָדִי׃ [†] וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם
Dominus dixit Sic :eos ad loquere Et .eorum oculis in tua manu in
21 בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם׃ [†] וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
ierunt *quò gentes inter ab*‡ Israel filios *capiens** ego Ecce ,Deus *assumo
יֱהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ
.suam terram in eos faciam venire & ,vndique eos congregabo & :*illuc* ‡è gentibus ad quas
שָׁם וְקִבַּצְתִּי אוֹתָם מִסָּבִיב [r] וְהֵבֵאתִי אוֹתָם אֶל־אַדְמָתָם
:Israel montibus in ,terra in vnam gentem *in* eos faciam Et
22 [†] וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל
*duas in** vltrà erunt non & : regem in ipsis vniuersis erit vnus rex & [r] בוא [s] עֲשׂה שְׁנָה
וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיוּ־עוֹד [t] לִשְׁנֵי
.amplius regna duo in amplius *dimidiabuntur*† non & ,gentes ‡duæ
גוֹיִם וְלֹא [u] יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד׃ [s] הוי [t] פלג
cunctis in & ,suis *foeditatibus*‡ in & ,suis idolis in vltrà se polluent Nec †diuidentur
23 [†] וְלֹא יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכֹל [v] חֲצָה
,suis habitationibus vniuersis de eos faciā saluos & :suis præuaricationib* ‡abomina-tionibus
פִּשְׁעֵיהֶם [x] וְהוֹשַׁעְתִּי אוֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם
,populum in mihi erunt & ,eos emundabo & ;eis *in* peccauerunt quibus‖ ‖in
אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטִהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ־לִי לְעָם
.Deum in eis ero ego &
וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים׃
:ipsis vniuersis erit vnus pastor & ,eos super rex ‡ Dauid meus seruus Et ‡erit
24 וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם
.ea facient & ,custodient mea *statuta*† & ,ambulabunt meis iudiciis in & †mandata
וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלֵכוּ [y] וְחֻקֹּתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם׃ [y] חקק
qua ‡ ,Iahacob meo seruo dedi quam terram super habitabunt Et †in
25 [†] וְיָשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר
,eorū filij & ipsi eam super habitabunt & :vestri patres *ea in* habitauerūt
יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי
prelatus ‡ meus seruus Dauid & ;seculum in vsque eorum filiorum filij & ‡erit princeps
בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא
.seculum in eis
לָהֶם לְעוֹלָם׃
:eis † erit *seculi* ‡ pactum ,pacis fœdus eis *excindam* ‡ Et ‖perentiam cum ‡perpetuum †cum †ponam ‡in terra mea, ‖in
26 [†] וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם
meam sanctificationem dabo & ,eos faciam multiplicare & ,‡eos *dabo* ‖ &
וְנָתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי
,eis *super* ‖meum rabernaculum erit Et .seculum in eorum medio in
בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃ [†] וְהָיָה מִשְׁכָּנִי עֲלֵיהֶם

non tuas gentes & ,amplius deuorabis non *hominem ‡ Propterea ‡homines
14 לָכֵן אָדָם לֹא־תֹאכְלִי עוֹד וְגוֹיֵךְ לֹא
te in faciã audire non Et .Deus Dominus dixit ;amplius *impingere facies* † גוייך
תְכַשְּׁלִי־עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ 15 וְלֹא־אַשְׁמִיעַ אֵלַיִךְ
:vltrà portabis non populorum probrum & ,gentium ignominiã amplius :orbabis
עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם וְחֶרְפַּת עַמִּים לֹא תִשְׂאִי־עוֹד ‡ נָשָׂא
.Deus Dominus dixit ,amplius facies *impingere* † non tuas gentes & †cadere
וְגוֹיֵךְ לֹא־תְכַשְּׁלִי עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
16 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ הָיָה
,suam humum super *habitantes* † Israel domus , hominis Fili †habitauerũt
17 בֶּן־אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל־אַדְמָתָם
immunditia sicut ; suis *studiis in* ‡ & ,*sua via in* ‡ eam polluerunt & ‡moribꝰ suis, ‡operibus
וַיְטַמְּאוּ אוֹתָהּ בִּדְרָכָם וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטֻמְאַת
meam iam effudi Et .*meas facies ad* ‡ eorum *via fuit elongatæ* * *menstruatæ fuerunt mores
נִדָּה הָיְתָה דַרְכָּם לְפָנָי׃ 18 וָאֶשְׁפֹּךְ חֲמָתִי
suis idolis *in* & † ;terram super effuderunt quem sanguinem *super* † eos super ‡ coram me;
עֲלֵיהֶם עַל־הַדָּם אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ עַל־הָאָרֶץ וּבְגִלּוּלֵיהֶם
:terras in sunt ventilati & ,gentes in eos dispersi Et .eam polluerunt ‡propter
טִמְּאוּהָ׃ 19 וָאָפִיץ אוֹתָם בַּגּוֹיִם וַיִּזָּרוּ בָּאֲרָצוֹת
.eos iudicaui eorum *studia* ‡ iuxta & ,eorum *viam* ‡ iuxta †quia
כְּדַרְכָּם וְכַעֲלִילוֹתָם שְׁפַטְתִּים׃ ‡ מוֹרֵד
nomen polluerũt & ,*illuc* venerunt *quò* * gentes ad *venit* † Et ‡mores ‡opera †ingressi
20 וַיָּבֹא אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם
.sunt egressi eius terra de &, hi † DOMINI Populus, eis *dicendo in* ‡ *meæ sanctitatis* ‡ *ad quas
קָדְשִׁי בֶּאֱמֹר לָהֶם עַם־יְהוָה אֵלֶּה וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ׃
,Israel dom* *illud* polluerũt quod ; *meæ sanctitatis nomine super* ‡ peperci Et ‡ sanctũ meũ; dũ diceretur ‡ sunt
21 וָאֶחְמֹל עַל־שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלְּלוּהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
,Israel domui dic Idcirco .*illuc* sunt ingressi *quò* * , gentibus in *nomini sancto meo; *ad quas
בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה׃ 22 לָכֵן אֱמֹר לְבֵית־יִשְׂרָאֵל ‡ עשׂה
;Israel domus *faciens ego* † vos propter Non ,Deus Dominus dixit Sic ‡facio
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל
quò ‡ gentibus in polluistis quod ,*mee sanctitatis* ‡ nomen *ad quãmo* ‡ ‡ sed propter ‡ sanctũ meũ, ‡ ad quas
כִּי אִם־לְשֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־ †quod ‡est
pollutum † ,magnum meum nomen sanctificabo Et .*illuc* veniſtis
בָּאתֶם שָׁם׃ 23 וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחֻלָּל
quòd gentes ‡ scient & :earum medio in polluistis quod ,gentibus in ‡omnes
בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־
vobis in *me sanctificari in* ‡ ,Deus Dominus ait ,DOMINVS *ego* ‡ ‡ sum ‡ cùm sanctifi catus fuero
אֲנִי יְהוָה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה בְּהִקָּדְשִׁי בָכֶם
congregabo & ,gentibus de vos Tollamque .eorum oculis in
לְעֵינֵיהֶם׃ 24 וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי
.vestram terram in vos faciam venire & :terris vniuersis de vos
אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַתְכֶם׃
omnibus ab :mũdabimini & ,*mundas aquas* ‡ vos super spargam Et ‡aquã mundam,
25 וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל
.vos mundabo vestris idolis vniuersis ab & ,vestris inquinamentis
טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם׃
:*vestro interiore* * in dabo nouum spiritũ & ,nouum cor vobis dabo Et *medio vestri:
26 וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם ‡ נתן
.carneum cor vobis dabo & ,vestra carne è *lapidũ* † cor amouebo & †lapideum
וְהַסִרֹתִי אֶת־לֵב הָאֶבֶן מִבְשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר׃ ‡ סור ‡ נתן
meis *statutis* in quod faciam & ;*vestro interiori* ‡ in dabo meum spiritũ Et ‡medio vestri;
27 וְאֶת־רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר־ ‡ חקק †præceptis
.faciatis & ,custodiatis mea iudicia & ,ambuletis
בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם׃
mihi eritis & : vestris patribus dedi quam terra in habitabitis Et ‡ יושב
28 וִישַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לַאֲבֹתֵיכֶם וִהְיִיתֶם לִי
.Deum in vobis ero ego & ,populum in
לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃
vocabo & ; vestris inquinamentis vniuersis de vos seruabo Et ‡ יושע
29 וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וְקָרָאתִי
vobis *super* dabo non & ,illud faciam multiplicare & ,frumentum *ad* .
אֶל־הַדָּגָן וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֵּן עֲלֵיכֶם
: *agri germen* † & ,*ligni* ‡ fructum faciam multiplicare Et .famem ‡arborum †fructum agrorum: ‡ vt
רָעָב׃ 30 וְהִרְבֵּיתִי אֶת־פְּרִי הָעֵץ וּתְנוּבַת הַשָּׂדֶה
.gentibus in famis probrum vltrà capiatis non *quod propter* ‡ ‡ operum* ‡ sunt †quòd succisione digni esſetis, iudicabitis in conſpectu veſtro, propter
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרְפַּת רָעָב בַּגּוֹיִם׃
,veſtrorum *studiorum* * & ,malarum veſtrarum viarum recordabimini Et
31 וּזְכַרְתֶּם אֶת־דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם
,veſtras iniquitates *super* ,*veſtris faciebus in vos reprobabitis* † & :bona ‡ non quæ
אֲשֶׁר לֹא־טוֹבִים וְנִקְטֹתֶם בִּפְנֵיכֶם עַל עֲוֹנֹתֵיכֶם
.veſtras abominationes *super* ‡ &
וְעַל תּוֹעֲבֹתֵיכֶם׃
sit notum ,Deus Dominus dixit ,*faciens ego* ‡ vos propter Non ‡ propter ‡facio,
32 לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה יִוָּדַע

CAP. XXXVII. לז

‡prophetia
1 הָיְתָה עָלַי יַד־יְהוָה ‡ יצא וַיֹּצִאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה
.ossibus plenus *ipſe* ‡ & ;campi medio in me fecit requieſcere &
‡erat
וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבִּקְעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת׃ ‡ נוח
super † valde multa * ecce & : *vndique ,vndique* ‡ ea iuxta me fecit tranſire Et ‡circũ circa: *erant
2 וְהֶעֱבִירַנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל־
,hominis Fili ,me ad dixit Et .valde ‡ ſicca ecce & ,*campi facies* †in ſuperficie agri, ‡erant
פְּנֵי הַבִּקְעָה וְהִנֵּה יְבֵשׁוֹת מְאֹדִ׃ 3 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם
.noſti tu Deus Domine ,dixi & ;hæc oſſa viuent nunquid
הֲתִחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וָאֹמַר אֲדֹנָי יְהוִה אַתָּה יָדָעְתָּ׃ ‡ חיה
dices † & ; iſtis oſſibus ſuper Vaticinare ,me ad dixit Et †dic
4 וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא עַל־הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ
.DOMINI verbum audite ſicca Oſſa ,ea ad
אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה׃
introducens ‡ ego Ecce ,his oſſibus Deus Dominus dixit Sic ‡introire facio
5 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי מֵבִיא ‡ בוא
,netuos vos ſuper dabo Et .viuetis & ,ſpiritum vos in
בָּכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם׃ 6 וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים
dabo † & ,pelle vos *ſuper increſcabo* ‡ & ,carnem vos ſuper faciam alcendere & ‡operiam
וְהַעֲלֵיתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי ‡ עלה ‡ponam
.DOMINVS *ego* * quòd ſcietis & ;viuetis & ,ſpiritum vobis in *ſum
בָּכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ ‡præceptum eſt mihi:
,me *prophetare ſecundum vox* † ſuit & : *ſum iuſſus* ‡ ſicut prophetaui Et †ſonitus prophetante
7 וְנִבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי וַיְהִי־קוֹל כְּהִנָּבְאִי
.ſuum os ad os oſſa acceſſerunt & ,commotio ecce &
וְהִנֵּה־רַעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל־עַצְמוֹ׃ ‡erant ‡erat operta
increſſerat † & ,aſcenderat cato & ,*nerui* ‡ ea ſuper ecce & ,vidi Et
8 וְרָאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרָם ‡erat
.cis in † non ſpiritus & ;deſuper pelle ea ſuper
עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמָעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם׃
,hominis fili *vaticinare* ;ſpiritum ad Vaticinare ,me ad dixit Er
9 וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל־הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶּן־אָדָם ‡ היה
ventis quatuor A ,Deus Dominus dixit Sic ,ſpiritum ad *dices* † & †die
וְאָמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת
.viuent & ,iſtos interfectos in ſuſſla & ,ſpiritus veni
בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בָּהֶרוּגִים הָאֵלֶּה וְיִחְיוּ׃ ‡ חיה
,ſpiritus ea in eſt ingreſſus & : mihi præceperat ſicut prophetaui Et
10 וְהִנַּבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוָּנִי ‡ צוה וַתָּבוֹא בָהֶם הָרוּחַ
.valde ,valde *magna virtus* ‡ ſuos pedes ſuper ſteterunt que ,vixerunt & ‡ exercitus grandis
וַיִּחְיוּ וַיַּעַמְדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חַיִל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד׃
domus vniuerſa ,hæc oſſa ,hominis Fili ,me ad dixit Et
11 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית ‡ אמר †ſunt: *dicunt,
,periit & , noſtra oſſa Aruerunt ,*dicentes* * ecce : *ipſa* † Iſrael
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֹמְרִים יָבְשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה

malam bestiam ‡ faciam cessare & ,pacis pactum eis *excindam** Et
25 † וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה־רָעָה
.siluis in dormient & ,*fiducia in** deserto in habitabunt & :terra de
מִן־הָאָרֶץ וְיָשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר לָבֶטַח וְיָשְׁנוּ בַּיְעָרִים׃
faciã descẽdere &:benedictionẽ mei collis *circuitus*† & ,eas *dabo*‡ Et
26 †וְנָתַתִּי אוֹתָם וְסָבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה ׀ וְהוֹרַדְתִּי
.erunt benedictionis pluuiæ :suo tempore in pluuiam
גֶּשֶׁם בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה יִהְיוּ׃
,suum fructum dabit terra & ,suum fructum agri *lignum*‡ dabit Et
27 † וְנָתַן עֵץ הַשָּׂדֶה אֶת־פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ
,DOMINVS *ego* ‡ quòd scient & :*fiducia in*‡ suam *hamum** super erunt &
וְהָיוּ עַל־אַדְמָתָם לָבֶטַח וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה
†facientium manu de eos eruero & ,eorum *iugi vectes me frangendo in*‡
בְּשָׁבְרִי אֶת־מֹטוֹת עֻלָּם ׀ וְהִצַּלְתִּים מִיַּד הָעֲבָדִים
non terræ *bestia* ‡ & ,gentibus *præda** vltrà erunt non Et .eis in
28 בָּהֶם׃ † וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד בַּז לַגּוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא
.*exterrens* † non & *fiducia in*‡ habitabunt & : eas *comedet*‡
תֹאכֵלֵם וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח וְאֵין מַחֲרִיד׃
consumpti vltrà erunt non & :nomen in plantatione eis suscitabo Et
29 † וְהַקְמֹתִי לָהֶם ˣמַטָּע לְשֵׁם ׀ וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד אֲסֻפִּי
.gentium ignominiam vltrà portabunt nec ,terra in fame
רָעָב בָּאָרֶץ וְלֹא־ʸיִשְׂאוּ עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם׃
meus populus ipsi &:eis cum eorũ Deus DOMINVS *ego*‡ quòd‡ scient Et
30 † וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אִתָּם וְהֵמָּה עַמִּי
.Deus Dominus dixit ,Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
,vester Deus ego ;*vos homo*‡ meæ pascuæ *pecus* ,*meum pecus** vos Et
31 † וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן ᶻמַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם
.Deus Dominus dixit
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XXXV. לה

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Er
1 [a]† וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
propheta & , Sehir montem *super tuas facies* † pone hominis Fili
2 †בֶּן־אָדָם [b]שִׂים פָּנֶיךָ עַל־הַר שֵׂעִיר וְהִנָּבֵא
te ad *ego* ‡ Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,ei *dices*‡ Et .eum super
3 עָלָיו׃ † וְאָמַרְתָּ לוֹ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ
,*desolationem* ‡ te *dabo** & ,te super meam manũ extendam & :Sehir mons
הַר־שֵׂעִיר ᶜוְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיךָ וְנָתַתִּיךָ שְׁמָמָה
*desolatio** tu & ,ponam desolationem† tuas Vrbes .solitudinem &
4 וּמְשַׁמָּה׃ † עָרֶיךָ חָרְבָה יֶאְשִׁים וְאַתָּה שְׁמָמָה
inimicitiam tibi esse ‡ Pro .DOMINVS *ego* ‡ quòd scies & ;eris
תִּהְיֶה וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ † יַעַן הֱיוֹת לְךָ אֵיבַת
tempore in ;gladij *manum super* ‡ ;Israel *filios** *effudisti* † & ,*sæculi*
עוֹלָם וַתַּגֵּר אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי חֶרֶב בְּעֵת
,ego *viuens*† Propterea .finis *iniquitatis*‡ tempore in ,eorũ cõtritionis
5 אֵידָם בְּעֵת ᵈעֲוֹן קֵץ׃ † לָכֵן ᵉחַי־אֲנִי
:te persequetur sanguis & ,te *faciam*‡ sanguini quia ,Deus Dominus dixit
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה כִּי־לְדָם ᶠאֶעֱשָׂךְ וְדָם יִרְדָּפֶךָּ
.te persequetur sanguis &,habueris odio ‡ sanguinem non si
אִם־לֹא דָם שָׂנֵאתָ וְדָם יִרְדָּפֶךָּ׃
succîdam & ;solitudinẽ & ,desolationem in Sehir montem dabo Et
7 † וְנָתַתִּי אֶת־הַר שֵׂעִיר לִשְׁמָמָה וּשְׁמָמָה וְהִכְרַתִּי
:eius occisis eius montes implebo Et .redeuntem &,transeuntem eo de
מִמֶּנּוּ עֹבֵר וָשָׁב׃ † וּמִלֵּאתִי אֶת־הָרָיו חֲלָלָיו
8 גִּבְעוֹתֶיךָ וְגֵיאוֹתֶיךָ וְכָל־אֲפִיקֶיךָ חַלְלֵי־חָרֶב
non tuæ ciuitates & ,te tradam *secuũ* ‡ Solitudines ‡ .*eis in* cadent
יִפְּלוּ בָהֶם׃ † שְׁמָמוֹת עוֹלָם אֶתְּנֵךְ וְעָרַיִךְ לֹא
,*te dicere*‡ Pro .DOMINVS *ego** quòd scietis & :habitabuntur
9 תְשׁוּבְנָה וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ † יַעַן אָמַרְךָ אֶת־
:eam † possidebimus & ,erunt *mihi*‡ terræ duæ & ,gentes Duæ
10 שְׁתֵּי הַגּוֹיִם וְאֶת־שְׁתֵּי הָאֲרָצוֹת לִי תִּהְיֶינָה וְיָרַשְׁנוּהָ
,Deus Dominus dixit ,ego *viuens*‡ Propterea .erat ibi DOMINVS &
11 וַיהוָה שָׁם הָיָה׃ † לָכֵן חַי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה
tua odia propter ,fecisti quem tuũ zelũ secundũ & ,tuã irã secundũ faciã &
וְעָשִׂיתִי כְּאַפְּךָ וּכְקִנְאָתְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָה מִשִּׂנְאָתֶיךָ
.te iudicauero cùm ,eis in ero cognitus & ;eos in
בָּם ʰוְנוֹדַעְתִּי בָּם כַּאֲשֶׁר אֶשְׁפָּטֶךָּ׃
quæ ,tua *conuicia*‡ omnia Audiui .DOMINVS *ego** quòd scies Et
12 † וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְהוָה שָׁמַעְתִּי אֶת־כָּל־נְאָצוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
sunt dati nobis ;sunt Desolati ,dicendo ,Israel montes contra dixisti
אָמַרְתָּ עַל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שֻׁמָּמָה לָנוּ נִתְּנוּ
me *super auxistis*† & ,*vestio ore in*† me *super*‡ magnificastis Et .denorandum ad
לְאָכְלָה׃ † וַתַּגְדִּילוּ עָלַי בְּפִיכֶם וְהַעְתַּרְתֶּם עָלַי
13

*feriam cum bestias malas
*confidẽter,
בְּעָרִים
ק
*ponam
†quæ sunt in circuitu
נָתַן יָרַד
arbor
פָּרָה
*terram
‡confidenter:
‡sum
‡cùm contriuero vincula
†mala
נָצַל
*in prædam
‡bestiæ
‡comedent
‡confidenter,
†erit qui exterreat.
נָטַע נָשָׂא
‡gentes ‡sum
*pecudes meæ,pecudes
‡homines estis;
רָעָה
†faciem tuã aduersus
‡die
‡venio
‡ponam †in
נָתָה
†in *in desolationem
‡sum
‡eo quòd fecerunt tibi inimicitiæ perpetuæ,
†effuderis
*sanguinem filiorum
‡acie
‡quo propter iniquitatem eorum venit
†viuo
חָיָה
‡præparabo
עָשָׂה
‡cùm
†in
‡In
†perpetuas
הַשּׁוֹכֵנָה
ק
*sum
†eo quòd dixisti,
‡meæ
†eas:
שְׁנָה
†viuo
יָדַע
*sum
‡probra
שמעו קדמו
†aduersus
‡os vestrum,
†multiplicastis aduersus
פֶּה

*Sic lætabitur omnis terra in
‡quam
‡Sicut lætata es super hæreditatem
†propterea
‡desolatus
*sum

lætari Sicut‡ :Deus Dominus dixit Sic .audiui ego ;vestra verba
14 דִּבְרֵיכֶם אֲנִי שָׁמָעְתִּי׃ † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כְּשִׂמְחַת
.tibi faciam ‡ ,desolatione *terram omnem*
כָּל־הָאָרֶץ שְׁמָמָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
,est desolata quòd *super*† ,Israel domus *hæreditatẽ ob tuam lætitiam* Iuxta‡
15 † כְּשִׂמְחָתֵךְ לְנַחֲלַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־שֻׁמָּמָה
ipsa tota Edom omnis & ,Sehir mons erit *desolatio* ‡ :tibi faciam sic
כֵּן אֶעֱשֶׂה־לָּךְ שְׁמָמָה תִּהְיֶה הַר־שֵׂעִיר וְכָל־אֱדוֹם כֻּלָּהּ
.DOMINVS *ego** quòd scient &
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXXVI. לו

*sum

*super ‡dic,
†Pro eo quòd
‡perpetua
‡fuerunt
יָרַשׁ
‡dic,
*eò quòd desolauerunt,&
absorbuerũt
‡vt essetis hæreditas residuis gẽtibus,
שְׁאֵם
מ
הָיָה דָּבָר

Montes ,*dices*‡ & ,Israel montes *ad** propheta,hominis fili tu Et
1 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ הָרֵי
Quia† ,Deus Dominus dixit Sic .DOMINI verbum audite Israel
2 יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה׃ † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן
fuit ‡ hæreditatem in *sæculi* ‡ excelsa & ;Euge vos super inimic* dixit
אֲמֹר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הֶאָח וּבָמוֹת עוֹלָם ᵏלְמוֹרָשָׁה הָיְתָה
Pro :Deus Dominus dixit Sic ,*dices*‡ & ,vaticinare Propterea .nobis
3 לָנוּ׃ † לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן
hæreditatem vos existendum ad ‡ ,vndique vos *absorbere & ,desolate propter**
בְּיַעַן שַׁמּוֹת וְשַׁאֲפָ אֶתְכֶם מִסָּבִיב ᵐלִהְיוֹתְכֶם מוֹרָשָׁה
.populi oblocutionẽ & ,linguæ labrũ super ascenditis &,*gentium* *residuo*
4 לִשְׁאֵרִית הַגּוֹיִם וַתַּעֲלוּ עַל־שִׂפַת לָשׁוֹן ⁿוְדִבַּת־עָם׃
Sic : Dei Domini verbum audite , Israel montes Propterea
5 † לָכֵן הָרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנָי יְהוִה כֹּה־
,vallibus & ,torrentibus ,collibus & ,montibus Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֶהָרִים וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים וְלַגֵּאָיוֹת
,direptionẽ in fuerunt quæ ,derelictis vrbibus & ,desolatis desertis
לְחָרְבוֹת הַשֹּׁמְמוֹת וְלֶעָרִים הַנֶּעֱזָבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ ᵒלָבַז
.vndique † quæ *gentium* *residuo* ‡ subsannationem in &
וְלַלַּעַג לִשְׁאֵרִית הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסָּבִיב׃
mei zeli igne in *non* Si ‡ :Deus Dominus dixit sic Propterea
6 † לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם־לֹא בְּאֵשׁ קִנְאָתִי
dedenunt ‡ quæ ;totam Edom super & ,*gentium residuum** ‡ super ‡sum locutus
דִּבַּרְתִּי עַל־שְׁאֵרִית הַגּוֹיִם וְעַל־אֱדוֹם כֻּלָּא אֲשֶׁר נָתְנוּ־
conceptu *m** ,cordis omnis lætitia *in** hæreditatem in sibi meam terram
אֶת־אַרְצִי לָהֶם לְמוֹרָשָׁה בְּשִׂמְחַת כָּל־לֵבָב בְּשָׁאט
.direptionem in *eius expulsionem propter* † ,animi
נָפֶשׁ לְמַעַן מִגְרְשָׁהּ לָבַז׃
,montibus *dices* ‡ & ,Israel humum super vaticinare Idcirco
7 † לָכֵן הִנָּבֵא עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לֶהָרִים
ego Ecce ,Deus Dominus dixit Sic ,vallibus & ,torrentibus ,collibus &
וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים וְלַגֵּאָיוֹת כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי
gentium ignominiã quòd eò ,ſum locutus meo furore in & ,meo zelo in
בְקִנְאָתִי וּבַחֲמָתִי דִּבַּרְתִּי יַעַן כְּלִמַּת גּוֹיִם
:meã manũ leuaui Ego ,Deus Dominus dixit sic Idcirco .portaueritis
8 נְשָׂאתֶם׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי
.portauerint suã ignominiã ,*ipse** vndique vobis quæ gentes *non* *sit*
אִם־לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לָכֶם מִסָּבִיב הֵמָּה כְלִמָּתָם ᵖיִשְׂאוּ׃
vestrum fructum & ,dabitis *vestram frondem* † Israel montes vos Et
9 † וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם ᵠתִּתֵּנוּ ʳוּפִרְיְכֶם
.*veniendum ad* ‡ appropinquauerunt quoniam ·Israel meo populo afferetis
תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא׃
.feremini & ,colemini & ,vos ad conuertar & ,vos ad *ego*Iecce Quia
10 † כִּי הִנְנִי אֵלֵיכֶם ˢוּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנֶעֱבַדְתֶּם וְנִזְרַעְתֶּם׃
Israel domum omnem ,*hominem* ‡ vos super faciam multiplicare Et
11 † וְהִרְבֵּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
.ædificabuntur deserta & ,ciuitates habitabuntur & :totam
כֻּלֹּה וְנוֹשְׁבוּ הֶעָרִים וְהַחֳרָבוֹת ᵗתִּבָּנֶינָה׃
,multiplicabuntur & ,*animal* & ,*hominem** vos super faciam multiplicare Et
† וְהִרְבֵּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבְהֵמָה וְרָבוּ
,vestras antiquitates secundum vos faciam habitare & : crescent &
וּפָרוּ ˣוְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקֶדְמוֹתֵיכֶם
.DOMINVS *ego* ‡ quòd scietis & , vestra priora quàm faciam meliora &
וְהֵטַבְתִּי מֵרֹאשֹׁתֵיכֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ ʸ
,Israel meum ‡ populum , *hominem** vos super faciam venire Et
12 † וְהוֹלַכְתִּי עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
.eos orbare vltrà addes non & ;hæreditatẽ in eis eris & ,te possidebũt &
וְיָרְשׁוּךָ וְהָיִיתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא־ᶻתוֹסֵף עוֹד לְשַׁכְּלָם׃
devotatrix ‡ ,vobis *dicentes** quòd eo Pro ,Deus Dominus dixit Sic
13 † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אֲמֹרִים לָכֶם אֹכֶלֶת
.fuisti tuarum gentium orbatrix & ;tu *hominũ* ‡
אָדָם אָתְּ וּמְשַׁכֹּלֶת גּוֹיֵךְ ᵠהָיִת׃

*nisi
*sunt,
נָשָׂא
†ramos vestros
נָתַן פָּרָה
‡vt veniant.
‡venio
פָּנָה
*homines,
רָבָה
בָּנָה
*homines, & iumenta,
יָשַׁב
‡sum
יָטַב
*homines,
‡scilicet
יָסַף
‡dicunt
‡Terra
‡hominũ es;
גּוֹי
ק

sanguine Super :Deus Dominus dixit Sic : eos ad dic Ideirco Cum
25 †לָכֵן אֱמֹר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר ׀ אֲדֹנָי יֱהוִה עַל־הַדָּם comeditis,
sanguinem & , vestra idola ad *leuabitis* ‡ vestros oculos & , *comedetis* ‡leuatis
תֹּאכֵלוּ וְעֵינֵיכֶם m תִּשְׂאוּ אֶל־גִּלּוּלֵיכֶם וְדָם m נָשָׂא
, vestro gladio *super* † Stetistis ? possidebitis terram & : *fundetis* funditis:
תִּשְׁפֹּכוּ וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ׃ 26 †עֲמַדְתֶּם עַל־חַרְבְּכֶם †in
:polluistis sui *socij* vxorem vnusquisque & ,abominationem fecistis proximi
n עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּאתֶם n עָשָׂה
Dominus dixit Sic : eos ad dices Sic ? possidebitis terram &
וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ׃ 27 †כֹּה־תֹאמַר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
,ceciderint gladio in ,‡solitudinibus in qui *non si* * ,ego *Viuens* : Deus Viuo
יֱהוִה חַי־אָנִי אִם לֹא אֲשֶׁר בֶּחֳרָבוֹת o יִפְּלוּ *nisi* ‡sunt,
qui & .*illum comedêdum* ‡ad ,*illum* tradidi bestiæ agri *facientibus super* ‡qui† & o נֶפֶל
וַאֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה לַחַיָּה נְתַתִּיו לְאָכְלוֹ וַאֲשֶׁר †eum
.morientur peste *in* ,‡speluncis in & *munitionibus* * in ‡ in superficie
בַּמְּצָדוֹת וּבַמְּעָרוֹת בַּדֶּבֶר יָמוּתוּ׃ ‡deuorandũ,
superbia cessabit & ,*solitudinem & desolationem* † terram dabo Et *præsidiis,
28 †וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה וְנִשְׁבַּת p גְּאוֹן ‡sunt, †in so-
.*transeunte* ‡ non à† , Israel montes desolabuntur & :eius fortitudinis litudinem ,
עֻזָּהּ וְשָׁמְמוּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵין עוֹבֵר׃ & desertum,
,solitudinem ‡ terram *me dando in* † : DOMINVS *ego* * quòd scient Et p גָּאוֹן
29 †וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּתִתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה ‡vt ‡ sit qui
.fecerunt quas ,suas abominationes vniuersas propter ,desertum & transeat.
וּמְשַׁמָּה עַל־כָּל־תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ * ium
, parietes iuxta te *in obloquentes* ‡ ,tui populi filij ,hominis fili tu Et †cùm dedero
30 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם בְּנֵי עַמְּךָ הַמְדַבְּרִים בְּךָ אֵצֶל הַקִּירוֹת ‡ in
cum vnusquisque ,*vno* † cum *vnus locutus est* * & : domorum ostiis in & * qui oblo-
quuntur de
*loquitur al-
ter †altero,
†egredietur
ב בּוֹא
sedebunt & ,populi ingressum secundum te ad venient Et .DOMINO
31 †וּבָאוּ אֵלֶיךָ כְּמְבוֹא־עָם וְיֵשְׁבוּ
:facient non ea & ,tua verba audient & ,meus populus *tuas facies ad* corã te quasi
ר עָשֶׂה לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשֹׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ וְאוֹתָם לֹא r יַעֲשׂוּ
suam *appetitionem* † post , *facientes ipsi* † suo ore in substannationes quia †faciunt,
כִּי־עֲגָבִים בְּפִיהֶם הֵמָּה עֹשִׂים אַחֲרֵי בִּצְעָם ‡auaritiam
.*amantium* † canticum sicut eis * tu ecce Et .*ambulans* ‡ eorum cor ‡ambulat.
32 לָהֶם הֹלֵךְ׃ †וְהִנְךָ * es
facientes & † ,tua verba audient & :*pulsare* ‡ scientis bene & ,vocis pulchrę † subsanna-
יְפֵה קוֹל s וּמֵטִב נָגֵן וְשֹׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֶיךָ וְעֹשִׂים torum
propheta quòd scient & *veniens* † ecce :illud *veniendo in* * Et .ea *ipsi non* ‡ canere:
33 אֵינָם עֹשִׂים אוֹתָם׃ †וּבְבֹאָהּ הִנֵּה בָאָה וְיֵדְעוּ כִּי נָבִיא †sed nõ faciẽt
.eorum medio in fuit s טֹב
הָיָה בְתוֹכָם׃ *cùm venerit
†venient

CAP. XXXIIII. לד

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
t וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 1 t הָיָה
dices ‡ & ,propheta :Israel pastores super propheta ,hominis Fili ‡ dic
2 †בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא עַל־רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ
,Israel pastoribus Væ :Deus Dominus dixit Sic : *pastores ad* eos ad
אֶלֶּה לָרֹעִים כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הוֹי רֹעֵי־יִשְׂרָאֵל
? pastores *pascent pecus* † nonne :semetipsos *pascentes fuerunt* * qui * pauerunt
אֲשֶׁר הָיוּ רֹעִים אוֹתָם u הֲלוֹא הַצֹּאן u יִרְעוּ הָרֹעִים †gregẽ pascũt
:*sacrificabitis* * crassum ,*induetis* ‡ lanam & ,*comedetis* Adipem ‡ v רָעָה
3 †אֶת־הַחֵלֶב תֹּאכֵלוּ וְאֶת־הַצֶּמֶר תִּלְבָּשׁוּ הַבְּרִיאָה תִּזְבָּחוּ ‡Lac come-
& , roboratis non Languentes . *pascetis* † non *pecus* ditis,
4 הַצֹּאן לֹא תִרְעוּ׃ †אֶת־הַנַּחְלוֹת לֹא חִזַּקְתֶּם וְאֶת־ ‡ induistis,
expulsam ‡ & ,alligastis non confractam & ,sanastis non infirmam * iugulastis: ‡
הַחוֹלָה לֹא־רְפָאתֶם וְלַנִּשְׁבֶּרֶת לֹא חִבַּשְׁתֶּם וְאֶת־הַנִּדַּחַת pecudes aut€
estis dominati *robore in* ‡ & : quæsistis non perditam & ,reduxistis non †pauistis.
לֹא x הֲשֵׁבֹתֶם וְאֶת־הָאֲבֵדֹת לֹא בִקַּשְׁתֶּם וּבְחָזְקָה y רְדִיתֶם ‡ abiectam
. *furocia in* * & ,eis x שׁוּב
אֹתָם וּבְפָרֶךְ׃ * durè
fere ‡ omni *cibum* † in fuerunt & : pastore absque sunt dispersæ Et y רָדָה
5 †וַתָּפוּצֶינָה מִבְּלִי רֹעֶה וַתִּהְיֶינָה לֶאֱכֹלָה לְכָל־חַיַּת *tyrannicè.
cunctis in *meum pecus* ‡ Errauerunt . sunt dispersæ & , agri
הַשָּׂדֶה וַתִּפוּצֶינָה׃ 6 †z שָׁגוּ צֹאנִי בְכָל־ †deuoration€
terræ *facies omnes* ‡ super & :excelsum collem omnem super & ,montibus ‡bestiæ
הָהָרִים וְעַל כָּל־גִּבְעָה רָמָה וְעַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ ‡pecudes meę
.*requiteus non & quærens* † non & ,*mea pecus* * sunt dispersæ z שְׁגָרָה
נָפֹצוּ צֹאנִי וְאֵין דוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ׃ * omnem su-
.DOMINI verbum audite pastores Propterea perficiem
7 †לָכֵן רֹעִים שִׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה׃ * pecudes
meæ,
†fuit qui que-
reret, neque
requireret.

Viuo
†eo q̃ fuerũt
pecudes meæ
a חָיָה
:pecudes meę
b בָּזַז
†pecudes
meas:
‡ pecudes
meas
c רָעָה
*venio
pecudes meas
†ne pascant
pecudes,
pecudes meas
d נָצַל
e חָיָה
pecudes
meas,
* Quẽadmo-
dum inquirit
pastor gre-
gem suum
† qua est
‡ouiũ suarũ
‡ pecudes
meas:
‖in quæ
f יָצָא g בּוֹא
*terram
*pascuis bo-
nis
h יָשַׁב
†excelsis
‡ pascuis bo-
nis, & pascua
pinguia
‡ super
‖ pecudes
meas,
*abiectam
†quæ alias
opprimit
‖illas * pecu-
des meæ
iudico ‡ &
†est quòd pa-
scua bona
profundas
aquas
i שָׁתָה
‡oues meæ,
quę fuerũt in
†quę fuerunt
in conculca-
tionem
impulistis
k צָדַד
‡infirmas:
†foras?
l חֲלָה m פּוּץ
‖ego seruabo
pecudes meas
n יָשַׁע o בָּזַז
† pecus, &
pecus.
p קוּם

meum pecus esse ‡ pro non si , Deus Dominus dixit ,ego *Viuens*
8 †חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־לֹא יַעַן הֱיוֹת־צֹאנִי a
agri bestiæ omnia deuorationem in *meum pecus* † fuerunt & ,direptionẽ in
לָבַז וַתִּהְיֶינָה צֹאנִי לְאָכְלָה לְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה b
pauerunt sed : *meum pecus* † mei pastores quæsierunt nõ & ,pastore absque
מֵאֵין רֹעֶה וְלֹא־דָרְשׁוּ רֹעַי אֶת־צֹאנִי וַיִּרְעוּ
.pauerunt non *meum pecus* ‡ & ,semetipsos pastores
הָרֹעִים אוֹתָם וְאֶת־צֹאנִי לֹא c רָעוּ׃
. DOMINI verbum audite pastores Propterea
9 †לָכֵן הָרֹעִים שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה׃
requiram & , pastores ad *ego* * Ecce : Deus Dominus dixit Sic
10 †כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי אֶל־הָרֹעִים וְדָרַשְׁתִּי
non & ,*pecus pascendo* à † ,eos faciam cessare & ,eorum manu de *meum pecus*
אֶת־צֹאנִי מִיָּדָם וְהִשְׁבַּתִּים מִרְעוֹת צֹאן וְלֹא־
,eorum ore de *meum pecus* ‡ eruam & : semetipsos pastores amplius pascent
יִרְעוּ עוֹד הָרֹעִים אוֹתָם d וְהִצַּלְתִּי צֹאנִי מִפִּיהֶם d נָצַל
: Deus Dominus dixit sic Quia . escam in eis erunt non &
11 וְלֹא־e תִהְיֶינָה לָהֶם לְאָכְלָה׃ †כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה e חָיָה
. eas quæram & ,*meum pecus* requiram & * ego ,*ego* Ecce pecudes
הִנְנִי־אֲנִי וְדָרַשְׁתִּי אֶת־צֹאנִי וּבִקַּרְתִּים׃ meas,
suæ pecudis ‡ medio in *eum esse* † die in *sui gregis pastoris disquisitio* Sicut *
12 †כִּבְקֹרַת רֹעֶה עֶדְרוֹ בְּיוֹם הֱיוֹתוֹ בְתוֹךְ־צֹאנוֹ
omnibus de eas eruam & : *meum pecus* ‡ requiram sic , dispersarum
נִפְרָשׁוֹת כֵּן אֲבַקֵּר אֶת־צֹאנִי וְהִצַּלְתִּי אֹתָם מִכָּל־
. caliginis & ,nubis die in *illuc* fuerant dispersæ *quò* : locis
הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־נָפְצוּ שָׁם בְּיוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל׃
eas inducã & ,terris è eas congregabo & ,populis è eas educã Et
13 †וְהוֹצֵאתִים מִן־הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּים מִן־הָאֲרָצוֹת g וְהֵבֵיאוֹתִים f יָצָא g בּוֹא
cunctis in & , riuis in ,Israel montibus in eas pascam & : suã *humũ* * in * terram
אֶל־אַדְמָתָם וּרְעִיתִים אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל בַּאֲפִיקִים וּבְכֹל * pascuis bo-
montibus in & ,eas pascam *bona pascua* * In . terræ habitationibus nis
מוֹשְׁבֵי h הָאָרֶץ׃ †בְּמִרְעֶה־טוֹב אִרְעֶה אֹתָם וּבְהָרֵי h יָשַׁב
, *bona pascua* † in accubabunt ibi : earum pascua erit Israel *celsitudinis* † †excelsis
מְרוֹם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה נָוֶה־שָׁם תִּרְבַּצְנָה בְּנָוֶה טוֹב ‡ pascuis bo-
. Israel montes *ad* ‡ pascent *pingue pascuum* & nis, & pascua
וּמִרְעֶה שָׁמֵן תִּרְעֶינָה אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃ pinguia
.Deus Domin⁹ dixit ,eas faciã accubare ego & ,*meum pecus* ‡ pascam Ego * super
15 †אֲנִי אֶרְעֶה צֹאנִי וַאֲנִי אַרְבִּיצֵם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ ‖ pecudes
,alligabo confractã & ,reducam *expulsam** & ,requiram Perditam meas,
16 †אֶת־הָאֲבֵדָה אְבַקֵּשׁ וְאֶת־הַנִּדַּחַת אָשִׁיב וְלַנִּשְׁבֶּרֶת אֲחַבֵּשׁ *abiectam
,dispersam † fortem & ,pinguem & :roborabo languidam &
וְאֶת־הַחוֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת־הַשְּׁמֵנָה וְאֶת־הַחֲזָקָה אַשְׁמִיד †quæ alias
dixit sic *meum pecus* * vos Et . iudicio in *illam* ‖ pascam opprimit
אֹרֶנָּה בְמִשְׁפָּט׃ ‖illas * pecu-
, arietes ,pecus *ad* ‡ ,pecus inter *iudicans* ego Ecce : Deus Dominus des meæ
17 †וְאַתֶּנָה צֹאנִי כֹּה אָמַר iudico ‡ &
אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי שֹׁפֵט בֵּין־שֶׂה לָשֶׂה לָאֵילִים
,paueritis *bonum pascuum* † vobis à parum Nunquid . hircos &
וְלָעַתּוּדִים׃ 18 †הַמְעַט מִכֶּם הַמִּרְעֶה הַטּוֹב †est quòd pa-
fundum & ;vestris pedibus in cõculcaueritis vestrarũ pascuarum residuũ & scua bona
וְיֶתֶר מִרְעֵיכֶם תִּרְמְסוּ בְּרַגְלֵיכֶם וּמִשְׁקַע profundas
? conculcaueritis vestris pedibus in residuas & ;biberitis *aquarum* aquas
מַיִם תִּשְׁתּוּ וְאֶת־הַנּוֹתָרִים בְּרַגְלֵיכֶם תִּרְפְּשׁוּן׃ i שָׁתָה
calcationem † & ,pauerunt vestrorũ pedum conculcationẽ ,*meum pecus* ‡ Et ‡oues meæ,
19 †וְצֹאנִי מִרְמַס רַגְלֵיכֶם הִרְעֶינָה וּמִרְפַּשׁ quę fuerũt in
.biberunt vestrorum pedum †quę fuerunt
רַגְלֵיכֶם חִשְׁחֶינָה׃ in conculca-
,ego , *ego* Ecce : eos ad Deus Dominus dixit sic Propterea tionem
20 †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אֲלֵיהֶם הִנְנִי־אֲנִי
. macilentum pecus inter & ,pingue pecus inter iudicabo &
וְשָׁפַטְתִּי בֵּין־שֶׂה בְרִיָּה וּבֵין שֶׂה רָזֶה׃
impulistis vestris cornibus in & ,vos *impelletis* humero in & latere in quòd eo Pro
21 †יַעַן k בְּצַד וּבְכָתֵף תְּהַדֹּפוּ וּבְקַרְנֵיכֶם k צָדַד
? *extra ad* † eas dispergeretis donec : *languidas* ‡ oẽs cornupetistis ‡infirmas:
תְּנַגְּחוּ כָּל־l הַנַּחְלוֹת עַד אֲשֶׁר m הֲפִיצוֹתֶם אוֹתָנָה אֶל־הַחוּצָה׃ †foras?
iudicabo & :rapinam ia vltrà erunt non & ,*meo pecori* faciam *salutẽ* Et l חֲלָה m פּוּץ
22 †וְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא־תִהְיֶינָה עוֹד n לָבַז o וְשָׁפַטְתִּי ‖ego seruabo
,vnum pastorem eas super *suscitabo* Et . *agnum* ad ,*agnum* † inter pecudes meas
בֵּין שֶׂה לָשֶׂה׃ n יָשַׁע o בָּזַז
ערת *pecus* , & ‡ pecus.
23 †וַהֲקִימֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעֶה אֶחָד p קוּם
erit ipse & ,eas pascet Ipse . Dauid meus seruus eas pascet &
וְרָעָה אֹתָם עַבְדִּי דָּוִיד הוּא יִרְעֶה אוֹתָם וְהוּא יִהְיֶה
. pastorem in eis
לָהֶם לְרוֹעֶה׃
,Dauid meus seruus & ,Deum in eis ero Dominus ego Et
24 †וַאֲנִי יְהוָה אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים וְעַבְדִּי דָוִד
. ſum locutus Dominus Ego : eorum medio in *prælatus* ‡ ‡princeps
נָשִׂיא בְתוֹכָם אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

,gladio interfecti ,incircunciſi hi omnes :eius ſepulchra eius circuitus ‡ *per
סְבִיבוֹתָיו קִבְרָתָהּ כֻּלָּם עֲרֵלִים חַלְלֵי־חָרֶב
portauerunt & ,*vitarum* † terra in eorum terror eſt datus quia † viuentium,
כִּי־נָתַן חִתִּיתָם בְּאֶרֶץ [r] וַיִּשְׂאוּ [q] חַיִּים
:eſt *datus* †interfectorū medio in ,*lacum* deſcendētibus cum ,ſuā ignominiā [q]חָיָה נָשָׂא in ſepulchrū,
כְלִמָּתָם אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר בְּתוֹךְ חֲלָלִים נִתָּן׃ ‡poſitus
:eius ſepulchra ,ei° circuitibus† ,eius *tumba*† oīs & ,Tubal ,Meſech Ibi †multitudo
26 שָׁם מֶשֶׁךְ תֻּבַל וְכָל־הֲמוֹנָהּ סְבִיבוֹתָיו קִבְרוֹתֶיהָ ‡ in
ſuam formidinem dederunt quia ,gladio interfecti incircunciſi hi omnes
כֻּלָּם עֲרֵלִים מְחֻלְלֵי חָרֶב כִּי־נָתְנוּ חִתִּיתָם
cadentibus ‡ ,fortibus cum *accumbent* †non Et .*vitarum* † terra in †viuentium.
27 בְּאֶרֶץ חַיִּים׃ וְלֹא [†] יִשְׁכְּבוּ אֶת־גִּבּוֹרִים נֹפְלִים ‡dormient
dederūt‡ & ,*ſui belli vaſis*† cum infernum* deſcēderunt qui :incircūciſisde ‡ qui ceciderunt
מֵעֲרֵלִים אֲשֶׁר יָרְדוּ־שְׁאוֹל בִּכְלֵי־מִלְחַמְתָּם וַיִּתְּנוּ * ad
,eorū oſſibus† in *eorū iniquitates fuit*‡ & ,ſuis capitibus ſub ſuos gladios †armis bellicis,
אֶת־חַרְבוֹתָם תַּחַת רָאשֵׁיהֶם וַתְּהִי [s] עֲוֹנוֹתָם עַל־עַצְמֹתָם ‡poſuerunt
.viuentium terra in fortium terror * quia ‡fuerūt pœnę
כִּי־חִתִּית גִּבּוֹרִים בְּאֶרֶץ חַיִּים׃ [s] עֲוֹנָה
Interfectis cum *iacebit*† & ,contereris incircunciſorū medio in tu Et *fuerunt
28 וְאַתָּה [†] בְּתוֹךְ עֲרֵלִים תִּשָּׁבֵר וְתִשְׁכַּב אֶת־חֲלָלֵי־ †dormies
ſunt *dati*† qui ,eius *prælati**omnes & ,eius reges‡ ,Edom Ibi .gladio
חָרֶב׃ [†] שָׁמָּה אֱדוֹם מְלָכֶיהָ וְכָל־נְשִׂיאֶיהָ אֲשֶׁר־נִתְּנוּ ‡ & * duces
29 incircunciſis cum Ipſi .gladio interfectis cum ſua fortitudine cum †poſiti
בְּגִבוּרָתָם אֶת־חֲלָלֵי־חָרֶב הֻמָּה אֶת־עֲרֵלִים
aquilonis principes Ibi .*lacum*†deſcendentibus cum & ,*accubabunt** * dormient,
יִשְׁכָּבוּ וְאֶת־יוֹרְדֵי בוֹר׃ [†] שָׁמָּה נְסִיכֵי צָפוֹן †in ſepulchrum.
30 ,ſuo terrore in interfectis cum deſcenderunt qui ,*Sidonius omnis*‡ & ,ipſi oēs †vniuerſi Sidonij,
כֻּלָּם וְכָל־צִדֹנִי אֲשֶׁר־יָרְדוּ אֶת־חֲלָלִים בְּחִתִּיתָם ‡ pudore affecti,
interfectis cum incircunciſi *iacebunt* * & ,*erubeſcentes*‡ ſua fortitudine à * dormierunt
מִגְבוּרָתָם בּוֹשִׁים וַיִּשְׁכְּבוּ עֲרֵלִים אֶת־חֲלָלֵי־ in ſepulchrū.
.*lacum* deſcendentibus cum ,ſuum pudorem portauerunt & ,gladio
חָרֶב וַיִּשְׂאוּ כְלִמָּתָם אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר׃ †multitudine
interfectis‡ ,ſua *turba*† omni ſuper cōſolabitur & ,Parhoh videbit Eos ‡interfecta
31 [†] אוֹתָם יִרְאֶה פַּרְעֹה וְנִחַם עַל־כָּל־הֲמוֹנָה חַלְלֵי־ exercitus
.Deus Dominus dixit ,eius *virtus* omnis & ,Parhoh ,gladio
חָרֶב פַּרְעֹה וְכָל־חֵילוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
eſt *iacere*† factus & :viuentium terra in *meam contritionem** dedi Quia *terrorē meū
32 כִּי־נָתַתִּי אֶת־חִתִּיתוֹ [†] בְּאֶרֶץ חַיִּים וְהִשְׁכַּב †dormire
omnis & ,Parhoh ,gladio interfectis cum incircunciſorum medio in חתיתי
בְּתוֹךְ עֲרֵלִים אֶת־חֲלָלֵי־חָרֶב פַּרְעֹה וְכָל־ P
.Deus Dominus dixit ,eius *turba*† †multitudo
הֲמוֹנֹה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃

CAP. XXXIII. לג

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [t] הָיָה
Terram ,eos ad *dices*‡ & ,tui populi filios ad loquere ,hominis Fili ‡dic
2 [†] בֶּן־אָדָם דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי־עַמֶּךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶרֶץ
virum terræ populus tulerint & :gladium *eam** ſuper induxero Quum * terram
כִּי־[v]אָבִיא עָלֶיהָ חֶרֶב וְלָקְחוּ עַם־הָאָרֶץ אִישׁ [v] בוא
.ſpeculatorem in ſibi eum *dederint* & ,ſuis nouiſſimis de vnum poſuerint
אֶחָד [x] מִקְצֵיהֶם וְנָתְנוּ אֹתוֹ לָהֶם לְצָפֶה׃ [x] קָצָה
buccina in clanxerit & :terram ſuper venientē gladium viderit Et
3 [†] וְרָאָה אֶת־הַחֶרֶב בָּאָה עַל־הָאָרֶץ וְתָקַע בַּשּׁוֹפָר
vocem audiens audierit Et .populum præmonuerit & ſonitum
וְהִזְהִיר אֶת־הָעָם׃ [†] וְשֹׁמֵעַ הַשֹּׁמֵעַ אֶת־קוֹל
4 eius ſanguis ;eum tulerit & ,gladius veneritque ,*cauerit*‡non & ,buccinæ ‡ obſeruauerit ſe,
הַשּׁוֹפָר וְלֹא נִזְהָר וַתָּבוֹא חֶרֶב וַתִּקָּחֵהוּ דָּמוֹ
. *cauit* ‡ non & ,audiuit buccinæ *Vocem* † . erit ,eius caput in †Sonitum
בְּרֹאשׁוֹ יִהְיֶה׃ [†] אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר שָׁמַע וְלֹא נִזְהָר ‡ſe obſeruauit.
5 .*cruit* ſuam animam ,*cauit*‡ ipſe & : erit ipſum in eius Sanguis ‡ qui obſeruauerit ſe,
דָּמוֹ בּוֹ יִהְיֶה וְהוּא נִזְהָר נַפְשׁוֹ מִלֵּט׃ * ſi
clanxerit non & ,venientem gladium viderit *cùm**ſpeculator Et
6 [†] וְהַצֹּפֶה כִּי־יִרְאֶה אֶת־הַחֶרֶב בָּאָה וְלֹא־תָקַע
eis de tulerit & , gladius venerit & , *cauerit* non populus & ,buccina in obſeruauerit
בַּשּׁוֹפָר וְהָעָם לֹא־נִזְהָר וַתָּבוֹא חֶרֶב וַתִּקַּח מֵהֶם ‡ propter iniquitatē ſuam
manu de eius ſanguinem & ,eſt captus *ſua iniquitate in*‡ ipſe ; animam
נֶפֶשׁ הִוא [y] בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח וְדָמוֹ מִיַּד־ [y] עָוֹה
.requiram ſpeculatoris
הַצֹּפֶה אֶדְרֹשׁ׃
audies & :Iſrael domui te dedi ſpeculatorem ,hominis fili tu Et
7 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ
.me ex eos præmonebis & ,verbum meo ore de
מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי׃ [z] פֶּה

Cùm dixero ,fueris locutus non & :morieris moriēdo Impie ,impio *me dicendo* In
8 [†] בֶּאֱמָרִי לָרָשָׁע רָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא דִבַּרְתָּ
vt ſe cuſtodiat impius ‡propter iniquitatē ſuam ,morietur *ſua iniquitate in*‡ impius ipſe :ſua via à *impium ſibi cauendum* ad
לְהַזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הוּא רָשָׁע בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת *si
præmonueris *cùm** tu Et .requiram tua manu de eius ſanguinē &
וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃ [†] וְאַתָּה כִּי־הִזְהַרְתָּ vt auertatur
9 :ſua via à fuerit auerſus non & ,ea ab *ſe auertendū* ad ,ſua via de impium
רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ לָשׁוּב מִמֶּנָּה וְלֹא־[a]שָׁב מִדַּרְכּוֹ [a] שוב
. liberaſti tuam animam tu & ,morietur *ſua iniquitate in*† ipſe †propter iniquitatē ſuam
הוּא בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃ † Sic
dixiſtis Rectè† : Iſrael domum ad dic ,hominis fili tu Et
10 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם אֱמֹר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֵּן אֲמַרְתֶּם ſcelera noſtra †ſunt
ipſa ,ppter & ,uos ſuper †noſtra peccata & ,*noſtræ prauaricationes* quia :dicendo
לֵאמֹר כִּי־פִשְׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ עָלֵינוּ וּבָם †tabeſcimus,
? viuemus quomodo & ,*tabefacti* † nos
אֲנַחְנוּ נְמַקִּים וְאֵיךְ נִחְיֶה׃ Viuo
morte in volam ſi ,Deus Dominus dixit ,ego *Viuens* :eos ad Dic ‡ volo mortē
11 [†] אֱמֹר אֲלֵיהֶם חַי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה אִם־אֶחְפַּץ בְּמוֹת †ſed cùm auerſus fuerit impius
,Conuertimini .viuet & ,ſua via à *impium ſe auertendo in quinimo*† ,impij
הָרָשָׁע כִּי אִם־בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחְיָה †vt
domus moriemini quid *ad*† & , malis veſtris viis à conuertimini
שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית
:tui populi filios ad Dic ,hominis fili tu Et ? Iſrael
12 יִשְׂרָאֵל׃ [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם אֱמֹר אֶל־בְּנֵי־עַמֶּךָ
impietate & , *eius prauaricationis* † die in eum eruet non iuſti Iuſtitia †qua præuaricatus fuerit,
צְדָקַת הַצַּדִּיק לֹא [b]תַצִּילֶנּוּ בְּיוֹם פִּשְׁעוֹ וּרְשַׁעַת & propter impietatem impius non impinget,
iuſtus & :ſua impietate ab *ſe conuertere** die in , *ea in cornet non impij*
הָרָשָׁע לֹא־יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ וְצַדִּיק [b] נָצַל
. *eum peccare* ‡ die in ,eam propter viuere poterit non *qua conuerſus fuerit
לֹא יוּכַל לִחְיוֹת בָּהּ בְּיוֹם חֲטֹאתוֹ׃ ‡qua peccauerit.
,*ſua iuſtitia ſuper confidit ipſe*‡ & ,viuet viuendo ,iuſto *me dicendo* In
13 [†] בֶּאֱמָרִי לַצַּדִּיק חָיֹה יִחְיֶה וְהוּא־בָטַח עַל־צִדְקָתוֹ [c] חָיָה
ſua iniquitate in† & ,memorabūtur non eius iuſtitiæ oēs :iniquitatē fecerit &
וְעָשָׂה עָוֶל כָּל־צִדְקֹתָיו לֹא תִזָּכַרְנָה וּבְעַוְלָתוֹ ‡ Cū dixero
moriendo ,impio *me dicendo in** Et . morietur ,*eam in* fecit quam ‡filius iuſtitiæ ſuæ,
אֲשֶׁר־עָשָׂה בָּהּ יָמוּת׃ [†] וּבֶאֱמָרִי לָרָשָׁע מוֹת †propter iniquitatē ſuam
14 iuſtitiam & ,iudicium fecerit & ,ſuo peccato à fuerit auerſus & :morieris * cùm dixero
תָּמוּת [d] וְשָׁב מֵחַטָּאתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃ [d] שוב
vitarum ſtatutis‡ in ,teddiderit *raptum** ,impius reſtituerit Pignus ‡quod rapuit
15 [†] חֲבָל יָשִׁיב רָשָׁע גְּזֵלָה יְשַׁלֵּם [c] בְּחֻקּוֹת הַחַיִּים ‡mādatis vitę
.morietur non ,viuet viuendo :iniquitatē *faciendum** non *ad*† ,ambulauerit †vt *faciat
הָלַךְ לְבִלְתִּי [f] עֲשׂוֹת עָוֶל חָיוֹ יִחְיֶה לֹא יָמוּת׃ [c] חָקַק
iudicium :ei memorabūtur non ,peccauit quæ eius peccata Omnia
16 [†] כָּל־חַטֹּאתָו אֲשֶׁר חָטָא לֹא תִזָּכַרְנָה לוֹ מִשְׁפָּט †vt
:tui populi filij dixerunt Et . viuet viuendo ,fecit iuſtitiam & *faciat
וּצְדָקָה עָשָׂה חָיוֹ יִחְיֶה׃ [†] וְאָמְרוּ בְּנֵי עַמְּךָ [f] עָשָׂה
17 .*dirigetur*† non ipſorum via *ipſorum* & *:Domini via *dirigetur*‡ non
לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנָי וְהֵמָּה דַרְכָּם לֹא־יִתָּכֵן׃ ‡ eſt æqua
morietur & ,iniquitatem fecerit & ,ſua iuſtitia à *iuſtum ſe auertendo In* ‡ * cùm tamen
18 [†] בְּשׁוּב־צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל [g] וָמֵת †ſit æqua.
,iudicium fecerit & ,ſua impietate ab *impium ſe auertendo** Et . *eis in* ‡ Cùm auerſus fuerit iuſt°
בָּהֶם׃ [†] וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט [g] מוּת
19 . viuet ipſe ipſa propter :iuſtitiam & ‡ propter eā.
וּצְדָקָה עֲלֵיהֶם הוּא יִחְיֶה׃ *cùm auerſus fuerit impius
ſuas vias‡ iuxta *Vinm* ‖ . Domini via *dirigetur* † Non ,dixiſtis Et
20 [†] וַאֲמַרְתֶּם לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנָי אִישׁ כִּדְרָכָיו †eſt æqua
,anno duodecimo in fuit Et . Iſrael domus vos iudicabo ‖Vnūquemq; ‡viam ſuam
אֶשְׁפּוֹט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ [h] וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה h] יהי
,*euaſorem venire ante* ,*veſpera in*† me ad fuit DOMINI manus Et †menſe * die
21 me ad venit ,noſtræ tranſmigrationis menſis* quinta in ,decimo† in
בָּעֲשִׂרִי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ [i] לְגָלוּתֵינוּ בָּא־אֵלַי [i] גלה
. ciuitas eſt Percuſſa :dicendo ,Ieruſalaim de euaſor
הַפָּלִיט מִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר [k] הֻכְּתָה הָעִיר׃ [k] נכה
,*euaſorem venite ante* ,*veſpera in*† me ad fuit DOMINI manus Et †veſperi, antequā veniret euaſor, ‡donec veniret
22 [†] וְיַד־יְהוָה הָיְתָה אֵלַי בָּעֶרֶב לִפְנֵי בוֹא הַפָּלִיט
aperuit *ſe* & : mane *in* me ad *venire vſque*‡ ,meum os aperuitque †ſilui
וַיִּפְתַּח אֶת־פִּי עַד־בֹּא אֵלַי בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח
.amplius *obmutui* † non & ,meum os
פִּי וְלֹא נֶאֱלַמְתִּי עוֹד׃
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
23 [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
Iſrael humum ſuper iſti ſolitudinum habitatores ,hominis Fili
24 [†] בֶּן־אָדָם יֹשְׁבֵי הַחֳרָבוֹת הָאֵלֶּה עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל
: terram poſſedit & , Abraham erat Vnus : dicendo *dicentes** *dicunt
אֹמְרִים לֵאמֹר אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם וַיִּירַשׁ אֶת־הָאָרֶץ
.poſſeſſionem in terra eſt data nobis .multi nos &
וַאֲנַחְנוּ רַבִּים לָנוּ נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרָשָׁה׃ [l] רבב

cũ extinxero :eorũ ſtellas faciã nigreſcere & ,cœlos ,te *extinguendo in* ,operiam Et
7 [b] וְכִסִּיתִי בְכַבּוֹתֵךְ שָׁמַיִם וְהִקְדַּרְתִּי אֶת־כֹּכְבֵיהֶם [b] כָּסָה
. ſuum lumen faciet luceſcere non luna & ,*eum* tegam nube in Solem
[c] אוֹר שֶׁמֶשׁ בְּעָנָנִי אֲכַסֶּנּוּ וְיָרֵחַ לֹא־[c] יָאִיר אוֹרוֹ :
† cœlo tenebreſcere dabo & :te ſuper faciam *nigreſcere cœlis* † in lucis luminaria Omnia
8 [†] כָּל־מְאוֹרֵי אוֹר בַּשָּׁמָיִם אַקְדִּירֵם עָלֶיךָ וְנָתַתִּי
tenebras faciam iraſci Et . Deus Dominus dixit ,tuam terrã ſuper *tenebroſitatem*
9 חֹשֶׁךְ עַל־אַרְצֶךָ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה : [†] וְהִכְעַסְתִּי
cũ induxero gentibus in tuam contritionẽ *me inducendo in* ,multorum populorum cor
[d] בוֹא לֵב עַמִּים רַבִּים [d] בַּהֲבִיאִי שִׁבְרְךָ בַּגּוֹיִם
populos te ſuper faciam ſtupeſcere Et .*eas* noſti non quas terras ſuper
10 [e] שָׁמַם עַל־אַרְצוֹת אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתָּם : [e] [†] וְהַשְׁמוֹתִי עָלַיִךְ עַמִּים
cùm coruſcare fecero *me vibrando in* ,formidine te ſuper formidabunt eorum reges & ,multos
† vnuſquiſq; *vir* † momenta ad exterrebuntur & :eorum facies ſuper meum gladium
חַרְבִּי עַל־פְּנֵיהֶם וְחָרְדוּ לְרִגְעִים אִישׁ
Gladius :Deus Dñs dixit ſic Quia .tuæ ruinæ die in ,ſuo animo in
11 [f] נֶפֶל לְנַפְשׁוֹ בְּיוֹם [f] מַפַּלְתֶּךָ : [†] כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה חֶרֶב
multitudinẽ ,tuã *turbam* faciam cadere fortium gladiis In .tibi veniet Babel regis
[g] נָפֶל כְּלֵךְ־בָּבֶל הִבוֹאָךְ : [†] בְּחַרְבוֹת גִּבּוֹרִים [g] אַפִּיל הָמוֹנֵךְ
, Aegypti ſuperbiam vaſtabunt & :ipſi omnes gentium fortes
[h] גְּאוֹן עָרִיצֵי גּוֹיִם כֻּלָּם וְשָׁדְדוּ אֶת־[h] גְּאוֹן מִצְרַיִם
,eius *iumentum omne* † faciam perdere Et .*eius turba omnis* * diſperdetur &
13 וְנִשְׁמַד כָּל־הֶמּוֹנָהּ : וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־כָּל־בְּהֵמָהּ
vngulæ & ,vltrà hominis pes eas calcabit non & :multas aquas *deſuper* ‡
מֵעַל מַיִם רַבִּים וְלֹא תְחֹלְלֵם רֶגֶל־אָדָם וּפַרְסוֹת
,eorum aquas faciã mergere Tunc .eas *calcabit* * non *animalis* ‡
14 בְּהֵמָה לֹא תְחֹלְלֵם : [†] אָז אַשְׁקִיעַ מֵימֵיהֶם
.Deus Dominus dixit ;faciam ire oleum velut eorum flumina &
וְנַהֲרוֹתָם כַּשֶּׁמֶן אוֹלִיךְ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה :
terra deſolabitur & ,deſolationem ‡ Aegypti terram *me dando in* ‡
‡Cũ dedero [i] נָתַן בְּתִתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה וְנִשַּׁמָּה אֶרֶץ [i] [†]
‡ in *quando percutere faciã 15 ſcient & :ea in habitantes omnes *me percutiendo in* ,ſua plenitudine à
[k] נָכָה מְמֻלְאָהּ בְּהַכּוֹתִי אֶת־כָּל־יוֹשְׁבֵי בָהּ וְיָדְעוּ
filiæ ,eam *deplorate* ‡& ,*ipſa* † Lamentum .DOMINVS *ego* quòd
16 [†] [l] קִינָה הִיא וְקוֹנְנוּהָ בְּנוֹת : כִּי־אֲנִי יְהוִה
‡ſum † eſt eius *turbam* * omnẽ ſuper & ,Aegyptum ſuper :eam *deplorabunt* ‡ gentium
‡ lamentamini ſuper ‡lamentabun tur ſuper *multitudinẽ †lamenta- buntur, [l] שְׁנָה תְּקוֹנֵנָה אוֹתָהּ עַל־מִצְרַיִם וְעַל־כָּל־הֲמוֹנָהּ
‡ die . Deus Dominus dixit ,*eam* *deflebunt* †
‡ lamentare multitudinẽ *villas † robuſtarum [m] יָרֵךְ תְּקוֹנֵנָה אוֹתָהּ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה :
fuit ,menſis decima quinta ‡ in ,anno vndecimo in fuit Et
17 [†] [l] וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה
ſuper conquerere ‡ ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum
18 דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : [†] בֶּן־אָדָם נְהֵה עַל־
ad *illuſtrium* † gentiũ *filias* *& ipſam ,*illam* deſcẽdere fac & ,Aegypti *turbam*
הָמוֹן מִצְרַיִם [m] וְהוֹרִדֵהוּ אֹתָהּ וּבְנוֹת גּוֹיִם אַדִּרִים אֶל־
. *lacum* ‡ deſcendentibus cum ,inferorum terram
אֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר :
.*præputiatis* * cum *iace* ‡ &, Deſcende ‡ *fuiſti iucunda quo* Ex
19 [†] מִמִּי נָעַמְתָּ רְדָה וְהִשָּׁכְבָה אֶת־עָרֵלִים :
trahite ,eſt data Gladio . cadent gladio interfectorum medio In
20 [†] בְּתוֹךְ חֲלָלֵי־חָרֶב יִפֹּלוּ חֶרֶב נִתְּנָה מָשְׁכוּ
potentium fortes ei Loquentur . ‡ eius *turbas* † omnes & ,eam
21 אוֹתָהּ וְכָל־הֲמוֹנֶיהָ : [†] יְדַבְּרוּ־לוֹ אֵלֵי גִבּוֹרִים
iacuerunt † deſcenderunt * :ſuis auxiliatoribus cum ,inferni medio de ‡
מִתּוֹךְ שְׁאוֹל אֶת־עֹזְרָיו יָרְדוּ שָׁכְבוּ
,eius cœtus omnis & ,Aſſur Ibi . gladio interfectis incircunciſis
22 הָעֲרֵלִים חֲלָלֵי חָרֶב : [†] שָׁם אַשּׁוּר וְכָל־קְהָלָהּ
.gladio in *cadentes* * interfecti ipſi omnes :eius ſepulchra ‡ ei° circuitibus ‡
‡& in ‡ſunt * ceciderunt סְבִיבוֹתָיו קִבְרֹתָיו כֻּלָּם חֲלָלִים הַנֹּפְלִים בֶּחָרֶב :
†ſepulchri, eius cœtus fuit & ,*lacu* † lateribus in *eius* ſepulchra ſunt poſita Cuius
[n] הָיָה †per ‡ceciderunt [n] אֲשֶׁר נִתְּנוּ קִבְרֹתֶיהָ בִּירֵכְתֵי־בוֹר [n] וַיְהִי קְהָלָהּ [†] 23
qui ,gladio in *cadentes* ‡ interfecti ipſi omnes :eius ſepulchri circuitus ‡
סְבִיבוֹת קִבְרָתָהּ כֻּלָּם חֲלָלִים נֹפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר
. viuentium terra in formidinem dederunt
[o] חָיָה †multitudo ‡per נָתְנוּ חִתִּית בְּאֶרֶץ [o] חַיִּים :
hi omnes :eius ſepulchri circuitus ‡ eius *turba* † omnis & ,Helam Ibi
24 [†] שָׁם עֵילָם וְכָל־הֲמוֹנָהּ סְבִיבוֹת קִבְרָתָהּ כֻּלָּם
terram ad *præputiati* * deſcenderunt qui ,gladio in *cadentes* ‡ interfecti
‡ceciderunt * cum incir- cunciſis חֲלָלִים הַנֹּפְלִים בַּחֶרֶב אֲשֶׁר־יָרְדוּ עֲרֵלִים אֶל־אֶרֶץ
portauerũt & ,viuentiũ terra in ſuum terrorem dederunt qui ,inferiorum
[p] נָשָׂא ‡in ſepul- chrum. *interfecto- rum † vniuerſoq; populo הַתְּחִתּוֹת אֲשֶׁר נָתְנוּ חִתִּיתָם בְּאֶרֶץ [p] חַיִּים וַיִּשְׂאוּ
. *lacum* ‡ deſcendentibus cum ,ſuam ignominiam
כְלִמָּתָם אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר :
eius *turba vniuerſa in* † ,ei cubile poſuerunt *occiſorum* * medio In
25 [†] בְּתוֹךְ חֲלָלִים נָתְנוּ מִשְׁכָּב לָהּ בְּכָל־הֲמוֹנָהּ

;ei faciet Faciendo ,gentium Dei ‡ manum in eum tradidi Et ‡fortis
11 [†] וְאֹתָנֶהוּ בְּיַד אֵל גּוֹיִם עָשׂוֹ יַעֲשֶׂה לּוֹ
,gentiũ fortes ,alieni eum ſuccideruntEt . eum eieci eius *impietate in* iuxta impie-
12 בְּרִשְׁעוֹ גֵּרַשְׁתִּיהוּ : [†] וְכָרְתָהוּ זָרִים עָרִיצֵי גּוֹיִם tatem
corruerunt vallibus cunctis in & , montes *ad* † eum dimiſerunt & †ſuper
[e] נָטַשׁ *torrentibus [e] וַיִּשְׁבְּתוּ אֶל־הֶהָרִים וּבְכָל־גֵּאָיוֹת נָפְלוּ
. terræ *amnibus* * vniuerſis in eius rami ſunt confracti & ,eius rami
דָּלִיּוֹתָיו וַתִּשָּׁבַרְנָה פְּרֹאתָיו בְּכָל־אֲפִיקֵי הָאָרֶץ
.eum reliquerunt & ,terræ populi omnes eius vmbra ab deſcenderunt &
[f] צָלַל וַיֵּרְדוּ [f] מֵצִלּוֹ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ וַיִּשְׁתָּחוּ :
eius ramos *ad* † & :cœlorũ *volatile omne* habitabant eius ruinam Super
13 [g] עַל־ [†] מַפַּלְתּוֹ יִשְׁכְּנוּ כָּל־עוֹף הַשָּׁמָיִם וְאֶל־פָּרְאָתָיו omnia vola-
ſua *procreatate* † in eleuabũtur non Quamobrem . agri *fera omnis* * etant tilia
‡ſuper [g] נָפֶל
14 הָיוּ כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה : [†] לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִגְבְּהוּ בְקוֹמָתָם * oẽs beſtiæ
,*implicata* ‡ inter *ad ſuum cacumen* ‡ dabunt nec ,aquarum ligna omnia †multitudine
כָּל־עֲצֵי־מַיִם וְלֹא־[h] יִתְּנוּ אֶת־צַמְרָתָם אֶל־בֵּין עֲבֹתִים ‡ ſublimitatẽ
:aquarum poratores omnes ,ſua ſublimitate in eorum vlni ſtabunt neque ſuam
וְלֹא־יַעַמְדוּ אֵלֵיהֶם בְּגָבְהָם כָּל־[i] שֹׁתֵי מָיִם ‡condenſa,
filiorum medio in *inferiorem terram ad* *, morti ſunt traditi ipſi omnes quia [h] נָתַן שָׁתָה
die In : Deus Dominus dixit Sic . *lacum deſcendentes ad hominis* *terræ infe-
כִּי כֻלָּם נְתֻנוּ לַמָּוֶת אֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּית בְּתוֹךְ בְּנֵי rioti,
15 אָדָם אֶל־יוֹרְדֵי בוֹר : [†] כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה בְּיוֹם hominũ cum
eum ſuper feci operire . † lugere feci inferorum ad *eum deſcendere* * deſcendentti-
[k] יָרַד *qua deſcen- dit †abyſſum. [k] רָדְתּוֹ שְׁאֹלָה הֶאֱבַלְתִּי [l] כִּסֵּיתִי עָלָיו אֶת־ bus in ſepul- chrum.
: multæ aquæ ſunt *occluſæ* ‡ & ,eius flumina prohibui & , ‡voraginem
[l] כָּסָה ‡ſacco, ‡ prohibitæ †tenebreſcere ‡feſſa ſunt ‡ ſonitu תְּהוֹם וָאֶמְנַע נְהָרוֹתֶיהָ וַיִּכָּלְאוּ מַיִם רַבִּים
cum ſuper agri ligna omnia & ,Lebanon eum ſuper feci *denigrare* † &
וָאַקְדֵּר עָלָיו לְבָנוֹן וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה עָלָיו
, gentes feci commouere eius ruinæ *voce* ‡ A . *animi deliquium paſſum* ‡
16 עֻלָּפָה : [†] מִקּוֹל [m] מַפַּלְתּוֹ הִרְעַשְׁתִּי גּוֹיִם [n] נָפַל
ſunt cõſolata & :*lacum* † deſcendẽtibus cum infernũ ad eum *me demittere in* *
[m] רָגְזוּ * dum deſcen dere feci † in ſepul- chrum: ‡ electa, בְּחוֹרְרִי אֹתוֹ שְׁאֹלָה אֶת־יוֹרְדֵי בוֹר וְנֻחֲמוּ
omnes ,Libani bonum & ,*electio* † ,Heden ligna omnia infima terra in
בְּאֶרֶץ תַּחְתִּית כָּל־עֲצֵי עֵדֶן מִבְחַר וְטוֹב־לְבָנוֹן כָּל־
ad ,infernum ad deſcenderunt eo cum ipſi Etiam . aquas bibentes
17 שֹׁתֵי מָיִם : [†] גַּם־הֵם אִתּוֹ יָרְדוּ שְׁאֹלָה אֶל־ †& qui
medio in eius vmbra in ſederunt † ,eius brachium & :gladio interfectos
[n] נָצַל ‡ Cui [n] חַלְלֵי־חָרֶב זְרֹעוֹ יָשְׁבוּ [n] בְּצִלּוֹ בְּתוֹךְ
magnitudine in & ,gloria in ſic es aſſimilatus *quem* Ad‡ . gentium
[o] דָּמָה †multitudo [o] גּוֹיִם : [†] אֶל־מִי דָּמִיתָ כֹּה בְכָבוֹד וּבְגֹדֶל 18
terram ad Heden lignis cum es factus deſcendere & :Heden ligna inter
בַּעֲצֵי־עֵדֶן וְהוּרַדְתָּ אֶת־עֲצֵי־עֵדֶן אֶל־אֶרֶץ
. gladio interfectis cum dormies incircunciſorum medio in ,infimam
תַּחְתִּיּוֹת בְּתוֹךְ עֲרֵלִים תִּשְׁכַּב אֶת־חַלְלֵי־חָרֶב
. Deus Dominus dixit ,eius *turba* † omnis & , Parhoh * Hic * eſt
הוּא פַרְעֹה וְכָל־הֲמוֹנֹה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה : †multitudo

CAP. XXXII. לב

vna † in ,menſe duodecimo in , anno duodecimo in ,fuit Et †primadie
1 [p] נָשָׂא [†] וַיְהִי [p] בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁנֵי־עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאֶחָד
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit ,menſis
לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
dices ‡ & ,Aegypti regem Parhoh ſuper lamentũ leua ,hominis Fili ‡die
2 [†] בֶּן־אָדָם [q] שָׂא [r] קִינָה עַל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּ [q] נָשָׂא [r] קִין
,maribus in cetus ſicut tu & :es aſſimilatus gentium ‡ Catulo :eũ ad ‡ leonis
אֲלֵיו כְּפִיר גּוֹיִם נִדְמֵיתָ וְאַתָּה כַּתַּנִּים בַּיַּמִּים
conculcabas & ,tuis pedib° *in* aquas turbabas & ,tua flumina *in* educebas &
[s] גּוֹחַ [s] וַתִּגַּח בְּנַהֲרֹתֶיךָ וַתְּרַגֵּל־מַיִם בְּרַגְלֶיךָ וַתְּרַפֵּשׂ
te ſuper expandam Et :Deus Dominus dixit Sic .eorum flumina
3 נַהֲרֹתָם : [†] כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וּפָרַשְׂתִּי עָלֶיךָ אֶת־
te faciam aſcendere & : multorum populorum cœtu in meum rete
[t] עָלָה in ſuperficie [t] רִשְׁתִּי בִּקְהַל עַמִּים רַבִּים [t] וְהֶעֱלוּךָ
agri *facies ſuper* † ,terra in te dimittam Et . mea ſagena *in*
4 בְּחַרְמִי : [†] וְנָטַשְׁתִּיךָ בָּאָרֶץ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה omnia vola-
,cœlorum *volatile omne* te ſuper faciam habitare Et . te faciam proiicere tilia
[v] טִיל *beſtias [v] אַטִּילֶךָ וְהִשְׁבַּעְתִּי עָלֶיךָ כָּל־עוֹף הַשָּׁמָיִם
. terræ vniuerſæ *feram* * te de faciã ſaturare &
[x] חַיַּת וְהִשְׂבַּעְתִּי מִמְּךָ [x] חַיַּת כָּל־הָאָרֶץ : [z] חָיָה
valles implebo & : montes ſuper tuam carnem dabo Et [y] גֵּיא
5 [†] וְנָתַתִּי אֶת־בְּשָׂרְךָ עַל־הֶהָרִים וּמִלֵּאתִי הַגֵּאָיוֹת [y] inundantem
tuo ſanguine de *tua natationis* terram faciã irrigare Et .tua celſitudine tuam ‡vſq;
[z] רוּם רָמוּתֶךָ : [a] [†] וְהִשְׁקֵיתִי אֶרֶץ צָפַתְּךָ מִדִּמְךָ [z]
.te de implebuntur torrentes & : montes ad‡
6 אֶל־הֶהָרִים וָאֲפִיקִים יִמָּלְאוּ מִמֶּךָּ :

illa die In .Deus Dominus dicit ,*mihi* * fecerunt quòd *propter malum
21 †בַּיּוֹם הַהוּא : לִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה : אַשֶּׁר עָשׂוּ *contra me, עָשָׂה
oris apertionem dabo tibi & ,Israel domus cornu faciam germinare
אַצְמִיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְלָךְ אֶתֵּן פִּתְחוֹן־פֶּה †sum
.Dominus *ego* † quòd scient & :eorum medio in
בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

CAP. XXX. ל

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 חָיָה ᵡ†וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : :Deus Dominus dixit Sic :*dices* & ,propheta hominis Fili
2 †בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה dic:
:DOMINI dies *propinqua*‡ & ,dies *propinqua* Quia .dici væ ,Vlulate
3 ᵞהֵילִילוּ הָהּ לַיּוֹם : †כִּי־קָרוֹב יוֹם וְקָרוֹב יוֹם לַיהוָה iuxta est
,Aegyptum in gladius veniet Et .erit gentium tempus ,nubis dies ‡iuxta est
יוֹם עָנָן עֵת גּוֹיִם יִהְיֶה : ᵀוּבָאָה חֶרֶב בְּמִצְרָיִם ᵞיָלַל
4 tollent & : Aegypto in *occisum cadendo in* † Chus in *vacillatio* erit & dolor
וְהָיְתָה חַלְחָלָה בְּכוּשׁ בִּנְפֹל חָלָל בְּמִצְרַיִם וְלָקְחוּ †cùm cecide-rint vulnerati
,Lud & ,Put & ,Chus .eius fundamenta destruentur & ,eius *turbam* multitudinē
5 הֲמוֹנָהּ וְנִהְרְסוּ יְסֹדוֹתֶיהָ : †כּוּשׁ וּפוּט וְלוּד
.cadent gladio *in* eis cū :fœderis terræ filij & ,Chub & ,vulgus omne &
וְכָל־הָעֲרָב וְכוּב וּבְנֵי אֶרֶץ הַבְּרִית אִתָּם בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ : ᶻנָפַל
descendet & ,Aegyptum fulcientes cadent Et ,Dominus dixit Sic
6 †כֹּה אָמַר יְהוָה וְנָפְלוּ סֹמְכֵי מִצְרַיִם וְיָרַד
dixit ,ea in cadent gladio in Scueneh turre à : eius fortitudinis superbia
ᵃגְּאוֹן עֻזָּהּ מִמִּגְדַּל סְוֵנֵה בַּחֶרֶב יִפְּלוּ־בָהּ נְאֻם ᵃגָּאָה
:desolatarum terrarum medio in desolabuntur Et .Deus Dominus
7 אֲדֹנָי יְהוִה : †וְנָשַׁמּוּ בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נְשַׁמּוֹת
scient Et .erunt desertarum vrbium medio in eius vrbes &
8 וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ־עָרִים נַחֲרָבוֹת תִּהְיֶינָה : †וְיָדְעוּ †sum
attriti fuerint & ,Aegypto in ignem *me dando in* ‡, Dominus *ego* † quòd ‡cùm dedero
כִּי־אֲנִי יְהוָה ᵇבְּתִתִּי־אֵשׁ בְּמִצְרַיִם וְנִשְׁבְּרוּ ᵇנָתַן
meis facientibus‡ à nuncij egredientur illa die In .eius auxiliatores omnes ‡facie mea
9 כָּל־עֹזְרֶיהָ : †בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַלְאָכִים מִלְּפָנַי *habitātem
eis in *vacillatio* † erit & :confidenter * Chus terrendum ad nauibus in † dolor
ᶜבַּצִּים לְהַחֲרִיד אֶת־כּוּשׁ בֶּטַח וְהָיְתָה חַלְחָלָה בָּהֶם ᶜצָיָה
:Deus Dominus dixit Sic .†venit ecce quia ,Aegypti *diem secundum*‡ ‡in die
10 כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה : †בְּיוֹם מִצְרַיִם כִּי תִנֵּה בָּאָה †tēpus eorū.
regis Nebuchadresar manu per Aegypti *turbam* faciam cessare Et multitudinē
וְהִשְׁבַּתִּי אֶת־הֲמוֹן מִצְרַיִם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ
adducti † gentium fortes eo cum eius populus &, Ipse . Babel †adducuntur
11 בָּבֶל : †הוּא וְעַמּוֹ אִתּוֹ עָרִיצֵי גּוֹיִם ᵈמוּבָאִים ᵈבּוֹא
,Aegyptum super suos gladios euaginabunt & :terram disperdendum ad
לְשַׁחֵת הָאָרֶץ וְהֵרִיקוּ חַרְבוֹתָם עַל־מִצְרַיִם
vendam & ,siccitatem‡ flumina dabo Et .*occiso*† terram implebunt & †interfectis.
12 וּמָלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ חֲלָלִ : †וְנָתַתִּי יְאֹרִים חָרָבָה וּמָכַרְתִּי ‡in
eius plenitudinem & ,terram *desolabo*† & :malorum manu in terram †dissipabo
בְּיַד־רָעִים ᵉאֶת־הָאָרֶץ וְהַשְׁמֹתִי אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ ᵉרוֹעַ שָׁמֵם
.ſum locutus DOMINVS Ego .alienorum manu in
בְּיַד־זָרִים אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי :
faciam cessare & ,ſimulachra faciam perdere Et :Deus Dñs dixit Sic
13 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהַאֲבַדְתִּי גִּלּוּלִים וְהִשְׁבַּתִּי dux
dabo & ,vltrà erit non Aegypti terra de *prælatus* & ,Noph de idola
אֱלִילִים מִנֹּף וְנָשִׂיא מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה־עוֹד וְנָתַתִּי
.Aegypti terra in timorem
יִרְאָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם :
faciam & : Sohan in ignem dabo & ,Pathros faciam desolare Et
14 וְהַשַּׁמְתִּי †אֶת־פַּתְרוֹס וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּצֹעַן ᵍעָשָׂה
: Aegypti robur Sin ſuper meam iram effundam Et .No in iudicia
15 שְׁפָטִים בְּנֹא : †וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עַל־סִין מָעוֹז מִצְרָיִם multitudinē
dolendo ,Aegypto in ignem dabo Et . No *turbam* ſuccidam & המון
16 וְהִכְרַתִּי אֶת־הֲמוֹן נֹא : †וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּמִצְרָיִם חִיל †vt ſcinda-
. *interdiu tormina*‡ Noph ipſi & :*ſcindi ad* † erit No & ,Sin dolebit tur:
17 חֹחִיל סִין וְנֹא תִּהְיֶה לְחַבָּקָע וְנֹף ʰצָרֵי יוֹמָם : †veniēt angu
captiuitatē in *ipſa*‡ & :cadent gladio in beſeth--Pi & ,Auen Iuuenes ſtiæ per diē.
18 בַּחוּרֵי אָוֶן וּפִי־בֶסֶת בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְהֵנָּה ʲבַּשְׁבִי ʲנָפַל ᵏצוֹר
ibi *me frangendo in* ,* dies prohibuit Techaphneches in Et .ibunt †vxores eorū
תַּלְכְנָה : †וּבְתַחְפַּנְחֵס ᵏחָשַׁךְ הַיּוֹם ᵏבְּשָׁבְרִי־שָׁם *lucē ſuam, cùm contri-
ipſam : eius fortitudinis ſuperbia ea in ceſſabit & ,Aegypti vectes nero
אֶת־מֹטוֹת מִצְרַיִם וְנִשְׁבַּת־בָּהּ גְּאוֹן עֻזָּהּ ᵏשִׁבְתָּ
.ibunt captiuitatem in eius *filiæ* & ,*eam* operiet nubes habitatores
עָנָן ˡתְּכַסֶּנָּה וּבְנוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִי תֵּלַכְנָה : ˡפְּחָה
.DOMINVS *ego* † quòd ſcient & :Aegypto in iudicia faciam Et †ſum
19 †וְעָשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּמִצְרָיִם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

fuit :menſis †ſeptimâ in ,*primo in ,anno vndecimo in fuit Et *menſe, †die
20 †וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הָיָה ᵐהָיָה ᵐ
brachium ,hominis Fili : dicendo ,me ad DOMINI verbum
21 דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : †בֶּן־אָדָם אֶת־זְרוֹעַ
ponendū ad ,alligatum eſt non ecce & ,confregi Aegypti regis Parhoh
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁבָרְתִּי וְהִנֵּה לֹא־חֻבְּשָׁה לָתֵת
,illud roborandū ad,illud alligādū ad ,faſciam ponendum ad ,medicamina
רְפֻאוֹת לָשׂוּם חִתּוּל לַחְבָשָׁהּ לְחָזְקָהּ †venio
ad *ego*† Ecce :Deus Dominus dixit ſic Propterea . gladiū *in*tenendū ad
22 לְתָפְשׂ בְּחָרֶב : †לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֶל־ ‡ac
,fortitudinem ‡ eius brachia conteram & ,Aegypti regem Parhoh
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְשָׁבַרְתִּי אֶת־זְרֹעֹתָיו אֶת־הַחֲזָקָה *erit
. eius manu de gladium faciam cadere & :confractum * & נָפַל
וְאֶת־הַנִּשְׁבֶּרֶת ᵑוְהִפַּלְתִּי אֶת־הַחֶרֶב מִיָּדוֹ : ᵑ
,terras in eos ventilabo & :gentes in Aegyptios faciam diſpergere Et
23 וְהַפִּיצוֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם ᵒ†וְזֵרִיתִם בָּאֲרָצוֹת: ᵒפּוּץ ᵖזָרָה
meum gladium daboque ,Babel regis brachia confortabo Et
24 †וְחִזַּקְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל וְנָתַתִּי אֶת־חַרְבִּי
clamoribus clamabit & ,Parhoh brachia confringam & :eius manu in
בְּיָדוֹ וְשָׁבַרְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת פַּרְעֹה וְנָאַק נַאֲקוֹת coram eo.
,Babel regis brachia confortabo Et . *eius facies ad* interfectus
25 חָלָל לְפָנָיו : †וְחִזַּקְתִּי אֶת־זְרֹעוֹת מֶלֶךְ בָּבֶל †ſum
me dando in‡, Dominus *ego*† quòd ſcient Et .concident Parhoh brachia & ‡cùm dedero
וּזְרֹעוֹת פַּרְעֹה תִּפֹּלְנָה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה ᵠנָתַן
terram *ad* * eum extenderit & , Babel regis manu in meum gladium *ſuper
חַרְבִּי בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְנָטָהּ אוֹתָהּ אֶל־אֶרֶץ
ventilabo & ,gentes in Aegyptios faciam diſpergere Et . Aegypti
26 מִצְרָיִם : †וְהַפִּיצוֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִי *ſum
.DOMINVS *ego** quòd ſcient & :terras in eos
אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

CAP. XXXI. לא

*menſe, ‡prima die fuit :menſis *una*‡ in ,*tertio in ,anno vndecimo in ,fuit Et
1 †וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּשְּׁלִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה
ad die hominis Fili : dicendo ,me ad DOMINI verbum
2 דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : †בֶּן־אָדָם אֱמֹר אֶל־ ‖multitudinē
es ſimilis *quem* Ad * : eius *tumbam* ‖ ad & , Aegypti regem Parhoh *cui
פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאֶל־הֲמוֹנוֹ אֶל־מִי דָּמִיתָ דָּמִיתָ
,*fronde*‡ pulchra ,Libano in cedrus † Aſſur Ecce :tua magnitudine in †fuit excelſus
3 בְּגָדְלֶךָ : †הִנֵּה אַשּׁוּר אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יְפֵה עָנָף vt ‡ramis,
fuit *implicata* * inter & : altitudine excelſa & , inumbrans *ſylua cædua*‡ & ‡ramis dēſis
וְחֹרֶשׁ ᵇמֻצַּל וּגְבַהּ קוֹמָה וּבֵין עֲבֹתִים הָיְתָה *condenſa
:illam exaltauit vorago ,eam fecerunt creſcere Aquæ . eius cacumen ᵇצַלָּל
4 צִמַּרְתּוֹ : †מַיִם גִּדְּלוּהוּ תְּהוֹם רוֹמְמָתְתְּהוּ vadunt per
ſuos *aquæductus* ‡ & ,eius plantationis circuitus *vadens* eius flumina ‡riuulos
אֶת־נַהֲרוֹתֶיהָ הֹלֵךְ סְבִיבוֹת ᶜמַטָּעָהּ וְאֶת־תְּעָלֹתֶיהָ ᶜנָטַע
eius altitudo eſt eleuata Propterea . agri ligna vniuerſa ad miſit
5 שִׁלְּחָה אֶל כָּל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה : †עַל־כֵּן גָּבְהָא ᵛקֹמָתוֹ ᵛקוּם
, eius rami ſunt multiplicati Et . agri lignis omnibus præ
מִכֹּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה ˣוַתִּרְבֶּינָה סַרְעַפֹּתָיו ˣרָבָה
.*eam mittendo in* multas aquas propter ,eius rami ſunt prolongati & ‡cùm emiſe-rit ipſa.
וַתֶּאֱרַכְנָה פְּאֹרֹתָיו מִמַּיִם רַבִּים בְּשִׁלְחָן : †omnia vo-latilia
6 †בְּסַעַפֹּתָיו קִנְּנוּ כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְתַחַת פְּאֹרֹתָיו eius ramis ſub & ,cœlorū *volatile omne*† nidificauerunt eius ramis In
יָלְדוּ כָּל ʸחַיַּת הַשָּׂדֶה וּבְצִלּוֹ יָשְׁבוּ כָּל ʸחָיָה omnes habitauerunt illius vmbra in & : agri *fera omnis* † genuerunt omnes beſtię
7 גּוֹיִם רַבִּים : †וַיְהִי ᶻבְּגָדְלוֹ בְּאָרְכּוֹ longitudine in ,ſua magnitudine in pulchruit Et . multæ gentes
. multas aquas *ad*† eius radix fuit quia :ſuorum ramorum ‡iuxta
כִּי־הָיָה שָׁרְשׁוֹ אֶל־מַיִם רַבִּים : ᵃדָּלִיותָיו
non abietes ,Dei horto in eam obſcurauerunt non Cedri
8 †אֲרָזִים לֹא־עֲמָמֻהוּ בְּגַן־אֱלֹהִים בְּרוֹשִׁים לֹא gamis
.eius rami ſicut fuerunt non caſtaneæ & , eius *ramos ad* ſimiles fuerunt
דָמוּ אֶל־סַעֲפֹתָיו וְעַרְמֹנִים לֹא־הָיוּ כְּפֹארֹתָיו ᵇדָּמָה ei
.ſua pulchritudine in *eum ad* ſimilis fuit non Dei horto in arbor Omnis
כָּל־עֵץ ᶜבְּגַן־אֱלֹהִים לֹא־דָמָה אֵלָיו בְּיָפְיוֹ : ᶜגָּנַן
eum ſunt æmulatæ &: eius ramorū multitudine in eum feci Pulchrū
9 †יָפֶה עָשִׂיתִיו בְּרֹב דָּלִיּוֹתָיו וַיְקַנְאֻהוּ †terant
dixit ſic Propterea . Dei horto in † quæ ,Heden arbores omnes
כָּל־עֲצֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר בְּגַן הָאֱלֹהִים : †לָכֵן כֹּה אָמַר †in altitu-dine:
10 dedit & : *ſtatura in* † es ſublimatus quòd eo Pro : Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן אֲשֶׁר גָּבַהְתָּ בְּקוֹמָה וַיִּתֵּן condenſa,
.ſua celſitudine in eius cor eſt eleuatū & ,*implicata* inter *ad* ſuā ſummitatē רוֹם
צַמַּרְתּוֹ אֶל־בֵּין עֲבֹתִים ᵈרוֹם לִבּוֹ בְּגָבְהוֹ :

tuorum foraminum & ,tuorū tympanorum opus :aurum & ,smaragdus & tibiarū tuarū
תָּפֵי[k] וּבְרֶקֶת וְזָהָב מְלַאכְתְּ חָפֶיךָ[k] וְנִקְבֶּיךָ
vnctus Cherub Tu .fuerunt præparata *te creati* die in te in qua creatus
14 אַתְּ־כְּרוּב מְמֻשָׁח[†] כּוֹנָנְתִּי בָּךְ בְּיוֹם הִבָּרְאָךְ ׃ fuisti
medio in ,fuisti Dei *sanctitatis* ‡ monte In .*te dedi* & : protegens posui
הַסּוֹכֵךְ[l] וְנָתַתִּיךָ בְּהַר קֹדֶשׁ אֱלֹהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ * in tali dignitate.
die à ,tuis viis in *tu* † Perfectus .ambulasti *ignis* †lapidum ‡ sancto
15 אַבְנֵי־אֵשׁ הִתְהַלָּכְתָּ׃[†] תָּמִים אַתָּה בִּדְרָכֶיךָ מִיּוֹם נִבְרֵאתָ[l] ignitorum
multitudine In .te in iniquitas est inuenta donec :*te creasti* ‡ fuisti
16 בְּרֹב[†] הִבָּרְאָךְ עַד־נִמְצְאָה עַוְלָתָה בָּךְ ׃ qua creatus
: peccasti & ,iniquitate *tui medium* ‡ repleuerunt tuæ negociationis es: ‡ cor tuū
רְכֻלָּתְךָ[m] מָלְאוּ תוֹכְךָ חָמָס וַתֶּחֱטָא מָלְאָ[m]
,protector Cherub ‡ te perdam & ,Dei monte de te prophanabo & ‡ ô
וָאַחַלֶּלְךָ מֵהַר אֱלֹהִים וַאֲבַדְתִּךָ כְּרוּב הַסּוֹכֵךְ
.*tua pulchritudine in* † tuum cor est Eleuatum .*ignis* lapidum medio de
17 מִתּוֹךְ אַבְנֵי־אֵשׁ ׃[†] גָּבְהָה לִבְּךָ[n] בְּיָפְיֶךָ נִשְׁחַתְּ חָכְמָתְךָ עַל־אוֹדוֹת יָפְיֶךָ[n] ignitorum.
terram *super* ‡ : tuum splendorem *super* ‡ tuam sapientiam perdidisti † propter decorem tuū.
עַל־אֶרֶץ נְתַתִּיךָ לִפְנֵי מְלָכִים לָרְאוֹת בָּךְ ׃[o] יְפִיךָ[n]
.te in *aspiciendum ad te dabo regum facies ad* † te proiiciam † propter ‖ in
18 מֵרֹב[†] עֲוֹנֹתֶיךָ[p] בְּעֹוֶל רְכֻלָּתְךָ חִלַּלְתָּ מִקְדָּשֶׁיךָ[o] † ante reges
polluisti tuæ negociationis iniquitate in ,*tuarū iniquitatū* multitudine Præ ponam te, vt
וָאוֹצִא־אֵשׁ מִתּוֹכְךָ[q] הִיא אֲכָלַתְךָ וָאֶתֵּנְךָ[†] לְאֵפֶר עַל־הָאָרֶץ לְעֵינֵי כָל־רֹאֶיךָ׃[†] videant
te *dabo* ‡ & :te *comedet ipse* † ,tui medio de ignem producam & :*tua sanctuaria* ‡ ◊ רָאָה[o]
te videntiū omniū oculis in terram super cinerem in ‖ iniquitatis
19 כָּל־יוֹדְעֶיךָ[†] בָּעַמִּים שָׁמְמוּ עָלֶיךָ בַּלָּהוֹת הָיִיתָ וְאֵינְךָ עַד־עוֹלָם׃ tuæ
.seculum in vsque *tu* * non &, fuisti *terrores* ‡ : te super obstupescēt populis in עָוֹן[p]
: diccndo me ad DOMINI verbum fuit Et ‡ sanctificationē tuam:
20 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה[†] אֵלַי לֵאמֹר׃ † qui consumat † ponam
.eam super prophera & : Sidon *ad tuas facies* pone hominis Fili יָצָא[q]
21 בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־צִידוֹן וְהִנָּבֵא עָלֶיהָ׃[†] ‖ qui videbūt
, Sidon te *super* * ego Ecce .Deus Dominus dixit Sic ,*dices* † Et ‡ terror *eris
22 וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי[†] עָלַיִךְ צִידוֹן הַיְהוָה[r]
me faciendo in ‡ DOMINVS *ego* † quod scient & :tui medio in me glorificabo & faciem tuam
וְנִכְבַּדְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בַּעֲשׂוֹתִי[s] בָּהּ שְׁפָטִים ‡ venio ad
eam in mittam Et .ea in me sanctificauero & ,iudicia ea in ‡ sum
23 וְשִׁלַּחְתִּי־בָהּ[†] דֶּבֶר וְדָם בְּחוּצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חָלָל בְּתוֹכָהּ ‡ cùm fecero
eius medio in *vulneratus cadet* & ,eius plateis in sanguinem & ,pestilentiā עָשָׂה[s]
.DOMINVS *ego* † quòd scient & :vndique eam super gladio in † sum
בֶּחָרֶב עָלֶיהָ מִסָּבִיב וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ corruēt inter
inferēs dolorē spina & ,pungens spina Israel domui vltrà erit non Et fecti
24 וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל סִלּוֹן מַמְאִיר וְקוֹץ מַכְאִב[†]
ego ‡ quòd scient & : eos *spernentium* † eorum circuitibus omnibus ex qui spernunt
מִכָּל סְבִיבֹתָם הַשָּׁאטִים אוֹתָם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי ‡ sum
domum *me congregando* In :Deus Dominus dixit Sic .Deus Dominus Quando cō-
25 אֲדֹנָי יְהוִה׃[†] כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּקַבְּצִי אֶת־בֵּית gregabo
eis in me sanctificabo & ,*eos in* sunt dispersi quos † ,populis de Israel † in
יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נָפֹצוּ בָם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם
meo seruo dedi quam ,suā terram super habitabunt & :gentiū oculis in
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וְיָשְׁבוּ עַל־אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי נתן[t]
,domos ædificabunt & ,*fiducia in* ‡ eam super habitabunt Et .Iahacob † considenter,
26 לְיַעֲקֹב׃ וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ[u] לָבֶטַח[x] וּבָנוּ בָתִּים ישב[v] בנה[x]
iudicia *me faciendo in* ,*fiducia in* habitabunt & ,vineas plantabunt & considenter, cùm fecero
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח[y] בַּעֲשׂוֹתִי שְׁפָטִים עשה[y]
ego † quòd scient & :eorum circuitibus à* eos *spernentibus* ‡ omnibus in ‡ qui spernit
בְּכָל הַשָּׁאטִים אֹתָם מִסְּבִיבֹתָם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי *in † sum
.eorum Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃

CAP. XXIX. כט

fuit :mensis † duodecimo in ,decimo* in ,decimo anno In *mense
1 בַּשָּׁנָה הָעֲשִׂירִית בָּעֲשִׂרִי[†] בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה † die
tuas facies pone ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum faciem tuam
2 דְבַר־יְהוָה[†] אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם[z] שִׂים פָּנֶיךָ contra
Aegyptum super & ,eum super propheta & :Aegypti regem Parhoh *super* שום[z]
עַל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם
ego † Ecce :Deus Dominus dixit Sic : *dices* & ,Loquere .totam dic:
3 כֻּלָּהּ׃ דַּבֵּר[†] וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי † venio ad
medio in *cubans* † , magnus draco ,Aegypti rex Parhoh re *super* ‡ qui cubat
עָלֶיךָ פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ ‡ meus est
.me feci ego & ,meus fluuius *Mihi* † ,dixit qui :suorum fluminum עשה[a]
4 יְאֹרָיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֹרִי וַאֲנִי עָשִׂיתָנִי׃[a] * hamum
tuorū fluminū *pisces* ‡ facia *adhærere* † & ,tuis maxillis in *hamos* * dabo Et † agglutinate
4 וְנָתַתִּי חַחִים בִּלְחָיֶיךָ[†] וְהִדְבַּקְתִּי דְגַת־יְאֹרֶיךָ ‡ pisces
חיים
ך

,tuorum fluminum medio de te faciam ascendere & : tuis squamis in
בְּקַשְׂקְשֹׁתֶיךָ[b] וְהַעֲלִיתִיךָ מִתּוֹךְ יְאֹרֶיךָ עלה[b]
. *adhærebit* ‡ tuis squamis *in* tuorum fluminum *piscis omnis* & עֲלֵה
oēs pisces ‡ adhærebūt.
וְאֵת כָּל־דְּגַת יְאֹרֶיךָ בְּקַשְׂקְשֹׁתֶיךָ תִּדְבָּק׃ oēs pisces
,tuorum fluminū *piscem omnem* & te ,deserto in te derelinquā Et
5 וּנְטַשְׁתִּיךָ[†] הַמִּדְבָּרָה אוֹתְךָ וְאֵת כָּל־דְּגַת יְאֹרֶיךָ[c] דגה[c]
feræ ‡ : congregaberis nec ,colligeris non ,cades agri *faciebus super* in superficie
עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה[d] תִּפּוֹל לֹא תֵאָסֵף וְלֹא תִקָּבֵץ לְחַיַּת ‡ pisces
omnes scient Et .*cibum in* † te dedi cœlorum *volatili* * & ,terræ נפל[d]
6 וְיָדְעוּ כָל־[†] הָאָרֶץ וְלָעוֹף הַשָּׁמַיִם נָתַתִּיךָ לְאָכְלָה׃ * volatilibus
fulcrum eos fuisse ‡ pro .DOMINVS *ego* † quòd ,Aegypti habitatores † pro esca.
יִשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן הֱיוֹתָם מִשְׁעֶנֶת ‡ sum
,confringeris *vola* † in te *in eos prehendendo In* * . Israel domui *cannæ* ‡ eo q; fuerūt
7 קָנֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃[†] בְּתָפְשָׂם בְּךָ בַּכַּפְּךָ[e] תִּבָּקַע baculus a-
,contereris ,*te super eos innitendo in* ‡ & : humerum omnem eis *findes* † & rundineus
וּבָקַעְתָּ לָהֶם כָּל־כָּתֵף וּבְהִשָּׁעֲנָם עָלֶיךָ תִּשָּׁבֵר * Cum appre-
Dominus dixit sic Propterea .lumbos omnes *eis* * facies stare & henderint
8 וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מָתְנָיִם׃[†] לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי † manu
te de faciam succidere & : gladium te super *adducens* † ego Ecce : Deus כף[e]
יְהוִה הִנְנִי[g] מֵבִיא עָלַיִךְ חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ רצץ[f]
,solitudinem & desertum in Aegypti terra erit Et .*animal* & ,*hominem* ‡ בכף
9 אָדָם וּבְהֵמָה׃[†] וְהָיְתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמָּמָה וְחָרְבָּה ק
ego & ,*mihi* † fluuius ,dixit quòd eo pro .DOMINVS *ego* * quòd scient & ‡ lacerabis
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יַעַן אָמַר יְאֹר לִי וַאֲנִי ‡ dum innixi
terram daboque :*tuum fluuium* † ad & ,te ad ‡ ego ecce Idcirco . feci fuerint tibi,
עָשִׂיתִי׃[h] לָכֵן הִנְנִי[†] אֵלַיִךְ וְאֶל־יְאֹרֶיךָ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ * eos super
ad vsq; & Seueneh turre à desolationis solitudines in Aegypti † adduco
10 מִצְרַיִם לְחָרְבוֹת חָרְבָה שְׁמָמָה מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה וְעַד־ בוא[g]
pes & ,hominis pes eam per transibit Non . Chus terminum ‡ homines &
גְּבוּל כּוּשׁ׃ לֹא[†] תַעֲבָר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל iumenta.
11 בְּהֵמָה לֹא תַעֲבָר־בָּהּ וְלֹא תֵשֵׁב[i] אַרְבָּעִים שָׁנָה׃ ‡ sum
,*animalis* quadraginta habitabitur neque :eam per transibit non † meus est,
יָשַׁב[i] וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ ‡ venio
,desolatarū terrarū medio in desolationem † Aegypti terram Daboq; ‖ flumina tua,
12 אַרְצוֹת נְשַׁמּוֹת[k] וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מְחֻרָבוֹת עשה[h]
desolationem † erunt destructarum ciuitatum medio in eius ciuitates & עָשָׂה
וְהִפְצֵתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם[m] וְזֵרִיתִים[n] בָּאֲרָצוֹת׃[o] פוץ[m] זרה[n]
quadraginta fine A* :Deus Dominus dixit sic Quia .terra in *In
13 אַרְבָּעִים שָׁנָה[†] כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִקֵּץ[o] קצץ
‡ in quos fuerunt dispersi *quò* ‡ populis de Aegyptios congregabo annorum
שָׁנָה אֲקַבֵּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נָפֹצוּ
faciam reducere &, Aegyptiorum captiuitatem reducam Et . *illuc*
14 שָׁמָּה׃[p] וְשַׁבְתִּי[†] אֶת־שְׁבוּת מִצְרַיִם וַהֲשִׁבֹתִי שוב[p]
ibi erunt & : eorum *residentiæ* ‡ terram super , Pathros terram † eos † in
אֹתָם אֶרֶץ פַּתְרוֹס עַל־אֶרֶץ מְכוּרֹתָם וְהָיוּ שָׁם habitationis
non & ,humile erit regnis Præ . humile regnum
15 מַמְלָכָה שְׁפָלָה׃[†] מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׁפָלָה וְלֹא־ *illud, vt
non *ad* ,*eos* * faciam imminuere & : gentes super vltrà eleuabitur dominetur
תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהַמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי
Israel domui vltrà erit non Et . gentibus *in dominandum* רדה[q]
16 רְדוֹת בַּגּוֹיִם׃[q] וְלֹא־יִהְיֶה־עוֹד[†] לְבֵית יִשְׂרָאֵל cùm respe-
: eos post *eos respiciendo in* ,iniquitatis commonefactor confidentiam in xerint
לְמִבְטָח מַזְכִּיר[r] עָוֹן[s] בְּפָנוֹתָם אַחֲרֵיהֶם עשה[r]
. Deus Dominus *ego* † quòd scient & ‡ sum
וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה׃ † sæpe,
:mensis *vna* ‖ in ,† primo in ,anno septimo & vigesimo in ,fuit Et ‖ prima die
17 וַיְהִי[†] בְּעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
,hominis Fili : dicendo , me ad DOMINI verbum fuit
18 הָיָה דְבַר־יְהוָה[†] אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם[†] ‡ exercitum
magna seruitute *suam virtutem* ‡ fecit seruire Babel rex Nebuchadrezar suum
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הֶעֱבִיד אֶת־חֵילוֹ עֲבֹדָה גְדֹלָה † est,
,† depilatus humerus omnis & ,† decaluatū caput Omne : Sor aduersus
אֶל־צֹר כָּל־רֹאשׁ מְקֹרָח וְכָל־כָּתֵף מְרוּטָה * exercitui
quam seruitutem *super* † Sor de eius *virtuti* * & ,ei fuit non merces & † propter
וְשָׂכָר לֹא־הָיָה לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצֹּר עַל־הָעֲבֹדָה אֲשֶׁר
. eam aduersus seruiuit
עָבַד עָלֶיהָ׃
* do Nebuchadrezar *dans* * ego Ecce : Deus Dominus dixit sic Propterea
19 לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי נֹתֵן לִנְבוּכַדְרֶאצַּר נתן
‡ accipiet spoliabit & ,eius multitudinem *tollet* ‡ & : Aegypti terram Babel regi
מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנָשָׂא הֲמוֹנָהּ וְשָׁלַל
. eius *vinuti* † merces eiit & ,eius prædam prædabitur ,eius *spolium* שלל
spolia
שְׁלָלָהּ וּבְזֹז בְּזָהּ וְהָיְתָה שָׂכָר לְחֵילוֹ׃ † exercitui
* Propter ,Aegypti terram ei dedi ,*eo in* seruiuit quo eius opus ‡
20 פְּעֻלָּתוֹ[†] אֲשֶׁר־עָבַד בָּהּ נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם נתן

.tuū operimentū fuit Elisah insulis de purpura & ,hyacintho .vexillū in velum. Ex
לְנֵס֫ [z] לָכֶם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן מֵאִיֵּי אֱלִישָׁה הָיָה מְכַסֵּךְ׃ [z] שׁוּט
,Sor tui Sapientes .tibi remiges fuerunt Aruad & ,Sidon Habitatores
8 יֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאַרְוַד הָיוּ שָׁטִים לָךְ חֲכָמַיִךְ צוֹר׃ [†]
eius sapientes & ,Gheba! Senes .tui gubernatores‡ ipsi te in fuerunt ‡nautæ
9 הָיוּ בָךְ חֲכְמֵי גְבַל וַחֲכָמֶיהָ׃ [†] זְקֵנֵי גֶבַל וְחַכְמֶיהָ
carū nautæ‡ & ,maris nautæ Omnes .tuam scissuram roborantes† te in fuerunt * instauraue-
runt
† rimas tuas.
‡ remiges
‡ negociandū
negotiationē
[v] [c] הָיוּ בָךְ מַחְזִיקֵי בְרֶקֶךְ כָּל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֵּךְ [v] מֶגֶן וְכוֹבָע [z] תָּלוּ־־־
,Put & ,Lud & ,Paras .tuam fideiussionem fideiubendum‡ ad te in fuerunt
10 [c] חַיִל בָּךְ לַעֲרֹךְ מַעֲרָכֶךָ׃ [†] פָּרָס וְלוּד וּפוּט
suspenderunt galeam & ,Scutum† .tui belli* viri tuo exercitu in fuerunt * bellatores
† Scuta, & ga
leas
[v] תָּלָה
‡ cū exercitu
tuo
‡ per circuitū,
per circuitū.
ob multitudi
nē cūctarum
diuitiarum,
[y] [z] יָפְיֵךְ׃ [†] תַּרְשִׁישׁ סְחַרְתֵּךְ [z] מֵרֹב כָּל־
.tua subsidia† dederunt plumbo & ,stanno ,ferro ,argento in ,affluētia
הוֹן בְּכֶסֶף בַּרְזֶל בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת נָתְנוּ עִזְבוֹנָךְ׃
,hominis anima‡ in ,tui institores ipsi ,Mesech & ,Tubal ,Iauan
13 יָוָן תּוּבַל וּמֶשֶׁךְ הֵמָּה רְכָלַיִךְ בְּנֶפֶשׁ אָדָם [†]
Togharmah domo De .tuo mercatu* dederunt ‡ vasa &
14 וּכְלֵי נְחֹשֶׁת נָתְנוּ מַעֲרָכֵךְ׃ [†] בֵּית תּוֹגַרְמָה
.tuis subsidiis† dederunt mulos & ,equites & ,equos
סוּסִים וּפָרָשִׁים וּפְרָדִים נָתְנוּ עִזְבוֹנָךְ׃
:tuæ manus negociatio multæ insulæ ,tui negociatores Dedan Filij
15 [†] בְּנֵי דְדָן רְכָלַיִךְ אִיִּים רַבִּים סְחֹרֶת יָדֵךְ ‡ eburnea,
.tuum honoratium* reddiderunt hebena‡ & ,dentis† Cornua ‡ pauones
קַרְנוֹת שֵׁן וְהוֹבְנִים הֵשִׁיבוּ אָשְׁכָּרֵךְ׃ *in donum
carbunculo cū ,tuū operū multitudinē propter tua negociatrix Aram
16 [†] אֲרָם סֹחֲרֵתֵךְ מֵרֹב מַעֲשָׂיִךְ בְּנֹפֶךְ [a] שׁוּב
dederunt rubiuum‡ & ,coralliis & ,byssо & ,acupictura† & ,purpura † vestibus di-
uersorum co
lorum,
‡ vniones
‡ terrę numero-
sis, & balsamo,
*theriacam
[b] חָנָט
ארגמן וְרִקְמָה וּבוּץ וְרָאמוֹת וְכַדְכֹּד נָתְנוּ
:tui institores ipsi ,Israel terra & ,Iehudah .tuis nundinis in
17 בְּעִזְבוֹנֵךְ׃ [†] יְהוּדָה וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵמָּה רְכָלָיִךְ
dederūt resinam* & ,oleum & ,mel & ,Pannag & ,Minnith‡ frumentis cum † in negocia-
tione tua.
‡ vniuersatū
opum
‡ loci
[b] בְּחִטֵּי מִנִּית וּפַנָּג וּדְבַשׁ וְשֶׁמֶן וְצֳרִי נָתְנוּ
,tuorum operū multitudine in tua negociatrix Dammesec .tuo mercatu†
18 מַעֲרָבֵךְ׃ [†] דַּמֶּשֶׂק סֹחֲרֵתֵךְ בְּרֹב מַעֲשָׂיִךְ
.alba lana & ,Chelbō‡ vino in ,quæstus omnis‡ multitudinem propter * vagabundus
† purum:
‡ aromaticus
in negocia-
tione tua
‡ pannis preci-
osis pro cur
ribus.
* Harabicæ
† Præcipua
inter vniuer-
sa aromata,
& omnē lapi
dē preciosū,
& aurum
‡ in negocia-
tionibus
‡ Harabicæ
*omnibus ge
neribus, in pal-
liis hyacin-
thinis, & pō-
lymitis,
† iunctarū, &
torquibus in
negocia tione
‡ præ cunctis
ad te in
‡ medio
חֶלְבּוֹן יַיִן וְצֶמֶר צָחַר׃
:nitidum† ferrum dederūt tuis nundinis in Meuzal* , Iauan &, Dan Et
19 [†] וְדָן וְיָוָן מְאוּזָל בְּעִזְבוֹנֵךְ נָתָנוּ בַּרְזֶל עָשׂוֹת
vestimentis‡ in tua negociatrix Dedan .fuit tuo foro in† calamus & ,Casia
קִדָּה וְקָנֶה בְּמַעֲרָכֵךְ הָיָה׃ [†] דְּדָן רְכָלָתֵךְ בְּבִגְדֵי־־־
ipsi ,Chedar principes vniuersi & ,Harab .currum ad ingenuitatis
21 חֲפָשׂ לִרְכָבָה׃ [†] עֲרַב וְכָל־נְשִׂיאֵי קֵדָר הֵמָּה
eis in hircis & ,arietibus & ,agnis cum tuæ manus negociatores
סְחָרֵי יָדֵךְ בְּכָרִים וְאֵילִים וְעַתּוּדִים בָּם
ipsi ,Rahamah & ,Seba* Negociatores .tui negociatores
22 סֹחֲרָיִךְ׃ [†] רְכָלֵי שְׁבָא וְרַעְמָה הֵמָּה
auro & ,preciosо lapide omni in & ,aromatis omnis capite In† .tui negociatores
רְכָלַיִךְ בְּרֹאשׁ כָּל־בֹּשֶׂם וּבְכָל־אֶבֶן יְקָרָה וְזָהָב
negociatores Heden & ,Channeh & ,Charan .tuis subsidiis‡ dederunt
23 נָתְנוּ עִזְבוֹנָךְ׃ [†] חָרָן וְכַנֵּה וְעֶדֶן רְכָלֵי
tui negociatores Ipsi .tua negociatrix Chilmad , Assur ,Sceba‡
24 שְׁבָא אַשּׁוּר כִּלְמָד רְכָלָתֵךְ׃ [†] הֵמָּה רְכָלַיִךְ
‡ pciosarū vestiū capsis in & ,recamationis &, hyacinthi involucris in, vniuersitatis* ‡ i
Tarsis Naues .tua mercatura in cedri & ,ligatarum† funibus in
25 בַּחֲבָלִים חֲבוּשִׁים וַאֲרָזִים בְּמַרְכֻלְתֵּךְ׃ [†] אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ
corde‡ in valde es glorificata & ,es repleta & :tua negociatione tuæ principes‡ ‡ medio
שָׁרוֹתַיִךְ מַעֲרָבֵךְ וַתִּכָּבְדִי מְאֹד בְּלֵב
Ventus .te agentes remis* te adduxerunt multas aquas In .marium
26 יַמִּים׃ [†] בְּמַיִם רַבִּים הֲבִיאוּךְ [c] הַשָּׁטִים אֹתָךְ [d] רוּחַ
,tua subsidia & ,tuus Quæstus‡ . marium corde† in te contriuit orientalis
27 הַקָּדִים שִׁבָּרֵךְ בְּלֵב יַמִּים׃ [†] הוֹנֵךְ וְעִזְבוֹנַיִךְ
,tuæ ruptuæ fortificatores ‡ ,tui gubernatores & ,tui nautici ,tua fideiussio
מַעֲרָבֵךְ מַלָּחַיִךְ וְחֹבְלָיִךְ מְחַזִּיקֵי בְּדָקֵךְ
omni in† & ,te in† qui ,tui belli* viri omnes & ,tuæ fideiussionis fideiussores &
וְעֹרְבֵי מַעֲרָבֵךְ וְכָל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתָּךְ אֲשֶׁר־בָּךְ וּבְכָל־ * bellatores
† erant
.tuæ ruinæ die in ,marium corde‡ in cadent ,tui medio in† qui ,tuo cœtu ‡ eum ‡ est
קְהָלֵךְ אֲשֶׁר בְּתוֹכֵךְ [f] יִפְּלוּ בְּלֵב יַמִּים בְּיוֹם מַפַּלְתֵּךְ׃ ‡ medio

nautarum .suburbanā contremiscent tuorum rectorum clamoris sonitum Ad
28 לְקוֹל זַעֲקַת חֹבְלַיִךְ יִרְעֲשׁוּ מִגְרָשׁוֹת׃ [†]
omnes ,nautici ,remum tenentes omnes suis nauibus de descēdent Et
29 וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כָּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחֵים כֹּל [†]
‡ super te super facient audire Et .stabunt terram ad‡ maris gubernatores
30 חֹבְלֵי הַיָּם אֶל־הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ׃ [†] וְהִשְׁמִיעוּ עָלַיִךְ
‡ vocē suam, super pulueremꝫ facient ascendere & :amarē clamabunt & ,suā voce in *
[g] עֲלָה
† inuoluent
‡ super
‡ plangent su
per * ploraru
[h] שָׁקַק
[i] בֶּכִי [k] מָר׃ [†] וְנָשְׂאוּ עָלַיִךְ [l] בְּנֵיהֶם קִינָה וְקוֹנְנוּ
egrediendo In* ? maris medio in succisa sic ,Sor sicut ‡ Quæ :te super
[m] [†] בְּצֵאת עָלַיִךְ מִי כְצוֹר כְּדֻמָּה בְּתוֹךְ הַיָּם׃
,tui luci† multitudine in :multos populos saturabas ,maribus de tua subsidia
31 עִזְבוֹנַיִךְ מִיַּמִּים הִשְׂבַּעַתְּ עַמִּים רַבִּים בְּרֹב הוֹנַיִךְ
,maribus à cōtrita‡ Tempore .terræ reges ditasti tuorum emporiorum &
32 וּמַעֲרָבַיִךְ הָעֲשִׁרַתְּ מַלְכֵי־אֶרֶץ׃ [†] עֵת נִשְׁבְּרַת מִיַּמִּים
.cadent tui medio in tuus cœtus oīs & ,tuum emporiū‡ ,aquarū profundis in
בְּמַעֲמַקֵּי־־־מַיִם מַעֲרָבֵךְ וְכָל־קְהָלֵךְ בְּתוֹכֵךְ נָפָלוּ׃
earum reges & ,te super obstupuerunt ,insularū habitatores Vniuersi
33 כָּל יֹשְׁבֵי [z] הָאִיִּים שָׁמְמוּ עָלַיִךְ וּמַלְכֵיהֶם [†]
populis in Negociatores .faciebus sunt turbati ,crine horripilauerunt*
34 שָׂעֲרוּ שַׂעַר רָעֲמוּ פָּנִים׃ [†] סֹחֲרִים בָּעַמִּים
.seculum in vsque ta‡ non & ,fuisti Terrores† .te super sibilauerunt
שָׁרְקוּ עָלַיִךְ בַּלָּהוֹת הָיִית וְאֵינֵךְ עַד־־־עוֹלָם׃

CAP. XXVIII. כח

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 [y] [†] וַיְהִי דְבַר־־־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
ꝙ eo Pro :Deus Dominus dixit Sic :Sor duci‡ Dic ,hominis Fili
2 [†] בֶּן־אָדָם אֱמֹר לִנְגִיד צֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן
,sedi Dei cathedra ,*ego Deus ,dixisti & ,tuum cor est eleuatum
[y] [‡] [*] גָּבַהּ לִבֶּךָ וַתֹּאמֶר אֵל אָנִי מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי
tuum cor dedisti‡ & ,Deus non & ,homo† tu & : marium medio in
[z] בְּלֵב יַמִּים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וַתִּתֵּן לִבְּךָ
absconditū Omne :Daniele prę tu sapiens‡ Ecce . Dei cor tanquam
3 כְּלֵב אֱלֹהִים׃ [†] הִנֵּה חָכָם אַתָּה מִדָּנִיֵּאל כָּל־־־סָתוּם
tibi fecisti‡ tua intelligētia in & ,tua sapientia In .te luxuerunt † non
4 לֹא עָמָמוּךָ׃ [†] בְּחָכְמָתְךָ וּבִתְבוּנָתְךָ [a] עָשִׂיתָ לָּךְ
.tuis thesauris in argentum & aurum fecisti* & :facultatem‡
חַיִל וַתַּעַשׂ זָהָב וָכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ׃
:tuā facultatē† multiplicasti tua negotiatione in ,tuæ sapiētiæ multitudine In
5 [†] בְּרֹב חָכְמָתְךָ בְּרְכֻלָּתְךָ [b] הִרְבֵּיתָ חֵילֶךָ
Dominus dixit sic Propterea .tua facultate in† tuum cor est eleuatum &
6 וַיִּגְבַּהּ לִבְּךָ בְּחֵילֶךָ׃ [†] לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
. Dei cor sicut tuum cor te dare‡ Pro :Deus
יֶהוִה יַעַן תִּתֵּךְ אֶת־לִבְּךָ כְּלֵב אֱלֹהִים׃
:gentium robustos ,alienos te super adducens† ego ecce Idcirco
7 [†] לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ זָרִים עָרִיצֵי גּוֹיִם
polluent & ,tuæ sapientię pulchritudinē super suos gladios euaginabunt &
וְהֵרִיקוּ חַרְבוֹתָם עַל־־־יְפִי חָכְמָתֶךָ וְחִלְלוּ
morieris & ,te facient descendere foueam Ad .tuum splendorem
8 יִפְעָתֶךָ׃ [d] [†] לַשַּׁחַת יוֹרִדוּךָ [c] וָמַתָּה
,dices dicendo Nunquid . marium corde‡ in occisi † mortibus † occisorum
‡ medio
9 מְמוֹתֵי חָלָל בְּלֵב יַמִּים׃ [†] הֲאָמֹר תֹּאמַר
manu in ,Deus non & ,†homo tu Et :te occidētis facies ad ,*ego Deus * sum, coram
occidente
† es,
אֱלֹהִים אֲנִי לִפְנֵי הֹרְגֶךָ וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל בְּיַד
.alienorum manu in morieris incircuncisorum Mortibus† .te sauciantis* * interficiētis
10 מְחַלְלֶךָ׃ [†] מוֹתֵי עֲרֵלִים תָּמוּת בְּיַד זָרִים
. Deus Dominus ait ,sum locutus ego Quid † Morte
כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 [†] וַיְהִי דְבַר־־־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
‡ Leua *dic Sic :ei dices* & :Sor regem super lamentum Tolle‡ :hominis Fili
[f] [g] נְשָׂא קִינָה עַל־מֶלֶךְ צֹר וְאָמַרְתָּה לּוֹ כֹּה [†] בֶּן־אָדָם
† figillas
summam,
sapientia plenus dispositionem sigillans† Tu : Deus Dominus dixit
12 אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אַתָּה חוֹתֵם תָּכְנִית מָלֵא חָכְמָה
.decore perfectus &
[h] וְכְלִיל יֹפִי׃
‡ sardius, to-
pasius,
‡ iaspis, chry-
solithus,
† beryllus,
,tuū operimentū preciosus lapis omnis, fuisti Dei horti Heden In
[i] בְּעֵדֶן גַּן־אֱלֹהִים הָיִיתָ כָּל־אֶבֶן יְקָרָה מְסֻכָתֶךָ [†]
,ca būculus ,sapphirus ,iaspis† &, onyx ,hyacinthus, adamas‡ &, smaragd‡, rubinus‡
אָדֹם פִּטְדָה וְיָהֲלֹם תַּרְשִׁישׁ שֹׁהַם וְיָשְׁפֵה סַפִּיר נֹפֶךְ

aperio latus ‡latus ciuitatum eius quę sunt in. * desiderabiles terras

[1] קְצָוֹת

†vocabo vt veniant

וקריאתה ק

‡memorentur filij ‡sum *eo q̄ fecit

†quando vlta est †de

homines & iumenta:

ponam †in

[2] בְּנָפַל

porta

[3] פֶּתַח

‡venio cōtra

[4] עָלָה

sicut ascēdit

†ponam

vt est summitas

habitatores villarum †sunt ‡sum

‡adduco

[5] בּוֹא

* cum equis,

‡terribus, ‖Habitatores villarū tuarū quæ sunt †ponet ‡munitionē

[6] קוֹם

‡ balistas contra eā ponet

[7] מַטֶּה נָתַץ

eius vrbibus ab vrbibus ab‡ ,Moab humerum aperiens ego ecce Idcirco

9 לָכֵן† הִנְנִי פֹּתֵחַ אֶת־כֶּתֶף מוֹאָב מֵהֶעָרִים מֵעָרָיו

,mehon--Bahal ,haiesimoth--Beth terræ decorem* ,eius extremo ab

מִקְצֵהוּ צְבִי אֶרֶץ בֵּית הַיְשִׁימוֹת בַּעַל מְעוֹן

,Hammon filios contra† orientis filios Ad .Chiriathaimah &

10 וְקִרְיָתָיִם׃ †לִבְנֵי־קֶדֶם עַל־בְּנֵי עַמּוֹן

Hammon *filiorum memoria sit* † non vt :hæreditatem in eam dabo &

וְנִתַּתִּיהָ לְמוֹרָשָׁה לְמַעַן לֹא־תִזָּכֵר בְּנֵי־עַמּוֹן

ego‡ quòd scient & :iudicia faciam Moab in Et .gentes inter

11 בַּגּוֹיִם׃ †וּבְמוֹאָב אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי

,Edom *facere** Pro :Deus Dominus dixit Sic .DOMINVS

12 יְהוָה׃ †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן עֲשׂוֹת אֱדוֹם

,delinquēdo deliquerunt & :Iehudah domum cōtra vltionem *vlciscēdo in*† extendam Et :Deus Dominus dixit sic Idcirco .eis *in*† sunt vltí &

בְּנָקָם נָקָם לְבֵית יְהוּדָה וַיֶּאְשְׁמוּ אָשׁוֹם

13 וְנִקְמוּ בָהֶם׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְנָטִתִי

:animal & hominem ea ex succidam & ,Edom super meam manum

יָדִי עַל־אֱדוֹם וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה

.cadent gladio in Dedan & Teman à ,desolationē†eam *dabo* &

14 וְנָתַתִּיהָ חָרְבָּה מִתֵּימָן וּדְדָנָה בַּחֶרֶב יִפְּלוּ׃

,Israel mei populi manum per Edom in meam vltionem dabo Et

15 †וְנָתַתִּי אֶת־נִקְמָתִי בֶּאֱדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל

scient & :meam iram iuxta & ,meum *nasum* iuxta Edom in facient & furorem

וְעָשׂוּ בֶאֱדוֹם כְּאַפִּי וְכַחֲמָתִי וְיָדְעוּ

.Deus Dominus dixit ,meam vindictam

אֶת־נִקְמָתִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃

,*vltionē in*† Philistim *facere** Pro :Deus Dominus dixit Sic

15 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן עֲשׂוֹת פְּלִשְׁתִּים בִּנְקָמָה

inimicitia corruptionem‡ ad animo in contemptu cum vltionem sunt vlti & vastationem‡ inimicitiis perpetuis.

וַיִּנְקְמוּ נָקָם בְּשָׁאט בְּנֶפֶשׁ לְמַשְׁחִית אֵיבַת

extendens‡ ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea .*seculi* *extendo

16 עוֹלָם׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי נוֹטֶה

, Cherethæos faciam succidere & , Philistim super meam manum

יָדִי עַל־פְּלִשְׁתִּים וְהִכְרַתִּי אֶת־כְּרֵתִים

eis in Faciamque .maris portus residuum faciam disperdere &

17 וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית חוֹף הַיָּם׃ †וְעָשִׂיתִי בָם

ego† quòd scient Et .iræ increpationibus *in*‡ magnas vltiones ‡ cum † sum

נְקָמוֹת גְּדֹלוֹת בְּתוֹכְחוֹת חֵמָה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי

.eis in meam vindictam *me dando in* ,Dominus cùm dedero

17 יְהוָה m בְּתִתִּי אֶת־נִקְמָתִי בָם׃ m נָתַן

CAP. XXVI. כו

verbum fuit ,mensis vna in ,anno vndecimo in fuit Et

1 n וַיְהִי† בְּעַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־ n הָיָה

dixit quòd eo Pro :hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI

2 יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †בֶּן־אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה

se cōuertit ,populorum *fores* est confracta ,euge ,Ierusalaim super Sor porta

צֹר עַל־יְרוּשָׁלַם הֶאָח נִשְׁבְּרָה דַלְתוֹת הָעַמִּים o נָסַבָּה

:Deus Dominus dixit sic Propterea .est deserta ,me replebo ,me ad

3 אֵלַי אִמְלְאָה הֶחֳרָבָה׃ †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה

,multas gentes te contra faciam ascendere & :Sor te *super*‡ ego Ecce ‡venio cōtra

הִנְנִי עָלַיִךְ צֹר p וְהַעֲלֵיתִי עָלַיִךְ גּוֹיִם רַבִּים

,Sor muros dissipabunt Et .suis fluctibus mare *ascendere iuxta* sicut ascēdit

4 כְּהַעֲלוֹת הַיָּם לְגַלָּיו׃ †וְשִׁחֲתוּ חוֹמוֹת צֹר

eam *dabo*† & :ea ex eius pulueré detrahàm & ,eius turres destruét & †ponam

וְהָרְסוּ מִגְדָּלֶיהָ וְסִחֵיתִי עֲפָרָהּ מִמֶּנָּה וְנָתַתִּי אֹתָהּ

;maris medio in erit sagenarum Extensio .petræ *laue cacumen in* vt est summitas

5 לְצָחִיחַ חָלַע׃ †מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה בְּתוֹךְ הַיָּם

direptionem in erit & :Deus Dominus dixit ,sum locutus ego quia

כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה וְהָיְתָה לָבַז

scient & :occidentur gladio *in* ,agro in† quæ eius *filia* sit .gentibus habitatores

6 לַגּוֹיִם׃ †וּבְנוֹתֶיהָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב תֶּהָרַגְנָה וְיָדְעוּ

.DOMINVS ‡ *ego** quòd villarum † sunt ‡ sum

כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

Sor ad ietsum *adducens*‡ ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Quia ‡adduco

7 כִּי† כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי q מֵבִיא אֶל־צֹר q בּוֹא

,*equo in** ,regum regem ,aquilone ab Babel regem Nebuchadrefar * cum equis,

נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל מִצָּפוֹן מֶלֶךְ מְלָכִים בְּסוּס

. multo populoque ,cœtu &,equitibus in & ,*curru in*‡ &

וּבְרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים וְקָהָל וְעַם־רָב׃

‡terribus, ‖Habitatores villarū tuarū quæ sunt † ponet ‡ munitionē

8 †בְּנוֹתַיִךְ בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב יַהֲרֹג וְנָתַן עָלַיִךְ דָּיֵק

.scutum te contra faciet consurgere & ,aggerem te contra effundet &

וְשָׁפַךְ עָלַיִךְ סֹלְלָה s וְהֵקִים עָלַיִךְ צִנָּה׃

destruet tuas turres & ;tuos muros contra *dabit sua catapultæ ictum*‡ Et ‡ balistas contra eā ponet

9 s †וּמְחִי כֶּבְלוֹ יִתֵּן בְּחוֹמָתֵךְ וּמִגְדָּלֹתַיִךְ יִתֹּץ s מָחָה נָתַץ

eius malleis ‡Propter multitudinem *sonitu equitū,& rotarū

†curruum ‡cùm ingressus fuerit ‡dissipatæ.

*descendent.

ope tuas, desiderabiles tuas destruēt, ‡mukitudinē

sonitus † ponam ‡vt summitatem

*cum ascendere fecero

†in sepulchrum, ‡inferiori, sicut solitudines quæ fuerunt

‡ in sepulchrum, *gloriam †Consummationē ponam ‡ eris.

‡ si requisita fueris,

*assume

†dic ‡quæ habitat in ostiis * perfecti decoris sum. †medio ‡sunt

‡Cū *monte †naues ‡cedros

‡ tibi. E pinis

*tabulatum †eburneum, congregatio ‡E ‡ opere phrygionico texta *cortina tua, vt esset

vocē* A .eorū puluis te operiet eius equorum *copiâ* Pre‡ . suis *gladijs in*

10 בְּחַרְבוֹתָיו׃ †מִשְׁפַּעַת סוּסָיו u יְכַסֶּךָ אֲבָקָם מִקּוֹל

illo ingrediendo in ‡ ,tui muri mouebuntur *currus* †& ,*tota* & ,*equitis*

פָּרָשׁ וְגַלְגַּל וָרֶכֶב תִּרְעַשְׁנָה חוֹמוֹתַיִךְ בְּבוֹאוֹ

vngulis In .*diruptæ* ‡ ciuitatis introitus tanquam ,tuas portas in

11 בְּשְׁעָרַיִךְ כִּמְבוֹאֵי עִיר מְבֻקָּעָה׃ †בְּפַרְסוֹת

gladio in tuū populum :tuas plateas omnes conculcabit suorum equorū

סוּסָיו יִרְמֹס אֶת־כָּל־חוּצוֹתַיִךְ עַמֵּךְ בַּחֶרֶב

prædabuntur Et .*descendet** terram in tuæ fortitudinis statuæ &,occidet

12 יַהֲרֹג וּמַצֵּבוֹת x עֻזֵּךְ לָאָרֶץ תֵּרֵד׃ y וְשָׁלְלוּ †

,tuos muros destruent & ,tuam negotiationem diripient & ,*tuam facultatem*

חֵילֵךְ וּבָזּוּ רְכֻלָּתֵךְ וְהָרְסוּ חוֹמוֹתַיִךְ

tuū puluerē & ,tua ligna & ,tuos lapides & ;*demolientur tui desiderij* domos &

וּבָתֵּי חֶמְדָּתֵךְ יִתֹּצוּ וְאַבְנֵיךְ וְעֵצַיִךְ וַעֲפָרֵךְ

:tuorū canticorū *tumbam*† faciam cessare Et .ponent aquarum medio in

13 בְּתוֹךְ מַיִם z יָשִׂימוּ׃ †וְהִשְׁבַּתִּי הָמוֹן שִׁירָיִךְ

leue cacumē in‡ te *dabo*† Et .amplius audietur non tuarū citharatum *vox* &

וְקוֹל כִּנּוֹרַיִךְ לֹא יִשָּׁמַע עוֹד׃ †וְנָתַתִּיךְ לְצַחִיחַ

14 ego quia :vltrà ædificabetis nec ,eris sagenarum expansio ,petræ

טָלַע מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיִי לֹא תִבָּנֶה עוֹד כִּי אֲנִי

Dominus dixit Sic .Deus Dominus dixit ,sum locutus DOMINVS

15 יְהוָה דִּבַּרְתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃ †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ‡sonitu

occisione *occidi in* ,*occisum clamādo in*‡ ,tuę ruinæ *voce*‡ à Nōne :Sor ipsū Deus ‡cùm clamauerit vulneratus, cū occisus fuerit * de †principes

יֱהוִה לְצוֹר הֲלֹא מִקּוֹל מַפָּלְתֵּךְ בְּאָנְק חָלָל בָּהָרֵג הָרֹג

suis soliis *desuper** descendent Et ?insulæ cōmouebuntur ,tui medio in

16 בְּתוֹכֵךְ יִרְעֲשׁוּ הָאִיִּים׃ †וְיָרְדוּ מֵעַל כִּסְאוֹתָם

vestimenta & ,sua pallia remouebunt & ,maris *prælati*† omnes

וְהִסִּירוּ a אֶת־מַעִילֵיהֶם וְאֶת־בִּגְדֵי

trement‡ &,sedebūt terram super ,induētur *tremoribus*‡ :exuēt *fua recamatura*†

רִקְמָתָם יִפְשֹׁטוּ חֲרָדוֹת יִלְבָּשׁוּ עַל־הָאָרֶץ יֵשֵׁבוּ וְחָרְדוּ

,lamentum te super assument Et .te super admirabūtur & ,momenta ad

17 לְרָגָעִים וְשָׁמְמוּ עָלָיִךְ׃ †וְנָשְׂאוּ עָלַיִךְ

‡ laudata ‡ vrbs ,maribus à† habitata peristi Quomodo : *tibi** dicent &

קִינָה וְאָמְרוּ לָךְ אֵיךְ אָבַדְתְּ b נוֹשֶׁבֶת מִיַּמִּים הָעִיר הַהֻלָּלָה

suū terrorē dabāt qui,‡ei* habitatores & ipsa ,mari in fortis *fuit*‡ Quæ

אֲשֶׁר הָיְתָה חֲזָקָה הִיא וְיוֹשְׁבֶיהָ אֲשֶׁר נָתְנוּ c חִתִּיתָם

:tuæ ruinæ die *insula** pauebunt Nunc .eius habitatoribus omnibus

18 לְכָל־־־יוֹשְׁבֶיהָ׃ †עַתָּה יֶחֱרְדוּ d הָאִיִּים בְּיוֹם מַפַּלְתֵּךְ

dixit sic Quia .*te egrediendo ab*‡ mari in *quæ insula*† terrebuntur &

19 כִּי כֹה אָמַר׃ †כִּי אֶתֶּנְךָ e אִי יְצוּאָה

ciuitates sicut ,desolatam vrbem te *me ponendo In*‡ : Deus Dominus

אֲדֹנָי יֱהוִה t בְּתִתִּי אֹתָךְ עִיר נֶחֱרֶבֶת כֶּעָרִים

, voraginem te super *faciendo ascendere in** : habitantur non quæ

אֲשֶׁר לֹא־נוֹשָׁבוּ g בְּהַעֲלוֹת עָלַיִךְ אֶת־־־תְּהוֹם

descendētibus cum te fecero descēdere Et .multæ aquæ te operuerint &

20 וְכִסּוּךְ הַמַּיִם הָרַבִּים׃ h †וְהוֹרַדְתִּיךָ f אֶת־־־יוֹרְדֵי

,*infernorum*‡ terra in te fecero collocare & ,seculi populum ad ,*lacum*†

בּוֹר אֶל־־־עַם עוֹלָם k וְהוֹשַׁבְתִּיךְ בְּאֶרֶץ תַּחְתִּיּוֹת

:habiteris non vt ,*lacum*‡ descendentibus cum seculo à *solitudinibus in*

בֶּחֳרָבוֹת מֵעוֹלָם אֶת־־־יוֹרְדֵי בּוֹר לְמַעַן לֹא תֵשֵׁבִי

.*tu*‡ nō &,te *dabo* Terrores† .viuentium terra in *decorem** dedero &

21 וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים׃ †בַּלָּהוֹת אֶתֵּנֵךְ וְאֵינֵךְ

.Deus Dominus dixit ,seculum in vltrà inuenieris non & ,*requireris*‡ &

וְתֵבָקְשִׁי וְלֹא־תִמָּצְאִי עוֹד לְעוֹלָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה׃

CAP. XXVII. כז

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et

1 †וַיְהִי דְבַר־־־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃

.lamentum Sor super *tolle** hominis fili tu Et

2 †וְאַתָּה בֶּן־אָדָם m שָׂא עַל־צֹר n קִינָה׃

negociatrici ,maris *ingressibus super habitanti*‡ ,Sor *ipsi dices*† Et

3 †וְאָמַרְתָּ לְצוֹר הַיּוֹשֶׁבֶתְ עַל־מְבוֹאֹת יָם רֹכֶלֶת

tu ,Sor : Deus Dominus dixit Sic .multas insulas ad populorum

הַעַמִּים אֶל־אִיִּים רַבִּים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה צֹר אַתְּ

.tui termini‡ marium *corde*† In .*pulchritudine absoluta** Ego :dixisti

4 אָמַרְתְּ אֲנִי כְלִילַת o יֹפִי׃ †בְּלֶב יַמִּים גְּבוּלָיִךְ

Senir*de abietibus ‡ .tuum decorem perfecerunt tui Aedificatores

p בָּנַיִךְ כֹּלְלוּ יָפְיֵךְ׃ †בְּרוֹשִׁים מִשְּׂנִיר

,tulerunt Lebanon de *cedrum* ‡ :tabulis omnibus cum†tibi ædificauerunt

בָּנוּ לָךְ אֶת כָּל־לוּחֹתַיִךְ מִבְּרוֹשֵׁי אֵרֶז מִלְּבָנוֹן לָקְחוּ

:tuos remos fecerunt Basan de *Alnis* .*te super*‡ malum faciendum ad

6 לַעֲשׂוֹת תֹּרֶן עָלָיִךְ׃ †אַלּוֹנִים מִבָּשָׁן עָשׂוּ מַשּׁוֹטָיִךְ

. Chitthim insulis de ,Assurim *filia* ,*dente*† fecerunt tuum *asseiem**

קַרְשֵׁךְ עָשׂוּ־־־שֵׁן בַּת־אַשּׁוּרִים מֵאִיֵּי כִתִּים׃

tibi *existendum ad* ,*tuum velum** fuit Aegypto de *recamatione in*‡ byſſo ‡

7 †שֵׁשׁ בְּרִקְמָה מִמִּצְרַיִם הָיָה מְפָרְשֵׂךְ לִהְיוֹת לָךְ

*sonitu ‡cùm clamauerit vulneratus, cū occisus fuerit * de †principes

[a] סוֹר

†curruum ‡cùm ingressus fuerit ‡dissipatæ.

*descendent.

[v] כָּסָה

†curruum ‡cùm ingressus fuerit ‡dissipatæ.

*descendent.

[b] יָשַׁב [c] חָתַת

‡fortes erant, * insulares in

[d] אִי [e] יָצָא

†insulares qui sunt ‖in exitu tuo.

‡Cū posuero

[f] נָתַן [g] עָלָה

*cum ascendere fecero

[h] כָּסָה יָרַד

†in sepulchrum, ‡inferiori, sicut solitudines quæ fuerunt

[k] יָשַׁב

‡ in sepulchrum, *gloriam †Consummationē ponam ‡ eris.

‡ si requisita fueris,

[l] הָיָה [m] נָשָׂא

*assume

[n] קִין

† dic ‡quæ habitat in ostiis * perfecti decoris sum. †medio ‡sunt

[o] יֹפִי [p] בָּנָה

‡Cū *monte †naues ‡cedros

‡ tibi. E pinis

[q] עָשָׂה

*tabulatum †eburneum, congregatio ‡E ‡ opere phrygionico texta *cortina tua, vt esset

mea vxor est mortua & , mane in populum ad sum locutus Et

18 † וָאֲדַבֵּר אֶל־הָעָם בַּבֹּקֶר וַתָּמָת אִשְׁתִּי s מוּת
me ad *dixerunt* † Et .*sum iussus* ‡ sicut mane in feciq́ue : *vesperi in* s vesperi,

19 בָּעֶרֶב וָאַעַשׂ בַּבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי : † וַיֹּאמְרוּ אֵלַי c צָוָה
faciens ‡ tu quia ? nobis ‡ ista quid nobis indicabis Nonne : populus ‡ iussum fuit mihi. † dixit c portendant

הָעָם הֲלֹא־תַגִּיד לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָּנוּ כִּי אַתָּה עֹשֶׂה : ‡facis illa.
: dicendo , me ad fuit DOMINI Verbum : eos ad dixi Et

20 † וָאֹמַר אֲלֵיהֶם דְּבַר־יְהוָה הָיָה אֵלַי לֵאמֹר : v נגד
ego Ecce , Deus DOMINVS dixit Sic : Israel domui Dic

21 † אֱמֹר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי
desiderium * , vestræ fortitudinis superbiam , meum sanctuarium *polluens* polluo

מְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשִׁי גְּאוֹן x עֻזְּכֶם מַחְמַד x עוז *deuerabile
, vestri filij & : vestræ animæ indulgentiam & , vestrorum oculorum

עֵינֵיכֶם וּמַחְמַל נַפְשְׁכֶם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם
facietis Et .cadent gladio in , reliquistis quas vestræ filiæ &

22 וּבְנוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ : † וַעֲשִׂיתֶם y נפל
: feci quemadmodum † non *mystacem super* *obuoluetis* , hominum panem & ‡labrum supe rius †operietis,

כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי עַל־שָׁפָם לֹא תַעֲטוּ z וְלֶחֶם אֲנָשִׁים z עטה
. comedetis non , vestra capita super *vestiũ ornamẽtum* ‡ Et , vestræ ‡tiaræ vestræ erunt

לֹא תֹאכֵלוּ : 23 † וּפְאֵרְכֶם עַל־רַאשֵׁיכֶם a בכה
: flebitis neque , plangetis non ; vestris pedibus in vestra calceamenta &

וְנַעֲלֵיכֶם בִּרַגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא a תִּבְכּוּ † alter cum fratre suo.
suũ fratrem ad *vir* † gemetis & , vestras iniquitates propter tabescetis &

b וְנִמַּקֶּתֶם בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם וְנֶהֱמֶתֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו : b מקק
fecit quæ omnia iuxta : portentum in vobis Iechezchel Erit q́ue

24 † וְהָיָה יְחֶזְקֵאל לָכֶם לְמוֹפֵת כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
.Deus Dominus *ego** quòd scietis & , istud *veniendo in* : facietis cùm venerit *sum

תַּעֲשׂוּ בְּבוֹאָהּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יֱהוִה : qua tollam
eis ab *me capere* die in nonne , hominis fili tu Et

25 † וְאַתָּה בֶּן־אָדָם הֲלוֹא־בְיוֹם c קַחְתִּי מֵהֶם אֶת־ c לקח
, corũ oculorum desiderium : eorum glorię gaudium , eorũ fortitudinem

מָעֻזָּם מְשׂוֹשׂ תִּפְאַרְתָּם אֶת־מַחְמַד עֵינֵיהֶם
? eorum filias & , eorum filios eorum animæ eleuationem &

וְאֶת־מַשָּׂא נַפְשָׁם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם : appropinqua bit ‡ auris.
.*aurium* ‡ auditum ad , te ad euasor *veniet* ipsa die In

26 † בַּיּוֹם הַהוּא יָבוֹא הַפָּלִיט אֵלֶיךָ לְהַשְׁמִעָה אָזְנָיִם :
non & , loqueris & , euasore cum tuum os aperietur illa die In

27 † בַּיּוֹם הַהוּא יִפָּתַח פִּיךָ אֶת־הַפָּלִיט וְתְדַבֵּר וְלֹא ‡sum
.DOMINVS *ego* † quòd scient & , portentũ in eis eris & : vltra eris mutus

תֵאָלֵם עוֹד וְהָיִיתָ לָהֶם לְמוֹפֵת וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה :

CAP. XXV. כה

: dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et

1 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר :
.eos super propheta & : Hãmon filios *ad tuas facies* pone hominis Fili

2 † בֶּן־אָדָם d שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶם : d שום
Sic : Dei Domini verbum Audite : Hammon filiis *dices** Et *die

3 † וְאָמַרְתָּ לִבְנֵי עַמּוֹן שִׁמְעוּ דְבַר־אֲדֹנָי יֱהוִה כֹּה־ eò q́ dixisti, *super
quia , meum sanctuarium *ad** euge , *te dicere* Pro : Deus Dominus dixit

אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן אָמְרֵךְ הֶאָח אֶל־מִקְדָּשִׁי כִּי־ super terram ‡super
domum *ad* ‡ & , est desolata quia , Israel *humum ad* & , est pollutum

נֹחָל וְאֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל כִּי נָשַׁמָּה וְאֶל־בֵּית
.captiuitatem in abierunt quoniam , Iehudah

יְהוּדָה כִּי הָלְכוּ בַגּוֹלָה : do
faciẽt inhabitare & , hæreditatẽ in oriẽtis filiis te *dans* ego ecce Idcirco

4 † לָכֵן הִנְנִי נֹתֵנְךָ לִבְנֵי־קֶדֶם e לְמוֹרָשָׁה וְיִשְׁכְּנוּ e ירש
, tuũ *fructũ* † comedent ipsi : sua habitacula te in *dabunt** & , te in suas *ædes* ‡ ‡habitatiões *ponent †fruges tuas,

טִירוֹתֵיהֶם בָּךְ וְנָתְנוּ בָךְ מִשְׁכְּנֹתֵיהֶם f חֵמָה f פרי
habitaculum in Rabbah dabo Et .tuum lac bibent ipsi & † habitaculum

וְהֵמָּה g יֹאכְלוּ פִרְיֵךְ : 5 † וְנָתַתִּי אֶת־רַבָּה g לִנְוֵה g שרה
ego ‡ quòd scietis & : *pecoris* ‡ cubile in Hammon filios & , camelorum ‡pecorum:

גְּמַלִּים וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן לְמִרְבַּץ־צֹאן וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי ‡ tum
te plaudere Pro : Deus Dominus dixit sic Quia .DOMINVS eo q́ plausisti

6 יְהוָה : † כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן מָחַאֲךָ percussisti
animo in tuo cõremptu omni *in* ‡ es gauisa & : pede in *te dilatare* & , manu ‡cum

יָד וְרָקַעְתָּ בְּרָגֶל וַתִּשְׂמַח בְּכָל־שָׁאטְךָ בְּנֶפֶשׁ super terram
meam manum extendi ego ecce Idcirco .Israel *humum ad*

7 אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל : † לָכֵן הִנְנִי h נָטִיתִי h אֶת־יָדִי h נטה
, populis è te faciam succidere & , gentibus *cibum in te dabo* & , te super tradam te in

עָלַיִךְ וּנְתַתִּיךָ לָבַז לַגּוֹיִם וְהִכְרַתִּיךָ מִן־הָעַמִּים direptionem
ego ‡ quòd scies & , te faciam *delere* † : terris de te faciam perdere & ‡ רפ

וְהַאֲבַדְתִּיךָ מִן־הָאֲרָצוֹת אַשְׁמִידְךָ וְיָדַעְתְּ כִּי־אֲנִי ‡contenere
, Sehir & , Moab *dicere* ‡ Pro : Deus Dominus dixit Sic .DOMINVS ‡sum eo q́ dixit

8 יְהוָה : † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה יַעַן אֲמֹר מוֹאָב וְשֵׂעִיר
.Iehudah domus gentes omnes sicut Ecce

הִנֵּה כְּכָל־הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה :

vestrorum idolorum *peccata* ‡ & , vos super *vestrum scelus* *dabunt* Et

49 † וְנָתְנוּ זִמָּתְכֶנָּה עֲלֵיכֶן וְחַטֹּאֵי גִלּוּלֵיכֶן
.Deus Dominus *ego* ‡ quòd scietis & : *portabitis* ponent fœditatem vestrã ‡pœnas propter idola vestra luctis: ‡ sum

c תִּשָּׂאוּנָה וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יֱהוִה : c נשא

CAP. XXIIII. כד

menſe in , nono anno in me ad DOMINI verbum fuit Et

1 † וַיְהִי d דְבַר־יְהוָה אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ d היה
: dicendo , menſis * decima in , decimo *die

הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר :
diei corpus , diei nomen tibi ſcribe , hominis Fili ipſummet diem, quo ap propinquauit ‡ ipſomet die hoc.

2 † בֶּן־אָדָם כְּתָב־לְךָ אֶת־שֵׁם הַיּוֹם אֶת־עֶצֶם הַיּוֹם
.*iſtius diei corpore in* ‡ , Ieruſalaim ad Babel rex *ſe adiunxit* ; *iſtius* † dic

הַזֶּה סָמַךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־יְרוּשָׁלִַם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה : e מרה
: eos ad *dices* † & , parabolã rebellionis domũ ad loquere parabolicè Et pone †pone,

3 † וּמְשֹׁל אֶל־בֵּית־ e הַמֶּרִי מָשָׁל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם k חמם
.aquas eã in funde etiã & , *inſtrue* † ollam *inſtrue* : Deus Dominus dixit Sic

כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה שְׂפֹת הַסִּיר שְׂפֹת וְגַם־יִצֹק בּוֹ מָיִם :
: humerũ & femur , bonũ fruſtum omne , eam in eius fruſta Congere

4 † אֲסֹף נְתָחֶיהָ אֵלֶיהָ כָּל־נֶתַח טוֹב יָרֵךְ וְכָתֵף
incende etiã & , *aſſume pecoris Electionem* † . imple *oßium electione* electis oſſib* † Electũ pec*

5 מִבְחַר עֲצָמִים מַלֵּא : † מִבְחַר הַצֹּאן לָקוֹחַ וְגַם k חֲמֹר
eius oſſa *coquantur* etiam , eius bullitiones ebullire fac : ea ſub oſſa coquite

תַּחְתֶּיהָ הַחְתִּיהָ רְתָחֶיהָ גַּם־בָּשְׁלוּ עֲצָמֶיהָ
ciuitati Væ : Deus Dominus dixit ſic Propterea .eius medio in

6 בְּתוֹכָהּ : † לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה אוֹי עִיר * eſt
: ea ex exiuit non eius ſpuma & , ea in *eius** ſpuma cuius ollæ ſanguinum

הַדָּמִים סִיר אֲשֶׁר חֶלְאָתָה בָּהּ וְחֶלְאָתָהּ לֹא יָצְאָה מִמֶּנָּה
.ſors illam ſuper cadat non , eam educ *eius fruſta in eius fruſta in* fruſtatim, fruſtatim

לִנְתָחֶיהָ לִנְתָחֶיהָ l הוֹצִיאָהּ לֹא־נָפַל עָלֶיהָ גּוֹרָל : l יצא
: eũ poſuit *petra laue faſtigiũ* ‡ ſuper , fuit eius medio in eius ſanguis Quia feminentem petram

7 † כִּי דָמָהּ בְּתוֹכָהּ הָיָה עַל־צְחִיחַ סֶלַע m שָׂמָתְהוּ m שום
.puluere illum *ſuper* operiendum ad terram ſuper illum effudit non Vt aſcendere faceret ‡poſui

לֹא שְׁפָכַתְהוּ עַל־הָאָרֶץ לְכַסּוֹת עָלָיו עָפָר :
eius ſanguinẽ *dedi* † ; vltionem vleiſcendũ ad iram *faciendũ aſcendere* Ad

8 † לְהַעֲלוֹת חֵמָה לִנְקֹם נָקָם נָתַתִּי אֶת־דָּמָהּ h עלה
dixit ſic Propterea . *operiri* non ad : *petra laue faſtigium* ‡ ſuper ‡eminentem petram, ne operiretur.

9 עַל־צְחִיחַ סֶלַע לְבִלְתִּי i הָכָסוֹת : † לָכֵן כֹּה אָמַר i כסה
grandem faciam ego etiam : ſanguinum ciuitati Væ , Deus Dominus

אֲדֹנָי יֱהוִה אוֹי עִיר הַדָּמִים גַּם־אֲנִי אַגְדִּיל
: carnem conſume , ignem ſuccende , ligna Multiplica .pyram

10 הַמְּדוּרָה : † הַרְבֵּה הָעֲצִים הַדְלֵק הָאֵשׁ k הַתֵּם הַבָּשָׂר k תמם
.comburantur oſſa & , aromatibus condimentum condi &

וְהִרְקַח הַמִּרְקָחָה וְהָעֲצָמוֹת k יֵחָרוּ : k חרר
cõburatur & , incaleſcat vt : vacuam eius prunas ſuper eam ſtatue Et

11 † וְהַעֲמִידָהּ עַל־גֶּחָלֶיהָ רֵקָה לְמַעַן l תֵּחַם וְתָחֳרָה l יתם
conſumetur , eius inquinamentum eius medio in fundetur & , eius *es* † †fundum

נְחשָׁתָהּ וְנִתְכָּת בְּתוֹכָהּ טֻמְאָתָהּ תֻּתַּם
multa ea de exiuit non & , *ſe afflictauit* *Inimitis* .eius ſpuma Mendacia fa ciendo labo tare fecit ſei ipſam,

חֶלְאָתָהּ : 12 † n תָּאֻנִים הֶלְאָת וְלֹא־תֵצֵא מִמֶּנָּה n און רַבַּת n יצא
: fœditas * tua immunditia In .eius ſpuma ‡ igni in , eius ſpuma ‡conſumetur

13 חֶלְאָתָהּ בָּאֵשׁ חֶלְאָתָה : † בְּטֻמְאָתֵךְ זִמָּה *eſt, quæ eſt
non tua immunditia ab , te mundaſti non & , te *mundauit* † quod eo pro †iuſſi vt mun dares

יַעַן טִהַרְתִּיךְ וְלֹא טָהַרְתְּ מִטֻּמְאָתֵךְ לֹא ‡donec quie ſcere faciam
.te in meam iram *me faciendum quieſcere ad vſque* ‡ , amplius te mundabis

תִּטְהָרִי־עוֹד עַד־ o הֲנִיחִי אֶת־חֲמָתִי בָּךְ : o נוח p עָשָׂה ‡quod decre ui
non & , *terra ſtabo* ‖ non . feci & ‡ Venit , ſum locutus DOMINVS Ego ‖retrocedam, ‡ pœnitebit me: * opera

14 † אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי p בָּאָה וְעָשִׂיתִי לֹא־אֶפְרַע וְלֹא־
tua *ſtudia iuxta* * & , tuas vias iuxta : *ducar pœnitentia* ‡ non & , parcam

אָחוּס וְלֹא אֶנָּחֵם כִּדְרָכַיִךְ וְכַעֲלִילוֹתַיִךְ
.Deus Dominus dixit , te iudicabunt

שָׁפָטוּךְ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה : q תהי
: dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et tollo

15 † וַיְהִי q דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : ‡ vxorem quę eſt
,tuorũ oculorum deſiderium † te à *capiens* ego ecce hominis Fili

16 † בֶּן־אָדָם הִנְנִי לֹקֵחַ מִמֵּךְ אֶת־מַחְמַד עֵינַיִךְ
.tua lachryma veniat neque , plores nec , plangas nec : percuſſione *in*

בְּמַגֵּפָה וְלֹא תִסְפֹּד וְלֹא תִבְכֶּה וְלוֹא תָבוֹא דִּמְעָתֶךָ : ‡A
tuam tiaram ; facias ne luctum mortuorum , tace clamando ‡

17 † הֵאָנֵק דֹּם r מֵתִים r אֵבֶל לֹא־תַעֲשֶׂה פְּאֵרְךָ r מות
inuoluas ‡ ne & : tuis pedibus in *pones* tua calceamenta & , te ſuper liga pone † operias la brũ ſuperius, *lugentium

חֲבוֹשׁ עָלֶיךָ וּנְעָלֶיךָ תָּשִׂים בְּרַגְלֶיךָ וְלֹא תַעְטֶה
.comedas ne * hominum panem & , *myſtacem ſuper*

עַל־שָׂפָם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכֵל :

:illa præ *suum amorem* corrupit & ,Aholibah eius soror vidit Et
11 וַתִּרְאֶ֣ה אֲחוֹתָ֔הּ אָהֳלִיבָ֖ה וַתִּשְׁחֶ֣ת עַגְבָּתָ֑הּ מִמֶּ֖נָּה
.suæ fororis fornicationibus præ suas prætuaricationes &
וְאֶת־ חַזְנוּתֶ֥יהָ מִזְּנוּנֶ֖י אֲחוֹתָֽהּ׃
indutos ,propinquos ,*magistratus*‡ & ,duces ,adamauit Assur filios Ad
12 אֶל־ בְּנֵ֤י אַשּׁוּר֙ עַגְבָּ֣ה פַחוֹת֔ וּסְגָנִ֖ים קְרֹבִ֣ים לְבֻשִׁ֑י
desiderij electos † : equos † equitantes equites ; *vestitu absoluto* *
מְכֻלָּ֔ל פָּרָשִׁ֖ים רֹכְבֵ֣י סוּסִ֑ים בַּחוּרֵ֥י חֶמֶד
.*ipsis ambabus vna via esset polluta*‡ quòd vidi Et .ipsos vniuersos
כֻּלָּֽם׃ וָאֵ֣רְא כִּ֤י נִטְמְאָה֙ דֶּ֣רֶךְ אֶחָ֔ד לִשְׁתֵּיהֶ֖ן׃
in *depictum* † viros vidit & : suas fornicationes *ad* * addidit Et
14 וַתֹּ֣סֶף אֶל־ חַזְנוּתֶ֔יהָ וַתַּ֣רְא אֲנָשִׁ֔ים מְחֻקָּ֖ה עַל־
. *mimio in descriptas* † Chasdim imagines ,pariete
הַקִּ֑יר צַלְמֵ֣י כַשְׂדִּ֔ים חֲקֻקִ֖ים בַּשָּֽׁשַׁר׃
,eorum capitibus in tinctas tiaras ,*suis lumbis in cingulo*‡ Accinctos
15 חֲגוּרֵ֤י אֵזוֹר֙ בְּמָתְנֵיהֶ֔ם סְרוּחֵ֥י טְבוּלִ֖ים בְּרֹאשֵׁיהֶ֑ם
Chasdim† ,Babel filiorum similitudinem ;ipsi vniuersi *tiariorum aspectu* *
מַרְאֵ֤ה שָׁלִישִׁים֙ כֻּלָּ֔ם דְּמ֥וּת בְּנֵי־ בָבֶ֖ל כַּשְׂדִּ֑ים
aspectum ad eos *super* adamauit Et .eorum natiuitatis terræ ‡
16 אֶ֥רֶץ מוֹלַדְתָּ֖ם׃ וַתַּעֲגַ֥ב עֲלֵיהֶ֛ם לְמַרְאֵ֖ה
.Chaldæi‡ in eos ad nuntios misit & :suorum oculorum
עֵינֶ֑יהָ וַתִּשְׁלַ֥ח מַלְאָכִ֖ים אֲלֵיהֶ֥ם כַּשְׂדִּימָֽה׃
polluerunt & ,amorum cubile ad Babel filij eam ad venerunt Et
17 וַיָּבֹ֨אוּ אֵלֶ֜יהָ בְּנֵי־ בָבֶ֗ל לְמִשְׁכַּב֙ דֹּדִ֔ים וַיְטַמְּא֖וּ
eius anima *est emota*‡ & ,eis cum se polluit & : *sua* fornicatione in eam
אֹתָ֑הּ בְּתַזְנוּתָ֣ם וַתִּטְמָ֔א־ בָּ֖ם וַתֶּ֥קַע נַפְשָֽׁהּ
: *suam nuditatem detexit* † & ,*suas* fornicationes *detexit* † Et . eis ab
18 מֵהֶֽם׃ וַתְּגַל֙ תַּזְנוּתֶ֔יהָ וַתְּגַל֙ אֶת־ עֶרְוָתָ֔הּ
mea anima *se dimouerat* † quemadmodũ ,ea *desuper* * mea anima *est remota*‡ &
וַתֶּ֥קַע נַפְשִׁ֖י מֵעָלֶ֑יהָ כַּאֲשֶׁ֥ר נָקְעָ֖ה נַפְשִׁ֥י
cõmemorandũ ad : suas fornicationes multiplicauit Et .eius sorore *desuper* ‡
19 מֵעַ֖ל אֲחוֹתָֽהּ׃ וַתַּרְבֶּ֣ה אֶת־ תַּזְנוּתֶ֔יהָ לִזְכֹּ֖ר אֶת־
. Aegypti terra in est fornicata quibus ,*suarum puerilium*‡ dies
יְמֵ֣י נְעוּרֶ֑יהָ אֲשֶׁ֥ר זָנְתָ֖ה בְּאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃
seorum caro‡ asinorum *caro* † quorum ,eorum *pellices super* * adamauit Et
20 וַתַּעְגַּ֥ב עַל־ פִּלַגְשֵׁיהֶ֖ם אֲשֶׁ֣ר בְּשַׂר־ חֲמוֹרִ֣ים בְּשָׂרָ֑ם
:*tuarũ puerilium scelus visitasti*‡ Et .eorũ fluxus ,equorum fluxus &
וְזִרְמַ֥ת סוּסִ֖ים זִרְמָתָֽם׃ וַתִּפְקְדִ֣י אֶת־ זִמַּ֣ת
. *tuarum puerilium vbera* † propter tua vbera Aegypto *ab comprimendo in*
21 נְעוּרַ֔יִךְ בְּעָשׂ֥וֹת מִמִּצְרַ֖יִם דַּדַּ֑יִךְ לְמַ֥עַן שְׁדֵ֖י נְעוּרָֽיִךְ׃
fuscitans ‡ ego Ecce : Deus Dominus dixit sic ,Aholibah Propterea
22 לָכֵ֣ן אָהֳלִיבָ֗ה כֹּֽה־ אָמַ֤ר אֲדֹנָי֙ יְהוִ֔ה הִנְנִ֥י מֵעִ֛יר אֶת־
eos faciã venire & : *eis ab* tua anima *est emota* * quibus‡, te *super* ‡ tuos amatores
מְאַהֲבַ֖יִךְ עָלַ֣יִךְ אֶת אֲשֶׁר־ נָקְעָ֣ה נַפְשֵׁ֑ךְ מֵהֶ֔ם וַהֲבֵאתִ֥ים
. vndique te aduersum
עָלַ֖יִךְ מִסָּבִֽיב׃
omnes, *Choah &*, *Schoah &*, *Pechod* †, Chasdim omnes & ,Babel Filios
23 בְּנֵ֤י בָבֶל֙ וְכָל־ כַּשְׂדִּ֔ים פְּקֹ֥וד וְשׁ֖וֹעַ וְקֹ֑עַ כָּל־
,ipsos vniuersos ,*magistratus*‡ & ,duces ,*desiderij electos* ,eos † Assur filios
בְּנֵ֣י אַשּׁ֔וּר אוֹתָ֖ם בַּחוּרֵ֣י חֶמֶד֙ פַּחוֹת֣ וּסְגָנִ֔ים
. *ipsos omnes* equorum ascensores ,*inuitatos & triarios* *
כֻּלָּ֑ם סוּסִ֥ים רֹכְבֵ֖י כֻּלָּֽם׃
populorum cœtu in & ,*rota &* ,*currus* ,*rheda* † te super venient Et
24 וּבָ֣אוּ עָלַ֗יִךְ חֹ֚תֶן רֶ֣כֶב וְגַלְגַּ֔ל וּבְקָהָ֖ל עַמִּ֑ים
eorũ facies ad ‡ dabo & : vndique te contra ponent galeã & ,clypeũ & ,scutũ
צִנָּ֥ה וּמָגֵ֖ן וְקוֹבַ֣ע עָלַ֔יִךְ סָבִ֑יב וְנָתַתִּ֤י לְפָנֶ֙יהָ֙
meum zelum dabo Et .suis iudiciis in te iudicabunt & ,iudicium
25 מִשְׁפָּ֔ט וְשָׁפְט֖וּךְ בְּמִשְׁפְּטֵיהֶֽם׃ וְנָתַתִּ֤י קִנְאָתִי֙
,remouebunt tuas aures & ,tuũ nasum : furore in tecum facient & ,*te* *
בָּ֔ךְ וְעָשׂ֥וּ אוֹתָ֖ךְ בְּחֵמָ֑ה אַפֵּ֤ךְ וְאָזְנַ֙יִךְ֙ יָסִ֔ירוּ
,capient tuas filias & ,tuos filios Ipsi . cadet gladio in tuũ nouissimũ &
וְאַחֲרִיתֵ֙ךְ֙ בַּחֶ֣רֶב תִּפּ֔וֹל הֵמָּ֥ה בָנַ֛יִךְ וּבְנוֹתַ֖יִךְ יִקָּֽחוּ
. igni *in* deuorabitur tuum nouissimum &
וְאַחֲרִיתֵ֙ךְ֙ תֵּאָכֵ֣ל בָּאֵ֔שׁ׃
.tuæ glotiæ vasa tollent & : tuis vestimentis te facient exuere Et
26 וְהִפְשִׁיטוּךְ֙ אֶת־ בְּגָדַ֔יִךְ וְלָקְח֖וּ כְּלֵ֣י תִפְאַרְתֵּֽךְ׃
tuam formicationem & ,te à tuam fœditatem faciam cessare Et
27 וְהִשְׁבַּתִּ֤י זִמָּתֵךְ֙ מִמֵּ֔ךְ וְאֶת־ זְנוּתֵ֖ךְ
non Aegypti & ,eos ad tuos oculos leuabis non & : Aegypti terra de
מֵאֶ֣רֶץ מִצְרַ֑יִם וְלֹא־ תִשְׂאִ֤י עֵינַ֙יִךְ֙ אֲלֵיהֶ֔ם וּמִצְרַ֖יִם לֹ֥א
ego Ecce : Deus Dominus dixit sic Quia .amplius recordaberis
28 תִזְכְּרִי־ עֽוֹד׃ כִּֽי־ כֹ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה הִנְנִ֥י
est remota ‡ quibus † ,manum in : odisti quos * manum in te *dans* ‡ ‡ trado
נֹתֵ֛ן בְּיָדֵ֖ךְ אֲשֶׁר־ שָׂנֵ֣את בְּיָ֑ד אֲשֶׁר־ נָקְעָ֥ה
omnem tollent & ,odio *in* ‡ tecum agent Et . *eis ab* tua anima
נַפְשֵׁ֖ךְ מֵהֶֽם׃ וְעָשׂ֤וּ אוֹתָךְ֙ בְּשִׂנְאָ֔ה וְלָקְח֖וּ כָּל־
29

se amore sui
רָאָ֑ה
‡ principes magnos,
וְנָה
*omni genere pulchrarũ vestium,
† super
‡ adolescẽtes desiderabiles
‡ polluerãt se eodem modo ambæ,
* super
† depictos
וְסָף
‡ depictos sinopide.
‡ baltheo lũbos suos,
* aspectũ habẽtes ducum
† hoc est,
דְּמוּת
‡ secundũ morem ‡ terram
בוא דוד
* recessit
נָקַע גָּלָה
† denudauit
‡ discooperuit ignominiam
עֶרְוָה
‡ recessit * ab
† recesserat ‡ à
‖ vt commemoret
‡ adolescentiæ suæ,
* seruos
† membra
‡ sunt,
‡ recordata es fœditatis adolescentiæ tuæ: quãdo compressẽ runt in
זְמָם
† compressionem vberum tuorum.
‡ suscito
contra ‡ à
* recessit
בוא
† præfectũ, & principem, & ducem,
‡ cum eis, iuuenes desiderabiles,
‡ principes,
* principes, & maiores,
† in rhedis, curribus, &
‡ coram eis
נָתַן זוֹם
contra
עָשָׂה סוּר
נֶפֶל

‡ discooperta, *nuditas* * reuelabitur & : *nudam* ‡ & , nudam te dimittent & , tuum laborem
*curpicudo
יְגִיעֵךְ֙ וַעֲזָבֵ֔ךְ עָרֹ֖ם וְעֵרְיָ֑ה וְנִגְלָ֥ה עֶרְוַ֖ת
.tuæ fornicationes & ,tua fœditas & ,tuarum fornicationum
זְנוּנַ֥יִךְ וְזִמָּתֵ֖ךְ וְזַנּוּתַ֥יִךְ׃
quibus *super* ‡ , gentes potẽ *te fornicando in* ‡ : tibi ista † Faciendo
30 עָשָׂ֣ה אֵ֔לֶּה לָ֖ךְ בְּזָנוֹתֵ֑ךְ אַחֲרֵ֤י גּוֹיִם֙ עַל־ אֲשֶׁר־
dabo & : ambulasti tuæ sororis via In . earum idolis in te polluisti
נִטְמֵ֣את בְּגִלּוּלֵיהֶ֔ם׃ בְּדֶ֥רֶךְ אֲחוֹתֵ֖ךְ הָלַ֣כְתְּ וְנָתַתִּ֥י
31 כוֹסָ֖הּ בְּיָדֵֽךְ׃ כֹּ֣ה אָמַ֤ר אֲדֹנָי֙ יְהוִ֔ה כּ֖וֹס
Calicem : Deus Dominus dixit Sic . tua manu in eius calicem
†eris vt deridẽant, & subsannẽt te gentes, eo ꝙ sit calix magn⁹, & multum capiat vini.
*solitudinis,
שָׂחֹ֥ק וָלָ֛עַג תִּשָּׂ֖א הַמַּחֲזֶ֥קֶת וְהָרְחָבָ֖ה תִּהְיֶ֥ה לִצְחֹֽק׃
,*subsannandũ ad* et ,*ridendũ ad eris* † : latum & ,profundum bibes tuæ sororis
32 כּ֣וֹס אֲחוֹתֵ֔ךְ תִּשְׁתִּ֖י הָעֲמֻקָּ֣ה וְהָרְחָבָ֑ה תִּהְיֶ֥ה לִצְחֹ֖ק וְלַלָּ֥עַג
,*simporis* * calice : repleberis dolore & ,Ebrietate . *continendũ ad magnus*
מְרֻבָּ֣ה הַכִּ֔יל׃ כּ֥וֹס שִׁכָּר֖וֹן וְיָג֣וֹן תִּמָּלְאִ֑י כּ֥וֹס שַׁמָּ֖ה
33 וּשְׁמָמָ֥ה כּ֛וֹס אֲחוֹתֵ֥ךְ שֹׁמְרֽוֹן׃ וְשָׁתִ֣ית אוֹתָ֔הּ וּמָצִ֖ית
exprimes ‡ & ,illũ bibes Et .Someron tuæ sororis calice ,desolationis &
וְאֶת־ חַרְשֵׁיהָ֥ תְגָרֵ֖מִי וְשָׁדַ֑יִךְ תְּנַתְּקִ֣י כִּֽי־ אֲנִ֤י דִבַּ֙רְתִּי֙ נְאֻם֙
quòd eo Pro : Deus Dominus dixit sic Propterea . Deus Dominus
34 אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה׃ לָכֵ֗ן כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה יַ֖עַן
porta tu etiam & : tuũ corp⁹ post me proiecisti & , mei es oblita
שָׁכַ֣חַתְּ אוֹתִ֔י וַתַּשְׁלִיכִ֥י אוֹתִ֖י אַחֲרֵ֣י גֵּוֵ֑ךְ וְגַם־ אַתְּ֙ שְׂאִ֣י
Fili : me ad Dominus dixit Et .tuas fornicationes & , *tuum scelus*
35 זִמָּתֵ֔ךְ וְאֶת־ תַּזְנוּתָֽיִךְ׃ וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֵלַ֣י בֶּן־
eis nuncia Et : Aholibah & ,Aholah iudicabis nonne hominis
אָדָ֔ם הֲתִשְׁפּ֖וֹט אֶת־ אָהֳלָ֣ה וְאֶת־ אָהֳלִיבָ֑ה וְהַגֵּ֥ד לָהֶ֖ן אֶת
,earũ manibus in ‡ sanguis & ,sunt adulteratę Quia .earũ abominationes
36 תּוֹעֲבוֹתֵיהֶֽן׃ כִּֽי־ נִאָ֣פוּ דָ֔ם וּבְגִלּוּלֵיהֶ֖ן נִאָ֑פוּ וְגַם֩
genuerunt quos ,suos filios etiam & : sunt fornicatæ suis idolis cum &
אֶת־ בְּנֵיהֶ֨ן אֲשֶׁר־ יָלְד֤וּ לִי֙ הֶעֱבִ֣ירוּ לָהֶ֔ן לֶאֱכֹלָ֖ה׃
fecerunt hoc Amplius .*comedendum* ad eis fecerunt transire ,mihi
cõsumendũ.
37 עוֹד֙ זֹ֣את עָשׂ֔וּ לִ֖י טִמְּא֣וּ אֶת־ מִקְדָּשִׁ֑י בַּיּ֥וֹם הַה֖וּא
mea sabbatha & ,illa die in meum sanctuarium polluerunt : mihi
וְאֶת־ שַׁבְּתוֹתַ֥י חִלֵּֽלוּ׃ וְלִפְנֵ֤י גִלּוּלֵיהֶם֙ שָׁחֲט֣וּ
cùm immolarent ,suis idolis suos filios *eos immolando in* Et .prophanarunt
38 בְנֵיהֶ֔ם לְמוֹלֶכְהֶ֖ם וַיָּבֹ֥אוּ אֶל־ מִקְדָּשִׁ֖י בַּיּ֣וֹם הַה֑וּא
‡ vt polluerẽt :illud *polluendum ad* ‡ ,illa die in meum sanctuarium ad ingrediebantur &
וְכֹ֥ה עָשׂ֖וּ בְּת֥וֹךְ בֵּיתִֽי׃ וַיִּשְׁלְח֣וּ לְאֲנָשִׁ֔ים
miserunt *quia etiam* Et .meæ domus medio in fecerunt sic ecce &
39 בָּאִ֖ים מֵמֶ֣רְחָ֑ק אֲשֶׁ֥ר מַלְאָ֖ךְ שֻׁלַּ֥ח אֲלֵיהֶ֛ם וְהִנֵּה־
‡ illi ‡ propter
*decoraſti ſtibio
בָ֣אוּ לַאֲשֶׁ֤ר רָחַ֙צְתְּ֙ כָּחַ֣לְתְּ עֵינַ֔יִךְ וְעָדִ֖ית עָדִֽי׃
.*eius facies ad disposita* ‡ mensa & ,honorabilem lectum super sedisti Et
40 וְיָשַׁ֣בְתְּ עַל־ מִטָּ֔ה כְּבוֹדָ֖ה וְשֻׁלְחָ֣ן עָרוּךְ֮ לְפָנֶ֒יהָ֒
vox Et .eam super posuisti ,meum vnguentum & ,meũ thymiama &
וְקִטְרָתִ֥י וְשַׁמְנִ֖י שַׂמְתְּ עָלָֽיהּ׃ וְקוֹל֙ הֲמ֣וֹן
adducti ,*hominem multiplicãdo* à ,*viros* *ad* ‡ & ,ea in ‡ pacificę multitudinis
41 שַׁלְוָ֔ה וְאֶל־ אֲנָשִׁ֥ים מֵרֹ֖ב אָדָ֣ם מוּבָאִ֑ים
coronam & ,earũ manus *ad* † armillas *dederunt* * Et .deserto è ,Sabæi ‡
סֹבָאִ֗ים מִמִּדְבָּר֙ וַיִּתְּנ֤וּ צְמִידִים֙ אֶל־ יְדֵיהֶ֔ן וַעֲטֶ֥רֶת
nunc : adulteriis ‡ inuecteratæ dixi Et .earum capita super gloriæ
42 תִּפְאֶ֖רֶת עַל־ רָאשֵׁיהֶֽן׃ וָאֹמַ֗ר לִבְלֵ֤ה נֹאֲפִים֙ עַתָּ֔ה
‡ sunt
* posuerunt
† super
נָתַן
‡ in
עָתָה
ק
‡ desinent
* cum ea.
† ingressi sunt
‡ Sicut ingreditur quispiã ‡ fœdas.
וְהִ֖וא תִּזְנ֥וֹתֶֽיהָ׃ וַיָּבֹ֣א אֵלֶ֔יהָ כְּבֹ֖א
ingredi *secundum* ‡ : eam ad *venit* † Et . *ipsa &* * eius fornicationes *exibunt* ‡
43 אֶל־ אִשָּׁ֥ה זוֹנָ֖ה כֵּ֣ן בָּ֑אוּ אֶל־ אָהֳלָ֥ה וְאֶל־ אָהֳלִיבָ֖ה
iudicio eas iudicabunt ipsi iusti viri Et .*sceleris* ‡ mulieres
44 אִשַּׁ֥ת חֲמֻד֖וֹת הֵֽמָּה׃ וְצַדִּיקִ֣ים הֵ֔מָּה יִשְׁפְּט֥וּם
ipsæ * adulteræ quia : sanguinem effundentium iudicio & ,adulteratum
מִשְׁפַּ֖ט מְנָאֲפוֹת֑ וּמִשְׁפַּ֥ט שֹׁפְכ֖וֹת דָּ֣ם כִּֽי־ נֹאֲפ֥וֹת הֵ֖נָּה
. earum manibus in † sanguis &
וְדָ֥ם בִּיְדֵיהֶֽן׃
,cœtum eas *super facere* ‡ Ascendere : Deus Dominus dixit sic Quia
45 כִּֽי־ כֹ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה הַעֲלֵ֥ה עֲלֵיהֶ֖ם קָהָ֑ל
eas *super obruent* * Et . rapinam in & ,commotionem in eas *dare* ‡ &
וְנָת֥וֹן אֹתָ֖ם לְזַעֲוָ֥ה וְלָבָֽז׃ וְרָגְמ֥וּ עֲלֵיהֶ֛ן
,earum filios : suis gladiis in eas succident & , *cœtus* † lapide
46 קָהָ֑ל וּבְרָ֥א אוֹתָ֛ן בְּחַרְבוֹתָ֖ם בְּנֵיהֶ֥ם
.comburent igni in earum domos & ,interficient earum filias &
וּבְנֹתֵיהֶ֣ם יַהֲרֹ֔גוּ וּבָתֵּיהֶ֖ן בָּאֵ֥שׁ יִשְׂרֹֽפוּ׃
omnes erudientur & : terra è fœditatem faciam cessare Et
47 וְהִשְׁבַּתִּ֤י זִמָּה֙ מִן־ הָאָ֔רֶץ וְנִוַּסְּר֣וּ כָל־
.vestram fœditatem secundum facient non & ,mulieres
נָשִׁ֑ים וְלֹא־ תַעֲשֶׂ֥ינָה כְזִמַּתְכֶֽנָה׃
יָסַר
‡ sunt, † est
‡ faciam ad
‡ dabo
* lapidabunt
זוּעַ זֹעַז
† multitudo,
48 וְנָתְנ֥וּ זִמָּתְכֶ֖ן עֲלֵיכֶ֑ן וּנְשָׂאתֶ֗ן אֶת־ חַטֹּ֙את֙
*curpicudo
עֶרְוָה
†faciam
*eo quòd fornicata es ‡ cũ
זְנוּנַ֥יִךְ וְעֶרְוָתֵ֖ךְ וְזַנּוּתַ֥יִךְ׃ עָשָׂ֣ה אֵ֔לֶּה לָ֖ךְ בְּזָנוֹתֵ֑ךְ אַחֲרֵ֤י גּוֹיִם֙ עַל־ אֲשֶׁר־
dabo & : ambulasti tuæ sororis via In . earum idolis in te polluisti
נִטְמֵ֣את בְּגִלּוּלֵיהֶ֔ם׃ בְּדֶ֥רֶךְ אֲחוֹתֵ֖ךְ הָלַ֣כְתְּ וְנָתַתִּ֥י
Calicem : Deus Dominus dixit Sic . tua manu in eius calicem
כוֹסָ֖הּ בְּיָדֵֽךְ׃ כֹּ֣ה אָמַ֤ר אֲדֹנָי֙ יְהוִ֔ה כּ֖וֹס
†eris vt deridẽant, & subsannẽt te gentes, eo ꝙ sit calix magn⁹, & multum capiat vini.
*solitudinis,
שָׂחֹ֥ק וָלָ֛עַג תִּשָּׂ֖א הַמַּחֲזֶ֥קֶת וְהָרְחָבָ֖ה תִּהְיֶ֥ה לִצְחֹֽק׃
,*subsannandũ ad* et ,*ridendũ ad eris* † : latum & ,profundum bibes tuæ sororis
כּ֣וֹס אֲחוֹתֵ֔ךְ תִּשְׁתִּ֖י הָעֲמֻקָּ֣ה וְהָרְחָבָ֑ה תִּהְיֶ֥ה לִצְחֹ֖ק וְלַלָּ֥עַג
,*simporis* * calice : repleberis dolore & ,Ebrietate . *continendũ ad magnus*
מְרֻבָּ֣ה הַכִּ֔יל׃ כּ֥וֹס שִׁכָּר֖וֹן וְיָג֣וֹן תִּמָּלְאִ֑י כּ֥וֹס שַׁמָּ֖ה
exprimes ‡ & ,illũ bibes Et .Someron tuæ sororis calice ,desolationis &
וּשְׁמָמָ֥ה כּ֛וֹס אֲחוֹתֵ֥ךְ שֹׁמְרֽוֹן׃ וְשָׁתִ֣ית אוֹתָ֔הּ וּמָצִ֖ית
dixit ,sum locutus ego quia : euelles tua vbera & ,cõfringes eius testas &
וְאֶת־ חַרְשֵׁיהָ֥ תְגָרֵ֖מִי וְשָׁדַ֑יִךְ תְּנַתְּקִ֣י כִּֽי־ אֲנִ֤י דִבַּ֙רְתִּי֙ נְאֻם֙
quòd eo Pro : Deus Dominus dixit sic Propterea . Deus Dominus
אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה׃ לָכֵ֗ן כֹּ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה יַ֖עַן
porta tu etiam & : tuũ corp⁹ post me proiecisti & , mei es oblita
שָׁכַ֣חַתְּ אוֹתִ֔י וַתַּשְׁלִיכִ֥י אוֹתִ֖י אַחֲרֵ֣י גֵּוֵ֑ךְ וְגַם־ אַתְּ֙ שְׂאִ֣י
Fili : me ad Dominus dixit Et .tuas fornicationes & , *tuum scelus*
זִמָּתֵ֔ךְ וְאֶת־ תַּזְנוּתָֽיִךְ׃ וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֵלַ֣י בֶּן־
eis nuncia Et : Aholibah & ,Aholah iudicabis nonne hominis
אָדָ֔ם הֲתִשְׁפּ֖וֹט אֶת־ אָהֳלָ֣ה וְאֶת־ אָהֳלִיבָ֑ה וְהַגֵּ֥ד לָהֶ֖ן אֶת
,earũ manibus in ‡ sanguis & ,sunt adulteratę Quia .earũ abominationes
תּוֹעֲבוֹתֵיהֶֽן׃ כִּֽי־ נִאָ֣פוּ דָ֔ם וּבְגִלּוּלֵיהֶ֖ן נִאָ֑פוּ וְגַם֩
genuerunt quos ,suos filios etiam & : sunt fornicatæ suis idolis cum &
אֶת־ בְּנֵיהֶ֨ן אֲשֶׁר־ יָלְד֤וּ לִי֙ הֶעֱבִ֣ירוּ לָהֶ֔ן לֶאֱכֹלָ֖ה׃
fecerunt hoc Amplius .*comedendum* ad eis fecerunt transire ,mihi
cõsumendũ.
עוֹד֙ זֹ֣את עָשׂ֔וּ לִ֖י טִמְּא֣וּ אֶת־ מִקְדָּשִׁ֑י בַּיּ֥וֹם הַה֖וּא
mea sabbatha & ,illa die in meum sanctuarium polluerunt : mihi
וְאֶת־ שַׁבְּתוֹתַ֥י חִלֵּֽלוּ׃ וְלִפְנֵ֤י גִלּוּלֵיהֶם֙ שָׁחֲט֣וּ
cùm immolarent ,suis idolis suos filios *eos immolando in* Et .prophanarunt
בְנֵיהֶ֔ם לְמוֹלֶכְהֶ֖ם וַיָּבֹ֥אוּ אֶל־ מִקְדָּשִׁ֖י בַּיּ֣וֹם הַה֑וּא
‡ vt polluerẽt :illud *polluendum ad* ‡ ,illa die in meum sanctuarium ad ingrediebantur &
וְכֹ֥ה עָשׂ֖וּ בְּת֥וֹךְ בֵּיתִֽי׃ וַיִּשְׁלְח֣וּ לְאֲנָשִׁ֔ים
miserunt *quia etiam* Et .meæ domus medio in fecerunt sic ecce &
בָּאִ֖ים מֵמֶ֣רְחָ֑ק אֲשֶׁ֥ר מַלְאָ֖ךְ שֻׁלַּ֥ח אֲלֵיהֶ֛ם וְהִנֵּה־
‡ illi ‡ propter
*decoraſti ſtibio
בָ֣אוּ לַאֲשֶׁ֤ר רָחַ֙צְתְּ֙ כָּחַ֣לְתְּ עֵינַ֔יִךְ וְעָדִ֖ית עָדִֽי׃
.*eius facies ad disposita* ‡ mensa & ,honorabilem lectum super sedisti Et
וְיָשַׁ֣בְתְּ עַל־ מִטָּ֔ה כְּבוֹדָ֖ה וְשֻׁלְחָ֣ן עָרוּךְ֮ לְפָנֶ֒יהָ֒
vox Et .eam super posuisti ,meum vnguentum & ,meũ thymiama &
וְקִטְרָתִ֥י וְשַׁמְנִ֖י שַׂמְתְּ עָלָֽיהּ׃ וְקוֹל֙ הֲמ֣וֹן
adducti ,*hominem multiplicãdo* à ,*viros* *ad* ‡ & ,ea in ‡ pacificę multitudinis
שַׁלְוָ֔ה וְאֶל־ אֲנָשִׁ֥ים מֵרֹ֖ב אָדָ֣ם מוּבָאִ֑ים
coronam & ,earũ manus *ad* † armillas *dederunt* * Et .deserto è ,Sabæi ‡
סֹבָאִ֗ים מִמִּדְבָּר֙ וַיִּתְּנ֤וּ צְמִידִים֙ אֶל־ יְדֵיהֶ֔ן וַעֲטֶ֥רֶת
nunc : adulteriis ‡ inuecteratæ dixi Et .earum capita super gloriæ
תִּפְאֶ֖רֶת עַל־ רָאשֵׁיהֶֽן׃ וָאֹמַ֗ר לִבְלֵ֤ה נֹאֲפִים֙ עַתָּ֔ה
‡ sunt
* posuerunt
† super
וְהִ֖וא תִּזְנ֥וֹתֶֽיהָ׃ וַיָּבֹ֣א אֵלֶ֔יהָ כְּבֹ֖א
ingredi *secundum* ‡ : eam ad *venit* † Et . *ipsa &* * eius fornicationes *exibunt* ‡
אֶל־ אִשָּׁ֥ה זוֹנָ֖ה כֵּ֣ן בָּ֑אוּ אֶל־ אָהֳלָ֥ה וְאֶל־ אָהֳלִיבָ֖ה
iudicio eas iudicabunt ipsi iusti viri Et .*sceleris* ‡ mulieres
אִשַּׁ֥ת חֲמֻד֖וֹת הֵֽמָּה׃ וְצַדִּיקִ֣ים הֵ֔מָּה יִשְׁפְּט֥וּם
ipsæ * adulteræ quia : sanguinem effundentium iudicio & ,adulteratum
מִשְׁפַּ֖ט מְנָאֲפוֹת֑ וּמִשְׁפַּ֥ט שֹׁפְכ֖וֹת דָּ֣ם כִּֽי־ נֹאֲפ֥וֹת הֵ֖נָּה
. earum manibus in † sanguis &
וְדָ֥ם בִּיְדֵיהֶֽן׃
,cœtum eas *super facere* ‡ Ascendere : Deus Dominus dixit sic Quia
כִּֽי־ כֹ֤ה אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֔ה הַעֲלֵ֥ה עֲלֵיהֶ֖ם קָהָ֑ל
eas *super obruent* * Et . rapinam in & ,commotionem in eas *dare* ‡ &
וְנָת֥וֹן אֹתָ֖ם לְזַעֲוָ֥ה וְלָבָֽז׃ וְרָגְמ֥וּ עֲלֵיהֶ֛ן
,earum filios : suis gladiis in eas succident & , *cœtus* † lapide
קָהָ֑ל וּבְרָ֥א אוֹתָ֛ן בְּחַרְבוֹתָ֖ם בְּנֵיהֶ֥ם
.comburent igni in earum domos & ,interficient earum filias &
וּבְנֹתֵיהֶ֣ם יַהֲרֹ֔גוּ וּבָתֵּיהֶ֖ן בָּאֵ֥שׁ יִשְׂרֹֽפוּ׃
omnes erudientur & : terra è fœditatem faciam cessare Et
וְהִשְׁבַּתִּ֤י זִמָּה֙ מִן־ הָאָ֔רֶץ וְנִוַּסְּר֣וּ כָל־
.vestram fœditatem secundum facient non & ,mulieres
נָשִׁ֑ים וְלֹא־ תַעֲשֶׂ֥ינָה כְזִמַּתְכֶֽנָה׃

CAP. XXII. כב

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †
ciuitatem iudicabis nonne ,iudicabis nonne ,hominis fili tu Et

2 וְאַתָּה בֶן־אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת־עִיר †
? eius abominationes omnes eam facies scire & :*sanguinum*

הַדָּמִים׃ וְהוֹדַעְתָּהּ אֶת כָּל־תּוֹעֲבֹתֶיהָ׃
sanguinem effundens Ciuitas :Deus Dominus dixit Sic : *dices* Et

3 וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם †
seipsam contra idola fecit & : eius tempus *veniendum ad* ,tui medio in

בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גלולים [ג] עָלֶיהָ
:deliquisti ,effudisti quem tuo sanguine In .se polluendum ad

4 לְטָמְאָה׃ בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ †
,tuos dies fecisti appropinquare & ,te polluisti ,fecisti quæ tuis idolis in &

וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר־עָשִׂית טָמֵאת [ד] וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ
,gentibus in opprobrium te dedi propterea :tuos annos ad vsq; venisti &

וַתָּבוֹאִי עַד־שְׁנוֹתָיִךְ עַל־כֵּן [ה] נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה [ו] לַגּוֹיִם
subsannabunt ‡ ,te à *longinquæ* & ,*Propinquæ* .terris omnibus irrisioné &

5 וְקָלָסָה לְכָל־הָאֲרָצוֹת׃ הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ־ †
,Israel *prælati* † Ecce .contritionis multę ,nomine *polluta* :te *in*

בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה׃ הִנֵּה [ז] נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל †
.sanguinem *effundendum ad* ‡:te in fuerunt suũ brachium secundũ vnusquisq;

6 אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ־דָּם׃
oppressione *in* † fecerunt *peregino* ‡ ,te in spreuerunt matrem & Patrem

7 אָב וָאֵם [ח] הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשְׁקוּ בָתֹוךְ בָּךְ †
mea Sanctuaria .te in oppresserunt viduam & pupillum :tui medio in

8 קָדָשַׁי [ט] תִּנְאָצִי וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי תְּחַלֵּלִי׃ †
,te in fuerunt *dilationis* * Viri .polluisti mea sabbatha & ,spreuisti

9 אַנְשֵׁי־רָכִיל הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ־דָּם [י] בֹּזִית וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ׃ †
scelus † :te in comederunt montes *ad* * & .sanguinem *effundendum ad* ‡

וְזִמָּה [כ] לְמַעַן שִׁפְכֶם־דָּם וְאֶל־הֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ
immundam :te in *revelauit* * patris *Nuditatem* ‡ .tui medio in fecerunt

10 עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ׃ עֶרְוַת־אָב גִּלָּה־בָךְ [כא] טִמְּאוּ †
fecit sui *sceſ* † vxore cum vnusquisq; Et .te in *compresserũt elongatione* †

11 הַנִּדָּה [כב] עִנּוּ־בָךְ׃ וְאִישׁ [כג] אֶת־אֵשֶׁת [כד] רֵעֵהוּ עָשָׂה †
vnusquisq; & :*scelere in* ‡ polluit suam nurũ vnusquisq; & ,abominationem

תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת־כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְּזִמָּה וְאִישׁ
,te in acceperunt *Munus* † .te in *compressit* * sui patris filiam suam sororem

12 אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו עִנָּה־בָךְ׃ שֹׁחַד לָקְחוּ־בָךְ †
appetebas ‡ & ,accepisti superabundantiã & Vsurã .sanguinẽ *effundendũ ad* ‡

לְמַעַן שְׁפֹךְ־דָּם נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחַתְּ וַתְּבַצְּעִי
.Deus Dominus dixit ,es oblita mei & :oppressione *in* * tuos *socios*

רֵעַיִךְ בָּעֹשֶׁק וְאוֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
:fecisti quam tuam auaritiam *ad* ‡ meam *volam* † percussi ecce Et

13 וְהִנֵּה [כה] הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל־בִּצְעֲךְ אֲשֶׁר עָשִׂית †
stabit Nunquid . tui medio in *fuerunt* † qui ,tuum sanguinem super &

וְעַל־דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְתוֹכֵךְ׃ הֲיַעַמֹד †
? tecum *faciens ego* ‡ quos diebus in tuæ man[9] prævalebunt Num ? tuũ cor

לִבֵּךְ אִם־תֶּחֱזַקְנָה יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ
te faciam dispergere Et .faciam & ,sum locutus DOMINVS Ego

14 אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי׃ [כו] וְהֵפִיצוֹתִיךְ בַּגּוֹיִם †
.te à tuã immunditiã faciã deficere & ;terras in te vẽtilabo & ,gentes in

15 וּזְרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת וְהִתַּמְּתִי [כז] טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ׃
.DOMINVS *ego* † quòd scies & :gentiũ oculis in te in *hæreditabis* * Et

16 וְנָחַלְתְּ [כח] בָּךְ לְעֵינֵי גּוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ †
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

17 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †
,æs * isti Omnes .*scoriam in* Israel domus mihi fuerunt ,hominis Fili

18 בֶּן־אָדָם [כט] הָיוּ־לִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל לְסוּג כֻּלָּם נְחֹשֶׁת †
argenti scoriæ ‡ ,fornacis medio in plumbum & ,ferrum & ,stannum &

וּבְדִיל וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ כּוּר סִיגִים כֶּסֶף
vos omnes *fuisse* † Pro :Deus Dominus dixit sic Propterea . fuerunt

19 הָיוּ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הֱיוֹת כֻּלְּכֶם †
.Ieruſalaim medium in vos *congregans ego* † ecce propterea :*scorias in* *

לְסִגִּים לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל־תּוֹךְ יְרוּשָׁלִָם׃
mediũ ad ſtanni & ,plumbi & ,ferri & ,æris & ,argẽti Cõgregatione

20 קְבָצַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת וּבְדִיל [ל] אֶל־תּוֹךְ †
congregabo sic :fundendum ad ,ignem ea *super* † ſuſſlandum ad ,fornacis

כּוּר [לא] לָפַחַת־עָלָיו אֵשׁ לְהַנְתִּיךְ כֵּן אֶקְבֹּץ
.vos fundere faciã & ,faciam requieſcere & ,mea ira in & ,meo *naſo* † in

21 בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי [לב] וְהִנַּחְתִּי וְהִתַּכְתִּי אֶתְכֶם׃ [לג]
:mei furoris igne in ,vobis *super* ‡ ſuſſlabo & ,vos congregabo Et

וְכִנַּסְתִּי אֶתְכֶם וְנָפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי †
,fornacis medio in argentum *fundi Secundũ* ‡ .eius medio in eritis fuſi &

22 וְנִתַּכְתֶּם בְּתוֹכָהּ׃ [לד] כְּהִתּוּךְ כֶּסֶף בְּתוֹךְ כּוּר †
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

23 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ †
effudi DOMINVS ego quòd ſcietis & :eius medio in eritis fuſi ſic

24 בֶּן־אָדָם [לה] אִמְרִי־לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מְטֹהָרָה הִיא לֹא נִגְּשָׁמָה †
leo ſicut .eius medio in eius prophetarũ Coniuratio .*indignationis* ‡ die in

25 בְּיוֹם זָעַם׃ קֶשֶׁר נְבִיאֶיהָ בְּתוֹכָהּ כַּאֲרִי †
,acceperunt gloriã & *robur* * ,comederũt animã :rapinam rapiens ,rugiens

שֹׁאֲגֵ טֹרֵף נֶפֶשׁ אָכָלוּ חֹסֶן וִיקָר [מ] יִקָּחוּ [מא]
violauerunt eius Sacerdotes .eius medio in multiplicauerunt eius viduas

26 אַלְמְנוֹתֶיהָ [מב] הִרְבּוּ בְתוֹכָהּ׃ כֹּהֲנֶיהָ חָמְסוּ †
prophanum *ad* † ſanctum inter ;mea ſanctuaria polluerunt & ,meam legem

תּוֹרָתִי וַיְחַלְּלוּ קָדָשַׁי [מג] בֵּין־קֹדֶשׁ לְחֹל
.ſcire fecerunt non mundum *ad* * immundum inter & ; *diſcreuerunt* non

לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין־הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא [מד] הוֹדִיעוּ
coinquinabar & ,ſuos oculos occultauerunt meis ſabbathis à &

וּמִשַּׁבְּתוֹתַי [מה] הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם [מו] וָאֵחַל
,rapinã rapientes lupi tanquã ,ei[9] *interiori* in ei[9] Principes .eorũ medio in

27 בְּתוֹכָם׃ [מז] שָׂרֶיהָ בְקִרְבָּהּ כִּזְאֵבִים טֹרְפֵי טֶרֶף †
.*concupiſcentiam appetẽdum ad* ,animas perdendũ ad ,ſanguinẽ effundendũ ad

לִשְׁפֹּךְ־דָּם לְאַבֵּד נְפָשׁוֹת לְמַעַן בָּצַע בָּצַע׃
diuinantes & ,vanum videntes ,*inſulſo* † eos *linebant* * eius propheræ Et

28 וּנְבִיאֶיהָ [מח] טָחוּ לָהֶם תָּפֵל חֹזִים שָׁוְא וְקֹסְמִים †
DOMINVS & ,Deus Dominus dixit Sic :dicentes :mendaciũ eis

לָהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַיהוָה
rapiebãt & ,oppreſſione opprimebãt terræ Populum .eſt locutus non

29 דִּבֶּר׃ [מט] עַם הָאָרֶץ עָשְׁקוּ עֹשֶׁק וְגָזְלוּ †
egenum, & pauperem opprimebant aduenam & ,populabantur *egenum & afflictum* & :rapinam

גֵּזֶל [נ] וְעָנִי [נא] וְאֶבְיוֹן [נב] הוֹנוּ וְאֶת־הַגֵּר [נג] עָשְׁקוּ
ſtantem & ,ſepem ſepientẽ virum eis ex quæſiui Et .iudicio abſque

30 מִשְׁפָּט׃ [נד] וָאֲבַקֵּשׁ מֵהֶם אִישׁ גֹּדֵר־גָּדֵר וְעֹמֵד †
.inueni non & : eã *corrumpendum non ad* * terra pro *meas facies ad* ‡ fractura in

בַּפֶּרֶץ לְפָנַי בְּעַד הָאָרֶץ לְבִלְתִּי שַׁחֵתָהּ וְלֹא מָצָאתִי׃
: eos conſumpſi meæ iræ igne in meã *indignationem* eos ſuper effudi Et

31 וָאֶשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי כִּלִּיתִים [נה] †
. Deus Dominus dixit ,dedi eorum caput in eorum viam

דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם נָתַתִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XXIII. כג

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

1 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [א] †
.fuerunt vnius matris filiæ mulieres Duæ :hominis Fili

2 בֶּן־אָדָם [ב] שְׁתַּיִם נָשִׁים בְּנוֹת אֵם־אַחַת הָיוּ׃ †
ibi .ſunt fornicatæ *ſuis puerittis* in ,Aegypto in ſunt fornicatæ Et

3 וַתִּזְנֶינָה [ג] בְּמִצְרַיִם בִּנְעוּרֵיהֶן זָנוּ שָׁמָּה †
.earũ virginitatis mammas *compreſſerunt* † ibi & ,earum vbera ſunt compreſſa

מֹעֲכוּ שְׁדֵיהֶן וְשָׁם [ד] עִשּׁוּ דַּדֵּי בְתוּלֵיהֶן׃
fuerunt & ,eius ſoror Aholibah & ,maior Aholah earũ noĩa Et

4 וּשְׁמוֹתָן אָהֳלָה הַגְּדוֹלָה וְאָהֳלִיבָה אֲחוֹתָהּ וַתִּהְיֶיןָ [ה] לִי †
,Aholah Someron earum nomina & :filias & ,filios peperunt & ,*mihi* ‡

וַתֹּלֶדְנָה בָּנִים וּבָנוֹת וּשְׁמוֹתָן [ו] שֹׁמְרוֹן אָהֳלָה
adamauit & :me ſub Aholah eſt fornicata Et .Aholibah Ieruſalaim &

5 וִירוּשָׁלַ͏ִם אָהֳלִיבָה׃ [ז] וַתַּזֶן אָהֳלָה תַּחְתָּי †
,hyacintho Indutos . propinquos Aſſur *ad* ,ſuos amatores *ſuper*

וַתַּעְגַּב עַל־מְאַהֲבֶיהָ אֶל־אַשּׁוּר קְרוֹבִים׃ [ח] †
equitantes equites , ipſos vniuerſos *deſiderij electos* ,*magiſtratus* † & ,duces

6 לְבֻשֵׁי תְכֵלֶת פַּחוֹת וְסָגָנִים בַּחוּרֵי חֶמֶד כֻּלָּם פָּרָשִׁים רֹכְבֵי †
Aſſur *filiorum electione* ‡ ,eis *ſuper* * ſuas fornicationes dedit Et . equos

7 סוּסִים׃ [ט] וַתִּתֵּן תַּזְנוּתֶיהָ עֲלֵיהֶם מִכֹּחַר בְּנֵי־אַשּׁוּר †
eorum idolis cunctis in ,adamauit quos *omnibus in* ‡ Et .*ipſorum omnium* ‡

כֻּלָּם וּבְכֹל אֲשֶׁר־עָגְבָה בְּכָל־גִּלּוּלֵיהֶם [י] נִטְמָאָה׃
.dereliquit non ,Aegypto ab * ſuas fornicationes Et . ſe polluit

8 וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִמִּצְרַיִם לֹא עָזָבָה [יא] †
vbera compreſſerunt ipſi & ,*ſuis puerittis in concubuerunt ei quia* †

כִּי אוֹתָהּ שָׁכְבוּ בִּנְעוּרֶיהָ וְהֵמָּה עָשׂוּ דַּדֵּי
.eam ſuper ſuam fornicationem effuderunt & :eius *virginitatũ* ‡

בְתוּלֵיהֶן וַיִּשְׁפְּכוּ תַזְנוּתָם עָלֶיהָ׃
filiorũ manum in ,ſuorum amatorũ manum in eam tradidi Propterea

9 לָכֵן נְתַתִּיהָ בְּיַד־מְאַהֲבֶיהָ בְּיַד בְּנֵי †
,eius *nuditatem* ‡ diſcooperuerunt Ipſi .*ipſos ſuper* adamauit quos Aſſur

אֲשֶׁר עָגְבָה עֲלֵיהֶם׃ [יב] חָמָה [יג] גָּלוּ [יד] עֶרְוָתָהּ †
fuit & :occiderunt gladio in ipſam & ,tulerunt eius filias & ,eius filios

10 בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ לָקָחוּ וְאוֹתָהּ בַּחֶרֶב הָרָגוּ וַתִּהְיִי־
. ea in fecerunt iudicia & ,mulieribus nomen

שֵׁם לַנָּשִׁים וּשְׁפוּטִים [טו] עָשׂוּ בָהּ׃

Solus esto in aliquo loco, * pone te ad dexteram, pone te ad aquilonē, pone te ad sinistram,
[y] שׂוּם [z] עֲדֹ
†tua constituit. ‡manū
‡vt veniat gladius
Ilocū *caput
† vt veniat gladius ad
‡ ad
‡ in biuio
[a] שָׂנָה
[b] חָצַץ
*sagittas, interrogauit imagines, † vt ponat duces, vt aperiat
‡ vt eleuet
‡ contra
[c] רוּם [b] בָּנָה
*vt fundat † & ædificet munitionē.
‡cùm diuinauerint frustra ‡ac si iurassēt
*recordari facit iniquitatis vt capiatur.
[e] עָוֹה גָּלָה
‡Pro eo ꝙ recordati estis
‡discoopertis præuaricationibus vestris, cōspectis peccatis vestris
*operibus
†Pro eo quòd recordati estis, manu
[g] כַּף [h] עָוֹה
‡opportuno ‡cōsummatę.
* tolle coronam:
[i] קָצַץ [k] רוּם
†est
‡superbum
‡ Subuersionem, subuersionem, subuersionem
* ei ad coronam, donec veniretis †est
‡dic:
[l] כּוֹל [m] חָזָה
‡euaginatus
* limatus vt consumat, ob idque fulget. Quando videbant
† quando diuinabant
‡ vt darent
‡ cum collo
[n] בּוֹא שׁוּב
* propter quā venit
† Num redire faciam in
‡ in
‡peregrinationum
[p] כּוֹר [q] פּוּחַ
‡iram ‡in *ad destructionem.

quò :te sinistra* , pone ,te dextera te Vni .iugulationem ad
16 [†] הִתְאַחֲדִי הֵימִינִי [y] הַשְׂמִילִי אָנָה לְטֹבָה׃ .paratæ tuæ† facies ad meam volam* percutiam ego etiam Et
17 [†] וְגַם־אֲנִי אַכֶּה כַפִּי אֶל־ [z] פְּנָיִךְ מְעַדּוֹת׃ DOMINVS ego :meam iram faciam requiescere & ,meam manum
כַּפִּי וַהֲנִחֹתִי חֲמָתִי אֲנִי יְהוָה׃ :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .sum locutus
18 [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ gladium veniendum ad‡ ,vias duas tibi pone ,hominis fili tu Et
19 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם שִׂים לְךָ׀ שְׁנַיִם דְּרָכִים לָבוֹא חֶרֶב capite in* ,elige manū† & :ipsæ ambæ egrediātur vna terra E :Babel regis
מֶלֶךְ־בָּבֶל מֵאֶרֶץ אֶחָד יֵצְאוּ שְׁנֵיהֶם וְיַד בָּרֹא בְּרֹאשׁ Rabbath ,gladium veniendum ad† ,pones Viam .elige ciuitatis viæ
20 דֶּרֶךְ־עִיר בָּרֹא׃ [†] דֶּרֶךְ תָּשִׂים לָבוֹא חֶרֶב אֶת־רַבַּת .munita Ierusalaim in Iehudah ‡ & : Hammon filiorum
בְּנֵי־עַמּוֹן וְאֶת־יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם בְּצוּרָה׃ ,viarum duarū capite in ,viæ matrem ad‡ Babel rex ſtetit Nam
21 [†] כִּי עָמַד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־אֵם הַדֶּרֶךְ בְּרֹאשׁ [a] שְׁנֵי הַדְּרָכִים ,Teraphim in petijt ,sagittis in* terſit :diuinationem diuinandum ad
לִקְסֹם־קֶסֶם קָלְקַל [b] בַּחִצִּים שָׁאַל בַּתְּרָפִים .iecore in respexit
רָאָה בַכָּבֵד׃ ,arietes ponendum ad† , Ierusalaim diuinatio fuit eius dextera In
22 [†] בִּימִינוֹ הָיָה הַקֶּסֶם יְרוּשָׁלַם לָשׂוּם כָּרִים ponendū ad :vociferatione in vocē eleuandum ad† ,cædem ad os aperiendum ad
לִפְתֹּחַ פֶּה בִּרְצַח [c] לְהָרִים קוֹל בִּתְרוּעָה לָשׂוּם .ligneam turrim ædificandum ad† ,aggerem fundendum ad* ,portas super‡ arietes
כָּרִים עַל־שְׁעָרִים לְשַׁפֵּךְ סֹלְלָה [d] לִבְנוֹת דָּיֵק׃ iurantes‡ ,eorum oculis in mendacium diuinare secundum† eis erit Et
23 [†] וְהָיָה לָהֶם כִּקְסֹם־שָׁוְא בְּעֵינֵיהֶם שְׁבֻעֵי .prehendi ad ,iniquitatem commemorans* hoc & :eis iuramenta
שְׁבֻעוֹת לָהֶם וְהוּא־מַזְכִּיר [e] עָוֹן לְהִתָּפֵשׂ׃ ,vestræ iniquitatis vos recordari Pro† :Deus Dominus dixit sic Idcirco
24 [†] לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הַזְכַּרְכֶם [f] עֲוֹנְכֶם omnibus in vestra peccata videri ad , vestras prauaricationes detegi in‡
בְּהִגָּלוֹת [g] פִּשְׁעֵיכֶם לְהֵרָאוֹת חַטֹּאותֵיכֶם בְּכֹל .capiemini vola in ,vos recordari pro † : vestris studiis*
עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הִזָּכַרְכֶם [h] בַּכַּף תִּתָּפָשׂוּ׃ ,eius dies venit cuius :Israel dux ,impie prophane tu Et
25 [†] וְאַתָּה חָלָל רָשָׁע נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּא יוֹמוֹ finis* iniquitatis tempore in
בְּעֵת [i] עֲוֹן קֵץ׃ :diadema leua* & , cidarim Remoue :Deus Dominus dixit Sic
26 [†] כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הָסֵר הַמִּצְנֶפֶת [k] וְהָרִים הָעֲטָרָה .humiliando altum‡ & ,subleuando humilem :hæc† non hæc
זֹאת לֹא־זֹאת הַשְׁפָּלָה הַגְּבֹהָה וְהַגְבֹהָה הַשְׁפֵּיל׃ non hoc Etiam .eam ponam peruersam , peruersam , Peruersam‡
27 [†] עַוָּה עַוָּה עַוֶּנָּה אֲשִׂימֶנָּה גַּם־זֹאת לֹא .eam tradam & ,iudicium ei † cui venire vsque* fuit
הָיָה עַד־בֹּא אֲשֶׁר־לוֹ הַמִּשְׁפָּט וּנְתַתִּיו׃ Deus Dominus dixit Sic :dices‡ & ,propheta hominis fili tu Et
28 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה mucro ,Mucro : dices ‡ & ,eorum opprobriū ad & ,Hammon filios ad
אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־חָרְפָּתָם וְאָמַרְתָּ חֶרֶב חֶרֶב .fulgur propter ,sustinendum ad tersus* ,iugulationem ad solutus‡
פְּתוּחָה לְטֶבַח [l] מְרוּטָה לְמַעַן כָּרֹק׃ dandum ad‡ ,mendacium tibi diuinando in† ,vanum tibi videndo In‡
29 [†] [m] בְּחָזוֹת לָךְ שָׁוְא בְּקָסְמֵם־לָךְ כָּזָב לָתֵת eorum dies venit quorum , impiorum vulneratorum colla ad‡ te
אוֹתְךָ אֶל־צַוְּארֵי חַלְלֵי רְשָׁעִים אֲשֶׁר־[n] בָּא יוֹמָם . finis * iniquitatis tempore in
בְּעֵת [i] עֲוֹן קֵץ׃ ,es creatus quo‡ loco In ? suam vaginam ad Reducendum †
30 [†] [o] הָשֵׁב אֶל־תַּעְרָהּ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־נִבְרֵאת te super effundam Et . te iudicabo tuarum mansionum‡ terra in
אֶשְׁפֹּט אֹתָךְ׃ [†] וְשָׁפַכְתִּי עָלַיִךְ [p] בְּאֶרֶץ מְכֹרוֹתָיִךְ 31 te dabo Et .te super‡ faciam sufflare mei furoris ignem Per .meā indignationē‡
זַעְמִי בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי [q] אָפִיחַ עָלַיִךְ וּנְתַתִּיךְ . corruptionis* artificum insipientium virorum manum in
בְּיַד אֲנָשִׁים בֹּעֲרִים חָרָשֵׁי מַשְׁחִית׃ : terræ medio in erit tuus sanguis ,devorandum ad eris Igni
32 [†] לָאֵשׁ תִּהְיֶה לְאָכְלָה דָמֶיךָ יִהְיֶה בְּתוֹךְ הָאָרֶץ .sum locutus DOMINVS ego quia ,memoraberis non
לֹא תִזָּכֵרִי כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

,viride lignum omne te in comedet ‡ & ,ignem te in succendens ego Ecce succendo
הִנֵּנִי [i] מַצִּית־בְּךָ׀ אֵשׁ וְאָכְלָה כָּל־עֵץ־[k] לַח ‡ consumet
cōburentur & ,flammæ flamma extinguetur non aridum lignum omne & [i] נְצַת [k] לוֹחַ
וְכָל־עֵץ יָבֵשׁ לֹא־תִכְבֶּה לַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת וְנִצְרְבוּ־ , caro omnis videbunt† Et .aquilonem ad meridie à facies omnes ea in
48 [†] בָהּ כָּל־פָּנִים מִנֶּגֶב צָפוֹנָה׃ וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר ab austro †videbit
.extinguetur nec ;eam succendi Dominus ego quòd [l] רָאָה
כִּי אֲנִי יְהוָה בִּעַרְתִּיהָ לֹא תִכְבֶּה׃ parabolizans† Nonne :mihi dicentes* Ipsi :Deus Domine Ahah :dixi Et
49 [†] וְאָמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה הֵמָּה אֹמְרִים לִי הֲלֹא מְמַשֵּׁל * dicunt
‡iste parabolas † parabolicè loquitur
מְשָׁלִים הוּא׃

CAP. XXI. כא

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ :sanctuaria ad‡ stilla & ,Ierusalaim ad tuas facies pone hominis Fili
2 [†] בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־יְרוּשָׁלַם וְהַטֵּף אֶל־מִקְדָּשִׁים faciem tuam
dixit Sic :Israel humo dices† Et . Israel humum ad* propheta & ‡ super
3 וְהִנָּבֵא אֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ [†] וְאָמַרְתָּ לַאֲדָמַת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר :sua vagina de meū gladium educam & ,te ad ‡ ego Ecce :DOMINVS * super terrā
† dic terræ
יְהוָה הִנְנִי אֵלַיִךְ [m] וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ ‡ venio
. impium & ,iustum te ex faciam succidere &
וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע׃ idcirco : impium & ,iustum te ex feci succidere quòd† eo Pro
4 [†] יַעַן אֲשֶׁר־הִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע לָכֵן †autem
meridie à † carnem omnem ad sua vagina de meus gladius egredietur
†ab austro
תֵּצֵא חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ אֶל־כָּל־בָּשָׂר מִנֶּגֶב׃ eduxi DOMINVS ego quòd ,caro omnis scient Et .aquilonem ad sciet
5 [†] וְיָדְעוּ כָל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה הוֹצֵאתִי ‡ vltrà reuertetur non :sua vagina de meum gladium
חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ לֹא תָשׁוּב עוֹד׃ ,lumborum contritione in suspina† , hominis fili tu Et †ingemisce
6 [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם חֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם dixerint cùm erit Et .eorum oculis in ingemisces† amaritudine in & † ingemisce
וּבְמָרִירוּת תֵּאָנַח לְעֵינֵיהֶם׃ [†] וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ ,venit quia : auditum ad‡ , dices & ?suspirans* tu quid propter ,te ad *gemis?
אֵלֶיךָ עַל־מָה אַתָּה נֶאֱנָח וְאָמַרְתָּ אֶל־שְׁמוּעָה כִּי־בָאָה ‡ propter
omnis tugabitur‡ & ,manus vniuersæ remittentur† & ,cor omne liquefiet & ‡debilitabuntur
7 וְנָמַס כָּל־לֵבָב [n] וְרָפוּ כָּל־יָדַיִם וְכֵהָתָה כָּל־ ‡ angustiis afficietur
dixit ,fiet & , venit Ecce .aquæ* ibunt genua omnia & ,spiritus [n] מָסַס
רוּחַ וְכָל־בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה מַיִם הִנֵּה בָאָה וְנִהְיָתָה נְאֻם [n] רָפָה
. Deus Dominus * tanquam
אֲדֹנָי יֱהוִה׃ : dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
8 [†] [p] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ ,Gladius ,Dic :Dominus dixit Sic :dices†& ,propheta hominis Fili [p] חָיָה
9 [†] בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר יְהוָה אֱמֹר חָרֶב † dic:
iugulationem ingulandum Ad . extersus ‡ etiam & ,est exactus gladius ‡limatus. Vt iugulet
10 [†] לִטְבֹחַ טְבוּחָה וְגַם־מְרוּטָה׃ חָרֶב חֻדָּדָה וְגַם־ ‡ splendor vt fulguri, limatus
virga† gaudebimus Vel* . est tersus ,fulgor‡ ei sit vt , est exactus
הוּחַדָּה לְמַעַן הֵיטֵיבָה בָּרָק מָרָטָה אוֹ [q] נָשׂוּשׂ שֵׁבֶט * Quomodo
† de hoc gladio tribu filiorum Israel abiiciente, &
,tergendum‡ ad eum dedit Et ? lignum omne spernens mei filij [q] שׂוּשׂ [r] נָתַן
11 [†] [r] וְנִתַּן אֹתָהּ לְמָרְטָה לָיָד בְּנִי מֵאֶסֶת כָּל־עֵץ׃ ‡ limandum, ‡ manu:
dandū ad ,est tersus* hic & ,gladius est exactus hic :vola‡ in tenendum ad * limatus
לְתָפֵשׂ בְּכַף הֵיא הוּחַדָּה חָרֶב וְהֵיא מָרֻטָּה לָתֵת
quia ,hominis fili vlula & ,Clama . interficientis manu in eum
12 [†] זְעַק [s] וְהֵילֵל בֶּן־אָדָם כִּי־ Timores : Israel prælatis † cunctis in iste , meo populo in fuit iste [s] יָלַל [t] נָשָׂא
†ducibus
הִיא הָיְתָה בְעַמִּי הִיא בְּכָל־[t] נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל מְגוּרֵי ‡ gladij super ‡ ad probationē eductus est.
.fem ar ad‡ percute idcirco ,meo populo fuerunt gladium ob† * erit,
13 אֶל־חָרֶב הָיוּ אֶת־עַמִּי לָכֵן סְפֹק אֶל־יָרֵךְ׃ †tribum non abiecerit,
dixit : fuerit non spernens tribum† etiam si ,*quid Et .probatio‡ Quia [v] נָכָה
13 [†] כִּי בֹחַן וּמָה אִם־גַּם־שֵׁבֶט מְאָסַת לֹא יִהְיֶה נְאֻם ‡ manum ad manum:
percute & , propheta hominis fili tu Et . Deus Dominus ‡ est
14 אֲדֹנָי יֱהוִה׃ [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא [v] וְהַךְ *occisorū magnorum qui percutiet, & †eorum.
.interfectorū gladius , tertiò gladius duplicetur & :volam ad volam‡ ‡Vt liquefaciat
בַּף אֶל־כַּף וְתִכָּפֵל חֶרֶב שְׁלִישִׁתָהּ חֶרֶב חַלָלִים ‡ multiplicet
. eos ad† cubiculis in penetrans magni occisi * gladius ‡ Hic †est
הִיא חֶרֶב חַלַל הַגָּדוֹל הַחֹדֶרֶת לָהֶם׃ ‡ amictus est
omnibus in ,offendicula multiplicare‡ & ,cor liquefieri ad Propter† * נָתַן
15 [†] לְמַעַן ׀ לֵמוֹג לֵב וְהַרְבֵּה הַמִּכְשֹׁלִים עַל כָּל־ inuolutus‡ ,fulgorem ad † factus heu : gladij terrorem dedi eorum portis
שַׁעֲרֵיהֶם [w] נָתַתִּי אִבְחַת־חֶרֶב אָח עָשׂוּיָה לְבָרֶק מְעֻטָּפָה

‡quod ascendit *penitus הָיָה †dicitis, ‡in seruiendo ‡ Viuo *nisi

vos quia :etit non *essendo** vestrum spiritum super *ascendens‡* Et
32 †וְהָעֹלָה עַל־רוּחֲכֶם q הָיוֹ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר־אַתֶּם
q ligno *ministrãdu ad†*, terrarum cognatiões sicut ,gẽtes sicut Erim* ,*dicentes†*
אֹמְרִים נִהְיֶה כַגּוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשָׁרֵת עֵץ
manu in *non ſi** :Deus Dominus dixit ,ego *Viuens‡* . lapidi &
33 וְאָבֶן׃ † חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־לֹא בְיָד
regnauero ,effuso furore in & ,extento brachio in & ,forti
חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ r נָטָה
vos congregabo & ,populis de vos educam Et .vos super
34 עֲלֵיכֶם׃ † s וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם s יָצָא
‡in brachio in & ,valida manu in ,*eas in* estis dispersi quas† ,terris de
מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפוּצוֹתֶם בָּם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ r פּוּץ
.effuso furore in & ,extento
נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה׃
me iudicabo & :populorum desertum ad vos adducam Et
35 † v וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל־מִדְבַּר הָעַמִּים וְנִשְׁפַּטְתִּי u בּוֹא
facie ad faciē. cum me iudicaui Sicut .*facies ad faciebus* ibi vobiscum
אִתְּכֶם שָׁם פָּנִים אֶל־פָּנִים׃ † כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת־
36 ,vobiscum me iudicabo sic :Aegypti terræ deserto in vestris patribus
אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִצְרָיִם כֵּן אִשָּׁפֵט אִתְּכֶם
. Deus Dominus dixit
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
vos adducam & :virga sub vos faciam transire Et
37 † וְהַעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשָּׁבֶט וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם
præuaricantes & ,rebelles vobis ex *repugabo* Et .ferderis vinculo in
בְּמָסֹרֶת הַבְּרִית׃ x † y וּבֹרֹתִי מִכֶּם הַמֹּרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים
38 *humum† ad & ,eos educam *suarum peregrinationum* terra è ,me in
בִּי מֵאֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל־אַדְמַת
.Dominvs *ego‡* quòd scietis & : *veniet** non Israel
יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
sua idola Vir† :Deus Domin* dixit sic ,Israel domus vos Et
39 † וְאַתֶּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִישׁ גִּלּוּלָיו
nomen & :*me ad audientes vos non si post‡* & ,seruite‡ ,ambulate
z לְכוּ עִבְדוּ וְאַחַר אִם־אֵינְכֶם שֹׁמְעִים אֵלָי וְאֶת־שֵׁם
.vestris idolis in & ,vestris *donis** in adhuc polluetis non *mea sanctitatis†*
קָדְשִׁי לֹא תְחַלְּלוּ־עוֹד בְּמַתְּנוֹתֵיכֶם וּבְגִלּוּלֵיכֶם׃
dixit ,Israel *altitudinis†* monte in ,*mea sanctitatis†* monte in Quia
40 † כִּי בְהַר־קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם
ipsa tota ,Israel domus omnis ,mihi seruient ibi ,Deus Dominus
אֲדֹנָי יְהוִה שָׁם יַעַבְדֻנִי כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּה
& ,vestras oblationes quæram ibi & ,eos volam ibi :terra in
בָּאָרֶץ שָׁם אֶרְצֵם וְשָׁם אֶדְרֹשׁ אֶת־תְּרוּמֹתֵיכֶם וְאֶת־
.vestris sanctificationibus omnibus in *vestrarum eleuationum initium*
רֵאשִׁית מַשְׂאוֹתֵיכֶם בְּכָל־קָדְשֵׁיכֶם׃
de vos *me educendo in** ,vos volam quietis odorem In
41 † בְּרֵיחַ a נִיחֹחַ אֶרְצֵה אֶתְכֶם b בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מִן־
:*eas in* estis dispersi quas† ,terris de vos cõgregauero & ,populis
הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפוֹצֹתֶם בָּם
.gentium oculis in vobis in me sanctificabo &
וְנִקְדַּשְׁתִּי בָכֶם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם׃
humum in vos *me inducendo in‡*, Dominvs *ego†* quòd scietis Et
42 † וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה בַּהֲבִיאִי אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַת
eam *dandum ad†*, meam manum leuaui qua * terram in ,Israel
יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי c לְהֵת אוֹתָהּ
. vestris patribus
לַאֲבוֹתֵיכֶם׃
vestrorũ operum omnium & ,vestrarum viarũ ibi recordabimini Et
43 † וְזְכַרְתֶּם־שָׁם אֶת־דַּרְכֵיכֶם וְאֵת כָּל־עֲלִילוֹתֵיכֶם
‡in omnia ob ,*vestru facietbus in vos fastidietis** & :*eis in* vos polluistis quibus‡
אֲשֶׁר נִטְמֵאתֶם בָּם d וְנִקֹטֹתֶם בִּפְנֵיכֶם בְּכָל־
. feciſtis quæ vestra mala
רָעוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם׃ e
propter vobiscum *me faciendo in†*, Dominvs *ego‡* quòd scietis Et
44 † וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה בַּעֲשׂוֹתִי f אִתְּכֶם לְמַעַן
vestra *ſtudia‡* secundũ & ,malas vestras vias secundũ non ,meum nomen
שְׁמִי לֹא כְדַרְכֵיכֶם הָרָעִים וְכַעֲלִילוֹתֵיכֶם
. Deus Dominus dixit ,Israel domus corrupta
הַנִּשְׁחָתוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
: dicendo me ad Dominivs verbum fuit Et
45 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
‡ faciē tuam contra שׂוּם g נְטַף *meridiem, †meridiani. ‡ meridianæ,

ad ſtilla & ,auſtrum ad viam *tuas facies** pone ,hominis Fili
46 † בֶּן־אָדָם g שִׂים פָּנֶיךָ דֶּרֶךְ תֵּימָנָה h וְהַטֵּף אֶל־
ſyluæ dices Et .*meridies†* agri ſyluam ad propheta & ,*auſtrum‡*
47 דָּרוֹם וְהִנָּבֵא אֶל־יַעַר הַשְּׂדֵה נֶגֶב׃ † וְאָמַרְתָּ לְיַעַר
: Deus Dominus dixit Sic : Dominivs verbum Audi ,*meridiei‡*
הַנֶּגֶב שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה

ambulauerũt non meis *ſtatutis* & ,abiecerũt mea iudicia *in* ꝙ eo Pro in præceptis
16 † יַעַן בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת־ g חֻקּוֹתַי לֹא־הָלְכוּ חקק
.*vadens‡* eorũ cor ſua idola poſt quia .*polluerunt* mea ſabbatha & ,*eis in* violauerunt.
בָּהֶם וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לִבָּם הֹלֵךְ׃ ‡gradiebatur.
eis cum feci non & :eos *corrũpendo à* ,eis *ſuper* meus oculus pepercit Et ne interficeret
17 † וַתָּחָס עֵינִי עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתָם וְלֹא s עָשִׂיתִי אוֹתָם חום s עָשָׂה
,deſerto in eorũ filios ad dixi Et . deſerto in conſummationem
כְּלָה בַּמִּדְבָּר׃ † וָאֹמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר׃
18 :cuſtodiatis ne eorum iudicia & ,incedatis ne veſtrorum patrũ *ſtatutis* In præceptis
בְּחֻקֵּי אֲבוֹתֵיכֶם אַל־תֵּלֵכוּ וְאֶת־מִשְׁפְּטֵיהֶם אַל־תִּשְׁמֹרוּ t יֵלֵךְ
.veſter Deus Dominus Ego .vos polluatis ne eorum idolis in &
וּבְגִלּוּלֵיהֶם אַל־תִּטַּמָּאוּ׃ † אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
19 . ea facite & ,cuſtodite mea iudicia & ,ambulate meis *ſtatutis* In præce pris
בְּחֻקֹּתַי לֵכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי שִׁמְרוּ u וַעֲשׂוּ אוֹתָם׃ u עָשָׂה
,vos inter & ,me inter ſignum in erunt & ,ſanctificate mea ſabbatha Et
20 † וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
.veſter Deus Dominvs *ego†* quòd *ſciendum ad* vt ſciatis
לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †ſum
,ambulauerunt non meis *ſtatutis** In .filij me contra rebellauerunt Et
21 † v וַיִּמְרוּ בִי הַבָּנִים בְּחֻקֹּתַי לֹא־הָלָכוּ x יַעַז
*præceptis
faciet quòd‡ :ea *faciendum ad†*, cuſtodierunt non mea iudicia &
וְאֶת־מִשְׁפָּטַי לֹא־שָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה y מָרָה
dixi & :polluerunt mea Sabbatha . *eu in†* viuet & ,homo *ea* †vt facerent
אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם חִלְּלוּ שַׁבְּתוֹתָי וָאֹמַר ‡quæ ſi faciat
eis in *menm naſum complendum ad* ,eos ſuper meam iram *effundendum ad* † propter ea.
לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אַפִּי בָּם vt effunderẽ
: meum nomen propter feci & ,meã manum auerti Et . deſerto in †vt complerẽ iram meam
22 בַּמִּדְבָּר׃ † z וְהֵשַׁבְתִּי אֶת־יָדִי וְאָעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי z שׁוּב
.*earum* oculis eos eduxi quarum ,gentium oculis in *polluendum non ad* vt non violaretur
לְבִלְתִּי הֻחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְעֵינֵיהֶם׃
diſpergendum ad : deſerto in eis meam manum leuaui ego Etiam vt diſpergerẽ
23 † גַּם־אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר a לְהָפִיץ a פּוּץ
mea iudicia quòd Eo . terras in eos *vẽtilandum ad* & ,gentes in eos ventilarem
24 אוֹתָם בַּגּוֹיִם b וְלְזָרוֹת אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת׃ † יַעַן מִשְׁפָּטַי b זָרָה
:violauerunt mea ſabbatha & ,abiecerunt mea *ſtatuta* & ,fecerunt non præcepta
לֹא־עָשׂוּ וְחֻקֹּתַי מָאָסוּ c וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ c עָשָׂה
.eorum oculi fuerunt ſuorum patrum idola poſt &
וְאַחֲרֵי גִלּוּלֵי אֲבוֹתָם d הָיוּ עֵינֵיהֶם׃ d הָיָה
non † iudicia & ,bona non *ſtatuta* eis dedi ego etiam Et præcepta
25 † וְגַם־אֲנִי e נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא †propter quæ
faciendo tranſire in† ,ſuis muneribus in eos pollui Et . *eis in* viuent e נָתַן f חָקַק
26 יִחְיוּ בָהֶם׃ † וָאֲטַמֵּא אוֹתָם g בְּמַתְּנוֹתָם בְּהַעֲבִיר g ‡dum tranſire facerent per ignem omne primogenitũ.
quòd ſcirent *quod propter†*, eos facerẽ deſolare vt :*vulua apertionem omnem*
כָּל־פֶּטֶר רָחַם לְמַעַן h אֲשִׁמָּם לְמַעַן אֲשֶׁר יֵדְעוּ אֲשֶׁר h חָיָה f שָׁמַם
fili ,Israel domum ad loquere Quamobrem . Dominvs *ego‡* ‡vt ‡ſum
27 אֲנִי יְהוָה׃ † לָכֵן דַּבֵּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן־ *dic †in
hoc † Adhuc : Deus Dominus dixit Sic : eos ad *dices** & ,hominis
אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד זֹאת
.præuaricationẽ me in *ipſos præuaricando in* ,veſtri patres me affeceũt probris cùm præuaricati eſſent
גִּדְּפוּ אוֹתִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעֲלָם בִּי מָעַל׃ † ſuper
dandum ad‡, meam manum leuaui quam † terram in eos induxi Et ‡ vt darem
28 † i וָאֲבִיאֵם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לָתֵת i בּוֹא
lignum omne & ,excelſum collem omnem viderunt & : illis eam
אֹתָהּ לָהֶם k וַיִּרְאוּ כָל־גִּבְעָה רָמָה וְכָל־עֵץ k רָאָה
iram ibi dederunt & ,ſua ſacrificia ibi ſacrificabunt & ,*perplexum** *denſum,
עָבֹת וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם אֶת־זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ־שָׁם כַּעַס
libauerunt & ,*ſuarũ quietum†* odorem ibi poſuerunt & .ſuæ *appropinquationis* oblationis
קָרְבָּנָם l וַיָּשִׂימוּ שָׁם רֵיחַ m נִיחוֹחֵיהֶם n וַיְנַסְּכוּ †ſuauitatis ſuæ,
quod ,excelſum ‡ Quid :eos ad dixi Et . ſua libamina ibi l שׂוּם m נוּחַ
29 שָׁם אֶת־נִסְכֵּיהֶם׃ † וָאֹמַר אֲלֵהֶם מָה הַבָּמָה אֲשֶׁר n נָסַךְ
ad vſque Bamah * eius nomen eſt vocatum Et ? *illuc ingredientes †* vos ‡eſt ‡ad †ingredimini?
אַתֶּם בָּאִים שָׁם וַיִּקָּרֵא שְׁמָהּ בָּמָה עַד *excelſum
. hanc diem
הַיּוֹם הַזֶּה׃ ‡ more
via in‡ Nũquid : Deus Dñs dixit Sic : Israel domũ ad dic Propterea
30 † לָכֵן אֱמֹר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲבֶדֶרְךְ
vos ‡ corum *ſpurcitias †* poſt & : *polluti** vos veſtrorum patrum
אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נִטְמָאִים וְאַחֲרֵי שִׁקּוּצֵיהֶם אַתֶּם *polluitis:
veſtros filios *faciendo tranſire in* ,*veſtra dona eleuando** in Et ? *fornicantes* †abominationes
31 זֹנִים׃ p † וּבְשֵׂאת מַתְּנֹתֵיכֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם o נִזְנִים o זָנָה †fornicamini?
ego & ,hodie vſque veſtris idolis omnibus in *polluti* *vos* † ignem per *oblatione donorum veſtrorum, cùm traducatis
בְּאֵשׁ אַתֶּם נִטְמָאִים לְכָל־גִּלּוּלֵיכֶם עַד־הַיּוֹם וְאֲנִי p נִשְׁאָל p נָשָׂא
ſi ,Deus Dominus dixit ,ego *Viuens‡* : Israel domus vobis *requirar†* †polluitis vos
אִדָּרֵשׁ לָכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־ ‡reſpondebo
. vobis *requirar†* ‡Viuo
לִדְרוֹשׁ לָכֶם׃ †reſpondero

,comedit ‡eius fructum ,eius membrorum virga de ignis est egressus Et
14 †וְיָצְאָה אֵשׁ מִמַּטֵּה בִדְיָהּ פָּרְיָהּ אָכְלָה
,ipsa †planctus :dominandum ad sceptrum ,roboris *virga ea in fuit non &
וְלֹא־הָיָה בָהּ מַטֵּה עֹז שֵׁבֶט לִמְשֹׁל קִינָה הָיְתָה וְהָיְתָה לְקִינָה׃
.planctum in erit &

CAP. XX. כ

*mense, *die venerunt ,mensis *decima in ,*quinto in ,septimo anno in fuit Et
1 †וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשִּׁבְעִית בַּחֲמִשִּׁי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּאוּ
sederunt &:DOMINVM inquirendū ad ,Israel senioribus de viri
אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ
:dicendum ad †,me ad DOMINI verbum fuit Et .meas facies ad
2 לְפָנָי׃ †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
dixit Sic :eos ad dices† & ,Israel seniores alloquere ,hominis Fili
3 †בֶּן־אָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר
requiar si ego vnus ?venietes vos me inquirēdū ad Nūquid :Deus Dns
אֲדֹנָי יְהוִה הֲלִדְרֹשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חַי־אָנִי אִם־אִדָּרֵשׁ
iudicabis nūquid ?eos iudicabis Nūquid .Deus Dominus dixit ,vobis
4 לָכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ †הֲתִשְׁפּוֹט אֹתָם הֲתִשְׁפּוֹט
.eos scire fac eorum patrum Abominationes ‡hominis fili
בֶּן־אָדָם אֶת־תּוֹעֲבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעֵם׃
me eligendi *die In :Deus Dominus dixit Sic :eos ad dices† Et
5 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בָּחֳרִי
sum cognitus &,Iahacob dom⁹ ‡emine pro meū manū leuaui &,Israel in
בְיִשְׂרָאֵל וָאֶשָּׂא יָדִי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב וָאִוָּדַע
Ego :dicendo ,eis† meam manum leuaui & :Aegypti terra in eis
לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי
*pro ,eis * meam manum leuaui illa die In .vester Deus Dominus
6 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †בַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם
vt educerem fluētem ,eis exploraui †quam terram ad ,Aegypti terra de eos educendum ad
†prospexi להוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת
. terris omnibus in ipsa ornamentum‡;melle & lacte
*desiderabilis est חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת׃
,proiicite ‡suorū oculorū abominationes Vnusquisq; :eos ad dixi Et
7 †וָאֹמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שִׁקּוּצֵי עֵינָיו הַשְׁלִיכוּ
.vester Deus DOMINVS Ego .vos polluatis ne Aegypti idolis in &
וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אַל־תִּטַּמָּאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
noluerunt pa rere mihi. vnusquisq; .me ad audire cupierunt non & ,me contra rebellauerunt Et
8 †וַיַּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ
*מָרָה Aegypti idola & ,proiecerunt non ‡suorū oculorum abominationes
אֶת־שִׁקּוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם
*אָבָה †vt effunderē meū nasum implendū ad ‡,eos super meā irā effundēdū ad †dixi Et .reliquerūt non
לֹא עָזָבוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אַפִּי
.Aegypti terræ medio in eis in
בָּהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
‡vt ,gentium oculis in pollui* non pro‡ ,meum nomen propter feci Et
*violaretur עָשָׂה 9 †וָאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
eos educendū ad †,eorū oculis in eos ad innotui quorū :earū medio in ipsa quæ †
חָלַל אֲשֶׁר הֵמָּה בְתוֹכָם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם
†in quarum erant medio: ‡vt educerē eos adduxi & :Aegypti terra è eos eduxi Et .Aegypti terra à
10 מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ †וָאוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאֲבִאֵם
‡præcepta feci scire mea iudicia &,mea statuta‡ eis dedi Et .desertum in
11 אֶל־הַמִּדְבָּר׃ †וָאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקַּי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי הוֹדַעְתִּי
quę si faciat ‡propter ea. .eis in‡ viuet & ,homo ea faciet qui :eos
אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם §וָחַי בָּהֶם׃
,me inter signū in existendum ad †,eis dedi mea sabbatha insuper Et
†vt essent ‡ qui sanctifico *præceptis †abiecerunt: ‡quę si faciat ‡propter ea. חָיָה 12 †וְגַם־אֶת־שַׁבְּתוֹתַי נָתַתִּי לִהְיוֹת לְאוֹת בֵּינִי
.eos sanctificans‡ DOMINVS ego‡ quòd sciendum ad †:eos inter &
וּבֵינֵיהֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם׃
meis statutis*in;deserto in Israel domus me contra rebellauerunt Et
13 †וַיַּמְרוּ־בִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר
,homo ea faciet qui †:reprobauerūt †mea iudicia & ambulauerūt non
לֹא־חָלָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי מָאָסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם
dixi Et :vehementer violauerunt mea sabbatha & .eis in‡ viuet &
‡vt effunderē ‡vt cōsumerē וָחַי בָּהֶם וְאֶת־שַׁבְּתוֹתַי חִלְּלוּ מְאֹד וָאֹמַר
.eos consumendum ad †,deserto in eos super meam iram effundendum ad
לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם׃
,gentium oculis in pollui* non pro‡ ,meum nomen propter feci Et
*violaretur חָלַל 14 †וָאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
.earum oculis in eos eduxi quarum meam manū leuaui ego etiam Et
15 אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם׃ †וְגַם־אֲנִי נָשָׂאתִי יָדִי
,dedi quam terram in eos inducendum‡ non ad† ,deserto in eis
†vt inducerem לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבִלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי
. terris omnibus in ipsa ornamentum‡;melle & lacte fluentem
זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת׃

firmabuntur ‡non vestræ viæ Nonne ‡dirigetur non mea via Nunquid
הַדַּרְכְּכֶם לֹא יִתָּכֵן הֲלֹא דַרְכֵיכֶם לֹא יִתָּכֵנוּ׃
morietur & ,iniquitatem fecerit & ,sua iustitia à iustum se auertendo In
26 †בְּשׁוּב־צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וּמֵת
.morietur ,fecit quam sua iniquitate in :ea super ‡
עֲלֵיהֶם בְּעַוְלוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יָמוּת׃
fecerit & ,fecit quam sua impietate ab impium se auertendo in ‡Et
27 †וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה *וַיַּעַשׂ
,vidit Et .viuificabit suam animam ipse ;iustitiam & ,iudicium
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה הוּא אֶת־נַפְשׁוֹ יְחַיֶּה׃
viuendo :fecit quas suis præuaricationibus omnibus ab est auersus &
28 †וַיַּרְא וַיָּשָׁב מִכָּל־פִּשְׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה *חָיוֹ
via dirigetur ‡Non :Israel domus dixerunt Et .morietur non ,viuet
חָיֹה לֹא יָמוּת׃ 29 †וְאָמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ
vestræ viæ Nonne ?Israel domus dirigetur non meę vię Nūquid .Domini
אֲדֹנָי הֲדַרְכַּי לֹא יִתָּכֵנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דַרְכֵיכֶם
vos iudicabo suas vias iuxta vnumquemq; Idcirco ‡dirigetur non
לֹא יִתָּכֵן׃ 30 †לָכֵן אִישׁ כִּדְרָכָיו אֶשְׁפֹּט אֶתְכֶם
facite conuerti & ,Conuertimini .Deus Dominus dixit ,Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה שׁוּבוּ *וְהָשִׁיבוּ
.iniquitas offēdiculū in vobis erit nō & ,vestris præuaricationibus omnibus ab
מִכָּל־פִּשְׁעֵיכֶם וְלֹא־יִהְיֶה לָכֶם לְמִכְשׁוֹל עָוֹן׃
quibus vestras præuaricationes ‡ omnes vobis desuper † Proiicite
31 †הַשְׁלִיכוּ מֵעֲלֵיכֶם אֵת כָּל־פִּשְׁעֵיכֶם אֲשֶׁר
:nouum spiritum & ,nouum cor vobis facite & ,eis in estis præuaricati
פְּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה
morte in volam non Quia ?Israel domus moriemini quid vt &
32 †כִּי לֹא אֶחְפַּץ בְּמוֹת׃ וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
.viuetis & ,facite reuerti & :Deus Dominus dixit ,mortui
הָמֻתוּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ׃

CAP. XIX. יט

.Israel prelatos† super planctum tolle tu Et
1 †וְאַתָּה שָׂא קִינָה אֶל־נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל׃
medio In ?cubauit leones inter leæna tua mater Quid :dices† Et
2 †וְאָמַרְתָּ מָה אִמְּךָ לְבִיָּא בֵּין אֲרָיוֹת רָבָצָה בְּתוֹךְ
vnum fecit ascendere Et .suos catulos multiplicauit leunculorum
כְּפִירִים רִבְּתָה גּוּרֶיהָ׃ 3 †וַתַּעַל אֶחָד
.comedit hominem ,prædam rapere didicit & :fuit leunculus ,suis catulis de
טַרְפָּה אָכְלָה׃ סַגְרִיהָ בְּפִיר הָיָה וַיִּלְמַד לִטְרֹף־טֶרֶף אָדָם אָכָל׃
eū adduxerunt & :est captus eorū ‡crobe in* ,gentes eum ad audierunt Et
4 †וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו גּוֹיִם בְּשַׁחְתָּם נִתְפָּשׂ *וַיְבִיאֻהוּ
perierit ,expectata quia vidit* Et . Aegypti terram ad hamis‡ in
בַּחַחִים אֶל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ 5 †וַתֵּרֶא כִּי נוֹחֲלָה אָבְדָה
.eum posuit leunculum† ,suis catulis de vnum tulit & :sua expectatio
תִּקְוָתָהּ *וַתִּקַּח אֶחָד מִגּוּרֶיהָ כְּפִירִים שָׂמָתְהוּ׃
rapere didicit & :fuit leunculus ,leonum medio in ambulabat† Et
6 †וַיִּתְהַלֶּךְ בְּתוֹךְ־אֲרָיוֹת כְּפִיר הָיָה וַיִּלְמַד לִטְרֹף־
.comedit hominem† ,rapinam
טֶרֶף אָדָם אָכָל׃
est desolata & :fecit desolare eorū ciuitates & ,eī* viduas cognouit Et
7 †וַיֵּדַע אַלְמְנוֹתָיו וְעָרֵיהֶם הֶחֱרִיב וַתֵּשׁם
eum super dederunt† Et . eius rugitus voce à eius plenitudo & ,terra
אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ מִקּוֹל שַׁאֲגָתוֹ׃ 8 †וַיִּתְּנוּ עָלָיו
earū ‡crobe in ,suum rete eū super expāderūt & :prouinciis de circum† gentes
גּוֹיִם סָבִיב מִמְּדִינוֹת וַיִּפְרְשׂוּ עָלָיו רִשְׁתָּם *בְּשַׁחְתָּם
eū adduxerunt & ,hamis† in claustrū* in eum dederunt‡ Et . est captus
נִתְפָּשׂ׃ 9 †וַיִּתְּנֻהוּ בְסֹגֶר בַּחַחִים וַיְבִיאֻהוּ
audiretur non vt ,munitiones in† eum adduxerunt :Babel regem ad
אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל *יְבִיאֻהוּ בַּמְּצֻדוֹת לְמַעַן לֹא־יִשָּׁמַע
vitis tanquam* tua Mater .Israel montes ad‡ vltrà eius vox
קוֹלוֹ עוֹד אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל׃ 10 †אִמְּךָ כַּגֶּפֶן
fuit frondescens† & ,fructificans :plantata aquas iuxta tuo sanguine in†
בְּדָמְךָ עַל־מַיִם שְׁתוּלָה *פֹּרִיָּה וַעֲנָפָה הָיְתָה
sceptra ad fortitudinis‡ virgæ ei fuerunt Et .multas aquas propter
מִמַּיִם רַבִּים׃ 11 †וַיִּהְיוּ־לָהּ מַטּוֹת עֹז אֶל־שִׁבְטֵי
est cōspecta &:perplexitates* inter supra eius statura est exaltata Et .dominātiū
מֹשְׁלִים וַתִּגְבַּהּ קוֹמָתָהּ עַל־בֵּין עֲבֹתִים *וַתֵּרֶא
.suorum ramorum multitudine in ,sua altitudine in
בְּגָבְהָהּ בְּרֹב דַּלִּיּוֹתָיו׃
orientalis ventus & ,est proiecta terram in ,ira in est euulsa Et
12 †וַתֻּתַּשׁ בְּחֵמָה לָאָרֶץ הִשְׁלָכָה וְרוּחַ הַקָּדִים
eius roboris virgam ,aruerunt & ,†suut cōfracti :eius fructum fecit siccare
הוֹבִישׁ פִּרְיָהּ הִתְפָּרְקוּ וְיָבֵשׁוּ מַטֵּה עֻזּוֹ
.sitis &,ariditatis‡ terra in ;deserto in† plātata nūc Et .eā cōsumpsit ignis
אֵשׁ אֲכָלַתְהוּ׃ 13 †וְעַתָּה שְׁתוּלָה בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצָמְאָה

assume †principes
קוֹן
‡dic:Cur
*fuit †to similitudinem tui; ‡faciens ramos
פֹּרָה 14 נָטָה
‡ forres pro sceptris ‡ramos:
עֹז 15 רָאָה
†rami eius, 16 יָבֵשׁ
‡est
‡arida. & ſi tibunda.

oppresserit, *alicna

rapuit* ,reddiderit debitori suũ pignus ,*depopulatur* non quempiam Et
7 † וְאִישׁ לֹא יוֹנֶה חֻבָּלָתוֹ חוֹב יָשִׁיב גְּזֵלָה
vestimẽto operuerit nudum & ,dederit esurienti suũ panem :rapuerit non
לָא יִגְזֹל לַחְמוֹ לְרָעֵב יִתֵּן וְעֵרֹם יְכַסֶּה־בָּגֶד׃
iniquitate ab .acceperit non amplius & ,dederit non vsura Cum
8 † בַּנֶּשֶׁךְ לֹא־יִתֵּן h וְתַרְבִּית לָא יִקָּח i מֵעָוֶל
.virum *ad* virum inter fecerit *veritatis* *iudicium :suam manũ *auerterit**
יָשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפָּט k אֱמֶת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ׃
faciendum ad ,custodierit mea iudicia & ,ambulauerit meis *statutis* † In
9 † בְּחֻקֹּתַי יֵלֵךְ l וּמִשְׁפָּטַי m שָׁמַר לַעֲשׂוֹת
. Deus Dominus dixit ,viuet viuendo ,*ipse** iustus :veritatem
אֱמֶת צַדִּיק הוּא חָיֹה יִחְיֶה נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה׃
fratrem fecerit & :sanguinẽ effundentẽ ,*effractorem* † filium genuerit* Et
10 † וְהוֹלִיד בֵּן־פָּרִיץ שֹׁפֵךְ דָּם וְעֹשֶׂה אָח׃
ad etiam sed :fecerit non hæc omnia ipse Et .istius ex *vno ab*
מֵאַחַד מֵאֵלֶּה׃ 11 † וְהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה לֹא עָשָׂה כִּי גַם אֶל־
,Egenum . *profanauerit sui socij** vxorem & ,comederit montes
הֶהָרִים אָכָל וְאֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּא׃ 12 † עָנִי
ad & :reddiderit non pignus† ,rapuerit *rapinam* † ,oppresserit pauperem &
וְאֶבְיוֹן o הוֹנָה גְּזֵלוֹת חֲבֹל לֹא יָשִׁיב וְאֶל־
vsura Cum .fecerit abominationem ,suos oculos leuauerit idola
הַגִּלּוּלִים נָשָׂא עֵינָיו תּוֹעֵבָה עָשָׂה׃ 13 † בַּנֶּשֶׁךְ
abominatiões Oës . viuet Non ?viuet &† ,acceperit *augmentũ* †&, dederit
נָתָן וְתַרְבִּית לָקָח p יָחְיֶה לֹא יִחְיֶה אֵת כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת
ecce †Et .erit ipsi in ei? *Sanguines** .morietur moriendo ,fecit istas
הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוּמָת דָּמָיו בּוֹ יִהְיֶה׃ 14 † וְהִנֵּה
, fecit quæ sui patris peccata omnia videtit & ,filium genuerit
הוֹלִיד בֵּן וַיַּרְא אֶת־כָּל־חַטֹּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה
,comederit non montes Super .*illa sicut* fecerit non & ,timuerit &
וְיִרְאָ q וְלֹא יַעֲשֶׂה כָּהֵן׃ 15 † עַל־הֶהָרִים לֹא אָכָל
non sui *socij* †vxorem ;Israel domus idola ad leuauerit nõ suos oculos &
וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא
,*pignori** acceperit nõ pignus, oppresserit non quenquam Et .*profanauerit*†
טִמֵּא׃ 16 † וְאִישׁ לֹא הוֹנָה r חֲבֹל לֹא חָבָל
operuerit nudum & ,dederit esurienti suum panem ;rapuerit non *raptum* &
גְּזֵלָה לֹא גָזֵל לַחְמוֹ לְרָעֵב נָתַן וְעֵרֹם כִּסָּה־
non *augmentum* †& ,vsuram ;suam manũ *conuerterit afflictio Abi* .vestimento
בָּגֶד׃ 17 † מֵעָנִי s הֵשִׁיב יָדוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לֹא
non ipse :ambulauerit meis *Statutis* in ,fecerit mea iudicia ,acceperit
לָקָח מִשְׁפָּטַי עָשָׂה t בְּחֻקֹּתַי הָלָךְ הוּא לֹא
quia ,eius Pater .viuet viuendo† ,sui patris *iniquitate in* † morietur
יָמוּת בַּעֲוֹן אָבִיו חָיֹה יִחְיֶה׃ 18 † אָבִיו כִּי־
fecit bonum† non quod & ,*fratris* rapinam rapuit ,oppressionẽ oppressit
עָשַׁק עֹשֶׁק גָּזַל גֵּזֶל אָח וַאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה
Cur :dixistis Et .*sua iniquitate in* est mortu* ecce & :sui populi medio in
בְּתוֹךְ עַמָּיו וְהִנֵּה־מֵת u בַּעֲוֹנוֹ׃ 19 † וַאֲמַרְתֶּם מָדוּעַ
.fecit iustitiã & iudicium filius Et ?patris *iniquitate in* †filius portabit non
לֹא־נָשָׂא הַבֵּן בַּעֲוֹן הָאָב וְהַבֵּן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה עָשָׂה
. viuet viuendo :ea fecit & ,custodiuit mea *Statuta* Omnia
אֶת כָּל־חֻקּוֹתַי שָׁמַר וַיַּעֲשֶׂה אֹתָם חָיֹה יִחְיֶה׃
,pattis *iniquitate in*† portabit non Filius .morietur ipsa *peccans* Anima
20 † הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת בֵּן לֹא־ v יִשָּׂא בַּעֲוֹן הָאָב
,erit eũ super iusti Iustitia .filij *iniquitate in*† portabit non pater &
וְאָב לֹא יִשָּׂא בַּעֲוֹן הַבֵּן צִדְקַת הַצַּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה
fuerit auersus *eum*† impius At .erit eum super impij impietas &
וְרִשְׁעַת w הָרָשָׁע עָלָיו תִּהְיֶה׃ 21 † וְהָרָשָׁע כִּי יָשׁוּב
,mea *statuta*† omnia custodierit & ,fecit quæ suis peccatis omnibus ab
מִכָּל־חַטֹּאתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמַר אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי
. morietur non ,viuet viuendo ;iustitiam & ,iudicium fecerit &
וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה חָיֹה יִחְיֶה לֹא יָמוּת׃
:ei memorabuntur non ,fecit quas eius præuaricationes Omnes
22 † כָּל־פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזָּכְרוּ לוֹ
volam† volendo Nunquid .viuet ,fecit *quam sua iustitia in*
בְּצִדְקָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יִחְיֶה׃ 23 † הֶחָפֹץ x אֶחְפֹּץ
,suis viis à *se auertendo in*† Nonne ? Deus Dominus dixit ,*impij* *mortem*
מוֹת רָשָׁע נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה הֲלֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָו
,iniquitatem fecerit & ,sua iustitia à *iustum se auertendo in*† Et ? viuet &
וְחָיָה׃ 24 † וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ y וְעָשָׂה עָוֶל
?viuet ☞* ,fecerit & ,impius fecit quas abominationes omnes secundũ
כְּכֹל תֹּעֲבוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֶׂה z וְחָי
sua præuaricatione in :memorabũtur non ,fecit quas eius iustitiæ Omnes
כָּל־צִדְקֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה לֹא תִזָּכַרְנָה בְּמַעֲלוֹ
.morietur *eis in* ,peccauit quod suũ peccatũ ,ppter & ,est ꝑuaricatus quam
אֲשֶׁר־מָעַל וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא בָּהֶם יָמוּת׃
.Israel domus nunc Audite .Domini via *dirigetur* non ,dixistis Et
25 † וַאֲמַרְתֶּם לֹא יִתָּכֵן דֶּרֶךְ אֲדֹנָי שִׁמְעוּ־נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל

existendum Ad .*repit** terræ *aretes* & ,iusiurandum in evm fortes
14 † לִהְיוֹת אתו כְּאָלָה וְאֶת־אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח׃ *iustulit. Vt*
, eius pactum *custodiendum ad* ,*se eleuare non pro* ,humile regnum sit
מַמְלָכָה שְׁפָלָה לִבְלְתִּי הִתְנַשֵּׂא לִשְׁמֹר אֶת־בְּרִיתוֹ ne eleuet se,
,Aegyptũ †suos nuncios mittendo ,eũ contra rebellauit Et .*ei astandum ad** vt custodiat
לְעָמְדָה׃ 15 † וַיִּמְרֹד־בּוֹ . לִשְׁלַח מַלְאָכָיו מִצְרַיִם *vt stet in eo.
?prosperabitur nunquid : multum populum & ,equos sibi *dandum ad* † ad
הֲיִצְלָח נָתָן q הֲלָתֹת־לוֹ סוּסִים וְעַם־רָב vt det
? effugiet & ,pactum irritauit & ?hæc *faciens* euadet nunquid qui facit
הֲיִמָּלֵט הָעֹשֶׂה אֵלֶּה וְהֵפֵר בְּרִית וְנִמְלָט׃ פור
,regis loco in nisi ,Deus Dominus dixit ,ego *Viuens* Viuo
16 † חַי־אֲנִי נְאֻם s אֲדֹנָי יֱהוִֹה אִם־לֹא בִּמְקוֹם הַמֶּלֶךְ חָיָה
irritauit cuius & ,*eius* iuramentum spreuit cuius eũ *faciẽtis* †regnare* *qui †facit
הַמַּמְלִיךְ אֹתוֹ אֲשֶׁר בָּזָה t אָלָתוֹ וַאֲשֶׁר הֵפֵר אֶת־ פור
exercitu in non Et .morietur Babel medio in eo cum ,*eius* pactum
בְּרִיתוֹ אִתּוֹ בְּתוֹךְ־בָּבֶל יָמוּת׃ 17 † וְלֹא בְחַיִל
effundendo in ,prælio in Parhoh eo cum faciet multo cœtu *in* & ,grandi cùm effude-
גָּדוֹל וּבְקָהָל רָב יַעֲשֶׂה אִתּוֹ פַּרְעֹה בַּמִּלְחָמָה בְּשִׁפְךָ rint
. multas animas *succidendum ad* :*ligneam turrim adificando in*† & ,aggerem extruxerint
סֹלְלָה וּבְבִנוֹת דָּיֵק לְהַכְרִית נְפָשׁוֹת רַבּוֹת׃ vallum, vt
,suam manũ dedit ecce & :pactum *iritandum ad*‡ ,iuramentũ spreuit Et succidant
18 † וּבְזֶה אָלָה לְהָפֵר בְּרִית וְהִנֵּה נָתַן יָדוֹ ‡vt irritaret
Dominus dixit sic Propterea ? euadet non ,fecit hæc omnia &
וְכָל־אֵלֶּה עָשָׂה לֹא יִמָּלֵט׃ 19 † לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
meum fœdus & ,spreuit quod meũ iuramentũ nisi ,ego *Viuens* :Deus Viuo
יֱהוִֹה u חַי־אָנִי אִם־לֹא אָלָתִי אֲשֶׁר בָּזָה וּבְרִיתִי חַיָּה
eum super expandam Et .eius caput in *illud* dedero & :irritauit quod
אֲשֶׁר הֵפִיר וְנָתַתִּיו בְּרֹאשׁוֹ׃ 20 † וּפָרַשְׂתִּי עָלָיו
eum faciam adducere & : mea sagena in comprehendetur & ,meum rete
רִשְׁתִּי וְנִתְפַּשׂ v בְּמְצוּדָתִי וְהֵבֵיאוֹתִיהוּ x בּוא
est præuaricatus qua ,*eius præuaricatione* ,ibi eo cum iudicabor & ,Babel in propter præ-
בָּבֶלָה וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ שָׁם מַעֲלוֹ אֲשֶׁר מָעַל־ uaricationẽ
gladio in suis *alis* omnibus cum ,eius profugi omnes Et .me contra suam
בִּי׃ 21 † וְאֵת כָּל־מִבְרָחָו בְּכָל־אֲגַפָּיו בַּחֶרֶב exercitibus
ego quòd scietis & :*expãdentur* ventum omnẽ in residui & ,cadent מברחו
יִפֹּלוּ w וְהַנִּשְׁאָרִים לְכָל־רוּחַ יִפָּרְשׁוּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי p
sumam Et :Deus Dominus dixit Sic .sum locutus DOMINVS dispergẽtur:
יְהוִֹה דִּבַּרְתִּי׃ 22 † כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה וְלָקַחְתִּי y נפל
,eius *tenetorũ ramorũ* *capute de dabo*† & ,sublimis cedri summitate de ego
אֲנִי מִצַּמֶּרֶת הָאֶרֶז הָרָמָה וְנָתָתִי מֵרֹאשׁ יְנִקוֹתָיו׃ ‡ponam de
.eleuatũ‡ & ,excelsum montem super ego plantabo & ,excindam tenerũ vertice no-
z וְרָכַךְ אֶקְטֹף וְשָׁתַלְתִּי אֲנִי עַל הַר־גָּבֹהַ וְתָלוּל׃ uellarũ plan-
facies & ,ramũ eleuabit & ,illud plantabo Israel sublimi monte In tationum
23 † בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֶשְׁתֳּלֶנּוּ וְנָשָׂא עָנָף וְעָשָׂה ‡ instar cu-
,*suis omnes* † ea sub habitabunt Et .*illustrem cedrum in erit** & ,fructum muli
פְּרִי וְהָיָה לְאֶרֶז אַדִּיר וְשָׁכְנוּ תַחְתָּיו כָּל־צִפּוֹר a רכך
omnia scient Et .*habitabunt*‡ eius ramorum vmbra in *ala omnis* *efficietur ce-
כָּל־כָּנָף בְּצֵל דָּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכֹּנָה׃ 24 † וְיָדְעוּ כָּל־ drus magna.
,sublime lignum feci humiliare DOMINVS ego quòd , agri ligna † oẽs aues,
עֲצֵי הַשָּׂדֶה כִּי אֲנִי יְהוָֹה הִשְׁפַּלְתִּי b עֵץ גָּבֹהַ omne alatũ
feci florere & ,viride lignum feci siccare .humile lignum feci sublimare habitabit.
הִגְבַּהְתִּי c עֵץ שָׁפָל d הוֹבַשְׁתִּי עֵץ לָח e וְהַפְרַחְתִּי b יבש c לוח
.feci & ,sum locutus DOMINVS Ego .aridum lignum
עָשִׂיתִי׃ d עָשָׂה אֲנִי יְהוָֹה דִּבַּרְתִּי
CAP. XVIII. יח
:*dicendum ad* , me ad DOMINI verbum fuit Et vt dicerem:
1 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָֹה אֵלַי לֵאמֹר׃
*humo** ,super istam parabolam *parabolizantes* vos vobis Quid vt parabolicè
2 † מַה־לָּכֶם אַתֶּם מֹשְׁלִים אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה עַל־אַדְמַת loquamini
filiorum dentes & , acerbam vuam comedent Patres : dicendo ,Israel *terram
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָבוֹת יֹאכְלוּ e בֹסֶר וְשִׁנֵּי הַבָּנִים e שנן
vobis erit si :Deus Dominus dixit ,ego *Viuens* ? obstupescent Viuo
3 † חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִֹה אִם־יִהְיֶה לָכֶם f חקה
animæ omnes En‡ . Israel in istam parabolam *paraboliz are* vltrà vt parabolicè
עוֹד מְשֹׁל הַמָּשָׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל׃ 4 † הֵן כָּל־הַנְּפָשׁוֹת loquamini
anima ; *ipsa mihi* † filij anima sic & ,patris anima Sicut . *ipsa mihi** ‡Ecce
לִי הֵנָּה כְּנֶפֶשׁ הָאָב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי־הֵנָּה הַנֶּפֶשׁ *meæ sunt.
fecerit & ,iustus fuerit *cùm*‡ vir Et .morietur ipsa ,*peccans*‡ †meæ sunt:
הַחֹטֵאת הִיא תָמוּת׃ 5 † וְאִישׁ כִּי־יִהְיֶה צַדִּיק וְעָשָׂה †quæ pecca-
nõ suos oculos & ,comederit nõ† montes Ad* .iustitiam & ,iudicium uerit, ‖si
וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃ 6 † אֶל־הֶהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא *Super
,violauerit non sui *socij* vxorem & :Israel domus idola ad leuauerit †scilicet
נָשָׂא אֶל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֵשֶׁת g רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא proximi
.accesserit non *elongatam* mulierem ad & רעה g
וְאֶל־אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרָב׃ מדוחתו

oculis in iudicia te in facient & ,igni in tuas domos comburent Et

41 וְשָׂרְפוּ בָתַּיִךְ בָּאֵשׁ [b] וְעָשׂוּ־בָךְ שְׁפָטִים לְעֵינֵי [†]
mercedem etiam & ,*meretrice* à te faciã cessare & :plurimarum mulierum
נָשִׁים רַבּוֹת וְהִשְׁבַּתִּיךְ מִזּוֹנָה וְגַם־אֶתְנָן
recedet & ,te in meam iram faciam requiescere Et .vltra dabis non
לֹא תִתְּנִי־עוֹד׃ [†] 42 וַהֲנִחֹתִי חֲמָתִי בָּךְ [c] וְסָרָה [d]
.amplius irascar non & ,quiescam & :te à meus zelus
קִנְאָתִי מִמֵּךְ וְשָׁקַטְתִּי וְלֹא אֶכְעַס עוֹד׃
,*tuarum pueritiarum* dierum fueris recordata non quòd eo Pro
43 יַעַן אֲשֶׁר לֹא־זָכַרְתְּי [†] אֶת־יְמֵי נְעוּרַיִךְ
caput in tuã viam ecce ego etiam & :his omnib⁹ in me prouocaueris &
וַתִּרְגְּזִי־לִי בְּכָל־אֵלֶּה וְגַם־אֲנִי הִא דַרְכֵּךְ נָתַתִּי בְּרֹאשׁ
super cogitationem feci non Et .Deus Dominus dixit ,dedi
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְלֹא עָשִׂיתְ אֶת־הַזִּמָּה עַל
,te super *parabolizans* omnis Ecce . tuis abominationibus omnibus
כָּל־תּוֹעֲבֹתָיִךְ׃ [†] 44 הִנֵּה כָּל־הַמֹּשֵׁל עָלַיִךְ
. eius filia‡,mater Sicut :dicendo ,*parabolizabit*
יִמְשֹׁל לֵאמֹר כְּאִמָּה [e] בִּתָּהּ׃
soror & :suos filios & ,suum virum *reſpuens* † ,tu*tuæ matris Filia
45 בַּת־אִמֵּךְ [†] אַתְּ גֹּעֶלֶת אִישָׁהּ וּבָנֶיהָ וַאֲחוֹת
vestra Mater .suos filios &,suos viros sunt abominatę quæ ,tu‡tuę sororis
אֲחוֹתֵךְ אַתֶּן אֲשֶׁר גָּעֲלוּ אַנְשֵׁיהֶן וּבְנֵיהֶן אִמְּכֶן
Someron *magna*‡ tua soror Et . Emoræus vester pater & ,Chittæa
46 וַחִתִּית וַאֲבִיכֶן אֱמֹרִי׃ [†] וַאֲחוֹתֵךְ הַגְּדוֹלָה שֹׁמְרוֹן
parua † tua soror Et .tuam sinistram *super habitans** ,eius *filia* & ,‡ipsa
הִיא וּבְנוֹתֶיהָ [f] הַיּוֹשֶׁבֶת עַל־שְׂמֹאולֵךְ וַאֲחוֹתֵךְ הַקְּטַנָּה
. eius *filia*‡& ,Sedom ,tuis dexteris à *habitans*‡ ,te *præ*
מִמֵּךְ הַיּוֹשֶׁבֶת מִימִינֵךְ סְדֹם וּבְנוֹתֶיהָ׃
earum abominationes secundũ & ,ambulasti earum viis in non Et
47 וְלֹא [†] בִּדְרָכֵיהֶן הָלַכְתְּ וְכִתּוֹעֲבֹתֵיהֶן
omnibus in illis præ es corrupta & ,*pauxillum*‡ paululum velut :fecisti
עָשִׂית [g] כִּמְעַט קָט וַתַּשְׁחֵתִי מֵהֶן בְּכָל־
Sedom fecit Si :Deus Dominus dixit ,ego *Viuens*‡ . tuis viis
דְּרָכָיִךְ׃ [†] 48 חַי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־עָשְׂתָה סְדֹם
.tuæ *filiæ*‡& ,tu fecisti sicut ,eius *filiæ** & ,ipsa tua soror
אֲחוֹתֵךְ הִיא וּבְנוֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר עָשִׂית אַתְּ וּבְנוֹתָיִךְ׃
,panis saturitas ,superbia :tuę sororis Sedom iniquitas fuit ista Ecce
49 הִנֵּה־זֶה [†] הָיָה [h] עֲוֹן סְדֹם אֲחוֹתֵךְ [i] גְּאוֹן שִׂבְעַת־לֶחֶם
mendici‡& ,egeni manũ & ,eius *filiabus*†& ,ei fuit* :otij abundantia &
וְשַׁלְוַת [k] הַשְׁקֵט הָיְתָה לָהּ וְלִבְנוֹתֶיהָ וְיַד־ [l] עָנִי [m] וְאֶבְיוֹן
abominationem fecerunt & ,sunt eleuatæ Et .*firmauit* ‡ non
50 לֹא הֶחֱזִיקָה׃ [†] וַתִּגְבַּהְנָה וַתַּעֲשֶׂינָה תּוֹעֵבָה
. vidi sicut eas feci remouere & :*meis facies* ad‡
לְפָנָי וָאָסִיר אֶתְהֶן כַּאֲשֶׁר [n] רָאִיתִי׃
:peccauit non tuorum peccatorum dimidium secundum Someron Et
51 וְשֹׁמְרוֹן [†] [o] כַּחֲצִי חַטֹּאתַיִךְ לֹא חָטְאָה
tuas sorores iustificasti & ;illis præ tuas abominationes multiplicasti &
וַתַּרְבִּי אֶת־תּוֹעֲבֹתַיִךְ מֵהֶנָּה וַתְּצַדְּקִי אֶת־אֲחוֹתַיִךְ
. fecisti quas tuis abominationibus omnibus in
בְּכָל־תּוֹעֲבֹתַיִךְ אֲשֶׁר עָשִׂית׃
tuæ sorori iudicium pronunciasti quæ tuum pudorem porta tu Etiam
52 גַּם־אַתְּ [p] שְׂאִי כְלִמָּתֵךְ אֲשֶׁר פָּלַלְתְּ לַאֲחוֹתֵךְ [†]
erunt‡ iustificatæ ,eis præ fecisti abominationes quibus ,tuis peccatis in
בְּחַטֹּאתַיִךְ אֲשֶׁר־הִתְעַבְתְּ מֵהֶן הִצְדַּקְנָה
te iustificando in‡ ,tuam ignominiam porta & ,erubesce tu etiam Et .te præ
מִמֵּךְ וְגַם־אַתְּ בּוֹשִׁי וּשְׂאִי כְלִמָּתֵךְ בְּצַדֶּקְתֵּךְ
,Sedom captiuitatem ,earum captiuitatẽ conuertã Et . tuas sorores
אֲחוֹתָיִךְ׃ [†] 53 וְשַׁבְתִּי [q] אֶת־שְׁבוּתָהֶם אֶת־שְׁבִית סְדֹם
captiuitatẽ & :eius *filiarum** &,Someron captiuitatem & ,eius *filiarum** &
וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־שְׁבִית שֹׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ וְשִׁבְית
,tuam ignominiam portes Vt .earum medio in tuarũ captiuitatum
שְׁבִיתַיִךְ בְּתוֹכָהּ׃ [†] 54 לְמַעַן תִּשְׂאִי כְלִמָּתֵךְ
. eas *te consolando in* :feciſti quæ omnibus de erubescas &
וְנִכְלַמְתְּ מִכֹּל אֲשֶׁר עָשִׂית בְּנַחֳמֵךְ אֹתָן׃
,suam antiquitatem ad reuertentur eius *filiæ*‡& ,Sedom ,tuę sorores Et
55 וַאֲחוֹתַיִךְ [†] סְדֹם וּבְנוֹתֶיהָ תָּשֹׁבְנָה לְקַדְמָתָן
tuæ *filiæ* & tu &: suam antiquitatẽ ad reuertentur eius *filiæ* &,Someron Et
וְשֹׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ תָּשֹׁבְנָה לְקַדְמָתָן וְאַתְּ וּבְנוֹתַיִךְ
tua soror Sedom fuit non Et .vestrã antiquitatẽ ad reuertemini
56 תְּשֹׁבֶינָה לְקַדְמָתְכֶן׃ [†] וְלוֹא הָיְתָה סְדֹם אֲחוֹתֵךְ
.tuarum superbiarum die in tuo ore in auditu in
לְשִׁמוּעָה בְּפִיךְ בְּיוֹם גְּאוֹנֵךְ׃
,Aram *filiarum* probrij tẽpore sicut ,tua malitia reuelaretur Antequam
57 בְּטֶרֶם תִּגָּלֶה רָעָתֵךְ כְּמוֹ עֵת חֶרְפַּת בְּנוֹת־אֲרָם [†]
.vndique te *spernentium** ,Philistim *filiarum eius circuituum omnium*‡& *quæ *spernũt*
וְכָל־סְבִיבוֹתֶיהָ בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים הַשָּׂאטוֹת אוֹתָךְ מִסָּבִיב׃

Turpitudinẽ tuam

[b] עָשָׂה
ne sis meretrix,

[c] נוּחַ [d] סוּר

adoleſcentiæ tuæ,

[e] בְּנָה
*es
†quę abominabatur
‡es
†maior

‡eſt,& villæ
*quę habitat ad †minor

[f] יָשַׁב
‡quæ habitat
‡villæ
‖nec

‡pauxillulũ; forẽt,ſed

[g] עָשָׂה
‡Viuo

*villæ †villæ

[h] עָוֹה גָּאָה
* hoc
† villis
‡ pauperis

[k] שָׁלָה עָנָה
‖tenuit.

[m] אָבָה
‡coram me:

[n] רָאָה
[o] חָצָה

iudicasti ſororem tuam

[p] נָשָׂא
יחד
‡ cùm iuſtificaueris

שביתתן
[q] שוב
שבות
[r] שוב
*villarum

cùm conſolata fueris

‖ villæ

villæ villæ

villarum
‡ cunctarum villarum quæ ſunt in circuitu

*quæ ſpernũt

[s] שָׂטָה

Tu rpitudinẽ tuam

[t] זִמָּה

[u] עָשָׂה [v] פּוּר
‡vt irritum faceres
*quod pepigi
† adoleſcentiæ tuæ,
‡ſempiternũ.

[v] קוּם
‡ cùm ſuſceperis
*maiores
†cum minoribus

[z] לָקַח
‡ſum
‡excuſatio propter pudorem tuũ, cùm placatus fuero

[y] בּוּשׁ

CAP. XVII.

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

[z] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [†] 5
loquere parabolicè & ,ænigma loquere Aenigmaticè ,hominis Fili
בֶּן־אָדָם חוֹד חִידָה וּמְשָׁל [†] 2
:Deus Dominus dixit Sic :*dices* Et .Iſrael domum ad parabolam
אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ [†] וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה׃ 3
ei ‡ quibus ,*pluma* † plena ,*penna longa* ,*alis magna** ,grandis Aquila
הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל גְּדוֹל הַכְּנָפַיִם אֹרֶךְ הָאֵבֶר מָלֵא הַנּוֹצָה אֲשֶׁר־לוֹ
. cedri ſummitatem tulit & ,Lebanon ad venit ;*variegatio*
הָרִקְמָה בָּא אֶל־הַלְּבָנוֹן וַיִּקַּח אֶת־צַמֶּרֶת הָאָרֶז׃
terram ad *illud* † adduxit & :auulſit eius *ramorum tenerorum* Caput
4 אֶת רֹאשׁ יְנִיקוֹתָיו קָטַף [a] וַיְבִיאֵהוּ אֶל־אֶרֶץ [†]
ſemine de tulit Et .*illud* † poſuit negotiatorum vrbe in .Chenahan
כְּנַעַן בְּעִיר רֹכְלִים שָׂמוֹ׃ [†] וַיִּקַּח מִזֶּרַע 5
,multas aquas iuxta* Tulit .ſeminis agro in illud *dedit*‡ & ,terræ
הָאָרֶץ [b] וַיִּתְּנֵהוּ בִּשְׂדֵה־זָרַע [c] קָח עַל־מַיִם רַבִּים
,*luxuriantem vitem in ſuit*‡& ,germinauit Et . illud poſuit *ſalicem*†
6 צַפְצָפָה שָׂמוֹ׃ [†] וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגֶפֶן סֹרַחַת
ea ſub eius radices & ,eam ad eius *ramos reſpiciendum ad*‡ ,ſtatura *humilem*
שְׁפָלַת קוֹמָה [d] לְפָנֶיהָ [e] דָּלִיּוֹתֶיהָ אֵלָיו וְשָׁרָשָׁיו תַּחְתֶּיהָ
. *ornamenta*†emiſit & ,palmites fecit & ,*vitem in ſuit** Et .ſint
יִהְיוּ וַתְּהִי לְגֶפֶן [f] וַתַּעַשׂ בַּדִּים וַתִּשְׁלַח פֹּארֹת׃ [g]
ecce Et .*pluma multa*‡& ,*alis magna*† grandis vna aquila fuit Et
7 וַיְהִי נֶשֶׁר־אֶחָד גָּדוֹל גְּדַל כְּנָפַיִם [g] וְרַב נוֹצָה וְהִנֵּה [†]
,eam ad *emittebat* † ſuos ramos & ,eam ad ſuas radices *inflectebat** hæc vitis
הַגֶּפֶן הַזֹּאת כִּפְנָה שָׁרָשֶׁיהָ עָלָיו וְדָלִיּוֹתֶיהָ שִׁלְחָה־לוֹ
bono agro In .ſuæ plantationis ‡ lineis de eam *irrigandum ad*‡
8 לְהַשְׁקוֹת אוֹתָהּ מֵעֲרֻגוֹת [h] מַטָּעָהּ׃ [i] אֶל־שָׂדֶה טוֹב [†]
,fructũ *ferendum ad* & ,*frondem faciendum ad* ,†plantata ipſa multas aquas *ad**
אֶל־מַיִם רַבִּים הִיא שְׁתוּלָה [k] לַעֲשׂוֹת עָנָף [l] וְלָשֵׂאת פְּרִי
:Deus Dominus dixit Sic :Dic . *magnificam vitem in exiſtendum ad*‡
לִהְיוֹת לְגֶפֶן אַדֶּרֶת׃ [†] אֱמֹר כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה׃ 9
eius fructum & ,euellet eius radices Nonne ?proſperabitur‡
הֲצָלֹחַ הֲלֹא אֶת־שָׁרָשֶׁיהָ יְנַתֵּק וְאֶת־פִּרְיָהּ
non & , *areſcet* † eius germinis frondes omnes , *areſcet*‡ & ,excîdet
יְקוֹמֵם וְיָבֵשׁ כָּל־טַרְפֵּי צְמַחָהּ תִּיבַשׁ וְלֹא
?ſuis radicib⁹ à eam *tollendã* † ad ,multo populo *in* & ,grandi brachio *in**
בִּזְרוֹעַ גְּדוֹלָה וּבְעַם רָב [m] לְמַשְּׂאוֹת אוֹתָהּ מִשָּׁרָשֶׁיהָ׃
eam *in tangere iuxta*‡ Nonne ?proſperabitur nunquid‡plantata ecce Et
10 וְהִנֵּה שְׁתוּלָה הֲתִצְלָח [n] הֲלֹא כְּגַעַת בָּהּ [†]
.*areſcet* ſui germinis lineis In ?ſiccando ſiccabitur ,orientalis ventus
רוּחַ הַקָּדִים תִּיבַשׁ יָבֵשׁ עַל־עֲרֻגֹת צְמָחָהּ תִּיבָשׁ׃
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [†]
?†hæc quid cognouiſtis Nonne :*rebellionis** domum ad nunc Dic
12 אֱמֹר־נָא לְבֵית הַמְּרִי הֲלֹא יְדַעְתֶּם מָה־אֵלֶּה [†]
& ,eius regem *cepit*†& ,Ieruſalaim Babel rex venit Ecce :Dic
אֱמֹר הִנֵּה־בָא מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַם [o] וַיִּקַּח אֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־
. Babel in ſe ad eos adduxit & ;eius principes
שָׂרֶיהָ [p] וַיָּבֵא אוֹתָם אֵלָיו בָּבֶלָה׃
induxit & :fœdus eo cum *excidit* & ,regni ſemine de tulit Et
13 וַיִּקַּח [†] מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַיִּכְרֹת אִתּוֹ בְּרִית וַיְבִאֵ

[a] נָשָׂא
‡poſuit
*illud

[b] נָתַן לָקַח
†veluti ponitur ſalix
‡effectum eſt vitis luxuriãs humilis
‡vt reſpiciant rami

[c] פְּנָה דָּלָה
*effecta eſt ‖ vitis
†propagines.

[e] הָיָה עָשָׂה
‡magnarum alarum, ‡ multarum plumarum.

[g] רָבַב
* aggregabat

[h] שָׁקָה
† extendebat
‡vt irrigaret
‡ſulcorum

[i] נָטַע עָשָׂה
*iuxta
†eſt,vt faciat frondes, & ferat

[l] פָּרָה
‡& efficiatur vitis grandis.

[n] נָשָׂא
‡ Num ‖ſiccabit †ſiccabit,
‡erit opus †euellendum

[m] נָשָׂא
‡eſt.

[n] נָגַע
‡ cũ tetigerit
*rebellem:
†ſunt?

[o] לָקַח

[p] בּוֹא
‡ tulit
‡ percuſſit

Dominus dixit, tibi væ væ: tuam malitiam omnem post fuit Et

23 וַיְהִי֙ אַחֲרֵ֣י כָל־רָעָתֵ֔ךְ אֲוֹי אֲוֹי־לָ֖ךְ נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י

excelsum: omni in excelsum tibi fecisti & :fornicem tibi ædificasti Et .Deus

24 יֱהוִֹה׃ וַתִּבְנִי־לָ֣ךְ גֵּ֔ב וַתַּעֲשִׂי־לָ֥ךְ רָמָ֖ה בְּכָל־

es abominata &,tuũ excelsum ædificasti viæ caput omne Ad .platea

25 רְח֑וֹב׃ אֶל־כָּל־רֹ֤אשׁ דֶּ֙רֶךְ֙ בָּנִ֣ית רָמָתֵ֔ךְ וַתְּתַעֵבִ֖י

aperuisti :transeuati omni tuos pedes diuaricasti &,tuum decorem

אֶת־יָפְיֵ֑ךְ וַתְּפַשְּׁקִי֙ אֶת־רַגְלַ֣יִךְ לְכָל־עוֹבֵ֔ר

.tuas fornicationes multiplicasti &

וַתַּרְבִּי֙ אֶת־תַּזְנוּתָ֔יִךְ׃ אֶל־בְּנֵ֥י מִצְרַ֖יִם שְׁכֵנַ֣יִךְ גְּדֹלֵ֣י בָשָׂ֑ר

: carne magnos tuos vicinos Aegypti filios ad es fornicata Et

26 וַתַּרְבִּ֣י אֶת־תַּזְנוּתַ֔יִךְ לְהַכְעִיסֵֽנִי׃

.meitritandum ad tuam fornicationem multiplicasti &

וַתַּרְבִּי֙ אֶת־תַּזְנוּתֵ֔ךְ׃ אֶת־בְּנֵ֥י אַשּׁ֖וּר לְכָל־גְּבוּלָ֑יִךְ

:tuum statutum diminui &,te super meam manum extendi ecce Et

27 וְהִנֵּ֣ה נָטִ֔יתִי יָדִ֖י עָלַ֑יִךְ וָאֶגְרַ֣ע חֻקֵּ֔ךְ

confusarum *,Philistiim filiarum te habentium odio animam in te dedi &

וָאֶתְּנֵ֖ךְ בְּנֶ֣פֶשׁ שׂנְאָתַ֑יִךְ בְּנ֣וֹת פְּלִשְׁתִּ֔ים הַנִּכְלָמוֹת

: tua saturitate absque ,Assur filios ad es fornicata Et .sceleris tua via de

28 מִדַּרְכֵּ֖ךְ זִמָּֽה׃ וַתִּזְנִי֙ אֶל־בְּנֵ֣י אַשּׁ֔וּר מִבְּלִ֥י שָׂבְעָ֖תְּ

.saturata eras non etiã &,eis es fornicata &

וַתִּזְנִּ֑ים וְגַ֥ם לֹא שָׂבָ֖עַתְּ׃

,Chenahan terra in tuam fornicationem multiplicasti Et

29 וַתַּרְבִּ֣י אֶת־תַּזְנוּתֵ֔ךְ אֶל־אֶ֥רֶץ כְּנַ֖עַן

.es saturata non hoc in etiam & : Chasdim in

כַּשְׂדִּ֑ימָה וְגַ֥ם־בְּזֹ֖את לֹא שָׂבָֽעַתְּ׃

te faciendo in : Deus Dominus dixit ,tuum cor est infirmatum Quam

30 מָ֣ה אֲמַלָּ֔ה לִבֵּ֖ךְ נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה בַּעֲשׂוֹתֵ֥ךְ

.imperiosæ meretricis mulieris opus ista omnia

אֶת־כָּל־אֵ֖לֶּה מַעֲשֵׂ֣ה אִשָּׁה־זוֹנָ֑ה שַׁלְטָֽת׃

tuum excelsum &, viæ omnis capite in tuũ excelsũm te ædificando In

31 בְּבְנוֹתַ֤יִךְ גִּבֵּךְ֙ בְּרֹ֣אשׁ כָּל־דָּ֔רֶךְ וְרָמָתֵ֖ךְ

spernendo meretrix tanquam fuisti non &: platea omni in fecisti

עָשִׂ֣ית בְּכָל־רְח֑וֹב וְלֹא־הָיִ֣ית כְּזוֹנָ֔ה לְקָלֵֽס׃

.alienos suscipiet suo viro pro adultera Mulier .mercedem

32 אִשָּׁ֥ה מְנָאֶ֖פֶת תַּחַ֣ת אִישָׁ֑הּ תִּקַּ֖ח אֶת־זָרִֽים׃

tua præmia dedisti tu & : donum dabunt meretricibus Omnibus

לְכָל־זוֹנ֣וֹת יִתְּנ֔וּ־נְדָ֖ה וְאַתְּ֣ נָתַ֔תְּ אֶת־נִדָּנַ֖יִךְ

te ad intrandum ad , illos remunerabas & , tuis amatoribus cunctis

33 לְכָל־מְאַהֲבַ֑יִךְ וַתְּשַׁחֲדִ֣י אוֹתָ֔ם לָב֥וֹא אֵלַ֖יִךְ

mulieribus à oppositum te in fuit Et .tuis fornicationibus in vndique

מִסָּבִ֖יב בְּתַזְנוּתָֽיִךְ׃ וַיְהִי־בָ֤ךְ בֶּחָפֶךְ֙ מִן־הַנָּשִׁ֔ים

34 בְּתַזְנוּתַ֖יִךְ וְאַחֲרַ֣יִךְ לֹ֣א זוֹנָ֑ה וּבְהַתְּחֵ֣ךְ אֶתְּנָ֔ן

.oppositum in fuisti & , tibi data sit non merces &

וְאֶתְּנָ֥ן לֹא־נִתַּן־לָ֖ךְ וַתְּהִי֥ לְהֶֽפֶךְ׃

.Domini verbum audi meretrix Propterea

35 לָכֵ֣ן זוֹנָ֔ה שִׁמְעִ֖י דְּבַר־יְהוִֹֽה׃

est reuelata & , tuum es effundi Pro :Deus Dominus dixit Sic

36 כֹּה־אָמַ֞ר אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֗ה יַ֚עַן הֻשְׁפַּ֣ךְ נְחֻשְׁתֵּךְ֮

omnia super &: tuos amatores super tuis fornicationibus in tua nuditas

וַתִּגָּלֶ֣ה עֶרְוָתֵךְ֒ בְּתַזְנוּתַ֗יִךְ עַל־מְאַהֲבַ֙יִךְ֙ וְעַל֙ כָּל־

quos tuorum filiorum sanguines iuxta &,tuarum abominationum idola

גִּלּוּלֵ֣י תוֹעֲבוֹתָ֔יִךְ וְכִדְמֵ֖י בָּנַ֑יִךְ אֲשֶׁ֥ר

tuos amatores omnes congregans ego ecce Ideo .eis dedisti

37 נָתַ֖תְּ לָהֶֽם׃ לָכֵ֣ן הִנְנִי֩ מְקַבֵּ֨ץ אֶת־כָּל־מְאַהֲבַ֜יִךְ

quos vniuersis super dilexisti quos omnes & ,eis super dulcuisti quibus

אֲשֶׁ֣ר עָרַ֗בְתְּ עֲלֵיהֶם֙ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁ֣ר אָהַ֔בְתְּ עַל־כָּל־אֲשֶׁ֖ר

reuelabo &, vndique te aduersus eos congregabo &: habebas odio

שָׂנֵ֑את וְקִבַּצְתִּ֣י אֹתָ֣ם עָלַ֔יִךְ מִסָּבִ֖יב וְגִלֵּיתִ֥י

.tuam nuditatem omnem videbunt & , eos ad tuam nuditatẽ

עֶרְוָתֵ֛ךְ אֲלֵהֶ֖ם וְרָא֥וּ אֶת־כָּל־עֶרְוָתֵֽךְ׃

: sanguinem effundentium &, adulterarum iudiciis te iudicabo Et

38 וְשָׁפַטְתִּ֤יךְ מִשְׁפְּטֵי֙ נֹאֲפ֣וֹת וְשֹׁפְכ֔וֹת דָּ֑ם

.zeli & itæ sanguinem te dabo &

וְנָתַתִּ֥יךְ דַּם־חֵמָ֖ה וְקִנְאָֽה׃

demolientur &, tuũ excelsum destruent &, corũ manum in te dabo Et

39 וְנָתַתִּ֤י אוֹתָךְ֙ בְּיָדָ֔ם וְהָרְס֥וּ גַבֵּ֖ךְ וְנִתְּצ֣וּ

: tuæ gloriæ vasa capient & ,tuis vestimentis te exspoliabunt & ,tua excelsa

רָמֹתַ֑יִךְ וְהִפְשִׁיטוּ֙ אוֹתָ֣ךְ בְּגָדַ֔יִךְ וְלָקְח֖וּ כְּלֵ֥י תִפְאַרְתֵּֽךְ׃

.discoopertam & , nudam te dimittent &

וְהִנִּיחוּךְ֙ עֲרֻמָּ֣ה וְעֶרְיָ֔ה׃

cœtum, & la te pfodiẽt &: lapide in te obruent &, concionẽ te super faciẽt ascẽdere Et

40 וְהֶעֱל֤וּ עָלַיִךְ֙ קָהָ֔ל וְרָגְמ֥וּ אוֹתָ֖ךְ בָּאֶ֑בֶן וּבְתָקוּךְ

.suis gladiis in

בְּחַרְבוֹתָֽם׃

, his ex vnum tibi faciendum ad † , oculus te super pepercit Non tibi †vt faceret ²עָשָׂה

5 לֹא־חָטְּה֙ עָלַ֣יִךְ עַ֔יִן לַעֲשׂ֥וֹת לָ֖ךְ אַחַ֣ת מֵאֵ֑לֶּה ²vt misereatur tui:

abiectione in , agri facies ad * es proiecta & : te super indulgendum ad ‡

לְחָמְלָ֤ה עָלַיִךְ֙ וַתְּשֻׁלְכִ֣י אֶל־פְּנֵי֙ הַשָּׂדֶ֔ה בְּגִעֲלַ֖ת

.te nasci ‡ die in , tuæ animæ *super faciẽ

נַפְשֵׁ֑ךְ בְּיוֹם֙ הֻלֶּ֣דֶת אוֹתָֽךְ׃ ‡qua nata es.

dixi & :tuis sanguinibus* in conculcatam te vidi &, te iuxta transiui Et *sanguine

6 וָאֶעֱבֹ֤ר עָלַיִךְ֙ וָאֵרְאֵ֣ךְ מִתְבּוֹסֶ֔סֶת בְּדָמַ֖יִךְ וָאֹמַ֥ר tuo:

.vine tua sanguinibus In :tibi dixi & .vine tuis sanguinibus † In ,tibi ³רָאָה

לָ֛ךְ בְּדָמַ֖יִךְ חֲיִ֑י וָאֹמַר֩ לָ֨ךְ בְּדָמַ֜יִךְ חֲיִֽי׃ † sanguine tuo viues.

, es multiplicata & , te dedi agri germen veluti milia Decem ‡ sanguine tuo viues.

7 רְבָבָ֤ה כְצֶ֙מַח֙ הִשְׂרֵ֣ךְ נְתַתִּ֔יךְ וַתִּרְבִּ֖י ⁴חָיָה

vbera : ornamentorum ornamento in es ingressa & , es magnificata & ⁵בּוא ᵈעֲדָה

.discooperta & , nuda ‡ tu & , germinauit tuus pilus & ,sunt facta firma ‡ ‡ intumuerunt, ‡ eras

וַתִּגְדְּלִ֣י וַתָּבֹ֔אִי ᶜבַּֽעֲדִ֖י ᵈעֲדָיִ֣ים שָׂדָ֑יִם

וְשַׂעְרֵךְ֙ צִמַּ֣ח וְאַתְּ֣ עֵרֹ֔ם וְעֶרְיָ֖ה׃

,amorum tempus tuũ tempus ecce &, te vidi &, te iuxta transiui Et

8 וָאֶעֱבֹ֤ר עָלַיִךְ֙ וָאֵרְאֵ֣ךְ וְהִנֵּ֣ה עִתֵּ֔ךְ עֵ֥ת דֹּדִ֖ים

, tibi iurauí & : tuam nuditatem † operui & , te super meam alam expandi & amictũ meũ

†ignominiã

וָאֶפְרֹ֤שׂ כְּנָפִי֙ עָלַ֔יִךְ וָאֲכַסֶּ֖ה עֶרְוָתֵ֑ךְ וָאֶשָּׁבַ֥ע לָ֛ךְ

.mihi ‡ fuisti & , Deus Dominus ait , tecum pactum in ſum ingressus & ‡ mea.

וָאָבֹ֥א בִבְרִ֖ית אֶתָּ֑ךְ נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה וַתִּהְיִי־לִֽי׃

te vnxi & : te desuper tuos sanguines inundani* & , aquis in ‡ te laui Et ‡ aqua,

9 וָאֶרְחָצֵ֤ךְ בַּמַּ֙יִם֙ וָאֶשְׁטֹ֣ף ᵈדָּמַ֔יִךְ מֵעָלָ֖יִךְ וָאֲסֹכֵֽךְ *laui sanguinẽ tuum qui erant in

te strauí & : taxo ‖ te calceaui & , acupicto ‡ te vestiui Et .oleo in ᵈסוּךְ

10 בַּשָּׁ֑מֶן׃ וָאַלְבִּשֵׁ֣ךְ רִקְמָ֔ה וָאֲנַעֲלֵ֖ךְ תָּ֣חַשׁ וָאֲחַבְּשֵׁ֥ךְ

dedi &: ornamento re ornaui Et .ferico te operui & , by ſso in ‡ discolorib*, ‖ hyacinthino: & cinxi

בַּשֵּׁ֖שׁ וַאֲכַסֵּ֥ךְ מָֽשִׁי׃ †gutturi

.tuo gutture † super torquem & , tuis manibus super armillas

11 וָאֶעֱדֵ֣ךְ עֶ֔דִי וָאֶתְּנָ֥ה צְמִידִ֖ים עַל־יָדַ֑יִךְ וְרָבִ֖יד עַל־גְּרוֹנֵֽךְ׃

coronam &: tuis auribus super circulos & ,tua nare super inaurem dedi Et circulum manibus tuis, & inaures

12 וְאֶתֵּ֤ן נֶ֙זֶם֙ עַל־אַפֵּ֔ךְ וַעֲגִילִ֖ים עַל־אָזְנָ֑יִךְ וַעֲטֶ֥רֶת ᵉנָתַן

.tuo capite in ‡ gloriæ ‡capiti tuo.

תִּפְאֶ֖רֶת בְּרֹאשֵֽׁךְ׃ *fuit

,sericum & , byssus* tua vestis & , argento & auro es ornata Et ᵉעֵדָה

13 וַתַּעְדִּ֤י זָהָב֙ וָכֶ֔סֶף וּמַלְבּוּשֵׁ֖ךְ שֵׁ֣שׁ וָמֶ֑שִׁי f †

es facta decora &: comedisti oleum & , mel & , similam , polymitum & יפה

וְרִקְמָ֥ה סֹ֛לֶת וּדְבַ֥שׁ וָשֶׁ֖מֶן אֲכָלְתְּ֑ךְ וַתִּיפִ֣י ᵍ

.regnum in es prosperata & , valde vehementia in ‡ ᵍיָפָה

בִּמְאֹ֣ד מְאֹ֔ד וַתִּצְלְחִ֖י לִמְלוּכָֽה׃ ‡vehementer nimis,

quia: tuam speciem propter gentes in nomen tibi est egressum Et

14 וַתֵּצֵ֤א לָךְ֙ שֵׁ֣ם בַּגּוֹיִ֔ם בְּיָפְיֵ֑ךְ כִּי֩ h †

Dominus dixit , te super posueram quem , meo decore in ipsa* perfecta ʰיָצָא

כְּלִ֣יל הֹ֔וֹא בַּהֲדָרִ֖י אֲשֶׁר־שַׂ֣מְתִּי עָלַ֑יִךְ נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י *erat

propter es fornicata & , tua pulchritudine in ‖ fidisti Et .Deus ⁱשׂוּם

15 יֱהוִֹֽה׃ וַתִּבְטְחִ֤י בְיָפְיֵךְ֙ וַתִּזְנִ֣י עַל־ k †

.transeuntem omnem super tuas fornicationes effudisti & : tuum nomen ‡pulchritudini tuæ,

שְׁמֵ֔ךְ וַתִּשְׁפְּכִ֥י אֶת־תַּזְנוּתַ֖יִךְ עַל־כָּל־עוֹבֵֽר ᵏזָנָה

tibi fecisti & , tuis vestimentis de sumpsisti Et . ‡ erat eum erga

16 לוֹ־יִהְיֶֽה׃ וַתִּקְחִי֙ מִבִּגְדֵ֣יךְ m † ‡desiderium tuum.

. ‡ erit non &, ventura † non : eis super* es fornicata & , maculosa ‡ excelsa ‡ multicoloria, * in †futura sunt similia, ‡populus qui talia facit. ‖ masculinas: ‡discoloria, †cum *posuisti coram eis. נתת †quæ ‡posuisti coram eis, ‖ita. נוּחַ ‡cõsumendũ. ‡est tibi *vt transite faceres †per ignem ‡adolescentiæ tuæ: quando nuda, discooperta, & & cõculcata

וַתַּעֲשִׂ֥י לָ֛ךְ בָּמ֥וֹת טְלֻא֖וֹת וַתִּזְנִ֣י עֲלֵיהֶ֑ם לֹ֥א בָאוֹת֙ וְלֹ֣א יִהְיֶֽה׃

quæ , meo argento de &, meo auro de tuæ gloriæ vasa tulisti Et

17 וַתִּקְחִ֤י כְלֵי֙ תִּפְאַרְתֵּ֔ךְ מִזְּהָבִ֖י וּמִכַּסְפִּ֑י אֲשֶׁ֥ר

.eis in † es fornicata & : masculi ‖ imagines tibi fecisti & , tibi dedi

נָתַ֣תִּי לָ֔ךְ n וַתַּעֲשִׂ֥י לָ֛ךְ צַלְמֵ֥י זָכָ֖ר וַתִּזְנִי־בָֽם׃

: eas operuisti & , tuæ recamationis ‡ vestimenta sumpsisti Et

18 וַתִּקְחִ֤י אֶת־בִּגְדֵי֙ רִקְמָתֵ֔ךְ וַתְּכַסִּ֑ים

.earum facies ad dedisti * meum suffimentum & , meum oleum &

וְשַׁמְנִ֥י וּקְטֹרְתִּ֖י נָתַ֥תְּ לִפְנֵיהֶֽם׃

,mel & , oleum & , similam , tibi dedi quem meum panem Et

19 וְלַחְמִ֣י אֲשֶׁר־נָתַ֣תִּי לָ֔ךְ סֹ֥לֶת וְשֶׁ֛מֶן וּדְבַ֖שׁ †

,‖ fuit & , quietis odorem in , earũ facies ad illud dedisti ‡ & , te comedere feci †

הַאֲכַלְתִּ֑יךְ וּנְתַתִּיהוּ֙ לִפְנֵיהֶ֣ם לְרֵ֣יחַ נִיחֹ֔חַ וַיְהִ֖י °

tuas filias & , tuos filios tulisti Et .Deus Dominus ait °נוּחַ

20 נְאֻם֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִֹֽה׃ וַתִּקְחִ֤י אֶת־בָּנַ֙יִךְ֙ וְאֶת־בְּנוֹתַ֔יִךְ †

parũ Nunquid : comedendum ‖ ad eis eos immolasti &, mihi generasti quos ‖cõsumendũ.

אֲשֶׁ֥ר יָלַ֖דְתְּ לִ֑י וַתִּזְבְּחִ֥ים לָהֶ֛ם לֶֽאֱכֹ֖ל הַמְעַ֥ט

,eos dedisti & : meos filios immolasti Et ?tuis fornicationibus de ‡

21 מִתַּזְנוּתָֽיִךְ׃ † ‡est tibi

illis † eos faciẽdo transire in* *vt transite faceres

וַתִּשְׁחֲטִ֣י אֶת־בָּנַ֔י וַתִּתְּנִ֖ים בְּהַעֲבִ֣יר אוֹתָ֑ם לָהֶֽם׃ †per ignem

,tuis abominationibus omnibus cum Et . ‡adolescentiæ tuæ: quando nuda, discooperta, & & cõculcata

22 וְאֵת֙ כָּל־תּוֹעֲבֹתַ֔יִךְ וְזִמָּתֵ֖ךְ לֹ֣א זָכַ֑רְתְּ אֶת־יְמֵ֥י נְעוּרָ֛יִךְ

: tuarum puritiarum dierum es recordata non tuis fornicationibus &

וְתַזְנֻתַ֖יִךְ לֹ֣א זָכַ֑רְתְּ אֶת־יְמֵי֙ נְעוּרַ֔יִךְ

.fuisti tuo sanguine in conculcatam , discooperta & , nudam te existendo in

23 בִּהְיוֹתֵ֥ךְ עֵרֹ֖ם ועֶרְיָ֑ה מִתְבּוֹסֶ֥סֶת בְּדָמֵ֖ךְ הָיִֽית׃ ᵖעֵרָה

offendiculum & ,suum cor super sua idola fecerunt ascendere isti

עָלָה חָאֳלָה ס וְהֵעָלוּ גִלּוּלֵיהֶם עַל־לִבָּם וּמִכְשׁוֹל

? eis *requirar requirendo** núquid :*suæ facies* ‡ contra *dederunt* suæ iniquitatis posuerunt

עֲוֹנָם נָתְנוּ נֹכַח פְּנֵיהֶם הַאִדָּרֹשׁ אִדָּרֵשׁ לָהֶם׃ x

Dominus dixit Sic :eos ad *dices*† & ,eos alloquere Propterea ‡ faciē suam: *interrogatus respondebo

לָכֵן דַּבֵּר־אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי 4 †

in sua idola fecerit ascendere *qui* Israel domo de *vir* Vir†: Deus x ענה

יְהוָה אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶת־גִּלּוּלָיו אֶל־

,*suas facies*‡ contra posuerit suæ iniquitatis offendiculum & ,suum cor † dic

שׂוּם לְבּוֹ וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ y יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו y †Quicunque

venienti ipsi respondebo DOMINVS Ego :Propheram ad venerit & ‡ faciē suam,

וּבָא אֶל־הַנָּבִיא אֲנִי יְהוָה z נֶעֱנֵיתִי לוֹ בָּהּ x עָנָה

Israel domum *capiendum Ad** .suorum idolorum multitudine in בא

בְּרֹב גִּלּוּלָיו׃ †לְמַעַן תָּפְשׂ אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל 5 P

.ipsi vniuersi suis idolis in me *desuper*† se *alienauerunt*† quòd ,suo corde in *Vt capiam ‡separauerūt

בִּלִּבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם׃ ‡ à

:Deus Dominus dixit :Israel domum ad dic Propterea

לָכֵן אֱמֹר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה 6 †

vniuersis *desuper*†& ,vestris idolis *desuper** conuerti facite & ,Conuertimini *alios ab †ab

שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מֵעַל גִּלּוּלֵיכֶם וּמֵעַל כָּל־

.vestras facies facite conuerti ,vestris abominationibus

תּוֹעֲבֹתֵיכֶם הָשִׁיבוּ פְּנֵיכֶם׃

peregrinabitur† qui ,*peregrino** de & ,Israel domo de *vir vir* Cum Si quispiam

כִּי אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל a וּמִן־הַגֵּר a אֲשֶׁר־יָגוּר 7 †

in sua idola fecerit ascendere & ,me post a† se separauerit & ,Israel in *peregrinis, †peregrinantur

בְּיִשְׂרָאֵל וְיִנָּזֵר מֵאַחֲרַי וְיַעַל גִּלּוּלָיו אֶל־ a גור

,*suas facies*‡ contra posuerit suæ iniquitatis offendiculum & ,suum cor ‡ ne eat

לִבּוֹ וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ יָשִׂים נֹכַח פָּנָיו ‡ faciē suam,

DOMINVS Ego :me pro eum *inquirendum ad* ,propheram ad venerit & vt inquirat

וּבָא אֶל־הַנָּבִיא לִדְרשׁ־לוֹ בִּי אֲנִי יְהוָה

,ipsum virum *in meas facies*† dabo Et . me *in** ei *respōdebitur* respondebo

נַעֲנֶה־לּוֹ בִּי׃ 8 †וְנָתַתִּי פָנַי בָּאִישׁ הַהוּא *pro

eum faciam succidere & ,prouerbia in & ,signum in eum *vastabo* ‡ & †faciem meā contra

וְהִשְׁמַּתִּיהוּ לְאוֹת וְלִמְשָׁלִים וְהִכְרַתִּיו ‡ponere faciā

.DOMINVS *ego* ‡ quòd scietis & :mei populi medio è

מִתּוֹךְ עַמִּי וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ ‡ sum

ego ,verbum fuerit locutus & ,fuerit seductus cùm propheta Et

וְהַנָּבִיא כִּי־יִפָּתֶה וְדִבֶּר דָּבָר אֲנִי 9 †

meam manū extendam & :illum prophetam seduxi DOMINVS

יְהוָה פִּתִּיתִי אֶת הַנָּבִיא הַהוּא וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי

.Israel mei populi medio è eum faciam delere & ,eum super

עָלָיו וְהִשְׁמַדְתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃

prophetę iniquitas‡ sic ,quærentis *iniquitas*† Sicut .*suam iniquitatē ferent** Et * luent pœnā iniquitatis suæ.

וְנָשְׂאוּ עֲוֹנָם c כַּעֲוֹן הַדֹּרֵשׁ כַּעֲוֹן הַנָּבִיא 10 b†

non & ,me post a† ,Israel domus vltrà errent non Vt .erit † est pœna iniquitatis

יִהְיֶה׃ †לְמַעַן לֹא־d יִתְעֶה עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרַי וְלֹא־ 11

,populū in mihi erunt Et .*suis* prævaricationib⁹ vniuersis in vltrà polluātur ‡ pœna iniquitatis

b נִשָּׂא c עֲוֹנָה עוֹד בְּכָל־פִּשְׁעֵיהֶם וְהָיוּ־לִי לְעָם

.Deus Dominus dixit ,Deum in eis ero ego & ‡ non euntes

d חָעָה וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 12 †

,prævaricationē prævaricādo, mihi peccauerit cū terra ,hominis Fili

בֶּן־אָדָם אֶרֶץ כִּי תֶחֱטָא־לִי לִמְעָל־ 13 †

: panis virgam ei conteram & ,eam super meam manum extendam &

וְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיהָ וְשָׁבַרְתִּי לָהּ מַטֵּה־לָחֶם e נָטָה

.*iumentum*† & ,*hominem* ea ex succidere faciā & ,famem eam in mittam & homines, †iumenta.

וְהִשְׁלַחְתִּי־בָהּ רָעָב וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃

,Daniel ,Noach ,eius medio in isti viri tres fuerint* Et * si

וְהָיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ נֹחַ דָּנִאֵל 14 †

DOMINVS dixit ,suam animam liberabunt sua iustitia in ipsi ;Iob &

וְאִיּוֹב הֵמָּה בְּצִדְקָתָם יְנַצֵּלוּ נַפְשָׁם נְאֻם אֲדֹנָי

,eam orbauerit & ,terram in fecero transire malam bestiam Si . Deus

יְהוִה׃ †לוּ־חַיָּה רָעָה אַעֲבִיר בָּאָרֶץ וְשִׁכְּלָתָהּ 15

. *bestia faciebum à* transeunte absque desolata fuerit & propter bestiam.

וְהָיְתָה שְׁמָמָה מִבְּלִי עֹבֵר מִפְּנֵי הַחַיָּה׃

Dominus dixit ,ego *viuens*† ,eius medio in* isti viri tres ‡ ‡ Et

שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ f חַי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי 16 †

,liberabuntur ipsi soli ipsi : liberabunt filias *si* & ‡ ,filios si ,Deus * fuerint † viuo ‡ neq; ‡ neq;

חָיָה g נֶצֶל יְהוָה אִם־בָּנִים וְאִם־בָּנוֹת g יַצִּילוּ הֵמָּה לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ f

terram super induxero gladium* Vel . desolata erit terra & * si

h בּוֹא וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה שְׁמָמָה׃ †אִוּ חֶרֶב h אָבִיא עַל־הָאָרֶץ 17

ea ex fecero succidere & ,terram per transeas ,*gladie*† dixero & ,ipsam † gladio, homines, & iumenta.

הַהִיא וְאָמַרְתִּי חֶרֶב תַּעֲבֹר בָּאָרֶץ וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה

viuens† ,eius medio in * isti viri tres Et .*iumentum* & ,*hominem* ‡ fuerint

אָדָם וּבְהֵמָה׃ †וְשִׁלֹּשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ חַי־ 18 † viuo

ipsi *quia* ,filias & ,filios liberabunt non ,Deus Dominus dixit :ego

אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לֹא יַצִּילוּ בָנִים וּבָנוֹת כִּי הֵם

,istam terram *ad** in miserō pestilentiam Vel .liberabuntur *ipsi* soli

לְבַדָּם יִנָּצֵלוּ׃ †אוֹ דֶבֶר אֲשַׁלַּח אֶל־הָאָרֶץ הַהִיא 19

ea ex *succidendum ad* ,sanguine in eam super meam iram effudero & vt succidere faciam

וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עָלֶיהָ בְּדָם לְהַכְרִית מִמֶּנָּה

viuēs†: eius medio in Iob &, Daniel, Noach Et .*iumentum* & ,*hominem* homines, & iumenta: †viuo

אָדָם וּבְהֵמָה׃ †וְנֹחַ דָּנִאֵל וְאִיּוֹב בְּתוֹכָהּ חַי־ 20

ipsi :liberabunt filiam si ,filium si , Deus Dominus dixit , ego

אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־בֵּן אִם־בַּת יַצִּילוּ הֵמָּה

Dominus dixit sic Nam .*suam* animam liberabunt *sua* iustitia in

בְּצִדְקָתָם יַצִּילוּ נַפְשָׁם׃ †כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי 21

*profecto ,famem & ,gladium ,mala mea iudicia quatuor quòd *etiam* ‡: Deus

יְהוִה אַף כִּי־אַרְבָּעָה שְׁפָטַי i הָרָעִים חֶרֶב וְרָעָב

succidendū ad ,Ierusalaim ad missi pestilētiam & ,malam bestiam &

וְחַיָּה רָעָה וָדֶבֶר שִׁלַּחְתִּי אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם לְהַכְרִית

iumentum† & ,*hominem* ea ex .evasio ea in remanebit ecce Et homines, †iumenta.

מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃ 22 †וְהִנֵּה k נוֹתָרָה בָּהּ פְּלֵטָה k יָתַר

videbitis & ,vos ad *egredientes*† ipsi ecce .filiæ & filij eductorum †egredientur

הַמּוֹצְאִים בָּנִים וּבָנוֹת הִנָּם l יוֹצְאִים אֲלֵיכֶם m וּרְאִיתֶם אֶת־ l יָצָא

induxi quod malo super consolabimini & :eorū *actiones*† & ,eorū viam

דַּרְכָּם וְאֶת־עֲלִילוֹתָם וְנִחַמְתֶּם עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר הֵבֵאתִי m רָאָה

.eam super induxi quæ omnibus cum ,Ierusalaim super †opera

עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם אֵת כָּל־אֲשֶׁר הֵבֵאתִי עָלֶיהָ׃

:eorū *conatus*† & ,eorū viam videritis cùm ,vos cōsolabuntur Et †opera

וְנִחַמְתֶּם אֹתָכֶם כִּי־תִרְאוּ אֶת־דַּרְכֶּם וְאֶת־עֲלִילוֹתֵיכֶם 23 †

dixit ,ea in feci quæ omnia feci *gratis* non quòd ,scietis & frustra

וִידַעְתֶּם כִּי לֹא חִנָּם n עָשִׂיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר n עָשִׂיתִי בָּהּ נְאֻם

. Deus Dominus

אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XV. טו

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 1 †

magis quàm aliud quodnis lignum? labrusca scilicet, quæ

qui palmite ?ligno omni præ vitis lignum erit quid ,hominis Fili

בֶּן־אָדָם מַה־יִּהְיֶה עֵץ הַגֶּפֶן מִכָּל עֵץ הַזְּמוֹרָה אֲשֶׁר 2 †

faciendū ad lignum eo ex tolletur Nunquid ?sylvæ ligna inter fuit

הָיָה בַּעֲצֵי הַיָּעַר׃ °הֲיֻקַּח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת 3 †

? vas omne illo in *dependendum ad* ‡ ,paxillum eo ex tollent Si † opus

לְמַלָּאכָה אִם־יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יָתֵד p לְתָלוֹת עָלָיו כָּל־כְּלִי׃

*comedit** eius *extremitates*‡ Duas .consumendū ad est datum igni Ecce † Num ‡ vt dependeat

הִנֵּה לָאֵשׁ נִתַּן לְאָכְלָה אֶת שְׁנֵי q קְצוֹתָיו אָכְלָה 4 †

? opus ad prosperabitur nunquid .est *exustum*‡ eius *medium*† & ,ignis p תלה

הָאֵשׁ וְתוֹכוֹ r נָחָר הֶהָצֵלַח לְמַלָּאכָה׃ ‡summitates

ignis *quia etiam*† ,operi *fiebat** non ,integrum *ipsū essendo in*‡ Ecce * consumpsit

הִנֵּה בְּהיוֹתוֹ תָמִים לֹא יֵעָשֶׂה לְמַלָּאכָה אַף כִּי־אֵשׁ 5 †

? operi *adhuc fiet* & ‡ ,sit combustum & ,illud *comedeit*‡ q קצה r חרר

אֲכָלָתְהוּ וְיֶחָר וְנֶעֱשָׂה עוֹד לִמְלָאכָה׃ † media pars

vitis lignum Quemadmodū :Deus Dominus dixit sic Propterea ‡exusta

לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כַּאֲשֶׁר עֵץ־הַגֶּפֶן 6 †

tradidi sic ,consumendum ad igni *illud* dedi quod sylvæ *ligno in** ‡ cum esset

בָּעֵץ הַיַּעַר אֲשֶׁר־נָתַתִּיו לָאֵשׁ לְאָכְלָה כֵּן נָתַתִּי אֶת־ * erat aptum

igne De .eos *in meas facies*† dabo Et . Ieruſalaim habitatores †quanto magis cum

יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ 7 †וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ ‡deuorauerit

,DOMINVS *ego* ‡ quòd scietis Et .eos *comedet* ‡ ignis & ,sunt egressi * non erit aptum vltrà

יָצָאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה

,desolatam terram dabo Et .eos contra *meas facies me ponendo in** *inter ligna

בְּשׂוּמִי אֶת־פָּנַי s בָּהֶם׃ †וְנָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ שְׁמָמָה 8 †

. Deus Dominus dixit ,prævaricationem sunt prævaricati quòd eo

נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ ‡ facie meam contra

‡consumet

‡ sum

* cū posuero faciem meā

s נתן

CAP. XVI. יו

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 1 †

.*suas* abominationes Ieruſalaim fac notas hominis Fili t ידע

בֶּן־אָדָם u הוֹדַע אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶת־תּוֹעֲבוֹתֶיהָ׃ 2 †

,*tuæ Mansiones*† :Ieruſalaim * Deus Dominus dixit Sic :*dices*‡ Et u ידע

וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לִירוּשָׁלַ͏ִם מְכֹרֹתַיִךְ x מִכְרֹתַיִךְ 3 †

tua mater & ,Emoræus tuus pater :Chenahanæa terra de *tui natales* & x כור

מִן־הָאֱמֹרִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ y הַכְּנַעֲנִי אֲבִיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ y ילד

fuisset præcisus non ,te *nasci*‡ die in‡ tuæ natiuitates Et .Chittæa ‡ ac si ‡ qua

חָיִת׃ †וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הִוָּלֶדֶת אֹתָךְ לֹא־כָרַת 4 † natus es,

non *saliendo*† & :*lenimen** ad fuisses lota non aquis in & ,tuus vmbilicus * nitorem,

שָׁרֵךְ וּבַמַּיִם לֹא־רָחַצְתְּ לְמִשְׁעִי וְהָמְלֵחַ לֹא † sale

.fores *fasciata*‡ non inuoluendo & ,fuisses salita ‡ inuoluta

הָמְלַחַתְּ וְהָחַתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ׃

:bibent desolatione in suas aquas &,comedent *solicitudine in* suum Panem cum timore
שָׁמָּה׃ לַחְמָם בִּרְאָגָה יֹאכֵלוּ וּמֵימֵיהֶם בְּשִׁמָּמוֹן יִשְׁתּוּ׃
omnium iniquitatē propter ,sua plenitudine à eius terra desoletur vt
לְמַעַן חֲשֹׂךְ אַרְצָהּ מִמְּלֹאָהּ מֵחָמָס כָּל־
terra & ,desolabuntur habitatæ ciuitates Et .ea in habitantium
יֹשְׁבֵי בָהּ׃ וְהָעָרִים[v] הַנּוֹשָׁבוֹת תֶּחֱרַבְנָה וְהָאָרֶץ 20 a יָשַׁב
.DOMINVS *ego* †quòd scietis & :erit deserta †sum
שְׁמָמָה תִּהְיֶה וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 21
,Israel *humo super* †vobis istud prouerbium †quod hominis Fili †est
בֶּן־אָדָם מָה־הַמָּשָׁל הַזֶּה לָכֶם עַל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל 22 ‡in terra
?visio omnis *peribit* & ,dies Prolongabuntur :dicendo deficiet
חָזוֹת׃ לֵאמֹר יַאַרְכוּ הַיָּמִים וְאָבַד כָּל־ z חָזוֹן׃
feci Cessare :Deus Dominus dixit Sic :eos ad dic Ideo
לָכֵן אֱמֹר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אַשְׁבִּית אֶת־ 23 ‡ sed
quinimo ‡ :Israel in vltrà illud prouerbium dicent non & ,illud prouerbiū
הַמָּשָׁל הַזֶּה וְלֹא־יִמְשְׁלוּ אֹתוֹ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אִם־
.visionis omnis verbum & ,dies Appropinquauerūt :eos ad loquere
דַּבֵּר אֲלֵיהֶם קָרְבוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חָזוֹן׃ *nec erit
medio in:*leniētiu*† diuinatio *&** ,frustrà visio oīs vltra erit non Quia †blandientis
כִּי לֹא יִהְיֶה עוֹד כָּל־חֲזוֹן שָׁוְא וּמְקֹסָם 24 ‡ &
loquar quod‡ ,loquar DOMINVS ego Quia .Israel domus
חֲלָק בְּתוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כִּי אֲנִי יְהוָה אֲדַבֵּר אֶת־אֲשֶׁר אֲדַבֵּר 25
domus ,vestris diebus in sed :amplius protrahetur nec ,fiet & ,verbum
דָּבָר וְיֵעָשֶׂה לֹא תִמָּשֵׁךְ עוֹד כִּי בִימֵיכֶם בֵּית
.Deus Dominus dixit ,illud faciam & ,verbum loquar ,*rebellionis* rebellis,
הַמֶּרִי[y] אֲדַבֵּר דָּבָר וַעֲשִׂיתִיו נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ y מָרָה
ecce ,hominis Fili :dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 26 † z
,multos dies ad *videns* ‡ hic quam Visio :*dicentes* Israel domus dicit:
בֶּן־אָדָם הִנֵּה אֲשֶׁר בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים הֶחָזוֹן אֲשֶׁר־הוּא לְיָמִים רַבִּים 27 †videt est
:eos ad dic Propterea .*prophetans* ipse longa tempora in & prophetat.
וְלְעִתִּים רְחוֹקוֹת הוּא נִבָּא׃ לָכֵן אֱמֹר אֲלֵיהֶם 28
.*mea verba omnia* vltrà protrahetur Non :Deus Dominus dixit Sic omne verbū
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא־תִמָּשֵׁךְ עוֹד כָּל־דְּבָרָי meum.
.Deus Dominus dixit ,fiet & ,verbum loquar Quod
אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דָּבָר וְיֵעָשֶׂה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

CAP. XIII. יג

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ 1
dices †& ,*vaticinantes* ,Israel prophetas ad vaticinare hominis Fili qui vaticinantur, †die
בֶּן־אָדָם הִנָּבֵא אֶל־נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבָּאִים וְאָמַרְתָּ 2
:DOMINI verbum Audite :suo corde de prophetantibus
לִנְבִיאֵי מִלִּבָּם שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה׃
qui ,*caducis* prophetis super Væ :Deus Dominus dixit Sic insipiētibus,
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הוֹי עַל־הַנְּבִיאִים הַנְּבָלִים אֲשֶׁר 3 †
vulpes Tanquam .viderunt nihil & ,suum spiritum post *ambulantes* ambulant
רָאָה הֹלְכִים אַחַר רוּחָם וְלִבְלְתִּי a רָאוּ׃ a רָאָה
ascendistis Non .fuerunt Israel tui prophetæ ,desertis in
בְּחָרְבוֹת נְבִיאַיִךְ יִשְׂרָאֵל הָיוּ׃ 4 † b עֲלָה
prælio in *standum ad* †,Israel domū super sepem sepiuistis &, fracturas in ‡neque
לֹא b עֲלִיתֶם בְּפִרְצוֹת וְתִגְדְּרוּ גָדֵר עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד בַּמִּלְחָמָה † vt staretis
,*mendacij* ‡ diuinationem & ,vanum Viderunt .DOMINI ‡ die in ‡ furoris
בְּיוֹם יְהוָה׃ חָזוּ שָׁוְא וְקֹסֵם כָּזָב 6 ‡mendacem,
:eos misit non DOMINVS Et .DOMINVS Dixit :dicentes c חָזָה
הָאֹמְרִים נְאֻם־יְהוָה וַיהוָה לֹא שְׁלָחָם
vanitatis ‡ visionem Nonne .verbum *firmandum ad* †sperare fecerunt* & *populum
וַיְחַלּוּ לְקַיֵּם דָּבָר׃ 7 † †vt confirmarent suæ prophetiæ
,DOMINVS Dixit ,*dicentes* ‡ & :dixistis *mendacij* ‖ diuinationē &, vidistis
הֲלֹא מַחֲזֵה־שָׁוְא חֲזִיתֶם וּמְקֹסֵם כָּזָב אֲמַרְתֶּם נְאֻם־יְהוָה ‡ cassam
Propter† :Deus Dominus dixit sic Propterea ? sum locutus non ego & ‖ mendacem
וַאֲנִי לֹא דִבַּרְתִּי׃ 8 † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן ‡ dicitis,
dixit ,vos ad †ego ecce ideo ,mendacium vidistis & ,vanum *vos loqui* * ‖Quia
דַּבֶּרְכֶם שָׁוְא וַחֲזִיתֶם כָּזָב לָכֵן הִנְנִי אֲלֵיכֶם נְאֻם *locuti estis
,vanum *videntes* * prophetas *ad* ‡ mea *manu* † erit Et .Deus Dominus †percussio
אֲדֹנָי יְהוִה׃ 9 † וְהָיְתָה יָדִי אֶל־הַנְּבִיאִים הַחֹזִים שָׁוְא ‡ super
scriptura in & ,erunt non mei populi *secreto* † In :mendaciū *diuinantes* † & *qui vident
וְהַקֹּסְמִים כָּזָב בְּסוֹד עַמִּי לֹא־ d יִהְיוּ וּבִכְתַב †diuinant
:ingredientur non Israel *humum ad* ‡ & ,scribentur non Israel domus ‡ cœtu
בֵּית־יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ וְאֶל־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא e יָבֹאוּ d חֵיָה
fecerūt errare ep eo pro & ,eo Pro .Deus Dominus *ego* * quòd scietis & ‡ terram
וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה׃ 10 † יַעַן וּבְיַעַן f הִטְעוּ אֶת־ e בּוֹא
,parietem *ædificans* ‡ ipse & ; pax † non & ,pax ,dicendo meū populum * ‡ sum † erat
עַמִּי לֵאמֹר שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם וְהוּא בָּנָה חַיִץ f טָעָה
‡ædificabat

* cōplanabāt *luto absque firmitate.
† luto absque firmitate:
g טָוֹחַ h נָפַל
‡ paries
* dabo lapides grandinis corruere facient parietē
‡ illum.
‖ vobis † est cōplanatio,
‡ cōplanastis?
* furorem
† grandinis
‡ cōsumendū
‡ cōplanastis luto absque firmitate,
i נָגַע k כָּלָה
† sum
* complanantibus eum luto absque firmitate.
* est † sunt
* prophetant
† vident
l טוֹחַ m חָזָה
† est

:*insulso* † complanantes ad Dic .*insulso* * eum *oblinentes* ‡ ipsi ecce &
וְהִנֵּם g טָחִים אֹתוֹ תָּפֵל׃ † אֱמֹר אֶל־טָחֵי תָּפֵל 11
,*cadetis* Elgabis *lapidibus* *vos* * & :inundans imber fuit, ‡ est casurus Et
וְיִפֹּל h הָיָה גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף וְאַתֶּנָּה אַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ תִּפֹּלְנָה
dicetur nonne :paries cecidit ecce Et .†scindet turbinum ventus &
וְרוּחַ סְעָרוֹת תְּבַקָּע׃ † וְהִנֵּה נָפַל הַקִּיר הֲלֹא יֵאָמֵר 12
Dominus dixit sic Propterea ? *liuistis* ‡ quam ,*litura* † Vbi ,*vos ad* ‡
אֲלֵיכֶם אַיֵּה הַטִּיחַ אֲשֶׁר טַחְתֶּם׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי 13
imber & ,mea ira in turbinum spiritum faciam scindere Et : Deus
יְהוִה וּבְקַעְתִּי רוּחַ־סְעָרוֹת בַּחֲמָתִי וְגֶשֶׁם
.*consumptionem* ‡ ad ira in *Elgabis* † lapides & ,erit meo *naso* * in inundans
שֹׁטֵף בְּאַפִּי יִהְיֶה וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ בְּחֵמָה לְכַלָּה׃
eū faciā pertingere & ,*insulso liuistis* ‡ quem parietem diruam Et
וְהָרַסְתִּי אֶת־הַקִּיר אֲשֶׁר טַחְתֶּם תָּפֵל i וְהִגַּעְתִּיהוּ 14
,cadet & :eius fundamentum discooperietur & . terram ad
אֶל־הָאָרֶץ וְנִגְלָה יְסֹדוֹ וְנָפָלָה
.DOMINVS *ego* † quòd scietis &, eius medio in cōsumemini &
k וְכִלִּיתֶם בְּתוֹכָהּ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
.*insulso eum linentibus* * in & ,pariete in meum furorem complebo Et
וְכִלֵּיתִי אֶת־חֲמָתִי בַּקִּיר וּבַטָּחִים אֹתוֹ תָּפֵל 15 †
.eum complanantes † non & ,paries * Non :vobis Dicamque
וְאֹמַר לָכֶם אֵין הַקִּיר וְאֵין l הַטָּחִים אֹתוֹ׃
ei *videntes* † & , Ierusalaim ad *vaticinantes* * Israel Prophetæ
נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּבְּאִים אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם m וְהַחֹזִים לָהּ 16 †
.Deus Dominus dixit ,pax † non & ,pacis visionem
חֲזוֹן שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃
† faciem tuā ,tui populi filias ad *tuas facies* † pone ,hominis fili tu Et
וְאַתָּה בֶּן־אָדָם n שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־בְּנוֹת עַמֶּךָ 17 †
. eas super vaticinare &, suo corde de *vaticinantes* *
הַמִּתְנַבְּאוֹת מִלִּבָּן וְהִנָּבֵא עֲלֵיהֶן׃
super puluinaria *consuentibus* ‡ Væ :Deus Dominus dixit Sic : *dices* † Et
וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הוֹי לִמְתָפְרוֹת כְּסָתוֹת עַל 18 †
omnis caput super velamina *facientibus* * & ,*meaꝝ* manuū axillis omnibus
כָּל־אַצִּילֵי יָדָי o וְעֹשׂוֹת הַמִּסְפָּחוֹת עַל רֹאשׁ כָּל־ o עָשָׂה
,mei populi venabimini animas Nūquid .animas venandum ad statutæ
קוֹמָה לְצוֹדָד נְפָשׁוֹת הֲצוֹדְדָנָה לְעַמִּי
meo populo in me prophanastis Et ? viuificabitis vobis † animas &
וְנַפְשׁוֹת p תְּחַיֶּינָה׃ † וַתְּחַלְּלֻנָה אֹתִי אֶל־עַמִּי 19 p חָיָה q מוּת
interficiendum ad † ,panis *buccellis in* * & ,hordei pugillos propter
בְּשַׁעֲלֵי שְׂעוֹרִים וּבְפִתֻּתֵי לֶחֶם q לְהָמֵית
non quæ ,animas *viuificandum ad* & ,*morientur* † non quæ animas
נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־תְמוּתֶנָה וּלְחַיּוֹת נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־
.mendacium *audientibus* ‡ meo populo *vos mentiendo in* ,*viuent*
תְחַיֶּינָה בְּכַזַּבְכֶם לְעַמִּי שֹׁמְעֵי כָזָב׃
vestra ceruicalia ad ego Ecce :Deus Dominus dixit sic Propterea
לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֶל־כְּסָתוֹתֵיכֶן 20 †
dirumpam Et .*euolandum ad* † animas ibi *venantes* * vos quibus
אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם מְצוֹדְדוֹת שָׁם אֶת־הַנְּפָשׁוֹת לְפָרְחוֹת וְקָרַעְתִּי
vos quas animas ‡ dimittam &, vestris brachiis *desuper* ‡ ea
אֹתָם מֵעַל זְרֹעֹתֵיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי אֶת־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר אַתֶּם
.*auolantes in* † animas *venantes* *
מְצוֹדְדוֹת אֶת־נְפָשִׁים לְפָרְחוֹת׃
meum populum liberabo & ,vestra velamina dirumpam Et
וְקָרַעְתִּי אֶת־מִסְפָּחֹתֵיכֶם r וְהִצַּלְתִּי אֶת־עַמִּי 21 † r נָצַל
:venationem in vestra manu in vltra erunt non & , vestra manu de
מִיֶּדְכֶן וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד בְּיֶדְכֶן לְמִצּוֹדָה
iusti cor *conterere* † Pro .DOMINVS *ego* † quòd scietis &
וִידַעְתֶּן כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ † יַעַן הַכְאוֹתֶם לֵב־צַדִּיק 22 † s כָּאַב
,impij manus *confortando* * & :illud affeci dolore non ego &, mendaciter
שֶׁקֶר וַאֲנִי לֹא הִכְאַבְתִּיו וְלִחַזֵּק יְדֵי רָשָׁע * pro eoquod confortastis
לְבִלְתִּי־שׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָע לְהַחֲיוֹתוֹ׃ * vt † reuerteretur
diuinabitis non diuinationem & ,videbitis non vanum Propterea
לָכֵן † שָׁוְא לֹא תֶחֱזֶינָה וְקֶסֶם לֹא־תְקַסֵּמְנָה 23
quòd scietis & :vestra manu de meum populum eruam & : amplius
עוֹד † וְהִצַּלְתִּי אֶת־עַמִּי מִיֶּדְכֶן וִידַעְתֶּן כִּי־ * sum
.DOMINVS *ego* †
אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XIIII. יד

meas facies ad ‡ sederūt & ,Israel senioribus de viri me ad *venit* ‡ Et
וַיָּבֹא אֵלַי אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָי׃ † x ‡ venerunt
viri ,hominis Fili :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et * coram me.
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ † בֶּן־אָדָם הָאֲנָשִׁים 2 3

. illud noui ego vestri spiritus ascensiones & : Israel domus quę ascendũt in spiritu vestro
בֵּית יִשְׂרָאֵל [g] וּמַעֲלוֹת רוּחֲכֶם אֲנִי יָדָעְתִּי׃ עֲלָה [g]
implestis & :hac vrbe in vestros interfectos fecistis Multiplicare
6 [b]† הִרְבֵּיתֶם חַלְלֵיכֶם בָּעִיר הַזֹּאת וּמִלֵּאתֶם חוּצוֹתֶיהָ׃ רָבָה [h]
:Deus DOMINVS dixit sic Propterea . occisos [h] eius plateas
7 לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה [†] חֲלָלֵיכֶם אֲשֶׁר שַׂמְתֶּם בְּתוֹכָהּ הֵמָּה הַבָּשָׂר וְהִיא חוּצוֹתֶיהָ חָלָל׃ [†] interfectis.
ipsa & , caro † ipsi ,eius medio in posuistis * quos vestri Interfecti
חַלְלֵיכֶם אֲשֶׁר שִׁמְתֶּם [i] בְּתוֹכָהּ הֵמָּה הַבָּשָׂר וְהִיא *posuistis
gladiũ & ;meruistis Gladium .eius medio de eduxit † vos Et .iebes [i] Tiunt
8 חֶרֶב יְרֵאתֶם [k] הוֹצִיא מִתּוֹכָהּ׃ [†] חֶרֶב שׂוּם
vos educam Et .Deus DOMINVS dixit ,vos super inducam est † educere faciam
9 וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם [l] מִתּוֹכָהּ וְנָתַתִּי אֶתְכֶם בְּיַד־זָרִים וְעָשִׂיתִי בָכֶם שְׁפָטִים׃ [†] יָצָא [k]
vobis in faciam & ,alienorum manu in vos daboque ,eius medio de
10 בַּחֶרֶב תִּפֹּלוּ עַל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל אֶשְׁפּוֹט אֶתְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ [†] עָשָׂה [l]
:vos iudicabo Israel termino in ;cadetis gladio In .iudicia
,lebetem in † vobis erit non Hæc .DOMINVS go † quòd scietis & † sum
11 הִיא לֹא־תִהְיֶה לָכֶם לְסִיר וְאַתֶּם תִּהְיוּ בְתוֹכָהּ לִבְשָׂר אֶשְׁפּוֹט אֶתְכֶם׃ † vt lebes,
.vos iudicabo Israel termino in :carnẽ in et medio in eritis vos & vt caro: hæc
12 וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה [m] בַּחֻקַּי לֹא הָלַכְתֶּם וּמִשְׁפָּטַי לֹא עֲשִׂיתֶם כִּכְמִשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם׃ הָיָה [m]
non meis statutis in quia . DOMINVS ego quòd scietis Et sum
13 וַיְהִי [p] † כְּהִנָּבְאִי בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וּפְלַטְיָהוּ בֶן־בְּנָיָה מֵת [q] וָאֶפֹּל עַל־פָּנַי חָלָה [n]
,meas facies † super cecidi & :est mortuus ,Benaiah filius Pelatiahu &
consummationẽ ,Deus Domine Ahah :dixi & ,magna voce clamaui &
14 וָאֶזְעַק קוֹל־גָּדוֹל וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה כָּלָה [†] חָלָה [n]
,me ad DOMINI verbum fuit Et . Israel residui faciens † tu facis
15 אַתָּה עֹשֶׂה אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל׃ [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָי לֵאמֹר׃ פָּנָה [o]
,tuæ redemptionis viri tui fratres ,tui fratres ,hominis Fili :dicendo
habitatores eis dixerunt quibus ,ipsa tota Israel domus omnis & propinqui tui,
16 בֶּן־אָדָם אַחֶיךָ [k] אַנְשֵׁי גְאֻלָּתֶךָ וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּהּ אֲשֶׁר אָמְרוּ לָהֶם יֹשְׁבֵי
terra est data ipsa nobis †, DOMINO desuper * vos Elõgate :Ieruſalaim *à † quia
ירוּשָׁלַם רַחֲקוּ מֵעַל יְהוָה לָנוּ הִיא נִתְּנָה הָאָרֶץ׃ לָכֵן הִנָּא נְחָנָה
Quia :Deus Dominus dixit sic :dic Propterea . possessionem in Licet
17 לְמוֹרָשָׁה׃ [†] לָכֵן אֱמֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה כִּי [s] יָרַשׁ
eis fui & ,terras in eos dispergere feci quia & ,gentes in eos elõgare feci terram, fui tamen
18 הֲרְחַקְתִּים בַּגּוֹיִם וְכִי [t] הֲפִצוֹתִים בָּאֲרָצוֹת וָאֶהְיֶה לָהֶם פּוּץ [t]
.illuc venerunt quò † terris in ,paruum sanctuarium in † ad quas
19 לִמְקֻדָּשׁ מְעַט בָּאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־[u] בָּאוּ שָׁם׃ בּוֹא [u]
vos congregabo Et :Deus Dominus dixit Sic :dic Propterea
20 לָכֵן [†] אֱמֹר כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים וַאֲסַפְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפוֹצוֹתֶם בָּהֶם וְנָתַתִּי לָכֶם אֶת־אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ *adunabo † in
estis dispersi quibus † , terris de vos colligam * & , populis de
.Israel humum vobis dabo & :eis in
21 וּבָאוּ שָׁמָּה [x] וְהֵסִירוּ אֶת־כָּל־שִׁקּוּצֶיהָ וְאֶת־כָּל־תּוֹעֲבֹתֶיהָ מִשָּׁם׃ [†] סוּר [x]
cor eis dabo Et . illa de eius abominationes cunctasque omnia idola
22 וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב [†] אֶחָד וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וַהֲסִרֹתִי לֵב
cor remouebo & : eorum interiori † in dabo nouum spiritum & , vnum tribuam
carnis † cor eis dabo & , eorum carne de lapidis ‡ ‡ lapideum
23 הָאֶבֶן מִבְשָׂרָם וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב בָּשָׂר׃ † carneum.
,custodiant mea iudicia & ,ambulent meis statutis in Vt
24 לְמַעַן [y] † בְּחֻקַּתַי יֵלֵכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֹתָם וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים׃ חָקַק [y]
. Deum in eis ſim ego & ,populũ in mihi ſint & :ea faciant &
suarum abominationum & ,suarum contaminationũ cor ad * Et * secundum
25 וְאֶל־לֵב [†] שִׁקּוּצֵיהֶם וְתוֹעֲבֹתֵיהֶם לִבָּם הֹלֵךְ דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם נָתַתִּי נְאֻם אֲדֹנָי
Dominus dixit ,dabo eorum caput in eorum viam :vadens † eorum cor † ambulat:
rotæ & , ſuas alas Cherubim eleuauerunt Et . Deus
יְהוִה׃ [z] † וַיִּשְׂאוּ הַכְּרוּבִים אֶת־כַּנְפֵיהֶם וְהָאוֹפַנִּים [z] נָשָׂא
. deſuper eos ſuper ‡ Iſrael Dei gloria & :eos contra ‡ erat
לְעֻמָּתָם וּכְבוֹד אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה׃ receſſit ‡ è
ſuper ſtetitque , ciuitatis medio deſuper ‡ DOMINI gloria aſcendit Et
26 וַיַּעַל [a] † כְּבוֹד יְהוָה מֵעַל תּוֹךְ הָעִיר וַיַּעֲמֹד עַל־ עָלָה [a]
me adduxit q̃ ; me eleuauit ſpiritus Et .vrbis oriente ab † qui , montem † eſt
27 הָהָר אֲשֶׁר מִקֶּדֶם לָעִיר׃ [†] וְרוּחַ נְשָׂאַתְנִי וַתְּבִיאֵנִי
aſcendit † & : Dei ſpiritu in viſione in tranſmigratione ad Chaſdim * in * terram
כַּשְׂדִּימָה אֶל־הַגּוֹלָה בַּמַּרְאָה בְּרוּחַ אֱלֹהִים וַיַּעַל † receſſit

CAP. XII. יב

: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et

1 [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ [c] הָיָה [d] מָרָה [e]
oculi quibus :ſedens tu rebellionis domus medio in hominis Fili rebellis habitas, ‡ ſunt
2 בֶּן־אָדָם [†] בְּתוֹךְ בֵּית־[d] הַמְרִי אַתָּה יוֹשֵׁב אֲשֶׁר עֵינַיִם [ʃ] לָהֶם לִרְאוֹת וְלֹא רָאוּ אָזְנַיִם לָהֶם לִשְׁמֹעַ וְלֹא * vt videant, † ſunt
non & ,audiendum ad † eis aures :viderunt non & ,videndum ad * eis ‡ rebellis eſt.
fac hominis fili tu Et . ipſi rebellionis domus quia ,audierunt
per diem
3 שָׁמֵעוּ כִּי בֵית מְרִי הֵם׃ [†] וְאַתָּה בֶן־אָדָם עֲשֵׂה [c] כְּלִי גֹלָה וְגֶלֵה [f] יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְגָלִיתָ [c] כֶּבֶל [c] גָּלָה
traſmigrabis Et.corũ oculis i interdiu trãſmigra &,trãſmigrationis vaſa tibi
quia ,aſpiciant forte ſi ,eorum oculis in alterum locum ad tuo loco de rebellis eſt.
4 מִמְּקוֹמְךָ אֶל־מָקוֹם אַחֵר לְעֵינֵיהֶם אוּלַי יִרְאוּ כִּי בֵּית הַמְרִי הֵמָּה׃ [g] † וְהוֹצֵאתָ כֵלֶיךָ כִּכְלֵי גוֹלָה [g] יָצָא [g] efferes
tranſmigrationis vaſa tanquã tua vaſa educes Et . ipſi rebellionis domus per diem
eorum oculis in veſpera in egredieris tu Et .eorum oculis in interdiu
5 יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְאַתָּה תֵּצֵא בָּעֶרֶב לְעֵינֵיהֶם כְּצֵאת גוֹלַת׃ [†] לְעֵינֵיהֶם חֲתֹר־לְךָ
tibi perfode eorum oculis In . tranſmigrationis exitus ſecundum
portabis humerum ſuper eorum oculis In. eũ per exire facies * & ,parietẽ in * exi
6 בַּקִּיר וְהוֹצֵאתָ בּוֹ׃ [†] לְעֵינֵיהֶם עַל־כָּתֵף תִּשָּׂא [h] בֶּהָעְלָטָה תּוֹצִיא פָּנֶיךָ תְּכַסֶּה וְלֹא תִרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ כִּי מוֹפֶת נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ [†] וָאֶעֱשֶׂה כֵּן כַּאֲשֶׁר [i] צִוִּיתִי נָשָׂא [h] † tenebris, exibis: faciẽ tuam
quia :terram videbis non & ,velabis tuas facies : effectes caligine † in
ſum in ſtus ‡ quemadmodũ ,ſic feci Et . Iſrael domui te dedi portentũ præceptum eſt mihi.
7 מוֹצֵאת נַחְתִּיךְ לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ [†] וָאֶעֱשֶׂה כֵּן כַּאֲשֶׁר [i] צִוִּיתִי
veſpera in † & ,interdiu † tranſmigrationis vaſa tanquam protuli mea Vaſa † per diem,
humerum ſuper ,protuli † caligine In .manu in parietem in mihi perfodi ‡ veſperi
בַּלַּיְלָה כֵּלַי הוֹצֵאתִי כִּכְלֵי גוֹלָה׃ וּבָעֶרֶב יוֹמָם בַּקִּיר חָתַרְתִּי־לִי בְּיָד בָּעֶלְטָה הוֹצֵאתִי עַל־כָּתֵף [k] יֱהִי צָוָה [j] ‡ exiui,
,mane in me ad DOMINI verbum fuit Et .eorũ oculis in portaui
8 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה [k] † אֵלַי בַּבֹּקֶר לֵאמֹר׃ [†] בֶּן־אָדָם הֲלֹא אָמְרוּ אֵלֶיךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בֵּית
domus ,Iſrael domus te ad dixerant nonne ,hominis Fili :dicendo
Dominus dixit Sic :eos ad Dic ? faciens ‡ tu quid ,rebellionis rebellis, ‡ facis?
9 הַמֹּרִי מָה אַתָּה עֹשֶׂה׃ [†] אֱמֹר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי [l] מְרֵה [l]
,Iſrael domui omni & ,Ieruſalaim in hoc onus Prælato :Deus Super ducem eſt prophetia hæc
Sicut .veſtrum portentum Ego ,Dic .eorum medio in ipſi * quæ ‡ ſuper omnẽ domum
10 יְהוָה הַנְּשִׂיא [m] הַמַּשָּׂא הַזֶּה בִּירוּשָׁלַם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הֵמָּה בְתוֹכָם׃ [†] אֱמֹר אֲנִי מוֹפְתְכֶם כַּאֲשֶׁר נָשָׂא [m]
. ibunt captiuitatem in ,tranſmigrationem In .eis fiet ſic ,feci * eſt
11 עָשִׂיתִי כֵּן יֵעָשֶׂה לָהֶם בַּגּוֹלָה׃ [n] בַּשִּׁבְיָ֣ה יֵלֵכוּ׃ [o] עָשָׂה [n]
,caligine in † portabit humerũ ad * ,eorum medio in ‡ qui prælatus Et
12 וְהַנָּשִׂיא אֲשֶׁר־בְּתוֹכָם [†] אֶל־כָּתֵף יִשָּׂא בָּעֶלְטָה יֵצֵא שִׁבְרָה [o]
ſuas facies ‡ :ipſum per educendum ad ‡ ,perfodient † ,parietem per egredietur & dux ‡ eſt
terram ipſe oculo in videat non quod propter ‖ ,operiet * ſuper
13 בַּקִּיר יַחְתְּרוּ לְהוֹצִיא בּוֹ פָּנָיו׃ כִּסֶּה יַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאֶה לָעַיִן הוּא אֶת־הָאָרֶץ׃ † ſarcinulas
:mea ſagena in prehendetur & ,cum ſuper meum rete extendam Et ſuas † quem
ibi & ,videbit non ipſam & ,Chaſdim terrã ,Babel in eũ adducam & ‡ vt educant
14 וּפָרַשְׂתִּי [†] עָלָיו אֶת־רִשְׁתִּי וּבְמִצּוּדָתִי אֶתְפְּשֵׂהוּ וְהֵבֵאתִי אֹתוֹ בָּבֶלָה אֶרֶץ כַּשְׂדִּים וְאוֹתָהּ לֹא־יִרְאֶה וְשָׁם יָמוּת׃ ‡ faciem ſuã ‖ vt † capietur
omnes ‡ & ,eius auxilium † eius circuitibus * qui omnes Et . morietur
15 וְכָל [p] אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיו עֶזְרָתוֹ וְכָל־אֲגַפָּיו אֲזָרֶה לְכָל־רוּחַ וְחֶרֶב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם׃ בּוֹא [p]
,gentes in eos meſpargendo in * , DOMINVS ego ‡ quòd ſcient Et * in circuitu † ſunt ad
16 וְיָדְעוּ [†] כִּי־אֲנִי יְהוָה [q] בַּהֲפִיצִי אוֹתָם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִי אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת׃ [r] † וְהוֹתַרְתִּי מֵהֶם אֲנָשִׁים [s] מִסְפָּר מֵחֶרֶב מֵרָעָב וּמִדֶּבֶר לְמַעַן יְסַפְּרוּ אֶת־כָּל־ ‡ omnia agmina † euaginabo ‡ ſum
viros eis ex relinquam Et . terras in eos ventilauero & *cùm diſperſero
omnes narrent vt ; peſte à & , fame à , gladio à , numeri פּוּץ [q]
17 תּוֹעֲבֹתֵיהֶם בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וְיָדְעוּ כִּי־ יָהַר [r] זָרָה [s]
quòd ſcient & , illuc ingredientur quo † , gentibus in ſuas abominationes † ad quas
: dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et .DOMINVS ego *
18 אֲנִי יְהוָה׃ [†] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ *ſum
tuas aquas & ,comedes tremore in tuum panem ,hominis Fili comede,
Sic : terræ populum ad dices † Et . bibes ſolicitudine & cõmotione in & tremore bibe.
19 בֶּן־אָדָם [†] לַחְמְךָ בְרַעַשׁ תֹּאכֵל וּמֵימֶיךָ בִּרְגָזָה וּבִדְאָגָה תִּשְׁתֶּה׃ [†] וְאָמַרְתָּ אֶל־עַם הָאָרֶץ כֹּה־ ‡ dic
: Iſrael humum ad * , Ieruſalaim habitatoribus ‡ Deus DOMINVS dixit ‡ ſuper habitatores
אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אַדְמַת יִשְׂרָאֵל * ſuper terrã

similitudo subtus hominis manus *exemplar* Cherubim in apparuit Et .est egressus &

8 וַיֵּצֵא׃ [e] [†] וַיֵּרָא [†] לַכְּרוּבִים [g] תַּחְבְּנִית [h] יַד אָדָם תַּחַת [c] יֵצֵא רָאָה [f]

Rota .Cherubim iuxta rotæ quatuor ecce & ,vidi Et .eorum alas

9 כַּנְפֵיהֶם׃ [†] וָאֵרְאֶה וְהִנֵּה אַרְבָּעָה אוֹפַנִּים אֵצֶל הַכְּרֻבִים אוֹפַן

aspectus & :*vnum* † Cherub iuxta *vna* *rota & ,vnum Cherub iuxta ‡ vna

אֶחָד אֵצֶל הַכְּרוּב אֶחָד וְאוֹפַן אֶחָד אֵצֶל הַכְּרוּב אֶחָד וּמַרְאֵה

carum aspectus Et . Tarsis lapidis color tanquam † rotarum

10 הָאוֹפַנִּים כְּעֵין אֶבֶן תַּרְשִׁישׁ׃ [†] וּמַרְאֵיהֶם

. rotæ medio in rota fuisset si ac ; ipsis quatuor vna similitudo

דְּמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפָן בְּתוֹךְ הָאוֹפָן׃

circuibant ‡ non ,ambulabant suis *quadratum* † quatuor in *eas eundo* In

Cum ambularent † lateribus ‡reuertebantur cùm ambularent, [h] הֹלֵךְ סָבִב ‡ ad *ad †primus Cherub [i] אֶל סָבִב [k] ‡reuertebantur, cùm ambularent. *erant † in circuitu ‡ à Cherub, ‡erant *Cherub † rotæ [m] פָּנֶה [n] שָׁנָה רום ‡ est ‡cùm ambularent * cũ eleuarẽt †vt exaltaretur ſuper [p] רָאָה [q] נָשָׂא ‡ erant ‡ Dum ſtarẽt ipſi, *dum eleuabant † erat ‡à ‡dum egrederentur ipſi, [r] יָצָא †in introitu

11 [†] בְּלֶכְתָּם [h] אֶל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם יֵלֵכוּ [i] לֹא יִסַּבּוּ

nec ,ibant *illud* post *caput* † se vertebat quem * locum ‡ sed ,*ipsas eundo in*

בְּלֶכְתָּם כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִפְנֶה הָרֹאשׁ אַחֲרָיו [k] יֵלֵכוּ לֹא

,earum dorsa & ,earum caro omnis Et .*eas eundo in* ,*circuibant* †

יִסַּבּוּ׃ [l] בְּלֶכְתָּם׃ [†] וְכָל־בְּשָׂרָם וְגַבֵּיהֶם

circum † oculis * plenæ rotæ & ,earum alæ & ,earum manus &

וִידֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם וְהָאוֹפַנִּים מְלֵאִים עֵינַיִם סָבִיב

,rota ô ,‡est clamatum ipsis Rotis . rotarum ipsarum quatuor

13 לְאַרְבַּעְתָּם אוֹפַנֵּיהֶם׃ [†] לָאוֹפַנִּים לָהֶם קָרָא הַגַּלְגַּל

facies vnius † facies: *vnicuiq; ‡facies quatuor Et .meis auribus in

14 בְּאָזְנָי׃ [†] וְאַרְבָּעָה [m] פָּנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי

quartæ & ,leonis facies tertię &,hominis facies secũdæ facies & ,Cherub

הַכְּרוּב וּפְנֵי [n] הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי

quod animal ‡ipsum :Cherubim se exaltauerunt Et . aquilæ facies

15 פְּנֵי־נָשֶׁר׃ [†] [o] וַיֵּרָמוּ הַכְּרוּבִים הִיא הַחַיָּה אֲשֶׁר

ambulabant ,Cherubim *eundo in* ‡ Et . Chebar flumine in vidi

16 רָאִיתִי [p] בִּנְהַר־כְּבָר׃ [†] וּבְלֶכֶת הַכְּרוּבִים יֵלְכוּ

se eleuandũ ad † ,suas alas Cherubim *eleuando in* *& :eos iuxta rotæ

הָאוֹפַנִּים אֵצְלָם [q] וּבְשָׂאֵת הַכְּרוּבִים אֶת־כַּנְפֵיהֶם לָרוּם

.eos apud ‡ipsæ etiam ,rotæ reuertebantur non ,terra in *desuper*

מֵעַל הָאָרֶץ לֹא־יִסֻּבּוּ הָאוֹפַנִּים גַּם־הֵם מֵאֶצְלָם׃

nam :eis cum se eleuabant se *eleuando in* *& : ſtabant ,*ipsos ſtando In* ‡

17 [†] בְּעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְרוּמָם יֵרוֹמּוּ אוֹתָם כִּי

limine *desuper* ‡ DOMINI gloria est egressa Et . eis in † animalis spiritus

18 רוּחַ הַחַיָּה בָּהֶם׃ [†] וַיֵּצֵא כְּבוֹד יְהוָה מֵעַל מִפְתַּן

Cherubim eleuauerunt Et . Cherubim super stetit & :domus

19 הַבָּיִת וַיַּעֲמֹד עַל־הַכְּרֻבִים׃ [†] וַיִּשְׂאוּ הַכְּרוּבִים אֶת־

,*ipsos egrediendo in* ‡ : meis oculis in terra à ſunt eleuati & , ſuas alas

כַּנְפֵיהֶם וַיֵּרוֹמּוּ מִן־הָאָרֶץ [r] לְעֵינָי בְּצֵאתָם

DOMINI domus portæ *ostio* † stetit & :eos iuxta rotæ &

וְהָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר בֵּית־יְהוָה

.desuper eos ſuper Iſrael Dei gloria & ,orientalis

הַקַּדְמֹנִי וּכְבוֹד אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה׃

‡ est :Chebar flumine in Iſrael Deum ſubter vidi quod animal ‡ Hoc

20 [†] הִיא הַחַיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בִּנְהַר כְּבָר

‡essent. facies *quatuor* Quatuor . *ipſi* ‡ Cherubim quòd cognoui &

21 וָאֵדָע כִּי כְרוּבִים הֵמָּה׃ [†] אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה פָּנִים [s]

†erant vnicuique ‡vnicuique. ‡manus hominis *manuum* ‡ ſimilitudo Et . *vni* alæ quatuor & ,*vni* †

לְאֶחָד וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאֶחָד [t] וּדְמוּת יְדֵי אָדָם

facierum *earundem* *eorum facierum ſimilitudo Et .eorum alis ſub

22 תַּחַת כַּנְפֵיהֶם׃ [†] וּדְמוּת פְּנֵיהֶם הֵמָּה הַפָּנִים

vnuſquiſq;,ipſæmet & earũ aſpectus ,Chebar fluuium iuxta vidi quas

אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל־נְהַר כְּבָר [v] מַרְאֵיהֶם וְאוֹתָם אִישׁ

.*ibant ipſius facierum tranſitum ad*

אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ׃

CAP. XI. יא

domus portam ad me introduxit & ,ſpiritus me eleuauit Et

1 [†] וַתִּשָּׂא אוֹתִי רוּחַ [b] וַתָּבֵא אֹתִי אֶל־שַׁעַר בֵּית־ [a] נָשָׂא בוא [b]

quæ reſpicit portæ oſtio in ecce Et .oriẽtem ad *reſpicientem* ,orientalem DOMINI

יְהוָה הַקַּדְמוֹנִי הַפּוֹנֶה קָדִימָה וְהִנֵּה בְּפֶתַח הַשָּׁעַר

filium Iaazaniah eorũ medio in vidi & ,viti quinque & viginti

עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ וָאֵרֶא בְּתוֹכָם אֶת־יַאֲזַנְיָה בֶּן־

.populi principes Benaiahu filium Pelathiahu & ,Hazur

עַזֻּר וְאֶת־פְּלַטְיָהוּ בֶן־בְּנָיָהוּ [c] שָׂרֵי הָעָם׃ שור [c]

*ſunt ,iniquitatẽ *cogitantes* † viti * iſti ,hominis Fili :me ad Dixitque †

2 [†] וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים הַחֹשְׁבִים אָוֶן

qui cogitãt ‡ consulunt ‡ Qui dicũt: [d] יַעַן בְּנָה [e] *est cõtritio, ædificemus † Ieruſalaim eſt vt ‡ vt [f] נָפַל *dixiſti

appinquo in Nõ :*Dicentes* ‡ . iſta vrbe in malum conſilium *conſulentes* ‡ &

3 וְהוֹעֲצִים [d] עֲצַת־רָע בָּעִיר הַזֹּאת׃ [†] הָאֹמְרִים לֹא בְקָרוֹב

vaticinare Idcirco . caro ‡ nos & ,lebes † hæc :domos *ædificare**

בָּתִּים הִיא הַסִּיר וַאֲנַחְנוּ הַבָּשָׂר׃ [†] לָכֵן הִנָּבֵא [e]

ſpiritus me ſuper cecidit Et . hominis fili vaticinare ,eos ſuper

4 עֲלֵיהֶם הִנָּבֵא בֶן־אָדָם׃ [†] וַתִּפֹּל עָלַי [f] רוּחַ

dixiſtis ‡ ſic ,DOMINVS dixit Sic : Dic :me ad dixit & ,DOMINI

יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה כֵּן אֲמַרְתֶּם

erat quem ‡ ,Cherub *desuper* eleuata est Iſrael Dei gloria Et ‡à ‡ſuper

3 וּכְבוֹד׃ [†] אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נַעֲלָה מֵעַל הַכְּרוּב אֲשֶׁר הָיָה *illum qui indutus erat

qui ,lineis *indutum** virum *ad* vocauit & .domus limen ad ,*cum ſuper* †habebat atramentarium

עָלָיו אֶל מִפְתַּן הַבָּיִת וַיִּקְרָא אֶל־הָאִישׁ הַלָּבֻשׁ הַדָּיוֹת אֲשֶׁר

:eum ad DOMINVS dixit Et . ſuis lumbis in ſcribæ *tabellã* †

4 קֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמָתְנָיו׃ [†] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָו ‡ſigna

ſuper Tau *ſignabis* † & ,Ieruſalaim mediũ per ,ciuitatis medium per Tranſi

תָּו [h] עַל־בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִַם [h] וְהִתְוִיתָ תָּו עַל־ ‡gementium † clamãtium

cunctis ſuper *vociferantium* † & *ſuſpirantium* ‡ virorum frontes

מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱנָחִים וְהַנֶּאֱנָקִים עַל כָּל־

:meis auribus in dixit illis Et .eius medio in *factis* abominationibus quæ fiunt

הַתּוֹעֵבוֹת [i] הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ׃ [†] וּלְאֵלֶּה אָמַר בְּאָזְנָי ‡ עָשׂוֹת [i]

5 ,veſter oculus parcat non :percutite & ,cum poſt ciuitatem per Tranſite נָכָה [k]

עִבְרוּ בָעִיר אַחֲרָיו [k] וְהַכּוּ עַל־תָּחוֹס עֵינֵיכֶם Senes,adoleſcentes, &

,mulieres & ,*paruulum* & ,*virginem* & ,*electum* ,Senem .miſereamini nec virgines, &

6 וְאַל־תַּחְמֹלוּ׃ [†] זָקֵן בָּחוּר וּבְתוּלָה [l] וְטַף וְנָשִׁים paruulos,

,Tau *cum ſuper* ‡ quem ‡virum omnem ad Sed :perditionem ad *occidetis* † אל

תַּהַרְגוּ לְמַשְׁחִית וְעַל־כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־עָלָיו תָּו ק

viris *in* * incœperunt Et .incipietis meo ſanctuario à & ,accedatis ne עינכם

תִּגָּשׁוּ [m] וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ [n] וַיָּחֵלּוּ בָּאֲנָשִׁים ק

Contaminate : eos ad dixit Et . *domus facies ad* † qui ,ſenioribus טַפְּף [l]

7 הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַבָּיִת׃ [†] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם טַמְּאוּ †occidite

,ſunt egreſſi Et .Egredimini .*vulneratis* ‡ atria implete & ,domum ‡ſuper

אֶת־הַבַּיִת וּמַלְאוּ אֶת־הַחֲצֵרוֹת חֲלָלִים [o] צְאוּ וְיָצְאוּ ‡fuerit

remanſi & ,*eos percutere iuxta* ‡ ,fuit Et . ciuitatem *per* percuſſerunt & נגש [m]

8 וְהַכּוּ בָעִיר׃ [†] וַיְהִי כְּהַכּוֹתָם וְנֶאשְׁאַר חלל [o] יצא

.Deus Domine Ahah :dixiq; ,clamaui & ,*meas facies* *ſuper rui & ,ego *à † erant corã domo.

אֲנִי [p] וָאֶפֹּל עַל־פָּנַי וָאֶזְעַק וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה ‡interfectis.

te effundendo in ‡ ,Iſrael reſiduum omne *in* *consumpens* † Nunquid ‡cum percuſ. ſiſſent

הַמַשְׁחִית אַתָּה אֶת כָּל־שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל בְּשָׁפְכְּךָ אֶת־ *facie meã,

domus Iniquitas :me ad dixit Et ? Ieruſalaim ſuper tuum furorem נפל [p]

9 חֲמָתֶךָ עַל־יְרוּשָׁלִָם׃ [†] וַיֹּאמֶר אֵלַי [q] עֲוֹן בֵּית † perdere facis ‡dum effundis

,*ſanguinib** *terra eſt repleta & ,valde *vehemẽter in* ‡ magna Iehudah & Iſrael עוה [q]

יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה גָּדוֹל׀ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דָּמִים ‡eſt vehemẽter *ſanguinariis

DOMINVS Dereliquit :dixerunt Nam. ‡peruerſo eſt plena ciuitas & ‡iudicio.

וְהָעִיר מָלְאָה [r] מַשֶּׁה כִּי אָמְרוּ עָזַב יְהוָה אֶת־ נטה [r]

Non .*ego etiam Et . *videns* ‡ DOMINVS non & ,terram ‡videt.

10 הָאָרֶץ וְאֵין יְהוָה רֹאֶה׃ [†] וְגַם אֲנִי לֹא *nõ parcam, ſicut nec ipſi pepercerunt.

. dedi eorũ caput in eorũ Viam .miſerebor neque ,meus oculus parcet † habebat atramẽtarium

תָחוֹס עֵינִי וְלֹא אֶחְמֹל דַּרְכָּם בְּרֹאשָׁם נָתָתִי׃ ‡reſpondit

reddens ‡ ,ſuis lumbis in *tabellam* † qui ,lineis indutus vir ecce Et ‡ omnia

11 [†] וְהִנֵּה הָאִישׁ לְבֻשׁ הַדְּיוֹת אֲשֶׁר הַקֶּסֶת בְּמָתְנָיו מַשִּׁיב כל אשר

.mihi præcepiſti quæ ‡ iuxta Feci :dicendo verbum

דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר [r] צִוִּיתָנִי׃ ק

CAP. X. יוד

Cherubim caput ſuper *qua* ,*expanſionem ad* ‡ ecce & ,vidi Et עזה [s]

1 וָאֵרֶא׃ [†] וְהִנֵּה אֶל־הָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הַכְּרֻבִים ‡ ſuper firmamentũ quod erat

.eos ſuper apparuit ,ſolij ſimilitudinis *aſpectus* † veluti ſapphiri lapis tanquã דמה [t]

כְּאֶבֶן סַפִּיר כְּמַרְאֵה [s] דְּמוּת כִּסֵּא נִרְאָה עֲלֵיהֶם׃ † ſpecies

inter ad ‡ Ingredere :dixit & ,lineis indutum virum ad dixit Et ‡ inter rotas, inter Cherubim,

2 [†] וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיֹּאמֶר [v] בֹּא [x] אֶל־בֵּינוֹת בוא [x]

inter * de ignis prunis tuas *volas* ‡ imple & ,*Cherub ſubter ad rotam* בין [y]

לַגַּלְגַּל אֶל־תַּחַת לַכְּרוּב וּמַלֵּא חָפְנֶיךָ גַּחֲלֵי־אֵשׁ מִבֵּינוֹת ‡ manus

.*meos oculos ad* ‡ eſt ingreſſus & :ciuitatem ſuper ſparge &,Cherubim *medio

לַכְּרֻבִים וּזְרֹק עַל־הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי׃ †in conſpectu meo.

,*virum illum intrando in* ‡ ,domus dextera à *ſtantes* ‡ Cherubim Et ‡ſtabant

3 [†] וְהַכְּרֻבִים עֹמְדִים מִימִין לַבַּיִת בְּבֹאוֹ הָאִישׁ ‡ cũ ingrederetur vir ille,

DOMINI gloria *ſe extulit* * Et . interius atrium impleuit nubes & *receſſit

4 וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת־הֶחָצֵר [z] הַפְּנִימִית׃ [z] וַיֵּרֶם כְּבוֹד־יְהוָה [y] פנה [z]

atrium & ,nube domus eſt repleta & ;domus limen ad Cherub *deſuper* † רום [y]

מֵעַל הַכְּרוּב עַל מִפְתַּן הַבַּיִת וַיִּמָּלֵא הַבַּיִת אֶת הֶעָנָן וְהֶחָצֵר † à

.DOMINI gloriæ ſplendore eſt repletum ‡ ſonitus

מָלְאָה אֶת־נֹגַהּ כְּבוֹד יְהוָה׃ ‡ auditus

,exterius atrium ad vſque eſt *audita* ‡ Cherubim alarum *vox* † Et חוץ [a]

5 וְקוֹל׀ כַּנְפֵי הַכְּרֻבִים נִשְׁמַע עַד־ [a] הֶחָצֵר הַחִיצֹנָה *omnipotẽtis quando loquitur.

ipſo præcipiendo in † ,fuit Et . *ipſo loquendo in* ‡ *Sadai** Dei vox tanquam †cum præcepiſſet

6 כְּקוֹל אֵל־שַׁדַּי בְּדַבְּרוֹ׃ [†] וַיְהִי [b] בְּצַוֹּתוֹ אֶת *medio rotarum ‡medio

inter ‡ de *rotam* *inter* † de ignem Tolle :dicendo ,lineis induto viro *medio

הָאִישׁ לְבֻשׁ־הַבַּדִּים לֵאמֹר [c] קַח אֵשׁ מִבֵּינוֹת לַגַּלְגַּל מִבֵּינוֹת †erat

.rotam iuxta ſtetit & ,eſt ingreſſus & :Cherubim ‡ſumpſit, ‡poſuit

לַכְּרֻבִים וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד אֵצֶל הָאוֹפָן׃ *manibus

qui ignem ad ,Cherubim *inter* * de ſuã manũ Cherub miſit Et נשא [d]

7 [†] וַיִּשְׁלַח הַכְּרוּב אֶת־יָדוֹ מִבֵּינוֹת לַכְּרֻבִים אֶל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר

,accepit & ;lineis induti *volis** in *dedit* ‡ & ,*tulit* † & ,Cherubim inter †

בֵּינוֹת הַכְּרֻבִים [d] וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל־חָפְנֵי לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיִּקַּח

vides
*faciunt: מה הם
P עָשָׂה t
‡faciunt
*vt procul recedam à
†conuersus

:facientes‡ isti quid tu videns nonne, hominis Fili: me ad dixit Et
6 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הֲרָאִיתָ אַתָּה מָה־אֵלֶּה עֹשִׂים
fieri longè ad*, hîc facientes‡ Israel domus quas, magnas abominationes
תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת אֲשֶׁר בֵּית־יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים פֹּה לְרָחֳקָה
.magnas abominationes videbis conuertes† adhuc &? meo sanctuario desuper
מֵעַל מִקְדָּשִׁי וְעוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת׃
vnum foramen ecce &, vidi &: atrij ostium ad me adduxit Et
7 †וַיָּבֵא אֹתִי אֶל־פֶּתַח הֶחָצֵר וָאֵרְאֶה וְהִנֵּה חֹר־אֶחָד
: parietem in nunc fode hominis Fili, me ad dixit Et .parietem in
8 בַּקִּיר׃ †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם חְתָר־נָא בַקִּיר
,Ingredere: me ad dixit Et .vnum ostium ecce &, parietē in fodi &
9 וָאֶחְתֹּר בַּקִּיר וְהִנֵּה פֶּתַח אֶחָד׃ †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא
faciunt .hîc facientes isti quas, malas abominationes vide &
וּרְאֵה אֶת־הַתּוֹעֵבוֹת הָרָעוֹת אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים פֹּה׃
,reptilis similitudo omnis ecce &, vidi &, ſum ingreſſus Et
10 †וָאָבוֹא וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה כָל־תַּבְנִית רֶמֶשׂ
depicta erant in exaratum: Israel domus idola vniuersa &, abominatio, animalis &
וּבְהֵמָה שֶׁקֶץ וְכָל־גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל מְחֻקָּה
ſemoribus de viri ſeptuaginta Et .circum circum parietē super
11 עַל־הַקִּיר סָבִיב סָבִיב׃ †וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי
per circuitū. ‡ ſtabat , ſtantium eorū medio in ſtans‡, Saphan filius Iazaniahu &, Israel domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן־שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים
ante ea, & vnuſquiſque ſuffimenti nebulæ vapor &: ſua manu in ſuū thuribulū vir &, eorū facies ad
לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְיָדוֹ וַעֲנַן הַקְּטֹרֶת
aſcendebat. ſeniores quæ, hominis fili vidiſti Nonne: me ad dixit Et .aſcendens
12 עֹלֶה׃ †וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם אֲשֶׁר זִקְנֵי
faciunt in tenebris, vnuſquiſq; in cubiculis pictu ræ ‡ſuæ proſpectura conclamabunt in vir, obſcuritate in facientes, Israel domus
בֵּית־יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים בַּחֹשֶׁךְ אִישׁ בְּחַדְרֵי
DOMINVS dereliquit, nos videns* DOMINVS Non :dicentes‡ quia
מַשְׂכִּיתוֹ כִּי אֹמְרִים אֵין יְהוָה רֹאֶה אֹתָנוּ עָזַב יְהוָה אֶת־
abominationes videbis, conuertes† Adhuc: me ad dixit Et .terram
13 הָאָרֶץ׃ †וַיֹּאמֶר אֵלַי עוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת
ostium ad me adduxit Et .facientes‡ isti quas magnas
14 גְּדֹלוֹת אֲשֶׁר־הֵמָּה עֹשִׂים׃ †וַיָּבֵא אֹתִי אֶל־פֶּתַח
ibi ecce &: aquilonem ad quod, DOMINI domus portæ
שַׁעַר בֵּית־יְהוָה אֲשֶׁר אֶל־הַצָּפוֹנָה וְהִנֵּה־שָׁם
.Tammuz flentes ſedentes mulieres
הַנָּשִׁים יֹשְׁבוֹת z מְבַכּוֹת אֶת־הַתַּמּוּז׃
videbis conuertes* Adhuc ?hominis fili vidiſti Nonne: me ad dixit Et
15 †וַיֹּאמֶר אֵלַי a הֲרָאִיתָ בֶן־אָדָם עוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה
atrium ad me adduxit Et .his præ magnas† abominationes
תּוֹעֵבוֹת גְּדֹלוֹת מֵאֵלֶּה׃ †וַיָּבֵא b אֹתִי אֶל־חֲצַר
inter DOMINI templi oſtio‡ ecce &, interius DOMINI domus
16 בֵּית־יְהוָה הַפְּנִימִית וְהִנֵּה־פֶתַח הֵיכַל יְהוָה בֵּין
: viri quinque & viginti circiter ‡ altare inter &, veſtibulum
הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ
, orientem ad eorū facies &, DOMINI templum ad eorum poſteriora*
אֲחֹרֵיהֶם אֶל־הֵיכַל יְהוָה וּפְנֵיהֶם קֶדְמָה
vidiſti Nonne: me ad dixit Et .ſolis ortum ad ſe incuruantes ipſi &
וְהֵמָּה c מִשְׁתַּחֲוִיתֵם קֶדְמָה לַשָּׁמֶשׁ׃ 17 †וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרָאִיתָ
incuruabant שָׁחָה ‡ quòd faciat קָלַל d
abominationes faciendo à† Iehudah domui eſt leue Nunquid ?hominis fili
בֶּן־אָדָם הֲנָקֵל לְבֵית יְהוּדָה מֵעֲשׂוֹתָם אֶת־הַתּוֹעֵבוֹת
ſunt cōuerſi &, iniquitate terram repleuerunt quia: hîc fecerunt quas
אֲשֶׁר עָשׂוּ־פֹה כִּי־מָלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ חָמָס e וַיָּשׁוּבוּ
?ſuum naſum ad ramum mittentes† ipſi ecce &, me irritandum ad
לְהַכְעִיסֵנִי וְהִנָּם שֹׁלְחִים אֶת־הַזְּמוֹרָה אֶל־אַפָּם׃
nec, meus oculus parcet non .excandeſcentia in faciam ego etiam Et
18 וְגַם־אֲנִי אֶעֱשֶׂה בְחֵמָה לֹא־תָחוֹס עֵינִי וְלֹא
exaudiam non &, magna voce meis auribus in clamabunt &: miſerebor
אֶחְמֹל וְקָרְאוּ בְאָזְנַי קוֹל גָּדוֹל וְלֹא אֶשְׁמַע
.eos
אוֹתָם׃

CAP. IX. ט

†præfecti ‡vnuſquiſq; ‖ ſuum ad perdendum
כְּלָה f
‡veniebant *verſæ †vnuſquiſq; habebat inſtrumentum ſuum ad perdendum, ‖erat
נֶגֶף g
‡ atramentarium ‡erat ad renes

Appropinquauerūt: dicendo, magna voce meis auribus in clamauit Et
1 †וַיִּקְרָא בְאָזְנַי קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר קָרְבוּ
.ſua manu in ſuæ perditionis ‖ inſtrumentum vir‡ &: ciuitatis viſitationes†
פְּקֻדּוֹת הָעִיר וְאִישׁ f כֶּלְיוֹ מַשְׁחִתּוֹ בְיָדוֹ׃
quæ*, ſuperioris portæ via de venientes‡ viri ſex ecce Et
2 †וְהִנֵּה שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים בָּאִים מִדֶּרֶךְ־שַׁעַר הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר
vnus vir &, ſua manu in ſuæ diſſipationis vas vir† &, aquilonē ad reſpiciens
מָפְנֵה צָפוֹנָה וְאִישׁ כְּלִי g מַפָּצוֹ בְיָדוֹ וְאִישׁ־אֶחָד
, ſunt ingreſſi &: ei‡ tenibus in‡ ſcribę tabella† &, lineis veſtitus eorū medio in‖
בְּתוֹכָם לָבוּשׁ בַּדִּים וְקֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמָתְנָיו וַיָּבֹאוּ
.æreum altare iuxta ſteterunt &
וַיַּעַמְדוּ אֵצֶל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת׃

ibunt genua omnia &: debilitabuntur manus Omnes
17 רָפֶה m כָּל־הַיָּדַיִם † וְכָל־בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה
ad‡ &: formido eos operiet &, ſaccis ſe accingent Et .aquæ‡ †tanquam
18 שָׁקַק n מָיִם׃ †וְחָגְרוּ o שַׂקִּים וְכִסְּתָה אוֹתָם פַּלָּצוּת וְאֶל
.caluicium eorum capitibus omnibus in &, pudor facies omnes
כָּל־פָּנִים בּוּשָׁה וּבְכָל־רָאשֵׁיהֶם קָרְחָה׃
elongationē in‡ eorum aurum &, proiicient plateas in ſuum Argentum
19 †כַּסְפָּם בַּחוּצוֹת יַשְׁלִיכוּ וְזָהָבָם לְנִדָּה
die in eos liberare valebit non eorum aurum &, eorum Argentum .eit
יִהְיֶה כַּסְפָּם וְזָהָבָם לֹא־יוּכַל p לְהַצִּילָם בְּיוֹם
non ſua viſcera† &, ſaturabunt non ſuam animam: DOMINI indignationis
עֶבְרַת יְהוָה נַפְשָׁם לֹא יְשַׂבֵּעוּ וּמֵעֵיהֶם לֹא
eius ornamenti decor* Et .fuit eorū iniquitatis offendiculum‡ quia: implebūt
20 יְמַלְאוּ כִּי־מִכְשׁוֹל עֲוֹנָם הָיָה׃ q †וְצִבְיֵ עֶדְיוֹ
ſuarum ſſurcitiarum‖, ſuarū abominationū imagines &, eum poſuit excellentiam in
לִגְאוֹן s שָׂמָהוּ וְצַלְמֵי תוֹעֲבֹתָם שִׁקּוּצֵיהֶם
.elongationem in ipſis illud‡ dedi hoc propter: eo in fecerunt
עָשׂוּ בוֹ עַל־כֵּן t נָתַתִּיו x לְנִדָּה׃
terræ impiis &, diripiendum ad alienorum manum in illud dabo Et
21 †וְנָתַתִּיו בְּיַד־זָרִים לָבַז וְלִרְשָׁעֵי הָאָרֶץ
, eis ab meas facies auertam Et .illud contaminabunt &: ſpolium‡ in
22 לְשָׁלָל וְחִלְּלוּהוּ׃ y †וְהַסְבֹּתִי פָּנַי מֵהֶם
.illud polluēt &, effractores* illud in introibunt &: meū abditum‡ violabūt &
וְחִלְּלוּ אֶת־צָפוּנִי וּבָאוּ־בָהּ פָּרִיצִים וְחִלְּלוּהָ׃
, ſanguinum iudicio eſt plena terra quoniam: catenam Fac
23 †עֲשֵׂה הָרְתֹק כִּי הָאָרֶץ מָלְאָה מִשְׁפַּט דָּמִים
, gentium peſſimos adducam Et .extorſione eſt plena ciuitas &
24 וְהֵבֵאתִי z רָעֵי גוֹיִם׃ †וְהֵבֵאתִי a וְהִשְׁבַּתִּי b גְּאוֹן עֻזִּים
, fortium ſuperbiam faciam ceſſare &: eorum domos poſſidebunt &
וְיֵרְשׁוּ אֶת־בָּתֵּיהֶם וְהִשְׁבַּתִּי c גְּאוֹן עֻזִּים
, pacem quærent &: venit Præciſio .eorum ſanctuaria polluentur &
וְחֻלְּלוּ מִקְדָּשֵׁיהֶם׃ 25 †קְפֻדָּה בָּא וּבִקְשׁוּ שָׁלוֹם
ad‡ auditus &, veniet contritionem ſuper Contritio .‡non &
26 וְאָיִן׃ †הוֹן עַל־הוֹן תָּבוֹא וּשְׁמוּעָה אֶל־
‡erit. ‡ſuper ,ſacerdote à peribit lex &, propheta à viſionē quærent &: erit auditum
שְׁמוּעָה תִּהְיֶה וּבִקְשׁוּ d חָזוֹן מִנָּבִיא וְתוֹרָה תֹּאבַד מִכֹּהֵן
induetur princeps &, lugebit Rex .ſenioribus à conſilium &
וְעֵצָה מִזְּקֵנִים׃ 27 †הַמֶּלֶךְ יִתְאַבָּל וְנָשִׂיא יִלְבַּשׁ
faciam eorum via à: terrebuntur terræ populi manus &, deſolatione ſecundū viæ
שְׁמָמָה וִידֵי עַם־הָאָרֶץ תִּבָּהֶלְנָה מִדַּרְכָּם אֶעֱשֶׂה
.DOMINVS ego quòd ſcient &, eos iudicabo eorū iudiciis in &, eis ſum
אֹתָם וּבְמִשְׁפְּטֵיהֶם אֶשְׁפְּטֵם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃

CAP. VIII. ח

ego, menſis ‡ quinta in, † ſexto in, ſexto anno in fuit Et .†menſe, ‡die
1 †וַיְהִי c בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ אֲנִי
cecidit &: meas facies ad ſedentes* Iehudah ſeniores &, mea domo in ſedens‡
יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי וְזִקְנֵי יְהוּדָה יוֹשְׁבִים לְפָנַי f וַתִּפֹּל
. Dei Domini magnus ibi† me ſuper .‡ſedebam *ſedebant coram me:
עָלַי שָׁם יַד אֲדֹנָי יֱהוִה׃ e
aſpectu ab, ignis aſpectus tanquam ſimilitudo ecce &, vidi Et
2 †וָאֵרֶא וְהִנֵּה דְמוּת g כְּמַרְאֵה־אֵשׁ מִמַּרְאֵה
aſpectus tanquā, ſupra &, eius lumbis à &: ignis ‡ infrà &, eius lumborū
מָתְנָיו וּלְמַטָּה אֵשׁ וּמִמָּתְנָיו וּלְמַעְלָה כְּמַרְאֵה־
,manus inſtar † miſit Et .flammæ crepitantis oculus tanquam, ſplēdoris
3 זֹהַר כְּעֵין הַחַשְׁמַלָה׃ †וַיִּשְׁלַח h חְבְנִית יָד
terram inter ſpiritus me eleuauit &: mei capitis cincinno in me tulit &
וַיִּקָּחֵנִי i בְּצִיצִת רֹאשִׁי k וַתִּשָּׂא רוּחַ בֵּין־הָאָרֶץ
, Dei viſionibus in, Ieruſalaim in me adduxit &, cælos inter &
וּבֵין־הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים
ibi quo‡, aquilonem ad reſpicientis†, interioris * portæ oſtium ad *atrij
אֶל־פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר־שָׁם †quod reſpiciebat
.* facientis zelare zeli imaginis‡ habitatio ‡vbi erat
מוֹשַׁב p סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶאת׃ ‡idoli
quam viſionem ſecundum: Iſrael Dei gloria ‖ ibi ecce Er *Deum.
4 †וְהִנֵּה־שָׁם כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר
nunc leua, hominis Fili: me ad dixit Et .campo in vidi
5 רָאִיתִי בַּבִּקְעָה׃ q †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם r שָׂא־נָא
viam ‡ meos oculos leuaui &: aquilonem ad viam †, tuos oculos
עֵינֶיךָ דֶּרֶךְ צָפוֹנָה וָאֶשָּׂא עֵינַי דֶּרֶךְ
zeli ſimilitudo, altaris portam ad, aquilone ab ecce &, aquilonē ad
צָפוֹנָה וְהִנֵּה מִצָּפוֹן לְשַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ סֵמֶל הַקִּנְאָה
.introitu in hac hoc
הַזֶּה s בַּבָּאָה׃ ‖בוא

,gentibus stupor & ,captiuitatis ,connubium & ,opprobrium erit Et
15 †וְהָיְתָה חֶרְפָּה וּגְדוּפָה מוּסָר וּמְשֹׁמָּה לַגּוֹיִם
,ira in & ,furore in iudicia te in *me faciendo in* ,*tuis circuitibus* quæ
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיִךְ בַּעֲשׂוֹתִי בָךְ שְׁפָטִים בְּאַף וּבְחֵמָה
.sum locutus DOMINVS Ego .iræ increpationibus in &
וּבְתוֹכָחוֹת חֵמָה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃
,*corruptionē*‡in erunt quæ ,eis in malas famis sagittas *me mittendo* In
16 †בְּשַׁלְּחִי אֶת־חִצֵּי הָרָעָב הָרָעִים בָּהֶם אֲשֶׁר הָיוּ לְמַשְׁחִית
,vos super *colligam* † famē & :vos *corrumpendum ad** ,*eas* mittam quas
אֲשֶׁר־אֶשְׁלַח אוֹתָם לְשַׁחֵתְכֶם וְרָעָב אֹסֵף עֲלֵיכֶם
,famem vos super mittam Et .panis baculum vobis‡conteram &
וְשָׁבַרְתִּי לָכֶם °מַטֵּה־לָחֶם׃ 17 †וְשִׁלַּחְתִּי עֲלֵיכֶם רָעָב
:te per transibit sanguis & ,pestilentia & ;te orbabunt & ,*malam feram*‡ &
וְחַיַּת רָעָה וְשִׁכָּלֶךְ וְדֶבֶר וָדָם יַעֲבָר־בָּךְ
.sum locutus DOMINVS Ego .te super inducam gladium &
וְחֶרֶב ᵖאָבִיא עָלַיִךְ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃

,bestias ma-
las
ᵖבוֹא

CAP. VI. ז

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
propheta & ,Israel montes ad *tuas facies* pone ,hominis Fili
2 †בֶּן־אָדָם ᵍשִׂים פָּנֶיךָ אֶל־הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְהִנָּבֵא
.Dei Domini verbum audite ,Israel Montes :*dices*† Et .eos ad
3 אֲלֵיהֶם׃ †וְאָמַרְתָּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־אֲדֹנָי יֱהוִה
,torrentibus ,collibus & montibus Deus DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה לֶהָרִים וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים
perdam & ,gladium vos super *adducens* ego ego Ecce :vallibus &
וְלַגֵּיאָוֹת הִנְנִי אֲנִי ʳמֵבִיא עֲלֵיכֶם חָרֶב וְאַבַּדְתִּי
confringentur & ,vestræ aræ desolabuntur Et .vestra excelsa
4 †וְנָשַׁמּוּ ˢמִזְבְּחוֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ
facies ad† vestros *vulneratos* * faciam cadere &
בָּמוֹתֵיכֶם׃ ˢ וְהִפַּלְתִּי חַלְלֵיכֶם לִפְנֵי
facies ad‡ Israel filiorum cadauera *dabo*‡ Et .*vestrorum idolorum*
5 גִּלּוּלֵיכֶם׃ †וְנָתַתִּי אֶת־פִּגְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
.*vestrorum altarium circuitibus** vestra ossa dispergam & :eorum *idolorum*
גִּלּוּלֵיהֶם ᵛוְזֵרִיתִי אֶת־עַצְמוֹתֵיכֶם סָבִיב מִזְבְּחוֹתֵיכֶם׃
excelsa & ,erunt desertæ ciuitates vestris habitationibus omnibus In
6 †בְּכֹל ˣמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם הֶעָרִים תֶּחֱרַבְנָה וְהַבָּמוֹת
,confringētur & :vestræ aræ *deuastentur*† & ,desolentur vt :*deuastabitur*‡
תִּשָּׁמֵנָה לְמַעַן יֵחָרְבוּ וְיֶאְשְׁמוּ מִזְבְּחוֹתֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ
delebuntur & ,*vestra aprica* ‡ succidentur & ,vestra idola cessabunt &
וְנִשְׁבְּתוּ גִּלּוּלֵיכֶם וְנִגְדְּעוּ חַמָּנֵיכֶם ʸוְנִמְחוּ
. vestra opera
מַעֲשֵׂיכֶם׃
.DOMINVS *ego** quòd scietis & :vestri medio in *sanctus*‡ cadet Et
7 †וְנָפַל חָלָל בְּתוֹכְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
;gentibus in *gladij*‡ euasores vobis *existendo in*†,faciam remanere Et
8 †וְהוֹתַרְתִּי ᶻבָּהֶם פְּלִיטֵי חֶרֶב בַּגּוֹיִם
vestri euasores recordabuntur Et .terras in vos *dispergi in*
בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם בָּאֲרָצוֹת׃ 9 †וְזָכְרוּ פְלִיטֵיכֶם
cum† fuerim fractus quia ,*ibi* erunt captiui *cùm** gentes inter mei
אוֹתִי בַגּוֹיִם ᵃאֲשֶׁר־ᵃנִשְׁבוּ־שָׁם אֲשֶׁר נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־
eorum *oculis cum*‡ & ,me *desuper* ‡ declinauit quod *fornicante* ‡ corum *corde*
לִבָּם הַזּוֹנָה אֲשֶׁר־ᵇסָר מֵעָלַי וְאֶת עֵינֵיהֶם
mala *ad suis faciebus in ingemiscent*† Et .sua idola post *fornicantibus** ‡
ᶜזֹנוֹת אַחֲרֵי גִּלּוּלֵיהֶם ᵈוְנִקְּטוּ בְּפְנֵיהֶם אֶל־הָרָעוֹת
.suis abominationibus omnibus in fecerunt quæ
אֲשֶׁר ᵉעָשׂוּ לְכֹל תּוֹעֲבֹתֵיהֶם׃
,sum locutus *gratis ad** Non .DOMINVS *ego*‡ quòd scient Et
10 †וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה לֹא אֶל־ᶠחִנָּם דִּבַּרְתִּי
Percute :Deus Dominus dixit Sic .hoc malum eis *faciendū ad*†
11 לַעֲשׂוֹת לָהֶם הָרָעָה הַזֹּאת׃ †כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הַכֵּה
abominationes omnes *ad*‡ Heu dic & ,tuo pede in extēde & ,tua *vola in*‡
בְּכַפְּךָ וּרְקַע ᵍבְּרַגְלְךָ וֶאֱמֹר־אֲהָ אֶל כָּל־תּוֹעֲבוֹת
.sunt ruituri peste in & fame in ,gladio in quia :Israel domus malorum
רָעוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר ʰיִפֹּלוּ׃
gladio in ,*propinquus*† & ; morietur peste *in* ,*Longinquus** ‡
12 †הָרָחוֹק בַּדֶּבֶר יָמוּת וְהַקָּרוֹב בַּחֶרֶב
complebo & :morietur fame in ,*seruatus*‡ & ,relictus ‡ & ; corruet
יִפּוֹל וְהַנִּשְׁאָר וְהַנָּצוּר בָּרָעָב יָמוּת ⁱוְכִלֵּיתִי
.eis in meam indignationem
חֲמָתִי בָּם׃ ᵏ
eorum vulneratos existendo in† ,DOMINVS *ego** quòd scietis Et
13 †וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה ʲבְּחֻיּוֹת חַלְלֵיהֶם

contemptus
à disciplina,
in circuitu
tuo sunt, cū
fecero
Quando
mittam
‡destructio-
nem,
ᵐחֵצִי
ⁿשְׁחָת
* vt disperdā
† cōgregabo
‡ in
°נָטָה
ᵖבוֹא
faciem tuam
ᵍשׂוּם
† dic:
ʳבוֹא
ˢשָׂמֵם
‡ simulachra
vestra,
* interfectos
† ante idola
vestra.
ᵗנָפַל
† ponam
‡ ante idola
*circum aras
vestras.
ᵘזֶרַח ᵛיָשַׁב
‡ demoliētur,
† desertæ fiāt
‡ simulachra
vestra,
ʷמַחַת
‡ interfectus
* sum
† vt sint ex
‡ à gladio
ˣיָצַר
‡ cùm disper-
si fueritis
*inter quas
† propter cor
ʸשְׁבָרָה
‡ fornicās à
‡ propter ocu
los
ᶻסוֹר זָנָה
* fornicantes
† succidentur
à facie eorū
propter
ᵃנָשָׂה ᵇחָנָן
‡ sum
* frustra
† vt facerem
† manu
‡ super
ᶜכַּפָּף ᵈנָפַל
* Qui longè
est
† qui propè,
‡ qui fuerit
‡ obsessus
ᵉכָּלָה ᶠיָתֹם
*sum † cùm
fuerint inter-
fecti vestri
ᵍהָיָה

in circuitu
ᵃהָיָה
terræ
†angulos
ᵇקֵצֵץ
ארבע
ᵖ
‡furorem
†ponam
‡tibi
* miserebor:
sed
‡ponam,
ᶜנָתַן
†sum
ᵈחָמָה
‡ adest
*Qui emit,
†qui vendit,
ᵉנֶגַע ᶠחָרָה
‡venit super
‡populum
‖ vita existēte
anima
ʰחָיָה ⁱחָזָה
* non reuer-
retur.
†multitudinē
‡ vnuſcuiuſ-
que vita pro-
pter iniquita
tem ſuā, non
confortabi-
tur. Clangite
ᵏעָוֹה הָמָה
‡præparate
*eſt quivadat
†ſuper vniuer
ſum populū
‡ intrinſecus.
‖ fuerit, ‡ eū
*fuerit
†conſumet
‡propter ini-
quitatē ſuā.
ʲחָיָה
ᵏבָּלָה
ˡהָיָה

colle omni in ,eorum ararum *circuitibus* ,eorum idolorum medio in
בְּתוֹךְ גִּלּוּלֵיהֶם סָבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם אֶל כָּל־גִּבְעָה
ſummitatib⁹ ,viride lignum omne ſubtus & ,montium *capitibus* cunctis in ,excelſo
ᵐרוֹם רָמָה בְּכָל רָאשֵׁי הֶהָרִים וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן
*frondoſam ibi dederunt quo‡ locum ,*implicatam** quercum omnem ſubtus &
‡in וְתַחַת כָּל־אֵלָה ⁿעֲבֹתָה מְקוֹם אֲשֶׁר נָתְנוּ־שָׁם
† ſuauiſſimū meam manum extendam Et .ſuis idolis vniuerſis *quietis* † odorem
°נוֹחַ נָטָה ᵖרֵיחַ נִיחֹחַ לְכָל גִּלּוּלֵיהֶם׃ 14 †וְנָטִיתִי אֶת־יָדִי
,Diblathah deſerto à deſertam & ,deſolatā terram dabo & ,eos ſuper
עֲלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמִשְׁמָּה ׀ מִכָּל מוֹשְׁבוֹתָם
†ſum .DOMINVS *ego*† quòd ſcient & :eorum habitationibus cunctis in
בְּכָל ᵍמוֹשְׁבוֹתֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ ᵍוָאֶשֹׁב

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
1 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
Iſrael *Humo* ,Deus Dominus dixit Sic :hominis fili tu Et
2 †וְאַתָּה בֶּן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל
.terræ *alas*† quatuor ſuper finis venit : finis
ʳקֵץ בָּא הַקֵּץ עַל־אַרְבַּעַת כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׃
te iudicabo & ,te in meum *naſum*‡ mittam & ,te ſuper finis Nunc
3 †עַתָּה הַקֵּץ עָלַיִךְ וְשִׁלַּחְתִּי אַפִּי בָּךְ וּשְׁפַטְתִּיךְ
.tuas abominationes omnes te ſuper *dabo*†& :tuas vias iuxta
כִּדְרָכָיִךְ וְנָתַתִּי עָלַיִךְ אֶת כָּל־תּוֹעֲבֹתָיִךְ׃
tuas vias *nam* : *indulgebo**nec ,*te ſuper* ‡ meus oculus parcet non Et
* miſerebor: 4 †וְלֹא־תָחוֹס עֵינִי עָלַיִךְ וְלֹא אֶחְמֹל כִּי דְרָכַיִךְ
ſed ſcietis & ;erunt tui medio in tuæ abominationes & ,*dabo* ‡te ſuper
‡ponam, עָלַיִךְ ᵗאֶתֵּן וְתוֹעֲבֹתַיִךְ בְּתוֹכֵךְ תִּהְיֶיןָ וִידַעְתֶּם
†ſum ,vnum Malum* :Deus dominus dixit Sic .DOMINVS *ego*† quòd
כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ 5 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה רָעָה אַחַת
,te aduerſum euigilauit .finis venit ,venit Finis .venit ecce malum
קֵץ בָּא בָּא הַקֵּץ ᵛהֵקִיץ אֵלַיִךְ הִנֵּה בָּאָה׃ 6 †קֵץ בָּא
ſententia tibi venit .terræ habitator *te ad matutina cidaris* Venit .venit ecce
הִנֵּה בָּאָה׃ †בָּאָה הַצְּפִירָה אֵלַיִךְ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ בָּא 7
*propè eſt ‖occiſionis, †echo .montium *repercuſſio*†non & ,*tumultus* ‖ dies *propinqua**, ,tempus
הַיּוֹם ˣקָרוֹב הַיּוֹם ʸהֹמָה וְלֹא־ʸהֵד הָרִים׃
furorem complebo & ,te ſuper meam iram effundam propinquo de Nunc
† ponam 8 †עַתָּה מְקָרוֹב אֶשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עָלַיִךְ וְכִלִּיתִי
‡miſerebor: te ſuper *dabo*† & :tuas vias ſecundum te iudicabo & ,te in meum *naſum*
‡ſum אַפִּי בָּךְ וּשְׁפַטְתִּיךְ כִּדְרָכָיִךְ וְנָתַתִּי עָלַיִךְ אֶת
.tuas abominationes omnes
כָּל־תּוֹעֲבֹתָיִךְ׃
te ſuper tuas vias iuxta :*indulgebo*‡ nec ,meus oculus parcet non Et
9 †וְלֹא תָחוֹס עֵינִי וְלֹא אֶחְמֹל כִּדְרָכַיִךְ עָלַיִךְ
ego‡ quòd ſcietis & :erunt tui medio in tuæ abominationes & ,dabo
אֶתֵּן וְתוֹעֲבֹתַיִךְ בְּתוֹכֵךְ ᶻתִּהְיֶיןָ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי
eſt egreſſa :venit ecce , dies Ecce .*percutiens*‖ DOMINVS
יְהוָה מַכֶּה׃ 10 †הִנֵּה הַיּוֹם הִנֵּה בָּאָה יָצְאָה
Violentia‡ .ſuperbia *gemmuit* † , virga floruit ,*matutina cidaris**
הַמַּטֶּה ᵃפָּרַח זָדוֹן׃ †חָמָס ᵇהַמַּטֶּה 11 הַצְּפִירָה צָץ
,*eorum multitudine à** neque ,eis ex ‡ non .impietatis virgam in ſurrexit
קָם לְמַטֵּה־רֶשַׁע לֹא־ᶜמֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם
,tempus Venit . eis in ‡ lamentum non & ,*eorum tumultu*†& neque
וְלֹא ᵈמֵהֶמְּתָם וְלֹא־ᵉנֹהַּ בָּהֶם׃ 12 †בָּא הָעֵת
ira quia : lugeat ne , *vendens*†& ;lætetur ne ,*Emens** .dies *attigit* ‡
ᶠהַגִּיעַ הַיּוֹם הִקְנָה אַל־יִשְׂמַח וְהַמּוֹכֵר אַל־יִתְאַבֵּל כִּי ᵍחָרוֹן
venditionem ad vendens Quoniam .*eius turbam*‡omnem *ad*‡
אֶל־כָּל־הֲמוֹנָהּ׃ 13 †כִּי הַמּוֹכֵר אֶל־הַמִּמְכָּר
ad viſio Quia .*eorum *vita viuentibus*‖in etiam Et .reuertetur non
לֹא יָשׁוּב וְעוֹד ʰבְּחַיִּים חַיֵּיהֶם כִּי־ʲחָזוֹן אֶל־
non ſuæ vitæ ſua iniquitate in vnuſquiſq;‡ & ,reuertetur non eius *turbam*† omnē
כָּל־הֲמוֹנָהּ לֹא יָשׁוּב וְאִישׁ ᵏבַּעֲוֹנוֹ חַיָּתוֹ לֹא־
*vadens** non & ,omnia *præparate*‡ & ,tuba in *Clanxerunt* .*confortabunt ſe*
יְתַחַזָּקוּ׃ 14 †תָּקְעוּ בַחֲצוֹצְרָה וְהַכֵּין הַכֹּל וְאֵין הוֹלֵךְ
. eius *turbam vniuerſam* ad† mea ira nam .prælium ad
לַמִּלְחָמָה כִּי חֲרוֹנִי אֶל־כָּל־הֲמוֹנָהּ׃
gladio in , foro in Qui .*domo à*‡ fames & peſtis & ,foris Gladius
15 †הַחֶרֶב בַּחוּץ וְהַדֶּבֶר וְהָרָעָב מִבַּיִת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּחֶרֶב
. *eum peredet*† peſtis & ,fames ,ciuitate in*qui ‡ & ; morietur
יָמוּת וַאֲשֶׁר בָּעִיר רָעָב וְדֶבֶר יֹאכְלֻנּוּ׃
columbæ veluti mōtes ſuper erunt & ,eorum euaſores euadent Et
16 †וּפָלְטוּ פְלִיטֵיהֶם וְהָיוּ אֶל־הָהָרִים כְּיוֹנֵי
.*ſua iniquitate in*‡ vnuſquiſque ,gementes *ipſi* vniuerſi vallium
הַגֵּאָיוֹת כֻּלָּם הֹמוֹת ˡאִישׁ בַּעֲוֹנוֹ׃

CAP. V. ה

tonſoriam *tonſorium* nouaculã,acutũm gladium tibi tolle hominis fili tu Et

1 †וְאַתָּה בֶּן־אָדָם קַח־לְךָ חֶרֶב חַדָּה תַּעַר הַגַּלָּבִים לָקַח חָרֶד
fac :tuam barbam ſuper & ,tuum caput ſuper *facies* tranſire & ,tibi *eam* capies

‡cape *ſtateram †diuide ‡combure ſcũm completu fuerint ‡aſſume ‡& percute ‡in circuitu †euaginabo ‡ſume ‡paucos *liga †oris veſtimenti tui. ‖tolle, ‡proiice ‡combure

וְהַעֲבַרְתָּ עַל־רֹאשְׁךָ וְעַל־זְקָנֶךָ וְלָקַחְתָּ לְךָ מֹאזְנֵי מִשְׁקָל וְחִלַּקְתָּם׃
. cos *diuides*†& ,ponderis *bilances** tibi *capies*‡&

2 †שְׁלִשִׁית תִּשְׂרֹף בָּאוּר בְּתוֹךְ הָעִיר כִּמְלֹאת יְמֵי הַמָּצוֹר וְלָקַחְתָּ אֶת־הַשְּׁלִשִׁית הַכֵּה בַחֶרֶב
gladio in *percuties** ,partem tertiam *capies*‡ Et .obſidionis dies gladium & ,ventum in diſperges partem tertiam & ,eius *circuitibus*†

סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַשְּׁלִשִׁית תִּזְרֶה לָרוּחַ וְחֶרֶב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם׃
*ſtringes** :numero in *parum*‡ inde *capies*‡Et .eos poſt *euacuabo*†

3 וְלָקַחְתָּ מִשָּׁם מְעַט בְּמִסְפָּר וְצָרַרְתָּ בִּכְנָפֶיךָ׃
in eos *proiicies*‡& ,*capies*‡ turſus eis ex Et .*tuis alis*‡in eos

4 וּמֵהֶם עוֹד תִּקַּח וְהִשְׁלַכְתָּ אוֹתָם אֶל־תּוֹךְ הָאֵשׁ וְשָׂרַפְתָּ אֹתָם בָּאֵשׁ מִמֶּנָּה תֵּצֵא־אֵשׁ אֶל־
Iſta :Deus Dominus dixit Sic .Iſrael domum omnem in ignis egredietur eo ex :igni in eos *combures*‡ & ,ignis medium

כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה זֹאת יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת׃
. terras eius *circuitibus*†& :eam poſui gentium medio in ,Ieruſalaim*

5 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה זֹאת הָעִיר הַמְּכוֹנָה בְּתוֹךְ גּוֹיִם וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת׃
& ,gentibus præ impietatem in mea iudicia mutauit Et

6 †וַתַּמֶּר אֶת־מִשְׁפָּטַי לְרִשְׁעָה מִן־הַגּוֹיִם וְאֶת־חֻקּוֹתַי מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ כִּי בְמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ
,*reprobauerũt*‡mea iudicia *in* quia :et*circuitibus*‡quæ terris præ mea ſtatuta .eis *in* ambulauerunt non meis *ſtatutis*‡&

וְחֻקּוֹתַי לֹא־הָלְכוּ בָהֶם׃
,gentibus de *vos multiplicare Propter*‡:De* Dominus dixit ſic Idcirco

7 †לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הֲמֹנְכֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא בְחֻקֹּתַי הֲלַכְתֶּם וְאֶת־מִשְׁפָּטַי
mea iudicia & ,ambulaſtis non meis *ſtatutis in* ,*veſtris circuitibus*†quæ non *veſtris circuitibus*‡quæ ,gentium iudicia iuxta & ; feciſtis non

לֹא עֲשִׂיתֶם וְכִמְשְׁפְּטֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עֲשִׂיתֶם׃
etiam ,te ad ego Ecce :Deus Dominus dixit ſic Ideo .feciſtis

8 †לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי עָלַיִךְ גַּם־אָנִי בְּתוֹכֵךְ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם׃
. gentium oculis in iudicia tui medio in faciam & :ego

9 †וְעָשִׂיתִי בָךְ אֵת אֲשֶׁר לֹא־עָשִׂיתִי וְאֵת אֲשֶׁר־לֹא־אֵעָשֶׂה כָּמוֹהוּ עוֹד יַעַן כָּל־תּוֹעֲבֹתָיִךְ׃
fimile .tuas abominationes omnes propter ,vltrà *illud ſicut* ſum facturus non quòd & ,feci non quod te in faciam Et

10 †לָכֵן אָבוֹת יֹאכְלוּ בָנִים בְּתוֹכֵךְ וּבָנִים יֹאכְלוּ אֲבוֹתָם וְעָשִׂיתִי בָךְ שְׁפָטִים וְזֵרִיתִי אֶת־כָּל־שְׁאֵרִיתֵךְ
comedent filij & ,tui medio in filios comedent patres Ideo .ſuos patres tuũ reliduũ omne ventilabo & ,iudicia te in faciam Et

‡עָשׂוֹת זָרֶה omne latus. לְכָל־רוּחַ׃
. *ventum omnem* in quòd eo pro niſi ,Deus Dominus dixit ,ego *viuens* Idcirco

11 †לָכֵן חַי־אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה אִם־לֹא בְּגִלּוּלַיִךְ בְּכָל־תּוֹעֲבוֹתַיִךְ וּבְכָל־שִׁקּוּצַיִךְ מְקַדְּשִׁי טִמֵּאת
viuo cuncti*s in* & ,tuis cõtaminationibus omnib*s *in polluiſti* meum ſanctuarium parcet non & ,diminuam ego etiam & : tuis abominationibus

חָיָה violaſti תָּחוֹס וְגַם־אֲנִי לֹא אֶחְמוֹל׃
. miſerebor non ego etiam & ,meus oculus

12 †שְׁלִשִׁיתֵךְ בַּדֶּבֶר יִכָּלוּ וּבָרָעָב יִתַּמּוּ בְּתוֹכֵךְ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּכָל־רוּחֹתַיִךְ אֶזְרֶה וְחֶרֶב אָרִיק
meam *excandeſcentiam*†faciam requieſcere & ,meus furor *conſummabitur** Et .eos poſt *euacuabo*‡gladium & ,diſpergam ventum omnem in

אַחֲרֵיהֶם׃ וְכָלְתָה אַפִּי וְחֵמָתִי בָם וְנֹחַמְתִּי וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי בְקִנְאָתִי בְּכַלּוֹתִי חֲמָתִי בָם׃
sum locutus DOMINVS ego quòd ſcient & : ero conſolatus & ,eis in meam indignationem *me conſummando in*‡ ,meo zelo in quæ ,gentibus in opprobrium in & , deſertum in te dabo Et

13 †וְכָלְתָה אַפִּי וְהִנַּחְתִּי חֲמָתִי בָם וְנֹחָמְתִּי וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי בְּקִנְאָתִי בְּכַלּוֹתִי חֲמָתִי בָם׃

14 †וְאֶתְּנֵךְ לְחָרְבָּה וְלַחֲרָפָה בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיִךְ לְעֵינֵי כָּל־עוֹבֵר׃
‡ſunt in circuitu ‡ſunt in circuitu ‡ſpreuerunt

חֻקַּת *in præceptis * Pro eo q multitudo veſtra fuit מִשְׁפָּטַי †in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis עָשָׂה †in circuitu veſtro ſunt

CAP. IIII. ד

:*tuas facies ad*‡ eum *dabis* & ,larerem tibi ſume ,hominis fili tu Et

pone *coram te: לָקַח †deſcribe ‡ pone חֲקֵק ‡edifica cõtra ‡munitionẽ, * funde בְּנֵה †pone שׂוּם ‡ferream, & pone ‡in * diriges faciẽ tuã cõtra כּוֹן †obſidebis ‡eſt ‡dormi *pone †ſecundum ‡dormies עָוֹה ‡ſecundum שָׁנָה * completis his, dormies הִכְפֵּי ק

1 †וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ לְבֵנָה וְנָתַתָּ אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ וְצַרְתָּ עָלֶיהָ עִיר יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
cã aduerſum *dabis*†Et .Ieruſalaim ciuitatem eum ſuper *exarabis*†&

2 †וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מָצוֹר וּבְנִיתָ עָלֶיהָ דָּיֵק וְשָׁפַכְתָּ עָלֶיהָ סֹלְלָה וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מַחֲנוֹת וְשִׂים־עָלֶיהָ כָּרִים
eam contra *fundes** & ,*ligneam turrim*‡ eam contra *ædificabis*†& ,obſidionem arietes eam aduerſus pone & , caſtra eam *ſuper dabis*† & : aggerem eam *dabis* & ,*feri*† ſartaginem tibi ſume tu Et .vndique

3 וְאַתָּה קַח־לְךָ בַּרְזֶל וְנָתַתָּה אֹתוֹ קִיר בַּרְזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר וְהֵכַנְתָּה אֶת־פָּנֶיךָ אֵלֶיהָ וְהָיְתָה
*tuas facies obſirmabis** & : ciuitatem inter & ,te inter ferreum parietem‡ *ipſum*‡ ſignum ,eam *contra coniectabis*†& ,obſidionem in erit & ,eam ad *pones** & ,ſiniſtrum tuum latus ſuper *iace*‡ tu Et .Iſrael domui

בְמָצוֹר וְצַרְתָּ עָלֶיהָ אוֹת הִיא לְבֵית יִשְׂרָאֵל׃ וְאַתָּה שְׂכַב עַל־צִדְּךָ הַשְּׂמָאלִי וְשַׂמְתָּ
quibus ,dierum numerum†,illud ſuper Iſrael domus iniquitatem

4 אֶת־עֲוֹן בֵּית־יִשְׂרָאֵל עָלָיו מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָם׃
tibi dedi ego Et .eorũ iniquitatem portabis ,illud ſuper *iacuerit*‡

5 וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ אֶת־שְׁנֵי עֲוֹנָם לְמִסְפַּר יָמִים שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת תִּשְׁכַּב עֲלֵי תִּשָּׂא עֲוֹן בֵּית־יִשְׂרָאֵל׃
trecentos ,dierum numerum *ad*‡ eorum iniquitatis annos .Iſrael domus iniquitatem portabis & :dies nonaginta &

וְהִשְׁעֵיתָ יוֹם וְשִׁאַתָּ עֲוֹן בֵּית־יְהוּדָה אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה נְתַתִּיו לָךְ׃
dexterum tuum latus ſuper *iacebis* & ,*hæc conſummabis*†Et .diebus quadraginta ,Iehudah domus iniquitatem portabis & ,ſecundò

6 †וְכִלִּיתָ אֶת־אֵלֶּה וְשָׁכַבְתָּ עַל־צִדְּךָ הַיְמָנִי שִׁנִּית וְנָשָׂאתָ אֶת־עֲוֹן בֵּית־יְהוּדָה אַרְבָּעִים יוֹם
Ieruſalaim obſidionẽ ad Et .tibi *illud* dedi *annũ in diem* ,*annũ in* Diem

יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה נְתַתִּיו לָךְ׃ וְאֶל־מָצוֹר יְרוּשָׁלַ͏ִם
prophetabis & : diſcoopertum tuum brachium & ,*tuas facies*† obſirmabis

7 †תָּכִין פָּנֶיךָ וּזְרֹעֲךָ חָשׂוּפָה וְנִבָּאתָ עָלֶיהָ׃
te vertes non & : funes te ſuper dedi ecce Et . eam aduerſus

8 †וְהִנֵּה נָתַתִּי עָלֶיךָ עֲבֹתִים וְלֹא־תֵהָפֵךְ מִצִּדְּךָ אֶל־צִדֶּךָ עַד־כַּלּוֹתְךָ יְמֵי מְצוֹרֶךָ׃
.*tuæ obſidionis*† dies *te conſummandum ad* ,*tuum* latus ad *tuo* latere à

9 †וְאַתָּה קַח־לְךָ חִטִּין וּשְׂעֹרִים וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְדֹחַן וְכֻסְּמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם לְךָ בִּכְלִי אֶחָד וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לְךָ לְלֶחֶם
,miliũ & ,lentes & ,*fabam*‡& ,hordea & ,*frumenta*‡tibi cape tu Et . tre ,tuum latus ſuper *dormienti*‡ tu quibus dierum numerum‡

מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתָּה שׁוֹכֵב עַל־צִדְּךָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ׃
. illum comedes diebus nonaginta & centis

10 †וּמַאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹּאכֵלֶנּוּ בְּמִשְׁקָל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם מֵעֵת עַד־עֵת תֹּאכְלֶנּוּ׃
. die in ſecli viginti pondere in* ,*eo* veſcetis quo tuus cibus Et menſura in aquam Et .illum comedes tempus ad vſq; tempore A

11 †וּמַיִם בְּמִשּׁוּרָה תִּשְׁתֶּה שִׁשִּׁית הַהִין מֵעֵת עַד־עֵת תִּשְׁתֶּה׃
. bibes tempus ad vſque tempore A .hin ſextum bibes

12 וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכֲלֶנָּה וְהִיא בְּגֵלְלֵי צֹאַת אָדָם תְּכַסֶּנָּה לְעֵינֵיהֶם׃
egeſtionis ſtercoribus in † ipſum & :illum comedes *hordeorum libum* Et Sic:DOMINVS dixit Et .corum oculis in illum coques *hominis*

13 †וַיֹּאמֶר יְהוָה כָּכָה יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־לַחְמָם טָמֵא בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר אַדִּיחֵם שָׁם׃
quò † gentes inter ,pollutum ſuum panem Iſrael filij comedent .illuc eos *propellam*†

14 †וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וְטְרֵפָה לֹא־אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי
meis puerilis†ab comedi non raptum & ,morticinium & : pollura* non .*putridæ rei*‡ caro meum os *in* eſt ingreſſa non & :*nunc*‡ad vſque &

וְעַד־עַתָּה וְלֹא־בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל׃
ſtercoribus pro *bonis** ſtercora tibi dedi ,Vide :me ad dixit Et

15 †וַיֹּאמֶר אֵלַי רְאֵה נָתַתִּי לְךָ אֶת־צֹאַת הַבָּקָר חַחַת גֶּלְלֵי אָדָם וְעָשִׂיתָ אֶת־לַחְמְךָ עֲלֵיהֶם׃
,hominis Fili :me ad dixit Et .eis *ſuper*‡tuũ panem facies & :*hominis*†

16 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הִנְנִי שֹׁבֵר מַטֵּה־לֶחֶם בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְאָכְלוּ־לֶחֶם בְּמִשְׁקָל וּבִדְאָגָה
panem comedent & , Ieruſalaim in panis baculum *frangens ego*† Ecce . bibent ſtupore in & menſura in aquam & *ſolicitudine** & ,pondere in

וּבְשַׁמָּמוֹן יִשְׁתּוּ׃ וּמַיִם בְּמִשּׁוּרָה וּבְשַׁמָּמוֹן יִשְׁתּוּ׃
,*eius frater* & ‖vnuſquiſq; obſtupeſcent Et .aqua & ,pane careant Vt

17 †לְמַעַן יַחְסְרוּ־לֶחֶם וָמַיִם וְנִשַּׁמּוּ אִישׁ וְאָחִיו וְנָמַקּוּ בַּעֲוֹנָם׃
.*ſua iniquitate in liqueſcent* &

*morietur, †cõſumetur כָּלָה ‡cadet in circuitu tuo נָפַל ‡euaginabo *cèſſabit †indignationem נוּחַ ‡cùm impleuero ‡ſunt in circuitu tuo

,ipſi rebellionis*domus quia ,ceſſauerint ſi & ,audierint ſi ipſi Et
5 וְהֵמָּה אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ כִּי בֵית מְרִי הֵמָּה
,hominis fili tu Et .eorum medio in fuit propheta quòd ſcient &
6 וְיָדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה בְתוֹכָם׃ וְאַתָּה בֶן־אָדָם
,retractantes quoniam ,metuas ne eorum verbis à & ,eis ab timeas ne
אַל־תִּירָא מֵהֶם וּמִדִּבְרֵיהֶם אַל־תִּירָא כִּי סָרָבִים
ne eorum verbis A :habitans tu ſcorpionibus†cum &,*tecum ſpinæ &
וְסַלּוֹנִים אִתָּךְ וְאֶל־עַקְרַבִּים אַתָּה יוֹשֵׁב מִדִּבְרֵיהֶם אַל־
.ipſi rebellionis* domus quia ,conſterneris*ne eorum faciebus†à &,timeas
תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אַל־תֵּחַת כִּי בֵית מְרִי הֵמָּה׃
:ceſſent ſi & ,audiant ſi :eos ad mea verba Loqueriſque
7 וְדִבַּרְתָּ אֶת־דְּבָרַי אֲלֵיהֶם אִם־יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ
.ipſi rebellio quoniam
כִּי מְרִי הֵמָּה׃
ſis Ne :te ad dicens ego quæ audi hominis fili tu Et
8 וְאַתָּה בֶן־אָדָם שְׁמַע אֵת אֲשֶׁר־אֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ אַל־תְּהִי
ego* quæ comede & ,tuum os Aperi .rebellionis†domus ſicut ,rebellis
מְרִי כְּבֵית הַמֶּרִי פְּצֵה פִיךָ וְאֶכֹל אֵת אֲשֶׁר־אֲנִי
ea in ecce & :me ad miſſa manus ecce & ,vidi Et .te ad dans
נֹתֵן אֵלֶיךָ׃ וָאֵרֶא וְהִנֵּה־יָד שְׁלוּחָה אֵלַי וְהִנֵּה־בָהּ
ipſum*& ,meas facies ad‡illud expandit Et .hbri volumen†
9 מְגִלַּת־סֵפֶר׃ וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי וְהִיא
,gemitus & ,lamentationes eo in ſcriptum†& :retro & ,antè ſcriptum
10 כְתוּבָה פְנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִינִים וְהֶגֶה
.væ &
וָהִי׃

CAP. III. ג

:comede ,inueneris quod ,hominis Fili :me ad dixit Et
1 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֵת אֲשֶׁר־תִּמְצָא אֱכוֹל
.Iſrael domum ad loquere ,vade & ,iſtud volumen comede
אֱכוֹל אֶת־הַמְּגִלָּה הַזֹּאת וְלֵךְ דַּבֵּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
.illud volumen me fecit comedere & :meum os aperui Et
2 וָאֶפְתַּח אֶת־פִּי וַיַּאֲכִלֵנִי אֶת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת׃
tua viſcera & ,cibabis tuum ventrem ,hominis Fili :me ad dixit Et
3 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם בִּטְנְךָ תַאֲכֵל וּמֵעֶיךָ
fuit & ,†comedi Et .te ad dans*ego quod ,iſto volumine replebis
תְמַלֵּא אֶת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ וָאֹכְלָה וַתְּהִי
.dulcedine in‡mel ſicut meo ore in
בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק׃
,Iſrael domum ad ingredere ,vade ,hominis Fili:me ad dixit Et
4 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם לֵךְ־בֹּא אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
profundos†populum ad non Nam :eos ad meis verbis in loqueris &
וְדִבַּרְתָּ בִדְבָרַי אֲלֵיהֶם׃ כִּי לֹא אֶל־עַם עִמְקֵי
.Iſrael domum ad :miſſus tu lingua graues & ,labio
שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אַתָּה שָׁלוּחַ אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
quorum ,lingua graues & ,labio profundos‡multos populos ad Non
6 לֹא אֶל־עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אֲשֶׁר
audientis‡ ipſi ,te miſero† eos ad non ſi *:eorum verba audias‡non
לֹא־תִשְׁמַע דִּבְרֵיהֶם אִם־לֹא אֲלֵיהֶם שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמְעוּ
cupientes ipſi non*quia ,te ad audire cupient non‡ Iſrael domus Et .te ad
7 אֵלֶיךָ׃ וּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלֶיךָ כִּי־אֵינָם אֹבִים
corde duri‡& ,fronte rigidi† Iſrael domus omnis nam .me ad audire
לִשְׁמֹעַ אֵלַי כִּי כָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חִזְקֵי־מֵצַח וּקְשֵׁי־לֵב
ſeorum facies contra fortes tuas facies* dedi Ecce .ipſi‡
8 הֵמָּה׃ הִנֵּה נָתַתִּי אֶת־פָּנֶיךָ חֲזָקִים לְעֻמַּת פְּנֵיהֶם
.eorum frontem contra fortem tuam frontem &
וְאֶת־מִצְחֲךָ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם׃
timeas ne :tuam frontem dedi petra præ fortem† adamantem Vt
9 כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ לֹא־תִירָא
.ipſi rebellionis‡ domus quia ,eorum faciebus†à conſterneris‡neque ,eos
אוֹתָם וְלֹא־תֵחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בֵית מְרִי הֵמָּה׃
loquar quæ mea verba omnia ,hominis Fili :me ad dixit Et
10 וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם אֶת־כָּל־דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר
.audi tuis auribus in & ,tuo corde in aſſume ,te ad
אֵלֶיךָ קַח בִּלְבָבְךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע׃
,tui populi filios ad ,tranſmigrationem ad ingredere ,vade Et
11 וְלֵךְ בֹּא אֶל־הַגּוֹלָה אֶל־בְּנֵי עַמֶּךָ
Si :Deus Dominus dixit Sic :eos ad dices‡ & ,eos ad loqueris† &
וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם־
.ceſſauerint ſi & ,audierint
יִשְׁמְעוּ וְאִם־יֶחְדָּלוּ׃
:magni fragoris‡ vocem me poſt audiui & ,ſpiritus me aſſumpſit Et
12 וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל

‡rebellis eſt.
[b] מְרָה
rebelles,
[c] יִרְא
*ſunt,
†tribulis habitas.
‡facie
‡formides,
*rebellis eſt.
[d] חָתַת
rebelles ſunt.
loquor
[e] הָיָה
†rebellis eſt.
‡do tibi.
†erat
‡coram me,
*erat
[f] גָּלַל
†ſcripta erant
[g] קוֹן
filios
[h] יָלַךְ
[i] גָּלַל
comedere fac,
imple
*do tibi.
†illud,
[k] הָיָה
†præ
[l] בּוֹא
loquere in verbo meo
†multiplicis linguæ, & difficilis linguę mitteris:
‡multiplicis linguę, & difficilis linguę,
‡intelligas
*profectio ſi
†mitterem
‡audirent
‡nolunt
*nolunt
[m] אָבָה
†dura
‡duro
‡eſt
*faciem tuã
fortem
[n] נָתַן
†fortiorem
ſilice
[o] יָרֵא
!metuas
‡facie
‡rebellis eſt.
[p] חָתַת מָרָה
[q] לָקַח
[r] יָלַךְ
†loquere
‡dic eis:
‡commotionis magnæ
dicentem:
[s] נָשָׂא

‡cũ receſſeris
*audiui ſonitum
†adhærentiũ altera alteri,
[t] חָיָה נָשָׁק
‡commotionis magnæ.
[a] לָקַח [b] מָרָה
*ad æternũ nonarum frugum
†iuxta
[c] תֵּל תָּלַל
ואשב
ק
[d] יָשַׁב
‡admirans
[e] שָׁמַם
†in
[f] קָצָה
†nomine meo.
Quũ dixero
‡vt moneas
*vt recedat
†vt viuat,
[g] חָיָה
‡propter iniquitatẽ ſuam
†ſi
[h] שׁוּב
*propter iniquitatẽ ſuam
[i] עָוָה
cùm auerſus fuerit iuſtus
[k] נָצַל
†coram eo:
‡propter peccatum ſuum
‡ſi
*vt non peccet iuſtus,
prophetia
ſtabat
[l] יָצָא
faciẽ meam.
[m] רָאָה
[n] נָפַל
[o] בּוֹא
‡&
ponent
[p] יָצָא
palato tuo,
[q] חֵיךְ
vt vir obiurgans,
†rebellis eſt.
[r] יָכַח מָרָה
†quando loquar
‡Qui audit
*qui ceſſat
†rebellis eſt.

. ſuo loco de ‡ DOMINI gloria Benedicta
בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ׃
,ſuam ſororem ad vnaquæq; contingentium†,animalium alarum vocem* Et
13 וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ
.magni fragoris‡vocem & ,ea contra rotarum vocem &
וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל׃
ita in amaros abij & : me aſſumpſit & ,me eleuauit ſpiritus Et
14 וְרוּחַ נְשָׂאַתְנִי וַתִּקָּחֵנִי וָאֵלֵךְ מַר בַּחֲמַת
.fortis me ſuper DOMINI manus & ,mei ſpiritus
רוּחִי וְיַד־יְהוָה עָלַי חָזָקָה׃
ad æternũ nonarum frugum flumen ad† habitantium Abib--Tel tranſmigrationẽ ad veni Et
15 וָאָבוֹא אֶל־הַגּוֹלָה תֵּל אָבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל־נְהַר־
diebus ſeptem ibi ſedi & :ibi ſedentibus ipſis ſedi & ,Chebar
כְּבָר וָאֵשְׁבָה שָׁם יֹשְׁבִים שָׁם וָאֵשֵׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים
.eorum medio in ſtupefactus‡
מַשְׁמִים בְּתוֹכָם׃
DOMINI verbum fuit Et .dierum ſeptem fine à†fuit Et
16 וַיְהִי מִקְצֵה שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
domui te dedi ſpeculatorem ,hominis Fili : dicendo me ad
17 אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן־אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית
.me à‡ eos admonebis & ,verbum me ore de audies & :Iſrael
יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי׃
,cum admoneris non & ,morieris moriendo ,impio me dicendo In
18 בְּאָמְרִי לָרָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא הִזְהַרְתּוֹ
,eum viuificandũ ad‡ impia ſua via à *impiũ monẽdũ ad‡ ,fueris locutus nec
וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהַזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה לְחַיֹּתוֹ
eius ſanguinem & ,morietur ſua iniquitate in‡ impius ipſe
הוּא רָשָׁע בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ
.requiram tua manu de
מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃
,ſua impietate ab cõuerſus fuerit non & ,impiũ admoneris cùm † tu Et
19 וְאַתָּה כִּי־הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא־שָׁב מֵרִשְׁעוֹ
tu ſed ,morietur ſua iniquitate in‡ ipſe :impia ſua via à &
וּמִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה הוּא בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה אֶת־
,ſua iuſtitia à iuſtum ſe auertendo in Et .liberaſti tuam animam
נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃
20 וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ
:morietur ipſe :eius facies ad† offendiculũ dabo & ,iniquitatem fecerit &
וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת
memorabũtur non & ,morietur ſuo peccato in‡ ,cum admoneriſti non quia
כִּי לֹא הִזְהַרְתּוֹ בְחַטָּאתוֹ יָמוּת וְלֹא תִזָּכַרְנָה
.requiram tua manu de eius ſanguinem & : fecit quas ,eius iuſtitiæ
צְדָקֹתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃
‡ſi
*vt non peccet iuſtus,
,iuſtum peccandum non ad* , iuſtum eum admoneris cùm ‡ tu Et
21 וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ צַדִּיק לְבִלְתִּי חֲטֹא צַדִּיק
tu & ,eſt admonitus quia ,viuet viuendo :peccauerit non ipſe &
וְהוּא לֹא־חָטָא חָיוֹ יִחְיֶה כִּי נִזְהָר וְאַתָּה
.liberaſti tuam animam
אֶת־נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃
prophetia ,Surge :me ad dixit & : DOMINI manus ibi me ſuper fuit Et
22 וַתְּהִי עָלַי שָׁם יַד־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם
,ſurrexi Et .tecum loquar ibi & , campum in egredere
צֵא אֶל־הַבִּקְעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אִתָּךְ׃ וָאָקוּם
ſtabat ſtans , DOMINI gloria ibi ecce & .campum in ſum egreſſus &
23 וָאֵצֵא אֶל־הַבִּקְעָה וְהִנֵּה־שָׁם כְּבוֹד־יְהוָה עֹמֵד
.meas facies in cecidi Et .Chebar fluuium iuxta vidi quam ,gloria ſicut
כַּכָּבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל־נְהַר־כְּבָר וָאֶפֹּל עַל־פָּנָי׃
:meos pedes ſuper me ſtatuit & ,ſpiritus me in eſt ingreſſus Et
24 וַתָּבֹא־בִי רוּחַ וַתַּעֲמִדֵנִי עַל־רַגְלָי
medio in te include‡ , Ingredere :me ad dixit & , me eſt allocutus &
וַיְדַבֵּר אִתִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא הִסָּגֵר בְּתוֹךְ
,funes te ſuper dabunt ecce ,hominis fili tu Et .tuæ domus
25 בֵּיתֶךָ׃ וְאַתָּה בֶן־אָדָם הִנֵּה נָתְנוּ עָלֶיךָ עֲבֹתִים
.eorum medium in egredietis non & :eis in te ligabunt &
וַאֲסָרוּךְ בָּהֶם וְלֹא תֵצֵא בְתוֹכָם׃
,mutus etis & ,tuum palatum ad faciam adhærere tuam linguam Et
26 וּלְשׁוֹנְךָ אַדְבִּיק אֶל־חִכֶּךָ וְנָאַלַּמְתָּ
. ipſi rebellionis‡domus quia :arguentem virum in eis eris non &
וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ כִּי בֵית מְרִי הֵמָּה׃
Sic : eos ad dices & ,tuum os aperiam ,tibi me loquendo in‡ Et
27 וּבְדַבְּרִי אוֹתָךְ אֶפְתַּח אֶת־פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה
domus quia ,ceſſet ceſſans*& ,audiat Audiens‡ :Deus Dominus dixit
אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הַשֹּׁמֵעַ יִשְׁמָע וְהַחֹדֵל יֶחְדָּל כִּי בֵית
.ipſi rebellionis†
מְרִי הֵמָּה׃

HH

ספר יחזקאל

LIBER IECHEZCHEL.

CAP. I. א

*quinta *in* ,*quarto *in* ,anno trigesimo *in* fuit Et
1 וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה
super ‡ transmigrationis medio in *ego** & ,mensis
לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־
vidi & ,cæli sunt aperti :Chebar fluuium
נְהַר כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמָיִם [a]וָאֶרְאֶה
,mensis quinta In .Dei visiones
2 מַרְאוֹת אֱלֹהִים׃ †בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ
(.Ioiachin regis transmigrationis quintus annus † ipse)
הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית [b]לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין׃
sacerdotē ,Buzi filium ,Iechezchel ad DOMINI verbū fuit Essendo
3 †הָיֹה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יְחֶזְקֵאל בֶּן־בּוּזִי הַכֹּהֵן
manus ‡ ibi eum super fuit & :Chebar flumen *super* † ,Chasdim terra in
בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד־
,Aquilone ab *veniens* ‖ turbinis ventus ecce & ,vidi Et .DOMINI
4 יְהוָה׃ †וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן
ei* medio de &:*undique* ‡ei* ‡plēdor & ,*sese reciprocans* † ignis & ,magna nubes
עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ
.ignis medio de *flammæ crepitantis oculus* ‡ veluti
כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃
,corū aspectus hic & :animalium quatuor similitudo eius medio de Et
5 וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע [d]חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן
quatuor & :vni facies quatuor Et .eis † hominis similitudo
6 דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה׃ †וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע
planta & :*rectus pes* ‖ eorum pedes Et .*eis* vnicuique alæ
כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם׃ †וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה [f]וְכַף
æris *oculus* ‡ tanquam scintillantes & ,vituli pedis planta veluti eorū *pedum**
רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת
:*eorū quadrilateris* † quatuor *super* † eorū alis *desubter* ‖ hominis manus Et .politi
קָלָל׃ †וְיֵד־אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם
8
.ipsis quatuor in eorum alæ & ,eorum facies &
וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעְתָּם׃
reuertebantur non :eorum alæ *suam sororem** ad *femina* † Iunctæ
9 †חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ כַּנְפֵיהֶם לֹא־[g]יִסַּבּוּ
.*ibant suarum facierum* † latus ad *vir* ,*ipsa eundo in* ‖
בְּלֶכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ׃
ad ,leonis facies & ,hominis facies eorum facierum similitudo Et
10 וּדְמוּת †פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־
facies & :ipsis quatuor sinistra à bouis facies & ;ipsorū quatuor dexteram
הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי־
,desuper *disiunctæ* ‡ eorum alæ & ,eorū facies Et .ipsis quatuor aquilæ ‡ extentæ
נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן׃ †וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה
.eorum corpora *tegentes* † duæ & ,vniuscuiusq; ‡iunctæ duæ :vnicuique ‡erant
לְאִישׁ [h]שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֶת [k]גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה׃ ‡tegebant
12 וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁמָּה
illuc erat quò :*ibant suarum facierum latus ad* † vnumquodque Et
.illa *ambulando in* ‡ reuertebantur non :ambulabant ,ambulandi *animus* ‡
רוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן׃
,ardentiū ignis prunarum veluti eorū aspectus animaliū ‖ similitudo Et
13 †וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי־אֵשׁ בֹּעֲרוֹת
splendor & :animalia inter *perambulans* ‡ ipsa ,lampadarum aspectus tanquā
כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ
;*iredire* & ,*currere** animalia Et .fulgur *egrediens* † igne de & ,igni ‡
לָאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בָּרָק׃ †וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב
14
rota ecce & ;animalia vidi Et .*coruscationis* ‖ aspectum secundum
כְּמַרְאֵה הַבָּזָק׃ †וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן
15
.eius facies quatuor ad animalia iuxta terra in vna
אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו׃
similitudo & ,Tarsis *oculus** tanquā earum opus & ,rotarū Aspectus
16 †מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ וּדְמוּתָן
rota esset si ac earum opus & ,earū aspectus & :ipsis quatuor vna
אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּן וּמַרְאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפָן
:ibant ,ipsa *eundo in* † ,sua *quadrilatera* ‡ quatuor Ad .rotæ medio in
בְּתוֹךְ הָאוֹפָן׃ †עַל־אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶן בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ
17
,eis ‖ altitudo & ,*eorum canthi* ‡ Et .*ipsa eundo in** reuertebantur non
וְגַבֵּיהֶן וְגֹבַהּ לָהֶם׃ †וְגַבֵּיהֶן יְרֵאָה לָהֶן [m]סָבִיב
18

.ipsis quatuor *vndique* † oculis ‡ plena eorū dorsa & :eas propter ‡pauor &
וַיִּרְאָה לָהֶם וְגַבֵּיהֶם מְלֵאֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן׃
se *extollendo in* ‖ & : ea iuxta rotæ ambulabant ,animalia *eundo in* ‡ Et
19 †וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא
.rotæ se eleuabant ,terram *desuper** animalia
הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים׃
animus illuc † ,ibant ,*eundum ad animus illuc* ‡ ,erat *quod* Ad ‖
20 †עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ
.rotis in ‡ animalis *spiritus** nam ,ea cōtra se eleuabāt rotæ & :*eundū ad*
לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים׃
se *eleuando in* † & : stabant ,ipsa *stando in* ‡ & ,ibant ,ipsa *ambulando In* ‖
21 †בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם
animalis *spiritus* ‡ quia ,ea contra rotæ se eleuabant ,terra *desuper* †
מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה
.rotis in *
בָּאוֹפַנִּים׃ †וּדְמוּת [o]עַל־רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין
22
.desuper eorum capita super * extenta ,terribilis *gelu*
הַקֶּרַח הַנּוֹרָא [p]נָטוּי עַל־רָאשֵׁיהֶם מִלְמָעְלָה׃
:*suam sororem* † ad vnaquæque rectæ ‡ eorum alæ *expansione* ‖ sub Et
23 †וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ
sibi tegentes ‡ duæ vnicuique & ,se tegentes ‡ duæ vnicuique
לְאִישׁ [q]שְׁתַּיִם מְכַסוֹת לָהֵנָּה וּלְאִישׁ שְׁתַּיִם מְכַסוֹת לָהֵנָּה
*vocem** tanquam ,eorum alarum *vocem** audiui Et .sua corpora
24 אֶת [r]גְּוִיֹּתֵיהֶם׃ †וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל [s]
loquelæ vocem ,*ipsa eundo in* ,Saddai † vocem tanquam multarum aquarum
מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שַׁדַּי בְּלֶכְתָּם קוֹל הֲמֻלָּה
.suas alas dimittebant ,*ipsa stando in* :*tutme* † vocem tanquam
כְּקוֹל מַחֲנֶה בְּעָמְדָם [t]תִּרְפֶּינָה כַנְפֵיהֶן׃
ipsa stando in ‡ :eorum caput super ‖ quod firmamēto *desuper* ‡ vox erat Et
25 †וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רָאשָׁם בְּעָמְדָם
.suas alas dimittebant
תִּרְפֶּינָה כַנְפֵיהֶן׃
aspectus tanquam eorum caput super* quod firmamentum *desuper* † Et
26 †וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רָאשָׁם כְּמַרְאֵה
similitudo throni similitudinē super & :throni similitudo, Sapphiri lapidis
אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת
.desuper eum super hominis aspectus tanquam
כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה׃
‡tanquā colorem electri, ‡intrinsecus ipsi *domus* ‡ ignis aspectū tanquam ,*flammæ crepitantis oculum ut* ‖ vidi Et
27 †וָאֵרֶא כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה־אֵשׁ בֵּית־לָהּ
,eius lumborum aspectu ab & :supra &, eius lumborum aspectu ab *circum* ‡
סָבִיב מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו
.*circum** ei splendorem &, ignis aspectum tanquam vidi ,infra &
וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמַרְאֵה־אֵשׁ וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב׃
† sic , pluuiæ die in ,nube in fuerit cùm arcus aspectum Velut
28 †כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן
:DOMINI gloriæ similitudinis visio Hæc .*circum* ‡ spler doris aspectus
מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד־יְהוָה
.loquentis vocem audiui & ,*meas facies* ‖ super cecidi & ,vidi &
וָאֵרֶא [y]וָאֶפֹּל עַל־פָּנַי וָאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר׃

CAP. II. ב

loquar & , tuos pedes super sta ,hominis Fili ,me ad dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם עֲמֹד עַל־רַגְלֶיךָ וַאֲדַבֵּר
,me ad est locutus quando ,spiritus me in est ingressus Et .tecum
2 †[z]וַתָּבֹא בִי רוּחַ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי [z]בּוֹא
.me ad dictum audiui & ;meos pedes super me statuit &
וַתַּעֲמִדֵנִי עַל־רַגְלַי וָאֶשְׁמַע אֵת מְדַבֵּר אֵלָי׃
‡mitto ,Israel filios ad te *ego* *Mittens* ‡ ,hominis Fili ,me ad dixit Et
3 †וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם שׁוֹלֵחַ אֲנִי אוֹתְךָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
eorū patres & ipsi :me contra rebellauerūt quæ , rebelles gentes ad
אֶל־גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ־בִי הֵמָּה וַאֲבוֹתָם
‡hunc ipsum diem. .*istius* ‘*diei* *corpus* ‡ ad vsque me in sunt præuaricati
פָּשְׁעוּ בִי עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃
†facie, *sunt , ad quos mitto :*illos ad* te *mittens* *ego* ,*corde duri & ,*faciebus* † duri filij Et
4 †וְהַבָּנִים [a]קְשֵׁי פָנִים וְחִזְקֵי־לֵב אֲנִי שֹׁלֵחַ אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם
.Deus Dominus dixit Sic ,eos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה׃

,nostri dies sunt completi ,noster finis appropinquauit :nostras plateas per

בְּרְחֹבֹתֵינוּ קָרַב קִצֵּנוּ מָלְאוּ יָמֵינוּ ᵛקָצֵץ
aquilis *pre* nostri persecutores fuerunt *Leues*‡ .noster finis venit quia ‡Leuiores

19 כִּי־בָא קִצֵּנוּ׃ † קַלִּים הָיוּ רֹדְפֵינוּ מִנִּשְׁרֵי
.nobis sunt insidiati deserto in ,nos sunt persecuti montes super ;cælorum

שָׁמַיִם עַל־הֶהָרִים דְּלָקָנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ׃ ‡Christus
:eorū foueis in est captus DOMINI *unctus* ‡ nostrarū natiū Spiritus ᵡשׁוֹחַ

20 † רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד ᵡבְּשִׁחיתוֹתָם *in
.gentes inter viuemus *eius* vmbra *in* diximus cuius * ᵞצִלָּל ᶻשׁוּשׁ

אֲשֶׁר אָמַרְנוּ ᵞבְּצִלּוֹ נִחְיֶה בַגּוֹיִם׃ †quæ habitas
te super etiam ;Hus terra in *habitans* † ,Edom filia lætare & ,Gaude יושבת

21 ᶻשִׂישִׂי וְשִׂמְחִי בַּת־אֱדוֹם יוֹשֶׁבֶתְ בְּאֶרֶץ עוּץ גַּם־עָלַיִךְ ᵖ
tua iniquitas est Consumpta .*te denudabis*‡ & ,inebriaberis ,calix transibit ‡ eris vomēs. Completa est pœna iniquitatis tuæ

22 תַּעֲבָר־כּוֹס תִּשְׁכְּרִי ᵃוְתִתְעָרִי׃ † ᵇתַּם־עֲוֹנֵךְ ᵃעֲרָה ᵇתָּמַם
filia tuam iniquitatem visitauit :te *deportandum ad* ‖ addet non , Siion filia ‡vt transmigrare faciat

בַּת־צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף ᶜלְהַגְלוֹתֵךְ פָּקַד עֲוֹנֵךְ בַּת־ ᵉגָּלָה
.tua peccata *super* discooperuit , Edom

אֱדוֹם גִּלָּה עַל־חַטֹּאתָיִךְ׃

CAP. V. ה

.nostrū opprobriū vide & ,aspice ;nobis fuerit quid DOMINE Recordare

1 † זְכֹר יְהוָה מֶה־הָיָה לָנוּ ᵈהַבִּיטָה וּרְאֵה אֶת־חֶרְפָּתֵנוּ׃
.alienigenas ad nostræ domus ,extraneos ad est versa nostra Hæreditas

2 † נַחֲלָתֵנוּ נֶהְפְּכָה ᶜלְזָרִים בָּתֵּינוּ לְנָכְרִים׃
.viduæ veluti nostræ matres ,patre absque fuimus Pupilli

3 † יְתוֹמִים ᶠהָיִינוּ ᵒאֵין אָב אִמּוֹתֵינוּ כְּאַלְמָנוֹת׃
.venerunt precio in nostra ligna ,bibimus *argento in nostras Aquas*‡

4 † מֵימֵינוּ בְכֶסֶף ᵍשָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בְמִחִיר יָבֹאוּ׃
non ,laborauimus ;sumus passi persecutionem nostra colla Super

5 † עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ ʰלֹא־ ‡vt saturare-mur
saturari ad‡ Assyrio ,manū dedimus Aegypto .nobis dabatur requies

6 הוּנַח־לָנוּ׃ † מִצְרַיִם נָתַנּוּ יָד אַשּׁוּר לִשְׂבֹּעַ ʰנוּחַ
corum *iniquitates*‡ nos & ;*ipsi** non ,peccauerunt nostri Patres .pane *sunt ‡pœnas iniquitatum

7 לָחֶם׃ † אֲבוֹתֵינוּ חָטְאוּ ᵉאֵינָם ᵉאֲנַחְנוּ ᵉעֲוֹנֹתֵיהֶם ואינם ואנחנו
.corum manu è *non liberans :nos in*† sunt dominati Serui .portauimus

8 סָבָלְנוּ׃ † עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָּנוּ פֹּרֵק אֵין מִיָּדָם׃ †nobis: qui liberaret non fuit
.deserti *gladii faciebus à*‡ nostrum panem afferebamus *nostra anima In* ‖

9 † בְּנַפְשֵׁנוּ ᵏנָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר׃ ‖Cum discrimine vitæ nostræ ‡propter gladium
.famis *horrorum faciebus à incaluerunt*‡ clibanus tanquam *nostra Pellis** ᵏבּוֹא ‖שׁוֹר

10 † עוֹרֵנוּ כְּתַנּוּר נִכְמָרוּ מִפְּנֵי זַלְעָפוֹת רָעָב׃ *Pelles nostrę ‡ denigratæ sunt propter exustiones
.Iehudah ciuitatibus in virgines ,*compresserunt*‡ Siion in Mulieres ‡afflixerunt, ‖glorificauerunt.

11 † נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה׃ ‡ad molendū *cantico suo.
sunt honoratæ‖ non senum facies ,fuerūt suspensi eorū manu *in* Principes

12 † שָׂרִים בְּיָדָם נִתְלוּ פְּנֵי זְקֵנִים לֹא נֶהְדָּרוּ׃
.impegerunt lignum in pueri & ,tuleruntmolituum‡ Iuuenes

13 † בַּחוּרִים טְחוֹן נָשָׂאוּ וּנְעָרִים בָּעֵץ כָּשָׁלוּ׃
.*sua modulatione** à iuuenes ;cessauerunt porta de Senes

14 † זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם׃
.noster chorus luctum in est versus ,nostri cordis gaudium Cessauit

15 † שָׁבַת מְשׂוֹשׂ לִבֵּנוּ נֶהְפַּךְ לְאֵבֶל מְחוֹלֵנוּ׃
.peccauimus quia ,nobis nunc væ :nostri capitis corona Cecidit

16 † נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ אוֹי־נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ׃
sunt obtenebrati ista propter ,nostrum cor mœstum fuit hoc Propter

17 † עַל־זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ עַל־אֵלֶּה חָשְׁכוּ
vulpes ,est desolatus quia ,Siion montem Propter .nostri oculi

18 עֵינֵינוּ׃ † עַל הַר־צִיּוֹן שֻׁשַּׁם שׁוּעָלִים
tuū soliū ,permanebis seculum in DOMINE Tu .eo in ambulauerūt

19 הָלְכוּ־בוֹ׃ † אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם ᵐתֵּשֵׁב כִּסְאֲךָ ᵐיָשַׁב
,nostri obliuisceris perpetuum in quid Vt .generationē & generationē in

20 לָדֹר וָדוֹר׃ † לָמָּה לָנֶצַח תִּשְׁכָּחֵנוּ
DOMINE nos Conuerte ‡dierum longitudinem in nos derelinques

21 תַּעֲזְבֵנוּ לְאֹרֶךְ יָמִים׃ † ᵐהֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה׃ ʰשׁוּב
.*quondam*‡ sicut nostros dies innoua :conuertemur & ,te ad ‡ab initio.

22 אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׃ בה
.*valde usque*‡ nos cōtra es iratus ,nos reprobasti reprobādo *Quinimo** ק

† כִּי אִם־מָאֹס מְאַסְתָּנוּ קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד־מְאֹד׃ *Sed ‡ vehementissimē.

.eorum *modulamen*‡ ego ;aspice eorum resurrectionē &, eorū Sessionem

63 † שִׁבְתָּם וְקִיטָמָתָם ˣהַבִּיטָה אֲנִי מַנְגִּינָתָם׃
.eorum manuū opus secundū DOMINE retributionem eis Reddes

64 † תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם׃
.eis tuam *imprecationem*‡ ,cordis *tegumentum** eis Dabis

65 † תִּתֵּן לָהֶם ʸמְגִנַּת־לֵב תְּאָלָתְךָ לָהֶם׃
·DOMINE ,cælis sub à † eos *disperdes*‡ & ,furore in Persequeris

66 † תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה׃

CAP. IIII. ד

fuerūt proiecti ‡*bona auri massa mutabitur*‡ ,aurū *obducetur rubigine*‖ Quomodo

1 † אֵיכָה ᵃיֶעְעַם זָהָב יִשְׁנָא הַכֶּתֶם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפַּכְנָה
,precioſi Siion Filij .platearum omniū capite in sanctitatis lapides

2 אַבְנֵי־קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת׃ † בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים
opus ,*teste lagenas in*‖ sunt reputati quomodo : puro auro in *æquiparati*‡

הַמְסֻלָאִים ᵇבַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי־חֶרֶשׂ מַעֲשֵׂה
lactauerunt ,mammam *soluerunt draco** Etiam ‡figuli manuum

3 יְדֵי יוֹצֵר׃ † גַּם־תַּנִּין חָלְצוּ שַׁד ᶜהֵנִיקוּ
.deserto in *vlule*† veluti *crudelem in*‡ mei populi filia :suos catulos

גּוּרִיהֶן בַּת־עַמִּי לְאַכְזָר כַּיְעֵנִים בַּמִּדְבָּר׃
petierunt paruuli : *siti in*‡ eius *palatum ad*‖ lactentis lingua Adhæsit

4 † דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל־ᵈחִכּוֹ בַּצָּמָא עוֹלָלִים ᵍשָׁאֲלוּ
sunt desolati , delicias ad Vescentes‡ .eis * non *frangens* † ,panem

5 לֶחֶם פֹּרֵשׂ אֵין לָהֶם׃ † הָאֹכְלִים לְמַעֲדַנִּים ᵒנָשַׁמּוּ
.stercora sunt amplexati ,coccinum super *nutriti* ‖ : plateis in

בְּחוּצוֹת הֶאֱמְנִים עֲלֵי־תוֹלָע חִבְּקוּ אַשְׁפֹּתוֹת׃
subuerse ‡ ,Sedom *peccato pre* ‖ ,mei populi filiæ *iniquitas*‡ fuit *ingens** Et

6 † וַיִּגְדַּל ᶠעֲוֹן בַּת־עַמִּי מֵחַטַּאת סְדֹם הַהֲפוּכָה
eius Nazarei fuerunt Mundi .*manus ea in resederunt*‡ non & ,repēte *quasi*

7 כְמוֹ־רָגַע וְלֹא־ᵍחָלוּ בָהּ יָדִים׃ † ʰזַכּוּ נְזִירֶיהָ
.eorū excisio *Sapphir ,margaritis præ corpore rubuere*‖ :lacte *præ candueruntˇ* ,niue *præ*

מִשֶּׁלֶג ᶠצָחוּ מֵחָלָב אָדְמוּ עֶצֶם מִפְּנִינִים סַפִּיר גִּזְרָתָם׃
:plateis in sunt agniti non ,eorum forma nigredine præ est Obscurata

8 † חָשַׁךְ מִשְּׁחוֹר תָּאֳרָם לֹא נִכְּרוּ בַּחוּצוֹת
.lignum tanquam fuit ,aruit ;eorum *ossa super*‖ eorum pellis *se agglutinauit*‡

צָפַד עוֹרָם עַל־עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כָּעֵץ׃
fluxerunt isti quia ;fame interfectis *præ* gladio interfecti fuerunt *Felices**

9 † טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי־חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב שֶׁהֵם יָזְבוּ
misericordium mulierum Manus .agrorum *frugibus* à † perfossi

מְדֻקָּרִים מִתְּנוּבוֹת שָׂדָי׃ † יְדֵי נָשִׁים רִחֲמָנִיּוֹת
.mei populi filię cōtritione in eis comedendū ad fuerūt :suos natos coxerūt

בִּשְּׁלוּ יַלְדֵיהֶן הָיוּ ᵏלְבָרוֹת לָמוֹ בְּשֶׁבֶר בַּת־עַמִּי׃
succendit &; sui furoris iram effudit ,suā iram DOMINVS Compleuit

11 † כִּלָּה יְהוָה אֶת־חֲמָתוֹ שָׁפַךְ ˡחֲרוֹן אַפּוֹ ᵐוַיַּצֶּת־
reges crediderunt Non .eius fundamenta *exedit*‡ & ,Siion in ignem

ˡאֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יִסֹּדֹתֶיהָ׃ † לֹא הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי־ ᵐיצת
inimicus & ,hostis ingrederetur quòd ,orbis habit atores vniuersi & ,terræ ‡ consumpsit

12 אֶרֶץ וְכֹל יֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי יָבֹא צַר וְאוֹיֵב כל קרי
iniquitates ,eius prophetarum peccata Propter .Ierusalaim portas per

13 בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם׃ † מֵחַטֹּאת נְבִיאֶיהָ ⁿעֲוֹנוֹת ⁿעוה
.iustorum sanguinem eius *interiori** *in effundentium*† ;eius sacerdotum † qui effuderūt *medio ‖vt ‡ vt non possent qui voluissent contingere

בְּקִרְבָּהּ הַשֹּׁפְכִים דַּם צַדִּיקִים׃
poterunt non in† ,sanguine in se polluerunt ,plateis in cæci‖se Mouerunt ‡immundi

14 † ᵒנָעוּ עִוְרִים בַּחוּצוֹת נִגְאֲלוּ בַדָּם בִּלְא יוּכְלוּ ‡inquinati erant,
:eos ad clam ‖erunt ,*immunde*‡ Recedite .corum vestimenta *in tangent*

15 יִגְּעוּ בִלְבֻשֵׁיהֶם׃ † סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ ᵖנָגַע
dixerunt:sunt commoti etiā ,*auolarūˇ** quippe :tangatis ne ,recedite ,recedite †vt inhabitent ‡Ira ‖vt aspiciat ‡faciebus

סוּרוּ סוּרוּ אַל־תִּגָּעוּ כִּי ᵠנָצוּ גַּם־נָעוּ אָמְרוּ ᵖנגע
.*hospitari*† addent Non ,gentibus in

16 בַּגּוֹיִם לֹא יוֹסִפוּ לָגוּר׃
sacerdotum *facies*‡ ;eos *aspicere* ‖ addet non ,eos diuisit DOMINI *Facies*‡

17 † פְּנֵי יְהוָה חִלְּקָם לֹא יוֹסִיף ʳלְהַבִּיטָם פְּנֵי כֹהֲנִים ‡ vanum:
defecerunt nobis *Adhuc* † .sunt miserti non senum ,*susceperunt** non ‖ expectatione ‡qua expectauim° †que poterat nos seruare * ne ambulare m°

לֹא נָשְׂאוּ זְקֵנִים לֹא חָנָּנוּ׃ † עוֹדֵינָה תִּכְלֶינָה
speculati sumus‡ nostra *speculatione*‖ in :*vanitate*‡ nostrū auxilium ad nostri oculi

18 עֵינֵינוּ אֶל־עֶזְרָתֵנוּ הָבֶל ˢבְּצִפִּיָּתֵנוּ צָפִינוּ
eundo *ab* ‡ ,nostros gressus sunt Venati .*saluabit** non † gentem ad

אֶל־גּוֹי לֹא יוֹשִׁעַ׃ † צָדוּ צְעָדֵינוּ מִלֶּכֶת

Finis libri Lamentationum.

תם ספר קינות

quem ,suũ sermonẽ compleuit,*est machinatus* †quæ DOMINVS Fecit
17 † עָשָׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמָם בִּצַּע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר
fecit lætificari & ;pepercit non & ,destruxit :*quondam* †diebus à præceperat
צִוָּה מִימֵי־קֶדֶם הָרַס וְלֹא חָמָל וַיְשַׂמַּח
eorum Clamauit .tuorũ hostium cornu exaltauit ;inimicũ te ſuper
18 עָלַיִךְ אוֹיֵב קֶרֶן צָרָיִךְ׃ † צָעַק לִבָּם
torrentem veluti fac deſcendere Sion filiæ Mure* , Dominum ad
אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן הוֹרִידִי כַנַּחַל
.tui oculi *filiæ*‡ taceat non,tibi *ſeditionẽ*‡ des non:*noctu &* ,*interdiu*‡lachrymã
דִּמְעָה יוֹמָם וָלָיְלָה אַל־תִּתְּנִי פוּגַת לָךְ אַל־תִּדֹּם בַּת־עֵינֵךְ׃
aquam ſicut effunde ;*cuſtodiarum capite*† in nocte in *prædica** ,Surge
19 † קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם
anima *ſuper*‡ tuas *volas*‖ eum ad leua : Domini *faciebus coram* * tuum cor
לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִךְ עַל־נֶפֶשׁ
.platearum omniũ capite in *fame in patientiũ animi deliquiũ*‡tuorũ paruulorũ
עֹולָלַיִךְ הָעֲטוּפִים בְּרָעָב בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת׃
comedent *an* †:ſic *cauſaſti*‡ quem‖ ad aſpice & ,DOMINE Vide
20 † רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָה לְמִי עוֹלַלְתָּ כֹּה אִם־תֹּאכַלְנָה
ſanctuario in *occidetur an* ?*educationum*‡ paruulos ,ſuum fructum mulieres
נָשִׁים פִּרְיָם עֹלְלֵי טִפָּחִים אִם־יֵהָרֵג בְּמִקְדַּשׁ
,puer plateis* ,terra in Iacuerunt ?propheta &,ſacerdos Domini
21 אֲדֹנָי כֹּהֵן וְנָבִיא׃ † שָׁכְבוּ לָאָרֶץ חוּצוֹת נָעַר
interfeciſti :gladio in ceciderunt mei iuuenes & ,meæ virgines ;ſenex &
וְזָקֵן בְּחוּצוֹתַי וּבְחוּרַי נָפְלוּ בֶחָרֶב הָרַגְתָּ
.peperciſti non ,iugulaſti ;tui furoris die in
בְּיוֹם אַפֶּךָ טָבַחְתָּ לֹא חָמָלְתָּ׃
non &,circuitu de meos timores *ſolemnitatis*† diem‡tanquam Vocaſti
22 † תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד מְגוֹרַי סָבִיב וְלֹא
,*obuinxi palmis* ‡ quos ': ſuperſtes & ,euaſor DOMINI *naſi* ‖ die in fuit
הָיָה בְיוֹם אַף־יְהוָה פָּלִיט וְשָׂרִיד אֲשֶׁר טִפַּחְתִּי
.*eos* conſumpſit meus inimicus ;auxi &
וְרִבִּיתִי אוֹיְבִי כִלָּם׃

CAP. III. ג

.eius indignationis virga in afflictionem *vidit* ‖ vir Ego
1 † אֲנִי הַגֶּבֶר רָאָה עֳנִי בְּשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ׃
.lucem‡ non & ,*tenebroſitatem** fecit ire & ,duxit Me
2 † אוֹתִי נָהַג וַיֹּלֶךְ חֹשֶׁךְ וְלֹא־אֹור׃
.die tota ſuam manum vertit ,eſt conuerſus me *in*† Profectò
3 † אַךְ בִּי יָשֹׁב יַהֲפֹךְ יָדֹו כָּל־הַיּוֹם׃
.mea oſſa confregit ,meam pellem & ,meam carnẽ *reddidit* Vetuſtam‡
4 † בִּלָּה בְשָׂרִי וְעֹורִי שִׁבַּר עַצְמֹותָי׃
.*fatigatione*‖ & ,felle circundedit & ,me *ſuper*‡ Aedificauit
5 † בָּנָה עָלַי וַיַּקַּף רֹאשׁ וּתְלָאָה׃
.*ſeculi** mortuos veluti me fecit manere locis tenebroſis In
6 † בְּמַחֲשַׁכִּים הֹושִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עֹולָם׃
.meũ compedẽ fecit aggrauari ;egrediar non & ,me *pro ſtruxit Maceriam*
7 † גָּדַר בַּעֲדִי וְלֹא אֵצֵא הִכְבִּיד נְחָשְׁתִּי׃
.meam orationem *obſtruxit*† , vociferabar & ,clamabã quando Etiam
8 † גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׁתַם תְּפִלָּתִי׃
.peruertit meas ſemitas ;lapide exciſo in meas vias Circumſepſit
9 † גָּדַר דְּרָכַי בְּגָזִית נְתִיבֹתַי עִוָּה׃
.abſconditis in leo† ,mihi *ipſe*‡ inſidians Vrſus‡
10 † דֹּב אֹרֵב הוּא לִי אֲרִיֵה בְּמִסְתָּרִים׃
.deſolatam me poſuit ,*me minutim*‖concidit &,*fecit diuertere*‡meas Vias
11 † דְּרָכַי סֹורֵר וַיְפַשְּׁחֵנִי שָׂמֵנִי שֹׁמֵם׃
.ſagittam ad *ſcopum** tanquam me ſtatuit &,ſuum arcum Tetendit
12 † דָּרַךְ קַשְׁתֹּו וַיַּצִּיבֵנִי כַּמַּטָּרָא לַחֵץ׃
.ſuæ pharetræ *filios* † meos renes *in* fecit Ingredi
13 † הֵבִיא בְכִלְיֹותָי בְּנֵי אַשְׁפָּתֹו׃
.die tota eorum canticum ,meo populo omni riſus Fui
14 † הָיִיתִי שְׂחֹק לְכָל־עַמִּי נְגִינָתָם כָּל־הַיֹּום׃
.abſynthio me fecit inebriare ,amaritudinibus in me fecit Saturari
15 † הִשְׂבִּיעַנִי בַמְּרוֹרִים הִרְוָנִי לַעֲנָה׃
.puluere in me *immerſit*† ,meos dentes lapillo in fecit confringere Et
16 † וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר׃
.boni ſum oblitus ,mea anima pace à ſe elongauit Et
17 † וַתִּזְנַח מִשָּׁלֹום נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה׃
.DOMINO à mea ſpes & ,mea *duratio*‖ Periit ,dixi Et
18 † וָאֹמַר אָבַד נִצְחִי וְתֹוחַלְתִּי מֵיְהוָה׃
.fellis & ,abſynthij ,*mea rebellionis*‡& ,meæ afflictionis Recordare
19 † זְכָר־עָנְיִי וּמְרוּדִי לַעֲנָה וָרֹאשׁ׃
.mea anima me *ſuper incuruabitur*‖ & ,recordabitur Recordando
20 † זָכֹור תִּזְכֹּור וְתָשׁוּחַ עָלַי נַפְשִׁי׃
.expectabo idcirco ,meum cor ad faciam redire Hoc
21 † זֹאת אָשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל׃

‡cogitauit;
†antiquis:
ר֫וֹם
*ô
יָרַד
‡per diem, & noctem:
;requiem
‡pupilla
*clama
†principio vigiliarum;
כַּפַּיִךְ כַּפֶּ֫ךָ
בַּלַּיְלָה
ק
* ante conſpectum ‖manus
‡pro
‡ deficientiũ propter famẽ ‖eum ‡fecisti
†Num comedunt
נָבַט פָּרָה
‡qui educantur? num occiditur
*in
‡ad
†ſolemnem
יָעַד
‖furoris
‡educaui,
עָנָה יָלַךְ
*in tenebras,
‡in
†contra
‡Conſumpſit
‡aduerſum
‖labore.
יָקַק יָשַׁב
*in ſeculum. Murum fecit
מוּת יָצָא
†clauſit
פָּלַל
‡ Vt ‡fuit †vt
אִרְי
‡peruertit,
‡me in fruſta,
שׂוּם
*ſignum
יָצַב נָטַר
חָצַץ
†ſagittas
‡operire fecit me
שָׁכַן שָׂכַן
*fortitudo
יָחַל
‡ planctus mei,
‖humiliabitur in
שׂוּחַ
ותשות
ק

‡ſunt,
תַּמִּים כָּלָה
‡ſunt quolibet manè miſericordiæ, magna eſt
*quæ eſt de te. ‡eſt †quæ
יָשַׁע קָוָה
‡eſt quòd †homo, *ſit ‡eſt ‖adoleſcentia ſua. † expectabit, *iugum.
יוֹם יָשַׁב
‡Ponet
‖ſpes.

defecerũt nõ quia,cõſumpti ſumus nõ quòd ,‡DOMINI Miſericordiæ
22 † חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא־תַמְנוּ כִּי לֹא־כָלוּ
.*tua** fides *multa* ,*matutinis* ‡ Nouæ .eius miſericordiæ
23 רַחֲמָיו׃ † חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ׃
.eum expectabo propterea ,mea anima dixit ,DOMINVS mea Pars
24 † חֶלְקִי יְהוָה אָמְרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לוֹ׃
.eum quæſierit† animæ ,eum expectantibus DOMINVS ‡ Bonus
25 † טֹוב יְהוָה לְקֹוֵו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ׃
.DOMINI ſalute in ſileas * & ,†expectet &‡ Bonum
26 † טֹוב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְהוָה׃
;*ſuis pueritiis* ‖ in iugum portauerit cùm ,viro ‡ Bonum
27 † טֹוב לַגֶּבֶר כִּי־יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו׃
.*ſe ſuper portauit quia ,ſilebit* † & ,ſolitarius Manebit
28 † יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו׃
ſe percutienti Dabit .*præſtolatio*‖ſit fortè ſi,ſuum os puluere in *Dabit*‡
29 † יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה׃ † יִתֵּן לְמַכֵּהוּ
ſeculum in elongabit non Quia .probro in ſaturabitur ,maxillam
לְחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה׃ † כִּי לֹא יִזְנַח לְעֹולָם
multitudinẽ ſecundũ miſerebitur & ,*affecit mœrore** ſi Quia .Dominus
32 אֲדֹנָי׃ † כִּי אִם־הֹוגָה וְרִחַם כְּרֹב
affecit *mœrore* &‡,ſuo corde de afflixit non Nam .ſuarũ miſericordiarũ
חֲסָדָיו׃ † כִּי לֹא עִנָּה מִלִּבֹּו וַיַּגֶּה
.terræ vinctos omnes ſuis pedibus ſub *conterendum* Ad‡ .viri filios
34 בְּנֵי־אִישׁ׃ † לְרַפֵּא תַּחַת רַגְלָיו כָּל אֲסִירֵי אָרֶץ׃
.altiſſimi *faciebus*‡ coram viri iudicium *faciendum** declinare Ad†
35 † לְהַטֹּות מִשְׁפַּט־גֶּבֶר נֶגֶד פְּנֵי עֶלְיֹון׃
.vidit non Dominus ,*ſua* ‖*rixa*‡ in hominem *peruertendum* Ad‡
36 † לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבֹו אֲדֹנָי לֹא רָאָה׃
altiſſimi ore De ?præcepit non Dominus ,‡ſuit Et,dixit *ille** Quis
37 † מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי אֲדֹנָי לֹא צִוָּה׃
,viuens homo *ſe afflictabit* † Cur ?*bonum*‡ & ,mala *egredietur* ‖ non
38 † מִפִּי עֶלְיֹון לֹא תֵצֵא הָרָעֹות וְהַטֹּוב׃
,inquiramus & ,noſtras vias Scrutemur ?ſuo peccato ſuper vir
39 † מַה־יִּתְאֹונֵן אָדָם חָי גֶּבֶר עַל־חֲטָאָו׃
ad *volas* ad noſtra corda Leuemus .DOMINVM ad reuertamur &
40 † נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד־יְהוָה׃
non tu ,fuimus rebelles &,ſumus præuaricati Nos .cælis in Deum
41 † נָשָׂא לְבָבֵנוּ אֶל־כַּפָּיִם אֶל־אֵל
,occidiſti ;nos es perſecutus & ,*furore in* Operuiſti† .pepercisti
42 בַּשָּׁמָיִם׃ † נָחְנוּ פָּשַׁעְנוּ וּמָרִינוּ אַתָּה לֹא
.*orationem* tranſeundo à ,*te nube in* Operuiſti‡ .pepercisti
43 † סַכֹּותָה בָאַף וַתִּרְדְּפֵנוּ הָרַגְתָּ לֹא
.populorum *interiori*‖ in nos poſuiſti abiectionem & ,*Nauſeam* †
44 † סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבֹר תְּפִלָּה׃
fouea & ,Formido .noſtri inimici omnes ſuũ os nos ſuper *Pateſecerunt*‡
45 † סְחִי וּמָאוֹס תְּשִׂימֵנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים׃
‡Aperuerunt ‖Riui †deſcenderũt ex oculo meo ‡quòd non eſſet requies.
46 † פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבֵינוּ׃
,*meus oculus deſcendet** aquarum Riui† .contritio & ,vaſtatio ,nobis fuit
47 † פַּחַד וָפַחַת הָיָה לָנוּ הַשֵּׁאת וְהַשָּׁבֶר׃
,tacuit non & ,defluxit meus Oculus .mei populi filiæ contritionẽ ſuper
48 † פַּלְגֵי־מַיִם יָרַד עֵינִי׃
.cælis de DOMINVS videret & ,aſpiceret Donec .*intermiſſionibus* non à‡
49 † עֵינִי נִגְּרָה וְלֹא תִדְמֶה׃
.meæ vrbis *filiabus omnibus ab mea anima fuit cauſa*‖ meus Oculus
50 מֵאֵין הֻפְגֹות׃ † עַד־יַשְׁקִיף וְיִרְא יְהוָה מִשָּׁמָיִם׃
,gratis mei inimici ,auem veluti ,me ſunt venati Venando
51 † עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי׃
.me *in*‡ lapidem proiecerunt & ,*meas vitas* lacu *in Succiderunt** ‡
52 † צֹוד צָדוּנִי כַּצִּפֹּור אֹיְבַי חִנָּם׃
altiſſimi ore De ?præcepit non Dominus ,‡ſuit Et,dixit *ille** Quis
53 † צָמְתוּ בַבֹּור חַיָּי וַיַּדּוּ־אֶבֶן בִּי׃
.ſum Exciſus ,dixi :meum caput ſuper aquæ *Supernatarunt* †
54 † צָפוּ־מַיִם עַל־רֹאשִׁי אָמַרְתִּי נִגְזָרְתִּי׃
,audiſti meam Vocem .*inferorum lacu*‡ è DOMINE tuũ nomẽ Inuocaui
55 † קָרָאתִי שִׁמְךָ יְהוָה מִבֹּור תַּחְתִּיֹות׃
.meum clamorem ad meam reſpirationem *ad*‡ tuam aurem abſcondas ne
56 † קֹולִי שָׁמָעְתָּ אַל־תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְּעָתִי׃
.timeas Ne ,dixiſti :te inuocaui‡ die in Appropinquaſti
57 † קָרַבְתָּ בְיֹום אֶקְרָאֶךָּ אָמַרְתָּ אַל־תִּירָא׃
.*meas vitas* ‖redemiſti ,meæ animæ *rixas** Domine es Rixatus‡
58 † רַבְתָּ אֲדֹנָי רִיבֵי נַפְשִׁי גָּאַלְתָּ חַיָּי׃
.meum iudicium iudica ,meam peruerſitatem DOMINE Vidiſti
59 † רָאִיתָה יְהוָה עַוָּתָתִי שָׁפְטָה מִשְׁפָּטִי׃
†contra me. .*mihi*†eorum cogitationes omnes ,eorum vltionem omnem Vidiſti
60 † רָאִיתָה כָּל־נִקְמָתָם כָּל־מַחְשְׁבֹתָם לִי׃
‡aduerſum .me *ſuper*†eorũ cogitationes omnes ,DOMINE eorũ opprobriũ Audiſti
61 † שָׁמַעְתָּ חֶרְפָּתָם יְהוָה כָּל־מַחְשְׁבֹתָם עָלָי׃
‖contra .die tota me *ſuper*‡eorum meditationẽ & ,me in ſurgentium Labia
62 † שִׂפְתֵי קָמַי וְהֶגְיֹונָם עָלַי כָּל־הַיֹּום׃

*dolore affecerit,
יָגָה
‡nec dolore
‖Vt cõtereret
‡Vt *faceret
‡vultu
נָטָה
‖Vt peruerteret
‡iudicio ſuo,
*eſt qui ‡hoc,
הָיָה עָלָה
‖egredientur
‡bona?
†dolet
יָצָא חָיָה
cũ manibus
כַּף
† Oppoſuiſti furorem,
סָכַךְ פָּלַל
‡Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſiret oratio.
† Abraſionẽ ‖medio
סָחָה פָּצָה
‡Aperuerunt
‖Riui †deſcenderũt ex oculo meo
פּוּחַ יָרַד
‡quòd non eſſet requies.
פּוּג בָּנָה
‖dolore affecit animum meũ propter cunctas filias
חָנַן יָרַד
*Strinxerunt in carcere vitam meam,
‡contra †Inundauerunt
צוּף
‡carcere infimo.
†propter ‡qua
‡Iudicaſti ‡iudicium ‖vitam meã.
רוּב חָיָה
†contra me.
‡aduerſum
‖contra
שָׂפָה חָגָה

vidit quia ;eius desiderabilia omnia super *oppressor* extendit suã Manum
10 † יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל־מַחֲמַדֶּיהָ כִּי רָאֲתָה
intrabunt non ,præcepisti quo ‡ ,eius sanctuarium sunt ingressæ ,gentes
גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ
:panem quærentes ,suspirantes eius populus Omnis .*tibi* Ecclesiam in
בַּקָּהָל לָךְ׃ כָּל־עַמָּהּ נֶאֱנָחִים מְבַקְשִׁים לֶחֶם
11 DOMINE vide :animam *reducendum ad* ,*cibo in** sua desiderabilia dederunt
נָתְנוּ מַחֲמֻדֵיהֶם בְּאֹכֶל לְהָשִׁיב נָפֶשׁ רְאֵה יְהוָה
transeuntes† omnes ,*vos ad* Haud‡ .vilis fui quia ,aspice &
וְהַבִּיטָה כִּי הָיְיתִי זוֹלֵלָה׃ לוֹא אֲלֵיכֶם כָּל־עֹבְרֵי
12 est factus qui ,meus dolor sicut dolor sit an ,videte & ,aspicite ,viam
דָּרֶךְ הָבִיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מַכְאוֹב כְּמַכְאֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל
.sui *nasi*‖ iræ die in DOMINVS‡ affecit *mœstitia** quoniam :mihi
לִי אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ׃
expandit :*ei*† est dominatus & ,mea ossa in ignem misit excelso De
13 † מִמָּרוֹם שָׁלַח־אֵשׁ בְּעַצְמֹתַי וַיִּרְדֶּנָּה פָּרַשׂ
die tota ,desolatam me *dedit*† :rerrorum me fecit redire,meis pedibus rete
רֶשֶׁת לְרַגְלַי הֱשִׁיבַנִי אָחוֹר נְתָנַנִי שוֹמֵמָה כָּל־הַיּוֹם
eius *manu in*‡ ,mearum *prævaricationũ*‖ iugum est Ligatum .mœrentem
דָּוֵיָה׃ † נִשְׂקַד עֹל פְּשָׁעַי בְּיָדוֹ
14 :*meam vim** fecit *corruere* † ;meum collum super ascenderunt ,sunt perplexę
יִשְׂתָּרְגוּ עָלוּ עַל־צַוָּארִי הִכְשִׁיל כֹּחִי
.surgere potero non ,‡manus in Dominus me dedit
נְתָנַנִי אֲדֹנָי בִּידֵי לֹא־אוּכַל קוּם׃
vocauit ;*meo interiori* ‖ in Dominus meos validos omnes *Prostrauit**
15 † סִלָּה כָּל־אַבִּירַי אֲדֹנָי בְּקִרְבִּי קָרָא
Domin° calcauit torcular :meos electos conterendũ ad ,*conuentũ** me *super*†
עֲלַי מוֹעֵד לְשַׁבֵּר בַּחוּרָי גַּת דָּרַךְ אֲדֹנָי
meus oculus ,*meus oculus* ,*fluens* ‡ ego hæc *Super*‖ .Iehudah filiæ virgini
16 † עַל־אֵלֶּה אֲנִי בֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי
:meã animam *reducens*‡ consolator me à est elongatus quia ,*aquas descendens*
יָרְדָה מַיִם כִּי־רָחַק מְמֶנִּי מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי
.inimicus prævaluit quia ,desolati mei filij fuerunt
הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב׃
DOMINVS præcepit ;ei consolator† non ,*suis manibus in*‡ Sion *Expandit*‖
17 † פָּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְהוָה
.eos inter *elongatione*‡ in Ierusalaim fuit :ei° hostes eius *circuitus* ‡ ,Iahacob ‖
לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם׃
omnes *nunc*† audite :rebellaui eius ori quia ,DOMINVS *ipse*‡ Iustus
18 † צַדִּיק הוּא יְהוָה כִּי־פִיהוּ מָרִיתִי שִׁמְעוּ־נָא כָל־
abierunt mei iuuenes &,meæ virgines:meum dolorem videre & ,populi
עַמִּים וּרְאוּ מַכְאֹבִי בְּתוּלֹתַי וּבַחוּרַי הָלְכוּ
,mei sacerdotes,me deceperũt ipsi,meos amicos *ad Clamaui*‡ .captiuitatẽ in
בַּשֶּׁבִי׃ † קָרָאתִי לְמְאַהֲבַי הֵמָּה רִמּוּנִי כֹּהֲנַי
19 *reducerent &*‖ ,sibi cibum quæsierũt quoniã ;obierũt vrbe in mei senes &
וּזְקֵנַי בָּעִיר גָּוָעוּ כִּי־בִקְשׁוּ אֹכֶל לָמוֹ וְיָשִׁיבוּ
mea viscera ,mihi ‡ tribulatio quia DOMINE Vide .suam animam
אֶת־נַפְשָׁם׃ † רְאֵה יְהוָה כִּי־צַר־לִי מֵעַי
20 :rebellaui rebellando quia ,*meo interiori in** meum cor se vertit :*sunt conslipata*‡
חָמְרְמְרוּ נֶהְפַּךְ לִבִּי בְקִרְבִּי כִּי מָרוֹ מָרִיתִי
.mors tanquam *domo in*‖ ,gladius orbauit foris
מִחוּץ שִׁכְּלָה־חֶרֶב בַּבַּיִת כַּמָּוֶת׃
mei inimici omnes ;mihi cõsolator‡non ,*ego suspirans*† quòd Audierunt
21 † שָׁמְעוּ כִּי נֶאֱנָחָה אֲנִי אֵין מְנַחֵם לִי כָּל־אֹיְבַי
diem adduxisti :fecisti tu quia ,sunt gauisi ,meum malum audierunt
שָׁמְעוּ רָעָתִי שָׂשׂוּ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ הֵבֵאתָ יוֹם־
.† ego sicut erunt & ,vocasti ‡
קָרָאתָ וְיִהְיוּ כָמוֹנִי׃
quemadmodũ eis *causa fis*‖ & ,*tuas facies ad*‡ eorũ malũ omne Ingrediatur
22 † תָּבֹא כָל־רָעָתָם לְפָנֶיךָ וְעוֹלֵל לָמוֹ כַּאֲשֶׁר
,mea suspiria*multa quia ;meas *prævaricationes*† omnes *super*‡ mihi *fuisti causa*‖
עוֹלַלְתָּ לִי עַל כָּל־פְּשָׁעָי כִּי־רַבּוֹת אֲנָחֹתַי
.mœrens meum cor &
וְלִבִּי דַוָּי׃

CAP. II. ב

fecit proiicere ,Sion filiam Dominus suo *naso*‖ in *obnubilauit*‡ Quomodo
1 † אֵיכָה יָעִיב בְּאַפּוֹ אֲדֹנָי אֶת־בַּת־צִיּוֹן הִשְׁלִיךְ
suorũ pedũ scabelli est recordatus nõ &: Israel decorem terram* cælis de
מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־זָכַר הֲדֹם־רַגְלָיו
?sui *nasi*† die in
בְּיוֹם אַפּוֹ׃
destruxit ,Iahacob tabernacula omnia pepercit nõ &,Dominus *Absorbuit*‖
2 † בִּלַּע אֲדֹנָי וְלֹא חָמַל אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב הָרַס
polluit ,terram fecit pertingere ,Iehudah filiæ munitiones suo furore in

‡furoris
שׁוֹר e
‖facie
שׁוּב f
*in circuitu.
צוּר g
‖tabernaculo
‡indignationem
יְהֹם h
*perdidit
†dissipauit
רָנָּה i גָּנָּן k
*luctum, & luctum.
‖transtulit velut in horto tentorium ‡subuertit cõgregationem suam:
יָעַד l מוֹעֵד m
‡tradi
†in
†dissipare
*regulam
קָוָה n
†à perdendo:
*muri
*desolati
זעיר o
†est
יָרֵחַ n
חָזָה a
דָּמַם c עָלָה b
שָׁקַק d
*propter lachrymas
כָּלָה e
*intumuerũt
†cũm deficerer paruulus, & lactens
‖dixerũt, *est
‡cũm deficerent tanquã occisus
‡cũm effunderetur anima
עוֹר f
אויך
p
‖est
‡vanum,
גָּלָה g שׁוּב h
†vt conuerterent auersionem
‡prophetias vanas,
שבותך
p
כָּפַף k נָשָׂא i
‖ quæ te expellebant à me ‡manibus
*per ‡ est
נוּעַ l יָפֶה m
‡perfecti esse decoris in
† Aperuerunt
*fremuerunt
פָּצָה n קָוָה o
‖Perdamus
‡est

,Israel cornu omne *nasi* ‡ ira in Concidit .eius principes & ,regnum
3 מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ׃ † גָּדַע בְּחָרִי־אַף כָּל־קֶרֶן יִשְׂרָאֵל
est accensus & ;inimici *faciebus* ‖ à suam dexteram retrorsum fecit redire
הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעַר
.*undique* * consumpsit flamma ,ignis veluti Iahacob in
בְּיַעֲקֹב כְּאֵשׁ לֶהָבָה אָכְלָה סָבִיב׃
,hostis tanquã eius dextera stetit ;inimicus veluti suũ arcũ Tetendit
4 † דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב נִצַּב יְמִינוֹ כְּצָר
effudit ,Sion filiæ *tentorio* ‖ in ;oculi desiderabilia omnia occidit &
וַיַּהֲרֹג כֹּל מַחֲמַדֵּי־עַיִן בְּאֹהֶל בַּת־צִיּוֹן שָׁפַךְ
.suam *excandescentiam*‡ ignem tanquam
כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ׃
omnia *absorbuit** ,Israel *absorbuit** ,inimicus veluti Dominus Fuit
5 † הָיָה אֲדֹנָי כְּאוֹיֵב בִּלַּע יִשְׂרָאֵל בִּלַּע כָּל־
Iehudah filia in multiplicauit & ;eius munitiones *corrupit*† , eius palatia
אַרְמְנוֹתֶיהָ שִׁחֵת מִבְצָרָיו וַיֶּרֶב בְּבַת־יְהוּדָה
corrupit‡ ,suum *tegmen hortum vt dissipauit*‖ Et .*querelam & planctum** .
6 תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה׃ † וַיַּחְמֹס כְּגַן שִׂכּוֹ שִׁחֵת
,sabbathũ & ,solemnitatẽ Sion in DOMINVS fecit obliuisci :*suum conuentũ*
מֹעֲדוֹ שָׁכַח יְהוָה בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת
.sacerdotem & ,regem sui furoris ira in spreuit &
וַיִּנְאַץ בְּזַעַם־אַפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן׃
,suum sanctuarium corde è proiecit ,suum altare Dominus Elongauit
7 † זָנַח אֲדֹנָי מִזְבְּחוֹ נִאֵר מִקְדָּשׁוֹ
domo in dederunt vocẽ :eius palatiorũ muros inimici manu in fecit *claudi*‡
הִסְגִּיר בְּיַד־אוֹיֵב חוֹמַת אַרְמְנוֹתֶיהָ קוֹל נָתְנוּ בְּבֵית־
DOMINVS Cogitauit .solemnitatis die † sicut , DOMINI
יְהוָה כְּיוֹם מוֹעֵד׃ † חָשַׁב יְהוָה
8 suam manũ fecit redire non ,*lineam** extendit;Sion filiæ murum *corrumpere*†
לְהַשְׁחִית חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן נָטָה קָו לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ
.sunt *infirmati*‡ pariter *muri** & ,antemurale desolauit & :*absorbendo ab*†
מִבַּלַּע וַיַּאֲבֶל־חֵל וְחוֹמָה יַחְדָּו אֻמְלָלוּ׃
:eius vectes contriuit & ,perdidit ;eius portæ terra in sunt Demersæ
9 † טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ
eius prophetæ etiam ,lex † non ,gentibus in eius principes & ,eius regẽ
מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם־נְבִיאֶיהָ
.DOMINO à visionem inuenerunt non
לֹא־מָצְאוּ חָזוֹן מֵיְהוָה׃
fecerunt ascendere ,Sion filiæ senes conticuerunt ,terra in Sederunt
10 † יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ יִדְּמוּ זִקְנֵי בַת־צִיּוֹן הֶעֱלוּ
terram in deposuerunt ;saccis se accinxerunt ;suum caput super puluerem
עָפָר עַל־רֹאשָׁם חָגְרוּ שַׂקִּים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ
,mei oculi *lachrymis in*‡ Defecerunt .Ierusalaim filiæ suum caput
רֹאשָׁן בְּתוּלֹת יְרוּשָׁלִָם׃ † כָּלוּ בַדְּמָעוֹת עֵינַי
11 propter meum iecur terra in est effusum ; mea viscera *sunt conslipata**
חָמְרְמְרוּ מֵעָי נִשְׁפַּךְ לָאָרֶץ כְּבֵדִי עַל־
plateis in *fugientem & paruulũ animo delinqui in*† ,mei populi filiæ contritionẽ
שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי בְּעָטֵף עוֹלֵל וְיוֹנֵק בִּרְחֹבוֹת
eos animo delinqui in‡ ?vinũ & ,triticum* Vbi ,*dicent*‖ suis Matribus .ciuitatis
קִרְיָה׃ † לְאִמּוֹתָם יֹאמְרוּ אַיֵּה דָגָן וְיָיִן בְּהִתְעַטְּפָם
12 sinum in eorum *animam se effundendo in*‡ ,ciuitatis plateis in *saucium tanquam*
כֶּחָלָל בִּרְחֹבוֹת עִיר בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם אֶל־חֵיק
.suarum matrum
אִמּוֹתָם׃
?Ierusalaim filia ô tibi assimilabo quid ,tibi faciam testificari Quid
13 † מָה־אָעִידָה מָּה אֲדַמֶּה־לָּךְ הַבַּת יְרוּשָׁלִָם
mare velut‖ magna nã ?Sion filia virgo te cõsolabor & ,tibi æquabo quid
מָה אַשְׁוֶה־לָּךְ וַאֲנַחֲמֵךְ בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן כִּי גָדוֹל כַּיָּם
tibi viderunt tui Prophetæ ?tibi medebitur quis :tua contritio
שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא־לָךְ׃ † נְבִיאַיִךְ חָזוּ לָךְ
14 ,tuam iniquitatem super reuelauerunt non & :insulsum & , *mendacium* ‡
שָׁוְא וְתָפֶל וְלֹא־גָלוּ עַל־עֹנֵךְ
,*mendacij onera* ‡ tibi viderunt & : tuam *captiuitatem conuertendum ad*†
לְהָשִׁיב שְׁבוּתֵךְ וַיֶּחֱזוּ לָךְ מַשְׂאוֹת שָׁוְא
,viam * transeuntes omnes *volis*‡ te super Plauserunt .*expulsiones*‖ &
וּמַדּוּחִם׃ † סָפְקוּ עָלַיִךְ כַּפַּיִם כָּל־עֹבְרֵי דָּרֶךְ
15 ‡hæc num :Ierusalaim filiam super suum caput mouerunt & ,sibilauerunt
שָׁרְקוּ וַיָּנִעוּ רֹאשָׁם עַל־בַּת יְרוּשָׁלִַם הֲזֹאת
?terræ vniuersæ gaudium ,*pulchritudine absolutam** dicebant quam ciuitas
עָיְרָה שֹׂאֲמְרוּ כְּלִילַת יְפִי מָשׂוֹשׂ לְכָל־הָאָרֶץ׃
*frenduerunt** &,sibilauerũt;tui inimici omnes suũ os te super *Patefecerunt*†
16 † פָּצוּ עָלַיִךְ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבַיִךְ שָׁרְקוּ וַיַּחֲרֹקוּ־
;eam expectabamus quam dies‡ hæc equidem :*Absorbuimus*‖ ,dixerunt ,dente
שֵׁן אָמְרוּ בִּלַּעְנוּ אַךְ זֶה הַיּוֹם שֶׁקִּוִּינֻהוּ
.vidimus ,inuenimus
מָצָאנוּ רָאִינוּ׃

hostis
‡de
עָוֹן y
*propter cibum, vt refocillarent
יקר ו
שׁוּב b נָבַט a
‡Non sit vobis graue, †qui transitis per
רָאָה d יָגָה c
*dolore ‡me
‖furoris
חָרָה f רָדָה e
Tipse ignis:
‡posuit
‡iniquitatũ
‡manus
דָּוָה h כּוֹחַ g
†infirmari
*vires meas:
†eorũ, à quibus
‡Calcauit
‖medio mei,
סֶלָה k יָעַד i
†aduersum
*congregationem,
‖Propter
‡defleo ex oculo meo, ex oculo meo descendit aqua,
בָּכָה l
‡quiescere faciens
‖Fregit
‡manus suas,
†est ‖contra
‡ vt essent in circuitu
‡abominationem
תּוֹעֵבָה m
*in
†furoris
‖Perdidit
תֹּא קרי
בָּלַע b
בנה d נָגַע c

malogranáta omnia :ventū ad‡ ,sex & nonaginta mālogranata fuerunt Et ‡per singulos latus:
23 וַיִּהְיוּ הָרִמֹּנִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה רוּחָה כָּל־הָרִמֹּנִים
laniorum magister tulit Et .vndique† retiaculum super centum
24 מֵאָה עַל־הַשָּׁבָכָה סָבִיב׃ וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־ †per circuitum.
tres & :secundum sacerdotē Sephaniah & ,caput† sacerdotē Seraiah
שְׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָה כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת
erat qui ,vnum eunuchum tulit ciuitate de Et .liminis custodes
25 שֹׁמְרֵי הַסַּף׃ וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הָיָה ‡bellatores, ‖iis qui videbant faciem
facies videntibus‖ ex viros septem & ,belli‡ viros super præpositus
פְּקִיד עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מְרֹאֵי פְנֵי־
,militiæ principem scribam & ,ciuitate in sunt inuenti qui ,regis
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא *qui militare faciebat
,terræ populo de viros sexaginta & :terræ populum exercentem*
הַמַּצְבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ
magister Nebuzaradan eos tulit Et .ciuitatis medio in *inuentis* ‡qui inuenti sunt
26 הַנִּמְצְאִים בְּתוֹךְ הָעִיר׃ וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
.Riblah in Babel regem ad eos fecit ire & :laniorum
טַבָּחִים וַיּוֹלֶךְ אוֹתָם אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה׃ ‡ducit
,Riblah in eos interfecit & ,Babel rex eos fecit percutere Et
27 וַיַּכֵּם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ *de terra
.sua *humo desuper* ‡ Iehudah est transl atus & : Chamath terra in
28 זֶה הָעָם אֲשֶׁר הָגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר בִּשְׁנַת־שֶׁבַע ‡transferre
.tres & ,viginti & ,millia tria Iehudæos
יְהוּדִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃ *transferre fecit
; Nebuchadnesar decimo octauo anno In
29 בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר הָגְלָה

anno In .duas & ,triginta ,octingentas animas Ierusalaim de
30 מִירוּשָׁלִַם נֶפֶשׁ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשָׁנִים׃ בִּשְׁנַת ‡transferre
magister Nebuzaradan fecit *migrare‡* Nebuchadnesar vigesimo &, tertio
שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לִנְבוּכַדְרֶאצַּר הָגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
:quinque & quadraginta ,septingentas animas Iehudæorum laniorum
טַבָּחִים יְהוּדִים נֶפֶשׁ שֶׁבַע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה
.sexcentæ & ,millia quatuor animæ omnes
כָּל־נֶפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ ‡bellatores, ‖iis qui videbant faciem
regis Iehoiachim trāsmigrationis anno septimo & trigesimo in fuit Et
31 וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁבַּע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־
eleuauit ;mensis quinta & vigesima in mense duodecimo in Iehudah
יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא
regis Iehoiachin caput ,tui regni anno in Babel rex Merodach Euil
אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מַלְכוּתוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־ ‡posuit ‡super
.carceris domo de eum eduxit & ,Iehudah
יְהוּדָה וַיּוֹצֵא אֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלוּאִים׃ ‡transferre
thronum *desuper‡* eius thronum *dedit‡* & :bona eo cum est locutus Et
32 וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מִמַּעַל לְכִסֵּא ‡ferant *carceralia
:eius *carceris** vestimenta mutauit Et .Babel in secum † qui regum
מְלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל׃ ‡coram eo ‡vitæ suæ.
.*suarum vitarum‡* diebus omnibus semper *eius facies ad‡* panem comedit &
33 וְשִׁנָּה אֶת־בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תָּמִיד כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃ ‖חַיִּים
verbum ‡ Babel rege *cum à* ei dabatur *inge viaticum†* eius *viaticum** Et
34 וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נִתְּנָה־לּוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ־בָּבֶל דְּבַר־ *portio †portio quotidiana ‡per singulos dies eius, ‖quo mortuꝰ est ‡vitæ
.eius *vitarum‡* diebus omnibus ,*suæ mortis‡* diem ad vsque ,*suo die in diei*
יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו׃

Finis libri Ieremiæ.

תם ספר ירמיהו

ספר קינות

LIBER CINOTH, ID EST,

THRENORVM, QVI APVD HEBRAEOS

ETIAM איכה, ID EST, QVOMODO, DICITVR: APVD

LATINOS AVTEM, LAMENTATIONES IEREMIAE.

CAP. I. א

‡sedet solitaria
,populo *multa* † ,ciuitas *sola sedit‡* Quomodo
1 יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר רַבָּתִי עָם רבתי
,gentibus in *multa* † : vidua veluti est facta
הָיְתָה כְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בַגּוֹיִם
.*tributum in‡* est facta prouinciis in *princeps** ‡domina ‡tributaria.
שָׂרָתִי בַּמְּדִינוֹת הָיְתָה לָמַס׃
eius lachrymæ &,nocte in plorabit Plorando
2 בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה וְדִמְעָתָהּ
omnes :eius amatoribus omnibus ex cōsolator ei‡ non :eius maxillis *supe†* ‡in lest
עַל לֶחֱיָהּ אֵין־לָהּ מְנַחֵם מִכָּל־אֹהֲבֶיהָ כָּל־ amici
.inimicos in ei fuerunt ,eam *in sunt preuaricati‡* eius *socij†* ‡preuerunt
רֵעֶיהָ בָּגְדוּ בָהּ הָיוּ לָהּ לְאוֹיְבִים׃
:seruitutis multitudine præ & ,afflictione præ Iehudah Transmigrauit
3 גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי וּמֵרֹב עֲבֹדָה ‡angustas macerias.
eius persecutores omnes :requiem inuenit nec ,gentes inter habitauit ipsa
הִיא יָשְׁבָה בַגּוֹיִם לֹא מָצְאָה מָנוֹחַ כָּל־רֹדְפֶיהָ ‡lugent, eò quòd nō sint
venientibus non à ,lugentes ‡ Siion Viæ .*angustias** inter eā apprehenderūt venientes ad
4 הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים׃ דַּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִבְּלִי בָּאֵי
:suspirantes eius sacerdotes ,desolatæ eius portæ omnes , solemnitatem
מוֹעֵד כָּל־שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמֵמִין כֹּהֲנֶיהָ נֶאֱנָחִים
,capite in eius hostes Fuerunt .*ei* amaritudo *ipsa‡* &, afflictæ eius virgines ‡ipsi est
5 הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אֹיְבֶיהָ כִּי־יְהוָה הוֹגָה עַל־רֹב־ *tristitiæ
.*angustiatoris facies ad‡* captiuitatē‡ abierūt eius paruuli :eius præuaricationū
פִּשְׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי צָר׃
eius principes fuerunt : eius decor omnis Siion filia à est egressus Et
6 וַיֵּצֵא מִן־בַּת־צִיּוֹן כָּל־הֲדָרָהּ הָיוּ
ante fortitudine absque abierunt & ,*pascuum†* inuenerunt non† cerui veluti
שָׂרֶיהָ כְּאַיָּלִים לֹא־מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא־כֹחַ לִפְנֵי
,*suarū rebellionū‡* & ,*suæ afflictionis‡* dierū Ierusalaim eit Recordata .psecutorē
7 רוֹדֵף׃ זָכְרָה יְרוּשָׁלַם יְמֵי עָנְיָהּ וּמְרוּדֶיהָ
eius *populū cadendo in* ,*quondā** diebus à fuerūt quę ,*suorū* desiderabiliū omniū
כֹּל מַחֲמֻדֶּיהָ אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי קֶדֶם בִּנְפֹל עַמָּהּ
super riserunt † ,hostes eam viderunt :ei auxiliator‡ non & ,hostis manu in
בְּיַד־צָר וְאֵין עוֹזֵר לָהּ רָאוּהָ צָרִים שָׂחֲקוּ עַל־ ‡ludificationem
commotionem‡ in propterea, Ierusalaim peccauit Peccatum .eius sabbatha
מִשְׁבַּתֶּהָ׃ ‡deriserunt ‡derisionem
8 חֵטְא חָטְאָה יְרוּשָׁלַם עַל־כֵּן לְנִידָה ‡qui glorificabant ‡spreuerunt *turpitudinē
etiam :eius *nuditatē** viderūt quia ,eam *vilifecerunt†* eā *glorificantes‡* omnes :fuit
כָּל־מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי־רָאוּ עֶרְוָתָהּ גַּם־ ‡Sordes ‡ mirabiliter, ‡efflse hostis.
,eius fimbriis in eius *Immunditia‡* .retrorsum est conuersa & ,suspirauit ipsa
הִיא נֶאֱנְחָה וַתָּשָׁב אָחוֹר׃ ‡ טָמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ
:ei consolator‡non ,*mirabilibus** descendit &, sui nouissimi est recordata non
9 לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין מְנַחֵם לָהּ
.*inimicus‡* magnificauit quoniam ,meam afflictionem DOMINE vide
רְאֵה יְהוָה אֶת־עָנְיִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב׃

,eius duces † ,eius sapientes & ,eius principes faciam inebriare Et † &
57 וְהִשְׁכַּרְתִּי שָׂרֶיהָ וַחֲכָמֶיהָ פַּחוֹתֶיהָ וְגִבּוֹרֶיהָ וְסָגָנֶיהָ x שור
non & ,seculi † somnum dormient & ,eius fortes & ,eius magistratus ‡ & ‡ principes
וְלֹא יָקִיצוּ נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ ‡sempiternũ,
.eius nomen exercituum DOMINVS rex ait ; expergiscentur
58 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת חוֹמוֹת בָּבֶל הָרְחָבָה
:comburentur igne in excelsæ eius portæ & ,confringetur cõfringendo
עָרְעֵר תִּתְעָרֵעַ וּשְׁעָרֶיהָ הַגְּבֹהִים בָּאֵשׁ y יִצָּתוּ
.iassabũtur &, † igni in nationes & ,vanum in † populi laborabunt &
וְיִגְעוּ עַמִּים בְּדֵי־רִיק וּלְאֻמִּים בְּדֵי־אֵשׁ z וְיֵעָפוּ׃ * Murus
filio Seraiah prophetæ Irmeiahu præcepit quod Verbum
59 הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה † יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶת־שְׂרָיָה בֶן־ y נצח
rege Sidchiiahu cum ipsum eundo in † Machaseiah filio Neriiah † inaniter, &
נֵרִיָּה בֶּן־מַחְסֵיָה a בְּלֶכְתּוֹ אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ ea in quibus
princeps ‖Seraiah & :eũ regnando in ‡ quarto anno in ,Babel * Iehudah laborauerunt
יְהוּדָה בָּבֶל b בִּשְׁנַת הָרְבִעִית לְמָלְכוֹ וּשְׂרָיָה c שַׂר־ populi ‡ cõ-
quod ,malum omne Irmeiahu scripsit Et .quietis ‡ burentur,
מְנוּחָה׃ † וַיִּכְתֹּב יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר z יעף
verba ‖ omnia : vno libro in Babel ad † erat venturum † cùm perge-
הָאֹתָה׃ † וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־סְפַר אָחָד אֶת כָּל־הַדְּבָרִים ret ille
ad Irmeiahu dixit Et .Babel ad ‡ scripta * hæc יֵלֵךְ a
61 וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־סְרָיָה † בְּבֹאֲךָ בָּבֶל וְרָאִיתָ וְקָרָאתָ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים * in ‡ quo re-
verba omnia leges & ,videbis & ,Babel *te venire secundum* :Seraiah gnauit ‖ erat
הָאֵלֶּה׃ וְאָמַרְתָּ יְהוָה אַתָּה דִּבַּרְתָּ אֶל־ b שנה c שור
ad ‡ es locutus tu DOMINE , dices Et .hæc ‡ cũ rex esset
62 הַמָּקוֹם הַזֶּה c לְהַכְרִיתוֹ d לְבִלְתִּי d הֱיוֹת־בּוֹ quietus.
habitatorem ‖ eo in *existendum non ad* ‡ , eum *succedendum ad* † istum locum † sup ‖ scilicet
יוֹשֵׁב׃ e וְהָיָה e לְשַׁמְּמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה׃ † vt succide-
.erit *seculi* † solitudines *quia* ‡ : animal ad vsque & homine ab res * vt nõ sit
63 וְהָיָה f כְּכַלֹּתְךָ לִקְרֹא אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה תְּקַשֵּׁר habitator
ligabis : hunc librum legere *te complere secundum* ‡ , erit Et d יָשַׁב
.Perath medium in *eum* proijcies & ,lapidem eum super e היה
עָלָיו אֶבֶן וְהִשְׁלַכְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ פְּרָת׃ ‡ sed in
faciebus à * consurget non & , Babel *infigetur* * Sic : dices Et † perpetuas
64 וְאָמַרְתָּ כָּכָה תִּשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא־תָקוּם מִפְּנֵי ‡ cùm com-
Hucusque .iassabunt & ,eam super *adducens* ‖ ego quod ,mali pleueris
הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי g מֵבִיא עָלֶיהָ וְיָעֲפוּ עַד־הֵנָּה f כלה
. Irmeiahu verba * submerge-
דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ׃ tur * à facie
‖ adduco
g בוא

CAP. LII. נב

,ipsum regnando in † , Sidchiiahu ‡ anni vnius & viginti Filius † erat † quan-
1 בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכּוֹ do regnauit,
eius matris nomen & : Ierusalaim in regnauit annis decim--vn &
וְאַחַת־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
malum Fecitque .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal
2 חֲמִיטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ h † וַיַּעַשׂ הָרַע
.Iehoiachim fecit quæ omnia iuxta : DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃
,Iehudah & ,Ieruſalaim *in fuit* DOMINI * furore *ſuper* ‡ Quia
3 כִּי † עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלִַם וִיהוּדָה
Sidchiiahu rebellauitque :*ſuis faciebus deſuper ipſos eum proiiciendum ad* vſq;
עַד־הִשְׁלִיכוֹ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ
,*ipſum regnando* ‖ nono anno in ,fuit Et .Babel regem *in* ‡
4 בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃ † וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁעִית לְמָלְכּוֹ
rex reſar-Nebuchad venit menſis decima in decimo menſe in
בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ
ſunt caſtrametati & ,Ieruſalaim *ſuper* † eius *virtus* ‡ omnis & , ipſe Babel ‡ exercitus
בָּבֶל הוּא וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיִּחֲנוּ † aduerſus
.vndique *ligneam turrim* ‡ eam *ſuper* * ædificauerunt & : eam *ſuper* ‖
עָלֶיהָ i וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃ ‖ contra
annum vndecimum ad vſque , obſidionem in ciuitas venit Et * contra
5 וַתָּבֹא k † הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה ‡ munitionẽ
menſis nona *in* quarto menſe In .Sidchiiahu regis i בנה
לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃ † בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ k בוא
.terræ populo panis erat non & ,ciuitate in fames inualuit &
וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ׃
exieruntque ,fugerunt *belli* † viti omnes & ,ciuitas eſt dirupta Et † bellatores
7 וַתִּבָּקַע l הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִבְרְחוּ l יָצָא
hortum *ſuper* * quæ ,muros duos inter † portæ *via* ‡ nocte ciuitate de ‡ per viam
מֵהָעִיר לַיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין־הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן † quæ erat
.ſolitudinis *via* † abierunt & : *vndique* ‡ ciuitatem *ſuper* ‡ Chaſdim & ,regis * eſt iuxta
הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃ ‡ erant iuxta
‡ per circuitũ
† per viam

exercitus attigerunt & , regem *poſt* Chaſdim *virtus* ſunt perſecuti Et
8 וַיִּרְדְּפוּ † חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ m וַיַּשִּׂיגוּ אֶת־ m נשג
.eo *deſuper ſunt diſperſi eius virtus* † omnis & : Ierecho deſertis in Sidchiiahu † exercit' diſ-
צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבֹת יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפְצוּ מֵעָלָיו׃ perſus eſt ab
regem ad eum fecerunt aſcendere & , regem comprehenderunt Et
9 וַיִּתְפְּשׂוּ † אֶת־הַמֶּלֶךְ n וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ n עלה
.iudicia eo cum eſt locutus & : Chamath terram in Riblah in Babel
בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים׃
etiam & : eius oculis in Sidchiiahu filios Babel rex iugulauit Et
10 וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ־בָּבֶל † אֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְגַם
.Riblah in iugulauit Iehudah principes omnes
אֶת־כָּל־ o שָׂרֵי יְהוּדָה שָׁחַט בְּרִבְלָתָה׃ o שור
,compedibus in eum vinxit & ,cæcauit Sidchiiahu oculos Et
11 וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם
domo in eum *dedit* † & , Babel in Babel rex eum fecit adducere &
וַיְבִאֵהוּ מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּבֶלָה וַיִּתְּנֵהוּ בְּבֵית־ † posuit
.*eum mori* * diem ad vſque *præfecturarum* ‡ בית
הַפְּקֻדֹּת עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃ p כלא
nonus annus ‖ ipſe , menſis decima *in* quinto menſe *in* Et ‡ carceris
12 וּבַחֹדֶשׁ † הַחֲמִישִׁי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הִוא שְׁנַת תְּשַׁע־ * quo mor-
Nebuzaradan venit , Babel regis Nebuchadneſar regis annus decimus tuus eſt.
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן ‡ eſt
.Ieruſalaim in Babel *regis facies ad* † ſtabat laniorũ princeps
רַב־טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל בִּירוּשָׁלִָם׃
omnes & : regis domum & , DOMINI domum incendit Et
13 וַיִּשְׂרֹף † אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־
.igni *in* combuſſit magnam domum omnem & , Ieruſalaim domos
בָּתֵּי יְרוּשָׁלִַם וְאֵת־כָּל־בֵּית הַגָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ׃
* exercitus *virtus* * omnis deſtruxerunt : vndique Ieruſalaim muros omnes Et
14 וְאֵת כָּל־חוֹמֹת יְרוּשָׁלִַם סָבִיב נָתְצוּ כָּל־חֵיל
.laniorum magiſtro cum † qui , Chaſdim † erat
כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר אֶת־ p רַב־טַבָּחִים׃ p רבב
,ciuitate in *relictis* ‡ populi reſiduo & , populi *tenuitatibus* * de Et * pauperibus
15 וּמִדַּלּוֹת † הָעָם וְאֶת־יֶתֶר הָעָם ‡ הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר ‡ qui remã-
reſiduo & , Babel regem ad *incubuerunt* ‡ qui , *incumbentibus* ‖ & ſerant
וְאֶת־הַנֹּפְלִים q אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת־יֶתֶר q דלל
.laniorum magiſter Nebuzaradan fecit tranſmigrare : *turbæ* † ‖ de trãsfugis
הָאָמוֹן הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃ ‡ trãsfugerãt
: laniorum magiſter Nebuzaradan fecit remanere , terræ *tenuitatibus* ‖ de Et † multitudi-
16 וּמִדַּלּוֹת † הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים nis:
quæ *aris* ‡ columnas Et .agricolas *in* & , vinitores *in* ‖ pauperibus
לְכֹרְמִים וּלְיֹגְבִים׃ † וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר ‡ æreas
17 quod , æreum mare & , baſes & , DOMINI domo * * erant in
לְבֵית־יְהוָה וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
omne detulerunt & : Chaſdim confregerunt , DOMINI domo in ‖ erat
בְּבֵית־יְהוָה שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים s וַיִּשְׂאוּ אֶת־כָּל־ s נשא
& , ſcopas & , lebetes Et .Babel in eorum æs
נְחֹשְׁתָּם בָּבֶלָה׃ † וְאֶת־הַסִּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־ t כפף
vaſa omnia & , cochlearia & , pelues & , pſalteria
הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֶת־ t הַכַּפוֹת וְאֶת כָּל־כְּלֵי * ærea, † crateres,
, *hydrias* † Et .tulerunt *eis in* miniſtrabãt quibus , *æris* *
19 הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־יְשָׁרְתוּ בָהֶם לָקָחוּ׃ † וְאֶת־ v הַסִּפִּים v סף
, *lucernas* † & , ollas & , pelues & , thuribula & † candelabra,
וְאֶת־ x הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַמְנֹרוֹת x מחתה
:*argentũ argentũ* † quæ & *auru auru* ‡ quæ *purificatoria* & , *cochlearia* * & * mortariola,
וְאֶת־הַכַּפוֹת וְאֶת־ y הַמְנַקִּיוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר כֶּסֶף כָּסֶף & cyathos
, vnum mare duas Columnas .laniorum magiſter tulit ‡ aurea aurea,
20 לָקַח רַב טַבָּחִים׃ † הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הַיָּם הָאֶחָד † argentea
quos , baſibus ſub ‖ qui , *aris* ‡ decim--duo boues & argentea
יְהוּ
נְקִי z כון
‡ æreos ‖ erant
וְהַכֹּן־עֶשֶׂר נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר־תַּחַת z הַמְכֹנוֹת אֲשֶׁר
pondus erat non , DOMINI domo in Selomoh rex fecerat
עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל
.iſtorum vaſorum omnium æris
לִנְחֹשֶׁת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃ ‡ quarum ‡ &
columnæ *ſtatura* † cubitorum decem ‡ octo ‡ columnas Et † altitudo
21 וְהָעַמּוּדִים † שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת קומת
cim ‡ craſſitudo & : eã circuibat * cubitorum decim-duo filum & , vnius ק
הָאַחַד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה a יָסֹבֶּנּוּ b וְעָבְיוֹ a שנה
, eam ſuper *coronamentum* † Et .concaua ‖ digitorum quatuor b סבב
22 וְאַרְבַּע אֲצְבָעוֹת נָבוּב׃ † וְכֹתֶרֶת עָלָיו * quod ‡ erat
, retiaculum & : ‡ cubitorum quinque vnius *coronamenti ſtatura* & , *æs* * ‖ & erat
נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הָאַחַת חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׂבָכָה † capitellum
colũna in hęc † ſicut & : *es* *omne* , *circum coronamentũ* ‡ ſuper malogranata & quod erat
וְרִמֹּנִים עַל־הַכֹּתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד * æreũ, & al-
malogranata & , ſecunda titudo ‖ capi-
הַשֵּׁנִי וְרִמֹּנִים׃ telli ‡ erat
‡ capitellum
per circuitũ
omnia ærea
‡ erant

.eius venam faciam arescere & ,eius mare faciam siccare &
וְהֶחֱרַבְתִּי אֶת־יַמָּהּ וְהוֹבַשְׁתִּי אֶת־מְקוֹרָהּ׃
,sibilus & ,stupor ,draconum habitatio ,tumulos in Babel erit Et
37 וְהָיְתָה בָבֶל לְגַלִּים ׀ מְעוֹן־תַּנִּים שַׁמָּה וּשְׁרֵקָה
catuli vt *fremuere* †:rugient leones vt Simul .*habitatore absque* *
מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ 38 יַחְדָּו כַּכְפִירִים יִשְׁאָגוּ נָעֲרוּ כְּגוֹרֵי
,eorum conuiuia ponam eorum calore In .*leonarum* ‡
אֲרָיוֹת׃ 39 בְּחֻמָּם ׀ אֲשִׁית אֶת־מִשְׁתֵּיהֶם וְהִשְׁכַּרְתִּים
,*seculi* ‡ somnum dormiant & ,exultent vt ,eos faciam inebriare &
וְיָשְׁנוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ נְאֻם יְהוָה׃ 40 לְמַעַן יַעֲלֹזוּ
.DOMINVS dixit ,euigilent non &
אוֹרִידֵם כְּכָרִים לְטִבּוֹחַ כְּאֵילִים עִם־עַתּוּדִים׃
.hircis cum arietes tanquam ,iugulandum ad agnos veluti
41 אֵיךְ נִלְכְּדָה שֵׁשַׁךְ וַתִּתָּפֵשׂ תְּהִלַּת כָּל־הָאָרֶץ
!*gentibus in* † Babel stuporem in fuit quomodo
אֵיךְ הָיְתָה לְשַׁמָּה בַּגּוֹיִם׃
.est operta eius fluctuum *tempestate* ‡ in :mare Babel super Ascendit
42 עָלָה עַל־בָּבֶל הַיָּם בַּהֲמוֹן גַּלָּיו נִכְסָתָה׃
terra :*desolationis & siccitatis* ‖ terra ,stuporem in eius ciuitates Fuerunt
43 הָיוּ עָרֶיהָ לְשַׁמָּה אֶרֶץ צִיָּה וַעֲרָבָה אֶרֶץ
.hominis filius *eas in* † transibit nec ,*vir omnis* ‡ *eis in* habitabit non *
לֹא־יֵשֵׁב בָּהֶן כָּל־אִישׁ וְלֹא־יַעֲבֹר בָּהֶן בֶּן־אָדָם׃
,eius ore de *eius deglutitione* ‡ educam &, Babel in Bel super visitabo Et
44 וּפָקַדְתִּי עַל־בֵּל בְּבָבֶל וְהוֹצֵאתִי אֶת־בִּלְעוֹ מִפִּיו
.corruit Babel murus etiam .gentes vltrà eum ad confluent non &
וְלֹא־יִנָּהֲרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם גַּם־חוֹמַת בָּבֶל נָפָלָה׃
,*suam* ‡ animam *vir* † eruite &, mi populę eius medio de Egredimini
45 צְאוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמִלְּטוּ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ
,vestrum cor molleſcat forte ne Et .DOMINI *naſi* ‡ ira ab
מֵחֲרוֹן אַף־יְהוָה׃ 46 וּפֶן־יֵרַךְ לְבַבְכֶם וִירֵאתֶם
,auditus anno in veniet Et terra in *audito* * auditu in timeatis &
וּבָא בַּשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה בָּאָרֶץ וְשִׁמְוּעָה בְּשָׁנָה הַשְּׁמוּעָה
ſuper dominator ‖, terra in rapacitas & ,auditio anno in eum poſt &
וּבָאָה בַשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה וְחָמָס בָּאָרֶץ מֹשֵׁל עַל־
visitabo & ,*venientes* ‡ dies ecce Propterea .dominatorem
מוֹשֵׁל׃ 47 לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים וּפָקַדְתִּי
vniuerſi & :afficietur pudore eius terra omnis & ,Babel ſculptilia *ſuper*
פְסִילֵי בָבֶל וְכָל־אַרְצָהּ תֵּבוֹשׁ וְכָל־
Babel ſuper dicent *præconia* ‡ Et .eius medio in cadent eius interfecti
חֲלָלֶיהָ יִפְּלוּ בְתוֹכָהּ׃ 48 וְרָנְנוּ עַל־בָּבֶל
ei *veniet* † aquilone ab quia :*eis* in quæ omnia &, terra &, cæli
שָׁמַיִם וְאֶרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם כִּי מִצָּפוֹן יָבוֹא־לָהּ
vulneratos cadendum ad ‖ Babel Etiam .DOMINVS ait ,vaſtatores
מְשׁוֹדְדִים נְאֻם־יְהוָה׃ 49 גַּם־בָּבֶל לִנְפֹּל חַלְלֵי
.terræ vniuerſæ occiſi ceciderunt Babel *ad* * etiam :Iſrael
יִשְׂרָאֵל גַּם־לְבָבֶל נָפְלוּ חַלְלֵי כָל־הָאָרֶץ׃
longè à recordamini :ſtetis ne ,venite gladio à Euaſores
50 פְּלֵטִים מֵחֶרֶב הֹלְכוּ אַל־תַּעֲמֹדוּ זִכְרוּ מֵרָחוֹק אֶת־
.veſtrum cor ſuper aſcendat Ieruſalaim &, DOMINI
יְהוָה וִירוּשָׁלַם תַּעֲלֶה עַל־לִבְבְכֶם׃
operuit ,opprobrium audiuimus quoniam ,ſumus affecti Pudore
51 בֹּשְׁנוּ כִּי־שָׁמַעְנוּ חֶרְפָּה כִּסְּתָה כְלִמָּה פָּנֵינוּ כִּי בָּאוּ זָרִים עַל־מִקְדְּשֵׁי בֵּית
,DOMINVS dixit ,*venientes* ‡ dies ecce Propterea .DOMINI
יְהוָה׃ 52 לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
.*ſaucius* † gemet eius terra omni in & : eius ſculptilia *ſuper* viſitabo &
וּפָקַדְתִּי עַל־פְּסִילֶיהָ וּבְכָל־אַרְצָהּ יֵאָנַק חָלָל׃
:ſuum robur excelſo ‡ munierit *eum* & , cælos * Babel aſcenderit Cùm ‖
53 כִּי־תַעֲלֶה בָבֶל הַשָּׁמַיִם וְכִי תְבַצֵּר מְרוֹם עֻזָּהּ
.DOMINVS dixit ,ei prædatores venient me à
מֵאִתַּי יָבֹאוּ שׁדְדִים לָהּ נְאֻם־יְהוָה׃
.Chaſdim terra de magna contritio & :Babel de clamoris Vox
54 קוֹל זְעָקָה מִבָּבֶל וְשֶׁבֶר גָּדוֹל מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים׃
vocem ea ex perdidit & ,Babel DOMINVS vaſtat Quoniam
55 כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־בָּבֶל וְאִבֵּד מִמֶּנָּה קוֹל
‡ ſonabunt *eſt datus* *:multæ aquæ tanquam eorum fluctus *tumultuabunt* ‡ & : magnam
* dedit גָּדוֹל וְהָמּוּ גַלֵּיהֶם כְּמַיִם רַבִּים נִתֵּן
‡ ſonitū vox ,vaſtator Babel ſuper *eā ſuper* venit Quia .eorum *vocis ſonitus* ‡
שְׁאוֹן קוֹלָם׃ 56 כִּי בָא עָלֶיהָ עַל־בָּבֶל שׁוֹדֵד
Deus quia : eorum arcus eſt confractus ,eius fortes ſunt apprehenſi &
וְנִלְכְּדוּ גִבּוֹרֵיהֶם חַתָּה קַשְׁתוֹתָם כִּי אֵל
.reddet reddendo DOMINVS retributionum
גְּמֻלוֹת יְהוָה שָׁלֵם יְשַׁלֵּם׃

corum viſitationis tempore in :errorum opus ,*ipſi* Vanitas ſunt
17 הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם
omnium plaſmator quia ,Iahacob pars * hæc ſicut Non .peribunt * eſt
18 יֹאבֵדוּ׃ לֹא־כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב כִּי־יוֹצֵר הַכֹּל
.eius nomen exercituum DOMINVS :eius hæreditatis ſceptrū & ,*ipſe* † † eſt,
הוּא וְשֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
diſperſione ‡ conteram & : *belli* * inſtrumenta ,mihi *tu* ‡ *ſpargens* Malleus ‡es * bellica
20 מַפֵּץ־אַתָּה לִי כְלֵי מִלְחָמָה וְנִפַּצְתִּי ‡ cum
te *in contritum ſpargam* ‡ Et .regna te *in corrumpam* † & ,gentes te *in* †
בְּךָ גּוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְךָ מַמְלָכוֹת׃ 21 וְנִפַּצְתִּי בְךָ
.eius *equitantem* ‡ & ,currum te *in* ‡ conteram & :eius *equitantem* * & ,equum
סוּס וְרֹכְבוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֶכֶב וְרֹכְבוֹ׃
ſenem te *in* ‡ conteram & ;mulierem &, virum te *in contritum ſpargam* ‡ Et
22 וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִישׁ וְאִשָּׁה וְנִפַּצְתִּי בְךָ זָקֵן
conteram Et .virginem &, iuuenem te *in* † conteram & :puerum &
23 וָנַעַר וְנִפַּצְתִּי בְךָ בָּחוּר וּבְתוּלָה׃ וְנִפַּצְתִּי
agricolam te *in ſpargam contritum* ‡ &, eius gregem &, paſtorem te *in* *
בְךָ רֹעֶה וְעֶדְרוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִכָּר
.*magiſtratus* † &, duces te *in* ‡ conteram & :eius iugalē & * per ‡ conteram per
וְצִמְדּוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ פַּחוֹת וְסָגָנִים׃
omne Chaſdim habitatoribus cunctis &, Babel *ipſi* reddam Et ‡ per † principes.
24 וְשִׁלַּמְתִּי לְבָבֶל וּלְכֹל יוֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים אֵת כָּל־
.DOMINVS dixit, veſtris oculis in Sion in fecerunt quod eorū malum
רָעָתָם אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נְאֻם יְהוָה׃
corrumpens † DOMINVS dixit ,*corruptor* ‡ mons te ad ego Ecce ‡ perditionis
25 הִנְנִי אֵלֶיךָ הַר הַמַּשְׁחִית נְאֻם־יְהוָה † qui corru-
te euoluam &, te ſuper meam manum extendam & :terram omnem piſti
וְהַמְשַׁחֶתֶת אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגִלַּגְלְתִּיךָ
.coa buſtionis montem *in* te *dabo* ‡ & ,petris de ‡ ponam
מִן־הַסְּלָעִים וְנָתַתִּיךָ לְהַר שְׂרֵפָה׃
:fundamentis ‡ lapidem & ,angulo * lapidem te de tollent non Et * pro ‡ pro
26 וְלֹא־יִקְחוּ מִמְּךָ אֶבֶן לְפִנָּה וְאֶבֶן לְמוֹסָדוֹת ‖ sed
.DOMINVS dixit ,eris *ſeculi* † deſolationes
כִּי־שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נְאֻם־יְהוָה׃
conſecrate † .gentibus in buccina clangite ,terra in *vexillum* ‡ Leuate
27 שְׂאוּ־נֵס בָּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ
,Minni ,Ararat regna illam *ſuper promulgate* † ,gentes eam *ſuper* *
עָלֶיהָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ עָלֶיהָ מַמְלְכוֹת אֲרָרָט מִנִּי
bruchum ſicut equum † facite aſcēdere ,principē *ea ſuper* ‡ pręficite :Aſchenaz &
וְאַשְׁכְּנַז פִּקְדוּ עָלֶיהָ טַפְּסָר הַעֲלוּ־סוּס כְּיֶלֶק
,eius duces ,Madai reges gentes eam *ſuper Sanctificate* .*horripilantem*
סָמָר׃ 28 קַדְּשׁוּ † עָלֶיהָ גּוֹיִם אֶת־מַלְכֵי מָדַי אֶת־פַּחוֹתֶיהָ
.eius poteſtatis terram cunctamque ,eius *magiſtratus* † vniuerſos &
וְאֵת־כָּל־סְגָנֶיהָ וְאֵת כָּל־אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
Babel *ſuper* ‡ eſt firmata quia :dolebit &, terra contremiſcet Et ‡ contra
29 וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֶל כִּי קָמָה עַל־בָּבֶל ‖ omnis co-
,ſolitudinem in Babel terram *ponendum ad* † DOMINI *cogitationes* ‡ gitatio
מַחְשְׁבוֹת יְהוָה לָשׂוּם אֶת־אֶרֶץ בָּבֶל לְשַׁמָּה † vt ponat
,pugnare Babel fortes Ceſſauerunt .*habitatore absque* *
מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ 30 חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם ‖ שָׁם
:mulieres *in* † fuerunt ,eorū fortitudo *defecit* ‡ ,munitionibus in ſederunt * vt non ſit
יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָּה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים habitator.
.eius vectes ſunt contriti ,eius habita cula incenderunt ‡ elanguit † vt
דָּלְקוּ מְשׁכְנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ׃
:nuncij occurſum in nuncius &, curret curſoris occurſum in Curſor
31 רָץ לִקְרַאת־רָץ יָרוּץ וּמַגִּיד לִקְרַאת מַגִּיד
.*fine à* † eius ciuitas ſit capta quòd, Babel regi nunciandum ad
לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי־נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְצֶה׃
:igni *in* combuſſerunt *arundines* ‡ &, ſunt comprehenſa vada Et
32 וְהַמַּעְבָּרוֹת נִתְפָּשׂוּ וְאֶת־הָאֲגַמִּים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ
DOMINVS dixit ſic Quia .fuerunt territi *belli* * viri & ‡ arbores quę
33 וַאֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה ſunt iuxta pa
:eam *calcare* ‖ tempus ;area tanquā † Babel filia ,Iſrael Deus exercituū ludes
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת־בָּבֶל כְּגֹרֶן עֵת הָדְרִיכָה * bellatores
,me Comedit .ei meſſis tempus veniet &, paululum adhuc † eſt leſt cal-
34 עוֹד מְעַט וּבָאָה עֵת־הַקָּצִיר לָהּ׃ candi
me abſorbuit, inane vas † me ſtatuit ,Babel rex Nebuchadneſar me *cōtriuit* * אכלני
35 אֲכָלַנִי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הַצִּיגָנִי כְּלִי רִיק בָּלָעֵנִי *cōſūpſit † vt
me *expulit* ‡ :meis deliciis ſuum ventrem repleuit ,draco veluti חמסי
כַּתַּנִּין מִלֵּא כְרֵשׂוֹ מֵעֲדָנַי הֱדִיחָנִי׃ גני עני חני
me* ſanguis &: Sion habitatrix dicat, Babel ſuper, *mea caro & mei Rapina* ‡ פ פ פ
חֲמָסַי וּשְׁאֵרִי עַל־בָּבֶל תֹּאמַר יֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְדָמִי ‖ יצג דוחי
dixit ſic Propterea .Ieruſalaim dicat ,Chaſdim habitatores *ad* * ‡ eiecit
36 לָכֵן כֹּה אָמַר ‡ Quæ mihi
:tuam vltionem vlciſcar &, *tuā litem litigans* † ego Ecce: DOMINVS rapuit, & car
יְהוָה הִנְנִי־רָב אֶת־רִיבֵךְ וְנִקַּמְתִּי אֶת־נִקְמָתֵךְ nes eorū qui
vulnerati ſūt
in me ſint
* ſuper † iu-
dico cauſam

castrametamini, arcum tendentes omnes *multos* † Babel *ad facite Andite*

29 †הַשְׁמִיעוּ אֶל־בָּבֶל g רַבִּים כָּל־דֹּרְכֵי קָשֶׁת h חֲנוּ
,suum opus secundum ei reddite :*euasio* ‡ ei sit ne ,*undique eam super* †
עָלֶיהָ סָבִיב אַל־יְהִי־ i פְלֵיטָה שַׁלְּמוּ־לָהּ כְּפָעֳלָהּ
DOMINVM *ad* * quia : illi facite ,fecit quæ omnia iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר j עָשְׂתָה עֲשׂוּ־לָהּ כִּי אֶל־יְהוָה
eius iuuenes cadent Idcirco .Israel sanctum *ad fecit temere* *
30 k לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ † בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־אַנְשֵׁי מִלְחַמְתָּהּ l יִדְמוּ בַּיּוֹם הַהוּא
, illa die in succidentur eius *belli* † viri omnes & : eius plateis in
Dominus dixit ,*superbe* ‡ te ad ego Ecce .DOMINVS ait
31 נְאֻם־יְהוָה : †הִנְנִי אֵלַיִךְ זָדוֹן נְאֻם־אֲדֹנָי
.te visitem † tempus ,tuus dies venit quia :exercituum DOMINVS ‡
יְהוָה צְבָאוֹת כִּי בָּא יוֹמֵךְ עֵת פָּקַדְתִּיךְ :
succendam & :*suscitans* * ei i non &, cadet & superbus impinget Et
32 †וְכָשַׁל זָדוֹן וְנָפַל וְאֵין לוֹ m מֵקִים m וְהִצַּתִּי
dixit Sic .eius *circuitus omnes* † consumet &, eius vrbibus in ignem
אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבֹתָיו :
33 †כֹּה אָמַר
Iehudah filij & ,Israel filij * Oppressi : exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת עֲשׁוּקִים בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי־יְהוּדָה
.eos dimittere renuerūt ‡ ,eos *in apprehenderunt eos captiuātes* ‡ omnes & : simul
יַחְדָּו וְכָל־ o שֹׁבֵיהֶם הֶחֱזִיקוּ בָּם מֵאֲנוּ שַׁלְּחָם :
lite † ,eius nomen exercituum DOMINVS fortis eorum Redemptor
34 †גֹּאֲלָם p חָזָק יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ p רִיב
faciat commouere & ,terram faciat quiescere vt :eorum *litem litigabit*
יָרִיב אֶת־רִיבָם לְמַעַן הָרְגִּיעַ אֶת־הָאָרֶץ וְהִרְגִּיז
:DOMINVS dixit , Chasdim *super* ‡ Gladius .Babel habitatores
35 †חֶרֶב עַל־כַּשְׂדִּים נְאֻם־יְהוָה
.eius sapientes ad & ,eius principes ad & ,Babel habitatores ad &
וְאֶל־יוֹשְׁבֵי בָבֶל וְאֶל־ q שָׂרֶיהָ וְאֶל־חֲכָמֶיהָ :
,eius fortes ad gladius : insanient & ,*nugatores* † ad Gladius
36 †חֶרֶב אֶל־ r הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ חֶרֶב אֶל־גִּבּוֹרֶיהָ
,eius *currus* * ad &, eius equos ad Gladius .*confit exnabuntur* ‡ &
37 s וְחַתּוּ : †חֶרֶב אֶל־סוּסָיו וְאֶל־רִכְבּוֹ
:mulieres *in* ‡ erunt &, eius medio in † quod vulgus *permiscuum* omne ad &
וְאֶל־כָּל־הָעֲרֶב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ t וְהָיוּ לְנָשִׁים
,eius aquas ad Siccitas .diripientur &, eius thesauros ad gladius
38 חֶרֶב אֶל־ v אוֹצְרוֹתֶיהָ וּבֻזּוּ : †חֶרֶב אֶל־ v מֵימֶיהָ
.insanient *Enim* * in &, *ipsa* † sculptilium terra quia :arescent &
x וְיָבְשׁוּ כִּי אֶרֶץ פְּסִילִים הִיא וּבְאֵימִים יִתְהֹלָלוּ :
filiæ ea in habitabunt & ,*iim cum ziim* ‡ habitabunt Propterea
39 †לָכֵן יֵשְׁבוּ y צִיִּים אֶת־ z אִיִּים וְיָשְׁבוּ בָהּ בְּנוֹת
ad vsque habitabitur nec ,*æternum* ‡ in vltra habitabitur non & : *vlule* ‖
יַעֲנָה וְלֹא־ a תֵשֵׁב עוֹד לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּן עַד־
Dei subuersionem Iuxta .generationem & ,generationem
40 דּוֹר וָדֹר : †כִּמְהַפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־
non : DOMINVS ait ,eius vicinas & , Hamorah & ,Sedom
סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה וְאֶת־שְׁכֵנֶיהָ נְאֻם־יְהוָה לֹא־
.hominis filius ea in habitabit nec ,*vir* * ibi habitabit
יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם :
multi reges & ,magna gens & :aquilone ab *veniens* † populus Ecce
41 †הִנֵּה עָם מִצָּפוֹן וְגוֹי גָּדוֹל וּמְלָכִים רַבִּים
,apprehendent *hastile* ‖ & Arcum .terræ lateribus à *suscitabuntur*
42 b יַעֲרוֹ מִירְכָתֵי־אָרֶץ : † קֶשֶׁת וְכִידוֹן יַחֲזִיקוּ
,*tumultuabit* * mare sicut eorum *vox* ‡ :miserebuntur non & , *ipsi crudelis* †
אַכְזָרִי הֵמָּה וְלֹא יְרַחֲמוּ קוֹלָם c כַּיָּם יֶהְמֶה
te *super* ‡ prælium ad *vir* † tanquam *ordinatus* ‖ : equitabunt equos super &
וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה עָלַיִךְ
,eorum famam Babel rex Audiuit .Babel filia
43 †שָׁמַע מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־שִׁמְעָם
terimen † ,eum apprehendit angustia : eius manus se debilitauerunt &
d צָרָה c יָרְפּוּ יָדָיו חֶזְקָתַתְהוּ חִיל
Iarden eleuatione de ascendet leo tanquam Ecce .parturientis tanquam
44 כַּיּוֹלֵדָה : †הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה e מִגְאוֹן הַיַּרְדֵּן
eos faciam currere , faciam quiescere quia , robustum habitaculum ad
אֶל־נְוֵה f אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה g אָרוּצֵם
,ego sicut ‖ quis nam : *recensebo eam ad* † electus ‡ qui * & ea *desuper* ‡
מִי־בָחוּר וּמִי אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי
meas facies ad † stet qui ,pastor iste ‡ quis &, mihi tēpus cōstituet quis &
וּמִי h יוֹעִדֵנִי וּמִי־זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי :
,Babel *ad* ‡ consuluit quod ,DOMINI consilium audite Propterea
45 †לָכֵן שִׁמְעוּ i עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־בָּבֶל
nisi : Chasdim *terram ad* * cogitauit quas eius cogitationes &
וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים אִם־לֹא
.*tugurium* eis *super* ‡ fecerit desolari nisi ,*pecoris* † paruuli eos traxerint
שְׁמָם j יִסְחֲבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא k יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נָוֵה :

Congregare facite contra †iaculatores, רַבּוּ h חָנָה ‡ aduersus eā per circuitū, ‡ euasor: לה קרי ולא כתיב * contra * ‖ paciter egit aduersum עָשָׂה k זוֹר † bellatores רָמָה l † proterue * Deus † quo ierit * qui suscitet קוֹם m נָצַת † omnia quæ sunt in circuitu * fuerunt ‡ qui captiuos duxerūt eos tenuerūt ‡ & שָׁבָה p רוּב † iudicio iudicabit iudicium ‡ ad שׁוּר q † diuinos mendaces, בַּד r ‡ timebunt. * currus † est ‖ vt חָתָה s הָיָה ‡ מַיִם t † est, * simulachris יָבֵשׁ u * bestię sylue stres cū vlulis, צִיָּה v אִיָּה † struthionis, ‡ seculum, יָשַׁב w Quemadmodum subuertit Deus * quisquam, † venit שׁוּר q ‡ scutum עוֹר r † crudeles erunt, ‡ sonitus * sonabit, ‖ paratierunt: † viri ‡ cōtra רֹעַ s † dolor רָפָה t גָּאָה u רוּץ אֵרַץ p ‡ ab * eum ‡ fuerit † ei præponam: ‖ est ‡ est † coram me? יַעַר x יָעַץ ‡ contra * super habitatores terræ † gregis ‡ cū habitaculū. שָׁמָם y

,†qua gentibus in clamor & : terra est commota ,Babel est capta † voce A

46 †מִקּוֹל נִתְפְּשָׂה בָבֶל נִרְעֲשָׁה הָאָרֶץ וּזְעָקָה בַגּוֹיִם
.est auditus
נִשְׁמָע :

CAP. LI. נא

ad † & ,Babel super *suscitans* ‡ ego Ecce : DOMINVS dixit Sic

1 †כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי a מֵעִיר עַל־בָּבֶל וְאֶל־
mittam Et .corrumpentem ventum, *me in surgentium cor* , *habitatores*
2 יֹשְׁבֵי לֵב b קָמַי רוּחַ מַשְׁחִית : †וְשִׁלַּחְתִּי
:eius terram euacuabunt & , eam ventilabunt & , ventilatores Babel in
לְבָבֶל c זָרִים וְזֵרוּהָ וְיִבְקְקוּ אֶת־אַרְצָהּ
.mala die in vndique *ab* eam *super* ‡ erunt quoniam
כִּי־ d הָיוּ עָלֶיהָ מִסָּבִיב בְּיוֹם רָעָה :
:sua *lorica* ‡ in se *attollet* † ad & , suū arcum *tendentem* *tendet* * Ad
3 †אֶל־יִדְרֹךְ יוֹרֶה הַדֹּרֵךְ קַשְׁתּוֹ וְאֶל־יִתְעַל בְּסִרְיֹנוֹ
.eius exercitū omnem *excidione delete* † , ei iuuenibus *super* parcatis ne &
וְאַל־תַּחְרִימוּ אֶל־בָּחוּרֶיהָ הַחֲרִימוּ כָּל־צְבָאָהּ :
.eius plateis in confossi & : Chasdim terra in interfecti cadent Et
4 †וְנָפְלוּ חֲלָלִים בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים וּמְדֻקָּרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ :
* vt vidua est DOMINO à , suo Deo à Iehudah & , Israel *viduus* * non Quoniam
5 †כִּי לֹא־אַלְמָן יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה מֵאֱלֹהָיו מִיְהוָה
.Israel *sancto* à ‡ delicto est repleta *eorum* terra quia :exercituum
צְבָאוֹת כִּי אַרְצָם e מָלְאָה אָשָׁם מִקְּדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל :
Chasdim ‡ propter ea quę fecit cōtra sanctum ‡ vnusquisq; נוֹם n † eius est דָּמָם o עָוֹה ‡ reddet
ne , suam animam *vir* ‡ eruite & , Babel medio de Fugite
6 †נָסוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמַלְּטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אַל־
illud † vltionis tempus quoniam : eius iniquitatē propter disperdamini
תִּדְמוּ f בַּעֲוֹנָהּ כִּי עֵת נְקָמָה הִיא
.ei *reddens* *ipse* ‡ retributionem : DOMINO
לַיהוָה גְּמוֹל הוּא מְשַׁלֵּם לָהּ :
1 Vt * vini puri instar ‡ est :terram omnem inebrians DOMINI manu in Babel ‡ auri * calix ‖
7 †כּוֹס־זָהָב בָּבֶל g בְּיַד־יְהוָה מְשַׁכֶּרֶת כָּל־הָאָרֶץ
.gentes insanient ideo , gentes biberunt eius vino de
מִיֵּנָהּ h שָׁתוּ גּוֹיִם עַל־כֵּן יִתְהֹלָלוּ גּוֹיִם :
tollite : eam super vlulate : est contrita & , Babel cecidit Subitò
8 †פִּתְאֹם נָפְלָה בָבֶל וַתִּשָּׁבֵר הֵילִילוּ עָלֶיהָ i קְחוּ
, Babel Curauimus .sanetur fortè si , eius dolorem ad *resinam* *
* theriacam
9 צֳרִי לְמַכְאוֹבָהּ - אוּלַי תֵּרָפֵא : †רִפְאֵנוּ אֶת־בָּבֶל
: *suum* † terram in *vir* ‡ eamus & , eam derelinquite : est curata non &
וְלֹא נִרְפְּתָה עֲזֻבוּהָ j וְנֵלֵךְ אִישׁ לְאַרְצוֹ
ad vsque est eleuatum & , eius iudicium cælos ad *perigit* * quoniam
כִּי־ k נָגַע אֶל־הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָהּ וְנִשָּׂא עַד־
, venite : nostras iustitias DOMINVS Eduxit .*æthera* ‡
שְׁחָקִים : l הוֹצִיא יְהוָה אֶת־צִדְקֹתֵינוּ בֹּאוּ
.nostri Dei DOMINI opus Sion in narremus &
וְנִסַּפְרָה בְצִיּוֹן אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ :
† Tergite DOMINVS suscitauit : scuta congregate , sagittas *Exacuite* †
10 m בָּרֵר חֲצָצִים † דִּרְכוּ x הַחִצִּים מִלְאוּ y מָגִנִּים הֵעִיר יְהוָה
‡ contra ,eius cogitatio Babel *super* ‡ quia , Madai regum spiritum
אֶת־רוּחַ מַלְכֵי מָדַי כִּי עַל־בָּבֶל z מְזִמָּתוֹ
.sui templi vltio , *ipsa* * DOMINI vltio quoniam : eam *corrumpendum ad*
vt perdat * est
לְהַשְׁחִיתָהּ כִּי־נִקְמַת יְהוָה a הִיא נְקָמַת הֵיכָלוֹ :
† Super ‡ signum, tenere statuite , custo diam *roborate* , *vexillum* ‡ leuate Babel muros Ad †
11 †אֶל־חוֹמַת בָּבֶל שְׂאוּ b נֵס הַחֲזִיקוּ הַמְשִׁוזֵּר c הָקִימוּ
,DOMINVS *est uolitus* ‡ etiam quoniā : *insidiatores* ‡ facite prępparare , custodes
שֹׁמְרִים d הָכִינוּ הָאֹרְבִים כִּי גַם־זָמַם יְהוָה
.Babel habitatores *ad* * est locutus quæ fecit etiam
גַּם־עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶל־יֹשְׁבֵי בָבֶל :
,tuus finis venit : thesaurorum *multa* ‡ , multas aquas *super tu Habitans*
12 †שֹׁכְנָתִי עַל־מַיִם e רַבִּים רַבַּת אוֹצָרֹת בָּא קִצֵּךְ
:*sua anima in* † exercituū DOMINVS Iurauit .*tua appetentiæ cubitus*
אַמַּת בִּצְעֵךְ : †נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ
.celeusma te super *concinent* & , *brucho* ‡ velut , *homine* ‡ te repleuero Nisi
כִּי אִם־מִלֵּאתִיךְ אָדָם כַּיֶּלֶק f וְעָנוּ עָלַיִךְ הֵידָד :
:sua lapientia in or bem *firmans* ‖ , sua fortitudine in terram *Faciens* ‡
13 †עֹשֶׂה אֶרֶץ g בְּכֹחוֹ מֵכִין חֵבֶל בְּחָכְמָתוֹ
tumultum ipsum dare ‡ vocem Ad .cælos extendit sua prudentia in &
לְקוֹל h תִּתּוֹ הָמוֹן i † מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעַל נְשִׂאִים מִקְצֵה־אֶרֶץ בְּרָקִים
16 וּבְתִבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמָיִם :
fulgura : terræ extremo ab *vapores* * faciet ascēdere & , cælis in aquarū
est effectus Brutus ‖ .suis thesauris de ventum eduxit & , fecit pluuiā in
למטר עשה ויוצא רוח מאצרותיו : †נִבְעַר
17 כָּל־אָדָם k מִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל־צוֹרֵף מִפֶּסֶל כִּי־
, eis in spiritus † non & , eius conflatio ‡ mendacium
שֶׁקֶר נִסְכּוֹ וְלֹא־רוּחַ בָּם :

GG 3

ad ‡ prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod ‡ super

34 † אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֵל־
:dicendum ad † Iehudah regis Sidchiiah regni principio in : Helam † vt diceret:

עֵילָם בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צִדְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר׃
arcum confringens ‡ ego Ecce : exercituum DOMINVS dixit Sic ‡ confringo

35 † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי שֹׁבֵר אֶת־קֶשֶׁת
ad adducam Et .eorum fortitudinis principium ‡ : Helam ‡ qui est

36 עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם׃ n † וְהֵבֵאתִי אֶל־
eos ſpargam * &, cælorum extremitatibus quatuor à ventos quatuor Helam * ventilabo

עֵילָם אַרְבַּע רוּחוֹת מֵאַרְבַּע קְצוֹת הַשָּׁמַיִם וְזֵרִתִים
illuc veniat ‖ non quò † gens erit non & . iſtos ventos omnes in † ad quam

לְכָל הָרוּחוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא־יִהְיֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא שָׁם
,ſuorum inimicorum facies ad † Helam conſternabo ‡ Et .Helam expulſi ‖ venient pro fugi † pauere faciam

37 נִדְחֵי עֵילָם׃ o † וְהַחַתְתִּי אֶת־עֵילָם לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם
,malum eos ſuper adducam & ,eorum animam quærentium facies ad ‖ & † coram inimicis ſuis, עֵילָם o חַתַּת

וְלִפְנֵי מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם רָעָה אֶת־
gladium eos poſt mittam Et .DOMINVS dixit ,mei naſt † iram ‖ coram quærentibus

חֲרוֹן אַפִּי נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת־הַחֶרֶב
:Helam in meum ſolium ponam Et .eos me conſumere ad uſque ‖ † furoris חֲרוֹן p

38 עַד כַּלּוֹתִי אוֹתָם׃ r † וְשַׂמְתִּי כִסְאִי בְּעֵילָם
.DOMINVS dixit ,principes & ,regem inde perdam & ‖ donec conſumam כַּלֹּה q שׁוּם s

וְהַאֲבַדְתִּי מִשָּׁם מֶלֶךְ s וְשָׂרִים נְאֻם־יְהוָה׃
,Helam captiuitatem faciam reuerti ,dierum nouiſſimo in erit Et אשיב שנות

39 † וְהָיָה ׀ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים אָשׁוּב אֶת־ t שְׁבִית עֵילָם
.DOMINVS dixit

נְאֻם־יְהוָה׃

CAP. L. נ

terram ad ‡ , Babel ad † DOMINVS eſt locutus quod Verbum † ſuper

1 † הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בָּבֶל אֶל־אֶרֶץ
gentibus in Annunciate .prophetæ Irmeiahu manu in ‡ : Chaſdim ‡ per manum

כַּשְׂדִּים בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא׃ u † הַגִּידוּ בַגּוֹיִם
:dicite : celetis ne , facite audire , vexillum * leuate & , facite audire &

2 וְהַשְׁמִיעוּ וְאַל־תְּכַחֵדוּ אִמְרוּ
ſunt pudefacti ‖ , Merodach eſt fractus , Bel eſt affectus pudore , Babel eſt Capta ‖ pudore affecta

נִלְכְּדָה בָבֶל x הֹבִישׁ בֵּל חַת מְרֹדָךְ הֹבִישׁוּ
eam ſuper ‡ aſcendit Quoniam .eius idola ſunt fracta , eius dolores ‡ : x בוש ‡ ſculptilia

3 עֲצַבֶּיהָ חַתּוּ גִלּוּלֶיהָ׃ † כִּי עָלְתָה
erit nō & , ſolitudinem in eius terram ponet ipſa , aquilone ab gens ‡ contra

עָלֶיהָ גּוֹי מִצָּפוֹן הוּא־ z יְשִׂים אֶת־אַרְצָהּ לְשַׁמָּה וְלֹא־יִהְיֶה
.abierunt , ſunt moti animal ad uſque & homine ab : ea in habitans * שׁוּת y * qui habitet

יוֹשֵׁב בָּהּ מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה a נָדְדוּ הָלָכוּ׃ נדד a
venient , DOMINVS ait , illo tempore in & , illis diebus In

4 † בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה b יָבֹאוּ בוא b
,ibunt flendo & Ambulando . ſimul Iehudah filij & , ipſi Iſrael filij

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו הָלוֹךְ וּבָכוֹ יֵלֵכוּ
interrogabunt Sion .quærent ſuum Deum DOMINVM &

5 וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם יְבַקְשׁוּ׃ † צִיּוֹן יִשְׁאֲלוּ
fœdere DOMINVM ad † vos copulate & , venite : eorū facies huc viam ‡ ‡ de via

דֶּרֶךְ הֵנָּה פְנֵיהֶם בָּאוּ c וְנִלְווּ אֶל־יְהוָה בְּרִית
fuerunt perditæ oues * .tradetur oblitioni non , ſeculi ‡ † Domino לְוָה c

עוֹלָם לֹא תִשָּׁכֵחַ׃ † צֹאן אֲבֵדוֹת הָיוּ ‡ sempiterno, quod * Vt

6 עַמִּי רֹעֵיהֶם d הִתְעוּם הָרִים שׁוֹבְבוּם
:eas abegerunt † mōtibus ‡ , eas fecerunt errare earum paſtores , meus populus היו

הָלְכוּ אֶל־גִּבְעָה מֵהַר שָׁכְחוּ רִבְצָם׃
:dixerunt earum hoſtes & , eas comederunt , eas inuenientes ‡ Omnes ‡ in † vagari fecerunt eas: תעה d

7 † כָּל־ f מֹצְאֵיהֶם אֲכָלוּם וְצָרֵיהֶם אָמְרוּ
habitaculo DOMINO peccauerunt quòd eo pro : deliquimus Non שכב נוה c

לֹא נֶאְשָׁם תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ לַיהוָה נְוֵה
.DOMINO eorum patrum expectationi &, iuſtitiæ ‡ qui inuenerunt מצא f

צֶדֶק וּמִקְוֵה אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה׃
eſtote & : egredimini Chaſdim terra de & , Babel medio de Auolate ‡ ‡ Recedite יצר

8 † נֻדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים יִצְאוּ וִהְיוּ ‖ ante gregē.
,ſuſcitans † ego ecce Quoniam .pecoris facies ad ‖ hirci tanquam † ſuſcito, עור g

9 כְּעַתּוּדִים לִפְנֵי־צֹאן׃ g † כִּי הִנֵּה אָנֹכִי ‡ facio in
terra de magnarum gentium catum † Babel ſuper faciens † aſcendere & † congregationem

מְעִיר עַל־בָּבֶל קְהַל־גּוֹיִם גְּדוֹלִים מֵאֶרֶץ ‖ præparabūt
fortis tanquam eius ſagittæ * : capietur inde ;ei diſponent ‖ & , aquilonis ſe cōtra eam

צָפוֹן וְעָרְכוּ לָהּ מִשָּׁם תִּלָּכֵד h חִצָּיו * ſagitta
Chaſdim ‖ erit Et .vacuè † reuertetur non , proſperantis † חצץ h

10 מַשְׁכִּיל לֹא יָשׁוּב רֵיקָם׃ † וְהָיְתָה כַשְׂדִּים
.DOMINVS dixit , ſaturabuntur eam ſpoliantes * omnes : ſpolium ‖ in † orbantis, ‡ vacua. ‖ terra

לְשָׁלָל כָּל־שֹׁלְלֶיהָ יִשְׂבָּעוּ נְאֻם־יְהוָה׃
:meam hæreditatē diripientes exultaſtis quoniam , fuiſtis lęti Quoniam ‖ ſpolia * qui prædabuntur שלל

11 † כִּי תִשְׂמְחִי ׀ כִּי תַעַלְזִי שֹׁסֵי נַחֲלָתִי מהו לוו
ק ק

exultaſtis & , germinis † vitula ſicut incrementum ſumpſiſtis ‡ quoniam ‡ multiplicaſtis pinguedinem † quæ paſcit germina,

כִּי תָפוּשִׁי כְּעֶגְלָה דָּשָׁה וְתִצְהֲלִי
erubuit , valde veſtra mater eſt affecta pudore .fortes ‡ ſicut שיו הלו
ק ק

12 כַּאֲבִירִים׃ † בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה
.ſolitudo & , vaſtitas * deſertum ‖ gentium nouiſſimum † ecce : veſtra genitrix ‡ tauri habita victoria.

יוֹלַדְתְּכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר צִיָּה וַעֲרָבָה׃
:ipſa tota ſolitudo erit & , habitabitur non DOMINI iram Propter Idcirco † nouiſſima ‖ erit

13 † מִקֶּצֶף יְהוָה לֹא תֵשֵׁב וְהָיְתָה שְׁמָמָה כֻּלָּהּ
.eius plagis vniuerſis ſuper ſibilabit & , ſtupebit Babel ſuper tranſiens † omnis * terra arida,

כָּל עֹבֵר עַל־בָּבֶל יִשֹּׁם וְיִשְׁרֹק עַל־כָּל־מַכּוֹתֶיהָ׃
,eam ad † iacite , arcum tendentes ‡ omnes circuitu ‡ Babel ſuper aciem Struite † ‡ qui tenditis

14 † עִרְכוּ עַל־בָּבֶל סָבִיב כָּל־דֹּרְכֵי קָשֶׁת k יְרוּ אֵלֶיהָ
.peccauit DOMINVM contra quia : ſagitta in ‖ parcatis ne † contra

אַל־תַּחְמְלוּ אל l חֵץ כִּי לַיהוָה חָטָאָה׃
ceciderunt , ſuam manum dedit , vndique eam ſuper ‡ Clamate יהה חצץ k

15 † הָרִיעוּ עָלֶיהָ סָבִיב נָתְנָה יָדָהּ נָפְלוּ ‖ iaculo:
,ipſa ‡ DOMINI vltio quia : eius muri ſunt deſtructi , eius fundamenta ‡ aduerſus eā per circuitū, רוע m

אַשּׁוֹתֶיהָ נֶהֶרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא
.ei facite , fecit ſicut : eam in † vlciſcamini ‡ eſt, אשיתיה
ק

16 הִנָּקְמוּ בָהּ כַּאֲשֶׁר עָשְׂתָה n עֲשׂוּ־לָהּ׃ † כרתו
:meſſis tempore in falcem tenētē & , Babel de ſatorem Succidite † contra

זוֹרֵעַ מִבָּבֶל וְתֹפֵשׂ מַגָּל בְּעֵת קָצִיר עשה n
vir & , reſſicient ‡ ſuum populum ad vir depopulatoris † gladij faciebus à ‡ ‖ à facie

מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה אִישׁ אֶל־עַמּוֹ o יִפְנוּ וְאִישׁ † opprimētis vnuſquiſque ‡ reuertetur, & quilibet

17 לְאַרְצוֹ יָנוּסוּ׃ † שֶׂה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל אֲרָיוֹת
nouiſſimus iſte & , Aſſur rex eum deuorauit Primus .expulerunt ‡ פנה o
ק

הִדִּיחוּ רִאשׁוֹן אָכָלוֹ מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְזֶה הָאַחֲרוֹן p
.Babel rex Nebuchadreſar eum exoſſauit † ‖ fugiet. Vt * fuit † reges vt ‡ eiecerūt eos.

עִצְּמוֹ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל׃
ego Ecce : Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit ſic Propterea ¶ qui oſſa eius fregit fuit ‡ viſito

18 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
regem ad viſitaui ſicut : ſuam terram ad & , Babel regem ad viſitans ‡ שוב q נוה r

פֹּקֵד אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶל־אַרְצוֹ כַּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי אֶל־מֶלֶךְ
paſcetur & , ſuum habitaculum ad Iſrael reducam Et .Aſſur

19 אַשּׁוּר׃ † וְשׁוֹבַבְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל q אֶל־נָוֵהוּ וְרָעָה
.ei ‖ anima ſaturabitur Ghilhad & , Ephraim mōte in & : Baſan & , Charmel

הַכַּרְמֶל וְהַבָּשָׁן וּבְהַר אֶפְרַיִם וְהַגִּלְעָד תִּשְׂבַּע נַפְשׁוֹ׃
quæretur , DOMINVS ait , illo tempore in & , illis diebus In

20 † בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה יְבֻקַּשׁ
: inuenientur † non & , Iehudah peccata & , ipſa ‡ non & , Iſrael iniquitas ‡ erit; & peccatum † inuenietur:

אֶת־עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת־חַטֹּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצֶאנָה
rebellantium terram Super .faciam reliquum quem * ei parcam quoniam * qui remanſerit. Aduerſus Babel

כִּי אֶסְלַח לַאֲשֶׁר אַשְׁאִיר׃ † עַל־הָאָרֶץ מְרָתַיִם
,eos poſt anathematiza et , deſola : viſita ‡ habitatores ad & , eam ſuper † aſcende † Cyre, & cō tra ‡ viſitando aſcende: diſſipa, & interfice

21 עֲלֵה עָלֶיהָ וְאֶל־יוֹשְׁבֶיהָ פְּקֹד חָרֵב וְהַחֲרֵם אַחֲרֵיהֶם
.tibi præcepi quæ omnia iuxta fac & . DOMINVS dixit

נְאֻם־יְהוָה s וַעֲשֵׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךְ׃ צוה s
.magna contritio & : terra in belli Vox ‡ עשה s

22 † קוֹל מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וְשֶׁבֶר גָּדוֹל׃
? terræ vniuerſæ * malleus eſt contritus & , eſt abſciſſus Quomodo ‡ Sonitus * grandis

23 † אֵיךְ נִגְדַּע t וַיְשֻׁבַּר פַּטִּישׁ כָּל־הָאָרֶץ נגע t
gentibus in Babel deſolationem † in fuit Quomodo ‖ deſertum

אֵיךְ הָיְתָה לְשַׁמָּה u בָּבֶל בַּגּוֹיִם׃ שמם u
,es inuenta : nouiſti non tu & , Babel es capta etiam & , te illaqueaui ‡ contra

24 † יָקֹשְׁתִי לָךְ וְגַם־נִלְכַּדְתְּ בָּבֶל וְאַתְּ לֹא יָדָעְתְּ נִמְצֵאת
.litem miſcuiſti * DOMINVM in ‡ quoniam , es comprehenſa etiam & * litigaſti

וְגַם־נִתְפַּשְׂתְּ כִּי בַיהוָה x הִתְגָּרִית׃ גרה x
:ſuæ indignationis † vaſa protulit & , ſuũ theſaurũ DOMINVS Aperuit יגר y † iræ

25 † פָּתַח יְהוָה אֶת־אוֹצָרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת־כְּלֵי זַעְמוֹ כלי y
terra in exercituum DOMINI * Domini ‡ hoc opus quoniam ‡ eſt * Dei

כִּי־מְלָאכָה הִיא לַאדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ
.Chaſdim

כַּשְׂדִּים׃
,aceruos † ſicut eam ‡ calcate , eius horrea † aperite , fine à ei ‖ Venite ‖ aduerſus eā cùm venerit finis eius

26 † בֹּאוּ־לָהּ מִקֵּץ z פִּתְחוּ מַאֲבֻסֶּיהָ סֹלּוּהָ כִּמְו־עֲרֵמִים
.reſiduum ei ſit ne : eam excidione delete & † penora ‡ ſuper

וְהַחֲרִימוּהָ אַל־ a תְּהִי־לָהּ שְׁאֵרִית׃ חרם a
, eis ſuper væ : occiſionē ad deſcendent , eius vitulos vniuerſos Occidite † calcauit triturātes ſuper manipulos, & perdite סלל z

27 † חֲרְבוּ כָל־ b פָּרֶיהָ יֵרְדוּ לַטִּבְחָה הַוֹי עֲלֵיהֶם הוה a
.eorum viſitationis tempus , eorum dies venit quia † euadentiū, & liberatorū ‡ vt annūciēt

כִּי־בָא יוֹמָם עֵת פְּקֻדָּתָם׃
Siion in annunciandum ad ‡ : Babel terra de euaſorum & , fugientium † Vox פרה b

28 † קוֹל נָסִים וּפְלֵטִים מֵאֶרֶץ c בָּבֶל d לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן נוס c נגד d
.eius templi vltionem , noſtri Dei DOMINI vltionem

אֵת־נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הֵיכָלוֹ׃

CAP. XLIX. מט

non filij Nunquid : DOMINVS dixit Sic , Hammon filios Ad

1 לִבְנֵי עַמּוֹן כֹּה אָמַר יְהוָה הֲבָנִים אֵין לְ[p]יִשְׂרָאֵל אִם־יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ מַדּוּעַ יָרַשׁ מַלְכָּם בְּגָד עַמּוֹ בְּעָרָיו יָשָׁב׃

2 לָכֵן הִנֵּה יָמִים[†] נְאֻם־יְהוָה וְהִשְׁמַעְתִּי אֶל־רַבַּת בְּנֵי־[q]עַמּוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה וְהָיְתָה שְׁמָמָה וּבְנֹתֶיהָ בָּאֵשׁ תִּצַּתְנָה וְיָרַשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת־יוֹרָשָׁיו אָמַר יְהוָה׃

3 הֵילִילִי חֶשְׁבּוֹן כִּי שֻׁדְּדָה־עַי צְעַקְנָה בְּנוֹת רַבָּה חִגֹּרְנָה שַׂקִּים סִפְּדְנָה וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת כִּי מַלְכָּם בַּגּוֹלָה יֵלֵךְ כֹּהֲנָיו וְשָׂרָיו יַחְדָּיו׃

4 מַה־תִּתְהַלְלִי בָּעֲמָקִים זָב עֲמָקֵךְ בַּת־הַשּׁוֹבָבָה הַבֹּטַחַת בְּאֹצְרוֹתַיִךְ מִי יָבֹא אֵלָי׃

5 הִנְנִי מֵבִיא עָלַיִךְ פַּחַד נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת מִכָּל־סְבִיבָיִךְ וְנִדַּחְתֶּם אִישׁ לְפָנָיו וְאֵין מְקַבֵּץ לַנָּד׃

6 וְאַחֲרֵי־כֵן אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּת עֵילָם נְאֻם־יְהוָה׃

7 לֶאֱדוֹם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַאֵין עוֹד חָכְמָה בְּתֵימָן אָבְדָה עֵצָה מִבָּנִים נִסְרְחָה חָכְמָתָם׃

8 נֻסוּ[a] הָפְנוּ[b] הַעֲמִיקוּ לָשֶׁבֶת יוֹשְׁבֵי דְדָן כִּי אֵיד עֵשָׂו הֵבֵאתִי עָלָיו עֵת פְּקֻדָּתִיו׃

9 אִם־בֹּצְרִים[†] בָּאוּ לָךְ לֹא יַשְׁאִירוּ עוֹלְלוֹת אִם־גַּנָּבִים בַּלַּיְלָה הִשְׁחִיתוּ דַּיָּם׃

10 כִּי־אֲנִי חִשַּׂפְתִּי אֶת־עֵשָׂו גִּלֵּיתִי[c] אֶת־מִסְתָּרָיו וְנֶחְבָּה לֹא יוּכָל שֻׁדַּד זַרְעוֹ וְאַחָיו וּשְׁכֵנָיו וְאֵינֶנּוּ׃

11 עָזְבָה יְתֹמֶיךָ אֲנִי אֲחַיֶּה וְאַלְמְנֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטָחוּ׃

12 כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר־אֵין מִשְׁפָּטָם לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שָׁתוֹ יִשְׁתּוֹ וְאַתָּה הוּא נָקֹה תִּנָּקֶה לֹא תִנָּקֶה כִּי שָׁתוֹ תִשְׁתֶּה׃

13 כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי־לְשַׁמָּה לְחָרְפָּה לְחֹרֶב תִּהְיֶה בָּצְרָה וְכָל־עָרֶיהָ תִּהְיֶינָה לְחָרְבוֹת עוֹלָם׃

14 שְׁמוּעָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלַּח הִתְקַבְּצוּ וּבֹאוּ עָלֶיהָ וְקוּמוּ לַמִּלְחָמָה׃

15 כִּי־הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךְ בַּגּוֹיִם בָּזוּי בָּאָדָם׃

16 תִּפְלַצְתְּךָ הִשִּׁיא אֹתָךְ זְדוֹן לִבֶּךָ שֹׁכְנִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע תֹּפְשִׂי מְרוֹם גִּבְעָה כִּי־תַגְבִּיהַ כַּנֶּשֶׁר קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם־יְהוָה׃

17 וְהָיְתָה אֱדוֹם לְשַׁמָּה כָּל עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם

[p] בָּנָה † sunt ipſi ‡ eſt

[q] בּוֹא * villæ

[†] eos qui eũ hæreditate acceperũt, ‡ villæ

[r] נָצַת [s] יָלַל ‡ gextẽdite vos per maceriaſ: [t] שַׁקִּים [u] יָלַךְ ‡ gloriaris

[x] בָּנָה * rebellis quę fidit ‡ quę di citiu corde ſuo,

[†] adduco ‡ certorem, † vnuſquiſq; ante faciem ſuam, † erit qui cõgreget

[y] שׁוּב

‡ veniunt

ſubuerſionem Secundum .eius plagas omnes ſuper ſibilabit &

18 כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה וּשְׁכֵנֶיהָ אָמַר יְהוָה לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם׃

habitabit non : DOMINVS ait , eius vicinas & , Hamorah & , Sedom .hominis filius *ea in hoſpitabitur* ‡ non & , *vir* † ibi

19 הִנֵּה כְּאַרְיֵה יַעֲלֶה[o] מִגְאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל־נְוֵה אֵיתָן כִּי־אַרְגִּיעָה[p] אֲרִיצֵנּוּ מֵעָלֶיהָ וּמִי בָחוּר אֵלֶיהָ אֶפְקֹד כִּי מִי כָמוֹנִי וּמִי יוֹעִידֵנִי וּמִי־זֶה רֹעֶה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי׃

quiſquis & , ea ab eum faciam accurrere , faciam quieſcere quia : *robuſti* †

[o] גָּאָה † robuſtum: [p] רוּץ * erit, ei ‡ eſt ‡ eſt † coram me? ‖ decreuit ſup

20 לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־אֱדוֹם וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־יוֹשְׁבֵי תֵימָן אִם־לֹוא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם־לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נְוֵהֶם׃

non ſi : Teman habitatores *ad* † cogitauit quas ei* cogitationes & Suph † mari in clamor : terra eſt commota *eorum cadere* * voce A .eorũ habitacula eis *ſuper* ‡ deſolauerit non ſi , *pecoris* * paruuli eos traxerint

[q] יָעַץ † ſuper * gregis, ‡ cum [s] שָׂמַם * qua ceciderunt † rubro ‡ auditus eſt vocis

21 מִקּוֹל נִפְלָם רָעָשָׁה הָאָרֶץ צְעָקָה בְיַם־סוּף נִשְׁמַע קוֹלָהּ׃

volabit &, aſcendet aquila tanquam Ecce .eorum *vox eſt audita* ‡

22 הִנֵּה כַנָּשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאֶה וְיִפְרֹשׂ כְּנָפָיו עַל־בָּצְרָה וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי אֱדוֹם בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה מְצֵרָה׃

die in Edom fortium cor erit & : Boſrah ſuper ſuas alas expandet & .*miſeræ* mulieris cor ſicut illa

[t] צוּר

23 לְדַמֶּשֶׂק בּוֹשָׁה חֲמָת וְאַרְפָּד כִּי־שָׁמְעָה רָעָה שָׁמְעוּ נָמֹגוּ בַיָּם דְּאָגָה הַשְׁקֵט יוּכָל׃

quoniam , Arphad & , Chamath eſt affecta Pudore : Dammeſec Ad *quieſcere* , *ſollicitudo* ‖ mari in ‡ : ſunt diſſoluti † , audierunt malum auditum ‖ formidat, quietus eſſe ‡ Diſſoluta

[u] מוּג

24 רָפְתָה דַּמֶּשֶׂק הִפְנְתָה לָנוּס וְרֹטֶט הֶחֱזִיקָה צָרָה וַחֲבָלִים אֲחָזָתְהָ כְּיוֹלֵדָה׃

.parturientis tanquãeam *tenuit* *fimes* ‖ & anguſtia ; * apprehendit tremor &

[x] רָפָה [y] פָּנָה * eam ‖ dolores tenuerunt

25 אֵיךְ לֹא־עֻזְּבָה עִיר תְּהִלָּה קִרְיַת מְשׂוֹשִׂי׃

belli ‡ viri omnes & , eius plateis in eius iuuenes cadent Ideo

[a] הָלַל ‖ præliatores † excidentur

26 לָכֵן יִפְּלוּ בַחוּרֶיהָ בִּרְחֹבֹתֶיהָ וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה תִּדְמוּ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת׃

.exercituum DOMINVS ait , illa die in *conticeſcent* †

[a] דָּמַם

27 וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת דַּמֶּשֶׂק וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת בֶּן־הֲדַד׃

percuſſit quæ Chaſor regna ad & , Chedar Ad .hadad-Ben

[b] נָצַת [c] נָכָה

28 לִקְדָר וּלְמַמְלְכוֹת חָצוֹר אֲשֶׁר הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל כֹּה אָמַר יְהוָה קוּמוּ עֲלוּ אֶל־קֵדָר וְשֹׁדְדוּ אֶת־בְּנֵי־קֶדֶם׃

, Surgite : DOMINVS dixit ſic , Babel rex reſar--Nebuchad .Chedem † filios vaſtate & , Chedar ad aſcendite

[†] יהיר ו orientis. [d] עָלָה ‡ Tabernacula † pecora

29 אָהֳלֵיהֶם וְצֹאנָם יִקָּחוּ יְרִיעוֹתֵיהֶם וְכָל־כֵּלֵיהֶם וּגְמַלֵּיהֶם יִשְׂאוּ לָהֶם וְקָרְאוּ עֲלֵיהֶם מָגוֹר מִסָּבִיב׃

eos ſuper vocabunt & : ſibi tollent eorum camelos & , eorum vaſa .vndique formidinem

[e] לָקַח [f] נָשָׂא * & elongate ‡ in profunda pergite

habitatores habitãdum ad *profundarũt* ‡ , vehementer *euagamini* * , Fugite

30 נֻסוּ[g] נִדּוּ[h] מְאֹד הַעֲמִיקוּ לָשֶׁבֶת יוֹשְׁבֵי חָצוֹר נְאֻם־יְהוָה כִּי־יָעַץ עֲלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאצַּר וְחָשַׁב עֲלֵיהֶם מַחֲשָׁבָה׃

Nebuchadneſar vos *ſuper* † conſultauit quia : DOMINVS dixit , Chaſor .cogitationem vos *ſuper* * cogitauit & , conſilium Babel rex

[g] נוּס [h] נָדַד † contra * aduerſus [i] יָעַץ confidenter.

ait *fiducia in* habitantem pacificam gentem ad aſcendite , Surgite

31 קוּמוּ עֲלוּ אֶל־גּוֹי שַׁלְוִי יוֹשֵׁב לָבֶטַח נְאֻם־יְהוָה לֹא־דְלָתַיִם וְלֹא־בְרִיחַ לוֹ בָּדָד יִשְׁכֹּנוּ׃

.*habitabunt ſolum* ‡ , ei ‡ vectis nec *fores* † non : DOMINVS † oſtia, ‡ ſunt ‡ ſoli habitãt

32 וְהָיוּ גְמַלֵּיהֶם לָבַז וַהֲמוֹן[l] מִקְנֵיהֶם[k] לָמַשּׁוֹן וְזֹרִיתִים[m] לְכָל־רוּחַ קְצוּצֵי פֵאָה וּמִכָּל־עֲבָרָיו אָבִיא אֵת־אֵידָם נְאֻם־יְהוָה׃

omnibus ex & : *anguli extremificatos ventũ omnẽ* ‡ in eos diſpergam & ; *ſpolium* † in .DOMINVS dixit , eorum interitum adducam eius lateribus ‖ multitudo † ſpolia, ‡ omne latus in angulos terræ:

[k] מִקְנֶה [l] הָמָה [m] זָרָה

:ſeculum in vſque ſolitudo , draconũ habitaculum *in* Chaſor erit Et

33 וְהָיְתָה חָצוֹר לְמָעוֹן תַּנִּים שְׁמָמָה עַד־עוֹלָם לֹא־יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר בָּהּ בֶּן־אָדָם׃

.hominis filius *ea in hoſpitabitur* † nec , *vir* ‡ ibi manebit non ‡ quiſquam, † incolet eam

superbiam Audiuimus .foueæ *otis transitibus in nidificabit* ‡ columba veluti
29 כִּיוֹנָה תָּקֵנָּן בְּעֶבְרֵי פִי־פַחַת׃ † שָׁמַעְנוּ [z] גְּאוֹן־
,ei° extollētiā & ,eius superbiā & ,eius elationē : valde est superbus ,Moab
מוֹאָב גֵּאֶה מְאֹד גָּבְהוֹ וּגְאוֹנוֹ וְגַאֲוָתוֹ
,DOMINVS ait ,noui Ego .eius cordis exaltationem &
30 וְרָם [a] לִבּוֹ׃ † אֲנִי יָדַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה
† ira ‡ est stabilita : filij ‖ vt putabāt. ‡ super *vrbis
Ideo .fecerunt sic non ,eius *nuge* : *firmitudo* ‡ nō & ,ei° *iactātiā* †
31 עֻבָּרְתּוֹ וְלֹא־כֵן בַּדָּיו לֹא־כֵן עָשׂוּ׃ † עַל־כֵּן
* viros *ad* ‡ : clamabo *ipsam* vniuersam Moab *ad* ‡ & ,eiulabo Moab super
עַל־מוֹאָב אֵילִיל וּלְמוֹאָב כֻּלֹּה אֶזְעָק אֶל־אַנְשֵׁי
vitis *tibi* † flebo Iahazer fletu A .*gemet* ‖ Cheres-Chir
32 קִיר־חֶרֶשׂ יֶהְגֶּה׃ † מִבְּכִי יַעְזֵר אֶבְכֶּה־לָּךְ הַגֶּפֶן
:peruenerūt Iahazer mare ad vſq; ,mare trāſierunt tuę propagines, Sibmah
שִׂבְמָה נְטִישֹׁתַיִךְ עָבְרוּ יָם עַד יָם יַעְזֵר נָגָעוּ
.*cecidit vaſtans* † tuam vindemiam ſuper & ,*tuam æſtatem* ‡ ſuper *
33 עַל־[b] קַיִץ֖ךְ וְעַל־בְּצִירֵךְ שֹׁדֵד נָפָל׃
vinū & : Moab terra de & ,*Charmel* † de exultatio & ,lætitia *cōtrahetur* * Et
† וְנֶאֱסַף שִׂמְחָה וְגִיל מִכַּרְמֶל וּמֵאֶרֶץ מוֹאָב וְיַיִן
non celeuſma ,celeuſmate ‡ calcabit Non .faciam ceſſare torcularibus de
מִיקְבִים הִשְׁבַּתִּי לֹא־יִדְרֹךְ הַיִּדְּ הַיִּדָּד לֹא
Iahas ad vſque Elhaleh ad vſque Chesbon clamore A .celeuſma †
34 הֵיִדּד׃ † מִזַּעֲקַת חֶשְׁבּוֹן עַד־אֶלְעָלֵה עַד־יַהַץ
:triennem vitulam Choronaim ad vſque Sohar à ,ſuam vocem dederunt
נָתְנוּ קוֹלָם מִצֹּעַר עַד־הֹרֹנַיִם עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה
faciam ceſſare Et .erunt deſolationes in Nimrim aquæ etiam quia
35 כִּי גַם־מֵי נִמְרִים לִמְשַׁמּוֹת יִהְיוּ׃ † וְהִשְׁבַּתִּי
ſuffientem & ,excelſo *facientē aſcendere* * ; DOMINVS ait ,Moab *ipſi* ‡
לְמוֹאָב נְאֻם־יְהוָה מַעֲלֵה בָמָה וּמְקַטֵּיר
,*perſtrepet* ‡ tibiæ veluti Moab ad meum cor Propterea .eius diis
36 לֵאלֹהָיו׃ † עַל־כֵּן לִבִּי לְמוֹאָב כַּחֲלִלִים יֶהֱמֶה
idcirco : *perſtrepet* † tibię tanquam ,cheres-Chir viros ad meum cor &
וְלִבִּי אֶל־אַנְשֵׁי קִיר־חֶרֶשׂ כַּחֲלִלִים יֶהֱמֶה עַל־כֵּן
‡ quia reſiduę ,caluitium ‡ caput omne * Quia .perierunt ,fecit *augmentum* ‡
יִתְרַת עָשָׂה אָבָדוּ׃ † כִּי כָל־רֹאשׁ קָרְחָה
‡ ſuper & ,inciſiones manus omnes ſuper : diminuta † barba omnis &
וְכָל־זָקָן גָּרֻעָה עַל כָּל־יָדַיִם גִּדֻּדֹת וְעַל־
eius plateis in & ,Moab tecta omnia Super .ſaccus lumbos
37 מָתְנַיִם [d] שָׂק׃ † עַל כָּל־גַּגּוֹת מוֹאָב וּבְרְחֹבֹתֶיהָ
* in quo † eſt complacētia, ,*eo in voluntas* † non * ,vas ſicut Moab contriui qm̄ : plāctus *ipſe* omnis
כִּלָּה מִסְפֵּד כִּי שָׁבַרְתִּי אֶת־מוֹאָב כִּכְלִי אֵין־חֵפֶץ בּוֹ
quomodo : vlulauerunt ‡ eſt *conſternatus* ‖ Quomodo .DOMINVS dixit
38 נְאֻם־יְהוָה׃ † אֵיךְ [c] חַתָּה הֵילִילוּ אֵיךְ
,deriſum in Moab eritque ‡ eſt affectus pudore, Moab certuicem vertit
הֹפְנָה־עֹרֶף מוֹאָב בּוּשׁ וְהָיָה מוֹאָב לִשְׂחֹק
dixit ſic Quia .eius circuitibus ‡ omnibus *contritionem* † in &
39 וְלִמְחִתָּה לְכָל־סְבִיבָיו׃ † כִּי־כֹה אָמַר
ad ſuas alas extendet & : volabit aquila tanquam Ecce : DOMINVS
יְהוָה הִנֵּה כַנֶּשֶׁר יִדְאֶה וּפָרַשׂ כְּנָפָיו אֶל־
‡ Captæ ſunt † captæ ſunt: erit & : *eſt apprehenſa* † munitiones &, ciuitates *eſt Capta* ‡ .Moab
40 מוֹאָב׃ † נִלְכְּדָה הַקְּרִיוֹת וְהַמְּצָדוֹת נִתְפְּשָׂה וְהָיָה
.*miſeræ* ‡ mulieris cor ſicut illa die in Moab fortium cor
לֵב גִּבּוֹרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה [f] מְצֵרָה׃
‡ vt non ſit populus: ‡ contra * os ſuum. † erit .* magnificauit DOMINVM *ſuper* † quoniā : *populo à* ‡ Moab diſperdetur Et
41 וְנִשְׁמַד מוֹאָב מֵעָם כִּי עַל־יְהוָה הִגְדִּיל׃ †
.DOMINVS dicit ,Moab habitator te ſuper † laqueus &, fouea &, Pauor
42 פַּחַד וָפַחַת [g] וָפָח עָלַיִךְ יוֹשֵׁב מוֹאָב נְאֻם־יְהוָה׃ †
‡ Qui fugerit à facie ‡ qui aſcenderit de *aſcendens* ‡ & : foueam in cadet ,pauoris *faciebus à Fugiens* ‡
43 הַנָּס [h] מִפְּנֵי הַפַּחַד יִפֹּל אֶל־הַפַּחַת וְהָעֹלֶה מִן־ †
annum Moab ad *eam ad* adducam nam : laqueo *in* capietur ,fouea
הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי־אָבִיא אֵלֶיהָ אֶל־מוֹאָב שְׁנַת
‡ teterunt Cheſbon vmbra In .DOMINVS ait ,eorum viſitationis
45 פְּקֻדָתָם נְאֻם־יְהוָה׃ † [i] בְּצֵל חֶשְׁבּוֹן עָמְדוּ
inter ex flamma & ,Chesbon de eſt egreſſus ignis quia : fugientes *vi à* †
[k] מִכַּח נָסִים כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן וְלֶהָבָה מִבֵּין
.*ſonitus* ‡ filiorum verticem &, Moab angulum deuorauit &, Sichon
סִיחֹן וַתֹּאכַל [l] פְּאַת מוֹאָב [m] וְקִדְקֹד בְּנֵי שָׁאוֹן׃
ſunt comprehenſi quia : Chemos populus periit, Moab tibi Væ
46 אוֹי־לָךְ מוֹאָב אָבַד עַם־כְּמוֹשׁ כִּי־ †
conuertam Et .*captiuitatem* * in tuæ filiæ &, captiuitatem in tui filij
47 לָקְחוּ בָנַיִךְ [n] בַּשִּׁבִי וּבְנֹתַיִךְ בַּשְּׁבִיָּה׃ † וְשַׁבְתִּי
vſque : DOMINVS ait ,dierum nouiſſimo in Moab captiuitatem
שְׁבוּת־מוֹאָב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נְאֻם־יְהוָה עַד־ [o] שׁוּב
.Moab iudicium huc
הֵנָּה מִשְׁפַּט מוֹאָב׃

‡ quæ nidificatin lateribꝰ [z] גָּאָה

‡ myricæ [d] נוּם הָיָה
‡ Pro ‖ habuiſti fiduciam
כְּמוֹשׁ
P
[e] שׁוּר בּוֹא
עִדּוֹ
P
* diſſipabitur † quēadmodum ‖ alas [g] נָצָא [h] נָתַן
† vt ‡ ſit habitator [i] שָׁמֵם
*Maledictus qui facit ‡ fraudulenter, & maledictꝰ qui prohibet † Requieuit ‖ ab adoleſcētia ſua, & requieuit ‡ in [k] בָּלָה † veniunt [l] מִיר [m] בּוֹא [n] צָעָה
exhautient, ‡ collident.
[o] בּוּשׁ
‡ dicitis
* ſumus: † robuſti ‖ ciuitatum eius facta eſt ſublatio: & electiiuuenes ‡ eſt
† vt veniat
‖ Condolete * qui eſtis in circuitu ‡ qui ſcitis ‡ fortis † gloriaꝫ [p] נָטָה [q] יָרַד [r] בָּנָה
ושבי
P
* contra ‡ diſſipauit * In via [s] צָפָה נוּם
‡ illam quæ euaſit † contritus
הלילו העקו
P
† ſuper
P
cāpeſtrem: [v] נָגַד [x] בּוּא
‖ ſuper ‡ quoque
מיפעת
ק

‡ de * offerentem in ‡ ſonabit † ſonabit: ‡ quia reſiduę diuitiæ quas *ſuper ‡ erit † erit ‖ omnes [c] שָׁמֵם [d] שָׂק [e] חָתַת [f] צוּר [g] פּוּחַ [h] נוּם יחיר [i] צָלַל † propter vim [k] כּוּחַ *tumultuantium. [l] פָּאָה [n] קָרַד * tranſmigrationem. [n] שָׁבָה [o] שׁוּב

‡ myricæ [d] נוּם הָיָה
‡ Pro ‖ habuiſti fiduciam
כְּמוֹשׁ
P
[e] שׁוּר בּוֹא
עִדּוֹ
P
* diſſipabitur † quēadmodum ‖ alas [g] נָצָא [h] נָתַן
† vt ‡ ſit habitator [i] שָׁמֵם
*Maledictus qui facit ‡ fraudulenter, & maledictꝰ qui prohibet † Requieuit ‖ ab adoleſcētia ſua, & requieuit ‡ in [k] בָּלָה † veniunt [l] מִיר [m] בּוֹא [n] צָעָה
exhautient, ‡ collident.
[o] בּוּשׁ
‡ dicitis
* ſumus: † robuſti ‖ ciuitatum eius facta eſt ſublatio: & electiiuuenes ‡ eſt
† vt veniat
‖ Condolete * qui eſtis in circuitu ‡ qui ſcitis ‡ fortis † gloriaꝫ [p] נָטָה [q] יָרַד [r] בָּנָה
ושבי
P
* contra ‡ diſſipauit * In via [s] צָפָה נוּם
‡ illam quæ euaſit † contritus
הלילו העקו
P
† ſuper
P
cāpeſtrem: [v] נָגַד [x] בּוּא
‖ ſuper ‡ quoque
מיפעת
ק

.deſerto in *iuniperus* ‡ veluti eritis & : veſtram animam eruite, Fugite
6 נְסוּ מַלְּטוּ נַפְשְׁכֶם [d] וְתִהְיֶינָה כַּעֲרוֹעֵר בַּמִּדְבָּר׃ † [c]
tu etiam, tuis theſauris *in* & ,tuis operibus in *tua fiducia* ‖ quòd eo *Quia* ‡
7 כִּי יַעַן בְּטְחֵךְ בְּמַעֲשַׂיִךְ וּבְאוֹצְרוֹתַיִךְ גַּם־אַתְּ
,eius ſacerdotes, tranſmigrationem in Chemos egredietur & : capieris
תִּלָּכֵדִי וְיֵצֵא כְמוֹשׁ בַּגּוֹלָה כֹּהֲנָיו
vrbs &, vibem omnem ad vaſtator veniet Et .ſimul eius principes &
8 וְשָׂרָיו יַחְדָּו׃ † וְיָבֹא שׁוֹדֵד אֶל־כָּל־עִיר וְעִיר [e]
dixit *quod* † :planicies *diſperdetur* * &, vallis peribit &, euadet non
לֹא תִמָּלֵט וְאָבַד הָעֵמֶק וְנִשְׁמַד הַמִּישׁוֹר אֲשֶׁר אָמַר
ei° ciuitates & : volabit volādo quia, Moab *alam* ‖ Date .DOMINVS
9 יְהוָה׃ † תְּנוּ־צִיץ לְמוֹאָב כִּי נָצוֹא [g] תֵּצֵא [h] וְעָרֶיהָ
.cis in *habitatore* ‡ non à † erunt deſolationem in
לְשֹׁמֵמָה תִּהְיֶינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב בָּהֵן׃ [f]
prohibens execratus & : *fraude* ‡ DOMINI opus *faciens Execratus* *
10 † אָרוּר עֹשֵׂה מְלֶאכֶת יְהוָה רְמִיָּה וְאָרוּר מֹנֵעַ
,*ſuis pueritiis* à ‖ Moab *fuit Pacatus* † .ſanguine à ſuum gladium
חַרְבּוֹ מִדָּם׃ † שַׁאֲנַן מוֹאָב מִנְּעוּרָיו [i]
11 וְשֹׁקֵט הוּא אֶל־שְׁמָרָיו וְלֹא־הוּרַק [k] מִכְלִי אֶל־כְּלִי
,vas *ad* ‡ vaſe de fuit euacuatus non &, ſuis fecibus in ipſe *quieſcens* &
וּבַגּוֹלָה לֹא הָלָךְ עַל־כֵּן עָמַד טַעְמוֹ בּוֹ
,*venientes* † dies ecce Propterea .eſt mutatus non eius odor &
12 וְרֵיחוֹ לֹא [l] נָמָר׃ † לָכֵן הִנֵּה־יָמִים [m] בָּאִים
:cū faciēt trāſmigrare & ,trāſmigratores ei mittam &, DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי־לוֹ צֹעִים [n] וְצֵעֻהוּ
.*conterent ſparſim* ‡ eorum vteres &, *exinanient* eius vaſa &
וְכֵלָיו יָרִיקוּ וְנִבְלֵיהֶם יְנַפֵּצוּ׃
ſunt affecti pudore ſicut : Chemos à Moab afficietur pudore Et
13 [o] † וּבוֹשׁ מוֹאָב מִכְּמוֹשׁ כַּאֲשֶׁר־בָּטְחוּ
,*dicetis* ‡ Quomodo .eorum fiducia el--Beth à Iſrael domus
14 בֵּית יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבִּטְחָם׃ † אֵיךְ תֹּאמְרוּ
,Moab eſt Vaſtatus ?bellum ad *vinutis* † viri & : *nos* * Fortes
גִּבּוֹרִים אֲנַחְנוּ וַאֲנְשֵׁי־חַיִל לַמִּלְחָמָה׃ † [p] שָׁדַד מוֹאָב
15 :iugulationē ad deſcenderunt eius *iuuenum electio* & ,*conſcendit eius ciuitates* ‖ &
וְעָרֶיהָ עָלָה וּמִבְחַר בַּחוּרָיו יָרְדוּ לַטָּבַח
‡ Propinqua .eius nomen exercituum DOMINVS, rex ait
נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ † [q] קָרוֹב
16 .valde feſtinauit eius malum & : *weniendum ad* † Moab contritio
אֵיד־מוֹאָב לָבוֹא וְרָעָתוֹ מְהֵרָה מְאֹד׃
.eius nomen *ſcientes* ‡ vniuerſi &, eius *circuitus* * omnes ei *Commoueamini* ‖
17 † נֻדוּ לוֹ כָּל־סְבִיבָיו וְכָל יֹדְעֵי שְׁמוֹ
?*decoris* † baculus, *fortitudinis* ‡ virga eſt cōfracta Quomodo : dicite
אִמְרוּ אֵיכָה נִשְׁבַּר [p] מַטֵּה־עֹז מַקֵּל תִּפְאָרָה׃
quoniam : Dibon filia habitatrix, ſiti in ſede &, gloria de Deſcende
18 † [q] רְדִי מִכָּבוֹד וְשִׁבִי בַצָּמָא יוֹשֶׁבֶת [r] בַּת־דִּיבוֹן כִּי־
.tuas munitiones *corrupit* ‡ ; te *in* * aſcendit Moab vaſtator
שׁוֹדֵד מוֹאָב עָלָה בָךְ שִׁחֵת מִבְצָרָיִךְ׃
fugientē interroga : Haroher habitatrix proſpice &, ſta *viam* Ad *
19 † אֶל־דֶּרֶךְ עִמְדִי וְצִפִּי יוֹשֶׁבֶת עֲרוֹעֵר שַׁאֲלִי־[s]נָס
,Moab eſt affectus Pudore ?eſt factum quid ,dic : *euaſam* ‡ &
וְנִמְלָטָה אִמְרִי מַה־נֶּהְיָתָה׃ † הֹבִישׁ מוֹאָב
20 quòd , Arnon in annunciate : clamate &, vlulate ; eſt *confractus* † quoniam
כִּי־חַתָּה הֵילִילוּ וְזַעֲקוּ [v] הַגִּידוּ בְאַרְנוֹן כִּי
: *planitiei* ‡ terram *ad* † venit iudicium Et .Moab eſt vaſtatus
21 שֻׁדַּד מוֹאָב׃ † וּמִשְׁפָּט [x] בָּא אֶל־אֶרֶץ הַמִּישׁוֹר
,* Dibon ſuper Et .Mephahath *ſuper* &, Iehaſah *ad* &, Cholon *ad* ‖
22 אֶל־חֹלוֹן וְאֶל־יַהְצָה וְעַל־מֵיפָעַת׃ † וְעַל־דִּיבוֹן
,Chitiathaim ſuper Et .Diblathaim domum *ſuper* &, Nebo *ſuper* &
23 וְעַל־נְבוֹ וְעַל־בֵּית דִּבְלָתָיִם׃ † וְעַל קִרְיָתָיִם
ſuper &, Cherioth *ſuper* Et .Mehon-Beth *ſuper* &, ghamul-Beth *ſuper* &
24 וְעַל־בֵּית גָּמוּל וְעַל־בֵּית מְעוֹן׃ † וְעַל־קְרִיוֹת וְעַל
.propinquas &, longinquas, Moab terræ ciuitates omnes *ſuper* & : Boſtrah
בָּצְרָה וְעַל כָּל־עָרֵי אֶרֶץ מוֹאָב הָרְחֹקוֹת וְהַקְּרֹבוֹת׃
dixit : eſt contritum eius brachium &, Moab cornu eſt Abſciſſum
25 † נִגְדְּעָה קֶרֶן מוֹאָב וּזְרֹעוֹ נִשְׁבְּרָה נְאֻם־
:*magnificauit* DOMINVM *ſuper* * quoniā, eum Inebriate .DOMINVS
26 יְהוָה׃ † הַשְׁכִּירֻהוּ כִּי עַל־יְהוָה הִגְדִּיל
.ipſe etiam deriſum in erit & ,ſuo vomitu in Moab *ſe volutabit* † &
וְסָפַק מוֹאָב [y] בְּקִיאוֹ וְהָיָה לִשְׂחֹק גַּם־הוּא׃
?eſt inuentus *furibus in* ſi * ? Iſrael tibi fuit *deriſui non* ſi * Et
27 † וְאִם־לוֹא הַשְּׂחֹק הָיָה לְךָ יִשְׂרָאֵל אִם־בַּגַּנָּבִים נִמְצָאתָ
.*commonebis te eo in tuorum verborum ſufficientia* à * quia
כִּי־מִדֵּי דַבֶּרְךָ בּוֹ תִתְנוֹדָד׃
eſtote & : Moab habitatores, petra in habitate & ,ciuitates Relinquite
28 † עִזְבוּ עָרִים וְשִׁכְנוּ בַּסֶּלַע יוֹשְׁבֵי מוֹאָב וִהְיוּ

regem ,eius deos *super &* ,Aegyptum *super* & ,Parhoh *super* & ,No de Amon *ad*

אֶל־אָמוֹן מִנֹּא וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־אֱלֹהֶיהָ

*inquā ‡ei. .*eum in* ‡ fidentes *super* & ,* Parhoh *super* &: eius reges *super* &

וְעַל־מְלָכֶיהָ וְעַל־פַּרְעֹה וְעַל־הַבֹּטְחִים בּוֹ׃

manum in & ,eorum animam quærentium manū in eos dabo Et

26 † וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד

hæc post & :eius seruorum manum in & ,Babel regis Nebuchadnesar

נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד עֲבָדָיו וְאַחֲרֵי־כֵן

‡ antiquos, tu Et .DOMINVS dixit ,*quondam* ‡ dies secundum habitabitur

יוֹם[h] תִּשְׁכֹּן 27 כִּימֵי־קֶדֶם נְאֻם־יְהוָה׃ † וְאַתָּה

‡ paueas ego ecce quia ,Israel *consterneris* ‡ ne & ,Iahacob mi serue timeas ne

חַתַּת[i] אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל־תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי

* saluū facio :eorum captiuitatis terra de tuum semen & ,longinquo de te *seruans* *

יְשַׁעְתִּיךָ[k] מֵרָחוֹק וְאֶת־זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם[l]

‡ felix .*exterrens* † non & ,erit *pacatus* ‡ & ,requieſcet & ,Iahacob reuertetur &

וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד׃

† erit qui exterreat. tecum quia ,DOMINVS ait ,Iahacob mi serue timeas ne Tu

28 † אַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה כִּי אִתְּךָ

† ſum: ‖ ad te *propuli* * quas ‖ ,gentibus cunctis in cōſummationem faciam nā: *ego* †

אֲנִי כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר[m] הִדַּחְתִּיךָ

* eieci ,iudicio in te castigabo *&* ‡ ,conſummationem faciam non te ‡ & ,*illuc*

שָׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלָה וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט

.*te liberabo non liberando* * &

וְנַקֵּה לֹא[n] אֲנַקֶּךָּ׃

‡ ſuper

CAP. XLVII. מז

ad ‡ prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod

1 † אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־

dixit Sic .Hazzah Parhoh percuteret antequam ,Philistim

נְכֹה[o] ‡ פְּלִשְׁתִּים בְּטֶרֶם יַכֶּה פַרְעֹה אֶת־עַזָּה׃ † כֹּה אָמַר 2

‡ ascendunt *torrentem in* ‡ erunt & ,aquilone ab *ascendentes* ‖ aquæ Ecce :DOMINVS

‡ vt torrens יְהוָה הִנֵּה־מַיִם[p] עֹלִים מִצָּפוֹן וְהָיוּ לְנַחַל

habitantes & ,vrbem; eius plenitudinē & ,terram inundabunt &, *inundantem*

שׁוֹטֵף וְיִשְׁטְפוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי

.terræ habitator omnis vlulabit & ,*homo* ‡ clamabunt & :ea in

בָהּ וְזָעֲקוּ הָאָדָם וְהֵילֵל כָּל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ׃

‡ sonitu quip pe incessus ‡ equorum * commotione curruum ‖ multitudineque † propter debilitatē ‡ Propter ,eius *currus strepitu* * à ,eius fortium ‖ vngularum *καλαπυγῆς voce* ‡ A

3 † מִקּוֹל שַׁעְטַת פַּרְסוֹת אַבִּירָיו מֵרַעַשׁ לִרְכֻבֹּו

remissione à † filios ad patres respexerunt non :eius rotarum *tumultu* ‖

הֲמוֹן[q] גַּלְגַּלָּיו לֹא־הִפְנוּ אָבוֹת אֶל־בָּנִים[s] מֹרְפִּיוֹן

omnes vastandum ad venientem diem *Super* ‡ .manuum

יָדָיִם׃ 4 † עַל־הַיּוֹם הַבָּא לְשַׁדּוֹד אֶת־כָּל־

:auxiliatorē superstitem omnem Sidon &, Sor succidendū ad ,Philistim

פְּלִשְׁתִּים לְהַכְרִית לְצֹר וּלְצִידוֹן כָּל שָׂרִיד עֹזֵר

.Caphtor insulæ residuum ,Philistim DOMINVS *vastans* ‡ nam

כִּי־שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים שְׁאֵרִית אִי כַּפְתּוֹר׃

residuum Aschelon est succisa ,Hazzah ad caluitium Venit

5 † בָּאָה קָרְחָה אֶל־עַזָּה[t] נִדְמְתָה אַשְׁקְלוֹן שְׁאֵרִית

DOMINI *gladie* Heu ‡ ‡te incides quo vsque :earum vallis

עֵמְקָם עַד־מָתַי תִּתְגּוֹדָדִי׃ 6 † הוֹי חֶרֶב לַיהוָה

.sile & ,quiesce; tuam vaginam *ad* te collige ? quiesces non quo vsque

עַד־אָנָה לֹא תִשְׁקֹטִי הֵאָסְפִי אֶל־תַּעֲרֵךְ הֶרְגָעִי וְדֹמִי׃

† quiescet cū * præceperit ,Aschelon ad :ei *præcepit* * DOMINVS *&* ,*quiesces* † Quomodo

7 † אֵיךְ תִּשְׁקֹטִי וַיהוָה צִוָּה־לָהּ אֶל־אַשְׁקְלוֹן

.cum *constituit* ‡ ibi maris *portum* * ad &

וְאֶל־חוֹף הַיָּם שָׁם יְעַדָּהּ׃

CAP. XLVIII. מח

Væ :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Moab Ad

1 † לְמוֹאָב כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹי

:Chiriathaim est capta ,est affecta pudore ,est vastata quoniā ,Nebo *ad*

נְבוֹ[x] כִּי שֻׁדָּדָה הֹבִישָׁה נִלְכְּדָה קִרְיָתַיִם[x] †

* Non .*est consternata* & ,Misghab † est affecta pudore ,Moab laus ‡ vltra

† ciuitas in excelso sita, & expauit. ‡ est חָבָה[y] הֹבִישָׁה הַמִּשְׂגָּב וַתֵּחָת׃ † אֵין עוֹד תְּהִלַּת מוֹאָב 2

‖ contra † tu ‡ succideris, ‡ & eam disperdamus & ,venite ,malum *eam super* cogitauerunt , Chesbon *in* ‖

דָּמָם[z] בְּחֶשְׁבּוֹן חָשְׁבוּ עָלֶיהָ רָעָה לְכוּ וְנַכְרִיתֶנָּה

.gladius ibit te post ‡ ,*silebis* ‡ Madmen † etiam :gente de

מַגּוֹ גַּם־מַרְמֵן[z] תִּדֹּמִי אַחֲרַיִךְ תֵּלֵךְ חָרֶב׃

.magna contritio & ,vastitas :Choronaim de clamoris Vox

3 † קוֹל צְעָקָה מֵחֹרֹנָיִם שֹׁד וָשֶׁבֶר גָּדוֹל׃

.eius paruulorum clamorem facite audite: Moab est Contrita

צעירית 4 † נִשְׁבְּרָה מוֹאָב הִשְׁמִיעוּ זְעָקָה צְעוֹרֶיהָ׃

p ‡ per ascēsum † in fletu descensu in quoniam :*fletus* † ascendet fletu in Luchith *ascensu* ‡ Quia

הלוחית 5 † כִּי מַעֲלֵה הַלֻּחוֹת[a] בִּבְכִי יַעֲלֶה־בֶּכִי כִּי בְּמוֹרַד

.audierunt contritionis clamorem hostes Choronaim

בָּכָה[b] צוּר חֹרוֹנַיִם[b] צָרֲי צָעֲקַת־שֶׁבֶר שָׁמֵעוּ׃

manum super ‡ aquilonem ad :fortis euadet non & ,leuis fugiet Non ‡iuxta ripam

קָלָל[i] 6 † אַל־יָנוּס הַקַּל וְאַל־יִמָּלֵט הַגִּבּוֹר צָפוֹנָה עַל־יַד

† iste Quis .ceciderunt & ,impegerunt Perath fluminis † qui est

נְהַר־פְּרָת כָּשָׁלוּ וְנָפָלוּ׃ 7 † מִי־זֶה

‡ eius aquæ commouebuntur flumina veluti :ascendet fluuius tanquam

כְּיאֹר יַעֲלֶה כַּנְהָרוֹת יִתְגָּעֲשׁוּ מֵימָיו׃

mouebuntur flumina veluti & ,ascendet fluuius tanquam Aegyptus

8 † מִצְרַיִם כַּיְאוֹר יַעֲלֶה וְכַנְהָרוֹת יִתְגָּעֲשׁוּ

habitantes & ,ciuitatē perdam ,terram operiam , Ascēdam :dixit & .aquæ

וַיֹּאמֶר אַעֲלֶה אֲכַסֶּה־אֶרֶץ אֹבִידָה עִיר וְיֹשְׁבֵי

egrediantur & ,currus insanite & ,equos Ascendite .ea in

בָהּ׃ 9 † עֲלוּ[k] הַסּוּסִים וְהִתְהוֹלְלוּ הָרֶכֶב וְיֵצְאוּ

,apprehēdentes Ludim & ,scutū apprehendentes Put & ,Chus : fortes

הַגִּבֹּרִים כּוּשׁ וּפוּט תֹּפְשֵׂי מָגֵן וְלוּדִים תֹּפְשֵׂי

DOMINI ‡ Domini ipsa dies Et .arcum tendentes † † & ‖ Dei

דֹּרְכֵי קָשֶׁת׃ 10 † וְהַיּוֹם הַהוּא לַאדֹנָי יְהוִה

deuorabit & ,suis hostibus de se *vlciscendum ad* ‡ vltionis dies ,exercituum ‡ vt vlciscatur

צְבָאוֹת יוֹם נְקָמָה[l] לְהִנָּקֵם מִצָּרָיו וְאָכְלָה

Domini victima nā: eorū sanguine *de* inebriabit & ,saturabitur & ,gladius

חֶרֶב[m] וְשָׂבְעָה וְרִוְתָה[m] מִדָּמָם כִּי זֶבַח לַאדֹנָי

.Perath flumen ad aquilonis terra in exercituum DOMINI † † Dei

יְהוִה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ צָפוֹן אֶל־נְהַר־פְּרָת׃

‡ theriacam *vanum in* * :Aegypti filia virgo *resinam* ‡ tolle & ,Ghilhad Ascende * frustra

11 † עֲלִי גִלְעָד[n] וְקְחִי צֳרִי בְּתוּלַת בַּת־מִצְרָיִם לַשָּׁוְא

Audierunt .tibi ‖ non *curatio* † ,medicamina multiplicauisti † sanitas ‖ erit

רִפּוּיִ֯ת[o] הִרְבֵּיתִי תַּעֲלֶה אֵין לָךְ׃ † שָׁמְעוּ 12

fortis quia : terram repleuit tuus clamor & , tuam ignominiam gentes

קְלָלָתֵךְ[p] גּוֹיִם וְצִוָּחֵךְ מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי־גִבּוֹר

.*ipsi* ambo ceciderunt pariter ,impegerunt fortem in

בָּגִבּוֹר כָּשְׁלוּ יַחְדָּיו נָפָלוּ שְׁנֵיהֶם׃

:prophetam Irmeiahu ad DOMINVS est locutus quod Verbum

13 † הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא

.Aegypti terram percutiendū ad Babel *regem* Nebuchadnesar *veniendo* ‡ ‡ eō quod veniret rex

לְהַכּוֹת[q] אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ לַבָּגוֹ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל

facite auditū & ,Mighdol in facite auditum & ,Aegypto in Annunciate

14 † הַגִּידוּ בְמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְמִגְדּוֹל וְהַשְׁמִיעוּ

quia , te præpara & , Sta : dicite . Tachpanches in & , Noph in

בְּנֹף[r] וּבְתַחְפַּנְחֵס אִמְרוּ הִתְיַצֵּב[s] וְהָכֵן לָךְ כִּי־

? *tui fortes est prostratus* ‡ Quare .*tuos circuitus* * gladius deuorabit

אָכְלָה חֶרֶב סְבִיבֶיךָ׃ 15 † מַדּוּעַ נִסְחַף אַבִּירֵיךְ

Multiplicauit .eum impulit DOMINVS quoniam ,subsistit non

הִרְבָּה[t] לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הֲדָפוֹ׃ † 16

reuertamur & ,*surge* : *dixerunt* & ,*suum socium ad* *vir* ‖ cecidit etiā : ruentem

כּוֹשֵׁל גַּם־נָפַל אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה[u] וְנָשׁוּבָה

gladij *faciebus* ‡ à nostræ natiuitatis terram ad & ,nostrum populum ad

שׁוּב[s] יֶלֶד אֶל־עַמֵּנוּ וְאֶל־אֶרֶץ[t] מוֹלַדְתֵּנוּ מִפְנֵי חֶרֶב

,tumultum , Aegypti regem Parhoh , ibi Vocauerunt ,*depopulatoris* ‖

יָנָה[v] הַיּוֹנָה׃ 17 † קָרְאוּ שָׁם פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שָׁאוֹן

† rex inquit ,ego *Viuens* ‡ .*statutum* tempus fecit transire ‡ Viuo † ille

חָיָה[x] הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד׃ 18 † חַי־אֲנִי נְאֻם־הַמֶּלֶךְ

,montibus in Thabor sicut quoniam : eius nomen exercituū DOMINVS

יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְּתָבוֹר בֶּהָרִים

,tibi fac transmigrationis Vasa .veniet ,mari in Charmel sicut &

בָּא[y] וּכְכַרְמֶל בַּיָּם יָבוֹא׃ † כְּלִי גוֹלָה עֲשִׂי לָךְ 19

,desolabitur & , erit solitudinem in Noph quia : Aegypti filia habitatrix

יוֹשֶׁבֶת בַּת־מִצְרָיִם כִּי־נֹף לְשַׁמָּה תֶּחֱרַב וְנִצְתָּה

aquilone ab *excidium* † : Aegyptus formosa Vitula .*habitatore absque*

מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ 20 † עֶגְלָה יְפֵה־פִיָּה מִצְרַיִם קֶרֶץ מִצָּפוֹן

vituli veluti eius *interiori in eius mercenarij* ‡ Etiam .*veniens* ,*veniens* ‡

בָּא בָּא׃ 21 † גַּם־שְׂכִירֶיהָ בְּקִרְבָּהּ כְּעֶגְלֵי

:subſtiterunt non * , simul fugerunt , se verterunt ipsi etiam quia *sagine* ‖

מֵרֻבַּק כִּי גַם־הֵמָּה[a] הָפְנוּ[b] נָסוּ יַחְדָּיו לֹא עָמָדוּ

.eorum visitationis tempus , eos super *veniens* † eorum *exitij* ‡ dies quia

כִּי יוֹם אֵידָם בָּא עֲלֵיהֶם עֵת פְּקֻדָּתָם׃

securibus *in* ‡ & , *ibunt virtute in* * quoniam , *ibit* ‖ serpentis quasi eius Vox

22 † קוֹלָהּ כַּנָּחָשׁ[c] יֵלֵךְ כִּי־בְחַיִל יֵלֵכוּ וּבְקַרְדֻּמוֹת

.lignorum cæsores tanquam ei venerunt

בָּאוּ לָהּ כְּחֹטְבֵי עֵצִים׃

:inuestigabitur non quia , DOMINVS ait , eius syluam *Exscindent* ‖

23 † כָּרְתוּ יַעְרָהּ נְאֻם־יְהוָה כִּי לֹא יֵחָקֵר

.numerus eis † non & , *locusta præ* ‡ sunt multiplicati nam

כִּי רַבּוּ[c] מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר׃

.aquilonis populi manū in est tradita : Aegypti filia est affecta Pudore

24 † הֹבִישָׁה[f] בַּת־מִצְרַיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם־צָפוֹן׃

visitans * *ego* Ecce : Israel Deus exercituum DOMINVS Dixit

25 † אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פֹקֵד

‡ venit, venit inquam. ‡ milites eius mercede cōducti in medio ‖ sagina ti * &

פְּנָה[a] נוֹ[b] ‡ cōtritionis † venit ‖ incedet, * cum exercitu pergent, ‡ cum

וְיֹאשִׁיָּהוּ[d] בֵּן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ 26 † יִלֶּךְ[e] בּוֹא

‖ Succidite ‡ magis quā loco ustæ † est

רַבַּב[c] בּוּשׁ[g] וּבָנָה[f] * visito

in terram * Aegypti terra è reuertentur gladij euasores Et
שׁוּב וּפְלִיטֵי חֶרֶב יָשֻׁבוּן מִן־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרֶץ 28
*viri pauci numero. †omnes residui *qui ingrediuntur ingredientes* , Iehudah *residuum omne* † scient Et *numeri vnt* * Iehudah
יְהוּדָה מִתֵּי מִסְפָּר וְיָדְעוּ כָּל־שְׁאֵרִית יְהוּדָה הַבָּאִים
,*stabit* † cuius verbum ,ibi peregrinandum ad ,Aegypti terram in
לָאָרֶץ־מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם דְּבַר־מִי יָקוּם
.*ipsis ab & mea** quod ,Dominvs ait ,signum vobis hoc Et
מִמֶּנִּי וּמֵהֶם׃ 29 וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת נְאֻם־יְהוָה כִּי־
confirmando quia ,sciatis vt :illo loco in vos *super ego visitans*†
פֹּקֵד אֲנִי עֲלֵיכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה לְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי קוֹם
.malum in vos super mea verba confirmabuntur
יָקֻמוּ דְּבָרַי עֲלֵיכֶם לְרָעָה׃
Chophrah Parhoh *dans** ego Ecce :Dominvs dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּנִי נֹתֵן אֶת־פַּרְעֹה חָפְרַע 30
quærentium manū in & ,eius inimicorum manum in ,Aegypti regem
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם בְּיַד אֹיְבָיו וּבְיַד מְבַקְשֵׁי
manum in Iehudah regem Sidchiiahu tradidi sicut ,eius animam
נַפְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּיַד
.eius animam quæren tis & ,tui inimici Babel regis Nebuchadresar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֹיְבוֹ וּמְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ׃

CAP. XLV.

Baruch ad propheta Irmeiahu est locutus quod Verbum
הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־בָּרוּךְ 1
calm scripsisset ore ex libro *super* hæc verba *ipso scribendo in* , Neriiah filium
בֶּן־נֵרִיָּה בְּכָתְבוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל־סֵפֶר מִפִּי
regis Iosiiahu filij Iehoiachim quarto anno in Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ בַּשָּׁנָה הָרְבִעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
,Israel Deus Dominvs dixit Sic :dicendo ,Iehudah
יְהוּדָה לֵאמֹר׃ 2 כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
addidit quoniam ,mihi nunc Væ :Dixisti .Baruch te Ad
עָלֶיךָ בָּרוּךְ׃ 3 אָמַרְתָּ אוֹי־נָא לִי כִּי־יָסַף
tristitiam ,meo gemitu in laboraui ,meum dolorem super *mœrorem* Dominvs
יְהוָה יָגוֹן עַל־מַכְאֹבִי יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי
.inueni non requiem &
וּמְנוּחָה לֹא מָצָאתִי׃
quos Ecce :Dominvs dixit Sic :eum ad dices Sic
כֹּה תֹאמַר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲשֶׁר 4
*destruo: *cuello, & :*cuellens** ego ,plantaui quos & :*destruens* ego ,ædificaui
בָּנִיתִי אֲנִי הֹרֵס וְאֵת אֲשֶׁר־נָטַעְתִּי אֲנִי נֹתֵשׁ וְאֶת־
Ne *grandia tibi *quæres* † tu Et *ipsam terram vniuersam*
כָּל־הָאָרֶץ הִיא׃ 5 וְאַתָּה תְּבַקֶּשׁ־לְךָ גְּדֹלוֹת אַל־
*vniuersa terra mea est. † quæris *adducam* ait ,carnem omnem super malum *adducens* ego ecce quia : quæras
תְּבַקֵּשׁ כִּי הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־כָּל־בָּשָׂר נְאֻם־
omnibus *super* ,spolium in tuam animam tibi dabo & ,Dominvs
יְהוָה וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל עַל־כָּל־
.*illuc ineris quò** locis
הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ שָׁם׃

CAP. XLVI. מו

propheram Irmeiahu ad Domini verbum fuit Quod
אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא 1
Necho Parhoh *vinutem super* * Aegyptum Ad .gentes *super**
עַל־הַגּוֹיִם׃ 2 לְמִצְרַיִם עַל־חֵיל פַּרְעֹה נְכוֹ
: Carchemis in Perath flumen *super* † erat qui , Aegypti regis
מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר הָיָה עַל־נְהַר־פְּרָת בְּכַרְכְּמִשׁ
quarto anno in Babel rex Nebuchadresar percussit quem
אֲשֶׁר הִכָּה נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת הָרְבִעִית
.Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim
לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
.bellum ad accedite & ,*peltam* ‡ & ,*scutum* Ordinate†
† עִרְכוּ מָגֵן וְצִנָּה וּגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה׃ 3
† Præparate ‡ clypeum, *consistite* ‡ & , equites ascendite & , equos Ligate*
אִסְרוּ הַסּוּסִים וְעֲלוּ הַפָּרָשִׁים וְהִתְיַצְּבוּ 4
.loricas vos induite ,lanceas *tergite* † :galeis in
בְּכוֹבָעִים מָרְקוּ הָרְמָחִים לִבְשׁוּ הַסְּרִינוֹת׃
*Sternite ‡ state
† מַדּוּעַ רָאִיתִי הֵמָּה חַתִּים 5 נִסּוֹגִים אָחוֹר
† polite :respexerunt non & ,fugerunt fugam & ,sunt contriti eorum fortes &
וְגִבּוֹרֵיהֶם הֻכּוּ וּמָנוֹס נָסוּ וְלֹא הִפְנוּ
.Dominvs dixit , vndique *ab* terror
מָגוֹר מִסָּבִיב נְאֻם־יְהוָה׃
‡ Quomodo * eos panidos

cst egressum quod ,verbum omne faciemus faciendo Sed
כִּי† עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יָצָא 17
,libamina ei libando & ,cælorum *regimæ* suffiendo ,nostro ore de stellæ
מִפִּינוּ† נְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ־לָהּ נְסָכִים
nostri principes & ,nostri reges ,nostri patres & ,nos fecimus sicut
כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבֹתֵינוּ מְלָכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ
,pane sumus saturati & :Ierusalaim plateis in & ,Iehudah vrbibus in
בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם וַנִּשְׂבַּע־לֶחֶם
.vidimus non malum & ,*boni* fuimus & bene
וַנִּהְיֶה טוֹבִים וְרָעָה לֹא רָאִינוּ׃
ei libare & ,cælorum *regine* ‡ suffire cessauimus *tunc** ex Et
וּמִן־אָז† חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם 18
.sumus cōsumpti fame in & ,gladio *in* & :omnibus caruimus ,libamina
נְסָכִים חָסַרְנוּ כֹּל וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב חָמְנוּ׃
*libando** & ,cælorum *opificio* *suffientes* ‡ nos *cùm* † Et
וְכִי־† אֲנַחְנוּ מְקַטְּרִים לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ 19
,*effigies* ‡ ei fecimus *nostros viros præter* † nunquid ,libamina ei
לָהּ נְסָכִים הֲמִבַּלְעֲדֵי אֲנָשֵׁינוּ [a]עָשִׂינוּ לָהּ [b]כַּוָּנִים
?libamina ei libandum & ,eam *effingendum ad*
לְהַעֲצִבָהּ [c]וּלְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים׃
‡*super* &,viros ‡*super* ,populum omnem ad Irmeiahu dixit Et
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־† הָעָם עַל־הַגְּבָרִים וְעַל־ 20
:dicendo , verbum ei *respondentes** ,populum omnem ‡*super* &, mulieres
הַנָּשִׁים וְעַל־כָּל־[d]הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דָּבָר לֵאמֹר׃
,Iehudah ciuitatibus in *suffiuistis quem suffitus** Nónne
הֲלֹא† אֶת־הַקִּטֹּר אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם בְּעָרֵי יְהוּדָה 21
,vestri reges ,vestri patres & ,vos ,Ierusalaim plateis in &
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם מַלְכֵיכֶם
,Dominvs est recordatus *ipsorū* ,terræ populus & ,vestri principes &
וְשָׂרֵיכֶם [e]וְעַם הָאָרֶץ זָכַר יְהוָה
vltra Dominvs poterat non Et ‡eius cor super *ascendit* &
וַתַּעֲלֶה† עַל־לִבּוֹ׃ 22 וְלֹא־יוּכַל† יְהוָה עוֹד
,*abominationum faciebus à* ‡ ,vestrorum *actorum malitiæ faciebus à* * ferre
לָשֵׂאת מִפְּנֵי† רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם מִפְּנֵי הַתּוֹעֵבוֹת
,stuporem in & ,desolationem in vestra terra fuit & :feciſtis quas
אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם [g]וַתְּהִי אַרְצְכֶם [h]לְחָרְבָּה וְלִשַּׁמָּה
.hanc diem secundum *habitatore absque* † ,maledictionem in &
וְלִקְלָלָה מֵאֵין יוֹשֵׁב כַּהַיּוֹם הַזֶּה׃
,Domino peccaueritis quòd & ,suffiueritis quòd Propterea
מִפְּנֵי† אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם וַאֲשֶׁר חָטָאתֶם לַיהוָה 23
,eius *statutis* ‡ in & ,eius lege in & , Domini *voce in audieritis** non &
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל יְהוָה [i]וּבְתֹרָתוֹ [k]וּבְחֻקֹּתָיו
vobis cuenit idcirco : ambulaueritis non eius testimoniis in &
וּבְעֵדְוֹתָיו [l]לֹא הָלַכְתֶּם עַל־כֵּן קָרְאַת אֶתְכֶם
Irmeiahu dixit Et .hanc diem secundum hoc malum
הָרָעָה הַזֹּאת כַּיּוֹם הַזֶּה׃ 24 וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ†
verbum Audite : mulieres vniuersas ad & ,populum omnem ad
אֶל־כָּל־הָעָם וְאֶל כָּל־הַנָּשִׁים שִׁמְעוּ דְבַר־
.Aegypti terra in † qui ,Iehudah omnis Domini †estis
יְהוָה כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
:dicendo ,Israel Deus exercituum Dominvs dixit Sic
כֹּה־אָמַר† יְהוָה־צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר 25
vestris manibus *in* & ,vestro ore *in* estis *locuta es* ‡ ,vestræ vxores & ,Vos ‡locuti
אַתֶּם וּנְשֵׁיכֶם [l]וְתַדְבֵּרְנָה בְּפִיכֶם וּבִידֵיכֶם
vouimus quæ ,nostra vota faciemus Faciendo :dicendo ,implestis
מְלֵאתֶם לֵאמֹר עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת־נְדָרֵינוּ אֲשֶׁר נָדַרְנוּ
confirmādo :libamina ei *libandum ad** & ,cælorum *opificio suffiendum ad*‡
לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּלְהַסֵּךְ לָהּ נְסָכִים [m]הָקֵם
.vestra vota fecistis faciendo & ,vestra vota confirmastis
תָּקִימְנָה אֶת־נִדְרֵיכֶם וְעָשֹׂה תַּעֲשֶׂינָה אֶת־נִדְרֵיכֶם׃
habitatores Iehudah omnis Domini verbum audite Ideo
לָכֵן† שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה כָּל־יְהוּדָה הַיֹּשְׁבִים 26
dixit ,magno meo nomine in iuraui ego Ecce : Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִנְנִי נִשְׁבַּעְתִּי בִשְׁמִי הַגָּדוֹל אָמַר
omnis ore in vocatum meum nomen vltra erit si ,Dominvs
יְהוָה אִם־יִהְיֶה עוֹד שְׁמִי נִקְרָא בְּפִי כָּל־
terra omni in Devs Dominus *Viuens* : dicentis ,Iehuda viri Viuit
חָיָה אִישׁ יְהוּדָה אֹמֵר [n]חַי־אֲדֹנָי יֱהוִה בְּכָל־אֶרֶץ
.Aegypti
מִצְרָיִם׃
:bonum in non & ,malum in eos super *vigilans* ego Ecce festino
הִנְנִי† שֹׁקֵד עֲלֵיהֶם לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה 27
,gladio in Aegypti terra in * qui ,Iehudah *vir omnis* ‡ consumentur & ‡ omnes viri
וְתַמּוּ‡ כָּל־אִישׁ יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּחֶרֶב * sunt
.*eos consumendum ad vsque* ‡ ,fame in &
וְבָרָעָב עַד־כַּלּוֹתָם׃ ‡ donec consumantur.

*obtemperauerunt ‡ vt conuerterentur
ב נָטָה רוּעַ
† vt non sufsirent ‖ furor
ד נָתַךְ יָהֵם

se auertendum ad ‡ suam autem inclinauerunt nec ,audierunt non Et
5 † וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־ב הִטּוּ אֶת־אָזְנָם לָשׁוּב
.alienis Diis *suffiendum non ad* † ,sua malitia à
ג מֵרָעָתָם לְבַלְתִּי קַטֵּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים׃
ciuitatibus in est succensa & ,meus *nasus* ‡ & ,mea ira est effusa Et
6 וַתִּתַּךְ ג חֲמָתִי וְאַפִּי ד† וַתִּבְעַר בְּעָרֵי
vastitatem ,solitudinem in fuerunt & :Ierusalaim plateis in & ,Iehudah
יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם וַתֶּחֱרַבְנָה לְחָרְבָּה לְשַׁמָּמָה
Deus DOMINVS dixit sic nunc Et .hanc diem secundum
7 כַּיּוֹם הַזֶּה׃ † וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
grande malum *facientes* vos quid Ad :Israel Deus exercituum
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָמָּה אַתֶּם עֹשִׂים רָעָה גְּדוֹלָה
,mulierem & virum vobis faciendum excidere ad ,vestras animas ad
אֶל־נַפְשֹׁתֵיכֶם לְהַכְרִית לָכֶם אִישׁ־וְאִשָּׁה
vobis *faciendū remanere non ad* ‡ ,Iehudah medio de *sugentem* & ,*paruulum* *
עוֹלֵל וְיוֹנֵק מִתּוֹךְ יְהוּדָה לִבְלְתִּי ה הוֹתִיר לָכֶם
,vestrarum manuum *factis* ‡ in me *irritandum Ad* † .residuum
8 שְׁאֵרִית׃ † לְהַכְעִיסֵנִי בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם
vos quam * ,Aegypti terra in alienis Diis suffiendo
לְקַטֵּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־אַתֶּם
ad ‡ & ,vos *succidendum ad* † ,ibi *peregrinandum ad ingredientes* ‡
בָּאִים לָגוּר שָׁם לְמַעַן הַכְרִית לָכֶם וּלְמַעַן
gentibus cunctis in ,opprobrium in & ,maledictionem in *vos existendos*
ו הֱיוֹתְכֶם לְקִלָּלָה וּלְחֶרְפָּה בְּכֹל גּוֹיֵי
,vestrorum patrum malorum estis obliti Nunquid .terræ
9 הָאָרֶץ׃ † הִשְׁכַּחְתֶּם אֶת־רָעוֹת אֲבוֹתֵיכֶם
& ,*eius* * vxorum malorum & ,Iehudah regum malorum &
וְאֶת־רָעוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת רָעוֹת נָשָׁיו וְאֶת
fecerunt quæ ,vestrarum vxorum malorum & ,vestrorum malorum
רָעֹתֵיכֶם וְאֶת רָעֹת נְשֵׁיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ
?Ierusalaim plateis in & ,Iehudah terra in
בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִָם׃
humiliati nec ,timuerunt non & ,hanc diem ad vsque iunt *atriti* Non
10 † לֹא דֻכְּאוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא יָרְאוּ וְלֹא־
,*vestras facies ad* ‡ dedi quæ ,meis *statutis* * in & ,mea lege in ambularunt
הָלְכוּ ח בְּתוֹרָתִי וּבְחֻקָּתַי אֲשֶׁר־נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם
.*vestrorum patrum facies ad* &
וְלִפְנֵי אֲבוֹתֵיכֶם׃
ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Ideo
11 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
omnem *succidendum* † ad & ,malum in vos *in mea facies ponens* †
ט שָׂם פָּנַי בָּכֶם לְרָעָה וְלַהְכְרִית אֶת־כָּל־
posuerunt qui ,Iehudah residuum tollam Et .Iehudah
יְהוּדָה׃ † וְלָקְחְתִּי אֶת־שְׁאֵרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׂמוּ
,ibi *peregrinandum* ‡ ad ,Aegypti terram *ingrediendum ad* ‡ suas facies
פְנֵיהֶם לָבוֹא אֶרֶץ־מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם
fame *in* † gladio *in* ,cadent ,Aegypti terra in omnes consumentur &
וְתַמּוּ כָּל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם יִפְּלוּ בַּחֶרֶב בָּרָעָב
:morientur fame *in* & gladio *in* ,magnum ad vsq; & paruo à, consumentur
יִתַּמּוּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב יָמֻתוּ
.opprobrium in & ,maledictionē in & ,stuporē in ,*execrationem* † in erunt &
וְהָיוּ לְאָלָה לְשַׁמָּה ן וְלִקְלָלָה וּלְחֶרְפָּה׃
quemadmodum ,Aegypti terra in habitantes *super* visitabo Et
13 † וּפָקַדְתִּי עַל הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר
.peste in & ,fame in ,gladio in ,Ierusalaim super visitaui
פָּקַדְתִּי עַל־יְרוּשָׁלִַם בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר׃
ingredientibus ,Iehudah residuo superstes & euasor erit non Et
14 † וְלֹא יִהְיֶה פָּלִיט וְשָׂרִיד לִשְׁאֵרִית יְהוּדָה ס הַבָּאִים
terram * reuertendum ad ‡ & ,Aegypti terra in ibi peregrinandum ad
לָגוּר־שָׁם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלָשׁוּבי אֶרֶץ
reuertendum ad ‡ ,suam animam *eleuantes* † ipsi quam ‡ ,Iehudah
יְהוּדָה אֲשֶׁר־ה הֵמָּה מְנַשְּׂאִים אֶת־נַפְשָׁם לָשׁוּב
.euasores nisi reuertentur non quia :ibi habitandum ad
לָשֶׁבֶת שָׁם כִּי לֹא־יָשׁוּבוּ כִּי אִם־פְּלֵטִים׃
quòd *scientes* ‡ ,viri omnes Irmeiahu ipsi responderunt Et
15 וַיַּעֲנוּ ו אֶת יִרְמְיָהוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים יֹדְעִים כִּי־
mulieres vniuersæ & ,alienis Diis eorum vxores *suffientes* †
מְקַטְּרוֹת נְשֵׁיהֶם לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וְכָל־הַנָּשִׁים
terra in *habitantes* * populus omnis & ,magno cœtu *stantes* ‡
הָעֹמְדוֹת קָהָל גָּדוֹל וְכָל־הָעָם הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ־
:dicendo ,Pathros in Aegypti
מִצְרַיִם בְּפַתְרוֹס לֵאמֹר׃
‡ In ,DOMINI nomine in nos ad es locutus quod Verbo ‡
16 † הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֵלֵינוּ בְּשֵׁם יְהוָה
.te ad *audientes* nos non
patemus tibi. אֵינֶנּוּ שֹׁמְעִים אֵלֶיךָ׃

,exercituū principes omnes & ,Chareach filius Iochanan tulit Et
5 † וַיִּקַּח יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
,gentibus cunctis de fuerant reuersi qui ,Iehudah residuum omne
אֵת כָּל־שְׁאֵרִית יְהוּדָה אֲשֶׁר־ח שָׁבוּ
.Iehudah terra in *peregrinandū* ad *illuc* fuerant expulsi *quo* * * ad quas ‖ habitādum
מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִדְּחוּ־שָׁם לָגוּר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃
filias & ,*pubem* ‡ & ,mulieres & ,* Viros * scilicet, ‡ paruulos
6 † אֶת־הַגְּבָרִים וְאֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־ט הַטָּף
magister Nebuzaradan dimiserat quam animam omnem & ,regis
וְאֶת־בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר י הִנִּיחַ נְבוּזַרְאֲדָן רַב־
& ,Saphan filio Achicham filio Ghedaliahu cum ,laniorum
טַבָּחִים אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֵת
.Neriiahu filio Baruch & ,propheta Irmeiabu
יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וְאֶת־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ׃
voce in audierunt non quia :Aegypti terram sunt ingressi Et obedierunt voci
7 † וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ! בוא
.Tachpanches ad vsque venerunt & :DOMINI
יְהוָה וַיָּבֹאוּ עַד־תַּחְפַּנְחֵס׃
,Tachpanches in Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
8 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ בְּתַחְפַּנְחֵס
eos *abscondes* & ,grandes lapides tua manu in Sume :dicendo absconde
לֵאמֹר׃ ל † קַח m בְּיָדֶךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וּטְמַנְתָּם m לָקַח
,Tachpanches in ,Parhoh domus *ostio* † in ‡ quæ ,*lateraria in intrito in* * * luto in fornace laterum
בְּמֶלֶט בַּמַּלְבֵּן אֲשֶׁר בְּפֶתַח בֵּית־פַּרְעֹה בְּתַחְפַּנְחֵס
‡ est
:eos ad dices Et .Iehudæorum virorum oculis in
9 לְעֵינֵי אֲנָשִׁים יְהוּדִים׃ † וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
,*mittens* ‡ ego Ecce :Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic † porta
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי ‡ שׁוּם
ponam & ,meum seruum Babel regem Nebuchadresar assumam & ‡ mitto,
שׁוּם
tendet & :absconди quos ,istos lapides supra eius thronum
כִּסְאוֹ מִמַּעַל לָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר טָמַנְתִּי וְנָטָה
percutiet & ,veniet Et .eos super suum *elegans* tentorium
11 אֶת־שַׁפְרוּרוֹ עֲלֵיהֶם׃ † וּבָאָה ס וְהִכָּה שפרו
,captiuitatē ad quos & :mortē ad ,mortem ad quos :Aegypti terram קְ
אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר לַשֶּׁבִי נבא
.gladium ad ,gladium ad quos & : captiuitatem ad נָכָה שְׁבָה
לַשֶּׁבִי וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב לֶחָרֶב׃
,eas comburet & ,Aegypti deorum domibus in ignē succendā Et
12 וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּבָתֵּי אֱלֹהֵי מִצְרַיִם וּשְׂרָפָם ק† נצת
quemadmodum ,Aegypti terram *inuoluet* ‡ & :eos captiuos ducet & induet
וְשָׁבָם וְעָטָה אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר־
.pace in inde egredietur & ,suo *indumento* ‡ pastor ie *inuolueret* * * induit
יַעֲטֶה הָרֹעֶה אֶת־בִּגְדּוֹ וְיָצָא מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם׃ ‡ pallio
:Aegypti terra in ‖ quæ ,*Solis domus* † statuas conteret Et † Bethsemes, ‡ est
13 † וְשִׁבַּר אֶת־ת מַצְּבוֹת בֵּית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־ ת נצב
.igni in comburet Aegypti deorum domos &
מִצְרַיִם יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃
וְאֶת־בָּתֵּי אֱלֹהֵי־מִצְרַיִם יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃

CAP. XLIIII. מד

,Iebudæos omnes erga Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 † הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל־הַיְּהוּדִים
,Tachpanches in & ,Migdol in *habitantes* * ,Aegypti terra in *habitantes* * * qui habitabant
הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַיֹּשְׁבִים בְּמִגְדֹּל וּבְתַחְפַּנְחֵס
DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Pathros terra in & ,Noph in &
וּבְנֹף וּבְאֶרֶץ פַּתְרוֹס לֵאמֹר׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה
2 quod malum omne vidistis Vos :Israel Deus exercituum
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם ‡ רְאִיתֶם אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר ‡ רָאָה
ipsæ ecce & ,Iehudah vrbes omnes super & ,Ierusalaim super adduxi
הֵבֵאתִי עַל־יְרוּשָׁלִַם וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְהִנָּם ‡ בוא
.habitator eis in * non & ,hac die *desolatio* ‡ ‡ sunt desolatæ * est
חָרְבָה הַיּוֹם הַזֶּה וְאֵין בָּהֶם יוֹשֵׁב׃
,*me irritandum ad* † fecerunt quam ,eorum *malitiæ faciebus A* ‡
3 † מִפְּנֵי רָעָתָם ‡ אֲשֶׁר ‡ עָשׂוּ ‡ לְהַכְעִסֵנִי
eos sciebāt nec quos ,*alienis* Dijs *seruiendum ad suffitum eundum ad*
לָלֶכֶת לְקַטֵּר לֵעָבְדָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּם
.yestri patres & * ,vos ‡ ,ipsi
הֵמָּה אַתֶּם וַאֲבֹתֵיכֶם׃
,surgēdo manè ,prophetas meos seruos omnes vos ad misi Et
4 † וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדַי הַנְּבִיאִים הַשְׁכֵּם ‡
abominationis verbum faciatis quæso Ne :dicendo ‡ ,mittendo &
וְשָׁלֹחַ לֵאמֹר אַל־נָא ‡ תַּעֲשׂוּ אֶת דְּבַר־ ‡ תּוֹעֵבָה
.odi quam ,huius
הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי׃

CAP. XLII. מב

filius Iochanan & ,exercituum principes omnes accesserunt Et
1 וַיִּגְּשׁוּ [n] כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים וְיוֹחָנָן בֶּן־ נָגַשׁ [m]
paruo à populus omnis & ,Hosahaiah filius Iezaniah & ,Chareach
קָרֵחַ וְיֶזַנְיָה בֶּן־הוֹשַׁעְיָה וְכָל־הָעָם מִקָּטֹן
:prophetam Irmeiahu ad dixerunt Et .magnum ad vsque &
2 וְעַד־גָּדוֹל׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
nobis pro ora & ,*tuas facies ad* ‡ noſtra *deprecatio nunc* * Cadat
תִּפֹּל־נָא תְחִנָּתֵנוּ לְפָנֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדֵנוּ
quia :iſto reſiduo omni pro tuum Deum DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעַד כָּל־הַשְּׁאֵרִית הַזֹּאת כִּי־
.nos *videntes* ‡ tui oculi ſicut ,*multo de parum* † remanſimus
נִשְׁאַרְנוּ מְעַט מֵהַרְבֵּה כַּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֹתָנוּ׃
qua * ,viam tuus Deus DOMINVS nobis annunciet Et
3 וְיַגֶּד־לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־
.faciamus quod verbum & ,*ea in* pergamus
נֵלֵךְ־בָּהּ וְאֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה׃
ego ecce , Audiui :propheta Irmeiahu eos ad dixit Et
4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא שָׁמַעְתִּי הִנְנִי
,erit & :veſtra verba ſecundū veſtrum Deum DOMINVM ad *oians* oro
מִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּדְבָרֵיכֶם וְהָיָה
:vobis indicabo ,vobis DOMINVS reſponderit quod verbum omne
כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם אַגִּיד לָכֶם
ad dixerunt ipſi Et .verbum vobis à prohibebo non
לֹא־אֶמְנַע מִכֶּם דָּבָר׃ 5 וַתֹּאמְרוּ אֶל־
* inter nos teſtis
:*fidelis* ‡ & ,veritatis *teſtem in nobis in* * DOMINVS Sit :Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ יְהִי יְהוָה בָּנוּ לְעֵד [q] אֱמֶת וְנֶאֱמָן ‡ fidei
tuus Deus DOMINVS te miſerit quo † ,verbum omne iuxta niſi [q] אֱמֶן
אִם־לֹא כְּכָל־הַדָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁלָחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ † in ‡ ſit,
voce in ,malum ſiue ,‡bonum Siue .faciamus ſic ,nos ad
אֵלֵינוּ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ 6 אִם־טוֹב וְאִם־רָע בְּקוֹל ‖ voci
:*audiemus* ‡ ,*cum ad* te *mittentes* * nos quem ‡ ,noſtri Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ שֹׁלְחִים אוֹתְךָ אֵלָיו נִשְׁמַע ‡ ad
.noſtri Dei DOMINI *voce in audiemus cum* ‖ ,nobis ſit bene vt * mittimus
לְמַעַן אֲשֶׁר־יִיטַב־לָנוּ כִּי נִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ ‡ obediemus
ad DOMINI verbum fuit & ,dierum decem *fine à* † fuit Et אנחנו
7 וַיְהִי מִקֵּץ עֲשֶׂרֶת יָמִים וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־ ‖ ſi obediue-
ad & ,Chareach filium Iohanan *ad* Vocauitque .Irmeiahu rimus voci
יִרְמְיָהוּ׃ 8 וַיִּקְרָא אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְאֶל † poſt finem
,populum vniuerſum *ad* & :eo cum * qui exercituum principes omnes קָצֵץ
כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וּלְכָל־הָעָם * erant
dixit Sic :eos ad dixit Et .magnum ad vſque & paruo à
לְמִקְטַן וְעַד־גָּדוֹל׃ 9 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר
,*eum ad* me miſiſtis quem * ,Iſrael Deus DOMINVS * ad
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֵלָיו
.eius facies ad noſtram deprecationem faciendum † cadere *ad* ‡ ‡ vt
לְהַפִּיל [s] תְּחִנָּתְכֶם לְפָנָיו׃ † facerem pre-
,vos ædificabo & ,hac terra in manſeritis manendo Si ces veſtras in
אִם־שׁוֹב תֵּשְׁבוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת [x] וּבָנִיתִי אֶתְכֶם 10 cōſpectu ei⁹. [s] נָפַל
me pœnitet quia :euellam non & ,vos plantabo & :deſtruam non & יָשַׁב [a]
וְלֹא אֲהָרֵס וְנָטַעְתִּי אֶתְכֶם וְלֹא אֶתּוֹשׁ כִּי נִחַמְתִּי [x] בָּנָה
faciebus ‡ à timeatis Ne .vobis feci quod *malum ad* * * mali
אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר [y] עָשִׂיתִי לָכֶם׃ 11 אַל־תִּירְאוּ מִפְּנֵי ‡ facie
,eo ab timeatis ne :*eius faciebus* à *timentes* ‡ vos cuius † ,Babel regis [y] עָשָׂה
מֶלֶךְ בָּבֶל אֲשֶׁר־אַתֶּם יְרֵאִים מִפָּנָיו אַל־תִּירְאוּ מִמֶּנּוּ † à
,vos *ſaluandum ad ego* * vobiſcum quia :DOMINVS dixit ‡ timetis fa-
נְאֻם־יְהוָה כִּי־אִתְּכֶם אֲנִי [z] לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם cie
.eius manu de vos *liberandum ad* ‡ & * ſum vt ſal-
וּלְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ uos faciam
:veſtri miſerebitur & ,miſericordias vobis dabo Et יָשַׁע [z]
12 וְנָתַן לָכֶם רַחֲמִים וְרִחַם אֶתְכֶם ‡ eruam
,vos *dicentes* ‡ ſi Et .*veſtram humum* † in vos faciet *redire* * &
וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אַדְמַתְכֶם׃ 13 וְאִם־אֹמְרִים אַתֶּם * habitare
DOMINI *voce in audiendum* ‡ non *ad* * ,hac terra in habitabimus Nō † terra ve-
לֹא נֵשֵׁב בָּאָרֶץ הַזֹּאת לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ בְּקוֹל יְהוָה ſtra.
Aegypti terram ſed ,Nequaquam :Dicendo .veſtri Dei ‡ dixeritis
אֱלֹהֵיכֶם׃ 14 לֵאמֹר לֹא כִּי אֶרֶץ מִצְרַיִם * vt
;audiemus non tubæ *vocem* ‖ & ,bellum videbimus non qua† ,ingrediemur ‡ obediatis
נָבֹוא אֲשֶׁר לֹא־נִרְאֶה מִלְחָמָה וְקוֹל שׁוֹפָר לֹא נִשְׁמָע voci
.habitabimus ibi & ,eſuriemus non pane &
וְלֶחֶם לֹא־נִרְעָב וְשָׁם נֵשֵׁב׃ † in
,Iehudah reſiduum DOMINI verbum audite idcirco nunc Et ‖ ſonum
15 וְעַתָּה לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה שְׁאֵרִית יְהוּדָה
vos Si :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit ſic
כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם־אַתֶּם

vt ingredia-mini intraueritis & ,Aegyptum *ingrediendum ad* veſtras facies poſueritis ponendo
שׂוֹם [a] תְּשִׂמוּן פְּנֵיכֶם לָבֹא מִצְרַיִם וּבֹאכֶם
timentes ‡ vos quo * ,gladius erit Et .ibi peregrinandum ad
16 לָגוּר שָׁם׃ וְהָיָה הַחֶרֶב אֲשֶׁר־אַתֶּם יְרֵאִים
,fames & :Aegypti terra in vos comprehendet ,ibi *eo ab*
מִמֶּנָּה שָׁם תַּשִּׂיג [b] אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָרָעָב נָשַׂג [b]
,Aegypto *vos poſt* * adhærebit ibi ,*ea ab verentes vos* ‡ qua † † à
אֲשֶׁר־אַתֶּם דְּאֲגִים מִמֶּנּוּ שָׁם יִרְבָּק אַחֲרֵיכֶם מִצְרָיִם ‡ timetis
poſuerunt qui ,viri omnes erunt Et .moriemini ibi & * vobis in
17 וְשָׁם [c] תָּמֻתוּ׃ וְהָיוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׂמוּ מוּת [c]
vtingredian-tur morientur ,ibi peregrinandum ad ,Aegyptum *intrandū ad* ſuas facies
אֶת־פְּנֵיהֶם לָבוֹא מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם יָמוּתוּ
,euaſor & ,ſuperſtes eis erit non & :peſte *in* & ,fame *in* ,gladio *in*
בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר וְלֹא־יִהְיֶה לָהֶם שָׂרִיד וּפָלִיט * facie
.eos ſuper *adducens* ‡ ego quod ,mali *faciebus* * à ‡ adduco
מִפְּנֵי הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עֲלֵיהֶם׃
Sicut :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit ſic Nam
18 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
furor ſic :Ieruſalaim habitatores ſuper mea ira & ,meus *naſus* eſt effuſus
נִתַּךְ אַפִּי [d] וַחֲמָתִי עַל־יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם כֵּן [d] יִתַּם
ſcùm ingreſſi eritis & :Aegyptum *vos intrando in* ‖ ,vos ſuper mea ira effundetur
fueritis תִּתַּךְ [e] חֲמָתִי עֲלֵיכֶם בְּבֹאֲכֶם מִצְרַיִם וְהֵיִיתֶם
נָתַךְ [e] ;opprobrium in & ,maledictionem in & ,ſtuporem in & ,*execrationem* ‡ in
‡ iuſiurandū, לְאָלָה [f] וּלְשַׁמָּה וּלְקִלָּלָה וְלַחֲרָפָה שָׁם׃ [f]
.iſtum locum vltrà videbitis non &
19 וְלֹא־ [g] תִרְאוּ עוֹד אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ רָאָה [g]
Ne :Iehudah reſiduum vos ſuper DOMINVS eſt Locutus
דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם שְׁאֵרִית יְהוּדָה אַל־
monui .hodie vos *in ſum conteſtatus* quòd ſciatis ſciendo .Aegyptum intretis
תָּבֹאוּ מִצְרָיִם יָדֹעַ [h] תֵּדְעוּ כִּי־הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם׃ יָדַע [h]
me miſiſtis vos nam ,veſtras animas *in* feciſtis errare Quia ‡ ‡ Et
20 כִּי [k] הִתְעֵיתֶם בְּנַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי תָּעָה [k]
ad nobis pro Ora :dicendo ,veſtrum Deum DOMINVM ad ‡ ad
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֵאמֹר הִתְפַּלֵּל בַּעֲדֵנוּ אֶל־ * mittimus
DOMINVS dixerit quæ omnia iuxta & ,noſtrum Deum DOMINVM ‡ obediemus
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְכֹכֹל [l] אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אנחנו
.faciemus & ,nobis annuncia ſic ,noſter Deus ‖ ſi obediue-
אֱלֹהֵינוּ כֵּן הַגֶּד־ [m] לָנוּ וְנַעֲשֵׂינוּ׃ rimus voci
21 וְעַתָּה הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹל † poſt finem
DOMINI *voce in audiuiſtis* ‡ non & ,hodie vobis annunciaui Et קצץ [r]
* pro יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְכֹל אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם׃
.vos ad me miſit quibus * vniuerſis & ,veſtri Dei
† & peſte *in* & ,fame *in* † gladio *in* quòd ,ſciatis ſciendo nunc Et
22 וְעַתָּה יָדֹעַ תֵּדְעוּ כִּי בַחֶרֶב בָּרָעָב וּבְדֶבֶר
‡ in .ibi peregrinandum ad intrare *voluiſtis** quem ‡ loco in ,moriemini
* vultis תָּמֻתוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר חֲפַצְתֶּם לָבוֹא לָגוּר שָׁם׃

CAP. XLIII. מג

cùm com-pleſſet ,populū omnem ad loquī Irmeiahu *conſummare ſecundum* fuit Et
1 וַיְהִי כְּכַלּוֹת [a] יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם כָּלָה [a]
eum miſerat quibus * ,eorum Dei DOMINI verba vniuerſa * pro
אֵת־כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ
.iſta verba omnia ,eos ad eorum Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
,Chareach filius Iochanan &,Hoſahaiah filius Hazariah dixit Et
2 וַיֹּאמֶר עֲזַרְיָה בֶּן־הוֹשַׁעְיָה וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ
Mendacium :Irmeiahu ad dicentes ,ſuperbi viti omnes &
וְכָל־הָאֲנָשִׁים [b] הַזֵדִים אֹמְרִים אֶל־יִרְמְיָהוּ שֶׁקֶר [b] זוד
:dicendo ,noſter Deus DOMINVS te miſit non ,*loquens* tu loqueris,
אַתָּה מְדַבֵּר לֹא שְׁלָחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֵאמֹר
.ibi peregrinandum ad ,Aegyptum ingrediamini Non
לֹא־ [c] תָבֹואוּ מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם׃ בוא [c]
ad ‡ ,nos aduerſus te *incitans** Netiiah filius Baruch Sed * incitat.
3 כִּי בָרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה מַסִּית אֹתְךָ בָּנוּ לְמַעַן ‡ vt tradat
, nos *faciendum moti ad* ‖ , Chaſdim manum in nos *dandum* ‡ vt interfice-
תֵּת אֹתָנוּ בְיַד־הַכַּשְׂדִּים לַהֲמִיתֵנוּ [d] וְלַהֲגְלוֹתֹו [d] אֹתָנוּ te faciat
.Babel ‡ nos *tranſportandum ad* † & מות [d]
† migrare fa-ciat ‡ in
וְלַהֲגְלוֹת אֹתָנוּ בָּבֶל׃ גלה [e]
principes omnes & ,Chareach filius Iochanan *audiuit* ‡ non Et ‡ patuit
4 וְלֹא־שָׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־ שור [f]
habitandum ad † ,DOMINI *voce in* ‡ populus vniuerſus & *virtutum** * exercituum
הַחֵילִים וְכָל־הָעָם בְּקוֹל יְהוָה [g] לָשֶׁבֶת * voci † vt
.Iehudah terra in remanerent
בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ יָשַׁב [g]

cùm occurisset *occurrere circa* fuit Et .flens & eundo vadēs Miſpah de eorū occurſum in
לִקְרָאתָם מִן־הַמִּצְפָּה הֹלֵךְ הָלוֹךְ וּבֹכֶה וַיְהִי כִּפְגָשׁ
.Ahicam filium Ghedaliahu ad Venite :eos ad dixit & ,eis
אֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֹּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם׃
cùm venissent eos iugulauit & ,ciuitatis medium ad *eos venire secundū* fuit Et
7 וַיְהִי כְּבֹאָם אֶל־תּוֹךְ הָעִיר וַיִּשְׁחָטֵם
qui viri & ,ipſe ,ciſternæ mediū ad Nethaniah filius Iſmahel
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶל־תּוֹךְ הַבּוֹר הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
*erant dixerunt & ,eos inter ſunt reperti viri decem Et .eo cum *
8 אִתּוֹ׃ וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים נִמְצְאוּ־בָם וַיֹּאמְרוּ
agro in *abſconditi* theſauri nobis ſunt quia ,nos occidas Ne :Iſmahel ad
אֶל־יִשְׁמָעֵאל אַל־תְּמִתֵּנוּ כִּי־יֶשׁ־לָנוּ מַטְמֹנִים בַּשָּׂדֶה
eos interfecit non &,ceſſauit & :mellis &, olei & ,ordeorū & ,frumentorū
חִטִּים וּשְׂעֹרִים וְשֶׁמֶן וּדְבָשׁ וַיֶּחְדַּל וְלֹא הֵמִיתָם
illuc fecerat proiicere *quo* ciſterna Et .eorum fratrum medio in
9 בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם׃ וְהַבּוֹר אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ שָׁם
manu in percuſſit quos ,virorum cadauera omnia Iſmahel
יִשְׁמָעֵאל אֵת כָּל־פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד־
regis Bahaſa *faciebus à* Aſa rex fecit ,quam ipſa ,*Ghedaliahu
גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־
.occiſis Nethaniahu filius Iſmahel repleuit ipſam ;Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מָלֵא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים׃
qui ,populi reſiduum omne Iſmahel duxit captiuum Et
10 וַיִּשְׁבְּ֝יוּ יִשְׁמָעֵאל אֵת־כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר
reſiduos ,populum omnem & ,regis filias ,Miſpah in *
בַּמִּצְפָּה אֵת־בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְאֵת־כָּל־הָעָם הַנִּשְׁאָרִים
laniorum magiſter Nebuzaradan commendauerat quos ,Miſpah in
בַּמִּצְפָּה אֲשֶׁר הִפְקִיד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים
filius Iſmahel eos duxit captiuos & ;Ahicam filio Ghedaliahu
אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם וַיִּשְׁבֵּם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־
.Hammon filios ad *tranſeundum ad* abiit & ,Nethaniah
נְתַנְיָה וַיֵּלֶךְ לַעֲבֹר אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן׃
,*virtutum* principes omnes & ,Chareach filius Iohanan audiuit Et
11 וַיִּשְׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
.Nethaniah filius Iſmahel fecerat quod malum omne ,eo cum * qui
אֲשֶׁר אִתּוֹ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה׃
pugnandum ad abierunt & ,viros omnes aſſumpſerunt Et
12 וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ לְהִלָּחֵם
,multas aquas ad eum inuenerunt & :Nethaniah filio Iſmahel cum
עִם־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וַיִּמְצָאוּ אֹתוֹ אֶל־מַיִם רַבִּים
.Ghibhon in * quæ
אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃
cùm vidiſſet omnis populus, * erat exercituum, † erant ,Iſmahel cum ‡ qui ,*populum omnem videre ſecundum* ‡ ,fuit Et
13 וַיְהִי כִּרְאוֹת כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יִשְׁמָעֵאל
† qui ,*virtutum* principes vniuerſos & ,Chareach filium Iohanan
אֶת־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְאֶת כָּל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר
,populus omnis ſe verterunt Et .ſunt lætati & ,eo cum
אִתּוֹ וַיִּשְׂמָחוּ׃ 14 וַיָּסֹבּוּ כָּל־הָעָם
,ſunt reuerſi & :Miſpah de Iſmahel duxerat captiuum quem
אֲשֶׁר־שָׁבָה יִשְׁמָעֵאל מִן־הַמִּצְפָּה וַיָּשֻׁבוּ
.Chareach filium Iohanan ad iuerunt &
וַיֵּלְכוּ אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ׃
facie *faciebus* à viris octo cum euaſit Nethaniah filius Iſmahel Et
15 וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה נִמְלַט בִּשְׁמֹנָה אֲנָשִׁים מִפְּנֵי
.Hammon filios ad abiit & :Iochanan
יוֹחָנָן וַיֵּלֶךְ אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן׃
,exercituum principes omnes & ,Chareach filios Iochanan tulit Et
16 וַיִּקַּח יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
* erant ab reduxerat quem ,populi reſiduum omne ,eo cum * qui
אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֵת כָּל־שְׁאֵרִית הָעָם אֲשֶׁר הֵשִׁיב מֵאֵת
percuſſit poſtquam ,Miſpah de Nethaniah filio Iſmahel
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה מִן־הַמִּצְפָּה אַחַר הַכֹּתוֹ אֶת־
ſcilicet bellatores, paruulos, * eſt ,mulieres & ,*belli homines* viros ,Ahicam filium Ghedaliah
גְּדַלְיָה בֶּן־אֲחִיקָם גִּבֹּרִים אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְנָשִׁים
.Ghibhon de reduxerat quos ,eunuchos & ,*familiam* &
וְטַף וְסָרִיסִים אֲשֶׁר הֵשִׁיב מִגִּבְעוֹן׃
* quæ ,Chimham peregrinatione in habitauerunt & ,abierunt Et
17 וַיֵּלְכוּ וַיֵּשְׁבוּ בְּגֵרוּת כִּמְהָם אֲשֶׁר־
.Aegyptum *ingrediendum ad eundum ad* ‡ ,Iechem-Beth iuxta
* vt pergerēt & ingrederentur
אֵצֶל בֵּית לָחֶם לָלֶכֶת לָבוֹא מִצְרָיִם׃
quia :eorum *faciebus* * à timuerunt nam :Chaſdim *faciebus* † A
† facie nempe * facie
18 † מִפְּנֵי הַכַּשְׂדִּים כִּי יָרְאוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי־
,Ahicam filium Ghedaliahu Nethaniah filius Iſmahel percuſſerat
הִכָּה יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם
.*terra in* ‡ Babel rex præpoſuerat quem
אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאָרֶץ׃
‡ terræ.

,Chaſdim *facies ad ſtandum ad* ‡ ,Miſpah in *habitans ego* † ecce ,ego Et
19 † וַאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בַּמִּצְפָּה לַעֲמֹד לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים
,fructum *æſtimum* & ,vinum colligite vos & ;nos ad venient qui
אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ
quas ,veſtris vribus in manete & ,veſtris vaſis in ponite & ,oleum &
וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר־
,Moab in * qui ,Iehudæi omnes eiam Et .apprehendiſtis
תְּפַשְׂתֶּם׃ 20 † וְגַם כָּל־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר־בְּמוֹאָבִי
,terris vniuerſis in ‡ qui & ,Edom in & ,Hammon filios inter &
וּבִבְנֵי־עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וַאֲשֶׁר בְּכָל־הָאֲרָצוֹת
quòd & ;Iehudah in reſiduum Babel rex dediſſet quòd audierunt
שָׁמְעוּ כִּי־נָתַן מֶלֶךְ־בָּבֶל שְׁאֵרִית לִיהוּדָה וְכִי
.Saphan filij Ahicam filium Ghedaliahu eos ſuper præpoſuiſſet
הִפְקִיד עֲלֵיהֶם אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן׃
quo ,locis vniuerſis de Iehudæi omnes ſunt reuerſi Et ad quæ
21 † וַיָּשֻׁבוּ כָּל־הַיְהוּדִים מִכָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר
Ghedaliahu ad Iehudah terram * venerunt & ;*illuc* fuerant expulſi * in
נִדְחוּ־שָׁם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ־יְהוּדָה אֶל־גְּדַלְיָהוּ
.valde *multum fructum æſtimum* & ,vinum collegerunt & :Miſpah in fruges multas
הַמִּצְפָּתָה וַיֶּאֱסְפוּ יַיִן וְקַיִץ הַרְבֵּה מְאֹד׃
,*virtutum* ‡ principes omnes & ,Chareach filius Iochanan Et ‡ exercituum, † erant per regionem,
22 † וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ וְכָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים
.Miſpah in Ghedaliahu ad venerunt ;*agro in* * qui
אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בָּאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ הַמִּצְפָּתָה׃
quòd ,cognoſces cognoſcendo Nónne :eum ad dixerunt Et
23 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדֹעַ תֵּדַע כִּי 14
,Nethaniah filium Iſmahel miſit ,Hammon filiorū rex Bahalis
בַּעֲלִיס מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
filius Ghedaliahu eis credidit non Et ? anima *te *percutiendum ad* ‡ ‡ vt faciat percutere * in
לְהַכּוֹתְךָ נֶפֶשׁ וְלֹא־הֶאֱמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶן־
.Ahicam Ghedaliahu ad dixit Chareach filius Iohanan Et
אֲחִיקָם׃ 15 † וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אָמַר אֶל־גְּדַלְיָהוּ
percutiam & ,nunc Ibo :dicendo ,Miſpah in *abſcondito in* clàm
בַּמִּסְתָּר לֵאמֹר אֵלְכָה נָּא וְאַכֶּה אֶת־
te percutiet Quare .ſciet *non vir* & ,Nethaniah filium Iſmahel neme
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְאִישׁ לֹא יֵדָע לָמָּה יַכֶּכָּה
peribit & ,te ad ‡ congregati ,*Iehudah omnis* *diſpergētur & ,anima ‡
נֶּפֶשׁ וְנָפֹצוּ כָּל־יְהוּדָה הַנִּקְבָּצִים אֵלֶיךָ וְאָבְדָה
Ahicam filius Ghedaliahu dixit Et ? Iehudah reſiduum
שְׁאֵרִית יְהוּדָה׃ 16 † וַיֹּאמֶר גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם
nam :hoc verbum facias Ne :Chareach filium Iohanan ad
אֶל־יוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ אַל תַּעַשׂ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־
.Iſmahel *ad loquens* * tu falſum
שֶׁקֶר אַתָּה דֹבֵר אֶל־יִשְׁמָעֵאל׃
* loqueris de

CAP. XLI. מא

Nethaniah filius Iſmahel venit ,ſeptimo menſe in fuit Et
1 † וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה
decem & ,regis *magnates* & ,*regni* ſemine de Eliſamah filij
בֶּן־אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וְרַבֵּי הַמֶּלֶךְ וַעֲשָׂרָה
:Miſpah in Ahicam filium Ghedaliahu ad ,eo cum viri
אֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה׃
.Miſpah in ſimul panem ibi comederunt &
וַיֹּאכְלוּ שָׁם לֶחֶם יַחְדָּו בַּמִּצְפָּה׃
viri decem & ,Nethaniah filius Iſmahel ſurrexit Et
2 † וַיָּקָם יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וַעֲשֶׂרֶת הָאֲנָשִׁים
Ahicam filium Ghedaliahu percuſſerunt & ,eo cum erant qui
אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם
Babel rex præfecerat quem ,eum interfecit & ,gladio *in* Saphan filij
בֶּן־שָׁפָן בַּחָרֶב וַיָּמֶת אֹתוֹ אֲשֶׁר־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל
cum *eo cum* erant qui ,Iehudæos omnes Et *terra in* ‡ terræ.
3 בָּאָרֶץ׃ † וְאֶת כָּל־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ אֶת־
ſibi ſunt inuenti qui Chaſdim & ,Miſpah in Ghedaliahu
גְּדַלְיָהוּ בַּמִּצְפָּה וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר נִמְצְאוּ־שָׁם
.Iſmahel percuſſit *belli* viros bellatores
אֶת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הִכָּה יִשְׁמָעֵאל׃
non vir & ‡),Ghedaliahu *facere mori** ,ſecunda die in fuit Et * qua occidit ‡ nemo id
4 † וַיְהִי בַיּוֹם הַשֵּׁנִי לַהֲמִית אֶת־גְּדַלְיָהוּ וְאִישׁ לֹא שָׁנָה
,Silo de ,Sechem de viri Veneruntque (.nouerat
יָדָע׃ 5 † וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מִשְּׁכֶם מִשִּׁלֹה
,veſtibus ſciſſi & ,barbam raſi ,viri octoginta Someron de &
וּמִשֹּׁמְרוֹן שְׁמֹנִים אִישׁ מְגֻלְּחֵי זָקָן וּקְרֻעֵי בְגָדִים
domum *adducendum ad* ,eorum manu in * thus & ,*munus* & ,*ſinciſi* ‡ & * erant † vt adducerent in
וּמִתְגֹּדְדִים וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה בְּיָדָם לְהָבִיא בֵּית
Nethaniah filius Iſmahel eſt egreſſus Et .DOMINI
יְהוָה׃ 6 † וַיֵּצֵא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה

tradêris non & ;DOMINVS dixit ,illa die in te liberabo Et
17 וְהַצַּלְתִּיךָ בַּיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן n נָצַל
.torum faciebus à timens‡ tu quorum* ,virorum manum in * à
18 בְּיַד הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר מִפְּנֵיהֶם׃ ‡ formidas conſpectu.
tibi erit & :cades non gladio in & ,te eruam eruendo Sed
כִּי מַלֵּט אֲמַלֶּטְךָ וּבַחֶרֶב לֹא תִפֹּל וְהָיְתָה לְךָ mihi
.DOMINVS ait ,me in fidiſti quia ,ſpolium in tua anima
נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל כִּי־בָטַחְתָּ בִּי נְאֻם־יְהוָה׃

CAP. XL. מ

poſtquam, DOMINO eum à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 † הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה אַחַר quando tulit ipſo capiendo in ,Ramah de laniorum magiſter Nebuzaradan eum dimiſit
שַׁלַּח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים מִן־הָרָמָה בְּקַחְתּוֹ o לָקַח * erat
tranſmigrationis omnis medio in ,carenis in vinctus * ipſe & ,eum
אֹתוֹ וְהוּא־אָסוּר בָּאזִקִים בְּתוֹךְ כָּל־p גָּלוּת p גָּלָה ‡ qui trâſmi-grabantur
.Babel in *tranſlatorum* ‡ ,Iehudah & ,Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם וְיהוּדָה הַמָּגְלִים בָּבֶלָה׃
:eum ad dixit & ·, Irmeiahu laniorum magiſter tulit Et
2 † וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים לְיִרְמְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו T contra
locum *ad* † hoc malum eſt locutus tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּבֶּר אֶת־הָרָעָה הַזֹּאת אֶל־הַמָּקוֹם
quemadmodum DOMINVS fecit & ,adduxit Et .iſtum
3 הַזֶּה׃ † וַיָּבֵא q וַיַּעַשׂ יְהוָה כַּאֲשֶׁר q בּוֹא r עָשָׂה ‡ paruiſtis voci
,eius *voce in audiuiſtis* ‡ non & ,DOMINO peccaſtis quia ;eſt locutus
דְּבָר כִּי־חֲטָאתֶם לַיהוָה וְלֹא־שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ *accidit
te ſolui ecce nunc Et .hoc verbum vobis *fuit* * & דִּבַּר P
4 וְעַתָּה הִנֵּה פִּתַּחְתִּיךָ † הַיּוֹם מִן־הָאזִקִים אֲשֶׁר עַל־יָדֶךָ ‡ ſunt in manibus tuis, † placet
,tuis oculis in *bonum* † Si .*tua manu ſuper* * quæ ,catenis à hodie ‡ vt venias
אִם־טוֹב בְּעֵינֶיךָ * לָבוֹא אִתִּי בָּבֶל בֹּא וְאָשִׂים עֵינִי עָלֶיךָ * in
:te ſuper meum oculum ponam & ,veni ,Babel * mecum *veniendum ad* ‡ * diſplicet
לָבוֹא אִתִּי בָּבֶל בֹּא וְאָשִׂים אֶת־עֵינִי עָלֶיךָ † vt venias
,vide :*ceſſa* ‖ ,Babel ‡ mecum *veniendum ad* † ,tuis oculis in *malum* * ſi & ‡ in ‖ reſide
וְאִם־רַע בְּעֵינֶיךָ לָבוֹא אִתִּי בָּבֶל חֲדַל רְאֵה * in conſpe-ctu tuo eſt,
,tuis oculis in *rectum ad & bonum* ‡ ad ,*tuas facies ad* * terra omnis ‡ locum qui bonus & rectus eſt
כָּל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ אֶל־טוֹב וְאֶל־הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ † vt vadas
,* reuertere & ,*redibit non ipſe* ‡ adhuc Et .*vade ,illuc eundum ad* † ‡ eo quoquā non reuer-tente,
5 לֵךְ s לְלֶכְתָּ שׁוּבָה לְךָ † וְעוֹדֶנּוּ לֹא־יָשׁוּב וְשׁוֹבָה *ait,
rex præpoſuit quem ,Saphan filij Ahicham filium Ghedaliahu ad
אֶל־גְּדַלְיָה בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן אֲשֶׁר הִפְקִיד מֶלֶךְ־ ‖ locum qui rectus eſt,
:populi medio in eo cum habita & ,Iehudah ciuitatibus in Babel ‡ vt vadas,
בָּבֶל בְּעָרֵי יְהוּדָה t וְשֵׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם אוֹ † portionem,
magiſter ei dedit Et .*vade ,eundum ad* ‡ ,tuis oculis in *rectum* * omnem ad
אֶל־כָּל־הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ לֵלֶכֶת לֵךְ וַיִּתֵּן־לוֹ רַב־ v נָשָׂא
.eum dimiſit & ,munus & ,*viaticum* † laniorum
טַבָּחִים אֹרַחַ v וּמַשְׂאֵת וַיְשַׁלְּחֵהוּ׃ ‡ qui remanſerant
:Miſpah in Ahicham filium Ghedaliahu ad Irmeiahu venit Et
6 † וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם הַמִּצְפָּתָה x בוֹא
.terra in *reſiduorum* ‡ populi medio in eo cum habitauit &
וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ׃ * exercituū, ‡ per regionē erant,
,*ipſi agro in* ‡ qui ,*virtutum* * principes omnes audierunt Et
7 † וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־y שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֹה הֵמָּה y שׁוֹר
filium Ghedaliahu Babel rex præfeciſſet quòd ,eorum viri & † terræ, ‡ ei
וַאֲנָשֵׁיהֶם כִּי־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־ * paruulos,& pauperes ‡ & eos
,mulieres & viros *eo cum* ‡ commendaſſet quodque ;*terra in* † Achicham
אֲחִיקָם בָּאָרֶץ וְכִי הִפְקִיד אֹתוֹ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
.Babel in fuerant tranſlati non qui *ijs de* ‡ ,*terræ tenuitate de* & ,*pubem* * &
וְטַף z וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ מֵאֲשֶׁר לֹא־הָגְלוּ בָּבֶלָה׃
filius Iſmahel & ;Miſpah in Ghedaliah ad venerunt Et z טַף
8 † וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ הַמִּצְפָּתָה וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־ filius Seraiah & ,Chareach filij Ionathan & ,Iochanan & ,Nethaniahu
נְתַנְיָהוּ וְיוֹחָנָן וְיוֹנָתָן בְּנֵי־קָרֵחַ וּשְׂרָיָה בֶּן־ filius Iezaniahu & ,Nethophatites Hephai filij & ,Tanchumeth
תַּנְחֻמֶת וּבְנֵי הָעֹפַי הַנְּטֹפָתִי יַזַנְיָהוּ בֶּן־ עֹפַי
.eorum viri & ,ipſi ,Mahachati
הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם׃ ק
filij Achicham filius Ghedaliahu eis iurauit Et
9 † וַיִּשָּׁבַע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־ ſeruire
:Chaſdim *ſeruiendo à* timeatis Ne :dicendo ,eorum viris & ,Saphan
שָׁפָן וְלַאֲנָשֵׁיהֶם לֵאמֹר אַל־a תִּירְאוּ מֵעֲבוֹד הַכַּשְׂדִּים a יָרֵא
.vobis erit bene &, Babel regi ſeruite & ,terra in habitate b שָׁכַן
שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְיִיטַב לָכֶם׃ b יָשַׁב

,quarto menſe *in* Sidchiiahu anno vndecimo In
2 † בְּעַשְׁתֵּי־עָשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי
.ciuitas eſt *diſſiſa* ,menſis nona *in* confracta
בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ הֻבְקְעָה הָעִיר׃
porta in ſederunt & ,Babel regis principes omnes ſunt ingreſſi Et
3 † וַיָּבֹאוּ כָּל שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל p וַיֵּשְׁבוּ בְּשַׁעַר p יָשַׁב
,Saris-Rab ,Sarſechim ,Nebu-Samghar ,Sareſer-Nerghal,media
הַתָּוֶךְ נֶרְגַּל שַׂרְאֶצֶר סַמְגַּר־נְבוֹ שַׂרְסְכִים רַב־סָרִים
.Babel regis principes,*reliquum omne* & ,Mag-Rab ,Sareſer-Nerghal omnes reli-qui
נֶרְגַּל שַׂרְאֶצֶר רַב־מָג וְכָל־שְׁאֵרִית q שָׂרֵי מֶלֶךְ־בָּבֶל׃ q שׁוּר
omnes & ,Iehudah rex Sidchiiahu eos vidiſſet cùm fuit Et
4 † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָם צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְכָל־ r חָיָה
ciuitate de nocte ſunt egreſſi & ,fugerunt *& belli* viri bellatores
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּבְרְחוּ s וַיֵּצְאוּ לַיְלָה מִן־הָעִיר s יָצָא
via † eſt egreſſus & :muros duos inter ‡ portam per ,regis horti *via* * * per viam
דֶּרֶךְ t גַּן הַמֶּלֶךְ בְּשַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם וַיֵּצֵא דֶּרֶךְ ‡ quæ erat † per viam
cõprehenderũt & ,eos *poſt* Chaſdim exercitus *ſunt perſecuti* ‡ Et .deſerti
הָעֲרָבָה׃ † וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵיהֶם u וַיַּשִּׂגוּ t גָּנַן
eũ fecerũt aſcendere & ,eũ tulerunt & ,Ierecho *cãpeſtribus* ‖ in Sidchiiahu ‡ perſecutus eſt
אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וַיִּקְחוּ אֹתוֹ x וַיַּעֲלֻהוּ ‖ deſertis
:Chamath terra in * , Riblah in Babel regem Nebuchadneſar ad u נָשַׂג
אֶל־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ חֲמָת x עָלָה
Babel rex iugulauit Et .iudicia eo cum eſt locutus & * quæ eſt
6 וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים׃ † וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל
heroes omnes & ,eius oculis in Riblah in Sidchiiahu filios nobiles
אֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ בְּרִבְלָה לְעֵינָיו וְאֶת כָּל־y חֹרֵי y חוֹר
.Babel rex iugulauit Iehudah
יְהוּדָה שָׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל׃
,compedibus in eum vinxit & ;cæcauit Sidchiiahu oculos Et
7 † וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם
domum ‡ & ,regis Domumque .Babel in eum *adducendum ad* * * vt adduce-ret
לָבִיא אֹתוֹ בָּבֶלָה׃ † וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בָּתֵּי ‡ domos
Ieruſalaim muros & ;igni *in* Chaſdim ſuccenderunt populi
8 הָעָם שָׂרְפוּ הַכַּשְׂדִּים בָּאֵשׁ וְאֶת־חוֹמֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם
,ciuitate in *remanentium* † populi reſiduum Et .diruerunt † qui remã-ſerat
נָתָצוּ׃ † וְאֶת־יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר
,*reſiduorum** ,populi reſiduum &,eum *ſuper ſunt dilapſi qui dilabentes* ‡ & ‡ transfugas, qui transfu-gerant ad
וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עָלָיו וְאֶת יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים * qui reman-ſerant
.Babel ‡ laniorum magiſter Nebuzaradan tranſtulit
הָגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן z רַב־טַבָּחִים בָּבֶל׃ ‡ in
fecit remanere ,quicquam *eis* ‡ non quibus ,*tenues* † plebe de Et
10 † וּמִן־הָעָם h הַדַּלִּים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם מְאוּמָה הִשְׁאִיר ‡ רָבַב
eis dedit & :Iehudah terra in laniorum magiſter Nebuzaradan † pauperum, ‡ erat
a דָּלַל נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וַיִּתֵּן לָהֶם
.illa die in agros & ,vineas
כְּרָמִים וּיגָבִים בַּיּוֹם הַהוּא׃
,Irmeiahu ſuper Babel rex reſar-Nebuchad præceperat Et
11 b וְיָצָו נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־יִרְמְיָהוּ b צָוָה
:dicendo ,laniorum magiſtri Nebuzaradan *manu in* * * per manum
בְּיַד נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים לֵאמֹר׃
ei facias ne & ,illum ſuper pone tuos oculos & ,illum Tolle
12 c קָחֵהוּ וְעֵינֶיךָ שִׂים עָלָיו וְאַל־d תַּעַשׂ לוֹ * לָקַח
.eo cum facias ſic ,te ad loquetur quod ſecundũ ſed ,mali quicquam d עָשָׂה
מְאוּמָה e כֵּן אִם כַּאֲשֶׁר יְדַבֶּר אֵלֶיךָ כֵּן e עֲשֵׂה עִמּוֹ׃ * רוֹעַ
Nebuzazbau & ,laniorum magiſter Nebuzaradan Miſitque בתיב ולא קרי
13 † וַיִּשְׁלַח נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וּנְבוּשַׁזְבָּן g נבן זעירין
regis magiſtri omnes & ;Magh-Rab ,Sareſer Nerghal & ,Saris-Rab
רַב־סָרִים וְנֶרְגַּל שַׂרְאֶצֶר רַב־מָג וְכָל f רַבֵּי מֶלֶךְ־ f רַבָּב
attrio de Irmeiahu tulerunt & ,miſerunt Et .Babel
בָּבֶל׃ † וַיִּשְׁלְחוּ g וַיִּקְחוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ מֵחֲצַר g נָטַר
filij Ahicham *filium* * Ghedaliahu *ad* eum tradiderunt & ,cuſtodiæ * filio
הַמַּטָּרָה וַיִּתְּנֻהוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ בֶּן־אֲחִיקָם בֶּן־ ‡ vt educerẽt
.populi medio in *habitauit* ‡ & :domum ad eum *educendum ad* ‡ ,Saphan ‡ habitaret
שָׁפָן h לְהוֹצִיאֵהוּ אֶל־הַבָּיִת i וַיֵּשֶׁב בְּתוֹךְ הָעָם h יָצָא i יָשַׁב
clauſum ipſum exiſtẽdo in ‡, DOMINI verbum fuerat Irmeiahu ad Et ‡ cùm eſſet clauſus
15 † וְאֶל־יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר־יְהוָה k בְּהִיוָתוֹ עָצוֹר k חָיָה
:dicendo ,cuſtodiæ atrio in
בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר׃ T dic
Sic :dicendo ,Aethiopem Melech Hebed ad *dices* † & ,Vade
16 † הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ לְעֶבֶד־מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי לֵאמֹר כֹּה־ ‡ adduco
adducens ‡ ego Ecce :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי l מֵבִיא m אֶת־ p אל
erunt & :bonum in non & ,malum in hanc ciuitatem *ad* * mea verba * ſuper
דְּבָרַי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת לְרָעָה וְלֹא לְטוֹבָה m וְהָיוּ l בּוֹא m הָיָה
.illa die in *tuas facies ad* in conſpectu tuo
לְפָנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא׃

DOMINVS dixit Sic :Sidchiiahu ad Irmeiahu dixit Et
17 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־צִדְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר יְהוָה
principes ad exieris exeundo Si :Israel Deus exercituum Deus
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם־יָצוֹא תֵּצֵא אֶל־שָׂרֵי
succendetur non hæc ciuitas & ,tua anima viuet & ,Babel regis
מֶלֶךְ־בָּבֶל וְחָיְתָה נַפְשֶׁךָ וְהָעִיר הַזֹּאת לֹא תִשָּׂרֵף
familia .tua *domus* & ,tu viues & :igni in
בָּאֵשׁ וְחָיִתָה אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃
tradetur & ,Babel regis principes ad exieris non si Et
18 †וְאִם לֹא־תֵצֵא אֶל־שָׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל וְנִתְּנָה שׁוּר
tu & ;igni in eam succendẽt & ,Chasdim manum in hæc ciuitas
הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּשְׂרָפוּהָ בָּאֵשׁ וְאַתָּה
effugies .eorum manu de *euades* non
לֹא־תִמָּלֵט מִיָּדָם׃
timeo *verens* Ego :Irmeiahu ad Sidchiiahu rex dixit Et
19 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ אֲנִי דֹאֵג
me dent fortè ne ;Chasdim ad *sunt delapsi* * qui ,Iehudæos *
אֶת־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל־הַכַּשְׂדִּים פֶּן־[a]יִתְּנֻנִי אֹתָיו
.me in † illudant & ,eorum manum in
בְּיָדָם וְהִתְעַלְּלוּ־בִי׃
,DOMINI *voce in* ,quæso ,Audi .tradent Non :Irmeiahu dixit Et
20 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ לֹא יִתֵּנוּ שְׁמַע־נָא ׀ בְּקוֹל יְהוָה
.tua anima viuet & ,tibi erit bene &,te ad *loquens* ego qua
אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלֶיךָ וְיִיטַב לָךְ [b]וְחָיְתָה נַפְשֶׁךָ׃
* Si autẽ re- mihi ostendit quod ,verbum * hoc ,exire *tu renuens si* Et ‡
nueris
21 †וְאִם־מָאֵן אַתָּה [c]לָצֵאת זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר הֶרְאַנִי
* est remanserunt quæ ,mulieres omnes ecce Et .DOMINVS
[c]יָצָא יְהוָה׃ †וְהִנֵּה כָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ
*educuntur ipsæ & ;Babel regis principes ad *educta* * ,Iehudah regis domo in
בְּבֵית מֶלֶךְ־יְהוּדָה מוּצָאוֹת אֶל־שָׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל וְהֵנָּה
‡dicũt: Suaserunt tibi, ‡ *sunt immersi* ‡,tuæ pacis viri tibi prævaluerunt & ,*te incitauerunt* :*dicentes* ‡
אָמְרוֹת הֵסִיתוּךָ וְיָכְלוּ לָךְ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ הָטְבְּעוּ
† infixi pedes tui, .retrorsum sunt conuersi ,*tuus pes* cœno in
בַבֶּץ רַגְלֶךָ נָסֹגּוּ אָחוֹר׃
educeat ,Chasdim ad *educentes* ‡ tuos filios &,tuas vxores omnes Et
23 †וְאֶת־כָּל־נָשֶׁיךָ וְאֶת־בָּנֶיךָ מוֹצִאִים אֶל־הַכַּשְׂדִּים
Babel regis manu in sed ,eorum manu de euades non tu &
וְאַתָּה לֹא־תִמָּלֵט מִיָּדָם כִּי בְיַד מֶלֶךְ בָּבֶל
facies comburere .igni *in cremabis* hanc ciuitatem & ,capieris
תִּתָּפֵשׂ וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃
Nemo .verba *in* sciat *non Vir* :Irmeiahu ad Sidchiiahu dixit Et
24 †וַיֹּאמֶר צִדְקִיָּהוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ אִישׁ אַל־יֵדַע בַּדְּבָרִים־
‡ Si autem quòd ,principes audierint *cum* Et ‡ .morieris non & ,ista
[d]שׁוּר הָאֵלֶּה וְלֹא תָמוּת׃ †וְכִי־יִשְׁמְעוּ הַשָּׂרִים כִּי
‡ tibi Indica ,*te ad* ‡ dixerint & ,te ad venerint & ,tecum sum locutus &
דִבַּרְתִּי אִתָּךְ [e]וּבָאוּ אֵלֶיךָ וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ הַגִּידָה־
,nobis à celes ne ,regem ad es locutus quid nobis nunc
נָּא לָנוּ מַה־דִּבַּרְתָּ אֶל־הַמֶּלֶךְ אַל־תְּכַחֵד מִמֶּנּוּ
?rex te ad est locutus quid & ,te interficiemus non &
[g]וְלֹא נְמִיתֶךָ וּמַה־דִּבֶּר אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ׃
*facies ad ‡ meam deprecatiõē *ego faciens* * Cadere :eos ad dices Et
26 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם [h]מַפִּיל־[i]אֲנִי תְחִנָּתִי לִפְנֵי
.ibi *moriendum ad* ‡ ,Ionathan domum † me *reducendum non ad* ,*regis*
הַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי [k]הָשִׁיבֵנִי בֵּית יְהוֹנָתָן לָמוּת שָׁם׃
interrogauerunt &,Irmeiahu ad principes omnes Veneruntque
27 †וַיָּבֹאוּ כָל־הַשָּׂרִים אֶל־יִרְמְיָהוּ וַיִּשְׁאֲלוּ
præcepit quæ ,hæc verba omnia iuxta eis nunciauit & ,eum
אֹתוֹ וַיַּגֶּד לָהֶם כְּכָל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה
.verbum est auditum non quia ,eo ab tacuerunt & :rex
הַמֶּלֶךְ וַיֶּחֶרְשׁוּ מִמֶּנּוּ כִּי לֹא־נִשְׁמַע הַדָּבָר׃
quo diem ad vsque ,custodiæ atrio in Irmeiahu mansit Et
28 †[l]וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר [m]הַמַּטָּרָה עַד־יוֹם אֲשֶׁר־
.Ierusalaim caperetur vt est factum & :Ierusalaim est capta
[n]נִלְכְּדָה יְרוּשָׁלָם וְהָיָה כַּאֲשֶׁר נִלְכְּדָה יְרוּשָׁלָם׃

CAP. XXXIX.

mense in ,Iehudah regis Sidchiiahu nono anno In
1 †בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁעִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֹדֶשׁ
‡exercitus *ad* * eius *virtus* ‡ omnis & ,Babel rex Nebuchadresar venit ,decimo
* in [n]הָעֲשִׂירִי בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְכָל־חֵילוֹ [o]אֶל־
.eam *super* obsederunt & ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלַם וַיָּצֻרוּ עָלֶיהָ׃

loquendo ,populi vniuersi manus & ,hac ciuitate in *residuorum* qui remanserunt
הַנִּשְׁאָרִים ׀ בָּעִיר הַזֹּאת וְאֶת־כָּל־הָעָם לְדַבֵּר
quæsens ipse non iste vir quia :hæc verba secundum eos ad quærit
אֲלֵיהֶם כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי ׀ הָאִישׁ הַזֶּה אֵינֶנּוּ דֹרֵשׁ
.malum *in quiuimo* ,huic populo pacem *ad* sed
לְשָׁלוֹם לָעָם הַזֶּה כִּי אִם־[b]לְרָעָה׃ רוֹעַ
quia :*vestra manu in ipse* * Ecce :Sidchiiahu rex dixit Et *est in manibus vestris:
2 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ הִנֵּה־הוּא בְיֶדְכֶם כִּי־ ‡ est consentaneum vt
.*verbum vobiscum poterit* † rex ‡ non †possit facere aliquid contra vos.
אֵין הַמֶּלֶךְ יוּכַל אִתְּכֶם דָּבָר׃ [c]לָקַח
cisternam in eum fecerunt proiicere & ,Irmeiahu tulerunt Et ! Regis
3 †[c]וַיִּקְחוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר׀ * erat
Iubmiserunt & ,custodiæ atrio in * qui ,Melechi filij Malchiiahu
מַלְכִּיָּהוּ בֶּן־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר [d]בְּחַצַר הַמַּטָּרָה וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־ [a]נָתַר
,lutum *quiuimo* † ,aqua ‡ non cisterna in & :funibus *in* Irmeiahu ‡ erat
יִרְמְיָהוּ בַּחֲבָלִים וּבַבּוֹר אֵין־מַיִם כִּי אִם־טִיט † sed
.cœnum in Irmeiahu est defixus &
וַיִּטְבַּע יִרְמְיָהוּ בַּטִּיט׃
* ipse &) eunuchus vir Aethiops Melech-Hebed ‡ audiuit Et ‡ *senuus regis.*
7 †וַיִּשְׁמַע עֶבֶד־מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי אִישׁ סָרִיס וְהוּא * erat
rex & :cisternam *ad* ‡ Irmeiahu *dedissent* ‡ quòd (regis domo in ‡ posuissent
בְּבֵית הַמֶּלֶךְ כִּי־נָתְנוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ אֶל־הַבּוֹר וְהַמֶּלֶךְ ‖ in
domo de Melech-Hebed est egressus Et .Biniamin porta in *sedens* † † sedebat
8 יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן׃ [e]†וַיֵּצֵא עֶבֶד־מֶלֶךְ מִבֵּית [e]יָצָא
:dicendo ,regem ad est locutus & ,regis
הַמֶּלֶךְ וַיְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃
quæ omnia isti viri malefecerunt ,rex mi Domine
9 †אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֵרְעוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֵת כָּל־אֲשֶׁר [f]עָשׂוּ
fecerunt proiicere quem ,prophetam Irmeiahu in fecerunt
לְיִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ [f]אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר וְהוּא ‡ in loco ipso
panis * non quia :*famis faciebus à se sub* ‡ morietur & :cisternam in propter famem:
מֵת שָׁם מִפְּנֵי הָרָעָב כִּי אֵין לֶחֶם * est
עוֹד בָּעִיר׃ [g]וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־עֶבֶד־מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי [g]מוּת
facies ‡ascendere & ,viros triginta hinc tua manu in Tolle :dicendo * fac
10 †לֵאמֹר קַח בְּיָדְךָ מִזֶּה שְׁלֹשִׁים אֲנָשִׁים [h]וְהַעֲלִיתָ [h]עֲלֵה
.moriatur antequam ,cisterna de prophetam Irmeiahu
אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא מִן־הַבּוֹר בְּטֶרֶם יָמוּת׃
est ingressus & ,sua *manu in* viros Melech-Hebed assumpsit Et qui erant in potestate
11 †וַיִּקַּח עֶבֶד־מֶלֶךְ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ [i]וַיָּבֹא [i]בוֹא
,*tractionum veterum* † inde tulit & ,thesaurum sub *ad* regis domum † veteres pannos, & antiquos deuastatos,
בֵּית־הַמֶּלֶךְ אֶל־תַּחַת הָאוֹצָר וַיִּקַּח מִשָּׁם [k]בְּלוֹיֵ הַסְּחָבוֹת
cisternam *ad* * Irmeiahu ad *ea* ‡ misit & ,*conruptionum vetera* & ‡ erat
וּבְלוֹיֵ מְלָחִים וַיִּשְׁלְחֵם אֶל־יִרְמְיָהוּ אֶל־הַבּוֹר [k]בְּלָה
:Irmeiahu ad Aethiops Melech-Hebed dixit Et .*funibus in* ‡ eos * in
בַּחֲבָלִים׃ †וַיֹּאמֶר עֶבֶד־מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי אֶל־יִרְמְיָהוּ ‡ per funes.
12 שִׂים נָא בְלוֹאֵי הַסְּחָבוֹת וְהַמְּלָחִים תַּחַת אַצִלוֹת † veteres pannos deuastatos,
ruarũ manuũ axillis sub *conruptionum &* ,*tractionum vetera* † nunc Pone
יָדֶיךָ׃ [l]שׁוֹם
.sic Irmeiahu fecit & :funes desubter
13 מִחַת לַחֲבָלִים [m]וַיַּעַשׂ יִרְמְיָהוּ כֵּן׃ [m]עָשָׂה
fecerunt ascendere & ,funibus *in* Irmeiahu extraxerunt Et
†וַיִּמְשְׁכוּ אֶת־יִרְמְיָהוּ בַּחֲבָלִים [n]וַיַּעֲלוּ [n]עָלָה
.custodiæ atrio in Irmeiahu mansit & :cisterna è eum
אֹתוֹ מִן־הַבּוֹר וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצַר [o]הַמַּטָּרָה׃ [o]נָטַר
prophetam Irmeiahu tulit & ,Sidchiiahu rex misit Et
14 †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ [p]וַיִּקַּח אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא [p]לָקַח
dixit & :DOMINI domo in * qui ,tertium introitum ad se ad * erat
אֵלָיו אֶל־הַמְּבוֹא הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה וַיֹּאמֶר
celes † ne ,verbum te *ego Interrogans* ‡ :Irmeiahu ad rex ‡ Interrogo
הַמֶּלֶךְ אֶל־יִרְמְיָהוּ שֹׁאֵל אֲנִי אֹתְךָ דָּבָר אַל־תְּכַחֵד † absconde
.*verbum* ‡ me à ‡ quicquam.
מִמֶּנִּי דָּבָר׃
,tibi annunciauero *cùm* * :Sidchiiahu ad Irmeiahu dixit Et * Si
15 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־צִדְקִיָּהוּ [q]כִּי אַגִּיד לְךָ [q]נָגַד
non ,tibi consuluero *cùm* ‡ Et ‡ me facies mori facieudo mori nónne ‡ si
הֲלוֹא [r]אִם־[s]הֲמִתֵּנִי וְכִי [t]אִיעָצְךָ לֹא [r]מוּת [s]יָעַץ
Irmeiahu *ad* ‡ Sidchiiahu rex iurauit Et .*me ad audies* † † parebis
16 †וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶל־יִרְמְיָהוּ [u]שֹׁמֵעַ אֵלֵינוּ׃ mihi.
nobis fecit qui ,DOMINVS *Viuens* ‖ :dicendo ,*abscondito in* * ‡ ipsi
בְּמִסְתָּר לֵאמֹר [v]חַי־יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה־לָנוּ אֶת־ * clàm,
virorum manum in te tradidero si & ,te occidero si ,hanc animam ‖ Viuit
הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת אִם־אֲמִיתֶךָ וְאִם־אֶתְּנְךָ בְּיַד הָאֲנָשִׁים [v]חָיָה
.tuam animam *quærentes* ‡ qui ,istorum כתיב ולא קרי ‡ quæruut
חַאֲלֶה אֲשֶׁר מְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשֶׁךָ׃

.animal & hominem ea ex faciet cessare & ,hanc terram homines & animalia.
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהִשְׁבִּית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֵמָה׃
:Iehudah regem Iehoiachim *super* DOMINVS dixit sic Propterea ad
30 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה †
proiectum erit eius cadauer & :Dauid solio super sedens ei erit Non
לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד וְנִבְלָתוֹ תִּהְיֶה מֻשְׁלֶכֶת
,nocte in gelu ad & ,die in æstum ad
לַחֹרֶב בַּיּוֹם וְלַקֶּרַח בַּלָּיְלָה׃
,eius seruos *super* & ,eius semen *super* & ,eum super visitabo Et
31 וּפָקַדְתִּי עָלָיו וְעַל־זַרְעוֹ וְעַל־עֲבָדָיו †
,Ierusalaim habitatores super & ,eos super adducam & :eorū iniquitatem
עָוֹה בּוֹא אֶת־עֲוֹנָם וְהֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם
:eos ad sum locutus quod ,malum omne Iehudah *virum* ad & in viros
וְאֶל־אִישׁ יְהוּדָה אֵת כָּל־חָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם
,alterum volumen tulit Irmeiahu Et .audierunt non &
32 וְיִרְמְיָהוּ לָקַח מְגִלָּה אַחֶרֶת † וְלֹא שָׁמְעוּ׃ גלל
eo *super* ‡ scripsit & ,*scribam* Neriiahu *filium* Baruch *ad* illud dedit &
וַיִּתֶּנָהּ אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ הַסֹּפֵר וַיִּכְתֹּב עָלֶיהָ
Iehoiachim combusserat quem ,libri verba omnia Irmeiahu ore ex
מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים
verba ea super *est additum* ‡ adhuc & :igni in ,Iehudah rex
מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּאֵשׁ וְעוֹד נוֹסָף עֲלֵיהֶם דְּבָרִים
.illa *sicut* multa
רַבִּים כָּהֵמָּה׃

CAP. XXXVII. לז

Choniahu pro Iosiiahu filius Sidchiiahu rex regnauit Et
1 וַיִּמְלֹךְ־מֶלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בֶּן־יאשיהו תַּחַת כָּנְיָהוּ †
Babel rex Nebuchadresar constituit regem quem ,Iehoiachim filio
בֶּן־יְהוֹיָקִים אֲשֶׁר הִמְלִיךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
populus & ,eius serui & ,ipse obediuit non Et .Iehudah terra in
בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ וְלֹא שָׁמַע הוּא וַעֲבָדָיו וְעַם
Irmeiahu *manu in* ‡ est locutus quæ ,DOMINI *verba ad* * ,terræ * verbis
2 הָאָרֶץ אֶל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יִרְמְיָהוּ ‡ per
filium Iehuchal Sidchiiahu rex misit Et .*prophetæ* prophetam.
הַנָּבִיא׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת־יְהוּכַל בֶּן־
Irmeiahu ad sacerdotē Mahasciah filium Sephaniahu & ,Selemiah
3 שֶׁלֶמְיָה וְאֶת־צְפַנְיָהוּ בֶן־מַעֲשִׂיָּהוּ הַכֹּהֵן אֶל־יִרְמְיָהוּ
DOMINVM ad nobis pro quæso Ora :*dicendum ad* ,prophetam vt dicerent:
הַנָּבִיא לֵאמֹר הִתְפַּלֶּל־נָא בַעֲדֵנוּ אֶל־יְהוָה
medium in *egrediens* ‡ & ,venit Irmeiahu Et .nostrum Deum ‡ egressus est
אֱלֹהֵינוּ׃ וְיִרְמְיָהוּ בָּא וְיֹצֵא בְּתוֹךְ יָצָא
.carceris domum ‡ eum *dederunt* * non & :populi * posuerunt
4 הָעָם וְלֹא־נָתְנוּ אֹתוֹ בֵּית הַכְּלֽוֹא׃ ‡ in הכלוא
,Chasdim audierūt & ,Aegypto de est *egressa* ‡ Parhoh *virtus* ‡ Et
וְחֵיל פַּרְעֹה יָצָא מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּשְׂדִּים ק
5 *desuper* † ascenderunt & ,eorum auditum Ierusalaim *super conflantes* † ‡ exercitus
הַצֹּרְרִים עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם׀ אֶת־שְׁמָעָם וַיַּעֲלוּ מֵעַל ‡ egressus
.Ierusalaim † qui obsidebant
יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ ‡ ab
:dicendo ,prophetam Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et צור עלה
6 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
ad dicetis Sic ,Israel Deus DOMINVS dixit Sic
7 כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־ †
virtus Ecce :me *quærendum ad* ‡ ,me ad vos *mittentem* * ,Iehudah regem * qui misse
מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם אֵלַי לִדְרֹשֵׁנִי הִנֵּה חֵיל ‡ vt inquiratis
.Aegyptum ‡ suam terrā in est *reuersa* ‡ ,auxilium in vobis *extens* † Parhoh ‡ exercitus
פַּרְעֹה הַיֹּצֵא לָכֶם לְעֶזְרָה שָׁב לְאַרְצוֹ מִצְרָיִם׃ † qui egressus est
;hanc ciuitatem *super* ‡ bellabunt & ,Chasdim redibunt Et ‡ reuersus
8 וְשָׁבוּ הַכַּשְׂדִּים וְנִלְחֲמוּ עַל־הָעִיר הַזֹּאת ‡ in
.igni in eam succendent & ,eam capient &
וְלָכְדָהּ וּשְׂרָפוּהָ בָאֵשׁ׃ שוב
:dicendo ,vestras animas decipiatis Ne :DOMINVS dixit Sic * contra
9 כֹּה־אָמַר יְהוָה אַל־תַּשִּׁיאוּ נַפְשֹׁתֵיכֶם לֵאמֹר ד נשא
.ibunt non quia ,Chasdim nobis *desuper* * ibunt Eundo * à
הָלוֹךְ יֵלְכוּ מֵעָלֵינוּ הַכַּשְׂדִּים כִּי־לֹא יֵלֵכוּ׃ ך ילך
pugnantium ‡ ,Chasdim *virtutem* omnem *percussisseris si* Quia * * Quinimo si percuteretis
10 כִּי אִם־הִכִּיתֶם כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים † ‡ exercitum
vnusquisque ,transfixi viri eis *in* ‡ remaneant & ,vobiscum ‡ qui prœliatur
אִישׁ וּמִשְׁאֲרוֹ־בָּכֶם אֲנָשִׁים מְרֻקָּרִים אִישׁ נקה
.igni in hanc ciuitatem incendent & ,consurgent ,suo tentorio in ‡ ex ‡ è
בְּאָהֳלוֹ יָקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ׃ * cùm ascendisset exercitus ‡ ab
,Ierusalaim *desuper* ‡ Chasdim *virtutem* *ascendendo in* * fuit Et עלה
11 וְהָיָה † בְּהֵעָלוֹת חֵיל הַכַּשְׂדִּים מֵעַל יְרוּשָׁלָ͏ִם

filius Ghedaliahu & ,Matthan filius Sephatiah audiuit Et
1 וַיִּשְׁמַע שְׁפַטְיָה בֶן־מַתָּן וּגְדַלְיָהוּ בֶן־ †
,Malchiiah filius Paschur & ,Selemiahu filius Iuchal & ,Paschur
פַּשְׁחוּר וְיוּכַל בֶּן־שֶׁלֶמְיָהוּ וּפַשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה
loquebatur :dicendo ,populum omnem ad *loquens* Irmeiahu quæ verba
אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר׃
Qui māserit morietur , ista ciuitate in *Manens* :DOMINVS dixit Sic
2 כֹּה אָמַר יְהוָה הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת יָמוּת † qui autem ezierit יצא
,viuet & ,Chasdim ad *egrediens* & :peste *in* & ,fame *in* , gladio *in*
בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיֹּצֵא אֶל־הַכַּשְׂדִּים יִחְיֶה
.viuet & ,spolium in eius anima ei erit &
וְהָיְתָה־לּוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל וָחָי׃ ף חיה
hæc ciuitas tradetur Tradendo :DOMINVS dixit Sic
3 כֹּה אָמַר יְהוָה הִנָּתוֹן תִּנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת † ‡ exercitus
.eam capiet & ,Babel regis *virtutis* manum in
בְּיַד חֵיל מֶלֶךְ־בָּבֶל וּלְכָדָהּ׃
quæsumus vir *nunc* Moriatur :regem ad principes dixerunt Et
4 וַיֹּאמְרוּ † הַשָּׂרִים אֶל־הַמֶּלֶךְ יוּמַת נָא אִישׁ שׁוּר
‡ vt quid ,belli virorum manus *debilitans* ipse *sic* * *super* nam ,iste
‡ debilitat הָרֶה כִּי עַל־כֵּן הוּא מְרַפֶּא אֶת־יְדֵי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה

Omnia eo in *scribes* & ,libri volumen tibi Tolle scribe
[k]† קַח־לְךָ [l]מְגִלַּת־סֵפֶר וְכָתַבְתָּ אֵלֶיהָ אֵת כָּל־ [k]לַקֵּה [l]גָּלַל
2 ,Iehudah *super* * & ,Israel *super* * te ad sum locutus quæ ,verba * aduersum
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה
,Iosiahu diebus à ,te ad sum locutus ‡ die à ,gentes omnes *super* ‖ &
וְעַל־כָּל־הַגּוֹיִם מִיּוֹם דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ מִימֵי יֹאשִׁיָּהוּ ‖ aduersus
Iehudah domus audiant forte Si . hanc diem ad vsque & ‡ qua
3 וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ †אוּלַי יִשְׁמְעוּ בֵּית יְהוּדָה
reuertantur vt ,eis facere *cogitans* ego quod malum omne cogito
אֵת כָּל־[m]הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי חֹשֵׁב [n]לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְמַעַן יָשׁוּבוּ [m]רוֹעַ
.eorum peccato & ,eorum iniquitati ero propitius & ,mala sua via à *vir* *
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְסָלַחְתִּי [o]לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם׃ [n]עֲשָׂה
scripsit & ; Nerijah filium Baruch Irmeiahu vocauit Et * vnusquisq; [o]עָוֹה
4 †וַיִּקְרָא יִרְמְיָהוּ אֶת־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה וַיִּכְתֹּב
est locutus quæ ,DOMINI verba omnia Irmeiahu ore ex Baruch in
בָּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר [p]גָּלַל
.libri volumine *super* eum ad sum detētus,
אֵלָיו עַל־[p]מְגִלַּת־סֵפֶר׃
non ,*clausum* Ego : dicendo ,Baruch Irmeiahu præcepit Et
5 †וַיְצַו יִרְמְיָהוּ אֶת־בָּרוּךְ לֵאמֹר אֲנִי עָצוּר לֹא ‖ possum
,tu *introibis* ‡ Et .DOMINI domum ingredi *potero* ‖ ‡ ingredere
אוּכַל לָבוֹא [p]בֵּית †יְהוָה׃ †וּבָאתָ אַתָּה [p]בּוֹא
DOMINI verba ,meo ore ex scripsisti quod ,volumine in *leges* † & † lege
6 וְקָרָאתָ בַּמְּגִלָּה אֲשֶׁר־כָּתַבְתָּ מִפִּי אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה ‡ in
auribus in etiam & ieiunij die in ,DOMINI domo ‡ populi auribus in
בְּאָזְנֵי הָעָם בֵּית יְהוָה בְּיוֹם צוֹם וְגַם בְּאָזְנֵי ‖ qui veniunt
.ea leges suis ciuitatibus de *venientium* ‖ ,Iehudah omnis
כָל־יְהוּדָה הַבָּאִים מֵעָרֵיהֶם תִּקְרָאֵם׃
reuertantur & ,DOMINI *facies ad* ‡ corū *deprecatio* * cadat fortè Si * oratio
7 †אוּלַי [q]תִּפֹּל [r]תְּחִנָּתָם לִפְנֵי יְהוָה וְיָשֻׁבוּ ‡ in cōspectu
quam ,ira & *nasus* ‡ magnus quia : mala sua via à *vir* † [q]נָפַל [r]חָנַן
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה כִּי־גָדוֹל הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר־ † vnusquisq; ‡ est furor
.hunc populum *ad* * DOMINVS est locutus * super
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־הָעָם הַזֶּה׃
el præcepit quæ omnia iuxta Neriiah filius Baruch fecit Et
8 †וַיַּעַשׂ בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ * in
domo * DOMINI verba libro in legendo ,propheta Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לִקְרֹא בַסֵּפֶר דִּבְרֵי יְהוָה בֵּית
filij Iehoiachim quinto anno in fuit Et .DOMINI
יְהוָה׃ †וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית לִיהוֹיָקִים בֶּן־ 9
ieiunium prædicauerunt nono mense *in* Iehudah regis Iosiiahu
יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי קָרְאוּ צוֹם in consp&u
populo vniuerso & ,Ierusalaim in populo omni DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה כָּל־הָעָם בִּירוּשָׁלִַם וְכָל־הָעָם
Baruch Legitq; .Ierusalaim in Iehudah vrbibus de *venientibus* qui veniebat
הַבָּאִים מֵעָרֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלִָם׃ 10 †וַיִּקְרָא בָרוּךְ * in
cubiculo in ,DOMINI domo * Irmeiahu verba libro in
בַּסֵּפֶר אֶת־דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֵּית יְהוָה בְּלִשְׁכַּת
portæ ostij superiori atrio in ,scribæ Saphan filij Ghemariahu
[s]עֶלְיָה גְּמַרְיָהוּ בֶּן־שָׁפָן הַסֹּפֵר בַּחֲצַר [s]הָעֶלְיוֹן פֶּתַח שַׁעַר
.populi omnis auribus in ,nouæ DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה הֶחָדָשׁ בְּאָזְנֵי כָּל־הָעָם׃
omnia Saphan filij Ghemariahu filius Michaiahu audiuit Et
11 †וַיִּשְׁמַע מִיכָיְהוּ בֶּן־גְּמַרְיָהוּ בֶּן־שָׁפָן אֶת־כָּל־ ‡ ex
domum † Descendit q; .libro *desuper* ‡ DOMINI verba † in
דִּבְרֵי יְהוָה מֵעַל־הַסֵּפֶר׃ 12 †[t]וַיֵּרֶד בֵּית־ [t]יָרַד
principes omnes ibi ecce & : scribæ cubiculum *super* † regis ‡ ad
הַמֶּלֶךְ עַל־[u]לִשְׁכַּת הַסֹּפֵר וְהִנֵּה־שָׁם כָּל־[u]שָׂרִים
Elnathan & ,Semahaiahu filius Delaiahu & ,scriba Elisamah : *sedentes* † [u]שׁוּר
יוֹשְׁבִים אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וּדְלָיָהוּ בֶּן־שְׁמַעְיָהוּ וְאֶלְנָתָן † sedebant
filius Sidchiiahu & ,Saphan filius Ghemariahu & , Hachbor filius
בֶּן־עַכְבּוֹר וּגְמַרְיָהוּ בֶּן־שָׁפָן וְצִדְקִיָּהוּ בֶּן־
.principes vniuersi & ,Chananiahu
חֲנַנְיָהוּ וְכָל־הַשָּׂרִים׃
,audiuit quæ verba omnia Machaiehu eis *indicauit* Et nunciauit
13 †[x]וַיַּגֶּד לָהֶם מִיכָיְהוּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע [x]נָגַד
.populi auribus in libro in Baruch *legendo in* legente
בְּקָרְא בָרוּךְ בַּסֵּפֶר בְּאָזְנֵי הָעָם׃
filium Iehudi ,Baruch ad principes omnes miserunt Et
14 †וַיִּשְׁלְחוּ כָל־הַשָּׂרִים אֶל־בָּרוּךְ אֶת־יְהוּדִי בֶּן־ * vt diceret:
quo * Volumen :*dicendū ad* ‡ ,Chusi filij Selemiahu filij Nethaniahu * in
נְתַנְיָהוּ בֶּן־שְׁלֶמְיָהוּ בֶּן־כּוּשִׁי לֵאמֹר [y]הַמְּגִלָּה אֲשֶׁר [y]גָּלַל
tulit & :*abi* ‡ & ,tua manu in *illud* sume ,populi auribus in *eo in* legisti ‡ veni:
קָרָאתָ בָּהּ בְּאָזְנֵי הָעָם קַחֶנָּה בְיָדֶךָ וָלֶךְ [z]וְקַח [z]לָקַח
.eos ad venit & ,sua manu in volumen Neriiah filius Baruch
בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּהוּ אֶת־הַמְּגִלָּה בְּיָדוֹ וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם׃

:nostris auribus in illud lege & ,nunc Sede :eum ad dixerunt Et
15 †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו [a]שֵׁב נָא וּקְרָאֶנָּה בְּאָזְנֵינוּ [a]יָשַׁב
.eorum auribus in Baruch legit &
וַיִּקְרָא בָרוּךְ בְּאָזְנֵיהֶם׃
‡ cùm audiſ- expauerunt ,* verba omnia *eos audire secundum* ‡ fuit Et
sent 16 †וַיְהִי [b]כְּשָׁמְעָם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים פָּחֲדוּ * Dei,
b nunciabimus Nũciando :Baruch ad dixerunt & ,suum *socium* ‡ ad *vir* † † vnuſquiſq;
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ אֶל־בָּרוּךְ [c]הַגֵּד נַגִּיד ‡ amicum
.hæc verba omnia regi
לַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ [c]נָגַד
nobis nunc Nuncia : dicendo , interrogauerunt Baruch Et
17 †וַיִּשְׁאֲלוּ אֶת־בָּרוּךְ לֵאמֹר הַגֶּד־נָא לָנוּ
.eius ore ex hæc verba omnia ſcripſiſti quomodo
אֵיךְ כָּתַבְתָּ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּיו׃
mihi omnia *me ad* legebat ſuo ore Ex :Baruch eis dixit Et
18 †וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֶת כָּל־ ‖ ſcribebam in
.atramento *in* libro *ſuper ſcribens* ego & ,hæc verba
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָנֹכִי כֹּתֵב עַל־הַסֵּפֶר [d]בַּדְיוֹ׃ [d]דָּיוֹ
,tu te abſconde ,Vade ,Baruch ad principes dixerunt Et
19 †וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים אֶל־בָּרוּךְ [e]לֵךְ הָסָתֵר אַתָּה [e]יָלַךְ † nemo
.*vos* ‡ vbi ſciat *non vir* † & ,Irmeiahu & ‡ ſcis.
וְיִרְמְיָהוּ וְאִישׁ אַל־יֵדַע אֵיפֹה אַתֶּם׃
volumen & , atrium in regem ad ſunt ingreſſi Et
20 †[f]וַיָּבוֹאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ חָצֵרָה וְאֶת־הַמְּגִלָּה [f]בּוֹא
nunciauerunt Et .ſcribæ Eliſamah cubiculo in commendauerunt
הִפְקִדוּ בְּלִשְׁכַת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיַּגִּידוּ * hæc.
.* verba omnia regis auribus in
בְּאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים׃
‖ vt caperet illud tulit & .volumen *capiendum ad* Iehudi rex miſit Et
21 †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוּדִי לָקַחַת אֶת־[g]הַמְּגִלָּה [h]וַיִּקָּחֶהָ [g]לָקַח [h]גָּלַל
* in ipſo auribus in Iehudi *illud* * legit & ;ſcribæ Eliſamah cubiculo de
מִלִּשְׁכַּת אֱלִישָׁמָע הַסֹּפֵר וַיִּקְרָאֶהָ יְהוּדִי בְּאָזְנֵי
‡ qui ſtabant .regem *deſuper ſtantium* ‡ ,principum omnium auribus in & ,regis
הַמֶּלֶךְ וּבְאָזְנֵי כָּל־הַשָּׂרִים הָעֹמְדִים מֵעַל הַמֶּלֶךְ׃ iuxta
& , nono menſe in ,*hyemis* ‡ domo *ſedens* † rex Et † ſedebat in
22 †וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בֵּית הַחֹרֶף בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי וְאֶת־ ‡ hyemali
Iehudi *legere ſecundum* ‡ fuit Et .*accenſum eius facies ad regus* * * arula coram
23 חָמָת לְפָנָיו מְבֹעֶרֶת׃ †וַיְהִי eo ardebat,
proiecere ‡ & ,ſcribæ *ſcalpello in* † illud ſcidit ,quatuor & ,pagellas tres ‡ cùm legiſ-
שְׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וְאַרְבָּעָה יִקְרָעֵהוּ בְּתַעַר הַסֹּפֵר וְהִשְׁלֵךְ ſet
super volumen omne *conſumi ad vſque* ,*rogo* ‡ in * qui , ignem in † nouacula
אֶל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הָאָח עַד־תֹּם כָּל־הַמְּגִלָּה עַל־ ‡ proiecit
.*rogum ſuper* † qui ,ignem sciderunt nec ,timuerunt non Et * erat
הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הָאָח׃ 24 †וְלֹא פָחֲדוּ וְלֹא קָרְעוּ [i]חָמָם ‡ arula,donec
omnia *audientes* ‡ ,eius ſerui omnes & ,rex , ſua veſtimenta † erat in aru- cōſumeretur
אֶת־בִּגְדֵיהֶם הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו הַשֹּׁמְעִים אֵת כָּל־ la.
,Delaiahu & ,Elnathan etiam Et .iſta verba ‡ qui audie-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ 25 †וְגַם אֶלְנָתָן וּדְלָיָהוּ bant
:volumen *comburendū non ad* ‡ ,regē *apud interceſſerunt* * Ghemariahu & * deprecati
וּגְמַרְיָהוּ הִפְגִּעוּ בַּמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי שְׂרֹף אֶת־הַמְּגִלָּה ſunt
Ierachmeel rex præcepit Et .eos *ad* audiuit non & ‡ ne combu-
וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם׃ 26 †וַיְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ אֶת־יְרַחְמְאֵל teret
† *Regis*, filio Selemiahu & , Hazriel filio Seraiahu & , Melech † filio
בֶּן־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־שְׂרָיָהוּ בֶּן־עַזְרִיאֵל וְאֶת־שְׁלֶמְיָהוּ בֶּן־
.prophetam Irmeiahu & ,ſcribam Baruch *capiendum ad* * ,Habdeel * vt tollerent
עַבְדְּאֵל לָקַחַת אֶת־בָּרוּךְ הַסֹּפֵר וְאֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא [k]לָקַח
.DOMINVS eos abſcondit &
וַיַּסְתֵּרֵם יְהוָה׃
‡ poſtquam *combuſſiſſe poſt* ‡ ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
combuſſerat 27 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שְׂרֹף rex
‖ ore ex Baruch ſcripſerat quæ verba & ,volumen *regem*
הַמֶּלֶךְ אֶת־הַמְּגִלָּה וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב בָּרוּךְ מִפִּי [l]הָיָה
:dicendo Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃
in omnia eo *ſuper* ſcribe & ,alterum volumen tibi tolle ,Reuertere
28 †שׁוּב קַח־לְךָ מְגִלָּה אַחֶרֶת וְכָתַבְתָּ עָלֶיהָ אֵת כָּל־ in
,priori volumine *ſuper* erant quæ , priora verba
הַדְּבָרִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַמְּגִלָּה הָרִאשֹׁנָה
.Iehudah rex Iehoiachim combuſſit quod
אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃
ad dixit Sic : dices Iehudah regem Iehoiachim *ſuper* Et
29 †וְעַל־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה תֹּאמַר כֹּה אָמַר * in
Quare :dicendo ,iſtud volumen combuſſiſti Tu :DOMINVS ‡ vaſtare fa-
יְהוָה אַתָּה שָׂרַפְתָּ אֶת־הַמְּגִלָּה הַזֹּאת לֵאמֹר מַדּוּעַ ciet
corrumpet ‡ & ,Babel rex veniet Veniendo :dicendo eo *ſuper* * ſcripſiſti
כָּתַבְתָּ עָלֶיהָ לֵאמֹר [m]בֹּא־יָבוֹא מֶלֶךְ־בָּבֶל וְהִשְׁחִית [m]בּוֹא
.eos abſcondit & ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et

obediuimus noſtri patris Rechab filij Iehonadab *voce in audiuimus* Et
8 וַנִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אָבִינוּ
vt non bibe- ,noſtris diebus cūctis vinū *bibendum non ad* ,nobis præcepit quæ omnibus in
remus לְכֹל אֲשֶׁר צִוָּנוּ לְבִלְתִּי שְׁתוֹת־יַיִן כָּל־יָמֵינוּ
ædificandum non ad Et .noſtræ filiæ &, noſtri filij ,noſtræ vxores ,nos
‡ צָוָה שָׁתָה
9 וְלִבְלְתִּי בְּנוֹת: וּבָתֵּינוּ בָּנֵינוּ נָשֵׁינוּ אֲנַחְנוּ
‡ Neque ædificaremus .nobis fuit non ſementis &, ager &, vinea & : *noſtra ſeßioni* domos
‡ pro habitatione noſtra: בָּתִּים לְשִׁבְתֵּנוּ וְכֶרֶם וְשָׂדֶה וָזֶרַע לֹא יִהְיֶה־לָּנוּ:
‡ Sed omnia iuxta fecimus &, obediuimus & ;*tentorijs* in habitauimus Et
10 וַנֵּשֶׁב בָּאֳהָלִים וַנִּשְׁמַע וַנַּעַשׂ כְּכֹל
‡ tabernaculis, .noſter pater Ionadab nobis præcepit quæ
‡ עָשָׂה *ascendendo in* *fuit Et
* cùm aſcenderet 11 וַיְהִי בַּעֲלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־הָאָרֶץ וַנֹּאמֶר בָּאוּ וְנָבוֹאָה
‡ facie exercitus :Aram *vnitutis faciebus** à & ,Chaſdim *vnitutis faciebus* ‡ à ,Ieruſalaim
ירוּשָׁלִַם מִפְּנֵי חֵיל הַכַּשְׂדִּים וּמִפְּנֵי חֵיל אֲרָם
ad DOMINI verbum fuit Et .Ieruſalaim in manſimus &
12 וַנֵּשֶׁב בִּירוּשָׁלִָם: וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־
Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Irmeiahu
13 יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
dic viris :Ieruſalaim habitatoribus & ,Iehudah *vno dices* & , Vade ;Iſrael
יִשְׂרָאֵל הָלֹךְ וְאָמַרְתָּ לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם
vt obediatis ?DOMINVS dixit ,*mea verba ad audiendum ad* diſciplinā recipietis Nónne
verbis meis, הֲלוֹא תִקְחוּ מוּסָר לִשְׁמֹעַ אֶל־דְּבָרַי נְאֻם־יְהוָה:
præcepit *que* ‡ ,Rechab filij Iehonadab *verba* * eſt Firmatum
* verbum ‡ quod 14 הוּקַם אֶת־דִּבְרֵי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אֲשֶׁר־צִוָּה
z diemad vſque biberunt non & ,vinum *bibendum non ad* ‡ ,ſuis filiis
קום אֶת־בָּנָיו לְבִלְתִּי שְׁתוֹת־יַיִן וְלֹא שָׁתוּ עַד־הַיּוֹם
‡ vt non biberent ſum locutus ego & :ſui patris *præceptum audiuere* ‡ quia ; hanc
‡ paruerunt præcepto * obediſtis mihi וַיהוָה כִּי שָׁמַעְתִּי אֶת מִצְוַת אֲבִיהֶם וְאָנֹכִי דִּבַּרְתִּי
.*me ad audiſtis** non & ;loquendo &, ſurgendo manè vos ad
אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם אֵלָי:
dicens: ,mala ſua via à vnuſquiſque obſecro Cōuertimini :*dicendō ad* ,mittēdo &
15 וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדַי הַנְּבִיאִים הַשְׁכֵּם
opera ,alienos Deos poſt ambuletis ne &, veſtra *ſtudia* facite bona &
וְשָׁלֹחַ לֵאמֹר שׁוּבוּ־נָא אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה
‡ יָלַךְ וְהֵיטִיבוּ מַעַלְלֵיכֶם וְאַל־[a]תֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
* vt ſeruiatis ‡ habitabitis † terra ,vobis dedi quam *humo* † in *habitate* ‡ &, eis *ſeruiendum ad** יֵשֵׁב לָעַבְדָם [b]וְשִׁבוּ אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם
‡ obediſtis mihi. *audiſtis* ‡ nec ,veſtram autem inclinaſtis non & :veſtris patribus &
וְלַאֲבֹתֵיכֶם וְלֹא [c]הִטִּיתֶם אֶת־אָזְנְכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
Rechab filij Iehonadab filij firmauerunt Quia .me ad
16 אֵלָי: כִּי [d]הֵקִימוּ בְנֵי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב אֶת־
obediuerunt mihi. *audiuerunt* non iſte populus &: eis præcepit quod ,ſui patris præceptum
[c]מִצְוַת אֲבִיהֶם אֲשֶׁר צִוָּם וְהָעָם הַזֶּה לֹא שְׁמָעוּ
exercituum Deus DOMINVS dixit ſic Idcirco .me ad
17 אֵלָי: לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
adduco ſuper habitatores omnes *ad** & ,Iehudah *ad adducens* ego Ecce :Iſrael Deus
‡ ſuper אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי [f]מֵבִיא אֶל־יְהוּדָה וְאֶל כָּל־יוֹשְׁבֵי
* quòd * eo pro ,eis ſuper ſum locutus quod ,malum omne Ieruſalaim
יְרוּשָׁלִַם אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עֲלֵיהֶם יַעַן
non & ,illos vocaui & : audierunt non & , eos ad ſum locutus
דִּבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁמֵעוּ וָאֶקְרָא לָהֶם וְלֹא
dixit Sic :Irmeiahu dixit Rechabitarum domui Et .reſponderunt
18 עָנוּ: וְלְבֵית הָרֵכָבִים אָמַר יִרְמְיָהוּ כֹּה־אָמַר
obediuiſtis audiuiſtis quòd eo Pro :Iſrael Deus exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם
omnia cuſtodiuiſtis & ,veſtri patris Iehonadab præcepto *ſuper*
עַל־מִצְוַת יְהוֹנָדָב אֲבִיכֶם וַתִּשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־
Propterea .vobis præcepit quæ omnia iuxta feciſtis &, eius præcepta
מִצְוֹתָיו [h]וַתַּעֲשׂוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה אֶתְכֶם: 19 לָכֵן [h]עָשָׂה
vir excidetur Non :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit ſic
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־יִכָּרֵת אִישׁ
‡ de ‡ in cōſpectu meo .diebus cunctis *meas facies ad* ſtans ,Rechab filio Iehonadab *ipſi*
לִיהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב עֹמֵד לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים:

CAP. XXXVI. לו

Ioſiahu filij Iehoiachim quarto anno in fuit Et
1 וַיְהִי [i]בַּשָּׁנָה הָרְבִעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יאשִׁיָּהוּ [i]מָלַךְ
à Irmeiahu ad hoc verbum fuit ,Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת
:dicendo ,DOMINO
יְהוָה לֵאמֹר:

,*me ad audiuiſtis* non Vos :DOMINVS dixit ſic Propterea
17 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אַתֶּם לֹא־שְׁמַעְתֶּם אֵלָי
:ſuo *ſocio vnumquemque** & ,ſuo fratri *vnumquemque** libertatem *prædicandum ad*
לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְאָחִיו וְאִישׁ [c]לְרֵעֵהוּ
,gladium ad ,DOMINVS dixit ,libertatem vobis *prædicans* † ego ecce
הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְּרוֹר נְאֻם־יְהוָה אֶל־הַחֶרֶב
cunctis commotionem in vos dabo & :famem ad & ,peſtem ad
אֶל־הַדֶּבֶר וְאֶל־הָרָעָב וְנָתַתִּי אֶתְכֶם [d]לְזַוְעָה לְכֹל
tranſgredientes ‡ viros dabo Et .terræ regnis
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ: 18 וְנָתַתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים
quod fœderis verba ſtatuerunt nōn qui ,meum pactum
[d]קום אֶת־בְּרִתִּי אֲשֶׁר לֹא־[d]הֵקִימוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר
tranſierunt & ,*duo* * in conciderūt *quod* vitulum :*meas facies ad excidenunt* ‡
כָּרְתוּ לְפָנַי הָעֵגֶל אֲשֶׁר כָּרְתוּ לִשְׁנַיִם וַיַּעַבְרוּ
,Ieruſalaim principes & , Iehudah Principes .eius *partes* ‡ inter
19 בֵּין בְּתָרָיו: שָׂרֵי יְהוּדָה [e]וְשָׂרֵי יְרוּשָׁלִַם
tranſeuntes † , terræ populum omnem & ,ſacerdotes & ,eunuchos
הַסָּרִיסִים וְהַכֹּהֲנִים וְכָל עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים
,eorum inimicorum manum in eos dabo Et .vituli *partes* ‡ inter
20 בֵּין בִּתְרֵי הָעֵגֶל: וְנָתַתִּי אוֹתָם בְּיַד אֹיְבֵיהֶם
eorum morticinium erit & : eorum animam quærentium manum in &
וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהָיְתָה נִבְלָתָם
.terræ *animali* ‡ & ,cælorum *volatili** eſcam in
לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ:
dabo eius principes & ,Iehudah regem Sidchiiahu Et
21 וְאֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־[f]שָׂרָיו אֶתֵּן
:eorum animam quærentium manum in & ,eorū inimicorum manum in
בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
.vobis *deſuper aſcendentium* ‡ ,Babel regis *vitutis* † manum in &
וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בָּבֶל [g]הָעֹלִים מֵעֲלֵיכֶם:
ad eos reducam & ,DOMINVS dixit ,*præcipiens* ‡ ;ego Ecce
22 הִנְנִי [f]מְצַוֶּה נְאֻם־יְהוָה וַהֲשִׁבֹתִים אֶל־
eam incendēt & ,eā capient & ,eam *ſuper* præliabuntur & ,hanc ciuitatē
הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחֲמוּ עָלֶיהָ וּלְכָדוּהָ וּשְׂרָפוּהָ
.*habitatore abſque* ‡ ſolitudinem † dabo Iehudah ciuitates & :igni in
בָּאֵשׁ וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מֵאֵין יוֹשֵׁב:

CAP. XXXV.

diebus in ,DOMINO *cum* à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 † הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּימֵי
:dicendo ,Iehudah regis Ioſiiahu filij Iehoiachim
יְהוֹיָקִים בֶּן־יאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר:
eos introduces & ,eos *alloquēris* & ,Rechabitarū domū ad Vade alloquere
2 [h]הָלוֹךְ אֶל־בֵּית הָרֵכָבִים וְדִבַּרְתָּ אוֹתָם [h]וְהֵבֵאתָ אֹתָם
.vinum eis propinabis & ;*cubiculoū* ‡ vnum *ad* ‡ DOMINI domū* *in
בֵּית יְהוָה אֶל־אַחַת הַלְּשָׁכוֹת [i]וְהִשְׁקִיתָ אוֹתָם יָיִן:
,Chabaſſiniah filij Irmeiahu filium Iaazaniah aſſumpſi Et ‡ in ‡ è cubiculis,
3 וָאֶקַּח אֶת־יַאֲזַנְיָה בֶּן־יִרְמְיָהוּ בֶּן־חֲבַצִּנְיָה [i]שָׁכָה
domum vniuerſam & ,eius filios omnes & ,eius fratres &
וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־כָּל־בָּנָיו וְאֶת כָּל־בֵּית
,DOMINI domum † eos introduxi Et .Rechabitarum † in
הָרֵכָבִים: 4 וָאָבֵא אֹתָם בֵּית יְהוָה
* quod ,Dei viri Igdaliahu filij Chanan filiorum cubiculum *ad* ‡ ‡ in * erat
אֶל־לִשְׁכַּת בְּנֵי חָנָן בֶּן־יִגְדַּלְיָהוּ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
Mahaſeiahu cubiculum ſupra ‡ quod ,principum cubiculum apud ‡ erat
אֵצֶל לִשְׁכַּת הַשָּׂרִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לִלְשָׁכַת מַעֲשֵׂיָהוּ
.liminis cuſtodis Sallum filij
בֶּן־שַׁלֻּם שֹׁמֵר הַסַּף:
plenos ſcyphos Rechabitarum domus *filiorum facies ad dedi* Et posui coram filiis
5 [k]וָאָתֵּן לִפְנֵי בְנֵי בֵּית־הָרֵכָבִים גְּבִעִים מְלֵאִים
.vinum Bibite :eos ad dixi & :calices & ,vino
[k]נַתָּן [l]בּוֹם יַיִן [m]וְכוֹסוֹת וָאֹמַר אֲלֵיהֶם שְׁתוּ־יָיִן:
Rechab filius Ionadab quia :vinum bibemus Non :dixerunt Et
6 וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתֶּה־יָיִן כִּי יוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב
,vos vinum bibetis Non :dicendo ,nobis *ſuper* præcepit noſter pater
אָבִינוּ צִוָּה עָלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתּוּ־יַיִן אַתֶּם
.ſeculum in vſque veſtri filij &
וּבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם:
vineam &, ſeretis non ſementem &, ædificabitis non domum Et
7 [n]וּבַיִת לֹא־[n]תִבְנוּ וְזֶרַע לֹא־תִזְרָעוּ וְכֶרֶם
cūctis habitabitis tabernaculis in ſed :vobis erit nec ,plantabitis non
לֹא־[o]תִטָּעוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם כִּי בָּאֳהָלִים [p]תֵּשְׁבוּ כָּל־
qua ,*humi faciebus ſuper* ‡ multis diebus viuatis vt ,veſtris diebus ‡ in ſuperficie terræ, in
יְמֵיכֶם לְמַעַן [q]תִּחְיוּ יָמִים רַבִּים עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
.ibi *peregrinantes** vos * peregrinamini,
אַתֶּם גָּרִים שָׁם:

comprehendendo ſed ,eius manu de euades non tu Et
3 †וְאַתָּה לֹא תִמָּלֵט מִיָּדוֹ כִּי תָפֹשׂ
regis oculos tui oculi & :traderis eius manu in & ,comprehenderis
תִּתָּפֵשׂ וּבְיָדוֹ תִּנָּתֵן וְעֵינֶיךָ אֶת־עֵינֵי מֶלֶךְ־
.introibis Babel & ,alloquetur tuum os eins os & ,videbunt Babel
בָּבֶל [p]תִּרְאֶינָה וּפִיהוּ אֶת־פִּיךָ יְדַבֵּר וּבָבֶל תָּבוֹא׃ [p]רָאָה
.Iehudah rex Sidchiiahu DOMINI verbum audi Attamen
4 †אָךְ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
.gladio in morieris Non ,te ad DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה עָלֶיךָ לֹא תָמוּת בֶּחָרֶב׃
secundū com busſtiones regum tuorū patrum *combuſtionibus in* & ,morieris pace In
5 †בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים
Domine væ & ,te comburent ſic ,te ante fuerunt qui ,priorum
הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ כֵּן יִשְׂרְפוּ־לָךְ וְהוֹי אָדוֹן
.DOMINVS dixit ,ſum locutus ego verbum quia ;te plangent
יִסְפְּדוּ־לָךְ כִּי־דָבָר אֲנִי־דִבַּרְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃
regem Sidchiiahu ad propheta Irmeiahu eſt locutus Et
6 †וַיְדַבֵּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ
.Ieruſalaim in hæc verba vniuerſa Iehudah
יְהוּדָה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּירוּשָׁלִָם׃
* exercitus ‡ pugnabat contra † contra ‖ quæ remā ſerant contra ‖ contra
omnes *ſuper* † & ,Ieruſalaim *ſuper pugnantes* ‡ Babel regis *virtus* * Et
7 †וְחֵיל מֶלֶךְ־בָּבֶל נִלְחָמִים עַל־יְרוּשָׁלִַם וְעַל כָּל־
nam :Hazecah *ad* ‖ & ,Lachis *ad remanentes* † ,Iehudah ciuitates
עָרֵי יְהוּדָה [q]הַנִּוֹתָרוֹת אֶל־לָכִישׁ וְאֶל־עֲזֵקָה כִּי
.munitionis ‡ vrbes ,Iehudah ciuitatibus *in* * remanſerant iſtæ
[q]יתר * de ‡ munitæ.
הֵנָּה נִשְׁאֲרוּ בְעָרֵי יְהוּדָה עָרֵי מִבְצָר׃
,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
8 †הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
† poſtquam percuſſit rex ‡ ſeruis & ancillis
qui populo omni cum fœdus Sidchiiahu *regem excidiſſe poſt* †
אַחֲרֵי כָרְתָ הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בְּרִית אֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר
.libertatem *ea* ‡ prædicando ,Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלִַם לִקְרָא לָהֶם דְּרוֹר׃
vt dimitteret vnuſquiſque ‡ vnuſquiſq; † vt ‡ vteretur eis videlicet * vnuſquiſq;
,ſuam ancillam *virum* ‡ & ,ſuum ſeruum *virum dimittendum Ad* *
9 †לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ
Iehudæo *in eis in factendum* ‡ non *ad* † liberos ,Hebræam & Hebræum
הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד־בָּם בִּיהוּדִי
vniuerſus & ,principes omnes audierunt Et .*virum* * ſuo fratre
אָחִיהוּ אִישׁ׃ †וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־הַשָּׂרִים וְכָל־ שׁור ‡ vt dimitteret vnuſquiſque † vnuſquiſq; ‡ vt * vteretur
vnumquemque dimittendum ad ‡ ,pactum in venerant qui ,populus
הָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ בַבְּרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־ שׁוב
ſeruendum * non *ad* ‡ ;liberos ,ſuam ancillā *vnumquemq;* † & ,ſuum ſeruū
עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ חָפְשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָד־
ſunt conuerſi Et .dimiſerunt & ,audierunt & :amplius eis *in*
בָּהֶם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיְשַׁלֵּחוּ׃ †וַיָּשׁוּבוּ ‡
quos ,ancillas & ,ſeruos reduxerunt & ,*poſtea* ‡
11 †וַיָּשִׁיבוּ אֶת־הָעֲבָדִים וְאֶת־הַשְּׁפָחוֹת אֲשֶׁר שׁוב וכנשום ק
.ancillas in & ,ſeruos in eos ſubiugauerunt & :liberos dimiſerant
שִׁלְּחוּ חָפְשִׁים וַיַּכְבִּישׁוּם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת׃
,DOMINO à Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
12 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה נָחָה ‡ percuſſi
excidi † Ego :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic :dicendo
לֵאמֹר׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי כָּרַתִּי ‡ qua eduxi
,Aegypti terra è eos *me educete* ‡ die in ,veſtris patribus cum fœdus
בְרִית אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם [x]הוֹצִאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם יצא ק * In
dimittetis annorum ſeptem fine A* :dicendo ,ſeruorum domo de
13 מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר׃ †[y]מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תְּשַׁלְּחוּ קצץ ‡ vnuſquiſq; † vendidit ſe
tibi ſeruiet & ,tibi *vendetur* † qui ,Hebræum ſuum fratrem *vir* ‡
אִישׁ אֶת־אָחִיו הָעִבְרִי אֲשֶׁר־יִמָּכֵר לָךְ וַעֲבָדְךָ
audierunt non & :te *cum* à liberum eum dimittes & ,annis ſex
שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא־שָׁמְעוּ
.ſuam aurem inclinauerunt nec ,*me ad* veſtri patres
אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא [z]הִטּוּ אֶת־אָזְנָם׃ נטה ק
,meis oculis in rectum feciſtis & ,hodie vos eſtis cōuerſi Et
15 †וַתָּשֻׁבוּ [a]אַתֶּם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ [b]הַיָּשָׁר בְּעֵינַי שוב ק
pactum *excidiſtis* ‡ & :ſuo *ſocio vir* * libertatem *prædicandum ad* ‡
לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְרֵעֵהוּ וַתִּכְרְתוּ בְרִית עשה ק
‡ vt prædicaretis * vnuſquiſq; amico ‡ iniiſtis ‖ in cōſpectu meo † ſuper ‡ maculaſtis * vt ſint
.*eam ſuper* meum nomen eſt inuocatum quam † ,domo in *meas facies ad* ‖
לְפָנַי בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו׃
vnuſquiſq; reduxiſtis & ,meum nomen *profanaſtis* † & ,eſtis reuerſi Et
16 †וַתָּשֻׁבוּ וַתְּחַלְּלוּ אֶת־שְׁמִי וַתָּשִׁבוּ אִישׁ
eos dimiſiſtis quos ,ſuam ancillam vnuſquiſq; & ;ſuum ſeruum
אֶת־עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת־שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר־שִׁלַּחְתֶּם
vobis *exiſtendum ad* * eos ſubiugaſtis & :ſuam animam in liberos
חָפְשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּ אֹתָם לִהְיוֹת לָכֶם
.ancillas in & ,ſeruos in
לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת׃

ciuitatibus in & ,*depreſſionis** ciuitatibus in ,*montis* ‡ ciuitatibus In
13 †בְּעָרֵי הָהָר בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי
ciuitatibus in & ,Ieruſalaim *circuitibus* † in & ,Biniamin terra in & ,*Meridiei* ‡
הַנֶּגֶב וּבְאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹתִ ירוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי
dixit ,numerantis manus ad *pecus* ‡ tranſibunt adhuc ,Iehudah
יְהוּדָה עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל־יְדֵי מוֹנֶהָ אָמַר
,DOMINVS dixit ,*venientes* * dies Ecce .DOMINVS * veniunt,
14 יְהוָה׃ †הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
domum ad ſum locutus quod ,bonum verbum confirmabo &
וַהֲקִמֹתִי [b]אֶת־הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־בֵּית קום ב
,illis diebus In .Iehudah domum *ſuper* ‡ & ,Iſrael ‡ ad
15 יִשְׂרָאֵל וְעַל־בֵּית יְהוּדָה׃ [c]†בַּיָּמִים הָהֵם יום ג
†,iuſtitiæ germen Dauid ipſi faciam germinare illo tempore in & † & regnabit rex, & proſpe rabitur,
וְהִצְמַחְתִּי לְדָוִד צֶמַח צְדָקָה וְעָשָׂה מִשְׁפָּט
ipſis diebus In .terra in iuſtitiam & ,iudicium faciet &
16 וּצְדָקָה בָּאָרֶץ׃ †בַּיָּמִים הָהֵם
qui iſte & :*fiducia in* ‡ habitabit Ieruſalaim & ,Iehudah ſeruabitur ‡confidenter,
תִּוָּשַׁע יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם תִּשְׁכֹּן לָבֶטַח וְזֶה אֲשֶׁר־ ישע ד
.*noſtra iuſtitia* ‡ DOMINVS * ,eam vocabit * eſt
יִקְרְאוּ־לָהּ יְהוָה צִדְקֵנוּ׃ ‡ iuſtus noſter.
,vir Dauid ipſi excidetur Non :DOMINVS dixit ſic Quia
17 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לֹא־יִכָּרֵת לְדָוִד אִישׁ
Leuitis ſacerdotibus Et .Iſrael domus ſolium ſuper ſedens
יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא בֵּית־יִשְׂרָאֵל׃ ה
18 וְלַכֹּהֲנִים [e]הַלְוִיִּם †לֹא יִכָּרֵת אִישׁ לְוָיָה
adolens & ,*aſcenſionem faciens aſcendete* ,*meis faciebus* à vir excidetur non facie mea, offerens holocauſtum,
מִלְּפָנַי מַעֲלֶה עוֹלָה וּמַקְטִיר
.diebus omnibus ſacrificium faciens & ,*munus* † † ſacrificium
מִנְחָה וְעֹשֶׂה זֶבַח כָּל־הַיָּמִים׃
:dicendo ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
19 †[f]וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃ f חיה
,diei meum pactum *infringatis* Si :DOMINVS dixit Sic irritare poteſtis
20 †כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־[g]תָּפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי הַיּוֹם פור ג
.ſuo tēpore in *noctem & diem eſſe non ad* & * ,noctis meum pactum & * quod pepigi cū Noach, vt nō ſit dies & nox
וְאֶת־בְּרִיתִי הַלָּיְלָה וְלִבְלְתִּי הְיוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה בְּעִתָּם׃
‡ irritari poterit
exiſtendo ad † ,meo ſeruo Dauid cum *diſſipabitur* ‡ meum pactū Etiam
21 †גַּם־בְּרִיתִי תֵּפָר אֶת־דָּוִד עַבְדִּי מִהְיוֹת † vt non ſit filius regnās
ſacerdotibus Leuitis cum & ,eius thronum ſuper *regnantem filium ei*
לוֹ בֵּן־מֹלֵךְ עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַלְוִיִּם הַכֹּהֲנִים ‖ Quemad modum
,cælorum exercitus *numerabitur* ‡ non *Quis* ‖ .meis miniſtris
22 מְשָׁרְתָי׃ †אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר צְבָא הַשָּׁמַיִם ‡ poteſt numerari * menſurari poteſt
,mei ſerui Dauid ſemen multiplicabo ſic :maris arena *mēſurabitur** nec
וְלֹא [h]יִמַּד חוֹל הַיָּם כֵּן אַרְבֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד עַבְדִּי מד ה
DOMINI verbum fuit Et .mihi miniſtrantes Leuitas & מדד ה
23 וְאֶת־הַלְוִיִּם מְשָׁרְתָי׃ †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
iſte populus quid viditi Nónne :dicendo ,Irmeiahu ad
אֵלָיו יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃ †הֲלוֹא [i]רָאִיתָ מֶה־הָעָם הַזֶּה ראה ק
24 DOMINVS elegerat quas familias Duas :dicendo *ſunt locuti* locutus eſt
דִּבְּרוּ לֵאמֹר [k]שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה שנה ק
vltrà *exiſtendo ab parvipendent* ‡ meum populum & *eas reprobauit &* * ,*eis in* * abiecit,
בָּהֶם וַיִּמְאָסֵם וְאֶת־עַמִּי יִנְאָצוּן מִהְיוֹת עוֹד ‡ filij eorum deſpexerunt, vt non ſit
‡non Si :DOMINVS dixit Sic .*eorum facies ad gentem* † † gens coram eis.
25 לְפָנֵיהֶם׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־לֹא ‡ erit * cum
.poſui non terræ &,cælorum ſtatuta ;nocte & die * meum pactum
בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה [l]חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא־[m]שָׂמְתִּי חק ג שום ג
capiendo à ,*reprobabo* ‡ mei ſerui Dauid & ,Iahacob ſemen Etiam * abiiciam, vt nō aſſumam
26 †גַּם־זֶרַע יַעֲקֹב וְדָוִד עַבְדִּי אֶמְאַס [n]מִקַּחַת לקח ג
:Iahacob & ,Iſchac ,Abraham *ſemen in* † dominantes eius ſemine de † ſemini,
מִזָּרְעוֹ מֹשְׁלִים אֶל־זֶרַע אַבְרָהָם יִשְׂחָק וְיַעֲקֹב זרע ק
.eorum miſerebor & ,eorum captiuitatem reducam nam
כִּי־אָשִׁוב אֶת־[o]שְׁבוּתָם וְרִחַמְתִּים׃ שבה ק

CAP. XXXIIII. לד

.DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 †הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
regna vniuerſaq; ,eius *virtus* omnis & ,Babel rex Nebuchadneſar Et exercitus
וּנְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְכָל־חֵילוֹ וְכָל־מַמְלְכוֹת
,Ieruſalaim *ſuper bellantes* populi omnes & ,eius manus poteſtatis terræ bellabant
אֶרֶץ מֶמְשֶׁלֶת יָדוֹ וְכָל־הָעַמִּים נִלְחָמִים עַל־יְרוּשָׁלִַם contra
DOMINVS dixit Sic :dicendo ,eius vrbes omnes *ſuper* &
2 וְעַל־כָּל־עָרֶיהָ לֵאמֹר׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה
,Iehudah regem Sidchiiahu ad *dices* & ,Vade :Iſrael Deus dic
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָלֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
ciuitatem *dans ego* † Ecce :DOMINVS dixit Sic :eum ad *dices* † & † dic
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר ‡ do
.igni in eam ſuccendet & ,Babel regis manum in hanc
הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ׃

,signare ‡ & ,libro in *scribere** & ,ement argento *is* Agros
† שְׁטָרוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם 44
,Ieruſalaim *circuitibus* ‡ in & ,Biniamin terra in teſtes *conteſtari* † &
וְהָעֵד [c] עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹתֵי יְרוּשָׁלִַם [d]
,*planicie* ‡ ciuitatibus in & ,*montis* ‖ ciuitatib⁹ in & ,Iehudah ciuitatibus in &
וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה
dixit ,eorum captiuitatem faciam redire quia :*Meidici* † ciuitatibus in &
וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי־ [f] אָשִׁיב אֶת־ [g] שִׁבוּתָם נְאֻם־
.DOMINVS
יְהוָה׃

CAP. XXXIII. לג

ipſe Et) .ſecundò Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
† וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ [h] שֵׁנִית וְהוּא 1
dixit Sic :dicendo (,cuſtodiæ atrio in clauſus *ipſe** adhuc
עוֹדֶנּוּ עָצוּר בַּחְצַר הַמַּטָּרָה לֵאמֹר׃ † כֹּה־אָמַר 2
,*illā conſtabiliendum ad* ‡ ,illā *formans* † DOMINVS ,*eam faciens* ‖ DOMINVS
יְהוָה עֹשֵׂה יְהוָה יוֹצֵר אוֹתָהּ לְהָכִינָהּ
:tibi reſpondebo & ,me ad Clama .eius nomen DOMINVS
יְהוָה׃ שְׁמוֹ׃ † קְרָא אֵלַי [k] וְאֶעֱנֶךָּ 3
.*ea* cognouiſtis non ,munita* & grandia tibi annunciabo &
[l] וְאַגִּידָה לְךָ גְּדֹלוֹת וּבְצֻרוֹת לֹא יְדַעְתֶּם
domos *ſuper* ‡ Iſrael Deus DOMINVS dixit ſic Quia
† כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־בָּתֵּי 4
,*aggeribus in diuitas* ‡ Iehudah regum domos *ſuper* † & ,huius vrbis
הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־בָּתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה הַנִּתָּצִים אֶל־הַסֹּלְלוֹת
,Chaſdim cum dimicandum ad *Venientes* .*gladio** in &
וְאֶל־הַחֶרֶב׃ † בָּאִים לְהִלָּחֵם [m] אֵת־הַכַּשְׂדִּים
feci percutere quos ,hominum cadaueribus ‡ eas implendum ad &
וּלְמַלְאָם אֶת־פִּגְרֵי הָאָדָם אֲשֶׁר־ [n] הִכֵּיתִי
,hac ciuitate à *meas faciesꝰ* abſcondi *quòd* ‡ & ,mea ira in & ,meo *naſo* † in
בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וַאֲשֶׁר הִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהָעִיר הַזֹּאת
ei *faciens aſcendere** ego Ecce .corum malitiam omnem propter
עַל כָּל־רָעָתָם׃ † הִנְנִי מַעֲלֶה־ [o] לָהּ 6
affluentiam † eis reuelabo & :eos curabo & ,medicinam & ,*emplaſtrum* ‡
אָרְכָה וּמַרְפֵּא וְרִפָּאתִים [p] וְגִלֵּיתִי לָהֶם עֶתֶר
,Iehudah captiuitatem faciam redire Et .veritatis & pacis
שָׁלוֹם וֶאֱמֶת׃ † וְהֵשִׁבֹתִי [q] אֶת־שְׁבוּת יְהוּדָה 7
.principio in ſicut eos ædificabo & :Iſrael captiuitatem &
וְאֶת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל [r] וּבְנִיתִים כְּבָרִאשֹׁנָה׃
peccauerunt ‖ qua ,ſua iniquitate omni ab illos emundabo Et
† וְטִהַרְתִּים מִכָּל־ [s] עֲוֹנָם אֲשֶׁר חָטְאוּ־ 8
,*mihi** peccauerunt quibus ,eorum iniquitatibus omnibus parcam & ,*mihi* ‖
לִי וְסָלַחְתִּי לְכָל־עֲוֹנֹתָם אֲשֶׁר חָטְאוּ־לִי
,nomen in mihi erit Et .me contra ſunt præuaricati quibus &
וַאֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִי׃ † וְהָיְתָה לִּי לְשֵׁם 9
quæ ,terræ gentibus cunctis ,gloriam in & ,laudem in ,gaudium
[t] שָׂשׂוֹן לִתְהִלָּה וְלִתְפְאֶרֶת לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
,pauebunt & ,eis *faciens* ego quod bonum omne audierint
יִשְׁמְעוּ אֶת־כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲנִכִי עֹשֶׂה אוֹתָם וּפָחֲדוּ
ego quam .pace omni ſuper & ,bono omni ſuper trement &
וְרָגְזוּ עַל כָּל־הַטּוֹבָה וְעַל כָּל־הַשָּׁלוֹם אֲשֶׁר אֲנִכִי
loco in audietur Adhuc :DOMINVS dixit Sic .ei *faciens*
עֹשֶׂה לָהּ׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה עוֹד יִשָּׁמַע בַּמָּקוֹם 10
,*homine abſque ipſe* † Deſertus :*dicentes* ‖ vos quo* ,iſto
הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חָרֵב הוּא מֵאֵין אָדָם
Ieruſalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in ,*animali abſque* &
וּמֵאֵין בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
.*iumento abſque* & ,*habitatore abſque* & ,*homine abſque* *deſolatis* ‡
הַנְּשַׁמּוֹת מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין יוֹשֵׁב וּמֵאֵין בְּהֵמָה׃
,*ſponſæ* vox & ,*ſponſi* vox ,lætitiæ vox & ,gaudij Vox
† קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל [t] כַּלָּה 11 *
bonus quoniam ,exercituum DOMINO Confitemini :dicentium vox
קוֹל אֹמְרִים [u] הוֹדוּ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת כִּי־טוֹב
adducentium ,eius miſericordia ſeculum in quoniam ,DOMINVS
יְהוָה כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ [x] מְבִאִים
captiuitatem faciam reducere quia ,DOMINI domum * confeſſionē
תּוֹדָה בֵּית יְהוָה כִּי־ [z] אָשִׁיב אֶת־שְׁבוּת
.DOMINVS dixit ,principio in ſicut ,terræ
הָאָרֶץ כְּבָרִאשֹׁנָה אָמַר יְהוָה׃
loco in erit Adhuc :exercituum DOMINVS dixit Sic
† כֹּה־אָמַר יְהוָה עוֹד יִהְיֶה [a] בַּמָּקוֹם 12
cunctis in & ,animal ad vſque & ,homine abſque deſerto iſto
הַזֶּה הֶחָרֵב מֵאֵין־אָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־
.*pecus facientium accubare* † ,paſtorum *tugurium* ‡ ,eius ciuitatibus
עָרָיו נְוֵה [a] רֹעִים מַרְבְּצִים צֹאן׃

,Bahal ipſũ *earum* tecta *ſuper* adoleuerunt quarum * domos & * ſuper
וְאֵת הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל־גַּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל
.me *iram ad concitãdum ad* ‡ ,alienis diis libamina libauerunt & ‡ vt iraſci faꝰ
cerent
וְהַסֵּךְ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי׃ [e]
facientes profectò Iehudah filij & Iſrael filij *fecerunt* † Nam † faciebant
† כִּי־ [f] הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אַךְ [g] עֹשִׂים 30 [f] הָיָה עָשָׂה
profectò Iſrael filij quia :*ſuis pueritiis* à * meis oculis in malum ‡ ab adoleſcẽ-
רַק בְּעֵינַי מִנְּעֻרֹתֵיהֶם כִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אַךְ tia ſua:
.DOMINVS dixit ,ſuarum manuum opere in me *irritantes* * * iraſci facie-
מַכְעִסִים אֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃ bant
hæc ciuitas mihi fuit mea ira *ſuper* † & ,meo *naſo ſuper* ‡ Quia ‡ in futore
† כִּי עַל־אַפִּי וְעַל־ [h] חֲמָתִי הָיְתָה לִּי הָעִיר הַזֹּאת 31 † in
: hanc diem ad vſque & ,eam ædificaueruut qua die à [h] יָם
לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה
malitiam omnem Propter .*meis faciebus deſuper* † eam *amouendam ad* ‖ ‡ vt auferre
faciam
לְהַסִּירָהּ מֵעַל פָּנָי׃ [i] † עַל כָּל־ [k] רָעַת 32 † à facie mea. [i] מִזּוֹר [k] רֹעַ
,me *imitandum ad* ‡ fecerunt quam ,Iehudah filiorũ & ,Iſrael filiorũ ‡ vt iraſci fa-
cerent
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי [l] שׁוּר
,eorum prophetæ & ,eorũ ſacerdotes ,eorũ principes ,eorum reges ,ipſi
הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם כֹּהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם
.Ieruſalaim habitatores & ,Iehudah *viri** & * viri
וְאִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם׃
eos *docendo* ‡ & :facies non & ,ceruicem me *ad* ‖ verterunt Et ‖ à
וַיָּפְנוּ [m] † אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וְלַמֵּד 33 ‡ cùm doce-
.diſciplinam *capiendum ad audientes ipſi* non & ,docendo, & ſurgendo manè rem
הַשְׁכֵּם וְלַמֵּד וְאֵינָם שֹׁמְעִים לָקַחַת [n] מוּסָר׃ [m] פָּנָה
eſt inuocatum qua ‡ domo in ſuas abominationes poſuerunt Et † audiebant
34 † וַיָּשִׂימוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא [o] vt acciperent
excelſa ædificauerunt Et .*eam polluendam ad**, *ea ſuper* meũ nomen ‡ in
שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃ † וּבָנוּ [p] אֶת־בָּמוֹת 35 [n] יָסַר שׂוֹם
ſuos filios *faciendum tranſire ad* † ,Hinnom filij valle in ‡ quæ ,Bahal * vt polluerẽt
חִנֹּם לְהַעֲבִיר אֶת־בְּנֵיהֶם [p] בָּנָה
aſcendit nec ,eis præcepi non quod ,Mòlech *ipſi* ſuas filias & ‡ ſunt
† vt tranſire facerent
וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לַמֹּלֶךְ [q] אֲשֶׁר לֹא־ צִוִּיתִים וְלֹא עָלְתָה עָוָה [q]
faciendum peccare *ad* ‡ ,hanc abominationem *faciendum ad** ,meum cor *ſuper* † ‡ in
* vt facerent
עַל־לִבִּי [r] לַעֲשׂוֹת הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת לְמַעַן [s] הַחֲטִיא ‡ vt
Deus DOMINVS dixit ſic propterea nunc Et .Iehudah † facerent
36 † וְעַתָּה לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי [r] עָשָׂה
manu in *Datur* :*dicentes** vos qua ‡ ,hanc ciuitatem ad ,Iſrael [s] חָטָא
יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נְתֻנָה בְיַד וחטיא
.peſte in & ,fame in & ,gladio in ,Babel regis
מֶלֶךְ־בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר׃ [p] * de-
eos *populi quò* † terris vniuerſis de eos *congregans ego* ‡ Ecce dicitis: Tradetur
‡ congrego
37 † הִנְנִי מְקַבְּצָם מִכָּל־ [t] הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים † ad quas
eos faciam redire & ,magna *iracũdia in* ‡ & ,mea ira & ,meo *naſo* * in ,*illuc* eieci
* furore
שָׁם בְּאַפִּי [u] וּבַחֲמָתִי וּבְקֶצֶף גָּדוֹל [v] וְהֵשִׁבֹתִים ‡ ira
.*fiducia in* † eos faciam habitare & ,iſtum locum ad [t] יָם
אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹשַׁבְתִּים לָבֶטַח׃ [u] שׁוּב
.Deum in eis ero ego & ,populum in mihi erunt Et † confidẽter.
38 † וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה [x] לָהֶם לֵאלֹהִים׃ [x] הָיָה
me *timendum ad* ‡ ,vnam viam & ,vnum cor eis dabo Et ‡ vt timeant
39 † וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדֶרֶךְ אֶחָד לְיִרְאָה אוֹתִי [y] נָתַן
.eos poſt eorum filiis & ,eis *bonum in* * ,diebus omnibus * vt bene ſit
כָּל־הַיָּמִים לְטוֹב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם׃ ‡ feriam cum
reuertar non quia ,*ſecuꝝ* ‖ pactum eis *excidam* ‡ Et ‖ ſempiternũ,
40 † וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא־אָשׁוּב † a tergo
dabo meum timorem & :eis *me beneſaciendum ad* ‡ ,eorũ *poſterioribus* † à ‡ vt benefa-
ciam
מֵאַחֲרֵיהֶם [z] לְהֵיטִיבִי אֹתָם וְאֶת־יִרְאָתִי אֶתֵּן יָסַב [z]
.me *deſuper recedere non pro** ,eorum corde in * vt non re-
בְּלִבָּם לְבִלְתִּי סוּר מֵעָלָי׃ cedant
terra in eos plantabo & :eis benefaciendo eos ſuper gaudebo Et
41 † וְשַׂשְׂתִּי עֲלֵיהֶם לְהֵטִיב אוֹתָם וּנְטַעְתִּים בָּאֶרֶץ [a] שׂוּשׂ
.mea anima tota in & ,meo corde omni in ,veritate in hac [a] שׂושׂ
בֶּאֱמֶת [b] הַזֹּאת בְּכָל־לִבִּי וּבְכָל־נַפְשִׁי׃ [b] אָמֵן
populum in adduxi Sicut :DOMINVS dixit ſic Quia
† כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי אֶל־הָעָם 42
adducens ‡ ego ſic ,hoc grande malum omne iſtum ‡ adducam
הַזֶּה אֶת כָּל־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת כֵּן אֲנִכִי [c] מֵבִיא [c] בּוֹא
.eos ſuper *loquens* † ego quod ,bonum omne eos ſuper † loquor
עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲנִכִי דֹבֵר עֲלֵיהֶם׃
:*dicentes** vos qua ‡ ,iſta terra in ager poſſidebitur Et ‡ de
43 † וְנִקְנָה הַשָּׂדֶה בָּאָרֶץ [d] הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים *dicitis, quòd
manu in eſt data ,*animali* & *homine abſque* *ipſa* ‡ Deſerta ‡ eſt, vt nõ ſit
homo & im-
שְׁמֵמָה הִיא מֵאֵין אָדָם וּבְהֵמָה נִתְּנָה בְיַד mentum,
.Chaſdim
הַכַּשְׂדִּים׃

dixit ,*venientes* * dies Ecce .DOMINVS dixit ,fecerunt quæ *veniunt,
38 אֲשֶׁר עָשׂוּ נְאֻם־יְהוָה׃ †הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־ פ
Chananeel turre à ,DOMINO ciuitas ædificabitur & ,DOMINVS לא כלה
עֲשָׂה יְהוָה וְנִבְנְתָה הָעִיר לַיהוָה מִמִּגְדַּל חֲנַנְאֵל
eo coram menſuræ *linea* ‡ vltrà exibit Et .anguli portam ad vſque ‡ filum
39 קי עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה׃ †וְיָצָא עוֹד קָוֶה הַמִּדָּה נֶגְדּוֹ
vallem omnem Et .Ghoath circuibit & ,Ghareb collem ſuper
40 פִּנַּן גִּבְעָה גָּרֵב וְנָסַב גִּעָתָה׃ †וְכָל־הָעֵמֶק
,Chidron torrentem ad vſque *ana* omnia & ,† cineris & ,cadauerum † locum, vni-
הַפְּגָרִים וְהַדֶּשֶׁן וְכָל־הַשְּׁדֹמוֹת עַד־נַחַל קִדְרוֹן uerſas regio-
:DOMINO ſanctitas ,Orientem ad equorum portæ angulum ad vſque nes השדמות
עַד־פִּנַּת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרָחָה קֹדֶשׁ לַיהוָה פ
.ſeculum in vltrà deſtruetur neque ,euelletur non
לֹא־יִנָּתֵשׁ וְלֹא־יֵהָרֵס עוֹד לְעוֹלָם׃

CAP. XXXII. לב

anno in ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
*שָׁנָה 1 הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה ᵘבַּשָּׁנָה
octauus annus ‡ ipſe ,Iehudah regis Sidchiiahu decimo בשנה
‡ est פ הָעֲשִׂירִית לְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה שְׁמֹנֶה־
regis *virtus** tunc Et .Nebuchadneſar anni decimus * exercitus
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְנְבוּכַדְרֶאצַּר׃ †וְאָז חֵיל מֶלֶךְ 2
clauſus erat propheta Irmeiahu & :Ieruſalaim *ſuper coarctantes* Babel obſidebat
צ בָּבֶל צָרִים עַל־יְרוּשָׁלִָם וְיִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא הָיָה כָלוּא
.Iehudah regis domo * quæ ,cuſtodiæ atrio in * erat in
ע בַּחֲצַר ע הַמַּטָּרָה אֲשֶׁר בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
:dicendo ,Iehudah rex Sidchiiahu eum clauſerat Quòd
3 †אֲשֶׁר כָּלָאוֹ צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר
dans † ego Ecce :DOMINVS dixit Sic :dicendo *vaticinans* ‡ tu Quare ‡ vaticinaris
מַדּוּעַ אַתָּה נִבָּא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן † do
?eam capiet & ,Babel regis manum in hanc ciuitatem
אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וּלְכָדָהּ׃
,Chaſdim manu de euadet non Iehudah rex Sidchiiahu Et
4 †וְצִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִמָּלֵט מִיַּד הַכַּשְׂדִּים
cum eius os loquetur & ,Babel regis manum in tradẽdo tradetur ſed
צ כִּי־הִנָּתֹן יִנָּתֵן בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְדִבֶּר־ z פִּיו עִם־ פֻּה
Babel in Et .videbunt illius oculos eius oculi & ,illius ore
פִּיהוּ וְעֵינָיו אֶת־עֵינָיו תִּרְאֶינָה׃ †וּבָבֶל 5
dixit ,eum *me viſitare vſque* erit ibi & ;Sidchiiahu faciet ire donec viſi-
יוֹלִיךְ אֶת־צִדְקִיָּהוּ וְשָׁם יִהְיֶה עַד־פָּקְדִי אֹתוֹ נְאֻם־ tem
.proſperabimini non ,Chaſdim cum dimicaueritis Cùm .DOMINVS Si
יְהוָה כִּי תִלָּחֲמוּ אֶת־הַכַּשְׂדִּים לֹא תַצְלִיחוּ׃
:dicendo ,me ad DOMINI verbum Fuit :Irmeiahu dixit Et
6 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ venit
:dicendo , te ad *veniens* tuus patruelis Sallum filius Chanamel Ecce
7 †הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן־שַׁלֻּם דֹּדְךָ [a]בָּא אֵלֶיךָ לֵאמֹר בוא
iudicio *tibi* ‡ quia :Hanathoth in * qui ,meum agrum tibi Eme * est
קְנֵה לְךָ אֶת־שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת כִּי לְךָ מִשְׁפַּט ‡ tuus est
mei patrui filius Chanamel me ad venit Et .*emendum ad* redemptionis vt emas
הַגְּאֻלָּה לְקָנוֹת׃ †וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן־ b דּוֹדִי קנה b דור e
:me ad ait & ,cuſtodiæ atrium ad ,DOMINI verbum iuxta
כִּדְבַר יְהוָה אֶל־חֲצַר c הַמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי נטר c
terra in * quæ ,Hanatoth in * qui meum agrum quæſo Eme * est
קְנֵה נָא אֶת־שָׂדִי אֲשֶׁר־בַּעֲנָתוֹת אֲשֶׁר־בְּאֶרֶץ * tuus est
eme :redemptio *tibi* † & ,*hereditatis* ‡ iure *tibi* * quia :Biniamin ‡hereditario,
בִּנְיָמִין כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה וּלְךָ הַגְּאֻלָּה קְנֵה־ † tua est
emi Et .*ipſum* * DOMINI verbum quòd cognoui & .tibi * eſſet.
לְךָ d וָאֵדַע כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא׃ †וָאֶקְנֶה ידע d
,Hanathoth in ‡ qui ,mei patrui filio Chanamel à agrum ‡ est
אֶת־הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן־דֹּדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת
decem & ,ſecalim † ſeptem ,argentum ei appendi & † *ſiclos*,
וָאֶשְׁקְלָה־לוֹ אֶת־הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וַעֲשָׂרָה* עוד c
feci teſtificari & ,ſignaui & ,libro in ſcripſi Et .argenteos ‡ ſtatera.
הַכָּסֶף׃ †וָאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר וָאֲחַתֹּם וָאָעֵד לקח f
accepi Et .*bilancibus* ‡ in argentum appendi & :teſtes
10 עֵדִים וָאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף בְּמֹאזְנָיִם׃ †וָאֶקַּח אֶת־ f † * & librum
& , *intimum* & *præcepti* * ,ſignatum emptionis librum apertum, &
סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת־הֶחָתוּם הַמִּצְוָה g וְהַחֻקִּים וְאֶת־ librum cõditionum ven-
filio Baruch emptionis librum dedi Et .*patentem* ditionis, ſecũdum præ-
11 h הַגָּלוּי׃ †וָאֶתֵּן אֶת־הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־ ceptũ legis, & conſuetu-
oculis in & ,mei patrui Chanamel oculis in Machſeiah filio Neriiah dinũ in ven-
נֵרִיָּה בֶּן־מַחְסֵיָה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דֹּדִי וְלְעֵינֵי dendo & emẽdo fruct⁹.
omnium oculis in ,emptionis libro in *ſcribentium* ‡ teſtium חקק h גלה
12 הָעֵדִים הַכֹּתְבִים בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי כָּל־ * qui ſcripſi
,Iehudæorum .*cuſtodiæ atrio in manentium* † ,cuſtodiæ atrio in † qui
הַיְהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֲצַר הַמַּטָּרָה׃ manebant

:dicendo ,eorum oculis in Baruch præcepi Et
13 †וְאֶצַוֶּה אֶת־בָּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר׃
Tolle *Tollendo* :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
14 †כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ
& ,hunc emptionis librum ,iſtos libros
אֶת־הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת
‡ pones ,teſtæ * vaſe in eos *dabis* ‡ & ,hunc apertum librum & ,ſignatum
הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וְנָתַתָּם בִּכְלִי־חֶרֶשׂ i
* fictili, .multis diebus ſtent vt נתן i
לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים׃
Adhuc :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit ſic Quia
15 †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד
poſſidebũtur .iſta terra in vineæ & ,agri & ,domus *ementur*
k קָנָה בָּתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ k יקנו
poſtquã dedi emptionis librum *me dediſſe poſt* ,DOMINVM ad oraui Et
1 נָתַן †וָאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אַחֲרֵי 1 תִּתִּי אֶת־סֵפֶר הַמִּקְנָה נתן 1
filio :dicendo ,Neriiah *filium* Baruch *ad* .Deus Domine Ahah
17 אֶל־בָּרוּךְ בֶּן־נֵרִיָּה לֵאמֹר׃ †אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה
tua potentia in terram & cælos feciſti tu Ecce
הִנֵּה אַתָּה m עָשִׂיתָ m אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ בְּכֹחֲךָ m עשה
,*verbum omne te à mirificabitur* non :extento tuo brachio in & ,magna est abſcondi-
הַגָּדוֹל וּבִזְרֹעֲךָ n הַנְּטוּיָה לֹא־יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל־דָּבָר׃ tũ à te quic-
iniquitatem retribuens ‡ & ,millibus in miſericordiam *Faciens* * quam.
18 †עֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים וּמְשַׁלֵּם o עֲוֹן n נשא
* Qui facis ,magnus Deus :eos poſt eorum filiorum ſinum in patrum ‡ reddis pœnã
אָבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגָּדוֹל o iniquitatis
.eius nomen exercituum DOMINVS ,potens עון o
הַגִּבּוֹר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
† opere: ‡ aperti tui oculi quia :*adinuentione* multus & ,conſilio Magnus
19 †גְּדֹל p הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילְיָה אֲשֶׁר־עֵינֶיךָ פְּקֻחוֹת יעץ p
‡ ſunt ,ſuas vias ſecundum vnicuiq; *damnum ad* ,*hominis* ‡ filiorum vias omnes ſuper
‖ hominum, עַל־כָּל־דַּרְכֵי בְנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו
vt des * operum ſigna poſuiſti Qui .ſuorum *ſtudiorum* * fructum ſecundum &
20 q וּכְפִרְיֵי מַעֲלָלָיו׃ †אֲשֶׁר־שַׂמְתָּ s אֹתוֹת q פרה
:Iſrael in & ,hanc diem ad vſque ,Aegypti terra in portenta & r שום s אות
וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְיִשְׂרָאֵל
.hanc diem ſecundam nomen tibi feciſti & :homine in &
וּבָאָדָם וַתַּעֲשֶׂה־לְּךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה׃
,Aegypti terra è Iſrael tuum populum eduxiſti Et
21 †וַתּוֹצֵא אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
,extento brachio in & robuſta manu ni & portentis in & ſignis in
בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ t נְטוּיָה t נטה
, hanc terram eis dediſti Et .magno terrore in &
וּבְמוֹרָא גָּדוֹל׃ †וַתִּתֶּן לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת 22
* ſuper ,lacte fluentem terram ,eis *dandũ ad* ‡ ,eorum patribus iuraſti quam *
‡ vt dares אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב
audierunt non & ,eam poſſederunt & ,ſunt ingreſſi Et .melle &
23 u וּדְבָשׁ׃ †וַיָּבֹאוּ u וַיִּרְשׁוּ x אֹתָהּ וְלֹא־שָׁמְעוּ בוא x ירש
præcepiſti quæ omnia :ambulauerunt non tua lege in & ,*tua voce in* voci tuæ.
בְּקוֹלֶךָ וּבְתוֹרָתְךָ לֹא־הָלָכוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר y צִוִּיתָה וכתורתך
malum omne eis *feciſti euenire* ‡ ,feceruñ non ,*faciendum ad* * eis ק
‖ & eucnit לָהֶם z לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אוֹתָם אֶת כָּל־הָרָעָה y צוה
,eam capiendum ad ,ciuitatem *venerunt tormenta* ‡ Ecce .hoc
24 הַזֹּאת׃ †הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלָכְדָהּ
* vt facerent *faciebus à* ‡ ,eam *ſuper præliantium* † Chaſdim manu in *eſt data* ‖ vrbs &
z עָשָׂה וְהָעִיר נִתְּנָה בְיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי ‡ arietibus
ingredientur .*videns* * tu ecce & ,*fuit* ‡ es locutus quod & : *peſtis* & ,*famis* & ,*gladij* † qui præliã-
חֶרֶב וְרָעָב וְדֶבֶר וַהֲיָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וְהִנֵּה אַתָּה רֹאֶה׃ tur aduerſus ‖ dabitur
agrum tibi Eme ,DOMINE † Domine , *me ad* ‡ dixiſti tu Et ‡ propter gla-
25 †וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יֱהוִה קְנֵה־לְךָ הַשָּׂדֶה dium, & fa-
.Chaſdim manu in dabitur vrbs & :teſtes teſtificare fac & ,argento *in* mem, & peſti-
בַּכֶּסֶף a וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְיַד הַכַּשְׂדִּים׃ lentiam:
:dicendo ,Iehudah ad DOMINI verbum fuit Et ‡ erit * cernis
26 b וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃ ‡ mihi:
me à nunquid ,carnis vniuerſæ Deus DOMINVS *ego* † Ecce † Deus,
27 †הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי b יִפָּלֵא עוד a
?*verbum omne mirificabitur* * † ſum
כָּל־דָּבָר׃ * celabitur
ciuitatem *dans* ‡ ego Ecce :DOMINVS dixit ſic Propterea quicquam?
28 †לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת־הָעִיר * tradam
,Babel regis Nebuchadreſar manum in & ,Chaſdim manũ in hanc
הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
vrbem *ſuper præliantes* Chaſdim venient Et .eam capiet &
וְלָכְדָהּ׃ †וּבָאוּ c הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עַל־הָעִיר 29 qui præliã-
:eam comburent & ,igni in hanc ciuitatem ſuccendent & ,hanc tur aduerſus
הַזֹּאת d וְהִצִּיתוּ אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ וְשָׂרָפוּהָ בוא c
נצת d

huc & illuc te vertens quo Vsque ,istas tuas ciuitates ad reuertere
22 שׁוּבִי אֶל־עָרַיִךְ אֵלֶּה׃ †עַד־מָתַי תִּתְחַמָּקִין
rebellis? FEMINA ,terra in ouum DOMINVS *creauit* ‡ quia *refractaria* filia ‡ creabit
הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה כִּי־בָרָא יְהוָה חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה
exercituum DOMINVS dixit Sic . virum circundabit
23 תְּסוֹבֵב גָּבֶר׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
,Iehudah terra in istud verbum dicent Adhuc :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה
cùm conuertero tibi benedicat ,eorum captiuitatem *me conuertendo in* ,eius vrbibus in &
וּבְעָרֶיהָ בְּשׁוּבִי אֶת־שְׁבוּתָם יְבָרֶכְךָ
habitabunt Et .*sanctitatis** mons ,iustitiæ habitaculũ DOMINVS
שָׁבָה ⁿ * sancte
24 יְהוָה נָוֶה־צֶדֶק הַר הַקֹּדֶשׁ׃ †וְיָשְׁבוּ
proficiscentur & ,agricolæ ,simul eius ciuitates omnes & ,Iehudah ea in
בָּהּ יְהוּדָה וְכָל־עָרָיו יַחְדָּו אִכָּרִים וְנָסְעוּ
gregatim. animam omnem & ,lassam animam feci inebriare Quia .*gregi in*
25 בַּעֲדָר׃ †כִּי הִרְוֵיתִי נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְכָל־נֶפֶשׁ
tristem ;vidi & ,sum expergefactus hoc Propter . impleui *dolentem*
קוּץ ° 26 דָּאָבָה מָלֵאתִי׃ †עַל־זֹאת הֵקִיצוֹתִי וָאֶרְאֶה
veniunt dixit ,*venientes* dies Ecce .mihi fuit dulcis meus somnus &
27 וּשְׁנָתִי עָרְבָה לִי׃ †הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־
,Iehudah domum & ,Israel domum seminabo & ,DOMINVS
יְהוָה וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה
quemadmodum erit Et .animalis semine & ,hominis semine
28 זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה׃ †וְהָיָה כַּאֲשֶׁר
* solicitus ‡ excutiendũ ‡ solicitus ,*destruendum* ‡ ad & ,diruendum ad & ,euellendum ad eos super fui *vigil** sic
שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם לְנָתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלַהֲרֹס
eos super ero *pernigil* ‡ ,malefaciendum ad & ,perdendum ad &
וּלְהַאֲבִיד ‡ וְלַהֲרֵעַ ‡ כֵּן אֶשְׁקֹד עֲלֵיהֶם רוּעַ
.DOMINVS dixit ,plantandum ad & ,ædificandum ad
29 לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ נְאֻם־יְהוָה׃ ‡בָּנָה
comederunt Patres :vltrà dicent non illis diebus In
30 בַּיָּמִים הָהֵם לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אָכְלוּ
Sed *Quinimo* .obstupuerunt filiorum dentes & ,acerbam vuam
בֹסֶר ‡ וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה׃ †כִּי אִם־
‡ propter iniquitatẽ ſuam ‡ qui comederit ‡ comedentis ‡ hominis Omnis .morietur *iniquitate ſua in* vnuſquiſq;
אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ ‡ יָמוּת כָּל־הָאָדָם הָאֹכֵל
,*venientes** dies Ecce .*eius* dentes obſtupeſcent ,acerbam vuam
בֹּסֶר ‡ תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו׃ †הִנֵּה יָמִים בָּאִים ‡ 31
* veniunt, domo cum & ,Israel domo cum *excidam* & ,DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה וְכָרַתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית
excidi quod fœdus ſecundum Non .nouum fœdus Iehudah
יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃ †לֹא כַבְּרִית 32
feriam pepigi ‡ qua apprehendi * vt educerẽ eos *educẽdum ad** ,eorum manũ *in me apprehendere* ‡ die in ,eorũ patribus cum
אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם ‡ לְהוֹצִיאָם
ego & ,meum pactum fecerunt irritum ipſi quia : Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה ‡ חִפְרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאָנֹכִי
fœdus † hoc Sed .DOMINVS dixit ,*eos in* ‡ ſum dominatus
בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם־יְהוָה׃ †כִּי זֹאת הַבְּרִית 33
‡ eis, † erit ‡ feriam dixit ,ipſos dies poſt Iſrael domo cum *excidam* ‡ quod
אֲשֶׁר אִכְרֹת ‡ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם־
‡ medio * in eorum corde *ſuper** & ,eorũ *interiori* ‡ in meam legem Dabo :DOMINVS
יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם
.populum in mihi erunt ipſi & ,Deum in eis ero & ;eam ſcribam
אֶכְתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃
amicum vnuſquiſque & ,ſuum *ſocium* vnuſquiſque vltra docebunt non Et
34 וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ
ipſi omnes nam :DOMINVM Cognoſcite : dicendo ,ſuum fratrem
אֶת־אָחִיו לֵאמֹר ‡ דְּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי כוּלָּם ‡ יֵדְעוּ
:DOMINVS dixit ,eorũ maximũ ad vſq; & ,eorũ minimo à me cognoſcẽt
‡ qui dedit כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אָזְכָּר־עוֹד׃
* qui rupit ‡ ſtatuta ;diei lumine in ſolem *dans* ‡ ,DOMINVS dixit Sic
חָקַק ‡ הַמָּה ‡ 35 כֹּה אָמַר יְהוָה נֹתֵן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֻקּוֹת
‡ remoueri poſſunt † facie mea, ‡ remoueri poterit, vt nõ ſit gens coram me, ,eius fluctus ſonarũt & ,mare *findens** :noctis lumine in ſtellarũ & ,lunæ
יָרֵחַ וְכוֹכָבִים לְאוֹר לָיְלָה רֹגַע הַיָּם ‡ וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו
ſtatuta *receßerint* ‡ Si .eius nomen exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ †אִם־יָמֻשׁוּ הַחֻקִּים 36
ceſſabunt ‡ Iſrael ſemen etiam ,DOMINVS dixit ,*meis faciebus* † à iſta
הָאֵלֶּה מִלְּפָנַי נְאֻם־יְהוָה גַּם זֶרַע יִשְׂרָאֵל ‡ יִשְׁבְּתוּ
:DOMINVS dixit Sic .diebus cunctis *meas facies ad gentem eſſe ab*
37 מִהְיוֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה
‡ metiri poſſunt ‡ inueſtigari † abiiciam ‡ propter terræ fundamenta *inueſtigentur* ‡ & ,ſurſum de cæli *metiantur** Si
אִם־יִמָּדְדוּ שָׁמַיִם מִלְמָעְלָה ‡ וְיֵחָקְרוּ ‡ מוֹסְדֵי־אֶרֶץ
omnia *ſuper* ‡ ,Iſrael ſemen omne in *reprobabo* † ego etiam ,deorſum
לְמַטָּה גַּם־אֲנִי אֶמְאַס בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל־כָּל־

,Surgite : Ephraim monte in cuſtodes *clamauerunt* ‡ dies *eſt** Quia
6 †כִּי יֵשׁ־יוֹם קָרְאוּ נֹצְרִים בְּהַר אֶפְרַיִם קוּמוּ
.noſtrum Deum DOMINVM ad Sion † aſcendamus &
וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
exultate & ,lætitia Iahacob *in Ouate* :DOMINVS dixit ſic Nam Exultate
7 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה ‡ רָנְנוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְחָה וְצַהֲלוּ
DOMINE fac Saluũ :dicite & ,laudate ,facite auditũ : gentium capite in
בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ הַלֵּלוּ וְאִמְרוּ ° הוֹשַׁע יְהוָה
adducens ego Ecce .Israel reſiduum tuum populum adducam
8 אֶת־עַמְּךָ אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל׃ †הִנְנִי ‡ מֵבִיא
: terræ lateribus de eos congregabo & ,Aquilonis terra de eos
אֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים ‡ מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ
magnus cœtus : ſimul pariens & prægnans ,claudus & cæcus ‡ eos inter ‡ erunt
בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ הָרָה וְיוֹלֶדֶת יַחְדָּו קָהָל גָּדוֹל
miſericordius cum & ,venient fletu Cum .huc reuertentur
9 בָּכָה ‡ יָשׁוּבוּ הָנָּה׃ †בִּבְכִי ‡ יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים
via in aquarum torrentes ad eos faciam ambulare .eos adducere faciam
‡ יָבַל ‡ יָלֵךְ אוֹבִילֵם ‡ אֶל־נַחֲלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ
Ephraim & ,patrem in Iſraeli ero quia : *ea in* impingent non ‡ ,recta ‡ in qua
‡ הָיָה ‡ לֹא יִכָּשֵׁלוּ בָּהּ כִּי־הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאֶפְרַיִם
,gentes DOMINI verbum Audite .*ipſe** meus primogenitus * erit.
10 בְּכֹרִי הוּא׃ †שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה גּוֹיִם
,Iſrael *Spargens* ‡ : dicite & : *longè à* † inſulis in annunciate &
וְהַגִּידוּ בָּאִיִּים מִמֶּרְחָק וְאִמְרוּ ‡ מְזָרֵה יִשְׂרָאֵל
.ſuum gregem paſtor ſicut eum cuſtodiet & ;eum congregabit
‡ נָנַד ‡ יְקַבְּצֶנּוּ וּשְׁמָרוֹ כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ׃
manu de eum redemit & ,Iahacob DOMINVS redemit Quoniam
11 †כִּי־פָדָה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד
confluent & ,Sion excelſo in *onabunt* ‡ & ,venient Et .*eo pro fortiꝰ* ‡ fortioris
חָזָק מִמֶּנּוּ׃ †וּבָאוּ ‡ וְרָנְנוּ בִּמְרוֹם־צִיּוֹן וְנָהֲרוּ 12 ‡ laudabunt
ſuper & ,*muſtum** ſuper & ,frumentum ſuper DOMINI bonitatem ad * vinum
אֶל־טוּב יְהוָה עַל־דָּגָן וְעַל־תִּירֹשׁ וְעַל־
hortus quaſi eorũ anima eritque ,*bouis & pecoris* ‡ filios ſuper & ,*recens* oleũ ‡ pecorum & boum,
יִצְהָר וְעַל־בְּנֵי־צֹאן וּבָקָר וְהָיְתָה נַפְשָׁם ‡ כְּגַן ‡ גָּנָן
,amplius *dolendum ad* ‡ addent non & ,irriguus ‡ vt doleant
רָוָה וְלֹא־יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד׃
:ſimul ſenes & ,iuuenes & ,choro in virgo lætabitur Tunc
13 †אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו
eos lætificabo & ,eos conſolabor & ,gaudium in eorũ luctũ conuertam &
וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם ‡ לְשָׂשׂוֹן ‡ וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים
,pinguedine ſacerdotum animam inebriabo Et .ſuo *merore* à ‡ ſuo dolore
מִיגוֹנָם׃ ‡ 14 †וְרִוֵּיתִי נֶפֶשׁ הַכֹּהֲנִים ‡ דָּשֶׁן
.DOMINVS dixit ,ſaturabuntur mea bonitate meus populus &
וְעַמִּי ‡ אֶת־טוּבִי יִשְׂבָּעוּ נְאֻם־יְהוָה׃
fletus ,*querimonia* ‡ ,eſt audita* excelſo in Vox : DOMINVS dixit Sic
15 †כֹּה אָמַר יְהוָה קוֹל ‡ בָּרָמָה ‡ נִשְׁמָע ‡ נְהִי ‡ בְּכִי
ſuper conſolari renuit ,ſuos filios ſuper plorante Rachel ,amaritudinum
תַּמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל־בָּנֶיהָ ‡ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל־
Prohibe : DOMINVS dixit Sic .*ipſe* † non quia , ſuis filiis
בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה מָנְעִי 16
merces eſt quia : *lachryma* ‡ à tuos oculos & ,fletu à tuam vocem
קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר
.inimici terra de reuertentur & ,DOMINVS ait ,tuo operi
לִפְעֻלָּתֵךְ נְאֻם־יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב׃
filij reuerterentur & ,DOMINVS ait ,*tuo nouiſſimo** ſpes eſt Et
17 †וְיֵשׁ־תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם־יְהוָה ‡ וְשָׁבוּ בָנִים
: ‡ plangentem Ephraim audiui Audiendo .ſuum terminum ad
לִגְבוּלָם׃ †שָׁמוֹעַ שָׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם ‡ מִתְנוֹדֵד 18
,me fac conuerti : *doctiꝰ* † non vitulus vt ,ſum caſtigatus & ,me Caſtigaſti
יִסַּרְתַּנִי ‡ וָאִוָּסֵר ‡ כְּעֵגֶל לֹא לָמֵד † הֲשִׁיבֵנִי
*poſt Nam** .meus Deus DOMINVS ‡ tu quia : conuertar &
וְאָשׁוּבָה כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהָי׃ †כִּי־אַחֲרֵי 19
:femur *ſuper* percuſſi ,mihi *eſſe notum poſt* † & : ‡ me pœnituit ,*me conuerti*
שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְאַחֲרֵי ‡ הִוָּדְעִי ‡ סָפַקְתִּי עַל־יָרֵךְ
.*mearũ puerilitatũ* † opprobriũ ſuſtinui quoniã ,erubui etiam &,ſum cõfuſus
בֹּשְׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי כִּי נָשָׂאתִי חֶרְפַּת נְעוּרָי׃
?*deliciarum natus* ‡ nónne ?Ephraim mihi* precioſus filius Nónne
20 †הֲבֵן ‡ יָקִיר ‡ לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים
:adhuc eius recordabor recordando ,eo cum *me loquendi ſufficientia* † ex quia
כִּי־מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד
ait ,eius miſerebor miſerendo ,*ei* ‡ mea viſcera ſonuerunt idcirco
עַל־כֵּן ‡ הָמוּ ‡ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם־
pone ,altos cumulos tibi pone ,*titulos** tibi Statue .DOMINVS
יְהוָה׃ †כּוֹנְנִי לָךְ ‡ צִיֻּנִים ‡ שִׂימִי לָךְ תַּמְרוּרִים ‡ שִׁתִּי 21
,Iſrael virgo Reuertere . ambulaſti † viam *ſtatuam* ‡ ad tuum cor
לִבֵּךְ לַמְסִלָּה דֶּרֶךְ הֲלַכְתִּי שׁוּבִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל

in quibus
ק פוץ
‡ in *ſed
‡ ſuccidendo ſuccidam
† Fortis eſt
‡ & difficilis eſt ‖ eſt qui iudicet
* ſanitatem,
ט נָתָה
‡ curatiuæ
† ſunt
י יסר
‡ multiplicata ſunt
ע עוה
* clamas
‖ fortem eſſe
*multiplicata ſunt
ז עשׂה
ר צור
curabo ſanitatem tuam,
‡ iectam
‖ ipſi (aiunt) qui requirat non eſt.
* conuerto conuerſionē tabernaculorum
‡ iuxta diſpoſitionem eius habitabitur.
ב הלל ידה
† vox gratiarū actionis,
‡ gaudentiū:
* attenuabūtur.
‡ priùs
† qui oppreſſerunt eos:
‡ fortis
‡ medio
† qui ita dilatauit
‡ vt innitatur mihi,
ד נגשׂ יחם
* in
‡ manens,
† manebit.
ג גור
‡ futoris
* donec faciat & donec ſtatuat cogitationes
ס עשׂה
ה קום זמם
‡ illud.
cogitationibus
‡ euaſores
* iuit Deus ante eum, vt
‡ faceret
† longo tempore (inquit populus), Et
‡ DOMINVS ait:
כ בנה
ל חפף
מ נטע הר

veruntamē illuc te diſperſi quò, gentibus cūctis in conſummationē
כֻּלָּה בְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֲפִצוֹתִיךָ שָּׁם אַךְ
iudicio in te caſtigabo ☞* conſummationem faciam non te‡
אֹתְךָ לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלָה וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט
Deſperata† :DOMINVS dixit ſic Nam .te mundabo non mundādo‡ &
וְנָקֹה לֹא אֲנַקֶּךָּ׃ 12 †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָנוּשׁ
:medelam* ad tuū iudiciū indicans‡ Non .tua plaga dolorifica†, tua cōtritio
לְשִׁבְרֵךְ נַחְלָה מַכָּתֵךְ׃ 13 †אֵין־דָּן דִּינֵךְ לְמָזוֹר
, tui ſunt obliti tui amatores Omnes .tibi † non curationis ‡ medicinæ
רְפֻאוֹת תְּעֲלֶה־ 14 †כָּל־מְאַהֲבַיִךְ שְׁכֵחוּךְ
:crudeli caſtigatione te percuſſi inimici plaga quia :quærent non te
אוֹתָךְ לֹא יִדְרֹשׁוּ כִּי מַכַּת אוֹיֵב הִכִּיתִיךְ מוּסַר אַכְזָרִי
Quid .tua peccata inualuerunt ‡ tuæ iniquitatis multitudinem propter
עַל רֹב עֲוֹנֵךְ עָצְמוּ חַטֹּאתָיִךְ׃ 15 †מַה־
multitudinē propter ?tuū dolorem deſperatum‡, tua cōtritione ſuper clamabis*
חֹזֶק עַל־שִׁבְרֵךְ אָנוּשׁ מַכְאֹבֵךְ עָלַי עָשִׂיתִי רַב
Propterea .tibi hæc feci ,tua peccata inualuerunt ‡ tuæ iniquitatis
לָכֵן 16 †כָּל־אֹכְלַיִךְ יֵאָכֵלוּ וְכָל־צָרַיִךְ כֻּלָּם
ipſi vniuerſi tui hoſtes vniuerſi & ;deuorabuntur ,te deuorantes omnes
בַּשֶּׁבִי יֵלֵכוּ וְהָיוּ שֹׁאסַיִךְ לִמְשִׁסָּה וְכָל־
,tibi emplaſtrum faciam aſcendere† Quia .prædam in .dabo te prædantes
בַּזָּזַיִךְ אֶתֵּן לָבַז׃ 17 †כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ
,te vocauerūt expulſam† quia: DOMINVS dixit ,te ſanabo tuis plagis à &
וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֲרַפֵּאךְ נְאֻם־יְהוָה כִּי נִדָּחָה קָרְאוּ לָךְ
ego Ecce :DOMINVS dixit Sic .eam non quærens ipſa‡ Sion
צִיּוֹן הִיא דֹּרֶשׁ אֵין לָהּ׃ 18 †כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי
:miſerebor eius habitaculorum &, Iahacob tentoriorum captiuitatem conuertens*
שָׁב שֹׁבוּת אָהֳלֵי יַעֲקוֹב וּמִשְׁכְּנוֹתָיו אֲרַחֵם
eius nouam ſuper‡ palatium & ,eius cumulum ſuper ciuitas ædificabitur &
וְנִבְנְתָה עִיר עַל־תִּלָּהּ וְאַרְמוֹן עַל־מִשְׁפָּטוֹ
:ludentium‡ vox & ,confeſſio† eis ex egredietur Et .ſedebit
יֵשֵׁב׃ 19 †וְיָצָא מֵהֶם תּוֹדָה וְקוֹל מְשַׂחֲקִים
non & ,eos honorabo & ;minuentur non & ,eos faciam mul‡plicare &
וְהִרְבֵּיתִים וְלֹא יִמְעָטוּ וְהִכְבַּדְתִּים וְלֹא
me coram eius cœtus & ,quondam‡ ſicut eius filij erunt Et .emileſcent*
יִצְעָרוּ׃ 20 †וְהָיוּ בָנָיו כְּקֶדֶם וַעֲדָתוֹ לְפָנַי
eius præſtans* erit Et .eum opprimentes‡ omnes ſuper viſitabo & :diſponetur
תִּכּוֹן וּפְקָדְתִּי עַל־כָּל־לֹחֲצָיו׃ 21 †וְהָיָה
,eū appropinquare faciā & ,egredietur ei‡ interiori‡ de ei‡ dominator &, eo ex
מֹשְׁלוֹ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו
accedendum ad‡ tuum cor edulcauit hic† iſte quis quia :me ad accedet &
וְנִגַּשׁ אֵלָי כִּי מִי הוּא־זֶה עָרַב אֶת־לִבּוֹ
ero ego & ,populum in mihi eritis Et ?DOMINVS dixit ,me ad
לִגְשֶׁת׃ 22 †וְהְיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה
;eſt egreſſus furore* DOMINI turbo Ecce .Deum in vobis
לָכֶם לֵאלֹהִים׃ 23 †הִנֵּה סַעֲרַת יְהוָה חֵמָה יָצְאָה
reuertetur Non .reſidebit† impiorum caput ſuper ;imminens‡ turbo
סַעַר מִתְגּוֹרֵר עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחוּל׃ 24 †לֹא יָשׁוּב
molimina ipſum ſtatuere ad vſque ex ,eum facere ad vſq;* ,DOMINI naſi† ira
חֲרוֹן אַף־יְהוָה עַד־עֲשֹׂתוֹ וְעַד־הֲקִימוֹ
.eo in‡ intelligetis dierum nouiſſimo in :ſui cordis
מְזִמּוֹת לִבּוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ׃

CAP. XXXI. לא

vniuerſis Deum in .Ero ,DOMINVS dixit ,illo tempore In
בָּעֵת הַהִוא נְאֻם־יְהוָה אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל 1 †
.populum in mihi erunt ipſi & ,Iſrael familiis
מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃
populus deſerto in gratiam Inuenit :DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה מָצָא חֵן בַּמִּדְבָּר עַם 2 †
.Iſraelem ipſum faciendum‡ quieſcere ad eundo* ,gladij ſuperſtites†
שְׂרִידֵי חָרֶב הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל׃
perpetua Charitate :‡ Et .mihi apparuit DOMINVS longinquo† A
מֵרָחוֹק יְהוָה נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם 3 †
.miſericordia te attraxi ideo ,te dilexi
אֲהַבְתִּיךְ עַל־כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד׃
Adhuc .Iſrael virgo ædificaberis & ,te ædificabo Adhuc
עוֹד אֶבְנֵךְ וְנִבְנֵית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד 4 †
.ludentium choro in egredieris & ,tuis tympanis ornaberis
תַּעְדִי תֻפֵּיךְ וְיָצָאת בְּמְחוֹל מְשַׂחֲקִים׃
plantabunt : Someron montibus in vineas plantabis Adhuc
עוֹד הִטְּעִי כְרָמִים נְטָעֵי שֹׁמְרוֹן נָטְעוּ 5 †
.prophanabunt & ,plantantes
נֹטְעִים וְחִלֵּלוּ׃

in eum dabis & ,prophetans & ,furioſo viro omni DOMINI vt des
יְהוָה לְכָל־אִישׁ מְשֻׁגָּע וּמִתְנַבֵּא וְנָתַתָּה אֹתוֹ אֶל־
increpaſti non quid vt ,nunc Et .neruum in & ,ſubuerſionem carcerem,
הַמַּהְפֶּכֶת וְאֶל־הַצִּינָק׃ 27 †וְעַתָּה לָמָּה לֹא גָעַרְתָּ
? vobis prophetantem Antothitem Irmeiahu in
בִּירְמְיָהוּ הָעֲנָתֹתִי הַמִּתְנַבֵּא לָכֶם׃
Longum :dicendo ,Babel‡ nos ad miſit propterea Quia .Ob id ſcilicet quòd
כִּי עַל־כֵּן שָׁלַח אֵלֵינוּ בָּבֶל לֵאמֹר אֲרֻכִּים 28 †
comedite & ,hortos plantate & :habitate & ,domos ædificate ;ipſum† ‡ in
בְּנוּ בָתִּים וְשֵׁבוּ וְנִטְעוּ גַּנּוֹת וְאִכְלוּ
epiſtolam ſacerdos Sephaniah legit Et .corum fructus † eſt
פְּרִיהֶן׃ 29 †וַיִּקְרָא צְפַנְיָה הַכֹּהֵן אֶת־הַסֵּפֶר
.prophetæ Irmeiahu auribus in ,banc
הַזֶּה בְּאָזְנֵי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא׃
:dicendo ,Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי 30 †דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר׃
dixit Sic :dicendo ,tranſmigrationem omnem ad Mitte
שְׁלַח עַל־כָּל־הַגּוֹלָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר 31 †
prophetauit quòd eo Pro :Nechalamitem Semahiah ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָה הַנֶּחְלָמִי יַעַן אֲשֶׁר נִבָּא
ſuper† vos fecit fidere &, eum miſi non ego & ,Semahiahu vobis † in
לָכֶם שְׁמַעְיָה וַאֲנִי לֹא שְׁלַחְתִּיו וַיַּבְטַח אֶתְכֶם עַל־
ſuper viſitans ego Ecce :DOMINVS dixit ſic Idcirco .mendacio viſito
שָׁקֶר׃ 32 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה הִנְנִי פֹקֵד עַל־
vir ei erit non ,eius ſemen ſuper & ,Nechalamitem Semahiah
שְׁמַעְיָה הַנֶּחְלָמִי וְעַל־זַרְעוֹ לֹא־יִהְיֶה לוֹ אִישׁ
ego quod ,bono in videbit non & ,huius populi medio in habitans bonum
יֹשֵׁב בְּתוֹךְ־הָעָם הַזֶּה וְלֹא־יִרְאֶה בַּטּוֹב אֲשֶׁר־אֲנִי
eſt locutus defectionem‖ quia :DOMINVS dixit ,meo populo faciens* * facio
עֹשֶׂה־לְעַמִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי־סָרָה דִבֶּר ‖ prauaricationem
.DOMINVM ſuper† ‖ סור
עַל־יְהוָה׃ † aduerſus

CAP. XXX. ל

:dicendo ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃ 1 †
tibi Scribe :dicendo ,Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כְּתָב־לְךָ 2 †
:libro in te ad ſum locutus quæ ,verba omnia
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ אֶל־סֵפֶר׃
conuertam & ,DOMINVS dixit ,venientes dies ecce Etenim veniunt
כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְשַׁבְתִּי 3 †
:DOMINVS dixit ,Iehudah & ,Iſrael mei populi captiuitatem
שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה אָמַר יְהוָה
,eorum patribus dedi quam ,terram ad eos faciam redire & ‖ שבה
וַהֲשִׁבוֹתִים אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לַאֲבוֹתָם
DOMINVS eſt locutus quæ verba hæc Et .eam poſſidebūt &
וְיָרָשׁוּהָ׃ 4 †וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
:DOMINVS dixit ſic Quoniam .Iehudah ad & ,Iſrael ad
אֶל־יִשְׂרָאֵל וְאֶל־יְהוּדָה׃ 5 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה
.pax non & ,* formido :audiuimus terroris Vocem * eſt
קוֹל חֲרָדָה שָׁמָעְנוּ פַּחַד וְאֵין שָׁלוֹם׃
‡ quare :maſculus parit‡ ſi ,videte & ,nunc Interrogate ‡ generat
שַׁאֲלוּ־נָא וּרְאוּ אִם־יֹלֵד זָכָר מַדּוּעַ 6 †
,parturientē tanquā ſuos lumbos ſuper ſuas manus* virum omnē vidi ‖ ראה
רָאִיתִי כָל־גֶּבֶר יָדָיו עַל־חָלָצָיו כַּיּוֹלֵדָה
dies magna quia ,Væ ?pallorem in facies omnes ſunt conuerſæ & * habentem
הַיָּמִים הַהוּא גָּדוֹל הַיּוֹם׃ 7 †הוֹי כִּי נָדוֹל הָיוֹם
.ſeruabitur eo ab & ,Iahacob ipſi ipſa angustia‡ tēpus & ;illa ſicut non à ,illa. vt non ſit ſimilis
וְנֶהְפָּכוּ כָל־פָּנִים לִירֵקוֹן׃ מִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ׃ ‖ affliction is
הַהוּא מֵאֵין כָּמֹהוּ וְעֵת־צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה 8 †
conteram ,exercituum DOMINVS dixit ,illa die in erit Et
וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת אֶשְׁבֹּר
ſeruient non & ,rumpam tua vincula & ,tuo collo deſuper eius iugum
עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ וּמוֹסְרוֹתֶיךָ אֲנַתֵּק וְלֹא־יַעַבְדוּ־
Dauid & ,ſuo Deo DOMINO ſeruient Et .extraneis vltra eo in‡ ‖ עלם
בוֹ עוֹד זָרִים׃ 9 †וְעָבְדוּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד
mi ſerue timeas ne tu Et .eis ſuſcitabo quem ,ſuo regi ‖ קום
מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם׃ 10 †וְאַתָּה אַל־תִּירָא עַבְדִּי
ego ecce quia :Iſrael conſternaris nec ,DOMINVS dixit ,Iahacob paueas
יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה וְאַל־תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי ‖ שבה
,eorum captiuitatis terra de tuum ſemen & ,longè à te ſaluificans ‡ erit qui ex-terreat.
מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת־זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם שוב
.exterrens‡ non & ,erit pacatus & ,requieſcet & ,Iahacob reuertetur & ‖ שוב
וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד׃ † ſum
faciam nam :te ſaluandum ad* ,DOMINVS ait ,† ego recū Quoniā * vt ſaluum faciam
כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהוֹשִׁיעֶךָ כִּי אֶעֱשֶׂה 11 †

exaudiam & :me *ad* orabitis & ,ibitis & ,me inuocabitis Et
וּקְרָאתֶם אֹתִי וַהֲלַכְתֶּם וְהִתְפַּלַּלְתֶּם אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי 12
me quæsieritis cùm ,inuenietis & ,me quætetis Et .vos *ad*
אֲלֵיכֶם׃ וּבְקַשְׁתֶּם אֹתִי וּמְצָאתֶם כִּי תִדְרְשֻׁנִי 13
,DOMINVS dixit ,vobis inueniar Et .vestro corde toto in
בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ וְנִמְצֵאתִי לָכֶם נְאֻם־יְהוָה 14
vniuersis de vos congregabo & ,vestram captiuitatem reducam &
וְשַׁבְתִּי אֶת־שְׁבִיתְכֶם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל־ °שָׁבָה
,*illuc* vos feci expelli *quò* ‡ ,locis cunctis de & ,gentibus °שְׁבוּתְכֶם
הַגּוֹיִם וּמִכָּל־הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר ᵖהֲדִחֵתִי אֶתְכֶם שָׁם ‡ ad quæ
quò † ,locum ad vos faciam reuerti & :DOMINVS dixit ᵖנָדַח
נְאֻם־יְהוָה וְהֲשִׁבֹתִי ᵠאֶתְכֶם אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־ ᵀ vnde
nobis Suscitauit :dixistis Quia .*inde* vos feci transmigrare ᵠשׁוּב
הֲגְלִיתִי אֶתְכֶם מִשָּׁם׃ ʳכִּי אֲמַרְתֶּם הֵקִים לָנוּ ʳגָּלָה 15
.Babel in prophetas DOMINVS
יְהוָה נְבִיאִים בְּבָבֶל׃
qui sedet su- solium *ad sedentem* ,regem ad DOMINVS dixit sic Nam
per כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה אֶל־הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב אֶל־כִּסֵּא 16
* qui habitat ,vestros‡ fratres ,hac vrbe in *habitantem* * populū omnem ad & ,Dauid
דָּוִד וְאֶל־כָּל־הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת אֲחֵיכֶם
.transmigrationem in vobiscum sunt egressi non qui
אֲשֶׁר לֹא־יָצְאוּ אִתְּכֶם בַּגּוֹלָה׃
mitto eos in *mittens* ego Ecce : exercituum DOMINVS inquit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מְשַׁלֵּחַ בָּם 17
ficus veluti eos dabo & :pestem & ,famem ,gladium
אֶת־הַחֶרֶב אֶת־הָרָעָב וְאֶת־הַדָּבֶר ˢוְנָתַתִּי אוֹתָם כְּתְאֵנִים ˢ נָתַן
possunt co- persequar Et .malitia præ *comedentur* non quæ ,turpes
medi הַמְשֹׁעָרִים אֲשֶׁר לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ׃ 18
commotionem in eos dabo & :peste in & ,fame in ,gladio in eos *post*
אַחֲרֵיהֶם בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר וְנָתַתִּים ᵗלְזַוְעָה
myrh P
‡ maledictio- ,sibilum in & ,stuporem in & ,*execrationem* ‡ in ,terræ regnis vniuersis
nem, לְכָל־ ᵘמַמְלְכוֹת הָאָרֶץ לְאָלָה וְלִשְׁמָמָה וְלִשְׁרָקָה
ad quas eii- .*illuc* eos expuli *quò* * ,gentibus cunctis in opprobrium in &
cere feci eos: וּלְחֶרְפָּה בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִדַּחְתִּים שָׁם׃
,DOMINVS dixit ,mea verba *ad* audierunt non *quòd eo* Pro
תַּחַת אֲשֶׁר־לֹא־שָׁמְעוּ אֶל־דְּבָרַי נְאֻם־יְהוָה 19
* per ,surgendo manè ,prophetas meos * eos ad misi quæ
אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֲלֵיהֶם אֶת־עֲבָדַי הַנְּבִיאִים הַשְׁכֵּם
.DOMINVS dixit ,audistis non & ;mittendo &
וְשָׁלֹחַ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם נְאֻם־יְהוָה׃
transmigratio omnis ,DOMINI verbum audite vos Et
וְאַתֶּם שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה 20
.Babel in Ierusalaim de misi quam
אֲשֶׁר־שִׁלַּחְתִּי מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה׃
Achab ad Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אַחְאָב 21
qui proph- *prophetantes* ,Mahaseiah filium Sidchiiahu ad & ,Cholaiah filium
etant בֶּן־קוֹלָיָה וְאֶל־צִדְקִיָּהוּ בֶן־מַעֲשֵׂיָה הַנִּבְּאִים
† mēdaciter: manu in eos *dans* ‡ ego Ecce : *falso* † meo nomine in vobis
‡ trado לָכֶם בִּשְׁמִי שָׁקֶר הִנְנִי נֹתֵן אֹתָם בְּיַד
.vestris oculis in eos percutiet & ,Babel regis Nebuchadnesar
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְהִכָּם לְעֵינֵיכֶם׃ ˣ נָכָה
‡ ab omni †quæ ,Iehudah *transmigrationi omni* ‡ maledictio eis ex assumetur Et
transmigra- וְלָקַח מֵהֶם קְלָלָה לְכֹל ʸגָּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר 22
tione ,Sidchiiahu sicut DOMINVS te Ponat : dicendo ,Babel in
† est בָּבֶל לֵאמֹר יְשִׂמְךָ יְהוָה כְּצִדְקִיָּהוּ
ʸ גָּלָה .igni in Babel rex *eos torruit* ‡ quos ,Achab sicut &
‡ combussit כְּאַחְאָב וְכַאֲשֶׁר קָלָם מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאֵשׁ׃ † יַעַן 23
vxoribus cū commiserūt adulteriū & ,Israel in nefas fecerunt quòd
עָשׂוּ ᶻנְבָלָה בְיִשְׂרָאֵל וַיְנָאֲפוּ אֶת־נְשֵׁי ᶻ עָשָׂה
amicorum non quod ,*falso* ‡ meo nomine in verbum sunt locuti & ,suorū *sodalium*
‡ mēdaciter, רֵעֵיהֶם וַיְדַבְּרוּ דָבָר בִּשְׁמִי שֶׁקֶר אֲשֶׁר לֹא
* id quod .DOMINVS dixit ,*testis & cognoscens* ‡ ego & * ;eis præcepi
‡ cognosco צִוִּיתִים וְאָנֹכִי הָיִד ᵇוָעֵד נְאֻם־יְהוָה׃ ᵃ צָוָה
& testor, :dicendo ,dices Nechelamitem Semahiahu ad Et ᵇ עוֹד
ᵃ צָוָה
היד״ע
ק
וְאֶל־שְׁמַעְיָהוּ הַנֶּחֱלָמִי תֹּאמַר לֵאמֹר׃ 24
:dicendo ,Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר 25
,populū omnē ad literas tuo nomine in misisti tu quòd eo Pro
יַעַן אֲשֶׁר אַתָּה שָׁלַחְתָּ בִשְׁמְךָ סְפָרִים אֶל־כָּל־הָעָם
‡ est ,sacerdotem Mahaseiah filium Sephaniah ad & ,Ierusalaim in ‡ qui
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וְאֶל־צְפַנְיָה בֶן־מַעֲשֵׂיָה הַכֹּהֵן
te dedit DOMINVS :dicendo ,sacerdotes vniuersos ad &
וְאֶל־כָּל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר׃ 26 † יְהוָה נְתָנְךָ
‡ vt sitis præ- domo *præfectos existendum ad* ‡ ,sacerdote Iehoiadah pro sacerdotem
fecti in כֹּהֵן תַּחַת יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן ᶜ לִהְיוֹת פְּקִדִים בֵּית ᶜ הָיָה

Iugum : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Quia
כִּי כֹה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹל 14
seruiendum ad ‡ ,istarum gentium cunctarum collum super *dedi* *ferri* * ferreū posui
בַּרְזֶל נָתַתִּי עַל־צַוָּארֵי כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לַעֲבֹד ‡ vt seruiant
feram insuper & ;ei seruiant & ,Babel regi Nebuchadnesar bestias
אֶת־נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וַעֲבָדֻהוּ וְגַם אֶת־ ᶻחַיַּת ᶻ חָיָה
Chananiah ad propheta Irmeiah dixit Et .ei dedi agri
הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־חֲנַנְיָה 15
,DOMINVS te misit non ,Chananiah nunc Audi : prophetam
הַנָּבִיא שְׁמַע־נָא חֲנַנְיָהוּ לֹא־שְׁלָחֲךָ יְהוָה
.mendacio in istum populum feciisti fidere tu &
וְאַתָּה הִבְטַחְתָּ אֶת־הָעָם הַזֶּה עַל־שָׁקֶר׃
faciebus desuper * te *mittens* ego Ecce : DOMINVS dixit sic Idcirco
לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מְשַׁלֵּחֲךָ מֵעַל פְּנֵי 16 † mitto
ad ‡ es locutus *defectionem* † quia :*mortuus tu* ‡ anno hoc :*humi* * à facie terræ:
הַאֲדָמָה הַשָּׁנָה ᵃמֵת כִּי־סָרָה דִּבַּרְתָּ אֶל־ ‡ morieris,
anno in propheta Chananiah est mortuus Et .DOMINVM † præuaricationem
יְהוָה׃ וַיָּמָת ‡ חֲנַנְיָה הַנָּבִיא בַּשָּׁנָה 17 ‡ contra
.septimo mense in ,ipso ᵃ מוֹת
הַהִוא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃

CAP. XXIX. כט

propheta Irmeiah misit *quæ* ,*libri* ‡ verba * hæc Et * sunt
‡ literatum
quas
וְאֵלֶּה דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׁלַח יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא 1
ad & ,transmigrationis seniorum residuum ad ,Ierusalaim de
מִירוּשָׁלַם אֶל־יֶתֶר זִקְנֵי הַגּוֹלָה וְאֶל־
quem ,populum omnem ad & ,prophetas ad & ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים וְאֶל־הַנְּבִיאִים וְאֶל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר
.Babel in Ierusalaim de Nebuchadnesar fecerat transmigrare
הָגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה׃
,*eunuchos* ‡ &, *heram* ‡ & ,*regem* ‖ Iechoniah *egredi* *Post* † † Postquam
scilicet egres-
אַחֲרֵי ᵃצֵאת יְכָנְיָה הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה וְהַסָּרִיסִים 2 sus est
.Ierusalaim de *inclusore** & ,*fabrum* ‖ & ,Ierusalaim & ,Iehudah principes ‖ rex
‡ regina,
ᵇשָׂרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר מִירוּשָׁלָם׃ ‡ eunuchi,
Chilchiiah filij Ghemariah & ,Saphan filij Elhasah manum Per ᵃ יָצָא
בְּיַד אֶלְעָשָׂה בֶן־שָׁפָן וּגְמַרְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּה 3 ᵇ שׁוּר
regem Nebuchadnesar ad Iehudah rex Sidchiiah misit quos) ‖ artifices,
* inclusores
אֲשֶׁר שָׁלַח צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ
exercitum DOMINVS dixit Sic .dicendo (Babel in ,Babel
בָּבֶל בָּבֶלָה לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת 4
feci transmigrare quam ,transmigrationi omni ,Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־הַגּוֹלָה ᶜאֲשֶׁר־ ᶜהִגְלֵיתִי ᶜ גָּלָה
:habitate & ,domos Aedificate . Babel in Ierusalaim de
מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה׃ בְּנוּ בָתִּים וְשָׁבוּ 5
,vxores Accipite .eorum fructus comedite & ,hortos plantate &
וְנִטְעוּ גַּנּוֹת וְאִכְלוּ אֶת־ ᵈפִּרְיָן׃ ᵉקְחוּ נָשִׁים ᵈ פְּרָה
& ,vxores vestris filiis accipite & ,filias & ,filios generate & ᵉ לָקַח
וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת ᵉוּקְחוּ לִבְנֵיכֶם נָשִׁים וְאֶת־
vos multiplicate & :filias & ,filios pariant & ,viris date vestras filias
בְּנוֹתֵיכֶם ᶠתְּנוּ לַאֲנָשִׁים וְתִלַּדְנָה בָּנִים וּבָנוֹת ᵍ וּרְבוּ־ ᶠ נָתַן ᵍ רָבָה
,ciuitatis pacem quærite Et .vos diminuatis non & ,ibi
שָׁם וְאַל־תִּמְעָטוּ׃ וּדְרְשׁוּ ‡ אֶת־שְׁלוֹם הָעִיר 7
ad ea pro orate & ;*illuc* vos feci transmigrare quam * * ad
אֲשֶׁר הִגְלֵיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְהִתְפַּלְלוּ בַעֲדָהּ אֶל־
.pax vobis erit illius pace in quia : DOMINVM
יְהוָה כִּי בְשָׁלוֹמָהּ יִהְיֶה לָכֶם שָׁלוֹם׃
Ne : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Nam
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַל־ 8
:vestri diuini & ,*vestro interiori in* ‡ qui ,vestri prophetæ vobis *imponant* † † seductionē
faciant
יַשִּׁיאוּ לָכֶם נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר־בְּקִרְבְּכֶם וְקֹסְמֵיכֶם ‡ sunt in me-
.*somniantes* * vos quæ ,vestra somnia *ad* audiatis ne & dio vestri, ʰ נָשָׂא
וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲלֹמֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מַחְלְמִים׃ * somniatis,
non :meo nomine in vobis *vaticinantes* † ipsi *falsitate in* ‡ Quia ‡ falsum
כִּי בְשֶׁקֶר הֵם נִבְּאִים לָכֶם בִּשְׁמִי לֹא 9 † prophetant
:DOMINVS dixit sic Nam .DOMINVS dixit , eos misi
שְׁלַחְתִּים נְאֻם־יְהוָה׃ כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה 10
,vos visitabo , anni septuaginta Babel in *implere* *os ad* Quia ‡ ‡ Postquam
impleti fue-
כִּי לְפִי ⁱמְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם rint
vos *reducendum ad* ‖ , bonum meum verbum vos super suscitabo & ⁱ מָלֵא
וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיכֶם ᵏאֶת־דְּבָרִי הַטּוֹב ‖ לְהָשִׁיב אֶתְכֶם ‖ vt reducam
,cogitationes noui ego Nam .istum locum ad ᵏ קוּם ‖ שׁוּב
אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ כִּי אָנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת־הַמַּחֲשָׁבֹת 11
cogitationes : DOMINVS dixit , vos super *cogitans* ego quas cogito
אֲשֶׁר אָנֹכִי חֹשֵׁב עֲלֵיכֶם נְאֻם־יְהוָה * mali , vt
.spem & ,nouissimum vobis *dandum ad* ;*malum in* * non & ,pacis dem
מַחְשְׁבוֹת שָׁלוֹם וְלֹא ᵐלְרָעָה ⁿלָתֵת לָכֶם אַחֲרִית וְתִקְוָה׃ ᵐ רֹעַ ⁿ נָתַן

audiatis ne vos Et .eius manum per eos *me consumere ad vsque* donec consumam a
9 † אַתֶּם a־תִּמֵּי אַתֶּם אַל־תִּשְׁמְעוּ׃ † אַתֶּם אַל־תִּשְׁמְעוּ׃
ad &, *vestra somnia ad* &, *vestros diuinos ad* &, *vestros prophetas ad*
אֶל־נְבִיאֵיכֶם וְאֶל־קֹסְמֵיכֶם וְאֶל־חֹלְמֹתֵיכֶם וְאֶל־
vos ad dicentes ipsi qui, *vestros maleficos ad* &, *vestros augures* b dicunt
עֹנְנֵיכֶם וְאֶל־כַּשָּׁפֵיכֶם אֲשֶׁר־הֵם אֹמְרִים אֲלֵיכֶם
.Babel regi seruietis Non :dicendo
לֵאמֹר לֹא תַעַבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל׃
vos *elongandum ad* ‡, vobis *vaticinantes ipsi* mendacium Quia prophetant
10 † כִּי שֶׁקֶר הֵם נִבְּאִים לָכֶם לְמַעַן הַרְחִיק אֶתְכֶם ‡ vt longè faciant
.peraris & ,vos *propellam* ‡ ,*vestra humo desuper* * * à terra
מֵעַל אַדְמַתְכֶם וְהִדַּחְתִּי אֶתְכֶם וַאֲבַרְתֶּם׃ ‡ eiiciam
regis iugum in suum collum introduxerit quæ gens Et b בָּרַח
11 † וְהַגּוֹי אֲשֶׁר יָבִיא אֶת־צַוָּארוֹ בְּעֹל מֶלֶךְ
dixit, *sua terra super* eum faciam dimitti & ;ei seruierit &, Babel
בָּבֶל וַעֲבָדוֹ וְהִנַּחְתִּיו עַל־אַדְמָתוֹ נְאֻם־
Sidchiiahu ad Et .ea in habitabit &, eam colet &, DOMINVS
12 יְהוָה וְעָבְדָהּ וְיָשַׁב בָּהּ׃ † וְאֶל־צִדְקִיָּהוּ
:dicendo, hæc verba omnia secundum sum locutus Iehudah regem
מֶלֶךְ־יְהוּדָה דִּבַּרְתִּי כְּכָל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר
,ei seruite &, Babel regis iugum in vestra colla Introducite c בּוֹא
הָבִיאוּ אֶת־צַוְּארֵיכֶם בְּעֹל מֶלֶךְ בָּבֶל וְעִבְדוּ אֹתוֹ
tuus populus &, tu, moriemini quid Vt .viuetis &, eius populo &
13 וְעַמּוֹ d וִחְיוּ׃ † לָמָּה תָמוּתוּ אַתָּה וְעַמְּךָ d חָיָה
DOMINVS est locutus quemadmodum, peste in &, fame in, gladio in
בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדָּבֶר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
?Babel regi seruierit non quæ gentem ad
אֶל־הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל׃
dicentium prophetarum verba ad audiatis ne Et
14 † וְאֶל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־דִּבְרֵי הַנְּבִאִים הָאֹמְרִים
mendacium quia :Babel regi seruietis Non :dicendo, *vos ad* vobis
אֲלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תַעַבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל כִּי־ שֶׁקֶר
ait, eos misi non Quia .vobis *vaticinantes ipsi* prophetant
15 הֵם נִבְּאִים לָכֶם׃ † כִּי לֹא שְׁלַחְתִּים נְאֻם־ * prophetant
propter, *mendacio in* ‡ meo nomine in *vaticinantes** ipsi &; DOMINVS ‡ mẽdaciter,
יְהוָה וְהֵם נִבְּאִים בִּשְׁמִי לַשֶּׁקֶר לְמַעַן vt eiicere faciam
vaticinantes † prophetæ &, vos pereatis &, vos *me expellere* † qui vaticinantur
הַדִּיחִי אֶתְכֶם וַאֲבַדְתֶּם אַתֶּם וְהַנִּבְּאִים הַנִּבָּאִים c נָבָא
istum populum omnem ad &, sacerdotes ad Et .vobis
16 לָכֶם׃ † וְאֶל־כָּל־הָעָם הַזֶּה אָמַר יְהוָה
ad audiatis Ne :DOMINVS dixit Sic ;dicendo, *sum* locutus
דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־
vasa Ecce :dicendo, *vobis prophetantium* vestrorum prophetarum verba qui prophetant
דִּבְרֵי נְבִיאֵיכֶם הַנִּבְּאִים לָכֶם לֵאמֹר הִנֵּה כְּלֵי
mendacium quia :citò nunc Babel de *conuersa* DOMINI domus reuertentur
בֵּית־יְהוָה e מוּשָׁבִים מִבָּבֶל עַתָּה מְהֵרָה כִּי שֶׁקֶר f שׁוּב
.vobis *prophetantes ipsi* prophetant
הֵמָּה נִבְּאִים לָכֶם׃
:viuetis &, Babel regi seruite :eos *ad* audiatis Ne
17 † אַל־תִּשְׁמְעוּ אֲלֵיהֶם עִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל g וִחְיוּ g חָיָה
,*ipsi* prophetæ si Et ?solitudo hæc ciuitas erit quid vt sunt
18 לָמָּה תִּהְיֶה הָעִיר הַזֹּאת חָרְבָּה׃ † וְאִם־נְבִיאִים הֵם
DOMINO *in* ‡ nunc *occurrens** :eis cum DOMINI verbum est si & * orent
‡ Dominum
יְהוָה וְאִם־יֵשׁ דְּבַר־יְהוָה אִתָּם יִפְגְּעוּ־נָא בַיהוָה
,DOMINI domo in *remanentia* ‡ vasa eant non vt, exercituum ‡ quæ remaneant
צְבָאוֹת לְבִלְתִּי h בֹּאוּ הַכֵּלִים הַנּוֹתָרִים בְּבֵית־יְהוָה h בּוֹא
.Babel in, Ierusalaim in &, Iehudah regis domo &
וּבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלִַם בָּבֶלָה׃
super &, columnas ad exercituum DOMINVS dixit sic Quia ad
19 † כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֶל־הָעַמֻּדִים וְעַל־
remanentium † vasorum residuum *super* ‡ &, *fulcimenta super** &, mare * ad bases,
‡ ad
הַיָּם וְעַל־ i הַמְּכֹנוֹת וְעַל i יֶתֶר הַכֵּלִים הַנּוֹתָרִים † quæ remaneant
Nebuchadnesar *ea* tulit non ‡ Quæ .hac vrbe in
20 בָּעִיר הַזֹּאת׃ † אֲשֶׁר לֹא־לָקַח נְבוּכַדְנֶאצַּר i כּוֹן
Iehoiachim filium Iechoniah *eo transferendo in* ‡, Babel rex ‡ scilicet
† cùm transmigrare fecit
מֶלֶךְ בָּבֶל k בַּגְלוֹתוֹ אֶת־יְכָנְיָה בֶּן־יְהוֹיָקִים i יכר k גָּלָה
Iehudah *ingenuos** omnes &, Babel in Ierusalaim de Iehudah regem * optimates
מֶלֶךְ־יְהוּדָה מִירוּשָׁלִַם בָּבֶלָה וְאֶת כָּל־ l חֹרֵי יְהוּדָה l חוֹר
.Ierusalaim &
וִירוּשָׁלִָם׃
super † Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Quia † ad
21 † כִּי כֹה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־
,Iehudah regis domo &, DOMINI domo *remanentia** vasa * quæ relicta
m כֵּלִים הַנּוֹתָרִים בֵּית יְהוָה וּבֵית מֶלֶךְ־יְהוּדָה m כָּלָה
.Ierusalaim &
וִירוּשָׁלִָם׃

CAP. XXVIII. כח

regis Sidchiiah regni principio in ipso anno in fuit Et
1 † וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַהִוא בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־
me ad dixit, quinto mense in, quarto anno in, Iehudah
יְהוּדָה p בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר אֵלַי p שָׁנָה
domo in, Ghibhon de * qui, propheta Hazur filius Chananiah בִּשְׁנַת
חֲנַנְיָהוּ בֶן־עַזּוּר הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגִּבְעוֹן בְּבֵית p erat
:dicendo, populi omnis & ,sacerdotum oculis in, DOMINI
יְהוָה לְעֵינֵי הַכֹּהֲנִים וְכָל־הָעָם לֵאמֹר׃
:dicendo, Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
2 † כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
Tẽpore duorum annorũ .dierum *annis duobus adhuc* In .Babel regis iugum Confregi
edire faciam ,DOMINI domus vasa omnia hunc locum ad *conuertens* ego
3 שָׁבַרְתִּי אֶת־עֹל מֶלֶךְ בָּבֶל׃ † בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים
,ifto loco de Babel rex Nebuchadnesar tulit quæ
אֲנִי מֵשִׁיב אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת־כָּל־כְּלֵי בֵּית יְהוָה
regem Iehoiachim filium Iechoniah Et .Babel * ea adduxit &
4 אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל q מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה
* in
q בּוֹא
qui ingressi sunt ,Babel in *ingredientium* ,Iehudah transmigrationem omnem & ,Iehudah
r גָּלָה יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־ † וְאֶת־יְכָנְיָה בֶן־ r יְהוּדָה וְאֶת־כָּל־גָּלוּת
conteram nam :DOMINVS ait ,istum locum ad *conuertens** ego
* redire faciã
5 אֲנִי מֵשִׁיב אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם־יְהוָה כִּי אֶשְׁבֹּר
ad prophetã Irmeiahu dixit Et .Babel regis iugum
6 אֶת־עֹל מֶלֶךְ בָּבֶל׃ † וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־
,populi omnis oculis in &, sacerdotum oculis in, prophetã Chananiah
חֲנַנְיָה הַנָּבִיא לְעֵינֵי הַכֹּהֲנִים וּלְעֵינֵי כָל־הָעָם
qui stabant :propheta Irmeiah ait Et .DOMINI domo in *stantium*
7 הָעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא
,tua verba DOMINVS suscitet :DOMINVS faciat Sic .Amen
אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה יְהוָה יָקֵם יְהוָה אֶת־דְּבָרֶיךָ
vt redire faciat omnem &, DOMINI domus vasa *conuertendum ad* prophetasti quæ
אֲשֶׁר נִבָּאתָ לְהָשִׁיב כְּלֵי בֵית־יְהוָה וְכָל־
.istum locum ad Babel de transmigrationem
הַגּוֹלָה מִבָּבֶל אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
loquor *loquens ego* quod, hoc verbum nunc audi Veruntamen
8 † אַךְ־שִׁמְעָ נָא הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר
,populi vniuersi auribus in &, tuis auribus in Prophetæ
9 בְּאָזְנֶיךָ וּבְאָזְנֵי כָל־הָעָם׃ † הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר
super terras *ad* prophetauerunt &, seculo à te ante &, me ante fuerunt
s הָיָה
afflictione
t רוֹעַ
* vaticinatus est
‡ cùm venerit
u אָמֵן
de
x לָקַח
,malo * &, prælio de, magna regna *super* &, multas
לְפָנַי וְלְפָנֶיךָ מִן־הָעוֹלָם וַיִּנָּבְאוּ אֶל־אֲרָצוֹת
verbum *veniendo in* ‡, pace de *prophetabit** qui Propheta .peste &
רַבּוֹת וְעַל־מַמְלָכוֹת גְּדוֹלוֹת לְמִלְחָמָה t וְלָרָעָה
.veritate in DOMINVS *eum* misit quem propheta scietur, prophetæ
10 וּלְדֶבֶר׃ † הַנָּבִיא אֲשֶׁר יִנָּבֵא לְשָׁלוֹם בְּבֹא דְּבַר
Irmeiahu collo *desuper* vectem propheta Chananiah tulit Et u בְּאֵמֶת
הַנָּבִיא יִוָּדַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר־שְׁלָחוֹ יְהוָה x † וַיִּקַּח חֲנַנְיָה הַנָּבִיא אֶת־הַמּוֹטָה מֵעַל צַוַּאר יִרְמְיָה
.cum confregit &, prophetæ
11 הַנָּבִיא וַיִּשְׁבְּרֵהוּ׃
dixit Sic :dicendo, populi omnis oculis in Chananiah ait Et
† וַיֹּאמֶר חֲנַנְיָה לְעֵינֵי כָל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר
Babel regis Nebuchadnesar iugum confringam Sic :DOMINVS
יְהוָה כָּכָה אֶשְׁבֹּר אֶת־עֹל נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
‡ infra duos annos
abiit & ;gentium omnium collo *desuper* ‡ dierum *duobus annis adhuc in* ‡
בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים מֵעַל צַוַּאר כָּל־הַגּוֹיִם y וַיֵּלֶךְ
‡ de
y הָלַךְ
.suam viam in propheta Irmeiah
12 יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לְדַרְכּוֹ׃
‡ postquam confregit
*confringate post** ‡ Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Et
† וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שְׁבֹר
,prophetæ Irmeiah collo *desuper* vectem propheta Chananiah
חֲנַנְיָה הַנָּבִיא אֶת־הַמּוֹטָה מֵעַל צַוַּאר יִרְמְיָה הַנָּבִיא
de
Sic :dicendo, Chananiah ad *dices* &, Vade :dicendo
13 לֵאמֹר׃ † הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־חֲנַנְיָה לֵאמֹר כֹּה
ligneos
eis pro facies &, confregisti *ligni* Vectes :DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה מוֹטוֹת עֵץ שָׁבַרְתָּ וְעָשִׂיתָ תַּחְתֵּיהֶן
ferreos.
.*simi* vectes
מוֹטוֹת בַּרְזֶל׃

quos , prophetarum meorum seruorum verbis *super audiendum Ad*
5 †לִשְׁמֹעַ עַל־דִּבְרֵי עֲבָדַי הַנְּבִאִים אֲשֶׁר
non & ,mittendo & ,surgendo mane & ,vos ad *mittens* † ego
אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֲלֵיכֶם וְהַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ וְלֹא
& ,Siloh sicut istam domum dabo Et .*audiuistis* ‡
6 שְׁמַעְתֶּם׃ †וְנָתַתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כְּשִׁלֹה וְאֶת־
.terræ gentibus cunctis maledictionem in dabo hanc vrbem
הָעִיר הַזֹּאת אֶתֵּן לְקִלָלָה לְכֹל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃
populus omnis & ,prophetæ & sacerdotes audierunt Et
7 †וַיִּשְׁמְעוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם אֶת־
.DOMINI domo in hæc verba loquentem Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּבֵית יְהוָה׃
quæ omnia loqui Irmeiahu *consummare secundum* fuit Et
8 †וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־
apprehenderunt & ,populum omnem ad *loqui* DOMINVS præceperat
צִוָּה יְהוָה לְדַבֵּר אֶל־כָּל־הָעָם וַיִּתְפְּשׂוּ
Moriendo :dicendo ,populus omnis & ,prophetæ & ,sacerdotes eum
אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לֵאמֹר מוֹת
:dicendo ,DOMINI nomine in prophetastis Quare .morieris
9 תָּמוּת׃ †מַדּוּעַ נִבֵּאתָ בְשֵׁם־יְהוָה לֵאמֹר
?*habitatore non* à desolabitur ista vrbs & ,ista domus erit Siloh Sicut
כְּשִׁלֹה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְהָעִיר הַזֹּאת תֶּחֱרַב מֵאֵין יֹשֵׁב
.DOMINI domo in Irmeiahu aduersus populus omnis est cõgregatus &
וַיִּקָּהֵל כָּל־הָעָם אֶל־יִרְמְיָהוּ בְּבֵית יְהוָה׃
ascenderunt & ,hæc verba Iehudah principes audierunt Et
10 †וַיִּשְׁמְעוּ שָׂרֵי יְהוּדָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעֲלוּ
portæ ostio in sederunt & :DOMINI domum * regis domo de
מִבֵּית־הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ בְּפֶתַח שַׁעַר־
prophetæ & sacerdotes dixerunt Et .nouæ DOMINI
11 יְהוָה הֶחָדָשׁ׃ †וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים
*mortis Iudicium : dicendo ,populum omnem ad & ,principes ad
אֶל־הַשָּׂרִים וְאֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר מִשְׁפַּט־מָוֶת
audistis sicut ,istam ciuitatẽ contra prophetauit quia :huic viro
לָאִישׁ הַזֶּה כִּי נִבָּא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם
,principes omnes ad Irmeiahu ait Et .vestris auribus *in*
בְּאָזְנֵיכֶם׃ †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל־כָּל־הַשָּׂרִים
me misit DOMINVS :dicendo ,populum vniuersum ad &
12 וְאֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר יְהוָה שְׁלָחַנִי
hanc ciuitatem *ad*‡ & ,istam domum *ad prophetandum ad*‡
לְהִנָּבֵא אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת אֵת
.audistis quæ verba omnia
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם׃
audite &‡ , vestra *studia*‡ & , vestras vias facite bonas nunc Et
13 †וְעַתָּה הֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וְשִׁמְעוּ
malum ad‡ DOMINVM pœnitebit & :vestri Dei DOMINI *voce in*
בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיִנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה
,vestra manu in *ego ecce*‡ ego Et .vos aduersum est locutus quod
14 אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיכֶם׃ †וַאֲנִי הִנְנִי בְיֶדְכֶם
.vestris oculis in rectum sicut & ,‡ bonum sicut mihi facite
עֲשׂוּ־לִי כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֵיכֶם׃
quòd me *vos interficientes* si quia ,sciatis sciendo Veruntamen
15 †אַךְ יָדֹעַ תֵּדְעוּ כִּי אִם־מְמִתִים אַתֶּם אֹתִי כִּי־
,istam ciuitatem *ad*‡ & ,vos super *dantes vos* innocentem sanguinẽ
דָם נָקִי אַתֶּם נֹתְנִים עֲלֵיכֶם וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת
,vos ad DOMINVS me misit veritate in nam :eius habitatores *ad*‡ &
וְאֶל־יוֹשְׁבֶיהָ כִּי בֶאֱמֶת שְׁלָחַנִי יְהוָה עֲלֵיכֶם
.hæc verba omnia vestris auribus in loquendum ad
לְדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
ad & ,sacerdotes ad populus omnis & ,principes dixerunt Et
16 †וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם אֶל־הַכֹּהֲנִים וְאֶל־
nomine in quia : mortis iudicium huic viro * non ,prophetas
הַנְּבִיאִים אֵין לָאִישׁ הַזֶּה מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי בְשֵׁם
.nos ad est locutus nostri Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ׃
omnem ad dixerunt & ,terræ senioribus de viri Surrexeruntque
17 †וַיָּקֻמוּ אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־
vaticinans fuit ‡ Morastites Michah : dicendo , populi *concionem** * cœtum
קְהַל הָעָם לֵאמֹר׃ †מִיכָיְהוּ הַמּוֹרַשְׁתִּי הָיָה נִבָּא
populum omnem ad dixit & ,Iehudah regis Chizchiiahu diebus in
18 בִּימֵי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־עַם
ager * Siion :exercituum DOMINVS dixit Sic : dicendo ,Iehudah
יְהוּדָה לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צִיּוֹן שָׂדֶה
excelsa *in* † domus mons & , erit tumuli ‡ Ierusalaim & , arabitur
תֵּחָרֵשׁ וִירוּשָׁלַם עִיִּים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת
.syluæ
יָעַר׃

Vt obtempe-reris
mittẽ
paruistis
הַזֹּאת F
cùm confum-masset
כָּלָה k
‡ vt loquere-tur
נָבָא P
vt non sit ha-bitator?
שׁוּר q
* in
עָלָה r
* est

,Iehudah rex Chizchiiahu eũ interfecerũt interficiendo Nunquid
19 †הֲהֵמֵת הֲמֵתֻהוּ חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
faciem *facies* est precatus & ,DOMINVM timuit Nónne ? Iehudah omnis &
וְכָל־יְהוּדָה הֲלֹא יָרֵא אֶת־יְהוָה וַיְחַל[i] אֶת־פְּנֵי
mali erat locutus quod *malum ad* DOMINVM pœnituit & , DOMINI
יְהוָה וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר
facimus .nostras animas contra grande malum *facientes* nos & ? eos aduersus
עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה גְּדוֹלָה עַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ׃
vaticinatus est filius Vriiahu DOMINI nomine in *vaticinans fuit* vir etiam Et
20 †וְגַם־אִישׁ הָיָה מִתְנַבֵּא בְּשֵׁם יְהוָה אוּרִיָּהוּ בֶּן־
,istam ciuitatẽ aduersus prophetauit &, Ieharim Chiriath de Semahaiahu
שְׁמַעְיָהוּ מִקִּרְיַת יְעָרִים וַיִּנָּבֵא עַל־הָעִיר הַזֹּאת
.Irmeiahu verba omnia iuxta hanc terram aduersus &
וְעַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּכֹל דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ׃
omnes & ,eius potentes omnes & ,Iehoiachim rex audiuit Et
21 †וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וְכָל־גִּבּוֹרָיו וְכָל־
audiuit & :eum interficere rex quæsiuit & ,eius verba principes
שָׂרִים[k] אֶת־דְּבָרָיו וַיְבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ[j] הֲמִיתֻהוּ וַיִּשְׁמַע שׁוּר[k] מוּת[j]
.Aegyptum est ingressus & ,fugitque ,timuit & ,Vriiahu
אוּרִיָּהוּ[m] וַיִּרָא[m] וַיִּבְרַח וַיָּבֹא מִצְרָיִם׃ יָרֵא[m]
Elnathan ,Aegyptum * viros Iehoiachim rex misit Et *in
22 †וַיְשַׁלַּח הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים אֲנָשִׁים מִצְרַיִם אֶת־אֶלְנָתָן
.Aegyptum in eo cum viros & ,Hachbor filium
בֶּן־עַכְבּוֹר וַאֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל־מִצְרָיִם׃
ad eum adduxerunt & ,Aegypto de Vriiahu eduxerunt Et
23 †[n]וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אוּרִיָּהוּ מִמִּצְרַיִם וַיְבִיאֻהוּ אֶל־
eius cadauer proiecit & , gladio *in* eum percussit & , Iehoiachim regem
הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וַיַּכֵּהוּ בֶּחָרֶב וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־נִבְלָתוֹ
filij Achicam manus *Veruntamen* .populi filiorum sepulchra in
Itaque נָצָא[n] אֶל־קִבְרֵי בְנֵי הָעָם׃ †אַךְ יַד אֲחִיקָם בֶּן־
,populi manu in eum *dandum non ad* , Irmeiahu cum erat Saphan
vt non tradè-ret נָתַן[o] שָׁפָן הָיְתָה אֶת־יִרְמְיָהוּ לְבִלְתִּי[o] תֵּת־אֹתוֹ בְיַד־הָעָם
.eum interficiendum ad
לַהֲמִיתוֹ׃

CAP. XXVII. כז

regis Ioſiiahu filij Iehoiachim regni principio In
1 יאר א †בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת יְהוֹיָקִם בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
:dicendo ,DOMINO à Irmeiah ad istud verbum fuit ,Iehudah
יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
,vectes & ,vincula tibi Fac :me ad DOMINVS dixit Sic
2 †כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי עֲשֵׂה לְךָ מוֹסֵרוֹת וּמֹטוֹת[p] יָסַר[p]
,Edom regem ad ea mittes Et .tuum collum super ea *dabis* & pones
וְנָתַתָּם עַל־צַוָּארֶךָ׃ †וְשִׁלַּחְתָּם אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם
regem ad & ,Hammon filiorum regem ad & ,Moab regem ad &
3 וְאֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב וְאֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ
qui veniũt in ,Ieruſalaim *venientium* nunciorum manum per ,Sidon regem ad & ,Sor
צֹר וְאֶל־מֶלֶךְ צִידוֹן בְּיַד מַלְאָכִים[q] הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם[q] בּוֹא[q]
ad eis præcipies Et . Iehudah regem Sidchiiahu ad
4 אֶל־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ †וְצִוִּיתָ אֹתָם אֶל־
:Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :*dicere ſuos dominos*
אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
vt dominis ſuis dicant, ,terram feci Ego .*veſtros dominos ad* dicetis Sic
כֹּה תֹאמְרוּ אֶל־אֲדֹנֵיכֶם׃ †אָנֹכִי[r] עָשִׂיתִי[r] אֶת־הָאָרֶץ
dominis ve-ſtris: mea potentia in ,terræ *faciebus ſuper quod* ,*animal** & ,hominem
עָשָׂה[r] אֶת־הָאָדָם וְאֶת־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ[s] בְּכֹחִי[s]
* animalia, quæ ſunt in ſuperficie *ſuis rectum*† cui , eam dedi & ,extento meo brachio in & ,magna
כּוֹחַ[s] הַגָּדוֹל וּבִזְרוֹעִי הַנְּטוּיָה וְאֶתֵּן[t] וְנַתְּתִיהָ לַאֲשֶׁר יָשָׁר
† placuit terras omnes dedi ego nunc Et .meis oculis in
נָתַן[t] בְּעֵינָי׃ †וְעַתָּה אֲנִי נָתַתִּי אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת
etiam & ,mei ſerui Babel regis Nebuchadneſar manu in has
הָאֵלֶּה בְּיַד נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַבְדִּי וְגַם
*beſtias ,ei *ſeruiendum ad* ‡ , ei dedi agri *beſtiam** .
‡ vt ſeruiant אֶת־חַיַּת[v] הַשָּׂדֶה נָתַתִּי[x] לוֹ לְעָבְדוֹ׃
,eius filij filio & ,eius filio & , gentes omnes ei ſeruient Et
חָיָה[v] †וְעָבְדוּ אֹתוֹ כָּל־הַגּוֹיִם וְאֶת־בְּנוֹ וְאֶת־בֶּן־בְּנוֹ 7
† donec ve-niat gentes *eo in*‡ ſeruient & ,ipſius etiam ,eius terræ tempus *venire vſque*†
עַד־בֹּא[y] אַרְצוֹ גַּם־הוּא וְעָבְדוּ בוֹ גּוֹיִם
‡ ei regnum & , gens erit Et .magni reges & , multæ
בּוֹא[y] רַבִּים וּמְלָכִים גְּדֹלִים׃ †וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה[z] רַבָּב[z] 8
& ,Babel regi Nebuchadneſar ipſi ſeruierint non quæ
אֲשֶׁר לֹא־יַעַבְדוּ אֹתוֹ אֶת־נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְאֶת־
,gladio *in* : Babel regis iugo *in** ſuum collum *dederit* non qui
posuerit *ſub אֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן אֶת־צַוָּארוֹ בְּעֹל מֶלֶךְ־בָּבֶל בַּחֶרֶב
,DOMINVS ait ,illam gentem *ſuper* viſitabo peſte *in* & ,fame *in* &
וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר אֶפְקֹד עַל־הַגּוֹי הַהוּא נְאֻם־יְהוָה

vocem ,lætitiæ vocem & ,gaudij vocem eis ex perdere faciam Et
10 †וְהַאֲבַדְתִּי מֵהֶם קוֹל[d] שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל d שׂוּשׂ
.lucernæ lumen & ,molarum vocem ,ſponſæ vocem & ,ſponſi
חָתָן וְקוֹל כַּלָּה[e] קוֹל רֵחַיִם וְאוֹר נֵר׃ e כְּלָל
ſeruient & ,ſtuporem in ,ſolitudine in hæc terra vniuerſa erit Et
11 †וְהָיְתָה כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחָרְבָּה[f] לְשַׁמָּה וְעָבְדוּ f שָׁמֵם
.annis ſeptuaginta Babel regi iſtæ gentes
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה׃
,Babel regem *ſuper* viſitabo ,*annos*‡ ſeptuaginta *implere ſecundū erit* Et
12 †וְהָיָה כְּמַלֹּאת שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד עַל־מֶלֶךְ־בָּבֶל׳ cùm impleti fuerint
,corum iniquitatem ,DOMINVS dixit ,ipſam gentem *ſuper* & *anni,
וְעַל־הַגּוֹי הַהוּא נְאֻם־יְהוָה אֶת־[g]עֲוֹנָם g עָוֹה
.ſeculi* ſolitudines in illam ponam & :Chaſdim terram *ſuper* & * ſempiternas.
וְעַל־אֶרֶץ כַּשְׂדִּים[h] וְשַׂמְתִּי אֹתוֹ לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם׃ h שׂוּם
quæ mea verba omnia ipſam terram ſuper adducam Et
13 †וְהֵבֵאתִי[i] עַל־הָאָרֶץ הַהִיא אֶת־כָּל־דְּבָרָי אֲשֶׁר i בּוֹא
quod ,hoc libro in ‡ ſcriptum † omne ;eam *ſuper* ‡ ſum locutus ‡ contra
דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ אֵת כָּל־הַכָּתוּב בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר † quod
ſeruiere‡ Quia .gentes omnes aduerſum Irmeiahu prophetauit ‡ eſt
14 †כִּי עָבְדוּ־[k]בָם גַּם־הֵמָּה גּוֹיִם רַבִּים וּמְלָכִים גְּדוֹלִים וְשִׁלַּמְתִּי ‡ facient
reddam & ,*magnis regibus*† & ,*multis gentibus ipſis* ‡ etiam eis in *ipſæ gentes
.corum manuum opus iuxta & ,corum opus ſecundum eis multæ,
לָהֶם כְּפָעֳלָם וּכְמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם׃ † reges magni,
Sume :me ad Iſrael Deus DOMINVS dixit ſic Quia k רָגַב
15 †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל[l] אֵלַי קַח l לָקַח
facies propinare & ,mea manu de huius furoris vini calicem
מִיָּדִי[m] אֶת־כּוֹס הַיַּיִן הַחֵמָה הַזֹּאת וְהִשְׁקִיתָה m וְהַשְׁקִיתָה
.*eas ad* te *mittens* ‡ ego quas ‡ gentibus omnibus illum ‡ ad
אוֹתוֹ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אוֹתָךְ אֲלֵיהֶם׃ * mitto
quem ,gladij *faciebus* † à inſanient & ,*commouebuntur* ‡ &, bibent Et ‡ trement
16 †וְשָׁתּוּ[n] וְהִתְגָּעֲשׁוּ וְהִתְהוֹלָלוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר n וְשָׁתָה † facie
,DOMINI manu de calicem accepi Et .*eos* inter *mittens* ‡ ego
17 †וָאֶקַּח אֶת־הַכּוֹס מִיַּד יְהוָה׳ אָנֹכִי שֹׁלֵחַ בֵּינֹתָם׃ ‡ mitto
DOMINVS me miſit quas* ,gentibus omnibus feci propinare & * ad
וָאַשְׁקֶה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי יְהוָה
& ,Iehudah ciuitatibus & ,Ieruſalaim ‡ *eas ad* * Nempe
18 אֵלֵהֶם׃ †אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־עָרֵי יְהוּדָה וְאֶת־ ‡ vt ponerem
,ſolitudinem in eas *dandum ad* ,eius principibus & ,eius regibus
מַלְכֶיהָ וְאֶת־[o]שָׂרֶיהָ[p] לָתֵת אֹתָם לְחָרְבָּה o שׂוֹר p נָתַן
.hanc diem ſecundum maledictionem in & ,ſibilum in ,ſtuporem in
לְשַׁמָּה לִשְׁרֵקָה וְלִקְלָלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃ * quoque
,eius principibus & ,eius ſeruis & ,Aegypti regi * Parhoh
19 †אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְאֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־שָׂרָיו
& ,*miſcellaneæ vniuerſæ* Et .eius populo omni & omnibus po-
20 וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ׃ †וְאֵת כָּל־הָעֵרֶב וְאֶת pulis miſtis,
,Peliſtim terræ regibus omnibus & ,Hus terræ regibus omnibus
כָּל־מַלְכֵי אֶרֶץ הָעוּץ וְאֶת כָּל־מַלְכֵי אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
reſiduo & ,Hecron & ,Hazzah & ,Aſchelon &
וְאֶת־אַשְׁקְלוֹן וְאֶת־עֲזָּה וְאֶת־עֶקְרוֹן וְאֵת שְׁאֵרִית
.Hammon filiis & ,Moab & ,Edom .Aſdod
21 אַשְׁדּוֹד׃ †אֶת־אֱדוֹם וְאֶת־מוֹאָב וְאֶת־בְּנֵי עַמּוֹן
& ,Sidon regibus vniuerſis & ,Sor regibus omnibus Et
22 †וְאֶת כָּל־מַלְכֵי צֹר וְאֶת כָּל־מַלְכֵי צִידוֹן וְאֶת
,Tema & ,Dedan .*mare trans in* ‡ qui *inſulæ* * regibus * insularum
23 †אֶת־דְּדָן וְאֶת־תֵּימָא ‡ ſunt
cunctis Et .‡ anguli *extremificatus* † vniuerſis & ,Buz & q אָיָה
24 †וְאֶת־בּוּז וְאֵת כָּל־קְצוּצֵי פֵאָה׃ † terminis
.deſerto in *habitantibus* ,*Occidentis* ‡ regibus omnibus & * ,Harabiæ regibus ‡ mundi.
* hoc eſt
25 †וְאֵת כָּל־מַלְכֵי זִמְרִי וְאֵת כָּל־מַלְכֵי עֵילָם וְאֵת ‡ Harabiæ,
Aquilonis regibus cunctis Et .Mādai regibus omnibus qui habitant
26 כָּל־מַלְכֵי מָדָי׃ †וְאֵת כָּל־מַלְכֵי הַצָּפוֹן
regnis omnibus & ,*ſuum fratrem ad vito* remotis & ,propinquis alteris ab al-
הַקְּרֹבִים וְהָרְחֹקִים אִישׁ אֶל־אָחִיו וְאֵת כָּל־הַמַּמְלָכוֹת teris,
bibet Seſach rex & :*humi faciebus ſuper* * quæ ,terræ * ſunt
הָאָרֶץ אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמֶלֶךְ שֵׁשַׁךְ יִשְׁתֶּה ‡ ſuperficie
DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et terræ,
27 .eos poſt
אַחֲרֵיהֶם׃ †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
,vomite & ,inebriamini & ,Bibite :Iſrael Deus exercituum
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ[r] וְקִיאוּ r קָאָה
mittens ‡ ego quem ,*gladij faciebus* † à ,reſurgatis non & ,cadite & † facie
וְנִפְלוּ וְלֹא תָקוּמוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלֵחַ ‡ mitto
.vos inter
בֵּינֵיכֶם׃

vt bibant * ſi
,*bibendum ad*‡ ,tua manu de calicem accipere renuerint *cùm** ,erit Et
28 †וְהָיָה כִּי יְמָאֲנוּ לָקַחַת הַכּוֹס מִיָּדְךָ[s] לִשְׁתּוֹת s לִשְׁתּוֹת
Bibendo :exercituum DOMINVS dixit Sic :eos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁתוּ
meum nomen eſt inuocatum quam *ciuitate in* † ecce Quia .bibetis
29 †כִּי הִנֵּה בָּעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי † ciuitati, ſuper
?eritis innoxij *eſſendo mundi** vos & ,malefacere *incipiens* ‡ ego ,*eam ſuper*
עָלֶיהָ אָנֹכִי מֵחֵל לְהָרַע וְאַתֶּם[u] הִנָּקֵה תִנָּקוּ u חָלַל ‡ incipio
habitatores omnes ſuper *vocans*‖ ego gladium nam :innoxij eritis Non * penitus
לֹא תִנָּקוּ כִּי חֶרֶב אֲנִי קֹרֵא עַל־כָּל־יֹשְׁבֵי ‖ voco
.exercituum DOMINVS dixit ,terræ
הָאָרֶץ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
ſuper :hæc verba omnia eos *ad* prophetabis tu Et
30 †וְאַתָּה תִּנָּבֵא אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
habitaculo de & ,rugiet excelſo de DOMINVS :illos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְהוָה מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן
ſancto ſuo ,ſuũ habitaculũ ſuper rugiet Rugiendo .ſuam vocem dabit *ſuæ ſanctitatis*
קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל־נָוֵהוּ
concinetur .terræ *habitatores omnes ad reſonabit* calcantium veluti celeuſma
omnibus ha- הֵידָד כּוֹרְכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ bitatoribus
DOMINO *lis** quia :terræ extremum ad vſque ſonitus Venit * iudiciũ eſt
31 †בָּא שָׁאוֹן עַד־קְצֵה הָאָרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה[x] x רוּב
,gladio *eos* tradet impios :*carni omni ipſe iudicio contendẽs**, gentibus cũ * iudex eſt o-
בַּגּוֹיִם נִשְׁפֹּט הוּא לְכָל־בָּשָׂר הָרְשָׁעִים נָתַן לַחָרֶב mnis carnis,
:exercituum DOMINVS dixit Sic .DOMINVS dixit
32 נְאֻם־יְהוָה׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
ſuſcitabitur magnus turbo & :gentem in gente à *egrediens* malum Ecce
egredietur הִנֵּה רָעָה יֹצֵאת מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וְסַעַר גְּדוֹלָה יֵעוֹר
illa die in DOMINI* interfecti erunt Et .terræ lateribus à * à Domino.
33 †וְהָיוּ[a] חַלְלֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא a הָיָה
nec ,plangentur Non .terræ extremum ad vſque & ,terræ extremo ab
מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא veluti ſter-
.*erunt humi faciebus ſuper fimum in* ,ſpelientur neque ,colligentur quilinium in
יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃ ſuperficie
*inſignes cinere** vos inuoluite & ,clamate & ,paſtores Vlulate * puluere ma
34 †הֵילִילוּ הָרֹעִים וְזַעֲקוּ[b] וְהִתְפַּלָּשׁוּ אַדִּירֵי b יָלַל iores pecudũ
‡ iugulandum ad ,veſtri dies ſunt completi quia :*pecoris* ‡ alter alte-
הַצֹּאן כִּי־[c]מָלְאוּ יְמֵיכֶם לִטְבֹחַ rum,
.*deſiderij* † vas veluti cadetis & ,veſtræ diſperſiones‡ & ‖ completæ
וְהָפוּצוֹתֵיכֶם וְנָפַלְתֶּם כִּכְלִי חֶמְדָּה׃ ſunt †deſiderabile.
.*pecoris inſignioribus* ‡ ab euaſio & ,paſtoribus à fuga peribit Et ‡ maioribus
35 †וְאָבַד מָנוֹס מִן־הָרֹעִים וּפְלֵיטָה מֵאַדִּירֵי הַצֹּאן׃ pecudum.
quia :*pecoris eximiorum** vlulatus & ,paſtorum clamoris Vox maiorũ pe-
36 †קוֹל צַעֲקַת הָרֹעִים וִילֵלַת אַדִּירֵי הַצֹּאן כִּי־ cudum:
.eorum *paſcuum* † DOMINVS vaſtauit † paſcua
שֹׁדֵד יְהוָה אֶת־[c]מִרְעֵיתָם׃ c רָעָה
.DOMINI *naſi ire faciebus à* ,*pacis habitacula* ‡ ſunt ſucciſa Et ‡ paſcua pacifica, propter
37 †וְנִדְמוּ[d] נְאוֹת הַשָּׁלוֹם מִפְּנֵי חֲרוֹן אַף־יְהוָה׃ iram furoris
eorũ terra fuit quia :*ſuum latibulũ** leunculus tanquam Dereliquit d דָּמַם
38 †עָזַב כַּכְּפִיר סֻכּוֹ[e] כִּי־הָיְתָה אַרְצָם * tabernaculum
.eius *naſi ire faciebus à* & ,*depopulatoris ire faciebus à* ‡ ,deſolationem in e סֻכָּה
לְשַׁמָּה מִפְּנֵי[f] חֲרוֹן הַיּוֹנָה וּמִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ׃ ‡ propter irã inimici op-
primentis, & iram furoris
f שֹׁמֵם

CAP. XXVI. כו

regis Ioſiahu filij Iehoiachim regni principio In g חֹרֶה
1 †בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ † vt diceret:
:*dicendum ad*† ,DOMINO à iſtud verbum fuit ,Iehudah
יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
,DOMINI domus atrio in Sta :DOMINVS dixit Sic
2 †כֹּה אָמַר יְהוָה עֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית־יְהוָה ‖ loquere
*ſe incuruandum ad *venientes* ‡ ,Iehudah ciuitates omnes ad *loquẽris* ‖ & ‡ de quibus
וְדִבַּרְתָּ עַל־כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבָּאִים[h] לְהִשְׁתַּחֲוֹת veniunt
loquendum ad‡ ,tibi præcepi quæ verba vniuerſa ,DOMINI domo * in
בֵּית־יְהוָה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר[i] צִוִּיתִיךָ לְדַבֵּר h שָׁחָה
conuertatur & ,audiant forte Si .verbum *diminuas*† ne ,eos ad ‡ vt loquaris
3 אֲלֵיהֶם אַל־חִגְרַע דָּבָר׃ †אוּלַי יִשְׁמְעוּ[k] וְיָשֻׁבוּ k שׁוּב † prohibeas
ego quod ,*malum ad*‡ me pœniteat & ,mala ſua via à vnuſquiſq; ‡ mali,
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְנִחַמְתִּי אֶל־הָרָעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי * cogito
.corum *ſtudiorum* ‡ malitiam propter ,eis facere *cogitans** ‡ operum
חֹשֵׁב[l] לַעֲשׂוֹת לָהֶם מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ l עָשָׂה
audieritis† non Si :DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et † parueritis
4 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ mihi, vt am-
.*veſtras faces ad*‡ dedi quam ,mea lege in *ambulandum ad* ,*me ad* buletis
אֲלַי[m] לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי אֲשֶׁר[n] נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם׃ ‡ corã vobis.
m הָלַךְ n נָתַן

vt sciant ‡sum יָדַע n
,DOMINVS ego‡ quòd ,me *sciendum ad* cor eis dabo Et
† וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב לָדַעַת אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה 7 p
quia :Deum in eis ero ego & ,populum in mihi erunt &
וְהָיוּ־לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים כִּי־
quæ ,malæ ficus sicut Et .ſuo corde toto in me ad reuertentur
† וְשָׁבוּ אֵלַי בְּכָל־לִבָּם׃ 8 וְכַתְּאֵנִים הָרָעוֹת אֲשֶׁר
Sic :DOMINVS dixit sic quia ,malitiam propter *comedentur* non
לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה כֵּן
reſiduum & ,eius principes & ,Iehudah regem Sidchiahu dabo
אֶתֵּן אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־ q שָׂרָיו וְאֶת־שְׁאֵרִית שׁוּר q
*qui remanſerunt ‡qui habitãt terra in *habitantes* ‡ & ,hac vrbe in *remanentes** ,Ierusalaim
יְרוּשָׁלַם הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְהַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ
regnis omnibus ,malum in ,commotionẽ in eos dabo Et .Aegypti
מִצְרָיִם׃ 9 † וְנָתַתִּים לְזַוְעָה r לְרָעָה לְכֹל מַמְלְכוֹת זוע
maledictionem & ,*dicterium* ‖ in ,parabolam in & ,opprobrium in ‖terræ
הָאָרֶץ לְחֶרְפָּה וְלִמְשָׁל לְשִׁנִינָה וְלִקְלָלָה ‖ prouerbiũ,
,*illuc* eos *expuli quò** locis omnibus in * ad quæ eieci
בְּכָל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר s אַדִּיחֵם שָׁם׃ נדח
,peſtem & ,famem ,gladium eis in mittam Et
† וְשִׁלַּחְתִּי בָם אֶת־הַחֶרֶב אֶת־הָרָעָב וְאֶת־הַדָּבֶר 10
.corum patribus & ,eis dedi quam ,*humo deſuper eos cõſumere ad vſq;*
donec consu-mantur ipsi è terra, עַד־ t חָמָם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם וְלַאֲבוֹתֵיהֶם׃ תמם t

CAP. XXV. כה

populum omnem ſuper Irmeiahu ad fuit quod Verbum
† הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה עַל־יִרְמְיָהוּ עַל־כָּל־עַם 1
,Iehudah regis Ioſiahu filij Iehoiachim quarto anno in ,Iehudah
יְהוּדָה בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לִיהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
.Babel regis Nebuchadreſar primus annus * ipſe * est
הִיא הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנִית לִנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל׃
populum omnem ad propheta Irmeiahu eſt locutus Quod
† אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא עַל־כָּל־עַם 2
:dicendo ,Ieruſalaim habitatores vniuerſos ad & ,Iehudah
יְהוּדָה וְאֶל כָּל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר׃
,Iehudah regis Amon filij Ioſiahu anno decimo tertio A
† מִן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה 3
verbum fuit ,anno vigeſimo & tertio iam ,hanc diem ad vſque &
וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה זֶה שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה דְבַר־
,ſurgendo manè ,vos ad ſum locutus & ,me ad DOMINI
יְהוָה אֵלַי וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם אַשְׁכִּים
vos ad DOMINVS miſit Et .audiſtis non & ,loquendo &
וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם׃ 4 † וְשָׁלַח יְהוָה אֲלֵיכֶם
non & ,mittendo & ,ſurgendo mane ,prophetas ſuos ſeruos omnes
אֶת־כָּל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ וְלֹא
.audiendum ad veſtram aurem inclinaſtis neque ,audiſtis
שְׁמַעְתֶּם וְלֹא־ u הִטִּיתֶם אֶת־אָזְנְכֶם לִשְׁמֹעַ׃ נטה u
Vt diceret: malitia à & ,mala ſua via à quiſque nunc Reuertimini :*dicendum Ad*
† לֵאמֹר x שׁוּבוּ־ x נָא אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמֵרֹעַ 5 שוב x
DOMINVS dedit quam *humum* ‖ ſuper habitabitis & ,veſtrorũ *ſtudiorum* ‡
מַעַלְלֵיכֶם y וְשׁבוּ עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה ‡ operum ‖ terram
.ſeculum in vſque & ,ſeculo à ,veſtris patribus & ,vobis יָשַׁב y
לָכֶם וְלַאֲבֹתֵיכֶם לְמִן־עוֹלָם וְעַד־עוֹלָם׃
,*eis ſeruiendum ad* alienos Deos poſt ambuletis ne Et
† וְאַל־ z תֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם 6 vt ſeruiatis ‡ propter opus
facto in‖ me faciatis iraſci ne & :eis vos incuruetis & הלך z
וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְלֹא־ a תַכְעִיסוּנִי בְּמַעֲשֵׂה שחה a
audiniſtis non Et .vobis malefaciam non & ,veſtratũ manuum obtempera-ſis mihi,
† יְדֵיכֶם וְלֹא אֵרַע לָכֶם׃ 7 וְלֹא־שְׁמַעְתֶּם
opere in‡ me faceretis iraſci vt ,DOMINVS dixit ,*me ad* † propter opus
אֵלַי נְאֻם־יְהוָה לְמַעַן הַכְעִיסֻנִי בְּמַעֲשֵׂה מד ו
DOMINVS dixit ſic Proprerea .vobis malũ in veſtratũ manuum
יְדֵיכֶם לְרַע לָכֶם׃ 8 † לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה paruiſtis verbis meis:
ego Ecce :*mea verba audiniſtis* non quòd eo Pro :exercituum ‡ mittam
† הִנְנִי שֹׁלֵחַ וְלָקַחְתִּי אֶת־כָּל־מִשְׁפְּחוֹת צָפוֹן נְאֻם־יְהוָה † cognationes
eos adducam & ,meum ſeruum Babel regem Nebuchadreſar ad & בוא b
וְאֶל־נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַבְדִּי b וְהֵבֵאתִים nationes
iſtas *gentes* omnes ad & ,eius habitatores ad & ,iſtam terram ad
עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ‡ in circuitu, ‖ interficere faciam
,ſibilum in & ,ſtuporem in eos ponam & ,eos *internecione delebo‖* & :*circum‡*
סָבִיב וְהַחֲרַמְתִּים c וְשַׂמְתִּים לְשַׁמָּה לִשְׁרֵקָה שום c
.*ſeculi** ſolitudines in & * sempiternas
וְלִחְרְבוֹת עוֹלָם׃

meum populum fecerunt errare & ,ea narrauerunt & ,DOMINVS ‡
יְהוָה וְיַסְּרוּם f וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי f תעה
nec ,eos niſi non ego & :*ſua lenitate* in & ,ſuis mendaciis in blãditiis ſuis,
בְּשִׁקְרֵיהֶם וּבְפַחֲזוּתָם וְאָנֹכִי לֹא־שְׁלַחְתִּים וְלֹא
dixit ,huic populo profuerunt non proficiendo & ,eis præcepi
צִוִּיתִים x וְהוֹעִיל לֹא־יוֹעִילוּ לָעָם־הַזֶּה נְאֻם־ u צוה x
vel ,iſte populus te interrogauerit *cùm* * Et .DOMINVS * ſi
יְהוָה׃ 33 † וְכִי־יִשְׁאָלְךָ הָעָם הַזֶּה אוֹ־
dices & ‡DOMINI *onus* Quod :dicendo ,ſacerdos vel ,propheta Quæ eſt pro-phetia
הַנָּבִיא אוֹ־כֹהֵן לֵאמֹר מַה־ y מַּשָּׂא יְהוָה וְאָמַרְתָּ y נשא
.DOMINVS dicit ,vos derelinquam & ‡ *onus* Quod‡ :eos ad ‡ Quæ pro-phetia?
אֲלֵיהֶם אֵת־מַה־מַּשָּׂא וְנָטַשְׁתִּי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃
*Onus** :dixerit qui ,populus & ,ſacerdos & ,propheta Et * Prophetia
† וְהַנָּבִיא וְהַכֹּהֵן וְהָעָם אֲשֶׁר יֹאמַר a מַּשָּׂא 34 a נשא
.eius domum *ſuper* & ,illum virũ *ſuper* viſitabo &,DOMINI
יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־הָאִישׁ הַהוּא וְעַל־בֵּיתוֹ׃
ad vnuſquiſque & ,ſuum *ſocium* ad vnuſquiſque dicetis Sic amicum
† כֹּה תֹאמְרוּ אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶל־ 35
eſt locutus quid & ,DOMINVS reſpondit Quid :ſuum fratrem
אָחִיו מֶה־עָנָה יְהוָה וּמַה־דִּבֶּר
*onus** quia :vltrà *memorabitis‡* non DOMINI *onus* † Et ‡DOMINVS ‡ prophetia
יְהוָה׃ 36 † וּמַשָּׂא יְהוָה לֹא תִזְכְּרוּ־עוֹד כִּי הַמַּשָּׂא ‡ memorabi-tur
Dei verba peruertiſtis ‡& ‡ſuum verbum vnicuique erit * prophetia
יִהְיֶה לְאִישׁ דְּבָרוֹ וַהֲפַכְתֶּם אֶת־דִּבְרֵי אֱלֹהִים ‡ vos
ad dices Sic .noſtri Dei exercituum DOMINI ,viuentis
† כֹּה תֹאמַר אֶל־ 37 חַיִּים b יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ׃ b חיה
eſt locutus quid & ,DOMINVS tibi reſpondit Quid :prophetam
הַנָּבִיא c מֶה־עָנְךָ יְהוָה וּמַה־דִּבֶּר c ענה
dixit ſic Propterea ‡dicetis DOMINI *onus* num Et ‡DOMINVS prophetiam
יְהוָה׃ 38 † וְאִם־מַּשָּׂא יְהוָה תֹּאמְרוּ לָכֵן כֹּה אָמַר
,DOMINI *Onus** ,iſtud verbum *vos dicere Propter* :DOMINVS Quia dixiſtis
יְהוָה יַעַן אֲמָרְכֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה מַּשָּׂא יְהוָה * Prophetia
.DOMINI *onus** dicatis Non :dicendo ,vos ad miſi & *prophetiam
וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תֹאמְרוּ מַּשָּׂא יְהוָה׃
deſeram & ,obliuiſcendo veſtri obliuiſcar & ego ecce Propterea euellam
† לָכֵן הִנְנִי d וְנָשִׁיתִי אֶתְכֶם נָשֹׂא וְנָטַשְׁתִּי 39 d נשה
veſtris patribus & ,vobis dedi quam ,ciuitatem & ,vos
אֶתְכֶם וְאֶת־הָעִיר אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם וְלַאֲבוֹתֵיכֶם ‡ à facie mea
,*ſeculi* † opprobrium vos ſuper dabo Et .*meis faciebus deſuper* ‡ † ſempiter-num,
מֵעַל פָּנָי׃ † וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם חֶרְפַּת עוֹלָם 40 ‖ ſempiter-nam
.tradetur obliuioni non quæ ,*ſeculi* ignominiam & e כלם
וּכְלִמּוֹת עוֹלָם e אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁכֵחַ׃

CAP. XXIIII. כד

ficuum caniſtra duo ecce & ,DOMINVS me fecit Videre
† הֶרְאַנִי יְהוָה וְהִנֵּה שְׁנֵי דוּדָאֵי תְאֵנִים 1
Nebuchadneſar *tranſferre poſt* ,DOMINI templum ante parata poſtquã trãſ-migrare fecit
מוּעָדִים לִפְנֵי הֵיכַל יְהוָה אַחֲרֵי f הַגְלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר e יעד e גָּלָה f
Iehudah regem Iehoiachim filium Iechoniahu Babel *regem** * rex
מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־יְכָנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה
,Ieruſalaim de *incluſorem‡* & ,*artificem‖* & ,Iehudah principes & ‖ artifices, ‡ incluſores
וְאֶת־שָׂרֵי יְהוּדָה וְאֶת־הֶחָרָשׁ וְאֶת־הַמַּסְגֵּר מִירוּשָׁלִַם
,valde bonas ficus ‡ vnum Caniſtrum .Babel † eos adduxit & † in
וַיְבִיאֵם בָּבֶל׃ 2 † הַדּוּד אֶחָד תְּאֵנִים טֹבוֹת מְאֹד ‡ habebat
quæ ,valde malas ficus *vnum* * caniſtrum & :præcoquas ficus ſicut g בוא g
כִּתְאֵנֵי הַבִּכּוּרוֹת וְהַדּוּד h אֶחָד תְּאֵנִים רָעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר * alterum ha-bebat
:me ad DOMINVS dixit Et .malitiam propter *comedentur* ‡ non h רוע
לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ׃ 3 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי ‡ poterant comedi
bonas ficus : Ficus : dixi Et ? Irmeiahu *videns*† tu Quid † vides
מָה־אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר תְּאֵנִים הַתְּאֵנִים הַטֹּבוֹת
comedentur non quæ ,valde malas ,malas & :valde bonas possunt co-medi
טֹבוֹת מְאֹד h וְהָרָעוֹת רָעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־תֵאָכַלְנָה h רוע
:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et .malitiam propter
מֵרֹעַ׃ 4 † וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ i היה
bonæ ficus Sicut ,Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic
† כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּתְּאֵנִים הַטֹּבוֹת 5
quam ,Iehudah tranſmigrationem faciam cognoſcere ſic :hæc
הָאֵלֶּה כֵּן־ k אַכִּיר אֶת־ k גָּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר k גלה
.bonum in Chaſdim terram * iſto loco de emiſi * in
שִׁלַּחְתִּי מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶרֶץ כַּשְׂדִּים לְטוֹבָה׃
eos reducam & ,bonum in eos ſuper meum oculum ponam Et
† וְשַׂמְתִּי עֵינִי עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה l וַהֲשִׁבֹתִים 6 l שום m שוב
,eos plantabo & :deſtruam non & ,eos ædificabo & ;hanc terram in
עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת m וּבְנִיתִים n וְלֹא אֶהֱרֹס וּנְטַעְתִּים m בנה n
.euellam non &
וְלֹא o אֶתּוֹשׁ׃ o נתש

ipſi vniuerſi mihi fuerunt :ſua malitia à vnuſquiſque conuertantur

שָׁבוּ אִישׁ מֵרָעָתוֹ הֵיוּ־לִי כֻלָּם

habitatores * dixit ſic Propterea .Hamorah * vt ,eius habitatores & ,Sedom * vt

15 כְּסְדֹם וְיֹשְׁבֶיהָ כַּעֲמֹרָה׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר

comedere facio eos *cibans* ego Ecce : prophetas ad exercituum DOMINVS

יְהוָה צְבָאוֹת עַל־הַנְּבִאִים הִנְנִי מַאֲכִילֵם אוֹתָם

absynthiũ, & propinare faciam eis aquã fellis, Ieruſalaim prophetis à nam :. *capitis aquis eos potabo* ס , *absynthio*

לַעֲנָה וְהִשְׁקִתִים מֵי־רֹאשׁ כִּי מֵאֵת נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם

שַׁקָּה i ‡iniquitas terram omnem in *prophanatio* ‡ eſt egreſſa .

יָצְאָה חֹנְפָה לְכָל־הָאָרֶץ׃

verba *ſuper* audiatis Ne : exercituum DOMINVS dixit Sic

16 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַל־תִּשְׁמְעוּ עַל־דִּבְרֵי

* qui prophetant ‡ faciunt † loquuntur ‡ Dicunt :vos *illorum* vaneſcere *facientium* ‡ : vobis *prophetantium* * prophetarum

הַנְּבִאִים חַנְּבִאִים לָכֶם מַהְבִלִים הֵמָּה אֶתְכֶם

Dicentes ‡ .DOMINI ore de non *loquentur* † ſui cordis viſionem

חָזוֹן k 17 אֹמְרִים † לְכָל־הַנְּאֲצִים דְּבַר יְהוָה׃

* ſpernẽtibus duritia :vobis erit Pax :DOMINVS eſt Locutus :me *paruipendentibus* * dicendo

אָמוֹר לְמְנַאֲצַי דִּבֶּר יְהוָה שָׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם

vos ſuper veniet Non :dixerũt ſui cordis *obſtinatione* in ambulanti omni &

וְכֹל הוֹלֵךְ בִּשְׁרִרוּת לִבּוֹ אָמְרוּ לֹא־תָבוֹא עֲלֵיכֶם

audiuit & ,vidit &, DOMINI ſecreto in ſtetit quis Etenim .malum

18 רָעָה׃ † כִּי מִי עָמַד בְּסוֹד יְהוָה וַיַּרְא וַיִּשְׁמַע

‡audiuit & ,eius verbo attendit quis :eius verbum

אֶת־דְּבָרוֹ מִי־הִקְשִׁיב דְּבָרוֹ וַיִּשְׁמָע׃

‖ cũm furore * cadens ,*imminens* * turbo & ,egredietur *excandeſcẽtia* DOMINI turbo Ecce

19 † הִנֵּה סַעֲרַת יְהוָה חֵמָה יָצְאָה וְסַעַר מִתְחוֹלֵל

‡ cadet † furor DOMINI *naſus* †reuerterur Non .*manebit* ‡ impiorum caput ſuper

עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחוֹל׃ † לֹא יָשׁוּב אַף־יְהוָה

‡ dõnec faciat & donec ſtatuat :ſui cordis cogitationes *ipſum ſtatuẽdum ad vſque &* ,*ipſum faciendum ad vſque* ‡

עַד־l עֲשׂתוֹ וְעַד־m הֲקִימוֹ n מְזִמּוֹת לִבּוֹ

,intelligentiam * ea in intelligetis dierum nouiſſimo in

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה׃

ſum locutus non :cucurrerunt ipſi & ,prophetas miſi Non

21 † לֹא שְׁלַחְתִּי אֶת־הַנְּבִיאִים וְהֵם o רָצוּ לֹא־דִבַּרְתִּי

,meo ſecreto in ſtetiſſent ſi Et .prophetabant ipſi & ,eos ad

אֲלֵיהֶם וְהֵם נִבָּאוּ׃ † וְאִם־עָמְדוּ בְּסוֹדִי

eos feciſſent auerti & ,meum populum mea verba feciſſent audire &

22 וְיַשְׁמִיעוּ דְבָרַי אֶת־עַמִּי p וְיָשִׁבוּם

Deus Nunquid .eorum *ſtudiorum* malitia à & ,mala ſua via à

מִדַּרְכָּם הָרָע וּמֵרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ † הַאֵל

‡longinquo de Deus non & ,DOMINVS dixit ,* ego propinquo de

23 מְקָרֹב אֲנִי נְאֻם־יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי מֵרָחֹק׃

,eum videbo non ego & ,occultis in quiſpiam ſe occultabit Num

24 † אִם־יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא־q אֶרְאֶנּוּ

* qui furãtur ‡ ab amico † qui lenificãt linguam ſuam, *dicunt: ,*implens* ego terram & cælos Nónne ‡DOMINVS dixit

נְאֻם־יְהוָה הֲלֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא

prophetæ dixerunt quæ Audiui ‡DOMINVS dixit

25 נְאֻם־יְהוָה׃ † שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־אָמְרוּ הַנְּבִאִים

.ſomniauí ,Somniaui :dicendo ,mẽdacium meo nomine in prophetantes

הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי שֶׁקֶר לֵאמֹר חָלַמְתִּי חָלַמְתִּי׃

prophetantium prophetarum corde in eſt nunquid ? Vſquequo

26 † עַד־מָתַי הֵיֵשׁ בְּלֵב הַנְּבִאִים נִבְּאֵי

prophetantiũ dolum ?ſui cordis *doli vatum* & ,mendacium

תַּרְמִית r לִבָּם׃

‖ Qui cogitãt vt obliuiſci faciant ‡ narrant ‡ amico ‖ propter mei nominis meum populum *faciendum obliuiſci ad Cogitantium* ‖

27 † הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת־עַמִּי שְׁמִי

ſunt obliti ſicut ;ſuo *ſocio* ‡ vnuſquiſque *narrabunt* ‡ quæ ,ſuis ſomniis in

בַּחֲלוֹמֹתָם אֲשֶׁר יְסַפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר שָׁכְחוּ

.Bahal *in* ‖ mei nominis eorum patres

אֲבוֹתָם אֶת־שְׁמִי בַּבָּעַל׃

* cum ‡ eſt † cum ‡ eſt * verè ‡ quo † &, ſomnium narret ,ſomnium *eo cum* ‡ quo * Propheta

28 † הַנָּבִיא אֲשֶׁר־אִתּוֹ חֲלוֹם יְסַפֵּר חֲלוֹם וַאֲשֶׁר

paleæ quid .*veritate* * meum verbum loquatur , *eo cum* meum verbum

דְּבָרִי אִתּוֹ יְדַבֵּר דְּבָרִי s אֱמֶת מַה־לַּתֶּבֶן

‡ ad triticum, † eſt meum verbum † ſic Nónne ‡DOMINVS dixit ,*tritico cum* ‡

29 אֶת־הַבָּר נְאֻם־יְהוָה׃ † הֲלוֹא כֹה דְבָרִי

conteret *diſperget contritam* malleus veluti & , DOMINVS dixit ,ignis tanquam

כָּאֵשׁ נְאֻם־יְהוָה וּכְפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ

,DOMINVS ait , prophetas ad ego ecce Propterea .petram

30 סָלַע׃ † לָכֵן הִנְנִי עַל־הַנְּבִיאִים נְאֻם־יְהוָה

* qui furãtur ‡ ab amico † qui lenificãt linguam ſuam, *dicunt: ad ego Ecce .ſuo *ſocio cum* ‡ vnuſquiſque ,mea verba *furantes* *

הַגֹּנְבִים דְּבָרַי אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ׃ † הִנְנִי עַל־

31 :*dicere* * & *ſuam linguam* *ſupantibus* † ,DOMINVS ait ,prophetas

הַנְּבִיאִים נְאֻם־יְהוָה הַלְקְחִים לְשׁוֹנָם וַיִּנְאֻמוּ

t נְאֻם ‡ mendaciũ, ait ,*falſitatis* ‡ ſomnia prophetantes ad ego Ecce .dicit

32 נְאֻם׃ † הִנְנִי עַל־נִבְּאֵי חֲלֹמוֹת שֶׁקֶר נְאֻם־

:DOMINI verbum audi , terra , terra , Terra

29 † אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר־יְהוָה׃

,*prole carentem* iſtum virum Scribite :DOMINVS dixit Sic orbum,

30 † כֹּה אָמַר יְהוָה כִּתְבוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי

proſperabitur non nam : ſuis diebus in *proſperabitur* ‡ non * virum * qui ‖ felix erit

גֶּבֶר לֹא־יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח

vltrà dominans & , Dauid ſolium ſuper ſedens vir eius ſemine de

מִזַּרְעוֹ אִישׁ יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד וּמֹשֵׁל עוֹד

.Iehudah in

בִּיהוּדָה׃

CAP. XXIII. כג

,meæ paſcuæ *pecus* *diſpergentibus ac perdentibus* paſtoribus Væ

1 † הוֹי r רֹעִים מְאַבְּדִים s וּמְפִצִּים אֶת־צֹאן מַרְעִיתִי

qui perdunt, diſperguntq; pecudes, Deus DOMINVS dixit ſic Ideo .DOMINVS dixit

r רָעָה

2 נְאֻם־יְהוָה׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר־יְהוָה אֱלֹהֵי

diſperſiſtis Vos : meum populum *paſcentes* ,paſtores ad Iſrael qui paſcunt

יִשְׂרָאֵל עַל־הָרֹעִים הָרֹעִים אֶתְכֶם s הַפְצֹתֶם

s פּוּץ * pecudes meas, ‡ eieciſtis ego ecce : eas viſitaſtis non & , eas *propuliſtis* ‡ atque , *meum pecus* * אֶת־צֹאנִי וַתְּדַחוּם t וְלֹא פְקַדְתֶּם אֶתְכֶם הִנְנִי

.DOMINVS dixit ,veſtrorum *ſtudiorum* ‡ malitiam vos ſuper *viſitans* †

r נָדַח † viſito ‡ operum * reliquias pecudũ meaũ ‡ ad quas eieci פֹּקֵד עֲלֵיכֶם אֶת־רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־יְהוָה׃

,terris omnibus de *mei pecoris reſiduum* * congregabo ego Et

3 † וַאֲנִי אֲקַבֵּץ אֶת־שְׁאֵרִית צֹאנִי מִכֹּל u הָאֲרָצוֹת

,ſua habitacula ad eas faciam redire & ,*illuc* eas *expuli quò* ‡

אֲשֶׁר u הִדַּחְתִּי אֹתָם שָׁם x וַהֲשִׁיבֹתִי אוֹתָן עַל־נְוֵיהֶן

,paſtores eas ſuper ſuſcitabo Et .multiplicabuntur & ,creſcent &

4 y וּפָרוּ z † וְהָקִימֹתִי עֲלֵיהֶם a רֹעִים

,deficient neq; ,*conſternabuntur* ‡ neque ,vltra timebunt non & : eas paſcent &

וְרָעוּם וְלֹא־יִרְאוּ עוֹד וְלֹא־b יֵחַתּוּ וְלֹא יִפָּקֵדוּ

,DOMINVS dixit ,*venientes* ‡ dies Ecce .DOMINI *effatum* *

נְאֻם־יְהוָה׃

5 † הִנֵּה יָמִים c בָּאִים נְאֻם־יְהוָה

,*aget intelligẽter* ‡ &, rex regnabit & ,iuſtum germen Dauid ipſi ſuſcitabo &

וַהֲקִימֹתִי לְדָוִד צֶמַח צַדִּיק וּמָלַךְ מֶלֶךְ וְהִשְׂכִּיל

erit ſaluus eius diebus In .terra in iuſtitiam & iudicium faciet &

6 d וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ׃ † בְּיָמָיו

quod ,eius nomen * hoc & *fiducia in* ‡ habitabit Iſrael & , Iehudah

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לָבֶטַח וְזֶה־שְּׁמוֹ אֲשֶׁר

.*noſtra iuſtitia* ‖ DOMINVS eum vocabunt

יִקְרְאוֹ יְהוָה צִדְקֵנוּ׃

dicent non & ,DOMINVS dixit ,*venientes* ‡ dies ecce Ideo

7 † לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא יֹאמְרוּ

terra è Iſrael filios fecit aſcendere qui ,DOMINVS *Viuens* :vltrà Viuit

e חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ e חָיָה

fecit aſcendere qui DOMINVS *viuens Quinimo* .Aegypti Sed viuit

8 מִצְרָיִם׃ † כִּי אִם־חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה

omnibus de & ,Aquilonis terra de Iſrael domus ſemen adduxit qui &

וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת־זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכֹּל

.ſua *humo* † in habitabunt & ,*illuc* eos *populi quò* * terris

הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל־אַדְמָתָם׃

* ad quas eieci † terra ‖ medio mei cõmota ſunt *motitarunt* ,*meo interiori* ‖ in meum cor eſt contritum prophetas Propter

9 † לַנְּבִאִים נִשְׁבַּר לִבִּי בְּקִרְבִּי רָחֲפוּ

‡ ſuper quem tranſiuit *eum pertranſiuit* ‡ vir veluti & ,ebrius vir tanquam fui :mea oſſa omnia

כָּל־עַצְמוֹתָי הָיִיתִי כְּאִישׁ שִׁכּוֹר וּכְגֶבֶר עֲבָרוֹ

.eius *ſanctitatis* † verborum *faciebus* ‡ à & ,DOMINI *faciebus à* * ,vinum

יַיִן מִפְּנֵי יְהוָה וּמִפְּנֵי דִבְרֵי קָדְשׁוֹ׃

* idq; à facie ‡ facie † ſanctorum ‖ propter falſum iuramẽtum deſolata eſt ,terra *luxit periit* ‡ *faciebus à* ‖ quia :terra eſt repleta adulteris Quia

10 † כִּי מְנָאֲפִים מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי־מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ

eorũ fortitudo & ,malus eorũ curſus fuit & ,deſerti *loca amœna* * aruerunt

f יָבְשׁוּ נְאוֹת מִדְבָּר וַתְּהִי מְרוּצָתָם רָעָה וּגְבוּרָתָם

f יֹבֶשׁ * paſcua ‡ recta. † tam ‡ quàm * peccauerãt, * lubricum :*fuerunt hypocritæ* * ſacerdos *etiam* ‡ ,propheta *etiam* † Quia .*ſic* ‡ non

11 לֹא־כֵן׃ † כִּי־גַם־נָבִיא גַּם־כֹּהֵן חָנְפוּ

.DOMINVS ait ,eorum malum inueni mea domo in etiam

גַּם־בֵּיתִי מָצָאתִי רָעָתָם נְאֻם־יְהוָה׃

,caligine in *lubricitates* ‡ tanquam eis eorum via erit Idcirco

12 † לָכֵן יִהְיֶה דַרְכָּם לָהֶם כַּחֲלַקְלַקּוֹת בָּאֲפֵלָה

annum ,malum eos ſuper adducam nam :ea in corruent & impellentur

יֵחָתּוּ וְנָפְלוּ בָהּ כִּי־אָבִיא עֲלֵיהֶם רָעָה שְׁנַת

Someron prophetis in Et .DOMINVS ait ,eorum viſitationis

13 פְּקֻדָּתָם נְאֻם־יְהוָה׃ † וּבִנְבִיאֵי שֹׁמְרוֹן

meum populũ fecerunt errare & ,Bahal in prophetauerunt :*inſulſum* vidi inſulſa,

g תָּפְלָה רָאִיתִי הִנְּבְאוּ בַּבַּעַל g וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי

‡ fœda, adulteria commit-tunt, ,*adulterare :turpitudinem* vidi Ieruſalaim prophetis in Et .Iſrael

14 אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ † וּבִנְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם רָאִיתִי שַׁעֲרוּרָה נָאוּף

‖ ambulant non vt ,malorum manus confortauerunt & , mendacio in *ambulate* * & * ambulant

h וְהָלַךְ בַּשָּׁקֶר וְחִזְקוּ יְדֵי h מְרֵעִים לְבִלְתִּי

vrbe in *Habitans* ‡ .mortis viam & ,*vitarum* * viam
9 חַיֹּשֵׁב בָּעִיר † אֶת־דֶּרֶךְ ׳ הַחַיִּים וְאֶת־דֶּרֶךְ הַמָּוֶת׃
fuerit delapſus & egreſſus & ‖ :*peſte in &* ,*fame in &* ,*gladio in morietur* ,*hac*
הַזֹּאת יָמוּת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיוֹצֵא וְנָפַל
ſua anima ei erit & ;*viuet &* ,*vos ſuper coanguſtantes* †,*Chaſdim ad*
עַל־הַכַּשְׂדִּים ׳ הַצָּרִים עֲלֵיכֶם יִהְיֶה וְחָיְתָה־לּוֹ נַפְשׁוֹ
,*malum in hanc ciuitatem in meas faciem* ‡ *poſui Et .ſpolium in*
10 לְשָׁלָל׃ † כִּי־ b שַׂמְתִּי פָנַי בָּעִיר הַזֹּאת לָרָעָה
,*dabitur Babel regis manum in* :DOMINVS *ait* ,*bonum in non &*
וְלֹא לְטוֹבָה נְאֻם־יְהוָה בְּיַד־מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן
Audite :*Iehudah regis domui Et .igni in eam comburet &*
וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ׃ † וְלְבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁמְעוּ
11 :DOMINVS *dixit ſic* ,*Dauid Domus .*DOMINI *verbum*
דְּבַר־יְהוָה׃ † בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה
:*oppreſſentis manu de direptum* * *eruite &* ,*iudicium mane in Iudicate*
b דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט c וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק
non & ,*ſuccendatur &* ,*mea excandeſcentia* ‡ *ignis vt egrediatur forte* נה
פֶּן־תֵּצֵא כָאֵשׁ חֲמָתִי d וּבָעֲרָה וְאֵין
habitatrix te ad ego ‡ *Ecce .eorum ſtudiorum malitiæ faciebus* ב *extinguens* †
12 מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיהֶם׃ † הִנְנִי אֵלַיִךְ יֹשֶׁבֶת
cõfringet Quis ;*dicentes* ‡ :DOMINVS *ait* ,*planitiei* * *petra vallis*
הָעֹמֶק צוּר הַמִּישֹׁר נְאֻם־יְהוָה הָאֹמְרִים מִי־יֵחַת
viſitabo Et ? *noſtra habitacula in ingredietur quis &* ,*nos ſuper*
13 עָלֵינוּ וּמִי יָבוֹא e בִּמְעוֹנוֹתֵינוּ׃ † וּפָקַדְתִּי
:DOMINVS *dixit* ,*veſtrorum ſtudiorum* ‡ *fructum iuxta vos ſuper*
עֲלֵיכֶם f כִּפְרִי מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־יְהוָה
.eius circuitus omnes comedet * *&* ,*eius ſylua in ignem faciam ſuccendere &*
g וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעְרָהּ וְאָכְלָה כָּל־סְבִיבֹתֶיהָ׃

CAP. XXII. כב

Iehudah regis domum ‡ *Deſcende* :DOMINVS *dixit Sic*
1 כֹּה אָמַר יְהוָה רֵד בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה †
verbum Audi :*dices* ‡ *Et .hoc verbum ibi loqueris* † *&*
2 וְדִבַּרְתָּ שָׁם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ † וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר־
,*tui ſerui &* ,*tu* ,*Dauid ſolium ſuper ſedens* ‡,*Iehudah rex*,DOMINI
יְהוָה מֶלֶךְ יְהוּדָה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד אַתָּה וַעֲבָדְךָ
dixit Sic .has portas in ingredientes * ,*tuus populus &*
וְעַמְּךָ הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה׃ † כֹּה אָמַר
3 :*manu de direptum* ‡ *liberate &* ;*iuſtitiam & iudicium Facite* :DOMINVS
יְהוָה h עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה i וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד
ne .fraudatis ‡ *ne viduam &* ,*pupillum* ,*peregrinum* †,*&* :*opprimentis*
עֹשֶׁק k וְגֵר יָתוֹם וְאַלְמָנָה אַל־l תּוֹנוּ אַל־
.iſto loco in effundatis ne innocentem ſanguinem & ,*tapiatis*
תַּחְמְסוּ m וְדָם נָקִי אַל־תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
ingredientur & ,*hoc verbum* *feceritis faciendo ſi Nam*
4 כִּי אִם־עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה n וּבָאוּ †
,*eius ſolium ſuper Dauid ipſi* ‖ *ſedentes reges huius domus portas in* *
בְּשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ
.eius populus & ,*eius ſerui &* ,*ipſe* ,*equis in &* ,*curru in equitantes*
רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הוּא וַעֲבָדָיו וְעַמּוֹ׃
* *per*
,*iurauí me in* ‡ ,*hæc verba audieritis non ſi Et*
5 וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁבַּעְתִּי †
.*hæc domus erit ſolitudinem in quia* :DOMINVS *dixit*
נְאֻם־יְהוָה כִּי־לְחָרְבָּה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה׃
:*Iehudah regis domum ſuper* DOMINVS *dixit ſic Quia*
6 כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה עַל־בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה †
,*deſertum* * *te poſuero non ſi* :*Lebanon caput mihi tu Ghilhad* * *in ſolitudi-*
גִּלְעָד אַתָּה לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן אִם־לֹא o אֲשִׂימְךָ מִדְבָּר
virum ,*corrumpentes* ‡ *te ſuper ſanctificabo* ‘ *Et .ſunt habitatæ* ‡ *non vibes* *nem, vt*
עָרִים לֹוא נוֹשָׁבָה׃ † וְקִדַּשְׁתִּי עָלֶיךָ מַשְׁחִתִים אִישׁ o שׁוּת
7 *facient cadere &* ,*tuarum cedrorum electionem* ‖ *ſuccident &* ,*eius inſtrumenta &* ‡ *habitatas*
וְכֵלָיו כָּרְתוּ מִבְחַר אֲרָזֶיךָ p וְהִפִּילוּ † *præparabo*
,*iſtam ciuitatem ſuper* * *multæ gentes tranſibunt Et .ignem ſuper* ‡ *interfectores*
8 עַל־הָאֵשׁ׃ † וְעָבְרוּ גוֹיִם רַבִּים עַל הָעִיר הַזֹּאת vnuſquemque
DOMINVS *fecit quid Propter :iuum ſociam* ‡ *ad vnuſquiſque dicent &* בושבו
וְאָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה p *electas ce-*
quod Super † : *dicent Et* ? *huic grandi ciuitati ſic* *dros tuas,*
כָּכָה לָעִיר הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת׃ † וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר נָבָלָה
9 *ſe incuruauerunt &* ,*tui Dei* DOMINI *pactum dereliquerunt* * *per*
עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה q אֱלֹהֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ ‡ *amicum*
,*mortuo in* ‡ *defleatis Ne .eis ſeruierunt &* ,*alienis Diis mortuos,* † *Propterea*
שַׁחַת עָזְבוּ וְאַל־תִּבְכּוּ לַמֵּת r בָּכָה
10 *reuertetur non quia* :*abeuntí* † *flendo flete* :*ei commouecamini* ‡ *ne &* ‡ *condoleatis*
וְאַל־s תִּבְכּוּ לוֹ בְּכוּ בָכוֹ לַהֹלֵךְ כִּי לֹא יָשׁוּב eis:
,*ſuæ natiuitatis terram videbit* ‘ †, *vltrà* ‡ *pro abeuntes*
עוֹד וְרָאָה אֶת־אֶרֶץ t מוֹלַדְתּוֹ׃ † *nec*

*de ‡ *filio* Ioſiiahu *filium* ‡ Sallum *ad* * DOMINVS *dixit ſic Quia*
11 כִּי־כֹה אָמַר־יְהוָה אֶל־שַׁלֻּם a בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ
regnante *eſt egreſſus qui* ,*ſuo patre Ioſiiahu pro* *regnantem* † *Iehudah regis*
מֶלֶךְ יְהוּדָה הַמֹּלֵךְ תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו אֲשֶׁר יָצָא
.*amplius huc reuerteretur non* ,*iſto loco de*
מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא־יָשׁוּב שָׁם עוֹד׃
‡ *Sed* & ;*morietur illic* ,*eum tranſtuleruut quò* *´ *loco in Nam* ‡
* *illo ad quẽ*
12 כִּי בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־u הִגְלוּ אֹתוֹ שָׁם יָמוּת וְאֶת־ u גָּלָה
ſuam domum ædificanti Væ .amplius videbit non iſtam terram
הָאָרֶץ הַזֹּאת לֹא־יִרְאֶה עוֹד׃ † הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ
13 *ſeruiet ſuo ſocio in* ‡ :*iudicio non in* † *ſua cœnacula &* ,*iuſtitia non* ‡ *in*
בְּלֹא־צֶדֶק x וַעֲלִיּוֹתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט בְּרֵעֵהוּ יַעֲבֹד ‡ *ſine*
‡ *amico*
mihi Aedificabo : *Dicens* ‡ *.ei dabit non eius opus* * *&* ,*gratis* x עָלָה
‡ *mercedem operis*
14 חֲלֹנָיו y וּפְעֻלּוֹ לֹא יִתֶּן־לוֹ׃ † הָאֹמֵר אֶבְנֶה־לִּי
,*feneſtras ei excindit &* ,*expoſita vento* ‡ *cœnacula &* ,*menſurarum* † *domum*
בֵּית y מִדּוֹת וַעֲלִיּוֹת מֶרְוָחִים וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי
quia ,*regnabis Nunquid .minio in vngendo &* ,*cedro in tecta* * *&*
15 וְסָפוּן בָּאָרֶז וּמָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר׃ † הֲתִמְלֹךְ כִּי
fecit & ,*bibit &* ,*comedit nónne tuus Pater* ‡ *cedrum in te concitans* † *tu*
אָבִיךָ מִתְחָרֶה בְּאָרֶז אֲבִיךָ הֲלֹוא אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה
afflicti ‡ *iudicium Iudicauit* ‡ *ei bonum* * *tunc* ‡,*iuſtitiam & iudicium*
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה אָז טוֹב לוֹ׃ z † דָּן־ a דִּין עָנִי
16 :DOMINVS *dixit* ,*me ſcire* ‡ *hoc Nónne .bonum* † *tunc* ,*egeni &*
וְאֶבְיוֹן אָז טוֹב b הֲלֹא־c הִוא הַדַּעַת אֹתִי נְאֻם־יְהוָה׃
,*tuam concupiſcentiam ſuper* ‡ *niſi* ,*tuũ cor &* ,*tui oculi* * *non Sed*
17 כִּי אֵין עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ כִּי אִם־עַל־בִּצְעֶךָ †
,*oppreſſionem ſuper* † *&* ,*fundendum ad innocentem ſanguinem ſuper* † *&*
וְעַל־ d דַּם־הַנָּקִי לִשְׁפּוֹךְ וְעַל־עֲשֹׁק
dixit ſic Propterea .faciendam ad contritionem ſuper † *&*
וְעַל־ e הַמְּרוּצָה לַעֲשׂוֹת׃ f † לָכֵן כֹּה־אָמַר
18 :*Iehudah regem Ioſiiahu filium Iehoiachim ad* * DOMINVS
יְהוָה אֶל־יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
:*eum plangent non .ſoror væ &* ,*mi frater væ* : *eum plangent* ,*Non*
לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ הוֹי אָחִי וְהוֹי אָחוֹת לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ
ſepelietur aſini Sepultura .eius decori * *væ &* ,*Domine væ*
19 קְבוּרַת חֲמוֹר יִקָּבֵר † הוֹי אֲדֹנָי וְהוֹי הֹדוֹ׃ g
Aſcende .Ierusalaim portas vltra projiciendo & trahendo †
סַחוֹב וְהַשְׁלֵךְ מֵהֲלְאָה לְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם׃ h † עֲלִי
20 :*tranſitibus è* ‡ *clama &* ;*tuã vocem da Baſan* * *in &* ,*clama &* ,*Lebanon* ‡
הַלְּבָנוֹן וְצַעֲקִי וּבַבָּשָׁן i תְּנִי קוֹלֵךְ וְצַעֲקִי מֵעֲבָרִים
te ad ſum Locutus .te diligentes omnes ſunt contriti quia
כִּי נִשְׁבְּרוּ כָּל־מְאַהֲבָיִךְ׃ † דִּבַּרְתִּי אֵלַיִךְ
21 :*tuis pueritiis à* ‡ *tua via Hæc .audiam Non* : *Dixiſti .tuis ſecuritatibus in* †
בְּשַׁלְוָתַיִךְ k אָמַרְתְּ לֹא אֶשְׁמַע זֶה דַּרְכֵּךְ מִנְּעוּרַיִךְ
depaſcet tuos paſtores Omnes .mea voce in * *audiſti non quia*
22 כִּי לֹא־שָׁמַעַתְּ בְּקוֹלִי׃ † כָּל־l רֹעַיִךְ תִּרְעֶה־
,*afficieris pudore tunc nam* :*ibunt captiuitatẽ in tui amatores &* ,*ventus*
רוּחַ וּמְאַהֲבַיִךְ m בַּשֶּׁבִי יֵלֵכוּ כִּי אָז תֵּבוֹשִׁי
,*Lebanon in Habitans* ‡ *.tuam malitiam omnem propter erubeſces &*
23 וְנִכְלַמְתְּ מִכֹּל רָעָתֵךְ׃ † יוֹשֶׁבְתִּי בַּלְּבָנוֹן
tormen *,*dolores tibi veniendo in* ‡,*eris gratioſa quàm* :*cedris in nidificans* †
מְקֻנַּנְתִּי n בָאֲרָזִים מַה־נֶּחְנַתְתְּ בְּבֹא־לָךְ חֲבָלִים חִיל
ſi quia :DOMINVS *dixit* ,*ego Viuens* ‡ *.parturientis tanquam*
כַּיּוֹלֵדָה׃ † חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי אִם־
24 *ſuper* † *annulus Iehudah regis Iehoiachim filius Choniahu eſſet*
יְהוֹיָכִין בֶּן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה חוֹתָם עַל־
manum in te dabo Et .te euellam inde quia :*mea dextera manu*
יַד יְמִינִי כִּי מִשָּׁם o אֶתֶקֶנְךָ׃ † וּנְתַתִּיךָ בְּיַד
25 *ſeruũ faciebus à timebis* * *tu quorum* ‡ *manũ in &* ,*tuam animã quærentũ*
מְבַקְשֵׁי נַפְשֶׁךָ וּבְיַד אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר מִפְּנֵיהֶם
.*Chaſdim manum in &* ,*Babel regis Nebuchadneſar manum in &*
וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד הַכַּשְׂדִּים׃
‡ *prolicere faciam* † *ad* *ſuper* † ,*te genuit quæ tuam matrem & ,te proiecabo* * *Et*
26 וְהַטַּלְתִּי p אֹתְךָ וְאֶת־אִמְּךָ אֲשֶׁר יְלָדַתְךָ עַל
טִיל p .*moriemini ibique :ibi eſtis nati non quo* ‡ ,*alienam terram*
‡ *in qua*
* *ad* ‡ *eleuant*
† *vt reuertã-*
tur
‡ *vt ſculptile* * *an* ,*Choniahu iſte vir eſt dijperſus minutim vilis dolor* ‡ *Num*
* *vt* ‡ *contritum, in quo* † *eſt*
27 וְעַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הֵם מְנַשְּׂאִים אֶת־נַפְשָׁם †
.*reuertentur non illuc* ,*illuc iedeundum ad* †
לָשׁוּב שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ׃
28 הֲעָצֹב נִבְזֶה עֹצֶב נִפּוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כֵּלָיו אִם־ †
,*eius ſemen &* ,*ipſe ſunt proiecti Quare ſto in voluntas* † *non* ‡ *vas*
כְּלִי אֵין חֵפֶץ בּוֹ מַדּוּעַ הוּטְלוּ הוּא וְזַרְעוֹ
ſouerunt non quam terram ſuper ſunt proiecti &
וְהָשְׁלְכוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם׃

locus ſicut Iehudah regum domus & ,Ieruſalaim domus erunt Et
13 חָיָה ׳ †וְהָיוּ בָתֵּי יְרוּשָׁלַם וּבָתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה כְּמְקוֹם
adoleuerunt quarum † ,domos omnes propter ,immundæ Topheth † ſuper
הַתֹּפֶת הַטְּמֵאִים לְכֹל הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ
libamina *libare* & ,cælorum militiæ omni *eorum* tectis *ſuper* libauerunt
עַל־גַּגֹּתֵיהֶם לְכֹל׳ צְבָא הַשָּׁמַיִם ׳וְהֻסַּךְ נְסָכִים
quo ,Topheth de Irmeiah venit Et .alienis Diis
14 לֵאלֹהִים אֲחֵרִים׃ †וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ מֵהַתֹּפֶת אֲשֶׁר
atrio in ſtetit & :*vaticinandum ad* † *illuc* DOMINVS eum miſerat † vt vaticinaretur
שְׁלָחוֹ יְהוָה שָׁם לְהִנָּבֵא וַיַּעֲמֹד בַּחֲצַר
.populum omnem ad dixit & ,DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־הָעָם׃
ego Ecce :Iſrael Deus exercituum DOMINVS dixit Sic
15 †כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
omne ,eius vrbes omnes ſuper & ,iſtam ciuitatem *ad adducens* adduco ſuper מביא
׳מֵבִיא ׳אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־כָּל־עָרֶיהָ אֵת כָּל־
induraueruntque quoniam :eam contra ſum locutus quod ,malum ׳בוא
הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ כִּי הִקְשׁוּ אֶת־
.mea verba *audiendum non ad* , ſuam ceruicem vt non audirent
עָרְפָּם לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרָי׃

CAP. XX. כ

præpoſitus* ipſe &) ,ſacerdos Immer filius Paſchur audiuit Et * erat
1 †וַיִּשְׁמַע פַּשְׁחוּר בֶּן־אִמֵּר הַכֹּהֵן וְהוּא־פָקִיד
verba prophetantem Irmeiahu (DOMINI domo in dux
נָגִיד בְּבֵית־ יְהוָה אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִא אֶת־הַדְּבָרִים
dedit & :prophetam Irmeiahu Paſchur percuſſit Et .iſta
2 הָאֵלֶּה׃ ׳†וַיַּךְ פַּשְׁחוּר אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וַיִּתֵּן
‡ quæ ,ſuperiori Biniamin porta in ‡ *que* ,*cryptam** in eum posuit
אֹתוֹ עַל־הַמַּהְפֶּכֶת אֲשֶׁר בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן ׳ הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר * carcere, qui
Paſchur eduxit & ,craſtino *a* † fuit Et .DOMINI domo in ‡ erat
בְּבֵית יְהוָה׃ †וַיְהִי מִמָּחֳרָת ׳וַיּוֹצֵא פַּשְׁחוּר ׳ע�לה
Non :Irmeiahu eum ad dixit & .*cryptæ* ‡ de Irmeiahu † in
3 אֶת־יִרְמְיָהוּ מִן׳ הַמַּהְפֶּכֶת ׳וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִרְמְיָהוּ לֹא ‡ carcere,
.Miſſabib Maghor ‡ *quiminus* ,tuũ nomẽ DOMINVS vocauit Paſchur הפך
פַשְׁחוּר קָרָא יְהוָה שִׁמְךָ כִּי אִם־מָגוֹר מִסָּבִיב׃ ׳ sed
,tibi pauorem in te *dans* † ego Ecce :DOMINVS dixit ſic Quia ‡ *pauorem vndique*
4 †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי ׳נֹתֵנְךָ לְמָגוֹר לְךָ ‡ do
ſuorum inimicorum gladio in corruent & ,te diligentibus omnibus & נתן
וּלְכָל־אֹהֲבֶיךָ וְנָפְלוּ בְּחֶרֶב אוֹיְבֵיהֶם
,Babel regis manu in dabo Iehudah omnem & :*videntes* tui oculi & videbunt
וְעֵינֶיךָ ׳רֹאוֹת ׳וְאֶת־כָּל־יְהוּדָה ׳אֶתֵּן בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל ׳ראה ׳נתן
.gladio in eos percutiet & ,Babel in eos traducet &
וְהִגְלָם בָּבֶלָה ׳וְהִכָּם בֶּחָרֶב׃ ׳ נכה
,eius laborem omnem & ,huius ciuitatis *tobur omne* dabo Et omnes opes
5 †וְנָתַתִּי אֶת כָּל־חֹסֶן הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת־כָּל־יְגִיעָהּ
Iehudah regum theſauros cunctos & ,eius preciosum omne &
וְאֶת־כָּל־יְקָרָהּ וְאֶת כָּל־אוֹצְרוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה
,eos tollent & ,eos diripient & ,eorum inimicorum manu in dabo
אֶתֵּן בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְזָזוּם וְלָקְחוּם
habitatores omnes & ,Paſchur tu Et .Babel in eos adducent &
וְהֵבִיאוֹם בָּבֶלָה׃ ׳†וְאַתָּה פַּשְׁחוּר וְכֹל׳ יֹשְׁבֵי ׳בוא
,morieris ibique ,ingredieris Babel & :captiuitatem in ibitis ,tuæ domus
6 בֵּיתְךָ ׳תֵּלְכוּ ׳בַּשִּׁבְי וּבָבֶל ׳תָּבוֹא וְשָׁם תָּמוּת ׳ילך ׳שכה
es vaticinatus quibus ,te diligentes omnes & ,tu ,ſepelieris ibi &
וְשָׁם תִּקָּבֵר אַתָּה וְכָל־אֹהֲבֶיךָ אֲשֶׁר־נִבֵּאתָ ׳ mendaciter
;ſum ſeductus & ,DOMINE me Seduxiſti *falſitate in* † *eis* ‡ פתה
7 לָהֶם בַּשֶּׁקֶר׃ †פִּתִּיתַנִי יְהוָה וָאֶפָּת ‡ vniuerſi ipſi
ipſe omnis ‡ ,die omni deriſum in fui :præualuiſti & ,me fuiſti fortior ſubſannant
חֲזַקְתַּנִי וַתּוּכָל הָיִיתִי לְשְׂחוֹק כָּל־הַיּוֹם כֻּלּוֹ * omni tempore loquor, vocifero iniquitatem, שדד
vaſtitatem & ,*vim* ;*vociferabor* ,*loquar ſufficienti ex** Quia .me *ſubſannãs*
8 לִי׃ †כִּי־מִדֵּי ׳אֲדַבֵּר אָזְעָק חָמָס ׳וָשֹׁד ‡ clamo:
vituperium ‡ &, *probrum in* † mihi DOMINI verbum fuit quia : *clamabo** † cauſa probri,
אֶקְרָא כִּי־הָיָה דְבַר־יְהוָה לִי לְחֶרְפָּה וּלְקֶלֶס ‡ ſubſannationis
vltrà loquar nec ,eius recordabor Non :dixi Et .die omni * ad ferendũ,
9 כָּל־הַיּוֹם׃ †וְאָמַרְתִּי לֹא־אַזְכִּירֶנּוּ וְלֹא־אֲדַבֵּר עוֹד ‡ potui.
clauſus , ardens ignis tanquam meo corde in fuit & : eius nomine in † dicentium:
בְּשְׁמוֹ וְהָיָה בִלְבִּי כְּאֵשׁ בְּעֻצְּרֹת עָצֹר ‡ de illo verbũ mendax,
audiui Nam .*poteto* ‡ nec ,*ſuſtinendo** laboraui & : meis oſſibus in * regi.
10 בְּעַצְמוֹתָי וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵל וְלֹא אוּכָל׃ †כִּי שָׁמַעְתִּי
, ‡ Annunciate : † vndique pauorem , multorum detractionem
דִּבַּת ׳רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב ׳הַגִּידוּ ׳ דבב ׳ נגד
,*meã claudicationẽ obſeruantes* ,*meæ pacis* ‡ homo Omnis .*illud annũciabimus &
וְנַגִּידֵנוּ כָּל אַנְוֹשׁ שְׁלֹמִי שֹׁמְרֵי צַלְעִי ‡ qui mecum pacificus eſſe debebat, obſeruabant, an claudicaret in aliquo
.eo de noſtrã vltionẽ accipiamus & ,ei prꝙualeamus & ,decipiatur forte ſi
אוּלַי יְפֻתֶּה וְנוּכְלָה לוֹ וְנִקְחָה נְקָמָתֵנוּ מִמֶּנּוּ׃

CAP. XXI. כא

quando miſit *mittendo in* ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 †הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בְּשִׁלַּח
& ,Malchiiah filium Paſchur ,Sidchiiahu rex eum ad
אֵלָיו הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת־פַּשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה וְאֶת־
vt dicerent: :*dicendum ad* ,ſacerdotem Mahaſeiah filium Sephaniah
צְפַנְיָה בֶן־מַעֲשֵׂיָה הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃
Interroga rex Nebuchadreſar quia :DOMINVM nobis pro nunc Inquire
2 †דְּרֹשׁ־נָא בַעֲדֵנוּ אֶת־יְהוָה כִּי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
præliatur nobiſcum DOMINVS faciat forte ii , nos aduerſum *prælians* Babel
בָּבֶל נִלְחָם עָלֵינוּ אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה אוֹתָנוּ à
.nobis *deſuper* aſcendat & ,ſua mirabilia omnia ſecundum
כְּכָל־ ׳נִפְלְאֹתָיו וְיַעֲלֶה מֵעָלֵינוּ׃
:Sidchiiahu ad dicetis Sic :eos ad Irmeiahu dixit Et
3 †וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֲלֵיהֶם כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־צִדְקִיָּהוּ׃ conuerto in-
conuertens ego Ecce :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic ſtrumenta bellica
4 †כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי ׳מֵסֵב ׳אֶת־ סבב
pugnantes ‡ vos quibus , * veſtris manibus in quæ ,*belli vaſa* * ſunt,
כְּלֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיֶדְכֶם ׳אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחָמִים ‡ pugnatis
vos *ſuper coanguſtantes* † , Chaſdim & , Babel rege cum *eis in* † qui obſidẽt
אֹתָם אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים ׳הַצָּרִים עֲלֵיכֶם צור
.huius ciuitatis medium *ad* ‡ ea *colligam* ‖ & :murum extra ‖ congregabo
אֶל־תּוֹךְ הָעִיר הַזֹּאת׃ ‡ in
,forti brachio in & ,extenta manu in vobiſcum ego pugnabo Et
5 †וְנִלְחַמְתִּי אֲנִי אֶתְכֶם בְּיָד נְטוּיָה וּבִזְרוֹעַ חֲזָקָה ‡ furore,
percutiam Et .magna ira in & ,*excandeſcentia* ‡ in & ,*uaſo* * in & ‡ indignatione,
בְּאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל׃ †וְהִכֵּיתִי אֶת־ † homines,
peſtilentia in ,*animal* ‡ & ,*hominem* † & ,huius ciuitatis habitatores ‡ animalia,
יֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת־הָאָדָם וְאֶת־הַבְּהֵמָה בְּדֶבֶר ‖ ea dixit Dominus.
Dabo :DOMINI *effatum ſic* ‖ poſt Et .morientur magna
7 גְּדוֹל ׳יָמֻתוּ׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן נְאֻם־יְהוָה אֶתֵּן אֶת־ ׳מות
& ,populum & , eius ſeruos & ,Iehudah regem Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־הָעָם וְאֶת־ *qui rémanſerint ‡ &
,fame à & ,gladio à ‡ ,peſte à hac ciuitate in *reſiduos* *
הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר הַזֹּאת מִן־הַדֶּבֶר מִן־הַחֶרֶב וּמִן־הָרָעָב
,eorum inimicorum manu in & , Babel regis Nebuchadreſar manu in
בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד אֹיְבֵיהֶם ‡ facie
non ,gladij *os ad* ‡ eos percutiet & :eorum animam quærentiũ manu in &
וּבְיַד מְבַקְּשֵׁי נַפְשָׁם ׳וְהִכָּם לְפִי־חֶרֶב לֹא־ ׳נכה
populum ad Et .miſerebitur neque ,parcet nec ,eis *ſuper* ignoſcet
יָחֹס עֲלֵיהֶם וְלֹא יַחְמֹל וְלֹא יְרַחֵם׃ †וְאֶל־הָעָם do coram vobis
8 הַזֶּה תֹּאמַר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם
veſtras facies ad dans * ego Ecce :DOMINVS dixit Sic : dices hunc

noſti DOMINE tu Et .meis pedibus abſconderunt laqueos &
וּפַחִים טָמְנוּ לְרַגְלָי׃ וְאַתָּה יְהוָה יָדַעְתָּ
aduerſum ſuper expies ne .mortem in me ſuper eorum conſilium omne
אֶת־כָּל־עֲצָתָם עָלַי לַמָּוֶת אַל־תְּכַפֵּר עַל־
facie tua. .deleas ne tuis faciebus à eorum peccatum &
עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם מִלְּפָנֶיךָ אַל־תֶּחִי
‡debilitati in cõſpectu tuo *furoris
.eis cum fac tui naſi* tempore in ,tuas facies ad offenſi ‡ ſint Et
וְיִהְיוּ מְכֻשָּׁלִים לְפָנֶיךָ בְּעֵת אַפְּךָ עֲשֵׂה בָהֶם׃

CAP. XIX. יט

‡ ad me. †eme vaſculum ‡ teſtaceum,
,teſtæ ‡ figuli lagenam emes † & ,Vade :‡ DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה הָלוֹךְ וְקָנִיתָ בַקְבֻּק יוֹצֵר חֶרֶשׂ
.facerdotum ſenioribus de & ,populi ſenioribus de* &
וּמִזִּקְנֵי הָעָם וּמִזִּקְנֵי הַכֹּהֲנִים׃
* duc tecum ‡ egredere † per oſtium ‡ fictilis,
, ſolaris ‡ portæ oſtio quæ† ,Hinnom filij vallem ad exibis ‡ Et
וְיָצָאתָ אֶל־גֵּיא בֶן־הִנֹּם אֲשֶׁר פֶּתַח שַׁעַר הַחַרְסִית
*prædica ‡ hæc †dici
.te ad loquar quæ ‡ ,verba ibi prædicabis* &
וְקָרָאתָ שָׁם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ׃
,Iehudah reges DOMINI verbum Audite :dices † Et
וְאָמַרְתָּ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה
Deus exercituum DOMINVS dixit Sic :Ieruſalaim habitatores &
וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
adduco omnis quod ,iſtum locum ſuper malum adducens ego Ecce :Iſrael
יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל־
qui audierit, ,me dereliquerunt quòd Eò .eius aures tinnient ,illud audientis
שֹׁמְעָהּ תְּצַלְנָה אָזְנָיו׃ יַעַן אֲשֶׁר עֲזָבֻנִי
Diis eo in adoleuerunt & ,iſtum locum alienauerunt &
וַיְנַכְּרוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיְקַטְּרוּ־בוֹ לֵאלֹהִים
reges & ,eorum patres & ipſi ,eos nouerunt non quos ,alienis
אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּם הֵמָּה וַאֲבוֹתֵיהֶם וּמַלְכֵי
.innocentum ſanguine iſtum locum repleuerunt & :Iehudah
יְהוּדָה וַיְמַלְאוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה דַּם
ſuos filios comburendũ ad ,Bahal excelſa ædificauerunt Et
נְקִיִּם׃ וּבָנוּ אֶת־בָּמוֹת הַבַּעַל לִשְׂרֹף אֶת־בְּנֵיהֶם
‡ in holocauſta
nec ,ſum locutus nec ,præcepi non quod :Bahal ipſi aſcenſiones‡ igni in
בָּאֵשׁ עֹלוֹת לַבַּעַל אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא
.meum cor ſuper aſcendit
עָלְתָה עַל־לִבִּי׃
* veniunt, non & ,DOMINVS dixit ,venientes* dies ecce Propterea
לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־
locus iſte :Hinnom filij vallis & ,Topheth amplius iſti loco‡ ,vocabitur
יִקָּרֵא לַמָּקוֹם הַזֶּה עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם
† ſed ‡ diſſipabo
,Iehudah conſilium euacuabo ‡ Et .occiſionis Vallis quinimo†
כִּי אִם־גֵּיא הַהֲרֵגָה׃ וּבָקַקְתִּי אֶת־עֲצַת יְהוּדָה
*coram inimicis ſuis,
facies ad* ,gladio in eos faciam cadere & ,iſto loco in Ieruſalaim &
וִירוּשָׁלִַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהִפַּלְתִּים בְּחֶרֶב לִפְנֵי
‡ animas † cadauera ‡ volatilibus *beſtiis
dabo & :eorum animam ‡ quærentium manu in & ,ſuorum inimicorum
אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְנָתַתִּי אֶת־
.terræ beſtiæ* & ,cælorum volatili ‡ eſcam in eorum cadauer†
נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ׃
Omnis .ſibilum in & ,ſtuporem in hanc ciuitatem ponam Et
וְשַׂמְתִּי אֶת־הָעִיר הַזֹּאת לְשַׁמָּה וְלִשְׁרֵקָה כָּל־
‡ qui tranſierit
.eius plagis vniuerſis ſuper ſibilabit & ,obſtupeſcet ,eam per tranſiens‡
עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם׃ וְהַאֲכַלְתִּי אֶת־בְּשַׂר
carnem & ,ſuorum filiorum carnem eos faciam comedere Et
בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּשַׂר בְּנוֹתֵיהֶם יֹאכֵלוּ וְאִישׁ
quærentes & ,eorum inimici eos coarctabunt ‡ qua ,coarctatione* in &
וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יְיַצִּיקוּ לָהֶם אֹיְבֵיהֶם וּמְבַקְשֵׁי
virorum oculis in lagenam† conteres Et .eorum animam
נַפְשָׁם׃ וְשָׁבַרְתָּ הַבַּקְבֻּק לְעֵינֵי הָאֲנָשִׁים
dixit Sic :eos ad dices* Et .tecum euntium ‡
הַהֹלְכִים אוֹתָךְ׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר
& ,iſtum populum conteram Sic :exercituum DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת כָּכָה אֶשְׁבֹּר אֶת־הָעָם הַזֶּה וְאֶת־
‡ conterit quiſpiam *poteſt curari †eò quòd nõ erit locus
poterit* non quod ,figuli vas conteretur ‡ ſicut ,iſtam ciuitatem
הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר יִשְׁבֹּר אֶת־כְּלִי הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא־יוּכַל
.ſepeliendum ad loco non a† ,ſepelientur Topheth in & :vltrà ſanari
לְהֵרָפֵה עוֹד וּבְתֹפֶת יִקְבְּרוּ מֵאֵין מָקוֹם לִקְבּוֹר׃
,eius habitatoribus & ,DOMINVS ait ,huic loco faciam Sic
כֹּה־אֶעֱשֶׂה לַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם־יְהוָה וְלִיוֹשְׁבָיו
vt ponatur
.Topheth ſicut hanc ciuitatem dandum ad &
וְלָתֵת אֶת־הָעִיר הַזֹּאת כְּתֹפֶת׃

: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
domus vobis facere potero non iſte figulus ſicut Nunquid
כַּיּוֹצֵר הַזֶּה לֹא־אוּכַל לַעֲשׂוֹת לָכֶם בֵּית
ſic ,figuli manu in* lutum ſicut Ecce ? DOMINVS ait ,Iſrael * eſt
יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הִנֵּה כַחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן־
aduerſus loquar Repentè .Iſrael domus mea manu in vos eſtis
אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ רֶגַע אֲדַבֵּר עַל־
.diſperdendũ ad & ,demoliendũ ad & ,euellendum ad ,regnum aduerſus & ,gentem vt euellam, &
גּוֹי וְעַל־מַמְלָכָה לְנָתֹשׁ וְלִנְתֹּץ וּלְהַאֲבִיד׃ confringam, & perdam.
ſum locutus quod* ſuo malo à ipſa gens conuertetur Et * contra
וְשָׁב הַגּוֹי הַהוּא מֵרָעָתוֹ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
.ei facere cogitaui quod ,malo ſuper me pœnitebit & :illud ſuper
עָלָיו וְנִחַמְתִּי עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי לַעֲשׂוֹת לוֹ׃
* aduerſus ‡ vt ædificem, & plantem. † vt non audiat vocem meam.
,ædificandum ad ‡ ,regnum ſuper* & ,gentem ſuper* loquar repentè Et
וְרֶגַע אֲדַבֵּר עַל־גּוֹי וְעַל־מַמְלָכָה לִבְנוֹת
audiendum non ad† ,meis oculis in malum faciet Et .plantandum ad &
וְלִנְטוֹעַ׃ וְעָשְׂתָה הָרָעָה בְּעֵינַי לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ
‡ vt benefacerem ‡ viro † habitatoribus
benefaciendũ ad‡ dixi quod ,bono ſuper me pœnitebit & :mea voce in
בְּקוֹלִי וְנִחַמְתִּי עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְהֵיטִיב
habitatores ſuper† & ,Iehudah virum ad‡ quæſo dic , nunc Et .ei
אוֹתוֹ׃ וְעַתָּה אֱמָר־נָא אֶל־אִישׁ־יְהוּדָה וְעַל־יוֹשְׁבֵי
‡ fingo cõtra ‡ cogito cõtra † opera veſtra.
fingens‡ ego Ecce :DOMINVS dixit Sic : dicendo ,Ieruſalaim
יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֹצֵר
nunc Reuertimini .cogitationem vos ſuper cogitans* & ,malum vos ſuper
רָעָה עֲלֵיכֶם וְחֹשֵׁב עֲלֵיכֶם מַחֲשָׁבָה שׁוּבוּ נָא
.veſtros conatus† & ,veſtras vias facite bonas & ,mala ſua via à vnuſquiſq;
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְהֵיטִיבוּ דַּרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם׃
noſtras cogitationes poſt ſiquidem‡ :eſt Deſperatum :dixerunt Et
וַאֲמַרְתָּ נוֹאָשׁ כִּי אַחֲרֵי מַחְשְׁבוֹתֵינוּ
.facietnus mali ſui cordis obſtinationem* vnuſquiſque & ,ibimus
נֵלֵךְ וְאִישׁ שְׁרִרוּת לִבּוֹ הָרָע נַעֲשֶׂה׃
Quis :gentibus in‡ nunc Interrogate :DOMINVS dixit Sic Ideo
לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה שַׁאֲלוּ־נָא בַגּוֹיִם מִי
.Iſrael virgo ,valde‡ fecit turpitudinem ?hæc ſicut† audiuit
שָׁמַע כָּאֵלֶּה שַׁעֲרוּרָה עָשְׂתָה מְאֹד בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל׃ †ſimilia?rem fœdam ‡ nimis * relinquentur
deſetentur* Num ?Lebanon niuem agri petra de relinquet Nunquid
הֲיַעֲזֹב מְצוּר שָׂדִי שֶׁלֶג לְבָנוֹן אִם־יִנָּתְשׁוּ
,meus populus mei ſunt obliti† Quia ?defluentes frigidæ aliene‡ aquæ
מַיִם זָרִים קָרִים נוֹזָלִים׃ כִּי־שָׁכְחָנִי עַמִּי ‡ venientes à loco alio † oblitus eſt
ſemitis‡ eorum viis in* eos fecerunt impingere & :adolebunt vanum in‡
לַשָּׁוְא יְקַטֵּרוּ וַיַּכְשְׁלוּם בְּדַרְכֵיהֶם שְׁבִילֵי
.calcatæ non viæ ſemitas perambulandum ad , ſeculi ‡ fruſtra * falſi prophetæ ‡ vt relinquãt ſemitas lõgi temporis, vt perambulent per
עוֹלָם לָלֶכֶת נְתִיבוֹת דֶּרֶךְ לֹא סְלוּלָה׃
Omnis .ſeculi† ſibilos ſtuporem in eorum terram ponendum Ad†
לָשׂוּם אַרְצָם לְשַׁמָּה שְׁרוּקַת עוֹלָם כָּל
.ſuo capite in‡ mouebit & ,obſtupeſcet ,eam iuxta tranſiens*
עוֹבֵר עָלֶיהָ יָשֹׁם וְיָנִיעַ בְּרֹאשׁוֹ׃ † Vt ponant ‖ longi temporis.
non & ,ceruicem :inimici facies ad* eos diſpergam Orietalis vētus Sicut
כְּרוּחַ־קָדִים אֲפִיצֵם לִפְנֵי אוֹיֵב עֹרֶף וְלֹא־ * qui trãſierit ‡ caput ſuũ.
,Venite :dixerunt Et .eorum exitij† die in eis oſtendam facies‡
פָּנִים אַרְאֵם בְּיוֹם אֵידָם׃ וַיֹּאמְרוּ לְכוּ
lex peribit non nam :cogitatus‡ Irmeiahu ſuper* cogitemus &
וְנַחְשְׁבָה עַל־יִרְמְיָהוּ מַחְשָׁבוֹת כִּי לֹא־תֹאבַד תּוֹרָה * coram inimico ‡ faciem † perditionis
,Venite .propheta à verbum & ,ſapiente à conſilium & ,ſacerdote à
מִכֹּהֵן וְעֵצָה מֵחָכָם וְדָבָר מִנָּבִיא לְכוּ
.eius verba vniuerſa ad attendamus ne & ,lingua in eum percutiamus &
וְנַכֶּנּוּ בַלָּשׁוֹן וְאַל־נַקְשִׁיבָה אֶל־כָּל־דְּבָרָיו׃ * contra * malas cogitationes: ‡ redditur
.mecũ litigantiũ vocem ad audi & ,me ad DOMINE Attende
הַקְשִׁיבָה יְהוָה אֵלַי וּשְׁמַע לְקוֹל יְרִיבָי׃
foueam foderunt quia :malum bono pro reddetur ‡ Nunquid
הֲיְשֻׁלַּם תַּחַת־טוֹבָה רָעָה כִּי־כָרוּ שׁוּחָה
eis ſuper loquendum ad , tuas facies ad me ſtare ‡ Recordare ?meæ animæ
לְנַפְשִׁי זְכֹר עָמְדִי לְפָנֶיךָ לְרַבֵּר עֲלֵיהֶם
.eis ab tuam iram auertendum ad† ,bonum
טוֹבָה לְהָשִׁיב אֶת־חֲמָתֶךָ מֵהֶם׃ ‡ per
ſuper ‡ eos fluere fac & ,famem in eorum filios da Propterea
לָכֵן תֵּן אֶת־בְּנֵיהֶם לָרָעָב וְהַגִּרֵם עַל־
,viduæ & ,orbatæ eorum vxores ſint & ,gladij manus
יְדֵי־חֶרֶב וְתִהְיֶנָה נְשֵׁיהֶם שַׁכֻּלוֹת וְאַלְמָנוֹת
gladio percuſſi eorum iuuenes :morte occiſi ſint earum viri &
וַאֲנָשֵׁיהֶם יִהְיוּ חַלְלֵי מָוֶת בַּחוּרֵיהֶם מְכֵי־חָרֶב
adduces nam :eorum domibus de clamor Audiatur .prœlio in
בַּמִּלְחָמָה׃ תִּשָּׁמַע זְעָקָה מִבָּתֵּיהֶם כִּי־תָבִיא * exercitum † vt caperentis
,me capiendum ad† foueam foderunt quia :repentè agmen * eos ſuper
עֲלֵיהֶם גְּדוּד פִּתְאֹם כִּי־כָרוּ שִׁיחָה לְלָכְדֵנִי

DOMINE .meam hæreditatem impleuerunt ſuis abominationibus &
19 וְהוֹעַבְתֵּיהֶם מִלְאוּ אֶת־נַחֲלָתִי׃ יְהוָה׃ †
.angustiæ die in meum refugium & ,meum robur & ,mea fortitudo afflictionis
עֻזִּי וּמָעוֹזִי וּמְנוֹסִי בְיוֹם צָרָה׃ n m
possederunt falsitatē* Vetē dicent & ,terræ finibus à* venient gentes te ad * ab extremo
אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מִקַּצְוֵי־אֶרֶץ וְיֹאמְרוּ אַךְ־שֶׁקֶר נָחֲלוּ ‡ mendacium
.faciens profectum ‡ eis in † non & ,vanitatem ;noſtri patres † eſt
אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין־בָּם ס מוֹעִיל׃ ‡ vtilitas.
? Dij * non ipſi & ,Deos homo ſibi faciet Nunquid
20 הֲיַעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים׃ †
eos faciam ſcire* ,hac vice in eos faciens ſcire ego* ecce Idcirco * oſtendam eis
21 לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעַם בַּפַּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֵם אֶת־ p
meum nomen quòd ſcient & :meam fortitudinem & ,meam manum
יָדִי וְאֶת־גְּבוּרָתִי וְיָדְעוּ כִּי־שְׁמִי
.DOMINVS † † eſt
יְהוָה׃

CAP. XVII. יז

,adamantis vngue in ,ferri * ſtylo in ‡ ſcriptum Iehudah Peccatum ‡ eſt
1 חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפָּרֶן שָׁמִיר † * ferreo, ſtylo adamantino,
.corum ararum cornibus in & ,eorum cordis tabula in ſculptum
חָרוּשָׁה עַל־לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם׃
ſuorum lucorum & ,ſuarum ararum eorum filios recordari Secundum‡ ‡ Cùm recordati fuerint filij
2 כְּזָכֹר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם † Montane .excelſos colles iuxta ,frondoſum lignum iuxta
3 עַל־עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגָּבֹהוֹת׃ †
,dabo direptionem in tuos theſauros omnes tuam facultatem agro† in † regione pes tuas
בַּשָּׂדֶה חֵילֵךְ כָּל־אֹצְרוֹתֶיךָ לָבַז ‡ אֶתֵּן ‡ propter peccatum exceſſorum tuorū
.tuis confinibus vniuerſis in peccato in tua exceſſa ‡ quæ ſunt
בְּמִתֶּיךָ בְּחַטָּאת בְּכָל־גְּבוּלֶיךָ׃
,tibi dedi quam tua hæreditate ab te in & facies remiſſionem* Et ‡ remiſſio erit
4 וְשָׁמַטְתָּה וּבְךָ מִנַּחֲלָתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ †
quoniam :noſti non quam terra in ,tuis inimicis te faciam ſeruire &
וְהַעֲבַרְתִּיךָ אֶת־אֹיְבֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעְתָּ כִּי־ ‡ furore
.ardebit ſeculum † in vſque ,meo naſo ‡ in ſuccendiſtis ignem † æternum
אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד־עוֹלָם ‡ תּוּקָד׃
,homine in confidet ‡ qui vir Maledictus :DOMINVS dixit Sic ‡ fidit homini, ‡ ponit
5 כֹּה אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם * recedit
.eius cor recedet* DOMINO à & ,ſuum brachium carnem ponens ‡ &
וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן־יְהוָה יָסוּר לִבּוֹ׃ ‡ in ſiccitatibus
venerit cùm videbit non & ,planicie in iunipetus‡ tanquam erit Et † deſerta, ‡ quæ
6 וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבוֹא habitatur.
non ‡ & ,ſalita † terra ,deſerto in loca exuſta‡ habitabit & ,bonum * fidit ‡ eſt
טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא myrica in deſerto
.habitabis ‡ erit‡ & ,DOMINO in fidet* qui vir Benedictus
7 תֵּשֵׁב׃ † בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה ‡ ‡ arbor plantata ſecus
.eius fiducia DOMINVS ‡ quæ ſecus
8 יְהוָה מִבְטַחוֹ׃ † וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־ ‡ רָאָה
venerit cùm videbit non & ,ſuas radices mittet riuum ſuper ‡ & ,aquas
מַיִם וְעַל־יובל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶ֫ה כִּי־יָבֹא ‡ prohibitionis pluuiæ
,erit ſollicitum ‡ nō caritatis * anno in & ,viride eius folium erit & ,æſtus ‡ timebit,
חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבְשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג † deſinet facere ‡ eſt
anxiū‡ & omnibus præ cor‡ Supplantatiuum .fructum faciendo à recedet† nec ‡ peruerſum eſt,
9 וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי׃ † עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֻשׁ
probans ,cor ſcrutans DOMINVS Ego ?illud cognoſcet quis ,ipſum
10 הוּא מִי יֵדָעֶנּוּ׃ † אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן ‡ טוש פָּרָה
.ſuorū ſtudiorum* fructū iuxta ,ſuam viam iuxta vnicuiq; dandū ad & ‡, renes ‡ vt dem
כְּלָיוֹת׃ a וְלִתֵּת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו׃ z * operam
:iudicio in non & ,opulentiam faciens, peperit‡ non & ,collegit‡ Perdix ‡ כְּבָלָה a נָתַן
11 קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט † ‡ Vt colligit ona
.inſipiens erit ſuo nouiſſimo in & ,eam ‖ derelinquet ſuorū dierū dimidio in ‡ parit, ſic qui facit di-
בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל׃ uitias ‖ eas
.noſtri ſanctuarij † locus ,principio à altitudo gloriæ Solium † ſanctificationis noſtrę.
12 כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ׃ † ‡ O ſpes
:afficiētur pudore te derelinquentes* omnes ,DOMINE Iſrael Expectatio‡ * qui derelinquerunt
13 מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל־עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ c ‡ & recedētes à me
aquarum venam derelinquerunt quoniam :ſcribentur terra in mei apoſtata‡ בּוֹשׁ d חַיָּה e
יְסוּרִי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם־ ‖ es.
:ſanabor & ,DOMINE me Sana .DOMINVM viuentium יָשַׁע f הָלַל e
14 חַיִּים אֶת־יְהוָה׃ d רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא ‖ dicunt ‡ eſt
ipſi Ecce .† tu mea laus quoniam :ero ſaluus &, me fac ſaluum * elōgauit me
15 הִנֵּה הָמָּה f אֹמְרִים אֵלַי אַיֵּה דְבַר־יְהוָה יָבוֹא נָא׃ † ipſum vt eſſem paſtor
,nunc veniat ,DOMINI verbum ‡ Vbi :me ad dicentes ‖ ‡ cōtritionis
16 וַאֲנִי † לֹא אַצְתִּי מֵרֹעָה אַחֲרֶיךָ וְיוֹם אָנוּשׁ לֹא h אוץ g אָוָה h
tu ,deſideraui non anxium ‡ diem & ,te poſt paſtore à acceleraui* non

quod exiuit de labiis meis, rectum coram te
יָצָא i
* formidini, ‡ pauebunt
חָתַת k
† pauebo
‡ ſta
* per ‡ ingrediuntur
עָם
ק
† per ‡ egrediūtur,
* qui ingredimini
‡ Cauete propter animas veſtras † pondus
נָשָׂא l
יָצָא m
‡ ſanctificate
עָשָׂה n
† vt non audirent neque acciperent
‡ vt non inferatis
‡ ſanctificaueritis
† vt non faciatis
עָשָׂה o
* vt non ſis Ne .fuit tuis faciebus coram ,meorum labiorum prolatio :noſti
17 וְיָדַעְתָּ l מוֹצָא שְׂפָתַי נְכֹחַ פָּנֶיךָ הָיֶה׃ † אַל־תְּהִיהִ־
afficientur Pudore .mala die in ,tu mea ſpes :conſternationi* mihi
18 לִי k לְמַחְתָּה מַחְסִי־אַתָּה בְּיוֹם רָעָה׃ † יֵבֹשׁוּ
non & ,ipſi conſternabuntur ‡ :ego afficiar pudore non & ,me perſequentes
רֹדְפַי וְאַל־אֵבֹשָׁה אֲנִי k יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל־
contritione duplici & ,malam diem eos ſuper Adduc .ego conſternabur†
אֵחַתָּה אֲנִי הָבֵיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן
ſtabis ‡ & ,Vade :me ad DOMINVS dixit Sic .eos contere
19 שָׁבְרֵם׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלוֹךְ וְעָמַדְתָּ
,Iehudah reges eam per ingredientur‡ quam * ,populi filiorum porta in
בְּשַׁעַר בְּנֵי־עָם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה
.Ieruſalaim portis omnibus in atque ,eam per egredientur ‡ quam † &
וּבְכֹל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם׃ וַאֲשֶׁר יֵצְאוּ בוֹ
,Iehudah reges DOMINI verbum Audite :eos ad dices Et
20 וְאָמַרְתָּ † אֲלֵהֶם שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה
portas per ingredientes* ,Ieruſalaim habitatores omnes & ,Iehudah omnis &
וְכָל־יְהוּדָה וְכֹל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים
.veſtris animabus in eſtote Circumſpecti‡ :DOMINVS dixit Sic .has
21 הָאֵלֶּה׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה הִשָּׁמְרוּ בְנַפְשׁוֹתֵיכֶם
.Ieruſalaim portas per inferatis nec ,ſabbati die in onus † portetis ne &
וְאַל־תִּשְׂאוּ מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם בִּשְׁעָרֵי יְרוּשָׁלִָם׃
omne & ,ſabbati die in veſtris domibus de onus efferatis Neque
22 וְלֹא־ m תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם † בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל־
ſanctificate quemadmodum ,ſabbari diem ſanctificabitis* & ,faciatis non opus
מְלָאכָה לֹא n תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר
inclinauerunt nec ,audiuerunt non Et .veſtris patribus præcepi
23 צִוִּיתִי o אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ † וְלֹא שָׁמְעוּ p וְלֹא הִטּוּ
,audire non pro† ſuam ceruicem indurauerunt ſed ,ſuam aurem
אֶת־אָזְנָם q וַיְקַשּׁוּ אֶת־עָרְפָּם לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ
audieritis audiendo ſi ,erit Et .diſciplinam accipere non pro &
24 וְלִבְלְתִּי קַחַת r מוּסָר׃ † וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּן
ciuitatis portas per onus inferre non pro* :DOMINVS dixit ,me ad
אֵלַי נְאֻם־יְהוָה לְבִלְתִּי הָבִיא s מַשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר
non ad† ,ſabbati diem ſanctificando‡ & ,ſabbati die in huius
הַזֹּאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי
.opus omne eo in faciendum
t עֲשׂוֹת־בָּהּ כָּל־מְלָאכָה׃
,principes & reges huius ciuitatis portas per ingredientur Et
25 וּבָאוּ † בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים וְשָׂרִים
equis in & ,curru in equitantes ,Dauid ſolium ſuper ſedentes
יֹשְׁבִים עַל־כִּסֵּא דָוִד רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים
:Ieruſalaim habitatores & ,Iehudah vir ,eorum principes & ,ipſi
הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם
ciuitatibus de venient Et .ſeculum in hæc ciuitas habitabitur &
26 וְיָשְׁבָה הָעִיר־הַזֹּאת לְעוֹלָם׃ v † וּבָאוּ מֵעָרֵי־ v בוא
de & ,Biniamin terra de & ,Ieruſalaim circuitibus de & ,Iehudah
יְהוּדָה וּמִסְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִַם וּמֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמִן־
* cāpeſtribus, ‡ Auſtro, † holocauſtū, ‡ oblationem * in
,aſcenſionem † adducentes ,Meridie ‡ ab & ,monte de & ,planitie*
הַשְּׁפֵלָה וּמִן־הָהָר וּמִן־הַנֶּגֶב מְבִאִים עֹלָה
domum* confeſſionem adducentes & :thus & ,munus ‡ & ,ſacrificiū &
וְזֶבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה וּמְבִאֵי x תּוֹדָה בֵּית
ſanctificandum ad me ad audieritis ‡ non ſi Et .DOMINI
יְהוָה׃ † וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת־ x עשה
portas per ingrediendum & ‡ ,onus portandum † non ad & ,ſabbati diem
יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְבִלְתִּי y שְׂאֵת מַשָּׂא וּבָא בִּשַּׁעֲרֵי y נשא
,eius portis in ignem faciam ſuccendere & ,ſabbati die in Ieruſalaim
יְרוּשָׁלִַם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִצַּתִּי z אֵשׁ בִּשְׁעָרֶיהָ z נצת
.extinguetur non & ,Ieruſalaim palatia deuorabit &
וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִַם וְלֹא תִכְבֶּה׃

CAP. XVIII. יח

,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר † אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
* vt diceret: ‡ deſcende in
,figuli domum deſcendes‡ & ,Surge .dicendum ad*
2 לֵאמֹר׃ † קוּם וְיָרַדְתָּ בֵּית הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה
† in
,figuli domum † deſcendi Et .mea verba te faciam audire
3 אַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבָרָי׃ a † וָאֵרֶד בֵּית הַיּוֹצֵר a ירד
‡ faciebat
.formas* ſuper opus faciens‡ ipſe ecce &
* rotam.
וְהִנֵּהוּ עֹשֶׂה מְלָאכָה עַל־הָאֲבָנָיִם׃ הגה הוא
manu in lutum velut faciens‡ ipſe quod vas eſt corruptum ‖ Et ק
4 וְנִשְׁחַת † הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה כַּחֹמֶר בְּיַד ‖ diſſipatum
quemadmodum ,alterum vas illud fecit & ,eſt conuerſus & :figuli ‡ faciebat ex luto
הַיּוֹצֵר b וְשָׁב b וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּלִי אַחֵר כַּאֲשֶׁר b שוב
.faciendum ad ‡ figuli oculis in fuit rectū * vt faceret
יָשַׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר c לַעֲשׂוֹת׃ c עשה

est ingressum †, eius anima anhelauit ‡, septem pariens * est infirmata
9 אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה [z] נָפְחָה נַפְשָׁהּ בָּאָה
eius residuum & : tubuit & , est affecta pudore : die adhuc in ‡ eius sol
שִׁמְשָׁהּ בְּעֹד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחָפְרָה וּשְׁאֵרִיתָם
.DOMINVS ait , corum inimicorum facies ad ‖ dabo gladium in
אֶתֵּן לַחֶרֶב לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃
virum & , litis * virum me genuisti quia , mea mater mihi Væ
10 †אַוְיָה־לִּי אִמִּי כִּי יְלִדְתָּנִי אִישׁ [a] רִיב וְאִישׁ
sunt fœnerati nec , † sum fœneratus non : terra vniuersa in contentionis ‡
מָדוֹן לְכָל־הָאָרֶץ לֹא־ [b] נָשִׁיתִי וְלֹא־נָשׁוּ־
non Si : DOMINVS Dixit .mihi maledicens ipse omnis , me in ‡
בִי כֻּלֹּה מְקַלְלוֹנִי׃ †נְאֻם יְהוָה אִם־לֹא
11 malo tempore in te in ‡ feci occurrere non si : bonum in tuum residuum *
שֵׁרִותְךָ לְטוֹב אִם־לוֹא הִפְגַּעְתִּי בְךָ בְּעֵת רָעָה
fertum conteret Nunquid .inimicum ‡ angustiæ † tempore in &
וּבְעֵת [c] צָרָה אֶת־הָאוֹיֵב׃ †הֲיֻרַע
12 tuos thesauros & tuam Facultatem ‡ æs & Aquilone ab * ferrum
בַּרְזֶל מִצָּפוֹן וּנְחֹשֶׁת׃ †חֵילְךָ וְאוֹצְרֹתֶיךָ
13 ,tua peccata omnia propter & : precio in non , dabo direptionem in
לָבַז [d] אֶתֵּן לֹא בְמֶחִיר וּבְכָל־־חַטֹּאותֶיךָ
tuos inimicos ‡ faciam transire Et .tuis terminis omnibus in † &
וּבְכָל־־גְּבוּלֶיךָ׃ †וְהַעֲבַרְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ
14 vos super , meo nostro * in est succensus ignis quia : nosti non ‖ terram in
בְּאֶרֶץ לֹא יָדָעְתָּ כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי עֲלֵיכֶם
,me visita & , mei recordare , DOMINE nosti Tu .ardebit
תּוּקָד׃ †אַתָּה יָדַעְתָּ יְהוָה זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי
15 tui furoris longanimitate in ne , meis persecutoribus ‡ de me vindica &
וְהִנָּקֵם לִי מִרֹדְפָי אַל־־לְאֶרֶךְ אַפְּךָ
.opprobrium te propter me ferre † scito : me suscipias
תִּקָּחֵנִי דַּע [g] שְׂאֵתִי עָלֶיךָ [h] חֶרְפָּה׃ [f]
tuum verbum fuit & .eos comedi & , tui sermones sunt Inuenti
16 †נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וָאֹכְלֵם וַיְהִי דְבָרְךָ
est inuocatum quia : mei cordis lætitiam in & , gaudium in mihi
לִי לְמָשׂוֹשׂ וּלְשִׂמְחַת לִבִּי כִּי־־נִקְרָא
.exercituum Deus DOMINE , me super tuum nomen
שִׁמְךָ עָלַי יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת׃
tuæ manus faciebus a : exultaui nec , ludentium secreto ‡ in sedi Non
17 †לֹא־יָשַׁבְתִּי בְּסוֹד־מְשַׂחֲקִים וָאֶעְלֹז מִפְּנֵי יָדְךָ
fuit quid Vt .me repleuisti indignatione * quoniam : sedi solus
בָּדָד יָשַׁבְתִּי כִּי־־זַעַם מִלֵּאתָנִי׃
18 essendo ? curati renuit , desperata mea plaga & , perpetuum ‡ meus dolor
לָמָּה הָיָה †כַּאֲבִי נֶצַח וּמַכָּתִי [k] אֲנוּשָׁה מָאֲנָה הֵרָפֵא
.fuere ‡ fideles non * , aquæ ‡ , mendax † velut mihi eris
הָיוֹ תִהְיֶה־לִּי כְּמוֹ אַכְזָב מַיִם לֹא נֶאֱמָנוּ׃
,fueris conuersus : Si : DOMINVS dixit sic Propterea
19 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אִם־־תָּשׁוּב
,sordido à ‡ pretiosum eduxeris si & : stabis meas facies ad † , te conuertam &
וַאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל
conuerteris non tu & , te ad ipsi conuertentur : eris meum os tanquã
כְּפִי תִּהְיֶה יָשֻׁבוּ הֵמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא־תָשׁוּב
,munitum , æs murum in huic populo te dabo Et .eos ad
אֲלֵיהֶם׃ †וְנָתַתִּיךָ לָעָם הַזֶּה לְחוֹמַת נְחֹשֶׁת בְּצוּרָה
20 ego tecum quia : tibi præualebunt non & , te contra bellabunt &
וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־־אִתְּךָ אֲנִי
te eruam Et .DOMINVS dixit , te eruendũ † & , te seruandum ad
לְהוֹשִׁיעֲךָ [n] וּלְהַצִּילֶךָ נְאֻם־־יְהוָה׃ [m]
21 .terribilium vola de te redimam & : pessimorum manu de
וְהִצַּלְתִּיךָ [o] † מִכַּף רָעִים [p] וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עָרִיצִים׃

*quę parieba ‡ dolore affecta est † occidit
בָּא
‡ existente
נֶפַח [z]
‖ coram inimicis
*tixæ,
רוּב [a]
‡ discordiæ
† eis,
נֶשֶׁה [b]
‡ mihi, & vniuersi maledicunt
* quod remanebit temporis erit
‡ tibi
שְׁרִיתֵךְ
† afflictionis
‡ aduersum
צוֹר [c]
* quod est
‡ Opes tuas
בָּזַז [d]
† peccata quę sunt ‡ te ad
‖ quam
* furore
יָקֹד [e]
‡ inimicis
† quòd sustineo
לָקַח [f] יָדַע [g]
נָשָׂא [h]
וּרְךָ
שׁוּשׁ [i]
‡ cœtu
‖ propter plagam tuam
* ita
‡ fortis, [k]
נָכֶה
† vena
‡ veluti
* quæ
‡ sunt.
† coram me
‡ vili, [l]
יָצָא
æneum,
ero vt seruem
‖ eruam [m]
יָשַׁע [n] נָצַל
manu fortiũ.
פָּדָה [o] כָּפַף [p]

CAP. XVI. יו

:dicendo , me ad DOMINI verbum fuit Et
1 †וַיְהִי דְבַר־־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
loco in filiæ & filij tibi erunt nec , vxorem tibi accipies Non
2 †לֹא־ [q] תִקַּח־לְךָ אִשָּׁה וְלֹא־־יִהְיוּ לְךָ בָּנִים וּבָנוֹת בַּמָּקוֹם
super & filios Super : DOMINVS dixit sic Quia .isto
הַזֶּה׃ †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה עַל־הַבָּנִים וְעַל־
3 parientes ‡ eorum matres super & ; isto loco in natos * filias
הַבָּנוֹת הַיֹּלְדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־־אִמֹּתָם הַיֹּלְדוֹת
.ista terra in eos generantes eorum patres super & , eos
אוֹתָם וְעַל־־אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים אוֹתָם בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃
neque , plangentur non , morientur ægrotationum Mortibus
4 †מְמוֹתֵי חֳלָאִים יָמֻתוּ לֹא יִסָּפְדוּ וְלֹא
fame in & gladio in & : erunt humi facies super sterquilinij in ; sepelietur
יִקָּבְרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ וּבַחֶרֶב וּבָרָעָב

*qui generant
‡ quæ generant
‖ qui generãt
[q] לָקַח
[r] מוּת
[s] פָּנֶה

† erunt cadauera ‡ volatilibus * bestiis
animali * & , cælorum volatili ‖ escam in eorũ cadauer erit ‡ & , consumẽtur
וְהָיְתָה נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִבְהֵמַת
domum ingrediaris Ne : DOMINVS dixit sic Nam .terræ
5 הָאָרֶץ׃ †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה אַל־־תָּבוֹא בֵּית
‡ luctus, † condoleas ‡ abstuli
נוֹד [t]
colleri ‡ quia : eis commouearis † neque , plangendũ ad vadas nec , feralis epuli ‡
מִסְפֵּד וְאַל־־תֵּלֶךְ לִסְפּוֹד וְאַל־־ [s] תָּנֹד לָהֶם כִּי־אָסַפְתִּי
, misericordiam , DOMINVS dixit , isto populo à meam pacem
אֶת־שְׁלוֹמִי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם־־יְהוָה אֶת־הַחֶסֶד
terra in parui & magni morientur Et .miserationes &
6 וְאֶת־הָרַחֲמִים׃ †וּמֵתוּ גְדֹלִים וּקְטַנִּים בָּאָרֶץ
& non se incident ‡ decaluabunt se propter eos. * extendẽt se ‡ eos
שָׁקָה [t]
decaluabitur ‡ neq ; incidetur nec ‖ , eos plangent nec : sepelientur non , hac
הַזֹּאת לֹא יִקָּבְרוּ וְלֹא־יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגֹּדַד וְלֹא יִקְרַח
super eum ‡ consolandũ ad luctum super sibi expandent * non Et .eis
7 לָהֶם׃ †וְלֹא־יִפְרְסוּ לָהֶם עַל־אֵבֶל לְנַחֲמוֹ עַל־
vt sedeas cum
יָשַׁב [u]
,suo patre super ; consolationũ calicem eis potũ dabunt neque : mortuo
מֵת וְלֹא־־יַשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תַּנְחוּמִים עַל־אֲבִיו
,ingrediaris non conuiuij domum Et .sua matre super &
8 וְעַל־־אִמּוֹ׃ †וּבֵית־־מִשְׁתֶּה לֹא־־תָבוֹא
,bibendum ad & , comedendum ad , eis assidendum ad
לָשֶׁבֶת אִתָּם [u] לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃
ego Ecce : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit sic Nam
9 †כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי
faciam
vocem, vestris diebus in & , vestris oculis in isto loco de faciens cessare
מַשְׁבִּית מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְעֵינֵיכֶם וּבִימֵיכֶם קוֹל
.sponsæ vocem & sponsi vocem , lætitiæ vocem & gaudij
שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה׃ [x] שׂוּשׂ
,hæc verba omnia huic populo annunciaueris cũm , erit Et
כָּלָה [y]
10 †וְהָיָה כִּי־ [z] תַגִּיד לָעָם הַזֶּה אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
omne nos super DOMINVS est locutus quid Propter : te ad dixerint &
נָגַד [z]
tibi:
וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ עַל־מָּה דִּבֶּר יְהוָה עָלֵינוּ אֵת כָּל־
,nostrũ peccatũ quod & , nostra iniquitas quæ & , hoc grande malum
הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וּמָה [a] עֲוֹנֵנוּ וּמָה חַטָּאתֵנוּ
? nostro Deo DOMINO peccauimus quod
עָוָה [a]
אֲשֶׁר חָטָאנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
,me vestri patres dereliquerunt quod Propterea : eos ad dices Et
11 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל־ [a] אֲשֶׁר־־עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי
,eis seruierunt & , alienos Deos post abierunt & , DOMINVS ait
נְאֻם־יְהוָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם
non meam legem & , dereliquerunt me & : eis se incuruauerunt &
וְאֹתִי עָזָבוּ וְאֶת־תּוֹרָתִי לֹא [b] וְלֹא שָׁמָרוּ׃ [b] שָׁחַת [c]
* peius fecistis ‡ quàm patres vestri, [d] רוּעַ [c] עָשָׂה
: vestris pãtribus pre ‡ faciendo malefecistis * vos Et .custodierunt
12 †וְאַתֶּם [d] הֲרֵעֹתֶם [c] לַעֲשׂוֹת מֵאֲבֹתֵיכֶם
† ambulatis ‡ duritiem
non pro * , mali sui cordis obstinationem ‡ post vnusquisque eunte † vos ecce &
וְהִנְּכֶם הֹלְכִים אִישׁ אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבּוֹ־הָרָע לְבִלְתִּי
* vt non obaudiatis mihi ‡ eiicere faciam † de
me ad audire
שְׁמֹעַ אֵלָי׃
super ‡ hac terra desuper † vos protelabo ‡ Et
13 †וְהִשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל־
‖ in
טֵיל [f]
ibi seruietis & : vestri patres & , vos cognouistis non quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם אַתֶּם וַאֲבֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם שָׁם
.misericordiã vobis dabo non quia , nocte ac die alienis dis
אֶת־אֱלֹהִים אֲחֵרִים יוֹמָם וְלַיְלָה אֲשֶׁר לֹא־אֶתֵּן לָכֶם חַנִּינָה׃
dicetur non & , DOMINVS dixit , venientes ‡ dies ecce Propterea
14 †לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר
‡ veniunt
terra è Israel filios fecit ascendere qui * , DOMINVS viuens : vltrà
עוֹד [g] חַי־־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
Viuit
חָיָה [g]
fecit ascendere qui DOMINVS viuens Quinimo .Aegypti
15 מִצְרָיִם׃ †כִּי אִם־חַי־־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־
Sed viuit
* ad
quas * terris vniuersis de & , Aquilonis terra de Israel filios
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
dedi quam, suam humum super eos faciã reducere & : illuc eos fecit expellere
הִדַּחְתִּם שָׁמָּה וַהֲשִׁבֹתִים עַל־אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
in terram
נָדַח [h]
,multos piscatores ad mittens ego Ecce .eorum patribus
16 לַאֲבוֹתָם׃ †הִנְנִי שֹׁלֵחַ לְדַוָּגִים רַבִּים [i]
mitto
רוּג [i]
לדגים
multos ad mittam ea post & : eos piscabuntur & , DOMINVS dixit
נְאֻם־־יְהוָה וְדָיָגוּם וְאַחֲרֵי־כֵן אֶשְׁלַח לְרַבִּים
ex
colle omni desuper & , monte omni desuper ‡ eos venabuntur & , venatores
מִכָּל־הָהָר וּמִכָּל־הַגְּבָעוֹת וּמִנְּקִיקֵי הַסְּלָעִים׃ [k] צוּד
* cauernis
17 †כִּי עֵינַי עַל־כָּל־
facie mea,
עָוֹן [l]
† primũ duplicem iniquitatem
‡ peccatum eo quòd cõtaminauerũt
*cadaueribus
omnes super mei oculi Quia .petrarum foraminibus * de &
דְּרָכָיו לֹא נִסְתְּרוּ מִפָּנַי וְלֹא־־נִצְפַּן
.meorum oculorum conspectu à eorum iniquitas
עֲוֹנָם מִנֶּגֶד עֵינָי׃
super ‡ eorum peccatis ‡ & , eorum iniquitatis duplum imitio † reddam Et
18 †וְשִׁלַּמְתִּי רִאשׁוֹנָה מִשְׁנֶה עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם עַל
, suarum abominationum cadauere * in meam terram eos pollucre
חַלָּלָם אֶת־־אַרְצִי בְּנִבְלַת שִׁקּוּצֵיהֶם

CAP. XIIII. יד

verba ſuper Irmeiahu ad DOMINI verbum fuit Quod
1 † אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ עַל־דִּבְרֵי
,ſunt *infirmatæ* † eius portæ & ,Iehudah ‡ *Luxit* . * prohibitionum
2 הַבַּצָּרוֹת׃ † אָבְלָה יְהוּדָה וּשְׁעָרֶיהָ אֻמְלְלוּ
,aſcendit Ieruſalaim clamor & ;terra in *nigruere* ‡
קָדְרוּ לָאָרֶץ וְצִוְחַת יְרוּשָׁלִַם g עָלָתָה׃
venerunt : aquam ad ſuos minores miſerunt eorum *illuſtres* * Et
3 † וְאַדִּירֵיהֶם שָׁלְחוּ צְעִירֵיהֶם לַמָּיִם h בָּאוּ
, *vacuè* ‡ ſuis vaſis † ſunt reuerſi : aquas inuenerunt non ,foſſas ad
עַל־גֻּבִּים לֹא־מָצְאוּ מַיִם i שָׁבוּ כְלֵיהֶם רֵיקָם
Propter .ſuum caput operuerũt & ,erubuerũt & ,ſunt affecti pudore
4 בֹּשׁוּ וְהָכְלְמוּ k וְחָפוּ רֹאשָׁם׃ † בָּעֲבוּר
ſunt affecti pudore :terra in pluuia fuit non quia :*contritam humum* *
l בֹּשׁוּ הָאֲדָמָה חַתָּה כִּי לֹא־הָיָה גֶּשֶׁם בָּאָרֶץ
,peperit agro in cerua etiam Nam .ſuum caput operuerunt ‡ ,agricolæ
5 אִכָּרִים חָפוּ רֹאשָׁם׃ † כִּי גַם־אַיָּלַת בַּשָּׂדֶה יָלְדָה
:*locis editis ſuper* ‡ ſteterunt onagri Et ,herba erat non quia ,*relinquere* † &
6 וְעָזֹוב כִּי לֹא־הָיָה דֶּשֶׁא׃ † וּפְרָאִים m עָמְדוּ עַל־שְׁפָיִם
non quia ,eorum oculi defecerunt :dracones tanquam ventum *ſorbuerunt* *
שָׁאֲפוּ רוּחַ כַּתַּנִּים כָּלוּ עֵינֵיהֶם כִּי־אֵין
,DOMINE ,nos contra ſunt teſtificatæ noſtræ iniquitates Si herbal
7 עֲוֹנֹתֵינוּ n † אִם־ o עָנְתָה בָּנוּ יְהוָה
tibi ,noſtræ *auerſiones ſunt multiplicatæ* ‡ quia : tuum nomen propter fac
עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי־ p רַבּוּ מְשׁוּבֹתֵינוּ לְךָ
.afflictionis tempore in eius ſeruator Iſrael Expectatio .peccauimus
8 חָטָאנוּ׃ † מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל q מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה
declinauit † viator tanquam & ,terra in peregrinus ſeluti eris quare
לָמָּה תִהְיֶה כְּגֵר בָּאָרֶץ וּכְאֹרֵחַ נָטָה
*fortis tanquã, attonitus vir veluti es futurus Quare. ? pernoctandum ad
9 לָלוּן׃ † לָמָּה תִהְיֶה כְּאִישׁ נִרְדָּם כְּגִבּוֹר
tuũ nomẽ &, DOMINE *noſtro interiori* ‡ in tu & ? facere ſaluũ *potens* ‡ non
לֹא־יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְקִרְבֵּנוּ יְהוָה וְשִׁמְךָ
DOMINVS dixit Sic .*nos dimittas* ‡ ne ,eſt inuocatum nos ſuper
10 נִקְרָא עָלֵינוּ אַל־ r תַּנִּחֵנוּ׃ † כֹּה־אָמַר יְהוָה
:prohibuerunt non ſuos pedes ,ſe mouere dilexerunt ita :huic populo
לָעָם הַזֶּה כֵּן אָהֲבוּ לָנוּעַ רַגְלֵיהֶם לֹא חָשָׂכוּ
,eorum iniquitatis recordabitur nunc : eos noluit DOMINVS ☞ *
11 יְהוָה לֹא s רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר עֲוֹנָם
.eorum peccata viſitabit &
וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם׃
iſto populo pro ores Ne :me ad DOMINVS dixit Et
12 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה
.corum *præconium ad audiens ego* ¶ non ,ſciunauerint Cum .bonum in
לְטוֹבָה׃ † כִּי u יָצֻמוּ אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֶל־ u רִנָּתָם
,gladio in quia :ea *volens ego* † non , *munus & aſcenſionẽ fecerint aſcẽdere cùm* ‡ &
וְכִי x יַעֲלוּ עֹלָה וּמִנְחָה אֵינֶנִּי רֹצֶם כִּי בַחֶרֶב
Domine Ahah :dixi Et .eos *conſumens* ‡ ego peſte in & ,fame in &
13 וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר אָנֹכִי מְכַלֶּה אוֹתָם׃ † וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי
videbitis Non : eis *dicentes* ‡ vates Ecce : DOMINE *
יְהוָה הִנֵּה הַנְּבִיאִים אֹמְרִים לָהֶם לֹא y תִרְאוּ
vobis dabo *veritatis* ‡ pacem *quippe* † : vobis erit non fames & ,gladium
חֶרֶב וְרָעָב לֹא־יִהְיֶה לָכֶם כִּי־שָׁלוֹם z אֱמֶת אֶתֵּן לָכֶם
Falſum :me ad DOMINVS dixit Et .iſto loco in
14 בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שֶׁקֶר
,eis præcepi neque ,eos miſi non ,meo nomine in *vaticinantes* ¶ vates
הַנְּבִיאִים נִבְּאִים בִּשְׁמִי לֹא שְׁלַחְתִּים וְלֹא a צִוִּיתִים
,nihil & ,diuinationem & ,*falſitatis* * viſionem : eos ad ſum locutus nec *
וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם b חֲזוֹן שֶׁקֶר וְקֶסֶם וֶאֱלִל
.vobis *vaticinantes* ‡ ipſi ſui cordis ſeductionem &
וְתַרְמוּת לִבָּם הֵמָּה מִתְנַבְּאִים לָכֶם׃
vaticinantes † vates ſuper DOMINVS dixit ſic Idcireo
15 † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה עַל־הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים
fames & Gladius :*dicentes* ‡ ipſi & ,eos miſi non ego & ,meo nomine in
בִּשְׁמִי וַאֲנִי לֹא־שְׁלַחְתִּים וְהֵמָּה אֹמְרִים חֶרֶב וְרָעָב
vates conſumentur fame in & ,gladio in :iſta terra in erit non
16 c יִתַּמּוּ הַנְּבִיאִים d בָּאָרֶץ הַזֹּאת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב לֹא יִהְיֶה
proiecti erunt ,*eis vaticinantes* ipſi quibus populus Et .illi
וְהָעָם אֲשֶׁר־הֵמָּה נִבְּאִים לָהֶם d יִהְיוּ מֻשְׁלָכִים
,*ipſis ſepeliens* ‡ non & ,gladij & ,famis *faciebũs* † à ,Ieruſalaim plateis in
בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי הָרָעָב וְהַחֶרֶב וְאֵין מְקַבֵּר לָהֵמָּה
effundam & : eorum filiæ & , eorum filij & ,eorum vxores ,* ipſi
הֵמָּה נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם וְשָׁפַכְתִּי
.ſuum malum eos ſuper
e רוֹעָתָם עֲלֵיהֶם אֶת־ f רָעָתָם׃

* plutiarum.
‡ Deſolata eſt
† deſolatæ
‡ obſcuratæ ſunt
g עָלָה
* maiores
צְעִירֵיהֶם
h בּוֹא
† cum
‡ vacuis,
* terram deuaſtatam:
i חָפָה בוּשׁ
‡ &
† reliquit
‡ in excelſis,
k שָׂפָה
* attraxerunt
l יָשַׁע
* erat
m עָוָה עָנָה עָשָׂה
‡ multæ ſunt rebelliones
n רַבָּב
† qui declinat
* qui
‡ poteſt
† medio noſtri es
‡ derelinquas
o יָנַח
* ne irẽt, ideo
p רָצָה
‡ exaudiam clamorem
q צוּם רָנַן
‡ ſi obtulerint holocauſtum & oblationẽ,
† volo
r עָלָה
‡ conſumam
* Deus:
‡ dicunt
s רָאָה אָמַן
† ſed
‡ veram
† vaticinatus
‡ vaticinatur
t חָזָה נָבָא
* mendacem
u חָזוֹת נָבָל
† qui vaticinantur
‡ dicunt
v חָתַם
* ne irẽt, ideo
w תָּוָה
‡ facie
‡ erit qui ſepeliat eos,
* inquam,

CAP. XV. טו

Semuel & ,Moſch *ſteterit* Si : me ad DOMINVS dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אִם־יַעֲמֹד מֹשֶׁה וּשְׁמוּאֵל
deſuper † Emitte .iſtum populum ad mea *anima* ‡ non ,*meas facies ad* *
לְפָנַי אֵין נַפְשִׁי אֶל־הָעָם הַזֶּה שַׁלַּח מֵעַל־
.egrediantur & ,*meis faciebus*
פָּנַי וְיֵצֵאוּ׃
:eos ad dices & ? egrediemur Quò ite ad dixerint *cùm* ‡ ,erit Et
2 † וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ o אָנָה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
qui & : mortem ad , mortem ad Qui ,DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר
qui & : famem ad , famem ad qui & : gladium ad , gladium ad
לַחֶרֶב לַחֶרֶב וַאֲשֶׁר לָרָעָב לָרָעָב וַאֲשֶׁר
eis *ſuper viſitabo* ‡ Et . captiuitatem ad , captiuitatem ad
לַשֶּׁבִי לַשֶּׁבִי׃ p וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם † אַרְבָּעָה
& ,occidendum ad Gladium : DOMINVS dixit ,*genera* ‡ quatuor
3 מִשְׁפָּחוֹת נְאֻם־יְהוָה אֶת־הַחֶרֶב לַהֲרֹג וְאֶת־
terræ *beſtiam* † & ,cælorum *volatile* ‡ & ,trahendum ad canes
הַכְּלָבִים לְסַחֵב וְאֶת־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֶת־בֶּהֱמַת הָאָרֶץ
.*corrumpendum ad & edendum* ‡ ad
4 לְאָכֵל וּלְהַשְׁחִית׃ † וְנִתַּתִּים q לְזַוְעָה
Iechizchiahu filium Menaſſeh propter ,terræ regnis vniuerſis
לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ בְּגַלַּל מְנַשֶּׁה בֶן־יְחִזְקִיָּהוּ
.Ieruſalaim in fecit quæ *ſuper* * ,Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר־עָשָׂה בִּירוּשָׁלִָם׃
? tibi condolebit quis & ? Ieruſalaim *te ſuper indulgebit* quis Quia
5 † כִּי מִי־יַחְמֹל עָלַיִךְ יְרוּשָׁלִַם וּמִי יָנוּד לָךְ
? *tibi* ‡ pacem ad poſtulandum ad *recedet* * quis &
וּמִי יָסוּר לִשְׁאֹל לְשָׁלֹם לָךְ׃
,abiiſti retrorſum ,DOMINVS dicit , me dereliquiſti Tu
6 † אַתְּ נָטַשְׁתְּ אֹתִי נְאֻם־יְהוָה אָחוֹר r תֵּלֵכִי
.*pœnitere ſum laſſus* ‡ ,te *corrumpam* † & ,te ſuper meam manum extendam &
וָאֵט s אֶת־יָדִי עָלַיִךְ וָאַשְׁחִיתֵךְ נִלְאֵיתִי הִנָּחֵם׃
perdidi ,orbaui .terræ portas in ventilabro in eos diſpergam Et
7 † וָאֶזְרֵם בְּמִזְרֶה בִּשַּׁעֲרֵי הָאָרֶץ שִׁכַּלְתִּי אִבַּדְתִּי
.ſunt reuerſi non ſuis viis à ,meum populum
t אֶת־עַמִּי מִדַּרְכֵיהֶם לֹא u שָׁבוּ׃
eos ad adduxi : marium arena præ eius viduæ mihi *Denſuere* *.
8 † עָצְמוּ־לִי אַלְמְנוֹתָו מֵחוֹל יַמִּים v הֵבֵאתִי לָהֶם
eam ſuper feci cadere :meridie in vaſtatorem *electi matrem* ‡ ſuper
עַל־אֵם בָּחוּר שׁוֹדֵד בַּצָּהֳרַיִם w הִפַּלְתִּי עָלֶיהָ
.*terrores & ciuitatem* † repentè
פִּתְאֹם עִיר וּבְהָלוֹת׃

* in oratione coram me,
‡ eſt voluntas
† à facie mea
‡ ſi
o יָצָא
‡ præficiam
p שָׁבָה
* gentes,
‡ volatilia
† beſtias
‡ deuorandũ & ad diſſipãdum.
q זוּעָה
‡ propter ea miſerebitur tui
* ibit
‡ pro te?
r יָלַךְ
† diſperdam
‡ laboraui ad pœnitendũ.
s נָטָה לָאָה
t שׁוּב
* Multiplicatæ ſunt
u בּוֹא נָפַל
‡ congregationem iuuenum
† deſolationẽ ciuitatis, & feſtinanter.
v חֹל יָם בּוֹא
w נָפַל צָהֳרַיִם

quia :vaſtatores venerunt deſerto in loca *edita* omnia Super excelſa
12 עַל־כָּל־שִׁפְיֵ֤י בַמִּדְבָּר֙ בָּ֣אוּ שׁוֹדְדִ֔ים כִּי֩ חֶ֨רֶב לַיהוָ֜ה אֹכֶ֣לֶת מִקְצֵ֤ה אֶ֙רֶץ֙ וְעַד־קְצֵ֣ה שָׁפָ֔ה deuorat
extremum ad vſque & ,terræ extremo ab *deuorans* DOMINI gladius
אֵ֥ין שָׁל֖וֹם לְכָל־בָּשָׂ֑ר frumenta Seminauerunt .carni vniuerſæ pax * non :terræ * eſt
13 זָרְע֣וּ חֹתִ֔ים קָצְר֖וּ נָחְל֣וּ לֹ֣א יוֹעִ֑ילוּ וּבֹ֣שׁוּ afficiemini pudore & :profecerunt non ,ægrotauerũt ,meſſuerũt ſpinas &
מִתְּבוּאֹתֵיכֶ֔ם מֵחֲר֥וֹן אַף־יְהוָֽה׃ .DOMINI *naſi* ‡ iram propter veſtris *prouentibus* à fructibus ‡ furoris
,peſſimos meos vicinos omnes aduerſum DOMINVS dixit Sic
14 כֹּ֤ה אָמַר֙ יְהוָ֔ה עַל־כָּל־שְׁכֵנַ֖י הָרָעִ֑ים הַנֹּגְעִ֣ים בַּנַּחֲלָ֔ה אֲשֶׁר־הִנְחַ֥לְתִּי אֶת־עַמִּ֖י אֶת־יִשְׂרָאֵ֑ל :Iſrael meum populum feci hæreditare quam ,hæreditatem *in tangentes* qui tangunt
הִנְנִי֙ נֹתְשָׁ֣ם מֵעַ֣ל אַדְמָתָ֔ם וְאֶת־בֵּ֥ית יְהוּדָ֖ה אֶתּ֥וֹשׁ euellam Iehudah domum & ,ſua *humo deſuper* * eos *euellens* ego Ecce euello * è terra
מִתּוֹכָֽם׃ ,reuertar ,eos *me euellere poſt* ‡ erit Et .eorum medio è poſtquam euulſero
15 וְהָיָ֗ה אַחֲרֵ֤י נָתְשִׁי֙ אוֹתָ֔ם אָשׁ֖וּב וְרִחַמְתִּ֑ים וַהֲשִׁבֹתִ֣ים אִ֔ישׁ לְנַחֲלָת֖וֹ וְאִ֥ישׁ לְאַרְצֽוֹ׃ didicerint diſcendo ſi ,erit Et .ſuam terram ad vnumquemque & * שוב
16 וְהָיָ֗ה אִם־לָמֹ֤ד יִלְמְדוּ֙ אֶת־דַּרְכֵ֣י עַמִּ֔י לְהִשָּׁבֵ֥עַ בִּשְׁמִ֖י חַ֣י־יְהוָ֑ה כַּאֲשֶׁ֤ר לִמְּדוּ֙ אֶת־עַמִּ֔י לְהִשָּׁבֵ֖עַ בַּבָּ֑עַל וְנִבְנ֖וּ בְּת֥וֹךְ עַמִּֽי׃ :DOMINVS *viuens* ‡ ,meo nomine in *iurandum ad* ,mei populi vias vt iurent ‡ viuit
ædificabũtur &,Bahal in iurare meum populum docuerunt ſicut
cuellam & ,audierint non ſi Et .mei populi medio in
17 וְאִם־לֹ֥א יִשְׁמָע֖וּ וְנָתַשְׁתִּ֣י אֶת־הַגּ֣וֹי הַה֣וּא נָת֣וֹשׁ וְאָבֵ֔ד נְאֻם־יְהוָֽה׃ .DOMINVS ait ,perdendo & euellendo ,illam gentem

CAP. XIII. יג

cingulum tibi *emes* & ,Vade :me ad DOMINVS dixit Sic eme
1 כֹּה־אָמַ֥ר יְהוָ֖ה אֵלַ֑י הָלֹךְ֩ וְקָנִיתָ־לְךָ֨ אֵז֜וֹר וְשַׂמְתּ֣וֹ עַל־מָתְנֶ֗יךָ וּבַמַּ֙יִם֙ לֹ֣א תְבִיאֵֽהוּ׃ .illud inferes non aquam in & :tuos lumbos ſuper illud pones & ,*limorum* lineum,
ſuper poſui & :DOMINI verbum iuxta cingulum emi Et
2 וָאֶקְנֶ֥ה אֶת־הָאֵז֖וֹר כִּדְבַ֣ר יְהוָ֑ה וָאָשֶׂ֥ם עַל־מָתְנָֽי׃ ,ſecundò me ad DOMINI verbum fuit Et .meos lumbos
3 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י שֵׁנִ֖ית לֵאמֹֽר׃ ſuper * quod ,emiſti quod cingulum Tolle :dicendo * eſt
4 קַ֣ח אֶת־הָאֵז֗וֹר אֲשֶׁ֤ר קָנִ֙יתָ֙ אֲשֶׁ֣ר עַל־מָתְנֶ֔יךָ וְק֣וּם לֵ֔ךְ פְּרָ֖תָה וְטָמְנֵ֣הוּ שָׁ֑ם ibi illud abſconde & ,Euphratem ad vade ,ſurge & :tuos lumbos
,Euphrate in illud abſcondi & ,*abij* Et .petræ foramine in perrexi
5 וָאֵלֵ֖ךְ וָאֶטְמְנֵ֣הוּ בִּפְרָ֑ת כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה אֹתִֽי׃ .mihi DOMINVS præceperat ſicut
:me ad DOMINVS dixit & ,multorum dierum fine à * fuit Et * in
6 וַיְהִ֣י מִקֵּ֣ץ יָמִ֔ים רַבִּ֖ים וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֑ה אֵלַ֗י ק֚וּם לֵ֣ךְ פְּרָ֔תָה וְקַ֥ח מִשָּׁ֖ם אֶת־הָאֵז֥וֹר אֲשֶׁר־צִוִּיתִ֖יךָ לְטָמְנ֥וֹ שָֽׁם׃ ,tibi præcepi quod cingulum inde tolle & ,Euphratem ad vade ,Surge קצץ
tuli & ,fodi & ,Euphratem ad *ini* † Et .ibi *illud abſcondendum ad* vt abſconderes
7 וָאֵלֵ֣ךְ פְּרָ֔תָה וָאֶחְפֹּ֖ר וָאֶקַּ֣ח אֶת־הָאֵז֑וֹר מִן־הַמָּקוֹם֙ אֲשֶׁר־טְמַנְתִּ֣יו שָׁ֔מָּה וְהִנֵּ֥ה נִשְׁחַ֖ת הָאֵז֑וֹר לֹ֥א יִצְלַ֖ח לַכֹּֽל׃ *corruptum erat* ‡ ecce & :*ibi* illud abſconderam *quo* ‖ loco de cingulum
.*cuiquam proſperabatur* non ,cingulum
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
8 וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֥י לֵאמֹֽר׃ & ,Iehudah ſuperbiam *corrumpam* Sic :DOMINVS dixit Sic
9 כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֔ה כָּ֚כָה אַשְׁחִ֣ית אֶת־גְּא֣וֹן יְהוּדָ֔ה וְאֶת־גְּא֥וֹן יְרוּשָׁלִַ֖ם הָרָֽב׃ ,peſſimum iſtum Populum . multam Ieruſalaim ſuperbiam
10 הָעָ֤ם הַזֶּה֙ מְרֵעִ֔ים הַשֹּׁמְעִ֥ים אֶת־דְּבָרַ֖י הַהֹלְכִ֣ים בִּשְׁרִר֣וּת לִבָּ֑ם וַיֵּלְכ֞וּ אַחֲרֵ֣י אֱלֹהִ֗ים אֲחֵרִים֙ לָעָבְדָ֣ם וְלִֽהְשְׁתַּחֲוֹת־לָהֶ֔ם וְיִהְי֗וּ כָּאֵז֥וֹר הַזֶּ֛ה אֲשֶׁ֖ר לֹא־יִצְלַ֥ח לַכֹּֽל׃ ,ſui cordis *pertinacia in ambulantes* † , mea verba audire *renuentes* ‡ ‡ qui renuunt † qui ambulãt in duricie ‡ vt ſeruirent * vt incuruarent ‡ nullius eſt vtilitatis. ‖ adhæret ‡ lumbis † mihi
: dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 כִּ֣י כַאֲשֶׁ֤ר יִדְבַּק֙ הָאֵז֔וֹר אֶל־מָתְנֵ֖י אִ֣ישׁ כֵּ֑ן הִדְבַּקְתִּ֨י אֵלַ֜י אֶת־כָּל־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֗ל וְאֶת־כָּל־בֵּ֤ית יְהוּדָה֙ נְאֻם־ dixit ,Iehudah domum omnem & ,Iſrael domum omnem *me ad* †

vt ſint mihi ,laudem in & ,nomen in & ,populũ in mihi *exiſtendum ad* :DOMINVS
יְהוָ֔ה לִֽהְיוֹת־לִ֥י לְעָ֖ם וּלְשֵׁ֣ם וּלְתִפְאֶ֑רֶת וְלֹ֥א שָׁמֵֽעוּ׃ verbum eos ad dices Et .audierunt non & :gloriam in &
12 וְתֹאמַ֣ר אֲלֵיהֶ֗ם כֹּ֤ה אָמַר֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל כָּל־נֵ֖בֶל יִמָּלֵ֣א יָ֑יִן implebitur vter Omnis :Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic :iſtud
וְאָמְר֣וּ אֵלֶ֗יךָ הֲיָדוֹעַ֙ לֹ֣א נֵדַ֔ע כִּ֥י כָל־נֵ֖בֶל יִמָּלֵ֥א יָֽיִן׃ non ſcimus vter omnis quòd *neſciemus* ſciendo Nunquid : te ad dicent Et .vino
:DOMINVS dixit Sic :eos ad dices Et ? vino implebitur
13 וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵיהֶ֗ם כֹּ֤ה אָמַר֙ יְהוָ֔ה הִנְנִ֥י מְמַלֵּ֖א אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵ֣י הָאָ֑רֶץ הַמְּלָכִ֣ים impleo reges & ,huius terræ habitatores omnes *implens* ego Ecce
הַיֹּשְׁבִ֣ים לְדָוִ֣ד עַל־כִּסְאוֹ֮ וְאֶת־הַכֹּהֲנִים֒ וְאֶת־הַנְּבִיאִ֔ים qui ſedẽt pro Dauid ,prophetas & ,ſacerdotes & ,eius ſolio ſuper *Dauidi ſedentes*
וְאֵת֖ כָּל־יֹשְׁבֵ֣י יְרוּשָׁלִָ֑ם שִׁכָּרֽוֹן׃ .ebrietate ,Ieruſalaim habitatores omnes &
alterum ad alterum, ,patiter filios & patres &,*ſuum fratrem ad virum* eos collidam Et
14 וְנִפַּצְתִּ֣ים אִ֣ישׁ אֶל־אֲחִ֔יו וְהָאָבוֹת֙ וְהַבָּנִ֣ים יַחְדָּ֔ו indulgebo ,miſerebor nec ,*ignoſcam* neque parcam non :DOMINVS ait
נְאֻם־יְהוָ֑ה לֹֽא־אֶחְמ֥וֹל וְלֹא־אָח֖וֹס וְלֹ֥א אֲרַחֵ֖ם quin deſtruã : vos eleuetis ne auſcultate & ,Audite .eos *corrumpendo* à
15 הַאֲזִ֣ינוּ וְהַקְשִׁ֔יבוּ אַל־תִּגְבְּה֖וּ כִּ֥י יְהוָ֖ה דִּבֵּֽר׃ veſtro Deo DOMINO Date .eſt locutus DOMINVS quia
16 תְּנ֤וּ לַיהוָה֙ אֱלֹהֵיכֶ֔ם כָּב֖וֹד בְּטֶ֣רֶם יַחְשִׁ֑יךְ וּבְטֶ֤רֶם יִתְנַגְּפ֙וּ offendant antequam & ,faciat contenebreſcere antequam ,gloriam
רַגְלֵיכֶ֔ם עַל־הָרֵ֖י נָ֑שֶׁף וְקִוִּיתֶ֣ם לָא֔וֹר וְשָׂמָ֖הּ caligines eam ponet &,lucem ad expectabitis & :*crepuſculi* mõtes ſuper veſtri pedes
* vt ‡ ε ותשיתה ρ facie לְצַלְמָ֣וֶת וְשִׁית֖וֹ לַעֲרָפֶֽל׃ ,hoc audieritis non ſi Et .caliginem *in ponet* ‡ ,mortis vmbrã *in* *
17 וְאִם־לֹ֣א תִשְׁמְע֣וּהָ בְמִסְתָּרִ֣ים תִּבְכֶּ֣ה נַפְשִׁ֗י מִפְּנֵי֙ גֵּוָ֔ה וְדָמֹ֥עַ תִּדְמַ֖ע עֵינִ֑י כִּֽי־נִשְׁבָּ֥ה עֵ֖דֶר יְהוָֽה׃ lachrymando & : ſuperbiæ *faciebus* à mea anima plorabit occultis in
quia : *lachrymam* † meus oculus *deſcendet* * & , lachrymabitur
* deſcendere faciet † lachrymas ‡ reginæ: ‖ principatus veſter corona * quę ſunt ad Meridiem ‡ eſt qui aperiat, † rota. * eos qui veniunt
:*beræ* ‡ & regi Dic .DOMINI grex eſt ductus captiuus
18 אֱמֹ֤ר לַמֶּ֙לֶךְ֙ וְלַגְבִירָ֔ה הִשָּׁפִ֖ילוּ שְׁב֑וּ כִּֽי־יָרַ֥ד מֵרַאֲשׁוֹתֵיכֶ֖ם עֲטֶ֥רֶת תִּפְאַרְתְּכֶֽם׃ *diadema veſtræ principalitates* ‖ deſcendit quoniam : ſedete ,vos Humiliate
:*aperiens* ‡ non & ,ſunt clauſæ *Meridiei* * Ciuitates .veſtræ gloriæ
19 עָרֵ֥י הַנֶּ֖גֶב סֻגְּר֑וּ וְאֵ֥ין פּוֹתֵ֖חַ הָגְלָ֥ת יְהוּדָ֖ה כָּלָ֣ה שָׁלֵ֑ם׃ .*perfectionibus* † eſt tranſlata ,*ipſa* tota Iehudah eſt tranſlata
vbi :Aquilone ab *venientes* * videte & ,veſtros oculos Leuate
20 שְׂאִ֣י עֵינֵיכֶ֔ם וּרְא֖וּ הַבָּאִ֣ים מִצָּפ֑וֹן אַיֵּ֤ה הַצֹּ֙אן֙ נִתַּ֣ן לָ֔ךְ צֹ֖אן תִּפְאַרְתֶּֽךָ׃ viſitauerit cũm dices Quid .tuæ gloriæ pecus tibi eſt datus grex
21 מַה־תֹּאמְרִ֣י כִּֽי־יִפְקֹד֮ עָלַ֣יִךְ וְאַתְּ֣ה לִמַּ֣דְתָּ אֹתָם֒ עָלַ֣יִךְ֮ כַּחֲלֻפִּים֒ לְרֹ֣אשׁ הֲלוֹא֙ חֶבְלִ֣ים יֹאחֲזֽוֹךְ כְּמוֹ־אִשָּׁ֖ת לֵדָֽה׃ Nõne .*caput in duces* † te ſuper eos *docuiſti* ‡ tu & ? te *ſuper*
? parturientem mulierem vt te appræhendent dolores
‡ aſſuefeciſti † principes & capitaneos.
22 וְכִ֤י תֹאמְרִי֙ בְּלִבָּ֔ךְ מִדּ֥וּעַ קָרָ֖אוּנִי אֵ֑לֶּה רֹ֚ב עֲוֹנֵ֣ךְ נִגְל֣וּ שׁוֹלַ֔יִךְ נֶחְמְס֖וּ עֲקֵבָֽיִךְ׃ ,tuæ fimbriæ ſunt diſcoopertæ , tuæ iniquitatis multitudinem propter
‡ ſi * diſcooperte ? ſuam pellem Aethiops vertet Nunquid .tuæ plantæ ſunt *afflictæ vi* *
23 הֲיַחֲלֹ֤ף כּוּשִׁי֙ עֹר֔וֹ נְמֵ֥ר חַבַּרְבָּרֹתָ֖יו גַּם־אַתֶּ֣ם תּוּכְל֣וּ לְהֵיטִ֣יב לִמְּדֵ֣י הָרָֽע׃ ?malefacere *docti* benefacere poteritis vos etiam ? ſuas maculas pardus &
assueti
ventum ad,tranſeuntem ſtipulam tanquam eos diſpergere faciam Et
24 וַאֲפִיצֵ֤ם כְּקַ֙שׁ֙ עוֹבֵ֣ר לְר֔וּחַ מִדְּבַ֖ר תְּהֵ֥י גּוֹרָלֵֽךְ׃ mẽſuræ tuæ .deſerti dixit ,me à *tuarum menſuratum* pars tua ſors Hæc
25 זֶ֤ה גּוֹרָלֵךְ֙ מְנָ֣ת מִדָּתֵ֔ךְ מֵאִתִּ֖י נְאֻם־ mendacio. .*falſitate* in fidiſti & , mei es oblita quæ :DOMINVS
יְהוָ֑ה אֲשֶׁ֤ר שָׁכַ֙חַתְּ֙ אוֹתִ֔י וַתִּבְטְחִ֖י בַּשָּׁ֥קֶר׃ * nudaui ‡ contra faciem tuam, apparuit & :*tuas facies ſuper* ‡ tuas fimbrias *detexi* * ego etiam Et
26 וְגַם־אֲנִ֥י חָשַׂ֖פְתִּי שׁוּלַ֑יִךְ עַל־פָּנָ֖יִךְ וְנִרְאָ֥ה קְלוֹנֵֽךְ׃ .tua ignominia
exultationes tuæ ſuper tuæ fornicationis fœditas , *tui hinnitus* & ,tua Adulteria
non , Ieruſalaim tibi væ : tuas abominationes vidi ,agro in colles
* es immunda. .* adhuc quando ,poſthac te mundabis
27 נַאֲפֻפַ֣יִךְ וּמְצַהֲלוֹתַ֔יִךְ זִמַּ֥ת זְנוּתֵ֖ךְ עַל־גְּבָע֥וֹת בַּשָּׂדֶ֖ה רָאִ֣יתִי שִׁקּוּצַ֑יִךְ אֽוֹי־לָךְ֙ יְרוּשָׁלִַ֔ם לֹ֥א תִטְהָ֖רִי אַחֲרֵ֣י מָתַ֑י עֽוֹד׃

:dixi & ,respondi Et ,hanc diem secundum ,melle & lacte fluentem
זוב g עָנָה f זֹבַת חָלָב וּדְבָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה g וָאַעַן וָאֹמַר
·DOMINE Amen
אָמֵן יְהוָה׃
verba omnia Prædica :me ad DOMINVS dixit Et
6 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרָא אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
Audite :dicendo ,Ierusalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in hæc
הָאֵלֶּה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר שִׁמְעוּ
.ea *facietis* & ,huius pacti verba facite
אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם׃
*die in vestros patres in sum contestatus contestando Quia * qua
7 h עוֹד כִּי † הָעֵד h הַעִדֹתִי בַּאֲבוֹתֵיכֶם בַּיּוֹם
,surgẽdo mane ,hanc diem ad vsq; ,Aegypti terra è eos *me facere* ascẽdere feci
i עֲלֹה i הַעֲלוֹתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַשְׁכֵּם
nec *audiuerunt* ‡ non Et .*mea voce in** Audite :dicendo ,contestando & * voci meæ.
8 וְהָעֵד לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי׃ † וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־ ‡ paruerunt
pertinacia ‡ in vnusquisque abierunt & † :suam aurem inclinauerunt † sed
k הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ אִישׁ בִּשְׁרִירוּת ‡ duritiam
pacti verba omnia eos super induxi & :mali sui cordis k נָתָה
l רוֹעַ לִבָּם הָרָע וָאָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַבְּרִית־
.fecerunt non & ,*faciendum ad* ‡ præcepi quod ,huius vt facerent,
m צִוָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר־ m צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא n עָשׂוּ׃
viro in coniuratio est Inuenta :me ad DOMINVS dixit Et n עָשָׂת
19 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נִמְצָא־קֶשֶׁר בְּאִישׁ
iniquitates ad sunt Reuerti .Ierusalaim habitatoribus in & ,Iehudah
o שׁוּב p עָוֹנֹת † שָׁבוּ עַל־ o יְרוּשָׁלִַם׃ 10 p יְהוּדָה וּבְיוֹשְׁבֵי
.meis verbis obtemperare renuerunt qui ,priorum suorum patrum
אֲבוֹתָם הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר מֵאֲנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרָי
dissipauerunt : eis *seruiendum ad* alienos Deos post abierunt hi Et vt seruirent
q פּוֹר וְהֵמָּה הָלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם q הֵפֵרוּ
excidi quod ,meum pactum Iehudah domus & ,Israel domus pepigi
r בָּרַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל s וּבֵית יְהוּדָה אֶת־בְּרִיתִי r אֲשֶׁר כָּרַתִּי
:DOMINVS dixit sic Quamobrem .corum patribus cum
11 אֶת־אֲבוֹתָם׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה
exire poterunt non quo ‡ ,malum eos *ad adducens* * ego Ecce induco super
‡ de
s בּוֹא t יָצָא s הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא־יוּכְלוּ לָצֵאת
.eos *ad* audiam non & ,me ad clamabunt & :*ipso ab*
מִמֶּנָּה וְזָעֲקוּ אֵלַי וְלֹא אֶשְׁמַע אֲלֵיהֶם׃
clamabunt & ,Ieruſalaim habitatores & ,Iehudah ciuitates ibunt Et
12 † וְהָלְכוּ עָרֵי יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְזָעֲקוּ
non seruando & ‡ *eis suffientes* ipsi quibus , Deos ad suffiunt,
u יָשַׁע אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מְקַטְּרִים לָהֶם u וְהוֹשֵׁעַ לֹא־
.eorum mali tempore in eos seruabunt
יוֹשִׁיעוּ לָהֶם בְּעֵת רָעָתָם׃
*numerum** & :Iehudah tui Dij fuerunt tuarũ ciuitatum *numerus** Quia * secunduꝫ numerum
13 † כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה וּמִסְפַּר
aras , confusionis aras posuistis Ierusalaim platearum
x חוץ שׂוּם y שַׂמְתֶּם מִזְבְּחוֹת לַבֹּשֶׁת מִזְבְּחוֹת x חֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם
populo pro ores ne tu Et .Bahal suffiendum ad
14 לַקְטֹר לַבָּעַל׃ † וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם * assumas
ego † non quia :orationem & *præconium* ‡ eis pro *leues** ne & ,hoc ‡ laudem
z אַל־ a רִנָּה b וּתְפִלָּה כִּי אֵינֶנִּי † exaudiam
suo malo super me ad *eos clamare* ‡ tẽpore *in audiens*.
a נָשָׂא רַנִּן שֹׁמֵעַ בְּעֵת קָרְאָם אֵלַי בְּעַד רָעָתָם׃
cogitationes sceleſtas ipſam faciendo † ,mea domo in ‡ meo dilecto * Quid b פִּלֵּל c זִמָּם
‡ quo clamauerint
15 † מַה לִּידִידִי בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ c הַמְזִמָּתָהּ * est ‡ vltrà
tua malitia ‡ quia : te *desuper** transibunt sanctuarij *caro* † & ,*multas* † cùm fecerit abominationes multas,
d הַרַבִּים וּבְשַׂר־קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ כִּי־ רָעָתֵכִי ‡ homines
vocauit *formæ* ‡ fructu pulchram *frondosam* † Oliuam .exultasti tunc * à ‡ in
16 זַיִת רַעֲנָן יְפֵה פְּרִי־תֹאַר קָרָא † אָז תָּעָלָזִי׃
ignem accendit ‖ grandis loquelæ vocem ad :tuum nomen DOMINVS d רַבַּב c מְהֻלָּל
† viridem
‡ formosam
‖ exarsit ignis
e נָצַת f דָּלָה ‖ קָרָא יְהוָה שְׁמֵךְ לְקוֹל f הָמוֹן גְּדֹלָה הִצִּית אֵשׁ
.eius ramos confregerunt & :eam super
עָלֶיהָ וְרָעוּ g דָּלִיּוֹתֶיהָ׃
te super est locutus ,te *plantans* ‖ exercituum DOMINVS Et
17 † וַיהוָה צְבָאוֹת הַנּוֹטֵעַ אוֹתָךְ דִּבֶּר עָלַיִךְ
quod , Iehudah domus & , Israel domus malum propter ,malum
h רָעָה בְּגַלַּל רָעַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר h רַעַ
sacrificando
DOMINVS Et .Bahal *ipsi suffiendo* , me irritandum ad sibi fecerunt
18 עָשׂוּ לָהֶם לְהַכְעִסֵנִי לְקַטֵּר לַבָּעַל׃ † וַיהוָה
.eorum *conatus* me fecisti videre tunc :sciui & ,me fecit scire
i הוֹדִיעֵנִי וָאֵדָעָה אָז b הִרְאִיתָנִי מַעַלְלֵיהֶם׃ opera
cognoui non & ,iugulandũ ad *ducetur* ‡ bos * ,agnus tanquam ego Et i יָדַע k רָאָה
‖ eram
*& tanquam
‡ qui ducitur
† veneno cibum
19 † וְאָנִי כְּכֶבֶשׂ אָלוּף יוּבַל לִטְבוֹחַ וְלֹא־יָדַעְתִּי
lignum † Corrumpamus .cogitationes cogitauerunt me contra quòd
כִּי־ עָלַי חָשְׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת נַשְׁחִיתָה עֵץ

non eius nomen & ,viuentium terra è eum excindamus & ,eius *panem in*
l חָיָה בַּלַּחְמוֹ וְנַכְרִיתֶנּוּ מֵאֶרֶץ l חַיִּים וְשִׁמּוֹ לֹא־
* Sed ,iustitiã *iudicans* ‡ exercituum DOMINE Et* .amplius memoretur
* qui iudicas
† qui probas
‡ tibi
20 יִזָּכֵר עוֹד׃ † וַיהוָה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צֶדֶק
te *ad* ‡ quia : eis de tuam vltionem videam , cor & renes *probans* †
m כְּלָה m בֹּחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב אֶרְאֵה נְקָמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ
‡ causam DOMINVS dixit sic Propterea .meam *litem* ‖ reuelaui
n גָּלָה n גָּלִיתִי אֶת־רִיבִי׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה 21
* qui quærũt Ne :dicendo , tuam animam *quærentes* * , Hanatoth viros ad
עַל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת הַמְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ לֵאמֹר לֹא
.nostras manus per morieris non & , DOMINI nomine in vaticineris
תִנָּבֵא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא תָמוּת בְּיָדֵנוּ׃
‖ visito *visitans* ‖ ego Ecce : exercituum DOMINVS dixit sic Propterea
† לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי 22
eorum filiæ & eorum filij ,gladio in morientur iuuenes : eos *super*
עֲלֵיהֶם הַבַּחוּרִים יָמֻתוּ בַּחֶרֶב בְּנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם
quia : eis erit non residuum Et .fame in morientur
o מוּת יִהְיֶה לָהֶם כִּי־ † וּשְׁאֵרִית לֹא תִהְיֶה 23
erit annus viris .corum visitationis annus ,Hanatoth *viros in* ,malum inducam
p שָׁנָה אָבִיא רָעָה אֶל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת p שְׁנַת פְּקֻדָּתָם׃

CAP. XII. יב

* es
‡ si contendã tecum:
q רוב Veruntamen : *te contra litigabo cùm** ‡ , DOMINE *tu** Iustus
† צַדִּיק אַתָּה יְהוָה כִּי q אָרִיב אֵלֶיךָ אָךְ 1
,est prosperata impiorum via Quare .tecum loquar iudicia
מְשָׁפָטִים אֲדַבֵּר אִתָּךְ מַדּוּעַ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלֵחָה
?præuaricationem præuaricantes omnes *fuerunt* securi
pacem habuerunt
r שָׁלָה c שָׁלְווּ כָּל־בֹּגְדֵי בָגֶד׃
:fructũ fecerunt etiam ,*iuerunt* ‡ ,sunt radicati etiam ,eos Plantasti
profecerũt, r פָּרָה † נָטַעְתָּם גַּם־שָׁרְשׁוּ יָלְכוּ גַּם־עָשׂוּ s פֶּרִי 2
* prope fuisti ori ‡ longè .corum renibus à *longinquus* ‡ & ,corum ore *in* tu *propinquus**
CRROVB ATTAH BFPIHM VRCHVQ MCHBTK MHM BI ALIK
meum cor probasti & ,me vidisti ,me nosti DOMINE tu Et
כְּלָה t כְּלָיוֹת וָלֵב אַתָּה יְדַעְתַּנִי תִרְאֵנִי וּבָחַנְתָּ לִבִּי 3
† oues ‡ præpara diem ad eos *sanctifica* ‡ & ;iugulationem ad *pecus* ‖ sicut eos euelle :tecũ
u נָתַק אִתָּךְ u חַתְּקֵם כְּצֹאן לְטִבְחָה וְהַקְדִּשֵׁם לְיוֹם
herba & ,terra *lugebit** quo Vsque .occisionis
* erit desolata ‡ defecerunt s עַד־מָתַי תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְעֵשֶׂב 4
perijt ‡ ea in habitantium malitiam proptet ‖ arescet agri omnis
כָּל־הַשָּׂדֶה יִיבָשׁ x מֵרָעַת y יֹשְׁבֵי־בָהּ סָפְתָה x רֹעַ y בָּהֵמוֹת
† volucres ‡ nouissima nostra. .*nostrum nouissimũ* ‡ videbit Non :dixerunt quoniam ,*volatile* † & ,animalia
‖ Si
בְּהֵמוֹת וָעוֹף כִּי אָמְרוּ לֹא יִרְאֶה אֶת־אַחֲרִיתֵנוּ׃
quomodo & :te fecerunt laborare & ,cucurristi peditibus cũ *Quia* ‖
* misces te ‡ cui †fidebas,quę-runt te occidere, z לָאָה † כִּי אֶת־רַגְלִים רַצְתָּה z וַיְלַאוּךָ וְאֵיךְ 5
,*fidens* † tu ‡ pacis terra in Et ? equis cum *contendes** ?
תִּבְטַח אֶת־הַסּוּסִים וּבְאֶרֶץ שָׁלוֹם אַתָּה בוֹטֵחַ
?larden altitudine in facies quomodo &
congregãdo: a גְּאוֹן הַיַּרְדֵּן׃ a וְאֵיךְ תַּעֲשֶׂה בִּגְאוֹן
credas Ne :*implendo* te post clamauerunt ipsi etiam ;te contra sunt præuaricati ipsi etiã tui patris domus & ,tui fratres etiã Nam
† כִּי גַם־אַחֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ גַּם־הֵמָּה בָּגְדוּ 6
.bona te ad fuerint locuti quum ,eis *in*
בָּךְ גַּם־הֵמָּה קָרְאוּ אַחֲרֶיךָ מָלֵא אַל־תַּאֲמֵן
dedi :meam hæreditatem dimisi , meam domum Reliqui
† עָזַבְתִּי אֶת־בֵּיתִי נָטַשְׁתִּי אֶת־נַחֲלָתִי נָתַתִּי 7
manu .eius inimicorum *vola* in meæ animæ dilectionem
אֶת־יְדִידוּת נַפְשִׁי בְּכַף אֹיְבֶיהָ׃
me contra dedit :sylua in leo tanquam mea hæreditas mihi Fuit
b חֵיָה † b הָיְתָה־לִּי נַחֲלָתִי כְּאַרְיֵה בַּיָּעַר נָתְנָה עָלַי 8
vocem suam, .eam odi ideo ,*sua voce in*
בְּקוֹלָהּ עַל־כֵּן שְׂנֵאתִיהָ׃
* vt ‡ sanguine veniet cõtra hæreditatem meam quam elegi mihi? ‖ vt † per circuitũ ‖ Venite, ‡ omnes bestiæ
circum † auis‖ nunquid ? *mihi mea hæreditas* ‡ tincta auis * Nunquid
† הֲעַיִט צָבוּעַ נַחֲלָתִי לִי הֲעַיִט סָבִיב 9
venite , agri *fera omnis* ‡ vos congregate , Ite ‖ ? eam contra
m כֹּלּוּ אִסְפוּ כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה m הֲתֵיתִיהָ
,meam vineam sunt demoliti multi Pastores .deuorandum ad
לֶאֱכֹלָה׃ † רֹעִים רַבִּים שִׁחֲתוּ כַּרְמִי 10
portionem *dederunt** : meam partem conculcauerunt
בּוֹסְסוּ אֶת־חֶלְקָתִי נָתְנוּ אֶת־חֶלְקַת
,desolationem in eam Posuit .solitudinis desertum in *mei desiderij* ‡
m יַלְּדָ a אַתָּה m חֶמְדָּתִי לְמִדְבַּר שְׁמָמָה׃ † 11
* posuerunt ‡ desiderabilem meam
o שׂוֹם † שָׂמָהּ לִשְׁמָמָה
vir † non quia : terra omnis est Desolata .desolata me contra luxit
אָבְלָה עָלַי שְׁמֵמָה נָשַׁמָּה כָּל־הָאָרֶץ כִּי אֵין אִישׁ
:cor super *ponens* ‡
o שָׂם עַל־לֵב׃
† est quisquã ‡ qui ponat

,noſtra palatia in intrauit ,noſtras feneſtras in mors aſcendit Quia per
21 †כִּי־עָלָה מָוֶת בְּחַלוֹנֵינוּ בָּא בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ
.plateis de iuuenes ,platea de paruulum *ſuccidendum ad* vt diſperdat
לְהַכְרִית עוֹלֵל מִחוּץ בַּחוּרִים מֵרְחֹבוֹת׃
hominis *cadauer* cadet & ,DOMINVS dixit Sic ,Loquere morticinium
22 †דַּבֵּר כֹּה נְאֻם־יְהוָה וְנָפְלָה נִבְלַת הָאָדָם
,metentem poſt à manipulus veluti & :agri *faciebus ſuper* ſtercus tanquã in ſuperficie
כְּדֹמֶן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וּכְעֹמִיר מֵאַחֲרֵי הַקּוֹצֵר
ſapiens ſe laudet Ne :DOMINVS dixit Sic .*colligens* non & etit qui colligat.
23 וְאֵין מְאַסֵּף׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־יִתְהַלֵּל חָכָם
ſe laudet neque :ſua potentia in potens ſe laudet neque ,ſua ſapientia in
בְּחָכְמָתוֹ וְאַל־יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ אַל־יִתְהַלֵּל
ſe laudans † ſe laudet hoc in *Quinimo* ‡ . .*ſua opulentia* * in dines *diuitiis ſuis.
עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ׃ ‡ Sed
24 †כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל † qui laudat
,miſericordiam *faciens* ‡ DOMINVS ego quia :me *ſciendo & ,intelligendo* ſe ,quòd intelligit,& cognoſcit
הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד ‡ facio
.DOMINVS dixit ,*volui illis in quia** :terra in iuſtitiam & ,iudicium
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי־בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃ * hæc enim volo,
ſuper viſitabo & ,DOMINVS dixit ,*venientes* ‡ dies Ecce ‡ veniunt,
25 †הִנֵּה יָמִים ᶻבָּאִים נְאֻם־יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־ ᶻבוֹא
,Iehudah *ſuper* & ,Aegyptum *Super* .*præputio in*ſ circũciſum omnem & habentem præputium.
כָּל־מוּל בָּעֲרְלָה׃ †עַל־מִצְרַיִם וְעַל־יְהוּדָה
omnes *ſuper* & ,Moab *ſuper* & ,Hamon filios *ſuper* & ,Edom *ſuper* &
וְעַל־אֲדוֹם וְעַל־בְּנֵי עַמּוֹן וְעַל־מוֹאָב וְעַל כָּל־
,*præputiate* ‡ gentes omnes quia ;deſerto in *habitantes* ,*anguli extremiſicatos* * * habitantes in extremo angulo mũdi, qui habitant
קְצוּצֵי פֵאָה הַיֹּשְׁבִים בַּמִּדְבָּר כִּי כָל־הַגּוֹיִם עֲרֵלִים
.*corde præputiati* ‖ Iſrael domus omnis & ‡quæ habent præputium,
וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲרֵלֵי־לֵב׃ ‖ præputium habêt cordis.

CAP. X. יוד

,vos ſuper DOMINVS eſt locutus quod verbum Audite
1 †שִׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עֲלֵיכֶם
gentium viam *In* :DOMINVS dixit Sic .Iſrael domus
2 בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ †כֹּה אָמַר יְהוָה אֶל־דֶּרֶךְ הַגּוֹיִם
conſternentur * ſed :*conſtenemini* ne cælorum ſignis à & ,diſtatis ne metuatis: * metuant
אַל־תֵּחָתּוּ ᵇמֵאֹתוֹת ᵃהַשָּׁמַיִם אַל־ᵇתֵּחַתּוּ כִּי־ᵃיֵחַתּוּ
quia :*ipſa*‡ vanitas populorum ſtatuta Quia .eis ab gentes ᵃאוֹת ᵇחָתַת
הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה׃ ‡ſunt,
3 כִּי־ᶜחֻקּוֹת הָעַמִּים הֶבֶל הֻוא כִּי ᶜחָקַק
.aſcia in artificis manuum opus ,illud præcidit ſylua de lignum
עֵץ מִיַּעַר כָּרְתוֹ מַעֲשֵׂה יְדֵי־חָרָשׁ בַּמַּעֲצָד׃
malleis in & clauis In .illud decorauit auro *in* & ,argento In
4 †בְּכֶסֶף וּבְזָהָב ᵈיְפַּתֻּהוּ בְּמַסְמְרוֹת ᵉובְמַקָּבוֹת ᵈיָפֶד
.*prodibit** non & *illa*‡ confortauerunt
יְחַזְּקוּם וְלוֹא ᶠיָפִיק׃
,*portabuntur*‡ portando ;*loquentur*† non & ,*ipſa æquabilitatis*‡ palma S cut
5 †כְּתֹמֶר מִקְשֶׁה הֻמָּה וְלֹא יְדַבֵּרוּ נָשׂוֹא יִנָּשׂוּא
etiam & ,*malefacient*‡ non quia ,*eis ab timeatis** ne :*incedent*‡ non quia
כִּי־לֹא יֵצֵעוּ אַל־תִּירְאוּ מֵהֶם כִּי־לֹא יָרֵעוּ וְגַם־
,*tu** Magnus .DOMINE tu ſicut‖ non A .*eis*‡ non *benefacere*† ᶠיָפִיק
הֵיטִיב אֵין אוֹתָם׃ †מֵאֵין כָּמוֹךָ יְהוָה גָּדוֹל אַתָּה
.fortitudine in tuum nomen magnũ &
וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה׃
quia * ,conuenit tibi quia ,gentium rex te timebit non Quis
7 †מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ ᵍיָאתָה כִּי
†non *à* eorum *regno omni in*‡ & ,gentium *ſapientibus omnibus in*‖
בְכָל־חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין
ligũ vanitatũ Eruditio . agent ſtultè & ,deſipient *vno in*‡ Et. tu ſicut
8 כָּמוֹךָ׃ †וּבְאַחַת יִבְעֲרוּ וְיִכְסָלוּ ʰמוּסַר הַבָּלִים עֵץ
aurum & ,afferetur Tarſis de extenſum Argentum .*ipſum** ‖ eſt
9 הוּא׃ †כֶּסֶף מְרֻקָּע מִתַּרְשִׁישׁ יוּבָא וְזָהָב ‡ ſimul
purpura & ,hyacinthus :aurificis manus & ,aurificis opus ,Vphaz de ʰיָחַד
מֻאוּפָּז מַעֲשֵׂה חָרָשׁ וִידֵי צוֹרֵף תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן * eſt.
.*ipſa* vniuerſa ſapientum opus ,eorum indumentum ſunt.
לְבוּשָׁם מַעֲשֵׂה חֲכָמִים כֻּלָּם׃
rex & ,viuens Deus ,*ipſe*† veritas Deus DOMINVS Et † eſt,
10 †וַיהוָה אֱלֹהִים ⁱאֱמֶת הוּא־אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ ⁱאָמֵן
gentes ſuſtinebunt non & ,terra contremiſcet eius ira ab .*ſeculi* æternus
עוֹלָם מִקְצְפּוֹ תִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וְלֹא־ᵏיָכִילוּ גּוֹיִם ᵏכּוּל
*cælos** qui Dij :eis diceris *hoc Secundum* ‖ .eius *indignationem*‡ ‡ iram
11 זָעְמוֹ׃ †כֹּה תֹאמְרוּן לָהֶם אֱלֹהַיָּא דִּי־שְׁמַיָּא ‡ Sic
cælo ſub de & ,terra è pereant ,fecerunt non terram & * cælum
וְאַרְקָא לָא עֲבָדוּ יֵאבָדוּ מֵאַרְעָא וּמִן־תְּחוֹת שְׁמַיָּא ‡ Dominus
,ſua ſapiẽtia in orbem *ſtabiliens* † ,ſua potentia in terram *Faciens*‡ .hi Deus eſt qui fecit
12 אֵלֶּה׃ †עֹשֵׂה אֶרֶץ ˡבְּכֹחוֹ ᵐמֵכִין תֵּבֵל בְּחָכְמָתוֹ † qui ſtabiliuit
.cælos extendit ſua prudentia in &
וּבִתְבוּנָתוֹ ⁿנָטָה שָׁמָיִם׃ ˡכּוֹחַ ᵐכּוּן בִּין

Qui voce ſua dat multitudinem ‖ qui aſcẽdere fecit nubes הָאָרֶץ
ᵖנָתַן ᵖהֲמָה * cum pluuia facit, * educit ‡ Vt brutum effectus eſt
ᵍיָדַע ᵍתָּעָה † aurifex ‡ mẽdaciũ eſt * eſt ‡ eo. ‡ ſunt ſculptilia: ‡ irriſione dignum, ‖ eius * eſt
‡ Congrega ‡ merces tuas, quæ habitas in loco munito. ‡ vt lapides funda proiiciũtur, proiiciam * affligã eos ‡ eos angustiæ.
ˢצוּר ᵗנָכֶה † indurata ‡ cogitabam * ferre potero
ᵘחֲלָּה
ˣנָשׁוֹא ‡ Tabernaculum ‡ qui exierũt ex * ſunt, ‖ eſt qui extendat * qui erigat ‡ vt bruta † grex ‡ diſperſus
ʸרָעָה * vt ponat ‡ in † eſt † eſt ‡ via eius,nec eius eſt vt præparet
ᶻכּוֹן ‖ furore * indignationem ‡ gentes, † nomẽ tuũ

vapores faciet aſcendere &‖ ,cælo in aquarũ *ſtrepitum eum date vocem Ad*‡
13 †לְקוֹל ᵒתִּתּוֹ ᵖהֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמָיִם וַיַּעֲלֶה נְשִׂאִים
.ſuis theſauris de ventũ *eduxit* * & ,*fecit pluuia*‡ :fulgura terræ extremo ab
מִקְצֵה ᵠאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֲצָרָיו׃
omnis eſt affectus Pudore .ſcientiam propter homo omnis *Bruteſcit*‡
14 †נִבְעַר כָּל־אָדָם ᵠמִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל־
.*eis*‡ in ſpiritus * non & ,eius conflatile *falſitas* ‡ quia :ſculptili à *fuſor* †
צוֹרֵף מִפֶּסֶל כִּי שֶׁקֶר נִסְּכוֹ וְלֹא־רוּחַ בָּם׃
eorum‖ viſitationis tempore in :*errorum*† opus *ipſa*† Vanitas
15 †הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה ʳתַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם
omnium pſalmator quia ,Iahacob pars hæc ſicut* Non .peribunt
16 יֹאבֵדוּ׃ †לֹא־כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב כִּי־יוֹצֵר הַכֹּל
exercituum DOMINVS :eius hæreditatis virga Iſrael & ,* ipſe
הוּא וְיִשְׂרָאֵל שֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת
.*munitione in habitans* ,*tuam negotiationem*† terra de *Collige* ‡ .eius nomen
שְׁמוֹ׃ †אִסְפִּי מֵאֶרֶץ כִּנְעָתֵךְ יוֹשֶׁבֶתִי בַּמָּצוֹר׃
habitatores *iacientes funda ego* ‡ Ecce :DOMINVS dixit sic Quia
17 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי קוֹלֵעַ אֶת־יוֹשְׁבֵי
. ‡ inueniant vt *eis faciam anguſtiam** & :hac vice in terræ
הָאָרֶץ בַּפָּעַם הַזֹּאת ˢוַהֲצַרְתִּי לָהֶם לְמַעַן יִמְצָאוּ׃
ego & :mea plaga eſt *dolorоſa*† ,mea contritione ſuper mihi Væ
18 †אוֹי־לִי עַל־נִשְׁבְּרִי ᵘנַחְלָה ˢמַכָּתִי וַאֲנִי
.*eam feram* & * infirmitatem hanc Profecto :*dixi* ‡
אָמַרְתִּי אַךְ זֶה ˣחֳלִי ᵘוְאֶשָּׂאֶנּוּ׃
:ſunt dirupti mei funiculi omnes & ,eſt vaſtatũ meum *Tentorium*‡
19 †אָהֳלִי שֻׁדַּד וְכָל־מֵיתָרַי נִתָּקוּ
,meum tentorium vltra *extendens*‖ non :*ipſi** non & ,me *ſunt egreſſi*‡ mei filij
בָּנַי יְצָאֻנִי וְאֵינָם אֵין־נֹטֶה עוֹד אָהֳלִי
.meas cortinas *erigens* * &
וּמֵקִים יְרִיעוֹתָי׃
.quæſierunt non DOMINVM & ,paſtores ſunt effecti *bruti*‡ Quia
20 †כִּי נִבְעֲרוּ הָרֹעִים וְאֶת־יְהוָה לֹא דָרָשׁוּ
.eſt *diſperſa* ‡ eorum *paſcua* † omnis & ,intellexerunt non Propterea
עַל־כֵּן לֹא הִשְׂכִּילוּ וְכָל־ʸמַרְעִיתָם נָפוֹצָה׃
terra de magna commotio & ,venit ecce auditionis Vox
22 †קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעַשׁ גָּדוֹל מֵאֶרֶץ
habitaculum ,ſolitudinem ‡ Iehudah ciuitates *ponendum ad* * ,Aquilonis
צָפוֹן לָשׂוּם אֶת־עָרֵי יְהוּדָה שְׁמָמָה מְעוֹן
:eius via hominis † non quòd DOMINE Noui .draconum
23 תַּנִּים׃ †יָדַעְתִּי יְהוָה כִּי לֹא לָאָדָם דַּרְכּוֹ
.ſuum greſſum *preparare &*‡ ,ambulantis viri † nec
לֹא־לְאִישׁ הֹלֵךְ ᶻוְהָכִין אֶת־צַעֲדוֹ׃
,tuo *naſo*‖ in non‖,iudicio in veruntamen ,DOMINE me Corripe
24 †יַסְּרֵנִי יְהוָה אַךְ בְּמִשְׁפָּט אַל־בְּאַפְּךָ
ſuper tuam *excandeſcentiam** Effunde .me facias diminuere fortè ne
פֶּן תַּמְעִטֵנִי׃ †שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ עַל־
tuo nomine in† quæ *familias*‡ ſuper & ,te cognouerunt non quæ gentes
25 הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּךָ וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ
,eum deuorauerunt & ,Iahacob comederunt quia :inuocauerunt non
לֹא קָרָאוּ כִּי־אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וַאֲכָלֻהוּ
.fecerunt deſolare eius habitaculum & ,eum conſumpſerunt &
וַיְכַלֻּהוּ וְאֶת־נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃

CAP. XI. יא

vt diceret :*dicendũ ad* ,DOMINO à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 †הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
‡loquimini ,Iehudah *virum** ad *loquemini*‡ & ,huius pacti verba Audite
* vitos
2 †שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְדִבַּרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה
Sic ,eos ad dices Et .Ierusalaim habitatores *ſuper* &
3 וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃ †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
quicunque non *qui vir*‡ Maledictus : Iſrael Deus DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ˣאָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
paruerit .huius pacti verbis *audierit*†
יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת׃
qua eduxi eos *me educere*‡ die in veſtris patribus præcepi Quod
4 †אֲשֶׁר ᵃצִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם ᵇהוֹצִיאִי־אֹתָם ᵃצַוָּה
* voci meæ, ,*mea voce in* * Audite :dicendo ,ferrea fornace è ,Aegypti terra è ᵇיָצָא
מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם מִכּוּר הַבַּרְזֶל לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי
veritis & ,vobis prætepero quæ omnia iuxta ea facite &
וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל ᶜאֲשֶׁר־ᶜאֲצַוֶּה אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם
Vt ſtatuam *ſtatuere* Pro .Deum in vobis ero ego & ,populum in mihi
5 לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃ †לְמַעַן ᵈהָקִים
vt darem terram eis *dandum ad* veſtris patribus iuraui quod iuramentum
אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם ᶜלָתֵת לָהֶם אֶרֶץ ᶜנָתַן

Sapientes :*dicetis* † Quomodo .DOMINI iudicium *nouerunt* non cognouit † dicitis

8 לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט יְהוָה׃ † אֵיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים

fecit *vanum in* * ecce Verè ? nobiſcum ‖ DOMINI lex & ,*nos* ‡ ‡ ſumus,

אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה h אֶתְּנוּ אָכֵן חִנַּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה ‖ eſt

,ſunt *conſternati* ‡ ,ſapientes ſunt affecti Pudore .ſcribæ *falſitas* † ,ſtylus * mendaciū

† fruſtra ſunt

9 יָרֵה i בֹּשׁ עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים׃ † הֹבִישׁוּ חֲכָמִים k חַתּוּ h

quid ſapientia & ,reprobauerunt DOMINI *verbo in ecce* † :ſunt capti & ‡ perterriti

k חַתַּת וַיִּלָּכְדוּ חִנַּה בִּדְבַר־יְהוָה מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה

eorum agros , aliis eorum vxores dabo Propterea ?eis ‡ † verbum

10 לָהֶם׃ † לָכֵן l אֶתֵּן אֶת־נְשֵׁיהֶם לַאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם ‡ eſt

:*cupiditatem concupiſcens ipſe totus* ‖ magnū ad vſque & paruo à quia ,hæredibus l נָתַן

לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל כֻּלֹּה בֹּצֵעַ ‖ omnes auarè ſectantur

.mendacium *faciens ipſe totus* * ſacerdotem ad vſque & propheta à auaritiam,

מִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֻּלֹּה עֹשֶׂה שָׁקֶר׃ * omnes faciunt

:dicendo , *leui ſuper* † mei populi filię contritionem *curabant* ‡ Et ‡ ſanabant

11 וַיִּרְפּוּ m † אֶת־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי עַל־n נְקֵלָה לֵאמֹר † leui verbo,

.pax ‡ non & ,pax Pax m רָפָה

שָׁלוֹם שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם׃ קָלָל

Etiam ?fecerunt abominationem quoniam , ſunt affecti pudore ‖ ‡ erat

12 † הֹבֵישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־ ‖ Num

Idcirco .neſcierunt erubeſcere & , ſunt affecti pudore non *pudendo* ‖ ‖ pudore:

בֹּושׁ לֹא־יֵבוֹשׁוּ וְהַכְלֵם לֹא יָדְעוּ לָכֵן

dixit , *corruent* ‡ ſuæ viſitationis tempore in ,*cadentes in* * cadent * inter corruentes,

יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים o בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר ‡ cadent,

,DOMINVS dixit , eos *colligam* *Colligendo* † .DOMINVS o נָפַל

13 יְהוָה׃ † אָסֹף אַסִּיפֵם נְאֻם־יְהוָה † Conſumēdo cōſumam

, *deſtruxit* * fōlium & ,ficu in ficus ‖ nec ,vite in vuæ ‖ non ‖ ſunt

אֵין עֲנָבִים בַּגֶּפֶן וְאֵין תְּאֵנִים בַּתְּאֵנָה וְהֶעָלֶה נָבֵל * cecidit,

? *ſedentes nos* † quid Propter . *eis tranſibunt* ‡ ,eis dedi & ‡ fructus,qui

14 וָאֶתֵּן לָהֶם יַעַבְרוּם׃ † עַל־מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים transierunt

,ibi *ſilebimus* * & ,*munitionis* ‡ ciuitates in ingrediamur & ,vos *Colligite* ab eis.

הֵאָסְפוּ וְנָבוֹא אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר p וְנִדְמָה־שָּׁם † manemus?

aquam nobis dedit potū &,nos fecit *ſilere* ‡ noſter Deus DOMINVS quia Congregate

כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הִדְמָנוּ וַיַּשְׁקֵנוּ מֵי־ ‡ munitas,

.DOMINO peccauimus nam : fellis * deficiemus

רֹאשׁ כִּי חָטָאנוּ לַיהוָה׃ p דָּמַם

ecce & ,medelæ tempus *ad* :bonum † non & ,pacem *ad* Expectare ‡ deficere

15 † קַוֵּה לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב לְעֵת מַרְפֵּה וְהִנֵּה †

voce ‡ à ,eius equorum fremitus eſt auditus Dan A . terror † erit

16 q בָּעָתָה׃ † מִדָּן נִשְׁמַע נַחֲרַת סוּסָיו מִקּוֹל ‡ ſonitu

deuorauerūt &,venerunt & :terra omnis tremuit ,eius fortiū ‖ hinnituum q בְּעָתָה

מְצַהֲלוֹת אֲבִירָיו רָעֲשָׁה כָל־הָאָרֶץ וַיָּבוֹאוּ וַיֹּאכְלוּ ‖ equorum

.ea in habitantes & ;vrbem ?eius plenitudinem &,terram

אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃ mitto

non quibus ,regulos ſerpentes vos in *mittens* ego ecce Quia

17 † כִּי הִנְנִי מְשַׁלַּח בָּכֶם נְחָשִׁים צִפְעֹנִים אֲשֶׁר אֵין־ est

.DOMINVS ait , vos mordebunt & :incantatio *eis*

לָהֶם לָחַשׁ וְנָשְׁכוּ אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה׃

.*mœrens* † meum cor me in ,*mœrorem* ‡ ſuper *mea Confortatio* *

18 † מַבְלִיגִיתִי עָלַי־q יָגוֹן עָלַי לִבִּי דַוָי׃ Cùm volo confortari

. *diſtantiarum* * terra de mei populi filiæ clamoris vox Ecce ‡ dolorē meū non poſſum,

19 † הִנֵּה־קוֹל שַׁוְעַת בַּת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מַרְחַקִּים † eſt infirmum.

?ea in ‖ non eius rex an , Siion in ‖ non DOMINVS Nunquid q יָגֹה דָוֶה

?*alienigenæ* ‡ vanitatibus in , ſuis ſculptilibus in me fecerunt iraſci Quare * longinqua,

יְהוָה בִּפְסִלֵיהֶם בְּהַבְלֵי נֵכָר׃ ‖ eſt

.ſumus ſaluati non nos & , æſtas eſt finita , meſſis Tranſiuit ‡ dei alieni?

20 † עָבַר קָצִיר כָּלָה קָיִץ וַאֲנַחְנוּ לֹא s

, ſum *denigratus* :ſum contritus mei populi filiæ contritionem Super s יָשַׁע

21 † עַל־שֶׁבֶר t בַּת־עַמִּי הָשְׁבָּרְתִּי קָדָרְתִּי obtenebratus

num ?Ghilad in ‖ non *reſina* ‡ Nunquid .me *apprehendit* † ſtupor t בָּנָה

22 † הַצֳרִי u אֵין בִּגִלְעָד אִם־ † obtinuit

?mei populi filiæ *cicatrix* *conſcendit* ‡ non cur Sed ?ibi ‖ non medicus ‡ theriaca

רֹפֵא אֵין שָׁם כִּי מַדּוּעַ לֹא x עָלְתָה אֲרֻכַת ‖ eſt

y בַּת־עַמִּי׃ u צָרָה

‡ eſt curata medicina

CAP. IX. ט

:*lachrymæ* ‡ vena meus oculus & , *aquas* * meum caput ‖ det Quis x עָלָה y בְּנָה

1 † מִי־יִתֵּן רֹאשִׁי מַיִם וְעֵינִי מְקוֹר דִּמְעָה ‖ vt

.mei populi filiæ *ſaucios* † nocte ac die flebo & * ſit aqua

וְאֶבְכֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה אֶת חַלְלֵי בַת־עַמִּי׃ ‡ lachrymarum,

derelinquam & ,viatorum diuerſorium *deſerto* ‡ in mihi det Quis † interfectos

2 † מִי־יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים וְאֶעֶזְבָה ‡ ſolitudine

retentio ‡ , adulteri *ipſi* ‖ vniuerſi quia :eis ab *abibo* * & ,meum populū * recedam

אֶת־עַמִּי z וְאֵלְכָה מֵאִתָּם כִּי כֻלָּם מְנָאֲפִים עֲצֶרֶת ‖ ſunt

ſuum arcum ,ſuam linguam fecerunt *eiaculari* † Et .prævaricatorum z יָלַךְ ‡ cœtus

3 קַשְׁתָּם a בְּגֶדִים׃ † וַיִּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם † tendere

malo de quia :terra in ſe roborauerunt;veritatem *ad* non & , mendacium

שֶׁקֶר וְלֹא לֶאֱמוּנָה גָּבְרוּ בָאָרֶץ כִּי מֵרָעָה

.DOMINVS dixit ,cognouerunt non me & ,ſunt egreſſi malum ad

אֶל־רָעָה יָצָאוּ וְאוֹתִי לֹא־יָדָעוּ נְאֻם־יְהוָה׃

ab amico * fratri quia :fidatis ne *fratre* * omni *ſuper* & ,cauete ſuo *ſocio* à Vnuſquiſq;

4 † אִישׁ מֵרֵעֵהוּ הִשָּׁמֵרוּ וְעַל־כָּל־אָח אַל־תִּבְטָחוּ כִּי

amicus fraudulenter *ſodalis* † omnis & ,ſupplantabit ſupplantando frater omnis

כָל־אָח a עָקֹב יַעְקֹב וְכָל־a רֵעַ רָכִיל

circūuenier, veritatem & ,*fallacia vtentur* ‡ ſuum ſocium *in* vnuſquiſque Et .incedet

b אָמֵן יַעְתֹּלוּ b וְאֶמֶת יְהַתֵּלוּ

‡ falſitatem, agendo *prauè* ,*mendacium* ‡ loqui ſuam linguam docuerunt .loquentur non

vt prauè agerent

5 יַדַּבֵּרוּ לְמוֹ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר־שֶׁקֶר הַעֲוֹת * Habitatio tua eſt inter doloſos , doloſè

ſcire renuerunt *dolo in* ,*doli medio in tuum Sedere* * .laborauerunt

6 c נִלְאוּ׃ † שִׁבְתְּךָ בְּתוֹךְ מִרְמָה בְּמִרְמָה מֵאֲנוּ d דַּעַת־

DOMINVS dixit sic Propterea .DOMINVS dixit ,me

אוֹתִי נְאֻם־יְהוָה׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה

7 quomodo quia :eos probabo & ,eos *excoquens* ‡ ego Ecce : exercituum

צְבָאוֹת הִנְנִי צוֹרְפָם וּבְחַנְתִּים כִּי־אֵיךְ

vt non fundam eos propter filiam ,eorum lingua extenſa Sagitta ?mei populi *filiæ faciebus* à faciam

8 אֶעֱשֶׂה מִפְּנֵי e בַּת־עַמִּי׃ † חֵץ שׁוֹחֵט לְשׁוֹנָם שׁוחט

ק suo *intimo* * in & ,*loquetur* † ſuo *ſocio* † cum pacem ſuo ore *in* .eſt locuta dolum

מִרְמָה דִּבֶּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת־רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ

† בָּנָה dixit ,eis in viſitabo non his ſuper Nunquid .*ſuam inſidiam ponet* ‡

9 f יִשִּׁים אָרְבּוֹ׃ † הַעַל־אֵלֶּה לֹא־אֶפְקֹד־בָּם נְאֻם־

?mea anima vlciſcetur non ,hæc ſicut † quæ gente in *an* ‖ ? DOMINVS

יְהוָה אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי׃

paſcua amœna * ſuper & ,lamentum & ,fletum *tollam* ‡ montes Super

10 † עַל־הֶהָרִים g אֶשָּׂא בְכִי h וְנֶהִי וְעַל־ †

audierunt non & ,*tranſeunte vivo non à* ‡ ,ſunt inceſa quoniā :planctū deſerti

נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה כִּי נִצְתוּ מִבְּלִי־אִישׁ עוֹבֵר וְלֹא שָׁמְעוּ

.abierunt,*vagati ſunt iumentum* ‡ ad vſque & ,cæli *volatili* à ,*pecoris* † vocem

קוֹל מִקְנֶה מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד־בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ׃

& ,draconū habitaculum ,aceruos in Ieruſalaim *dabo* * Et

11 i † וְנָתַתִּי אֶת־יְרוּשָׁלַם k לְגַלִּים מְעוֹן תַּנִּים וְאֶת־

.*habitatore abſque* ‖ deſolationem *dabo* * ,Iehudah ciuitates &

עָרֵי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מִבְּלִי יוֹשֵׁב׃

os eſt locutum quem † & ? hoc intelliget & ,ſapiens vir ‡ Quis

12 † מִי־הָאִישׁ הֶחָכָם l וְיָבֶן אֶת־זֹאת וַאֲשֶׁר דִּבֶּר פִּי־

,eſt exuſta ,terra periit quid *Super* ‡ illud nūciabit & ,*eum ad* DOMINI

יְהוָה אֵלָיו m וְיַגֶּדָהּ עַל־מָה אָבְדָה הָאָרֶץ נִצְתָּה

Super ‡ :DOMINVS dixit Et ? *tranſeunte abſque* * deſertum veluti

כַּמִּדְבָּר מִבְּלִי עֹבֵר׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה עַל־

13 audierunt non & ,*eorum facies ad* † dedi quam ,meam legem *eos derelinquere*

עָזְבָם אֶת־n תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיהֶם וְלֹא־שָׁמְעוּ

.ea in ambulauerunt nec ,*mea voce in* ‡

בְּקוֹלִי וְלֹא־הָלְכוּ בָהּ׃

quos ,Behalim poſt & ,ſui cordis *obſtinationem* * poſt abierunt Et

14 o † וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם וְאַחֲרֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר

DOMINVS dixit ſic Idcirco ? eorum patres *eos* docuerunt

לִמְּדוּם אֲבוֹתָם׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה

15 ,abſynthio hunc populum *eos cibans* ‡ ego Ecce : Iſrael Deus exercituū

צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מַאֲכִילֵם אֶת־הָעָם הַזֶּה לַעֲנָה

,gentes in eos diſpergam Et . fellis aquam eis potum dabo &

16 p וְהִשְׁקִיתִים מֵי־רֹאשׁ׃ † וַהֲפִיצוֹתִים בַּגּוֹיִם q †

eos poſt mittam & : eorum patres & ipſi nouerunt non quas

אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הֵמָּה וַאֲבוֹתָם וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם

.*eos me conſumere ad vſque* ‡ gladium

אֶת־הַחֶרֶב עַד q כַּלּוֹתִי אוֹתָם׃

donec conſumam vocate & *Conſiderate* † : exercituum DOMINVS dixit Sic

17 † כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת r הִתְבּוֹנְנוּ וְקִרְאוּ †

.veniant & ,mittite ‡ ſapientes ad & : veniant & ,lamentatrices *ad*

לַמְקוֹנְנוֹת וּתְבוֹאֶינָה וְאֶל־הַחֲכָמוֹת שִׁלְחוּ וְתָבוֹאנָה ‡ Cōtemplamini

noſtri oculi *demittant* & ,*querimoniam* ‡ nos ſuper *tollant* * & feſtinent Et ‡ mulieres

18 † וְתִמְהַרְנָה וְתִשֶּׂנָה עָלֵינוּ נֶהִי וְתֵרַדְנָה עֵינֵינוּ r בִּין s קִין

.aquis defluant noſtræ palpebræ & ,*lachrymam* † * aſſumant

דִּמְעָה וְעַפְעַפֵּינוּ u יִזְּלוּ־מָיִם׃ ‡ planctum, & deducant

!ſumus vaſtati Quomodo .Siion de eſt audita *querimoniæ* † vox Quia † lachrymas,

19 † כִּי קוֹל נֶהִי נִשְׁמַע מִצִּיּוֹן אֵיךְ שֻׁדָּדְנוּ u נָזַל

quia ‡ : terram dereliquimus quia ! vehementer ſumus affecti pudore † lamentationis

בָּשְׁנוּ מְאֹד כִּי־עָזַבְנוּ אֶרֶץ כִּי־ ‡ &

verbum mulieres audite Sed .noſtra habitacula * proiecerunt *nos

הִשְׁלִיכוּ מִשְׁכְּנוֹתֵינוּ׃ † כִּי־שִׁמַּעְנָה נָשִׁים דְּבַר־

20 docete & :eius oris verbum veſtra auris aſſumat & ,DOMINI

יְהוָה וְתִקַּח x אָזְנְכֶם דְּבַר־פִּיו וְלַמֵּדְנָה ‡ lamentum

.planctum ſuam *ſociam* † vnaquæque & ,*querimoniam* ‡ veſtras filias † amicam

בְּנוֹתֵיכֶם נְהִי וְאִשָּׁה y רְעוּתָהּ קִינָה׃ y רֵעָה

† est obtemperauit voci * recepit

יִסַּר k ‡ cæsariem tuam, גָּזַז l נָטַשׁ m † sume ‡ excelsa plãctum, ‖ proiecit * reliquit

עָשָׂה n שׁוֹם o * in ‡ vt polluerent † est † vt incenderent

צָוָה p veniunt, sed eò quòd non erit locus. ‖ morticinũ * volatilibus ‡ animalibus † erit qui exterreat.

שׁוּשׁ p כָּלָל r * rebellis ‡ rebellione forti?

שׁוּב a רָמָה b † est quisquã quem pœnitet mali sui, עָשָׂה d שׁוּב e רוּץ f ‡ impetu vadens בְּמִרְוָצָתָם ‖ tẽpus suũ, יָעַר g וְסִיס

voce in audierunt † non quæ gens * Hæc :eos ad dices Et

28 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל
,veritas , periit :disciplinam receperunt * nec , sui Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ k מוּסָר k אָבְדָה הָאֱמוּנָה
,proiice & ,tuum nazareatum ‡ Tonde .ipsorum ore de est abscisa &

29 וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם׃ † גֵּזִי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי
dimisit * & ,DOMINVS reprobauit ‖ quia :lamentum edita ‡ loca super tolle † &

וְשְׂאִי עַל־שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ
Iehudah filij fecerunt Quia .sui furoris generationem

30 אֵת־דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃ †כִּי־ n עָשׂוּ בְנֵי־יְהוּדָה
suas abominationes posuerunt :DOMINVS dixit ,meis oculis in malũ

הָרָע בְּעֵינַי נְאֻם־יְהוָה ׀ שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם o
.eam polluendum ad ‡ ea super meum nomen est inuocatum qua * ,domo in

בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי־עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃
,Hinnom filij valle in † quæ , Topheth excelsa ædificauerunt Et

31 †וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם
non quod :igni in suas filias & ,suos filios comburendum ad †

לִשְׂרֹף אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא
.meum cor super ascendit nec , præcepi

צִוִּיתִי p וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי׃
vltrà dicetur non & ,DOMINVS dicit ,venientes dies ecce Ideo

32 †לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר עוֹד
:interfectionis Vallis quinimo ,Hinnom filij Vallis & , Topheth

הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־גֵּיא הַהֲרֵגָה
populi cadauer ‡ erit Et .loco absque ‡ Topheth in sepelient &

וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ †וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם 33
.exterens † non & :terræ immento ‡ & ,cæli volatili * cibum in huius

הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃
Ierusalaim plateis de & ,Iehudah vrbibus de faciam cessare Et

34 †וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָרֵי יְהוּדָה וּמֵחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם
nam .sponsæ vocem & ,sponsi vocem ,lætitiæ vocem &,gaudij vocem

קוֹל p שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי r
.terra erit desolationem in

לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ׃

CAP. VIII. ח

ossa Educent :DOMINVS ait illo tempore In

1 †בָּעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה ׀ יוֹצִיאוּ יִוצִיאוּ אֶת־עַצְמוֹת
ossa & ,eius principum ossa & ,Iehudah regum

מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־עַצְמוֹת s שָׂרָיו וְאֶת־עַצְמוֹת
habitantium ossa . & ,prophetarum ossa & ,sacerdotum

הַכֹּהֲנִים וְאֶת־ t עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יֹשְׁבֵי־
.suis sepulchris de Ierusalaim

יְרוּשָׁלִַם מִקִּבְרֵיהֶם׃
expandent exercitum omnem ad & ,lunam ad & , solem ad ea distendent Et

2 †וְשִׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא
ambulauerũt quæ * & ,eis seruierũt quibus & ,ea dilexerũt quæ ,cæli

* post הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ
; eis se incuruauerunt quibus & ,ipsa quæsierunt quæ & , ea post

אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
faciem terræ .erunt humi facies super sterquiliniũ in ;sepeliẽtur nec ,colligentur non

לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃
† magis quã vita ab * qui residui erunt, .

3 †וְנִבְחַר מָוֶת v מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים
,residuis ‡ locis vniuersis in ,hac mala familia de

מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל־הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים
.exercituum DOMINVS dixit ,illuc eos propellam quò

אֲשֶׁר־הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
,cadent Nunquid :DOMINVS dixit Sic : eos ad dices Et

4 †וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה y הֲיִפֹּלוּ
?conuertetur non & ,auertetur Nunquid ?relurgent non &

וְלֹא יָקוּמוּ אִם־ a יָשׁוּב וְלֹא יָשׁוּב׃
* rebellis ‡ rebellione forti? ?pertinaci auersione ‡ Ierusalaim iste populus est refractarius * Quare

5 †מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלִַם מְשֻׁבָה נֶצַח
.reuerti renuerunt ,dolum in Apprehenderunt

הֶחֱזִיקוּ בַּתַּרְמִית מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃
pœnituit vir † non ,loquentur rectum non ,audiui & ,Attendi

6 †הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא־כֵן יְדַבֵּרוּ אֵין אִישׁ נָחָם
eſt conuersus ipse Omnis ? feci Quid : dicendo , suo malo super

עַל־רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה d עָשִׂיתִי כֻּלָּה e שָׁב
.prælium in exundans ‡ equus tanquam ,suum cursum in

f בְּמֵרֹצָתָם כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה׃
,turtur & ;sua (statuta) tempora cognouit cælo in ciconia Etiam

7 †גַּם־חֲסִידָה בַּשָּׁמַיִם יָדְעָה g מוֹעֲדֶיהָ וְתֹר
meus populus & :sui aduentus tempus custodierunt hirundo & ,grus &

וְסוּס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת־עֵת בֹּאָנָה וְעַמִּי

Israel mei populi malitiæ faciebus à ei fecerim quæ videte & propter hã litiam

רֹא׳ אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי ° רָעַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃
dixit , hæc opera omnia vos facere propter nunc Et quia feciſtis

13 †וְעַתָּה יַעַן p עֲשׂוֹתְכֶם אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נְאֻם־ ° רוֹעַ עָשָׂה
,loquendo & ,surgendo mane vos ad sum locutus & :DOMINVS

יְהוָה וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר
.respondistis non & , vos vocaui & :audistis non &

וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וָאֶקְרָא אֶתְכֶם וְלֹא q עָנִיתֶם׃ q עָנָה
,ea super meum nomen est inuocatum qua * domui faciam Et huic in

14 †וְעָשִׂיתִי לַבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו
vobis dedi . quem loco & ,ea in ‖ fidentes vos cui * fiditis

אֲשֶׁר אַתֶּם ‖ בֹּטְחִים בּוֹ וְלַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם
.Siloh feci sicut ,vestris patribus &

וְלַאֲבֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשִׁלוֹ׃
omnes proiecì sicut ,meis faciebus desuper vos proiiciam Et à facie mea

15 †וְהִשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פָּנַי כַּאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת־כָּל־
.Ephraim semen vniuersum ,vestros fratres

אֲחֵיכֶם אֶת כָּל־זֶרַע אֶפְרָיִם׃
assumas ne & ,isto populo pro ores ne tu Et

16 †וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם הַזֶּה וְאַל־ r תִּשָּׂא f נָשָׂא ‡ רָנָּן
ego † non quia :me in intercedas ‡ ne & ,orationem & ,præconium * eis pro * laudem

בַּעֲדָם ‡ רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל־תִּפְגַּע־בִּי כִּי־ אֵינֶנִּי ‡ deprecẽris ad
facientes * isti quid videns ‡ tu Nónne .te audiens † exaudiam

17 †הַאֵינְךָ רֹאֶה מָּה הֵמָּה r עֹשִׂים שְׁמֵעַ אָחֹרַי׃ ‡ vides * faciunt
? Ierusalaim plateis in & ,Iehudah ciuitatibus in

בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם׃ t עָשָׂה
succendentes † patres & ,ligna colligentes * Filij * colligunt

18 †v הַבָּנִים מְלַקְּטִים עֲצִים וְהָאָבוֹת מְבַעֲרִים v בָּנָה † succendunt
reginæ ‖ placentas faciendum ad , conspersionem subigentes ‡ mulieres & , ignem ‡ impastant

אֶת־הָאֵשׁ וְהַנָּשִׁים x לָשׁוֹת בָּצֵק לַעֲשׂוֹת y כַּוָּנִים לִמְלֶכֶת paſtam , vt
.me irritandum ad ‡ alienis diis libamina libandum * & , cæli faciant

הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נְסָכִים ‖ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי ‖ stellæ
sciptos non an ? DOMINVS dixit ,irritantes † ipsi me Nónne x לוּשׁ y כָּוַן

19 †הַאֹתִי הֵם מַכְעִיסִים נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֹתָם * libent
Dominus dixit sic Ideo ? eorum vultus pudorem ad ‡ ‡ vt irasci faciant

לְמַעַן בֹּשֶׁת פְּנֵיהֶם׃ †לָכֵן כֹּה־אָמַר ׀ אֲדֹנָי † irritant,
20 istum locum in effusa * mea ira & ,meus nasus ‡ Ecce : DOMINVS † ‡ potius † Deus:

יְהוָה הִנֵּה אַפִּי z וַחֲמָתִי נֻתָּכָה אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה ‡ furor
super & , agri lignum ‡ super & ,animal † super & ,hominem ‡ super * effunditur

עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־עֵץ הַשָּׂדֶה וְעַל־ z חָמָה
.extinguetur non & , succendetur & : humi * fructum ‡ homines,

פְּרִי הָאֲדָמָה וּבָעֲרָה וְלֹא תִכְבֶּה׃ † animalia,
vestras Ascensiones ‡ : Israel Deus exercituum DOMINVS dixit Sic ‡ arbores

21 †כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל a עֹלוֹתֵיכֶם * terræ
.carnem comedite & ,vestris victimis super addite ‡ Holocausta vestra

b סִפּוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר׃ a עֹלָה
eis præcepi nec ,vestris patribus cum ſum locutus non Quia

22 †כִּי לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא c צִוִּיתִים b סַפָּה c צָוָה
ascensionis ‡ verbis super ,Aegypti terra è eos me educere † die in † qua eduxi

בְּיוֹם d הוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דִּבְרֵי עוֹלָה ‡ holocausti
:dicendo ,eis præcepi hoc verbum Quinimo* .victimæ & d יָצָא

23 †וְזֶבַח׃ כִּי אִם־אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אֹתָם לֵאמֹר הוֹצִיאִי
mihi eritis vos & , Deum in vobis ero & ,mea voce in Audite ‡ * Sed

שִׁמְעוּ בְקוֹלִי c וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי ‡ Obtemperate voci
,vobis præcipiam ‡ quam via omni in ambulabitis † & : populum in meæ,

לְעָם וְהֲלַכְתֶּם בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־אֲצַוֶּה אֶתְכֶם c הָיָה
inclinauerunt nec audierunt * non Et ,vobis sit bene vt † ambulate

24 לְמַעַן יִיטַב לָכֶם׃ †וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־ f הִטּוּ ‡ præcepi
:mali sui cordis obstinatione ‡ in consiliis in abierunt & ‖ , suam autem * paruerunt

אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ בְּמֵעֲצוֹת בִּשְׁרִרוּת לִבָּם g הָרָע f נָטָה
.facies ad † non & ,retrorsum sunt facti ‖ & ‖ sed ‡ duritia

וַיִּהְיוּ לָאָחוֹר וְלֹא לְפָנִים׃ g רוֹעַ
ad vsque ,Aegypti terra è vestri patres sunt egressi qua die A ‖ retrocesserunt, ‡ progressi sunt.

25 †לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד
prophetas meos seruos omnes vos ad missi & ; hanc diem

הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם h אֶת־כָּל־עֲבָדַי הַנְּבִיאִים per diem,
,me ad † obaudierunt non Et .mittendo & surgendo manè ,die ‡ mihi,

26 יוֹם הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ׃ †וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי * sed
;suam ceruicem indurâuerunt & * :suam aurem inclinauerunt nec

וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם h וַיְקַשׁוּ אֶת־עָרְפָּם h קָשָׁה
omnia eos ad loqueris Et .suis patribus præ malefecerunt & peius faciunt quàm patres eorũ, * tibi.

27 הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם׃ †וְדִבַּרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־כָּל־
non & ,eos ad vocabis & : te ad * obaudient non & , hæc verba

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא
.tibi respondebunt

i עָנָה יַעֲנוּכָה׃

famam ‖ debilitatæ
24 שָׁמַעְנוּ שִׁמְעָהּ רָפוּ יָדֵינוּ צָרָה
,agrum * exeas Ne . parturientis vt ;angor nos apprehendit
25 אַל־תֵּצְאִי הַשָּׂדֶה וּבַדֶּרֶךְ אַל־תְּהַלָּכִי כִּי חֶרֶב לְאוֹיֵב מָגוֹר מִסָּבִיב׃
.circuitu à ‡ pauor ,inimici gladius quoniam :ambules ne viam per &
26 בַּת־עַמִּי חגרי־שָׂק וְהִתְפַּלְשִׁי בָּאֵפֶר אֵבֶל
vastator veniet repentè quia :amaritudinum planctum ,tibi fac vnici
יְחִידָה עֲשִׂי־לָךְ מִסְפֵּד תַּמְרוּרִים כִּי פִתְאֹם יָבֹא הַשֹּׁדֵד
:munitionem ,meo populo in te dedi Propugnaculum ‡ . nos super
27 עָלֵינוּ׃ בָּחוֹן נְתַתִּיךְ בְּעַמִּי מִבְצָר
.eorum viam probabis & scies &
וְתֵדַע וּבָחַנְתָּ אֶת־דַּרְכָּם׃
, æs , delatoriè ‖ ambulantes] ,contumacium apostatæ ipsi Omnes
28 כֻּלָּם סָרֵי סוֹרְרִים הֹלְכֵי רָכִיל נְחֹשֶׁת
follis est Exustus . ipsi ‡ corruptores ipsi omnes :ferrum &
29 וּבְרְזֶל כֻּלָּם מַשְׁחִיתִים הֵמָּה׃ נָתַךְ מַפֶּחַ
mali & , conflando conflauit vanũ in :plumbum est consumptũ, igne ab
מֵאִשָּׁתָם עוֹפֶרֶת לַשָּׁוְא צָרַף צוֹרְפִים וְרָעִים
quia , eis vocarunt* reprobatum Argentum . sunt auulsi non
30 לֹא נִתָּקוּ׃ כֶּסֶף נְמְאָסִם קְרָאוּ לָהֶם כִּי־
. eis in * Dominvs reprobauit
מָאַס יְהוָה בָּהֶם׃

CAP. VII. 1

:dicendo ,Domino à Irmeiahu ad fuit quod Verbum
1 הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃
prædica verbum ibi prædicabis & ,Domini domus porta in Sta
2 עֲמֹד בְּשַׁעַר בֵּית יְהוָה וְקָרָאתָ שָׁם אֶת־הַדָּבָר
dic * qui ingredimini ingredientes* ,Iehudah omnis Domini verbum Audite : dices & ,istud
הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה כָּל־יְהוּדָה הַבָּאִים
.Domino vos in curuandum ad , illas ‡ portas per
בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַיהוָה׃
facite Bonas : Israel Deus exercituum Dominvs dixit Sic
3 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵייטִיבוּ
.isto loco in vos faciam habitare & ,vestra studia & ,vestras vias
דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וַאֲשַׁכְּנָה אֶתְכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
Templum :dicendo ,mendacij verbis in vobis fidatis Ne
4 אַל־תִּבְטְחוּ לָכֶם אֶל־דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל
. ipsi Domini templum , Domini templum , Domini
יְהוָה הֵיכַל יְהוָה הֵיכַל יְהוָה הֵמָּה׃
& ,vestras vias feceritis bonas faciendo bonas si Quoniam
5 כִּי אִם־הֵיטֵיב תֵּיטִיבוּ אֶת־דַּרְכֵיכֶם וְאֶת־
opera inter & virum inter iudicium feceritis faciendo si :vestra studia
מַעַלְלֵיכֶם אִם־עָשׂוֹ תַעֲשׂוּ מִשְׁפָּט בֵּין אִישׁ וּבֵין
,oppresseritis non viduam & ,pupillum , Peregrinum .eius socium
6 רֵעֵהוּ׃ גֵּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה לֹא תַעֲשֹׁקוּ
post & , isto loco in effuderitis non innocentem sanguinem &
וְדָם נָקִי אַל־תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאַחֲרֵי
:vobis malum in ambulaueritis non alienos Deos
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תֵלְכוּ לְרָעַת לָכֶם׃
dedi quam terra in ,isto loco in vos faciam habitare Et
7 וְשִׁכַּנְתִּי אֶתְכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
.seculum in vsque & seculo à ,vestris patribus
לַאֲבוֹתֵיכֶם לְמִן־עוֹלָם וְעַד־עוֹלָם׃
* fiditis ‡ quod non prodest .proficiendum non ad‡ ,mendacij verbis in vobis fidentes* vos Ecce
8 הִנֵּה אַתֶּם בֹּטְחִים לָכֶם עַל־דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לְבִלְתִּי הוֹעִיל׃
iurandum & ,adulterandum & ,occidendum ,furandum † Nunquid
9 הֲגָנֹב רָצֹחַ וְנָאֹף וְהִשָּׁבֵעַ
† est ‖ mendaciter, ,alienos Deos post eundum & ,Bahal adolendum & ,falsum in‖
לַשֶּׁקֶר וְקַטֵּר לַבָּעַל וְהָלֹךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
coram me domo in meas facies ad ‖ stetistis & veniſtis Et ‖ nostis non quos
10 אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם׃ וּבָאתֶם וַעֲמַדְתֶּם לְפָנַי בַּבַּיִת
:dixistis & , ea super meum nomen est inuocatum qua * , hac
* in idéque faciendo † vt ‡ latronum * in
הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו וַאֲמַרְתֶּם
.istas abominationes omnes faciendum ad‡ sumus Liberati
נִצַּלְנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה׃
qua * , hæc domus fuit effractorum ‡ spelunca † Nunquid
11 הַמְעָרַת פָּרִצִים הָיָה הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־
ego etiam ? vestris oculis in ea super meum nomen est inuocatum
נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם אָנֹכִי
,meum locum ad nunc ite Sed .Dominvs dixit ,vidi ecce
12 הִנֵּה רָאִיתִי נְאֻם־יְהוָה׃ כִּי־לְכוּ־נָא אֶל־מְקוֹמִי
* est ‡ vbi : principio in ibi meum nomen feci habitare quo‡ ,Siloh in * qui
אֲשֶׁר בְּשִׁילוֹ אֲשֶׁר שִׁכַּנְתִּי שְׁמִי שָׁם בָּרִאשֹׁנָה

:te à mea anima auellatur fortè ne ,Ierusalaim teipsam Erudi recedat
8 הוֹסָרִי יְרוּשָׁלַ͏ִם פֶּן־תֵּקַע נַפְשִׁי מִמֵּךְ יסר
.habitatam non terram desertam te ponam fortè ne habitabilem
פֶּן־אֲשִׁימֵךְ שְׁמָמָה אֶרֶץ לֹוא נוֹשָׁבָה׃ שום
vineam velut racemabunt Racemando :exercituum Dominvs dixit Sic Vindemiator
9 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹלֵל יְעוֹלְלוּ כַגֶּפֶן peracta vin-
.canistra ad vindemiator sicut tuam manũ Conuerte. Israel residuum demia , qui
שׁוּב יָדְךָ עַל־סַלְסְלוֹת׃ remanserant.
incircũcisa Ecce ‡audient & , contestabor ‡ & , loquar quem Super * colligit race-
10 עַל־מִי אֲדַבְּרָה וְאָעִידָה וְיִשְׁמָעוּ הִנֵּה עֲרֵלָה mos , ita ij
Dominı verbum Ecce .attendere poterunt non & , eorum auris colligẽdo col
אָזְנָם וְלֹא יוּכָלוּ לְהַקְשִׁיב הִנֵּה דְבַר־יְהוָה ligent reli-
. eo in † volent non ,opprobrium in eis fuit quum
הָיָה לָהֶם לְחֶרְפָּה לֹא יַחְפְּצוּ־בוֹ׃
super effundere ,continere ‡ laboraui ,ſum plenus Dominı ira Et
11 וְאֵת חֲמַת יְהוָה מָלֵאתִי נִלְאֵיתִי הָכֵיל שְׁפָךְ עַל־
maritus etiam quia :pariter iuuenum secretum ‡ super & ,platea in parulum*
עוֹלֵל בַּחוּץ וְעַל סוֹד בַּחוּרִים יַחְדָּו כִּי־גַם־אִישׁ
.dierum pleno cum senex ,capientur vxore cum eam
יִתָּפֵשׂוּ עִם־אִשָּׁה יְלֻכְּדוּ זָקֵן עִם־מָלֵא יָמִים׃
:pariter femine ‖ & ,agri ,alteros ad eorum domus vertentur Et
12 וְנָסַבּוּ בָתֵּיהֶם לַאֲחֵרִים שָׂדוֹת וְנָשִׁים יַחְדָּו
.Dominvs dicit ,terram habitantes super meam manũ extendã quia
כִּי־אַטֶּה אֶת־יָדִי עַל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה׃
ipse omnis ,eorum magnum ad vsque & ,eorum paruo à Nam
13 כִּי מִקְטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם כֻּלּוֹ
faciẽs‡ ipse omnis ,sacerdotem ad vsq; & ,propheta à & ,cupiditate concupiscens auarè secta-
בֹּוצֵעַ בָּצַע וּמִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֻּלּוֹ עֹשֶׂה tur auaritiã,
* leui super ,mei populi ‡ contritionem curabant Et .mendacium ‡ facit
14 שָׁקֶר׃ וַיִּרְפְּאוּ אֶת־שֶׁבֶר עַמִּי עַל־נְקֻלָּה ‡ filiæ
pax ‡ non & ,pax ,Pax : dicendo ‡ בַּת
לֵאמֹר שָׁלוֹם שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם׃ * sermone ‡ erat
pudendo‡ etiam ‡ fecerint abominationem quòd ,sunt affecti pudore ‡ ‡ Num
15 הֹבִישׁוּ כִּי־תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־בֹּושׁ יָבֹשׁוּ עָשָׂה
Quamobrem . nescierunt erubescere etiam : sunt suffusi pudore non
לֹא־יָדְעוּ גַּם־הַכְלִים לֹא יֵדָעוּ לָכֵן
dixit , corruent , eos visitabo ‡ tempore in cadentes in ‖ cadent ‖inter ruentes
16 יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת־פָּקְדָתִים יִכָּשְׁלוּ אָמַר ‡ quo
.videte & ,vias super State ,Dominvs dixit Sic .Dominvs
יְהוָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עִמְדוּ עַל־דְּרָכִים וּרְאוּ ‖ de
;ea in ambulate & , bona via ipsa vbi ,seculi ‡ semitis in † interrogate & ‡ antiquis
וְשַׁאֲלוּ לִנְתִבוֹת עוֹלָם אֵי־זֶה דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְלֵכוּ־בָהּ quæ sit
.ambulabimus Non :dixerunt & .vestræ animæ requiem inuenietis &
וּמְצָאוּ מַרְגּוֹעַ לְנַפְשֹׁתֵיכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא נֵלֵךְ׃ ‖ יָלַךְ
:buccinæ voci intendite : speculatores vos super constituam Et
17 וָאָקִים עֲלֵיכֶם צֹפִים הַקְשִׁיבוּ לְקוֹל שׁוֹפָר ‖ קוּם ‖ צָפָה
.intendemus Non :dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ לֹא נַקְשִׁיב׃
.eis in * quæ cœtus cognosce & :gentes audite Ideo congregatio
18 לָכֵן שִׁמְעוּ הַגּוֹיִם וּרְעִי עֵדָה אֶת אֲשֶׁר־בָּם׃ * sunt
,istum populum ad ‡ malum adducens ‡ ego Ecce :terra Audi ‖ יָדַע ‖ יָעַד
19 שִׁמְעִי הָאָרֶץ הִנֵּה אָנֹכִי מֵבִיא רָעָה אֶל־הָעָם הַזֶּה ‡ adduco
,intenderuut non meis verbis super quia :eorum cogitationum fructum ‡ super
פְּרִי מַחְשְׁבוֹתָם כִּי עַל־דְּבָרַי לֹא הִקְשִׁיבוּ בּוֹא
mihi iam quid Vt . ea in reprobauerunt & meam legem & ‖ פְּרִי
20 וְתוֹרָתִי וַיִּמְאָסוּ־בָהּ׃ לָמָּה־זֶּה לִי ‖ יָרֵה
? longinqua terra de optimus * calamus & , veniet Seba de thus * odoratus
לְבוֹנָה מִשְּׁבָא תָּבוֹא וְקָנֶה הַטּוֹב מֵאֶרֶץ מֶרְחָק
non vestra sacrificia & : beneplacitum ad † non vestræ Ascensiones ‡ ‖ Holocau-
עֹלֹתֵיכֶם לֹא לְרָצוֹן וְזִבְחֵיכֶם לֹא־ tomata ve-
dans ‡ ego Ecce : Dominvs dixit sic Propterea .mihi dulcuerunt stra
21 עָרְבוּ לִי׃ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן † sunt
,pariter filij & , patres eis in ruent & :ruinas hunc populum ad ‡ do
אֶל־הָעָם הַזֶּה מִכְשֹׁלִים וְכָשְׁלוּ בָם אָבוֹת וּבָנִים יַחְדָּו populo huic
.peribunt eius socius * & vicinus ‖ רֵעַ
22 כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה עָם בָּא מֵאֶרֶץ צָפוֹן ‖ אָבוּד
,Aquilonis terra de veniens‡ populus Ecce : Dominvs dixit Sic ‖ ק
וְגוֹי גָּדוֹל יֵעוֹר מִיַּרְכְתֵי־אָרֶץ׃ ‡ venit
patrem ‖ & Arcum . tertæ lateribus à suscitabitur magna gens &
23 קֶשֶׁת וְכִידוֹן יֶחֱזָקוּ אַכְזָרִי הוּא וְלֹא יְרַחֵמוּ קוֹלָם כַּיָּם consurget
mare vt eorum Vox . miserebunrur non & , ipsa crudelis . prehendent ‖ scutum ar-
יֶהְמֶה וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה ripient ; cru-
prælium ad vir tanquã instructa‖ : equitabunt equos super & ; sedet tumultum‡ deles sunt,
.Siion filia , te aduersum ‡ sonabit,
עָלַיִךְ בַּת־צִיּוֹן׃ ‖ parati

,eos percussisti ?veritatem ‡ ad * nónne tui oculi DOMINE
יְהוָה עֵינֶיךָ הֲלוֹא לֶאֱמוּנָה הִכִּיתָה אֹתָם
:disciplinam accipere renuerunt ,eos consumpsisti : doluerunt non &
חָלוּ וְלֹא־ מָאֲנוּ קַחַת מוּסָר
ego Et .reuerti renuerunt ;petra pra suas † facies roborauerunt ‡
וַאֲנִי פְּנֵיהֶם מִסֶּלַע חָזְקוּ מָאֲנוּ לָשׁוּב
viam nouerunt non quia : sunt facti stulti ;ipsi tenues Veruntamen ‡ ,dixi
אָמַרְתִּי אַךְ דַּלִּים הֵם נוֹאָלוּ כִּי לֹא יָדְעוּ דֶּרֶךְ
,magnates ‡ ad mihi Ibo .sui Dei iudicium ,DOMINI
אֵלְכָה־ לִּי אֶל־הַגְּדֹלִים וַאֲדַבְּרָה אוֹתָם כִּי הֵמָּה יָדְעוּ דֶּרֶךְ יְהוָה
iudicium ,DOMINI viam cognouerunt ipsi quippe ;eos alloquar &
יְהוָה מִשְׁפַּט אֱלֹהֵיהֶם׃ אַךְ הֵמָּה יַחְדּוּ שָׁבְרוּ עֹל נִתְּקוּ מוֹסֵרוֹת׃
.vincula euulserunt ‡ ,iugum confregerunt simul ipsi veruntamen .sui Dei
יִסְּ עַל־כֵּן הִכָּם אֲרִיֵה מִיַּעַר זְאֵב עַרְבוֹת יְשָׁדְדֵם
,eos vastabit desertorum lupus ,sylua de leo eos percussit Idcirco
נָמֵר שֹׁקֵד עַל־ עָרֵיהֶם כָּל־ הַיּוֹצֵא מֵהֶנָּה יִטָּרֵף
.eorum auersiones inualuerunt †,suæ prævaricationes se multiplicauerunt quia
כִּי רַבּוּ פִּשְׁעֵיהֶם עָצְמוּ מְשׁוּבֹתֵיהֶם׃
,me dereliquerunt tui filij ?tibi parcam hoc ad Vbi ‡
אֵי לְזֹאת אֶסְלַח־ לָךְ בָּנַיִךְ עֲזָבוּנִי
:commiserunt adulterijs & ,eos saturaui & :Deum * non † per iurauerūt &
וַיִּשָּׁבְעוּ בְלֹא אֱלֹהִים וָאַשְׂבִּעַ אוֹתָם וַיְנָאֲפוּ
.turmatim † se congregabant meretricis domo ‡ &
וּבֵית זוֹנָה יִתְגּוֹדָדוּ׃
vxorem ad vnusquisque ,erant manè pasti * equi ‡
סוּסִים מְזוּנִים מַשְׁכִּים הָיוּ אִישׁ אֶל־ אֵשֶׁת
.hinniebant sui socij ‡ dixit ,visitabo non his super Nunquid
רֵעֵהוּ יִצְהָלוּ׃ הַעַל־ אֵלֶּה לוֹא־ אֶפְקֹד נְאֻם־ יְהוָה
vlciscetur non ,hæc sicut † quæ gente in an & ?DOMINVS
וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־ כָּזֹה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי׃
,labefactate ‡ & ,eius muros in Ascendite ? mea anima
עֲלוּ m † בְשֻׁרוֹתֶיהָ וְשַׁחֵתוּ נַפְשִׁי׃
non quia ,eius (murorū) minas * auferte : faciatis ne consummationē &
וְכִלָּה אַל־ תַּעֲשׂוּ הַסִּירוּ נְטִישׁוֹתֶיהָ כִּי לוֹא
me in sunt præuaricati præuaricando Quia .ipsa ‡ DOMINI
לַיהוָה הֵמָּה׃ כִּי בָגוֹד בָּגְדוּ בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נְאֻם־ יְהוָה׃
,DOMINVS ait ,Iehudah domus & ,Israel domus
non & :ipse Non : dixerunt &,DOMINVM in sunt Mentiti †
כִּחֲשׁוּ בַּיהוָה וַיֹּאמְרוּ לוֹא הוּא וְלֹא־ תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה וְחֶרֶב וְרָעָב לֹא נִרְאֶה׃
.videbimus non famem & gladium & ,malum nos super veniet
fiet Sic .eis in non sermo * & ,ventum in erunt ‡ prophetæ Et
וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לָרוּחַ וְהַדִּבֵּר אֵין בָּהֶם כֹּה יֵעָשֶׂה
:exercituum Deus DOMINVS dixit sic Propterea .eis
לָכֵן כֹּה־ אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
tuo ore ,in mea verba dans ‡ ego ecce : hoc verbum vos loqui † Pro
יַעַן דַּבֶּרְכֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הִנְנִי נֹתֵן דְּבָרַי בְּפִיךָ
.eos comedet † & ,ligna ‡ hunc populum &,ignem in *
לָאֵשׁ וְהָעָם הַזֶּה עֵצִים וַאֲכָלָתַם׃
,Israel domus longinquo de gentem vos super adducens ‡ ego Ecce
הִנְנִי p מֵבִיא עֲלֵיכֶם גּוֹי מֵמֶרְחָק בֵּית יִשְׂרָאֵל
non † gens , ipsa ‡ seculo à gens ,ipsa * robusta gens ,DOMINVS ait
נְאֻם־ יְהוָה גּוֹי אֵיתָן הוּא גּוֹי מֵעוֹלָם הוּא גּוֹי לֹא־
.loquatur quid audies ‡ nec ,eius linguam cognosces
תֵדַע לְשׁוֹנוֹ וְלֹא תִשְׁמַע מַה־ יְדַבֵּר׃
.fortes ipsi vniuersi ,patens sepulchrum veluti eius Pharetra
q אַשְׁפָּתוֹ כְּקֶבֶר פָּתוּחַ כֻּלָּם גִּבּוֹרִים׃
,tuos filios comedēt ,tuum panem & ,tuam messem comedet Et
וְאָכַל קְצִירֵךְ וְלַחְמֵךְ יֹאכְלוּ בָנַיִךְ
,tuam vitem comedet ,tuum bouem ‡ & ,tuum pecus * comedet ,tuas filias &
וּבְנוֹתַיִךְ יֹאכַל צֹאנֵךְ וּבְקָרֵךְ יֹאכַל גַּפְנֵךְ
fideus ‡ tu quibus ,tuarum munitionum † vrbes depauperabit ‡:tuā ficum &
וּתְאֵנָתֵךְ יְרֹשַׁשׁ עָרֵי מִבְצָרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָטֵחַ
,DOMINVS dixit ,ipsis diebus in etiam Et .gladio in , eis in
בַּחֶנֶב בָּהֶן׃ וְגַם בַּיָּמִים הָהֵמָּה נְאֻם־ יְהוָה
,dixeritis si ,erit Et .consummationem vobiscum faciam non
לֹא־ אֲעֲשֶׂה אִתְּכֶם כָּלָה׃ וְהָיָה כִּי תֹאמְרוּ
? hæc omnia nobis noster Deus DOMINVS fecit quid Propter
תַּחַת מָה עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָנוּ אֵת כָּל־ אֵלֶּה
,alienigenæ Deo seruistis & ,me dereliquistis Sicut : eos ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וַתַּעַבְדוּ אֱלֹהֵי נֵכָר
.vobis ‡ non * terra in alienis seruietis sic : vestra terra in
בְּאַרְצְכֶם כֵּן תַּעַבְדוּ זָרִים בְּאֶרֶץ לֹא לָכֶם׃

‡ sunt
‡ res stabiles,
d נָכֶה חוּל
f לָקַח יָסַר
* duriores fuerunt
† eorum
‡ Forsitā pauperes sunt
g דָּלַל
‡ maiores,
b יָסַר
deserta incolens
‡ ruperunt
* festinans
‡ qui egressus fuerit
† multiplicauerunt se rebelliones
‡ Quomodo in
i רַבָּב אסלת ק
‡ eum qui
* est Deus,
‡ in
† in multitudine tāquam exercitus.
מיונים P
‡ Vt
* saturati singulo
k זוּן אִישׁ
‡ proximi
† est
‡ dissipate,
m עֲלֵה
* mœnia
n עָשָׂה
‡ sunt.
¶ Negauerūt
‡ fuerunt
* nihil erat
o הָיָה
eō quòd locuti estis
‡ do
* vt ‡ vt
† consumet
‡ adduco
P בּוֹא
* est
‡ quæ
‡ est,
† cuius ignorabis
‡ intelliges
q יָדַע
* oues tuas,
‡ boues tuos,
‡ conteret
† munitas tuas
‡ fidis

,Iehudah in hoc facite audite & :Iahacob domo in hoc Annunciate
s † הַגִּידוּ זֹאת בְּבֵית יַעֲקֹב וְהַשְׁמִיעוּהָ בִּיהוּדָה לֵאמֹר׃ 20
‡ cui * est oculi :cor * nou & ‡ ,stulte popule hoc nunc Audite .dicendo
‡ sunt ‡ vident † sunt ‡ audiunt
† שִׁמְעוּ־ נָא זֹאת עַם־ סָכָל וְאֵין לֵב עֵינַיִם 21
.audient ‡ non & , † eis aures :videbunt ‡ non & , ‡ eis
לָהֶם׃ וְלֹא יִרְאוּ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ׃
meis faciebus à An ‡ ?DOMINVS ait ,timebitis non me Nunquid
‡ Num à facie mea * pauebitis? ‡ præceptum sempiternū
† הָאוֹתִי לֹא־ תָחִילוּ נְאֻם־ יְהוָה אִם מִפָּנַי 22
,seculi statutum ‡ , mari terminum arenam posui qui , dolebitis * non
x חוֹל גְּבוּל לַיָּם חֹק־ עוֹלָם לֹא יַעַבְרֶנּוּ
;præualebunt non & , se commouebunt Et .illud præteribit non &
y וְלֹא יִשְׁבְּרוּ וְיִתְגָּעֲשׁוּ וְלֹא יַעַבְרֻנָהוּ
populo Et .illud transibunt non & ,eius fluctus tumultuabuntur † &
† וְלָעָם z וְלִבָּם סָרָה וּמֹרָה סָרוּ וַיֵּלֵכוּ׃ 23
.abierunt & ,declinauerunt :rebelle & contumax ‖ cor fuit huic
a גָּלוּ וְלֹא־ עָבָרוּנִי׃ וְלֹא יֹאמְרוּ בְלִבָּם נִירָא נָא אֶת־ יְהוָה
DOMINVM nunc Metuamus :suo corde in dixerunt non Et
אֱלֹהֵינוּ הַנֹּתֵן גֶּשֶׁם וּמַלְקוֹשׁ בְּעִתּוֹ וּשְׁבֻעוֹת קָצִיר יִשְׁמָר־ לָנוּ׃ 24
:suo tēpore in serotinam & ,temporaneam & pluuiam dantē nostrū Deum
† וְלוֹא־ אָמְרוּ בְלִבָּם נִירָא נָא אֶת־ יְהוָה
vestræ Iniquitates .nobis custodiet messis statutorum ‡ septimanas †
c † עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאותֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם׃ 25
vobis à bonum prohibuerunt vestra peccata & :hæc fecerunt declinate
* aspicient vt qui ponit laqueos, struere fecerunt laqueum
כִּי־ נִמְצְאוּ בְעַמִּי רְשָׁעִים יָשׁוּר כְּשֹׁךְ † 26
expositionem secundū intuebitur * :impij meo populo in sunt inuenti Quia
d יְקוֹשְׁשׁוּ הָצִיבוּ מַשְׁחִית אֲנָשִׁים יֹלְכֵרוּ׃ כְּכְלוּב 27
.capient homines ,exterminatorium statuerunt ,laqueorum
‡ auibus, † sunt ‡ candidi facti sunt ‡ in malis alios viros malos * nec ‡ pauperum
ideo :dolo † plenæ eorum domus sic , volatili ‡ plena
e גְּדֹלוּ וַיַּעֲשִׁירוּ׃ עָבְתוּ שָׁמַנּוּ גַּם מָלְאוּ עוֹף כֵּן בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה עַל־ כֵּן
etiam ,nituere ‡ ,sunt Impinguati . sunt ditati & sunt magnificati
† דִּין יָתוֹם לֹא־ דָנוּ 28
,pupilli iudicium * , iudicauerunt non iudicium :mali verba ‡ superauerunt
f וְיִצְלִיחוּ וּמִשְׁפַּט אֶבְיוֹנִים לֹא שָׁפָטוּ׃
.iudicauerunt non egenorum ‡ iudicium & :prosperauerunt &
† הַעַל־ אֵלֶּה לֹא־ אֶפְקֹד נְאֻם־ יְהוָה אִם 29
Num † ?DOMINVS dicit ,visitabo non his super Nunquid
Stupor * ‡ mea anima vlciscetur non ,hæc ‡ sicut quæ gente in
g † בְּגוֹי אֲשֶׁר־ כָּזֹה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי׃ 30
prophetauerunt Prophetæ .terra in est facta fœditas &
† הַנְּבִאִים נִבְּאוּ h נֶהְיְתָה בָּאָרֶץ׃ 31
meus populus & ,eorum ‡ manus super dominabūtur † sacerdotes & falsitate in ‡
בְּשֶׁקֶר וְהַכֹּהֲנִים יָרְדוּ עַל־ יָדֵיהֶם וְעַמִּי
‡ eius nouissimo in facietis ‡ quid & : sit dilexerunt *
k אָהֲבוּ כֵּן וּמַה־ תַּעֲשׂוּ לְאַחֲרִיתָהּ׃

CAP. VI.

Tecoah in & ,Ieruſalaim interiori † de Biniamin filij Fugite
l † הָעֻזּוּ בְנֵי בִנְיָמִן מִקֶּרֶב יְרוּשָׁלַם וּבִתְקוֹעַ 1
malum quia :facem ‡ eleuate Hacherem Beth ‡ super & ,buccina clangite
תִּקְעוּ שׁוֹפָר וְעַל־ בֵּית הַכֶּרֶם m שְׂאוּ m מַשָּׂאת כִּי רָעָה
.magna contritio & ,Aquilone ab est visum
נִשְׁקְפָה מִצָּפוֹן וְשֶׁבֶר גָּדוֹל׃
.Siion filiam assimilaui delicatæ & Venustæ *
† הַנָּוֶה וְהַמְעֻנָּגָה n דִּמִּיתִי בַּת־ צִיּוֹן׃ 2
tentoria ea in fixerunt :eorū greges & ,pastores venient eam Ad
† אֵלֶיהָ o יָבֹאוּ רֹעִים וְעֶדְרֵיהֶם p תָּקְעוּ עָלֶיהָ אֹהָלִים 3
eam aduersus Sacrate .suam manum † vnusquisque pauerunt ,circum ‡
† קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ 4
declinauit quia :nobis Væ .Meridie in ascēdamus &,surgite ,bellum
q נָטָה כִּי־ פָנָה צֵלְלֵי־ עֶרֶב׃ מְלָחָמָה קוּמוּ וְנַעֲלֶה בַּצָּהֳרַיִם אוֹי לָנוּ כִּי־ פָנָה
* noctu, & dissipemus ædes ‡ arbores, † est ‡ quæ * in ciuitate ‡ est in medio
.vesperæ ‡ vmbræ se extenderunt quia :dies
† קוּמוּ וְנַעֲלֶה בַלָּיְלָה וְנַשְׁחִיתָה אַרְמְנוֹתֶיהָ׃ 5
,lignum ‡ Succidite : exercituum DOMINVS dixit sic Quia
† כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּרְתוּ עֵצָהּ 6
* ,est visitata ‡ ciuitas † Hæc . aggerem Ieruſalaim iuxta effundite &
וְשִׁפְכוּ עַל־ יְרוּשָׁלַם סֹלְלָה הִיא הָעִיר הָפְקֹד
puteum eōullire Secundum † . eius interiori in ‡ oppressor ipsa tota
r † כְּהָקִיר בּוֹר חַיָּתָהּ׃ כָּלָה עָשֹׁק בְּקִרְבָּהּ׃ 7
vastitas & Direptio .suam malitiam fecit scaturire sic : suas aquas
* auditur * coram me, ‡ infirmitas
מֵימֶיהָ כֵּן הִקְרָה רָעָתָהּ חָמָס וָשֹׁד
,percussio & ægritudo ‡ semper meas facies super * ,ea in audietur ‡
יִשָּׁמַע בָּהּ עַל־ פָּנַי תָּמִיד s חֳלִי t וּמַכָּה׃

propter gen-tes

custodes Ierusalaim super facite audire ecce :gentibus Memorate
16 †הַזְכִּירוּ לַגּוֹיִם הִנֵּה הַשְׁמִיעוּ עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם נֹצְרִים
Iehudah ciuitates super dabunt & :longinqua terra è venientes
בָּאִים מֵאֶרֶץ הַמֶּרְחָק [g]וַיִּתְּנוּ עַל־עָרֵי יְהוּדָה
:circuitu à eam iuxta fuerunt agrorum custodes Veluti .suam vocem
17 קוֹלָם׃ †כְּשֹׁמְרֵי שָׂדַי הָיוּ עָלֶיהָ סָבִיב
.Dominvs dixit ,exacerbauit me quia
כִּי־אֹתִי [h]מָרָתָה נְאֻם יְהוָה׃
quia :tua malitia ista :tibi hæc fecerunt *tua studia* & tua Via
18 †דַּרְכֵּךְ וּמַעַלְלֶיךָ [i]עָשׂוּ אֵלֶּה לָךְ זֹאת רָעָתֵךְ כִּי
.tuum cor ad vsque *pertigit* ‡ quia ,*amarum* *
[k]מָר כִּי נָגַע עַל־לִבֵּךְ׃
,‡ mei cordis parietes ,*torquebor meus visceribus* ,*meis* Visceribus †
19 †מֵעַי מֵעַי אֲחוֹלָלָה קִירוֹת לִבִּי
tubæ vocem quoniam , tacebo non ,meum cor *mihi tumultuans* *
הֹמֶה־לִי לִבִּי לֹא אַחֲרִשׁ כִּי קוֹל שׁוֹפָר
contritionem super Contritio .belli clamorem ,mea anima audisti
20 שָׁמַעַתְּ נַפְשִׁי תְּרוּעַת מִלְחָמָה׃ †שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר
,mea *tentoria* sunt vastata repentè :terra omnis est vastata quia ,est vocata
נִקְרָא כִּי־שֻׁדְּדָה כָּל־הָאָרֶץ פִּתְאֹם שֻׁדְּדוּ אָהָלַי
.incæ cortinæ subitò
רְגָע יְרִיעֹתָי׃
?tubæ vocem audiam :vexillum videbo Vsquequo
21 †עַד־מָתַי אֶרְאֶה־[l]נֵּס אֶשְׁמְעָה קוֹל שׁוֹפָר׃
insipientes filij ,cognouerunt non me meus populus stultus Quia
22 †כִּי אֱוִיל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדָעוּ בָּנִים סְכָלִים
,malefaciendum ad *illi* * sapientes ,*ipsi* * intelligentes non & ,*ipsi* *
הֵמָּה וְלֵא [m]נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים לְהָרַע
ecce & , terram Vidi .nouerunt non benefacere at
23 וְלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ׃ †רָאִיתִי אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה־
.corum lux † non & ,cælos *ad* & :vacua & , *inanitas* ‡
[n]תֹהוּ [o]וָבֹהוּ וְאֶל־הַשָּׁמַיִם וְאֵין אוֹרָם׃
colles omnes & : *contremiscentes* ‡ ecce & ,montes Vidi
24 †רָאִיתִי וְהִנֵּה רַעֲשִׁים וְכָל־הַגְּבָעוֹת
volatile omne † & :homo ‡ non ecce & ,Vidi .*concutiebantur* *
הִתְקַלְקָלוּ׃ [q]†רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם וְכָל־עוֹף
:desertum *Charmel* * ecce & , Vidi .*auolarant* ‡ cæli
25 הַשָּׁמַיִם נָדָדוּ׃ †רָאִיתִי וְהִנֵּה הַכַּרְמֶל הַמִּדְבָּר
faciebus ‡ à i ,Dominī *faciebus* ‡ à erant destructæ eius vrbes omnes &
וְכָל־עָרָיו נִתְּצוּ מִפְּנֵי יְהוָה מִפְּנֵי
erit Deserta :Dominvs dixit sic Nam .eius *nasi* † iræ
26 חֲרוֹן אַפּוֹ׃ †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה שְׁמָמָה תִּהְיֶה
.faciam non consummationem sed :terra omnis
כָּל־הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא אֲעֲשֶׂה׃
:desuper cæli *nigrescent* * & ,terra *lugebit* ‡ hoc Propter
27 †עַל־זֹאת תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְקָדְרוּ הַשָּׁמַיִם מִמָּעַל
auertar nec ,me pœnituit non & ,cogitaui , sum locutus quòd *super* ‡
עַל כִּי־דִבַּרְתִּי [r]זָמֹתִי וְלֹא נִחַמְתִּי וְלֹא־אָשׁוּב
omnis *fugiens* * ,arcu ‡ iacientis & *equitis* † voce A .eo ab
28 מִמֶּנָּה׃ †מִקּוֹל פָּרָשׁ וְרֹמֵה קֶשֶׁת בֹּרַחַת כָּל־
Omnis .ascenderunt rupes ad & ,*condensa* † in sunt ingressi ;*ciuitas* ‡
הָעִיר [s]בָּאוּ בָעָבִים [t]וּבַכֵּפִים עָלוּ כָּל־
.quisquam eis in *habitans* ‡ non & ,est derelicta ciuitas
הָעִיר עֲזוּבָה וְאֵין־יוֹשֵׁב בָּהֶן אִישׁ׃
quia :coccino te *indues* * quia ? facies quid vastata tu Et
29 †וְאַתְּ שָׁדוּד מַה־[u]תַּעֲשִׂי כִּי־תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִּי־
vanum in ‖ ,tuos oculos *fuco in scindes* ‡ quia ,*auri* † ornamento te *ornabis* ‡
תַעֲדִי [x]עֲדִי־זָהָב כִּי־תְקָרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא
.quærent tuam animam ,amatores te *in reprobauerunt* :*te decorabis* *
[y]תִּתְיַפִּי מְאָסוּ־בָךְ עֹגְבִים נַפְשֵׁךְ יְבַקֵּשׁוּ׃
,*primiparæ* ‡ vt anguſtiam ,audiui parturientis tanquam vocem Quippe
30 †כִּי קוֹל כְּחוֹלָה שָׁמַעְתִּי [z]צָרָה כְּמְבַכִּירָה
,mihi nunc Væ : ‖ ,suas *volas* ‡ expandet ,*conqueretur* † ;Siion filiæ vocem
קוֹל בַּת־צִיּוֹן תִּתְיַפַּח תִּפְרֹשׂ כַּפֶּיהָ אוֹי־נָא לִי
.*interfectoribus* ‡ mea anima *est lassata* * quia
כִּי־עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים׃

CAP. V.

,scitote & , nunc videte & ,Ieruſalaim plateis in *Discurrite* †
1 †שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם [a]וּרְאוּ־נָא וּדְעוּ
faciens ‡ sit an ,virum inueniatis an ,eius plateis in quærite &
וּבַקְשׁוּ בִרְחֹבוֹתֶיהָ אִם־תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם־יֵשׁ עֹשֶׂה
Dominvs *viuens* ‡ si Et .ei parcam & :veritatem *quærens* † ,iudicium
2 מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֲמוּנָה וְאֶסְלַח־לָהּ׃ †וְאִם [b]חַי־יְהוָה
.iurabunt *vanum in ideo* ‖ ,dixerint
יֹאמֵרוּ לָכֵן לַשֶּׁקֶר יִשָּׁבֵעוּ׃

quia :noſtra ignominia nos operiet & ,noſtro pudore in *Iacebimus* Dormiemus
25 †נִשְׁכְּבָה בָּשְׁתֵּנוּ [h]וּתְכַסֵּנוּ כְלִמָּתֵנוּ כִּי [h]כָסָה
noſtri patres & , nos ,peccauimus noſtro Deo Dominō
לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ
Dominī *voce in audiuimus* ‖ non & :hanc diem ad vſq; & ,*noſtris pueritiis* à ab adoleſcē-tia noſtra,
מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה ‖ obtempera-uimus voci
.noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ׃

CAP. IIII. ד

:reuertere me ad ,Dominvs dixit ,Iſrael fueris reuerſus Si
1 †אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב facie mea, *demigrabis.
.*vagaberis* non & ,*meus faciebus* à tuas abominationes abſtuleris ſi &
וְאִם־[i]תָּסִיר שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד׃ [i]סוּר
:iuſtitia in & ,iudicio in ‡ ,veritate in Dominvs *Viuens* ‡ iurabis Et ‡ viuit ‡ &
2 †וְנִשְׁבַּעְתָּ [k]חַי־יְהוָה [l]בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה [k]חָיָה [l]אָמֵן
.ſe laudabunt eo in & ,gentes eo in ſe benedicent &
וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ׃
:Ieruſalaim & ,Iehudah viro Dominvs dixit ſic Quia
3 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִירוּשָׁלַ͏ִם Arate ‡ aruum, † ſuper
.ſpinas *adȝ* ſeratis ne & :*nouale* ‡ vobis *Nouate* *
נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל־תִּזְרָעוּ אֶל־[m]קֹצִים׃ [m]קוֹץ
,veſtri cordis præputia auferte & ,Dominō vos Circuncidite
4 †הִמֹּלוּ [n]לַיהוָה וְהָסִרוּ [o]עָרְלוֹת לְבַבְכֶם [n]מול [o]סור
ignis vt egrediatur forte ne :Ieruſalaim habitatores & ,Iehudah *eir* *
אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם פֶּן־[p]תֵּצֵא כָאֵשׁ * viri [p]יצא
.veſtrorum *conatuū malitiæ faciebus à, extinguens* ‖ non &, ſuccendatur & ,mea ira ‖ ſit qui ex-tinguat pro-pter malitiā operum
חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין מְכַבֶּה מִפְּנֵי [q]רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם׃ [q]רוע [r]נגר
:dicite & ,facite audire Ieruſalaim in & ,Iehudah in Annunciate
5 †הַגִּידוּ בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַ͏ִם תַּשְׁמִיעוּ וְאִמְרוּ הקעו [p]קעו
,*Colligamini* † : dicite & ,*complete* * ,clamate ;terra in tuba Clangite *congregate, † Congrega-te vos
וּתְקָעוּ שׁוֹפָר בָּאָרֶץ קִרְאוּ מָלְאוּ וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ ‡munitas.
.*munitionis* ‡ ciuitates in ingrediamur &
וְנָבוֹאָה אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר׃ ‖ congtegate vos,
malum quia : ſtetis ne ,*aufugite* ‖ , Siion in vexillum Leuate
6 †שְׂאוּ־נֵס צִיּוֹנָה [s]הָעִיזוּ אַל־תַּעַמֹדוּ כִּי רָעָה [s]נסס [t]עוז
.magnam contritionem & ,Aquilone ab *adducens* * ego
מֵבִיא מִצָּפוֹן וְשֶׁבֶר גָּדוֹל׃ * adduco ‡ interfector
,eſt profectus gentium *corruptor* ‡ & ,ſuo vmbraculo de leo Aſcendit
7 †עָלָה אֲרִיֵה מִסְּבֻכּוֹ וּמַשְׁחִית גּוֹיִם נָסָע [u]נסע
:ſolitudinem in tuam terram *ponendum ad* † ,ſuo loco de eſt egreſſus vt ponat
יָצָא מִמְּקֹמוֹ לָשׂוּם אַרְצֵךְ לְשַׁמָּה
hoc Super .habitatore abſque *deſtruentur* ‡ tuæ ciuitates ‡ deſolentur;
עָרַיִךְ [x]תִּצֶּינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ †עַל־זֹאת [y]נצה
8 *nasi* ira eſt auerſa non quia :vlulate & plangite ,ſaccis vos accingite furoris
חִגְרוּ [x]שַׂקִּים סִפְדוּ וְהֵילִילוּ כִּי לֹא־[y]שָׁב חֲרוֹן אַף־ [x]שקק
,Dominvs dixit ,illa die in erit Et .eo ab ‖ Domini [y]שוב
יְהוָה מִמֶּנּוּ׃ ‖ à nobis.
9 †וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
,ſacerdotes obſtupeſcent & : principum cor & , regis cor peribit
יֹאבַד לֵב־הַמֶּלֶךְ וְלֵב הַשָּׂרִים וְנָשַׁמּוּ הַכֹּהֲנִים
,Dominē* Domine Ahah :dixi Et .admirabuntur prophetæ & *Deus
וְהַנְּבִיאִים יִתְמָהוּ׃ †וְאָמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה
erit Pax :dicendo ,Ieruſalaim & ,*iſti populo impoſuiſti imponendo* ‡ verè ‡ decipiendo decepiſti po-pulum iſtū,
10 אָכֵן [z]נָשֹׂא הִשֵּׂאתָ לָעָם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַ͏ִם לֵאמֹר שָׁלוֹם יִהְיֶה [z]נשא
.animam ad vſque gladius *pertigit* † & :vobis † peruenit
לָכֶם וְנָגְעָה חֶרֶב עַד־הַנָּפֶשׁ׃
ſiccus Ventus :Ieruſalaim & ,huic populo dicetur illo tempore In
11 †בָּעֵת הַהִוא יֵאָמֵר לָעָם־הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַ͏ִם רוּחַ צַח ‡ in excelſis ‖ in
ventilandum ad non ,mei populi filiæ via ‖ ,deſerto in *locis editis* ‡
שְׁפָיִם [a]בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בַּת־[b]עַמִּי לוֹא־לִזָרוֹת [a]שפה
:mihi veniet *illis ab plenus* * Ventus .purgandum ad neque [b]זרה
וְלוֹא לְהָבֵר׃ * vehemen-tior his ‡ & leuiores ſunt
12 †רוּחַ מָלֵא מֵאֵלֶּה יָבוֹא לִי [c]קלל
.eis cum iudicia loquar ego etiam nunc ‡
עַתָּה גַּם־אֲנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים אוֹתָם׃
ſunt lenes ,eius currus turbo veluti & ,aſcendet nubes tanquam Ecce
13 †הִנֵּה כֶּעָנָנִים יַעֲלֶה וְכַסּוּפָה מַרְכְּבוֹתָיו [c]קַלּוּ ‡ in prædam dati
.ſumus *deuaſtati* ‡ quoniam ,nobis Væ .eius equi aquilis *præ*
מִנְּשָׁרִים סוּסָיו אְוֵי לָנוּ כִּי שֻׁדָּדְנוּ׃ [d]ישע
quo vſque .ſis ſalua vt ,Ieruſalaim tuum cor malitia à Laua * medio tui, ‡ iniquitatis
14 †כַּבְּסִי מֵרָעָה לִבֵּךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם לְמַעַן [d]תִּוָּשֵׁעִי עַד־מָתַי [e]לון
?tuæ *iniuriæ* ‡ cogitationes *tuo interiori* * in facies morati † veniet [f]נגד
[e]תָּלִין בְּקִרְבֵּךְ מַחְשְׁבוֹת אוֹנֶךָ׃
iniquitatem faciētis audire & :Dan à † annunciantis vox Nam
15 †כִּי קוֹל [f]מַגִּיד מִדָּן וּמַשְׁמִיעַ אָוֶן
.Ephraim monte de
מֵהַר אֶפְרָיִם׃

* ob facilitatem ‡ peccate fecit

כְּרֵעַת *prophanauit* ‡ & ,שׂה fornicationis *leuitate* à * fuit Et
9 † וְהָיָה מִקֹּל זְנוּתָהּ וַתֶּחֱנַף אֶת־הָאָרֶץ
hoc omni cum etiam Et .ligno & lapide cum est mœchata &
10 וַתִּבְגֹּד בָּהּ אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה בְּכָל־לִבָּהּ † וְגַם־בְּכָל־זֹאת
,suo corde toto in Iehudah eius soror præuaricatrix me ad est reuerta nõ
לֹא־שׁוּבָה אֵלַי בְּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה בְּכָל־לִבָּהּ
sed mendaciter, DOMINVS dixit Et .DOMINVS dixit ,*falsitate in quilibet*
11 כִּי אֶת־מְשֻׁבָה נָפְשָׁה מִמֶּנִּי † וַיֹּאמֶר יְהוָה
rebellis magis quàm præuaricatrix * clama ‡ dic: .Iehudah *præuaricatrice* prã ‡ ,Israel *refractaria* ſuam animã Iuſtificauit :me ad
צְדָקָה נַפְשָׁה מִשָּׁבָה מִשְׁבָּה יִשְׂרָאֵל מִבֹּגֵדָה יְהוּדָה׃
:*dices* ‡ & ;Aquilonem ad iſtos ſermones *clamabis* * & ,Vade
12 † הָלֹךְ וְקָרָאתָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָפֹנָה וְאָמַרְתָּ
† rebellis cadere faciam non :DOMINVS dixit ,Israel *refractaria* † Reuertere
שׁוּבָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה לֹוא־° אַפִּיל
‡ iram meam ſeruabo non :DOMINVS dixit ,*ego benignus* ‡ quia :vos in *meas facies* †
° נָפַל
‡ misericors ſum, פָּנַי בָּכֶם כִּי־חָסִיד אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לֹא ׀ אֶטּוֹר
† iram DOMINVM in quia ,tuam iniquitatem ſcito Veruntamen .ſeculum in †
p נָטַר
לְעוֹלָם׃ † אַךְ דְּעִי עֲוֹנֵךְ כִּי בַיהוָה 13
q יָדַע omni ſub alienis tuas vias ſparſiſti & :es præuaricata tuum Deum
viridi,& vocem meam אֱלֹהַיִךְ פִּזַּרְתְּ אֶת־דְּרָכַיִךְ לַזָּרִים תַּחַת כָּל־
.DOMINVS ait ,audiſtis non *mea voce in* & ,*frondoſo* ligno
עֵץ רַעֲנָן וּבְקוֹלִי לֹא־שְׁמַעְתֶּם נְאֻם־יְהוָה׃
rebelles ego quia :DOMINVS dixit ,*refractarij* filij Conuertimini
14 † שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם־יְהוָה כִּי אָנֹכִי
dominatus ſum duos & ,ciuitate de vnum ,vos aſſumam & :vobis in *fui patronus*
בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם
* in .Siion * vos introducam & ,familia de
מִמִּשְׁפָּחָה ׀ וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן׃
r בּוֹא ſcientia vos paſcent & :meum cor iuxta paſtores vobis dabo Et
15 וְנָתַתִּי לָכֶם רֹעִים כִּלְבָבִי † וְרָעוּ אֶתְכֶם דֵּעָה
r רָעָה creueritis *fructificati fueritis* &,fueritis multiplicati cùm ,erit Et .intellectu &
וְהִשְׂכִּיל׃ † וְהָיָה כִּי תִרְבּוּ ׀ וּפְרִיתֶם ׀ r פָּרָה 16
Arca :vltrà dicent non ,DOMINVS dixit ,illis diebus in ,terra in
בָּאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵמָּה נְאֻם־יְהוָה לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן
illius ,*eo in* recordabuntur neque ,cor ſuper aſcendet nec ,DOMINI fœderis
בְּרִית יְהוָה וְלֹא תַעֲלֶה עַל־לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ־בוֹ
vocabunt illo tempore In .vltrà fiet nec ,viſitabunt nec
וְלֹא יִפָּקֵדוּ וְלֹא יֵעָשֶׂה עוֹד׃ † בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ 17
omnes eam ad ſe congregabunt & ;DOMINI ſolium Ieruſalaim
לִירוּשָׁלַם כִּסֵּא יְהוָה ׀ u וְנִקְווּ אֵלֶיהָ כָּל־ u קָוָה
vltra ambulabunt non Et .Ieruſalaim in DOMINI nomine in gentes
הַגּוֹיִם לְשֵׁם יְהוָה לִירוּשָׁלַם וְלֹא־יֵלְכוּ עוֹד
duritiem ibunt illis diebus In .mali ſui cordis *obſtinationem* poſt
אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע׃ † בַּיָּמִים הָהֵמָּה יֵלְכוּ x רוּעַ 18
Aquilonis terra de ſimul venient & :Iſrael domum ad Iehudah domus
בֵּית־יְהוּדָה עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל y וְיָבֹאוּ יַחְדָּו מֵאֶרֶץ צָפוֹן y בּוֹא
.veſtros patres feci ſortiri quam terram ad
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃
z שׁוּת tibi tribuam & ,filios in te ponam Quomodo :dixi ego Et
19 † וְאָנֹכִי אָמַרְתִּי אֵיךְ z אָשִׂיתֵךְ בַּבָּנִים וְאֶתֵּן־לָךְ
* deſiderabilẽ ‡ cõcupiſcibilem :dixi Et ? gentium exercituum *elegantia* ‡ hæreditatem ,*deſiderij* * terram
a צְבִי
b צְבָא הַשּׁוֹבְבִי אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת a צְבִי צִבְאוֹת גּוֹיִם וָאֹמַר
† contempſit ‡ dilectũ virum ſuum, ‖cõtempſiſtis .retrocedes non me *poſt* à & ,me vocabis meum Patrem
אֲבִי תִקְרְאִי־לִי וּמֵאַחֲרַי לֹא תָשׁוּבִי׃
me *in eſtis præuaricati* ‖ ſic ,*ſuo ſocio* à ‡ mulier *eſt præuaricata* † vt Siquidem
20 † אָכֵן בָּגְדָה אִשָּׁה b מֵרֵעָהּ כֵּן בְּגַדְתֶּם בִּי
.DOMINVS dixit ,Iſrael domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה׃
* excelſa c שְׁפָיוֹת filiorum deprecationum fletus ,eſt audita *loca edita* * ſuper Vox
21 † קוֹל עַל־c שְׁפָיִים נִשְׁמָע בְּכִי תַחֲנוּנֵי בְנֵי
‡ iniquam fecerunt DOMINI ſunt obliti ,ſuam viam *peruertere* ‡ quia ,Israel
d עָוָה יִשְׂרָאֵל כִּי d הָעֲווּ אֶת־דַּרְכָּם שָׁכְחוּ אֶת־יְהוָה
† rebelles ‡ rebelliones ſanabo ,*refractarij* † filij Conuertimini .ſui Dei
אֱלֹהֵיהֶם׃ † שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה 22
e אָתָה *mẽdaciũ eſt vt expectẽmus ſalutem ‡ à multitudine, à † eſt
DOMINVS tu quia ,te ad venimus nos Ecce :veſtras *auerſiones* ‡
מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנֶּנּוּ e אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְהוָה
verè :montibus ,*turba* ‡ ,collibus à *vanum in* * Verè .noſter Deus
אֱלֹהֵינוּ׃ † אָכֵן לַשֶּׁקֶר מִגְבָעוֹת f הֲמוֹן הָרִים אָכֵן 23
.Iſrael ſalus † noſtro Deo DOMINO in
בַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל׃
noſtrorum patrum laborem *comedit* *confuſio* Et ‡
24 † וְהַבֹּשֶׁת g אָכְלָה אֶת־יְגִיעַ
& ,eorum fil.os ,eorum *bouem* ‡ & ,eorum *pecus* ,*noſtris adoleſcentiis* * ab
מִנְּעוּרֵינוּ אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־
.eorum filias
בְּנוֹתֵיהֶם׃

* ob facilitatem ‡ peccate fecit

.receperunt non *caſtigationem* * ,veſtros filios percuſſi *vanum* In
30 † לַשָּׁוְא ° הִכֵּיתִי אֶת־בְּנֵיכֶם p מוּסָר לֹא לָקָחוּ
.*corruptor* ‖ leo tanquam veſtros prophetas veſter gladius *comedit*
אָכְלָה חַרְבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיֵה מַשְׁחִית׃
deſitiſtis ‡ Nunquid .DOMINI verbum videre vos ,generatio O
31 † הַדּוֹר אַתֶּם q רְאוּ דְּבַר־יְהוָה הֲמִדְבָּר
: meus populus dixerunt quare ? *Iah caligimus* ‖ terra num ? Iſraeli fui
הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם־אֶרֶץ מַאְפֵלִיָּה מַדּוּעַ אָמְרוּ עַמִּי
obliuiſcetur Nunquid .te ad vltrà veniemus non ,*ſummus Dominatus* ‡
† עַזַּבְתִּי לוֹא־נָבוֹא עוֹד אֵלֶיךָ׃ r רָדְנוּ 32
meus populus & *?ſuorum collariorum* * ſponſa ,ſui ornamenti virgo
בְּתוּלָה עֶדְיָהּ s כַּלָּה קִשְׁרֶיהָ וְעַמִּי
,tuam viam *boniſicabis* ‡ Cur .numero abſque diebus mei ſunt obliti
† שְׁכֵחוּנִי יָמִים אֵין מִסְפָּר׃ 33
.tuas vias docuiſti malas etiam Ideo ‖dilectionem quærendũ ad
לְבַקֵּשׁ אַהֲבָה לָכֵן גַּם־ t אֶת־רָעוֹת לִמַּדְתְּ אֶת־דְּרָכָיִךְ׃
egenorum * animarum *ſanguis* ‡ ſunt inuenti *tuis alus* † in Etiam
34 † גַּם בְּכַנָּפַיִךְ נִמְצְאוּ u דִּם נַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים
.his omnibus ſuper ſed ,*eos* inueniſti perfoſſorio cum non :innocentum
x נְקִיִּים לֹא־בַמַּחְתֶּרֶת מְצָאתִים כִּי עַל־כָּל־אֵלֶּה׃
.me à eius *naſus* ‖eſt auerſus *vere* ‖ ,ſum innocens Quia :dixiſti Et
35 † וַתֹּאמְרִי כִּי נְקִיתִי אָךְ שָׁב אַפּוֹ מִמֶּנִּי
.peccaui Non :*te dicere ſuper tecum ſubiens iudicium* ‡ ego Ecce
הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל־אָמְרֵךְ לֹא חָטָאתִי׃
Aegypto ab Etiam ? tuam viam *mutandũ ad valde abibis* * Cur
36 † מַה־ y תְּחֹלְלִי מְאֹד לְשַׁנּוֹת אֶת־דַּרְכֵּךְ גַּם מִמִּצְרַיִם
.Aſſur ab es affecta pudore quemadmodum ,afficieris pudore
תֵּבוֹשִׁי כַּאֲשֶׁר בֹּשְׁת a מֵאַשּׁוּר׃
:tuum caput ſuper * tuæ manus & ,egredieris hinc Etiam
37 † גַּם מֵאֵת־זֶה c תֵּצְאִי וְיָדַיִךְ עַל־רֹאשֵׁךְ
proſperabetis non & ,tuas confidentias *in* DOMINVS reprobauit quia
כִּי־מָאַס יְהוָה בְּמִבְטָחַיִךְ וְלֹא תַצְלִיחִי
.eis *
לָהֶם׃

CAP. III.

† Dicunt : Si dimiſerit ‡ abierit ‖ fuerit * præuaricãdo præuaricata † cum amatoribus multis:

,*eo cum* ab *abibit* ‡ & ,ſuam vxorem vir *dimittet* Et :*Dicendo* *
1 † לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָלְכָה מֵאִתּוֹ
? amplius eam ad reuertetur nunquid , alterius viri *erit* ‖ &
וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר הֲיָשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד
es fornicata tu Et ? iſta terra eſt *prophanata prophanando* ‡ Nónne
הֲלוֹא חָנוֹף תֶּחֱנַף הָאָרֶץ הַהִיא וְאַתְּ b זָנִית
Leua .DOMINVS dixit ,me ad reuertere ſed :*multis ſociis* †
רֵעִים רַבִּים וְשׁוּבִי אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃ c שְׂאִי 2 d †
Super ‖*fueris conſtuprata* * non vbi :vide & ,loca *edita* ‡ ad tuos oculos
עֵינַיִךְ עַל־שְׁפָיִים וּרְאִי אֵיפֹה לֹא שָׁגָלְתְּ עַל־
terram *prophanaſti* ‡ & ,deſerto in Harabs ſicut ,eis † ſediſti viis
דְּרָכִים יָשַׁבְתְּ לָהֶם כַּעֲרָבִי בַּמִּדְבָּר וַתְּחַנְפִי אֶרֶץ
,imbres ſunt prohibiti Et .*tua malitia in* & ,*tuis fornicationibus in* ‖
† בְּזִנּוּתַיִךְ וּבְרָעָתֵךְ׃ † וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים 3
,tibi fuit meretricis mulieris frons & :fuerit non ſerotina pluuia &
וַמַּצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הָיָה לָךְ
:* meus Pater :me vocabis *nunc* ‡ ex Nónne .*pudefieri* † renuiſti
מֵאָנְתְּ הַכְּלֵם׃ † הֲלוֹא מֵעָתָּה קָרָאתְ לִי אָבִי 4
,‡ſeculum in *obſeruabit* † Nunquid ?tu *meatum adoleſcentiarum* ‡ dux
אַלּוּף נְעוּרַי אָתָּה׃ † הֵינָטֹר לְעוֹלָם 5
.potuiſti & ,mala feciſti & ,es locuta Ecce ‡æternum in ſeruabit num
אִם־יִשְׁמֹר לָנֶצַח הִנֵּה־דִבַּרְתְּ e וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת f וַתּוּכָל׃
vidiſti Nũquid :regis Ioſiiahu diebus in ,me ad DOMINVS dixit Et
† וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ g הָרָאִיתְ 6
montem omnem ſuper ipſa *vadens* ‡ :Iſrael *refractaria* * fecit quæ
אֲשֶׁר עָשְׂתָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל הָלְכָה הִוא עַל־כָּל־הַר
.ibi eſt fornicata & ,frõdoſum lignũ omnẽ ſub *ad* & ,excelſum
גָּבֹהַּ וְאֶל־תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן וַתִּזְנִי־שָׁם׃
non & ,reuertaris me Ad :hæc omnia *eam facere poſt* ‖ ,dixi Et
† וָאֹמַר אַחֲרֵי עֲשׂתָהּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה אֵלַי תָּשׁוּב וְלֹא־ 7
.Iehudah eius ſoror præuaricatrix vidit Et .eſt reuerſa
שָׁבָה h וַתָּרֶא בֹּגְדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה׃
adulterium commiſit † quibus , cauſas omnes *ſuper* ‡ quòd vidi Et
† וָאֵרֶא כִּי עַל־כֵּן i אִנְאַף אֲשֶׁר נָאֲפָה 8
:eam ad eius *excidiorum* * libellum dedi & ,eam dimiſi ,Iſrael *refractaria*
k מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל שִׁלַּחְתִּיהָ i וָאֶתֵּן אֶת־סֵפֶר כְּרִיתֻתֶּיהָ אֵלֶיהָ
eſt fornicata & ,abiit *&* ‖ ,eius ſoror Iehudah præuaricatrix timuit non &
וְלֹא יָרְאָה בֹּגֵדָה יְהוּדָה אֲחוֹתָהּ l וַתֵּלֶךְ m וַתִּזֶן n
.ipſa etiam
גַּם־הִוא׃ n

Fruſtra * diſciplinam
o נָכָה יָסַר p Deuaſtauit ‖ vaſtator ‡ ſolitudo
q רָאָה ‖ tenebroſa valde?
‡ Dominamur, r דָּדָה * murenulatum ſuarum? s כָּלַל ‡ dirige
t רוּעַ † oris veſtimentorum tuorum ‡ ſanguines * pauperum
u אֶבְיוֹן item v נָקָה furor ‡ iudico te eò quòd dicis * diſcurris ita repetẽdo
w אָוַל x שָׁנָה * erunt
y בּוֹשׁ z יָצָא * in
a בּוֹשׁ b יָצָא
c זָנָה רֵעָה d נָשָׂא ‡ excelſa ‡ proſtituta tis? In † inſidians ‡ præuaricare feciſti ‖ propter fornicationes tuas, & malitiam tuam. † erubeſcere. ‡ hoc tẽpore * es
e עָשָׂה כָּל f רָאָה * rebellis ‡ abiit ‖ poſtquam fecit
g שׁוּב ‖ רוּא h שׁוּב
i בָּגַד j נָתַן ‡ vidit , & quòd ſecundum † fornicata eſt rebellis * repudiorũ
k אוד שׁוּב l נָתַן m הָלַךְ ‖ ſed
n זָנָה

* adoleſcentiæ meæ es † reſeruabit ‡ iram,

,Aquilonis regnorum *familias* * omnes *ad vocans* † ego ecce Quia ‡ voco * cognationes
כִּי הִנְנִי קֹרֵא לְכֹל־מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה ‡ ponent
officio †suum solium vnusquisque *dabunt* ‡ & ,venient & :DOMINVS dixit † in introitu
נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח־ q בּוֹא
super & ,*circum* ‡ eius muros omnes super & ,Ierusalaim portarum ‡ in circuitu
שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל
super eis cum mea iudicia loquar Et .Iehudah vrbes vniuersas
כָּל־עָרֵי יְהוּדָה׃ וְרִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל
Diis suffierunt & ,me dereliquerunt qui ;eorum malitiam omnem
רוע ‡ כָּל־רָעָתָם ‡ אֲשֶׁר עָזְבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים
.suarum manuum operibus se incuruauerunt & ;alienis
אֲחֵרִים ‡ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם׃
loqueris & ,surges & ,tuos lumbos accinges tu Et
† וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ 17
,eorū *faciebus à constaneris* * ne :tibi præcipiā ego quæ omnia eos ad * paueas à facie
אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי ‡ אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם ‡ cōterere faciam te ante eos.
hodie te dedi ecce ego Et .*eorum facies ad te consternem* ‡ forte ne
פֶּן־ v אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם׃ † וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם 18 u חֹמָה
super *aris* *muros* ‡ in & ,ferream columnam in & ,*munitionis* † ciuitatem in † munitam, ‡ murū æreū
לְעִיר מִבְצָר וְלַעַמּוּד בַּרְזֶל וְלַחוֹמוֹת נְחֹשֶׁת עַל־ x שׁוּר
,eius sacerdotibus ,eius principibus ,Iehudah regibus ,terram omnem † munitam,
כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה x לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ
prævalebunt non & ,te contra bellabunt Et .terræ populo &
וְלַעַם הָאָרֶץ׃ † וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ 19
.te *liberandum ad* ‡ ,DOMINVS ait ,*ego* * tecum quia :tibi * sum, ‡ vt liberem
לְךָ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה z לְהַצִּילֶךָ׃ a נָצַל

CAP. II. ב

:dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ b הָיָה ‡ 1 b
dixit Sic :dicendo ,Ierusalaim auribus in *clamabis* & ,Vade clama
הָלוֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר 2
charitatis ,*tuarum pueritiarū* misericordiæ ,tui ſum Recordatus ,DOMINVS adoleſcentiæ tuæ
יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת
.ſata non terra in ,deſerto in me poſt *te eundo* ,*tuarum deſponſationum* * * deſpōſationis tuæ;quādo ambulabas
כְּלוּלֹתָיִךְ c לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃
omnes :*eius prouentus initium* † ,DOMINO Israel ‡ Sanctitas ‡ fuit
קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל ‡ לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־ 3 † primitiæ frugum eius,
dixit ,eos *ad* ‡ venient malum ;deſolabuntur eum deuorantes ‡ ſuper
אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה d תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־ d בּוֹא
,Iahacob domus DOMINI verbum Audite .DOMINVS
יְהוָה׃ † שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב 4 e מִשְׁפָּחוֹת
.Israel domus *familiæ* ‖ omnes & ‖ cognationes
וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל׃
me in veſtri patres inuenerunt Quid :DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה מָה־מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי 5 f
poſt ambulauerunt & ,me *deſuper* ſe elongauerunt quia ,iniquitatis
עָוֶל כִּי רָחֲקוּ f מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי
facientes aſcēdere ‡ ,DOMINVS * Vbi :dixerūt nō Et .ſunt facti vani &, vanitatē * eſt ‡ qui aſcēdere fecit
הַהֶבֶל וַיֶּהְבָלוּ׃ † וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה 6 † qui ambulare fecit
terram per ,deſertum per nos *deducens* † ,Aegypti terra è nos
אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ
terram per ,mortis umbræ & *ariditatis* * terram per ,*vaſtam* ‡ & deſertam ‡ deſolatam
עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ * aridam
.ibi homo habitauit neque ,vir *ea in* tranſiit non ‡ ‡ per quam
לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם שָׁם׃
,eius fructum *comedendum ad* ‡ ,Charmel † terram in vos induxi Et † agri feracis, ‡ vt comedetis
וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל פִּרְיָהּ 7
,meam terram contaminaſtis & ,eius ingreſſi & :eius bonum &
וְטוּבָהּ וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי
.abominationem in poſuiſtis meam hæreditatem &
וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה׃
tractantes † & ? DOMINVS * Vbi :dixerunt non Sacerdotes * eſt † tenentes
הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה וְתֹפְשֵׂי 8
prophetæ &:me in ſunt prǫuaricati paſtores & ,me nouerūt non legem
הַתּוֹרָה לֹא יָדָעֻנִי וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי וְהַנְּבִיאִים c רָעָה
.ambulauerunt ,*proderunt* * non ‡ poſt & ,Bahal in prophetauerunt ‡ ea quæ *profuerunt,
נִבְּאוּ בַּבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ׃
cum ‡ & ,DOMINVS dixit ,*vobiſcum litigabo* ‡ adhuc Propterea ‡ iudicabo vos,
לָכֵן עוֹד f אָרִיב אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־ 9 ‖ filios
,Chittim ‡ inſulas tranſite Siquidem .*litigabo* † veſtrorum filiorum *filiis* † iudicabo.
כִּי עִבְרוּ g אִיֵּי כִתִּיִּים׃ † בְּנֵי רִיבוּ אָרִיב׃ 10 ‡ in
En † ,videte & :vehementer conſiderate & ,mittite Cedar ‡ & ;videte & f רוב g אָנָה
וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ h וְהִתְבּוֹנְנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן ‡ in † ſi i רָאָה h בִּין
.*hoc ſicut* fuit ‡ ſimile.
הָיְתָה כְּזֹאת׃

ſunt meus populus & :Dij * non ipſi & ?Deos gens mutauit Num
הֲהֵימִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי
ſuper cæli Obſtupeſcite .*prodeſt* ‡ non * in ſuam gloriam mutauit ‡ Id quod ‖ prodeſt
שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־ k זֹאת וְשַׂעֲרוּ חָרְבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה׃ k שָׁמֵם
.DOMINVS dixit ,vehementer deſolamini ,horreſcite & :hoc
venam dereliquerunt Me :meus populus fecit mala duo Nam
כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר l 13 l שְׁנָה
quæ ,fractas ciſternas ,ciſternas ſibi *excidendum ad* ,*viuentium aquarum* ‡ ‡ aquæ viuæ, vt effoderent
מַיִם m חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר m חָיָה
domus natus an † ,Iſrael ‡ ſeruus Nunquid .aquas *continebunt* * non * continent ‡ eſt † num eſt vernaculus
לֹא־ n יִלֹּד חָמָיו׃ † הָעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בָּיִת 14 n כּוּל o בָּזַז
,*leunculi rugient* ‡ eum Super ?prædam in fuit quare ‖ ipſe ‡ rugierunt catuli,
עָלָיו יְשָׁאֲגוּ כְּפִירִים p נָתְנוּ קוֹלָם ‡ וַיָּשִׁיתוּ אַרְצוֹ לְשַׁמָּה p שׁוּת q נָצַת
.habitatore abſque ſunt exuſtæ eius ciuitates בצתו
עָרָיו q נִצְּתָה מִבְּלִי יֹשֵׁב׃ p
.verticem tibi *confringent* * ,Tachpanches & ,Noph filij Etiam * confregerūt ‡ fecit
גַּם־בְּנֵי־נֹף וְתַחְפַּנְחֵס יִרְעוּךְ קָדְקֹד׃ † 16 ‡ eo quòd dereliquiſti
tuum Deum DOMINVM *te relinquendo* ‡ tibi *facies* ? hoc Nónne † quo ambulare faciebat
הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיִךְ 17 r חָלַךְ s שָׁתָה
via in tibi quid nunc Et ?viam per te *deducentis* † tempore in ‡ vt bibas aquam Nili?
וְעַתָּה מַה־לָּךְ r בְּדֶרֶךְ מוֹלִכֵךְ בַּדֶּרֶךְ׃ 18 * vt bibas aquam
bibendum ad *,Aſſur via in tibi quid & ? *Sichor aquas bibendum ad* ‡ ,Aegypti † auerſio tua increpabit
מִצְרַיִם s לִשְׁתּוֹת מֵי שִׁחוֹר וּמַה־לְּךָ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לִשְׁתּוֹת t וָיָם u נָכַח v יָדַע
tua auerſiones † & , tua malitia te Corripiet ?fluminis *aquas* ‡ x מָרַר ‡ eſſe timorē
תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ † וּמְשׁוּבוֹתַיִךְ 19 צעקו
te reliquiſſe eſt amarum & malum quòd ,vide & ,ſcito & ;te *increpabunt* y יָסַר
תּוֹכִיחֵךְ v וּרְאִי וּרְאִי כִּי־רַע x וָמָר עֻזְבֵךְ * diſcurrebas ‡ optimam vitem † verum,
Dominus dicit ,te in meum *pauorem* ‡ non & ,tuum Deum DOMINVM z אֹמֶן
אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלֹא פַחְדָתִי אֲלֵיךְ נְאֻם־אֲדֹנָי ‡ in ſarmenta
,tuum iugum confregi ſeculo à Quia .exercituum DEVS ‖ *creta* * *ſaponem*
כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ † 20 a נֶתֶר b בּוֹרִית
omnem ſuper nam ;ſeruiam Non : dixiſti & , tua vincula rupi ‡ ſimile.
נִתַּקְתִּי y מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא אֶעֱבֹד כִּי עַל־כָּל־ c כְּתֶם
.meretrix *peruagans* * tu frondoſo ligno omni ſub & ,ſublimem collem
גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה׃
quomodo & *ſpeciosa* † ſemen ipſam totam *Sorec* * te plantaui ego Et
וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע z אֱמֶת וְאֵיךְ 21
te laueris ſi Quia ?alienæ vitis *ramos declinantes* † mihi es conuerſa
נֶהְפַּכְתְּ לִי סוֹרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה׃ † כִּי־אִם־תִּכְבְּסִי 22
,me coram tua iniquitas eſt ſignata ;Borith * tibi multiplicaueris & ,nitro in
בַּנֶּתֶר a וְתַרְבִּי־לָךְ בּוֹרִית נִכְתָּם b עֲוֹנֵךְ לְפָנַי
,ſum polluta Non :dices Quomodo .DOMINVS * Dominus dixit
נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה׃ † אֵיךְ תֹּאמְרִי לֹא נִטְמֵאתִי 23
quid ſcito ;valle in tuam viam vide ? ambulaui non Behalim poſt
אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הָלַכְתִּי רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגַּיְא c דְּעִי מֶה
doctus † Onager .ſuas vias *implicans* ‡ leuis dromedaria :feceris
† עֹשִׂית בִּכְרָה קַלָּה מְשָׂרֶכֶת דְּרָכֶיהָ׃ d פֶּרֶה לְמֵד 24 d עָשִׂית
quis ,ſuæ occaſionis ventum *ſorbuit* ‡ ſuæ animæ deſiderio in *deſertum*
מִדְבָּר e בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שַׁאֲפַת רוּחַ f תְּאַנָּתָהּ מִי
ſuo menſe in ,*laſſabuntur* † non eam *quærentes* ‡ omnes ? eam auertet e אָוָה ‡ qui quærūt † laborabūt,
יְשִׁיבֶנָּה כָּל־מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִעְּפוּ בְּחָדְשָׁהּ f תִּמְצָאֻנָה׃ גרונך
tuū guttur & ,*diſcalceationē à* ‡ tuum pedem Prohibe .eam inuenient ‡ ne ſit diſcalceatus,
מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ † 25 g נוֹאָשׁ h אָבִי כִּי־אֶהֱבְתִּי זָרִים
,alienos adamaui quippe :nequaquam ?eſt Deſperatū : dixiſti Et. ſiti à ‡ ,*inuenietur* ‡ quando ,*furis pudorem Secundum* * g אָבַשׁ h זוּר
וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ׃ i כְּבֹשֶׁת גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא 26 * Vt pudore afficitur fur,
ibo eos poſt & ‡ deprehenditur,
כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם k שָׂרֵיהֶם i בּוּשׁ k שׂוּר
,eorū principes ,eorum reges ,ipſi ,Iſrael domus ſunt affecti pudore ſic † es
וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם׃ † אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי 27 * dorſum,
,meus Pater :ligno Dicentes .eorū prophetæ &,eorum ſacerdotes & פָּנִים
אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנוּ כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא p
.nos ſerua & , Surge :dicent ſui mali tempore in & :*facies* * * faciem:
פָּנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה l וְהוֹשִׁיעֵנוּ׃ i שַׁע
te *ſeruabunt* ‖ Num .Surgant ?tibi feciſti quos ,tui Dij ‡ vbi Et ‡ ſunt
וְאֵיפֹה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ m אִם־ 28 ‖ liberabunt
tui Dij fuerunt tuarum ciuitatum *numerus* * nam ?tui mali tempore in * ſecundum numerum
יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת רָעָתֵךְ כִּי מִסְפַּר m עָרַיִךְ הָיוּ אֱלֹהַיִךְ m הָיָה
eſtis præuaricati vos omnes ?me contra *litigabitis* * quid Vt .Iehudah ‡ litigatis
יְהוּדָה׃ † לָמָּה n תָּרִיבוּ אֵלַי כֻּלְּכֶם פְּשַׁעְתֶּם 29 n רוּב
.DOMINVS dixit ,me contra
בִּי נְאֻם־יְהוָה׃

quem vir Sicut .oblectabimini genua super & ,portabimini latus super risu afficiemini.
13 עַל־צַל תְּנַשְּׂאוּ וְעַל־בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֲשָׁעוּ׃ כְּאִישׁ אֲשֶׁר
Ierusalaim in & ,vos consolabor ego sic ,eum consolabitur‡ sua mater
אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אֲנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלַ͏ִם
,vestrum cor gaudebit & ,videbitis Et .consolationem accipietis
תִּנָּחֲמוּ׃ וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם
14 manus cognoscetur & :germinabunt herba tanquam vestra ossa &
וְעַצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־
.suis inimicis indignabitur† & ,suis seruis cum DOMINI
יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת־אֹיְבָיו׃
:eius quadrigæ turbo tanquã & ,veniet igne in DOMINVS ecce Quia
15 כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו
.ignis flammis*in suam increpationē & ,suum nasum‡ ira in reddendum ad
לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ׃
omnem suo gladio in & ,cōsendēs iudicio† DOMINVS igne in Quia
16 כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־
,se Sanctificantes .DOMINI vulnerati‡ erunt multi & :carnem
בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה׃ הַמִּתְקַדְּשִׁים
17 ,porci* carnē comedētes :medio in vnam‡ post hortis in se purificantes‡ &
וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אַחַד בְּתוֹךְ אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר
.DOMINVS dixit ,finientur† simul :murem & ,abominationem &
וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יִסָּפוּ נְאֻם־יְהוָה׃
congregandum ad* ,veniens‡ ,eorum cogitationes & ,eorum opera‡ ego Et
18 וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ
.meam gloriam videbunt & ,venient & :linguas & ,gentes omnes
אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי׃
gentes ad euasos† eis ex mittam & ,signum eis in ponam Et
19 וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם
insulas ;Iauan & ,Tubal ,arcum trahentes ,Lud & ,Pul ,Tharsis
תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מְשְׁכֵי קֶשֶׁת תּוּבַל וְיָוָן הָאִיִּים

viderunt non & ,meum auditum audierunt non quæ ,longinquas
הָרְחֹקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־
.gentibus in meam gloriam annunciabunt & :meam gloriam
כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃
donum munus gentibus cunctis de vestros fratres omnes adducent Et
20 וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם מִנְחָה
quadrigis, ,mulis in & ,lectiscis in & ,curru in & ,equis in DOMINO
לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים
cartucis :DOMINVS dixit ,Ierusalaim mea sanctitatis*monte ad velocibus animalib⁹ in‡ &
*sanctum meum וּבִכְרָכֹרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַ͏ִם אָמַר יְהוָה
domũ† ,mundo vase in munus Israel filij adducēt quēadmodum
כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית
,Leuitas in† ,sacerdotes in assumam eis ex etiam Et .DOMINI
יְהוָה׃ וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם
21 terra & ,noui cœli sicut Quia .DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה׃ כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ
:DOMINVS dixit ,meas facies ad stantes ,faciens* ego quos ,noua
הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה
.vestrum nomen & ,vestrum semen stabit sic
כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃
de mense in mensem ‡sabbatho *vt incuruet se coram me, sabbathi tempore† de & ,eius mense in mensis tempore à erit Et
23 וְהָיָה מִדֵּי־חָדְשׁוֹ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת
,meas facies ad se incuruādum ad* caro omnis veniet :eius sabbathum in
בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי
virorum cadauera in videbunt & ,egredientur Et .DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה׃ וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים
24 corũ ignis & ,morietur non eorum vermis quia :me in præuaricantium
הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם
†opprobriũ carni omni nausea† erunt & ,extinguetur non
לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר׃

תם ספר ישעיהו׃

Finis libri Iesahiahu.

ספר ירמיהו

LIBER IRMEIAHV.

CAP. I. א

sacerdotib⁹ de Chilchiiahu filij Irmeiahu Verba
1 דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים
.Biniamin terra in Hanathoth in† qui
אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן׃
,eum ad DOMINI verbum fuit Quod
2 אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו
:Iehudah regis Amon filij Iosiiahu diebus in
בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה
.eum regnare anno decimo tertio in
בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ׃
ad vsque ,Iehudah regis Iosiiahu filij Iehoiachim diebus in fuit Et
3 וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־
,Iehudah regis Iosiiahu filij Sidchiiahu annos vndecim consummandũ
תֹּם עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
.quinto mense in Ierusalaim transmigrandum‡ ad vsque
עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי׃
:dicendo me ad DOMINI verbum fuit Et
4 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
exires antequam & :te noui ,vtero in te formarem Priusquam
5 בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא
.te dedi gentibus prophetam ,te sanctificaui ,vulua de
מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃
quia ,loqui noui nos Ecce .Deus Domine Ahah :dixi Et
6 וָאֹמַר אָהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דַבֵּר כִּי־
:ego† puer ,dicas Ne :me ad DOMINVS dixit Et .ego* puer
נָעַר אָנֹכִי׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי
,tibi præcipiam quæ vniuersa & :ibis ,te mittam quò† omnia ad quia
7 כִּי עַל־כֹּל אֲשֶׁר אֲשַׁלְּחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ

facie ‡sum, vt eripiam ,te timendum ad ,ego* tecum quia :eorum facies à timeas Ne .loquêris
תְּדַבֵּר׃ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי־אִתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלֶךָ
8 tetigit & ,suam manum DOMINVS misit Et .DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה׃ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיִּגַּע
mea verba dedi Ecce :me ad DOMINVS dixit & .meum os super
9 עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי
super & ,gentes super hac die te legani† ,Vide .tuo ore in
בְּפִיךָ׃ רְאֵה הפקדתיך [הפקדתיך] הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־
:destruendũ ad & ,dispersendum ad & ,diruendum ad & ,enellendum ad ,regna
הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס
.plantandum ad & ,edificandum ad
לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ׃
vt euellas, & dirnas, & dispersdas, & destruas: vtque ædifices, & plantes. †vides videns† tu Quid :dicendo ,me ad DOMINI verbum fuit Et
11 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה
.videns‡ ego amygdali* Virgam :dixi Et ?Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה׃
*amygdalinâ maturè florescentem ‡video. festinans† nam :videndo Bonificasti‡ :me ad DOMINVS dixit Et
12 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת כִּי־שֹׁקֵד
.illud faciendum ad† ,meum verbum super ego
אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשׂתוֹ׃
‡Rectè vidisti: †maturo Quid :dicendo secundò me ad DOMINI verbum fuit Et
13 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מָה
eius facies† & ,videns† ego exsufflatam* Ollam :dixi & ?videns‡ tu
אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו
.Aquilonis faciebus‡ à
מִפְּנֵי צָפוֹנָה׃
*bullientem †video, ‡aspectus ‖facie super malum pandetur aquilone Ab :me ad DOMINVS dixit Et
14 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל
.terræ habitatores omnes
כָּל־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃

†faciunt

1 יוֹם quo regnauit.
2 יְהוּדָה consummationem vndecimi anni.
3 תֻּמַּם ‡transmigrationem
4 גָּלָה
5 יָצָא
6 נָתַן
7 צָוָה

,vineas plantabunt & : habitabunt & ,domos ædificabunt Et
וּבָנוּ בָתִּים וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים [d] בָּנָה [d] †
21 non ;habitabit alius & ,ædificabunt Non . earū fructum comedent &
וְאָכְלוּ פְּרִיכֶם׃ [e] †לֹא יִבְנוּ וְאַחֵר יֵשֵׁב לֹא יִטָּעוּ וְאַחֵר יֹאכֵל [e] פָּרָה
22 *durationis arboris, erūt ,mei populi dies ,*ligni* dies ſecundum quia :comedet alius & ,plantabunt
כִּימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי [f] יִשְׁעוּ וּמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם יַבְלוּ בְחִירַי לֹא יִיגְעוּ [f] נָטַע
laborabunt Non .mei electi inueterabunt ſuarū manuū opus &
לָרִיק וְלֹא יֵלְדוּ לַבֶּהָלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכֵי [g] בָּלָה
23 cum terrore: benedictorum ſemen quia :*turbationem ad* generabunt nec , vacuum in
יְהוָה הֵמָּה וְצֶאֱצָאֵיהֶם אִתָּם׃ [h] †וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע׃ [h] יָצָא
24 ‡ à Domino ſunt, & filij .audiam ego & ,loquentibus ipſis adhuc :exaudiam ego & ,clament
זְאֵב וְטֶלֶה יִרְעוּ כְאֶחָד וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־ [i] †
25 ſerpēti, ‡erit: *corrumpent* † nec ,*malefacient* * non : ‡*eius* panis puluis *ſerpens* & ,paleam
עָפָר נְחָשׁ לַחְמוֹ לֹא־ [i] יָרֵעוּ וְלֹא־ יַשְׁחִיתוּ [i] רוּעַ
.DOMINVS dixit ,meæ ſanctitatis monte omni in
כָּל־הַר קָדְשִׁי אָמַר יְהוָה׃

CAP. LXVI. סו

†eſt ſcabellum terra & ;meū ſolium † Cæli :DOMINVS dixit Sic
כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם [j] †
1 *igitur ille vbi & ,mihi ædificabitis quam domus iſta* vbi :meorum pedum
רַגְלָי אֵי־זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־ לִי וְאֵי־זֶה
fuerunt & ,fecit mea manus hæc omnia Et ‡meæ quietis locus
מָקוֹם מְנוּחָתִי׃ [k] †וְאֵת כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה וַיִּהְיוּ
2 ,*afflictum ad reſpiciam illud ad* ‡ Et .DOMINVS dixit ,hæc omnia
כָּל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־ [l] עָנִי
boues Maclans‡ .meum verbum ſuper trementē &, ſpiritu contritū &
וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרֵד עַל־דְּבָרִי׃ †שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר
3 *munus faciens aſcēdere* † :canem *decerucans agnum immolans* † :virum *percutiens** [m] מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה מִנְחָה
elegerunt hæc etiam :*uanitati benedicens* * thus *memorans* :*porci*‡ ſanguinem
דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־ הֵמָּה בָּחֲרוּ׃
.*uoluit* † eorum anima ſuis *contaminationibus* ‖ in & ,ſuis viis in
בִּדְרָכֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה׃
4 adducam *eorū timores*‡ &, eorum *adinuentionibus*‡ in eligam ego Etiam
גַּם־אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוֹרָתָם אָבִיא [n] †
audierunt non & ,ſum locutus ;*reſpondens** non & ,vocaui quòd cò ,eis
לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ [n]
.elegerunt volui non *quo in*† & ,meis oculis in malum feceruntque
וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא חָפַצְתִּי בָּחָרוּ׃
dixerunt :eius verbum ad *contremiſcentes*‡, DOMINI verbum Audite
5 :meum nomen propter vos *elongantes* ‡ , vos habentes odio veſtri fratres
שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ [o] אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי
.afficiēturpudore ipſi &, veſtra ſętitia in cōſpicietur at: DOMINVS *ſit glorioſus*‖
יִכָּבֵד יְהוָה וְנִרְאֶה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם [p] יֵבֹשׁוּ׃
reddentis DOMINI vox ,templo de vox ,ciuitate de ſonitus Vox
6 antequam :peperit ,parturiret Antequam . ſuis inimicis retributionem
קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם
7 quis ,*hoc ſicut*‡ audiuit Quis .maſculum *eſt enixa*† & ,ei dolor veniret
גְּמוֹל לְאוֹיְבָיו׃ [q] †בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלְדָה בְּטֶרֶם
8 gens parietur num ? vna die in terra eſt parta nunquid ?*hæc ſicut* * vidit
יָבוֹא חֶבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ †מִי־ שָׁמַע כָּזֹאת מִי
.ſuos filios Sion peperit etiam ,*fuit ægra*† quia ? vna vice
רָאָה כָּאֵלֶּה הֵיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי
? DOMINVS dixit ,faciam parere non & ,*frangam matricem ego** Num
פֶּתַע כִּי־חָלָה גַם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ׃
9 ? tuus Deus dixit ,*claudar* & ,*faciens genetare*† ego Num
הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְלֹא [r] אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה [r] †
:eam *diligentes*† omnes ea in exultate & ,Ieruſalaim cum Lætamini
אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃
vt : eius conſolationum vbere ab ſaturemini & ,ſugatis Vt
10 †ſמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל־ אֹהֲבֶיהָ [s]
.eam ſuper *lugentes*‡ vniuerſi gaudio ea cum gaudete
שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ׃
11 ‡ qui lugetis .eius gloriæ *ſplendore à** delectemini & ,mulgeatis
†לְמַעַן תֵּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשְׁדּ [t] תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן
*propter ſpē dorem
12 ‡ declino ,ſluuiū tanquā eam ad *declmans*† ego Ecce : DOMINVS dixit ſic Nam
מָצוּ וְתִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ׃ [u] יָצָא
:ſugetis & ,gentium gloriā ,inundantē torrentem tanquam & ,pacem
כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נוֹטֶה [v] אֵלֶיהָ כְּנָהָר
שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם

carnem *comedentes* :*pernoctabunt monumentis*‡ in & ,ſepulchris in *Manentes*
4 Accede : Dicentes† .eorum vaſis* prophanatorum ius & ,*perci* ! [w] †הַיֹּשְׁבִים בַּקְּבָרִים וּבַנְּצוּרִים יְלֵלוּ הָאֹכְלִים בְּשַׂר
5 ,meo *naſo*‡ in fumus Iſti .te *ſanctificaui*† quia ,*me in*‡ appropinques ne ,te *ad* [x] †הָאֹמְרִים קְרַב אֵלֶיךָ אַל־תְּגַּשׁ־בִּי כִּי קָדַשְׁתִּיךָ אֵלֶּה עָשָׁן בְּאַפִּי
,tacebo non :*meas facies ad** ſcriptum Ecce .die tota ardens ignis
6 אֵשׁ יֹקֶדֶת כָּל־הַיּוֹם׃ [y] †הִנֵּה כְתוּבָה לְפָנָי לֹא אֶחֱשֶׁה
. eorum ſinu in reddam & ,reddam *quinimo*†
כִּי־אִם־שִׁלַּמְתִּי וְשִׁלַּמְתִּי עַל־חֵיקָם׃
dixit ,ſimul‡ veſtrorum patrum iniquitates & , veſtras Iniquitates
7 colles ſuper & ,montes ſuper‡ ſuſtiuerunt *qui* † :DOMINVS [z] †עֲוֹנֹתֵיכֶם וַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵיכֶם יַחְדָּו אָמַר
. eorum ſinum in primum eorum opus remetiar & :me affecerūt probris
יְהוָה אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל־הֶהָרִים וְעַל־הַגְּבָעוֹת
,botro in muſtum inuenitur cùm Sicut : DOMINVS dixit Sic
חֵרְפוּנִי [aa] וּמִדַּדְתִּי פְּעֻלָּתָם רִאשֹׁנָה עַל־חֵיקָם׃
propter faciam ſic :illo in† benedictio quoniā, illud *corrūpas** Ne ,dixit‡ &
8 Iahacob de deducam Et . totum *corrumpendum non ad*‡, meos ſeruos
וְאָמַר אַל־ [ab] תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי בְרָכָה בּוֹ כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן
9 cam *poſſidebunt** & : meos montes *poſſidentem* ‡ Iehudah de & ,ſemen [ac] †עֲבָדַי לְבִלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל׃ [ac] °†וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע וּמִיהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרָי
Saron † erit Et . ibi habitabunt mei ſerui & ,mei electi
10 meo populo ,*bouis accubitum in*‡ ,Hachor vallis & ,*pecoris*‡ habitaculum in [ad] †וּבָחִירַי וַעֲבָדַי יִשְׁכְּנוּ־שָׁמָּה׃ [ad] †וְהָיָה הַשָּׁרוֹן
obliuiſcentes‡ ,DOMINVM *derelinquentes*† vos Et .me requiſierunt qui
11 Meni *implentes* ‖ & ,menſam Ioui *parantes*‡ : meæ ſanctitatis montis [ae] †לִנְוֵה־צֹאן וְעֵמֶק עָכוֹר לְרֵבֶץ בָּקָר לְעַמִּי
iugulationi vos omnes & gladio vos Numeraboque . libamen
12 ,tacebo non :*meas faciesad** ſcriptum Ecce .die tota ardens ignis [af] †אֲשֶׁר דְּרָשׁוּנִי׃ [af] †וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְהוָה הַשְּׁכֵחִים אֶת־הַר קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לִמְנִי [ag] מְמֻסָךְ׃ [ag] †וּמָנִיתִי אֶתְכֶם לַחֶרֶב וְכֻלְּכֶם לַטֶּבַח
non &, ſum locutus ;reſpōdiſtis non & , vocaui ꝙ eo ,vos incuruabitis
13 nolui quæ *in* & ,meis oculis in malum feciſtis & :audiſtis [ah] †חָכְרָעוּ יַעַן קְרָאתִי וְלֹא [ah] עֲנִיתֶם דִּבַּרְתִּי וְלֹא
mei ſerui Ecce :Deus Dominus dixit ſic Propterea . elegiſtis
שְׁמַעְתֶּם וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא חָפַצְתִּי בָּחָרְתֶּם׃
14 ,ſitietis vos & ,bibent mei ſerui Ecce .eſurietis vos & ,comedent [ai] †לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה עֲבָדַי [ai] יֹאכֵלוּ וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ
.afficiemini pudore vos & ,lætabuntur mei ſerui Ecce
15 dolore præ clamabitis vos & :*cordis bono à ouabunt*† mei ſerui Ecce [aj] †הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׂמְחוּ מִטּוּב לֵב וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ מִכְאֵב
. vlulabitis ſpiritus contritione præ & ,cordis
לֵב וּמִשֶּׁבֶר רוּחַ תְּיֵלִלוּ׃
te‖interficiet & ,meis electis *iuramentum*† in veſtrū nomen dimittetis Et
16 alio nomine vocabit ſuos ſeruos & : Deus Dominus [ak] †וְהִנַּחְתֶּם שְׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי [ak] וְהֵמִיתְךָ׃
iurans† & . Amen Deo in ſe benedicet ,terra in ſe *benedicens* Qui
17 angustiæ ſunt traditæ obliuioni quia :Amen Deo in iurabit ,terra in [al] †אֲשֶׁר הַמִּתְבָּרֵךְ בָּאָרֶץ יִתְבָּרֵךְ בֵּאלֹהֵי אָמֵן וְהַנִּשְׁבָּע בָּאָרֶץ יִשָּׁבַע בֵּאלֹהֵי אָמֵן [am] כִּי נִשְׁכְּחוּ הַצָּרוֹת
. meis oculis ab ſe abſcondent quia & ,priores
וְכִי נִסְתְּרוּ מֵעֵינָי׃
non & :nouam terram & ,nouos cælos *creans** ego ecce Quia
18 . cor ſuper aſcendent nec ,priores memorabuntur [an] †כִּי־הִנְנִי בוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא [an] תִּוָּכַרְנָה הָרִאשֹׁנוֹת וְלֹא [ao] תַּעֲלֶינָה עַל־לֵב׃
.*creans*† ego quæ *perpetuum** in exultate & ,gaudete Quinimo
19 eius populum & ,exultationem Ieruſalaim *creans*‡ ego ecce Quia [ap] †כִּי־אִם־ שִׂישׂוּ [ap] וְגִילוּ עֲדֵי־עַד אֲשֶׁר אֲנִי בוֹרֵא
:meo populo in gaudebo & ,Ieruſalaim in exultabo Et . gaudium
כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת־יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּהּ מָשׂוֹשׂ׃ [aq] †וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם וְשַׂשְׂתִּי בְעַמִּי
. clamoris vox & ,fletus vox vltrà ea in audietur non &
20 impleuerit nō qui ,ſenex neq; ,dierum infans vltrà *inde** erit Non
וְלֹא־יִשָּׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בֶּכִי וְקוֹל זְעָקָה׃ [ar] †לֹא־יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא־יְמַלֵּא
peccator & ,morietur *annorum centum filiꝰ* puer quoniam . ſuos dies
21 . maledicetur *annorum centum filius* [as] †אֶת־יָמָיו כִּי הַנַּעַר בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַחוֹטֶא
בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל׃

Qui manent *deſertis pernoctant: qui comedunt
[i] לוּן *כְּלָה
‡ſuillam, *eſt in † Qui dicū: Sta apud ‖mihi, ‡ſanctiorſum ‡furore *eſt coràme, †ſed
[l] עָנָה
‡reddam
[m] מָרַד
אֵל
פֶּה
‡dicit quis, *diſſipes †eſt
[n] שָׁחַת *
‡vt non diſperdam
[o] יָצָא
‡hæreditate accipientem *hæreditate accipient †planicies ‡pecorum, ‖ locus accubitus armentorum †qui derelinquitis ‡ qui obliuiſcimini ‖ qui paratis militiæ cæli †qui impletis planetis
[p] מָנָה עָנָה
[q] שָׁחָה
[r] בּוּשׁ
† clamabunt præ iocunditate cordis,
[s] יָלַל
†execrationē ‖ vos
[t] מוּת
benedicit †qui iurat
[u] צוּר
creo*
[v] נוּחַ
‡ cū toto hoc ad affectum ipſum, ego potius ſpecto
[w] עָלָה
‡ Qui immolat ‡ eſt ac ſi interficeret † qui immolat pecus, ꝓinde eſt ac ſi deceruicaret ‡ qui offert oblationē, eſt ac ſi offerret ‖ ſuillum, qui ſuffire facit * eſt ac ſi beneficeret idolo: ‖ abominationibus † delectata eſt. ‡ illuſiones ‡ quæ timent * erat qui reſponderet, † quæ
[x] עָשָׁן
‡qui tremitis ‡abominātes
[y] נָזָה בּוּשׁ
‖glorificet
[z] חוּל
† peperit ‡ tale, & * huic ſimilia? †parturiuit,
[aa] מָדַד
* mulierem venire faciā ad partum,
[ab] שָׁחַת
‡ filius
[ac] יָלַד
†qui generare facio, ero prohibitus, ‡qui diligitis
[ad] דָּרַשׁ
[ae] נָוֶה
[af] מָנָה
[ag] מָלֵא
[ah] עָנָה
[ai] יָעַד
[aj] רוּעַ
[ak] שָׁבַע
[al] בָּרַךְ
[am] שָׁכַח
[an] בָּרָא
[ao] עָלָה
[ap] שִׂישׂ גּוּל
‡ creo
[aq] גִּיל
[ar] מָלֵא
[as] חָטָא
centenarius
centenarius

Ieruſalaim ponat donec & ,ſtabiliat donec ,ei ſilentiũ detis ne Et

7 וְאַל־תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד־יְכוֹנֵן וְעַד־יָשִׂים אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם שׁוּם
brachio in & ſua dextera in DOMINVS Iurauit .terra in laudem per dexteram

8 נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ חִלְּלָה בָּאָרֶץ׃
ſuam & per brachium ,tuis inimicis cibum vltrà tuũ triticum dedero ſi : ſuæ fortitudinis in

עָוֹז אִם־אֶתֵּן אֶת־דְּגָנֵךְ עוֹד מַאֲכָל לְאֹיְבָיִךְ
.to in laborasti quo tuum vinum alieni filij biberint ſi & in

וְאִם־יִשְׁתּוּ בְנֵי־נֵכָר תִּירוֹשֵׁךְ אֲשֶׁר יָגַעַתְּ בּוֹ׃
congregãtes laudabunt & ,illud comedent ,illud colligentes Sed :DOMINVM

9 כִּי מְאַסְפָיו יֹאכְלֻהוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה
,Transite .meæ ſanctitatis atriis in illud bibent illud congregantes &

10 עִבְרוּ עִבְרוּ בַּשְּׁעָרִים פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָעָם סֹלּוּ סֹלּוּ הַמְסִלָּה סַקְלוּ
expurgate leuate, eleuate ſemitã, remouete lapides elapidate, viam ſtratam munite, munite : populi viam coplanate, portas per tranſite

11 הָרִימוּ נֵס עַל־הָעַמִּים׃ הִנֵּה יְהוָה הִשְׁמִיעַ
ecce : veniens tua ſalus ecce , Siion filiæ dicite , terræ extremum ad populos ſuper vexillum attollite, lapide è facit audire DOMINVS Ecce .

אֶל־קְצֵה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֵךְ בָּא הִנֵּה
populũ eos vocabunt Et .eius opus & ,eo cum eius merces

12 שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו׃ וְקָרְאוּ לָהֶם עַם־
.derelicta nõ ciuitas, Quæsita, vocabitur tibi & : DOMINI redẽptos, ſanctitatis

הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקָּרֵא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נֶעֱזָבָה׃

CAP. LXIII. סג

Boſrah de veſtes rubefactus † , Edom de veniens ‖ iſte ‡ Quis

1 מִי־זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בִּגְדִים מִבָּצְרָה
loquens ego : ſuæ potentiæ multitudine in feſtinus, ſua ſtola in decoratus * iſte

זֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ צֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר
, tuo veſtimento ‡ rubrum Quare .ſeruandum ad magnus iuſtitia in

בְּצַדָּקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ׃ מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ
,ego ſolus calcaui Torcular ‡ torculari in calcãtis ſicut tua veſtimẽta &

3 וּבְגָדֶיךָ כְּדֹרֵךְ בְּגָת׃ פּוּרָה דָרַכְתִּי לְבַדִּי
eos cõculcabo & ,meo naſo ‡ in eos calcabo & : mecũ vir † non populis de &

וּמֵעַמִּים אֵין־אִישׁ אִתִּי וָאִדְרְכֵם בְּאַפִּי וָאֲרַמְּסֵם
omnia & ,mea veſtimenta ſuper eorum victoria ſpargetur ‡ & : mea ira in

בַּחֲמָתִי וָאוּשׁ נִצְחָם עַל־בִּגְדִי וְכָל־
annus & : meo corde in vltionis dies Quia .inquinaui mea indumenta

4 מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי׃ כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת
nõ & .obſtupui † & : auxiliator * non & ,aſpexi Et .venit meorũ redẽptorũ

גְּאוּלַי בָּאָה׃ וָאַבִּיט וְאֵין עֹזֵר וָאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין
.me fulciuit ipſe-meus eſtus ‡ & ,meum brachium mihi ſaluauit & : fulciens †

5 סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע לִי זְרֹעִי וַחֲמָתִי הִיא סְמָכָתְנִי׃
,mea ira in eos inebriabo & ,meo furore in populos conculcabo Et

וְאָבוּס עַמִּים בְּאַפִּי וַאֲשַׁכְּרֵם בַּחֲמָתִי
DOMINI Miſerationes .eorũ victoriam ‡ terram in faciam deſcendere &

6 וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם׃ חַסְדֵי יְהוָה
nobis reddidit quæ oĩbus ſuper quaſi DOMINI laudes ,faciã memorare

אַזְכִּיר תְּהִלֹּת יְהוָה כְּעַל כֹּל אֲשֶׁר־גְּמָלָנוּ
eis reddidit quod ,Iſrael domui boni multitudinem & : DOMINVS

יְהוָה וְרַב־טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גְּמָלָם
.ſuarũ miſerationum multitudinem ſecundum & ,ſuas miſericordias † ſecundũ

כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב חֲסָדָיו׃
eis eſt factus & : mentiẽtur nõ † filij ,ipſi ‡ meus populꝰ Verè : dixit Et

8 וַיֹּאמֶר אַךְ־עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם
eius facierum ‡ angelus & ,anguſtia non ‡ eorũ anguſtia omni In .ſaluatorem in †

9 לְמוֹשִׁיעַ׃ בְּכָל־צָרָתָם לֹא צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו
ipſe ſuã indulgentiã propter & ,ſuã dilectionem propter : eos fecit ſaluos

הוֹשִׁיעָם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא
ipſi Et .ſeculi diebus cũctis eos portauit & ,eos tulit & : eos redemit

10 גְּאָלָם וַינַטְּלֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם׃ וְהֵמָּה
eis eſt verſus ‡ & : eius ſanctitatis ſpiritũ affecerunt dolore ‡ & ,fuerunt rebelles

מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ וַיֵּהָפֵךְ לָהֶם
,Moſeh ſeculi dierũ eſt recordat Et .eos cõtra pugnauit ipſe , inimicũ in †

לְאוֹיֵב הוּא נִלְחַם־בָּם׃ וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מֹשֶׁה
ponẽs † Vbi ‡ ſui pecoris * paſtoribꝰ cũ , mari de eos faciẽs aſcẽdere ‡ Vbi : ſui populi ‡

עַמּוֹ אַיֵּהוּ מַעֲלֵם מִיָּם אֶת רֹעֵי צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם
brachio, Moſeh ad dexterã Deducẽs ‡ : ſuæ ſanctitatis ſpiritũ eiꝰ medio in

12 בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ׃ מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ
? ſeculi † nomen ſibi faciendum ad , eorum faciebus à ‡ aquas ſcindẽtis : ‡ ſuæ gloriæ

תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם׃
.impingerent non † , deſertum per equũ ‡ ſicut , abyſſos per eos Deducens ‖

13 מוֹלִיכָם בַּתְּהֹמוֹת כַּסּוּס בַּמִּדְבָּר לֹא יִכָּשֵׁלוּ׃
ſic : eum deducet † DOMINI ſpiritus , deſcendet ‡ vallem per animal Veluti

14 כַּבְּהֵמָה בַּבִּקְעָה תָּנִיחֶנּוּ רוּחַ יְהוָה כֵּן
.gloriæ nomen tibi faciendum ad ‡ , tuum populum duxiſti

נָהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תִּפְאָרֶת׃

CAP. LXV. סה

me quęſierãt nõ * iis ‡ ſum inuẽtus ; interrogauerãt nõ * iis ſum Quæſitus †

1 נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאֲלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי
. meo nomine in vocantem † non † gentem ad , ego ecce , ego ecce : dixi

אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קֹרָא בִשְׁמִי׃
ambulantes , contumacem ‡ populum ad die tota meas manus Expandi

2 פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהֹלְכִים
me irritantes † Populum .ſuas cogitationes poſt , bona * non via ‡

דֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃ הָעָם הַמַּכְעִסִים אֹתִי
.lateres † ſuper adolentes * & , hortis in ſacrificantes ‡ : ſemper meis faciebus ſuper ‡

עַל־פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל־הַלְּבֵנִים׃

:tuæ gloriæ & ,tuæ ſanctitatis habitaculo de vide & ,cœlis è Aſpice

15 הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְּבוּל קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ
,tuorum viſcerum tumultus ‡ , tuæ fortitudines & , tuus zelus † vbi

אַיֵּה קִנְאָתְךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ הֲמוֹן מֵעֶיךָ
:noſter pater tu Nam ? ſe continuerunt me erga ? tuarũ miſerationum &

וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הִתְאַפָּקוּ׃ כִּי־אַתָּה אָבִינוּ 16
DOMINE Tu .nos agnouit non Iſrael & ,nos neſciuit Abraham quia

כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה יְהוָה
.tuum nomen ? ſeculo à : noſter redemptor , noſter pater

אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ׃
ſecisti indurare , tuis viis de DOMINE nos facies † errare Quare

17 לָמָּה תַתְעֵנוּ יְהוָה מִדְּרָכֶיךָ תַּקְשִׁיחַ
tribus , tuos ſeruos propter Conuertere ? tuo timore à noſtrum cor

לִבֵּנוּ מִיִּרְאָתֶךָ שׁוּב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ שִׁבְטֵי
:tuæ ſanctitatis populus † poſſederunt * breue Ad .tuæ hæreditatis

נַחֲלָתֶךָ׃ לְמִצְעַר יָרְשׁוּ עַם־קָדְשֶׁךָ 18
non * , ſeculo à ‡ fuimus ‖ .tuum ſanctuarium † conculcauerunt noſtri hoſtes

צָרֵינוּ בּוֹסְסוּ מִקְדָּשֶׁךָ׃ הָיִינוּ מֵעוֹלָם לֹא־ 19
.eos ſuper ruum nomen eſt inuocatum nec ; eos in † es dominatus

מָשַׁלְתָּ בָּם לֹא־נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם

CAP. LXIIII. סו

‡ & ſicut olim .defluerẽt montes tuis faciebus à ‡ , deſcenderes , cœlos diſtrumperes Vtinã

1 לוּא־קָרַעְתָּ שָׁמַיִם יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלוּ׃
manifeſtandum ad , ignis bulliet aquas , liquefactionum ignem ardere Secundum ‡

2 כְּקַדַּח אֵשׁ הַמַּסִּים מַיִם תִּבְעֶה־אֵשׁ לְהוֹדִיעַ
. formidabunt gentes tuis faciebus ‡ à .tuis hoſtibus tuum nomen

שִׁמְךָ לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ׃
montes tuis faciebus † à , deſcẽdiſti : expectabimus * non , terribilia te faciẽdo In ‡

3 בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת לֹא נְקַוֶּה יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ הָרִים
:auribus perceperunt neque , audierunt non ſeculo à Et . defluxerunt

נָזֹלוּ׃ וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ 4
.ipſum expectanti faciat ‡ , te præter Deum vidit non oculus

עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה־לוֹ׃
.tui recordabãtur tuis viis in : iuſtitiam facienti & , * gaudenti Occurriſti

5 פָּגַעְתָּ אַתָּה [a]שָׂשׂ וְעֹשֵׂה צֶדֶק בִּדְרָכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ
.nos ſaluabamur & , ‡ ſeculum eis in , peccauimus & , es iratus tu † Ecce

הֵן־אַתָּה קָצַפְתָּ וַנֶּחֱטָא בָּהֶם עוֹלָם [b]וְנִוָּשֵׁעַ׃
omnes centonum * veſtimentum vt & , nos omnes immundus vt fuimus Et ‖

6 וַנְּהִי כְּטָמֵא כֻּלָּנוּ וּכְבֶגֶד עֲדִים כָּל־
noſtræ iniquitates & , nos oẽs folium veluti decidimus & : noſtræ iuſtitiæ

צִדְקֹתֵינוּ וַנִּבֹל כֻּלָּנוּ כָּעָלֶה [c]וַעֲוֹנֵנוּ
ſe excitans , tuo nomine in inuocans † non Et .nos abſtulerunt ventus tanquã

כָּרוּחַ יִשָּׂאֻנוּ׃ וְאֵין־קוֹרֵא בְשִׁמְךָ [d]מִתְעוֹרֵר 7
nos diſſoluiſti & , nobis à tuas facies ‡ abſcõdiſti Nã .te in apprehẽdendũ ad

לְהַחֲזִיק בָּךְ כִּי־הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וַתְּמוֹגְגֵנוּ
noſter pater , DOMINE nunc Et .noſtrarum iniquitatum manu in ‡

בְּיַד־עֲוֹנֵינוּ׃ וְעַתָּה יְהוָה אָבִינוּ 8
.nos omnes tuæ manus opus & , noſter fictor tu & , lutum nos : tu ‡

אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יֹצְרֵנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כֻּלָּנוּ׃
memineris peccatum * in ne & , valde vſque DOMINE iraſcaris Ne

9 אַל־תִּקְצֹף יְהוָה עַד־מְאֹד וְאַל־לָעַד תִּזְכֹּר
Ciuitates .nos omnes ‡ tuus populus , quæſo reſpice , ecce : iniquitatis

עָוֹן הֵן הַבֶּט־נָא עַמְּךָ כֻּלָּנוּ׃ עָרֵי 10
Ieruſalaim , fuit deſertum * Siion , deſertum ‡ fuerunt tuæ ſanctitatis

קָדְשְׁךָ הָיוּ מִדְבָּר צִיּוֹן מִדְבָּר הָיְתָה יְרוּשָׁלַ͏ִם
qua ‡ , noſtræ gloriæ & , noſtræ ſanctificationis Domus . deſolata

שְׁמָמָה׃ בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ אֲשֶׁר 11
omnia * & : ignis combuſtionem ‡ in fuit , noſtri patres te laudauerunt

הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ וְכָל־
his ſuper Nunquid . deſolationem in fuit noſtra deſiderabilia

מַחֲמַדֵּינוּ הָיָה לְחָרְבָּה׃ הַעַל־אֵלֶּה 12
? valde vſque nos affliges & , tacebis ? DOMINE te continebis

תִתְאַפַּק יְהוָה תֶּחֱשֶׁה [e]וְתְעַנֵּנוּ עַד־מְאֹד׃

CAP. LXV. סה

Obui' fact * ‡ qui tab * qui † quæ ‡ inuocauerat nomẽ meũ. ‡ declinãtem, qui gradiuntur per viam * bonam, † qui iraſci faciunt ‡ coram me ‡ ſacrificant * ſuffire faciunt † dealbatos

נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאֲלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי
meo nomine in vocantem † non † gentem ad , ego ecce , ego ecce : dixi

אָמַרְתִּי הִנֵּנִי הִנֵּנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קֹרָא בְשִׁמִי׃
ambulantes , contumacem ‡ populum ad die tota meas manus Expandi

2 פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהֹלְכִים
me irritantes † Populum .ſuas cogitationes poſt , bona * non via ‡

דֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃ הָעָם הַמַּכְעִסִים אֹתִי
.lateres † ſuper adolentes * & , hortis in ſacrificantes ‡ : ſemper meis faciebus ſuper ‡

עַל־פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל־הַלְּבֵנִים׃

[a] שׂוש * in te, † te irato, & nobis peccantibus, ‡ perſiſtebat,
[b] ישע ‖ At nũc facti ſumus vt pol lutio * inquinatum
[c] עוה [d] נשא † eſt qui inuocet nomen tuũ, qui excitet ‡ faciẽ tuam ‖ ppter manũ ‡ es
[e] נבט ‡ vt * vt ‡ in
[f] היה ‡ exultationẽ * omne deſiderabile noſtrum
[g] ענה † Obui' fact * ‡ qui tab * qui † quæ ‡ inuocauerat nomẽ meũ. ‡ declinãtem, qui gradiuntur per viam * bonam, † qui iraſci faciunt ‡ coram me ‡ ſacrificant * ſuffire faciunt † dealbatos
[h] גנן

[a] בוא * formoſus † eſt veſtimẽtum tuum,
[b] כוח * erat † admiratus ſum,
[c] עזז † eſt quiſquã ‡ furore ‡ aſperſi ſanguinem
[d] נבט † erat qui fulciret: ‡ iuſtitia mea ipſa
[e] ישע ‖ fortitudinẽ
[f] זלל
[g] רבב † miſericordiam ſuam, ‡ ſunt, † qui ‖ ſaluator.
[h] כוח † ei fuit † faciet
[i] ישע [k] צור
[l] נשא ‡ iraſci feceruit † effectus † inimicus, † & ‖ eſt qui aſcẽdere fecit * gregis † eſt qui poſuit
[m] עלה [n] ילך ‡ Qui ambulare fecit eos † qui ſcidit * ante eos, vt faceret † ſempiternũ ‡
[o] ירד [p] עשה ‡ Qui ambulare fecit ‡ equus ambulabat † nec impegerunt ‡ deſcendens, quem † quietè ducit:
[q] נוח ‡ vt faceres

Nebaioth atietes ,tibi se congregabunt Chedar *pecus* Omne — Omnia pecora
7 כָּל־צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת
meæ gloriæ domũ & ,meũ altare *voluntatẽ* super Ascendẽt .tibi ministrabũt bene gratũm
מְשָׁרְתוּנֵךְ יַעֲלוּ עַל־רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אַפְאִיר׃ עָלָה
ad columbæ sicut & ,volabunt nubes vt† istæ† Quæ .glorificabo †sunt congregationes
8 מִי־אֵלֶּה כָּעָב תָּעוּפֶינָה וְכַיּוֹנִים אֶל־אֲרֻבֹּתֵיהֶם׃
Tarsis naues† & ,expectabunt *insula* me Quia :*sua columbaria* ‡quæ ‡fenestras
כִּי־לִי אִיִּים יְקַוּוּ וָאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ בָּרִאשֹׁנָה לְהָבִיא בָנַיִךְ מֵרָחוֹק כַּסְפָּם
9 tuas? *insulares
,Israel sancto & ,tui Dei DOMINI nomini ,eis cum eorum aurum & †sicut
וְזְהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרֵךְ׃ קְוֹת
,tuos muros alienigenæ filij ædificabunt Et . te glorificauit quia ‡vt adducant
וּבְנֵי נֵכָר בָּנוּ חֹמֹתַיִךְ וּמַלְכֵיהֶם יְשָׁרְתוּנֵךְ כִּי בְקִצְפִּי הִכִּיתִיךְ וּברצוֹנִי
10 mea volũtate in & ,te percussi mea ira in nã :tibi ministrabũt eorũ reges &
רִחַמְתִּיךְ׃ וּפָתְחוּ שְׁעָרַיִךְ תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא
11 .*ductos* † eorum reges & ,gentium fortitudinẽ te ad *afferendũ* ad ,claudetur vt afferat
יִסָּגֵרוּ לְהָבִיא אֵלַיִךְ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים׃ כִּי־הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא יַעַבְדוּךְ יֹאבֵדוּ וְהַגּוֹיִם
12 ,*sapinus* ,abies ;veniet te ad Lebanon Gloria .vastabuntur vastando buxus, & pinus
חָרֹב יֶחֱרָבוּ׃ כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלַיִךְ יָבֹא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר
13 locum & ,mei sanctuarij locum glorificandum ad ,simul *vlmus* &
וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם
filij te *incuruando** te ad *ibunt*‡ Et . glorificabo meorum pedum ‡pergent *humiliando
רַגְלַי אֲכַבֵּד׃ וְהָלְכוּ אֵלַיִךְ שְׁחוּחִי בְנֵי
14 omnes tuorum pedum plantas super se incuruabunt & ,te affligentium
וְשָׁחֲווּ עַל־כַּפּוֹת רַגְלָיִךְ כֹּל מְנַאֲצָיִךְ וְנִקְרְאוּ לָךְ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃
.Israel sancti Sion DOMINI ciuitatẽ te vocabunt & : te *reprobantes*† †qui spernebant
15 תַּחַת הֱיוֹתֵךְ עֲזוּבָה וּשְׂנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וָאֶשְׂמְתִיךְ לִגְאוֹן עוֹלָם מְשׂוֹשׂ דּוֹר וָדוֹר׃
quòd scies & :lactaberis regum mamilla & ,gentium lac suges Et †eo quòd fuisti derelicta, & exosa, ‡erat qui trãsiret,
וְיָנַקְתְּ חֶלֶב גּוֹיִם וְשַׁד מְלָכִים תִּינָקִי וְיָדַעַתְּ כִּי־
.Iahacob fortis tuus redemptor & ,te *saluans*† DOMINVS *ego*† וַתְּהִי שׁוֹם
16 אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב׃
,argentum afferam ferro pro & ,aurum afferam ære Pro * gloriam † tum ‡qui seruo
תַּחַת הַנְחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבַּרְזֶל אָבִיא כֶּסֶף
17 *tuum censum* ponam & :ferrum lapidibus pro & ,æs lignis pro & oppressionẽ tuam
וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בַּרְזֶל וְשַׂמְתִּי פְקֻדָּתֵךְ
rapina vltra audietur Non .iustitiam *tuos exactores*† & ,pacem †exactionem tuam
שָׁלוֹם וְנֹגְשַׂיִךְ צְדָקָה׃ לֹא־יִשָּׁמַע עוֹד חָמָס
18 salutem vocabis & : tuis terminis in contritio & ,vastitas ;tua terra in
בְּאַרְצֵךְ שֹׁד וְשֶׁבֶר בִּגְבוּלָיִךְ וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמֹתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ תְּהִלָּה׃
.laudem tuas portas & ,tuos muros
luna ‡*splendorem in* & ,*die* lucem in ‡sol amplius tibi erit Non per diem, & ‡splẽdor lunæ
19 לֹא־יִהְיֶה־לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ
tuus Deus & ,*secula* lucẽ in DOMINVS tibi erit sed :te illuminabit non sempiternã,
לֹא־יָאִיר לָךְ וְהָיָה־לָּךְ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וֵאלֹהַיִךְ
non tua luna & ,tuus sol vltrà óccidet Non . tuam gloriam in
לְתִפְאַרְתֵּךְ׃ לֹא־יָבוֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וְיָרֵחֵךְ לֹא
20 dies finientur & ,*seculi** lucem in tibi erit DOMINVS quia :*colligetur* deficiet:
יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יִהְיֶה־לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי
*sempiternã,
seculum in ,iusti† ipsi omnes tuus populus Et . tui luctus †erunt
21 אֶבְלֵךְ׃ וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם
opus ,*mearum plantationum* virgultum :terram accipient hæreditate plantationis meæ,
יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃ מַטָּעַי
,mille in erit Paruus . *me glorificandum* ad ,mearum manum ‡נטע
22 הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעִתָּהּ אָחִישֶׁנָּה׃
suo tempore in DOMINVS ego :fortem gentem in *pusillus* † & vt glorificer. Parua familia †parua familia erit
illud faciam accelerare .

CAP. LXI. סא

DOMINVS vnxit eapropter :me super DOMINI Domini Spiritus ‡Dei
1 רוּחַ אֲדֹנָי יְהוִה עָלָי יַעַן מָשַׁח יְהוָה
,corde contritos *fascia ligandũ ad* †me misit :mansuetis *euangelizandũ** ad me annũciandũ
אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב
.carceris apertionem vinctis & ,libertatem captiuis prædicandum ad †vt oblinitẽ
2 לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר וְלָאֲסוּרִים פְּקַח־קוֹחַ׃ *שָׁבַת

citò tua *medela* & ,tuum lumen aurora veluti erumpet Tunc — sanitas
8 †אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה
.te colliget DOMINI gloria : tua iustitia te coram ibit & :germinabit
תִּצְמָח וְתֵלֶךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְהוָה יַאַסְפֶךָ׃
.ego *ecce ,dicet & ,clamabis :exaudiet DOMINVS & ,inuocabis Tunc — *sum.
9 †אָז תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי
loquendo & , † digitum *mittendo* * , iugum tui medio de remoueris Si — *vtnon mittas
אִם־תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שְׁלַח אֶצְבַּע וְדֹבַר־
animam & , tuam *animam* famelico protuleris Et .iniquitatem — †in rem alienam, nec loquaris
10 אָוֶן׃ †וְהָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ beneuolētiā
,tua caligo & , tua lux *tenebrositate*† in orietur & :saturaueris afflictam
נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ כַּ — †tenebris
faciet saturari & ,semper DOMINVS te ducet Et . meridies sicut* — * erit
11 בַּצָּהֳרָיִם׃ †וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ
hortus veluti eris & :impinguabit tua ossa & ,tuâ animâ siccitatibus in
בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן
.*eius* aquæ *mentientur*† non cuius ,aquarum *exitus* sicut & ,irriguus — †deficiunt
רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יְכַזְּבוּ מֵימָיו׃
generationis fundamenta ,seculi deserta te à ædificabunt Et
12 וּבָנוּ †מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר — vocaberis
faciens reuerti ,fracturâ sepiens *tibi vocabitur* & :facies stare generationis &
וְדוֹר תְּקוֹמֵם וְקֹרָא לְךָ גֹדֵר פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב
,*tuum pedem* sabbatho à feceris redire Si .habitandum ad semitas — pedes tuos, vt non facias voluntates tuas
13 נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת׃ †אִם־תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ
sabbathum vocaueris & : *meæ sanctitatis* † die in *tuam voluntatem faciendo*
עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת
*faciendo à** ,ipsum glorificaueris &: gloriosum DOMINI sanctum ,delicias — †sancto meo: * vt nō facias
עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת
.verbum *loquendo* & ,*tuam voluntatē inueniendo ab** ,tuas vias — *neque inueniatur volūtas tua vt nō loquaris secū dū voluntatem tuam
דְּרָכֶיךָ מִמְצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר׃
excelsa super te faciam equitare &, DOMINO in delectaberis Tunc
14 †אָז תִּתְעַנַּג עַל־יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בָּמֳתֵי
os quia ,tui patris Iahacob hæreditatem te faciam comedere & : terræ
אֶרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי
.est locutum DOMINI
יְהוָה דִּבֵּר׃

CAP. LIX. נט

se aggrauauit nec : *saluando à* DOMINI manus est abbreuiata non Ecce — vt non seruare possit:
1 †הֵן לֹא־קָצְרָה יַד־יְהוָה *מֵהוֹשִׁיעַ וְלֹא־כָבְדָה
diuidentes fuerunt * vestræ iniquitates Quinimo . *audiendo ab** eius auris — *vt non audiat. Sed
אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ׃ 2 כִּי אִם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים *diuiserunt
fecerunt abscondere vestra peccata & :vestrum Deum inter *ad* †vos inter — *עָוֹה
בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ
,sanguine *in* sunt pollutę vestræ *vole*† Nam .*audiendo ab* , vobis à *facies** — †& *faciem
פָּנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ׃ 3 כִּי כַפֵּיכֶם נְגֹאֲלוּ בַדָּם * vt non audiat.
vestra lingua ,*falsitatē** sunt locuta vestra labia :iniquitate *in* vestri digiti & — ‖manus
וְאֶצְבְּעוֹתֵיכֶם בָּעָוֹן שִׂפְתוֹתֵיכֶם דִּבְּרוּ־שֶׁקֶר לְשׁוֹנְכֶם — *mendaciū,
:veritate in *indicatus non* & ,*iustitia in vocans*† Non .*meditabitur** iniquitatem — בָּפֶה עָוְלָה
4 תֶּהְגֶּה׃ †אֵין־קוֹרֵא בְצֶדֶק וְאֵין נִשְׁפָּט בֶּאֱמוּנָה — *fatur.
,*laborem** concipiendo ,*mendacium*‡ loquendo & ,*inanitate*‡ super confidendo — †est qui inuocet iustitiam neque est iudex
בָּטוֹחַ עַל־תֹּהוּ וְדַבֵּר־שָׁוְא הָרוּ עָמָל — †nihili,
aranceæ telas & ,ruperunt *reguli* ‖ Oua .iniquitatem pariendo & — ‡ vanitatem,
5 וְהוֹלִיד אָוֶן׃ †בֵּיצֵי צִפְעוֹנִי בָּקָעוּ וְקוּרֵי עַכָּבִישׁ *peruersitatē,
.*vipera* ‡ erumpet ,*compressum*‡ &: morietur eorū ouis de Comedens . *texent* † — ‖aspidis
תָּהֲמָה חָרֵה יֵאָרֵגוּ הָאֹכֵל מִבֵּיצֵיהֶם יָמוּת *וְהָזוּרָה תִּבָּקַע אֶפְעֶה׃
suis operibus in tegentur nec ,*vestem in** erunt non eorum Telæ — † texuerunt. Qui comederit ‡quod fractum est,
6 †קוּרֵיהֶם לֹא־יִהְיוּ לִבֶּגֶד וְלֹא יִתְכַּסּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם ‡in regulū.
. eorum *volis*‡ in *rapinæ*† opus & ,iniquitatis opera eorum Opera
מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי אָוֶן וּפְעַל חָמָס בְּכַפֵּיהֶם׃
sanguinem *effundendum ad*‖ festinabunt & ,current malum ad eorū Pedes
7 †רַגְלֵיהֶם לָרָע יָרוּצוּ *וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם
contritio & vastitas ;*iniquitatis*‡ cogitationes eorū Cogitationes .innocentē
מַחְשְׁבֹתֵיהֶם מַחְשְׁבוֹת אָוֶן שֹׁד וָשֶׁבֶר ‖נָקִי
non & ,cognouerunt non pacis Viam . eorum *stratis* viis in — ‖vt effundāt
8 בְּמִסְלוֹתָם׃ ‖דֶּרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ וְאֵין רוּץ נָקָה
Omnis .eis sunt *obliquæ*‡ eorum Semitæ .eorum *orbitis*† in iudicium* — ‡iniquæ,
מִשְׁפָּט בְּמַעְגְּלֹתָם נָתִיבוֹתֵיהֶם עִקְּשׁוּ לָהֶם כָּל *שָׁדַד וְלָלַל
iudicium se elongauit Propterea . pacem nescit ,ea in *calcans*‡ — *est †viis
9 דֹּרֵךְ בָּהּ לֹא יָדַע שָׁלוֹם׃ †עַל־כֵּן רָחַק מִשְׁפָּט — †incuruatæ
ecce & ,lucem *ad* Expectauimus ,iustitia nos apprehēdit non & ,nobis à — ‡qui calcat
מִמֶּנּוּ וְלֹא תַשִּׂיגֵנוּ צְדָקָה נְקַוֶּה לָאוֹר וְהִנֵּה
.ambulauimus *caliginibus*‡ in ,splendores :*tenebrositas* — ‖נֶגַהּ tenebræ:
חֹשֶׁךְ לִנְגֹהוֹת בַּאֲפֵלוּת נְהַלֵּךְ׃ ‡tenebris
oculis absque veluti & , parietem cæci sicut Palpauimus
10 †נְגַשָּׁשָׁה כָעִוְרִים קִיר וּכְאֵין עֵינַיִם

†in obscuritatis *sepulchris fuimus Clamauim‖ מוּשׁ est † & — ‖ נ
,*locis desolatis** in : crepusculo† vt meridie in impegimus .attrectauimus
נִגַּשָּׁשָׁה כַּשֻּׁלְנוּ בַצָּהֳרַיִם כַּנֶּשֶׁף בָּאֲשְׁמַנִּים
gemendo colūbæ tanq̄ & ,nos omnes vrsi sicut *Fremuimus* .mortui sicut
11 כַּמֵּתִים׃ †נֶהְמֶה כַּדֻּבִּים כֻּלָּנוּ וְכַיּוֹנִים הָגֹה
se elongauit† ,salutem *ad* :* non & iudicium *ad* expectauimus :gemuimus
נֶהְגֶּה לַמִּשְׁפָּט וְאַיִן לִישׁוּעָה רָחֲקָה
,te coram nostræ præuaricationes sunt multiplicatæ Quia .nobis à
12 מִמֶּנּוּ׃ †כִּי־רַבּוּ ‖פְשָׁעֵינוּ נֶגְדֶּךָ
, †nobiscum nostræ iniquitates quia :nos contra *respondit** nostra peccata &
וְחַטֹּאותֵינוּ *עָנְתָה בָּנוּ כִּי־פְשָׁעֵינוּ אִתָּנוּ
mentiri & ,Præuaricari .*eas* cognouimus nostras iniquitates &
13 וַעֲוֹנֹתֵינוּ יְדַעֲנוּם׃ †פָּשֹׁעַ וְכַחֵשׁ
,calumniam loqui :nostro Deo *post* à retrocedere & ,DOMINVM in
בַּיהוָה וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ דַּבֶּר־עֹשֶׁק
.*falsitatis** verba corde de *meditari*† & concipere ;*defectionem** &
וְסָרָה הָרוֹ *וְהָגוּ מִלֵּב דִּבְרֵי־שֶׁקֶר׃
quia :stetit longe à iustitia & ,iudicium retrorsum est auersum Et
14 †וְהֻסַּג אָחוֹר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה מֵרָחוֹק תַּעֲמֹד כִּי־
.ingredi potuit non *rectum* † & : veritas platea in impegit
כָשְׁלָה בָרְחוֹב *אֱמֶת וְנֹכַח לֹא־תוּכַל לָבוֹא׃
vidit Et .*expoliata* † malo à recessit & ,*deficiens** veritas *fuit* Et
15 †וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדָּרֶת *וְסָר מֵרָע מִשְׁתּוֹלֵל ‖וַיַּרְא
.iudicium‡ non quia ,eius oculis in *fuit malum* & ,DOMINVS
וַיֵּרַע בְּעֵינָיו כִּי־אֵין מִשְׁפָּט׃
:*intercedens*‡ non quòd ,*obstupuit*† & ,quispiam † non quòd vidit Et
16 †וַיַּרְא כִּי־אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי־אֵין מַפְגִּיעַ
.eum *fulcuit*† ipsa eius iustitia & ,ipsius brachium sibi fecit salutem &
וַתּוֹשַׁע לוֹ זְרֹעוֹ וְצִדְקָתוֹ הִיא סְמָכָתְהוּ׃
:suo capite in salutis galeam & ,loricam sicut iustitiam se induit Et
17 †וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיוֹן וְכוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ
.zelum palliū sicut se *inuoluit** & ,vestem vltionis vestimenta se induit &
וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם תִּלְבֹּשֶׁת *וַיַּעַט כַּמְעִיל קִנְאָה׃
,suis hostibus iram *reddet propter quasi*† ,retributiones *propter* Quasi
18 †כְּגֶמֻל כְּעַל יְשַׁלֵּם חֵמָה ‖לְצָרָיו
. reddet retributionem insularibus :suis inimicis retributionem
גְּמוּל לְאֹיְבָיו ‖לָאִיִּים גְּמוֹל יְשַׁלֵּם׃
solis ortu ab & DOMINI nomen occidente ab timebunt Et
19 †וְיָרְאוּ מִמַּעֲרָב אֶת־שֵׁם יְהוָה וּמִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ אֶת־
DOMINI spiritus , hostis ,fluuius veluti ,venerit cùm :eius gloriam
כְּבוֹדוֹ כִּי־יָבֹא כַּנָּהָר צָר רוּחַ יְהוָה
redeuntes ad & ,redemptor Sion ad veniet Et .cum *in vexillū erigens*
נֹסֵסָה בּוֹ׃ 20 †וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי — ‖צור fugabit
meum pactum hoc *ego* Et .DOMINVS dixit ,Iahacob in *prœuaricatione* — ab iniquitate
בְּיַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה׃ 21 †וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי
mea verba & ,te in † qui meus Spiritus .DOMINVS dixit ,eis cum † — †quod pangā † est
אוֹתָם אָמַר יְהוָה רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי
,tui seminis ore de & ,tuo ore de recedent non ,tuo ore in posui quæ
אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא־יָמוּשׁוּ ‖מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ — ‖שׂום פָּנָה
in vsq; & , *nunc* † ex , DOMINVS dixit , tui seminis seminis ore de & — †hoc tēpore,
וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־
.seculum
עוֹלָם׃

CAP. LX. ס

DOMINI gloria &: tuum lumen venit quia ,illuminare Surge
1 †קוּמִי אוֹרִי כִּי־בָא אוֹרֵךְ וּכְבוֹד יְהוָה
caligo & ,terram *operiet tenebrositas** ecce Quia . est orta te super — * tenebræ operient
עָלַיִךְ זָרָח׃ 2 †כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה־אֶרֶץ וַעֲרָפֶל
.videbitur te super eius gloria & ,DOMINVS orietur te super Et .populos
לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה׃
.tui ortus splendore in reges & ,tuo lumine in gentes ambulabunt Et
3 †וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ׃
,se congregauerunt ipsi Omnes .vide & ,tuos oculos *circum* † Leua — †in circuitu
4 †שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ ‖נָשָׂא — ‖ הּ
.nutrietur latus iuxta tuæ filiæ & ,venient longe de tui filij :te ad venerūt
בָּאוּ־לָךְ בָּנַיִךְ מֵרָחוֹק ‖וּבְנֹתַיִךְ עַל־צַד *תֵּאָמַנָה׃ — ‖ אֹם
quando :tuum cor dilatabitur & ,*pauebit*† & ,*splendebis** & ,videbis Tunc — * inundabis, †obstupescet
5 אָז †תִּרְאִי וְנָהַרְתְּ וּפָחַד וְרָחַב לְבָבֵךְ כִּי־ — ‖ י
.tibi venerint gentium fortitudo ,maris *tumultus*† te ad fuerit conuersa
יֶהָפַךְ עָלַיִךְ *חֲמוֹן יָם חֵיל גּוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ׃ — * כ
ipsi omnes :Ephah &, Midian *dromedarij*† ,te operiet camelorū *Copia** — * Multitudo †pulli camelorum
6 †שִׁפְעַת גְּמַלִּים *תְּכַסֵּךְ בִּכְרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה כֻּלָּם — ‖ ל
DOMINI laudes & ,deferent thus & , aurum : venient Seba de — ‖ נְכָה
מִשְּׁבָא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשָּׂאוּ *וּתְהִלֹּת יְהוָה׃ — * מ
.annunciabunt
יְבַשֵּׂרוּ׃

seruabunt qui , eunuchis DOMINVS dixit sic Quia
4 כִּי־כֹה׀ אָמַר יְהוָה לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־
.meum fœdus *in apprehendentes* ‖ , volui *quibus in* eligent & , mea sabbata quæ ‖apprehēdūt
שַׁבְּתֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפַצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי׃ ‡locum
melius nomẽ & , *manu*‡ meis muris in &, mea domo in eis dabo Et
5 וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב d
.*succidetur* ‡ non quod , ei dabo *seculi* nomen ; filiabus quã & , filiis quàm sempiternum
מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן־לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת׃ ‡peribit.
, *ei ministrandum ad* * , DOMINO *super copulatos alienigenæ* filios Et alienigenas
6 וּבְנֵי הַנֵּכָר הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה לְשָׁרְתוֹ qui adhærent
omnem : *seruos in ei existendum ad* ‡ , DOMINI nomen *amandum ad &* * vt minis-
וּלְאַהֲבָה אֶת־שֵׁם יְהוָה e לִהְיוֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל־ strent, & vt
.meum fœdus *in apprehendẽtes* ‡ & , illud *polluendo* à ‖ , sabbathum custodientem diligant ‡ vt
שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי׃ sint ei serui:
domo in eos lætificabo & , *mea sanctitatis* ‖ montem ad eos adducã Et ‖ ne polluat
7 וַהֲבִיאוֹתִים אֶל־הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית f ‡ tenentes
super beneplacitũ ad ‡ eorum *sacrificia* * & , eorũ *ascensiones* † : meæ orationis ‡sanctũ meũ,
תְּפִלָּתָי עוֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־ h g e
.populis omnib' vocabitur orationis domus mea domus quia : meo altari †holocausta
מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל־הָעַמִּים׃ * victimæ
adhuc : Israel *expulsos congregans* DOMINVS ‖ Dominus Ait
8 נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד i
:agri *feta* Omnis ‖ .eius congregatos eum super congregabo
אֲקַבֵּץ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו׃ k
9 כֹּל חַיְתוֹ שָׂדָי
.*Sylua in feta* omnis ‡ , deuorandum ad venite
אֹתָיו לֶאֱכֹל כֹּל־חַיְתוֹ בַּיָּעַר׃ l
ipsi vniuersi , nescierunt ipsi omnes , cæci eius Speculatores
10 צֹפָיו m עִוְרִים כֻּלָּם לֹא יָדָעוּ כֻּלָּם
diligẽtes, *iacentes* , *loquẽtes deliria* * : latrare *poterunt non* ‡ , muti canes
כְּלָבִים אִלְּמִים לֹא־יוּכְלוּ לִנְבֹּחַ n הוֹזִים שֹׁכְבִים אֹהֲבֵי
, saturitatem *nouerunt non* † animo *fortes* ‖ canes Et . dormitare
לָנוּם׃ o
11 וְהַכְּלָבִים עַזֵּי־נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה
suam viam ad ipsũ vniuersi : intelligere *nouerunt non* ‖ pastores ipsi &
וְהֵמָּה רֹעִים לֹא יָדְעוּ הֵבִין כֻּלָּם לְדַרְכָּם
Venite .eius *extremo* ‡ à suam *cupiditatem ad* *vir* * , respexerunt
פְּנוּ אִישׁ לְבִצְעוֹ מִקְצֵהוּ׃ p
12 אֵתָיוּ
cras diem hunc secundum erit & : sechar *potabimus* ‡ & , vinum *capiam* †
אָקְחָה־יַּיִן וְנִסְבְּאָה שֵׁכָר וְהָיָה כָּזֶה יוֹם מָחָר
.valde *abundanter magnus* *
גָּדוֹל יֶתֶר מְאֹד׃

CAP. LVII. נז

misericordia ‡ viri & : cor super *ponens* ‖ quisquã † non &, periit Iustus
1 צַדִּיק אָבָד וְאֵין אִישׁ q שָׂם עַל־לֵב וְאַנְשֵׁי־חֶסֶד
.iustus *colligitur mali faciebus* à † quia , *intelligente non in collecti*
נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי־מִפְּנֵי r הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק׃
.eo corã *ambulans* * : suis cubiculis in requiescent , *pace* ‡ Ingredietur
2 יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם הֹלֵךְ נְכֹחוֹ ‖ †
.est fornicata ☞ ‡, adulterũ semẽ : *angustatricis* ‖ filij huc *appropinquate* † vos Et
וְאַתֶּם קִרְבוּ־הֵנָּה בְּנֵי עוֹנֵנָה זֶרַע מְנָאֵף וְחוֹנָנָה׃ †
3 ?linguam *prolongabitis* † , os *dilatabitis* ‡ quẽ cõtra, estis oblectati quo Super
עַל־מִי תִּתְעַנָּגוּ עַל־מִי תַּרְחִיבוּ פֶּה תַּאֲרִיכוּ לָשׁוֹן †
Incalescentes ? *falsitatis* ‡ semen *prauaricationis* nati vos ‖ Nonne
הֲלוֹא־אַתֶּם יִלְדֵי־פֶשַׁע זֶרַע שָׁקֶר׃ s t
5 הַנִּחָמִים
subter torrẽtibus in *natos* *mactantes* : *frondoso* † ligno omni sub *vlmis in*
בָּאֵלִים תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן שֹׁחֲטֵי הַיְלָדִים בַּנְּחָלִים תַּחַת
: tua sors *ipse** ipsi . tua pars torrentis *lenibus* † In . *petrarum ramos* ‡
סְעִפֵי הַסְּלָעִים׃ u † בַּחֲלָקֵי־נַחַל חֶלְקֵךְ הֵם הֵם גּוֹרָלֵךְ 6
his super Nunquid . *munus fecisti ascendere* ‖ , libamen effudisti ipsis etiam
גַּם־לָהֶם שָׁפַכְתְּ נֶסֶךְ הֶעֱלִית מִנְחָה הַעַל אֵלֶּה
posuisti eleuatum & excelsum montem Super ? accipiã consolationẽ
אֶנָּחֵם׃ v † עַל הַר־גָּבֹהַּ וְנִשָּׂא שָׂמְתְּ 7
post Et . victimã immolandũ ad ascendisti illuc etiam : tuũ cubile
מִשְׁכָּבֵךְ גַּם־שָׁם w עָלִית לִזְבֹּחַ זָבַח׃ † וְאַחַר 8
discooperuisti † me à quia : tuũ *monimentũ* ‡ posuisti postem & , ostium
חַלָּלְתְּ וְהַמְזוּזָה שַׂמְתְּ זִכְרוֹנֵךְ כִּי מֵאִתִּי u גָּלִית
dilexisti ; eis *ex tibi excidisti* * & , tuum cubile dilatasti , ‡ ascendisti & ‖
וַתַּעֲלִי הִרְחַבְתְּ מִשְׁכָּבֵךְ וַתִּכְרֹת־לָךְ מֵהֶם אָהַבְתְּ
multiplicasti &, oleo *in regem ad es progressa* † Et . vidisti *manũ* ‡ , eorũ cubile
מִשְׁכָּבָם יָד x † וַתֶּחֱזִי׃ y וַתַּשְׁרִי לַמֶּלֶךְ בַּשְּׂמָן וַתַּרְבִּי 9
ad vsque te humiliasti &, *longẽde ad vsq;* tuos legatos misisti &: tua pigmẽta
רִקָּחַיִךְ וַתִּשְׁלְחִי צִירַיִךְ עַד־מֵרָחֹק וַתִּשְׁפִּילִי עַד־
: est desperatũ , dixisti nec , laborasti tuæ viæ multitudine In *sepulchrũ* ‡
שְׁאוֹל׃ z † בְּרֹב דַּרְכֵּךְ יָגַעַתְּ לֹא אָמַרְתְּ נוֹאָשׁ 10
.ægrotasti non ea propter , inuenisti *tuæ manus victum* ‖
חַיַּת יָדֵךְ מָצָאת עַל־כֵּן לֹא a חָלִית׃

† clamorem, : tuã vocẽ exalta tuba tanquã , † prohibeas ne , gutture in Clama
1 קְרָא בְגָרוֹן אַל־תַּחְשֹׂךְ כַּשּׁוֹפָר d הָרֵם קוֹלֶךָ
annuncia .corũ peccata Iahacob domui & , corũ præuaricationẽ meo populo *indica* &
וְהַגֵּד e לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם׃
per singulos gẽs velut : volent meas vias scire & , quærent *die die* me Et
2 וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן f וְדַעַת דְּרָכַי יֶחְפָּצוּן כְּגוֹי
dies me interrogabũt, dereliquerit nõ sui Dei iudiciũ & , fecerit iustitiam quæ
אֲשֶׁר־צְדָקָה עָשָׂה וּמִשְׁפַּט אֱלֹהָיו לֹא עָזָב יִשְׁאֲלוּנִי
* inquiunt ,ieiunauim' * quid Vt .volent Dei ap̃pinquationẽ, iustitiæ iudicia
vt audire fa- מִשְׁפְּטֵי־צֶדֶק קִרְבַת אֱלֹהִים יֶחְפָּצוּן׃ ciatis
3 לָמָּה צַמְנוּ † ‖ רָאִיתָ g וְלֹא עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע הֵן בְּיוֹם
vos ieiunare ‖ die in Ecce ? nescisti , nostrã animã afflixim⁹ ? vidisti nõ &
צ֣וֹם h נַצְּכֶם וּבְכָל־עַצְּבֵיכֶם תִּנְגֹּשׂוּ׃ i
4 הֵן לָרִיב † תַּצּוּמ֣וּ
ieiunetis non : impiè pugno in percutiendũ ad & , *ieiunabitis* contentionẽ &
לְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע לֹא־תָצ֣וּמוּ k כַּיּוֹם
hoc sicut ‡ Nũquid .vestrã vocẽ excelso in *faciendum audire ad* ‖ die sicut
לְהַשְׁמִיעַ בַּמָּרוֹם קוֹלְכֶם׃ †
5 הֲכָזֶה
incruandũ ad num * ? suã animã *hominem affligere die* † , *illud* elegi ‡ ieiuniũ *erit*
יִהְיֶה צ֣וֹם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם l עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ
istud Nunquid ? sternat cinerem & saccum & , suum caput iuncum sicut
הֲלֹכֵף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ
? DOMINO *beneplaciti* ‡ diem & , ieiunium vocabis
הֲתִקְרָא־צ֣וֹם וְיוֹם m רָצ֣וֹן לַיהוָה׃
,impietatis colligationes *soluere* * ? *illud* elegi ‡ ieiuniũ ‖ hoc Nonne
6 הֲלוֹא זֶה צ֣וֹם אֶבְחָרֵהוּ פַּתֵּחַ חַרְצֻבּוֹת רֶשַׁע †
omne & , liberos contritos *dimittere &* , iugi fasciculos *soluere* ‡
n חַתֹּר אֲגֻדּוֹת מוֹטָה וְשַׁלַּח רְצוּצִים חָפְשִׁים וְכָל־
, tuum panem esurienti *frangere* * Nonne .disrumpatis iugum
7 מוֹטָה תְּנַתֵּקוּ׃ † הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ
,cũ *operies* ‡ & , nudũ videris cùm ? domũ introducas vagos *afflictos* ‖ &
o וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָּיִת כִּי־תִרְאֶה עָרֹם p וְכִסִּיתוֹ
.te abscondas non tua carne à &
וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא־תִתְעַלָּם׃

CAP. LV. נה

vos omnes sitiētes, venite †etiā qui non habet pecuniam: venite, ‡ venite inquam, * appenditis ‡ non in saturitate:

,ite: *argentum ei non cui &* † ,aquas ad *ite sitiens omnis* O

1 † הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ לַמָּיִם וַאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף לְכוּ precio absque & ,argento absque emite ,*ite &* ‡ ,comedite & ,emite

שִׁבְרוּ וְאֹכֵלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר ,pane non in argentum *appenditis* * Quare .lac & ,vinum

2 יַיִן וְחָלָב׃ † לָמָּה תִשְׁקְלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לָחֶם comedite & ,me ad audiendo audite ?*saturitatem ad non in* ‡ vestrū laborē &

וִיגִיעֲכֶם בְּלֹא לְשָׂבְעָה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ־ vestra anima crassitudine in delectabitur & ,bonum.

טוֹב וְתִתְעַנַּג בַּדָּשֶׁן נַפְשְׁכֶם׃ : vestra anima viuet & ,audite ;me ad venite & vestrā aurē Inclinate

3 °† הַטּוּ אָזְנְכֶם ᵖ וּלְכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ ᵠ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם .ſtabiles Dauid miſericordias *ſecuti* ‡ pactum *vobis excidam* &

וְאֶכְרְתָה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים׃ .populis præcipientem & ,ducem: eum dedi populis teſtem En

4 † הֵן עֵד לְאֻמִּים נְתַתִּיו נָגִיד וּמְצַוֶּה לְאֻמִּים׃ ,te cognouerunt non *gens* ‡ & ,vocabis ſcies non † gentem Ecce

5 † הֵן גּוֹי לֹא־תֵדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־יְדָעוּךָ sanctum *ad* & ,tuum Deum D O M I N V M propter: current te ad

אֵלֶיךָ יָרוּצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ . te *adornauit* † quia ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרֶךָ׃ † glorificauit

† dum inuenitur: ‡ dum eſt propinquus. * iniquus

ipſum exiſtendo in ‡ eū inuocate: *ipſum inueniri in* † D O M I N V M Quærite

6 † דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ *iniquitatis* ‡ vit & ,ſuam viam impius Derelinquat .*propinquum*

7 קָרוֹב׃ † יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן ,eius miſerebitur & D O M I N V M ad reuertatur & : ſuas cogitationes

מַחְשְׁבֹתָיו ᵘ וְיָשָׁב אֶל־יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ .*parcendum ad* multiplicabit quoniam ,noſtrum Deum ad &

וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־ ˣ יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ׃ ,veſtræ viæ nec ,veſtræ cogitationes meæ cogitationes non Nam

vt parcat.

ᵘ הִיָּה שׁוּב

ˣ רָבָה

8 † כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם : terra quàm cæli ſunt altiores † Quia .D O M I N V S dixit ,meæ viæ

‡ ſicut

9 דְּרָכַי נְאֻם יְהוָה׃ † כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ meæ cogitationes & ,veſtræ viæ quàm meæ viæ ſunt altiores ſic

כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי descendit ,imber *deſcendet* quemadmodū Quoniam .veſtræ cogitationes quàm

מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם׃ † כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם

reuertitur, ſed inebriat

10 וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־ *inebriauit quin-imo, reuertetur* non illuc & ,cælis de nix &

facit †facit

הָאָרֶץ ʸ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע ſemen dabit & : eam *fecit* † germinare & ,eam *fecit* generare & ,terram

ʸ יָלַד

וְלֶחֶם לָאֹכֵל׃ egredietur quod ,meum verbum erit Sic .comedenti panem &,ſerenti

11 † כֵּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יָשׁוּב אֵלַי רֵיקָם כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר quod faciet *quin-imo*: vacuum me ad reuertetur non ,meo ore de

sed

*in iis ad quę

חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו׃ lætitia in Quia .illud miſi *quo* * proſperabitur & ,voluí

12 † כִּי־בְשִׂמְחָה †cantabunt תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ *clamabunt* † colles & montes: deducemini pace in & ,egrediemini

ʸ יֵצְאוּ

לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ־כָף׃ : myrtus aſcendet vrtica pro ,abies aſcendet alba ſpina Pro

‡ laudem, * regionis ‡ manu

13 † תַּחַת הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ תַּחַת הַסִּרְפָּד יַעֲלֶה הֲדַס .*ſuccidetur* † non *ſeculi* ‡ ſignum in ,nomen in D O M I N O erit &

‡ æternum † delebitur.

וְהָיָה לַיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת׃

CAP. LVI. נו

quia: iuſtitiā facite & ,iudicium Cuſtodite. D O M I N V S dixit Sic

1 † כֹּה אָמַר יְהוָה שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט ᵃ וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־ .ſe *reuelandum ad* ‡ mea iuſtitia & ,*veniendum ad* * mea ſalus ‡ propinqua

ᵃ עֲשֵׂה

ᵇ גָלָה

‡ eſt

קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצִדְקָתִי ᵇ לְהִגָּלוֹת׃ : *illud in* † apprehenderit ‖ hominis filius & ,hoc fecerit *hominis* Beatitates ‡

* vt veniat, ‡ vt reuelet

2 † אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה־זֹּאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ *faciendo à* * ſuā manum *cuſtodiens* ‡ & ,illud *polluendo à* ‖ ,ſabbathū *cuſtodiens* †

‡ Beatus homo qui ‖ qui † hoc.

שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת *ad ſe copulantis* ‡ alienigenæ filius dicat ne Et .malum omne

† qui cuſtodit ‖ ne polluat ‡ qui cuſtodit * ne faciat

3 כָּל־רָע׃ † וְאַל־יֹאמַר בֶּן־הַנֵּכָר ‡ qui adhæret Domino, † à * ſum

deſuper † D O M I N V S me diuidet Diuidendo :dicendo ,D O M I N V M

הַנִּלְוָה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַבְדֵּל יַבְדִּילַנִי יְהוָה מֵעַל .aridum lignum *ego* * Ecce :eunuchus dicat ne &: ſuo populo

ᵉ רוֹעַ

עַמּוֹ וְאַל־יֹאמַר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ׃

CAP. LIIII. נר

non † *hinni &* ,*præconium vociferā* ‡ :peperit non * ſterilis *Præcuiza*

1 † רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא־ dixit , maritatæ filij quàm deſolatæ filij ‡ plures quia : parturiuit

חָלָה כִּי־רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר .D O M I N V S

יְהוָה׃

2 † הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ tuorum *tabernaculorum* ‡ cortinas & , *tui tentorij* † locum Dilata

tuos clauos & ,tuos funiculos prolonga: prohibeas ne ,extendant

יַטּוּ ᵍ אַל־תַּחְשֹׂכִי הַאֲרִיכִי מֵיתָרַיִךְ וְיתֵדֹתַיִךְ *hæreditabit* † gentes tuu ſemē & :*erumpes ſiniſtra &* ,*dextera* Quia .cōſolida

3 חַזְקִי׃ † כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ גּוֹיִם יִירָשׁ non quia ,timeas Ne .inhabitare *facient* * deſolatas ciuitates &

וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ׃ † אַל־תִּירְאִי כִּי־לֹא pudoris *quippe* ‡ : confunderis nec quia ,erubeſces nec ,afficieris pudore

4 תֵבוֹשִׁי וְאַל־תִּכָּלְמִי כִּי־לֹא תַחְפִּירִי כִּי ʰ בֹשֶׁת recordaberis non *tuarū viduitatū* ‡ opprobrij & ,obliuiſceris *tuarū adoleſcētiarū* ‡

עֲלוּמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא תִזְכְּרִי־ Sebaoth D O M I N V S tuus factor, tu ᵏ maritus Quia .amplius

עוֹד׃ † כִּי בֹעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ יְהוָה צְבָאוֹת tis

5 terræ omnis Deus ,Iſrael ſanctus tuus redemptor &: eius nomen

שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ ſpiritu *afflictam* & ,derelictam mulierē ſicut Quia .vocabitur

יִקָּרֵא׃ † כִּי־כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וַעֲצוּבַת רוּחַ ,fuiſti *reprobata* † quia , *adoleſcentiarum* ‡ vxorem &: D O M I N V S te vocauit

‡ adoleſcētiç, † repulſa

קְרָאֵךְ יְהוָה וְאֵשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס miſerationibus in &: te dereliqui paruo momēto In .tuus Deus dixit

אָמַר אֱלֹהָיִךְ׃ † בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים momento

7 גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ׃ *meas facies* * abſcondi iræ *modico* In .te congregabo magnis

*facię meā, † in ‡ ſempiterna

† בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי dixit : tui ſum miſertus *ſeculi* ‡ miſericordia in & , te à momento †

8 רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר cui ‖ , mihi hoc Noach *aquæ* Quia .D O M I N V S tuus redēptor

Quemadmodum dieb* ‖ eſt †quod nō trā ſirent aquæ

גֹּאָלֵךְ יְהוָה׃ † כִּי־מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר

9 iuraui ſic : terram ſuper vltra Noach *aquas tranſeundo à* † iuraui

נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי־נֹחַ עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי , *recedent* † montes Nam .te *in increpando ab &* ‡ , te contra *ira ſcendo ab*

vt nō iraſcar ‡ nec increpē † mouebūt ſe

לְבִלְתִּי קְצֹף עָלַיִךְ וּמִגְעַר־בָּךְ׃ † כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ

10 fœdus & ,recedet non te à mea miſericordia &: nutabunt colles &

וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה וְחַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא־יָמוּשׁ וּבְרִית .D O M I N V S tuus miſerator dixit ,ſe mouebit non meæ pacis

שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְהוָה׃

accubare faciens * ego ecce : *lenita conſolatione non* ,*iactata turbine* , *Afflicta*

11 † עֲנִיָּה סֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מַרְבִּיץ . ſapphiris in te fundabo & , tuos lapides carbunculo in

בַּפּוּךְ אֲבָנָיִךְ וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים׃

lapidibus ex tuas portas & , tuas feneſtras *cryſtallum* † ponam Et

12 † וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד שְׁמָשְׁתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ לְאַבְנֵי *beneplaciti* ‡ lapidibus ex tuum terminum omnem &: *rutilantis gemmæ* ‖

אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלֵךְ לְאַבְנֵי־חֵפֶץ׃ .tuorū filiorum *pax multa &*: D O M I N I * docti ‡ tui filij vniuerſi Et

13 † וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ׃ , timebis non quia ,oppreſſione ab te elonga : fundaberis iuſtitia In

Quia cōgregando congregabit ſe,

† cōgregauerit ſe ‡ prunas,

14 † בְּצֶדֶק תִּכּוֹנָנִי רַחֲקִי מֵעֹשֶׁק כִּי־לֹא תִירָאִי .te *ad* ‖ appropinquabit non quia , contritione à &

‖ tibi.

וּמִמְּחִתָּה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלָיִךְ׃

tecum *peregrinans* † quiſquis : mę ex non *peregrinabitur peregrinando* Ēn

15 † הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי־ ᵐ גָר אִתָּךְ׃ . cadet , te contra

ᵐ גור ⁿ יָצָא

† cōgregauerit ſe ‡ prunas,

16 † הֵן אָנֹכִי בָּרָאתִי חָרָשׁ נֹפֵחַ בְּאֵשׁ פָּחָם ⁿ וּמוֹצִיא .*corrumpendum ad vaſtatorem* ‡ creaui ego & : ſuum opus in vas

הנה

כְּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאָנֹכִי בָּרָאתִי מַשְׁחִית לְחַבֵּל׃

linguam omnem & ,proſperabitur non te contra fictum * vas Omne

ᵖ interſectorē ad diſperdendum.

17 † כָּל־כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח וְכָל־לָשׁוֹן ſeruorum hæreditas ‡ hæc : condemnabis iudicio in *tecum* ‖ ſurget †

* quod eſt † quæ ‡ coram te ‡ eſt † eſt

תָּקוּם־אִתָּךְ לַמִּשְׁפָּט תַּרְשִׁיעִי זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי .D O M I N V S dixit † mecum à eorum iuſtitia &, D O M I N I

יְהוָה וְצִדְקָתָם מֵאִתִּי נְאֻם־יְהוָה׃

: te protexi meæ manus vmbra in & ,tuo ore in mea verba posui Et

16 †וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ
, Sion ad *dicendum ad* ו & , terram *fundandum ad* ‡ , cælos *plantandum ad*
לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן
, Ierusalaim surge , te suscita , te Suscita .tu † meus populus

17 עֲמִי אָתָּה׃ †הִתְעוֹרְרִי ׀ הִתְעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַ͏ִם
: eius *excandescentia* ‡ calicem DOMINI manu de bibisti quæ
אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֵת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־
.expressisti , bibisti *veneni mortiferi* calicis fecem
קֻבַּעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שָׁתִית מָצִית׃
apprehendens * non & : genuit ‡ filiis omnibus ex ei ductor † Non

18 †אֵין־מְנַהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יָלָדָה וְאֵין מַחֲזִיק
.*magnificauit* † filiis omnibus ex , eius manum *in*
בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדָּלָה׃
Vastitas ? tibi condolebit quis , tibi *euenientia* ‡ hæc Duo

19 †שְׁתַיִם הֻנָּה קָרָאתַיִךְ מִי יָנוּד לָךְ שֹׁד
? te consolabor quo † : gladius & , fames & ‡ , contritio &
וְשֶׁבֶר וְרָעָב וְחֶרֶב מִי אֲנַחֲמֵךְ׃
sylueſtris bos vt, plateaꝝ omniū capite in iacuerūt, defecerūt tui Filij

20 †בָּנַיִךְ עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתוֹא
.tui Dei increpatione , DOMINI *excandescentia* ‡ pleni : *retis* †
מְכִמֶּר הַמֵּלְאִים חֲמַת־יְהוָה גַּעֲרַת אֱלֹהָיִךְ׃
.vino à non & , ‡ ebria & , *afflicta* ‡ hoc nunc audi Idcirco

21 †לָכֵן שִׁמְעִי־נָא זֹאת ׀ עֲנִיָּה וּשְׁכֻרַת וְלֹא מִיָּיִן׃
litigabit † tuus Deus & , DOMINVS tuus Dominus dixit Sic
כֹּה־אָמַר אֲדֹנַיִךְ יְהוָה וֵאלֹהַיִךְ יָרִיב
: *mortiferi veneni* ‡ calicem , tua manu de tuli Ecce . *suo populo*
עַמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדֵךְ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־
.vltrà illum *bibendum ad* adiicies non : mei furoris calicis fecem
קֻבַּעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־הוֹסִיפִי לְשׁתוֹתָהּ עוֹד׃
, tuæ animæ dixerunt qui , te depopulantiū manu in illum ponā Et

23 †וְשַׂמְתִּיהָ בְּיַד מוֹגַיִךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשֵׁךְ
, tuum corpus terram quasi posuisti ‡ & : transibimus * & , te Incurua
שְׁחִי וְנַעֲבֹרָה וַתָּשִׂימִי כָאָרֶץ גֵּוֵךְ
.transeuntibus plateam sicut &
וְכַחוּץ לָעֹבְרִים׃

CAP. LII. נב

te indue : Sion tuā fortitudinem te indue , te suscita , te Suscita

1 †עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן לִבְשִׁי
, adiiciet non quia : *sanctitatis* ‖ ciuitas Ierusalaim, tuæ gloriæ vestimenta
בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף
,puluere de te Excute .immundus & ,*præputiatus* ‡ vltra te *in* ‡ veniat †
יָבֹא־בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא׃ †הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר
.Sion filia captiua, tui colli vinculis * te solue : Ieruſalaim ſede ſurge
קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַ͏ִם הִתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ שְׁבִיָּה בַת־צִיּוֹן׃
non ‡ & : eſtis venundati gratis , DOMINVS dixit ſic Quia

3 †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא
:DOMINVS † Dominus dixit ſic Quia .eritis redempti argento *in*
בְּכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ׃ †כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
: ibi *peregrinandum ad* † , principio in meus populus deſcendit Aegyptum
מִצְרַיִם יָרַד־עַמִּי בָרִאשֹׁנָה לָגוּר שָׁם
dixit , hîc mihi quid nunc Et .cum oppreſſit nihilo pro Aſſur &
וְאַשּׁוּר בְּאֶפֶס עָשָׁקוֹ׃ †וְעַתָּה מַה־לִּי־פֹה נְאֻם־
eius dominatores : gratis meus populus eſt ablatus quia ? DOMINVS
יְהוָה כִּי־לֻקַּח עַמִּי חִנָּם מֹשְׁלָו
meum nomen die tota iugiter & , DOMINVS dixit , *facient* vlulate
יְהֵילִלוּ נְאֻם־יְהוָה וְתָמִיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי
: meum nomen meus populus cognoſcet Propterea .*blaſphematum*

6 מְנֻאָץ׃ †לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי
Quàm .*ego* ‡ ecce *loquens* ‡ ipſe ego quia , illa die in * propterea
לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר הִנֵּנִי׃ †מַה־
, pacem facientis audire , euangelizantis pedes montes ſuper ſunt *decori* †

7 נָאוּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם
Regnauit, Sion ad dicentis : ſalutem faciētis audire , bonū euangelizantis
מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ
ſimul , vocem leuauerunt tuorum ſpeculatorum Vox .tuus Deus

8 †קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ׃
DOMINVS *conuertendo in* * , videbunt oculū ad oculo quia : *præconia dicent* ‡
כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָה
quia : Ieruſalaim deſerta , ſimul *præconia dicite* , *Exclamate* † . Sion
צִיּוֹן׃ †פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם כִּי־
.Ieruſalaim redemit , ſuum populum DOMINVS eſt conſolatus
נִחַם יְהוָה עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלָ͏ִם׃
omnium oculis in *ſuæ ſanctitatis* brachium DOMINVS Denudauit

10 †חָשַׂף יְהוָה אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָל־־

ſʳ שׁוּם — vt plantem ‡ & fundem ‖ dicam † es

ʳ עוּר שָׁתָה — ‡ furoris

ᵏ יָחֵם — angustiæ

ᵏ מָצָה — † est ‡ quos * est qui apprehendat † quos enutriuit.

‡ eueniunt

ˢ שָׁנָה — ‡ seu † in

ᵗ שָׁדַד — † in reti : ‡ furore

ᵘ עָנָה — ‡ pauper

languſtiis, † iudicari faciet populum ſuum. ‡ anguſtiæ.

ᵇ רוּב — vt bibas

ᵈ יָסַף שׁוּם — * ſuper te ‡ tu

ᶜ שָׁחָה — ‡ curua

ᵍ עֻזּ — ‖ ſancta :

† vt ‡ per ‡ incircūciſus * ā התפתחי ק

ʰ יָשַׁב יָסַר — ⁱ שָׁבָה — ‡ abſque † Deus: In † vt peregrinaretur

ᵛ רָאָה — ‡ laudabunt: * cùm cōcerterit † Cantate, laudate

ʷ חָשַׂף — ſanctum ſuū

cui — *quem ſuper* DOMINI brachium & : noſtro auditui credidit Quis

1 †מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה עַל־מִי
terra de radix ſicut &, eo coram *ramus tener vt* aſcendit Et ? eſt reuelatū
נִגְלָתָה׃ †וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ

2 צִיָּה׃ †לֹא־תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר וְנִרְאֵהוּ וְלֹא־מַרְאֶה
aſpectus ‡ non & , eum vidimus & : decor neque , ei forma ‖ non , *ſiccitatis* †
, dolorum vir , *viris deſitus* ‡ & , eſt Deſpectus .cū deſideraremus vt
וְנֶחְמְדֵהוּ׃ †נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבוֹת

3 non & , erat deſpectus , eo ab *facies abſcondens* * quaſi & : *egritudine notus* ‡ &
וְיֹדֻעַ ᵛחֹלִי וּכְמַסְתֵּר פָּנִים מִמֶּנּוּ נִבְזֶה וְלֹא
noſtros dolores & , tulit ipſe noſtros languores Verè .cū reputauimus
חֲשַׁבְנֵהוּ׃ †אָכֵן ᵛחֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ

4 Dei ‡ percuſſum , plagatum eum reputauimus nos & : *eos baiulauit*
סְבָלָם וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנֵהוּ נָגוּעַ ˣמֻכֵּה אֱלֹהִים
atritus ; *noſtris prævaricationibus à* † vulneratus ipſe Et .humiliatum &
וּמְעֻנֶּה׃ †וְהוּא ᵐמְחֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ ᵐמְדֻכָּא

5 , eum ſuper *noſtrarum pacificationum* * Caſtigatio : *noſtris iniquitatibus ab* ‡
מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו
; errauimus ouis tanquā nos Omnes .nobis *eſt medicatū eius liuore in* ‡ &
וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ׃ †כֻּלָּנוּ

6 eum *in occurrere* ‡ fecit DOMINVS & : ſumus cōuerſi ſuā viā ad vnuſquiſq;
כַּצֹּאן תָּעִינוּ ᶻאִישׁ לְדַרְכּוֹ פָנִינוּ וַיהוָה הִפְגִּיעַ בּוֹ
non & , eſt afflictus ipſe & , eſt Oppreſſus .noſtrū omniū *iniquitatem* †
נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל לִפְנֵי

7 coram ouis ſicut & , ducetur occiſionē ad agnus ſicut , ſuum os aperiet
גֹזְזֶיהָ נֶאְלָמָה וְלֹא יִפְתַּח ᵃפִּיו׃ †מֵעֹצֶר
quoniam ? *eloquetur* † quis eius generationem & , eſt ſublatus iudicio de &
וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־דּוֹרוֹ ᵇמִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי
‡ plaga , mei populi præuaricationē propter ; viuentiū terra de eſt abſciſſus
נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֻגַּע
diuite cum & , eius ſepulturam impiis cum dedit Et .ei

9 לָמוֹ׃ †וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים ᶜקִבְרוֹ וְאֶת־־עָשִׁיר
.eius ore in * dolus nec , fecerit *iniuria* ‡ non *ſuper* : *eius mortibus in* ‖
בְּמֹתָיו עַל לֹא־חָמָס עָשָׂה וְלֹא מִרְמָה בְּפִיו׃
poſuerit ſi ; fecit ægrotare , cum *contundere* † voluit DOMINVS Et

10 †וַיהוָה חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם־תָּשִׂים
DOMINI volūtas & : dies prolōgabit ; ſemē videbit , ſua anima *delictum* ‖
אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְהוָה
, videbit ſuæ animæ laborem Propter .proſperabitur eius manū per
בְּיָדוֹ יִצְלָח׃ †מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה

11 : multos meus ſeruus iuſtus iuſtificabit ſua ſcientia In .ſaturabitur †
יַצְדִּיק ᵈעַבְדִּי לָרַבִּים וַעֲוֹנֹתָם הוּא יִסְבֹּל׃ †לָכֵן
,multis *in* * ei dabo partem Ideo .*baiulabit* ‡ ipſe ipſorum iniquitates &
אֲחַלֵּק־לוֹ בָרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ

12 , tulit multorum peccatū ipſe & : eſt numeratus prævaricatoribus cum &
וְאֶת־־פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא־רַבִּים נָשָׂא
.*intercedet* † prævaricatoribus ‡ &
וְלַפֹּשְׁעִים יַפְגִּיעַ׃

ᵃ פֶּה ᵇ שׁוּחַ — † enarrabit?

‡ fuit

ᶜ נָתַן — ‖ inter mortuos ſuos: eo quod ‡ iniquitatē * fuerit † conterere ‖ ſeipſam pro delicto

† & ‡ pro † orabit.

ᵈ יָדַע עָיַר — ‡ portabit. * cum ‖ diuīdet ſpolia,

gentes ad † leuabo Ecce : DOMINVS ‡ Dominus dixit Sic
12 †כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֶשָּׂא אֶל־גּוֹיִם
tuos filios afferent & : meũ vexillum exaltabo populos ad & , meã manũ
יָדִי וְאֶל־עַמִּים [p]אָרִים [q]נִסִּי וְהֵבִיאוּ בָנַיִךְ
reges erunt Et .portabuntur humerum super tuæ filiæ & , sinu in
13 בְּחֹצֶן וּבְנָתַיִךְ עַל־כָּתֵף תִּנָּשֶׂאנָה׃ †וְהָיוּ מְלָכִים
se incuruabunt terra facies † .tuæ lactatrices‡ eorum domina & , tui nutrieij
אֹמְנַיִךְ [r]וְשָׂרוֹתֵיהֶם [s]מֵינִיקֹתָיִךְ אַפַּיִם אָרֶץ [t]יִשְׁתַּחֲווּ
*DOMINVS ego ‡ quòd scies & : lingent tuorum pedum puluerem & , tibi
לָךְ וַעֲפַר רַגְלַיִךְ יְלַחֵכוּ וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה
forti à tolletur Nunquid .me *expectantes* afficientur pudore non quòd
14 אֲשֶׁר לֹא־[v]יֵבֹשׁוּ [x]קֹוָי׃ †הֲיֻקַּח מִגִּבּוֹר
,DOMINVS dixit sic *Etenim* † ‡euadet *iusti* ‡ captiuitas *an &* ‡*captiua* *
15 מַלְקוֹחַ וְאִם־[y]שְׁבִי צַדִּיק יִמָּלֵט׃ †כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה
eum ‡ & : euadet *victori captiua* ‡ & , tolletur fortis capiuitas Etiam
גַּם־שְׁבִי גִבּוֹר [z]יִקָּח וּמַלְקוֹחַ עָרִיץ יִמָּלֵט וְאֶת־
.seruabo ego tuos filios & , *litigabo* *ego tuo litigatore*
[a]רִיבֵךְ אָנֹכִי אָרִיב וְאֶת־בָּנַיִךְ אֲנֹכִי [b]אוֹשִׁיעַ׃
musto tanquã & ,suam carnem te *depopulantes* faciã comedere Et
16 †וְהַאֲכַלְתִּי אֶת־מוֹנַיִךְ אֶת־בְּשָׂרָם וְכָעֲסִיס
DOMINVS ego quòd caro omnis scient &: se inebriabũt suo sanguine
דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וְיָדְעוּ כָל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה
.Iahacob fortis † tuus redemptor & , te *saluans* ‡
מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב׃

CAP. L. נ

quam ,vestræ matris *excisionis* * liber iste *Vbi* : DOMINVS dixit Sic
1 †כֹּה ׀ אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר
En ?ei vos vendidi *cui* ,*meis faeneratoribus* ex‡ quis aut ? *eam* dimisi
שִׁלַּחְתִּיהָ אוֹ מִי [c]מִנּוֹשַׁי אֲשֶׁר־מָכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן
est dimissa *vestris prauaricationibus in* ‡ & , estis venditi *vestris iniquitatibus in* ‡
בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם [d]נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה
?*respondens* ‡ non & vocaui ?*vir* † non & , veni Cur .vestra mater
אִמְּכֶם׃ †מַדּוּעַ [e]בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה
* non an & ;redemptione à mea manus se abbreuiauit se abbreuiãdo nũ
הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי [f]מִפְּדוֹת וְאִם־אֵין
, mare faciã siccare mea increpatione in Ecce ? eruendũ ad potentia me in
בִּי כְחַ [g]לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם
morietur ‡ & ,aqua *non à* ‡ eorum *piscis fœtebit* * ; desertum ‡ flumina ponam
[h]אֲשִׁים נְהָרוֹת מִדְבָּר תִּבְאַשׁ דְּגָתָם מֵאֵין מַיִם [i]וְתָמֹת
.eorũ operimentũ ponam saccum & :*caligine* † cælos Induam .siti *ili*
בַּצָּמָא׃ †אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת [k]וְשָׂק אָשִׂים כְּסוּתָם׃
sciendum ad ‡ ,eruditorum linguam mihi dedit Deus Dominus
4 †אֲדֹנָי יֱהוִה נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת
mihi ‡ excitabit ‡*mane in mane in* ‡ excitabit : verbum *lasso* *opportune loqui*
לָעוּת אֶת־יָעֵף דָּבָר [m]יָעִיר בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יָעִיר לִי
aperuit DEVS Dominus .*docti* † sicut audiendum ad aurem
אֹזֶן לִשְׁמֹעַ כַּלִּמּוּדִים׃ †אֲדֹנָי יֱהוִה פָּתַח־
.sum reuersus non retrorsum : fui rebellis non ego & , aurem mihi
5 לִי אֹזֶן וְאָנֹכִי לֹא [n]מָרִיתִי אָחוֹר לֹא נָסוֹגְתִּי׃
meas facies : *decapillantibus* ‡ meas genas & ,percutiẽtibus dedi meũ Corpus
6 †גֵּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחָיַי לִמְרָטִים פָּנַי
Deus meus Dominus Et .sputo & ;ignominijs ab absconditi non
לֹא הָסְתַּרְתִּי מִכְּלִמּוֹת [o]וְרֹק׃ †וַאדֹנָי יֱהוִה
7 ; silicem vt *meas facies* posui ideo : erubui non ideo : mihi auxiliabitur
יַעֲזַר־לִי עַל־כֵּן לֹא נִכְלָמְתִּי עַל־כֵּן שַׂמְתִּי פָנַי [p]כַּחַלָּמִישׁ
.afficiar pudore non quòd noui &
[q]וָאֵדַע כִּי־לֹא אֵבוֹשׁ׃

quis .simul stemus ?mecum contendet quis ,me *iustificans* *Propinquus*
8 †קָרוֹב מַצְדִּיקִי מִי־[r]יָרִיב אִתִּי נַעֲמָדָה יַחַד מִי־
.me ad accedat ? *mei iudicij auctor*
בַּעַל מִשְׁפָּטִי [s]יִגַּשׁ אֵלָי׃
?me faciat impiũ *ipse* ‡ quis ,mihi auxiliabitur DOMINVS † Dominus En
9 †הֵן אֲדֹנָי יֱהוִה יַעְזָר־לִי מִי־הוּא יַרְשִׁיעֵנִי
.eos comedet tinea , veterascent vestimentum vt ipsi omnes Ecce
הֵן כֻּלָּם כַּבֶּגֶד [t]יִבְלוּ עָשׁ יֹאכְלֵם׃
qui : sui serui *voce in audiens* , DOMINVM timens vos inter Quis
10 †מִי בָכֶם [u]יָרֵא יְהוָה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר
, DOMINI nomine in speret , *sibi* *splendor non* & ,tenebris † ambulauit
הָלַךְ חֲשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ [v]יִבְטַח בְּשֵׁם יְהוָה
?suo Deo *in* innitatur &
וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו׃
foco in ambulate , scintillis *vos circũgẽtes* † , ignem *accendẽtes* ‡ vos omnes Ecce
11 †הֵן כֻּלְּכֶם קֹדְחֵי אֵשׁ מְאַזְּרֵי זִיקוֹת לְכוּ [w]בְּאוּר

Quis est
* repudij
‡ creditores
mei, quibus
[c]מִנּוֹשַׁי
[d]נִמְכַּרְתֶּם
‡propter iniquitates vestras
‡ propter scelera vestra
† erat quispiã
‡ erat qui responderet?
* est
[e]בָּאתִי
[f]מִפְּדוֹת
[g]לְהַצִּיל
[h]אֲשִׁים
[i]וְתָמֹת
[k]וְשָׂק
‡ vermis
‡ sempiternũ
[l]יִבְלוּ
[m]יָעִיר
‡ singulo mane ‡ inquam
† docilis.
[n]מָרִיתִי
‡ vellẽtibus : faciem meã
[o]וְרֹק
faciem meã
[p]כַּחַלָּמִישׁ
[q]וָאֵדַע
Iuxta est qui iustificat
[r]יָרִיב
[s]יִגַּשׁ
quis ?simul stemus ?mecum contendet quis ,me *iustificans* *Propinquus*
[t]יִבְלוּ
audiat vocẽ
[u]יָרֵא
† in sine splẽdore
[v]יִבְטַח
‡accendit's
† & cingitis vos
[w]בְּאוּר

†quas ,vobis hoc fuit mea manu De .incẽdistis †scintillis in & ,vestri ignis
אֲשַׁכֶּם וּבְזִיקוֹת בְּעַרְתֶּם מִיָּדִי הָיְתָה־זֹּאת לָכֶם
moriemini. .iacebitis dolore in
לְמַעֲצֵבָה תִּשְׁכָּבוּן׃

CAP. LI. נא

aspicite .DOMINVM quærentes ,iustitiam sequẽtes me ad Audite
1 †שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהוָה [a]הַבִּיטוּ
†vnde ‡ vnde .estis eruti ‡ cisternæ perforationem ad & ,estis excisi† petram ad
[b]נָבַט אֶל־צוּר חֻצַּבְתֶּם וְאֶל־[x]מַקֶּבֶת בּוֹר נִקַּרְתֶּם׃
[x]נָקַב quę concepit : vos *peperit* ,Sarah ad & ,vestrum patrem Abraham ad Aspicite
2 †הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוֹלְלָכֶם
.eum multiplicaui & ,ei benedixi & ,eum vocaui vnum quia
כִּי־אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ׃
omnes est consolatus ,Sion DOMINVS est consolatus Quia
3 †כִּי־נִחַם יְהוָה צִיּוֹן נִחַם כָּל־
delicias, eius solitudinẽ & ,*Heden* tanquã eius desertum posuit & ,eius desolationes
חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ
,actio gratiarũ ,ea in inuenietur lætitia & Gaudiũ .DOMINI hortus veluti
[y]כְּגַן־יְהוָה [z]שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה
[y]שׂוּשׂ יָדָה laudis. me *ad* ,mea *natio!* & ,mi populc me ad Attendite . *cantus* vox &
Tgens audite: 4 וְקוֹל זִמְרָה׃ †הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי . וּלְאֻמִּי אֵלַי
populorũ lucem in meũ iudiciũ & ,exibit me à lex quia :*percipite auribus*
[a]יֵצֵא הַאֲזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי [a]תֵּצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים
,mea salus est egressa ,mea iustitia est Propinqua . faciam quiescere
5 אַרְגִּיעַ׃ †קָרוֹב צִדְקִי יָצָא יְשׁוּעָי
ad & ,expectabunt *insula* me Ad .iudicabunt populos mea brachia &
insulares וְזְרֹעַי עַמִּים יִשְׁפֹּטוּ אֵלַי [b]אִיִּים יְקַוּוּ וְאֶל־
aspicite † & ,vestros oculos cœlos in Leuate .expectabũt meũ brachium
[b]אֲיָה videte [c]זְרֹעִי יְיַחֵלוּן׃ †[d]שְׂאוּ לַשָּׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהַבִּיטוּ
6 vestimẽtũ sicut terra & ,*sũt cõsũpti* fum‡ sicut cœli nã .deorsum terram *ad*
[d]נָשָׂא deficient, אֶל הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי־שָׁמַיִם כֶּעָשֵׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד
interibunt, * sempiternũ *seculum* * in mea salus & :*morientur* similiter eius habitatores & ,veterascet
תִּבְלֶה וְיֹשְׁבֶיהָ כְּמוֹ־כֵן יְמוּתוּן וִישׁוּעָתִי לְעוֹלָם
,iustitiam scientes me *ad* Audite .conteretur non mea iustitia & ,erit
7 תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא [e]תֵחָת׃ †שִׁמְעוּ אֵלַי יוֹדְעֵי צֶדֶק
,*hominis* opprobrium timeatis ne ,*eorum corde in* mea lex † populus
[e]חֵתַת יֶרַח † in quorum corde est hominum, † opprobria ‡ metuatis עַם [f]תּוֹרָתִי בִלְבָּם אַל־תִּירְאוּ חֶרְפַּת אֱנוֹשׁ
confusi enemini ‡ ne eorũ *conuitijs* à † &
וּמִגִּדֻּפָתָם אַל־תֵּחָתּוּ׃
eos deuorabit lanã sicut & ,tinea eos comedet vestimentũ sicut Quia
8 †כִּי כַבֶּגֶד יֹאכְלֵם עָשׁ וְכַצֶּמֶר יֹאכְלֵם
generationem in mea salus & , erit *seculum* ‡ in mea iustitia Et . *sis* ‡
וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וִישׁוּעָתִי לְדֹר
brachium fortitudinem indue ,te Suscita ,te Suscita . generationum
9 דֹרִים׃ †עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי־[g]עֹז זְרוֹעַ
.seculorum generationes ,*quondam* dies secundum te Suscita .DOMINI
יְהוָה עוּרִי כִּימֵי קֶדֶם דֹּרוֹת עוֹלָמִים
?draconem *vulnerans* ,*superbum excidens* *ipsum* † tu Nonne
הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחְצֶבֶת רָהַב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין׃
ponens :*mukæ* ‡ voraginis aquas , mare exsiccans *ipsum* ‡ tu Nonne
10 †הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחֲרֶבֶת יָם מֵי תְהוֹם [h]רַבָּה הַשָּׂמָה
redempti Et ?*redemptos* *transeundum ad* † , viã maris *profunditates* *
[h]רַבִּים פָּדָה *in profundo † vt transiret redempti ? מַעֲמַקֵּי־יָם דֶּרֶךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִים׃ †[i]וּפְדוּיֵי
11 *seculi* ‡ lætitia & ,*præconio* † cũ Sion * venient & ,reuertentur DOMINI
* in † laude ‡ sempiterna erit יְהוָה יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן [k]בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם
,*mœror* † fugient ,*assequentur* * lætitiam & ,Gaudium .eorum caput super
עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה [l]יַשִּׂיגוּן [m]נָסוּ־[n]יָגוֹן
timeas vt † tu * Quæ .vos *consolans* ‡ ipse ego ,Ego .gemitus &
12 וַאֲנָחָה׃ †אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֲמְכֶם מִי־אַתְּ וַתִּירְאִי
?dabitur herba † ,hominis filio à & ? morietur * homine ab
מֵאֱנוֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן׃
:terrã *fundãtis* ‡ & .cœlos *tendẽtis* † , tui factoris DOMINI es oblitus Et
13 †וַתִּשְׁכַּח יְהוָה עֹשֶׂךָ נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ
quando ,*coarctantis excandescentiæ faciebus* † à die tota iugiter formidasti &
וַתְּפַחֵד תָּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת [o]הַמֵּצִיק כַּאֲשֶׁר
? *coarctantis* ‡ furor † vbi Et .corrumpendũ ad *paratus*
כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיֵּה חֲמַת הַמֵּצִיק׃
nec ,fouea in * morietur non & : *solai* *demigrans* ‡ Festinauit
14 †מְהֵר צֹעֶה לְהִפָּתַח וְלֹא־[p]יָמוּת לַשַּׁחַת וְלֹא
,mare *findens* * tuus Deus DOMINVS ‡ ego Et .eius panis deficiet
יֶחְסַר לַחְמוֹ׃ †וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹגַע הַיָּם
.eius nomen exercituum DOMINVS .eius fluctus personuerunt &
[q]וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃

[a]הַבִּיטוּ
[b]נָבַט
[x]מַקֶּבֶת
[x]נָקַב
[c]זְרֹעִי
[d]שְׂאוּ
[e]תֵחָת
[f]תּוֹרָתִי
[g]עֹז
[h]רַבָּה
[i]וּפְדוּיֵי
[k]בְּרִנָּה
[l]יַשִּׂיגוּן
[m]נָסוּ
[n]יָגוֹן
* tenebunt, † dolor, ‡ consolor * es † Sion * qui † qui sicut † qui tendit ‡ fundat
[o]הַמֵּצִיק
† furore affligentis, & qui parat se † est ‡ opprimẽtis?
[p]יָמוּת
‡ ligatus, vt solueretur: * quis ‡ sum * qui diuisi
[q]וַיֶּהֱמוּ

inaniter
m הֲהָהּ
at
n כֹּלָה

vt reducam
congregabit se:
לוֹ
ק

vt sis* seruus
o עֹוֵז p תָּיָה
‡desolatos
q שׁוּב
וְצוּרֵי
ק

vt sis salus mea
contẽptibilẽ animam
r רָאָה
s קוּם שָׂחָה

†est;

placito
v רָצָה x עָנָה

y יָצָא z גָּלָה
†tenebris
a רָעָה b נָכָה
locis excelsis erunt pascua

c שׁוּם d כָּלַל
fontes
†in omnibus montibus meis
‡semitæ
*Occidente
e בּוֹא f רָנַן
Laudate
‖cantate
‡ laudem
‡ pauperum
ופצחו
p
g עָנָה

*infantis sui, vt non misereatur
‖si
‡ obliuiscerentur, in manib⁹ descripsi †sunt
h כַּפָּיִם
i חָקַק
* Accelerant qui te ædificent: dissipantes verò
‡ in circuitu
‖ viuo
k נָשָׂא l חָיָה
† vt torques collo tuo

propter multitudinẽ habitatorum
‡ perdentes
m יָצַר n צוּר
cede
o יָשַׁב

*educauit?

‡vnde sunt?

meã fortitudinem vanè & *vanũ in* ;laboraui vacuũ In ,dixi ego Et

4 †וַאֲנִי אָמַרְתִּי לָרִיק יָגַעְתִּי m לְתֹהוּ וְהָבֶל כֹּחִי
cum meum opus &, DOMINO cum meũ iudicium *profectò*: consumpsi

n כָּלְיָתִי אָכֵן מִשְׁפָּטִי אֵת־יְהוָה וּפְעֻלָּתִי אֶת־
vtero ex me formans DOMINVS dixit nunc Et .meo Deo

5 אֱלֹהָי׃ †וְעַתָּה אָמַר יְהוָה יֹצְרִי מִבֶּטֶן
: *colligetur* ‖ non Israel &, eum ad Iahacob *reducendum ad* ,sibi seruum in

לְעֶבֶד לוֹ לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלָיו וְיִשְׂרָאֵל לֹא יֵאָסֵף
.mea fortitudo fuit meus Deus & ,DOMINI oculis in ero glorioſus &

וְאֶכָּבֵד בְּעֵינֵי יְהוָה o וֵאלֹהַי הָיָה עֻזִּי׃
tribus ſuſcitandum ad *ſeruum* * mihi *te eſſe ab* eſt Leue ,dixit Et

6 †וַיֹּאמֶר נָקֵל p מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד לְהָקִים אֶת־שִׁבְטֵי
,gentium lucẽ in te dedi & :conuertendũ ad Israel *ſeruatos* ‡ & ,Iahacob

יַעֲקֹב וּנְצִירֵי יִשְׂרָאֵל q לְהָשִׁיב וְנָתַתִּיךָ לְאוֹר גּוֹיִם
.terræ extremum ad vſque *meam ſalutem exiſtendum ad* ‖

לִהְיוֹת יְשׁוּעָתִי עַד־קְצֵה הָאָרֶץ׃
contemptum ad ,eius ſanctus Israel redemptor ,DOMINVS dixit Sic

7 †כֹּה אָמַר־יְהוָה גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁוֹ לִבְזֵה־
,videbunt reges ,dominorum ſeruum ad ,gentem abominatã ad ,*animã*

נֶפֶשׁ לְמֹתָעֵב גּוֹי לְעֶבֶד מֹשְׁלִים מְלָכִים r יִרְאוּ
fidelis quia ,DOMINVM propter: ſe incuruabũt &, principes ;ſurgẽt &

s וְקָמוּ שָׂרִים t וְיִשְׁתַּחֲווּ לְמַעַן יְהוָה אֲשֶׁר נֶאְמָן
tempore In, DOMINVS dixit Sic .te elegit & ,Israel ſanctum ;†

קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ׃ †כֹּה־אָמַר יְהוָה בְּעֵת
,te conſeruabo & : tibi ſum auxiliatus ſalutis die in &, te exaudiui *voluntatis*

u רָצוֹן x עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ וְאֶצָּרְךָ
faciendũ hereditare ad ,terram ſuſcitandum ad ,populi fœdus in te dabo &

וְאֶתְּנְךָ לִבְרִית עָם לְהָקִים אֶרֶץ לְהַנְחִיל
qui iis .Exite ,vinctis dicendum Ad .deſolatas hæreditates

y נְחָלוֹת שֹׁמְמוֹת׃ †לֵאמֹר לָאֲסוּרִים y צֵאוּ לָאֲשֶׁר
omnibus in & ,paſcentur vias ſuper .vos Manifeſtate ,*tenebreſitate* ‖ in

בַּחֶשֶׁךְ z הִגָּלוּ a עַל־דְּרָכִים יִרְעוּ וּבְכָל־
non & ,ſitient neque eſurient Non .eorum *paſcuum locis editis*

שְׁפָיִם מַרְעִיתָם׃ †לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־
ad & ,eos deducet eorũ miſerator quia : ſol nec ,æſtus eos percutiet

b יַכֵּם שָׁרָב וְשָׁמֶשׁ כִּי־מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְעַל־
: viam *in meos montes omnes* † ponam Et .eos ducet aquarum *ſcatuigines*

c מַבּוּעֵי מַיִם יְנַהֲלֵם׃ †וְשַׂמְתִּי כָל־הָרַי לָרֶךְ
: venient longinquo à iſti Ecce .exaltabuntur meæ *ſtratæ vię* ‡ &

d וּמְסִלֹּתַי יְרֻמּוּן׃ †הִנֵּה אֵלֶּה מֵרָחוֹק יָבֹאוּ
.Sinim terra de iſti & ,*mari à** & ,aquilone ab iſti ecce &

וְהִנֵּה־אֵלֶּה מִצָּפוֹן וְיָם וְאֵלֶּה מֵאֶרֶץ סִינִים׃
: *præconio* ‡ montes *conclamate* ‖ & ,terra exulta & ,cæli *dicite Præconia*

e רַנְּנוּ שָׁמַיִם וְגִילִי אֶרֶץ וּפִצְחוּ הָרִים רִנָּה †
ſuorum *afflictorum* ‡ & ,ſuum populum DOMINVS eſt conſolatus quia

כִּי־נִחַם יְהוָה עַמּוֹ f וַעֲנִיָּיו
Dominus &: DOMINVS me Dereliquit ,Sion Dixitq; .miſerebitur

יְרַחֵם׃ †וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבַנִי יְהוָה וַאדֹנָי
miſerendo à ,ſui laſſentis * mulier obliuiſcetur Nunquid .mei eſt oblitus

שְׁכָחָנִי׃ †הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ מֵרַחֵם
.tui obliuiſcar non ego at ,*obliuiſcantur* ‡ iſtæ ‖ etiam ?ſui vteri filij

בֵּן־בִּטְנָהּ גַּם־אֵלֶּה תִּשְׁכַּחְנָה וְאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ׃
.ſemper † me coram tui muri: te *exaraui volis ſuper* Ecce

16 †חֲנֵי עַל־g כַּפַּיִם חוֹמֹתַיִךְ נֶגְדִּי תָמִיד׃
.exibunt te à, te deſtruentes & ,te *demolientes*: *tui ſtructores* Feſtinauerunt *

17 †מִהֲרוּ בָנַיִךְ מְהָרְסַיִךְ וּמֹחֲרִיבַיִךְ מִמֵּךְ יֵצֵאוּ׃
,ſe congregauerunt iſti omnes: vide &, tuos oculos *circum* ‡ Leua

18 †שְׂאִי־סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ
his omnibus quia ,DOMINVS dixit ego *Viuens* ‖: tibi venerunt

בָאוּ־לָךְ ‖ חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי כֻלָּם
.ſponſa tanquam †, eos ligabis &: te veſties ornamento vt

כָּעֲדִי תִלְבָּשִׁי וְתִקְשְׁרִים כַּכַּלָּה׃
:tnæ deſtructionis terra & ,tuæ ſolitudines & ,tua deſerta Quia

19 †כִּי חָרְבֹתַיִךְ וְשֹׁמְמֹתַיִךְ וְאֶרֶץ הֶרִסָתֵךְ
.te *abſorbentes* ‡ ſe elongabunt & ,*incola ab* erit arcta nunc nam

כִּי עַתָּה m תֵּצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרָחֲקוּ מְבַלְּעָיִךְ׃
eſt Anguſtus : tuarũ orbitatum filij tuis auribus in dicent Adhuc

20 †עוֹד יֹאמְרוּ בְאָזְנַיִךְ בְּנֵי שִׁכְלֵיִךְ n צַר־
.habitabo & ,mihi *accede* ;locus mihi

לִי הַמָּקוֹם גְּשָׁה־לִּי o וְאֵשֵׁבָה׃
, orbata ego & ?iſtos mihi genuit Quis ,tuo corde in dices Et

21 †וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי יָלַד־לִי אֶת־אֵלֶּה וְאָנֹכִי שַׁכּוּלָה
ego En ? *exeuntes* * quis iſtos & . recedens & ,demigrans ,ſolitaria &

וְגַלְמוּדָה גָּלְיָה ׀ וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל הֵן אֲנִי
?*ipſi vbi* ‡ iſti :ego ſola remanſi

נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה אַיּפֹה הֵם׃

te feci audire ?annunciabitis ‖ nonne vos &, hoc totũ vide ,Audiſti

6 †שָׁמַעְתָּ חֲזֵה כֻּלָּהּ וְאַתֶּם o הֲלוֹא תַגִּידוּ הִשְׁמַעְתִּיךְ
.ea ſciuiſti non &, ‡ conſeruata & ,*nunc* ex noua

חֲדָשׁוֹת מֵעַתָּה וּנְצֻרוֹת וְלֹא יְדַעְתָּם׃
: ea audiſti non &, †diem ante &, *tunc* ex non &, ſunt creata Nunc

7 †עַתָּה נִבְרְאוּ וְלֹא מֵאָז וְלִפְנֵי־יוֹם וְלֹא שְׁמַעְתָּם
etiam ,audiſti non Etiam .ea cognoui Ecce ,diceres fortè ne

פֶּן־תֹּאמַר הִנֵּה יְדַעְתִּין׃ †גַּם לֹא־שָׁמַעְתָּ גַּם
8 * noui nam : tua auris aperta fuit nõ *tunc* † ex etiam ,cognouiſti non

לֹא יָדַעְתָּ גַּם p מֵאָז לֹא־פִתְּחָה אָזְנֶךָ כִּי יָדַעְתִּי
.tibi es vocatus vtero ab præuaricator &, præuaricaberis præuaricãdo●

בָּגוֹד תִּבְגֹּוד וּפֹשֵׁעַ מִבֶּטֶן קֹרָא לָךְ׃
*frenũ inieciã mea laude** &, meũ furorẽ prolongabo meũ nomẽ Propter

9 †לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי p וּתְהִלָּתִי אֶחֱטֶם־
: *argento in* ‡ non &, te purgaui Ecce .te *succidendum* † non *ad* ‖: tibi ‡

לָךְ לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךְ׃ †הִנֵּה צְרַפְתִּיךְ וְלֹא בְכֶסֶף
10 , faciam me propter ,me Propter .afflictionis camino in te elegi

בְּחַרְתִּיךְ בְּכוּר עֹנִי׃ †לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה
11 .dabo non alteri meam gloriam & ?*prophanabitur quomodo* nã

כִּי־אֵיךְ q יֵחָל וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא־r אֶתֵּן׃
, primus ego ipſe ego: *meus* † vocatus Israel &, Iahacob me *ad* Audi

12 †שְׁמַע אֵלַי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מְקֹרָאִי אֲנִי־הוּא אֲנִי רִאשׁוֹן
,terram fundauit mea manus Etiam .nouiſſimus ego etiam

אַף אֲנִי אַחֲרוֹן׃ †אַף־יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ
13 .ſimul ſtabunt ,eos *ad ego vocans* : cælos eſt menſa *palmo* mea dextera &

וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו׃
annunciauit eos inter quis ,audite &, *vos* omnes vos Congregate

14 †הִקָּבְצוּ כֻלְּכֶם וּשְׁמָעוּ מִי בָהֶם s הִגִּיד אֶת־
ei⁹ brachiũ &, Babel in eius voluntatẽ faciet ,eũ dilexit DOMINVS ?iſta

אֱלָהּ יְהוָה אֲהֵבוֹ יַעֲשֶׂה חֶפְצוֹ בְּבָבֶל וְזַרְעוֹ
eum adduxi: eũ vocaui etiam ,ſum locutus ego Ego .Chaſdim †

15 כַּשְׂדִּים׃ †אֲנִי אֲנִי דִבַּרְתִּי אַף־קְרָאתִיו t הֲבִאֹתִיו
non ,hoc audite ,me ad Appropinquate .eius via proſperabitur &

וְהִצְלִיחַ דַּרְכּוֹ׃ †קִרְבוּ אֵלַי שִׁמְעוּ־זֹאת לֹא
16 nunc &: *ego* ‡ ibi ,*illud eſſe** tempore à, ſum locutus abſcõdito in *capite* à

מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי מֵעֵת u הֱיוֹתָהּ שָׁם אֲנִי וְעַתָּה
dixit Sic .eius ſpiritus &, me miſit DOMINVS Dominus

אֲדֹנָי יְהוִה שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ׃ †כֹּה־אָמַר
17 tuus Deus DOMINVS Ego : Israel ſanctus tuus redẽptor DOMINVS

יְהוָה גֹּאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
.ambulabis* via in te ambulare faciens, *proficiendum ad*, te docens

מְלַמֶּדְךָ x לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ y תֵּלֵךְ׃
;tua pax flumẽ ſicut fuiſſet &: mea mandata ad attendiſſes Vtinam

18 †לוּ הִקְשַׁבְתָּ z לְמִצְוֹתָי וַיְהִי כַנָּהָר שְׁלוֹמֶךָ
,tuum ſemen arena veluti fuiſſet Et .maris fluctus ſicut tua iuſtitia &

וְצִדְקָתְךָ a כְּגַלֵּי הַיָּם׃ †וַיְהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ
19 non &, excideretur non : eius *viſcera* ‡ ſicut ,*tuorum viſcerum gemina* &

וְצֶאֱצָאֵי b מֵעֶיךָ c כְּמְעוֹתָיו לֹא־יִכָּרֵת וְלֹא־
fugite, Babel de Egredimini .*meis faciebus* * à eius nomen *deleretur* †

יִשָּׁמֵד שְׁמוֹ מִלְּפָנָי׃ †צְאוּ מִבָּבֶל בִּרְחוּ
20 illud efferte , hoc facite audire , annunciate *præconij* voce in ,Chaſdim à

מִכַּשְׂדִּים בְּקוֹל d רֹנָּה הַגִּידוּ הַשְׁמִיעוּ זֹאת הוֹצִיאוּהָ
.Iahacob ſuũ ſeruum DOMINVS Redemit ,dicite :terræ extremũ ad vſq;

עַד־קְצֵה הָאָרֶץ אִמְרוּ גָּאַל יְהוָה עַבְדּוֹ יַעֲקֹב׃
petra de aquas , eos fecit ambulare deſerta per ,ſitierunt non Et

21 †וְלֹא צָמְאוּ בַּחֳרָבוֹת הוֹלִיכָם מַיִם מִצּוּר
.aquæ fluxerunt &, petram ſcidit &: eis fecit fluere

e נָזַל f זוּב c הִבְקִיעַ לָמוֹ וַיָּזוּבוּ f מָיִם׃
.impiis ,DOMINVS dixit ,pax † Non

22 †אֵין שָׁלוֹם אָמַר יְהוָה לָרְשָׁעִים׃

CAP. XLIX. מט

DOMINVS: longe de *nationes* ‡attendite &, me *ad inſula* Audite

1 †שִׁמְעוּ g אֵיִּים אֵלַי וְהַקְשִׁיבוּ לְאֻמִּים מֵרָחוֹק יְהוָה
.meũ nomẽ fecit memorare meæ matris *viſceribus* de ,me vocauit vtero ab

מִבֶּטֶן קָרָאַנִי h מִמְּעֵי אִמִּי הִזְכִּיר שְׁמִי׃
ſuæ manus vmbra in , acutum gladium ſicut ,meum os poſuit Et

2 †וַיָּשֶׂם פִּי כְּחֶרֶב i חֲדָּה k בְּצֵל יָדוֹ
ſua pharetra in , terſam ſagittam in me poſuit &: me abſcondit

הֶחְבִּיאָנִי וַיְשִׂימֵנִי l לְחֵץ בָּרוּר בְּאַשְׁפָּתוֹ
quia , Iſrael , tu‡ meus Seruus ,mihi dixit Et .me abſcondit

הִסְתִּירָנִי׃ †וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי־אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
‡es .gloriabor te in

בְּךָ אֶתְפָּאָר׃

inſulares
† populi
g אִיִּים
ventre
h מֵעֶה
i חַדּ k צָלַל
l חֵצִי

. enm in *succensentes* omnes afficientur pudore at ,perueniet eum ad vsque ‡
עָרְיוֹ יָבוֹא וְיֵבֹשׁוּ כָּל הַנֶּחֱרִים בּוֹ׃
. Israel semen *omne se iactabunt* † & ,*iustificabūtur* DOMINO In
בַּיהוָה יִצְדְּקוּ וְיִתְהַלְלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃ 25

CAP. XLVI. מו

*bestiæ** eorum *dolores* ‡ fuerunt : Nebo se incurauit ,Bel se Curuauit
כָּרַע בֵּל נָבוֹ חָיוּ עֲצַבֵּיהֶם לַחַיָּה 1
. lassitudinem ad † onere *ouerata vestra gestatoria* :iumento &
וְלַבְּהֵמָה נְשֹׂאֵתֵיכֶם עֲמוּסוֹת מַשָּׂא לַעֲיֵפָה׃
saluare potuerunt non ,simul se incurauerunt ,se Curuauerunt
כָּרְעוּ יַחְדָּו לֹא יָכְלוּ מַלֵּט 2
me ad Audite . iuit captiuitatem in eorum animam & :onus
מַשָּׂא וְנַפְשָׁם בַּשְּׁבִי הָלָכָה׃
ab *onerati* ‡ ,Israel domus residuum omne & ,Iahacob domus
בֵּית יַעֲקֹב וְכָל שְׁאֵרִית בֵּית יִשְׂרָאֵל הַעֲמָסִים מִנִּי 3
, ipse ego senectam ad vsque Et . vulua à *portati** ,viero
בֶּטֶן הַנְּשׂאִים מֵרֶחֶם׃
4 ego & ,feram ego & ,feci Ego . *baiulabo* ego caniciem ad vsque &
וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד שֵׂיבָה אֲנִי אֶסְבֹּל אֲנִי עָשִׂיתִי וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֲסַבֵּל וַאֲמַלֵּט׃
adæquabitis & ,me assimilabitis Cui . eruam & ,*baiulabo* †
לְמִי תְדַמְּיוּנִי וְתַשְׁוּוּ 5
? assimilabor & ,me comparabitis &
וְתַמְשִׁלֻנִי וְנִדְמֶה׃
: *appendent* † calamo in argentum & ,loculo de aurum *Vilipendentes*
הַזָּהָב מִכִּיס יְכִפְּוּ בַּקָּנֶה יִשְׁקֹלוּ 6
etiam ,procident : Deum *illud* ‡ facier & ,aurificem *conducent** mercede
יִשְׂכְּרוּ צוֹרֵף וְיַעֲשֵׂהוּ אֵל יִסְגְּדוּ אַף יִשְׁתַּחֲווּ׃
,eum gestabunt ,humerum super illum Portabunt . se incuruabunt
יִשָּׂאֻהוּ עַל כָּתֵף יִסְבְּלֻהוּ 7
Insuper . *recedet* † non suo loco de , stabit & : *se sub* ‡ eum deponent &
וְיִנִּיחֻהוּ תַּחְתָּיו וְעָמַד מִמְּקוֹמוֹ לֹא יָמִישׁ אַף כִּי יְצַעֲקֶנּוּ אֵלָיו וְלֹא יַעֲנֶה מִצָּרָתוֹ לֹא יוֹשִׁיעֶנּוּ׃
. eum seruabit non ei[9] tribulatione de , teſpōdebit nō & ,eum ad clamabit
prævaricatores reducite : *vinos vos præstate* † & ,huius Mementote
זִכְרוּ־זֹאת וְהִתְאַשָּׁשׁוּ הָשִׁיבוּ פוֹשְׁעִים 8
ego quoniam : seculo à ‡ ,priorum Recordamini . cor super
זִכְרוּ רִאשֹׁנוֹת מֵעוֹלָם כִּי אֲנֹכִי 9
. ego sicut * non & ,Deus vltrà † non & ,Deus
אֵל וְאֵין עוֹד אֱלֹהִים וְאֶפֶס כָּמוֹנִי׃
non quæ *quondam* à ‡ & ,nouissimum exordio ab Anaunciaus
נַגֵּד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית וּמִקֶּדֶם אֲשֶׁר לֹא 10
meam voluntatē omnem vt ,stabit meum Consilium ,dicens : facta sunt
נֵעָשׂוּ אֹמֵר עֲצָתִי תָקוּם וְכָל חֶפְצִי אֶעֱשֶׂה׃
virum longinqua terra de ,*voluerem* oriente ab Vocans . faciam
קֹרֵא מִמִּזְרַח עַיִט מֵאֶרֶץ מֶרְחָק אִישׁ 11
etiam ,formaui : illud adducam etiam ,sum locutus etiam : mei consilij
עֲצָתִי אַף דִּבַּרְתִּי אַף אֲבִיאֶנָּה יָצַרְתִּי אַף אֶעֱשֶׂנָּה׃
. iustitia à *longinqui* † ,corde *fortes* ‖ me ad Audite . illud faciam
שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה׃ 12
mea salus & ;se elongabit non ,meam iustitiam feci Apropinquare
קָרַבְתִּי צִדְקָתִי לֹא תָרָחֵק וּתְשׁוּעָתִי 13
. meam gloriam Israeli ,salutem Sion in dabo & : faciet moram non
לֹא תְאַחֵר וְנָתַתִּי בְצִיּוֹן תְּשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל תִּפְאַרְתִּי׃

CAP. XLVII. מז

sede ,Babel filia virgo puluerem super sede & ,Descende
רְדִי וּשְׁבִי עַל עָפָר בְּתוּלַת בַּת בָּבֶל שְׁבִי 1
te *vocabunt* † adiicies non quia : Chasdim filia* solium * non ;terra in
לָאָרֶץ אֵין כִּסֵּא בַּת כַּשְׂדִּים כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ לָךְ
. farinam mole & ,*molas* ‡ Tolle . delicatam & , teneram
רַכָּה וַעֲנֻגָּה׃ 2
קְחִי רֵחַיִם וְטַחֲנִי קָמַח
. flumina transi ,*coxam* † detege ,*talum** discooperi ,*tuam comam detege* ‡
גַּלִּי צַמָּתֵךְ חֶשְׂפִּי־שׁוֹק עִבְרִי נְהָרוֹת׃
: tuum opprobrium videbitur etiam ,tua *nuditas* † Reuelabitur
תִּגָּל עֶרְוָתֵךְ גַּם תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ 3
. *homo* ‡ occurram non & ,capiam vltionem
נָקָם אֶקַּח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם׃
sanctus ,eius nomen exercituum DOMINVS noſter Redemptor
גֹּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ 4
: Chasdim filia ,*tenebrositatem** in intra & ,*tacita* ‖ Sede . Israel
יִשְׂרָאֵל׃ שְׁבִי דוּמָם וּבֹאִי בַחֲשֶׁךְ בַּת־כַּשְׂדִּים 5

CAP. XLVIII. מח

,Israel nomine in *vocati* , Iahacob domus hoc Audite
שִׁמְעוּ־זֹאת בֵּית יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל 1
,DOMINI nomen per *iurantes* † ,exierunt Iehudah aquis de* &
וּמֵמֵי יְהוּדָה יָצָאוּ הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם יְהוָה
.iustitia in nec ,veritate in non ,facient recordari Israel Deo in† &
וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַזְכִּירוּ לֹא בֶאֱמֶת וְלֹא בִצְדָקָה׃
Israel Deo super & ,se vocauerunt sanctitatis ciuitate de Nam
כִּי־מֵעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ וְעַל־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 2
. eius nomen exercituum DOMINVS : sunt innixi
נִסְמָכוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃
. ea feci audire &, exierūt meo ore ex &, annūciaui *tunc* ex Priora
הָרִאשֹׁנוֹת מֵאָז הִגַּדְתִּי וּמִפִּי יָצְאוּ וָאַשְׁמִיעֵם 3
:tu † durus quòd *mea scientia* Ex* . venerunt & ,feci Repente
פִּתְאֹם עָשִׂיתִי וַתָּבֹאנָה׃ 4
. æs * tua frons & ,tua ceruix *ferri* ‡ neruus ‡ &
מִדַּעְתִּי כִּי קָשֶׁה אָתָּה וְגִיד בַּרְזֶל עָרְפֶּךָ וּמִצְחֲךָ נְחוּשָׁה׃
,te feci audire veniret antequam ,*tunc ex* † tibi annunciaui Et
וָאַגִּיד לְךָ מֵאָז בְּטֶרֶם תָּבוֹא הִשְׁמַעְתִּיךָ 5
meum conflatile & ,meum sculptile & ,ea fecit *meus Dolor* ‡ : diceres forte ne
פֶּן־תֹּאמַר עָצְבִּי עָשָׂם וּפִסְלִי וְנִסְכִּי
. ea præcepit
צִוָּם׃

vt vocent
יִקָּרֵא׃
‡domina:
תִּקָּרֵא
tquæ habitas confidenter; quæ dicis
‡tuo. *sum, † est
רוֹעַ רָאָה
‡sum. ‡est *dies mala, cuius dilucu-lum ignoras,
נָפַל
† quam ‡remouere:
סוּר
‡quā nescis. *incantatio-nibus, † adolescen-tia tua, ‡possis
יָעַל לָאָה
‡qui contem plantur *faciunt
נָטַע
† this ‡est ‡nec ignis
חָזֶה נָצַל
*ij in † adolescētia tua, ‡est qui ser-uet
יָשַׁע הָעָה
‡qui vocatis vos *qui † qui iurant ‡ Dei
אָמַן
eo tempore
נָגַד
*Iam noui † es,
עָשָׂה
‡vt ‡ferreus * vt † ex eo tempore, ‡ idolū meū
עָשָׂה

‡ & talis *qui irascun-tur ei.
iusti erunt,
בּוּשׁ חָרָה
†glorificabūt se omnes qui sunt
‡ simulachra *super bestias & iumenta: quæ portādo grauata erāt
הָיָה
†vsque
נָשָׂא
שָׂבָה
‡qui porta-mini ‡& qui gesta mini
portabo.
נָשָׂא
†portabo,
דָּמָה שָׁוָה
Qui abire faciunt
† ponderant:
זוּל
* conducunt ‡ ex illo
שָׂחָה
‡in loco suo: †mouebit se.
יָנַח
צוּר
‡ roborate vos:
אָשַׁשׁ
שׁוּב
‡quæ sunt † est * est ‡ab initio
נָגַד
עָשָׂה
auem,
עקבי
בוא
‖ duri † qui longe estis
יָשַׁע
יָשַׁב
‡ erit * ô
Tvt vocent
יִקָּרֵא
‡molam,
רָכַךְ לָלַק
‡ Denudā cin cinnos eos, *plantas, †cruta,
גָּלָה עֶרְוָה
‡turpitudo ‡ tibi sicut ho mines alij. ‖ face, * tenebras,
יָשַׁב
דּוּם

ecli ,terra se Aperiat .iustitiã stillent *æthera* & ,desuper cæli Stillate
8 †הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁחָקִים יִזְּלוּ־צֶדֶק תִּפְתַּח־אֶרֶץ f נִוָּל
† quas :terra DOMINVS ego :simul †faciet germinare† ,iustitia & ‡salus fructificent &
וְיִפְרוּ־יֶשַׁע וּצְדָקָה תַצְמִיחַ יַחַד אֲנִי יְהוָה בְּרָאתִיו׃ 9 †הוֹי רָב g אֶת־יֹצְרוֹ חֶרֶשׂ אֶת־חַרְשֵׂי
testis cum testæ ,suo plasmatore cum contendenti Væ .eum creaui
אַדְמָה הַיֹּאמַר חֹמֶר לְיוֹצְרוֹ מַה־תַּעֲשֶׂה וּפָעָלְךָ g רָמָב
quid ,mulieri & ‡generas quid ,patri *dicenti‡ Væ ‡ei manus*non terræ.
אֵין־יָדַיִם לוֹ׃ 10 †הוֹי אֹמֵר לְאָב מַה־h תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מַה־ † facis?
:eius plasmator & ,Israel sanctus DOMINVS dixit Sic ?parturis *quæ sunt
חָחִילִין׃ 11 †כֹּה־אָמַר יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹצְרוֹ i חוּל
meatũ manuũ opus ‡super & ,meos filios ‡super ,me interrogate ventura* *qui dicit
k הָאֹתוֹת שְׁאָלוּנִי עַל־בָּנַי וְעַל־פֹּעַל יָדַי h יָלַד
‡creaui eam ‡super hominem &,terram feci Ego .mihi præcipite
צִוִּיתִי׃ 12 †אָנֹכִי l עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי i חָצוּנִי
.præcepi eorũ exercitui omni & ,cælos tetenderunt meæ manus .ego
אֲנִי יָדַי m נָטוּ שָׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם o צִוִּיתִי׃ 13 †אָנֹכִי n נָטָה o צָוָה
ipse .dirigam eius vias omnes & ,iustitia in eum ‡suscitaui Ego
הָעִירֹתִהוּ בְצֶדֶק וְכָל־דְּרָכָיו אֲיַשֵּׁר הוּא k אָהָה
,precio in non ,dimittet meam captiuitatẽ &,meam ciuitatem ædificabit
יִבְנֶה עִירִי p וְגָלוּתִי יְשַׁלַּח לֹא בִמְחִיר p גָּלָה
.exercituum DOMINVS dixit ,munere in nec
וְלֹא בְשֹׁחַד אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃ 14 †כֹּה אָמַר יְהוָה יְגִיעַ מִצְרַיִם וְסֹחַר־כּוּשׁ
,Chus negotiatio & ,Aegypti Labor ,DOMINVS dixit Sic †magnæ
וְסַבְאִים אַנְשֵׁי q מִדָּה עָלַיִךְ יַעֲבֹרוּ וְלָךְ יִהְיוּ אֲחֹרֶיךְ ‡transibãt, &
te post ‡erunt tibi & ,‡transibunt ‡te super † mensuræ viri ,Sebaim & tui erant,
יַעֲבֹרוּ אֵלַיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ r אֵלַיִךְ יִתְפַּלֵּלוּ׃ :‡transibunt* compedibus in :‡ibunt‡ q סְרַח שְׁעָ
:‡rabunt te ad .‡se incuruabunt te ad† & ‡ambulabãt.
אַךְ בְּךָ אֵל וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים׃ * transibant, †tibi incurua bant se, teq; deprecaban- tur, dicentes: ‡est ‖est
. saluator Israel Deus ,te abscondens Deus tu Verè
אָכֵן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל s מוֹשִׁיעַ׃ 15 †בּוֹשׁוּ
abierunt simul :ipsi omnes *sunt pudefacti** etiam & ,‡sunt affecti‡ Pudore
וְגַם־נִכְלְמוּ כֻלָּם יַחְדָּו הָלְכוּ t כְּלִמָּה חָרְשֵׁי צִרִים׃ 16 †נִבְשׁוּ
.torminum artifices† pudore cum
יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא־ u תִבֹּשׁוּ s יֶשַׁע
non :seculorum salute DOMINO in ‡est saluatus Israel ‡afficientur,
וְלֹא־תִכָּלְמוּ עַד־עוֹלְמֵי עַד׃ 17 †יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיהוָה תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא־ *erubescent
.*perpetuitatis* ‡secula in ‡vsque erubescetis neque ,afficiemini pudore †fabricatores sculptilium.
Deus ipse ,cælos creans DOMINVS dixit sic Quia u תִבֹּשׁוּ וְלֹא־תִכָּלְמוּ עַד־עוֹלְמֵי עַד׃ t צוּר
18 †כִּי־כֹה אָמַר־יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים seculi.
inanitatem† non):eam ‡firmans ipse ,eam faciens & ,terram formans
יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשֵׂהָ הוּא כוֹנְנָהּ לֹא־ a תֹהוּ v בּוּשׁ
non & ,DOMINVS Ego (.eam formauit habitandum ad ,eam creauit
בְּרָאָהּ b לָשָׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְהוָה וְאֵין׃ 19 †לֹא בַסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי בִּמְקוֹם אֶרֶץ *dispones †in vanum
Ego .me quærite Vanè † Iahacob semini dixi Non .*tenebrositatis a תֹהוּ
חֹשֶׁךְ לֹא אָמַרְתִּי לְזֶרַע יַעֲקֹב תֹּהוּ בַּקְשׁוּנִי אֲנִי b יָשַׁב
.recta annuncians ,iustitiam loquens DOMINVS †est
יְהוָה דֹּבֵר צֶדֶק c מַגִּיד מֵישָׁרִים׃ 20 †הִקָּבְצוּ d וּבֹאוּ הִתְנַגְּשׁוּ יַחְדָּו פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם נָגַד c
. gentium liberati† ‡simul accedite* ,venite & ,vos Congregate *& †abiecti
לֹא יָדְעוּ הַנֹּשְׂאִים אֶת־עֵץ פִּסְלָם וּמִתְפַּלְלִים d בּוֹא
.‡saluabit ‡non† Deum ad *qui efferunt †orant
אֶל־אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ׃ 21 †הַגִּידוּ e וְהַגִּישׁוּ אַף יִוָּעֲצוּ יַחְדָּו מִי f הִשְׁמִיעַ זֹאת מִקֶּדֶם מֵאָז †qui ‡seruat.
Quis .‡simul *inibunt consilia* ‡insuper ,facite accedere & ,Annunciate
הֲלֹא אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד אֵל צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ אֵין זוּלָתִי׃ 22 פְּנוּ־ h אֵלַי וְהִוָּשְׁעוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ consiliamini
ego Nonne ‡illud annunciauit *tunc† ex ,‡quondam à* hoc fecit audire *ab initio, †eo tempore ‡est
כִּי אֲנִי־אֵל וְאֵין עוֹד׃ 23 †בִּי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צֶדֶק דָּבָר וְלֹא g יֵשַׁע
saluans & ,iustus Deus .me præter Deus vltra† non & ?DOMINVS ‡est
יָשׁוּב כִּי־לִי תִּכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל־לָשׁוֹן׃ g וּמוֹשִׁיעַ h אֵין זוּלָתִי
:terræ fines omnes *saluamini*& ,me ad *Respicite‡* .me præter† non ‡est
24 †אַךְ בַּיהוָה לִי אֹמַר צְדָקוֹת i וָעֹז ‡Conuertimini
*salui eritis
CC h פָּנָה
‡ est
‡egressum est
†iustitiæ

videndo à *blea* quia ,intellexerunt neque ,cognouerunt Non Deus cõplanauit, vt non videant,
8 †לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טָח מֵרְאוֹת i בִּין
ad ‡ reducet non Et .eorum corda *intelligendo ab†* ,eorum oculos †vt non intel ligant
עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבֹּתָם׃ 19 †וְלֹא k יָשִׁיב אֶל־ ‡prædicta
eius Dimidium :dicendo ,‡intelligentiam neque ,scientiã nec ,suum cor
לִבּוֹ וְלֹא דַעַת וְלֹא־תְבוּנָה l לֵאמֹר חָצְיוֹ k שׁוּב
affabo .panem eius carbones ‡super coxi etiam & ,igni in combussi ‡haber, *Affaui
שָׂרַפְתִּי בְמוֹ־אֵשׁ וְאַף l אָפִיתִי עַל־גֶּחָלָיו l לֶחֶם אָצְלָה l אָפָה
*ramo ‡ ,faciam abominatione pro eius reliquum & :*comedã†* & ,carnem † comedi, ‡trunco
בָּשָׂר וְאֹכֵל וְיִתְרוֹ לְתוֹעֵבָה אֶעֱשֶׂה לִבּוּל ‡Pascit
:eũ fecit declinare seductum cor ,cinerem Pascens* .me incuruabo ligni m נָטָה
20 †רֹעֶה אֵפֶר לֵב הוֹתֵל m הִטָּהוּ * est
mendacium * Nonne :dicet nec ,suam animam liberabit non &
וְלֹא־יַצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמַר הֲלוֹא־שֶׁקֶר
quoniam ,Israel & ,Iahacob horum Memento ? mea dextera in
בִּימִינִי׃ 21 †זְכָר־אֵלֶּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי
.mei obliuiscaris ne ,Israel ,*tu mihi* ‡seruus ,te formaui :tu‡ meus seruus ‡es *meus es
עַבְדִּי־אָתָּה יְצַרְתִּיךָ עֶבֶד־לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא n תִּנָּשֵׁנִי n נָשָׂה
:tua peccata nubem veluti & ,*tuas præuaricationes* nubem vt Deleui prꝫuaricatio- nem tuam,
22 †מָחֵיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ †Laudate
fecit quoniam ,cœli O*uate† .te redemi quia ,me ad reuertere
שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ׃ 23 †רָנּוּ o שָׁמַיִם כִּי־עָשָׂה o רָנַן
;*præconium‡ montes,clamate , terræ inferiora iubilate :DOMINVS ‡laudatione,
יְהוָה p הָרִיעוּ תַּחְתִּיוֹת אָרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה p רוּעַ
,Iahacob DOMINVS redemit quoniam : ea in *lignum omne* & ,‡lua omnis arbor
יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאַל יְהוָה יַעֲקֹב quæ est
,tuus redemptor DOMINVS dixit Sic .gloriabitur Israel in &
וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר׃ 24 †כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאָלֶךָ
extendens ,omnia faciens DOMINVS Ego :vtero ex tuus plasmator &
וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן אָנֹכִי יְהוָה עֹשֶׂה כֹּל נֹטֶה
.*mecum* à terram expandens ,ego solus cælos
שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ מִי אִתִּי׃ ‡mea potẽtia.
Conuertens .*facies*‡ insanire *diuinos*† & ,*vanidicorum** signa Infringens‡ מֵאִתִּי
25 †מֵפֵר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים יְהוֹלֵל p מָשִׁיב p
verbum Statuens .*facies*‡ stultam eorũ scientiam & ,retrorsum sapientes ‡Dissipat De* * mẽdacium, †augures ‡facit. Conuertit
חֲכָמִים אָחוֹר s וְדַעְתָּם יְסַכֵּל׃ 26 †מֵקִים t דְּבַר
,Ierusalaim ad Dicens . *perficit* *suorum *nuntiorum* ‖ consilium & ,‡sui serui
עַבְדּוֹ וַעֲצַת מַלְאָכָיו יַשְׁלִים הָאֹמֵר לִירוּשָׁלַם r פּוּר שׁוּב
.‡suscitabo eius *diruta*† &,*ædificabimini*† ,Iehudah ciuitates ad & ;*habitaberis‡* ‡facit. Suscitat
תִּבָּנֶינָה וְחָרְבוֹתֶיהָ אֲקוֹמֵם׃ u תּוֹשָׁב ‡angelorum
:faciam siccare tua flumina & :te Sicca ,profundo Dicens* * complet.
27 †הָאֹמֵר לַצּוּלָה חָרְבִי וְנַהֲרֹתַיִךְ z אוֹבִישׁ׃ Qui dicit
:complebit meam voluntatẽ omnẽ & ,meus Pastor ,Chores ad Dicens*
28 †הָאֹמֵר לְכוֹרֶשׁ רֹעִי וְכָל־חֶפְצִי יַשְׁלֵם s יֶצֶר
.*fundaberis* ,templo & ;*ædificaberis*† ,Ierusalaim ipsi dicendo& ‡qui voco no men tuum, *Idque
וְלֵאמֹר לִירוּשָׁלַם תִּבָּנֶה וְהֵיכָל a תִּוָּסֵד׃ d בָּנָה
‡est ‡est
CAP. XLV. מה
‡non est
apprehendi cuius ,Chores suo Vnẽ‡ DOMINVS dixit Sic * est
1 †כֹּה־אָמַר יְהוָה לִמְשִׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר־הֶחֱזַקְתִּי †tenebras,
regum lumbos & ,gentes *eius facies ad flectendum ad* ,*eius* dexteram *in*
בִּימִינוֹ b לְרַד־לְפָנָיו גּוֹיִם וּמָתְנֵי מְלָכִים
.claudẽtur non portæ & ;ianuas *eius facies ad aperiendum ad† :dissoluam
אֲפַתֵּחַ לְפָתְחַ לְפָנָיו דְּלָתַיִם וּשְׁעָרִים לֹא יִסָּגֵרוּ׃
*eis‡ ianuas : dirigam tortuosa & ,ibo *tuas facies ad‡* Ego
2 †אֲנִי לְפָנֶיךָ אֵלֵךְ וַהֲדוּרִים אֲיַשֵּׁר דְּלָתוֹת נְחוּשָׁה
tibi dabo Et . concidam *feni** vectes & ,conteram
וּבְרִיחֵי בַרְזֶל אֲגַדֵּעַ׃ 3 †וְנָתַתִּי לְךָ
ego‡ quòd scias vt ,*latibulorum abscondita & ,tenebrositatis‡* thesauros
אוֹצְרוֹת חֹשֶׁךְ וּמַטְמֻנֵי מִסְתָּרִים c לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי
. Israel Deus ,*tuo nomine in vocans‡* DOMINVS
יְהוָה הַקּוֹרֵא בִשְׁמְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
vocaui & :meum electum Israel & ,Iahacob meum seruũ propter*
4 †לְמַעַן עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי וָאֶקְרָא
.me cognouisti non & ,te cognominaui ,tuo nomine in te
לְךָ בְּשִׁמְךָ d אֲכַנְּךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי׃
.Deus‡ non me præter ,amplius† non &,DOMINVS Ego
5 †אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד זוּלָתִי אֵין אֱלֹהִים
,solis ortu ab sciant Vt . me cognouisti non & ,te accinxi
אֲאַזֶּרְךָ וְלֹא יְדַעְתָּנִי׃ 6 †לְמַעַן יֵדְעוּ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ
.amplius*non & ,DOMINVS Ego .me præter *nihil‡* quòd ,occidente ab &
וּמִמַּעֲרָבָה כִּי־אֶפֶס בִּלְעָדָי אֲנִי יְהוָה וְאֵין עוֹד׃
creans& ,pacem faciens ;*tenebrositatẽ* creans & ,lucem Formans
7 †יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא
.hæc omnia faciens DOMINVS Ego .malum
רֹעַ e אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה׃ e רוּעַ

CAP. XLIIII. מר

†quem .eo in elegi † Israel & : mi serue Iahacob audi nunc Et

1 †וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בּוֹ׃

‡qui & ‡, vtero ab tuus formator &, tuus factor DOMINVS dixit Sic

2 †כֹּה־אָמַר יְהוָה עֹשְׂךָ [c]וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן [c]עֻזָּרֶךָ

‡ò *quem .eo in elegi *recte ‡ &, Iahacob mi serue timeas ne .tibi auxiliabitur

יַעֲקֹב אַל־תִּירָא עַבְדִּי וְיְשֻׁרוּן בְּחַרְתִּי בּוֹ׃

:aridam super fluenta &, sitientem super aquas effundam Quia

3 †כִּי [d]אֶצֹק־מַיִם עַל־צָמֵא וְנוֹזְלִים עַל־יַבָּשָׁה [d]יָצַק

super meā benedictionē &, tuum semen super meum spiritum effundam

[e]אֶצֹק רוּחִי עַל־זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל־ [e]יָצַק

quasi iuxta salices sicut: herbam inter in germinabunt Et .tua germina

[f]צָאֲצָאֶיךָ׃ 4 †וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל־ [f]יָצָא

‡sum inuocabit iste &, ‖ego DOMINI, dicet Iste .aquarum riuulos

יִבְלֵי־מָיִם׃ 5 †זֶה יֹאמַר לַיהוָה אֲנִי וְזֶה יִקְרָא

nomine in &, DOMINO sua manu scribet iste &: Iahacob nomine in

בְּשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם

†se ipsum. .†cognominabit Israel

יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה׃

DOMINVS eius redemptor &, Israel rex DOMINVS dixit Sic

6 †כֹּה־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה

‡est .Deus ‡ non me præter &, nouissimus ego &, primus Ego: exercituū

צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים׃

,mihi illud ordinabit &, hoc annunciabit &, vocabit ego sicut quis Et

7 †וּמִי־כָמוֹנִי יִקְרָא [g]וְיַגִּידָהּ [g]וְיַעְרְכָהּ לִי

annunciēt, ‖sunt ventura *quæ &, *ventura ‡ &: seculi populū *me ponere* à

[h]מְשׂוּמִי עַם־עוֹלָם [i]וְאוֹתִיּוֹת וַאֲשֶׁר [k]תָּבֹאנָה יַגִּידוּ

tunc ‖ ex nonne: formidetis ne &, timeatis Ne .eis

לָמוֹ׃ 8 †אַל־תִּפְחֲדוּ וְאַל־ [l]תֵּרָהוּ הֲלֹא מֵאָז

?me præter Deus est an ?mei testes vos &, annunciaui &, te feci audire

הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם [m]עֵדָי הֲיֵשׁ אֱלוֹהַ מִבַּלְעָדָי

?noui † non, *petra non* ♂*

וְאֵין צוּר בַּל־ [n]יָדָעְתִּי׃

non eorum concupiscibilia & *inanitas* ‡ ipsi omnes sculptilis Formatores‖

9 †יֹצְרֵי־פֶסֶל כֻּלָּם [n]תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל־

:cognoscent neque, videbunt non ‡ ipsi eorum testes &: proderunt

[o]יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַל־ [p]יִרְאוּ וּבַל־ [p]יֵדָעוּ

:*conflauit* * sculptile &, Deum *formauit* ‖ Quis .confundentur ideo †

לְמַעַן [q]יֵבֹשׁוּ׃ 10 †מִי־יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ

,afficientur pudore eius socij omnes Ecce .*profuit* ‡ nihilum ad

לִבְלְתִּי [r]הוֹעִיל׃ 11 †הֵן כָּל־חֲבֵרָיו יֵבֹשׁוּ

,stabunt, ipsi omnes *congregabuntur* *: hominibus ex ‡ ipsi artifices &

וְחָרָשִׁים הֵמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם יַעֲמֹדוּ

.simul afficientur pudore, pauebunt

יִפְחֲדוּ יֵבֹשׁוּ יָחַד׃

malleis in &, *carbone* † in operabitur ♂, *dolabram* ‡ ferri Faber

12 †חָרַשׁ בַּרְזֶל [s]מַעֲצָד וּפָעַל [t]בְּפֶחָם וּבַמַּקָּבוֹת

etiam, ‖suæ fortitudinis brachio in illud operabitur &: illud figurabit

[s]יְצֹרֲהוּ וְיִפְעָלֶהוּ [t]בִּזְרוֹעַ כֹּחוֹ גַּם־

.*est defatigatus* ‖ &, aquam *bibit* ‡ non: *vis* * non ♂ ‡ famelicus

רָעֵב וְאֵין כֹּחַ לֹא־שָׁתָה מַיִם [v]וַיָּעַף׃

illud faciet, *tincto* † filo in *illud delineabit*, *lineam* ‡ extendit *lignorum* * Faber

13 †חָרַשׁ עֵצִים [x]נָטָה קָנֶהוּ יְתָאֲרֵהוּ בַּשֶּׁרֶד יַעֲשֵׂהוּ

imaginē secundū illud faciet &: *illud designabit* * circino in &, *asciis in* ‡

בְּמַקְצֻעוֹת וּבְמָחוּגָה יְתָאֲרֵהוּ וְיַעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית

.domum inhabitandum ad, hominis gloriam secundum viri

אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם [y]לְשָׁבֶת בָּיִת׃

roborabit &, quercum &, *tirzah* ‡ tollet &, cedros sibi succidendū ad *

14 †לִכְרֹת־לוֹ אֲרָזִים [a]וַיִּקַּח תִּרְזָה וְאַלּוֹן וַיְאַמֵּץ

.*euehet* † pluuia &, *orum plantauit* ‡: siluæ *lignis in sibi*

לוֹ בַּעֲצֵי־יָעַר נָטַע אֶרֶן וּגְשָׁם יְגַדֵּל׃

etiam, se calefaciet &, eis ex sumet &, cōburendū ad homini erit Et

15 †וְהָיָה לְאָדָם לִבְעֹר וַיִּקַּח מֵהֶם [b]וַיְחַם אַף־

,se incuruabit &, Deum operabitur etiam: panem coquet &, succendet

[d]וַיִּשְׁתָּחוּ [c]יַשִּׂיק וְאָפָה לֶחֶם אַף־יִפְעַל־אֵל

comburet eius Medium .ei se incuruabit &, sculptile illud faciet

16 עָשָׂהוּ פֶסֶל וַיִּסְגָּד־לָמוֹ׃ [c]†חֲצִיוֹ שָׂרַף

,assaturam assabit, comedet carnem eius medium super, igni in

בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־חֲצִיוֹ בָּשָׂר יֹאכֵל [f]יִצְלֶה צָלִי

.focum vidi, me calefeci, Euge, dicet &, se calefaciet etiā: saturabitur &

וְיִשְׂבָּע אַף־יָחֹם [g]וַיֹּאמַר הֶאָח חַמּוֹתִי [g]רָאִיתִי אוּר׃

,se prosternet &, ei se incuruabit: suū sculptile in *fecit* Deū in ei⁹ residuū Et

17 †וְשְׁאֵרִיתוֹ לְאֵל עָשָׂה לְפִסְלוֹ יִסְגָּד־לוֹ [y]וְיִשְׁתַּחוּ

.tu † meus Deus quia, me Libera: dicet &, eum *adorabit* &

וְיִתְפַּלֶּל אֵלָיו וְיֹאמַר [h]הַצִּילֵנִי כִּי אֵלִי אָתָּה׃

†quis, populi colligantur &, ‖simul congregentur gentes Omnes †est

[b]נֶגֶד [d]עֻוד 9 †כָּל־הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי

dent ? nos facient audire ‡ priora &, istud annunciet ‡ eos inter ‡qui

בָהֶם [b]יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ

.‡ veritas, dicant &, ‖audiant ♂ †, euadent iusti &, suos testes ‡quæ sunt qui

עֵדֵיהֶם [c]וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ [d]אֱמֶת׃ †alioqui

vt, elegi quem meus seruus &, DOMINVS dixit, mei testes Vos ‖nos, ‡est.

[d]אָמֶן

10 †אַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי לְמַעַן

me ‖ ante, ‡ipse ego quòd, intelligatis &, mihi credatis &, ‡sciatis ‡sum

[e]תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי־אֲנִי הוּא לְפָנַי ‖quem

.erit non me post &, Deus formatus est non

[e]יָדַע

לֹא־נוֹצַר אֵל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה׃ ‡est

.seruator me præter ‡ non &: DOMINVS ego Ego

[f]יֵשַׁע

11 †אֲנֹכִי אֲנֹכִי יְהוָה וְאֵין מִבַּלְעָדַי [f]מוֹשִׁיעַ׃ †annunciaui

. alius vobis in non &, feci audire &, seruaui &, *indicani* † Ego

[g]זוּר

12 †אֲנֹכִי הִגַּדְתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהִשְׁמַעְתִּי וְאֵין בָּכֶם [g]זָר

.Deus ego &, DOMINVS dixit, mei testes vos &

וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם־יְהוָה וַאֲנִי־אֵל׃

,operabor: *eruens* † mea manu de non &, ‡ipse ego *die à* Etiam antequam

13 †גַּם־מִיּוֹם אֲנִי הוּא וְאֵין [h]מִיָּדִי מַצִּיל אֶפְעָל esset dies

vester redemptor DOMINVS dixit Sic ‡sum

?id auertet quis & †est qui eruat

[h]נָצַל

וּמִי יְשִׁיבֶנָּה׃ 14 †כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאַלְכֶם

feci descendere &, Babel in *missi* ‡ vos Propter: Israëlis sanctus ‡missus sum

[i]יָרַד

קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָּבֶלָה [i]וְהוֹרַדְתִּי

.*eorum ouatio** nauibus in †, Chasdim &, ipsos vniuersos fugitiuos †quorum

בָּרִיחִים כֻּלָּם וְכַשְׂדִּים בָּאֳנִיּוֹת [k]רִנָּתָם׃ * est clamor.

.vester rex, Israel creans: vester sanctus DOMINVS Ego

[k]רָנַן

15 †אֲנִי יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מַלְכְּכֶם׃

vehemētibus aquis in &: viam mari in *dans* * DOMINVS dixit Sic

16 †כֹּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם [l]עַזִּים * qui dat

simul: robur & *vinutem* ‡, equum & currum *Educens* .semitam [l]עֻזּ

נְתִיבָה׃ 17 †[m]הַמּוֹצִיא רֶכֶב־וְסוּס חֵיל וְעִזּוּז יַחְדָּו Qui educit

.sunt extincti linum sicut, sunt extincti; exurgent non, decumbent ‡bellicam for

יִשְׁכְּבוּ בַּל־יָקוּמוּ דָּעֲכוּ כַּפִּשְׁתָּה [n]כָּבוּ׃ titudinem

.*consideretis** ne antiqua &: ptiora memoriam in reuocetis ne † [m]יָצָא [n]כָּבָה

18 †אַל־תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל־ [o]תָּבִינוּ׃ †Cæterum

?illud cognoscetis nonne, *germinabit* ‡ nunc, nouum *faciens* ego Ecce *intueamini.

19 †הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמַח הֲלוֹא [p]תֵדָעוּהָ [o]בִּין [p]יָדַע

.flumina solitudine in, viam deserto in ponam Etiam facio

אַף־ [q]אֲשִׂים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בִּישִׁימוֹן נְהָרוֹת׃ ‡orietur,

quia: *vlule* ‡ filiæ &, dracones, agri *fera** me Glorificabit [q]שׁוּם

20 †תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה כִּי־ * bestia

potum *dandum ad* ‖, solitudine in flumina, aquas deserto in dedi ‡struthionis:

[r]נָתַתִּי בַמִּדְבָּר מַיִם נְהָרוֹת בִּישִׁימוֹן ‖ut darem

.meo electo, meo populo

[s]לְהַשְׁקוֹת [r]נָתַן [s]שָׁקָה

עַמִּי בְחִירִי׃

. narrabunt meam laudem: mihi formaui istum Populum

21 †עַם־זוּ יָצַרְתִּי לִי [t]תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ׃ [t]הָלַל

.Israel me in laborasti cum: Iahacob inuocasti me non Et

22 †וְלֹא־אֹתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב כִּי־יָגַעְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל׃ [v]בּוֹא

non tuis victimis &, *tuarum ascensionum* pecus mihi adduxisti Non holocaustorū

23 †לֹא־[v]הֵבֵיאתָ לִּי שֵׂה עֹלֹתֶיךָ וּזְבָחֶיךָ לֹא tuorum,

te feci laborare nec, *munere* ‡ in te feci seruire non: me honorasti ‡ oblatione,

כִבַּדְתָּנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא [x]הוֹגַעְתִּיךָ [x]יָגַע

adipe &, ‡ calamum argento *in* mihi emisti Non .*thure* in suffimento.

24 †לֹא־[y]קָנִיתָ לִי בַכֶּסֶף קָנֶה וְחֶלֶב ‡ aromaticū,

me fecisti seruire verùm: me fecisti inebriare non tuarum victimarum [y]קָנָה

בְּלִבּוּנָה׃ [z]רָוִיתָנִי לֹא זִבְחֶיךָ אַךְ הֶעֱבַדְתַּנִי [z]רָוָה

.*tuis iniquitatibus in* † me fecisti laborare ,*tuis peccatis in* propter pec-

בְּחַטֹּאותֶיךָ הוֹגַעְתַּנִי [a]בַּעֲוֹנֹתֶיךָ׃ cata tua,

: me propter tuas præuaricationes *delens ipse* † ego, Ego †propter iniquitates tuas,

25 †אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה [a]פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי

.recordabor non tuorum peccatorum &

וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר׃ ‡sumus in

.te iustifices vt, tu narra: simul *iudicemur* ‡, me fac Memorare iudicio

26 †הַזְכִּירֵנִי נִשָּׁפְטָה יָחַד סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק׃

sunt præuaricati tui interpretes &: peccauit primus tuus Pater

27 †אָבִיךָ הָרִאשׁוֹן חָטָא [b]וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ [b]לוּץ

.me in contra

בִּי׃

,Iahacob *anathema** in dabo &, sanctitatis principes *prophanabo* Et occidam

28 †וָאֲחַלֵּל שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְאֶתְּנָה לַחֵרֶם יַעֲקֹב *occisionem

.*conuicia* in Israel & ipsum

וְיִשְׂרָאֵל לִגְדוּפִים׃ opprobria.

*quam †quas † semitas per ,nouerunt non ‡ viam per cæcos faciam ambulare Et
16 † וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת
tenebras ,lucem in eos ante *tenebrositatem* ponam : eos calcare faciã ,nouerunt non
h שׁוּם לֹא־יָדְעוּ אַדְרִיכֵם h אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר
.eos dereliqui non & ,eis feci verba Hæc .rectum in praua &
וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים עָשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים׃
† qui fidunt *fidentes* † confusione confundentur ,retrorsum sunt Conuersi
i סוּג k בּוּשׁ 17 † נָסֹגוּ אָחוֹר k יֵבֹשׁוּ בֹּשֶׁת הַבֹּטְחִים
qui dicunt ,nostri dij Vos ,conflatili *dicentes* : sculptili in
בַּפֶּסֶל הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ׃
recipite visum .videndum ad *respicite* cæci & : audite surdi O
l נֶבֶט 18 † הַחֵרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהָעִוְרִים l הַבִּיטוּ m לִרְאוֹת׃
meum angelum sicut ‡ surdus & : meus seruus nisi cæcus ‖ Quis
m רָאָה 19 † מִי עִוֵּר כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכִי
‡ est ?Domini seruus sicut cæcus &,perfectus sicut cæcus Quis ?sum missurus
‖ Vidisti אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְהוָה׃
‡ obseruas,apertæ sunt † nemo audit .*audiet non* † & , aures *aperire* : *obseruabis* ‡ non & , multa Videre ‖
ראות 20 † רֹאִית n רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקוֹחַ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמָע׃
ק , legem magnificabit :suam iustitiam propter *voluit* Dominvs ‡
‡ Domino ita placuit 21 † יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ o יַגְדִּיל תּוֹרָה
‖ roborabit. *illaquea* * direptus & ,passus prædam populus ipse Et .*illustrabit* ‖ &
* illaqueatur in speluncis : 22 † וְהוּא עַם־בָּזוּז p וְשָׂסוּי הָפֵחַ
n רָבַב o יָרָה fuerunt : latitarunt carcerum domibus in & , *ipsos* omnes *foraminibus in*
† erat qui erueret ‡ in בַּחוּרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי כְלָאִים הָחְבָּאוּ הָיוּ
* erat qui diceret, .Redde ,*dicens* * non & , direptionem‡ : *eruens* † non & , rapinam in
† aduertet לָבַז וְאֵין q מַצִּיל מִשְׁסָּה וְאֵין־אֹמֵר 23 הָשֵׁב׃
p שָׁסָה ?posterum in *audiet* † & ,attendet ?hoc percipiet auribus vobis in Quis
q נָצַל † מִי־בָזַן לְמִשּׁוֹסָה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים 24
למשיסה eius viis in noluerunt Et ?*ei* peccauimus cui : Dominvs Nonne
ק הֲלֹא יְהוָה זּוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא r אָבוּ בְדַרְכָיו
r אָבָה .eius *lege in audierunt* † non & , ambulare
† paruerunt legi הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ׃
* Ideo ‡ iram furoris : belli fortitudinẽ & ,sui *nasi* seruorem ‡ eum super effudit Et *
‡ in 25 † וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֲמַת אַפּוֹ וְעֻזּוֹז מִלְחָמָה
, eum *in* succendit & ;cognouit non & , circuitu à illum inflammauit &
וַתְּלַהֲטֵהוּ מִסָּבִיב וְלֹא יָדָע וַתִּבְעַר־בּוֹ
.cor super posuit non &
s שׂוּם וְלֹא s יָשִׂים עַל־לֵב׃

CAP. XLIII. מג

tuus formator & ,Iahacob tuus creator Dominvs dixit sic nunc Et
1 † וְעַתָּה כֹּה־אָמַר יְהוָה בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ
: tuum nomen *in* vocaui , te redemi quia , timeas Ne : Israel
יִשְׂרָאֵל אַל־תִּירָא כִּי גְאַלְתִּיךָ קָרָאתִי בִשְׁמֶךָ
‡ meus es , *ego* † tecum , aquas per transieris Cùm .tu *mihi* ‡
† ero, 2 † כִּי־תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ בַּנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ
* operient non ,ignem per ambulaueris cùm : te *inundabunt* * non,flumina *per* &
ובַּנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי־ t תֵלֵךְ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא u יִלָּךְ
* combureris, .te in ardebit non flamma & , *aduris* *
תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר־בָּךְ׃
: tuus seruator Israel sanctus tuus Deus Dominvs ego Quia
v וֹשַׁע precium tuũ 3 † כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל u מוֹשִׁיעֶךָ
.te pro Seba & , Chus , Aegyptum *tuam propitiationem* dedi
נָתַתִּי כָפְרְךָ מִצְרַיִם כּוּשׁ וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ׃
ego & , fuisti glorioſus ,meis oculis in fuisti precioſus quo Ex
4 † מֵאֲשֶׁר יָקָרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי
.tua anima pro populos & , te pro hominem dabo & : te dilexi
אֶהֱבְתִּיךָ x וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ׃
x נָתַן † ego ſum , tuum ſemen adducam Oriente ab : *ego* † tecum quia timeas Ne
y בּוֹא 5 † אַל־תִּירָא כִּי־אִתְּךָ אָנִי y מִמִּזְרָח אָבִיא זַרְעֶךָ
.te congregabo Occidente ab &
וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ׃
meos filios Affer : prohibeas Ne , austro & : Da ,aquiloni Dicam
6 † אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי וְלַתֵּימָן אַל־תְּכַלְאִי הָבִיאִי בָנַי
†qui vocatur .terræ extremo ab meas filias & , longinquo de
z עָשָׂה מֵרָחוֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ׃
† apraui : eum creaui meam gloriam ad & , meo nomine in *vocatus* † Omnis
‖ Eduxi 7 † כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו
*qui erat cæcus, , *cæcum* * populum *Educere* .eum *feci* † etiam , eum formaui
*nunc ‡ ei 8 יְצַרְתִּיו אַף־ z עְשִׂיתִיו׃ a † הוֹצִיא עַם־עִוֵּר
† sunt. .†eis aures & , surdos & : ‡ sunt oculi * &
a יֵצְא וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֵרְשִׁים וְאָזְנַיִם לָמוֹ׃

:*meo nomine in* vocabit ſolis ortu ab ;veniet & ,aquilone ab Suſcitaui
k הַעִירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאת מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ יִקְרָא בִשְׁמִי 25 †
.lutum conculcabit figulus ſicut & ,lutum † ſicut *magiſtratus innadet* &
וְיָבֹא סְגָנִים כְּמוֹ־חֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס־טִיט׃
, ‖ dicemus & ,*faciebus* ‡ à & ?ſciemus & ,*capite* à annunciauit Quis
26 † מִי־הִגִּיד מֵרֹאשׁ וְנֵדָעָה וּמִלְּפָנִים וְנֹאמַר
audiens † non etiam ,*audire faciens** non etiam ,*indicans* * non verùm ?iuſtus
צַדִּיק אַף אֵין־מַגִּיד אַף אֵין מַשְׁמִיעַ אַף אֵין־שֹׁמֵעַ
Ieruſalaim ipſi & : ipſi ecce ,ecce , ‖ Siion ad Primus .veſtros ſermones
27 אֹמְרֵיכֶם׃ † רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַם
– ,ipſis ex & ‡ ,quiſpiam * non & , videbo Et .dabo ‡ euangeliſtam
מְבַשֵּׂר אֶתֵּן׃ 28 † וְאֶרְאֶ וְאֵין אִישׁ וּמֵאֵלֶּה
.verbum reſpondebunt ‡ & , eos interrogabo & : conſiliator † non &
וְאֵין יוֹעֵץ וְאֶשְׁאָלֵם m וְיָשִׁבוּ דָבָר׃
inane & ventus : eorum opera nihil ,*iniquitas** ipſi omnes En
29 † הֵן כֻּלָּם אָוֶן אֶפֶס מַעֲשֵׂיהֶם רוּחַ n וָתֹהוּ
.eorum conflatilia
נְסֵכֵיהֶם׃

CAP. XLII. מב

: *mea anima voluit* †,meus electus :*eo in* ‡ innitar ,meus ſeruus Ecce
1 † הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ־בּוֹ בְּחִירִי o רָצְתָה נַפְשִׁי
. ‖ faciet exire gentibus iudicium , eum ſuper meum ſpiritum dedi
נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא׃
.ſuâ vocem *platea in* faciet audire neq; ;eleuabit non &,clamabit Non
2 † לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא p וְלֹא־יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ׃
non *caligans* ‡ linum & , conteret non quaſſatum † Calamum
3 † קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא
.iudicium educet veritatem ad :*ipſum* extinguet
יְכַבֶּנָּה לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט׃
: iudicium *terra in* ponat donec , frangetur nec caligabit Non
4 † לֹא יִכְהֶה וְלֹא q יָרוּץ עַד־יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט
.expectabunt *inſulæ* † eius legem ad &
r וְלִתּוֹרָתוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ׃
, eos extendens & , cælos creans Dominvs Deus dixit Sic
5 † כֹּה־אָמַר הָאֵל יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם s וְנוֹטֵיהֶם
, eam ſuper ‡ populo *mentem* * dans : eius germina & , terram expandens
רֹקַע הָאָרֶץ t וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ
te vocaui Dominvs Ego .eam per ambulantibus ſpiritum &
וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ׃ 6 † אֲנִי יְהוָה קְרָאתִיךָ
te dabo & , te cuſtodiam & : tuam manum *in* apprehendam & , iuſtitia in
בְּצֶדֶק וְאַחֲזֵק בְּיָדֶךָ u וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ
, cæcos oculos *aperiendum* Ad . *gentium* † lucem in ,populi fœdus in
t לִבְרִית עָם לְאוֹר גּוֹיִם׃ 7 † לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוֵּרוֹת
.*tenebroſitate* † ſedentes carceris domo è , vinctum *clauſura* ‖ è *educendum* ad
לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אֲסִיר מִבֵּית כֶּלֶא יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ׃
meam gloriam & : meum nomen ‡ hoc ;Dominvs Ego
8 † אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי
.ſculptilibus meam laudem & ;dabo non alteri
לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן x וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים׃
antequam ,*indicans* † ego noua & : venerunt ecce Priora
9 † הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי y מַגִּיד בְּטֶרֶם
. vos faciam audire *pullulent*
תִּצְמַחְנָה אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם׃
: terræ extremo ab eius lausjnouum canticum Dominо Cantate
10 † z שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ
.earum habitatores & , inſulæ ,eius plenitudo & ,mare ‡ deſcendentes
יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ אִיִּים וְיֹשְׁבֵיהֶם׃
: Chedar ‡ habitabit *atria* * ;eius ciuitates & ,deſertum ‡ Leuabunt
11 † a יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים b תֵּשֵׁב קֵדָר
.clamabunt montium *capite* ‡ de , rupis habitatores *ouabunt* †
c יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יְצִוָּחוּ׃
.nunciabunt inſulis in eius laudem & :gloriam Dominо Ponent
12 † יָשִׂימוּ לַיהוָה כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ׃
ſuſcitabit *bellorum* vir ſicut ,egredietur fortis ſicut Dominvs
13 † יְהוָה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת d יָעִיר
.prævalebit ſuos inimicos ſuper , *exclamabit* ‖ etiam ,vociferabitur : zelum
קִנְאָה e יָרִיעַ אַף־יַצְרִיחַ עַל־אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר׃
, *eiulabo* † parturiẽs quaſi‡: me continebã ,ſilebam ,*olim ab* * Tacebam
14 † הֶחֱשֵׁיתִי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפָּק כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה
, colles & montes faciam Deſolare .ſimiliter abſorbebo & , deſolabo
f אֲשַׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד׃ † אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת
, inſulas in flumina ponam & : faciam ſiccare eorum herbam omnem &
g יָבֵשׁ 15 וְכָל־עֲשָׂבָם g אוֹבִישׁ וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים
.faciam ſiccare ſtagna &
וַאֲגַמִּים אוֹבִישׁ׃

nomen meũ: & veniet ſuper principes † ſuper
k עוֹר ab exordio , ‡ principio, ‖ quod eſt * eſt qui annuncier, ‡ eſt qui audiat, ‖ dicet, ‡ eum * erit ‡ qui ſciat aliquid † erit ‡ non
l רָאָה
m שׁוּב * vanitas ſunt,
n תֹּהוּ
o רָצָה foris
p נָשָׂא † ferè ‡ ferè extinctum
q רָצַץ habitatoribꝰ terræ † inſulares
r יָרֵה
s נָתָה ‖ יָצָא * flatum ‡ qui eſt
t נָצַר †gentibus. Vt aperias vt educas ‖ carcere † in tenebris. ‡ eſt
u קָרָא † annuncio,
v נָגַד oriantur
w שׁוּר ‡ in
x נָשָׂא b יָשַׁב ‡ vocem * villæ in quibus ‡ cõgregatio † laudabunt ‡ vertice
y רָנַן c עוּר bellicoſus
z יָהַל iubilabit
a רוּעַ * iamdudum ‡ at nunc † clamabo,
b שָׁמֵם
c יָבֵשׁ

* lignarius
‡ mollificātē
‖ ad percussiō
nē bractearū
super incudē,
Coniunctio
bractearum
bona est: &
firmauit ido-
lum
* Tu es quē
‡ principibus

‡es abieci

שָׂעָר g
‡ igitur
† sum
‖ terrearis,

qui iraſcūtur

בּוּשׁ h חָרָה
contendētes
tecum.

הָיָה i רוּב k
† scilicet qui
cōtēdūt tecū
‖ bellātes te-
cū.

נָצָה m

contusione eum ‖ malleum ‖ auigātem ‡ aurificem * faber confortauit Et

† וַיְחַזֵּק חָרָשׁ אֶת־צֹרֵף מַחֲלִיק פַּטִּישׁ אֶת־הַוֹּלֵם 7
, clauis in ipsum roborauit & : illud bonum iunctūram Ad ‡ : dicens , incudis

פָּעַם אֹמֵר לַדֶּבֶק טוֹב הוּא וַיְחַזְּקֵהוּ בְמַסְמְרִים
, mi ſeruе Iſrael tu Et .moueatur ne

† וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי 8
לֹא יִמּוֹט :
.mei amici Abraham ſemen: te elegi quem Iahacob

יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךְ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי :
: te euocaui eius ſelectis ‡ à & , terræ extremis ab te apprehendi Qui *

† אֲשֶׁר הֶחֱזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קְרָאתִיךָ 9
.te reprobaui non & , te elegi : tu ‡ meus Seruus , tibi dixi &

וָאֹמַר לְךָ עַבְדִּי־אַתָּה בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מְאַסְתִּיךָ :
: tuus Deus ego quia , molleſcas ‖ ne . ego † tecum quia , timeas ‡ Ne

† אַל־תִּירָא כִּי־עִמְּךָ אָנִי אַל־g תִּשְׁתָּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ 10
dextera in te ſuſtentaui inſuper , tibi ſum auxiliatus inſuper , te roboraui

אִמַּצְתִּיךָ אַף עֲזַרְתִּיךָ אַף־תָּמְכָתִיךָ בִּימִין
ſuccenſi omnes erubeſcent & , afficientur pudore En .meæ iuſtitiæ

צֶדְקִי : † הֵן יֵבֹשׁוּ h וְיִכָּלְמוּ כָּל i הַנֶּחֱרִים 11
.tuæ litis viri peribunt & , nihil tanquam erunt : te contra

בָּךְ יִהְיוּ k כְאַיִן וְיאבְדוּ אַנְשֵׁי l רִיבֶךָ :
erunt : tui iurgij † viros , eos inuenies non & , eos Quæres

† תְּבַקְּשֵׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אַנְשֵׁי m מַצֻּתֶךָ יִהְיוּ 12
.tuæ pugnæ ‖ viri conſumptio quaſi & , nihil tanquam

כְּאַיִן וּכְאֶפֶס אַנְשֵׁי מִלְחַמְתֶּךָ :
: tuam dexteram apprehendens tuus Deus DOMINVS ego Quia

† כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינֶךָ 13
adiuuo .te adiuui ego , timeas Ne : tibi dicens

הָאֹמֵר לְךָ אַל־תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ :
exiguitas ego : Iſrael pauci viri , Iahacob vermis formides Ne

† אַל־תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב n מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי 14
ſanctus tuus redemptor & , DOMINVS dixit , tibi ſum auxiliatus

עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ
vt † vt habentem nouam tribulam † , traham in te poſui Ecce .Iſrael

יִשְׂרָאֵל : † הִנֵּה שַׂמְתִּיךְ o לְמוֹרֵג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל 15
quiſquilias .pones glumam ſicut colles & , cōminues & montes triturabis : ora

פִּיפִיּוֹת תָּרוּשׁ הָרִים p וְתָדֹק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים :
Ventilabis tu & : eos diſperget turbo & ; eos tollet ventus & , eos Sparges

† תְּזָרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וְסוּפָה q תָּפִיץ אֹתָם וְאַתָּה r נָשָׂא בְּיהוָה
.te laudabis Iſrael ſancto in , DOMINO in exultabis

s תָּגִיל בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּל :
* Egeni , & pauperes quę runt ‡ ſunt
:‡ non & , aquas quærentes egeni & , Afflicti *

† הָעֲנִיִּים t וְהָאֶבְיוֹנִים מְבַקְּשִׁים מַיִם וָאַיִן 17
Deus , eos exaudiam DOMINVS ego : periit ſiti in eorum lingua

לְשׁוֹנָם בַּצָּמָא נָשָׁתָּה אֲנִי יְהוָה u אֶעֱנֵם אֱלֹהֵי v אֶעֱזָבֵם
.eos derelinquam non Iſrael

יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזֹבֵם :
in excelſis : fontes camporum medio in & , flumina editionibus ſuper Aperiam

† אֶפְתַּח עַל־w שְׁפָיִים נְהָרוֹת וּבְתוֹךְ בְּקָעוֹת מַעְיָנוֹת 18
ſolitudinis exitus in ſiccitatis terram & , aquarum ſtagnum in deſertum ponam

אָשִׂים מִדְבָּר לַאֲגַם־מָיִם וְאֶרֶץ x צִיָּה y לְמוֹצָאֵי
† ſolitudine ‡ genus cedri optimæ, ‖ arborem ‡ vimum, † ſcilicet
lignum ‖ &, myrtum & , Sittah ‡ , cedrum deſerto † in Dabo .aquarum

מָיִם : † אֶתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שִׁטָּה וַהֲדַס וְעֵץ 19
.pariter buxum & , ſapinum ‡ , abietem deſerto in ponam : oliuæ

שֶׁמֶן אָשִׂים בָּעֲרָבָה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וְתַאֲשׁוּר יָחַדָּו :
quia pariter intelligant & , reponant & , ſciant & , videant † Vt

† לְמַעַן z יִרְאוּ וְיֵדְעוּ וְיָשִׂימוּ וְיַשְׂכִּילוּ יַחְדָּו כִּי 20
.illud creauit Iſrael Sanctus & : hoc fecit DOMINI manus

יַד־יְהוָה עָשְׂתָה זֹּאת וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָהּ :
iudicium veſtrum, dicit † fortes veſtros, dicit
, veſtra fortia † facite accedere: DOMINVS dicet, veſtrā litē Appropinquate

† קִרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמַר יְהוָה a הַגִּישׁוּ עַצְמוֹתֵיכֶם 21
.Iahacob rex dicet

יֹאמַר מֶלֶךְ יַעֲקֹב :
accidentia futura priora : accident quæ nobis nuncient &, Accedant

נָגַשׁ c נָגַשׁ d יַגִּישׁוּ c † 22
quæ fuerunt ‖ nouiſſima
, eorū nouiſſimum ‖ ſciemus & , noſtrum cor ponemus & , nunciate , ipſa quid

קָרָה f שׁוּם e
† quæ futura ſunt
*quæ ‖ ſunt
† teſtis ‖ quòd
† teſtis

וְנֵדְעָה אֲחֲרִיתָן f תָּבִינוּ g לְבֵנוֹ וְנַשִּׂימָה מָה הֲנָה הַגִּידוּ
. nos audire facite ventura † aut

אוֹ h הַבָּאוֹת הַשְׁמִיעֵנוּ :
: vos † Dij quòd ſciemus & , poſterum in ‡ ventura * Annunciate

† הַגִּידוּ הָאֹתִיוֹת לְאָחוֹר וְנֵדְעָה כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם 23
.ſimul videbimus & , narrabimus & , malefacietis & benefacietis ‖ etiam

אַף־אַתֶּם תֵּיטִיבוּ f וְתָרֵעוּ וְנִשְׁתָּעָה וְנִרְאֶ יַחְדָּו :
eliget abominatio : nihilo ex veſtrū opus & , nihilo ex vos † Ecce

† הֵן־אַתֶּם מֵאַיִן וּפָעֳלְכֶם מֵאָפַע תּוֹעֵבָה יִבְחַר 24
.vos in

בָּכֶם :

שָׁמַע g יָדַע h בּוֹא
ובראת

vir abomina bilis

רוֹעַ i

? ei ordinabitis † ſimilitudinis quid & ? Deum aſſimilabitis quem ad ‖ Et

† וְאֵל־מִי k תְּדַמְיוּן אֵל וּמַה־דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ : 18
: illud expandet auro in aurifex & , faber conflauit Sculptile

† הַפֶּסֶל l נָסַךְ חָרָשׁ וּצֹרֵף בַּזָּהָב יְרַקְּעֶנּוּ 19
putreſcat non † lignum oblatione Depauperatus .conflans argenti ‡ catenas &

וְרֹתֵק כֶּסֶף צוֹרֵף : † הַמְסֻכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקָב 20
non * ſculptile præparandum ad , ei quæret ſapientem artificem : eliget

יִבְחָר חָרָשׁ חָכָם יְבַקְּשׁ־לוֹ לְהָכִין פֶּסֶל לֹא
eſt annunciatū nonne ? audietis nonne ? ſcietis Nonne .ſe mouebit

יִמּוֹט : † הֲלוֹא m תֵּדָעוּ l הֲלוֹא תִשְׁמָעוּ הֲלוֹא n הֻגַּד 21
? terræ fundamenta intelligetis nonne: vobis capite à principio

מֵרֹאשׁ לָכֶם הֲלוֹא הֲבִינוֹתֶם o מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ :
: locuſtæ vt ‖ , eius habitatores & , terræ globum † ſuper Sedens

† הַיֹּשֵׁב p עַל־חוּג הָאָרֶץ וְיֹשְׁבֶיהָ כַּחֲגָבִים 22
.habitandū ad tentorium ‡ ſicut eos expandit & , cælos tenue ‖ velut extendens *

הַנּוֹטֶה כַדֹּק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל q לָשָׁבֶת :
.fecit inane velut terrę iudices : nihilum in gubernatores Dans *

† הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים לְאַיִן שֹׁפְטֵי אֶרֶץ כַּתֹּהוּ עָשָׂה : 23
radicans non etiam , ſunt ſati neque etiam , ſunt plantati non Etiam

† אַף בַּל־r נִטָּעוּ אַף בַּל־זֹרֲעוּ אַף בַּל־s הִשְׁרִישׁ 24
turbo & ; aruerunt & , eos in flauit inſuper & : eorum truncum terra in

בָּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם נָשַׁף בָּהֶם t וַיִּבָּשׁוּ וּסְעָרָה
.eos auferet ſtipulam velut

u כְּקַשׁ תִּשָּׂאֵם : 25
? Sanctus dicet † : æquabor & , me aſſimilabitis quem ad Et

† וְאֵל־מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ :
, hæc creauerit quis videte & , veſtros oculos excelſum in Leuate

† שְׂאוּ־מָרוֹם עֵינֵיכֶם v וּרְאוּ מִי־בָרָא אֵלֶּה 26
:vocabit nomine in ‖ ipſa omnia ad : eorū exercitum numero in educens

הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם w לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא
.deficit non . vir porentia fortis & , fortitudinū multitudine præ cuiuſque

רָבַב x מֵרֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נֶעְדָּר :
eſt Abſcondita ? Iſrael loqueris & , Iahacob dices quid Vt

† לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתֹדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתְּרָה 27
.tranſibit meum iudicium meo Deo à & , DOMINO à mea via

דַּרְכִּי מֵיְהוָה וּמֵאלֹהַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר :
DOMINVS ſeculi Deus ? audiſti non an , noſti Nonne æternus

† הֲלוֹא יָדַעְתָּ אִם־לֹא שָׁמַעְתָּ אֱלֹהֵי עוֹלָם y יְהוָה 28
inueſtigatio † non : laborabit nec , fatigabitur ‡ non , terræ extremitates creans

בּוֹרֵא z קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא יִגָּע אֵין חֵקֶר
.eius intelligentiæ

a לִתְבוּנָתוֹ :
.multiplicabit ‡ robur , vires ‖ nō cui & : fortitudinē laſſo Dans

† נֹתֵן לַיָּעֵף b כֹּחַ וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה : 29
.corruent corruendo ‡ electi & : laborabunt & , pueri Laſſabuntur quę

† וְיֵעָפוּ נְעָרִים וְיִגָּעוּ וּבָחוּרִים c כָּשׁוֹל יִכָּשֵׁלוּ : 30
ala aſcendent , robur mutabunt , DOMINO * ſperantes At

† וְקוֵי d יְהוָה יַחֲלִיפוּ כֹחַ e יַעֲלוּ אֵבֶר 31
.laſſabuntur non & ibunt ; laborabunt non & current : aquilæ ſicut

כַּנְּשָׁרִים f יַרְצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ :

* in
progrediētur

עֲלָה f

CAP. XLI. מא

, accedant : fortitudinē innouent nationes & , inſulæ me ad Tacete & attendite

† הַחֲרִישׁוּ אֵלַי g אִיִּים וּלְאֻמִּים יַחֲלִיפוּ כֹחַ h יִגָּשׁוּ 1
.accedamus iudicium ad pariter , loquantur tunc

אָז יְדַבֵּרוּ יַחְדָּו לַמִּשְׁפָּט נִקְרָבָה :
? ſuū pedem ad eum vocabit , iuſtitiam oriente ab ſuſcitauit Quis

† מִי i הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק j יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ 2
puluerem vt ‖ dabit , faciet dominari reges & , gentes eius facies ad dabit

יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם k וּמְלָכִים יֵרֵד l יִתֵּן כֶּעָפָר
.eius arcum ‡ propulſam ſtipulam vt , eius gladium *

חַרְבּוֹ m כְּקַשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ n כְּקַשׁ נְדָפָה :
.ingredietur non ſuis pedibus in ſemitā : pace † tranſibit, eos Perſequetur

† יִרְדְּפֵם o יַעֲבֹר שָׁלוֹם אֹרַח p בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא : 3
Ego ? capite à , generationes vocans , fecit & , eſt operatus Quis

† מִי־q פָעַל וְעָשָׂה קֹרֵא r הַדֹּרוֹת s מֵרֹאשׁ אֲנִי 4
.ipſe ego nouiſſimis cum & , primus DOMINVS

יְהוָה t רִאשׁוֹן וְאֶת־u אַחֲרֹנִים אֲנִי־הוּא :
ap ppinquauerūt: ſunt attonita ‖ terræ extrema: timuerūt &, inſulæ Viderūt

† רָאוּ v אִיִּים w וְיִרָאוּ x קְצוֹת הָאָרֶץ y יֶחֱרָדוּ z קָרְבוּ 5
, dicet ſuo fratri & : auxiliabuntur ſuo ſocio Vir † .venerunt &

a וַיֵּאָתָיוּן : † אִישׁ אֶת־b רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ c וּלְאָחִיו יֹאמַר 6
.Confortare

חֲזָק : d

† cui † ponetis

e רָמוּת k

‡ argenteas ponet in eo. Theſaurarius qui eſt ſuper oblationes † quod * quod

f יָדַע l נָגַד m
qui educit ‖ per nomen vocat cuiuſque

g רָבַב t
dicis

principio

n יָסַד
Qui ſedet † ſphæram ‖ ſunt * qui extēdit ‖ telam ‡ tabernaculū * Qui ponit principes radicare fecit

o יָשַׁב p נָטַע

cui aſſimila- ſtis † dicit

q רָאָה
qui educit ‖ per nomen vocat cuiuſque

r רָבַב
dicis

ab exordio?

s דּוֹר

insulares, ‖ obſtupuerū † Vnuſquiſq; proximo ſuo auxiliabitur

t רָאָה u יָרֵא v

& ‖ in conſpectū ‖ eos * in proiectam ‡ in † in

a עוֹר b רָדָה

ab exordio?

c רָאָה d יָרֵא e

f אָתָה רָעָה

aspiciam non : viuentiū terra in Iah ,Iah videbo Non ,Dixi † Dominum, Dominum
11 אָמַרְתִּי לֹא־אֶרְאֶה יָהּ יְהוִה בְּאֶרֶץ חַיִּים לֹא־[b]אַבִּיט
est profectus‡meus Incolatus .temporis‡habitatoribus cum vltra hominē ‡ recessit
12 [b]נְטַת רָעָה [c]אָהֳלִי עוֹד עִמִּי־וְיֹשְׁבֵי חֶדֶל ׀ †דּוֹרִי נִסַּע
,meas vitas† texens velut præcidi: pastoris tentorium veluti me à migrauit &
וְנִגְלָה מִנִּי כְּאֹהֶל [c]רֹעִי קִפַּדְתִּי כָאַרְג חַיַּי
.me consumes noctem ad vsque die à : me concidet attenuatione ab Deus
[d]מִדַּלָּה יְבַצְּעֵנִי מִיּוֹם עַד־לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי ׀ [d] דָּלַל
: mea ossa omnia conterebat sic ,leo sicut mane ad vsque Posui Statui
13 שִׁוִּיתִי עַד־בֹּקֶר כָּאֲרִי כֵּן יְשַׁבֵּר כָּל־[e]עַצְמוֹתָי [e] שָׁוָה
sic , hirundo ‡ grus Sicut .me conficies noctem ad vsque die à consumes ‡&
מִיּוֹם עַד־לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי ׀ †כְּסוּס עָגוּר בֵּן
,excelsum ad*mei oculi erant eleuati : columba vt gemebam‡ ;garriebam ‡garriebam
אֲצַפְצֵף אֶהְגֶּה כַּיּוֹנָה דַּלּוּ עֵינַי לַמָּרוֹם * in
dixit & ? loquar Quid .mihi sponde‡ , mihi fecit vim † DOMINE † infirmitas
15 יְהוָה עָשְׁקָה־לִּי עָרְבֵנִי ׀ †מָה־אֲדַבֵּר וְאָמַר־ ‡quiescere fac me.
amaritudine super ‡ meis annis omnibus Vagabor . * fecit ipse & , mihi *quod dixit:
לִי וְהוּא עָשָׂה אֶדֶּדָה כָּל־[f]שְׁנוֹתַי עַל־ Incedam
vita‡ eis in ‡ omnibus & : viuent eos super† Domine .meæ animæ ‡ cum †vltra
[f]מַר נַפְשִׁי ׀ †אֲדֹנָי עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל־בָּהֶן חַיֵּי ‡ quod
16 .me viuificabis & , me sanabis & , mei spiritus ‡ est vita
רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי ׀ [f] מָרַר
amore es amplexus tu Es : *amaritudo ,mihi amaritudo pace in † Ecce
17 †הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר־לִי מָר וְאַתָּה חָשַׁקְתָּ † dum essem
tuum tergum post proiecisti quia ,abolitionis‖ fouea à meam animam * fuit : & tibi
נַפְשִׁי מִשַּׁחַת בְּלִי כִּי־הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גֵוֶךָ placuit eruere
mois‖ ,tibi confitebitur sepulchrum non Quia .mea peccata omnia ‖putredinis,
18 כִּי־לֹא שְׁאוֹל [g]תּוֹדֶךָ כַּל־חֲטָאָי ׀ †מָוֶת יְוַדֶּךָ [g] יָדָה
.tua veritate in cisternam descendentes ‖ sperabunt nec : te laudabit corpus in se
יְהַלְלֶךָּ לֹא־יְשַׂבְּרוּ יוֹרְדֵי־בוֹר אֶל־[h]אֲמִתֶּךָ ׀ pulchro
filiis pater : hodie ego sicut , tibi confitebitur ipse viuens Viuens ‖ecq; corpus
19 †חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמֹנִי הַיּוֹם אָב לְבָנִים mortuum
: me seruandum ad †DOMINVS .tuam veritatem super faciet notam ‖corpora des-
יוֹדִיעַ אֶל־[h]אֲמִתֶּךָ ׀ †יְהוָה לְהוֹשִׁיעֵנִי cendentia in
20 domo in nostræ vitæ diebus omnibus modulabimur mea modulamina‖ & sepulchrum
וְנַגִּינֹתַי נְנַגֵּן כָּל־[i]יְמֵי חַיֵּינוּ עַל־בֵּית [h] אֲמֵת
: ficuum massam Tollant : Iesahiahu Dixitque .DOMINI †dixit quòd
21 יְהוָה ׀ †וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ [k]יִשְׂאוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים saluū faceret
,Chizchiiahu dixit Et .vinet & ,inflammationem super cataplasment & ‖ & ideo
22 וְיִמְרְחוּ עַל־הַשְּׁחִין וְיִחְי ׀ †וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ psalmos no-
?DOMINI domum ascendam quòd,signum Quod stros psalle-
מָה אוֹת כִּי אֶעֱלֶה בֵּית יְהוָה ׀ mus
[i] יוֹם [k] נָשָׂא

CAP. XXXIX. לט

rex Baladan filius Baladan Merodach misit illo tempore In
1 בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרֹדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ־ †
,ægrotasset quòd audierat & : Chizchiiahu ad munus & , literas Babel
בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ וַיִּשְׁמַע כִּי־חָלָה
eis ostendit & , Chizchiiahu eis super est lætatus Et .conualuisset &
2 וַיִּחֲזַק ׀ †וַיִּשְׁמַח עֲלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ [l]וַיַּרְאֵם [l] רָאָה
, aromata & ,aurum & ,argentum ,sua pinacotheca domum aromatum
אֶת־בֵּית נְכֹתוֹ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבְּשָׂמִים suorum
,suorum vasorum domum omnem & ,optimum vnguentum &
וְאֶת־ שֶׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת כְּל־בֵּית כֵּלָיו quidquam
quod verbum fuit non : suis thesauris in est inuentum quod omne &
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרֹתָיו לֹא־הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר
.sua potestate omni in & , sua domo in Chizchiiahu eis ostenderit non
3 לֹא־הֶרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־[l]מֶמְשַׁלְתּוֹ ׀ [l] מָשָׁל
dixit & : Chizchiiahu regem ad propheta Iesahiahu introiuit Et
וַיָּבֹא [m]† יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר [m] בּוֹא
dixit & ? te ad venerunt vnde & , isti viri dixerunt Quid :eum ad ei :
אֵלָיו מָה־אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאַיִן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר
.Babel de me ad venerunt longinqua terra De ,Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל ׀
: Chizchiiahu dixit & ? tua domo in viderunt Quid ,dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתֶךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֵת־ ‡ erant
non quod verbum † fuit non : viderunt mea domo in ‡ quæ Omnia † aliquid
כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא־
.meis thesauris in eis ostenderim
הֶרְאִיתִים בְּאֹצְרוֹתָי ׀
DOMINI verbum Audi : Chizchiiahu ad Iesahiahu dixit Et
5 †וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה
.exercituum
צְבָאוֹת ׀

‡veniunt, quæ & , tua domo in † quod omne tolletur & ,venientes ‡ dies Ecce
6 †הִנֵּה יָמִים בָּאִים [n]וְנִשָּׂא כֹּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר
verbum remanebit non : Babel * hanc diem ad vsque tui patres reconderūt
אֲצָרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא־[o]יִוָּתֵר דָּבָר
,genueris quos , te de exibunt qui tuis filiis de Et .DOMINVS dixit
7 אָמַר יְהוָה ׀ †וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּךָ אֲשֶׁר [p]תּוֹלִיד [p] יָלַד
.Babel regis palatio in Eunuchi erunt & : tollent
[q]וְיִקָּחוּ וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל ׀ [q] לָקַח
, DOMINI verbum Bonum ,Iesahiahu ad Chizchiiahu dixit Et
8 †וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ טוֹב דְּבַר־יְהוָה
.meis diebus in veritas & , pax erit quia : dixit Et .es locutus quod
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם [r]וֶאֱמֶת בְּיָמָי ׀ [r] אָמַן

CAP. XL. מ

.vester Deus dicet : meum populum consolamini ,Consolamini
1 †נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם ׀
est completa quòd ,eam ad clamate & ,Ierusalaim cor ad Loquimini
2 †דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַ͏ִם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מָלְאָה ׀
manu de suscepit nam : eius iniquitas est facta placabilis quia ,eius militia
צְבָאָהּ כִּי נִרְצָה [s]עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד [s] עָוֶה
.suis peccatis omnibus in † duplicia DOMINI †pro
יְהוָה כְּפִלַּיִם בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ ׀
Expurgate facite rectam : DOMINI viam Complanate, deserto in clamātis Vox
3 †קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר [t]פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ [t] פָּנָה
viam .nostri Dei stratam semitam solitudine in
בָּעֲרָבָה [u]מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ ׀ [u] סָלַל
:se humiliabunt colles & , mons omnis & ,se exaltabit vallis Omnis
4 †כָּל־גַּיְא יִנָּשֵׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ ׀ altitudines
.planiciem in præruptа & , directionem in prauum erit &
וְהָיָה הֶעָקֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה ׀
videbit quòd ,pariter caro omnis videbunt & : DOMINI gloria se reuelabit Et
5 †וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה [x]וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי [x] רָאָה
Quid,dixit & : Clama ,dicentis Vox .est locutum DOMINI os
6 †קוֹל אֹמֵר קְרָא וְאָמַר מָה־ †
flos tanquam eius pietas omnis & : herba † caro omnis ?clamabo † vt
אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־חַסְדּוֹ כְּצִיץ ‡ &
DOMINI spiritus quia , flos cecidit‡ , herba Aruit .agri
7 הַשָּׂדֶה׃ †יָבֵשׁ חָצִיל נָבֵל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה
* est .populus * herba verè : eum in sufflauit
נָשְׁבָה בּוֹ אָכֵן חָצִיר הָעָם ׀
.seculum in stabit nostri Dei verbum & : flos cecidit ,herba Aruit
8 †יָבֵשׁ חָצִיל נָבֵל צִיץ וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם ׀
‡ ipsius exalta , Sion ‡ euangelizatrix tibi ascende excelsum montem Super
9 †עַל הַר־גָּבֹהַ עֲלִי־לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן [y]הָרִימִי [y] רוֹם
[z]כֹּחַ [z]
ne exalta : Ierusalaim euangelizatrix tuam vocem fortitudine in
[z]בַּכֹּחַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם הָרִימִי אַל־ [z]
.vester Deus ecce , Iehudah ciuitatibus dic , timeas
תִּירָאִי אִמְרִי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם ׀
eius brachium & , veniet forti cum DEVS Dominus Ecce
10 †הִנֵּה אֲדֹנָי יֱהוִה בְּחָזָק יָבוֹא וּזְרֹעוֹ ׀ dominium
.eius facies ad † eius opus & , eo cum eius merces ecce : ei dominans dabit
מָשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו ׀ † coram illo.
,agnellos cōgregabit suo brachio in , pascet suū gregem pastor Sicut agnos,
11 †כְּרֹעֶה עֶדְרוֹ יִרְעֶה בִּזְרֹעוֹ יְקַבֵּץ טְלָאִים *& ‡ suauiter
suo pugillo in est mensus Quis .ducet †fœtas * : portabit suo sinu in & mensurauit
וּבְחֵיקוֹ [a]יִשָּׂא [b]עָלוֹת יְנַהֵל׃ †מִי־[a]מָדַד [b]נָשָׂא עוֹל & pōderauit
?terræ puluerē ternaria mēsura in cōtinuit &,direxit palmo in cęlos &,aquas ‖ libravit in re
מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן וְכָל gula
bilancibus ‡ in colles & , montes statera in appendit‖ & ‡ statera?
בַּשְּׁלִשׁ עֲפַר הָאָרֶץ ׀ †ponderauit
?eū faciet‡ scire eius cōsilium vir‖ &: DOMINI spiritū instruxit† Quis ‖ quis
וַשָּׁקַל בַּפֶּלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֹאזְנָיִם ׀ ‡ fecit ‡ quis
12 †מִי־תִכֵּן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֶנּוּ ׀ [c] בִּין [d] יָדַע
: iudiciū semita in eū docuit &,eū instruxit‡ &,est cōsiliatus quo Cum ‖ ostendit ei ?
13 †אֵת־מִי נוֹעָץ [c]וַיְבִינֵהוּ וַיְלַמְּדֵהוּ בְּאֹרַח מִשְׁפָּט [f] בִּין [e] יָרָה
? eum fecit scire ‖ intelligentiarum viam & , scientia eum erudiuit & ‡ fistulæ
וַיְלַמְּדֵהוּ [d]דַּעַת וְדֶרֶךְ [e]תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֶנּוּ ׀ † statereæ
:sunt reputatę bilancia† puluis tenuis sicut &;fistula à stilla sicut gētes Ecce ‖ tan quā pul-
14 †הֵן גּוֹיִם כְּמַר [f]מִדְלִי וּכְשַׁחַק מֹאזְנַיִם נֶחְשָׁבוּ ‡ est uerē proiiciet
: incendere * sufficiens ‡ non Lebanon Et .protelabit minutum vt ‖ insulas ecce * ad accendē-
15 †הַן אִיִּים [g]כַּדַּק [h]יִטּוֹל׃ †וּלְבָנוֹן אֵין דֵּי בְעֵר dum * est
†nihil sicut gentes Omnes .ascensioni ‡ sufficiens * non eius bestia & ‡ ad holocau
16 וְחַיָּתוֹ אֵין דֵּי עוֹלָה׃ †כָּל־הַגּוֹיִם כְּאַיִן ‡ stum †sunt
.ei sunt reputatæ inani & nihilo pro : eo coram [g] דַּקָּק
נֶגְדּוֹ [i]מֵאָפֵס וְתֹהוּ נֶחְשְׁבוּ־לוֹ׃ [h] נָטַל

: dicendo , DOMINVM ad Chizchiiahu orauit Et
15 †וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר׃
ipse tu, Cherubim sedens , Israel Deus exercituum DOMINE
16 †יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא
fecisti tu : terræ regnorum omnium tu solus Deus
הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־
,tuam aurem DOMINE Inclina .terram & ,cælos
17 חַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ †הַטֵּה יְהוָה יְהוָה ׀ אָזְנְךָ
verba omnia audi & : vide & ,tuos oculos DOMINE aperi, audi &
וּשְׁמַע פְּקַח יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֶת כָּל־דִּבְרֵי
.viuenti Deo exprobrandum ad misit qui , Sancherib
סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי׃
omnes Assur reges vastauerunt ,DOMINE ,Verè
18 †אָמְנָם יְהוָה הֶחֳרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־כָּל־
eorum Deos dando Et .eorum terram & ,terras tradidit
הָאֲרָצוֹת וְאֶת־אַרְצָם׃ †וְנָתַן אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
,hominis manuum opus quinimo ,ipsi dij †non nam .igni in † erant
19 בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם
DOMINE nunc Et .cos perdiderunt & ,lapis & ,lignum
עֵץ וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃ †וְעַתָּה יְהוָה
20 regna omnia cognoscāt vt eius manu de nos fac saluos noster Deus
אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת
.tu solus DOMINVS tu quòd ,terræ
הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבַדֶּךָ׃
Sic :dicendo, Chizchiiahu ad Amos filius Iesahiahu misit Et
21 †וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־
pro me ad orasti quibus ‡ , Israel Deus DOMINVS dixit ‡ pro supplicasti
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל־ mihi
.Assur rege Sancherib ‡ est
22 סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ †זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר
,Sion filia virgo te subsannauit, te Despexit .eū super DOMINVS
עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעֲגָה לְךָ בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן
.Ierusalaim filia ,mouit caput te post
אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלִָם׃
quem contra & , affecisti *conuitijs* & , affecisti probris Quem
23 †אֶת־מִי חָרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל־מִי
sanctum contra ?tuos oculos altitudinem *leuasti & : vocem exaltasti
הֵרַמְתָּה קוֹל וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ אֶל־קְדוֹשׁ
,Dominum affecisti probris tuorum seruorum manum Per .Israel
24 יִשְׂרָאֵל׃ †בְּיַד עֲבָדֶיךָ חֵרַפְתָּ ׀ אֲדֹנָי
, montium altitudinem ascendi ego *mei currus* multitudine In : diuisi & currū meorum altitudinem & electas abietes ‡ summitatis fodi ‖ multas
וָתֹאמֶר בְּרֹב רִכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים
,eius *abietum electionem* † ,eius cedrorū *staturam* succidā & : Lebanon latera
יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֲרָזָיו מִבְחַר בְּרוֹשָׁיו
.eius Charmeli saltum, eius *extremitatis* ‡ altitudinem introibo &
וְאָבוֹאָה מְרוֹם קִצּוֹ יַעַר כַּרְמְלוֹ׃
meorum pedum planta in siccabo & ,‖ aquas bibi & *excidi* Ego
25 †אֲנִי קָרָתִי וָשָׁתִיתִי מָיִם וְאַחֲרֵב בְּכַף־פְּעָמַי
eam longe à † audisti Nonne .*munitionis* riuos omnes
כָּל יְאוֹרֵי מָצוֹר׃ †הֲלֹא שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אוֹתָהּ
26 erit & ,*illam* † adduxi nunc :*eam* plasmaui *&* , *quondam* ‖ diebus à , feci
עָשִׂיתִי מִימֵי קֶדֶם וַיְצַרְתִּיהָ עַתָּה הֲבִאוֹתִיהָ וּתְהִי
? munitas ciuitates, destructionū aceruos † desolandum ad
לְהַשִּׁאוֹת גַּלִּים נִצִּים עָרִים בְּצֻרוֹת׃
:affecti sunt pudore &, sunt cōtriti , manu abbreuiati earū Habitatoresque
27 †וְיֹשְׁבֵיהֶן קְצַרֵי יָד חַתּוּ ׀ וָבֹשׁוּ
ante vredo & ,tectorum herba, germinis olus & , agri herba * Fuerunt * vt
הָיוּ עֵשֶׂב שָׂדֶה וְיֶרֶק דֶּשֶׁא חָצִיר גַּגּוֹת וְשִׁדְמָה לִפְנֵי
, noui *tuum ingredi &* , *tuum egredi &* , *tuum sedere* Et .segetem habitatione tuā, & egressum tuum, & introitū tuū. † furorem ‡ eo quod ira tuus es * rumulus tuus naribus tuis, & camum † per quam ‡ Comede ‡ cadiuum.
28 קָמָה׃ †וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ יָדָעְתִּי
tuum otium * & , me contra *te irasci* Pro ‡ .me in tuum *irasci* † &
29 וְאֶת־הִתְרַגִּזְךָ אֵלָי׃ †יַעַן הִתְרַגִּזְךָ אֵלַי וְשַׁאֲנַנְךָ
meū *fienum* & , *tua nari* ‖ in meū hamum ponam & , meas aures in ascendit
עָלָה בְאָזְנָי וְשַׂמְתִּי חַחִי בְאַפֶּךָ וּמִתְגִּי
.*ea in* venisti *qua* † viam per te faciam redire & , tuis labiis in
בְשִׂפְתֶיךָ וַהֲשִׁבֹתִיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־בָּאתָ בָּהּ׃
secundo anno in & , *nascēs sponte* ‡ anno *Comederet* ‡ .signum tibi hoc Et
30 †וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית
vineas plantate &, metite &, seminate tertio anno in & : *repullulans* sponte nascēs
שְׁחִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִשִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים
.earum fructum comedite &
וְאִכְלוּ פִרְיָם׃
, deorsum radicem , *residua* † Iehudah domus ‡ euasio adiicier Et
31 †וְיָסְפָה פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה
.sursum fructum faciet &
וְעָשָׂה פְרִי לְמָעְלָה׃

egredientur reliquiæ, .Sion monte de euasio & , *reliquum egredietur* Ierusalaim de Quia
32 †כִּי מִירוּשָׁלַם תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן
.hoc faciet exercituum DOMINI Zelus
קִנְאַת יְהוָה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹּאת׃
de rege in introibit Non : Assur *regem* ad DOMINVS dixit sic Propterea
33 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא יָבוֹא אֶל־
eam præoccupabit non & : sagittam ibi iaciet non & , hanc ciuitatem
הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יוֹרֶה שָׁם חֵץ וְלֹא־יְקַדְּמֶנָּה מָגֵן
.aggerem eam iuxta effundet non & , clypeo
וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה׃
Per viam per quam non hanc ciuitatem in & :reuertetur *ea in* venit *qua via* In
34 †בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר־בָּא בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא
, hanc ciuitatem *super* protegam Et .DOMINVS dixit , ingredietur
יָבוֹא נְאֻם־יְהוָה׃ †וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת
35 vt seruem .meum seruum Dauid propter & , me propter , eam *seruandum* ad
לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃
castris Assur *castrametatione in* percussit & , DOMINI angelus est egressus Et
36 †וַיֵּצֵא ׀ מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר
, mane in maturauerunt & : millia quinque & octoginta & centum
מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
erant ,abiit & , est profectus Et .mortua cadauera *ipsi* omnes ecce &
וְהִנֵּה כֻלָּם פִּגְרִים מֵתִים׃ †וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ
37 .Nineueh in habitauit & , Assur rex Sancherib est reuersus &
וַיָּשָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה׃
adorante in ,Adramelech &, suū Deum Nisroch domo *se mouente* eo fuit Et
38 †וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ
† in tetra† euaserunt ipsi & , gladio in eum percusserunt eius filij Saresser &
וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכֻּהוּ בַּחָרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ
.eo pro eius filius Chaddon-Esar regnauit & : Ararath
אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר־חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXXVIII. לח

venit & : moriendum ad Chizchiiahu ægrotauit illis diebus In
1 †בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא
dixit Sic , eum ad dixitque , prophetæ Amos filius Iesahiahu eum ad
אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר
.viues non & , tu *mortuus* quia, tuæ domui præcipe , DOMINVS
morietis יְהוָה צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה׃
ad orauit & : parietem ad *suas facies* Chizchiiahu conuertit Et
faciem suam 2 †וַיִּסֹּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־
, quæso memento DOMINE Obsecro , dixit Et .DOMINVM
יְהוָה׃ †וַיֹּאמַר אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא אֵת
3 coram te bonum † & , perfecto corde in & , veritate in *tuas facies ad* ambulauerim quod
אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב
.magno fletu Chizchiiahu fleuit & : fecerim tuis oculis in
† quod est בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָּדוֹל׃
: dicendo , Iesaiahu ad DOMINI verbum fuit Et
4 †וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יְשַׁעְיָהוּ לֵאמֹר׃
die Deus DOMINVS dixit Sic, Chizchiiahu ad *duces* & , Vade
5 †הָלוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
vidi , tuam orationem audiui : tui patris Dauid
דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־
Iachrymas tuas † addo .annos quindecim tuis diebus *super addens* † ego ecce : *tuam lachrymam*
דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי יוֹסֵף עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
protegam & : hanc ciuitatem & , te eruam Assur regis *vola* de Et
manu 6 †וּמִכַּף מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֶת הָעִיר הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי
.hanc ciuitatem *super*
עַל־הָעִיר הַזֹּאת׃
sit facturus quod , DOMINO à signum tibi hoc Et
7 †וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
.est locutus quod hoc verbum DOMINVS
יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֵּר׃
facio descendit quæ graduum vmbram *faciens* reuerti ego Ecce
8 †הִנְנִי מֵשִׁיב אֶת־צֵל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה
est reuersus & : gradibus decem retrorsum sole in Achaz gradus per
בְּמַעֲלוֹת אָחָז בַּשֶּׁמֶשׁ אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת וַתָּשָׁב
.descenderat quos gradus *per* gradibus decem sol
secundum הַשֶּׁמֶשׁ עֶשֶׂר מַעֲלוֹת בַּמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה׃
cùm egrotasset, & conualuisset de infirmitate sua. *reuixisset &* , *ipsum ægrotando in* , Iehudah regis Chizchiiahu Scriptura
9 †מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֳלֹתּוֹ וַיְחִי
vadam meorum dierum excisione In , dixi Ego .*sua ægritudine* de
10 מֵחָלְיוֹ׃ †אֲנִי אָמַרְתִּי בִּדְמִי יָמַי אֵלְכָה
.meorum annorum residuo sum priuatus : sepulchri portas ad
בְּשַׁעֲרֵי שְׁאוֹל פֻּקַּדְתִּי יֶתֶר שְׁנוֹתָי׃

dixeris si Et .eo *super* fidentibus omnibus Aegypti rex Parhoh eis
7 פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו׃ † וְכִי־תֹאמַר
curus † iste nonne : fidimus nostro Deo DOMINO In ,me ad † est
אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ הֲלֹא הוּא אֲשֶׁר
dixitque ,*eius* altaria & ,*eius* excelsa Chizchiiahu fecit remouere
f סוּר חִסֵּיר חִזְקִיָּהוּ אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר
? vos incuruabitis *istius altaris facies* Ad : Ierusalaim & ,Iehudah ad Coram altari
g שָׁחָה לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלִַם לִפְנֵי הַמִּזְבַּח הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲווּ׃
dabo & : Assur regi meo domino obsecro fideiube nunc Et isto
h נָתַן 8 וְעַתָּה הִתְעָרַב נָא אֶת־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה
.eos super equitantes tibi dare potueris si ,equorū duo millia tibi
i יָכַל לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל לָתֵת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם׃
mei domini seruorum vnius ducis *facies* vertere facies quomodo Et faciem
k שׁוּב 9 וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֵת פְּנֵי פַּחַת אֶחָד עַבְדֵי אֲדֹנִי
?equites & *currum* †propter , Aegypto *super* †tibi confidas vt : minimorū tin †cuttus
הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם לְרֶכֶב וְלִפָרָשִׁים׃
terram contra ascendi DOMINO absque numquid nunc Et
• עָלָה 10 וְעַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי יְהוָה ° עָלִיתִי עַל־הָאָרֶץ
ad† ascende : me ad dixit DOMINVS ?eam *corrumpendam ad* , istam vt disperdam
הַזֹּאת לְהַשְׁחִיתָהּ יְהוָה אֲמַר אֵלַי עֲלֵה אֶל־ †contra
.eam *corrumpe* & , istam terram
p שָׁחַת הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ׃ disperde
Loquere : Rabsacheh ad Ioach & ,Sebnah & ,Eliachim dixit Et
11 וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים וְשֶׁבְנָא וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר־ †
ne & : *nos audientes* quia , Syriacè tuos seruos ad obsecro intelligimus:
נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ וְאַל־ * est
.murum super * qui , populi auribus in Iehudaicè nos ad loquaris
תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה׃
me misit te ad & ,tuū dominum ad Nunquid : Rabsacheh dixit Et
12 וַיֹּאמֶר רַבְשָׁקֵה הַאֶל אֲדֹנֶיךָ וְאֵלֶיךָ שְׁלָחַנִי † vt loqueret
homines ad nonne ? ista verba *loquendum ad*, meus dominus
q שָׁתָה אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲלֹאעַל־הָאֲנָשִׁים vt comedant
bibendum ad & ,*sua egesta* *comedendum ad* , muro super sedentes stercus suū, &
הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחוֹמָה לֶאֱכֹל אֶת־חָרְיֵיהֶם q וְלִשְׁתּוֹת bibant aquas
? vobiscum *suas vrinas* * pedum suorū
צוֹאֹתָם אִתָּכֶם׃ ° שֵׁנֵיהֶם
:dixit & ,Iehudaicè magna voce in clamauit &,Rabsacheh stetit Et מִמִּי לְגִלֵּיהֶם
13 וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא בְקוֹל גָּדוֹל יְהוּדִית וַיֹּאמֶר׃ † q
.Assur regis magni regis verba Audite
שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
non quia : Chizchiiahu *vobis imponat* Ne , rex dixit Sic
14 כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַל־ s יַשִּׁא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי לֹא † seducat vos
vos faciat confidere ne Et .vos eruere poterit
s נָצַל יוּכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם׃ † וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם
: DOMINVS nos eruet Eruendo : dicendo , DOMINO in Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה
.Assur regis manu in hæc ciuitas dabitur non
15 לֹא תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
: Assur rex dixit sic quia : Chizchiiahu ad audiatis Ne
16 אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר † vnusquisq;
vir comedite & ,me ad egredimini & ,benedictionē mecum facite
t עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה v וְצֵאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ vnusquisque
aquas *vir* † bibite & ,*suam* ficum *vir* & ,*suam* vitem vnusquisque
גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ וּשְׁתוּ אִישׁ מֵי־ † vnusquisq;
, terram ad vos tollam & , *me venire* Vsque .*suæ* cisternæ Donec veniā
x בּוֹא בּוֹרוֹ׃ † עַד־ w בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ 17
.vincarum & ,panis terram ,*musti* & , frumenti terram, vestrā terram sicut vini
כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וּכְרָמִים׃
DOMINVS : dicendo , Chizchiiahu *vos incitet* forte Ne persuadeat
18 פֶּן־יַסִּית אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר יְהוָה vobis
suam terram *vir* gentium dij eruerunt nunquid : nos eruet vnusquisque
יַצִּילֵנוּ הַהִצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ
?Assur regis manu de
מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
quia ‡ & ? Sepharuaim Dij * vbi ‡ , Arphad &, Chamath Dij ? Vbi ! est deus
19 אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם וְכִי־ ‡ & * est
Deos omnes inter † Quis ?mea manu de Someron eruerunt deus ‡ num
20 הִצִּילוּ a אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃ † מִי בְכָל־אֱלֹהֵי † est
: mea manu de *suam* terram eruerint qui , istarum terrarum a נָצַל
הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי
? mea manu de Ierusalaim DOMINVS eruet quia
כִּי־יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלִַם מִיָּדִי׃
regis præceptū quia : verbum ei responderunt non & siluerunt Et
21 וַיַּחֲרִישׁוּ וְלֹא־ b עָנוּ אֹתוֹ דָּבָר כִּי־ c מִצְוַת הַמֶּלֶךְ b עָנָה
.ei respondebitis Non : dicendo , *illud* erat צָוָה
הָיְתָה לֵאמֹר לֹא תַעֲנֻהוּ׃

†erat ,domum super † qui , Chilchiiahu filius Eliachim est ingressus Et
22 וַיָּבֹא d אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת † d בּוֹא
à commēta- Chizchiiahu ad *commonefaciens* Asaph filius Ioach & , scriba Sebnah & tis
וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־חִזְקִיָּהוּ
nunciauerūt .Rabsacheh verba ei *indicauerunt* & : vestibus scissis
קְרוּעֵי בְגָדִים e וַיַּגִּידוּ לוֹ אֶת־דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה׃ e נָגַד

CAP. XXXVII. לז

cùm audisset :sua vestimēta scidit &, Chizchiiahu *regem audire secundum* fuit Et
rex
1 וַיְהִי כְּשָׁמְעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו † †in
.DOMINI domum † intrauit & ,sacco in se operuit &
f כָּסָה וַיִּתְכַּס f בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה׃
g Sebnah & , domum super * qui , Eliachim misit Et
2 וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶלְיָקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְאֶת־ † * erat
Iesahiahu ad , saccis in opertos , sacerdotum seniores & , scribam
שֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְאֶת־זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מְכֻסִּים בַּשָּׂקִים אֶל־יְשַׁעְיָהוּ
,Chizchiiahu dixit Sic ,eum ad dixerunt Et .prophetā Amos filium
3 בֶּן־אָמוֹץ הַנָּבִיא׃ † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ
quia : hæc dies , blasphemiæ & , increpationis & , angustiæ Dies
יוֹם־ h צָרָה i וְתוֹכֵחָה וְנָאצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי־ h צוּר i יָכַח
matricem, .pariendum ad non virtus & ,*alui rupturam* ad vsque filij venerunt
k כֹּחַ l יָלַד וּבָנִים עַד־מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אַיִן l לָלֶדֶת׃ k
quem , Rabsacheh verba tuus Deus DOMINVS audiat forte Si
4 אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה † m
vt probris af- ,*viuenti* Deo *exprobrandum ad* , suus dominus Assur rex *eum* misit
ficiat Deum שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ־אַשּׁוּר ׀ אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי
viuentem, *leuabis* & : tuus Deus DOMINVS audiuit quæ verbis in arguat &
leua וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ
quod inueni- .reperto reliduo pro orationem
tur תְּפִלָּה m בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה׃ m פָּלַל
.Iesahiahu ad , Chizchiiahu regis serui venerunt Et
5 וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ׃ † n בּוֹא n
Domino ve- : *vestrum dominum* ad dicetis Sic , Iesahiahu eos ad dixit Et
stro:
6 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־אֲדֹנֵיכֶם
facie , audisti quæ verborum *faciebus* à timeas Ne , DOMINVS dixit Sic
כֹּה־אָמַר יְהוָה אַל־תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ
contēpserunt .me Assur regis pueri *blasphemauerunt* quibus
אֲשֶׁר גִּדְּפוּ n נַעֲרֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אוֹתִי׃ n נַעַר
do in reuertetur & ,auditum audiet & ,spiritum eo in *dans* ego Ecce
7 הִנְנִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה o וְשָׁב אֶל־ o שׁוּב
.sua terra in gladio in eum cadere faciam & : suam terram
אַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בֶּחָרֶב בְּאַרְצוֹ׃
præliantem Assur regem inuenit & , Rabsacheh est reuersus Et
8 וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם † †
.Lachis de erat profectus quòd audierat nam : Libnah aduersus
עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃
de est Egressus : dicendo , Aethiopiæ rege Tirhacah *super* audiuit Et
9 וַיִּשְׁמַע עַל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר יָצָא † p
vt pugnet ,Chizchiiahu ad nuncios misit & , audiuit & : tecum *pugnandum ad*
לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ
, Iehudah regem Chizchiiahu ad dicetis Sic : dicendo
10 לֵאמֹר׃ † כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
fidis : dicendo , *eo in fidens* tu cui tuus Deus te seducat Ne : dicendo
לֵאמֹר אַל־ r יַשִּׂאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר r נָשָׂא
.Assur regis manu in Ierusalaim dabitur Non
לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלִַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
omnibus Assur reges fecerunt quæ audisti tu Ecce
11 הִנֵּה ׀ אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר ׀ עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל־ s עָשָׂה
? erueris tu & : eas *anathematizando* , terris delendo
הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה תִנָּצֵל׃
subuerterunt *corruperunt* quos , gentium dij eas eruerunt Nunquid
12 הַהִצִּילוּ t אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִשְׁחִיתוּ t נָצַל
† erant † qui Heden filios &, Reseph &, Charan & , Gozan , mei patres
אֲבוֹתַי אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר ‡ est
ciuitatis rex & , Arpad rex & , Chamath rex ‡ Vbi ?Telassar in
בְּתַלַּשָּׂר׃ † אַיֵּה מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ לָעִיר 13
? Hiuuah & , Henah , Sepharuaim
סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה׃
, nunciorum manu de Ilteras Chizchiiahu tulit Et
14 וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד x הַמַּלְאָכִים u לָקַח z לָאַךְ
eas *in ‡eas Chizchiiahu *illud* expādit &, DOMINI domum *ascendit & : *illud* legit &
וַיִּקְרָאֵהוּ y וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ y עָלָה
coram Domi- .DOMINI *facies* ad
no. לִפְנֵי יְהוָה׃

PSAL. XXXV. לה

Lætabuntur † inuia:
[a] שוש [o] גול

florebit &, solitudo exultabit &: *siccitas*† &, desertum *eis in Gaudebunt*

1 † יְשִׂשׂוּם מִדְבָּר וְצִיָּה [o] וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח [n] †
,exultatione etiam exultabit &, germinabit Germinando .rosa veluti

2 כַּחֲבַצֶּלֶת: † פָּרֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל אָף גִּילַת
laudando † eis *agi feracis*, & planiciei:
ipsi : *Saron* &, *Charmel*† decor, *ei* † est data Lebanon gloria: *quando* &

[p] רָאָה וְרָנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן־לָהּ הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן הֵמָּה
debilia
.nostri Dei decorem, DOMINI gloriam videbunt

[p] יִרְאוּ כְּבוֹד־יְהוָה הֲדַר אֱלֹהֵינוּ:
.roborate *labantia* genua &: remissas manus Confortate

[q] רָפָה 3 † חִזְקוּ יְדַיִם [q] רַפּוֹת וּבִרְכַּיִם כּשְׁלוֹת אַמְּצוּ:
stultis
vester Deus ecce: timeatis ne, Cõfortamini, corde *inquietis* Dicite

4 † אִמְרוּ לִנִמְהַרֵי־לֵב חִזְקוּ אַל־תִּירָאוּ הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם
cum vltione * & videbitis retributionẽ
.vos faciet saluos &, veniet ipse : Dei *retributio**; veniet *vltio*

נָקָם יָבֹא גְּמוּל אֱלֹהִים הוּא יָבוֹא וְיוֹשִׁיעֲכֶם:
.patebunt surdorum aures &: cęcorum oculi aperientur Tunc

5 † אָז תִּפָּקַחְנָה עֵינֵי עִוְרִים וְאָזְנֵי חֵרְשִׁים תִּפָּתַחְנָה:
laudabit
quia : muti lingua *praeconia dicet* &, claudus ceruus sicut saliet Tunc

6 † אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל [b] פִּסֵּחַ וְרָנַן לְשׁוֹן אִלֵּם כִּי־
.solitudine in flumina &, aquæ deserto in sunt scissæ

נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם וּנְחָלִים בָּעֲרָבָה:
sitiens, in fontes
: aquarum *scaturigines in* , *sitis* & ; stagnum in aridus locus erit Et

7 † וְהָיָה הַשָּׁרָב לַאֲגַם וְצִמָּאוֹן לְמַבּוּעֵי מָיִם
.iunco &, calamo atrium, eius accubitus draconũ habitaculo in

בִּנְוֵה תַנִּים רִבְצָהּ חָצִיר לְקָנֶה וָגֹמֶא:
ipsa.
.*ei* vocabitur sanctitatis via &, via &, *strata* semita ibi erit Et

8 † וְהָיְתָה־שָּׁם מְסִלּוֹל וְדֶרֶךְ וְדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ יִקָּרֵא לָהּ
* per † hęc erit ‖ tã assuetus ambulare per ‡ quàm * in ea. † lædens inter bestias ‖ ascendẽt per
[r] עָלַת [s] הָעָה ‡ per eam † in
stulti & ‡, viam *ambulans* : ipsis *hoc* †&, pollutus eam ‡ transibit non

לֹא־יַעַבְרֶנּוּ טָמֵא וְהוּא־לָמוֹ הֹלֵךְ דֶּרֶךְ וְאִוִּלִים
.* errabunt non

[r] לֹא יִתְעוּ:
nec, eam *conscendet* ‖ non *ferarum effractor* † &, leo ibi erit Non

9 † לֹא־יִהְיֶה שָּׁם אַרְיֵה וּפְרִיץ חַיָּה לֹא־[s] יַעֲלֶנָּה לֹא
.redempti ‡ ambulabunt &: ibi inuenietur

תִּמָּצֵא שָׁם וְהָלְכוּ גְאוּלִים:
,*præconio in* * Sion † venient &, reuertentur DOMINI redempti Et

10 † וּפְדוּיֵי יְהוָה [t] יְשׁוּבוּן [v] וּבָאוּ צִיּוֹן [u] שׁוב בְּרִנָּה
,apprehendẽt lætitiam &, gaudium: eorum caput super ‖ seculi lætitia &
[t] וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה [x] יַשִּׂיגוּ
.gemitus &, *mœror* ‡ fugient &
[x] נָשַׂג [y] וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה:
‡ dolor

CAP. XXXVI. לו

ascendit, Chizchiiahu tegis anno decimo-quarto in fuit Et

1 † וַיְהִי בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ עָלָה
, munitas Iehudah ciuitates omnes contra Assur rex Sancherib
סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
.eas cepit &

וַיִּתְפְּשֵׂם:
Ierusalaim in Lachis de Rabsacheh Assur rex misit Et

2 † וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר [a] אֶת־רַבְשָׁקֵה מִלָּכִישׁ יְרוּשָׁלַמָּה
eum exercitu
pisćinæ aquæductu in stetit &: graui *virtute in* Chizchiiahu regem ad

אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחַיִל כָּבֵד וַיַּעֲמֹד בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה
.fullonis agri *strata* via in superioris

[a] הָעֶלְיוֹנָה [b] בִּמְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס:
[a] עֶלְיוֹן [b] חָלַל
‡ erat
super ‡ qui, Chilchiiahu filius Eliachim eum ad est egressus Et

3 † וַיֵּצֵא אֲלֵיהוּ אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־
à commentariis.
.*commonefaciens* Asaph filius Ioach &, scriba Sebnah &: domum

הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר:
:Chizchiiahu ad nunc Dicite, Rabsacheh eos ad dixit Et

4 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ
*est [e] יַעַץ
profecto in corde meo iste cogitat posse liberari oratione † sed cõsilio, & fortitudine opus est ‡ cui * baculo arũdineo ‖ si ‖ quispiam ‡ manum
hæc fiducia* Quæ, Assur rex magnus rex dixit sic

כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה
? fidisti cui

אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ:
.prælium ad *fortitudo* &, *consilium* †, labiorum *verbum* *cernè* Dixi

5 † אָמַרְתִּי אַךְ־דְּבַר שִׂפְתַיִם [c] עֵצָה וּגְבוּרָה לַמִּלְחָמָה
? me contra rebellasti quia, fidisti *quo* *super* † nunc
עַתָּה [d] עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי מָרַדְתָּ בִּי:
;Aegypto *super* isto fracto *arundinis* *fulcro** super fidisti Ecce

6 † הִנֵּה בָטַחְתָּ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם
sic: eã perforabit & ei [o] *vola* ‡ in intrabit &; *eo super vir* ‖ fuerit innixus ‖ cui
אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו [d] וּבָא [e] בְּכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן
[c] בּוֹא [d] כַּף

,tui funes sunt Extensi : nos seruabit ipse, noster rex DOMINVS

[k] יֹשַׁע יְהוָה מַלְכֵּנוּ הוּא [k] יוֹשִׁיעֵנוּ: † נָטְשׁוּ חֲבָלַיִךְ 23
est diuisa tunc: *vexillum* † extenderunt non, suũ malum rectè *roborabunt* non roborare po-
[l] בַּל־יְחַזְּקוּ כֵּן־תָּרִנָּם בַּל־פָּרְשׂוּ [l] נֵס אָז חָלַק terunt
† velum
dicet non Et .prædam diripuerunt Claudi .*multi* *spolij* præda & spolia mul
ta.
עַד־שָׁלָל [m] מְרֻבֶּה פִּסְחִים בָּזּוּז בָּז: † וּבַל־יֹאמַר 24
‡ vrbis
.iniquitate *remißus* † ea in *habitans** populus: ægrotaui, ‡ habitator *qui habitat*
† subleuatus
שָׁכֵן [m] חָלִיתִי הָעָם הַיּשֵׁב בָּהּ נְשֻׂא [n] עָוֹן: est ab
[l] נָסַס [m] חָלָה
[n] עָוָה

CAP. XXXIIII. לד

,terra Audiat .attendite populi &, audiendum ad gentes Accedite

1 † קִרְבוּ גּוֹיִם לִשְׁמֹעַ וּלְאֻמִּים הַקְשִׁיבוּ תִּשְׁמַע הָאָרֶץ
DOMINO † ira Quia .eius germina omnia &, orbis ; eius plenitudo & † est
[o] וְצֶאֱצָאֶיהָ: † כִּי־קֶצֶף לַיהוָה 2 [o] יְצֵא וּמְלֹאָהּ תֵּבֵל וְכָל־
:eorum exercitum vniuersum super furor &, gentes omnes super

עַל־כָּל־הַגּוֹיִם וְחֵמָה עַל־כָּל־צְבָאָם
,proiiciẽtur eorũ interfecti Et .iugulationi eos dedit, eos *deleuit* *internecione* interfecit

הֶחֱרִימָם נָתַן לַטֶּבַח: † וְחַלְלֵיהֶם יִשְׁלָכוּ 3
montes liquescent &, eorum fœtor ascendet eorum cadaueribus † & † de
[p] וּמִפִּגְרֵיהֶם תַּעֲלֶה בָאְשָׁם [p] וְנָמַסּוּ הָרִים מַסַּם
voluentur ‖ &, cœli exercitus omnis *mucescent* † Et .eorum *sanguine* à propter san-
guinem
‡ liquescet
[q] וְנָמַקּוּ † כָּל־צְבָא הַשָּׁמַיִם [r] וְנָגֹלּוּ 4 ‖ cõplicabunt
,vite de folium *defluere vt*, decidet eorũ exercitus oĩs &, cœlorũ liber sicut se
sicut decidit
בְּסֵפֶר הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם יִבּוֹל כְּנֵבֶל עָלֶה מִגֶּפֶן [q] מָקַק [r] גָּלַל
:meus gladius cœlis in est inebriatus Quia .ficu de *decidens* sicut &
decidit
וְכִנְבֵלַת מִתְאֵנָה: † כִּי־[s] רָוְתָה בַשָּׁמַיִם חַרְבִּי 5
.iudicii ad *mei anathematis* populum super &, descẽdet Edom super ecce
[s] רָוָה
הִנֵּה עַל־אֱדוֹם [t] תֵּרֵד וְעַל־עַם חֶרְמִי לְמִשְׁפָּט: interfectio-
nis meæ
,adipe ex est incrassatus, sanguine est repletus DOMINI Gladius
[t] יָרַד
חֶרֶב לַיהוָה מָלְאָה דָם [u] הִדְשְׁנָה מֵחֶלֶב 6
sacrificiũ quia : arietum renum adipe ex, hircorum &, agnorũ sanguine è
[v] כֶּלֶה
מִדַּם כָּרִים וְעַתּוּדִים מֵחֶלֶב [v] כִּלְיוֹת אֵילִים כִּי זֶבַח
descendent Et .Edom terra in magna *cades* &, Bosrah in DOMINI interfectio
לַיהוָה בְּבָצְרָה וָטֶבַח גָּדוֹל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם: † וְיֵרְדוּ 7
eorum terra inebriabitur &: tauris cum iuuenci &, eis cum vnicornes
[x] פָּרָה [y] רָאֵמִים עִמָּם [x] וּפָרִים עִם־אַבִּירִים [y] וְרָוְתָה אַרְצָם
vltionis dies Quia .impinguabitur adipe *ex* eorũ puluis &, sanguine è
מִדָּם וַעֲפָרָם מֵחֶלֶב יִדְשָׁן: † כִּי יוֹם נָקָם 8
conuertentur Et .Sion *vixam* ad, retributionũ annus, DOMINI iudicandum
pro
[z] רוב
לַיהוָה שְׁנַת שִׁלּוּמִים [z] לְרִיב צִיּוֹן: † וְנֶהְפְּכוּ 9
picem in eius terra erit &: sulphur in ei° puluis &, picem in eius torrẽtes
נְחָלֶיהָ לְזֶפֶת וַעֲפָרָהּ לְגָפְרִית וְהָיְתָה אַרְצָהּ לְזֶפֶת
ascendet seculum in, extinguetur non die & Nocte .ardentem
בֹּעֵרָה: † לַיְלָה וְיוֹמָם לֹא תִכְבֶּה לְעוֹלָם יַעֲלֶה 10
seculorum seculũ in, desolabitur generatione in generatione à: ei° fumus
עָשָׁנָהּ מִדּוֹר לְדוֹר תֶּחֱרָב לְנֵצַח נְצָחִים
,ericius &, pelicanus eam possidebunt Et .eam per transiens † non † erit
[a] קָאַת [b] וְקִפֹּד: † וְיָרְשׁוּהָ 11 [a] קָוֶה
אֵין עֹבֵר בָּהּ
inanitatis ‖ lineam eã super extendet &: ea in habitabũt coruus &, *noctua* & vlula,
‖ desolationis
[b] תֹּהוּ [a] וְנֵטֶה עָלֶיהָ קַו־ [b] וְיִנְשְׁפוּ וְעֹרֵב יִשְׁכְּנוּ־בָהּ
,vocabunt regnum ibi non &, eius *Heroes* .vacuitatis lapides &
[c] וְצִנֶּיהָ [c] בְּהוּ: † חֹרֶיהָ וְאֵין־שָׁם מְלוּכָה יִקְרָאוּ 12
,spinæ eius *palatia* *scandet* ‖ Et .nihil erunt eius principes omnes &
[d] וְכָל־שָׂרֶיהָ יִהְיוּ אָפֶס: † [d] וְעָלְתָה אַרְמְנוֹתֶיהָ סִירִים 13
,draconum habitaculum erit &: eius munitionibus in *carduus* & , vrtica
קִמּוֹשׁ וְחוֹחַ בְּמִבְצָרֶיהָ וְהָיְתָה נָוֶה תַּנִּים
satyrus &, *felibus* *cum martes* ‡ occurrent Et .*vlulæ* filiabus atrium
חָצִיר לִבְנוֹת וַעֲנָה: † וּפָגְשׁוּ [e] צִיִּים אֶת־[f] אִיִּים וְשָׂעִיר 14
,strix *est refocillata** ibi veruntamen .clamabit suum socium ad
עַל־רֵעֵהוּ יִקְרָא אַךְ שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית
.*ova edidit* † &, *Kipoz* nidificauit Ibi .requiem sibi inuenit &
[e] עֵזְיֹנִי [f] מָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ: † שָׁמָּה קִנְּנָה קִפּוֹז וַחֲמַמְּטָ 15
sunt congregati ibi Veruntamẽ .eius vmbra in *fouebit* & (, ova) scindet &
[g] וּבָקְעָה וְדָגְרָה בְּצִלָּהּ [g] אַךְ־שָׁם נִקְבְּצוּ
,DOMINI libro *desuper* Requirite .suum socium † vnusquisq, vultures
[h] דַּיּוֹת אִשָּׁה [i] רֵעוּתָהּ: † דִּרְשׁוּ מֵעַל־סֵפֶר יְהוָה 16
non suo socio † vnumquodque ,defuit non eis ex vnum : legite &
וְקִרְאוּ אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נֶעְדָּרָה אִשָּׁה רֵעוּתָהּ לֹא
.ea cõgregauit ipse eius spiritus, † præcepit ipsum meũ os q a: *sũt desiderata*
כִּי־פִיהוּא צִוָּה וְרוּחוֹ הִוא קִבְּצָן: 17
eis eam diuisit eius manus Et .sortem eis fecit cadere ipse Et
[k] וְהוּא־הִפִּיל לָהֶן גּוֹרָל וְיָדוֹ [l] חִלְּקָתָהּ לָהֶם † 17
generatione &, genetatione in: eam possidebunt seculum in vsq; : linea in
[m] בְּקָו עַד־עוֹלָם יִירָשׁוּהָ לְדוֹר וָדוֹר
.ea in habitabunt
יִשְׁכְּנוּ־בָהּ:
[k] נָפַל [l] חָלַק
[m] קָוֶה

CAP. XXXIII. לג

prædam pas-
ſus,
‡ſpernenti,
*ſpreuerunt
te. Cum con
ſummaueris
prędans, prę-
dâ patieris:
cũ conſum-
maueris con
temnete, con
temnent te.

1 †הוֹי שׁוֹדֵד וְאַתָּה לֹא שָׁדוּד וּבוֹגֵד וְלֹא־בָגְדוּ
*prædam paſſus ſunt *prædaricati non & ‡prædaricãti & ‡direptus non tu & prædanti Væ
בָּךְ כַּכַּלֹּתְךָ שׁוֹדֵד תּוּשַׁד כְּנַלּוֹתְךָ
.te in prædaricabuntur ‡prædaricati .te in ‡direptus .te in ‡prædaricabuntur .te in
2 יְהוָה חָנֵּנוּ לְךָ קִוִּינוּ הֱיֵה זְרוֹעָם לַבְּקָרִים אַף־יְשׁוּעָתֵנוּ
.noſtri miſerere DOMINE .te in prædaricabuntur ‡prædaricati
3 †מִקּוֹל הָמוֹן נָדְדוּ עַמִּים בְּשָׂאֲתֶךָ נָפֹצוּ גוֹיִם׃
noſtra ſalus etiam ‡matutinis in†eorum brachium eſto ‡expectauimus Te
4 †וְאָסַף שְׁלָלְכֶם אָסֶף כְּמַשַּׁק גֵּבִים שֹׁקֵק בּוֹ׃
, populi ſunt vagati ‡turbæ voce A .anguſtiæ tempore in
5 †נִשְׂגָּב יְהוָה כִּי שֹׁכֵן מָרוֹם מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃
collectione veſtrũ ſpolium* colligetur Et .gentes ſunt diſperſæ ‡ua exaltatione ‡ab
6 †וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וְדַעַת יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ׃
.iuſtitia & ‡iudicio Siion impleuit †excelſo habitans †quoniã, DOMINVS
7 †הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּץ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן׃
.ſcientia & ‡ſapientia ‡ſalutum fortitudo ‡uorum temporum ‡veritas ‡erit Et
8 †נָשַׁמּוּ אֹרְחוֹת שָׁבַת בְּרִית מָאַס עָרִים לֹא חָשַׁב אֱנוֹשׁ׃
, viæ ‡ſtratæ ſunt Deſolatæ .flebunt amarè pacis nuncij †foris
9 †אָבַל אָמְלָלָה אָרֶץ הָחְפִּיר לְבָנוֹן קָמַל הָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה וְנֹעַר בָּשָׁן
non ,ciuitates *reprobauit†,pactum irritauit : ſemitam tranſiens ceſſauit
וְכַרְמֶל׃
10 †עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְהוָה עַתָּה אֲרוֹמָם עַתָּה אֶנָּשֵׂא׃
.me eleuabo nunc ,me exaltabo parietis ‡ſtramẽt† Concipietis
11 †חֲמַס שְׁדִי חֲמַס וְחַשׁ תֹּאכַלְכֶם רוּחֲכֶם אֵשׁ הַבְלֵי תַהֲרוּ קַשׁ׃
.vos *comedet ignis‡ veſter Spiritus .ſtipulam
12 †וְהָיוּ עַמִּים מִשְׂרְפוֹת שִׂיד קוֹצִים כְּסוּחִים בָּאֵשׁ יֻצָּתוּ׃
ignì in ,exciſæ ſpinæ ‡ ,calcis incendia† populi erunt Et
13 †שִׁמְעוּ רְחוֹקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וּדְעוּ קְרוֹבִים גְּבוּרָתִי׃
,peccatores Siion in Formidauerunt .meam fortitudinem *propinqui‡
14 †פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים פַּחֲדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה מִי
Quis ?*comedentem ignem‡ nobis‡ habitabit Quis :*hypocritæ† tremor *tenuit*
יָגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם׃
loquens & ‡iuſtitias Perambulans ?ſeculi incendia * nobis‡ habitabit
15 †הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתְמֹךְ
ſulciendo à‡, ſuas *volas excutiẽs‡, oppreſſionum auiditatẽ *in reprobans†: æquitates
בַּשֹּׁחַד אָטֵם בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתְמֹךְ
ſuos oculos *claudens & ‡ſanguines audiendo ab‡ ſuã autem obturans :munere in
בַּשֹּׁחַד אָטֵם אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו
munimenta ,habitabit excelſa ‡ Ipſe .malum ‡in videndo à†
16 †הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מִצְדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים׃
. fideles‡ eius aquæ ,eſt datus eius panis : eius ſublimitas ſaxorum
17 †מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מֶרְחָקִים׃
terram videbunt : tui oculi videbunt ſua *pulchritudine* in Regem
18 †לִבְּךָ יֶהְגֶּה אֵימָה אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שֹׁקֵל אַיֵּה סֹפֵר אֶת־הַמִּגְדָּלִים׃
vbi ?ſcriba ‡ Vbi .*terrorem‡ meditabitur tuum Cor .‡diſtantiarum†
19 †אֶת־עַם נָעוֹז לֹא תִרְאֶה עַם עִמְקֵי שָׂפָה מִשְּׁמוֹעַ לְשׁוֹן אֲלֵגָה בְּלִי הָבִין׃
ciuitatem Siion-Vide‡ .intelligentia abſque lingua *blaſum
20 †חֲזֵה צִיּוֹן קִרְיַת מוֹעֲדֵנוּ עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן
,quietam habitationẽ Ieruſalaim videbunt tui Oculi .noſtrę ſolennitatis
אֹהֶל בַּל־יִצָּעֵן בַּל־יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְכָל־
omnes & ‡æternum ‡in eius *paxilli* proficiſcentur nec ‡deponetur ‡non ‡tentoriũ
חֲבָלָיו בַּל־יִנָּתֵקוּ׃
21 †כִּי אִם־שָׁם אַדִּיר יְהוָה לָנוּ מְקוֹם־נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדַיִם בַּל יֵלֵךְ
ibit ‡ non ‡: manibus latorum riuorum† ,fluuiorum locus * ,nobis
אֳנִי־שַׁיִט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ׃
.eum †tranſeat non magna nauis & ,remigij nauis eum per
22 †כִּי יְהוָה שָׁפְטֵנוּ יְהוָה מְחֹקְקֵנוּ יְהוָה מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ׃
,noſter legiſer DOMINVS ,noſter iudex DOMINVS Nam

CAP. XXXII. לב

‡faciendam
1 †הֵן לְצֶדֶק יִמְלֹךְ־מֶלֶךְ וְלָשָׂרִים לְמִשְׁפָּט יָשֹׂרוּ׃
. præerunt iudicium ad principes & :rex regnabit ‡iuſtitiam ad Ecce
2 †וְהָיָה־אִישׁ כְּמַחֲבֵא־רוּחַ וְסֵתֶר זֶרֶם כְּפַלְגֵי־
riui ſicut :*inundationis abſconſio†& ,*venti latibulũ ſicut ‡ vir erit Et
מַיִם בְּצִיּוֹן צֵל סֶלַע־כָּבֵד בְּאֶרֶץ עֲיֵפָה׃
.ſitienti terra in grauis petræ vmbra vt ,ſiccitate ‡in aquarum
3 וְלֹא תִשְׁעֶינָה עֵינֵי רֹאִים וְאָזְנֵי שֹׁמְעִים
audientium aures & :videntium oculi *hallucinabuntur* non Et
לָקְשִׁבָנָה׃ וְלֵב נְמַהֲרִים יָבִין לָדָעַת וּלְשׁוֹן
lingua & : ſcientiam intelliget *præcipitatorum* cor Et . attendent
4 †עִלְגִים תְּמַהֵר לְדַבֵּר צָחוֹת׃ †לֹא־יִקָּרֵא עוֹד לְנָבָל
*ſtulto‡ vltra vocabitur Non . *candida* loqui feſtinabit balborum
5 נְדִיב וּלְכִילַי לֹא יֵאָמֵר שׁוֹעַ׃
.diues dicetur non *tenaci* & :liberalis
:iniquitatem faciet eius cor & ,loquetur ſtultitiam ſtultus Nam
6 †כִּי נָבָל נְבָלָה יְדַבֵּר וְלִבּוֹ יַעֲשֶׂה־אָוֶן
, errorem DOMINVM contra *loquendum ad‡ & , *hypocriſim faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת חֹנֶף וְלַדַּבֵּר אֶל־יְהוָה תּוֹעָה
.faciat deficere ſitientis potum & ,eũrietis animam *exinaniendum ad*
לְהָרִיק נֶפֶשׁ רָעֵב וּמִשְׁקֵה צָמֵא יַחְסִיר׃
*corrumpendum ad conſuluit *verſutias* * ipſe : ‡mala *eius‡ vata *tenacis† Et
7 †וּכְלֵי כֶלָיו רָעִים הוּא זִמּוֹת יָעַץ לְחַבֵּל
. iudicio *egenum alloquendum in* & ,*falſitatis‡ eloquiis in *afflictos†*
עֲנִיִּים בְּאִמְרֵי שֶׁקֶר וּבְדַבֵּר אֶבְיוֹן מִשְׁפָּט׃
.ſtabit liberalia propter ipſe & :conſuluit liberalia liberalis Et
8 †וְנָדִיב נְדִיבוֹת יָעָץ וְהוּא עַל־נְדִיבוֹת יָקוּם׃
filiæ ;meam vocem audite ,ſurgite *tranquillæ‡ Mulieres
9 †נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת קֹמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי בָּנוֹת
.meum eloquium percipite auribus confidentes
בְּטֻחוֹת הַאֲזֵנָּה אִמְרָתִי׃
,vindemia defecit quia :cõfidentes ,*turbabimini‡ anno *ſuper Dies*
10 †יָמִים עַל־שָׁנָה תִּרְגַּזְנָה בְּטֻחוֹת כִּי כָלָה בָצִיר
,confidentes *contremiſce ,*tranquillæ† Pauete .venier non collectio
אֹסֶף בְּלִי יָבוֹא׃
11 †חֳרוּ שַׁאֲנַנּוֹת רְגָזָה בְּטֻחוֹת
vbera Super . lumbos ſuper *te accinge & ,te nuda & ,te exue‡*
פְּשֵׁטָה וְעָרָה וַחֲגוֹרָה עַל־חֲלָצָיִם׃
12 †עַל־שָׁדַיִם
.fructificantem vitem ſuper *deſyderij‡ agros ſuper ,plangentes
סֹפְדִים עַל־שְׁדֵי־חֶמֶד עַל־גֶּפֶן פֹּרִיָּה׃
ſuper quia :aſcendet vepris * ſpina mei populi humum Super
13 †עַל אַדְמַת עַמִּי קוֹץ שָׁמִיר תַּעֲלֶה כִּי עַל־
palatium Quia . ‡exultantem ciuitatem † , gaudij domos omnes
כָּל־בָּתֵי מָשׂוֹשׂ קִרְיָה עַלִּיזָה׃ †כִּי־אַרְמוֹן
pro *fuit fortalitium & ,altus locus* , eſt relicta vrbis *turba‡ ,eſt dimiſſum
14 נָטֹשׁ הָמוֹן עִיר עֹזֵב עֹפֶל וָבַחַן הָיָה בְּעַד
.gregum *paſcuum† onagrorum gaudium ,ſeculum in vſque ,*ſpeluncis*
מְעָרוֹת עַד־עוֹלָם מְשׂוֹשׂ פְּרָאִים מִרְעֵה עֲדָרִים׃
d eſertum erit & :excelſo de ſpiritus nos ſuper effundatur Donec
15 †עַד־יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם וְהָיָה מִדְבָּל
habitabit Et . reputabitur *ſyluam in* †Charmel &, Charmel *in*
לַכַּרְמֶל וְכַרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב׃
16 †וְשָׁכַן
. *ſedebit* † Charmel in iuſtitia & ,iudicium *deſerto‡ in*
בַּמִּדְבָּר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בַּכַּרְמֶל †חָשֵׁב׃
*requieſceret‡ iuſtitiæ *cultus** &, pax iuſtitiæ opus erit Et
17 †וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט
*habitaculo† in meus populus habitabit Et . ſeculum in vſque fiducia &
וָבֶטַח עַד־עוֹלָם׃ †וְיָשַׁב עַמִּי בְּנְוֵה
18 †וְיָשַׁב
. *tranquillis‡ requiebus in & ,fiduciarum tabernaculis in & :pacis
שַׁלְוָה וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטָחִים וּבְמְנוּחוֹת שַׁאֲנַנּוֹת׃
ſe humiliabit loco humili in &: ſylua *deſcendendo in‡ grandinabit Et
19 †וּבָרַד בְּרֶדֶת הַיָּעַר וּבַשְּׁפֵלָה תִּשְׁפַּל
pedem mittentes :*aquas omnes† ſuper *ferentes vos* Beati . ciuitas
הָעִיר׃ †אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל־כָּל־מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל־
. ‡aſini & bouis
20 הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר׃

‡faciendam
1 שור
‡ille *à vẽro,
† ſicut latibu
lũ à turbine,
‡ deſerto,
2 צלל
caligabunt
3 שעה
ſtultorum
4 ידע
nitida.
‡ſtultus
5 צחה
*auaro
vt faciat im-
pietatem,
‡loquatur
6 עשה
*vt vacuam
faciat
†auari
‡ menſuræ
‡ ſunt:
* cogitatio-
nes malas co
gitauit ad
perdendum
7 זמם
† pauperes
‡ mendacij,
‡dũ alloque-
tur pauperẽ ĩ
עניים
ק
‡opulentæ
8 קום
*Annum cũ
‡ pauebitis,
† opulentæ,
mouete vos
‡ exuite vos,
& nudate
vos, & accin-
gite vos fac-
cis ‡deſide-
rabiles
9 פרה
*& †&
‡aſcendent.
10 בית
‡ multitudo
& arx, &
munitio fue-
runt in ſpe-
luncas,
† paſcua fue-
runt
‖ vt agrum fe-
racem,
‡ vt ſylua
ומכרמל
P
‡ſolitudine
†habitabit
11 ישב
*opus
† requies
†tabernaculo
‡opulentis.
‡grando in
* eſtis qui ſe-
ritis
† omnẽ locũ
aquoſum:
‡ad paſcendũ
in eum.

aspicietis Nō ,aspiciētibus &: videbitis Nō ,videntibus dixerunt Qui

רֹאֵה חָזֶה † אֲשֶׁר אָמְרוּ לְרֹאִים לֹא תִרְאוּ וְלַחֹזִים לֹא־תֶחֱזוּ 10
illusiones videte ,blanda nobis loquimini .recta nobis

לָנוּ נְכֹחוֹת דַּבְּרוּ־לָנוּ חֲלָקוֹת חֲזוּ מַהֲתַלּוֹת׃
nostris faciebus à facite cessare :semita de declinate ,via de Recedite facie nostra

נטה v הָסִירוּ מִנִּי דָּרֶךְ † הַטּוּ מִנִּי־אֹרַח הַשְׁבִּיתוּ מִפָּנֵינוּ 11
:Israel Sanctus dixit sic Propterea .Israel Sanctum

אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ † לָכֵן כֹּה אָמַר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל 12
,peruersitate & ,extorsione† in speratis & :hoc verbo in vos reprobrate Propter Pro eo quòd spreuistis verbum † diuitiis ex rapina congregatis, ‡ei. ‡ædificium * locus tumens עָוֹה x † mox repēte ‡ contritio. דכא y

יַעַן מָאַסְכֶם בַּדָּבָר הַזֶּה וַתִּבְטְחוּ בְעֹשֶׁק וְנָלוֹז
.eo super† estis innixi &

וַתִּשָּׁעֲנוּ עָלָיו׃
requisita* ,cadens ruptura‡ sicut ,hæc iniquiras vobis erit Propterea

לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם † הֶעָוֹן x הַזֶּה כְּפֶרֶץ נֹפֵל נִבְעֶרֶת 13
.eius constractio ‡ veniet momentum ad subito† cuius : excelso muro in

בְּחוֹמָה נִשְׂגָּבָה אֲשֶׁר־פִּתְאֹם לְפֶתַע יָבוֹא שִׁבְרָהּ׃
,figulorum lagenæ contritionem secundum eum conteret Et

וְשִׁבְרָהּ † כְּשֹׁבֶר נֵבֶל יוֹצְרִים 14
testa eius fragmento in† inuenietur non & :parcet non .conterendo † dē

כְּתֹת y לֹא יַחְמֹל וְלֹא־יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ חֶרֶשׂ
.fouea de aquam hautiendum ad & ,incendio de ignem capiendum ad

לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיָּקוֹד z וְלַחְשׂוֹף מַיִם מִגֶּבְא׃ חמה z
,quiete In : Itrael sanctus Dominus† DOMINVS dixit sic Quia † Deus

כִּי כֹה־אָמַר † אֲדֹנָי יְהוִה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּבָה 15
.vestra fortitudo erit spe in & ,quiescendo In .eritis salui requie & quiete,

וָנַחַת a תִּוָּשֵׁעוּן בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה תִּהְיֶה גְּבוּרַתְכֶם
.fugiemus equum super sed ,Nequaquam :dixistis Sed .noluistis Et

וְלֹא אֲבִיתֶם׃ b וַתֹּאמְרוּ † לֹא־כִי עַל־סוּס נָנוּס 16
erunt leues Ideo . equitabimus leuem super Et .fugietis Ideo

קלל c עַל־כֵּן תְּנוּסוּן וְעַל־קַל נִרְכָּב עַל־כֵּן יָקֵלּוּ
faciebus † à ,vnius increpationis faciebus à vna Chilias .vos persequentes Millenarius vnus à facie † facie ‡ relinquam-ni ‖ in

רֹדְפֵיכֶם׃ † אֶלֶף אֶחָד מִפְּנֵי גַּעֲרַת אֶחָד מִפְּנֵי 17
super‖ malus sicut remaneatis‡ donec ,fugietis quinque increpationis

גַּעֲרַת חֲמִשָּׁה d תִּנָּסוּ עַד אִם־ c נוֹתַרְתֶּם כַּתֹּרֶן עַל־
.collem super vexillum* veluti & ,montis capite‡ נום c יתר d

רֹאשׁ הָהָר וְכַנֵּס עַל־הַגִּבְעָה׃ ‡vertice *signum †expectat ‡ vt miserea-tur
,vestri misereſcendum ad‡ ,DOMINVS expectabit† propterea Et

וְלָכֵן † יְחַכֶּה יְהוָה לַחֲנַנְכֶם 18
iudicij Deus quia :vestri misereſcendum ad‡ ,se exaltabit propterea & ‡vt miserea-tur

וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם כִּי־אֱלֹהֵי מִשְׁפָּט
.cum expectantes omnes beati ,DOMINVS qui expectāt חכה f

יְהוָה אַשְׁרֵי כָל־ f חוֹכֵי לוֹ׃
non plorando : Ieruſalaim in ,ſedebit† Sion in* populus Nam *si †habi-tabit,&

כִּי־עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַ‍ִם g בָּכוֹ לֹא־ 19 בכה g
,eū audire secundū‡ ,tui clamoris vocē ad .tui miserebitur miserendo :plorabis

תְבָכֶּה h חָנוֹן יָחְנְךָ לְקוֹל זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ h חנן
,anguſtiæ panem DOMINVS vobis dabit Et .tibi reſpondebit icū audierit,

עָנָךְ׃ † וְנָתַן לָכֶם אֲדֹנָי לֶחֶם i צַר 20 צור i
tui oculi erunt &. tui doctores‡ vltra auolabit non at : oppreſſionis aquā & elongabitur ‡ doctor tuꝰ. כלא k

וּמַיִם לָחַץ וְלֹא־יִכָּנֵף עוֹד k מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ ירה k
,tuo tergo à* verbum audient tuæ aures Et .tuos doctores‡ videntes ‡ doctorem tuum.

רֹאוֹת אֶת־מוֹרֶיךָ׃ † וְאָזְנֶיךָ תִּשְׁמַעְנָה דָּבָר מֵאַחֲרֶיךָ 21 l
.ſiniſtrauerit is cùm & ,dextrauerit is cùm† ,ea in ambulate ,via Hæc :dicendo * eius qui est poſt te,

לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ m לְכוּ בוֹ כִּי תַאֲמִינוּ וְכִי תַשְׂמְאִילוּ׃ ראה l ילך m
& ,tui argenti ſculptilium operimentum contaminabitis Et †quando de-clinabitis ad dexteram, vel ad ſiniſtram.

וְטִמֵּאתֶם אֵת־ n צִפּוּי פְּסִילֵי כַּסְפֶּךָ וְאֵת־ 22 n צפה n
,egredere :menſtruum ſicut ea Diſperges .tui auri cōflatilis ſuperhumerale‡ ‡operimentū precioſum

אֶפְדַּת o מַסֵּכַת זְהָבֶךָ p תִּזָּרֵם כְּמוֹ דָוָה p תֹּאמַר o אפד p זרה p
ſeminabis quando ,tui ſeminis pluuiam dabit Et .ei dices †terrā: ‡terrę, ‡pinguis,& vbertimus.

צֵא׃ n לָהּ n צאה n
*pecus tuum

מָה־תָּלוּן † וְנָתַן מְטַר זַרְעֲךָ אֲשֶׁר־תִּזְרַע אֶת־ 23 q
pascet .pinguis & ,crassus‡ erit & ,humi‡ fructus panis &: humum † קנה q רוח r

הָאֲדָמָה וְלֶחֶם תְּבוּאַת הָאֲדָמָה וְהָיָה דָּשֵׁן וְשָׁמֵן יִרְעֶה
.latum pascuum illa die in tuas acquisitiones* † erunt

מִקְנֶיךָ r בַּיּוֹם הַהוּא כָּר נִרְחָב׃
purum migma ,terram operantes pulli & boues Et

וְהָאֲלָפִים וְהָעַיָרִים עֹבְדֵי הָאֲדָמָה בְּלִיל חָמִיץ 24
.ventilabro in &, pala in vētilatur quod ,comedent *multitudi-nis, cùm ce-ciderint רבב r

יֹאכֵלוּ אֲשֶׁר־זֹרֶה s בָּרֹחַת וּבַמִּזְרֶה׃
collem omnem ſuper & ,excelſum montem omnem ſuper erit† Et † erunt

וְהָיָה † עַל־כָּל־הַר גָּבֹהַּ וְעַל כָּל־גִּבְעָה 25
cadendo in ,multo* interfectionis die in ;aquarum deductus riui ,eleuatum *multitudi-nis, cùm ce-ciderint

נִשָּׂאָה פְּלָגִים יִבְלֵי־מָיִם בְּיוֹם הֶרֶג t רָב בִּנְפֹל
lux & ,ſolis lux ſicut lunæ lux erit Et .turres רבב r

מִגְדָּלִים׃ † וְהָיָה אוֹר־הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר 26
die in : dierum ſeptem lux ſicut ſeptempliciter erit ſolis

הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים בְּיוֹם

qua alliga-uerit Dns ‡ percuſſurā נכה v

cius plagæ *transfoßionem‡* & ,ſui populi contritionē DOMINVM *alligare*

חֲבֹשׁ יְהוָה אֵת־שֶׁבֶר עַמּוֹ וּמַחַץ v מַכָּתוֹ
ardens ,longinquo de venit DOMINI nomen Ecce .ſanauerit

יִרְפָּא׃ † הִנֵּה שֵׁם־יְהוָה בָּא מֵמֶרְחָק בְּעֵר 27
furor eius lingua & ,ira ſunt repleta eius labia : oneris grauitas & ,eius naſus

נשא x אַפּוֹ וְכֹבֶד x מַשָּׂאָה שְׂפָתָיו מָלְאוּ זַעַם וּלְשׁוֹנוֹ
†erit ,inundans torrens velut† eius ſpiritus Et .conſumens ignis tanquam

כְּאֵשׁ אֹכָלֶת׃ † וְרוּחוֹ כְּנַחַל שׁוֹטֵף 28
& veniet ad eleuandum ‡ נוף y ,vanitatis cribro in gentes agitandum ad ,dimidiabit collum ad vſque

עַד־צַוָּאר יֶחֱצֶה y לַהֲנָפָה גּוֹיִם a בְּנֶפֶת שָׁוְא
.populorum maxillis in faciens errare frenum &

וְרֶסֶן מַתְעֶה עַל לְחָיֵי עַמִּים׃
*in † ſanctificatæ ſolennitatis, שור b חגג c
lætitia & :ſolennitatem ſanctificari† nocte* ſicut vobis erit Canticum

† הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ־ c חַג וְשִׂמְחַת 29
‡ eſt pergenti ‡ vt intret * fortem † potentiam ‖ furoris, ‡ conſumētis נחת d
ad DOMINI montem in intrandum ad‡ ,tibia cum euntis† ſicut cordis

לֵבָב כְּהוֹלֵךְ b בְּחָלִיל לָבוֹא בְּהַר־יְהוָה אֶל־
,ſuę vocis magnificētiā† DOMINVS faciet audire Et .Israel petram*

צוּר יִשְׂרָאֵל׃ † וְהִשְׁמִיעַ יְהוָה אֶת־הוֹד קוֹלוֹ 30
‡ lapidibus * percutiens. ‡ & *comedētis† ignis flamma & ,naſi‡ ira in oſtendet ſui brachij deſcenſionē &

וְנַחַת d זְרוֹעוֹ יֵרֶאֶה בִּזְעַף אַף וְלַהַב אֵשׁ אוֹכֵלָה
voce à Quia .grandinis lapide‡ & ,turbine & ,diſperſione

נֶפֶץ וְזֶרֶם וְאֶבֶן בָּרָד׃ † כִּי־מִקּוֹל 31
omnis erit Et . percutiet* virga in :Aſſur conteretur DOMINI

יְהוָה יֻחַת e אַשּׁוּר בַּשֵּׁבֶט יַכֶּה׃ † וְהָיָה כָּל 32
†ei affixæ ‡ חָתָה e נָכָה f
eū ſuper DOMINVS faciet requieſcere quam ,fundate† virgæ tranſitus

מַעֲבַר g מַטֵּה h מוּסָדָה h אֲשֶׁר יָנִיחַ יְהוָה עָלָיו נטה g יסד h
eleuationis .ea cum pugnabit agitationis bellis in & :citharis in &, tympanis in

בְּתֻפִּים וּבְכִנֹּרוֹת וּבְמִלְחֲמוֹת תְּנוּפָה נִלְחַם־בָּהּ׃
* parata eſt ‡ eam Deus, * In † multa erũt, תפת e תפה f
:eſt præparata regi ipſa etiam, Tophteh heri ab diſpoſita* Quia

כִּי־ e עָרוּךְ מֵאֶתְמוֹל f חָפְתָּה גַּם־הִוא לַמֶּלֶךְ הוּכָן 33
flatus ,multum† ligna & ,ignis eius pyra* .dilatauit, ‡ fecit profundam

הֶעְמִיק הִרְחִיב מְדוּרָתָהּ אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה נִשְׁמַת
.ea in ardentis ſulphuris torrens ſicut DOMINI

יְהוָה כְּנַחַל גָּפְרִית בְּעֵרָהּ בָּהּ׃

CAP. XXXI. לא

† in equis ſuper& . auxilio pro Aegyptum† deſcendentibus Væ

† הוֹי הַיֹּרְדִים מִצְרַיִם לְעֶזְרָה וְעַל־סוּסִים 1
innixi ſunt, * curribus, † multi: רכב i ‡ & שעה k
quia ,equitibus in & :multus† quia ,currus* in ſperauerunt & :innitentur

יִשָּׁעֲנוּ וַיִּבְטְחוּ עַל־רֶכֶב כִּי i רַב וְעַל־פָּרָשִׁים כִּי־
& ,Iſrael Sanctum ad reſpexerunt non & ,valde ſunt præualidi

עָצְמוּ מְאֹד וְלֹא k שָׁעוּ עַל־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
adduxit & ,ſapiens ipſe etiam Et .quæſierunt non DOMINVM

יְהוָה לֹא דָרָשׁוּ׃ † וְגַם־הוּא חָכָם l וַיָּבֵא 2 בוא l
,peſſimorū domum contra ſtetit & :remouit non ſua verba & ,malum

רָע וְאֶת־דְּבָרָיו לֹא m הֵסִיר וְקָם עַל־בֵּית מְרֵעִים m סור
.iniquitatem operantium auxilium contra &

וְעַל־עֶזְרַת פֹּעֲלֵי אָוֶן׃
† ſunt, † is cui eſt auxilio, כלה o
non & ,† caro eorum equi & ,Deus non & ,† homines Aegyptij Et

† וּמִצְרַיִם אָדָם וְלֹא־אֵל וְסוּסֵיהֶם בָּשָׂר וְלֹא־ 3
,auxiliator corruet & ; ſuam manum inclinabit DOMINVS Et .ſpiritus

רוּחַ n וַיהוָה n יַטֶּה יָדוֹ וְכָשַׁל עוֹזֵר וְנָפַל n נטה n
.deficient ipſi omnes ſimul & ,adiutus† cadet &

וְנִפַּל עֹזֵר וְיַחְדָּו כֻּלָּם o יִכְלְיוּן׃
,leo rugiet Quemadmodū : me ad DOMINVS dixit ſic Nam

כִּי־כֹה אָמַר־יְהוָה † אֵלַי כַּאֲשֶׁר יֶהְגֶּה הָאַרְיֵה 4
†contra ‡ clamatur à congregatio-ne *formidabit, † multitudi-ne ‡ præliandum
plenitudine eum ſuper conclamabitur †quem † ,ſuā prædā ſuper leonis catulus &

וְהַכְּפִיר עַל־טַרְפּוֹ אֲשֶׁר יִקָּרֵא עָלָיו מְלֹא
non eorum tumultu† à & ,conſternabitur* non eorum voce à ‡ ,paſtorum

רֹעִים מִקּוֹלָם לֹא p יֵחַת q וּמֵהֲמוֹנָם לֹא p רעה q חתת
ſuper militandum‡ ad exercituum DOMINVS deſcendet ſic :humiliabitur

יַעֲנֶה כֵּן יֵרֵד יְהוָה צְבָאוֹת לִצְבֹא עַל־
.eius collem ſuper & ,Siion montem ſic ,volantes aues Sicut

הַר־צִיּוֹן וְעַל־גִּבְעָתָהּ׃ † כְּצִפֳּרִים r עָפוֹת כֵּן 5
protegendo ,Ieruſalaim ſuper exercituum DOMINVS proteget

יָגֵן יְהוָה צְבָאוֹת עַל־יְרוּשָׁלַ‍ִם s גָּנוֹן עוף r גנן s
quem‡ ad Conuertimini .ſeruando & tranſiliendo ,liberando &

וְהִצִּיל פָּסוֹחַ וְהִמְלִיט׃ † שׁוּבוּ לַאֲשֶׁר 6
reprobabunt* illa die in Quia .Iſrael filij defectionem profundauerunt

הֶעְמִיקוּ סָרָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † כִּי בַּיּוֹם הַהוּא יִמְאָסוּן 7
†idola argen tea ſua,& ido la aurea ſua, עשה t
vobis fecerunt quæ ,ſui auri vana & ,ſui argenti vana† vnuſquiſque

אִישׁ אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וֶאֱלִילֵי זְהָבוֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ לָכֶם t
non ,gladio in Aſſur cadet Et .peccatum‡ veſtræ manus

וְנָפַל אַשּׁוּר בְּחֶרֶב לֹא־ † וְיֵרֵיכֶם חֵטְא׃ 8
‡ in ‡ conſu-met *facie
,gladij faciebus* à ſibi fugiet & :eum comedet‡ hominis non gladius & ,viri

אִישׁ וְחֶרֶב לֹא־אָדָם תְּאכְלֶנּוּ u וְנָס לוֹ מִפְּנֵי־חֶרֶב נוס u

: illum triturabit triturãdo perpetuũ in non quia ,cõminuetur Panis
28 וְדַכָּק לֶחֶם יוֹדֵךְ כִּי לֹא לָנֶצַח אָדוֹשׁ יְרַשְּׁנּוּ
.eum comminuet non eius dẽtibus & ,eius plausſtri rotam cõteret‡ & ‡nec
וְהָמָם גַּלְגַּל עֶגְלָתוֹ וּפָרָשָׁיו לֹא יְדַקְּנוּ׃
mirificauit : exiuit exercituum DOMINO *cum* a hoc Etiam
29 גַּם־זֹאת מֵעִם יְהוָה צְבָאוֹת יָצְאָה הִפְלִא
.*essentiam* magnificauit , consilium sapientiam.
עֵצָה הִגְדִּיל תּוּשִׁיָּה׃

CAP. XXIX. כט

‡O *leo* Dei,*leo fortis* * in qua
super annum Addite .Đauid mansit* ciuitas Ariel Ariel Væ‡
1 הוֹי אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל קִרְיַת חָנָה דָּוִד סְפוּ שָׁנָה עַל־
erit & ,Ariel coangustaui Et .*excruciabuntur agni* † ,annum
שָׁנָה חַגִּים יִנְקֹפוּ׃ 2 וְהַצֵּקוֹתִי לַאֲרִיאֵל וְהָיְתָה
.Ariel sicut mihi erit & ; luctus & , planctus
אֲנָה ‡in circuitu tuo sicut pila rotunda ‖obsidebo lignea turri ‡ & humili voce ac si exiret * tenuis
כְּאֲרִיאֵל וַאֲנִיָּה וְהָיְתָה־לִּי כְּהַר־אֵל׃
, *constituta* te *super coarctabo* ‖ & : te contra *pila* ‡ castrametabor Et
3 וְחָנֵיתִי כַדּוּר עָלַיִךְ וְצַרְתִּי עָלַיִךְ מְצָב
terra de‡ ,te humiliabis Et .munitiones te contra statuam &
וְהַקִימֹתִי עָלַיִךְ מְצֻרֹת׃ 4 וְשָׁפַלְתְּ מֵאֶרֶץ
pythonis sicut * erit & : tuum eloquium erit humile puluere è & ,loqueris
תְּדַבְּרִי וּמֵעָפָר תְּשֻׁחַ אִמְרָתֵךְ וְהָיָה כְּאוֹב
.garriet ,tuum eloquium puluere à‡ & , tua vox terra de
מֵאֶרֶץ קוֹלֵךְ וּמֵעָפָר אִמְרָתֵךְ תְּצַפְצָף׃
gluma sicut & : tuorum *alienorum turba* tenuis puluis sicut erit Et
5 וְהָיָה כְּאָבָק דַּק הֲמוֹן זָרָיִךְ וּכְמֹץ
.subitò *momentum in* † erit & ,*formidabilium turba* ‖ transiens
עֹבְרִ֫ים הֲמוֹן עָרִיצִים וְהָיָה לְפֶתַע פִּתְאֹם׃
, tonitruo in visitabitur exercituum DOMINO *cum* A
6 מֵעִם יְהוָה צְבָאוֹת תִּפָּקֵד בְּרַעַשׁ
ignis flamma & ,tempestate &,turbine : magna voce & ,concussione in &
וּבְרַעַשׁ וְקוֹל גָּדוֹל סוּפָה וּסְעָרָה וְלַהַב אֵשׁ
turba‡ , nocturnæ visionis somnium sicut erit Et .*comedentis* †
אוֹכְלָה׃ 7 וְהָיָה כַּחֲלוֹם חֲזוֹן לַיְלָה הֲמוֹן
, eam *oppugnantes* ‖ omnes & : Ariel contra *militantium*‡ gentium omnium
כָּל־הַגּוֹיִם הַצֹּבְאִים עַל־אֲרִיאֵל וְכָל־צֹבְיָהּ
somniabit † qui sicut erit Et .eam afficiẽtes angustiis &,*eius munitionẽ* &
וּמְצָדָתָהּ וְהַמְצִיקִים לָהּ׃ 8 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יַחֲלֹם
: eius anima erit vacua & , expergiscetur & , *comedens* ‡ ecce & , esuriens
הָרָעֵב וְהִנֵּה אוֹכֵל וְהֵקִיץ וְרֵיקָה נַפְשׁוֹ
ecce & ,expergiscetur & , *bibens* * ecce & , sitiens *somniabit* ‡ quemadmodũ &
וְכַאֲשֶׁר יַחֲלֹם הַצָּמֵא וְהִנֵּה שֹׁתֶה וְהֵקִיץ וְהִנֵּה
, gentium omnium *turba* ‡ erit sic : *appetens* ‖ eius anima & , lassus †
עָיֵף וְנַפְשׁוֹ שׁוֹקֵקָה כֵּן יִהְיֶה הֲמוֹן כָּל־הַגּוֹיִם
,admiramini & ,estote Tardi .Sion montem contra *militantium* ‡
הַצֹּבְאִים עַל־הַר צִיּוֹן׃ 9 הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ
.*Sechar* ‖ non & ,sunt moti ;vino nõ &,sunt ebrij :*clamauerũt* &, *sunt vociferati*
הִשְׁתַּעַשְׁעוּ וְשָׁעוּ שָׁכְרוּ וְלֹא־יַיִן נָעוּ וְלֹא שֵׁכָר׃
obstruxit† &,soporis *spiritũ*‡ DOMINVS vos *super miscuit* Quoniã
10 כִּי־נָסַךְ עֲלֵיכֶם יְהוָה רוּחַ תַּרְדֵּמָה וַיַּעַצֵּם אֶת־
.operuit *videntes* , *vestra capita* & , prophetas : vestros oculos
עֵינֵיכֶם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רַאשֵׁיכֶם הַחֹזִים כִּסָּה׃
,*signati libri* † verba sicut , ‖ omnium visio vobis erit Et
11 וַתְּהִי לָכֶם חֲזוֹת הַכֹּל כִּדְבְרֵי הַסֵּפֶר הֶחָתוּם
: *istum*‡ nunc Lege : dicendo , *librum scientem ad* * *eum* dabunt *quem*‡
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ אוֹתוֹ אֶל־יוֹדֵעַ הַסֵּפֶר לֵאמֹר קְרָא־נָא זֶה
.*ipse signatus* † quia , *potero* * non, dicet &
וְאָמַר לֹא אוּכַל כִּי חָתוּם הוּא׃
nunc Lege : dicendo *librum* * sciuit non qui *super liber*‡ dabitur Et
12 וְנִתַּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא־יָדַע סֵפֶר לֵאמֹר קְרָא־נָא
quòd eo Pro , Dominus dixit Et .*librum* † noui non ,dicet & :*istum* ‖
זֶה וְאָמַר לֹא יָדַעְתִּי סֵפֶר׃ 13 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יַעַן כִּי
,me honorauerũt suis labiis in & , suo ore in iste populus appropinquauit
נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי
mandatum‡, me † eorum timor fuit & : me à se elongauit eius cor &
וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי מְצֻוַּת
cum mirificandum ad addens ‡ ego ecce Ideo .edoctum *virorum* †
אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה׃ 14 לָכֵן הִנְנִי יוֹסִף לְהַפְלִיא אֶת־
,eius sapientiũ sapientia peribit & : miraculum & , *mirabile* * isto populo
הָעָם־הַזֶּה הַפְלֵא וָפֶלֶא וְאָבְדָה חָכְמַת חֲכָמָיו
,se abscondet eius intelligentium intelligentia &
וּבִינַת נְבוֹנָיו תִּסְתַּתָּר׃
sunt & : consiliũ *abscondendũ ad* ‖ DOMINO à *profundantibus* Væ
15 הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵיְהוָה לַסְתֵּר עֵצָה וְהָיָה

tenebris ‡videt * cognoscit †verè ‖Num
?nos *cognoscẽs** quis & ,nos *videt*‡: Quis ;dixerũt & ,eorũ opera *tenebrositate* in
בְּמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ׃
dicet Quia‖ .reputabitur figuli lutum sicut *si* † vestra Subuersio
16 הַפְכְּכֶם אִם־כְּחֹמֶר הַיֹּצֵר יֵחָשֵׁב כִּי־יֹאמַר
Non :suo fictori *dixit*† figmentum & ?me fecit Nõ :suo factori opus
מַעֲשֶׂה לְעֹשֵׂהוּ לֹא עָשָׂנִי וְיֵצֶר אָמַר לְיוֹצְרוֹ לֹא
‡breuissimo tempore Lebanon conuertetur & ,*pusillum parum*‡ adhuc Nonne ? intellexit
הֵבִין׃ 17 הֲלוֹא־עוֹד מְעַט מְזַעָר וְשָׁב לְבָנוֹן
agrũ humilem: *vt sylua audient Et ? reputabitur *syluam in** Charmel & :Charmel‡ in
לְכַרְמֶל וְהַכַּרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב׃ 18 וְשָׁמְעוּ
†qui modò sunt ‡tenebris *tenebrositate*‡ de & caligine de & ,libri verba surdi † illa die in
בַיּוֹם־הַהוּא הַחֵרְשִׁים דִּבְרֵי־סֵפֶר וּמֵאֹפֶל וּמֵחֶשֶׁךְ
DOMINO in mites addent Et .videbunt cæcorum oculi
עֵינֵי עִוְרִים תִּרְאֶינָה׃ 19 וְיָסְפוּ עֲנָוִים בַּיהוָה
.exultabunt Israel Sancto in hominum mendici & :lætitiam
שִׂמְחָה וְאֶבְיוֹנֵי אָדָם בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יָגִילוּ׃
omnes succidentur & ,illusor defecerit & ,*formidabilis*‡ defecerit Cùm
20 כִּי־אָפֵס עָרִיץ וְכָלָה לֵץ וְנִכְרְתוּ כָּל־
increpanti & ,verbo in hominem facientes Peccare .*iniquitati inuigilantes*
שֹׁקְדֵי אָוֶן׃ 21 מַחֲטִיאֵי אָדָם בְּדָבָר וְלַמּוֹכִיחַ
.iustum *inanitate infecerunt*† declinate & :*tendent** laqueos porta in
בַּשַּׁעַר יְקֹשׁוּן וַיַּטּוּ בַתֹּהוּ צַדִּיק׃
redemit qui ,Iacob domum ad DOMINVS dixit sic Idcirco
22 לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־
eius facies tunc non & ,Iahacob afficietur pudore tunc Non :Abraham
אַבְרָהָם לֹא־עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו
mearum manuum opus ,suos natos *ipsum vidẽdo in Quia* . *albescent*
יֶחְוָרוּ׃ 23 כִּי בְרֹאתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי
sanctum sanctificabunt & :meum nomen sanctificabunt ,eius *interiori* in
בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוֹשׁ
spiritu *errantes*† scient Et .*formidabunt* * Israel Deum & ,Iahacob
יַעֲקֹב וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ׃ 24 וְיָדְעוּ תַּעֲיֵי־רוּחַ
.*doctrinam* ‖ discent *murmurantes*† & ,intelligentiam
בִּינָה וְרוֹגְנִים יִלְמְדוּ־לֶקַח׃

CAP. XXX. ל

vt facerent *faciendum ad* ,DOMINVS dixit ,declinantibus filiis Væ
1 הוֹי בָּנִים סוֹרְרִים נְאֻם־יְהוָה לַעֲשׂוֹת
:*meus spiritus*† non & , *fusionem fundendum ad** & :me ex non & ,consilium
עֵצָה וְלֹא מִנִּי וְלִנְסֹךְ מַסֵּכָה וְלֹא רוּחִי
Ambulantes‡ . peccatum super peccatum *addere* pro‡
לְמַעַן סְפוֹת חַטָּאת עַל־חַטָּאת׃ 2 הַהֹלְכִים
*se roborandũ ad**:interrogauerunt non meũ os & ,Aegyptum *descendendum ad*
לָרֶדֶת מִצְרַיִם וּפִי לֹא שָׁאָלוּ לָעוֹז
. Aegypti vmbra in *protegendum ad*† & ,Parhoh fortitudine in
בְּמָעוֹז פַּרְעֹה וְלַחְסוֹת בְּצֵל מִצְרָיִם׃
vmbra in *protectio*† & :pudorem ad Parhoh fortitudo vobis erit Et
3 וְהָיְתָה לָכֶם מָעוֹז פַּרְעֹה לְבֹשֶׁת וְחֶסְיָה בְּצֵל־
.ignominiam ad Aegypti
מִצְרַיִם לִכְלִמָּה׃
Chanes eius nuncij & :eius principes Sohan in fuerunt Nam
4 כִּי־הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו וּמַלְאָכָיו חָנֵס
proderunt non :populum super est affectus pudore Omnis . attingent
יַגִּיעוּ׃ 5 כֹּל הַבּוֹשִׁישׁ עַל־עַם לֹא־יוֹעִילוּ
etiam & ,pudorem ad sed :*proficiendum* ad nec ,auxilium ad nec :eis
לְמוֹ לֹא לְעֶזֶר וְלֹא לְהוֹעִיל כִּי לְבֹשֶׁת וְגַם־
,angustiæ terra in ,*meridiei* ‖ animalium *Onus** .opprobrium ad
לְחֶרְפָּה׃ 6 מַשָּׂא בַּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ צָרָה
;volans *ignitus* serpens & ,vipera eis ex ,‖tygris & , leo ;*coarctationis*‡ &
וְצוּקָה לָבִיא וְלַיִשׁ מֵהֶם אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוֹפֵף
gibbum super & ,suas *facultates*‡ pullorum humerum super ferent
יִשְׂאוּ עַל־כֶּתֶף עֲיָרִים חֵילֵיהֶם וְעַל־דַּבֶּשֶׁת
.proderunt† non * populo *super* ,suos thesauros camelorum
גְּמַלִּים אוֹצְרוֹתָם עַל־עַם לֹא יוֹעִילוּ׃
, hanc *ad* vocaui Ideo .auxiliabuntur inaniter & ,vanè Aegyptij Et
7 וּמִצְרַיִם הֶבֶל וְרִיק יַעְזֹרוּ לָכֵן קָרָאתִי לָזֹאת
,eis *cum* tabula in *illud* scribe ,ingredere Nunc .*sedere eos* Robur ‖
רַהַב הֶם שָׁבֶת׃ 8 עַתָּה בּוֹא כָתְבָה עַל־לוּחַ אִתָּם
vsque *perpetuum* in nouissimo die in erit & : illud *exara* ‡ libro in &
וְעַל־סֵפֶר חֻקָּהּ וּתְהִי לְיוֹם אַחֲרוֹן לָעַד עַד־
*rebellis est, filij :mendaces filij ,*ipse rebellionis** populus Quia .seculum in
עוֹלָם׃ 9 כִּי עַם מְרִי הוּא בָּנִים כְּחָשִׁים בָּנִים
.DOMINI legem audire noluerunt *
לֹא־אָבוּ שְׁמֹעַ תּוֹרַת יְהוָה׃

. loco absque*, sorde‡ vomitu sunt repletæ mensæ omnes Quoniam

8 כִּי כָל־שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם׃

?auditum‡ faciet intelligere quem & ,scientiam† docebit Quem

9 אֶת־מִי יוֹרֶה דֵּעָה וְאֶת־מִי יָבִין שְׁמוּעָה

. vberibus ab auulsos ‖ ,lacte à ablactatos‡

גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם׃

linea ,præceptum ad† præceptum ,præceptum ad* præceptum‡ Nam

10 כִּי צַו לָצָו צַו לָצָו קָו לָקָו קָו לָקָו

blasitatibus in‖ Quia .ibi parum ibi parum ,lineã ad‡ linea ,lineam ad‡

11 זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם׃ כִּי בְלַעֲגֵי

.iſtum populum ad * loquetur altera lingua in & ,labij‡

שָׂפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֶרֶת יְדַבֵּר אֶל־הָעָם הַזֶּה׃

,laſſo præſtate requiem , requies‡ Hæc :eos ad† dixit quos‖

12 אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הָנִיחוּ לֶעָיֵף

verbum eis erit Et .audire noluerunt & :requies hæc &

13 וְזֹאת הַמַּרְגֵּעָה וְלֹא אָבוּא שְׁמֹעַ׃ וְהָיָה לָהֶם דְּבַר־

linea† ,præceptum ad* præceptum ,præceptum ad‡ præceptum ,DOMINI

יְהוָה צַו לָצָו צַו לָצָו קָו לָקָו

corruant‡ & vadant vt :ibi parum ,ibi parum ,lineam ad linea ,lineã ad

זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם לְמַעַן יֵלְכוּ וְכָשְׁלוּ

. capiantur & ,illaqueentur & ,conterantur & ,retrorſum

אָחוֹר וְנִשְׁבָּרוּ וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכָּדוּ׃

dominatores ,irriſionis‡ viri DOMINI verbum audite Ideo

14 לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה אַנְשֵׁי לָצוֹן מֹשְׁלֵי

Percuſſimus :dixiſtis Nam . Ieruſalaim in* qui ,huius populi

15 הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִָם׃ כִּי אֲמַרְתֶּם כָּרַתְנוּ

inundans flagellu :viſionem‡ fecimus ſepulchro cum & ,morte cum fœdus

בְּרִית אֶת־מָוֶת וְעִם־שְׁאוֹל עָשִׂינוּ חֹזֶה שׁוֹט שׁוֹטֵף

,noſtrã ſpem mendacium poſuimus quia ;nobis veniet non tranſierit cùm

כִּי־עָבוֹר לֹא יְבוֹאֵנוּ כִּי שַׂמְנוּ כָזָב מַחְסֵנוּ

:DOMINVS‡ dominus dixit ſic Idcirco .ſumus‖ occultati falſitate† in &

16 וּבַשֶּׁקֶר נִסְתָּרְנוּ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה

fundamenti ,precij‖ anguli ,arcis lapidis ,lapidis† Sion in fundator* ego Ecce

הִנְנִי יִסַּד בְּצִיּוֹן אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יְקַרַת מוֹסָד

,lineæ iudicium ponam Et . feſtinabit‡ non ,Credens† . fundati

17 מוֹסָד הַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ׃ וְשַׂמְתִּי מִשְׁפָּט לְקָו

latibulum† & ,mendacij ſpem grando verret & ,perpendiculum ad* iuſtitiã &

וּצְדָקָה לְמִשְׁקֶלֶת וְעָה בָרָד מַחְסֵה כָזָב וְסֵתֶר

veſtra viſio & ,morte cum veſtrũ fœdus abolebitur‡ Et .inundabunt aquæ

18 מָיִם יִשְׁטְפוּ׃ וְכֻפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת־מָוֶת וְחָזוּתְכֶם

,tranſierit cùm inundanti Flagello . ſtabit non ſepulchro cum

אֶת־שְׁאוֹל לֹא תָקוּם שׁוֹט שׁוֹטֵף כִּי יַעֲבֹר

tollet ipſum tranſibit‡ tempore A . conculcationem in ei eritis &

19 וִהְיִיתֶם לוֹ לְמִרְמָס׃ מֵעֵת עָבְרוֹ יִקַּח

tantũ erit Et .nocte in & die in ,tranſibit mane in mane in* quia ,vos

אֹתָכֶם כִּי־בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יַעֲבֹר בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְהָיָה רַק־

:ſe extẽdere ab‖ ſtratum eſt breuius Quia .auditum‡ intelligere commotio†

זְוָעָה הָבִין שְׁמוּעָה׃ כִּי־קָצַר הַמַּצָּע מֵהִשְׂתָּרֵעַ

monte* ſicut Quia .‡ſe colligere ſecundum‖ ,eſt anguſtum operimentũ &

21 וְהַמַּסֵּכָה צָרָה מֵהִתְכַּנֵּס׃ כִּי כְהַר־

faciendũ ad‡ ,iraſcetur Ghibhon in valle† ſicut ,DOMINVS ſurget Peraſim†

פְּרָצִים יָקוּם יְהוָה כְּעֶמֶק בְּגִבְעוֹן יִרְגָּז לַעֲשׂוֹת

extranea‡ :ſuam operationem operandum ad† & :eius opus* extraneũ .ſuũ opus

מַעֲשֵׂהוּ זָר מַעֲשֵׂהוּ וְלַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ נָכְרִיָּה

fortificentur forte ne ,vos deludatis ne nunc Et . eius operatio‡

22 עֲבֹדָתוֹ׃ וְעַתָּה אַל־תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן־יֶחְזְקוּ

Domino à audiui deciſam ‡ & conſumptionem quia ,veſtra vincula

מוֹסְרֵיכֶם כִּי־כָלָה וְנֶחֱרָצָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת אֲדֹנָי

.terram omnem ſuper exercituum DOMINO‖

יְהוִה צְבָאוֹת עַל־כָּל־הָאָרֶץ׃

audite & attendite : meam vocem audite & ,percipite Auribus

23 הַאֲזִינוּ וְשִׁמְעוּ קוֹלִי הַקְשִׁיבוּ וְשִׁמְעוּ

?ſeminandum ad* ,arans arabit die tota Nunquid .meum eloquium

24 אֲמָרָתִי׃ הֲכֹל הַיּוֹם יַחֲרֹשׁ הַחֹרֵשׁ לִזְרֹעַ

? eius facies† adæquauerit ſi Nonne ? ſuam humũ occabit & ,aperiet

25 יְפַתַּח וִישַׂדֵּד אַדְמָתוֹ׃ הֲלוֹא אִם־שִׁוָּה

,princeps‡ triticum ponet & ,ſparget cyminum & ,nigellam diſperget &

פָּנֶיהָ וְהֵפִיץ קֶצַח וְכַמֹּן יְזָרֵק וְשָׂם חִטָּה שׂוֹרָה

? eius termino * ſpeltam & ,ſignatum hordeum &

וּשְׂעֹרָה נִסְמָן וְכֻסֶּמֶת גְּבֻלָתוֹ׃

.eum docebit eius Deus ,iudicium ad illum† erudiet Et

26 וַיִּסְּרוֹ לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהָיו יוֹרֶנּוּ׃

cyminũ ſuper plauſtri rota & ,nigella triturabitur tribula in non Quia

27 כִּי לֹא בֶחָרוּץ יוּדַשׁ קֶצַח וְאוֹפַן עֲגָלָה עַל־כַּמֹּן

.baculo in cyminum & ,nigella excutietur virga in ſed :circundabitur

יוּסַּךְ כִּי בְמַטֶּה יֵחָבֶט קֶצַח וְכַמֹּן בְּשָׁבֶט׃

‡ & * vt non ſit locus abſque ſorde.

† צָוָא יָדַע talis ‡ quod audiuit? pueri ablactati ſunt ‖ auulſi ‡ eſt eis *poſt †poſt

‡ צָוָה קָוָה †poſt ‡poſt ‖ balbutientibus ‡ labiis, *propheta ‖ Ad †propheta: ‡ eſt

‡poſt *poſt † regula poſt regulam, regula poſt regulam, ‡ cadant

‡ illuſores, לוּץ * eſt

‡ pactum: prophetæ עָשָׂה שׂוּף יַעְבֹר † mendacio

‡ erimus. ‖ Deus: *fundo † lapidem, lapidem munitionis, ‖ preciosi, פִּנָּה יָסַד ‡ Qui credit, ‡ feſtinet, vt videat hoc. חָזָה * menſuræ, † occultationem ‡ remouebitur ‡ quo tranſierit ipſe

‡ & in *singulo mane. †pauor ‡ famam eorũ quæ vobis cõtingent. הָיָה לָקַח

‡ vt ſeipſos non poſſint ‡ ſub eo. *in †rupturarum ‡ in ‡ vt faciat * eſt †faciet inquã opus ſuũ: ‡ & erit res ſtupenda. יָצַע עָשָׂה

‡ rem ‖ Deo *vt ſerat? p- ſcindet , & colet † faciem ‡ menſuratũ, זוּר יָסַר

non Excandeſcentia† .eam cuſtodiam* die & nocte ,‡ eã ſuper viſitet fortè ne ‡ hoſtis, *cuſtodio

4 פֶּן יִפְקֹד עָלֶיהָ לַיְלָה לַיְלָה וָיוֹם אֶצֹּרֶנָּה׃ חֵמָה אֵין †Ira ‡eſt. ‡ Si

,ea in progrediar bellum in ,ſentem ,veprem† mihi dabit* quis‡ .mihi ‡

לִי מִי־יִתְּנֵנִי שָׁמִיר שַׁיִת בַּמִּלְחָמָה אֶפְשְׁטָה בָהּ נָצַר

faciat ,mea fortitudine in apprehẽdat‖ Aut . pariter eam ſuccendam,‡ * in ea ponat † ſpinam & veprem,

5 אֶצִיתֶנָּה יָחַד׃ אוֹ יַחֲזֵק בְּמַעֲוֹזִי יַעֲשֶׂה צִיר

,Iahacob radicabit Venientibus‡ . mihi faciat pacem ;mihi pacem

שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה־לִּי׃ הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב

. prouentu‡ orbis facies† impleſcebunt & :Iſrael gemmeſcet* & florebit

6 יָצִיץ וּפָרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְנֵי־תֵבֵל תְּנוּבָה׃

occiſionẽ ſecundũ an‡? eũ percuſſit eũ percutientis plagã iuxta Nũquid

הַכְמַכַּת מַכֵּהוּ הֻכָּהוּ אִם כְּהֶרֶג

:eam iudicabis eam emittendo† in ,ſato* In ?eſt occiſus eius occiſorũ

7 הֲרֻגָיו הָרָג׃ בְּסַאסְאָה בְשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה

propitiabitur hoc in Idcirco . eam die in‡ duro ſuo vento in remouit

הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים׃ לָכֵן בְּזֹאת

,ſuum peccatum remouere* fructus omnis ‡ hoc & ,Iahacob iniquitas

9 יְכֻפַּר עֲוֹן־יַעֲקֹב וְזֶה כָּל־פְּרִי חֲסַר חַטָּאתוֹ

non ,comminutos* calcis lapides ſicut ,altaris lapides omnes ipſum ponẽdo in†

בְּשׂוּמוֹ כָּל־אַבְנֵי מִזְבֵּחַ כְּאַבְנֵי־גִר מְנֻפָּצוֹת לֹא־

*ſolitaria munita ciuitas Nam .Solis imagines†& ,luci ſtabunt

10 יָקֻמוּ אֲשֵׁרִים וְחַמָּנִים׃ כִּי עִיר בְּצוּרָה בָּדָד

,vitulus paſcetur ibi :deſertum veluti derelictum & dimiſſum habitaculũ

נָוֶה מְשֻׁלָּח וְנֶעֱזָב כַּמִּדְבָּר שָׁם יִרְעֶה עֶגֶל

,eius meſſem areſcendo In ‡ .eius ramos conſumet & ,accubabit ibi &

11 וְשָׁם יִרְבָּץ וְכִלָּה סְעִפֶיהָ׃ בְּיבְשׁ קְצִירָהּ

populus non quia .eam inflammantes‡ venientes mulieres ,conterentur

תִּשְׁבַּרְנָה נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עַם־

eum formans‡ & ,cũ faciens† eius miſerebitur non Ideo .ipſe* intelligentiarũ

בִּינוֹת הוּא עַל כֵּן לֹא־יְרַחֲמֶנּוּ עֹשֵׂהוּ וְיֹצְרוֹ

DOMINVS excutiet ,illa die in erit Et . eius miſerebitur non

12 לֹא יְחֻנֶּנּוּ׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יַחְבֹּט יְהוָה

colligemini vos & :Aegypti torrentem ad vſque fluminis alueo ab

מִשִּׁבֹּלֶת הַנָּהָר עַד־נַחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תְּלֻקְּטוּ

tuba in clangetur illa die in erit Et .Iſrael filij vnum vnum ad‖

13 לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר

terram in expulſi & , Aſſur terra in pereuntes venient & , magna

גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ

ſanctitatis monte in DOMINO ſe incuruabunt & : Aegypti

מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ

. Ieruſalaim in

בִּירוּשָׁלִָם׃

CAP. XXVIII. כח

decidenti flori & ,Ephraim ebriis ,ſuperbiæ coronæ Væ

1 הוֹי עֲטֶרֶת גְּאוּת שִׁכֹּרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ נֹבֵל

quaſſatu‡ ;pinguium vallis caput† ſuper* quæ ;eius gloriæ ornamento‡

צְבִי תִּפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גֵּיא־שְׁמָנִים הֲלוּמֵי

,grandinis inundatio* ſicut ,Domino fortis & validus ‡ Ecce .vino

2 יָיִן׃ הִנֵּה חָזָק וְאַמִּץ לַאדֹנָי כְּזֶרֶם בָּרָד

depoſuit* inundantium crebrarum‡ aquarum procella vt ‡ :excisionis turbo †

שֶׁבֶר קָטֶב כְּזֶרֶם מַיִם כַּבִּירִים שֹׁטְפִים הִנִּיחַ

ſuperbiæ corona :calcabuntur pedibus In . manu in† terram in

3 לָאָרֶץ בְּיָד׃ בְּרַגְלַיִם תֻּרְמַסְנָה עֲטֶרֶת גְּאוּת

,eius decoris ornamentum‖ decidens flos erit Et . Ephraim temulentorum‡

שִׁכּוֹרֵי אֶפְרָיִם׃ וְהָיְתָה צִיצַת נֹבֵל צְבִי תִּפְאַרְתּוֹ

;æſtatem‡ ante† præcox ficus ſicut ,pinguium vallis caput* ſuper‡ qui

אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים כְּבִכּוּרָה בְּטֶרֶם קַיִץ

.eam deglutiet ,ſua vola in ipſam adhuc in* ,ipſam videns viderit‡ quam

אֲשֶׁר יִרְאֶה רֹאֶה אוֹתָהּ בְּעוֹדָהּ בְּכַפּוֹ יִבְלָעֶנָּה׃

,decoris coronam in† exercituum DOMINVS erit illa die In

5 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲטֶרֶת צְבִי

. ſui populi reſiduo , gloriæ cidarim in‡ &

וּלְצָפִירַת תִּפְאָרָה לִשְׁאָר עַמּוֹ׃

auertẽtibus robur in & ,iudicium* ſuper ſedenti , iudicij ſpiritum in‡ Et

6 וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט לַיּוֹשֵׁב עַל־הַמִּשְׁפָּט וּלְגִבּוֹרָה מְשִׁיבֵי

, errauerunt vino in† ipſi etiam Et . portam ad prælium

מִלְחָמָה שָׁעָרָה׃ וְגַם־אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגוּ

,ſechar in‡ errauerunt propheta & ſacerdos : errauerunt ſechar in‡ &

7 וּבַשֵּׁכָר תָּעוּ כֹּהֵן וְנָבִיא שָׁגוּ בַּשֵּׁכָר

, viſione in errauerunt , ſechar à* errauerunt : vino à ſunt abſorpti‡

נִבְלְעוּ מִן־הַיַּיִן תָּעוּ מִן־הַשֵּׁכָר שָׁגוּ בָּרֹאֶה

. iudicio ‖ impegerunt

פָּקוּ פְלִילִיָּה׃

‡ hoſtis, *cuſtodio † Ira ‡eſt. ‡ Si

° נָצַר * in ea ponat † ſpinam & veprem, P צִיר

‡& ‖ fortis ſit ‡ In diebus qui veniunt

q בּוֹא * germinabit † faciem ‡ fructu.

‡ נָכָה ‡ num *menſura, † plãtationibus eius

ר רוּב ‡ tempore quo flat curus. ‡ erit *vt remoueat

u עוֹר x סוּר †cùm poſuerit ipſe *diruros,

z גִּיר y קוּם †idola. *erit ‡ Cum aruerint rami

a יָבַשׁ ‡ ſuccendunt

b אוֹר *eſt † qui fecit

c בִּין ‡ formauit

d חָנַן ‖ ſigillatim qui perditi fuerant

e בּוֹא

f שָׁחָה

g גָּאָה ‡ deſiderio * erant † verticem ‡ qui ſunt cõcuſſi ‡ dies *tẽpeſtas † vt ‡ ſicut tempeſtas ‡ multarum *deiciet

h יָנַח † in fortitudine. ‡ ebrij ‖ deſiderium

i צְבִי k כְּפַף ‡ eſt *vertice † quæ venit † fructus æſtaris, ‡ quum *mox exiſtentem in manu † vt corona deſiderij, ‡ ſertum ‡ erit ſpiritus *thronũ iudicij, & fortitudo,

l שׁוּב

m שִׁגָּה † propter vinũ ‡ propter

n תָּעָה o פּוּק ‡ perierũt p- pter vinum : * propter ‖ in

visitabit ,illa die in erit Et . *surgere* adiiciet non & ,corruet & vt surgat.
וְנָפְלָה וְלֹא־תוֹסִיף קוּם׃ 21 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד
humi reges *super* & ,excelso in excelsi exercitū super DOMINVS terræ
יְהוָה עַל־צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל־מַלְכֵי הָאֲדָמָה
claudentur & ,*lacum** in *vincti collectione colligentur*‡ Et . *humo* *super* in terra.
עַל־הָאֲדָמָה׃ 22 וְאֻסְפוּ אֲסֻפָּה אֲסִיר עַל־בּוֹר וְסֻגְּרוּ ‡ congregabuntur
. visitabuntur *dierum multitudine à* & :*clausura* † in congregatione
עַל־מַסְגֵּר וּמֵרֹב יָמִים יִפָּקֵדוּ׃ vinctorum
regnauit quia : sol afficietur pudore & ,luna erubescet Et *carcere,
23 וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי־מָלַךְ †carcere, &
coram & ,Ierusalaim in & ,Siion monte in exercituum DOMINVS post multos
יְהוָה צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלִַם וְנֶגֶד dies
. gloria suis senibus
זְקֵנָיו כָּבוֹד׃

CAP. XXV. כה

;tuo nomini confitebor ,te exaltabo ,tu† meus Deus DOMINE †es
יְהוָה אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדֶה שִׁמְךָ׃ יְ
. *firmitas* *veritas*† ,longe à* consilia . *mirabile* fecisti quoniam mirabilia.
כִּי עָשִׂיתָ פֶלֶא עֵצוֹת מֵרָחֹק אֱמוּנָה אֹמֶן׃ * quæ dixisti
:ruinam in munitam vrbem ,tumulum in *ciuitate de* ‡ posuisti Quia †firma, firma
כִּי שַׂמְתָּ מֵעִיר לַגָּל קִרְיָה בְצוּרָה לְמַפֵּלָה sunt.
.reædificabitur non *seculum** in ,*ciuitate à*‡ alienorum palatium
אַרְמוֹן זָרִים מֵעִיר לְעוֹלָם לֹא יִבָּנֶה׃
formidabilium† gentium ciuitas :fortis populus te glorificabūt Ideo ‡ vt non sit
עַל־כֵּן יְכַבְּדוּךָ עַם־עֹז קִרְיַת גּוֹיִם עָרִיצִים ciuitas,
egeno fortitudo ,*tenui*‡ fortitudo fuisti Quia . te timebunt * sempiternū
יִירָאוּךָ׃ כִּי־הָיִיתָ מָעוֹז לַדָּל מָעוֹז לָאֶבְיוֹן † fortium
spiritus nam . æstu ab vmbraculum ,*inundatione ab protectio* :*ei angustia*‡ in ‡ pauperi,
בְּצָרָה־לוֹ מַחְסֶה מִזֶּרֶם צֵל מֵחֹרֶב כִּי רוּחַ
sonitum ,*siccitate*‡ in æstus Sicut .*parietis inundatio*† sicut ,*formidabilium** ‡ tribulatione
עָרִיצִים כְּזֶרֶם קִיר׃ כְּחֹרֶב בְּצִיָּון שְׁאוֹן eius: tegmen
formidabilium * propago ,nubis vmbra in æstus‡ : humiliabis alienorum à turbine,
זָרִים תַּכְנִיעַ חֹרֶב בְּצֵל עָב זְמִיר עָרִיצִים *robustorū,
populis omnibus exercituum DOMINVS faciet Et .humiliabitur † ruere faciēs
יַעֲנֶה׃ 6 וְעָשָׂה יְהוָה צְבָאוֹת לְכָל־הָעַמִּים parietem.
pinguium .*fecium*† conuiuium ,pinguium conuiuium ,hoc monte in ‡ loco sicco
בָּהָר הַזֶּה מִשְׁתֵּה שְׁמָנִים מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים שְׁמָנִים ‡ sicut
. *colatarum* *fecium*‡ ,medullatorum *fortium
מְמֻחָיִם שְׁמָרִים מְזֻקָּקִים׃
omnes super operti operimenti facies hoc monte in *forbebit* Et
וּבִלַּע בָּהָר הַזֶּה פְּנֵי־הַלּוּט הַלּוּט עַל־כָּל־ 7 †
. gentes omnes super *obtectum* *velamen* * & ,populos
הָעַמִּים וְהַמַּסֵּכָה הַנְּסוּכָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם׃ ‡ tegmen
DOMINVS† dominus delebit & ,sempiternum in mortem *Absorbuit** operum
בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה אֲדֹנָי יְהוִה 8 † ‡ NASAK
desuper‡ auferet sui populi opprobrium & :*faciebus omnibus desuper*‡ lachrymā * Perdet
דִּמְעָה מֵעַל כָּל־פָּנִים וְחָרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל † Deus
die in dicet Et . est locutus DOMINVS quia ,terra vniuersa ‡ ab omnī
כָּל־הָאָרֶץ כִּי יְהוָה דִּבֶּר׃ facie: ‡ ab
Iste .nos seruabit &,eum expectauimus : iste noster Deus Ecce ,illa SUR
9 וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה
.eius salute in lętabimur & ,exultabimus ,eū expectauimus DOMINVS
יְהוָה קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ׃
conculcabitur & :isto monte in DOMINI *manus* requiescet Quia
10 כִּי־תָנוּחַ יַד־יְהוָה בָּהָר הַזֶּה וְנָדוֹשׁ
. *fimo* † in *paleam conculcari vt* *, eo sub Moab
מוֹאָב תַּחְתָּיו כְּהִדּוֹשׁ מַתְבֵּן בְּמֵי מַדְמֵנָה׃ * sicut concul
extenderet‡ quemadmodum ,eius medio in suas manus extendet Et catur palea
11 וּפָרַשׂ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ כַּאֲשֶׁר יִפְרֹשׂ †sterquilinio.
.suarū manuū *insidiis* ‖ cum ei* altitudinē humiliabit & :natandū ad natans במו
הַשַּׁחֲ ‖ לְשְׁחוֹת וְהִשְׁפִּיל גַּאֲוָתוֹ עִם אָרְבוֹת יָדָיו׃ ‡ extendit
,humiliabit ,incuruabit tuorum murorū sublimitatis munitionem Et ‖ cubitis
12 וּמִבְצַר מִשְׂגַּב חֹמָתֶיךָ הֵשַׁח הִשְׁפִּיל שַׁחַח
.puluerem ad vsque terram in faciet *pertingere* peruenire
הִגִּיעַ לָאָרֶץ עַד־עָפָר׃ נָגַע

CAP. XXVI. כו

Vrbs : Iehudah terra in illud canticum cantabitur illa die In
בַּיּוֹם הַהוּא יוּשַׁר 1 † הַשִּׁיר־הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה עִיר שׁוּר
.antemurale & muros † ponet salutem ,nobis fortitudinis †vt
עֻזּ־לָנוּ יְשׁוּעָה יָשִׁית חוֹמוֹת וָחֵל עֹזּ
. veritates custodiens iusta gens ingrediatur & ,portas Aperite
פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי־צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים׃ 2 †

. *confisum* *te in** quia :*pacem* ,*pacem*‡ custodies ,*fulto* *Figmento*
יֵצֶר סָמוּךְ 3 † תִּצֹּר שָׁלוֹם שָׁלוֹם כִּי בְךָ בָּטוּחַ׃ h
DOMINO *Iah* in quia :*perpetuum*† in vsque DOMINO in Fidite
בִּטְחוּ בַיהוָה עֲדֵי־עַד כִּי בְיָהּ יְהוָה 4 †
ciuitatem ,excelsi habitatores incuruabit Quia .seculorum *petra*
צוּר עוֹלָמִים׃ כִּי הִשַּׁח יֹשְׁבֵי מָרוֹם קִרְיָה 5 †
eā faciet *pertingere*‡ ,terrā ad vsq; eam humiliabit :*eam* humiliabit sublimem
נִשְׂגָּבָה יַשְׁפִּילֶנָּה יַשְׁפִּילָהּ עַד־אָרֶץ יַגִּיעֶנָּה
gressus ,*afflicti*‡ pedes ,pes eam Conculcabit . pulueremad vsque
עַד־עָפָר׃ 6 † תִּרְמְסֶנָּה רֶגֶל רַגְלַי עֲנִי פְּעָמִי i
.librabis iusti *orbitam* ‡ ,recte :*rectitudines* ‡ iusto† Semita . *tenuium**
דַּלִּים׃ k † אֹרַח לַצַּדִּיק מֵישָׁרִים יָשָׁר מַעְגַּל צַדִּיק תְּפַלֵּס׃ 7
,tuū nomē *ad* ‡te *expectauimus* ‖ DOMINE tuorū iudiciorū via Etiam
אַף אֹרַח מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה l קִוִּינוּךָ לְשִׁמְךָ 8 †
te desideraui meo Animo . ‡ animæ desiderium† tui *memoriam** &
וּלְזִכְרְךָ תַּאֲוַת־נָפֶשׁ׃ 9 † נַפְשִׁי m אִוִּיתִיךָ
quando nam .te *manè* quæram *mei interiori*‡ in meo spiritu etiam ,nocte in
בַּלַּיְלָה אַף־רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ כִּי כַאֲשֶׁר
. orbis habitatores didicerunt iustitiam ,terra in* tua iudicia
מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל׃
rectitudinum ‡ terra in ,iustitiam *didicit* ‡ non † ,impio fiat Gratia
יֻחַן רָשָׁע בַּל־לָמַד צֶדֶק בְּאֶרֶץ נְכֹחוֹת 10 † n
. DOMINI sublimitatem videbit non & :aget iniquè
יְעַוֵּל וּבַל־יִרְאֶה גֵּאוּת יְהוָה׃ o
afficiētur pudore & ,videbūt :videant ne ,tua man*est excelsa DOMINE
יְהוָה רָמָה יָדְךָ בַּל־יֶחֱזָיוּן יֶחֱזוּ 11 † p
. cos *comedet*† tuos hostes ignis etiam . *populi* *Zelo**
וְיֵבֹשׁוּ קִנְאַת־עָם אַף־אֵשׁ צָרֶיךָ r תֹּאכְלֵם׃
nostra opera omnia etiam quia :nobis pacem dispones DOMINE
יְהוָה תִּשְׁפֹּת שָׁלוֹם לָנוּ כִּי גַם־כָּל־מַעֲשֵׂינוּ 12 †
domini nobis sunt dominati nostet Deus DOMINE . nobis es operatus
פָּעַלְתָּ לָנוּ׃ 13 † יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעָלוּנוּ אֲדֹנִים
. tuum nomen memorabimus ,*te in** tantum . *te praeter*‡
זוּלָתֶךָ לְבַד־בְּךָ נַזְכִּיר שְׁמֶךָ׃
visitasti propterea :resurgent non *manes*† ,viuent non Mortui
מֵתִים בַּל־יֶחְיוּ רְפָאִים בַּל־יָקֻמוּ s † 14
.eorum memoriam omnem perdidisti & ,eos *deleuisti*‡ &
וַתִּשְׁמֵלֵם וַתְּאַבֵּד כָּל־זֵכֶר לָמוֹ׃
Elongasti .te glorificasti ,genti addidisti ,DOMINE genti Addidisti
יָסַפְתָּ לַגּוֹי יְהוָה יָסַפְתָּ לַגּוֹי נִכְבַּדְתָּ רִחַקְתָּ 15 †
effuderunt :te visitauerūt angustia in DOMINE . terræ *fines*† omnes†
כָּל־קַצְוֵי־אָרֶץ׃ 16 † יְהוָה y בַּצַּר פָּקְדוּךָ z צָקוֹן x
appropinquabit† prægnans Sicut . eis * tua correctio ,*mussitationem* ‡
לַחַשׁ a מוּסָרְךָ לָמוֹ׃ 17 † כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב
tuis faciebus‡ à fuimus sic :fuis doloribus in *clamabit* ,*cruciabitur* *parturiendum ad*
b לְפָנֶיךָ הָיִינוּ c כֵּן חָלָינוּ חִוַּלְנוּ כְּמוֹ יָלַדְנוּ רוּחַ
:spiritum peperimus quasi ,*doluimus*‡ ,Concepimus . DOMINE
יְהוָה׃ 18 † הָרִינוּ d חַלְנוּ כְּמוֹ יָלַדְנוּ רוּחַ
. orbis habitatores ceciderunt nec ,terra *fit** non salutes
יְשׁוּעוֹת בַּל־נַעֲשֶׂה־אֶרֶץ וּבַל־יִפְלוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל׃ e
Expergiscimini . resurgent meum cadauer† ,tui mortui Viuent
יִחְיוּ מֵתֶיךָ 19 † נְבֵלָתִי יְקוּמוּן g הָקִיצוּ f
terra & ,tuus ros olerum ros‡ quia ,puluueris habitatores *dicite praeconia*‖ &
וְרַנְּנוּ h שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וָאָרֶץ
claude & ,tua *conclania in** ingredere,mi popule Vade . proiiciet *manes* ‡
רְפָאִים תַּפִּיל׃ 20 † לֵךְ i עַמִּי בֹא בַחֲדָרֶיךָ וְסְגֹר
donec ,momentum‡,paululum *velut* te Absconde . te super *tuam ianuam*†
דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִּמְעַט־רֶגַע עַד־ j
*visitandū ad**, suo loco de *egredieni*‡ DOMINVS ecce Quia . ira transeat
יַעֲבָר־זָעַם׃ 21 † כִּי־הִנֵּה יְהוָה יֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ לִפְקֹד
,*suos sanguines*† terra reuelabit & :eam super terræ habitatoris iniquitatē
עֲוֹן m יֹשֵׁב־הָאָרֶץ עָלָיו וְגָלְתָה הָאָרֶץ אֶת־דָּמֶיהָ
.suos interfectos *super* vltra operiet non &
וְלֹא־תְכַסֶּה עוֹד עַל־הֲרֻגֶיהָ׃

CAP. XXVII. כז

,grandi & ,duro suo gladio in DOMINVS visitabit illa die In
בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה 1 † בְּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה
Leuiathan *super* & , *vectem* ‡ serpentem Leuiathan *super* ,forti &
וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן
.mari in ‡ qui cetum occidet & :tortuosum serpentem
נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן וְהָרַג אֶת־הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם׃
.ei *accinite* ,*rubri vini** vinea : illa die In
בַּיּוֹם הַהוּא כֶּרֶם n חֶמֶר עַנּוּ־לָהּ׃ 2 †
:eam faciam rigare momenta ad ,eam *custodiens* ‡ DOMINVS Ego
אֲנִי יְהוָה נְצָרָהּ לְרְגָעִים אַשְׁקֶנָּה

gloriæ solium in erit & ,stabili loco in clauum * illum figam Et * vt
23 וּתְקַעְתִּיו † יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן וְהָיָה לְכִסֵּא כָבוֹד
domus gloria omnis illum super *pendebunt* Et .sui patris domus suspendetur
24 לְבֵית אָבִיו: וְתָלוּ [c] † עָלָיו כָּל כְּבוֹד בֵּית־ [c] תְּלָה
craterarum vasis à ,*parui vasa omnia* :*fœtus & genimina* sui patris filij & nepotes: omne vas paruum
25 אָבִיו [d] הַצְּאָצָאִים וְהַצְּפִעוֹת כָּל כְּלֵי הַקָּטָן מִכְּלֵי הָאַגָּנוֹת [d] וְעַד
dixit ,illa die In .*nablorum* † instrumenta omnia ad vsque & † hebelim.
loco in * fixus ‡ clauus remouebitur ,exercituum DOMINVS ‡ qui
illum super † quod onus excidetur & ,cadet & :stabili * fuerat † fuerat
יהוה צְבָאוֹת תָּמוּשׁ הַיָּתֵד הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם [e] נָאֱמָן וְנִגְרְעָה וְנָפְלָה וְנִכְרְתָה [e] הַמַּשָּׂא אֲשֶׁר־עָלֶיהָ
.est locutus DOMINVS quia
כִּי יְהוָה דִּבֶּר׃

CAP. XXIII. כג

est facta vastatio quia ,Tarsis † naues Vlulate : Sor Onus Prophetia
1 מַשָּׂא [f] † צֹר הֵילִילוּ [g] אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי־ [f] נָשָׁא
.eis est reuelatum Chittim terra de : *inuando ab domo de* † Tarsi, * vt non sit domus introitus.
מִבַּיִת מְבוֹא מֵאֶרֶץ כִּתִּים נִגְלָה־לָמוֹ׃ [g]
mare *trauiens* † ,Sidon *circuiens* ‡ : insulæ habitatores Silete ‡ negociator
2 † דֹּמּוּ [h] יֹשְׁבֵי אִי סֹחֵר צִידוֹן עֹבֵר יָם
fluminis messis ,Sichor semen multis aquis in Et .te repleuerunt † transfretãs
3 מְלֻאוּךָ׃ וּבְמַיִם רַבִּים זֶרַע שִׁחֹר קְצִיר יְאוֹר [h] דָּמֶם
.gentium negotiatio fuit & : eius prouentus
תְּבוּאָתָהּ [i] וַתְּהִי סְחַר גּוֹיִם׃ [i] הָיָה
Non : dicendo maris fortitudo ,mare dixit nam .Sidon Erubesce
4 † בּוֹשִׁי צִידוֹן כִּי אָמַר יָם מָעוֹז הַיָּם לֵאמֹר לֹא־
virgines exaltaui ,*electos* * enutriui non & ,peperi non & ,parturiui iuuenes, nec
חַלְתִּי [k] וְלֹא־יָלַדְתִּי וְלֹא גִדַּלְתִּי בַּחוּרִים רוֹמַמְתִּי בְתוּלוֹת׃ [k] חוּל
.Sor auditum secundũ *torquebuntur* ‡ ;Aegyptiis *rumor* *Sicut* Quando auditum erit ‡ dolebunt
5 כַּאֲשֶׁר־שָׁמַע לְמִצְרַיִם יָחִילוּ כִּשְׁמַע צֹר׃ † Tyri.
.insulæ habitatores vlulate ,Tarsis † in Transite † Tarsum,
6 † עִבְרוּ תַרְשִׁישָׁה הֵילִילוּ יֹשְׁבֵי אִי׃ ‡ erit
:eius antiquitas *quondam* * diebus à ?*hilaris* ‖ vobis ‡ hæc Nunquid ‖ quæ fuit exultans
7 † הֲזֹאת לָכֶם עַלִּיזָה מִימֵי־קֶדֶם קַדְמָתָהּ * antiquis
consuluit Quis .peregrinandum ad *longinquo* è ‡ eius pedes eam ducent ‡ longè
8 יוֹבְלוּהָ רַגְלֶיהָ מֵרָחוֹק לָגוּר׃ † מִי יָעַץ
,principes *eius* negociatores cuius ‡ † coronantem Sor super hoc † viros suos?
זֹאת עַל־צֹר הַמַּעֲטִירָה [l] אֲשֶׁר סֹחֲרֶיהָ [l] שָׂרִים [l] שׁוּר
,hoc consuluit exercituum DOMINVS ? terræ inclyti eius *mercatores* institores
כְּנַעֲנֶיהָ נִכְבְּדֵי־אָרֶץ׃ † יְהוָה צְבָאוֹת יָעָצָהּ
9 inclytos vniuersos *vilipendendũ* ad ‡ ,gloriç omnis superbiam *profanandam ad* ‡ ‡ vt profanaret
לְחַלֵּל [m] גְּאוֹן כָּל־[n] צְבִי לְהָקֵל כָּל־נִכְבְּדֵי־ [m] [n] ‖ vt vilipenderet
non ‡ ,Tarsis filiam : *tuum* * tanquam tuam terram Transi .terræ
10 אָרֶץ׃ † עִבְרִי אַרְצֵךְ כַּיְאֹר בַּת־תַּרְשִׁישׁ אֵין [m] גָּאָה
pertenefecit ‡ ,mare super extendit suam Manum .vltrà *cingulum* † [n] צָבָה
מָזַח עוֹד׃ † יָדוֹ נָטָה עַל־הַיָּם הִרְגִּיז [o] 11 * fluuium: ad ‡ quia
disperdendum ad ,negociatorem *ad* ‡ præcepit DOMINVS .regna † fortitudo
מַמְלָכוֹת יְהוָה צִוָּה אֶל־כְּנַעַן לַשְׁמֵד ‡ commouit
:*exultandum ad* * vltra adiicias Non : dixit Et .eius fortitudines ‖ super
12 מָעוֹזֶיהָ׃ † וַיֹּאמֶר לֹא־[o] תוֹסִיפִי עוֹד לַעֲלוֹז * vt exultes:
ibi etiam ,transi ,surge Chittim ‡ ;Sidon filia virgo oppressa [p] יַסֵּף
,fuit non populus iste, Chaldæi terra En .tibi erit requies non ‡ ad
הַמְעַשְּׁקָה בְתוּלַת בַּת־צִידוֹן כִּתִּיִּם קוּמִי עִבְרִי גַּם־ כתים
13 שָׁם לֹא־יָנוּחַ לָךְ׃ † הֵן אֶרֶץ כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה [p] ק
,eius ædes *suscitauerũt* ‡ ,eius arces erexerunt ;*desertorum* eam fundauit Assur naubus
אַשּׁוּר יְסָדָהּ [q] לְצִיִּים הֵקִימוּ בַחֻרְנָיו עוֹרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ ‡ contriuerunt
.ruinam in eam posuit בחוריו
שָׂמָהּ לְמַפֵּלָה׃ [q] פ
.vestra fortitudo est vastata quia : Tarsis * naues Vlulate * *Tarsi*
14 † הֵילִילוּ אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי שֻׁדַּד מָעוֹזְכֶן׃
,annis septuaginta Sor tradetur obliuioni & ,illa die in ,erit Et
15 † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁכַּחַת צֹר שִׁבְעִים שָׁנָה
Sor ipsi erit annorum septuaginta fine A † . vnius regis dies sicut † In
כִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד [r] מִקְצֵה [s] שִׁבְעִים שָׁנָה יִהְיֶה לְצֹר [r] יוֹם [s] קֵץ [t]
ciuitatem circui ,citharam Sume .meretricis canticum veluti
16 כְּשִׁירַת הַזּוֹנָה׃ † קְחִי כִנּוֹר [u] סֹבִּי עִיר [t] לָקַח
vt canticum *multiplica* ,*modulando bene fac* † : tradita obliuioni meretrix [u] סָבַב
זוֹנָה נִשְׁכָּחָה הֵטִיבִי נַגֵּן [x] הַרְבִּי־שִׁיר לְמַעַן † bene cane, frequenta
.*memoreris* * visitabit annorum septuaginta fine à ‡ erit Et * is in memoriam.
17 תִּזָּכֵרִי׃ † וְהָיָה מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִפְקֹד ‡ in
cum fornicabitur & ,*suum quæstum* † ad reuertetur & ,Sor DOMINVS † merces suas
יְהוָה אֶת־צֹר וְשָׁבָה לְאֶתְנַנָּהּ [y] וְזָנְתָה אֶת־ ‡ faciem terræ.
.*humi facies* ‡ super terræ regnis vniuersis
כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

merces .DOMINO sanctitas ,eius *quæstus* & ,eius negociatio erit Et
18 וְהָיָה † סַחְרָהּ וְאֶתְנַנָּהּ [x] קֹדֶשׁ לַיהוָה לֹא [x] הָנָה
coram Domino DOMINI *facies ad* habitantibus quia :reponetur neque recondetur Non
לְאוֹצָר וְלֹא יֻחְסַן כִּי לְיֹשְׁבִים לִפְנֵי יְהוָה
operimentum in & ,saturitatem ad comedendum ad :eius negociatio erit
יִהְיֶה סַחְרָהּ לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה
.vetus
עָתִיק׃

CAP XXIIII. כד

euacuat ‡ desolari facit ‖ subuertet faciem
deprauabit † & : eã *defrugans* ‡ &,terram *euacuans* DOMINVS Ecce
1 † הִנֵּה יְהוָה בּוֹקֵק הָאָרֶץ וּבוֹלְקָהּ וְעִוָּה
,populus sicut erit Et .eius habitatores faciet dispergere & ,eius *facies*
2 פָּנֶיהָ [z] וְהֵפִיץ יוֹשְׁבֶיהָ׃ † וְהָיָה כָּעָם [z] פּוּץ
:eius *hera* sic ,ancillã sicut :eius dominus sic ,seruus sicut :sacerdos sic domina
כַּכֹּהֵן כָּעֶבֶד כַּאדֹנָיו כַּשִּׁפְחָה כַּגְּבִרְתָּהּ
,fœnerator vt : mutuũ accipiens sic ,mutuans sicut :vendẽs sic ,emens sicut
כַּקּוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה כַּלֹּוֶה כַּנּוֹשֶׁה
* qui ‖ accipit
diripiendo & ,terra euacuabitur Euacuando .*eo ab ferens* ‖ fœnus * sic
3 כַּאֲשֶׁר נָשֹׂא בּוֹ׃ † הָבוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ וְהִבּוֹז
.hoc verbum est locutus DOMINVS quia : diripietur
תִּבּוֹז כִּי יְהוָה דִּבֶּר אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃
† Destructa est, ruit ‖ desolata ‡ ruit
sunt infirmati :orbis *decidit* ‡ ,est *infirmata* ‖ ;terra *defluxit* , *Luxit* †
4 † אָבְלָה נָבְלָה הָאָרֶץ אֻמְלְלָה נָבְלָה תֵּבֵל אֻמְלְלוּ
: *suis incolis sub hypocrisi est vsa* * terra Et .terræ populi *elatio* ‖
‖ excelsi * fuit impia propter habitatores ei': ‡ præceptum
מְרוֹם עַם־הָאָרֶץ׃ † וְהָאָרֶץ חָנְפָה תַּחַת יְשָׁבֶיהָ
5 fœdus dissipauerunt ,*statutum* ‡ mutauerunt , leges sunt transgressi quia
כִּי־עָבְרוּ [a] תּוֹרֹת חָלְפוּ חֹק הֵפֵרוּ בְּרִית
habitãtes sunt desolati &:terram *comedit* ‡ periurium Ideo .*seculi* †
6 עוֹלָם׃ † עַל־כֵּן אָלָה אָכְלָה אֶרֶץ וַיֶּאְשְׁמוּ יֹשְׁבֵי [a]
.*pusillum hominis remanebit* *&, terræ habitatores sunt combusti Ideo .ea in
בָהּ [b] עַל־כֵּן חָרוּ יֹשְׁבֵי אֶרֶץ וְנִשְׁאַר אֱנוֹשׁ מִזְעָר׃ [b] † חָרֶר
.corde læti omnes ingemuerunt :vitis est *infirmata* ,*mustum* LUXIT ‡ ‡ desolatum est vinũ, desolata
7 † אָבַל תִּירוֹשׁ אֻמְלְלָה־גָפֶן נֶאֶנְחוּ כָּל־שִׂמְחֵי־לֵב׃ † quieuit ‖ quieuit
,exultantium sonitus *cessauit* † , tympanorum gaudium Cessauit
8 † שָׁבַת מְשׂוֹשׂ [c] תֻּפִּים חָדַל שְׁאוֹן עַלִּיזִים [c] תָּפֵף
.citharæ gaudium *desiit* ‖
שָׁבַת מְשׂוֹשׂ כִּנּוֹר׃ ‡ Cũ canticis
.illam bibentibus sechar erit amara : vinum bibent non *cantico* In ‡
9 † בַּשִּׁיר לֹא [d] יִשְׁתּוּ־[e] יַיִן יֵמַר שֵׁכָר לִשְׁתָּיו׃ [d] שׁוּר
.*intrando ab* ‡ domus est clausa :*inanitatis* * ciuitas est Attrita ‖ vanitatis ‡ intrinsecus.
10 † נִשְׁבְּרָה קִרְיַת־[f] תֹּהוּ סָגַר כָּל־בַּיִת מִבּוֹא׃ [e] שָׁוְא [f] תֹּהוּ
,lætitia omnis est obtenebrata :plateis in † vinum propter Clamor † erit ‡ in
11 † צְוָחָה עַל־הַיַּיִן בַּחוּצוֹת עָרְבָה כָּל־שִׂמְחָה [g] שִׂמְחָה
desolatione ‡ &, solitudo vrbe in Remansit .terræ gaudium migrauit ‖ medio * cùm finita
12 גָּלָה מְשׂוֹשׂ הָאָרֶץ׃ † נִשְׁאַר בָּעִיר שַׁמָּה [g] וּשְׁאִיָּה
:populorum medio in ,terræ *interiori* ‖ in erit sic Quia .porta conteretur
13 יִכַּת־שָׁעַר׃ † כִּי־כֹה יִהְיֶה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הָעַמִּים
.vindemia fuerit *consummata si* * racemi sicut ,oleæ excussio sicut
כְּנֹקֵף זַיִת כְּעֹלְלֹת אִם־כָּלָה בָצִיר׃
laudabunt propter gloriam
DOMINI *excellentia in* , *dicent præconia* ‡ ,suam vocem eleuabunt Hi
14 † הֵמָּה [h] יִשְׂאוּ קוֹלָם [i] יְרַנְּנוּ בְּגַאוֹן יְהוָה [h] נָשָׂא
;DOMINVM glorificate vallibus in Ideo .*maria effrent vocem* † † exultabunt ab Occidẽte.
15 צָהֲלוּ טִמּוּ׃ † עַל־כֵּן בָּאֹרִים כַּבְּדוּ יְהוָה [i] רָנַן
.Israel Dei DOMINI nomen maris insulis in ‡ extremo
16 [k] בְּאִיֵּי הַיָּם שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ * laudes
meũ Secretũ :dixi & ,iusto gloriam ,audiuimus *cantus* * terræ *ala* ‡ Ab
† מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ [l] צְבִי לַצַּדִּיק וְאֹמַר רָזִי־ [k] חוֹל
,sunt præuaricati præuaricantes :mihi væ :mihi meum secretum ,mihi Quando auditum erit ‡ dolebunt
לִי רָזִי־־־לִי אוֹי לִי בּוֹגְדִים בָּגָדוּ [l] ‖ Tyri.
.sunt præuaricati præuaricantes præuaricatione &
† Tarsum,
וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ׃ ‡ erit
.terræ habitator te super ,laqueus & ,fouea & ,Formido ‖ quæ fuit exultans
17 † פַּחַד וָפַחַת [m] וָפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ׃ [m] פּוּחַ * antiquis
ascendens ‡ & :foueam in cader ,formidinis voce à *fugiens* ,erit Et ‡ longè
qui fugerit ‡ qui ascenderit
18 † וְהָיָה [n] הַנָּס מִקּוֹל הַפַּחַד יִפֹּל אֶל־הַפַּחַת וְהָעוֹלֶה † viros suos?
,aperientur excelso de cataractæ quia : laqueo *in* capietur ,foueæ medio de [n] נוֹס ‖ institores
מִתּוֹךְ הַפַּחַת יִלָּכֵד בַּפָּח כִּי־אֲרֻבּוֹת מִמָּרוֹם נִפְתָּחוּ
.terræ fundamenta contremiscent &
וַיִּרְעֲשׁוּ [o] מוֹסְדֵי אָרֶץ׃ ‡ vt profanaret ‖ vt vilipenderet
, terra se dissipauit dissipando ,terra se confregit Confringendo
19 † רֹעָה הִתְרֹעֲעָה הָאָרֶץ פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה אֶרֶץ
,ebrius sicut terra se *mouebit Mouendo* ‡ .terra se *excussit nutando* * [p] צָבָה
* mouendo mouit ‡ Agitando agitabit † mouebit se ‡ impietas
20 מוֹט הִתְמוֹטְטָה אֶרֶץ׃ † נוֹעַ תָּנוּעַ אֶרֶץ כַּשִּׁכּוֹר [p] צִיָּה [o] שׁוּם
,eius *prænaricatio* ‡ eam super erit grauis & :tugurium sicut *vacillabit* † & * *Tarsi*
וְהִתְנוֹדְדָה כַּמְלוּנָה וְכָבַד עָלֶיהָ פִּשְׁעָהּ
.terræ habitator te super ,laqueus & ,fouea & ,Formido

,noster aspectus sit Ecce : illa die in huius insulæ habitator dicet Et talis est
6 †וְאָמַר יוֹשֵׁב הָאִי הַיּוֹם הַהוּא הִנֵּה כֹּה מַבָּטֵנוּ
quomodo &,Assur regis *faciebus**à *erui ad*‡,auxilio pro *illuc* cōfugimus quò ‖vt liberaremur
אֲשֶׁר נַסֵּנוּ שָׁם לְהִנָּצֵל מִפְּנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֵיךְ
*facie ‡nos euademus
נִמָּלֵט אֲנָחְנוּ׃

CAP. XXI. כא

,transeundum ad *Meridie*† in turbines Vt .maris deserti *Onus* Prophetia
1 †מַשָּׂא מִדְבַּר־יָם כְּסוּפוֹת בַּנֶּגֶב לַחֲלוֹף †Austro
:mihi est nunciata dura Visio .formidabili terra de venit deserto è
2 חָזוּת קָשָׁה הֻגַּד־לִי נוֹרָאָה׃ מִמִּדְבַּר בָּא מֵאֶרֶץ
obside :Helam Ascende .vastator vastator ‡ & ,præuaricator præuaricator*
הַבּוֹגֵד בּוֹגֵד וְהַשּׁוֹדֵד שׁוֹדֵד עֲלִי עֵילָם צוּרִי
sunt repleti Propterea .feci cessare eius gemitum omnem :Madai
3 מָדַי כָּל־אַנְחָתָהּ הִשְׁבַּתִּי׃ †עַל־כֵּן מָלְאוּ
: parturietis *tormina*‡ sicut ,me apprehenderunt *tormina* †,dolore mei lumbi
מָתְנַי חַלְחָלָה ᵘצִירִים אֲחָזוּנִי כְּצִירֵי יוֹלֵדָה
.*videndo à* † fui territus :*audiendo ab* ‡ me *Distorsi* *
ˣנָעֵיתִי מִשְּׁמֹעַ נִבְהַלְתִּי ʸמֵרְאוֹת׃
posuit *mei amplexus crepusculum* † :me terruit horror ,meum cor Errauit
4 †תָּעָה לִבִּי פַּלָּצוּת בִּעֲתָתְנִי אֶת נֶשֶׁף חִשְׁקִי ʸשָׂם
,speculam speculando ,mensam Disponendo .*terrorem** in mihi
לִי לַחֲרָדָה׃ †עָרֹךְ הַשֻּׁלְחָן צָפֹה הַצָּפִית
5 .clypeum vngite ,principes surgite : bibendo ‡ comedendo
אָכוֹל שְׁתֹה קוּמוּ הַשָּׂרִים מִשְׁחוּ ᶻמָגֵן׃
,speculatorem statue ,Vade :Dominvs me ad dixit sic Etenim
6 †כִּי כֹה אָמַר אֵלַי אֲדֹנָי לֵךְ הַעֲמֵד הַמְצַפֶּה
currum ,equitum par ,currum vidit Et .*indicalit*† ,viderit ‖ qui
אֲשֶׁר יִרְאֶה ᵃיַגִּיד׃ †וְרָאָה רֶכֶב צֶמֶד פָּרָשִׁים רֶכֶב
7 .attentione multâ ,attentione attendit Et .cameli currum * ,asini
חֲמוֹר רֶכֶב גָּמָל וְהִקְשִׁיב קֶשֶׁב ᵇרַב־קָשֶׁב׃
iugiter *stans* ‖ ego ,mi Domine ,speculam super ‡:Leo clamauit Et
8 †וַיִּקְרָא אַרְיֵה עַל־מִצְפֶּה ׀ אֲדֹנָי אָנֹכִי עָמֵד תָּמִיד
.noctibus totis *stans* ‡ ego meam custodiam super & ,*iugiter* †
יוֹמָם וְעַל־מִשְׁמַרְתִּי אָנֹכִי נִצָּב כָּל־הַלֵּילוֹת׃
,respondit & : equitum par viri currus venit hic ecce Et
9 †וְהִנֵּה־זֶה בָּא רֶכֶב אִישׁ צֶמֶד פָּרָשִׁים ᶜוַיַּעַן
contriuit eius deorum sculptilia omnia & ,Babel cecidit Cecidit :dixit &
וַיֹּאמֶר נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל וְכָל־פְּסִילֵי אֱלֹהֶיהָ שִׁבֵּר
Dominvs à audiui quæ :meæ areæ *filius* & mea Tritura .terram in filij
לָאָרֶץ׃ †מְדֻשָּׁתִי ᵈוּבֶן־גָּרְנִי אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה
10 .vobis annunciaui ,Israel Deo exercituum
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִגַּדְתִּי לָכֶם׃
,nocte de quid Custos : Schir de *clamans** me ad : Dumah *Onus* Prophetia
11 †מַשָּׂא דוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה־מִּלֵּילָה * clamat
etiam & mane Venit : custos Dixit ? nocte de quid custos
שֹׁמֵר מַה־מִּלַּיְלָה׃ †אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם־ e נָשָׂא
12 .venite ,reuertimini , quærite *quæretis* ‡ si : nox
לַיְלָה אִם ᶠתְּבָעְיוּן בְּעָיוּ שׁוּבוּ אֲתָיוּ׃ quæritis
semitæ † , morabimini Harab in saltu In : Harab in *Onus* ‖ f בָּעָה
13 †מַשָּׂא בָּעֲרָב בַּיַּעַר בָּעֲרָב ᵍתָּלִינוּ אֹרְחוֹת Prophetia
terræ habitatores ,aquæ venite sitienti occursum In .Dedanim † ô
דְּדָנִים׃ †לִקְרַאת צָמֵא ʰהֵתָיוּ מַיִם יֹשְׁבֵי אֶרֶץ ג לין
14 .*vagantem* ‡ præuenite eius pane cum Temah ד אתה
תֵּימָא בְּלַחְמוֹ קִדְּמוּ נֹדֵד׃ fugientem
,*expansi* ‡ gladij *faciebus* † à *seuagati sunt*‡ gladiorū *faciebus* *à Quoniam facie
15 †כִּי־מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה ‡fugerunt
.prælij grauitatis *faciebus* * à & ,extenti arcus *faciebus* † à & †facie
וּמִפְּנֵי קֶשֶׁת דְּרוּכָה וּמִפְּנֵי כֹּבֶד מִלְחָמָה׃ ‡nudati,
anni sicut ,*anno adhuc* ‡ In : me ad Dominvs dixit sic Quia ‖facie
16 †כִּי־כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֵלַי בְּעוֹד שָׁנָה ⁱכִּשְׁנֵי *facie
residuum Et .Chedar gloria omnis consumetur & ,mercenarij ‡termino
17 שְׂכִיר וְכָלְתָה כָּל־כְּבוֹד קֵדָר׃ †וּשְׁאָר anni, i שָׁנָה
Dominvs nam : imminuentur Chedar filiorum fortium *arcus numeri*† pauci erunt
מִסְפַּר־קֶשֶׁת גִּבֹּרֵי בְנֵי־קֵדָר יִמְעָטוּ כִּי יְהוָה numero iaculatores
.est locutus Israel Deus
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל דִּבֵּר׃

CAP. XXII. כב

ascendisti quia ,nunc tibi Quid . visionis vallis *Onus* * Prophetia
1 †מַשָּׂא ᵃגֵּיא חִזָּיוֹן מַה־לָּךְ אַפּוֹא כִּי־עָלִית a נשא
,tumultuans † vrbs ,plena *Tumultuationibus* ? tecta in tu omnis b חזה
2 כֻּלֵּךְ לַגַּגוֹת׃ †תְּשֹׁאוֹתֵי מְלֵאָה עִיר הֲמוֹנָה Tumultus
. bello mortui neque ,gladio interfecti non tui Interfecti .læta ciuitas †olim
קְרוּיַיִךְ עַלִּיזָה חֲלָלַיִךְ לֹא חַלְלֵי־חֶרֶב וְלֹא ᶜמֵתוּ מִלְחָמָה׃ c מות

Omnes .sunt ligati *arcu ab* † ,simul *sunt vagati** tui *gubernatores* Cuncti principes
3 †כָּל־קְצִינָיִךְ נָדְדוּ יַחַד מִקֶּשֶׁת אָסְרוּ כָּל־ *fugerunt
.fugerant *longè à** ,patiter sunt vincti *tui* ‖ inuenti ‡ † à iaculatoribus
נִמְצָאַיִךְ אָסְרוּ יַחְדָּו מֵרָחוֹק בָּרָחוּ׃ ‡ qui
festinetis ne : fletu in me *amarificabo*† ,me à *Resipicite* ‡ :dixi Propterea ‖ sunt in te
4 †עַל־כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר ᵈבְּבֶכְיִ אַל־ * & sic qui procul
.mei populi filiæ ‖ *vastatione* super me consolari ‡ Cessate
תְּאִיצוּ ᵉלְנַחֲמֵנִי עַל־שֹׁד בַּת־עַמִּי׃ † amaritudine afficiam
Domino *perplexitatis* ‡ & ,conculcationis & ,contritionis dies Quia שָׁעָה ᶜאוֹן d
5 †כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה לַאדֹנָי ‖ populatione
clamor † &,parietem *exparietans*‡ ,visionis Valle in exercituum Dominо* ‡ coartationis
יֱהוִה צְבָאוֹת בְּגֵי חִזָּיוֹן מְקַרְקַר קִר וְשׁוֹעַ * Deo
hominis curru in pharetram *tulit* ‡ Helam Et .montem ad ‡ diruens
6 אֶל־הָהָר׃ †וְעֵילָם נָשָׂא אַשְׁפָּה בְּרֶכֶב אָדָם † clamans
tuarum vallium electio † ,fuit Et .*clypeum denudauit*‡ Chir &,equitum* ‡ sumpsit
7 פָּרָשִׁים וְקִיר עָרְתָה ᶠמָגֵן׃ †וַיְהִי מִבְחַר־עֲמָקַיִךְ * &
.*portam versus posuerunt ponendo* ‡ , equites & ,*curru* ‡ sunt repletæ ‡ manifestauit clypeos.
מָלְאוּ רֶכֶב וְחַפָּרָשִׁים שָׁתוּ ᵍשָׁתָּה הַשָּׁעָרָה׃ † electæ valles tuæ
illa die in respexisti & :Iehudah operimentum‡discooperuit Et f גיא
8 †וַיְגַל אֶת־מָסַךְ יְהוּדָה וַתַּבֵּט בַּיּוֹם הַהוּא ‡ cutribus, g שות
Dauid ciuitatis scissuras * Et .*syluæ domus armaturam** ad ‖ bellādo bellauerunt in porta.
9 אֶל־נֶשֶׁק בֵּית הַיָּעַר׃ †וְאֶת־בְּקִיעֵי עִיר־דָּוִד ‡ inimicus
.inferiotis piscinæ aquas congregastis & .*sunt* multiplicatæ quia :vidistis * arma
רְאִיתֶם כִּי־ ᵏרַבּוּ וַתְּקַבְּצוּ אֶת־מֵי הַבְּרֵכָה הַתַּחְתּוֹנָה׃ h גלה
domos destruxistis & ,numerastis Ieruſalaim domos Et i סכך
10 †וְאֶת־בָּתֵּי יְרוּשָׁלַם סְפַרְתֶּם ˡוַתִּתְּצוּ הַבָּתִּים k רבב
muros duos inter fecistis *lacum* Et .murum muniendum ad congregationem
11 לְבֵצַר הַחוֹמָה׃ †וּמִקְוָה ᵐעֲשִׂיתֶם בֵּין הַחֹמֹתַיִם ‡ pro
eius plasmatorē &,eius factorē ad suspexistis nō & ,veteris piscinæ aquis‡ l בנה
לְמֵי הַבְּרֵכָה הַיְשָׁנָה וְלֹא ⁿהִבַּטְתֶּם אֶל־עֹשֶׂיהָ וְיֹצְרָהּ m נתץ
.vidistis non longè de
מֵרָחוֹק לֹא רְאִיתֶם׃ n עשה
,fletū ad ,illa die in exercituum Dominvs † Dominus vocabit Et o נבט
12 †וַיִּקְרָא אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי † Deus
.sacci cingulum ad & , caluitium ad & , planctum ad & p שקק
וְלִמְסִפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגֹר שָׂק׃ ‡est eis
,*pecus**iugulando &,*bouem* ‖ occidendo ,lætitia & ,gaudium ‡ ecce Et ‖ boues,
13 †וְהִנֵּה ᵖשָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הָרֹג בָּקָר וְשָׁחֹט צֹאן * pecudes,
quia : bibendo & comedendo : vinum bibendo & carnem comedendo q שוש
אָכוֹל בָּשָׂר ʳוְשָׁתוֹת יַיִן אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי r שתה
Dominі ,meis auribus in reuelabitur Et .moriemur cras
14 מָחָר נָמוּת׃ †וְנִגְלָה בְּאָזְנֵי יְהוָה
,moriamini donec ,vobis hæc iniquitas expiabitur si : exercituum
צְבָאוֹת אִם־יְכֻפַּר ˢהֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד־ s עון
.exercituum Dominvs Dominus dixit
אֲמַר אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת׃ t חמתון
ad ingredere,Vade :exercituum Dominvs ‡Dominus dixit Sic
15 †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת ᵛלֵךְ־ˣבֹּא אֶל־ Deus
: ‡ ,domum super * qui ,Sebnah ad istum thesaurarium
הַסֹּכֵן הַזֶּה עַל־שֶׁבְנָא אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת׃ u ילך
?sepulchrum hîc tibi ex cidisti quia :hîc ‡ tibi quis & :hîc† tibi Quid x בוא
16 †מַה־לְּךָ פֹּה וּמִי־לְךָ פֹּה כִּי־חָצַבְתָּה לְךָ פֹּה קֶבֶר * est
.sibi tabernaculum petra in *statuens* ‡ ,suum sepulchrum *altitudinē excidens* * ‡ & die ei:
חֹצְבִי מָרוֹם ʲקִבְרוֹ חֹקְקִי בַסֶּלַע מִשְׁכָּן לוֹ׃ † negotij
te *amiciens* ‡ & ,*vir transportatione* te *transportans* † Dominvs Ecce ‡ est
17 †הִנֵּה יְהוָה מְמַלְטֵלְךָ טַלְטֵלָה גֶּבֶר וְעֹטֵךְ * sicut qui excidit in excelso
terram ad pilā sicut ,*cōuolutione* te *conuoluet* Conuoluendo* .amiciendo ‡ qui statuit
18 עָטֹה׃ †צְנוֹף יִצְנָפְךָ צְנָפָה כַּדּוּר אֶל־אֶרֶץ † migrando migrare facit
ignominia ,tuæ gloriæ currus ‡ ibi & ,morieris ibi :*manibus*† latam te, ô fortis,
רַחֲבַת יָדָיִם שָׁמָּה תָמוּת וְשָׁמָּה מַרְכְּבוֹת כְּבוֹדְךָ ‡ amiciet
.tui Domini domus *Circundan*- ‖ locis
קְלוֹן ʸבֵּית אֲדֹנֶיךָ׃ *do circunda*- ‡ erunt
.te diruet tuo statu de & ,tua statione de te expellam Et *bit te circui*- y קלה
19 †וַהֲדַפְתִּיךָ ᶻמִמַּצָּבֶךָ וּמִמַּעֲמָדְךָ יֶהֶרְסֶךָּ׃ *tu*, z נצב
filium Eliachim meum seruum vocabo & ,illa die in erit Et
20 †וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְקָרָאתִי לְעַבְדִּי לְאֶלְיָקִים בֶּן־ cingulo
tuo *balteo* & ,tua tunica eum induam Et . Chilchiiahu a נבט
21 חִלְקִיָּהוּ׃ †וְהִלְבַּשְׁתִּיו כֻּתָּנְתֶּךָ ᵃוְאַבְנֵטְךָ patrem in erit & :eius manū in dabo tuam potestatem & ,eum confortabo
אֲחַזְּקֶנּוּ וּמֶמְשַׁלְתְּךָ אֶתֵּן בְּיָדוֹ וְהָיָה לְאָב
. Iehudah domui & ,Ieruſalaim habitatori
לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְלְבֵית יְהוּדָה׃ b נתן
,aperiet & : eius humerum super Dauid domus clauem dabo Et ‖ erit qui
22 †וְנָתַתִּי ᵇמַפְתֵּחַ בֵּית־דָּוִד עַל־שִׁכְמוֹ וּפָתַח claudat:
. *aperiens* † non & ,*claudet* & :*claudens* * non & † erit qui aperiat.
וְאֵין סֹגֵר וְסָגַר וְאֵין פֹּתֵחַ׃

considerabo & ,Quiescam :me ad DOMINVS dixit sic Quia
4 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֵלַי אֶשְׁקְטָה וְאַבִּיטָה ‡ aestu in rorida nubes sicut ,*lucem super nitidus calor* sicut ,meo *parato* loco in
בְּמכוֹנִי כְּחֹם עַל אוֹר כְּעָב טַל בְּחֹם vua acerba & ,*gemmam consummare iuxta* ‡ ,messem ante Nam .messis
5 קָצִיר כִּי לִפְנֵי קָצִיר ‡ & ,falcibus *in malleolos** praecidat & ‡ ,flos ‡ erit matureſcens
גֹּמֶל יִהְיֶה נֵצָה וְכָרַת הַזַּלְזַלִּים בַּמַּזְמֵרוֹת וְאֶת volucri † simul Relinquentur .*amputet* ‡ ,auferat propagines
6 הַנְּטִישׁוֹת חָסִיר יָהֵזּוּ ‡ יַעְזְבוּ יַחְדָּו לְעֵיט omnis & ,*volucris** ea ſuper æſtiuabit & ‡ ,terræ *animali* ‡ & ,montium
הָרִים וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ יָקֵץ עָלָיו הָעַיִט וְכָל־ .hyemabit ea ſuper terræ beſtia
בֶּהֱמַת הָאָרֶץ עָלָיו יַחֳרֶף ‡ populi exercituum DOMINO munus deferetur illo tempore In
7 בָּעֵת הַהִוא יוּבַל־שַׁי ליהוה צְבָאוֹת עָם *linea* † gente ,vltrà & ,*ipſo ab* ‡ terribili populo à & ,depilati & tracti
מְמֻשָׁךְ וּמוֹרָט וּמֵעָם נוֹרָא מִן־הוּא וְהָלְאָה גּוֹי קַו־ locum ad ,*eius* terram flumina diripuerunt cuius ,*conculcationis* † & ,*linea*
קַו וּמְבוּסָה אֲשֶׁר בָּזְאוּ נְהָרִים אַרְצוֹ אֶל־מְקוֹם .Sion montem ,exercituum DOMINI nominis
שֵׁם־יְהוָה צְבָאוֹת הַר־צִיּוֹן ‡

CAP. XIX. יט

nubem ſuper equitans DOMINVS Ecce . Aegypti Onus
1 מַשָּׂא מִצְרָיִם הִנֵּה יְהוָה רֹכֵב עַל־עָב Aegypti *vana* ‡ ſe mouebunt & ‡ , Aegyptum ingredietur & ,leuem
קַל וּבָא מִצְרַיִם וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם .eius *interiori* ‡ in liquefiet Aegypti cor & ,eius *faciebus* à
מִפָּנָיו וְלֵבַב מִצְרַיִם יִמַּס בְּקִרְבּוֹ ‡ vir pugnabunt & ,Aegypto cum Aegyptum confundam Et
2 וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם וְנִלְחֲמוּ אִישׁ־ regnum ,ciuitatem in ciuitas ,ſuum *ſocium* in vir & ,ſuum frattrem in
בְּאָחִיו וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ עִיר בְּעִיר מַמְלָכָה ,eius *intimo* in Aegypti ſpiritus euacuabitur Et .regnum in
בְּמַמְלָכָה ‡ 3 וְנִבְקְתָה רוּחַ־מִצְרַיִם בְּקִרְבּוֹ ,diuinos *ad* & ‡ , *vana ad quærent* & , *deglutiam** eius conſilium &
וַעֲצָתוֹ אֲבַלָּע וְדָרְשׁוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֶל־ .*ſciolos* † ad & ,pythones ad &
הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים ‡ fortis rex & ,*duri** dominorum manu in Aegyptum *concludam* ‡ Et
4 וְסָכַרְתִּי אֶת־מִצְרַיִם בְּיַד אֲדֹנִים קָשֶׁה וּמֶלֶךְ עַז .exercituum DOMINVS dominator dixit ,*eos in* ‡ dominabitur
יִמְשָׁל־בָּם נְאֻם הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת ‡ areſcet & ,exſiccabitur fluuius & ‡ ,mari de aquæ *deficient* † Et
5 וְנִשְּׁתוּ־מַיִם מִיָּם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ ‡ *rini* ‡ ſiccabuntur & ,attenuabuntur ,flumina facient elongare Et
6 וְהַאֲזִנִיחוּ נְהָרוֹת דָּלְלוּ וְחָרְבוּ יְאֹרֵי .excidentur *carectum** &, calamus :*munitionis*
מָצוֹר קָנֶה וְסוּף קָמָלוּ ‡ 7 עָרוֹת עַל־יְאוֹר .*ipſum* ‡ non & ,propulſabitur ,areſcet riui ſementis omnis & ,*rini* os † iuxta
עַל־פִּי יְאוֹר וְכֹל מִזְרַע יְאוֹר יִבַּשׁ נִדַּף וְאֵינֶנּוּ riuum in proiicientes omnes lugebunt & ,piſcatores mœrebunt Et
8 וְאָנוּ חַרְטֻמִּים וְאֶבְלוּ כָּל־מַשְׁלִיכֵי בַיְאוֹר .infirmabuntur ,aquarum *faciebus* in rete expandentes & ,hamum
חַכָּה וּפֹרְשֵׂי מִכְמֶרֶת עַל־פְּנֵי־מָיִם אֻמְלָלוּ texentes & ,pectinata lina operantes afficientur pudore Et
9 וּבֹשׁוּ עֹבְדֵי פִשְׁתִּים שְׂרִיקוֹת וְאֹרְגִים clauſuram *facientes omnes* ,cõtrita eius retia erunt Et .retia *perforata*
חוֹרָי ‡ 10 וְהָיוּ שָׁתֹתֶיהָ מְדֻכָּאִים כָּל־עֹשֵׂי שֶׂכֶר ſapientes ,Sohan principes ſtulti Veruntamen .*animæ** ſtagnorum
אַגְמֵי־נָפֶשׁ ‡ 11 אַךְ־אֱוִלִים שָׂרֵי צֹעַן חַכְמֵי ad ‡ dicetis quomodo :infatuatum eſt conſilium ‡ ,Parhoh conſiliarij
יֹעֲצֵי פַרְעֹה עֲצָה נִבְעָרָה אֵיךְ תֹּאמְרוּ אֶל־ *antiquitatis* ‡ regum filius , * ego ſapientum Filius : Parhoh
פַּרְעֹה בֶּן־חֲכָמִים אֲנִי בֶּן־מַלְכֵי־קֶדֶם ‡ quid *ſciant* ‡ & ,tibi nunc *indicent* ‡ & ,tui ſapientes nunc *ipſi* † Vbi
12 אַיּוֹם אֶפּוֹא חֲכָמֶיךָ וְיַגִּידוּ נָא לָךְ וְיֵדְעוּ מַה־ ſunt Infatuati .Aegyptum ſuper exercituum DOMINVS *conſuluerit** .
יָּעַץ יְהוָה צְבָאוֹת עַל־מִצְרָיִם ‡ 13 נוֹאֲלוּ Aegyptũ fecerunt errare & ,Noph principes ſunt *decepti*, Sohan principes
שָׂרֵי צֹעַן נָשְׂאוּ שָׂרֵי נֹף וְהִתְעוּ אֶת־מִצְרַיִם ſpiritum eius *interiori* † in miſcuit DOMINVS .eius tribuum angulo
פִּנַּת שִׁבְטֶיהָ ‡ 14 יְהוָה מָסַךְ בְּקִרְבָּהּ רוּחַ ſuo opere omni in Aegyptum fecerunt errare & ,peruerſitatum
עִוְּתִים וְהִתְעוּ אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַעֲשֵׂהוּ

נָבַט חָמָם aer ſerenus ſuperu eniẽte luce, יחיר ו
צָחַח ‡ cùm cõſum matus fuerit † flos ‡ vt ‡ ſi
* quis palmites ‡ succidens.
נוּץ סוּר
קוּץ הָזַז † auibus ‡ beſtijs * auis,
ex quo fuit, † lineatim יְרֵא
‡ conculcata
נְשָׁא ſimulachra
נוּעַ facie ‡ medio
סָמַם
amicum
medio
deſtruam , & interrogabũt ſimulachra, † arioles.
יָעַץ
אוֹב עָזַז ‡ tradam * durorum, ‡ eis.
† deperdẽtur
נָשַׁת ‡ flumina Aegypti.
* iuncus ‡ quæ ſunt ripam fluminis, ‡ crit.
דוּג
† medio
חָכָךְ ſuperficie
vna cum iis qui faciunt עָשָׂה
* pro piſcib⁹.
שׁוּר
‡ quorum † eſt ‡ pro * ſum ‡ antiquorũ? † ſunt ‡ annuncient Inotificent * decreuerit
יָעַץ הָעָה
† errauerunt

sicut erat ebrius הָעָה
stupebit & timebit * facie eleuationis ‡ eleuat נוּף
† terra ‡ pauorem * ſibi timebit, à facie יָעַץ ‡ decreuit
lingua Chenahanitide, שִׂפָה * *deſtructionis*
titulus נֵצַב
facie עָוַד
ab * יָשַׁע נָצַל
oblationem, vouebunt & ,*munus* & ,ſacrificium facient & ,illa die in DOMINVM
DOMINVS percutiet Et .reddent & ,DOMINO votum
,DOMINVM ad reuertentur & :ſanando & ,percutiendo Aegyptum
placabitur שׁוּב
Aegypto ib *ſtrata* via erit illa die In .eos ſanabit &,eis *erit exorabilis* &
obſequentur סָלַל
medio
‡ in quo ingreſſus eſt * cũ mitteret בּוֹא
‡ ſolue † de שָׁקַק
‡ ſolue de pedibus tuis: עָשָׂה
* erit
pudore afficientur חָתַת נָבַט

,opus Aegypto erit non Et .ſuo vomitu in *ebrium errare ſecundum*
כְּהֶהָעוֹת שִׁכּוֹר בְּקִיאוֹ ‡ 15 וְלֹא־יִהְיֶה לְמִצְרַיִם מַעֲשֶׂה .iuncus & ramus ,cauda & caput fecerit quod
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה רֹאשׁ וְזָנָב כִּפָּה וַאֲגְמוֹן ‡ *pauebit & contremiſcet* & :mulieres ſicut Aegyptus erit illa die In
16 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִצְרַיִם כַּנָּשִׁים וְחָרַדִי וּפָחַד *agitans* ‡ ipſe quam exercituum DOMINI manus *agitationu faciebus** à
מִפְּנֵי תְּנוּפַת יַד־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר־הוּא מֵנִיף :*tremorem* ‡ in Aegypto Iehudah .*humus* † erit Et .eam ſuper
17 עָלָיו ‡ 17 וְהָיְתָה אַדְמַת יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחָגָא conſilij *faciebus* à ,*pauebit ſe in** ,illius fuerit recordatus qui omnis
כֹּל אֲשֶׁר יַזְכִּיר אֹתָהּ אֵלָיו יִפְחָד מִפְּנֵי עֲצַת .eum ſuper *conſulens* ‡ ipſe quod exercituum DOMINI
יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר־הוּא יוֹעֵץ עָלָיו׃ ,Aegypti terra in ciuitates quinque erunt illa die In
lingua Chenahanitide, שִׂפָה 18 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ חָמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם :exercituum DOMINVM per iurantes & ,*Chenahan labio* loquentes
מְדַבְּרוֹת שְׂפַת כְּנַעַן וְנִשְׁבָּעוֹת לַיהוָה צְבָאוֹת .vni dicetur Heres* ciuitas
עִיר הַהֶרֶס יֵאָמֵר לְאֶחָת ‡ Aegypti terræ medio in DOMINO altare erit illa die In
19 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם .DOMINO eius terminum iuxta *ſtatua* &
titulus נֵצַב
facie עָוַד
,opprimentium *faciebus* à DOMINVM ad clamabunt nam :Aegypti
מִצְרַיִם כִּי־יִצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה מִפְּנֵי לֹחֲצִים .eos liberabit & ,magnatem & ,ſeruatorem eis mittet &
וְיִשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ וְרָב וְהִצִּילֵם ‡ Aegyptij cognoſcent & ,Aegypto * DOMINVS cognoſcetur Et
ab * יָשַׁע נָצַל
oblationem, יָרַע 21 וְנוֹדַע יְהוָה לְמִצְרַיִם וְיָדְעוּ מִצְרַיִם vouebunt & ,*munus* & ,ſacrificium facient & ,illa die in DOMINVM
אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְעָבְדוּ זֶבַח וּמִנְחָה וְנָדְרוּ־ DOMINVS percutiet Et .reddent & ,DOMINO votum
22 נֶדֶר לַיהוָה וְשִׁלְּמוּ ‡ ,DOMINVM ad reuertentur & :ſanando & ,percutiendo Aegyptum
placabitur שׁוּב
Aegypto ib *ſtrata* via erit illa die In .eos ſanabit &,eis *erit exorabilis* &
obſequentur סָלַל
23 וְנָגַף יְהוָה נָגֹף וְרָפוֹא וְשָׁבוּ עַד־יְהוָה ‡ ,Assur in Aegyptus & ‡ , Aegyptum in Assur intrabit & , Assur ad
וְנֶעְתַּר לָהֶם וּרְפָאָם ‡ 23 בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְסִלָּה מִמִּצְרַיִם אַשּׁוּרָה וּבָא־אַשּׁוּר בְּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם בְּאַשּׁוּר erit illa die In .Assur ipſi Aegyptij *ſeruient* &
medio
24 וְעָבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־אַשּׁוּר ‡ 24 בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה .terræ *interiori* in benedictio ,Assur & ,Aegypto tertius Iſrael
יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה לְמִצְרַיִם וּלְאַשּׁוּר בְּרָכָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ Benedictus :dicendo ,exercituum DOMINVS *ei* benedixit Cui
25 אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר בָּרוּךְ ‡ mea hæreditas & ,Assur mearũ manuũ opus & ,Aegypti meus populus
עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יָדַי אַשּׁוּר וְנַחֲלָתִי .Iſtael
יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XX. כ

eum *mittendo in** ,Aſdod in Tarthan *ingredi* ‡ anno In
1 בִּשְׁנַת בֹּא תַרְתָּן אַשְׁדּוֹדָה בְּשָׁלְחַ אֹתוֹ .eam cepit & , Aſdod cum pugnaſſet & ,Assur rex Sarghon
סַרְגּוֹן מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּלָּחֶם בְּאַשְׁדּוֹד וַיִּלְכְּדָהּ׃ Ieſahiahu manum per DOMINVS eſt locutus illo tempore In
2 בָּעֵת הַהִוא דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד יְשַׁעְיָהוּ ‡ ,tuis lumbis *deſuper* † ſaccum *ſolues* ‡ & , Vade :dicendo ,Amos filij
בֶּן־אָמוֹץ לֵאמֹר לֵךְ וּפָתַחְתָּ הַשַּׂק מֵעַל מָתְנֶיךָ ,nudus eundo ſic fecit & : *tuo pede deſuper ſolues* ‡ tuum calceamentum &
וְנַעֲלְךָ תַּחֲלֹץ מֵעַל רַגְלֶךָ וַיַּעַשׂ כֵּן הָלַךְ עָרֹם ambulauit Quemadmodũ : DOMINVS Dixitque .diſcalceatus &
וְיָחֵף׃ 3 וַיֹּאמֶר יְהוָה כַּאֲשֶׁר הָלַךְ signum annis tribus ;diſcalceatus & , nudus Ieſahiahu meus ſeruus
עַבְדִּי יְשַׁעְיָהוּ עָרֹם וְיָחֵף שָׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹת rex ducet Sic .Aethiopiam ſuper & ,Aegyptum ſuper* portentũ &
4 וּמוֹפֵת עַל־מִצְרַיִם וְעַל־כּוּשׁ ‡ pueros ,Aethiopicam tranſmigrationẽ & , Aegypti captiuitatem Assur
כֵּן יְנַהֵג מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת־שִׁבְיַ מִצְרַיִם וְאֶת־גָּלוּת .Aegypti *nuditate nate* diſcoopertos &,diſcalceatũ & nudum , ſenes &
זְקֵנִים עָרוֹם וְיָחֵף וְחַשּׂוּפֵי שֹׁת עֶרְוַת מִצְרָיִם׃ ab & ,ſuo aſpectu Aethiopia ab ,*erubeſcent* ‡ & ,confringentur Et
5 וְחַתּוּ ‡ וּבֹשׁוּ מִכּוּשׁ מִבְטַחָם וּמִמִּצְרַיִם .ſua gloria Aegypto
תִּפְאַרְתָּם׃

CAP. XVII. יז

Prophetia
* remouebitur ne sit
נָשָׂא [z] סוּר [y]
[a] הָיָה
* erit

erit & ,ciuitas *remota* * Dammesec Ecce .Dammesec Onus

1 [†] מַשָּׂא דַּמֶּשֶׂק הִנֵּה דַמֶּשֶׂק [z] מוּסָר מֵעִיר וְהָיְתָה
,eruat gregibus Haroher ,ciuitates Derelictæ .ruinæ aceruus
2 [a] מְעִי מַפָּלָה׃ [†] עֲזֻבוֹת עָרֵי עֲרֹעֵר לַעֲדָרִים תִּהְיֶינָה
,Ephraim ab munitio cessabit Et .exterrens * non & ,accubabunt &
3 וְרָבְצוּ וְאֵין מַחֲרִיד׃ [†] וְנִשְׁבַּת מִבְצָר מֵאֶפְרַיִם
Israel filiorum gloria sicut : Aram residuo & ,Dammesec à regnum &
וּמַמְלָכָה מִדַּמֶּשֶׂק וּשְׁאָר אֲרָם כִּכְבוֹד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
illa die in ,erit Et .exercituum DOMINVS dixit ,erunt
4 יִהְיוּ נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת׃ [†] וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
.macrescet eius carnis pinguedo & ,Iahacob gloria attenuabitur
יֵרֵל כְּבוֹד יַעֲקֹב וּמִשְׁמֶן בְּשָׂרוֹ יָרְזֶה׃
,metat spicas eius brachium & ,*segetis messem colligere* sicut erit Et
5 [†] וְהָיָה כְּאֹסֵף קָצִיר קָמָה וּזְרֹעוֹ שִׁבֳּלִים יְקַצֹּר
.Rephaim valle in spicas *legens* sicut erit &
וְהָיָה כְּמַלֵּקֵט שִׁבֳּלִים בְּעֵמֶק רְפָאִים׃
* vel
שָׂנֶה [b]
* summitate
rami aut
† aut
פְּרָה [c]
trium * duorum ,oleæ excussio sicut ,racemi eo in relinquentur Et
6 [†] וְנִשְׁאַר־בּוֹ עֹלְלוֹת בְּנֹקֶף זַיִת [b] שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה
,frugiferis eius ramis in quinq; † ,quatuor ,*verberis capite* * in granorum
גַּרְגְּרִים בְּרֹאשׁ אָמִיר אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה בְּסָעִפֶיהָ [c] פֹּרִיָּה
.Israel Deus DOMINVS dixit
נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
ad eius oculi & ,suum factorem ad homo aspiciet illa die In
7 [†] בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁעֶה הָאָדָם עַל־עֹשֵׂהוּ וְעֵינָיו אֶל־
opus altaria ad aspiciet non Et .respicient Israel Sanctum
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל [d] תִּרְאֶינָה׃ [†] וְלֹא יִשְׁעֶה אֶל־הַמִּזְבְּחוֹת מַעֲשֵׂה
,Lucos ☞ ,respiciet non eius digiti fecerunt quod & ,eius manuum
יָדָיו וַאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצְבְּעֹתָיו לֹא יִרְאֶה וְהָאֲשֵׁרִים
eius fortitudinis ciuitates erunt illa die In .*loca aprica* &
וְהַחַמָּנִים׃ [†] בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ עָרֵי מָעוּזּוֹ
filiorum *faciebus* † à dereliquerunt *quæ* ,*vastatis* * & ,*vinculti* * detestatio sicut
כְּעִזְבַת הַחֹרֶשׁ וְהָאָמִיר אֲשֶׁר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְנֵי
,tuæ salutis Dei es oblita Quia .desolatio erit & ,Israel
8 יִשְׂרָאֵל וְהָיְתָה שְׁמָמָה׃ [†] כִּי שָׁכַחְתְּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵךְ
plãtationes plantabis propterea : es recordata nõ ,tuæ fortitudinis petræ &
וְצוּר מָעֻזֵּךְ לֹא זָכָרְתְּ עַל־כֵּן [f] תִּטְּעִי נִטְּעֵי
tuam plantationem die In .*illud* seminabis alieni *putamen* † & ,*iucundas* †
9 נְעָמָנִים וְזֹמְרַת זָר תִּזְרָעֶנּוּ׃ [†] בְּיוֹם נִטְּעֵךְ
messu aeruma * :facies germinare tuum semen mane in & ,facies crescere
תְּשַׂגְשְׂגִי [g] וּבַבֹּקֶר זַרְעֵךְ תַּפְרִיחִי נֶד קָצִיר
,multorũ populorũ *turba* † Væ .desperati doloris & ,*hereditatis die in*
10 בְּיוֹם נַחֲלָה וְכְאֵב אָנוּשׁ׃ [†] הֲוֵי הֲמוֹן עַמִּים רַבִּים
aquarum *sonitus* † vt nationum *sonitus* † & *tumultuabuntur maria tumultuari* vt †
כַּהֲמוֹת יַמִּים [h] יֶהֱמָיוּן וְשַׁאוֹן לְאֻמִּים כְּשָׁאוֹן מַיִם
.*sonabunt crebrarum* *
כַּבִּירִים יִשְׁאֹונוּ׃
increpabit & ,sonabunt multarum aquarum sonitus sicut Populi
11 [†] לְאֻמִּים כְּשָׁאוֹן מַיִם רַבִּים יִשְׁאֹון וְגָעַר
montium gluma sicut *passus* * persecutionem & ,*longè* à † fugiet & ,eũ in
בְּוֹ [i] וְנָס מִמֶּרְחָק וְרֻדַּף כְּמֹץ הָרִים
.*turbinis facies ad globus* † & ,venti *facies ad* †
לִפְנֵי־רוּחַ וְכַגַּלְגַּל לִפְנֵי סוּפָה׃
hæc ,*ipsa* † non mane * antequã ,turbatio ecce & *vesperæ* † tempore In
12 [†] לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה בַלָּהָה בְּטֶרֶם בֹּקֶר אֵינֶנּוּ זֶה
.nos diripientium sors & ,nos prædãtium pars †
חֵלֶק [k] שׁוֹסֵינוּ וְגוֹרָל לְבֹזְזֵינוּ׃

CAP. XVIII. יח

O
* est
צַלַּל [l]
nauí iuncea
super faciem
יְלַךְ קַלַּל [m]
† quo fuit
* lineatim,
‖ cõculcata m
קָוֶה [o]
* cùm elevabitur † in
† cùm clauxerit tuba
נָסַם [p]
רָאַת [q]

.Aegypti flumina trans * quæ alarum vmbræ terra Væ

1 [†] הוֹי אֶרֶץ [l] צִלְצַל כְּנָפָיִם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לְנַהֲרֵי־כוּשׁ׃
.aquarum *facies super* inuci *vasis* in & ,legatos mare per Mittens
2 [†] הַשֹּׁלֵחַ בַּיָּם צִירִים וּבִכְלֵי־גֹמֶא עַל־פְּנֵי־מָיִם
populum ad ,expilatam & tractam gentem ad leues nuncij Ite
לְכוּ מַלְאָכִים [n] קַלִּים אֶל־גּוֹי מְמֻשָּׁךְ וּמוֹרָט אֶל־עַם
cuius ,*conculcationis* † & ,*linea linea* ‡ gentem ; vltra & ,*ipso* Tex terribilem
נוֹרָא מִן־הוּא וָהָלְאָה גּוֹי [o] קַו־קַו וּמְבוּסָה אֲשֶׁר־
.*eius* terram flumina diripuerunt
בָּזְזוּ נְהָרִים אַרְצוֹ׃
extollere secundum * ,terræ incolæ & ,orbis habitatores Omnes
3 [†] כָּל־יֹשְׁבֵי תֵבֵל וְשֹׁכְנֵי אָרֶץ כְּנַשְׂא־
.audietis *tubam clangendo in* † & ,videbitis montibus ‡ vexillum
נֵס הָרִים [p] תִּרְאוּ וּכְתָקְעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ׃

CAP. XVI. יו

montem ad ,deserti petra de terræ *dominator* Agnum Mittite
dominatoris

1 [†] שִׁלְחוּ־כֶר מוֹשֵׁל־אֶרֶץ מִסֶּלַע מִדְבָּרָה אֶל־הַר
erunt ‡ ,*emissa nido vagans* † auis sicut erit Et .Sion filiæ † emissa fugiẽs de nido,
בַּת־צִיּוֹן׃ [†] וְהָיָה כְּעוֹף־נוֹדֵד [c] קֵן מְשֻׁלָּח תִּהְיֶינָה [c] קִנֵּן
.Arnon vadat Moab filiæ † sic
בְּנוֹת מוֹאָב מַעְבָּרוֹת לְאַרְנֹן׃ ‡ ad
tuam vmbram nocte quasi pone ,iudicium fac ,consilium Affer
הבשי
2 [†] חֲבִיאוּ [f] עֵצָה [g] עֲשׂוּ פְלִילָה שִׁיתִי כַלַּיְלָה צִלֵּךְ עשי
.*veneles ne vagum* ‡ :expulsos abscõde :*Meridiei medio in* *
בְּתוֹךְ צָהֳרַיִם סַתְרִי נִדָּחִים נוֹדֵד אַל־[h] תְּגַלִּי׃
faciebus † à eis latibulum sis Moab , mei expulsi te in Habitent
3 [†] יָגוּרוּ בָךְ נִדָּחַי מוֹאָב הֱוִי־סֵתֶר לָמוֹ מִפְּנֵי
conculcatus sunt consumpti ,*vastatio* † defecit ,expressor *finiit* ‖ quia :*vastatoris*
שׁוֹדֵד כִּי־אָפֵס [i] חָמָץ כָּלָה [k] שֹׁד תַּמּ רָמַס
sedebit & ,solium misericordia in præparabitur Et .terra de
4 מִן־הָאָרֶץ׃ [†] [m] וְהוּכַן בְּחֶסֶד כִּסֵּא וְיָשַׁב
,iudicium quærens & ,iudicans ,Dauid *tentorio* * in veritate in illud super
עָלָיו [n] בֶּאֱמֶת בְּאֹהֶל דָּוִד שֹׁפֵט וְדֹרֵשׁ מִשְׁפָּט
† superbus ,Moab superbiam Audiuimus .iustitiam ‡ festinans &
5 וּמְהֵר צֶדֶק׃ [†] שָׁמַעְנוּ [o] גְּאוֹן־מוֹאָב [o] גֵּא
sic * non ,eius *iracundia* † & ,eius extollentia & ,eius superbia : valde
מְאֹד גַּאֲוָתוֹ וּגְאוֹנוֹ וְעֶבְרָתוֹ לֹא־כֵן
:vlulabit ipse totus, Moab ad Moab vlulabit Idcirco .eius *mendacia*
בַּדָּיו׃ [†] לָכֵן יְיֵלִיל מוֹאָב לְמוֹאָב כֻּלֹּה יְיֵלִיל
.percussi veruntamen ,*meditabimini* † charesceth-Chir *fundamenta ob* ‡
לַאֲשִׁישֵׁי קִיר־חֶרֶשֶׂת [p] תֶּהְגּוּ אַךְ־נְכָאִים׃
gentium Domini : Sibmah *vitis debilitata* * Chesbon *anus* † Quia
6 [†] כִּי שַׁדְמוֹת חֶשְׁבּוֹן אָמְלָל גֶּפֶן שִׂבְמָה בַּעֲלֵי גּוֹיִם
errauerunt ,*contigere* † Iahazer ad vsque ,eius vites optimas quassauerunt
הִלְמוּ שָׂרוֹקֶיהָ עַד־יַעְזֵר נָגָעוּ [q] תָּעוּ
.mare transierunt , se extenderunt eius *emissiones* † :desertũ ‖
מִדְבָּר שִׁלְחֹתֶיהָ נָטְשׁוּ עָבְרוּ יָם׃
te inebriabo : Sibmah vitis Iahazer fletu in plorabo Idcirco
7 [†] עַל־כֵּן אֶבְכֶּה בִּבְכִי יַעְזֵר גֶּפֶן שִׂבְמָה [r] אַרְוֶיךָ
super & ,*tuos æstivos* † super quoniam : Elhaleh & ,Chesbon mea lachryma
דִּמְעָתִי חֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה כִּי עַל־קֵצִיךְ וְעַל־
exultatio & ,lætitia *colligetur* † Et .cecidit celeusma tuam messem
8 קְצִירֵךְ הֵידַד נָפָל׃ [†] וְנֶאֱסַף שִׂמְחָה [t] וָגִיל
torcularibus in vinũ : *iubilabit* ‡ non ,*suabit* * non vineis in & , *Charmel* à ‡
מִן־הַכַּרְמֶל וּבַכְּרָמִים לֹא־יִרָּנֵן לֹא יָרִיעַ יַיִן בְּיִקְבִים
mea viscera Ideo .feci cessare *celeusma* † ,calcans calcabit non
9 הֵדִיד׃ [†] עַל־כֵּן מְעַי
לְאֹ־יִדְרֹךְ הַדֹּרֵךְ הֵידֵד הִשְׁבַּתִּי׃
.chares-Chir super *meum intimũ* & ,*tumultuabũtur cynara* vt ‖ Moab ad ‡
לְמוֹאָב כַּכִּנּוֹר [t] יֶהֱמֶה וְקִרְבִּי לְקִיר חָרֶשׂ׃
,excelsum super Moab laborauerit quòd ,apparuerit cùm ,erit Et
10 [†] וְהָיָה כִּי־נִרְאָה כִּי־נִלְאָה מוֹאָב עַל־הַבָּמָה
.potcrit non & ,*orandum ad* * suum sanctuarium in ingredietur &
וּבָא אֶל־מִקְדָּשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא יוּכָל׃
.*tunc* ‡ ex Moab ad DOMINVS est locutus quod verbum : Hoc
11 [†] זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מוֹאָב מֵאָז׃
annis tribus In :dicendo ,DOMINVS est locutus nunc Et
12 [†] וְעַתָּה דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בְּשָׁלֹשׁ [u] שָׁנִים
omni in Moab gloria *vilipendetur* † & ,mercenarij annis tanquam
כִּשְׁנֵי שָׂכִיר וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאָב בְּכָל
.*copiosum* non ,*pusillum* .*parum residuum* ‡ & ,*multa turba* †
הֲמוֹן [x] רָב וּשְׁאֵר מְעַט מְזֹעָר לֹוא כַּבִּיר׃

vitulam Sohar ad vsque *eius profugi* ,clamabit Moab ad meum Cor
vectes
5 [†] לִבִּי לְמוֹאָב יִזְעָק בְּרִיחָהּ עַד־צוֹעַר עֶגְלַת
via † quia ,eam in ascendet fletu in Luchith ascentu in quia :triennem † in
שְׁלִשִׁיָּה כִּי מַעֲלֵה הַלּוּחִית בִּבְכִי יַעֲלֶה־בּוֹ כִּי דֶרֶךְ
Nimrim aquæ Nam .*suscitabunt contritionis* clamorem Choronaim
6 חֹרֹנַיִם זַעֲקַת־שֶׁבֶר [z] יְעֹרֵרוּ׃ [†] כִּי־מֵי נִמְרִים
. fuit non viride ,germẽ defecit ,herba aruit *quoniam* ,erunt desolationes in vnde &
מְשַׁמּוֹת [a] יִהְיוּ כִּי־יָבֵשׁ חָצִיר כָּלָה דֶּשֶׁא יָרָק לֹא הָיָה׃ שָׁמַם [a]
salicum torrentem iuxta *suum depositũ* & ‡ fecit *residuum* * Ideo * diuitias
7 עַל־כֵּן יִתְרָה עָשָׂה וּפְקֻדָּתָם [†] עַל נַחַל הָעֲרָבִים ‡ substantias
ad vsque : Moab terminum clamor circuiuit Quia .*ea* deferent suas
8 יְשָׁאוּם׃ [b] כִּי־הִקִּיפָה הַזְּעָקָה אֶת־גְּבוּל מוֹאָב עַד־ נָשָׂא [b]
.eius vlulatus Elim Beer & ,eius vlulatus Eglaim
אָגְלַיִם יְיִלֶלֶתָהּ וּבְאֵר אֵלִים יְיִלֶלֶתָהּ׃
Dimon super ponam nam : sanguine sunt repletæ Dimon aquæ Quia
9 [†] כִּי מֵי דִימוֹן מָלְאוּ דָם כִּי־[c] אָשִׁית עַל־דִּימוֹן שׁוּת [c]
.*humi* ‡ residuo & ,leonem Moab *euasioni* * :addita * superstiti
נוֹסָפוֹת [d] לִפְלֵיטַת מוֹאָב אַרְיֵה וְלִשְׁאֵרִית אֲדָמָה׃ ‡ terræ.
יָסַף [d]

CAP. XVI. יו

montem ad ,deserti petra de terræ *dominator* Agnum Mittite
dominatoris

1 [†] שִׁלְחוּ־כֶר מוֹשֵׁל־אֶרֶץ מִסֶּלַע מִדְבָּרָה אֶל־הַר
erunt ‡ ,*emissa nido vagans* † auis sicut erit Et .Sion filiæ † emissa fugiẽs de nido,
בַּת־צִיּוֹן׃ [†] וְהָיָה כְּעוֹף־נוֹדֵד [c] קֵן מְשֻׁלָּח תִּהְיֶינָה [c] קִנֵּן
.Arnon vadat Moab filiæ † sic
בְּנוֹת מוֹאָב מַעְבָּרוֹת לְאַרְנֹן׃ ‡ ad
tuam vmbram nocte quasi pone ,iudicium fac ,consilium Affer
הבשי
2 [†] חֲבִיאוּ [f] עֵצָה [g] עֲשׂוּ פְלִילָה שִׁיתִי כַלַּיְלָה צִלֵּךְ עשי
.*veneles ne vagum* ‡ :expulsos abscõde :*Meridiei medio in* *
בְּתוֹךְ צָהֳרַיִם סַתְרִי נִדָּחִים נוֹדֵד אַל־[h] תְּגַלִּי׃
faciebus † à eis latibulum sis Moab , mei expulsi te in Habitent
3 [†] יָגוּרוּ בָךְ נִדָּחַי מוֹאָב הֱוִי־סֵתֶר לָמוֹ מִפְּנֵי
conculcatus sunt consumpti ,*vastatio* † defecit ,expressor *finiit* ‖ quia :*vastatoris*
שׁוֹדֵד כִּי־אָפֵס [i] חָמָץ כָּלָה [k] שֹׁד תַּמּ רָמַס
sedebit & ,solium misericordia in præparabitur Et .terra de
4 מִן־הָאָרֶץ׃ [†] [m] וְהוּכַן בְּחֶסֶד כִּסֵּא וְיָשַׁב
,iudicium quærens & ,iudicans ,Dauid *tentorio* * in veritate in illud super
עָלָיו [n] בֶּאֱמֶת בְּאֹהֶל דָּוִד שֹׁפֵט וְדֹרֵשׁ מִשְׁפָּט
† superbus ,Moab superbiam Audiuimus .iustitiam ‡ festinans &
5 וּמְהֵר צֶדֶק׃ [†] שָׁמַעְנוּ [o] גְּאוֹן־מוֹאָב [o] גֵּא
sic * non ,eius *iracundia* † & ,eius extollentia & ,eius superbia : valde
מְאֹד גַּאֲוָתוֹ וּגְאוֹנוֹ וְעֶבְרָתוֹ לֹא־כֵן
:vlulabit ipse totus, Moab ad Moab vlulabit Idcirco .eius *mendacia*
בַּדָּיו׃ [†] לָכֵן יְיֵלִיל מוֹאָב לְמוֹאָב כֻּלֹּה יְיֵלִיל
.percussi veruntamen ,*meditabimini* † charesceth-Chir *fundamenta ob* ‡
לַאֲשִׁישֵׁי קִיר־חֶרֶשֶׂת [p] תֶּהְגּוּ אַךְ־נְכָאִים׃
gentium Domini : Sibmah *vitis debilitata* * Chesbon *anus* † Quia
6 [†] כִּי שַׁדְמוֹת חֶשְׁבּוֹן אָמְלָל גֶּפֶן שִׂבְמָה בַּעֲלֵי גּוֹיִם
errauerunt ,*contigere* † Iahazer ad vsque ,eius vites optimas quassauerunt
הִלְמוּ שָׂרוֹקֶיהָ עַד־יַעְזֵר נָגָעוּ [q] תָּעוּ
.mare transierunt , se extenderunt eius *emissiones* † :desertũ ‖
מִדְבָּר שִׁלְחֹתֶיהָ נָטְשׁוּ עָבְרוּ יָם׃
te inebriabo : Sibmah vitis Iahazer fletu in plorabo Idcirco
7 [†] עַל־כֵּן אֶבְכֶּה בִּבְכִי יַעְזֵר גֶּפֶן שִׂבְמָה [r] אַרְוֶיךָ
super & ,*tuos æstivos* † super quoniam : Elhaleh & ,Chesbon mea lachryma
דִּמְעָתִי חֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה כִּי עַל־קֵצִיךְ וְעַל־
exultatio & ,lætitia *colligetur* † Et .cecidit celeusma tuam messem
8 קְצִירֵךְ הֵידַד נָפָל׃ [†] וְנֶאֱסַף שִׂמְחָה [t] וָגִיל
torcularibus in vinũ : *iubilabit* ‡ non ,*suabit* * non vineis in & , *Charmel* à ‡
מִן־הַכַּרְמֶל וּבַכְּרָמִים לֹא־יִרָּנֵן לֹא יָרִיעַ יַיִן בְּיִקְבִים
mea viscera Ideo .feci cessare *celeusma* † ,calcans calcabit non
9 הֵדִיד׃ [†] עַל־כֵּן מְעַי
לְאֹ־יִדְרֹךְ הַדֹּרֵךְ הֵידֵד הִשְׁבַּתִּי׃
.chares-Chir super *meum intimũ* & ,*tumultuabũtur cynara* vt ‖ Moab ad ‡
לְמוֹאָב כַּכִּנּוֹר [t] יֶהֱמֶה וְקִרְבִּי לְקִיר חָרֶשׂ׃
,excelsum super Moab laborauerit quòd ,apparuerit cùm ,erit Et
10 [†] וְהָיָה כִּי־נִרְאָה כִּי־נִלְאָה מוֹאָב עַל־הַבָּמָה
.potcrit non & ,*orandum ad* * suum sanctuarium in ingredietur &
וּבָא אֶל־מִקְדָּשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא יוּכָל׃
.*tunc* ‡ ex Moab ad DOMINVS est locutus quod verbum : Hoc
11 [†] זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מוֹאָב מֵאָז׃
annis tribus In :dicendo ,DOMINVS est locutus nunc Et
12 [†] וְעַתָּה דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בְּשָׁלֹשׁ [u] שָׁנִים
omni in Moab gloria *vilipendetur* † & ,mercenarij annis tanquam
כִּשְׁנֵי שָׂכִיר וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאָב בְּכָל
.*copiosum* non ,*pusillum* .*parum residuum* ‡ & ,*multa turba* †
הֲמוֹן [x] רָב וּשְׁאֵר מְעַט מְזֹעָר לֹוא כַּבִּיר׃

vectes
† in
[z] עור
[a] שָׁמַם
* diuitias
‡ substantias
suas
[b] נָשָׂא
[c] שׁוּת
* superstiti
‡ terræ.
[d] יָסַף
dominatoris
† emissa fugiẽs de nido,
[c] קִנֵּן
† sic
‡ ad
[f] עָשָׂה
* in Meridie
‡ & fugientẽ
ne prodas.
† facie populatoris:
[g] גַּלָּה מִיץ
‖ defecit
‡ populator
consumpta
sunt reptilia
[h] שָׁדַד תַּמּ
*tabernaculo
[i] כּוּן אָמַן
‡ ad † est
[k] גַּאֲה
‡ indignatione
* sunt recta
verba
‡ super dolia
‡ loquemini,
[l] הָגָה
‖ vites
* desolatræ
sunt plantationes optimæ vitium
† peruenerũt,
‖ in
‡ propagines
[m] רָנָה גּוֹל
‡ fructus æstatis tuæ,
† deficiet
‡ ab vbere
campo,
*cantabũt, &
‡ iubilabunt:
† iubilatione
‡ super
‖ vt citharæ
sonabunt, & intima mea
[t] חֶמֶר
* vt oret
‖ est
‡ eo tẽpore.
[u] שָׁנָה
† alleuiabitur
‡ populo eius
qui est mult?
‖ quod reliquũ erit, erit admodũ exiguum, & inualidum.
[x] רָבַב

eius vinctis ,destruxit eius vrbes & ,desertum sicut orbem Posuit

17 שָׂם חֹבֶל כַּמִּדְבָּר וְעָרָיו הָרַס אֲסִירָיו †
dormierunt *iacuerunt*, ipsi vniuersi, gentium reges Omnes .carcerem aperuit non

18 לֹא־פָתַח בֵּיתָה׃ כָּל־מַלְכֵי גוֹיִם כֻּלָּם שָׁכְבוּ †
tuo sepulchro de es proiectus tu Et .sua domo in vir ,gloria in

19 בְּכָבוֹד אִישׁ בְּבֵיתוֹ׃ וְאַתָּה הָשְׁלַכְתָּ מִקִּבְרְךָ † u טְעַן
qui confossi sunt :gladio *perforatorum* ,occisorum vestimentum ,abominabilis stirps vt

כְּנֵצֶר נִתְעָב לְבֻשׁ הֲרוּגִים u מְטוֹעֲנֵי חָרֶב
.conculcatum cadauer veluti ,*cisterne* ‡ lapides ad *descendentium* *

יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר כְּפֶגֶר x מוּבָס׃
* qui descendunt ‡ sepulchri † perdidisti x ,*corrupisti* † tuam terram quia : sepultura in eis cum te vnies Non

20 לֹא־y תֵחַד אִתָּם בִּקְבוּרָה כִּי־אַרְצְךָ שִׁחַתָּ †
‡ æternum .pessimorum semen *seculum* ‡ in vocabitur non :occidisti tuum populum

בּוּס y אָחַר
z רוֹעַ

עַמְּךָ הָרָגְתָּ לֹא־יִקָּרֵא לְעוֹלָם זֶרַע z מְרֵעִים׃
‡ filios ei^s occisioni propter iniquitem :eorum patrum *iniquitate in occisionem eius filius* ‡ Præparate

21 הָכִינוּ a לִבְנָיו מִטִּבַח b בַּעֲוֹן אֲבוֹתָם †
a *facies* * impleant atque ,terram accipiant hæreditate & ,consurgant ne

בַּל־יָקֻמוּ וְיִרְשׁוּ אֶרֶץ וּמָלְאוּ פְנֵי־
b כּוֹן עָוֶה
* superficiem ‡ inimicis DOMINVS dicit ,eos contra consurgam Et .*urbibus* ‡ orbis

22 תֵּבֵל עָרִים׃ c וְקַמְתִּי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה †
c קוּם
† perdam ‡ propinquū, ,filium & ,*consanguineum* ‡ & ,nomen Babel de *succidam* † & ,exercituum

צְבָאוֹת וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וּשְׁאָר וְנִין
possessionem in eam ponam Et .DOMINVS dicit ,nepotem &

23 d שׁוֹם וְנָכַר נְאֻם־יְהוָה׃ d וְשַׂמְתִּיהָ לְמוֹרַשׁ †
dissipationis, ,*delendo* scopis in eam scopabo & ,aquarum paludes & ,ericij

קִפֹּד וַאֲגַמֵּי־מָיִם וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד
DOMINVS Iurauit .exercituum DOMINVS dicit

24 נִשְׁבַּע יְהוָה † צְבָאוֹת׃ נְאֻם יְהוָה
erit *fuit* sic ;cogitaui quod secundum non Si : dicendo ,exercituum

דָּמָה c כֵּן הָיָתָה c כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי לֹא־אָמַר אִם
* decreui ‡ consurget. Vt conteram † remouebitur ab Assur *frangendum Ad* .*stabit* ‡ *ipsum* ,*consului* * quod secundum &

25 וְכַאֲשֶׁר יָעַצְתִּי הִיא תָקוּם׃ לְשָׁבְרִי † אַשּׁוּר
‡ ab eis *desuper recedet* † & :eum conculcabo meis montibus in & ,mea terra in

בְּאַרְצִי וְעַל־הָרַי אֲבוּסֶנּוּ וְסָר מֵעֲלֵיהֶם
.remouebitur eius humero *desuper* ‡ illius onus & ,eius iugum

עֻלּוֹ f וְסֻבָּלוֹ מֵעַל שִׁכְמָו יָסוּר׃ f עָלָל
* est ‡ quod decretum est manus hæc & :terram omnem super *consultum* ‡ consilium * Hoc

26 g זֹאת הָעֵצָה הַיְעוּצָה עַל־כָּל־הָאָרֶץ וְזֹאת הַיָּד †
exercituum DOMINVS Nam .gentes omnes super extenta

הַנְּטוּיָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם׃ h כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת †
g יַעַץ נָטָה
† decreuit ?eam facier redire quis & ,extenta eius manus & ?irritabit quis & ,*consuluit* †

27 יָעָץ וּמִי i יָפֵר וְיָדוֹ הַנְּטוּיָה וּמִי k יְשִׁיבֶנָּה׃
i פּוּר k שׁוּב
‡ in quo mortuus est rex * prophetia ista. .*hoc onus* * fuit ,Achaz *regem mori* ‡ anno In

28 בִּשְׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ l אָחָז הָיָה l הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃ †
:*te percutientis* ‡ virga sit cōfracta quod ,tu omnis Peleseth læteris Ne

29 אַל־תִּשְׂמְחִי פְלֶשֶׁת כֻּלָּךְ כִּי נִשְׁבַּר שֵׁבֶט m מַכֵּךְ †
l נָשָׂא m נָכָה
‡ percussionis tuæ: l ceraſtes *ignitus serpens* ‡ eius fructus & ,regulus egredietur serpentis radice de nam

כִּי־מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע n וּפִרְיוֹ שָׂרָף
n פָּרָה o עוֹף
† pauperum, ‡ fiduciali requiescent, mendici & ,*tenuium* † primogeniti pascentur Et .volans

30 מְעוֹפֵף׃ o וְרָעוּ בְכוֹרֵי דַלִּים p וְאֶבְיוֹנִים †
p אָבָה q מוּת
* ô ‖ ô ‡ dissipara † venit, ‡ erit tuas reliquias & ,tuam radicē fame in faciam interire & ,*accubabunt fiducia in* ‡

לָבֶטַח יִרְבָּצוּ q וְהַמֵּתִי בָרָעָב שָׁרְשֵׁךְ וּשְׁאֵרִיתֵךְ
Peleseth *liquefacta* ‡ : ciuitas ‡ clama ,porta * Vlula .interficiet

31 יְהֵרֹג׃ הֵילִילִי שַׁעַר זַעֲקִי־עִיר נָמוֹג פְּלֶשֶׁת †
‡ solitarius non & ,*veniens* † fumus Aquilone ab nam :tu omnis

כֻּלָּךְ כִּי מִצָּפוֹן עָשָׁן בָּא וְאֵין בּוֹדֵד
?gentis nunciis respondebitur quid Et .suis temporibus in

32 r יַעַד בְּמוֹעֲדָיו׃ r וּמָה־יֵּעָנֶה † מַלְאֲכֵי־גוֹי
‡ sperabunt pauperes .eius populi *afflicti confident* ‡ ea in & ,Sion fundauit DOMINVS quòd

כִּי יְהוָה יָסַד צִיּוֹן וּבָהּ s יֶחֱסוּ s עֲנִיֵּי עַמּוֹ׃
s חָסָה t עָנָה

CAP. XV.

Prophetia ‡ & quia ,succisus ‡ ,Moab Har est vastatus nocte in Quia .Moab *Onus* *

1 מַשָּׂא מוֹאָב כִּי בְלַיְלָה שֹׁדַד עָר מוֹאָב u נִדְמָה כִּי †
u דָּמָה
† & Dibon & ,ædem *in* Ascendit .succisus † Moab Chir est vastatus nocte *in*

בְלַיְלָה שֹׁדַד קִיר־מוֹאָב נִדְמָה׃ † עָלָה הַבַּיִת וְדִיבֹן
* in cūctis in :vlulabit Moab Medba super & ,Nebo super ,fletum ad excelsa *

הַבָּמוֹת x לִבְכִי עַל־נְבוֹ וְעַל מֵידְבָא מוֹאָב יְיֵלִיל בְּכָל־ x בָּכָה
‡ erit † erit rasa. se accingēt eius plateis In .*resecta* † barba omnis ,caluitiū ‡ eius capitibus

2 רֹאשָׁיו קָרְחָה כָּל־זָקָן גְּדוּעָה׃ † בְּחוּצֹתֶיהָ חָגְרוּ
saccis: ‡ fletū in descendēs vlulabit ipsa tota eius plateis in & ,eius tectis in : *sacco* ‡

שָׂק עַל גַּגֹּתֶיהָ וּבִרְחֹבֹתֶיהָ כֻּלָּהּ יְיֵלִיל יֹרֵד בַּבֶּכִי׃
:eorum vox audietur Iahas ad vsq; ,Elhaleh & Chesbon clamauit Et

3 וְתִזְעַק חֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה עַד־יָהַץ נִשְׁמַע קוֹלָם †
* atque ‡ armati .sibi vociferabit eius anima ,clamabunt Moab *expediti* ‡ ideo *

עַל־כֵּן חֲלָצֵי מוֹאָב y יָרִיעוּ נַפְשׁוֹ יָרִיעָה לוֹ׃ y רוּעַ

gloria

h צְבִי g גְּאוֹן כַּשְׂדִּים h וְהָיְתָה בָבֶל † 19
* qua subuertitur Deus .Hamorah & Sedom Dei * subuersionem secundum

כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה׃
seculum, ,generatione in vsque habitabitur nec ,*perpetuum* ‡ in habitabitur Non

k יָשָׁב k לֹא־תֵשֵׁב לָנֶצַח וְלֹא תִשָּׁכֵן עַר־דֹּר † 20
† pecudes. Sed ‡ bestiæ sylueſtres, non pastores & ,Harabs ibi tendet tentorium non & :generationem &

l אֳהָל וָדוֹר וְלֹא־יֶהֱלוּ l שָׁם עֲרָבִי וְרֹעִים לֹא־
*struthionis, ‡ dæmones replebuntur & ,*Tsim* ‡ ibi accubabunt Et .† ibi facient accubare

יַרְבְּצוּ שָׁם׃ m וְרָבְצוּ־שָׁם צִיִּים וּמָלְאוּ 21
m אֹחִים o יָעֵן
† cantabunt vlulæ ‡ delitiarum, † prope et veniat *piloſi* ‡ & ,*vlulæ* * filiæ ibi habitabunt & ,furunculis eorum domus

בָּתֵּיהֶם m אֹחִים וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת o יַעֲנָה וּשְׂעִירִים
dracones &, eius *viduatis* ędibus in *catti canet altemis* † Et .ibi saltabunt

יִרְקְדוּ־שָׁם׃ † וְעָנָה אִיִּים בְּאַלְמְנוֹתָיו וְתַנִּים 22
.protrahentur non eius dies & ,eius tempus *veniendum ad prope* † Et .*voluptatis* ‡ palatis in

בְּהֵיכְלֵי עֹנֶג וְקָרוֹב לָבוֹא עִתָּהּ וְיָמֶיהָ לֹא
יִמָּשֵׁכוּ׃

CAP. XIIII. יכ

,Israel in adhuc eliget & ,Iahacob DOMINVS miserebitur Nam

1 p גּוּר כִּי יְרַחֵם יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל †
peregrinus se copulabit & :suam humum super eos requiescere faciet &

וְהִנִּיחָם עַל־אַדְמָתָם וְנִלְוָה p הַגֵּר
,populi eos tollent Et .Iahacob *domo super* adhærebūt & ,eis *super* domui

2 עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל־בֵּית יַעֲקֹב׃ † וְלָקְחוּם עַמִּים
super ,Israel domus *eos hæreditabunt* & ,suum locum ad eos adducent & erunt possi-

q וְהִנְחִלוּם אֶל־מְקוֹמָם וְהִתְנַחֲלוּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל q dentes ex eis
ducentes captiuos erunt ‡ & :ancillas in & ,seruos in ,DOMINI *humo* *

אַדְמַת יְהוָה לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְהָיוּ r שׁוֹבִים q בּוֹז
* terram ‡ capient eos qui ceperant † oppressoribus suis. die in erit Et .*suos exactores in* † dominabuntur & ,eos *captiuantes*

לְשׁוֹבֵיהֶם s וְרָדוּ בְנֹגְשֵׂיהֶם׃ † וְהָיָה בְּיוֹם 3
à & ,tuo *tremore* * à & ,tuo labore à tibi DOMINVM *requiem dare* ‡

t הָנִיחַ יְהוָה לְךָ מֵעִצְּבֹךְ וּמֵרַגְזֵךְ וּמִן־ s שָׁבְרָה f עֲבֹדָה
‡ qua requiē dederit Dominus * timore ‡ à † sumes parabolam *leuabis* † Et* .te *in* ‡ fuit seruitum qua ,dura seruitute

4 הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עָבַד־בָּךְ׃ † וְנָשָׂאתָ הַמָּשָׁל t נוֹחַ
‡ oppressor, quieuit plena auro? *desiit* ,*exactor* ‡ cessauit Quomodo :dices & ,Babel regem contra istam

הֻוָּה עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאָמַרְתָּ אֵיךְ u שָׁבַת נֹגֵשׂ שָׁבְתָה
virgam ,impiorum baculum DOMINVS Contriuit *aurea pensio*

מַדְהֵבָה׃ † שָׁבַר יְהוָה u מַטֵּה רְשָׁעִים שֵׁבֶט 5
,*declinatione sine* * percussione ,*feruida* ira in populos Percutientē .dominantiū

מֹשְׁלִים׃ x † מַכֵּה עַמִּים בְּעֶבְרָה מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה
.prohibuit non passum persecutionem ,gentibus furore in dominantem

רָדָה בָאַף גּוֹיִם מְרָדָף בְּלִי חָשָׂךְ׃
.præconium iubilauerunt ‡ ,terra omnis requieuit ,Quieuit

† נָחָה שָׁקְטָה כָּל־הָאָרֶץ פָּצְחוּ y רִנָּה׃ 7
iacuisti tunc ‡ ex ;Lebanon cedri ,te de sunt lætatæ abietes Etiam

† גַּם־בְּרוֹשִׁים שָׂמְחוּ לָךְ אֲרָזֵי לְבָנוֹן מֵאָז שָׁכַבְתָּ 8
,te propter *contremuit* ‡ deorsum Infernus .nos *super succidens* † ascendit non

לֹא־יַעֲלֶה הַכֹּרֵת עָלֵינוּ׃ † שְׁאוֹל מִתָּחַת רָגְזָה לְךָ 9
:terræ *hircos* ‡ omnes ,*manes* * tibi suscitauit ,tui aduentus occursum in

לִקְרַאת בּוֹאֶךָ עוֹרֵר לְךָ רְפָאִים כָּל־עַתּוּדֵי אָרֶץ
isti Omnes .gentium reges omnes suis soliis de fecit surgere

z הֵקִים מִכִּסְאוֹתָם כֹּל מַלְכֵי גוֹיִם׃ † כֻּלָּם 10
z קוּם
‡ eo tempore quo dormisti † qui succideret ‡ expauit ,nos sicut es infirmatus tu Etiam :te ad dicent & ,responsa dabunt

a עָנָה b חָלָה a וְיֹאמְרוּ אֵלֶיךָ גַּם־אַתָּה b חֻלֵּיתָ כָּמוֹנוּ
* Detracta ‡ inferos † sonitus *strepitus* †, tua superbia *infernum* ‡ ad est *Depressa* * .es assimilatus nobis

m יָרַד n הֻמָּה m † הוּרַד שְׁאוֹל גְּאוֹנֶךָ n הֲמִיַּת 11
‡ operit .vermis te *operientes* ‡ & ,vermis sternetur te subter :tuorum nablorum

נְבָלֶיךָ תַּחְתֶּיךָ יָצַע רִמָּה o וּמְכַסֶּיךָ תּוֹלֵעָה׃
es *resectus* * ?autoræ fili Lucifer cælo de cecidisti Quomodo

† אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר נִגְדַּעְתָּ 12
* prostratus ‡ qui debilitabas :tuo corde in dixisti tu Et .gentes *super debilitans* ‡ terram ad

לָאָרֶץ חוֹלֵשׁ עַל־גּוֹיִם׃ † וְאַתָּה אָמַרְתָּ בִּלְבָבְךָ 13
‡ Ecclesiæ :meum solium exaltabo Dei stellas supra ,ascendam Cælum

p יְשֻׁב q יָעַד
l altitudinem

הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי־אֵל אָרִים כִּסְאִי
.Aquilonis lateribus in *conuentus* ‡ monte in sedebo &

r עֶלְיָה
† derrahēris, ‡ sepulchri, * & ‡ contemplabuntur, dicentes: † est

וְאֵשֵׁב בְּהַר־q מוֹעֵד בְּיַרְכְּתֵי צָפוֹן׃ p
.Altissimo ero similis ,nubis *excelsa* ‡ super Ascendam

† אֶעֱלֶה עַל־בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה r לְעֶלְיוֹן׃ 14
.*cisterna* ‡ latera ad ,*deprimeris* † infernum ad Veruntamen

† אַךְ אֶל־שְׁאוֹל תּוּרַד אֶל־יַרְכְּתֵי־בוֹר׃ 15
vir † hic Num :*perpendent* ‡ te *ad* * :prospicient te ad ,te Videntes

s † רֹאֶיךָ אֵלֶיךָ יַשְׁגִּיחוּ אֵלֶיךָ יִתְבּוֹנָנוּ הֲזֶה הָאִישׁ 16
?regna *commouens* * ,terram *tremefaciens* ‡

מַרְגִּיז הָאָרֶץ מַרְעִישׁ מַמְלָכוֹת׃

CAP. XI. יא

eius radicibus de *furculus* & ,Isai stirpe de virga egredietur Et germen
1 וְיָצָא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשַׁי וְנֵצֶר מִשָּׁרָשָׁיו
spiritus ,DOMINI spiritus eum super requiescet Et .crescet
2 יִפְרָה׃ וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ
scientiæ spiritus ,fortitudinis & cōsilij spiritus ,intelligentiæ & sapientiæ
חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דָּעַת
:DOMINI timore in *eum* odorari Et .DOMINI timoris &
3 וְיִרְאַת יְהוָה׃ וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת יְהוָה
suarū autium auditum *ad* neque ,iudicabit suorū oculorū visionē *ad* nec
וְלֹא־לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אָזְנָיו
*rectitudine in arguet & ,*tenues* †iustitia in iudicabit Et† .arguet † Sed
4 יוֹכִיחַ׃ וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר ‡ pauperes * pro
spiritu in & ,sui oris virga in terram percutiet & :tertæ mansuetis
עָרִיץ וְהָמָה־אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו וּבְרוּחַ
cingulum iustitia erit Et .impium interficiet suorum labiorum
5 שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע׃ וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר habitabit
lupus *hospitabitur* Et .eius renum cingulum fides & :eius lumborum
6 מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו׃ וְגָר זְאֵב
,leonis catulus & vitulus & :accubabit hœdo cum pardus & ,agno cum
עִם־כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם־גְּדִי יִרְבָּץ וְעֵגֶל וְכְפִיר
vrsa & vacca Et .*eis in ducens* paruus puer & ,simul pingue pecus & ducet eos.
7 וּמְרִיא יַחְדָּו וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם׃ וּפָרָה וָדֹב
.paleam comedet bos sicut leo & :earū nati accubabunt ,simul pascētur
תִּרְעֶינָה יַחְדָּו יַרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן וַאֲרִיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל־תֶּבֶן׃
cauernam super & ,aspidis foramen super lactens delectabitur Et
8 וְשִׁעַשַׁע יוֹנֵק עַל־חֻר פָּתֶן וְעַל מְאוּרַת non & ,*malefacient* ‡ Non .*misit* * suam manum ablactatus reguli
צִפְעוֹנִי גָּמוּל יָדוֹ הָדָה׃ לֹא־יָרֵעוּ וְלֹא־ * extendet. ‡ nocebunt,
9 יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ
die in erit Et .operientes mare aquæ sicut ,DOMINI scientia † perdent
דֵּעָה אֶת־יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים׃ וְהָיָה בַּיּוֹם
gentes illam *ad*,populorum vexillum *in stans* quæ ,Isai radix ,illa * stabit vt
הַהוּא שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם
illa die in ,erit Et .gloria * eius requies erit & ,quærent * in
11 יִדְרֹשׁוּ וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא
residuum possidendum ad suam manum secundo DOMINVS adiiciet
יוֹסִיף אֲדֹנָי שֵׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֶת־שְׁאָר
,Pathros à & ,Aegypto ab & ,Assur ab remanebit quod :sui populi
עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאַר מֵאַשּׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפַּתְרוֹס
.maris insulis ab & ,Chamath à & ,Sinhar à & ,Helam ab & ,Chus à &
וּמִכּוּשׁ וּמֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם׃
dispersas * & ,Israel *expulsos colliget & ,gentibus* vexillum eleuabit Et in nationib⁹ & congrega-
12 וְנָשָׂא נֵס לַגּוֹיִם וְאָסַף נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת bit profugos
.terræ *alis* ‡ quatuor à congregabit Iehudah * dispersos
יְהוּדָה יְקַבֵּץ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׃ ‡ angulis
.excidentur Iehudah hostes & ,Ephraim zelus receder Et
13 וְסָרָה קִנְאַת אֶפְרַיִם וְצֹרְרֵי יְהוּדָה יִכָּרֵתוּ סור׳ צור
angustiabit non Iehudah & ,Iehudah æmulabitur non Ephraim
אֶפְרַיִם לֹא־יְקַנֵּא אֶת־יְהוּדָה וִיהוּדָה לֹא־יָצַר
simul :*mare* ad Philistim humerum in volabunt Et .Ephraim Occidentem
14 אֶת־אֶפְרָיִם׃ וְעָפוּ בְכֶתֶף פְּלִשְׁתִּים יָמָּה יַחְדָּו עוף
,eorum manus missio Moab & Edom :Orientis filios prædabuntur
אֶת־בְּנֵי־קֶדֶם אֲדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלוֹחַ יָדָם
DOMINVS *anathemate delebit* Et .eorum auditus Hammon filij & Excidet
15 וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם׃ וְהֶחֱרִים יְהוָה
flumen super suam manum *agitabit* * & ,Aegypti maris *linguam* ‡ scopulum
אֶת־לְשׁוֹן יָם־מִצְרַיִם וְהֵנִיף יָדוֹ עַל־הַנָּהָר * leuabit
,flumina septem in ‡ ,eum percutiet & :sui spiritus fortitudine in נוף
בַּעֲיִם רוּחוֹ וְהִכָּהוּ לִשְׁבָעָה נְחָלִים ‡ diuidens
residuo *strata* via erit Et .calceamentis in ‖ faciet ambulare & illud
16 וְהָדְרִיךְ בַּנְּעָלִים׃ וְהָיְתָה מְסִלָּה לִשְׁאָר ‖ transeuntes
die in Israeli fuit sicut :Assur ab relinquetur qui ,eius populi נָהָה
עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאַר מֵאַשּׁוּר כַּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם סָלַל
.Aegypti terra è *eum ascendere** * qua ascēdit
עָלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ עָלָה ‡ quanquam iratus fuisti contra me, auersus est furor † consolatus es

CAP. XII. יב

fuisti acerbatus quia ‡ ,DOMINE tibi Cōfitebor :illa die in dices Et
1 וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ יְהוָה כִּי אָנַפְתָּ בָּ
,mea salus Deus Ecce .me *consolaberis* † & ,tuus *missus auertetur* ,*me in* יָרַח
2 בִּי יָשָׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי׃ הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי ‡ laus mea
.DOMINVS *Iah canticum* † &,mea fortitudo quia ,paucbo nō & confidam Dominus
אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְהוָה עזז׳

fontibus de ,gaudio in aquas haurietis Et .*salutem in* mihi fuit salus.
3 וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה׃ וּשְׁאַבְתֶּם־מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי
,DOMINO Cōfitemini :illa die in dicetis Et .salutis
4 הַיְשׁוּעָה׃ וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ opera
mementote :eius *studia* populis in facite Scite .eius nomen *in* inuocate
קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו הַזְכִּירוּ
,DOMINO Cantate .eius nomen est excelsum quoniam
5 כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ׃ זַמְּרוּ יְהוָה magnificentiam
.terra vniuersa in *ipsa nota** : fecit *celsitudinem* quoniam * scitur hoc מורעת ק
6 כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדָעַת זֹאת בְּכָל־הָאָרֶץ׃ גָּאָה
magnus quia : Sion habitatrix *præconiza* ‡ & ,vocem Exalta ‡ lauda † in medio tui
צַהֲלִי וְר�ָנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל רנן׳
. Israel Sanctus *tuo interiori* † in
בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XIII. יג

.Amos filius Iesahiahu vidit quam ,Babylonis *Onus*
1 מַשָּׂא בָּבֶל אֲשֶׁר חָזָה יְשַׁעְיָהוּ בֶּן־אָמוֹץ׃
.eos ad vocē exaltate ,vexillum eleuate *præruptum* montem Super
2 עַל הַר־נָשֵׂא שְׂאוּ־נֵס הָרִימוּ קוֹל לָהֶם
præcepi Ego .munificorum *ostia* ‡ ingrediantur & ,manū *Agitate*
3 אֲנִי צִוִּיתִי׃ קְדוֹשַׁי וְיָבֹאוּ פִּתְחֵי נְדִיבִים׃
exultantes ,*meo naso* in meos fortes vocaui etiam : meis sanctificatis
לִמְקַדְּשָׁי גַּם קָרָאתִי גִבּוֹרַי לְאַפִּי עַלִּיזֵי
:multi populi *similitudine* * montibus in *tuba* ‡ Vox .*mea celsitudinis* †
4 גַּאֲוָתִי׃ קוֹל הָמוֹן בֶּהָרִים דְּמוּת עַם־רָב
exercituum DOMINVS ,congregatarū gentium regnorum sonitus vox
קוֹל שְׁאוֹן מַמְלְכוֹת גּוֹיִם נֶאֱסָפִים יְהוָה צְבָאוֹת
extremo ab procul terra de Venientes .prælij exercitum *visitans* ‡
5 מְפַקֵּד צְבָא מִלְחָמָה׃ בָּאִים מֵאֶרֶץ מֶרְחָק מִקְצֵה
omnem *corrumpendum* * ad eius *indignationis* ‡ vasa & ,DOMINVS : cæli
הַשָּׁמַיִם יְהוָה וּכְלֵי זַעְמוֹ לַחְבֵּל כָּל־
præda veluti : DOMINI dies *propinquus* ‡ quia ,Vlulate .terram
6 הָאָרֶץ׃ הֵילִילוּ כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה כְּשֹׁד
,*remittentur* † manus omnes Idcirco .veniet Omnipotente ab
7 מִשַּׁדִּי יָבוֹא׃ עַל־כֵּן כָּל־יְדֵיִם תִּרְפֶּינָה
dolores & *tormina* ‡ ,terrebuntur Et .liquescet hominis cor omne &
8 וְכָל־לְבַב אֱנוֹשׁ יִמָּס׃ וְנִבְהָלוּ suum *socium* ‡ ad *vir* :*cruciabuntur** parturiens veluti ,eos tenebunt
יאחזון כַּיּוֹלֵדָה יֵחִילוּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
DOMINI dies Ecce .eorum facies flammarum facies :stupebunt
9 יִתְמָהוּ פְּנֵי לְהָבִים פְּנֵיהֶם׃ הִנֵּה יוֹם־יְהוָה
terram *ponendum ad ,naris* * ira & ,*excandescentia* ‡ & ,crudelis ,*veniens* †
בָּא אַכְזָרִי וְעֶבְרָה וַחֲרוֹן אָף לָשׂוּם הָאָרֶץ
stellæ Quoniam .ea ex disperdat eius peccatores & ;solitudinem in
10 לְשַׁמָּה וְחַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד מִמֶּנָּה׃ כִּי־כוֹכְבֵי
obscurabitur :suū lumen lucere facient non eorū *cōstellationes* ‡ & ,cælorum
הַשָּׁמַיִם וּכְסִילֵיהֶם לֹא יָהֵלּוּ אוֹרָם חָשֵׁךְ
.suum lumen faciet splendere non luna & ,*ipsum egrediendo in* ‖ sol
11 הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְיָרֵחַ לֹא־יַגִּיהַ אוֹרוֹ׃ x יצא
.eorū iniquitatem impios super & ,malum orbem super visitabo Et
וּפָקַדְתִּי עַל־תֵּבֵל רָעָה וְעַל־רְשָׁעִים עֲוֹנָם y עון
formidabilium * superbiam & ,*arrogantium* ‡ superbiam cessare faciam Et
וְהִשְׁבַּתִּי גְּאוֹן זֵדִים וְגַאֲוַת עָרִיצִים
hominem &: *obrizo pra* † hominē faciam *Preciosum* ‡ .faciam humiliare
12 אַשְׁפִּיל׃ אוֹקִיר אֱנוֹשׁ z מִפָּז וְאָדָם
contremiscet & ,faciā mouere cælum Idcirco .Ophir *auri massa pra* ‡
13 מִכֶּתֶם אוֹפִיר׃ עַל־כֵּן שָׁמַיִם אַרְגִּיז וְתִרְעַשׁ
iræ *die in* ‡ & ,exercituum DOMINI *feruida ira in* * :suo loco de terra
הָאָרֶץ מִמְּקוֹמָהּ בְּעֶבְרַת יְהוָה צְבָאוֹת וּבְיוֹם חֲרוֹן
cōgregans non & ,pecus sicut & ,*expulsa dama* ‡ tanquā erit Et .eius *naris* †
14 אַפּוֹ׃ וְהָיָה כִּצְבִי a מְרֻדָּח וּכְצֹאן b וְאֵין מְקַבֵּץ
.fugient suam terram ad vnusquisq; & ,*respicient* * suū populū ad vnusquisq;
אִישׁ אֶל־עַמּוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ אֶל־אַרְצוֹ c יָנוּסוּ׃
.gladio in cadet *additus* ‡ omnis & :perfodietur ,inuentus Omnis
15 כָּל־הַנִּמְצָא יִדָּקֵר וְכָל־חַנְסְפֵּה יִפּוֹל בֶּחָרֶב׃
,eorū domus diripientur :eorū oculis in allidētur eorum paruuli Et
16 וְעֹלְלֵיהֶם יְרֻטְּשׁוּ לְעֵינֵיהֶם יְשֻׁסּוּ d בָּתֵּיהֶם e
,*Madai* ‖ eos contra *fuscitans* ‡ ego Ecce .violabūtur corum vxores &
17 וְנָשֵׁיהֶם תִּשְׁגַּלְנָה׃ הִנְנִי f מֵעִיר עֲלֵיהֶם אֶת־מָדָי
.eo *in* volent non aurum & ,æstimabunt non argentum qui
אֲשֶׁר־כֶּסֶף לֹא יַחְשֹׁבוּ וְזָהָב לֹא יַחְפְּצוּ־בּוֹ׃
,miserebuntur non ventris fructus & ,allident pueros *arcus* * Et
18 וּקְשָׁתוֹת נְעָרִים תְּרַטַּשְׁנָה g וּפְרִי־בֶטֶן לֹא יְרַחֵמוּ
.eorum oculus parcet non filiis super
עַל־בָּנִים לֹא־תָחוּס עֵינָם׃

sicut colligũtur * qui moueret ‡ aperiret † garriret. ‖ cum ‡ nunquid * eleuautem eam, perinde ac si eleuaret se virga contra

1 נוּף m רוֹם
† vtque si exaltaret se virga, quę nõ est arbor.

n נָטָה

frugiferi campi

dissolutus vexillifer.

* residua ligna ‡ pauca numero

euasor ‖ sed

o נָכָה

p אֶמֶן

Tex ‡ inundat propter

q כָּלָה
‡ Deus * facit in medio ‡ Deus

r נָטָה furor

consumptionem

t כָּלָה

* super eum

ab

à ‡ facie

u עָלַל

x בּוֹא
‡ vadum, in obstupuit

y לוּן

z נוּם
* Exalta ‖ attende

a בָּנָה
‡ cõgregauerunt seipsos.

b עַיִּן
* Eleuabit

c רוּם
‡ arbores perplexas * arbores ‡ ferro † cadent.

d נָפַל

:congregaui ego terram omnem ,derelicta oua *colligere secundum* &

וְכָאֶסֹף בֵּיצִים עֲזֻבוֹת כָּל־הָאָרֶץ אֲנִי אָסָפְתִּי
,garriens † & ,os *aperiens* ‡ & ,alam *mouens* * fuit non &

וְלֹא הָיָה נֹדֵד כָּנָף וּפֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף׃

se magnificabit *an* ‡ ea *in* ‖ incidentē contra securis gloriabitur Nũquid

15 † הֲיִתְפָּאֵר הַמַּגְרֵזָן עַל הַחֹצֵב בּוֹ אִם־יִתְגַּדֵּל
,ipsam exaltantes, *virgam agitare secundum eam agitantem* * contra serra

הַמַּשּׂוֹר עַל־[l]מְנִיפוֹ כְּהָנִיף שֵׁבֶט אֶת־[m]מְרִימָיו
Dominus dominator mittet Ideo .*lignum non baculum exaltare secundum*†

16 כֵּן יִשְׁלַח הָאָדוֹן [n]מַשֵּׁה לא־עָץ׃ † לָכֵן בְּהָרָיו
incendet eius gloriam subter & ,maciem eius pinguibus in exercituum

צְבָאוֹת בְּמִשְׁמַנָּיו רָזוֹן וְתַחַת כְּבֹדוֹ יֵקַד
,ignem in Israel lux erit Et .ignis incendium quasi incendium

17 וְקַד כִּיקוֹד אֵשׁ׃ † וְהָיָה אוֹר־יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ
,eius spinam deuorabit & ,ardebit & :flammam in eius sanctus &

וּקְדוֹשׁוֹ לְלֶהָבָה וּבָעֲרָה וְאָכְלָה שִׁיתוֹ
,eius Charmel & ,eius syluæ gloriam Et .vna die in eius veprem &

18 וּשְׁמִירוֹ בְּיוֹם אֶחָד׃ † וּכְבוֹד יַעְרוֹ וְכַרְמְלוֹ
.vexilliferum liquescere sicut erit & :consumet carnem ad vsque & ,anima ab

מִנֶּפֶשׁ וְעַד־בָּשָׂר יִכְלֶה וְהָיָה כְּמְסֹס נֹסֵס׃
.ea scribat puer vt :erunt *numerus* ‡ eius syluæ *lignum residuum* * Et

19 † וּשְׁאָר עֵץ יַעְרוֹ מִסְפָּר יִהְיוּ וְנַעַר יִכְתְּבֵם׃
,Israel residuum vltrà adiiciet non ,illa die in erit Et

20 † וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא־יוֹסִיף עוֹד שְׁאָר יִשְׂרָאֵל
,super innitetur & ‖ :se percutientē super inniti ,Iahacob domus *euasio* &

וּפְלֵיטַת בֵּית־יַעֲקֹב לְהִשָּׁעֵן עַל־[o]מַכֵּהוּ וְנִשְׁעַן עַל־
.veritate in Israel Sanctum DOMINVM

[p]אֱמֶת יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ † בֶּאֱמֶת
.fortem Deum ad ,Iahacob residuum ,conuertetur Residuum

21 † שְׁאָר יָשׁוּב שְׁאָר יַעֲקֹב אֶל־אֵל גִּבּוֹר׃
residuum ,maris arena veluti Israel tuus populus fuerit si Quia

22 † כִּי אִם־יִהְיֶה עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם שְׁאָר
.iustitiam *inundans* ‡ decisa consummatio :eo *in* † conuertetur

יָשׁוּב בּוֹ [q]כִּלָּיוֹן חָרוּץ שֹׁטֵף צְדָקָה׃
exercituum DOMINVS ‡ Dominus decisam & cõsummationē Quia

23 † כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת
DOMINVS ‡ Dñs dixit sic Idcirco .terræ vniuersæ *interioni in faciens** ‡

עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל־הָאָרֶץ׃ † לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
virga In .Assur ab Sion habitator ,mi populus timeas Ne :exercituum

צְבָאוֹת אַל־תִּירְאִי עַמִּי יֹשֵׁב צִיּוֹן מֵאַשּׁוּר בַּשֵּׁבֶט
.Aegypti via in te super leuabit suum baculũ & ,te percutiet

יַכֶּנָּה [r]וְנָשָׂא [s]מַטֵּהוּ עָלֶיךָ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃
meus *nasus* & ,ira cõsummabitur & ,paululum paululum adhuc Nam

25 † כִּי־עוֹד מְעַט מִזְעָר וְכָלָה זַעַם וְאַפִּי
exercituũ DOMINVS eum super fusciabit Et .eorũ *euersionem* ad

עַל־[t]תִּבְלִיתָם׃ † וְעוּרַר עָלָיו יְהוָה צְבָאוֹת
super suam virgam & ,Horeb petra in ,Midian plagam iuxta flagellum

שׁוֹט כְּמַכַּת מִדְיָן בְּצוּר עוֹרֵב וּמַטֵּהוּ עַל־
.Aegypti via in * eã eleuabit & ,mare

הַיָּם וְנָשָׂאוֹ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃
,tuo humero *desuper* eius onus remouebitur illa die in ,erit Et

27 † וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יָסוּר סִבְלוֹ מֵעַל שִׁכְמֶךָ
.olei *faciebus* ‡ à iugum corrumpetur & :tuo collo *desuper* eius iugum &

וְעֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ וְחֻבַּל עֹל [u]מִפְּנֵי־שָׁמֶן׃
commendabit Michmas in ,Migron in transiuit ,Haiath ad Venit

28 [x]† בָּא עַל־עַיָּת עָבַר בְּמִגְרוֹן לְמִכְמָשׂ יַפְקִיד
diuersorio Ghebah ,*transitum* ‡ Transierunt .sua instrumenta

כֵּלָיו׃ † עָבְרוּ מַעְבָּרָה גֶּבַע מָלוֹן
.fugit Saul Ghibbah ,Ramah *contremuit* † :pernoctarunt

29 [y]לָנוּ חָרְדָה הָרָמָה גִּבְעַת שָׁאוּל [z]נָסָה׃
pauper ,Laisah *attendere fac* ‖ ,Gallim filia tuam vocem *Intona** ‖

30 † צַהֲלִי קוֹלֵךְ [a]בַּת־גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה
Ghebim habitatores ,Madmenah se Elongauit .Hanathoth

עֲנָתוֹת׃ † נָדְדָה מַדְמֵנָה יֹשְׁבֵי הַגֵּבִים
.*se collegerunt fugam ad* ‡

[b]הֵעִיזוּ׃
domus mons suam manũ *Agitabit** ‡ standum ad Nob in dies Adhuc

32 † עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יְנַפֵּף יָדוֹ הַר בַּת־
exercituum DOMINVS dominator Ecce .Ierusalaim collis ,Sion

צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלִָם׃ † הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוִה צְבָאוֹת
sublimes & ,succiũ statura excelsi & :*terrore cum* † ramum *deramificans* ‡

מְסָעֵף פְּארָה בְּמַעֲרָצָה [c]וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדֹעִים וְהַגְּבֹהִים
Lebanon * & :ferro in syluæ *perplexa* ‡ succidet Et .humiliabuntur

יִשְׁפָּלוּ׃ וְנִקֹּף סְבָכֵי הַיַּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן
.*cadet* † forti ‡ in

[d]בְּאַדִּיר יִפּוֹל׃

loquens ‡ os omne & ,*malignus* & ,*hypocrita ipse omnis* * quia :miserebitur

יְרַחֵם כִּי כֻלּוֹ חָנֵף [e]וּמֵרַע וְכָל־פֶּה דֹּבֵר
eius manus adhuc sed :eius *nasus* † est auersus non hoc omni In .stultitiam

נְבָלָה בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ
,veprem ;impietas ignis tanquam est succensa Quia .extenta

18 נְטוּיָה׃ כִּי־[f]† בָּעֲרָה כָאֵשׁ רִשְׁעָה שָׁמִיר
*se extulerunt** & ,syluæ *perplexitatibus* ‖ in succendetur & :vorabit spinam &

וָשֵׂית תֹּאכֵל [s]וְתִצַּת בְּסִבְכֵי הַיַּעַר וַיִּתְאַבְכוּ
est obscurata exercituum DOMINI *feruida ira In* .*fumi altitudine*

19 [g]גְּאוּת עָשָׁן׃ † בְּעֶבְרַת יְהוָה צְבָאוֹת נֶעְתַּם
.*parcent non suum fratrem ad vir* ‡ :ignis esca tãquam populus fuit & :terra

אָרֶץ וַיְהִי הָעָם כְּמַאֲכֶלֶת אֵשׁ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֹא יַחְמֹלוּ׃
non & ,siniſtram ad comedet & ,esuriet & ,dexteram ad *se separabit* † Et

20 † וַיִּגְזֹר עַל־יָמִין וְרָעֵב וַיֹּאכַל עַל־שְׂמֹאל וְלֹא
Menasseh .*comedent* * sui brachij carnem vnusquisque :*saturabuntur* ‡

שָׂבָעוּ אִישׁ בְּשַׂר־זְרֹעוֹ יֹאכֵלוּ׃ † מְנַשֶּׁה
.Iehudah contra ipsi simul ,Menasseh Ephraim & ,Ephraim

21 אֶת־אֶפְרַיִם וְאֶפְרַיִם אֶת־מְנַשֶּׁה יַחְדָּו הֵמָּה עַל־יְהוּדָה
.extenta eius manus adhuc sed ,eius *nasus* ‡ est auersus non hoc omni in furor

בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ [h]נְטוּיָה׃

CAP. X. יוד

.*laborem* ‡ ,facientibus scribere & ,*iniquitatis statuta statuentibus* † Væ

1 † הוֹי הַחֹקְקִים חִקְקֵי־[i]אָוֶן וּמְכַתְּבִים עָמָל
rapiendum ad & ,*tennium* ‡ iudicium *peruertendum Ad** .fecerunt scribere

כָּתָבוּ׃ † לְהַטּוֹת [k]מִדִּין [l]דַּלִּים וְלִגְזֹל
& ,eorum *spolium viduas exiſtendum ad* † ;mei populi *afflictorum iudicium*

2 מִשְׁפַּט [m]עֲנִיֵּי עַמִּי לִהְיוֹת אַלְמָנוֹת שְׁלָלָם וְאֶת־
,visitationis die in facietis quid Et .*diripiant pupillos*

יְתוֹמִים [n]יָבֹזּוּ׃ † וּמַה־[a]תַּעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה
? auxilio pro fugietis quem Ad ? veniet longinquo à ,*desolatione in* ‡ &

וְלִשְׁוָאָה מִמֶּרְחָק תָּבוֹא עַל־מִי תָנוּסוּ לְעֶזְרָה
? vestram gloriam derelinquetis vbi &

וְאָנָה תַּעַזְבוּ כְּבוֹדְכֶם׃
omni In .*cadent interfectos sub* ‡ & ,*vinctum sub corruit me Absque** .

3 בִּלְתִּי כָרַעַ תַּחַת אֲסִיר וְתַחַת הֲרוּגִים [b]יִפָּלוּ בְּכָל־
.extenta eius manus adhuc sed ,eius *nasus* ‡ est auersus non hoc

זֹאת לֹא־[c]שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה׃
eorum manu in ipsa virga & , mei *nasi* ‡ virga Assur *Væ** .

4 † הוֹי אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי וּמַטֶּה־הִוא בְיָדָם
populum super & ,eum mittam *hypocritam* ‡ gentem Ad .mea *indignatio* †

זַעְמִי׃ בְּגוֹי חָנֵף אֲשַׁלְּחֶנּוּ וְעַל־עַם
,prædã *prædandum ad* & *spolium spoliandum ad* ‡ ,ei mandabo *meæ irę feruidæ* *

עֶבְרָתִי [d]אֲצַוֶּנּוּ לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלָבֹז בַּז
.platearum lurum sicut conculcationem ‡ eum *ponendum ad* † &

וְלָשׂוּמוֹ [o]מִרְמָס כְּחֹמֶר חוּצוֹת׃
sed :putabit ita non eius cor & ,existimabit sic non ipse Et

7 † וְהוּא לֹא־כֵן יְדַמֶּה וְלִבָּבוֹ לֹא־כֵן יַחְשֹׁב כִּי
.*parum* ‡ non gentes excidendum ad & ,*suo corde in* * perdendum ad

לְהַשְׁמִיד בִּלְבָבוֹ וְלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא מְעָט׃
.† reges simul mei principes Nónne :dicet Siquidem

8 † כִּי יֹאמַר הֲלֹא שָׂרַי יַחְדָּו מְלָכִים׃
Arphad sicut *non an** ? Chalno ‡ Charchemis sicut Nónne

9 † הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ כַּלְנוֹ אִם־לֹא כְּאַרְפַּד
? Someron ‡ Dammesec sicut Nónne ? Chamath ‡

חֲמָת אִם־לֹא כְּדַמֶּשֶׂק שֹׁמְרוֹן׃
,*vanitatis* † regna ad mea manus inuenit Quemadmodum

10 † כַּאֲשֶׁר מָצְאָה יָדִי לַמַּמְלְכֹת הָאֱלִיל
Nónne .Someron *à* & ,Ierusalaim *à* * eorum *sculptilia* ‡ &

וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלִַם וּמִשֹּׁמְרוֹן׃ † הֲלֹא
,Ierusalaim faciam sic ,eius *vanitatibus* ‡ & ,Someron feci quemadmodũ

כַּאֲשֶׁר [e]עָשִׂיתִי לְשֹׁמְרוֹן וְלֶאֱלִילֶיהָ כֵּן אֶעֱשֶׂה לִירוּשָׁלִַם
omne Dominus compleuerit cùm erit Et ? eius *doloribus* † &

11 וְלַעֲצַבֶּיהָ׃ † וְהָיָה כִּי־[f]יִבְצַע אֲדֹנָי אֶת־כָּל־
fructum super visitabo ;Ierusalaim in & ,Sion monte in suum opus

[g]פְּרִי מַעֲשֵׂהוּ בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלִַם אֶפְקֹד עַל־[h]פְּרִי־
altitudinis gloriam super & ,Assur regis cordis magnitudinis

גֹדֶל לְבַב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְעַל־תִּפְאֶרֶת רוּם
,feci meæ manus fortitudine In :dixit Nam .eius oculorũ

עֵינָיו׃ † כִּי אָמַר [i]בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי
,populorum terminos feci remouere & :*fui prudẽs** quia, mea sapientia in &

וּבְחָכְמָתִי כִּי [k]נְבֹנֹתִי וְאָסִיר [l]גְּבוּלֹת עַמִּים
potens tanquam feci descendere & ,sum deprædatus eorum *præparata* ‡ &

וַעֲתִירֹתֵיהֶם [m]שׁוֹשֵׁתִי וְאוֹרִיד כַּאֲבִיר
,populorum *facultatem ad* ‡ mea manus nidũ veluti inuenit Et .*sedentes* ‖

14 שֹׁבְבִים׃ † וַתִּמְצָא [n]כַּקֵּן יָדִי לְחֵיל הָעַמִּים

vniuersi *sunt* impij & maligni, ‡ loquitur † furor

r רוֹעַ

‖ densitatibus * elenauerunt se sicut eleuatur fumus Propter iram

s יָצַת

s גָּאָה
vnusquisque fratri suo nõ parcit.
† rapiet ‡ saturabitur * comedet.

scribentibus decreta iniqua, ‡ qui mendacium * Vt peruertant ‡ pauperum, & vt rapiant in iudicio pauperes. † vt sint viduæ præda

x דָּלַל y עָנָה
‡ desolationis, quæ

z בָּזַז a עָשָׂה
* Nõ euadet quispiã, nisi qui incuruauerint se inter vinctos, ‡ inter interfectos se prostrauerint. ‡ furor

b נָפַל c שׁוּב
* O ‡ furoris † est ira. ‡ impiam

ושובו
P
* furoris mei ‡ vt spoliet spolia, & prædetur

d צָנָה
† ponat ‡ in * erit cor eius, ‡ paucas. † sunt? ‡ fuit * nónne ‡ fuit † idoli,

‡ simulachra * preciosiora, quàm ‡ idolis

e עָשָׂה
simulachris

f פְּרִי

g בּוּחַ h בִּין
* intellexi: ועתידותיהם
P
כנר
P
‡ thesauros ‖ habitantes ‡ substantiam

k קָנֵן

CAP. VIII. ח

,grande volumen tibi Tolle : me ad DOMINVS dixit Et

1 לָקַח גִּלָּיוֹן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קַח־לְךָ גִּלָּיוֹן גָּדוֹל

accelerauit ſpolium feſtinandum ad : hominis ſtylo in eo in ſcribe &

וּכְתֹב עָלָיו בְּחֶרֶט אֱנוֹשׁ לְמַהֵר שָׁלָל חָשׁ

Vriah ,fideles teſtes mihi faciam teſtificari Et .prædam

בּוֹ׃ 2 וְאָעִידָה לִּי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֶת אוּרִיָּה

ad acceſſi Et .Ieberechiahu filium Zechariahu & ,ſacerdotem

הַכֹּהֵן וְאֶת־זְכַרְיָהוּ בֶּן־יְבֶרֶכְיָהוּ׃ 3 וָאֶקְרַב אֶל־

DOMINVS dixit Et .filium peperit & ,concepit & ,prophetiſſam quæ

הַנְּבִיאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיֹּאמֶר יְהוָה

.prædam accelerauit ſpolium Feſtinando : eius nomen Voca : me ad

חוּשׁ בָּזָז אֲלַי קְרָא שְׁמוֹ מַהֵר שָׁלָל חָשׁ בָּז׃

tollet ,mea mater & mi parer ,vocare puer ſciat antequam Quia

נָשָׂא 4 כִּי בְטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר קְרָא אָבִי וְאִמִּי יִשָּׂא

.Aſſur *regis facies ad* † Someron *ſpolium* ‡ & ,Dammeſec *facultatem* *

* opes ‡ ſpolia † coram rege

אֶת־חֵיל דַּמֶּשֶׂק וְאֵת שְׁלַל שֹׁמְרוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃

:dicendo ,adhuc me ad loqui DOMINVS adiecit Et

יָסַף 5 וַיֹּסֶף יְהוָה דַּבֵּר אֵלַי עוֹד לֵאמֹר׃

euntes ‖ ,Siloach aquas iſte populus *reprobauit* quòd eo Pro

abiecit ‖ quæ vadunt

6 יַעַן כִּי מָאַס הָעָם הַזֶּה אֶת מֵי הַשִּׁלֹחַ הַהֹלְכִים

.Remaliahu *filio* ‡ & ,Reſin *cum* * gaudium & ,*leniter* †

‡ quietè, * eſt ad ‡ filium † faciet

לְאַט וּמְשׂוֹשׂ אֶת־רְצִין וּבֶן־רְמַלְיָהוּ׃

aquas eos ſuper *faciens* † aſcendere DOMINVS ecce ideo Et

7 לָכֵן הִנֵּה אֲדֹנָי מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם אֶת־מֵי

omnem & ,Aſſur ‡ regem , multas & , fortes fluminis ‡ ſcilicet

רַבִּים הַנָּהָר הָעָצוּמִים וְאֶת־כָּל־כְּבוֹדוֹ וְעָלָה עַל־כָּל־

omnes ſuper ibit & ,eius *decurſus* * omnes ſuper aſcendet & ,eius gloriam * torrentes

אֲפִיקָיו וְהָלַךְ עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו׃ 8 וְחָלַף בִּיהוּדָה שָׁטַף וְעָבַר עַד־צַוָּאר

collum ad vſq; ,tranſibit &,inūdabit ,Iehudah per tranſibit Et .eius ripas

תִּהְיֶה מִפְלַס כַּנְפֹתָיו מְלֹא רֹחַב אַרְצְךָ

tuæ terræ latitudinis plenitudo , eius alarum *extenſiones* erit & :pertinget extenſio

עִמָּנוּ אֵל׃ 9 רֹעוּ עַמִּים וְחֹתּוּ וְהַאֲזִינוּ

auribus percipite &,cōterimini & ,‡ populi Cōfringimini .el-Himmanu ‡ Aſſur,

כֹּל מֶרְחַקֵּי־אָרֶץ הִתְאַזָּרוּ וְחֹתּוּ הִתְאַזָּרוּ

,vos accingite :conterimini & ,vos accingite :terræ longinqui vniuerſi

loquimini :diſſipabitur & ,conſilium Conſiliamini .conteremini &

10 עֲצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל׃

dixit ſic Nam .el-Himmanu quia , ſtabit non & , verbum nobiſcum Deus.

11 כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֵלַי בְּחֻזְקַת הַיָּד וְיִסְּרֵנִי מִלֶּכֶת בְּדֶרֶךְ

omnia ad , † coniuratio ,dicatis Non .dicendo ,huius populi * prophetiæ ‡ ne item

הָעָם הַזֶּה לֵאמֹר׃ 12 לֹא־תֹאמְרוּן קֶשֶׁר לְכֹל

† eſt ‡ dicit

,timebitis non eius timorem & : ‖ coniuratio ,iſte populus *dicet* ‡ quæ

אֲשֶׁר־יֹאמַר הָעָם הַזֶּה קֶשֶׁר וְאֶת־מוֹרָאוֹ לֹא־תִירָאוּ

,ſanctificabitis ipſum exercituum DOMINVM .pauebitis non &

13 וְלֹא תַעֲרִיצוּ׃ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת אֹתוֹ תַקְדִּישׁוּ

.veſter pauor ipſe & ,veſter timor * ipſe &

וְהוּא מוֹרַאֲכֶם וְהוּא מַעֲרִיצְכֶם׃

,offenſionis petrā in & ,percuſſionis lapidē in & ,*ſanctuarium* † in erit Et

14 וְהָיָה לְמִקְדָּשׁ וְלַאֶבֶן נֶגֶף וּלְצוּר מִכְשׁוֹל

.Ieruſalaim habitanti rete in & ,laqueum in , Iſrael domibus duabus

לִשְׁנֵי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלִָם׃

,ıtretientur &,conterentur & ,cadent & ,plurimi his in impingent Et

15 וְכָשְׁלוּ בָם רַבִּים וְנָפְלוּ וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ

.m eis diſcipulis cum legem obſigna ,*conteſtationem* Liga .capientur &

16 וְנִלְכָּדוּ׃ צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמָּדָי

,Iahacob domo à *ſu* : *facies abſcondentiē* ‖ ,DOMINVM præſtolabor Et

17 וְחִכִּיתִי לַיהוָה הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב

mihi dedit quos *nati* * & ego Ecce .eum expectabo &

18 וְקִוֵּיתִי לוֹ׃ הִנֵּה אָנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן־לִי

DOMINO *cum* à : Iſrael in portenta *in* & ,ſigna *in* ‡ DOMINVS

יְהוָה לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל מֵעִם

. ‡ Sion monte in *habitante* † exercituum

יְהוָה צְבָאוֹת הַשֹּׁכֵן בְּהַר צִיּוֹן׃

ſciolos ad ‡ & ,*pythones ad* * Quærite :vos ad dixerint cùm Et

19 וְכִי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם דִּרְשׁוּ אֶל־הָאֹבוֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים

pro ,requiret *ſuos deos ad* † populus Nonne :*ſuſurrantes* & ,*garrientes*

הַמְצַפְצְפִים וְהַמַּהְגִּים הֲלֹא־עַם אֶל־אֱלֹהָיו יִדְרֹשׁ בְּעַד

? mortuos *ad* ‡ viuis

הַחַיִּים אֶל־הַמֵּתִים׃

verbū iuxta ſunt dicturi non ſi *conteſtationem* † ad & ,‡ legem *Ad* *

20 לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה אִם־לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר

CAP. IX.

primum tempus ſecundum ea in coarctatus qui ei ,obtenebratus ‖ non Quia

1 כִּי לֹא מוּעָף לַאֲשֶׁר מוּצַק לָהּ כָּעֵת הָרִאשׁוֹן

‡ *poſtremum* † & ,Naphthali terram & ,Zebulun terram *alleuiauit*

הֵקַל אַרְצָה זְבוּלֻן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי וְהָאַחֲרוֹן

.gentium Ghelil Iarden trans maris viam fecit aggrauari

הִכְבִּיד דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם׃

habitantibus :magnam lucem *viderunt* ,*tenebroſitate in ambulantes* ‖ Populus

2 הָעָם הַהֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל יֹשְׁבֵי

.eos ſuper ſplenduit lux ,mortis vmbræ terra in

בְאֶרֶץ צַלְמָוֶת אוֹר נָגַהּ עֲלֵיהֶם׃

ſunt lætati :lætitiam magnificaſti *non* * ,gentem Multiplicaſti

3 הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לֹא הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה שָׂמְחוּ

exultabunt † quemadmodum ,meſſe in ‖ lætitiam ſecundum *tuas facies ad* ‡

לְפָנֶיךָ כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ

& ,eius oneris iugum Nam .*ſpolium ipſos diuidendo in*

4 בְּחַלְּקָם שָׁלָל׃ כִּי אֶת־עֹל סִבְלוֹ וְאֶת

diem ſecundū ,confregiſti ,eo in exactoris ſceptrum ,eius humeri virgam

מַטֵּה שִׁכְמוֹ שֵׁבֶט הַנֹּגֵשׂ בּוֹ הֲחִתֹּתָ כְּיוֹם

veſtimentum & , *ſtrepitu in conſligentis pugna* ‡ omnis Quia .Midian

מִדְיָן׃ 5 כִּי כָל־סְאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ וְשִׂמְלָה

.ignis cibus combuſtionem ad erit & :*ſanguinibus in* ‖ inuolutum

מְגוֹלָלָה בְּדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֶלֶת אֵשׁ׃

principatus erit &,nobis eſt dat* filius ,nobis eſt natus *gnatus Quia* *

6 כִּי־יֶלֶד יֻלַּד־לָנוּ בֵּן נִתַּן־לָנוּ וַתְּהִי הַמִּשְׂרָה

,conſiliarius ,Admirabilis ,eius nomen vocabitur & ,eius humerum ſuper

עַל־שִׁכְמוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא יוֹעֵץ

.pacis princeps ,*æternitatis* pater , fortis ,Deus

אֵל גִּבּוֹר אֲבִי־עַד שַׂר־שָׁלוֹם׃

ſolium ſuper *finis non pacem ad* † & ,principatum multiplicandū Ad

7 לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה וּלְשָׁלוֹם אֵין־קֵץ עַל־כִּסֵּא

illud fulciendum ad * & ,illud *parandum ad* ‡ ,eius regnum ſuper & ,Dauid

דָּוִד וְעַל־מַמְלַכְתּוֹ לְהָכִין אֹתָהּ וּלְסַעֲדָהּ

DOMINI Zelus .ſeculum in vſque & ,*tunc* ‡ ex ,iuſtitia in & ,iudicio in

בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם קִנְאַת יְהוָה

,Iahacob in Dominus miſit Verbum .hoc faciet exercituum

צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹּאת׃ 8 דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב

,Ephraim ipſe omnis populus ſcient Et .Iſrael in cecidit &

וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל׃ 9 וְיָדְעוּ הָעָם כֻּלּוֹ אֶפְרַיִם

:dicendo ,cordis magnitudine in & ,ſuperbia in ,Someron *habitans* &

וְיוֹשֵׁב שֹׁמְרוֹן בְּגַאֲוָה וּבְגֹדֶל לֵבָב לֵאמֹר׃

ſycomori :ædificabimus lapide *exciſo* & , eciderunt Lateres

10 לְבֵנִים נָפָלוּ וְגָזִית נִבְנֶה שִׁקְמִים

.immutabimus cedros ſed ,ſunt ſucciſæ

גֻּדָּעוּ וַאֲרָזִים נַחֲלִיף׃

eius inimicos & ,eum ſuper Reſin hoſtes DOMINVS eleuabit Et

11 וַיְשַׂגֵּב יְהוָה אֶת־צָרֵי רְצִין עָלָיו וְאֶת־אֹיְבָיו

,retro *à* Philiſtim & , Oriente ab Aram .commiſcebit

יִסֵּךְ׃ 12 אֲרָם מִקֶּדֶם וּפְלִשְׁתִּים מֵאָחוֹר

eſt auerſus non hoc omni In .ore toto in Iſrael deuorabunt &

וַיֹּאכְלוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־פֶּה בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב

reuerſus eſt nō populus Et . extenta eius manus adhuc ſed ,eius *naſus*

אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה׃ 13 וְהָעָם לֹא־שָׁב

.quæſierunt non exercituum DOMINVM & ,ipſum percutientem ad

עַד־מַכֵּהוּ וְאֶת־יְהוָה צְבָאוֹת לֹא דָרָשׁוּ׃

curtum ramum ,caudam & caput Iſrael ab DOMINVS excidit Et

14 וַיִּכְרֹת יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל רֹאשׁ וְזָנָב

:caput † ipſe ,*facietus acceptus* ‡ & ,Senex .vna die iuncum &

כִּפָּה וְאַגְמוֹן יוֹם אֶחָד׃ 15 זָקֵן וּנְשׂוּא־פָנִים הוּא רֹאשׁ

.cauda * ipſe , mendacium *docens* ‡ propheta &

וְנָבִיא מוֹרֶה־שֶׁקֶר הוּא זָנָב׃

:facientes errare ,iſtum populum beatificantes erunt Et

16 וַיְהִי מְאַשְּׁרֵי הָעָם־הַזֶּה מַתְעִים

non eius adoleſcentulis ſuper Ideo .*abſorpti* eius beatificati &

וּמְאֻשָּׁרָיו מְבֻלָּעִים׃ 17 עַל־כֵּן עַל־בַּחוּרָיו לֹא־

non eius viduarum & ,eius pupillorum & ,Dominus lætabitur

יִשְׂמַח אֲדֹנָי וְאֶת־יְתוֹמָיו וְאֶת־אַלְמְנוֹתָיו לֹא

† de requirēdis mortuis, in ‡ tamen nec tantillum eſt lucis. * terram * legem ‡ regi ſuo, † Deo ſuo ‡ tenebrę, obſcuratio , anguſtia, * expanſa caligo,

צוּר z צוֹק y ‖ erit ei obſcuratio ſecūdum anguſtiam , quæ fuit ei tępore primo, ab eo qui alleuiare fecit † vltimo ‡ ab eo qui

קַלַּל b רָאָה a ‖ qui ambulat in tenebris , vidit * ci לוֹ ק

רָבָה c גוֹל d ‡ coram te ‖ quæ † exultant qui diuidunt ſpolia.

נָטָה e ‡ qui pugnat, pugnat cum cōmotione, ‖ ſanguine * Paruulus enim

הָיָה f ſeculi

שׁוּר g † pacis non erit finis

קָצַץ h ‡ vt cōfirmet * corroboret

בֵּן i ‡ hoc tempore

qui habitat

ſed leuigato

גָּזַז k

צוּר l ab Occidēte,

שׁוּב m furor * eſt

נָטָה n

נָכָה o

כָּפָה p honorabilis vultu, † eſt ‡ qui docet * eſt

יָרֵא q perditi

ala sex ala* Sex .illud supra stantes Seraphim
2 †שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפָיִם
,suos pedes velabat duabus in & ,suas faciesⁱ velabat duabus in :vni
לְאֶחָד בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו
:dicebat & ,illum ad hic clamabat Et .volabat duabus in &
3 וּבִשְׁתַּיִם יָעוֹפֵף׃ †וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר
terra totius plenitudo :exercituum DOMINVS ,sanctus ,sanctus ,Sanctus
קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ
,clamantis voce à liminum frontispicia se mouerunt Et .eius gloria
4 כְּבוֹדוֹ׃ †וַיָּנָעוּ אַמּוֹת [g]הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא
,tacui quia : mihi Væ :dixi Et .fumo est repleta domus &
5 וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן׃ †וָאֹמַר אוֹי־לִי כִי־נִדְמֵיתִי
labiis polluti populi medio in & ,ego labiis pollutus vir quia
כִּי אִישׁ טְמֵא־שְׂפָתַיִם אָנֹכִי וּבְתוֹךְ עַם־טְמֵא שְׂפָתַיִם
viderunt exercituum DOMINVM regem quia :habitans ego habito:
אָנֹכִי יוֹשֵׁב כִּי אֶת־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת [h]רָאוּ
* eius manu in & ,Seraphim de vnus me ad volauit Et .mei oculi
6 עֵינָי׃ †וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים וּבְיָדוֹ
.altari desuper † tulerat forcipibus in‡ ,carbo
רִצְפָּה בְּמֶלְקָחַיִם לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ׃
super hic tetigit Ecce :dixit & ,meum os super fecit tangere Et
7 †וַיִּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָגַע זֶה עַל־
.expiabitur tuum peccatum & ,tua iniquitas recedet & ,tua labia
שְׂפָתֶיךָ [k]וְסָר [l]עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְכֻפָּר׃
,mittam Quem :dicentis Domini vocem audiui Et
8 †וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר אֶת־מִי אֶשְׁלָח
.me mitte ,ego Ecce : dixi Et ? nobis ibit quis &
וּמִי יֵלֵךְ לָנוּ וָאֹמַר הִנֵּנִי שְׁלָחֵנִי׃
ne & ,audiendo Audite : huic populo dices & ,Vade :dixit Et
9 †וַיֹּאמֶר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־
Impingua .cognoscatis ne & ,videndo videte & ,intelligatis
תָּבִינוּ וּרְאוּ [m]רָאוֹ וְאַל־ [n]תֵּדְעוּ׃
10 †הַשְׁמֵן לֵב־הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו
ne forte ,obline eius oculos & ,aggraua eius aures & ,huius populi cor
[o]הָשַׁע פֶּן־יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין
?Domine Vsquequo : dixi Et .ei medeatur & ,conuertatur &
וְשָׁב [p]וְרָפָא לוֹ׃ †וָאֹמַר עַד־מָתַי אֲדֹנָי
domus & ,habitatore non à‡ ciuitates desolentur ſi Donec : dixit Et
11 וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר אִם־[q]שֹׁאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב [r]וּבָתִּים
.desolatione desoletur humus† & ,homine absque
מֵאֵין אָדָם וְהָאֲדָמָה תִּשָּׁאֶה שְׁמָמָה׃
derelictam‡ multiplicabit & ,hominem DOMINVS elongabit Et
12 †וְרִחַק יְהוָה אֶת־הָאָדָם וְרַבָּה הָעֲזוּבָה
conuertetur & ,decima ‡ ea in* adhuc Et . terræ interiori in
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ †וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה וְשָׁבָה
,statio ejectione in quibus‡ quercus vt & ,vlmus sicut: conflagrandum ad* erit &
13 וְהָיְתָה לְבָעֵר כָּאֵלָה וְכָאַלּוֹן אֲשֶׁר בְּשַׁלֶּכֶת מַצֶּבֶת
.eius statio sanctitatis‡ semen † ,eis in
בָּם זֶרַע קֹדֶשׁ מַצַּבְתָּהּ׃

CAP. VII. 1

,Iehudah regis Huziiahu filij ,Iotham filij Achaz diebus in fuit Et
1 †וַיְהִי בִּימֵי אָחָז בֶּן־יוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
,Israel rex Remaliahu filius Pechach & , Aram rex Resin ascendit
עָלָה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
.eam contra prælium in ,Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם לַמִּלְחָמָה עָלֶיהָ וְלֹא יָכֹל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ׃
super Aram Requieuit : dicendo , Dauid domui est nunciatum Et
2 †וַיֻּגַּד [v]לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר נָחָה אֲרָם עַל־
ligna mouere vt ,eius populi cor & ,eius cor se commouit & , Ephraim sicut mouẽ-
אֶפְרָיִם [x]וַיָּנַע לְבָבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ כְּנוֹעַ עֲצֵי־
Egredere :Iesahiahu ad DOMINVS dixit Et .venti facie à syluæ
3 יַעַר מִפְּנֵי־רוּחַ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְשַׁעְיָהוּ צֵא־
extremum ad ,tuus filius Iasub Sear* & , tu ,Achaz occursum in nunc
נָא לִקְרַאת אָחָז אַתָּה וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ אֶל־קְצֵה
.fullonis agri via strata in superioris piscinæ aquæductus
תְּעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל־[z]מְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס׃
tuum cor & ,timeas ne ? quiesce & ,Observare :eum ad dices Et
4 †וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִשָּׁמֶר וְהַשְׁקֵט אַל־תִּירָא וּלְבָבְךָ
ira in ,istorum fumigantium titionum caudis duabus à teneretscat ne
אַל־[a]יֵרַךְ [b]מִשְּׁנֵי זַנְבוֹת הָאוּדִים הָעֲשֵׁנִים הָאֵלֶּה בָּחֳרִי־
.Remaliahu filij & ,Aram & ,Resin nasi
5 אַף רְצִין וַאֲרָם וּבֶן־רְמַלְיָהוּ׃
,Ephraim,malum * Aram te contra inierit consilium quod Eo
†יַעַן כִּי־יָעַץ עָלֶיךָ אֲרָם רָעָה אֶפְרַיִם

stabant
* alæ erant
nicuique
† vnusquisq;
faciem suam
alter ad alterum,
plena est omnis terra
superliminaria cardinum
propter vocẽ
sum
habito:
* erat
‡ quem
† de
alter
plena est omnis terra
superliminaria cardinum
propter vocẽ
sum
habito:
* erat
‡ quem
† de
cum
* absque
† terra
‡ dies derelictionis in medio
* erit
‡ derelictione decimatio residua,
* quæ iterum depasta
‡ vt enim tilia abiectis foliis subsistentiam habent, † sic
‡ sanctũ in ea derelictione subsistet
* in

,Iehudah in Ascendamus :dicendo ,Remaliahu filius &
6 וּבֶן־רְמַלְיָהוּ לֵאמֹר׃ †נַעֲלֶה בִיהוּדָה
obsideamus regem faciamus regnare & ,nos ad† eam pertumpamus & ,eam suscitemus* &
‡ scindamus † nobis.
וְנַקִּיצֶנָּה וְנַבְקִעֶנָּה אֵלֵינוּ וְנַמְלִיךְ מֶלֶךְ
c :DOMINVS Dominus dixit Sic .Tabal filium ,eius medio in
קוץ c בְּתוֹכָהּ אֵת בֶּן־טַבְאַל׃ †כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה
‖ Deus ‡ stabit caput & ,Dammesec Aram caput Etenim .erit non & ,cõsistet‡ Non
לֹא תָקוּם וְלֹא תִהְיֶה׃ †כִּי רֹאשׁ אֲרָם דַּמֶּשֶׂק וְרֹאשׁ
*remanent frangetur ,anni quinque & sexaginta * adhuc & ,Resin Dammesec
d חָתַת d דַּמֶּשֶׂק רְצִין וּבְעוֹד שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יֵחַת
*ne sit populus. caput & ,Someron Ephraim caput Et . populo à‡ Ephraim
9 אֶפְרַיִם מֵעָם׃ †וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם שֹׁמְרוֹן וְרֹאשׁ
‡ verbis meis: est † stabiles. fideles† eritis non quia‡ credatis non ſi :Remaliahu filius Someron
שֹׁמְרוֹן בֶּן־רְמַלְיָהוּ אִם־לֹא תַאֲמִינוּ כִּי לֹא תֵאָמֵנוּ׃
: dicendo ,Achaz ad loqui DOMINVS adiecit Et
10 †וַיֹסֶף יְהוָה דַּבֵּר אֶל־אָחָז לֵאמֹר׃
teipsum petendo, ,petitionem profunda :tuo Deo DOMINO cum à signum tibi Pete
11 †שְׁאַל־לְךָ אוֹת מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעְמֵק שְׁאָלָה
,petam Non : Achaz dixit Et .excelsum in teipsum eleua vel
12 אוֹ הַגְבֵּהַ לְמָעְלָה׃ †וַיֹּאמֶר אָחָז לֹא־אֶשְׁאַל
.DOMINVM tentabo non &
וְלֹא־אֲנַסֶּה אֶת־יְהוָה׃
vobis à parum Nunquid : Dauid domus nunc Audite :dixit Et
13 †וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא בֵּית דָּוִד הַמְעַט מִכֶּם
? meum Deum etiam labore afficiatis quod‡, homines fatigare ‖
‖ afficere labore ‡ quia afficitis
הַלְאוֹת אֲנָשִׁים כִּי [c]תַלְאוּ גַּם אֶת־אֱלֹהָי׃
,prægnans virgo Ecce : signum vobis ipse Dominus dabit Ideo
c לָאָה 14 †לָכֵן f יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לָכֶם אוֹת הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה
f נָתַן .el--Himmanu ‡ eius nomen * vocabis & ,filium pariens &
* tu mater ‡ nobiscũ Deus. וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל׃
,malo in ‡ reprobare ipsum sciendum ad† , comedet mel & Butyrum
15 †חֶמְאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל g לָדַעְתּוֹ מָאֹס h בָּרָע
† vt sciat ‡ malum, ,malo in ‡ reprobare puer sciat antequam Nam .bono in * eligere &
g יָדַע h רוֹעַ 16 †כִּי בְטֶרֶם יֵדַע הַנַּעַר מָאֹס בָּרָע
* bonum. ‡ malum, † bonum ‡ terra, ‖ derestaris * facie faciebus * à fastidiens ‖ tu quam , humus‡ derelinquetur; bono in† eligere &
וּבָחוֹר בַּטּוֹב תֵּעָזֵב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה [i]קָץ מִפְּנֵי
super & ,te super DOMINVS Adducet .suorum regum duorum
17 שְׁנֵי מְלָכֶיהָ׃ †יָבִיא יְהוָה עָלֶיךָ וְעַל־
i קוץ k בוא venerunt non qui ,dies tui patris domum super & ,tuum populum
עַמְּךָ וְעַל־בֵּית אָבִיךָ יָמִים אֲשֶׁר לֹא־בָאוּ
qua separauit se .Assur regem ‡ , Iehudah desuper * Ephraim recedere die à
* à ‡ nempe מִיּוֹם סוּר־אֶפְרַיִם מֵעַל יְהוּדָה אֵת מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
quæ muscæ DOMINVS sibilabit illa die in ,erit Et
18 †וְהָיָה ‡ est † est בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁרֹק יְהוָה לַזְּבוּב אֲשֶׁר
.Assur terra in ‡ quæ , apı & ;Aegypti fluminum extremo in †
בִּקְצֵה יְאֹרֵי מִצְרָיִם וְלִדְבוֹרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר
desertorum, ,vastitatum * torrentibus in ipsi omnes requiescent & ,venient Et
l נוּחַ ‡ cauernis 19 †וּבָאוּ וְנָחוּ כֻלָּם בְּנַחֲלֵי הַבָּתּוֹת
vniuersis in & ,albus spinis omnibus in & ,petrarum scopulis ‡ in &
וּבְנִקְיְקֵי הַסְּלָעִים וּבְכָל הַנַּעֲצוֹצִים וּבְכָל
nouacula in Dominus radet illa die In .vilibus arboribus
20 †בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח אֲדֹנָי בְּתַעַר
† iis qui sunt ‡ cum ‡ pilos crinem ‡ & caput ,Assur rege in‖ flumen trans † in mercede conducta
הַנַּהֲלִיִם׃ בְּעֶבְרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת־הָרֹאשׁ וְשַׂעַר
.consumet barbam etiam & ,pedum
הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת־הַזָּקָן תִּסְפֶּה׃
.oues duas & ,bouis vitulam vir vinificabit illa die in ,erit Et
nutriet m שָׁנָה 21 †וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְחַיֶּה־אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר m וּשְׁתֵי־צֹאן׃
‡ lactis, quod facient nam :butyrum comedet , lac facere ‡ multitudine præ , erit Et
22 †וְהָיָה מֵרֹב עֲשׂוֹת חָלֶב יֹאכַל חֶמְאָה כִּי־
* qui remanserit ‡ medio † in . terræ interiori ‡ in residuum * omnis comedet mel & butyrum
חֶמְאָה וּדְבַשׁ יֹאכַל כָּל־ n הַנּוֹתָר בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃
ibi fuerit ‖ quo† locus omnis erit illa die in erit Et
n יָתַר 23 †וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָׁם
‖ fuerunt * valentes ‡ argenteos † spinam ‖ spina ‡ Cum .erit sentem† in & ,veprem in ,argenteis‡ mille in* vites mille
אֶלֶף גֶּפֶן בְּאֶלֶף כָּסֶף לַשָּׁמִיר וְלַשַּׁיִת יִהְיֶה׃
sentis‖ & vepris quia :illuc ingredietur arcu in & sagittis In ‡
o חָצַץ 24 †בַּחִצִּים וּבַקֶּשֶׁת יָבֹא שָׁמָּה כִּי־שָׁמִיר וְשַׁיִת
.terra omnis erit
תִּהְיֶה כָּל־הָאָרֶץ׃
illuc veniet non , sarrientur sarculo in qui montes omnes Et
25 †וְכָל הֶהָרִים אֲשֶׁר בַּמַּעְדֵּר יֵעָדֵרְן לֹא־תָבוֹא שָׁמָּה
conculcationem in & ,bouis missionem in erit & , sentu‡ & vepris timor
‡ spinæ, sed erunt in pascuam יִרְאַת שָׁמִיר וְשָׁיִת וְהָיָה לְמִשְׁלַח שׁוֹר וּלְמִרְמַס
.pecoris
שֶׂה׃

.noſtrum opprobrium *collige* ,nos ſuper tuum nomen inuocetur tantum auſer

רַק יִקָּרֵא שִׁמְךָ עָלֵינוּ אֶסְפָּ֖ה חֶרְפָּתֵֽנוּ׃

fructus & :gloria & decore in DOMINI germen erit illa die In

בַּיּ֣וֹם הַה֗וּא יִהְיֶ֤ה צֶֽמַח־יְהוָה֙ לְצְבִ֣י וּלְכָב֔וֹד וּפְרִ֥י 2 [i] פְּרָה

.Israel *euaſioni* * decore in & ſublimitate in terræ * iis qui euaſerint.

הָאָ֖רֶץ לִגְאוֹן֙ וּלְתִפְאֶ֣רֶת לִפְלֵיטַ֔ת יִשְׂרָאֵֽל׃

Sanctus ,Ieruſalaim in reſiduus & ,Sion in *relictus* ‡ erit Et ‡ qui relictus fuerit

וְהָיָ֗ה הַנִּשְׁאָר֙ בְּצִיּ֔וֹן וְהַנּוֹתָ֖ר בִּירוּשָׁלִַ֑ם קָד֣וֹשׁ 3 [k] חָיָה

abluet *Si* ‖ .Ieruſalaim in *vitis* ‡ in ſcriptus † omnis: ei dicetur † qui eſt ‡ vita

יֵאָמֵ֣ר ל֔וֹ כָּל־הַכָּת֥וּב [k] לַחַיִּ֖ים בִּירוּשָׁלִָֽם׃ 4 אִם־רָחַ֞ץ

colluerit † Ieruſalaim *ſanguines* * & ,Sion filiarum *ſordem* * Dominus ‖ Quando * ſordes

אֲדֹנָ֤י אֶת־[l] צֹ֙אַת֙ בְּנ֣וֹת־צִיּ֔וֹן וְאֶת־דְּמֵ֥י יְרוּשָׁלִַ֖ם [m] יָרַ֣יחַ ‡ ſanguinem

.ardoris ſpiritu in & ,iudicij ſpiritu in,eius *interiori de* [m] [l] יָצָא דוּחַ

מִקִּרְבָּ֑הּ בְּר֥וּחַ מִשְׁפָּ֖ט וּבְר֥וּחַ בָּעֵֽר׃ † lauabit de medio

,Sion montis *paratum* locum omnem ſuper DOMINVS creabit Et

וּבָרָ֣א יְהוָ֗ה עַל֙ כָּל־מְכ֣וֹן הַר־צִיּ֔וֹן 5 † ‡ loca cõuocationis

ignis ſplendorem & ,fumum & ,diem per nubem eius *conuocationẽ* ‡ ſuper &

וְעַל־מִקְרָאָ֖הּ עָנָ֣ן יוֹמָ֑ם וְעָשָׁ֙ן וְנֹ֣גַהּ אֵ֔שׁ ‖ flammãtis per noctem:

.*operimentum* * gloriam omnem ſuper nam :*nocte flammæ* ‖

לְהַבָּ֥ה לָ֙יְלָה֙ כִּ֣י עַל־כָּב֔וֹד חֻפָּֽה׃ * erit protectio.

,*confidentiam in* † & ,æſtu ab *interdiu vmbram in* ‡ erit tabernaculum Et ‡ pro vmbraculo per diẽ

וְסֻכָּ֤ה תִּהְיֶה֙ לְצֵ֣ל־יוֹמָ֔ם מֵחֹ֖רֶב וּלְמַחְסֶ֑ה 6 † pro regmine & abſconſione à turbine,

.pluuia à & ,*nimbo à abſconſionem in* &

וּלְמִסְתּ֖וֹר מִזֶּ֥רֶם וּמִמָּטָֽר׃

CAP. V. ה

Vinea .*eius vineæ* ‖ ,mei dilecti canticum *meo dilecto* ‡ nunc Cantabo

אָשִׁ֣ירָה נָּ֗א [o] † לִידִידִי֙ שִׁירַ֣ת דּוֹדִ֔י [p] לְכַרְמ֖וֹ כֶּ֣רֶם 1 [a] מִכְתָּם

,eam *elapidauit* † & ,eam *fodit* ‡ Et .*oles filio cornu* * in meo dilecto fuit

הָיָ֤ה לִידִידִי֙ בְּקֶ֣רֶן בֶּן־שָׁ֔מֶן † וַיְעַזְּקֵ֖הוּ וַיְסַקְּלֵ֑הוּ 2 [b] שׁוּר

,eius medio in turrim ædificauit & ,*pulchro palmite* ‡ eam plantauit & * colle loco pingui.

וַיִּטָּעֵ֣הוּ שֹׂרֵ֔ק [q] וַיִּבֶן־מִגְדָּ֥ל [r] בְּתוֹכ֖וֹ ‡ ſepiuit

fecit & ,uuas *facere* ‖ expectauit & :ea in excidit torcular etiam & † lapidibus purgauit

וְגַם־יֶ֥קֶב חָצֵ֖ב בּ֑וֹ [s] וַיְקַ֣ו לַעֲשׂ֔וֹת [s] עֲנָבִ֖ים [t] וַיַּ֥עַשׂ ‡ plantis vitis optimæ,

iudicate, Iehudah vir & ,Ieruſalaim habitator nunc Et .*putidas vuas* *

בְּאֻשִֽׁים׃ † ‡ vt faceret

וְעַתָּ֣ה יֹשֵׁ֔ב יְרוּשָׁלִַ֖ם וְאִ֣ישׁ יְהוּדָ֑ה 3 [c] בְּנָה

.meam vineam inter & me inter nunc [c] קָנָה

שִׁפְט֥וּ נָ֙א֙ בֵּינִ֣י וּבֵ֔ין כַּרְמִֽי׃ [d] עָשָׂה

expectaui Cur ?ea in feci non & ,meæ vineæ vltrà *facieudum* ‡ Quid * labruſcas.

מַה־לַּעֲשׂ֣וֹת ע֔וֹד לְכַרְמִ֖י וְלֹ֣א עָשִׂ֑יתִי בּ֚וֹ מִדּ֣וּעַ קִוֵּ֔יתִי 4 † ‡ boni poteram facere

faciam ſcire nunc Et ?*vuas putidas* ‡ fecit & ,vuas *faciendum ad* † † vt faceret

וַעֲשׂ֣וֹת עֲנָבִ֔ים [u] וַיַּ֥עַשׂ בְּאֻשִׁ֖ים׃ 5 † ‡ labruſcas.

,eius ſepem *remouere* :meæ vineæ *faciens* * ego quid vos nunc [u] יַעַשׂ שׁוּת

וְעַתָּה֙ [v] אוֹדִיעָ֣ה נָּ֔א אֶתְכֶ֖ם אֵ֣ת אֲשֶׁר־אֲנִ֣י עֹשֶׂ֔ה לְכַרְמִ֑י * facio

.concultatiõē in erit & ,eius macerã *frangere* .*conſlagrandum* ‡ ad erit & ‡ paſcẽdum.

הָסֵ֤ר מְשׂוּכָתוֹ֙ וְהִבָּעֵ֔ר פָּ֥רֹץ גְּדֵרֹ֖ו וְהָיָ֥ה לְמִרְמָֽס׃ Diruam

ascendet & ,*ſanietur* ‡ non & ,putabitur non :*vaſtitatem* † eam ponam Et † in deſolationem:

וְאָשִׁיתֵ֣הוּ [w] בָתָ֔ה לֹ֥א יִזָּמֵ֖ל וְלֹ֣א יֵעָדֵ֑ר וְעָלָ֥ה 6 † ‡ fodietur,

.pluuiam eam ſuper *pluendo à* ‡ mãdabo nubibus *ſuper* & :*ſentis* & *, vepris * ſpina,

שָׁמִ֣יר וָשַׁ֔ית וְעַל־הֶֽעָבִ֖ים אֲצַוֶּ֑ה מֵהַמְטִ֥יר עָלָ֖יו מָטָֽר׃ ‡ vt nõ pluãt

vir & ,† Iſrael domus exercituum DOMINI vinea Nam † eſt

כִּ֣י כֶ֤רֶם יְהוָה֙ צְבָא֔וֹת בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל וְאִ֣ישׁ 7 ‡ lætitiarum

ecce & ,iudiciũ *ad* * expectauit Et :eius *deliciarum* ‡ plantatio Iehudah * Deus vt faceret

יְהוּדָ֥ה נְטַ֖ע שַׁעֲשׁוּעָ֑יו וַיְקַ֤ו לְמִשְׁפָּט֙ וְהִנֵּ֣ה מִעְקָ֔ה ‡ plaga:

.clamor ecce & ,iuſtitiam :*vulnus* ‡

לִצְדָקָ֖ה וְהִנֵּ֥ה צְעָקָֽה׃

,*agrum in* * agrum ,*domum in* ‡ domum *facientibus pertingere* † Væ † iis qui coniungunt

הֹ֚וי [x] מַגִּיעֵ֣י בַ֔יִת בְּבַ֥יִת שָׂדֶ֖ה בְּשָׂדֶ֣ה 8 ‡ domui,

interiori ‡ in vos ſoli *cõſtituamini* & ,*loci defectũ ad vſque, facient* ‡ appropinquare * agro,

יַקְרִ֑יבוּ עַ֚ד אֶ֣פֶס מָקוֹם֔ [y] וְהוּשַׁבְתֶּ֥ם לְבַדְּכֶ֖ם בְּקֶ֥רֶב [y] נָגַע יָשַׁב

domus non Si :exercituum DOMINVS ‡ meis auribus In .terræ ‡ faciũt adeò vt non ſit locus aliis, nũ habitabiris

הָאָֽרֶץ׃ ‖ medio

בְּאָזְנָ֣י יְהוָ֣ה צְבָא֔וֹת אִם־לֹ֥א בָתִּ֛ים 9 ‡ ſunt, dicit

.habitatore abſque *bonæ* * &,grandes ,erunt deſolationem in multæ * pulchræ

רַבִּ֥ים לְשַׁמָּ֖ה [z] יְהִ֣ו גְדֹלִ֑ים וְטוֹבִ֖ים מֵאֵ֥ין יוֹשֵֽׁב׃ [z] הָיָה

ſementis & :vnum batum facient ,vineæ iugera decem Nam ‡ Corus,

כִּֽי־עֲשָׂרָ֤ה צִמְדֵי־כֶ֙רֶם֙ יַעֲשׂ֣וּ בַ֔ת אֶחָ֖ת וְזֶ֣רַע 10 † iis qui ſurgunt

. Ephah faciet ,*Chomer* ‡

חֹ֑מֶר יַעֲשֶׂ֖ה אֵיפָֽה׃

crepuſculum *in morantibus* :*ſequentur Sechar* ‡ , mane *in maturantibus* † Væ ‡ vt ebrietatẽ ſectentur, qui morãrur vſque ad

הֹ֚וי מַשְׁכִּימֵ֣י בַבֹּ֔קֶר שֵׁכָ֖ר יִרְדְּפ֑וּ מְאַחֲרֵ֣י בַּ֔יִן 11 * donec

,tympanum ,nebel & , cithara erit Et .*eos incendet* ‡ vinum* ‡ æſtuare faciat

יַ֥יִן יַדְלִיקֵ֖ם׃ † in

וְהָיָ֤ה כִנּוֹר֙ וָנֵ֔בֶל תֹּ֖ף 12 ‡ in

non DOMINI opus & :eorum conuiuiis † vinum & ,tibia & ‡ reſpexerunt

וְחָלִ֣יל וְיַ֔יִן מִשְׁתֵּיהֶ֑ם וְאֶת־פֹּ֥עַל יְהוָ֖ה לֹ֣א

.viderunt non eius manuum opus & ,*reſpicient* ‡

יַבִּ֥יטוּ [a] וּמַעֲשֵׂ֖ה יָדָ֥יו לֹ֥א [b] רָאֽוּ׃ [b] נָבַט רָאָה

CAP. VI. ו

* quo mortuus eſt rex

Dominum vidi & ,Huziiahu *regẽ mori* * anno In

בִּשְׁנַת־מ֣וֹת [c] הַמֶּ֔לֶךְ עֻזִּיָּ֖הוּ וָאֶרְאֶ֣ה אֶת־ 1 [c] שָׂרָה

repletes ‡ eius fimbriæ & ,eleuatum & ,excelſum ſolium ſuper ſedentem ‡ replebant ‡ templum.

אֲדֹנָ֑י יֹשֵׁב֙ עַל־כִּסֵּ֣א רָ֔ם וְנִשָּׂ֖א וְשׁוּלָ֥יו מְלְאִ֖ים

.*palatium*

אֶת־הַהֵיכָֽל׃

gens leuabit non : falces in suas lanceas &, ligones in suos gladios
חַרְבוֹתָם לְאִתִּים וַחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא־[a]יִשָּׂא גּוֹי
.bellum vltra discent non &, gladium gentem contra
אֶל־גּוֹי חֶרֶב וְלֹא־יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה׃
.Domini lumine in ambulemus &, adeste, Iahacob Domus
† בֵּית יַעֲקֹב [b]לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְהוָה׃ 5
:Oriente ab sunt repleti quia, Iahacob domũ, tuum populũ dimisisti Quia
† כִּי נָטַשְׁתָּה עַמְּךָ בֵּית יַעֲקֹב כִּי מָלְאוּ מִקֶּדֶם 6
.fuerunt sufficientes alienorum natis in &, Philistim sicut augures &
[c]וְעוֹנְנִים כַּפְּלִשְׁתִּים וּבִילְדֵי נֵכָרִים יַשְׂפִּיקוּ׃
:eius thesauris finis * non &, auro &, argento eius terra est repleta Et
† וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ כֶסֶף וְזָהָב וְאֵין קֵצֶה לְאֹצְרֹתָיו 7
.eius quadrigis finis * non &, equis eius terra est repleta &
וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ סוּסִים וְאֵין קֵצֶה לְמַרְכְּבֹתָיו׃
,se incuruabunt † suarũ manuũ Operi .idolis eius terra est repleta Et
† וַתִּמָּלֵא אַרְצוֹ אֱלִילִים לְמַעֲשֵׂה יָדָיו [d]יִשְׁתַּחֲוּוּ 8
se humiliauit &, homo te incuruauit Et .eorum digiti fecerũt quod ei
לַאֲשֶׁר [e]עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו׃ † וַיִּשַּׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל־ 9
,puluere in te absc͂de &, petram in Ingredere .eis parces non * &, vir
אַל־תִּשָּׂא לָהֶם׃ † בּוֹא בַצּוּר וְהִטָּמֵן בֶּעָפָר 10
.eius excellentiæ * decore à &, Domini formidinis faciebus à
מִפְּנֵי פַחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר [f]גְּאוֹנוֹ׃
:hominũ altitudo se incuruabit &, humiliabitur † hominis elationis † Oculi
† עֵינֵי גַבֹּהוֹת אָדָם שָׁפֵל וְשַׁח רוּם אֲנָשִׁים 11
Domini dies Nam .illa die in ipse solus Dominvs eleuabitur &
וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ † כִּי יוֹם לַיהוָה 12
elatum omnem super &, excelsum & superbum omnẽ super exercituum
,eleuatas &, sublimes Lebanon cedros omnes super Et .se humiliabit &
וְעַל כָּל־[f]רָם וְעַל כָּל־נִשָּׂא
וְשָׁפֵל׃ † וְעַל כָּל־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן הָרָמִים וְהַנִּשָּׂאִים 13
,excelsos montes omnes super Et .Basan quercus omnes super &
וְעַל כָּל־אַלּוֹנֵי הַבָּשָׁן׃ † וְעַל כָּל־הָהָרִים הָרָמִים 14
turrim omnem super Et .eleuatos colles omnes super &
וְעַל כָּל־גִּבְעָוֹת הַנִּשָּׂאוֹת׃ † וְעַל כָּל־מִגְדָּל 15
.munitum murum omnem super &, excelsam
גָּבֹהַּ וְעַל כָּל־חוֹמָה בְצוּרָה׃
.desiderii prospectũras omnes super &, Tarsis naues omnes super Et
† וְעַל כָּל־[h]אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ וְעַל כָּל־[g]שְׂכִיּוֹת הַחֶמְדָּה׃ 16
:hominũ altitudo se humiliabit &, hominis elatio se incuruabit Et
† וְשַׁח גַּבְהוּת הָאָדָם וְשָׁפֵל רוּם אֲנָשִׁים 17
vana * Et .illa die in ipse solus Dominvs eleuabitur &
וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ † וְהָאֱלִילִים 18
,petrarum speluncas in introibunt Et .concidet penitus
כָּלִיל יַחֲלֹף׃ † וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת [i]צֻרִים 19
gloria à &, Domini formidinis faciebus à ,pulueris concauitates ‖ in &
וּבִמְחִלּוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר
illa die In .tertã frangendã ad ipsum surgendo in †, eius altitudinis
גְּאוֹנוֹ [k]בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ׃ † בַּיּוֹם הַהוּא 20
fecerunt quæ ,sui auri vana * & ,sui argenti vana † homo proiiciet
יַשְׁלִיךְ הָאָדָם אֶת אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וְאֶת אֱלִילֵי זְהָבוֹ אֲשֶׁר [l]עָשׂוּ־
.vespertilionibus &, foueas fodiendum ad se incuruandum ad † sibi
לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַחְפֹּר פְּרוֹת וְלָעֲטַלֵּפִים׃
faciebus à * in saxorũ scopulos, † &, petrarum scissuras in veniendum Ad †
† לָבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצֻּרִים וּבִסְעִפֵּי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי 21
frangendã ad ipsũ surgẽdo ‖ in eius altitudinis decore † à &, Domini formidinis
פַּחַד יְהוָה וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ
quo in nam ; eius naso in flatus † cuius, homine ab vobis Desinite .terram
הָאָרֶץ׃ † חִדְלוּ לָכֶם מִן־הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְאַפּוֹ כִּי־בַמֶּה 22
?ipse reputatur
נֶחְשָׁב הוּא׃

CAP. III. ג

remouens † exercituum Dominvs dominator ecce Nam
1 † כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת [n]מֵסִיר
omne* , fulcimentum & fulcimentum Iehudah à & , Ierusalem à
מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֲנָה כָּל
virum & Fortem .aquæ fulcimentum omne &, panis fulcimentum
2 מַשְׁעַן־לֶחֶם וְכָל מִשְׁעַן מָיִם׃ † גִּבּוֹר וְאִישׁ
.senem & diuinum &, prophetam & iudicem , belli †
מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקֹסֵם וְזָקֵן
sapientem &, consiliarium & faciebus eleuatum & quinquaginta Principem †
3 † שַׂר־חֲמִשִּׁים וְנָשׂוּא פָנִים וְיוֹעֵץ וְחָכָם
parunũ ‖ &, eorũ principes pueros dabo Et .eloquii peritum, ingeniosorum †
חַרָשִׁים וּנְבוֹן לָחַשׁ׃ † וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם וְתַעֲלוּלִים 4
.eos in dominabuntur
יִמְשְׁלוּ־בָם׃

---

opprimetur * amicum ‖ inualescent † ignobiles in nobilem.

† familiæ * dicens: ‡ est, ‖ princeps † manibus tuis erit. ‡ furabit * dicens: ‡ dominus ‖ est

† principem * opera

‡ vultus ‖ testificabitur contra † absc͂derũt.

‡ fuerit * operum

‡ in

oppressores

† ei ‡ qui beatificant ‖ errant,

* perdunt. ‡ stat ‖ iudicandũ † stat ‡ depasti estis * pauperis est ‡ vt atteratis

† pauperum cõminuatis, ‖ Deus ‡ eleuatę sunt * extento ‡ nutibus oculorum † tripudiãdo

‡ calceamẽta habebãt cum crepiraculis. ‖ decaluabit * nates ‡ ornamẽtorum pedum,

‡ vittas instar retis, ‡ Torques, ‖ mitras. * pileos, * murenulas, ‡ pectoralia, † Mutatoria, ‡ vela, ‖ linteamina, * vittas, ‡ theristra.

† fœtor ‡ crinium dispositione æquali ‖ adustioque

superbient ‖: suum *socium* ‡ in vir &, virum in vir, populus *fuit exactor* Et
5 † וְנִגַּשׂ הָעָם אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יִרְהֲבוּ
apprehendet Quoniam . *inclytum in contemptus* † &, senem in puer
6 הַנַּעַר בַּזָּקֵן וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּד׃ † כִּי־יִתְפֹּשׂ
gubernator ‖, ‡ tibi Vestimentum : * sui patris *domus* ‡ suum fratrem *in* vir
אִישׁ בְּאָחִיהוּ בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה לְכָה קָצִין
.*tua manu* † sub hæc ruina & :nobis eris
תִּהְיֶה־לָּנוּ וְהַמִּכְשֵׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶךָ׃
mea domo in &, *allegans* ‡ ero Non : *dicendo* *, illa die in *Assumet* ‡
7 † יִשָּׂא בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר לֹא־אֶהְיֶה חֹבֵשׁ וּבְבֵיתִי
.populi *gubernatorem* † me constituatis Ne .vestimentum nec, panis ‖ non
אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה לֹא תְשִׂימֻנִי קְצִין עָם׃
eorum lingua quia : concidit Iehudah &, Ierusalaim ruit Quia
8 † כִּי כָשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וְיהוּדָה נָפָל כִּי־לְשׁוֹנָם
.eius gloriæ oculos irritandum ad Dominvm contra eorum *conata* * &
וּמַעַלְלֵיהֶם אֶל־יְהוָה [r]לְמָרוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ׃
suum peccatum &, eos *in respondit* ‖ eorum *facierum* ‡ Agnitio
9 † [r]הַכָּרַת פְּנֵיהֶם [s]עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם
quoniam, eorum animæ Væ . *celauuit* † non, nunciauerunt Sedom sicut
כִּסְדֹם [t]הִגִּידוּ לֹא כִחֵדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי־
quòd, bonus ‡ cum iusto Dicite . malum sibiipsis reddiderũt
10 גָמְלוּ לָהֶם רָעָה׃ † אִמְרוּ צַדִּיק כִּי־טוֹב כִּי־
.comedent suorum *studiorum* * fructum
[v]פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ׃
.ei fiet eius manuum retributio nam :malum ‡ impio Væ
11 † אוֹי לָרָשָׁע רַע כִּי־גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ׃
sunt dominatæ mulieres &, paruulus, *eius exactores* ‖ mei Populi
12 † עַמִּי נוֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ
tuarũ semitarũ viam &, *errare facientes* ‖, *te beatificantes* ‡ mi Populi . *eum in* †
בָּנָו עַמִּי [x]מְאַשְּׁרֶיךָ מַתְעִים וְדֶרֶךְ אָרְחוֹתֶיךָ
iudicandum ad *stans* † &, Dominvs *litigandum* ‖ ad *Stans* ‡ . *absorbuerunt* *
13 בִּלָּעוּ׃ † נִצָּב לָרִיב יְהוָה וְעֹמֵד [y]לָדִין
,sui populi senibus cum veniet iudicium ad Dominvs .populos
14 עַמִּים׃ † יְהוָה בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עִם־זִקְנֵי עַמּוֹ
afflicti * rapina . vineam *succendistis* ‡ vos Et . suis principibus &
וְשָׂרָיו וְאַתֶּם בִּעַרְתֶּם הַכָּרֶם גְּזֵלַת הָעָנִי
facies &, meum populum *contundetis* ‡ vobis Quid .vestris domibus in
15 בְּבָתֵּיכֶם׃ † מַה־לָּכֶם תְּדַכְּאוּ עַמִּי וּפְנֵי
?exercituum Dominvs ‖ Dominus dicit, *molestis afflictorum* †
עֲנִיִּים תִּטְחָנוּ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת׃
,Sion filiæ *superbierunt* ‡ quòd eo Pro : Dominvs dixit Et
16 † וַיֹּאמֶר יְהוָה יַעַן כִּי גָבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן
plaudendo &† ambulãdo, *oculis fallentes* ‡ &, gutture *extenta** ambulauerunt &
וַתֵּלַכְנָה [z]נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינַיִם הָלוֹךְ וְתָפוֹף
Dominus *inficiet* scabie ‖ Et .*timiebant* † suis pedibus in &, ibant
תֵּלַכְנָה וּרְגָלֵיהֶם תְּעַכְּסְנָה׃ † וְשִׂפַּח אֲדֹנָי 17
.deteget earum *pudendum** Dominvs &, Sion filiarum vertice
קָרְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן וַיהוָה פָּתְהֶן יְעָרֶה׃
,*crepidarum* ‡ gloriam Dominus faciet recedere illa die In
18 † בַּיּוֹם הַהוּא [a]יָסִיר אֲדֹנָי אֶת תִּפְאֶרֶת הָעֲכָסִים
,armillas &, *Collatia* ‡ .lunulas &, *reticula* † &
וְהַשְּׁבִיסִים וְהַשַּׂהֲרֹנִים׃ † 19
domus ‡ &, *vittas** &, periscelides &, *Tiaras** . *velamina* ‖ &
הַנְּטִפוֹת וְהַשִּׁרְשֹׁרוֹת וְהָעֲגִילִים׃ † הַפְּאֵרִים וְהַצְּעָדוֹת וְהַקִּשֻּׁרִים וּבָתֵּי 20
.naris circulos & Annulos .inaures & *animi*
הַנֶּפֶשׁ וְהַלְּחָשִׁים׃ † הַטַּבָּעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף׃ 21
.crumenas & , *pepla* ‖ & , *operimenta* ‡ &, *vestes Mutatorias* †
† הַמַּחֲלָצוֹת וְהַמַּטְפָּחוֹת וְהַחֲרִיטִים׃ 22
. *palliola* ‡ &, *calyptras** &, sindones &, Specula
† [c]הַגְּלִיֹנִים וְהַמַּסְרִיקִים וְהַצְּנִיפוֹת וְהָרְדִידִים׃ 23
pro &, excisio cingulo pro &, erit *mucus* † aromate pro, erit Et
† וְהָיָה תַחַת בֹּשֶׂם [d]מַק יִהְיֶה וְתַחַת חֲגוֹרָה נִקְפָּה וְתַחַת 24
:sacci cingulum fascia pectorali pro &, caluitium *calamistri* ‡ *opere* ‡
מַעֲשֶׂה מִקְשֶׁה קָרְחָה וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחֲגֹרֶת [e]שָׂק
tua fortitudo &, cadent gladio in tui Viri .pulchritudine pro *quia* ‖
כִּי־[f]תַחַת יָפְיִי׃ † מְתַיִךְ בַּחֶרֶב [g]יִפֹּלוּ וּגְבוּרָתֵךְ 25
terra in munda &, eius portæ lugebunt &, plangent Et .prælio in
בַּמִּלְחָמָה׃ † וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ וְנִקְּתָה לָאָרֶץ 26
.sedebit
[h]תֵּשֵׁב׃

CAP. IIII. ד

,illa die in vnum virum *in* mulieres septem apprehendent Et
1 † וְהֶחֱזִיקוּ שִׁבְעָה נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד בַּיּוֹם הַהוּא
,induemur nostris vestimentis &, comedemus nostrũ Panem : dicendo
לֵאמֹר לַחְמֵנוּ נֹאכֵל וְשִׂמְלָתֵנוּ נִלְבָּשׁ

---

*idola ‖ foueas subterraneas à facie † cùm surrexerit vt conterat

‡ idola argẽtea sua, * idola aurea sua,

‡ vt incuruarent se imaginibus talparum & vespertionum. † Vt ingrediatur in speluncas ‡ caucrnas * facie ‡ gloria ‖ cùm surrexerit vt conterat † anima in naribus est; quid enim reputationis est ‡ remouete facit

* hoc est, ‡ bellicosum, † Quinquagenarium & honorabilẽ vultu, ‡ artificem, industrium oratorem. ‖ pueri

venite,

superstitione repleti sunt præ Aramęis qui sunt ad Orientem Israeli, ‖ filiis alienis * est ‡ est

† incuruauerunt

‡ picturas cõcupiscibiles.

ספר ישעיהו

LIBER IESAHIAHV.

א CAPVT I.

חָזוֹן ישַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל־ 1
Huzziiahu diebus in ,Ieruſalaim & Iehudah ,Amos filij Ieſahiahu Viſio
יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ
.Iehudah regum Iehizchiiahu, Achaz, Iotham
יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה׃
,terra percipe auribus & ,cæli Audite
שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ 2
ipſi &, exaltaui & ,*magnificaui*‡Filios :eſt locutus DOMINVS quoniam
כִּי יְהוָה דִּבֶּר בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם
aſinus & ,ſuum poſſeſſorem bos Cognouit .me contra ſunt præuaricati
פָּשְׁעוּ־בִי׃ יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר 3
.intellexit non meus populus ,cognouit non *Iſrael : ſui domini præſepe
אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן׃
,*malignantium* †ſemini ,iniquitate graui populo ,peccatrici genti Væ
הוֹי גּוֹי חֹטֵא עַם כָּבֵד עָוֹן זֶרַע מְרֵעִים 4
fecerunt iraſci ,DOMINVM dereliquerunt :corruptoribus filiis
בָּנִים מַשְׁחִיתִים עָזְבוּ אֶת־יְהוָה נִאֲצוּ אֶת־
quid *Super* ‡ .retrorſum ſe alienauerunt ,Iſrael ſanctum
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נָזֹרוּ אָחוֹר׃ עַל־מֶּה
omne &, *agritudinem*‖ad caput omne ‡*defectionē** addetis ,adhuc percutiemini
תֻכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה כָּל־רֹאשׁ לָחֳלִי וְכָל־
,*integritas* ‖ eo in * non *caput* † ad vſque pedis planta A .infirmum cor
לֵבָב דָּוִי׃ מִכַּף־רֶגֶל וְעַד־רֹאשׁ אֵין־בּוֹ מְתֹם 6
,circumligata nec ,ſunt cōpreſſa* non :*recens* ‡ plaga & ,liuor &, vulnus ‡
פֶּצַע וְחַבּוּרָה וּמַכָּה טְרִיָּה לֹא־זֹרוּ וְלֹא חֻבָּשׁוּ
ſuccēſæ veſtræ ciuitates ,deſolata veſtra Terra .oleo in *mollita*‡ nec
וְלֹא רֻכְּכָה בַּשָּׁמֶן׃ אַרְצְכֶם שְׁמָמָה עָרֵיכֶם שְׂרֻפוֹת 7
deſolatio & ;eam *depaſcentes** alieni vobis coram veſtram *humum*‡ :igni
אֵשׁ אַדְמַתְכֶם לְנֶגְדְּכֶם זָרִים אֹכְלִים אֹתָהּ וּשְׁמָמָה
vmbraculum ſicut Sion filia deſelinquetur Et .alienorum euerſio ſicut
כִּמְהַפֵּכַת זָרִים׃ וְנוֹתְרָה בַת־צִיּוֹן 8
.*obſeſſa*‡ ciuitas ſicut ,cucumerario in *diuerſorium*† ſicut ;vinea in
כְּסֻכָּה בְמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה׃
,*parum vt ſuperſtitē* ‖ nobis reliquiſſet exercituum DOMINVS Niſi
כִּמְעַט לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעָט 9
.fuiſſemus aſſimilati Hamorah ipſi &, fuiſſemus Sedom ſicut
כִּסְדֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ׃
percipite auribus ;Sedom *gubernatores** DOMINI verbum Audite
שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה קְצִינֵי סְדֹם הַאֲזִינוּ 10
multitudo ‡ mihi quid Vt .Hamorah populus Dei noſtri legem
תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עַם עֲמֹרָה׃ לָמָּה־לִּי רֹב־ 11
aſcenſionibus ‡ ſum Satur ?DOMINVS *dicens* † ,veſtrarum victimarum
זִבְחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה שָׂבַעְתִּי עֹלוֹת
agnorum & *iuuencorum* ‖ ſanguinem & :*pinguium** adipe & ,arietum
אֵילִים וְחֵלֶב מְרִיאִים וְדַם פָּרִים וּכְבָשִׂים
;*meis faciebus conſpici* ‡ veniretis Cùm .volui non hircorum &
לֹא חָפָצְתִּי׃ כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי 12
? mea atria *conculcare*† , veſtra manu de hoc quæſiuit quis
מִבְּקָשׁ זֹאת מִידְכֶם רְמֹס חַצְרָי׃
abominatio ſuffimentum :*mendacij munus* ‡ afferre addatis Ne
לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא מִנְחַת־שָׁוְא קְטֹרֶת תּוֹעֵבָה 13
iniquitatem potero non ,conuocationem vocare ‡ ,ſabbatum &, *menſem* ‖ :mihi *ipſa** †
הִיא לִי חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קְרֹא מִקְרָא לֹא־אוּכַל אָוֶן
habuit† odio veſtras ſolennitates & veſtras Calendas .*retentionem* ☞
וַעֲצָרָה׃ חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה 14
.ſuſtinendo laboraui ,*defatigationē* ad me *ſuper fuerunt* ‡ :mea anima
נַפְשִׁי הָיוּ עָלַי לָטֹרַח נִלְאֵיתִי נְשֹׂא׃
: vobis à meos oculos occultabo ,veſtras *volas vos expandendo in** Et
וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם אַעְלִים עֵינַי מִכֶּם 15
veſtræ * manus : *audiens ego*‖ non ,orationem multiplicabitis quando etiam
גַּם כִּי־תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם
malum remouete ,eſtote mundi ,vos ‡ Lauate .ſunt plenæ *ſanguinibus*†
דָּמִים מָלֵאוּ׃ רַחֲצוּ הִזְּכּוּ הָסִירוּ רֹעַ 16
.malefacere deſinite : meorum oculorū conſpectu de *veſtrorum ſtudiorū**
מַעַלְלֵיכֶם מִנֶּגֶד עֵינָי חִדְלוּ הָרֵעַ׃

ab *autem
c בִּין †malorum, d עָוֶה רֹוַע ‡ Per
f זוּר *prauitatem ‖languorem, g נָכָה יָסַף h חֳלָה רָוָה i ‡ verticem * eſt ‖ perfectio ‡ ſed ‡ ſanioſa * hæc ‡ linita ‡ terram *deuorant
l זוּר m יָהַר n סָכַךְ הָיָה † tugurium ‡ deſolata. ‖ ſuperſtites paucos, p דָּמָה יָרֵךְ *principes ‡ offertis multitudinē
q רָבַב פָּרָה † dicit ‡ holocauſtis *bubalorum ‖ vitulorum ‡ vt cōſpicere mini coram me:
s בּוֹא רָאָה † vt conculcaretis ‡ ſacrificium mendax
x יָסַף בּוֹא * eſt ‖ calendas, ‡ & conuocationē ſolēnitatis nō poſſum ferre iniquitatem cū cœtu.
z יָכֹל † habet ‡ ſunt mihi oneri, *quando extendetis manus
a יָעַד כַּף ‖ audiam ‡ enim † ſanguine ‡ igitur * operum veſtrorum
c זַךְ d רוּעַ

oppreſſum, iudicate ,*iniuria affectum* dirigite, iudicium quærite ,benefacere Diſcite
לִמְדוּ הֵיטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אַשְּׁרוּ חָמוֹץ שִׁפְטוּ 17
† iudicate . viduæ *litigate*‡, pupillo *dicet*‡ ,nos increpemus & ,nunc *Adeſte** Venite ‡ dicit
יָתוֹם רִיבוּ אַלְמָנָה׃ לְכוּ־נָא וְנוֹכְחָה יֹאמַר 18
e רוּב :albeſcent nix veluti ,*coccina* tanquā veſtra peccata fuerint Si. DOMINVS
coccinum יְהוָה אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ
f שָׁנַן .erunt † lana velut ,vermiculus tanquam rubra fuerint ſi
† alba ‡ volueritis, אִם־יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ׃
.comederis terræ bonum ,audieritis & ,*acquieueritis*‡ Si
g אָבָה אִם־תֹּאבוּ וּשְׁמַעְתֶּם טוּב הָאָרֶץ תֹּאכֵלוּ׃ 19
irritaueritis, os quia :deuorabimini gladio ,*fueritis rebelles* ‖ & ,renueritis ſi Et
h מָרָה i פֶּה וְאִם־תְּמָאֲנוּ וּמְרִיתֶם חֶרֶב תְּאֻכְלוּ כִּי פִּי 20
ciuitas meretrix vt fuit Quomodo .eſt locutum DOMINI
k הָיָה אֵיכָה הָיְתָה לִזּוֹנָה קִרְיָה 21
* fuit . homicidæ nunc &, ea in eſt morata iuſtitia ,iudicio* plena ? fidelis
l לוּן m סִיג נֶאֱמָנָה מָלְאָתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יָלִין בָּהּ וְעַתָּה מְרַצְּחִים׃
‖ verſum eſt ‡ vinū tuum mixtum eſt aqua. . *aquis in mixtus tuus potus*‡ :ſcorias in *fuit*‖ tuum Argentum
† declinātes, ‡ omnes diligūt munera, ‖ ſequuntur ‡ iudicant, cauſa כַּסְפֵּךְ הָיָה לְסִגִים סָבְאֵךְ מָהוּל בַּמָּיִם׃ 22
,*munus diligens ipſe totus* ‡ :furum ſocij & ,*contumaces* † tui Principes
n שׂוּר o רוּב * ſic ‡ Deus שָׂרַיִךְ סוֹרְרִים וְחַבְרֵי גַּנָּבִים כֻּלּוֹ אֹהֵב שֹׁחַד 23
non viduæ *lis & :iudicabunt*‡ non pupillo: retributiones *ſequens* ‖ &
p צוּר q שׁוּב וְרֹדֵף שִׁלֻּמִים יָתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אַלְמָנָה לֹא־
quaſi fornax DOMINVS ‡ Dominus dicit * Propterea .eos ad ingredietur
יָבוֹא אֲלֵיהֶם׃ לָכֵן נְאֻם הָאָדוֹן יְהוָה 24
me vindicabo & ,meis hoſtibus de cōſolabor Heu : Iſrael fortis exercitū
צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוֹי אֶנָּחֵם מִצָּרָי וְאִנָּקְמָה
repurgabo & ,te ſuper meam manum conuertam Et .meis inimicis de
מֵאוֹיְבָי׃ וְאָשִׁיבָה יָדִי עָלַיִךְ וְאֶצְרֹף 25
.tua ſtanna omnia auferam & ;tuas ſcorias *purificatiū vt* †
כַּבֹּר סִגָיִךְ וְאָסִירָה כָּל־בְּדִילָיִךְ׃
tuos conſiliarios & ,principio in ‡ ſicut tuos iudices reſtituam Et
וְאָשִׁיבָה שֹׁפְטַיִךְ כְּבָרִאשֹׁנָה וְיֹעֲצַיִךְ 26
.fidelis ciuitas ,iuſtitiæ ciuitas *tibi vocabitur** poſtea & :initio *in* ‖ ſicut
כְּבַתְּחִלָּה אַחֲרֵי־כֵן יִקָּרֵא לָךְ עִיר הַצֶּדֶק קִרְיָה נֶאֱמָנָה׃
.iuſtitia in *eius conuerſi*‡ & :redimetur iudicio in Sion
s פָּדָה צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תְּפֻדֶּיהָ וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה׃ 27
derelinquentesq; ;pariter† peccatorum & ,pręuaricatorum contritio Et
t יָחַד פֹּשְׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו וְעֹזְבֵי 28
quas *vlmis ab afficientur* ‡ pudore Quia . . conſumentur DOMINVM
u אָזַל יְהוָה יִכְלוּ׃ כִּי יֵבֹשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר 29
.elegiſtis quos hortis ab *erubeſcetis* ‖ & ;concupiuiſtis
v חָמַד תֶּחְפְּרוּ מֵהַגַּנּוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם׃
aqua cui hortus velut &, *ſuo folio** defluens *vlmus vt** eritis Quando
כְּאֵלָה נֹבֶלֶת עָלֶהָ וּכְגַנָּה אֲשֶׁר־מַיִם 30
ſtauillum in ‖ operator eius & ,*ſtuppam in* ‡ fortis erit Et .*it* † non
אֵין לָהּ׃ וְהָיָה הֶחָסֹן לְנֹעֶרֶת וּפֹעֲלוֹ לְנִיצוֹץ 31
. *extinguens* ‡ * non &, pariter ipſi ambo ſuccendentur &
וּבָעֲרוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וְאֵין מְכַבֶּה׃

CAP. II. ב

Iehudah ſuper , Amos filius Ieſahiahu vidit quod Verbum
הַדָּבָר אֲשֶׁר חָזָה יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ עַל־יְהוּדָה 1
erit præparatus *dierum nouiſſimo* † in erit Et .Ieruſalaim &
וִירוּשָׁלִָם׃ וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה
nouiſſimis :collibus præ ſe eleuabit &, montium *capite* in DOMINI domus mons
הַר בֵּית־יְהוָה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת 2
. gentes omnes eum ad confluent &
וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם׃
Venite montem ad aſcendamus &, *Agite* :dicent & ,multi populi ibunt Et
וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ׃ וְנַעֲלֶה אֶל־הַר־ 3
vias ſuas , *ſuis viis de** nos docebit & : Iahacob Dei domum ad ,DOMINI
יְהוָה אֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו
verbum & , lex exibit Sion de quia : eius ſemitis in ambulabimus &
וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וּדְבַר־
. Ieruſalaim de DOMINI
יְהוָה מִירוּשָׁלִָם׃
contundēt &: multos populos arguet & , gentes inter iudicabit Et
וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ 4

סכום פסוקי דעזרא שש מאות ושמונים ושמונה
וסימן תרפה וחציו ובין עלית הפנה׃

סכום פסוקי מגלת אסתר מאה וששים ושמה וסי׳
קסי׳ וחציו ותען אסתר׃

סכום מספר פסוקי של איוב אלף ושבעים וסי׳ אע
וחציו אשר קמטו בלא עת וסדריו שמנה׃

מספר הפסו של תהלות אלפים וחמש מאות
ושבעה ועשרים אא כנד סימן וחציו ויפתוהו בפיהם
וסדריו יט ומזמורים קן׃

סכום פסוקי דספר משלי תשע מאות וחמשה
עשר וסי׳ תתק טו וחציו לפני שבר גאון וסדריו
שמונה׃

סך פסוקי דקהלת מאתים ועשרים ושנים ופימנ׳
רבה וחציו מה שהיה כבר נקרא׃

סך פסו שיר השירים מאה ושבעה עשר וסי׳
קיז וחציו נרד וכרכם׃

נקרא ומוגה עם רב עיון על ידי בנדיכטוס אריאש מונטנוס ממונה על המלאכה
הזאת במצות פיליפוס מלך טוב וירא האלהים על
כל אשר הם קוראים בשם ישוע המשיח׃

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D.Th.recenſuit & probauit.

B. Arias Montanus

CAP. VIII. ח

te inueniam ‖meæ matris vbera sugentē ,mihi fratrē vt te det Quis

1 †מִי ׀יִתְּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ
נָתַן ׀ foris ‡atque ‖ propter
te faciā venire ,te Ducam .me‖ contēnant non *etiam‡* ,te ósculer *platea in*

2 בַּחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא־יָבֻזוּ לִי׃ †אֲנַהֲגְךָ ׀אֲבִיאֲךָ
בוּז ׀ d
,*conditura‡* vino de te faciam bibere : me docebis ,meæ matris domum ad

אֶל־בֵּית אִמִּי תְלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ ׀מִיַּיִן הָרֶקַח
רקח f
illius dextera & ,meo capite sub eius Lęua .mei granati mali dulci vino de

3 מְעַסְתִּים רִמֹּנָי׃ †שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ
Suscitabitis † cur ,Ierusalaim filiæ vos Adiuraui .me amplexabitur

4 תְּחַבְּקֵנִי׃ †תְּשַׁבְּעִתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם מַה־תָּעִירוּ
‡ voluerit ‡ donec *amorem facietis‖* euigilare cur &

וּמַה־תְּעֹרְרוּ ׀אֶת־הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃
‡suum dilectum super *sese adiungens‡* ,deserto de *ascendens* † ista* Quæ

5 †מִי זֹאת עֹלָה ׀מִן־הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־דּוֹדָהּ
parturiit * ibi ,tua mater te *concepit* † ibi ,te excitaui malo sub

תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה
signaculum vt, tuum cor super signaculum vt me Pone .te genuit‡

6 יְלָדַתְּךָ׃ †שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם
infernus sicut dura ,dilectio mors vt ‖ fortis quia, tuū brachium super

עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל
.Domini *flamma* ,*ignis prunæ‡* eius prunæ :ζelotypia†

קְנָאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבְתְּיָהּ׃
עַזָּה ‡ æmulatio: ‡ ignitæ, flammę vehe mentissimæ.

7 †מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ ׀לְכַבּוֹת אֶת־הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת
רַבַּב ׀ k ׀ l
flumina & ,dilectionem extinguere poterunt non multæ Aquæ

לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הׇוֹן בֵּיתוֹ
‡pro ‡eam. † est
,paruula nobis † Soror .*eum‡* contemnent contēnendo ,dilectione *in‖*

8 בָּזֹה בָּזוּ לוֹ׃ †אֲחוֹת לָנוּ קְטַנָּה
* sunt ‡cum
ea *in‡* sermo fiet qua die in nostræ sorori faciemus quid :ei* non vbera &

וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר־בָּהּ׃
‖ est, ‡ argenteum: † ostiū
ianua † si & :*argenti‡* palatium eā super ædificemus ,*ipsa‖* murus Si

9 †אִם־חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם־דֶּלֶת
cedri ‡ tabula eam *super* muniamus ,*ipsa* *
*est‡cedrina.

הִיא ׀נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז׃
צור m
‡ sum † sunt
eius oculis in fui tunc :turres sicut † mea vbera & ,murus ‡ Ego

10 †אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז ׀הָיִיתִי בְעֵינָיו
הָיָה n
‖ *valle*
,Hamon Baḥal‖ in Selomoh ipsi fuit Vinea .pacem reperiens sicut

11 כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם׃ †כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה ׀בְּבַעַל הָמוֹן
‡ vt quisque ‖ pro
mille eius fructu *in* ‖ adduceret *vir* ‡ : custodibus vineam tradidit

נָתַן אֶת־הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ ׀יָבִא ׀בְּפִרְיוֹ אֶלֶף
כוא ׀ o ׀ p
,Selomoh* tibi mille :*meas facies ad*† ,mihi‡ quæ mea Vinea .argenteos

כֶּסֶף׃ †כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה
‡ est † coram me est * ô
.eius fructum custodientibus ducenti &

וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת־פִּרְיוֹ׃
‡ quę habitas ‖ attendunt
.me fac audire ,tuam vocē *ad attendentes* ‖ socij ,hortis in *habitans‡* Ô

12 †הַיּוֹשֶׁבֶת ׀בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי
גנן ׀ r ׀ q
cernorum hinnulo vel ,capreæ *tibi* assimilare & ,mi dilecte Fuge

13 †בְּרַח ׀דּוֹדִי וּדְמֵה־לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים
aromatum montes super

עַל הָרֵי בְשָׂמִים׃

CAP. VII. ז

pura ‖ ,luna vt pulchra ;aurora velut *respicitur* ‡ ista* Quæ

9 †מִי־זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שַׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה
videndū ad descendi nucis hortum Ad *?vexillata* † vt terribilis ,sol vt

10 כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת׃ †אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת
floruissent , vitis *gemmuisset* ‡ an videndum ad ; conuallis *fructus in* ‡

לִרְאוֹת ׀בְּאִבֵּי הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ
רָאָה ׀ n ׀ o
mei populi quadrigæ ‖ ,me posuit mea anima ,noui Non .punica mala

רִמֹּנִים׃ †לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי ׀מַרְכְּבוֹת עַמִּי
נוץ ‖ vt sint
,reuertere ,reuertere : Sulamith ‡ reuertere ,Reuertere .*munifici** שום ׀ p
* spontanei.

12 נָדִיב׃ †שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי
‡ ô *perfecta*:
.castrorum chorum *Sicut* ?Sulamith in videbitis quid .te *in* intuebimur &

חָזֶה ׀ q וְנֶחֱזֶה־בָּךְ מַה־תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחֹלַת הַמַּחֲנָיִם׃

CAP. VII. ז

vertebræ ‖*magnifici* ‖ filia calceamentis in tui pedes sunt pulchri Quàm ‖ principis‖

1 מַה־יָּפוּ †פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת־נָדִיב חַמּוּקֵי
יָפָה r
.artificis manuum opus ,monilia sicut ‡ tuorum femorum ‡ sunt

יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן׃
: temperamento indigebit non , rotundus crater * tuus Vmbilicus * vt

2 †שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל־יֶחְסַר הַמָּזֶג
.liliis *in* septus triticorum aceruus † tuus venter † vt

בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת ׀חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃
חנט ‡ iuxta
.capreæ gemelli hinnuli duo sicut tua vbera Duo

3 †שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאֹמֵי צְבִיָה׃
צבה ‖ eburnea: ‡ vt
super‡ ,Chesbon in piscinæ ‡ tui oculi :*eboris‖* turris sicut tuum Collum

4 †צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל־
facies ‡ speculans ,Lebanon turris sicut *tuus nasus* : *magnatum* ‡ filiæ pottam

שַׁעַר ׀ v בַּת־רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי
tui capitis coma & ,*Carmelus*† veluti te super tuum Caput .Dammesec

5 דַּמָּשֶׂק׃ †רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל ׀וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ
בנה ׀ x ׀ v
quàm & ,pulchruisti Quàm .canalibus in ligatus rex : purpura sicut

כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים׃ †מַה־יָּפִית ׀וּמַה־
יפה ׀ y
,palmæ est assimilata tua statura Ista !deliciis in *amor fuisti* iucunda

6 נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים׃ †זֹאת קוֹמָתֵךְ ׀דָּמְתָה ׀לְתָמָר
דמה ׀ z
apprehendam ,palmam in Ascendam ,Dixi .botris tua vbera &

7 וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכֹּלוֹת׃ †אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר אֹחֲזָה
‡ nariū tuarū
,*tua naris‡* odor & ,vitis botri sicut tua vbera nunc erunt & :eius ramos *in*

בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ־נָא שָׁדַיִךְ כְּאֶשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ
vadens optimum vinum sicut tuum palatum Et .malorum sicut

8 כַּתַּפּוּחִים׃ †וְחִכֵּךְ ׀כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ
חיך ׀ a
‡ propter bo nitatem
.dormientium labia loqui faciens *?rectitudines ad‡* ,meum dilectum ad

לְדוֹדִי לַמֵּישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים׃
‡ sum , † ad * est
.eius desiderium * me *super*† & ,‡mei dilecti Ego

9 †אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ׃
.villis in commoremur ,agrum in egrediamur ,mi dilecte Veni

10 †לְכָה דוֹדִי ׀נֵצְאָה הַשָּׂדֶה ׀נָלִינָה בַּכְּפָרִים׃
יצא ׀ b ׀ c
‖ Maturemus
‡ floruerit
se aperuerit ,vitis *gemmuerit* ‡ an videamus ,vineas ad *surgamus* Manē‖

11 †נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח
‡ & an fecerint flores † in portis * dulcia
.tibi meos amores dabo ibi :punica mala *floruerint* ‡ ,parua vua

הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת־דֹּדַי לָךְ׃
,*delicata** omnia nostris *ostiis* *super*† & ,odorem dederunt Mandragoræ

12 †הַדּוּדָאִים נָתְנוּ־רֵיחַ וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מְגָדִים
.tibi abscondi ,mi dilecte , vetera etiam ,noua

חֲדָשִׁים גַּם־יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ׃

Finis Cantic. Canticorum.

נשלם שיר השירים

‡ perfloramẽ oſtij,
‖ ſonuerunt in me.
ˢהָמָה קוֹם
‡ad cardines peſſuli.
ᵛכַּף
‖a:
†verterat ſe,
*dum loqueretur ipſe,
ˣעָנָה ʸנָכָה
‡qui circumeunt ciuitatem,
*quod erat ſuper
‡Adiuro
*narrabitis
‖langueo
ᶻנֶגֶד ᵃצָחַת
†Qualis eſt
‡dilectis,
*inter mulieres?
‖habet præ dilectis,
‡inſignis præ
*vt aurum obrizum:
ᵇפָּז ᶜחָלָל
†iuxta effuſiones
‖iuxta
‡vt
†vt
‡vt ‡aurei
‖lapidib⁹ pretioſis inſtar hyacinthi
venter
‡vt candidũ ebur, obductum ‖Crura
‡vt†marmoreæ ‡cedri.
ᵈפָּז ᵉחֵיק
*eſt
†eſt amicus
ᶠרָעָה
‖inter mulieres?
‡declinauit

ē‡ ſuam manum miſit meus Dilectus ?illos inquinabo quomodo
4 אֵיכָכָה אֲטַנֵּפֵם׃ † דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־
aperiendũ ad ego Surrexi .eo ſuper tumultuauerũt† mea viſcera &,foramine
5 הַחֹר וּמֵעַי ˢהָמוּ עָלָיו׃ †קַמְתִּי אֲנִי לְפְתֹחַ
myrrham mei digiti & ,myrrhã ſtillauerunt meæ manus & : meo dilecto
לְדוֹדִי וְיָדַי נָטְפוּ־מֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מֹר
,meo dilecto ego Aperui .ſera manubria ſuper‡ tranſeuntem
6 עֹבֵר עַל ᵛכַּפּוֹת הַמַּנְעוּל׃ †פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי
,ipſum loquẽdo in* ,eſt egreſſa mea anima :trãſierat ,circuierat† meus dilectus &‡
וְדוֹדִי חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ
.mihi reſpondit non & ,eum vocaui ;eum inueni non & ,eum quæſiui
בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא ˣמְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא ˣעָנָנִי׃
,me percuſſerunt ,ciuitate in circumeuntes‡ cuſtodes me Inuenerunt
7 †מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר ʸהִכּוּנִי
.murorum cuſtodes me deſuper* meum pallium tulerunt ;me vulnerauerunt
פְּצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת־רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת׃
,meum dilectum inueneritis ſi ;Ieruſalaim filiæ vos Adiurani‡
8 †הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אִם־תִּמְצְאוּ אֶת־דּוֹדִי
.ego amore ægra‡ quia ?ei indicabitis‡ quid
מַה־ᶻתְּחַגִּידוּ לוֹ שְׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי׃
tuus dilect* quid? mulieribus in* pulcherrima ,dilecto‡ prę tu‡ dilectus Quid†
9 †מַה־דּוֹדֵךְ מִדּוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה־דּוֹדֵךְ
,rubicundus & ,candidus meus Dilectus ?nos adiuraſti ſic quia ,dilecto præ‡
10 מִדּוֹד שְׁכָכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ †דּוֹדִי ᵃצַח וְאָדוֹם
eius cincinni :obrizi auri maſſa* eius Caput .millibus decem à vexillatus‡
11 דָּגוּל מֵרְבָבָה׃ †רֹאשׁוֹ כֶּתֶם ᵇפָּז קְוֻצּוֹתָיו
ſuper‡ columbæ ſicut eius Oculi .coruus veluti nigri criſpi
12 ᵉתַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב׃ †עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־
.plenitudinem ſuper‡ manentes ,lacte in ſe lauantes ,aquarum torrentes
אֲפִיקֵי מָיִם רְחֻצוֹת בֶּחָלָב יֹשְׁבוֹת עַל־מִלֵּאת׃
:aromatum flores ‡ , aromatis ſulci linea ſicut eius Maxillæ
13 †לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים
.tranſeuntem myrrham diſtillantia lilia † eius labia
שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מֹר עֹבֵר׃
nitor‡ ,eius viſcera :thariis in‖ pleni ,auri‡ circuli* eius Manus
14 †יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת
fundatæ marmoris† columnæ‡ eius Coxæ‖ .ſaphirijs obtectus‡ eboris
שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים׃ †שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים
.larices‡ vt electus ,Lebanon vt eius aſpectus :obrizi auri baſes ſuper
עַל־אַדְנֵי־ᵈפָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר כָּאֲרָזִים׃
,meus dilectus* iſte : delideria ipſe totus & ,dulcedines eius Palatum
16 †חִכּוֹ ᵉמַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי
tuus dilectus abiit Quò .Ieruſalaim filiæ meus ſocius† iſte &
17 וְזֶה ᶠרֵעִי בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ †אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ
eum quæremus & ,tuus dilectus reſpexit‡ quò ?mulieribus in‖ pulcherrima
הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ
?tecum
עִמָּךְ׃

CAP. VI. ו

:aromatis ſulcorum lineas ad ,ſuum hortum ad deſcendit meus Dilectus
1 †דּוֹדִי יָרַד ᵍלְגַנּוֹ לַעֲרוּגֹת הַבֹּשֶׂם ʰגַּנִּן
.lilia colligendum ad & ,hortis in paſcendum ad
לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים׃
‖qui paſcit inter lilia.
2 †אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃
:Ieruſalaim ſicut decora , Tirſah ſicut mea amica tu‡ Pulchra
‡es
3 †יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה נָאוָה כִּירוּשָׁלִָם
‡caſtra cum vexillis.
ipſi* quia ,mei regione è† tuos oculos Auerte .vexillatæ‡ vt terribilis
† ne ſint corã me* fortiores fuerunt ‡eſt ‖aſpexerunt
4 אֵימָה כַּנִּדְגָּלוֹת׃ †הָסֵבִּי עֵינַיִךְ ʲשֶׁהֵמָּה מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם
de ſe depilaunt‖ quæ ,caprarum grex ſicut‡ tuus pilus :me effrenum reddiderunt
הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־
:lauacro de aſcenderũt quæ ,ouium grex ſicut tui Dentes .Ghilgad
5 הַגִּלְעָד׃ †שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה
.eis in‡ non orba* & ,geminantes ipſæ† omnes quæ
שֶׁכֻּלָּם ᵏמַתְאִימוֹת וְשַׁכְלָה אֵין בָּהֶם׃
.tuam comam‡ intra tuum tempus‖ punici mali fragmen Sicut
6 †כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ׃
adoleſcentularum & : pellices‡ octoginta &,reginæ ipſæ* Sexaginta
7 †שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת
ipſa† vna ,mea perfecta† ,mea columba ipſa† Vna .numerus† non
8 אֵין מִסְפָּר׃ †אַחַת הִיא יוֹנָתִי ˡתַּמָּתִי אַחַת הִיא
eã dixerunt beatã & ,filiæ eã viderunt :ſuæ genitrici ipſa munda‖ ,ſuæ matri
לְאִמָּהּ בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ ᵐרָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ
.cam laudauerunt & ,pellices‡ & ,reginæ
מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ׃

,diademate in† Selomoh regem in Siion filiæ videte & ,Egredimini †cũ corona,
11 †מ צְאֶינָה ⁿוּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה ᵐיָצָא ⁿרָאָה
lætitiæ die in & ,ſuæ deſponſationis die in eius mater eũ coronauit qua
שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת
.eius cordis
לִבּוֹ׃

CAP. IIII. ד

‡es
intra columbæ* tui oculi ,pulchra tu ecce ,mea amica‡ pulchra tu Ecce
1 †הִנָּךְ יָפָה ᵒרַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד
.Ghilhad mõte de ſe depilarunt quæ* caprarũ grex vt tuus capillus :tuam comã‖
לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד׃
ipſæ omnes quæ ;lauacro de aſcenderũt quæ ,tonſarũ† grex vt tui Dentes
2 †שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת ᵖשֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם
,tua labia coccineum filum Sicut .eis in‡ non orba & ,geminantes‖
ᵠמַתְאִימוֹת וְשַׁכְלָה אֵין בָּהֶם׃ †כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתוֹתַיִךְ
3 intra tuum tempus‖ ,punici mali fragmen ſicut :decorum tuum eloquium &
וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד
:acumina celſa in‡ ædificata ,tuum collum Dauid turris Sicut .tuam comam*
לְצַמָּתֵךְ׃ †כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ ᵗבָּנוּי ˢלְתַלְפִּיּוֹת
.potentium ſcuta omnia† ,ea ſuper‡ ſuſpenſi clypei mille
אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים׃
paſcentes‡ ; capreæ gemelli hinnuli duo ſicut tua vbera Duo
5 †שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאוֹמֵי ᵗצְבִיָּה הָרֹעִים
ad mihi ibo :vmbræ fugiant & ,dies aſpiret Donec .liliis in
6 בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ †עַד שָׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים ˣאֵלֵךְ לִי אֶל־
,mea amica* pulchra tu Tota .thuris collem ad & ,myrrhæ monte
הַר הַמֹּר וְאֶל־גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה׃ †כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי
Lebanon de mecũ ,ſponſa Lebanon de Mecum .te in‡ non macula &
8 וּמוּם אֵין בָּךְ׃ †אִתִּי מִלְּבָנוֹן ʸכַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן
,Chermon & ,Senir capite‡ de ,Amanah capite‡ de proſpicies : venies
ᶻתָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן
.pardorum† montibus de ,leonum‖ habitaculis de
ᵃמִמְעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהָרְרֵי נְמֵרִים׃
:tuis oculis ex vno in meũ cor abſtuliſti :ipſa mea ſoror meũ cor Abſtuliſti
9 †לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַּלָּה לִבַּבְתִּנִי בְאַחַת ᵐמֵעֵינַיִךְ
mea ſoror tui amores ſunt pulchri Quàm .tuis ceruicibus de‡ torque vna in
10 בְּאַחַד עָנָק מְצֹרָנָיִךְ׃ †מָה־ᵇיָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחֹתִי
tuorum vnguentorũ odor & ,vino præ* tui amores ſunt boni quàm :ſponſa
כַּלָּה מָה־ᶜטֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ
mel : ſponſa tua labia ſtillabunt† Fauum ‖aromatibus cunctis præ
מִכָּל־בְּשָׂמִים׃ †נְּפֹת ᵈתִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ
.Lebanon odor ſicut tuorum veſtimentorũ odor & ,tua lingua ſub‡ lac &
וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן׃
.ſignatus fons ,obſeratus‖ fons :ſponſa mea ſoror obſeratus‖ Hortus
12 †גַּן ᵉנָעוּל אֲחֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם׃
:dulcedinum fructus‡ cum ,punicorum malorum paradiſus tuæ Propagines*
13 †שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם ᶠפְּרִי מְגָדִים
cinnamomũ & ,canna† ,crocus & ,Nardus .nardis cum cyperi
כְּפָרִים עִם־נְרָדִים׃ †נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן
14 capitibus‡ omnibus cum ,aloes & ,myrrha : thuris ligni omnibus‖ cum
עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר וַאֲהָלוֹת עִם כָּל־רָאשֵׁי
fluentium & ;viuentium aquarum puteus hortorum Fons .aromatum
15 בְּשָׂמִים׃ †מַעְיַן ᵍגַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים
,meum hortum perſla ,Auſter veni & ,Aquilo Excitare† .Lebanon de
מִן־לְבָנוֹן׃ †עוּרִי צָפוֹן ʰוּבוֹאִי תֵימָן ʲהָפִיחִי גַּנִּי
16 comedat & ,ſuum hortum ad meus dilectus veniat :illius aromata fluant
יִזְּלוּ ᵏבְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל
.ſuarum dulcedinum† fructum
ᵏפְּרִי מְגָדָיו׃

CAP. V. ה

meam myrrham collegi ,ſponſa mea ſoror meum hortum in Veni
1 †בָּאתִי לְגַנִּי ᵐאֲחֹתִי ᵐכַּלָּה ᵒאָרִיתִי מוֹרִי
meum vinũ bibi ,meo melle cum meum fauũ comedi ,meo aromate cũ
ᵃאֲרָמִי ᵒשָׁחָה עִם־בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי ᵒשָׁתִיתִי יֵינִי
* amici ‡chariſſimi.
ᵖרָעָה .dilecti‡ vos inebriate & ,bibite , ſocij* comedite :meo lacte cum
עִם־חֲלָבִי אִכְלוּ ᵖרֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים׃
†dormio,
Aperi ,pulſantis mei dilecti vox :vigil* meũ cor &,dormiens† Ego
2 †אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי ᵍעֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי־
*vigilat:
meum caput quia ,mea perfecta†,mea columba ,mea amica ,mea ſoror mihi
לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי ʳתַּמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי
.noctis guttis mei cincinni ;rore eſt plenum
נִמְלָא־טַל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה׃
meos pedes laui :illam induam quomodo,meam tunicã me Expoliaui
3 †פָּשַׁטְתִּי אֶת־כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת־רַגְלַי

שיר השירים
CANTICVM CANTICO-
RVM SELOMOH.

CAP. I. א

.Selomoh ipſi quod ,canticorum Canticum

1 יר [a]חַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה׃ [a]שיר
quia :ſui oris oſculis ex ‡ me Oſculetur *ille
2 יִשָּׁקֵנִי [b]מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־ [b]נָשַׁק
odorem Adi .vino pra tui amores boni * *meliores
3 טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן׃ לְרֵיחַ [c]שְׁמָנֶיךָ [c]רֵיק
effuſum oleum† ,optimorū tuorū vnguentorū ‡Propter
4 שֶׁמֶן תּוּרַק טוֹבִים שְׁמֶן [c]תּוֹרַק
te poſt ,me Trahe .te dilexerunt adoleſcentulæ ideo : tuū nomen
שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ׃ מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ
lætabimur & ,exultabimus ,ſua penetralia ‡ rex me introduxit : curremus ‡in cubicula
נָרוּצָה [d]הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה [d]בוא
.te dilexerunt rectitudines :vino præ tuos amores memorabimus‡ ,te in *memores
בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ׃ amorū tuorū
5 שְׁחוֹרָה אֲנִי [e]וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם כְּאָהֳלֵי קֵדָר magis quàm
,fuſca ego ‡quòd ,me reſpiciatis Ne .Selomoh cortinæ ſicut vini: recti
כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה׃ אַל־תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת †sum,
6 שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי [f]נִחֲרוּ־בִי [g]שָׂמֻנִי ‡decora
.custodiui non ,mihi *quæ ,meam vineam ;vinearum cuſtodem *tabernacula
נֹטֵרָה אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי׃ [e]אָהֳלֵי
facias cubare vbi ,paſcas vbi ,mea anima dilexit quē ,mihi Nuncia ‡paululū de-
7 [h]הַגִּידָה לִּי שֶׁאֲהֵבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַרְבִּיץ [f]חֲרֻרֹת nigrata ſim,
?tuorū ſodaliū greges ſuper ſe operiens† veluti ero quid vt quia : meridie in ‡aſpexit †irati
בַּצָּהֳרָיִם שֶׁלָּמָּה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ׃ [g]שוּם
tibi egredere ; mulieribus in † pulchra ô ,tibi ‡ cognoueris Niſi *eſt
8 אִם־לֹא תֵדְעִי [i]לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים [k]צְאִי־לָךְ [h]נָגַד
.paſtorum tabernacula ſuper‡ tuas capellas paſce & ,pecoris* veſtigia in †declinās ad
בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־[m]גְּדִיֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים׃ ire,
.mea amica‡ te aſſimilaui Parhoh cutribus in meæ Equæ ‡inter mulie
9 לְסֻסָתִי [j]בְּרִכְבֵי פַרְעֹה [n]דִּמִּיתִיךְ [o]רַעְיָתִי׃ res;
.torquibus in† tuum collum ,murenulis in‡ tuæ maxillæ ſunt Decoræ‡ [i]יָדַע [k]יָצָא
10 נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים׃ *pecudum,
.argenti ‡ punctis cum tibi faciemus auri Murenulas ‡juxta
11 תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה־[p]לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף׃ [j]דֶּרֶךְ
.ſuum odorem dedit mea nardus ,ſuo circuitu* in † rex Vſquequo ‡amica
12 עַד־שֶׁהַמֶּלֶךְ [q]בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ׃ [k]נָטָה
.cōmorabitur mea vbera inter ,mihi meus dilectus myrrhæ Faſciculus [l]פָּנָה
13 צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי [q]יָלִין׃ ‡Vt
.Hen ghedi vineis in ,mihi meus dilectus Copher ‡ Botrus [m]רָעָה
14 אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי׃ [n]דִּמִּיתִיךְ
.columbæ‡ tui oculi ,pulchra tu ecce :mea amica †pulchra tu Ecce [o]רַעְיָתִי
15 הִנָּךְ יָפָה [r]רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים׃ [p]לָךְ
.viridis ‖ noſter lectus etiā ,iucundus‡etiam ,mi dilecte* pulcher tu Ecce *accubitu
16 הִנָּךְ יָפֶה דּוֹדִי אַף נָעִים אַף־עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה׃ [q]לוּן
.abietes† noſtra laquearia ,larices ‡ noſtrarum domorum Tigna ‡ camphoræ
17 קֹרוֹת [s]בָּתֵּינוּ [t]אֲרָזִים [r]רַחִיטֵנוּ [s]בְּרוֹתִים׃ †es
‡cedrina,
CAP. II. ב †abiegna.
inter lilium Sicut .conuallium lilium ,Saron ‖ roſa Ego [t]רָעָה
1 אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים׃ [u]כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין רחישנו
2 ,ſiluæ lignis in‡ malus Sicut .filias inter mea amica ſic , ſpinas [v]כַּתַּפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר ‡inter ligna
3 הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת׃ [u]כְּשׁוֹשַׁנָּה
eius fructus & ,ſedi & ,cōcupiui eius vmbra in:filios inter meus dilect° ſic [w]צִלּוֹ [x]פָּרָה כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים [y]בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי [v]כַּתַּפּוּחַ
eius vexillum & ,vini domum ad*me Introduxit .meo palato dulcis *in
4 וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי׃ [w]הֱבִיאַנִי אֶל־בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ †phialis vi-
: malis in me roborate , lagenis in † me Fulcite .amor me ſuper treis,‡tipate
5 עָלַי אַהֲבָה׃ [x]סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים ‖angueas
eius dextera & , meo capite ſub eius Læua .ego‡ amore ægra ‖ quia ‡um.
6 [y]חֹלַת כִּי־אַהֲבָה אָנִי׃ [z]שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ *Adiuto
vel , capreis in ‡ Ieruſalaim filiæ vos Adiurani* .me amplexabitur ‡per capreas,
7 תְּחַבְּקֵנִי׃ [a]הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ

.Ieruſalaim filiabus à‡ ,amore ſuccenſum* eius mediū: purpure eius vehiculū ,auri† ‡ceruos ,amorem feceritis euigilare ſi & ,ſuſcitaueritis ſi ;agri cerui in †
זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ [z]עוֹר
ſuper tranſiliens venit ipſe Ecce ,mei dilecti Vox .voluerit donec
8 בְּאַיְלוֹת חַשָּׂדָה אִם־[a]תָּעִירוּ וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה [x]בּוֹא
ſubſiliens ,capreæ meus dilectus eſt Similis .colles ſuper raptim accurrens‡ ,mōtes
9 עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה [a]בָּא מְדַלֵּג עַל־
‡ſtat proſpiciens ,noſtrum parietem poſt ſtans‡ iſte en : ceruorum hinnulo vel
הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת׃ דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי
†proſpiciens dixit & ,meus dilectus Reſpondit* .cancellis è ſeſe prodens† ,feneſtris è
10 אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ
*Locutus eſt .tibi abi‡ & ,mea ſpecioſa ,mea ſocia ‖ tibi Surge ,mihi ‡amica ‡veni
11 מִן־הַחַלֹּנוֹת מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים׃ [b]עָנָה דוֹדִי וְאָמַר
ecce Quia .ſibi abiit, pertrāſiuit imber : tranſiit hyems ‡apparuerunt
לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי [b]יָפָתִי [c]וּלְכִי־לָךְ׃ [b]כִּי־הִנֵּה [b]יָפָה [c]יָלַךְ
,terra in ſunt viſi‡ Flores .ſibi abiit, pertrāſiuit imber : tranſiit hyems
12 הַסְּתָו עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ׃ [d]הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ [d]הסתיו
.noſtra terra in eſt audita turturis vox & :pertigit cantus‡ tempus [p]
13 עֵת הַזָּמִיר [c]הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ׃ [d]צִיץ [e]נָגַע
:odorē dederūt minutæ vuæ vites & ,ſuos groſſos protruſit* Ficus ‡putationis
14 הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ aduenit:
mea Columba .tibi abi† & ,mea formoſa ,mea amica tibi ſurge *dulceſcere
קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ׃ [e]יוֹנָתִי facit
15 ,tuum aſpectum mihi oſtende : gradus abſcondito in petræ ſciſſuris in †veni
בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בַּסֵּתֶר הַמַּדְרֵגָה [f]הַרְאִינִי אֶת־מַרְאַיִךְ לך קרי
.decorus ‡ tuus aſpectus & ,dulcis tua vox quia :tuam vocem me audire fac
הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוֶה׃ [g]רָאָה
:vineas corrumpentes ,paruas vulpes ,vulpes nobis Prehendite ‡deſiderabi-
16 אֶחֱזוּ־לָנוּ שֻׁעָלִים שֻׁעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים lis. Capite
,paſcens illi‡ ego & ,mihi‡ meus Dilectus .minutæ vuæ noſtræ vineæ & יהו׳
17 וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר׃ [g]דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה
.lilia in te aſſimila ,circui* :vmbræ fugiant & ,dies aſpiret Donec ‡eſt meus,
בַּשּׁוֹשַׁנִּים׃ [h]עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם [d]וְנָסוּ הַצְּלָלִים [i]סֹב דְּמֵה־לְךָ †ſum illius
.Bether† montes ſuper ceruorum hinnulo vel ,capreæ mi dilecte qui eſt ſitus
דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־[j]הָרֵי בָתֶר׃ [i]נוֹם [j]סָבָב
CAP. III. ג †dimiſſus.
:mea anima dilexit ‖ quem quæſiui noctibus in meo cubili Super‡ ‡In ‖diligit
1 עַל־[a]מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי
per ciuitatē, ,ciuitate in circuibo & ,nunc Surgam .eum inueni non & ,eum quæſiui per plateas, & per loca la-
2 בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו׃ [a]אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר ta, †diligit
,eum quæſiui :mea anima dilexit† quem quæram ,latis locis in & ,plateis in ‡qui circum-
בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו eunt per ciui
:ciuitate in circueuntes ‡ cuſtodes me Inuenerunt .eum inueni non & tatem:
3 וְלֹא מְצָאתִיו׃ [a]מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר ‡num †Cùm
tranſiuiſſem quòd paululum Tanquā† ?vidiſtis mea anima dilexit‖ quem ‡ ‡diligit
4 אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי [f]רְאִיתֶם׃ כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי [a]רָאָה
non & ,eū apprehendi :mea anima dilexit * quem inueni quo vſq; ,eis ab *diligit
מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֲחַזְתִּיהוּ וְלֹא ‡in
conclaue ad† & ,meæ matris domum ad‡ eum introducā donec ,eū dimittam †in cubiculū
5 [g]אַרְפֶּנּוּ עַד־[h]שֶׁהֲבֵיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי וְאֶל־חֶדֶר [b]רָפָה
vel , capreis in ‖ Ieruſalaim filiæ vos Adiuraui .meæ genitricis per capreas, [c]בָּנָה
6 הוֹרָתִי׃ [i]הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ ‡ceruos
,amorem feceritis euigilare ſi & ,ſuſcitaueritis ſi ;campi cerui in ‡ [d]עוֹר
בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־[k]תָּעִירוּ וְאִם־תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה †eſt
;ſumi columnæ ſicut deſerto è aſcendens* iſta† Quæ .voluerit donec ‡quæ aſcēdit
7 עַד שֶׁתֶּחְפָּץ׃ [j]מִי זֹאת עֹלָה מִן־הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן
?pigmentarij puluere omni ex ,thure & ,myrrha ſuffita
מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל׃ [l]נָטָה ‡ipſe † eſt
8 הִנֵּה [l]מִטָּתוֹ שְׁלִשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ ‡in circuitu
:eum circum‡ ,potentes ſexaginta , Selomoh ipſi†qui ipſius‖ lectus En eius:
9 מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל׃ כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ [l]נָטָה
vini : bellum‡ docti ,gladio apprehenſi‖ ipſi Omnes .Iſrael potētibus ex ‖tenētgladiū,
עַל־יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת׃ [m]אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ ‡bellatores:
sibi fecit ſponſarū Thalamum‡ .noctibus in pauore à* ,ſuū ſemur ſup eius gladi* vniuſcuiuſq;
10 הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן׃ עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ *propter ti-
.Ieruſalaim filiabus à‡ ,amore ſuccenſum* eius mediū: purpure eius vehiculū ,auri† morem
זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם׃ ‡Aedificium
‡argenteas, †aureū, ſellā eius purpu-ream: *ſtratū ‖ ,ppter filias

dominantis *faciebus à egredient* ‡qui error sicut : sole sub vidi † quod ‡egre
רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ כְּשִׁגְגָה שֶׁיֹּצֵא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט׃ c
ditur à facie
.sedebunt humilitate in diuites & : *multis* ‡ excellentiis in *stultitia est* Data *
נִתַּן הַסָּכָל בְּמְרוֹמִים רַבִּים וַעֲשִׁירִים בַּשֶּׁפֶל יֵשֵׁבוּ׃ 6
seruos tanquã ambulantes principes & :tquos super seruos Vidi
רָאִיתִי עֲבָדִים עַל־סוּסִים f וְשָׂרִים הֹלְכִים כָּעֲבָדִים 7 f שור
sepem dissipans & :incidet eam in,foueam Fodiens .terram super
חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ g יִפֹּל וּפֹרֵץ גָּדֵר נָשָׁךְ׃ 8 g נָפַל
:eis in afficietur dolore,lapides *faciens Proficisti* .serpens eum mordebit Transferens
מַסִּיעַ אֲבָנִים יֵעָצֵב בָּהֶם h יִשְׁכָּנוּ נָחָשׁ׃ 9 h
ipse ‡ & ,ferrum fuerit hebetatũ Si .*eis in periclitabitur* ‖ ligna scindens ‡discrimini se exponit p
בּוֹקֵעַ עֵצִים יִסָּכֵן בָּם׃ אִם־קָהָה הַבַּרְזֶל וְהוּא 10 illa. † huius
.*sapientia ,rectificandi præstantia* & :†roborabit vires & ,terserit *facies non* aciem non
לֹא פָנִים קִלְקַל וְחַיִל יְגַבֵּר וְיִתְרוֹן הַכְשֵׁיר חָכְמָה׃ † scindens:at excellentia
.linguam habenti *præstãtia* † non & :‡susurro *non in* † serpens mordeat Si sapientię est
אִם־יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלֹא לָחַשׁ וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן׃ 11 h super alia q
.eum *deglutiet* ‡ stulti labia & :*gratia* * sapientis oris Verba rectũ faciat.
דִּבְרֵי פִי־חָכָם i חֵן וְשִׂפְתוֹת כְּסִיל תְּבַלְּעֶנּוּ׃ 12 † absque
.mala insania eius oris nouissimũ & :‡stultitia eius oris verborũ Initium † est vtilis
תְּחִלַּת דִּבְרֵי־פִיהוּ סִכְלוּת וְאַחֲרִית פִּיהוּ הוֹלֵלוּת רָעָה׃ 13 k * gratiosa
,erit *quod* quid homo *sciet non* ‖ :verba mulciplicabit ‡stultus Et ‡ perdent
וְהַסָּכָל m יַרְבֶּה דְּבָרִים לֹא־יֵדַע הָאָדָם מַה־שֶּׁיִּהְיֶה 14 l נָשַׁךְ חָנַן h
‡stultorum Labor ?sibi annunciabit quis ,se post erit quod & k הָלַל פֶּה
עָמֵל הַכְּסִילִים n יְגִיד לוֹ׃ 15 ‡ nescit
.ciuitatem ad pergere *nouit non* †qui ,eum faciet laborare m רַבָּה נָגַד
תֵּינֵנוּ אֲשֶׁר לֹא־יֵדַע o לָלֶכֶת אֶל־עִיר׃ ‡ nescit
.*comedent* ‖ manè in tui principes & :†puer tuus rex *quod* ‡ , terra tibi Væ
אַי־לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר p וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ׃ 16 n הָלַךְ
tẽpore in tui principes & : *heronm* ‡ filius tuus rex *quod* * , terra *tuæ Beatitudines* ‡ cùm † est
אַשְׁרַיִךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן־חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת 17 ‖ comedunt.
se inclinabit *pigritiis In* .*potatione in* ‡ non & *fortitudine in comedent* ‡ p שור
בַּעֲצַלְתַּיִם r יִמַּךְ׃ 18 Beata tu *cũ
risum Ad ‖ .domus distillabit manuum *deiectione in* † & :contignatio † ‡ est nobiliũ:
לִשְׂחוֹק t עֹשִׂים לֶחֶם וְיַיִן יְשַׂמַּח חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל׃ 19 ‡ comedunt
.*omnibus respondebit* † argentũ & :viuos lætificabit vinũ & ,panem *facientes* * propter potationẽ. Propter pigritias manuum
גַּם s בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל־תְּקַלָּל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ 20 q שָׁתָה r כַּךְ
,vocem faciet ire cælorum auis quia : diuitem vilipendas ne † vt cadat
אַל־תְּקַלֵּל עָשִׁיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת־הָקוֹל ‡propter pau
.verbum annunciabit *alis præditus* * & pertatem
וּבַעַל הַכְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר׃ ‖ Propter
*faciũt †obtinet omnia.
‡cogitatione
CAP. XI. יא ‡ עָשָׂה t יָדַע
multitudine in quia : aquarum *facies* † super ‡ tuum panem Mitte *habẽs alas
שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל־פְּנֵי הַמָּיִם כִּי־ u בָרֹב 1 יחיר ה
quia :octo etiam & ,‡septem * partem Da .illum inuenies dierum ‡ etiam ignotis ac si proiiceres † faciẽ
תֵּן־חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי 2 * panis ‡ indigentibus,
,nubes fuerint repletæ Si .terram super mali erit quid *scies non* ‖ ‖ non scis
אִם־יִמָּלְאוּ הֶעָבִים v לֹא תֵּלֹז מָה יִּהְיֶה רָעָה עַל־הָאָרֶץ׃ 3 v יָדַע
si & ,austrum *in* † lignum ceciderit si Et . euacuabũt terram super pluuiam ‡ ad
גֶּשֶׁם w עַל־הָאָרֶץ יָרִיקוּ וְאִם־יִפֹּל עֵץ בַּדָּרוֹם וְאִם
,ventũ *Obseruans* ‡ .erit ibi ,lignum ceciderit quo † loco :*aquilone in* ad aquilonẽ:
בְּצָפוֹן x מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ שָׁם יִהְיֶה׃ 4 in † in ‡Qui
in non Quemadmodum .*met et* non nubes *in videns* ‡ & :seminabit non obseruat
לֹא יִזְרָע וְרֹאֶה בָּעֲבִים לֹא יִקְצֹר׃ 5 x נָפַל
scies non * sic : *plena* ‖ ventre in ossa ‡ sicut , venti via † quid *sciens* † ‡ qui reſpicit
כַּאֲשֶׁר אֵינְךָ יוֹדֵעַ † † cognoscis
semina mane In .omnia *faciet* ‡ qui ,Dei opus † sit ‡ nec
יוֹדֵעַ מַה־דֶּרֶךְ הָרוּחַ כַּעֲצָמִים בְּבֶטֶן הַמְמַלְאָה כָּכָה לֹא תֵדַע ‡ prægnãtis:
בַּבֹּקֶר זְרַע † אֶת־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל׃ 6 * nescis
sciens tu non ‡ quia : tuã manũ facias quiescere ne *vespera in* † & , tuum semen ‡ facie
אֶת־זַרְעֲךָ וְלָעֶרֶב אַל־ y תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ ‖ vesperi
.bona *vnum sicut ipsa* ‡ ambo an & ,illud vel ,hocan *erit rectum hoc si* * ‡ nescis
אֵי זֶה יִכְשַׁר הֵזֶּה אוֹ־זֶה וְאִם־שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים׃ y יָנַח
.solem videre oculis *bonum* † & : lux est dulcis Et * quid magis
וּמָתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לָעֵינַיִם z לִרְאוֹת אֶת־הַשָּׁמֶשׁ׃ 7 † rectum sit
‡ patiter sint
† iucundũ est
a רָאָה

CAP. XII. יב

iuuẽtutis tuę *non quo vsque* :*tuarum electionum* diebus in tui creatoris memento Et
antequam
וּזְכֹר אֶת־בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא 1 †de ‡ est
eis in mihi ‡ Non ,dicas quibus † anni attingant & , mali dies veniant
יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה h וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין־לִי בָּהֶם h נָגַע
:stellæ & ,luna & ,lux & ,sol obtenebrescat *non* Donec .voluntas Antequam
חֶפְצ׃ עַד אֲשֶׁר לֹא־תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים 2 i שוב k זוּעַ
custodes se cõmouebunt qua die In .pluuiam post nubes reuertãtur & incuruabunt
se homines
וְשָׁבוּ הֶעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם׃ בְּיוֹם j שָׁמְרֵי 3 robusti,
,diminuerũt quia ,molares cessabunt & :*virtutis viri* perucrtentur & ,domus ‡per fenestras
הַבַּיִת וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַחָיִל וּבָטְלוּ הַטֹּחֲנוֹת כִּי מִעֲטוּ * ostia
,platea in *fores* * claudentur Et *fenestris in* ‖ videntes tenebrescent &
וְחָשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת׃ וְסָגְרוּ דַלְתַיִם בַּשּׁוּק 4 † sonitus
incuruabũtur ‡ & ,volucris vocẽ ad cõsurget & : molæ *vocis* † humilitate in ‡ humiliabuntur
בִּשְׁפַל k קוֹל הַטַּחֲנָה וְיָקוּם l לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשְׁחוּ
;via in *consternati* † & ,timebũt excelso de Etiam .cantici filiæ omnes l שָׁחַח
כָּל־בְּנוֹת m הַשִּׁיר׃ גַּם מִגָּבֹהַּ יִרָּאוּ וְחִתְחִתִּים בַּדָּרֶךְ 5 † pauebunt
vadens † quoniã :*auiditas dissipabit* ‡ & ,*locusta erit oneri* & .*amygdalus florebit* & & reprobabi
וְיִנָּאץ הַשָּׁקֵד וְיִסְחַב־בֶּל הֶחָגָב n וְתֹפֵר הָאֲבִיוֹנָה כִּי־ הָלַךְ tur coitus, &
.plangentes platea in circuibunt & ,fui seculi domum ad homo onerabitur
הָאָדָם אֶל־בֵּית עֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בַשּׁוּק הַסּוֹפְרִים׃ dorsum, ‡dif
:aurea lẽticula cõfringatur & ,argẽteus funis elongetur *non* Dõnec sipabitur cõ-
עַד אֲשֶׁר לֹא־יֵרָחֵק חֶבֶל הַכֶּסֶף o וְרֻץ 6 † cupiscentia,
.cisternam ad rota cõfringatur & ,*scaturiginem* ‖ super hydria conteratur & † vadit
גֻּלַּת הַזָּהָב p וְתָשְׁבֵר כַּד עַל־הַמַּבּוּעַ q וְנָרֹץ הַגַּלְגַּל אֶל־הַבּוֹר׃ m שור n פור
reuertetur spiritus & :fuit *quod* sicut † terram *super* † puluis reuertetur Et ‡ Antequam
וְיָשָׁב r הֶעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב 7 *subtrahatur*
,Choheleth * dixit vanitatũ Vanitas .illum dedit qui ,Deum ad יקץ
אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ׃ הֲבֶל s הֲבָלִים אָמַר הַקֹּהֶלֶת 8 p גלל
docuit adhuc :sapiens Choheleth fuit quia amplius Et .vanitas omnia ‡fontem, o רצץ
וְיוֹתֵר t שֶׁהָיָה קֹהֶלֶת חָכָם עוֹד לִמַּד 9 ‡ Tunc † in
parabolas direxit ,inuestigauit & ,fecit auscultare & ,populum scientiam ‡quemadmodum
אֶת־הָעָם וְאָזַן וְחִקֵּר r תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה׃ q יָדַע 10 * *concionans*
scripturam & :*voluntatis* ‡ verba inuenire Choheleth Quæsiuit .*multum* ‡
בִּקֵּשׁ קֹהֶלֶת לִמְצֹא דִבְרֵי־ חֵפֶץ t וְכָתוּב
stimuli tanquam * sapientum Verba .veritatis verba ,*rectitudinis* ‖
דִּבְרֵי s חֲכָמִים כְּדָרְבֹנוֹת׃ וְיָשָׁר דִּבְרֵי אֱמֶת׃ 11 † cõgregatio
.vno pastore à sunt dati , *collectionum* auctores , plantati claui tanquam & nũ,qui ‖ his
וּכְמַשְׂמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסִפּוֹת נִתְּנוּ מֵרֹעֶה אֶחָד׃ † faciendi
non *multum* ‡ libros *facere* † .*iis* monitus mi fili *illis ab* ‖ amplius Et ‡ plures
וְיֹתֵר u מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר v עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין 12 t עָשָׂה
.* carnis *labor multum lectionis* * & :finis † †est *doctri-
verbi Finis na multa af-
סוֹף דָּבָר t הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת־הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת־מִצְוֹתָיו שְׁמֹר 13 flictio ‡ est,
,custodi eius mandata & ,time Deum :est auditus omnis v קָצַץ
כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם׃ כִּי אֶת־כָּל־ x מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים 14 ס רבתי
.† malum siue ,bonum siue : occultum omne super iudicium in adducet Deus opus omne Quia .homo omnis * hoc quia
יָבִא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל־נֶעְלָם אִם־טוֹב וְאִם־ z רָע׃ y בּוֹא x עָשָׂה
*est † sit

Finis libri Ecclesiastes.

תם ספר קהלת

.Dei iuramenti verbum *super* & ,*obserua* † regis os ‡ Ego
2 † אֲנִי פִּי־מֶלֶךְ שְׁמֹר וְעַל דִּבְרַת שְׁבוּעַת אֱלֹהִים׃
quia .*malo verbo* ‡ in ſtes ne .*abibis eius faciebus à* ‡ feſtinus ſis Ne
3 † אַל־תְּבַהֵל מִפָּנָיו תֵּלֵךְ אַל־תַּעֲמֹד בְּדָבָר רָע כִּי
quis & :*imperium* ‡ regis verbum *quo In* ‖ .faciet voluerit quod omne
4 כָּל־אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַעֲשֶׂה׃ † בַּאֲשֶׁר דְּבַר־מֶלֶךְ שִׁלְטוֹן וּמִי
:*malũ verbum* ‡ cognoſcet nõ ,*præceptũ Cuſtodiens* ‡ *facies* † quid :ei dicet
5 יֹאמַר־לוֹ מַה־תַּעֲשֶׂה׃ † שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע
eſt *voluntati* ‡ omni Quia .ſapientis cor cognoſcet iudiciũ &, tẽpus &
6 וְעֵת וּמִשְׁפָּט יֵדַע לֵב חָכָם׃ † כִּי לְכָל־חֵפֶץ יֵשׁ
Quia .eum ſuper multum hominis malum quia :iudicium & ,tẽpus
7 עֵת וּמִשְׁפָּט כִּי־רָעַת הָאָדָם m רַבָּה עָלָיו׃ † כִּי
‡ei indicabit quis ,erit quando nam .eſt futurum quod *ſciens ipſe non* ‖
אֵינֶנּוּ יֹדֵעַ מַה־שֶּׁיִּהְיֶה כִּי כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי n יַגִּיד לוֹ׃
poteſtas † nec ,ſpiritum *prohibendum ad* ‡ ,ſpiritũ in *imperans* ‡ homo Non *
8 † אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלוֹא אֶת־הָרוּחַ וְאֵין שִׁלְטוֹן
impietas eruet neque :prælio in dimiſſio * nec ,mortis die in
בְּיוֹם הַמָּוֶת וְאֵין מִשְׁלַחַת בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־יְמַלֵּט רֶשַׁע אֶת־
omne ad meũ cor *dare* ‡ & , vidi hoc Omne .*eius patronos*
9 בְּעָלָיו׃ † אֶת־כָּל־זֶה ס רָאִיתִי וְנָתוֹן אֶת־לִבִּי לְכָל־
homo eſt dominatus quo tempore :ſole ſub fit quod *factum*
מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם
‖venerut & ,ſepultos impios vidi tunc Et .ſibi malũ in hominẽ in
10 בְּאָדָם לְרַע לוֹ׃ † וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבוּרִים p וָבָאוּ
fit * ciuitate in tradentur obliuioni & ,*ambulabunt* † ſancto loco à ‡ &
וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהֻלָּכוּ q וְיִשְׁתַּכְּחוּ בָּעִיר אֲשֶׁר כֵּן
mali facti ſententia ‖ fit non Quia .‡vanitas hoc etiã :fecerant
11 עָשׂוּ גַּם־זֶה הָבֶל׃ † אֲשֶׁר אֵין־נַעֲשָׂה פִּתְגָם מַעֲשֶׂה הָרָעָה r
.malum faciendũ ad eis in hominis filio rũ cor eſt plenum ideo : cito
מְהֵרָה עַל־כֵּן מָלֵא לֵב בְּנֵי הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע׃
ſciens ‡ etiã quia :Tei *prolongans* ‡ & ,centies mal ‖ *faciens* peccans Quoniam
12 † אֲשֶׁר חֹטֶא עֹשֶׂה רָע מְאַת וּמַאֲרִיךְ לוֹ כִּי גַם־יוֹדֵעַ
.eius *faciebus à timebunt* * qui ,Deum ,timẽtibus bonũ erit quòd *ego*
אֲנִי אֲשֶׁר יִהְיֶה־טּוֹב לִירֵאֵי הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יִירְאוּ מִלְּפָנָיו׃
† vmbra tanquã : dies prolongabit nõ &, impio erit non bonum Et
13 † וְטוֹב לֹא־יִהְיֶה לָרָשָׁע וְלֹא־יַאֲרִיךְ יָמִים t כַּצֵּל
ſuper fit quæ vanitas Eſt .Dei *faciebus à timens ipſe* ‡ non qui
14 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יָרֵא v מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים׃ † יֶשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל־
opus *ſecundum eos ad pertingens quòd* † iuſti ſunt quia :terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר ׀ יֶשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר x מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה
:iuſtorum opus *ſecundũ eos ad pertingens quòd* ‡ impij ſunt & :impiorum
הָרְשָׁעִים וְיֵשׁ רְשָׁעִים y שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים
quòd ,lætitiam ego laudaui Et .vanitas * hoc etiã quòd dixi
15 אָמַרְתִּי שֶׁגַּם־זֶה הָבֶל׃ † וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר
:*lætari* & , *bibere* & , *comedere* quin ,ſole ſub homini bonũ ‖ non
אֵין־טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי אִם־לֶאֱכֹל z וְלִשְׂמֹחַ וְלִשְׂמֹחַ
ei dedit quos .*ſuarum vitarum* ‖ diebus ,ſuo labore *in eũ comitabitur* † hoc &
וְהוּא a יִלְוֶנּוּ בַּעֲמָלוֹ יְמֵי b חַיָּיו אֲשֶׁר־נָתַן־לוֹ
ſciendum ad † meũ cor dedi Q*uemadmodum* ‡ .ſole ſub Deus ‖
16 הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ † כַּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת־לִבִּי c לָדַעַת
etiam quòd :terram ſuper fit *quod negotium videndum ad* † & ,ſapientiã
חָכְמָה וְלִרְאוֹת אֶת־ d הָעִנְיָן אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל־הָאָרֶץ כִּי גַם
vidi Et .*videns ipſe* ‡ non ſuis oculis *in* ſomnũ nocte *in* & die *in*
17 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שֵׁנָה בְּעֵינָיו אֵינֶנּוּ רֹאֶה׃ † וְרָאִיתִי
inuenire homo *poterit* ‡ non quòd Dei opus omne
אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי לֹא יוּכַל הָאָדָם לִמְצוֹא אֶת־
,homo *laborabit* † quod propter :ſole ſub fit quod opus
הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ בְּשֶׁל אֲשֶׁר יַעֲמֹל הָאָדָם
non ,ſcire ‡ ſapiens dixerit ſi etiam & :inueniet non & ,*quærendum ad*
לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא וְגַם אִם־יֹאמַר חֲכָם לָדַעַת לֹא
.inuenire poterit

CAP. IX. ט

.hoc omne declarãdũ ad & ,meo corde in *dedi* ‡ hoc omne Quia
1 † כִּי אֶת־כָּל־זֶה נָתַתִּי אֶל־לִבִּי וְלָבוֹר אֶת־כָּל־זֶה
etiam : Dei manu in eorum *ſemitis* & ,ſapientes & ,iuſti Quia
אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים וְהֶחֲכָמִים וַעֲבָדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים גַּם־
.*eorum facies ad* † omnia ‡ ,homo *ſciens non* * odium etiam ,amorem
אַהֲבָה גַּם־שִׂנְאָה אֵין יוֹדֵעַ הָאָדָם הַכֹּל לְפָנֵיהֶם׃
,bono ,impio & iuſto vnus euentus omnibus *ſicut* ‖ Omnia
2 הַכֹּל כַּאֲשֶׁר † לַכֹּל מִקְרֶה אֶחָד לַצַּדִּיק וְלָרָשָׁע לַטּוֹב
,bon⁹ ſicut: *ſacrificans ipſe* ‡ non qui ei & ,ſacrificãti &, immundo &, mũdo &
וְלַטָּהוֹר וְלַטָּמֵא וְלַזֹּבֵחַ וְלָאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ זֹבֵחַ כַּטּוֹב
†malum Hoc .*timens* † iuramentum qui ſicut , *iurans* ,*peccator* ‡ ſic
3 כַּחוֹטֵא הַנִּשְׁבָּע כַּאֲשֶׁר שְׁבוּעָה יִרָא׃ † זֶה רָע
:omnibus ‡ vnus euentus quòd ,ſole ſub *ſit quod omni in*
בְּכֹל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי־מִקְרֶה אֶחָד לַכֹּל

‡hominum †inſania ‡ vita ‡ cuicunque electo † inter f מוּת יִכָּרֵת ‡eſt p מֵהֶבֶל ‡ſciunt g מֵתִים ‡eſciũt †eſt ‡eſt ‡iucundo * complacet † tuis operibus. h יְלֵךְ i עֲשֵׂה * vitam l חַיָּה † hæc eſt ‡ vita: ‖ de laboras ‡contra ‡ſecundum vi res tuas ‡eſt * nec cogitatio, *nec m כֹּחַ n יָדַע ‖ vadis ‡ vidi † eſt p קָלַל ‡eſt * ſunt rectorũ diuitiæ, q בַּיִן ‡eſt † caſus accidit r חָנָן *neſcit ‡quę capiuntur †ſic capiũtur ‡ cùm s פּוּחַ t נָפַל †eſt mihi. u רָאָה ‡viri *pauci † quòd melior eſt ſapiẽtia quàm fortitudo * eſt ‡ ſunt ‖ plus dominj inter † Melior eſt v בַּזֶּה w נוֹחַ ‡quàm inſtrumẽta bellica. x כְּלֵה *Sicut ‡mortuæ †faciunt, & manare faciunt fœtorẽ vnguenti aromatarij ſic hominem ‖& †ſtultitia parua. a בּוּשׁ b נָבָל cùm ſtultus ambulat, *deficit, ‡eſt. יהיר ה ‡ iræ † cõtra ‡ lenitas c יָנַח d נוּחַ

3 עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ † כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ לַעֲשׂוֹת
ſapiẽtia &*, ſcientia &* ,*computatiò &** ,opus ‡ non quia : fac *tua virtute in*
בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן m וְדַעַת וְחָכְמָה
videre ‡ & ,ſum Conuerſus .*illuc vadens* ‖ tu quò ſepulchro in
11 בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה׃ † שַׁבְתִּי וְרָאָה
,bellum fortium † nec , curſus leuium † non quòd ,ſole ſub
תַּחַת־הַשֶּׁמֶשׁ כִּי לֹא p לַקַּלִּים הַמֵּרוֹץ וְלֹא לַגִּבּוֹרִים הַמִּלְחָמָה
non etiã & ,*opulentia prudentium* * non etiã & ,panis ſapientium † non etiã &
וְגַם לֹא לַחֲכָמִים לֶחֶם וְגַם לֹא q לַנְּבֹנִים עֹשֶׁר וְגַם לֹא
.ipſis omnibus *accidet occurſus* † & tempus ſed :gratia ſcientium ‡
לַיְדִעִים חֵן כִּי־עֵת וָפֶגַע יִקְרֶה אֶת־כֻּלָּם׃
capiuntur qui piſces ſicut .ſuũ tempus homo *ſciet non* * etiam Quia
12 † כִּי גַם לֹא־יֵדַע הָאָדָם אֶת־עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים
irretiti ipſi ſicut † laqueo in *capta* ‡ aues ſicut & ,malo reti *in*
בִּמְצוֹדָה רָעָה וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת s בַּפָּח כָּהֶם יוּקָשִׁים
.repentè eos ſuper ceciderit *quod ſecundũ* ‡ ,malo tẽpore in hominum filij
בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רָעָה t כְּשֶׁתִּפֹּל עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם׃
.*me ad ipſa* † magna & :ſole ſub ſapientiam vidi hanc Etiam
13 † גַּם־זֹאת u רָאִיתִי חָכְמָה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ וּגְדוֹלָה הִיא אֵלָי׃
rex eam aduerſus venit & :*parum* * ea in *virorum* ‡ & , parua Ciuitas
14 † עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעַט וּבָא־אֵלֶיהָ מֶלֶךְ
. magnas munitiones eam *ſuper* ‖ extruxit & ,eã circundedit & ,magnus
גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים גְּדוֹלִים׃
vrbem ipſe eruit & ,ſapiens pauper vir ea in eſt inuentus Et
15 † וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם וּמִלַּט הוּא אֶת־הָעִיר
.illius pauperis viri eſt recordatus non homo & :ſua ſapientia *in*
בְּחָכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא׃
pauperis ſapientia & ,*fortitudine præ ſapientiam bonam* † , ego dixi Et
16 † וְאָמַרְתִּי אֲנִי טוֹבָה חָכְמָה מִגְּבוּרָה וְחָכְמַת הַמִּסְכֵּן
ſapientum Verba .audita *ipſa* ‡ non eius verba & ,*contempta*
x בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים׃ † וְדִבְרֵי חֲכָמִים
Bona † .ſtultos *in dominantis* clamor quã ‖ :audiuntur quiete in
17 בְּנַחַת נִשְׁמָעִים מִזְּעֲקַת מוֹשֵׁל בְּכְסִילִים׃ † טוֹבָה
.multum bonum perdet vnus peccator & .*conflictus vaſis præ* ‡ ſapientia
y חָכְמָה z מִכְּלֵי קְרָב וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה׃

CAP. X. יוד

:*pigmentarij vnguentum faciet vaporare* ,*faciet* ‡ fœtere *mortis* ‡ muſcæ *
1 † זְבוּבֵי מָוֶת a יַבְאִישׁ b יַבִּיעַ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ
ſapientis Cor .*parum ſtultitiæ* † ,gloria à ‖ ſapientia à preciоſum
2 לֵב חָכָם׃ † לֵבָב חֲכָמִים יְמִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ׃
viã per etiam Et .ipſius ſiniſtram ad ſtulti cor & ,eius dexteram ad
3 † וְגַם־בַּדֶּרֶךְ לִבּוֹ חָסֵר וְאָמַר לַכֹּל סָכָל הוּא׃
.*ipſe* ‡ ſtultus ,omnib⁹ dicit & ,*deficiens* * ei⁹ cor ,*ambulans ſtultus quod ſecundũ*
4 † אִם־רוּחַ הַמּוֹשֵׁל c תַּעֲלֶה עָלֶיךָ מְקוֹמְךָ אַל־ d חֲנַח
malum Eſt .magna peccata faciet quieſcere *ſanitas* ‡ quia
5 כִּי מַרְפֵּא e יַנִּיחַ חֲטָאִים גְּדוֹלִים׃ † יֵשׁ רָעָה

‡ quòd vir audiat

.stultorum canticum *audiens vir* ‡quàm :sapientis increpationem

גַּעֲרַת חָכָם מֵאִישׁ שֹׁמֵעַ שִׁיר כְּסִילִים׃

† fragor ‡ est &

etiam ‖ :stulti risus † sic , olla sub spinarum *vox* ‡ sicut Quia

7 † כִּי כְקוֹל הַסִּירִים תַּחַת הַסִּיר כֵּן שְׂחֹק הַכְּסִיל גַּם־

cor perdet & :sapientem faciet insanire oppressio Quia .vanitas hoc

8 זֶה הָבֶל׃ † כִּי הָעֹשֶׁק יְהוֹלֵל חָכָם וְיַאֲבֵד אֶת־לֵב

† Melior est finis rei ‡ est longanimis

longum ‡ melior :eius principiū quàm, *verbi nouissimum Melius* † .donum

9 מַתָּנָה׃ x † טוֹב אַחֲרִית דָּבָר מֵרֵאשִׁיתוֹ טוֹב אֶרֶךְ־

quia :irascendū ad tuo spiritu in festines Ne .spiritu elatus quàm ,spiritu

10 רוּחַ מִגְבַּהּ רוּחַ׃ † אַל־תְּבַהֵל בְּרוּחֲךָ לִכְעוֹס כִּי

dies quòd ,fuit ‡ quid ,dicas Ne .requiescet stultorum sinu in ira

11 בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ׃ † אַל־תֹּאמַר מֶה הָיָה שֶׁהַיָּמִים

‡ causæ

super interrogasti sapientia ex non quia :istis *præ boni* * fuerunt priores

הָרִאשֹׁנִים y הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה כִּי לֹא מֵחָכְמָה שְׁאֵלְתָּ עַל־

.solem videntibus magis & :hæreditate cum sapientia ‖ Bona .hoc

12 זֶה׃ † טוֹבָה חָכְמָה עִם־נַחֲלָה וְיֹתֶר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ׃

* meliores

y הָיָה ‖ est

Scientia præstantia & : † argenti vmbra in ,sapientiæ vmbra in Quia

13 † כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף וְיִתְרוֹן z דַּעַת

† requiescet homo: sed celsior est scientia sapientiæ quia ‡ habentes eam.

quia :Dei opus Vide .*suos patronos* ‡ viuificabit *sapientia*

14 הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ׃ † רְאֵה אֶת־מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי

z יָדַע

‡ potest † curuauerit

esto bono die In ‡ ipse *depranauerit* † quem dirigere *potest* ‡ quis

15 מִי יוּכַל לְתַקֵּן אֵת אֲשֶׁר עִוָּהוּ׃ † בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה

vt

,Deus fecit hoc contra hoc Etiam .vide mala die in & ,bono in

בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַם־זֶה לְעֻמַּת־זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים

Omnia .quicquam eum post homo inueniret non *quod verbum super*

16 עַל־דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה׃ † אֶת־הַכֹּל

* qui perit

eſt & ,ſua iuſtitia in *perimis* * iuſtus Eſt .meæ vanitatis die lus in vidi

a רָאִיתִי בִּימֵי הַבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ

‖ dies

ne & ,multùm iuſtus ſis Ne .ſua malitia in ‖ prolongans impius

b רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ׃ † אַל־תְּהִי צַדִּיק b הַרְבֵּה וְאַל־

nimium. † pauca

ne & ,multù *improbus ſis* † Ne ‡ deſolaberis quid vt .*abundanter* ſapiens ſis

18 תְּהִתַּחְכָּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם׃ † אַל־תַּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאַל־

‡ eſt

quòd ‡ Bonum ‡ tuo tempore non in morieris quid vt .ſtultus ſis

c תְּהִי סָכָל לָמָּה תָמוּת בְּלֹא עִתֶּךָ׃ † טוֹב אֲשֶׁר

* הָיָה

‡ qui enim timet

timens quia ‡ :tuā manū facias quieſcere ne hoc ab etiā & ,hoc *in* apprehēdas

d יָנַח

19 תֹּאחֵז בָּזֶה וְגַם־מִזֶּה אַל־d תַּנַּח אֶת־יָדֶךָ כִּי־יְרֵא

‡ de oĩbus his * magis quā ‡ potẽtes, ‖ eſt

decem *præ* * :ſapientẽ roborabit Sapientia .*hæc omnia* ‡ egredietur Deum

20 אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת־כֻּלָּם׃ † הַחָכְמָה e תָּעֹז לֶחָכָם מֵעֲשָׂרָה

:terra in iuſtus ‖ non homo Quia .ciuitate in fuerunt qui , *potentibus* ‡

21 שַׁלִּיטִים אֲשֶׁר f הָיוּ בָעִיר׃ † כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ

e עֹז f הָיָה

quæ verbis omnibus Etiam .peccet non & ,bonu faciat qui

22 אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא׃ † גַּם לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר

loquuntur, * ponas

.tibi maledicentē tuū ſeruum audias non vt : tuū cor *des* † ne *loquentur*

יְדַבְּרוּ אַל־תִּתֵּן לִבֶּךָ אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע אֶת־עַבְדְּךָ מְקַלְלֶךָ׃

maledixiſti tu etiam quòd :tuū cor nouit multis vicibus etiam Quia

23 † כִּי גַם־פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבֶּךָ אֲשֶׁר גַּם־אַתָּה קִלַּלְתָּ

קֹ Omnia hæc *&

ipſa & .ero Sapiens :dixi* ,ſapientia in tentaui *hoc Omne* .aliis

24 אֲחֵרִים׃ † כָּל־זֶה g נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא

Proculmagis quàm erat ‡ vt ſcirem,& inueſtigarem

profundum profundū & :*fuit quod illud Remotum* .me à eſt elongata

25 רָחוֹק מִמֶּנִּי׃ † רָחוֹק מַה־שֶּׁהָיָה וְעָמֹק עָמֹק

quęrerem ‖ rationem,& vt ſcitem ‡ erroris. Et inuenio ego amatiorem * eſt ſicut hami † ſagenæ ‡ & vt * coram Deo † ab ‡ *concionans* ‡ poſt ‖ vt inuenirem numerum quæſiui. † rectum * rectam

,*inueſtigandū ad* & ,*ſciendū ad* ‡ meū cor & ego Circuiui .*illud* inuenier quis

26 מִי יִמְצָאֶנּוּ׃ † סַבּוֹתִי אֲנִי וְלִבִּי לָדַעַת וְלָתוּר

,ſtultitiæ impietatem *ſciendum ad* & :*ſupputationem* ‖ & , ſapientiā *quærendum* &

וּבַקֵּשׁ חָכְמָה וְחֶשְׁבּוֹן וְלָדַעַת רֶשַׁע כְּסֶל

,mulierem morte *præ amaram ego inueniens* Et .*inſaniarum* ‡ fatuitatem &

27 וְהַסְכְלוּת הוֹלֻלוֹת׃ † וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת־הָאִשָּׁה

bonus : eius manus vincula‡ ,eius cor *retia* † & , *decipula ipſa* * quia

אֲשֶׁר־הִיא מְצוֹדִים וְחֶרְמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב

hoc ,Vide .ea *in* † capietur peccans & ,illa ab euadet *Dei facies ad** לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֶא יִלָּכֵד בָּהּ׃ † רְאֵה זֶה

.*computationem inuestigandum ad* ‖ ,alterā *ad* * vnam .Chobeleth ‡ dixit ,inueni

28 מָצָאתִי אָמְרָה קֹהֶלֶת אַחַת לְאַחַת לִמְצֹא חֶשְׁבּוֹן׃

mille ex † vnū Homine .inueni nō & ,mea anima quæſiuit adhuc Quam

29 † אֲשֶׁר עוֹד־בִּקְשָׁה נַפְשִׁי וְלֹא מָצָאתִי אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף

Tantum modo .inueni non his omnibus in * mulierem & ,inueni

30 מָצָאתִי וְאִשָּׁה בְּכָל־אֵלֶּה לֹא מָצָאתִי׃ † לְבַד

† ecce

ipſi & :rectum hominem Deus fecit quod ,inueni hoc *vide* †

רְאֵה־זֶה מָצָאתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה

cogitationes ‡ eſt † eſt vt cognoſcens

ſciens † quis & ,ſapiens vt ‡ Quis .multas *computationes* inquiſierunt

31 בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים׃ † מִי כֶהָחָכָם וּמִי יוֹדֵעַ

‖ verbi interpretationem

פֶּשֶׁר דָּבָר

CAP. VIII. ח

vultum ‡ faciei

.mutabitur ei* *facieiū* ‡ fortitudo & :ei* *facies* faciet lucere hominis Sapientia

† חָכְמַת אָדָם i תָּאִיר פָּנָיו k וְעֹז פָּנָיו יְשֻׁנֶּא׃ k אוֹר i עֹזּ

K k

quid Et .ibit ſic ,venit *quo pacto omni* ,*doloroſum malum hoc* † etiam Et

15 † וְגַם־זֶה רָעָה חוֹלָה כָּל־עֶמֶת a שֶׁבָּא כֵּן יֵלֵךְ וּמַה־

‡ hæc eſtimala in firmitas, quēadmodū

ſuis ‡ diebus cunctis Etiam ‖ ventum in laborauit quòd ,ei *præſtantia* *

16 יִּתְרוֹן לוֹ שֶׁיַּעֲמֹל לָרוּחַ׃ † גַּם כָּל־יָמָיו

a בּוּא

‡ vtilitatis eſt ‡ vitæ ſuæ

Ecce .furore & ,*ſua* infirmitate & ,multa ira & :comedet *tenebras in* ‖

17 בַּחֹשֶׁךְ יֹאכֵל וְכָעַס הַרְבֵּה b וְחֳלְיוֹ וָקֶצֶף׃ † הִנֵּה

‖ in tenebris

,bibere & ,comedere, ‡ pulchrum quod , bonum *ego* vidi quod

18 אֲשֶׁר־רָאִיתִי אֲנִי טוֹב אֲשֶׁר־יָפֶה לֶאֱכוֹל c וְלִשְׁתּוֹת

‡ eſt b חָלַךְ

numero ,ſole ſub *laborabit* † quo ,ſuo labore omni *in* bonum videre &

19 וְלִרְאוֹת טוֹבָה בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת־הַשֶּׁמֶשׁ מִסְפַּר

.eius pars *iſtud* ‡ quia : Deus ei dedit quos ,*ſuarum vitarum* * dierum

יְמֵי־d חַיָּיו אֲשֶׁר־נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים כִּי־הוּא חֶלְקוֹ׃

* שָׂחַק

d חַיָּה

opes & opulentiam Deus ei ‡ dedit cui ,homo omnis Etiam

20 † גַּם כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים

‡ Dominus diuitias , & ſubſtantias

,ſuam partem *tollendum ad* ‖ & , *eo ex edendum ad* * ,ei dedit facultatem &

וְהִשְׁלִיטוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ c וְלָשֵׂאת אֶת־חֶלְקוֹ

* vt comedat ex eis, ‖ vt ſumat vt lætetur de † eſt.

multum nō Quia .*iſtud* † Dei donum hoc :ſuo labore *in lætandū ad* &

21 וְלִשְׂמֹחַ בַּעֲמָלוֹ זֹאת f מַתַּת אֱלֹהִים הִיא׃ † כִּי לֹא הַרְבֵּה

e נָשָׂא f נָתַן

.eius cordis *lætitia in reſpondens* † Deus quia :ſuę vitæ dierū recordabitur

22 יִזְכֹּר אֶת־יְמֵי g חַיָּיו כִּי הָאֱלֹהִים מַעֲנֶה בְּשִׂמְחַת לִבּוֹ׃

† tependit læ titiam

g חַיָּה

CAP. VI. ו

.hominem ſuper ipſum multum †&,ſole ſub vidi quod malum Eſt

1 † יֵשׁ רָעָה אֲשֶׁר h רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ וְרַבָּה הִיא עַל־הָאָדָם׃

‡ frequens ho mini

h רָאָה

,gloriam & , *opes & opulentiam* ‡ Deus *ei* dedit cui Vir

2 † אִישׁ אֲשֶׁר יִתֶּן־לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד

‡ diuitias , & ſubſtantias, † deficit ‖ deſiderat:

non & :*deſiderabit* ‖ quæ omnibus ex eius animæ *deficiens ipſe* † non &

וְאֵינֶנּוּ חָסֵר לְנַפְשׁוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר־יִתְאַוֶּה וְלֹא־

‡ dedit ‡ eis

extrancus vir ſed , *eo* † ex comedendi Deus ei poteſtatem *dabit* ‡

יַשְׁלִיטֶנּוּ הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נָכְרִי

* ea † eſt, ‡ eſt.

genuerit Si .*ipſum* ‡ mala infirmitas & † vanitas hoc .*illud** cōcedet

3 יֹאכְלֶנּוּ זֶה הֶבֶל i וְחֳלִי רָע הוּא׃ † אִם־יוֹלִיד

i חָלָה

‖ multiplicati

,ei annorū dies fuerit *quod multū* ‡ & ,vixerit multos annos & , centum vir

אִישׁ מֵאָה וְשָׁנִים k רַבּוֹת יִהְיוּ וְרַב l שָׁנָיו

k רַבַּב l שָׁנָה

fuerit non ſepultura etiam & , bono *de* ſatiata fuerit nō ei* anima &

וְנַפְשׁוֹ לֹא־תִשְׂבַּע מִן־הַטּוֹבָה וְגַם־קְבוּרָה לֹא־הָיְתָה

‡ quod melior eſt * abortiuus. ‡ in tenebras † in tenebris ‖ quòd ‡ eſt, † magis

tenebroſitatem in ‡ & , venit vanū in Quia .*abortiuū** illo *præ bonum* ‡ dixi , ei

4 לוֹ אָמַרְתִּי טוֹב מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶל׃ † כִּי־בַהֶבֶל בָּא

m נוֹחַ

,viderit non ſolem ‖ Etiam .operietur eius nomen *tenebroſitate in* † & :ibit

5 וּבַחֹשֶׁךְ שְׁמוֹ יְכֻסֶּה׃ † גַּם־שֶׁמֶשׁ לֹא־רָאָה

‡ vadit

mille vixerit ſi Et .illi quàm † huic ‡ requies ,cognouerit nō &

6 וְלֹא יָדָע m נַחַת לָזֶה מִזֶּה׃ † וְאִלּוּ חָיָה אֶלֶף

amplius eſt ‡ pauperi

vnum locum ad nónne :viderit non bonum & ,vicibus duabus annos

שָׁנִים פְּעָמָיִם וְטוֹבָה לֹא רָאָה הֲלֹא אֶל־מָקוֹם אֶחָד

n עָנָה

non anima etiam & :ei* os ob hominis labor Omnis ‖ vadens ‡ omnis

7 הַכֹּל הוֹלֵךְ׃ † כָּל־עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ וְגַם־הַנֶּפֶשׁ לֹא

ante vitam. Melior eſt *quàm quòd eat anima:

afflicto ‡ Quid :ſtulto quàm ſapienti *præſtantius* quid Quia .implebitur

8 תִּמָּלֵא׃ † כִּי מַה־יּוֹתֵר לֶחָכָם מִן־הַכְּסִיל מַה־n לָּעָנִי

‖ cogitatio ‖ ſcit ‡ fuit

:*animam ire præ* * oculorum viſio Bona ‖ *vitis coram* pergere ſcienti

9 יוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד הַחַיִּים׃ † טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלַךְ־נָפֶשׁ

‡ quòd nō poteſt † fortior eſt

eſt vocatū iam fuerit Quicquid .ſpiritus *paſtio* ‖ & , vanitas hoc etiam

10 גַּם־זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃ † מַה־שֶּׁהָיָה כְּבָר נִקְרָא

o וֹן יתרה

‖ Sunt verba multa multi plicantia

fortis † qui *eo* cū iudicare *poterit non* ‡ & :homo *ipſe* ‡ quod *notum* ‖ & , ei* nomē

שְׁמוֹ וְנוֹדָע אֲשֶׁר־הוּא אָדָם וְלֹא־יוּכַל o לָדִין עִם שֶׁהַתַּקִּיף

* amplius eſt

quid .vanitatem *multiplicantium multum verborum eſt* Quia ‖ .ſe *præ*

11 מִמֶּנּוּ׃ † כִּי יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה מַרְבִּים הֶבֶל מַה־

‡ homini *præſtantius* *

יוֹתֵר לָאָדָם׃

CAP. VII. ז

dierum numero *vitis* † in homini bonum ‡ quid *ſciens* * quis Quia

1 † כִּי מִי־יוֹדֵעַ מַה־טּוֹב לָאָדָם בַּחַיִּים מִסְפַּר יְמֵי־

* scit ‡ ſit † vita, in ‖ vitæ

indicabit quis quia ? vmbrā tanquam *eos perfecit* & ‡ ,ſuæ vanitatis *vitarum* ‖

חַיֵּי הֶבְלוֹ וַיַּעֲשֵׂם p כַּצֵּל אֲשֶׁר מִי־יַגִּיד p

‡ quos peregit p חָיָה q צָלַל

† nomen ‡ Melius ? ſole ſub eum poſt erit quid ,homini

2 לָאָדָם מַה־יִּהְיֶה אַחֲרָיו תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ † טוֹב שֵׁם

* נָגַד

‡ eſt † bonum ‖ vnguentum * quo nat' eſt.

Bonum ‡ .*eius naſci* * dies quàm , mortis dies & :bonum *oleum* ‡ quàm

3 טוֹב † מִשֶּׁמֶן טוֹב וְיוֹם הַמָּוֶת מִיּוֹם q הִוָּלְדוֹ׃

‡ Melius eſt ‡ eſt

ipſum ‡ quod eo *in* :conuiuij domū ad ire quàm ,luctus domum ad ire

4 לָלֶכֶת אֶל־בֵּית־אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל־בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא

q יָלַד r הָלַךְ

ira Bona ‖ .suum cor *ad dabit* † viuens & :hominis omnis finis

סוֹף כָּל־הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל־לִבּוֹ׃ † טוֹב כַּעַס

† ponet ibi ſu per ‖ Melioreſt

ſapientum Cor .cor erit iucundum *facierum triſtitia in* ‖ quia ,riſu *præ*

5 מִשְׂחוֹק כִּי־בְרַע פָּנִים s יִיטַב לֵב׃ † לֵב חֲכָמִים

‡ per triſtitiā vultus

audire † Melius .lætitiæ domo in ſtultorum cor & :luctus domo in

6 בְּבֵית אֵבֶל וְלֵב כְּסִילִים בְּבֵית שִׂמְחָה׃ † טוֹב לִשְׁמֹעַ

v יָטַב

† eſt

non erit † dormierint
קוֹם f שָׁנָה c

‡ citò

* est puer

† nescit admonitionem recipere ‡ regnū,
יָלַד h רָאָה g
‡ puero

‡ est * omniū qui fuerunt
קַצְץ i

† ante eos. Verùm ‡ est ‡ cogitatio † vadis
יהיו
† quia propinquior est te
* quàm quod dant stulti nesciunt facere voluntatem eius.
יָלַךְ l נָתַן k
עָשָׂה m

verbum proferte acceleret ne tuum cor &, tuo ore *super* festines Ne

1 † אַל־תְּבַהֵל עַל־פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל־יְמַהֵר ס לְהוֹצִיא דָבָר
idcirco :terram super tu & ,cælis in ‡ Deus quia :Dei *facies ad* ‡
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה עַל־הָאָרֶץ עַל־כֵּן
multitudine in somnium *veniens* ‡ Quia .pauca tua verba sint
2 יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים: ° כִּי בָּא הַחֲלוֹם † בְּרֹב
voueris Quum .verborum multitudine in stulti vox &: *negotij* †
3 עִנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים: † כַּאֲשֶׁר p חֹדֶר
:stultis in volūtas ‡ non quia :illud reddere tardes ne ,Deo votum
נֶדֶר לֵאלֹהִים אַל־תְּאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אֵין חֵפֶץ בַּכְּסִילִים
,voueas non quòd ‡ Melius .redde ,voueris Quæ
4 אֲשֶׁר־תִּדֹּר טוֹב † אֲשֶׁר לֹא־תִדֹּר שֶׁלֵּם: † טוֹב
tuum os des Ne .reddas non &, voueas quod quàm
5 מְשַׁחְדוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם: † אַל־תִּתֵּן אֶת־ q פִּיךָ
error quia ,*angeli facies ad* * dicas ne &, tuam carnem *faciendum peccare ad*
לַחֲטִיא אֶת־בְּשָׂרֶךָ וְאַל־תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה
dissipabit &, tuam vocē propter Deus irascetur quid Vt .*istud*
הֵיאָ לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל־קוֹלֶךָ וְחִבֵּל אֶת־
,vanitates &, somniorum multitudine in Quia ‡ tuarū manuum opus
6 מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: † כִּי בְּרֹב חֲלֹמוֹת וַהֲבָלִים
oppressionem Si .time Deum sed :*melius* † verba &
7 וּדְבָרִים q הַרְבֵּה כִּי אֶת־הָאֱלֹהִים יְרָא: † אִם־עֹשֶׁק
mireris ne ,prouincia in videris iustitiæ &, iudicij rapinam &, pauperis
רָשׁ וְגֵזֶל מִשְׁפָּט וְצֶדֶק תִּרְאֶה s בַּמְּדִינָה אַל־תִּתְמַהּ
‡ excelsi &, *custodiens* † excelsum *desuper* * excelsus quia : voluntate *super* *
עַל־הַחֵפֶץ כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים
.seruus *fit agro* ‖ rex :*ipsa* † omnib⁹ in terræ *præstātia* ‡ Et .eos super
8 עֲלֵיהֶם: † וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא מֶלֶךְ לַשָּׂדֶה נֶעֱבָד:
multitudine in diligens † qui &, argento satiabitur non argentum *Diligens* ‡
9 † אֹהֵב כֶּסֶף לֹא־יִשְׂבַּע כֶּסֶף וּמִי־אֹהֵב בְּהָמוֹן
sunt multiplicati, bonum multiplicando In † .vanitas * hoc etiam . *fructus non*
10 לֹא תְבוּאָה גַם־זֶה הָבֶל: † בִּרְבוֹת הַטּוֹבָה רַבּוּ
‡ *eius oculorum videre quinimo* † ,suis dominis *rectum quid &: illud* comedētes
אוֹכְלֶיהָ וּמַה־כִּשְׁרוֹן לִבְעָלֶיהָ כִּי אִם־ v רְאִיַּת עֵינָיו:
:comedat multum siue ,parum siue ,operantis somnus Dulcis
11 † מְתוּקַת שְׁנַת הָעֹבֵד אִם־מְעַט וְאִם־הַרְבֵּה יֹאכֵל
infirmitas mala Est .dormire *ei permittens ipsa* ‡ non diuitis saturitas &
12 וְהַשָּׂבָע לְעָשִׁיר אֵינֶנּוּ x מַנִּיחַ לוֹ לִישֹׁן: † יֵשׁ רָעָה חוֹלָה
.suum malum in suis dominis *custodita opulentia* ‡, sole sub vidi †
רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עָשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ:
* non &, filium genuit & :mala occupatione in *ipsa opulentia* perijt ‖ Et
13 † וְאָבַד הָעֹשֶׁר הַהוּא y בְּעִנְיָן רָע וְהוֹלִיד בֵּן וְאֵין
vtero ex est egressus Quemadmodum .quicquam eius manu in
14 בְּיָדוֹ מְאוּמָה: † כַּאֲשֶׁר יָצָא מִבֶּטֶן
quicquam & :venit quòd secundū *eundum ad* † reuertetur ,nudus suæ matris
אִמּוֹ עָרֹם יָשׁוּב z לָלֶכֶת כְּשֶׁבָּא וּמֵאוּמָה
.sua manu in ducat quòd ,suo labore *in* * portabit non
לֹא־יִשָּׂא בַּעֲמָלוֹ z שֶׁיּוֹלֵךְ בְּיָדוֹ:

CAP. V. ה

bonum facere & ,lætati *quin* ‡ :eis in *bonum* † non quòd Noui

12 † יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּהֶם כִּי אִם־לִשְׂמוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב
videat &, bibat &, comedat quòd homo omnis etiam Et .*suis vitis* ‡ in
13 בְּחַיָּיו: g † וְגַם כָּל־הָאָדָם שֶׁיֹּאכַל וְשָׁתָה וְרָאָה
omne quòd Noui .*ipsum* * Dei donum, suo labore omni *in* bonū
14 טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ h מַתַּת אֱלֹהִים הִוא: † יָדַעְתִּי כִּי כָל־
,addēdum † non illud super .*seculū* ‖ in erit ipsum , Deus faciet quod
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם עָלָיו אֵין ‡ לְהוֹסִיף
.eius *faciebus* ‡ à timeant vt ,fecit Deus &: diminuendum non eo ab &
וּמִמֶּנּוּ אֵין לִגְרוֹעַ וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו:
Deus &: fuit iam *fore* † quod &, *ipsum* * iam fuit Quod
15 † מַה־שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא וַאֲשֶׁר k לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה וְהָאֱלֹהִים
,iudicij *locum* † ,sole sub vidi adhuc Et :*consequutum* ‖ requiret
16 יְבַקֵּשׁ אֶת־נִרְדָּף: † וְעוֹד רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט
ego Dixi .impietas ibi ,iustitiæ *locum* † & ,impietas ibi
17 שָׁמָּה הָרֶשַׁע וּמְקוֹם הַצֶּדֶק שָׁמָּה הָרָשַׁע: † אָמַרְתִּי אֲנִי
tempus quia :Deus iudicabit impium & Iustum ,meo corde in
בְּלִבִּי אֶת־הַצַּדִּיק וְאֶת־הָרָשָׁע יִשְׁפֹּט הָאֱלֹהִים כִּי־עֵת
ego Dixi .*ibi* opus omne super & *voluntati* ‡ omni †
18 לְכָל־חֵפֶץ וְעַל כָּל־הַמַּעֲשֶׂה שָׁם: † אָמַרְתִּי אֲנִי
: Deus *eos purgandos ad Adam filiorum verbum* Super ‡, meo corde in
בְּלִבִּי עַל־דִּבְרַת l בְּנֵי הָאָדָם l לְבָרָם הָאֱלֹהִים
filiorum euentus Quia .*sibi ipsi animal ipsi quòd videndum ad* &
19 m וְלִרְאוֹת שֶׁהֵם בְּהֵמָה הֵמָּה לָהֶם: † כִּי מִקְרֶה בְנֵי־
sic ,istud *mori* ‡ sicut : eis † vnus *euentus* &, *animalis* * euentus &, Adam ‡
הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה וּמִקְרֶה אֶחָד לָהֶם כְּמוֹת זֶה כֵּן
, nulla *animali præ hominis præstantia* ‖ &: oībus vnus spiritus &, *illum mori* †
מוֹת זֶה וְרוּחַ אֶחָד לַכֹּל n וּמוֹתַר הָאָדָם מִן־הַבְּהֵמָה אָיִן
fuit omne †: vnum locum ad *vadens* Omne ‡ .vanitas * omnia quia
20 כִּי הַכֹּל הָבֶל: † הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל־מָקוֹם אֶחָד הַכֹּל l הָיָה
filiorū *spiritus sciens* ‡ Quis .puluerem *ad reuertens omne* ‖ &, puluere ex
21 מִן־הֶעָפָר וְהַכֹּל o שָׁב אֶל־הֶעָפָר: † מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי
ipse descendens † iumenti spiritus &: sursum *ipse ascendens* * hominum
הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא
lætetur quòd quàm .*bonum* ‡ non quòd vidi Et ‡terram subtus
22 p לָמַטָּה לָאָרֶץ: q † וְרָאִיתִי כִּי אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׂמַח
eum adducet quis quia : eius pars ‡ illud quia ; suis operibus in homo
הָאָדָם r בְּמַעֲשָׂיו כִּי־הוּא חֶלְקוֹ כִּי מִי יְבִיאֶנּוּ
‡eum post erit quod illud *in* videndum ad
לִרְאוֹת בְּמֶה שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרָיו:

CAP. IIII. ד

fiunt *qui oppressos* † omnes vidi &, *ego* sum cōuersus Et

1 † וְשַׁבְתִּי אֲנִי וְאֶרְאֶה אֶת־כָּל־הָעֲשֻׁקִים אֲשֶׁר נַעֲשִׂים
,consolator eis ‡ non &, oppressorum *lachryma* ‡ ecce &. sole sub
תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה דִמְעַת הָעֲשֻׁקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם
.consolator eis * non &, *potentia* ‡ eos opprimentium manu de &
וּמִיַּד עֹשְׁקֵיהֶם s כֹּחַ וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם:
qui ,viuos *suprà* ‡, sunt mortui iam qui mortuos *ego laudans* ‖ Et
2 † וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־ t הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר
adhuc vsque qui *ipsis ambobus præ bonum* † Et .vsque huc viui *ipsi* ‡
3 הֵמָּה חַיִּים עֲדֶנָה: † וְטוֹב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עֲדֶן
sub fit quod, malum opus vidit non qui ,fuit non
לֹא הָיָה אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת־הַמַּעֲשֶׂה u הָרָע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת
, operis *rectitudinē* † omnē &, laborē omnem *ego* vidi Et .sole
4 הַשָּׁמֶשׁ: † וְרָאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עָמָל וְאֶת־כָּל־כִּשְׁרוֹן הַמַּעֲשֶׂה
.spiritus *passio* ‖ & ,vanitas ‡ hoc etiam .*suo socio* à *viri* * inuidia *ipsa* † quòd
כִּי הִוא קִנְאַת־אִישׁ x מֵרֵעֵהוּ גַּם־זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ:
.suam carnem *comedens* † & ,suas manus *complicans* ‡ Stultus
5 † הַכְּסִיל חֹבֵק אֶת־יָדָיו וְאֹכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ:
,labore *pugillorum* † plenitudo quàm , requie ‡ volæ plenitudo Bona *
6 † טוֹב מְלֹא y כַף z נָחַת מִמְּלֹא חָפְנַיִם עָמָל
sub vanitatem vidi & ,*ego* sum conuersus Et .*spiritus passione* ‖ &
וּרְעוּת רוּחַ: † וְשַׁבְתִּי אֲנִי וְאֶרְאֶה הֶבֶל תַּחַת
,ei ‡ non frater &, filius etiam ,secundus † non &, vnus Est .sole
8 הַשָּׁמֶשׁ: † יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי גַּם בֵּן וָאָח אֵין־לוֹ
:*opulentia satiabitur* † non eius *oculi* ‡ etiam ,eius laboris *omnis* finis ‡ non &
וְאֵין קֵץ לְכָל־עֲמָלוֹ גַּם־עֵינוֹ לֹא־תִשְׂבַּע עֹשֶׁר
etiam ? bono à meam animam *faciens* * deficere &, *laboraus* ‖ ego cui &
וְלִמִי ‖ אֲנִי עָמֵל וּמְחַסֵּר אֶת־נַפְשִׁי מִטּוֹבָה גַּם־
quàm duo † Meliores .*ipsum malum negotiū* † &, vanitas ‡ hoc
9 זֶה הֶבֶל a וְעִנְיַן b רָע הוּא: † טוֹבִים c הַשְּׁנַיִם מִן־
si Quia .eorum *labore in* ‖ bona merces eis est quia : vnus
10 הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם: † כִּי אִם־
,ceciderit cùm vni *illi* væ &: suum socium faciet stare vnus ceciderit
d יִפְּלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת־חֲבֵרוֹ וְאִילוּ הָאֶחָד שֶׁיִּפּוֹל

† est melius ‡ nisi ‡ vita sua.
חָיָה g
de * est.
נָתַן h
‖ perpetuum. † est
יָסַף i
‡ facie.

* est ‡ futurum est
הָיָה k
‖ tempus præsens † in loco † in loco

† est ‡ quod volueris, ‡ propter filios hominū vt eligeret eos Deus, & ostenderet & sunt veluti animalia ipsis.
בָּרַר l רָאָה m
‡ hominum, * iumentorū est † est ‡ moritur † moritur ille ‖ amplius homini quā iumēto nō est, * sūt ‡ Omnia pergunt † omnia fuerunt ‖ omnia reuertuntur in ‡ scit an spiritus
יָתַר n שׁוּב o
* ascendat † descendat ‡ melius est, ‡ est
נָטָה p רָאָה q
עָשָׂה r

‡ congruentiā † esset * vniuscuiusq; ad proximum suū. ‡ est ‖ cogitatio
רָעָה x
‡ cōplectitur † comedit * Melior est ‡ cum † volarum cum
נוּחַ z כַּף y
‖ cogitatione ‡ est ‡ est ‡ est ‡ oculi † satiantur diuitijs:
עֵינוֹ
‖ laboro, * facio ‡ est ‖ occupatio mala est. † sunt
עָנָה b רוֹעַ a
‖ propter laborem
שְׁנַיִם c נָפַל d

.ea in se *affligendum ad* Adam ‡ filiis Deus dedit malam *negotiationē* Hanc occupationē
הַוא׃ [h] עִנְיַן [l] רָע נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת בּוֹ׃ ‡ hominis vt occupent
vniuersa ecce & :sole sub *sunt facta* † quæ opera omnia Vidi
14 [h] עָנָה [i] רָאִיתִי אֶת כָּל [k] הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה הַכֹּל † fiunt
defectus & :dirigi *potest* ‡ nō Peruersum .spiritus *pastio* * & ,vanitas ‖
15 [k] עֲשָׂה הֶבֶל [m] וּרְעוּת רוּחַ׃ [n] † מְעֻוָּת לֹא־יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן ‡ sunt * cogitatio ‡ potest
Ego :dicēdo ,meo corde cum ego sum Locutus .numerari *potest* ‡ non
16 [m] לֹא יוּכָל [o] לְהִמָּנוֹת׃ † דִּבַּרְתִּי אֲנִי עִם־לִבִּי [n] לֵאמֹר אֲנִי [m] רָעָה [n] עָוֹת
fuit qui omnem super sapientiam addidi & ,feci magnificare *ecce*
[o] מָנָה [p] יָסַף [p] וְהוֹסַפְתִּי חָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר הָיָה † ante me in
.sciētiæ & ,sapiētiæ *multum* ‡ vidit meū cor & :Ierusalaim *super meas facies ad* † ‡ multitudinem
לְפָנַי עַל־יְרוּשָׁלִָם וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חָכְמָה [q] וְדָעַת׃ [q] † & יָדַע
,insanias † ,scientiam & ,sapientiam sciendum ad meum cor dedi Et
17 [r] † וָאֶתְּנָה לִבִּי [s] לָדַעַת חָכְמָה וְדַעַת [r] הוֹלֵלוֹת [s] נָתַן † est cogitatio
Quia .spiritus *confractio ipsum* ‡ hoc etiam quòd agnoui :stultitiam &
18 כִּי † וְשִׂכְלוּת יָדַעְתִּי שֶׁגַּם־זֶה הוּא רַעְיוֹן רוּחַ׃ * qui addit
.dolorem *addet* ‡ scientiam *addet* * & :ira multa sapientiæ multitudine in ‡ addit
בְּרֹב חָכְמָה רַב־כָּעַס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב׃

CAP. II. ב

vide & ,lætitia in te *tentabo* ‖ nunc Vade :meo corde in *ego* Dixi ‖ probabo
1 [t] אָמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי [u] לְכָה נָּא [v] אֲנַסְּכָה בְשִׂמְחָה וּרְאֵה [t] יַלֶּךָ [v] נָסָּה
: *insane* † ,dixi Risui .vanitas hoc etiam ecce & :bonum *in* † insanire facis:
2 בְּטוּב וְהִנֵּה גַם־הוּא הָבֶל׃ † לִשְׂחוֹק אָמַרְתִּי מְהוֹלָל ‖ boni facis?
vinū in *trahendū ad* ‖ meo corde in Inuestigaui ?*faciens hoc* quid ,lætitiæ &
3 וְלִשְׂמְחָה מַה־זֶּה עֹשֶׂה׃ [x] † תַּרְתִּי בְלִבִּי לִמְשׁוֹךְ בַּיַּיִן ‖ vt traherem
apprehendendum ad ‡ & ,sapientia in *ducens* * meum cor & :meam carnem [x] תור
אֶת־בְּשָׂרִי וְלִבִּי נֹהֵג בֶּחָכְמָה וְלֶאֱחֹז * assuescere facerem
faciant quod ,Adam ‖ filiorū bonū *hoc vbi* † viderem donec ,stultitiam *in* ‡ vt tenerem
בְּסִכְלוּת עַד אֲשֶׁר־אֶרְאֶה אֵי זֶה טוֹב לִבְנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ † quale est
:mea opera Magnificaui .corum vitæ dierum numero ,cælis sub ‖ *hominis*,
4 תַּחַת הַשָּׁמַיִם מִסְפַּר יְמֵי [y] חַיֵּיהֶם׃ † הִגְדַּלְתִּי מַעֲשָׂי [y] חַיָּה
,hortos mihi Feci .vineas mihi plantaui ,domos mihi ædificaui
5 [z] בָּנִיתִי לִי בָּתִּים נָטַעְתִּי לִי כְּרָמִים׃ † עָשִׂיתִי לִי גַּנּוֹת [z] בָּנָה
piscinas mihi Feci .fructus omnis *lignum* eis in plātaui & :paradisos & arbores
6 וּפַרְדֵּסִים וְנָטַעְתִּי בָהֶם עֵץ כָּל־פֶּרִי׃ † עָשִׂיתִי לִי בְּרֵכוֹת
Acquisiui .*ligna* ‡ germinantem syluam illis *ab irrigandum ad* ,aquarum vt irrigarefacerem cum ‡ arbores.
7 [b] † קָנִיתִי מִיִם [a] לְהַשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צוֹמֵחַ עֵצִים׃ [b] שָׂקָה [a] קָנָה
pecoris & ,bonis acquisitio † etiam :mihi *fuit* ‡ domus filij & ,ancillas & ,seruos ‡ erant † pecudes, & boues,& pecora multa erant
עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּבְנֵי־בַיִת הָיָה לִי גַּם מִקְנֶה בָקָר וָצֹאן * ante me
.Ierusalaim in *meas facies ad* * fuerunt qui omnibus præ mihi *fuit multa* † peculiaria
8 הַרְבֵּה הָיָה לִי [c] מִכֹּל † שֶׁהָיוּ לְפָנַי בִּירוּשָׁלִָם׃ [d] הָיָה [c] דִּין
:prouinciarū & ,regum *peculium* † & ,aurū & argentū etiā mihi Coaceruaui ‖ diuersa musica instrumēta ‡ hominum electas mulieres ex pręda habui.
כָּנַסְתִּי לִי גַּם־כֶּסֶף וְזָהָב וְסְגֻלַּת מְלָכִים [d] וְהַמְדִינוֹת † * omnib[9] qui fuerunt ante me † mecum.
,captiuam ,hominis ‡ filiorum delicias & ,*cantatrices & ,cantores* ‖ mihi feci ‖ prohibui
עָשִׂיתִי לִי [e] שָׁרִים וְשָׁרוֹת [f] וְתַעֲנוּגֹת בְּנֵי הָאָדָם [f] שִׁדָּה [e] שׂור [f] שוד
meas facies ad fuit qui omni * prę sū auctus & ,sū magnificatus Et .*captiuas &*
9 וְשִׁדּוֹת׃ [g] † וְגָדַלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי מִכֹּל שֶׁהָיָה [g] לְפָנַי [g] פְּנָה
quę omnia Et .*mihi* † stetit mea sapientia insuper .Ierusalaim in ‡ cogitatio ‡ vtilitas est
10 בִּירוּשָׁלִָם עָמְדָה לִּי׃ † וְכֹל [k] אֲשֶׁר [k] רָעָה
omni ab meu cor prohibui nec .eis *ab subtraxi* non mei oculi postulauerūt
שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אָצַלְתִּי מֵהֶם לֹא מָנַעְתִּי אֶת־לִבִּי מִכָּל־ ‖ videre[m]
mea pars fuit hoc & ,meo labore omni de est lętatū meū cor nā :lætitia
שִׂמְחָה כִּי־לִבִּי שָׂמֵחַ מִכָּל־עֲמָלִי וְזֶה־הָיָה חֶלְקִי † qualē est
fecerāt quæ mea opera omnia *in ego* † respexi Et .meo labore omni de ‖ *hominis*,
11 מִכָּל־עֲמָלִי׃ [h] † וּפָנִיתִי אֲנִי בְכָל־[i] מַעֲשַׂי [h] פָּנָה [i] עָשָׂה
vniuersa ecce & :faciendum ad laboraui quo laborem ad & ,meæ manus ‡ cogitatio ‡ vtilitas est
יָדַי וּבֶעָמָל שֶׁעָמַלְתִּי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הַכֹּל [k] רַעְיָה [k] רָעָה
respexi Et .sole sub *reliquum* ‡ non & ,spiritus *pastio* * & ,vanitas ‖ vt videre[m]
12 הֶבֶל [l] וּרְעוּת רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ † וּפָנִיתִי [l] רְאָה
quid Nam .stultitiam & ,insanias & ,sapientiam *videndum ad* ‖ *ego* † est ‡ qui non sit factu rus ‡ alij?
אֲנִי [l] לִרְאוֹת חָכְמָה וְהוֹלֵלוֹת וְסִכְלוּת כִּי־מָה ‖ vtilior est sapientia quàm stultitia,
?*ipsū* † fecerunt iam quod ‡ ,regem post est venturus qui ,homo †
הָאָדָם שֶׁיָּבוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר־כְּבָר עָשׂוּהוּ׃ * vtilior lux quā tenebræ.
excellentia * sicut :*stultitiam supra sapientia præstantia est* ‖ quòd *ego* vidi Et ‡ sunt
13 [m] † וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה [m] מִן־הַסִּכְלוּת כְּיִתְרוֹן † in tenebris ambulat.
stultus & ,eius capite in *eius* ‡ oculi Sapientis .*tenebrositate præ lucis*
14 הָאוֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ׃ [n] † הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ [n] וְהַכְּסִיל † si vt euenit stulto,
euenier vnus euentus quòd ,ego etiam cognoui Et .*ambulans tenebrositate ein* †
בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַּם־אֲנִי שֶׁמִּקְרֶה אֶחָד יִקְרֶה * laboraui vt sapiēs essem
stulti euentum secundum † :meo corde in *ego* Dixiq́ue .ipsis omnibus ‡ magis?
15 אֶת־כֻּלָּם׃ † וְאָמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי כְּמִקְרֵה הַכְּסִיל ‖ est
? *excellentius* ‡ tunc *ego* *sapui quid vt &, mihi eueniet *ego* etiam
גַּם־אֲנִי יִקְרֵנִי וְלָמָּה חָכַמְתִּי אֲנִי אָז יֹתֵר
.vanitas ‖ hoc etiam quòd ,meo corde in sum locutus Et
וְדִבַּרְתִּי בְלִבִּי שֶׁגַּם־זֶה הָבֶל׃

†est ‡ quod vo lueris sub *voluntati* ‡ omni tempus & † determinatum tempus Omnibus
1 [z] † לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל־חֵפֶץ תַּחַת [z] יָלַד
tempus :moriendi tempus & ,nascendi Tempus .cęlis
2 הַשָּׁמָיִם׃ † עֵת [a] לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת [a] נָטַע
,occidendi Tempus .plantatum euellendi tempus & ,plantandi ‡ destruendi,
3 [a] לַטַּעַת וְעֵת [b] לַעֲקוֹר נָטוּעַ׃ † עֵת לַהֲרוֹג [b] בָּנָה
Tempus .ædificandi tempus & ,*irrumpendi* ‡ tempus :medendi tēpus & ‖ lamentandi,
4 וְעֵת לִרְפוֹא עֵת [c] לִפְרוֹץ וְעֵת [c] לִבְנוֹת׃ † עֵת [d] לִבְכּוֹת [c] בְּכָה
.saltandi tempus & ,*plangendi* † tempus ,ridendi tempus & ,flendi ‡ colligendi
וְעֵת לִרְקוֹד עֵת סְפוֹד וְעֵת רְקוֹד׃ [e] לְבַכּוֹת
tempus :lapides *aceruandi* ‡ tempus & ,lapides proiiciendi Tempus
5 [e] † עֵת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעֵת כְּנוֹס אֲבָנִים עֵת
,quęrendi Tempus .amplectendo ab se elongādi tēpus & ,amplexandi
6 לְחַבֵּק וְעֵת לִרְחֹק מֵחַבֵּק׃ † עֵת [f] לְבַקֵּשׁ
.proiiciendi tempus & ,custodiendi tempus :perdendi tempus &
וְעֵת לְאַבֵּד עֵת לִשְׁמוֹר וְעֵת לְהַשְׁלִיךְ׃
tempus & ,tacendi tempus :fuendi tempus & ,scindendi Tempus
7 [d] עֵת לִקְרוֹעַ וְעֵת לִתְפּוֹר עֵת [d] לַחֲשׁוֹת וְעֵת † חָשָׂה [d]
,belli tempus :habendi odio tempus & ,diligendi Tempus .loquendi
8 לְדַבֵּר׃ † עֵת לֶאֱהֹב וְעֵת לִשְׂנֹא עֵת מִלְחָמָה ‡ Quid vtilitatis facienti ‡ laborat? ‖ occupationē, quā [c] רָאָה vt occupent [f] עָנָה
?*laborans* ‡ ipse quo in *facientis præstantia Que* ‡ .pacis tempus &
9 וְעֵת שָׁלוֹם׃ † מַה־יִּתְרוֹן הָעֹשֶׂה בַּאֲשֶׁר הוּא עָמֵל׃ * occupationem, vt congreget & coaceruet ‡ coram Deo † est ‡ cogitatio
hominum filiis Deus dedit *quod* ,*negocium* ‖ Vidi
10 [c] † רָאִיתִי אֶת־הָעִנְיָן אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם [y] יָגַע
Etiam .suo tempore in pulchrum fecit Omne .ea in se *affligendū ad*
11 [f] לַעֲנוֹת בּוֹ׃ † אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם * perpetuitatis desideriū * vt ‡ principio
homo inueniret, non *quòd propter* * eorum corde in dedit *seculum* †
אֶת־הָעֹלָם נָתַן בִּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא הָאָדָם
.finem ad vique *& capite* ‡ à Deus fecit quod opus
אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד־סוֹף׃

.‡ meorum votorum fili quid & :mei vteri fili quid & ,mi fili Quid ‡ facis?

2 †מַה־בְּרִי וּמַה־בַּר־בִּטְנִי וּמָה בַּר־נְדָרָי׃
delendum ad tuas vias & :tuâ *facultatem* ‡ mulieribus dederis Ne ‡ substantiam

3 אַל־[u]תִּתֵּן לַנָּשִׁים חֵילֶךָ וְדַרְכֶיךָ [x]לְמַחוֹת
bibere *regibus ne* * ,Lemuel *regibus* Ne .reges * Non est regum

4 †אַל לַמְלָכִים לְמוֹאֵל אַל לַמְלָכִים [x]שְׁתוֹ־
obliuiscatur & ,bibat fortè Ne .sechar *vbi gubernatoribus* ‖ & :vinum ‖ principum non est

5 יַיִן וְלִרוֹזְנִים אֵי שֵׁכָר׃ †פֶּן־יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח
sechar Date .*afflicti* ‡ filiorum omniũ iudicium mutet & :statuti ‡ pauperis.

6 מִחֻקָּק וְיִשְׁנֶּה [z]דִּין כָּל־בְּנֵי־[a]עֹנִי׃ †תְּנוּ־שֵׁכָר
obliuiscatur & ,Bibat .animo *amaro* † vinum & :pereunti † iis qui amaro sunt

7 לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ׃ †יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח
Aperi .amplius recordetur non sui laboris & :suæ egestatis

8 רֵישׁוּ וְעָמְלוֹ לֹא יִזְכָּר־־־עוֹד׃ †פְּתַח־
.*transitu* ‡ filiorum omnium iudicium ad : muto tuum os ‡ mundi.

פִּיךָ [b]לְאִלֵּם אֶל־דִּין כָּל־־־בְּנֵי חֲלוֹף׃
.egeni & ,*afflicti* * iudicium & :iustitiam iudica ,tuum os Aperi * pauperis,

9 †פְּתַח־פִּיךָ שְׁפֹט־צֶדֶק וְדִין עָנִי [c]וְאֶבְיוֹן׃
.eius *merces* ‡ margaritis à distans & ? inueniet quis *virtutis* Mulierem fortem ‡ est pretium

10 †אֵשֶׁת־־־חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ׃
.indigebit non *spolio* † & :sui *mariti* ‡ cor ea in Confidit ‡ vir i † spoliis

11 †בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר׃
.*suarũ vitarũ* ‡ diebus omnibus :malum non & bonum ei Retribuit ‡ vitæ suæ.

12 †גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא־רָע כֹּל יְמֵי [d]חַיֶּיהָ׃
.*suarum volarum voluntate in* ‖ fecit & : *lina* † & ,lanam Quæsiuit † linum ‖ secundum voluntatem manibus suis.

13 †דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים [e]וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ [f]כַּפֶּיהָ׃
.suum panem ad ducet longe de :*circueuntis* * naues velut Fuit * mercatoris:

14 †הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ׃
:suæ *domui* prædam ‡ deditque , nocte adhuc *in* * surrexit Er quæ ‡ existente

15 †וַתָּקָם [g]בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ
:eum accepit & ,agrum Cogitauit .suis puellis *statutum* † & † quod conueniebat ‡ cibum familiæ

16 †זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ [h]וְחֵקֶק
fortitudine *in* Accinxit .vineam plantauit suarũ *volarum* * fructu de * manuum

17 מִפְּרִי כַּפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם׃ †חָגְרָה בְעוֹז

bona quòd Gustauit .‡ sua brachia roborauit & ,suos lumbos

18 †טָעֲמָה כִּי־טוֹב †סַחְרָהּ לֹא־יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ׃
† negotiatio est .eius lucerna nocte in extinguetur non :eius *circuitio* †

19 יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַּכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ [i]תָּמְכוּ
‡ manus apprehenderunt eius *volæ* ‡ & :vertibulum ad misit suas Manus

20 †כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי וְיָדֶיהָ שָׁלְחָה לָאֶבְיוֹן׃
‡ extẽdit ‡ familiæ quia : niue à suæ *domui* † timebit Non .egenum ad *misit* ‡

21 לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ [i]מִשָּׁלֶג כִּי
* familia † est duplicibus . Torques fecit Tapetia .*coccinis* † vestita eius *domus* * omnis

22 †מַרְבַדִּים [l]עָשְׂתָה־ [k]שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁהּ׃
portis in Notus .eius indumentum purpura & ,byssus :sibi

23 [m]†נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים [m]יָדַע בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי־אָרֶץ׃
vir eius: cùm sederit ipse ‡ Linteum ,fecit *Sindonem* ‡ .tertæ senioribus cum *ipsum sedẽdo in* :*eius maritus*

24 †סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי׃
decor & ,Fortitudo .negociatori tradidit cingulum & :vendidit &

25 †עֹז־וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן׃
.nouissimo die in ridebit & :eius indumentum

26 †פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת־־־חֶסֶד עַל־לְשׁוֹנָהּ׃
sapienter: † clementiæ fuit in * Speculata est ‡ comedit. .eius lingua *super misericordiæ* † lex & : *sapientia in* aperuit suum Os

27 †צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל׃
‖ beatã dixerunt ‡ vir ,eius *maritus* ‡ : eam *beatificauerunt* ‖ & ,eius filij Surrexerunt

28 †קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ בַּעְלָהּ
‡ diuitias ascendisti tu & :*virtutem* ‡ fecerunt filiæ Multæ .eam laudauit &

29 וַיְהַלְלָהּ׃ †רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל וְאַתְּ עָלִית
‡ Fallax est ‖ vana muliet :pulchritudo *vanitas* ‖ & ,gratia *Falsitas* ‡ .*ipsas* vniuersas super

30 עַל־־־כֻּלָּנָה׃ †שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל [s]הַיֹּפִי אִשָּׁה
† cui est fructu de ei Date .laudabitur ipsa ,DOMINI timor †

31 †תְּנוּ־לָהּ מִפְּרִי [v]יָדֶיהָ וְיִתְהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ׃ יְרַאת־־־יְהוָה הִיא תִתְהַלָּל׃
..eius opera portis in eam laudent & :suarum manuum

Finis libri Parabolarum.

תם ספר משלי

ספר קהלת

LIBER CHOHELETH,

QVI GRAECE APPELLATVR

ECCLESIASTES.

CAP. I. א

.Ierusalaĩ in regis Dauid filij Choheleth, Verba

1 דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃
vanitas: Choheleth ‡ dixit , vaniratum Vanitas ‡ *concionans*

2 †הֲבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֲבֶל
vtilitatis † Quid .vanitas omnia vanitatum † est

3 הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל׃ †מַה־־־יִּתְרוֹן
sub *laborabit* ‖ quo, suo labore omni *in* ‡ :homini ‡ de ‖ laborat

לָאָדָם בְּכָל־־־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת
seculum in terra & ,*veniens* * generatio & ,*vadens* ‡ Generatio ? sole

4 הַשָּׁמֶשׁ׃ †דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר [a]בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם
suum locum ad & , sol *ingredietur* † & , sol orietur Et .*stans* ‖ ‡ vadit * venit ‖ stat. † occidet

עֹמֶדֶת׃ †וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל־־־מְקוֹמוֹ
:aquilonem ad *circuiens* & ,*austrum* ad *Vadens* .ibi ipse *orieus anhelus* ‡ ‡ transit vbi oritur. Vadit

5 שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם׃ †הוֹלֵךְ אֶל־דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל־צָפוֹן
.spiritus reuertitur suos circuitus *super* † & ,spiritus *vadens* * , circuiẽs , circuiẽs ad meridiem, & circuit

6 סוֹבֵב ׀ סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל־־־סְבִיבֹתָיו [b]שָׁב הָרוּחַ׃
.*plenum ipsum* ‖ non mare & , mare ad *euntia* † flumina Omnia * pergit ‡ ad † pergunt ‖ implętur.

7 †כָּל־הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא
.‡ ad quẽ ‡ pergunt reuertũtur, vt pergant. Cunctæ res laboriosæ * potest † satiatur ‖ impletur

[c]אֶל־מָקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים [c]לָלֶכֶת׃
satiabitur † non :eloqui vir *poterit* * non *laboriosa verba* Omnia

8 †כָּל־הַדְּבָרִים יְגֵעִים לֹא־[d]יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא־תִשְׂבַּע
fuit quod *Quid* .audiendo *ab* autis *implebitur* ‖ nec , videndo oculus

9 עַיִן [e]לִרְאוֹת וְלֹא־תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ׃ †מַה־שֶּׁהָיָה
nouum *omne non* ‡ & : fiet *quod id ipsum* , est factum quod *quid* & , erit *quod ipsum*

הוּא שֶׁיִּהְיֶה וּמַה־־־שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה וְאֵין כָּל־חָדָשׁ
? *ipsum* * nouum hoc vide : *dicat quod verbum* ‖ Est .sole sub

10 תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ †יֵשׁ דָּבָר שֶׁיֹּאמַר רְאֵה־זֶה חָדָשׁ הוּא
memoria † Non .nos ante fuit quod seculis in fuit Iam † est

11 כְּבָר הָיָה לְעֹלָמִים אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנֵנוּ׃ †אֵין זִכָּרוֹן
† est ,memoria *eis* erit non , erunt qui , posteriorum etiam & , priorum

לָרִאשֹׁנִים וְגַם לָאַחֲרֹנִים שֶׁיִּהְיוּ לֹא־יִהְיֶה לָהֶם זִכָּרוֹן
‡ his † postea. super rex fui Choheleth ‡ Ego .*posterum in* † erunt qui ‡ cum

12 עִם שֶׁיִּהְיוּ לְאַחֲרֹנָה׃ †אֲנִי קֹהֶלֶת [f]הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל־
‡ *concionans* quęrendum ad meum cor dedi Et .Ierusalaim in Israel

13 יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃ [g]†וְנָתַתִּי אֶת־־־לִבִּי לִדְרוֹשׁ
[f] הֵיָה [g] נָתַן .cælo sub est factũ quod omne *super* , sapientia in inuestigandũ ad &

וְלָתוּר בַּחָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמָיִם

iudicio in Rex .ſubſtantiam perdet ,ſcorta *paſcens &* :ſuũ patrem ſed qui paſcit

4 אָבִיו וְרֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד־הוֹן׃ † מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט

leniens ‡ Vir .eam diruet ,*oblationum* † vir & :terram faciet ſtare † qui ſuſcipit dona, ‡ qui blanditur

5 יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה׃ † גֶּבֶר מַחֲלִיק

viri *prænaticatione* In ‡ .eius pedibus *ſuper expandens* * rete ,ſuo *ſocio ſuper* amico *expandit

6 עַל־רַעֵהוּ רֹשֶׁת פּוֹרֵשׂ עַל־פְּעָמָיו׃ † בְּפֶשַׁע אִישׁ

Cognoſcens ‡ .lætabitur & ,*dicet præconia* ‖ iuſtus & :laqueus malus † ‡ Propter præuaricationem

7 רָע מוֹקֵשׁ וְצַדִּיק יָרֹן וְשָׂמֵחַ׃ † יֵדַע

.ſcientiam intelliget non impius :*tenuium* ‡ iudicium iuſtus † veniet ei ‖ laudabit ‡ Cognoſcit

8 יָקִים קָרְנַיִם לָצוֹן וְאַנְשֵׁי מוֹקֵשׁ יָפִיחוּ קִרְיָה׃ † אַנְשֵׁי לָצוֹן יָפִיחוּ

:ſtulto viro cum *ſubiens iudicium* ‡ ſapiens Vir .*naſum* † pauperum:

9 אִישׁ־חָכָם נִשְׁפָּט אֶת־אִישׁ אֱוִיל אָף וְשָׂחַק׃ † אִישׁ־חָכָם נִשְׁפָּט

ſanguinum * Viti .requies ‖ non & ,ridebit & ,iraſcetur & *Homines deriſores

10 וְרֹגְזוּ וְאֵין נָחַת׃ † אַנְשֵׁי דָמִים יְשַׂנְאוּ תָם וְיִשְׁרִים יְבַקְשׁוּ נַפְשׁוֹ׃

.eius animam quærent recti & :perfectum habebunt odio † furorem: ‡ in iudicio erit

11 כָּל־רוּחוֹ יוֹצִיא כְסִיל וְחָכָם בְּאָחוֹר יְכַלֶּה׃ †

omnes :*falſitatis* † verbo *ſuper attendente* Dominante .eum *ſedabit* ‖ erit

12 מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל־דְּבַר־שֶׁקֶר כָּל־מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים׃ †

:ſibi obuiauerũt *contritionum* ‡ vir & Pauper .impij * eius miniſtri * Propter mendacij: ‡ ſunt ‡ fraudulẽtus

13 מַשְׂרָתָיו רְשָׁעִים׃ † רָשׁ וְאִישׁ תְּכָכִים נִפְגָּשׁוּ יְהוָה מְאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם׃

iudicans † Rex .Dominvs ‖ *ipſorũ* amborum oculos illuminãs ‖ eſt ‡ † qui iudicat

14 מְאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם יְהוָה׃ † מֶלֶךְ שׁוֹפֵט

Virga .firmabitur *perpetuum* ‡ in eius thronus :*tenues* ‡ veritate in ‡ pauperes ‡ æternũ

15 בְּאֶמֶת דַּלִּים כִּסְאוֹ לָעַד יִכּוֹן׃ † שֵׁבֶט

afficiens † pudore dimiſſus puer &: ſapientiam tribuet increpatio & † afficit

16 וְתוֹכַחַת יִתֵּן חָכְמָה וְנַעַר מְשֻׁלָּח מֵבִישׁ אִמּוֹ׃ †

:præuaricatio multiplicabitur *impios multiplicari* In ‡ .ſuam matrem

17 בְּרִבּוֹת רְשָׁעִים יִרְבֶּה־פָשַׁע וְצַדִּיקִים בְּמַפַּלְתָּם יִרְאוּ׃ †

,tuum filium Corripe .videbunt eorum ruinam *in* iuſti & ‡ Cùm multiplicati fuerint impij

18 יַסֵּר בִּנְךָ וְיַנִּיחֲךָ וְיִתֵּן מַעֲדַנֵּי לְנַפְשֶׁךָ׃ † בְּאֵין

non In ‡ .tuæ animæ delitias dabit & : te faciet requieſcere & ‡ Cùm non fuerit

19 בְּאֵין חָזוֹן יִפְרַע עָם וְשֹׁמֵר תּוֹרָה אַשְׁרֵהוּ׃ †

.*reſpondens* ‡ nõ & ,intelliget quia :ſeruus erudietur non verbis In * viſio, rebellis erit ‖ erit.

20 חָזָה דְבָרִים לֹא־יִוָּסֵר עֶבֶד כִּי־יָבִין וְאֵין מַעֲנֶה׃ †

.illo *prę* † ſtulto ‡ ſpes : ſuis verbis in velocem virum Vidiſti ‡ nec * noui † in

21 אָסַף־אָדָם יְנֹקֵהוּ מִנְּעוּרָיו וְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה מְנָן׃ †

excandeſcentiæ auctor ‡ & :litem miſcebit *naris* † Vir .filius ‡ ſuperbus perinde ac † furibũdus ‡ iracundus multiplicat præuaricationem.

22 אַף יָגֵר מָדוֹן וּבַעַל חֵמָה רַב־פָּשַׁע׃ † אִישׁ־אַף

humilis * & :eũ humiliabit hominis Superbia .*prauaricatione multus* * humilem

23 גַּאֲוַת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ וּשְׁפַל־רוּחַ יִתְמָךְ כָּבוֹד׃ † גַּאֲוַת

:ſuã animam *odiens* † fure cum *Partiens* .*gloriam aſſequetur* ‖ ſpiritu ‡ ſuſtentabit gloria. Qui participat † odio habet

24 חוֹלֵק עִם־גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא יַגִּיד׃ †

dabit ‡ hominis *Tremor* ‡ .annunciabit non & ,audiet *execrationem* ‡ ‡ ſapientia ‡ maledictionem

25 חֶרְדַּת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ וּבוֹטֵחַ בַּיהוָה יְשֻׂגָּב׃ †

quærentes † Multi .eleuabitur Dominо *in fidens &* :‡ laqueum ‡ Timor ‖ ponet † qui fidit † quærunt

26 רַבִּים מְבַקְשִׁים פְּנֵי־מוֹשֵׁל וּמִיהוָה מִשְׁפַּט־אִישׁ׃ †

Abominatio .viri ‡ iudicium ‡ Dominо à & :dominãtis *facies* ‡ quæſierunt faciem ‡ eſt

27 תּוֹעֲבַת צַדִּיקִים אִישׁ עָוֶל וְתוֹעֲבַת רָשָׁע יְשַׁר־דָּרֶךְ׃ †

via rectus † impij abominatio & :*iniquitatis* * vir ‖ iuſtorum ‡ vniuſcuiuſque. ‖ eſt * iniquus † eſt

CAP. XXX. ל

: Ithiel † ad vir dixit *Aſſumptionem* .Iache filij Aghur ‡ Verba

1 דִּבְרֵי אָגוּר בֶּן־יָקֶה הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל † דִּבְרֵי

* non & : *viro præ ego ſtolidus* ‡ Quia .Vchal & ,Ithiel ad

2 לְאִיתִיאֵל וּלְאָכָל׃ † כִּי בַעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא־בִינַת אָדָם לִי׃

,ſapientiam didici non Et .mihi hominum intelligentia

3 וְלֹא־לָמַדְתִּי חָכְמָה וְלֹא־יָדַעְתִּי קְדֹשִׁים׃ †

, cælum † aſcendit Quis .*noſcam* * ſanctorum ſcientiam &

4 מִי עָלָה־שָׁמַיִם וְיָרָד מִי אָסַף־רוּחַ בְּחָפְנָיו מִי צָרַר־

quod :terræ *fines* † omnes ſtatuit quis* ? veſtimento in aquas

מַיִם בַּשִּׂמְלָה מִי הֵקִים כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ מַה־שְּׁמוֹ וּמַה־שֵּׁם־בְּנוֹ כִּי תֵדָע׃

nomeris quòd ‖ ,eius filij nomen quod & , eius nomen ‡ *congregantis filij qui euomit.* Prophetiam † *cum quo eſt* Deus: ‡ ſtultior ſum quolibet * eſt

CAP. XXXI. לא

.ſua mater eum erudiuit qua *aſſumptio* † :regis Lemuel Verba

1 דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר־יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ׃ †

† prophetia'

‖ eſt ſperantibus .eo in *fidentibus* *ipſe* ‡ clypeus :purgatus Dei ſermo Omnis

5 כָּל־אִמְרַת אֱלוֹהַּ צְרוּפָה מָגֵן הוּא לַחוֹסִים בּוֹ׃ †

.*ſis* ‡ mẽdax & ,te *in* increpet fortè ne :eius verbis *ſuper* addas Ne

6 אַל־תּוֹסֵף עַל־דְּבָרָיו פֶּן־יוֹכַח בְּךָ וְנִכְזָבְתָּ׃ †

. moriar antequã ,me à prohibeas ne ſte à poſtulaui Duo

7 שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתָּךְ אַל־תִּמְנַע מִמֶּנִּי בְּטֶרֶם אָמוּת׃ †

* Verbum ocioſum & verba mendacia ,paupertatem : me à elonga *mendax verbum &* , *Vanitatem* *

8 שָׁוְא וּדְבַר־כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ † אַל־תִּתֶּן־לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי׃ †

.*mei ſtatuti panem mihi da prædam* † : mihi dederis ne *opulentiam* † &

9 וְעָשַׁר אַל־תִּתֶּן־לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי׃ †

‡ DOMINVS * quis : dicam & , *mentiar* ‖ & , ſatiet fortè Ne † diuitias ‡ ale me cibo qui conuenit

10 פֶּן־אִוָּשֵׂר וְכִחַשְׁתִּי וְאָמַרְתִּי מִי יְהוָה פֶּן־אִרָּושׁ וְנָנַבְתִּי וְתָפַשְׂתִּי שֵׁם אֱלֹהָי׃ †

‡ negem * eſt ‡ aſſumã in vanum .mei Dei nomen *apprehendam* ‡ & , furer & ,efficiar pauper fortè ne &

11 אַל־תַּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו פֶּן־יְקַלֶּלְךָ וְאָשַׁמְתָּ׃ †

non ſuæ matri & :maledicet ſuo patri ‖ generatio ‡ .delinquas & ‡ accuſes † domino ſuo:

12 דּוֹר אָבִיו יְקַלֵּל וְאֵת־אִמּוֹ לֹא יְבָרֵךְ׃ †

* Eſt & ‡ quæ eſt non ſua ſorde à & :ſuis oculis in munda ‡ generatio * .benedicet ‡ Eſt ‖ quæ

13 דּוֹר טָהוֹר בְּעֵינָיו וְלֹא־רֻחַץ מִצֹּאָתוֹ׃ †

eius palpebræ & :*eius* oculi ſunt excelſi cuius ‡ generatio ‖ .lota eſt † Eſt ‡ quędam ‡ cuius dentes ſunt vt gladij † vt ‡ vt conſumant pauperes *hominibus.

14 דּוֹר חַרְבוֹת שִׁנָּיו וּמַאֲכָלוֹת מְתָלְּעוֹתָיו לֶאֱכֹל עֲנִיִּים מֵאֶרֶץ וְאֶבְיוֹנִים מֵאָדָם׃ †

.*homine* * ab egenos & :terra è *afflictos comedendũ ad* ‡ ,eius molares :ſaturabitur non *iſta* *Tria* .*da* ,*da* filiæ † duæ *Halucah* ‡

15 לָעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב יֵאָמַרְנָה שָׁלוֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׂבַּעְנָה אַרְבַּע לֹא־אָמְרוּ הוֹן׃ †

,*vulnæ conſtrictio** & ,Sepulchrum .*abundantia dixerunt non* ‖ quatuor .*abundantia* † dixit non ignis & :aquis ſatiata eſt non terra

16 אֶרֶץ לֹא־שָׂבְעָה מַיִם וְאֵשׁ לֹא־אָמְרָה הוֹן׃

obedientiam *ad* contemperit & ,patrem ſubſannauerit ‡ Oculum

17 עַיִן לוֹעֵג לְאָב וּבוּז לִיקְהַת אֵם יִקְּרוּהָ עׇרְבֵי־נָחַל וְיֹאכְלוּהָ בְּנֵי־נָשֶׁר׃ †

.aquilæ filij eum comedant & :torrentis coru *eum* effodiãt ,matris

18 אֵם יִקְּרוּהָ עׇרְבֵי־נַחַל וְיֹאכְלוּהָ בְּנֵי־נָשֶׁר׃

.*ea* noui non* quatuor & :me à ſunt abſcondita *ipſa* Tria

19 שְׁלשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבָּעָה לֹא יְדַעְתִּים׃ †

viam , petram ſuper ſerpentis viam , cælis in aquilæ Viam

20 דֶּרֶךְ הַנָּשֶׁר בַּשָּׁמָיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי צוּר דֶּרֶךְ־

‡ virgine. † eſt mulieris via † Sic .*puella* ‡ in viri viam & ,maris corde in nauis

21 אֳנִיָּה בְלֶב־יָם וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה׃ † זֹאת דֶּרֶךְ אִשָּׁה

quæ adulterium committit: ſum operata Non : dixit & ,ſuum os terſit & ,comedit ,*adulterantis*

22 מְנָאֲפַת אֹכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא־פָעַלְתִּי אָוֶן׃ †

quatuor *propter* & :terra *eſt commota* tria Propter .iniquitatem

23 תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע לֹא תוּכָל שְׂאֵת׃ †

ſtultum & ,regnauerit cùm ſeruum Propter .ſuſtinere *poterit* † non ‖ mouet ſe † poteſt

24 תַּחַת עָבְדָה כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע־לָחֶם׃ †

:fuerit maritata cùm exoſam Propter .pane fuerit ſaturat' cùm

25 חַתַּת שִׁנּוֹאָה כִּי תִבָּעֵל וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ׃ †

‖ dominæ ‡ ſunt minima *ipſa* ‡ Quatuor .ſuæ *hera* ‖ fuerit hæres cùm ancillam &

26 אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי־אָרֶץ וְהֵם חַכְמֵי חֲכָמִים׃ †

‖ ſunt ‡ ac ſi ſapiẽtiã fuiſſent edocta. populus Formicæ .*edocta ſapienter* ‡ ſapientia ‖ ipſa & :terræ

27 הַנְּמָלִים עַם לֹא־עָז וַיָּכִינוּ בַקַּיִץ לַחְמָם׃ †

præparant † cibũ Cuniculi .ſuum *panem* † ætate in *præparauerunt* * & , fortis non

28 שְׁפַנִּים עַם לֹא־עָז וַיָּשֶׂם בַּסֶּלַע בֵּיתוֹ׃ †

† fortis, non Rex .ſuam domum petra in ponent & , *robuſtus* ‡ non populus

29 מֶלֶךְ אֵין עִמּוֹ וַיֵּצְאוּ כֻלּוֹ חֲנִיתָם׃ †

‡ eſt † adunata om nis ipſa. Simia manibus in *Aranea* .*ipſum totum dimidians* † egredietur & :locuſtæ ‡

30 חֲנִיתָם וַיֵּצְאוּ כֻלּוֹ מֶלֶךְ אֵין עִמּוֹ׃ †

‡ capiet: & eſt * ſunt optimi .regis ædibus in *ipſa* & :*tractabit* ‡ ‖ optimæ itinerationis. * inter animalia: ‖ facie cuiuſquam. Lelaps

31 חֲתֻלִים בְּיָדַיִם תִּתְפָּשׂ וַתְּהִי בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ׃ †

bonificantia ipſa ‡ Tria .*bonificantia* ‖ quatuor & :*inceſſum* ‡ *non ſurgere* † cùm efferres ‖ iniquè * pone. † eliciet

32 שְׁלֹשָׁה הֵמָּה מֵטִיבֵי לָכֶת׃ † שְׁלֹשָׁה וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ

inceſſus: ‖ optimæ itinerationis. * inter animalia: ‖ facie cuiuſquam. Lelaps

33 גַּבּוֹר בַּבְּהֵמָה לֹא יָשׁוּב מִפְּנֵי כֹל׃ † אַיִל מָתְנַיִם אוֹ־חָיִשׁ

:hircus vel , lumbos accinctus .*omnis faciebus* ‖ à reuertetur nõ & ‡ ſi & : te *eleuando in* ‡ egiſti ſtultè Si .eo cum Alcum ‡ rex &

34 וְלֹא־יָשׁוּב מִפְּנֵי כֹל׃ † אִם־נָבַלְתָּ בְהִתְנַשֵּׂא וְאִם־

,butyrũ *educet* † lactis emulſor Quia .* os ad manũ ,cogitaſti *malũ* ‖ ‡ naris emũctor & :ſanguinẽ *educet* ‡ furorũ emũctor & :litem *educet* ‡ ſanguinolenti

זַמּוֹתָ יָד לְפֶה׃ † כִּי מֵיץ חָלָב יוֹצִיא חֶמְאָה וּמֵיץ־אַף יוֹצִיא דָם וּמֵיץ אַפַּיִם יוֹצִיא רִיב׃

CAP. XXVII. כז

sit paritur* quid *scies* nob quia: craſtino die in ‡ te laudes Ne ‡ de his quæ factu-
1 אַל־תְּהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא־תֵדַע מַה־יֵּלֶד † rus es neſcis
non &, extraneus: tuum os non &, alienus te Laudet .dies
2 יְהַלֶּלְךָ זָר וְלֹא־פִיךָ נָכְרִי וְאַל־ יָדַע c
grauis ‡ ſtulti ira &*: arenæ ‡ pōdus & lapidis Grauitas .tua labia זוּר d
3 כֶּבֶד אֶבֶן וְנטֶל הַחוֹל וְכַעַס אֱוִיל כָּבֵד † eſt ſaxo ‡ eſt * ſed
quis &: naſi inundatio & excandeſcentia † Crudelitas .ipſis ambobus præ ‡ grauior
4 מִשְּׁנֵיהֶם׃ אַכְזְרִיּוּת חֵמָה וְשִׁטֶּף אַף וּמִי eſt vtroque.
amor quàm: manifeſta increpatio Bona ?inuidiæ facies ad ‡ ſtabit † eſt in ira, & impe-
5 יַעֲמֹד לִפְנֵי קִנְאָה׃ טוֹבָה c תּוֹכַחַת מְגֻלָּה מֵאַהֲבָה tus in furore:
oſcula crebra ‡ &: diligentis vulnera * Fidelia .abſconditus ‡ coram inuidia?
6 מְסֻתָּרֶת׃ נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב וְנָעֲתָרוֹת נְשִׁיקוֹת Melior eſt
famelicæ animæ &: ſauum calcabit ſaturata Anima .habentis odio יָכַח e
7 שׂוֹנֵא׃ נֶפֶשׁ שְׂבֵעָה תָּבוּס נֹפֶת וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה * ſunt ‡ multa
ſic: ſuo nido à vagans † auis Sicut .dulce * amarum omne
8 כָּל־f מָר מָתוֹק׃ כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן־קִנָּהּ כֵּן * erit † vagatur
:cor latificabit ‡ ſuſſimentū &, vnguētum ‡ .ſuo loco à vagans † vir f מָרַר
9 אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ׃ שֶׁמֶן וְקְטֹרֶת יְשַׂמַּח־לֵב † vagatur ‡ Sicut
amicum &, tuū Amicum .animæ conſilio à ‡ ſui amici dulcedo & ‡ lætificat
10 וּמֶתֶק רֵעֵהוּ g מֵעֲצַת־נָפֶשׁ׃ h רֵעֲךָ וְרֵעַ ‡ ſic ‖ propter con-
die in ingrediaris ne tui fratris domum &, derelinquas ne tui patris ‖ ſilium
אָבִיךָ אַל־תַּעֲזֹב וּבֵית אָחִיךָ אַל־תָּבוֹא בְּיוֹם h יָעַץ g רָעָה יהיר ה
.longinquus frater quā ‡ propinquus vicinus bonus: tui exitij *
11 אֵידֶךָ טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק׃ * contritionis tuæ:
reſpondebo &: meum cor lætifica &, mi fili ſapiens Sis melior eſt enim
12 חֲכַם i בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי וְאָשִׁיבָה i שוב
,malum vidit Callidus .verbum me afficienti probris
13 חָרְפִּי דָּבָר׃ עָרוּם † רָאָה רָעָה † & puniti
,ei* veſtimētū Tolle .ſunt condēnati†, trāſierūt ſimplices: ſe abſcondit
14 נִסְתָּר פְּתָאיִם עָבְרוּ נֶעְנָשׁוּ׃ k † קַח־בִּגְדּוֹ k לָקַח
.eius pignus cape extranea pro &: extraneo * fideiuſſit quia * pro
15 כִּי־עֵרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֻהוּ׃ ‡ Qui benedixit
maledictio ,manicando ‡ mane in grandi voce in ſuo ſocio Benedicens ‡ amico ‖ ſurgendo:
16 † מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים קְלָלָה † pluuiæ
mulier &: imbris † die in aſſidua Stillatio .ei reputabitur
17 חֻשַּׁב לוֹ׃ † דֶּלֶף טוֹרֵד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת ‡ contentioſa æqua
:ventum abſcōdit ,eam Abſcondentes .eſt aquata contentionum ‡ uerūt ſe. Abſcōdens l דִּין
18 l צוֹפְנֶיהָ צָפֶן־רוּחַ׃ † מְרוֹנִים נִשְׁחָזֶה׃ * ſicut vnguentum
vir &: acuetur ferro in Ferrum .clamabit eius dextera oleum * & quod eſt in dextera
19 וְשֶׁמֶן יְמִינוֹ יִקְרָא׃ † בַּרְזֶל בְּבַרְזֶל יָחַד וְאִישׁ ſua ‡ faciō ‖ Qui ſeruat
:eius fructum comedet ,ficum Seruans ‖ .ſui amici facies † acuet ‡ qui cuſtodit
20 יַחַד פְּנֵי־רֵעֵהוּ׃ † נֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פְּרִיָהּ † in aqua
facies aquis † Sicut .glorificabitur ſuum dominum cuſtodiens ‡ & ‡ faciei apparet
21 וְשֹׁמֵר אֲדֹנָיו יְכֻבָּד׃ † כְּמַיִם הַפָּנִים m פָּנֶה m
perditio & Sepulchrum .homini hominis cor ſic: facientibus ‡ ואבדו
22 לַפָּנִים כֵּן־לֵב־הָאָדָם לָאָדָם׃ † שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן׃ p
.ſaturabuntur non hominum oculi &: ſaturabuntur non
23 לֹא תִשְׂבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׂבַּעְנָה׃ ‡ argentum ‖ aurum:
*eū laudantis ori vir &: auro ‡ caminus &, argento Conflatorium & virū os * probat.
24 מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וְאִישׁ לְפִי מְהֻלָּלוֹ׃ † farris contuſi
cōtuſorū triticorū † medio in, mortario in ſtultum contuderis Si
25 אִם־תְּכַתֵּשׁ אֶת־הָאֱוִיל בַּמַּכְתֵּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפוֹת † ‡ ab
Agnoſcendo .eius ſtultitia eo deſuper ‡ recedet non, piſtillo in
26 בַּעֲלִי לֹא־תָסוּר מַעֲלָיו אִוַּלְתּוֹ׃ † יָדֹעַ
.greges ad tuum cor pone †: tui pecoris facies ‡ agnoſcas ‡ vultum †&
27 חֲזֹר n פְּנֵי צֹאנֶךָ שִׁית לִבְּךָ לַעֲדָרִים׃ o יָדַע o שוּת
,generatione in † corona an &: fortitudo ‖ ſeculum in non Quia ‖ diuitię ſunt dura-
24 כִּי לֹא לְעוֹלָם חֹסֶן וְאִם־נֵזֶר † turæ: & num † erit
:germen apparuit ‡ &, herba eſt Reuelata ‡ ?generationem &
25 גָּלָה חָצִיר וְנִרְאָה דֶּשֶׁא † ‡ Apparuit herba
:tuas veſtes ad Oues * .montium herbæ ſunt collectæ † & ‡ apparebit
26 כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ׃ † וּכְסָפִים שְׂעִירֵי הָרִים׃ דּוּר
,tuū panē † in capratū lactis ſufficientia ‡ Et .hirci ‖ agri preciū & p
27 וּמְחִיר שָׂדֶה עֵתוּדִים׃ † וְדֵי † colligentur
.tuis puellis vitas * &: tuæ domus panem ‡ in * Ouium lanæ erūt
לֶלֶחֶם בֵּיתֶךָ p וְחַיּוֹת לְנַעֲרוֹתָיִךְ׃ pro indumētis tuis: ‡ ſufficiet pre
ciumlactis † cibum ‡ cibum * victum
חַיָּה p

CAP. XXVIII. כח

Ieuncul' veluti iuſti &: impius ‡ ,perſequens † non &, Fugerunt † erat ‡ impij:
1 נָסוּ q וְאֵין־רֹדֵף רָשָׁע וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר q נוּם r שׁוּר
:eius principes multi ‖ terræ prævaricatione In .fides ‡ ‡ fideat. Propter
2 בְּפֶשַׁע † אֶרֶץ רַבִּים s שָׂרֶיהָ׃ prævaricationē po-
,pauper Vir .prolongabit ſic ſciente intelligente homine in * & puli ‖ ſunt
3 וּבְאָדָם מֵבִין יֹדֵעַ כֵּן יַאֲרִיךְ׃ † גֶּבֶר רָשׁ * propter hominem
intelligentē & ſcien
tem prolongabitur
regnum.

*rapiens ‡ eſt vt
† inundans ‡ eſt
וְלָל
יָרֵה
‖ litigabunt cum
גָּרָה v
* Melior eſt
בִּין x
*qui ambulat in perfectione
‡ Qui cuſtodit
‡ eſt † qui paſcit
* Qui multiplicat diuitias ſuas
† ad largiēdum pau peribus ‡ eas.
וָלָל y יהיר ב
† Qui remouet
‡ ne audiat
סוּר a פָּלָל z
‡ eſt * Qui errare facit ‡ per
† corruet: & perfecti
רוֹעַ c נָבָל b
‡ eſt * pauper
‖ Cùm exultauerint iuſti † cùm ſurre-xerint impij,
רָבַב d
‡ Qui regit ſcelera ſua *cōfitetis † relin quētis miſerebitur.
יָרֵה e
† Beatus homo qui pauet ‡ ſed qui in-durat † corruet
‡ Vt ‡ dominatur
* pauperi. ‡ deficiēs
בִּין f
† multiplicabit ra-pinas: ſed qui odio habet auaritiam
‡ raptor propter ſan guinem
יהיר *ſepulchrū ‡ teneāt
† Qui ambulat per-fectē ‡ ſemel.
* Qui colit terram
‖ qui ſectatur viros inanes † fidelis multiplicat benedi-ctiones: & qui feſti-nat ditari ‡ faciem in iudicio ‖ eſt
‡ propter
אוץ g נָכַר h
*Feſtinat addiuitias
‡ cognoſcit
† Qui arguit
† qui retrocedit
‖ magis quàm is qui blanditur ‡ Qui ra pit bona patris ſui,
יָכַח i חָנַן k
& matris ſuæ, & di-cit, ‡ eſt † par-ticeps eſt ‡ diſſi-pantis bona ſua.
‡ ſed qui fidit
* Qui fidit cordi
† eſt qui ambu-bulat ſapienter ‖ erit
‡ erit
אָרַר l
‡ Cùm ſurrexerint impij, † cùm pe-rierint
רָבַב m

.panis ‡ non &, trahens † pluuia ‡ : pauperes opprimens * &
וְעֹשֵׁק דַּלִּים מָטָר סָחֵף וְאֵין לָחֶם׃ s
legem cuſtodientes & : impium laudabunt legem Derelinquentes
4 † עֹזְבֵי t תּוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תּוֹרָה
:iudicium intelligent non mali Viri .eis in miſcebunt litem ‖
5 יִתְגָּרוּ בָם׃ v † אַנְשֵׁי־רָע לֹא־יָבִינוּ מִשְׁפָּט
pauper Bonus * .omnia intelligent DOMINVM quærentes &
6 וּמְבַקְשֵׁי יְהוָה x יָבִינוּ כֹל׃ † טוֹב־רָשׁ
.diues ipſe & , viis peruerſus quàm: ſua integritate in ambulans *
הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ מְעַקֵּשׁ דְּרָכַיִם וְהוּא עָשִׁיר׃
,comedones paſcens † &: intelligens ‡ filius ,legem Cuſtodiens ‡
7 † נוֹצֵר תּוֹרָה בֵּן מֵבִין וְרֹעֶה זוֹלְלִים
,vſura in ſuam copiam Multiplicans * .ſuum patrem afficiet pudore
8 יַכְלִים אָבִיו׃ † מַרְבֶּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ
.eam ‡ congregabit, tenuium miſereſcendum † ad: augmento &
וְלְחוֹנֵן דַּלִּים y יְקַבְּצֶנּוּ׃
eius oratio etiam: legem audiendo ab ‡ ſuam autem Remouens †
9 † z מַסִּיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם־a תְּפִלָּתוֹ
eius foueā in, malam viam in ‡ rectos faciens Errare * .abominatio ‡
10 תּוֹעֵבָה׃ † מַשְׁגֶּה יְשָׁרִים b בְּדֶרֶךְ רָע בְּשִׁחוּתוֹ
Sapiens .bonum accipient hæreditate integri &: cadet † ipſe
11 חָכָם † יָפוּל c וּתְמִימִים יִנְחֲלוּ־טוֹב׃
.eum ſcrutabitur intelligens tenuis * &: diues vir ‡ ſuis oculis in
בְּעֵינָיו אִישׁ עָשִׁיר וְדַל מֵבִין יַחְקְרֶנּוּ׃
,impios ſurgendo in † &: gloria multa iuſtos exultando In ‖
12 † בְּעָלֹץ d צַדִּיקִים רַבָּה תִּפְאָרֶת וּבְקוּם רְשָׁעִים
non ſuas prævaricationes Tegens ‡ .homo inueſtigabitur
13 יֶחְפַּשׂ אָדָם׃ † מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא
.conſequetur miſericordiam relinquens ‡ & ,confitens * &: proſperabitur
14 יַצְלִיחַ c וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם׃
cadet † ſuum cor indurans & ‖ : ſemper pauentis hominis Beatitudines †
15 † אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל
ſuper impius dominans ‡ :auidus vrſus &, rugiens leo ‡ .malum in
16 בְּרָעָה׃ † אֲרִי־נֹהֵם וְדֹב שׁוֹקֵק מוֹשֵׁל רָשָׁע עַל
:oppreſſionibus multus † &, intelligentiis carens ‖ Dux .tenui * populo
17 עַם־גְּזֵלוֹת׃ † נָגִיד חָסֵר f תְּבוּנוֹת וְרַב מַעֲשַׁקּוֹת וְרַב
ſanguine in oppreſſor ‡ Homo .dies prolongabit cupiditatem odiens
18 שׁוֹנֵא׃ בָּצַע יַאֲרִיךְ יָמִים׃ † אָדָם עָשֵׁק בְּדַם־
.eum in apprehendāt ‡ ne, fugiet ciſternam * ad vſque :animæ
נָפֶשׁ עַד־בּוֹר יָנוּס אַל־יִתְמְכוּ־בוֹ׃
.eua in † cadet viis peruerſus &: erit ſaluus, integer Ambulans †
19 † הוֹלֵךְ תֻּמִּים יִוָּשֵׁעַ וְנֶעְקָשׁ דְּרָכַיִם יִפּוֹל בְּאַחַת׃
ſaturabitur vacuos ſequens ‖ &: pane ſaturabitur ſuam humum Colens *
20 † עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע־לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים יִשְׂבַּע־
ditandum ad feſtinans &: benedictionibus multus veritatum † Vir .egeſtate
21 רִישׁ׃ † אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב־בְּרָכוֹת g וְאָץ לְהַעֲשִׁיר
ſuper ‡ &: bonum ‖ non facies ‡ Cognoſcere .impunis erit non
22 לֹא יִנָּקֶה׃ h † הַכֵּר־פָּנִים לֹא־טוֹב וְעַל־
mali vir copiam ad Feſtinus * .vir prævaricabitur panis buccellam
פַּת־לֶחֶם יִפְשַׁע־גָּבֶר׃ † נִכְהָל לְהוֹן אִישׁ רַע
hominem Arguens † .ei veniet defectus quòd ſcier ‡ non &: oculi
23 עַיִן וְלֹא יֵדַע כִּי־חֶסֶר יִבְאֶנּוּ׃ † מוֹכִיחַ אָדָם
,ſuum patrem Rapiens ‡ .lingua leniente præ ‡ inueniet gratiam: me poſt †
24 אַחֲרֵי k חֵן יִמְצָא מַחֲלִיק לָשׁוֹן׃ † גּוֹזֵל
viri ipſe ſocius † :prævaricatio ‡ non , dicens & , ſuam matrem &
וְאוֹמֵר אֵין־פֶּשַׁע חֲבֵר הוּא לְאִישׁ
ſuper ſidens & ‡ :litem miſcebit animo Latus .communicantis †
25 † רְחַב־נֶפֶשׁ יְגָרֶה מָדוֹן וּבוֹטֵחַ עַל־ l
:ſtultus ipſe † ſuo cordein Fidens * .impinguabitur, DOMINO
26 יְהוָה יְדֻשָּׁן׃ † בּוֹטֵחַ בְּלִבּוֹ הוּא כְּסִיל
:defectus ‖ non , pauperi Danti .euadet ipſe ſapientia in ambulans &
27 וְהוֹלֵךְ בְּחָכְמָה הוּא יְמַלֵּט׃ † נוֹתֵן לָרָשׁ אֵין מַחְסוֹר
.maledictionum multitudo ‡ ,ſuos oculos abſcondenti &
וּמַעְלִים עֵינָיו רַב־m מְאֵרוֹת׃
eos pereundo in † &: homo ſe abſcondet , impios ſurgendo In *
28 † בְּקוּם רְשָׁעִים יִסָּתֵר אָדָם וּבְאָבְדָם
.iuſti multiplicabuntur
m יִרְבּוּ צַדִּיקִים׃

CAP. XXIX. כט

increpatus qui in-durat non &, conteretur repente, ceruicem indurans increpationum Vir
1 † אִישׁ n תּוֹכָחוֹת מַקְשֶׁה־עֹרֶף פֶּתַע יִשָּׁבֵר וְאֵין n יהיר
dominādo in ‖ &: populus lętabitur, iuſtos multiplicari In ‡ .ſanitas ‖
2 מַרְפֵּא׃ † בְּרֹבוֹת צַדִּיקִים יִשְׂמַח הָעָם וּבְמֹשֵׁל
lætificabit ſapientiam diligens † Vir .populus gemet, impium
3 רָשָׁע יֵאָנַח עָם׃ † אִישׁ־אֹהֵב חָכְמָה יְשַׂמַּח

impij *facies ad* †lapsus iustus‡: corrupta *vena & conculcatus* ‡fons *
† מַעְיָן נִרְפָּשׂ וּמָקוֹר מָשְׁחָת צַדִּיק מָט לִפְנֵי רָשָׁע׃ 26
‡inuestigatio & †:bonum * non *multiplicando* †melcomedere ‖
† אָכֹל דְּבַשׁ הַרְבּוֹת לֹא־טוֹב וְחֵקֶר 27
cuius vir :*murus non* * dirupta vrbs † .gloria ‖illorū gloriæ
† עִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה אִישׁ אֲשֶׁר 28
suo spiritui *claustrum* ‡ non
אֵין מַעְצָר לְרוּחוֹ׃

CAP. XXVI. כו

decens non * sic :†messe in pluuia sicut &, æstate in nix Sicut
† כַּשֶּׁלֶג בַּקָּיִץ וְכַמָּטָר בַּקָּצִיר כֵּן לֹא־נָאוָה 1
sic :volate † hirundinis sicut, vagari † auis Sicut .gloria stulto
לִכְסִיל כָּבוֹד׃ † כַּצִּפּוֹר לָנוד כִּדְרוֹר לָעוף כֵּן 2
: asino *frenum* ‡, equo Flagellum .veniet non gratis maledictio
קְלָלַת חִנָּם לֹא תָבֹא׃ † שׁוֹט לַסּוּס מֶתֶג לַחֲמוֹר 3
stulto respondeas Ne .stultorum corpori * virga &
וְשֵׁבֶט ‡ לְגֵו כְּסִילִים׃ † אַל־g תַּעַן כְּסִיל 4
.tu etiam ei adæqueris fortè ne :eius stultitiam secundum
כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן־תִּשְׁוֶה־לּוֹ גַּם־אָתָּה׃
sapiens sit fortè ne : eius stultitiã secundũ stulto Respondе
† עֲנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן־יִהְיֶה חָכָם 5
mittens †:bibens *rapinam* ‡, pedes *decurtans* * .suis oculis in
בְּעֵינָיו׃ † h מְקַצֵּה רַגְלַיִם חָמָס שֹׁתֶה שִׁלֵּחַ 6
parabola & :*claudo à coxas* *Elevate* ‡ .stulti *manu in* ‖ verba
דְּבָרִים בְּיַד־כְּסִיל׃ † i דַּלְיוּ k שְׁקוֹקִים מְפֻסָּחַ וּמָשָׁל 7
:*lapidum cumulo* ‡ in lapidem *ligare* * Sicut .stultorum ore in
כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד׃ † 8
† :ebrij manu in ascendit ‡ spina ‖ .gloriam stulto *dans* † sic
חוֹחַ עָלָה בְיַד־שִׁכּוֹר וּמָשָׁל בְּפִי כְסִילִים׃ † l 9
:omnia *formans* ‡ Magnus .stultorum ore in parabola &
רַב מְחוֹלֵל־כֹּל וְשֹׂכֵר עֹבְרִים׃ † l 10
.transgressoribus *dans* † mercedem &, stulto *dans* † mercedem &
כְּכֶלֶב שָׁב עַל־m קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְאִוַּלְתּוֹ׃ † 11
.eo de quã * stulto ‖ spes : suis oculis in sapientẽ virum Vidisti
רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ׃ † n 12
.plateas inter Leo : via in *Pardus* † :piger Dixit
† אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ אַרְיֵה בֵּין הָרְחֹבוֹת׃ 13
.suo lectulo *super* † piger & ‡ :suo cardine *super voluetur* Ianua *
† דֶּלֶת תִּסּוֹב עַל־צִירָהּ וְעָצֵל עַל־o מִטָּתוֹ׃ 14
ad eam reducere *laborauit* ‖ :sinu in suam manum piger Abscondit
† טָמַן עָצֵל יָדוֹ בַּצַּלָּחַת נִלְאָה p לַהֲשִׁיבָהּ אֶל־ 15
referentes * septem *quàm* :suis oculis in piger ‡ Sapientior .suum os
פִּיו׃ † חָכָם עָצֵל בְּעֵינָיו מִשִּׁבְעָה מְשִׁיבֵי 16
trãseundo se ingerẽs, transiens ‡: canis aures *in* Apprehendens ‖ .*exactũ* consiliũ
טָעַם׃ † מַחֲזִיק בְּאָזְנֵי־כֶלֶב עֹבֵר מִתְעַבֵּר 17
.mortẽ &, sagittas, scitillas *iaciens insaniẽs* † Sicut .*sibi non litem super*
עַל־רִיב לֹא־לוֹ׃ † q כְּמִתְלַהֲלֵהַּ הַיֶּרֶה r זִקִּים s חִצִּים וָמָוֶת׃ 18
ego videns ‖ nónne :dicet & :*suũ socium* * fraudauit ‡ vir Sic
כֵּן־אִישׁ רִמָּה אֶת־רֵעֵהוּ וְאָמַר הֲלֹא מְשַׂחֵק אָנִי׃ 19
silebit *sufurrone non in* † & :ignis extinguetur *lignorum consumptione* In
† בְּאֶפֶס עֵצִים תִּכְבֶּה־אֵשׁ וּבְאֵין נִרְגָּן יִשְׁתֹּק 20
vir & * :ignem ad *ligna* &, prunas ad ‖ carbo ‡ .contentio
מָדוֹן׃ † t פֶּחָם לְגֶחָלִים וְעֵצִים לְאֵשׁ וְאִישׁ 21
sufurronis Verba .litem *succendendum* ad *contentionum* ‡
דִּבְרֵי נִרְגָּן לְחַרְחַר־רִיב׃ † u 22
argentum * .ventris *penetralia descenderunt* ‖ ipsa & :*lenientia* † veluti
כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חַדְרֵי־בָטֶן׃ † 23
cor & , *ardentia* ‡ labia † : testam *super* obductum *scorianum* †
סִיגִים מְצֻפֶּה עַל־חֶרֶשׂ שְׂפָתַיִם דֹּלְקִים וְלֵב־ 24
suo interiori * in & ,*habens odio agnoscetur* ‖ suis labiis In .malum
רָע׃ x בְּשִׂפְתָו יְנַכֵּר שׁוֹנֵא וּבְקִרְבּוֹ 25
credideris ne ,suam vocem *gratificabit* ‡ Cùm .dolum ponet
יָשִׁית מִרְמָה׃ † כִּי־יְחַנֵּן קוֹלוֹ אַל־תַּאֲמֵן־ 26
se Operiet .illius corde in † abominationes septẽ quoniã :*eum in* ‡
בּוֹ כִּי שֶׁבַע תּוֹעֲבוֹת בִּלְבּוֹ׃ † 27
.*concione* ‡ in eius malitia erit manifesta : *desolatione* * in odium
שִׂנְאָה z בְּמַשְׂאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בַּקָּהָל׃ 28
eum ad ,† lapidem *voluens* ‖ & :cadet eam in ,*foueam* *Fodiens* ‡
כִּרָּה שִׁחַת בֶּה a יָפוֹל וְגוֹלֵל אֶבֶן אֵלָיו 29
os & :*suos contritos* ‡ habebit odio *falsitatis* Lingua *
תָּשׁוּב׃ † לְשׁוֹן שֶׁקֶר יִשְׂנָא b דַּכָּיו וּפֶה 30
.‡expulsionem *faciet* blandum
חֲלָק יַעֲשֶׂה מִדְחֶה׃

eius *facies* † operuerant , *urticæ* ‡ ipsum totum *ascendit* ecce Et
† וְהִנֵּה עָלָה כֻלּוֹ קִמְשׂוֹנִים y כָּסּוּ פָּנָיו 31
,ego vidi Et .erat destructa eius lapidum maceria & : *cardui* ‡
חֲרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה׃ † 32
Parum ‖ .eruditionem accepi ,vidi :meum cor posui
מְעַט † z אֶשְׁיֵת לִבִּי a רָאִיתִי לַקַּחְתִּי b מוּסָר׃ 33
.*iacendum* ‡ ad manuum *coplicationis parum* :*dormitationum parum* , *somnioꝝ*
שְׁנוֹת מְעַט חִנּוּמוֹת מְעַט חִבֶּק יָדַיִם לְשָׁכֵב׃
.*clypei* ‡ vir tanquã *tui* * defectus & : tuapaupertas viator ‖ veniet Et
† וּבָא־מִתְהַלֵּךְ c רֵישֶׁךָ וּמַחְסֵרֶיךָ כְּאִישׁ d מָגֵן׃ 34

CAP. XXV. כה

viri transtulerunt quas : Salomoh parabolæ ‡ hæ Etiam
† גַּם־אֵלֶּה מְשָׁלֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הֶעְתִּיקוּ אַנְשֵׁי 1
celare † Dei Gloria .Iehudah regis Chizchiiah
חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃ † כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר 2
,altitudine in Cælorum .verbum inuestigare regum gloria & : verbũ
דָּבָר וּכְבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר׃ † שְׁמַיִם לָרוֹם 3
.inuestigatio † non regum cordis & : profunditate in terræ &
וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר׃
.vas *constanti* ‡ egredietur & : argento de scorias Remoue
† הָגֹו סִיגִים מִכֶּסֶף וְיֵצֵא לַצֹּרֵף כֶּלִי׃ c 4
.eius soliũ iustitia in firmabitur & : *regis facies ad* ‡ impium Remoue
† הָגֹו רָשָׁע לִפְנֵי־מֶלֶךְ וְיִכֹּן בְּצֶדֶק כִּסְאוֹ׃ 5
ne magnorum loco in & : *regis facies ad te decorum ostendas* ‡ Ne
† אַל־תִּתְהַדַּר לִפְנֵי־מֶלֶךְ וּבִמְקוֹם גְּדֹלִים אַל־ 6
te *demittere pra* * ,huc ascende, tibi *dicere* † melius Quia .steteris
תַּעֲמֹד׃ † כִּי טוֹב אֲמֹר־לְךָ עֲלֵה הֵנָּה מֵהַשְׁפִּילְךָ 7
egrediaris Ne .tui oculi viderunt quem : *magnifici facies ad* †
לִפְנֵי נָדִיב אֲשֶׁר f רָאוּ עֵינֶיךָ׃ † g אַל־תֵּצֵא 8
:cius nouissimo in facias aliquid fortè ne , citò litigandum ad
לָרֹב מַהֵר פֶּן־תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ
:tuo amico cum litiga tuũ Litigium .*tuum socium te afficiendo pudore in*
בְּהַכְלִים אֶת־רֵעֶךָ רִיבְךָ רִיב וְאֶת־h־רֵעֶךָ 9
:audiens te afficiat probris fortè Ne .reueles ne alterius secretum &
וְסוֹד אַחֵר אַל i תִּגָּל׃ † פֶּן־יְחָרֶפְךָ שֹׁמֵעַ 10
transparentibus thecis in auri poma † .reuertatur non tua infamia &
דִּבְּתָךְ k לֹא תָשׁוּב׃ † תַּפּוּחֵי זָהָב l בְּמַשְׂכִּיּוֹת
, *auri* * inauris ‡ .suis *rotis super* ‖ dictum verbum : *argenti* †
כֶּסֶף דָּבָר דָּבָר עַל־אָפְנָיו׃ † נֶזֶם זָהָב 12
.*audiente aure super sapiens arguens* †: obrizi ornamentum &
וְחַלְיֵי־כֶתֶם m מוֹכִיחַ חָכָם עַל־אֹזֶן שֹׁמַעַת׃
:illũ mittentibus fidelis legatus ‡, messis die in niuis frigus Sicut
† n כִּצְנַת־שֶׁלֶג בְּיוֹם קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשֹׁלְחָיו 13
,ventus & , *Vapores* ‡ .faciet *reuerti* ‖ sui domini animam &
וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו o יָשִׁיב׃ † נְשִׂיאִים וְרוּחַ 14
longitudine In .*falsitatis* ‖ dono *in se iactans* † vir : * non *pluuia* ‡ &
וְגֶשֶׁם אֵין אִישׁ p הִתְהַלֵּל בְּמַתַּת־שָׁקֶר׃ † בְּאֶרֶךְ 15
.os † confringet mollis lingua & : *gubernator persuadebitur navium*
אַפַּיִם יְפֻתֶּה קָצִין וְלָשׁוֹן q רַכָּה תְּשַׁבֵּר־גָּרֶם׃
,*eo satieris* * fortè ne : *tuam sufficientiam* ‡ comede ,inueniſti Mel
† דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל r דַּיֶּךָּ פֶּן־תִּשְׂבָּעֶנּוּ 16
:tui *socij* † domo à *tuum* pedem *fac* Rarum ‖ .illud euomas &
וְהַקְאתוֹ׃ † הַקַּר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ s 17
sagitta &, gladi^s &, *Dispergens* ‡ .te habeat odio &, te *satietur* * fortè ne
פֶּן־יִשְׂבָּעֲךָ וּשְׂנֵאֶךָ׃ † v מְפִיץ וְחֶרֶב x וְחֵץ 18
dens .*falsitatis* ‡ testimonium suum *socium in respondens* † vir ‖ :acuta
שֵׁן בּוֹגֵד אִישׁ־עֹנֶה y בְּרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר׃ † 19
.anguſtiæ die in præuaricatoris fiducia : *luxatus* * pes &, confractus
רֶעַע וּרְגֶל מוּעָדֶת מִבְטָח בּוֹגֵד בְּיוֹם z צָרָה׃
: nether † super acetum ‡, frigoris die in vestimentum *Remouens* ‡
† מַעֲדֶה־בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל־נָתֶר 20
,te habẽs odio esurierit Si .*malo corde super* † canticis in cantãs &
וְשִׁר בַּשִּׁרִים עַל לֵב־רָע׃ † אִם־רָעֵב a שְׂנָאֶךָ
Quia .aquam ei propina, sitiuerit si & : pane illum ciba
הַאֲכִילֵהוּ לֶחֶם וְאִם־צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם׃ 21
reddet DOMINVS & ‡: eius caput super *capiens* † tu prunas
† כִּי גֶחָלִים אֲסֹפְתָּה חַתָּה עַל־רֹאשׁוֹ וַיהוָה יְשַׁלֶּם־ 22
contubata † facies & ‡ : pluuiam *parturit* * aquilo ventus ‖ .tibi
לָךְ׃ † רוּחַ צָפוֹן תְּחוֹלֵל גֶּשֶׁם וּפָנִים נִזְעָמִים 23
:tecti angulo *super* * sedere † Melius .*occultationis* ‡ linguam
לְשׁוֹן סָתֶר׃ † טוֹב b שֶׁבֶת עַל־פִּנַּת־גָּג 24
frigidæ aquæ .*societatis* † domo * & , *contentionum* ‡ muliere *præ* ‡
מֵאֵשֶׁת c מִדְיָנִים וּבֵית חָבֵר׃ † מַיִם קָרִים 25
,longinqua terra è bonus auditus & : *lassa anima super* ‡
עַל־נֶפֶשׁ d עֲיֵפָה וְשֵׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק׃

ascenderant per
‡ spinæ, † superficiẽ
בָּסָה y
‡ vrticæ
‖ Paruis
שׁוֹת a רָאָה b יָסַר z
somnis, paruis dormitationibus, paruo amplexu ‡ dormiendum cũ vxore
sua op^a est. ‖ tanquã
* tuus ‡ scutatus.
רְשַׁשׁ d גָּנַן e
‡ sunt
† est
‡ argentario
חָגָה e
‡ coram rege:
‖ magnifices te coram rege:
† est vt dicat
* quàm quòd humiliet
† coram principe:
רָאָה f יָצָא g
quando pudore affecerit te amic^o tuus.
רָעֵהוּ k
גָּלָה f
† Sicut mala aurea cum figuris
דָּבָר l שָׁכָה k
† argenteis: est
‖ cum modis
‡ Vt * aurea
† est qui arguit sapientem, cui est auris obtẽperans. ‡ sic
יָכַח n עָנָן m
‖ requiescere ‡ Vt nubes
יָשַׁב o
‡ pluuiam * gignẽtes: sic † qui se iactat de ‖ mendaci. Longanimitate flectetur princeps † ossa.
נָתַן p רָכַךְ q דַּי r
‡ quantum sufficit tibi: * saturus,
‖ Prohibe † proximi
קוֹא s רֵעַ t
* satiatus de
‡ Vt malleus
פּוּץ x חֵץ v
‖ est † qui testificatur contra proximũ
‡ falsum. Sicut
* labens: sic est
עָוַד z צוּר y
‡ Sicut qui remouet à se ‡ sicut † nitrum: sic & † cordi afflicto
שׁוּר a
† accipis ‡ etiam
‖ Sicut * fugat
‡ sic † iracunda
‡ occultè detrahentem. † est * in
‖ quàm cum
‡ contentiosa, * in
† ampla. Sicut
יָשַׁב c רוּחַ b
‡ animæ sitienti: sic
עוֹף d

* Sicut ‡ pedibus turbatus & scaturigo ‡ sic est † coram impio.
מוֹט c
‖ Sicut ‡ multùm * est † sic ‡ nimia ‖ non est † Sicut * absque muro est: ‡ est prohibitio

† non est conueniẽs * nec conueniens est † est
‡ & camus
* necessaria est
גָּוָד f עָנָה g

* Sicut succisus ‡ sic iniquitatem † est qui mittit ‖ per manum ‡ Sicut inæquales sunt tibiæ claudi: sic
קָצָה i דָּלָה k שׁוֹק h
* qui ligat ‡ funda: † est qui dat ‖ Sicut ‡ quæ † sic est
‡ Dominus creat
רָגַב l
† dat

reuertitur ad ‡ sic literat stultitiã suã.
קוֹא m
‖ est de * magis
רָאָה n
† Leo est

* Sicut ostium vertitur ‡ sic † in
נָטָה o
‖ laborat
שׁוּב p
‡ est * respondẽtibus
‖ Sicut qui apprehẽdit ‡ sic est qui transit, qui irascitur in lite quę non est sua.
† abscondit se qui iacit ‡ qui
* amicum ‖ ludo?
לָהָה r זִיק s חָצַץ q
Cùm non fuerint ligna † quum non fuerit sufurro
‡ Sicut ‖ est dispositus * sic
‡ contentiosus
דּוֹן t חָרַר u
† blanda sunt ‖ descẽdunt ad interiora
* Sicut
† plenum scoriis † sic sunt ‡ succendentia lites
‖ aliũ se præferet qui odio habet, * in interioribus suis
‡ extulerit orando,
רוֹעַ x שׁוּת y
‡ ei: † sunt

* deceptionem
‡ congregatione.
‡ Qui alteri fodit
‖ qui voluit † contra alium,
נָשָׁא a נָפַל h דָּכָא a
* Linguã mẽdacem
‡ contritus corde:
‡ à via vitæ.

CAP. XXIIII. כד

existendum ad‖ desideres ne &: malitiæ‡ homines in æmuleris Ne
1 אַל־תִּתְקַנֵּא בְאַנְשֵׁי רָעָה וְאַל־תַּחְאָו לִהְיוֹת
laborem * & ;eorum cor meditabitur rapinam Quia .eis cum
2 אִתָּם׃ כִּי־שֹׁד יֶהְגֶּה לִבָּם וְעָמָל
: domus ædificabitur sapientia In .loquentur eorum labia
3 בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת׃ שְׂפָתֵיהֶם תְּדַבַּרְנָה
,replebuntur penetralia scientia in† Et .stabilietur intelligentia in &
4 וּבְתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן׃ וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ
: fortitudine in‡ sapiens Vir .iucunda & ,preciosa copia omni‡
5 כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים׃ גֶּבֶר־חָכָם בַּעֹז
facies industriis in‖ Quia .potentiam robotans scientia‡ vir &
6 וְאִישׁ דַּעַת מְאַמֵּץ־כֹּחַ׃ כִּי בְתַחְבֻלוֹת תַּעֲשֶׂה־
.consiliarij† multitudine in salus & : bellum tibi
לְךָ מִלְחָמָה וּתְשׁוּעָת בְּרֹב יוֹעֵץ׃
.suum os aperiet non porta in : sapientiæ stulto Excelsæ‡
7 רָאמוֹת לָאִוֶּיל חָכְמוֹת בַּשַּׁעַר לֹא יִפְתַּח־פִּיהוּ׃
.vocabunt malarũ cogitationũ patronum‡ eum :malefacere Cogitantem
8 מְחַשֵּׁב לְהָרֵעַ לוֹ בַּעַל־מְזִמּוֹת יִקָּרֵאוּ׃
homini abominatio & : peccatum stultitiæ† mala Cogitatio
9 זִמַּת אִוֶּלֶת חַטָּאת וְתוֹעֲבַת לָאָדָם׃
.tua fortitudo‖ angusta :angustiæ die in fuisti Remissus .derisor‡
10 הִתְרַפִּיתָ בְיוֹם צָרָה צָרּ מְעָטְכָה׃
si‡ ,occisionem ad nutantes* & :mortem ad raptos‡ Erue
11 הַצֵּל לְקֻחִים לָמָוֶת וּמְטִים לַהֶרֹג אִם־
nonne ,huic nouimus non En ,dixeris Cùm‖ ?prohibebis
12 תַּחְשׂוֹךְ׃ כִּי־תֹאמַר הֵן לֹא־יָדַעְנוּ זֶה הֲלֹא־
ipse ,tuam animam custodiens‡ & ?intelliget ipse , corda ponderans*
תֹכֵן לִבּוֹת הוּא־יָבִין וְנֹצֵר נַפְשְׁךָ הוּא
?suum opus secundum homini reddetque :cognoscet
13 וְיָדַע וְהֵשִׁיב לְאָדָם כְּפָעֳלוֹ׃
.tuo palato super† dulce fauu & :‡bonũ quia ,mei mi fili Comede
14 אֱכָל־בְּנִי דְבַשׁ כִּי טוֹב וְנֹפֶת סָתוּם עַל־חִכֶּךָ׃
:nouissimũ est & ,mueniesti si* ;tuæ animæ‡ sapientiæ scientia Sic
15 כֵּן דְּעֵה חָכְמָה לְנַפְשֶׁךָ אִם־מָצָאתָ וְיֵשׁ אַחֲרִית
impie‖ insidieris Ne .excidetur non tua expectatio &
16 וְתִקְוָתְךָ לֹא תִכָּרֵת׃ אַל־תֶּאֱרֹב רָשָׁע
cadet septies Quia .eius accubitum vallet†nec ;iusti habitaculo
17 לְנְוֵה צַדִּיק אַל־תְּשַׁדֵּד רִבְצוֹ׃ כִּי שֶׁבַע‡ יִפּוֹל
.malum in corruent impij & ;surget & ,iusti‡
צַדִּיק וָקָם וְרִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בְּרָעָה׃
exultet ne, eũ impingendo in‡ & :læteris ne ,tuum inimicũ cadendo In *
18 בִּנְפֹל אוֹיִבְךָ אַל־תִּשְׂמָח וּבְכָּשְׁלוֹ אַל־יָגֵל
:eius oculis in malum† & ,DOMINVS videat‡ fortè Ne .tuũ cor
19 לִבֶּךָ׃ פֶּן־יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו
:malignis in succenseas‡ Ne .suum narem eo desuper‡ auertat &
20 וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ׃ אַל־תִּתְחַר בַּמְרֵעִים
:maligno nouissimum† erit non Quia .impios in æmuleris ne
21 אַל־תָּקָנֵא בָּרְשָׁעִים׃ כִּי לֹא־תִהְיֶה אַחֲרִית לָרָע
,mi fili DOMINVM Time .extinguetur impiorum lucerna
22 נֵר רְשָׁעִים יִדְעָךְ׃ יְרָא־אֶת־יְהוָה בְּנִי
repente Quoniam .te misceas ne‡ iterantibus cum : regem &
23 וּמַלְכָּ עִם־שׁוֹנִים אַל־תִּתְעָרָב׃ כִּי־פִתְאֹם
?sciens‖ quis eorũ amborum contritionẽ & ;eorum exitium‡ consurget
24 יָקוּם אֵידָם וּפִיד שְׁנֵיהֶם מִי יוֹדֵעַ׃
*non ,iudicio in facies† Cognoscere :‡sapientibus hæc Etiam
25 גַּם־אֵלֶּה לַחֲכָמִים הַכֵּר־פָּנִים בְּמִשְׁפָּט בַּל־
: populi ei maledicent ,tu‖ Iustus ,impio Dicenti .bonum
26 טוֹב׃ וְאָמְרֵי לָרָשָׁע צַדִּיק אָתָּה יִקְּבֻהוּ עַמִּים
:erit iucundus‡ increpantibus Et* .nationes eum detestabuntur
27 יִזְעָמוּהוּ לְאֻמִּים׃ וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם
:osculabitur Labia .bona benedictio ingredietur† eos super &
28 וְעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִּרְכַּת־טוֹב׃ שְׂפַתַיִם יִשַּׁק
,tuum opus vico in‡ Præpara .recta verba respondens ‖
29 מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכֹחִים׃ הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ
.tuam domum ædificabis & postea :tibi‡ agro in illud præpara &
30 וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ אַחַר וּבְנֵיתָ בֵיתֶךָ׃
.tuis labiis in pellicies nunquid* &: tuũ socii in gratia† testis sis Ne
31 אַל־תְּהִי עֵד־חִנָּם בְּרֵעֶךָ וַהֲפִתְּיָה בִשְׂפָתֶיךָ׃
.ei faciam sic ,mihi fecit Quemadmodum , dicas Ne
32 אַל־תֹּאמַר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה־לִי כֵּן אֶעֱשֶׂה־לּוֹ
pigri hominis agrum Super‖ .suum opus secundum viro reddam
33 אָשִׁיב לָאִישׁ כְּפָעֳלוֹ׃ עַל־שְׂדֵה אִישׁ־עָצֵל
.corde carentis‡ hominis vineam super† & :transiui
34 וְעַבַּרְתִּי וְעַל־כֶּרֶם אָדָם חֲסַר־לֵב׃

‡qui faciunt malum: ‖ esse
אָוֶן שָׁדַד
*iniquitatem

† per scientiam interiora
בִּין עֻזּ
‡omnibus opibus preciosis & iucundis. ‡ est
‡peritus roborat vires.
‖consiliis
יָדַע כּוֹחַ יָשַׁע
†consiliariorum.
‡Excelsiores sunt
רוֹם פֶּה רוֹעַ
‡ virum malas habentem cogitationes
זָמַם לוּץ רָפָה
† hominis stulti est
‡est ‖erit
צוּר כּוֹחַ
‡ eos qui capti sunt
*eos qui labuntur
‡nonne
נָצַל מוּת
‖Si
*qui ponderat
‡qui custodit
שׁוּב נוּף חֵיק
‡est †est
‡dulcescat
*nonne inuenies, & erit merces:
‖ô
‡rapias
קָנָה נָפַל

רוּעַ
* Cùm ceciderit inimicus tuus,
‡cùm impegerit,
‡conuersus
†quod displicet
* Deus ab eo furorem suum.
‡commercium habeas cum
חָרֵה
†finis homini malo:
‡iniquitates suas
שָׁנָה
‡contritio
‖scit?
‡dicuntur:
†faciem *est
נָכַר
‖es,
קָבַב יָכַח
*Sed
‡impios, dulcescet Dominus:
†veniet
נָשַׁק שׁוּב כּוֹן
‖qui respondit
‡foris
‡tuo:
בָּנָה הָיָה
†mendax contra amicum
*ne conteras eum

‖Iuxta
שׁוּב
†iuxta ‡deficientis

CAP. XXIII. כג

.cælos in volabit aquila sicut* : alas sibi faciet‡
יַעֲשֶׂה־לּוֹ כְנָפִים נָשֹׁר וָעָיִף הַשָּׁמָיִם׃
concupiscas ne & : oculi mali‖ panem comedas Ne
6 אַל־תִּלְחַם אֶת־לֶחֶם רַע עַיִן וְאַל־תַּחְאָו
sic ,sua anima in‡ æstimauit sicut Quoniam .eius sapidos cibos ad*
7 לְמַטַּעֲמֹתָיו׃ כִּי כְמוֹ־שָׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כֵּן־
.tecum * non eius cor & :tibi dicet ,bibe & comede :hoc †
הוּא אֱכָל וּשְׁתֵה יֹאמַר לָךְ וְלִבּוֹ בַל־עִמָּךְ׃
tua verba corrumpes & :eam eiomes† ,comedisti‡ tuam Buccellam
8 פִּתְּךָ־תָקִיא וְשִׁחַתָּ דְּבָרֶיךָ נְעִמוֹתֶיךָ׃
contemnet quia ;loquaris ne stulti auribus In .iucundâ‡
9 בְּאָזְנֵי כְסִיל אַל־תְּדַבֵּר כִּי־יָבוּז
terminum loco moueas* Ne .tuorum eloquiorum intellectum
10 לְשֵׂכֶל מְלִיצֶיךָ׃ אַל־תַּסֵּג גְּבוּל
.introeas ne pupillorum agros† in & :seculi‡
עוֹלָם וּבִשְׂדֵי יְתוֹמִים אַל־תָּבֹא׃
.tecum eorum litem litigabit‡ ipse :‖ fortis illorũ redemptor Quia
11 כִּי־גֹאֲלָם חָזָק הוּא־יָרִיב אֶת־רִיבָם אִתָּךְ׃
eloquia ad tuas aures & ;tuum cor eruditionem ad fac Ingredi
12 הָבִיאָה לַמּוּסָר לִבֶּךָ וְאָזְנֶיךָ לְאִמְרֵי־
eũ percusseris cùm* :correctionẽ puero à prohibeas Ne .scientiæ
13 דָעַת׃ אַל־תִּמְנַע מִנַּעַר מוּסָר כִּי־תַכֶּנּוּ
;eum percuties virga in Tu .morietur non , virga in
14 בַּשֵּׁבֶט לֹא יָמוּת׃ אַתָּה בַּשֵּׁבֶט תַּכֶּנּוּ
fuerit sapiens si ,mi Fili .erues inferno ab eius animam &
15 וְנַפְשׁוֹ מִשְּׁאוֹל תַּצִּיל׃ בְּנִי אִם־חָכַם
exultabunt Et .† ego etiam ,meum cor lætabitur ;tuum cor
16 לִבֶּךָ יִשְׂמַח לִבִּי גַּם־אָנִי׃ וְתַעְלֹזְנָה
.rectitudines‡ tua labia loquendo in‖ ;mei renes
17 כִלְיוֹתָי בְּדַבֵּר שְׂפָתֶיךָ מֵישָׁרִים׃
timore in quinimò † :peccatores in tuum cor æmuletur Ne
18 אַל־יְקַנֵּא לִבְּךָ בַּחַטָּאִים כִּי אִם־בְּיִרְאַת
tua spes & ;nouissimum‡ est si * Quia .die tota‖ DOMINI
19 יְהוָה כָּל־הַיּוֹם׃ כִּי אִם־יֵשׁ אַחֲרִית וְתִקְוָתְךָ
progredi† fac &: esto‡ sapiens &, mi fili tu Audi .succidetur non
20 לֹא תִכָּרֵת׃ שְׁמַע־אַתָּה בְנִי וַחֲכָם וְאַשֵּׁר
: vini potatoribus in‡ sis Ne .tuum cor via in
21 בַּדֶּרֶךְ לִבֶּךָ׃ אַל־תְּהִי בְסֹבְאֵי־יָיִן
sefficietur pauper‖ edax & ,bibax Quia .sibi carnis comessatorib' in‡
22 בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לְמוֹ׃ כִּי־סֹבֵא וְזוֹלֵל יִוָּרֵשׁ
ipse ,tuo patri Audi‡ .dormitatio induere faciet scissuras† &
23 וְקֹרַע חַלְבִּישׁ נוּמָה׃ שְׁמַע לְאָבִיךָ זֶה
.tuam matrem ,senuerit cùm ,contemnas ne & :te genuit
יָלָדְךָ וְאַל־תָּבוּז כִּי־זָקְנָה אִמֶּךָ׃
,eruditionem & ,sapientiam ;vendas ne & ,eme Veritatem
24 אֱמֶת קְנֵה וְאַל־תִּמְכֹּר חָכְמָה וּמוּסָר
generans : iusti pater exultabit Exultando .intelligentiam &
25 וּבִינָה׃ גּוֹל יָגִיל אֲבִי צַדִּיק יוֹלֵד
:tua mater & ,tuus pater Lætabitur .eo in lætabitur &, sapientẽ
26 חָכָם וְיִשְׂמַח־בּוֹ׃ יִשְׂמַח־אָבִיךָ וְאִמֶּךָ
tui oculi & :mihi tuũ cor mi fili Præbe .tua genitrix exultabit &
27 וְתָגֵל יוֹלַדְתֵּךְ׃ תֵּן בְּנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ
puteus‡ &; meretrix* profunda fouea† Quia .custodiãt meas vias
28 דְּרָכַי תִּרְצֶנָה׃ כִּי־שׁוּחָה עֲמֻקָּה זוֹנָה וּבְאֵר
:insidiabitur prædæ tanquam ipsa Etiam .aliena angustus
29 צָרָה נָכְרִיָּה׃ אַף־הִיא כְּחֶתֶף תֶּאֱרֹב
,egestas† cui ,væ ‡ Cui .addet hominib' in præuaricatores &
30 וּבוֹגְדִים בָּאָדָם תּוֹסִיף׃ לְמִי אוֹי לְמִי אֲבוֹי
cui ?gratis† vulnera cui , murmur‡ cui ,rixæ cui
31 לְמִי מְדָנִים׃ לְמִי־שִׂיחַ לְמִי פְּצָעִים חִנָּם לְמִי
ingredientibus‖ : vino super* Morantibus ?†oculorum rubor
32 חַכְלִלוּת עֵינָיִם׃ לַמְאַחֲרִים עַל־הַיָּיִן לָבֹאִים
,rubuerit cùm† : vinum intuearis Ne .mixturam† quærendum ad
33 לַחְקֹר מָסֶךְ׃ אַל־תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם
.rectitudinibus in ibit‡ ,suum oculum‖ calice in dederit cùm
כִּי־יִתֵּן בַּכּוֹס עֵינוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים׃
.punget‡ regulus velut & ;mordebit serpens sicut suo nouissimo*
34 אַחֲרִיתוֹ כְּנָחָשׁ יִשֹּׁךְ וְכִצְפְעֹנִי יַפְרִשׁ׃
.peruersa loquetur† tuum cor & ;extraneas‡ videbunt tui Oculi
35 עֵינֶיךָ יִרְאוּ זָרוֹת וְלִבְּךָ יְדַבֵּר תַּהְפֻּכוֹת׃
capite in iacens‡ sicut & ;matis corde in iacens‡ veluti eris Et
36 וְהָיִיתָ כְּשֹׁכֵב בְּלֵב־יָם וּכְשֹׁכֵב בְּרֹאשׁ
non ,me concusserũt :ægrotaui non ,me Verberauerunt .rudentis‖
37 חָבֶל׃ הַכּוּנִי בַל־חָלִיתִי הֲלָמוּנִי בַל־
.adhuc illud quæram ,addam ;euigilabo quando,† cognoui
יָדַעְתִּי מָתַי אָקִיץ אוֹסִיף אֲבַקְשֶׁנּוּ עוֹד׃

‡ facient
* similes aquilæ
עוֹף קְרִי
& volabunt
‖malum oculum habentis,
רוֹעַ
*pulmenta
‡animo suo,
†fuit: *erit
‡quam
†euomas:& corrumpas
קוֹא כְּלָה סוּג
‡dulcia.
*transferas

‡antiquum;
†agrum
בּוֹא רוּב
‖est: ‡ iudicabit causam eorum
יָסַר
*si
נָכָה
‡cùm locuta fuerint
‡quæ recta sunt.
†led
כְּלָה קָוָה
‖sis * verè
‡merces;
‡eris:
† ambulare per viam
אָשַׁר
‡cum
‖pauperes efficientur;
יָרַשׁ
†vestibus scissis
‡Obtempera

אָמַן
גיל יגיל קרי
חדו קרי

‡sicut *est ‡veluti
נָצַר צוּר
חצורנת קרי

‡est
†anxietas,
יָסַף אָבָה
‡loquacitas,
†fruſtra?
שׁוּחַ חָנַן בּוֹא
†erit? *in
‖euntibus
†mixtum vinum.
†quando rubescit,
רָאָה נָשַׁךְ זוּר
‖colorem
‡ ingredieturque directè.
בכוס קרי
‡In ‡ dolore afficiet.
‡visiones
†cogitabit
‡dormiens

הָיָה נָכָה קוּץ
‖mali nauis.
†eum qui me percussit,

quærentes ,expulsa vanitas :falsitatis ‖ lingua in thesaurorum Opus‡
6 † פֹּעַל אֹצָרוֹת בְּלְשׁוֹן שָׁקֶר הֶבֶל נִדָּף מְבַקְשֵׁי
renuerunt quia :eos terrebit * impiorum Rapina .‡mortem
7 מָוֶת : d † שֹׁד־רְשָׁעִים יְגוֹרֵם כִּי מָאֲנוּ
‖ mundi & :alieni & ,‡viri via est Inuersa .iudicium facere
8 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט : † הֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ אִישׁ f זָר g וְזַךְ
;tecti angulo super * habitare † Melius .eius opus rectum
9 יָשָׁר פָּעֳלוֹ : † טוֹב לָשֶׁבֶת עַל־פִּנַּת־גָּג
impij Anima .societatis‡ domo & ,contentionum‡ muliere præ‡
10 מֵאֵשֶׁת מִדְוָנִים וּבֵית חָבֶר : † נֶפֶשׁ רָשָׁע
.eius amicus eius oculis in erit gratus non :malum desiderauit
אִוְּתָה h רֵע לֹא־יֻחַן בְּעֵינָיו רֵעֵהוּ :
intelligendo in † & : simplex efficietur sapiens ,derisorē mulctando In‡
11 † בְּעָנְשׁ־לֵץ i יֶחְכַּם־פֶּתִי k וּבְהַשְׂכִּיל
:impij domum ad‡ iustus Intelligens‡ .scientiam accipiet, sapientē ad
12 מַשְׂכִּיל צַדִּיק לְבֵית רָשָׁע : † לְחָכָם יָקַח דָּעַת
clamore à suam aurem Obturans .*malum ad impios pernertens†
13 מְסַלֵּף רְשָׁעִים לָרָע : † אֹטֵם אָזְנוֹ מִזַּעֲקַת־
.exaudietur non & ,clamabit ipse etiam :tenuis‡
דָּל גַּם־הוּא יִקְרָא וְלֹא יֵעָנֶה : m
iram sinu in munus & ;furorem teget ‡ abscondito in Donum
14 מַתָּן n † בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה־אָף וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה
* contritio & : iudicium facere iusto † Lætitia .‖ fortem
15 שִׂמְחָה † לַצַּדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּמְחִתָּה
;intellectus via de errans‡ Homo .iniquitatem operātibus
16 לְפֹעֲלֵי אָוֶן : † אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל
:lætitiam diligens defectus * Vir .requiescet manium concione † in
17 בִּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ : † אִישׁ מַחְסוֹר אֹהֵב שִׂמְחָה
.ditabitur non oleum‡ & ,vinum diligens ‖
אֹהֵב יַיִן־וָשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר :
.præuaricator rectis pro & :impius iusto Propitiatio‡
18 כֹּפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע וְתַחַת יְשָׁרִים בּוֹגֵד : †
contentionum * muliere præ † ;deserti terra in habitare Bonum‡
19 טוֹב p שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ מִדְבָּר מֵאֵשֶׁת q מְדוֹנִים †
habitaculo in oleum‖ & ,desiderabilis Thesaurus .iracundiæ &
20 וְכָעַס : † אוֹצָר נֶחְמָד וְשֶׁמֶן בִּנְוֵה
,iustitiam Sequens‡ .eum deglutiet* homo stultus & :sapientis
21 חֲכָם וְכֵסִיל אָדָם יִבְלָעֶנּוּ : † רֹדֵף צְדָקָה
.gloriam & ,iustitiam ,vitam inueniet ;misericordiam &
וְחֶסֶד יִמְצָא r חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד :
robur faciet descendere & :sapiens ascendit fortium Ciuitatem
22 עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם s וַיֹּרֶד עֹז
custodiens † ;suam linguam & ,suum os Custodiens .‡ fiduciæ
23 מִבְטָחָה : † שֹׁמֵר t פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר
:eius nomē‖ derisor ,arrogans‡ ,Superbus .suā animā angustiis ab
24 צָרוֹת נַפְשׁוֹ : v † זֵד יָהִיר לֵץ x שְׁמוֹ
:eum interficiet pigri Desiderium .superbiæ ira in faciens *
25 תַּאֲוַת עָצֵל z תְּמִיתֶנּוּ : y † עֹשֶׂה בְעִבְרַת זָדוֹן
concupiuit † die Tota .‡ facere eius manus renuerunt quia
26 כָּל־הַיּוֹם הִתְאַוָּה : † כִּי־מָאֲנוּ יָדָיו לַעֲשׂוֹת
.prohibebit non & ,tribuet iustus & :concupiscentiam
תַּאֲוַת וְצַדִּיק יִתֵּן וְלֹא יַחְשֹׂךְ :
mala cogitatione in quia etiam‖ ;abominatio‡ impiorū Sacrificium
27 זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה a אַף כִּי־ † בְּזִמָּה
audiens † vir & : peribit mendaciorum‡ Testis .illud attulerit
28 יְבִיאֶנּוּ : b עֵד־כְּזָבִים יֹאבֵד וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ †
:suis faciebus in‡ impius vir‖ Roborauit .loquetur finem in
29 לָנֶצַח יְדַבֵּר : c † הָעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו
neque ,sapientia* Non .suam viam parabit‡ ipse rectus &
30 וְיָשֶׁר הוּא d יָכִין דַּרְכּוֹ : † אֵין חָכְמָה וְאֵין
*paratus Equus .DOMINVM contra consilium nec;intelligētia
31 תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה f לְנֶגֶד יְהוָה : † סוּס מְכוֹן
.salus † DOMINI &‡ ;belli diem ad
לְיוֹם מִלְחָמָה וְלַיהוָה g הַתְּשׁוּעָה :

CAP. XXII. כב

auro præ &‡ ,argento præ : multa opulentia præ‡ nomen * Eligibilius
1 נִבְחָר שֵׁם מֵעֹשֶׁר h רָב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב †
ipsos oēs faciens :sibi obuiauerunt pauper & Diues .bona gratia
2 חֵן טוֹב : † עָשִׁיר i וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ עֹשֵׂה כֻלָּם
simplices & :se abscondit &‖ ,malum vidit Callidus .DOMINVS
3 יְהוָה : † עָרוּם רָאָה רָעָה וְיִסְתָּר k וּפְתָיִים
timor mansuetudinem‖ Propter .mulctabuntur‡ & ,sunt transgressi
4 עֵקֶב עֲנָוָה : † עָבְרוּ וְנֶעֶנָשׁוּ
.vitæ * & ,gloria & ,opulentiæ † :DOMINI
יִרְאַת יְהוָה עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְחַיִּים :

‡Congregatio ‖mendaci; est vt stipula propulsata: quærunt ‡qui eos congregant. Rapinam *adducet Dominus super
d שַׁדַּד e עֹשֵׂה f זוֹר
‡impij ‖ viri
g זְכֹךְ h אִוְּתָה i חֵנֶן
† est *in ‖quàm cum ‡contentiosa, ‖in †ampla.
מדינים קרי
‡Cùm iudex mulctauerit †cùm intellexerit sapiens alterum sapientem,
k לוּץ פֶּתִי
‡Considerat ‖finem domus †& videt quòd Dominus peruertit *ipsorum. Qui obturat ‡pauperis:
l מַתָּן m בַּלָּל n נָתַן o עֹזֶּה
‡datum ‖teget †est *erit
‡qui errat

†cœtu mortuorū * egenus erit qui diligit ‖qui diligit †pinguia,

‡Pro redemptione iusti dabitur ‡Melius est ‡quàm cum *contentiosa & iracunda.
p יָשַׁב q דִּין
‖pinguedo est *dissipabit
‡Qui sequitur
r חַיֶּה s עֹז t פֶּה
‡eius. Qui custodit †custodit

‡elatus ‖ est
u צוֹר x זוֹר v
*qui facit opera ‡sua
v אָוֶן x מוּת
‡quicquam. †piger concupiscit
k לוּץ פֶּתִי

‡est ‖quanto magis si mala intentione
a זָמַם b בּוּז c עֹזֶּה
‡mendax †qui testificatur quod audiuit, semper ‖contra eum ‡faciem suam: ‡disponet *est
d כּוּן e בִּין
יכן קרי
*est
f יָעַץ g יְשׁוּעָה
‡sed †est

CAP. XXIII. כג

‡domino:
m יָשַׁב n שׁוּם
†considera *erit coram te.
‖gutture tuo:
o שׁוּף p אָוָה q יָגַע
‡prædit° cupiditate sis. ‖pulmenta ‡ quæ sunt cibus fallax.
‡vt diteris : nē †desinas. Nunquid illustrabis *vt diuitias accipias? sed non erunt, והעיף קרי

consíderando ;*dominatore* ‖ cum comedendum ad sederis Cùm
1 כִּי־ m † תֵּשֵׁב לִלְחֹם אֶת־מוֹשֵׁל בִּין
:tua fauce ‖ in cultrum pones Et .tuas facies ad* quod consideabis†
2 תָּבִין אֵת־אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ : n † וְשַׂמְתָּ o שַׂכִּין בִּלְעֶךָ
:eius sapidos cibos ‖ concupiscas Ne .tu animæ compos ‡ si
3 אַל־בַּצַּע נַפְשׁ אָתָּה : p † אַל־תְּחְאֵו לְמַטְעַמּוֹתָיו
.mendaciorum panis hoc &‡
וְהוּא לֶחֶם כְּזָבִים :
.cessa † tua intelligentia ab :diteſcendum ad‡ labores Ne
4 † אַל־q תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֲדָל :
faciendo quia ,ipsum non &‡ :illud in* tuos oculos facies volare An
5 † הֲתָעוֹף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי עָשֹׂה

*sunt ‖qui custodit
t נָצַן
‡Imbue *secundum modum †pauperibus
‖mutuum accipiens seruus erit viro mutuanti. Qui seminat
*iniquitatem: ‡deficiet.

‡Benignus oculo †pauperi
u חָלַל
v קָלָה w לוּץ
‡Qui diligit ‖propter gratiam

*erit
x יָדַע
†est foris:

‡Vt est *mulierum
y זוּר z נָפַל a יָסַר
‡is contra quem iratus est *est

†Qui vi aufert à paupere, vt augeat sua: qui dat †erit sibi
b דָּלַל c נָטָה d שׁוּת
‡pone ‖est ‡corde

*in ‡Vt sit
e כּוּן f הָיָה
‖fiducia tua; †hæc †custodi. * perfecta ‡Vt scire facerem
g יָעַץ h אָמַן
†rectitudinem *respondendum ‡pauperem, ‖pauper est:

†egenum *iudicabit causam
i עָנָה j רוּשׁ k רָעָה
‖rapiet à rapientibus eos, ‡is amicus furibundo; *iracundo ‡eas.
l יָקַשׁ m נָשָׁה
†inter percutientes manum fideiubendo; inter fideiubentes pro debitis.
‖est ‡lectum
n לָקַח o גוֹג p עָשָׂה
†quod est *transferas ‡antiquum; †coram regibus stabit:

q חָזָה
‖stabit coram tenebrosis.

viro amicus ‡ quiuis & :liberalis *facies*‡precabuntur Multi
6 †רַבִּים יְחַלּוּ פְּנֵי־נָדִיב וְכָל־רֵעֵהוּ לְאִישׁ מַתָּנוֹת׃
eius *sodales quia etiam**,eũ oderunt pauperis fratres Omnes .*doni* †
7 כָּל־אֲחֵי־רָשׁ שְׂנָאֻהוּ אַף כִּי מֵרֵעָהוּ יִרְחָקוּ מִמֶּנּוּ מְרֻדָף אֲמָרִים לֹא־הֵמָּה׃
?*ipsa non dicta sequens* ‖ :eo ab se elongauerunt
,intelligentiam *custodiens*† :suam animam *diligens*† ,cor Possidens
8 קֹנֵה־לֵב אֹהֵב נַפְשׁוֹ שֹׁמֵר תְּבוּנָה לְמֹצְאָה־טוֹב׃
:erit impunis non *falsitatem** Testis .bonum inueniendum ad
9 †עֵד שְׁקָרִים לֹא יִנָּקֶה וְיָפִיחַ כְּזָבִים יֹאבֵד׃
:delectatio stulto decora est Non .peribit ,mendacia *efflabit*‖ &
10 לֹא־נָאוָה לִכְסִיל תַּעֲנוּג אַף כִּי לְעֶבֶד מְשֹׁל בְּשָׂרִים׃
hominis Intellectus ?*principes in*‡ dominari seruum *quia etiam*†
11 שֵׂכֶל אָדָם הֶאֱרִיךְ אַפּוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ עֲבֹר עַל־פָּשַׁע׃
.præuaricationem *super transire*‡ eius gloria & :*suam narem prolongauit*‖
12 נַהַם כַּכְּפִיר זַעַף מֶלֶךְ וּכְטַל עַל־עֵשֶׂב רְצוֹנוֹ׃
stillatio‖ & :stultus filius suo patri *Contritiones*† .eius beneuolentia
13 הוֹן וְעֹשֶׁר נַחֲלַת אָבוֹת וּבַיִת וְהוֹן מֵאֲשֶׁת׃
hæreditas *copia*‡ & ,Domus .mulieris cõtentiones*cõtinuans
14 בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵיְהוָה אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת׃
.famesceet *fraudulẽta*‡anima & :soporem faciet cadere Pigredo
15 עַצְלָה תַּפִּיל תַּרְדֵּמָה וְנֶפֶשׁ רְמִיָּה תִּרְעָב׃
,vias suas *contemnens**:suã animã *custodiens*†,mandatũ *Custodiens*‡
16 שֹׁמֵר מִצְוָה שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ בּוֹזֵה דְרָכָיו יָמוּת׃
eius retributionẽ & :*tenuis misereſcens*‖,Domino *Mutuans*‡ .morietur
17 מַלְוֵה יְהוָה חוֹנֵן דָּל וגמלו [וּגְמֻלוֹ] יְשַׁלֶּם־לוֹ׃
ad & :spes est *quia** :tuum filium Castiga .ei reddet
18 יַסֵּר בִּנְךָ כִּי־יֵשׁ תִּקְוָה וְאֶל־הֲמִיתוֹ אַל־תִּשָּׂא נַפְשֶׁךָ׃
ferens† ira Magnus .tuam animam eleues ne *eius fremitum*‡
19 גְּדָל־חֵמָה נֶשָּׂא כִּי אִם־תַּצִּיל וְעוֹד תּוֹסֵף׃
.‡addes adhuc & ,‖eruēris si quia :*mulctam*
20 שְׁמַע עֵצָה וְקַבֵּל מוּסָר לְמַעַן תֶּחְכַּם בְּאַחֲרִיתֶךָ׃
consiliũ & :viri corde in‖cogitationes Multæ .tuo nouissimo in ‖sunt
21 רַבּוֹת מַחְשָׁבוֹת בְּלֵב־אִישׁ וַעֲצַת יְהוָה הִיא תָקוּם׃
:eius misericordia hominis Desiderium .*stabit*‡ ipsum ,Domini
22 תַּאֲוַת אָדָם חַסְדּוֹ וְטוֹב רָשׁ מֵאִישׁ כָּזָב׃
:vitas†ad Domini Timor .*mendacij viro præ* pauper *bonus**&
23 יִרְאַת יְהוָה לְחַיִּים וְשָׂבֵעַ יָלִין בַּל־יִפָּקֵד רָע׃
piger Abscondit .malo visitabitur non ,cõmorabitur satur &
24 טָמַן עָצֵל בְּצַלָּחַת גַּם־אֶל־פִּיהוּ לֹא יְשִׁיבֶנָּה׃
‡increpauerit‖&:efficietur astu° simplex & ,percusseris‖Derisorẽ
25 לֵץ תַּכֶּה פְתִי יַעְרִם וְהוֹכַח לְנָבוֹן יָבִין דָּעַת׃
fugabit ,*patrem Expilans*‡ .scientiam intelliget ,intelligentem
26 מְשַׁדֵּד־אָב יַבְרִיחַ מֵבִישׁ וּמַחְפִּיר בֵּן׃
.faciens erubescere & ,afficiens pudore filius ;matrem
27 חֲדַל־בְּנִי לִשְׁמֹעַ מוּסָר לְשָׁגוֹת מֵאִמְרֵי־דָעַת׃
impiorum os & ;iudicium deridebit *Beliahal*‡ Testis .scientiæ
28 עֵד בְּלִיַּעַל יָלִיץ מִשְׁפָּט וּפִי רְשָׁעִים יְבַלַּע־אָוֶן׃
percussiones &:iudicia deluſoribus sunt Parata .iniquitatẽ *deglutiet*‖
29 נָכוֹנוּ לַלֵּצִים שְׁפָטִים וּמַהֲלֻמוֹת לִגְוֵי כְסִילִים׃
.stultorum corpori

CAP. XX. כ

non ,eo in *errans*‖ omnis & :fechar *tumultuans*‡ ,vinum *Deiſor**
1 לָץ הַיָּיִן הֹמֶה שֵׁכָר וְכָל־שֹׁגֶה בּוֹ לֹא יֶחְכָּם׃
ei succensens†:regis terror ‡ leunculi tanquã Rugitus .erit sapiens
2 נַהַם כִּכְפִיר אֵימַת מֶלֶךְ מִתְעַבְרוֹ חוֹטֵא נַפְשׁוֹ׃
omnis & : lite à *considere*‖ viro ‡ Gloria .suam animam *peccans*
3 כָּבוֹד לָאִישׁ שֶׁבֶת מֵרִיב וְכָל־אֱוִיל יִתְגַּלָּע׃
postulabit ‡ :arabit non piger hiemem Propter .se miſcebit ſtultus
4 מֵחֹרֶף עָצֵל לֹא יַחֲרֹשׁ יִשְׁאַל בַּקָּצִיר וְאֵין׃
: viri corde in consilium *profunda Aquæ* .*non & ,messe in
5 מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֵב־אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֶנָּה׃
.illud hauriet *intelligentiæ viri* ‡ &
*Derisorem efficit
‡tumultuãtẽ efficit
‖qui oblectatur
‡est †qui irascitur
cum eo, peccat con
tra
‡est ‖quiescere
6 רַבִּים יִקְרָא אִישׁ חַסְדּוֹ וְאִישׁ אֱמוּנִים מִי יִמְצָא׃
eius filij † ,beati ;*iustus** ſua *integritate*‡in Ambulans† ?inueniet quis
7 מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק אַשְׁרֵי בָנָיו אַחֲרָיו׃
dispergens ‡ ;iudicij solium ſuper *sedens*‖ Rex .eum post
8 מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא־דִין מְזָרֶה בְּעֵינָיו כָּל־רָע׃
?meum cor Mundaui ,*dicet*‡ Quis .malum omne ſuis oculis in
9 מִי־יֹאמַר זִכִּיתִי לִבִּי טָהַרְתִּי מֵחַטָּאתִי׃
;*ephah & ephah* ,*lapis & Lapis** ?meo peccato à ſum mundus
10 אֶבֶן וָאֶבֶן אֵיפָה וְאֵיפָה תּוֹעֲבַת יְהוָה גַּם־שְׁנֵיהֶם׃
ſuis *ſtudiis* † in Etiam .*ipſa* ambo etiam ‡ Domini abominatio
11 גַּם בְּמַעֲלָלָיו יִתְנַכֶּר־נָעַר אִם־זַךְ וְאִם־יָשָׁר פָּעֳלוֹ׃
.eius opus‖ rectum vtrùm & ,mundum vtrùm ;puer cognoſcetur
12 אֹזֶן שֹׁמַעַת וְעֵין רֹאָה יְהוָה עָשָׂה גַּם־שְׁנֵיהֶם׃
:efficiaris pauper fortè ne,ſomnum diligas Ne .*ipſa ambo*‡
13 אַל־תֶּאֱהַב שֵׁנָה פֶּן־תִּוָּרֵשׁ פְּקַח עֵינֶיךָ שְׂבַע־לָחֶם׃
dicet ,*malũ ,*Malum .pane teipſum ſatuta ,tuos oculos aperi
14 רַע רַע יֹאמַר קֹנֶה וְהוֹלֵךְ לְהִתְהַלָּל אָז יִתְהַלָּל׃
multitudo &,aurum Eſt .ſe iactabit tunc *ſibi abiens*‡& :emptor
15 יֵשׁ זָהָב וְרָב־פְּנִינִים וּכְלִי יְקַר שְׂפָתֵי דָעַת׃
Tolle .ſcientiæ labia† precioſum vas ‖ & :margaritarum
16 לְקַח־בִּגְדוֹ כִּי־עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּם חֲבֹלֵהוּ׃
extraneis pro & : extraneo‡ fideiuſſit quia ,eius veſtimentum
17 עָרַב לְאִישׁ לֶחֶם שֶׁקֶר וְאַחַר יִמָּלֵא־פִיהוּ חָצָץ׃
:*firmabitur*‡ consilio in Cogitationes .calculo eius os implebitur
18 מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵצָה תָכִין וּבְעֵצָה חֲכוּן מִלְחָמָה׃
vadens‖ ,ſectetum *Reuelans*‡ .bellum fac *induſtriis in** &
19 גּוֹלֶה־סוֹד הוֹלֵךְ רָכִיל וּלְפֹתֶה שְׂפָתָיו לָא תִתְעָרָב׃
Maledicentis .te miſcebis non *ſuis labiis pellicienti*†& :*delator*
20 מְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעַךְ נֵרוֹ בְּאִישׁוֹן אֹפֶל׃
eius *nouiſſimum*‖& : principio in *feſtinans** Hæreditas .*tenebroſitatis*
21 נַחֲלָה מְבֻהֶלֶת בָּרִאשׁוֹנָה וְאַחֲרִיתָהּ לֹא תְבֹרָךְ׃
expecta : malum Reddam ,dicas Ne .*benedicetur** non
22 אַל־תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה־רָע קַוֵּה לַיהוָה וְיֹשַׁע לָךְ׃
lapis† Domini Abominatio .te faciet ſaluum &,Dominvm
23 תּוֹעֲבַת יְהוָה אֶבֶן וְאֶבֶן וּמֹאזְנֵי מִרְמָה לֹא־טוֹב׃
greſſus Domino à .*bonum non doli bilances &* : *lapis &*
24 מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי־גָבֶר וְאָדָם מָה־יָּבִין דַּרְכּוֹ׃
hominis‡ Laqueus ?ſuam viam intelliget quomodo homo & :‖viri
25 מוֹקֵשׁ אָדָם יְלַע קֹדֶשׁ וְאַחַר נְדָרִים לְבַקֵּר׃
.inquirere vota poſt & :*ſanctitatem* devorabit
26 מְזָרֶה רְשָׁעִים מֶלֶךְ חָכָם וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אוֹפָן׃
omnia *inueſtigans*† ;hominis *mens* ‡ Domini Lucerna .rotam
27 נֵר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי־בָטֶן׃
:regem cuſtodient veritas & Miſericordia .ventris *penetralia*‡
28 חֶסֶד וֶאֱמֶת יִצְּרוּ־מֶלֶךְ וְסָעַד בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ׃
iuuenum Gloria .ſuum ſolium miſericordia *in* fulcit &
29 תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה׃
vulneris Liuores .canicies ,ſenum decor & ;eorum fortitudo
30 חַבְרֻת פֶּצַע תְּמָרֵק בְּרָע וּמַכּוֹת חַדְרֵי־בָטֶן׃
.ventris interioribus‖ plagæ & :‡malo in *deterſio** ‖

omne *ſuper*‖ :Domini manu in regis cor ‡ ,aquarum *Pelagi**
1 פַּלְגֵי־מַיִם לֵב־מֶלֶךְ בְּיַד־יְהוָה עַל־כָּל־אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יַטֶּנּוּ׃
†recta viri via Omnis .illud inclinabit ,voluerit quod
2 כָּל־דֶּרֶךְ אִישׁ יָשָׁר בְּעֵינָיו וְתֹכֵן לִבּוֹת יְהוָה׃
Dominvs corda *ponderans*† & : eius oculis in
Domino electum ‖ :iudicium & ,iuſtitiam Facere
3 עֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לַיהוָה מִזָּבַח׃
*nouale** : cordis latitudo & ,oculorum Exaltatio .*ſacrificio præ*‡
4 רוּם עֵינַיִם וּרְחַב־לֵב נֵר רְשָׁעִים חַטָּאת׃
:ſu pabundantiã ad‖verè ſoliciti† Cogitationes .‖peccatum,impiorũ
5 מַחְשְׁבוֹת חָרוּץ אַךְ־לְמוֹתֶר וְכָל־אָץ אַךְ־לְמַחְסוֹר׃
.defectum ad verè *feſtinus** ‡ omnis &

*Vt riuuli ‡est
‖ad
†est
‡ponderat
‖magis est
‡quàm ſacrificium.
*cogitatio
‖ſent.
‡viti ‖tendunt
‡qui eſt præceps
tendit

via in :canicies ‡ gloriæ *Diadema** .malum perfecit ſuis labiis *Corona ‡eſt

וְשִׁפְתָיו כִּלְּתָה רָעָה׃ עֲטֶרֶת חָפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ רֹעַ׃

31 *dominans & ;ſonti præ natibus longus Bonus ‡ .inuenietur iuſtitiæ ‡Melior eſt tardus

צְדָקָה תִּמָּצֵא׃ טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר וּמֹשֵׁל

32 :ſors proiicitur ſinum In .vrbem *capiente præ ;ſuum ſpiritū in* ad iram, quàm for-

בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר׃ בְּחֵיק יוּטַל אֶת־הַגּוֹרָל

33 .eius iudicium omne ‡ DOMINO à & ‡eſt tis; & qui domina-

וּמֵיְהוָה כָּל־מִשְׁפָּטוֹ׃ tur ſpiritui ſuo, quā is qui capit

CAP. XVII. יז

plena *domo præ** ;ea in *tranquillitas* ‡ & ,ſicca buccella *Bona* † †Melior eſt ‡pax

טוֹב פַּת חֲרֵבָה וְשַׁלְוָה־בָהּ מִבַּיִת מָלֵא *quàm domus

1 *filium in* ‡ dominabitur intelligens Seruus .iurgij victimis

זִבְחֵי־רִיב׃ עֶבֶד מַשְׂכִּיל יִמְשׁוֹל בְּבֵן־ zוְשָׁלָה רוּבz בּוּשׁ

2 .hæreditatem diuidet *fratrum medio in & ;confundentem* ‡filio ſtulto pudore

מֵבִישׁ וּבְתוֹךְ אַחִים יַחֲלֹק נַחֲלָה׃ afficienti patrem

corda *probans &* ; *auro* ‡ caminus & ,*argento** Conflatorium† ſuū; & inter fratres

3 מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וּבֹחֵן לִבּוֹת †Sicut

falſitas :*iniquitatis labio ſuper attendens* ‡ Malus .DOMINVS *argentum,*

4 יְהוָה׃ מֵרַע מַקְשִׁיב עַל־שִׂפַת־אָוֶן שֶׁקֶר aurum; ſic probat

affecit probris ,*paupere Subſannans* .*prauitatum lingua ſuper auſcultans* ‡attendit ſermoni

מֵזִין עַל־לְשׁוֹן הַוּוֹת׃ לַעַג לָרֵשׁ חֵרֵף iniquo: mendax

5 .impunis erit non ,*contritione in lætans* ‡ :eius factorem auſcultat linguam

עֹשֵׂהוּ שָׂמֵחַ לְאֵיד לֹא יִנָּקֶה׃ prauam. Qui ſub-

filiorum gloria & : filiorum filij ſenum *Diadema* ‡ ſannat

עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים רֹעַ אָזֶן הָוָה

6 *quia etiam :dignitatis labium ſtulto decorum** Non .eorum patres ‡qui lætatur

אֲבוֹתָם׃ לֹא־נָאוָה לְנָבָל שְׂפַת יֶתֶר אַף כִּי־ ‡Corona

7 oculis in munus *gratiæ* ‖ Lapis† ;*falſitatis labium* ‡ liberali * eſt decora ſtulto

לִנְדִיב שִׂפַת־שָׁקֶר׃ אֶבֶן־חֵן הַשֹּׁחַד בְּעֵינֵי lingua excellens:

8 .*aget prudenter ,reſpexerit quod omne** ad :eius *patronis* quanto magis

בְּעָלָיו אֶל־כָּל־אֲשֶׁר יִפְנֶה יַשְׂכִּיל׃ ‡non eſt decora

ſeparans ,verbo in iterans & †;amorem *quærens, præuaricationē Tegens* lingua mendax?

9 †Vt ‡gratioſus &

מְכַסֶּה פֶּשַׁע מְבַקֵּשׁ אַהֲבָה וְשֹׁנֶה בְּדָבָר מַפְרִיד חֵנֶן

10 ſtultum percutere *præ ;intelligentē in* † increpatio *Deſcendet* .*ducem* ‡domini

אַלּוּף׃ תֵּחַת גְּעָרָה בְמֵבִין מַהֲכוֹת בְּכְסִיל *omnem locum ad

crudelis nuncius & : ‡malum quæret *rebellio** Profectò .centies quem ſe verterit,

11 מֵאָה׃ אַךְ מְרִי יְבַקֶּשׁ־רָע וּמַלְאָךְ אַכְזָרִי qui muneratribuit,

ſtultum *non & ;rorum in orbatū vrſum* † Occurrere .eum *in* ‡ mittetur proſperabitur. Qui

יְשֻׁלַּח־בּוֹ׃ פָּגוֹשׁ דֹּב שַׁכּוּל בְּאִישׁ וְאַל־כְּסִיל tegit præuaricatio-

12 recedet non :*bono* pro *malum* Reddens .ſua ſtultitia in nes cuiuſpiā, quæ-

בְּאִוַּלְתּוֹ׃ מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא־תָמוּשׁ rit eius

13 ;*contentionis* ‡ principium ,*aquas Aperiens* ‡ .eius domo de malū †qui verò impro-

רָעָה מְבֵיתוֹ׃ פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן rat aliquid, diuidit

14 .*dimitte ,lis miſceatur antequam &** duces. Magis pro-

וְלִפְנֵי הִתְגַּלַּע הָרִיב נְטֹשׁ׃ deſt ‡vna intelli-

abominatio ;*iuſtum* faciens *iniquum* & ,*impium* Iuſtificans genti, quàm

15 מַצְדִּיק רָשָׁע וּמַרְשִׁיעַ צַדִּיק תּוֹעֲבַת ‡נָחַת רוּחַ fרוּשׁ dדוֹב lשׁוּב

manu in pretium *hoc* ‡ quid Vt .ipſi ambo etiam † DOMINI ‡contra ʒVrſo or-

16 יְהוָה גַּם־שְׁנֵיהֶם׃ לָמָּה־זֶּה מְחִיר בְּיַד־ bato melius eſt vi-

tempore omni *In* ?† non cor &, ſapientiam *acquirendum ad* ‡ ſtulti ro; quàm ſtulto

17 כְּסִיל לִקְנוֹת חָכְמָה וְלֵב־אָיִן׃ בְּכָל־עֵת mחמוש קרי

.*naſcetur** anguſtiam *ad* † frater & :amicus *diligens* ‡ ‡Qui aperit aquā,

אֹהֵב רֵעַ וְאָח לָצָרָה יִוָּלֵד׃ leſt

ſponſionem ſpondens :*volam percutiens** corde *carens* ‡ Homo *eam.

18 אָדָם חֲסַר־לֵב תּוֹקֵעַ כַּף עֹרֵב עָרְבָה

litem *diligens* † ,*præuaricationem Diligens* .*ſui amici facies ad* ‖

19 לִפְנֵי רֵעֵהוּ׃ אֹהֵב פֶּשַׁע אֹהֵב מַצָּה †Vt ‡eſt ei?

non corde Peruerſus .*contritionem quærens* ‡ ,ſuū oſtium *eleuans* ‡ mCנָה nרָעָה

20 מַגְבִּיהַּ פִּתְחוֹ מְבַקֵּשׁ־שֶׁבֶר׃ עִקֵּשׁ־לֵב לֹא ‡diligit †propter

.malum in cadet ,ſua lingua in ſe *vertens** &: bonum inueniet *naſcitur remo-

יִמְצָא־טוֹב וְנֹהֵפֶךְ בִּלְשׁוֹנוֹ pיִפֹּל בְּרָעָה׃ uendam. ‡deficiens

.ſtulti pater lætabitur non & :*ſibi* ‡triſtitiam ad, ſtultum *Generans* ‡ *percutit manum

21 יוֹלֵד כְּסִיל qלְהוֹגֶה לוֹ וְלֹא יִשְׂמַח אֲבִי נָבָל׃ כָּף

exſiccabit *contritus* ‡ ſpiritus & :medicina* benefaciet lætum Cor ‖coram amico ſuo.

22 לֵב שָׂמֵחַ יֵיטַב גֵּהָה וְרוּחַ נְכֵאָה תְיַבֶּשׁ־ Diligit †qui diligit

ſemitas peruertendū ad ;*capiet impius* ſinu *è Munus* .os ‖ ‡qui eleuat

23 גָּרֶם׃ שֹׁחַד מֵחֵק רָשָׁע יִקַּח ‡לְהַטּוֹת אָרְחוֹת ‡quærit

‡ ſtulti oculi & :*ſapientia intelligentis faciebus Cum** .iudicij

24 מִשְׁפָּט׃ אֵת־פְּנֵי מֵבִין חָכְמָה וְעֵינֵי כְסִיל *qui verterit

amaritudo & ;*ſtultus* filius *ſuo* patri † Ira .terræ extremo in ‡eſt

25 בִּקְצֵה־אָרֶץ׃ כַּעַס לְאָבִיו בֵּן כְּסִיל וּמָרַר לָהּ׃ נָבָה

percutere :*bonum* ‡ non ,*iuſtum multare* ‖ Etiam .ſuæ genitrici ‡condemnare ‡eſt

26 לְיוֹלַדְתּוֹ׃ גַּם עָנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא־טוֹב לְהַכּוֹת *principes propter

‡ rectitudinem *ſuper magnificos** ‡non eſt bonum.

נְדִיבִים עַל־יֹשֶׁר׃

CAP. XVIII. יח

.ſe miſcebit *exiſtentia* ‖omni in ;*ſeparatus** quæret* *deſiderium* Ad* †Secundum ‖ſuum

לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד בְּכָל־תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע׃ ‡ſapientiam, qui ſe

1 .eius cor *ſe manifeſtādo in quin ;intelligentia in* ‡ ſtultus volet Non ab aliis diuidit;

לֹא־יַחְפֹּץ כְּסִיל בְּהָבִין כִּי אִם־בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ׃ ‖ſapientia

2 *ignominia** cum & :contemptus etiam venit ,*impium veniendo In* † ‡intelligentiā; niſi

בְּבוֹא רָשָׁע בָּא גַם־בּוּז וְעִם־קָלוֹן חֶרְפָּה׃ vt manifeſtetur

3 *ſcaturiens* †torrens ‖ :viri oris verba ‡ profundæ Aquæ ‡ .opprobrium † Quando venit

מַיִם עֲמֻקִּים דִּבְרֵי פִי־אִישׁ נַחַל נֹבֵעַ impius,

4 :*bonum* † non , impij *facies* ‡ Accipere .ſapientiæ vena *viro ignominioſo

מְקוֹר חָכְמָה׃ שְׂאֵת פְּנֵי־רָשָׁע לֹא־טוֹב venit ‡Vt ‡ſunt

venient ſtulti *Labia** .iudicio in iuſtum *peruertendum ad* ‡ ‖vt †redundans eſt

לְהַטּוֹת צַדִּיק בַּמִּשְׁפָּט׃ שִׂפְתֵי כְסִיל יָבֹאוּ ‡perſonam †eſt

6 contritio † ſtulti Os .vocabit percuſſiones ad eius os & :*litē in* ‡

לְמַהֲלֻמוֹת נַפְשׁוֹ׃ פִּי כְסִיל מְחִתָּה־ ‡nec declinare fa-

7 ‡ſuſurratoris Verba .ſuæ animæ laqueus eius labia & : ſibi cere

לוֹ שְׂפָתָיו מוֹקֵשׁ נַפְשׁוֹ׃ דִּבְרֵי נִרְגָּן *Verba

8 *ſe remittens* ‖ Etiam .ventris *penetralia deſcendēt** ipſa & :*lenientia* † vt ‡cum lite: †erit

וְהֵמָּה יֹרְדוּ חַדְרֵי־בָטֶן׃ גַּם מְתַלַּהֲמִים

9 *fortitudinis* ‡ Turris ‖ .*corrumpenti patrono ipſe* ‡ frater : ſuo opere in *ſunt

בְּמַלְאַכְתּוֹ אָח הוּא לְבַעַל מַשְׁחִית׃ מִגְדַּל־עֹז †vulnera:

10 .exaltabitur & ,*iuſtus* curret *ipſam in** :DOMINI nomen *deſcendunt ad

שֵׁם יְהוָה בּוֹ־יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב׃ interiora

eleuatus murus ſicut & ;eius *fortitudinis vrbs* †diuitis *Abundantia* ‡ ‖qui remiſſus eſt

11 ‡eſt viro diſſipanti

הוֹן עָשִׁיר קִרְיַת עֻזּוֹ וּכְחוֹמָה נִשְׂגָּבָה quidpiam.

:viri cor eleuabitur contritionem Ante .eius imaginatione in ‖Vt ‡fortis

12 בְּמִשְׂכָּתוֹ׃ לִפְנֵי־שֶׁבֶר יִגְבַּהּ לֵב־אִישׁ *ad

‡audiat antequam verbum *Reddens* .*manſuetudo* ‖ gloriam ante &

וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנָוָה׃ מֵשִׁיב דָּבָר בְּטֶרֶם יִשְׁמָע

13 :eius iu firmitatē ſufferet viri Spiritus .pudor & ,*ei ipſa* ‡ ſtultitia

אִוֶּלֶת הִיא־לוֹ וּכְלִמָּה׃ רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ

14 :ſcientiā acquiret intelligens Cor .*eum* feret quis, *contritū* †ſpiritū &

וְרוּחַ נְכֵאָה מִי יִשָּׂאֶנָּה׃ לֵב נָבוֹן יִקְנֶה־דָּעַת

15 faciet dilatare hominis Donum .ſcientiam quæret ſapientū auris &

וְאֹזֶן חֲכָמִים תְּבַקֶּשׁ־דָּעַת׃ מַתַּן אָדָם יַרְחִיב

16 ;ſua *lite* ‡ in * primus Iuſtus .eum ducet magnates ante & : ‖ei

לוֹ וְלִפְנֵי גְדֹלִים mיַנְחֶנּוּ׃ צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ

17 faciet ceſſare *Contentiones** .eum inueſtigabit & ,eius *ſocius* ‡ veniet &

וּבָא רֵעֵהוּ וַחֲקָרוֹ׃ מְדָנִים יַשְׁבִּית

18 ciuitate *præ rebellans* † Frater .diuidet *fortes* ‡ inter & : *ſors*

חַגּוֹרָל וּבֵין עֲצוּמִים יַפְרִיד׃ אָח נִפְשָׁע מִקִּרְיַת־

19 viri oris fructu De .palatij vectis ſicut *contentiones* ‡ & :*forti*

עֹז וּמְדוֹנִים כְּבְרִיחַ אַרְמוֹן׃ מִפְּרִי פִי־אִישׁ

20 .ſaturabitur ſuorum labiorum prouentu ‖ :eius venter ſatiabitur

תִּשְׂבַּע בִּטְנוֹ תְּבוּאַת שְׂפָתָיו יִשְׂבָּע׃

.ei* fructū comedet eā *diligē* ‡* & ;linguæ manu in *vitæ** & Mors

21 מָוֶת וְחַיִּים בְּיַד־לָשׁוֹן וְאֹהֲבֶיהָ יֹאכַל פִּרְיָהּ׃

beneuolentiam educet & :*bonum* inuenit ,† vxorem inuenit ‡

22 מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֵק רָצוֹן

diues & : pauper loquetur deprecationibus ‖ .DOMINO à

מֵיְהוָה׃ תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר־רָשׁ וְעָשִׁיר

23 .*fortia* † reſpondebit eſt & *ſe præſtandū ſociabilē ad amicorum* ‖ Vir

יַעֲנֶה עַזּוֹת׃ אִישׁ רֵעִים לְהִתְרוֹעֵעַ וְיֵשׁ

.*fratre præ adhærens amans* ‡

אֹהֵב דָּבֵק מֵאָח׃

CAP. XIX. יט

†Melior eſt ,*ſuis labiis peruerſo præ* ‖:*ſua integritate* ‡ in *ambulans** pauper *Bonum* † *qui ambulat

טוֹב רָשׁ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ מְעַקֵּשׁ שְׂפָתָיו ‡perfectione

1 :bonum ‡ non animæ ſcientia abſque Etiam .ſtultus *ipſe* ‖ ‖quàm peruerſus

וְגַם בְּלֹא־דַעַת נֶפֶשׁ לֹא־טוֹב׃ רָשׁ וְעֹקֵשׁ יָדַיִם ‖qui eſt ‡eſt

2 :eius viā peruertet hominis Stultitia .*peccans* ‡ pedibus in teſtinus & ‡peccat.

וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא׃ אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ ‡contra †iraſcetur

3 amicos *addet Copia** .eius cor *ſæuiet* † DOMINVM *ſuper* ‡ & *Opes addent

עַל־יְהוָה יִזְעַף לִבּוֹ׃ הוֹן יֹסִיף רֵעִים

4 *falſitatum* ‖ Teſtis .ſeparabitur ſuo amico ab *tenuis* ‡ & : multos ‡pauper

עֵד שְׁקָרִים לֹא יִנָּקֶה וְיָפִיחַ כְּזָבִים לֹא יִמָּלֵט׃ ‖mendax

5 .euadet non ,mendacia *efflabit** & :impunis erit non *qui loquitur

CAP. XVI. ו

‡sunt præparationes
‡est
*sed qui ponderat
†est

זֲבַח[c] גֶּבֶל[d] כֹּזֵן[c]

†quem adducet

‡mox mox
‡impunis

‡redimetur

אֲמֵן[g]רָצָה[f]

‡declinatur
*Cùm placuerint Domino viæ
‡pacabit‡Melius est †cum
‡quàm multitudo frugum

רַבַּב[i]כּוֹן[h]

*disponet ‡est in
*præuaricatur

פֶּה

†omnia pondera crumenæ.

‡est

עֲשָׂה[l]

‡erit in homine habente
†iusta:
*est vt nuncius

יֶחַם[m]

‡placabit
‡Cùm illuxerit facies
*erit vita:
‡erit veluti
†multò melius quã acquirere aurum preciosum:

קָנָה סָלַל[p]רוֹעַ[n]

‡multò melius est quàm acquirere argentum electum.
‡est *custodit
‡qui custodit

†est

גָּאָה עָנָה[r]

‡Melius est ‡humilibus; quàm ‡spolia עניים קרי †rem,
‡beatus erit. Sapiens

‡vitæ est

*domini sui:
‡est.

יָסַר[s]

†intelliget

‡Vt ‡sunt dulcia: dulcedo ‡sanitas corpori.
†coram viro:

‡incuruauit se ei

‡impius fodit

פָּרַשׂ[t]

†est †volubilis
*litem: שפהו קרי
‡diuidit duces.
‡iniquus
‡amicum
*per viam non bonam.

†Claudit

לְאָדָם מַעַרְכֵי־לֵב וּמֵיְהוָה מַעֲנֵה לָשׁוֹן׃ 1
†Domino à & :cordis *dispositiones*‡ Hominis .linguæ responsio

כָּל־דַּרְכֵי־אִישׁ זַךְ[c] בְּעֵינָיו וְתֹכֵן רוּחוֹת 2
†spiritus *ponderans &** :suis oculis in mundæ viri viæ Omnes

גֹּל[d] אֶל־יְהוָה מַעֲשֶׂיךָ[e] וְיוּכְנוּ 3
firmabũtur & :tua opera Dominvm ad Volue .Dominvs

כָּל־פְּעַל יְהוָה לַמַּעֲנֵהוּ 4
:se propter Dominvs est operatus Omnia .tuæ cogitationes

כָּל־גְּבַהּ־לֵב יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה׃ 5
timore in & :iniquitas *expiabitur*‡ veritate &, misericordia In

בְּחֶסֶד[f] וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֹן וּבְיִרְאַת 6
etiam ;viri *vias* Dominvm *volendo* In* .malo à *recedere* ‡Domini

בִּרְצוֹת יְהוָה דַּרְכֵי־אִישׁ גַּם־[g] 7
iustitia *in*† parum *Bonum*‡ .eo cum *pacificabit*‡ eius inimicos

טוֹב מְעַט בְּצֶדֶק מֵהֳבוּאוֹת רַבּוֹת בְּלֹא מִשְׁפָּט׃ 8
cogitabit hominis Cor .iudicio absque *prouentuum multitudine* præ

לֵב אָדָם יְחַשֵּׁב דַּרְכּוֹ וַיהוָה כּוֹנֵן צְעָדָו׃ 9
super‡ Diuinatio .eius gressum *parabit**Dominvs & :suã viam

קְסָמִים עַל־שִׂפְתֵי מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמְעָל־פִּיו׃ 10
.eius os *præuaricabitur** non iudicio in :regis labiis

פֶּלֶס וּמֹאזְנֵי מִשְׁפָּט לַיהוָה מַעֲשֵׂהוּ כָּל־ 11
quia :impietatem facere‡ regum Abominatio .*mas*supij *lapides*

תּוֹעֲבַת מְלָכִים עֲשׂוֹת רֶשַׁע כִּי 12
labia ‡ regum Beneuolentia .*solium* firmabitur iustitia in

בְּצֶדֶק יְכוֹן כִּסֵּא׃ רְצוֹן מְלָכִים שִׂפְתֵי־ 13
*legati** regis Ira .diliget recta loquentem & :*iustitiæ*†

חֶמֶת־מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי־[m] צֶדֶק וְדֹבֵר יְשָׁרִים יֶאֱהָב׃ 14
regis *facierum luce In*‡ .illam *expiabit*‡ sapiens vir & :mortis

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וְרִצוֹנוֹ כְּעַב מַלְקוֹשׁ׃ 15
.pluuiæ serotinæ nubes *vt* ‡ eius beneuolentia & :*vitæ** acquirere &:*puro auro præ bonum quàm* † sapientiam Acquirere

קְנֵה־חָכְמָה מַה־טּוֹב מֵחָרוּץ[n] וּקְנוֹת 16
.*argento præ electum*‡ intelligentiam

בִּינָה נִבְחָר מִכָּסֶף׃
,suam animam *cuſtodiens** :malo à declinare† rectorum via *Strata*

מְסִלַּת יְשָׁרִים סוּר[p] מֵרָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ 17
.suam viam *seruans* ‡

נֹצֵר דַּרְכּוֹ׃ וגו׳
.spiritus elatio ruinam ante &:superbia† contritionem Ante

לִפְנֵי־שֶׁבֶר גָּאוֹן[q] וְלִפְנֵי כְּשָׁלוֹן גְּבַהּ רוּחַ׃ 18
cum *spolium*‡diuidere *præ* ;*mansuetis*‡ cum spiritu humiliari *Bonum*‡

טוֹב שְׁפַל־רוּחַ[r] אֶת־עֲנָיִים מֵחַלֵּק שָׁלָל אֶת־ 19
confidens & :bonũ inueniet ,*verbum super*† Intelligens .superbis

גֵּאִים׃ מַשְׂכִּיל עַל־דָּבָר יִמְצָא־טּוֹב וּבוֹטֵחַ 20
:intelligens vocabitur corde *Sapienti* .*eius beatitudines*†, Domino in

בַּיהוָה אַשְׁרָיו׃ לַחְכַם־לֵב יִקָּרֵא נָבוֹן 21
intelligentia *vitarum*‡Vena .doctrinam addet labiorũ dulcedo &

וּמָתֹק שְׂפָתַיִם יוֹסִיף לֶקַח׃ מְקוֹר חַיִּים שֵׂכֶל 22
sapientis Cor .‡ stultitia stultorum eruditio & : *ea præditi** .doctrinam addet suis labiis *super* & ;suum os *prudens reddet*†

בְּעָלָיו[s] מוּסַר אִוֶּלֶת׃ לֵב חָכָם 23
medela‡& ,animæ *dulcis* :*iucunditatis*‡ eloquia ‡ mellis Fauus*

יַשְׂכִּיל עַל־פִּיהוּ וְעַל־שְׂפָתָיו יוֹסִיף לֶקַח׃
†צוּף־דְּבַשׁ אִמְרֵי־נֹעַם מָתוֹק לַנֶּפֶשׁ וּמַרְפֵּא 24
eius nouissimum & :viri *facies* ad † recta via Est .*ossi*

לְעַצְמוֹת׃ יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי־אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ 25
se inflexit‖ quia ;sibi laborauit laborantis Anima .mortis viæ

דַּרְכֵי־מָוֶת׃ נֶפֶשׁ עָמֵל עָמְלָה לּוֹ כִּי־אָכַף 26
super & :malum *fodiens* *Beliahal*‡ Vir .suum os *eum super*

עָלָיו[t] פִּיהוּ׃ אִישׁ בְּלִיַּעַל כֹּרֶה רָעָה וְעַל־ 27
:*contentionẽ** mittet *peruersitatum*† Vir .ardens ignis vt‡ suis labiis

שְׂפָתָיו כְּאֵשׁ צָרֶבֶת׃ אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן 28
: suũ *socium*‡ seducet *violentiæ*‖ Vir .*ducem diuidens* ‡ ſuſurrator &

וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף׃ אִישׁ חָמָס יְפַתֶּה רֵעֵהוּ 29
.*bona non via in** eum ambulare faciet &

וְהוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ לֹא־טוֹב׃
annuens : peruersitates cogitandum ad ſuos oculos *Claudens*†

עֹצֵה עֵינָיו לַחְשֹׁב תַּהְפֻּכוֹת קֹרֵץ 30

:*vitarũ** lignum‡ linguæ *Remissio*† .bonos & ,malos *speculantes*‡ ‡contemplantur

צְפוּרַת רָעִים וְטוֹבִים׃ מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ[t] חַיִּים 4
respuet‡ Stultus .spiritu in contritio †ea in peruersitas &

וְסֶלֶף בָּהּ שֶׁבֶר בְּרוּחַ׃ אֱוִיל יִנָּאֵץ 5
.astutus efficietur ,increpationem *custodiens* &†:sui partis correctionẽ

מוּסַר אָבִיו וְשֹׁמֵר[g] תּוֹכַחַת[h] יַעְרִם׃
.conturbatur impij *prouentu*‡ in & :*multa fortitudo*‡ iusti Domo‡

בֵּית צַדִּיק חֹסֶן רָב וּבִתְבוּאַת רָשָׁע נֶעְכָּרֶת׃ 6
.*sic** non stultorum cor & :scientiã †pargẽt sapientum Labia

שִׂפְתֵי חֲכָמִים יְזָרוּ דָעַת וְלֵב כְּסִילִים לֹא־כֵן׃ 7
rectorum oratio & :Domini abominatio‡impiorũ Sacrificium

זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֲבַת יְהוָה[k] וּתְפִלַּת יְשָׁרִים 8
sequentem & : impij via† Domini Abominatio .eius voluntas

רְצוֹנוֹ׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה דֶּרֶךְ רָשָׁע וּמְרַדֵּף 9
odiens : ‡ semitam relinquenti *mala Conceptio*‡ .diliget ,iustitiam

צְדָקָה יֶאֱהָב׃ מוּסָר רָע לְעֹזֵב אֹרַח שׂוֹנֵא 10
:Domino coram*perditio & ,Infernus .morietur,increpationẽ

תּוֹכַחַת יָמוּת׃ שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן נֶגֶד יְהוָה 11
illusor amabit Non :hominum filiorũm corda *quia etiam*† ‡quanto magis

אַף כִּי־לִבּוֹת בְּנֵי־אָדָם׃ לֹא־יֶאֱהַב לֵץ[l] לוּץ
boníficabit‡ lætum Cor .ibit non sapientes ad :se increpantem †decorabit faciem:

חוֹכֵחַ לְוֹ אֶל־חֲכָמִים לֹא יֵלֵךְ׃ לֵב שָׂמֵחַ יֵיטִב 13
.*confractus* ‖spiritus cordis *dolore in** & : *facies* * propterdolorem

פָּנִים וּבְעִצְבַת־לֵב רוּחַ נְכֵאָה׃ פֶּה[m]עָנָה
pascetur stultorum os & :scientiam quæret intelligens Cor ‖vel pueri verbis stultitiæ.

לֵב נָבוֹן יְבַקֶּשׁ־דָּעַת[m] וּפִי כְסִילִים יִרְעֶה 14
conuiuium‡ corde *bonus** & :mali *afflicti*† dies Omnes .*stultitia*‖ †pauperis

כָּל־יְמֵי עָנִי[n] רָעִים וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה 15
thesauro præ‡ ;Dominı timore *in*‖ parum *Bonum* .*iuge* *iucundus

אוֹלֶת׃ טוֹב־מְעַט בְּיִרְאַת יְהוָה מֵאוֹצָר 16
dilectio & * ,oleris *viaticum Bonum*† .eo in *tumultus* & ,*multo* ‡est ac si esset in cõ uiuio iugi. Melius est ‖cum

רַב וּמְהוּמָה בּוֹ׃ טוֹב אֲרֻחַת יָרָק וְאַהֲבָה 17
excandescentia† Vir .eo in‡ odium & ,*saginato bouepræ* ;*ibi*‖ ‡quàm thesaurus magnus, & contritio est

שָׁם מִשּׁוֹר אָבוּס וְשִׂנְאָה־בּוֹ׃ אִישׁ חֵמָה[o] 18
.*litem*‡ faciet quiescere *naribus longus* & : *contentionem excitabit* †Melius est conuiuium *vbi

יְגָרֶה מָדוֹן וְאֶרֶךְ אַפַּיִם יַשְׁקִיט רִיב׃ 19
.*strata*† rectorum semita & :*spina* *sepes velut* ‡ pigri Via ‖sit; quàm bos qui diu fui tin præsepio, in quo ‡sit.

דֶּרֶךְ עָצֵל[p] כִּמְשֻׂכַת חָדֶק וְאֹרַח יְשָׁרִים סְלֻלָה׃ 20
despiciens‖ homo stultus & : patrem lætificabit sapiens Filius †iracũdus miscebit lites : & tardus ad iram ‡lites.

בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּכְסִיל אָדָם בּוֹזֶה רוֹב־שׁוּחַ[p]
intelligentia† vir & :corde *carenti* ‡ lætitia * Stultitia .suam matrẽ ‡videtur sibi aesi esset septa spinis:

אִמּוֹ׃ אִוֶּלֶת שִׂמְחָה לַחֲסַר־לֵב וְאִישׁ תְּבוּנָה[q] 21
;secreto *non in*† cogitationes *Infringere* .*ambulando*‡seipsum diriget †plana est.

יְיַשֶּׁר־לָכֶת׃ חָפֵר מַחְשָׁבוֹת בְּאֵין סוֹד 22
.*stabit*‖ consiliariorum multitudine *in* & ‖despicit

וּבְרֹב יוֹעֲצִים תָּקוּם׃
suo tẽpore in*verbũ & † :sui oris respõsione in viro ‡ Lætitia *est ‖deficienti

שִׂמְחָה לָאִישׁ בְּמַעֲנֵה־פִּיו וְדָבָר בְּעִתּוֹ 23
*pro** :intelligentem *supra vitarum*‖ Via .bonum *quàm* ‡ †intelligens

מַה־טּוֹב׃ אֹרַח חַיִּים לְמַעְלָה לְמַשְׂכִּיל לְמַעַן[l] לוּץ
demolietur superborum Domum .inferiori inferno ab *declinare* ‡decorabit faciem:

סוּר מְשָׁאוֹל[r] מָּטָּה׃ בֵּית גֵּאִים[r] יְסַח 25
*Domini Abominatio .viduæ terminum statuet & :Dominvs *propterdolorem ‖erit tristis.

יְהוָה וְיַצֵּב גְּבוּל אַלְמָנָה׃ תּוֹעֲבַת יְהוָה 26
.*iucunditatis*† eloquia ‡ munda & : mali ‖ cogitationes פֶּה[n]עָנָה

מַחְשְׁבוֹת רָע וְטֹהֲרִים אִמְרֵי־נֹעַם׃ ופי קרי
,dona *habens odio &:concupiscentiam appetens**‡suam domũ *Turbans* ‖verbis stultitiæ.

עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא[x] מַתָּנָה 27
os & :respondendum *ad* ‡ meditabitur iusti Cor .viuet †pauperis

יִחְיֶה׃ לֵב צַדִּיק יֶהְגֶּה[y] לַעֲנוֹת וּפִי 28
:impiis ab Dominvs†Longinquus .mala *eructabit*‡impiorum *iucundus

רְשָׁעִים יַבִּיעַ רָעוֹת׃ רָחוֹק יְהוָה מֵרְשָׁעִים 29
:cor lætificabit oculorum Lux .audiet iustorum orationẽ & ‡est ac si esset in cõ uiuio iugi. Melius est ‖cum

וּתְפִלַּת צַדִּיקִים יִשְׁמָע׃ מְאוֹר־עֵינַיִם יְשַׂמַּח־לֵב[z] 30
increpationẽ *audiens* ‖ Auris .es‡ impinguabit bona *auditio* * ‡quàm thesaurus magnus, & contritio est

שְׁמוּעָה טוֹבָה תַּדְשֵׁן־עָצֶם׃ אֹזֶן שֹׁמַעַת[a] תּוֹכַחַת 31
.commorabitur sapientum *interiori in* ;*vitarum*† †Melius est conuiuium *vbi

חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים[b] תָּלִין׃
,increpationem *audiens* &† :suã animã *pernens eruditionẽ* Negligens‖ ‖sit; quàm bos qui diu fui tin præsepio, in quo ‡sit.

פּוֹרֵעַ מוּסָר מוֹאֵס נַפְשׁוֹ וְשׁוֹמֵעַ תּוֹכַחַת 32
ante & :sapientiæ eruditio Dominı Timor .cor *possidens*‡ †iracũdus miscebit lites : & tardus ad iram ‡lites.

קוֹנֶה לֵב׃ יִרְאַת יְהוָה מוּסַר חָכְמָה וְלִפְנֵי 33
.*modestia* * gloriam רוֹב־שׁוּחַ[p]
*humilitas.

כָּבוֹד עֲנָוָה׃

CAP. XIII. יג

audiuit ‡ non delusor & : patris eruditionem ‡ sapiens Filius

1 בֵּן חָכָם † מוּסַר c אָב וְלֵץ לֹא־שָׁמַע
anima* & :bonum †comedet viri oris fructu De .increpationem

2 גְּעָרָה : † מִפְּרִי פִי־אִישׁ יֹאכַל טוֹב וְנֶפֶשׁ
:suã animam *seruans* ‡ ,suum os *Custodiens* .iniuriam ‡ præuaricatorũ

3 בֹּגְדִים חָמָס : † נֹצֵר פִּיו שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ
ipsius anima non &, Concupiscens ‡ .ei contritio * sua labia aperienti

4 פֹּשֵׂק שְׂפָתָיו d מְחִתָּה־לוֹ : † מִתְאַוֶּה וְאֵין נַפְשׁוֹ
falsitatis † Verbum .impingnabitur solicitorum anima & : pigri

5 עָצֵל וְנֶפֶשׁ חָרוּצִים תְּדֻשָּׁן : † דָּבָר־שֶׁקֶר
.‡ afficiet pudore & ,fœtere ‡ faciet impius & :iustus habebit odio

יִשְׂנָא צַדִּיק וְרָשָׁע יַבְאִישׁ וְיַחְפִּיר :
peruertet impietas & : via perfectum custodiet Iustitia

6 צְדָקָה e תֹּם־דֶּרֶךְ f וְרִשְׁעָה תְּסַלֵּף †
vbertas ‡ & ,se *depauperans* :omne* non & , se *ditans* † Est .peccatum ‡

7 חַטָּאת : † יֵשׁ מֵתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן
non pauper & :eius *opulentia* ‡ viri animæ Redemptio .multa

8 רָב : † כֹּפֶר נֶפֶשׁ־אִישׁ עָשְׁרוֹ וְרָשׁ לֹא־
lucerna & : *lætificabit* ‡ iustorum Lux .increpationem audiuit

9 שָׁמַע גְּעָרָה : † אוֹר־צַדִּיקִים יִשְׂמָח וְנֵר
cum & :litem dabit *superbia in** Verè .extinguetur impiorum

10 רְשָׁעִים יִדְעָךְ : † רַק־בְּזָדוֹן g יִתֵּן h מַצָּה וְאֶת־
congregans & :*minuetur* † vanitate ex *Affluentia* ‡ .sapientia *consultis* ‡

11 נוֹעָצִים חָכְמָה : † הוֹן־מֶהָבֶל יִמְעָט וְקֹבֵץ
:cordis ‡ infirmitas *pertracta** Spes .†multiplicabit *manũ ad vsq;*

12 עַד־יָד יְרֻבֶּה : i † תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב
corrumpetur *rem* ‡ Contemnens .veniens desiderium *vitam* ‡ lignũ * &

13 וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה : k † בֹּז לְדָבָר יֵחָבֵל
vena † ‡ sapienti Lex .*compensabitur ipse* ‡ ,præceptũ *timens* & : ei

14 לו יָרֵא מִצְוָה הִוא יְשֻׁלָּם : † תּוֹרַת חָכָם מְקוֹר
bonus Intellectus .mortis laqueis à recedendum ad ;*vitatum* ‡

15 חַיִּים לָסוּר מְפֻקְּשֵׁי מָוֶת : † שֵׂכֶל טוֹב
faciet* callidus Omnis .dura *prauaricatorum* † via & :gratiã dabit

16 יִתֵּן־חֵן וְדֶרֶךְ בֹּגְדִים אֵיתָן : † כָּל־עָרוּם יַעֲשֶׂה
.stultitiam *pandet* ‡ stultus & ;scientia *in* ‡

בְּדַעַת וְכִסִּיל יִפְרֹשׂ אִוֶּלֶת :
veritatum ‡ legatus & : malum in cadet impius Nuncius

17 מַלְאָךְ רָשָׁע l יִפֹּל בְּרָע † וְצִיר אֱמוּנִים
: *eruditionem deserens* * ignominia & ,Paupertas .sanitas

18 מְרַפֵּא : † רֵישׁ m וְקָלוֹן פּוֹרֵעַ מוּסָר
existens ‡ Desiderium .glorificabitur ,increpationem *custodiens* &

19 שֹׁמֵר n תּוֹכַחַת יְכֻבָּד : † תַּאֲוָה נְהִיָה
.malo à recedere † stultorum abominatio & :animæ dulcescet

תַּעֲרֹב לְנֶפֶשׁ וְתוֹעֲבַת כְּסִילִים סוּר p מֵרָע :
,*stultos pascens* & ‡ : erit sapiens ,sapientibus cum *Ambulans* ‡

20 הוֹלֵךְ אֶת־חֲכָמִים יֶחְכָּם וְרֹעֵה כְסִילִים
reddet ‡ iustis & :malum sequetur Peccatores .conteretur

21 יְרֹעָע : † חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה וְאֶת־צַדִּיקִים יְשֻׁלַּם־
*recondita** & : filiorum filios faciet hæreditare Bonus .bonum

22 טוֹב : † טוֹב יַנְחִיל בְּנֵי־בָנִים וְצָפוּן
est & :*pauperũ sulcatione* † cibus Multus .peccantis *facultas* ‡ iusto

23 לַצַּדִּיק חֵיל חוֹטֵא : † רַב־אֹכֶל נִיר רֵאשִׁים וְיֵשׁ
:suum filiũ *odiens* ‖ ,suam virgam *Prohibens* .*iudicio sine concisus* ‡

24 נֹסֵפָה בְלֹא מִשְׁפָּט : † חוֹשֵׂךְ שִׁבְטוֹ שׂוֹנֵא בְנוֹ
comedens † Iustus .correctionem *ei diluculo quæsiuit* *eum diligens &

25 וְאֹהֲבוֹ שִׁחֲרוֹ q מוּסָר : † צַדִּיק אֹכֵל
.*egebit* ‡ impiorum venter & :suæ animæ saturitatem ad

לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר :

CAP. XIIII. יד

suis manib* *in stultitia* ‖ & :suã domũ ædificauit *mulierũ Sapientes* †

1 חַכְמוֹת נָשִׁים r בָּנְתָה בֵיתָהּ וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ †
:DOMINVM *timens* ‡ ,sua rectitudine in *Ambulans** .cã destruet

2 הוֹלֵךְ † בְּיָשְׁרוֹ יְרֵא יְהוָה
baculus ‡ stulti ore In .eum *spernens* † ,suis viis peruersus & ‡

3 וְנִלְוֹו דְּרָכָיו בּוֹזֵהוּ : † בְּפִי־אֱוִיל חֹטֶר
.eos custodient sapientum labia & : superbiæ

גַּאֲוָה וְשִׂפְתֵי חֲכָמִים תִּשְׁמוֹרֵם :
pronentuum ‖ multitudo & :*mundum* ‡ præsepe , *bobus non* In *

4 בְּאֵין אֲלָפִים אֵבוּס s רֵק וְרַב־תְּבוּאוֹת †
efflabit † & :mentietur non *veritatum* ‡ Testis .bouis potentia in

5 בְּכֹחַ שׁוֹר : t † עֵד אֱמוּנִים לֹא יְכַזֵּב v וְיָפִיחַ
:‡ non &, sapientiam irrisor Quæsiuit .*falsitatis* ‖ testis mendacia

6 כְּזָבִים עֵד שָׁקֶר : † בַּקֵּשׁ־לֵץ וְאֵין חָכְמָה וְאֵין

‡ audit

יָסָר c
†bonus vir:
*de fructu animæ
‖ comedet vir iniquus. Qui custodit
‡ custodit
*erit
‡ Concupiscit anima pigri, & nõ est ei quod optat

חָתָה d
†mendax
‖ putrescere opera sua,
‡ animum suum.

נָצַר e תָּמָם
‡ viam peccatoris.
† qui diuitẽ ostendit
* est ei quicquam: & est qui paupertẽ ostendit
‡ diuitiæ multæ sunt ei.
‖ sunt diuitiæ
‡ lætificat:
*vir superbus

זוּר g נָצָה h
*consiliarius erit
‡ Diuitiæ quæ veniunt
† inuentur: & qui congregat diuitias manu ‡ eas.
*quæ prouehitur
‡ est

יָחַל i בוּז k
*vt ‡ vitę est ‡ aliquid
‖ propter contemptum ipsum: & timenti
‡ reddetur merces.
† est vt ‡ vitæ;
† contemptorũ est
*res suas
‡ cum
‡ manifestabit

יָדַע l נָפַל
‡ verax est
*erit clonganti se à correctione: sed qui custodit

קָלָה m יָכַח
‖ factum
† est

רוּץ n
‖ Qui graditur
‡ sed qui est amicus stultis,
‡ Deus

*reseruatur

‡ substantia
† in agro magnatũ:
‡ qui perit, eò quòd non est ei iudiciũ.
Qui prohibet
‖ odit
*quærere facit eum
† comedit

יָסַר o
‡ deficiet.

CAP. XIIII. יד

‡ Sapiens mulier
‖ stulta

בָּנָה r
*Qui ambulat
‡ timet
‡ sed † despicit ‡ est

* Cùm non fuerint boues,
‡ est vacuum:
‖ frugum est

כָּרַר s כּוּחַ v פּוּחַ
‡ verax
† loquetur
‖ mendax ‡ fuit.

‡ est ‖ à longè

יָדַע x בִּין z קָלַל y
*est

† Stultus loquetur verba delicti: ferunt verba dilectionis.
‡ cognoscit

לוּן a רָצָה b
‖ sed tabernaculum
‡ Deus germinare faciet
*coram viro;

† risu

נָגַהּ c
‖ ab ‡ recedet

פָּחַז d סוּר e זָמַם f
† timet, & recedit
*sed
‡ irascitur, & fidit. Qui citò irascitur, ‡ cogitabũdus odio habetur ab eo.
‖ coronabuntur scientia. Incuruabunt se
‡ ad

יָדַע h שָׁחַח g
‡ venient. † amico
*sed qui diligunt
‡ sunt Qui contemnit amicum
‖ peccat: sed qui miseretur pauperum, beatus erit.
*erunt cogitantes

עָנָה k תָּעָה i אָמַן j
† erit
omnibus in quib homo laborat, est dignitas: sed
‡ superfluum
‡ imputatur

יָחַר n נָצַל m
† diuitiæ
‖ Etuit
‡ verax: & loquetur
*dolosus. ‡ est

עָזַז o
‖ spes. ‡ est † vitæ:

‡ est gloria

יָקַשׁ g חָתַת f רוּם
† cùm non fuerit populus, est
*principis. Tardus ira est ‖ velox
‡ exaltat
† Vita *est
‖ Qui vt aufert quippiã à paupere, probris afficit
‡ honorat
*qui miseretur pauperis. Propter malitiam suam

לַיְלָה v אָבָה z בִּין y
‡ è mundo: sperat autem
† medio

יָדַע x
‡ ignominia erit populis
‡ Amor ‡ est

רָצָה z בּוּשׁ y
† contra eum qui pudore eũ afficit.

CAP. XV. טו

‡ retrahere facit
‖ dolore afficiens

רָכַךְ b שׁוּב a
*decorabit

יָדַע d נָבַע c
† loquetur

facies ascẽdere *doloris* ‖ verbũ & :iram *auertet* ‡ mollis Responsio

1 מַעֲנֶה־רַךְ b יָשִׁיב חֵמָה וּדְבַר־עֹצֶב a יַעֲלֶה־
os & : scientiam *reddet bonam** sapientum Lingua .furorem

2 אָף : † לְשׁוֹן חֲכָמִים תֵּיטִיב c דָּעַת וּפִי
DOMINI oculi loco omni In .stultitiam *eructabit* † stultorum

3 כְּסִילִים d יַבִּיעַ אִוֶּלֶת : † בְּכָל־מָקוֹם עֵינֵי יְהוָה

Qui quærit *quæriq quod eſt ‡Deo ‖qui quærit †Qui fidit diuitiis ſuis,

נָפַל[b] פָּרָה[a]

‡Qui conturbat ‖erit ‡eſt vt *vitæ: & qui docet ‡eſt

†quanto magis

.ci veniet ,malum *quærens‖* & :‡ placitum *quæret** ,bonũ *manè Quærens*

שָׁחַר טוֹב יְבַקֶּשׁ רָצוֹן וְדֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ׃ 27

iuſti folium tanquam & :corruet *ipſe ſua opulentia in Fidens*†

בּוֹטֵחַ בְּעָשְׁרוֹ הָוא יִפֹּל[a] וְכֶעָלֶה צַדִּיקִים יִפְרָחוּ׃ 28

accipiet hæreditatem ,ſuam domum *Conturbans*‡ .germinãbunt

עֹכֵר בֵּיתוֹ נֹחֵל רוּחַ וְעֶבֶד אֱוִיל לַחֲכַם־לֵב׃ 29

lignum‡iuſti Fructus .corde ſapienti ſtultus‖ſeruus‖& ;ventum

פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים וְלֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם׃ 30

terra in iuſto Eũ .‡ſapiens animas *ſuſcipiens &* :*vitarum**

הֵן צַדִּיק בָּאָרֶץ יִשָּׁלֵם אַף כִּי־רָשָׁע וְחוֹטֵא׃ 31

‡peccanti & ,impio *quia etiam* † ;redd*e*tur

CAP. XII. יב

Qui diligit ‡diligit ‡qui odio habet

יָסַר[d] יָדַע[e]

‡eſt ‡quod placitum eſt ‖malas habentem cogitationes, condemnabit.

פּוֹק[f] זָמַם[e]

‡fortis †eſt viri ‡quæ ſuum virum pudore afficit. ‖ſunt ad faciendum dolũ. *ad inſidiandum ‖iuſtos. ‡Verret Deus †erũt: ‖Secundum intellectum ſuum * Melior eſt qui flocci pendit ſe, ‡eſt ei: quàm qui glorificat ‖ caret ‡Cognoſcit †appetitum ‖crudeles. Qui colit terram *qui ſequitur ‡deficiens ‡fructum ſuum. Propter præuaricationem

רוּעַ[k] יָקַשׁ[l] צוּר[m]

‖veniet ſuper hominem malum:

פָּרָה[n] שׁוּב[o] יַעַץ[p]

‡eſt †qui obtẽperat *eſt.

‖qui operit

כָּלָה[q] פּוּחַ[r] נָגַד[s]

‡eſt. Iuſtus loquetur †mendax, *qui profert verba quæ ſunt veluti ‖eſt ‡veracis

אֱמֶן[t]

*ad momentum lingua mendacis. ‡eſt ǂ cogitantium †in corde conſulentium pacem erit

‖ſunt *mendacia; & in facientibus † eſt

עָשָׂה[v] יָרַע[w]

‡operit ‖prædicat

†tributaria. Pauor *humiliabit

שָׂמַח[z] מָתַק[y]

‡Abundantior eſt amico

‖vir doloſus

תָּעָה[a] צוּד[b]

†diuitiæ ‡precioſæ eſt ſolicitudo. *eſt vita; ‡in ‖ſemitæ eius †eſt

.increpationẽ *odiens‡* & ;ſcientiã *diligens*† ,correctionẽ *Diligens*

אֹהֵב[c] מוּסָר אֹהֵב[d] דֵּעַת וְשׂוֹנֵא תוֹכֵחַת בָּעַר׃ 1

machinationũ‖virũ &:DOMINO *à benevolentiã*‡educet Bonus .†inſpiẽs

טוֹב[c] יָפִיק רָצוֹן מֵיְהוָה וְאִישׁ[f] מְזִמּוֹת יַרְשִׁיעַ׃ 2

iuſtorum radix & :impietate in homo ſtabilis erit Non .*reũ peraget*

לֹא־יִכּוֹן אָדָם בְּרֶשַׁע וְשֹׁרֶשׁ צַדִּיקִים בַּל־יִמּוֹט׃ 3

putredo velut &;ſui *mariti* †corona *virtutis*‡Mulier .cõmouebitur nõ

אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה׃ 4

:iudicium ‖iuſtorum Cogitationes .*afficiens pudore*‡eius ‹ſſibus in

מַחְשְׁבוֹת צַדִּיקִים מִשְׁפָּט עֵצוֹת רְשָׁעִים מִרְמָה׃ 5

inſidiari *impiorum Verba .*dolus* ‡ impiorum *callida* conſilia

דִּבְרֵי רְשָׁעִים אֹרְבוּ דָם וּפִי יְשָׁרִים יַצִּילֵם׃ 6

:*ipſi*†non &,impios *Vertendo*‡ .eos‖eruet rectorum os &;ſanguini

הָפוֹךְ רְשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֹד׃ 7

:vir laudabitur *ipſius intellectus* os Ad‖ .ſtabit iuſtorum domus &

לְפִי שִׂכְלוֹ יְהֻלַּל־אִישׁ וְנִבְזֶה לֵבָב וְאֵין־לוֹ׃ 8

:*ſibiipſi*‖ſeruus &,*deſpectus* Bonus* .contemptũ in erit corde puerſus &

טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ מִמְתְכַּבֵּד וְחֹסֵר־לָחֶם׃ 9

:ſui iumẽti *animam*†iuſtus *Cognoſcens*‡ .pane *carẽte*‖&,*ſe glorificante præ*

יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ וְרַחֲמֵי רְשָׁעִים אַכְזָרִי׃ 10

ſaturabitur ,ſuam *humum* Colens .*crudelis* ‖ impiorũ miſerationes &

עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע־לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים חֲסַר־לֵב׃ 11

impius Deſideravit .corde *carens*‡ ,vacuos *ſequens** & : pane

חֲמַד רָשָׁע מְצוֹד רָעִים וְשֹׁרֶשׁ צַדִּיקִים יִתֵּן׃ 12

labiorum *prævaricatione* In .‡dabit iuſtorum radix & ;malorũ rete

בְּפֶשַׁע שְׂפָתַיִם יְקֻשׁ רָע וְיֵצֵא מִצָּרָה צַדִּיק׃ 13

oris fructu De .iuſtus anguſtia de egredietur & :*malus*‖ laqueus

מִפְּרִי פִי־אִישׁ יִשְׂבַּע־טוֹב וּגְמוּל יְדֵי־אָדָם יָשׁוּב לוֹ׃ 14

.et reddet hominis manuum retributionẽ &.bono ſaturabitur viri

דֶּרֶךְ אֱוִיל יָשָׁר בְּעֵינָיו וְשֹׁמֵעַ לְעֵצָה חָכָם׃ 15

,ignominiam *operiens*‡ & : *eius* ira cognoſcetur die in Stulti

אֱוִיל בַּיּוֹם יִוָּדַע כַּעְסּוֹ וְכֹסֶה קָלוֹן עָרוּם׃ 16

teſtis & ;iuſtitiam annunciabit ,veritatem *Efflabit* .‡callidus

יָפִיחַ אֱמוּנָה יַגִּיד צֶדֶק וְעֵד שֶׁקָרִים מִרְמָה׃ 17

:gladij confoſſiones *vt effutiens** Eſt .dolum ,*falſitatum*†

יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא׃ 18

:perpetuũ in erit firmũ *veritatis*‡Labium .ſanitas‖ſapientũ lingua &

שִׂפַת־אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְעַד רֶגַע אַשְׁפַּת שָׁקֶר׃ 19

fabricantiũ‡corde iu‡ Dolus .*falſitatis linguam faciam quieſcere perpetuũ** &

מְחֻשְׁבוֹת בְּלֵב־רֹעֲמֵי רָע וְיוֹעֲצֵי שָׁלוֹם שִׂמְחָה׃ 20

iuſto accidet Non .lætitia ,*pacis conſiliariis*† & ;malum

לֹא־יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל־אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע׃ 21

DOMINI Abominatio .malo ſunt repleti impij & :iniquitas oĩs

חוֹעֲבַת יְהוָה שִׂפְתֵי־שָׁקֶר וְעֹשֵׂי אֱמוּנָה רְצוֹנוֹ׃ 22

prædicabit‖ ſtultorum cor & ;ſcientiam *operiens*‡ *callidus* Homo

אָדָם עָרוּם כְּסָה דַעַת וְלֵב כְּסִילִים יִקְרָא אִוֶּלֶת׃ 23

erit doloſa & ;dominabitur ſolicitorum Manus .ſtultitiam

יַד־חָרוּצִים תִּמְשֹׁל וּרְמִיָּה תִּהְיֶה לְמַס׃ 24

verbum & : illud *incurvabit* * viri corde in *Solicitudo* .*tributum in*†

דְּאָגָה בְלֵב־אִישׁ יַשְׁחֶנָּה וְדָבָר טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּה׃ 25

via & : iuſtus ſuo *ſocio* præ *Abundans*‡ .illud lætificabit bonum

טָוֹב יַשְׂמִיחֶנּוּ רֵעֵהוּ וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תַּתְעֵם׃ 26

:ſuã venatione *fraudulentus*‖ aduret Non .eos facit errare impiorum

לֹא־יַחֲרֹךְ רְמִיָּה[b] חַיַּת[a] אָדָם וְהוֹן־אָדָם יְקַר חָרוּץ׃ 27

iuſtitiæ ſemita In .*ſeduli* præciosa‡ hominis *affluentia* † &

בְּאֹרַח־צְדָקָה חַיִּים וְדֶרֶךְ נְתִיבָהּ אַל־מָוֶת׃ 28

.mors ‡ non *ſemita* ‖ via‡ & ;*vita**

.peribit impiorum ſpes & :lætitia iuſtorum Expectatio

תּוֹחֶלֶת צַדִּיקִים שִׂמְחָה[c] וְתִקְוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃ 28

operantibus *contritio*‖ & ;DOMINI via ‡ perfecto Fortitudo

מָעוֹז לְתֹם דֶּרֶךְ יְהוָה[x] וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן׃ 29

non impij & :*mutabit** non ſeculum in Iuſtus .iniquitatem

צַדִּיק לְעוֹלָם בַּל־יִמּוֹט וּרְשָׁעִים לֹא יִשְׁכְּנוּ־אָרֶץ׃ 30

lingua & ;ſapientiam *propugabit*† iuſti Os .*terram*‡ habitabunt

פִּי צַדִּיק יָנוּב חָכְמָה וּלְשׁוֹן תַּהְפֻּכוֹת תִּכָּרֵת׃ 31

os & :*voluntatem ſcient* ‡iuſti Labia .ſuccidetur *peruerſitatum*‖

שִׂפְתֵי צַדִּיק יֵדְעוּן רָצוֹן וּפִי רְשָׁעִים תַּהְפֻּכוֹת׃ 32

.*peruerſitates* ‡ impiorum

CAP. XI. יא

perfectus lapis * & :DOMINI abominatio *doli* Bilances

מֹאזְנֵי מִרְמָה תּוֹעֲבַת יְהוָה וְאֶבֶן שְׁלֵמָה רְצוֹנוֹ׃ 1

cum & ;ignominia venit & ,ſuperbia Venit .eius voluntas

בָּא זָדוֹן וַיָּבֹא קָלוֹן וְאֶת־צְנוּעִים חָכְמָה׃ 2

peruerſitas & ;eos ducet rectorũ *Integritas*† .ſapientia *modeſtis*‡

תֹּמַת יְשָׁרִים תַּנְחֵם וְסֶלֶף בּוֹגְדִים יְשָׁדֵם׃ 3

:iræ die in *affluentia proderit*‖ Non .eos *deuaſtabit prævaricatorũ*‡

לֹא־יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה וְצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת׃ 4

diriget *integri** Iuſtitia .morte à eruet iuſtitia &

צִדְקַת תְּמִימִים תַּיֵּשֶׁר דַּרְכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע׃ 5

.impius corruet *ſua impietate in*‡ & ;eius viam

צִדְקַת יְשָׁרִים תַּצִּילֵם וּבְהַוַּת בֹּגְדִים יִלָּכֵדוּ׃ 6

:ſpes peribit ,*impium hominem moriendo* In‡ .capientur

בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבַד תִּקְוָה וְהוֹחֶלֶת אוֹנִים אָבָדָה׃ 7

:eſt liberatus anguſtia de Iuſtus .*periit roborum*‖ expectatio &

צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו׃ 8

:ſuũ *ſodalẽ*‡corrumpet *hypocrita* †ore In .*eo pro*‡ impius veniet &

בְּפֶה חָנֵף יַשְׁחֵת רֵעֵהוּ וּבְדַעַת צַדִּיקִים יֵחָלֵצוּ׃ 9

exultabit‡ iuſtorum bonitate In .eruentur iuſti ſcientia in &

בְּטוּב צַדִּיקִים תָּגִיל קִרְיָה וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה׃ 10

rectorũ benedictione In .*euatio impios perèundo in*‡ & ;ciuitas

בִּבְרַכַת יְשָׁרִים תָּרוּם קָרְיָה וּבְפִי רְשָׁעִים תֶּהֱרָס׃ 11

.ſubuertetur impiorum ore in & ;ciuitas exaltabitur

בּוֹז לְרֵעֵהוּ חֲסַר־לֵב וְאִישׁ תְּבוּנוֹת יַחֲרִישׁ׃ 12

operiens‡ ſpiritu fidelis & :ſecretum *revelans delator Ambulans*‡

הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה־סּוֹד וְנֶאֱמַן־רוּחַ מְכַסֵּה דָבָר׃ 13

ſalus & :populus corruet ,*induſtriæ non* In* .verbum

בְּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפֹּל־עָם וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ׃ 14

cùm ,† conteretur Contritione .*conſiliarij*‡ multitudine in‖

רַע יֵרוֹעַ כִּי־עָרַב זָר וְשׂוֹנֵא הוֹקְעִים בּוֹטֵחַ׃ 15

.*fidens*‡ ,ſtipulantes *odiens** & :extraneo† fideiuſſerit

עֶרֶב זָר וְשׂוֹנֵא הוֹקְעִים בּוֹטֵחַ׃

.*opulentiam adipiſcentur fortes &* ;*gloriam aſſequetur gratiæ* Mulier

אֵשֶׁת חֵן תִּתְמָךְ כָּבוֹד וְעָרִיצִים יִתְמְכוּ־עֹשֶׁר׃ 16

,ſuam carnem *turbans*‖& ;miſericordiæ vir,‡ſuæ animæ *Retribuens*

גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ חָסֶד וְעֹכֵר שְׁאֵרוֹ אַכְזָרִי׃ 17

iuſtitiã ſeminanti & :mendax opus *faciens*‡ Impius .‡crudelis

רֹשֶׁע עֹשֶׂה פְּעֻלַּת־שָׁקֶר וְזֹרֵעַ צְדָקָה שְׂכַר־אֱמֶת׃ 18

,malum *ſequens &* ;*vitas ad iuſtitia* Sic .*veritatis** merces†

כֵּן־צְדָקָה לְחַיִּים וּמִרְדֵּף רָעָה לְמוֹתוֹ׃ 19

eius beneplacitũ‡&;corde puerſi‖DOMINI Abominatio .iuã morte *ad*

תּוֹעֲבַת יְהוָה עִקְשֵׁי־לֵב וְרֹצֵי תָמִים דַּרְכּוֹ׃ 20

ſemen &:malus‖ impunis erit non *manũ ad* Manus‡ .via perfecti

יָד לְיָד לֹא־יִנָּקֶה רָע וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט׃ 21

mulier* : porci *nare* † in aurea Inauris‡ .euaſit iuſtorum

נֶזֶם זָהָב בְּאַף חַזִּיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם׃ 22

tantũmodo‖ iuſtorũ Deſideriũ .*diſcretionem declinans*‡& ,pulchra

תַּאֲוַת צַדִּיקִים אַךְ־טוֹב תִּקְוַת רְשָׁעִים עֶבְרָה׃ 23

.*penettans* furor ,impiorum præſtolatio :bonum

יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד וְחֹשֵׂךְ מִישֹׁר אַךְ־לְמַחְסוֹר׃ 24

:impinguabitur *benedictionis*‖ Anima .‡ defectum ad veruntamen

נֶפֶשׁ־בְּרָכָה תְדֻשָּׁן וּמַרְוֶה גַּם־הוּא יוָּרֵא׃ 25

ei maledicent,frumentũ Prohibenti .*pluvia** ipſe etiam,*inebrians*‡&

מַגְעֵ בָּר יְקֻבֻּהוּ וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר׃ 26

.*frangentis capiti* † benedictio & ;populus

לְאֹם וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר׃

Stratera doloſa eſt ‡pondus perfectũ

זוּד[a] קָלָה[b] תָּמִם[c]

‡humilibus eſt †Perfectio ‡contemptorum perdet ‖proderunt diuitiæ

שָׁדַד[d] נָצַל[e] נָפַל[f]

ישדם קרי *perfecti

‡propter impietatẽ ſuam

†propter prauitatẽ

הָיָה[g]

‡Cùm mortuus fuerit homo impius, ‖diuitiarũ peribit.

צוּר[h] רָעָה[i]

‡in loco eius. †impius ‡amicum ‡lætabitur

‡cùm perierint impij, erit exultatio.

רָנַן[k]

†amicum *deficiens †intelligentiarum

בּוּז[l] נָפַל[m] יָשַׁע[n]

‡Qui ambulat fraudulenter, reuelat ‖operit * Cùm non fuerint conſilia, ‖eſt †conſiliariorũ. †homo,

רוּעַ[p] זוּר[q] חָנַן[o]

†pro *qui odio habet ‡confidit. Mulieri gratioſæ adhærebit gloria; & fortibus adhærebũt diuitiæ. Qui retribuit ‡bonum, eſt ‖qui turbat ‖eſt. ‡facit †erit *ſtabilis. Rectus qui facit iuſtitiam, apprehendet vitam; & qui ſequitur

אֱמֶת[r] חָסֶד[s] רָצָה[t]

‖ſunt ‡qui placent ei ſunt ‡Mox mox ‖vir †Sicut †naribus *ſic ‡deficiens conſilio. ‖eſt

סוּר[x] אָוֶה[y] קָוָה[v]

‡qui diſpergit †ei *eſt qui prohibet ſeipſum ‡retum ſuarum. ‖quæ benedicit largiendo eleemoſynas †qui ſatiat *ſatiabitur.

קָבַב[z]

†ſuper caput vendentis.

Per ſemitam

‡Vt hæreditare faciam

*poſſedit

†eo tempore. ‡principio, ante terram. Adhuc non erant ‡quando ‖adhuc non erant †aggrauati *fundati ‖ante colles ‡antequam faceret *præcipuas terras ‡Quando præparabat

כּוֹן ׳חָקַק

‡erā: quando deſcribebat circino ſuperficiem ‡Quando firmabat cælos ‖quando roborabat *Quando ponebat †vt ‖littus ‡quando deſcribebat

יָסַד

*veluti ‡in lætitiis, quotidie: & ludebam †Ludebam †obtemperate

‖qui

יָסַר

‡poſtponatis eam. Beatus homo qui obtemperat †perſeuerādo iuxta ‡quotidie; *qui inuenit ‡vitam; ‖quod voluerit

חַיָּה פּוּק

†qui peccauerit contra me, expoliat animam ſuam: †qui odio habent ‖diligunt

‡Sapientia

בָּנָה

†parauit *vocauit ad ſummitates †eſt

בַּע פֶּתַח

‡ſi illuſor fueris, *lues pænas.

שָׁנָה נָשָׂא רוּם

†ſtulta tumultuatur: & mulier ſimplex neſcit ‖ſedet ‖ſedem in excelſis locis

ſemitarū medio in ;faciã ambulare iuſtitiæ *ſemita In .electo

20 †בְּאֹרַח צַדָּקָה אַהֲלֵךְ בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת
נִבְחָר׃
eorū theſauros &:eſt me diligentes *faciendum hæreditare* Ad‡ .iudicij

21 מִשְׁפָּט׃ †לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרוֹתֵיהֶם
:ſuæ viæ principium ,me *acquiſiuit* * DOMINVS‡ .replebo

22 אֲמַלֵּא׃ †יְהוָה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ
capite‡à ,habui principatum ſeculo A .*tunc* †ex ſua opera ante

23 קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז׃ †מֵעוֹלָם נִסַּכְתִּי מֵרֹאשׁ
non in ‖ ;ſum formata ‡ votagines *non* In .*terræ initiis* ab

24 מִקַּדְמֵי־אָרֶץ׃ †בְּאֵין־תְּהֹמוֹת חוֹלָלְתִּי בְּאֵין
;eſſent *defixi* * montes Antequam .aquis *aggrauata loca* † fontes

25 מַעְיָנוֹת נִכְבְּדֵי־מָיִם׃ †בְּטֶרֶם הָרִים הָטְבָּעוּ
,terram *fecerat non Adhuc* ‡ .ſum formata *colium facies ad*‖

26 לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי׃ †עַד־לֹא עָשָׂה אֶרֶץ
,cælos *ipſum parando* In ‡ .orbis *puluerum caput* * & ;plateas &

27 וְחוּצוֹת וְרֹאשׁ עַפְרוֹת תֵּבֵל׃ †בַּהֲכִינוֹ שָׁמַיִם
.voraginis *faciebus ſuper circulum deſcribendo in* :ego ‡ ibi

שָׁם אָנִי ׳בְּחָקּוֹ חוּג עַל־פְּנֵי תְהוֹם׃
.voraginis fontes *fortificando in*‖ :deſuper *æthera ipſum roborando* In‡

28 בְּאַמְּצוֹ שְׁחָקִים מִמָּעַל בַּעֲזוֹז עִינוֹת תְּהוֹם׃ †
tranſirent non aquæ &†,ſuum ſtatutum mari *ipſum ponendo* In*

29 בְּשׂוּמוֹ לַיָּם ׳חֻקּוֹ וּמַיִם לֹא יַעַבְרוּ־
eum apud eram Et .terræ fundamẽta *ipſum cõſtituendo in*‡:ſuũ os‖

פִּיו בְּחוּקוֹ ˣמוֹסְדֵי אָרֶץ׃ †וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ 30
eo coram *ludens* :*die* ,*die* ,*delicia* ‡ eram & ,nutricius*

אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם ׳יוֹם מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו
meæ delectationes & ;eius terræ orbe in *Ludens*† .tempore oĩ in

31 בְּכָל־עֵת׃ †מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ וְשַׁעֲשָׁעַי
beati & :mihi *audite*‡ filij nunc Et .hominum filiis cum

32 אֶת־בְּנֵי אָדָם׃ †וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ־לִי וְאַשְׁרֵי
;eſtote ſapientes & ,eruditionem Audite .cuſtodierint meas vias‖

33 דְרָכַי יִשְׁמֹרוּ׃ †שִׁמְעוּ ʸמוּסָר וַחֲכָמוּ
vigilando† mihi *audientis hominis Beatitudines* .*feriamini* ‡ ne &

34 וְאַל־תִּפְרָעוּ׃ †אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד
:meorum oſtiorum poſtes cuſtodiendo ;*die* ,*die* ‡ meas fores *ſuper*

עַל־דַּלְתֹתַי יוֹם ׳יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתְחִי׃
voluntatem ‖ educet & ;*vitas* ‡ inuenit ,me *inueniens* * Quoniam

35 כִּי †מֹצְאִי ᶻמָצָא ᵃחַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן
,me *habẽtes odio*† oẽs :*ſuæ animæ eſt iniurius ,me in peccans*‡Et .DOMINO à

36 מִיְּהוָה׃ †וְחֹטְאִי חֹמֵס נַפְשָׁם כָּל־מְשַׂנְאָי
.mortem *dilexerunt* ‖

אָהֲבוּ מָוֶת׃

CAP. IX. ט

suas columnas excîdit ; ſuam domum ædificauit *Sapientia*‡

1 †חָכְמוֹת ᵃבָּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ
eriam :ſuum vinũ miſcuit ,ſuã victimam Immolauit .ſeptem

2 שִׁבְעָה׃ †טָבְחָה טִבְחָהּ מָסְכָה יֵינָהּ אַף
clamabit * , ſuas puellas Miſit .ſuam menſam *diſpoſuit* †

3 עָרְכָה שֻׁלְחָנָהּ׃ †שָׁלְחָה נַעֲרֹתֶיהָ תִּקְרָא
:huc declinet ,ſimplex‡ Quiſquis .ciuitatis excelſorum *alas ſuper*

4 עַל־ᵇגַּפֵּי מְרֹמֵי ᶜקָרֶת׃ †מִי־ᶜפֶתִי ᵈיָסַר הֵנָּה
bibite & ;*meo pane in*‖ comedite ,*Ite*‡ : *ei* dixit corde *carenti* *

5 חֲסַר־לֵב אָמְרָה לוֹ׃ †לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי וְשִׁתּוּ
incedite &:*vinute*‡ & ,‖ ſimplices Relinquite .miſcui ,*vino in*‡

6 בְיַיִן מָסָכְתִּי׃ †עִזְבוּ פְתָאִים ᶠוְחְיוּ וְאִשְׁרוּ
:ignominiã *ſibi accipiens** ,deriſorẽ Corripiens .intelligentiæ *via in*†

7 בְּדֶרֶךְ בִּינָה׃ †יֹסֵר ᵍלֵץ לֹקֵחַ לוֹ ʰקָלוֹן
,deriſorem increpes Ne .eius maculam‡ ,impium increpans &

8 וּמוֹכִיחַ לְרָשָׁע מוּמוֹ׃ †אַל־ⁱתּוֹכַח לֵץ
.te diliget & ,ſapientem increpa : te habeat odio fortè ne

פֶּן־יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ׃
addet & ,iuſtum ſcire fac :amplius erit ſapiens & ,‖ ſapienti Da

9 ᵏתֵּן לְחָכָם וְיֶחְכָּם עוֹד ˡהוֹדַע לְצַדִּיק וְיוֹסֶף
ſcientia & ;DOMINI timor ‡ſapientiæ Principium .doctrinã

10 לֶקַח׃ ᵐ†תְּחִלַּת חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת
:tui dies multiplicabuntur me *in*‡ Nam .intelligentia ſanctorũ

11 קְדֹשִׁים בִּינָה׃ †כִּי־בִי ⁿיִרְבּוּ יָמֶיךָ
eris ſapiens ,ſapiens fueris Si . vitæ anni tibi addentur &

12 וְיוֹסִיפוּ לְךָ ᵒשְׁנוֹת חַיִּים׃ †אִם־חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ
.*portabis* * tu ſolus ,*illuſiſti* † & : tibi

לָךְ וְלָצְתָּ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא׃
.quicquam *nouit non & ſimplicitatis* :*tumultuans ſtultitiæ* † Mulier

13 †אֵשֶׁת כְּסִילוֹת הוֹמִיָּה פְּתָיוּת וּבַל־יָדְעָה־מָּה׃
.ciuitatis *excelſorum ſolium* ‡ ſuper :ſuæ domus oſtium ad *ſedit*‖Et

14 וְיָשְׁבָה לְפֶתַח בֵּיתָהּ עַל־כִּסֵּא ᵠמְרֹמֵי קָרֶת׃ †

†vultū ſuū, ‡ſunt mihi: עָוֹן ס

*vt quærerē vultum tuū, ‡Ornamētis ornaui †eleuata ſunt *Suffiui נוֹף ס יָלַךְ ד †eſt ‡longinqua.

‡ſtatutam

†ad *dulcedinis ſermonis ſui: נָטָה ד †Vadit ‡victimam venitti יָסַר ז ‡ſicut feſtinat auis †neſcit ‡contra *eſt. פֶּה ב שָׁטָה ב ‡vulneribus חָטָה ד רָבַב ג ‡inferni *cubilia נָפַל ג

:me ſuper † pacificorum Victimæ :ei dixit & ,ſuas facies †roborauit

14 הַעֲזָה פָּנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ׃ † זִבְחֵי שְׁלָמִים עָלָי
:tui occurſum in ſum egreſſa Idcirco .mea vota feddidi hodie

15 הַיּוֹם שִׁלַּמְתִּי נְדָרָי׃ † עַל־כֵּן יָצָאתִי לִקְרָאתֶךָ
te inueni & ,ſuas facies mane quærendum ad

לְשַׁחֵר פָּנֶיךָ וָאֶמְצָאֵךְ׃
.Aegyptio funе inciſis † ;meum lectum adornaui Tapetibus ‡

16 מָרְבַדִּים רָבַדְתִּי עַרְשִׂי חֲטֻבוֹת אֵטוּן מִצְרָיִם׃
.cinnamomo & ,aloe ,myrrha ,meum cubile Perfudi *

17 נָפַתִּי מִשְׁכָּבִי מֹר אֲהָלִים וְקִנָּמוֹן׃
.amoribus in collætemur ;manè vſque amoribus inebriemur ,Veni

18 לְכָה נִרְוֶיָה דֹדִים עַד־הַבֹּקֶר נִתְעַלְּסָה בָּאֲהָבִים׃
.longinquo à‡ via in abiit :ſua domo in vir† non Quia

19 כִּי אֵין הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ הָלַךְ בְּדֶרֶךְ מֵרָחוֹק׃
veniet temporis ſtatuti† diem ad : ſua manu in tulit argenti Ligamen

20 צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ לְיוֹם הַכִּסֵּא יָבוֹא
lenitate in :ſuæ captationis* multitudine in eū fecit Declinare .ſuam domū†

21 בֵּיתוֹ׃ הִטָּתוּ בְּרֹב לִקְחָהּ בְּחֵלֶק
bos veluti ,ſtatim eam poſt Vadens† .eum compulit ſuorū labiorū

22 שִׁפְתֵי לִקְחָתְנוּ׃ הֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ פִּתְאֹם כְּשׁוֹר
.ſtulti caſtigationem ad compes ſicut & : veniet lanienam ‡ ad

אֶל־טֶבַח יָבֹא וּכְעֶקֶב אֱל־מוּסַר אִוִּיל׃
non† &: laqueum ad auem feſtinare vt† ,eius iecur ſagitta ſcindat Donec

23 עַד יְפַלַּח חֵץ כְּבֵדוֹ כְּמַהֵר צִפּוֹר אֶל־פָּח וְלֹא
;mihi parete ,filij nunc Et .ipſe* ſuam animam in ‡ quòd nouit

יָדַע כִּי־בְנַפְשׁוֹ הִוא׃ † וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ־לִי
:tuum cor eius vias ad declinet Ne .mei oris eloquiis attendite &

24 וְהַקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִי׃ † אַל־יִשְׁטְ אֶל־דְּרָכֶיהָ לִבֶּךְ
,fecit cadere vulneratos† multos Nam .eius ſemitis in erres ne

25 כִּי־רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה׃ † אַל־תֵּתַע בִּנְתִיבֹתֶיהָ
deſcendētes :eius domus ſepulchri ‡ Viæ .eius occiſi omnes fortes &

26 וַעֲצֻמִים כָּל־הֲרוּגֶיהָ׃ † דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ יוֹרְדוֹת
.mortis penetralia* ad

אֶל־חַדְרֵי־מָוֶת׃

CAP. VIII. ח

‡clamat; ‡dat קָנַן ר ‡ſummitate locorum †in loco *ſtat. In loco ‡in oſtio ‖in ingreſſu ‡clamat. רָנַן ר *clamo; ‡ hominum. ‖magna ‡erit rectitudo. אָמֵן ה ‡erit †ſunt *eſt ‡nec peruerſum. †ſunt יָדַע ק *magis quā aurū electū. ‡melior eſt †omnia deſiderabilia ſui. ‡cum ‖ſapientia habitaui ſapientia Ego פָּנָה ל *inueni. ‡eſt זָמַם ס רוּעַ ס ‡ſuperbum, †loqueus per uerſitates †Meum eſt *lex ‡ſum ‖mea eſt יַעַץ ק שׁוּר ק ‖Per ‡ principes *principes ‡iudicant terram. ‡Diuitiæ ‖ſunt: †multa, ‡Melior eſt ‖fructus פְּרָה ק פֶּזֶז

:ſuam vocem dabit† intelligentia & ;clamabit‡ ſapientia Nonne

1 הֲלֹא־חָכְמָה תִקְרָא וּתְבוּנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ׃
.conſtituta* ſemitarum domum† :viam ſupra excelſorum capite ‡ In

2 בְּרֹאשׁ־מְרוֹמִים עַל־דֶּרֶךְ בֵּית נְתִיבֹת נָצָבָה׃
.præconiz abit ‡ oſtiorum ingreſſum‖ :ciuitatis os ad ‡ ,portarum manū Ad

3 לִיַד־שְׁעָרִים לְפִי־קָרֶת מְבוֹא פְתָחִים תָּרֹנָּה׃
.hominis ‡ filios ad mea vox & ;clamabo* viri vos Ad

4 אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל־בְּנֵי אָדָם׃
.corde intelligite ſtulti & ;aſtutiam ſimplices Intelligite

5 הָבִינוּ פְתָאִים עָרְמָה וּכְסִילִים הָבִינוּ לֵב׃
.rectitudines‡ meorū labiorum apertio &: loquar eximia‖ quoniā, Audite

6 שִׁמְעוּ כִּי־נְגִידִים אֲדַבֵּר וּמִפְתַח שְׂפָתַי מֵישָׁרִים׃
meorū labiorū abominatio & ;meū palatum loquetur veritatē Quia

7 כִּי־אֱמֶת יֶהְגֶּה חִכִּי וְתוֹעֲבַת שְׂפָתַי
,prauum eis in* non :mei oris eloquia omnia † iuſtitia In .impietas‡

8 רֶשַׁע׃ † בְּצֶדֶק כָּל־אִמְרֵי־פִי אֵין בָּהֶם נִפְתָּל
inueniētibus recta & ;intelligenti † recta ipſa Vniuerſa .obliquum & ‡

9 וְעִקֵּשׁ׃ † כֻּלָּם נְכֹחִים לַמֵּבִין וְיְשָׁרִים לְמֹצְאֵי
ſcientiā & :argentū non & ,meam eruditionem Accipite .ſcientiam

10 דָּעַת׃ † קְחוּ־מוּסָרִי וְאַל־כֶּסֶף וְדַעַת
omnes†& ;margaritis præ ſapientia bona‡ Quia .electo auro præ *

11 מֵחָרוּץ נִבְחָר׃ † כִּי־טוֹבָה חָכְמָה מִפְּנִינִים וְכָל־
;aſtutia ‡habitaui ſapientia Ego .ea in‖ æquabuntur non voluntates

חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּ־בָהּ׃ † אֲנִי חָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה
habere odio‡ DOMINI Timor .inueniam* cogitationum ſcientiā &

12 וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא׃ † יִרְאַת יְהוָה שְׂנֹאת
.odiui peruerſitatum† os & ,malam viam & ,elationem‡ & ,ſuperbiā :malum

רַע גַּאֲוָה וָגָאוֹן וְדֶרֶךְ רָע וּפִי תַהְפֻּכוֹת שָׂנֵאתִי׃
.fortitudo mihi‖ ,intelligentia‡ ego :eſſentia* & ,conſilium Mihi†

13 לִי־עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה׃
.iuſtitiam decernent conſules‡ & ;regnabunt reges me In‖

14 בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֹקְקוּ צֶדֶק׃
.terræ iudices‡ omnes magnifici* & ;principatū habebūt principes me In‖

15 בִּי שָׂרִים יָשֹׂרוּ וּנְדִיבִים כָּל־שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃
.me inuenient, me diluculo quærentes & ;diligam me diligentes Ego

16 אֲנִי אֲהֵבַי אֵהָב וּמְשַׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי׃
.iuſtitia & ,durabilis† ſubſtantia: ‖mecum gloria & ,Opulentia‡

17 עֹשֶׁר־וְכָבוֹד אִתִּי הוֹן עָתֵק וּצְדָקָה׃
argēto præ meus pronētus‖ & ;obrizo præ & ,auro præ meus fructus Bonus‡

18 טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ וּמְפָז וּתְבוּאָתִי מִכֶּסֶף מִבְחָר׃

:eius animæ abominatio ‡ ſeptem & ;DOMINVS odiuit illa* Sex

16 שֵׁשׁ־הָנָּה שָׂנֵא יְהוָה וְשֶׁבַע תּוֹעֲבוֹת נַפְשׁוֹ׃
ſanguinē effundentes manus & ;fallacem † linguam ,ſublimes Oculos

17 עֵינַיִם רָמוֹת לָשׁוֹן שֶׁקֶר וְיָדַיִם שֹׁפְכוֹת דָּם־
feſtinantes pedes :iniquitatis ‖ cogitationes fabricans* Cor .innocentis

18 נָקִי׃ † לֵב חֹרֵשׁ מַחְשְׁבוֹת אָוֶן רַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת
mittens & :falſitatis teſtis † mendacia Efflabit‡ .malum ad currere

19 לָרוּץ לָרָעָה׃ † יָפִיחַ כְּזָבִים עֵד שָׁקֶר וּמְשַׁלֵּחַ
;tui patris præceptum mi fili Conſerua .fratres inter diſtidia

20 כְּרָתִים בֵּין אַחִים׃ † נְצֹר בְּנִי מִצְוַת אָבִיךָ
.tuæ matris legem dimittas ne &

וְאַל־תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ׃
.ſuis guttuibus ſuper‡ ea vinci ‖ : ſemper tuo corde ſuper‡ ea Liga

21 קָשְׁרֵם עַל־לִבְּךָ תָּמִיד עָנְדֵם עַל־גַּרְגְּרֹתֶיךָ׃
:te ſuper cuſtodiet ,te iacendo in‡ ,te deducet ,te ambulando In

22 בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ
,mandatū* lucerna† Quia .te alloquetur ipſa ,fueris expergefact‖ & &

23 וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ׃ † כִּי נֵר מִצְוָה
.eruditionis increpationes vitarum‡ via & :lux * lex &

וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר׃
.extraneæ linguæ lenitate† à :mala muliere à te cuſtodiendum Ad‡

24 לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע מֵחֶלְקַת לְשׁוֹן נָכְרִיָּה׃
te capiat non & ;tuo corde in eius pulchritudiē concupiſcas Ne

25 אַל־תַּחְמֹד יָפְיָהּ בִּלְבָבֶךָ וְאַל־תִּקָּחֲךָ
ad vſque ‖ meretricem mulierem propter Quia .ſuis palpebris in‡

26 בְּעַפְעַפֶּיהָ׃ † כִּי בְעַד־אִשָּׁה זוֹנָה עַד־
.venabitur precioſam animam viri mulier & :panis tantam *

כִּכַּר לֶחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָּצוּד׃
?comburentur non eius veſtes & ;ſuo ſinu in ignem vir accipiet Nunquid

27 הֲיַחְתֶּה אִישׁ אֵשׁ בְּחֵיקוֹ וּבְגָדָיו לֹא תִשָּׂרַפְנָה׃
?adurentur† non eius pedes & ;prunas ſuper vir ambulabit Si ‡

28 אִם־יְהַלֶּךְ אִישׁ עַל־הַגֶּחָלִים וְרַגְלָיו לֹא תְכֻוֶּינָה׃
tangens‖ omnis mundabitur† non ;ſui ſocij* vxorem ad ingrediens ‡ Sic

29 כֵּן הַבָּא אֶל־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא יִנָּקֶה כָּל־הַנֹּגֵעַ
,ſuā animā implendū ad ;fuerit furatus cùm furem ſpernēt Non .eam in

30 בָּהּ׃ † לֹא־יָבוּזוּ לַגַּנָּב כִּי יִגְנֹב לְמַלֵּא נַפְשׁוֹ
ſubſtantiam omnem :ſeptuplū reddet inuentus Et .eſurierit cùm

31 כִּי יִרְעָב׃ † וְנִמְצָא יְשַׁלֵּם שִׁבְעָתַיִם אֶת־כָּל־הוֹן
corrumpens‖ ; corde deficit ,mulierem Adulterans‡ .dabit ſuæ domus

32 בֵּיתוֹ יִתֵּן׃ † נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר־לֵב מַשְׁחִית
;inueniet ignominiā & Plagam .illud faciet ipſe* ſuam animam

33 נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה׃ † נֶגַע־וְקָלוֹן יִמְצָא
;viri exandeſcentia† zelus Quia .delebitur non eius opprobrium &

וְחָרְפָּתוֹ לֹא תִמָּחֶה׃ † כִּי־קִנְאָה חֲמַת־גֶּבֶר
;propitiationis‖ omnis facies‡ accipiet Non .vindictæ die in parcet non &

35 וְלֹא יַחְמֹל בְּיוֹם נָקָם׃ † לֹא־יִשָּׂא פְּנֵי כָל־
.munus‡ multiplicaueris cùm ,volet non &

וְלֹא־יֹאבֶה כִּי תַרְבֶּה־שֹׁחַד׃

CAP. VII. ז

.tecum abdes ‖ mea præcepta & ;meos ſermones cuſtodi ,mi Fili

1 בְּנִי שְׁמֹר אֲמָרַי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ׃
nigredinem* tanquam meam legem & ;viue & ,mea præcepta Cuſtodi

2 שְׁמֹר מִצְוֹתַי וְחְיֵה וְתוֹרָתִי כְּאִישׁוֹן
.tui cordis tabula ſuper† ea ſcribe† ;tuis digitis ſuper† ea Liga .tuorū oculorū

3 עֵינֶיךָ׃ † קָשְׁרֵם עַל־אֶצְבְּעֹתֶיךָ כָּתְבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ׃
.vocabu‡ intelligentiam notam‖ & :tu ‡ mea Soror ,ſapientiæ Die

4 אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ וּמֹדָע לַבִּינָה תִּקְרָא׃
.lenificauit* ſuos ſermones †, extranea ab ;aliena muliere à te cuſtodiendum Ad

5 לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶחֱלִיקָה׃
.proſpexi meum cancellum per† ;meæ domus feneſtra in Quia ‖

6 כִּי † בְּחַלּוֹן בֵּיתִי בְּעַד אֶשְׁנָבִי נִשְׁקָפְתִּי׃
carentem ‡ iuuenem filiis in ‖ conſideraui : ſimplicibus in† vidi Et

7 וְאֶרְאֶה בַפְּתָאיִם בַּבָּנִים נַעַר חֲסַר־
eius domus via† & ,eius angulum apud platea in‡ Tranſeuntem .corde

8 לֵב׃ † עֹבֵר בַּשּׁוּק אֵצֶל פִּנָּהּ וְדֶרֶךְ בֵּיתָהּ
,noctis nigredine in ;diei veſpera in ,crepuſculo In .gradiebatur

9 יִצְעָד׃ † בְּנֶשֶׁף־בְּעֶרֶב־יוֹם בְּאִישׁוֹן לַיְלָה
,meretricis‡ ornatu* ;eius occurſum in mulier ecce Et .caligine &

10 וַאֲפֵלָה׃ † וְהִנֵּה אִשָּׁה לִקְרָאתוֹ שִׁית זוֹנָה
non ſua domo in ;declinans & ,ipſa † tumultuoſa‖ .corde ſeruata &

11 וּנְצֻרַת לֵב׃ † הֹמִיָּה הִיא וְסֹרֶרֶת בְּבֵיתָהּ לֹא־
omnē iuxta & ;plateis in vice ,vico in Vice‡ .eius pedes habitabunt‖

12 יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ׃ † פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בָּרְחֹבוֹת וְאֵצֶל כָּל־
:eum eſt oſculata & ,eum in apprehendit Et .inſidiabitur† angulum

13 פִּנָּה תֶּאֱרֹב׃ † וְהֶחֱזִיקָה בּוֹ וְנָשְׁקָה לוֹ

*ſunt quæ ‡ſunt abominationes ‡mendacem; דֹּם ר נָקָה ר *cogitans iniquas: ‡Eum qui loquitur †teſtem mendacē, & mittentē iurgia פּוּחַ ר עוֹר ר דִּין ר צָרָה ר נָטַשׁ ר יָרֵה ר ‡in ‖liga ‡in gutture tuo. Cùm ambulaueris, ducas tecum, ‡ cū dormieris, cuſtodias tibi. ‖cùm †vt *eſt קִין ד יָכַח ד *vt ‡vitæ ſuæ יָסַר ר רוֹעַ ר ‡Vt cuſtodiāt †blanditiis לֶקַח ר ‡ſplendorib* ‖ mendicabit homo *ſuccellam ‡Num ‡ comburentur? כֻּוָּה ר כּוֹא ר ‡qui ingreditur *amici †erit innocēs ‖qui tetigerit vt implcat

‡Qui autem adulterium committit cū muliere; ‖corrumpit *qui facit קָלְקָל ר נָשָׁא ר †eſt furor ‡perſonam ‖ ſatisfactionis; ‡munera. רֶבַע ר

‖reconde

*pupillam

†in ‡& ‡es ‖propinquā ‡voca. Vt cuſtodiat חָלַל ר יָרַע ר *quæ *lenit. ‖Equidem per feneſtrā ‡de cancello meo †inter ſimplices ‖inter filios ‡deficientem בִּין ר פֶּתִי ר ‡per plateam †per viam *in ‡ meretricio, & anxia ‖Quæ †eſt; & peruerſa ‖habitant ‡Nunc foris, nunc †inſidiatur.

CAP. IIII. ד

†vt ſciatis
[a] יָסַר [b] יָדַע
[c] יָרֵה [d] הָיָה
*inter filios
[e] רַכְּךָ [f] יָרֵח
לִבְנִי
[g] *ipſe
[h] נָטָה [i] פֶּה
[k] נָצַר [l] לֶקַח
*ſapientiæ eme
‖ſubſtantia
*eme
[m] סָלַל
†augmentū
*coronam
[n] נָתַן [o] לְוֶה
†tradet tibi.
*eloquia
[p] לֶקַח [q] רַבָּה
‖vitæ †direxi
[r] יָרָה [s] יָלַךְ
‡ per ſemitas rectas. Cùm ambulaueris,
[t] יָצַר [u] יִסַּר
*Tene
†eſt vita tua.
[v] נָצַר [w] בּוֹא
‡per eam †ab
† nec
[x] רוּעַ
†comedunt
יכשלו
[p]
‡bibunt.
[y] שָׁתָה
‖ſplendet,vadit,& illuminat
*neſciunt
*cadunt.
[z] נָטָה
[a] לוּז
†vita ſunt
*ſanitas.
‖ſunt †vitæ.
[b] יָצָא
*peruerſitatē
‡ viam tuam
[c] נָבַט
‡ ſemitam pedum tuorū;
‡ad
‖neque ad
[d] נָטָה [e] סוּר

†Vt ſciatis intelligentiã *ſciendũ ad* †attendite & ‡patris eruditionẽ filij Audite
1 † שִׁמְעוּ בָנִים מוּסַר אָב וְהַקְשִׁיבוּ [a] לָדַעַת בִּינָה ׃ [b]
.derelinquatis ne meam legem :vobis dedi bonam doctrinam Quia
2 † כִּי־לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי [c] אַל־תַּעֲזֹבוּ ׃
.meæ matris *facies ad* ‡ vnicus & ,tener ‡meo patri fui filius Quia
3 † כִּי־בֵן הָיִיתִי לְאָבִי [d] רַךְ וְיָחִיד לִפְנֵי אִמִּי ׃
cuſtodi:tuũ cor mea eloquia Fulciat,mihi dicebatq́ue ,me docebat* Et
4 † וַיּוֹרֵנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ־דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר
ne :intelligentiam eme,ſapientiam Eme .*vive* *& ,mea præcepta *viues.
5 מִצְוֹתַי וֶחְיֵה ׃ † קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה אַל־ [e]
.mei oris *dictis* ab declines neque ,obliuiſcaris eloquiis
6 תִּשְׁכַּח וְאַל־תֵּט מֵאִמְרֵי־פִי ׃ [f] [g] [h] נָטָה פֶּה [i]
.te conſeruabit & ,eam dilige :te cuſtodiet & ,eam derelinquas Ne
7 † אַל־תַּעַזְבֶהָ וְתִשְׁמָרֶךָ [k] אֶהָבֶהָ וְתִצְּרֶךָ ׃ [l] נָצַר [k]
tua *acquiſitione* ‡ omni *in* & ‡ſapientiam *acquire ſapientia* ‡ Principium
† רֵאשִׁית חָכְמָה קְנֵה חָכְמָה וּבְכָל־קִנְיָנְךָ
,te glorificabit :te exaltabit & ,eam Exalta .intelligentiam *acquire* *
8 † סַלְסְלֶהָּ וּתְרוֹמְמֶךָּ [m] תְּכַבְּדֶךָּ [n] קְנֵה בִינָה ׃ [m] סָלַל
*diademate**:gratiæ *copulã* † tuo capiti Dabit .fueris eã amplexatus cùm †augmentū
9 כִּי תְחַבְּקֶנָּה ׃ † תִּתֵּן לְרֹאשְׁךָ [o] לִוְיַת־חֵן [p] עֲטֶרֶת [q] [n] נָתַן [o] לְוֶה
:mea *dicta* * ſuſcipe & ,mi fili Audi .*te muniet* † decoris *coronam †tradet tibi.
10 † שְׁמַע בְּנִי [r] וְקַח [s] אֲמָרָי ׃ [q] [r] [s] [p] לֶקַח רַבָּה
:te *inſtituit* ‡ ſapientiæ viam In .*vitarum* ‖ anni tibi multiplicabũtur & ‖vitæ †direxi
11 † בְּדֶרֶךְ חָכְמָה [t] הוֹרְתִיךָ [u] וְהִרְבִּיתִי לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים ׃ [t] [u] יָרֵה יָלַךְ
coarctabitur non ,*te eundo* In .*rectitudinis orbitis* in ‡ te feci calcare ‡ per ſemitas rectas. Cùm ambulaueris,
12 † בְּלֶכְתֵּךְ [v] תִּצַּר [w] צַעֲדֶךָ וְאִם־תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל ׃ [v] [w] יָצַר יָסַר
.impinges non ,cucurreris ſi & :tuus greſſus *Tene
.*tuæ vitæ* † ipſa quia ,eam cuſtodi :dimittas ne,eruditionẽ *in Apprehende* †eſt vita tua.
13 † הַחֲזֵק [x] בַּמּוּסָר אַל־[y]תֶּרֶף נְצָרֶהָ כִּי־הִיא חַיֶּיךָ ׃ [x] [y] רָפָה [z] בּוֹא
via in gradiaris ne & ‡ingrediaris ne impiorum ſemitam In ‡per eam †ab
14 † בְּאֹרַח רְשָׁעִים אַל־[z]תָּבֹא וְאַל־תְּאַשֵּׁר בְּדֶרֶךְ †nec
,ea *deſuper* ‡ declina : *ea in* ‖ tranſeas ne ,eam Deſere .malorum
15 רָעִים ׃ † פְּרָעֵהוּ אַל־תַּעֲבָר־בּוֹ שְׁטֵה מֵעָלָיו [a] רוֹעַ
rapitur &† ;maleſecerint niſi ,dormiunt non Etenim .tranſi & †comedunt
16 וַעֲבֹר ׃ † כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם־לָא [a] יָרֵעוּ וְנִגְזְלָה יכשלו
panem *comederunt* † Quia .fecerint ruere niſi ,eorum ſomnus ‡bibunt.
17 † שְׁנָתָם אִם־לֹא יַכְשִׁלוּ ׃ † כִּי לֶחֶמוּ לֶחֶם [b] שָׁתָה
iuſtorum ſemita Et .*bibent* ‡ rapinarum vinum & ‖impietatis ‖ſplendet,vadit,& illuminat
18 † רֶשַׁע וְיֵין חֲמָסִים [b] יִשְׁתּוּ ׃ † וְאֹרַח צַדִּיקִים
.diem paratum ad vſque *illuminans* & ,*vadens* *ſplendens* ‡ lux veluti *neſciunt
כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד־נְכוֹן הַיּוֹם ׃ *cadunt.
.*corruent* ‡ quid in *nouerunt non**:caligo ſicut impiorum Via
19 † דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ ׃ [c] נָטָה
.tuam aurem inclina mea eloquia ad : attende meis verbis ,mi Fili
20 † בְּנִי לְדְבָרַי הַקְשִׁיבָה לְאִמְרַי [c] הַט אָזְנֶךָ ׃ [d] לוּז
.tui cordis medio in ea cuſtodi :tuis oculis ab recedant Ne †vita ſunt
21 † אַל־[d]יְלִיזוּ מֵעֵינֶיךָ שָׁמְרֵם בְּתוֹךְ לִבֶּךָ ׃ *ſanitas.
.*medela* * eius carni vniuerſæ & ‡ea inuenientibus *ipſa vitæ* † Quia
22 † כִּי־חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא ׃ ‖ſunt †vitæ.
.*vitarum* ‡ exitus‖ ipſo ex quia ;tuum cor cuſtodi cuſtodia omni Ex
23 † מִכָּל־מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ כִּי מִמֶּנּוּ [e] תּוֹצְאוֹת חַיִּים ׃ [e] יָצָא
.te à elonga labiorum *pranitatem** & ‡oris peruerſitatẽ te à Remoue *peruerſitatẽ
24 † הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וְלִזּוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ ׃
.te coram ‡ dirigant tuæ palpebræ & ‡aſpiciant rectum ad tui Oculi
25 † עֵינֶיךָ לְנֹכַח [f] יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁירוּ נֶגְדֶּךָ ׃ [f] נָבַט ‡ viam tuam
.ſtabilientur tuæ viæ omnes & ‡*tui pedis orbitam* ‡ Pondera
26 † פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְכָל־דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ ׃ [g] נָבַט ‡ ſemitam pedum tuorū; ‡ad
.malo à tuum pedem remoue :ſiniſtram &† ,dexteram ‡declines Ne ‖neque ad
27 † אַל־[g]תֵּט יָמִין וְשְׂמֹאול [h] הָסֵר רַגְלְךָ מֵרָע ׃ [h] סוּר

CAP. V. ה

.tuam aurẽ inclina meæ intelligentiæ :intende meæ ſapientiæ mi Fili
1 † בְּנִי לְחָכְמָתִי הַקְשִׁיבָה לִתְבוּנָתִי הַט אָזְנֶךָ ׃ *Vt cuſtodias
.conſeruent tua labia ſcientiam & ;*ſagacitates cuſtodiendum* Ad ‖ cogitationes
2 † לִשְׁמֹר [k] מְזִמּוֹת [l] וְדַעַת שְׂפָתֶיךָ יִנְצֹרוּ ׃ [k] [l] זָמַם יָדַע
,eius palatũ oleo *præ leue* ‡ & ;extrancæ labia *ſtillabunt ſtillationẽ* * Quia *fauum ſtillant
3 † כִּי נֹפֶת [m] תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְחָלָק מִשֶּׁמֶן [n] חִכָּהּ ׃ ‡lenius eſt
gladius veluti acutum ;abſynthium ſicut amarum eius nouiſſimum Et [m] נָטַף [n] חָכַךְ
4 † וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כְלַעֲנָה [o] חַדָּה כְּחֶרֶב ‡ſuis digitis *in* [o] חָרַד [p] פֶּה
eius greſſus infernum : mortem *deſcendentes* ‡ eius Pedes .*acierum* † †biceps.
5 † רַגְלֶיהָ יוֹרְדוֹת [p] מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ ׃ ‡ deſcẽdẽt ad
,eius *orbite* † ſunt mobiles :ponderes fortè ſi *vitarũ* ‡ Semitam .*ſuſtentabũt* ‖ ‡tenebunt.
6 נוֹעַ יִתְמְכוּ ׃ † אֹרַח חַיִּים פֶּן־[q]תְּפַלֵּס נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ [q] נָעָה ‡ vitæ †viæ

CAP. VI. ו

pro amico & ‖manũ tuã.
[k] רָעָה כַּפָּיִם
†manũ amici
[m] בּוֹא
‡proſterne †amicos
[n] צָבָה [o] יָלַךְ
‡ ó ſeris. †eſt dux, †nec ‡tamen ‖cibum
[p] כּוּן
‡dormies? †Paruis ſomnis, paruis dormitationibus; paruo amplexu
*cum vxore opus eſt.
‡egeſtas
*ſcutatus.
‡impius ‖iniquus; ambulat in
‖Annuit
‡loquitur
†docet
[q] גָּנַן יָרֵה
*ſunt
‡cogitat †inter fratres.
מרמים קרי
*contritio †erit

.*tuas volas* ‖ alieno defixiſti‡ : tuo *ſodali* ſpopondiſti ſi ,mi Fili
1 † בְּנִי־אִם־עָרַבְתָּ [k] לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר [l] כַּפֶּיךָ׃ [k] [l] רָעָה כַּף
.tui oris eloquiis in es captus ;tui oris verbis in es Illaqueatus
2 † נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי־פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי־פִיךָ ׃
:tuì *ſocij volam* † in veniſti quia ,te erue & ,mi fili nunc hoc Fac †manũ amici
3 † עֲשֵׂה זֹאת אִפּוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי [m] בָאתָ בְכַף־רֵעֶךָ [m] בּוֹא
.tuos *ſodales* ‡ robora & ;te *conculcandum præbe* ‡ ,vade ‡profterne †amicos
לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ ׃
.tuis palpebris dormitationem & ‡tuis oculis ſomnum des Ne
4 † אַל־תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ ׃
.aucupis manu de auis ſicut & ;manu de cerua tanquam te Erue
5 † הִנָּצֵל [n] כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ ׃ [n] צָבָה [o] יָלַךְ
.*eſto* ‖ ſapiens & ,eius vias vide ;piger ‡ formicam ad Vade ‡ó ſeris.
6 † לֵךְ־אֶל־נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם ׃ [o] †eſt dux,
.dominus &† ,præfectus ,*gubernator ei* ‡ non Cui †nec
7 † אֲשֶׁר אֵין־לָהּ קָצִין שֹׁטֵר וּמֹשֵׁל ׃ ‡tamen
.ſuam eſcam meſſe in congregat ;ſuum *panem* ‖ æſtate in ‡ Parabit ‖cibum
8 † תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ אָגְרָה בַּקָּצִיר מַאֲכָלָהּ ׃ [p] כּוּן
?tuo ſomno à ſurges quando ?*iacebis* ‡ piger Vſquequo ‡dormies?
9 † עַד־מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב מָתַי תָּקוּם מִשְׁנָתֶךָ ׃ †Paruis ſomnis, paruis
manuum *complicationis parum* ;*dormitationum parum* ,*ſomnorum* Parum † dormitationibus; paruo amplexu
10 † מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט חבק [p] יָדַיִם *cum vxore opus eſt.
.tuus defectus & ;tua *paupertas* ‡ viator tanquã veniet Et .*dormiendũ* ad ‡egeſtas
11 † לִשְׁכָּב ׃ † וּבָא־כְמְהַלֵּךְ רֵאשֶׁךָ וּמַחְסֹרְךָ *ſcutatus.
peruerſitate *ambulans* ;*iniquitatis* ‖ vir *Beliahal* ‡ Homo .*clypei** vir tanquã ‡impius ‖iniquus; ambulat in
12 כְּאִישׁ [q] מָגֵן ׃ † אָדָם בְּלִיַּעַל אִישׁ אָוֶן הֹלֵךְ עִקְּשׁוּת ‖Annuit
.*docens* † ;ſuis pedibus *in loquens* ‡ ,ſuis oculis *in Annuens* ‖ .oris ‡loquitur
13 פֶּה ׃ † קֹרֵץ בְּעֵינָיו מוֹלֵל בְּרַגְלָו [r] מוֹרֶה †docet
malum *fabricans* ‡ ,eius corde in * Peruerſitates .ſuis digitis *in* [q] גָּנַן יָרֵה
14 בְּאֶצְבְּעֹתָיו ׃ † תַּהְפֻּכוֹת בְּלִבּוֹ חֹרֵשׁ רָע *ſunt
veniet extemplo Ideo .† mittet contentiones ;tempore omni in ‡cogitat †inter fratres.
15 † בְּכָל־עֵת מְדָנִים יְשַׁלֵּחַ ׃ † עַל־כֵּן פִּתְאֹם יָבוֹא מרמים קרי
.ſanitas ‡ non & ,conteretur ſubitò :eius *exitium* * *contritio †erit
אֵידוֹ פֶּתַע יִשָּׁבֵר וְאֵין מַרְפֵּא ׃

intellectum & gratiam *inueni* ‡ Et .tui cordis tabula *super* ‖ eas scribe
4 כָּתְבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ׃ וּמְצָא־חֵן וְשֵׂכֶל
DOMINO *in* Fide .*hominis* † & ,Dei oculis in ;bonum
5 טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם׃ בְּטַח אֶל־יְהוָה
.innitaris ne *tuam intelligentiam ad* ‡ & ;tuo corde toto in
בְּכָל־לִבֶּךָ וְאֶל־בִּינָתְךָ אַל־תִּשָּׁעֵן׃
.tuas semitas diriget ipse & ;eum scito tuis viis omnibus In
6 בְּכָל־דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אֹרְחֹתֶיךָ׃
.malo à recede &,DOMINVM time :tuis oculis in sapiens sis Ne
7 אַל־תְּהִי חָכָם בְּעֵינֶיךָ יְרָא אֶת־יְהוָה וְסוּר מֵרָע׃
.tuis ossibus *irrigatio* † & ;tuo vmbilico erit Sanitas
8 רְפָאוֹת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ׃
.*tui prouentus omnis principio* à & ;*tua substantia* ‡ * DOMINVM Honora
9 כַּבֵּד אֶת־יְהוָה מֵהוֹנֶךָ וּמֵרֵאשִׁית כָּל־תְּבוּאָתֶךָ׃
tua torcularia nouo vino & ;saturitate tua horrea implebuntur Et
10 וְיִמָּלְאוּ אֲסָמֶיךָ שָׂבָע וְתִירוֹשׁ יְקָבֶיךָ יִפְרֹצוּ׃
;reprobes * ne mi fili DOMINI Correctionem .se rumpent
11 מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאָס
.eius *increpatione in fastidias* ‖ ne &
וְאַל־תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ׃
filium * pater veluti & :*arguet* †,DOMINVS *diliget* ‡ quem Quippe
12 כִּי אֵת אֲשֶׁר־יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת־בֵּן
educet ,*hominis* † & : sapientiam inuenit ,*hominis* Beatitudines .*volet* †
13 יְרָצֶה׃ אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָדָם יָפִיק
:argenti negotiatione *præ* eius negotiatio *bona* ‡ Quia .intelligentiam
תְּבוּנָה׃ 14 כִּי טוֹב סַחְרָה מִסְּחַר־כָּסֶף
omnes ‖ & ;margaritis *præ ipsa* Preciosa ‡ .eius *prouentus* * auro *præ* &
וּמֵחָרוּץ תְּבוּאָתָהּ׃ 15 יְקָרָה הִיא מִפְנִינִים וְכָל־
† dierum Longitudo .*ea in* ‡ æquabuntur non *tuæ voluntates*
חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ־בָהּ׃ 16 אֹרֶךְ יָמִים
.gloria & ,*opulentia* ‖ illius sinistra in :illius dextera in
בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד׃
.*pax* ‡ eius semitæ omnes & ;*amœnitatis* ‡ viæ eius Viæ
17 דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם׃
,eam *sustentantes* † & :eam *in* apprehendentibus *ipsa vitarum* ‡ Lignum
18 עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ
cælos stabiliuit ;terram fundauit sapientia *in* DOMINVS .*beatus* *
19 מְאֻשָּׁר׃ יְהוָה בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם
æthereos † & ;sunt ruptæ abyssi eius scientia In .intelligentia *in*
20 בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ וּשְׁחָקִים יִרְעֲפוּ־טָל׃
custodi : tuis oculis ab ‡ recedant ne ,mi Fili .rorem stillabunt
21 בְּנִי אַל־יַלְּזוּ מֵעֵינֶיךָ נְצֹר תֻּשִׁיָּה וּמְזִמָּה׃
gratia & ,tuæ animæ *vitæ* * erunt Et .cogitationem & ,*essentiam* †
22 וְיִהְיוּ חַיִּים לְנַפְשֶׁךָ וְחֵן לְגַרְגְּרֹתֶיךָ׃
non tuus pes & ;tua via *fiducia in* ‡ ambulabis Tunc .*tuis gutturibus* ‖
23 אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא תִגּוֹף׃
erit suauis & ,*iacebis* ‡ & : *pauebis* * non ,*iacueris* † Si .impinget
24 אִם־תִּשְׁכַּב לֹא תִפְחָד וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה
desolatione à & ;repentino *pauore* ‡ à timebis Non .tuus somnus
שְׁנָתֶךָ׃ 25 אַל־תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאֹם וּמִשֹּׁאַת
.venerit cùm ,impiorum
רְשָׁעִים כִּי תָבֹא׃
tuum pedem custodiet & ;tua fiducia *in* erit DOMINVS Quia
26 כִּי־יְהוָה יִהְיֶה בְכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ
existendo in ;*suo patrono* à * bonum prohibeas Ne .captura à
27 מִלָּכֶד׃ אַל־תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת
,Vade :tuo *sodali* † dicas Ne .faciendum ad *tuæ manus facultati*
28 לְאֵל יָדֶךָ לַעֲשׂוֹת׃ אַל־תֹּאמַר לְרֵעֲךָ לֵךְ
.*tecum est* & ‡ ,dabo cras & ,reuertere &
וְשׁוּב ׀ וּמָחָר אֶתֵּן וְיֵשׁ אִתָּךְ׃
.tecum *fiducia in sedens* ‖ ipse & :malum tuum *socium super fabrices* * Ne
29 אַל־תַּחְרֹשׁ עַל־רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ׃
.malum tibi retribuit non si ,gratis homine cum contendas Ne
30 אַל־תָּרֹב עִם־אָדָם חִנָּם אִם־לֹא גְמָלְךָ רָעָה׃
.eius vias omnes *in* eligas ne & ;*violentiæ* † virum *in* æmuleris Ne
31 אַל־תְּקַנֵּא בְּאִישׁ חָמָס וְאַל־תִּבְחַר בְּכָל־דְּרָכָיו׃
.eius secretũ rectis cũ & ;peruersus DOMINI ‡ abominatio Quia
32 כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה נָלוֹז וְאֶת־יְשָׁרִים סודו׃
.benedicet iustorum *augurio* ‖ & :impij domo in ‡ DOMINI Maledictio
33 מְאֵרַת יְהוָה בְּבֵית רָשָׁע וּנְוֵה צַדִּיקִים יְבָרֵךְ׃
;gratiam dabit *mansuetis* & ;illudet ipse illusores Si †
34 אִם־לַלְצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָיִים יִתֵּן־חֵן׃
.*ignominiam exaltans* ‖ *Multi* † & : possidebũt hæreditate sapientes Gloriam
35 כָּבוֹד חֲכָמִים יְנַחֵלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן׃

‡in ‡inuenies
°חָנֵן †hominum. * intelligentiæ tuæ
†medulla
°יַעַ יָּהֵּה שָׁקָה יָסַר
* diuitiis tuis;& primitiis omnium frugum tuarum. *abiicias; ‡trædio afficiaris ‖propter increpationẽ
°קוּץ פוּק
‡diligit †increpat: *in filio complacebit.Beat° homo, qui †homo, qui eduxerit in lucẽ ‡melior *melior est fructus
‡Preciosior est ‖omnia desideribilia tua ‡ ei. †est
°פְּנָה שָׁוְה
מפנינים קרי ‖diuitiæ, ‡delectabile° ‖pacificæ.
‡vitæ ẽst †qui fulciũt *beati.
†cæli
°בִּין טָלַל
‡hæc †legem *vita
°שֶׁה זָמַם
°חָיָה חָיָה
°חָנַן גָּלַךְ
‖gutturi tuo. †fiducialiter in † dormieris, *timebis: ‡quiesces,
°נָגַף יָשֵׁן
‡timore
°שָׁאָה בּוּא
* ab eo qui debet illud habere; cùm fuerit facultas manui tuę
°חָיָה
†amico
°עָשָׂה
°רָעָה רוּב
‡si quod petit est apud te. * cogites contra amicũ ‖habitat fiducialiter
הריב קרי †iniquum; ‡est
‡erit ‖habitaculo autem
°אָרַר לוּץ
†Nonne humilibus
°עָנָה
לעגים קרי †stultus exaltat quod est ignominiosum.
°רוּם קָלָה

vestrum exitium & ,*vestrũ pauore* ‖ desolatio sicut *veniendo* In .*vestrum pauore* timor vester.
27 פַּחְדְּכֶם׃ בְּבֹא כְשׁאוֹה פַּחְדְּכֶם וְאֵידְכֶם
.*coarctationem* & ,*angustiam* ‡ vos super *veniendo in* :*ingruerit* * turbo veluti
כְּסוּפָה יֵאָתֶה בְּבֹא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצוּקָה׃
non & ,me *diluculo* quærent :exaudiam non & ,me inuocabunt Tunc
28 אָז יִקְרָאֻנְנִי וְלֹא אֶעֱנֶה יְשַׁחֲרֻנְנִי וְלֹא
timorem & : scientiam odiuerunt quòd † Pro .me inuenient
29 יִמְצָאֻנְנִי׃ תַּחַת כִּי־שָׂנְאוּ דָּעַת וְיִרְאַת
spreuerunt :*meo consilio acquieuerunt* ‡ Nec .elegerunt non DOMINI
30 יְהוָה לֹא בָחָרוּ׃ לֹא־אָבוּ לַעֲצָתִי נָאֲצוּ
:suæ viæ fructu de comedent Et .meam increpationem omnem
כָּל־תּוֹכַחְתִּי׃ 31 וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם
simplicium auersio Quia .saturabuntur suis consiliis de &
32 וּמִכְּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ׃ כִּי מְשׁוּבַת פְּתָיִם
audiens Et ‖ .eos perdet stultorum *tranquillitas* ‡ & ;eos interficiet
33 תַּהַרְגֵם וְשַׁלְוַת כְּסִילִים תְּאַבְּדֵם׃ וְשֹׁמֵעַ
.malo *panore à pacatus* erit * & :fiducialiter habitabit mihi
לִי יִשְׁכֹּן־בֶּטַח וְשַׁאֲנַן מִפְּחַד רָעָה׃

CAP. II. ב

.tecum abscõderis mea mandata & ;mea eloquia susceperis si ,mi Fili
1 בְּנִי אִם־תִּקַּח אִמָרַי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ׃
tuum cor inclines*: tuam aurem *sapientiam ad faciendum* ‖ attendere *Ad* ‡
2 לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֶּה לְבָבְךָ׃
intelligentiæ ;clamaueris intelligentiam ad si Quia .intelligentiæ
3 לִתְבוּנָה׃ כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא לַתְּבוּנָה תִּתֵּן קוֹלֶךָ׃
;argentum tanquam eam quæsieris Si .tuam vocem dederis
4 אִם־תְּבַקְשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף וְכַמְּטֻמָּנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה׃
intelliges Tunc .eam fueris scrutatus *abscónditos* thesauros sicut &
5 אָז תָּבִין יִרְאַת יְהוָה וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא׃
.intelligentia & ,scientia ‡ eius ore ex :sapientiã *dabit* ‖ DOMINVS Quia
6 כִּי־יְהוָה יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וְתְבוּנָה׃
.*perfectè ambulantibus clypeus* † ;essentiam rectis absconder Et
7 וְצָפַן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה מָגֵן לְהֹלְכֵי תֹם׃
.custodiet eius misericordium viam & :iudicij semitas custodiendũ Ad
8 לִנְצֹר אָרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידָו יִשְׁמֹר׃
orbitam ‡ omnẽ ,rectitudines & ;iudicium & ,iustitiam intelliges Tunc
9 אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים כָּל־מַעְגַּל־
tuæ animæ scientia & ;tuum cor in sapientia intrauerit Cùm .bonam
10 טוֹב׃ כִּי־תָבוֹא חָכְמָה בְלִבֶּךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ
.te seruabit intelligentia : te *super* custodiet Cura .*fuerit iucunda* ‖
11 יִנְעָם׃ מְזִמָּה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ תְּבוּנָה תִּנְצְרֶכָּה׃
.peruersitates loquente viro à :mala via à te *eruendum Ad* †
12 לְהַצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר תַּהְפֻּכוֹת׃
.*tenebrositatis viis in eundum ad* ‡ ;rectitudinis semitas *Relinquentes* ‖
13 הָעֹזְבִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר לָלֶכֶת בִּדַרְכֵי־חֹשֶׁךְ׃
.mali peruersitatibus in *exultabunt* ‡ ;malum facere Lætantes
14 הַשְּׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רָע יָגִילוּ בְּתַהְפֻּכוֹת רָע׃
.eorum *orbitis* † in *recedentes* & ;*obliquæ* ‡ *eorum* semitæ Quorum
15 אֲשֶׁר אָרְחֹתֵיהֶם עִקְּשִׁים וְנִלְוִזִים בְּמַעְגְּלוֹתָם׃
.*lenificauit* * ‡ua eloquia ‖ aliena ab ;extranea muliere à te *eruendum Ad* ‡
16 לְהַצִּילְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶחֱלִיקָה׃
.est oblita fui Dei pacti & ,*suarum adolescentiarum* † ducem *Relinquens*
17 הָעֹזֶבֶת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ וְאֶת־בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שָׁכָחָה׃
manes † ad & ;eius domus mortem ad est *incuruata* ‡ Quia
18 כִּי שָׁחָה אֶל־מָוֶת בֵּיתָהּ וְאֶל־רְפָאִים
nec ;reuertentur non eam ingredientes Omnes .eius *orbitæ*
19 מַעְגְּלוֹתֶיהָ׃ כָּל־בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא
via in ambulabis ‡ Eapropter .*vitarum* * semitas apprehendent
20 יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים׃ לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ
inhabitabũt recti Quia .*custodies* † iustorum semitas & ;bonorum
21 טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר׃ כִּי־יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ־
terra de impij Et .ea in remanebunt *integerrimi* ‖ & ;terram
22 אֶרֶץ וְתְמִימִים יִוָּתְרוּ בָהּ׃ וּרְשָׁעִים מֵאֶרֶץ
.ea ex *eradentur* † præuaricatores & ;succidentur
יִכָּרֵתוּ ׀ וּבוֹגְדִים יִסָּחُוּ מִמֶּנָּה׃

CAP. III. ג

.tuũ cor custodiat mea præcepta & ;obliuiscaris ne meæ legis ,mi Fili
1 בְּנִי תּוֹרָתִי אַל־תִּשְׁכָּח וּמִצְוֹתַי יִצֹּר לִבֶּךָ׃
.tibi *addent* ‡ pacem & ;*vitarum* * annos &,dierum longitudinẽ Quia
2 כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ׃
:*tuis gutturibus super* ‡ eas liga ,te deserant ne veritas & Misericordia
3 חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־יַעַזְבֻךָ קָשְׁרֵם עַל־גַּרְגְּרוֹתֶיךָ

omnibus ‡ hic decor : ſcriptum iudicium eis in faciendum Ad

9 †לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל־ *erit †miſericordi bus ‖laudate Domi num.
.Iah-Hallelu ‖ ,ſuis *pijs† חֲסִידָיו הַלְלוּ־יָהּ׃

PSALMVS CL. צנ

*firmamẽto *expanſione*in eũ laudate :eius ſanctitate in Deũ Laudate .Iah-Hallelu

1 †הַלְלוּיָהּ׳ הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
eum laudate :eius fortitudinibus in eum Laudate .eius fortitudinis

2 עֻזּוֹ׃ [x]עָזּ †הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ †in multitudine
clangore in eum Laudate .eius magnitudinis *multitudinem ſecundum* †

3 כְּרֹב גֻּדְלוֹ׃ [y]רַב †הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע רָבָב
.cithara & ,nebel in eum laudate : buccinæ

שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר׃
.organo &,chordis in eũ laudate :choro & ,tympano in eum Laudate

4 †הַלְלוּהוּ [z]בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב׃ *ſonoris: †altè ſonan tibus. †ſpiritus lau det Dominũ,
.*ouationis † cymbalis in eum laudate :*auditus‡ cymbalis in eũ Laudate

5 †הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃
.Iah-Hallelu ,*Iah laudabit halitus*† Omnis

6 †כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

PSALMVS CXLIX. קמט

*Laudate Dominum. ‡ congregatione ‖& [r]עֲשָׂה גּוֹר [s]עָנָה ‖laudabunt in [t]עָנָה ‡anceps †manibus [c]פֶּה ‡nobiles †vinculis ferreis.

cœtu ‡ in eius laus :nouũ canticũ DOMINO Cantate .Hallelu-Iah

1 †הַלְלוּיָהּ׃ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל
exultent Siion filij‖ : ſuo factore in Iſrael Lætetur .piorum

2 חֲסִידִים׃ †יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל [q]בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן [r]יָגִילוּ
cithara & ,tympano in :choro in eius nomen Laudent .ſuo rege in

3 בְּמַלְכָּם׃ †יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ־לוֹ׃
glorificabit :ſuo populo in DOMINVS cõplacebit Quia .ei canant

4 †כִּי־רוֹצֶה יְהוָה בְּעַמּוֹ יְפָאֵר *præconizabunt‖ :gloria in miſericordes Exultabunt .ſalute in humiles

5 [s]עֲנָוִים בִּישׁוּעָה׃ †יַעלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ
gladius & :eorum gutture in Dei Exaltationes .ſuis cubilibus *ſuper*

6 עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם׃ †רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב
:gentibus in vindictam faciendum Ad .eorum *manu* † in *acietum*‡

7 †לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַגּוֹיִם׃ [t]פְּיפִיּוֹת בְּיָדָם׃
:compedibus in eorũ reges alligandum Ad .populis in increpationes

8 תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים׃ †לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים
.*ferri compedibus* † in eorum *inclytos*‡ &

וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל׃

Finis libri Pſalmorum.

תם ספר תהלים

ספר משלי

LIBER PROVERBIORVM.

QVEM HEBRAEI MISLE, ID EST, PARABOLAE, SIVE SIMILITVDINES, APPELLANT.

CAP. I. א

regis ,Dauid filij , Selomoh Parabolæ

1 שְׁלֹמֹה [a]בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ׃ †שְׁלֵי [a]בְּנָה
,ſapientiam ſciendum Ad .Iſrael

2 יִשְׂרָאֵל׃ †לָדַעַת [b]חָכְמָה [b]יָדַע
eloquia intelligendum ad : eruditionem &

3 †לְהָבִין אִמְרֵי [c]וּמוּסָר [e]יָסַר
eruditionem ſuſcipiendũ ad † .intelligẽtiæ †Item

בִּינָה׃ †לָקַחַת מוּסַר
.rectitudines &,iudicium &,iuſtitiam :intellectus

הַשְׂכֵּל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים׃
.*verſutiam*‖ & ,ſcientiam puero ;calliditatem ſimplicibus dandum Ad

4 †לָתֵת לִפְתָאיִם עָרְמָה לְנַעַר [d]דַּעַת וּמְזִמָּה׃ ‖cogitationem.
ſolentia conſilia intelligens & :doctrinam addet & ,ſapiens Audiet

5 †יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח [f]וְנָבוֹן תַּחְבֻּלוֹת [f]בִּין ‡interpretationem:
verba :*facundiam* ‡ & ,parabolam intelligendum Ad .poſſidebit

6 יִקְנֶה׃ †לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דִּבְרֵי
.corum ænigmata & ,ſapientum

חֲכָמִים וְחִידֹתָם׃
eruditionẽ & ,ſapientiam :ſcientiæ‡ principium DOMINI Timor ‡eſt

7 [g]יִרְאַת יְהוָה רֵאשִׁית דָּעַת חָכְמָה וּמוּסָר †[h]בְּזוּ [h]יָרֵא [g]בְּנָה
ne & ;tui patris eruditionem mi fili Audi .deſpexerunt ſtulti ‡augmẽtum

8 אֱוִילִים׃ †שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל־ [i]תִּטֹּשׁ [k]יָרָה
: tuo capiti *ipſe*‖ gratiæ *copulatio*‡ Quia .tuæ matris legem dimittas ‖feruntſ

9 [l]לְוִיַת [m]חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ׃ †כִּי [l]לְוָיָה [m]חֵן [k]נָטַשׁ
ne ,peccatores te *pellexerint* * ſi ,mi Fili .*tuis gutturibus*† torques & *gutturi tuo.

10 בְּנִי אִם־יְפַתּוּךָ חַטָּאִים אַל־ †acquieſcas.
:ſanguini inſidiemur ,nobiſcum Age‡ ,dixerint Si .*velis*† ‡incitauerint

11 †תֹּאבֶא׃ אִם־יֹאמְרוּ [o]לְכָה אִתָּנוּ נֶאֶרְבָה לְדָם ‡Veni
eos Deglutiamus .gratis innocentem *ad*† nos abſcondamus

12 נְצַפְּנָה †נִבְלָעֵם חִנָּם׃ [o]אֲבָה [n]יָלַךְ
.ciſternam‖ deſcendentes ſicut integros &;viuentes ſepulchrũ ſicut †contra

כִּשְׁאוֹל [p]חַיִּים וּתְמִימִים כְּיוֹרְדֵי בוֹר׃ [p]נָקַת [q]חָיָה
†in foueam.

& noſtras domos implebimus*:reperiemus precioſam ſubſtantiã Omnem

13 †כָּל־הון יָקָר נִמְצָא נְמַלֵּא בָתֵּינוּ ‡ſpoliis. ‖proiice
.ſpolio ‡ marſupium : noſtrum medio in *cadere fac*‖ tuam Sortem

14 שָׁלְכִי׃ †גּוֹרָלֵךְ [r]תַּפִּיל בְּתוֹכֵנוּ כִּיס [r]נָפַל [s]יָלַךְ
:eis cum via in ambules ne ,mi Fili .nobis omnibus erit vnum

15 †בְּנִי אַל־תֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אִתָּם †ſemitis
malum ad eorum pedes Nam .eorum *ſemita*† à tuum pedem prohibe

16 מִנְתִיבָתָם׃ †כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע [t]מְנַע רַגְלֵךְ ‡currunt
gratis † Quoniam .ſanguinem *effundendum ad feſtinabunt*‖ & ,*current*‡

17 †כִּי־חִנָּם [t]יְרוּצוּ וְיִמָּהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ־דָּם׃ ‖feſtinant vt
corũ ſanguini ipſi Et .*pennæ compotis*‡ omnis oculis in rete *expanſum* effundant

18 מְזוֹרֶה חָרְשֶׁת בְּעֵינֵי כָּל־בַּעַל כָּנָף׃ †frustra ſpargitur
concupiſcentis† omnis ſemitæ Sic .corũ *animabus*‡ abſcondẽt :inſidiabũtur

19 יֹאֲרְבוּ יִצְפְּנוּ לְנַפְשֹׁתָם׃ †כֵּן אָרְחוֹת כָּל־בֹּצֵעַ [u]חִנָּם
.capiet illius *patronorum*‖ animam ;*lucri concupiſcentiam*

20 בַּצַע אֶת־נֶפֶשׁ בְּעָלָיו [v]יִקָּח׃
.ſuam vocem dabit plateis in :prædicabit *platea in Sapientia*‡

21 †חָכְמוֹת בַּחוּץ [x]תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ׃ [u]חָנַן [v]לָקַח
vrbe in ,portarum oſtiis in clamabit tumultuantium capite In ‡Sapientia foris

22 †בְּרֹאשׁ [y]הֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר [y]הָמָה
:ſimplicitatem diligetis ſimplices Vſquequo .dicet ſua eloquia

23 †עַד־מָתַי׃ [z]פְּתָיִם תְּאֶהֱבוּ [z]פֶּתִי אֲמָרֶיהָ תֹּאמַר׃ [z]פָּתָה
:ſcientiam habebũt odio ſtulti & :ſibi deſiderabunt deriſionẽ deriſores &

[a]לוּץ [b]יֵדַע
‡Cõuertimini ‖loquar

[a]וְלָצִים לָצון חָמְדוּ לָהֶם וּכְסִילִים יִשְׂנְאוּ־ [b]דָּעַת׃ [c]שׁוּב [d]יָכַח
vobis *eructabo*‖ En : meam increpationem ad *Conuertemini*‡

24 [c]תָּשֻׁבוּ [d]לְתוֹכַחְתִּי הִנֵּה [e]אַבִּיעָה לָכֶם [e]נָבַע [f]נָטָה
,vocaui quòd eo Pro .vos mea verba faciam ſcire :meum ſpiritũ ‖fuit qui attenderet.

25 †יַעַן קָרָאתִי׃ רוּחִי אוֹדִיעָה דְּבָרַי אֶתְכֶם׃ ‡ceſſare
.*attendens*‖ non & ,meam manum extendi :renuiſtis &

וַתִּמְאֲנוּ [f]נָטִיתִי יָדִי וְאֵין מַקְשִׁיב׃
non meã increpationem & ;meum conſilium omne feciſtis *feriari*‡ Et

26 †וַתִּפְרְעוּ [g]כָּל־עֲצָתִי וְתוֹכַחְתִּי לֹא [g]עָצַת [h]אָבָה ‡contritione veſtri
veniendo in‖ ,ſubſannabo :tidebo *veſtro exitio*‡ in ego Etiam .voluiſtis ‡cùm venerit

27 †גַּם־אֲנִי בְּאֵידְכֶם אֶשְׂחָק אֶלְעַג בְּבֹא [h]אֵידְכֶם׃

PSALM. CXLVII. קמז

† Dominum ‡ est
quoniam : noſtro Deo canere ‡ bonum quoniam , Iah † Laudate
1 הַלְלוּיָהּ † כִּי־טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי
dulcis, decoraeſt ‡ eiectos
expulſos ‡ : DOMINVS Ieruſalaim Aedificans .laus decens ; ‡ decundum
2 נָעִים נָאוָה [a] תְּהִלָּה : † בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַ‍ִם יְהוָה נִדְחֵי
[a] הָלַל
.cōrū dolores alligans * & : corde contritos Sanans ‡ .congregabit Iſrael
1 Qui ſanat * alligat † Qui numerat ‡ vocans.
3 יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס : † הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם
.vocabit ‡ nomina eis omnibus : ſtellarum numerum Numerans †
‡ est
4 מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא :
‡ non eius intelligentiæ : fortitudine multus & , noſter dominus Magnus
5 גָּדוֹל † אֲדוֹנֵינוּ [b] וְרַב־[c]כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין
[b] רַבַּ כּוֹחַ
‡ Eleuat * humiliat
ad vſque impios humilians * : DOMINVS manſuetos Eligens ‖ .numerus
6 מְסָמֵךְ [d] עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עָדֵי־
[d] עָנָה
.cithara in noſtro Deo canite : cōfeſſione in DOMINO Reſpōdete ‡ .terram
‡ Canite
7 אֶרֶץ : † עֱנוּ לַיהוָה [e] בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר :
[e] יָרָה
Qui operit ‡ & parat † qui germinate facit
faciens germinare † : pluuiam terræ parans ‡ , nubibus in cælos Operiens
8 † הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים [f] הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ
[f] כּוּן
quum , cornu * filiis : ſuum panem † iumento Dans ‖ .herbam montes
‖ Qui dat † eſcam ſuā : * coruorum, ‡ cōplacebit : neque tibias † Vult ‡ ſperantes
9 הָרִים חָצִיר : † נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר
viri coxendicibus in non : volet ‡ equi fortitudine in Non .clamauerint
10 יִקְרָאוּ : † לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
.ei ‡ miſericordia in exſpectantes ‡ ; eum timentes DOMINVS Volens † .volet
11 יְרֵאָיו : † רוֹצֶה יְהוָה אֶת־יְרֵאָיו אֶת־הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ :
.Sion tuum Deum lauda : DOMINVM Ieruſalaim Lauda
12 † שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַ‍ִם אֶת־יְהוָה הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן :
tuis filiis benedixit : tuarum portarum vectes roborauit Quoniam
13 † כִּי־חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ
* medio tui. Qui poſuit ‖ frumenti
tritticorum ‡ adipe : pacem tuum terminum Ponens .tuo interioti * in
14 בְּקִרְבֵּךְ : † הַשָּׂם־[g]גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים
[g] שׁוּם
cunat ‡ velociter donec : terræ ſuū eloquium Mittens ‖ .te faciet ſaturare
‖ Qui mittit ‡ currit Qui dat ‡ ſpargit. Qui proiicit ‡ corā frigore
15 יַשְׂבִּיעֵךְ : † הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד־מְהֵרָה יָרוּץ
.ſparget ‡ cinere ſicut pruinam : lanā ſicut niuem Dans .eius verbum
16 דְּבָרוֹ : † הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר
?ſtabit quis eius frigoris facies ad ‡ : buccellas ſicut ſuā glaciem Proiiciens
17 † מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְּפִתִּים לִפְנֵי [h] קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד
[h] קֶרַר
† & ‡ cōra frigore
.aquæ fluent † , eius ſpiritus flabit : eas liquefaciet & , ſuū verbū Mittet
18 † יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם [i] יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ־מָיִם :
ſua iudicia & , ſua ſtatuta : Iahacob ipſi ſuum verbum Annuncians ‡
‡ Qui annunciat
19 מַגִּיד [k] † דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו
[i] נָשַׁב
non iudicia & , genti omni ſic fecit Non . Iſraeli
[k] נָגַד
20 לְיִשְׂרָאֵל : † לֹא־עָשָׂה כֵּן לְכָל־גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל־
‡ Laudate Dominum.
.Iah Hallelu ‡ . ea cognoſcent
יְדָעוּם הַלְלוּ־יָהּ :

PSALMVS CXLVIII. קמח

‡ Laudate Dominum.
eum laudate : cælis de DOMINVM Laudate . Iah-Hallelu ‡
1 † הַלְלוּיָהּ : הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ
omnes eum laudate : eius angeli omnes eum Laudate .excelſis in
2 בַּמְּרוֹמִים : † הַלְלוּהוּ כָּל־מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל־
‡ luminoſæ.
. lucis ‡ ſtellæ omnes eū laudate : luna & ſol eum Laudate .eius exercitus
3 צְבָאָו : † הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל־כּוֹכְבֵי אוֹר :
* ſunt.
.* cælos ſupra quæ aquæ & : cælorum cæli eum Laudate
4 † הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם :
.ſunt creata & , præcepit ipſe quia : DOMINI nomen Laudent
5 † יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ :
.tranſibit non & , dedit ſtatutū : ſeculum in perpetuū in ea fecit ſtare Et
6 † וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק־נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר :
.voragines omnes & , dracones : terra de DOMINVM Laudate
7 † הַלְלוּ אֶת־יְהוָה מִן־הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל־תְּהוֹמוֹת :
.eius verbum faciens turbinis ventus : vapor & , nix , grando & , Ignis
8 † אֵשׁ וְבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ :
‡ arbor fructifera,
.cedri omnes & , fructus lignum ‡ : colles omnes & , Montes
[m] פְּרָה
‡ alata.
9 † הֶהָרִים וְכָל־גְּבָעוֹת עֵץ [m] פֹּרִי וְכָל־אֲרָזִים :
Reges .pennæ ‡ auis & , reptile : iumentum omne & , Beſtia
10 † חַיָּה וְכָל־בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף : † מַלְכֵי־
.terræ iudices omnes & principes : populi omnes & , terræ
11 אֶרֶץ וְכָל־[n]לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל־שֹׁפְטֵי אָרֶץ :
[n] שׁוּר
Laudent .iunioribus cum ſenes : virgines etiam & Iuuenes,
12 † בַּחוּרִים וְגַם־בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם־נְעָרִים : † יְהַלְלוּ
* gloria
eius magnificētia * : ſolius eius nomē eſt exaltatū quia , DOMINI nomen
13 אֶת־שֵׁם יְהוָה כִּי־נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוֹ
omnibus laus : ſuo populo cornu exaltauit Et . cælum & terram ſuper
‡ misericordib*
14 עַל־אֶרֶץ וְשָׁמָיִם : [o] † וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ [p] תְּהִלָּה לְכָל־
[o] רוּם [p] הָלַל
.Iah-Hallelu , ei propinquo populo , Iſrael filiis , eius pijs
חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם־קְרֹבוֹ הַלְלוּ־יָהּ :

PSALM. CXLVI. קמו

.DOMINVM mea anima Lauda .iah-Hallelu ‡
‡ Laudate Dominum.
1 † הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה :
vita mea *dum † fuero.
.me † adhuc in ‡ meo Deo canam : meis vitiis in DOMINVM Laudabo
2 † אֲהַלְלָה יְהוָה [r] בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי :
[r] חַיָּה
* principibus ‖ eſt
.ſalus ei ‖ non cui , hominis filio in , munificis in * fidatis Ne
‡ Emigrabit ‡ & † ipſe
3 † אַל־תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן־אָדָם [s] שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה :
[s] יָשַׁע
illa die in : ſuam terram in † reuertetur ‡ , eius ſpiritus Egredietur ‡
† Beatus eſt is in * eſt
4 † [t] תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא
[t] עָשָׁה
:eius auxilio in * Iahacob Deus cuius Beatitates † . eius cogitationes peribūt
† & ‡ cuius ‖ eſt in ‡ Qui fecit ‡ qui cuſtodit ‡ Qui facit † qui dat
5 אַשְׁרֵי [u] † שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל־יְהוָה אֱלֹהָיו :
, terram & , cælos Faciens ‡ .ſuo Deo DOMINO ſuper eius ‖ ſpes †
6 † עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת־ [u] הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם :
.ſeculum in veritatem cuſtodiens ‡ : eis in quæ omnia & , mare
:famelicis panem dans † , afflictis violentia iudicium Faciens ‡
7 † עֹשֶׂה מִשְׁפָּט [v] לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים
† qui ſoluit ‡ aperit oculos cęcorum,
DOMINVS , cæcos aperiens ‡ DOMINVS .vinctos ſoluens DOMINVS
8 יְהוָה [x] מַתִּיר אֲסוּרִים : † יְהוָה [y] פֹּקֵחַ עִוְרִים יְהוָה
[x] נָהַר
* erigit † diligit * cuſtodit
DOMINVS .iuſtos diligens † DOMINVS : curuatos erigens *
[y] גּוֹר
9 זֹקֵף כְּפוּפִים יְהוָה אֹהֵב צַדִּיקִים : † יְהוָה
‖ cleuabit :
impiorum viam & : eriget ‖ viduam & , pupillum , aduenas cuſtodiens *
‖ Laudate Dominum.
10 שֹׁמֵר אֶת־[z]גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים
[z] דּוּר
Siion tuus Deus , ſeculum in DOMINVS Regnabit . ſubuertet
יְעַוֵּת : † יִמְלֹךְ [z] יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן
.iah-Hallelu ‖ . generatione & , generatione in
לְדֹר וָדֹר הַלְלוּ־יָהּ :

Magnus
.perpetuum ‡ & , ſeculum in tuum nomen laudabo & ‡ in
3 גָּדוֹל † וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד :
laudabilis ‡ eſt
.inueſtigatio † non eius magnitudinis & : valdè laudatus &, DOMINVS
4 גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר :
* narrabit, laudabit
tuas fortitudines & : tua opera celebrabit * generationi Generatio
† potentiæ ‖ res
5 † דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ [b] יַגִּידוּ :
[b] נָגַד
tuorū mirabiliū verba ‖ & : tuę magnificētiæ † gloriæ Decorem .annunciabunt
6 † הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ [c] יָשִׂיחוּ :
[c] יָרָא
:dicent tuorum terribilium fortitudinem Et .meditabor
7 † וְעֶזּוּז [c] נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה :
multitudinis Memoriam .eam narrabo tuam magnitudinem &
8 זֵכֶר [d] רַב־ † טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ :
[d] רַבַּ
,Gratioſus .præconio canent ‡ tuam iuſtitiam & , eructabunt ‡ tuæ bonitatis
9 † חַנּוּן [e] וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל־חָסֶד :
[e] נָבַע
.miſericordia magnus & , naribus * longus : DOMINVS miſerator &
* furore, ‡ miſericordiæ
10 טוֹב־יְהוָה † לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו :
: tua opera omnia DOMINE tibi Confiteantur .eius opera
11 יוֹדוּךָ [g] † יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ [f] וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה :
: dicent tui regni Gloriam .tibi benedicant tui pij &
12 † כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ :
hominis filios faciendum ‡ ſcire Ad † .loquentur tuam fortitudinem &
† Vt ‡ faciant hominum
13 לְהוֹדִיעַ [h] † לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ :
,tuum Regnum .eius regni decoris gloriam & : eius fortitudines
14 מַלְכוּתְךָ † מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר
* Suſtentat ‡ eriget
erigens ‡ & : cadentes omnes DOMINVS Fulciens * .generatione &
15 וָדֹר : † סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף
‖ in † ſperant ‡ das
dans ‡ tu & : ſperabunt † te ad ‖ omnium Oculi .incuruatos omnes
† Aperis & ſaturare facis * ad voluntatem
16 לְכָל־הַכְּפוּפִים : † עֵינֵי־כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־
ſaturans & , tuā manum Aperiens † .ſuo tempore in eorum eſcam eis
17 לָהֶם אֶת־אָכְלָם בְּעִתּוֹ : † פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ
:ſuis viis omnibus in DOMINVS Iuſtus .voluntate * viuens omne
18 † צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו [i] וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו :
DOMINVS ‡ Propinquus .ſuis operibus omnibus in miſericors &
19 קָרוֹב יְהוָה † לְכָל־קֹרְאָיו [m] לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת :
.veritate in eum inuocauerint qui omnibus : eum inuocantibus omnib*
20 † רְצוֹן־יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע [n] †
,audiet eorum clamorem & : faciet ſe timentium Voluntatem
[n] רָצָה
:ipſum diligentes omnes DOMINVS Cuſtodiens .eos faciet ſeruare & Cuſtodit
[o] יָשַׁע
20 וְיוֹשִׁיעֵם : † שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו
loquetur DOMINI Laudem .faciet diſperdere impios omnes &
[p] הָלַל
21 וְאֵת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד : [p] † תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר
.perpetuū ‖ & , ſeculū in ei* ſanctitatis nomini caro omnis benedicet &, meu os
ſancto * in
[q] פֶּה
[q] פִּי וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

qui fuerunt à principio

x הָגָה

y שׂוּחַ sitiens

† faciem tuã ne assimiler

z כָּלָה in sepulchrũ

‡ per quam

a יָדַע

b יָלַךְ * tuam perfectionem

c כָּסָה ‖ es

d עָשָׂה

e רָצָה rectam.

f נָחָה † propter iustitiam tuam

g חָיָה

h יָצָא ‡ propter misericordiam tuã disperdes † sum.

:tuo opere omni in sum meditatus ;*quondam à* dierum sum Recordatus

5 † זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם x הָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ

:te ad meas manus Expandi .meditabor tuarum manuum opere in

6 בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ ׃ † פָּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ y

,DOMINE me exaudi Velociter .Selah ,tibi *lassa* terra sicut mea anima

7 נַפְשִׁי ׀ כְּאֶרֶץ עֲיֵפָה לְךָ סֶלָה ׃ † מְהֵר עֲנֵנִי ׀ יְהוָה

comparabor & : me à *tuas facies* † abscondas ne :meus spiritus defecit

z כָּלְתָה רוּחִי ׀ אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי

,tuam misericordiã mane *in* me fac Audire .*cisternam* ‖ descendentibus *cum*

8 עִם־יֹרְדֵי בוֹר ׃ † הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר ׀ חַסְדֶּךָ

leuaui te ad quia :ambulẽ *qua* ‡ viam me fac scire ,speraui te in quia

כִּי־בְךָ בָטָחְתִּי a הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ־זוּ b אֵלֶךְ כִּי־אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי

.me absconди *te* * ad ;DOMINE meis inimicis ab me Erue .meam animã

9 נַפְשִׁי ׃ † הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי ׀ יְהוָה c אֵלֶיךָ כִּסִּתִי

tuus spiritus :meus Deus ‖ tu quia ,tuã voluntatem facere me Doce

10 † לַמְּדֵנִי d לַעֲשׂוֹת e רְצוֹנֶךָ כִּי־אַתָּה אֱלוֹהָי ׀ רוּחֲךָ

DOMINE tuũ nomen Propter .*rectitudinis* terram in me ducet bonus

11 טוֹבָה f תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר ׃ † לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוָה

.meam animam angustia de educes *tua iustitia in* † : me viuificabis

תְּחַיֵּנִי g בְצִדְקָתֶךָ ׀ h תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי ׃

hostes omnes perdes & ,meos inimicos *excindes tua misericordia in* ‡ Et

12 וּבְחַסְדֶּךָ תַּצְמִית אוֹיְבָי ׀ וְהַאֲבַדְתָּ כָּל־צֹרְרֵי

.† tuus seruus ego quia :meæ animæ

נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ ׃

PSALM. CXLIIII. קמד

†fortis meus qui docet

prælium,

meas manus *docens mea rupes* † DOMINVS Benedictus .Dauid Ipsi

1 † לְדָוִד ׀ בָּרוּךְ יְהוָה ׀ צוּרִי הַמְלַמֵּד יָדַי

,mea arx & ,mea Misericordia .bellum ad meos digitos, *conflictum* ad

2 לַקְרָב אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה ׃ † חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי

:speraui ipso in & ,meum scutum ,mihi meus liberator & ,mea eleuatio

i חָסָה * qui expandit ‡ est

מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִּי לִי ׀ מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי

,homo ‡ quid DOMINE .me sub meum populum *sternens* *

3 הָרוֹדֵד עַמִּי תַּחְתָּיו ׃ † יְהוָה מָה־אָדָם

vanitati Homo ?eum reputasti & ,hominis filius :eum cognouisti &

k יְדַע * sunt

k וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן־אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ ׃ † אָדָם לַהֶבֶל

inclina DOMINE .transiens vmbra sicut * eius dies :est similis

l צָלַל m נָטָה ‡ descende

4 דָּמָיו יָמִיו ׀ l כְּצֵל עוֹבֵר ׃ † יְהוָה m חַטֵּה

Fulgura .fumigabunt & ,montes *in* tange :*descendes* ‡ & ,tuos cœlos

n יָרַד o נָגַע † interfice

6 שָׁמֶיךָ n וְתֵרֵד o גַּע בֶּהָרִים ׀ וְיֶעֱשָׁנוּ ׃ † בְּרוֹק

.illos *disturbabis* † & ,tuas sagittas mitte : eos dispersa *fractos* & , fulgur

בָּרָק וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ ׀ וּתְהֻמֵּם ׃

: multis aquis ex me erue & ,me redime, excelso de tuas manus Mitte

p פָּצָה q נָצַל alienigenarũ

7 † שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם p פְּצֵנִי ׀ q וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים

:mendacium est locutum *eorum* os Quorum .*alienigenæ* filiorum manu è

8 מִיַּד בְּנֵי נֵכָר ׃ † אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא

nouum canticum Deus .*falsitatis* ‡ dextera , eorum dextera &

‡ mendax.

r שׁוּר * psalterio, in ‖ Quidat

9 וִימִינָם ׀ יְמִין שֶׁקֶר ׃ † אֱלֹהִים r שִׁיר חָדָשׁ

Dans ‖ .tibi canam decachordo ,*nebel* * in ;tibi cantabo

† qui redimit

10 † הַנּוֹתֵן s תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים ׀ הַפּוֹצֶה אֶת־דָּוִד עַבְדּוֹ ׀ מֵחֶרֶב רָעָה ׃

.malo gladio de suum seruum Dauid *redimens* † ,regibus salutem

s יֹשַׁע alienigenarũ,

t פָּה ‡ mendax. † sint

11 † פְּצֵנִי ׀ וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי־נֵכָר ׀ t אֲשֶׁר פִּיהֶם

† Vt .*falsitatis* ‡ dextera ,eorum dextera & :mendacium est locutum

12 דִּבֶּר־שָׁוְא וִימִינָם ׀ יְמִין שֶׁקֶר ׃ † אֲשֶׁר

auctæ

nostræ filiæ : suis adolescentiis in *grandescentes* plantationes sicut nostri filij

*palatij. Anguli nostri pleni educentes

בָּנֵינוּ ׀ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם ׀ בְּנוֹתֵינוּ

plena nostra Penaria .*templi similitudine* * incisi anguli sicut

u כְּזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת x תַּבְנִית הֵיכָל ׃ † מְזָוֵינוּ מְלֵאִים

,mille parientes nostræ pecudes ,speciem ad specie de *educentia*

v זָוֶה x בָּנָה y נָפַק z זון † carne ‡ est sterilis, nec est quæ vagetur: ‡ Beatus populus * est: beatus populus ‡ est

y מְפִיקִים z מְזֹן אֶל־זָן ׀ צֹאנֵנוּ מְאֻלָּפוֹת

† onusti nostri Boues . nostris plateis in millia decem parientes

14 מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ ׃ † אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים

Beatitates ‡ .nostris plateis in clamor nec : *egrediens* nec ,*imuptio* ‡ non

15 אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה ׀ בִּרְחֹבוֹתֵינוּ ׃ † אַשְׁרֵי

.eius Deus ‡ DOMINVS cuius ,*populi beatitates :ei* * sic cui *populi* ‖

הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָה אֱלֹהָיו ׃

PSALM. CXLV. קמה

benedicam & : rex meus Deus te Exaltabo . Dauid ipsi Laus

a הָלַל 1 † תְּהִלָּה לְדָוִד ׀ אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ ׀ וַאֲבָרְכָה

:tibi benedicam die omni In .perpetuum in & ,seculum in tuo nomini

2 שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד ׃ † בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ

.mendicorum iudicium :*afflicti* iudiciũ DOMINVS faciet quòd Noui pauperis:

13 † יָדַעְתִּי כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה ׀ דִּין q עָנִי מִשְׁפַּט אֶבְיוֹנִים ׃ f עָנָה

recti habitabunt :tuo nomini confitebuntur iusti Veruntamen

14 † אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ r לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים r יָדָה

.*tuis faciebus* cum cũ vultu tuo,

אֶת־פָּנֶיךָ ׃

PSALM. CXLI. קמא

auscultа :me ad festina ;te *inuocaui* ‡ DOMINE .Dauid ipsi Cantus ‖ clamaui ad

1 † מִזְמוֹר לְדָוִד ׀ יְהוָה קְרָאתִיךָ חוּשָׁה לִי הַאֲזִינָה

suffimentum † mea oratio Firmetur .te ad *me clamando in* meam vocem

2 קוֹלִי בְקָרְאִי־לָךְ ׃ † תִּכּוֹן s תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת

Pone .*vesperæ munus* ‡ mearum *volatum* * eleuatio : *tuas facies ad* ‖

3 † שִׁיתָה u לְפָנַי r מַשְׂאֵת מִנְחַת־עָרֶב ׃

.meorum labiorum *ianua super* † custodi : meo ori custodiam DOMINE

יְהוָה שָׁמְרָה לְפִי נְצָרָה עַל־דַּל שְׂפָתָי ׃

studia moliendum ad malum verbum ‡ ad meum cor inclines Ne

4 † אַל־x תַּט־לִבִּי ׀ לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת ׀

comedam non & : iniquitatem operantibus viris cum impietate in

בְּרֶשַׁע אֶת־אִישֵׁי פֹעֲלֵי־אָוֶן ׀ וּבַל־אֶלְחַם

,me increpet & ,misericordia ‖ iustus me *malleo* Percutiat .eorum *delicijs in*

5 בְּמַנְעַמֵּיהֶם ׃ † יַהֲלְמֵנִי צַדִּיק ׀ חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי

,‡ mea oratio & ,adhuc quoniam : meum caput frangat ne *capitis* ‡ oleum

שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל־y יָנִי ראשִׁי כִּי־עוֹד ׀ וּתְפִלָּתִי

audient & :eorum iudices *petræ manus* * in sunt *Demissi* ‖ .eorum malis *in* †

6 † נִשְׁמְטוּ בִידֵי־סֶלַע שֹׁפְטֵיהֶם ׀ וְשָׁמְעוּ

:terra in ‡ findens & ,scindens Sicut .*fuerunt iucunda* ‖ quoniam ,mea verba

7 אֲמָרַי כִּי נָעֲמוּ ׃ † כְּמוֹ פֹלֵחַ ׀ וּבָקַע בָּאָרֶץ

DOMINE te ad Quia .sepulchri ore in nostra ossa sunt dispersa

8 נְפֻזְרוּ עַצְמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל ׃ † כִּי אֵלֶיךָ ׀ יְהוִה

.meam animam effundas ne , speraui te in ,mei oculi Domine

אֲדֹנָי עֵינַי בְּכָה z חָסִיתִי אַל־a תְּעַר נַפְשִׁי ׃

operantiũ tendiculis † & :mihi tetenderunt ‡, laqueі *manibus* * à me Custodi

9 שָׁמְרֵנִי מִיְּדֵי b פַּח יָקְשׁוּ לִי ׀ וּמִקֹּשׁוֹת פֹּעֲלֵי ׀

.*transeam donec* ‡ ego simul : impij eius retiacula in Cadent .iniquitatẽ

10 יִפְּלוּ c † בְּמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים יַחַד אָנֹכִי עַד־אֶעֱבֹר ׃

אָוֶן

PSALM. CXLII. קמב

.oratio spelunca in *ipsum existendo in* ‡ Dauid ipsi *Maschil* ‡

1 † מַשְׂכִּיל לְדָוִד d בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה תְּפִלָּה ׃

DOMINVM ad mea voce: clamabo DOMINVM ad mea Voce

2 † קוֹלִי אֶל־יְהוָה אֶזְעָק קוֹלִי אֶל־יְהוָה

meam angustiam :meam *meditationem eius facies ad* Effundam .deprecabor

3 אֶתְחַנָּן ׃ † אָשִׂיחַ e לְפָנָיו f צָרָתִי

tu & ,meus spiritus me *super se inuoluendo In* † .annunciabo *eius facies ad* ‖

4 † בְּהִתְעַטֵּף ׀ עָלַי רוּחִי ׀ וְאַתָּה

laqueum absconderunt :ambulabam qua via in meã semitam cognouisti

יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח־זוּ g אַהֲלָךְ טָמְנוּ פַּח

periit ;*cognoscens* † me ‡ non & ,*vide* * & ,dexteram *Respice* ‖ .mihi

5 לִי ׃ † הַבֵּיט יָמִין ׀ h וּרְאֵה וְאֵין־לִי ׀ i מַכִּיר אָבַד

,DOMINE te ad Clamaui .meam animam *quærens* † non : me à *refugium*

6 מָנוֹס מִמֶּנִּי אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי ׃ † זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יְהוָה

Intende .viuentium terra in mea portio : mea spes ‡ tu , dixi

7 אָמַרְתִּי אַתָּה k מַחְסִי חֶלְקִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים ׃ † הַקְשִׁיבָה

:me persequẽtibus à me erue , valdè sum attenuatus quia : meũ *præconium* ad

k חָסָה l רָנַן ‖ clamorem

אֶל־l רִנָּתִי כִּי־m דַלּוֹתִי מֵאֹד n הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי

meã animã clausura de Educ .me *præ fuerunt* ‡ robustiores quoniam

m דָּלַל n נָצַל ‡ sunt

8 כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי ׃ o † הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר ׀ נַפְשִׁי

rettribueris cùm : iusti coronabunt me *in* : tuum nomen laudandum ad

p יָצָא ‡ mihi.

p לְהוֹדוֹת אֶת־שְׁמֶךָ ‡ בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים כִּי תִגְמֹל

.*me super* ‡

עָלָי ׃

PSALMVS CXLIII. קמג

auscultа ,meam orationem audi DOMINE .Dauid ipsi Cantus

1 † מִזְמוֹר לְדָוִד ׀ יְהוָה ׀ שְׁמַע q תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה

ne Et .*tua iustitia in* † ,me exaudi *tua veritate in* : *meas deprecationes* ad

2 אֶל־תָּסֵתֶר פָּנֶיךָ r מִמֶּנִּי ׀ בְּצִדְקָתֶךָ ׃ † וְאַל־

tuas facies ad erit iustus ‖ non quia : tuo seruo cum iudicium in venias

חָבֹא בְמִשְׁפָּט אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ

contudit ‡, meam animam inimicus est persecutus Quia .viuens omnis

3 כָּל־s חָי ׃ † כִּי־רָדַף אוֹיֵב ׀ נַפְשִׁי דִּכָּא

.seculi mortuos sicut, obscuris in me fecit habitare : meã vitam terram ad

r עָנָה s חָיָה

s מוּת ‡ defecit in

לָאָרֶץ חַיָּתִי הוֹשִׁיבַנִי ׀ t בְּמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם ׃

.meum cor desolabitur mei medio in : meus spiritus me *super se inuoluit* Et

4 † וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי ׀ u בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי ׃

u שָׁמֵם

.eius misericordia seculum in quoniam : cæli Deo Confitemini
26 הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ [k] †

PSALM. CXXXVII. קלז

nos recordando in ‡ :fleuimus etiam , sedimus ibi Babel flumina *Super* †
1 עַל־נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ [l] †
.nostras citharas suspendimus :eius medio in salices Super .Sion
2 אֶת־צִיּוֹן׃ עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃ [m] †
nostros vlulatus ‡ &, cantici verba *, nos *captiuantes , nos petierunt* ‖ ibi Quia
3 כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ [n] †
cantabimus Quomodo .Sion cantico de nobis cantate : *lætitiam*
4 שִׁמְחָה׃ שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ [o] אֵיךְ נָשִׁיר †
Si ?alienigenæ *humum super* † DOMINI canticum
5 אִם־ Adhæreat
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר׃ [†]
.mea dextera ‡ obliuiscatur : Ierusalaim tui fuero oblitus
6 תִּדְבַּק † אִשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלִָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃
fecero ascendere non si : tui meminero non si ,meo palatio mea lingua
לְשׁוֹנִי׃ [p] לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה
DOMINE Recordare .meæ lætitiæ capite *super* * Ierusalaim
7 אֶת־יְרוּשָׁלִָם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ [†] זְכֹר יְהוָה׃
discooperite , Discooperite : *dicentium* ‖ , Ierusalaim diei Edom filiorũ
לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת־יוֹם יְרוּשָׁלִָם הָאֹמְרִים [q] עָרוּ׃ עָרוּ
beatitudines † , vastata Babel Filia .ea in fundamentum ad vsque
8 עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ [†] בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי
.nobis retribuisti quam ,tuam retributionem tibi retribuit qui
שֶׁיִּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃
.petram ad tuos paruulos allidet &, apprehendet qui *Beatitudines* ‡ ‡ Beatus
9 אַשְׁרֵי׃ [†] שֹׁאֵחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע׃

PSALM. CXXXVIII. קלח

Dinis † coram :meo corde toto in tibi Confitebor .Dauid Ipsi † angelis
1 לְדָוִד׃ [†] אוֹדְךָ בְכָל־לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים [r] יָדָה׃ [s]
confitebor &, tuæ sanctitatis *templum ad* ‡ me Incuruabo .tibi canam ‡ templo
2 אֶזַּמְּרֶךָּ׃ [†] אֶשְׁתַּחֲוֶה׀ אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ וְאוֹדֶה [s] שָׁמֶה
quoniam :tua veritate super &, tua misericordia super tuo nomini
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חַסְדְּךָ וְעַל־אֲמִתֶּךָ [t] אָמַן
die In .tuum eloquium *, tuum nomen omnia super magnificasti * &
3 הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ׃ [†] בְּיוֹם
.fortitudine *mea anima* ‡ in me *roborabis* † :me exaudisti & , ‡ inuocaui ‡ qua ‡ te:
† roborasti
‡ animæ meę
קָרָאתִי [v] וַתַּעֲנֵנִי תַּרְהִבֵנִי בְנַפְשִׁי עֹז׃ [u]
audierunt quia :terræ reges omnes DOMINE tibi Confiteantur
4 יוֹדוּךָ [†] יְהוָה כָּל־מַלְכֵי־אֶרֶץ כִּי־שָׁמְעוּ [v] עָנָה
gloria ‖ magna quoniã : DOMINI viis in cantent Et .tui oris eloquia ‖ est
5 אִמְרֵי־פִיךָ׃ [a] † וְיָשִׁירוּ בִּדְרָכֵי יְהוָה כִּי־גָדוֹל כְּבוֹד [a] שׁוּר
:videbit humilem &, DOMINVS excelsus Quoniam .DOMINI
6 יְהוָה׃ כִּי־רָם [b] יְהוָה וְשָׁפָל יִרְאֶה [b] רוּם
interiori ‡ in ambulauero Si .cognoscet longinquo à *altum* † & † excelsus
7 וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע׃ [†] אִם־אֵלֵךְ בְּקֶרֶב ‡ medio
:tuã manũ mittes meorũ inimicorũ *nasum* super .me viuificabis angustiæ iram
צָרָה תְחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ
,DOMINE ,me pro *perficiet* ‡ DOMINVS .tua dextera me seruabit &
8 וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ [†] יְהוָה׀ יִגְמֹר בַּעֲדִי [c] יְשַׁע [c] ‡ retribuet
.dimitttas ne tuarum manuum *facta* : seculum in tua misericordia opus
חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל־תֶּרֶף׃

PSALM. CXXXIX. קלט

cognouisti &, me inuestigasti DOMINE .*cantus** Dauid ipsi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יְהוָה חָקַרְתַּנִי וַתֵּדָע׃ [†]
intellexisti : *meum resurgere* ‡ & , *meum sedere* † cognouisti Tu
2 אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה [†]
meum accubitum &, meam Semitam .longè à meam cogitationem
3 לְרֵעִי׃ [d] מֵרָחוֹק אָרְחִי [†] וְרִבְעִי זֵרִיתָ׃ [d]
sermo ‡ non Quia .*assueuisti meis viis omnibus* ‖ & : ventilasti
4 כִּי אֵין [f] מִלָּה׃ [†] זְרִיתָ וְכָל־דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה׃ [e]
anè & , Retrò .ipsum totum nosti tu DOMINE ecce : mea lingua in
5 אַחֲוֹר וָקֶדֶם׃ [†] בְּלָשׁוֹנִי הֵן יְהוָה יָדַעְתָּ כֻּלָּהּ׃
scientia Mirabilis ‡ .tuam *volam* * me super posuisti & : me formasti
6 צַרְתָּנִי׃ [h] וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה׃ [i] פְּלִאָיָה [k] דַּעַת [†]
:tuo spiritu à ibo Quò .*ei* † potero non, est excelsa ; me *præ*
7 מֵרוּחֶךָ אֶשָּׂא וְאָנָה אֶלָּךְ מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח׃ [†]
:tu ibi cælos ascendero Si ?fugiam *tuis faciebus* à ‖ quò &
8 וְאַצִיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ׃ [m] [†] אִם־אַסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה [l]
.tu ecce *infernum* * fecero stratum † &

* psalmus.
† sessionem meam:
‡ resurrectionem meam:
ד רָעָה
‖ omnes vias meas intellexisti
‡ est
ה זָרָה מִלָּל [e]
*manũ ‡ Mirabilior est
ו צור שות [g]
ז כְּפַף יָדַע [k] [i]
פליאה
ק
† eã attingere.
‖ facie tua
† si * in inferno ‡ es.
ל נָסַק יָצַע [m] [l]

.Manis ‡ nouissimo in habitauero : *aurora* † pennas assumpsero ‡
9 אֶשָּׂא כַנְפֵי־שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם׃ [n] †
.tua dextera me tenebit & : me ducet tua manus ibi Etiam
10 גַּם־שָׁם יָדְךָ תַּנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ׃ [o] †
.me circa *lux* † nox & : me *occultabit tenebra* ‡ Veruntamen : dixero * Et
11 וָאֹמַר אַךְ־חֹשֶׁךְ [p] יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי׃ †
:lucebit dies sicut nox &, te à *obscurabit non tenebrositas* ‡ Etiam
12 גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר׃ †
me texisti : meos renes possedisti tu Quia .*lux sicut , tenebrositas sicut* †
13 כַּחֲשִׁיכָה כָּאוֹרָהּ׃ [†] כִּי־אַתָּה [q] קָנִיתָ כִלְיֹתָי [r] תְּסֻכֵּנִי
* tertibilibus quòd *super* ‖ tibi Confitebor .meæ matris vtero in
14 בְּבֶטֶן אִמִּי׃ [†] אוֹדְךָ עַל כִּי [s] נוֹרָאוֹת
.valdè *cognoscens* ‡ mea anima & : tuis operibus mirabilibus sum mirificatus
נִפְלָיִתי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד׃
:occulto in fui factus quando , te à meũ corpus fuit occultum Non
15 לֹא־נִכְחַד עַצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַסֵּתֶר [†]
viderunt meum *Informe* † .terræ imis , in sum compactus variè *
16 רִקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ׃ [†] גָּלְמִי׃ רָאוּ
:sunt formãta dies *scribentur* ‖ *ipsa* omnia tuo libro *super* † & , tui oculi
עֵינֶיךָ וְעַל־סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יוצרו
tuę cogitationes fuerũt precioſæ quàm mihi Et .*eis in vnum non* & *
17 וְלֹא אֶחָד בָּהֶם׃ [†] וְלִי מַה־יָּקְרוּ [v] רֵעֶיךָ
?earum *capita* † inualuerunt quàm : Deus
אֵל מָה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם׃
ego adhuc *et , enigilaui* † : multiplicabuntur arena præ ‡ , eas Dinumerabo
18 אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל [x] יִרְבּוּן הֲקִיצוֹתִי וְעוֹדִי [†]
recedite : *sanguinum* ‡ viros & : impium Deus occideris Si .† recum
19 עִמָּךְ׃ [†] אִם־תִּקְטֹל אֱלוֹהַּ רְשָׁע וַאֲנָשֵׁי דָמִים סוּרוּ
vanum in assumpserunt : *nefas in te dicent* * Qui .me à
20 מֶנִּי׃ [†] אֲשֶׁר [y] יֹמְרוּךָ [z] לְמִזְמָה נָשׂוֹא לַשָּׁוְא
: habebo odio DOMINE te habentes odio Nónne .tui hostes ‡
21 עָרֶיךָ׃ [†] הֲלוֹא־מְשַׂנְאֶיךָ יְהוָה׃ אֶשְׂנָא [y]
:illos odi *odij* Perfectione ‖ ?afficiar tædio *te in insurgentes in* † &
22 [a] וּבְתַקּוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט׃ [†] תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים
:meum cor scito & , Deus me Inuestiga .mihi fuerunt *inimicos in* ‡
23 לְאוֹיְבִים [b] הָיוּ לִי׃ [†] חָקְרֵנִי אֵל וְדַע לְבָבִי
dolorus * via si vide Et .meas cogitationes scito & , me proba
24 בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי׃ [†] וּרְאֵה אִם־דֶּרֶךְ עֹצֶב
.*seculi* † viam *in* ‡ me duc & : me in
בִּי [c] וּנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם׃

PSALM. CXL. קמ

.Dauid ipsi *cantus* ‡ Victori
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ [†]
‡ psalmus
‡ habente iniquitates custodi
2 חַלְּצֵנִי יְהוָה מֵאָדָם [d] רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי׃ [†]
.me *custodies iniquitatem* ‡ viro à : malo homine ab DOMINE me Eripe
.bella *congregabunt* † die omni, corde in mala cogitauerunt Qui
3 אֲשֶׁר חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב כָּל־יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת׃ [†] [d]
sub ‡ , aspidis venenum ; serpens sicut suam linguam Acuerunt
4 שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם כְּמוֹ־נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת [†]
, impij manibus à DOMINE me Custodi .Selah , eorum labiis
5 שְׂפָתֵימוֹ סֶלָה׃ [†] שָׁמְרֵנִי יְהוָה׀ מִידֵי רָשָׁע
.meos pedes impellere cogitauerunt qui : me *custodies iniquitatem* * viro à
מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לִדְחוֹת פְּעָמָי׃
rete extenderunt funibus &, mihi laqueum superbi Absconderunt
6 טָמְנוּ־גֵאִים׀ [c] פַּח לִי וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת [†]
.Selah , mihi posuerunt laqueos : *orbitæ manum ad* ‡
לְיַד־מַעְגָּל מוֹקְשִׁים [f] שָׁתוּ־לִי סֶלָה׃
vocem DOMINE ausculta : tu † meus Deus : DOMINO Dixi
7 אָמַרְתִּי לַיהוָה אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְהוָה קוֹל [†]
:meæ salutis fortitudo , domine DOMINE .mearum deprecationum
8 חַנֻּנִי׃ [†] יְהוָה׀ אֲדֹנָי [g] עֹז יְשׁוּעָתִי
DOMINE tradas Ne .*armaturæ* * die in meum caput *operuisti*
9 [h] סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק׃ [†] אַל־תִּתֵּן יְהוָה [i]
.Selah , te *exaltabunt* . *prouehas* ‡ ne eius *malã* cogitationem ; *impij* ‖ desideria
מַאֲוֵי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל־תָּפֵק [k] יָרוּמוּ סֶלָה׃
.eos operiet eorum labiorum *labor* ‡ : me circundantium Caput
10 רֹאשׁ [l] מְסִבָּי עְמַל שְׂפָתֵימוֹ [m] יְכַסֶּמוֹ׃ [†]
, *profũdas* foueas in , eos faciet cadere ignem in , prunæ eos super Declinabũt
11 יִמּוֹטוּ עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים [n] בָּאֵשׁ יַפִּלֵם [o] בְּמַהֲמֹרוֹת [†]
rapinæ vir ‡ , terra in firmabitur non linguæ Vir .resurgant ne
12 בַּל־יָכוֹן׃ [†] אִישׁ לָשׁוֹן בַּל־יִכּוֹן בָּאָרֶץ אִישׁ־חָמָס
.*impulsiones ad* ‡ ipsum venabitur : malus
רָעָה [p] יְצוּדֶנּוּ לְמַהֲדֵפוֹת׃

‡ Si † luciferi: & † occidẽtis.
ג נָשָׂא [n]
ה נָחָה [o]
* si ‡ tenebræ occultabunt † radiabit
ט שוף [p]
‡ tenebrę non occultabunt aliquid
† tenebræ sicut lux, & lux sicut tenebrę.
ק קָנָה סָכַךְ [r] [q]
‖ eo * multis
ר יָרֵא [s]
‡ cognoscit
ש עָשָׂה [t]
* quando † Embrionẽ ‡ in ‖ scriptura erant: quę per * cùm adhuc nullum corũ extaret.
ע רָעָה [v]
† summæ
‖ & † excitaui mihi molestiam tamẽ
ר רָבָה [x]
† sum. ‡ sanguinolentos: * dixerunt cõtre te abominationem:
ז אָמַר זָמַם [z] [y]
‡ nomen tuũ.
† contra inimicos tuos
‖ Perfecto odio
ק קוּם [a]
‡ pro inimicis
ה הָיָה [b]
* irritationis ‖ est: ‡ per † sempiternam.
נ נָחָה [c]

‡ in loco semitæ:
ש שוּר [f]
† es
ע עָזַז [g]
operi
* armorum.
ס סָכַךְ [h]
‖ sua impio
‡ perficias, ne exalter.
א אָוָה פוק [k] [i]
‡ mẽdacium
ס סָבַב [l]
ב כָּסָה [m]
יכסימו
ק
ט מוט נָפַל [o] [n]
יטומו
ק
† nec ‡ hęc res ad prȩcipitia.
ר רוּעַ [p]

generatione in tua memoria DOMINE :seculū in tuum nomen DOMINE
יהוה שמך לעולם יהוה זכרך לדר־ ודר׃ 13 [y] ‡ ignoscet. Simulachra
super &. suo populo DOMINVS faciet iudicium Quia .generationē &
כי־־ידין יהוה עמו ועל־ עבדיו יתנחם׃ 14 † est
aurum &, argentum, gentium Dolores .pœnitentia ducetur ‡ suis seruis
עצבי הגוים כסף וזהב מעשה ידי אדם׃ 15 * sunt ‡ sunt
oculi : loquentur non &, eis † Os .hominis manuum opus
פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו׃ 16 [z] ‡ & [a] פה עשה
etiam :auscultabunt non &, eis ‡ Aures .videbunt non &, eis *
אזנים להם ולא יאזינו אף אין־ יש־ רוח בפיהם׃ 17 † fidit ‡ Familiæ ‡ familiæ * Familiæ
omnis ‡, ea facientes sint ipsa Sicut .ipsorum ore in spiritus est non
בית ישראל ברכו את־ יהוה בית אהרן ברכו את־ יהוה׃ 18 [b]
DOMINO benedicite Israel Domus ‡ .eis in fidens † qui
בית הלוי ברכו את־ יהוה יראי יהוה ברכו את־ יהוה׃ 19 qui timetis
benedicite Leui Domus * .DOMINO benedicite Aharon domus ‡
ברוך יהוה מציון שכן ירושלם הללויה׃ 20 qui habitat in ‡ Laudate Dominum.
DOMINO benedicite DOMINVM timentes :DOMINO
.Iah Hallelu ‡ .Ierusalaim habitans :Siion ex DOMINVS Benedictus

PSALM. CXXXVI. קלו

.eius misericordia seculū in quoniā :bonus quoniā DOMINO Cōfitemini
הודו ליהוה כי־ טוב כי לעולם חסדו׃ 1 [c] יהוה
.eius misericordia seculum in quoniam : deorum Deo Confitemini
הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו׃ 2
.eius misericordia seculum in quoniā ,dominorum domino Confitemini
הודו לאדני האדנים כי לעולם חסדו׃ 3 † Et qui fecit ‡ solus:
.eius misericordia seculum in quoniā :soli ‡ magna mirabilia Facienti †
לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו׃ 4 † Et qui fecit [d] בין
.eius misericordia seculum in quoniā :intelligentia in cælos Facienti †
לעשה השמים [d] בתבונה כי לעולם חסדו׃ 5 ‡ Et qui extendit
.eius misericordia seculum in quoniā : aquas super terram Expandenti ‡
לרוקע הארץ על־ המים כי לעולם חסדו׃ 6 ‡ Et qui fecit
.eius misericordia seculum in quoniam : magna luminaria Facienti ‡
לעשה אורים גדלים כי לעולם חסדו׃ 7
.eius misericordia seculum in quoniā :die in dominium ad Solem
את־ השמש לממשלת ביום כי לעולם חסדו׃ 8
seculum in quoniam :nocte in dominia ad stellas & Lunam
את־ הירח וכוכבים לממשלות בלילה כי לעולם חסדו׃ 9 ‡ Et qui percussit ‡ cum [e] נכה
quoniā :eorum primogenitis in ‡ Aegyptum Percutienti ‡ .eius misericordia ‡ qui eduxit [f] יצא
למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו׃ 10 [e]
:eorum medio de Israel eduxit ‡ Et .eius misericordia seculum in
ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו׃ 11 [f]
brachio in &, forti manu In .eius misericordia seculum in quoniam
ביד חזקה ובזרוע נטויה כי לעולם חסדו׃ 12 * Et qui diuisit [g] נטה ‖ caeclo ſum
mare Scindenti * .eius misericordia seculum in quoniam :extento
לגזר ים־ סוף לגזרים כי לעולם חסדו׃ 13 † per
.eius misericordia seculū in quoniā :eius mediū in † Israel fecit transire Et
והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו׃ 14 ‖ exercitum * caeclo ſum:
seculum in quoniam :Suph ‡ mare in eius virtutem ‖ &, Parhoh excussit Et
ונער פרעה וחילו בים־ סוף כי לעולם חסדו׃ 15 * Qui ambulare fecit ‡ per desertū: [h] ילך
quoniam :deserto in ‡ suum populum Deducenti ‡ .eius misericordia
למוליך עמו במדבר כי לעולם חסדו׃ 16 † Et qui percussit
:magnos reges Percutienti † .eius misericordia seculum in
למכה מלכים גדלים כי לעולם חסדו׃ 17
:fortes reges occidit Et .eius misericordia seculum in quoniam
ויהרג מלכים אדירים כי לעולם חסדו׃ 18
:Emoræum regem Sichon .eius misericordia seculum in quoniam
לסיחון מלך האמרי כי לעולם חסדו׃ 19
quoniam ,Basan regem Hogh Et .eius misericordia seculum in quoniam
ולעוג מלך הבשן כי לעולם חסדו׃ 20
:hæreditatem in eorum terram dedit Et .eius misericordia seculum in
ונתן ארצם לנחלה כי לעולם חסדו׃ 21
Israel Hæreditatem .eius misericordia seculum in quoniam
נחלה לישראל עבדו כי לעולם חסדו׃ 22
nostra humilitate in Qui .eius misericordia seculum in quoniā :suo seruo
שבשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו׃ 23
nos redemit Et .eius misericordia seculum in quoniam :nostri fuit memor
ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו׃ 24 ‡ Qui dat [i] צור נתן
Dans ‡ .eius misericordia seculum in quoniam :nostris hostibus ab
נתן לחם לכל־ בשר כי לעולם חסדו׃ 25
.eius misericordia seculum in quoniam :carni omni panem

.tuæ fortitudinis arca &, tu :tuam requiem ad DOMINE Surge
קומה יהוה למנוחתך אתה וארון עזך׃ 8 [c] עוז
Propter .exultent tui sancti &: iustitiam induant tui Sacerdotes
כהניך ילבשו־ צדק וחסידיך [f] ירננו׃ 9 [f] רנן
10 DOMINVS Iurauit .tui *vncti facies* ‡ auertas ne, tuū seruum Dauid ‡ faciē Christi
דויד עבדך אל־ [g][h] תשב פני משיחך׃ 11 [g] ישב [h] פנה
ponam, tui ventris fructu de, ea ab auertetur non, veritatem Dauid ipsi
לדוד אמת לא־ ישוב ממנה מפרי בטנך [k] אשית
meū testimoniū &, meu pactū tui filij custodierint Si .tibi *solio in* †
לכסא־ לך׃ 12 [l] אם־ ישמרו בניך בריתי ועדתי
.tibi *solio in* ‡ sedebunt :*perpetuū* * in vsque eorū filij etiam, *eos* docebo quę
זו אלמדם גם־ בניהם עדי־־עד ישבו לכסא־ לך׃ 13 [m] ישב
.sibi habitaculum *in* ‡ desiderauit : Siion *in* DOMINVS elegit Quoniam
כי־ בחר יהוה בציון אותה [m] למושב לו׃ 14 [n] אוה
.eā desideraui quoniā, habitabo hīc :*perpetuum* in vsque mea requies Hæc
זאת־ מנוחתי עדי־־עד פה אשב כי [n] אויתיה׃ 15 † & pauperes
.pane saturabo eius *egenos* † :benedicam benedicendo eius Escæ
צידה [o] † ברך אברך אביוניה אשביע לחם׃ 16 [o] צוד
.exultabunt exultando eius *pij* & :salutem induam eius sacerdotes Et
וכהניה אלביש ישע וחסידיה רנן ירננו׃ 17 † sancti
.meo *vncto* † lucernam *disposui* ‡ .Dauid cornu faciam *germinare* ‡ Ibi
שם ‡ אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי׃ 18 ‡ vigere
.eius corona florebit eum super &: pudorem induam eius Inimicos
אויביו אלביש [p] בשת ועליו יציץ נזרו׃ ‡ paraui † Christo

PSALM. CXXXIII. קלג

,iocundum quàm & bonum quàm Ecce .Dauid ipsi graduum Canticum
שיר המעלות לדוד הנה מה־ טוב ומה־־ נעים׃ 1 [f] רנן
descendens, caput super optimū oleum Sicut .pariter etiā fratres habitare
שבת אחים גם־ יחד׃ 2 כשמן הטוב על־ הראש ירד
.eius vestimentorum *os* * super *descendēs quod*: Aharon barbam, barbam super quodque descendit * ora [q] פה
על־ הזקן זקן־ אהרן שיורד על־ פי מדותיו׃ 3 ‡ descendit
ibi quoniam :Siion montes super *descendens* † qui Chermon ros Sicut
כטל חרמון שיורד על־ הררי ציון כי שם׃ † & vitam
.seculum in vsque *vitas* †, benedictionem DOMINVS præcepit
צוה יהוה את־ הברכה חיים עד־־ העולם׃

PSALM. CXXXIIII. קלד

serui omnes DOMINO Benedicite Ecce ‡ .graduum Canticum ‡ Eia
שיר המעלות הנה ברכו את־ יהוה כל־־ עבדי׃ 1 [r]
Leuate .noctibus in DOMINI domo in *stantes* † : DOMINI ‡ qui statis
שאו [r] ידיכם קדש וברכו את־ יהוה׃ 2 [s]
tibi Benedicat .DOMINO benedicite &: sanctitatem * vestras manus * ad
יברכך יהוה מציון עשה שמים וארץ׃ 3 [t] ברך
.terram & cælum *faciens* * : Sion ex DOMINVS * qui fecit

PSALM. CXXXV. קלה

.DOMINI serui laudate : DOMINI nomen Laudate .Iah Hallelu ‡ ‡ *Laudate Dominum.*
הללו־ יה הללו את־ שם יהוה הללו עבדי יהוה׃ 1 [u] הלל־ יה
.nostri Dei domus atriis in : DOMINI domo in *stantes* ‖ Qui ‖ statis
שעמדים בבית יהוה בחצרות בית אלהינו׃ 2 [t]
quia, eius nomini canite : DOMINVS bonus quia, *Iah* .. Laudate Dominum,
הללו־ יה כי־ טוב יהוה זמרו לשמו כי־ נעים׃ 3 [u]
.*suum peculium in* ‖ Israel : *Iah* ‡ sibi elegit Iahacob Quoniam .iocundum ‡ Dominus: ‖ vt sit peculiaris sibi.
כי־ יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו׃ 4 † Deus
noster *Dominus* † & : DOMINVS magnus quod, noui ego Quia
כי אני ידעתי כי־־ גדול יהוה ואדנינו מכל־־ אלהים׃ 5
fecit DOMINVS voluit quæ Omnia .diis omnibus præ
כל־ אשר־ חפץ יהוה עשה בשמים ובארץ בימים וכל־־ תהמות׃ 6
.voraginibus omnibus &, maribus in : terra in & cælo in
pluuiam ad fulgura, terræ extremo ab *vapores faciens Ascendere* Qui ascende re facit nubes
מעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר [x] עלה 7 [x]
primogenita percussit Qui .suis thesauris de ventum *educens* : *fecit* ‡ ‡ facit : qui educit
עשה [y] מוצא רוח מאוצרותיו׃ 8 [y] יצא [z] נכה
prodigia & signa Misit .iumentum ad vsque homine ab : Aegypti
שהכה בכורי מצרים מאדם עד־ בהמה׃ 9 [z] אות
percussit Qui .eius seruos omnes in &, Parhoh in : Aegypte tui medio in
שלח [a] אתות ומפתים בתוככי מצרים בפרעה ובכל־־ עבדיו׃ 10 [a] רבב
regem Sichon .fortes reges occidit &: multas gentes
שהכה גוים [x] רבים והרג מלכים עצומים׃ 11
.Chenahan regna omnia &: Basan regem Hogh &, Emoræum
לסיחון מלך האמרי ולעוג מלך הבשן ולכל ממלכות כנען׃
.suo populo Israel hæreditatem : hæreditatem eorum terram dedit Et
ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו׃ 12 †

†vitæ tuæ. ‡ videas יוֹם l חַיָּיִךְ k
pacem ‖ tuis filiis filios *vide* ‡ Et *.tuarum vitarum* † diebus omnibus
6 וְכָל־ k יְמֵי l חַיֶּיךָ׃ † וּרְאֵה־ m בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם
.Israel super
עַל־יִשְׂרָאֵל׃

PSAL. CXXIX. קכט

ab adolescentia mea צוּר n
meis puerilibus à me affecerunt angustiis Multùm . graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צְרָרוּנִי n מִנְּעוּרָי
:meis puerilitus à me affecerunt angustiis Multùm .Israel nunc dicat
ab adolescentia mea: * verùm
2 יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל׃ † רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי
arauerunt meum dorsum Supra .mihi prævaluerunt non *etiam* *
3 גַּם לֹא־ יָכְלוּ לִי׃ † עַל־ גַּבִּי חָרְשׁוּ
:iustus DOMINVS .suum sulcum protraxerunt longum in :arantes
למענים p redibunt סוג o
4 חָרְשִׁים † חֹרְשׁוּ עַל־ גַּבִּי הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנוֹתָם׃
omnes :retrorsũ *recedent* & ,afficientur Pudore .impiorum funes concîdit
† qui odio habent ‡ educatur, * manum ‡ qui metit כַּפָּף p
5 קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים׃ † יֵבֹשׁוּ o וְיָסֹגּוּ אָחוֹר כָּל־
antequam quæ : tectorum herba sicut Erunt .Sion *odientes* †
6 שֹׂנְאֵי צִיּוֹן׃ † יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת שֶׁקָּדְמַת
;*metens* ‡ suam *volam* * impleuit non Qua .exaruit ,*erumpat* ‡
† nec brachiũ suũ qui congregat ‖ de qua † super
7 שָׁלַף וָבֹשׁ׃ † שֹׁלֵא מָלֵא p כַּפּוֹ קוֹצֵר
:tráseuntes dixerunt non ‖ Et .manipulos *colligens suum sinum* ס †
8 וְחִבְּצוֹ מְעַמֵּר׃ † וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים
nomine in vobis benediximus :vos *ad* † DOMINI Benedictio
בִּרְכַּת־ יְהוָה אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם
.DOMINI
יְהוָה׃

PSALM. CXXX. קל

‡ clamaui ad שׁוּר q
.DOMINE te *invocaui* ‡ profundis De .graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְהוָה׃
*vocē meā & ‡ vocem ad intentæ tuæ aures sint *mea voce in** audi Domine
* vocē meā & ‡ Domine, יָהּ r
2 † אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל
,*Iah* † obseruaueris iniquitates Si .mearum deprecationem
‡ Siquidem apud te est remissio: עָוֹן s
3 † חַתְנוּנָי׃ אִם־ עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר־ יָהּ
.timeberis ideo :*venia tecum* Quia ‡ :stabit quis Domine
† & ירא v קָוָה t
4 † אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד׃ כִּי־ עִמְּךָ הַסְלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא׃
eius verbo in & : mea anima expectauit ,DOMINVM Expectaui
5 † קִוִּיתִי יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ
matutino in custodibus præ † Dominum ad mea Anima .*sum præstolatus* ‡
cum quia ,DOMINVM ad Israel Expecta .*matutino in custodibus*
6 † נַפְשִׁי לַאדֹנָי מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר׃ x הוֹחֲלָתִי׃
redimet ipse Et .redemptio eo cum multa & :misericordia DOMINO כִּי־ עִם־
7 † יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל־ יְהוָה כִּי־ עִם־ יְהוָה
.eius iniquitatibus omnibus ex , Israel
8 † וְהוּא יִפְדֶּה יְהוָה הַחֶסֶד y וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת׃
אֶת־ יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו׃

PSALM. CXXXI. קלא

,meũ cor est exaltatũ non DOMINE .Dauid ipsi graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה׃ לֹא־ גָבַהּ לִבִּי
neque mirabilibus in & ,magis in ambulaui neque :mei oculi sunt elati neque
neque ‡ supra me. Nisi שָׁוְה b דום a
ablactatũ sicut ,meam animam feci silere & ,posui *non* Si .*me præ* ‡
‡ est in † Spera
2 † אִם־ לֹא שִׁוִּיתִי b וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל
Expecta † .mea anima me *super* ‡ ablactatus sicut : suam matrem super
*in Domino: * hoc tẽpore,
3 † יַחֵל עָלַי אִמּוֹ כְּגָמֻל עָלַי נַפְשִׁי׃
.seculum in vsque & ,*nunc* ‖ ex: DOMINVM *ad** Israel
יִשְׂרָאֵל אֶל־ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־ עוֹלָם׃

PSALM. CXXXII. קלב

vniuersæ : Dauid DOMINE Memento . graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר־ יְהוָה לְדָוִד אֵת כָּל־
‡ & .Iahacob potenti vouit ‡ :DOMINO iurauit Qui .eius afflictionis
‡ & ‡ tabernaculũ עָנָה e
2 † עָנוֹתוֹ׃ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃
lectum super ascendero si :meæ domus *tentorium* ‡ in introiero Si
‡ & strati mei.* & † & שָׁחָה d
3 † אִם־ אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם־ אֶעֱלֶה עַל־ עֶרֶשׂ
meis palpebris * :meis oculis somnum dedero Si .*meorum stratorum*
4 יְצוּעָי׃ † אִם־ אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי
habitacula † :DOMINO locum inueniam Donec .dormitationem
5 תְּנוּמָה׃ † עַד־ אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה מִשְׁכָּנוֹת
eam inuenimus :Ephrathah in eam audiuimus Ecce .Iahacob forti
6 לַאֲבִיר יַעֲקֹב׃ † הִנֵּה שְׁמַעֲנָהוּ בְאֶפְרָתָה מְצָאנֻהוּ
‡ & nos incuruabimus ‡ :eius tabernacula in Introibimus .syluæ campis in
7 † בִּשְׂדֵי־ יָעַר׃ נָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתָיו d נִשְׁתַּחֲוֶה
.eius pedum scabello
לַהֲדֹם רַגְלָיו׃

.eorum dentibus prædam ‡ nos dedit non qui ,DOMINVS Benedictus ‡ in
6 † בָּרוּךְ יְהוָה שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ n טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם׃ n שֶׁנַּיִן
laqueus : *irretientium* † laqueo de euasit auis sicut nostra Anima †venantium:
7 † נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה o מִפַּח יוֹקְשִׁים p הַפַּח o פּוּחַ p יָקֹשׁ
nomine in nostrum Adiutorium .euasimus nos & ,est contritus
8 נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ׃ † עֶזְרֵנוּ בְּשֵׁם
.terram & cælum *facientis* ‡ :DOMINI ‡ qui fecit
יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

PSALMVS CXXV. קכה

‡ Qui confidunt * erant שׁוּר q
,Sion mons sicut *:DOMINO in *Confidentes* ‖ .graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיהוָה q כְּהַר־ צִיּוֹן
montes Ierusalaim .manebit seculum in † ,cõmouebitur non ‡
‡ qui † sed יָשַׁב r
2 לֹא־ יִמּוֹט לְעוֹלָם r יֵשֵׁב׃ † יְרוּשָׁלַם הָרִים
.seculum in vsq; & ,*nunc ex, suũ populum circum* † DOMINVS & ,*ipsa circum* ‖
‖ in circuitu suo, † in circuitu populi sui ex hoc tempore ‡ ne ‡ ad טוֹב s
3 סָבִיב לָה וַיהוָה סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד־ עוֹלָם׃
,iustorum sortem super impietatis virga requiescet non Quia
† Declinantes autem נָטָה t
4 כִּי † לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרָל הַצַּדִּיקִים
Benefac .suas manus iniquitatem *in* ‡ iusti mittant *non vt* ‡
‡ in peruersitates suas יָלַךְ u
5 לְמַעַן לֹא־ יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָתָה יְדֵיהֶם׃ † הַטִּיָּה s
peruertentes † Et .suis cordibus in rectis & : bonis DOMINE
† autem erit
6 יְהוָה לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בִּלְבָבוֹתָם׃ † וְהַמַּטִּים t
operantibus cum DOMINVS eos faciet ambulare , *suis tortuositatibus* ‡
עֹשֵׂי אָוֶן v יוֹלִיכֵם יְהוָה אֶת־ פֹּעֲלֵי
.Israel super † pax : iniquitatem
שָׁלוֹם עַל־ יִשְׂרָאֵל׃

PSALM. CXXVI. קכו

‖ Quandore direfecit Dominus captiuitatem שׁוּב x
:Sion *reuersionem* DOMINVM *conuertendo In* ‖ .graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה x אֶת־ שִׁיבַת צִיּוֹן
nostra lingua & ,nostrũ os risu est repletũ Tunc .somniãtes veluti fuim*
2 הָיִינוּ כְּחֹלְמִים׃ † אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ
facere DOMINVS magnificauit :*gentibus in** dixerũt tunc ; *præconio* ‖
‖ laude; * intergẽres: רַנַּן z עָשָׂה y
3 רִנָּה אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה z לַעֲשׂוֹת
fuimus :nobiscum facere DOMINVS Magnificauit .istis cum
‡ qui fecit עִם־ אֵלֶּה׃ † הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ a הָיָה
torrentes sicut ,nostram captiuitatẽ DOMINE fac Redire .lætantes
שביתנו ק
4 שְׁמָחִים׃ † שׁוּבָה יְהוָה אֶת־ שְׁבוּתֵנוּ כַּאֲפִיקִים
, ibit Eundo .metent *præconio in* :*lachryma in Seminantes* .*meridie** in
* arido. Quẽ seminãt cum lachrymis: cũ laude ‡ pretiosum semẽ: ‡ cum laude בוֹא b
5 † הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ׃ † הָלוֹךְ יֵלֵךְ
6 portans ,*præconio in* ‡ veniet veniendo : *seminis tractionem* ‡ portans flendo &
נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע b בֹּא־ יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא וּבָכֹה
.suos manipulos
אֲלֻמֹּתָיו׃

PSALM. CXXVII. קכז

‖ laborant in ea qui ædificant eã: בָּנָה c
ædificet non DOMINVS Si .Sclomoh ipsi graduum Canticum
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם־ יְהוָה׃ לֹא־ יִבְנֶה
non DOMINVS Si : *ea in eius ædificatores laborauerunt* † frustra : domum
‡ vigilat ‡ est ‖ maturãtibus * & שָׁקַד d יָשַׁב c
2 † שָׁוְא שָׁקְדוּ שֹׁמֵר׃ בּוֹנָיו c בָּהּ אִם־ יְהוָה לֹא־
manicantibus ‖ vobis ‡ Frustra .custos *vigilauit* ‡ frustra, ciuitatẽ custodiat
3 † שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאֻחָרֵי־ d שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן c יִתֵּן
dabit sic : dolorum panem edentibus * ,sedere tardantibus .surgere
f פֶּרִי e יָשֵׁב d לְיָדִידוֹ שֵׁנָא׃ † הִנֵּה נַחֲלַת יְהוָה בָּנִים שָׂכָר f פְּרִי
fructus merces ; filij DOMINI hæreditas Ecce .somnum suo dilecto
4 כְּחִצִּים בְּיַד־ גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים׃ g † הַבָּטֶן g חֲצַץ
.iuuentutem filij ita :potentis manu in sagittæ Sicut .ventris
‡ Beatus vir
5 † אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת־ אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא־
non , ipsis *ex* suam pharetram impleuit qui *viri Beatitudines* ‡
.porta in inimicis cum fuerint locuti cùm : afficientur pudore
בּוֹשׁ h יְבֹשׁוּ כִּי־ יְדַבְּרוּ אֶת־ אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר׃

PSALMVS CXXVIII. קכח

:DOMINVM *timentis* † omnis *Beatitudines* ‡ . graduum Canticum ‡ Beatus
1 † שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל־ יְרֵא יְהוָה׃ † qui timet
:comedes quia tuarum *volarum* ‖ Laborem .eius viis in *ambulantis* ‡ ‡ qui ambulat
2 יְגִיעַ † כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל הוֹלֵךְ בִּדְרָכָיו׃ ‖ manuum
fructificans vitis sicut ‡ tua Vxor .‡ tibi bonum &, *tuæ beatitudines* * * beatus eris,
3 אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ׃ † i אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן ‡ erit. ‡ erit
circum ‡ :oleatum plantationes sicut tui filij , tuæ domus latetibus in אִישׁ i
בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב ‡ in circuitu
.DOMINVM *timens* ‖ vir benedicetur sic quia Ecce .tuæ mensæ ‖ qui timet
4 לְשֻׁלְחָנֶךָ׃ † הִנֵּה כִי־ כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה׃
, Ierusalaim *bono in vide* ‡ & , Sion ex DOMINVS tibi Benedicat ‡ videas bonũ
5 † יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם

.viuam &, me fac intelligere: seculum in tuorum testimoniorū Iustitia

פִּין
144 † צֶדֶק עֵדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הֲבִינֵנִי וְאֶחְיֶה׃ c
tua statuta: DOMINE me exaudi; corde toto in Clamaui

קָרָאתִי בְכָל־לֵב d עֲנֵנִי יְהוָה חֻקֶּיךָ
145 .tua testimonia custodiam &: me serua, te Inuocaui † .custodiam ‡ Clamaui ad

נָצַר c יֶשַׁע
146 אֶצְרָה׃ † קְרָאתִיךָ f הוֹשִׁיעֵנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדֹתֶיךָ׃
.expectaui tuum verbum ad: clamaui &, crepusculo in Præueni

יהיו
† eloquio
147 קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף וָאֲשַׁוֵּעָה † לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃
.tuo dicto † in meditandum ad: vigilias mei oculi Præuenerunt

שׂוּחַ g
148 קִדְּמוּ † עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת g לָשִׂיחַ בְּאִמְרָתֶךָ׃
DOMINE: tuam misericordiam secundum audi meam Vocem

149 קוֹלִי שִׁמְעָה † יְהוָה כְּחַסְדֶּךָ
sequentes Appropinquauerunt .me viuifica tuum iudicium secundum

חָיָה h
150 כְּמִשְׁפָּטֶךָ חַיֵּנִי׃ † קָרְבוּ ● רֹדְפֵי
:DOMINE tu Propinquus ‡ .se elongauerūt tua lege à; nefariū cogitatum cogitationē malam

151 זְמָה i מְחוֹרָתָם k רָחָקוּ׃ † קָרוֹב אַתָּה · יְהוָה ‡ Prope es
quia: tuis testimonijs de noui Anteà .veritas * tua præcepta omnia &

זָמַם k יָרֵה i
152 וְכָל־מִצְוֹתֶיךָ l אֱמֶת׃ † קֶדֶם יָדַעְתִּי m מֵעֵדֹתֶיךָ כִּי * sunt
.ea fundasti seculum in

אָמַן l עָוַד m
לְעוֹלָם יְסַדְתָּם׃
.sum oblitus non tuæ legis quia: me erue &, meā afflictionē Vide

עָנָה n
153 רְאֵה † עָנְיִי וְחַלְּצֵנִי כִּי־תוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃ ‡ Iudica iudicium meū,
.me viuifica tuū eloquium propter: me redime &, meam litem Litiga

רוב o
154 רִיבָה רִיבִי וּגְאָלֵנִי † לְאִמְרָתְךָ חַיֵּנִי׃
.quæsierunt non tua statuta quia: salus impiis ab est Longè

חֻקָּק p
155 רָחוֹק מֵרְשָׁעִים יְשׁוּעָה † כִּי־חֻקֶּיךָ q לֹא דָרָשׁוּ׃
.me viuifica tua iudicia secundum: DOMINE multæ tuæ Misericordiæ

156 רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְהוָה † כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנִי׃ ‖ sunt
non tuis testimoniis à: mei hostes &, me persequentes ‖ Multi

רָבַב r
157 רֹדְפַי וְצָרָי q † מֵעֵדוֹתֶיךָ לֹא declinaui
quia: sum affectus tædio & ,præuaricantes Vidi

רָאָה s
158 רָאִיתִי בֹגְדִים † וָאֶתְקוֹטָטָה אֲשֶׁר
:dilexi tua præcepta quia, Vide .custodierunt non tuum eloquium

159 אִמְרָתְךָ לָא שָׁמָרוּ׃ † רְאֵה כִּי־פִקּוּדֶיךָ אָהָבְתִּי
tui verbi Caput * .me viuifica tuā misericordiā secundum DOMINE * Principium

160 יְהוָה כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי׃ † רֹאשׁ־דְּבָרְךָ
.tuæ iustitiæ iudicium omne seculum in &: veritas

אֱמֶת וּלְעוֹלָם כָּל־מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ׃
.meū cor expauit † tuo verbo à &: gratis me sunt persecuti Principes † timuit

יתד
161 שָׂרִים רְדָפוּנִי חִנָּם † וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי׃ * Gaudeo
.multum spolium inueniens ‡ sicut: tuo eloquio super ego Gaudens * ‡ qui inuenit spolia multa.

שׂוּשׂ s
162 שָׂשׂ אָנֹכִי עַל־אִמְרָתֶךָ † כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב׃
.dilexi tuam legem: sum abominatus &, odiui Falsitatem ‖ Medacium

163 שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי וָאֲתַעֵבָה † תּוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי׃
164 multa Pax .tuæ iustitiæ iudicia super: te laudaui die in Septies

165 שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל † מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ שָׁלוֹם רָב
tuā salutem in Speraui ‡ .offensio eis * non &: tuam legem diligētibus * est ‡ Expectaui

166 לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין † לָמוֹ מִכְשׁוֹל׃ שִׂבַּרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ
:tua testimonia mea anīa Custodiuit .feci tua præcepta &: DOMINE

יָשַׁע t
167 יְהוָה וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי׃ † שָׁמְרָה נַפְשִׁי עֵדֹתֶיךָ v צָוָה
:tua testimonia &, tua præcepta Custodiui .vehementer ea diligo &

עָוַד x
168 וָאֹהֲבֵם מְאֹד׃ † שָׁמַרְתִּי פִקּוּדֶיךָ x וְעֵדֹתֶיךָ
.te coram † meæ viæ omnes quia † sunt

כִּי כָל־דְּרָכַי נֶגְדֶּךָ׃
:DOMINE tua faciei ‡ meus clamor Appropinquet ‡ coram te

רָנַן y
169 תִּקְרַב † רִנָּתִי y לְפָנֶיךָ יְהוָה
mea deprecatio Veniat .me fac intelligere tuum verbum secundum

בִּין z
170 כְּדִבְרָךְ z הֲבִינֵנִי׃ † תָּבוֹא תְחִנָּתִי
mea labia Eructabunt .me erue tuum eloquiū secundū: tuas facies ad ‡ coram te

נָבַע a
171 תַּבַּעְנָה שְׂפָתַי כִּי־תְלַמְּדֵנִי a חֻקֶּיךָ׃ † b
:tuū eloquiū mea lingua Respondebit †. tua statuta me docueris cū: laudem ‡ Loquetur

חָקַק d
172 עָנָה לְשׁוֹנִי אִמְרָתֶךָ c כִּי תְלַמְּדֵנִי
:mihi auxiliādū ad tua manus Sit .iustitia † tua mādata omnia quia † sunt

הָיָה e
173 כִּי כָל־מִצְוֹתֶיךָ בָחָרְתִּי׃ † e יָדְךָ לְעָזְרֵנִי
:DOMINE tuam salutem Desideraui .elegi tua præcepta quoniā

174 תָּאַבְתִּי לִישׁוּעָתְךָ † יְהוָה בִּי פִקּוּדֶיךָ חָמָדְתִּי׃
tua iudicia & :te laudabit &, mea anima Viuet .meæ delicia tua lex & delectationes

חָיָה f
175 תְּחִי־נַפְשִׁי g † וְתַהַלְלֶךָּ וּמִשְׁפָּטֶךָ יַעְזְרֻנִי׃ יָרָה f
quia: tuum seruum quære, periens agnus sicut Errauī .me adiuuabunt pecus perditū

תָּעָה h
176 תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ כִּי † יַעֲזְרֵנִי׃
.oblitus sum non tuorum mandatorum

מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃

PSALM. CXX. קכ

,clamaui, wibi angustia in DOMINVM Ad . graduum Canticum mea:

שׁוּר k צוּר i
1 שִׁיר † הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה k בַּצַּרָתָה לִי קָרָאתִי

‡ mendaci: :falsitatis † labio à meam animam erue DOMINE .me exaudiuit &

עָנָה l
2 וַיַּעֲנֵנִי׃ † יְהוָה הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשִּׂפַת־שֶׁקֶר
† apponet ‡ dolosa lingua tibi addet † quid &, tibi dabit Quid .dolosa lingua à

נָתַן m
3 יִתֶּן־m לָךְ וּמַה־יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה׃ †
iuniperorum .genitarum carbonibus cum :acutæ potentis Sagittæ

חָצַץ n
4 חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם־גַּחֲלֵי רְתָמִים׃ † n
‡ in ‡ tabernaculis tentoriis ‡ cum habitaui: Mesech ‡ sum peregrinatus quia, mihi Heu

גּוֹר o
5 אוֹיָה־לִּי כִּי־o גַרְתִּי מֶשֶׁךְ שָׁכַנְתִּי עִם־אָהֳלֵי †
.pacem habente odio cum, mea anima sibi habitauit Multùm .Chedar

רַבַּב p
6 קֵדָר׃ † p רַבַּת שָׁכְנָה־לָּהּ נַפְשִׁי עִם שׂוֹנֵא שָׁלוֹם׃
†erā vir pacis * loquebantur .bellum ad * ipsi: loquebar cum & ,pax † Ego

7 אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה׃ †

PSALM. CXXI. קכא

vnde: montes ad meos oculos Leuabo .graduum Canticum

נָשָׂא q
1 שִׁיר † לַמַּעֲלוֹת q אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן
* qui fecit .cælum faciente ‡: DOMINO cum à meum Auxilium .meū auxiliū veniet

2 יָבוֹא עֶזְרִי † עֶזְרִי מֵעִם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם
.te custodiens † dormitabit neq; :tuū pedē mutādum ad dabit Non .terram &

3 וָאָרֶץ׃ † אַל־יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל־יָנוּם שֹׁמְרֶךָ
permittet vt declinet pes tuus ‡qui custodit *qui custodit DOMINVS .Israel custodiens * dormiet neque dormitabit non Ecce

4 הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן † שֹׁמֵר יִשְׂרָאֵל׃ † יְהוָה
.tuam dexteram manum super, tua vmbra DOMINVS: tuus custos

צָלַל r
5 שֹׁמְרֶךָ יְהוָה † צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ׃
‡ Per diem * neque † per noctē. DOMINVS .nocte in † luna & * te percutiet non sol Interdiū ‡

6 יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־s יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה׃ †
custodiet DOMINVS .tuam animā custodiet: malo omni ab te custodiet

נָכָה s רוּעַ t
7 יְשָׁמֶרְךָ מִכָּל־רָע יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ † יְהוָה יִשְׁמָר־
‡ exitum ‡ introitum † hoc tēpore .seculum in vique & nunc † ex: tuum intrare ‡ &, tuum egredi ‡

צֵאתְךָ u ובוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃ v
8 .tuam animā custodiet: malo omni ab te custodiet

יָצָא u

PSALM. CXXII. קכב

‖ cum (* in domum *: mihi dicētibus in ‖ sum Lætatus .Dauidi graduum Canticum

שׁוּר x
1 שִׁיר † x הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי בְאֹמְרִים לִי בֵּית
tuis portis in: nostri pedes fuerunt Stantes .ibimus DOMINI

יָלַךְ y
2 יְהוָה y נֵלֵךְ׃ † עֹמְדוֹת z הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ z
.simul sibi est iūcta quæ ‖, ciuitas vt, ædificata † Ierusalaim .Ierusalaim

בָּנָה a
3 יְרוּשָׁלִָם׃ † יְרוּשָׁלִַם a הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה־לָּהּ יַחְדָּו׃
:Israeli testimonium, Iah ‡ tribus, tribus ascenderunt illuc Quia

עָלָה b יָרָה c
4 שֶׁשָּׁם † עָלוּ b שִׁבְטִים שִׁבְטֵי־יָהּ c עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל
‡ sedes * sedebant ibi Quia .DOMINI nomini confitendum ad

יָרָה d
5 לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְהוָה׃ † כִּי שָׁמָּה d יָשְׁבוּ כִסְאוֹת
:Ierusalaim pacem Postulate .Dauid domui ‡ sedes: ‡ iudicium ad

שָׁאַל e שָׁלוֹם f
6 לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד׃ † e שַׁאֲלוּ f שְׁלוֹם
‡ sedes † prosperabuntur * antemurali bus tuis; prosperitas tranquillitas tuo antemurali * in pax Sit .te diligentes erunt quieti †

יְהִי f שָׁלוֹם g
7 יְרוּשָׁלִָם׃ † f יְהִי־שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה
pacem nunc loquar: meos socios &, meos fratres Propter .tuis palatiis in

בַּעֲבוּר g אֲדַבְּרָה־נָּא שָׁלוֹם
8 בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ׃ † לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי
.tibi bonum quæram: nostri Dei DOMINI domum Propter .te in

בָּרָךְ h
9 בָּךְ׃ † לְמַעַן בֵּית־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ׃
‡ qui habitas sedens † :meos oculos leuaui te Ad .graduum Canticum

נָשָׂא h
1 שִׁיר † הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת־עֵינָי הַיּוֹשְׁבִי
,suorū dominorū manum ad seruorum oculi sicut Ecce .cælis in

2 בַּשָּׁמָיִם׃ † הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל־יַד
† dominæ DOMINVM ad nostri oculi ita; suæ here † manū ad ancillæ oculi sicut

חָנַן h
כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל־יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל־יְהוָה
,DOMINE nostri Miserere .nostri misereatur donec: nostrum Deum

3 אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵּנוּ׃ † חָנֵּנוּ יְהוָה
est satiata Multùm .despectione sumus satiati multū quia: nostri miserere

רָבַב i
4 חָנֵּנוּ כִּי־רַב שָׂבַעְנוּ בוּז׃ † i רַבַּת שְׂבַעָה
* abundantium: & .superborum despectione: pacatorum ‡ subsannatione nostra anima sibi

גָּאָה k
5 לָהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז׃ k לִגְאֵיוֹנִים׃

PSALM. CXXIIII. קכד

‖ esset * no :nobis * fuit qui DOMINVS ‖ Nisi .Dauid ipsi graduum Canticum

שׁוּר i
1 שִׁיר † הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ
‡ esset † nobiscum: cùm surrexerunt aduersum .Israel nunc dicat surgendo in: nobis † fuit qui DOMINVS ‡ Nisi

יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל׃ † לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ
2 ‡ cùm irasceretur furor corū nasum irascendo in ‡, nos deglutissēt viuos Tunc .homines nos super

חָיָה l
3 עָלֵינוּ אָדָם׃ † אֲזַי l חַיִּים בְּלָעוּנוּ m בַּחֲרוֹת אַפָּם
* operuissent † & ‖ aqua superba super transisset torrens †, nos inundassent * aquæ Tunc .nos in

4 בָּנוּ׃ † אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ נַחְלָה עָבַר עַל־
.tumidæ aquæ ‖: nostrā animā super transisset Tunc .nostrā animā

נַפְשֵׁנוּ׃ † אֲזַי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים׃
5

custodiam corde toto in ego :superbi mendaciũ *me super Concinnarunt* Applicuerũt
69 † טָפְלוּ עָלַי שֶׁקֶר זֵדִים אֲנִי בְּכָל־לֵב אֶצֹּר mihi
tua lege† ego :eorum cor adeps sicut se Impinguauit .tua præcepta נָצַר
70 † טָפַשׁ כַּחֵלֶב לִבָּם אֲנִי תּוֹרָתְךָ פִּקּוּדֶיךָ : † verò
.tua statuta discam vt :fui afflictus quòd mihi† Bonũ .sum delectatus ‡fuit
71 † טוֹב־לִי כִּי־עֻנֵּיתִי לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ : עָנָה*
.argenti & auri millia quàm ,tui oris lex mihi† Melior †est
72 † טוֹב־לִי תוֹרַת־פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף :
,me fac intelligere :me *plasmauerunt* & ,me fecerunt tuæ Manus disposuerunt
73 † יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה עָשָׂה
:lætabuntur & ,me videbunt ,te *Timentes* .tua præcepta discam & Qui timent
74 † יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ וְאִלְמָרָה מִצְוֹתֶיךָ :
iustitia quòd DOMINE Noui .expectaui tuum verbum quia
75 † יָדַעְתִּי יְהוָה צֶדֶק כִּי מֵאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי : כִּי לְדָבָרְךָ יִחָלְתִּי
tua misericordia nunc Sit .me afflixisti veritate† & :tua iudicia† †sunt ‖in
76 † יְהִי־נָא חַסְדְּךָ מְשָׁפְטֶיךָ וֶאֱמוּנָה עַנִּיתָנִי :
mihi Veniant .tuo seruo tuum eloquiũ secundum ,me consolandũ ad בּוֹא
77 † יְבוֹאֻנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה כִּי־תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי : לְעַבְדֶּךָ
. *mea delitiæ* † tua lex quia :viuam & ,tuæ misericordiæ † delectatio
ego :me *peruerterunt* falsò quoniam ,superbi afficiantur Pudore mea est.
78 † יֵבֹשׁוּ זֵדִים כִּי־שֶׁקֶר עִוְּתוּנִי אֲנִי gratis peruer
scientes† & :te *timentes*† me ad Conuertantur .tuis præceptis in meditabor* tere volue-
79 † יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ וְיֹדְעֵי עֵדוֹתֶיךָ : runt
nõ vt :tuis statutis in perfectum meum cor Sit .tua testimonia * autem
80 † יְהִי־לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא † qui timent
tuũ verbũ ad :mea anima tuã salutẽ ad *Defecit*‡ .afficiar pudore ‡sciunt
81 † כָּלְתָה לְתְשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי לִדְבָרְךָ אִבָּשׂ : שׂוּחַ
quando ,dicendo :tuum† *dictum* ad mei oculi Defecerunt .*expectaui** ‡Desiderauit
82 † כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרָתֶךָ לֵאמֹר מָתַי תְּנַחֲמֵנִי : יָחַלְתִּי עָשָׂה
tuorum statutorum : *fumario* in vter sicut fui Quia ?me consolaberis *sperani.
83 † כִּי־הָיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטוֹר חֻקֶּיךָ לֹא †eloquium
facies quando :tui serui dies ‡ Quot .sum oblitus non ‡ sunt fumo:
84 † כַּמָּה־יְמֵי־עַבְדֶּךָ מָתַי תַּעֲשֶׂה בְּרוֹדַי לִי שִׂיחוֹת
:foueas superbi mihi Foderunt ? iudicium me persequentes *in** *contra
85 † כָּרוּ־לִי זֵדִים שִׂיחוֹת בְּרוֹדַי כָּרָה
*falsa** :veritas tua mandata Omnia .tuam legem secundũ† non quod * gratis † fit
86 † כָּל־מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה שָׁקֶר עֻזְרֵנִי אֲשֶׁר לֹא כִתּוֹרָתֶךָ : עֻזְרָה
ego & :terra in me cõsumpserũt *paũ* Quasi .me adiuua ,me sunt pśecuti Ferè
87 † כִּמְעַט כִּלּוּנִי בָאָרֶץ וַאֲנִי רְדָפוּנִי עָזְרֵנִי :
:me viuifica tuam misericordiã Secundũ .tua præcepta dereliqui non
88 † כְּחַסְדֶּךָ חַיֵּנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ : חַיֵּנִי
tuũ verbũ DOMINE seculũ In .tui oris testimoniũ custodiã & ‖in
89 † לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם :
fundasti :tua veritas generatione & generatione In .cœlis in *stans* permanet דּוֹר
90 † לְדֹר וָדֹר אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד : נָצַב בַּשָּׁמָיִם
.tui serui omnes quia :*hodie*‡ steterunt‡ tua iudicia Ad .stabit &,terram ‡facienda
91 † לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ : vsq; ad hãc
.mea afflictione in periissem tunc :† meę *delitiæ* tua lex Nisi diem:
92 † לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי : delectatio-
ipsis in quia :tuorum præceptorum obliuiscar non seculum In nes †fuissent:
93 † לְעוֹלָם לֹא־אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי־בָם עָנָה‖
.quæsiui tua præcepta quoniam :me serua ,*ego* Tibi .me viuificasti Tuus ego
94 † לְךָ אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי : חֵיֵּנִי sum,
.intelligam tua testimonia :me perdendũ ad impij expectauerũt Me יְשַׁע
95 † לִי קִוּוּ רְשָׁעִים לְאַבְּדֵנִי עֵדֹתֶיךָ אֶתְבּוֹנָן : קָוָה
. valde tuum præceptũ latum :finem vidi cõsummationis Omnis
96 † לְכָל־תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד : רָאָה
. mea meditatio† ipsa *die omni* :tuam legem dilexi Quàm quotidie
97 † מָה־אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי : † est
seculũ in †quia :tuis præceptis me *facies* sapientem meis inimicis Præ effecisti
98 † מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתְךָ כִּי לְעוֹלָם † lex tua
tua testimonia quia :intellexi me docẽtibus omnibus Præ .*mihi ipsa* est apud me.
99 † מִכָּל־מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדוֹתֶיךָ הִיא־לִי : mea sunt.
.custodiui tua præcepta quia :*ero prudens*† senibus Præ .*mihi* meditatio †intellexi:
100 † מִזְּקֵנִים אֶתְבּוֹנָן כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי : שִׂיחָה לִי prohibui
.tuũ verbũ custodiam vt :meos pedes *arcui* mala semita omni Ab רָגַע
101 † מִכָּל־אֹרַח רָע כָּלֵאתִי רַגְלַי לְמַעַן אֶשְׁמֹר דְּבָרֶךָ : fecisti doctũ
. me *docuisti* tu quia :recessi non tuis iudiciis A סוּר
102 † מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִּי כִּי־אַתָּה הוֹרֵתָנִי : dulcia fuerũt יָרָה
.meo ori melle præ :tua eloquia meo palato *dulcuerunt* Quàm
103 † מַה־נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ מִדְּבַשׁ לְפִי : intelligentiã
falsitatis† semitã oẽm odiui propterea : *fiam prudens* tuis præceptis A mihi com-
104 † מִפִּקֻּדֶיךָ אֶתְבּוֹנָן עַל־כֵּן שָׂנֵאתִי כָּל־אֹרַח שָׁקֶר : paro:
. meæ semitæ lumen & :tuum verbum meo pedi Lucerna * mendacij.
105 † נֵר־לְרַגְלִי דְבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי :

mecum constitui, vt custodirem קוּם
* vehementissime: עָנָה
‖ manu פֶּה
† manu יָד
*Posuerunt פּוּחַ
† sunt. שׁוּשׁ
† sunt. נָטָה
† vsq; in finẽ. Surculos ‡es עָשָׂה
*Confirma ‖ verbum חָקַק
† expectatione ‡ Confirma ‡ delectabor *mẽdaciũ est נָצַר
† Vt ‡ propter timorẽ tuum ‡ derelinquas בוּשׁ
* Dirige seruum tuum † vim inferãt mihi. הָלָה
‡ es ‡ iudiciũ tuũ. רָמָה
* nobis זוּד
‡ sum, * tamẽ כָּלָה
Probatus est sermo tuus ‖ illum ‡ sum, * tamẽ חָקַק
illuminat, & intelligere facit אָמַן
† sunt. פָּתַח
† aperui: אוֹר
‡ consuetudinem tuam ‡ dominabitur mihi צָוָה
*Faciẽ tuam פָּדָה
† ab ‡ Riui חָנַן
‡ es ‡ iudiciũ tuũ. נָגַד
* nobis חָקַק
† sunt. אָמַן

.tuæ iustitiæ iudicia *custodiendum ad :faciam ratum* & ,tuaui
106 † נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ :
.tuũ verbũ secundũ me viuifica DOMINE :*valde vsque*‡ sum Afflictus
107 † נָעֱנֵיתִי עַד־מְאֹד יְהוָה חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ :
. me doce tua iudicia & :DOMINE quæso velis mei oris Voluntaria
108 † נִדְבוֹת פִּי רְצֵה־נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לַמְּדֵנִי :
.sum oblitus non tuæ legis & :semper mea *vola*‖ in mea Anima
109 † נַפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי :
.erraui non tuis præceptis à & ;mihi laqueum impij *Dederunt** .ipsa†
110 † נָתְנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תָעִיתִי :
mei cordis gaudium quia :seculũ in tua testimonia accepi Hæreditate
111 † נָחַלְתִּי עֵדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שְׂשׂוֹן לִבִּי הֵמָּה :
,seculum in tua statuta faciendũ ad meum cor Inclinaui .calcem‡
112 † נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֵקֶב :
.dilexi tuam legem & :habui odio *Excogitata*
113 † סֵעֲפִים שָׂנֵאתִי וְתוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי :
.expectaui tuum verbũ in :tu‡ meũ scutum & ,meũ Latibulum
114 † סִתְרִי וּמָגִנִּי אָתָּה לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי :
.mei Dei præcepta custodiam & :maligni me à Recedite
115 † סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים וְאֶצְּרָה מִצְוֹת אֱלֹהָי :
me afficias pudore ne & :viuam & ,tuũ *dictum* secundum me *Fulcito** .mea *spe*‡ à
116 † סָמְכֵנִי כְאִמְרָתְךָ וְאֶחְיֶה וְאַל־תְּבִישֵׁנִי
.semper tuis statutis in *solatiabor*‡ &:seruabor&,me *Suffenta*‡ .tua testimonia
117 † סְעָדֵנִי וְאִוָּשְׁעָה וְאֶשְׁעָה בְחֻקֶּיךָ תָמִיד :
.eorum dolus *falsitas** quia :tuis statutis à errantes omnes Conculcasti
118 † סָלִיתָ כָּל־שׁוֹגִים מֵחֻקֶּיךָ כִּי־שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם :
.tua testimonia dilexi ideo :terræ impios oẽs fecisti cessare scorias†
119 † סִיגִים הִשְׁבַּתָּ כָל־רִשְׁעֵי־אָרֶץ לָכֵן אָהַבְתִּי עֵדֹתֶיךָ :
. timui tuis iudiciis à & :mea caro *tuo pauore à*‡ Horruit
120 † סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי :
.me opprimẽtibus me *permittas** ne :iustitiã & ,iudiciũ Feci
121 † עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק בַּל־תַּנִּיחֵנִי לְעֹשְׁקָי :
.superbi *me opprimant*† ac :bonum in *tuo seruo Fideiube**
122 † עֲרָב עַבְדְּךָ לְטוֹב אַל־יַעַשְׁקֻנִי זֵדִים :
.tuæ iustitiæ eloquium ad & :tuam salutem ad defecerunt mei Oculi
123 † עֵינַי כָּלוּ לִישׁוּעָתֶךָ וְלִאְמֶרַת צִדְקֶךָ :
. me doce tua statuta & ,tuã misericordiã secundũ tuo seruo cum Fac
124 † עֲשֵׂה עִם־עַבְדְּךָ כְחַסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי :
.tua testimonia sciam & :me intelligere fac ,‡ego tuus Seruus
125 † עַבְדְּךָ־אָנִי הֲבִינֵנִי וְאֵדְעָה עֵדֹתֶיךָ :
.tuam legem dissipauerunt :DOMINO faciendi Tempus
126 † עֵת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ :
.*obrizo* pręo & ,*auro* præ tua præcepta dilexi Ideo
127 † עַל־כֵּן אָהַבְתִּי מִצְוֹתֶיךָ מִזָּהָב וּמִפָּז :
*falsitatis** semitam omnem :*direxi*‡ omnia, præcepta omnia Propterea
128 † עַל־כֵּן כָּל־פִּקּוּדֵי כֹל יִשָּׁרְתִּי כָּל־אֹרַח שָׁקֶר
.mea ita ea custodiuit ideo :tua testimonia Mirabilia .habui odio
129 † פְּלָאוֹת עֵדוֹתֶיךָ עַל־כֵּן נְצָרָתַם נַפְשִׁי :
. simplices *erudiens* ,*illuminabit* tuorum verborum Apertio
130 † פֵּתַח־דְּבָרֶיךָ יָאִיר מֵבִין פְּתָיִים :
.desideraui tua præcepta ad quia :respiraui &,*patefeci*† meum Os
131 † פִּי פָעַרְתִּי וְאֶשְׁאָפָה כִּי לְמִצְוֹתֶיךָ יָאָבְתִּי :
.tuũ nomen diligentes erga *tuas*‡ secundũ :mei miserere & me ad Aspice
132 † פְּנֵה־אֵלַי וְחָנֵּנִי כְּמִשְׁפָּט לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ :
omnis *me in imperium exercebit*‡ non & :tuo eloquio in firma meos Gressus
133 † פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל־תַּשְׁלֶט־בִּי כָל־
.tua præcepta custodiã & :hominis oppressione ab me Redime .iniquitas
134 † פְּדֵנִי מֵעֹשֶׁק אָדָם וְאֶשְׁמְרָה פִּקּוּדֶיךָ : אָיִן
. tua statuta me doce & ,tuo seruo *in* lucere fac *tuas* Facies*
135 † פָּנֶיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ וְלַמְּדֵנִי אֶת־חֻקֶּיךָ :
custodierunt non ‖ propterea :meis oculis† descenderũt aquarũ *Pelagi*‡
136 † פַּלְגֵי־מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא־שָׁמְרוּ
.tua *iudicia*‡ rectum & :DOMINE *in*† Iustus .tuam legem
137 † צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ : תּוֹרָתֶךָ
. valde veritatem & :tua testimonia iustitiam* Præcepisti
138 † צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדְוָתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד :
.mei hostes tuorũ verborũ sunt obliti quia :meus zelus me Succidit
139 † צִמַּתַתְנִי קִנְאָתִי כִּי־שָׁכְחוּ דְבָרֶיךָ צָרָי :
.*illud*‡ dilexit tuus seruus & ,valde *tuum dictum* Purificatum
140 † צְרוּפָה אִמְרָתְךָ מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֲהֵבָהּ :
.sum oblitus non tuorum* præceptorũ :despectus & ,*ego*‡ Paruulus
141 † צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה פִּקֻּדֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי :
. veritas tua lex & :seculum in iustitia tua Iustitia
142 † צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת :
.*meæ delectationes* tua præcepta :me inuenerũt angustia & Afflictio
143 † צַר־וּמָצוֹק מְצָאוּנִי מִצְוֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי :

.meū cor dilataueris cū : curram tuorū mandatorū Viam

32 †דֶּרֶךְ־מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ כִּי תַרְחִיב לִבִּי׃

propter mercedem. .*mercede* cā cuſtodiā & ,tuorū ſtatutorū viam DOMINE me Doce

33 †הוֹרֵנִי יְהוָה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב׃ ירה חקק

.corde toto in illā cuſtodiā & ,tuā legem cuſtodiā & ,me fac Intelligere

34 †הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל־לֵב׃ נצר בין

Incedere .volui ipſam *in* quia : tuorū mandatorū ſemitā per me fac *Calcare*

35 †הַדְרִיכֵנִי בִנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ כִּי־בוֹ חָפָצְתִּי׃ צוה

auaritiam. fac Tranſire .*cōcupiſcentiā* ad nō & ,tua teſtimonia ad meū cor Inclina

36 †הַט־לִבִּי אֶל־עֵדְוֹתֶיךָ וְאַל־אֶל־בָּצַע׃ נטה בצע

vt nō videāt vanitatem. Confirma .me viuifica tuis viis in : *mendacium videndo à* , meos oculos

37 †הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי׃ ראה חיה

meū opprobriū fac Tranſire .tuū timorē ad†quod : tuū eloquiū tuo ſeruo

38 †הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ׃ קום

†eſt :tua mādata ad concupiui Ecce . bona tua iudicia quia : timui quod

39 †הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים׃ חרף תאב

tuæ miſericordiæ mihi veniant Et .me viuifica tua iuſtitia in

40 †הִנֵּה תָאַבְתִּי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי׃ בוא

opprobris afficienti me, *mihi exprobrāti* reſpondebo Et .tuū eloquiū ſecūdū tua ſalus : DOMINE

41 †וְיָבֹאֻנִי חֲסָדֶךָ יְהוָה תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתֶךָ׃ יהוה ישע

†ſpes mea eſt †remoueas verbū meo ore de *auferas*†ne Et . tuo verbo in *ſperaui*† quòd ,verbū

42 †וְאֶעֱנֶה חוֹרְפִי דָּבָר כִּי־בָטַחְתִּי בִּדְבָרֶךָ׃ חרף

cuſtodiam Et .expectaui tua iudicia ad quia : valde vſque veritatis

43 †וְאַל־תַּצֵּל מִפִּי דְבַר־אֱמֶת עַד־מְאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ יִחָלְתִּי׃ נצל יחל

:latitudine in ambulabo Et .*perpetuum*† & ſeculum in ſemper tuā legem

44 †וְאֶשְׁמְרָה תוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃ שמר

†vltra. coram tuis teſtimoniis *in* loquar Et .quæſiui tua mandata quia

45 †וְאֶתְהַלְּכָה בָרְחָבָה כִּי פִקֻּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ הלך רחב פקד

de dele&tabor quæ ,tuis mandatis in *deliciabor* Et .afficiar pudore non & ,regibus

46 †וַאֲדַבְּרָה בְעֵדְוֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ׃ דבר עדה נגד בוש

,dilexi quæ tua præcepta ad meas palmas leuabo Et .dilexi

47 †וְאֶשְׁתַּעַשַׁע בְּמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי׃ שעע אהב

.tuis ſtatuis in meditabor & .me feciſti *expectare** quo in : *tuum ſeruum ergo*‡ verbi Memento

48 †וְאֶשָּׂא־כַפַּי אֶל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי וְאָשִׂיחָה בְּחֻקֶּיךָ׃ נשא כף אהב שוח חקק

‡ſeruo tuo: *ſperare †eſt loquiū

49 †זְכֹר־דָּבָר לְעַבְדֶּךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי׃ זכר יחל

.me viuificauit tuū *dictum*‡ quia : mea afflictione in mea cōſolatio† Hæc

50 †זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי׃ נחם חיה

.declinaui non tua lege à : valde vſque me deriſerunt Superbi

51 †זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד־מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי׃ זיד לוץ נטה

.ſum cōſolatus & DOMINE ſeculo à tuorū iudiciorū ſum Recordatus

52 †זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְהוָה וָאֶתְנֶחָם׃ זכר נחם

Cantus .tuā legem *deſerentibus* ,*impiis* ab me tenuit Terror

53 †זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים עֹזְבֵי תוֹרָתֶךָ׃ זלעפה אחז עזב

ſum Recordatus .mearū peregrinationū domo in tua ſtatuta mihi fuerūt

54 †זְמִרוֹת הָיוּ־לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי׃ זמר חקק

fuit Hæc .tuā legē cuſtodiui & : DOMINE tui nominis nocte in

55 †זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְהוָה וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ׃ זכר שמר

.cuſtodiui tua præcepta quòd : mihi

56 †זֹאת הָיְתָה־לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי׃ היה נצר

vt cuſtodirē verbum tuū. .*tua verba cuſtodiendum ad* , dixi , DOMINE mea Portio

faciem tuam 57 †חֶלְקִי יְהוָה אָמַרְתִּי לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ׃ חלק אמר שמר

.tuū eloquiū ſecūdū mei miſerere : corde toto in *tuas facies* ſum Deprecatus

58 †חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל־לֵב חָנֵּנִי כְּאִמְרָתֶךָ׃ חלה פנה חנן

.tua teſtimonia ad meos pedes conuerti & : meas vias Cogitaui

59 †חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל־עֵדְוֹתֶיךָ׃ חשב דרך שוב רגל עדה

vt cuſtodirē .tua mandata *cuſtodiendum ad* : tardaui non & ,Feſtinaui

60 †חַשְׁתִּי וְלֹא התמהמהתי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ׃ חוש צוה

Cateruæ †prædatæ .ſum oblitus non tuæ legis : me ſunt *prædati*† impiorum Funes

61 †חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃ חבל רשע עזד שכח

iudicia ſuper : tibi confitendum ad ſurgam *noctem* Mediando

Media nocte ſum 62 †חֲצוֹת־לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ חצות קום ידה

cuſtodientibus & : te timent qui omnibus *ego* Socius .tuæ iuſtitiæ

63 †חָבֵר אֲנִי לְכָל־אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי פִקּוּדֶיךָ׃ חבר ירא שמר פקד

: terra eſt plena , DOMINE , tuæ Miſericordiæ .tua præcepta

64 †חַסְדְּךָ יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃ חסד מלא ארץ חקק למד

.me doce tua ſtatuta

.tuū verbum ſecundum , DOMINE tuo ſeruo cum feciſti Bonum

Bonum ſermonem 65 †טוֹב עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ יְהוָה כִּדְבָרֶךָ׃ טוב עשה עבד דבר

. credidi tuis præceptis *in* quia : me doce ſcientiam & *enſus* Bonitatem

errabam : 66 †טוּב טַעַם וָדַעַת לַמְּדֵנִי כִּי בְמִצְוֹתֶיךָ הֶאֱמָנְתִּי׃ טוב טעם ידע למד אמן

.cuſtodiui tuū eloquiū nunc & : *errans* ego humiliarer Priuſquam

67 †טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שָׁמָרְתִּי׃ טרם ענה שגג עתה שמר

. tua ſtatuta me doce : beneficus & ,tu Bonus

68 †טוֹב־אַתָּה וּמֵטִיב לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ טוב אתה יטב למד חקק

fac proſperare , DOMINI obſecro : nunc ſaluifica . DOMINE Obſecro

יְשַׁע 1 †אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה׃ אנא יהוה הושיעה נא אנא יהוה הצליחה

vobis benediximus : DOMINI nomine in *veniens* Benedictus .nunc qui venit

בוא 2 †בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם׃ ברך בוא בשם יהוה ברכנוכם

Ligate : nobis illuxit & , DOMINVS Deus . DOMINI domo de

אור 3 †אֵל יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ־חַג בַּעֲבֹתִים עַד־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח

,tu † meus Deus . altaris cornua ad vſq; *implicationibus in* agnū funibus,

חגג 4 †אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ׃ אלי אתה ואודך אלהי ארוממך

,DOMINO Confitemini .te exaltabo* , meus Deus : tibi cōfitebor &

*& 5 †הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו

.eius miſericordia ſeculum in quoniam : bonus quoniam

PSAL. CXIX. קיט

.DOMINI lege in *euntes* : via perfecti Beati

qui ambulāt 1 †אַשְׁרֵי תְמִימֵי־דֶרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת יְהוָה׃ אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת יהוה

. eum *quærent** corde toto in : eius teſtimonia *cuſtodientes* Beati

qui cuſtodiūt *quærunt 2 †אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדְוָתָיו בְּכָל־לֵב יִדְרְשׁוּהוּ׃ אשרי נצר עדות בכל לב דרש

.ambulauerunt eius viis in : *pranitatem* † ſunt operati non† Etiam

†qui ‡iniquitatem: & vt cuſtodiant ea 3 †אַף לֹא־פָעֲלוּ עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ׃ אף לא פעל עולה בדרכיו הלכו

.valde *cuſtodiendum ad* , tua mandata præcepiſti Tu

4 †אַתָּה צִוִּיתָה פִקֻּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד׃ אתה צוה פקד שמר מאד

.tua ſtatuta cuſtodiendum ad , meæ viæ firmentur Vtinam

cū reſpexero 5 †אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ׃ אחלי כון דרך שמר חקק

.tua præcepta omnia ad *me reſpiciendo in* , afficiar pudore non Tunc

cū didicero 6 †אָז לֹא־אֵבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל כָּל־מִצְוֹתֶיךָ׃ אז בוש הביט אל כל מצות

.tuæ iuſtitiæ iudicia *me diſcēdo in* : cordis rectitudine in tibi Cōfitebor

7 †אוֹדְךָ בְיֹשֶׁר לֵבָב בִּלְמֹד מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ אודך ביושר לבב בלמד משפטי צדקך

. *valde vſque* me derelinquas ne : cuſtodiam tua Statuta

diutius. 8 †אֶת־חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר אַל־תַּעַזְבֵנִי עַד־מְאֹד׃ את חקק שמר אל עזב עד מאד

cuſtodiendū ad : ſuā ſemitā adoleſcens mundabit quo In

9 †בַּמֶּה יְזַכֶּה־נַּעַר אֶת־אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶךָ׃ במה יזכה נער את ארחו לשמר כדברך

me facias errare ne : te exquiſiui meo corde toto In ? tuū verbum iuxta

10 †בְּכָל־לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ אַל־תַּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ׃ בכל לב דרש שגה מצות

non vt : tua eloquia abſcondi meo corde In . tuis mandatis à

11 †בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתְךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא־לָךְ׃ בלב צפן אמר למען לא חטא

.tua ſtatuta me doce ; DOMINE *in* Benedictus .tibi peccem

12 †בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ ברך אתה יהוה למד חקק

. tui oris iudicia omnia , narraui meis labiis In

13 †בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי כֹּל מִשְׁפְּטֵי־פִיךָ׃ בשפה ספר כל משפט פה

.*vbertate omni** ſuper ſicut : ſum gauiſus tuorum teſtimoniorum via In

14 †בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל־הוֹן׃ בדרך עדות שוש כעל כל הון

.tuas ſemitas aſpiciam & : meditabor tuis præceptis In

15 †בְּפִקּוּדֶיךָ אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אָרְחֹתֶיךָ׃ בפקד שוח נבט ארח

.tuorum verborum obliuiſcar non : *deliciabor** tuis ſtatutis In

16 †בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשַׁע לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרֶךָ׃ בחק שעע שכח דבר

. tua verba cuſtodiam & : viuam † tuo ſeruo *ſuper* Retribue

17 †גְּמֹל עַל־עַבְדְּךָ אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה דְבָרֶךָ׃ גמל עבד חיה שמר דבר

.tua lege de mirabilia aſpiciam & : meos oculos Reuela

Aduena† ſum 18 †גַּל־עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ׃ גל עין נבט נפלאות תורה

.tua præcepta me à abſcondas ne : terra in † ego *Peregrinus*

19 †גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ אַל־תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֹתֶיךָ׃ גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצות

omni in tua iudicia ad† : deſiderium ob mea anima eſt Confracta

Diſperdidiſti ‡ſcilicet 20 †גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְכָל־עֵת׃ גרס נפש תאבה אל משפט בכל עת

.tuis præceptis à ‡errantes : maledictos ſuperbos *Increpaſti* .tempore

‡ſunt delectationes 21 †גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ׃ גער זיד ארור שגה מצות

.cuſtodiui tua teſtimonia quia : cōtemptū & ,opprobriū me à Deuolue

22 †גַּל מֵעָלַי חֶרְפָּה וָבוּז כִּי עֵדְוֹתֶיךָ נָצָרְתִּי׃ גל חרף בוז עדות נצר

meditabitur tuus ſeruus : ſunt locuti me cōtra , principes ſederūt Etiam

23 †גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ עַבְדְּךָ יָשִׂיחַ׃ גם ישב שרים נדבר עבד שוח

.mei conſilij viri meæ *delitiæ* tua teſtimonia Etiam .tuis ſtatutis in

24 †גַּם־עֵדְוֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי אַנְשֵׁי עֲצָתִי׃ גם עדות שעשוע איש עצה

.tuū verbum ſecundū me viuifica ; mea anima pulueri Adhæſit

25 †דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ׃ דבק עפר נפש חיה כדבר

Viam . tua ſtatuta me doce : me exāudiſti & ,narraui meas Vias

26 †דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ דרך ספר ענה למד חקק

.tuis mirabilibus in meditabor & : me fac intelligere tuorum præceptorum

27 דֶּרֶךְ־פִּקּוּדֶיךָ הֲבִינֵנִי וְאָשִׂיחָה בְנִפְלְאוֹתֶיךָ׃ דרך פקד בין שוח נפלא

.tuū verbum iuxta me confirma : *anxietate* præ mea anima Stillauit

dolore: 28 †דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ׃ דלף נפש תוגה קים כדבר

.mihi *largire** tuam legem & : me à amoue mendacij Viam

29 †דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי׃ דרך שקר הסר ממני תורה חנן

.*propoſui** tua iudicia : elegi veritatis Viam

30 †דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי׃ דרך אמונה בחר משפט שוה

.me afficias pudore ne DOMINE : tuis teſtimoniis *in* Adhæſi

31 †דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֹתֶיךָ יְהוָה אַל־תְּבִישֵׁנִי׃ דבק עדות יהוה אל בוש

.inuocabo DOMINI *nomine in* ‡& :*leuabo* salutum Calicem accipiam:
13 †כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא׃ ‡nomen
.eius populo omni nunc coram :reddam DOMINO mea Vota
14 †נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ׃ נָשָׂא z
.eius misericordium mors ,DOMINI oculis in Preciosa
15 †יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו׃
filius tuus seruus ego ,tuus seruus ego quia ,DOMINE Obsecro
16 †אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־
:laudis sacrificium sacrificabo Tibi .mea vincula soluisti :tuæ ancillæ
17 אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ [a]לְמוֹסֵרָי׃ †לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה [b]וּבְשֵׁם יְסַר [a]תּוֹדָה [b]יָדָה
,reddam DOMINO mea Vota .inuocabo DOMINI *nomine in* & nomen
18 נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם׃ †נֶגְדָה נָּא לְכָל־עַמּוֹ
,DOMINI domus atriis In .eius populo omni nunc coram
19 †בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃ Laudate Dominum.
.Iah-Hallelu .Ierusalaim tui medio in
בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלִַם הַלְלוּ־יָהּ׃

PSAL. CXVII. קיז

omnes eum laudate :gentes omnes DOMINVM Laudate
1 †הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל־
veritas & ,eius misericordia nos super est roborata Quoniam .populi
2 הָאֻמִּים׃ †כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ [c]וֶאֱמֶת־ [c]אֱמֶן
.Iah-Hallelu .seculum in DOMINI
יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

PSAL. CXVIII. קיח

seculum in quoniam :bonus quoniam DOMINO Confitemini
1 †[d]הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם [d]יָדַע
.eius misericordia seculū in quoniā :Israel nunc Dicat .eius misericordia
2 חַסְדּוֹ׃ †יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
familiæ .eius misericordia seculum in quoniam :Aharon *domu* nunc Dicant
3 †יֹאמְרוּ־נָא בֵּית־אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
qui timeat .eius misericordia seculū in quoniā :DOMINVM *timentes* nunc Dicant
4 †יֹאמְרוּ־נָא [e]יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ [e]יִרְא
Dominum: . Iah‡latitudine in me exaudiuit :Iah inuocaui angustia De ‡Dominus.
5 †מִן־[f]הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ׃ [f]צוּר
. homo mihi faciat quid :timebo non ,*mihi*‡DOMINVS I mecum est,
6 †יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם׃ mecum est
.me habētib' odio *in*‡videbo ego &:meos auxiliatores inter *mihi* DOMINVS ‡quod opto
7 †יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי׃ est sperare
. homine in sperare quàm :DOMINO in *fidere* Melius
8 †טוֹב [g]לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם׃ [g]חָסָה
. *munificu*† in sperare quàm :DOMINO in *confidere* Melius est sperare
9 †טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים׃ †principibus.
quoniam ,DOMINI nomine in :me circundederunt gentes Omnes
10 †כָּל־גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
nomine in :me circundederūt etiam ,me Circundederunt .eas succidam
11 [h]אֲמִילֵם׃ †סַבּוּנִי גַם־סְבָבוּנִי בְּשֵׁם [h]מוּל
,apes sicut me Circundederunt .eas succidam quoniam ,DOMINI
12 יְהוָה כִּי אֲמִילֵם׃ †סַבּוּנִי כִּדְבֹרִים
.eas succidā quoniā ,DOMINI nomine in:spinarū ignis sicut sunt extinctę
דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם׃ vt caderem:
.me adiuuit DOMINVS &:*cadendum ad* me impulisti Impellendo
13 †דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוָה עֲזָרָנִי׃
. salutem in mihi fuit & :*Iah cantio* & ,mea Fortitudo laus Dominus:
14 [i]עָזִּי [j]וְזִמְרָת יָהּ [k]וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה׃ [i]עֹז [k]הָיָה
DOMINI dextera :iustorum *tentoriis*†in salutis & ,*preconij** Vox *laudis, †tabernaculis fecit
15 †[l]קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְהוָה [l]רִנָּן
DOMINI dextera :excelsa DOMINI Dextera . fortitudinem *faciens* facit
16 עֹשָׂה חָיִל׃ †יְמִין יְהוָה רוֹמֵמָה יְמִין יְהוָה ‡Domini.
. Iah‡ opera narrabo & :viuam sed ,moriat Non .fortitudinem *faciens*
17 †לֹא־[m]אָמוּת כִּי־אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר [m]מַעֲשֵׂי יָהּ׃ [m]עָשָׂה
. me tradidit non morti & :*Iah* me corripuit Corripiendo
18 †יַסֹּר יִסְּרַנִי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי׃ Domino.
.Iah confitebor ,eas *in* ingrediar :iustitiæ portas mihi Aperite
19 †פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אָבֹא־[n]בָם [n]אוֹדֶה יָהּ׃ [n]יָדָה
. eam per intrabunt iusti :DOMINI porta Hæc
20 †זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה [o]צַדִּיקִים [o]יָבֹאוּ בוֹ׃ [o]בּוֹא
.salutem in mihi fuisti & :me exaudisti quoniam ,tibi Confitebor
21 †אוֹדְךָ כִּי [p]עֲנִיתָנִי [p]וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה׃ [p]עָנָה
. anguli caput in fuit ;ædificantes reprobauerunt *Lapidem* Lapis quem
22 †אֶבֶן מָאֲסוּ [q]הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ [r]פִּנָּה׃ [q]בָּנָה [r]פִּנָּן
.nostris oculis in mirabile *ipsum*‡: istud fuit DOMINO A ‡& est
23 †מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃ *est †quam
.ea in lætemur & ,exultemus :DOMINVS fecit †dies* Hæc
24 †זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה [s]נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ׃ [s]גּוּל

.*pecoris* *filij sicut colles‡ :arietes sicut *saltastis* Montes saltauerunt
6 †הָהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן׃ ‡&
.Iahacob Dei *faciebus* †à :terra contremisce DOMINI *faciebus*†A *pecudum.
7 †מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב׃ †facie
.aquarum fontem in silicem :aquarum stagnum‡petram *Conuertens*
8 †הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם־מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ־מָיִם׃ Qui conuertit ‡in

PSAL. CXV. קטו

:gloriam da tuo nomini sed ,nobis non ,DOMINE nobis Non
1 †לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ [k]תֵּן כָּבוֹד [k]נָתַן
dicent quid Vt .tuam veritatem propter ,tuam misericordiam propter
2 עַל־חַסְדְּךָ עַל־[l]אֲמִתֶּךָ׃ †לָמָּה יאמְרוּ [l]אָמַן
omnia :cœlis in noster Deus Et eorum Deus nunc †Vbi :gentes †est
3 הַגּוֹיִם אַיֵּה־נָּא אֱלֹהֵיהֶם׃ †וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם כֹּל
manuum opus :*aurum*‡& ,*argentum*†eorū *Dolores* . fecit voluit quæ Simulachra
4 אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה׃ †עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי †sunt ex argento,
.videbunt non & ,eis * oculi :loquētur non & ,eis ‡ Os .hominum ‡auro
5 אָדָם׃ †פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ ‡est *sunt
. odorabunt non & ,eis *naris** :audient non & ,eis ‡ Aures ‡sunt
6 †אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחֻן׃ *nares sunt
non ,ambulabūt nō & ,*eorum*‡pedes :palpabunt non & ,*eorum*‡Manus ‡sunt eis,
7 †יְדֵיהֶם וְלֹא [m]יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יֶהְגּוּ לֹא־ ‡sunt eis,
omnis :ea *facientes* † sint ipsa Sicut .suo gutture in *immurmurabunt*† [m]מָשַׁשׁ
8 [n]יֶהְגּוּ בִגְרוֹנָם׃ †כְּמוֹהֶם [o]יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל †loquentur
,eorum auxiliū :DOMINO *in* fide Ifrael .eis in *fidens*‡ qui †qui faciunt
9 אֲשֶׁר־בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ †יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם [n]הָגָה [o]הָיָה
:DOMINO *in* fidite Aharon Domus .*ipse eorum clypeus & ‡fidit * est.
10 [p]וּמָגִנָּם הוּא׃ †בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַּיהוָה [p]גָּנַן
fidite ,DOMINVM Timentes .†ipse eorū clypeus & ,eorū auxiliū †est.
11 עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ †יִרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ בַּיהוָה
.†ipse eorum clypeus & ,eorum auxilium :DOMINO in †est.
בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ * &
:Israel domui benedicet ,benedicet*;nostri fuit memor DOMINVS
12 †יְהוָה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל
:DOMINVM timentibus Benedicet . Aharon domui benedicet
13 יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית אַהֲרֹן׃ †יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה
;vos super DOMINVS Adiiciat .magnis cum pusillis
14 הַקְּטַנִּים עִם־הַגְּדֹלִים׃ †יֹסֵף יְהוָה עֲלֵיכֶם
faciemti‡: DOMINO †vos Benedicti .vestros filios super & ,vos super †à
15 עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם׃ †בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה ‡qui fecit
dedit terram &:DOMINO *cœli* Cœli .terram & cœlos Cœlū cœlū
16 שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ †הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן
descendentes oēs nec :*Iah*‡laudabunt mortui Non .hominum filiis ‡ Dominū:
17 לִבְנֵי־אָדָם׃ †לֹא [q]הַמֵּתִים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָּל־יֹרְדֵי [q]מוּת
.seculum in vsq; & ,*nunc*‡ex *Iah*†benedicemus nos Et . *silentium* in sepulchrū.
18 דוּמָה׃ †וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם ‡Domino
.*Iah-Hallela** *hoc tępore,
הַלְלוּ־יָהּ׃ *Laudate Dominum.

PSAL. CXVI. קיו

.*meas deprecationes* ,meam vocem DOMINVS exaudiet quoniā ,Dilexi in deprecationib' meis.
1 †אָהַבְתִּי כִּי־יִשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַּחֲנוּנָי׃
. inuocabo meis diebus in & :mihi suam aurem inclinauit Quia
2 †כִּי־[r]הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא׃ [r]נָטָה
angustiā:me inuenerūt inferni angustię&,mortis *funes* me Circūdederunt dolores
3 †אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי־מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי [s]צָרָה [s]צוּר
quæso :inuocabo DOMINI *nomine in*†Et .*inueniam molestiam*‡& ‡ dolorem
4 וְיָגוֹן אֶמְצָא׃ †וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה inueni.
:iustus &,DOMINVS *Gratiosus* .meam animam erue DOMINE †nomen
5 יְהוָה מַלְּטָה נַפְשִׁי׃ †חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק Clemens
,sum attenuatus :DOMINVS simplices Custodiēs .miserans noster Deus &
6 וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם׃ †שֹׁמֵר פְּתָאיִם יְהוָה [t]דַּלּוֹתִי [t]דָּלַל
quia :tuam requiē ad mea anima Reuertere . seruabit me &
7 לְנַפְשִׁי יְהוֹשִׁיעַ׃ †שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי־ mihi.
;morte à meā animam eripuisti Quia . *te super* retribuit DOMINVS ‡expulsione mei.
8 יְהוָה גָּמַל עָלָיְכִי׃ †כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת [u]דִּמְעָה
.*impulsu*‡ab meum pedem :lachryma à meum oculum
אֶת־עֵינִי מִן־דִּמְעָה אֶת־רַגְלִי׃ [v]מִדֶּחִי׃ [u]דָּמָה
.viuentium terris in ,DOMINI *facies ad** Ambulabo *coram Dī o
9 †אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה [x]בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים׃ [x]חָיָה
. valde sum *afflictus*‡ ego :*loquar quia*† ,Credidi †quando locutus sum:
10 †הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי [y]עָנִיתִי מְאֹד׃ ‡depauperat*
. mendax homo omnis :*mea festinatione in*‡ dixi Ego [y]עָנָה
11 †אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב׃ ‡ cū paueret:
?me super *eius retributiones omnes**:DOMINO reddam Quid *pro omnib' retributionibus†quę sunt
12 †מָה־אָשִׁיב לַיהוָה כָּל־[z]תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי׃ [z]גְּמוּל

Escam
וֵרָא m
vt det
כּוֹחַ o נָגַד n
אֱמֶת P
Firmata
‡seculum
עָשָׂה q
פְּרָה r
† est
permanet in seculum.
הַלֵּל s

5 † טֶרֶף נָתַן m לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ׃
eis *dandum ad* ,suo populo annunciauit suorum operū Fortitudinem
6 † כֹּחַ n מַעֲשָׂיו o הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֶת לָהֶם
:iudicium & ,veritas eius manuum Opera . gentium hæreditatem
7 נֶאֱמָנִים כָּל־פִּקּוּדָיו׃ † מַעֲשֵׂי יָדָיו P אֱמֶת וּמִשְׁפָּט P
:seculum in *perpetuum* ‡in *Fulcita* .eius præcepta omnia fidelia
8 † סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם׃
,suo populo misit Redemptionem .rectitudine & ,veritate in facta
9 q עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר׃ † פְּדוּת r שָׁלַח לְעַמּוֹ
. eius nomen† terribile & sanctum :suum pactum seculum in præcepit
צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ׃
omnibus bonus intellectus ,DOMINI timor sapientiæ Principium
10 † רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה שֵׂכֶל טוֹב לְכָל־
. *perpetuum in stans* eius laus :ea facientibus
עֹשֵׂיהֶם s תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃

PSAL. CXII. קיב

*Laudate Dominum. Beatus vir qui timet
‡mandata
צָוָה t
* vult
†Opes & diuitiæ
‡manet
‡ seculum.
* tenebris
†clemens
‡donat, & cō modat: metietur
‡ declinabit:
*æterna
†erit
‡ Firmum
hostib' suis quod optat
‡pauperibus,
אָבָה u
*manet
†seculum:
‡ cōtabescet:
שָׁנַן x

eius *mādatis in*‡:DOMINVM *timentis viri* Beatitudines .Iah-Hallelu‡
1 † הַלְלוּ יָהּ׃ אַשְׁרֵי־אִישׁ יָרֵא אֶת־יְהוָה t בְּמִצְוֹתָיו
rectorum generatio :eius semen erit terra in Potens . valde *voluit**
2 † גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים
stans ‡ eius iustitia & :eius domo in *opulentia & Vbertas*† . benedicetur
3 † הוֹן־וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת
gratiosus† : rectis lumen *tenebrositate** in est Ortum .*perpetuum*‡in
4 † זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים חַנּוּן
moderabitur :cōmodans & ,*miserescens*‡ vir Bonus . iustus & misericors &
וְרַחוּם וְצַדִּיק׃ † טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל
memoria in :*nutabit*‡ non seculum in Quia .iudicio in sua verba
6 † כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזֵכֶר
firmum :timebit non mala auditione Ab . iustus erit *seculi**
7 † מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן
-do :timebit non eius cor *Suffultum*‡ . DOMINO *in* fidens eius cor†
8 לִבּוֹ בָּטוּחַ בַּיהוָה׃ † סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא עַד
eius iustitia ,*egenis* ‡ dedit Dispersit .*suos angustiatores in* videbit nec
9 אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְצָרָיו׃ † פִּזַּר u נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ
. gloria in exaltabitur eius cornu :*perpetuum*†in *stans**
עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד׃
:*liquefiet*‡ & frendet suis dentibus ,irascetur & ,videbit Impius
10 † רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעַס x שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמָס
.peribit impiorum desiderium
תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

PSAL. CXIII. קיג

‖*Laudate Dominum.*
hoc tempore
הַיָּה y
laudabile

nomen laudate :DOMINI ferui Laudate .Iah-Hallelu‖
1 † הַלְלוּ יָהּ׃ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם
vsque & *nunc* ex :benedictum DOMINI nomen Sit .DOMINI
2 יְהוָה׃ † יְהִי y שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־
nomen *laudatum* :eius occasum ad vsq; solis ortu Ab .seculum in
עוֹלָם׃ † מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם
super :DOMINVS gentes omnes super Excelsus .DOMINI
4 יְהוָה׃ † רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם יְהוָה עַל
se sustollens :noster Deus DOMINVS sicut Quis .eius gloria cœlos
5 † הַשַּׁמַּיִם כְּבוֹדוֹ׃ מִי כַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי
.terra in & *cœlis* †in videndum ad se *Humilians*‖ . habitandum ad
6 לָשָׁבֶת׃ † הַמַּשְׁפִּילִי z לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃
egenum eleuabit ‡terquilinio* de :*tenuem*‡ puluere de *Erigens*‡
7 † מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת c יָרִים d אֶבְיוֹן׃
.sui populi *magnificis*‡ cum :*magnificis*‡cum *faciendum* †sedere Ad‖
8 † לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ׃
. Halleluiah .lætantem *filiorum* ‡ matrem :*domum* †sterilem *faciens Sedere**
9 † מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ׃

PSAL. CXIIII. קיד

. barbaro populo è Iahacob *domus**:Aegypto ex Israel *egrediendo In*‡
1 † בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז׃ f
.eius *dominia* † Israel :eius *sanctitatem in* ‖Iehudah Fuit
2 † הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו׃
. retrorsum *circumiit* ‡Iarden :fugit & vidit Mare
3 † הַיָּם רָאָה g וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן h יִסֹּב לְאָחוֹר׃
. *pecoris* * filij sicut colles‡ :arietes sicut exilierunt Montes
4 † הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן׃
. retrorsum *circumisti*‡ Iarden ô :fugisti quòd mare tibi †Quid
5 † מַה־לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר׃

Escam
וֵרָא m
vt det
כּוֹחַ o נָגַד n
אֱמֶת P
Firmata
‡seculum
עָשָׂה q
פְּרָה r
† est
permanet in seculum.
הַלֵּל s

5 † טֶרֶף נָתַן m לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ׃
eis *dandum ad* ,suo populo annunciauit suorum operū Fortitudinem
6 † כֹּחַ n מַעֲשָׂיו o הִגִּיד לְעַמּוֹ לָתֶת לָהֶם
:iudicium & ,veritas eius manuum Opera . gentium hæreditatem
7 נֶאֱמָנִים כָּל־פִּקּוּדָיו׃ † מַעֲשֵׂי יָדָיו P אֱמֶת וּמִשְׁפָּט P
:seculum in *perpetuum*‡in *Fulcita* .eius præcepta omnia fidelia
8 † סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם׃
,suo populo misit Redemptionem .rectitudine & ,veritate in facta
9 q עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר׃ † פְּדוּת r שָׁלַח לְעַמּוֹ
. eius nomen† terribile & sanctum :suum pactum seculum in præcepit
צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ׃
omnibus bonus intellectus ,DOMINI timor sapientiæ Principium
10 † רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה שֵׂכֶל טוֹב לְכָל־
. *perpetuum in stans* eius laus :ea facientibus
עֹשֵׂיהֶם s תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃

,DOMINVM *ad* eorum patrum iniquitas Memoretur .eorum nomen coram Dño
g עָוֹן שְׁמָם׃ † יִזָּכֵר g עֲוֹן אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה
:semper DOMINO coram Sint . deleatur ne eius matris peccatū &
h מָחָה וְחַטַּאת אִמּוֹ אַל־h תִּמָּח׃ † יִהְיוּ נֶגֶד־יְהוָה תָּמִיד
est recordatus non quòd eo Pro .eorum memoriā terra è succidat &
16 וַיִּכְרֹת מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃ † עַל אֲשֶׁר לֹא־זָכַר
cōtritū & :*egenum*† & ,*afflictum* virum est persecut' & ,misericordiā facere pauperem,
עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עָנִי i וְאֶבְיוֹן וְנִכְאֵה †mendicum:
non & :*eum inuadit*‡ & ,maledictionem dilexit Et .interficiendum ad corde i עָשָׂה
17 k לֵב לְטוֹרְפָם׃ † וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתְּבוֹאֵהוּ k אָבָה
maledictionem induit Et .eo ab se elōgauit & ,benedictionē *in* voluit ‡ venit ei.
וְלֹא־חָפֵץ בְּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ׃ † וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה
oleum sicut & :eius *interius in* ‡ aqua sicut intrauit & ,*suum amictum*† sicut † vestimentū
‡ interiora
כְּמַיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן l בָּא
cingulum *in** & :se *operiet*‡ vestimentum sicut ei Sit ‡ eius ossa in l בוא
19 בְּעַצְמוֹתָיו׃ † תְּהִי־לוֹ כְּבֶגֶד יַעְטֶה וּלְמֵזַח ‡quo operit
: DOMINO *cum* à meorū aduersatiorū opus Hoc .*illud accinget*‡semper† * sicut
תָּמִיד יַחְגְּרֶהָ׃ † זֹאת m פְּעֻלַּת שׂטְנַי מֵאֵת יְהוָה †quo
20 ‡ accingit se.
. meam animam contra malum loquentium &
וְהַדֹּבְרִים m רָע עַל־נַפְשִׁי׃ m רוע
:tuum nomē propter mecum fac ,domine DOMINE tu Et
21 † וְאַתָּה יְהוִה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אִתִּי לְמַעַן שְׁמֶךָ
egenus & *afflictus*‡ Quia . me erue ,tua misericordia† bona quia † est
כִּי־טוֹב חַסְדְּךָ n הַצִּילֵנִי׃ † כִּי־עָנִי ‡ pauper
22 ואביון
ipsi declinare circa †vmbra Sicut .*meo interiori** in est *vulneratū*‡meū cor & : ego
אָנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי׃ o † כְּצֵל p כְּנָטוּתוֹ a נֹעַל
23 ‡ sum: ‡abscissum * visceribus meis. † cum declinat, ego pertranseo: instabilis factus sum
:ieiunio à *labarunt mei Poplites*‡ . locusta sicut *excussus sum* : *ambulaui*
נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה׃ † בִּרְכַּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם
24 ‡ Genna mea debilitata sunt
: eis opprobrium fui ego Et .pinguedine à macruit mea caro &
וּבְשָׂרִי q כָּחַשׁ מִשֶּׁמֶן׃ † וַאֲנִי q הָיִיתִי חֶרְפָּה לָהֶם
25 ‡ videntes
:meus Deus DOMINE me Adiuua .*suum caput mouerunt me videbunt*‡
רָאוּנִי יְנִיעוּן רֹאשָׁם׃ † עָזְרֵנִי יְהוָה r אֱלֹהָי
26 ‡ indumentū
:hoc tua manus quia sciant Et .tuā misericordiam secundū me serua
הוֹשִׁיעֵנִי s כְּחַסְדֶּךָ׃ † וְיֵדְעוּ כִּי־יָדְךָ זֹאת
27 ‡ manet in seculum.
,benedices tu & ,ipsi Maledicent .hoc tecisti DOMINE tu
28 † אַתָּה יְהוָה t עָשִׂיתָהּ׃ † יְקַלְלוּ־הֵמָּה וְאַתָּה תְּבָרֵךְ ‡ clemens,
. lætabitur tuus seruus & ,afficientur pudore & ,insurrexerunt
קָמוּ u וַיֵּבֹשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמָח׃
pallium‖ tanquam operientur & :pudorem mei aduersarij se Induent
29 † יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנַי כְּלִמָּה v וְיַעֲטוּ כַמְעִיל
medio in & :meo ore in valde DOMINO Confitebor . suo pudore
בָּשְׁתָּם׃ † אוֹדֶה z יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ
30 k
:*egeni** dexteram ad stabit Quoniam . cum laudabo multorum
רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ׃ † כִּי־יַעֲמֹד לִימִין a אֶבְיוֹן
31 ‡ pauperis: * seruet
. eius animæ iudicibus à *saluandum ad*
לְהוֹשִׁיעַ b מִשֹּׁפְטֵי נַפְשׁוֹ׃ a אבה

PSAL. CXV. קטו

‖*Laudate Dominum.*
i הַלְלוּ יָהּ׃ † אוֹדֶה יְהוָה i בְּכָל־לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים
omnibus quæsita :DOMINI opera Magna . cæta †&
2 וְעֵדָה׃ † גְּדֹלִים l מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוּשִׁים לְכָל־ k
.*perpetuum in stans*‡ei* iustitia & :eius op* decor & ,Gloria . ea volentibus
חֶפְצֵיהֶם׃ † הוֹד־וְהָדָר פָּעֳלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃ k יעד
3 ‡ manet in seculum.
.DOMINVS misericors & ,*gratiosus*‖ :suorū mirabiliū fecit Memoriam
זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה׃ † ‡ clemens,

‖*Laudate Dominum.*
i יְרֵה
† congregatione.
k יַעַד עָשָׂה
‡manet in seculum.
‡ clemens,

habitationis ciuitatē ad *eundum ad*:rectam viā per eos fecit ambulare Et vt irent
ילך n
7 וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשָּׁרָה לָלֶכֶת[n] אֶל־עִיר מוֹשָׁב׃ †igitur †propter
eius mirabilia &: eius misericordiam † DOMINO ‡ Confiteantur
8 יוֹדוּ† לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו vacuam:
animam &: *cupidam* animam fecit saturare Quia .hominum filiis
9 לִבְנֵי אָדָם׃ כִּי־הִשְׂבִּיעַ† נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה וְנֶפֶשׁ
: *mortis vmbram* &, *tenebrositatē* Habitantes .bono impleuit famelicā in tenebris,
10 רָעָבָה מִלֵּא־טוֹב׃ יֹשְׁבֵי† חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת & caligine:
: Dei eloquia mutauerunt Quia .ferro &, *afflictione* vinctos inopia,
11 אֲסִירֵי[o] עֹנִי וּבַרְזֶל׃ כִּי[p]† הִמְרוּ אִמְרֵי־אֵל o עָנָה
: eorum cor labore in humiliauit Et .despexerunt altissimi consiliū& p מָרָה
12 וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ׃[q] וַיַּכְנַע† בֶּעָמָל לִבָּם q יָעַץ
DOMINVM ad clamauerunt Et .auxiliator †non &, impegerunt † erat
13 כָּשְׁלוּ וְאֵין עֹזֵר׃ וַיִּזְעֲקוּ† אֶל־יְהוָה
.eos seruauit eorum *coarctationibus* ‖de *,eis* ‡ angustia in ‡ sua,
14 בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם[r] יוֹשִׁיעֵם׃ ‖ angustiis,
.dissipauit eorū vincula &: mortis vmbra &, *tenebrositate* ‡ de eos Eduxit r יָשַׁע
15 יוֹדוּ† לַיהוָה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו ‡ tenebris,
ferri vectes &, æreas portas contriuit Quia .hominū filiis * igitur
16 לִבְנֵי אָדָם׃ כִּי־שִׁבַּר† דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִיחֵי בַרְזֶל † propter
: eorum præuaricationis viam propter Stulti .*concidit* ferreos con-
17 גָּדְעוּ׃ אִוֱלִים† מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם fregit.
escam Omnem .fuerunt afflicti eorum iniquitates propter &
18 כָּל־אֹכֶל† תָּעַב נַפְשָׁם[s] וַיַּגִּיעוּ[v] עַד־שַׁעֲרֵי־מָוֶת׃ s עָוֶה
.mortis portas ad vsque peruenerunt &: eorum anima est abominata
19 וַיִּזְעֲקוּ† אֶל־יְהוָה[x] בַּצַּר לָהֶם[y] מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם v נָגַע
suis *coarctationibus* †à : *eis* angustia in DOMINVM ad clamauerūt Et sua: &
20 יוֹשִׁיעֵם׃ יִשְׁלַח† דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיְמַלֵּט †angustiis
erult &: eos sanauit &, suum verbum Misit .eos seruauit x צוּר y צוֹק
21 מְשִׁחִיתוֹתָם׃[z] יוֹדוּ† לַיהוָה ‡ DOMINO ‖ Confiteantur .eorum *corruptionibus* de perditionib⁹
.hominum filiis eius mirabilia &: eius misericordiam ‖igitur ‡propter
22 חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃ z יָדָה
.*præconio* in eius opera narrent &, laudis sacrificia sacrificent Et prædicatio-
23 וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו[a] בְּרִנָּה׃ ne.
.multis aquis in opus facientes: nauibus in mare ad Descendentes a רָנַן b אָנָה
24 יוֹרְדֵי† הַיָּם[b] בָּאֳנִיּוֹת[c] עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים׃ c עָשָׂה
.profundo in eius mirabilia &: DOMINI opera viderunt Ipsi d רָאָה
25 הֵמָּה[d] רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה† וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה׃ stetit spiritus
Ascenderūt .eius fluctus *eleuauit* *&: turbinis *spiritū fecit stare* &, dixit Et *exaltauit
26 וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה[e] וַתָּרוֹמֵם גַּלָּיו׃[f]† e גָּלַל
se liquefecit malo in eorum anima: abyssos ‡ descenderūt, cælum † †vsque ad
27 יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם[g] בְּרָעָה תִתְמוֹגָג׃ ‡ vsque ad
eorum sapientia omnis &: ebrius sicut se mouerunt &, *orbem in Iuerunt* ‡ f עָלָה g רוּעַ
28 יָחוֹגּוּ† וְיָנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר וְכָל־חָכְמָתָם ‡ Tremue-
: *eis* *angustia in DOMINVM ad clamauerunt Et .est absorpta runt,
29 תִּתְבַּלָּע׃ וַיִּצְעֲקוּ† אֶל־יְהוָה בְּצַר לָהֶם *sua:
: silentiū in turbinem fecit Stare .eos eduxit eorum *coarctationibus* †de & †angustiis
30 וַיַּדְּמֵם סְעָרָה לִדְמָמָה׃[h] וַיִּשְׂמְחוּ[i] כִּי־יִשְׁתֹּקוּ† h יָצָא
: siluerunt quoniam sunt lætati Et .eorum fluctus siluerunt &
31 וַיַּנְחֵם אֶל־מְחוֹז חֶפְצָם׃ יוֹדוּ† לַיהוָה[k] i גָּלַל
DOMINO ‡ Confiteantur .corū voluntatis *portum* ad eos duxit & terminum
32 חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃ k יָדָה
.hominum filiis eius mirabilia &: eius misericordiam ‡ ‡igitur ‡propter
33 וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם[l] וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ׃† l יָשַׁב
.eum laudent seniorū cathedra in &: populi ecclesia in eū exaltent Et
34 יָשֵׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן׃† m שׁוּם
.sitis locum in aquarum exitus &: desertum in flumina Posuit fructiferam
35 אֶרֶץ[n] פְּרִי† לִמְלֵחָה מֵרָעַת[o] יוֹשְׁבֵי בָהּ׃ n פָּרָה
exitus in *siticulosam* ‖terram &: aquarum stagnum in desertum Posuit o רוֹעַ
36 וַיָּשֶׂם מִדְבָּר לַאֲגַם־מָיִם וְאֶרֶץ צִיָּה† לְמֹצָאֵי ‖ desertam
ciuitatē præparauerunt &, famelicos ibi *fecit habitare* ‡ Et .aquarum ‡collocauit
37 מַיִם׃ וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים† וַיְכוֹנְנוּ עִיר habitationis
: vineas plantauerunt &, agros seminauerunt Et .habitationis ‖ & proucti
38 מוֹשָׁב׃ וַיִּזְרְעוּ† שָׂדוֹת וַיִּטְּעוּ כְּרָמִים f עָשָׂה
sunt multiplicati &, eis benedixit Et .*prouentū* ‖ fructum fecerunt &
39 וַיְבָרְכֵם[g]† וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט׃ g רָבָה
sunt humiliati &, sunt diminuti ‖ Et .minuit non eorum *animal* ‡ & : valde ‡ iumenta
40 וַיִּמְעֲטוּ[h] וַיָּשֹׁחוּ† מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן׃ h שָׁחַח
.*anxietate* † & , mala *tyrannide* ‡ à ‖ rursus
*potestate
†dolore.

Effudit
*principes
‖ solitudine
תֹּעֶה[k] אֹתָם
‡pauperē ab
inopia:
†gregem
1 עֲנָה
claudet
‖intelliger
m פֶּה

inani ‖ in eos fecit errare &: *magnificos* * super despectionem *Effundens*
40 שֹׁפֵךְ† בּוּז עַל־נְדִיבִים וַיְתַעֵם[i] בְּתֹהוּ
pecus † sicut posuit &: *afflictione ab egenum* ‡ subleuauit Et .via absque
41 לֹא־דָרֶךְ׃ וַיְשַׂגֵּב[k] אֶבְיוֹן[l] מֵעֹנִי וַיָּשֶׂם כַּצֹּאן
iniquitas omnis &: lætabuntur &, recti Videbunt .familias
42 מִשְׁפָּחוֹת׃ יִרְאוּ† יְשָׁרִים וְיִשְׂמָחוּ וְכָל־עַוְלָה
intelligent ‖ & : hæc custodiet &, sapiens Quis .suum os *compescuit*
43 קָפְצָה[m] פִיהָ׃ מִי־חָכָם† וְיִשְׁמָר־אֵלֶּה וְיִתְבּוֹנְנוּ
.DOMINI misericordias

חַסְדֵי יְהוָה׃

PSAL. CVIII. קח

.Dauid ipsi cantus Canticum

שור *
1 שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד׃[n]†
etiam canam & cantabo : Deus meum cor Paratum
2 נָכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה אַף־
.*diluculo* ‖ me suscitabo .cithara &, *nablum Exigila* .meam gloriam
3 כְּבוֹדִי׃ עוּרָה† הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר[o] אָעִירָה שָׁחַר׃
.nationibus in tibi canam &: DOMINE populis in tibi Confitebor
4 אוֹדְךָ[p]† בָעַמִּים יְהוָה וַאֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים׃ p
æthera ad vsque &: tua misericordia cælos .*desuper* ‡ magna Quia ‡ est super
5 כִּי־גָדוֹל מֵעַל־שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ† וְעַד־שְׁחָקִים cælos
omnem super &: Deus cælos super Exaltare .tua veritas
6 אֲמִתֶּךָ׃[q] רוֹמָה† עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־ q אֱמֶת
serua : tui dilecti liberentur Vt .tua gloria terram
7 יִשַׁע[r] עָנָת׃ לְמַעַן† יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה r יָשַׁע
: suam sanctitatem per est locutus Deus .me exaudi &, tua dextera
8 יְמִינְךָ[s] וַעֲנֵנִי׃ אֱלֹהִים† דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ s עָנָה
.metiar Succoth vallem &: Sechem *,partiar* exultabo
9 אֲעַלֵּזָה אֲחַלְּקָה שְׁכֶם וְעֵמֶק[t] סֻכּוֹת אֲמַדֵּד׃ t סָכַךְ
: mei capitis fortitudo Ephraim &, Menasseh *mihi* ‡, Ghilhad *Mihi* ‡ meus est
10 לִי גִלְעָד† וְלִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעֹז רֹאשִׁי
Edom super, meæ lotionis olla Moab .meus legifer Iehudah
11 יְהוּדָה מְחֹקְקִי׃ מוֹאָב† סִיר רַחְצִי עַל־אֱדוֹם
.taratantarizabo Peleseth super : meum calceamentum proiiciam
12 אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלֶשֶׁת אֲתָרוֹעָע׃
* ad ad vsque me educet quis ? *munitionis* ‡ ciuitatem * me deducet Quis
‡ munitam?
13 מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מְבֻצָר מִי נָחָנִי עַד־ Deus egredieris non &: nos elongasti Deus Nonne ?Edom
14 אֱדוֹם׃ הֲלֹא־אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא־[u] תֵצֵא אֱלֹהִים u יָצָא
: angustia ab auxilium nobis Da ? nostris exercitibus cum
15 בְּצִבְאוֹתֵינוּ׃ הָבָה־לָנוּ† עֶזְרַת[x] מִצַּר x צוּר
mēdax enim ipse &: *virtutē* ‖ faciemus Deo in .hominis salus *mendacium* &
‖ fortitudinē:
16 וְשׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם׃ בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה־חַיִל† וְהוּא
.nostros hostes conculcabit
17 יָבוּס צָרֵינוּ׃

PSAL. CIX. קט

.taceas ne meæ laudis Deus . cantus Dauid ipsi Victori

הללי y
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי[y] תְהִלָּתִי אַל־חֶרַשׁ׃† ‖ &
sunt locuti ‖ : aperuerunt me super dolosi os & , impij os Quia
2 כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתָחוּ דִּבְּרוּ† mendaci.
: me circundederunt *odij* ‖ verbis Et .*falsitatis* lingua mecum odiosis
3 אִתִּי לְשׁוֹן שֶׁקֶר׃ וְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי† אָהַב
,mihi sunt aduersati mea dilectione Pro .gratis me impugnauerūt &
4 וַיִּלָּחֲמוּנִי חִנָּם׃ תַּחַת־אַהֲבָתִי† יִשְׂטְנוּנִי vir orationis
, bono pro malum me aduersum posuerunt Et .*oratio* ego & eram.
5 וַאֲנִי[z] תְּפִלָּה׃ וַיָּשִׁימוּ[a]† עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה z פְּלַל
.mea dilectione pro odium &
6 וְשִׂנְאָה תַּחַת אַהֲבָתִי׃
.eius dexteram ad stet Satan &: impium eum super Constitue
7 הַפְקֵד† עָלָיו רָשָׁע וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל־יְמִינוֹ׃ Cùm iudica-
.peccatum in sit eius oratio &: impius exeat *ipsum iudicari* In tus fuerit ipse
8 בְּהִשָּׁפְטוֹ[b] יֵצֵא רָשָׁע[c] וּתְפִלָּתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה׃† b יָצָא c פָּלַל
.alter accipiat eius præfecturam : pauci eius dies Sint
9 יְהִי־[d]† יָמָיו מְעַטִּים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר׃ d לָקַח
.vidua eius vxor &: pupilli eius filij Sint
10 יְהִי־[e]† בָנָיו יְתוֹמִים וְאִשְׁתּוֹ אַלְמָנָה׃ e הָיָה
.suis *desolationibus* de quærāt &: postulēt &, eius filij se moueāt mouēdo Et deserti
11 וְנוֹעַ† יָנוּעוּ בָנָיו וְשָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מֵחָרְבוֹתֵיהֶם׃ * sunt
.eius laborem alieni diripiant &: ei * quæ omnia fœnerator Illaqueet
12 יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ† וְיָבְזּוּ זָרִים יְגִיעוֹ׃ f בָּזַז
.eius pupillis *miserescens* ‡ sit ne &: misericordiā *protrahens* ei sit Ne extendens
13 אַל־יְהִי לוֹ מֹשֵׁךְ חֶסֶד וְאַל־יְהִי† חוֹנֵן לְיִתּוֹמָיו׃ ‡ qui misérea
deleatur altera generatione in : *succidendum ad* ‖ eius *nouissimum* Sit tur
14 יְהִי־[f]† אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח posteritas
‖ in exterminium:

.eorū *roboris* omnis primitiuū :eorū terra in primogenitū omnē pcussit Et
36 וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם׃ d†
.*corruens*† eius tribubus in†non & :auro & argento cum eos eduxit Et
37 וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטֵיהוּ כּוֹשֵׁל׃ e†
.eos super eorū pauor *ceciderat**quia :*eos egrediendo in*‡Aegyptus est Lætata
38 שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם׃ †
.noctem illuminandū ad ignem & :operimentum in nubem Expandit
39 פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה׃ †
.eos saturauit cœli pane & :*coturnicem*†adduxit &, *Petit*‡
40 שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם׃ †
.fluminis *siticulosa*‡in abierunt :aquæ fluxerunt &, petram Aperuit
41 פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם הָלְכוּ f בַּצִּיּוֹת נָהָר׃ †
.sui serui Abraham :*sue sanctitatis*‖verbi est recordatus Quoniam
42 כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ g אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ׃ †
.suos electos *onatione**in :gaudio in suum populum eduxit Et
43 וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן h בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו׃ †
.possiderent *nationum laborem* &‡:gentium terras eis dedit Et
44 וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ׃ i†
.*iah*-Halleluh†, cōseruarēt eius leges &, eius statuta custodirent Vt †
45 בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו k וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ׃

PSAL. CVI. קו

seculū in quoniā :bonus quoniā, DOMINO Cōfitemini .*Iah*‖Laudate
1 הַלְלוּ יָהּ l† הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם׃ †
euulgabit‡:DOMINI fortitudines eloquetur Quis .eius misericordia
2 חַסְדּוֹ׃ מִי יְמַלֵּל † גְּבוּרוֹת יְהוָה יַשְׁמִיעַ
omni in iustitiā *facienst*†:iudicium *custodientes**Beati ‡eius laudē omnē
3 כָּל־m תְּהִלָּתוֹ׃ אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל־ †
me visita :tui populi voluntate in DOMINE mei Memento .tempore
4 עֵת׃ זָכְרֵנִי † יְהוָה n בְּרָצוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנִי
lætitia in *lætandum ad*‡, tuorū electorū *bonitate in videndum* Ad‡ .tua salute in
5 בִּישׁוּעָתֶךָ׃ לִרְאוֹת בְּטוּבַת † בְּחִירֶיךָ לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת
cum Peccauimus .tua hæreditate cum *gloriandum ad**:tuæ gentis
6 גּוֹיֶךָ לְהִתְהַלֵּל עִם־נַחֲלָתֶךָ׃ † חָטָאנוּ עִם־
Aegypto in nostri Patres .fecimus impia, fecimus praua, nostris patribus
7 אֲבוֹתֵינוּ p הָעִוִּינוּ הִרְשָׁעְנוּ׃ † אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם
multitudinis fuerunt memores non, tua mirabilia intellexerunt non
לֹא־הִשְׂכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רֹב
.*caretes*†mari in, mare iuxta rebellauerunt sed :tuarum misericordiarum †Suph.
8 חֲסָדֶיךָ q וַיַּמְרוּ עַל־יָם בְּיַם־סוּף׃
.suā fortitudinē *notificandum ad*:suum nomen propter eos seruauit Et
9 וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ r לְהוֹדִיעַ אֶת־גְּבוּרָתוֹ׃ †
eos fecit ambulare & :est siccatum &, Suph mare *in* increpauit Et
10 וַיִּגְעַר בְּיַם־סוּף וַיֶּחֱרָב וַיּוֹלִיכֵם †
:habentis odio manu de eos seruauit Et .deserto *sicut*‡, abyssos per ‡ acsi fuisset in
11 בַּתְּהֹמוֹת כַּמִּדְבָּר׃ וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד † s שׂוֹנֵא
:eorum hostes aquæ operuerunt Et .inimici manu de eos redemit &
12 וַיִּגְאָלֵם מִיַּד אוֹיֵב׃ t† וַיְכַסּוּ־מַיִם צָרֵיהֶם
cantauerunt :eius verbis in crediderūt Et .remansit non eis ex vnus
13 אֶחָד מֵהֶם לֹא u נוֹתָר׃ † וַיַּאֲמִינוּ בִּדְבָרָיו יָשִׁירוּ
expectauerunt nō :eius operum sunt obliti, Festinauerunt .eius laudē
14 תְּהִלָּתוֹ׃ † מִהֲרוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא־ v חִכּוּ x
Deū tētauerūt & :deserto in concupiscētiā cōcupierūt Et .eius cōsilium
15 לַעֲצָתוֹ׃ † וַיִּתְאַוּוּ תַאֲוָה w בַּמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ־אֵל
.eorum aīa in *maciem*‡misit & :eorū petitionem eis dedit Et .solitudine in
16 בִּישִׁימוֹן׃ † וַיִּתֵּן לָהֶם שְׁאֲלָתָם וַיְשַׁלַּח רָזוֹן בְּנַפְשָׁם׃
.DOMINI sanctū Aharon in :*castrametatione*‖in Moseh in sunt zelati Et
17 וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ יְהוָה׃ †
.Abiram *cœtum super*†operuit &: Dathā deglutiuit &, terra Aperuit
18 תִּפְתַּח־אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן y וְתִכֶּס עַל־ z עֲדַת אֲבִירָם׃ †
.impios combussit flamma :eorum *cœtum*‡in ignis exarsit Et
19 וַתְּבַעֵר־אֵשׁ בַּעֲדָתָם לֶהָבָה תְּלַהֵט רְשָׁעִים׃ †
.conflatili se incuruauerunt & :Choreb in vitulum Fecerunt
20 יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בְּחֹרֵב a וַיִּשְׁתַּחֲווּ b לְמַסֵּכָה׃ c†
.herbam comedētis bouis *exemplar*‡in :suam gloriam mutauerunt Et
21 וַיָּמִירוּ אֶת־כְּבוֹדָם d בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב׃ †
.Aegypto in magna *facientis**:sui seruatoris Dei sunt Oblīti
22 שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעָם עֹשֶׂה גְדֹלוֹת בְּמִצְרָיִם׃ †
.Suph mari super terribilia :Cham terra in Mirabilia
23 נִפְלָאוֹת e בְּאֶרֶץ חָם נוֹרָאוֹת עַל־יַם־סוּף׃ †
ruptura‡in stetisset eius electus Moseh nisi, eos *delendos ad*†, dixit Et
24 וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ f† †
reprobauerunt†Et .*corumpendo* à eius excandescentiam auertendum ad :eius facies ad
לְפָנָיו g לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְׁחִית׃ † וַיִּמְאֲסוּ
.eius verbo crediderunt non :*desiderij terra* in ‡ spreuerunt terram desiderabilem:
25 בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה לֹא־הֶאֱמִינוּ לִדְבָרוֹ׃ h שׁוּב

laboris
a נָכֶה
†erat ‡debilis.
c יָצָא
‖cùm egressi sunt:
*irruerat
e יָצָא
‡Ad petitionem †coturnices: שלו
‡arida aquæ
f צִיָּה
‖sancti sui:& *laude
g שׁוּשׁ h רָנַן
‡vt labores populorum
i נָתַן k חָקָק
† Quatenus scilicet ‡Laudate Dominum.
‖Dominum.
l יָרָה
‡ &
*qui custodiunt † qui faciunt
m הָלַל
n רָצָה
‡ Vt videam bonum ‡vt lætet
o רָאָה
*& glorier
p עָוָה
† Suph.
q מָרָה
vt notam faceret
r יָדַע
‖ similitudinem
s מִיר
b בָּנָה
* qui fecerat
i יָרֵא
† vt disperderet ‖diuisione coram eo: vt auerteret iram eius, ne disperderet.
‡spreuerunt terram desiderabilem:
k שׁוּב

tabernaculis ‡obtemperauerunt voci *super eos: vt †faceret
l נָשָׂא
m נָפַל
‡ faceret ‡ dispergeret *adhæserunt
n מוּת
†eū in operibus ‡multiplicata est
o נָגַף
‡ prohibita
p דּוֹר
* eum iuxta † cōtradictionis:
q רוּב
‡protulit
r מָרָה

sculptilibus ‡laqueus.
s הָיָה נָקַשׁ

innocētem, sanguine.
u נָקָה
sculptilibus
x זָנָה
operibus †furor

eis:
y נָצַל
‖eum
z מָכַר
† cùm esset ‡cùm audiret ipse
a רָאָה b רָנַן
c רָבַב
‖coram omnibus qui captiuos duxerant
d שָׁבָה
e יָשַׁע
‡vt confiteamur*& gloriemur
f יָדָה g הָלַל
‖ dicat ‡Laudate Dominum.

.DOMINI *voce in audiendum*‡non :suis *tentoriis* in murmurauerunt Et
25 וַיֵּרָגְנוּ בְּאָהֳלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה׃ †
.deserto in eos *faciendum*†cadere *ad* :*eis** iuam manum eleuauit Et
26 וַיִּשָּׂא יָדוֹ לָהֶם l לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר׃ †
.terras in eos *sparguendū ad*‡& :gētibus in eorum semē *faciendū*†cadere *ad* Et
27 וּלְהַפִּיל זַרְעָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹתָם בָּאֲרָצוֹת׃ †
.mortuorum sacrificia comederūt & :pehor-Bahal ipsi *sunt adiuncti**Et
28 וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי m מֵתִים׃ †
.plaga eis in *eruput*† & :suis *studiis in*† irritauerunt Et
29 וַיַּכְעִיסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וַתִּפְרָץ בָּם o מַגֵּפָה׃ †
.plaga est *restricta*& :diiudicauit &, Pinechas stetit Et
30 וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר o הַמַּגֵּפָה׃ †
generationem & generationem in :iustitiam ad ei est reputatum Et
31 וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לִצְדָקָה p לְדֹר p וָדֹר׃ †
fuit malum & :Meribah†aquas *super** irritauerunt Et .seculum in vsque
32 עַד־עוֹלָם׃ † וַיַּקְצִיפוּ עַל־מֵי q מְרִיבָה וַיֵּרַע
effutiit‡& :eius spiritū exacerbauerunt Quia .eos propter Moseh ipsi
33 לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם׃ † כִּי־ r הֵמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיְבַטֵּא
DOMINVS dixit quos, populos disperdiderunt Non .suis labiis *in*
34 בִּשְׂפָתָיו׃ † לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
.eorum opera didicerunt & :gentibus cum se miscuerunt Et .eis
35 לָהֶם׃ † וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם׃
.*laqueum*‖in* eis fuerunt & :eorum *doloribus* seruierunt Et
36 וַיַּעַבְדוּ אֶת־עֲצַבֵּיהֶם s וַיִּהְיוּ לָהֶם t לְמוֹקֵשׁ׃ †
.dæmoniis suas filias & ,suos filios sacrificauerunt Et
37 וַיִּזְבְּחוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לַשֵּׁדִים׃ †
,suorum filiorum sanguinem ,*innocuum* sanguinem effuderunt Et
38 וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי v דַּם־ בְּנֵיהֶם
est infecta & :Chenahan *doloribus* sacrificauerunt quos ,suarum filiarum &
וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצַבֵּי כְנַעַן וַתֶּחֱנַף
sunt formicati & :suis operibus in se polluerunt Et .*sanguinibus in* terra
39 הָאָרֶץ בַּדָּמִים׃ † וַיִּטְמְאוּ x בְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ
:suum populum in DOMINI *nasus*†est iratus Et .suis *adinuentionibus* in
40 בְּמַעַלְלֵיהֶם׃ † וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּעַמּוֹ
:gentium manu in eos dedit Et .suam hæreditatem est abominatus &
41 וַיְתָעֵב אֶת־נַחֲלָתוֹ׃ † וַיִּתְּנֵם בְּיַד־גּוֹיִם
,eorū inimici eos oppressērūt Et .eos habētes odio *eos in* sunt dominati &
42 וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שֹׂנְאֵיהֶם׃ † וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם
ipsi &, eos eruit multis Vicibus .eorum manu sub sunt humiliati &
43 וַיִּכָּנְעוּ תַּחַת יָדָם׃ † פְּעָמִים רַבּוֹת y יַצִּילֵם וְהֵמָּה
.suā iniquitatē propter sunt humiliati & :suo cōsilio in ‖exacerbauerunt
יַמְרוּ בַּעֲצָתָם z וַיָּמֹכּוּ בַעֲוֹנָם׃
.eorum clamorem *ipsum audiendo in*‡ :eis angustia *in*† ,vidit Et
44 וַיַּרְא בְּצָרָה לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת־ a† b רִנָּתָם׃
multitudinē secūdū eū pœnituit & :sui pacti eos erga est recordatus Et
45 וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם c כְּרֹב
omnium facies ad‡, misericordias in eos dedit Et .suarum miserationum
46 חֲסָדָיו׃ † וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָּל־
nos cōgrega & ,noster De° DOMINE nos Serua .eos *captiuantium*
47 שׁוֹבֵינוּ׃ † d הוֹשִׁיעֵנוּ e יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ
*glorificandum ad** :tuæ sanctitatis nomini *confitendum ad*‡, gentibus de
מִן־הַגּוֹיִם f לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ
à Israel Deus DOMINVS Benedictus .tua laude in
48 בִּתְהִלָּתֶךָ׃ † g בָּרוּךְ יְהוָה׃ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־
.*iah*-Halleluh‡ Amen :populus omnis *dixit*‡& :seculū in vsque &, seculo
הָעוֹלָם׃ וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ׃

ספר חמישי

PSAL. CVII. קז

seculum in quoniam :bonus quoniam DOMINO Confitemini
1 h† הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם h יַדֵּה
eos redemit quos :DOMINI redempti Dicant .eius misericordia
2 חַסְדּוֹ׃ † יֹאמְרוּ גְאוּלֵי יְהוָה אֲשֶׁר גְּאָלָם
:occidente ab &, oriente ab, eos congregauit terris de Et .hostis manu de
3 מִיַּד־צָר׃ † i וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב i צוּר
:*via* solitudine in deserto in Errauerunt .mari à &, aquilone ab inuia:
4 מִצָּפוֹן וְיָם׃ k† תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ k תָּעָה
:sitibundi etiam, Famelici .inuenerunt non habitationis ciuitatem
5 עִיר l מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ׃ † רְעֵבִים גַּם־צְמֵאִים l יָשַׁב
DOMINVM ad clamauerunt Et .defecit ipsis in eorum anima
6 נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף׃ † וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה
* sua: †angustiis
.eos eruit suis *coarctationibus*‡de :*eis** angustia in
בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם m יַצִּילֵם׃ m נָצַל

de .eius mirabilibus vniuersis *in* loquimini : ei psallite , ei Cantate

2 † שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו׃

sancto .DOMINVM quærentiū cor lætetur:eius *sanctitatus* nomīe in vos Laudate

3 † הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃

faciem .semper eius *facies* quærite : eius fortitudinē & DOMINVM Quærite

4 d עֻזּוֹ c פָּנֶה † דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ d בַּקְשׁוּ c פָּנָיו תָּמִיד׃

, eius prodigiorum : fecit quæ eius mirabilium Mementote

5 † זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו

Iahacob filij : eius serui Abraham Semen .eius oris iudiciorum &

6 f פֶּה † זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב ומשפטי־ f וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ׃

† est ‡ sunt ‡terra vniuersa in :noster Deus DOMINVS † Ipse .eius electi

7 בְּחִירָיו׃ † הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ

*quod præcepit * verbi : sui pacti seculum in fuit Memor . eius iudicia

8 מִשְׁפָּטָיו׃ † זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה

generationi- suū iuramentū & : Abraham cum *excidit* ‡Quod .*generationes* mille ad

bus ‡ pepigit

9 לְאֶלֶף דּוֹר׃ † אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ

†in pactum † Israeli ‡statutum in Iahacob ipsi illud statuit Et .Ischac ad

10 g לְחֹק † וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב g לְחֻק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית׃

sempiternū. funiculum ;Chenahan terram dabo Tibi ,Dicendo .*seculi*

11 עוֹלָם׃ † לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל

Cùm essent per egrini *& parum sicut :numeri vitos ipsos existendo* In .vestræ hęreditatis

viri pauci nu mero, &

12 נַחֲלַתְכֶם׃ h † בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים

ad regno de : gentem ad gente de ambulauerunt Et .ea in

h הָיָה גור 13 בָּהּ׃ † וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־

iniuriari eis: corripuit & : *eos opprimere* hominem permisit Non .alterū populum

14 k יָכַח † לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח k עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃

Christos : meos *vnctos in* attingatis Ne .reges eos propter

15 l נָגַע † אַל־l תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי׃

super famem vocauit Et .malefaciatis ne meis prophetis &

16 m רֹעַ † וַיִּקְרָא רָעָב עַל־m חֵרְעוּ׃

ante eos *eorum facies ad* Misit .contriuit panis virgam omnem : terram

17 n מַטֵּה־לֶחֶם n כָּל־ † שָׁלַח לִפְנֵיהֶם שָׁבָר׃

compede in Afflixerunt .Ioseph est venditus *seruum in* † : virum

18 o עָנְתָה † אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף׃ o עָנוּ בַכֶּבֶל

tempus ad Vsque .eius animam est ingressum ferrum : eius pedem

19 † עַד־עֵת בָּאָה דְבָרוֹ רְגָלָיו׃ בַּרְזֶל נַפְשׁוֹ

.eum *examinauit* DOMINI eloquium : eius verbū *venire* *

p בּוֹא † בָּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ׃ p

.eum soluit & ,populorum dominator : eum soluit & ,rex Misit

20 q נָתַר † שִׁלַּח מֶלֶךְ q וַיְתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃

.sua possessione omni in dominatorē &:suę domus dominū eū Posuit

21 r שׂוּם q שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־ † r קִנְיָנוֹ׃

Vt alligaret .efficeret sapientes eius senes & : *sua anima in* ‡ eius principes *alligandū* Ad

‡secundū ani mam suam :

22 s שׁוֹר † לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם׃

auxit terra in est peregrinatus Iahacob & : Aegyptum Israel est ingressus Et

23 t גֵּר † וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב t גָּר בְּאֶרֶץ־

eum roborauit & : valde suum populum *fecit fructificare* Et .Cham

24 u פָּרָה v † וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ׃ v וַיַּהֲפֹךְ

vt odio habe rent ;ipsius populum *odiandum ad* corū cor Conuertit .suis hostibus præ

vt machina- rentur

25 x מִצָּרָיו׃ † הָפַךְ y לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ x מָצְרָיו׃ y לְהִתְנַכֵּל

: suum seruum Moseh Misit .ipsius seruos in *agendum callide ad*

26 z שָׂמוּ † שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ z בָּחַר בּוֹ׃ † אַהֲרֹן אֲשֶׁר־

.eo *in* elegit quem Aharon

.Cham terra in prodigia &: suorum signorū verba eis in * Posuerunt

27 a מָרָה z † שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃

exacerbauerunt non & : fecit obtenebrare & ,*tenebrositatē* Misit

28 b מָרוּ a † שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא b מָרוּ אֶת־

interfecit & : sanguinem in eorum aquas Conuertit .eius verbum

29 c דְּבָרוֹ׃ † הָפַךְ אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם c וַיָּמֶת

.eorum *piscem*

אֶת־דְּגָתָם׃

.eorum regum cubicula in ‡ : ranas eorum terra *Produxit*

Edidit ‡ etiam

30 † שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם׃

omni in pediculi : interfectorum mixtura venit & , Dixit

31 c בּוֹא † אָמַר וַיָּבֹא c עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־

ignem : grandinem , eorum pluuias Dedit .eorum termino

32 גְּבוּלָם׃ † נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ

vites :eorū *ficulneam* † & ,eorū *vineam* percussit Et .eorū terra in flammarū

† ficus

33 d נְכָה † וַיַּךְ גַּפְנָם וְתֶאֱנָתָם d וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם׃

arbores ,bruchus & : locusta venit & , Dixit .eorū termini *lignū* contriuit &

Ierat

34 † וַיֹּאמֶר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר׃

: eorum terra in herbam omnem comedit Et .numerus ‡non &

35 † וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם׃

.eorum terræ fructum comedit &

.aquæ *stabunt* montes super : eam operuisti vestimento sicut Abysso

6 † תְּהוֹם כַּלְבּוּשׁ c כִּסִּיתוֹ עַל־הָרִים יַעַמְדוּ־מָיִם׃

.*præcipites* fe ret tui tonitrui *vocē* ‡ à : *fugient* tua increpatione Ab

7 † מִן־גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן מִן־קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן׃

.eis fundasti quem * locum ad : *valles descendent* ‡,montes Ascendent

8 † יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ בְקָעוֹת אֶל־מְקוֹם זֶה יְסַדְתָּ לָהֶם׃

operiendum ad reuertantur ne : transeant ne posuisti Terminum

9 † גְּבוּל־שַׂמְתָּ בַל־יַעֲבֹרוּן בַּל־ d יְשׁוּבוּן c לְכַסּוֹת

.*ibunt* † montes inter : conuallibus in fontes Mittens .terram

10 † הָאָרֶץ׃ † הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן׃

.suam sitim onagri frangent : *agri bestiæ* omnes Propinabunt

11 f † יַשְׁקוּ כָּל־ g חַיְתוֹ שָׁדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צמאם׃

.vocem dabunt frondes inter *ex* : *habitabit* ‡ cæli *volatile* eos Super

12 † עֲלֵיהֶם עוֹף־הַשָּׁמַיִם יִשְׁכֹּן מִבֵּין עֳפָאיִם h יִתְּנוּ־קוֹל׃

satiabitur tuorū operū fructu de :suis cœnaculis † de montes *Adaquans* *

13 † מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו i מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע

obsequium ad herbam & , *iumento* ‡ herbam *facien* Germinare .terra

14 † הָאָרֶץ׃ † מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת

exhilarabit ‡ vinum Et .terra de panem *educendum ad* ‡ hominum

15 k † וְיַיִן יְשַׂמַּח k לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן־הָאָרֶץ׃ †

hominis cor † panem & : oleo ab *facies faciendum nitere ad* ‡ ,hominis cor

16 † לְבַב־אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב־אֱנוֹשׁ

.plantauit quas Lebanon cedri : DOMINI *ligna* Saturabuntur .*sustentabit* ‡

17 † יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע׃ † יִמְעָד

.*eius* ‡ domus abietes *ciconia* ‡ : nidificent aues ibi Vt

18 † אֲשֶׁר־שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ׃

.*cuniculi refugium* petræ : ibicibus excelsi Montes

19 † הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה לַשְּׁפַנִּים׃

.suum occasum cognouit sol : tempora statuta in lunam Faciens

20 † תַּשֶׁת־חֹשֶׁךְ m וְיְהִי לָיְלָה בּוֹ־ n תִּרְמֹשׂ כָּל־ o חַיְתוֹ־

Deo à quærendū ad & : prædam ad *rugientes* * Leunculi .siluestris

21 † הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל

suis habitaculis in & :se congregabunt ,sol Orietur .suam escam

22 † תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְאֶל־מְעוֹנֹתָם

suam culturam ad & : suum opus ad homo Egredietur .accubabunt

23 † יִרְבָּצוּן׃ † יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבָדָתוֹ

,DOMINE tua opera sunt multiplicata Quàm .vesperam ad vsque

24 p רַבַּב † עָדֵי־עָרֶב׃ † מָה־ p רַבּוּ ‡ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה

.tua possessione terra est impleta : fecisti sapientia in ipsa omnia

25 q עָשִׂית † כֻּלָּם בְּחָכְמָה q עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ r קִנְיָנֶךָ׃

: numerus ‡ non & ,*reptile* ibi ;*manibus* latum & magnum mare Hoc

26 † זֶה ‡ הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם־רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר

;ambulabunt naues Ibi .magnis cum pusillæ bestiæ

27 s חַיָּה † קְטַנּוֹת עִם־גְּדֹלוֹת׃ † שָׁם s אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן

.eo *in* ‡ ludendum ad formasti † iste Leuiathan

28 † לִוְיָתָן זֶה־ t יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק־בּוֹ׃

.suo tempore in eorum escam *dandum ad* : *sperabunt* te ad ipsa Vniuerta

29 † כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת t אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃

.bono saturabuntur ,tuam manum aperies : colligent ,eis Dabis

30 † תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב׃

: *expirabunt* ,‡ eorum spiritum *colliges* ‡ terrebuntur ,*tuas facies* Abscondes

31 † תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן u תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן

:creabūtur ,tuum spiritum Emittes .reuertentur suum puluerem in &

32 † וְאֶל־עֲפָרָם יְשׁוּבוּן׃ † תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן

: seculum in DOMINI gloria Erit .terræ *facies* innouabis &

33 † וְתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה׃ v † יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם

,terram *ad Aspiciens* .suis operibus in DOMINVS lætabitur

34 † יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו׃

DOMINO Cantabo .*fumabunt* * & ,montes *in tangent* : *tremet* &

35 † הַמַּבִּיט לָאָרֶץ w וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ׃

.*me adhuc in* ‡ meo Deo canam : *meis vitis* † in

36 a † אָשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃

.DOMINO in Iætabor ego : meum eloquium eo super *Dulcescet*

37 b † יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוָה׃

benedic .*ipsi* non vltra impij & .terra de peccatores Consumentur

38 c † יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן־הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי

.Halleluiah † : DOMINO mea anima

נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּ־יָהּ׃

PSAL. CV. קה

facite nota : eius nomen *in* inuocate , DOMINO Confitemini

1 † הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ

.eius *studia* populis in opera

בָּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃

fugiunt ‡ fonitu ‖ formidant Ascendunt ‡ descendunt campi : * huius

d שׁוּב c כָּסָה Qui misit

‡ iuerunt. omnibus bestiis agestib⁹

f שְׁקָקָה b חַיָּה volucres

‡ habitabūr :

h נָתַן i פָּרָה * Qui irrigat † excelsis Qui germinare facit ‖ pro iumētis ‡ vt educat ‡ quod lætificat ‡ vt illustret faciem †qui ‖ fulcit. arbores excelsæ ‡ miluo ‡ sunt.

k יָצָא l פָּנָה hospitium leporibus.

Fecit

m שׁוּת n הָיָה Posuisti tenebras, † ambulabit * rugiunt

o חַיָּה

p רָבַב

q עָשָׂה spaciis;ibirep tilia,quorum ‡ est

c קָנָה s אָנָה † quem ‖ cum sperant : vt des

t נָתַן

v סָפָה faciem tuam ‡ auferes ‡ deficient :

faciem

x חָיָה Qui aspicit

y נָבַט z שׁוּר tremit : tangit * fumant. † vita mea : ‡ quamdiu fuero. Iucundū erit

a חָיָה b שׂוּחַ erunt:

e תַּמָּם † laudate Dominum.

PSAL. CV. קה

facite nota : eius nomen *in* inuocate , DOMINO Confitemini

1 † הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ

.eius *studia* populis in opera

בָּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃

loquens , dolum faciens , meæ domus *interiori* in habitabit Non — medio
7 †לֹא יֵשֵׁב ׀ בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר — † talis
matutinis In .meis oculis coram † firmabitur nequaquam : mendacia — Singulo me-
8 שְׁקָרִים לֹא־יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי׃ †לַבְּקָרִים — ne
DOMINI ciuitate à *excindendum ad* : terræ impios omnes succidam — vt exterminē
אַצְמִית כָּל־רִשְׁעֵי־אֶרֶץ לְהַכְרִית מֵעִיר־יְהוָה׃
.iniquitatis operarios omnes
כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃

PSAL. CII. קב

effundet DOMINI *facies ad & : angore deficiet cùm afflicti* Oratio — pauperis cùm
1 †תְּפִלָּה לְעָנִי כִי־יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּךְ — deficeret, & coram Domi
meus clamor & : meâ orationem exaudi DOMINE .fuũ eloquium — no effũderet
2 שִׂיחִי׃ †יְהוָה שִׁמְעָה תְפִלָּתִי וְשַׁוְעָתִי — פלל a
angustiæ die in , me à *tuas facies* abscondas Ne .veniat te ad — faciem tuam
3 אֵלֶיךָ תָּבוֹא׃ †אַל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ ׀ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צר b
.me exaudi , festina ,inuocauero ‡ die in : tuam aurem me ad inclina mihi — ‡ qua
לִי חוּשָׁה־אֵלַי אָזְנֶךָ בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי׃ נטה c
focus tanquam mea ossa & : mei dies *fumo in* defecerunt Quia — sicut fumus
4 כִּי־†כָלוּ בָעָשָׁן יָמָי וְעַצְמוֹתַי כְּמוֹקֵד כלה d
quia : meum cor aruit & , herba sicut est Percussum .sunt exusta
5 נִחָרוּ׃ †הוּכָּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ לִבִּי כִּי נחר e
adhæsit , mei gemitus voce A .meum panem *edendo ab* sum oblitus — comedere
6 שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי׃ †מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה
fui : deserti pellicano sum Assimilatus .meæ carni meum os
7 עַצְמִי לִבְשָׂרִי׃ †דָּמִיתִי לְקָאַת מִדְבָּר חָוִיתִי דמה f
solitarius passer sicut fui & , Vigilaui .solitudinum *falco* sicut — bubo
8 כְּכוֹס חָרָבוֹת׃ †שָׁקַדְתִּי וָאֱהִי כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד
: mei inimici me afficiebãt probris die Tota .tectum *super*
9 עַל־גָּג׃ †כָּל־הַיּוֹם חֵרְפוּנִי אוֹיְבָי
cinerem Quia .iurabant me aduersum , me * insanientes ‡ in
10 מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ׃ †כִּי־אֵפֶר
.miscui fletu cum meum potum & : manducaui panem tanquam
כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי׃
, me eleuasti quia : tuæ iræ & , tuæ indignationis *faciebas* A — facie
11 מִפְּנֵי־†זַעַמְךָ וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי
herba sicut ego & : inclinata vmbra sicut ‡ mei Dies .me proiecisti & — ‡ fuerunt
12 וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב יָמַי †נָטוּי׃ h יבשׁ g
tui memoria & : *sedebis* seculum in DOMINE tu Et .arui — permanebis :
13 אֵיבָשׁ׃ †וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ יָשַׁב k
: Sion misereberis , exurges Tu .generatione & , generatione in — דור l
14 לְדֹר וָדֹר׃ †אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן
.*stantum* tempus venit quia , eius miserendi tempus quia
כִּי־עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד׃ m יעד
eius pulueris & : eius lapidibus tui serui *bene* voluerunt Quia — יעד n
15 כִּי־†רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־אֲבָנֶיהָ וְאֶת־עֲפָרָהּ רצה
omnes & : DOMINI nomen gentes timebunt Et .sunt miserti
16 יְחֹנֵנוּ׃ †וְיִרְאוּ גוֹיִם אֶת־שֵׁם יְהוָה וְכָל־ חנן o
: Sion DOMINVS ædificauit Quia .tuã gloriã terræ reges
17 מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת־כְּבוֹדֶךָ׃ †כִּי־בָנָה יְהוָה צִיּוֹן עור p
: *solitarij* orationem ad Respexit .sua gloria in videbitur — eorũ qui sunt
18 נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ׃ †פָּנָה אֶל־תְּפִלַּת הָעַרְעָר veluti myricę
generationi hoc Scribatur .eorum orationem spreuit non & — pro genera-
19 וְלֹא בָזָה אֶת־†תְּפִלָּתָם׃ תִּכָּתֵב זֹאת לְדוֹר tione nouis-
prospexit Quia .Iah † laudabit *creatus* populus & : *nouissimæ* — sima: creandus
20 אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהַלְלְ־יָהּ׃ †כִּי־הִשְׁקִיף †Dominum.
.aspexit terram in cælis de DOMINVS : suæ sanctitatis excelso de — פלל q נבט r
מְמְרוֹם קָדְשׁוֹ יְהוָה מִשָּׁמַיִם ׀ אֶל־אֶרֶץ הִבִּיט׃
.*mortis* * filios *soluendum ad* : *vinctis* ‡ gemitum *audiendum* Ad — Vt audiret
21 †לִשְׁמֹעַ אֲנָקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה׃ ‡vinctorum:
.Ierusalaim in eius laudem & : DOMINI nomẽ Sion in *narrandũ* Ad — vt soluere t
22 †לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְהוָה וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלִָם׃ * morti ob-
.DOMINO *seruiendum ad* † regna & ; simul *populos congregari* In ‡ — noxios. Vt
23 †בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו וּמַמְלָכוֹת לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה׃ narrent
.meos dies abbreuiauit , meam fortitudinem via in Afflixit — ‡ Cùm con-
24 †עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי׃ gregati fue-
: meorũ dierum dimidio in me *facias ascendere* ne mi Deus , *Dicam* — rint populi
25 †אֹמַר אֵלִי אַל־תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי׃ †vt seruiant
terram Antea .tui anni * generationum generationem in — Dicebam, succidas
26 †לְפָנִים הָאָרֶץ שְׁנוֹתֶיךָ׃ עלה u חצה x
, peribunt Ipsi .cæli * tuarum manuum opus & : fundasti — * sunt
27 †הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ׃ y בלה
.mutabuntur & , eos mutabis
חֲלִיפֵם וְיֶחֱלָפוּ׃

autem idem — tuorũ seruorũ Filij .cõsumentur non tui anni & , ipse ‡ tu Et — ‡ es
28 †וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ׃ †בְּנֵי־עֲבָדֶיךָ — coram te
.stabilietur *tuas facies ad* eorum semen & : habitabunt
29 יִשְׁכֹּנוּ וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ יִכּוֹן׃

PSAL. CIII. קג

omnia & : DOMINO mea anima Benedic .Dauid Ipsi
1 †לְדָוִד ׀ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְכָל־ — Qui propi-
mea anima Benedic .eius sanctitatis nomini mea interiora — tiatur
2 קְרָבַי אֶת־שֵׁם קָדְשׁוֹ׃ †בָּרְכִי נַפְשִׁי — † qui sanat
.eius retributionum omnium obliuiscaris ne & : DOMINO — Qui redimit
אֶת־יְהוָה וְאַל־תִּשְׁכְּחִי כָּל־גְּמוּלָיו׃ ‡ qui coronat
.tuas infirmitates omnes *sanans* † : tuæ iniquitati omni *Parcens* — עֲוֹנָה a חֵיָה z
3 †הַסֹּלֵחַ לְכָל־ עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל־תַּחֲלוּאָיְכִי׃
, misericordia te *redimiens* ‡ : tuam vitam fouea de *Redimens* — Qui facit
4 †הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיַּיְכִי הַמְעַטְּרֵכִי חֶסֶד — יָדַע b
aquilæ vt renouabitur : tuũ os bono in Saturans .misérationibus & — quibus vis
5 וְרַחֲמִים׃ †הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב עֶדְיֵךְ תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר infertur.
omnibus iudicia & : DOMINVS iustitias *Faciens* .tua adolescẽtia — * opera
6 נְעוּרַיְכִי׃ †עֹשֶׂה צְדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־ ‡ clemens
.sua *studia* * Israel filiis , Moseh suas vias Notificauit — .*oppressis* — ‡ ira,
7 עֲשׁוּקִים׃ †יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו׃ רבב c
multus & , *nanibus* ‖ longus , DOMINVS *gratiosus* ‡ & , Misericors — † iram
8 †רַחוּם וְחַנּוּן יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־ נטר d
.†custodiet seculum in nec : contẽdet seculum in Non — misericordia
9 חָסֶד׃ †לֹא־לָנֶצַח יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר׃
nostras iniquitates secũdũ neq; ,nobis fecit nostra peccata secũdũ Non
10 †לֹא כְחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא כַּעֲוֹנֹתֵינוּ
cæli * altitudinem secundum Quoniam .nobis *super* retribuit
11 גָּמַל עָלֵינוּ׃ †כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם
. roborauit — .eum timentes super *eius misericordia est roborata* : terram super
עַל־הָאָרֶץ גָּבַר חַסְדּוֹ עַל־יְרֵאָיו׃ misericor-
nobis ‖ fecit distare : occidente ab *orientem distare Secundum* ‖ — diam suam
12 †רְחַק מִזְרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־ ‖ Quantum
est misertus : *filiis super patrem misereri Secundum* .nostras præuaricationes — distat oriens
13 פִּשְׁעֵינוּ׃ †כְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים רִחַם Quomodo
cognouit ipse Quia .ipsum *timentibus super* DOMINVS — miseretur pa-
14 יְהוָה עַל־יְרֵאָיו׃ †כִּי־הוּא יָדַע ter filiorum
.*nos* puluis quòd recordatus : nostrum figmentum — timentium
יְצִרֵנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנָחְנוּ׃ יצר e
.florebit sic agri flos sicut : *eius* dies herba sicut Hominis
15 †אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו כְּצִיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יָצִיץ׃ נכר f
eum cognoscet non & : *ipse* ‖ non & , *eum in transiuit* ventus Quoniam — transibit su-
16 †כִּי רוּחַ עָבְרָה־בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא־ יכר per
in vsq; & seculo à DOMINI misericordia Et .eius locus amplius — ‖ erit,
17 עוֹד מְקוֹמוֹ׃ †וְחֶסֶד יְהוָה ׀ מֵעוֹלָם וְעַד־
.filiorum *filiis* eius iustitia & : eum timentes super seculum
עוֹלָם עַל־ יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים׃ super filios
, eius præceptorum *recordantibus* ‡ & : eius pactum *Custodientibus* — ירא g
18 לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וְלִזְכְרֵי פִקֻּדָיו Super custo-
: suum thronum parauit cælis in DOMINVS .ea faciendum ad — dientes
19 לַעֲשׂוֹתָם׃ †יְהוָה בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ h כון ‡ eos qui re-
,eius angeli DOMINO Benedicite .*dominatum est omnes in* ipsius tegnũ & — cordantur
20 וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה׃ †בָּרְכוּ יְהוָה מַלְאָכָיו omnibus do-
.eius verbi *voce in audiendum ad* ‖ : eius verbum facientes robore fortes — minatur.
גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ׃ i כוח ‖ vt obtẽpe-
facientes , eius ministri : eius exercitus omnes DOMINO Benedicite — retur voci
21 †בָּרְכוּ יְהוָה כָּל־צְבָאָיו מְשָׁרְתָיו k עשׂה
omnibus in , eius opera omnia DOMINO Benedicite .eius voluntatẽ
22 עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ׃ †בָּרְכוּ יְהוָה ׀ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־ l רצה
.DOMINO mea anima benedic : eius dominationis locis
מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה׃ m קום

PSAL. CIIII. קד

es magnificatus mi Deus DOMINE ; DOMINO mea anima Benedic
1 †בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה יְהוָה אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ — Amictus
lumine *te Amiciens* .es indutus decorem & gloriam : vehementer — עלה a
2 מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ׃ †עֹטֶה אוֹר שוה b
aquis in *Contignans* † .cortinã sicut *celos* ‡ extendens : vestimento sicut — ‡ cælum
3 כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה׃ †הַמְקָרֶה בַמַּיִם † Qui con-
.venti *alas* ‖ super *ambulans* ‡ : suum currum nubes *ponens* , *sua cœnacula* ‖ — tignat
עֲלִיּוֹתָיו בָּשָׁם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל־כַּנְפֵי רוּחַ׃ ‖ superiora ei
.*flagrantem* ‖ ignem suos ministros : spiritus suos angelos *Faciens* — qui ponit
4 †עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט׃ ‡ qui ambulat
.*perpetuo* ‡ & , seculum *nutet* * ne : eius *bases* ‡ super terram Fundauit — ‖ extremitates
5 †יָסַד־אֶרֶץ עַל־מְכוֹנֶיהָ בַּל־תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד׃ Qui facit
‖ vrentem.
‡ stabilitatem
* nouerit fem
‡ in seculum.

.eius mirabilia populis omnibus *in* :eius gloriã gentibus *in* Narrate

3 †סַפְּרוּ בַגּוֹיִם ׀ כְּבוֹדוֹ בְּכָל־הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו׃ — את
ipse† terribilis :valde *laudatus*‡ & ,DOMINVS magnus Quoniam — ‡ laudabilis§
4 †כִּי־גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד[m] נוֹרָא הוּא — † est
:*vana** populorum dij omnes Quoniam .Deos omnes super — יְרֵא[m]
5 עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃ †כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים — *idola:
fortitudo : *eius facies ad* decor & Gloria .fecit cælos DOMINVS Et — coram eo:
6 יְהוָה שָׁמַיִם עָשָׂה׃ †הוֹד־וְהָדָר לְפָנָיו[n] עֹז — [n] עֹז
familiæ DOMINO *Tribuite* .eius sanctuario in *pulchritudo* & — gloria
7 וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ׃ †[o]הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפְּחוֹת — [o] יָהַב
Tribuite† .fortitudinem & gloriam DOMINO *tribuite*: populorum — afferte
8 †הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וָעֹז׃ — †Afferte
.eius atria in introite & ,*munus* ferte : eius nominis gloriam DOMINO — munera,
9 †[p]נְשָׂא לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ[p] שְׂאוּ־מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו׃ — [p] נָשָׂא facie
eius *faciebus* à pauete : sanctitatis decore in DOMINO vos Incuruate — [q] שַׁחֲוָה חוּל
10 †[q]הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ[r] חִילוּ מִפָּנָיו — [r] חִיל
, regnauit DOMINVS gentibus in Dicite .terra vniuersa — commouea-
11 כָּל־הָאָרֶץ׃ †אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְהוָה מָלָךְ — tur:
.*rectitudinibus*† in populos iudicabit :*uatet* ne ,orbis firmabitur etiam — †rectitudine.
12 אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט[s] יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים׃ — [s] דִּין
.eius plenitudo &,mare tonabit :terra exultabit & ,cæli Lætabuntur — [t] גּוֹל
13 †יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם[t] וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ׃ — † est
ligna omnia *dicent præconia*‡ tunc :eo in†quod omne & ,ager Exultabit — ‡ laudabunt
14 †יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל־עֲצֵי־ — Coram Dño
iudicare venit quoniam : venit quia DOMINI *facies Ad* .siluæ
15 יָעַר׃ †לִפְנֵי יְהוָה כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט — .sua veritate in populos &,iustitia in orbem iudicabit ;terram
הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

PSAL. XCVII. צז

.multæ insulæ lætentur :terra exultet ,regnauit DOMINVS

1 †יְהוָה מָלָךְ תָּגֶל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים[v] רַבִּים׃ — [v] רַבַּב
paratus locus† iudicium & iustitia : eius *circuitus* caligo & , Nubes — in circuitu
2 †עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן — habitaculũ
.eius hostes *circum*‡ exuret & : ibit *eius facies ad* Ignis .eius solij — coram eo
3 כִּסְאוֹ׃ †אֵשׁ לְפָנָיו[x] תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב — ‡ in circuitu
.terra contremuit & , vidit :orbem eius fulgura Illuminauerunt — [x] יֵלֶךְ [y] צוּר
4 צָרָיו׃ †הֵאִירוּ בְרָקָיו[z] תֵּבֵל רָאֲתָה[a] וַתָּחֶל הָאָרֶץ׃ — [z] אוּר [a] חוּל
faciebus *à : DOMINI *faciebus* à sunt dissoluti cæra sicut Montes — facie *facie
5 †הָרִים כַּדּוֹנַג[b] נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְהוָה מִלִּפְנֵי[b] מָסַס
: eius iustitiam cæli Annunciauerunt . *terra omnis* Domini — omnis terra.
6 אֲדֹן כָּל־הָאָרֶץ׃ †[c]הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ׃ — [c] נָגַד
omnes afficiantur Pudore .eius gloriam populi omnes viderunt & — [d] רָאָה
7 †[d]וְרָאוּ כָל־הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ׃ †[e]יֵבֹשׁוּ כָּל־ — [e] בוּשׁ
.Dñi‡ omnes ei vos incuruate :*vanis* in *se* glorificantes ,*sculptili* seruientes† — Iqui seruiunt
8 עֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים[f] הִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָּל־אֱלֹהִים׃ — sculptilibus,
propter : Iehudah filię exultauerũt &,Sion est lætata & , Audiuit — qui iactant se
9 †שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח[g] צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן — in idolis:
super excelsus DOMINVS tu Quoniam .DOMINE tua iudicia — ‡ angeli.
10 מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה׃ †כִּי־אַתָּה יְהוָה עֶלְיוֹן עַל־ — [f] שַׂחַה [g] גּוּל
.Dñi* omnes super es eleuatus valde : terram omnem — *angelos.
11 כָּל־הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃ — [h] עָלָה
animas *custodiens* * ,malum habete odio DOMINVM *Diligentes*† — †Qui diligi-
12 †אֹהֲבֵי יְהוָה שִׂנְאוּ[h] רָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת — tis ‡custodit
: iusto est *sata* Lux .eos eruet impiorum manu è : suorum *piorum*‡ — [i] רוּעַ
13 חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים[i] יַצִּילֵם׃ †אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק — ‡ misericor-
confitemini &: DOMINO in iusti Lętamini .lætitia corde rectis & — dium
14 וּלְיִשְׁרֵי־לֵב שִׂמְחָה׃ †שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה[j] וְהוֹדוּ — [k] נָצַל
.eius sanctitatis memoriæ — [j] יָדָה
לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ׃

PSAL. XCVIII. צח

: fecit mirabilia quia ,nouum canticum DOMINO Cantate .*Cantus* — Psalmus

1 †מִזְמוֹר[m] שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ כִּי־נִפְלָאוֹת עָשָׂה — [m] שִׁיר
.eius sanctitatis brachium & ,eius dextera *ei* *fecit salutem* — seruauit eum
2 הוֹשִׁיעָה־לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ׃ — [n] יָשַׁע
reuelauit gentium oculis in : suam salutem DOMINVS fecit Notam — [o] יָדַע
3 †[o]הוֹדִיעַ יְהוָה יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה — suam iustitiam
suæ veritatis & ,suæ misericordiæ est Recordatus .suam iustitiam
4 צִדְקָתוֹ׃ †זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ — laudate.
salutem terræ fines omnes viderunt :Israel domum erga
5 לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת
,dicite *præconia* &, vociferate : terra omnis DOMINO Iubilate .nostri Dei
6 אֱלֹהֵינוּ׃ †הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ
.cantus voce &,cithara in cithara in DOMINO Canite .canite &
7 וְזַמֵּרוּ׃ †זַמְּרוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה׃

PSAL. XCIX. צט

sonitu .DOMINI *regis* *facies ad*‡ iubilate : cornu *voce* & ,classicis tubis In
‡coram rege Domino.
6 †בְּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְהוָה׃
.eo in habitantes &,orbis : eius plenitudo & , mare Tonet
7 †יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ׃
manu: .*ouabunt*‡ montes simul :*vola* plaudent Flumina
‡ laudabunt.
8 †נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ־כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ׃
Coram Domino orbem iudicabit ;terram‡ iudicare venit quia DOMINI *facies* Ad
rectitudine.
9 †לִפְנֵי־יְהוָה כִּי־בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תֵּבֵל
. *rectitudinibus* in populos & ,iustitia in
בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים׃

PSAL. XCIX. צט

sedet in *nutet* † Cherubim *insidens* : populi contremiscant ,regnauit DOMINVS
†cõtremiscat
1 †יְהוָה מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט
est super *ipse* excelsus & : magnus Sion in DOMINVS .terra
2 הָאָרֶץ׃ †יְהוָה בְּצִיּוֹן גָּדוֹל[a] וְרָם הוּא עַל־ — [a] רוּם
terribili & , magno tuo nomini Confitebuntur .populos omnes
3 כָּל־הָעַמִּים׃ †[b]יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא[b] יְדָה
quod ‡est. parasti tu : dilexit iudicium regis fortitudo Et .*ipsum*‡ sanctum‡ — [b] יָדָה
4 קָדוֹשׁ הוּא׃ †[c]וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה[c] כּוֹנַנְתָּ — [c] עֹז
rectitudinẽ .fecisti tu Iahacob in iustitiam & iudicium : *rectitudines*
[d] עָשָׂה מִישָׁרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה[d] עָשִׂיתָ׃ — [d]
scabello vos incuruate & ,nostrum Deum DOMINVM Exaltate
5 †רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ[e] וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם — [e] שָׁחָה
‡quod ‡est. , eius sacerdotes inter Aharon & Moseh .*ipsum* ‡ sanctum ‡ eius pedũ
6 רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא׃ †מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו — [e]
inuocabant :DOMINVM *ad clamantes* : eius nomen inuocantes inter Semuel &
וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל־יְהוָה
: eos ad loquebatur nubis columna In .eos exaudiebat ipse &
7 וְהוּא[f] יַעֲנֵם׃ †בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם[f] עָנָה
†quod DOMINE .eis dedit†statutũ &,eius testimonia custodiebant — [f]
8 שָׁמְרוּ[g] עֵדֹתָיו[h] וְחֹק נָתַן־לָמוֹ׃ †יְהוָה — [g] שָׁמַר [h] חָקַק
pepercisti *super vindicans* & : *eis fuisti parcens* Deus eos exaudisti tu , noster Deus — pter eos, & vltionem fe-
אֱלֹהֵינוּ[i] אַתָּה עָנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל־ — cisti propter
vos incuruate & ,nostrũ Deum DOMINVM Exaltate .illorum *studia* — opera
9 עֲלִילוֹתָם׃ †רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ — [i] עָנָה
.noster Deus DOMINVS sanctus quoniam :eius sanctitatis monti
לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי־קָדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

PSAL. C. ק

.terra omnis DOMINO Iubilate .confessione pro Cantus
1 †מִזְמוֹר לְתוֹדָה[k] הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ׃ — [k] יָדָה [l] רוּעַ
coram eo cũ *ouatione in eius facies ad* ingredimini : lætitia in DOMINO Seruite — cantico.
2 †עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה[m] בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה׃ — [m] בּוֹא
non & ,nos fecit ipse :Deus *ipse DOMINVS quod Scitote — *est
3 †דְּעוּ כִּי־יְהוָה הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ[n] וְלֹא — [n] יָדַע [o] עָשָׂה
eius portas Ingredimini .eius pascuæ pecus & ,eius populus :nos — ‡ ipſe
4 אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ׃ †בֹּאוּ שְׁעָרָיו — [o]
benedicite , ei confitemini :laude cum eius atria ,confessione cum — [p] הָלַל
5 בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו[p] בְּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ — †est
seculum in ,DOMINVS †bonus Quoniam .eius nomini
שְׁמוֹ׃ †כִּי־טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם — [q] דּוֹר
.eius veritas generationẽ & generationem in vsque & : eius misericordia
חַסְדּוֹ וְעַד־דֹּר[q]־דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ׃

PSAL. CI. קא

DOMINE tibi :cantabo iudicium & Misericordiã .cantus Dauid *Ipsius*
[r] שׁוּר
1 †לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד־וּמִשְׁפָּט[r] אָשִׁירָה לְךָ יְהוָה׃ — [r]
:me ad veniet quando ,perfecta via in Intelligam .canam
2 †אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבוֹא אֵלָי — [s] תָּמַם
medio .meæ domus *interiori* in ,mei cordis perfectione in ambulabo — rem impiam,
3 אֶתְהַלֵּךְ[s] בְּתָם־לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי׃ — ‡ præuarica-
declinantium facere ,*Beliahal verbum* meis oculis coram ponam Non — tiones
4 †לֹא־אָשִׁית[t] לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר־בְּלִיַּעַל עֹשֵׂה־[u]סֵטִים — [t] שׁוּת [u] סָטָה
malum :me à recedet prauum Cor .*me in*†adherebit non*:odiui — *hoc †mihi.
5 לֹא יִדְבַּק־בִּי׃ †[v]לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי[w] רַע — [v] רוּעַ [w] רָעַ
hunc suo *socio*‡ secreto in O*bloquentem*‡ . cognoscam non — ‡ Detrahentẽ
6 לֹא אֵדָע׃ †מַלְּשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ[x] אוֹתוֹ — ‡ proximo
. * potero non ipsum corde *vastum*‡ & , oculis elatum :succidam — [x] רָעַהּ [y] רַעֲיָה
7 אַצְמִית גְּבַהּ־עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל׃ — ‡turgido
via in ambulans :mecum *sedendum ad*‡ ,terræ fideles ad mei Oculi — † ferre.
8 †עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי־אֶרֶץ[z] לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ — ‡ vt sedeant
.mihi miniſtrabit ipse perfecta — [z] יָשַׁב
תָּמִים הוּא יְשָׁרְתֵנִי׃

PSAL. XCII. צב

.Sabbathi die in cantici Cantus

1 † מִזְמוֹר ᵍ שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת׃

altissime tuo nomini psallere & : DOMINO confiteri † Bonum

2 † טוֹב ʳ לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃

tuam *fidem* & : tuam misericordiam mane in annunciandum Ad

3 ʳ לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ ˢ † וֶאֱמוּנָתְךָ

.cithara cū Highaiō super ;nebel super & ,dechacordo Super .noctibus in

4 בַּלֵּילוֹת׃ † עֲלֵי־עָשׂור וַעֲלֵי־נָבֶל עֲלֵי ᵘ הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר׃

*factis** in : *tuo opere** in DOMINE me lætificasti Quia

5 † כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְהוָה בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי

:DOMINE tua opera sunt magnificata Quàm .*ouabo* tuarū manuū

6 יָדֶיךָ אֲרַנֵּן׃ † מַה־גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה

non *stupidus* Vir .tuæ cogitationes sunt profundæ valde

7 מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ׃ † אִישׁ־בַּעַר לֹא

impios florendo In .illud intelliget non stultus & : cognoscet

8 יֵדָע וּכְסִיל לֹא־יָבִין אֶת־זֹאת׃ † בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים

eos exterminari ad : iniquitatis operarij omnes germinauerint & ,herba sicut

כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם׃

.DOMINE seculum in excelsus tu Sed .*perpetuum* in vsque

9 עֲדֵי־עַד׃ † וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְהוָה׃

:peribunt tui inimici ecce quoniā ;DOMINE tui inimici ecce Quoniā

10 † כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יְהוָה כִּי־הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ

monocerotis sicut *exaltabis* † Et .iniquitatis operarij omnes *segregabūtur* disperdentur

11 יִתְפָּרְדוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ˣ † וַתָּרֶם כִּרְאֵים † exaltabitur

.viridi oleo *in* sum *delibutus* : meum cornu ˣ רוֹם

קַרְנִי ʸ בְּלֹתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן׃ ʸ בְּלָל

me aduersum cōsurgētibus in ,meis *inuidis* in meus oculus respexit Et hostibus

12 וַתַּבֵּט עֵינִי ᵃ † בְּשׁוּרַי ᵇ בַּקָּמִים עָלָי ᵃ נְבַט שׁור ᵇ

: florebit palma vt Iustus .meæ aures audient malignis

13 ᶜ מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי׃ † צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח ᵉ רוּץ

;DOMINI domo in Plantati .multiplicabitur Lebanon in cedrus sicut

14 כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה׃ † שְׁתוּלִים בְּבֵית יְהוָה

: *canitie in germinabunt* Adhuc .florebunt nostri Dei atrijs in fructificabūt in senectute

15 בְּחַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ׃ † עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה ‡ est

‡ rectus quòd annunciandum Ad .erunt virides & , pingues

16 ᵈ הָיָה ᶜ נָגֶד דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים ᵈ יִהְיוּ׃ ᶜ † לְהַגִּיד כִּי־יָשָׁר fortitudo

,eo in iniquitas * non & , mea *rupes* : DOMINUS * est

יְהוָה צוּרִי וְלֹא־עַוְלָתָה בּוֹ׃

PSAL. XCIII. צג

,fortitudinē DOMINUS induit ,induit *celsitudinē* ;regnauit DOMINUS gloriam

1 † יְהוָה מָלָךְ ᶠ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְהוָה ᵍ עֹז ᶠ גַּאֲוָה ᵍ עָזַּז firmauit orbem

.*mutet* ‡ ne *orbis firmabitur* etiam : se accinxit ‡ se moueat.

אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־תִּמּוֹט׃ † est

. ‡ tu .seculo à : *tunc* ł ex tuum solium † Paratum ł eo tempore: & ‡ es.

2 † נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה׃ ł suum sonū:

: *suam vocem* ł flumina eleuauerunt ;DOMINE flumina Eleuauerunt Magis quàm sonitus

3 † נָשְׂאוּ נְהָרוֹת יְהוָה ׀ נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם

,multarū aquarum *vocibus* Pre .suam illisionem flumina eleuabunt fortium fluctuum

4 ʰ יִשְׂאוּ נְהָרוֹת ⁱ דָּכְיָם׃ † מִקֹּלוֹת ł מַיִם רַבִּים † fortis est

.DOMINUS excelso in *potens* ł : maris *procellarum potentium* ʰ נָשָׂא דָּכָה

5 אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי־יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְהוָה׃ ᵏ עוּד

: sanctitas est decora tuæ domui , valde sunt fidelia tua Testimonia

6 † עֵדֹתֶיךָ ׀ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה־קֹדֶשׁ

.dierum longitudinem in DOMINE

יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים׃

PSAL. XCIIII. צד

.*iradia* vltionum Deus ,DOMINE vltionum Deus appare.

1 † אֵל־נְקָמוֹת יְהוָה אֵל נְקָמוֹת ł הוֹפִיעַ׃ ł יָפַע

.superbis *super* retributionem redde : terram iudicans te Eleua

2 † הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ ᵐ הָשֵׁב גְּמוּל עַל־גֵּאִים׃ ᵐ שוּב

?exultabunt impij quo-vsque ?DOMINE impij quo--Vsque

3 † עַד־מָתַי רְשָׁעִים ׀ יְהוָה עַד־מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ׃ ⁿ נָבַע

.*iniquitatis* ł operarij omnes se *prædicabunt* : *durum* * loquentur *Effutient* Effabuntur

4 † ⁿ יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק יִתְאַמְּרוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ *dura: extollent iniqui?

.affligent tuam hęreditatem & : conterent DOMINE tuum Populum

5 † עַמְּךָ יְהוָה יְדַכְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ ° יְעַנּוּ׃ • עָנָה

.occident pupillos & :interficient peregrinum & Viduam

6 † אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ וְיתוֹמִים יְרַצֵּחוּ׃ Dominus

.Iahacob Deus intelliget non & : *Iah* videbit non ,dixerunt Et

7 † וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה־יָהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃ aliquando sapite

?*intelligetis quando* fatui & : populo in stulti Intelligite

8 † בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ׃

Venite laudemus Dominum : faciem ‡ canticis

.noſtræ ſalutis fortitudini iubilemus: DOMINO *dicamus præconiū*, *Adeſſe*

1 † לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה ᵇ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ׃

.ei iubilemus *cantilenis* ‡ in : confessione in eius *facies* Præoccupemus

2 † נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ׃

omnes ſuper magnus rex & : DOMINUS magnus Deus Quoniam

3 † כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־

cacumina ł & : terræ inueſtigationes *eius* ‡ manu *in* Quod .deos

4 אֱלֹהִים׃ † אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי־אָרֶץ ᶜ וְתוֹעֲפוֹת

eius manus ſiccam & : illud fecit ipſe & , mare *ei* Quod .ei montiū

5 הָרִים לוֹ׃ † אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו

genuflectamus : nos incuruemus & ,adoremus Venite .formauerūt

6 יָצָרוּ׃ † בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה

nos & , noſter Deus ‡ ipſe Quia .*noſtri factoris* DOMINI *facies* ad

7 לִפְנֵי־יְהוָה ᵈ עֹשֵׂנוּ׃ † כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ

.*audieritis eius voce* in † ſi hodie: eius manus pecus &, eius paſcuę populus

עַם ᵉ מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם־בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ׃

Maſſah ‡ die ł ſicut : *Meribah* * ſicut veſtrum cor obduretis Ne

8 † אַל־ ᶠ תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה ᵍ כְּיוֹם מַסָּה

;me probauerunt : veſtri patres me tentauerunt Quo ‡ .deſerto in

9 בַּמִּדְבָּר׃ † אֲשֶׁר ᵍ נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי

habui faſtidio annis Quadraginta .meum opus viderunt etiam

10 גַּם־ ʰ רָאוּ פָעֳלִי׃ † אַרְבָּעִים שָׁנָה ׀ אָקוּט

cognouerūt ł non ipſi & : *ipſi* corde errantiū popul ; dixi &, generatione *in*

בְּדוֹר וָאֹמַר עַם ⁱ תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא־יָדְעוּ

in introibunt *ſi* † : mea *nare* in iuraui Quod .meas vias

11 דְרָכָי׃ † אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם־ ᵏ יְבֹאוּן אֶל־

.meam requiem

מְנוּחָתִי׃

PSAL. XCVI. צו

omnis DOMINO cantate : nouum canticum DOMINO Cantate

שׁור ⁱ 1 † שִׁירוּ ł לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיהוָה כָּל־

annunciate *euangelizate* : eius nomini benedicite, DOMINO Cantate .terra

2 הָאָרֶץ׃ † שִׁירוּ לַיהוָה בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ

.eius ſalutem diem in die de

מִיּוֹם־לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ׃

:trāsierit cùm hesterna dies sicut ,tuis oculis in anni mille Quoniam
4 כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ ׀ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
* vt † & mane in † : erunt somnus* ,eos Inundasti .nocte in custodia &
5 זְרַמְתָּם שְׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כָּחָצִיר יַחֲלֹף ׃
vespera in * : transibit & ,florebit matutino In .mutabitur herba sicut
6 בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יָמוֹל יָבֵשׁ וְיָלוּל ׃
quę mutatur Mane * vesperi furore : tuo naso in sumus consumpti Quia .siccabitur & ,excidetur
7 כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ ׃
ira noſtras iniquitates Posuisti .sumus territi tua excandescentia in &
8 שַׁתָּ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגֶד עֲלֻמֵנוּ מְאוֹר פָּנֶיךָ ׃
errores noſtros † vultus tui. omnes Quoniam .tuarum facierum* luminare ad noſtrū abſcōditū :te coram
9 כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנִינוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה ׃
propter iram tuam: si & ,anni septuaginta ipsis in noſtrorum annorum Dies .sermonem
10 יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה
fortitudo †peruersitas, †quoniam re ceſſit † cognoſcit fortitudinem cognoſcens † Quis .auolauimus & ,cito resecatur quia†
11 וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה ׃
:iniquitas & ,labor† eorū amplitudo & ,anni octoginta fortitudinibus in
12 מִי יוֹדֵעַ עוֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ ׃
iræ †Vt numeremus ,noſtros dies numerandum Ad† .tua ira ,tuus timor sicut & : tuæ natus
13 לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִיא לְבַב חָכְמָה ׃
.tuos seruos super consolare & : vsquequo DOMINE Conuertere
14 שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ ׃
in manè *laudabim* quibus .lætabimur & ,ouabimus * & : tua misericordia matutino in nos Satura
15 שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ ׃
quibus .noſtris diebus omnibus in :nos afflixisti † dies iuxta nos Lætifica
16 שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה ׃
: tuū opus tuis seruis in Conſpiciatur .malum vidimus † annos
17 יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם ׃
gloria tua † decor noſtri Dei DOMINI incunditas † sit Et .eorum filiis in tuus decor &
18 וְיִהְיִ נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ ׃
opus & : nos super ſtabile fac noſtrarum manuum opus & , nos super .illud confirma noſtratum manuum

PSAL. XCI. צא

Qui habitat †omnipotētis
1 יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן ׃
.commorabitur Sadai † vmbra in : altiſſimi abſcondito in Habitans
arx lue corruptionū. Alis tuis .eo in ſperabo meus Deus:mea munitio &,mea ſpes,DOMINO Dicam
2 אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ ׃
.contritionum peſte à : venatoris laqueo à te liberabit ipſe Quoniam
3 כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת ׃
ſcutum : ſperabis eius pennis ſub & , tibi obumbrabit ſua ala In
4 בְּאֶבְרָתוֹ יֶסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה
clypeus eſt † timore ſagitta à : noctis pauore † à timebis Non .eius veritas parma &
5 וְסֹחֵרָה אֱמוּנָתוֹ לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ
†quę *morte ‡ à morſu qui vaſtat ‖ Cadent ‡tibi *appropinquabit. vaſtabit excidio ab † : ambulabit caligine in peſte * A .per diē volauerit ‡
6 יָעוּף יוֹמָם מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יְהַלֵּךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם ׃
: tua dextera à millia decem & ,mille tuo latere à Cadet ‖ .meridie
7 יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ
retributionē & :aſpicies tuis oculis in Veruntamen .accedet* non te ad‡
8 רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה ׃
excelſum : mea ſpes DOMINE tu Quoniam .videbis impiorum
9 כִּי אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ ׃
plaga & : malum te ad fortuito accidet Non .tuū habitaculū poſuiſti
10 לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ ׃
ſuis angelis Quoniam .tuo tentorio in appropinquabit non
11 כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ ׃
volis ‡ In .tuis viis omnibus in te cuſtodiendum ad : tibi mandabit
impingat ad ‡ manibus leonem Super .tuus pes lapidem in percutiatur forte ne , teportabunt
12 עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ ׃
Baſiliſcum ‡ catulum leonis, peramauit, draconem & ,leunculum ‡ conculcabis : calcabis aſpidem &
13 עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין ׃
quoniam ,eum exaltabo : eum eruam & , eſt amplexus me in Quoniam
Invocauit ſum oſtendam ei ſalutem meā.
14 כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי
ipſo cum;eum exaudiam & ,me Invocabit .meum nomen cognouit
15 יְדַע שְׁמִי יִקְרָאֵנִי ׀ וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ ׃
dierū Longitudine .eū glorificabo & ,eum eruam;anguſtia in ego .mea ſalute in eum videre faciam & : eum ſaturabo
16 אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי ׃

terræ regibus † excelſum : cum dabo primogenitum ego Etiam ponam † præ
28 אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ ׃ עֶלְה i
meum pactum &: meam miſericordiam ei cuſtodiam ſeculum In
29 לְעוֹלָם אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי נֶאֱמָנֶת לוֹ ׃
eius thronum &: eius ſemen perpetuum in ponam Et .ipſi erit fidele ſeculum
30 וְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמָיִם ׃ יָרֵה m
: meam legem eius filij dereliquerint Si .calorum dies ſicut cæli.
31 אִם יַעֲזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן ׃ חוֹרָתַי
:prophanauerint mea ſtatura Si .ambulauerint nō meis iudiciis in &
32 אִם חֻקֹּתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ ׃ חָקַק n
virga in viſitabo Et .cuſtodierint non mea præcepta &
33 וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם ׃ צָוָה o
.corum iniquitatem plagis in & : eorum præuaricationem
34 וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֶּר בֶּאֱמוּנָתִי ׃ עָוָה p
egreſſum & : meum pactum prophanabo Non .mea veritate in auferam ab ‡ faciam meū dacium
35 לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצָא שְׂפָתַי לֹא אָשָׁנֶא ׃ פּוּר q
:meā ſanctitatem per iuraui Semel .mutabo non meorū labiorū צָא r
36 אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב ׃
eius thronus & : erit ſeculum in eius Semen .mentiar Dauidi Si
37 זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי ׃ * in
athere * in teſtis & : ſeculum ‡ ſtabilietur luna Sicut .me corā ſol ſicut * cælo
38 כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק נֶאֱמָן סֶלָה ׃
cum es iratus :reprobaſti & ,elongaſti tu At .Selah ,fidelis ſpreuiſti
39 וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס הִתְעַבַּרְתָּ עִם מְשִׁיחֶךָ ׃
terra in prophanaſti : tui ſerui pactum Aboleuiſti † .tuo vncto Chriſto
40 נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ נִזְרוֹ ׃ ‖ Abieciſti
eius munitiones poſuiſti:eius macerias omnes Rapiſti .ei⁹ diadema Deſtruxiſti
41 פָּרַצְתָּ כָל גְּדֵרֹתָיו שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו מְחִתָּה ׃ שׁוֹם s
fuit :via tranſeuntes omnes eum Diripuerunt .contritionem per viam
42 שַׁסּוּ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ הָיָה חֶרְפָּה לִשְׁכֵנָיו ׃ שָׂסָה t
:eius hoſtium dexteram Exaltaſti .ſuis vicinis opprobrium
43 הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו ׃ צוּר u
.eius inimicos omnes lætificaſti
44 אַף חַשֵּׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקִמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה ׃ ‖ auertiſti
.feciſti cadere terram in eius ſolium & :eius puritatem† feciſti Ceſſare † ſubleuaſti
45 הִשְׁבַּתָּ מִטֶּהָרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מְגַרָּהָ ׃ שׁוּב v
.Selah ,pudore eum ſuper operuiſti : eius adoleſcentiarū dies Abbreuiaſti † munditiam adoleſcentiæ
46 הִקְצַרְתָּ יְמֵי עֲלוּמָיו הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה ׃ עַד w
ſicut exardeſcet : æternum in te abſcondes DOMINE Vſquequo ſeculum:
47 עַד מָה יְהוָה תִּסָּתֵר לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתֶךָ ׃
vanè ‡ quid vt :cui quanti ego * Memento ?tua excandeſcentia ignis ira
48 זְכָר אֲנִי מֶה חָלֶד עַל מָה שָׁוְא בָּרָאתָ כָל בְּנֵי אָדָם ׃
videbit non & , viuet vir Quis ?hominum filios omnes creaſti quid ſum, quid tempus ‡ fruſtra
49 מִי גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִיַּד שְׁאוֹל סֶלָה ׃
.Selah ?inferi manu de ſuam animam eruet ?mortem
Dauidi iuraſti* : Domine priſca† tuæ miſericordiæ † Vbi † ſunt ‖ antiquæ * quas quod fero in ſinu meo, op probrij omnium fortiū populorum * recordare inquam.
50 אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים אֲדֹנָי נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד ׀ אֱמוּנָתֶךָ ׃ נָשָׂא x
me fere : tuorū ſeruorum opprobrij Domine Recordare ?tua veritate in
51 זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ שְׂאֵתִי בְחֵיקִי כָּל רַבִּים עַמִּים ׃ רַבָּב y
affecerint probris Quod* .populos multos omnes meo ſinu in
52 אֲשֶׁר חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ יְהוָה אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ ׃ ‖ Chriſti
.tui vncti ‡ veſtigia affecerint probris quod;DOMINE tui inimici
Amen & , amen,ſeculum in DOMINVS Benedictus
53 בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן ׀ וְאָמֵן ׃

ספר רביעי

PSAL. XC. צ

tu habitaculum Domine .Dei viri Moſch ipſius Oratio
1 תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה ׃ פַּלַּל z
.generatione & ,generatione in nobis fuiſti
2 בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל ׃ יָצַר a
:orbem & ,terram formares & , naſcerentur montes Priuſquam
† es מֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל ׃ רוּר b
conuertimini ,dices ‖ & : contritionem ad vſque hominem Conuertes Convertis ‖ dicis
3 תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם ׃ שׁוּב c
.hominum filij

tu habitaculum Domine .Dei viri Moſch ipſius Oratio

meam animam eruisti & : me super† magna tua misericordia Nam †est
5 כִּי־חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלָי וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי ,me aduersum surrexerunt superbi Deus .inferiori fouea ex
14 מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה׃ אֱלֹהִים זֵדִים קָמוּ עָלָי .se coram te posuerunt non & :meã animam quæsierunt terribilium cœtus & congregatio
15 עֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי וְלֹא שָׂמוּךָ לְנֶגְדָּם׃ ,uarium †longus : gratiosus†& ,misericors Deus DOMINE tu Et fortium
16 וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל־רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם ,mei miserere & ,me ad Respice .veritate & ,misericordia multus &
וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי .tuæ ancillæ filium serua & : tuo seruo tuam fortitudinem da
17 תְּנָה־עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן־אֲמָתֶךָ׃ , me habentes odio videant & , bonitate in signum mecum Fac
17 עֲשֵׂה־עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה וְיִרְאוּ שֹׂנְאָי ,me adiuuisti DOMINE tu quoniam :afficiãtur pudore &
וְיֵבֹשׁוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה עֲזַרְתַּנִי וְנִחַמְתָּנִי׃ .me es consolatus &

PSAL. LXXXVII. פז

.sanctitatis†mõtibus in eius Fundamentum .cantici cantus Corach Filiis Fundamenta
1 לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוֹדָתוֹ בְּהָרְרֵי־קֹדֶשׁ׃ †sanctis.
.Iahacob habitaculis omnibus præ : Sion portas DOMINVS Diligens שׁוּר
2 אֹהֵב יְהוָה שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב׃ Diligit
.Selah Dei ciuitas : te in dicta† Gloriosa super omnia
3 נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה׃ habitacula
, Palestina ecce , me scientibus Babel & , Rahab‡faciam Memorare †dicuntur de
4 אַזְכִּירִי רַהַב וּבָבֶל לְיֹדְעָי הִנֵּה פְלֶשֶׁת ‡Aegyptum,
,dicetur Sion ipsi * Et .ibi est natus iste : Aethiopia cum Tyrus &
וְצוֹר עִם־כּוּשׁ זֶה יֻלַּד־שָׁם׃ * propter
.altissimus eam firmabit † ipse & : ea in est natus vir & vir † fundauit
5 וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד־בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן׃
.Selah ,ibi est natus iste : populos scribendo in† numerabit DOMINVS quando scri
6 יְהוָה יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים זֶה יֻלַּד־שָׁם סֶלָה׃ bet
.te in mei fontes omnes : tibicines sicut cantores Et
7 וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כֹּל־מַעְיָנַי בָּךְ׃ * שור

PSAL. LXXXVIII. פח

, Machalath† super victori Corach filiis cantus Canticum †infirmitate,
1 שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי־קֹרַח לַמְנַצֵּחַ עַל־מָחֲלַת חָלָה
.Ezrachitæ Heman ipsi Maschil †ad respondendum ad canendũ in-
2 לְעַנּוֹת מַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי׃ tellectus
.te coram nocte in , clamaui interdiu‡ meæ salutis Deus DOMINE עָנָה
3 יְהוָה אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם־צָעַקְתִּי בַּלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ׃ ‡ in die
.meũ clamorem ad tuã aurem inclina : mea oratio tuas facies ad‡ Intret ‡coram te
4 תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתִי הַטֵּה אָזְנְךָ לְרִנָּתִי׃ פָּלַל
.pertigerũt†sepulchrũ ad mea vita* &: mea anima malis in est saturata Quia רָנַן
5 כִּי־שָׂבְעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי וְחַיַּי לִשְׁאוֹל הִגִּיעוּ׃ * vita mea
.fortitudo†non*vir sicut fui : cisternam‡ descendẽtibus cũ sum Reputatus ‡ †peruenit.
6 נֶחְשַׁבְתִּי עִם־יוֹרְדֵי בוֹר הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין־אֵיל׃ חָיָה‡נָגַע
non quorum , sepulchro iacentes‡ vulnerati sicut , liber mortuos Inter ‡Reputaui
7 בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא־ me ‡ in se-
. sunt abscisi tua manu à ipsi & : amplius eorum es recordat us pulchrum
זָכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ׃ *cui † est
.profundis in , tenebris in : infernorum‡ lacu in me Posuisti הָיָה‡מוּת
8 שַׁתַּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת בְּמַחֲשַׁכִּים בִּמְצֹלוֹת׃ ‡dormientes
. Selah , afflixisti tuis procellis† cunctis & : tua excandescentia est fulta me Super* in
9 עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ וְכָל־מִשְׁבָּרֶיךָ עִנִּיתָ סֶלָה׃ ‡inferiori:
:eis, abominationes me posuisti , me à meos noros fecisti Elõgare שׁוּת
10 הִרְחַקְתָּ מְיֻדָּעַי מִמֶּנִּי שַׁתַּנִי תּוֹעֵבוֹת לָמוֹ *Mihi appro
, meã afflictionẽ propter doluit meus Oculus .egrediar non & † clausus pinquauit ira
כָּלֻא וְלֹא־אֵצֵא׃ עֵינִי דָאֲבָה מִנִּי־עֹנִי ‡ fluctibus
.meas volas‡ te ad diffendi† : die omni in DOMINE te inuocaui עָנָה
11 קְרָאתִיךָ יְהוָה בְּכָל־יוֹם שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַּפָּי׃ †sum
?tibi cõfitebũtur , resurgẽt manes si* ? mirabile facies mortuis Nũquid יָצָא
12 הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה־פֶלֶא אִם־רְפָאִים יָקוּמוּ יוֹדוּךָ׃ †expandi
tua veritas : tua misericordia sepulchro in narrabitur Nunquid . Selah ‡ manus כַּף
13 הֲיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן׃ * nũ mortui†
tua iustitia & : tuũ mirabile tenebrositate in cognoscet Nũquid ? pditione in רָפָא
14 הֲיִוָּדַע בַּחֹשֶׁךְ פִּלְאֶךָ וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נִשְׁיָה׃ tenebris
mane in & : clamaui DOMINE te ad ego Et ? obliuionis terra in נְשִׁיָּה
15 וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְהוָה שִׁוַּעְתִּי וְבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָ׃ ‡ faciẽ tuam
abscõdes : meã aĩam elõgabis DOMINE quid Vt .te præueniet mea oratio *Pauper sum
16 לָמָּה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי׃ †deficiens
portaui : adolescentia ab moribundus†& , ego Afflictus* ? me à tuas facies‡ עָנִי‡גוע
16 עָנִי אֲנִי וְגוֹעַ מִנְּעוּר נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אָפוּנָה׃

timores ‡timebo.
17 עָלַי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ בִּעוּתֶיךָ צִמְּתוּתְנִי׃ פון חָרָה
me super ambierunt* die tota , aqua sicut me Circundederũt .me succiderũt *circundederunt
18 סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל־הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלָי יָחַד׃ כָּבַב
.obscuritas mea nota , socium† & , amantem me à Elongasti .pariter
19 הִרְחַקְתָּ מֻמַּנִּי אֹהֵב וְרֵעַ מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ׃ יָקַף
† amicũ, notos meos in tenebris.

PSAL. LXXXIX. פט

.Ezrachitæ Ethan ipsi Maschil רָעָה
1 מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי׃ ‡Intellectus
generatione & generatione in : cantabo seculũ‡ DOMINI Misericordias ‡in
2 חַסְדֵי יְהוָה עוֹלָם אָשִׁירָה לְדֹר וָדֹר׃ דור
seculum * dixi Quoniam . meo ore in tuam veritatem faciam scire *in
3 אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה בַּשָּׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם׃ יָצַע‡פָּה
. eis in tuam veritatem firmabis cœlis † : ædificabitur misericordia †in
4 כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי׃ Percussi
generatione in ædificabo & : tuum semen stabiliam seculum in Vsque †cum
5 עַד־עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ וּבָנִיתִי לְדֹר־ tuũ mirabile cœli confitebũtur Et .Selah , tuũ thronũ generatione & כּוּן‡בָּנָה
6 וָדֹר כִּסְאֶךָ סֶלָה׃ יְהוָה יוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֶךָ יָרָה‡
.sanctorum ecclesia in tuam veritatem etiam : DOMINE
7 כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַיהוָה יִדְמֶה לַיהוָה ? Deorum filiis in multo sanctorum secreto in formidandus Deus :
8 אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד־קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו׃ terribilis
.eius circuitus omnes super terribilis & רָגַב
9 יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי־כָמוֹךְ חָסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ qui sunt in circuitibus
tua veritas & : Iah† fortis tu sicut quis , exercituum Deus DOMINE †Domine:
10 סְבִיבוֹתֶיךָ׃ אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא in circuitib‡ tuis.
:Rahab‡vulneratum tanquam confregisti Tu . eos compesces tu *dominaris
11 גַּלָּיו אַתָּה דִכִּאתָ כְחָלָל רָהַב׃ elationi
, cœli Tibi† . tuos inimicos dispersisti tuæ fortitudinis brachio in †cum eleua-
12 בִּזְרוֹעַ עֻזֶּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ׃ uerint se
. ea fundasti tu eius plenitudinem & orbem : terra tibi‡ etiam גַּאֲה‡גָּלַל
13 לְךָ שָׁמַיִם אַף־לְךָ אֶרֶץ תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם׃ ‡Aegyptum:
Chermon & Tabor . ea creasti tu dexteram† & , Aquilonem †Tui sunt
14 צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן עֻזּוֹ
roboretur : fortitudine cum brachium† Tibi .personabunt‡ tuo nomine in ‡tua est
15 בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ׃ לְךָ זְרוֹעַ עִם־גְּבוּרָה תָּעֹז †meridiem
paratus locus iudicium & Iustitia .tua dextera exaltetur , tua manus ‡laudabunt.
16 יָדְךָ תָּרוּם יְמִינֶךָ׃ צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן habitaculum
populi Beatitudines .tuas facies præcedent veritas & misericordia : tui solij
17 כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָּנֶיךָ׃ אַשְׁרֵי הָעָם faciem tuã.
.ambulabunt tuarum facierum† lumine in DOMINE : iubilationem scientiũ Beatus popu
18 יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה בְּאוֹר־פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן׃ lus qui scit
.se exaltabunt tua iustitia in & : die omni exultabunt tuo nomine In ‡vultus tui
19 בְּשִׁמְךָ יָגִילוּן כָּל־הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ׃ גִּיל
exaltabis tua voluntate in & : ta eorũ fortitudinis gloria Quoniam es:
20 כִּי־תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה וּבִרְצוֹנְךָ תָּרִים עֶזּוֹ
Israelis sancto & : noster clypeus † DOMINO Quia . nostrum cornu‡ הרים
21 קַרְנֵנוּ׃ כִּי לַיהוָה מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל קרן
,dixisti &' ,tuo misericordi visione in es locutus Tunc .noster Rex ‡cornua no-
22 מַלְכֵּנוּ׃ אָז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וַתֹּאמֶר stra † est
.populo de electum exaltaui : potentem super adiutorium posui גָּנַן
23 שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל־גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי בָּחוּר מֵעָם׃ חָזָה
.eum vnxi meæ sanctitatis oleo in : meum seruum Dauid Inueni שָׂוָה‡רום
24 מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו׃
.eũ roborabit meũ brachiũ etiã : eo cum erit firma mea manus quo ‡Cum
25 אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף־זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ׃
.eum affliget non iniquitatis filius & : eo in* inimicus exiget Non * ab
26 לֹא־יַשִּׁיא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן־עַוְלָה לֹא יְעַנֶּנּוּ׃ נָשָׂה
eum habentes odio & : eius hostes eius faciebus‡ à contundam† Et ‡facie
27 וְכָתַתִּי מִפָּנָיו צֹרְרָיו וּמְשַׂנְאָיו אֶגּוֹף׃ עָנָה† צור
meo nomine in & : ipso cũ mea misericordia & , mea veritas Et . pereutiã † concidam
28 וֶאֱמוּנָתִי וְחַסְדִּי עִמּוֹ וּבְשְׁמִי תָּרוּם קַרְנוֹ׃ שׁוּם
:eius manum mari in ponam Et . eius cornu exaltabitur †es:
29 וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ וּבַנְּהָרוֹת יְמִינוֹ׃ fortitudo
:in† meus pater , me inuocabit Ipse .eius dexteram fluminibus in &
30 הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי׃

Deus auſcultа: meâ orationem exaudi exercituum Deus DOMINE

9 יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי [a]פְּלָלִי
.tui vncti facies † aſpice & : Deus vide noſter Clypeus .Selah ,Iahacob Clypeum † faciem Chriſti

10 יַעֲקֹב סֶלָה׃ מָגִנֵּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים [b]† וְהַבֵּט פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ׃ [c]גָּנֶן נָבָט
domo in limine in eſſe elegi ,mille præ † tuis atriis in dies bona † Quia † melior eſt quàm

11 כִּי טוֹב־יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף [d]† בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית [d]סָפַף
ſcutũ & ſol Quia .impietatis tabernaculis in habitare præ *: mei Dei * magis quã † eſt

12 אֱלֹהַי מִדּוֹר בְּאָהֳלֵי־רֶשַׁע׃ כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן [e]† חֲנַן
non : DOMINVS dabit gloriam & ,gratiam , Deus DOMINVS† perfectè.

יְהוָה אֱלֹהִים [e]חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְהוָה לֹא
:exercituum DOMINE .integritate in † ambulantibus bonum prohibebit

13 יִמְנַע־טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים׃ יְהוָה צְבָאוֹת [f]† אַשְׁרֵי
.te in ſperantis hominis beatitudines † ‡ beatus homo qui ſperat

אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃

PSALM. LXXXV. פה

:tuæ terræ DOMINE Complacuiſti .cantus Corach filiis Victori

1 [g]† רָצִיתָ יְהוָה אַרְצֶךָ [f]† לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃ [f]רָצָה
:tui populi iniquitatem Suſtuliſti .Iahacob captiuitatem reduxiſti Remiſiſti

2 [h]שַׁבְתָּ שְׁבוּת [g]† נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ׃ [g]שׁוּב
:tuam iram omnem Collegiſti † .Selah ,eorũ peccatum omne operuiſti שבית

3 כָּסִיתָ כָל־חַמָּאתָם סֶלָה׃ [i]† אָסַפְתָּ כָל־עֶבְרָתֶךָ׃ [i]עָוָה
irã tuã fac & :noſtrę ſalutis Deus nos Cõuerte .tuũ naſum ira ab reduxiſti † Abſtuliſti à furore faciẽ tuam. Ieceſſare

4 הָשִׁיבֵנוּ [k]מְחֵרוֹן אַפֶּךָ׃ [k]† שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ [l]וְהָפֵר [l]פּוּר
prottahes :nos in exterbaberis ſeculum in Nunquid .nobiſcum tuã indignationem † † iram tuam contra nos.

5 כַּעַסְךָ עִמָּנוּ׃ [m]† הַלְעוֹלָם תֶּאֱנַף־בָּנוּ תִמְשֹׁךְ ,conuerteris tu Nõnne :generationem & ,generationẽ in tuum naſum Iraſceris contra nos:extendes iram tuã

6 הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב [n]† אַפֶּךָ לָדֹר וָדֹר׃ [n]הַרְאֵנוּ
nobis Oſtende :te in letabuntur † tuus populus & :nos viuificabis ‡ lætabitur

7 [m]חָיִית [n]† תָּשׁוּב עַמֶּךָ׃ יְשַׂמְחוּ־בָךְ׃ [m]חַיֵּנוּ
.nobis dabis * tuam ſalutem & :tuam miſericordiam DOMINE

8 יְהוָה חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן־לָנוּ׃ [n]רָאָה
pacem loquetur quoniã ,DOMINVS Deus loquetur quid Audiam * da

9 [o]† אֶשְׁמְעָה מַה־יְדַבֵּר הָאֵל יְהוָה כִּי יְדַבֵּר שָׁלוֹם
.ſtultitiã ad conuertentur non & : ſuos miſericordes ad & ,ſuũ populũ ad

אֶל־עַמּוֹ וְאֶל־חֲסִידָיו וְאֶל־יָשׁוּבוּ לְכְסָלָה׃
.noſtra terra in gloriam habitandũ ad :eius ſalus eũ timẽtibus propinqua Verè propè eſt vt habitet gloria

10 אַךְ קָרוֹב לִירֵאָיו יְשׁוּעָתוֹ לִשְׁכֹּן כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ׃
.ſunt oſculatæ pax & iuſtitia :ſibi obuiauerunt veritas & Miſericordia

11 חֶסֶד־וֶאֱמֶת [o]† נִפְגָּשׁוּ צֶדֶק וְשָׁלוֹם נָשָׁקוּ׃ [o]אֱמֶת
.proſpexit cælis † è iuſtitia & :germinabit † terra è Veritas ‡ orietur † cælo

12 אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף׃ [p]נָתַן
.ſuum germen † dabit noſtra terra & :bonum dabit DOMINVS Etiam † fructum

13 גַּם־יְהוָה [p]† יִתֵּן הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ׃
.ſuos pedes via in ponet & :ambulabit eius facies ad † Iuſtitia ‡ ante eum

14 צֶדֶק לְפָנָיו [q]† יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו׃

PSALM. LXXXVI. פו

:me exaudi , tuam aurem DOMINE Inclina . Dauidi ipſi Oratio

1 [q]† הַטֵּה־יְהוָה [r]† אָזְנְךָ עֲנֵנִי [q]פְּלַל [r]עָנִי
quoniam ,meam animam Cuſtodi .ego † egenus & afflictus quoniam pauper † ſum.

2 כִּי־[s]עָנִי [t]† וְאֶבְיוֹן אָנִי׃ [t]† שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי־ [s]עָנָה
mei Miſerere .te ad † ſperãtem mi Deus tu tuũ ſeruũ ſerua :ego * miſericors * ſum: † in

3 חָסִיד אָנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ׃ [u]† חָנֵּנִי [v]† [u]חָנַן
ani ram Lætifica .die omni clamabo te ad quoniam :DOMINE ‡ leuaui.

4 אֲדֹנָי כִּי־אֵלֶיךָ אֶקְרָא כָּל־הַיּוֹם׃ [v]† שַׂמַּח נֶפֶשׁ
DOMINE tu Quoniam .leuabo ‡ meã animã domine te ad qm̃ : tui ſerui

5 עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ אֲדֹנָי נַפְשִׁי [x]אֶשָּׂא׃ [x]† כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי [x]נָשָׂא
.te inuocantibus omnibus miſericordia multus & parcens * & ,bonus ‡ propitiabilis

טוֹב וְסַלָּח [y]וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קֹרְאֶיךָ׃ [y]רָבָב
voce in † intende & :meam orationem DOMINE Auſculta † voci

6 [z]† הַאֲזִינָה יְהוָה תְּפִלָּתִי [z]וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל [z]פִּלָּל
quia : te inuocabo meæ anguſtiæ die In .mearum deprecationum

7 [a]† בְּיוֹם צָרָתִי אֶקְרָאֶךָּ כִּי תַעֲנֵנִי׃ [a]צוּר
.tua opera ſecũdũ ! nec ,domine deos inter tu ſicut ! Non .me exaudies ! eſt

8 אֵין־כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ׃ [b]עָשׂוּ
tuas facies ad ſe incuruabunt * & ,venient feciſti quas gentes Omnes * genu flectẽt coram te

9 [b]† כָּל־גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבוֹאוּ [c]וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ [c]שָׁחָה
,mirabilia faciẽs † & ,tu † magn⁹ Quoniã .tuũ nomẽ glorificabũt & ,domine † es ‡ facis

10 אֲדֹנָי וְיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ׃ [d]† כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת [d]יָרֵה
ambulabo,tuam viam DOMINE me Doce .tu ſolus Deus ‡ tu ‡ es vt timeat

11 אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃ [d]† הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ [e]אֱמֶת
tibi Confitebor .tuum nomen timendum ad meum cor vni :tua veritate in

12 [c]† בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ׃ [e]אוֹדְךָ
.ſeculum in tuũ nomẽ glorificabo & :meo corde toto in mi Deus domine

אֲדֹנָי אֱלֹהַי בְּכָל־לְבָבִי וַאֲכַבְּדָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם׃

:egenum & ,exhauſtum ‡ Eripite .iuſtificate pauperem & ,afflictum † † pauperem, & egenum ‡ pauperem,

4 עָנִי [n]וְרָשׁ הַצְדִּיקוּ׃ [o]† פַּלְטוּ־דָל וְאֶבְיוֹן [o]וְאֶבְיוֹן [n]רָשׁ [o]עָבָה
tenebroſitate † in, intellexerũt nec, Neſciuerunt .eruite impiorum manu de ‡ tenebris amb ulauerunt:

5 מִיַּד רְשָׁעִים [p]הַצִּילוּ׃ [q]† לֹא יָדְעוּ וְלֹא [q]יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה [p]חָשַׁךְ
Dij , dixi Ego .tertæ fundamenta omnia nutabunt :ambulabũt nutauerunt

6 יִתְהַלְּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל־[r]מוֹסְדֵי אָרֶץ׃ [r]† אֲנִי־אָמַרְתִּי אֱלֹהִים [r]מוֹסֵד
:moriemini homo ‡ ſicut Verè .vos omnes excelſi filij & : vos ‡ ‡ eſtis:

7 אַתֶּם וּבְנֵי [s]עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם׃ [s]† אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן [s]עֶלְיוֹן
iudica Deus Surge .cadetis principum † vnus ſicut & ‡ homines

8 וּכְאַחַד הַשָּׂרִים [t]תִּפֹּלוּ׃ [t]† קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה [t]יָחַד [s]עָלָה
.gentes omnes in hæreditabis tu quoniam : terram ‡ è principib⁹

הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם׃ [t]נָפַל

PSALM. LXXXIII. פג

:tibi ſilentium ne Deus .Aſaph ipſi Cantus .Canticum ſileas?

1 [u]† אֱלֹהִים אַל־[x]דֳּמִי לָךְ׃ [v]† שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף׃ [v]שׁוּר [x]דָּמָה
tui inimici ecce Quoniam .Deus ,quieſcas ne & , taceas ne

2 כִּי־[y]הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן [y]† וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ׃
3 tuũ populum Super .caput extulerunt te habẽtes odio & :tumultuabũtur ſonuerunt:

4 עַל־עַמְּךָ [z]† יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל־צְפוּנֶיךָ׃ [y]הָמָה
.tuos abſconditos ſuper conſiliabuntur † & ,ſecretum inibunt ‡ callidè ‡ egerunt conſilium

5 יֹאמְרוּ [z]† לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא־יִזָּכֵר † consiliati ſunt

שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד׃ [a]† כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יָחְדָּו עָלֶיךָ [z]יַלַּךְ
,Moab , Iſmahelim & ,Edom Tabernacula .excidẽt * fœdus * pepigerunt. ‡ contra

6 [a]† בְּרִית יִכְרֹתוּ׃ אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב [a]יַעַן
cum Peleſerh : Hamalech & ,Hammon & ,Ghebal .Hagharim &

7 וְהַגְרִים׃ [b]† גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת עִם־ [b]חָיָה
fuerunt ; eis cum eſt copulatus Aſſur Etiam .Sor habitatoribus

8 יֹשְׁבֵי צוֹר׃ [c]† גַּם־אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוֹעַ
, Sitera ſicut : Midian ſicut illis Fac .Selah ,Loth filiis brachium

9 לִבְנֵי־לוֹט סֶלָה׃ [d]† עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא
fuerunt : Dor-Hen in ſunt Deleti † .Chiſon torrente in Iabin ſicut † Diſperierunt

10 כְּיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן׃ [e]† נִשְׁמְדוּ בְעֵין דֹּאר הָיוּ
:Zeeb ſicut & ,Horeb ſicut ,eorũ magnificos ‡ eos Pone .terræ ſtercus † † vt ‡ & duces:

11 כְּזֵאב׃ [f]† שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעֹרֵב וְכִזְאֵב [f]שׁוּת
Qui .eorum principes omnes Salmunnah ſicut & ,Zebach ſicut &

12 וְכִזֶּבַח וְכִצַלְמֻנָּע כָּל־נְסִיכֵמוֹ׃ [g]† אֲשֶׁר
eos pone mi Deus .Dei habitacula ,nobis poſſideamus ,dixerũt

13 אָמְרוּ נִירְשָׁה־לָּנוּ אֶת [h]† נְאוֹת אֱלֹהִים׃ [h]נָאָה
:ſiluam comburet ‡ ignis Sicut .venti facies ad ſtipulam ſicut : rotam ſicut coram vento. ‡ qui ardet in ſylua: quæ cõburet

14 כַּגַּלְגַּל כְּקַשׁ לִפְנֵי־רוּחַ׃ [i]† כְּאֵשׁ תִּבְעַר־יָעַר
:tua tempeſtate in eos perſequeris Ira .montes conflagrabit flãma ſicut &

15 וְכַלֶּהָבָה תְּלַהֵט הָרִים׃ [j]† כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרָתֶךָ
quærent & :ignominia eorũ facies Imple .eos terrebis tuo turbine in &

16 וּבְסוּפָתְךָ תְּבַהֲלֵם׃ [k]† מַלֵּא פְנֵיהֶם [k]קָלוֹן וְיבַקְשׁוּ
:perpetuũ in vſque terreãtur & ,afficiantur Pudore .DOMINE tuũ nomen

17 שִׁמְךָ יְהוָה׃ [l]† יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי־עַד [l]בּוֹשׁ
tuum nomen ‡ tu quod cognoſcant Et .pereant & ,erubeſcant &

18 וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ׃ [m]† וְיֵדְעוּ כִּי־אַתָּה שִׁמְךָ ‡ es, qui es

19 יְהוָה לְבַדֶּךָ [n]עֶלְיוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ׃ [m]עֶלְיוֹן [n]עֶלְיָה ‡ &
.terram omnem ſuper altiſſimus ‡ : tu ſolus , DOMINE

PSALMVS LXXXIIII. פד

.cantus Corach filiis Haghithith ſuper Victori

1 [o]† לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃
!exercituum DOMINE tua tabernacula dilecta Quàm

2 [p]† מַה־יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת׃
,DOMINI atria ad mea anima deſiderauit etiam & ,Concupiuit

3 נִכְסְפָה וְגַם־[q]כָּלְתָה נַפְשִׁי [p]† לְחַצְרוֹת יְהוָה [q]כָּלָה
paſſer Etiam .viuum Deum ad exultabunt : mea caro & ,meum cor

4 לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל־אֵל־[r]חָי׃ [o]† גַּם־צִפּוֹר [r]חָיָה
:ſuos pullos poneret quo * ,ſibi nidum hirundo & , domum inuenit * in

5 מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר־שָׁתָה אֶפְרֹחֶיהָ
Beati .mi Deus & ,mi rex,exercituum DOMINE tua altaria

6 אֵת־מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי׃ [s]† אַשְׁרֵי
hominis Beatitudines * .Selah ,te laudabunt adhuc ‡ : tuę domus habitatores ‡ in ſeculum * Beatus homo cui eſt † per

7 יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה׃ [t]† אַשְׁרֵי אָדָם
vallem in † Tranſeuntes .eorum corde in ſtrata viæ : te in ei fortitudo

עֹז לוֹ בָּךְ [u]מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם׃ [t]† עֹבְרֵי בְעֵמֶק [u]פִּלְשָׁה
.docens operietur benedictionibus etiam : eam ponent fontem Habbacha piſcinas operiet pluuia. ‡ exercitu in exercitum:

חֲבָכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם־בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה׃
.Siion in Deorum Deus videbitur : virtutem ad virtute ‡ de Ibunt

8 [u]† יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל־חָיִל יֵרָאֶה אֶל־אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן׃

.eam plantasti &, gentes *expulisti* †:fecisti proficisci Aegypto ex Vitem †eiecisti
9 †גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ [b] תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם [c] וַתִּטָּעֶהָ׃ נָטַע [b] c נָטַע
.terram impleuit & ,eius radices fecisti radicare & :*eius facies ad Scopasti* ‡ ‡ Euacuasti
10 †[d] פָּנִיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ וַתִּמָּלֵא־אָרֶץ׃ ante eam: d פָּנָה
.*fortis* ‡ cedri * eius rami & :eius vmbra montes sunt Operti *vt‡altissimę.
11 †כָּסּוּ הָרִים [c] צִלָּהּ וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי־אֵל׃ c צֵל
.eius *ramulos* ‡ flumen ad † & :mare ad vsque eius *palmites* Mittes ‖ ‖ Misisti summitates †vsq; ‡ propagines. ‡ collegerunt
12 †תְּשַׁלַּח קְצִירָהּ עַד־יָם וְאֶל־נָהָר יונְקוֹתֶיהָ׃ f אָרָה
transeuntes omnes eā *decerpserunt* ‡ & :eius macerias dirupisti quid Vt ‖ per *sylvestris, & auis.
13 †לָמָּה פָרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ [f] וְאָרוֹהָ כָּל־עֹבְרֵי g רָעָה
.eā est depasta agrestis *fera & :sylua de* * aper eam Consumpsit ?viam ‖ h נָבַט
14 דָּרֶךְ׃ †יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז שָׂדָי [g] יִרְעֶנָּה׃ habitationem, quam
:vide &, cælis è respice, obsecro reuertere exercituum Deus †quem propter increpationem iræ tuæ
15 †אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב־נָא [h] הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה i הָוָה
:tua dextera plantauit *quod*, *vitisarium* Et .istam vitem visita & †quem
16 וְפָקֹד גֶּפֶן זֹאת׃ †וְכַנָּה אֲשֶׁר־נָטְעָה יְמִינֶךָ
increpatione præ :succisa, igne *in* Incensa .tibi roborasti † filium super &
17 וְעַל־בֵּן אֻמַּצְתָּה לָּךְ׃ †שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה מִגַּעֲרַת
:tuæ dexteræ virum super tua manus Sit .peribunt *tuarum facierum* ‡ nomen tuū
18 פָּנֶיךָ יאבֵדוּ׃ †[i] חַיֵּנוּ־יָדְךָ עַל־אִישׁ יְמִינֶךָ k חָיָה
:te à retrocedemus non Et .tibi roborasti † hominis filium super †quem
19 עַל־בֶּן־אָזוֹם אִמַּצְתָּה לָּךְ׃ †וְלֹא־נָסוֹג מִמֶּךָּ
Deus DOMINE .inuocabimus *tuo nomine in* ‡ & ,nos viuificabis
20 †[k] תְּחַיֵּינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא׃ †יְהוָה אֱלֹהִים l שׁוּב m אוֹר
.seruabimur & ,tuam faciem illumina :nos conuerte exercituum

PSALM. LXXXI. פא

.Asaph ipsi Haghitith super Victori

1 †לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית לְאָסָף׃ n עֻזֵּנוּ
.Iahacob Deo iubilate :nostræ fortitudini Deo Vociferate
2 †הָרִנִּינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ [n] הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ o נָשָׂא p תֹּף
cum iucundam citharam :tympanum date &, psalmum Sumite †Calendis
3 †[o] שְׂאוּ־זִמְרָה וּתְנוּ־[p]תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם־ ‡ est:
die in statuto tempore in : tuba *nouilunio* † in Clangite .Nebel
4 נָבֶל׃ †תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם u חָגֵנוּ x חָק
Deo iudicium :*istud* ‡ Israeli statutum Quia .nostræ solennitatis ‡ cum exiret ipse
5 חַגֵּנוּ׃ †כִּי [x] חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי y עֵדוּת׃ z שׂוּם
ipsum exeundo in ‡, illud posuit Ioseph in Testimonium .Iahacob ‖ linguam quā * audiui.
6 יַעֲקֹב׃ †עֵדוּת [y] בִּיהוֹסֵף [z] שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ a סוּר
Subduxi .*audiam* * noueram non *labium* ‡ : Aegypti terram super ‡ transierunt. ‡ exaudiui
7 עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם שִׂפַת לֹא־יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע׃ †[a] הֲסִירוֹתִי b כָּתֵף צוּר c
.*transibunt* ‡ aheno ab eius manus :eius humerum onere ab * probaui te apud aquas contradictionis,
8 מִסֶּבֶל שִׁכְמוֹ b [כַּפָּיו] מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה׃ d רוּב e עָוַד
:tonitrui absconditio in te *exaudiam* ‡, te erui & ,inuocasti angustia In ‖ sum
9 †[c] בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם f שָׁחָה
,mi populus Audi .Selah , *litigij* *aquas super te probabo* qui ascendere feci
10 אֲבָחֲנְךָ עַל־מֵי מְרִיבָה סֶלָה׃ †שְׁמַע עַמִּי g עָלָה
te in erit Non .mihi audieris si ,Israel : te in faciam testificari & ‡ noluit obtemperare
11 וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי׃ †[e] לֹא־יִהְיֶה בְּךָ ‡ fortitudine
DOMINVS ‖ Ego .extraneo Deo te incuruabis nec :alienus Deus † iuerunt
12 אֵל זָר וְלֹא f תִּשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר׃ †אָנֹכִי יְהוָה h יַעַץ
.illud implebo &, tuū os dilata : Aegypti terra à te *faciens ascēdere* tu' Deus ‖ obtēperasset * ambulasset.
13 אֱלֹהֶיךָ g הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב־פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ׃ ‡ Breui tempore ‡ contra
.mihi *acquieuit non* ‡ Israel & :meæ voci meus populus paruit non Et † negauerunt eum:
14 †וְלֹא־שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי׃ i שָׁנָא
.suis consiliis in *ibunt* † :sui cordis *pertinacia* ‡ in eum dimisi Et ‡ saturaui
15 †[h] וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם יֵלְכוּ j בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם׃ k הָיָה l חֵלֶב m בָּשָׂא
. *ambulassent* * meis viis in Israel :mihi *audiens* ‖ meus populus Vtinam
16 †[i] לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ׃
eorum hostes *super* ‡ & : humiliassem eorum inimicos *parum Quasi* †
17 †[j] כִּמְעַט אויְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל־צָרֵיהֶם k אָשִׁיב יָדִי׃ l וְיַאֲכִלֵהוּ
:*ei mentientur* † DOMINVM odio Habentes .meam manum vertissem ‡ frumenti adipe *ex* eum cibauit Et .seculum in eorum tempus erit &
18 †מְשַׂנְאֵי יְהוָה יְכַחֲשׁוּ־לוֹ׃ m וְיִתּוֹם
:frumenti adipe *ex* eum cibauit Et .seculum in eorum tempus erit &
19 וְיֵהִי עִתָּם לְעוֹלָם׃ †[k] וַיַּאֲכִלֵהוּ [l] מֵחֶלֶב חִטָּה
.te *saturabo* ‡ melle petra de &
וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָ׃

PSALM. LXXXII. פב

‡ Psalmus † stat in congregatione Dei: ‡ medio * iudicum ‖ pauperi
.Asaph ipsi *Cantus* ‡ *interiori* ‡ in: *fortis cœtu in stans* † Deus
1 †מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב n נָשָׂא
facies & :iniquitatem iudicabitis Vsquequo .iudicabit *diuorum* *
2 אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט׃ †עַד־מָתַי תִּשְׁפְּטוּ־עָוֶל וּפְנֵי
: pupillo &, *tenui* ‖ Iudicate .Selah ? suscipietis impiorum
3 רְשָׁעִים m תִּשְׂאוּ־סֶלָה׃ †שִׁפְטוּ־דַל וְיָתוֹם

:Dei *studiorum* † obliuiscantur non & ,suam spem Deo in ponant Et ‡ ‡Vt †operum

7 וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ מַעַלְלֵי־אֵל ׀ †
,eorum patres sicut sint non Et .custodiant eius mandata &

8 וּמִצְוֹתָיו, יִנְצֹרוּ: וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם ‡ †
:suum cor præparauit non ‡ generatio ,rebellis & ,declinans generatio ‡ quæ

דּוֹר סוֹרֵר וּמֹרֶה דּוֹר לֹא־הֵכִין לִבּוֹ ׀
,armati Ephraim Filij .eius spiritus Deo cum fuit fidelis nec

9 וְלֹא־נֶאֱמְנָה אֶת־אֵל רוּחוֹ: † בְּנֵי־אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי־
pactum custodierunt Non .*conflictus* ‡ die in te verterunt :arcu iacientes ‡ belli.

10 רוֹמֵי־קָשֶׁת הָפְכוּ בְּיוֹם קְרָב: † לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית
:eius ‡*studiorum* † iunt obliti Et .ambulare *renuerunt* † eius lege in & ;Dei † noluerunt

11 וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו ‡ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם: †
eorum patribus Coram .eis ostendit quæ ,eius mirabilium & ‡ operum

12 נֶגֶד אֲבוֹתָם ׀ † נִפְלָא עָשָׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה־צֹעַן:
,mare Rupit .Sohan agro ‡ Aegypti terra in :*miraculum* † fecit ‡ mirabilia ‡ in

13 בָּקַע יָם ׀ † וַיַּעֲבִירֵם וַיַּצֶּב־מַיִם כְּמוֹ־נֵד:
.aceruum veluti aquas fecit stare & :eos fecit transire &

14 וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם וְכָל־הַלָּיְלָה בְּאוֹר אֵשׁ: †
.ignis lumine in nocte tota & :*interdiu* ‡ nube in eos duxit Et

15 יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר וַיַּשְׁקְ כִּתְהֹמוֹת רַבָּה: †
flumina tanquam fecit descendere & :petra de fluenta eduxit Et

16 וַיּוֹצֵא נוֹזְלִים מִסָּלַע וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת ‡ †
exacerbandum ad ,*ei peccandum ad* ‡ adhuc addiderunt Et .aquas ‡ vt peccarent

17 וַיּוֹסִיפוּ † עוֹד לַחֲטֹא לוֹ לַמְרוֹת מָיִם:
petendo : suo corde in Deum tentauerunt Et .solitudine in excelsum ‡ ei, vt prouocarent

18 וַיְנַסּוּ־אֵל ׀ † בִּלְבָבָם לִשְׁאָל־ ‡
poterit Nũquid :dixerunt ,Deum *in* ‡ sunt locuti Et .suæ animę cibum ‡ contra

19 אֹכֶל לְנַפְשָׁם: † וַיְדַבְּרוּ בֵאלֹהִים אָמְרוּ הֲיוּכַל
fluxerunt & ,petram percussit En ‡ ?deserto in mensam *disponere* ‡ Deus ‡ parare ‡ Ecce

20 אֵל לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר: † הֵן הִכָּה־צוּר ׀ וַיָּזוּבוּ
?dare poterit panem etiam Nunquid .inundauerunt torrentes & ,aquæ

מַיִם ׀ וּנְחָלִים יִשְׁטָפוּ הֲגַם־לֶחֶם יוּכַל תֵּת ‡ ‡ נתן
,DOMINVS audiuit Ideo ?suo populo carnem parabit num

21 אִם־יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ: † לָכֵן ׀ שָׁמַע יְהוָה ‡ ‡ כון
ascendit *naſus* ‡ etiam & :Iahacob in est succensus ignis & ;est iratus & ‡ furor

22 וַתַּעַל בְּיַעֲקֹב וְאַף נִשְׂקָה בְיִשְׂרָאֵל: † כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵאלֹהִים וְלֹא בָטְחוּ
sperauerunt nec ,Deo *in* crediderunt non Quia .Israel *in* † † contra

23 בִּישׁוּעָתוֹ: † וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח ׀ †
dedit cæleste triticum & :comedendum ad Man eos super pluit Et

24 וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וְדָגַן־שָׁמַיִם נָתַן ‡ †
eis misit *venationem* † :vir comedit fortium Panem .eis † cibum

25 לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם ‡ ‡ צוד
induxit & : cælis in Eurum fecit Proficisci .saturitatem ad

26 יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג ‡ † ‡ נסע
:carnem puluerem sicut eos super pluit Et .Austrum sua fortitudine in

27 בְּעֻזּוֹ תֵימָן: † וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר ‡ ‡ עזז
interim ‡ in fecit cadere Et .alatum volatile marium arenam sicut & ‡ medium

28 וְכִחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף: ‡ † וַיִּפֹּל בְּקֶרֶב ‡ ‡ נפל
sunt saturati & ,comederunt Et .eius habitacula circa :eius *castrametationis* castrorum

29 מַחֲנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכְּנֹתָיו: † וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ
:suo desiderio à sunt alienati Non .eis attulit eorũ desideriũ &:valde

30 אִוָּה ‡ ‡ בוא מִאָוָ֫תָם ‡ יָבְאוּ לָהֶם: † לֹא־זָרוּ ‡ ‡ זור מֵהַאֲוָתָם
,eos in ascendit Dei *naſus* ‡ Et .eorum ore in eorum esca adhuc

31 עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם: † וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם ‡
.incuruauit Israel electos & : eorum pingues *in* occidit &

וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ:
.eius mirabilibus *in* crediderunt non & :adhuc peccauerunt hoc omni In

32 בְּכָל־זֹאת חָטְאוּ־עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו: †
terrore in ‡ eorum annos & :eorum dies vanitate in consumpsit Et ‡ festinanter.

33 וַיְכַל־בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתָם בַּבֶּהָלָה: † ‡
mane quærebãt & ,reuertebãtur & :eũ quærebãt & ,eos occidebat Si ‡ שוב

34 אִם־הָרָגָם וּדְרָשׁוּהוּ וְשָׁבוּ † וְשָׁחֲרוּ־ ‡
Deus & :eorum *petra* † Deus quia ,sunt recordati Et .Deum † fortitudo

35 אֵל: † וַיִּזְכְּרוּ כִּי־אֱלֹהִים צוּרָם וְאֵל
.est eorum redemptor ,excelsus

עֶלְיוֹן גֹּאֲלָם:

וגי הספר

.ei sunt mentiti sua lingua in & :suo ore in *eum allexerunt* ‡ Et ‡ blãditi sũt ei

36 וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ־לוֹ: † ‡ פתה
.eius pacto in *fuerunt fideles* † nec ,eo cum rectũ erat non eorum cor Et † per-

37 וְלִבָּם לֹא־נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ: † manaſeruut

propitiat *est ‡ vt auerteret iram suam, ‡ עָוֹן ‡ רָבָה ‡ עור ‡ sunt: vadit * reuertitur. ‡ irritauerunt ‡ מָרָה ‡ signauerunt ‡ נָסָה ‡ הָוָה ‡ פָּרָה ‡ צור ‡ mirabilia † regione ‡ שום ‡ flumina ‡ שָׁהָה ‡ omne gen* bestiarum, ‡ disperdidit ‡ fructum ‡ נָתַן ‡ vites ‡ locusta & bruchus. ‡ tradidit † iumenta ‡ קָנָה ‡ indignationis ‡ חָרָה ‡ צור ‡ furori † vitam ‡ morti tradidit. ‡ חָיָה ‡ נָכָה ‡ נָסַע ‡ confidenter, ‡ timuerunt ‡ בוא † in ‡ quem ‡ קָנָה * facie ‡ portione ‡ פָּנָה ‡ נָפַל ‡ נָסָה ‡ מָרָה ‡ עָלָה ‡ עוד ‡ סוג ‡ dolosus. † spreuit ‡ quo habitauit inter homines. ‡ נָטַשׁ ‡ שָׁבָה ‡ עָזַז ‡ hostis. ‡ tradidit ‡ Iuuenes ‡ fuerunt nuptui traditę. ‡ חָלַל ‡ בָּכָה ‡ קוץ ‡ clamans propter vinum. ‡ נָכָה † perpetuum ‡ preuit † palatia ‡ בָּנָה ‡ רום * quam

,multiplicabit & :disperdet nõ &,iniquitati *propitiabitur** misericors ipse Et

38 וְהוּא־רַחוּם ׀ יְכַפֵּר ‡ עָוֹן ‡ וְלֹא יַשְׁחִית ‡ וְהִרְבָּה
.suam iram omnem suscitabit non & ,*suum naſum auertendum ad* ‡

לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא־יָעִיר כָּל־חֲמָתוֹ: ‡
.*redibit* * non & ,*vadens* spiritus : *ipſi* caro quòd est recordatus Et

39 וַיִּזְכֹּר † כִּי־בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב:
.solitudine in eũ *affecerunt dolore* ‡ ,deserto in eũ exacerbauerunt Quoties

40 כַּמָּה ‡ יַמְרוּהוּ ‡ בַּמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן: †
.*limitauerunt* ‡ Israel sanctum & :Deum tentauerunt & ,sunt reuersi Et

41 וַיָּשׁוּבוּ ‡ וַיְנַסּוּ אֵל וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ‡ הִתְווּ: †
.angustia de eos redemit qua diei :eius manus sunt recordari Non

42 לֹא־זָכְרוּ ‡ אֶת־יָדוֹ יוֹם אֲשֶׁר־פָּדָם מִנִּי־צָר: †
.Sohan *campo* † in sua *portenta* ‡ & :sua signa Aegypto in posuit Qui

43 אֲשֶׁר־שָׂם ‡ בְּמִצְרַיִם אֹתוֹתָיו ‡ וּמוֹפְתָיו . בְּשְׂדֵה־צֹעַן: †
.biberent ne ,eorum fluenta & :eorum *rinos** sanguinem in conuertit Et

44 וַיַּהֲפֹךְ ‡ לְדָם ‡ יְאֹרֵיהֶם ‡ וְנוֹזְלֵיהֶם ‡ בַּל יִשְׁתֶּיוּן: †
.eos *corrupit* ‡ & ,ranam & :eos comedit & ,*mixtionem* † eos in Misit

45 יִשְׁלַח ‡ בָּהֶם עָרֹב וַיֹּאכְלֵם ‡ וְצְפַרְדֵּעַ וַתַּשְׁחִיתֵם: †
.locustæ eorum laborem & :eorum *germen* ‡ brucho dedit Et

46 וַיִּתֵּן לֶחָסִיל יְבוּלָם ‡ וִיגִיעָם לָאַרְבֶּה: † ‡
,*glaciato lapide in* ‡ eorũ sycomoros & :eorũ *vineam* grandine in Occidit

47 יַהֲרֹג † בַּבָּרָד גַּפְנָם ‡ וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל:
.carbonibus eorũ possessiones & : eorũ *iumentum* † grandini *concluſit* ‡ Et

48 וַיַּסְגֵּר † לַבָּרָד בְּעִירָם ‡ וּמִקְנֵיהֶם לָרְשָׁפִים: †
:angustiam & ,furorem & ,iram ,suæ *naris** iram eos in Misit

49 יִשְׁלַח † בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ ‡ עֶבְרָה וָזַעַם ‡ וְצָרָה ‡
.suo *naſo* ‡ semitam Ponderauit .malorum angelorum immissionem

מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים: † יְפַלֵּס ‡ נָתִיב לְאַפּוֹ
.*concluſit pesti* ‡ eorum *bestiam* † & :eorum animam morte à prohibuit non

50 לֹא־חָשַׂךְ מִמָּוֶת נַפְשָׁם ‡ וְחַיָּתָם ‡ לַדֶּבֶר הִסְגִּיר:
fortitudinũ principium : Aegypto in primogenitum omne percussit Et

51 וַיַּךְ † כָּל־בְּכוֹר בְּמִצְרַיִם רֵאשִׁית אוֹנִים
;suum populum oues sicut fecit proficisci Et .Cham tabernaculis in

52 בְּאָהֳלֵי־חָם: † וַיַּסַּע ‡ כַּצֹּאן עַמּוֹ
, *fiducia in* ‡ eos duxit Et .deserto in gregem sicut eos duxit &

וַיְנַהֲגֵם כָּעֵדֶר בַּמִּדְבָּר: †
eos adduxit Et .mare operuit eorum inimicos & :*expauerunt* † non &

53 וַיַּנְחֵם לָבֶטַח ‡ וְלֹא פָחָדוּ ‡ וְאֶת־אוֹיְבֵיהֶם כִּסָּה הַיָּם: † ‡ בוא
.eius dextera acquisiuit ‡ ,istum montem † :suæ sanctitatis terminum ad

54 וַיְבִיאֵם † אֶל־גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר־זֶה קָנְתָה ‡ ימין ‡ קנה
fune ‡ in eas fecit cadere & , gentes eorum *faciebus** à eiecit Et

55 וַיְגָרֶשׁ † מִפְּנֵיהֶם ‡ גּוֹיִם ‡ וַיַּפִּילֵם ‡ בְּחֶבֶל ‡ פנה ‡ נפל
.Israel tribus eorum tabernaculis in fecit habitare & :hæreditatis

נַחֲלָה וַיַּשְׁכֵּן ‡ בְּאָהֳלֵיהֶם שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:
eius testimonia & :excelsum Deum exacerbauerũt & ,tentauerunt Et

56 וַיְנַסּוּ † ‡ וַיַּמְרוּ ‡ אֶת־אֱלֹהִים ‡ עֶלְיוֹן ‡ וְעֵדוֹתָיו
,sunt præuaricati & , se auerterunt Et .custodierunt non

57 לֹא שָׁמָרוּ: ‡ † וַיִּסֹּגוּ ‡ וַיִּבְגְּדוּ
eum irritauerunt Et .*dolo* ‡ arcus vt sunt versi :eorum patres sicut

58 כַּאֲבוֹתָם נֶהְפְּכוּ בְּקֶשֶׁת רְמִיָּה: † ‡ וַיַּכְעִיסוּהוּ
.eum fecerunt æmulari suis sculptilibus in & :suis excelsis in

בְּבָמוֹתָם וּבִפְסִילֵיהֶם יְקַנִּיאוּהוּ:
.Israel in valde *reprobauit* † & : est iratus & , Deus Audiuit

59 שָׁמַע ‡ אֱלֹהִים ‡ וַיִּתְעַבָּר † וַיִּמְאַס ‡ מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל:
.*homine in collocauit* ‡ tentorium :Siloh tabernaculum reliquit Et

60 וַיִּטֹּשׁ ‡ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ אֹהֶל שָׁכַן בָּאָדָם: †
manũ in suã gloriam & :suam fortitudinem captiuitatem in tradidit Et

61 וַיִּתֵּן † לִשְׁבִי ‡ עֻזּוֹ ‡ וְתִפְאַרְתּוֹ בְּיַד־
suam hæreditatem in & :suum populum gladio *concluſit* ‡ Et .*angustiatoris* ‖

צָר: ‡ † וַיִּסְגַּר לַחֶרֶב עַמּוֹ ‡ וּבְנַחֲלָתוֹ
non eius virgines & : ignis comedit eius *Electos* ‡ .est iratus

62 הִתְעַבָּר: † בַּחוּרָיו אָכְלָה־אֵשׁ וּבְתוּלָתָיו לֹא
eius viduæ & :cecidere ũt gladio in eius Sacerdotes .*sunt celebratæ epithalamio*

הוֹלָלוּ: ‡ כֹּהֲנָיו † בַּחֶרֶב נָפָלוּ וְאַלְמְנֹתָיו
.fleuerunt non .dominus dormiens tanquam est excitatus Et

63 לֹא ‡ תִבְכֶּינָה: † ‡ וַיִּקַץ ‡ כִּישֵׁן ‡ אֲדֹנָי
:retrorsum suos hostes percussit Et .*vino præ exclamans* potens tanquam

64 כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיָּיִן: ‡ † וַיַּךְ ‡ צָרָיו ‡ אָחוֹר
:Ioseph tentorium *in reprobauit* ‡ Et .eis dedit *seculi* † opprobrium

65 חֶרְפַּת עוֹלָם נָתַן לָמוֹ: † וַיִּמְאַס בְּאֹהֶל יוֹסֵף
:Iehudah tribum elegit Et .elegit non Ephraim tribum *in* &

66 וְבִשֵּׁבֶט † אֶפְרַיִם לֹא בָחָר: ‡ † וַיִּבְחַר אֶת־שֵׁבֶט יְהוּדָה
excelsa † sicut ædificauit Et .dilexit quem ,Sion montem

67 אֶת־הַר ‡ צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהֵב: † ‡ וַיִּבֶן כְּמוֹ־רָמִים ‡
.seculum in *eam* fundauit * terram sicut :suum sanctuarium

מִקְדָּשׁוֹ כָּאָרֶץ יְסָדָהּ לְעוֹלָם:

‡ ira
.accinges iraru m reſiduum :tibi confitebitur hominis *feruor* ‡ Quoniam
יָדָה ס
† qui eſtis in circuitu
כִּי־חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׁאֵרִית חֲמֹת תַּחְגֹּר׃ 11
afferant :eius *circuitus* † omnes veſtro Deo DOMINO reddite &, Vouete
Succidet ‡ erit
נִדְרוּ וְשַׁלְּמוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־סְבִיבָיו יוֹבִלוּ 12
.terræ regibus ‡ terribilis :ducum ſpiritum *Amputabit* .terribili mun'
שַׁי לַמּוֹרָא׃ יִבְצֹר רוּחַ נְגִידֵי נוֹרָא לְמַלְכֵי־אָרֶץ׃ 13

PSALM. LXXVII. עז

ipſi
לְיתוּן פ
† auſcultabit
, Deum ad mea Vox .cantus Aſaph ipſi, Iduthun *ſuper* Victori
קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי׃ 2
die Iu .me *ad auſcultando* † & ,Deum ad mea vox :clamabo &
‡ plaga
צוּר פ
* quieuit:
בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי׀ לַיְלָה וְלֹא נִגָּרָה וְלֹא 3
non &, defluxit nocte mea *manus* ‖ ,quæſiui DOMINVM meæ anguſtiæ
, Dei Recordabor .mea anima conſolari renuit: *ſe remiſit**
מָאֲנָה נֻחָם נַפְשִׁי׃ אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה׃ 4
Tenuiſti .Selah .meus ſpiritus *inuoluetur* &, *meditabor* : *tumultuabor* ‡ &
‡ inquiet'ero: loquar,& deficiet
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר׃ חִשַּׁבְתִּי 5
Supputaui .loquar non &, ſum *quaſſatus* ‡ ;meorum oculorū vigilias
חָמָה׳ שׁוּחַ ק
‡ contritus
* qui fuerunt
‡ Recordor pſalmi
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים׃ אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי 6
.meus ſpiritus *perueſtigabit* &, *meditabor* † meo corde cum nocte in
שנה ס
† meditor: & ſcrutatur
‡ vt velit
בַּלַּיְלָה עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי׃ 7
velle ‡ addet non &: dominus ſe elongabit ſecula in Nunquid
רצה ת
‡ defecit in ſecula
הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לְרָצוֹת׃ 8
eſt conſumptum :eius miſericordia *æternum in deſit* ‖ Nunquid ?vltra
† futore
חָנַן ע
* cogitaui oc cidere me pro pterannos
חלל ע ה
† operum Do mini: ‖ princi pio mirabiliū tuorum.
אזכור ק
† de operibus
‡ loquar.
חָסְדּוֹ גָמַר לָנֶצַח מִדֹּר וָדֹר׃ 9
eſt oblitus Nunquid ?generationem &, generatione in, eloquium
הֲשָׁכַח חַנּוֹת אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה׃ 10
.Selah ?ſuas miſericordias *naſo* † in clauſit num :Deus miſereri
חנן ע
* excelſi dexteræ *anni* :*ipſum meum infirmari* *dixi* * Et
וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן׃ 11
.*tui miraculi quondam* ‖ à recordabor quia :Iah *ſtudiorum* † Recordabor
חלה ע
† operum Do mini: ‖ princi pio mirabiliū tuorum.
אזכור ק
† de operibus
‡ loquar.
אֶזְכִּיר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ׃ 12
.*fabor* ‡ tuis *ſtudiis in* † & :tuis operibus omnibus in meditabor Et
וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבְעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃ 13
? Deus ſicut ,magnus Deus Quis .tua via ſanctitate in Deus
אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים׃ 14
.tuam fortitudinē populis in feciſti ſcire :mirabile *faciens* ‡ Deus † Tu
אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ׃ 15
.Selah ,Ioſeph &, Iahacob filios :tuū populum brachio in Redemiſti
גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה׃ 16
etiam :*parturierunt* ‡ ,aquę te viderunt ,Deus aquæ te Viderunt
רָאוּךָ מַיִם׳ אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף 17
dederunt *vocem* ‖ ,nubes aquas *Inundauerunt* .voragines ſunt commotæ
יִרְגְּזוּ הָהֳמוּת׃ זֶרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ 18
,*rotunditate* ‡ in tui tonitrui Sonitus .*ibunt tuæ ſagittæ* † etiam : *æthereꝰ*
שְׁחָקִים אַף־חִצֶּיךָ יִתְהַלָּכוּ׃ קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל 19
mari In .terra contremuit &, eſt cōmota :orbem fulgura illuminarūt
הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ׃ בַּיָּם 20
.aguita ſunt non tua *veſtigia* ‡ & :multis aquis in tuæ ſemitæ &, tua via
דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ׃ 21
.Aharon &, Moſeh *manu in* ‖ :meum populum *pecus* ‡ ſicut Duxiſti
נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

PSALM. LXXVIII. עח

† Intellectus
inclinate :meam legem mi populus Auſcult a .Aſaph ipſi *Eruditio* †
הַטּוּ תּוֹרָתִי עַמִּי הַאֲזִינָה אִמְרֵי־פִי׃ 1
:meū os parabola in Aperiam .mei oris eloquia ad veſtram aurem
אֶפְתְּחָה בְמָשָׁל פִּי אַבִּיעָה חִידוֹת מִנִּי־קֶדֶם׃ 2
:*ea* cognouim? & ,audiuimus Quæ .*quondam* * à ænigmata *ſcaturiam* †
אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ־לָנוּ׃ 3
,eorum filiis à *celabimus* † Non .nobis narrauerunt noſtri patres &
לֹא נְכַחֵד מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרוֹן מְסַפְּרִים 4
,DOMINI laudes narrantes nouiſſimæ generationi
תְּהִלּוֹת וְעֻזּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיָּקֶם 5
præcepit quæ ,Iſrael in poſuit legem & ,Iahacob in teſtimonium
עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־ 6
cognoſcant Vt .ſuis filiis ea *notificandum ad* ‡ noſtris patribus
יָדַע׃ לְהוֹדִיעָם לִבְנֵיהֶם׃ לְמַעַן יֵדְעוּ
‡ qui
.ſuis filiis narrabunt &, ſurgent :naſcentur ‖ filii nouiſſima generatio
דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם׃

‡ luminare præparaſti tu : nox *tibi* † etiam ,dies *Tibi*
Tuus eſt
† tua eſt
‡ minus
לְךָ יוֹם אַף־לְךָ לַיְלָה אַתָּה הֲכִינוֹתָ מָאוֹר׃ 16
,æſtatem : terræ terminos omnes ſtatuiſti Tu .ſolem &
כּוֹן ך
יָצַב י
אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אָרֶץ קַיִץ וָחֹרֶף אַתָּה יְצַרְתָּם׃ 17
affecit probris inimicus :huius Memento .*ea* plaſmaſti tu hyemem &
זְכָר־זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף יְהוָה וְעַם־נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ׃ 18
.tuum nomen *blaſphemauerunt* ‡ ſtultus populus &: DOMINVM
‡ ſpreuit
תְּמֹסֵר לַחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ חַיַּת עֲנִיֶּיךָ אַל־תִּשְׁכַּח לָנֶצַח׃ 19
ſunt repleta quia :pactum ad Reſpice .æternum in obliuiſcaris ne
‖ congregationi inimicorum
* congregationis pauperum
‡ pauper
‡ pauper &
m ēndicus
‖ iudica, cauſā
*quo afficeris
‡ inimicorum tuorū aſcēdit
הַבֵּט לַבְּרִית כִּי־מָלְאוּ חַבְיְנוֹת אֶרֶץ נְאוֹת חָמָס׃ 20
tenuis ‡ recedat Ne .*rapinæ habitaculis* † terræ tenebroſa loca
אַל־יָשָׁב דַּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהַלְלוּ שְׁמֶךָ׃ 21
.tuum nomen laudabunt *egenus & afflictus* ‡ : affectus pudore
קוּם אֱלֹהִים רִיבָה רִיבֶךָ זְכֹר חֶרְפָּתְךָ מִנִּי־נָבָל 22
ſonitus :tuorum hoſtium vocis obliuiſcaris Ne .die omni ſtulto
כָּל־הַיּוֹם׃ אַל־תִּשְׁכַּח קוֹל צוֹרְרֶיךָ שְׁאוֹן 23
.ſemper *aſcendens tibi obſiſtētium* ‡
קוֹמָם ס
עוֹלֶה תָּמִיד׃

PSALMVS LXXV. עה

† diſperdas
שור ק יָדָה
Confitemur confitemur
‡ eſt
.canticum Aſaph ipſi cantus, *corrumpas* † ne , Victori
לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר׃ 1
:tuū nomen ‡ propinquum &, *ſumus confeſſi* , Deus tibi *ſumus Confeſſi*
* recenſentq;
‡ rectè ‡ Liquefacta eſt
מוג ת
הוֹדִינוּ לְךָ אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב שְׁמֶךָ 2
ego :*ſtatutum* tempus accepero Cùm .tua mirabilia *narrant* *
לַקַּח ת יָעַד
סָפְרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי 3
:eius habitatores omnes & ,terra *Liquefacta* ‡ .iudicabo *rectitudines* ‖
מוג ת
נְמֹגִים אֶרֶץ וְכָל־יֹשְׁבֶיהָ אָנֹכִי תִכַּנְתִּי עַמּוּדֶיהָ סֶלָה׃ 4
, inſanis Dixi .Selah ,eius columnas *æquilibrio* direxi ego
תָּכַן
אָמַרְתִּי לְהוֹלְלִים אַל־תָּהֹלּוּ וְלָרְשָׁעִים אַל־תָּרִימוּ קָרֶן׃ 5
extollatis Ne .cornu exaltetis Ne ,impiis & inſaniatis Ne
הלל ת רום ת
‡ ne † pingui.
אַל־תָּרִימוּ לַמָּרוֹם קַרְנְכֶם תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק׃ 6
.*montium* ‖ deſerto à nec :Occidēte ab & , ‡ exitu ab non Quia
‡ ſolis, nec lve nit exaltatio.
כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים׃ 7
.exaltabit hunc &, humiliabit hunc :iudicans Deus Quoniam
רום ס
* eſt
כִּי־אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים׃ 8
,mixto * plenus ,rubuit vinum &, DOMINI manu in calix Quia
‡ quas
נגר ת מצה ת
כִּי כוֹס בְּיַד־יְהוָה וְיַיִן חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ 9
omnes bibent, expriment ‡ eius fæces Veruntamen .hoc ex effudit &
שתה ת
וְיגֶר אַךְ־שְׁמָרֶיהָ יִמְצוּ יִשְׁתּוּ כָּל 10
cantabo : ſeculum in annunciabo ego Et .terræ impij
רִשְׁעֵי־אָרֶץ׃ וַאֲנִי אַגִּיד לְעֹלָם אֲזַמְּרָה
exaltabuntur :*concidam* † impiorum cornua omnia Et .Iahacob Deo
לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ וְכָל־קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ תְּרוֹמַמְנָה 11
.iuſti cornua
קַרְנוֹת צַדִּיק׃

PSALM. LXXVI. עו

‡ pſalmis
שיר ת
canticum Aſaph ipſi cantus, *modulis* † in Victori
לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר׃ 1
.eius nomen magnum Iſrael in :Deus Iehudah in Notus
† היה ס סכך
‡ ſagittas
נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו׃ 2
.Siion in eius habitatio &: eius tabernaculum Salem in fuit Et
‖ גנן
* es ‡ &
† rapacibus.
‡ in ſomnoſuo
נום ק
* robuſti vires in manib' ſuis Propter incre pationē tuam
‡ coram te, ‡ quo tempore cœperit ira
‖ ירא
Cùm ſurget
† vt ſeruet
‡ humiles
וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְצִיּוֹן׃ 3
,bellum ac ,gladium &, ſcutum :arcus *ignita iacula* ‡ confregit Ibi
נשא ת
שָׁמָּה שָׁבַר רִשְׁפֵי־קֶשֶׁת מָגֵן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סֶלָה׃ 4
:*præde* † montibus præ potens ‡ : tu * Illuſtris .Selah
נָאוֹר אַתָּה אַדִּיר מֵהַרְרֵי־טָרֶף׃ 5
non &: *ſuum ſomnum* ‖ dormitauerunt ,corde fortes fuerunt Spoliati
אֻשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב נָמוּ שְׁנָתָם וְלֹא־ 6
tua increpatione A b .*ſuas manus roboris* * viti omnes inuenerunt
מָצְאוּ כָל־אַנְשֵׁי־חַיִל יְדֵיהֶם׃
.equus &, currus &, eſt ſoporatus :Iahacob Deus
מִגַּעַרָתְךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב נִרְדָּם רֶכֶב וְסוּס׃ 7
?tua *naris tunc* ‡ ex ,*tuas facies ad* † ſtabit quis & : *tu* ‖ terribilis Tu
אַתָּה נוֹרָא אַתָּה וּמִי־יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מֵאָז אָפֶּךָ׃ 8
.quieuit & timuit terra : iudicium feciſti audite cælis E
מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקָטָה׃ 9
. Selah ,terrę *manſuetos* ‡ omnes *ſeruandum ad* † Deus iudicium ad *ſurgendo* In
בְּקוּם־לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל־עַנְוֵי־אָרֶץ סֶלָה׃ 10

non *ad vſque* ‡ , pacis multitudo & :iustus eius diebus in Florebit ‡donec
7 יִפְרַח־צַדִּיק וְרֹב שָׁלוֹם עַד־בְּלִי יָרֵחַ׃ רַבַּב s
ad vſque flumine à & ,mare ad vſque mari à Dominabiturque .*lunam* † † sit luna.
8 וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד־יָם וּמִנָּהָר עַד־ אַפְסֵי־אָרֶץ׃ רָדָה t
eius inimici & ,*solitudinicolæ se incuruabunt eius facies* Ad* .terræ terminos * Coram illo procident habitatores deserti,
9 לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים u וְאֹיְבָיו עָפָר יְלַחֵכוּ׃ צִיָּה v
:reddent munus insularum & , *Tharsis* ‖ Reges .lingent *pulueriem* ‡ ‡terram
10 מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ x וְאִיִּים מִנְחָה y יָשִׁיבוּ אִי x
omnes ei se incuruabunt Et .offerent *honorarium* ‡ Seba & ,*Scheba* † reges ‖maris, y שׁוּב
11 מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכָּר יַקְרִיבוּ׃ z וְיִשְׁתַּחֲווּ־לוֹ כָּל־ †Seba Arabicę
egenum ‡ eruet Quia .ei seruient gentes omnes :reges ‡ Aethiopicæ munus
12 כִּי־a יַצִּיל b אֶבְיוֹן מְשַׁוֵּעַ וְעָנִי וְאֵין־עֹזֵר לוֹ׃ שָׁחָה z
.ei auxiliator † non & ,*afflictum* ‡ & :clamantem ‡pauperem
13 יָחֹס c עַל־דַּל d וְאֶבְיוֹן וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ׃ נְצַל b אָבָה a
seruabit *egenorum* * animas & :*egeno* & ,*tenui super* ‖ Parcet ‡ pauperem, cui † est
14 מִתּוֹךְ וּמֵחָמָס יִגְאַל נַפְשָׁם וְיִיקַר דָּמָם בְּעֵינָיו׃ ‖ pauperi, & inopi,
,*Scheba* † auro de ei dabit & ,viuet Et .eius oculis in eorum sanguis * pauperum
15 וְיִחִי c וְיִתֶּן־לוֹ מִזְהַב שְׁבָא וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ תָּמִיד כָּל־הַיּוֹם יְבָרְכֶנְהוּ׃ חוּם d דַּלָּל e
.ei benedicet die tota :semper eo pro orabit & ‡iniquitate
16 יְהִי f פְּסַת־בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן † Seba Arabicæ
Lebanō sicut *penſitrepet* ‡ ,montiū capite in * terra in ,*frumēti particula* Erit
וְיָצִיצוּ g מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ׃ חָיָה e
.terræ herba sicut ciuitate à ‖ florebunt & :eius fructus pugillus
17 יְהִי שְׁמוֹ h לְעוֹלָם לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ * satus ‡ cōcutietur
,eius nomen *filiabitur solis facies ad* ‡ :seculum in eius nomen Erit פֶּן f
.eum beatificabunt † ,gentes omnes eo in benedicentur & ‖ in
וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ כָּל־גּוֹיִם יְאַשְּׁרוּהוּ׃ פְּרָה g
mirabilia *faciens* ‡ :Israel Deus Deus DOMINVS Benedictus ‡ante solem propagabitur
18 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת יִנּוֹן h
replebitur & ,seculum in eius gloriæ nomen benedictum Et .*ipſe* solus
19 לְבַדּוֹ׃ וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְּבוֹדוֹ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן׃ †& ‡quia fecit
.amen &,Amen * ,terra omnis eius gloria * *Verum*, & *verum sit*.
20 כָּלוּ i תְּפִלּוֹת דָּוִד בֶּן־יִשָׁי׃ כָּלַל k פָּלַל i

ספר שלישי

PSALMVS LXXIII. עג

mundis ‡ Deus Israeli * bonus Profecto .Asaph ipsi Cantus * est ‡ sed
1 מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי׃ ‡ mei penè † ferè
nihil quasi † :*mei* pedes declinauerunt *parum quasi ego* ‡ Et .corde נָטָה a
2 וַאֲנִי כִּמְעַט נָטוּ רַגְלָי כְּאַיִן שֻׁפְכָה אֲשֻׁרָי׃ נְסוּ ‡videns.
.mei gressus sunt effusi
.*videbo* ‡ impiorum pacem :iasanos in zelaui Quia כִּי
3 כִּי קִנֵּאתִי בְּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה׃ † ‡ est
.eorum fortitudo ‡ sana & ,eorū morte in ligamenta † non Quia *sunt: ‡ coronauit
4 כִּי אֵין חַרְצֻבּוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם׃ † operiet se vt tollat præ dam sibi.
.flagellabuntur non hominibus cum & :*ipsi* * non hominis labore In שׁוּת b
5 בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינָמוֹ וְעִם־אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ׃ ‖ Egressi sunt
.*eos iniquitas ornamento inuoluet* † :superbia eos *ligauit torque* ‡ Ideo ‡ oculi
6 לָכֵן עֲנָקַתְמוֹ גַּאֲוָה יַעֲטֹף b שִׁית חָמָס לָמוֹ׃ ‡ cogitatiōes
.cordis *imaginationes* ‡ transierunt :eorum *oculus* ‡ adipe præ Exiit ‖ ‡ Dissoluerunt,& locuti sunt malicioſè
7 יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ e מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב׃ † locuti sunt.
.*loquentur* † excelso de :calumniam *malo in loquentur* & ,*dissolutos se* Reddent ‡ שָׁבָה d תּוֹק c
8 יָמֵקּוּ d וַיְדַבְּרוּ בְרָע עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ׃ ‡ graditur
.terra in *ambulabit* ‡ eorum lingua & :ſuum os cælos in Posuerunt * calicis
9 שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ׃ יְשׁוּב c מָצָה
exprimentur pleni * aquæ & : huc eius populus reuertetur Ideo
10 לָכֵן f יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם וּמֵי מָלֵא e יִמָּצוּ׃ עֵלָה f
?excelso in scientia est & :Deus sciuit quomodo ,dixerunt Et .eis † pacem habentes ‡ diuitias.
11 וְאָמְרוּ אֵיכָה יָדַע־אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה f בְּעֶלְיוֹן׃ נָשַׂג g
.*facultatē* ‡ apprehenderunt ſeculi *tranquilli* ‡ & ‖ impij isti Ecce † innocentia manus
12 הִנֵּה־אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם g הִשְׂגּוּ־חָיִל׃ נָקָה h כַּפָּי
.meas *volas mundicia* † in laui & :meum cor mundaui frustra Verè ‡ singulo mane
13 אַךְ־רִיק זִכִּיתִי לְבָבִי וָאֶרְחַץ h בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי׃ i
.*matutinis in* ‡ mea increpatio & :die omni flagellatus fui Et
14 וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל־הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים׃

† dicēt quod

‡ sed * est

‡ & * qui se elongant

‖ noui, quòd accessus ad Deum mihi est bonus † Deo ‡ vt narrem

‡ locis

† tuorum filiorum generatio ecce :hoc sicut narrabo ,dicebam Si
15 אִם־אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְּמוֹ הִנֵּה דּוֹר בָּנֶיךָ בָּגָדוּ׃ †
ipsum * labor ‡ : hoc scire putabam Et .sum præuaricatus
16 וָאֲחַשְׁבָה לָדַעַת זֹאת עָמָל הוּא בְּעֵינָי׃ †
intelligam ‖ :Dei sanctuaria *ad* intrem Donec .meis oculis in
17 עַד־אָבוֹא אֶל־מִקְדְּשֵׁי־אֵל אָבִינָה בְּאַחֲרִיתָם׃ †
:eos posuisti lubricis ‡ in Profecto .eorum nouissimum
18 אַךְ בַּחֲלַקּוֹת תָּשִׁית לָמוֹ הִפַּלְתָּם לְמַשּׁוּאוֹת׃ †
desolationem in fuerunt Quomodo .desolationes in eos fecisti cadere
19 אֵיךְ הָיוּ לְשַׁמָּה m תַּמּוּ סָפוּ k מִן־בַּלָּהוֹת׃ †
eorum imaginē *ſuscitando in* † domine ‡ :*expergiſcendo* ab somnium Velut
20 כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ n אֲדֹנָי בָּעִיר צַלְמָם תִּבְזֶה׃ †
.*acuat meis renibus* ‖ & :meum cor *aceſcet* * Quia ‡ spernes
21 כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי וְכִלְיוֹתַי o אֶשְׁתּוֹנָן׃ p †
.te apud eram iumenta † :cognoscebam non & , ‡ insipiens ego Et
22 וַאֲנִי־בַעַר וְלֹא אֵדָע q בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ׃ †
.meam dexteram manum *in* tenuisti : ‡ tecum semper ego Et
23 וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ אָחַזְתָּ בְּיַד יְמִינִי׃ †
.me accipies gloriam * postea & :me duces tuo consilio In
24 בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי וְאַחַר כָּבוֹד s תִּקָּחֵנִי׃ † r
terra in ‖ nolui tecum & ? cælo in ‡ mihi Quis .terra in ‖ nolui tecum & ? cælo in ‡ mihi Quis
25 מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ׃ †
† mea pars & , mei cordis *rupes* ‡ , meum cor & , mea caro Defecit
26 כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם׃ †
:peribunt ,te à *se elongantes** ecce Quoniam .seculum in Deus
27 כִּי־הִנֵּה רְחֲקֶיךָ יֹאבֵדוּ הִצְמַתָּה כָּל־זוֹנֶה מִמֶּךָּ׃ †
appropinquatio ‖ ego Et .te à fornicantem omnem fecisti succidere
28 וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב שַׁתִּי בַאדֹנָי יֱהוִה מַחֲסִי לְסַפֵּר כָּל־מַלְאֲכוֹתֶיךָ׃ †
narrandum ad ‡ :meā spem DOMINO † domino in posui : *bona mihi* Dei
.tua opera omnia

† Intellectus ‡ seculum: ‡ & fumat furor tuus contra pecudes † cōgregationis tuę quam * ab antiquo, quod ‡ in quo ‖ duraturas in seculū: super omnem inimicum qui malefecit † medio tabernaculi ‡ Contritum est sicut ‡ supernè * cælaturas † cōtriuerunt ‖ ignem in ‡ depopulemur eos ‡ tabernacula † est ‡ diripuisti † fortes.

PSALM. LXXIIII. עד

:*finem* ‡ in te elongasti Deus quid Vt .Asaph ipsi Eruditio †
1 לָמָּה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ׃ † ‡
,*tui cœtus* † Recordare ?tuæ pascuæ *pecus in tua nasus fumabit* ‡
2 זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר־צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ׃ †
Siion montem : tuæ hæreditatis virgam redemisti , *quondam* * acquisiuisti
3 הָרִימָה פְעָמֶיךָ לְמַשָּׁאוֹת נֶצַח כָּל־הֵרַע אוֹיֵב בַּקֹּדֶשׁ׃ †
desolationes ad tuos pedes Leua .*eo in* habitasti ‡ ,istum
4 שָׁאֲגוּ צוֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם אוֹתֹת׃ †
tui hostes Rugierunt .sanctitate in *inimicus malefecit omnia* :*perpetuitatis* ‖
5 יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמַעְלָה בְּסִבְכֵי־עֵץ קַרְדֻּמוֹת׃ †
.signa sua signa posuerunt :tui *conuentus intimo* † in
6 וְעַתָּה פִּתּוּחֶיהָ יַחַד בְּכַשִּׁיל וְכִילָפוֹת יַהֲלֹמוּן׃ †
.secures ligni perplexitate in *sublime in* ‡ adducens *velut* Cognoscetur ‡
7 שִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ לָאָרֶץ חִלְּלוּ מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ׃ †
.*conquaſſabunt* † malleis & ,bipenni *in* ;pariter eius *aperiones* * nunc Et
8 אָמְרוּ בְלִבָּם נִינֵם יַחַד שָׂרְפוּ כָּל־מוֹעֲדֵי־אֵל בָּאָרֶץ׃ †
† non ,videmus non nostra Signa .terra in Dei *conuenticula* ‡ omnia
9 אוֹתֹתֵינוּ לֹא־רָאִינוּ אֵין עוֹד נָבִיא וְלֹא־אָתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד־מָה׃ †
.quo vsque *cognoscens** nobiscum ‖ non & :propheta vltrà
10 עַד־מָתַי אֱלֹהִים יְחָרֵף צָר יְנַאֵץ אוֹיֵב שִׁמְךָ לָנֶצַח׃ †
?tuam dexterā &,tuam manum *reduces* † quid Vt ?*æternum* ‡ in tuū nomen
11 לָמָּה תָשִׁיב יָדְךָ וִימִינֶךָ מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַּלֵּה׃ †
:initio ab ‡ meus rex Deus Et .*consume* * tui sinus *interiori ex* ‖
12 וֵאלֹהִים מַלְכִּי מִקֶּדֶם פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ †
tua fortitudine*m* cōtriuisti Tu .terræ *interiori* ‡ in salutes operans
13 אַתָּה פוֹרַרְתָּ בְעָזֶּךָ יָם שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמָּיִם׃ †
confregisti Tu .aquis *super* * cœtorum capita confregisti :mare
14 אַתָּה רִצַּצְתָּ רָאשֵׁי לִוְיָתָן תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לָעָם לְצִיִּים׃ †
.*solitudinicolis* ‡ populo escam eum *dabis* † :Leuiathan capita
15 אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל אַתָּה הוֹבַשְׁתָּ נַהֲרוֹת אֵיתָן׃ †
.*fortitudinis* † fluuios siccasti tu : torrentem & ,fontem *rupisti* ‖

: me ſeruare præcepiſti ,iugiter *ingrediendũ ad habitaculi petram in* mihi Eſto robuſtũ habi taculum , vt ingrediar

3 †הֱיֵה לִי ׀ לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא תָּמִיד צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי ׀ צ֝וּרִ֗י וּמְצוּדָתִ֥י אָֽתָּה׃ P צוּר
manu è me erue mi Deus .tu †mea munitio & ,mea petra quia † es

4 כִּֽי־סַלְעִ֣י וּמְצוּדָתִ֣י אָ֑תָּה וּ֝לְמַ֗עַן †נְחֵ֣נִי וּתְנַהֲלֵֽנִי׃ ‡ מָנוֹן
:mea expectatio tu Quoniam .*violenti* ‡ & ,peruertentis *vola* ‡ è :impij ‡ manu *op-primentis.

5 תּוֹצִיאֵ֥נִי מֵרֶ֗שֶׁת יָדַ֥י מִכַּף֮ מְעַוֵּ֪ל וְחוֹמֵ֫ץ׃ Q קָנָה
ſum innixus *te Super .*meis pueritiis* * ab mea fiducia DOMINVS‡,domine ‡ Deus * adoleſcẽtia mea. Tibi

6 כִּֽי־אַתָּ֣ה תִקְוָתִ֑י אֲ֝דֹנָ֗י יְהוִ֥ה מִבְטַחִ֥י מִנְּעוּרָֽי׃ ‖ מִבֶּטֶן
.ſemper mea laus te in :meus eductor tu meæ matris *viſceribus à ventre de* ‖ ab vtero, de ventre

מִבֶּ֥טֶן מִמְּעֵ֥י אִמִּ֑י אַ֥תָּה גּוֹזִ֝֗י בְּךָ֥ תְהִלָּתִ֥י תָמִֽיד׃ S הָיָה
.fortis mea ſpes tu & : multis fui portentum Tanquam

7 †כְּמוֹפֵ֥ת הָ֝יִ֗יתִי לָרַבִּ֑ים וְאַתָּ֖ה מַחְסִ֣י עֹ֣ז׃ T הָלַל
.tua gloria die tota :tua laude meum os Repleatur † cũ defecerit fortitudo mea,

8 †יִמָּלֵ֣א פִ֭י תְּהִלָּתֶ֑ךָ כָּל־הַיּ֥וֹם תִּפְאַרְתֶּֽךָ׃ V כָּלָה
,*meã fortitudinem deſitere ſecundum* † :ſenectutis tẽpore in me proiicias Ne ‡ locuti ſunt aduerſum me

9 †אַל־תַּשְׁלִיכֵ֥נִי לְעֵ֥ת זִ֝קְנָ֗ה כְּכַלּ֣וֹת כֹּ֣חִי׃ X יַעַז
cuſtodientes & :*mihi* † mei inimici *dixerunt* ‡ Quia .me derelinquas ne ‡ eſtquiſ eruat.

10 כִּֽי־אָמְר֣וּ אוֹיְבַ֣י לִ֑י וְ֝שֹׁמְרֵ֗י נַפְשִׁ֥י נוֹעֲצ֥וּ יַחְדָּֽו׃ Y נָצַל
:eum dereliquit Deus :Dicendo .pariter ſunt conſiliati meã animam

11 †לֵאמֹ֥ר אֱ֝לֹהִ֗ים עֲזָב֥וֹ רְד֣וּ וְתִפְשׂ֑וּהוּ כִּֽי־אֵ֖ין מַצִּֽיל׃ חושה
.*eruens* ‡ non quia ,eum comprehendite & ,perſequimini P

12 אֱלֹהִ֥ים אַל־תִּרְחַ֥ק מִמֶּ֑נִּי אֱ֝לֹהַ֗י לְעֶזְרָתִ֥י חוּשָׁה׃ Z בּוּשׁ
,probro operiantur ,meæ animæ aduerſarij deficiant ,afficiantur Pudore

13 †יֵבֹ֣שׁוּ יִכְל֣וּ שׂטְנֵ֣י נַפְשִׁ֑י יַעֲטוּ֥ חֶ֝רְפָּ֗ה וּבוּשָׁ֥ה מְבַקְשֵׁ֥י רָעָתִֽי׃ a עָטָה
,expectabo ſemper ego Et .meum malum quærentes ;pudore &

14 וַאֲנִ֥י תָמִ֗יד אְיַחֵ֫ל †וְאוֹסִ֥ף עַל־כָּל־תְּהִלָּתֶֽךָ׃ b רוֹעַ
narrabit meum Os .tuam laudem omnem ſuper adiiciam &

15 †פִּ֤י יְסַפֵּ֣ר צִדְקָתֶ֑ךָ כָּל־הַ֝יּ֗וֹם תְּשׁוּעָתֶ֥ךָ כִּֽי־לֹ֥א יָדַ֗עְתִּי סְפֹרוֹת׃ c חָלָה d פֶּה
.numeros cognoui non quoniã :tuam ſalutem die tota ,tuã iuſtitiam

16 †אָבֹ֣א בִּגְבֻר֣וֹת אֲדֹנָ֣י יְ֭הוִה אַזְכִּ֣יר צִדְקָתְךָ֥ לְבַדֶּֽךָ׃ e יָשַׁע
annunciabo hactenus & :*meis pueritiis* à me docuiſti Deus .ſolius † Dei:& ab adoleſcentia mea:

17 †אֱלֹהִ֥ים לִמַּדְתַּ֥נִי מִנְּעוּרַ֑י וְעַד־הֵ֥נָּה אַגִּ֥יד נִפְלְאוֹתֶֽיךָ׃ f נָגַד
Deus ‡ :caniciem & ,ſenium ad vſque etiam Et .tua mirabilia ‡ tu

18 וְגַם֮ †עַד־זִקְנָ֪ה וְשֵׂיבָ֫ה אֱלֹהִ֥ים אַל־תַּעַזְבֵ֑נִי עַד־אַגִּ֥יד זְרוֹעֲךָ֗ לְדוֹר֮ לְכָל־
omni :generationi tuum brachium annũciem donec ,me derelinquas ne * qui

19 יָבֹ֤א גְבוּרָתְךָ֨ וְצִדְקָתְךָ֪ אֱלֹהִ֡ים עַד־מָר֥וֹם אֲשֶׁר־עָ֝שִׂ֗יתָ גְּדֹל֥וֹת אֱלֹהִ֥ים מִי כָמֽוֹךָ׃ ‡ עָשָׂה
tu ſicut quis Deus :magna † feciſti quæ , excelſum ‡ ſunt * conuerſus

20 †אֲשֶׁר֮ הַרְאִיתַ֪נִי צָרוֹת֫ רַבּ֥וֹת וְרָעוֹת֑ תָּשׁ֥וּב תְּ֝חַיֵּ֗נוּ וּמִתְּהֹמ֣וֹת הָאָ֭רֶץ תָּשׁ֣וּב תַּעֲלֵֽנוּ׃ g רָאָה h בִּי
.me *facies* ‡ aſcendere *reuerteris* ‡ terræ voraginibus ex & : me *viuificabis* ‖ ‖ viuificabas ‡ conuerſus ‡ faciebas

21 תַּ֭רֶב גְּדֻלָּתִ֑י וְתִסֹּ֖ב תְּנַחֲמֵֽנִי׃ i עָלָה
.me *conſolaberis circuibis* * & :meam magnitudinem *Multiplicabis* † † Multiplicabas * conuerſus conſolabaris

22 †גַּם־אֲנִ֤י אוֹדְךָ֨ בִכְלֵי־נֵ֪בֶל אֲ֫מִתֶּ֥ךָ אֱלֹהָ֑י אְזַמֶּרְךָ֥ בְכִנּ֗וֹר קְד֣וֹשׁ יִשְׂרָאֵֽל׃ k סָבַב
tuam veritatem ,Nebel inſtrumento in tibi confitebor ego Etiam ‡ Laudabunt

23 †תְּרַנַּ֣נָה שְׂפָתַ֣י כִּֽי־אֲזַמְּרָ֣ה לָּ֑ךְ וְ֝נַפְשִׁ֗י אֲשֶׁ֣ר פָּדִֽיתָ׃ l פָּדָה
.redemiſti quam mea anima & :tibi cantauero cũ ,mea labia

24 שְׂפָתַ֤י כִּֽי אֲזַמְּרָה־לָּךְ֨ וְ֪נַפְשִׁ֫י אֲשֶׁ֥ר פָּדִ֑יתָ׃ †גַּם־לְשׁוֹנִ֤י כָּל־הַ֨יּוֹם֙ תֶּהְגֶּ֣ה צִדְקָתֶ֔ךָ כִּֽי־
quia : tuam iuſtitiam loquetur die tota mea lingua Inſuper

בָ֥שׁוּ כִּֽי־חָפְר֥וּ מְבַקְשֵׁ֖י רָעָתִֽי׃
.meum malum quærentes erubuerunt quia ,ſunt affecti pudore

PSALM. LXXII. עב

נָתַן m
pauperes

1 †לִשְׁלֹמֹ֗ה אֱלֹהִ֤ים מִשְׁפָּטֶ֨יךָ֙ לְמֶ֣לֶךְ תֵּ֑ן וְצִדְקָתְךָ֥ לְבֶן־מֶֽלֶךְ׃ n דִּין
tuos *afflictos* &: iuſtitia in tuũ populum Iudicabit .regis filio ‡ iuſtitiam.

2 †יָדִ֣ין עַמְּךָ֣ בְצֶ֑דֶק וַעֲנִיֶּ֥יךָ בְּמִשְׁפָּֽט׃ o נָשָׂא
.*iuſtitia in* ‡ colles &: populo pacem montes Deferent .iudicio in † pauperes ‖ pauperis: cõfringet calũniatorem.

3 †יִשְׂא֣וּ הָרִ֣ים שָׁל֣וֹם לָעָ֑ם וּ֝גְבָע֗וֹת בְּצֶ֥דֶק׃ p עָנָה q יָשַׁע
.*oppreſſorem contundet* & : *egeni* ‖ filios ſeruabit ,populi *afflictos* † Iudicabit ‡ dum fuerit luna in generatione * ſtillantes ſuper terram.

4 †יִשְׁפֹּ֤ט עֲנִיֵּי־עָ֨ם֙ יוֹשִׁ֣יעַ לִבְנֵ֣י אֶבְי֑וֹן וְיֵדַכֵּ֥א עוֹשֵֽׁק׃
.generationum *generatio* ,*lunæ facies ad* ‡ & : ſole cum te Timebunt

5 †יִירָא֥וּךָ עִם־שֶׁ֗מֶשׁ וְלִפְנֵ֣י יָרֵ֑חַ דֹּ֖ר דֹּרִֽים׃
.*terræ ſtillicidium* * imbres ſicut ,vellus ſuper pluuia ſicut Deſcendet

6 †יֵ֤רֶד כְּמָטָ֨ר֙ עַל־גֵּ֣ז כִּרְבִיבִ֔ים זַרְזִ֖יף אָֽרֶץ׃

: tua miſericordia ‡ bona quoniam , DOMINE me Exaudi ‡ eſt

17 †עֲנֵ֤נִי יְהוָ֨ה ׀ כִּי־טוֹב֮ חַסְדֶּ֪ךָ֫ כְּרֹ֥ב רַחֲמֶ֑יךָ פְּנֵ֖ה אֵלָֽי׃ t עָנָה
ne Et .me *ad* reſpice tuarum miſerationũ multitudinem ſecundum

18 וְאַל־ †תַּסְתֵּ֣ר פָּנֶ֣יךָ מֵעַבְדֶּ֑ךָ כִּֽי־צַר־ x לִ֥י מַהֵ֝֗ר עֲנֵ֥נִי חֻשָֽׁה׃ u רָבַב
,festina , mihi † anguſtia quoniam : tuo ſeruo à *tuas facies* ‡ abſcondas ‡ faciem tuã † eſt

19 קָרְבָ֣ה † אֶל־נַפְשִׁ֣י גְּאָלָ֑הּ לְמַ֖עַן אֹיְבַ֣י פְּדֵֽנִי׃ x צוּר
,meum probrum noſti Tu .me redime meos inimicos animę meæ,

20 אַתָּ֣ה יָ֭דַעְתָּ † חֶרְפָּתִ֣י וּבָשְׁתִּ֣י וּכְלִמָּתִ֑י נֶ֝גְדְּךָ֗ כָּל־צוֹרְרָֽי׃ y פָּרָה
.mei hoſtes omnes * te coram :meam ignominiam & ,meum pudorem & * ſunt

21 †חֶרְפָּ֣ה שָׁ֭בְרָה לִבִּ֑י וָאָנ֥וּשָׁה וָאֲקַוֶּ֗ה לָ֫נ֥וּד וָאַ֥יִן וְלַמְנַחֲמִ֑ים וְלֹ֖א מָצָֽאתִי׃ z בּוּשׁ
meam eſcam in dederunt Et .inueni non & ,conſolantes & : ‡ non & ‡ fuit

22 †וַיִּתְּנ֣וּ בְ֭רֹאשִׁי רֹ֑אשׁ וְלַצְמָתִ֥י יַ֝שְׁקוּנִ֗י חֹֽמֶץ׃ a בּוֹשׁ b חָפַר
eorum menſa Erit .acetum mihi propinauerunt mea ſiti in & :fel † & ,*fui anxius* ‡ & ,meũ cor contriuit Probrum ‡ expectaui & ,*condolendum ad* ‡ ,condolendum

23 †יְהִי־ c שֻׁלְחָנָ֣ם לִפְנֵיהֶ֣ם לְפָ֑ח וְלִשְׁלוֹמִ֥ים לְמוֹקֵֽשׁ׃ c יָהָה
Obſcurabuntur .offendiculum *in* , *paces ad* & :*laqueum in ſuas facies ad* * eorum oculi coram eis laqueus: & retributiones

24 †תֶּחְשַׁכְנָ֣ה עֵ֭ינֵיהֶם מֵרְא֣וֹת וּמָתְנֵיהֶ֣ם תָּמִ֣יד הַמְעַֽד׃ d פּוּחַ e יָקַשׁ
.facies nutare ſemper eorum lumbos & :*videndo à* * ne videant

25 †שְׁפָךְ־ e עֲלֵיהֶ֣ם זַעְמֶ֑ךָ וַחֲר֥וֹן אַפְּךָ֖ יַשִּׂיגֵֽם׃ f רָאָה
.*habitans* ‡ ſit ne eorum *tentorio* † in :deſolatum eorũ palatium Sit ‖ iræ tuæ

26 †תְּהִי־טִירָתָ֥ם נְשַׁמָּ֑ה בְּאָהֳלֵיהֶ֖ם אַל־יְהִי יוֹשֵֽׁב׃ g חָרָה h נָשַׁג
dolorem *ad* ‖ & :ſunt perſecuti ,percuſſiſti quem *tu* ‡ Quoniam ‡ tabernaculis ‡ qui habitet.

27 †כִּֽי־אַתָּ֥ה אֲשֶׁר־ h הִכִּ֑יתָ רָדָ֥פוּ וְאֶל־מַכְאוֹב֮ חֲלָלֶ֪יךָ֫ יְסַפֵּֽרוּ׃ i נָבָה
: eorũ *iniquitatem ſuper iniquitatem* Da .narrabunt tuorũ vulneratorum ‡ eum ‡ ſuper

28 †חֲנָה־ i עָ֥ון עַל־עֲוֹנָ֑ם וְאַל־יָבֹ֥אוּ בְצִדְקָתֶֽךָ׃ j עָוָה k מָחָה
:viuentium libro è Deleantur .tuam iuſtitiam *in* ingrediantur non & punitionem iniquitatis

29 †יִמָּחֽוּ מִסֵּ֣פֶר חַיִּ֑ים וְעִם־צַדִּיקִ֥ים אַל־יִכָּתֵֽבוּ׃ k מָחָה
:dolens &, *afflictus* ‡ ego Et .ſcribantur non iuſtis cum & ‡ ſum pauper,

30 †וְאָנִ֣י עָנִ֣י וְכוֹאֵ֑ב יְשׁוּעָתְךָ֥ אֱ֝לֹהִ֗ים תְּשַׂגְּבֵֽנִי׃ l שִׁיר
:cantico *in* † Dei nomen Laudabo .me eleuabit Deus tua ſalus † cum

31 †אֲהַלְלָ֣ה שֵׁ֣ם־אֱלֹהִ֣ים בְּשִׁ֑יר וַ֝אֲגַדְּלֶ֗נּוּ בְּתוֹדָֽה׃ m חָדָשׁ
, DOMINO erit *melior* ‡ Et .confeſſione in eum magnificabo & ‡ pulchrior

32 †וְתִיטַ֣ב לַיהוָ֣ה שׁ֭וֹר פָּ֣ר מַקְרִ֑ן מַפְרִֽיס׃ n נָתַן o נָשָׂא
,humiles Viderunt .vngulificans * , cornificans vitulus ‖ ,bos quàm ‖ quàm * &

33 †רָא֣וּ עֲנָוִ֣ים יִ֭שְׂמְחוּ דֹּרְשֵׁ֣י אֱלֹהִ֑ים וִיחִ֖י לְבַבְכֶֽם׃ p עָנָה q יָשַׁע
Quoniam .veſtrum cor viuet & , Deum quærentes ‡ ;gaudebunt * * & ‡ &

34 †כִּֽי־שֹׁמֵ֣עַ אֶל־אֶבְיוֹנִ֑ים יְהוָ֥ה וְאֶת־אֲסִירָ֗יו לֹ֣א בָזָֽה׃ r אָבָה
.eis in repens omne & ,maria : terra & , cæli eum Laudent ‡ audit pauperes,

35 †יְהַלְלוּהוּ֮ שָׁמַ֪יִם וָ֫אָ֥רֶץ יַמִּ֥ים וְכָל־רֹמֶשׂ־בָּֽם׃
:Iehudah ciuitates ædificabit & ,Sion ſeruabit Deus Quoniam

36 †כִּֽי־ s אֱלֹהִ֤ים ׀ יוֹשִׁ֣יעַ צִיּ֑וֹן וְיִבְנֶ֥ה עָרֵ֖י יְהוּדָ֣ה וְיָשְׁב֣וּ שָׁ֭ם וִירֵשֽׁוּהָ׃ s יָשַׁע
eius ſeruorum ſemen Et .eam accipiẽt hæreditate & ,ibi habitabunt &

37 †וְזֶ֣רַע עֲבָדָ֣יו נְ֭חָלוּהָ וְאֹהֲבֵ֣י שְׁמ֑וֹ יִשְׁכְּנ֖וּ בָּֽהּ׃ t חָנַן
.ea in habitabunt eius nomen diligentes & :eam *hereditabunt* † † hæreditate accipient

PSALMVS LXX. ע

.recordandum ad Dauid ipſi Victori

1 †לַמְנַצֵּ֥חַ לְדָוִ֑ד לְהַזְכִּֽיר׃
.feſtina mei auxilium ad DOMINE :me *liberandum ad* Deus vt eruas

2 †אֱלֹהִ֥ים ׀ לְהַצִּילֵ֑נִי יְהוָ֥ה לְעֶזְרָתִ֖י חוּשָׁה׃ u נָצַל v בּוּשׁ w סוּג
Conuertantur .meam animam quærentes erubeſcant & afficientur Pudore ‡ pro

3 †יֵבֹ֣שׁוּ וְיַחְפְּר֣וּ מְבַקְשֵׁ֣י נַפְשִׁ֑י יִסֹּ֖גוּ אָח֣וֹר וְיִכָּלְמ֣וּ חֲפֵצֵ֣י רָעָתִֽי׃ x רוּעַ
ſuper ‡ Conuertantur .meum malum volentes: erubeſcant & ,retrorſum ‡ qui dicunt

4 †יָשׁ֣וּבוּ עַל־ y עֵ֣קֶב בָּ֭שְׁתָּם הָאֹמְרִ֣ים הֶאָ֑ח הֶאָֽח׃ y שׁוּשׁ
Iætentur & ,Gaudeant .euge , euge *dicentes* ‡ ,ſui pudoris mercede * qui diligũt

5 †יָשִׂ֣ישׂוּ וְיִשְׂמְח֣וּ בְךָ֣ כָל־מְבַקְשֶׁ֑יךָ וְיֹאמְר֥וּ תָ֝מִ֗יד יִגְדַּ֥ל אֱלֹהִ֥ים אֹהֲבֵ֖י יְשׁוּעָתֶֽךָ׃ z עָנָה
diligentes * , Deus magnificetur : ſemper dicent & ,te quærentes omnes te in ‡ egenus , & pauper ſum, † propter me

6 †וַאֲנִ֣י עָנִ֣י וְאֶבְי֑וֹן אֱ֝לֹהִ֗ים חוּשָׁה־לִּ֥י עֶזְרִ֥י וּמְפַלְטִ֑י יְ֝הוָ֗ה אַל־תְּאַחַֽר׃ a עָנָה
,*mihi* † feſtina Deus , *indigus &* ,*afflictus* ‡ ego Et .tuam ſalutem ‡ es:
.tardaueris ne DOMINE :tu ‡ meus erutor & ,meum auxilium

PSALM. LXXI. עא

.ſeculum in afficiar pudore ne : ſperaui DOMINE te In

1 †בְּךָ־ b יְהוָ֥ה חָ֝סִ֗יתִי אַל־אֵבוֹשָׁ֥ה לְעוֹלָֽם׃ b חָסָה c פָּלַט
.me ſerua & ,tuã aurẽ me ad inclina : me *eripies* ‡ & ,me *eripies tua iuſtitia* In Propter iuſtitiã tuam eripe ‡ erue

2 †בְּצִדְקָתְךָ֥ c חַלְּצֵ֗נִי וּ֭תְפַלְּטֵנִי הַטֵּה־אֵלַ֣י אָזְנְךָ֑ וְ֝הוֹשִׁיעֵֽנִי׃ d נָצַל

gaudebunt & ,Dei *facies ad* exultabunt ,lætabuntur iusti Et
4 † וְצַדִּיקִים יִשְׂמָחוּ יַעֲלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְיָשִׂישׂוּ
equitantem ‡exaltate ,eius nomini canite ,Deo Cantate .lætitia in
5 בְּשִׂמְחָה׃ †שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב
.*eius facies ad* *exultate & ,eius *nomen* † Iah in ,*cælis supremis in*
בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו׃
habitaculo in Deus : viduarum iudex & ,pupillorum ‡ Pater
6 † אֲבִי יְתוֹמִים [a]וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן
,domo in vnicos habitare *faciens* ‡ Deus .suæ sanctitatis
7 קָדְשׁוֹ׃ † אֱלֹהִים [b]מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה
habitauerunt rebelles veruntamen : compedibus in vinctos educens
מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ־סוֹרְרִים שָׁכְנוּ
te incedere in : *tui populi facies ad te egrediendo in* * , Deus .*siccum* †
8 צְחִיחָה׃ † אֱלֹהִים [c]בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ בְּצַעְדְּךָ
distillauerunt cæli etiam ,tremuit Terra .Selah ,*solitudine in*
9 יְשִׁימוֹן סֶלָה׃ † אֶרֶץ רָעָשָׁה ׀ אַף־שָׁמַיִם נָטְפוּ
.Israel Dei‡ ,Dei *faciebus* ‡à ;*Sinai hic Dei *facie* ‡à
מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינַי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
,tuam hæreditatem† ;Deus fecisti eleuare *munificentiarum* ‖ Pluuiam
10 † גֶּשֶׁם נְדָבוֹת [d]תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ
.eam confirmasti tu ,*confectam labore* ‖ &
וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ׃
pauperi *tua bonitate in parabis* ‡ :ea in habitauerunt tua *Societas* *
11 † חַיָּתֶךָ [e]יָשְׁבוּ־בָהּ תָּכִין בְּטוּבְתְּךָ [f]לֶעָנִי
exercitus *annunciatricum* † :sermonem dabit Dominus .Deus
12 אֱלֹהִים׃ † אֲדֹנָי יִתֵּן־אֹמֶר הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא
habitatio ‡ & : fugiebant ,fugiebant exercituum Reges .*multus* ‖
13 רָב׃ † מַלְכֵי צְבָאוֹת [g]יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן וְנוֵה
.*spolium* ‡ diuidebat domus
בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל׃
:argento *in tectis* * columbæ pennæ† ,tripodes inter *accubueritis* ‡ Si
14 † אִם־תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף
reges *Saddai dispsipando In* ‖ .auro flauo *in* eius alæ &
15 וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ׃ † בְּפָרְשׂ שַׁדַּי ׀ מְלָכִים
:Basan mons * Dei Mons .Salmon in *nix vt albescebas* †, ea in
16 בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן׃ † הַר־אֱלֹהִים הַר־בָּשָׁן
.Basan mons *gibborum* † mons
הַר גַּבְנֻנִּים הַר־בָּשָׁן׃
Deus desiderauit† mõtem ,*gibbosi* ‡ montes *despicitis* ‖ quid Vt
17 † לָמָּה ׀ תְרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִּים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים
.*æternum* ‡ in inhabitabit DOMINVS etiam ,*eum* inhabitare
לְשִׁבְתּוֹ אַף־יְהוָה יִשְׁכֹּן לָנֶצַח׃
,eis *in* ‡ Dominus : *duplicata* † millia *myriades duæ* ‡ Dei Currus
18 † רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי [k]שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָּם
captiuam duxisti ,altitudinem in Ascendisti .sanctitate in Sinai
19 סִינָי בַּקֹּדֶשׁ׃ † עָלִיתָ לַמָּרוֹם ׀ [l]שָׁבִיתָ [m]שֶׁבִי
inhabitandum ad ‡ ,rebelles etiam & :*homine* * in dona accepisti ,captiuitatē
לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן ׀
nobis *onus in imponet* ,*die die* † Dominus Benedictus .Deum *Iah*
20 יָהּ אֱלֹהִים׃ † בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם ׀ יוֹם יַעֲמָס־לָנוּ
,salutes ad Deus ‖ nobis Deus .Selah ,nostram salutem Deus
21 הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה׃ † הָאֵל לָנוּ אֵל [n]לְמוֹשָׁעוֹת
.exitus ‡ mortem ad *Adonai* * DOMINO &
וְלַיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת׃
verticem ,suorum inimicorum caput transfiget Deus Veruntamen
22 † אַךְ־אֱלֹהִים יִמְחַץ רֹאשׁ אֹיְבָיו קָדְקֹד
Basan ex ,Dominus Dixit .suis delictis in ambulantis ;crinis
23 שֵׂעָר מְהַלֵּךְ בְּאֲשָׁמָיו׃ † אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן
.maris profundis de redire faciam :faciam redire
אָשִׁיב מְצוֹלוֹת יָם׃
tuorum canum lingua ,sanguine in *tuum pedem figas* ‡ Vt
24 † לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ
itinera ;Deus tua itinera Viderunt .*ipso ex* ‡ inimicis ex
25 מֵאוֹיְבִים מִנֶּהוּ׃ † רָאוּ [p]הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הֲלִיכוֹת
cantores Præuenerunt .sanctitate in mei regis ,mei Dei
26 אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ׃ † קָדְמוּ [q]שָׂרִים
.tympanizantium puellarum medio in ;*modulatores* ‡ post
אַחַר נֹגְנִים בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תֻּפֹּפוֹת׃
.Israel vena ex* Domino ;Deo benedicite ecclesiis In
27 † בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל׃
:eorum *lapis* ‡ ,Iehudah principes ,eis dominãs *pusillus* † Biniamin Ibi
28 † שָׁם בִּנְיָמִן [r]צָעִיר רֹדֵם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם
.Naphthali principes ,Zebulun principes
שָׂרֵי זְבוּלֻן שָׂרֵי נַפְתָּלִי׃
hoc Deus fortifica ‡ , tuæ fortitudini tuus Deus Præcepit
29 † צַוָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ עוּזָּה אֱלֹהִים זוּ

Icoram Deo,
שׁוּשׁ [x]
‡eum qui ascendit super cælos,
†nomine
שׁוּר [y]סֹלְלוּ [z]
*coram eo.
lest
דּוֹן [a]יָשֹׁב [b]
‡facit
†in sicco.
*cùm egrederis corã populo tuo : cùm incederes per desertum,
נוּף [d]יָצָא [e]
‡facie
*tremuit
‡qui est Deus
‖voluntariã
†propter
‖i laboratuit,
*Cõgregario
‡locu parare fecisti propter bonitatẽ tuam
חָיָה [f]עֲנָה [e]
†eatum quæ annunciant
‖magnº erat.
†familia
רָבַב [h]נָדַד [g]
‡spolia.
‡ dormieritis
†eritis sicut
*quæ tecta est
‡Cùm dissiparet Omnipotens
† ningere faciebat *est
†excelsus
‖saltatis
†excelsi?
†quem
‡seculum.
יָשַׁב [i]
†viginti millia,
†angelorum:
‡cum
שָׁנָה [l]עָלָה [k]
שָׁבָה [m]
*hominibus:
‡vt inhabitarẽt Dominũ
†quotidie, afferet
lest
יֶשַׁע [n]
*Deo ‡sunt

PSALM. LXIX. סט

.Dauid ipsi Sosannim† super Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ ׀ עַל־שֹׁשַׁנִּים לְדָוִד׃
.animam ad vsque aquæ intrauerunt quoniam ;Deus me Serua
2 † הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי [a]בָאוּ מַיִם [b]עַד־נָפֶשׁ׃
profunda in veni : status ‡ non & ,profundi *cæno* * in sum Demersus
3 † טָבַעְתִּי ׀ בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי־
.me *inundauit alueus* † & ,aquarum
מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפַתְנִי׃
defecerunt ,meum guttur est *aduſtum* ‡ ,*me* clamando *in* Laboraui
4 † יָגַעְתִּי בְקָרְאִי [c]נָחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ
,mei capitis *capillis prę* ‡ sunt Plures .meo Deo in *sperans* * : mei oculi
5 עֵינָי מְיַחֵל לֵאלֹהָי׃ † רַבּוּ [d]מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי
:*falsò* † mei inimici me *conterentes* ‡ sunt roborati :gratis me *habentes odio* ‡
שֹׂנְאַי [e]חִנָּם עָצְמוּ [f]מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר
nosti tu Deus .*reddam* ‖ tunc ,rapui non quæ
6 אָשֵׁר לֹא־גָזָלְתִּי אָז [g]אָשִׁיב׃ † אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ
.sunt *celata* ‡ non te à mea delicta & ;meam stultitiam
לְאִוַּלְתִּי וְאַשְׁמוֹתַי מִמְּךָ לֹא־נִכְחָדוּ׃
DOMINE ,Domine te *expectantes me in* * afficiantur pudore Ne
7 † אַל־יֵבֹשׁוּ בִי ׀ [h]קוֹיֶיךָ אֲדֹנָי יְהוִה
.Israel Deus ,te *quærentes* ‡ me *in* † erubescant ne exercituum
צְבָאוֹת אַל־יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
.*meas facies* † confusio operuit :opprobrium sustinui te *super* ‖ Quoniam
8 † כִּי־עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה [i]כִּסְּתָה כְלִמָּה פָּנָי׃
.meæ matris filiis extraneus & ;meis fratribus sui Alienus
9 † מ[k]וּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי׃
tibi exprobrantium ‡ probra & ;me comedit tuæ domus zelus Quoniam
10 † כִּי־קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי וְחָרְפוֹת חוֹרְפֶיךָ
.me super ceciderunt
נָפְלוּ עָלָי׃
.mihi opprobria in fuit & ;*meæ animæ* ‡ iciunio in fleui Et
11 † וָאֶבְכֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי [l]וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי׃
.parabolam in eis fui & ;saccum meum vestimentum *dedi* † Et
12 † וָאֶתְּנָה לְבוּשִׁי [m]שָׂק וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל׃
.sechar *bibentium moduli* ‡ & ;porta ‖ sedentes me *in* Eloquentur ‡
13 † יָשִׂיחוּ בִי יֹשְׁבֵי שָׁעַר וְנֹגְנֵי [n]שׁוֹתֵי שֵׁכָר׃
beneplaciti * tempus :DOMINE te ad † mea oratione ego Et
14 † וַאֲנִי [o]תְּפִלָּתִי־לְךָ ׀ יְהוָה עֵת רָצוֹן [p]
.tuæ salutis *veritate in* ‡ ,me exaudi ;tuæ misericordiæ *multitudine in* ‖ Deus
אֱלֹהִים בְּרָב־חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי [q]בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ׃
,me habentibus odio ab eripiat :infigar *non* ℣ ‡ ,luto è me Eripe
15 † הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל־אֶטְבָּעָה [r]אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאָי
.aquarum profundis è &
וּמִמַּעֲמַקֵּי־מָיִם׃
:profundum me absorbeat nec ,aquarum *alueus* * me *inundet* † Ne
16 † אַל־תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל־תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה
.suum os pureus me super *obturet* * neque
וְאַל־תֶּאְטַר־עָלַי בְּאֵר [s]פִּיהָ׃

*In ‡in
* munera. Dispersde cõgregationem calami, †taurorum cum
חַיַּת [s]רָצַץ
‡cum incisionibus argenteis:
‡qui bella volunt
רוּץ [v]
‖ab Oriente:
נָתַן [x]עֹז [y]
* magnificentia
גְּאָה [z]
†cælis,
‡in ‖suis:
‡dat

offerent tibi Ierusalaim *super* ‡ tuo templo A * .nobis es operatus
30 פָּעַלְתָּ לָּנוּ׃ † מֵהֵיכָלְךָ עַל־יְרוּשָׁלִַם לְךָ יוֹבִילוּ
robustorum † congregationem ,*cannæ feram* Increpa .*munus* * reges
31 מְלָכִים שָׁי׃ † גְּעַר [s]חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים ׀
,populos dispersit :*argenti fragmentis in* ‡ se gloriantem populorum vitulis *in*
בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס [t]בְּרַצֵּי־כָסֶף בִּזַּר עַמִּים
.*volent* *conflictus* ‡
קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ׃
faciet currere Aethiopia :Aegypto ex principes magni Venient
32 † יֵאָתָיוּ חַשְׁמַנִּים מִנֵּי מִצְרַיִם כּוּשׁ [v]תָּרִיץ
:Deo cantate terræ Regna .Deo suas manus
יָדָיו לֵאלֹהִים׃ † מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ לֵאלֹהִים
:*quondam* ‖ cælorum cælis in Equitanti .Selah ,Domino cantate
34 זַמְּרוּ אֲדֹנָי סֶלָה׃ † לָרֹכֵב בִּשְׁמֵי־שְׁמֵי־קֶדֶם
.fortitudinis vocem sua voce in dabit En
הֵן [x]יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל [y]עֹז׃
:eius *celsitudo* * Israel super ,Deo fortitudinem Date
35 † תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל [z]גַּאֲוָתוֹ
.*etheribus* † in eius fortitudo &
וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים׃
dans ‡ ipse Israel Deus :*tuis* ‖ sanctuariis à ‡ Deus Terribilis
36 † נוֹרָא אֱלֹהִים ׀ מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן
.Deus benedictus :populo robora & ,fortitudinem
עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים׃

verbũ ſuã ſagittam tetenderũt :ſuã linguã gladium vt acuerunt Qui‡ ‡Quia
4 אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֶרֶב לְשׁוֹנָם דָּרְכוּ חִצָּם[f] דָּבָר
,eũ *ſagittabũt*‡ſubitò :perfectum abſconditis in *ſagittandum* Ad .amarũ
5 מָר׃ לִירֹת[g] בְּמִסְתָּרִים תָּם[h] פִּתְאֹם יֹרֻהוּ
narrabunt‡ :nequam verbum ſibiipſis *Roborabunt* .*timebunt** non &
6 וְלֹא יִירָאוּ׃ יְחַזְּקוּ־לָמוֹ דָּבָר רָע יְסַפְּרוּ
‡eos videbit Quis ,dixerunt : laqueos *abdendum* ad
לְטַמֵּן מוֹקְשִׁים[i] אָמְרוּ מִי יִרְאֶה־לָּמוֹ׃
intimũ & :*perneſtigatũ** ſcrutiniũ perfecerunt,iniquitates *Inneſtigabunt*†
7 יְחַפְּשׂוּ־[k]עוֹלֹת חָמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב
:ſubitò ſagitta Deus eos ſagittauit Et .profundum cor & ,*viri*‡
8 אִישׁ וְלֵב עָמֹק׃ וַיהִי־אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאֹם
ſemetipſis in *eam* facient impingere Et .eorum *percuſſiones*‡ fuerunt
9 הָיוּ[l] מַכּוֹתָם׃ וַיַּכְשִׁילֻהוּ[m] עָלֵימוֹ
.eos *in videns omnis ſe amouebunt*‡ : ſuam linguam
לְשׁוֹנָם יִתְנוֹדְדוּ כָּל־רֹאֵה בָם׃
: Dei opus annunciauerunt & ,homines omnes timuerunt Et
10 וַיִּירְאוּ כָל־אָדָם וַיַּגִּידוּ פֹּעַל אֱלֹהִים
ſperabit & ,DOMINO in iuſtus Lætabitur .intellexerunt eius opus &
11 וּמַעֲשֵׂהוּ הִשְׂכִּילוּ׃ יִשְׂמַח צַדִּיק בַּיהוָה וְחָסָה
.corde recti omnes *gloriabuntur*‡& :eo in ‡laudabunt
בּוֹ וְיִתְהַלְלוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב׃

PSALM. LXV. סה

.canticum ,Dauid ipſi cantus Victori
1 לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ שִׁיר[a]
.votum reddetur tibi & ;Sion in Deus laus *ſilentium** Tibi
2 לְךָ דֻמִיָּה[b] תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם־נֶדֶר׃
.*venient*‡ caro omnis te ad vſque ;orationem *Audiens*‡
3 שֹׁמֵעַ[c] תְּפִלָּה עָדֶיךָ כָּל־בָּשָׂר[d] יָבֹאוּ׃
tu noſtris præuaricationibus :*mihi*‡præualuerunt *iniquitatum Verba*‡
4 דִּבְרֵי[e] עֲוֹנֹת גָּבְרוּ מֻנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה
habitabit ,*facies*‡ appropinquare & ,*eliges Felicitates** .*eis* propitiaberis
5 תְכַפְּרֵם׃ אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן
.tui templi ſancti ;tuæ domus bono in ſaturabimur ,*tua atria*†
חַצְרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ׃
omniũ ſpes :noſtræ ſalutis Deus *nobis reſpondebis* iuſtitia in *Terribilia*‡
6 נוֹרָאוֹת[f] בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ מִבְטָח כָּל־
.*longinquorum** maris† & ,terræ finium
קְצוֵי־אֶרֶץ וְיָם רְחֹקִים׃
.fortitudine in accinctus‡ :ſua potentia in montes *Firmans*
7 מֵכִין[h] הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר בִּגְבוּרָה׃
turbam‡& ,eorum fluctuum ſonitum ,marium ſonitum *Compeſcens**
8 מַשְׁבִּיחַ[i] שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן[j] גַּלֵּיהֶם[k] וְהֲמוֹן
aurorę exitus† :tuis ſignis à finium habitatores timuerunt Et .gentium
9 לְאֻמִּים׃ וַיִּירְאוּ יֹשְׁבֵי קְצָוֹת מֵאוֹתֹתֶיךָ[l] מוֹצָאֵי בֹקֶר
,*ei intuliſti deſiderium &* ,‡terram Viſitaſti .‡facies laudare *veſperę &*
10 וְעֶרֶב תְּרַנֵּן׃ פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ[m] וְהִשְׁקֶקָתָהּ
,corũ frumentũ *parabis*‡:aquis‡ plenus Dei riuus ;eam *ditabis** plurimũ
רַבַּת תַּעְשִׁרֶנָּה פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם[n] תָּכִין דְּגָנָם
fac deſcendere ,inebria eius *Liras* † .eam *parabis* ‡ ſic quia
11 כִּי־כֵן תְּכִינֶהָ׃ תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת
.*benedices*‡eius germini ,eam *liquefacies*‡ imbribus in : eius *ſulcos** ‡Sulcos
גְּדוּדֶיהָ בְּרְבִיבִים[p] תְּמֹגְגֶנָּה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ׃ *in lineas
.pinguedinem *ſtillabunt tua orbita*† & :tuo bono annum Coronaſti ‡liquefac
12 עִטַּרְתָּ[q] שְׁנַת טוּבֶךָ וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן׃ ‡benedic.
.ſe *accingent*‡ colles exultatione &: deſerti *paſcua Stillabunt*‡ †cæli tui ſtil-
13 יִרְעֲפוּ[r] נְאוֹת מִדְבָּר וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרָנָה׃ lauerunt
,clamabũt :frumẽto ſe operuerũt valles & ,*pecore campi** ſe Induerunt
14 לָבְשׁוּ כָרִים[s] הַצֹּאן וְעֲמָקִים יַעֲטְפוּ־בָר יָהֲרֹעֲעוּ[t] ‡Stillauerunt
.canent etiam in campeſtri-
אַף־[t]יָשִׁירוּ׃ bus

PSALMVS LXVI. סו

.terra omnis Deo Iubilate .cantus canticum Victori
1 לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר[u] הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל־הָאָרֶץ׃[v] ‡accinxerunt
.eius laudem ,gloriam ponite :eius nominis gloriam Cantate
2 זַמְּרוּ כְּבוֹד־שְׁמוֹ[x] שִׂימוּ כָּבוֹד[y] תְּהִלָּתוֹ׃ ‡nāā[s] גּוֹל
multitudine in ,*tuis operibus terribilis*‡ Quàm : Deo Dicite * paſcua pe-
3 אִמְרוּ לֵאלֹהִים מַה־[z]נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ בְּרֹב cudibus,
.tui inimici te *in mentientur** tuæ fortitudinis ‡שׁוּר
עُזְּךָ יְכַחֲשׁוּ־לְךָ אֹיְבֶיךָ׃[a] ‡רוֹעַ[x] שׁוֹם
,tuo nomini canent :tibi canent & ,tibi ſe incuruabunt *terra Omnis*‡ ‡יָרִיעוּ[v]
4 כָּל־הָאָרֶץ[b] יִשְׁתַּחֲוּ לְךָ וְיַזַּמְּרוּ־לָךְ יְזַמְּרוּ שְׁמֶךָ ‡הַלֵּל[z] יִרְאוּ
.Selah ‡ terribilia
סֶלָה׃ ſunt opa tua
propter mul-
titudinem
*negabunt
‡עֻזּוֹ[b] שָׁחָה
‡Omnes ter-
ræ habitato-
res

filios ſuper *opere terribilis* ‡ :Dei opera videte & ,Ite‡ ‡Venite,
5 לְכוּ[c] וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִילָה עַל־בְּנֵי[d] ‡terribile op[c]
transierunt *flumine in** :aridam in mare Conuertit .hominum ילך[d] ראה
6 אָדָם׃ הָפַךְ יָם לַיַּבָּשָׁה בַּנָּהָר יַעַבְרוּ *per flumen*
.ipſo in *letabimur** ibi :pede *in* *lætati ſum*
בְּרַגֶל שָׁם נִשְׂמְחָה בּוֹ׃
:*ſpeculabuntur*† gentes in eius oculi ,*ſeculo*‡ ſua fortitudine *in Dominans*‡ ‡Qui domi-
7 מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה natur
.Selah ,ſeipſos eleuent ne rebelles ‡in ſeculum,
סֶלָה׃ הַסּוֹרְרִים אַל־יָרִימוּ לָמוֹ ‡ſpeculãtur:
vocem facite audire & :noſtro Domino populi Benedicite ירומו
8 בָּרְכוּ עַמִּים אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל ק
dedit ‡ non & :vitam in noſtram animam *Ponens* ‡ .eius laudis ‡Qui poſuit
9 תְּהִלָּתוֹ׃ הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא־נָתַן ‡permiſit vt
nos *excoxiſti* ‡ :Deus nos probaſti Quoniam .*noſtrum* pedẽ *mutandum ad* declinaret
10 לַמּוֹט רַגְלֵנוּ׃ כִּי־בָחַנְתָּנוּ אֱלֹהִים צְרַפְתָּנוּ pes noſter.
poſuiſti : rete in nos Introduxiſti .argentum *excoquere ſecundum** חלל[f] שׂום
11 כִּצְרָף־כָּסֶף׃ הֲבֵאתָנוּ בַמְּצוּדָה שַׂמְתָּ ‡conflaſti
.noſtris lumbis in *coarctationem*† *ſicut confla
מוּעָקָה בְּמָתְנֵינוּ׃ tur
,ignem *in* ſumus ingreſſi ;noſtrum caput *in*† hominem feciſti Equitare †anguſtiam
12 הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ בָּאנוּ־בָאֵשׁ
.irriguam ‡ ad nos eduxiſti & :aquas in &
וּבַמָּיִם[g] הוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה׃ †ſuper
.mea vota tibi reddam :*aſcenſionibus*‡ in tuam domum Ingrediar *terram
13 אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת אֲשַׁלֶּם לְךָ נְדָרָי׃ ‡יֵצֵא[g]
.mihi anguſtia *in*‡ meũ os eſt locutũ & :mea labia aperuerunt Quæ ‡holocauſtis:
14 אֲשֶׁר־פָּצוּ שְׂפָתָי וְדִבֶּר־פִּי בַּצַּר־לִי׃ ‡dum eſſet
ſuffitu cum tibi *aſcendere faciam** medullatorum *Aſcenſiones*† ‡פָּצָה[h] צוּר[i]
15 עֹלוֹת[k] מֵיחִים אַעֲלֶה־לְךָ עִם־קְטֹרֶת ‡Holocauſta
.Selah ,hircis cum *bouem*‡ faciam : arietum agnorum
אֵילִים אֶעֱשֶׂה בָקָר עִם־עַתּוּדִים סֶלָה׃ *offeram
fecit quæ ,Deum timentes omnes narrabo & ,audite ,Ite ‡ מוּחַ[l] יָלַךְ[k]
16 לְכוּ־[l]שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה כָּל־יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה ‡boues
ſub eſt exaltatus‡& :clamaui meo ore ipſum Ad .meæ animæ ‡Venite,
17 לְנַפְשִׁי׃ אֵלָיו פִּי־קָרָאתִי וְרוֹמַם תַּחַת
exaudiet non ,meo corde in vidi ſi Iniquitatem .mea lingua ‡exaltabitur
18 לְשׁוֹנִי׃ אֱוֶן אִם־[m]רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע
.meæ orationis *voce in*‡ attendit :Deus exaudiuit Verè .Dominus רָאָה[m]
19 אָדֹנָי׃ אָכֵן שָׁמַע אֱלֹהִים הִקְשִׁיב בְּקוֹל ‡voci
,meam orationem remouit non qui ,Deus Benedictus פלל[n]
20 בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־[o]הֵסִיר תְּפִלָּתִי סור[o]
.me à ſuam miſericordiam &
וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי׃

PSALM. LXVII. סז

.cantici cantus Neghinoth in Victori
1 לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר׃
lucere faciat ,nobiſcũ *ſuas facies illuminet*:nobis benedicat & ,noſtri miſereatur Deus
2 אֱלֹהִים[p] יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ vultum ſuũ
gentibus omnibus in :tuam viam terra in *ſciendum* Ad ‡ .Selah ‡ חָנַן[p] יָדַע[q]
3 סֶלָה׃ לָדַעַת[q] בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל־גּוֹיִם ‡ Vt ſciamus
tibi confiteantur :Deus populi tibi Confiteantur .tuã ſalutem
4 יְשׁוּעָתֶךָ׃ יוֹדוּךָ[r] עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ
iudicabis quoniam ,gentes *ouent* †& ,Lætentur .ipſi omnes populi ‡clament
5 עַמִּים כֻּלָּם׃ יִשְׂמְחוּ[s] וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי־תִשְׁפֹּט ‡רָנַן[s]
.Selah ,*eas* duces terram in gentes & : æquitate populos ‡in
עַמִּים מִישׁוֹר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה׃
.ipſi omnes populi tibi confiteantur : Deus populi tibi Confiteantur
6 יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם׃
.noſter Deus ,Deus nobis benedicat :ſuum *germen*‖ dedit Terra ‡Fructum
7 אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ׃
.terræ fines omnes eum metuant & :Deus nobis Benedicat
8 יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אֹתוֹ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ׃

PSALM. LXVIII. סח

.cantici cantus Dauid ipſi Victori
1 לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר[t] שִׁיר׃ ‡שׁוּר[t]
‡& ‖qui odio cũ *habentes odio*‖fugiant & :eius inimici diſpergantur ‡ ,Deus Exurgat ‡eos, ſicut li-
2 יָקוּם אֱלֹהִים יָפוּצוּ אֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו queſcit cera à
.eius *faciebus** à facie † ſic
מִפָּנָיו׃ ‡פָּנֵי[v]
peribunt†;ignis *faciebus à cera liqueſcit vt* ;‡propelles ,*fumum propelli* Vt‖ ‡facie
3 כְּהִנְדַּף עָשָׁן תִּנְדֹּף[v] כְּהִמֵּס דּוֹנַג מִפְּנֵי־אֵשׁ יֹאבְדוּ
.Dei *faciebus*‡à impij
רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים׃

PSALM. LX. ס

.docẽdum ad Dauid ipsi Mictam‡,testimonij Susan†super Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־שׁוֹשַׁן [d]עֵדוּת מִכְתָּם לְדָוִד ׃
,Sobah Aram cum & ,Naharaim Aram cum *ipsum rixando in‡

2 † [e]בְּהַצּוֹתוֹ ׀ אֶת־אֲרַם נַהֲרַיִם וְאֶת־אֲרַם צוֹבָה
duodecim ,Salis valle in Edom percussit & ,Ioab est reuersus &

וַיָּשָׁב יוֹאָב [f] וַיַּךְ אֶת־אֱדוֹם בְּגֵיא־מֶלַח שְׁנֵים עָשָׂר
,es *exacerbatus‡ : nos *rupisti* ,nos elongasti Deus .millia

3 אָלֶף ׃ † אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ פָּרַצְתָּנוּ אָנַפְתָּ
sana :eam scidisti ,terram tremere Fecisti .nos ad reuerteris

תְּשׁוֹבֵב לָנוּ ׃ † הֲרְעַשְׁתָּה אֶרֶץ פִּצַּמְתָּהּ רְפָה
:durum‡ tuum populum fecisti Videre .nutat quia ,eius cõtritiones

4 שִׁבְרֶיהָ כִּי־[h]מָטָה ׃ † [i]הֶרְאִיתָ עַמְּךָ קָשָׁה
te metuentibus Dedisti .*perturbationis‡ vinum nobis fecisti propinare

[k]הִשְׁקִיתָנוּ יֵין תַּרְעֵלָה ׃ † נָתַתָּה לִירֵאֶיךָ
:tui dilecti liberentur Vt .Selah ,*veritatis facie à ,se eleuandũ ad ,vexillum*

5 לְהִתְנוֹסֵס מִפְּנֵי קָשֶׁט סֶלָה ׃ † לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ
.me exaudi & ,tua dextera fac saluum

הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ [l]וַעֲנֵנוּ ׃
:Sechem diuidam ,lætabor ,*sua sanctitate in‡ est locutus Deus

6 † אֱלֹהִים ׀ דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ אֶעְלֹזָה אֲחַלְּקָה שְׁכֶם
,Menasseh *mihi†& ,Ghilhad Mihi† .metiar Succoth‡ vallem &

וְעֵמֶק [m]סֻכּוֹת אֲמַדֵּד ׃ † לִי גִלְעָד ׀ וְלִי מְנַשֶּׁה
,meus legifer Iehudah :mei capitis fortitudo Ephraim &

7 וְאֶפְרַיִם [n]מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי ׃
;meũ calceamentũ proiiciam Edom super,meæ lotionis olla Moab

† מוֹאָב סִיר רַחְצִי עַל־אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נָעַלִי
?*munitionis‡ ciuitatẽ me deducet Quis .iubila Peleseth me super

8 עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי ׃ † מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר
Deus tu Nonne ?Edom ad vsque me deducet quis

9 מִי [o]נָחֲנִי עַד־אֱדוֹם ׃ † הֲלֹא־אַתָּה אֱלֹהִים
?nostris exercitibus *in* Deus egredieris non & ?nos *elongasti*†

10 זְנַחְתָּנוּ וְלֹא־[p]תֵצֵא אֱלֹהִים בְּצִבְאוֹתֵינוּ ׃
.hominis salus mendacium ☞‡ :angustia ab auxilium nobis Da

11 † הָבָה־לָּנוּ עֶזְרַת מִצַּר [q]וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם׃
.nostros *angustiatores‡ cõculcabit ipse & :fortitudinẽ faciemus Deo In

12 † בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה־חָיִל וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ ׃

PSALM. LXI. סא

.Dauid ipsi Neghinoth‡ super Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־נְגִינַת לְדָוִד ׃
.meæ orationi intende ;meum clamorem Deus Audi

2 † שִׁמְעָה אֱלֹהִים [s]רִנָּתִי הַקְשִׁיבָה [t]תְּפִלָּתִי ׃
petram in‡ :meũ cor *deficiendo in* ,clamabo te ad terræ extremo Ab

3 † מִקְצֵה הָאָרֶץ אֵלֶיךָ אֶקְרָא בַּעֲטֹף לִבִּי בְּצוּר־
.me deduces ,me *à exaltabitur*† inimici *faciebus* à fortitudinis turris :mihi spes fuisti Quia

יָרוּם מִמֶּנִּי [v]תַּנְחֵנִי ׃
.inimici *faciebus* à fortitudinis turris :mihi spes fuisti Quia

4 † כִּי־[x]הָיִיתָ מַחְסֶה לִי [y]מִגְדַּל־עֹז מִפְּנֵי אוֹיֵב ׃
abscondito in sperabo :secula † tuo tabernaculo in Habitabo

5 † אָגוּרָה בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְּסֵתֶר
:mea vota audisti Deus tu Quoniam .Selah ,tuarum alarum

כְּנָפֶיךָ סֶלָה ׃ † כִּי־אַתָּה אֱלֹהִים שָׁמַעְתָּ לִנְדָרָי
.tuum nomen timentibus hæreditatem dedisti

6 נָתַתָּ [z]יִרְאַת שְׁמֶךָ ׃
generatio sicut eius anni : adiicies regis dies super Dies

7 † יָמִים עַל־יְמֵי־מֶלֶךְ [a]תוֹסִיף שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ־דֹר
misericordiam :Dei *facies ad* † seculum ‡ Manebit .generatio &

8 וָדֹר ׃ † יֵשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד
tuo nomini canam Sic .cum *custodient*‖ ,præpara veritatem &

9 וֶאֱמֶת מַן יְנַצְּרֵהוּ ׃ † כֵּן אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ
.die *die*‖ mea vota *me reddendum ad :perpetuum*‡ in

לָעַד לְשַׁלְּמִי נְדָרַי יוֹם׳ יוֹם ׃

PSALM. LXII. סב

.Dauid ipsi cantus Ieduthun *super*‖ Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד ׃
.mea salus ipso ab ;mea anima *silens* Deum *ad*‡ Tantùm

2 † אַךְ אֶל־אֱלֹהִים [b]דּוֹמִיָּה נַפְשִׁי מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָתִי ׃
labascam‖ non , mea eleuatio :mea salus & ,*mea petra** ipse Tantùm

3 † אַךְ־הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא־אָמוֹט
.*multùm*

רַבָּה ׃

‡lilium
*insigne aureum

[d]עֵדוּת [e]מִכְתָּם

‡cùm rixaretur

[f]שׁוּב [g]נָכָה

*scidisti
‡iratus

‖dura:

[h]מוֹטֹ[i]רָאָה

‡soporatiuũ.

[k]שֶׁקֶר

*signum,vt eleuent se,propter veritatẽ,

[l]עֲנֵה

ועכני

‡per sanctitatem suam,

‡ *tabernaculorũ*
†Meus est

[m]סָכַךְ עֹז

‡cogitabitis praua contra vnũquẽque?

[c]הָוָה [d]נָטָה

†eritis*& ‖magnitudine Dei ‡alter alterũ,

[f]נָשָׂא [e]נֵדַח

‖est quod pręstolor.

[g]דָּמַם

†est fortitudo *ideo ‡declinabo. In ‖est †robur *populi,

†coram illo †nostra, ‡sunt ‖tactas si ascendant: omnes leuiores sunt

[h]עָלָה

*calumniæ, *rapinæ †substantia si multiplicetur,

[i]שׁוּת

†est

[k]עֹז

‖vnicuique

vos vniuersi ;interficiemini? *virum super detrahetis‡* Vsquequo

4 † עַד־אָנָה [c]תְּהוֹתְתוּ עַל־אִישׁ תְּרֻצָּחוּ כֻלְּכֶם
.impulsa maceria* ,inclinatus paries tanquam†

בְּקִיר [d]נָטוּי גָּדֵר הֲדָחוּיָה ׃
voluerunt ,‡expellere contuluerunt *eius celsitudine‖* à Veruntamen

5 † אַךְ [e]מִשְּׂאֵתוֹ ׀ יָעֲצוּ [f]לְהַדִּיחַ יִרְצוּ
.Selah ,maledicebant suo intimo in & ;benedicebãt suo ore in , mendaciũ

כָּזָב בְּפִיו יְבָרֵכוּ וּבְקִרְבָּם יְקַלְלוּ־סֶלָה ׃
,*mea expectatio‖* eo ab quoniam :mea anima tace Deo Tantùm

6 † אַךְ־לֵאלֹהִים [g]דֳּמִי נַפְשִׁי כִּי־מִמֶּנּוּ תִקְוָתִי ׃
.*nutabo‡* non *,mea eleuatio :mea salus & ,*mea petra†* ipse Tantùm

7 † אַךְ־הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט ׃
,meæ fortitudinis *rupes‡* :mea gloria & ,mea salus ‖ Deo *Super*

8 † עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעִי וְכִבוֹדִי צוּר־עֻזִּי
effundite ,*populus** tempore omni in eo in Sperate .Deo in mea spes

מַחְסִי בֵּאלֹהִים ׃ † בִּטְחוּ בוֹ בְכָל־עֵת עַם שִׁפְכוּ־
.Selah ,*nobis†* spes Deus :vestrum cor *eius facies ad‡*

9 לְפָנָיו לִבְּכֶם אֱלֹהִים מַחֲסֶה־לָּנוּ סֶלָה ׃
bilances‖ in ,viri filij mendacium ,hominum filij‡ vanitas Tantùm

10 † אַךְ־הֶבֶל בְּנֵי־אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם
.pariter vanitate *à ipsi :ascendendo*

[h]לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד ׃
*facultas† ,euanescatis ne *rapina in‡* & ,*extorsione in** fidatis Ne

11 † אַל־תִּבְטְחוּ בְעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל־תֶּהְבְּלוּ חַיִל
,Deus est locutus Semel .cor ponatis ne ,*pullulauerit cùm*

כִּי־יָנוּב אַל־[i]תָּשִׁיתוּ לֵב ׃ † אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים
.Deo ‡fortitudo quia ;audiui hoc bis

12 שְׁתַּיִם־זוּ שָׁמָעְתִּי כִּי [k]עֹז לֵאלֹהִים ׃
vitio‖ reddes tu quia ;misericordia Domine tibi Et

13 † וְלָךְ־אֲדֹנָי חָסֶד כִּי־אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ
.suum opus secundum

כְּמַעֲשֵׂהוּ ׃

‡est

[k]עֹז

‡vnicuique

PSALMVS LXIII. סג

‡cùm esset

.Iehudah deserto in *ipsum existendo in‖* ,Dauid ipsi Cantus

1 † מִזְמוֹר [l]לְדָוִד [m]בְּהִיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה ׃
,mea anima te sitiuit ,te quærã diluculò ,*tu‡* meus Deus Deus

2 † אֱלֹהִים ׀ אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי
.*aquis** absque *anhelante†*& ,*siccitatis‡* terra in :mea caro te *ad appetiit‖*

כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי בְּאֶרֶץ־[n]צִיָּה [m]וְעָיֵף בְּלִי־מָיִם ׃
*tuã gloriã & ,tuam fortitudinẽ *videndum ad‡* ;te vidi sanctitate in Sic

3 † כֵּן־בַּקֹּדֶשׁ [o]חֲזִיתִיךָ [n]לִרְאוֹת עֻזְּךָ וְכְבוֹדֶךָ׃
.te *celebrabunt** mea labia ;*vitis* *præ† tua misericordia *bona‡* Quoniam

4 † כִּי־טוֹב חַסְדֶּךָ [p]מֵחַיִּים שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנָךְ ׃
.meas *palmas‖* leuabo tuo nomine in :*meis vitis‡* in tibi benedicam Sic

5 † כֵּן אֲבָרֶכְךָ בְחַיָּי בְּשִׁמְךָ [q]אֶשָּׂא [r]כַּפָּי ׃
labiis & : mea anima *saturabitur†* pinguedine & ,adipe Sicut

6 † כְּמוֹ־חֵלֶב וָדֶשֶׁן [s]תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי וְשִׂפְתֵי
:meis ‡tratis *super†* tui ‡sum recordatus Si .meum os *laudabit præconiorum**

[t]רְנָנוֹת יְהַלֶּל־[s]פִּי ׃ † אִם־זְכַרְתִּיךָ עַל־יְצוּעָי
.te *in‡* meditabor *custodiis* † in

7 בְּאַשְׁמֻרוֹת אֶהְגֶּה־בָּךְ ׃
.*dicam præconia‡* tuarum alarũ vmbra in & ;mihi auxilium fuisti Quia

8 † כִּי־[t]הָיִיתָ עֶזְרָתָה לִּי [v]וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲרַנֵּן ׃
.tua dextera *suffulcit‖* me *in :te post‡* mea anima Adhæsit

9 † דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי תָמְכָה יְמִינֶךָ ׃
introibunt : meam animam quærent desolationem ad ipsi Et

10 † וְהֵמָּה לְשׁוֹאָה יְבַקְּשׁוּ נַפְשִׁי [x]יָבֹאוּ׳ [x]בְּאוּ
pars :*gladij manus super eum facient* Fundere* .terræ inferiora *in*

11 בַּתַּחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ ׃ † [y]יַגִּירֻהוּ עַל־יְדֵי־[z]חָרֶב [z]מָנָת
laudabitur ,Deo in lætabitur rex Et .erunt vulpium

12 שְׁעָלִים יִהְיוּ ׃ † וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים יִתְהַלֵּל
.mendacium loquentium os obstruetur quia :*eo in iurans‡* omnis

כָּל־הַנִּשְׁבָּע בּוֹ כִּי יִסָּכֵר [a]פִּי דֹּבְרֵי־שָׁקֶר ׃

‡qui iurat per eum:

[a]פֶּה

PSALMVS LXIIII. סד

.Dauid ipsi cantus Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד ׃
‡sermone meo ‖timore

inimici *pauore‖* à : *mea loquela‡* in meam vocem Deus Audi

2 † שְׁמַע־אֱלֹהִים קוֹלִי [b]בְּשִׂיחִי [b]מִפַּחַד אוֹיֵב
: malignorum *secreto** à me *Abscondes* .*meas vitas custodies* †

3 [c]תִּצֹּר [d]חַיַּי ׃ † [c]תַּסְתִּירֵנִי מִסּוֹד [e]מְרֵעִים
.iniquitatem operantium tumultu à

מֵרִגְשַׁת [f]פֹּעֲלֵי אָוֶן ׃

[b]שׂוּחַ [c]נָצַר

†custodi vitã meã. Abscon de *consilio

[d]חָיָה [c]רוֹעַ

sicut *Liquescent* ‡ .DOMINE *destrue* leunculorum ‖ molas
8 מַלְתָּעוֹת־כְּפִירִים נַתֵּץ יְהוָה ׃ † יִמָּאֲסוּ כְמוֹ־
.*excidérentur** si ac † suas sagittas *tendet* ‡ :sibiipsis ambulabunt ,aquæ
מַיִם יִתְהַלְכוּ־לָמוֹ יִדְרֹךְ [k] חִצּוֹ ‖ יִתְמַלֵּלוּ ׃
videant ne ,mulieris abortiuus :*ibit liquefactionis* ‡ limax Sicut
9 † כְּמוֹ שַׁבְלוּל [m] תֶּמֶס יֵהָלֵךְ נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל־[n]חֲזוּ
,*vinentem sic* ;*rhamnum vestra spinæ intelligant** Antequam .Solem
10 שָׁמֶשׁ ׃ † בְּטֶרֶם יָבִינוּ סִירֹתֵיכֶם אָטָד כְּמוֹ־[o]חַי
.cum *rapiet turbine* † ira sic
כְּמוֹ־חָרוֹן יִשְׂעָרֵנּוּ ׃
lauabit suos pedes :vindictam viderit cùm ,iustus Lætabitur
11 † יִשְׂמַח צַדִּיק כִּי־חָזָה נָקָם פְּעָמָיו יִרְחַץ
vtique :iusto fructus ‡ Verè ,homo dicet Et .impij sanguine in
12 בְּדַם הָרָשָׁע ׃ † וְיֹאמַר אָדָם אַךְ־[p]פְּרִי לַצַּדִּיק אָךְ
.terra in iudicans Deus est
יֵשׁ־אֱלֹהִים שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ ׃

PSALM. LIX. נט

‡*dispersas*
‡*insigne auteñ*, quãdo misit
‡*vt interficerent*
[t]מוֹת [s]נַצַּל
* *insurgẽtib*[s] *contra me*
[t]קוֹם [v]יֵשַׁע
‡*iniquis*;
†*sanguinolẽtis*
‡*aduersum*
**absque præuaricatione*
†*absque peccato meo*
[x]עֲוֹן [y]עָוְדוּ
[z]רוּץ [a]קוּץ
‡*mea cucurrerunt*,
‖*parauerunt*
[b]חָנָן
‖*iniquorum*
[c]הֲמוֹן
**loquentur*
‡*sunt*
†*audit?*
‡*tibi*
[d]עֻזּוֹ
‖*est.*
חסדי
[e]
‡*vltionẽ de inimicis meis.*
[f]רְאֵה נוֹעַ
**depone*
‡*Propter*
†*propter*
**propter superbiam suã:*
‡ cõtumelia,
† mendacio narrantes.
‖*sint*,
‡*dominatur*

,Saul *mittendo in* ,Mictam‡ Dauid ipsi ,*corrumpas* ‖ ne ,Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל
meis inimicis ab me Eripe .eum *interficiendum ad*‡ ,domũ custodierũt &
2 וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת ׀ לַהֲמִיתוֹ ׃ † הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבָי
operariis ab me Eripe .me eleua *mihi obsistentibus** ab ;mi Deus
3 אֱלֹהָי [t]מִמִּתְקוֹמְמָי תְּשַׂגְּבֵנִי ׃ † הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי
.me *seruat sanguinum* † viris à & ;*iniquitatis* ‖
אֱוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים [v]הוֹשִׁיעֵנִי ׃
me *super* ‡ sunt congregati ,meæ animæ sunt insidiati ecce Quia
4 כִּי הִנֵּה ׀ אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגֻרוּ עָלַי †
.DOMINE *meum peccatum non* † & ,mea *præuaricatio non** :fortes
[x]עִזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה ׃
,meũ occursum in te suscita :se *parabunt* ‖ & ,*current* ‡ iniquitate Absque
5 † בְּלִי־[y]עָוֹן [z]יָרוּצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי
Deus ,exercituum Deus DOMINE tu Et .vide &
6 וְרֶאֵה ׃ † וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת [a]אֱלֹהֵי
omnium miserearis ne :gentes omnes visitandum ad euigila ,Israel
יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־[b]תָּחֹן כָּל־
.Selah ,*iniquitatis* ‖ prævaricatorum
בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה ׃
circuibunt & ,canis sicut tumultuabuntur ,vesperam ad Conuertentur
7 † יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב [c]יֶהֱמוּ כַּכֶּלֶב וְיסֹבְבוּ
:eorum labiis in ‡ gladij ,suo ore in *scaturient** Ecce .ciuitatem
8 עִיר ׃ † הִנֵּה ׀ יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
:eos deridebis DOMINE tu Et ‡*audiens* † quis quoniam
9 כִּי־מִי שֹׁמֵעַ ׃ † וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ
:custodiam *te ad*‡ eius Fortitudinem .gentes omnes subsannabis
10 תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם ׃ † [d]עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה
:me præueniet meæ misericordiæ Deus .‖mea eleuatio Deus quoniã
11 כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי ׃ † אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
.*meis inimicis in*‡ me faciet videre Deus
אֱלֹהִים [e]יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי ׃
eos commoue :meus populus obliuiscãtur fortè ne ,eos occidas Ne
12 † אַל־תַּהַרְגֵם ׀ פֶּן־[f]יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
.Domine noster clypeus ;eos *demitte** & ,tua fortitudine in
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי ׃
capiantur & ,eorum labiorum verbum † ,eorum oris peccatum ‡
13 † חַטַּאת־[g]פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ
.*narrabunt* ‖ *matie* † de & ,*perimio*‡ de & :*sua eleuatione in** .
בְּגַאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסַפֵּרוּ ׃
Deus quia ,sciant & ,*ipsi* ‖ non & ,consume ,furore in Consume
14 † כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים
.Selah ,terræ fines ad vsque ,Iahacob in *dominans*‡
מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה ׃
circuibunt & ,canis sicut tumultuabuntur ,vesperã ad conuertentur Et
15 [g]וְיָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַּכֶּלֶב וְיסֹבְבוּ
,fuerint saturati non si *vescendum ad** vagabuntur Ipsi .ciuitatem
16 עִיר ׃ † הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבָּעוּ
prædicabo † & ,tuam fortitudinem cantabo ego Et .murmurabunt &
17 [h]וַיָּלִינוּ ׃ † וַאֲנִי [i]אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן
die in refugium & ;mihi eleuatio fuisti quia ,tuam misericordiam manè in
לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־[k]הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם
Deus quia ;cantabo *te ad*‡ ; mea Fortitudo .*mihi* ‖ angustiæ
18 [l]צָרָ־לִי ׃ [T]עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
.meæ misericordiæ Deus ,mea eleuatio
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי ׃

‖*qua*
‡*pro me est.*
†*verbum:*
**verbum.*
‖*sunt;*
[w]יָדָה
‡&
[x]נָצַל
†*ab expulsione mei, vt ambule coram Deo;*
[o]רָחָה

hoc :clamabo ‖ die in ,retrorsum mei inimici conuertentur Tunc
10 † אָז יָשׁוּבוּ אוֹיְבַי אָחוֹר בְּיוֹם אֶקְרָא זֶה־
:*rem* † laudabo Deo In .*mihi* ‡ Deus quòd noui
11 יָדַעְתִּי כִּי־אֱלֹהִים לִי ׃ † בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר
.*negotium** laudabo DOMINO in
בַּיהוָה אֲהַלֵּל דָּבָר ׃
.mihi homo faciat quid ,timebo non ,fidi Deo In
12 † בֵּאלֹהִים בָּטָחְתִּי לֹא אִירָא מַה־יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי ׃
.tibi laudes reddam ;* tua vota Deus me Super
13 † עָלַי אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ אֲשַׁלֵּם [m]תּוֹדוֹת לָךְ ׃
meos pedes ‡ nonne ,morte à meam animam eripuisti Quoniam
14 † כִּי [n]הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת הֲלוֹא רַגְלַי †
?viuentium lumine in ;*Dei facies ad deambulandum ad* ,*lapsu* à †
[o]מָדָּחִי לְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּאוֹר הַחַיִּים ׃

PSALM. LVII. נז

facie à *ipsum fugiendo in* ,Mictam‡ Dauid ipsi ,disperdas Ne Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּבְרֹחוֹ מִפְּנֵי־
quoniam ,mei miserere ,Deus mei Miserere .speluncam in Saul
2 שָׁאוּל בַּמְּעָרָה ׃ † [p]חָנֵּנִי אֱלֹהִים ׀ חָנֵּנִי כִּי
donec :sperabo tuarum alarum vmbra in & ,mea anima sperauit te in
בְךָ חָסְיָה נַפְשִׁי [q]וּבְצֵל־כְּנָפֶיךָ אֶחְסֶה עַד־
Deum ad ;altissimum Deum ad Clamabo .contritiones *transeat* ‡
3 יַעֲבֹר הַוּוֹת ׃ † אֶקְרָא לֵאלֹהִים [r]עֶלְיוֹן לָאֵל
probro * me seruabit & ,cælis è Mittet .*me super perficientem* †
4 גֹּמֵר עָלָי ׃ † יִשְׁלַח מִשָּׁמַיִם ׀ וְיוֹשִׁיעֵנִי חֵרֵף
.suã veritatem & ,suã misericordiam Deus mittet .Selah ,me *forbentis* ‖
שֹׁאֲפִי סֶלָה יִשְׁלַח אֱלֹהִים חַסְדּוֹ [s]וַאֲמִתּוֹ ׃
,hominum filios ‖ ,ardentes *iacebo* ,*leonum medio in* ‡ mea Anima
5 † נַפְשִׁי ׀ בְּתוֹךְ לְבָאִם אֶשְׁכְּבָה לֹהֲטִים בְּנֵי־אָדָם
.acutus gladius* eorum lingua & ;sagittæ & ,lancea* *eorum dentes* †
שִׁנֵּיהֶם [v]חֲנִית וְחִצִּים וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב [x]חַדָּה ׃
terram omnem super ;Deus cælos super te Exalta
6 † רוֹמָה עַל־הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־הָאָרֶץ
,mea anima se *flexit* † ,meis gressibus parauerũt Rete .tuam gloriã
7 כְּבוֹדֶךָ ׃ † רֶשֶׁת [y]הֵכִינוּ לִפְעָמַי כָּפְפָה נַפְשִׁי
.Selah ,eius medium in ceciderunt ;foueam *meas facies ad* ‡ foderunt
כָּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה נָפְלוּ בְתוֹכָהּ סֶלָה ׃
,cantabo :meum cor paratum ,Deus meum cor Paratum
8 † נָכוֹן [z]לִבִּי אֱלֹהִים נָכוֹן לִבִּי [a]אָשִׁירָה
.canam &
וַאֲזַמֵּרָה ׃
.diluculo exurgam ,cithara & ,nebel exurge ,mea gloria Exurge
9 † עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר ׃
.gentibus in *te* ‡ canam ;Domine populis in tibi Confitebor
10 † אוֹדְךָ [b]בָעַמִּים ׀ אֲדֹנָי אֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים ׃
æthera ‖ ad vsque & ;tua misericordia cælos ad vsque ‡ magna Quoniam
11 † כִּי־גָדַל עַד־שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ וְעַד־שְׁחָקִים
omnem super ;Deus cælos super te Exalta .tua veritas
12 [c]אֲמִתֶּךָ ׃ † רוֹמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־
.tuam gloriam terram
הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ ׃

PSALM. LVIII. נח

.Mictam† Dauid ipsi ,disperdas ne ,Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם ׃
iudicabitis *rectitudines* ‖ :loquemini iustitiam congregatio ‡ verè Num
2 † אַף אִמְּנָם אֵלֵם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ
terrã in ,operabimini iniquitates corde in Etiam .hominum filij
3 בְּנֵי אָדָם ׃ † אַף־בְּלֵב [d]עוֹלוֹת תִּפְעָלוּן בָּאָרֶץ
?*librabitis* ‡ vestrarum manuum iniquitatem
חֲמַס יְדֵיכֶם תְּפַלֵּסוּן ׃
loquentes , vtere ab errauerunt : vulua à impij sunt Alienati
4 [e]זֹרוּ † רְשָׁעִים מֵרָחֶם [f]תָּעוּ מִבֶּטֶן דִּבְּרֵי
:serpentis *veneni similitudinem secundum* ‡ illis ‡ Venenum .mendacium
5 כָזָב ׃ † חֲמַת־לָמוֹ [g]כִּדְמוּת [h]חֲמַת־נָחָשׁ
.suam aurem *obturabit* ‖ surdæ aspidis sicut
כְּמוֹ־פֶתֶן חֵרֵשׁ יַאְטִם אָזְנוֹ ׃
coniunctiones iungentis :*musitantium vocem ad audiet** non Quæ
6 † אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחֲשִׁים חוֹבֵר חֲבָרִים
:ipsorum ore in eorum dentes contere Deus .*docti*
7 [i]פִּימוֹ ׃ † אֱלֹהִים הֲרָס־שִׁנֵּימוֹ [i]בְּפִימוֹ

‖*insigne aureum.*
‡ô
‖*æquitates*
[d]עוֹל
‡*appendetis?*
[e]זוּר הָעָה
‡*est*
†*instar*
[f]רַמַּה [h]יַחֲם
‖*quę obturat*
**obtemperabit voci incãtantiũ, incãtatis incantationes sapienter.*
[i]פְּהּ

PSALM. LIII. נג

.Dauid ipsi *Maschil* † ,Machalath super Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־מַחֲלַת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ †intellectus

, ‡ corruperunt : Deus * Non : suo corde in stultus Dixit
2 † אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ *est
.bonum *faciens* ‖ non † ,iniquitatem fecerunt abominabilem & ‡viam suam,
וְהִתְעִיבוּ עָוֶל אֵין עֹשֵׂה־טוֹב ׃ † & ‖ est qui faciat
videndum ad ‡ ,hominum filios super prospexit cælis è Deus
3 † אֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לִרְאוֹת ‡vt videat
.Deum requirens ;intelligens sit an
הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים ׃ רָאָה
etiam ‡ non ;bonũ *faciens* ‖ non ,*fœtuerunt* ‡ pariter ,retrocessit ille Omnis* *Quotusquisque est
4 † כֻּלּוֹ סָג יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה־טוֹב אֵין גַּם־ ‡computruerunt ‖ est qui faciat ‡ est
edentes ‡ ,iniquitatem operantes cognouerunt Nonne .vnus
5 אֶחָד ׃ † הֲלֹא יָדְעוּ x פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי x כלל יָדַע v
.inuocauerunt non Deum : panem *comederunt* † ,meum populum * deuorantes
עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קָרָאוּ ׃ † ac si comederent
dispersit Deus quoniam ,timor fuit non ‡ ,timore timuerunt Ibi ‡ vbi
6 † שָׁם פָּחֲדוּ־פָחַד לֹא־הָיָה פָחַד כִּי־אֱלֹהִים פִּזַּר
.eos spreuit Deus quoniam ,affecisti pudore :te *obsidentis* ‡ ossa ‡ castrametantis contra
עַצְמוֹת y חֹנֶךָ z הֲבִישֹׁתָה כִּי־אֱלֹהִים מְאָסָם ׃ y חָנָה z בּוּשׁ
captiuitatē *Deum conuertendo in** ,Israel salutes Siion ex dabit Quis *conuertente Deo
7 † מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב אֱלֹהִים שְׁבוּת
.Israel lætabitur ,Iahacob exultabit ?sui populi
עַמּוֹ a יָגֶל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל ׃ a גּוֹל

PSALM. LIIII. נד

veniendo In ‖ .Dauid ipsi *Maschil* , *Neghinoth* ‡ in Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ † בְּבוֹא ‡psalmis, intellectus
inobiscum se abscondit † Dauid Nonne :Saul ad dixissent & ,Ziphim ‖ Cùm venissent
2 הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ ׃ † absconditus est apud nos?
.me *iudicabis* ‡ tua fortitudine in & ;fac me saluũ tuo nomine in Deus ‡ iudica
3 † אֱלֹהִים בְּשִׁמְךָ b הוֹשִׁיעֵנִי וּבִגְבוּרָתְךָ c תְדִינֵנִי ׃ b יָשַׁע c דִּין
.mei oris *dicta* † ausculta ;meam orationem audi Deus †sermones
4 † אֱלֹהִים שְׁמַע d תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי־פִי ׃ d פָּלַל c קוּם
quæsierunt *terribiles* ‡ & , me *super** insurrexerunt alieni Quoniam *aduersum ‡ fortes
5 † כִּי זָרִים e קָמוּ־עָלַי וְעָרִיצִים בִּקְשׁוּ ‖ coram se,
.Selah ,*sui regione è* ‖ Deum posuerunt non :meam animam e שׁוּם
נַפְשִׁי לֹא שָׂמוּ אֱלֹהִים לְנֶגְדָּם סֶלָה ׃ f ‡auxiliatur
.meæ animæ sustẽtatores inter † Dominus :mihi *auxilians* ‡ Deus Ecce † est
6 † הִנֵּה אֱלֹהִים עֹזֵר לִי אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי ׃ g שׁוּב h
.illos succide tua veritate in :meis inimicis malum Reddet
7 † יָשִׁיב הָרַע g לְשֹׁרְרָי h בַּאֲמִתְּךָ i הַצְמִיתֵם ׃ i אֲמֶת k
,DOMINE tuo nomini confitebor : tibi sacrificabo *deuotione In* ‡ שׁוב קרי
8 † בְּנְדָבָה אֶזְבְּחָה־לָּךְ j אוֹדֶה שְׁמְךָ יְהוָה ‡ Voluntarie
: me eripuit angustia omni ex Quoniam .* bonum quoniam l יְהוָה m צוּר
9 † כִּי מִכָּל־m צָרָה n הִצִּילָנִי כִּי־טוֹב ׃ *est.
.meus oculus vidit meis *inimicis* ‖ in & n נָצַל
וּבְאֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי ׃ ‖ hostibus

PSALM. LV. נה

.Dauidi ipsi *Maschil* , *modulis* ‡ in Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד ׃ ‡psalmis, intellectus
te abscondas ne & ;meam orationem Deus percipe Auribus ‖ Cùm venissent
2 † הַאֲזִינָה אֱלֹהִים b תְּפִלָּתִי וְאַל־c תִּתְעַלַּם ׃ †absconditus est apud nos?
.mea deprecatione à ‡iudica
מִתְחִנָּתִי ׃ b חָנַן c פָּלַל
,*mea meditatione in conquerar* ‡ : me exaudi & , mihi Intende †sermones
3 † הַקְשִׁיבָה לִּי d וַעֲנֵנִי e אָרִיד בְּשִׂיחִי ׃ d עָנָה e שִׂוח
; impij *coarctationis faciebus* ‖ à ,inimici voce A ‡facie angustiæ
4 וְאָהֲמָה ׃ † מִקּוֹל אוֹיֵב מִפְּנֵי f עֹקֶת רָשָׁע f עִיק g מוּט
.mihi *aduersabuntur naso* ‡ in & ,mendacium me *super facient labi** quoniam * extenderũt contra
כִּי־g יָמִיטוּ עָלַי אָוֶן וּבְאַף יִשְׂטְמוּנִי ׃ ‡furore aduersati sunt
.me super ecciderũt mortis terrores &: *meo interiori in cruciabitur* † meũ Cor † doluit in medio mei:
5 † לִבִּי h יָחִיל בְּקִרְבִּי וְאֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ עָלָי ׃ h חוּל
.*horror* ‡ me operuit & : me *in venies* ‖ tremor &, Timor ‖ venit super ‡tremor:
6 † יִרְאָה וְרַעַד יָבֹא בִי i וַתְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת ׃ † Vtinã haberem alas
.*inhabitabo* ‡ & ,*volabo** ? columba sicut *pennam mihi dabit Quis* † :dixi Et *volarem, ‡requiescerẽ.
7 † וָאֹמַר מִי־k יִתֶּן־לִי אֵבֶר כַּיּוֹנָה אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה ׃ k נָתַן l לוּן
.Selah ,*deserto in pernoctabo* ; *vagando* ‡ me *elongabo* ‖ Ecce ‖ elongarem
8 † הִנֵּה אַרְחִיק נֶד l אָלִין בַּמִּדְבָּר סֶלָה ׃ ‡ rãs migrando; commorarer
.*turbine à excitato* ‡ vento à ;*mihi euasionem Accelerabo** *Festinarem eruere me;
9 † אָחִישָׁה מִפְלָט לִי מֵרוּחַ סוֹעָה מִסָּעַר ׃ ‡turbinis & tempestatis.

*Perde ‡iniquitatẽ, ‖ recessit ‡ vidi quoniam ;eorum linguam diuide ,Domine *Digluti**
10 † בַּלַּע אֲדֹנָי פַּלַּג לְשׁוֹנָם כִּי־רָאִיתִי חָמָס
.ciuitate in *vixam* † &
11 וְרִיב בָּעִיר ׃ † יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ עַל־
.eius *interiori in labor* ‡ & ,iniquitas & ;eius muros
חוֹמֹתֶיהָ וְאָוֶן וְעָמָל בְּקִרְבָּהּ ׃
.dolus & ,fraus eius platea è *recedet* ‖ nõ & ;eius *interiori in* ‡ Prauitates
12 † הַוּוֹת p בְּקִרְבָּהּ וְלֹא־יָמִישׁ מִרְחֹבָהּ תֹּךְ וּמִרְמָה ׃ p הָוָה
non , *feram* ‖ & , me *afficiet* ‡ probris inimicus non Quia ‡affecit
13 † כִּי לֹא־אוֹיֵב יְחָרְפֵנִי q וְאֶשָּׂא לֹא־ ‖ quod sustinuissem, q נָשָׂא
.eo ab me *abscondam* & ;*magnificauit** me *super* † me habens odio ‡aduersum
מְשַׂנְאִי עָלַי הִגְדִּיל וְאֶסָּתֵר מִמֶּנּוּ ׃ *magnificauit os suum; quia abscondissem ‡ Sed
.meus notus & ,meus *præceptor* ;*meã comparationẽ* ſcđm homo tu Et ‡ ‡æqualitatẽ meam; dux
14 † וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי ׃ ‡dulcescere faciebamus
ambulabamus Dei domo in ;secretum *edulcorabamus* ‡ simul Qui *cõiunctim. Exigat debitum mors ab ישׁי מות קרי
15 † אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סּוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלָּךְ † in infernũ
.*strepitu in** r נָשָׁה s יָרַד
בְּרֶגֶשׁ ׃ *sunt
quia :viuentes *sepulchrum* † descendant ,eis *super mors Mulctet* ‡ societate
16 † יָשֻׁדוּם t מָוֶת ׀ עָלֵימוֹ s יֵרְדוּ שְׁאוֹל חַיִּים כִּי־ ‖ medio
.corum *interiori* ‖ in ,eorum *habitatione* ‡ in * mala † loquat,
רָעוֹת בְּמְגוּרֵיהֶם בְּקִרְבָּם ׃ t שָׁדַד u רָבַב
.me seruabit DOMINVS & ;clamabo Deum ad Ego ‡ bello, quod est contra
17 † אֲנִי אֶל־אֱלֹהִים אֶקְרָא וַיהוָה u יוֹשִׁיעֵנִי ׃ ‖ multi sunt
exaudiet & ;tumultuabor & ,*meditabor* † meridie & ,manè & ,Vesperè ‡ manens ab initio,
18 † עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה וַיִּשְׁמַע x עָנָה
:me *in conflictu* ‡ à meam animam pace in Redimet .meam vocem * sunt
19 קוֹלִי ׃ † פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרֹב־לִי † manũ suam in eos qui pacifici erant cum eo,
.mecum *fuerunt multis in* ‖ quoniam ‡ magis quã
כִּי־v בָרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי ׃ v רָבַב butyrum
quibus .Selah ,*quondam sedens* ‡ &, eos humiliabit & ,Deus Audiet ‖ prœlium
20 † יִשְׁמַע אֵל ׀ x וְיַעֲנֵם וְיֹשֵׁב קֶדֶם סֶלָה אֲשֶׁר ‡ leniora
:*ei* mutationes * non & .Deum timuerunt non ‡ sunt
אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא יָרְאוּ אֱלֹהִים ׃ † manũ suam in eos qui pacifici erant cum eo,
.eius pactum polluit ,*eius pacificos in suas manus* † Misit ‡ magis quã
21 † שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְּמָיו חִלֵּל בְּרִיתוֹ ׃ butyrum
eius verba fuerũt *mollia* ‡ ,eius cor *cõfictus* ‖ &, suũ os *butyris præ* ‡ Lenierunt ‖ prœlium
22 † חָלְקוּ y מֵחֶמְאַת פִּיו וְקֶרֶב לִבּוֹ z רַכּוּ דְבָרָיו ‡ leniora
,tuũ *donum* † DOMINVM super Proiice .*strictũ* gladij ipsa & ,*oleo præ** y פֶּה z רָכַךְ
23 † מֶשֶׁךְ עַל־יְהוָה יְהָבֶךָ ‡ pluſquam oleum,
.iusto nutationem seculum in dabit non ,te *educabit* ‡ ipse & † pondus
וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא־יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק ׃ ‡ feret
,*sanguinũ* ‡ viri : foueæ puteum in eos facies descẽdere Deus tu Et ‡ sanguinolenti,
24 † וְאַתָּה אֱלֹהִים a תּוֹרִדֵם לִבְאֵר b שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים a יָרַד b שׁוּחַ
.*te in confidam* † ego & : suos dies dimidiabunt non *doli* ‖ & ‖ dolosi.
וְמִרְמָה לֹא־c יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח־בָּךְ ׃ † fido tibi.
c חָצָה

PSALM. LVI. נו

‡ in
‖ *insigne aureolum* : cùm tenerent ‡ absorbere vult
:Mictam ‖ Dauid ipsi ,remotis ‡ mutam columbam super Victori d חָנַן
1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־יוֹנַת אֵלֶם רְחֹקִים לְדָוִד מִכְתָּם ‡ opprimit
.Gath in Peliſtim eum *tenendo in* † Absorbere volunt
בֶּאֱחֹז אוֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים בְּגַת ׃ * inimici
die omni : homo me *absorbuit* ‡ quoniam , Deus mei Miserere e שׁוּר רָבַב
2 † חָנֵּנִי אֱלֹהִים כִּי־שַׁאֲפַנִי אֱנוֹשׁ כָּל־הַיּוֹם d ‖ pro me sunt in excelso.
:die omni mei *inuidi* * me *Absorbuerunt* † .me *opprimet* ‡ bellans *In die ‡ tibi
3 לָחֵם יְלַחֲצֵנִי ׃ † שָׁאֲפוּ e שׁוֹרְרַי כָּל־הַיּוֹם † per
.*excelse ô mihi* ‖ bellantes multi quoniam †afficiũt me; aduersum
כִּי־f רַבִּים לְחֹמְמִים לִי מָרוֹם ׃ ‖ sunt
.fidam *te in* ‡ ego : timebo *Interdiu** ‡ Congregantur, latent,
4 † יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח ׃ f רוּעַ g קָוָה
;timebo non ,fidi Deo *in* ,eius verbum laudabo Deo In ‡ obseruãt, cũ expectant
5 † בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דְּבָרוֹ בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא ‡ Num propter † erit
;*afficient* † dolore mea verba ‡ die Tota .mihi caro faciat quid *furore
6 מַה־יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי ׃ † כָּל־הַיּוֹם דְּבָרַי h יְעַצֵּבוּ h יָרַד i נָגַד
,*Commorabuntur* ‡ .malum in eorum cogitationes omnes ‖ me *super* ‡ Migrationes meas
7 עָלַי כָּל־g מַחְשְׁבֹתָם לָרָע ׃ † יָגוּרוּ ‖ meas lachrymas † sunt?
.meam animam *expectauerunt vt* : *obseruabunt* ‡ mea vestigia ipsi ,*se abscondent* j שׁוּם
יִצְפְּנוּ הֵמָּה עֲקֵבַי יִשְׁמֹרוּ כַּאֲשֶׁר h קִוּוּ נַפְשִׁי ׃
descendere fac populos *naso** in ? eis † euasio iniquitatem *Super* ‡
8 † עַל־i פֶּלֶט־לָמוֹ בְּאַף עַמִּים j הוֹרֵד
meam lachrymam ‖ pone tu ,numerasti *meam Motionem* ‡ .Deus
9 אֱלֹהִים ׃ † k נֹדִי סָפַרְתָּה אָתָּה ‖ שִׂימָה דִמְעָתִי
? † tuo libro in nonne : tuo vtre in
בְּנֹאדֶךָ הֲלֹא בְסִפְרָתֶךָ ׃

vt ,feci tuis oculis in malum & ,peccaui tibi soli ,Tibi

6 † לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן
.te iudicando in sis mundus ,te loquendo in sis iustus

תִּצְדַק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ׃
.mea mater me calefecit peccato in & ;ſum formatus iniquitate in Ecce

7 † הֵן־בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי׃
sapientiam abstruſo in & :renibus in voluiſti veritatem Ecce

8 † הֵן־אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת וּבְסָתֻם חָכְמָה
:mundabor & ,hyſſopo in me peccato à Purificabis .me facies ſcire

תוֹדִיעֵנִי׃ † תְחַטְּאֵנִי בָאֵזוֹב וְאִטְהָר
,gaudium me facies Audire .dealbabor niue præ & ,me lauabis

9 תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תָּגֵלְנָה עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ׃ † תַּכְבִּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין׃
.contriuiſti † ,oſſa exultabunt :lætitiam &

10 וְשִׂמְחָה תַּגֵּלְנָה עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ׃
.dele meas iniquitates omnes & ;meis peccatis à tuas facies Abſconde

11 † הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחֲטָאָי וְכָל־עֲוֹנֹתַי מְחֵה׃ † לֵב טָהוֹר בְּרָא־לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ
innoua rectum ſpiritum & ;Deus mihi crea mundum Cor

12 בְּקִרְבִּי׃ † אַל־תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ
ſpiritu & ;tuæ ſaluris gaudium mihi Redde .me à capias ne

13 אַל־תִּקַח מִמֶּנִּי׃ † הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ
:tuas vias præuaricatores Docebo .me fulcies † voluntario

14 נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי׃ † אֲלַמְּדָה פֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ
ſanguinibus de me Erue .conuertentur te ad peccatores &

15 וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ׃ † הַצִּילֵנִי מִדָּמִים׃
:tuam iuſtitiam mea lingua laudabit : meæ ſalutis Deus ,Deus

16 אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי תְּרַנֵּן לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ׃
.tuam laudem annunciabit meum os & ;aperies mea labia Domine

17 † אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ׃
†vis *alioqui ‡ holocaustū ‖vis. .acceptabis ‖non aſcenſionem ‡:darem &* ,ſacrificium voles † non Quoniam

18 כִּי לֹא־תַחְפֹּץ זֶבַח וְאֶתְּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה׃
confractum & ,contritum cor : contritus ſpiritus Dei Sacrificia

19 † זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב־נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה
:Sion ipſi tua voluntate in fac Bene .deſpicies non Deus †

20 אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה׃ † הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן
,iuſtitiæ ſacrificia voles Tunc .Ieruſalaim muros ædificabis ‡

21 תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ † אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי־צֶדֶק
.iuuencos ‖ tuum altare ſuper facient aſcendere* tunc :holocauſtum & ,aſcenſionem †

עוֹלָה וְכָלִיל אָז יַעֲלוּ עַל־מִזְבַּחֲךָ פָּרִים׃

PSAL. LII.

,Edomæum †Doegh veniendo In‖ .Dauid ipſi Maſchil ‡ Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לְדָוִד׃ † בְּבוֹא דוֹאֵג הָאֲדֹמִי
.Achimelech domum in Dauid Venit :ei dixit & ,Saul ipſi nunciauit &

2 וַיַּגֶּד לְשָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ בָּא דָוִד אֶל־בֵּית אֲחִימֶלֶךְ׃
.die omni * Dei miſericordia ?potens ô malitia in gloriaberis † Cur

3 † מַה־תִּתְהַלֵּל בָּרָעָה הַגִּבּוֹר חֶסֶד אֵל כָּל־הַיּוֹם׃
.dolum faciens acuta nouacula ſicut :tua lingua cogitabit Prauitates ‡

4 † הָוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ כְּתַעַר מְלֻטָּשׁ עֹשֵׂה רְמִיָּה׃
,iuſtitiam loqui quàm ‡ mendacium : bono præ* malum Dilexiſti

5 אָהַבְתָּ רָע מִטּוֹב שֶׁקֶר׀ מְדַבֵּר צֶדֶק׃
.doloſa lingua deuorationis verba omnia‖ Dilexiſti .Selah

6 סֶלָה׃ † אָהַבְתָּ כָל־דִּבְרֵי־בָלַע לְשׁוֹן מִרְמָה׃
:tabernaculo è te abradet ‡ &,te conteret cæteriū* in :te deſtruet Deus Etiam

7 † גַּם־אֵל יִתָּצְךָ לָנֶצַח יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל׃
.Selah ,viuentium terra è te eradicabit &

וְשֹׁרֶשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה׃
.ridebunt eum ſuper & ;timebunt & ,iuſti videbunt Et

8 † וְיִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִירָאוּ וְעָלָיו יִשְׂחָקוּ׃
*qui †ſed fidit & † ,ſuam fortitudinem Deum poſuit non * vir Ecce

9 † הֵנֵּה הַגֶּבֶר לֹא יָשִׂים אֱלֹהִים מָעֻזּוֹ וַיִּבְטַח
‡multitudini diuitiarum ſuarum; .ſua prauitate in eſt roboratus ;ſuæ opulentiæ multitudine in ‡

בְּרֹב עָשְׁרוֹ יָעֹז בְּהַוָּתוֹ׃
miſericordia in ſperaui : Dei domo in frondoſa ‡ olea ſicut ego Et

10 † וַאֲנִי כְּזֵית רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹהִים בָּטַחְתִּי בְּחֶסֶד־
‡ viridis *in ‡ vltrà. .perpetuùm ‡ & ,ſeculum * Dei

אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד׃

,tuum nomen expectabo & :feciſti quoniã ,ſeculum in tibi Confitebor

11 † אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וָאֲקַוֶּה שִׁמְךָ
*eſt .tuis miſericordibus coram * bonum quoniam

כִּי־טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ׃

PSALM. L.

PSALM. L. נ

,eſt locutus DOMINVS Deus fortis ‡ .Aſaph ipſi Cantus ‡Deus Deorū

1 † מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל׀ אֱלֹהִים יְהוָה דִּבֶּר
.eius ingreſſum ‖ ad vſque Solis ortu ab ;terram aduocauit &

וַיִּקְרָא־אֶרֶץ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ׃
.effulſit Deus decoris vniuerſitate ‡ Sion Ex

2 † מִצִּיּוֹן מִכְלַל־יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ׃
: peredet eius facies ad ignis ,ſilebit non & ,noſter Deus Veniet

3 † יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יֶחֱרַשׁ אֵשׁ־לְפָנָיו תֹּאכֵל
.vehementer eſt excitata tempeſtas eius circuitu* & *in

וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד׃
.ſuũ populũ iudicandũ ad‖ ,terram ad &:deſuper cælos ad Aduocabit ‖vt iudicet

4 † יִקְרָא אֶל־הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל־הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ׃
.ſacrificium ſuper meum pactum ferientes ‡ :meos pios † mihi Congregate †ſanctos

5 † אִסְפוּ־לִי חֲסִידַי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי־זָבַח׃
.Selah ,ipſe‖ iudex Deus quòd :eius iuſtitiam cæli indicabunt ‡ Et ‡qui pepigerunt

6 † וַיַּגִּידוּ שָׁמַיִם צִדְקוֹ כִּי־אֱלֹהִים שֹׁפֵט הוּא סֶלָה׃
:te in* faciã teſtificari & :Iſrael ,loquar & ,mi populus Audi ‡nunciabunt

7 † שְׁמַע עַמִּי וַאֲדַבֵּרָה יִשְׂרָאֵל וְאָעִידָה בָּךְ
:te arguam tua ſacrificia ſuper Non .†ego tuus Deus Deus ‖eſt,

8 אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אָנֹכִי׃ † לֹא עַל־זְבָחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ
.ſemper me coram tuæ aſcenſiones &‖

וְעוֹלֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד׃
.hircos tuis ſeptis de : iuuencum tua domo è accipiam Non

9 † לֹא־אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָּר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים׃
.mille montibus in animalia : ſiluæ beſtia omnis * mihi Quoniam *ſunt

10 † כִּי־לִי כָל־חַיְתוֹ־יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי־אֶלֶף׃
.me apud † agri fera & ;montium volatile omne Cognoui †meum eſt.

11 † יָדַעְתִּי כָל־עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי׃
.eius plenitudo & ,orbis mihi‖ quia ;tibi dicam non ,eſuriero Si ‖meus eſt

12 † אִם־אֶרְעַב לֹא־אֹמַר לָךְ כִּי־לִי תֵבֵל וּמְלֹאָהּ׃
hircorum ſanguinem & ; fortium ‡ carnem comedam Nunquid ‡taurorum;

13 † הַאוכַל בְּשַׂר אַבִּירִים וְדַם עַתּוּדִים
altiſſimo redde & :confeſſionẽ † Deo Immola :bibam †laudem

14 † זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה וְשַׁלֵּם לְעֶלְיוֹן׃
.me honorificabis &,te eruã : anguſtiæ die in me inuoca Et .tua vota

15 † וְקָרְאֵנִי בְיוֹם צָרָה אַחַלְּצְךָ וְתְכַבְּדָנְנִי׃
:mea ſtatuta narrandum ad‡ ,tibi Quid : Deus dixit impio Et ‡vt enarres

16 † וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה־לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי
‡tuo ore ſuper † meum pactum aſſumas & ‖in

וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עָלֶי־פִיךָ׃
.te poſt mea verba proiecisti & ,diſciplinam odiſti tu Et

17 † וְאַתָּה שָׂנֵאתָ מוּסָר וַתַּשְׁלֵךְ דְּבָרַי אֲחֹרֶיךָ׃
.‡tua portio adulteris cum & ;eo cũ cõplacebas &*, furem videbas Si *delectabaris

18 † אִם־רָאִיתָ גַּנָּב וַתִּרֶץ עִמּוֹ וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ׃
.dolum concinnabat tua lingua & ;malum in mittebas tuum Os ‡erat.

19 † פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מִרְמָה׃
dabas tuæ matris filium in‖ : loquebaris tuum fratrem in‖ ,Sedebas ‡contra

20 † תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְּדַבֵּר בְּבֶן־אִמְּךָ תִּתֵּן־
eſſendo ‡ exiſtimaſti ,tacui & ,feciſti Hæc .probrum ‡quod

21 אֵלֶּה עָשִׂיתָ וְהֶחֱרַשְׁתִּי דָּמִיתָ הָיוֹת־
‡tuis oculis in ordinabo & ,te arguam † : tu ſicut eſſem †ſed ‡iudiciũ.

אֶהְיֶה כָמוֹךָ אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה לְעֵינֶיךָ׃
‡non & ,rapiam forte ne ;Dei obliuioſi ‖ hoc nunc ‡ Intelligite ‡quæ Io ‖qui obliuiſcimini

22 † בִּינוּ־נָא זֹאת שֹׁכְחֵי אֱלוֹהַּ פֶּן־אֶטְרֹף וְאֵין
,†viam ponenti & ,me honorificabit ,confeſſionẽ Sacrificans .eruens ‡ſit qui eruat.

23 מַצִּיל׃ † זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ
.Dei ſalutem in eum faciam videre* Qui ſacrificauerit †Dei corã ſe,

אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹהִים׃ *oſtendam

PSAL. LI. נא

Nathan eum ad veniendo In† .Dauid ipſi cantus Victori †Quando venit

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † בְּבוֹא־אֵלָיו נָתָן
.ſebah--Bath ad intrauit quando : prophetam‡ †prophetæ:

2 הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר־בָּא אֶל־בַּת־שָׁבַע׃
multitudinem ſecundũ : tuam miſericordiam ſecundũ Deus mei Miſerere pietatem

3 † חָנֵּנִי אֱלֹהִים כְּחַסְדֶּךָ כְּרֹב
me laua Multiplica† .meas præuaricationes dele tuarũ miſerationum †Plurimùm

4 רַחֲמֶיךָ מְחֵה פְשָׁעָי׃ † הֶרֶבָּה כַּבְּסֵנִי
.me munda meo peccato à & ;mea iniquitate ab

מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי׃
meum peccatum & ;cognoſcam‖ ego meas præuaricationes Quoniam ‖agnoſco:

5 † כִּי־פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי
.ſemper * me coram ‖ ‖ ‖

est liquefacta, sua voce in ‡ dedit: regna sunt mota, gentes Sonuerunt ‡vocem suā, defluxit
7 † וַתָּמֹג גּוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ תָּמוֹג
Deus nobis eleuatio: nobiscum exercituum DOMINVS. terra
אָרֶץ׃ † יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי 8
quæ; DOMINI opera videte, Ite‡ ‡Venite
Selah, Iahacob.
יַעֲקֹב סֶלָה׃ † לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר h 9
terra in solitudines, posuit.
שָׁם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ׃ *Facit
conteret arcum, terræ extremum ad vsque bella cessare Faciens*
† מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד־קְצֵה הָאָרֶץ קֶשֶׁת יְשַׁבֵּר 10
igni *in* comburet plaustra: hastam concidet &
וְקֶצַח k חָנִית עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃ k חָנָה
gentibus in exaltabor; Deus ‡ ego quia, scitote &, Remittite‡ ‡Vacate‡ sum
† הִרָּפוּ l וְדָעוּ m כִּי־אָנֹכִי אֱלֹהִים אָרוּם בַּגּוֹיִם 11 l רָפָה m יָדַע
eleuatio: nobiscum exercituum DOMINVS. terra in exaltabor
אָרוּם בָּאָרֶץ׃ † יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב 12
Selah, Iahacob Deus nobis
לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה׃

PSALM. XLVII. מז

.cantus Corach filiis Victori
† לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃ 1
voce in Deo iubilate: *palma* ‡ plaudite populi Omnes ‡manu:
† כָּל־הָעַמִּים תִּקְעוּ n־כָּף הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל 2 n כַּף ° רוּעַ
magnus rex; terribilis altissimus DOMINVS Quoniam. *ouationis*‡ ‡laudis.
עֶלְיוֹן נוֹרָא מֶלֶךְ גָּדוֹל p רְנָנָה׃ † כִּי־יְהוָה 3 p רָנַן q עָלָה
*nationes** &; nos subter populos Ducet. terram omnem super *tribus
עַל־כָּל־הָאָרֶץ׃ † יִבְחַר־לָנוּ אֶת־נַחֲלָתֵנוּ אֶת 4
nostram hæreditatem nobis Eliget. nostros pedes subter
גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אָהֵב סֶלָה׃ ‡gloriam
tubæ voce in DOMINVS; iubilo in Deus Ascendit.
† עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר׃ 6
cantate nostro regi, cantate: cantate Deo Cantate
† זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמֵּרוּ זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ׃ 7
intelligentes canite, Deus terræ omnis rex Quoniam. ‡intelligibiliter.
† כִּי מֶלֶךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל׃ 8
thronum super sedit Deus: gentes super Deus Regnauit
† מָלַךְ אֱלֹהִים עַל־גּוֹיִם אֱלֹהִים יָשַׁב עַל־כִּסֵּא 9
populo sunt aggregati populorum *Magnifici*‡ suæ sanctitatis. ‡Optimates
קָדְשׁוֹ׃ † נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם
*vehementer, terræ *scuta* ‡ Dei ipsius quoniam, Abraham Dei ‡sunt protectiones
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם כִּי לֵאלֹהִים s מָגִנֵּי־אָרֶץ מְאֹד *enim
נַעֲלָה׃ s גָּנַן

PSALM. XLVIII. מח

.Corach filiis cantus Canticum
† שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי־קֹרַח׃ 1 ‡שור
,nostri Dei ciuitate in: valde laudabilis &, DOMINVS Magnus
† גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד׃ בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ 2
.eius sanctitatis monte
הַר־קָדְשׁוֹ׃
latera † Sion mons, terræ vniuersæ gaudium, *climate*‡ Pulcher ‡termino, †ad
† יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל־הָאָרֶץ הַר־צִיּוֹן יַרְכְּתֵי 3
.magni regis ciuitas: Aquilonis
צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב׃ v רַבָּב
.eleuationem ad est notus eius *palatiis* † in Deus †ædibus
† אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב׃ 4
.pariter transierunt; *conuenerunt*‡ reges ecce Quoniam ‡congregati sunt
† כִּי־הִנֵּה הַמְּלָכִים x נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו׃ 5 x יָעַד
.festinauerunt, sunt territi: sunt admirati sic, viderunt Ipsi
† חֵמָּה רָאוּ כֵּן הָמָּהוּ נִבְהֲלוּ נָחְפְּזוּ׃ 6
.parturientis tanquam dolor; ibi eos apprehendit Tremor
† רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם y חִיל כַּיּוֹלֵדָה׃ 7 y חוּל
.*Tharsis* ‡ naues conteres Orientali vento In ‡maris.
† בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ׃ 8
,exercitū DOMINI ciuitate in vidimus sic, audiuimus Sicut
† כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ z כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר־יְהוָה צְבָאוֹת 9 z רָאָה
.Selah, seculum in vsque eam *firmabit** Deus; nostri Dei ciuitate in *fundauit
בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנְנָהּ עַד־עוֹלָם סֶלָה׃
.tui templi *interiori*† in, tuam misericordiam Deus Cogitauimus †medio
† דָּמִינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ׃ 10 a דָּמָה

‡vsque ad iustitia: terræ fines *super*‡ tua laus sic, Deus tuum nomē Secundum
11 † כִּשְׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן b תְּהִלָּתְךָ עַל־קַצְוֵי־אֶרֶץ צֶדֶק b הָלַל
filiæ exultent, Sion mons Lætetur. tua dextera est plena
מָלְאָה יְמִינֶךָ׃ † יִשְׂמַח c הַר־צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת 12 c גּוּל
.tua iudicia propter Iehudah
יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ׃
.eius turres numerate: eam circuite &, Sion Circundate
† סֹבּוּ d צִיּוֹן e וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ׃ 13 d סָבַב e נָקַף
: eius palatia roborate: eius antemurale ad vestrum cor Ponite
† שִׁיתוּ f לְבַבְכֶם לְחֵילָהּ פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ׃ 14 f שׂוּת
.nouissima progenie in enarretis vt
לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן׃
‡in vltrà: ipse: *perpetuum*‡ & ,seculum‡ noster Deus Deus iste Quoniam
† כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא 15 ‡vsque ad
.mortem *super*† nos ducet
יְנַהֲגֵנוּ עַל־מוּת׃

PSALM. XLIX. מט

.cantus Corach filiis Victori
† לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר׃ 1
habitatores omnes auscultate: populi omnes hoc Audite
† שִׁמְעוּ־זֹאת כָּל־הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל־יֹשְׁבֵי 2
,diues pariter: viri filij etiam ,hominis filij Etiam. orbis
חֶלֶד׃ † גַּם־בְּנֵי אָדָם גַּם־בְּנֵי־אִישׁ יַחַד עָשִׁיר 3
mei cordis meditatio &: sapientias loquetur meum Os. *indigus** &
אֲבִיוֹן׃ g † פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת h וְהִגּוּת לִבִּי 4 g אָבִיוֹן h הָגָה
aperiam: meam aurem parabolam ad Inclinabo. intelligentias
תְבוּנוֹת׃ † אַטֶּה לְמָשָׁל אָזְנִי אֶפְתַּח 5
?mali diebus in timebo quid Vt. meum ænigma cithara *in* ‡
† לָמָּה i אִירָא k בִּימֵי רָע׃ 6 i יָרֵא k יָרָא
?me circuudabit meorum calcaneorum iniquitas‡
עֲוֹן l עֲקֵבַי m יְסֹבֵנִי׃ l עָוֹן m סָבַב
.*gloriabuntur* sua opulentia‡ multitudine in & ;*sua facultate super Fidentes*‡
† הַבֹּטְחִים עַל־חֵילָם n וּבְרֹב עָשְׁרָם יִתְהַלָּלוּ׃ 7 ‡Sunt qui fidunt in opibus suis; ‡ diuitiarum suarū iactant se.
Deo dabit nec; *vir* ‡ redimet redimendo non Fratrem
† אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ לֹא־יִתֵּן לֵאלֹהִים 8 ‡quispiam;
,eorum animæ redemptio erit preciosa Et. suam propitiationem
כֹּפֶר׃ † וְיֵקַר o פִּדְיוֹן נַפְשָׁם 9 n רַבַּב o פָּדָה
*videbit** non: *æternum*‡ in adhuc viuat Et. seculum in *desinet* & * *vt quiescat quis
וְחָדַל לְעוֹלָם׃ p † וְיִחִי־עוֹד לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה 10 ‡seculum:
,stultus simul ,*morientur*† sapientes, videbit Nam‡. *foueam* *visurus sepulchrum.
q חָשְׁחַת׃ † כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד כְּסִיל 11 ‡At †mori, & quod
.*suam facultatem*‡ alienis relinquent & ;peribunt insipiens &
וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם׃
eorum tabernacula, seculum in eorum domus eorum *Intimum*‡
† קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ r לְעוֹלָם מִשְׁכְּנֹתָם 12 p חִיָּה q שׂוּחַ
.terras *super* suis nominib‡ in vocauerūt: generationē & generatione in
לְדוֹר וָדוֹר קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עָלֵי אֲדָמוֹת׃ ‡ diuitias suas.
iumenta sicut † assimilatus; *pernoctabit* non honore in homo Et
† וְאָדָם בִּיקָר בַּל־s יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת 13 ‡Interiora
eorum posteri &, ipsis stultitia eorum via Hæc. *sunt excisi* ‡
נִדְמוּ׃ t זֶה דַרְכָּם כֵּסֶל לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם 14 r שׁוּת s לִין t דָּמוּת
,ponentur inferno in *pecus* † Sicut. Selah, *volent ipsorum ore in* *
† כַּצֹּאן u לִשְׁאוֹל v שָׁתוּ 15 ‡quæ intereunt. *secundum ipsam ibunt, †pecora
corū figura &: mane *in* recti *eos in*‡ dominabuntur &, eos depascet mors
מָוֶת w יִרְעֵם y וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר וְצוּרָם t רָצָה u שׁוּת
.sibi † habitaculo ab *sepulchrum* veterandum ad ‡ *eis
לִבְלוֹת x שְׁאוֹל מִזְּבֻל לוֹ׃ x רָעָה y רָדָה
cùm: inferi *manu*‡ de meam animam redimet Deus Veruntamen וצורם p
† אַךְ־אֱלֹהִים יִפְדֶּה־z נַפְשִׁי מִיַּד שְׁאֹל כִּי 16 ‡vt veteresçat egredietur ad toueam †quod erat ‡potestate
.Selah, me suscepetit
יִקָּחֵנִי סֶלָה׃ z לָקַח
gloria *fuerit multiplicata*‡ cùm; vir fuerit ditatus cùm, timueris Ne ‡creuerit
† אַל־תִּירָא כִּי־יַעֲשַׁר אִישׁ כִּי־יִרְבֶּה כְּבוֹד 17 *cùm mortuus fuerit ‡ vita sua ille benedixit;
neque; omnia accipiet *ipsum moriendo in** non Quoniam. eius domus
בֵּיתוֹ׃ † כִּי לֹא בְמוֹתוֹ a יִקַּח הַכֹּל לֹא־ 18 a חַיָּה b יָרַד
vitiis suis ‡ in suæ animæ Quoniam. eius gloria eum post descendet
יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ׃ † כִּי־נַפְשׁוֹ a בְּחַיָּיו 19 ‡qui ‡seculum
.tibi benefeceris si, te laudabunt & ;*benedicet*
יְבָרֵךְ b וְיוֹדֶךָ כִּי־תֵיטִיב לָךְ׃
æternum‡ in vsque‡ ;suorum patrum progeniem in vsque Introibit
† תָּבוֹא עַד־דּוֹר אֲבוֹתָיו עַד־נֶצַח 20
: intelliget non &, honore in Homo. lumen videbunt non
לֹא יִרְאוּ־c אוֹר׃ † אָדָם בִּיקָר וְלֹא יָבִין 21 c רָאָה d רָמָה
.*sunt excisi* ;*iumenta sicut** ,est assimilatus *iumentis, quæ peunt.
d נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ׃

PSALM. XLV. מה

‡lilia ‡ intellectus.

canticum ,*erudiens*‡ Corach filiis Sosannim‡ super Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־שֹׁשַׁנִּים לִבְנֵי־קֹרַח מַשְׂכִּיל שִׁיר

*ego dicens** ,bonum verbum meum cor Eructauit .amorum

2 יְדִידֹת׃ † רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב אֹמֵר אֲנִי

Pulchruisti .velocis scribæ stylus† mea lingua :regi mea opera

*dico

†vt

3 מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר׃ † יָפְיְפִיתָ a עָשָׂה b

tibi benedixit propterea :tuis labiis in gratia est diffusa;hominu filiis præ

4 מִבְּנֵי אָדָם חוּצַק חֵן בְּשִׂפְתוֹתֶיךָ עַל־כֵּן בֵּרַכְךָ

:potens‡ ,femur super tuo gladio te Accinge .seculum in Deus

‡ô

5 אֱלֹהִים לְעוֹלָם׃ † חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל־יָרֵךְ גִּבּוֹר

.tuo decore & ,tua gloria

6 הוֹדְךָ וְהָדָרֶךָ׃

‡in

7 וְהָדָרְךָ צְלַח רְכַב עַל־דְּבַר־אֱמֶת וַעֲנְוַת־ † c אֹמֶן e

,acutæ tuæ Sagittæ .tua dextera terribilia te docebit & :iustitiæ

8 צֶדֶק וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ׃ † חִצֶּיךָ שְׁנוּנִים d יָרֶה c חָצַץ

.*regis inimicorum cor in :cadent te sub populi

*cadent.

9 עַמִּים תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ f בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ׃ נָפַל f

virga *rectitudinis** virga :*perpetuum* & ,*æternum*† Deus *tuum Solium*†

‡Sedes tua †in seculum, & vltrà:

10 כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט † 7

propterea ,impietatem odisti & ,iustitiam Dilexisti .tui regni

*æquitatis est

11 מַלְכוּתֶךָ׃ † אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע עַל־כֵּן 8

.tuis *sodalibus*‡ præ lætitiæ oleo tuus Deus Dominus te vnxit

‡participibus

12 מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שֶׁמֶן g שָׂשׂוֹן מֵחֲבֶרֶיךָ׃ שׂוּשׂ g

palatiis† ex :tua vestimenta omnia ,*casiæ*‖ ,aloe & ,myrrha†

†Vt ‖& cassia, † ædibus ‖eburneis, ex quibus ‡cum honorabilibus

13 מֹר־וַאֲהָלוֹת קְצִיעוֹת כָּל־בִּגְדוֹתֶיךָ מִן־הֵיכְלֵי † 9

.te lætificauerunt *vnde* ,*dentis*‖

14 שֵׁן מְנִי שִׂמְּחוּךָ׃

‡diademate aureo.

15 בְּנוֹת מְלָכִים בִּיקָרוֹתֶיךָ נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ h רָאָה i נָטָה h

,tuã dexterã ad coniunx adstitit :tuis *preciositatibus in*‡ regum Filiæ

16 † בְּנוֹת מְלָכִים בִּיקָרוֹתֶיךָ נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ

:tuam aurem inclina & ,vide & ,filia Audi .*ophir auri massa*‡ in

17 † שִׁמְעִי־בַת h וּרְאִי וְהַטִּי i אָזְנֵךְ

.tui patris domus & ,tui populi obliuiscere &

18 וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ׃

,tuus dominus † ipse quoniam :tuum decorem rex concupiscet Et

19 וְיִתְאַו k † הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ כִּי־הוּא אֲדֹנַיִךְ k

deprecabuntur *tuas facies*‡ ,munere *in Sor*‡ filia Et .ei te incurua &

20 וְהִשְׁתַּחֲוִי־לוֹ׃ † וּבַת־צֹר m בְּמִנְחָה פָּנַיִךְ m יְחַלּוּ l

*ocellaturis ex** :intrinsecus regis filia† inclyta Tota .populi diuites

21 עֲשִׁירֵי עָם׃ † כָּל־כְּבוּדָּה בַת־מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת

virgines : regi adducetur *recamatis* In .*eius vestimentum auri*

22 זָהָב לְבוּשָׁהּ׃ † לְרִקְמוֹת n תּוּבָל לַמֶּלֶךְ בְּתוּלוֹת

.*tibi adducta* ,*eius socia*† eam post

23 אֲחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ׃

palatium *in* ingredientur ;exultatione & ,lætitiis *in*‡ Ducentur

24 תּוּבַלְנָה בְּשִׂמְחָה o וְגִיל תֹּבָאֶינָה בְּהֵיכַל † 16

principes *in* eos pones : tui filij erunt tuis patribus Pro .regis

25 מֶלֶךְ׃ † תַּחַת אֲבֹתֶיךָ p יִהְיוּ בָּנֶיךָ q תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים 17

.terra vniuersa in

26 בְּכָל־הָאָרֶץ׃

:generatione & ,generatione omni in tuum nomen faciam Memorare

27 אַזְכִּירָה שִׁמְךָ בְּכָל־דֹּר r וָדֹר יְהוֹדוּךָ עַמִּים לְעֹלָם וָעֶד׃ † 18

.*perpetuum*‖ & ,seculum in tibi confitebuntur populi propterea

‖vltrà.

PSALM. XLVI. מו

.canticum Halamoth super ;Corach filiis Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח עַל־עֲלָמוֹת a שִׁיר׃

‡inuenimus validum.

inuentũ‡ angustiis in auxilium :fortitudo & ,spes nobis Deus

2 † אֱלֹהִים לָנוּ מַחֲסֶה b וָעֹז עֶזְרָה c בְּצָרוֹת נִמְצָא

motando in‡ & ;terram *mutando in** timebimus non Propterea .*valde*

3 מְאֹד׃ † עַל־כֵּן לֹא־d נִירָא בְּהָמִיר אֶרֶץ וּבְמוֹט

:eius aquæ turbabuntur ,Sonabunt .*marium** cor in montes

4 הָרִים בְּלֵב יַמִּים׃ † e יֶהֱמוּ יְחִמְּרוּ מֵימָיו

.Selah ,eius *sublimitate in*† montes contremiscent

5 יִרְעֲשׁוּ־הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ סֶלָה׃

habitaculorũ†sanctũ :Dei ciuitatem lætificabunt eius riui Fluminis

6 נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר־אֱלֹהִים קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי

eam adiuuabit :cõmouebitur non ,eius *interiori*‡ in Deus .altissimi

‡medio

7 עֶלְיוֹן׃ † אֱלֹהִים f בְּקִרְבָּהּ בַּל־תִּמּוֹט יַעְזְרֶהָ

.mane *respiciendo** ,Deus

8 אֱלֹהִים g לִפְנוֹת בֹּקֶר׃

*respiciente

PSALM. XLIIII. מר

spera ‡me *super tumultuaberis*† cur & ,mea anima te *deprimes** Cur

5 מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי † ‡humiliasti ‡ personuisti in

.meus Deus & ,*meatum facierũ*‖ salutes‡ :ei cõfitebor adhuc quoniã ,Deo in ‡qui est ‖vultus mei,

6 לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי׃

PSALM. XLIIII. מר

.*erudiens** Corach filiis Victori *intelligẽtia.

1 † לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מַשְׂכִּיל׃

:nobis narrauerunt nostri patres,audiuimus nostris auribus *in* Deus

2 † אֱלֹהִים בְּאָזְנֵינוּ שָׁמָעְנוּ אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ־לָנוּ

.*quondam*‡ diebus in ,eorum diebus in es operatus opus ‡ pristinis.

3 פֹּעַל פָּעַלְתָּ בִּימֵיהֶם בִּימֵי קֶדֶם׃

malefecisti : eos plantaueras & ,*expulisti*‡ gentes tua manu Tu ‡ expellere fecisti,

4 אַתָּה † יָדְךָ גוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ a וַתִּטָּעֵם b תָּרַע

,terram possederũt suo gladio in non Quia .eos emisisti & ,populis

5 לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם׃ † כִּי לֹא בְחַרְבָּם יָרְשׁוּ אֶרֶץ

,tuum brachium & ,tua dextera sed :eos seruauit non eorum brachiũ &

6 וּזְרוֹעָם לֹא c הוֹשִׁיעָה לָמוֹ כִּי־יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ d יִשַׁע c רָצָה

meus rex ipse Tu .*eos voluisti*‖ quia ,*tuarum facierum* ‡ lux & ‡ vultus tui, ‖ complacuisti in eis.

7 וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם׃ † אַתָּה־הוּא מַלְכִּי d

.Iahacob salutes præcipe ,Deus

8 אֱלֹהִים צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב׃ † בְּךָ צָרֵינוּ

.*nobis obsistentes** conculcabimus tuo nomine in :cornupetemus

9 נְנַגֵּחַ בְּשִׁמְךָ נָבוּס c קָמֵינוּ׃

.me seruabit non meus gladius & ;sperabo meo arcu in non Quia

10 כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא f תוֹשִׁיעֵנִי׃ †

nos odio habentes & :nostris hostibus ab nos fecisti seruare Quoniam

11 כִּי † הוֹשַׁעְתָּנוּ f מִצָּרֵינוּ g וּמְשַׂנְאֵינוּ הֹבִישׁוֹתָ׃ † ‖ laudamus

tuo nomini & ;die omni *laudauimus*‡ Deo In .pudore affecisti

12 בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל־הַיּוֹם h וְשִׁמְךָ † h בוּשׁ

:nos fecisti erubescere & ,elõgasti Etiam .Selah ,cõfitebimur seculũ in

13 לְעוֹלָם נוֹדֶה i סֶלָה׃ † אַף־זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ i יָדָה

retrorsum nos redire Facies* .nostris exercitibus *in*‡ egrederis non & ‡ cum *Fecisti

14 תָּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר׃ † k וְלֹא־k תֵּצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ׃ k יָצָא l שׁוּב

nos Dabis .‡sibiipsis diripuerunt nos habentes odio & :hoste ab ‡ nostras opes. Posuisti

15 מִנִּי־צָר וּמְשַׂנְאֵינוּ m שָׁסּוּ לָמוֹ׃ † תְּתֵּנֵנוּ m שָׂסָה

tuũ populum Vendes* .nos dispersisti gentes in & ;cibi *pecus*‡ vt ‡ pecudes *Vendidisti

16 כְּצֹאן מַאֲכָל וּבַגּוֹיִם n זֵרִיתָנוּ׃ † תִּמְכֹּר־עַמְּךָ n זָרָה

nos Pones† .corum *precijs in** multiplicasti non & ,*lucro*‡ sine

17 בְּלֹא־הוֹן וְלֹא־o רִבִּית בִּמְחִירֵיהֶם׃ † תָּשִׂימֵנוּ p o רָבָה

.nostris circuitibus‖ derisione & ,subsannatione ;nostris vicinis opprobriũ ‡ diuitiis, ‡ propter pretia † Ponere fecisti

18 חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ׃

.populis in capitis commotione ;gentibus in prouerbiũ nos Pones‡

19 תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל בַּגּוֹיִם מְנוֹד־רֹאשׁ בַּלְאֻמִּים׃ † p שׁוּם q בּוּשׁ

mearum facierum‖ pudor & ;me coram mea verecundia die Omni ‖ his qui erãt in ‡ Ponere fecisti

20 כָּל־הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי q וּבֹשֶׁת פָּנַי † q עָנָה

faciebus ‡ :afficientis cõrumeliis &,pbris afficientis *voce* A‡ .me operuit ‡ humiliauit se

21 כִּסָּתְנִי׃ † מִקּוֹל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף מִפְּנֵי

:tuisumus obliti nec ,nobis venit hoc Totum .*vlciscentis se* & ,*inimici* lad

22 אֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃ † כָּל־זֹאת r בָּאָתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ

retrorsum se vertit Non .tuo pacto in sumus mentiti nec

23 וְלֹא־נִשְׁקַרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ׃ † לֹא־נָסוֹג אָחוֹר

.tua semita de noster pes declinauit & ‡ ;nostrum cor ‡ nec

24 לִבֵּנוּ s וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ מִנִּי אָרְחֶךָ׃

nos *super* operuisti & ; draconis loco in nos contriuisti Quoniam

25 כִּי † דִכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים t וַתְּכַס עָלֵינוּ s נָטָה

expandimus & ;nostri Dei nominis sumus obliti Si .mortis vmbra in t כָּסָה

26 בְּצַלְמָוֶת׃ † אִם־שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ

inuestigabit Deus Nonne .alienum deum ad nostras palmas

27 הֲלוֹא אֱלֹהִים יַחְקָר־ † u זֹאת כִּי־הוּא יֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת לֵב׃ u כַּפָּף

.cordis abscondita *sciens*‖ ipse quia ? hoc ‖ scit

peeus‡ vt fuimus æstimati : die tota occidimur te *super** Quoniam *propter ‡ pecudes ad iugulandum paratæ.

28 כִּי־עָלֶיךָ הָרַגְנוּ כָל־הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן † x קוּץ

,expergiscere ?Domine dormies quid vt ,te Suscita .*macllationis*

29 טִבְחָה׃ † עוּרָה ׀ לָמָּה תִישַׁן ׀ אֲדֹנָי x הָקִיצָה x

oblinisceris ?abscondes *tuas facies*† quid Vt .*perpetuum** in te elonges ne *seculum. †faciem tuã

30 אַל־תִּזְנַח לָנֶצַח׃ † לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר תִּשְׁכַּח

?nostræ oppressionis & ,nostræ afflictionis

31 עָנְיֵנוּ y וְלַחֲצֵנוּ׃ y עָנָה

terræ adhæsit : nostra anima puluerem ad *est depressa*‡ Quia ‡ humiliauit se

32 כִּי † שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ דָּבְקָה לָאָרֶץ׃

propter nos redime & ;nobis auxilium‖ Surge .noster venter lad

33 בִּטְנֵנוּ׃ † קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן

.tuam misericordiam

חַסְדֶּךָ׃

,tua mirabilia meus Deus DOMINE tu fecisti Multa
6 † רַבּוֹת m עָשִׂיתָ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ
;loquar & ,annunciabo :te apud *ordinare* *non nos erga tuas cogitationes &
וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין עֵרֶךְ אֵלֶיךָ n אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה
,noluisti *munus* * & Sacrificium .*narrare* præ *fuere fortia* †
7 עֵצֶם מִסַּפֵּר : † זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ לֹא
.postulasti non peccato pro sacrificiū & ,holocaustū :mihi fodisti aures
אָזְנָיִם o כָּרִיתָ לִי עוֹלָה וַחֲטָאָה לֹא שָׁאָלְתָּ :
.me super est scriptū libri volumine in ;veni ,Ecce :dixi Tunc
8 אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה־בָאתִי q בִּמְגִלַּת־סֵפֶר p כָּתוּב עָלָי :
medio in tua lex & :volui mi Deus tuam voluntatem *faciendam* Ad
9 † לַעֲשׂוֹת־רְצוֹנְךָ r אֱלֹהַי חָפָצְתִּי s וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ
mea labia ecce ,multo cœtu in iustitiā Annunciaui .*meorū* viscerorū
10 מֵעָי : † בְּשַׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי
non tuam Iustitiam .sciuisti tu DOMINE ;*prohibebo* † non
11 לֹא אֲכָלֵא יְהוָה אַתָּה יָדָעְתָּ : † צִדְקָתְךָ לֹא־
:dixi tuam salutem & ,tuam veritatem ;mei cordis medio in operui
כִסִּיתִי בְתוֹךְ לִבִּי אֱמוּנָתְךָ x וּתְשׁוּעָתְךָ אָמָרְתִּי
.multo cœtu in tuam veritatem & ,tuam misericordiam *celaui* * non
אַמֶּן z רַבָּב a לֹא־כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ z מִקְּהָל רָב :
tua misericordia :me à tuas misericordias *occludas* ne DOMINE Tu
12 † אַתָּה יְהוָה לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ
.me custodiant semper tua veritas &
וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנִי : b
;*numerum non ad vsque* † mala me *super* circundederunt Quoniam
13 † כִּי אָפְפוּ־עָלַי c רָעוֹת עַד־אֵין מִסְפָּר
sunt *fortificatæ* :videre potui non & ,meæ iniquitates me comprehenderūt
הִשִּׂיגוּנִי d עֲוֹנֹתַי וְלֹא־יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת עָצְמוּ
.me dereliquit meum cor & ,mei capitis capillis præ
מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְלִבִּי עֲזָבָנִי :
mei auxiliū ad DOMINE ;me *eruendum ad* † DOMINE Complace
14 † רְצֵה יְהוָה g לְהַצִּילֵנִי יְהוָה לְעֶזְרָתִי
,meā animā quærentes pariter erubescent &,afficientur Pudore .festina
15 חוּשָׁה : † יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחַד מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי
.meū malū volentes ,*pudefient* † & ,retrorsum reuertentur :eam *absumendā ad*
לִסְפּוֹתָהּ h יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי :
,Euge :*mihi dicentes* † ,tui pudoris mercedem *super* † Desolabuntur
16 † יָשׁוּמּוּ k עַל־עֵקֶב בָּשְׁתָּם l הָאֹמְרִים לִי הֶאָח ׀
,te quærentes omnes te in lætabuntur & ,Gaudebunt .euge
17 חָאַח : † יָשִׂישׂוּ m וְיִשְׂמְחוּ בְךָ כָּל־מְבַקְשֶׁיךָ
.tuam salutem *diligentes* ‡ ,DOMINVS Magnificetur ,semper dicent
יֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה n אֹהֲבֵי תְּשׁוּעָתֶךָ :
,meū auxiliū :*mihi* *cogitabit Dominus ,egenus & ,*afflictus* † ego Et
18 † וַאֲנִי o עָנִי וְאֶבְיוֹן p אֲדֹנָי יַחְשֹׁב לִי עֶזְרָתִי
.tardaueris ne mi Deus :tu ‡ meus liberator &
וּמְפַלְטִי אַתָּה אֱלֹהַי אַל־תְּאַחַר :

PSALM. XLI. מא

:*tenuem ad intelligentis* Beatitudines .Dauid cantus Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : † אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־q דָּל
.DOMINVS eum liberabit mala die in
2 בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה :
:terra in beatificetur ,eum viuificet & ,eum custodiat DOMINVS
3 † יְהוָה ׀ יִשְׁמְרֵהוּ r וִיחַיֵּהוּ יְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ
.eius inimicorum *anima in* † eum tradas ne &
וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו :
eius cubile omne :*languoris* ‡ lectum super eum fulciat DOMINVS
4 † יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ s דְּוַי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ
;mei miserere DOMINE :dixi Ego .eius infirmitate in versasti
5 חֳלְיוֹ : † אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי t הָפַךְ בְּחָלְיוֹ
malum dicent mei Inimici .tibi peccaui quia ,meam animam sana
6 רָפְאָה נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ : † אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רָע
venerit si Et ?eius nomen peribit & ,morietur quando :*mihi* ‡
7 לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ : † וְאִם־בָּא
:sibi iniquitatem congregabit ,eius cor loquetur mendacium ,videndū ad
לִרְאוֹת ׀ שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ
omnes *mussitabunt* ‡ me *super* ‡ Simul .loquetur ,foras egredietur
8 יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר : † יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־
.mihi malum cogitabunt me *super* ‡ ;me habentes odio
שֹׂנְאָי עָלַי ׀ יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי :
.*surgere* ‡ addet non accubuit qui & ,*ipsum in effusum* Beliiahal‡ Verbū
9 † דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם :
,meum panē *comedens* * ,*eo in* fidebam cui ,meæ pacis vir Etiam
10 † גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי
.calcaneum me *super* magnificauit
הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב :

Beatus vir qui intelligit super pauperem:
*de me:
‡vt eruas
‡vt perdant
‡pudore affi-cientur
‡in†qui dicūt de me:
‡de me:
‡aduersum
‡murmura-bunt
‡aduersum
‡impium ad-hærebit ei,
‡vt surgat.
* qui come-debat
aduersum

.eis reddam &,fac me resuscitare &,mei miserere DOMINE tu Et
11 † וְאַתָּה יְהוָה ׀ v חָנֵּנִי x וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם :
iubilabit non quia ,me in complacuisti quoniam ,cognoui hoc In
12 † בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־ חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־ y יָרִיעַ
sustentasti :* mea *integritate* in ego Et .me super meus inimicus
13 אֹיְבִי עָלָי : † וַאֲנִי z בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ
.*seculum in tuas facies ad** me statuisti & ,me *in*
בִּי a וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם :
vsque & ,seculo à Israel Deus DOMINVS Benedictus
14 † בָּרוּךְ יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד
.Amen & ,Amen :seculum in
הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

ספר שני

PSALM. XLII. מב

.Corach *filiis* *audiens* ,Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח :
mea anima ita ,aquarum *decursus* *super anhelabit* cervus Quemadmodum
2 † כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן־ נַפְשִׁי
:viuū Deum ad ,Deum ad mea anima Sitiuit .Deus te ad *anhelabit* ‡
3 תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ נַפְשִׁי : † צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל b חָי
mea lachryma mihi Fuit ?Dei *faciebus* † videbor & ,veniā quando
4 מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה c פְּנֵי אֱלֹהִים : † הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי
?tuus Deus ‡ Vbi :die omni me ad *dicendo in* ‡ ,nocte ac die panis
לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ :
quoniam ,meam animam me super *effundam* & ,*recordabor* * Horum
5 † אֵלֶּה אֶזְכְּרָה ׀ וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי ׀ נַפְשִׁי
voce in Dei domum ad vsque eis cū *me mouebo* ‡ ,numerum in transibo
כִּי d אֶעֱבֹר ׀ בַּסָּךְ c אֲדַדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־
,mea anima te *deprimes* * Cur .tripudians *turba* * ,cōfessionis & ,*onationis* ‡
רִנָּה f וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג : † מַה־g תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי
:ei confitebor adhuc quia ,Deum expecta ?me *super tumultuaberis* † &
וְתֶהֱמִי h עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד i אוֹדֶנּוּ
:*se deprimet* ‡ mea anima me *super* *,mi Deus .eius *facierum* † salutes ‡
7 יְשׁוּעוֹת פָּנָיו : † אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי k תִּשְׁתּוֹחָח
.*pusillo* ‡ monte de Chermonim ‡ & ,Iarden terra de tui recordabor idcirco
עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר :
omnes :tuarum fistularum *vocem* † ad *clamans* ‡ voraginem ad Voragó
8 † תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־
.transierunt me super tui fluctus & ,tuæ *illisiones* ‡
מִשְׁבָּרֶיךָ l וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ :
nocte *in* & ,suam misericordiam DOMINVS præcipiet Interdiu*
9 † יוֹמָם ׀ יְצַוֶּה יְהוָה ׀ חַסְדּוֹ m וּבַלַּיְלָה
.*mearum vitarum* † Deo oratio :mecum eius canticum
שִׁירָה עִמִּי m תְּפִלָּה לְאֵל n חַיָּי :
atratus ‡ quid vt ?mei es oblitus quid Vt :meæ petræ Deo Dicam
10 † אוֹמְרָה ׀ לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר
,meis ossibus in *occisione* In* ?inimici oppressionem *in* † ambulabo
אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב : † בְּרֶצַח ׀ בְּעַצְמוֹתַי
Vbi : die omni me ad *ipsos dicendo in* † , mei *hostes* ‡ me *probro affecerunt* ‡
חֵרְפוּנִי o צוֹרְרָי בֶּאֱמָרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
tumultuaberis ‡ cur & ,mea anima te *deprimes** Cur .tuus Deus†
אֱלֹהֶיךָ : † מַה־p תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי ׀ וּמַה־q תֶּהֱמִי
,*meaū facierū* ‡ salutes ‡ ;ei cōfitebor adhuc quia ,Deum expecta ?me *super*
עָלַי r הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד s אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי
.meus Deus &
וֵאלֹהָי :

PSALM. XLIII. מג

:misericorde non gente de *meam litem litiga* ‡ & Deus me Iudica
1 † שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים ׀ וְרִיבָה רִיבִי t מִגּוֹי לֹא־ חָסִיד
.me *eripies iniquitatis & doli* * viro à
מֵאִישׁ מִרְמָה וְעַוְלָה תְּפַלְּטֵנִי :
quid vt ?me elongasti quid vt ,meæ fortitudinis Deus ‡ tu Quia
2 † כִּי־אַתָּה ׀ אֱלֹהֵי u מָעוּזִּי v לָמָּה זְנַחְתָּנִי לָמָּה
?inimici oppressionem *in* † ambulabo *atratus* ‡
קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב :
me introducēt :me ducent ipsæ :tuam veritatē & ,tuā lucem Mitte
3 † שְׁלַח־ אוֹרְךָ w וַאֲמִתְּךָ x הֵמָּה יַנְחוּנִי y יְבִיאוּנִי z אֶמֶן בּוֹא
.tua tabernacula ad & ,tuæ sanctitatis montem ad
אֶל־ הַר־ קָדְשְׁךָ וְאֶל־מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ :
:meæ exultationis lætitiæ Deum ad ,Dei altare ad introibo Et
4 † וְאָבוֹאָה אֶל־מִזְבַּח אֱלֹהִים אֶל־ z אֵל שִׂמְחַת גּוֹל
.mi Deus ,Deus ,cithara in tibi confitebor &
וְאוֹדְךָ בְּכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהָי :

*dolosō & iniquo eripe
‡es
‡pullatus
‡propter

.eā ſuper ſeculū in habitabunt & ;terram accipiēt hæreditate Iuſti
29 † צַדִּיקִים יִירְשׁוּ־אָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ׃
.iudicium loquetur eius lingua & ;ſapientiam loquetur iuſti Os
30 † פִּי־צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט׃
.eius greſſus nutabit ‖ non :eius corde in eius Dei Lex
31 ‡ תּוֹרַת אֱלֹהָיו בִּלְבּוֹ לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו׃
.cum interimere quærens‡ & :iuſtum impius Speculatus*
32 † צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ׃
eū condemnabit nec :eius manu in eum derelinquet non DOMINVS
33 † יְהוָה לֹא־יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ
;eius viam cuſtodi & ,DOMINVM ad Expecta .eum iudicari in
34 בְּהִשָּׁפְטוֹ׃ † קַוֵּה אֶל־יְהוָה ׀ וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ
.videbis ,impios ſuccidi in ‖ :terram hæreditandum ad‡ ,te exaltabit &
וְיָרוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃
.viridis lautus ſicut ſe diffundentem* & ;teſtificum† impium Vidi
35 † רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן׃
.inuentus eſt non & ,eum quæſiui & :ipſe† non ecce & ,tranſiuit Et
36 † וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא׃
.pax viro nouiſſimum† quia ;rectum vide & ,integrum‖ Cuſtodi
37 † שְׁמֹר־תָּם וּרְאֵה יָשָׁר כִּי־אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם׃
.exciditur‖ impiorū nouiſſimum‡ ;pariter delebuntur præuaricantes Et
38 † וּפֹשְׁעִים נִשְׁמְדוּ יַחְדָּו אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה׃
tempore in eorum fortitudo ;DOMINO à iuſtorum ſalus Et
39 † וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת
eos eruet ,eos eruet & ,DOMINVS eos adiuuabit Et .anguſtiæ
40 צָרָה׃ † וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
.eo in ſperauerunt quia ;eos ſeruabit & ,impiis ab
חָסָה מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי־חָסוּ בּוֹ׃

PSALMVS XXXVIII. לח

.commemorandum ad Dauid Canticum
1 † מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ † יְהוָה אַל־
.me corripias tua excandeſcentia in ‖ ;me arguas tuo furore‡ in
2 בְּקִצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃
me ſuper deſcendit & ;me in ſunt defixæ† tuæ ſagittæ Quoniam
3 † כִּי־חִצֶּיךָ נָחֲתוּ־בִי וַתִּנְחַת עָלַי
†non :tuam iram propter mea carne in integritas* Non .tua manus
4 יָדֶךָ׃ † אֵין־מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ אֵין־
meæ iniquitates Quoniam .mei peccati faciebus à* meis oſſibus in pax
5 שָׁלוֹם בְּעַצְמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי׃ † כִּי עֲוֹנֹתַי
.me præ fuerunt graues† graue onus ſicut ;meum caput pertranſierunt
עָבְרוּ רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי׃
.meæ ſtultitiæ faciebus à‡ ;mei liuores tabuerunt ,Fœtuerunt‖
6 † הִבְאִישׁוּ ׀ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי׃
.ambulaui atrata‡ die omni :valde vſque* ſum depreſſus†, ſum Contortus‡
7 † נַעֲוֵיתִי ׀ שַׁחֹתִי עַד־מְאֹד כָּל־הַיּוֹם קֹדֵר הָלָכְתִּי׃
.mea carne in integritas‖ non & ;fœdo‡ fuerunt plena mea ilia Quoniam
8 † כִּי־כְסָלַי מָלְאוּ ׀ נִקְלָה וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי׃
palpitatione præ* rugij : valde vſque† ſum attritus & ,ſum Debilitatus
9 † נְפוּגֹתִי וְנִדְכֵּיתִי עַד־מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת
meū ſuſpiriū & ;meū deſideriū omne te coram Domine .mei cordis
10 לִבִּי׃ † אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ כָל־תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי
.abſconditum eſt non te à
מִמְּךָ לֹא־נִסְתָּרָה׃
lumen & :mea fortitudo me dereliquit ,circuiuit meum Cor
11 † לִבִּי סְחַרְחַר עֲזָבַנִי כֹּחִי וְאוֹר־
mei ſocij & ,me Diligentes .meorū oculorum ‡ non ipſi etiam ,meum
12 עֵינַי גַּם־הֵם אֵין אִתִּי׃ † אֹהֲבַי וְרֵעַי
.ſteterunt longinquo à mei propinqui & ;ſteterunt meæ plagæ regione è
מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ וְקָרוֹבַי מֵרָחֹק עָמָדוּ׃
quærentes & ,meam animam quærentes tetenderunt laqueos Et
13 † וַיְנַקְּשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי וְדֹרְשֵׁי
.meditabantur die omni dolos & ;prauitates ſunt locuti meum malum
רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת וּמִרְמוֹת כָּל־הַיּוֹם יֶהְגּוּ׃
aperiret‡ non† mutus ſicut & ;audiebam non ſurdus tanquam ego Et
14 † וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וְכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח־
eius ore in * non & ;audiens† non qui vir ſicut fui Et .ſuum os
15 פִּיו׃ † וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־שֹׁמֵעַ וְאֵין
reſpondebis tu ;expectaui DOMINE te Quia .redargutiones
16 בְּפִיו תּוֹכָחוֹת׃ † כִּי־לְךָ יְהוָה הוֹחָלְתִּי אַתָּה תַּעֲנֶה
.mi Deus Domine :dixi Quia .nutando in ;mihi‖ lætentur fortè Ne
17 אֲדֹנָי אֱלֹהָי׃ † כִּי־אָמַרְתִּי פֶּן־יִשְׂמְחוּ־לִי בְּמוֹט
.egerunt magnificè me ſuper*, meo pede
רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ׃

PSALMVS XXXVIII. לח

.commemorandum ad Dauid Canticum
1 † מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ † יְהוָה אַל־
.me corripias tua excandeſcentia in ‖ ;me arguas tuo furore‡ in
2 בְּקִצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃
me ſuper deſcendit & ;me in ſunt defixæ† tuæ ſagittæ Quoniam
3 † כִּי־חִצֶּיךָ נָחֲתוּ־בִי וַתִּנְחַת עָלַי
†non :tuam iram propter mea carne in integritas* Non .tua manus
4 יָדֶךָ׃ † אֵין־מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ אֵין־
meæ iniquitates Quoniam .mei peccati faciebus à* meis oſſibus in pax
5 שָׁלוֹם בְּעַצְמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי׃ † כִּי עֲוֹנֹתַי
.me præ fuerunt graues† graue onus ſicut ;meum caput pertranſierunt
עָבְרוּ רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי׃
.meæ ſtultitiæ faciebus à‡ ;mei liuores tabuerunt ,Fœtuerunt‖
6 † הִבְאִישׁוּ ׀ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי׃
.ambulaui atrata‡ die omni :valde vſque* ſum depreſſus†, ſum Contortus‡
7 † נַעֲוֵיתִי ׀ שַׁחֹתִי עַד־מְאֹד כָּל־הַיּוֹם קֹדֵר הָלָכְתִּי׃
.mea carne in integritas‖ non & ;fœdo‡ fuerunt plena mea ilia Quoniam
8 † כִּי־כְסָלַי מָלְאוּ ׀ נִקְלָה וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי׃
palpitatione præ* rugij : valde vſque† ſum attritus & ,ſum Debilitatus
9 † נְפוּגֹתִי וְנִדְכֵּיתִי עַד־מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת
meū ſuſpiriū & ;meū deſideriū omne te coram Domine .mei cordis
10 לִבִּי׃ † אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ כָל־תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי
.abſconditum eſt non te à
מִמְּךָ לֹא־נִסְתָּרָה׃
lumen & :mea fortitudo me dereliquit ,circuiuit meum Cor
11 † לִבִּי סְחַרְחַר עֲזָבַנִי כֹּחִי וְאוֹר־
mei ſocij & ,me Diligentes .meorū oculorum ‡ non ipſi etiam ,meum
12 עֵינַי גַּם־הֵם אֵין אִתִּי׃ † אֹהֲבַי וְרֵעַי
.ſteterunt longinquo à mei propinqui & ;ſteterunt meæ plagæ regione è
מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ וְקָרוֹבַי מֵרָחֹק עָמָדוּ׃
quærentes & ,meam animam quærentes tetenderunt laqueos Et
13 † וַיְנַקְּשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי וְדֹרְשֵׁי
.meditabantur die omni dolos & ;prauitates ſunt locuti meum malum
רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת וּמִרְמוֹת כָּל־הַיּוֹם יֶהְגּוּ׃
aperiret‡ non† mutus ſicut & ;audiebam non ſurdus tanquam ego Et
14 † וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וְכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח־
eius ore in * non & ;audiens† non qui vir ſicut fui Et .ſuum os
15 פִּיו׃ † וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־שֹׁמֵעַ וְאֵין
reſpondebis tu ;expectaui DOMINE te Quia .redargutiones
16 בְּפִיו תּוֹכָחוֹת׃ † כִּי־לְךָ יְהוָה הוֹחָלְתִּי אַתָּה תַּעֲנֶה
.mi Deus Domine :dixi Quia .nutando in ;mihi‖ lætentur fortè Ne
17 אֲדֹנָי אֱלֹהָי׃ † כִּי־אָמַרְתִּי פֶּן־יִשְׂמְחוּ־לִי בְּמוֹט
.egerunt magnificè me ſuper*, meo pede
רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ׃

Pſalmus ‡furore‡nec ‖ira

יָכַח ‖
‡deſcenderūt
חֵצִי m
*eſt ſanitas
†eſt
תָּמִם o עָוֹה
*propter pec catum meū.
†grauiores
נָשָׂא p
‡Putruerunt, ‡propter ſtul titiam meā.
בָּאַשׁ q
מָקַק r
‡Incuruatus † & humilia- tus *vehe- mentiſſimè: ‡pullatus
שָׁחַח s
‡ardore; ‖eſt perfectio
כֶּלֶה אָוֶה t
†vehemen- tiſſimè:
*propter ru- gitum
כּוֹחַ x רָעָה y
‡ſunt Qui dilexe- rant me, & amici
רוֹעַ z הָוָה a
‡qui ‡aperit
הָגָה c פֶּה b
‡audit *ſunt exaudies
יָכַח d
‖de me; nutā- te ſiquidem
*contra

*ſum ‖eſt

*annũciabā; timebā pro- pter peccatū meum.
נֶגֶד e חָיַל f
†gratis.
רַבָּב g רוֹעַ h
‡eò quòd ſe- quebar
רדפי
ק
‖ad ſalutem meam.
יְשׁוּעָה i

לדוד
ק
*ne peccem
‡clauſuram quandiu eſt impius
דום k
‡medio
חֶמֶד l
יָדַע m מָדַד
†ſiſt; ſcio quòd tempo ralis ſum.
‡vt palmi menſuram poſuiſti
יָצַב o הֶבֶל n
*in vanum
‡ cōgregabit.
‖ cui congre- gat
ſpes ‡eſt.
קָוָה q יָחַל r

‡ad *bello
עָשָׂה v
‖à
כְּלָה x
‖propter
יָכַח z מָסַס y
.Selah ,homo omnis vanitas veruntamen ;eius deſiderium tineā vt
כָּעָשׁ חֲמוּדוֹ אַךְ הֶבֶל כָּל־אָדָם סֶלָה׃
:percipe auribus meū clamorē & ,DOMINE meā orationē Audi
13 † שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ׀ יְהוָה וְשַׁוְעָתִי ׀ הַאֲזִינָה
incola ;tecum ego‡ peregrinus quia ,tacere* ne meain lachrymam ad
אֶל־דִּמְעָתִי אַל־חֲרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב
,vadam antequam ;roborabor &, me à Claudet† .mei patres omnes vt
14 כְּכָל־אֲבוֹתָי׃ † הָשַׁע מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה בְּטֶרֶם אֵלֵךְ
.ego† non &
וְאֵינֶנִּי׃

PSALM. XXXIX. לט

.Dauid canticum Ieduthun ipſi Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לִידוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃
cuſtodiam ,mea lingua in peccando à‡ meas vias Cuſtodiam :Dixi
2 † אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטֹא בִּלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה
.me iuxta impium adhuc in ,epiſtomidem‡ meo ori
לְפִי מַחְסוֹם בְּעֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי׃
.eſt turbatus meus dolor & ;bono à tacui ,ſilentio Obmutui
3 † נָאַלַמְתִּי דוּמִיָּה ׀ הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר׃
:ignis exarſit mea meditatione in ,meo interiori † in meum cor Caluit
4 † חַם־לִבִּי ׀ בְּקִרְבִּי בְּהֶגְיֹנִי תִבְעַר־אֵשׁ
,meum finem DOMINE me ſcire Fac .mea lingua in ſum locutus
5 דִּבַּרְתִּי בִלְשׁוֹנִי׃ † הוֹדִיעֵנִי ׀ יְהוָה קִצִּי
.ego eui quanti noſcam ;ipſa† quæ meorum dierum menſurā &
וּמִדַּת יָמַי מַה־הִיא אֵדְעָה מֶה־חָדֵל אָנִי׃
nihil tanquam meum tempus & ,meos dies dedisti palmos‡ Ecce
6 † הִנֵּה טְפָחוֹת נָתַתָּה יָמַי וְחֶלְדִּי כְּאַיִן
.Selah ,ſtans homo omnis vanitas vniuerſa vtique : te corā
נֶגְדֶּךָ אַךְ כָּל־הֶבֶל כָּל־אָדָם נִצָּב סֶלָה׃
:tumultuabūtur vanè* veruntamē ,vir ambulabit imagine in Veruntamen
7 † אַךְ־בְּצֶלֶם ׀ יִתְהַלֶּךְ־אִישׁ אַךְ־הֶבֶל יֶהֱמָיוּן
.ea colligens quis ‖ neſciet & ,coacernabit†
יִצְבֹּר וְלֹא־יֵדַע מִי־אָסְפָם׃
.ipſa‡ te in mea expectatio ?Domine expectaui quid nunc Et
8 † וְעַתָּה מַה־קִּוִּיתִי אֲדֹנָי ׀ תּוֹחַלְתִּי לְךָ הִיא׃
ne ſtulti opprobrium ;mē erue meis præuaricationibus omnibus Ex
9 † מִכָּל־פְּשָׁעַי הַצִּילֵנִי חֶרְפַּת נָבָל אַל־
.feciſti tu quia ;meum os aperiam non ,Obmutui .me ponas
10 תְּשִׂימֵנִי׃ † נָאַלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח־פִּי כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ׃
.defeci ego tuæ manus conflictu‡ à ;tuam plagam me deſuper‖ Remoue
11 † הָסֵר מֵעָלַי נִגְעֶךָ מִתִּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כָלִיתִי׃
feciſti liqueſcere & ,virū corripuiſti iniquitatē ſuper‖ increpationibus In
12 † בְּתוֹכָחוֹת עַל־עָוֹן ׀ יִסַּרְתָּ אִישׁ וַתֶּמֶס
.Selah ,homo omnis vanitas veruntamen ;eius deſiderium tineā vt
כָּעָשׁ חֲמוּדוֹ אַךְ הֶבֶל כָּל־אָדָם סֶלָה׃
:percipe auribus meū clamorē & ,DOMINE meā orationē Audi
13 † שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ׀ יְהוָה וְשַׁוְעָתִי ׀ הַאֲזִינָה
incola ;tecum ego‡ peregrinus quia ,tacere* ne meain lachrymam ad
אֶל־דִּמְעָתִי אַל־חֲרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב
,vadam antequam ;roborabor &, me à Claudet† .mei patres omnes vt
14 כְּכָל־אֲבוֹתָי׃ † הָשַׁע מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה בְּטֶרֶם אֵלֵךְ
.ego† non &
וְאֵינֶנִּי׃

PSALM. XL. מ

.canticum ,Dauid ipſi Victori
1 † לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר׃
audiuit & ,me ad declinauit*& ;DOMINVM expectaui Expectando
2 † קַוֹּה קִוִּיתִי יְהוָה וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע
:cœni luto è ,ſonitus ciſterna è me fecit aſcendere Et .meum clamorem
שַׁוְעָתִי׃ † וַיַּעֲלֵנִי ׀ מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן
.meos greſſus parans‖ ,meos pedes petram ſuper ſtatuit &
וַיָּקֶם עַל־סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי׃
*poſuit †hoc videbūt .noſtro Deo laudem ,nouum† canticum meo ore in dedit‡ Et
4 † וַיִּתֵּן בְּפִי ׀ שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּה לֵאלֹהֵינוּ יִרְאוּ
.Domino in ſperabunt & ;timebunt & ,multi
רַבִּים וְיִירָאוּ וְיִבְטְחוּ בַּיהוָה׃
Beatus vir reſpexit non & ;ſuam ſpē DOMINVM poſuit qui viri Felicitates
5 † אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר־שָׂם יְהוָה מִבְטַחוֹ וְלֹא־פָנָה
*mendacium † declinantes & ,ſuperbos ad
אֶל־רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב׃

iciunio in affligebam ,saccus mea vestis ,ipsos ægrotando in ‡ ego Et
13 † וַאֲנִי ׀ בַּחֲלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק עִנֵּיתִי בַצּוֹם נַפְשִׁי ׀ וּתְפִלָּתִי עַל־חֵיקִי תָּשׁוּב׃
reuertebatur meum sinum *super* ‖ mea oratio & :meam animam attratus ‖ ,mœrem lugens tanquam ,ambulabam ,*mihi frater* ‡i ac ,*socius* ‡i Ac
14 † כְּרֵעַ כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי כַּאֲבַל־אֵם קֹדֵר שְׁחֹתִי׃
,se cõgregauerũt & ,sunt lætati mea claudicatione in Et .me *incurnabam*
15 † וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֵאָסָפוּ נֵאָסְפוּ עָלַי נֻכִּים וְלֹא יָדָעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא־
non & ,*proscinderunt** :cognoui non & ,percussi me *super*† se cõgregauerunt
me *super*‖fremendo ;*subsannatione*‡ subsannatoribus *hypocritis* In‡ .siluerunt
16 † דָמּוּ׃ בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג חָרֹק עָלַי
meam animam *reduc* † ? videbis quandiu Domine .suis dentibus
17 † אֲדֹנָי כַּמָּה תִּרְאֶה הָשִׁיבָה נַפְשִׁי מִשֹּׁאֵיהֶם יְחִידָתִי׃
.meam vnicam *leunculis* ‡ à ;eorum desolationibus à
18 † אוֹדְךָ בְקָהָל רָב בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ׃
annuant gratis me *odientes* :*falsò*‡ mei inimici *mihi* lætentur Ne
19 † אַל־יִשְׂמְחוּ־לִי אֹיְבַי שֶׁקֶר שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ־עָיִן׃
verba ;terræ *tranquillos super** & ,loquentur pacem non Quia .oculo
20 † כִּי לֹא שָׁלוֹם יְדַבֵּרוּ וְעַל רַגְעֵי־אֶרֶץ דְּבָרֵי
:*dixerunt*‖,suum os me *super*† fecerunt dilatare Et .cogitabunt *fraudium*‡
21 † מִרְמוֹת יַחְשֹׁבוּן׃ וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם אָמְרוּ
.noster oculus vidit ;euge ,Euge
הֶאָח ׀ רָאָתָה עֵינֵנוּ׃
.me à te elonges ne Domine :taceas ne ,DOMINE Vidisti
22 † רָאִיתָה יְהוָה אַל־תֶּחֱרַשׁ אֲדֹנָי אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי׃
,mi Domine &,mi Deus:meũ iudicium ad euigila & ,te Suscita
23 † הָעִירָה וְהָקִיצָה לְמִשְׁפָּטִי אֱלֹהַי וַאדֹנָי
DOMINE tuam iustitiam secundum me Iudica .meam *litem*‖ ad
24 † לְרִיבִי׃ שָׁפְטֵנִי כְּצִדְקֶךָ יְהוָה
Euge :suo corde in dicant Ne .*mihi* ‡ lætentur ne & ,mi Deus
25 † אֱלֹהַי וְאַל־יִשְׂמְחוּ־לִי׃ אַל־יֹאמְרוּ בְלִבָּם הֶאָח
.cum *Absorpsimus** :dicant ne ;nostræ animæ *Disperdam*
נַפְשֵׁנוּ אַל־יֹאמְרוּ בִּלַּעְנֻהוּ׃
induantur : meo malo læti pariter erubescant & ,afficiantur Pudore
26 † יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ ׀ יַחְדָּו שְׂמֵחֵי רָעָתִי יִלְבְּשׁוּ־
me *super*‖fremendo ;*subsannatione*‡ subsannatoribus *hypocritis* In‡ .siluerunt
בֹשֶׁת וְכלמה [וְכִלָּמָה] הַמַּגְדִּילִים עָלָי׃
:semper dicent & ,meam iustitiã *volentes*‡ exultabunt & ,Laudabunt
27 † יָרֹנּוּ וְיִשְׂמְחוּ חֲפֵצֵי צִדְקִי וְיֹאמְרוּ תָמִיד
mea lingua Et .sui serui pacem *volens*‡ DOMINVS Magnificetur
28 † יְגֻדַּל יְהוָה הֶחָפֵץ שְׁלוֹם עַבְדּוֹ׃ וְלְשׁוֹנִי
.tuam laudem die omni ;tuam iustitiam loquetur
תֶּהְגֶּה צִדְקֶךָ כָּל־הַיּוֹם תְּהִלָּתֶךָ׃

PSALMVS XXXVI. לו

.Dauidi DOMINI seruo Victori — præuaricationis Dictum
1 † לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד־יְהוָה לְדָוִד׃ נְאֻם־פֶּשַׁע
.cius *oculorum opposito ex*‖ Dei pauor‡ non :mei cordis *interiori in** impio
2 † לָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין־פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו׃
ſuam iniquitatẽ *immeniendum ad*‡ ,ipſius oculis in *ſe ad*‡ leniuit Quoniam
3 † כִּי־הֶחֱלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו לִמְצֹא עֲוֹנוֹ׃
intelligere deſiit :dolus &,iniquitas‡ eius oris Verba .*odiendum ad*†
4 † דִּבְרֵי־פִיו אָוֶן וּמִרְמָה חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב׃
ſuper ſe ſtatuet ‡ :ſuo cubili *ſuper cogitabit** Iniquitatem .*benefaciendum ad*†
5 † אָוֶן ׀ יַחְשֹׁב עַל־מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל־
.*reprobabit*† non malum‖ ;bonam non viam
דֶּרֶךְ לֹא־טוֹב רָע לֹא יִמְאָס׃
.*æthera* ‡ ad vſque tua veritas ;tua miſericordia cælis in DOMINE
6 † יְהוָה בַּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ עַד־שְׁחָקִים׃
homine :multa abyſſus tua iudicia ,Dei* montes ſicut tua Iuſtitia
7 † צִדְקָתְךָ ׀ כְּהָרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם
tua miſericordia† precioſa Quam .DOMINE ſeruabis animal &
וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְהוָה׃ מַה־יָּקָר חַסְדְּךָ
.ſperabunt tuarum alarum vmbra in hominum filij & ! Deus
8 † אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן׃
tuarum deliciarum torrente & ;tuæ domus pinguedine‖ Inebriabuntur
9 † יִרְוְיֻן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַּשְׁקֵם׃
tuo lumine in :*vitarum* ‡ vena ‖ tecum Quoniam .eis dabis potum
10 † כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה־אוֹר׃
;te ſcientes ad tuam miſericordiam Trahe .lumen videbimus
11 † מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי־לֵב׃
.corde rectos ad tuam iuſtitiam &

*est: in medio ‡est ante oculos ‖ei peccatũ ‡vt inueniat
*cogitat in ‡stat secus ‖& ‡abiicit. ‡cælos.
*fortissimi, †est

PSALMVS XXXVII. לז

‡veniat mihi ‖migrate
.me faciat *mouere*‖ ne impiorũ manus & ;ſuperbiæ pes *me inuadat*‡ Ne
12 † אַל־תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה וְיַד רְשָׁעִים אַל־תְּנִדֵנִי׃
potuerunt non & ,ſunt expulſi :iniquitatis operarij ceciderunt Ibi
13 † שָׁם נָפְלוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּחוּ וְלֹא־יָכְלוּ
.ſurgere
קוּם׃

‡miſceas te cũ malignis;
facientes *in* zelaueris ne ;*malignos in ſuccenſeas*‡ Ne .Dauidi
1 † לְדָוִד ׀ אַל־תִּתְחַר בַּמְרֵעִים אַל־תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי
;ſuccidentur velociter herba tanquam Quoniam .iniquitatem
2 † עַוְלָה׃ כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא יִבּוֹלוּן׃
fac & ,DOMINO in Spera .decident germinis olus ſicut &
3 † בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה־טוֹב שְׁכָן־אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה׃
.veritatem paſce & ,terram habita :bonum
4 † וְהִתְעַנַּג עַל־יְהוָה וְיִתֶּן־לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ׃
ipſe & ,eo *ſuper** ſpera & ;tuam viam DOMINVM *ſuper*† Deuolue
5 † גֹּל עַל־יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה׃
tuum iudicium &‡;tuam iuſtitiam lumen ſicut educet Et .faciet
6 † וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֶךָ וּמִשְׁפָּטְךָ כַּצָּהֳרָיִם׃
ſuccenſeas† ne ,*eum expecta* ‡ & ,DOMINO Tace .meridiem ſicut
7 † דֹּם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַל־תִּתְחַר
,naſo à Remitte .*verſutias facientem virum in* ;*ſuam viam ſecundantẽ in*
8 † בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּאִישׁ עֹשֶׂה מְזִמּוֹת׃ חֲדַל־אַף
.malefaciendum ad veruntamen ,*ſuccenſeas*‖ ne ;*excandeſcentiam*‡ relinque &
וְעֶזֹב חֵמָה אַל־תִּתְחַר אַךְ־לְהָרַע׃
ipſi DOMINVM exſpectantes & ;excidentur maligni Quoniam
9 † כִּי מְרֵעִים יִכָּרֵתוּן וְקוֵי יְהוָה הֵמָּה
;impius* non & ,paululum adhuc Et .terram accipient hæreditate
10 † יִירְשׁוּ־אָרֶץ׃ וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע
.*ipſe*†non & ,eius locum *ſuper aduentes* ‡ &
11 † וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל־מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ׃ וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ־אָרֶץ וְהִתְעַנְּגוּ עַל־רֹב
multitudine *ſuper*‡delectabũtur & ,terrã capiẽt hæreditate humiles Et
12 † שָׁלוֹם׃ זֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וְחֹרֵק עָלָיו
.eius dies veniet quòd vidit quia ;ei ridebit Dominus .ſuis dentibus
13 † שִׁנָּיו׃ אֲדֹנָי יִשְׂחַק־לוֹ כִּי רָאָה כִּי־יָבֹא יוֹמוֹ׃
proiiciendum ad† ,ſuum arcum tetenderũt & ,impij *ſoluerunt*‡ Gladium
14 † חֶרֶב ׀ פָּתְחוּ רְשָׁעִים וְדָרְכוּ קַשְׁתָּם לְהַפִּיל
eorum Gladius .via rectos *mactandum ad* ;*egenum &* ,*afflictum*
15 † עָנִי וְאֶבְיוֹן לְטִבְוֹחַ יִשְׁרֵי־דָרֶךְ׃ חַרְבָּם
.confringentur eorum arcus & ;eorum cor *in* ingredietur
16 † תָּבוֹא בְלִבָּם וְקַשְׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה׃ טוֹב מְעַט לַצַּדִּיק מֵהֲמוֹן רְשָׁעִים רַבִּים׃
iuſtos ſuſtentans & ;confringentur impiorum brachia Quia
17 † כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה וְסוֹמֵךְ צַדִּיקִים
eorũ hæreditas & ;perfectorũ dies DOMINVS *Scienſ*‡ .DOMINVS
18 † יְהוָה׃ יוֹדֵעַ יְהוָה יְמֵי תְמִימִם וְנַחֲלָתָם
diebus in & ;malo tẽpore in afficientur pudore Non .erit ſeculum in
19 † לְעוֹלָם תִּהְיֶינָה׃ לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה וּבִימֵי
‖DOMINI inimici &,peribunt impij Quia .ſaturabuntur famis
20 † רְעָבוֹן יִשְׂבָּעוּ׃ כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ וְאֹיְבֵי יְהוָה
.defecerunt *fumo in* ‡ ,defecerunt ;*agnorum preciositas** ſicut
כִּיקַר כָּרִים כָּלוּ כֶּעָשָׁן כָּלוּ׃
.*dans &* ,*miſerescens*† iuſtus & ;*reddet*‡non & ,impius *accipiens*‖ Mutuum
21 † לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן׃
eius‖ maledicti & ;terram accipient hæreditate *eius*‖ benedicti Quia
22 † כִּי־מְבֹרָכָיו יִירְשׁוּ־אָרֶץ וּמְקֻלָלָיו
.excidentur .*firmantur*‡ hominis greſſus DOMINO A .volet eius viam &
23 † יִכָּרֵתוּ׃ מֵיְהוָה מְצְעֲדֵי־גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ׃
,eius manũ *ſuſtentans*‖ DOMINVS quia ;*protelabitur** non ,ecciderit Cùm
24 † כִּי־יִפֹּל לֹא יוּטָל כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ׃
;dereliẽtum iuſtum vidi non & ;,ſenui etiam ,fui Puer
25 † נַעַר ׀ הָיִיתִי גַּם־זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב
;*mutuans &* ,*miſerans*‡ die Omni .panem quærens eius ſemen &*
26 † וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ־לָחֶם׃ כָּל־הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה
habita† & ;bonum fac & ,malo à Recede .benedictionẽ in‡eius ſemẽ &
27 † וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה׃ סוּר מֵרַע וַעֲשֵׂה־טוֹב וּשְׁכֹן
derelinquet non & ;iudicium *diligens*‖ DOMINVS Quia .ſeculum in
28 † לָעַד׃ כִּי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא־יַעֲזֹב
.ſuccidetur impiorum ſemen & ;cuſtodientur ſeculũ in :ſuos miſericordes
אֵת־חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ וְזֶרַע רְשָׁעִים נִכְרָת׃

‡ægrotantib‖ ipſis, veſtimẽtum habẽbã è ſacco, ‡ad
Sicut pro amico, ſicut ,p fratre meo
‖pullatus humiliabam
‖aduerſum
* cachinnati ſunt
‡Cum impiis
‡qui indulgent ventri, erant;
‡cõtra †eripe
‖ſiluerunt
‡qui volunt
‡qui voluit
‖aduerſus
‡de me.
‖cauſam
Diſperdam
‡cõtra †contra
‖dicentes:
‡iram; ‖miſceas te, *ſuſtentat
‡contemplaberis†erit. ‖in
‡spera in eo, †miſceas te cum eo qui proſperatur in via ſua; cũ viro faciente abominationes. Deſine à furore,
‡iudicia tua
‡disponũtur,
‖amat
‖erunt
*precioſi agni; *ſicut fumus
‡accipit
‡reddit; ſed †donat, & dat ‖ab eo
* proiicietur; ‖ſuſtentat
*nec ‡donat, & mutuat, †erit †habitabis

PSALM. XXXIII. לג

laus *decora* ‖ rectis ;DOMINO in iusti *dicite Præconia*.

1 † רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה׃
.ei canite decacordo*, nabel in ;cithara in DOMINO Confitemini

2 † הוֹדוּ[a] לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ־לוֹ׃
.*iubilatione in modulando benefacite* ;nouum canticum ei Cantate

3 † שִׁירוּ[b] לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה׃
.fide in eius opus omne & ;DOMINI verbum *rectum Quia

4 † כִּי־יָשָׁר דְּבַר־יְהוָה וְכָל־מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה׃
.terra est plena DOMINI misericordia ;iudiciū & iustitiā Diligens

5 † אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ׃
omnis eius oris spiritu in & ;sunt facti cæli DOMINI verbo In

6 † בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם[c] נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ[d] פִּיו כָּל־
dans ‡ ;maris aquas aceruum sicut Congregans .eorum exercitus ‡*ponens

צְבָאָם׃ † כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נֹתֵן
.voragines thesauris in

בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת׃
omnes paueant eo ab ;terra omnis DOMINO à Timeant

8 † יִירְאוּ מֵיְהוָה כָּל־הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל־
,præcepit ipse ;fuit & ,dixit ipse Quoniam .orbis habitatores

9 יֹשְׁבֵי תֵבֵל׃ † כִּי הוּא אָמַר[e] וַיֶּהִי הוּא צִוָּה
annihilauit ;gentium consilium fecit irritum DOMINVS .stetit & irritas fecit

10 † יְהוָה[f] הֵפִיר[g] עֲצַת־גּוֹיִם הֵנִיא
;stabit seculum in DOMINI Consilium .populorum cogitationes

11 † עֲצַת[g] יְהוָה לְעוֹלָם תַּעֲמֹד
.generationem & generatione in eius cordis cogitationes

מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר[h] וָדֹר׃
elegit *populum* ‡ ;eius Deus ‡ DOMINVS cuius ,*gentis Beatitudines** .*Beata gens ‡est

12 † אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהָיו הָעָם ‡ בָּחַר
vidit ;DOMINVS respexit cælis E .sibi hæreditatem in quem

13 † מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְהוָה רָאָה אֶת־
ad * ;prosperit *eius sedere* † habitaculo De .hominum filios omnes

14 כָּל־בְּנֵי הָאָדָם׃ † מִמְּכוֹן־שִׁבְתּוֹ[k] הִשְׁגִּיחַ אֶל
considerans ;eorum cor pariter Formans .terræ habitatores omnes

15 כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ † הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין
;*roboris* ‡ multitudine in saluatur rex Non .corum opera omnia *ad

16 אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם׃ † אֵין־הַמֶּלֶךְ[l] נוֹשָׁע בְּרַב־חָיִל
equus ‡ Mendacium .potentiæ multitudine in *eruetur* *non potens

17 גִּבּוֹר לֹא־יִנָּצֵל בְּרֹב־כֹּחַ׃ † שֶׁקֶר הַסּוּס
.eruet non sui roboris multitudine in & ;salutem ad

לִתְשׁוּעָה[m] וּבְרֹב חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט׃
sperantes ;eum timentes *ad* ‡ DOMINI oculus Ecce ‡*super

18 † הִנֵּה עֵין יְהוָה אֶל־יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים
;eorum *animam* ‡ morte à .eius misericordia in Vt eruat ‡animas

19 לְחַסְדּוֹ׃ † לְהַצִּיל מִמָּוֶת[n] נַפְשָׁם
;DOMINVM expectauit nostra Anima .fame in eos *viuificandum ad* &

20 וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב׃ † נַפְשֵׁנוּ[p] חִכְּתָה לַיהוָה
.*ipse* ‡ noster clypeus & ,nostrum auxilium

עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא׃
eius sanctitatis nomine in quia ;nostrum cor lætabitur eo in Quia

21 † כִּי־בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ
;nos super DOMINE tua misericordia Sit .sperauimus

22 בָּטָחְנוּ׃ † יְהִי־חַסְדְּךָ יְהוָה עָלֵינוּ
.te *expectauimus* ‡ quemadmodum ‡ sperauimus in

כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃

PSALM. XXXIIII. לד

,eum expulit &; Abimelech *facies ad* ‡ suū *sensum ipsum mutando in* ‡, Dauidi *cùm mutauit ipse verbum* ‡coram

1 † לְדָוִד[q] בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ
eius laus semper ;tempore omni in DOMINO Benedicam .abiit &

2 † אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ[r]
audient ;mea anima se laudabit DOMINO In .meo ore in

3 בְּפִי׃ † בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ
exaltemus & ;mecum DOMINVM Magnificate .lætabūtur & ,*mansueti* ‡ ‡humiles,

4 עֲנָוִים[s] וְיִשְׂמָחוּ׃ † גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה
;me exaudiuit & ,DOMINVM Quæsiui .pariter eius nomen ‡ʿĀnāh

5 שְׁמוֹ יַחְדָּו׃ † דָּרַשְׁתִּי אֶת־יְהוָה וְעָנָנִי
.me eripuit meis timoribus omnibus ex &

וּמִכָּל־מְגוּרוֹתַי[t] הִצִּילָנִי׃
non eorum facies & ;sunt illuminati & ,eum ad Aspexerunt ‡nābaṭ

6 † הִבִּיטוּ[v] אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל־
;audiuit DOMINVS & ,clamauit *afflictus* ‡ Iste .sunt affectæ pudore ‡pauper

7 יֶחְפָּרוּ׃ † זֶה[x] עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ
.eum seruauit eius angustiis omnibus ex &

וּמִכָּל־צָרוֹתָיו[y] הוֹשִׁיעוֹ׃ ‡ṣûr

Iudica ‡iudicantes me; & impugna impugnantes me.

cum pugna ; *mecum litigantibus cum* ‡ DOMINE *Litiga* . Dauidi

1 † לְדָוִד׃ רִיבָה יְהוָה אֶת־יְרִיבַי לְחַם אֶת־
surge & ; scutum & , clypeum Apprehende .*mecum pugnantibus*

2 לוֹחֲמָי׃ † הַחֲזֵק מָגֵן[o] וְצִנָּה[p] וְקוּמָה
occursum in claude & ,lanceam *exacua* ‡ Et .meum adiutorium in

3 בְּעֶזְרָתִי׃ † וְהָרֵק[q] חֲנִית וְסְגֹר לִקְרַאת
.*ego* * tua Salus : meæ animæ dic ;me persequentium

רָדְפָי אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשׁוּעָתֵךְ אָנִי׃
vertentur : meam animam quærentes erubescent & ,afficientur Pudore

4 † יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ[s]
.meum malum cogitantes *ignominia* ‡ afficientur & ,retrorsum

אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי׃
.*impellens* ‡ DOMINI angelus & ;*venti facies ad* ‡ gluma sicut Erunt

5 † יִהְיוּ כְמֹץ לִפְנֵי־רוּחַ וּמַלְאַךְ יְהוָה דֹּחֶה׃
DOMINI angelus & ;lubricitates & ,*tenebrositas** eorum via Erit

6 † יְהִי־דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת וּמַלְאַךְ יְהוָה
foueam mihi abscondetunt gratis Quoniam .eos persequens

7 רֹדְפָם׃ † כִּי־חִנָּם טָמְנוּ־לִי שַׁחַת[x] חִנָּם[y] שׁוּחָ
.meæ animæ foderunt gratis :*sui retis* †

רִשְׁתָּם חִנָּם חָפְרוּ לְנַפְשִׁי׃
,abscondit quod ipsius rete & ,cognoscet non ,*desolatio eum Inuadet*

8 † תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא יֵדָע וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־טָמַן
.*eam in* cadet *desolationem* ‡ in ;eum capiet

תִּלְכְּדוֹ בְּשׁוֹאָה[z] יִפֹּל־בָּהּ׃
.eius salute in gaudebit :DOMINO in exultabit mea anima Et

9 † וְנַפְשִׁי[a] תָּגִיל בַּיהוָה[b] תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ׃
eripiens ? tu sicut quis DOMINE : dicent mea ossa Omnia

10 † כָּל־עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ[c] מַצִּיל
;eum rapiente à egenum & ,pauperem & ;eo *præ fortit* † à *afflictum*

עָנִי[d] מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ׃
.me interrogabunt cognoui non quæ :*iniquitatis* † testes Surgent

11 † יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס אֲשֶׁר לֹא־יָדָעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי׃
.meæ animæ *orbitatem* ,bono pro malum mihi Reddent

12 † יְשַׁלְּמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי׃

‡Castrametatur *est ‡beatus vir qui

[d]רָאָה

‡est †famescent; sed

[e]רָשַׁשׁ

‡Venite

[f]יְלֵךְ

†qui vult vitam; diligit ‡vt videat

[g]חַיִּים [h]רוֹעַ

‡super

†Iræ *sunt contra ‡vt succidat

[i]עָשָׂה

‡eſt

[k]נָצַל

‡sunt

[l]רַבָּב

[m]מוֹת

‡Redimit

[n]חָסָה

‡pudore

[s]סוֹג

[t]רוֹעַ [v]הָיָה

‡ante ventū; ‖ impellet eos.

*tenebræ,

[x]חִנָּם שׁוּחַ [y]

†rete suum:

Veniet ei cōtritio, quā

*contritionē

[z]נָפַל

[a]גּוֹל [b]שׂוּשׂ

[c]עָנָה [d]עָנָה

pauperem †fortiori

[e]אָבָה [f]עוֹד

†mendaces;

ſterilitatem

‡exercitus;

[g]יָשַׁע

*euadet ‡eſt

[m]רָבַב

‡ſuper

Vt eruat ‡animas

[n]נָצַל

‡ vt viuificet

[o]חַיָּה [p]חָכָה

‡eſt.

‡ſperauimus in

benedicet DOMINVS: dabit suo populo fortitudinem DOMINVS
יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם׃ 11
pace in suo populo.

PSALM. XXX. ל

Dauid domus dedicationis cantici Psalmus. DOMINE te Exaltabo,
מִזְמוֹר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד׃ אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה 1
quoniam exaltasti me. de me inimicos meos non fecisti mihi lætificari: DOMINE Deus meus clamaui ad te, me sanasti.
כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא־שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי׃ יְהוָה 3
DOMINE, ab inferno animam meam eduxisti: seruasti me à descendentibus in lacum.
אֱלֹהָי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי׃ יְהוָה הֶעֱלִיתָ מִן־שְׁאוֹל נַפְשִׁי 4
חִיִּיתָנִי מִיָּרְדִי־בוֹר׃ זַמְּרוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ 5
לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ׃ כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרְצוֹנוֹ בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה׃ 6
Et ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum: DOMINE in voluntate tua præstitisti decori meo fortitudinem.
וַאֲנִי אָמַרְתִּי בַשַּׁלְוִי בַּל־אֶמּוֹט לְעוֹלָם׃ יְהוָה בְּרְצוֹנְךָ הָעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז 8
clamabo DOMINE ad te, et ad DOMINVM deprecabor.
הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל׃ אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא 9
quid proficit sanguis meus, si descendam in corruptionem? numquid confitebitur tibi pulvis, annunciabit veritatem tuam?
וְאֶל־יְהוָה אֶתְחַנָּן׃ מַה־בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי 10
audi DOMINE, et miserere mihi: DOMINE esto adiutor meus.
אֶל־שַׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ׃ שְׁמַע־יְהוָה וְחָנֵּנִי יְהוָה 11
conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia.
הָיֵה־עֹזֵר לִי׃ הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה׃ 12
ut cantet tibi gloria mea, et non compungar: DOMINE Deus meus in æternum confitebor tibi.
לְמַעַן־יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְהוָה אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ׃ 13

PSALM. XXXI. לא

Dauidi canticum Vincenti.
לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ בְּךָ־יְהוָה חָסִיתִי אַל־ 1
non confundar in æternum: in iustitia tua libera me.
אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם בְּצִדְקָתְךָ פַּלְּטֵנִי׃ הַטֵּה אֵלַי 2
inclina mihi aurem tuam, accelera ut eruas me: esto mihi in Deum protectorem, et in domum munitionis, ut saluum me facias.
אָזְנְךָ מְהֵרָה הַצִּילֵנִי הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹז לְבֵית מְצוּדוֹת 3
quoniam petra mea et robur meum es tu: propter nomen tuum dirige me, et nutries me.
לְהוֹשִׁיעֵנִי׃ כִּי־סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה וּלְמַעַן 4
educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es fortitudo mea.
שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי וּתְנַהֲלֵנִי׃ תּוֹצִיאֵנִי מֵרֶשֶׁת זוּ 5
in manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me DOMINE Deus veritatis.
טָמְנוּ לִי כִּי אַתָּה מָעוּזִּי׃ בְּיָדְךָ 6
אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֵל אֱמֶת׃ 7
odio habui eos qui custodiunt vanitates mendacii: ego autem in DOMINO speraui.
שָׂנֵאתִי הַשֹּׁמְרִים הַבְלֵי־שָׁוְא וַאֲנִי אֶל־יְהוָה 7
exultabo et lætabor in misericordia tua: quia respexisti humilitatem meam, cognouisti in angustiis animam meam.
בָּטָחְתִי׃ אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה בְחַסְדֶּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ 8
non conclusisti me in manu inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.
עֲנִיִּי יָרַעְתָּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי׃ וְלֹא 9
הִסְגַּרְתָּנִי בְּיַד אוֹיֵב הֶעֱמַדְתָּ בַמֶּרְחָב רַגְלָי׃
miserere mihi DOMINE quoniam tribulor: turbatus est in ira oculus meus, anima mea, et uenter meus.
חָנֵּנִי יְהוָה כִּי צַר לִי עָשְׁשָׁה בְכַעַס 10
defecerunt in dolore uita mea, et anni mei in gemitibus: infirmata est in iniquitate mea fortitudo mea, et ossa mea contabuerunt.
עֵינִי נַפְשִׁי וּבִטְנִי׃ כִּי כָלוּ 11
בְיָגוֹן חַיַּי וּשְׁנוֹתַי בַּאֲנָחָה כָּשַׁל בַּעֲוֹנִי 12
apud omnes inimicos meos factus sum opprobrium: et uicinis meis nimis, et timor notis meis: qui uidebant me foras fugerunt a me.
כֹּחִי וַעֲצָמַי עָשְׁשׁוּ׃ מִכָּל־צוֹרְרַי הָיִיתִי 12
חֶרְפָּה וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד וּפַחַד לְמְיָדָעַי רֹאַי בַחוּץ 13
oblitus sum tanquam mortuus a corde: factus sum tanquam uas perditum.
נָדְדוּ מִמֶּנִּי׃ נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב

intelligentia. Beatus cui dimittitur præuaricatio, cui tegitur peccatum.
Beatus homo cui est
percussio uiror
Dauidi intelligentia, præuaricationis condonati Beatitudines eruditens.
לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׁוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃ 1
nec iniquitatem ei DOMINVS imputabit non hominis Felicitates
אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין 2
mea ossa inueterauerunt, tacui quoniam dolus eius spiritu in
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה׃ כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי 3
aggrauabitur nocte ac die quoniam die omni meo rugitu in
בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם׃ כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד 4
Selah. æstatis siccitates in meus humor est uertus: tua manus me super
עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה׃
operui non meam iniquitatem et, te feci cognoscere meum Peccatum
חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וְעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי 5
tu et: DOMINO meas præuaricationes super confitebor, Dixi
אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
omnis orabit hoc Super. Selah, mei peccati iniquitatem abstulisti
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה׃ עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־ 6
aquarum inundatione in uerumtamen: inueniendi tempore, te ad misericors
חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם
angustia ab, mihi absconsio Tu. pertingent non eum ad, multarum
רַבִּים לוֹ לֹא יַגִּיעוּ׃ אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר 7
Selah, me circundabis liberandi clamoribus: me custodies.
תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה׃
consulam: ambules qua uia in te docebo et, te faciam Intelligere
אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעָצָה 8
non mulus sicut, equus sicut sitis Ne. meo oculo te super
עֲלֵיךָ עֵינִי׃ אַל־תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין 9
propinquare ne, sfrenandi episstomio ad eius maxillã freno et, lupato In intelligere
הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב
DOMINO in sperante, impio dolores Multi. te ad
אֵלֶיךָ׃ רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה 10
exultate et, DOMINO in Lætamini. eum circundabit misericordia
חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ׃ שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ 11
corde recti omnes iubilate et, iusti.
צַדִּיקִים וְהָרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב׃

.quæram DOMINE *tuas facies* ;*meas facies* quærite :meum cor dixit Tibi
8 לְךָ֤ אָמַר֙ לִבִּ֔י בַּקְּשׁ֖וּ פָּנַ֣י אֶת־פָּנֶ֑יךָ יְהוָה֙ אֲבַקֵּ֔שׁ ;
,tuum ſeruum iram in declines ne ,me à *tuas facies* ‡ abſcondas Ne
9 †אַל־תַּסְתֵּ֤ר פָּנֶ֙יךָ֙ מִמֶּ֔נִּי אַל־תַּ֥ט בְּאַ֖ף עַבְדֶּ֑ךָ
.meæ ſalutis Deus me dimittas ne & ,me dereliquas ne :fuiſti meũ auxiliũ
עֶזְרָתִ֣י ׀ הָיִ֗יתָ אַל־תִּשְׁשֵׁ֙נִי֙ וְאַל־תַּֽעַזְבֵ֔נִי אֱלֹהֵ֖י יִשְׁעִֽי ׃
DOMINVS & ;me dereliquerũt mea mater & ,meus pater Quoniam
10 †כִּי־אָבִ֥י וְאִמִּ֗י עֲזָב֑וּנִי וַיהוָ֥ה
ſemitam *in* † me duc & ,tuam viam DOMINE me Doce .me colliget
11 יַאַסְפֵֽנִי ׃ †הֹורֵ֤נִי יְהוָ֙ה֙ דַּרְכֶּ֔ךָ וְנַחֵ֥נִי בְאֹ֖רַח
,meorũ hoſtiũ *voluntate in* me tradas Ne .meos hoſtes propter ,rectitudinis
מִישׁ֑וֹר לְמַ֥עַן שֹׁרְרָֽי ׃ 12 †אַל־תִּתְּנֵ֥נִי בְּנֶ֝֗פֶשׁ צָרָ֥י
Niſi .*rapinam loquens & falſitatis* teſtes me in ſurrexerunt quoniam
כִּֽי־קָ֭מוּ בִּי֣ עֵדֵי־שֶׁ֑קֶר וְיִפַּ֖ח חָמָֽס ׃ 13 †לוּלֵ֗א
ad Expecta .viuentium terra in DOMINI bonitatẽ in videre crederem
הֶאֱמַ֥נְתִּי לִרְא֥וֹת בְּט֗וּב־יְהוָ֥ה בְּאֶ֥֫רֶץ חַיִּ֑ים ׃ 14 †קַוֵּ֖ה אֶל־
.DOMINVM *ad* expecta & ; tuũ cor † roborabit & ,te robora :DOMINVM
יְהוָ֑ה חֲזַ֥ק וְיַאֲמֵ֖ץ לִבֶּ֣ךָ וְקַוֵּ֖ה אֶל־יְהוָֽה ׃

PSALM. XXVIII כח

,me à taceas ne ,mea petra clamabo DOMINE te Ad .Dauidi
1 †לְדָוִ֗ד אֵ֭לֶיךָ יְהוָ֣ה ׀ אֶקְרָ֑א צוּרִ֥י אַל־תֶּחֱרַ֥שׁ מִמֶּ֑נִּי
in ſepulchrũ. vocẽ Audi .*lacum* deſcendẽtibus *cum* aſſimiler & ;me à ſileas fortè ne
2 פֶּן־תֶּחֱשֶׁ֤ה מִמֶּ֙נִּי֙ וְנִמְשַׁלְתִּ֣י עִם־יוֹרְדֵ֣י בֽוֹר ׃ †שְׁמַ֤ע קוֹל
meas manus *me cleuando in* ‡ ;te ad *me clamando in* † mearum deprecationum
תַּחֲנוּנַ֑י בְּשַׁוְּעִ֥י אֵ֝לֶ֗יךָ בְּנָשְׂא֥וֹ יָדַ֑י
cum & ,impiis cum me trahas Ne .tuæ ſanctitatis adytum ad
3 †אַל־תִּמְשְׁכֵ֥נִי עִם־רְשָׁעִ֑ים וְעִם־
malum ‡ &;ſuis *ſociis* * cum pacem loquentibus ,iniquitatem operantibus
פֹּ֝עֲלֵ֗י אָ֭וֶן דֹּבְרֵ֣י שָׁל֑וֹם וְרָעָ֖ה בִּלְבָבָֽם ׃
malum ſecundũ & ,eorum opus ſecundum eis Da .eorum corde in
4 †תֵּ֤ן לָ֙הֶם֙ כְּפָעֳלָ֔ם וְכִרְעַ֖ת
redde :eis da eorum manuum opus ſecundum ,eorum *ſtudiorum* ‖
מַעַלְלֵיהֶ֑ם כְּמַעֲשֵׂ֥ה יְדֵיהֶ֖ם תֵּ֣ן לָהֶ֔ם הָשֵׁ֥ב
,DOMINI opera *ad intelligent* non Quoniam .eis eorũ retributionẽ
5 גְּמוּלָ֖ם לָהֶֽם ׃ †כִּ֤י לֹ֣א יָבִ֣ינוּ אֶל־פֹּעֲלֹ֣ת יְהוָ֑ה
.eos ædificabit non & ,eos deſtruet † ;eius manuum opus *ad* &
וְאֶל־מַעֲשֵׂ֥ה יָ֝דָ֗יו יֶ֭הֶרְסֵם וְלֹ֣א יִבְנֵֽם ׃
.mearũ deprecationũ vocẽ audiuit quoniã ;DOMINVS Benedictus
6 †בָּר֥וּךְ יְהוָ֑ה כִּ֥י שָׁ֝מַ֗ע קוֹל֥ תַּחֲנוּנָֽי ׃
,meum cor ſperauit ipſo in ,meũ ſcutũ & ,mea fortitudo DOMINVS
7 †יְהוָ֣ה ׀ עֻזִּ֣י וּמָגִנִּ֑י בּ֥וֹ בָטַ֖ח לִבִּ֣י
.ei confitebor meo cantico *de* & : meum cor exultauit & ,ſum adiutus &
וַ֭יֶּעְזַר וַיַּ֣עַל לִבִּ֑י וּ֝מִשִּׁירִ֗י אֲהוֹדֶֽנּוּ ׃
.*ipſe* ‡ ſui *vncti* ‖ ſalutum fortitudo & : *eius* ‡ fortitudo DOMINVS
8 †יְהוָ֣ה עֹ֭ז־לָמוֹ וּמָעוֹז֙ יְשׁוּעֹ֣ת מְשִׁיחֹ֔ו הֽוּא ׃
,eos paſce & :tuæ hæreditati benedic & ,tuum populum Serua
9 †הוֹשִׁ֣יעָה ׀ אֶת־עַמֶּ֗ךָ וּבָרֵ֥ךְ אֶת־נַחֲלָתֶ֑ךָ וּרְעֵ֥ם
.ſeculum in vſque eos extolle &
וְנַשְּׂאֵ֖ם עַד־הָעוֹלָֽם ׃

PSALM. XXIX. כט

DOMINO *date* ‡ :arietum filios DOMINO Date .Dauidi Canticum
1 †מִזְמ֥וֹר לְדָוִ֗ד ׀ הָ֭בוּ לַיהוָ֣ה בְּנֵי־אֵלִ֑ים הָ֝בוּ לַיהוָ֗ה כָּב֥וֹד וָעֹֽז ׃
:eius nominis gloriam DOMINO Date .fortitudinem & ,gloriam
2 †הָ֭בוּ לַיהוָ֣ה כְּב֣וֹד שְׁמ֑וֹ
DOMINI Vox .ſanctitatis *decore* ‡ in DOMINO vos incuruate
הִשְׁתַּחֲו֥וּ לַ֝יהוָ֗ה בְּהַדְרַת־קֹ֥דֶשׁ ׃ 3 †קוֹל֤ יְהוָ֙ה֙
.multas aquas ſuper DOMINVS ;fecit tonare gloriæ Deus ,aquas ſuper
עַל־הַמָּ֑יִם אֵ֥ל הַכָּב֗וֹד הִרְעִ֥ים יְהוָ֑ה עַל־מַ֝֗יִם רַבִּֽים ׃
.*decore* in DOMINI vox :potentia in DOMINI Vox
4 †קוֹל־יְהוָ֥ה בַּכֹּ֑חַ קוֹל֖ יְהוָ֣ה בֶּהָדָֽר ׃
DOMINVS confregit & ,cedros confringens DOMINI Vox
5 †קוֹל֤ יְהוָ֙ה֙ שֹׁבֵ֣ר אֲרָזִ֔ים וַיְשַׁבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶת־
,Sirion & ,Lebanon: vitulum ſicut eas faciet exilire Et .Libani cedros
אַרְזֵ֣י הַלְּבָנ֑וֹן ׃ 6 †וַיַּרְקִידֵ֥ם כְּמֹו־עֵ֗גֶל לְבָנ֥וֹן וְ֝שִׂרְיֹ֗ון
.ignis flammas ſuccidens DOMINI Vox .vnicornium filium ſicut
כְּמֹו־בֶ֥ן־רְאֵמִֽים ׃ 7 †קוֹל־יְהוָ֥ה חֹצֵ֖ב לַהֲבֹ֣ות אֵֽשׁ ׃
parturire faciet feras deſerti: DOMINVS faciet parturire :*deſertum tremefaciet* DOMINI Vox
8 †קוֹל֤ יְהוָ֙ה֙ יָחִ֣יל מִדְבָּ֔ר יָחִ֥יל יְהוָ֖ה
detexit & ,ceruas faciet parturire DOMINI Vox Cades deſertum
מִדְבַּ֥ר קָדֵֽשׁ ׃ 9 †קוֹל֤ יְהוָ֙ה֙ יְחוֹלֵ֣ל אַיָּל֔וֹת וַיֶּחֱשֹׂ֖ף
.gloriam *dicens* ipſe totus ,eius templo in & :tyluas
יְעָרֹ֑ות וּבְהֵיכָלֹ֥ו כֻּלֹּ֝֗ו אֹמֵ֥ר כָּבֽוֹד ׃
.ſeculum in rex DOMINVS ſedit & :ſedit diluuio in DOMINVS
10 †יְהוָ֣ה ׀ לַמַּבּ֣וּל יָשָׁ֑ב וַיֵּ֥שֶׁב יְהוָ֖ה מֶ֣לֶךְ לְעֹולָֽם ׃

reti è educet ipſe quoniam ;DOMINVM ad ſemper mei Oculi
15 עֵינַ֤י †תָּמִ֥יד אֶל־יְהוָ֑ה כִּ֥י הוּא־יוֹצִ֖יא מֵרֶ֣שֶׁת
,vincus quia :mei miſerere & ,me *ad* ‡ Reſpice .meos pedes ‡ ſuper
רַגְלָֽי ׃ 16 †פְּנֵ֣ה אֵ֭לַי וְחָנֵּ֑נִי כִּֽי־יָחִ֥יד
meis *coarctationibus à* ‡ :ſunt dilatatæ mei cordis Anguſtiæ .ego *afflictus* & pauper
וְעָנִ֥י אָֽנִי ׃ 17 †צָר֣וֹת לְבָבַ֣י הַרְחִ֑יבוּ ‡ab anguſtiis
מִ֝מְצוּקֹותַ֗י צור
parce & :meum laborem & ,meam afflictionem Vide .me educ
18 הֹוצִיאֵ֥נִי ׃ †רְאֵ֤ה עָנְיִ֙י֙ וַעֲמָלִ֔י וְשָׂ֖א
:ſunt multiplicati quoniã ,meos inimicos Vide .meis peccatis omnib⁹
לְכָל־חַטֹּאותָֽי ׃ 19 †רְאֵ֤ה־אֹיְבַ֙י֙ כִּי־רַבּ֣וּ
;me erue & ,meam animam Cuſtodi .me oderunt *iniquitatis* odio & iniquo
וְשִׂנְאַ֥ת חָמָ֖ס שְׂנֵאוּנִֽי ׃ 20 †שָׁמְרָ֣ה נַפְשִׁ֑י נצל
rectitudo & ,*Integritas* * .te in ſperaui quoniam ,confundar ne * Perfectio
וְהַצִּילֵ֑נִי אַל־אֵ֝בֹ֗שָׁה כִּֽי־חָסִ֥יתִי בָֽךְ ׃
,Iſraelem Deus Redime .te expectaui quoniam ;me cuſtodient
21 †תֹּ֤ם וְיָ֙שֶׁר֙ יִצְּר֣וּנִי כִּֽי־קִוִּ֥יתִיךָ ׃ 22 †פְּדֵ֣ה אֱלֹהִ֑ים אֶת־יִשְׂרָאֵ֥ל
.eius anguſtiis omnibus ex
מִכֹּ֝֗ל צָרוֹתָֽיו ׃

PSALMVS XXVI. כו

mea perfectione in ego quoniam ,DOMINE me Iudica .Dauidi
1 †לְדָוִ֑ד שָׁפְטֵ֥נִי יְהוָ֗ה כִּ֣י אֲנִ֣י בְתֻמִּ֑י
me Proba .*vacillabo* ‡ non ,ſum fiſus DOMINO in & :ambulaui ‡ deficiam.
וּבַיהוָ֥ה בָּ֝טַ֗חְתִּי לֹ֣א אֶמְעָֽד ׃ 2 †בְּחָנֵ֣נִי
.meum cor & ,meos renes *examina* † :me tenta & ,DOMINE
יְהוָ֣ה ׀ וְנַסֵּ֗נִי צָרְפָ֣ה כִלְיֹותַ֣י וְלִבִּֽי ׃
.tua veritate in ambulabo & :meis oculis corã tua miſericordia Quoniam
3 †כִּֽי־חַסְדְּךָ֥ לְנֶגֶד֮ עֵינָ֪י֫ וְהִתְהַלַּ֥כְתִּי בַּאֲמִתֶּֽךָ ׃
.introibo non *latentibus* ‡ cum & :*mendacij* ‡ viris cum ſedi Non
4 †לֹא־יָשַׁ֥בְתִּי עִם־מְתֵ֑י שָׁ֝֗וְא וְעִם־נַעֲלָמִ֥ים לֹ֣א אָבֹֽוא ׃
.ſedebo non impiis cum & :malignantium *concionem* Odiui
5 †שָׂנֵ֥אתִי קְהַל־מְרֵעִ֑ים וְעִ֥ם־רְשָׁעִ֥ים לֹ֣א אֵשֵֽׁב ׃
tuum altare circuibo & ,meas *volas munditia* † in Lauabo
6 †אֶרְחַ֣ץ בְּנִקָּיֹ֣ון כַּפָּ֑י וַאֲסֹבְבָ֥ה אֶת־מִזְבַּחֲךָ֥
narrandum *ad* ‡ & ,confeſſionis *voce in faciendum audire* Ad ‡ .DOMINE
יְהוָֽה ׃ 7 †לְשְׁמֹ֣עַ בְּ֭קֹול תֹּודָ֑ה וְלִסַּפֵּ֖ר
,tuæ domus habitaculum dilexi DOMINE .tua mirabilia omnia
כָּל־נִפְלְאֹותֶֽיךָ ׃ 8 †יְהוָ֗ה אָ֭הַבְתִּי מְעֹ֣ון בֵּיתֶ֑ךָ
peccatoribus cum *colligã* * Ne .tuæ gloriæ tabernaculi locum &
וּמְקֹ֖ום מִשְׁכַּ֣ן כְּבֹודֶֽךָ ׃ 9 †אַל־תֹּ֣סֶף עִם־חַטָּאִ֣ים
.*meas vitas ſanguinum* ‡ viris cum & ;meam animam
נַפְשִׁ֑י וְעִם־אַנְשֵׁ֖י דָמִ֣ים ‖ חַיָּֽי ׃
.*munere* † plena eorum dextera & :*ſcelus* ‖ *eorum* manibus in Quorum
10 †אֲשֶׁר־בִּ֭ידֵיהֶם זִמָּ֑ה וִֽימִינָ֖ם מָלְאָ֣ה שֹֽׁחַד ׃
.mei miſerere & ,me redime :ambulabo mea perfectione in ego Et
11 †וַאֲנִ֣י בְתֻמִּ֣י אֵלֵ֑ךְ פְּדֵ֖נִי וְחָנֵּֽנִי ׃
.DOMINO benedicam *concionibus* in ;rectitudine in ſtetit meus Pes
12 †רַגְלִ֥י עָמְדָ֑ה בְּמֵישֹׁ֥ור בְּ֝מַקְהֵלִ֗ים אֲבָ֥רֵךְ יְהוָֽה ׃

PSALMVS XXVII. כז

DOMINVS ? timebo quo à ,mea ſalus & ,mea lux DOMINVS .Dauidi
1 †לְדָוִ֑ד יְהוָ֤ה ׀ אֹורִ֥י וְ֝יִשְׁעִ֗י מִמִּ֣י אִירָ֑א יְהוָ֥ה
me *ſuper appropinquando* In ‡ ? paucebo quo à ,*meatum vitarum* † fortitudo † vitæ meæ,
מָעֹ֥וז־חַ֝יַּ֗י מִמִּ֣י אֶפְחָֽד ׃ ‡ Cùm appro
2 †בְּקָרֵ֣ב עָלַ֣י מְרֵעִ֑ים pinquauerint
ipſi ,mihi mei inimici & mei hoſtes ,meam carnem *edendum ad* maligni aduerſum
לֶאֱכֹ֖ל אֶת־בְּשָׂרִ֣י צָרַ֣י וְאֹיְבַ֣י לִ֭י הֵּמָּה vt edant
,*tarma me ſuper fuerit* caſtrametata Si .ceciderunt & ,impegerunt צור
כָּשְׁל֖וּ וְנָפָֽלוּ ׃ 3 †אִם־תַּחֲנֶ֣ה עָלַ֣י מַחֲנֶ֑ה fuerint caſtra
.*confidens* ego *hoc* ‡ in ,bellum me *ſuper* † ſurgat ſi : meũ cor timebit non aduerſum me
לֹא־יִירָ֣א לִבִּ֑י אִם־תָּקֻ֖ום עָלַ֣י מִלְחָמָ֣ה † aduerſum
בְּזֹ֭את אֲנִ֣י בוֹטֵֽחַ ׃ ‡ hac re fidu-
domo in *me ſedere* * ,quæram *hanc* ‡ ;DOMINO à petij Vnam ‡ ciam habebo.
4 †אַחַ֤ת ׀ שָׁאַ֙לְתִּי֙ מֵאֵ֣ת־יְהוָ֔ה אֹותָ֖הּ אֲבַקֵּ֑שׁ ‡ Vnũ ‡ hoc
שִׁבְתִּ֣י בְבֵית־ * vt inhabitẽ
anœnitate in videndum ad ,*mearum vitarum* ‡ diebus omnibus DOMINI יָשַׁב
יְהוָ֣ה כָּל־יְמֵ֣י חַיַּ֑י ‖ vitę meę, vt
me abſcondet ‡ ia .eius templo in *viſitandum ad* † & ,DOMINI videam pul-
לַחֲזֹ֥ות בְּנֹועַ֝֗ם chritudinem
יְהוָ֑ה וּלְבַקֵּ֥ר בְּהֵיכָלֹֽו ׃ 5 †כִּֽי־יִצְפְּנֵ֥נִי † quæram
,ſui *tentorij* ‡ abſcondito in me aſcondet :mala die in ſuo tabernaculo in ‡ tabernaculi
בְּסֻכֹּ֑ה בְּיֹ֥ום רָעָ֝֗ה יַסְתִּרֵ֥נִי בְּסֵ֥תֶר אָהֳלֹ֑ו רֹוַע
meos inimicos ſuper meũ caput exaltabit nunc Et .me exaltabit petra in
בְּצ֥וּר יְרֹומְמֵֽנִי ׃ 6 †וְעַתָּ֤ה יָרוּם֙ רֹאשִׁ֣י עַל֔
:vociferationis ſacrificia eius *tentorio* ‡ in ſacrificabo & , meis circuitibus † † in ‡ taber-
אֹיְבַ֖י סְבִיבֹותַ֑י וְאֶזְבְּחָ֣ה בְאָהֳלֹ֥ו זִבְחֵי־תְרוּעָ֑ה naculo
,meam vocem DOMINE Audi .DOMINO canam & ,cantabo
אָשִׁ֥ירָה וַאֲזַמְּרָ֖ה לַיהוָֽה ׃ 7 †שְׁמַע־יְהוָ֣ה קוֹלִ֣י
.me exaudi & ,mei miſerere & ,clamabo
אֶקְרָ֑א וְחָנֵּ֖נִי וַעֲנֵֽנִי ׃

Præparabis coram me latam
†& ‖erit saturus.
ʰצוּר רָוָה
*habitabo in domo
ⁱחָיָה

oleo in impinguasti :meos hostes cōtra mensam *meas facies ad Dispones*
† תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד ᵍצֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן 5
misericordia & bonum Veruntamen .*exuberans* meus calix* ,meum caput
רֹאשִׁי כּוֹסִי ʰרְוָיָה : † אַךְ ‖ טוֹב וָחֶסֶד 6
DOMINI *domum in reuertar** & : meæ vitæ diebus omnibus me sequentur
יִרְדְּפוּנִי כָּל־יְמֵי ‖ חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית־יְהוָה
.dierum longitudinem in
לְאֹרֶךְ יָמִים :

PSALM. XXIIII. כד

†est ,orbis :eius plenitudo & ,terra† DOMINI .canticum Dauidi
† לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל 1
super & ;eam fundauit maria super ipse Quia .eo in habitantes &
וְיֹשְׁבֵי בָהּ : 2 † כִּי־הוּא עַל־יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל־
quis & ?DOMINI montē in ascendet Quis .eam firmauit flumina
נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ : 3 † מִי־יַעֲלֶה בְהַר־יְהוָה וּמִי
†manibus, ‖mundus qui ,corde *puris*‡& ,*volis** Mundus ‡eius sanctitatis loco in stabit
ᵏנְקִי כַפַּיִם וּבַר־לֵבָב אֲשֶׁר 4 † לֹא־נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי
.dolo in * iurauit nec ;*meam*†animam vanum in accepit non
וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה :
†suam; *dolosè.
נַפְשִׁי
ˡנָשָׂא
†est faciem tuam
דורשיו
ᵖ
†portæ perpetuæ;
†fuæ salutis Deo à iustitiam & ;DOMINO à benedictionē Accipiet.
יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : 5
.Selah ,Iahacob *tuas facies* quærentiū ;eū quærentiū generatio†Hæc
זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁו † מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה : 6
‡ *seculi fores* ‡ vos eleuate & ,vestra capita portæ Eleuate
† שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם 7
.gloriæ rex introibit &
וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד :
†est DOMINVS :potens & ,fortis DOMINVS ‡gloriæ rex iste† Quis
† מִי־זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה 8
‡in prælio. vos eleuate & ,vestra capita portæ Eleuate .*belli* ‡ potens
גִּבּוֹר מִלְחָמָה : † שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְשֶׂאוּ 9
‡portæ perpetuæ; .gloriæ rex introibit & ;*seculi fores*‡
פִּתְחֵי עוֹלָם ᵐוְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד :
est rex ipse ,exercituum DOMINVS ‡gloriæ rex iste *ipse** Quis
ᵐבּוֹא
† מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ 10
.Selah ,gloriæ
הַכָּבוֹד סֶלָה :

PSALMVS XXV. כה

.leuabo meam animam DOMINE te Ad .Dauidi
ᵃנָשָׂא † לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי ⁿאֶשָּׂא : 1
mei inimici exultent ne ;afficiar pudore ne ,speraui te in meus Deus
† אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל־אֵבוֹשָׁה אַל־יַעַלְצוּ אוֹיְבַי 2
:pudore afficientur non ,te *expectantes*‡ omnes Etiam .me *in**
*de ‡qui expectant
ᵒקָוֶיךָ
† לִי : 3 † גַּם כָּל־ᵒקֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ
DOMINE tuas Vias .*inaniter* † præuaricantes pudore afficientur
†gratis.
יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם : 4 † דְּרָכֶיךָ יְהוָה
.me doce tuas semitas ;me scire fac
ᵖיָדַע הוֹדִיעֵנִי אָרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי :
‡ambulare ‖per veritatē tuam, †es †sunt.
ᵠקָוָה
Deus ‡ tu quia , me doce & , *tua veritate in* ‖ me *facere iter*‡ Fac
† הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי 5
tuarū miserationū Reminiscere .die omni expectaui te ;meæ salutis
יְשָׁעִי אוֹתְךָ ᵠקִוִּיתִי כָּל־הַיּוֹם : † זְכֹר־רַחֲמֶיךָ 6
.*ipsa*† seculo à quia ;tuarum misericordiarum &, DOMINE
יְהוָה וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה : 7
‡adolescentię meæ, ,memineris ne mearū præuaricationū & ,*mearū puerilium*‡ Peccatorum
† חַטֹּאות נְעוּרַי ופְשָׁעַי אַל־תִּזְכֹּר
.DOMINE tuā bonitatē propter ;tu mei memento tuā misericordiā sēdm
כְּחַסְדְּךָ זְכָר־לִי־אַתָּה לְמַעַן טוּבְךָ יְהוָה :
.via in peccatores docebit ideo ;DOMINVS rectus & Bonus
† טוֹב־וְיָשָׁר יְהוָה עַל־כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ :
Ambulare faciet humiles .suam viam humiles docebit & ;iudicio in *mansuetos* Deducet
ʳעֲנָוָה † יַדְרֵךְ ʳעֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד ʳעֲנָוִים דַּרְכּוֹ : ע
ˢאֲמֵת custodientibus ,veritas & ,misericordia DOMINI semitæ Omnes
† כָּל־אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד ˢוֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי 10
;DOMINE tuum nomen Propter .eius testimonia & ,eius pactum
בְּרִיתוֹ וְעֵדֹתָיו : † לְמַעַן־שִׁמְךָ יְהוָה 11
‖est. †est timens vir *hic*† Quis .*ipsa*‡ multa quoniam ,meæ iniquitati parces &
וְסָלַחְתָּ ᵗלַעֲוֹנִי כִּי ᵛרַב־הוּא : 12 † מִי־זֶה הָאִישׁ יְרֵא
†viam, quam bono in eius Anima .eligat ,*via in*‡ cum docebit? DOMINVM
ˣיְיֹרֶנּוּ בַּדֶּרֶךְ יִבְחָר : 13 † נַפְשׁוֹ בְּטוֹב
Secretum .terram hæreditate accipiet eius semen & ;morabitur
ʸתֶּחֱיֶה וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ : 14 † סוֹד
illis notum faciet. .*eis notificandum ad* suum pactum & ;eum timentibus DOMINI
יְהוָה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ ᶻלְהוֹדִיעָם :

meus Deus meæ matris ventre de;vulua ex sum proiectus te Super
† עָלֶיךָ הָשְׁלַכְתִּי מֵרֶחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה : 11
:propinqua‡ angustia quoniam ,me à te elonges Ne .tu† ‖es ‡est
אַל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי־צָרָה קְרוֹבָה 12 † כִּי אֵין עוֹזֵר :
ᵍצוּר
robusti ‖ : multi vituli me Circundederunt .auxiliator* non quia *est ‖tauri
† סְבָבוּנִי פָּרִים רַבִּים אַבִּירֵי 13 ʰפָּרָה
:suum os me super *Patefecerunt* ‖ .me circundederunt *corona* Basan instar coronę
בָּשָׁן כִּתְּרוּנִי : † פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם 14
ⁱAperuerūt
ⁱפָּצָה
se separauerunt & ;sum effusus aqua Sicut .rugiens & ,rapiens leo*
*vt
כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי † וְהִתְפָּרְדוּ 15 אֲרִיֵה טַרְפּוֹ וְשֹׁאֵג :
medio in se liquefecit :cera sicut meum cor fuit :mea ossa omnia
ʰמָסַס כָּל־עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג ᵏנָמַס בְּתוֹךְ
mea lingua & ,mea fortitudo testa tanquam Aruit .meorum viscerū
ˡכֹּחִי מֵעָי : † יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ ‖ כֹּחִי וּלְשׁוֹנִי 16
.me pones mortis puluerem in & ;meis faucibus *adhærens*‡
‡iungitur
מְדֻבָּק מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר־מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי :
malignantium *cœtus* * , canes me circundederunt Quoniam
* cōgregatio
ᵐיָעַר † כִּי סְבָבוּנִי כְּלָבִים ᵐעֲדַת מְרֵעִים 17
foderunt manus meas, & pedes meos.
omnia Numerabo .*meos pedes &* ,*meas manus leo quasi* .me circundederunt
הֵקִיפוּנִי ᵃᵐכָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי : 18 † אֲסַפֵּר כָּל־
mea vestimenta Diuident .me in inspicient ,aspicient ipsi :mea ossa
עַצְמוֹתָי הֵמָּה ᵒיַבִּיטוּ יִרְאוּ־בִי : 19 † יְחַלְקוּ בְגָדַי
DOMINE tu Et .sortem proiicient meam vestem super & ;sibiipsis
ᵖלָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי ᵖיַפִּילוּ גוֹרָל : 20 † וְאַתָּה יְהוָה
.festina meum auxilium ad ,mea fortitudo :te elonges ne
אַל־תִּרְחַק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה :
.meam vnicam canis manu è ;meam animam gladio à Erue
ᵍתַּצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד־כֶּלֶב יְחִידָתִי : 21
.*mihi respondisti* vnicorniū cornibus à & ;leonis ore ab me Serua
exaudisti me.
ʳעֲנִיתָנִי : 22 † הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה וּמִקַּרְנֵי רֵמִים ˢעֲנִיתָנִי
.te laudabo *concionis*‡ medio in ;meis fratribus tuum nomē Narrabo
ˢעָנָה
† אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ : 23
congregationis
Iahacob semen vniuersum ,eum laudate DOMINVM Timentes
† יִרְאֵי יְהוָה ‖ הַלְלוּהוּ כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב 24
ᵗיְרֵא
.Israel semen omne eo ab timete & :eum glorificate
כַּבְּדוּהוּ וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל :
neque ,*afflicti mansuetudinem*‡ est abominatus nec ,spreuit non Quia
‡humilitatē pauperis,
† כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא־ 25
.audiuit ,eum ad *ipsum clamando in** & ;*illo ab suas facies* ‡ absondit
‡faciem suā à me;
הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמָע :
coram reddam mea vota : multa *concione*‡ in mea laus te A
*cū clamaui
‡congregatione
† מֵאִתְּךָ ᵛתְּהִלָּתִי בְּקָהָל רָב נְדָרַי אֲשַׁלֵּם נֶגֶד 26
ᵛהַלֶּל
laudabunt ;saturabuntur & ,pauperes Edent .*eum*† timentibus
†te.
יְרֵאָיו : † יֹאכְלוּ עֲנָוִים ‖ וְיִשְׂבָּעוּ יְהַלְלוּ 27
.seculum in vestrum cor viuet :eum quærentes DOMINVM
יְהוָה דֹּרְשָׁיו ˣיְחִי לְבַבְכֶם לָעַד :
ˣחָיָה
fiues omnes DOMINVM ad conuerteatur & ,Reminiscentur
† יִזְכְּרוּ ‖ וְיָשֻׁבוּ אֶל־יְהוָה כָּל־אַפְסֵי 28
.gentium familiæ vniuersæ *tuas facies ad*‡ se inclinabunt & : terræ ‡coram te
ʸאֶרֶץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם :
.*gentes in dominans*‡ & ‡regnum † DOMINI Quoniam
ʸשְׁחָה
†est ‡dominabitur gentibus. ‡ adorauerūt ‖ante ipsum
† כִּי לַיהוָה הַמְּלוּכָה וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם : 29
eius facies ad‖ :terræ pingues omnes *se incuruauerunt*‡ & , Comederunt
† אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ ‖ כָּל־דִּשְׁנֵי־אֶרֶץ לְפָנָיו 30
†in *qui
.viuificabit nō suā animā* & ;puluerem† descēdentes omnes se incuruabūt
יִכְרְעוּ כָּל־יוֹרְדֵי עָפָר וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה :
.generationem in Domino narrabitur :ei seruiet Semen
† זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר : 31
.fecit quia ,genito populo ;eius iustitiā nunciabunt & ,Venient
ᶻבּוֹא † יָבֹאוּ ᵃוְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם ᵇנוֹלָד כִּי עָשָׂה : 32
ᵇיָלַד

PSALM. XXIII. כג

.deficiam non ,me *pascens** DOMINVS .Dauidi Canticum
*pascit
רָעָה
† מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה ᶜרֹעִי לֹא אֶחְסָר : 1
lad
ᵈנָאֶה
requietum aquas *super* ‖ : me accubare facit germinis tuguriis In
*per semitas
† בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא ᵈיַרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנוּחוֹת 2
iustitiæ *orbitas in** me ducet :conuertet meam Animam .me ducet
יְנַהֲלֵנִי : 3 † נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי־צֶדֶק
,mortis vmbræ vallē *in*‡ ambulauero cùm Etiam .suum nomen propter
‡per
לְמַעַן שְׁמוֹ : 4 † גַּם כִּי־ᶜאֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת
†baculus tu* ,*tuum fulcrum*† & ,tua virga : mecum tu quoniam ,malum timebo non
ᶠרוֹעַ ᵍשָׁעַן
לֹא־אִירָא ᶠרָע כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ ᵍוּמִשְׁעַנְתֶּךָ
.me consolabuntur ipsa
הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי :

.fuæ dexteræ ſalus fortitudinibus in :ſuæ ſanctitatis cœlis de

מִשְׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ׃

‡nomen — DOMINI *nomine in*‡ nos & ;equis in hi & ,curru in Hi

8 † אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם־יְהוָה

;ceciderunt & ,ſe incuruauerunt Hi .memorabimus noſtri Dei

9 אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר׃ † הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ

rex ,ſerua DOMINE .nos ereximus & ,ſurreximus nos &

10 וַאֲנַחְנוּ ʰקָמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד׃ † יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ ʰקוֹם

.*nos clamare*† die in nos exaudiet †qua inuocauerimus

יַעֲנֵנוּ בְיוֹם־קָרְאֵנוּ׃

PSALMVS XXI. כא

tua ſortitudine in DOMINE .Dauid canticum Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † יְהוָה ⁱבְּעֻזְּךָ יִשְׂמַח־מֶלֶךְ

!vehementer exultabit quàm tua ſalute in & :rex lætabitur

2 וּבִישׁוּעָתְךָ מַה־ᵏיָּגֵיל מְאֹד׃ ᵏגּוֹל ⁱאָוָה

eius labiorum prolationem & ;ei dediſti eius cordis Deſiderium יהוה׳

3 † ⁱתַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו

benedictionibus eum præuenies Quoniam .Selah ,prohibuiſti non

4 בַּל־מָנַעְתָּ סֶלָה׃ † כִּי־תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת

.*obrizi diadema*‡ eius capiti appones ;bonitatis ‡coronam aurea.

טוֹב חָשִׁית לְרֹאשׁוֹ ᵐעֲטֶרֶת ⁿפָּז׃

,ſeculum‡ dierum longitudinem ei dediſti : te à petiit *Vitas* *

5 † חַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לּוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם

decorem & ,gloriam :tua ſalute in eius gloria† Magna .*perpetuum*‡ &

6 וָעֶד׃ † גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר

;*perpetuum*‡ in benedictiones eum pones Quoniam .cum ſuper *adequabis*‡

7 תְּשַׁוֶּה עָלָיו׃ † כִּי־תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד

.*tuus faciebus*‡ cum lætitia in eum lætificabis

ᵒתְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת־פָּנֶיךָ׃

non altiſſimi miſericordia in & ;DOMINO in *ſperans*‡ rex Quoniam

8 † כִּי־הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיהוָה וּבְחֶסֶד ᵖעֶלְיוֹן בַּל־

inueniet ‡ tua dextera :*tuos inimicos omnes** tua manus *Inueniet*† .nutabit

9 יִמּוֹט׃ † תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל־אֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ תִּמְצָא

tempore in ignis clibanum vt eos Pones .te odio *habentes*

10 שֹׂנְאֶיךָ׃ † תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת

.ignis eos *peredet*‡ & ;eos *deglutiet** ſuo *naſo*† in DOMINVS :*tuarũ facierum*‡

פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם אֵשׁ׃

.*hominis*‡ filiis à eorum ſemen & ;perdes terra è eorum Fructum

11 † ᵠפִּרְיָמוֹ מֵאָרֶץ תַּאֲבֵד וְזַרְעָם מִבְּנֵי אָדָם׃

non‡ ,cogitationẽ cogitauerunt :malũ te ſuper declinauerũt Quoniam

12 † כִּי־נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה חָשְׁבוּ ᵐמְזִמָּה בַּל־

præparabis tuis funibus in ;humerum eos pones Quoniam .‡poterunt

יוּכָלוּ׃ † כִּי ˢתְשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן

:tua fortitudine in DOMINE te Exalta .eorum *facies ſuper*

14 עַל־פְּנֵיהֶם׃ † רוּמָה יְהוָה ᵛבְּעֻזֶּךָ

.tuam fortitudinem pſallemus & ,cantabimus

ˣנָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה גְּבוּרָתֶךָ׃

PSALMVS XXII. כב

‡matutinam .Dauid canticum *auroræ* ‡ ceruam ſuper Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ עַל־ʲאַיֶּלֶת הַשָּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד׃

*elongatus ,mea ſalute à *longinquo** ?me dereliquiſti quid vt ,meus Deus ,meus Deus

2 † אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי רָחוֹק מִישׁוּעָתִי

:*reſpondebis*† non &,*interdiu clamabo*‡ meus Deus .mei rugitus verbis ‡

3 דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי׃ † אֱלֹהַי אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה

.mihi ſilentium ‡ non &,nocte &

וְלַיְלָה וְלֹא־ʸדוּמִיָּה לִי׃

.Iſrael laudes *inhabitans*‡ ſanctus tu Et

4 † וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב ᶻתְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃

.eos eruiſti & ,ſperauerunt :noſtri patres ſperauerunt te In

5 † בְּךָ בָּטְחוּ אֲבוֹתֵינוּ בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ׃

non & ,ſperauerunt te in : euaſerunt & ,clamauerunt te Ad

6 † אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ בְּךָ בָטְחוּ וְלֹא־

†ſum vt opprobrium :vir non & ,vermis † ego Et .affecti pudore fuerunt

בוֹשׁוּ׃ † וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא־אִישׁ חֶרְפַּת

.populi contemptus & ,hominum

אָדָם ᵃוּבְזוּי עָם׃

mouebunt ,*labio in*‡ emittent :me ſubſannabunt me videntes Omnes

8 † כָּל־ᵇרֹאַי יַלְעִיגוּ לִי יַפְטִירוּ בְשָׂפָה ᶜיָנִיעוּ

quoniã ,eum eripiat :eum eruat ,DOMINVM ad *Volue* :‡caput

9 רֹאשׁ׃ † ᵈגֹּל אֶל־יְהוָה יְפַלְּטֵהוּ ᵉיַצִּילֵהוּ כִּי

me faciens cõfidere; vtero ab meus eductor† tu Quoniã .eo in cõplacuit

10 חָפֵץ בּוֹ׃ † כִּי־אַתָּה ᶠגֹחִי מִבֶּטֶן מַבְטִיחִי

.meæ matris vbera ſuper

עַל־שְׁדֵי אִמִּי׃

.me ſub populos duxit & ;mihi vltiones *dans*‡ Deus ‡qui dat

48 † הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי׃

;me exaltabis *mihi obſiſtentibus ab*‡ etiam ,meis inimicis ab meus Erutor ‡præ inimicis meis

49 † מְפַלְטִי מֵאֹיְבָי אַף מִן־קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי

gentibus in tibi confitebor Propterea .me erues *rapinæ** viro à ‡iniquo

50 מֵאִישׁ חָמָס ᵍתַּצִּילֵנִי׃ † עַל־כֵּן ʰאוֹדְךָ בַגּוֹיִם ᵍנָצַל ʰיְדֵה

ſalutes† Magnificans .cantabo‡ tuo nomini & ;DOMINE ‡hoc† Deus

51 יְהוָה וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה׃ † מַגְדִּל יְשׁוּעוֹת

eius ſemini & ,Dauid ſuo *vncto*‡ miſericordiam faciens & ,ſui regis ‡Chriſto

מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ

.ſeculum in vſque

עַד־עוֹלָם׃

PSALM. XIX. יט

gloriam *enarrantes*‡ Cæli .Dauidi canticum Victori ‡enarrant

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד

2 *etuctabit** diei Dies .*expanſio indicans*‡ eius manuũ opus & ;Dei ‡annunciat firmamentũ.

3 אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו ᵃמַגִּיד הָרָקִיעַ׃ † יוֹם לְיוֹם ᵇיַבִּיעַ *loquetur

ᵍנָגַד ᵇנָבַע

.ſcientiam indicabit nocti nox & ;ſermonem

אֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה־ᶜדָּעַת׃ ᶜיֵדַע

.corum vox *ſit audita** non *vt* ,verba † non & ,ſermo ‡ Non ‡eſt† ſunt

4 † אֵין־אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים ᵈבְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם׃ *auditur

orbis extremum in & ;eorum linea exiuit tetram omnem In ᵍקַוָּה

5 † בְּכָל־הָאָרֶץ יָצָא ᵉקַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל

.eis in tabernacullum poſuit Soli :eorum eloquia

ᶠשׂוֹם מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ ᶜשָׂם־אֹהֶל בָּהֶם׃

potens vt gaudebit ;ſuo thala ro de egrediens ſpõſus tanquã ipſe Et

6 † וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר

,eius egreſſio cælorum extremo Ab .viam currendum ad ᵉיָצָא

7 לָרוּץ אֹרַח׃ † מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם ᶠמוֹצָאוֹ ‡est qui abſcondat

.eius calore à *latens*‡ non & ;eorum extrema ſuper eius reuolutio &

ᵍוּתְקוּפָתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר ʰמֵחַמָּתוֹ׃ ᵍקִוּי

teſtimonium ;animam conuertens ,perfecta DOMINI Lex ʰחָכָם

8 † תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ ᵏעֵדוּת ⁱיָרֵה ᵏעָוֵר

.*ſimplicem*‡ efficiens ſapientem , fidele DOMINI ‡paruulum.

יְהוָה נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת ˡפֶּתִי׃ ˡפָּתַח ᵐעָוֶל

DOMINI præceptum: cor lætificantia ,recta DOMINI Præcepta

9 † פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי־לֵב ᵐמִצְוַת יְהוָה

,mundus DOMINI Timor .oculos illuminans ,purum

10 בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם׃ † יִרְאַת יְהוָה ᵗטְהוֹרָה

ſunt iuſtificata ;veritas DOMINI iudicia , *perpetuum*‡ in permanens ‡ſeculum,

עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי־יְהוָה ⁿאֶמֶת צָדְקוּ ᵒפָּז

dulcia & ;multo obrizo præ & ,auro præ † Deſiderabilia .pariter ‡magis quã aurum, & aurum multũ; & dulciora

11 יַחְדָּו׃ † הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב ᵒוּמִפַּז רָב וּמְתוּקִים

:eis in illuſtratur tuus ſeruus Etiam .*fauorum liquore*‡ & ,melle præ ‡fauo placentis melle confectis.

12 מִדְבַּשׁ וְנֹפֶת צוּפִים׃ † גַּם־עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם

.multa merces ea cuſtodiendo in !

בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב׃

.me munda occultis ab ?intelliget quis Errores

13 † שְׁגִיאוֹת מִי־יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת ᵖנַקֵּנִי׃ ᵖנָקָה

,*me in*‡ dominentur ne ,tuum ſeruum prohibe *inſolentibus ab*‡ Etiam ‡à ſuperbiis ‡mihi,

14 † גַּם ᵠמְזֵדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל־יִמְשְׁלוּ־ᵇבִי ᵠזוּד

multa‡ præuaricatione à ero mundus & :ero perfectus tunc ‡magna.

אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע ʳרָב׃ ʳרַבַּב

mei cordis meditatio & ,mei oris eloquia voluntatem ad Erunt

15 † יִהְיוּ־ˢלְרָצוֹן ᵗאִמְרֵי־פִי ᵗוְהֶגְיוֹן לִבִּי ˢרָצָה ᵗהָגָה

.mi redemptor & ,mea petra DOMINE ;*tuas facies ad* coram te;

לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי׃

PSALM. XX. כ

die in DOMINVS te Exaudiat .Dauid canticum Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ † ᵃיַעַנְךָ יְהוָה בְּיוֹם ᵃעָנָה

.Iahacob Dei nomen te eleuet :angustiæ

2 צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃

.te fulciat Siion de & ;ſanctitate de *tuum*‡ auxilium Mittat ‡tibi

3 † יִשְׁלַח־עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָ׃

.Selah ,incineret *tua aſcenſio*† & ;tuorum *munerum*‡ omniũ Recordetur ‡ſacrificiorũ †holocauſtũ tuum

4 † יִזְכֹּר כָּל־ᵇמִנְחֹתֶיךָ ᶜוְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה׃ ᵇמִנְחָה ᶜעוֹלָה

.impleat tuum conſilium omne & ;tuum cor ſecundũ tibi Det

5 † יִתֶּן־לְךָ כִלְבָבֶךָ וְכָל־ᵈעֲצָתְךָ יְמַלֵּא׃ ᵈיָעַץ ʳרַנֵּן

:eleuabimus vexillũ noſtri Dei nomine in & ,tua ſalute in *Ouabimus*† †Exultabim'

6 † נְרַנְּנָה ᵉבִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל

.tuas petitiones omnes DOMINVS impleat

יְמַלֵּא יְהוָה כָּל־מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ׃

‡Chriſtum exaudiet ‡illũ

ei *reſpondebit*‡ ,ſuũ *vnctum*‡ DOMINVS fecit ſaluum quòd ſciui Nunc

7 † עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי ᶠהוֹשִׁיעַ יְהוָה מְשִׁיחוֹ ᵍיַעֲנֵהוּ ᵍיַעֲנָה ᶠיֹשַׁע

quoniam ,me habentibus odio ab & ,forti meo inimico ab me Eruet

18 יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז [c] וּמִמְשַׂנְאַי [d] כִּי־ [b]† נֶאְמָץ [c] מִמֶּנִּי׃ :meæ contritionis die in me Prævenient .me *præ* robustiores fuerunt

19 יְקַדְּמוּנִי בְיוֹם־אֵידִי † וַיְהִי יְהוָה לְמִשְׁעָן לִי׃ :latitudinem in me eduxit Et .mihi *fulcrum in* DOMINVS fuit &

20 וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב † יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי׃ DOMINVS mihi Retribuet .me in complacuit quoniam ,me eruet

21 יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי † כְּבֹר יָדַי [f] יָשִׁיב לִי׃ mearum manuum puritatem secundum , meam iustitiam secundum .mihi reddet

22 כִּי־שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה וְלֹא־רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי [g]† כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי׃ non & ,DOMINI vias custodiui Quia .mihi reddet

23 וָאֶשְׁתַּמְּרָה מֵעֲוֹנִי׃ † וְאֶהִי תָמִים לוֹ [h] וָאֶשָּׁמְרָה מֵעֲוֹנִי׃ ,me coram eius iudicia omnia Quoniam .meo Deo à egi impiè

24 וַיָּשֶׁב יְהוָה לִי כְּבֹר יָדַי † לְנֶגֶד עֵינָיו׃ DOMINVS reddidit Et .mea iniquitate ab me custodiui &

25 עִם־חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם־גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם׃ cum & ,eris misericors misericorde Cum .eris perfectus perfecto viro

26 עִם־נָבָר תִּתָּבָר וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל׃ cum & ,eris mundus mundo Cum .eris perfectus perfecto viro

27 כִּי־אַתָּה עַם־עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינַיִם רָמוֹת תַּשְׁפִּיל׃ illuminabis tu Quoniam .humiliabis excelsos oculos & ;seruabis

28 כִּי־אַתָּה [n] תָּאִיר נֵרִי יְהוָה אֱלֹהַי [o] יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי׃ .meam tenebrositatem illuminabit meus Deus , DOMINE meam lucernam .murum transiliam meo Deo in & ,exercitum *percutiam* ‡ te in Quoniam

29 כִּי־בְךָ [p] אָרֻץ גְּדוּד וּבֵאלֹהַי אֲדַלֶּג־שׁוּר׃ clypeus ;conflatum DOMINI eloquium ,*eius* via † perfecta Dei

30 הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת־יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן [q] הוּא לְכֹל [r] הַחוֹסִים בּוֹ׃ præter Deus quis Quoniam .eo in sperantibus omnibus *ipse*

31 כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ׃ noſtrum Deum præter *petra* ‡ quis & ?DOMINVM .meam viam perfectam *dedit* * & ,fortitudine me *accingens* † Deus

32 הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל [s] וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי׃ mea excelsa super & , ceruarum sicut meos pedes *Adæquans* ‡

33 מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל בָּמוֹתַי יַעֲמִידֵנִי׃ † Qui docet * conteretur *conteritur* * & ,bellum ad meas manus *Docens* † .me stare faciet

34 מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנִחֲתָה קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי׃ ,tuæ salutis scutum mihi dedisti Et .meis brachiis æreus arcus

35 וַתִּתֶּן־לִי [s] מָגֵן יִשְׁעֶךָ וִימִינְךָ תִסְעָדֵנִי וְעַנְוָתְךָ תַּרְבֵּנִי׃ .me multiplicabit tua mansuetudo & ;me fulciet tua dextera &

36 תַּרְחִיב צְעָדַי תַּחְתָּי וְלֹא־מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי׃ ,reuertar non & : eos comprehendam & , meos inimicos Persequar

37 אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי [x] וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא־אָשׁוּב [x] נִשְׁג [x] ‡ donec consumam עַד־כַּלּוֹתָם׃ † אֶמְחָצֵם וְלֹא־יְכֹלוּ קוּם כָּלָה [y] נָפַל [z] † inimicos meos תַּחַת רַגְלָי׃ :surgere poterunt non & ,eos Transfigam .eos *consumere donec* ‡ fortitudine me accinxisti Et .meos pedes subtus cadent

38 וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי [a] תַּחְתָּי׃ me habentes odio & , ceruicem mihi dedisti meorum inimicorum Et

39 אוֹיְבַי † וְאַתָּה עֹרֶף [f] נָתַתָּה לִי וּמְשַׂנְאַי [b] אַצְמִיתֵם׃ ‡ erit saluator; ad ,DOMINVM *super* ;*saluans* ‡ non & Clamabunt .eos succidam

40 יְשַׁוְּעוּ [c] וְאֵין † יוֹשִׁיעַ עַל־יְהוָה [b] צַמְּתָ [c] ‡ pudore afficiam coram * vento עָפָר עַל־פְּנֵי־רוּחַ כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם׃ :gentium caput in me pones , populi contentionibus à me Erues

41 תְּפַלְּטֵנִי † וְאֹיְבַי [d] עָם [e] תְּשִׂמֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי׃ auris auditum Ad .mihi *seruient* ‖ cognoui non ‖ populus

42 לִשְׁמַע אֹזֶן † יִשָּׁמְעוּ לִי בְּנֵי־נֵכָר יְכַחֲשׁוּ־לִי׃ extranei Filij .mihi mentientur extranei filij :mihi *obtemperabunt* * * congregabunt se

43 בְּנֵי־נֵכָר † יִבְּלוּ וְיַחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם׃ DOMINVS Viuit .suis carceribus à expauescent & ,decident

44 חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי׃ ‡ fortis meus; .meæ salutis Deus se exaltet & ,*mea petra* ‡ benedictus &

ponent ‡ suos oculos : *nos* † circundederunt nunc *noſtro Gteſſu* ‡

11 אַשְׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ † עֵינֵיהֶם [x] יָשִׁיתוּ לִנְטוֹת בָּאָרֶץ׃ *appetet* ‡ ,leonis vt ,eius Similitudo .terram in declinandum ad

12 דְּמוּתוֹ [y] † כְּאַרְיֵה יִכְסוֹף וְכִכְפִיר יוֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים׃ ,DOMINE Surge .abditis in manentis leunculi vt & , rapere

13 קוּמָה יְהוָה † קַדְּמָה פָּנָיו הַכְרִיעֵהוּ פַּלְטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ׃ impio ab meam animam erue : eum incurua , eius *facies* * præueni .*tuo gladio* ‡

14 מִמְתִים־יָדְךָ † יְהוָה מִמְתֵי מִמְעָט חֶלְקָם בַּחַיִּים וּצְפוּנְךָ [b] תְּמַלֵּא בִטְנָם׃ ,corũ ventrem implebis tuo abscondito & : vita in *eorum pars, tempore* † de .suis paruulis suum residuum *reponent* * & : filij saturabuntur

15 יִשְׂבְּעוּ בָנִים [c] וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם׃ *enigilando in* ‡ satiabor :*tuas facies* † videbo iustitia in Ego

16 אֲנִי † בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ [d] אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ׃ .*tuam imaginem* ‡

PSALM. XVIII. חי

DOMINO est locutus qui Dauid DOMINI seruo Victori

1 לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד אֲשֶׁר דִּבֶּר † לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת [f] בְּיוֹם [e] הִצִּיל־יְהוָה אוֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל׃ eum DOMINVS eripuit † die in :huius cantici verba .Saul manu de & ,suorum inimicorum omnium *vola* * de .mea fortitudo DOMINE te Diligam :dixit Et

2 וַיֹּאמַר אֶרְחָמְךָ יְהוָה חִזְקִי׃ † ,meus Deus , meus erutor & , mea arx & ,mea petra DOMINVS

3 יְהוָה † סַלְעִי וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי׃ .mea eleuatio ,meę salutis cornu & ,meũ scutum :eo in sperabo mea petra .seruabor meis inimicis ab & , DOMINVM inuocabo Laudatum

4 מְהֻלָּל אֶקְרָא יְהוָה וּמִן־אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ׃ † .me terrebãt *beliahal* ‡ torrentes & ,mortis *funes* † me circundederunt ‡

5 אֲפָפוּנִי † חֶבְלֵי־מָוֶת וְנַחֲלֵי בְלִיָּעַל יבעתוני [h] יְבַעֲתוּנִי׃ .mortis laquei me præuenerunt ;me circundederunt inferni *Funes* *

6 חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבָּבוּנִי קִדְּמוּנִי [h] מוֹקְשֵׁי מָוֶת׃ † meum Deum ad & , DOMINVM inuocabo *mihi* ‖ angustia In

7 בַּצַּר־לִי [i] † אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ יִשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו תָּבוֹא בְאָזְנָיו׃ *eius facies ad* ‡ meus clamor & :meam vocem suo templo de audiet ;clamabo .eius aures in introibit

8 וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ † וּמוֹסְדֵי הָרִים יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־חָרָה לָמוֹ׃ quoniam , *sunt commota* ‡ & : se mouerunt montium fundamenta & .*ei fuit furor* ‡

9 עָלָה עָשָׁן [l] † בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ־מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ׃ , cælos inclinauit Et .eo ab sunt succensi carbones :*peredet* † ‡ consumpsit

10 וַיֵּט שָׁמַיִם [m] † וַיֵּרֶד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו׃ † ventorum. super equitauit Et .eius pedibus sub caligo & :descendit &

11 וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב וַיָּעׇף [n] וַיֵּדָא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ׃ .*venti* ‡ pennas super volauitque , volauit & , Cherub

12 יָשֶׁת [o] חֹשֶׁךְ † סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו [p] סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַּת־מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים׃ * Posuit tenebras ‡ in † cęlorũ. , grando ; transierunt eius nubes eo coram fulgorem Propter

13 מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו עָבְרוּ בָּרָד וְגַחֲלֵי־אֵשׁ׃ † ,DOMINVS cælis in tonauit Et .ignis carbones &

14 וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם † יְהוָה וְעֶלְיוֹן [r] יִתֵּן [s] קֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי־אֵשׁ׃ ‡ dedit .ignis carbones & ,grando :*suam* vocem *dabit* ‡ altissimus & ,*multiplicauit* † fulgura & :eos *dispersit contritos* & ,suas sagittas misit Et

15 וַיִּשְׁלַח חִצָּיו [t] † וַיְפִיצֵם [u] וּבְרָקִים רָב וַיְהֻמֵּם׃ ‖ perdidit * profunda ‡ iræ tuæ. sunt discooperta & ,aquarũ *alui* * apparuerunt Et .eos *conturbauit* ‖ & .mortis laquei me præuenerunt ;me circundederunt inferni *Funes* *

16 וַיֵּרָאוּ [v] † אֲפִיקֵי מַיִם [w] וַיִּגָּלוּ [x] מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ׃ flatum propter: DOMINE tuam increpationẽ propter orbis fundamenta me extrahet , me capiet , altitudine de Mittet .*tui nasi* ‡ venti

17 יִשְׁלַח מִמָּרוֹם † יִקָּחֵנִי [a] יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים׃ .multis aquis de

‡ In via noſtra ‡ me, ‡ poſuerunt נו [x] שות ק ‡ deſiderauit דמה [y] * faciem ‡ qui eſt gladius tuus. ‖ qui ſunt flagellum tuum erue †mũdo, quorum pars eſt מתה [a] צפן [b] צפונך ק * dimittent † faciem tuã ‡ cum expergefactafuerit imago tua. נוח [c] קוץ [d]

† qua שור [e] נצל [g] * manu

† conteram ‡ qui accingit * poſuit נתן [r] ‡ Ponens

† Qui docet * conteretur

* congregabunt ſe נבל [f] ‡ fortis meus;

‡ Quoniam † dolores ‡ impietatis * Dolores נקש [h] ‖ mea צור [i] ‡ coram eo

‡ mouerũt ſe, יסד [l] ‡ eſt iratus ‡ furore † conſumpſit

‡ ventorum. עוף [n] * Poſuit tenebras

† est ‡ fortis גנן [q] חסה [r]

† iecit, ‖ perdidit * profunda פוץ [x] הום [v] ראה [y] גלה [z] ‡ iræ tuæ. לקח [a]

Qui despicit se in oculis suis, abiicit se ‡ glorificat: qui † mutauit.

o רוֹעַ p מִיר

l contra * qui facit

q נָקָה

‡ labetur

:glorificabit ‡ DOMINVM timentes & ,reiectus ,eius oculis in Contemptus

4 † נִבְזֶה ׀ בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־יִרְאֵי יְהוָה יְכַבֵּד

dedit non suam Pecuniam .mutabit † non &, se affligere iurauit

5 נִשְׁבַּע ׀ לְהָרַע ס וְלֹא ׀ יָמֵר ׀ † כַּסְפּוֹ ׀ לֹא־נָתַן

non : hæc faciens *.accepit non innocentem super l munus &, vsuram ad

בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל־נָקִי ׀ לֹא ׀ לָקָח עֹשֵׂה־אֵלֶּה לֹא

.seculum in nutabit ‡

יִמּוֹט לְעוֹלָם ׀

PSALM. XVI. יו

†Insigne aureolum

r כְּתָם חָסָה

‡ Dixi l Deus * es ‡ est nisi à † sunt: & fortibus ‡ est. ll dolores † qui alteri Deo do nauerunt:

t רַבָּה

v נָסַךְ x נָשָׂא

‡ in ‡ sustentas † Hęreditates

* est mihi.

.te in speraui quoniam ,Deus me Custodi :Dauidi Michtam †

1 † s מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ ׀

non meum bonum : tu * meus dominus l : DOMINO Dixisti ‡

2 † אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַל־

omnis inclytis & : ipsi † terra in qui sanctis In .te super ‡

3 עָלֶיךָ ׀ † לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־

.festinarunt alienum † , eorum idola l Multiplicentur .eis in ‡ mea voluntas

4 חָפְצִי־בָם ׀ † יִרְבּוּ ׀ t עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ

assumam nec , sanguine de eorum libamina libabo non

בַּל־ v אַסִּיךְ נִסְּכֵיהֶם מִדָּם וּבַל־ x אֶשָּׂא אֶת־

,meæ hæreditaris pars DOMINVS .meis labiis super ‡ eorū nomina

5 שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי ׀ † יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי

ceciderunt Funes † .meam sortem sustentans ‡ tu : mei calicis &

6 וְכוֹסִי ׀ אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי ׀ † חֲבָלִים נָפְלוּ־

Benedicam .me super * speciosa hæreditas etiam : iocundis in mihi

7 לִי ׀ בַּנְּעִימִים אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי ׀ † אֲבָרֵךְ

me erudierunt noctibus etiam : mihi consuluit qui DOMINO

אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְיָעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי

quoniam ; semper me coram DOMINVM Posui .mei renes

8 כְּלִיוֹתָי ׀ a שִׁוִּיתִי b † יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי

,meum cor est lætatum Propterea .nutabo non * mea dextera à

9 מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט ׀ † לָכֵן ׀ שָׂמַח לִבִּי

.fiducia in ‡ habitabit mea caro etiam † : mea gloria exultauit &

c וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח ׀

dabis non ‡ : sepulchro in meam animam relinques non Quoniam

10 כִּי ׀ † לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־ d תִתֵּן

semitam me facies Scire .foueam videre ‡ tuum misericordem

11 חָסִידְךָ ׀ c לִרְאוֹת f שָׁחַת ׀ † g תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח

tua dextera in * iocūditates : tuis faciebus cum l lætitiarum satuitas ; vitarum †

חַיִּים שְׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ

.perpetuò ‡

נֶצַח ׀

PSALM. XVII. יז

intendę , iustitiam DOMINI Audi .Dauidi Oratio

h † תְּפִלָּה לְדָוִד שִׁמְעָה יְהוָה צֶדֶק הַקְשִׁיבָה

.doli labiis non in ‡ , meam orationem ausculta , meo clamori

i רִנָּתִי ׀ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי ׀ בְּלֹא k שִׂפְתֵי מִרְמָה ׀

videant tui oculi : egrediatur meum iudicium tuis faciebus * A

2 † מִלְּפָנֶיךָ ׀ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא l עֵינֶיךָ ׀ תֶּחֱזֶינָה

, me conflasti , nocte visitasti , meum cor Probasti .rectitudines ‡

3 מֵישָׁרִים ׀ † בָּחַנְתָּ לִבִּי ׀ פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי

.meum os transibit † non cogitaui : inuenies ‡ non

בַּל־תִּמְצָא m זַמֹּתִי בַּל־ יַעֲבָר־פִּי ׀

custodiui ego , tuorum labiorum verbo in * hominum opera Ad l

4 † לִפְעֻלוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ אֲנִי שָׁמַרְתִּי

, tuis orbitis † in meos gressus Sustentando l .effractoris ‡ semitas

5 אָרְחוֹת פָּרֶץ ׀ † תָּמַךְ אֲשֻׁרַי ׀ בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ

me exaudies quoniam , te inuocaui Ego .mei pedes nutarunt non l

6 בַּל־נָמוֹטוּ פְעָמָי ׀ † אֲנִי־קְרָאתִיךָ כִּי־ n תַעֲנֵנִי

.meum eloquium audi , mihi tuam aurem inclina : Deus

o אֵל ׀ הַט־אָזְנְךָ ׀ לִי ׀ שִׁמְעָ אִמְרָתִי ׀

insurgentibus ab : sperantium seruator tuas misericordias Segrega ‡

7 † הַפְלֵה חֲסָדֶיךָ p מוֹשִׁיעַ q חוֹסִים מִמִּתְקוֹמְמִים

, oculi filiæ nigredinem † vt me Custodi .tuam dexteram in

8 בִּימִינֶךָ ׀ † שָׁמְרֵנִי ׀ כְּאִישׁוֹן בַּת־עָיִן

.me absconde ‡ tuarum alarum vmbra in

r בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי ׀

meorum inimicorum : me vastauerunt qui , impiorum faciebus * A

9 † מִפְּנֵי רְשָׁעִים זָּ s שַׁדּוּנִי ׀ אֹיְבַי

suo ore : ‡ clauserunt suo Adipe .me super circundabunt anima in l

10 בְּנֵפֶשׁ t יִקְּפוּ עָלָי ׀ † חֶלְבָּמוֹ סָגָרוּ פִּימוֹ

.superbia in ‡ sunt locuti

דִּבְּרוּ u בְּגַאֲוָה ׀

Ec

,nobiscum nostra labia , roboremus nostra lingua In ‡ dixerunt Qui

5 † אֲשֶׁר אָמְרוּ ׀ לְלָשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ

clamorem propter , afflictorum † vastitatem Propter ? nobis dominus ‡ quis

6 מִי אָדוֹן לָנוּ ׀ † מְשׁוֹד k עֲנִיִּים l מֵאָנְקַת

, salute in * ponam , DOMINVS dicet l , surgam nunc , inopum

אָשִׁית בְּיֶשַׁע אֶפְיַח־לוֹ ׀ יְהוָה אִמְרַת נְאוּמִים

, munda eloquia , DOMINI Eloquia .eum illaqueabit †

7 אִמְרוֹת יְהוָה † אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף

.septies fusum , terram in clibano in ‡ conflatum argentum

בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם ׀

hac generatione à eum custodies : eos seruabis DOMINE Tu

8 אַתָּה־יְהוָה ׀ † תִּשְׁמְרֵם m תִּצְּרֶנּוּ מִן־הַדּוֹר זוּ

, exaltare secundum ; ambulabunt * impij Circumquaque ‡ .seculum in

9 לְעוֹלָם ׀ † סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן n כְּרֹם

.hominum filiis ‡ vilitas

זְלוּת לִבְנֵי אָדָם ׀

PSALM. XIII. יג

mei obliuisceris DOMINE Vsquequo .Dauidi canticum Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד ׀ † עַד־אָנָה יְהוָה תִּשְׁכָּחֵנִי

2 Vsquequo ? me à tuas facies ‡ abscondes vsquequo : eternùm †

3 נֶצַח עַד־אָנָה תַּסְתִּיר אֶת־פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי ׀ † עַד־אָנָה

Vsquequo ? die in meo corde in dolorem , mea anima in consilia ponam

a שׁוּת b עֵצָה אָשִׁית c בְּנַפְשִׁי יְגוֹן בִּלְבָבִי יוֹמָם עַד־אָנָה

DOMINE me exaudi ‡ , Aspice ? me super meus inimicꝰ exaltabitur

4 e יָגָה d נַבֵּט יְרוּם אֵיבִי עָלָי ׀ † הַבִּיטָה עֲנֵנִי יְהוָה

.mortem * dormiam forte nè , meos oculos illumina , meus Deus

e אֱלֹהָי הָאִרָה עֵינָי פֶּן־אִישַׁן הַמָּוֶת ׀

cùm exultabunt mei hostes : ei prævalui , meus inimicus dicat forte Ne

5 f פֶּן־יֹאמַר אֹיְבִי יְכָלְתִּיו f צָרַי g יָגִילוּ כִּי

meum cor exultabit l , sperauí tua misericordia in ego Et .nutauero

6 אֶמּוֹט ׀ † וַאֲנִי ׀ בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי יָגֶל לִבִּי

.me super † rettribuit quoniam : DOMINO cantabo , tua salute in

h בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָמַל עָלָי ׀

PSALM. XIIII. יד

:Deus ‡ non , suo corde in rudis Dixit . Dauidi Victori

1 † לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים

.bonum faciens * non facinus ‡ fecerunt abominabile , † corruperunt

הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עֹשֵׂה־טוֹב ׀

videndum ad l , hominum filios super prospexit cælis è DOMINVS

2 יְהוָה † מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם i לִרְאוֹת

.Deum quærens , intelligens sit an

הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים ׀

, bonum faciens ‡ non ; sunt facti rancidi † pariter recessit Omnes ‡

3 † הַכֹּל k סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה־טוֹב

operantes omnes cognouerunt Nónne .vnus etiam ‡ non

4 אֵין גַּם־אֶחָד ׀ † הֲלוֹא יָדְעוּ כָּל־פֹּעֲלֵי

:panem comederent † , meum populum comedentes ? iniquitatem

אָוֶן אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם

quoniam , timore timuerunt Ibi .inuocauerunt non DOMINVM

5 יְהוָה לֹא קָרָאוּ ׀ † שָׁם ׀ פָּחֲדוּ פָחַד כִּי־

:afflictetis pudore afflicti ‡ Consilium .iusti generatione in Deus

6 l עֲצַת־ m עָנִי תָּבִישׁוּ אֱלֹהִים בְּדוֹר צַדִּיק ׀ † l

salutem Sion ex dabit Quis .*eius spes DOMINVS quoniam

7 יְשׁוּעַת m יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְהוָה ׀ † מִי

exultabit : sui populi captiuitatem DOMINVS conuertendo in † ? Israel

יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֶל

.Israel lætabitur , Iahacob

יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל ׀

PSALM. XV. טו

?tuo tabernaculo in peregrinabitur quis DOMINE .Dauidi Canticum

1 † מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה מִי־יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ

?tuæ sanctitatis monte in habitabit quis

מִי־יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ ׀

veritatem loquens ‡ & , iustitiam operans * & , perfectus Ambulans l

2 † הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר n אֱמֶת

suo socio ‡ fecit non , sua lingua super est obloctus † Non .suo corde in

3 בִּלְבָבוֹ ׀ † לֹא־רָגַל עַל־לְשֹׁנוֹ לֹא־עָשָׂה לְרֵעֵהוּ

.suum propinquum super detulit non opprobrium & , malum

רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא־נָשָׂא עַל־קְרֹבוֹ ׀

l Qui ambulat perfectè, * operatur ‡ loquitur

m אֱמֶת

† accusauit ‡ proximo accepit cōtra

‡ Linguam nostram

‡ dominabit † pauperum, k שַׁדַּי i עָנָה

l dicit * eum † ab eo qui deridēdo suf flat in eum.

l פּוּחַ

‡ à domino terræ, defęcatum septemplicitet.

m נָצַר

‡ In circuitu * ambulant, cùm exultant ipsi, m רוּם

‡ est

‡ Omnes declinauerunt † fœtuerunt ‡ est ‡ est

k סוּר

† ac si

‡ pauperis

l עֲנָה m יַעַץ

* est.

f צוּר g גּוּל

l exultauit

h שׁוּר

‡ nec pmittes

d נָתַן

‡ vt videat cor ruptionem.

יהי׳

f רָאָה s יָדַע

† vitæ, ll est cū vultu tuo, * sunt ‡ in seculum.

a כְּלָה b שָׁוְא

* est, ne declinem † & l confidenter.

c גּוּל

‡ Mirifica pietates

p יָשַׁע q חָסָה

† pupillam

‡ absconde * facie

r צֶלֶם שׁדד

l qui propter animam circundederunt ‡ corpus suū: ‡ superbè.

t יָקַף v גַּאֲוָה

‡ Linguam nostram

‡ dominabit † pauperum, k שַׁדַּי i עָנָה

l dicit * eum † ab eo qui deridēdo suf flat in eum.

l פּוּחַ

‡ à domino terræ, defęcatum septemplicitet.

m נָצַר

‡ In circuitu * ambulant, cùm exultant ipsi, m רוּם

‡ est

‡ Omnes declinauerunt † fœtuerunt ‡ est ‡ est

k סוּר

† ac si

‡ pauperis

l עָנָה m יַעַץ

* est.

f צוּר g גּוּל

l exultauit

h שׁוּר

‡ nec pmittes

d נָתַן

‡ vt videat cor ruptionem.

יהי׳

f רָאָה s יָדַע

† vitæ, ll est cū vultu tuo, * sunt ‡ in seculum.

a כְּלָה b שָׁוְא

* est, ne declinem † & l confidenter.

c גּוּל

‡ Mirifica pietates

p יָשַׁע q חָסָה

† pupillam

‡ absconde * facie

r צֶלֶם שׁדד

l qui propter animam circundederunt ‡ corpus suū: ‡ superbè.

t יָקַף v גַּאֲוָה

periit: destruxisti ciuitates & ,finem† in solitudines sũt cõsummatæ inimice O finitæ
7 †הָאוֹיֵב ׀ תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח וְעָרִים נָתַשְׁתָּ אָבַד parauit: sedebit † seculum in DOMINVS Et .ipsis* eorum memoria †æculum
8 זִכְרָם הֵמָּה׃ †וַיהוָה לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן suum solium iudicium ad .iustitia in orbem iudicabit ipse Et vrbium quas
9 לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ׃ †וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק .rectitudinibus in populis dicet ius תֵּבֵל s תָּמֵם
10 יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים׃ †וַיְהִי יְהוָה מִשְׂגָּב te in sperabunt Et .angustia in temporibus exaltatio :tenui† * cum
11 לַדָּךְ בְּעִתּוֹת בְּצָרָה׃ †וְיִבְטְחוּ בְךָ .DOMINE te quærentes dereliquisti non quia : tuum nomen scientes † permanebit
12 יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְהוָה׃ .eius studia † populis in annunciate : Siion habitanti DOMINO Cantate h הָיָה
13 †זַמְּרוּ לַיהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן ׀ הַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃ clamoris est oblitus non : est recordatus eorum sanguines† quærẽs Quoniã iudicabit po
14 †כִּי־דֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת .meam afflictionem vide ,DOMINE mei Miserere .afflictorum† pulos in recti
15 m עֲנִיִּים׃ †חָנְנֵנִי יְהוָה רְאֵה עָנְיִי׀־־־ narrem Vt .mortis portis de me exaltans , me odientibus ab tudine.
16 מְשֹׂנְאָי מֵרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת׃ †לְמַעַן אֲסַפְּרָה .tua salute in exultabo : Siion filiæ portis in tuas laudes omnes † pauperi
17 כָּל־ n תְּהִלָּתַיִךְ בְּשַׁעֲרֵי בַת־צִיּוֹן ° אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ׃ ,absconderũt quod reti in : fecerunt † foueam in gentes sunt Demersæ k דַּלִּ
18 †טָבְעוּ גּוֹיִם בְּשַׁחַת עָשׂוּ p בְּרֶשֶׁת זוּ טָמָנוּ .eorum pes est captus ,fecit iudicium ,DOMINVS est Notus l נֶגֶר
19 נִלְכְּדָה רַגְלָם׃ נ ׀ †נוֹדַע יְהוָה מִשְׁפָּט עָשָׂה .Sela † meditatio : impius est illaqueatus suarũ volarum opere in qui habitat
20 בְּפֹעַל כַּפָּיו ר נוֹקֵשׁ רָשָׁע הִגָּיוֹן סֶלָה׃ .Dei immemores* gentes omnes : sepulchrum ad impij Reuertantur in † opera
21 †יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל־גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים׃ † pauperum expectatio : egenus erit obliuioni aeternum * in non Quoniam m שׁוּחַ
22 כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח אֶבְיוֹן ש תִּקְוַת עֲנִיִּים׃ : homo roboretur non DOMINE Surge .perpetuum† in peribit n חֹלֶל
23 †קוּמָה יְהוָה אַל־יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ גוֹיִם עַל־פָּנֶיךָ׃ , eis timorem DOMINE Pone .tuas facies super† gentes iudicẽtur o מֵעֲנָה
24 שִׁיתָה יְהוָה מוֹרָה לָהֶם יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ סֶלָה׃ .Selah , ipsi* homines † gentes sciant p יָדַע

PSAL. X. י

tempora ad † te absconde: longinquo in stabis† DOMINE quid Vt
1 †לָמָּה יְהוָה תַּעֲמֹד בְּרָחֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת capiantur , afflictum insequetur impius superbia In † angustia in
2 בַּצָּרָה׃ †בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק עָנִי יִתָּפְשׂוּ .super improbũ † laudauit Quoniam .cogitauerunt quas cogitationibus in
3 בְּמִזְמוֹת זוּ חָשָׁבוּ׃ כִּי־הלל רָשָׁע עַל־ .DOMINVM fecit iracsci, benedixit auaro & : suæ animæ aniditate †
4 †חֹאֵוַת נַפְשׁוֹ וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יְהוָה׃ omnes † Deus non, † quæret non sui nasi fastum secundum † Impius
5 †רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַל־יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל־ altitudo * , tempore omni in eius viæ afficient Dolore † .eius cogitationes
6 מְזִמּוֹתָיו׃ †יָחִילוּ דְרָכָיו ׀ בְּכָל־עֵת מָרוֹם .eos in sufflabit suos hostes omnes † : eius regione è † tua iudicia
7 מִשְׁפָּטֶיךָ מְנֻגָּדוֹ כָּל־צוֹרְרָיו f יָפִיחַ בָּהֶם׃ quod † , generationẽ & generationem in monebor * non , suo corde in Dixit
8 †אָמַר בְּלִבּוֹ בַּל־אֶמּוֹט לְדֹר וָדֹר אֲשֶׁר .malo in non : fraude & , dolis & , est plenum eius os Execratione
9 לֹא בְרָע׃ †אָלָה ׀ פִּיהוּ מָלֵא h וּמִרְמוֹת ׀ וְתֹךְ .iniquitas & , labor † eius lingua sub †
10 תַּחַת לְשׁוֹנוֹ עָמָל וָאָוֶן׃ : innocentem occidet latibulis in , villarum insidiis in Sedebit *
11 †יֵשֵׁב ׀ בְּמַאְרַב חֲצֵרִים בַּמִּסְתָּרִים יַהֲרֹג k נָקִי .se abscondent paupere ad † eius oculi
12 עֵינָיו לְחֵלְכָה יִצְפֹּנוּ׃ rapiẽdũ ad insidiabitur suo tugurio * in leo sicut , latibulo in Insidiabitur
13 †יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר ׀ כְּאַרְיֵה בְסֻכָּה יֶאֱרֹב לַחְטֹף .suum rete in eum trahendo in afflictum † rapiet: afflictum †
14 m עָנִי יַחְטֹף עָנְיִי בְּמָשְׁכוֹ בְרִשְׁתּוֹ׃ .attritorum † congregatio eius robusta in * cadet &, humiliabitur, se Atteret *
15 †וְדָכָא n יָשַׁח וְנָפַל בַּעֲצוּמָיו ° חֵלְכָאִים׃

m טָנָה n שׁוּחַ ° חלך

PSAL. XI. יא

dicitis dicetis quomodo , speraui DOMINO In .Dauidi Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד בַּיהוָה ׀ חָסִיתִי אֵיךְ תֹּאמְרוּ vt transmigret à monte vestro sicut auis?
לְנַפְשִׁי נוּדִי הָרְכֶם צִפּוֹר׃ suam sagittam parauerunt , arcum tendent † impij ecce Quoniã
2 כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קָשֶׁת כּוֹנְנוּ z חִצָּם .corde rectos in caligine ipsa in iaciendum ad ,neruum† super
3 עַל־יֶתֶר a לִירוֹת בְּמוֹ־אֹפֶל לְיִשְׁרֵי־לֵב׃ fecit operatus quid iustus : destruentur fundamenta † Quoniam
4 †כִּי הַשָּׁתוֹת יֶהֶרָסוּן צַדִּיק מַה־פָּעָל׃ † cælis in DOMINI , suæ sanctitatis templo in DOMINVS
5 †יְהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ יְהוָה בַּשָּׁמַיִם .hominum filios probabunt eius palpebræ, videbunt eius oculi ,eius solium
כִּסְאוֹ עֵינָיו יֶחֱזוּ b עַפְעַפָּיו יִבְחֲנוּ בְּנֵי אָדָם׃ ,rapinam diligentem & ,impium & probabit iustum DOMINVS
6 †יְהוָה צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס .eius anima habuit odio
שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ׃ spiritum & ,sulphur & , ignem ,laqueos impios super Pluet
7 †יַמְטֵר עַל־רְשָׁעִים ° פַּחִים אֵשׁ וְגָפְרִית וְרוּחַ e פּוֹס .eorum calicis partem terrorum
זַלְעָפוֹת d מְנָת כּוֹסָם׃ videbunt rectum: dilexit iustitias DOMINVS iustus Quoniam
8 †כִּי־צַדִּיק יְהוָה צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ .eius facies
פָּנִימוֹ׃

PSAL. XII. יב

.Dauidi canticum octauam super Victori
1 †לַמְנַצֵּחַ עַל־הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד׃ desierunt quoniam , pius defecit quia DOMINE Serua
2 †הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי־גָמַר חָסִיד כִּי־פַסּוּ g אֲמוּנִים .hominum filiis à fideles
מִבְּנֵי אָדָם׃ labium , suo socio † vnusquisque loquentur Mendacium
3 †שָׁוְא ׀ יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ h שִׂפַת .loquentur corde & corde in , blanditiarum
חֲלָקוֹת בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ׃ linguam; blanditiarum labia vniuersa DOMINVS Succidet
4 †יַכְרֵת יְהוָה כָּל־שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן .magna loquentem
מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת׃

f יָשַׁע g פָּסַס h רַעַהּ

,tuam domum introibo , tuæ misericordiæ multitudine in ego Et
8 וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ
.tuo timore in *tuæ sanctitatis* templo in me incuruabo sancto tuo
שְׁחֶה נָחָה אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׃
dirige : meos inimicos propter , tua iustitia in me duc DOMINE
9 יְהוָה נְחֵנִי בְצִדְקָתְךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשֶׁר
, rectum *eius* ore in non Quoniam .tuam viam *meas facies ad*
לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃ כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה׃ 10
sua lingua , eorum guttur patens sepulcrum , prauitates eorum intimum
קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר־פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן׃
suis consiliis à cadant , Deus eos *Desola* .blandiuntur
11 הַאֲשִׁימֵם אֱלֹהִים יִפְּלוּ מֹעֲצוֹתֵיהֶם
rebellauerunt quoniam , eos *expelle* eorum præuaricationum *multitudine in*
בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ כִּי־מָרוּ בָּךְ׃
,*canent præconia* sæculum in, te in *confidentes* omnes lętabuntur Et .te contra
12 וְיִשְׂמְחוּ כָּל־חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ
.tuum nomen *diligentes* te in exultabunt & : eos *super* facies operire &
וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעֲלְזוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃
voluntate scuto vt : DOMINE iusto benedices tu Quia
13 כִּי־אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְהוָה כַּצִּנָּה רָצוֹן
.eum coronabis
תַּעְטְרֶנּוּ׃

PSAL. VI.

.Dauidis canticum octauam super *Neghinoth* in Victori
1 לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
tua *excandescentia* in neque , me arguas tuo *naso* in ne DOMINE
2 יְהוָה אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל־בַּחֲמָתְךָ
me sana : *ego* debilis quoniam , DOMINE mei Miserere .me corripias
תְּיַסְּרֵנִי׃ חָנֵּנִי יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי 3
est territa mea anima Et .mea ossa sunt territa quoniam , DOMINE
יְהוָה כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי׃ וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה 4
eripe , DOMINE Reuertere ? vsquequo , DOMINE tu & , valde
מְאֹד וְאַתָּה יְהוָה עַד־מָתָי׃ שׁוּבָה יְהוָה חַלְּצָה 5
.tuam misericordiam propter me serua , meam animam
נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃
confitebitur quis sepulchro in : tui memoria morte in non Quoniam
6 כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ׃
:meũ lectũ nocte omni in *faciam* natare , meo gemitu in Laboraui tibi feci
7 יָגַעְתִּי בְּאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל־לַיְלָה מִטָּתִי
indignatione præ *est* Eroſus .*liquefaciam* meum stratum *mea lachryma* in
בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה׃ עָשְׁשָׁה מִכַּעַס 8
.meos *angustiatores* omnes *in* inueterauit : meus oculus
עֵינִי עָתְקָה בְּכָל־צוֹרְרָי׃
audiuit quoniam , iniquitatem operantes omnes me à Recedite
9 סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי־שָׁמַע
:meã deprecationẽ DOMINVS Audiuit .mei fletus vocẽ DOMINVS
יְהוָה קוֹל בִּכְיִי׃ שָׁמַע יְהוָה תְּחִנָּתִי
tertebuntur & , afficientur Pudore .*accipiet* meã orationẽ DOMINVS
11 יְהוָה תְּפִלָּתִי יִקָּח׃ יְבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ
.subito afficientur pudore , conuertentur : mei inimici omnes valde
מְאֹד כָּל־אוֹיְבָי יֵשׁוּבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע׃

PSAL. VII.

.Iemini fili j Chus verba super DOMINO cecinit quod Dauid Sighaion
1 שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה עַל־דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן־יְמִינִי׃
omnibus ab me serua : speraui te in meus Deus DOMINE
2 יְהוָה אֱלֹהַי בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל־
:meam animam leo vt rapiat forte Ne .me eripe & , me persequẽtib
3 רֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי׃ פֶּן־יִטְרֹף כָּאַרְיֵה נַפְשִׁי
, istud feci si meus Deus DOMINE .*liberans* non &, *lacerans*
פָּרֵק וְאֵין מַצִּיל׃ יְהוָה אֱלֹהַי אִם־עָשִׂיתִי זֹאת 4
.meis *volis* in iniquitas est si
אִם־יֶשׁ־עָוֶל בְּכַפָּי׃
.*inaniter* meum *angustiatorem* erui &*, malum *meo pacifico* retribui Si
5 אִם־גָּמַלְתִּי שִׁלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם׃
conculcet & , comprehendat & , meam animam inimicus Persequatur
6 יִרְדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי וְיַשֵּׂג וְיִרְמֹס
.Selah, *habitare faciat* puluerem in meam gloriam & , *meas vitas* terra in
לָאָרֶץ חַיָּי וְכבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן סֶלָה׃
indignationes propter te eleua , tuo *naso* in DOMINE Surge
7 קוּמָה יְהוָה בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא בְּעַבְרוֹת
. præcepisti *iudicium* , me ad te suscita & : meorum hostium
צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט צִוִּיתָ׃

congregatio
propter eam
יָעַד
quæ est in
תָּמִים
tu qui probas
כְּלָה גָּנַן
iuste.
est Deus qui
seruat
iudicat iustũ,
irascitur im
pio
acuit:
יָשַׁע
כּוֹן
persequentibus operatus est.
* parturiuit
peruersitatẽ
חָצַץ נָפַל
fodit,
* quã operatus est.
peruersitas
iniquitas

altitudinem in *eum super* & : te circundabit populorum *cœtus* Et
8 וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָ וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם
.reuertere DOMINE me iudica : populos iudicabit DOMINVS
9 שׁוּבָה׃ יְהוָה עַמִּים שָׁפְטֵנִי יְהוָה
.me *super* meam perfectionem secundum & , meam iustitiam secundum
כְּצִדְקִי וְכָתְמִי עָלָי׃
, cor da *probans* & iustus , stabilies & , impios malum nunc Consumet
10 יִגְמַר־נָא רַע רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק וּבֹחֵן לִבּוֹת
seruantem , Deum *super* meus Clypeus .*iustus* Deus renes &
וְכִלְיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃ מָגִנִּי עַל־אֱלֹהִים 11
omni *in indignans* Deus & , *iustus iudex* Deus .corde rectos
מוֹשִׁיעַ יְשָׁרֵי־לֵב׃ אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל־
suũ arcum : *acuet* suum gladium, fuerit conuersus non Si .die
12 יוֹם׃ אִם־לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ קַשְׁתּוֹ
: mortis vasa fecit parare ei Et .illum parauit & , tetendit
13 וְדָרַךְ וַיְכוֹנְנָהּ׃ וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי־מָוֶת
,iniquitatem *parturiet* * Ecce .*operabitur ardentes in* , suas sagittas
חִצָּיו לְדֹלְקִים יִפְעָל׃ 14
.mendacium peperit & , *laborem* concepit &
הִנֵּה יָחֶבַל־אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר׃
.*operabitur* * foueam in cadet & : eam effodit & , *excidit* Cisternam
16 בּוֹר כָּרָה וַיְחַפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל׃
eius *violẽtia* , eius verticem super & : eius caput in eius *labor* Conuertetur
17 יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְרֹאשׁוֹ וְעַל קָדְקֳדּוֹ חֲמָסוֹ
psallam & : eius iustitiam secundũ DOMINO Confitebor .descendet
18 יֵרֵד׃ אוֹדֶה יְהוָה כְּצִדְקוֹ וַאֲזַמְּרָה
.altissimi DOMINI nomini
שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן׃

PSAL. VIII.

.Dauid canticum Hagithith super Vincenti
1 לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד׃
vniuersa in tuum nomen *illustre* quàm , noster Domine DOMINE
2 יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־
.cœlos super tuam *laudem* des *quòd* ; terra
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמָיִם׃
propter fortitudinem fundasti *sugentium* & , paruulorum ore Ex
3 מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן
.*se vlciscentem* & , inimicum *faciendum cessare* ad : tuos *angustiatores*
צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃
, lunam : tuorum digitorum opus , tuos cœlos videbo Quoniam
4 כִּי־אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ
: eius recorderis quòd , homo * Quid .præparasti quas stellas &
וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה׃ מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־ 5
eum *facies* deficere Et ? eum visites quòd , hominis filius &
תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ׃ 6
.eum *redimiturus* es decore & , gloria & : Deo à paululum
מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ׃
posuisti omnia : tuarum manuum operibus *in* eum facies Dominari
7 תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה
etiam & : ipsa vniuersa *armenta* & , *Pecus* .eius pedibus sub
8 תַּחַת־רַגְלָיו׃ צֹאן וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם
transeuntem : maris pisces & , *cælorum Volatile* .*campi animalia*
בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃ צִפּוֹר שָׁמַיִם וְדְגֵי הַיָּם 9
, *illustre* quàm noster Domine DOMINE .marium semitas
עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים׃ יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר 10
terra vniuersa in tuum nomen
שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ׃

PSAL. IX.

.Dauid canticum Labben muth-Hal Victori
1 לַמְנַצֵּחַ עַל־מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃
omnia narrabo : meo corde toto in DOMINVM *Celebrabo*
2 אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל־
tuum nomen *canam* : te in exultabo & , Lætabor .tua mirabilia
נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ אֶשְׂמְחָה וְאֶעְלְצָה בָּךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ 3
peribunt & impingent : retrorsum *meos inimicos* reuertendo In
עֶלְיוֹן׃ בְּשׁוּב־אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ 4
: meam causam & , meum iudicium fecisti Quoniam .*tuis facie bus* à
מִפָּנֶיךָ׃ כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי
.iustitiam *indicans* solio in sedisti
יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק׃
, seculũ in delesti eorum nomen : impium perdidisti ; gentes *Increpasti*
6 גָּעַרְתָּ גּוֹיִם אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם
.sempiternum & †
וָעֶד׃

cantu calcantiũ in torculari
Psalmus
grande est
נָתַן
qui posuisti
gloriam
lactentium
inimicos
compescendum
vltorem.
* est
fecisti
ab angelis :
coronatur
עָטָה
Pecudes,
boues
צאן
bestias agrestes. Volucres cæli.
grande est
illustre quàm noster Domine DOMINE
יָדָה
Confitebor
Domino
cantabo nomini tuo
Cum reuersi fuerint inimici mei à facie tua.
עָלָה עָשָׂה
qui iudicas
רוּן
Subuertisti
מָחָה
in

Pſalmis
furore ira
יָכַח
sum
חָנַן
coram me
est eorũ
פֶּה
Desolare fac
נָפַל יָעַץ
propter multitudinem
expellere fac
נָדַח מָרָה
qui sperant
laudabunt
חָסָה
qui diligunt
סָכַךְ צָנַן
רָצָה
Delectatio
שָׁגָה שׁוּר
הָמָה
נָצַל
laceret,
sit qui eruat
עָשָׂה
manibus
כַּף רוּעַ
pacificè dogenti mecum
qui
hostem
gratis.
vitã meam,
collocet
furore
נָשַׂג חָיָה
mihi in iudicio quod
צָוָה

ספר תהלים

LIBER TEHILLIM, ID EST LAVDVM;

QVI APVD NOS DICITVR LIBER PSALMORVM.

PSALMVS I. א

Beatus vir
אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר־לֹא הָלַךְ [a] בַּעֲצַת
,stetit non peccatorum via in & ,impiorum
רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד
.sedit non derisorum *consessu* in &
וּבְמוֹשַׁב [b] לֵצִים לֹא יָשָׁב׃
,eius Volũtas DOMINI lege in *Quinimo*
כִּי אִם־[c] בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ
.nocte ac die meditabitur eius lege in &
וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׃
suum fructum *quod*†,aquarum riuos *super plantatum lignum* sicut erit Et
וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל־פַּלְגֵי־מָיִם אֲשֶׁר [d] פִּרְיוֹ
,faciet quod omne & :decidet non eius folium &, suo tẽpore in dabit
יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא־[e] יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
quam gluma sicut *quinimo* ;impij sic Non .faciet prosperare sed
יַצְלִיחַ׃
,iudicio in impij stabunt non Ideo
לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם־[f] כַּמֹּץ אֲשֶׁר
.ventus *eam dissellet* proiiciet
תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ׃
.iustorum *cœtu* in *peccatores* & nec impij cõ
עַל־כֵּן לֹא־[g] יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט
gregatione
DOMINVS *scit* Quoniam .iustorum *cœtu* in *peccatores* & nec impij cõ
וְחַטָּאִים [h] בַּעֲדַת צַדִּיקִים׃
.peribit impiorum via & : iustorum viam
כִּי־[i] יוֹדֵעַ יְהוָה
דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

PSAL. II. ב

,sinane meditabuntur populi &, gentes *sunt tumultuatæ* quid Vt
congregabũt se
לָמָּה [a] רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים
aduersus ,pariter *consultant* principes &, terræ reges Astabunt
יְהִיצְבוּ־מַלְכֵי־אֶרֶץ וְרוֹזְנִים [b] נוֹסְדוּ־יָחַד עַל־
consiliabun-
tur
Dirumpamus .eius *Vnctum* aduersus &, DOMINVM Christum
יְהוָה וְעַל־מְשִׁיחוֹ׃ [b] יָסַד
.eorum funes nobis à proiiciamus & ;eorum vincula
נְנַתְּקָה אֶת־[c] מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ׃
.eos subsannabit Dominus ,ridebit cælis in Habitans
furore
יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג־[d] לָמוֹ׃
.eos terrebit sua ira in & ,suo *naso* in eos ad loquetur Tunc
אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ [e] וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ׃
.*meæ sanctitatis* montem , Sion super, meũ regem cõstitui ego Et ‖sanctũ meũ.
וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־[f] קָדְשִׁי׃
,tu ‖meus filius ,me ad dixit DOMINVS, *statutum* ipsum Narrabo decretum ‖es
אַסַּפְּרָה אֶל־[d] חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי [g] אַתָּה
.te genui hodie ego
gentes dabo & ,me à Postula
אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃ [h] שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גוֹיִם
.terræ *finis* tuam possessionem &; tuam hæreditatem terminos
נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי־אָרֶץ׃
.eos *disperges confractos* figuli vas sicut :ferrea virga in eas Conteres confringes
תְּרֹעֵם [i] בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר [j] תְּנַפְּצֵם׃
.terræ iudices vos *castigate* ,intelligite reges nunc Et erudite
וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ [k] הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃
.tremore in exultate &, timore in DOMINO Seruite
עִבְדוּ אֶת־יְהוָה בְּיִרְאָה [l] וְגִילוּ בִרְעָדָה׃
exarserit cũm ,via †pereatis & ,irascatur fortè ne filium Osculamini ‖in
נַשְּׁקוּ־[m] בַר פֶּן־יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דָּרֶךְ כִּי־יִבְעַר
.eo in *confidentes* * omnes beati : eius *nasus* paululũ vel furor
כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָל־[n] חוֹסֵי בּוֹ׃ *qui sperant

PSAL. III. ג

.sui filij Absalom *faciebus à ipsum fugiendo in*, Dauidis Canticum cũm fugeret à facie
מִזְמוֹר לְדָוִד [a] בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ׃
insurgentes multi:mei *angustiatores* ‖sunt multiplicati *quam* DOMINE valde ‖hostes
יְהוָה מָה־[a] רַבּוּ צָרָי רַבִּים [b] קָמִים ‖surgunt
ei salus ‖non ,meæ animæ *dicentes* † Multi .me aduersum
עָלָי׃ רַבָּה [d] קָמִים
,Deo in .Selah
בֵּאלֹהִים סֶלָה׃ †dicunt ‖eſt

.Iob meus seruus sicut ,rectum me *ad* estis locuti

דַּבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב׃

Sophar , Suchites Bildad &, Themanites Eliphaz abierunt Et

9 וַיֵּלְכוּ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר

, DOMINVS eos ad est locutus sicut fecerunt &, Nahamatites

הַנַּעֲמָתִי וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם יְהוָה

.Iob *faciem* DOMINVS suscepit &

וַיִּשָּׂא יְהוָה אֶת־פְּנֵי אִיּוֹב׃

ipsum ōrādo in† Iob conuersionem †est conuersus DOMINVS Et

10 וַיהוָה שָׁב אֶת־שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְלוֹ

Iob ipſū *quæ omnia* DOMINVS auxit &: ſuis *ſocius* pro

בְּעַד רֵעֵהוּ וַיּוֹסֶף יְהוָה אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לְאִיּוֹב

omnes &, eius fratres omnes eum ad venerunt Et .*duplum* in

לְמִשְׁנֶה׃ 11 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו כָּל־אֲחָיו וְכָל־

eo cum comederunt &, prius eum *cognoſcentes* omnes &, eius ſorores

אַחְיוֹתָיו וְכָל־יֹדְעָיו לְפָנִים וַיֹּאכְלוּ עִמּוֹ

omne ſuper eū ſunt cōſolati &, *ei*† ſunt cōmoti & *ei*° domo in panē

לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיָּנֻדוּ לוֹ וַיְנַחֲמוּ אֹתוֹ עַל כָּל־

ei dederunt Et .eum ſuper DOMINVS adduxerat quod malum

הָרָעָה אֲשֶׁר־הֵבִיא יְהוָה עָלָיו וַיִּתְּנוּ־לוֹ

.vnam auream *in*aurē *v*nuſquiſq; &, *vnum nummum* vnuſquiſque

אִישׁ קְשִׂיטָה אַחַת וְאִישׁ נֶזֶם זָהָב אֶחָד׃

, eius principio *præ* Iob nouiſſimo benedixit DOMINVS Et

12 וַיהוָה בֵּרַךְ אֶת־אַחֲרִית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ

,camelorum millia ſex &, *pecoris* millia decim quatuor ei fuerunt &

וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים גְּמַלִּים

.aſinæ mille &, *bouis* iuga mille &

וְאֶלֶף צֶמֶד בָּקָר וְאֶלֶף אֲתוֹנוֹת׃

.filiæ tres &, filij ſeptem ei fuerunt Et

13 וַיְהִי־לוֹ שִׁבְעָנָה בָנִים וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת׃

ſecundæ nomen &, Iemimah * vnius nomen vocauit Et

14 וַיִּקְרָא שֵׁם־הָאַחַת יְמִימָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית

.haphuc-Cheren † tertiæ nomen &, Cheſihah*

קְצִיעָה וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קֶרֶן הַפּוּךְ׃

Iob filiæ ſicut ſpecioſæ mulieres *eſt inuenta* non Et

15 וְלֹא נִמְצְאָה נָשִׁים יָפוֹת כִּבְנוֹת אִיּוֹב

medio in hæreditatem earum pater eis dedit &: terra omni in

בְּכָל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ

centum hoc poſt Iob vixit Et .ſuorum fratrum

אֶחֵיהֶם׃ 16 וַיְחִי אִיּוֹב אַחֲרֵי־זֹאת מֵאָה

ſuorū filiorum filios &, ſuos filios vidit &: annos quadraginta &

וְאַרְבָּעִים שָׁנָה וַיַּרְא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֵי בָנָיו

ſaturus &, ſenex Iob eſt mortuus Et .generationes quatuor *

17 אַרְבָּעָה דֹרוֹת׃ וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וְשָׂבֵעַ

.dierum

יָמִים׃

.lutum ſuper acutum ‡ſternet :*teſtæ acumina* ‡ eo Sub

21 תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ יִרְפַּד חָרוּץ עֲלֵי־טִיט׃

.*pigmenti ollam* vt ponet mare :profundum ollā veluti faciet Feruere

22 יַרְתִּיחַ כַּסִּיר מְצוּלָה יָם יָשִׂים כַּמֶּרְקָחָה׃

.*canitiem in* voraginem reputabit : *ſemitā faciet lucere* eū Poſt

23 אַחֲרָיו יָאִיר נָתִיב יַחְשֹׁב תְּהוֹם לְשֵׂיבָה׃

.*conteēdum non ad*, eſt factus qui, *eius cōparatio pulueꝛ* ‡ſuper ‡ Non

24 אֵין עַל־עָפָר מָשְׁלוֹ הֶעָשׂוּ לִבְלִי־חָת׃

filios † omnes ſuper rex ‡ ipſe :*videbit* *ſublime Omne

25 אֶת כָּל־גָּבֹהַּ יִרְאֶה הוּא מֶלֶךְ עַל־כָּל־בְּנֵי־

.*ſuperbiæ*

שָׁחַץ׃

‡ ſunt petræ acutæ teſtaceæ ‡ quod eſt vas vnguentarium.

CAP. XLII. מב

: dixit &, DOMINO Iob reſpondit Et

1 וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר׃

.cogitatio te à ,phibebitur non &, *potenſ* ‡ omnia quod Noui

2 יָדַעְתָּ כִּי־כֹל תּוּכָל וְלֹא־יִבָּצֵר מִמְּךָ מְזִמָּה׃

,annunciaui Ideo ?ſcientia abſque conſilium *occultans* * iſte ‡ Quis

3 מִי זֶה מַעְלִים עֵצָה בְלִי דָעַת לָכֵן הִגַּדְתִּי

.ſciam non &, me *præ mirabilia* †intelligam non &

וְלֹא אָבִין נִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי וְלֹא אֵדָע׃

.me ſcire fac &, te interrogabo: loquar ego &, *nunc* Audi

4 שְׁמַע נָא וְאָנֹכִי אֲדַבֵּר אֶשְׁאָלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי׃

.te vidit meus oculus nunc &: te audiui auris auditum Ad

5 לְשֵׁמַע אֹזֶן שְׁמַעְתִּיךָ וְעַתָּה עֵינִי רָאָתְךָ׃

.cinere &, puluere in, reſipiſcam &, *reprobabo* Idcirco

6 עַל־כֵּן אֶמְאַס וְנִחַמְתִּי עַל־עָפָר וָאֵפֶר׃

verba DOMINVS eſt locutus poſtquam fuit Et

7 וַיְהִי אַחַר דִּבֶּר יְהוָה אֶת־הַדְּבָרִים

: Themanitē Eliphaz ad DOMINVS dixit &, Iob ad hæc

הָאֵלֶּה אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי

eſtis locuti non quia, tuos *ſocios* duos in &, te in meus *naſus* eſt iratus furor ‡ amicos

חָרָה אַפִּי בָּךְ וּבִשְׁנֵי רֵעֶיךָ כִּי לֹא דִבַּרְתֶּם

.Iob meus ſeruus ſicut ,rectum me *ad* coram

אֵלַי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב׃

, arietes ſeptem &, vitulos ſeptem vobis ſumite nunc Et

8 וְעַתָּה קְחוּ־לָכֶם שִׁבְעָה־פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים

aſcenſionem aſcendere facite &, Iob meum ſeruum ad ite & offerte holocauſtū

וְלֵכוּ אֶל־עַבְדִּי אִיּוֹב וְהַעֲלִיתֶם עוֹלָה

eius *facies vtique* nam .*vos ſuper* orabit meus ſeruus Iob &. vobis pro pro vobis ‡ faciem

בַּעֲדְכֶם וְאִיּוֹב עַבְדִּי יִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם כִּי אִם־פָּנָיו

non quia , *abiectionem* † vobiſcum *faciendum non ad* *, ſuſcipiam * vt non faciam † punitionem ſultitiæ veſtræ,

נָשָׂא עָשָׂה אֶשְׂא לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עִמָּכֶם נְבָלָה כִּי לֹא

Finis Libri Iob.

תם ספר איוב

vim faciet flumini † & confidit

Iarden educat quòd *confidet*†: festinabit nō *flumen cōprimet* Ecce

18 הֵן יַעֲשֹׁק נָהָר לֹא יָחְפּוֹז † יִבְטַח כִּי־יָגִיחַ יַרְדֵּן׃

laqueis in :eum tollet ſuis oculis In .ſuum os ad

19 בְּעֵינָיו † יִקָּחֶנּוּ ‡ בְּמוֹקְשִׁים ‡ אֶל־פִּיהוּ † יִנָּקֵב׃

fune in &, hamo in Leuiathā extrahes † .*naſum* perforabit

20 † חִמֹּשׁוֹ לְוִיתָן בְּחַכָּה וּבְחֶבֶל † יִנְקָב־אָף׃

,eius *naſo in uncum* † pones Nunquid ?eius linguam *demerges*

21 † הֲתָשִׂים ‡ אַגְמֹן בְּאַפּוֹ † תְּשָׁקִיעַ לְשֹׁנוֹ׃

?eius maxillam perforabis ſpina in &

22 וּבְחוֹחַ ‡ תִּקֹּב לֶחְיוֹ׃

te ad loquetur An ? preces te ad multiplicabit Nunquid

23 † הֲיַרְבֶּה אֵלֶיךָ תַּחֲנוּנִים אִם־יְרַבֶּר אֵלֶיךָ

eum accipies ,tecum fœdus *excidet* Nunquid ? mollia

24 † הֲיִכְרֹת בְּרִית עָמֶךָ † תִּקָּחֶנּוּ ‡ רַכּוֹת׃

, aue* ſicut eo cum ludes Nunquid ? *ſæculi* ſeruum in

25 † הַתְשַׂחֵק־בּוֹ כַּצִּפּוֹר † וְתִקְשְׁרֶנּוּ לְנַעֲרוֹתֶיךָ׃

* pro ‡ Nunquid :ſocij eum ſuper Cænabunt ‡ ?tuis puellis * eum ligabis &

26 † יִכְרוּ עָלָיו חֲבָרִים † יְחַצְּוּהוּ ‡ בֵּין כְּנַעֲנִים׃

diuident illum † ſe ‡ ſuccides cultris ? negotiatores † inter *eum dimidiabunt* *replebis* ‡ Nunquid

27 † תְּמַלֵּא ‡ בְּצִלְצַל דָּגִים ראשׁוֹ׃ ‡ וּבְחִדְקֹת עוֹרוֹ

manus tuas † illud memorare. ? eius caput *piſcium naſcella in* ‡ & ,eius pellē *vmbraculis in*

28 † שִׂים־עָלָיו כַּפֶּךָ זְכֹר מִלְחָמָה אַל־תּוֹסֵף׃

† ponentis manum ſuam ſuper eum ‡ aſpectum ‖ proijcietur homo ad terram? eius *aſpectus* ‡ ad etiam Nonne .eſt mentita *eius* † ſpes Ecce

29 † הֵן־תּוֹחַלְתּוֹ נִכְזָבָה הֲגַם אֶל־מַרְאָיו ‖ יִטָּל׃

? *deturbabitur* ‖

CAP. XLI. מא

30 † לֹא־אַכְזָר כִּי יְעוֹרֶנּוּ וּמִי הוּא לְפָנַי יִתְיַצָּב׃

est fortis qui *est qui coram me ‡ quod eſt † meum eſt. ? ſtet *meas facies ad ipſe* *quis & :eum ſuſcitet *quòd crudelis* Non

31 † מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם לִי־הוּא׃

membra ,fortitudinum verbum &, eius *vectes* ſilebo Non .*ipſum*

32 † לֹא־אַחֲרִישׁ בַּדָּיו וּדְבַר גְּבוּרוֹת ‡ וְתָאֳרוֹ׃

faciem ?eius indumenti *facies* detexit Quis .eius diſpoſitionis gratiam &

33 † מִי־גָלָה פְּנֵי לְבוּשׁוֹ † בְּתוֹךְ רִסְנוֹ מִי יָבוֹא׃

duplici freno ſuo † ad aperiendum os eius ? quis eius facies Portas ?† veniet quis *eius freni duplicitate* cum

34 † דַּלְתֵי פָנָיו מִי פָתָח סְבִיבוֹת ‡ שִׁנָּיו אֵימָה׃

‡ per gyrum ‡ eſt .formido ‡ eius dentium *circuitus* ‡ ? aperuit

35 † סְגֹרֶת אַפִּיקֵי מָגִנִּים ‡ חָתוּם צָר׃

‖ ſquamæ fortes ſunt vt ſcuta * eſt ſingula clauſura arcta. Vna alteri appropin quauerũt *ingredi

.*arcto* *ſigillo* clauſa :ſcutorum *fortitudines Superbia*

36 † אֶחָד בְּאֶחָד יִגָּשׁוּ וְרוּחַ לֹא־יָבוֹא בֵינֵיהֶם׃

Vnaquæque alteri iungitur, capiunt ‡ ſeparantur. .*ſeparabuntur* ‡ non & ,ſe *capient* :*adhærebunt ſuo fratre in* Vir

37 † אִישׁ־בְּאָחִיהוּ יִדְבָּקוּ יִתְלַכָּדוּ וְלֹא יִתָּפָרֵדוּ׃

accendetur ignis , ‖ ſplendores ‡ proijcientur. .auroræ *palpebræ* vt eius oculi & :*lux clarebit* eius Sternutationibus

38 † עֲטִישׁוֹתָיו ‡ תָּהֵל אוֹר וְעֵינָיו כְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר׃

‡ ab † accenſa, .*ſe eruent* ‡ ignis ſcintillæ , ibunt lampades eius ore de

39 † מִפִּיו לַפִּידִים יְהַלָּכוּ כִּידוֹרֵי אֵשׁ יִתְמַלָּטוּ׃

Halitus *flamma .aheno & ,*feruēte* † olla ‡ ſicut ,fumus egredietur eius naribus E

40 † מִנְּחִירָיו יֵצֵא עָשָׁן כְּדוּד נָפוּחַ וְאַגְמֹן׃

.egredietur eius ore de *fulgor* * & :faciet ardere prunas eius *Anima*

41 † נַפְשׁוֹ גֶּחָלִים תְּלַהֵט וְלַהַב מִפִּיו יֵצֵא׃

vertetur in lætitiã .dolor *exultabit* eum ante &, fortitudo morabitur eius collo In

42 † בְּצַוָּארוֹ ° יָלִין עֹז וּלְפָנָיו תָּדוּץ דְּאָבָה׃

Particulæ ‡ fortis eſt vnaquæque .mouebitur non ,eo in *concreta* ‡ : cohærẽt eius carnis *Decidentiæ*

43 † מֵפְלֵי בְשָׂרוֹ דָּבְקוּ ‖ יָצוּק עָלָיו בַּל־יִמּוֹט׃

forte eſt † forte ‖ lapis molaris .inferior *mola* ‖ ſicut *durum* † &, lapis ſicut *durum* eius Cor

44 † לִבּוֹ יָצוּק כְּמוֹ־אָבֶן וְיָצוּק כְּפֶלַח תַּחְתִּית׃

.ſe purgabunt contritionibus à: fortes timebunt eius *altitudine* ‡ Ab

45 † מִשֵּׁתּוֹ יָגוּרוּ אֵלִים מִשְּׁבָרִים יִתְחַטָּאוּ׃

‡ magnitudine .* lorica & ,*profectionis* ‖ lancea: ‡ ſtabit non *gladius* * eum *Attingentis*

46 † מַשִּׂיגֵהוּ חֶרֶב בְּלִי תָקוּם חֲנִית ‡ מַסָּע ‡ וְשִׁרְיָה׃

Qui attigerit *gladio ‡ gladius ‖ lapis manu iaculatus, .æs *putredinis* ‡ lignum in: ferrum paleam *in* * Reputabit

47 † יַחְשֹׁב לְתֶבֶן בַּרְזֶל לְעֵץ רִקָּבוֹן נְחוּשָׁה׃

* non ſtabunt. *vt ‡ putridum † ſagitta tela ei ſunt verſi ſtipulam in : *arcus* *filius* † eum fugabit Non

48 † לֹא־יַבְרִיחֶנּוּ בֶּן־קֶשֶׁת לְקַשׁ נֶהְפְּכוּ־לוֹ׃

.deridebit &: *catapulta* ſunt reputata ſtipula Sicut .fundæ lapides

49 † אַבְנֵי־קֶלַע ‡ קַשׁ נֶחְשְׁבוּ תּוֹתָח ‡ וַיִּשְׂחַק

.haſtæ vibrationem

לְרַעַשׁ בִּידוֹן׃

.gladij *faciebus* ‡ à reuertetur nec, *cõſtemabitur* nõ &, pauorẽ Deridebit timebit; ‡ facie

50 † יִשְׂחַק לְפַחַד וְלֹא יֵחָת וְלֹא יָשׁוּב מִפְּנֵי־חָרֶב׃

.haſtæ & , lanceæ *lamina* † : pharetra *ſtridebit* eum Super tonabit † ferrum

51 † עָלָיו תִּרְנֶה אַשְׁפָּה לַהַב ‖ חֲנִית וְכִידוֹן׃

.buccinæ *vox* quòd credet nõ &; terrã effodiet ira &, impetu Cum ſit ſonitus

52 † בְּרַעַשׁ וְרֹגֶז יִגְמָא־אֶרֶץ וְלֹא יַאֲמִין כִּי־קוֹל שׁוֹפָר׃

, bellum odorabitur longe à & , euge dicet *buccina ſufficientia* In Inter buccinas

53 † בְּדֵי שֹׁפָר יֹאמַר הָאָח וּמֵרָחוֹק יָרִיחַ מִלְחָמָה

.clamorem & , principum *ſtrepitum* commotionem

† רַעַם ‡ שָׂרִים וּתְרוּעָה׃ ‡ שׁוֹר

ſuas alas extendet; *niſus* volabit tuã intelligentiã propter Nunquid accipiter

54 † הֲמִבִּינָתְךָ יַאֲבַר־נֵץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו

quòd & :aquila eleuabitur tuum os ‖ ad An ? auſtrum ad Nunquid ‖ ſermonem

55 † אִם־עַל־פִּיךָ † יַגְבִּיהַּ נֶשֶׁר וְכִי

dentẽ ſuper morabitur &, habitabit *Petram* ?ſuum nidum eleuabit In petra

56 † סֶלַע יִשְׁכֹּן וְיִתְלַנָּן עַל־שֶׁן־ † קִנּוֹ ‡ יְרִים ‡ רוֹם קִנָּן ‡

longinquũ in, eſcam *fodit* * Indè .*munitionem* & , petræ turrim excelſam. * explorauit

57 † מִשָּׁם חָפַר אֹכֶל לְמֶרְחוֹק † סַלַּע וּמְצוּדָה׃

,ſanguinem abſorbebũt eius pulli Et .aſpicient eius oculi

58 † וְאֶפְרֹחָו יְעַלְעוּ־דָם † עֵינָיו ‡ יַבִּיטוּ׃ ‡ נָבַט

.*ipſe* † ibi ,occiſi *quo in* † & ‡ vbi fuerint † eſt

59 וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם הוּא׃

: dixit & ,Iob DOMINVS reſpondit Et

60 † וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ ‡ עָנָה

‡ eſt ‖ Diſputans cum Deo, , Deum *Arguens* ? eruditio † omnipotente cum cõtendere Nunquid

61 † הֲרֹב עִם־שַׁדַּי יִסּוֹר מוֹכִיחַ אֱלוֹהַּ † רָכַב ‡ יָכַח

: dixit & ,DOMINO Iob reſpondit Et .ei reſpondeat ‡ secundò,

62 † וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר׃ † קַלֹּתִי מָה אֲשִׁיבֶךָ יָדִי ‡ שַׂמְתִּי

, *bis* Et .reſpõdebo non & , ſum locut' Semel .meo ori *ipſi* ‡ ſecundò,

63 † אַחַת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁתַּיִם וְלֹא אוֹסִיף׃ לִמּוֹ־פִי׃

.addam non &

CAP. XL. מ

: dixit & ,turbine de Iob DOMINVS reſpondit Et

1 † וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן־הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר׃

.me fac ſcire &, te interrogabo: tuos lũbos vir ſicut nũc Accinge

2 † אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חָלָצֶיךָ אֶשְׁאָלְךָ ‡ וְהוֹדִיעֵנִי׃ ‡ יָדַע

vt , me facies impium , meũ iudicium diſſipabis etiã Nunquid

3 † הַאַף חָפֵר מִשְׁפָּטִי תַּרְשִׁיעֵנִי לְמַעַן

ipſe ſicut *voce in* ‡ & ? tibi ‖ Deo ſicut brachium *ſi* Et ? iuſtificeris nunquid ‖ eſt ‡ ſonitu

4 † תִּצְדָּק׃ ‡ וְאִם־זְרוֹעַ כָּאֵל לָךְ ‡ וּבְקוֹל כָּמֹהוּ תַּרְעֹם׃ ? tonabis

, gloriã &: ſublimitate &, celſitudine nunc te Orna

5 † גְּאוֹן וְגָבַהּ וְהָדֶר וְהוֹד † עֲדֵה־נָא ‡ גַּאֲוָה ‡ וְשָׂא׃ ‡ גְּאֵה

omnem vide &, tui *naſi* * iras Diſperge .te *indues* decorem & indue * furoris

6 † הַפֵּץ עֶבְרוֹת אַפֶּךָ וּרְאֵה כָל־ † וְהַדֵּר הִלְבָּשׁ׃

, ſuperbum omnem Vide .eum humilia & , ſuperbum

7 † רְאֵה כָל־גַּאֶה ‡ וְהַשְׁפִּילֵהוּ׃ ‡ גַּאֵה

.ſe ſub impios contere & ; eũ fac incuruare in loco ipſorum.

8 † הַכְנִיעֵהוּ ‡ וְהַדְרְךָ רְשָׁעִים תַּחְתָּם׃ ‡ הַדְרֵךְ

.abſcondito in alliga eorũ facies : ſimul puluere in eos Abſconde

9 † טְמָנָם בֶּעָפָר יָחַד פְּנֵיהֶם חֲבוֹשׁ בַּטְּמוֹן׃

.tua dextera te ſeruet quòd , tibi confitebor ego etiam Et

10 † וְגַם־אֲנִי ‡ אוֹדְךָ כִּי־ ‡ תוֹשִׁיעַ לְךָ יְמִינֶךָ׃ ‡ יָדָה

herbam , tecum feci quem Behemoth nunc Ecce

11 † הִנֵּה־נָא בְהֵמוֹת אֲשֶׁר־ ‡ עָשִׂיתִי עִמָּךְ ‡ עֶשֶׂב כַּבָּקָר יֹאכֵל׃ ‡ עָשָׂה

, leius lumbis in eius potentia nunc Ecce .comedet bos veluti ‡ eſt,

12 † הִנֵּה־נָא ‡ כֹחוֹ בְמָתְנָיו ‡ וְאֹנוֹ בְּשָׁרִירֵי בִטְנוֹ׃ ‡ כֹחַ

*Velocitermoueb't ‡ quæ eſt .eius ventris vmbilico in eius fortitudo & ‡ ,ſuã caudam *Volet** .*erunt ramificati eius verendorum* nerui : cedrus ſicut

13 † יַחְפֹּץ זְנָבוֹ כְּמוֹ־אָרֶז גִּידֵי פַחְדָּו יְשֹׂרָגוּ׃

teſticulorũ eius perplexi ſunt. .ferrea virga ſicut eius oſſa † : *æris* *fiſtulæ* ‡ eius *Oſſa*

14 † עַצְמָיו אֲפִיקֵי נְחֹשֶׁת גַּרְמָיו כְּמֹטִיל בַּרְזֶל׃

Membra ‡ maiora fortia ſunt vt baculi ærei † minora .ſuũ gladium ‖ applicabit , eũ *facientis* Dei viarum principium Ipſe

15 † הוּא רֵאשִׁית דַּרְכֵי־אֵל ° הָעֹשׂוֹ יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ׃

qui fecit ‖ ei ° עָשָׂה agri beſtia omnis & , ei afferent montes germen Quia

16 † כִּי־בוּל הָרִים ‖ יְשִׂאוּ־לוֹ וְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה ‖ יִשְׂחֲקוּ־שָׁם׃ ‖ נָשָׂא

latibulo in, iacebit arboribus vmbriferis Sub .ibi ludent dormiet in ſecreto

17 † תַּחַת־צֶאֱלִים יִשְׁכָּב בְּסֵתֶר קָנֶה וּבִצָּה׃

.eius vmbra* , vmbriferæ arbores eũ Tegent .*cano* & calami limo * vt ſint

18 † יְסֻכֻּהוּ צַלְלֵי צַאֲלִים ‡ יְסֹבְבוּהוּ עַרְבֵי־נָחַל׃

.torrentis ſalices eũ Circundabũt

CAP. XXXVIII. לח

: dixit &, turbine de Iob ipsi DOMINVS respondit Et

1 וַיַּעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן־הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר׃ †[a]
?scientia absq; sermonib[b] *in* consilium tenebrefaciēs istę? Quis

2 מִי זֶה ׀ מַחְשִׁיךְ עֵצָה [c] בְּמִלִּין בְּלִי־דָעַת׃ †
,te interrogabo &: tuos lumbos vir sicut nunc Accinge

3 אֱזָר־נָא כְגֶבֶר חָלָצֶיךָ וְאֶשְׁאָלְךָ †
? terram *me fundare in* fuisti Vbi .me scire facies & quando fundabam

4 וְהוֹדִיעֵנִי׃ [d] אֵיפֹה [e] הָיִיתָ בְּיָסְדִי־אָרֶץ †
posuerit Quis .intelligentiam nosti si Annuncia

5 הַגֵּד אִם־יָדַעְתָּ בִינָה׃ †מִי־שָׂם
?lineam eam supet extenderit quis vel : *scias quòd eius mensuras*

מְמַדֶּיהָ כִּי תֵדָע אוֹ מִי־נָטָה עָלֶיהָ קָו׃
lapidem iecerit quis aut :sunt submersę eius bases quo Super

6 עַל־מֶה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן †
iubilarent &, matutinę stellæ pariter *cantando* In .eius angularem Cùm laudarent

7 פִּנָּתָהּ׃ בְּרָן־יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר [f] וַיָּרִיעוּ †
ipso emergendo in? mare ostiis in *texit*‡ Et .Dei filij omnes

8 כָּל־בְּנֵי אֱלֹהִים׃ [g] וַיָּסֶךְ בְּרַלָתַיִם יָם [h] בְּגִיחוֹ †
caliginem & :eius vestę‡ nubē me *ponendo* In † .*egredietur* vulua è

9 מְרֶחֶם יֵצֵא׃ בְּשׂוּמִי עָנָן לִבְשׁוֹ †וַעֲרָפֶל
posui &, meum decretū eo super *fregi* Et .eius fasciam † Quando posui

10 חֲתֻלָתוֹ׃ וָאֶשְׁבֹּר עָלָיו [i] חֻקִּי †וָאֲשִׂים
:†,addes nō &, venies vsque Huc: dixi Et .ostia &, vectem ‡ vt decreui

11 בְּרִיחַ וְדָלָתָיִם׃ וָאֹמַר עַד־פֹּה תָּבוֹא וְלֹא [k] תּוֹסִיף †
præcepisti tuis diebus à Nunquid .*tuos fluctus elationę in ponet* hîc Et pones elationem

12 וּפֹא יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ׃ [l] הֲמִיָּמֶיךָ †צִוִּיתָ
apprehendendum Ad ? suum locum auroram fecisti scire :diluculo Vt apprehendat extrema

13 בֹּקֶר יְדַעְתָּהּ שַׁחַר מְקוֹמוֹ׃ †לֶאֱחֹז
.ea ex impij excutiantur &, terræ *alas in* ידעת חשחר

בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה׃ [l] גָּלָל
.vestimentum ficut stabunt & :figilli lutum ficut ‡ se Vertet terra

14 תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ׃ †
excelsum brachium &, eorum lux impiis ab prohibebitur Et

15 וּמִנְעַ מְרֶשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ [m] רָמָה †יִשָּׁבֵר׃
, maris *fletus* ad vsque es ingressus Nunquid .confringetur profunda

16 הֶשָׁבַר׃ [n] חֲבָאתָ עַד־נִבְכֵי־יָם †וּבְחֵקֶר
sunt derectæ Nunquid ?ambulasti *abyssi* inuestigatione in & רום בוא

17 תְּהוֹם הִתְהַלָּכְתָּ׃ הֲנִגְלוּ †וּבְחֵקֶר
?*videbis* mortis vmbræ portas &, mortis portæ tibi vidisti?

לְךָ שַׁעֲרֵי־מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה׃
si Indica? terræ latitudines ad vsque intellexisti Nunquid

18 הִתְבּוֹנַנְתָּ עַד־רָחְבֵי־אָרֶץ [o] †הַגֵּד אִם־ [p] בִּין נגד
tenebra‡ &: lux *habitabit* * via ‡ Vbi .ipsam totam nosti ‡ est * in qua habitat ‡ tenebrarum

19 יְדַעְתָּ כֻלָּהּ׃ אַיֵּה־זֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכַּן־אוֹר וְחֹשֶׁךְ †
:suum terminum ad eam *capias* Quòd ?*eius* locus ‖ vbi ‖ est Num accepisti

20 אֵיזֶה מְקוֹמוֹ׃ [q] כִּי †תִקָּחֶנּוּ אֶל־גְּבוּלוֹ לָקַח
tunc quòd Nosti ? eius domus semitas *intelliges quia* & intellexisti

21 וְכִי נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ׃ †יָדַעְתָּ כִּי־אָז
? multorum tuorum dierum numerū &, esses nasciturus

22 תִּוָּלֵד [r] וּמִסְפַּר יָמֶיךָ רַבִּים׃ †
gtādinis thesauros &, niuis thesauros in es ingressus Nunquid ילד

23 הֲבָאתָ אֶל־אֹצְרוֹת שֶׁלֶג וְאוֹצְרוֹת בָּרָד †
conflictus‡ diem ad, angustię tempus ad retinui Quas ?*videbis* vidisti? ‡ belli

24 חָרָאתִי׃ [s] אֲשֶׁר חָשַׂכְתִּי לְעֵת †צָר לְיוֹם קְרָב צור
super eurus *se sparget*‡, lux diuiditur via Qua † .prœlij & † In ‡ spargitur

25 יְפֻצֶּה־אוֹר יִתְפָּרֵד קָדִים עָלֵי־אָרֶץ׃ [t] אֵי־זֶה †וּמַלְחֲמָה פוץ
corusc atione ad viā &; aquęductū inūdatione ad diuisit Quis .terrā

26 חָלַק תְּעָלָה וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז׃ †מִי־פָלַג
‡ desertū‡: *vir non** terram super *faciendū pluere* Ad ‡ ? tonitruorum ‡ Vt plueret * quæ est absque viro

27 קָלוֹת׃ †לְהַמְטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ מִדְבָּר
faciēdū† germinare &; eremū & solitudinē *satiādū* Ad ‡. *eo in* homo‡ nō ‡ super ‖ in quo

28 לְהַשְׂבִּיעַ שְׁאָה וּמְשׂאָה וּלְהַצְמִיחַ †לֹא־אָדָם בּוֹ׃
genuit quis vel ?pater pluuiæ est Nunquid .germinis egressum ‡ est ‖ Et satiet † faciat

29 מֹצָא דָשֶׁא׃ [v] לְמַטַּר אָב אוֹ מִי־הוֹלִיד †חֵישׁ
pruinam &, gelu est egressum cuius vtero Ab ?roris stillas יצא [u]

30 אֲגַלִּי־טָל׃ †מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקֶּרַח וְכִפֹר
faciesq;: seipsas abscondēt ‖ aquę lapis Sicut ?*eam* genuit quis cæli ‖ congelatæ superficies

31 שָׁמַיִם מִי יְלָדוֹ׃ †כְּאֶבֶן מַיִם יִתְחַבָּאוּ וּפְנֵי
aut: C*himah delicias ligabis*† Nunquid .*capientur*‡ voraginis ‡ aquarum cōgelata capiet se.

32 תְּהוֹם יִתְלַכָּדוּ׃ †הֲתִקְשֹׁר מַעֲדַנּוֹת כִּימָה אֹו־
cælestia signa facies exire Nūquid ? aperite facies *Chesil cōtractiones* † ligare poteris manibus tuis fructus delicatos vergiliarum, vel serotinos

33 מְשִׁכוֹת כְּסִיל תְּפַתֵּחַ׃ †הֲתוֹצִיא מַזָּרוֹת
? ea duces *suis filiis super* arcturū &, suo tēpore in ‖ cum stellis minoribus veluti filiis suis

בְּעִתּוֹ וְעַיִשׁ עַל־בְּנֶיהָ תַנְחֵם׃

CAP. XXXIX. לט

parturire ,petræ *caprarum* parere tempus nosti Nunquid

1 הֲתֵדַע עֵת [h] לֶדֶת יַעֲלֵי־סָלַע חָלָל †יָדַעְתָּ
tempus nosti &, *implebunt** menses *Numerabis* ? *observabis*† ceruas

2 תִּסְפֹּר יַרְחֵים תְּמַלֶּאנָה וְיָדַעְתָּ עֵת †אֲיָלוֹת תְּשַׁמֵּר׃
suos dolores :*effringent* † suos fœtus, se *Incurvabunt* .*earum parere* ‡

3 לְרַחֲצָנָה׃ †תִּכְרַעְנָה יַלְדֵיהֶן תְּפַלַּחְנָה חֲבָלֵיהֶם
:*frumento in*† se multiplicant, earum filij *Convalescunt* . *emittent*

4 חָשְׁלְחָנָה׃ †יַחְלְמוּ בְּנֵיהֶם [i] יִרְבּוּ בַבָּר
onagrum dimisit Quis .eas ad reuertūtur nō & egrediūtur

5 יָצָאוּ וְלֹא־שָׁבוּ לָמוֹ׃ †מִי־שִׁלַּח פֶּרֶא
? soluit quis onagri vincula &, liberum

חֻפְשִׁי [k] וּמְסֵרוֹת עָרוֹד מִי פָתָּח׃
.*salsugine*‡ eius habitacula &, *eius* domū *solitudinē* posui Cuius

6 אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי עֲרָבָה בֵיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו מְלֵחָה׃ †
.audiet non exactoris *fremitus* † :ciuitatis *turbam* Deridebit

7 יָשְׁחָק [m] לַהֲמוֹן קִרְיָה תְּשֻׁאוֹת נוֹגֵשׂ לֹא יִשְׁמָע׃ †
.perquiret virens omne postea &, eius *pascuū* montium Exploratio

8 יְתוּר הָרִים מִרְעֵהוּ וְאַחַר כָּל־יָרֹק יִדְרוֹשׁ׃ †
super pernoctabit An ? tibi seruire rhinoceros volet Nunquid

9 הֵיאֹבֶה רֵים עָבְדֶךָ אִם־ [n] †יָלִין עַל־
? suo fune, sulco in rhinocerotē ligabis Nunquid ? *tuum præsepe*

10 אֲבוּסֶךָ׃ †הֲתִקְשֹׁר־רֵים בְּתָלָם עֲבֹתוֹ
confides Nunquid ? te post valles agricolabit An

11 אִם־יִשְׂדֶד עֲמָקִים אַחֲרֶיךָ׃ †הֲתִבְטַח־
? tuum laborem *eum ad** derelinquas &: eius *robur multū*‡ quia, eo in

12 בּוֹ כִּי־רַב [o] כֹּחוֹ וְתַעֲזֹב אֵלָיו יְגִיעֶךָ׃
tuam aream‡ &, tuum semen reddat quòd *eo in* credes Nunquid

13 וְגַרְנֶךָ׃ †הַתַּאֲמִין בּוֹ כִּי־יָשִׁיב זַרְעֶךָ
ciconia penna An .*læta exultantium* Ala ? congreget

14 יַאֲסֹף׃ †כְּנַף־רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם־אֶבְרָה חֲסִידָה
pulverem‡ super &, sua ova terra in derelinquet Quia ? *pluma* &

15 וְנֹצָה׃ †כִּי־תַעֲזֹב לָאָרֶץ בֵּיצֶיהָ וְעַל־עָפָר
bestia &: ea dispergat pes quòd obliuiscitur Et .ea *calefaciet*

16 תְּחַמֵּם׃ [p] †וַתִּשְׁכַּח כִּי־רֶגֶל תְּזוֹרֶהָ [q] וְחַיַּת חמם [q] חיה
‡ vanum in: *sibi*‡ non‡ *suos filios tractat* Duriter † .ea *conculcet* agri ‡ quo pariunt ibices petras incolentes, facientem parere

17 הַשָּׂדֶה תְּדוֹשֶׁנָּה׃ †הִקְשָׁתָה בְּנֵיהָ לְלֹא־לָהּ לְרִיק
Deus *eum fecit oblivisci*‡ Quoniā . pauore absque eius labor † obseruasti? Num numerasti

18 יְגִיעָהּ בְּלִי־פָחַד׃ †כִּי־הִשָּׁהּ אֱלוֹהַּ
.intelligentiam ei est impartitus non &, sapientiā * quos impleuerūt, ‡ quo pariunt. Incuruāt †cōterunt, emittūt. Pinguescunt

19 חָכְמָה וְלֹא־חָלַק לָהּ בַּבִּינָה׃
.ei‡ ascēsorē &, equū deridebit, se eleuauerit altum in *tempus* Iuxta

20 הֲתִתֵּן לַסּוּס גְּבוּרָה הֲתַלְבִּישׁ צַוָּארוֹ †
eius collum indues Nūquid ? fortitudinē equo prębebis Nunquid

21 רַעְמָה׃ †הֲתַרְעִישֶׁנּוּ כַּאַרְבֶּה הוֹד נַחְרוֹ
egredietur. fortitudine in gaudebit &, valle in *Effodient* .terror

22 אֵימָה׃ †יַחְפְּרוּ בָעֵמֶק וְיָשִׂישׂ [r] בְּכֹחַ יֵצֵא
.armaturæ occursum in

לִקְרַאת־נָשֶׁק׃

Nunquid

חָקַק [x] שׁוֹם [y]
vt multitudo

רוֹם [z]

כָּסָה [a]
adsumus.

cordi ‡ cælos

nubes plenas aqua

‡ descendere

יָצַק [d] חֶיֶה [e]
† Nunquid noſti dū roboraret terram in medio centri, & partes eius cōiungerētur? ‡ venari docebis leonem

‖ congregationem

‡ implebis?

* ſuo propter inſidias. ‡ parauit

‖ eſcam

שָׁחַח [g] כּוֹן [f]
† aberrātes eò quòd non ſit eſca?

coram eo,
,eius facies ad iudiciū fac :eum videbis non ,dixeris quòd Etiam
14 אַף כִּי־תֹאמַר לֹא תְשׁוּרֶנּוּ דִּין לְפָנָיו †
non & ,eius *naſum* *viſitauit *nihil* *quia nunc Et .*eum expectabis* &
ſpera in eo.
15 וְעַתָּה כִּי־אַיִן פָּקַד אַפּוֹ וְלֹא־ יתחלל [l] לו : †
;ſuum os *patefaciet* *vanè Iob Et .‡valde *copia in* †cognouit
*paululum
*eum ira
חוֹל [l]
16 וְאִיּוֹב הֶבֶל יִפְצֶה־פִּיהוּ † יָדַע בַּפֶּשׁ מְאֹד :
†multitudinem
‡peccatorū ſuorū.
profundet crebrò *ſermones ſcientia abſque
‡aperuit
*multiplicauit.
בִּבְלִי־דַעַת [m] מִלִּין יַכְבִּיר :
מְלֵל [m]

CAP. XXXVI. לו

Expecta
,paululum me *cinca Sta* :dixit & ,Elihu addidit Et
יָסַף [n]
1 וַיּוֹסֶף אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר : †[n] כַּתַּר־לִי זְעִיר
‡pro *ſunt
Tollam† .ſermones * Deo ‡ adhuc quia ,tibi indicabo &
‡Sumam
2 אֲשָׂא [p] † אֵלוֹהַּ מִלִּים : [o] וַאֲחַוֶּךָ כִּי־עוֹד לֶאֱלוֹהַּ
נְשָׂא [p] חָוָה [o]
3 יוֹדַע [q] אֲרִיב לְמֵרָחוֹק וּלְפֹעֲלִי אֶתֵּן־צֶדֶק : [q] לְמַרְחָק
‡ſunt †Deus
.iuſtitiam dabo meo operatori & ;longinquo à meam ſcientiam
4 כִּי־אָמְנָם לֹא־שֶׁקֶר מְלֵי חֲמִים דֵּעוֹת †
‡ eſt
.cordis potentia fortè abiiciet non & ;fortis Deus Ecce .tecum‡
כּוֹחַ [r]
5 הֵן־אֵל כַּבִּיר וְלֹא יִמְאַס כַּבִּיר [r] כֹּחַ לֵב : †
pauperum
.tribuet *afflictorum* iudicium & ;impium viuificabit Non
6 לֹא־יְחַיֶּה רָשָׁע וּמִשְׁפַּט עֲנִיִּים יִתֵּן : †
:ſolio in regibus cum & ,ſuos oculos iuſto à prohibebit Non
7 לֹא־יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו וְאֶת־מְלָכִים לַכִּסֵּא †
. exaltabuntur & ,perpetuum in eos collocabit &
יָשַׁב [s]
וַיֹּשִׁבֵם לָנֶצַח וַיִּגְבָּהוּ : [s]
†fuerint
& capti fuerint
.afflictionis funib⁹ in *capientur* ,cōpedibus in † vincti ſi Et
עֳנָה [t]
8 וְאִם־אֲסוּרִים בַּזִּקִים יִלָּכְדוּן בְּחַבְלֵי־עֹנִי : †
nunciabit
quia ;eorum præuaricationes & ,eorum opus eis *indicabit* Et
נָגַד [u]
9 וַיַּגֶּד לָהֶם פָּעֳלָם וּפִשְׁעֵיהֶם כִּי [v] †
roboratæ ſunt.
‡propter correctiones:
quòd ,dicet & :*correptionē* ad‡eorū autem reuelabit Et .*prævalebunt*
עָזָּה [x]
10 וַיְגַל אָזְנָם לַמּוּסָר וַיֹּאמֶר כִּי [x] † יָשׁוּבוּן מֵאָוֶן : †
*paruerint †ei,
finient .†ſeruierint & ,*audierint* * Si .iniquitate ab reuertantur
כָּלָה [a]
11 אִם־יִשְׁמְעוּ וְיַעֲבֹדוּ [a] † יְכַלּוּ יְמֵיהֶם בְּטוּב וּשְׁנֵיהֶם בַּנְּעִימִים :
gladium,
‡morientur
. delectationibus in ſuos annos & ;bono in ſuos dies
absque *obibunt* ‡& ,tranſibunt *miſſile* per ,audierint non ſi Et
impij
12 וְאִם־לֹא יִשְׁמְעוּ בִּשְׁלַח יַעַבְרוּ וְיִגְוְעוּ בְּבִלִּי † דָעַת : [b]
‡furorem ſuper ſe,
,clamabunt non :*naſum* ‡ponent corde *hypocritæ* Et .cognitione
שׁוֹם [c] יָדַע [b]
13 וַחַנְפֵי־לֵב [c] יָשִׂימוּ אַף לֹא יְשַׁוְּעוּ †
מוּת [p]
:eorum anima adoleſcentia in Morietur . eos alligauerit cùm
14 תָּמֹת בְּנֹעַר נַפְשָׁם † כִּי אֶסְרָם : [p]
ſcortatores.
: ſua *afflictione in afflictum* ‡ Eruet .*conditos* inter eorum vita &
‡pauperem à paupertate
15 יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ † וְחֹלֵץ בְּקֻרְשִׁים אָזְנָם : [q]
גָּלָה [q]
te remouit ſi etiam Et . eorum autem oppreſſione in reuelabit &
*ad †mappā, vaſaq;
16 וְאַף הֲסִיתְךָ † מִפִּי־צַר רַחַב לֹא־מוּצָק תַּחְתֶּיהָ וְנַחַת [r] צוּר
requies †& .eo pro anguſtam non latitudinem *anguſtiæ ore ab
repleuit
:impleuiſti impij iudicium Et .pinguedine *plena* tuæ menſæ
17 דִּין־רָשָׁע מָלֵאתָ דִּין וּמִשְׁפָּט יִתְמֹכוּ : †[t] שְׁלֹחֲנְךָ מָלֵא דָשֶׁן [t] רָזַן
ſuſtentant impij.
‡ eſt ‡ è mundo
te incitet ‡fortè ne ,†ira Quia .ſuſtentabunt iudicium & ,cauſam
18 כִּי־חֵמָה פֶּן־יְסִיתְךָ † דִּין וּמִשְׁפָּט יִתְמֹכוּ :
remoueat te flagello, *precij
. te faciet declinare non *propitiationis* *multitudo & :*ſufficientia in*
19 הֲיַעַרְכְךָ † שׁוּעֲךָ לֹא בְצַר וְכֹל מַאֲמַצֵּי [x] בְּשָׁפָק [v] וְרַב [x] נָטָה [v]
diuitias tuas?
fortitudines oēs nec ,aurum non ?*tuum clamorē* æſtimabit Nunquid
20 אַל־תִּשְׂאַף הַלַּיְלָה לַעֲלוֹת עַמִּים תַּחְתָּם † יָגוֹן [y] : †
cogites †excidere
‡ è loco ipſorum.
. *ſe ſub* †populos *aſcendendam ad* †nocte *anheles* Ne ? potentiæ
‡ hanc
כֹּחַ [y]
21 הִשָּׁמֶר אַל־תֵּפֶן [z] אֶל־אָוֶן כִּי עַל־זֶה בָּחַרְתָּ † [z] פָּנֶה
* eruet hominem
ipſe ſicut quis ;ſua potētia in *extolla** Deus Ecce .afflictionē propter
22 הֵן־אֵל יַשְׂגִּיב בְּכֹחוֹ † [a] מֹרֶה : [a] מְעַנִּי
עָנָה [a]
,dixit quis Et ?*eius* ‖viam‡,illū ſuper *viſitauit* †Quis ? docens
† conſtitutus eſt
‡ vt doceat eum
23 מִי־פָקַד עָלָיו דַּרְכּוֹ וּמִי־אָמַר [b] † פָּעַלְתָּ עָוְלָה : [b] מוֹרָה
‖ ſuam?
:eius opus magnifices vt Memento ?iniquitatem es operatus
24 זְכֹר כִּי־תַשְׂגִּיא פָּעֳלוֹ † יָרָה
:illud viderunt homines Omnes .homines ſunt intuiti quod
25 כָּל־אָדָם [c] † חָזוּ־בוֹ אֲשֶׁר שֹׁרְרוּ אֱנוֹשִׁים : [c] חָזָה
‖ eum
.ſciemus nō‡ &,magn⁹ Deus Ecce .longè à intuebitur homo
26 אֱנוֹשׁ יַבִּיט מֵרָחוֹק : † הֵן־אֵל שַׁגִּיא וְלֹא [d] נֵדַע [d] יָדַע
‡ eſt inueſtigatio
* prohibebit
ſtillas *minuet** Quia .*inquiſitio* ‡ non & eius annorū Numeri
27 כִּי יִגְרַע נִטְפֵי † מִסְפַּר שָׁנָיו וְלֹא־חֵקֶר : †
† nubes cū voluerit
‡hom ines affluēter
* nunquid
differentiaſ
,nubes ſtillabunt Quam .eius vaporē ad pluuiā† ſtillabūt :aquarum
28 מֵיכִ֥ים יִזְּלוּ מָטָר לְאֵדוֹ : † אֲשֶׁר־יִזְּלוּ שְׁחָקִים
*multum *hominem* ‡ſuper ſtillabunt .*expanſiones* intelliget *ſi* *Inſuper
29 יִרְעֲפוּ עֲלֵי אָדָם רָב : † אַף אִם־יָבִין מִפְרְשֵׂי־

CAP. XXXVII. לז

‡ſuper
*remouet ſe
. ſuo loco è *luxatur** &,meū cor expaueſcit hoc *ad* Etiam
1 אַף־לְזֹאת יֶחֱרַד לִבִּי וְיִתַּר מִמְּקוֹמוֹ : †
fulgur quod
eius ore ex *eloquium* & ,eius ſonitū tremore cū audiendo Audite
קוֹל [i]
2 שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ בְּרַגְזָ [i] קוֹלוֹ וְהֶגְיוֹן מִפִּיו † יֵצֵא :
‡ fulgur
ſuper eius *luxi* & ,eius directio cœlum omne Subrer .egredietur
extrema
‡ſonitu. *ſonitu
3 תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם יְשָׁרֵהוּ וְאוֹרוֹ עַל־ † יִשְׁאַג קוֹל יַרְעֵם בִּקוֹל :
magnitudinis
voce in Tonabit .*voce*‡ rugiet ipſum Poſt . terræ *alas*
4 אַחֲרָיו יִשְׁאַג־קוֹל יַרְעֵם בְּקוֹל † כַּנְפוֹת הָאָרֶץ :
.eius ſonitus fuerit auditus cùm ,ea tardabit non Et .*ſuæ altitudinis*
5 גָּאוֹנוֹ וְלֹא יֵעָקֵב כִּי־יִשָּׁמַע קוֹלוֹ :
& ,magnalia faciēs ;mirabilia ſua voce in Deus Tonabit
6 יַרְעֵם אֵל בְּקוֹלוֹ נִפְלָאוֹת עֹשֶׂה גְּדֹלוֹת וְלֹא † †
:pluuiæ imbri &,terram †eſto ,dicet niui Quia . neſcietemus
7 כִּי לַשֶּׁלֶג יֹאמַר הֱוֵא־אָרֶץ וְגֶשֶׁם מָטָר [k] † נֵדַע [k] יָדַע
homines omnes *manu In‡* .ſuæ fortitudinis *pluuiarū* †imbri &*
8 וְגֶשֶׁם מִטְרוֹת עֻזּוֹ : [l] † בְּיַד־כָּל־אָדָם [l] עָזּוֹ
. ipſius opus homines omnes *ſciendum ad :obſignabit*
9 בְּחַתָּם לְיַד־כָּל־אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ :
.habitabit ſuis habitaculis ī & ,latiōulū ipsū in beſtia ingredietur Et
10 וְתָבוֹא חַיָּה בְמוֹ־אָרֵב [m] † וּבְמְעוֹנֹתֵיהֶ֥ם תִּשְׁכֹּן :
.frigus *diſpergentibus* †à & ;turbo veniet *penetrali* De
11 מִן־הַחֶדֶר תָּבוֹא סוּפָה וּמִמְּזָרִים קָרָה : †
.†anguſto in aquarū latitudo & :gelu *dabit** Dei *ſtatu* A
12 מְנַשֵּׁטַּ־אֵל יִתֵּן־קֶרַח וְרֹחַב מָיִם [o] † בְּמוּצָק :
ſui luminis ‡nubē faciet ſpargere :nubē defatigabit *ſerenitas** Etiam
13 אַף־בְּרִי יַטְרִיחַ עָב יָפִיץ עֲנַן אוֹרוֹ : †
eos operandum ad †, eius cōſiliis in ſe *volumen circuitibus* * ipſa Et
14 וְהוּא [p] מְסֻבּוֹת † מִתְהַפֵּךְ בְּרִזֹּחֲבוֹלוֹתָו לִפְעָלָם
.terra in orbis *facies* ſuper eis *præcipiet*‡ quæ omnia
15 כָּל אֲשֶׁר־[p] יְצַוֵּם עַל־פְּנֵי תֵבֵל אַרְצָה :
miſericordiam *ad ſiue** ,ſuam terram *ad ſiue* ,*virgam ad Siue**
16 אִם־לְשֵׁבֶט אִם־לְאַרְצוֹ אִם־לְחֶסֶד † †
intellige &‡ ,ſta :Iob hoc Auſculta . *eam* †faciet inuenire
17 הַאֲזִינָה זֹאת אִיּוֹב עֲמֹד [r] וְהִתְבּוֹנֵן † יַמְצִאֵהוּ :
,his ſuper Deum *ponendo in ſcies* Nunquid . Dei mirabilia
18 הֲתֵדַע בְּשׂוּם־אֵלוֹהַּ עֲלֵיהֶם † נִפְלְאוֹת אֵל :
? eius nubis *lucem irradiare** &
19 וְחַפֵּיעַ אוֹר עֲנָנוֹ : [s]
perfecti mirabilia ,nubis *libramenta ſuper ſcies* †Nunquid
20 הֲתֵדַע עַל־מִפְלְשֵׁי־עָב מִפְלְאוֹת תְּמִים † †
terram *quietando in* †, calida *tua veſtimenta quòd* ? ſcientiis
21 אֲשֶׁר־בְּגָדֶיךָ חַמִּים בְּהַשְׁקֵט אֶרֶץ [t] † דֵּעִים : [t]
‡ ſpeculū ſicut *fortis* ,*æthera* ‖ eo cum Expandes ‡ ? meridie à
22 הֲתָרַקַּעְתָּ עִמּוֹ לִשְׁחָקִים חֲזָקִים כְּרְאִי † מְדֻרוֹם :
*ordinabimus** Non .ei dicamus quid nobis Oſtende ? fulgur
23 הוֹדִיעֵנוּ מַה־נֹּאמַר לוֹ לֹא נַעֲרֹךְ [v] † מוּצָק :
:fuero locutus cùm ,ei narrabitur Nunquid ? *obſcuritatis faciebus* à
24 מְפֻאָר־חָשֶׁךְ : † הֲיְסֻפַּר־לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם־אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע :
? eſt *abſorptus* †cùm quiſpiam dixit Si *
:cælis in ipſum lucidum lumen viderunt non nunc Et
25 וְעַתָּה לֹא־[x] רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים † [x] רָאָה
aurum †aquilone Ab .eos purificauit & ,tranſiuit ventus &
†ſerenitas, vt
26 וְרוּחַ עָבְרָה וְתִטְהָרֵם : † מִצָּפוֹן זָהָב
.*decoris* †terribilem Deum *ſuper**: veniet
*propter
† glorioſum
יְקָר [y]
27 יְאֵתָה עַל־אֱלוֹהַּ [y] נוֹרָא הוֹד :
,iudicio &;potentia‡magnus,*eū* inuenimus non ‖Omnipotens
‡quem ‡eſt
28 שַׁדַּי לֹא־[z] מְצָאנֻהוּ שַׂגִּיא [z] כֹּחַ וּמִשְׁפָּט † †
כּוֹחַ [z]
.homines eū timebunt Ideo .affliget non iuſtitiæ *multitudine** &
‡ magnæ
29 וְרֹב־צְדָקָה לֹא יְעַנֶּה : † לָכֵן יְרֵאוּהוּ אֲנָשִׁים
* videbunt
.corde ſapientes omnes *videbit** non
לֹא יִרְאֶה כָּל־חַכְמֵי־לֵב :

vi, ſed Deivolũtate.
eius oculi Quia .manu in non fortem remouebũt & :trãſibunt &
21 וְעֵינָיו סור y † כִּי־עֵינָיו אַבִּיר לֹא בְיָד׃ וְיָסִירוּ y
‡ſunt *videt. .videbit* eius greſſus omnes & :viri vias ſuper‡
עַל־דַּרְכֵי־אִישׁ וְכָל־צְעָדָיו יִרְאֶה׃
† ſunt tenebræ, ‡vt lateant operantes ibi *latitandum ad*‡, mortis vmbra nec ,*obſcuritas*† Non
22 אֵין־חֹשֶׁךְ וְאֵין צַלְמָוֶת לְהִסָּתֵר שָׁם פֹּעֲלֵי †
† neceſſitatem ‡ vt vadat *eundum ad*‡, amplius† imponet virum ſuper non Quia .iniquitatem
23 אָוֶן׃ כִּי לֹא עַל־אִישׁ יָשִׂים עוֹד לַהֲלֹךְ † כִּי
‡ſtatuet :inueſtigatio‡ non *inſignes*‡ Conteret .iudicium in Deum ad
24 אֵל־אַל בַּמְשְׁפָּט׃ יָרֹעַ b † כַּבִּירִים לֹא־חֵקֶר
faciet cognoſcere Ideo . eis pro alios faciet ſtare &
25 וַיַּעֲמֵד אֲחֵרִים תַּחְתָּם׃ לָכֵן † יַכִּיר
.conterentur & ,noctem‡ conuertet & :eorum opera
26 מַעְבְּדֵיהֶם וְהָפַךְ לַיְלָה וְיִדַּכְּאוּ׃
.videntium loco in *eos* percuſſit *improbis* Pro
27 תַּחַת־רְשָׁעִים סְפָקָם c בִּמְקוֹם רֹאִים׃ †
eius vias omnes & ,*eum poſt à** receſſerunt *ideo* ‡ Quod
28 אֲשֶׁר עַל־כֵּן סָרוּ מֵאַחֲרָיו וְכָל־דְּרָכָיו † †
:*egeni*‡ clamorem eum *ſuper adducendum* Ad . intellexerunt non
29 לֹא הִשְׂכִּילוּ׃ d † לְהָבִיא עָלָיו צַעֲקַת־דָּל
,*faciet requieſcere ipſe Et . audiret *afflictorum exclamationẽ*‡ &
29 וְצַעֲקַת e עֲנִיִּים יִשְׁמָע׃ † וְהוּא יַשְׁקִט׃
ſuper Et ‡eũ intuebitur quis &, *facies*‡ abſcõdet Et ‡*condẽnabit*† quis &
30 וּמִי יַרְשִׁיעַ וַיַּסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל־
,*hypocritã hominem regnando* A .‡pariter hominem ſuper &, gẽtem
30 גּוֹי וְעַל־אָדָם יָחַד׃ † מֶמְלַךְ אָדָם חָנֵף
non ,peperci ,*dicit qui Deum* ad‡ Quia . populi *offendiculis* ab
31 מִמֹּקְשֵׁי עָם׃ f † כִּי אֶל־אֵל הֶאָמַר נָשָׂאתִי לֹא
iniquitatem Si .me doce tu , video † Præter .*corrumpam**
32 אֶחְבֹּל׃ † בִּלְעָדַי אֶחֱזֶה אַתָּה g הֹרֵנִי אִם־עָוֶל
.addam non ,ſum operatus
פָּעַלְתִּי לֹא אֹסִיף׃
,*eligis*† tu quia ,*renuiſti quia ,*illam retribuet te cum* à An
33 הֵמֵעִמְּךָ יְשֻׁלְּמֶנָּה׃ כִּי־מָאַסְתָּ כִּי־אַתָּה תִּבְחַר †
cordati Viri . loquere noſti quod Et ?ego non &
34 וְלֹא־אֲנִי וּמַה־יָּדַעְתָּ דַבֵּר׃ † אֲנָשֵׁי לֵבָב
non Iiob . me *audiens*‡ ſapiens vir & :mihi dicant
35 יֹאמְרוּ לִי וְגֶבֶר חָכָם שֹׁמֵעַ לִי׃ † אִיּוֹב לֹא־
.intellectu cum ‡non eius verba & ,loquitur ſcientia cum
בְדָעַת יְדַבֵּר וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכֵּיל׃
* Deus reſponſiones propter ,ſeculũ in vſq; Iiob probetur mi pater*
36 שוב h אָבִי יִבָּחֵן אִיּוֹב עַד־נֶצַח עַל־h †חִשְׁבֹת
iniquos. addit ,*prꝙuaricationẽ ſuo peccato ſuper *addet* Quia .*iniquitatis* viros ad
37 בַּאֲנָשֵׁי־אָוֶן׃ i † כִּי יוֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ פָּשַׁע
plaudit, & multi- plicat .Deum ad ſuos ſermones *multiplicabit* & ,*plaudet* nos inter
בֵּינֵינוּ יִסְפֹּק וְיֶרֶב אֲמָרָיו לָאֵל׃ i
רָבַב

CAP. XXXV. לה

putaſti hoc Nunquid : dixit & ,Elihu reſpondit Et
1 עָנָה a וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ † הַזֹּאת חָשַׁבְתָּ
‡ſecundum ‡iuſtior ſum *Quia dixiſti. Quid : *dicas* Vt* . Deo *præ mea inſtitia*‡, Dixiſti ?iudiciũ in*
2 לְמִשְׁפָּט אָמַרְתָּ צִדְקִי מֵאֵל׃ † כִּי־תֹאמַר מַה־
Ego ? meo peccato de vtilitatis accipiam quid ,tibi proderit
3 יִסְכָּן־לָךְ מֶה b אֶעְיָל מֵחַטָּאתִי׃ † אֲנִי
amicis .cælum Suſpice .tecum tuis *ſociis* & ,ſermones tibi reſpõdebo
4 אֲשִׁיבְךָ c מִלִּין וְאֶת־רֵעֶיךָ עִמָּךְ׃ † חֲבֵט שָׁמַיִם
cælos, qui altiores ſunt te. ,peccaueris Si . *te præ ſunt excelſa* ,*æthera* intuere & :vide &
5 וּרְאֵה וְשׁוּר שְׁחָקִים גְּבֹהּוּ מִמֶּךָּ׃ † אִם־חָטָאתָ
‡ſi ,*tuę ꝓuaricationes fuerint multiplicatę*‡ Et ?eũ cõtra operaberis quid
f רַבַּב מַה־תִּפְעָל־בּוֹ וְרַבּוּ f פְּשָׁעֶיךָ׃ iuſtus fueris quid vel :ei dabis quid ,*es iuſtificatus* Si ? ei facies quid
6 מַה־תַּעֲשֶׂה־לּוֹ׃ † אִם־צָדַקְתָּ מַה־g תִּתֶּן־לוֹ אוֹ מַה־ †nocebit, filio & ,‡tua impietas tu ſicut Viro ? accipiet tua manu de
7 מִיָּדֶךָ h יִקָּח׃ † לְאִישׁ־כָּמוֹךָ רִשְׁעֶךָ וּלְבֶן־ h יַקַּח
‡proderit. Propter multitudinẽ eorum quibus vi auferunt bona, quos ‖ faciũt clamabũt, *faciẽt*‡ clamare *affectorũ vi multitudine* Præ .‡tua iuſtitia hoĩs
8 אָדָם יָחֵד׃ † מֵרֹב עֲשׁוּקִים יַזְעִיקוּ יְשַׁוְּעוּ
ad Dominum, ,me factor Deus ‡ vbi†, dixit non Et .multorum brachiũ propter*
9 מִזְּרוֹעַ רַבִּים׃ † וְלֹא־אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ i עֹשָׂי
†quiſpiam ex eis, ‡eſt ‡qui dat ,terræ iumentis præ nos *Docens** ? nocte in cantica *dans*‡
10 נֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה׃ k † מְלַפְּנוּ מִבְּהֶמוֹת אֶרֶץ
*Qui docet ‡efficit non & ,clamabunt Ibi .nos ſapientes *faciet*‡ cæli volatili præ &
11 וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ׃ † שָׁם יִצְעָקוּ וְלֹא
‡propter ſuperbiam mendacium Veruntamen . malorum *ſuperbiæ faciebus* à‡ :exaudiet
12 יַעֲנֶה מִפְּנֵי גְּאוֹן i רָעִים׃ † שָׁוְא־ אָכֵן לֹא־
eſt quod ,illud intueatur non omnipotens & :Deus audiat non
יִשְׁמַע אֵל וְשַׁדַּי לָא יְשׁוּרֶנָּה׃

,*foueam deſcendendo* à ,eum Redime :dixerit &, eius fuerit miſertus Et
24 וַיְחֻנֶּנּוּ וַיֹּאמֶר פְּדֵהוּ b מֵרְדֶת שָׁחַת a †
reuertetur: *pueritia præ* eius caro *erit Succulenta*‡. propitiationẽ inueni
25 מָצָאתִי כֹפֶר׃ † רָטְפַשׁ בְּשָׂרוֹ מִנְּעַר יָשׁוּב
,*ei volet bene* & ,Deum ad Orabit .*ſuarũ adoleſcentiarũ*† dies ad
26 לִימֵי עֲלוּמָיו׃ † יֶעְתַּר אֶל־אֱלוֹהַּ c וַיִּרְצֵהוּ
. eius iuſtitiam‡ homini redder & :iubilo in eius *facies*‡ videbit &
27 וַיִּרְאֶה פָּנָיו בִּתְרוּעָה g וַיָּשֶׁב לֶאֱנוֹשׁ צִדְקָתוֹ׃ f
rectum & ,peccaui ,*dicet* & ,homines ſuper Proſpiciet
28 יָשָׁר׃ h † עַל־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חָטָאתִי וְיָשָׁר
,*meã*‡ animam Redemit . mihi *fuit agnum*‖ non &, peruerti
29 הֶעֱוִיתִי וְלֹא־שָׁוָה לִי׃ i † פָּדָה נַפְשִׁי
omnia Ecce . videbit lucem *in meã*‡ vita & .*foueam in trãſeundo à** i
30 מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת וְחַיָּתוֹ בָּאוֹר תִּרְאֶה׃ † הֵן־כָּל־
. viro cum tribus vicibus ;Deus operabitur iſta
אֵלֶּה יִפְעַל־אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם־גָּבֶר׃
luce in *lucendum ad* ,*foue* † à eius animam *conuertendum* Ad
31 לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי־שָׁחַת לֵאוֹר בְּאוֹר † †
ego & ,tace .me audi .Iiob Attende . viuentium
32 הַחַיִּים׃ † הַקְשֵׁב אִיּוֹב שְׁמַע־לִי הַחֲרֵשׁ וַאֲנֹכִי
quia ,loquere :mihi reſponde ,ſermones ſunt Si .loquar
33 אֲדַבֵּר׃ † אִם־יֶשׁ־k מִלִּין הָשִׁיבֵנִי דַּבֵּר כִּי־ k מָלַל
,tace .me audi *in**, non Si . te iuſtificare *volui* † volo * ſunt,
חָפַצְתִּי צְדָקֶךָ׃ † אִם אֵין אַתָּה שְׁמַע־לִי הַחֲרֵשׁ
. ſapientiam te docebo &
וַאֲאַלֶּפְךָ חָכְמָה׃

CAP. XXXIIII. לד

ſapientes Audite : dixit & ,Elihu reſpondit Et
1 עָנָה l וַיַּעַן אֱלִיהוּא וַיֹּאמַר׃ † l
2 שִׁמְעוּ חֲכָמִים † מְלָלַי m וְיֹדְעִים הַאֲזִינוּ לִי׃
ſermones auris Quia . me aſcultate ſcientes & ;meos ſermones
3 כִּי־אֹזֶן מִלִּין † תִּבְחָן וְחֵךְ יִטְעַם לֶאֱכֹל׃
eligamus Iudicium .*veſcendum ad guſtabit*‡ palatum & :*probabit*
4 מִשְׁפָּט נִבְחֲרָה־ † לָּנוּ n נֵדְעָה בֵינֵינוּ מַה־טּוֹב׃
:Iiob dixit Quippe . bonum† quid nos inter ,ſciamus :nobis
5 כִּי־אָמַר אִיּוֹב צָדַקְתִּי וְאֵל o הֵסִיר מִשְׁפָּטִי׃ †
meo iudicio In .meum iudiciũ fecit remouere Deus & ,*ſum Iuſtus*
6 עַל־מִשְׁפָּטִי אֲכַזֵּב p חִצִּי בלי־ פָּשַׁע׃ †
vir Quis .*præuaricatione* abſque *mea*‖ ſagitta *dolorata*‡ :mentiar
7 מִי־גֶבֶר † כְּאִיּוֹב יִשְׁתֶּה־לַּעַג כַּמָּיִם׃ †
iter faceret‡ Et ? aquam vt, ſubſannationẽ biberet ,Iiob ſicut
8 וְאָרַח לְחַבְרָה עִם־פֹּעֲלֵי אָוֶן q וְלֻלְכָה עִם־
cum deambulandũ ad & .iniquitatẽ operãtibus cum ſocietatẽ ad
*ipſo cõplacẽdo tu ,vir proficet** Non :dixit Quoniã .*improbitatis* hominib*
9 אֲנָשֵׁי־רֶשַׁע׃ † כִּי־אָמַר לֹא יִסְכָּן גֶּבֶר r בִּרְצוֹתוֹ
Abſit .me audite cordis viri Ideo . Deo cum
10 עִם־אֱלוֹהִים׃ † לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ s לִי חָלִלָה
hominis opus Quia .*iniquitate ab omnipotẽs* &, *improbitate ab*† Deo à
11 לָאֵל מֵרָשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל׃ † כִּי פֹּעַל אָדָם
.ei faciet inuenire *viri* viam iuxta & :ei reddet
יְשַׁלֶּם־לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ׃
peruertet non omnipotẽs & :faciet impiè nõ Deus verè Inſuper
12 אַף־אָמְנָם אֵל לֹא־יַרְשִׁיעַ וְשַׁדַּי לֹא־יְעַוֵּת † †
poſuit quis & : terram *illo ſuper viſitauit* Quis .iudicium
13 מִשְׁפָּט׃ † מִי־פָקַד עָלָיו אָרְצָה וּמִי שָׂם
,eius ſpiritum ; ſuũ cor eũ ſuper poneret Si ? vniuerſum orbem
14 חֵבֶל כָּלָּה׃ † אִם־ t יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ t
,ſimul caro omnis Obiret . *colligeret* ſe ad eius flatum &
15 וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף׃ † יִגְוַע כָּל־בָּשָׂר יָחַד׃
audi ,intelligentia† ſi Et . reuerteretur *pulueren* in homo &
16 וְאָדָם עַל־עָפָר יָשׁוּב׃ † וְאִם־בִּינָה שִׁמְעָה־
.meorum eloquiorum vocem auſculta :hoc
זֹאת הַאֲזִינָה לְקוֹל מִלָּי׃
iuſtum an† Et ?*obligabit* iudicium habens odio etiam Nunquid
17 הַאַף שׂוֹנֵא מִשְׁפָּט יַחֲבוֹשׁ וְאִם־צַדִּיק †
:*profectu abſque*‡ ,regi‡ dicendum Nunquid ? facies impium ,*inſignem*
18 כַּבִּיר חַרְשִׁיעַ׃ † הָאֹמֵר לְמֶלֶךְ בְּלִיָּעַל
*facies accepit** non Qui ? *principes ad* impius
19 רָשָׁע אֶל־נְדִיבִים׃ † אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא u פְנֵי
opus quia : *tenuis facies ad clamor* eſt agnitus non & ,principum
שָׂרִים וְלֹא נִכַּר־ v עָשׁוּר לִפְנֵי־ v דָל כִּי־מַעֲשֵׂה
.†ipſi omnes eius manuum
20 יָדָיו כֻּלָּם׃
,*populus** commouebuntur *noctis medietatibus*‖ & ,morietur Subito
† רֶגַע יָמֻתוּ וַחֲצוֹת לַיְלָה יִגְעֲשׁוּ עַם

ne deſcendat in corruptionem,
a חָנַן b יָרַד
‡Tenerior efficietur *carne pueritiæ: †adoleſcentiæ ſuæ. ‖propitiabitur
c יוֹם
‡faciem ‡ſecundum
f רָאָה g שׁוּב
cùm quiſpiam ex eis dixerit,
h שׁוּר
‖profuit ‡eius,
i עָוָה
נפשו וחייו
p P
*ne tranſeat in corruptionem. ‡eius Vt conuertat †corruptione, vt illuminet

k מָלַל
volo * ſunt,

l עָנָה
m מָלַל
probat‡ cibũ guſtat.
† ſit
n יָדַע
iuſtificaui me,
o סוּר
‡ inſanabilis eſt ‖ plagæ meæ
p חָצָה
‡ iret

q הָלַךְ
impiis.
*proderit viro, quãdo cucurrerit ipſe per viam rectam
r רָצָה vel רוּץ
†impieras, & ab omnipotẽte iniquitas.
vniuſcuiuſque

Quem præpoſuit pro ſe ſuper
s שׂוּם
congregaret.
terram † eſt
dominabitur?
† nunquid
multum, ‡eſt
‡ impius es,
es principibus?
*accipit faciem
ei diues corã paupere.
t שׁוּר x דָּלַל
† ſunt.
‖ tempore noctẽ in partes æquales diuidente *populi,

Extimuerunt,

15 †חָתוּ לֹא־עָנוּ עֹד הֶעְתִּיקוּ מֵהֶם מִלִּים׃
.eloquia ſe à remouerunt :vltra reſponderũt nõ ,*ſunt Conſternati*
reſponderunt non ,ſteterũt ſed :ſunt locuti non ſed ,expectaui Et

16 †וְהוֹחַלְתִּי כִּי־לֹא יְדַבֵּרוּ כִּי עָמְדוּ לֹא־[n]עָנוּ
meam *ſcientiam* indicabo .meã partẽ ego etiam Reſpondebo .vltrà

17 †אַעֲנֶה אַף־אֲנִי חֶלְקִי [o]דֵּעִי׃ עוֹד
ſpiritus me coartauit ,ſermonibus ſum plenus Quia .ego etiam

18 †כִּי מָלֵתִי מִלִּים [p]הֲצִיקַתְנִי רוּחַ
aperietur non ,vinum tanquam meus venter Ecce .mei vteri

19 בִּטְנִי׃ †הִנֵּה בִטְנִי כְּיֵין לֹא יִפָּתֵחַ
.mihi erit *ſpacium* † & ,Loquar .*diſrumpetur* noui vtres ſicut

20 †אֲדַבְּרָה וְיִרְוַח־לִי׃ [r]כְּאֻבוֹת חֲדָשִׁים יִבָּקַע
facies accipiam nunc Non .reſpondebo & ,mea labia Aperiam

21 אֶפְתְּחָה [s]שְׂפָתַי וְאֶעֱנֶה׃ †אַל־נָא [t]אֶשָּׂא פְנֵי־
.*cognominabo* noui non Nã .cognominabo nõ hominẽ *ad* & ,viri

22 אִישׁ וְאֶל־אָדָם לֹא אֲכַנֶּה׃ †כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֲכַנֶּה
.† meus factor me *tollat parum vt*

[v]עֲשָׂנִי׃ כִּמְעַט יִשָּׂאנִי

Extimuerunt, [n] עָנָה

opinionem [o] יָדַע

[p] מָלֵא [q] צוק

‡quod* eſt apertum

diſrumpitur.

†reſpiratio [r] אוב

perſonam

[s] שָׂפָה [t] נָשָׂא

cognominare. In modico comburat me †ſi cognominauero.

[v] עָשָׂה

CAP XXXIII. לג

Proinde

1 †וְאוּלָם שִׁמְעֵה־נָא אִיּוֹב [a]מִלָּי וְכָל־דְּבָרַי הַאֲזִינָה׃
.auſculta mea verba oĩa & :mea eloquia Iob quæſo audi *verò* Et

aperio ‡loquitur

2 †הִנֵּה־נָא פָּתַחְתִּי פִי דִּבְּרָה לְשׁוֹנִי [b]בְּחִכִּי׃
.meo palato in mea lingua *eſt locuta*‡ :meũ os *aperui* nunc Ecce

[b] חֵךְ

‡ſunt

3 †יְשָׁר־לִבִּי אֲמָרַי [c]וְדַעַת שְׂפָתַי בָּרוּר
omnipotentis ſpiraculũ & ,me fecit Dei Spiritus .loquuntur

[c] יָדַע

4 †רוּחַ־אֵל עָשָׂתַנִי וְנִשְׁמַת שַׁדַּי
meas facies ad‡ ,Diſpone .mihi reſpõde ,potueris Si .me *vinificabit*

vluificauit.

‡coram me

5 †תְּחַיֵּנִי׃ [d]אִם־תּוּכַל הֲשִׁיבֵנִי עֶרְכָה לְפָנַי
luto ex† ,Deo* tuũ os‡ ſecundum ego Ecce .conſiſte

[d] חָיָה [e] יָכַל

‡ ſermonem *reſpondebo pro † quanquam ‡formatus

6 הִתְיַצָּבָה׃ †הֵן־אֲנִי כְפִיךָ לָאֵל מֵחֹמֶר
,te terrebit non mea formido Ecce .ego etiam ſum *exciſus*†

7 קָרַצְתִּי גַם־אָנִי׃ †הִנֵּה אֵימָתִי לֹא תְבַעֶתֶךָ
dixiſti Veruntamen .erit grauis non te ſuper mea *manus* &

percuſſio

8 †וְאַכְפִּי עָלֶיךָ לֹא־יִכְבָּד׃ [f]כַּף vel אַכָּף
audiam‡ termonum vocem & ,meis auribus in

laudiui. †ſum,

9 בְּאָזְנַי וְקוֹל מִלִּין אֶשְׁמָע׃ [g]זַךְ †[g]אֲנִי
.mihi iniquitas ‡non & :ego *tectus* ,præuaricatione abſq;

innocens ſum, ‡eſt

10 בְּלִי־פָשַׁע חָף אָנֹכִי וְלֹא [h]עָוֹן לִי׃
.ſibi inimicũ in me reputauit :inuenit me aduerſum occaſiones Ecce

[h] עָוָה

11 †הֵן תְּנוּאוֹת עָלַי יִמְצָא יְשִׁתֵּנִי לְאוֹסֵב לוֹ׃
. meas ſemitas omnes *cuſtodiet*‡ :meos pedes *cippo in Ponet*

Poſuit in compede

‡obſeruauit

12 †[i]יָשֵׂם בַּסַּד רַגְלַי יִשְׁמֹר כָּל־אָרְחֹתָי׃ [i] שׂוּם
*magnificabitur** quia :tibi reſpondebo ,fuiſti iuſtus non hoc‡ Ecce

‡in *maior eſt

13 †הֵן־זֹאת לֹא־צָדַקְתָּ [k]אֶעֱנֶךָּ כִּי־[l]יִרְבֶּה [k] עָנָה [l] רָבָה
?contendiſti eum aduerſum Cur .*homine præ*† Deus

†quam homo.

14 †אֱלוֹהַּ מֵאֱנוֹשׁ׃ [m]מָרוֹעַ אֵלָיו רִיבוֹתָ [m] רוּב
? *reſpondebit*‡ non ‡ ſua verba omnia quòd

‡tibi ‡ſit locutus?

15 כִּי כָל־דְּבָרָיו לֹא יַעֲנֶה׃
.eum *intuebitur*‡ non† duobus *in* &, Deus *loquetur* vno in Quia

modo loquitur

16 †כִּי־בְאַחַת יְדַבֵּר־[n]אֵל וּבִשְׁתַּיִם לֹא יְשׁוּרֶנָּה׃ †ei qui ‡videt

[n] שָׁנָה

17 †בַּחֲלוֹם׃ [o]חֶזְיוֹן לַיְלָה בִּנְפֹל תַּרְדֵּמָה עַל־
reuelabit Tunc . cubile ſuper dormitationes per ,homines

‡nocturnæ, quando cadit ſopor

18 אֲנָשִׁים בְּחָתְמוֹתָם עַל־מוּסָר׃ †אָז יְגַלֶּה
.*obſignabit* ſuo vinculo in & :hominum aurem

[o] חָזוֹן

claudet.

19 אֱנוֹשׁ מִמַּעֲשֵׂהוּ וּגְבֶר [p]יְכַסֶּה מִגֵּאוּת׃ [p] יָסַר

Vt remouere faciat

20 †לְהָסִיר אָדָם מַעֲשֵׂהוּ וּגְאוֹת מִגֶּבֶר יְכַסֶּה׃ †ab

.*miſsile*‡ per *tranſeundo*† à eius vitã & :*fouea** à eius animã Prohibeat

[q] סוּר

21 †יַחְשֹׂךְ נַפְשׁוֹ מִבְּלִי־[r]שָׁחַת וְחַיָּתוֹ מֵעֲבֹר בַּשַּׁלַח׃ *corruptione:

eius oſſium *multitudo*‡ & ,ſuũ‡ cubile ſuper dolore in *Corripiturq*;‡ †ne trãſeat ‡gladiũ.

[r] שׁוּחַ [s] חַיִל

22 †וְהוּכַח בְּמַכְאוֹב עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְרוֹב עֲצָמָיו ‡Et increpabit ‡eius

cibum eius anima & :paue eius vita *eũ abominari facit** Et .‡fortis‡ ‖in multitudine

23 אֶתָּן׃ †וְזָהֲמָתוּ חַיָּתוֹ לֶחֶם וְנַפְשׁוֹ מַאֲכָל

,ei⁹ oſſa cõfringẽtur &:*me videte*‖ à ei⁹ caro Cõſumetur .*auiditatis*†

24 †חֲאָוָה׃ [t]יָכֶל בְּשָׂרוֹ [v]מֵרְאֵי וְשִׁפְּוּ עֲצָמָתָיו [t] יָכַח [v] רָאָה

eius vita & :eius anima *fouea*‡ appropinquauit Et .videbuntur non ‡erit ‡dolor.

25 †לֹא [x]רָאוּ׃ [w]וְתִקְרַב לַשַּׁחַת נַפְשׁוֹ וְחַיָּתוֹ *abominata eſt

eloquens angelus *eum ſuper*† fuerit Si .mortificantibus †deſiderabilẽ. ‖viſu

26 †לַמְמִתִים׃ [y]אִם־יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ [w] שָׁפָה

.eius rectitudinem homini *indicandum ad* :mille ex vnus ‡corruptioni

27 אֶחָד מִנִּי־אָלֶף לְהַגִּיד לָאָדָם יָשָׁרוֹ׃ †pro eo

[x] רָאָה [y] מוּת

vt annuncíet

CAP. XXXII. לב

,Iob *reſpondendo* à iſti viri tres ceſſauerunt Et reſpondere

1 †וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה [a]מֵעֲנוֹת [a] עָנָה
filij Elihu *naſus*‡ eſt iratus Et .ſuis oculis in iuſtus ‡ ipſe quia ‖erat furor

2 אֶת־אִיּוֹב׃ †וַיִּחַר [b]אַף אֱלִיהוּא בֶּן־ [b] חָרָה
ſuper† eius *naſus* eſt iratus Iobio ,Ram familia de Buzitæ Barachel furor ‡eò quòd

3 בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי מִמִּשְׁפַּחַת רָם בְּאִיּוֹב חָרָה אַפּוֹ עַל־ iuſtificaret

eius *ſocios* tres in Et .Deũ quã magis ſuã animã *ipſum iuſtificare* amicos

4 צַדְּקוֹ נַפְשׁוֹ מֵאֱלֹהִים׃ †וּבִשְׁלֹשֶׁת [c]רֵעָיו [c] רָעָה
,reſponſionem inuenĩſſent non quòd eò ,eius *naſus* eſt iratus furor

5 חָרָה אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא־מָצְאוּ מַעֲנֶה
Iobipſum expectauit Elihu Et .Iob condemnauerant &

6 †וַיַּרְשִׁיעוּ אֶת־אִיּוֹב׃ †וֶאֱלִיהוּא חִכָּה אֶת־אִיּוֹב
vidit Et .*diebus eo præ ipſi ſenes* quia ,verbis in ſeniores erant eo

7 בִּדְבָרִים כִּי זְקֵנִים־הֵמָּה מִמֶּנּוּ לְיָמִים׃ †וַיִּחַר [d] רָאָה tempore.

eſt iratus & ,virorum trium ore in reſponſio‡ non quòd Elihu ‖erat

8 אַפּוֹ אֱלִיהוּא כִּי אֵין מַעֲנֶה בְּפִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיֶּחָר furor

:dixit & ,Buzites Barachel filius Elihu reſpondit Et .eius *naſus*

9 †וַיַּעַן [e]אֱלִיהוּא בֶּן־בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר [e] עָנָה

timui & ,expaui Idcirco .decrepiti vos & ,*diebus ego* Minimus Iunior ſum tẽpore,

10 צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל־כֵּן זָחַלְתִּי [f]וְאִיָּרֵא [f] יָרֵא

,loquentur dies ,Dixi : vobis meã *ſcientiam indicando ab* indicare opinionẽ

11 מֵחַוֹת [g]דֵּעִי אֶתְכֶם׃ †אֲמַרְתִּי יָמִים יְדַבֵּרוּ [g] יָדַע

ſpiritus Profecto .ſapientiam faciet ſcire annorum multitudo &

12 [h]וְרֹב שָׁנִים יוֹדִיעוּ חָכְמָה׃ †אָכֵן רוּחַ־ [h] רַב

. eos intelligere faciet omnipotentis inſpiratio &, homine in *ipſe** ‡ eſt

13 הִיא בֶּאֱנוֹשׁ וְנִשְׁמַת שַׁדַּי [i]תְּבִינֵם׃ [i] בִּין

.iudicium *intelligent*‡ ſenes nec :*erunt*‡ ſapientes *magni* Non honorabiles ‡ſunt,

14 †לֹא־רַבִּים יֶחְכָּמוּ וּזְקֵנִים יָבִינוּ מִשְׁפָּט׃ ‡intelligunt

.ego etiã meã ſcientiam indicabo : me audi , dixi Ideo

15 †לָכֵן אָמַרְתִּי שִׁמְעָה־לִּי אֲחַוֶּה דֵּעִי אַף־אָנִי׃ [k] יָחַל

ad vſque auſcultaui .veſtra verba expectaui Ecce

16 †הֵן [k]הוֹחַלְתִּי לְדִבְרֵיכֶם אֶאֱזִין עַד־ [l] מִלָּל

. ſermones inueſtigaretis donec ,veſtras intelligentias adhuc

17 תְּבוּנוֹתֵיכֶם עַד־תַּחְקֹרִין [l]מִלִּין׃ †eſt ‡diſceptans:

:*arguens*‡ Iob contra† non ecce & .conſiderabam vos *ad* Et

18 †וְעַדֵּיכֶם אֶתְבּוֹנָן וְהִנֵּה אֵין לְאִיּוֹב מוֹכִיחַ
inuenimus ,diceretis fortè Ne .vobis ex eius ſermonib⁹ reſpondens

19 עוֹנֶה אֲמָרָיו מִכֶּם׃ †פֶּן־תֹּאמְרוּ מָצָאנוּ
ordinauit non Et .vir non ,eũ propulſauit Deus :ſapientiam

20 חָכְמָה אֵל יִדְּפֶנּוּ לֹא־אִישׁ׃ †וְלֹא־עָרַךְ †Iob ‡ſecundum

.illi reſpondebo non ,*veſtris ſermonibus in*‖ & :ſermones me aduerſum† ſermones veſtros,

21 [m]שׁוּב אֵלַי מִלִּין וּבְאֲמֵרֵיכֶם לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ׃ [m] שׁוּב

patefaciebant suum os & me pluuiam sicut expectabant Et aperiebant
23 וְיִחֲלוּ כַמָּטָר לִי וּפִיהֶם פָּעֲרוּ †
lucem & credebant non eos ad Ridebam serotinū imbrē ad
24 לְמַלְקוֹשׁ : אֶשְׂחַק אֲלֵיהֶם לֹא יַאֲמִינוּ וְאוֹר †
sedebā & eorū viam Eligebam faciebāt cadere non *mearū facierum* vultus mei
25 פָּנַי לֹא יַפִּילוּן : אֶבְחַר דַּרְכָּם וְאֶשֶׁב x v †
lugentes †quemadmodum *;agmine in†* rex sicut habitabam & *,caput*
רֹאשׁ וְאֶשְׁכּוֹן כְּמֶלֶךְ בַּגְּדוּד כַּאֲשֶׁר אֲבֵלִים
consolatur
יְנַחֵם :

CAP. XXX. ל

quorum *:diebus** me *præ minimi*me super* derident nunc Et *‡* iuniores
1 וְעַתָּה שָׂחֲקוּ עָלַי צְעִירִים מִמֶּנִּי לְיָמִים אֲשֶׁר־ † *** propter dies
mei pecoris canibus cum ponere *eorum* patres tenuissem pecudum mearum.
מָאַסְתִּי אֲבוֹתָם y לָשִׁית עִם־כַּלְבֵי צֹאנִי : שׁוּת y
ipsis Super ‡mihi quid propter eorum manuū potentia Etiam
2 גַּם־ z כֹּחַ יְדֵיהֶם לָמָּה לִי עָלֵימוֹ † כּוֹחַ z
fugientes ,solitarius esurie in & ,penuria In senium periit Propter penuriam,
3 אֹבֵד כֹּלַח : בְּחֶסֶר וּבְכָפָן גַּלְמוּד הַעֹרְקִים † & propter eluriem
maluam Succidentes‡ desertum & *,desolationem ,obscuritatē ,siccitatē* solitarij erant, qui
4 הַקֹּטְפִים מַלּוּחַ : † צִיָּה אֶמֶשׁ שׁוֹאָה וּמְשֹׁאָה fugiebant in solitu-
medio E *eorum panis** iuniperorum *radix‡* & virgulto *super* dinem locum tene-
5 מִן־גֵּו † עֲלֵי־שִׂיחַ וְשֹׁרֶשׁ רְתָמִים לַחְמָם : brosum, desolatum
rimam In furem *‡*sicut *,eos* contra clamabant expellebantur *†* ‡Qui succidebant
6 בַּעֲרֵץ † יִרְיעוּ a עָלֵימוֹ בְּנַחַל : herbam è
petras & *,pluueris †*foramina* *;*habitādum ad *‡*torrentium *‡*radicem **ad ca-*
7 נְחָלִים לִשְׁכֹּן b חוֹרֵי עָפָר c וְכֵפִים : *lefaciendum se.*
congregabantur vrticam subter *:indebant‡* arbusta Inter *†*vrbium ‡contra
8 בֵּין־שִׂיחִים יִנְהָקוּ תַּחַת חָרוּל יִסְפָּחוּ : † רוֹעַ a
pre ‡ erant *contriti* : nomine absq; **filij* etiam *,abiecti‡* Filij ‡ibant **in †*terræ,
9 בְּנֵי נָבָל גַּם־בְּנֵי בְלִי־שֵׁם נִכְּאוּ מִן־ † חוֹר c כִּיּוּף b
sermonē in eis *fui†*& *:fuit‡*eorum canticū nunc Et terra ‡rugiebant:
10 הָאָרֶץ : וְעַתָּה נְגִינָתָם הָיִיתִי וָאֶהְיֶה לָהֶם d לְמִלָּה : ‡ viri fuiti,
*meis faciebus‡*à & :me à se elongaueruat ,me *fuot* Abominati **eius,qui erat*
11 תִּעֲבוּנִי † רָחֲקוּ מֶנִּי וּמִפָּנַי abiectiores ‡quàm
:me afflixit &, soluit meū funē Quia .sputum prohibuerunt nō †sum: †tum
12 כִּי־יִתְרִי פִתַּח † וַיְעַנֵּנִי רֹק : c f e מַלָּל d
*,insurgent parnulus†*dexteram *Super** . dimiserunt *meis faciebus à* frenū & facie mea **iuxta*
13 וְחֵיל מִפָּנַי שִׁלֵּחוּ : † עַל־יָמִין פְּרַחַח יָקוּמוּ f רַקָּק e עָנָה †pueri steterunt,
suæ cōtritionis vias me super *straueruṅt* & :impulerūt meos pedes eleuauerunt
14 רַגְלַי שִׁלֵּחוּ g וַיָּסֹלּוּ עָלַי אָרְחוֹת אֵידָם : סָלַל g
non‡ :profecerūt meā contritionem ad ,meā semitā Diruerunt ‡ &
15 נָתְתוּ נִתְיָבָתִי h לְהַוָּתִי יוֹעִילוּ לֹא † הָוָה h
desolatione Pro .**venerunt* lata‡ fractura Sicut eis adiutor‡ ‡fuit ‡aquarum
16 עֹזֵר לָמוֹ : † כְּפֶרֶץ רָחָב יְאָתָיו תַּחַת שׁוֹאָה **aduersum me.*
vēt° sicut *persequentur†*, terrores me aduersū sunt Cōuersi .‡le voluerūt
17 הִתְגַּלְגַּל : † ה־הַפַּךְ עָלַי בַּלֲהוֹת הִרְדַּף כָּרוּחַ I aduersum me.
me cōtra nūc Et .mea salus transiuit nubes sicut &; meā ‡spōtaneā ‡ persecuti sunt
18 נְדִבָתִי כְּעָב עָבְרָה יְשׁוּעָתִי : † וְעַתָּה עָלַי ‡ animam
Nocte . afflictionis dies me *apprehendent†* .mea anima ‡e *vertet*
19 תִּשְׁתַּפֵּךְ נַפְשִׁי יְמֵי־ i עֹנִי : † לָיְלָה vertit
,consident ‡ non *mea vena** & ,me desuper perforauit mea ossa‡ †Apprehenderunt
20 עָצְמַי נִקַּר מָעָלַי וְעֹרְקַי לֹא יִשְׁכָּבוּן : עָנָה i
meę tunicę *os†* Sicut .meū vestimētū mutabatur *potētiæ multitudine In‡* ‡dolor **pullus mei*
21 בְּרַב־ k כֹּחַ יִתְחַפֵּשׂ לְבוּשִׁי כְּפִי כָּתְנָתִי † ‡ requieuerunt.
*.cinis &, puluis sicut** sū assimilat° & :lutū in me Proiecit .me cinxit ‡ Propter multam
22 חֳמָרַנִי : † m יְרָקֵנִי לַחֹמֶר וָאֶתְמַשֵּׁל כֶּעָפָר וָאֵפֶר vim doloris †ora
.me *in aduersum fli‡*& ,steti *:mihi respondisti* non & ,te ad Clamaui
23 אֲשַׁוַּע אֵלֶיךָ וְלֹא תַעֲנֵנִי עָמַדְתִּי n וַתִּתְבֹּנֶן בִּי : † רַב k כּוֹחַ l
*.mihi minitaberis** tuę man° fortitudine In .mihi crudelē in te *Vertes‡* * terræ,& cineri.
24 תַּהְפֵּךְ לְאַכְזָר לִי בְּעֹצֶם יָדְךָ תִּשְׂטְמֵנִי : † exaudisti me
*.subtilitate me liquefacies** &: ‡me *facies‡*equitare, vētū sup me *Elenabis†*
25 תִּשָּׂאֵנִי אֶל־רוּחַ תַּרְכִּיבֵנִי וַתְּמוֹגְגֵנִי תּוּשִׁיָּה : ° † m יָרֵה n בִּין
omnis *conuentus‡*domū† & :me facies cōuerti mortē† nouī Nam ‡non consideraſti
26 כִּי־יָרֵעְתִּי מָוֶת q תְּשִׁיבֵנִי וּבֵית † מוֹעֵד לְכָל־ ‡Vertisti **odio ha-*
ei° cōtritione in si :manū mittet* tumulū in nō Veruntamē .viuētis *buisti me.*
27 חָי : † אַךְ לֹא־בְעִי יִשְׁלַח יָד אִם־בְּפִידוֹ †Eleuasti ‡ feciſti
*indoluit ;die ** durum *ad‡* fleui non *Si ‡* ?clamor† ,eis‡ ‡super eum:
28 לְהֶן שׁוּעַ : † אִם־לֹא בָּכִיתִי לְקֹשֵׁה־יוֹם עָגְמָה r עַד s בָּכָה t אֶבְכֶּה * remouisti à me
:malū venit & ,expectaui bonū Quādo .egene† mea anima ‡sapientiam.
29 נַפְשִׁי לֶאֱבְיוֹן : † כִּי טוֹב v קִוֵּיתִי וַיָּבֹא x רָע x וַיְהִי v שׁוּב q מוֹג p נָשָׂא o *
non & ,ferbuerūt mea Viscera .caligo venit & ,lumē expectaui & †quòd ad ‡ad
30 וְאַיְלָה לְאוֹר וַיָּבֹא אֹפֶל : † מֵעַי רָחֲחוּ ולא־ ‡ congregationis
afflictionis dies me præuenerunt :siluerunt *** sepulchri Deus
31 קָדְמוּנִי יְמֵי עֹנִי : † דְּמוּ y קָוֶה x רוֹעַ x דָּמִם y

CAP. XXXI. לא

pepigi cum ‡ virgine in *considerabo‡* quid & :meis oculis *excidi* Fœdus
1 בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי וּמָה a אֶתְבּוֹנֵן עַל־בְּתוּלָה : † a
‡consideraui *sadai†* hæreditas & :desuper † Dei pars quæ Et
2 בִּין וּמָה † חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמָּעַל וְנַחֲלַת שַׁדַּי
†est mihi operatiis alienatio &, ***iniquo‡ contritio Nonne ? excelsis de
‡omnipotentis
3 מְרוֹמִים : † הֲלֹא־אֵיד לְעַוָּל וְנֵכֶר לְפֹעֲלֵי
‡mea*conueniebat, omnes & ,meas vias *videbit* ipſe Nonne ? iniquitatis
4 אָוֶן : † הֲלֹא־הוּא יִרְאֶה דְרָכַי וְכָל־ videt
,mendacio cum ambulaui Si ?*dinumerabit* meos gressus dinumerat?
5 צַעֲדַי יִסְפּוֹר : † אִם־הָלַכְתִּי עִם־שָׁוְא
bilancibus in me Appendat . meus pes dolum ad festinauit &
6 וַתַּחַשׁ עַל־מִרְמָה רַגְלִי : † יִשְׁקְלֵנִי בְמֹאזְנֵי־ b
declinauit Si .meam perfectionem Deus sciet & :iustitiæ
7 צֶדֶק וְיֵדַע אֱלוֹהַּ c תֻּמָּתִי : † אִם־ d תָּטָה
:meum cor abiit meos oculos post Et .‡via de meus gressus
אַשֻּׁרִ מִנִּי הַדֶּרֶךְ וְאַחַר עֵינַי הָלַךְ לִבִּי
. quicquam adhæsit meis *voluit in* &
8 וּבְכַפַּי דָּבַק מאום : c
. eradicentur *mea germina†*& :comedat alius & ,Seram
9 אֶזְרְעָה וְאַחֵר יֹאכֵל † f וְצֶאֱצָאַי יְשֹׁרָשׁוּ :
mei *socij†*ostium iuxta & :multere super meū cor est seducta Si
10 אִם־נִפְתָּה לִבִּי עַל־אִשָּׁה וְעַל־ g פֶּתַח g רֵעִי † e
incuruentur eā super & :mea vxor alteri Molat .ſum insidiatus
אָרָבְתִּי : † תִּטְחַן לְאַחֵר אִשְׁתִּי וְעָלֶיהָ יִכְרְעוּן
*.iudicium ‡*iniquitas *ipſum†*& ***scelus *hoc* Nam . alij
11 אֲחֵרִין : † כִּי־הִוא h זִמָּה וְהִוא עָוֹן פְּלִילִים :
*omnē** in & :deuorat perditionem ad vsque *ipſa‡*ignis Quia
12 כִּי † אֵשׁ הִיא עַד־ i אֲבַדּוֹן תֹּאכֵל וּבְכָל־
,mei serui iudicium abhorrui Si . eradicet *meum prouentum*
13 תְּבוּאָתִי תְּשָׁרֵשׁ : † אִם־אֶמְאַס מִשְׁפַּט עַבְדִּי
faciam quid Et . mecum *ipſos litigando in* ,meæ ancillæ &
14 וַאֲמָתִי j בְּרִבָם עִמָּדִי : † וּמָה אֶעֱשֶׂה
?illi respondebo quid ,vilitauerit cùm & :Deus surrexerit cùm
כִּי־יָקוּם אֵל וְכִי־ k יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבֶנּוּ :
vulua in nos disposuit & :eum fecit ,me *facies** vtero in‡ Nonne
15 הֲלֹא־בַבֶּטֶן k עֹשַׂנִי עָשֵׂהוּ וַיְכוֹנְנוּ בָּרֶחֶם † ‡qui ***fecit
viduæ oculos & :*tenuium voluntate à‡* prohibui Si ?*pariter†* †vno actu‡qđ vo-
16 אֶחָד : † אִם־אֶמְנַע מֵחֵפֶץ דַּלִּים וְעֵינֵי אַלְמָנָה k עָשָׂה lebant pauperibus:
comedit non & :solus meam buccellā comedi ‡ Et . consumpsi
17 אֲכָלָה : † וְאֹכַל פִּתִּי לְבַדִּי וְלֹא־אָכַל l דָּלָל l
:patre *tanquā ſi*, mecū creuit *meis pueritiis à* Quia .ea ex pupillus † ſi
18 יָתוֹם מִמֶּנָּה : † כִּי מִנְּעוּרַי גְּדָלַנִי כְּאָב pupillus ab adoles-
pereuntem videbam Si . *illam deduxi** meæ matris vtero ab †& centia mea
19 וּמִבֶּטֶן אִמִּי m אַנְחֶנָּה : † אִם־אֶרְאֶה אוֹבֵד l ac si fuisset cum
non Si . mendico operimentum ‡nō & ;veste absque † viduam
20 מְכַלִּי לְבוּשׁ וְאֵין n כְּסוּת לָאֶבְיוֹן : † אִם־לֹא ***ducere feci.
. ſe calefecit mearū oviū vellere de & ,eius lūbi mihi benedixerunt
21 בֵּרְכוּנִי חֲלָצָו ° וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם : m נָחָה
cùm *viderem quod* ,meā manū pupillum contra eleuaui Si ‡ erat
22 נוּף p אִם־ q הֲנִיפוֹתִי עַל־יָתוֹם יָדִי כִּי־אֶרְאֶה † n כֹּחַ
‡ suo meū brachiū & ,cadat ‡humero ab meū Latus .meū auxiliū porta in
23 שִׁכְמִי מִקָּנָהּ תִּפּוֹל וְאָזְרֹעִי : † כֶּרֶס־ r מִשְׁכְּמָה q תִּפֹּל o °
:Dei ‡ contritio, *me ad†* pauor Quia .confringatur ***canna à
24 מְקָנָה וְשִׁבְרָה : † כִּי־פַחַד אֵלַי אֵיד אֵל
:meā spem *aurum** posui Si .‡potero non ei° celsitudine à &
25 וּמִשְּׂאֵתוֹ לֹא s אוּכָל : † אִם־ t שַׂמְתִּי זָהָב כִּסְלִי r
*multa ‡*quia ,sum lætatus Si .†mea fiducia , dixi auro &
26 וְלִבִּי אָמַר מִבְטַחִי : † אִם־אֶשְׂמַח כִּי־ v רַב
videbam Si .mea manus inuenit multum quia & :mea *facultas*
27 חֵילִי וְכִי־ כַּבִּיר מָצְאָה יָדִי : † אִם־אֶרְאֶה
.incedentem honorificè lunam & :resplendebat quando ,*lucem*
28 אוֹר כִּי יֵהָל וְיָרֵחַ יָקָר הֹלֵךְ :
.meū os *mea manus est osculata* & : meū cor abscōdito in se seduxit Et
29 וּ † פָּתְתָה בַּסֵּתֶר לִבִּי y וַתִּשַּׁק יָדִי לְפִי : x w
.desuper Deo *sum mentitus ‡* si :iudicata iniquitas †hoc Etiam
30 גַּם־הִוא z עָוֹן פְּלִילִי כִּי־כִחַשְׁתִּי לָאֵל מִמָּעַל : † osculatum est ma-
num meam
x פָּתָה y נָשַׁק z עָוָה
†est ‡negaui Deū

: Aethiopiæ ſmaragdus eam adæquabit Non . margaritis *pra*

19 פְּנִינִים׃ [m] לֹא־יַעַרְכֶנָּה פִּטְדַת־כּוּשׁ [m] פָּנָה
vnde ſapientia Et . æſtimabitur non mundo auro cum

20 בְּכֶתֶם טָהוֹר לֹא [n] תְסֻלָּה׃ [†] וְהַחָכְמָה מֵאַיִן [n] סָלָה
‡ eſt oculis ab ſe abſcondit Et ‡intelligentiæ locus *hic* ‡vbi & ?veniet

21 חָבוּא וְאַיֵּ֣ה זֶּ֣ה מְקוֹם בִּינָה׃ [†] וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי
. eſt occultata cœli volucri à & : viuentis omnis

22 כָּל־[o] חָי וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה׃ [o] חָיָה
famam . eius *auditū* audiuimus noſtris auribus Iu : dixerũt mors & Perditio

23 אֲבַדּוֹן וָמָוֶת אָמְרוּ [†] בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ שִׁמְעָהּ׃
. eius locum cognouit ipſe & : eius viam intellexit Deus

24 אֱלֹהִים [p] הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת־מְקוֹמָהּ׃ [†] בִּין [p]
cœlo omni ſub : aſpiciet terræ fines ad ipſe Quia

25 כִּי־הוּא לִקְצוֹת־הָאָרֶץ [q] יַבִּיט תַּחַת כָּל־הַשָּׁמָיִם׃ [†] נָבַט [q]
Vt faciat appẽdat aquas & : pondus vento *faciendum* Ad . videbit

26 יְרָאָה׃ [†] לַעֲשׂוֹת [r] לָרוּחַ מִשְׁקָל וּמַיִם [s] תִּכֵּן [r] עָשָׂה [s]
Dum faciat ipſe coruſcationi viã & : ſtatutum pluuię *ipsũ faciendo* In . menſura in

27 בְּמִטָּר׃ [t] בַּעֲשׂוֹתוֹ לַמָּטָר [v] חֹק וְדֶרֶךְ לַחֲזִיז [t] מְטַר [v] חָקַק
& tonitruis. † ſcripſit ,eam præparauit : eam *narauit* † & ,eam vidit Tunc . *tonitruorum*

28 קוֹלוֹת׃ [†] אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֵכִינָהּ
timor Ecce : homini dixit Et . eam inueſtigauit etiam &

29 וְגַם־חָקָרָהּ׃ [†] וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת
‡ eſt . intelligentia malo à recedere & : ſapientia *ipſa* ‡ DOMINI

30 אֲדֹנָי הִיא חָכְמָה וְסוּר [x] מֵרַע בִּינָה׃ [x] רוּעַ

CAP. XXIX. כט

turſus ‡aſſumpſit : dixit & ,ſuam parabolam *aſſumens* ‡ Iob *addidit* Et

1 וַיֹּסֶף אִיּוֹב [y] שְׂאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר׃ [†] [y] נָשָׂא
Deus ‡ dies iuxta : *antiquitatis* † menſes iuxta *mihi dabit* Quis Vtinam eſſem

2 מִי־[z] יִתְּנֵנִי כְיַרְחֵי־קֶדֶם כִּימֵי אֱלוֹהַּ׃ [†] [z] נֶרַח
; meũ caput ſuper ſuã lucernã *ipsũ ſplẽdere faciẽdo* In ‡ . me cuſtodiebat † priores: ‡ quibus

3 יִשְׁמְרֵנִי׃ [†] בְּהִלּוֹ [a] נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי ‡ Dum ſplendeſcere faciebat
diebus in eram Sicut . *obſcuritatẽ* * *per* ambulabã eius lumẽ ad [a] הָלַל
*in tenebris.

4 לְאוֹרוֹ אֵלֵךְ חֹשֶׁךְ׃ [†] כַּאֲשֶׁר [b] הָיִיתִי בִּימֵי [b] הָיָה
Sadai *adhuc* In ‡ . meo tabernaculo in , Dei *ſecreto in* ; *mei opprobrĩ* † ‡ adoleſcentiæ meæ in ſocietate

5 חֲרְפִּי בְּסוֹד אֱלוֹהַּ עָלַי אָהֳלִי׃ [†] בְּעוֹד שַׁדַּי ‡ Dum omnipotens mecum erat, in circuitu meo ‡ erant.
,butyro in meas vias *lauando* In ‡ . mei pueri *mei circuitus* ,me apud

6 עִמָּדִי סְבִיבוֹתָי נְעָרָי׃ [†] בְּרַחֵץ הֲלִיכַי בְּחֶמָה
ſuper portam *me exeundo* In † . olei riuuli *mecum fuſa petra* * &

7 וְצוּר יָצוּק עִמָּדִי פַּלְגֵי־שָׁמֶן׃ [c] בְּצֵאתִי שַׁעַר עָלַי־ Quando lauabam * è petra fundebantur mihi † Quando egrediebar ad
.meam cathedram faciebam parare platea in : ciuitatem

8 רְחוֹב׃ [d] כּוֹנֵנְתִּי מוֹשָׁבִי׃ [d] קָרֵת
,ſurgebant decrepiti & : ſe abſcondebant & ,pueri me Videbant

9 רָאוּנִי נְעָרִים [c] [†] וְנֶחְבָּאוּ וְיִשִּׁישִׁים [f] קָמוּ [c] רָאָה [d] יָצָא [e] יָשַׁב [f] קוּם [g] מָלַל [h] כָּפַף
ponebant manũ & : ſermonibus in *cohibebant* ‡ Principes . ſtabant & ‡ tardi erant Ad vocem meam duces

10 עָמָדוּ׃ [†] שָׂרִים עָצְרוּ [g] בְּמִלֵּיהֶם [h] וְכַף יָשִׂימוּ
eorum lingua & : ſe abſcondebant *ducum* Vox . ſuo ori

11 לְפִיהֶם׃ [†] קוֹל־נְגִידִים נֶחְבָּאוּ וּלְשׁוֹנָם
: me beatificabat, & ,audiebat auris Cùm . adhærebat eorũ palato

12 לְחָכֶךְ דָּבֵקָה׃ [†] כִּי אֹזֶן שָׁמְעָה וַתְּאַשְּׁרֵנִי magnificabat me. Quando
liberabã *Quoniam* . *mihi teſtimonium perhibebat* & ,videbat oculus &

13 וְעַיִן רָאָתָה וַתְּעִידֵנִי׃ [†] כִּי־אֲמַלֵּט [i] רָאָה
Benedictio . ei adiutor † non * & ,pupillũ & ,vociferantẽ paupertẽ * cui † erat

14 עָנִי מְשׁוּעַ וְיָתוֹם וְלֹא־עֵזֶר לוֹ׃ [†] בִּרְכַּת
. *faciebam canere* * viduæ cor & : veniebat me ſuper *pereuntis* perituri *lætificabam.

15 אוֹבֵד עָלַי תָּבֹא וְלֵב אַלְמָנָה אַרְנֵן׃
cidarim & ,palliũ tanquã, me induebat & ,induebam Iuſtitiam

16 צֶדֶק לָבַשְׁתִּי וַיִּלְבָּשֵׁנִי כְּמְעִיל [†] וְצָנִיף
claudo pedes & : cæco eram Oculi . meum iudicium

17 מִשְׁפָּטִי׃ [†] עֵינַיִם [k] הָיִיתִי לָעִוֵּר וְרַגְלַיִם לַפִּסֵּחַ [k] הָיָה
‡ eram. * eram pauperibus: † cauſam quam ,noueram non *litem* † & : *egenis* *ego* * Pater . *ego* ‡

18 אָנִי׃ [†] אָב אֲנֹכִי לָאֶבְיוֹנִים [l] וְרִב לֹא־יָדַעְתִּי [m] אָבָה [l] רוּב [m]
eius dẽtibus è & : iniqui molas conterebam Et . *eam* inueſtigabam

19 אֲחַקְרֵהוּ׃ [†] וְאֶשְׁבְּרָה מְתַלְּעוֹת עַוָּל [n] וּמִשִּׁנָּיו [n] שֶׁנֶן
: *expirabo* ‖ meo nido *cum* ‡ , dicebam Et . prædam faciebam proiicere ‡ in ‖ moriar.

20 אֹשִׁיל׃ [†] וְאָמַר עִם־קִנִּי אֶגְוָע
ad * aperta mea Radix . dies multiplicabo *arenam* ‡ ſicut & ‡ phœnix * erit iuxta

21 וְכַחוֹל [o] אַרְבֶּה יָמִים׃ [†] שָׁרְשִׁי פָּתוּחַ אֵלֵי־ [o] רָבָה
recens mea Gloria . *mea meſſe* in morabitur ros & : aquas ramo meo. innouabitur

22 מַיִם [p] וָטַל [q] יָלִין בְּקִצִּירִי׃ [†] כְּבוֹדִי חָדָשׁ [p] טַלַּ [q] לוּן
,obediebãt Mihi . innouabitur mea manu in me ‖ arcus & : mecum † me:

23 עָמְדוּ וְקִשְׁתִּי בְיָדִי תַּחֲלִיף׃ [†] לִי־שָׁמְעוּ
meũ verbũ Poſt . meũ cõſiliũ ipſum ad tacebãt & : † expectabãt &

24 וְיִחֲלוּ [r] וְיוֹדְמוּ לְמוֹ [s] עֲצָתִי׃ [†] אַחֲרֵי דְבָרִי [r] דָּמַם [s] יָעַץ
. meus ſermo ſtillabat eos ſuper & : iterabant non

25 לָאֵמוֹ יִשְׁנוּ וְעָלֵימוֹ [t] תִּטֹּף מִלָּתִי׃ [t] נָטַף

: Nunquid ‡ . tribulatio eũ ſup

10 עָלָיו צָרָה׃ [†] אִם־עַל־שַׁדַּי יִתְעַנָּג יִקְרָא
cum † quod : Dei *manu in* vos Docebo ? tempore omni in Deũ quæ ſunt in manu

11 אֱלוֹהַּ בְּכָל־עֵת׃ [a] [†] אוֹרֶה אֶתְכֶם בְּיַד־אֵל אֲשֶׁר עִם־ † eſt
, vidiſtis *vos* omnes vos Ecce . abſcondam non omnipotente [a] יָרֵה

12 חֲזוֹת [b] שַׁדַּי לֹא אֲכַחֵד׃ [†] הֵן־אַתֶּם כֻּלְּכֶם [b] חֲזִיתֶם
hominis pars * Hæc ? *euaneſcetis* vanitate quid propter & vaneſcius? † eſt

13 וְלָמָּה־זֶּה תֶּהְבָּלוּ׃ [†] זֶה־חֵלֶק־אָדָם
. accipiẽt omnipotente ab * fortium hæreditas & : Deo cum impij * quam

14 רָשָׁע עִם־אֵל וְנַחֲלַת [c] עָרִיצִים מִשַּׁדַּי [c] יִקָּחוּ׃ [c] לָקַח
eius *germina* † & : † gladiũ *ipſum* in , eius filij fuerint multiplicati Si † erunt: ‡ liberi

15 בָּנָיו כִּי־[d] יִרְבּוּ [†] בָּנָיו לְמוֹ־חָרֶב וְצֶאֱצָאָיו [c] רָבָה [d] יָצָא [c]
: ſepelientur morte in eius Superſtites . pane ſaturabuntur non

16 לֹא יִשְׂבְּעוּ־לָחֶם׃ [†] שְׂרִידָיו בַּמָּוֶת יִקָּבֵרוּ
pulueren vt coaceruauerit Si . flebunt non eius viduæ & terram

17 וְאַלְמְנָתָיו לֹא תִבְכֶּינָה׃ [†] אִם־יִצְבֹּר כָּעָפָר
, Præparabit . veſtimentum præparauerit lutũ ſicut & , argentum

18 כֶּסֶף [f] וְכַחֹמֶר יָכִין מַלְבּוּשׁ׃ [†] [f] כּוֹן
Aedificauit . *partietur* † innocens argentũ & : † ſe induet iuſtus & † illo: ‡ diuider.

19 יָכִין׃ [†] בָּנָה [g] וְלֹבֶשׁ נָקִי יַחֲלֹק׃ [†] וְצַדִּיק
, dormiet Diues . cuſtos fecit *tugurium* ſicut & : ſuã domũ tinea ſicut vmbraculum quod

20 כָּעָשׁ בֵּיתוֹ וְכִסֻּכָּה עָשָׂה נֹצֵר׃ [†] עָשִׁיר יִשְׁכַּב
eũ Apprehẽdent *ipſe* ‡ nõ & , aperuit ſuos oculos : cõgregabitur nõ & ‡ eſt.

21 בָּעֵשׂ׃ [g] [†] וְלֹא יֹסִיף פָּקַח וַיֵּאָנֵנּוּ׃ [†] [g] נָשָׂא [g]
eum Tollet . turbo eum eſt furatus nox † : terrores aquę ſicut † ſicut

22 כָּמַיִם בַּלָּהוֹת לַיְלָה גְּנָבַתּוּ סוּפָה׃ [†] [g] יִשָּׂאֵהוּ [h] נָשָׂא [h]
proiiciet Et . ſuo loco de eũ cõmouebit turbine & : ibit & , eurus

23 קָדִים וַיֵּלַךְ וַיִּסָּעֲרֵהוּ מִמְּקוֹמוֹ׃ [†] וַיִּשְׁלַךְ
Plaudet . fugiet fugiẽdo eius *manu* ‡ de : parcet non &, ‡ eũ ſuper ‡ plagas ‖ plaga

24 עָלָיו וְלֹא יַחְמֹל מִיָּדוֹ בָּרֹחַ יִבְרָח׃ [†] יִשְׁפֹּק [i] כַּף [i]
, ſuo loco de eum ſuper ſibilabit & : ſuis *palmis* ‡ eum ſuper † † qui viderit

25 עָלֵימוֹ׃ [i] כַּפָּיו וַיִּשְׂרֹק עָלָיו מִמְּקוֹמוֹ׃ ‡ manibus

CAP. XXVIII. כח

. fundent ‡ , auro locus & : exitus argento eſt Quoniam ‡ in quo

1 כִּי [†] יֵשׁ לַכֶּסֶף [a] מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב [b] יָזֻקּוּ׃ [a] יָצָא [b]
. æs *fuſus lapis* † & : tollitur *puluere* * è Ferrum * terra † è lapide fuſo

2 בָּרְזֶל מֵעָפָר [c] יֻקָּח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה׃ [†] [c] לָקַח
: inquirens ‡ ipſe , *fini* † omni & , *tenebræ* poſuit Finem tenebris, † perfectioni, quam ‡ inquirit:

3 קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וְלִכְלַ־[d] חֲקֹלִית הוּא חוֹקֵר [d] קָצַץ [c] כָּלָה
incola cum à torrens Erupit . * mortis vmbram & , caliginis lapidem * ſcit. Creſcere fecit torrẽtem apud eum qui peregrinatur iuxta illum, & ſiccato torrente aquæ obliuioni traduntur † & è loco ſuo

4 אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת׃ [†] פָּרַץ נַחַל מֵעִם־גָּר [f] נוּעַ [g]
. ſunt motæ †, homine præ ſunt eleuatæ : pede à *oblitioni traditæ* ‡ E ‡ illa, vbi erat

5 חַנְשְׁכָחִים מִנִּי־רָגֶל [f] דָּלוּ מֵאֱנוֹשׁ [g] נָעוּ׃ torrens, * locus
. ignis vt eſt *verſus ea ſubter* & * : panis egrediebatur *ea ex* ‡ Terra † eius effectus

6 אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא־לֶחֶם וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפַּךְ כְּמוֹ־אֵשׁ׃ [†] † terræ habentes
. ei *auri pulueres* † & : eius lapides ſapphiri Locus aurum ſunt

7 מְקוֹם־סַפִּיר אַבְנֶיהָ וַעֲפָרֹת זָהָב לוֹ׃ [†] ‡ varię auis.
. *vulturis* ‡ oculus eam vidit nec : auis eã cognouit non Semitam

8 נָתִיב לֹא־יְדָעוֹ עַיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה׃ [†] ‡ beſtiæ rapaces:
. leo eam iuxta *tranſiit* * non : *ſuperbiæ filij* ‡ eã calcauerũt Non * declinauit † &

9 לֹא־הָדְרִיכוּהוּ בְנֵי־שַׁחַץ לֹא־עָדָה עָלָיו שָׁחַל׃ [†] E ſilicibus
. montes radice à ſubuertit ‖ ſuam manum miſit ſilicem In

10 בַּחַלָּמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ [†] הָפַךְ מִשֹּׁרֶשׁ הָרִים׃ [h] רָאָה
vidit precioſum omne & : fecit erumpere riuos *rupibus* In Ne ſtillarent

11 בְּצוּרוֹת יְאֹרִים בָּקָע וְכָל־יְקָר [h] רָאָתָה׃ [†] ‡ ligauit:
. lucem *educet* ‖ abſconditũ & : *faſciauit* ‡ flumina *fletu* A . eius oculus ‖ exire faciet in

12 עֵינוֹ׃ [†] מִבְכִּי נְהָרוֹת חָבַשׁ וְתַעֲלֻמָה [i] יוֹצִיא אוֹר׃ [†] [i] נָתַן ‡ eſt
? intelligentiæ locus *hic* ‡ vbi Et ? inuenietur vnde ſapientia Et precium

13 וְחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה׃ [†]
. viuentiũ terra in inuenietur non & : eius *ordinẽ* homo Neſciuit

14 לֹא־יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְלֹא תִמָּצֵא בְּאֶרֶץ הַחַיִּים׃ [†] * eſt: † eſt mecum.
. *me apud* † non , dixit mare & : *ipſa* * me in non, dixit Vorago

15 תְּהוֹם אָמַר לֹא בִי־הִוא וְיָם אָמַר אֵין עִמָּדִי׃ [†]
ponderabitur non & : ea pro *purum* aurum , dabitur Non

16 לֹא־יִתַּן סְגוֹר [†] הַחְתֻּיָה וְלֹא יִשָּׁקֵל [i] נָתַן [i]
: Ophir auro cum æſtimabitur Non . eius precium argento

17 כֶּסֶף מְחִירָהּ׃ [†] לֹא תִסָּלֶה בִּכְתֶם אוֹפִיר
, aurum eam adæquabit Non . ſapphiro & , precioſo onyche cum ‡ adamas:

18 בְּשֹׁהַם יָקָר וְסַפִּיר׃ [†] לֹא־יַעַרְכֶנָּה זָהָב * erit cũ vaſe aureo.
. *obrizę* ‖ *vas* * eius permutatio nec : *cryſtallus* ‡ &

19 וְזכוכית [k] וְתַמוּרָתָהּ כְּלִי־פָז׃ [l] רוּם [k] פָּזַז [l]
ſapientiæ attractio † & : commemorabitur non *onio* † & , Coralia † ghabis precioſus lapis ‡ precioſior eſt ſapientia

20 רָאמוֹת וְגָבִישׁ לֹא [†] יִזָּכֵר וּמֶשֶׁךְ חָכְמָה [l] רָאמָה [l]

†est vt dico nunc, nihilum ad ponet & :me faciet mẽtiri quis ,vbinã† non si Et

25 † וְאִם־לֹא אֵפוֹ מִי יַכְזִיבֵנִי וְיָשֵׂם לְאַל

? meum sermonem

מִלָּתִי׃ [x] מִלָּתִי׃ [z]

CAP. XXV. כה

,Dominium : dixit & ,Suchites Bildad respondit Et

1 † [y] וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר׃ † הַמְשֵׁל [y] עָנָה

†est est Nunquid .suis excelsis in pacem faciens :eo cum †timor &

2 וָפַחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו׃ † הֲיֵשׁ

militibus ? eius lux stabit non quem super Et ? eius *agminibus* numerus

3 מִסְפָּר לִגְדוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרֵהוּ׃

quomodo & ?Deo cum homo iustificabitur quomodo Et

4 † וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל וּמַה־

*ex non & ,lunam ad vsque Ecce ?muliere*natus erit mundus

5 יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה׃ † הֵן עַד־יָרֵחַ וְלֹא

illuminabit: quia Etiam† .eius oculis in sunt mũdæ nõ stellę & :*tabernaculũ ponet*

†Quanto magis [z] זָךְ׃ † אַף כִּי־

6 † יַאֲחִיל כּוֹכָבִים לֹא־זַכּוּ בְעֵינָיו׃

? vermis hominis filius &, vermis homo

אֱנוֹשׁ רִמָּה וּבֶן־אָדָם תּוֹלָעָה׃

CAP. XXVI. כו

†Eine non cui†es auxiliatus Cui : dixit & ,Iob respondit Et

[a] עֵינָה † וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ † מָה־עָזַרְתָּ לְלֹא־

1 †est ‡eum,cui *est nõ cui†cõsuluisti Cui ?fortitudo*non‡ brachio Saluasti ‡potẽtia

†Eine [b] עֹזּוֹ [c] כּוֹחַ [b] † כַּמָּה הוֹשַׁעְתָּ זְרוֹעַ לֹא־עֹז׃ † מָה־יָּעַצְתָּ לִלְא

2 ‡est ‡sapientiam multipliciter Cui ?fecisti scire *multitudinem in essentiam*‡ & :‡sapientia†

[d] יְשָׁה [c] יָדַע † אֶת־מִי [d] תְחֻכְמָה וְתוּשִׁיָּה לָרֹב [c] הוֹדָעְתָּ׃

3 ? te à exiuit cuius anima & :sermones annunciatli

[f] נָגַד [g] מָלַל † הַגֶּדֶת [f] מִלִּין וְנִשְׁמַת־מִי יָצְאָה מִמֶּךָּ׃

†Semina mortua ‡quæ mãẽt in eis. .*eorum habitatores*‡ & ,aquis sub *de* formabuntur *Mortui*†

‡est *est [h] כְּסָה † הָרְפָאִים יְחוֹלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשׁכְנֵיהֶם׃

5 .perditioni operimentũ * non & :eo coram infernus‡ Nudus

† עָרוֹם שְׁאוֹל נֶגְדּוֹ וְאֵין [h] כְּסוּת לָאֲבַדּוֹן׃

6 *super terram* ſuſpendens :vacuum ſuper aquilonem Extendens

† נֹטֶה צָפוֹן עַל־תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל־

nubes eſt ſciſſa non & :ſuis nubib⁹ in aquas Ligans .nihilum

8 בְּלִימָה׃ † צֹרֵר־מַיִם בְּעָבָיו וְלֹא־נִבְקַע עָנָן

.ſuam nubẽ illud ſuper expandit :ſolij *facies* Tenens .eis ſub

vultum

9 תַּחְתָּם׃ † מֹאֵחַז פְּנֵי־כִסֵּה פָּרַשׂ עָלָיו עֲנָנוֹ׃

Terminum circundedit ſuperficiei [i] חָקַק [k] חוּג [l] בָּלָה

perfectionẽ ad vſq; :aquarum *facies ſuper deſcripſit circino Statutum*

10 † חָק [k] חָג [i] עַל־פְּנֵי־מָיִם עַד־[l]תַּכְלִית

‡tenebris. ‡contremiſcent: admirabũtur & :*cõterentur*‡ cœli Columnæ .*obſcuritate*‡ cum lucis

[m] רוּף

11 אוֹר עִם־חֹשֶׁךְ׃ † עַמּוּדֵי שָׁמַיִם [m] יְרוֹפָפוּ וְיִתְמְהוּ

* diuiſum eſt †fortitudinẽ eius. ‡decorauit cœlos creauit vectem. ‖ſunt [n] קָצָה

ſua intelligẽtia in & :mate *ſcidit**eius potẽtia In .ci⁹ increpatiõe ab

12 †est *de [n] בִּינָה׃ † בְּכֹחוֹ רָגַע הַיָּם וּתְבוּנָתוֹ

†à *formauit* ,*pulchritudo cœli*‡ eius ſpiritu In .*ſuperbiam*†percuſſit

13 מָחַץ רָהַב׃ † בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שִׁפְרָה חֹלָלָה

,eius viarum‡ partes ,hæc Ecce .*fugacem* ſerpentẽ eius manus

14 יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִחַ׃ † הֵן־אֵלֶּה [n]קְצוֹת דַּרְכּוֹ

eius fortitudinũ tonitru & :eo *in*‡ audiuimus *verbũ*† puſillũ quàm &

וּמַה־שֵּׁמֶץ דָּבָר נִשְׁמַע־בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרֹתָו

? intelliget quo†

מִי [o] יִתְבּוֹנָן׃

CAP. XXVII. כז

:dixit & ,ſuam parabolam aſſumere Iob addidit Et

1 † [p] וַיֹּסֶף אִיּוֹב שְׂאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר׃

affecit amaritudine *Sadai*‡ & :meũ iudiciũ fecit remouere† De⁹ *Vineꝫ*

2 † חַי־אֵל [q] הֵסִיר מִשְׁפָּטִי וְשַׁדַּי [r] הֵמַר

Dei ſpiritus & :me in mea *mens**,tẽpore omni Quia .meã animam

3 נַפְשִׁי׃ † כִּי־כָל־עוֹד נִשְׁמָתִי בִּי וְרוּחַ אֱלוֹהַ

meã lingua & :iniquitatẽ mea labia loquentur Si .*meo naſo* in

4 בְּאַפָּי׃ † אִם־תְּדַבֵּרְנָה [s] שְׂפָתַי עַוְלָה וּלְשׁוֹנִי

vos iuſtificem ſi † mihi Abſit .dolum fuerit *molita* ſi

5 אִם־יְהִגֶּה רְמִיָּה׃ † חָלִלָה לִי [t]אִם־אַצְדִּיק אֶתְכֶם

mea iuſtitia In .me à meã ꝑfectionẽ remouebo nõ :obiecto quouſq;

Iuſtitiam meam

6 [t] תֻּמִּי [s] לֹא־אָסִיר [t] חָמַרְתִּי מִמֶּנִּי׃ † בְּצִדְקָתִי

meum cor afficiet probris non :eam dimittam non &, tenui

חֶחֱזַקְתִּי וְלֹא אַרְפֶּה לֹא־[u]יֶחֱרַף לְבָבִי

hoſtis meus, [v] יוֹם

,me *in inſurgens* & :meus inimicus impius vt Erit .meis diebus à

7 [v] מִימָי׃ † יְהִי כָרָשָׁע אֹיְבִי וּמִתְקוֹמְמַי

impij ſi reconderit, †requieſcere fecerit [x] קָוָה [y] עַוְלָה

cuellat †ſi ,*corraſerit cùm hypocrita* ſpes quæ Nam .iniquus vt

8 כְּעַוֶּל׃ † כִּי מַה־[x]תִּקְוַת חָנֵף כִּי יִבְצַע כִּי [y]יְשֹׁל

venerit cũ :Deus audiet eius clamorẽ Nũquid ?eius animã Deus

9 אֱלוֹהַּ נַפְשׁוֹ׃ † הַצַּעֲקָתוֹ יִשְׁמַע־אֵל כִּי־תָבוֹא

,deſideranit ‡eius *anima* & ?*eum auertet*† quis & ,*vno in* ipſe Et

14 † וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי [x] יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ [y] אִוְּתָה

. eo cum †multa *hæc ſicut* & :meũ* ‡ſtatutum *reddet*‡ Quia . *fecit* &

15 יַּעַשׂ׃ † כִּי יַשְׁלִים חֻקִּי וְכַהֲנָה [z] רַבּוֹת עִמּוֹ׃ [x] שׁוּב [y] אָוֶה [z] רָבַב

. eo abtimebo & ,intelligam :tenebor eius *faciebus*† à Idcirco ‡reddit quod *erat mihi: & ſimilia his

16 † עַל־כֵּן מְפָנָיו אֶבָּהֵל אֶתְבּוֹנֵן וְאֶפְחַד מִמֶּנּוּ׃

Quoniam .me terruit *ſadai*‡ & :meũ cor emolliuit Deus Et ‡ſunt †facie

17 † וְאֵל [a] הֵרַךְ לִבִּי וְשַׁדַּי הִבְהִילָנִי׃ † כִּי־־

.caligine operuit *meis faciebus*† à & :*obſcuritatis faciebus a* ſum exciſus nõ ‡omnipotens

לֹא נֶצְמַתִּי מִפָּנַי־־חֹשֶׁךְ וּמִפָּנַי כִּסָּה־אֹפֶל׃ [a] רַכָּךְ

propter tenebras: ‖facie mea

CAP. XXIIII. כח

nõ eũ ſcientes & :tempora ſunt occultata non *ſadai* à Cur

1 † מַדּוּעַ מִשַּׁדַּי לֹא־נִצְפְּנוּ עִתִּים וְיֹדְעָו לֹא־

,rapuerunt gregem ,*attingẽt* Terminos ?eius dies viderunt

2 חֲזוּ יָמָיו׃ † גְּבוּלֹת [c]יַשִּׂיגוּ עֵדֶר [b]גָּזָלוּ

boue *accipiẽt*† pignus in :*ducent* pupillorum Aſinum . pauerunt &

3 † חֲמוֹר יְתוֹמִים יְנַהֲגוּ יַחְבְּלוּ שׁוֹר

latuerunt pariter :via de *egenos facient* Diuertere . viduæ

4 וַיִּרְעוּ׃ † [d] יַטּוּ [e] אֶבְיוֹנִים מִדֶּרֶךְ יַחַד יַחְבְּאוּ

ſunt egreſſi deſerto in onagri† Ecce . terræ humiles †vt

5 עֲנִיֵּי־אָרֶץ׃ † הֵן פְּרָאִים [f] בַּמִּדְבָּר יֵצְאוּ

.*pueri*‡ panis *ei ſolitudo* :rapinam ad mane ſurgẽtes ,ſuũ op* ad

בְּפָעֳלָם מְשַׁחֲרֵי לַטָּרֶף עֲרָבָה לוֹ לֶחֶם לַנְּעָרִים׃

. *facient tardate*† impij vineã & :*demetent eius pabulum* agro In

6 † בַּשָּׂדֶה בְּלִילוֹ יִקְצֹרוּ וְכֶרֶם רָשָׁע יְלַקֵּשׁוּ׃

operimentũ* non & :veſtimẽto abſque *facie*‡ pernoctate Nudum

7 † עָרוֹם [f] יְלִינוּ מִבְּלִי לְבוּשׁ וְאֵין [g] כְּסוּת

abſque & :*madefient*† montium inundatione Ab .frigore in

8 בַּקָּרָה׃ † מִזֶּרֶם הָרִים יִרְטָבוּ וּמִבְּלִי

:pupillum vbere ab *Rapient*‡ .petram ſunt amplexati *protectione*‡

9 מָחְסֶה חָבְקוּ־־צוּר׃ † יָגְזְלוּ מְשַׁד יָתוֹם

abſq; fecerunt ambulare Nudum .pignus *accipiẽt* pauperẽ ſuper &

10 וְעַל־־[h]עָנִי יַחְבֹּלוּ׃ † עָרוֹם הָלְכוּ בְלִי

ſuos muros Inter .manipulũ tulerunt famelicis† & :veſtimento

11 לְבוּשׁ וְרָעֵבִים [i]נָשְׂאוּ עֹמֶר׃ † בֵּין שׁוֹרֹתָם

. ſitiuerunt & ,calcauerunt torcularia :oleum *exprimẽt*

יִצְהֲירוּ יְקָבִים דָּרְכוּ וַיִּצְמָאוּ׃

Deus & :*vociferabitur occiſorum*‡ anima & ,*gemet* viri vrbe De

12 † מֵעִיר [k]מְתִים יִנְאָקוּ וְנֶפֶשׁ־חֲלָלִים תְּשַׁוֵּעַ וֵאלוֹהַּ

,luminis rebelles inter fuerunt Ipſi . *inſulſum ponet** non

13 לֹא־[l]יָשִׂים תְּפִלָּה׃ † הֵמָּה [m] הָיוּ בְּמֹרְדֵי־־אוֹר

. eius ſemitis in *ſederunt*† nec :eius vias cognouerunt non

† [m]הָיָה [l]שׁוֹם

14 † לֹא־[n]הִכִּירוּ דְרָכָיו וְלֹא יָשֻׁבוּ בְנְתִיבֹתָיו׃

:egenum & ,pauperem interficiet ,homicida ſurget luce In †ſteterunt

15 † לָאוֹר יָקוּם רוֹצֵחַ יִקְטָל־־עָנִי [n] נָכַר [o] אָבָה

obſeruauit adulteri oculus Et . fur tanquam erit nocte in &

16 וּבַלַּיְלָה יְהִי כַגַּנָּב׃ † וְעַיִן נֹאֲפָ֫ה [o] שָׁמְרָה

facierũ abſconſionẽ & :oculus me aſpiciet Non :dicendo ,crepuſculum in abſcõdito faciem

16 † חָתַר בַּחֹשֶׁךְ בָּתִּים יוֹמָם חָתָמוּ־־

. lucem cognouerunt non ,ſibi Foderunt ‡tenebris

לָמוֹ לֹא־־יָדָעוּ אוֹר׃ ‡quas in

agnouerit cùm .mortis vmbra‡ eis † mane pariter Quia †erit ‡vt

17 † כִּי יַחְדָּו בֹּקֶר לְמוֹ צַלְמָוֶת [p] כִּי יַכִּיר *quilibet eorum

,aquarum *facies ſuper ipſe*‡ Leuis .†mortis vmbræ terrores* † erunt eis.

18 † קַל־הָוּא עַל־[p]פְּנֵי־מָיִם [q] פָּנָה ‡eſt, vt quod natat in ſuperficie

.vinearum viam reſpiciet non :terra in eorum pars maledicetur ‡Sicut æſtus

19 חֶקְלָל חֶלְקָתָם בָּאָרֶץ לֹא־יִפְנֶה דֶּרֶךְ כְּרָמִים׃ *rapiunt †ſic

ſepulchrum†, niuis aquas *rapient** calor etiam *Siccitas*‡ [q] יוֹם

19 † צִיָּה גַם־חֹם יִגְזְלוּ [q]מֵימֵי־שֶׁלֶג שְׁאוֹל ‡eos qui ‡eius amicus, dulcedinẽ ſentiet ex eo

.vermis *ei*‡ *dulcore capietur* ,*miſeratio ipſius*‡ Obliuiſcetur .peccauerunt‡ ‡iniquus.

20 חָטָאוּ׃ † יִשְׁכָּחֵהוּ רֶחֶם [r] מְתָקוֹ †Quã cõfregit vxorem ‡benefecit.

.*iniquitas** lignum vt ,confringetur & :memorabitur non Adhuc [r] יֶלֶד

עוֹד לֹא־־יִזָּכֵר וַתִּשָּׁבֵר כָּעֵץ עַוְלָה׃ ‡aduerſum

. *benefaciet*‡ non viduæ & :pareret ne ,ſterilem *Fraugens*† eos, [s] כּוֹחַ

21 † רֹעֶה עָקְרָה לֹא [s]חָלָד וְאַלְמָנָה לֹא יֵיטִיב׃ *vitæ ſuæ quiſpiam

eredidit non & ,‡ſtetit : ſua potentia in fortes traxit Et ex eis. †munera,vt

22 † וּמָשַׁךְ אַבִּירִים [s]בְּכֹחוֹ יָקוּם וְלֹא־יַאֲמִין habitet confidẽter,

eius oculi‡ & :†innitetur & ,*fiducia ad*†ei Dabit . *vitæ in** ‡ei ne ſibi noceat:

23 בַּחַיִּין׃ † יִתֶּן־לוֹ לָבֶטַח וְיִשָּׁעֵן וְעֵינֵיהוּ ‖tamen ‡erunt

,ipſe† non & ,paululum *ſe Suſtulerunt* .* ,eorum vias ſuper‡ * vt eis inſidientur.

24 עַל־־דַּרְכֵיהֶם׃ † רָמוּ [t]מְעָטוּ וְאֵינֶנּוּ Receſſerunt

.ſuccidẽtur ſpicæ *caput*† ſicut & :claudẽtur oẽs ſicut .*ſunt humiliati*‡ & †fuerunt coram eis, ‡paupertate cõficientur [t] רָמּוּ

וְהָמְכּוּ כַּכֹּל יִקָּפְצוּן וְכִרְאשׁ שִׁבֳּלֶת יִמָּלוּ׃ ‖ſummitas [u] מוֹל

sublimior est cælo? ‡summitatem

רוֹם r

‡ Nunquid * sunt ‡ vt †nos

† per lineā quæ circuit cęlū, ambulat?

‡ obseruasti in corde tuo, † iniqui?

מָתָה s

† erat . ‡ in

‡ Qui dicunt

* omnipotens

יַעַץ t

רָאָה v נָקָה x

‡ Quando † substātia ‡ impiorum

קוֹם y

† per ea veniet tibi bonum.

לָקַח z יָרַד a

שׂוֹכֵךְ b

† omnipotentem, ‡ tabernaculo tuo.

* pones super terrā ‡ instar petræ torrētium aurum

‡ erit in fortitudine

יַעַף c

† omnipotentem

נָשָׂא d

‡ faciem tuam.

splendescet

† impij, ‡ excellens sum, & humilem

שָׁחַח e

‡ Deus. ‡ habitatores insulæ * habitator insulæ mundicia manuū

כַּפַּיִם f

quia ,stellarum *caput* ‡ vide & ?*calorum sublimitate in* Deus Nónne

† הֲלֹא־אֱלוֹהַּ גֹּבַהּ שָׁמַיִם וּרְאֵה רֹאשׁ כּוֹכָבִים כִּי־ 12

per Nunquid ?Deus nouit quid ,dixisti Et .*sunt excelsæ*

רָמוּ׃ r † וְאָמַרְתָּ מַּה־יָּדַע אֵל הַבְּעַד 13

:†*videat non* & ‡ ,ei absconsio * nubes ‖ ?*iudicabit caliginem*

עָרְפֶּל יִשְׁפּוֹט׃ † עָבִים סֵתֶר־לוֹ וְלֹא יִרְאֶה 14

seculi semitam Nunquid ?*perambulabit calorum ambitum* † &

וְחוּג שָׁמַיִם יִתְהַלָּךְ׃ † הַאֹרַח עוֹלָם 15

?*iniquitatis* † viri calcauerunt quam ,*obseruabis* ‡

תצי הספר

תִּשְׁמֹר אֲשֶׁר דָּרְכוּ s מְתֵי־אָוֶן׃

‡ est diffusus Fluuius . tempus † non & ,sunt succisi Qui

אֲשֶׁר־קָמְטוּ וְלֹא־עֵת נָהָר יוּצַק 16

quid & ,nobis à recede ,Deo *Dicentes* ‡ .*eorum fundamento*

יְסוֹדָם׃ † הָאֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וּמַה־ 17

,bono eorum domos impleuit ipse Et ?*eis Saddai* * *operabitur*

יִפְעָל שַׁדַּי לָמוֹ׃ † וְהוּא מָלֵא בָּתֵּיהֶם טוֹב 18

.*me à est factum longè impiorum consilium* &

עֲצַת רְשָׁעִים רָחֲקָה מֶּנִּי׃ t

.*eos subsannabit innocens* & :*lætabuntur* & ,*iusti* Videbunt

רָאוּ צַדִּיקִים וְיִשְׂמָחוּ x וְנָקִי יִלְעַג־לָמוֹ׃ u † 19

eorum ‡ *residuum* & ,*nostra substitutia* † *fuit succisa non* Si ‡

אִם־לֹא נִכְחַד y קִימָנוּ וְיִתְרָם 20

:*habeto pacem* &,*eo cum quæso Assuesce* ?*ignis deuorauit*

אָכְלָה אֵשׁ׃ † הַסְכֶּן־נָא עִמּוֹ וּשְׁלֹם 21

,*legem eius ore ex quæso Accipe* .*bonus tuus prouentus eis in* †

בָּהֶם תְּבוֹאָתְךָ טוֹבָה׃ z † קַח־נָא מִפִּיו a תּוֹרָה 22

ad fueris conuersus Si .*tuo corde in eius eloquia pone* &

וְשִׂים אֲמָרָיו בִּלְבָבֶךָ׃ b † אִם־תָּשׁוּב עַד־ 23

.*tuis tentoriis* ‡ *à iniquitatem elongabis* :*ædificaberis* ,*Saddai* †

שַׁדַּי תִּבָּנֶה תַּרְחִיק עַוְלָה מֵאָהֳלֶיךָ׃

. Ophir *torrentes petra in* ‡ &,*munitionem pulueren super pone* * Et

וְשִׁית־עַל־עָפָר בָּצָר וּבְצוּר נַחֲלֵי אוֹפִיר׃ † 24

. *tibi fortitudinem* ‖ *argentū* &,*tua munitio omnipotēs* Eritque

וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ וְכֶסֶף c תּוֹעָפוֹת לָךְ׃ † 25

Deum *ad* eleuabis & ,*delectaberis Saddai* † *super tunc* Quia

כִּי־אָז עַל־שַׁדַּי תִּתְעַנָּג d וְתִשָּׂא אֶל־אֱלוֹהַּ † 26

.*reddes tua vota* &,*te exaudiet* & ,*eum ad* Orabis .*tuas facies* ‡

פָּנֶיךָ׃ † תַּעְתִּיר אֵלָיו וְיִשְׁמָעֶךָּ וְנִדָּרֶיךָ תְּשַׁלֵּם׃ 27

splenduit tuas vias *super* & ,*tibi* erit *firmus* & ,*sermonē decernes* Et

וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל־דְּרָכֶיךָ נָגַהּ 28

demissum & :*exaltatio* ‡ ,*dices* & ,† *se humiliauerint* Cùm .*lumen*

אוֹר׃ † כִּי־הֻשְׁפִּילוּ וַתֹּאמֶר גֵּוֶהּ e וְשַׁח 29

liberabitur & ,*innocens insulam* ‡ Liberabit .*saluabit oculis*

עֵינַיִם יוֹשִׁיעַ׃ † יְמַלֵּט אִי־נָקִי וְנִמְלַט 30

.*tuarum volarum puritate in* *

בְּבֹר f כַּפֶּיךָ׃

CAP. XXIII. כג

exacerbatio hodie Etiam : dixit & ,Iob respondit Et

† וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ † גַּם־הַיּוֹם g מְרִי 1

.meum gemitum *super* est aggrauata mea *manus* ‡ :meum eloquium 2

שִׁחִי׃ h יָדִי כָּבְדָה עַל־אַנְחָתִי׃

.*eius* locū ad vsque venirem ;eū inuenirem & ,*scirem dabit* Quis

† מִי־יִתֵּן יְדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ אָבוֹא עַד־תְּכוּנָתוֹ׃ 3

.*correptionibus* * replerem meū os & ,*iudiciū eius facies ad* Disponerem

† אֶעֶרְכָה לְפָנָיו מִשְׁפָּט וּפִי אֲמַלֵּא i תּוֹכָחוֹת׃ 4

diceret quid † *intelligerē* & :*mihi* responderet ‡ eloquia *Scirem*

אֵדְעָה k † אֲבִינָה מָּה יַּעֲנֵנִי l מִלִּים וַאֲבִינָה מַה־יֹּאמַר 5

.Non ?*mecum* disceptabit potentia multa *in* Nunquid .*mihi*

† הֲבְרָב־כֹּחַ m יָרִיב עִמָּדִי לֹא n לִי׃ 6

:*eo cum arguens* ‡ rectus Ibi .*me in ponet* ipse Veruntamen

שָׁם יִשַּׁר p † שָׁם אֲנִי׃ o נוֹכַח עִמּוֹ 7

,*ibo ante* En ‖ .*me iudicante à perpetuum in liberarer* &

וָאֲפַלְטָה לָנֶצַח מִשֹּׁפְטִי׃ † חָזַק אֶחֱלֹף 8

,*ipsum faciendo in Sinistram* ‡ .*eum intelligā non* & ,*retro* & :*ipse* ‡ nō &

וְאֵינֶנּוּ q וְאָחוֹר וְלֹא־אָבִין לוֹ׃ † שְׂמֹאל בַּעֲשׂתוֹ 9

viam nouit Quia .*videbo non* & ,*dextram operiet* * :*videbo non* &

וְלֹא־אֶחֱזֶה יַעְטֹף יָמִין וְלֹא אֶרְאֶה׃ † כִּי־יָדַע דָּרֶךְ 10

apprehēdit eius gressū *In* .*egrediar* aurū sicut ,*me probauit* .*me apud* †

עִמָּדִי בְּחָנַנִי r כַּזָּהָב אֵצֵא׃ † בְּאֲשֻׁרוֹ אָחֲזָה 11

,*eius* labiorū *Præceptum* .*declinabo* ‖ non &,*seruaui* eius Viam .*me*° *pes*

רַגְלִי דָּרְכּוֹ שָׁמַרְתִּי וְלֹא־אָט׃ † מִצְוַת שְׂפָתָיו s 12

.*eius oris eloquia* abscondi *meo statuto à* :*deseram* ‖ non &

וְלֹא אָמִישׁ v מֵחֻקֵּי צָפַנְתִּי אִמְרֵי־פִיו׃

in amaritudine est

מָרָה g

‡ plaga

שׁוּחִי h

Vtinam

coram eo

* argumentis.

יָכַח i

‖ quæ † quicquid

יָדַע k מָלַל l

כּוֹחַ m רוּב o

* vites, vt stem coram eo. ‡ disputat

שׁוֹם p יָכַח o

‖ Si ad orientē iero, ‡ erit: & si ad occidentem, ‡ Si ad aquilonem quando operatur ipse

עָשָׂה v

* abscondet se in meridie, † quæ est mecum. Si probauerit ‖ declinaui. A præcepto

נָצָא s צָוָה t

‖ recessi, more

מוּשׁ v חָקַק

.volumus non tuarū viarū scientiā & ;*nobis* à recede ,*Deo* dixerūt Et

† וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ׃ 14

occurremus † & *capiem*ᵛ *vilitatis* † *quid* &?*ei seruiam*ᵛ *quòd Saddai* Quid

מַה־שַּׁדַּי כִּי־נַעַבְדֶנּוּ וּמַה־ v יוֹעִיל כִּי נִפְגַּע־ 15

impiorum consilium :*eorū* bonum *eorū* manu *in* ‡ non En ?*eo in*

בּוֹ׃ † חֲזַל בְּיוֹם טוּבָם x עֲצַת רְשָׁעִים 16

veniet &,*extinguetur* impiorum lucerna Quoties .*me* à *fuit longè*

רָחֲקָה מֶּנִּי׃ † כַּמֶּה y נֵר־רְשָׁעִים יִדְעָךְ וַיָּבֹא 17

palea *sicut* Erunt .*suo naso in partietur* dolores :*eorū exitiū* cos *super*

עֲלֵימוֹ אֵידָם חֲבָלִים יְחַלֵּק בְּאַפּוֹ׃ † יְהִי 18

abdet * Deus .*turbo eam est furatus* ‖ gluma *sicut* & ;*ventifacies ad*

לִפְנֵי רוּחַ וּכְמֹץ גְּנָבָתּוּ סוּפָה׃ † אֱלוֹהַּ יִצְפֹּן־ 19

eius oculi Videbunt .*sciet* & ,*eum ad* † *reddet*: *eius robur* eius *filiis*

לִבְנָיו אוֹנוֹ יְשַׁלֵּם אֵלָיו וְיֵדָע׃ z † יִרְאוּ עֵינָיו 20

eius voluntas quæ Nam ‡ .*bibet Saddai* † *furore de* & :*suum infortunium* ‡

כִּידוֹ וּמֵחֲמַת שַׁדַּי יִשְׁתֶּה׃ † כִּי מַה־חֶפְצוֹ 21

.*sunt dimidiati* † *eius mensium numerus* Et ?*se* post *sua domo in*

בְּבֵיתוֹ אַחֲרָיו וּמִסְפַּר חֳדָשָׁיו חָצָיוּ׃

?*iudicabit excelsos ipse* & * ,*scientiam docebit* Deū Nunquid

† הַלְאֵל יְלַמֵּד־ a דָּעַת וְהוּא b רָמִים יִשְׁפּוֹט׃ 22

.*pacific*° & ,*quietus ipse tot*° ,*suæ integritatis* fortitudine in morietur Iste

† זֶה יָמוּת בְּעֶצֶם c תַּמּוֹ כֻּלּוֹ שַׁלְאֲנָן d וְשָׁלֵיו׃ 23

.*irrigabitur* † *eius ossa* medulla & ;*lacte sunt plena eius Mulctralia* ‡

† עֲטִינָיו מָלְאוּ חָלָב c וּמֹחַ עַצְמוֹתָיו יְשֻׁקֶּה׃ 24

.*bono in* ‡ comedit non & ;*amaro animo in* morietur iste Et

† וְזֶה יָמוּת בְּנֶפֶשׁ f מָרָה וְלֹא אָכַל בְּטוּבָה׃ 25

.*cos super* operiet vermis & ;*iacebunt puluerem* ‡ *super* Pariter

† יַחַד עַל־עָפָר יִשְׁכָּבוּ g וְרִמָּה תְּכַסֶּה עֲלֵיהֶם׃ 26

me aduersum *molimina* † & , *vestras* cogitationes noui En

† הֵן יָדַעְתִּי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם h וּמְזִמּוֹת עָלַי 27

vbi & ?*liberalis* ‡ domus † vbi ,*dicetis* Nam .*excogitabitis* iniquè

תַּחְמֹסוּ׃ † כִּי־תֹאמְרוּ אַיֵּה בֵּית־נָדִיב וְאֹהֶל 28

interrogastis non Nunquid ?*impiorum* habitaculorū tabernaculū

אָהֳלֵי מִשְׁכְּנוֹת רְשָׁעִים׃ † הֲלֹא שְׁאַלְתֶּם 29

exitij ‡ die in Quia ?*dissimulabitis* † nō ‡ *corū* signa & ?*viā* ‖ *transeuntes* *

עוֹבְרֵי דֶרֶךְ וְאֹתֹתָם לֹא תְנַכֵּרוּ׃ † כִּי־לְיוֹם אֵיד 30

nunciabit Quis .*inducentur furorū* * die in ;*malus* prohibebitur

יֶחְשַׂךְ i רָע לְיוֹם עֲבָרוֹת יוּבָלוּ׃ † מִי־ k יַגִּיד 31

ipse Et .‡ *ei* reddet quis ‖ *fecit* ipse Et ?† *eius viam eius facies super* †

עַל־פָּנָיו דַּרְכּוֹ וְהוּא עָשָׂה מִי יְשַׁלֶּם־לוֹ׃ † וְהוּא 32

cespites † *ei* Dulcuerunt .*vigilabit aceruo super* ‖ & ,*ducetur sepulchra* † *ad*

לְקִבְרוֹת יוּבָל וְעַל־גָּדִישׁ יִשְׁקוֹד׃ † מָתְקוּ־לוֹ רִגְבֵי 33

† non *eius facies ad* ‡ & ,* *trahet hominem omnem* ‡ *se* post & * ,*torrentis*

נַחַל וְאַחֲרָיו כָּל־אָדָם יִמְשׁוֹךְ וְלִפָנָיו אֵין

:*vanum* ‡ *me consolabimini quomodo* Et .*numerus*

מִסְפָּר׃ † וְאֵיךְ תְּנַחֲמוּנִי הֶבֶל 34

?*præuaricatio remansit vestris responsionibus* ‡ &

וְתְשׁוּבֹתֵיכֶם נִשְׁאַר־מָעַל׃

CAP. XXII. כב

:*dixit* & ,*Temanites Eliphaz respondit* Et

† וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּמָנִי l וַיֹּאמַר׃ 1

.*agens prudenter se super* proderit sed ? *vir* proderit *Deo* Nunquid

† הַלְאֵל יִסְכָּן־גָּבֶר כִּי־יִסְכָּן עָלֵימוֹ מַשְׂכִּיל׃ 2

quòd ,*lucrum si* ‡ & ?*iustificeris quòd* ,*Saddai* † *voluntas* Nunquid

† הַחֶפְצֵץ שַׁדַּי כִּי תִצְדָּק וְאִם־בָּצַע כִּי־ 3

veniet :*te arguet* * *tui timore præ* Nunquid ?*tuas vias perficias*

תְתֵּם דְּרָכֶיךָ׃ m † הֲמִיִּרְאָתְךָ יֹכִיחֲךָ יָבוֹא 4

finis ‖ non & ,*multa* ‡ *tua malitia* Nónne ?*iudicium in tecum*

עָמְךָ בַמִּשְׁפָּט׃ † הֲלֹא רָעָתְךָ n רַבָּה וְאֵין־ o קֵץ 5

,*gratis tuos fratres pignus in capies* Etenim ‡

? *tuis iniquitatibus*

לַעֲוֹנֹתֶיךָ׃ p † כִּי־תַחְבֹּל אַחֶיךָ חִנָּם 6

.*facies* * *spoliare nudorum vestes* &

וּבִגְדֵי עֲרוֹמִים תַּפְשִׁיט׃

.*panem prohibebis* † *famelico* à &,*propinabis lasso aquam* Non

† לֹא־מַיִם עָיֵף תַּשְׁקֶה וּמֵרָעֵב תִּמְנַע לָחֶם׃ 7

.*ea in sedebit faciebus acceptus* ‡ & ;*terra ei* † *brachij viro* Et

† וְאִישׁ זְרוֹעַ לוֹ הָאָרֶץ וְנָשׂוּא p פָּנִים יָשַׁב בָּהּ׃ 8

.*contundetur* ‡ *pupillorum brachia* & ,*vacuè* dimisisti Viduas

† אֲלָמָנוֹת שִׁלַּחְתָּ רֵיקָם וְזרֹעוֹת יְתוֹמִים יְדֻכָּא׃ 9

.*subito pauor* ‖ *te terruit* & ,*laquei tui circuitus* ‡ *Propterea*

† עַל־כֵּן סְבִיבוֹתֶיךָ פַּחִים וַיְבַהֲלְךָ פַּחַד פִּתְאֹם׃ 10

.*te operiet* ‡ *aquarum redundantia* & ,*videbis non* ,*obscuritas* † Vel

† אוֹ־חֹשֶׁךְ לַא תִרְאֶה וְשִׁפְעַת־מַיִם תְּכַסֶּךָּ׃ 11

nolumus.

† וְזֹאת יְמוּת בְּנֶפֶשׁ f מָרָה וְלֹא אָכַל בְּטוּבָה׃ 14

est omnipotens,

† †prodest ‡oremus

יָעַל u

cum? ‡ est

יַעַץ x

בּוּא y

contritio ,diuidet eis Deus in furore

coram vento ‖ quā rapuit *reseruabit

dolorem † ei,

רָאָה z

‡ contritionē suam, † omnipotentis ‡ Quid enim complacentiæ erit ei ‡ dimidiatus est.

*qui

יָדַע a רוֹם b

perfectionis suæ, ac si esset totus

חֶמֶס c שָׁלָה d

‡ Vbera † irrigabuntur.

‡ bonum.

מוֹחַ e מָרַר f

‡ terram

רָמַס g

† cogitationes quas

זְמָם h

cogitatis. Quia dicitis † est ‡ principis

* de me ‖ per ‡ quæ dixerunt vobis de iustitia mea † negabitis. ‡ cōtritionis ‖ ne attingat eum contritio;

* irarum, ad quem ducentur alij, ipse prohibebitur.

רוֹעַ k נָגַד i

‡ coram eo † malā? ‖ mala, & ‡ secūdum opera eius?

† vnum è sepulchris ‖ in tumulo iugiter manebit. † valles * vt ibi sepeliretur ‡ oēs homines * ad mortem ‡ eorum qui mortui sunt ante eum † est

‡ in ‖ responsiones vestræ remanēt mendacium?

עָנָה l

sibiipsi intelligens

† omnipotentis est, ‡ nunquid vt ilitas est ei,

*disputabit tecum,

חָמַם m

‡ magna est ‖ est

רַבָּב n קְצַץ o

‡ Pignus enim accepisti à fratribus tuis

עָוָה p

* fecisti. propinare fecisti, † prohibuisti

† est ‡ acceptor personarum

פָּנָה q

vacuas ‡ contrita sunt à te; ‡ in circuitibus tuis sunt ‖ timor † tenebræ venerunt super te, vt non videas, & multitudo ‡ operuit

‖ peccatis adolescẽtię † peccatum ‡ terram ‖ requiescet. Quando dulcescebat * absconde bat

רוּעַ s

* Parcebat illi, † relinquebat ‡ prohibebat † ne manifestaretur aliis ‖ quẽ comedit * vertetur in escam malam. ‡ interioribus † Substantiam quã * Venenum

יָרַשׁ t רָאָה s

†Restituet ‡aliorũ,

שׁוּב v

‖ in substantia

confregit homines, ‡ eos

בָּנָה x

qui prosperatur eos qui egressi sunt de † secundũ desideriũ ‖ quisquam ‡ erit et * multiplicabitur

שָׁלָה z חוּל y

‖Cum repletus fuerit ad * eius qui laborauit veniet ei. † Quum ‡ ei

יָצַר b בּוֹא a

* Deus † furoris ‡ egritudines malas

חָרָה o

‡ armis ferreis ‡ sagitta * ærei. † iaculator sagittã † eius, ‡ ferrũ instar fulguris exiuit. Ibunt * Omnes tenebrę absconditæ sunt deuorabit inextinguibilis † odio habebit

נָפַח f גְּלָה e קוּם d

‡ è loco suo * & erit vt aqua fluens ‡ furoris ‡ est

pulueren ‡ super † eo cum & : eius occultis ‖ sunt repleta eius Ossa

עֲצָמוֹתָיו מָלְאוּ · עֲלוּמֵו וְעִמּוֹ עַל־עָפָר † 11

sub illud celabit * ,malum eius ore in dulcuerit Si .iacebit ‖

תִּשְׁכָּב׃ אִם־תַּמְתִּיק בְּפִיו רָעָה יַכְחִילֶנָּה תַּחַת s 12

,† illud prohibebit ‡ &: illud derelinquet † nõ &, eo super Parcet ‡ .sua lingua

לְשׁוֹנוֹ׃ יַחְמֹל עָלֶיהָ וְלֹא יַעַזְבֶנָּ֑הּ וְיִמְנָעֶנָּה † 13

.est uersus * eius visceribus in ‖ eius Panis .sui palati medio in

בְּתוֹךְ חִכּוֹ׃ לֶחְמוֹ בְּמֵעָיו נֶהְפָּךְ † 14

,deglutiuit Facultatem † .eius interiori ‡ in aspidum Fel

מְרוֹרַת פְּתָנִים בְּקִרְבּוֹ׃ חֵיל בָּלַע † 15

aspidum Caput ‡ .Deus eã expellet eius ventre de : eam euomet &

רֹאשׁ־פְּתָנִים יִרְשָׁנֻנִי אֶל׃ יֹנְקֵאֵנוּ מְבַטְנוֹ † 16

:riuulos in videbit Non .viperæ lingua eum occidet : fuget

אַל־יֶרְא בְּפַלְגּוֹת † יְעֵנֶק חַמְאָה לְשׁוֹן אָפְעֶה׃ 17

non &, ‡ laborem Restituens † .butyri &, mellis torrẽtes ,flumina

נַהֲרֵי נַחֲלֵי דְבַשׁ וְחֶמְאָה׃ מְשִׁיב יְגָע וְלֹא v 18

.exultabit non & , eius permutationis facultatẽ velut † : deglutiet

יִבְלַע כְּחַיִל חֲמוֹרָתוֹ וְלֹא יְעַלֵּס׃ 19

.eã ædificabit non & ,rapuit domũ : pauperes ‡ dimisit ,allisit Quia

כִּי־רָצַץ עָזַב דַּלִּים בַּיִת גָּזַל וְלֹא x יִבְנֵהוּ׃ † 19

.‡ euadet nõ eius desiderio in † ; suo ventre in tranquillus nouit non Quia

כִּי׃ לֹא־יָדַע y שָׁלֵו בְּבִטְנוֹ בַּחֲמוּדוֹ לֹא יְמַלֵּט׃ † 20

partiuiet * non propterea : eum comedendum ad superstes ‡ Non

אֵין־שָׁרִיד לְאָכְלוֹ׃ עַל־כֵּן לֹא־יְחִיל † 21

: ei erit angustia, suam sufficientiam replendo In ‖ .eius bonum

טוּבוֹ׃ בְּמִלְאוֹת סֵפֶק a יֵצֵר לוֹ † 22

replendum ad ‡ fuerit † .eum inuadet laborantis ‡ manus omnis

כָּל־יָד עָמֵל b תָּבֹאנָה׃ יְהִי לְמַלֵּא † 23

eũ super ‖ pluere faciet & : sui nasi † iram * eũ in mittet, suũ ventrẽ

בְּטְנוֹ יְשַׁלַּח־בּוֹ חֲרוֹן c אַפּוֹ וְיַמְטֵר עָלֵימוֹ

arcus ‡ eum pertransibit : ferri armatura ab Fugiet .eius carne in

בִּלְחוּמוֹ׃ יִבְרַח מִנֶּשֶׁק בָּרְזֶל תְּחַלְּפֵהוּ קֶשֶׁת † 24

ei⁹ felle de fulgur ‡ & , † corpore de exiuit & , † Eduxit .eius *

נְחוּשָׁה׃ שָׁלַף † וְיֹצֵא מִגֵּוָה וּבָרָק מִמְּרֹרָתוֹ 25

: eius occultis in absconditæ tenebræ Omnis * .terrores eũ super .exibit

יַהֲלֹךְ עָלָיו אֵמִים׃ כָּל־חֹשֶׁךְ † טָמוּן לִצְפוּנָיו 26

.ei⁹ tabernaculo in superstes affligetur .sufflatus non ignis eum peredet

חָאֻכָלֵהוּ אֵשׁ לֹא־נֻפַח d יֵרַע שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ׃

.eum in insurgens † terra & : eius inquitatem cæli Reuelabunt

יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ f מִתְקוֹמֵמָה לוֹ׃ e † 27

‡ Hæc .eius nasi ‡ die in fluentes * : eius domus fructus ‖ Migrabit

נָגֶל יְבוּל בֵּיתוֹ נְגָרוֹת בְּיוֹם אַפּוֹ׃ † 28

.Deo à eius eloquij hæreditas & , Deo à impij hominis pars 29

חֵלֶק־אָדָם רָשָׁע מֵאֱלֹהִים וְנַחֲלַת אִמְרוֹ מֵאֵל׃

CAP. XXI. כא

audiendo Audite :dixit & , Iob respondit Et

שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ † וְיִהְיֶה אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ b † 1

,me Ferte .vestra consolationes † hoc sit & ; meum sermonem 2

מִלָּתִי וּתְהִי זֹאת תַּנְחוּמֹתֵיכֶם׃ † אָשׂוּחִי i 3

hominẽ ad ego Num .subsannes me loqui post † & : loquar ego &

וַאֲנִכִי אֵרָבֵר וְאַחַר דַּבֵּרִי תַּלְעִיג׃ † 4

?meus spiritus abbreuiabitur ‡ non cur si & ?meum eloquium *

שִׂיחִי k וְאִם־מֵאָדָם לֹא־תִקָּצֵר רוּחִי׃

.os super manum ponite & , obstupescite & , me ad Respicite

פְּנוּ־אֵלַי l וְהֵשֹׁמּוּ m וְשִׂימוּ יָד עַל־פֶּה׃ † 5

meam carnem apprehendit & : sum attonitus & sum recordatus si ‖ Et

וְאִם־זָכַרְתִּי וְנִבְהַלְתִּי וְאָחַז † 6

etiam ‡ , senuerunt , vixerunt impij Cur .tremor

בְּשָׂרִי׃ מַדּוּעַ רְשָׁעִים n יִחְיוּ עָתְקוּ גַם־ † 7

:eis cum eorũ facies ad † stabile eorum Semen ?robore ‡ sunt roborati

גָּבְרוּ חָיִל׃ † זַרְעָם נָכוֹן לִפְנֵיהֶם עִמָּם 8

,pauore à pax * eorum Domus .eorum oculis in eorũ germina &

בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד † 9 וְצִאצָאֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם׃ o

non & , grauidauit eius Bos .eos super Dei virga † non &

וְלֹא שִׁבֵּט אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם׃ † 10 שׁוֹרוֹ עָבַר וְלֹא

.sterilescet ‡ non & , eius vacca saluabit ‖ : extra semen proiecit

יְגַעֲלֶ֑ה הִפְלִיט p פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל׃

.subsilient * eorum nati & : suos paruulos pecus ‡ velut Emittent †

יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֹוְלֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם יִרְקְדוּן׃ † 11

vocem ‡ ad lætabuntur & : cithara &, tympano in † Eleuabunt

יִשְׂאוּ q † בְּתֹף וְכִנּוֹר r וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל 12

sepulchrum momento in * &, suos dies bono in vetustate Terent ‡ .organi

עוֹנֵב׃ s † יְבַלּוּ בַטּוֹב יְמֵיהֶם וּבְרֶגַע שְׁאוֹל 13

.descendent

יֶחְתּוּ׃ t

Opibus meis ‖ coronam

סוּר l

‡ Destruxit † recedere à me ‡ ab arbore eradicata, & siccata,

נָתַץ n נָסַע m

† contra * furorem

צוּר o סָלַל p

‖ ac si essem vnus ex hostibus suis. ‡ eleuauerunt ‡ in

חָנָה q

* visitare me

† à

‖ vt

גּוּר r

† vt

הָיָה s

‡ illam propter

† contra * cõsiliarij

מָתָה c

† quos diligẽbam, ‡ contra ‖ Pelli meę, & carni meæ † cum

שֵׁן x חָנַן w

רָעָה y

‖ Vtinam ‡ vtinam

נָתַן a מָלַל b

† vt sint

חָקַק c

חָיָה d

* terram

videbunt

רָאָה e כָּלָה f

‡ vestra intererat vt diceretis † quæ ‡ rei iniquæ ‖ facie * qua ita fasci facitis me est ex iniquitatibus, quæ dignæ sunt, vt gladio vlciscantur ‡ est

עִוָּה k יָדַע g

CAP. XX. כ

Idcirco :dixit & , Nahamatithes Sophar respondit Et

לָכֵן † וַיַּעַן צוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמַר׃ i † 1

2 .me in meum sensum propter ‡ & , me facient respõdere meæ cogitationes

שְׂעָפַי יְשִׁיבוּנִי וּבַעֲבוּר חוּשִׁי בִּי׃

meę intelligẽtię spiritus & ?audiam meę ignominię correctionẽ *

מוּסַר k † כְּלִמָּתִי אֶשְׁמָע וְרוּחַ l מִבִּינָתִי 3

hominẽ esse positum à ‡ , seculo à nosti hoc Nónne ‖ : mihi respõdebit

זֹאת יָדַעְתָּ מִנִּי־עַד † 4 יְעֻנֵּנִי׃

lætitia & : propinquo de † impiorum laus quòd * ‡ terram super

עַלֵי־אָרֶץ׃ † כִּי רִנַּת רְשָׁעִים מִקָּרוֹב וְשִׂמְחַת 5

,eius sublimitas cælum in ascenderit Si .‡ momentũ ad hypocritæ

חָנֵף עֲדֵי־רָגַע׃ † אִם־יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם m שְׂיאוֹ 6

finem ‡ in eius stercus Velut .attigerit nubem ad eius caput &

וְרֹאשׁוֹ לֶעָב יִגָּיעַ׃ † כְּגֵלְלוֹ לָנֶצַח 7

non &, volabit somnium Sicut ?ille ‡ Vbi : dicent eũ Videtes .peribit

כַּחֲלוֹם יָעוּף וְלֹא † יֹאבֵד רֹאָיו יֹאמְרוּ אַיּוֹ׃ 8

† Oculus .nocturna visio sicut vagabitur & : eum inueniet

עַיִן † וְלֹא תוֹסִיף עוֹד תְּשׁוּרֶנּוּ מְקוֹמוֹ׃ 9

.eius locus eũ intuebitur vltra nec ; addet non &, eum vidit

בָּנָיו q יְרַצּוּ דַלִּים r וְיָדָיו תָּשֵׁבְנָה אוֹנוֹ׃ † 10

cogentur placare pauperes, ‡ redder qd rapuit.

רָצָה r דָּלַל q

עָנָה l

faciunt ‡ quia sensus meus est

* Num

יָהַר k בִּין j

‡ quid tibi respondeam. ‡ ex eo tempore quo positus est homo

* Videlicet † est

impij ‡ erit.

נָשָׂא m

‡ sterquilinium ‡ sempiternum

נֶצַח n

‡ est?

† qui

נָדַד p חָזָה o

cogentur placare pauperes, ‡ redder qd rapuit.

רָצָה r דָּלַל q

CAP. XVIII. יח

1 וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר׃ 2 עַד־אָנָה תְּשִׂימוּן קִנְצֵי לְמִלִּין הָבִינוּ וְאַחַר נְדַבֵּר׃ 3 מַדּוּעַ נֶחְשַׁבְנוּ כַּבְּהֵמָה נִטְמֵינוּ בְעֵינֵיכֶם׃ 4 טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְאַפּוֹ הֲלְמַעַנְךָ תֵּעָזֵב אֶרֶץ וְיֶעְתַּק צוּר מִמְּקוֹמוֹ׃ 5 אַף אוֹר רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא־יָגַהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ׃ 6 אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ׃ 7 יֵצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ וְתַשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ׃ 8 כִּי שָׁלַח בְּרֶשֶׁת בְּרַגְלָיו וְעַל־שְׂבָכָה יִתְהַלָּךְ׃ 9 יֹאחֵז בְּעָקֵב פַּח יַחֲזֵק עָלָיו צַמִּים׃ 10 טָמוּן בָּאָרֶץ חֶבְלוֹ וּמַלְכְּדְתּוֹ עָלָי נָתִיב׃ 11 סְבִיב בִּעֲתֻהוּ בַלָּהוֹת וְהֵפִצוּהוּ לְרַגְלָיו׃ 12 יְהִי־רָעֵב אֹנוֹ וְאֵיד נָכוֹן לְצַלְעוֹ׃ 13 יֹאכַל בַּדֵּי עוֹרוֹ יֹאכַל בַּדָּיו בְּכוֹר מָוֶת׃ 14 יֻנַּתַּק מֵאָהֳלוֹ מִבְטַחוֹ וְתַצְעִדֵהוּ לְמֶלֶךְ בַּלָּהוֹת׃ 15 תִּשְׁכֹּן בְּאָהֳלוֹ מִבְלִי־לוֹ יִזֹּרֶה עַל־נְוֵהוּ גָּפְרִית׃ 16 מִתַּחַת שָׁרָשָׁיו יִבָּשׁוּ וּמִלְמַעְלָה יִמָּל קְצִירוֹ׃ 17 זִכְרוֹ־אָבַד מִנִּי־אָרֶץ וְלֹא־שֵׁם לוֹ עַל־פְּנֵי־חוּץ׃ 18 יֶהְדְּפֻהוּ מֵאוֹר אֶל־חֹשֶׁךְ וּמִתֵּבֵל יְנֻדֻּהוּ׃ 19 לֹא־נִין לוֹ וְלֹא־נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בִּמְגוּרָיו׃ 20 עַל־יוֹמוֹ נָשַׁמּוּ אַחֲרֹנִים כַּאֲשֶׁר אָחֲזָה סְעָרָה׃ 21 אַךְ־אֵלֶּה מִשְׁכְּנוֹת עַוָּל וְזֶה מְקוֹם לֹא־יָדַע אֵל׃

CAP. XIX. יט

1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ 2 עַד־אָנָה תּוֹגִיזוּן נַפְשִׁי וּתְדַכְּאוּנַנִי בְּמִלִּים׃ 3 זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים תַּכְלִימוּנִי לֹא־תָבֹשׁוּ תַּהְכְּרוּ־לִי׃ 4 וְאַף־אָמְנָם שָׁגִיתִי אִתִּי תָּלִין׃ 5 אִם־אָמְנָם עֲלַי תַּגְדִּילוּ וְהוֹכִיחוּ מִשּׁוּתָּתִי׃ 6 דְּעוּ־אֵפוֹ כִּי־אֱלוֹהַּ עִוָּנִי וְהִקִּיף עָלַי חֵרְפָּתִי׃ 7 הֵן אֶצְעַק חָמָס וְלֹא אֵעָנֶה אֲשַׁוַּע וְאֵין מִשְׁפָּט׃ 8 אָרְחִי גָדַר וְלֹא אֶעֱבוֹר וְעַל־נְתִיבוֹתַי חֹשֶׁךְ יָשִׂים׃

,mea ceruicem *in apprehendit* & ,me contriuit & ,eram Quietus
2 שָׁלֵו הָיִיתִי וַיְפָרְפְּרֵנִי וַיֹּאחֶז בְּעָרְפִּי וַיְנַעֲרֵנִי׃ 3 וַיְפַצְפְּצֵנִי וַיְקִמֵנִי לוֹ לְמַטָּרָה׃ 4 יָסֹבּוּ עָלַי רַבָּיו יְפַלַּח כִּלְיוֹתַי וְלֹא יַחְמֹל יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרֹרָתִי׃ 5 יִפְרְצֵנִי פֶּרֶץ עַל־פְּנֵי־פָרֶץ יָרוּץ כְּגִבּוֹר׃ 6 שַׂק חָפַרְתִּי עַל־עוֹרִי וְעִלְלָתִי בֶּעָפָר קַרְנִי׃ 7 פָּנַי חָמְרְמָרָה מִנִּי־בֶכִי וְעַל עַפְעַפַּי צַלְמָוֶת׃ 8 עַל לֹא־חָמָס בְּכַפָּי וּתְפִלָּתִי זַכָּה׃ 9 אֶרֶץ אַל־תְּכַסִּי דָמִי וְאַל־יְהִי מָקוֹם לְזַעֲקָתִי׃ 10 גַּם־עַתָּה הִנֵּה בַשָּׁמַיִם עֵדִי וְשָׂהֲדִי בַּמְּרוֹמִים׃ 11 מְלִיצַי רֵעָי אֶל־אֱלוֹהַּ דָּלְפָה עֵינִי׃ 12 וְיוֹכַח לְגֶבֶר עִם־אֱלוֹהַּ וּבֶן־אָדָם לְרֵעֵהוּ׃ 13 כִּי־שְׁנוֹת מִסְפָּר יֶאֱתָיוּ וְאֹרַח לֹא־אָשׁוּב אֲהַלֵּךְ׃

CAP. XVII. יז

,mihi *sepulchra, sunt succisi* mei dies: *est corupt*o me* Spiritus
1 רוּחִי חַבָּלָה יָמַי נִזְעָכוּ קְבָרִים לִי׃ 2 אִם־לֹא הֲתֻלִּים עִמָּדִי וּבְהַמְרוֹתָם תָּלַן עֵינִי׃ 3 שִׂימָה נָּא עָרְבֵנִי עִמָּךְ מִי־הוּא אבסכונדיסטי abscondisti eorum cor Quia לִידִי יִתְקָע׃ 4 כִּי־לִבָּם צָפַנְתָּ מִשְּׂכֶל עַל־כֵּן לֹא תָרוֹם׃ 5 לְחֶלֶק יַגִּיד רֵעִים וְעֵינֵי בָנָיו תִּכְלֶינָה׃ 6 וְהַצִּיגֵנִי לְמָשָׁל עַמִּים וְהָפֵת לְפָנִים אֶהְיֶה׃ 7 וַתֹּכַהּ מִכַּעַשׂ עֵינִי וְיֹצְרִי כַּצֵּל כֻּלָּם׃ 8 יִשְׁמְמוּ יְשָׁרִים עַל־זֹאת וְנָקִי עַל־חָנֵף יִתְעוֹרָר׃ 9 וְיֹאחֵז צַדִּיק דַּרְכּוֹ וְטָהֹר־יָדַיִם יֹסִיף אֹמֶץ׃ 10 וְאוּלָם כֻּלָּם שׁוּבוּ וּבֹאוּ נָא וְלֹא־אֶמְצָא בָכֶם חָכָם׃ 11 יָמַי עָבְרוּ זִמֹּתַי נִתְקוּ מוֹרְשֵׁי לִבִּי׃ 12 לַיְלָה לְיוֹם יָשִׂימוּ אוֹר קָרוֹב מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ׃ 13 אִם־אֲקַוֶּה שְׁאוֹל בֵּיתִי בַּחֹשֶׁךְ רִפַּדְתִּי יְצוּעָי׃ 14 לַשַּׁחַת קָרָאתִי אָבִי אַתְּ אִמִּי וַאֲחוֹתִי רִמָּה׃ 15 וְאֵיזֶה הִקְוָתִי וְתִקְוָתִי מִי יְשׁוּרֶנָּה׃ 16 בַּדֵּי שְׁאוֹל תֵּרַדְנָה אִם־יַחַד עַל־עָפָר נָחַת׃

tenuit
1 שָׁלָה פור confregit
2 פוץ נָטַר Circuierunt aduersum iaculatores diuisit
3 סָבַב רוץ pepercit: effudit Dirupit diruptionem: cucurrit aduersum inuolui
4 שָׁקַק בָּכָה caput Facies mea fœdata est luto propter fletum, in apparuit Et hæc vsu venerunt mihi,
5 כָּפַד פָּלַל עוד fuit Et si verum est quod dicitis,
6 רָעָה vtinam disputare posset vir vt cum amico numerabiles per semitam, vnde
7 אָתָה

*Nec cum Deo disputare optarē, nisi essent;
8 לוּן שׂוּם quæso pignus, fideiussorem da est qui frangens pollicea-tur? eum.
9 רוּם Qui blanda annunciauerit sed
10 עָוָה כָּלָה יָצַג in parabolam in igne propter dolorem cogitationes sunt.
11 כֵּהָה שָׁמֵם contra impium
12 נָקָה

Sed quæso,
13 בּוֹא

parata sunt

cogitationes
14 זִמָּה יָרַשׁ

posuerunt; facie quod est domus mea;

lectum meum.

& dixi; es

vocaui est
15 קָוָה videbit? In sepulchrum descendat;
16 בַּד יָרַד in erit
נוּחַ

CAP. XVIII. יח

ponetis Vsquequo :dixit & ,Suchites Bildad respondit Et
1 וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר׃ 2 עַד־אָנָה תְּשִׂימוּן קִנְצֵי לְמִלִּין הָבִינוּ וְאַחַר נְדַבֵּר׃ 3 מַדּוּעַ נֶחְשַׁבְנוּ כַּבְּהֵמָה נִטְמֵינוּ בְעֵינֵיכֶם׃ 4 טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְאַפּוֹ הֲלְמַעַנְךָ תֵּעָזֵב אֶרֶץ וְיֶעְתַּק צוּר מִמְּקוֹמוֹ׃ 5 אַף אוֹר רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא־יָגַהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ׃ 6 אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ׃ 7 יֵצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ וְתַשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ׃ 8 כִּי שָׁלַח בְּרֶשֶׁת בְּרַגְלָיו וְעַל־שְׂבָכָה יִתְהַלָּךְ׃ 9 יֹאחֵז בְּעָקֵב פַּח יַחֲזֵק עָלָיו צַמִּים׃ 10 טָמוּן בָּאָרֶץ חֶבְלוֹ וּמַלְכְּדְתּוֹ עָלָי נָתִיב׃ 11 סְבִיב בִּעֲתֻהוּ בַלָּהוֹת וְהֵפִצוּהוּ לְרַגְלָיו׃ 12 יְהִי־רָעֵב אֹנוֹ וְאֵיד נָכוֹן לְצַלְעוֹ׃ 13 יֹאכַל בַּדֵּי עוֹרוֹ יֹאכַל בַּדָּיו בְּכוֹר מָוֶת׃ 14 יֻנַּתַּק מֵאָהֳלוֹ מִבְטַחוֹ וְתַצְעִדֵהוּ לְמֶלֶךְ בַּלָּהוֹת׃ 15 תִּשְׁכֹּן בְּאָהֳלוֹ מִבְלִי־לוֹ יִזֹּרֶה עַל־נְוֵהוּ גָּפְרִית׃ 16 מִתַּחַת שָׁרָשָׁיו יִבָּשׁוּ וּמִלְמַעְלָה יִמָּל קְצִירוֹ׃ 17 זִכְרוֹ־אָבַד מִנִּי־אָרֶץ וְלֹא־שֵׁם לוֹ עַל־פְּנֵי־חוּץ׃ 18 יֶהְדְּפֻהוּ מֵאוֹר אֶל־חֹשֶׁךְ וּמִתֵּבֵל יְנֻדֻּהוּ׃ 19 לֹא־נִין לוֹ וְלֹא־נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בִּמְגוּרָיו׃ 20 עַל־יוֹמוֹ נָשַׁמּוּ אַחֲרֹנִים כַּאֲשֶׁר אָחֲזָה סְעָרָה׃ 21 אַךְ־אֵלֶּה מִשְׁכְּנוֹת עַוָּל וְזֶה מְקוֹם לֹא־יָדַע אֵל׃

CAP. XIX. יט

afficietis dolore Vsquequo :dixit & ,Iob respondit Et
1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ 2 עַד־אָנָה תּוֹגִיזוּן נַפְשִׁי וּתְדַכְּאוּנַנִי בְּמִלִּים׃ 3 זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים תַּכְלִימוּנִי לֹא־תָבֹשׁוּ תַּהְכְּרוּ־לִי׃ 4 וְאַף־אָמְנָם שָׁגִיתִי אִתִּי תָּלִין׃ 5 אִם־אָמְנָם עֲלַי תַּגְדִּילוּ וְהוֹכִיחוּ מִשּׁוּתָּתִי׃ 6 דְּעוּ־אֵפוֹ כִּי־אֱלוֹהַּ עִוָּנִי וְהִקִּיף עָלַי חֵרְפָּתִי׃ 7 הֵן אֶצְעַק חָמָס וְלֹא אֵעָנֶה אֲשַׁוַּע וְאֵין מִשְׁפָּט׃ 8 אָרְחִי גָדַר וְלֹא אֶעֱבוֹר וְעַל־נְתִיבוֹתַי חֹשֶׁךְ יָשִׂים׃

erubescetis I non :me affeciſtis pudore vicibus decem Iam
1 עָנָה יגה
2 כָּלָה לון שׂוּם
3 בּוּשׁ שָׁגָה לון
4 נָגַהּ
5 יָצַר
6 נָוָד
7 יָצַג
8 שׂוּם

*quæso pignus, fideiussorem da
*est qui
*rangens pollicea-tur? eum.
*Qui blanda annunciauerit
*sed
*in parabolam
*in igne
*propter dolorem
*cogitationes sunt.
*contra
*Deus prædones.
*Abscondita est
*pedica
*fugientem huc & illuc
*semen
*euentus malus parabitur lateri
*membra
*habitatrix
*nō existente in eo
*ramus
*erit *in platea.
*proiicient
*erit
*obstupescent
*antiquos apprehendit pauor
*sunt
*eius qui

narrauerunt; ‖ abſconderunt

per

ſuis

dolet vt patruelis; חוֹל

abſconditus eſt forti.

veniet

ſpeculatur

Vagatur ipſe pro pane vbique; צָפָה

angustia: roborabitur contra eum צוּר כָּרַר

prælium.

contra

contra Omnipotentem roborauit

Deus contra

vt percutiat ipſum

corporis

impius faciem ſuã

lubricos in iliis.

עָשָׂה גָּלַל נָטָה

deſolatas,

in quibus

habitabant:

vt ſint tumuli,

ſubſtantia

creſcet

perfectio

נָלָה פֶּה

verbo æquo, & recto qui errat;

שָׁוְא כָּפַף

loco

ſuccidetur;

Perdet Deus

congregatio impij erit deſolata; יָעַד נָצַץ

deuorauit taberna cula è muneribus conſtructa.

peruerſitatem, כּוֹן

multoties: עָנָה רָבַב

laborioſi eſtis

erit ventoſis?

loquerer,

loco animæ meæ; cumularem

ſermones; מָלַל נוּעַ

narratio נוּד שָׁפָה

veſtrum dolorem.

ſi Deus, לָאָה

congregationem meam, עוּד קוּם שָׁמַם

contra

facie mea

Furor me,

odio habuit me,

aduerſum

acuit contra

נָכָה שָׁנַן צוּר גָּרַם

Aperuerunt aduerſum os ſuum,

aduerſum

congregati ſunt. Tradidit mendaci, & per fecit è via. יָרַט

ſuis patribus à *celauerunt* non & ; *indicarunt* ſapientes Quod

18 אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כָחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם׃

corũ mediũ *in* alien trãſiuit non & ; terra eſt data ſolis Eis

19 לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא־עָבַר זָר בְּתוֹכָם׃

annorum numerus & *ſe excrucians* ipſe impius diebus Cunctis

20 כָּל־יְמֵי רָשָׁע הוּא מִתְחוֹלֵל וּמִסְפַּר שָׁנִים

ſeius auribus in timorum Sonitus *timendo ſunt abſconditi*

21 נִצְפְּנוּ לְעָרִיץ׃ קוֹל־פְּחָדִים בְּאָזְנָיו

à redire credet Non *ei ſupernenies* vaſtator pace in

22 בְּשָׁלוֹם שׁוּב לֹא־יַאֲמִין חֹשֶׁךְ יָבוֹאֵנוּ׃

panem ad ipſe Vagans gladium *ad ipſe conſpectus* & tenebris

23 חָשׂוּךְ לְצָפִיּוֹת הוּא אֵלַי־חָרֶב׃ נָדַד הוּא לַלֶּחֶם

tenebrarum dies ſua manu in eſt paratus quòd nouit *vbinam*

אַיֵּה יָדַע׳ כִּי־נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם־חֹשֶׁךְ׃

paratus rex ſicut *ei prænalebit* conflictatio & tribulatio eũ Terrebunt

24 יְבַעֲתוּהוּ צַר וּמְצוּקָה תִּתְקָפֵהוּ כְּמֶלֶךְ עָתִיד

Saddai ad & ; ſuam manũ Deum *ad* extendit Quia *haſtiludium* ad

25 לַכִּידוֹר׃ כִּי־נָטָה אֶל־אֵל יָדוֹ וְאֶל־שַׁדַּי

vmbonum denſitate in ; collo in eum *ad* turret *ſe roborabit*

26 יִתְגַּבָּר׃ יָרוּץ אֵלָיו בְּצַוָּאר בַּעֲבִי גַּבֵּי

lubricum fecit & ; ſuo adipe in *ſuas facies* operuit Quia eius ſcutorũ

27 מָגִנָּיו׃ כִּי־כִסָּה פָנָיו בְּחֶלְבּוֹ וַיַּעַשׂ פִּימָה

domos, *exciſas* ciuitates inhabitauit Et *inguine ſuper*

28 עֲלֵי־כֶסֶל׃ וַיִּשְׁכֹּן עָרִים נִכְחָדוֹת בָּתִּים

aceruos in ſunt paratæ quæ *ſibi habitabunt* non

לֹא־יָשֻׁבוּ לְמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ לַגָּלִים׃

terra in *extenderetur* nec ; eius *facultas* ſtabit nõ & , ditabitur Non

29 לֹא־יַעְשֵׁר וְלֹא־יָקוּם חֵילוֹ וְלֹא־יַטֶּה לָאָרֶץ

eius tenerũ ramum, tenebris è recedet Non *corũ complementum*

30 מִנְלָם׃ לֹא־יָסוּר מִנִּי־חֹשֶׁךְ יְנַקְּתוֹ

eius oris ſpiritu in recedet & ; flamma ſiccabit

תְּיַבֵּשׁ שַׁלְהֶבֶת וְיָסוּר בְּרוּחַ פִּיו׃

erit mendacium ſed ; *errans mendacio in* credet Non

31 אַל־יַאֲמֵן בַּשָּׁוְא נִתְעֶה כִּי־שָׁוְא תִּהְיֶה

non eius ramus & ; *complebitur* ſuo die non In eius *immutatio*

32 תְמוּרָתוֹ׃ בְּלֹא־יוֹמוֹ תִּמָּלֵא וְכַפּוֹתוֹ לֹא

proiiciet & ; eius acerbam vuam vitis ſicut *Deiiciet* viruit

33 יָרַעֲנָה׃ יַחְמֹס כַּגֶּפֶן בִּסְרוֹ וְיַשֵּׁל

ſolitarium hypocritæ comitium Quia eius florem olea tanquam

34 כַּזַּיִת נִצָּתוֹ׃ כִּי־עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד

parere & , *laborem* Concipere *muneris tentoria peredit* ignis &

35 וְאֵשׁ אָכְלָה אָהֳלֵי־שֹׁחַד׃ הָרָה עָמָל וְיָלַד

fraudem parabit eorum venter & ; mendacium

אָוֶן וּבִטְנָם תָּכִין מִרְמָה׃

CAP. XVI. יו

multa hæc ſicut Audiui dixit & , Iob reſpondit Et

1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ שָׁמַעְתִּי כָאֵלֶּה רַבּוֹת

ſpiritus verbis finis Nunquid vos omnes *miſeriæ* conſolatores

2 מְנַחֲמֵי עָמָל כֻּלְּכֶם׃ הֲיֵשׁ קֵץ לִדְבָרֵי־רוּחַ

vos ſicut ego Etiam reſponderis ſi te roborabit quid aut

3 אוֹ מַה־יַּמְרִיצְךָ כִּי תַעֲנֶה׃ גַּם־אָנֹכִי כָּכֶם

me adiungerem ; *mea anima pro* veſtra anima eſſet vtinam , loquar

אֲדַבְּרָה לוּ יֵשׁ נַפְשְׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אַחְבִּירָה

meum caput in vos ſuper mouerem & ; *ſermonibus in* vos ſuper

4 עֲלֵיכֶם בְּמִלִּים וַאֲנִיעָה עֲלֵיכֶם בְּמוֹ רֹאשִׁי׃

meorum labiorum *motio* & ; meo ore in vos Roborarem

5 אֲאַמְּצָכֶם בְּמוֹ־פִי וְנִיד שְׂפָתַי

; meus dolor prohibebitur non , fuero locutus Si prohiberet

6 יַחְשֹׂךְ׃ אִם־אֲדַבְּרָה לֹא־יֵחָשֵׂךְ כְּאֵבִי

, me fecit laborare nunc Veruntamẽ abibit me à quid , deſiero & testem in, me feciſti rugare Et *meum conuentum* omnem deſolaſti

7 וְאִם־חָדְלָה מַה־מִּנִּי יֵהָלֵךְ׃ אַךְ־עַתָּה הֶלְאָנִי

ſciamus non & , noſti Quid *ſapientia te ad diminuetur* &

8 הֲשֹׁמוֹתַ כָּל־עֵדָתִי׃ וַתְּקִמְטֵנִי לְעֵד

me *ſuper* ſi frenduit , *mihi eſt aduerſatus* & , rapuit eius Naſus

9 אַפּוֹ טָרַף׃ וַיִּשְׂטְמֵנִי חָרַק עָלַי

me *in* ſuos oculos *acuet* meus hoſtis ; ſuis dentibus in

בְּשִׁנָּיו צָרִי׃ יְלַטֵּשׁ עֵינָיו לִי׃

; meas maxillas pcuſſerũt opprobrio *in* , ſuo ore *in* me *ſuper* Hiarunt

10 פָּעֲרוּ עָלַי בְּפִיהֶם בְּחֶרְפָּה הִכּוּ לְחָיַי

ſuper & *iniquum ad* Deus me Concludet replebuntur me *ſuper* ſimul

11 יַחַד עָלַי יִתְמַלָּאוּן׃ יַסְגִּירֵנִי אֵל אֶל־עָוֶל וְעַל־

me faciet diuertere impiorum manus

יְדֵי רְשָׁעִים יְרִטֵנִי׃

; germinabit *aquarum odore* Ab

9 וּבְעֲפָר יָמוּת גִּזְעוֹ׃ מֵרֵיחַ מַיִם יַפְרֶחַ

plantatio ſicut *meſſem* † faciet &

וְעָשָׂה קָצִיר כְּמוֹ־נָטַע׃

ſike ſvbi & , homo *obiit* & *infirmabitur* & , morietur vir Et

10 וְגֶבֶר יָמוּת וַיֵּחַלָּשׁ וַיִּגְוַע אָדָם וְאַיּוּ׃

areſcet & , exiccabitur fluuius & ; mari de aquæ Abierunt

11 אָזְלוּ־מַיִם מִנִּי־יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ׃

non *calos* *non ad vſque* , reſurget non & , *iacuit* vir Et

12 וְאִישׁ שָׁכַב וְלֹא־יָקוּם עַד־בְּלִתִּי שָׁמַיִם לֹא

det Quis ſuo ſomno à ſuſcitabũtur non & ; expergiſcentur

13 יָקִיצוּ וְלֹא יֵעֹרוּ מִשְּׁנָתָם׃ מִי יִתֶּן

; tuum naſum conuerti *ad vſque* me abſcondas , me abſcõdas ſepulchro in

בִּשְׁאוֹל תַּצְפְּנֵנִי תַּסְתִּירֵנִי עַד־שׁוּב אַפֶּךָ

fuerit mortuus Si . mei recorderis & , *ſtatutum* mihi ponas

14 תָּשִׁית לִי חָק וְתִזְכְּרֵנִי׃ אִם־יָמוּת

venire vſque ; expectabo *mea militia* † diebus cunctis ? viuet nunquid , vir

גֶּבֶר הֲיִחְיֶה כָּל־יְמֵי צְבָאַי אֲיַחֵל עַד־בּוֹא

opus *ad* † ; tibi reſpondebo ego & , Vocabis . mei *mutationem*

15 חֲלִיפָתִי׃ תִּקְרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶךָּ לְמַעֲשֵׂה

; *numerabis* meos greſſus nunc Quia *concupiſces* tuarũ manuũ

16 יָדֶיךָ תִכְסֹף׃ כִּי־עָתָּה צְעָדַי תִּסְפּוֹר

faſciculo in Signata . *meum peccatum ſuper obſeruabis* non

17 לֹא תִשְׁמֹר עַל־חַטָּאתִי׃ חָתַם בִּצְרוֹר

mons verè Et . *mea præuaricatione ſuper conſues* & , *mea præuaricatio*

18 פִּשְׁעָי וַתִּטְפֹּל עַל־עֲוֹנִי׃ וְאוּלָם הָר־

. ſuo loco è transferetur ſaxum & ; defluet cadens

נוֹפֵל יִבּוֹל וְצוּר יֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ׃

puluerẽ *eius ſponte naſcentia inundabit* , aquæ cõtuderunt Lapides

19 אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם חִשַּׁטְּפוּ סְפִיחֶיהָ עֲפַר־

, perpetuũ in *ei Præualebis* . perdidiſti hominis expectationẽ & ; terræ

20 אֶרֶץ וְתִקְוַת אֱנוֹשׁ הֶאֱבַדְתָּ׃ תִּחְקָפֵהוּ לָנֶצַח

, eius filij *ſieut Inclyti* . cum *emittes* & , eius *faciet* *mutans* : ibit &

21 וַיַּהֲלֹךְ מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ׃ יִכְבְּדוּ בָנָיו

eius caro Veruntamen . *eis aduertet* non & , *vilescent* † & ; nesciet &

22 וְלֹא יֵדָע וְיִצְעֲרוּ וְלֹא־יָבִין לָמוֹ׃ אַךְ בְּשָׂרוֹ

lugebit *ſe ſuper* eius anima & ; dolebit eo *ſuper*

עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל׃

CAP. XV. טו

ſapiens Nunquid dixit & , Temanites Eliphaz reſpondit Et

1 וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃ הֲחָכָם

ſuum ventrem Euro implebit & ; *ventis* ſcientiam reſpondebit

2 יַעֲנֶה דַעַת־רוּחַ וּמָלֵא קָדִים בִּטְנוֹ׃

proficiat non , ſermonibus & ; proderit non † verbo in *Argueret*

3 הוֹכֵחַ בְּדָבָר לֹא יִסְכֹּן וּמִלִּים לֹא־יוֹעִיל

loquelam imminues & ; timorem *diſſipabis* tu Etiam *eis in*

4 בָּם׃ אַף־אַתָּה תָּפֵר יִרְאָה וְתִגְרַע שִׂיחָה

lingnam *eliges* & ; tuũ os tua iniquitas *docebit* Quia . Dei *facies ad*

5 לִפְנֵי־אֵל׃ כִּי־יאַלֵּף עֲוֹנְךָ פִּיךָ וְתִבְחַר לְשׁוֹן

tua labia & ; ego non & , tuum os te *peraget* Reum . verſutorum

6 עָרוּמִים׃ יַרְשִׁיעֲךָ פִּיךָ וְלֹא־אָנִי וּשְׂפָתֶיךָ

eru natus Adam *primus* Nunquid . te *in teſtimonium reddent*

7 הֲרִאשׁוֹן אָדָם תִּוָּלֵד׃ וְלִפְנֵי־גְבָעוֹת

; audies Dei ſecreto in Nunquid ? es formatus *collium facies ad* &

8 חוֹלָלְתָּ׃ הַבְסוֹד אֱלוֹהַּ תִּשְׁמָע וְתִגְרַע

? ſciamus non & , noſti Quid ? ſapientia *te ad diminuetur* &

9 אֵלֶיךָ חָכְמָה׃ מַה־יָּדַעְתָּ וְלֹא נֵדָע

decrepitus etiam , canus Etiam ? *illud* nobiſcum non & , *intelliges*

10 חָבִין וְלֹא־עִמָּנוּ הוּא׃ גַּם־שֵׂיבָ גַּם־יָשִׁישׁ

te à parum Nonne . diebus tuo patre *præ prouectus* nos inter

11 בָּנוּ כַּבִּיר מֵאָבִיךָ יָמִים׃ הַמְעַט מִמְּךָ

te *capiet* Quid ? tecum *latet* verbum & ; Dei conſolationes

12 תַּנְחוּמוֹת אֵל וְדָבָר לָאַט עִמָּךְ׃ מַה־

Deum *ad* reſpondit Quia ? tui oculi *conniuent* quid & ; tuum cor

13 יִקָּחֲךָ וּמַה־יִּרְזְמוּן עֵינֶיךָ׃ כִּי־תָשִׁיב אֶל־אֵל

homo Quid . ſermones tuo ore ex protuliſti & ; tuus ſpiritus

14 רוּחֶךָ וְהוֹצֵאת מִפִּיךָ מְלִין׃ מָה־אֱנוֹשׁ

Ecce ? *mulieris* natus ſe iuſtificet quòd & ; ſit mundus quòd

15 כִּי־יִזְכֶּה וְכִי יִצְדַּק יְלוּד אִשָּׁה׃ הֵן

. eius oculis in *fuerunt* mũdi non cæli & ; credet non ſuis ſanctis in

בְּקְדֹשָׁיו לֹא יַאֲמִין וְשָׁמַיִם לֹא־זַכּוּ בְעֵינָיו׃

aquã ſicut bibens vir ; *graueolens* & , abominabilis *quia Etiam*

16 אַף כִּי־נִתְעָב וְנֶאְלָח אִישׁ־שֹׁתֶה כַּמַּיִם

narrabo & , vidi hoc & ; me audi , tibi *Nunciabo* ? iniquitatẽ

17 עַוְלָה׃ אֲחַוְךָ שְׁמַע־לִי וְזֶה־חָזִיתִי וַאֲסַפְּרָה׃

si in terra mortu fuerit ramus

Propter odorem aquæ רֵיחַ

ramum

excidetur; & mortuus eſt eſt?

dormiuit,

ſecundum naturã

donec nõ erit cæli Vtinam

עוּר יָשֵׁן

donec quieſcat furor tuus: חֵמָה חָקַק צָפַן

præceptum,

temporis mei

donec veniat mutatio num עֵנָה

perdere deſiderabis? aumeraſti;

differas punitionẽ meam.

eſt ligamine forti pœna præuaricationis meę, & addidiſti pœnam pœnę meæ. נָוָה נָבַל

diluent germina

vſque ad

Fortior eo fuiſti קָוָה

mutas faciẽ emittis

Et ſi diuites erunt

quicquam;

ſi pauperes erunt,

intelliget eos.

in ſemetipſa

עָנָה יָדַע

ventoſam;

Num ſapientis eſt diſputare quod

in quibus

erit vtilitas? יָכַח מָלַל פּוּר

detruſiſti

prohibuiſti orationem corã Deo.

docuit

elegiſti

Impium facit

teſtantur contra

ante primum hominem

es? & ante colles

audiſti; & diminuta eſt tibi שָׂפָה חוּל

quod

quid intellexiſti,

eſt?

eſt: maior

inter nos,

diſtant

abſconditum eſt

extollit לָקַח

innuunt

Deo

eſt יָצָא מָלַל

è muliere?

Narrabo quod חָזָה חָוָה

CAP. XII. יב

vos ‡ quòd † Verè : dixit & ,Iob respondit Et † videre ‡ estis

1 וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ [a]† אָמְנָם כִּי אַתֶּם — [a] עָנָה

sapientia *morietur* ‡ vobiscum & ;*populus* populares, ‡ mortua est * est

2 עַם וְעִמָּכֶם תָּמוּת חָכְמָה׃ † גַּם־לִי לֵבָב

?hæc sicut ‖ non quo cum Et :*vobis à ego cadens non* †; vobis sicut † nec inferior vobis sum. ‖ sunt

3 כְּמוֹכֶם לֹא־נָפַל אָנֹכִי מִכֶּם וְאֵת־מִי אֵין כָּמוֹ־אֵלֶּה׃

:illi respõdit &, ‡ Deum ad *clamanti* ; *eo* †, *suo socio* ‡ irrisio * * Sicut vir qui est ‡ amico †sic sum. Clamat ‡ qui prosperatur ‡ est ‡ Vt † opulēti qui etiam * Prosperabũtur tabernacula

4 שְׂחֹק לְרֵעֵהוּ אֶהְיֶה קֹרֵא לֵאלוֹהַּ וַיַּעֲנֵהוּ [b]† עָשֹׂת שָׁלָה

cogitationi est contempta lampas ‡ .perfectus iustus ‡ Irrisio ‡ erunt

5 שַׂחוֹק צַדִּיק תָּמִים׃ † לַפִּיד בּוּז [b] לְעַשְׁתּוֹת

tentoria tranquilla Erunt * .pedis nutationes ad paratus ;*spacati* †

6 שַׁאֲנַן נְכוֹן [c] לְמוֹעֲדֵי רָגֶל׃ [d]† יְשָׁלְוֵי אֹהָלִים

adduxit quiei : Deum prouocantibus ‡ cõfidentiæ &, prædonum ‡ docebunt

לַמַּרְגִּיזֵי אֵל לַאֲשֶׁר הֵבִיא׃ לְשַׁדִּים וּבְטָחוֹת

, iumenta quæso interroga verè Et .sua manu in Deum

7 וְאוּלָם שְׁאַל־נָא בְהֵמוֹת † אֱלוֹהַּ בְּיָדוֹ׃

.tibi indicabit &, cæl orum'volatile & ;te *docebit* ‡ & [c] יָרֶה [e] נָגַד

8 וְתֹרֶךָ וְעוֹף הַשָּׁמַיִם [f] וְיָגֶד־לָךְ׃ *virgultum

pisces tibi narrabunt &:te docebit &, terræ *loquere* * Vel [g] שׂוּחַ [h] דָּגָה

9 † אוֹ [g] שִׂיחַ לָאָרֶץ וְתֹרֶךָ וְיִסַּפְּרוּ לְךָ [h] דְּגֵי

manus quòd ,*his omnibus in* nouit non Quis .maris secundum omnia hæc ‡ est

10 † מִי לֹא־יָדַע בְּכָל־אֵלֶּה כִּי יַד־ יָהוָה עָשְׂתָה זֹּאת׃ † אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל־

omnis anima *eius* ‡ manu in Cuius ?hoc fecit Domini .viri carnis omnis spiritus & ; viuentis

חָי וְרוּחַ כָּל־בְּשַׂר־אִישׁ׃

?*sibi gustabit cibum palatum* & ;*probabit* sermones auris Nónne

11 † הֲלֹא־אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן וְחֵךְ אֹכֶל יִטְעַם־לוֹ׃

.intelligentia dierum longitudine ‖ &, sapientia † decrepitis In

12 † בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ [k] יָמִים תְּבוּנָה׃

.intelligentia &, consiliũ † ei : fortitudo &, sapientia ‡ ipso Cum † in ‖ est [k] בִּין

13 † עִמּוֹ חָכְמָה וּגְבוּרָה לוֹ [l] עֵצָה וּתְבוּנָה׃ ‡ est † est [l] יָעַץ

non &, virum *super* claudet : ædificabitur non &, diruet Ecce

14 † הֵן יֶהֱרוֹס וְלֹא יִבָּנֶה יִסְגֹּר עַל־אִישׁ וְלֹא

,eas emittet & ;arescent & ,*aquis in detinebit* ‖ Ecce .‡ apertietur ‡ ei. ‖ prohibebit aquas,

15 יִפָּתֵחַ׃ † הֵן יַעְצַר בַּמַּיִם וְיִבָּשׁוּ וְיְשַׁלְּחֵם

:*persistentia* † & fortitudo ‡ illo Cum .terram subuertẽt & ‡ est † sapientia, [m] יֶשׁ

16 וְיָהַפְכוּ אֶרֶץ׃ † עִמּוֹ עֹז [m] וְתוּשִׁיָּה

,*spoliatum* † consiliarios *faciens* Ire ‡ .faciens errare &, errans *ei* * * cius est ‡ Ambulare facit † spoliatos

17 לוֹ שֹׁגֶג וּמַשְׁגֶּה׃ [n]† מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלֵל [n] הָלַךְ

ligauit &, soluit regum Vinculum .*infatuabit* ‡ iudices & ‡ insanire facit.

18 וְשֹׁפְטִים יְהוֹלֵל׃ [o]† מוּסַר מְלָכִים פָּתַח וַיֶּאְסֹר [o] יָסַר

,*spoliatum facerdotes ire* Faciens † .eorum *lumbis* ‡ in cingulum ‡ renibus † Ambulãre facit principes spoliatos, ‖ Remouet

19 אָזוֹר בְּמָתְנֵיהֶם׃ † מוֹלִיךְ כֹּהֲנִים שׁוֹלֵל [p] סוּר

, veracibus labium Remouens ‖ .subuertet fortes & † consiliũ ‡ Effũdit

20 וְאֵיתָנִים יְסַלֵּף׃ [p]† מֵסִיר שָׂפָה לַנֶּאֱמָנִים [q] לָקַח

super despectionem Effundens ‡ & .tollet senum *discretionem* † & ‡ debilitat. Qui reuelat ‖ tenebris

21 וּטְעַם זְקֵנִים יַקַּח׃ † שׁוֹפֵךְ בּוּז עַל־

Reuelans .*debilitauit* ‡ fortium fortitudinem & ;principes

22 נְדִיבִים וּמְזִיחַ אַפִּיקִים רָפָּה׃ † מְגַלֶּה

.mortis vmbram lucem ad educit & ;*tenebra* ‖ de profunda † Qui multiplicat ‡ expandit locum

עֲמֻקוֹת מִנִּי־חֹשֶׁךְ וַיֹּצֵא לָאוֹר צַלְמָוֶת׃

,gentibus *distendens* ‡ : eas perdit &, gentes *Multiplicans* †

23 † מַשְׁגִּיא לַגּוֹיִם וַיְאַבְּדֵם שָׁטַח לַגּוֹיִם

eos facit errare &, terræ populi *capitum* * cor *Remouens* ‖ .eas ducit & ‖ Qui remouet * ducum

24 וַיְנַחֵם׃ † מְסִיר לֵב רָאשֵׁי עַם־הָאָרֶץ [r] וַיַּתְעֵם [r] נָהָה [s] סוּר [t] תֹּהוּ

:lucem non &, *tenebram* ‡ Palpabunt .via absque solitudine in ‡ tenebras,

25 בְּתֹהוּ לֹא־דֶרֶךְ׃ † יְמַשְּׁשׁוּ־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר

.ebrius sicut eos fecit errare &

וַיַּתְעֵם כַּשִּׁכּוֹר׃

CAP. XIII. יג

intellexit &, mea auris audiuit : meus oculus vidit omnia Ecce

1 הֵן־כֹּל רָאֲתָה עֵינִי שָׁמְעָה אָזְנִי [a]† וַתָּבֶן — [a] בִּין

cadens ‡ non . ego etiam noui, vos *scire* † Sicut .sibi † nostis ‡ inferior

2 לָהּ׃ [b]† כְּדַעְתְּכֶם יָדַעְתִּי גַּם־אָנִי לֹא־נָפַל [b] יָדַע

altercari ‡ & ;loquar *Saddai* * ad ego Attamen .*vobis à ego* sum vobis. * omnipotentẽ ‡ disputare

3 אָנֹכִי מִכֶּם׃ † אוּלָם אֲנִי אֶל־שַׁדַּי אֶחְפָּץ וְהוֹכֵחַ [c] יָכַח

,*mendacij concinnatores* ‡ vos verè Et .*volam Deum ad* † † cũ Deo ‖ vellẽ. ‖ Sed ‡ adhęretis mẽdacio, ‡ vani estis † Vtinã [d] נָתַן

4 אֶל־אֵל אֶחְפָּץ׃ † וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי־שָׁקֶר

;taceretis tacendo *dabit* Quis † .vos omnes *nihili* ‡ medici ‡ disputationem

5 רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם׃ † מִי־ יִתֵּן הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישׁוּן

,meã *argumẽtationem* ‡ quæso Audite :sapientiam ad vobis esset &

6 וְתִהְיֶה לָכֶם לְחָכְמָה׃ † שִׁמְעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי

CAP. XIII. יד

.*tremore* ‡ saturus & ,*dierum* breuis *mulieris* † natus Homo

1 † אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע־רֹגֶז׃

non &, vmbra velut fugit & ;est succisus & ,est egressus flos Sicut

2 † כְּצִיץ יָצָא [a] וַיִּמָּל [z] וַיִּבְרַח כְּמוֹ־צֵל [a] וְלֹא

adduces me & :tuos oculos aperuisti hunc super Etiam .ſtabit

3 יַעֲמֹד׃ † אַף־עַל־זֶה פָּקַחְתָּ עֵינֶיךָ וְאֹתִי תָבִיא

Non ‡ ?immundo ex mundum dabit Quis .tecum iudicium in ‡ Nec

4 בְמִשְׁפָּט עִמָּךְ׃ † מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא

eius mensium numerus ,eius dies ‡ definiti Si .* vnus * quidem dabitur. ‡ sunt

5 אֶחָד׃ † אִם־חָרוּצִים יָמָיו מִסְפַּר־חֳדָשָׁיו

,eo *desuper* ‡ Recede .præteribit nõ &, fecisti eius *statuta* : ‖ tecum ‖ est: terminos ‡ ab

6 אִתָּךְ חֻקָּו עָשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר׃ † שְׁעֵה מֵעָלָיו

.suum diem mercenarius sicut *velit* * donec, ‡ desinet & ‡ à malo suo; * perficiat

וְיֶחְדָּל עַד־יִרְצֶה כַּשָּׂכִיר יוֹמוֹ׃

.*innouabitur* ‡ adhuc &, fuerit præcisa si ,spes *ligno* † est Quia † arbori ‡ expullulabit.

7 † כִּי יֵשׁ לָעֵץ תִּקְוָה אִם־יְכֹרַת וְעוֹד יַחֲלִיף

.eius radix terra in senuerit Si .desinet non eius *rejuuenescẽtia* & & tener ramus

8 [b] וְיוֹנַקְתּוֹ לֹא תֶחְדָּל׃ † אִם־יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ [b] יָנַק

loquemini Deo † Nunquid .attendite meorum labiorum *litibus* ‡ & ‡ iudiciis † propter Deum [e] רוּב

7 וְרִבּוֹת שְׂפָתַי הַקְשִׁיבוּ׃ † חֲלֹאל תְּדַבְּרוּ

eius *facies* * Nunquid ?dolum loquemini *ei* † & ?iniquitatem ‡ pro eo *faciem [f] רָמָה

8 עוֹלָה וְלוֹ תְדַבְּרוּ׃ [f] רְמִיָּה † הֲפָנָיו

quod † bonum Nónne :*litigabitis* ‡ Deo *an* ‖ ?accipieris ‖ nunquid pro ‡ iudicabitis? † esset [g] נָשָׂא

9 תְּשָׁאוּן אִם־לָאֵל תְּרִיבוּן׃ † הֲטוֹב כִּי־

.*eum in* * illudetis, *hominem in illudere vt* ‡ An ‖ vos inquireret ‡ quemadmodum illuditis homini*ei. ‡ faciem

10 יַחְקָר אֶתְכֶם אִם־כְּהָתֵל בֶּאֱנוֹשׁ תְּהָתֵלּוּ בוֹ׃

.acceperitis *facies* ‡ abscondito in ‖ si , vos arguet Arguendo excellentia

11 † הוֹכֵחַ יוֹכִיחַ אֶתְכֶם אִם־בַּסֵּתֶר פָּנִים תִּשָּׂאוּן׃ [h]† נָשָׂא

?vos super cadet eius pauor & ;vos terrebit eius *celsitudo* Nónne ‡ instar cineris, corporibus luteis assimilantur corpora † quicquid voluerit transire.

12 † הֲלֹא שְׁאֵתוֹ תְּבַעֵת אֶתְכֶם וּפַחְדּוֹ יִפֹּל עֲלֵיכֶם׃

.vestra *tergora luti tergoribus* ,*cineris parabolæ* ‡ vestræ Memoriæ ‡ tollo

13 † זִכְרֹנֵיכֶם מְשָׁלֵי־אֵפֶר לְגַבֵּי־חֹמֶר גַּבֵּיכֶם׃ [i] שָׂנַן

.*quid* † me super transeat & ;ego loquar &, me de Tacete ‡ pono in manibus meis?

14 † הַחֲרִישׁוּ מֶמֶּנִּי וַאֲדַבְּרָה־אֲנִי וְיַעֲבֹר עָלַי מָה׃ [i] עַל־מָה אֶשָּׂא בְשָׁרִי

, meis dentibus *in* meam carnem *tollam* ‡ quid Propter non , me occidet Ecce ?*mea vola in ponam* ‡ meam animam & [k] שׂוּם

15 וְנַפְשִׁי אָשִׂים בְּכַפִּי׃ † הֵן־יִקְטְלֵנִי לֹא

.arguam eius *facies ad* * meas vias veruntamen .sperabo * in conspectu

אוֹחִיל אַךְ־דְּרָכַי אֶל־פָּנָיו אוֹכִיחַ׃

hypocrita ‖ eius *facies ad* † non quia ;salutem in mihi ‡ ipse Etiam ‡ erit † in conspectum ‖ impius

16 גַּם־הוּא־לִי לִישׁוּעָה כִּי־לֹא־ [l] לְפָנָיו חָנֵף

,meum sermonem audiendo Audite .intrabit [l] מָלַל

17 יָבוֹא׃ † שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ [l] מִלָּתִי

dispositi nunc Ecce .vestris auribus *in* meam *indicationem* ‡ & ‡ narrationem

18 [m] וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם׃ † הִנֵּה־נָא עָרַכְתִּי [m] חָוָה

litigabit ipse † Quis .*ero iustus* ‡ ego quòd nouit : iudicium ‡ iustificabo me. † est qui disceptet

19 מִשְׁפָּט יָדַעְתִּי כִּי־אֲנִי אֶצְדָּק׃ † מִי־הוּא יָרִיב [n] רוּב

Veruntamen .*expirabo* & ‡ ,tacuero * nunc quia ?mecum

20 עִמָּדִי כִּי־עַתָּה אַחֲרִישׁ וְאֶגְוָע׃ † אַךְ־

.me abscondã non *tuis faciebus* a tunc ‡ : mecum facias ne duo * si ‡ & [n] רוּב

שְׁתַּיִם אַל־[o]תַּעַשׂ עִמָּדִי אָז מִפָּנֶיךָ לֹא אֵסָתֵר׃ [o] שָׂנָה [p] עָשָׂה

.me terreat ne tuus terror & : elonga me *desuper tuam* Volam ‡ moriar. ‡ & facie tua Manum tuam à

21 † כַּפְּךָ מֵעָלַי הַרְחֵק וְאֵימָתְךָ אַל־תְּבַעֲתַנִּי׃

.mihi respondẽ &, loquar vel : respondebo ego &, voca Et

22 † וְקָרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶה אוֹ אֲדַבֵּר [q] וַהֲשִׁיבֵנִי׃ [q] שׁוּב

,meam Præuaticationem ? peccata &, iniquitates mihi * Quot * sunt

23 † כַּמָּה לִי [r] עֲוֹנוֹת וְחַטָּאוֹת פְּשָׁעַי [r] עָוֹה

.me cognoscere fac meum peccatum & [s] יָדַע

וְחַטָּאתִי הוֹדִיעֵנִי׃

?tibi *inimicum in me reputabis* & ;*absondes tuas facies* quid Vt faciem tuam abscondis, & reputas me pro inimico ‡ conteris

24 † לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר וַתַּחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ׃ [t] קָשַׁשׁ

siccam stipulam & ,*confringes* ‡ propulsatum folium Nónne Scribis enim ‡ depauperare facis me

25 † הֶעָלֶה נִדָּף תַּעֲרוֹץ וְאֶת־[t]קַשׁ יָבֵשׁ [u] יָרַשׁ

me facies possidere ‖ & ,amaritudines me cõtra *scribes* Nam ?persequeris ‡ propter iniquitates puritiæ meæ. Et ponis in cõpedes [v] שׂוּם

26 תִּרְדֹּף׃ † כִּי־תִכְתֹּב עָלַי מְרֹרוֹת [u] וְתוֹרִישֵׁנִי

,meos pedes *cippo in pones* Et .*mearum puerilitarum iniquitates* ‡ † custodis * talos ‖ compes, † homo in compedibus positus ‡ lignum putridum † quod [w] חָקָה

27 עֲוֹנוֹת נְעוּרָי׃ [x]† וַתָּשֶׂם בַּסַּד ׀ רַגְלָי

meorum pedum *radices* * ſuper : meas semitas omnes *custodies* † & [x] שׁוּם

וְתִשְׁמֹר כָּל־אָרְחֹתָי עַל־שָׁרְשֵׁי רַגְלָי׃

vestimentum vt ; veteraſcet *putredo* ‡ vt † ipſe & .‖ imprimetur

28 [y]† וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה כְּבֶגֶד [y] חָקָה

.tinea *illud* comedit †

אָכְלוֹ עָשׁ׃

CAP. XIIII. טו

1 † אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע־רֹגֶז׃

† è muliere breues habens dies, ‡ ira.

2 † כְּצִיץ יָצָא [a] וַיִּמָּל [z] וַיִּבְרַח כְּמוֹ־צֵל [a] וְלֹא [z] מוּל [a] צָלַל

adduces me & :tuos oculos aperuisti hunc super Etiam .ſtabit

3 יַעֲמֹד׃ † אַף־עַל־זֶה פָּקַחְתָּ עֵינֶיךָ וְאֹתִי תָבִיא

Non ‡ ?immundo ex mundum dabit Quis .tecum iudicium in ‡ Nec

4 בְמִשְׁפָּט עִמָּךְ׃ † מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא

eius mensium numerus ,eius dies ‡ definiti Si .* vnus * quidem dabitur. ‡ sunt

5 אֶחָד׃ † אִם־חָרוּצִים יָמָיו מִסְפַּר־חֳדָשָׁיו

,eo *desuper* ‡ Recede .præteribit nõ &, fecisti eius *statuta* : ‖ tecum ‖ est: terminos ‡ ab

6 אִתָּךְ חֻקָּו עָשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר׃ † שְׁעֵה מֵעָלָיו

.suum diem mercenarius sicut *velit* * donec, ‡ desinet & ‡ à malo suo; * perficiat

וְיֶחְדָּל עַד־יִרְצֶה כַּשָּׂכִיר יוֹמוֹ׃

.*innouabitur* ‡ adhuc &, fuerit præcisa si ,spes *ligno* † est Quia † arbori ‡ expullulabit.

7 † כִּי יֵשׁ לָעֵץ תִּקְוָה אִם־יְכֹרַת וְעוֹד יַחֲלִיף

.eius radix terra in senuerit Si .desinet non eius *reiuuenescẽtia* & & tener ramus

8 [b] וְיוֹנַקְתּוֹ לֹא תֶחְדָּל׃ † אִם־יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ [b] יָנַק

quis ,iudicium ad si & :† ecce robustus ‡ potentiam ad Si
19 †אִם־ h לְכֹחַ אַמִּיץ הִנֵּה וְאִם־לְמִשְׁפָּט מִי
:me condemnabit meū os ,me iustificauero Si ?me faciet conuenire
20 יוֹעִידָנִי: †אִם־אֶצְדַּק פִּי יַרְשִׁיעֵנִי i
noscam non ; ego ‡ Perfectus .me faciet ‡peruersum &, ego integer ‖
21 תָּם אָנִי וַיְעַקְּשֵׁנִי: k †לֹא אֵדַע l־נַפְשִׁי
ideo ,ipsum ‡ Vnum .meam vitam reprobabo † :meam animam
22 אַחַת־הִיא עַל־כֵּן †נַפְשִׁי אֲמַאֵם m חָיִּי:
,‡ flagellum Si .consumens ipse ,impium &, perfectū ;dixi
23 †אִם־שׁוֹט אֲמַרְתִּי־תָם וְרָשַׁע הוּא מְכַלֶּה:
.subsannabit * innocentium tentationem ad ,† subito occidat
n יְמִית פִּתְאֹם לְמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג:
:opetiet eius iudicum facies ‡ ,impij manu in est data Terra
24 †אֶרֶץ נִתְּנָה בְיַד־רָשָׁע פְּנֵי־שׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה
præ fuerunt leues † mei dies Et ?ipse * quis ‡ vbi ‖,non si
25 אִם־לֹא אֵפוֹ מִי־הוּא: †וְיָמַי o קָלּוּ מִנִּי־
cum Transierunt .bonum viderunt non ,fugerunt: cursore
26 רָץ p בָּרְחוּ לֹא־q רָאוּ טוֹבָה: †חָלְפוּ עִם־
Si .escam ad volabit * aquila sicut ;Ebeh ‡ nauibus
27 †אִם־ אֳנִיּוֹת אֵבֶה כְּנֶשֶׁר s יָטוּשׁ עָלֵי־אֹכֶל:
.Icōfortabo & ,meas facies † relinquā :mei eloquij obliuiscar ,me dicere
אָמְרִי אֶשְׁכְּחָה s שִׂיחִי אֶעֱזְבָה פָנַי וְאַבְלִיגָה:
.me mundabis * non quòd noui ; meos dolores omnes Timui
28 †יָגֹרְתִּי כָל־עֲצַבֹּתָי יָדַעְתִּי כִּי־ t לֹא תְנַקֵּנִי:
? laborabo vanè iam quid vt :ero ‖ impius Ego ‡
29 †אָנֹכִי אֶרְשָׁע לָמָּה זֶּה הֶבֶל אִיגָע:
puritate in † mundauero & , nihil ‡ aquis in me lauero Si
30 †אִם־הִתְרַחַצְתִּי בְמֵי־שָׁלֶג u וְהִזְכּוֹתִי בְבֹר
me abominabuntur & ,me demerges foueam in Tunc :meas volas manus
31 כַּפָּי: x †אָז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתִעָבוּנִי
,ci respondebo ‡ ,ego sicut vir † non Quia .mea vestimenta † est Deus ‡ vt pos-
32 שִׂלְמוֹתָי: †כִּי־לֹא־אִישׁ כָּמוֹנִי אֶעֱנֶנּוּ sem respondere
,aiguens ‡ nos inter est Non .iudicium in simul ingrediemur * * vt intremus
33 נָבוֹא יַחַדָּו בַּמִּשְׁפָּט: †לֹא יֵשׁ־בֵּינֵינוּ y מוֹכִיחַ ‡ qui
me desuper ‖ Remouear .nos ambos super suam manum ponat ‡ à
34 יָשֶׁת יָדוֹ עָל־שְׁנֵינוּ: z †יָסֵר מֵעָלַי סור
non & , Loquar .me terreat non eius terror & ,suam virgam
35 שִׁבְטוֹ וְאֵמָתוֹ אַל־תְּבַעֲתַנִּי: †אֲדַבְּרָה וְלֹא
.† me apud ego ‡ sic non quia :eum timebo ם רבתי
אִירָאֶנּוּ כִּי־לֹא־כֵן אָנֹכִי עִמָּדִי: ‡ impius sum
† vt putas.

CAP. X. יוד

me aduersum relinquam ,meis vitis ‡ in mea anima est Pertæsa †
1 †נָקְטָה נַפְשִׁי בְחַיָּי אֶעֶזְבָה עָלַי † Excisa ‡ vita mea,
.meæ animæ amaritudine in loquar .meum eloquium
שִׂיחִי אֲמָרֵרָה a בְּמַר נַפְשִׁי: מרר
super ‡ me scire fac ;me reum peragas Ne : Deum ad Dicam cōdemnes ‡ propter
2 †אֹמַר אֶל־אֱלוֹהַּ אַל־תַּרְשִׁיעֵנִי b הוֹדִיעֵנִי עַל־ ידע
quòd ,opprimas ‖ quòd tibi * bonum Nunquid .mecum litiges † quid † iudices me.
3 מַה־תָּרִיבֵנִי: †הֵטוֹב לְךָ כִּי־תַעֲשֹׁק כִּי * est ‖ vim inferas,
impiorum consilium super & ; tuarum volarum * laborem reprobes * manuum
c כַּפֶּיךָ d יָעַשְׁתָּ וְעַל־עֲצַת רְשָׁעִים תָּאִיר כַּפָּךְ יָעַשׁ
videre secundum num ? ‡ tibi carnis oculi Nunquid ?imadies ‡ ‡ illustres? ‡ sunt?
4 הוֹפָעָתָן: e †הַעֵינֵי בָשָׂר לָךְ אִם־כִּרְאוֹת יָפַע
an ? tui dies hominis dies sicut Nunquid ?videbis hominis nunquid
5 אֱנוֹשׁ תִּרְאֶה: †הֲכִימֵי אֱנוֹשׁ יָמֶיךָ אִם־
,meam iniquitatem quæras Quòd ?viri dies sicut tui anni ‡
6 שְׁנוֹתֶיךָ כִּימֵי גָבֶר: f †כִּי־תְבַקֵּשׁ לַעֲוֹנִי
:cgerim † impiè non quòd te scire Super .inquiras meū peccatum &
7 וְעַל־דַּעְתְּךָ †כִּי־לֹא אֶרְשָׁע וְלֹחַטָּאתִי תְדָרוֹשׁ:
,me elaborauerunt ‡ tuę Manus .eruens * tua manu de ‖ non ‡ &
8 וְאֵין מִיָּדְךָ g מַצִּיל: †יָדֶיךָ עִצְּבוּנִי
,quæso Memento ?me degluties &, circum † pariter me fecerunt ‡ &
9 וַיְעַשְׁוּנִי יַחַד סָבִיב וַתְּבַלְּעֵנִי: †זְכָר־נָא
.me facies redire puluerem in & ;me feceris lutum sicut quòd
כִּי־כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְאֶל־עָפָר i תְּשִׁיבֵנִי:
?me coagulabis ‡ caseum sicut & ,me fundes lac sicut Nonne
10 †הֲלֹא כֶחָלָב k תַּחִיכֵנִי וְכַגְּבִנָּה תַקְפִּיאֵנִי:
.me cooperies ‡ neruis & ossibus in & ,me vesties carne & Pelle
11 †עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבְעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי:
custodiuit tua visitatio & ;mecum feciſti misericordiā & Vitas
12 †חַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה l
hoc quòd noui :tuo corde in abscōdisti hæc Et .meum spiritū
רוּחִי: †וְאֵלֶּה צָפַנְתָּ בִּלְבָבֶךָ יָדַעְתִּי כִּי־זֹאת
non mea iniquitate ab & :me obseruabis & ‖,peccaui Si .‡ tecum
14 עִמָּךְ: †אִם־חָטָאתִי וּשְׁמַרְתָּנִי וּמֵעֲוֹנִי לֹא

Vitam
חַיָּה l
‡ est. ‖ in custo-
diam ponas

CAP. XI. יא

:dixit & ,Nahamatithes Sophar respondit Et
1 †וַיַּעַן צוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיֹּאמַר: a עָנָה
vir num & ,respondebitur non verborum multitudini Nunquid verboso
2 הֲרֹב †דְּבָרִים לֹא יֵעָנֶה וְאִם־אִישׁ ‡ linguosus * Men-
,facient † tacere homines tuæ Nuga * ?iustificabitur labiorum ‡ dacia tua † faciunt,
3 שְׂפָתַיִם יְצַדָּק: b †בָּדֶיךָ c מְתִים d יַחֲרִישׁוּ b שָׁפָה
;mea doctrina ‡ Pura † ,dixisti Et .pudefaciens nō &, ‖ subsannasti &
4 וְאֹמַר זַךְ לִקְחִי: †וְאֵתֶּה מָלַצְתָּ בְעֵינֶיךָ c בָּר
,loqui Deum dabit quis ‡ verè Et .tuis oculis in fui * mundus & ‡ alios, & nō fuit qui
5 וְאוּלָם מִי־יִתֵּן אֱלוֹהַּ דַּבֵּר †וְהָיִיתִי בְעֵינָיִךְ: pudore te afficeret.
,sapientiæ occulta tibi indicaret Et .tecum sua labia aperiret & † Deo: ‡ est
6 וְיִפְתַּח שְׂפָתָיו עִמָּךְ: f †וְיַגֶּד־לְךָ תַּעֲלֻמוֹת חָכְמָה d מָתָה
Deus te facit latere † quòd scito & :essentia in ‡ duplicia * quia ,loqui Deum dabit quis ‡ verè Et
כִּי־כִפְלַיִם לְתוּשִׁיָּה g וְדַע h כִּי־יַשֶּׁה לְךָ אֱלוֹהַּ c בָּר * ‡ sum ‡ vtinam Deus
?inuenies Deum inuestigatione Num .tua iniquitate de ‡ loqueretur,
7 מֵעֲוֹנֶךָ: i †הַחֵקֶר אֱלוֹהַּ תִּמְצָא nunciaret
,celorum ‡ altis † ?inuenies Saddai perfectionem ad vsque Num *meruisti ‡ secundū
8 אֵם עַד־ k תַּכְלִית שַׁדַּי תִּמְצָא: †גָּבְהֵי שָׁמַיִם legem:
cognoscis quid ‡ inferno præ profundam * ?operaberis quid † oblitus tui est
מַה־תִּפְעַל עֲמֻקָּה מִשְּׁאוֹל מַה־ l תֵּדָע: ‡ propter iniquitatē
.mari præ † latitudo & ;eius mensura terra præ ‖ longa tuam.
9 †אָרְכָּהּ מֵאֶרֶץ m מִדָּהּ וּרְחָבָה מִנִּי־יָם: עוה i
quis & ,fecerit congregare & ,fecerit claudere & ,succiderit Si Omnipotentem
10 אִם־יַחֲלֹף †וְיַסְגִּיר וְיַקְהִיל וּמִי †In ‡ cœlis,
,iniquitatē vidit & ,mendacij * homines nouit ipse Quia ?eum auertet ‡
11 יְשִׁיבֶנּוּ: n †כִּי־הוּא יָדַע מְתֵי־שָׁוְא o וַיַּרְא־אָוֶן *profundiorem
onagri pullus † & ,cordabitur concauus * vir Et .intelliget non & ‡ nunquid
12 וְלֵב יִתְבּוֹנָן: †וְאִישׁ p נָבוּב יִלָּבֵב וְעַיִר פֶּרֶא
expanderis ‖ & ,tuum cor præparaueris tu Si .nascetur homo
13 אָדָם q יִוָּלֵד: †אִם־אַתָּה r הֲכִינוֹתָ לִבֶּךָ וּפָרַשְׂתָּ
,eam elonga ,tua manu in ‡ iniquitas Si :tuas volas ‡ eum ad
14 אֵלָיו כַּפֶּיךָ: †אִם־אָוֶן בְּיָדְךָ הַרְחִיקֵהוּ
.iniquitatem tuis tentoriis in facias habitare ne & ‡ respondebit ei?
וְאַל־תַּשְׁכֵּן בְּאָהָלֶיךָ עַוְלָה: *mendaces,
non & ,firmatus ‡ eris & ,macula à tuas facies eleuabis tunc Quia
15 †כִּי־אָז s תִּשָּׂא פָנֶיךָ מִמּוּם וְהָיִיתָ מֻצָק וְלֹא נָשָׂא u יָצָק יָרֵא ‡ eum qui non intel-
transierunt ‡ aquæ sicut ; obliuiscēris laborū tu Quia .timebis ligit *vacuus intel-
16 תִּירָא: u †כִּי אַתָּה עָמָל תִּשְׁכַּח כְּמַיִם עָבְרוּ liget, † vt ‡ quæ
,tenebresces * :tempus surget meridie præ ‖ Et .‡ recordaberis ‡ illius.
17 תִּזְכֹּר: †וּמִצָּהֳרַיִם יָקוּם חָלֶד תִּהְיֶה ‖ clarius plusquam
,fodies & ;spes est quia ,confidisti † Et .eris mane sicut meridies
18 כַּבֹּקֶר תִּהְיֶה: †וּבָטַחְתָּ כִּי־יֵשׁ תִּקְוָה וְחָפַרְתָּ *illustraberis,
deprecabuntur & :exterrens ‡ non & ,cubabis Et .iacebis fiducia in * †confides,
19 לָבֶטַח חְשָׂכָךְ: †וְרָבַצְתָּ וְאֵין מַחֲרִיד x וְחִלּוּ *confidenter dor-
.multi tuas facies ‖ mies.
פָּנֶיךָ רַבִּים: ‡ erit qui terreat te,
: eis ab peribit refugium & , deficient impiorum oculi Et חָלָה x
20 †וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה וְמָנוֹס אָבַד מִנְהֶם ‡ faciem tuam
.animæ exhalatio † eorum spes &
וְתִקְוָתָם y מַפַּח־נָפֶשׁ: † dolor
נָפַח y

CAP. VII.

mercenarij dies sicut & :terram super homini *militia*‡ Nonne
1 †הֲלֹא־צָבָא לֶאֱנוֹשׁ עֲלֵי־אָרֶץ [a]וּכְיָמֵי שָׂכִיר
mercenarius sicut & ,vmbram *anhelabit*‡ *seruus* Sicut ?eius dies
2 †כְּעֶבֶד יִשְׁאַף־צֵל וּכְשָׂכִיר
;*vanitatis* † menses mihi accepi hæreditate Sic .*suum opus expectabit**
3 יָקֹוִיתִי פֹעֲלוֹ׃ †כֵּן הֻנְחַלְתִּי לִי יַרְחֵי־שָׁוְא
,*dixi* & ,*iacui*† Si .mihi *numerarunt* ærumnæ‡ noctes &
4 וְלֵילוֹת עָמָל [b]מִנּוּ־לִי׃ †אִם־שָׁכַבְתִּי וְאָמַרְתִּי
sum saturatus & :vesperam est mensum‡ & ,surgam quando
מָתַי אָקוּם וּמִדַּד־עָרֶב וְשָׂבַעְתִּי
,*verme*‡ mea caro est Induta .crepusculū ad vsque euagationibus
5 נְדָדִים עֲדֵי־נָשֶׁף׃ †לָבַשׁ בְּשָׂרִי רִמָּה
mei Dies .se dissoluit & ,se scidit mea cutis :pulueris *ramento*† &
6 וְגוּשׁ עָפָר עוֹרִי רָגַע וַיִּמְאָס׃ †יָמַי
Memento .*expectationis fine* in† defecerūt & :‡radio *præ veloces*‡ fuerunt
7 קַלּוּ מִנִּי־אָרֶג [d]וַיִּכְלוּ בְּאֶפֶס תִּקְוָה׃ †זְכֹר
.bonū *videndū ad** meus oculus reuertetur non :*meæ vitæ*† vētus‡ quòd
כִּי־רוּחַ [c]חַיִּי לֹא־תָשׁוּב עֵינִי לִרְאוֹת טוֹב׃
.*ego*‡ nō & ,me in tui oculi ;me vidētis oculus me *intuebitur*‡ Non
8 †לֹא־תְשׁוּרֵנִי עֵין רֹאִי עֵינֶיךָ בִּי וְאֵינֶנִּי [f]
.ascendet non ,infernum ad descendēs sic ;*abiit** & nubes *Defecit*†
9 †כָּלָה עָנָן וַיֵּלֶךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה׃
amplius eū cognoscet nō &;suā domū ad vltrà reuertetur Non
10 †לֹא־יָשׁוּב עוֹד לְבֵיתוֹ וְלֹא [g]יַכִּירֶנּוּ עוֹד
angustia in loquar ;meū os prohibebo non ego Etiam .eius locus
מְקוֹמוֹ׃ †גַּם־אֲנִי לֹא אֶחֱשָׂךְ־פִּי אֲדַבְּרָה בְּצַר
.meæ animæ amaritudine in confabulabor :mei spiritus
11 רוּחִי אָשִׂיחָה בְּמַר נַפְשִׁי׃
?custodiam me super *pones quòd*‡ ,cetus aut ,*ego mare Nunquid
12 †הַיָּם־אָנִי אִם־תַּנִּין כִּי־[h]תָשִׂים עָלַי מִשְׁמָר׃
meo eloquio in *se tollet*‡ ;meus lectus me cōsōlabitur ,dixero Si
13 †כִּי־אָמַרְתִּי תְּנַחֲמֵנִי עַרְשִׂי [i]יִשָּׂא בְשִׂיחִי
.me terrebis visionibus *à* & ,*somnus in* † me conteres Et .meū cubile
14 מִשְׁכָּבִי׃ †וְחִתַּתְנִי בַּחֲלֹמוֹת [k]וּמֵחֶזְיֹנוֹת תְּבַעֲתֵנִי
.meis ossibus *præ* ‡mortem ,mea anima *strangulationē*‡ elegit Et
15 †וַתִּבְחַר מַחֲנָק נַפְשִׁי מָוֶת מֵעַצְמוֹתָי׃
quia ,me à cessa :sum victurus sæculū in non ,*sum Abominatus*
16 †מָאַסְתִּי לֹא־לְעֹלָם אֶחְיֶה חֲדַל מִמֶּנִּי כִּי־
quòd & ,eum magnifices quòd ,homo ‖Quid ,mei dies †vanitas
17 הֶבֶל יָמָי׃ †מָה־אֱנוֹשׁ כִּי תְגַדְּלֶנּוּ וְכִי־
?matutinis in eum visites Et ?tuum cor eum *ad** ponas
18 תָשִׁית אֵלָיו לִבֶּךָ׃ †וְתִפְקְדֶנּוּ לִבְקָרִים
non :me à *recedes*‡ non Quousque .eum probabis momenta ad
19 לִרְגָעִים תְּבָחֲנֶנּוּ׃ †כַּמָּה לֹא־תִשְׁעֶה מִמֶּנִּי לֹא
quid ,Peccaui ?meam salutem *me absorbere ad vsque*† me *dimittes** *dimittis
20 †חָטָאתִי מָה־אֶפְעַל לָךְ נֹצֵר הָאָדָם לָמָּה [m]שַׂמְתַּנִי
,tibi occursum in me posuisti quid vt ?*hominis*‡ custos tibi operabor
לְמִפְגָּע לָךְ׃ [n]וָאֶהְיֶה עָלַי לְמַשָּׂא׃ †וּמָה לֹא־תִשָּׂא פִּשְׁעִי
,*meam prævaricationem tolles* ‖non cur Et ?*onus in me super** fui &
21 וְתַעֲבִיר אֶת־עֲוֹנִי כִּי־עָתָה לֶעָפָר אֶשְׁכָּב
.*ego*‖ non & ,*manè* me quæres &
וְשִׁחַרְתַּנִי וְאֵינֶנִּי׃

CAP. VIII. ח

loqueris Vsquequo :dixit & Suchites Bildad respondit Et
1 †וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר׃ [a]עָנָה
Deus Nunquid ?tui oris *dicta validus*‡ ;spiritus & ,hæc ‡fortis erunt
2 †הַאֵל אֲדֹנָי יְעַוֵּת־מִשְׁפָּט וְאִם־יְעַוֵּת־צֻרֶק׃ ;sermones
tui filij Si ?iustitiam peruertet *Saddai an*† &,iudicium peruertet †num omnipotēs
3 אִם־בָּנֶיךָ חָטְאוּ־לוֹ וַיְשַׁלְּחֵם בְּיַד־פִּשְׁעָם׃ †
.corū *prævaricationis manu in eos emisit*‖ &,ei peccauerint ‖expulit eos è mun
4 אִם־אַתָּה :fueris deprecatus *Saddai ad* † & ,Deum *ad surrexeris*‡ manè do propter præua-
תְּשַׁחֵר אֶל־אֵל וְאֶל־שַׁדַּי תִּתְחַנָּן׃ ricationem
,Ite super suscitabit nunc quia ,*tu*‡ rectus & ,mundus Si ‡quæsieris
5 †אִם־זַךְ וְיָשָׁר אָתָּה כִּי־עָתָה יָעִיר עָלֶיךָ †Omnipotentem,
tuum principiū erit Et .*tuæ* iustitiæ habitaculū reddet pacificū &
6 וְשִׁלַּם נְוֵה צִדְקֶךָ׃ †וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ ‡fueris ‖bonum,
*nunc** interroga Quia .valde crescet tuū nouissimum & ,paruum
7 מִצְעָר וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד׃ †כִּי־שְׁאַל נָא *quæso
,eorum patrū inuestigationē ad te præpara & ;pristinā generationē
8 לְדֹר רִישׁוֹן וְכוֹנֵן לְחֵקֶר אֲבוֹתָם׃

CAP. IX. ט

;‡ita quòd noui Verè :dixit & ,Iob respondit Et
1 †וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ [a]
voluerit Si ?Deo cum homo se iustificabit *quid*‖ &
2 †אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי־כֵן וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל׃
.mille ex vnum ei respondebit non ;eo cum contendere
3 אִם־יַחְפֹּץ לָרִיב עִמּוֹ לֹא יַעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אָלֶף׃
*,eum ad** indurauit quis :robore fortis & ,*corde Sapiens
4 †חֲכַם־לֵב וְאַמִּיץ [b]כֹּחַ מִי־הִקְשָׁה אֵלָיו
qui ;‖cognouerunt non & ,montes *Transferens* ?habuit pacem &
5 וַיִּשְׁלָם׃ †הַמַּעְתִּיק הָרִים וְלֹא יְדָעוּ אֲשֶׁר
;suo loco è terram *Tremefaciens*‖ .suo *naso*‡ in eos subuertit
6 הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ †וְתַפְכֵּם בְּאָפוֹ׃
;orietur non & ,† Soli *Dicens* ‡ .contremiscēt eius columnæ &
7 †הָאֹמֵר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח וְעַמּוּדִים יִתְפָּלָצוּן׃
calcans‖ & ,solus cælos *Extendens* ‡ .signabit * stellas *supra* † &
8 †נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ וְדֹרֵךְ בָּמֳתֵי־יָם׃
,*Chima* & ,*Chesil* ,*Has Faciens* ‡ .maris excelsa super
9 †עֹשֶׂה [d]עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה [c]וַחֲדְרֵי תֵמָן׃
mirabilia & ;*inuestigatio non donec*‖ ,magna *Faciens* .*austri penetralia* &
10 †עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד־אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת
;videbo non & ,me super transibit Ecce .*numerus non donec*‡
11 עַד־אֵין מִסְפָּר׃ †הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֵרָאֶה
.eum intelligam non & ,*præteribit*† &
וַיַּחֲלֹף וְלֹא־אָבִין לוֹ׃
‡Si rapuerit :eum ad dicet quis ?eum faciet restituere quis ,*rapiet* *En* ‡
12 †הֵן יַחְתֹּף מִי [e]יְשִׁיבֶנּוּ מִי־יֹאמַר אֵלָיו
eo sub ;*suum nasum auertet*† non Deus ?facis Quid
13 †מַה־תַּעֲשֶׂה׃ †אֱלוֹהַּ לֹא־יָשִׁיב אַפּוֹ תַּחְתָּיו
‖freti superbia. ?eo respōdebo *ego quia Etiam* .*superbiæ adiutores*‖ se incuruauerūt
14 שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי רָהַב׃ †אַף כִּי־אָנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ
Quanto magis ,fuero iustus si Qui ?eo cum mea verba eligam
15 אֶבְחָרָה דְבָרַי עִמּוֹ׃ †אֲשֶׁר אִם־צָדַקְתִּי
.*deprecabor me iudicare facientem ad*‡ ;respondebo non
לֹא אֶעֱנֶה לְמִשְׁפָּטִי אֶתְחַנָּן׃
quòd credam non ;mihi responderit & ,inuocauero Si
16 †אִם־קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא אַאֲמִין כִּי־
;me conteret turbine *in* Qui .meam vocem auscultauerit
17 יַאֲזִין קוֹלִי׃ †אֲשֶׁר־בִּשְׂעָרָה יְשׁוֹפֵנִי
‡sinet me vt re- *reducere me dabit*† Non .gratis mea vulnera multiplicabit &
quiescat spiritus 18 †וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם׃ [f]לֹא־
meus; .amaritudinibus me saturabit sed ;*meum spiritum*
רוּחִי כִּי יַשְׂבִּיעֵנִי מְרֹרִים׃

aceruus in aream

est: †nota

יֵדַע °

CAP. VI. ו

appendendo Vtinam :dixit & ,Iiob respondit Et

עָנָה p וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר : לוּ † שָׁקוֹל 1

contritionē meam in statera

הָוֹה q נָשָׂא t

grauior esset:

*omnipotentis

‖sunt

לוּעַ s חָצַץ

‖eleuarent *bilancibus in meum infortunium* ‖& ;mea ira appenderetur 2

יִשָּׁקֵל בַּעַשִׂי q וְהַוַּתִּי בְּמאזְנַיִם r יִשָּׂאוּ־

‡bibit †fortes ordinauerunt se contra

ideo :*grauesceret* ‡marium arena *præ* nunc Quia .pariter

יָחַד : † כִּי עַתָּה מֵחול יַמִּים יִכְבַּד עַל־כֵּן

*clamabit ‡iuxta

quatū, ‖mecum *Saddai* *sagittæ Quia .sunt absorpta mea verba

דְּבָרַי s לָעוּ : † כִּי חִצֵּי שַׁדַּי עִמָּדִי אֲשֶׁר 4

‖num

.me *inuadūt instructa* Dei †terrores :meus spiritus *bibens* ‡earū venenum

חֲמָתָם שֹׁתֶה רוּחִי בְּעוּתֵי אֱלוֹהַּ יַעַרְכוּנִי :

‡iuxta ‖quod est

bos mugiet *an* ‖ ?gramen *super* ‡onager *rudet** Nunquid

† הֲיִנְהַק פֶּרֶא עַלֵּי־דֶשֶׁא אִם יִגְעֶה־שׁוֹר 5

†num ‡albumine

absque‖ insipidum comedetur Nunquid ?suum pabulum *super*†

עַל־בְּלִילוֹ : † הֲיֵאָכֵל חָפֵל מִבְּלִי־ 6

*Quæ ‡sunt

?vitelli *saliua* ‡ in sapor est *an*† ?sale

מֶלַח אִם־יֶשׁ־טַעַם בְּרִיר חַלָּמוּת :

יָוֶה v

.meæ carnis ægritudines sicut ‡illa ,mea anima tangere renuit*

† מַאֲנָה לִנְגוֹעַ נַפְשִׁי הֵמָּה v כְּדֵוֵי לַחְמִי : 7

†vt

?Deus det meā expectationē & ,mea petitio veniat †det Quis

נָתַן a יִתֵּן תָּבוֹא שְׁאֵלָתִי וְתִקְוָתִי יִתֵּן אֱלוֹהַּ : † מִי־ a 8

יָאַל b

‡ calefaciam me in dolore, si

.me succidat & ,suā manū soluat ;me conterat & ,Deus velit &

‖parcat

†est *si sperauero

† וְיאֵל אֱלוֹהַּ וִידַכְּאֵנִי יַתֵּר יָדוֹ וִיבַצְּעֵנִי : b 9

כּוֹחַ c

,*parcet* nō, *ægritudine in consolidescā* ‡& ,mea cōsolatio adhuc erit Et

‡si prolongauero vitam

† וְתִהִי־עוֹד נֶחָמָתִי וְאַסְתָּרָה בְחִילָה לֹא יַחְמוֹל 10

קְצִי d

vt, mea fortitudo †Quæ .Sancti eloquia abscondi non quia

†Nunquid

כִּי־לֹא כִלַּדְתִּי אִמְרֵי קָדוֹשׁ : † מַה־־־c כֹּחִי כִּי 11

‡nunquid ‖est?

?meam *animam prolongem vt* ‡ ,meus finis quis & ?*ſperem*

‖est *lex non

אֲיַחֵל וּמַה־־־d קִצִּי כִּי־־־אַאֲרִיךְ נַפְשִׁי :

יָשָׁה e מָסַם f

?‖ænea mea caro *an*‡ ?mea fortitudo lapidum fortitudo An†

*Viro flagellis

‡ab amico

† אִם־־־כֹּחַ אֲבָנִים כֹּחִי אִם־בְּשָׂרִי נְחוּשׁ : 12

‖consentaneū est vt impendatur

?me à est expulsa *subsistentia** & ?me in ‖meū auxiliū Nonne

הֲלֹא אֵין עֶזְרָתִי בִי e וְתוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי : 13

‡aliqui †Omnipotentis derelinquit.

.*derelinquet Saddai* †timorē &, miſericordia ‖tuo *ſocio* à‡ diſſoluto*

‖inuecti sunt contra me †aqua cum impetu fluens transierit *Qui tortētes denigrātur propter glaciem, in

לְמַס f מֵרֵעֵהוּ חֶסֶד וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב : † 14

‡occultatur

.*transibunt torrentiū impetus* † sicut: torrēs sicut *sunt prænaricati* ‖mei Fratres

*quo † cùm inciderint ‡ad alia loca

† אַחַי בָּגְדוּ כְמוֹ־נָחַל כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבֹרוּ : 15

חָמִים g

.nix *occultabitur* ‡ eis *super* .*gelu præ* Nigrescentes*

*Respiciunt ad ‡Themanitarum, ‖Sebęorum expectate aquas. ‡sperauerunt:

† הַקֹּדְרִים מִנִּי־קָרַח עָלֵימוֹ יִתְעַלַּם־שָׁלֶג : 16

extinguētur *eo incalescendo in* † :excidētur, effluxerint ‡tempore In

† בְּעֵת יִזָּרְבוּ נִצְמָתוּ g מִחַמֵּיהֶם נִדְעֲכוּ 17

‖illud ‡inuestigauimus hoc Ecce .suo tempore in *tritici acervum*

,nihilū in ascendēt :eorū viæ semitæ ‡Declinabunt .suo loco de

† גְּדוּדֵי אָרְחוֹת דַּרְכָּם h יַעֲלוּ בַתֹּהוּ : 18

†tibi *scito* † tu & ,*illud* audi :*ipsum* ‖ sic

Seba‖ itinera ;*Thema* ‡ semitas *Respexerunt** .peribunt &

† הִבִּיטוּ אָרְחוֹת תֵּמָא הֲלִיכוֹת שְׁבָא i 19

כֵּן־הֵיא שִׁמְעָנָה וְאַתָּה °רַע־לָךְ : 26

venerunt :*sperauit* ‡ quoniam ,sunt affecti Pudore .*sibi expectauerūt*

קְוּוּ k לָמוֹ : l † בֹּשׁוּ כִּי־־־בָטָח בָּאוּ 20

videbitis ‡*mihil fuistis* ‖ nunc Quia .pudore sunt affecti &:*illud vsque* †

† כִּי־עַתָּה הֱיִיתֶם לֹא m תִרְאוּ עָרִיתָה וַתִּירָאוּ : 21

,mihi Afferte :dixi *verè* Num .timetis & ,fractionem

† הֲכִי־אָמַרְתִּי הָבוּ לִי n וּמִכֹּחֲכֶם שְׁחַדוּ בַעֲדִי : 22

,hostis manu è me liberate Et ?me *pro* ‡ donate *vestra facultate** de &

† וּמַלְּטוּנִי מִיַּד־־־צָר וּמִכַּף עָרִיצִים o תִּפְדּוּנִי : 23

;tacebo ego & ,me Docete :me *redimetis terribilium* † manu è &

† הוֹרוּנִי וַאֲנִי אַחֲרִישׁ p וּמִן עָרִיצִים תְּפִדּוּנִי : 24

eloquia ſunt roborata Quàm .me intelligere facite erraui quo† &

† מַה־נִּמְרְצוּ אִמְרֵי־ q מַה־שִּׂגִּיתִי הָבִינוּ לִי : 25

!vobis ex increpans increpabit quid & !*rectitudinis*‖

יָשֶׁר וּמַה־־־יוֹכִיחַ הוֹכֵחַ מִכֶּם :

*cogitastis, ‡mei

‡eloquia ventū in & :*cogitabitis** ‖sermones increpandū ad Nonne

יָכַח s מָלַל

†proiicitis laqueos, & foditis mendacia contra amicum

‖respicere ad

‡loquí an contra

הֲלַהוֹכַח s † מְלִיצִים תַּחְשְׁבוּ וְלִרוּחַ אֹמְרֵי 26

super fodietis & ;*proiicietis* † pupillum ſuper Etiam ?desperati

נוֹאָשׁ : † אַף עַל־יָתוֹם t תַּפִּילוּ וְתִכְרוּ עַל 27

super ‡& :me *in respicite*‖ velitis nunc Et .vestrum *sodalem*

רֵעֵיכֶם : † וְעַתָּה הוֹאִילוּ x פְּנוּ־־־בִי וְעַל־ v 28

:iniquitas sit ne ,nunc Cōuertimini .mentiar *ſi* ,vestrā faciē

פְּנֵיכֶם אִם־אֲכַזֵּב : † שׁוּבוּ נָא אַל־y חְתִי עַוְלָה 29

mea lingua in est Nunquid .ea *in mea iustitia* ‡ ,adhuc reuertimini &

עָוְלָה אִם־־־חִכִּי לֹא־־־יָבִין הַוּוֹת : z וְשׁוּבוּ עוֹד צִדְקִי־־־בָהּ : † חֵיוּשׁ בִּלְשׁוֹנִי 30

!*rectitudinis*‖ ?*infortunia* † intelliget non meum palatum *an*‡ ?iniquitas

CAP. V. ה

ponet ſuis angelis in ‖ ;credet non ſuis ſeruis in Ecce

‖nec

*lumen. Quantō magis

‡luteas, †est

† הֵן בְּעֲבָדָיו לֹא יַאֲמִין וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים 18

† quorum ,*luti* ‡ domos habitantes Etiam .*gloriationem**

†donec fuerit abiectus.

תְּהִלָּה : o אַף † אֲשֶׁר שֹׁכְנֵי בָתֵּי־חֹמֶר 19

.*tineæ facies ad* † ,*eos* conterent ;*eorum* fundamentum puluere in

בֶּעָפָר יְסוֹדָם יְדֻכְּאוּם לִפְנֵי־p עָשׁ :

‡vsque

‡quia non est qui ponat in cor

, *ponentem non propter* ‡ :conterentur vesperam ad ‖ manè A

יֻכַּתּ q מִבֹּקֶר לָעֶרֶב יֻכָּתּוּ מִבְּלִי מָשִׂים 20

*translata

‡quæ erat

‡corum dignitas est *profecta** Nonne .peribunt sæculum in

לָנֶצַח יֹאבֵדוּ : † הֲלֹא־־־נְסָעָם בָּם יִתֵּרֵם 21

.sapientia in non & ,morientur ?eis in

יָמוּתוּ וְלֹא בְחָכְמָה :

qui respondeat

‡aliquem sanctorū verte te.

‡eum qui inclinat cor ſuum ad ea quę videt

*Si ad quem sanctorum conuertaris

*Si ad quem sanctorum conuertaris

*Si ad quem sanctorum conuertaris

qui ædificant desolata
בָּנָה l
quib userat
qui replebant
שׁוּר m
qui
רָאָה n
à fremitu;
requieuerunt;
liber
vitam
נָתַן p חָכָה o
Qui expectant
est; requirunt
plus quàm thesauros.
Qui lætâtur exultatione; gaudent
Vt quid dedit lucẽ
סָכַךְ q
ante panem meũ
עִם־מְלָכִים וְיֹעֲצֵי אֶרֶץ הַבֹּנִים חֳרָבוֹת לָמוֹ׃ 14
suas domos *implentibus* ,*eis* aurum principibus cum Vel
אוֹ עִם־שָׂרִים זָהָב לָהֶם הַמְמַלְאִים בָּתֵּיהֶם כָּסֶף׃ 15
,essem non ,absconditus abortiuus sicut Vel argento
אוֹ כְנֶפֶל טָמוּן לֹא אֶהְיֶה כְּעֹלָלִים לֹא־רָאוּ אוֹר׃ 16
Incem viderunt non paruuli sicut
שָׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רָגֶז וְשָׁם יָנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ׃ 17
exactoris vocem audierunt non ;*fuerunt* pacati vincti Pariter
יַחַד אֲסִירִים שַׁאֲנָנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נוגֵשׂ׃ 18
suo domino à *manumissus* seruus &;idem ibi magnus & Paruus
קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד חָפְשִׁי מֵאֲדֹנָיו׃ 19
?animo amaris *vitas* & ;lucem laboranti dedit quid Vt
לָמָּה יִתֵּן לָעָמֵל אוֹר וְחַיִּים לְמָרֵי נָפֶשׁ׃ 20
absconditis thesauris præ eã *effodiũt* & ;*ipsa* nõ & ,*morte ad Expectantibus*
הַמְחַכִּים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וַיַּחְפְּרֻהוּ מִמַּטְמוֹנִים׃ 21
sepulchrum inuenerint cũm *exultabunt* ;*gaudium ad Letantibus*
הַשְּׂמֵחִים אֶלֵי גִיל יָשִׂישׂוּ כִּי יִמְצְאוּ־קָבֶר׃ 22
?eum circa Deus texit & ;est abscondita *eius* via cuius viro*
לַגֶּבֶר אֲשֶׁר־דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלוֹהַּ בַּעֲדוֹ׃ 23
sunt effusi & ;veniet meum suspirium *mei panis facies ad* Quia
כִּי־לִפְנֵי לַחְמִי אַנְחָתִי תָּבֹא וַיִּתְּכוּ כַּמַּיִם שַׁאֲגָתִי׃ 24
.mei rugitus aqua sicut
timorem timui, vertebar, cuenit
habui pacem
כִּי פַחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי יָבֹא לִי׃ 25
,*sum veritus* quod & ;mihi cuenit & ,*expani panorem* Quia
לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא־נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז׃ 26
.*tremor* venit & ,requieui
habuit pacem
אָהָה שָׁלָה נוּחַ
pauor.

CAP. IIII. ד

:dixit & ,Themanites Eliphaz respondit Et
עָנָה אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃ 1
sermones *in cohibere &* ;*lassaberis* ,te ad verbũ *tentabimus* Nunquid
הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תֵּלָאֶה וְעָצַר בְּמִלִּין מִי יוּכָל׃ 2
lassas manus & ;multos eruditisti Ecce ?poterit quis
הִנֵּה יִסַּרְתָּ רַבִּים וְיָדַיִם רָפּוֹת תְּאַמֵּץ׃ 3
genua & ;tui sermones erexerunt *Labantem*
כּוֹשֵׁל יְקִימוּן מִלֶּיךָ וּבִרְכַּיִם מוֹעָדוֹת תְּאַמֵּץ׃ 4
;tulisti ægrè & ,te ad venit nunc Quia .roborasti *curuantia**
כִּי עַתָּה תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלָא תִּגַּע עָדֶיךָ וַתִּבְהָל׃ 5
;tua fiducia tuus timor Nonne .es territus & ,te *ad vsque* pertigit
הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ תֹּם דְּרָכֶיךָ וְתִקְוָתֶךָ׃ 6
?tuarum viarum *integritas &* ,*tua expectatio*
זְכָר־נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִצְמָתוּ׃ 7
;iniquitatem arantes vidi Quemadmodum .fuerint succisi
כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי חֹרְשֵׁי אָוֶן וְזֹרְעֵי עָמָל יְקַצְרֻהוּ׃ 8
.*illum* metent ,*laborem* seminantes &
מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יאבֵדוּ וּמֵרוּחַ אַפּוֹ יִכָּלוּ׃ 9
.sunt euulsi leunculorũ dentes & ;leonis vox & ,leonis Rugitus
שַׁאֲגַת אַרְיֵה וְקוֹל שָׁחַל וְשִׁנֵּי כְפִירִים נִתָּעוּ׃ 10
.se separabunt leonis filij & ;præda *absque* perijt maior Leo
לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי־טָרֶף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרָדוּ׃ 11
pusillum mea auris suscepit & ;*est dictũ furtiue* verbũ me *ad* Et
וְאֵלַי דָּבָר יֻגְנַב וַתִּקַּח אָזְנִי שֵׁמֶץ מִנֵּהוּ׃ 12
cadere in ,*noctis visionibus à* ramusculis In .eo de
בְּשִׂעִפִּים מֵחֶזְיֹנוֹת לָיְלָה בְּנָפֹל תַּרְדֵּמָה עַל־אֲנָשִׁים׃ 13
;tremor & ,mihi *occurrit* Pauor .homines super *soporem*
פַּחַד קָרָאַנִי וּרְעָדָה וְרוֹב עַצְמוֹתַי הִפְחִיד׃ 14
meas facies super spiritus Et .fecit pauere *meorũ ossiũ multitudine* &
וְרוּחַ עַל־פָּנַי תַּחֲלִף תְּסַמַּר שְׂעַרת בְּשָׂרִי׃ 15
.meæ carnis *crinem faciet* horripilare ;*transibit*
עָמַד וְלֹא־אַכִּיר מַרְאֵהוּ תְּמוּנָה לְנֶגֶד עֵינָי דְּמָמָה וְקוֹל אֶשְׁמָע׃ 16
Deo *præ* homo Nunquid .*audiam* vocem & *silens murmur*
הַאֱנוֹשׁ מֵאֱלוֹהַּ יִצְדָּק אִם־מֵעֹשֵׂהוּ יִטְהַר גָּבֶר׃ 17
?vir *mundabitur* suo factore *præ an* ?*iustificabitur*

qui ædificant desolata
בָּנָה l
quib userat
qui replebant
שׁוּר m
qui
רָאָה n
à fremitu;
requieuerunt;
liber
vitam
נָתַן p חָכָה o
Qui expectant
est; requirunt
plus quàm thesauros.
Qui lætâtur exultatione; gaudent
Vt quid dedit lucẽ
סָכַךְ q
ante panem meũ
עִם־מְלָכִים וְיֹעֲצֵי אֶרֶץ הַבֹּנִים חֳרָבוֹת לָמוֹ׃ 14
suas domos *implentibus* ,*eis* aurum principibus cum Vel
אוֹ עִם־שָׂרִים זָהָב לָהֶם הַמְמַלְאִים בָּתֵּיהֶם כָּסֶף׃ 15
;essem non ,absconditus abortiuus sicut Vel argento
אוֹ כְנֶפֶל טָמוּן לֹא אֶהְיֶה כְּעֹלָלִים לֹא־רָאוּ אוֹר׃ 16
Incem viderunt non paruuli sicut
שָׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רָגֶז וְשָׁם יָנוּחוּ יְגִיעֵי כֹחַ׃ 17
exactoris vocem audierunt non ;*fuerunt* pacati vincti Pariter
יַחַד אֲסִירִים שַׁאֲנָנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נוגֵשׂ׃ 18
suo domino à *manumissus* seruus &;idem ibi magnus & Paruus
קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד חָפְשִׁי מֵאֲדֹנָיו׃ 19
?animo amaris *vitas* & ;lucem laboranti dedit quid Vt
לָמָּה יִתֵּן לָעָמֵל אוֹר וְחַיִּים לְמָרֵי נָפֶשׁ׃ 20
absconditis thesauris præ eã *effodiũt* & ;*ipsa* nõ & ,*morte ad Expectantibus*
הַמְחַכִּים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וַיַּחְפְּרֻהוּ מִמַּטְמוֹנִים׃ 21
sepulchrum inuenerint cũm *exultabunt* ;*gaudium ad Letantibus*
הַשְּׂמֵחִים לַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ וַיַּחְפְּרֻהוּ מִמַּטְמוֹנִים׃ 22
?eum circa Deus texit & ;est abscondita *eius* via cuius viro*
לַגֶּבֶר אֲשֶׁר־דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלוֹהַּ בַּעֲדוֹ׃ 23
sunt effusi & ;veniet meum suspirium *mei panis facies ad* Quia
כִּי־לִפְנֵי לַחְמִי אַנְחָתִי תָּבֹא וַיִּתְּכוּ כַּמַּיִם שַׁאֲגָתִי׃ 24
.mei rugitus aqua sicut
timorem timui, vertebar, cuenit
habui pacem
כִּי פַחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי יָבֹא לִי׃ 25
,*sum veritus* quod & ;mihi cuenit & ,*expani panorem* Quia
לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא־נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז׃ 26
.*tremor* venit & ,requieui
habuit pacem
אָהָה שָׁלָה נוּחַ
pauor.

CAP. IIII. ד

:dixit & ,Themanites Eliphaz respondit Et
עָנָה אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר׃ 1
sermones *in cohibere &* ;*lassaberis* ,te ad verbũ *tentabimus* Nunquid
הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תֵּלָאֶה וְעָצַר בְּמִלִּין מִי יוּכָל׃ 2
lassas manus & ;multos eruditisti Ecce ?poterit quis
הִנֵּה יִסַּרְתָּ רַבִּים וְיָדַיִם רָפּוֹת תְּאַמֵּץ׃ 3
genua & ;tui sermones erexerunt *Labantem*
כּוֹשֵׁל יְקִימוּן מִלֶּיךָ וּבִרְכַּיִם מוֹעָדוֹת תְּאַמֵּץ׃ 4
curuata ;tulisti ægrè & ,te *ad* venit nunc Quia .roborasti *curuantia**
כִּי עַתָּה תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלָא תִּגַּע עָדֶיךָ וַתִּבְהָל׃ 5
tibi quod timebas, tetigit fuit ob spẽ tuã; & propter expectatio nem tuã perfectio
;tua fiducia tuus timor Nonne .es territus & ,te *ad vsque* pertigit
הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ תֹּם דְּרָכֶיךָ וְתִקְוָתֶךָ׃ 6
?tuarum viarum *integritas &* ,*tua expectatio*
זְכָר־נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִצְמָתוּ׃ 7
;iniquitatem arantes vidi Quemadmodum .fuerint succisi
כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי חֹרְשֵׁי אָוֶן וְזֹרְעֵי עָמָל יְקַצְרֻהוּ׃ 8
.*illum* metent ,*laborem* seminantes &
מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יאבֵדוּ וּמֵרוּחַ אַפּוֹ יִכָּלוּ׃ 9
.sunt euulsi leunculorũ dentes & ;leonis vox & ,leonis Rugitus
שַׁאֲגַת אַרְיֵה וְקוֹל שָׁחַל וְשִׁנֵּי כְפִירִים נִתָּעוּ׃ 10
.se separabunt leonis filij & ;præda *absque* perijt maior Leo
לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי־טָרֶף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרָדוּ׃ 11
pusillum mea auris suscepit & ;*est dictũ furtiue* verbũ me *ad* Et
וְאֵלַי דָּבָר יֻגְנַב וַתִּקַּח אָזְנִי שֵׁמֶץ מִנֵּהוּ׃ 12
cadere in ,*noctis visionibus à* ramusculis In .eo de
בְּשִׂעִפִּים מֵחֶזְיֹנוֹת לָיְלָה בְּנָפֹל תַּרְדֵּמָה עַל־אֲנָשִׁים׃ 13
;tremor & ,mihi *occurrit* Pauor .homines super *soporem*
פַּחַד קָרָאַנִי וּרְעָדָה וְרוֹב עַצְמוֹתַי הִפְחִיד׃ 14
meas facies super spiritus Et .fecit pauere *meorũ ossiũ multitudine* &
וְרוּחַ עַל־פָּנַי תַּחֲלִף תְּסַמַּר שְׂעַרת בְּשָׂרִי׃ 15
.meæ carnis *crinem faciet* horripilare ;*transibit*
עָמַד וְלֹא־אַכִּיר מַרְאֵהוּ תְּמוּנָה לְנֶגֶד עֵינָי דְּמָמָה וְקוֹל אֶשְׁמָע׃ 16
Deo *præ* homo Nunquid .*audiam* vocem & *silens murmur*
הַאֱנוֹשׁ מֵאֱלוֹהַּ יִצְדָּק אִם־מֵעֹשֵׂהוּ יִטְהַר גָּבֶר׃ 17
?vir *mundabitur* suo factore *præ an* ?*iustificabitur*

;tua manũ in *ipse* Ecce :Satan ad DOMINVS Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנּוֹ בְיָדֶךָ 6
faciebus à Satan est egressus Et .ſerua eius animam veruntamẽ
אַךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שְׁמֹר׃ וַיֵּצֵא הַשָּׂטָן מֵאֵת פְּנֵי 7
,eius pedis *vola* à ,*mala inflammationem* Iob percussit & ;DOMINI
יְהוָה וַיַּךְ אֶת־אִיּוֹב בִּשְׁחִין רָע מִכַּף רַגְלוֹ
;ea *in* se scalpendũ ad ,testam sibi tulit Et .eius vertice ad vsque &
וְעַד קָדְקֳדוֹ׃ וַיִּקַּח־לוֹ חֶרֶשׁ לְהִתְגָּרֵד בּוֹ 8
tu Adhuc: sua vxor ei dixit Et .cineris medio in *sedens* ipse &
וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ־הָאֵפֶר׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֹדְךָ 9
.morere & ,Deo *benedic* ?tuam perfectionem *in tenens*
מַחֲזִיק בְּתֻמָּתֶךָ בָּרֵךְ אֱלֹהִים וָמֹת׃
etiam : loqueris *stultarum vnam loqui* Secundum :eam ad dixit Et
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי גַּם 10
?suscipiemus nõ malum & ,Deo à *suscipiemus* bonum
אֶת־הַטּוֹב נְקַבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הָרָע לֹא נְקַבֵּל
.suis labiis in Iob peccauit non hoc omni in
בְּכָל־זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו׃
,hoc malum omne Iob *socij* tres audierunt Et
וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת 11
,Themanites Eliphaz ,suo loco è *vir* venerunt & ;*eũ super veniens*
הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקֹמוֹ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי
simul conuenerũt & ;Nahamatithes Sophar & ,Suchites Bildad &
וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו
.eum consolandum ad & ,ei condolendũ ad *veniendum ad*
לָבוֹא לָנוּד־לוֹ וְלַנַּחֲמוֹ׃
:eũ cognouerũt non & ,longè à suos oculos eleuauerunt Et
וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם מֵרָחוֹק וְלֹא הִכִּירוּהוּ 12
,suũ palliũ *vir* ſciderunt & ;fleuerunt & ,suam vocem leuauerunt &
וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מְעִלוֹ
.cælum in sua capita super puluerem sparserunt &
וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל־רָאשֵׁיהֶם הַשָּׁמָיְמָה׃
;noctibus septem & ,diebus septem terra in eo cum sederunt Et
וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילוֹת 13
dolor creuerat quòd videbant quia :verbum eum ad *loquens* non &
וְאֵין־דֹּבֵר אֵלָיו דָּבָר כִּי רָאוּ כִּי־גָדַל הַכְּאֵב
.valde
מְאֹד׃

CAP. III. ג

.suo diei maledixit & ,suum os Iob aperuit hoc Post
אַחֲרֵי־כֵן פָּתַח אִיּוֹב אֶת־פִּיהוּ וַיְקַלֵּל אֶת־יוֹמוֹ׃ 1
:*ea in* sum natus ,dies Pereat :dixit & ,Iob respondit Et
וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ 2
sit illa Dies .vir est Conceptus :dixit & nox &
יַאבַד יוֹם אִוָּלֶד בּוֹ 3
cam super *irradiet* nec ;desuper Deus illam requirat ne ,*obscuritas*
וְהַלַּיְלָה אָמַר הֹרָה גָּבֶר׃ הַיּוֹם הַהוּא יְהִי 4
illã super habitet :*mortis vmbra &* ;*obscuritas* illã Polluant .*lux*
חֹשֶׁךְ אַל־יִדְרְשֵׁהוּ מִמָּעַל וְאַל־תּוּפַע עָלָיו
diei *amari tanquam* illam terreant ;nubes
נְהָרָה׃ יְגַאֲלֻהוּ חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת תִּשְׁכֹּן־עָלָיו 5
diebus in aduneturne ,caligo *eam* tollat illam Noctem
עֲנָנָה יַבְעֲתוּהוּ כְּמְרִירֵי יוֹם׃
,illa in .parati † ,diei *maledicentes eam Execrentur* ‡
הַלַּיְלָה הַהוּא יְקַחֲהוּ אֹפֶל אַל־יֶחְדַּ בִּימֵי 6
.veniat non mensium numerum in ;anni
שָׁנָה בְּמִסְפַּר יְרָחִים אַל־יָבֹא׃
canticum veniat non ,solitaria sit illa nox Ecce
הִנֵּה הַלַּיְלָה הַהוּא יְהִי גַלְמוּד אַל־תָּבוֹא רִנָּנָה׃ 7
suscitare* parati † ,diei *maledicentes eam Execrentur* ‡ .illa in
יְקֻבֻהוּ אֹרְרֵי־יוֹם הָעֲתִידִים עֹרֵר׃ 8
expectet: eius crepusculi stellæ Obtenebrentur .suum luctum
לִוְיָתָן׃ יֶחְשְׁכוּ כוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ יְקַו־ 9
.auroræ *palpebras in* ‡ videat nec ;*non* &, lucem ad
לְאוֹר וָאַיִן וְאַל־יִרְאֶה בְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר׃
dolorem *abscondit &* † ,mei *vteri fores* ‡ concluſit non quòd ‖
כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל 10
ventre ex ?sum mortuus vulua à non quid Vt .meis oculis ab
מֵעֵינָי׃ לָמָּה לֹא מֵרֶחֶם אָמוּת מִבֶּטֶן 11
?*expirani &* ,*sum* egressus *expirans*
יָצָאתִי וְאֶגְוָע׃
?*suzerem quòd* † ,vbera cur & ?genua me præuenerunt Cur
מַדּוּעַ קִדְּמוּנִי בִרְכָּיִם וּמָה־שַׁדַּיִם כִּי אִינָק׃ 12
tunc ,dormirem : quiescerem & ,*iacerem* ‡ nunc Etenim
כִּי־עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוֹט יָשַׁנְתִּי אָז׃ 13
.mihi *esset* ‡ requies ‡ fuisset
יָנוּחַ לִי׃

Ieſt
facie
vlcere magno, à planta
נָכָה d רוֹעַ e כַּף
לָקַח f
sedebat
retines
maledic
תָּמַם h מוּת g
Sicut loquitur vna èstultis,
&
susceptimus
תֹּם h
in qua
עָנָה a
in qua quis
tenebræ,
lucere faciat
יָפַע b
lucem.
tenebræ, & caligo:
æstus
מָרַר vel כָּמַר e
לָקַח יָחַד c d
non sit vna inter dies
בּוֹא f
laus
חָיָה g
Maledicant illi qui maledicunt
qui sunt
קָוָה k קָבַב h
sit; splendores
Eò foetia
abscondens
in
expirans
vt lactaret?
dormirem,
fuisset

;tua manũ in *ipse* Ecce :Satan ad DOMINVS Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנּוֹ בְיָדֶךָ 6
faciebus à Satan est egressus Et .ſerua eius animam veruntamẽ
אַךְ אֶת־נַפְשׁוֹ שְׁמֹר׃ וַיֵּצֵא הַשָּׂטָן מֵאֵת פְּנֵי 7
,eius pedis *vola* à ,*mala inflammationem* Iob percussit & ;DOMINI
יְהוָה וַיַּךְ אֶת־אִיּוֹב בִּשְׁחִין רָע מִכַּף רַגְלוֹ
;ea *in* se scalpendũ ad ,testam sibi tulit Et .eius vertice ad vsque &
וְעַד קָדְקֳדוֹ׃ וַיִּקַּח־לוֹ חֶרֶשׁ לְהִתְגָּרֵד בּוֹ 8
tu Adhuc: sua vxor ei dixit Et .cineris medio in *sedens* ipse &
וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ־הָאֵפֶר׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֹדְךָ 9
.morere & ,Deo *benedic* ?tuam perfectionem *in tenens*
מַחֲזִיק בְּתֻמָּתֶךָ בָּרֵךְ אֱלֹהִים וָמֹת׃
etiam : loqueris *stultarum vnam loqui* Secundum :eam ad dixit Et
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי גַּם 10
?suscipiemus nõ malum & ,Deo à *suscipiemus* bonum
אֶת־הַטּוֹב נְקַבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת־הָרָע לֹא נְקַבֵּל
.suis labiis in Iob peccauit non hoc omni in
בְּכָל־זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו׃
,hoc malum omne Iob *socij* tres audierunt Et
וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת 11
,Themanites Eliphaz ,suo loco è *vir* venerunt & ;*eũ super veniens*
הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקֹמוֹ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי
simul conuenerũt & ;Nahamatithes Sophar & ,Suchites Bildad &
וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי וְצוֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיִּוָּעֲדוּ יַחְדָּו
.eum consolandum ad & ,ei condolendũ ad *veniendum ad*
לָבוֹא לָנוּד־לוֹ וְלַנַּחֲמוֹ׃
:eũ cognouerũt non & ,longè à suos oculos eleuauerunt Et
וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם מֵרָחוֹק וְלֹא הִכִּירוּהוּ 12
,suũ palliũ *vir* ſciderunt & ;fleuerunt & ,suam vocem leuauerunt &
וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מְעִלוֹ
.cælum in sua capita super puluerem sparserunt &
וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל־רָאשֵׁיהֶם הַשָּׁמָיְמָה׃
;noctibus septem & ,diebus septem terra in eo cum sederunt Et
וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילוֹת 13
dolor creuerat quòd videbant quia :verbum eum ad *loquens* non &
וְאֵין־דֹּבֵר אֵלָיו דָּבָר כִּי רָאוּ כִּי־גָדַל הַכְּאֵב
.valde
מְאֹד׃

CAP. III. ג

.suo diei maledixit & ,suum os Iob aperuit hoc Post
אַחֲרֵי־כֵן פָּתַח אִיּוֹב אֶת־פִּיהוּ וַיְקַלֵּל אֶת־יוֹמוֹ׃ 1
:*ea in* sum natus ,dies Pereat :dixit & ,Iob respondit Et
וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ 2
sit illa Dies .vir est Conceptus :dixit & nox &
יַאבַד יוֹם אִוָּלֶד בּוֹ 3
cam super *irradiet* nec ;desuper Deus illam requirat ne ,*obscuritas*
וְהַלַּיְלָה אָמַר הֹרָה גָּבֶר׃ הַיּוֹם הַהוּא יְהִי 4
illã super habitet :*mortis vmbra &* ;*obscuritas* illã Polluant .*lux*
חֹשֶׁךְ אַל־יִדְרְשֵׁהוּ מִמָּעַל וְאַל־תּוּפַע עָלָיו
diei *amari tanquam* illam terreant ;nubes
נְהָרָה׃ יְגַאֲלֻהוּ חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת תִּשְׁכֹּן־עָלָיו 5
diebus in aduneturne ,caligo *eam* tollat illam Noctem
עֲנָנָה יַבְעֲתוּהוּ כְּמְרִירֵי יוֹם׃
,illa in .parati † ,diei *maledicentes eam Execrentur* ‡
הַלַּיְלָה הַהוּא יְקַחֲהוּ אֹפֶל אַל־יֶחְדַּ בִּימֵי 6
.veniat non mensium numerum in ;anni
שָׁנָה בְּמִסְפַּר יְרָחִים אַל־יָבֹא׃
canticum veniat non ,solitaria sit illa nox Ecce
הִנֵּה הַלַּיְלָה הַהוּא יְהִי גַלְמוּד אַל־תָּבוֹא רִנָּנָה׃ 7
suscitare* parati † ,diei *maledicentes eam Execrentur* ‡ .illa in
יְקֻבֻהוּ אֹרְרֵי־יוֹם הָעֲתִידִים עֹרֵר׃ 8
expectet: eius crepusculi stellæ Obtenebrentur .suum luctum
לִוְיָתָן׃ יֶחְשְׁכוּ כוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ יְקַו־ 9
.auroræ *palpebras in* ‡ videat nec ;*non* &, lucem ad
לְאוֹר וָאַיִן וְאַל־יִרְאֶה בְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר׃
dolorem *abscondit &* † ,mei *vteri fores* ‡ concluſit non quòd ‖
כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל 10
ventre ex ?sum mortuus vulua à non quid Vt .meis oculis ab
מֵעֵינָי׃ לָמָּה לֹא מֵרֶחֶם אָמוּת מִבֶּטֶן 11
?*expirani &* ,*sum* egressus *expirans*
יָצָאתִי וְאֶגְוָע׃
?*suzerem quòd* † ,vbera cur & ?genua me præuenerunt Cur
מַדּוּעַ קִדְּמוּנִי בִרְכָּיִם וּמָה־שַׁדַּיִם כִּי אִינָק׃ 12
tunc ,dormirem : quiescerem & ,*iacerem* ‡ nunc Etenim
כִּי־עַתָּה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוֹט יָשַׁנְתִּי אָז׃ 13
.mihi *esset* ‡ requies ‡ fuisset
יָנוּחַ לִי׃

אִיּוֹב

LIBER IIOB.

CAP. I.

1 יש הָיָה בְּאֶרֶץ־עוּץ אִיּוֹב שְׁמוֹ
:eius nomẽ Iob ,Hus terra in fuit Vir
וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא ᵃתָּם וְיָשָׁר
.malo à recedens & ,Deum timens &
וְיָרֵא אֱלֹהִים ᵇוְסָר ᶜמֵרָע׃
,filij ſeptem ei ſunt nati Et
2 †וַיִּוָּלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים
,pecoris‡ millia ſeptem eius res pecuaria‡ fuit Et .filiæ tres &
3 †וַיְהִי ᵈמִקְנֵהוּ שִׁבְעַת אַלְפֵי־צֹאן
quin- & ,bouis‡ iuga quingenta & ,camelorum millia tria &
וּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי גְמַלִּים וַחֲמֵשׁ ᶜמֵאוֹת צֶמֶד־בָּקָר וַחֲמֵשׁ
vir eratque :valde multum famulitium & ,asinæ gentæ
מֵאוֹת אֲתוֹנוֹת וַעֲבֻדָּה ᶠרַבָּה מְאֹד וַיְהִי הָאִישׁ
eius filij ibant Et .Orientis filiis omnibus pre magnus ille
4 †הַהוּא גָּדוֹל מִכָּל־בְּנֵי־קֶדֶם׃ וְהָלְכוּ בָנָיו
vocabantque ,mittebãt & :ſuo die vir* domũ†coniuiũ faciebãt &
וְעָשׂוּ ᵍמִשְׁתֶּה בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ
.eis cum bibendum ad & ,veſcendum ad‡ ſuas ſorores tres
לִשְׁלֹשֶׁת אַחְיוֹתֵיהֶם לֶאֱכֹל ʰוְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם׃
,Iob mittebat & ,conuiuij dies circuierunt‡ cùm ,fuit Et
5 †וַיְהִי כִּי ׀ הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב
aſceſſiones faciebat aſcẽdere* & ,manè in manicabat† & ,eos ſanctificabat &
וַיְקַדְּשֵׁם וְהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וְהֶעֱלָה ᵏעֹלוֹת
peccauerũt Forſitan :Iob dicebat nam .ipſorũ omnium numerum
מִסְפַּר כֻּלָּם כִּי אָמַר אִיּוֹב אוּלַי חָטְאוּ
Iob faciebat ſic : ſuo corde in Deo benedixerunt‡ & ,mei filij
בָנַי וּבֵרְכוּ אֱלֹהִים בִּלְבָבָם כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב
,Dei filij venerunt & ,dies fuit Et .diebus cunctis
כָּל־הַיָּמִים׃ †וַיְהִי הַיּוֹם ׀ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים
,corũ mediũ in Satan‡ etiam venit & ;DOMINVM ſuper ſtandũ ad*
לְהִתְיַצֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹא גַם־הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם׃
Satan reſpõdit & ?venies Vnde :Satan ad DOMINVS Dixitque
7 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן ᵐמֵאַיִן תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׂטָן
perambulando à & ,terra in‡ circumeundo A :dixit & ,DOMINO
אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ
poſuiſti Nunquid :Satan ad DOMINVS Dixitque .ea in‡ ſcam.
8 בָּהּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה ׀ אֶל־הַשָּׂטָן ⁿהֲשַׂמְתָּ
vir ,terra in ipſe ſicut‡ non quòd ,Iob meũ ſeruũ ſuper tuum cor
לִבְּךָ עַל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ
reſpõdit Et ?malo à recedẽs & ,Deum timens ,rectus &,perfectus
9 †תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים ᵖוְסָר ᵒמֵרָע׃ ᵗוַיַּעַן
?Deum Iob timens‡ gratis Nũquid :dixit & ,DOMINO Satan
הַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר ׀ הֲחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים׃
circa & ,eius domũ circa & ,eũ circa ſepem poſuiſti tu Nonne
10 †הֲלֹא אַתָּה ᵗשַׂכְתָּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד־בֵּיתוֹ וּבְעַד
,benedixiſti eius manuum operi ?circuitu à ei* quod omne
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בֵּרַכְתָּ
,tuã manũ nunc mitte verùm Et .terra in eſt‡ eius res pecuaria‡ &
וּמִקְנֵהוּ פָּרַץ בָּאָרֶץ׃ †וְאוּלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ
.tibi benedixerit tuas facies ſuper non ſi† ;ei ‡ quod omne in tange &
11 וְגַע ᵛבְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ אִם־לֹא עַל־ˣפָּנֶיךָ יְבָרֶכְךָ׃
ei quod omne‡ Ecce :Satan ad DOMINVS dixit Et
12 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׂטָן הִנֵּה כָל־אֲשֶׁר־לוֹ
eſt egreſſus & .tuã manũ mittas ne eum in tantùm :tua manu in
בְּיָדֶךָ רַק אֵלָיו אַל־תִּשְׁלַח יָדֶךָ וַיֵּצֵא
,eius filij & ;dies fuit Et .DOMINI faciebus cum* à Satan
מֵעִם פְּנֵי יְהוָה׃ †וַיְהִי ʸהַיּוֹם וּבָנָיו
.primogeniti ſui fratris domo in vinũ bibẽtes & comedẽtes* eius filiæ &
13 וּבְנֹתָיו אֹכְלִים ᶻוְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר׃
,arantes fuerunt‡ Boues :dixit & ,Iob ad venit nuncius Et
14 †וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הַבָּקָר הָיוּ חֹרְשׁוֹת
corum manus ſuper paſcentes‡ aſinæ &
וְהָאֲתֹנוֹת ᵃרֹעוֹת עַל־יְדֵיהֶם׃
pereuſſerunt pueros & ,eos cepit‡ & ,Seba eſt delapſa† Et
15 †וַתִּפֹּל ᵇשְׁבָא ᶜוַתִּקָּחֵם ᵈוְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ

ᵃתָּם
ᵇסוּר ᶜרוַע
ᵈהָיָה
ᵉמֵאָה
ᶠרַבָּב
maior
†per *vnuſquiſque in
ᵍעָשָׂה ʰשָׁתָה
‡vt comederent, & biberent
‡circumuoluti eſſent
ⁱיָקַף ᵏעֲלָה
†ſurgebat
*offerebat holocauſta ſecundum
‖maledixerunt cordibus ſuis:
ˡבּוֹא
‡vt ſtarent coram Domino;
‡Aduerſarius venis?
‡terram,
ᵐעָנָה
‖eam.
ⁿשׂוּם
‡ſit ſimilis illi
ᵒתָּם ᵖסוּר ᵍרוַע
‡timet
ʳחָנַן
אתה
ˢשׂוּךְ
*eſt vndique?
‡poſſeſſio ‡creuit
‡eſt †niſi in faciem tuam maledixerit
ᵛנָגַע ˣפָּנָה
‡quicquid eius eſt
ʸהָיָה
*comedebant & bibebant
ᶻשָׁתָה
‖arabant,
‡paſcebantur iuxta loca
ᵃרָעָה ᵇנָפַל
†irruerunt Sebæi,
‡tulerunt
ᶜלָכַד ᵈנָכָה

.tibi nunciandum ad‡ ,ego ſolus ,ego tantùm euaſi & ;gladij os ad
לְפִי־חָרֶב וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי ᵉלְהַגִּיד לָךְ׃
Dei Ignis :dixit & ,venit hic‡ & ,loquente illo Adhuc
16 †עוֹד ׀ זֶה מְדַבֵּר וְזֶה ׀ בָּא וַיֹּאמַר ᶠאֵשׁ אֱלֹהִים
:eos edit‡ & ,pueris in & ,pecore*in eſt ſuccenſus & ,cælo de cecidit
נָפְלָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בַּצֹּאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם
.tibi indicandum ad ,ego ſolus ,ego tantùm euaſi &
וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
Chaſdim† :dixit & ,venit hic‡ & ,loquente illo Adhuc
17 †עוֹד ׀ זֶה מְדַבֵּר וְזֶה ׀ בָּא וַיֹּאמַר כַּשְׂדִּים
,camelos ſuper vaſtauerunt‡ & ,capita tria‡ poſuerunt
שָׂמוּ ᵍשְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמַלִּים
euaſi & :gladij os ad*percuſſerunt pueros & ,eos tulerunt &
וַיִּקָּחוּם וְאֶת־הַנְּעָרִים ʰהִכּוּ לְפִי־חָרֶב וָאִמָּלְטָה
.tibi indicandum ad ,ego ſolus ,ego tantùm
רַק־אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ׃
tuæ filiæ & ,tui Filij :dixit & ,venit hic‡ & ,loquẽte illo Adhuc
18 †עַד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה ʲבָּא וַיֹּאמַר בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ
.primogeniti ſui fratris domo in vinum bibentes & comedentes†
אֹכְלִים ᵏוְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר׃
tetigit† & ,defertum trans a‡ venit magnus ventus ecce Et
19 †וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה ׀ מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר וַיִּגַּע
:ſunt mortui & ,pueros ſuper ceciditque,domus angulos quatuor in
בְּאַרְבַּע ᵏפִּנּוֹת הַבַּיִת ˡוַיִּפֹּל עַל־הַנְּעָרִים וַיָּמוּתוּ
.tibi indicandum ad‡ ,ego ſolus ,ego tantùm euaſi &
וָאִמָּלְטָה רַק־אֲנִי לְבַדִּי ᵐלְהַגִּיד לָךְ׃
;ſuũ caput totondit & ,ſuum palliũ ſcidit & ,Iob ſurrexit Et
20 †ⁿוַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת־מְעִלוֹ ᵐוַיָּגָז אֶת־רֹאשׁוֹ
Nudus :dixit Et ‡ſe incuruauit‡ & ,terram in ſe proſtrauit &
וַיִּפֹּל אַרְצָה ᵒוַיִּשְׁתָּחוּ׃ †וַיֹּאמֶר עָרֹם
DOMINVS .illuc reuertar nud* & ,meæ matris vtero ex ſum egreſſ*
21 יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה יְהוָה
.benedictum DOMINI nomen ſit :cepit* DOMINVS & ,dedit
ᵖנָתַן יְהוָה לָקַח ᵍיְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ׃
inſulſum dedit‡ nec ,Iob peccauit non hoc omni In
22 †בְּכָל־זֹאת לֹא־חָטָא אִיּוֹב וְלֹא־ʳנָתַן תִּפְלָה
.Deo
לֵאלֹהִים׃

CAP. II. ב

1 †וַיְהִי הַיּוֹם ׀ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל־
,Dei filij venerunt & ,dies fuit Et
Haudum ad‡ ,corũ medium in Satan etiam venit & ;DOMINVM ſuper
יְהוָה וַיָּבֹא גַם־הַשָּׂטָן ˢבְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב
,Vbi :Satan ad DOMINVS Dixitque .DOMINVM ſuper
2 עַל־יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה ׀ אֶל־הַשָּׂטָן אַי
:dixit & ,DOMINO Satan reſpondit & ?venies vnde
מִזֶּה תָּבֹא ᵗוַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר
.ea in‡ perambulando & ,terra in‡ circumeundo A
מִשּׁוֹט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ בָּהּ׃
tuũ cor poſuiſti Nũquid :Satan ad DOMINVS Dixitque
3 †וַיֹּאמֶר יְהוָה ׀ אֶל־הַשָּׂטָן ᵛהֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ
vir ,terra in ipſe ſicut† non quòd ,Iob meum ſeruum ad*
עַל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ
ipſe adhuc & ;malo à recedẽs & ,Deum timens ,rectus &,perfectus
תָּם ʸוְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים ˣוְסָר ʷמֵרָע וְעוֹדֶנּוּ
eum deglutiendũ ad‡ ,eum in‡ me incitaſti & ,ſuã perfectionẽ in tenens†
מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ
?gratis
חִנָּם׃
,pelle pro Pellem :dixit & ,DOMINO Satan reſpondit Et
4 †וַיַּעַן ᵃהַשָּׂטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר עוֹר בְּעַד־עוֹר
.ſua anima pro dabit viro ‡ quæ cuncta &
וְכֹל אֲשֶׁר לָאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ׃
ad & ,eius os ad tange & ,tuã manũ nunc mitte* Veruntamen
5 †אוּלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ ᵇוְגַע אֶל־עַצְמוֹ וְאֶל־
.tibi benedixerit tuas facies ad non ſi‡ ;eius carnem
בְּשָׂרוֹ אִם־לֹא אֶל־פָּנֶיךָ יְבָרֶכְךָ׃

*extende
‡ niſiinſ aciem tuã maledixerit.
ᵇנָגַע
‡ſunt
ᵃעָנָה
‖retinet ‡contra
‡vt perderem
ˣחָנַן
‡ſup*
†ſit ſimilis illi
ʸחָמַם ʷרוַע
‡vt nunciarem
ᵛנָגַד
‡alius †Chaldæi
‡tres duces, ‖graſſati ſunt
ᶠשׂוּם ᵍנָכָה
*acie
vt nunciarem
‡alius
ʰבּוֹא
†veſcebantur & bibebant
ⁱשָׁתָה
‖è loco qui eſt †percuſſit
ᵏפָּנָן ˡנָפַל
‡vt nunciarem
ᵐנָגַד
ᵐגָּזַז ⁿקוּם
‡adorauit;
ᵒשָׁחָה
חסר א
ᵖיָצָא
*abſtulit:
ᵍיְהָה
‡tribuit aliquid
ʳחָפַל

literas misitque ;hæc verba Mordochai scripsit Et
20 † וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכַי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
Achasueros regis prouinciis omnibus in * qui Iehudæos omnes ad *erant
אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
*longinquis & ,propinquis *remotis.
הַקְרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים׃
quartam diem facientes existendum ad † ,eis super Statuendo †vt facerent
21 † לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם קוֹם
omni in ,eo in * decimamquintam diem & ,Adar mensis decimam *eiusdem per
עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֶת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־ singulos an-
eis in quieuerunt quibus † dies Secundum .anno & anno nos.
22 כַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם † הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיגוֹן in
mœstitia * à eis fuerat conuersus qui mensem & ,suis inimicis ab Iehudæi *dolore
לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה †iucundũ, vt
,conuiuij dies eos faciendum ad ,bonum † diem in luctu à & ,lætitiam in facerent
וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים׃ *vnusquisq; proximo
egenis † donorum & ,suo socio vir * partium missionis & ,lætitiæ & †pauperibus.
23 וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר־הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־ *suscepérunt
eos ad Mordochai scripsit .
כָּתַב מָרְדֳּכַי אֲלֵיהֶם׃ *hostis
omnium angustiator * ,Agagites Hammedatha filius Haman Quoniam
24 כִּי † הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר כָּל־ *contra
proiecit & : eos perdendum ad † ,Iehudæos super * cogitauit Iehudæorum †vt perderet
הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים לְאַבְּדָם וְהִפִּיל
eos perdendum ad *&, eos conterendum ad (Ghoral † ipsa) Pur
פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לְהֻמָּם וּלְאַבְּדָם׃ †est fors) vt
Conuertatur : † epistola cum * dixit ,regis facies ad ipsam veniendo in * Et deleret
25 † וּבְבֹאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב *eũ venisset
:eius caput super Iehudæos super † cogitauit quam ,mala eius cogitatio ipsa ante re-
מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר־חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ gem, *rex
ligno super * eius filios & eum suspendant & alt era:
וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו עַל־הָעֵץ׃ †contra
.Pur nomen super , Purim † istos dies vocauerunt Idcirco
26 † עַל־כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פוּרִים עַל־שֵׁם הַפּוּר
super viderunt quid & :huius epistolæ verbis omnibus super † ideo
עַל־כֵּן עַל־כָּל־דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת וּמָה־רָאוּ עַל־
:eos ad † contigit quid & ,huiusmodi
כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם׃
,suum semen super & ,se super Iehudæi receperunt & ,Statuerunt
27 קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל־זַרְעָם †
existendum ad * ,transgrediatur non & ,se super adiunctos * omnes super &
וְעַל כָּל־הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת
:eorũ tẽpus iuxta & ,eorũ scripturã iuxta hos dies duos facientes
עֹשִׂים אֶת־שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם

*singulis annis. ierunt.
,memorati ! isti dies Et .anno & anno omni * in
28 בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה׃ † וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים
,familia & familia ,generatione & generatione omni in facti &
וְנַעֲשִׂים בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה
†fortium, isti Purim † dies & : ciuitate & ciuitate & ,prouincia & prouincia
מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה
*desinet intenibit † non eorum memoria & ,Iehudæorum medio è transibunt non
לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא־יָסוּף
.eorum semine à
מִזַּרְעָם׃
Mordechai & ,Abichail filia regina Esther scripsit Et
29 וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת־אֲבִיחַיִל וּמָרְדֳּכַי *vt firmaret
hanc Purim * epistolam firmandum ad * ,fortitudine omni Iehudæus *fortium
הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תֹּקֶף לְקַיֵּם אֶת־אִגֶּרֶת הַפֻּרִים הַזֹּאת
ad ,Iehudæos omnes ad literas misit Et .secundò
הַשֵּׁנִית׃ 30 † וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֶל־
verbis ,Achasueros regni prouincias centum & viginti & septem
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאַת מְדִינַת מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ דִּבְרֵי
.veritatis & ,pacis
שָׁלוֹם וֶאֱמֶת׃
quod secundũ ,suis temporibus in ! istos Purim * dies confirmandum Ad *fortium
31 † לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר iuxta tempora eorum,
quod secundũ & ,regina Esther & ,Iehudæus Mordochai eis super statuit
קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר
,ieiuniorum verba ,suum semen super & ,suam animam super firmauerunt
קִיְּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זַרְעָם דִּבְרֵי הַצּוֹמוֹת
*fortium istarum, Purim * verba firmauit Esther sermo Et .sui clamoris &
וְזַעֲקָתָם׃ 32 † וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קִיַּם דִּבְרֵי הַפֻּרִים
.libro in est scriptum & ,istorum
הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר׃

CAP. X.

insulas & , terram super tributum Achasueros rex posuit Et
1 † וַיָּשֶׂם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ מֶס עַל־הָאָרֶץ וְאִיֵּי מס
expositionẽ & ,eius potẽtiæ & ,eius fortitudinis opus omne Et .maris אחשורוש
הַיָּם׃ 2 † וְכָל־מַעֲשֵׂה תָקְפּוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפָרָשַׁת ק
scripta ipsa nonne ,rex eũ magnificauit qua ,Mordochai magnitudinis
גְּדֻלַּת מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
*sunt in Paras & ,Madai regum dierum verborum libro super *
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מָדַי וּפָרָס׃
!Quomodo magnus & ,Achasueros regi secundus Iehudæus Mordochai Quia !
3 † כִּי מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְגָדוֹל
bonum quærens :suorum fratrum multitudini acceptus & ,Iehudæis
לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו דֹּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ רָצָה
.suo semini omni pacem loquens & ,suo populo
וְדֹבֵר שָׁלוֹם לְכָל־זַרְעוֹ׃

Finis libri Esther.

תם ספר אסתר

ad & :eius ‖ linguam iuxta *populo & populo &* ,*eius* ‡ scripturam iuxta ‡earũ, & singulis populis ‖eorum:
כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעַם כִּלְשׁוֹנוֹ וְאֶל־
.eorum linguam iuxta & ,eorum scripturam secundum Iehudæos
הַיְהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם׃
annulo in signauit & ,Achasueros regis nomine in Scripsitque
10 † וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיַּחְתֹּם בְּטַבַּעַת
equitantium ,equis in cursorum *manu in* * literas misit & ;regis
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד ° רָצִים בַּסּוּסִים רֹכְבֵי
.equarum filios mulos ,*dromedarium* †
הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים בְּנֵי הָרַמָּכִים׃
,*ciuitate & ciuitate omni in* ‡ qui ,Iehudæis rex dedit Quod
11 † אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר
,*occidendum ad* ,*disperdendum ad* ‖ ,*sua anima super standum ad &* ,*se congregandũ ad*
לְהִקָּהֵל וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג
,*eos angustiantes* ‡ ,populi exercitum omnem *perdendum ad &*
וְלַאֲבֵד אֶת־כָּל־חֵיל עַם וּמְדִינָה ׀ הַצָּרִים אֹתָם
.*diripiendum ad* † eorum *spolium* ‡ & ;mulieres & *familiam* ‖
טַף וְנָשִׁים וּשְׁלָלָם ׀ לָבוֹז׃
,Achasueros regis prouinciis omnibus in vna ,die In
12 † בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
.Adar mensis ‡ ipse :duodecimi mensis decimatertia *in*
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ ׀ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר׃
,*prouincia & prouincia omni* *in decretum *dandum ad* †,scripturæ Exemplar
13 † פַּתְשֶׁגֶן הַכָּתָב לְהִנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
diem ad *paratos Iehudæos existendum ad* ‡ & ,populis omnibus manifestum
גָּלוּי ᵛ לְכָל־הָעַמִּים וְלִהְיוֹת הַיְּהוּדִים עֲתִדִים לַיּוֹם 14
.suis inimicis de se vindicandum ad ,illum
הַזֶּה לְהִנָּקֵם מֵאֹיְבֵיהֶם׃
sunt egressi ,mulos velocissimos ,*dromedarium* ‖ equitantes Cursores
15 † רָצִים רֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ הָאֲחַשְׁתְּרָנִים יָצְאוּ ˣ
Susan in est data lex & :regis *verbo in compulsi* * & ,accelerantes
מְבֻהָלִים וּדְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן
.palatio
הַבִּירָה׃
,*hyacinthi regni* ‡ veste in regis *faciebus* ‡ à est egressus Mordochai Et
15 † וּמָרְדֳּכַי יָצָא ׀ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת
: purpuræ & ,byssi amictu & ,*magno auri diademate &* ,*candoris &*
וְחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן
.est lætata & ,exultauit Susan ciuitas &
וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה׃
.honor & ,gaudium & ;lætitia & ,lux fuit Iehudæis
16 † לַיְּהוּדִים ᵞ הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר׃
,*ciuitate & ciuitate omni* ‖ in & ,*prouincia & prouincia omni* ‖ in Et
17 † וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר
gaudium & ,*lætitia* ,*attingens* ‡ eius lex & regis verbum quò loco* *&
מָקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ שִׂמְחָה ᶻ וְשָׂשׂוֹן
:*Iudaizantes* † terræ populis è multi & ;*bonus* ‡ dies & ,conuiuium ;Iehudæis
לַיְּהוּדִים מִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ ᵃ מִתְיַהֲדִים
.eos super Iehudæorum pauor cecidit quia
כִּי־נָפַל פַּחַד־הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם׃

CAP. IX. ט

. decimatertia in (Adar mensis ipse) ,mense duodecimo in Et
1 † וּבִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
,die in ,*fiendum ad* ‖ ,eius decretũ & ,regis verbum *pertigit* ‡ qua ,*eo in* * die *ciusdem,
יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר ᵇ הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהֵעָשׂוֹת בַּיּוֹם ‡peruenit
fuit oppositũ & ,*eos in tyrannidem exercere* † Iehudæorũ inimici sperabant qua ‖vt fieret
אֲשֶׁר שִׂבְּרוּ אֹיְבֵי הַיְּהוּדִים לִשְׁלוֹט בָּהֶם וְנַהֲפוֹךְ ᵇ נָגַע
.*ipsos habentes odio in ipsi* ‡ Iehudæi *imperium exercebunt* ‖ quia ; hoc †dominari
הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הֵמָּה בְּשֹׂנְאֵיהֶם׃ eis:
prouinciis omnibus in suis ciuitatibus in Iehudæi ‡e Congregauerunt ‖dominati
2 † נִקָּהֲלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מְדִינוֹת ᶜ sunt
.suum malum inquirentes in manum *mittendum ad* * ,Achasueros regis *odio habẽ
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לִשְׁלֹחַ יָד בִּמְבַקְשֵׁי רָעָתָם tibus illos
omnes super eorum pauor cecidit quia ,*eorum facies in* ‡ stetit non vir & ᶜ דון
וְאִישׁ לֹא־עָמַד בִּפְנֵיהֶם כִּי־נָפַל פַּחְדָם עַל־כָּל־ *vt mitterẽt
.populos ‖ante eos,
הָעַמִּים׃
,*duces &* ,*satrapæ* ‡ & ,prouinciarum principes omnes Et ‡principes
3 † וְכָל־ ᵈ שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים וְהַפַּחוֹת magni,
qua ;Iehudæos *extollentes* ‡ ,regis † quod ,opus facientes & ᵈ שׂור ᶜ עָשָׂה
וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה ᵉ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מְנַשְּׂאִים אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי־ †erat
.eos super Mordochai pauor cecidit ‡extollebant
נָפַל פַּחַד־מָרְדֳּכַי עֲלֵיהֶם׃

*erat ‡fama ‖bat per †ptoficiebat, & ‡rescebat.
vadens ‡ eius *audire* ‡ & ,regis domo in Mordochai* magnus Nam
4 † כִּי־גָדוֹל מָרְדֳּכַי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוֹ הוֹלֵךְ
.*enadens magnus &* ,*vadens* ‡ Mordochai vir quia ; prouincias omnes *in*
בְּכָל־הַמְּדִינוֹת כִּי־הָאִישׁ מָרְדֳּכַי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל׃
,gladij plaga suos inimicos omnes *in* Iehudæi percusserunt Et
5 † וַיַּכּוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל־אֹיְבֵיהֶם מַכַּת־חֶרֶב ᶠ נֶכָּה
illos habentes odio *in* ‡ fecerunt & :perditionis & , occisionis & ‡contra .
וְהֶרֶג וַאֲבַדָן ᵍ וַיַּעֲשׂוּ בְשֹׂנְאֵיהֶם ᵍ עָשָׂה
.suam voluntatem secundum
כִּרְצוֹנָם׃
quingentos *perdendo* ‖ & ,Iehudæi occiderunt *metropoli* ‡ Susan in Et ‡regia
6 † וּבְשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ ᵐ מֵאוֹת ‖perdiderunt
.viros ᵐ מֵאָה
אִישׁ׃
.Aspatha & ,Dalphon & ,Parsandatha Et
7 † וְאֶת־פַּרְשַׁנְדָּתָא וְאֶת־דַּלְפוֹן וְאֶת־אַסְפָּתָא׃
.Atidatha & ,Adalia & ,Poratha Et
8 † וְאֶת־פּוֹרָתָא וְאֶת־אֲדַלְיָא וְאֶת־אֲרִידָתָא׃
.Vaizatha & ,Aridai & ,Atisai & ,Parmasta Et
9 † וְאֶת־פַּרְמַשְׁתָּא וְאֶת־אֲרִיסַי וְאֶת־אֲרִדַי וְאֶת־וַיְזָתָא׃
Iehudæorum *angustiatoris* ‖ Hamedatha filij Haman filios Decem ‡hostis
10 † עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְּהוּדִים
.suam manum miserunt non prædam in & * :occiderunt * sed
הָרָגוּ ׀ וּבַבִּזָּה ׀ לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃ ‖ בָּזַז
Susan in occisorum numerus venit ipsa die In ‡regia coram
11 † בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפַּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה rege.
.*regis facies ad*
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
occiderunt *metropoli* * Susan In :reginam Esther ad rex Dixitque *regia
12 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ ‡perdiderunt
:Haman filios decem & ,viros quingentos *perdendo* ‖ & ,Iehudæi
הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֶת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן
dabitur & ,tua petitio quæ & :fecerunt quid regis *prouinciarum residuo* ‡ in ‡reliquis pro uincijs
בִּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמַה־שְּׁאֵלָתָךְ וְיִנָּתֵן
‡fiet & , vltra tua postulatio quæ & ‡tibi
לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתְךָ עוֹד ᵏ וְתֵעָשׂ׃ ᵏ עָשָׂה
cras etiam detur ,*bonum rege super* † Si : Esther dixit Et †regi placet,
13 † וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֵן גַּם־מָחָר ‡vt faciant
& ,hodiernam legem secundum *faciendum ad* ‖ ,Susan in qui Iehudæis
לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֶת ‡in
.ligno *super* ‡ suspendant Haman filios decem
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן ׀ יִתְלוּ ׀ עַל־הָעֵץ׃ ‖ תָּלָה
& : Susan in lex est data & .sic *fieri* ‡ rex dixit Et ‡vt fieret
14 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֵעָשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֵן דָּת בְּשׁוּשַׁן וְאֶת
.suspenderunt Haman filios decem
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמָן תָּלוּ׃
die in etiam Susan in * qui ,Iehudæi sunt congregati Et *erant
15 † וַיִּקָּהֲלוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן גַּם בְּיוֹם
trecentos Susan in interfecerunt & ,Adar mensis decimaquarta
אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהַרְגוּ בְשׁוּשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
.suam manum miserunt non prædam in & ‖ ;viros ‖sed
אִישׁ ᵐ וּבִבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם׃ ᵐ בָּזַז
,sunt congregati ,regis prouinciis in ‡ qui , Iehudæorum residuum* Et * reliqui Ie-hudæi ‡erant
16 † וּשְׁאָר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר ᵑ בִּמְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקָּהֲלוּ ᵑ רון
occidere ‖ & , suis inimicis ab *quiescere & ,sua anima super stare* ‡ & ‡steterũt pro animabus suis, & quie-uerunt
וְעָמַד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֹיְבֵיהֶם וְהָרוֹג
miserunt non prædam in & *:millia septuaginta & quinque suis inimicis *in*
בְּשֹׂנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וּבִבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ ‖occiderunt de
.suam manum
אֶת־יָדָם׃ *sed
decimaquarta in *quiescere* ‖ & :Adar mensis decimatertia die In ‖quieuerunt
17 † בְּיוֹם־שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר ‡eiusdem, ‖fecerunt
.lætitiæ & ,conuiuij diem eum *facere* ‖ & ,*eo in* ‡
בּוֹ וְעָשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה׃ ‡erant
decimatertia in sunt congregati ,Susan in ‡ qui Iehudæi Et
18 † וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן נִקְהֲלוּ בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יחיר *eiusdem, † quieuerunt ‡fecerunt
facere ‡ & ,*eo in** decimaquinta in *quiescere* † & ,*eo in** decimaquarta in & ,*eo in**
בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וְעָשָׂה
.lætitiæ & ,conuiuij diem eum
אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה׃
,mutatis non vrbibus in *habitantes* ‡ villici Iehudæi Idcirco ‖qui habitant חפרזים
19 † עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים ᵖ הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת ᵖ *faciunt
,conuiuij & lætitiæ ,Adar mensis decimamquartam diem *facientes* * ‡ vnusquisq; proximo
עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה
.suo *socio vnt* ‡ partium missionis & ,bonum diem &
וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלֹחַ ° מָנוֹת אִישׁ ᵖ לְרֵעֵהוּ׃ ° מָנָה ᵖ רֵעָה

:ciuitatis *platea in* equo super eum *faciant* ‡equitare & ,*eius honore in volens* †
חֻפַּץ בִּיקָרוֹ וְהַרְכִּיבֵהוּ עַל־הַסּוּס בִּרְחוֹב הָעִיר
volens rex cuius ,viro fiet Sic :*eius facies ad* ‡clament &
וְקָרְאוּ לְפָנָיו כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ
cape ,Festina : Haman ad rex Dixitque .*eius honore in*
בִּיקָרוֹ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן מַהֵר קַח 10
ita fac & :es locutus quemadmodum ,equum & ,vestimentum
אֶת־הַלְּבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן
verbum ‡facias cadere ne : regis porta in *sedenti* * Iehudæo Mordochai
לְמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אַל־תַּפֵּל דָּבָר
.es locutus quæ omnibus ex
מִכֹּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃
induit & ,equum & ,vestimentum Haman Tulitque
† וַיִּקַּח הָמָן אֶת־הַלְּבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס וַיַּלְבֵּשׁ אֶת־ 11
:*eius facies ad clamabat* ‖& ,ciuitatis *platea in** eũ fecit equitare & ;Mordochai
מָרְדֳּכָי וַיַּרְכִּיבֵהוּ בִּרְחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו
.*eius honore in volens* † rex cuius ,viro fiet Sic
כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ׃
est compulsus Haman & ;regis ianuam ad Mordochai est reuersus Et
† וַיָּשָׁב מָרְדֳּכַי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמָן נִדְחַף 12
.capite *operuit* ‖ & ,lugens suam domum in
אֶל־בֵּיתוֹ אָבֵל וַחֲפוּי רֹאשׁ׃
suis amicis omnibus & ,suæ vxori Zeres Haman narrauit Et
† וַיְסַפֵּר הָמָן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־אֹהֲבָיו אֵת 13
:eius vxor Zeres & ,eius sapientes ei dixerũtque .sibi acciderat *quod omne* ‡
כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ
,*eius facies ad* ‖cadere cœpisti cuius* ,Mordochai †Iehudæorũ semine de Si
אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר־הַחִלּוֹתָ לִנְפֹּל לְפָנָיו
ipsis Adhuc .*eius facies ad* † cades cadendo sed ,ei prævalebis non
לֹא־תוּכַל לוֹ כִּי־נָפוֹל תִּפּוֹל לְפָנָיו׃ † עוֹדָם 14
festinauerunt & :peruenerunt regis eunuchi & ,eo cum loquentibus
מְדַבְּרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיְבַהֲלוּ
.Esther fecerat quod conuiuium ad Haman *adducendum ad* ‖
לְהָבִיא אֶת־הָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר׃

CAP. VII. ז

.regina Esther cum bibendum ad ,Haman & ,rex venit Et
† וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן ᶜ לִשְׁתּוֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה׃ 1 שָׁתָה
conuiuio in secunda die in etiam Esther ad rex Dixitque
† וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם ᵈ הַשֵּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה 2 שָׁנָה ᵈ
quæ & ‡tibi dabitur & ,regina Esther tua petitio † Quæ : vini †est
חַיִּן מַה־שְּׁאֵלָתֵךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתִנָּתֶן לָךְ וּמַה־
.fiet & ,‡regni dimidium ad vsque ‡tua postulatio ‡pete,
בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־ᵉ חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ׃ ᶠ חֲצִי ᵉ תֵּאָה
gratiam inueni Si : dixit & ,regina Esther respondit Et ᶠ עֲשָׂה
† וַתַּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמַר אִם־מָצָאתִי ʰ חֵן ᵍ 3 חִנָּן ʰ עֲנָה ᵍ
mea anima mihi detur ,*bonum rege super* ‡ si & ,rex tuis oculis in ‡regi placet,
בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנָּתֶן לִי נַפְשִׁי
.mea postulatione *in* ‡meus populus & ,mea petitione *in* ‡ ‡pro
בִּשְׁאֵלָתִי וְעַמִּי בְּבַקָּשָׁתִי׃
,occidendũ ad ,delendũ ad ,meus popul* & ego sumus venditi Quia
† כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג 4
quia † :tacuissem ,venderemur ancillas in & seruos in si &. perdendũ ad & †quanquam
וְלֶאֱבֹד וְאִלּוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַּרְנוּ הֶחֱרַשְׁתִּי כִּי hostis nõ re-
.regis *damno in æquans angustiator non* compensaret damnum
אֵין ʲ הַצַּר שֹׁוֶה בְּנֵזֶק הַמֶּלֶךְ׃ ʲ צוֹר
Quis :reginam Esther ad dixit & ,Achasueros rex Dixitque
† וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי 5 *est ‡qualis
?*sic faciendum ad* ‖suum cor *ipsum* repleuit *quod ille hic vbi** &, hic *ipse** est hic,qui
הוּא זֶה וְאֵי־זֶה הוּא אֲשֶׁר־מָלְאוֹ לִבּוֹ ᵏ לַעֲשׂוֹת כֵּן׃ ᵏ עָשָׂה ‖vt faceret
.hic malus Haman* inimicus & ,*angustiator* † Vir :Esther dixit Et †hostis *est
† וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הָמָן ‖ הָרָע הַזֶּה 6 †facie
.reginæ & ,regis *faciebus* † à est territus Haman &
וְהָמָן נִבְעַת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה׃
:*edis* ‖ hortum ad vini conuiuio de suo furore in surrexit rex Et ‖palatij:
† וְהַמֶּלֶךְ ᵐ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל־ⁿ גִּנַּת הַבִּיתָן 7 ᵐ קוּם ⁿ גָּנָן
nam :regina Esther ab sua anima *super postulandum ad* † stetit Haman & †vt postula-
וְהָמָן עָמַד לְבַקֵּשׁ עַל־נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי ret pro
.rege à malum se in esset completum quòd vidit
רָאָה כִּי־ᵖ כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ׃ ᵖ רָאוֹת ᵒ רָעָה ᵒ כָּלָה
:vini conuiuij domum ad *edis* ‖ horto ab est reuersus rex Et ‖palatij
† וְהַמֶּלֶךְ ᵠ שָׁב מִגִּנַּת הַבִּיתָן אֶל־בֵּית ׀ מִשְׁתֵּה הַיָּיִן 8 ᵠ שׁוּב ʳ נָטָה
:rex dixitque .*eo super* Esther ‡ quo * ,lectum super *cadens* †Haman & †ceciderat
וְהָמָן נֹפֵל עַל־ʳ הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ *super ‡erat

‡vt subagitet est egressum verbũ ;domo in *mecum* ‖ reginam *subiiciendam ad* ‡etiam Num
‖me existẽte חֲגַם לִכְבּוֹשׁ אֶת־הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבָּיִת הַדָּבָר יָצָא
*faciem operuerunt Haman *facies* *& ;regis ore ex
מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הָמָן ᵗ חָפוּ׃ ᵗ פָּרָה ˢ ˢ
†ante regem: Etiam :*regis facies ad* † eunuchis de vnus Charbona Dixitque
† וַיֹּאמֶר חַרְבוֹנָה אֶחָד מִן־הַסָּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם 9
‡pro bonum est locutus qui ,Mordochai ‡Haman fecerat quod lignum en
הִנֵּה־הָעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה הָמָן לְמָרְדֳּכַי אֲשֶׁר דִּבֶּר־טוֹב
‡stat ‖altitudinis .cubitorum quinquaginta *altum* ‖ ,Haman domo in *stans* ‡ ,regem super
עַל־הַמֶּלֶךְ עֹמֵד בְּבֵית הָמָן גָּבְהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה
‡in .illo *super* ‡eum Suspendite : rex dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תְּלֻהוּ עָלָיו׃
*in ‡pro :Mordochai ‡fecerat parari quod ligno *super* *Haman susp̃enderũt Et
† וַיִּתְלוּ ᵛ אֶת־הָמָן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־ˣ הֵכִין לְמָרְדֳּכָי ᵛ תָּלָה ˣ כּוֹן 10
.quieuit regis ira &
וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה׃

CAP. VIII. ח

reginæ Esther Achasueros rex dedit illa die In
† בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה 1
‡hostis *ingressus est *facies ad venit** Mordochai ‖ & .Iehudæorum *angustiatoris* †Haman domum
אֶת־בֵּית הָמָן ʸ צֹרֵר הַיְּהוּדִים וּמָרְדֳּכַי בָּא לִפְנֵי ante regem:
‡ sibi ipse quid Esther indicauit nam : *regis*
הַמֶּלֶךְ כִּי־ᶻ הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה הוּא־לָהּ׃ ʸ צוּר ᶻ נָגַד
,Haman ab fecerat *transire* ‖quem ,tuum annulum rex fecit remouere Et ‡esset
† וַיַּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הֶעֱבִיר 2 ‖tolli
domo *super* ‡ Mordochai Esther posuit & :Mordochai illum dedit & ‡in
מֵהָמָן וַיִּתְּנָהּ לְמָרְדֳּכָי ᵇ וַתָּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת־מָרְדֳּכַי עַל־בֵּית ᵃ שׂוֹם ᵇ ᵃ סוּר
,*regis facies ad* † est locuta & ,Esther Addiditque .Haman †ante regẽ,& prostrauit se
הָמָן׃ וַתּוֹסֶף ᶜ † אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ 3 ante pedes
faciendum transire ad ,eum *est precata* † & ,fleuit & :eius *pedum facies ad cecidit* & †orauit
וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו ᵉ וַתֵּבְךְּ וַתִּתְחַנֵּן־לוֹ לְהַעֲבִיר *vt transire
super ‖ cogitauit quam eius cogitationem & ,Agagitæ Haman malitiam faceret
אֶת־רָעַת הָמָן הָאֲגָגִי וְאֶת־ᵈ מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־ ᵈ נָפַל ᶜ בָּכָה
‖ contra *sceptrum * Esther ad rex extendit Et .Iehudæos *virgam au-
יְהוּדִים׃ וַיּוֹשֶׁט ᵍ † הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת־שַׁרְבִט 4 ream:
.*regis facies ad* ‡stetitque ,Esther surrexit & :*auri* *ante regem.
הַזָּהָב וַתָּקָם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
‡regi placet, gratiam inueni si & ,*bonum rege super* ‡ Si : dixit Et
† וַתֹּאמֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־מָצְאָתִי חֵן 5
‖ante eum,& ,eius oculis in *ego bona &* ,*regis facies ad verbum rectum &* ,*eius facies ad* ‖
conueniens לְפָנָיו וְכָשֵׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו
est res ante re Hamedatha filij Haman cogitationis literas *reducendum ad* ‡ scribatur
gẽ, & placeo יִכָּתֵב ᶠ לְהָשִׁיב אֶת־הַסְּפָרִים מַחֲשֶׁבֶת הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא ᶠ שׁוּב
‡vt retractẽt omnibus in* qui Iehudæos perdendum ad scripsit quas ,Agagitæ *erant
הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבֵּד אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־
.regis prouinciis
מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ׃ ᵍ
†videre inueniet quod malum *in videbo &* † potero quomodo Nam ᵍ דּוּן
† כִּי אֵיכָכָה ʰ אוּכַל וְרָאִיתִי בָּרָעָה אֲשֶׁר־יִמְצָא אֶת־ 6 ʰ יָכֹל
‡videre ?meæ progeniei perditionẽ *in videbo &* † potero quomodo &?meum populũ
עַמִּי וְאֵיכָכָה אוּכַל ⁱ וְרָאִיתִי בְּאֲבֹדַן ᵏ מוֹלַדְתִּי׃ ⁱ רָאָה ᵏ יָלַד
Mordochai ad &, reginam Esther ad Achasueros rex Dixitque
† וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּלְמָרְדֳּכַי 7
appenderunt ipsum &, Esther dedi Haman domum Ecce : Iehudæum
הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית־הָמָן נָתַתִּי לְאֶסְתֵּר וְאֹתוֹ ˡ תָּלוּ ˡ תָּלָה
‡in ‖eò .Iehudæos in suam manum misit quòd *super* ‖ ,ligno *super* ‡
עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ בַּיְּהוּדִים׃
†est vestris oculis in † bonum sicut ,Iehudæis *super* scribite vos Et
† וְאַתֶּם כִּתְבוּ עַל־הַיְּהוּדִים כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם 8
‖scripturæ quæ *scriptura quoniam* ‖ :regis annulo in signate & ,regis nomine *in*
enim בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְחִתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־ כְּתָב אֲשֶׁר־
†scribuntur *signantur ‡ retractaban tur. .*reducendum ad* ‡ non ,regis annulo in *signatur** & ,regis nomine in *scribitur* †
נִכְתָּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנַחְתּוֹם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין ᵐ לְהָשִׁיב׃ ᵐ שׁוּב
,tertio mense in illo tempore in regis scribæ sunt vocati Et *est
† וַיִּקָּרְאוּ סִפְרֵי־הַמֶּלֶךְ בָּעֵת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי 9 ‡eiusdem,
omnia iuxta est scriptũ & ,*eo in* ‡ vigesima & tertia in (Siuan mensis *ipse) ‖principes,
הוּא־חֹדֶשׁ סִיוָן בִּשְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל־
,vice-reges ‖ ad & ,Iehudæos ad Mordochai præcepit quæ
אֲשֶׁר־צִוָּה מָרְדֳּכַי אֶל־הַיְּהוּדִים וְאֶל הָאֲחַשְׁדַּרְפְּנִים־ ‡erant *Cus, ‖duces,
,Aethiopiã *ad vsque & India ab ‡ qui ,prouinciarũ principes & ,*comites* ‖ & ‖singulis pro
וְהַפַּחוֹת ⁿ וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת אֲשֶׁר ׀ מֵהֹדּוּ וְעַד־כּוּשׁ ⁿ פַּחָה vinciis
prouincia & prouincia ‖ ,prouinciarum centum & viginti & septem
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאַת מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה וּמְדִינָה

videre secundū l &. corde bonus * & ,lætus ipsa die in Hamā est egressus Et
9 † וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת
se mouisset nec, surrexisset nō & ,regis porta in Mordochai ipsum Hamā
הָמָן אֶת־מָרְדֳּכַי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־m קָם וְלֹא־זָע
.excandescentia l Mordochai super * Haman est repletus & ,eo ab
מִמֶּנּוּ וַיִּמָּלֵא הָמָן עַל־מָרְדֳּכָי חֵמָה׃
l continuit se fecit venire & ,misit & ;suam domū ad venit & ,Haman sibi vim fecit l Et
10 † וַיִּתְאַפַּק הָמָן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח n וַיָּבֵא
Haman eis narrauit Et .suam vxorem Zeres & ,suos amicos
11 אֶת־אֹהֲבָיו וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ׃ † וַיְסַפֵּר לָהֶם הָמָן
quibus omnia & ,suorum filiorum multitudinē & ,suæ opulentiæ gloriam
אֶת־כְּבוֹד עָשְׁרוֹ וְרֹב בָּנָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
seruos & ,principes super eum eleuasset quòd & ,rex eū magnificauerat
גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ עַל־הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי
Esther fecit venire non Insuper :Haman Dixitque .regis
12 הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר הָמָן אַף לֹא־הֵבִיא אֶסְתֵּר
;me nisi ,fecit quod conuiuium ad rege cum regina
הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה כִּי אִם־אוֹתִי
.rege cum ei * vocatus ego crastinum in † etiam &
וְגַם־לְמָחָר אֲנִי קָרוּא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ׃
* cras * sum ab ea videns † ego quo tempore toto in ,mihi æquale illud non hoc totū Et
13 † וְכָל־זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה
.regis porta in sedentem Iehudæum Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ׃
* Aptent † vt lignum Faciant * :eius amici omnes & ,eius vxor Zeres ei Dixitque
14 † וַתֹּאמֶר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל־אֹהֲבָיו o יַעֲשׂוּ־עֵץ
suspendant o * ,regi dic manè in & ,cubitorum quinquaginta altum
גָּבְהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבַבֹּקֶר׀ אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְיִתְלוּ
.lætus conuiuium ad rege cum ingredere & ,illud super Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי עָלָיו וּבֹא עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה שָׂמֵחַ
l placuit res in oculis * aptari iussit lignum fecit * & ,Haman facies ad verbum fuit bonum l &
וַיִּיטַב הַדָּבָר לִפְנֵי הָמָן וַיַּעַשׂ הָעֵץ׃

CAP. VI. ו

* fugerat * regem, l vt afferrent † coram rege.
afferendum ad l dixit & :regis * somnus se elongauerat * illa nocte In
1 † בַּלַּיְלָה הַהוּא נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהָבִיא
.regis facies ad l lecta fuerunt & :dierum verborū monumentorū librum
אֶת־סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דִּבְרֵי הַיָּמִים וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
* de ,Bigthana super * Mordochai indicasset quòd ,scriptum est inuentum Et
2 † וַיִּמָּצֵא כָתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מָרְדֳּכַי עַל־בִּגְתָנָא
quæsierunt qui ,liminis custodibus ex regis eunuchis duobus ,Teres &
וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ
.Achasueros regem in manum mittere
לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃
Mordochai ipsi magnificētię & honoris factū est Quid :rex Dixitque
3 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־נַּעֲשָׂה יְקָר וּגְדוּלָּה לְמָרְדֳּכַי
l propter eo cum est factum Non :eius ministri regis pueri dixerunt & ? hoc super l
עַל־זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מְשָׁרְתָיו לֹא־נֶעֱשָׂה עִמּוֹ
* quicquam, * est * vt diceret † quòd suspē- deret p תָּלָה * negotium .
venerat Haman & ?atrio in * Quis :rex Dixitque
4 דָּבָר׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בֶחָצֵר וְהָמָן בָּא
suspendendum ad † ,regi dicendum ad * ,exterius regis domus atrium in
לַחֲצַר בֵּית־הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לַמֶּלֶךְ p לְתְלוֹת
.ei fecerat parari quod ,lignum super Mordochai
אֶת־מָרְדֳּכַי עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לוֹ׃
l stat ,atrio in stans l Haman Ecce :cum ad regis pueri Dixeruntque
5 † וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הָמָן עֹמֵד בֶּחָצֵר
ei dixit & ;Haman est ingressus Et .Ingrediatur :rex dixit &
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא׃ † וַיָּבוֹא הָמָן וַיֹּאמֶר לוֹ
* est * vult ho norem? q עָשָׂה † mag:s * quàm mihi? ? eius honore in volens * rex cuius viro in * faciendum Quid : rex
6 הַמֶּלֶךְ מַה־q לַּעֲשׂוֹת בָּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ
uberiorem † honorem facere rex volet Cui :suo corde in Hamā dixitque
וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר
rex cuius Vir :regem ad Haman dixit Et ? me à *
7 מִמֶּנִּי׃ † וַיֹּאמֶר הָמָן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
* vult hono- rem; r regiã, t בּוֹא * super * equitat † regium ? eius honore in volens * se induit qua ,regni l vestem Adducant
חָפֵץ בִּיקָרוֹ׃ † יָבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לָבַשׁ־
8 detur quòd & : rex eo super equitauit * quo * equum & ,rex ea in
בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וַאֲשֶׁר נִתַּן
.eius capite in regni † diadema
כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ׃
l per s שׁוּר * induat principibus de viri manum super l equus & vestimentum detur Et
9 † וְנָתוֹן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּס עַל־יַד־s אִישׁ
rex cuius virum induant * & ,maioribus principibus regis
מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַפַּרְתְּמִים וְהִלְבִּשׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ

atrium in regem ad fuerit ingressus qui ,mulier & vir omnis quòd
אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא־אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הֶחָצֵר
.quòd nisi ,interficiendū ad l eius lex vna ,fuerit vocat s non qui ,interius
הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־יִקָּרֵא אַחַת דָּתוֹ׃ לְהָמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר
,sum vocata nō ego & :viuat & ,auri sceptrum * rex ei * extenderit
יוּשַׁט־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־שַׁרְבִּיט הַזָּהָב וְחָיָה וַאֲנִי לֹא נִקְרֵאתִי
.diebus triginta iam regem ad ingrediendum ad †
לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם׃
.Esther verba Mordochai ipsi indicauerunt * Et
12 † וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֳּכַי אֶת דִּבְרֵי אֶסְתֵּר׃
imagineris l Ne : Esther ad referendum ad ,* Mordochai Dixitque
13 † וַיֹּאמֶר מָרְדֳּכַי x לְהָשִׁיב אֶל־אֶסְתֵּר אַל־x תְּדַמִּי
.Iehudæis cunctis præ regis domo l te eruendum ad * ,tuo animo in
בְנַפְשֵׁךְ לְהִמָּלֵט בֵּית־הַמֶּלֶךְ מִכָּל־הַיְּהוּדִים׃
liberatio * & respiratio ,isto tempore in silueris silendo si Nam
14 † כִּי אִם־הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישִׁי y בָּעֵת הַזֹּאת רֶוַח y וְהַצָּלָה
.peribitis tui patris domus & ,tu & ;alio loco ex Iehudæis stabit
יַעֲמוֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתְּ וּבֵית־אָבִיךְ תֹּאבֵדוּ
;regnum ad peruenieris hoc sicut l tempore in si ,sciens * quis &
וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לְעֵת כָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת׃
:Mordochai ad referendum ad * Esther Dixitque
15 † וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־מָרְדֳּכָי׃
,Susan in inuentos † Iehudæos omnes congrega ,Vade
16 † לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן
nocte diebus tribus bibatis neque ,comedatis ne & ,me super l ieiunate &
וְצוֹמוּ עָלַי וְאַל־תֹּאכְלוּ z וְאַל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה
ad ingrediar tunc & :sic ieiunabo meæ puellæ & ego etiam ; die &
וְיוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן וּבְכֵן אָבוֹא אֶל־
.peream ,peream quomodocūque & ,legem secundū * non quod ,regem
* est הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כַדָּת וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי׃
.Esther eo super * præcepit quæ oīa iuxta fecit & ,Mordochai transiit Et
17 † וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכַי a וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוַּתְהָ עָלָיו אֶסְתֵּר׃

CAP. V. ה

l regio vesti. mento, b הָיָה c פְּנָה l sedebat * cùm vidis- set rex d רָאָה † recepit e חָנַן * virgã aureã quæ erat l summitatē virgæ. f נָגַע † est l petitio g חָצָה † regi placet,
stetit & ,regno l Esther se induit & ,tertio die in fuit Et
1 † וַיְהִי b בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד
rex & :regis domum contra ,interiori regis domus atrio in
בְּחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ c הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ
.domus ostium contra regni domo in sui regni solium super sedens l
יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבָּיִת׃
stantem reginam Esther regem videre secundum * ,fuit Et
2 † וַיְהִי d כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת
Esther ad rex extendit & .eius oculis in gratiam tulit † ,atrio in
בֶּחָצֵר נָשְׂאָה e חֵן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֵת־
capite in l tetigit & ,Esther accessit & .sua manu in quod auri sceptrum *
שַׁרְבִּיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר f וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ
.sceptri
הַשַּׁרְבִּיט׃
† quæ & ,regina Esther † tibi Quid : rex ei Dixitque
3 † וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה־
.tibi dabitur & ,regni dimidium ad vsque ? tua postulatio l
בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־g חֲצִי הַמַּלְכוּת וְיִנָּתֵן לָךְ׃
rex ingrediatur , bonum rege super * Si :Esther Dixitque
4 † וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ
.ei feci quod conuiuium ad hodie Haman &
וְהָמָן הַיּוֹם אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ׃
verbum faciendum ad * , Haman ipsum facite Festinate † : rex Dixitque
5 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַהֲרוּ אֶת־הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר
.Esther fecerat quod ,conuiuium ad Haman & ,rex venit & .Esther
אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר׃
,tua petitio * Quæ : vini conuiuio in Esther ad rex Dixitque * est
6 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן מַה־שְּׁאֵלָתֵךְ
.fiet & ,† regni dimidiū ad vsque ? tua inquisitio quæ & : tibi dabitur &
† pete, וְיִנָּתֵן לָךְ וּמַה־בַּקָּשָׁתֵךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ׃
:l mea inquisitio & ,mea Petitio :dixit & ,Esther respondit Et
7 † וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמַר שְׁאֵלָתִי h וּבַקָּשָׁתִי׃
,bonum rege super † si & ,regis oculis in gratiam inueni Si
8 † אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב
rex veniat ; meam postulationē faciendum ad l & , meam petionem dandum ad
לָתֵת אֶת־שְׁאֵלָתִי i וְלַעֲשׂוֹת אֶת־בַּקָּשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ
faciam cras & ,eis faciam quod ,conuiuium ad Haman &
וְהָמָן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה
.regis verbum iuxta
כִּדְבַר הַמֶּלֶךְ׃

effebuit ira ‡ ,regis porta in sedente Mordochai &, illis diebus In ‡irati sunt
† בְּיָמִים הָהֵם וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קָצְפָה 21
quæsierũt &, liminis custodibus ex regis eunuchi duo, Teres &, Bigthan
בִּגְתָן וְתֶרֶשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף וַיְבַקְשׁוּ
.Achasueros regem in manum mittere
לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃
dixit & :reginæ Esther nunciauit &, Mordochai ipsi res innotuit Et
† וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכָי וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר 22 יָדַע
,res est quæsita Et .Mordochai nomine in regi Esther
אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי׃ † וַיְבֻקַּשׁ הַדָּבָר 23
libro in est scripũ & :lignũ super ipsi ambo sunt suspensi &, est inuenta &
וַיִּמָּצֵא m וַיֻּתָּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר חֵלָה m
.regis facies ad dierum verborum cotam rege.
דִּבְרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

CAP. III. ג

Achasueros rex magnificauit hæc verba . Post
† אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת־ 1
eius thronum posuit & ;eũ eleuauit &, Agagæũ Hamedarha filiũ Haman
הָמָן בֶּן־הַמְדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם אֶת־כִּסְאוֹ
serui omnes Et .fecum † qui principes omnes de super †erant
מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ † וְכָל־עַבְדֵי 2
,Haman ipsi se inclinantes' & ,se incuruantes ‡ regis porta in * qui regis *erant
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים n וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן ‡ incuruabãt
neque ,se incuruabat‡ non Mordochai & :rex ei præceperat sic quoniam ‡genu flecte-
כִּי־כֵן צִוָּה־לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא bant
porta in ‡ qui ,regis serui Dixeruntque .se inclinabat † n שָׁחָה
יִשְׁתַּחֲוֶה׃ † וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר 3 ‡genu flecte-
?regis præceptum transgrediens tu Quare :Mordochai ad ,regis bar,
הַמֶּלֶךְ לְמָרְדֳּכַי מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃ †adorabat.
;eos ad audiret non & ,die & die‡ eum ad ipsos dicendo in* ,fuit Et ‡erant
וַיְהִי כְּאָמְרָם אֵלָיו יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם 4 transgrederis
:Mordochai verba starent an videndum ad† ,Haman ipsi indicauerunt & * cũ dicerent
וַיַּגִּידוּ o לְהָמָן p לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדֳּכַי ‡per singulos
.Iehudæus ipse ‡ quòd eis indicauerat quia dies,
כִּי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי׃ כאפרם
,sibi se inclinans & incuruans‡ Mordochai non quòd ,Haman vidit Et p
† וַיַּרְא הָמָן כִּי־אֵין מָרְדֳּכַי כֹּרֵעַ q וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ 5 †vt viderent
mittere suis oculis in contẽpsit Et .furore Haman est repletus & o נָגַד רָאָה
וַיִּמָּלֵא הָמָן חֵמָה׃ † וַיָּבֶז בְּעֵינָיו לִשְׁלֹחַ 6 ‡esset
populum ei indicauerant nam :ipsum solùm † Mordochai in manum ‡inclinaret
יָד בְּמָרְדֳּכַי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם se, nec genu
‡ qui ,Iehudæos omnes disperdere Haman quæsiuit & :Mordochai* flecterer
מָרְדֳּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר q שָׁחָה
.Mordechai populum ,Achasueros regno omni in
בְּכָל־מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדֳּכָי׃ †tantũmodo
duodecimo anno in (Nisan‡ mensis† ipse) ,primo mense In
† בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֹדֶשׁ נִיסָן r בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה 7 ‡ipsius
,Haman facies ad (ghoral * ipsa) Pur † fecit proiicere, Achasueros regis ‡erãt
לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן
(.Adar† mensis‡ ipse) duodecimũ mensem ad mense à &, diem in die à
מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר׃
unus ‡ populus ipse Est :Achasueros regem ad Haman Dixitque
† וַיֹּאמֶר הָמָן לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם־אֶחָד 8 ‡de
:tui regni prouinciis omnibus in populos inter diuisus &, dispersus *quod placet
מְפֻזָּר s וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכֹל t מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ
‡facientes ipsi† non regis leges &; populo omni ab variantes* eorũ leges &
וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת מִכָּל־עָם וְאֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים
,bonum rege super‡ Si .eos dimittere conducens ‡ non regi &
וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שֹׁוֶה לְהַנִּיחָם׃ † אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב 9 s דִּין
appendam argenti talenta millia decem & ;eos perdendum ad* ,scribatur *vt perdãtur,
יִכָּתֵב לְאַבְּדָם וַעֲשֶׂרֶת אַלְפִים כִּכַּר־כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל ‡vt adducant
.regis gaʒas ad adferendum ad ‡ ,opus facientium manibus super in thesauros
עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ׃ u בוא
illum dedit & ;sua manu desuper‡ suum annulum rex remouit Et ‡è
† וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ x 10 x כּוֹר
.Iehudæorum angustiatori‡ Agaghæi Hammedatha filio ,Haman ‡hosti
לְהָמָן בֶּן־הַמְדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃
faciendũ ad‡ populus &, *tribi datũ Argentũ :Haman ad rex Dixitque *sit‡vt faciãs
† וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם y לַעֲשׂוֹת 11 y עָשָׂה
.tuis oculis in bonum* secundum eo in‡ ‡de
בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ *quod placet
decimatertia in ,primo mense in regis scribæ sunt vocati Et
† וַיִּקָּרְאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר 12
ad Haman præcepit quæ omnia iuxta est scriptum &, eo in † die †eiusdem
יוֹם בּוֹ וַיִּכָּתֵב בְּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הָמָן אֶל

CAP. IIII. ד

Mordochai scidit &, fuerat gestũ quod omne cognouit Mordochai Et
† וּמָרְדֳּכַי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיְקָרַע מָרְדֳּכַי 1
medium in est egressus &; cinere &, sacco est indutus &, sua vestimenta
אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ g שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ g שַׁקִּים
.amaro &, magno clamore clamauitque, ciuitatis
הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה׃
portam in intrare‡ non quia ,regis porta facies‡ ad vsque venit Et ‡locum qui
† וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל־שַׁעַר 2 erat corã por
,prouincia & prouincia omni* in Et .sacci veste in regis† ta †erat fas
הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק׃ † וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה 3 vt intraret
,Iehudæis‡ magnus luctus ,attingens eius lex &, regis verbum quem loco ‡ †regiam cũ
מָקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גָּדוֹל לַיְּהוּדִים indutus esset
.multis sternebatur cinis &, saccus :planctus &, fletus &, ieiunium & sacco.
וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפֵּד שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע לָרַבִּים׃ *qualibet ‡ &
:ei indicauerunt* &, eius eunuchi &, Esther puellæ venerunt Et ‡attigit, †fuit
† וַתָּבוֹאנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ h וַיַּגִּידוּ לָהּ 4 *nũciauerũt
ipsum faciendum† induere ad‡, vestes misit & : valde regina indoluit & יתיר יתי
וַתְּחִלָּחֶל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת־ i נָגַד h חוּל
.recepit non & :eo desuper eius saccum remouendum ad‡ &, Mordochai ‡vt †faceret
מָרְדֳּכָי j לְהָסִיר שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל׃ ‡ remouere
fecit stare quem ,regis eunuchis ex Hathach ad Esther vocauit Et faceret
† וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הֶעֱמִיד 5 †ab
,thoc quid sciendum ad* ,Mordochai super ei præcepit & ,suas facies ad‡ k סוּר
לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֵּהוּ עַל־מָרְדֳּכַי j לָדַעַת מַה־זֶּה ‡coram se,
ad ,Mordochai ad Hathach est egressus Et .hoc quid super† & *vt sciret
וְעַל־מַה־זֶּה׃ † וַיֵּצֵא m הֲתָךְ אֶל־מָרְדֳּכַי אֶל־ 6 †esset,
.regis porta facies ad‡ quæ ,ciuitatis plateam
רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃ l יָדַע
exposition& ;sibi acciderat quod omne Mordochai ei indicauit Et †propter
† וַיַּגֶּד־לוֹ מָרְדֳּכַי אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת n פָּרָשַׁת 7 m יָצָא
,Iehudæos in† regis gazis super appendendũ ad‡ Haman dixit quam ,argenti ‡ erat ante
הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן לְשָׁקֵל עַל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִים portam
.eos perdendum ad
לְאַבְּדָם׃
,Susan in erat data* quæ ,legis scripturæ exemplar Et *posita
† וְאֶת־פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב־הַדָּת אֲשֶׁר־נִתַּן בְּשׁוּשַׁן 8 †vt ‡faceret
,Esther ipsi ostendendum ad‡ ,ei dedit ,eos faciendum† disperdere ad† ‡vt ostende-
לְהַשְׁמִידָם o נָתַן לוֹ p לְהַרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר ret
precandũ ad ,regem ad introeundum ad ,ea super mandandum & ,ei indicandũ ad‡ & o רָאָה
וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצַוּת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן ‡indicaret ei,
.suo populo super† eius faciebus‡ à quærendum ad & ,eum & mandaret
לְוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל־עַמָּהּ׃ ei,vt ingre-
.Mordochai verba Esther ipsi indicauit* &, Hathach venit Et deretur
† וַיָּבֹא הֲתָךְ וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר אֵת דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי׃ 9 p בוא ‡facie† pro
:Mordochai ad† ei præcepit & :Hathach ad Esther Dixitque *nunciauit
† וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ q וְתְצַוֵּהוּ אֶל־מָרְדֳּכָי׃ 10 †vt dicerent
,scientes† regis prouinciarum populus &, regis serui Omnes q צָוָה
† כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם r מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים 11 r יָדַע ‡sciunt,

eam accepit ,eius *matrem & ,eius patrem moriendo in‖ & .aspectu *bona ‡ &
וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבְמ֣וֹת אָבִ֔יהָ וְאִמָּ֖הּ לְקָחָ֑הּ
,regis verbum *audiri in ,fuit Et .filiam in sibi Mordochai
8 מָרְדֳּכַ֣י לוֹ לְבַ֔ת ׃ † וַיְהִ֗י בְּהִשָּׁמַ֤ע דְּבַר־הַמֶּ֙לֶךְ֙
manum ad *metropoli ‡ Susan in *multas puellas congregari in‖ & ,eius lex &
וְדָתוֹ֔ וּבְהִקָּבֵ֥ץ נְעָר֖וֹת רַבּ֑וֹת אֶל־שׁוּשַׁ֣ן הַבִּירָ֔ה אֶל־יַ֖ד
custodis Hegai manum in regis domum in Esther est *capta ‡ &, Hegai
הֵגַ֣י וַתֻּלַּ֥קַח אֶסְתֵּ֖ר אֶל־בֵּ֣ית הַמֶּ֑לֶךְ אֶל־יַ֖ד הֵגַ֥י שֹׁמֵ֖ר
*tulit * & ,eius oculis in puella *erat bonum † Et .mulierum
9 הַנָּשִׁ֔ים ׃ † וַתִּיטַ֤ב הַנַּעֲרָה֙ בְּעֵינָ֔יו וַתִּשָּׂ֥א
& ,eius purificatoria fecit accelerari & ,eius *facies ad ‡ misericordiam
חֶ֙סֶד֙ לְפָנָ֔יו וַיְבַהֵל֙ אֶת־תַּמְרוּקֶ֔יהָ וְאֶת־
ei *dandum ad *spectatas ‖ puellas septem & ,ei *dandum ad ‡ ,eius partes
מָנוֹתֶ֖יהָ לָתֵ֣ת לָ֑הּ וְאֶת֩ שֶׁ֨בַע הַנַּעֲרֹ֜ת הָרְאיֹ֗ת לָתֵת־לָהּ֙
.mulierum domus bonū in eius puellas & ,eā mutauit & :regis domo è
מִבֵּ֣ית הַמֶּ֔לֶךְ וַיְשַׁנֶּ֥הָ וְאֶת־נַעֲרוֹתֶ֖יהָ לְטוֹב֑ בֵּ֖ית הַנָּשִׁ֥ים ׃
‡suam cognationem & ‡suum populum Esther indicauit Non
10 לֹֽא־הִגִּ֥ידָה אֶסְתֵּ֖ר אֶת־עַמָּ֣הּ וְאֶת־מֽוֹלַדְתָּ֑הּ † כִּ֣י
.indicaret non vt ,*ea *super* præceperat Mordochai quia
מָרְדֳּכַ֣י צֹוָ֔ה עָלֶ֖יהָ אֲשֶׁ֣ר לֹא־תַגִּ֑יד ׃
‡quotidie †ambulabat ante atrium ‡vt cognosceret ‖de
11 וּבְכָל־יֹ֣ום וְיֹ֔ום מָרְדֳּכַ֖י מִתְהַלֵּ֣ךְ לִפְנֵ֣י חֲצַר־בֵּית־
.ea *in ‖ fieret quid & ,Esther pacem *cognoscendum ad ‡ ,mulierum
הַנָּשִׁ֑ים לְדַ֣עַת אֶת־שְׁלֹ֣ום אֶסְתֵּ֔ר וּמַה־יֵּעָשֶׂ֖ה בָּ֑הּ ׃
regem ad *ingrediendum ad ,*puellæ & *puellæ ordinem contingendo in* Et
12 וּבְהַגִּ֣יעַ ׀ † תֹּ֣ר נַעֲרָ֗ה וְנַעֲרָה֙ לָבֹ֣וא ׀ אֶל־הַמֶּ֣לֶךְ
duodecim mulierum legem secundum ei *esse † fine à ‡ Achasueros
אֲחַשְׁוֵרֹ֡ושׁ מִקְצָ֣ת הֱיֹות֩ לָ֨הּ כְּדָ֜ת הַנָּשִׁ֗ים שְׁנֵ֤ים עָשָׂר֙
mensibus sex earum *absterſionum ‖ dies implebantur sic quia ;menſes
חֹ֔דֶשׁ כִּ֣י כֵ֔ן יִמְלְא֖וּ יְמֵ֣י מְרוּקֵיהֶ֑ן שִׁשָּׁ֤ה חֳדָשִׁים֙
*absterſionibus ‖ & ,aromatibus *in ‡ mensibus sex & ,myrrheo oleo *in ‡
בְּשֶׁ֣מֶן הַמֹּ֔ר וְשִׁשָּׁ֥ה חֳדָשִׁ֖ים בַּבְּשָׂמִ֑ים וּבְתַמְרוּקֵ֖י
:regem ad *veniens ‖ puella hoc in Et .mulierum
13 הַנָּשִׁ֔ים ׃ † וּבָזֶ֣ה הַנַּעֲרָ֗ה תָּבֹא֙ אֶל־הַמֶּ֣לֶךְ אֵ֔ת
mulierum domo è ea cum veniendo ei dabatur ,dicebat quod omne
כָּל־אֲשֶׁ֥ר תֹּאמַ֖ר יִנָּתֵ֣ן לָ֑הּ לָבֹ֣וא עִמָּ֔הּ מִבֵּ֖ית הַנָּשִׁ֥ים
.regis domum ad vsque
עַד־בֵּ֥ית הַמֶּ֖לֶךְ ׃
*intrabat ‖reuertebatur ‡שׁוב
domum ad *reuertens *ipsa ‖ manè *in* & ,*intrans *ipsa** vespere In
14 בָּעֶרֶב ׀ הִ֣יא בָאָ֗ה וּבַבֹּ֙קֶר֙ הִ֣יא שָׁבָ֔ה ‡ בֵּ֖ית
:concubinarū custodis regis eunuchi Sahasgaz manū ad ,secundā mulierū
הַנָּשִׁ֑ים שֵׁנִ֣י אֶל־יַ֗ד שַׁעַשְׁגַּ֙ז֙ סְרִ֣יס הַמֶּ֔לֶךְ שֹׁמֵ֖ר הַפִּילַגְשִׁ֑ים
,rex eam *in* voluisset nisi ,regem ad amplius ingrediebatur non
לֹֽא־תָבֹ֥וא עֹ֛וד אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ כִּ֣י אִם־חָפֵ֥ץ בָּ֛הּ הַמֶּ֖לֶךְ
*per nomen. ‖cùm aduenisset tempus *vt ingrederetur ‡דּוֹד
filiæ Esther *ordinem contingendo in‖ Et .*nomine in ‡* vocaretur &
15 וְנִקְרְאָ֥ה בְשֵׁ֖ם ׃ † וּבְהַגִּ֣יעַ ׀ תֹּ֣ר אֶסְתֵּ֗ר בַּת־
*ingrediendum ad * filiā in sibi acceperat quam ,Mordochai patrui Abichail
אֲבִיחַ֤יִל ׀ דֹּד֙ מָרְדֳּכַ֔י אֲשֶׁ֥ר לָקַ֛ח־לֹ֖ו לְבַ֑ת לָבֹ֣וא
Hegai dixerat quod nisi ,*verbum † requisiuit non ,regem ad
אֶל־הַמֶּ֗לֶךְ לֹ֣א בִקְּשָׁ֣ה דָבָ֔ר כִּ֣י אִם־אֵ֗ת אֲשֶׁ֤ר יֹאמַר֙ הֵגַ֣י
oculis in gratiā *tollens ‖ Esther *fuit* & .mulierum custos regis eunuchus
סְרִ֣יס־הַמֶּ֔לֶךְ שֹׁמֵ֖ר הַנָּשִׁ֑ים וַתְּהִ֤י אֶסְתֵּר֙ נֹשֵׂ֣את חֵ֔ן בְּעֵינֵ֖י
,eam videntium omnium
כָּל־רֹאֶ֥יהָ ׃
*sublata domum ad ,Achasueros regem ad Esther est *capta** Et
16 וַתֻּלַּ֥קַח אֶסְתֵּ֛ר אֶל־הַמֶּ֥לֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹ֖ושׁ אֶל־בֵּ֣ית
*est ‡*December* septimo anno in (Tebet ‡ mensis* ipse) ,decimo mense in eius regni
מַלְכוּתֹ֑ו בַּחֹ֥דֶשׁ הָעֲשִׂירִ֖י הוּא־חֹ֥דֶשׁ טֵ֛בֵת בִּשְׁנַת־שְׁבַ֥ע
,mulieribus omnibus præ Esther rex dilexit Et .eius regni
17 לְמַלְכוּתֹֽו ׃ † וַיֶּאֱהַ֨ב הַמֶּ֜לֶךְ אֶת־אֶסְתֵּ֗ר מִכָּל־הַנָּשִׁים֙
†suscepit *coram eo
posuit & :virginibus oĩbus præ *eius facies ad* misericordiā & gratiam *tulit* †&
נָשָׂ֣א [a] חֵ֔ן וְחֶ֖סֶד לְפָנָ֑יו מִכָּל־הַבְּתוּלֹ֖ות [b] וַיָּ֣שֶׂם
.Vasthi pro eam fecit regnare & ,eius capite in regni *coronam ‡
שֹׁ֥ום [b‡] כֶּ֛תֶר מַלְכ֖וּת בְּרֹאשָׁ֑הּ וַיַּמְלִיכֶ֖הָ תַּ֥חַת וַשְׁתִּֽי ׃
dia- dema
,suis seruis &, suis principib* oĩbus magnū conuiuium rex Fecitque
18 עֲשָׂ֣ה [c] [d] הַמֶּ֣לֶךְ מִשְׁתֶּ֣ה גָּד֔וֹל לְכָל־ † שָׂרָ֖יו וַעֲבָדָ֑יו
*dona secundum potentiam regiam. ‡דּוֹן ‖dum cōgregarentur ‖sedebat
portionem‖ dedit & ,fecit prouinciis requiem & ,Esther conuiuium
אֶת־מְדִינֹ֣ות [e] [f] אֶסְתֵּ֔ר וְהָנַ֖חַ לַמְּדִינֹ֑ות וַיִּתֵּ֖ן מַשְׂאֵ֥ת
sedens Mordochai &, secundò virgines *congregari in* † Et .*regis manū secūdū*
19 כְּיַ֥ד הַמֶּֽלֶךְ ׃ † וּבְהִקָּבֵ֥ץ בְּתוּלֹ֖ות [g] שֵׁנִ֑ית וּמָרְדֳּכַ֖י
,suū populū &, suā progeniē *indicans* ‡ Esther Non .regis porta in
יֹשֵׁ֥ב בְּשַׁ֖עַר הַמֶּֽלֶךְ ׃ † אֵ֣ין אֶסְתֵּ֗ר [h] מַגֶּ֤דֶת [i] מֽוֹלַדְתָּהּ֙ וְאֶת־עַמָּ֔הּ
‡ indicauerat
Mordochai sermonem & :Mordochai *ea super‖ præceperat quod secundū
כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֛ה עָלֶ֖יהָ מָרְדֳּכַ֑י וְאֶת־מַאֲמַ֣ר מָרְדֳּכַ֔י [k] יְלֵ֥ד [i] הָיְתָ֖ה
‖ei †faciebat, ‡ dum nutriretur secum.
eo cum nutritione in ‡ erat sicut ,*faciens* † Esther
אֶסְתֵּ֥ר עֹשָׂ֖ה כַּאֲשֶׁר֙ [k] הָיְתָ֣ה בְאָמְנָ֔ה אִתֹּ֖ו ׃

regem *super‖ Non :*principum & ,regis facies ad‡* Memuchan Dixitque
16 † וַיֹּ֣אמֶר מ֠וּמֻכָן לִפְנֵ֨י הַמֶּ֜לֶךְ וְהַשָּׂרִ֗ים לֹֽא עַל־הַמֶּ֙לֶךְ֙
omnes *super** & ,principes omnes *super** sed ,regina Vasthi *egit iniquè solùm* †
לְבַדּ֤וֹ עָוְתָה֙ [j] וַשְׁתִּ֣י הַמַּלְכָּ֔ה כִּ֣י עַל־כָּל־הַשָּׂרִ֔ים וְעַל־כָּל־
.Achasueros regis prouinciis omnibus in‡ qui populos
הָעַמִּ֖ים אֲשֶׁ֣ר בְּכָל־ [l] מְדִינֹ֣ות הַמֶּ֑לֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹֽושׁ ׃
*spernendum ad‖ ,mulieres omnes *super‡* reginæ verbū egredietur Nam
17 † כִּֽי־יֵצֵ֤א דְבַר־הַמַּלְכָּה֙ עַל־כָּל־הַנָּשִׁ֔ים [m] לְהַבְזֹ֖ות
,dixit Achasueros Rex :*ipsas dicendo in* † ,suis oculis in suos maritos
בַּעֲלֵיהֶ֣ן בְּעֵינֵיהֶ֑ן בֶּאֱמֹ֗ר הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֲחַשְׁוֵרֹ֣ושׁ אָמַ֔ר
.venit non & ,*eius facies ad‡* reginam Vasthi *ducendum ad**
לְהָבִ֥יא אֶת־וַשְׁתִּ֖י הַמַּלְכָּ֣ה לְפָנָ֑יו וְלֹא־בָ֔אָה ׃
quæ ,Madai & ,Paras *primariæ* † dicent hac die Et
18 † וְהַיֹּ֣ום הַזֶּ֗ה תֹּאמַרְנָה֙ [x] שָׂרֹ֣ות פָּרָ֔ס־וּמָדַ֔י
*sufficientiā fecūdū‖ & ,regis principes oēs ad reginæ verbum audierint
שָׁמְע֥וּ אֶת־דְּבַר־הַמַּלְכָּ֖ה לְכָל־שָׂרֵ֣י הַמֶּ֑לֶךְ וְכִדֵּ֖י
egreditur ,*bonum *rege super‡* Si .ira & ,contemptus
בִּזָּיֹ֥ון וָקָֽצֶף ׃ † אִם־עַל־הַמֶּ֣לֶךְ טֹ֔וב יֵצֵ֥א
19 דְּבַר־מַלְכ֖וּת מִלְּפָנָ֑יו וְיִכָּתֵ֣ב בְּדָתֵ֣י פָרָ֔ס־וּמָדַ֔י
,Madai & ,Paras leges inter ſcribatur & ,eius *faciebus‡* à *regni † verbum
,Achasueros *regis facies ad‡* Vasthi ingrediatur non quod ;trāſgrediatur nō &
וְלֹא־יַעֲבֹ֣ור אֲשֶׁר־ [y] לֹא־תָבֹ֣א וַשְׁתִּ֣י לִפְנֵ֣י הַמֶּ֣לֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹ֑ושׁ
illa *pra bona eius sodali‖ rex det eius regnum &
וּמַלְכוּתָ֖הּ יִתֵּ֣ן הַמֶּ֣לֶךְ לְרֵעוּתָ֖הּ הַטֹּובָ֥ה מִמֶּֽנָּה ׃
:suo regno toto in faciet quod ,regis verbum audietur Et
20 † וְנִשְׁמַע֙ פִּתְגָ֣ם הַמֶּ֔לֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂ֖ה בְּכָל־מַלְכוּתֹ֑ו
,suis maritis honorē exhibebunt vxores omnes & :*ipsum ‡* magnum quia
כִּֽי־ [z] רַבָּ֣ה הִ֔יא וְכָל־הַנָּשִׁ֖ים יִתְּנ֣וּ יְקָ֑ר לְבַעֲלֵיהֶ֛ן
*parvum ad vsque & magno à** .
לְמִגָּד֥וֹל וְעַד־קָטֹֽן ׃
rex fecitque :principum & ,regis oculis in verbum *fuit bonum* † Et
21 † וַיִּיטַ֤ב הַדָּבָר֙ בְּעֵינֵ֣י הַמֶּ֔לֶךְ וְהַשָּׂרִ֖ים וַיַּ֣עַשׂ הַמֶּ֑לֶךְ
prouincias omnes ad epistolas Misitque .Memuchan verbū iuxta
כִּדְבַ֥ר מ֖וּמֻכָן ׃ † וַיִּשְׁלַ֤ח סְפָרִים֙ אֶל־כָּל־מְדִינֹ֣ות
22 הַמֶּ֔לֶךְ אֶל־מְדִינָ֥ה וּמְדִינָ֖ה כִּכְתָבָ֑הּ וְאֶל־עַ֗ם
populum‡ ad & ,suam scripturam secundū *prouinciam & prouinciam‖* ad ,regis
,sua domo in *tenēs principatū vir omnis existendū ad‡* ,eius linguā iuxta, *populū &*
וָעָ֙ם֙ כִּלְשֹׁונֹ֔ו לִֽהְיֹ֥ות כָּל־אִ֛ישׁ שֹׂרֵ֥ר בְּבֵיתֹ֖ו
.sui populi linguam secundum *loquens** &
וּמְדַבֵּ֥ר כִּלְשֹׁ֖ון עַמֹּֽו ׃

CAP. II. ב

,Achasueros regis *furorem quiescere secundum‖* ,hæc *verba* Post
1 † אַחַ֣ר הַדְּבָרִ֣ים הָאֵ֔לֶּה [a] כְּשֹׁ֖ךְ חֲמַ֣ת הַמֶּ֣לֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹ֑ושׁ
erat *decretū‡* quod † & ,fecerat quæ * & ,Vasthi ipsius est recordatus
זָכַ֥ר אֶת־וַשְׁתִּ֖י [b] וְאֵ֣ת אֲשֶׁר־עָשְׂתָ֑ה וְאֵ֥ת אֲשֶׁר־נִגְזַ֖ר
Quærant :eius ministri ‡ ,regis pueri Dixeruntque .eam super
עָלֶֽיהָ ׃ † וַיֹּאמְר֣וּ נַעֲרֵי־הַמֶּ֣לֶךְ מְשָׁרְתָ֔יו יְבַקְּשׁ֥וּ
2 לַמֶּ֣לֶךְ נְעָר֣וֹת בְּתוּלֹ֣ת טֹובֹ֣ות מַרְאֶֽה ׃
.aspectu *bonas‡* virgines puellas regi
,sui regni prouinciis omnibus in præfectos rex præficiat Et
3 † וְיַפְקֵ֤ד הַמֶּ֙לֶךְ֙ פְּקִידִ֔ים [c] בְּכָל־מְדִינֹ֖ות מַלְכוּתֹ֑ו
Susan in aspectu *bonam ‖* virginem puellam omnem congregent &
וְיִקְבְּצ֗וּ אֶת־כָּל־נַעֲרָ֤ה בְתוּלָה֙ טוֹבַ֣ת מַרְאֶ֔ה אֶל־שׁוּשַׁ֖ן
,regis eunuchi Hege manu in ,mulierum domum *in metropoli ‡*
הַבִּירָ֑ה אֶל־בֵּ֣ית הַנָּשִׁ֗ים אֶל־יַ֙ד֙ הֵגֵ֣א סְרִ֣יס הַמֶּ֔לֶךְ
.carum purificatoria *dare** & ;mulierum custodis
שֹׁמֵ֖ר הַנָּשִׁ֑ים וְנָתֹ֥ון תַּמְרוּקֵיהֶֽן ׃
:Vasthi pro regnet ,regis oculis in *erit bona* † quæ puella Et
4 † וְהַנַּעֲרָ֣ה אֲשֶׁר֩ [c] תִּיטַ֨ב בְּעֵינֵ֜י הַמֶּ֗לֶךְ תִּמְלֹךְ֙ תַּ֣חַת וַשְׁתִּ֔י
.sic fecit & ,regis oculis in *verbum fuit bonum* &
וַיִּיטַ֥ב הַדָּבָ֖ר בְּעֵינֵ֣י הַמֶּ֑לֶךְ וַיַּ֖עַשׂ כֵּֽן ׃
Mordechai eius nomē & ,*metropoli ‡* Susan in erat Iehudæus Vir
5 † אִ֣ישׁ יְהוּדִ֗י הָיָה֙ בְּשׁוּשַׁ֣ן הַבִּירָ֔ה וּשְׁמֹ֖ו מָרְדֳּכַ֑י
Qui ;Iemini vir ,Chis filij ,Simhi filius ,Iair filius
בֶּן־יָאִ֥יר בֶּן־שִׁמְעִ֖י בֶּן־קִ֣ישׁ אִ֥ישׁ יְמִינִֽי ׃ † אֲשֶׁ֣ר
6 הָגְלָ֗ה [d] מִירוּשָׁלַ֙יִם֙ עִם־הַגֹּלָ֔ה אֲשֶׁ֥ר הָגְלְתָ֖ה עִם
cum est *translata‖* quæ transmigratione cum Ieruſalaim de fuerat *translatus‡*
‡transmigratus ‖ trāſmigrata
rex Nebuchadneſar fecerat trāſmigrare quam ,Iehudah rege Iechoniah
יְכָנְיָ֣ה מֶֽלֶךְ־יְהוּדָ֑ה אֲשֶׁ֤ר הָגְלָה֙ נְבוּכַדְנֶאצַּ֣ר מֶֽלֶךְ
filiam ,Esther ‡ ipsa ,Hadasah *nutriens fuit* † Et .Babel †nutriuit
‡est
בָּבֶֽל ׃ † וַיְהִ֣י [d] אֹמֵ֣ן אֶת־הֲדַסָּ֗ה הִיא֙ אֶסְתֵּ֣ר בַּת־
7 דֹּ֣ודוֹ כִּֽי־אֵ֤ין לָהּ֙ אָ֣ב וְאֵ֔ם וְהַנַּעֲרָ֤ה [e] יְפַת־תֹּאַר֙
*erat ‡ הָיָה
,forma pulchra * puella & :mater & pater ei * non quia ,sui patrui
‡דּוֹד [f] וְיָפֶ֣ה

cognoscentes ipsi non‖ & ,Asdodicè loquens dimidium‡ eorum filij Et
24 † וּבְנֵיהֶם [g] חֲצִי מְדַבֵּר אַשְׁדּוֹדִית וְאֵינָם [h] מַכִּירִים
.populi & populi* linguam secundum & ;Iehudaicè loqui
לְדַבֵּר יְהוּדִית וְכִלְשׁוֹן עַם וָעָם ׃
,viros ‡ eis ex percussi & ,eis maledixi & ,eis cum contendi Et
25 † וָאָרִיב עִמָּם וָאֲקַלְלֵם וָאַכֶּה מֵהֶם [i] אֲנָשִׁים
;eorũ filiis,vestras filias dederitis si ,Deum per eos adiuraui & :eos depilaui‖ &
וְאֶמְרְטֵם וָאַשְׁבִּיעֵם בֵּאלֹהִים אִם־תִּתְּנוּ בְנֹתֵיכֶם לִבְנֵיהֶם
.vobis & ,vestris filiis eorum filiabus de acceperitis si &
וְאִם־[k] תִּשְּׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לִבְנֵיכֶם וְלָכֶם ׃
gentibus in & ?Israel rex Salomoh peccauit istas *super‖ Nonne
26 † הֲלוֹא עַל־אֵלֶּה חָטָא־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וּבַגּוֹיִם
eum dedit‡ & ,erat suo Deo dilectus & ,ipse sicut* rex erat non multis
הָרַבִּים לֹא־הָיָה מֶלֶךְ כָּמוֹהוּ וְאָהוּב לֵאלֹהָיו הָיָה וַיִּתְּנֵהוּ
fecerunt peccare eum etiam :Israel omnem super regem Deus
אֱלֹהִים מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל גַּם־אוֹתוֹ הֶחֱטִיאוּ
.alienigenæ mulieres
הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת ׃

*partim loquebantur
‖nesciebant
[g] חֲצָה נָכַר
†sed
*cuiusque
‡aliquos,
[i] רוב
†capillos euulsi eis,
[k] נָשָׂא
†propter

obediemus, vt faciamus
[l] עָשָׂה [m] רוֹעַ
*vt præuaricemur
[n] יָשַׁב
*erat là

grande malum omne *faciendum ad ,est auditum* nũquid vobis Et
27 † וְלָכֶם הֲנִשְׁמַע [l] לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־[m] הָרָעָה הַגְּדוֹלָה
?alienigenas vxores ducendo ,nostrum Deum in *præuaricandum ad* ,hoc
הַזֹּאת לִמְעֹל בֵּאלֹהֵינוּ [n] לְהוֹשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת ׃
gener ,magni sacerdotis Eliasib filij Ioiadah filiis de Et
28 † וּמִבְּנֵי יוֹיָדָע בֶּן־אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל חָתָן
.me *desuper* eum fugaui & :Choronitæ Sanballat ipsi*
לְסַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וַאֲבִרִיחֵהוּ מֵעָלָי ׃

*erat là
†contra eos
‡qui polluunt

pactum & ,sacerdotium *polluentes super*† ,mi Deus eorum Recordare
29 † זָכְרָה לָהֶם אֱלֹהַי עַל גֹּאֲלֵי הַכְּהֻנָּה וּבְרִית
,alienigena omni ab eos mundaui Et .Leuitarum & ,sacerdotij
הַכְּהֻנָּה וְהַלְוִיִּם ׃ 30 † וְטִהַרְתִּים מִכָּל־נֵכָר
.suo opere in *viro* ,Leuitis & ,sacerdotibus obseruantias statui &
וַאֲעַמִּידָה מִשְׁמָרוֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם אִישׁ בִּמְלַאכְתּוֹ ׃
.primitiuis & ,constitutis temporibus in lignorum oblationi Et
31 † וְלִקְרְבַן הָעֵצִים בְּעִתִּים מְזֻמָּנוֹת וְלַבִּכּוּרִים
.bonum in meus Deus mei Recordare
זָכְרָה־לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה ׃

*tvnicuique

Finis libri Nechemiah.

תם ספר נחמיה

מגילת אסתר

LIBER MEGHILLATH.

ID EST, VOLVMEN ESTHER.

CAP. I. א

Achasueros‡ ipse :Achasueros diebus in fuit Et
1 [a] וַיְהִי [b] בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
,Aethiopiam ad vsque & India ab *regnans* ,
הַמֹּלֵךְ מֵהֹדּוּ וְעַד־כּוּשׁ
.prouincias centum & viginti & septem†
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמְאָה [c] מְדִינָה ׃
regem sedere secundum‖ ,illis diebus In
2 † בַּיָּמִים הָהֵם [d] בְּשֶׁבֶת ׀ הַמֶּלֶךְ
.*metropoli‡ Susan in* quod ,sui regni solium super Achasueros
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה ׃
,suis principibus cunctis conuiuiũ fecit ,*eum regnare‖* tertio anno In
3 † בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ [e] לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל־[f] שָׂרָיו
principes & ,Euphrathei principes & ,Madai & ,Paras exercitus‡ .suis seruis &
וַעֲבָדָיו חֵיל ׀ פָּרַס וּמָדַי הַפַּרְתְּמִים וְשָׂרֵי
:*eius facies ad* prouinciarum
הַמְּדִינוֹת לְפָנָיו ׃
decus† honorem & ,sui regni gloriæ opulentiam ipsum ostendendo In‡
4 † בְּהַרְאוֹתוֹ [g] אֶת־עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יְקַר תִּפְאֶרֶת
.diebus centum & octoginta ,multis diebus ,suæ magnitudinis
גְּדֻלָּתוֹ יָמִים [h] רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם ׃
populo omni rex fecit ,*illos dies complendo in‖* Et
5 † וּבִמְלוֹאת ׀ הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם
conuiuiũ ,minimũ ad vsque & maximo à *metropoli‡* Susan in *inuentis* ,
הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן מִשְׁתֶּה
.regis *ædis* † horti atrio in ,dierum septem
שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בִּיתַן הַמֶּלֶךְ ׃
purpureis & ,byssinis funibus tentum *hyacinthi* † & *carpasi‖* candidũ (Aulæũ)
6 † חוּר ׀ כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת אָחוּז בְּחַבְלֵי־בוּץ וְאַרְגָּמָן
super argentei & aurei lecti :*marmoris‡* columnis & ,argenteis circulis *super**
עַל־גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ [i] מִטּוֹת ׀ זָהָב וְכֶסֶף עַל
.*mercatorum lapidis & ,parij & ,marmoris & ,crystalli†* pauimentum
רִצְפַת בַּהַט־וְשֵׁשׁ וְדַר וְסֹחָרֶת ׃
vinum &:*iterantes‡* vasis à ‖ vasa & ,aureis vasis in *propinare‡* Et
7 † וְהַשְׁקוֹת [k] בִּכְלֵי זָהָב וְכֵלִים מִכֵּלִים [l] שׁוֹנִים וְיֵין
.*regis manum** secundum multum *regni†*
מַלְכוּת רָב כְּיַד הַמֶּלֶךְ ׃

Et
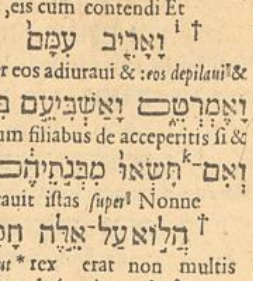

‡est
[a] הָיָה [b] יוֹם
*qui regnabat †super
[d] דוֹן [c] יָשַׁב
‖cùm sederet rex
*erat‡regia.
‖ quo regnauit,
[f] שָׁנָה [e] שׁוֹר
‡ exercitui Persico, & Medico, principibus maioribus, & principibus
*qui erant ante se.
‡ Vt ostenderet diuitias
†gloriæ
[h] רָאָה רַבּ
‖cùm impleti fuissent dies ipsi
ובמלאות קרי
*qui inuentus est‡regia
†palatij
‖ & viride
‡hyacinthinũ
ח רבתי
*in‡marmoreis
[i] נָטָה
†porphyreticu, & marmoreũ, & pariũ, & hyacinthũ lapidem.
‡ propinabãt
‖erant†variata
[k] שָׁקָה
†regiũ
[l] שָׁנָה
*potentiã regiam,

†erat *erat qui cogeret: ‡ disposuerat ‖cum [m] שָׁתָה
‡magistro
‖vt faceret
‡vniuscuiusque.
[n] רַבּ [o] עָשָׂה
*in †erat ‖cùm iocundum esset ‡ propter vinum
‡qui ministrabant ante faciem
†Vt ducerent *coram rege cum diademate
[p] בּוֹא
‖vt ostenderet ‡decora ‡erat.
†ad verbum *fuerat per manum

super‖ rex *fundauerat‡* sic quia :*cogens** non ;legẽ secundũ† potus Et
8 † וְהַשְׁתִּיָה כַּדָּת ׀ אֵין אֹנֵס כִּי־כֵן ׀ יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל
.*viri & viri* ‡ voluntatem secundũ *faciendũ ad‖* ,suæ domus *magno‡* omni
כָּל־[n] רַב בֵּיתוֹ [o] לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ־וְאִישׁ ׃
regni domo*,feminarũ conuiuium fecit regina Vasthi Etiam
9 † גַּם וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת
.Achasueros regis † quæ
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׃
,Mehumã ad dixit ,*vino in‡* regis cor *bonum secundum‖* ,septimo die In
10 † בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב־הַמֶּלֶךְ בַּיָּיִן אָמַר לִמְהוּמָן
septem ,Charchas & ,Zethar ,Abagtha & ,Bigtha ,Charbona ,Biztha
בִּזְתָא חַרְבוֹנָא בִגְתָא וַאֲבַגְתָא זֵתַר וְכַרְכַּס שִׁבְעַת
:Achasueros regis *faciebus ministrantes‡* eunuchos
הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׃
,regni *corona in regis facies ad** reginam Vasthi *adducendum Ad†*
11 † לְהָבִיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת
bona‡ quia ,eius pulchritudinem principibus & populis *ostendendum ad‖*
לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־[p] יָפְיָהּ כִּי־טוֹבַת
venire Vasthi regina renuit Et .*ipsa‡* aspectu
מַרְאֶה הִוא ׃ 12 † וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי לָבוֹא
,valde rex est iratus & .eunuchorum *manu in** quod ,regis *verbo in†*
בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
.eo in est succensa eius ira &
וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בוֹ ׃
verbum‡ sic quia ,tempora scientibus sapientibus rex Dixitque
13 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יֹדְעֵי הָעִתִּים כִּי־כֵן דִּבֶּר
.iudicium & legem *scientium omnium facies ad‖* regis
הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָּל־יוֹדְעֵי דָת וָדִין ׃
‡ei
,Meres ,Tharsis ,Admatha ,Sethar ,Carsena *eum ad‡* propinquus Et
14 † וְהַקָּרֵב אֵלָיו כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר אַדְמָתָא תַּרְשִׁישׁ מֶרֶס
*faciem facies** videntes Madai & ,Paras principes septem ,Memuchan ,Marsena
מַרְסְנָא מְמוּכָן שִׁבְעַת [q] שָׂרֵי [r] פָּרַס וּמָדַי רֹאֵי פְנֵי
‡qui sedebãt primi †inquit quid†legem Secundum .regno in *primo sedentes‡* ,regis
[q] שׁוּר [r] רָאָה
13 הַמֶּלֶךְ הַיֹּשְׁבִים רִאשֹׁנָה בַּמַּלְכוּת ׃ † כְּדָת מַה־
sermonem fecit non quòd eò ,Vasthi regina cum agendum
לַּעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וַשְׁתִּי עַל ׀ אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מַאֲמַר
‖per manum ?eunuchorum *manu in‖* Achasueros regis
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים ׃

dimidiũ & ,ego & :Dei domo in chori duo Steteruntq́ue
40 †וַתַּעֲמֹדְנָה שְׁתֵּי הַתּוֹדֹת בְּבֵית הָאֱלֹהִים וַאֲנִי וַחֲצִי
Mahaſeiah ,Eliachim ſacerdotes Et .mecum magiſtratuum
41 הַסְּגָנִים עִמִּי׃ †וְהַכֹּהֲנִים אֶלְיָקִים מַעֲשֵׂיָה
.tubis *in* ‡ Chananiah ,Zechariah , Eliohenai ,Michaiah ,Miniamin Icum
מְנְיָמִין מִיכָיָה אֶלְיוֹעֵנַי זַכַּרְיָה חֲנַנְיָה בַּחֲצֹצְרוֹת׃
,Iehochanan &, Huzzi & ,Elhazar & ,Semahiah & ,Mahaſeiah Et
42 †וּמַעֲשֵׂיָה וּשְׁמַעְיָה וְאֶלְעָזָר וְעֻזִּי וִיהוֹחָנָן
Iztachiah & :cantores fecerũt audire &: Hezer &, Helam & ,Malchiiah &
וּמַלְכִּיָּה וְעֵילָם וְעֶזֶר וַיַּשְׁמִיעוּ הַמְשֹׁרְרִים וְיִזְרַחְיָה
,magnas victimas illa die in immolauerunt Et .præpoſitus
43 הַפָּקִיד׃ †וַיִּזְבְּחוּ בַיּוֹם הַהוּא זְבָחִים גְּדוֹלִים
etiam & ,magna lætitia eos lætificauit Deus nam :ſunt lætati &
וַיִּשְׂמְחוּ כִּי הֱאֱלֹהִים שִׂמְּחָם שִׂמְחָה גְדוֹלָה וְגַם
in vſque† Ieruſalaim lætitia eſt audita &: ſunt lætati nati & ,vxores †procul.
הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים שָׂמֵחוּ וַתִּשָּׁמַע שִׂמְחַת יְרוּשָׁלִַם עַד־
ſuper viri illa die in ſunt conſtituti Et .*longinquum*
44 מֵרָחוֹק׃ †וַיָּפְקְדוּ בַיּוֹם הַהוּא אֲנָשִׁים עַל־ ‡ſuper theſau
coaceruandũ ad ,*decimis &* ,*initio* ,*elevationibus* ,*theſauris* ‡ cubicula ros, ſuper donata, ſup primitias, & ſup decimas,
הַנְּשָׂכוֹת לָאוֹצָרוֹת לַתְּרוּמוֹת לָרֵאשִׁית וְלַמַּעֲשְׂרוֹת לִכְנוֹס
:Leuitis & ,ſacerdotibus legis partes ciuitatum agris * ea in *ex
בָּהֶם לִשְׂדֵי הֶעָרִים מְנָאוֹת הַתּוֹרָה לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם •מָנָה
.*ſtantibus* † Leuitis ſuper & ,ſacerdotibus ſuper‡ Iehudah lætitia nam †erat
כִּי שִׂמְחַת יְהוּדָה עַל־הַכֹּהֲנִים וְעַל־הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים׃ †qui ſtabant.
cantores &: expiationis cuſtodiã & ,ſui Dei cuſtodiam cuſtodierunt Et
45 †וְיִשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת אֱלֹהֵיהֶם וּמִשְׁמֶרֶת הַטָּהֳרָה וְהַמְשֹׁרְרִים
.eius filij Selomoh‡ ,Dauid præceptum iuxta ,ianitores & ‡&
46 כְּמִצְוַת ᵖדָּוִיד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ׃ וְהַשֹּׁעֲרִים ᵖצָוָה
,cantorum *capita* ,*quondam a* * Aſaph & ,Dauid diebus in Quia *ab exordio* *erant principes*
כִּי בִימֵי דָוִיד וְאָסָף מֵרֹאשׁ מֵקֶדֶם רָאשֵׁי הַמְשֹׁרְרִים ראשׁי
.Deo confeſſionum & ,*laudis*‡ cantici & ‡hymni,
47 וְשִׁיר־ᵍתְּהִלָּה וְהוֹדוֹת לֵאלֹהִים׃ ᵍהָלַל יָדָה
Nechemiah diebus in & ,Zerubabel diebus in Iſrael omnis Et ‡dabant
†וְכָל־יִשְׂרָאֵל ᵍבִּימֵי זְרֻבָּבֶל וּבִימֵי נְחֶמְיָה †per ſingulos
:*ſuo die in diei res* † ianitorum & ,cantorum partes *dantes* ! dies:
נֹתְנִים ˢמְנוֹת הַמְשֹׁרְרִים וְהַשֹּׁעֲרִים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ ˢמָנָה
.Aharon filios *ſanctificantes* † Leuitæ & ,Leuitas *ſanctificantes*‡ & ‡ſanctificabãt
וּמַקְדְּשִׁים לַלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם מַקְדִּישִׁים לִבְנֵי אַהֲרֹן׃

CAP. XIII. יג

eſt inuẽtũ &,populi auribus in Moſeh libro in eſt lectum illo die In
1 †בַּיּוֹם הַהוּא נִקְרָא בְּסֵפֶר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי הָעָם וְנִמְצָא
Moabites & ,Hammonites ingrediatur non quòd , eo in ſcriptum
כָּתוּב בּוֹ אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי
filios præuenerunt non Quia .ſeculum in vſque Dei *concionẽ in* ! Eccleſiam
2 בִּקְהַל הָאֱלֹהִים עַד־עוֹלָם׃ †כִּי לֹא קִדְּמוּ אֶת־בְּנֵי
Bilham eum aduerſus *mercede* conduxit &‡ ,aquis *in* & ,pane *in*† Iſrael †cum ‡ſed
יִשְׂרָאֵל בַּלֶּחֶם וּבַמָּיִם וַיִּשְׂכֹּר עָלָיו אֶת־בִּלְעָם
.benedictionẽ in maledictionẽ noſter Deus cõuertit & :ei maledicendũ ad
לְקַלְלוֹ וַיַּהֲפֹךְ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַקְּלָלָה לִבְרָכָה׃ ! cùm audiſ-
mixturam omnẽ ſeparauerũt & ,legem *eos audire ſecundum* ! ,fuit Et ſent
3 †וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת־ᵇהַתּוֹרָה וַיַּבְדִּילוּ כָּל־עֶרֶב ᵃהָיָה ᵇיָרָה
datus ‡ ſacerdos Eliaſib hac ante Et .Iſrael ab ‡ fuerat præpoſitus
4 מִיִּשְׂרָאֵל׃ †וְלִפְנֵי מִזֶּה אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן נָתוּן
.Thobiiah ipſi propinquus ,noſtri Dei domus cubiculo *in*
†בְּלִשְׁכַּת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ קָרוֹב לְטוֹבִיָּה׃ †ponebant
dantes † antea *fuerant* ibi & ,grande cubiculum ſibi fecit Et munera,
5 †וַיַּעַשׂ לוֹ לִשְׁכָּה גְדוֹלָה וְשָׁם הָיוּ ᵈלְפָנִים נְתִנִים ᵈעָשָׂה
,*muſti* ,frumenti decimam & ,vaſa & ,thus ,*munus* & vini,
אֶת־הַמִּנְחָה הַלְּבוֹנָה ᵉוְהַכֵּלִים וּמַעְשַׂר הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ ᵉכְּלָה
,*ianitorum* & ,*cantorum* & ,Leuitarum *præceptum*† ,*recentis* olei & †iuſſam vt detur Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus,
וְתִירוֹצָהַר ᶠמְצוַת הַלְוִיִּם וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים ᶠצָוָה
.ſacerdotum oblationem &
וּתְרוּמַת הַכֹּהֲנִים׃
trigeſimo anno in quia :Ieruſalaim in fui non hoc omni in Et
6 †וּבְכָל־זֹאת לֹא ᵍהָיִיתִי בִּירוּשָׁלִַם כִּי ʰבִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים ᵍהָיָה ʰשָׁנָה
fine in & ,regem ad veni Babel regis Artachſaſtæ ſecundo &
וּשְׁתַּיִם לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאתִי אֶל־הַמֶּלֶךְ וּלְקֵץ
.rege à *ſui poſtulatus* dierum poſtulaui
יָמִים נִשְׁאַלְתִּי מִן־הַמֶּלֶךְ׃
Eliaſib fecerat quod *malo in*‡ intellexi & ,Ieruſalaim in veni Et !malum
7 †וָאָבוֹא לִירוּשָׁלִַם וָאָבִינָה ⁱבָּרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶלְיָשִׁיב ⁱרוֹעַ
.Dei domus atriis in‡ cubiculum ei *faciendum ad*‡ ,Thobiiah *ipſi* * *propter*
לְטוֹבִיָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ לִשְׁכָּה בְּחַצְרֵי בֵּית הָאֱלֹהִים׃ ‡vt faceret

Thobiiah domus vaſa omnia proieci & :valde mihi *fuit malum* Et
8 †וַיֵּרַע לִי מְאֹד וָאַשְׁלִיכָה אֶת־כָּל־כְּלֵי בֵית־טוֹבִיָּה
‡cubiculum. retuli &:cubicula mundauerunt & ,dixi Et .*cubiculo de*‡ extra
9 שׁוּב[k] †הַחוּץ מִן־הַלִּשְׁכָּה׃ †וָאֹמְרָה וַיִּטַּהֲרוּ הַלְּשָׁכוֹת [k]וָאָשִׁיבָה
.thus & ,*munus* † ,Dei domus vaſa illuc †oblationem
שָׁם כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים אֶת־הַמִּנְחָה וְהַלְּבוֹנָה׃
‡pars fugiſſent‡&,eſſet data non Leuitarum *partes*‡ quòd ,cognoui Et ‡quòd
10 †וְאֵדְעָה כִּי־[m]מְנָיוֹת הַלְוִיִּם לֹא נִתָּנָה וַיִּבְרְחוּ [l]יָדַע [m]מָנָה
.opus facientes cantores & Leuitæ ;ſuum agrum ad *vir* ! ‡vnuſquiſq;
אִישׁ־לְשָׂדֵהוּ הַלְוִיִּם וְהַמְשֹׁרְרִים עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה׃
†increpaui magiſtratus,
domum derelinquimus Cur :dixi & *magnatibus cum litigaui* † Et
11 †[n]וָאָרִיבָה אֶת־הַסְּגָנִים וָאֹמְרָה מַדּוּעַ נֶעֱזַב בֵּית־ [n]רוב
.*ſua ſtatione ſuper*‡ eos feci ſtare & ,eos congregaui & ?Dei ‡in loco ſuo.
הָאֱלֹהִים וָאֲקַבְּצֵם וָאַעֲמִדֵם עַל־עָמְדָם׃
recentis olei & ,*muſti*‡ & ,frumenti decimã attulerũt Iehudah omnis Et ‡vini,
12 †וְכָל־יְהוּדָה °הֵבִיאוּ מַעֲשַׂר הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר °בּוֹא
Selemiah ,theſauros ſuper theſaurarios cõſtituũ Et .theſauros ad
לָאוֹצָרוֹת׃ [p]וְאוֹצְרָה עַל־ †אוֹצָרוֹת שְׁלֹמְיָה [p]אָצָר
13 צָדוֹק וְצָדוֹק הַסּוֹפֵר וּפְדָיָה מִן־הַלְוִיִּם וְעַל־יָדָם ‡iuxta
eorũ manũ *ſuper*‡ & ;Leuitis de Pedaiah & ,ſcribam Sadoc & ,ſacerdotem
הַכֹּהֵן וְצָדוֹק הַסּוֹפֵר וּפְדָיָה מִן־הַלְוִיִּם וְעַל־יָדָם
,ſunt reputati fideles quia ; Matthaniah filij Zachur filium Chanan
חָנָן בֶּן־זַכּוּר בֶּן־מַתַּנְיָה כִּי נֶאֱמָנִים נֶחְשְׁבוּ
mi Deus mei Memento .ſuis fratribus *diuidere eis ſuper* ‡ &
14 †זָכְרָה־לִי אֱלֹהַי ‡עַל־זֹאת וְאַל־תֶּמַח חֲסָדַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּבֵית אֱלֹהַי
,mei Dei domo in feci quas ,meas miſericordias deleas ne & ;hoc *ſuper*‡
וּבְמִשְׁמָרָיו׃
.eius obſeruationibus in &
15 †בַּיָּמִים הָהֵמָּה רָאִיתִי בִיהוּדָה דֹּרְכִים גִּתּוֹת ‡בַּשַּׁבָּת
,ſabbatho in torcularia calcantes Iehudah in vidi illis diebus In
וּמְבִיאִים הָעֲרֵמוֹת וְעֹמְסִים עַל־הַחֲמֹרִים וְאַף־יַיִן
,vinum etiam & ,aſinos ſuper onerantes & ,aceruos afferentes &
וְעֲנָבִים וּתְאֵנִים וְכָל־[p]מַשָּׂא וּמְבִיאִים יְרוּשָׁלִַם בְּיוֹם
die in Ieruſalaim in afferentes & ,onus omne & ,ficus & ,vuas
[p]נָשָׂא
‡ qua vendererente ſcam.
הַשַּׁבָּת וָאָעִיד בְּיוֹם מִכְרָם צֵיד׃ ‡piſces,
:venale omne & ,*piſcem*‡ afferentes ,ea in habitauerunt Sorim Et
16 †וְהַצֹּרִים יָשְׁבוּ בָהּ מְבִיאִים דָּאג וְכָל־מֶכֶר ‡vendebant
.Ieruſalaim in & ,Iehudah filiis ſabbatho in *vendentes*‡ &
וּמוֹכְרִים בַּשַּׁבָּת לִבְנֵי יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלִָם׃ †obiurgaui optimates
*verbum** Quod :eis dixi & ,Iehudah *heroibus cum litigaui* † Et *eſt
17 †וָאָרִיבָה אֶת [q]חֹרֵי יְהוּדָה וָאֹמְרָה לָהֶם מָה־הַדָּבָר חור
?ſabbathi diem *fedantes & facientes*‡ vos quod hoc malum ‡facitis,& ,phanatis
[r]הָרָע הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתֶּם [s]עֹשִׂים וּמְחַלְּלִים אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת׃ [r]רוֹעַ [s]עָשָׂה
nos ſuper noſter Deus adduxit & ,veſtri patres fecerunt ſic Nonne
18 †הֲלוֹא כָּה עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם [t]וַיָּבֵא אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ [t]בוא
addentes‡ vos & ?iſtam ciuitatem ſuper & ,hoc malum hoc ‡additis
אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת וְעַל־ הָעִיר הַזֹּאת וְאַתֶּם [v]מוֹסִיפִים [v]יָסַף
?ſabbathum violando ,Iſrael ſuper iracundiam
[x]חָרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל לְחַלֵּל אֶת־הַשַּׁבָּת׃ [x]חָרָה
,*ſabbathi facies ad*‡ Ieruſalaim portæ eſſent obumbratæ cùm ,fuit Et ‡ante ſabbathum,
19 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר צָלְלוּ [y]שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם לִפְנֵי הַשַּׁבָּת [y]הָיָה
*ad vſque**,eas aperirent non vt ,dixi & ,valuæ ſunt clauſæ & ,dixi & *niſi
וָאֹמְרָה וַיִּסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת וָאֹמְרָה אֲשֶׁר לֹא יִפָּתְחוּם עַד ‡in ‡vt
veniret† non‡ ,portis *ſuper* ‡ ſtatui meis pueris de & .ſabbathum poſt †introduceretur
אַחַר הַשַּׁבָּת וּמִנְּעָרַי הֶעֱמַדְתִּי עַל־הַשְּׁעָרִים לֹא־יָבוֹא
.ſabbathi die in onus
20 [z]מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ [z]נָשָׂא
Ieruſalaim extra venalis oĩs venditores & ,negotiatores *pernoctauerũt** Et * remanſerũt
†וַיָּלִינוּ הָרֹכְלִים וּמֹכְרֵי כָּל־מִמְכָּר מִחוּץ לִירוּשָׁלִָם [a]לוּן
:eos ad dixi & ,eos *in* ſum conteſtatus Et .*duabus* ! & ,*vice*† †ſeme!, literum.
21 פַּעַם [b]וּשְׁתַּיִם׃ †וָאָעִידָה בָּהֶם וָאֹמְרָה אֲלֵיהֶם [b]שְׁנָה
mittam manum ,iteraueritis ſi ?*mnio coram pernoctantes vos*‡ Quare ‡manetis ex aduerſo muri?
מַדּוּעַ אַתֶּם לָנִים ‡נֶגֶד הַחוֹמָה אִם־[c]תִּשְׁנוּ יָד אֶשְׁלַח [c]בוא
.ſabbatho in venerunt non illo tempore à .vos in ‡mundari, & venirent
בָּכֶם מִן־הָעֵת הַהִוא לֹא [c]בָאוּ בַּשַּׁבָּת׃ ‡propter
cuſtodes *venientes & ,ſe mundantes*‡ eſſent vt ,Leuitis Dixiq́ue
22 †וָאֹמְרָה לַלְוִיִּם אֲשֶׁר יִהְיוּ מִטַּהֲרִים [d]וּבָאִים שֹׁמְרִים [d]רבב
mei memento hoc‡ etiam .ſabbathi diem ſanctificandum ad portarum ‡mihi
הַשְּׁעָרִים לְקַדֵּשׁ אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת גַּם־זֹאת זָכְרָה־לִּי [d]רַבּ
.tuæ miſericordiæ multitudinem ſecundum *me ſuper*‡ parce & ,mi Deus !qui duxerũt
אֱלֹהַי וְחוּסָה עָלַי כְּרֹב חַסְדֶּךָ׃ [e]רָאָה יָשַׁב
habitare fecerunt‡ , Iehudæos vidi illis diebus in Etiam
23 †גַּם ׀ בַּיָּמִים הָהֵם [e]רָאִיתִי אֶת־הַיְהוּדִים [f]הֹשִׁיבוּ
.Moabitidas ,Hammonitidas ,Aſdoditidas vxores
נָשִׁים אַשְׁדּוֹדִיּוֹת עַמּוֹנִיּוֹת מוֹאֲבִיּוֹת׃

‡ principes familiarum,

principes familiarum in

principes coram eis ‡iuxta præceptum

ד יְדֻתוּן b * contra custodiam

‡ in

ducis,

†vt adducerēt ‡vt facerent

‡ psalteriis, d צֲלָל

‡ circa

‡ circa

† cum

*cum musicis instrumentis

*ante eos.

‡ ad †fontis,

ה עֲלָה

ו שׁוּר ambulatores

ז יְדָה

ח חֲצָה

ט יְדָה k מוֹל

יתיר א

ל חֲצָה

מ דָּגָה

נ נָטַר .

.Persæ Dariaues regnum ad vsque sacerdotes & :patrum capita ‡

רָאשֵׁי אָבוֹת וְהַכֹּהֲנִים עַל־מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ הַפָּרְסִי׃

,dierum verborum libro super scripti patrum capita Leui Filij

23 † בְּנֵי לֵוִי רָאשֵׁי הָאָבוֹת כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים

.Eliasib filij Iochanan dies ad vsque &

וְעַד־יְמֵי יוֹחָנָן בֶּן־אֶלְיָשִׁיב׃

,Chadmiel filius Iesuah & ,Serebiah ,Chasabiah Leuitarum capita Et

24 † וְרָאשֵׁי הַלְוִיִּם חֲשַׁבְיָה שֵׁרֵבְיָה וְיֵשׁוּעַ בֶּן־קַדְמִיאֵל

Dauid præcepto in ‡ confitendū ad ,laudādum ad ,eorum regione è eorū fratres &

וַאֲחֵיהֶם לְנֶגְדָּם לְהַלֵּל a לְהוֹדוֹת b בְּמִצְוַת דָּוִיד

.custodia oppositio ex * custodia ;Dei viri

אִישׁ־הָאֱלֹהִים מִשְׁמָר לְעֻמַּת מִשְׁמָר׃

;Haccub ,Talmon ,Mesullam ,Hobadiah ,Bacbuchiah & ,Matthaniah

25 † מַתַּנְיָה וּבַקְבַּקְיָה עֹבַדְיָה מְשֻׁלָּם טַלְמוֹן עַקּוּב

.portarum liminibus in custodia ‡ ianitores ,custodes

שֹׁמְרִים שׁוֹעֲרִים מִשְׁמָר בַּאֲסֻפֵי הַשְּׁעָרִים׃

diebus in & ;Iosadac filij ,Iesuah filij Ioiachim diebus in Hi

26 † אֵלֶּה בִּימֵי יוֹיָקִים בֶּן־יֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וּבִימֵי

.scribæ sacerdotis Hezra & comitis Nechemiah

נְחֶמְיָה הַפֶּחָה וְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסּוֹפֵר׃

omnibus de Leuitas quæsierunt Ierusalaim muri dedicatione in Et

27 † וּבַחֲנֻכַּת חוֹמַת יְרוּשָׁלִַם בִּקְשׁוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־

,dedicationem faciendum ad ‡ ;Ierusalaim in eos adducendum ad † ,suis locis

מְקוֹמֹתָם לְהָבִיאָם c יְרוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת d חֲנֻכָּה

,nablis ‡ ,cymbalis ,cantico in & ,confessionibus in & ,lætitiam &

וְשִׂמְחָה וּבְתוֹדוֹת וּבְשִׁיר d מְצִלְתַּיִם נְבָלִים

planicie de & ,cantorum filij congregati sunt Et .citharis in &

28 † וּבְכִנֹּרוֹת׃ וַיֵּאָסְפוּ בְּנֵי הַמְשֹׁרְרִים וּמִן־הַכִּכָּר

.Netophathi villis de & ,Ierusalaim ambitus *

סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִָם וּמִן־חַצְרֵי נְטֹפָתִי׃

quoniam ;Hazmaueth & ,Ghebah agris de & ,Ghilghal domo de Et

29 † וּמִבֵּית הַגִּלְגָּל וּמִשְׂדוֹת גֶּבַע וַעֲזְמָוֶת כִּי

,Ierusalaim ambitus † cantores sibi ædificauerunt villas

חֲצֵרִים בָּנוּ לָהֶם הַמְשֹׁרְרִים סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִָם׃

,populum mundauerunt & ;Leuitæ & ;sacerdotes sunt mundati Et

30 † וַיִּטְהָרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיְטַהֲרוּ אֶת־הָעָם

.murum & ,portas &

וְאֶת־הַשְּׁעָרִים וְאֶת־הַחוֹמָה׃

duos statui & : murum desuper Iehudah principes feci ascendere Et

31 † וָאַעֲלֶה אֶת־שָׂרֵי יְהוּדָה עַל הַחוֹמָה וָאַעֲמִידָה שְׁתֵּי

.stercorū portā ad murum desuper dexterā ad processiones &,magnos choros

ה תּוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וַתְּהִלָּכְתָּ לַיָּמִין עַל הַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפֹּת׃

.Iehudah principum dimidium &,Hosahiah eos post iuit Et

32 † וְאַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה g וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה׃

.Mesullam & ,Hezra ,Hazariah Et

33 † וַעֲזַרְיָה עֶזְרָא וּמְשֻׁלָּם׃

.Irmeiah & ,Semahiah & ,Biniamin & ,Iehudah

34 † יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּשְׁמַעְיָה וְיִרְמְיָה׃

,Semahiah filij ,Ionathā filius Zecharia ,tubis in † sacerdotū filiis de Et

35 † וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת זְכַרְיָה בֶן־יוֹנָתָן בֶּן־שְׁמַעְיָה

.Asaph filij ,Zacchur filij ,Michaiah filij ,Matthaniah filij

בֶּן־מַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָיָה בֶּן־זַכּוּר בֶּן־אָסָף׃

,Mahai ,Ghillalai ,Millalai ,Hazarel & ,Semahiah eius fratres Et

36 † וְאֲחָיו שְׁמַעְיָה וַעֲזַרְאֵל מִלַּלַי גִּלַּלַי מַעַי

, Dei viri Dauid cantici vasis in * Chanani ,Iehudah & ,Nethanel

נְתַנְאֵל וִיהוּדָה חֲנָנִי בִּכְלֵי־שִׁיר דָּוִיד אִישׁ הָאֱלֹהִים

.eorum facies ad * scriba Hezra &

וְעֶזְרָא הַסּוֹפֵר לִפְנֵיהֶם׃

‡ ad †fontis, ciuitatis igradus super ascenderūt eos contra & ,oculi † portam super ‡ Et

ה עֲלָה 37 † וְעַל שַׁעַר הָעַיִן וְנֶגְדָּם עָלוּ h עַל־מַעֲלוֹת עִיר

portam ad vsque & , Dauid domum desuper ,murum ad ascensu in Dauid

דָּוִיד בְּמַעֲלֵה חוֹמַת מֵעַל לְבֵית דָּוִיד וְעַד שַׁעַר

.Orientem ad aquarum

הַמַּיִם מִזְרָח׃

‡ ibat :eum post ego & ,aduerso ex vadens ‡ secundus chorus Et

ז יְדָה i 38 † וְהַתּוֹדָה הַשֵּׁנִית הַהוֹלֶכֶת k לְמוֹאָל וַאֲנִי אַחֲרֵיהָ

ad vsq; & furnorum turrim desuper , murum desuper populi dimidiū &

ל חֲצָה וַחֲצִי הָעָם מֵעַל לְחוֹמַת מֵעַל לְמִגְדַּל הַתַּנּוּרִים וְעַד

.latum murum

חוֹמַת הָרָחְבָה׃

portam super & ,veterem portam super & ,Ephraim portam desuper Et

39 † וּמֵעַל לְשַׁעַר־אֶפְרַיִם וְעַל־שַׁעַר הַיְשָׁנָה וְעַל־שַׁעַר

pecorum. .pecoris portā ad vsque & ,Meah turrim & ,Chananel turrim & ,piscium

מ דָּגָה m הַדָּגִים וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל וּמִגְדַּל הַמֵּאָה וְעַד שַׁעַר הַצֹּאן

.custodiæ porta in steterunt Et

וְעָמְדוּ בְּשַׁעַר n הַמַּטָּרָה׃

נ נָטַר .

‡ principes familiarum

‡ in viculis

‡ in villis

‡ in viculis

‡ in villis

† principes

‡ viculis

† manserūt in

‡ in viculis

hymnos ‡ eorum.

ועני ק

למלכו ק

לעדוא ק

principes familiarum

; eius filiabus ‡ & ,Dibon in & ; eius filiabus ‡ & ,haarbah--Chiriath in

בְּקִרְיַת הָאַרְבַּע וּבְנֹתֶיהָ וּבְדִיבֹן וּבְנֹתֶיהָ

,Moladah in & ,Iesuah in Et .eius atriis † &, Iecabseel in & † in villis

וּבִיקַבְצְאֵל וַחֲצֵרֶיהָ׃ 26 † וּבְיֵשׁוּעַ וּבְמוֹלָדָה

,sebah-Beer in & ,suhal-Chasar in Et .pelet-Beth in &

וּבְבֵית־פֶּלֶט׃ 27 † וּבַחֲצַר שׁוּעָל וּבִבְאֵר שָׁבַע

.eius filiabus ‡ in & ,Mechonah in & ,Siclagh in Et . eius filiabus ‡ & ‡ in viculis

וּבְנֹתֶיהָ׃ 28 † וּבְצִקְלַג וּבִמְכֹנָה וּבְבֹנֹתֶיהָ׃

.Iarmuth in &, Sorhah in &, rimmon-Hen in Et

29 † וּבְעֵין רִמּוֹן וּבְצָרְעָה וּבְיַרְמוּת׃

,Hazechah ; eius agris & ,Lachis : earū atriis ‡ & ,Hadullā ,Zanoach ‡ in villis

30 † זָנֹחַ עֲדֻלָּם וְחַצֵרֵיהֶם לָכִישׁ וּשְׁדֵמֹתֶיהָ עֲזֵקָה

.Ghehinnom ad vsque , Sebah-Beer à sunt castrametati † Et .eius filiabus ‡ & ‡ viculis

וּבְנֹתֶיהָ וַיַּחֲנוּ מִבְּאֵר־שָׁבַע עַד־גֵּיא הִנֹּם׃ † manserūt in

.ei? filiabus & ,el-Beth & ,Haia & ,Michmas ,Miggabah ‡ Biniami filij Et ‡ in viculis

31 † וּבְנֵי בִנְיָמִן מִגְבַּע מִכְמָשׂ וְעַיָּא וּבֵית־אֵל וּבְנֹתֶיהָ׃

.Ghitthaim ,Ramah ,Chasor .Hananiah ,Nob ,Hanathoth

32 † עֲנָתוֹת נֹב עַנַנְיָה׃ † חָצוֹר רָמָה גִּתָּיִם׃

33 .artificum valle Ono & ,Lod .Neballat ,Seboim ,Chadid

34 † חָדִיד צְבֹעִים נְבַלָּט׃ † לֹד וְאוֹנוֹ גֵּי הֶחָרָשִׁים׃

35 .Biniamin in Iehudah portiones , Leuitis de Et

36 † וּמִן־הַלְוִיִּם מַחְלְקוֹת יְהוּדָה לְבִנְיָמִן׃

CAP. XII. יב

filio Zerubabel cum ascenderunt qui ,Leuitæ & sacerdotes † isti Et † sunt

1 † וְאֵלֶּה הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר עָלוּ עִם־זְרֻבָּבֶל בֶּן־

.Hezra ,Irmeiah ,Seraiah ; Iehosuah & , Sealthiel

שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ שְׂרָיָה יִרְמְיָה עֶזְרָא׃

.Chattus ,Malluch ,Amariah

2 † אֲמַרְיָה מַלּוּךְ חַטּוּשׁ׃

.Meremoth ,Rechum ,Sechaniah

3 † שְׁכַנְיָה רְחוּם מְרֵמוֹת׃

.Abiiah ,Ghinnethoi ,Hiddo

4 † עִדּוֹא גִּנְּתוֹי אֲבִיָּה׃

.Bilghah ,Mahadiah ,Miiamin

5 † מִימִין מַעַדְיָה בִלְגָּה׃

.Iedahiah ,Ioiarib & ,Semahiah

6 † שְׁמַעְיָה וְיוֹיָרִיב יְדָעְיָה׃

,sacerdotum capita † isti : Iedahiah , Chilchiia ,Hamoch ,Sallu

7 † סַלּוּ עָמוֹק חִלְקִיָּה יְדַעְיָה אֵלֶּה רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים ‡ principes

,Chadmiel ,Binnui ,Iesuah , Leuitæ Et .Iesuah diebus in eorū fratres &

8 וַאֲחֵיהֶם בִּימֵי יֵשׁוּעַ׃ † וְהַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ בִּנּוּי קַדְמִיאֵל

.eius ‡ fratres & ipse , odas super ,Matthaniah ,Iehudah ,Serebiah hymnos ‡ eorum.

שֵׁרֵבְיָה יְהוּדָה מַתַּנְיָה עַל־חִידוֹת הוּא וְאַחְיו׃

.custodiis in eis coram eorum fratres Hunni & ,Bacbuchia Et

ועני ק

9 † וּבַקְבַּקְיָה וְעֻנְּוֹ אֲחֵיהֶם לְנֶגְדָּם לְמִשְׁמָרוֹת׃

,Eliasib genuit Ioiachim & ;Ioiachim genuit Iesuah Et

10 † וְיֵשׁוּעַ הוֹלִיד אֶת־יוֹיָקִים וְיוֹיָקִים הוֹלִיד אֶת־אֶלְיָשִׁיב

,Ionathan genuit Ioiadah Et .Ioiadah genuit Eliasib &

וְאֶלְיָשִׁיב הוֹלִיד אֶת־יוֹיָדָע׃ 11 † וְיוֹיָדָע הוֹלִיד אֶת־יוֹנָתָן

erant Ioiachim diebus in Et .Iadduah genuit Ionathan &

וְיוֹנָתָן הוֹלִיד אֶת־יַדּוּעַ׃ 12 † וּבִימֵי יוֹיָקִים הָיוּ

.Chananiah Irmeiah ipsi : Meraiah , Seraiah ipsi :patrum capita sacerdotes principes familiarum

כֹּהֲנִים רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִשְׂרָיָה מְרָיָה יִרְמְיָה חֲנַנְיָה׃

.Iehochanan , Amariah ipsi ; Mesullam Hezra Ipsi

13 † לְעֶזְרָא מְשֻׁלָּם לַאֲמַרְיָה יְהוֹחָנָן׃

.Iosephi , Sebaniah ipsi ; Ionathan Melichu Ipsi

למלכו ק

14 † לְמַלּוּכִי יוֹנָתָן לִשְׁבַנְיָה יוֹסֵף׃

.Chelchai Meraioth ipsi ; Adna , Charimi Ipsi

15 † לְחָרִם עַדְנָא לִמְרָיוֹת חֶלְקַי׃

.Mesullam , Ghinnethon ipsi : Zechariah , Iddo Ipsi

לעדוא ק

16 † לְעִדּוֹא זְכַרְיָה לְגִנְּתוֹן מְשֻׁלָּם׃

.Piltai Mohadiah ipsi , Miniamin ipsi : Zichri Abiiah Ipsi

17 † לַאֲבִיָּה זִכְרִי לְמִנְיָמִין לְמוֹעַדְיָה פִּלְטַי׃

.Iehonathan Semahaiah ipsi ; Sammuah Bilghah Ipsi

18 † לְבִלְגָּה שַׁמּוּעַ לְשְׁמַעְיָה יְהוֹנָתָן׃

.Huzzi Iedahiah ipsi : Matthenai Ioiarib ipsi Et

19 † וְלִיוֹיָרִיב מַתְּנַי לִידַעְיָה עֻזִּי׃

.Heber Hamoch ipsi : Challai Sallai Ipsi

20 † לְסַלַּי קַלַּי לְעָמוֹק עֵבֶר׃

.Nethanel ; Iedaiah ipsi ; Chasabiah , Chilchiiah Ipsi

21 † לְחִלְקִיָּה חֲשַׁבְיָה לִידַעְיָה נְתַנְאֵל׃

scripti ; Iadduah & , Iochanan & , Ioiadah , Eliasib diebus in Leuitæ

22 † הַלְוִיִּם בִּימֵי אֶלְיָשִׁיב יוֹיָדָע וְיוֹחָנָן וְיַדּוּעַ כְּתוּבִים

filij Chazaiah filij, chozeh Chol filij Baruch filius Mahaſeiah Et

5 †וּמַעֲשְׂיָה בֶן־בָּרוּךְ בֶּן־כָּל־חֹזֶה בֶּן־חֲזָיָה בֶּן־
.Haſiloni filij, Zechariah filij, Ioiarib filij, Hadaiah

עֲדָיָה בֶּן־יוֹיָרִיב בֶּן־זְכַרְיָה בֶּן־הַשִּׁלֹנִי׃

qui habitabãt quadringenti, Ieruſalaim in *habitantes* Peres filij Omnes

6 †כָּל־בְּנֵי־פֶּרֶץ הַיֹּשְׁבִים בִּירוּשָׁלִָם אַרְבַּע[n] מֵאוֹת[n] מֵאָה
*fortes Sallu: Biniamin filij iſti Et .*virtutis* * viri octo & ſexaginta

7 שִׁשִּׁים וּשְׁמֹנָה אַנְשֵׁי־חָיִל׃ †וְאֵלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן סַלָּא
,Mahaſeiah filij, Cholaiah filij, Pedaiah filij, Iohed filij, Meſullam filius

בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־יוֹעֵד בֶּן־פְּדָיָה בֶּן־קוֹלָיָה בֶּן־מַעֲשְׂיָה
.Ieſahiah filij Itthiel filij

בֶּן־אִיתִיאֵל בֶּן־יְשַׁעְיָה׃

.octo & viginti nongenti, Sallai, Ghabbai eum poſt Et

8 †וְאַחֲרָיו גַּבַּי סַלַּי תְּשַׁע מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
Senuah filius Iehudah & :eos ſuper præpoſitus Zichri filius Ioel Et

9 †וְיוֹאֵל בֶּן־זִכְרִי פָּקִיד עֲלֵיהֶם וִיהוּדָה בֶן־הַסְּנוּאָה
.ſecundus ciuitatem ſuper

עַל־הָעִיר מִשְׁנֶה׃

.Iachin, Ioiarib filius Iedaiah; ſacerdotibus De

10 †מִן־הַכֹּהֲנִים יְדַעְיָה בֶּן־יוֹיָרִיב יָכִין׃
filij ,Meraioth filij, Sadoch filij, Meſullam filij, Chilchiiah *filius* Seraiah

11 †שְׂרָיָה בֶּן־חִלְקִיָּה בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־צָדוֹק בֶּן־מְרָיוֹת
.Dei domus *dux* ‡ Achitub filij
‡ principis

בֶּן־אֲחִיטוּב נְגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים׃

viginti octingenti, domo in opus facientes eorum fratres Et

12 †וַאֲחֵיהֶם °עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לַבָּיִת שְׁמֹנָה מֵאוֹת עֶשְׂרִים °עֹשֶׂה
filij, Amſi filij, Pelaliah filij, Ierocham filius Hadaiah &. duo &

13 [p]וּשְׁנַיִם וַעֲדָיָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־פְּלַלְיָה בֶּן־אַמְצִי בֶּן־[p]שְׁנָה
.Malchiiah filij, Paſchur filij, Zechariah

זְכַרְיָה בֶּן־פַּשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה׃

:duo & quadraginta ducenti ,patrum *capita* † eius fratres Et
† principes

14 †וַאֲחֵיהֶם גִּבֹּרֵי חַיִל מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה וּפְקִיד
.Haghedolim ‡filius Zabdiel, eos ſuper
‡ magnatum.

עֲלֵיהֶם זַבְדִּיאֵל בֶּן־הַגְּדוֹלִים׃

filij Haztricham filij Chaſſub filius Semahiah, Leuitis de Et

15 †וּמִן־הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָה בֶּן־חַשּׁוּב בֶּן־עַזְרִיקָם בֶּן־
opus ſuper Iofabad & Sabbethai Et .Buni filij, Chaſabiah

16 חַשַּׁבְיָה בֶּן־בּוּנִי׃ †וְשַׁבְּתַי וְיוֹזָבָד עַל־הַמְּלָאכָה
.Leuitarum *capitibus* † de, Dei domus extrinſecum
‡ principibus

חִיצֹנָה לְבֵית הָאֱלֹהִים מֵרָאשֵׁי הַלְוִיִּם׃

‡ princeps principalis
initiũ *caput* ‡ Aſaph filij Zabdi filij Micha filius Matthaniah Et

17 †וּמַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָא בֶּן־זַבְדִּי בֶּן־אָסָף רֹאשׁ[r] הַתְּחִלָּה
חלל
Habda &: eius fratribus de ſecundus Bacbuchia &, oratione in cõfitebat

18 [s]יְהוּדָה לַתְּפִלָּה וּבַקְבֻקְיָה מִשְׁנֶה מַאֲחֵי וַעַבְדָא[s] יְדוּתוּן
.Ieduthun filij, Ghalal filij Sammuah filius
יותן

בֶּן־שַׁמּוּעַ בֶּן־גָּלָל בֶּן־יְדוּתוּן׃

.quatuor & octoginta ducenti ,*ſanctitatis* ‖ ciuitate in Leuitæ Omnes
‖ ſancta

19 †כָּל־הַלְוִיִּם בָּעִיר הַקֹּדֶשׁ מָאתַיִם שְׁמֹנִים וְאַרְבָּעָה׃
†qui erant custodes *custodientes* † eorum fratres &, Talmon, Hacchub, ianitores Et

20 †וְהַשֹּׁעֲרִים עַקּוּב טַלְמוֹן וַאֲחֵיהֶם הַשֹּׁמְרִים
.duo & ſeptuaginta centum, portis in

בַּשְּׁעָרִים מֵאָה שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃

ciuitatibus omnibus in Leuitæ ſacerdotes Iſrael reſiduum Et

20 †וּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּכָל־עָרֵי
‡ vnuſquiſque † qui habitabant in arce, ,*alto loco in habitantes* † Nethinim Et .ſua hæreditate in *vir* ‡, Iehudah

21 יְהוּדָה אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ׃ †וְהַנְּתִינִים יֹשְׁבִים בָּעֹפֶל
.Nethinim ſuper Ghiſpa &, Sicha &

וְצִיחָא וְגִשְׁפָּא עַל־הַנְּתִינִים׃

filij, Bani filius Huzzi, Ieruſalaim in Leuitarum præpoſitus Et

22 †וּפְקִיד הַלְוִיִּם בִּירוּשָׁלִַם עֻזִּי בֶן־בָּנִי בֶּן־
‡ ſuper *regione* ‡ cantores Aſaph filiis de; Micha filij Mathaniah filij, Chaſabiah

חֲשַׁבְיָה בֶּן־מַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָא מִבְּנֵי אָסָף הַמְשֹׁרְרִים לִמְלֶאכֶת
opus † erat, ,† eos ſuper regis præceptum Quia .Dei domus *opificiũ*

23 בֵּית־הָאֱלֹהִים׃ †כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם
‡ permanẽtia ‡ per ſingulos dies. .*ſuo die in diei* *verbum* ‡ cantores ſuper *fidelitas* ‡ &

וֶאֱמוּנָה עַל־הַמְשֹׁרְרִים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃

manum ad Iehudah filij Zerach filius de Meſezabel filius Petachiah Et

24 †וּפְתַחְיָה בֶּן־מְשֵׁיזַבְאֵל מִבְּנֵי־זֶרַח בֶּן־יְהוּדָה לְיַד
* re .populum ad *verbo* * omni in regis

הַמֶּלֶךְ לְכָל־דָּבָר לָעָם׃

habitauerunt Iehudah filiis De .ſuis agris in villas ad Et

25 †וְאֶל־הַחֲצֵרִים בִּשְׂדוֹתָם מִבְּנֵי יְהוּדָה יָשְׁבוּ

partem tertiam nos *ſuper dandum ad* ‡, præcepta nos ſuper ſtatuemus Et
‡ vt imponatur nobis tertia pars

32 †וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לְתֵת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית
panem Ad .noſtri Dei domus opus ad, anno in Sechel

33 †לֶלֶחֶם הַמִּנְחָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃
,ſabbatha *iugiter aſcenſionem* † ad &, iuge ſacrificium & propoſitionis

הַמַּעֲרֶכֶת וּמִנְחַת הַתָּמִיד †וְעוֹלַת הַתָּמִיד הַשַּׁבָּתוֹת
†holocauſtum iuge
expiandum * ad, peccata ad &, ſancta ad &, ſolennitates ad, Calendas

34 †עֹלָה
*exorandum pro
הֶחֳדָשִׁים לַמּוֹעֲדִים וְלַקֳּדָשִׁים וְלַחַטָּאוֹת לְכַפֵּר
.noſtri Dei domus opus omne &, Iſrael *ſuper*

עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל מְלֶאכֶת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ׃

,ſacerdotes, lignorum oblationem ſuper *fecimus cadere* ‖ ſortes Et
‖ iecimus

34 †וְהַגֹּרָלוֹת[g] הִפַּלְנוּ עַל־קָרְבַּן הָעֵצִים הַכֹּהֲנִים
§ נָפַל
domum per noſtri Dei domum in *adferendum ad populus* ‡ &, Leuitæ
‡ populi vt adferant

הַלְוִיִּם וְהָעָם לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לְבֵית־
† annuatim vt arderent
ardendum ad ,*anno in anno* † determinata tempora per noſtrorum patrum

אֲבֹתֵינוּ לְעִתִּים מְזֻמָּנִים שָׁנָה בְּשָׁנָה לִבְעֹר
† eſt
.lege in † ſcriptum ſicut, noſtri Dei DOMINI altare ſuper

עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה׃

‡ adferemus
omnis primitiua &, noſtræ terræ primitiua *adferendum ad* ‡ Et

35 †וְלְהָבִיא אֶת־בִּכּוּרֵי אַדְמָתֵנוּ וּבִכּוּרֵי כָל־
* annuatim .DOMINI domum in, *anno in anno* * arboris omnis fructus

פְּרִי כָל־עֵץ שָׁנָה בְּשָׁנָה לְבֵית יְהוָה׃

noſtri quadrupedis † &, noſtrorum filiorum primogenita Et
† iumentorũ noſtrorum † eſt

36 †וְאֶת־בְּכֹרוֹת בָּנֵינוּ וּבְהֶמְתֵּנוּ
,noſtrorum boum primogenita & : lege in † ſcriptum ſicut

כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְאֶת־בְּכוֹרֵי בְקָרֵינוּ
‡ vt adferant
ſacerdotibus noſtri Dei domum in *afferendum ad* ‡ noſtrorum pecorum &

וְצֹאנֵינוּ לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לַכֹּהֲנִים
† primitias
initium † Et .noſtri Dei domo in miniſtrantibus

הַמְשָׁרְתִים בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ׃ †וְאֶת־רֵאשִׁית
‡ paſtarum † deuotionũ ‡ arboris
37 ,ligni † omnis fructus &, noſtrarum *eleuationum* † &, noſtrarum *maſſarum* ‡

עֲרִיסֹתֵינוּ וּתְרוּמֹתֵינוּ וּפְרִי כָל־עֵץ
[h]פָּרָה
‡ vini
,noſtri Dei dom' cubicula ad ſacerdotibus afferem' *recẽtis* olei &, *muſti* *

תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר נָבִיא לַכֹּהֲנִים אֶל־לִשְׁכוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ
accipient
omnib' in decimas *accipiẽtes* Leuitę *ipſi* &: Leuitis noſtræ terræ decimam &

וּמַעְשַׂר אַדְמָתֵנוּ לַלְוִיִּם וְהֵם הַלְוִיִּם מְעַשְּׂרִים בְּכָל
.noſtrorum operum vrbibus Aharon filius ſacerdos erit Et

38 †וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן־אַהֲרֹן עִם־הַלְוִיִּם בְּעַשֵּׂר הַלְוִיִּם וְהַלְוִיִּם יַעֲלוּ אֶת־מַעְשַׂר
† cùm decimam illi accipient, ‡ offerent
decimam *facient aſcendere* ‡ Leuitæ &: *Leuitæ decimando in* †, Leuitis cum

.theſauri domum in cubicula ad noſtri Dei domo in decimæ

הַמַּעֲשֵׂר לְבֵית אֱלֹהֵינוּ אֶל־הַלְּשָׁכוֹת לְבֵית הָאוֹצָר׃
Leui filij &, Iſrael filij deferent cubicula ad Quia

39 †כִּי אֶל־הַלְּשָׁכוֹת יָבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הַלֵּוִי אֶת־
‡ vini †ferunt
,ſanctuarij vaſa † ibi &: *recentis* olei &, *muſti* ‡, frumenti oblationem

תְּרוּמַת הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ[i] וְהַיִּצְהָר וְשָׁם[k] כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ
צָהַר[k] כָּלָה
non &: cantores &, ianitores &, miniſtrantes ſacerdotes &

וְהַכֹּהֲנִים הַמְשָׁרְתִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וְלֹא
.noſtri Dei domum dimittemus

נַעֲזֹב אֶת־בֵּית אֱלֹהֵינוּ׃

CAP. XI. יא

reſiduum &. Ieruſalaim in populi principes habitauerunt Et

1 †וַיֵּשְׁבוּ[k] שָׂרֵי־הָעָם בִּירוּשָׁלִַם וּשְׁאָר[l] יָשַׁב[k] שׁוּר
‡ iecerunt *vt adducerẽt
decem e vnum *adducendum ad* *, ſortes *fecerunt cadere* ‡ populi

הָעָם הִפִּילוּ גֹרָלוֹת לְהָבִיא[l] אֶחָד מִן־הָעֲשָׂרָה
‡ ſancta ‖ partes
manus ‖ nouem &: *ſanctitatis* ‡ ciuitate Ieruſalaim in habitandum ad

לָשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִַם עִיר הַקֹּדֶשׁ וְתִשַׁע הַיָּדוֹת
viris omnibus, populus benedixerunt Et .ciuitatibus in

בֶּעָרִים׃ †וַיְבָרְכוּ הָעָם לְכָל הָאֲנָשִׁים
† ſunt principes
2 ,prouinciæ *capita* † iſti Et .Ieruſalaim in habitandum ad ſpontaneis

3 [m]הַמִּתְנַדְּבִים לָשֶׁבֶת[m] בִּירוּשָׁלִָם׃ †וְאֵלֶּה רָאשֵׁי הַמְּדִינָה
יָשַׁב[m]
habitauerunt, Iehudah vrbibus in &, Ieruſalaim in habitauerunt qui

אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בִירוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה יָשְׁבוּ
*vnuſquiſque *Iſraelitæ
Leuitæ &, ſacerdotes *Iſrael* ‡, ſuis vrbibus in ſua poſſeſſione in *vir* ‡

אִישׁ בַּאֲחֻזָּתוֹ בְּעָרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
habitauerunt Ieruſalaim in Et .Selomoh ſeruorũ filij &, Nethinim &

4 וְהַנְּתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה׃ †וּבִירוּשָׁלִַם יָשְׁבוּ
Hathaiah, Iehudah filiis De .Biniamin filiis de &, Iehudah filiis de

מִבְּנֵי יְהוּדָה וּמִבְּנֵי בִנְיָמִן מִבְּנֵי יְהוּדָה עָתָיָה
filij Sephatiah filij Amariah filij Zechariah filij Huzziiah filius

בֶּן־עֻזִּיָּה בֶּן־זְכַרְיָה בֶּן־אֲמַרְיָה בֶּן־שְׁפַטְיָה בֶּן־
.Pares filiis de, Mahalalel

מַהֲלַלְאֵל מִבְּנֵי פָּרֶץ׃

eorum facies ad humiliasti & ,terram possederunt & ,filij venerent Et — coram eis

24 וַיָּבֹאוּ הַבָּנִים וַיִּירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ וַתַּכְנַע לִפְנֵיהֶם
,eorum manu in eos dedisti & ,Chenahanæorum terræ habitatores

אֶת־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִים וַיִּתֵּן בְּיָדָם
.suã volũtatẽ secũdũ eis in *faciendum ad* ,terræ populos & ,eorum reges & — vt facerent

עָשׂוּ[s] רָצָה[t] וְאֶת־מַלְכֵיהֶם וְאֶת־עַמֵּי הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כִּרְצוֹנָם׃
possederunt & ,pinguem humum & ,munitas vrbes ceperunt Et

25 וַיִּלְכְּדוּ עָרִים בְּצוּרוֹת וַאֲדָמָה שְׁמֵנָה וַיִּירְשׁוּ
,olieta & ,vineas ,excisas cisternas ,bono omni plenas domos

בָּתִּים מְלֵאִים כָּל־טוּב בֹּרוֹת חֲצוּבִים כְּרָמִים וְזֵיתִים
,sunt saturati & ,comederunt Et .multitudine in *cibi lignum &* † — † & arbores fructiferas

וְעֵץ מַאֲכָל[u] לָרֹב[u] וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ
irritauerunt Et .*magna tua bonitate in sunt delitiati* ‡ & ,sunt impinguati & — ‡ delitiis affluxerũt propter bonitatẽ tuã magnam.

26 וַיִּתְעַדְּנוּ וַיִּתְעָרְגוּ בְּטוּבְךָ הַגָּדוֹל׃ [x]וַיַּמְרוּ
,suum *corpus* ‡ post tuam legem proiecerunt & ,te *in* † rebellauerunt & — † cõtra ‡ tergũ

וַיַּמְרוּ בָךְ וַיַּשְׁלִכוּ אֶת־[y]תּוֹרָתְךָ אַחֲרֵי גֵוָם
eos *conuertendũ ad* ‖ eis *in* testificabantur qui ,occiderunt tuos prophetas & — [y] יָרֵה [z] עָוַר ‖ vtcõuerteret † conuicia in Deũ magna.

וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ אֲשֶׁר־[z]הֵעִידוּ בָם לַהֲשִׁיבָם
manum in eos dedisti Et .*magnas detestationes* † fecerunt & :te ad — † hostium ‖ tribulationis

אֵלֶיךָ וַיַּעֲשׂוּ נְאָצוֹת גְּדוֹלוֹת׃ [a]וַתִּתְּנֵם בְּיַד
27 suæ *angustiæ* ‖ tempore in Et .eos afflixerunt & ,suorum *angustiatorum* † — [a] צוּר

צָרֵיהֶם וַיִּצְרוּ לָהֶם וּבְעֵת צָרָתָם
tuas miserationes secundũ &,audisti cælis de tu & ,te ad clamauerũt

יִצְעֲקוּ אֵלֶיךָ וְאַתָּה מִשָּׁמַיִם תִּשְׁמָע וּכְרַחֲמֶיךָ
manu de eos seruauerunt & ,seruatores eis dedisti multas

הָרַבִּים תִּתֵּן לָהֶם [b]מוֹשִׁיעִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד
faciendum ad sunt reuersi eis *esse requiem secundum* Et .suorum hostium — [b] יָשַׁע cùm requies fuisset

צָרֵיהֶם׃ [d]וּכְנוֹחַ לָהֶם יָשׁוּבוּ לַעֲשׂוֹת
28 ,suorum inimicorum manu in eos dereliquisti & :*tuas facies ad* † malum — † coram te

רַע [c]לְפָנֶיךָ וַתַּעַזְבֵם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם
tu & ,te ‡ clamauerunt & ,sunt conuersi Et . *eos in* * sunt dominati & — [c] רוּעַ * eis ‡ ad

וַיִּרְדּוּ[d] בָּהֶם וַיָּשׁוּבוּ וַיִּזְעֲקוּ אֵלֶיךָ וְאַתָּה
multis tuas miserationes secundum eos etuisti & ,exaudisti cælis de — [d] רָדָה [e] נָצַל

מִשָּׁמַיִם תִּשְׁמַע [e]וְתַצִּילֵם כְּרַחֲמֶיךָ רַבּוֹת
,tuam legem ad *eos conuertendum ad eos in* es contestatus Et .temporibus — eis vt rediret [f] שׁוּב

29 עִתִּים׃ [f]וַתָּעַד בָּהֶם לַהֲשִׁיבֵם אֶל־תּוֹרָתֶךָ
tuis iudiciis in & ,tua præcepta *ad* audierunt nõ & ,egerunt superbè ipsi & — ‖ sed

וְהֵמָּה [g]זָדוּ וְלֹא־[h]שָׁמְעוּ לְמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִשְׁפָּטֶיךָ
humerũ dederunt & :eis in viuet & ,homo faciet quæ ;*eis in* peccauerunt — [g] זוּד [h] צָוָה

חָטְאוּ־בָם אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה אָדָם וְחַי בָּהֶם וַיִּתְּנוּ כֶתֶף
.audierunt non & ,indurauerunt suam ceruicem & ,*retractantem* ‡ — ‡ recedentem

סוֹרֶרֶת וְעָרְפָּם הִקְשׁוּ וְלֹא שָׁמֵעוּ׃
tuo spiritu *in* eos *in* es cõtestatus & ,multos annos eos super protraxisti Et

30 [k]וַתִּמְשֹׁךְ עֲלֵיהֶם שָׁנִים [i]רַבּוֹת [k]וַתָּעַד בָּם בְּרוּחֲךָ
eos tradidisti & :auscultauerunt non & ,tuorum prophetarum *manu in* ‡ — ‡ per manum

בְּיַד־נְבִיאֶיךָ וְלֹא הֶאֱזִינוּ וַתִּתְּנֵם
non *multis tuis miserationibus in* Et .terrarum populorum manum in — propter misericordias tuas multas

בְּיַד עַמֵּי הָאֲרָצוֹת׃ [l]וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֹא־
31 ,*gratiosus* † Deus quia :eos dereliquisti non & ,consumptionem * eos fecisti — * in † clemens

עָשִׂיתָם [l]כָּלָה וְלֹא עֲזַבְתָּם כִּי אֵל־[m]חַנּוּן
,fortis magne Deus ,noster Deus nunc Et .*in* ‡ misericors & — [l] עָשָׂה [m] חָנַן ‡ es.

וְרַחוּם אָתָּה׃ [n]וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר
32 *tuas facies ad* diminuatur ne, misericordiã & ,pactum custodiẽs ,terribilis & — coram te

וְהַנּוֹרָא[n] שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד אַל־יִמְעַט לְפָנֶיךָ
,nostros principes ,nostros reges ,nos inuenit qui *lassatio* omnis — labor

אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר־[o]מְצָאַתְנוּ לְמַלְכֵינוּ [o]לְשָׂרֵינוּ שור
omnem & ,nostros patres & ,nostros prophetas & ,nostros sacerdotes &

וְלִכֹּהֲנֵינוּ וְלִנְבִיאֵינוּ וְלַאֲבֹתֵינוּ וּלְכָל־
iustus tu Et .hanc diem ad vsque Assur regum diebus à ,tuũ populũ

עַמֶּךָ מִימֵי מַלְכֵי אַשּׁוּר עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [p]וְאַתָּה צַדִּיק
33 .egimus impiè nos & ,fecisti veritatẽ quia ,nos super *venière* ‖ omni *super* ‡ — ‡ in ‖ quod venit

עַל כָּל־[p]הַבָּא עָלֵינוּ כִּי־[q]אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ׃
,nostri patres & ,nostri sacerdotes ,nostri principes nostri reges Et — [p] בּוֹא [q] אֱמֶת

וַאֲבֹתֵינוּ [t]כֹּהֲנֵינוּ שָׂרֵינוּ וְאֶת־מַלְכֵינוּ
34 tuis testimoniis & ,*tua præcepta ad* ‡ attenderũt nõ & :tuã legem fecerũt nõ — ‡ præceptis tuis,

וְלֹא עָשׂוּ [r]תּוֹרָתֶךָ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֶל־[s]מִצְוֹתֶיךָ וְעֵדְוֹתֶיךָ
tua bonitate in & ,suo regno in ipsi Et .*eos in* es testificatus quæ — [r] יָרֵה [s] צָוָה eis.

אֲשֶׁר הַעִידְתָּ בָּהֶם׃ [t]וְהֵם בְּמַלְכוּתָם וּבְטוּבְךָ
35 tradideras quam pingui & ,lata terra in & ,eis dedisti quã ,multa

הָרָב אֲשֶׁר־נָתַתָּ לָהֶם וּבָאָרֶץ הָרְחָבָה וְהַשְּׁמֵנָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה
suis *admunitionibus* ‖ ab sunt conuersi non & :tibi seruierunt nõ ,*eorũ facies ad* — coram eis, ‖ operibus

לִפְנֵיהֶם לֹא עָבָדוּךָ וְלֹא־[t]שָׁבוּ מִמַּעֲלֵלֵיהֶם שוב
dedisti quam ,terra † & ,‡ serui hodie nos Ecce .malis — [t] שׁוּב ‡ sumus, † in

הָרָעִים׃ [t]הִנֵּה אֲנַחְנוּ הַיּוֹם עֲבָדִים וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתָּ
36 ecce ,eius bonitatem & ,eius fructum *comedendum ad* * , nostris patribus — * vtcomederẽt

לַאֲבֹתֵינוּ לֶאֱכֹל אֶת־פִּרְיָהּ וְאֶת־טוּבָהּ הִנֵּה

---

†sumus. ‡fructus

[v] בּוֹא
‡ posuisti * propter peccata nostra, ‖ dominãtur, ‡ sumus. † cum ‡ percutimus ‖ scribimus signaturam * sunt

[x] שׁוּר
† &

regibus multus eius *prouentus* ‡ Et . *ea super* † serui nos

37 אֲנַחְנוּ עֲבָדִים עָלֶיהָ׃ [v]וּתְבוּאָתָהּ מַרְבָּה לַמְּלָכִים
nostris corporibus *super* & , *nostris peccatis in* * nos super *dedisti* ‡ quos

אֲשֶׁר־נָתַן עָלֵינוּ בְּחַטֹּאתֵינוּ וְעַל־גְּוִיֹּתֵינוּ
tribulatione in & ,suã voluntatẽ secundũ nostris iumẽtis *in* & ,*dominantes* ‖

מֹשְׁלִים וּבִבְהֶמְתֵּנוּ כִּרְצוֹנָם וּבְצָרָה
,fidelitatem *excidentes* ‡ nos hoc toto *in* † Et . *nos* ‡ magna

38 גְדֹלָה אֲנַחְנוּ׃ [x]וּבְכָל־זֹאת אֲנַחְנוּ כֹּרְתִים אֲמָנָה
,nostri Leuitæ ,nostri principes * *signato* super & :*scribentes* ‖ &

וְכֹתְבִים וְעַל הֶחָתוּם שָׂרֵינוּ לְוִיֵּנוּ
.nostri sacerdotes †

כֹּהֲנֵינוּ׃

CAP. X. יוד

†signaturas fuerunt

,Chachaliah filius Tirsatha Nechemiah *signatos* † super Et

1 [†]וְעַל הַחֲתוּמִים נְחֶמְיָה הַתִּרְשָׁתָא בֶּן־חֲכַלְיָה
.Irmeiah ,Hazariah ,Seraiah . Sidchiiah &

2 וְצִדְקִיָּה׃ [†]שְׂרָיָה עֲזַרְיָה יִרְמְיָה׃
.Malluch ,Sebaniah ,Chattus .Malchiiah ,Amariah ,Paschur

3 [†]פַּשְׁחוּר אֲמַרְיָה מַלְכִּיָּה׃ [†]חַטּוּשׁ שְׁבַנְיָה מַלּוּךְ׃
.Baruch ,Ghinnethon ,Daniel .Hobadiah ,Meremoth ,Charim

4 5 [†]חָרִם מְרֵמוֹת עֹבַדְיָה׃ [†]דָּנִיֵּאל גִּנְּתוֹן בָּרוּךְ׃
.Semaiah ,Bilghai ,Mahaziah .Miiamin ,Abiiah ,Mesullam

6 7 [†]מְשֻׁלָּם אֲבִיָּה מִיָמִן׃ [†]מַעַזְיָה בִלְגַּי שְׁמַעְיָה׃
.sacerdotes Isti 8

אֵלֶּה הַכֹּהֲנִים׃

Chenadad filiis de Binnui : Azaniah filius Iesuah & ,Leuitæ Et

9 [†]וְהַלְוִיִּם וֵישׁוּעַ בֶּן־אֲזַנְיָה בִּנּוּי מִבְּנֵי חֲנָדָד
,Chelitha ,Hodiiah ,Sebaniah ;eorum fratres Et .Chadmiel

קַדְמִיאֵל׃ 10 [†]וַאֲחֵיהֶם שְׁבַנְיָה הוֹדִיָּה קְלִיטָא
.Chasabiah ,Rechob ,Micha .Chanan ,Pelaiah

11 פְּלָאיָה חָנָן׃ [†]מִיכָא רְחוֹב חֲשַׁבְיָה׃
.Beninu ,Bani ,Hodiiah .Sobaniah ,Serebiah ,Zacchur

12 [†]זַכּוּר שֵׁרֵבְיָה שְׁבַנְיָה׃ [†]הוֹדִיָּה בָּנִי בְנֵינוּ׃
.Bani ,Zatthu ,Helam ,Moab ,Pachath ,Pathos ,populi Capita 13

14 [†]רָאשֵׁי הָעָם פַּרְעֹשׁ פַּחַת מוֹאָב עֵילָם זַתּוּא בָּנִי׃
.Hadin ,Biguai ,Adoniiah .Bebai ,Hazghad ,Bunni

15 [†]בָּנִי עֲזְגָּד בֵּבָי׃ [†]אֲדֹנִיָּה בִּגְוַי עָדִין׃
.Besai ,Chasum ,Hodiiah .Hazzur ,Chizchiiah ,Ather 16

17 [†]אָטֵר חִזְקִיָּה עַזּוּר׃ [†]הוֹדִיָּה חָשֻׁם בֶּצַי׃
.Chezir ,Mesullam ,Magpihas .Nebai ,Hanathoth ,Chariph 18

19 [†]חָרִיף עֲנָתוֹת נֵבָי׃ [†]מַגְפִּיעָשׁ מְשֻׁלָּם חֵזִיר׃
.Hanaiah ,Chanan ,Pelathiah .Iadduah ,Sadoc ,Mesezabel 20

21 [†]מְשֵׁיזַבְאֵל צָדוֹק יַדּוּעַ׃ [†]פְּלַטְיָה חָנָן עֲנָיָה׃
.Sobech ,Pilcha ,Haloches .Chassub ,Chananiah ,Hoseah 22

23 [†]הוֹשֵׁעַ חֲנַנְיָה חַשּׁוּב׃ [†]הַלּוֹחֵשׁ פִּלְחָא שׁוֹבֵק׃
.Hanan ,Chanan ,Achiiah Et .Mehaseiah ,Chasabnah ,Rechum 24

25 [†]רְחוּם חֲשַׁבְנָה מַעֲשֵׂיָה׃ [†]וַאֲחִיָּה חָנָן עָנָן׃
.Bahanah ,Charim ,Malluch 26

27 [†]מַלּוּךְ חָרִם בַּעֲנָה׃
,cantores ,ianitores ,Leuitæ ,sacerdotes ,populi residuum Et

28 [†]וְשְׁאָר הָעָם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם הַשּׁוֹעֲרִים הַמְשֹׁרְרִים
,Dei legem ad terrarum populis à diuisus omnis & ,Nethinim

הַנְּתִינִים וְכָל־הַנִּבְדָּל מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת אֶל־[y]תּוֹרַת הָאֱלֹהִים [y] יָרֵה † &
.intelligens ,sciens omnis ;eorum filiæ & ,eorum filij ,eorum vxores †

נְשֵׁיהֶם בְּנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם כָּל יוֹדֵעַ [z]מֵבִין׃ [z] בִּין
* Tenentes cũ ‡ optimates venientes & , eorum *illustres* ‡ suis fratribus *super Apprehendentes* *

29 [†]מַחֲזִיקִים עַל־אֲחֵיהֶם אַדִּירֵיהֶם וּבָאִים
‡ cum ‖ vt ambularent quæ , Dei lege in *ambulandum ad* ‖ ,iuramẽto *in* & ,execratione *in* ‡

בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה [a]לָלֶכֶת בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר [a] יָלַךְ
faciendum ad & ,*custodiendum ad* † & , Dei serui Moseh *manu in* ‡ est data

נִתְּנָה בְּיַד מֹשֶׁה עֶבֶד־הָאֱלֹהִים וְלִשְׁמֹר [b]וְלַעֲשׂוֹת
.eius statuta & ,eius iudicia & ,nostri Dei DOMINI præcepta vniuersa

אֶת־כָּל־[c]מִצְוֹת יְהוָה אֲדֹנֵינוּ וּמִשְׁפָּטָיו [d]וְחֻקָּיו׃
corum filias & ;terræ populis nostras filias daremus non quòd Et

30 [†]וַאֲשֶׁר לֹא־נִתֵּן בְּנֹתֵינוּ לְעַמֵּי הָאָרֶץ וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם
afferentibus terræ populis † Et .nostris filiis acciperemus non

לֹא [e]נִקַּח לִבְנֵינוּ׃ 31 [†]וְעַמֵּי הָאָרֶץ הַמְבִיאִים
accipiemus nõ *vendendũ ad* † sabbati die in venale omne & ,*acceptiones* ‡

אֶת־הַמַּקָּחוֹת וְכָל־שֶׁבֶר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לִמְכּוֹר לֹא־נִקַּח
septimum annum dimittemus & :*sanctitatis* die in & ,sabbato in eis ab

מֵהֶם בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם קֹדֶשׁ וְנִטֹּשׁ אֶת־הַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית
.manus vniuersæ *portationem* &

וּמַשָּׂא כָּל־יָד׃

---

[e] לָקַח ‡ à * merces † vt vendant sancto, exactionem

[d] צָוָה [c] חָקַק

[b] עָשָׂה

[a] יָלַךְ ‡ per manum † vt custodirent, & facerent

populi vniuersi *patrum* *capita* ‡sunt congregati secunda die in Et
‡principes familiarum

13 וּבְיוֹם הַשֵּׁנִי נֶאֶסְפוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְכָל־הָעָם
ad intelligendum ad & ;scribam Hezra ad ,Leuitæ & ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֶל־עֶזְרָא הַסֹּפֵר וּלְהַשְׂכִּיל אֶל־
præcepit quam ,lege in scriptum inuenerunt Et .legis verba
14 דִּבְרֵי הַתּוֹרָה׃ וַיִּמְצְאוּ כָתוּב בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה
,tabernaculis in Israel filij habitarent vt ,Moseh *manu in* DOMINVS
יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּסֻּכּוֹת
facerẽt trãsire &,facerẽt audiri quòd Et .septimo mense in solẽnitate in
15 בֶּחָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַאֲשֶׁר יַשְׁמִיעוּ וְיַעֲבִירוּ
Egredimini : dicendo ,Ierusalaim *in* † & ,*suis vrbibus vniuersis in* ‡ vocem
קוֹל בְּכָל־עָרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר צְאוּ
,myrti *folia* † & ,olei *ligni folia* ‡ & ,oliuæ *folia* ı afferte & ,montem in
הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי־זַיִת וַעֲלֵי־עֵץ שֶׁמֶן וַעֲלֵי הֲדַס
operimenta *faciendum ad*‡ ,densæ arboris *folia* † & ,palmarum *folia* † &
וַעֲלֵי תְמָרִים וַעֲלֵי עֵץ עָבֹת לַעֲשֹׂת סֻכֹּת
feceruntque ,attulerunt & ,populus sunt egressi Et .†scriptum sicut
כַּכָּתוּב׃ 16 וַיֵּצְאוּ הָעָם וַיָּבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ
domus atriis in & ,*suis* atriis in & ,*suo* tecto *super* *vir* *operimenta* ‡ sibi
לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ עַל־גַּגּוֹ וּבְחַצְרוֹתֵיהֶם וּבְחַצְרוֹת בֵּית
.Ephraim portę platea in & ,aquarum portæ platea in & ,Dei
הָאֱלֹהִים וּבִרְחוֹב שַׁעַר הַמָּיִם וּבִרְחוֹב שַׁעַר אֶפְרָיִם׃
,tabernacula captiuitate de *reuersorum* *concio*‡ omnis fecerunt Et
17 וַיַּעֲשׂוּ כָל־הַקָּהָל הַשָּׁבִים מִן־הַשְּׁבִי סֻכּוֹת
filij Iesuah diebus à fecerant non quia : tabernaculis in habitauerunt &
וַיֵּשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת כִּי לֹא־עָשׂוּ מִימֵי יֵשׁוּעַ בִּן־
.valde magna lætitia fuit & : illum diem ad vsque ,Israel filij sic Nũ
נוּן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד׃
die à ,*die in die* Dei legis libro in legit Et
18 וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם ׀ בְּיוֹם מִן־הַיּוֹם
,diebus septem solennitatẽ fecerunt Et .nouissimũ diem ad vsque primo
הָרִאשׁוֹן עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וַיַּעֲשׂוּ־חָג שִׁבְעַת יָמִים
.morem iuxta *retentionem* † octauo die in &
וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת כַּמִּשְׁפָּט׃

CAP. IX. ט

filij sunt congregati huius mensis quarta & vigesima die in Et

1 וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֶאֶסְפוּ בְּנֵי־
se separauerunt Et .se super terra & ,saccis *in* & ,ieiunio in Israel
יִשְׂרָאֵל בְּצוֹם וּבְשַׂקִּים וַאֲדָמָה עֲלֵיהֶם׃ 2 וַיִּבָּדְלוּ
super sunt confessi & ,steterunt & :*alieni* † filiis omnibus ab Israel *semen* ‡
זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֵכָר וַיַּעַמְדוּ וַיִּתְוַדּוּ עַל־
super ı surrexerunt Et .suorum patrum iniquitates & ,sua peccata
חַטֹּאתֵיהֶם וַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵיהֶם׃ 3 וַיָּקוּמוּ עַל־
quater ,sui Dei DOMINI legis libro in legerunt & *sua statione* *
עָמְדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרַת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם רְבִיעִית
.suo Deo DOMINO se *incuruantes* ı & *se confitentes* † quater & ; die †cõfessi sunt, ıncuruauerunt
הַיּוֹם וּרְבִיעִית מִתְוַדִּים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃
,Chadmiel ,Bani & ,Iesuah Leuitarum gradum super surrexit Et
4 וַיָּקָם עַל־מַעֲלֵה הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וּבָנִי קַדְמִיאֵל
magna voce in clamauerunt & :Chenani ,Bani ,Serebiah ,Bũni ,Sebaniah
שְׁבַנְיָה בָּנִי שֵׁרֵבְיָה כְּנָנִי וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל
,Chadmiel & ,Iesuah Leuitæ dixerunt Et .suum Deum DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ 5 וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל
,Surgite : Pethachiah ,Sebaniah ,Hodiiah ,Serebiah ,Chasabneiah ,Bani
בָּנִי חֲשַׁבְנְיָה שֵׁרֵבְיָה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פְּתַחְיָה קוּמוּ
.seculum in vsque seculo à ,vestro Deo DOMINO benedicite
בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִן־הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם
,benedictionem omnẽ super *exaltatũ* &;tuæ gloriæ nomini benedicant & excelso
וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל־כָּל־בְּרָכָה
fecisti tu ,*tu* solus DOMINE ipse Tu .laudem &
6 וּתְהִלָּה׃ אַתָּה־הוּא יְהוָה לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ
,terram ;eorum exercitum omnem & ,cælorum *cælos* † cælum
אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם הָאָרֶץ
tu & ; eis in‡ quæ vniuersa & ,maria ; ea *super*‡ quæ vniuersa & ‡ cælum ‡ sunt in
וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה
.se *incuruantes* * tibi cælorum exercitus & : hæc omnia *vinificans* † † viuificas * incuruant
מְחַיֶּה אֶת־כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים׃
,Abram elegisti *qui* Deus DOMINE ipse Tu
7 אַתָּה־הוּא יְהוָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם
.Abraham eius nomen posuisti & :Chasdim Vr‡ de eum eduxisti & ‡ *camino*
וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם׃
eo cum *excidere* ı & ,*tuas facies ad* ‡ fidele eius cor inuenisti Et ‡ coram te ı percussisti
8 וּמָצָאתָ אֶת־לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וְכָרֹת עִמּוֹ

‡vt dares ,Perizęi &,Emoręi,Chitthęi ,Chenahanæi terram *dandum ad* ‡ fœdus
הַבְּרִית ׀ לָתֵת אֶת־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי
vt dares :tua verba confirmasti &.eius semini *dandum ad* ,Ghirghasæi & ,Iebuzæi &
וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת־דְּבָרֶיךָ
†eo. :Aegypto in nostrorum patrũ afflictionem vidisti Et .*tu* † iustus quia
9 כִּי צַדִּיק אָתָּה׃ וַתַּרְא אֶת־עֳנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם
in signa dedisti Et .Suph mari *super* audisti eorum clamorem &
וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־סוּף׃ 10 וַתִּתֵּן אֹתֹת
populo omni in & ,eius seruis vniuersis in & ,Parhoh in portenta &
וּמוֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל־עֲבָדָיו וּבְכָל־עַם
‡ contra fecisti & :eos *super* ‡ egerant superbè quòd,cognouisti nam .eius terræ
אַרְצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ־
‡ zוד ,*eorum facies ad abscidisti* mare Et .hanc diem secundum nomen tibi
לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃ 11 וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם
‡per medium eorum persecutores & : sicco in maris *medio in* ‡ transierunt &
וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְאֶת־רֹדְפֵיהֶם
.validas aquas in lapidem tanquam ,profunda in proiecisti
הִשְׁלַכְתָּ ׀ כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמַיִם עַזִּים׃ ‡ עזז
per diem, , *noctu* † ignis columna in & , *die* cos duxisti nubis columna in Et
†per noctem, 12 וּבְעַמּוּד עָנָן הַנְחִיתָם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה
ıvt illucescere faceres ‡per quam *locutus es .*ea in* erant ambulaturi *qua* ‡ viam eis *illustrandum ad*ı
לְהָאִיר לָהֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ׃
dedisti & : cælis è eis cum *loqui** &,descendisti Sinai montem super Et
13 וְעַל הַר־סִינַי יָרַדְתָּ וְדִבַּר עִמָּהֶם מִשָּׁמָיִם ‡ נתן
.bona præcepta & ,statuta,*veritatis* leges & ,recta iudicia eis
לָהֶם מִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְתוֹרֹת אֱמֶת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים׃
‡veras ;statuta & ,præcepta & ;eis notificasti *tuæ sanctitatis* * sabbathum Et
‡ אמן חקק 14 וְאֶת־שַׁבַּת קָדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם ‡ ידע צוה
*sanctũ tuũ cælis de panem Et .tui serui Moseh *manu in* ‡ eis præcepisti legem &
‡per manum 15 וְתוֹרָה צִוִּיתָ לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ׃ ‡ ולחם
aquam :eorũ siti in eis eduxisti ,petra è *aquas* & ;eorũ fame in eis dedisti
‡ יצא נָתַתָּה לָהֶם לִרְעָבָם וּמַיִם מִסֶּלַע הוֹצֵאתָ לָהֶם לִצְמָאָם
vt ingrederentur *ſuper leuasti quam*‡,terram possidendum ad ,*ingrediendum ad* ,eis dixisti &
‡ ירשׁ וַתֹּאמֶר לָהֶם לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתָ
‡vt traderes :egerunt ſuperbè nostri patres & ipsi Et .eis *dandum ad* ‡ tuam manum
15 אֶת־יָדְךָ לָתֵת לָהֶם׃ 16 וְהֵם וַאֲבֹתֵינוּ הֵזִידוּ
.tua præcepta ad audierunt non & ;suam ceruicem indurauerunt &
‡ קשׁה וַיְקַשׁוּ אֶת־עָרְפָּם וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתֶיךָ׃
feceras quæ ,tuorũ mirabiliũ sunt recordari nõ & ,audire renuerũt Et
‡ עשׂה 17 וַיְמָאֲנוּ לִשְׁמֹעַ וְלֹא־זָכְרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
redemptum ad ‡ ,caput *dederunt* & ,suam ceruicem indurauerunt & :eis cum
‡vt reuerterentur ‡ cum עִמָּהֶם וַיִּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם וַיִּתְּנוּ־רֹאשׁ לָשׁוּב
* clemens, ,*gratiosus** propitiationũ Deus tu Et .sua rebellione *in* ‡ suam seruitutẽ ad
‡ חנן ‡ חנן ‡ מרה לְעַבְדָּתָם בְּמֹרְיָם וְאַתָּה אֱלוֹהַ סְלִיחוֹת חַנּוּן
†longanimis, & multæ misericordiæ, .eos dereliquisti non & ,*misericordia multus es* ,*natum longus* †,misericors &
וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם׃
Iste ,dixerunt & ,conflatilem vitulum sibi fecerunt quando Insuper
18 גַּם כִּי־עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיֹּאמְרוּ זֶה
.magnas blasphemias fecerũtq; : Aegypto ex te fecit ascẽdere qui ,tuus De* ‡
‡ נסך אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הֶעֱלֶךָ מִמִּצְרַיִם וַיַּעֲשׂוּ נְאָצוֹת גְּדֹלוֹת׃
‡est ıè terra Aegypti, :deserto in eos dereliquisti non *multis tuis miserationibus in** tu Et
*propter misericordias tuas multas ‡ ab † vt duceret
19 וְאַתָּה ׀ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֹא עֲזַבְתָּם בַּמִּדְבָּר
eos *ducendum ad*† ,diem per eis *desuper** receſſit non nubis columna
ı סור אֶת־עַמּוּד הֶעָנָן לֹא־סָר מֵעֲלֵיהֶם בְּיוֹמָם לַהֲנְחֹתָם
‡ vt lucere faceres & , eis *illucendum ad*‡ ,noctem per ignis columna & ,viam per
בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־עַמּוּד הָאֵשׁ בַּלַּיְלָה ‡ להאיר לָהֶם לְהָאִיר
. *ea in* erant ambulaturi quam * viam
‡ אור הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ׃
non tuum Man & :eos *intelligere faciẽdũ ad*‡ dedisti bonum tuũ spiritum Et
20 וְרוּחֲךָ הַטּוֹבָה נָתָתָּ לְהַשְׂכִּילָם וּמָנְךָ לֹא־
. eorum siti in eis dedisti aquam & ,eorum ore ab prohibuisti
‡ פה מָנַעְתָּ ‡ מפיהם מִפִּיהֶם וּמַיִם נָתַתָּה לָהֶם לִצְמָאָם׃
eorũ vestimẽta .eguerũt nõ :deserto in eos pauisti annis quadraginta Et
21 וְאַרְבָּעִים שָׁנָה כִּלְכַלְתָּם בַּמִּדְבָּר לֹא חָסֵרוּ שַׂלְמוֹתֵיהֶם
.tumuerunt non eorum pedes & ,inueterauerunt non
‡ בלה לֹא ‡ בָלוּ וְרַגְלֵיהֶם לֹא בָצֵקוּ׃
‡vt essent ;angulum ad‡ ,eos diuisisti & ;populos & ,regna eis dedisti Et
22 וַתִּתֵּן לָהֶם ממלכות מַמְלָכוֹת וַעַמִּים וַתַּחְלֵקֵם לִפְאָה
& ,Chesbon regis terram & ,Sichon terram possederunt &
וַיִּרְשׁוּ אֶת־אֶרֶץ סִיחוֹן וְאֶת־אֶרֶץ מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־
multiplicasti eorum filios Et .Basan regis Hogh terram
‡ רבה ‡ בוא 23 אֶרֶץ עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן׃ ‡ ובניהם וַתַּרְבֵּם
de qua dixeras vt ingrederentur *dixisti quam* terram ad eos adduxisti & :cælorum stellas sicut
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם ‡ וַתְּבִיאֵם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ
. possidendum ad *ingrediendum ad* ,eorum patribus
‡ ירשׁ לַאֲבוֹתֵיהֶם לָבוֹא ‡ לָרֶשֶׁת׃

Necodah filij, Resin filij, Reaiah Filij.

50 †בְּנֵי רְאָיָה בְּנֵי רְצִין בְּנֵי נְקוֹדָא׃
Paseach filij, Huzza filij, Ghazam Filij.

51 †בְּנֵי גַזָּם בְּנֵי עֻזָּא בְּנֵי פָסֵחַ׃
Nephissim filij, Mehunim filij, Besai Filij.

52 †בְּנֵי בֶסַי בְּנֵי מְעוּנִים בְּנֵי נְפִוּשְׂסִים׃ נְפִישְׂסִים
Charchur filij, Chacuphah filij, Bacbuc Filij.

53 †בְּנֵי בַקְבּוּק בְּנֵי חֲקוּפָא בְּנֵי חַרְחוּר׃
Charsa filij, Mechida filij, Basilith Filij.

54 †בְּנֵי בַצְלִית בְּנֵי מְחִידָא בְּנֵי חַרְשָׁא׃
Tamach filij, Sisera filij, Barcos Filij.

55 †בְּנֵי בַרְקוֹס בְּנֵי סִיסְרָא בְּנֵי תָמַח׃
Selomoh seruorum Filij; Chatipha filij, Nesiach Filij.

56 †בְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא׃ †בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה
Peridah filij, Sophereth filij, Sotai filij.

57 בְּנֵי־סוֹטַי בְּנֵי־סֹפֶרֶת בְּנֵי פְרִידָא׃
Ghiddel filij, Darcon filij, Iahala Filij.

58 †בְּנֵי יַעֲלָא בְּנֵי־דַרְקוֹן בְּנֵי גִדֵּל׃
filij; Hasebaim ‡ Pochereth filij, Chathil filij, Sephatiah Filij ‡ de

59 †בְּנֵי שְׁפַטְיָה בְּנֵי־חַטִּיל בְּנֵי פֹכֶרֶת הַצְּבָיִים בְּנֵי אָמוֹן׃
Selomoh seruorum filij &, Nethinim Omnes.

60 כָּל־הַנְּתִינִים †וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה
duo & nonaginta trecenti.

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים וּשְׁנָיִם׃
Addon, Cherub, charsa-Tel, melach-Tel de *ascendentes* † isti Et † qui ascenderunt

61 †וְאֵלֶּה ׀ הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן עָלָה ׀
suorum patrum domum indicare potuerunt non &: Immer &

וְאִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית־אֲבוֹתָם
Tobiah filij, Delaiah Filij *ipsi* * Israel ex an suum semen & * essent

וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם׃
duo & quadraginta sexcenti; Nechodah filij

62 †בְּנֵי דְלָיָה בְּנֵי־טוֹבִיָּה
Barzillai filij, Hachos filij, Chobaiah Filij: sacerdotibus de Et

בְּנֵי נְקוֹדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃
Supra quia, populi omnis oculis in librum Hezra aperuit Et

63 †וּמִן־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבָיָה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִלַּי
super est vocatus &, vxorem Ghilghaditis Barzillai filiabus de accepit qui

אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל־
, segenealogizantes ‡ suam scripturam quæ fierunt Isti earum nomine ‡ qua series generationis eorum recenseretur

שְׁמָם׃ †אֵלֶּה בִּקְּשׁוּ כְתָבָם ● הַמִּתְיַחְשִׂים
sacerdotio à sunt *abdicati* ‖ & : est inuenta non &

64 וְלֹא נִמְצָא וַיִּגָּאֲלוּ מִן־הַכְּהֻנָּה׃ ‖ elongati
sanctitate de manducarent non vt, eis Tirsatha dixit Et

65 †וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא־יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ
Thummim † &, Vrim ‡ in *sacerdotem standum ad vsque*, sanctitatum donec staret sacerdos ‡ illustrationibus † perfectionibus.

הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד הַכֹּהֵן לְאוּרִים ‡ וְתֻמִּים׃
tre- *duo millia myriades quatuor* † vnus tanquam *concio* ‡ Omnis

66 †כָּל־הַקָּהָל כְּאֶחָד רִבּוֹא אַרְבַּע רְבוֹא אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ־ ‡ congregatio † quater decē millia
eorum ancillas &, eorum seruos Præter sexaginta & centi.

67 †מְאוֹת וְשִׁשִּׁים׃ מְאָה ‖
eis * & ; septem & triginta trecenti, millia septem ‖ isti erant

שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם * inter eos
quinque & quadraginta & ducenti cantatrices &, cantores

68 מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ שִׁיר
eorum Muli. sex & triginta septingenti eorum Equi

69 †סוּסֵיהֶם שֶׁבַע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה פְּרָדֵיהֶם
quinque & quadraginta ducenti

מָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
sex asini. quinque & triginta quadringenti Cameli.

70 †גְּמַלִּים אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שֵׁשֶׁת
viginti & septingenti millia

אֲלָפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃
Tirsatha. opus in dederunt patrum *capitum* *pars* ‡ Et ‡ aliqui è principibus

71 †וּמִקְצָת רָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לַמְּלָאכָה הַתִּרְשָׁתָא ׀
quinquaginta *phialas* †, mille drachmas auri thesaurum in dedit † crateras

נָתַן לָאוֹצָר זָהָב דַּרְכְּמֹנִים אֶלֶף מִזְרָקוֹת חֲמִשִּׁים
quingentas & triginta sacerdotum tunicas

כָּתְנוֹת כֹּהֲנִים שְׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
auri operis thesaurum in dederunt patrum *capitibus* ‡ de Et ‡ ptincipibus

72 †וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת נָתְנוּ לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זָהָב
ducentas &, millia duo minas argenti &; millia decem bis drachmas

דַּרְכְּמֹנִים שְׁתֵּי רְבוֹת וְכֶסֶף מָנִים אַלְפַּיִם וּמָאתַיִם׃
bis drachmas auri populi residuum dederunt quod Et

73 †וַאֲשֶׁר נָתְנוּ שְׁאֵרִית הָעָם זָהָב דַּרְכְּמֹנִים שְׁתֵּי
sacerdotum tunicas &; millia duo minas argenti &, millia decem

מָנָה רְבוֹא וְכֶסֶף מָנִים אַלְפַּיִם וְכָתֹנֶת כֹּהֲנִים
, Leuitæ &, sacerdotes habitauerunt Et septem & sexaginta

שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃ †וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם

omnis &, Nethinim &, populo de &, cantores &, ianitores &

וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וּמִן־הָעָם וְהַנְּתִינִים וְכָל־
Israel filij &, septimus mensis contigit &: suis vrbibus in Israel

יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם ‖ וַיֵּגַע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ‖ נָגַע
suis ciuitatibus in † erant

בְּעָרֵיהֶם׃ †

CAP. VIII. ח

congregati plateam ad, vnus vir tanquam populus omnis sunt *collecti* Et

1 †וַיֵּאָסְפוּ כָל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־הָרְחוֹב
est ante portā ‡ vt afferret *afferendum ad* ‡, scribæ Hezræ dixerunt &; aquarum *portæ facies ad* quæ

אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־הַמָּיִם וַיֹּאמְרוּ לְעֶזְרָא הַסֹּפֵר לְהָבִיא
Israeli. DOMINVS præcepit quam, Mosen legis librum

אֶת־סֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ יָרָה ‡ coram multitudine, בּוֹא ‡ vt audiret
viro à, *concionis facies ad* * legem sacerdos Hezra attulit Et

2 †וַיָּבִיא עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֶת־הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּהָל מֵאִישׁ
die in, *audiendum ad* † intelligentem omnem &, mulierem ad vsque &

וְעַד־אִשָּׁה וְכֹל מֵבִין לִשְׁמֹעַ בְּיוֹם ‖ prima ‡ ante platea
quæ, *plateæ facies ad* ‡ eo in legit Et .septimi mensis *vna* ‖

3 אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ †וַיִּקְרָא־בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר ‡ erat ante portam † diem
coram *diei* † dimidium ad vsque luce à, aquarum *portæ facies ad* ‡

לִפְנֵי שַׁעַר־הַמַּיִם מִן־הָאוֹר עַד־מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד
populi omnis aures &: intelligentibus &, mulieribus &, viris

הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְבִינִים וְאָזְנֵי כָל־הָעָם ‖ חָצָה ‖ erant * suggestum
turrem * super scriba Hezra stetit Et .legis librum ad ‖

4 †וַיַּעֲמֹד עֶזְרָא הַסֹּפֵר עַל־מִגְדַּל־ † ligneū, quod ‡ propter verbum, ‡ ad
; *verbo* ‡ fecerunt *quam*, *ligni* †

עֵץ אֲשֶׁר־עָשׂוּ לַדָּבָר וַיַּעֲמֹד אֶצְלוֹ מַתִּתְיָה
super ‡ Mahaseiah &, Chilchiiah &, Vriiah &, Hanaiah &, Semah &

וְשֶׁמַע וַעֲנָיָה וְאוּרִיָּה וְחִלְקִיָּה וּמַעֲשֵׂיָה עַל־
, Malchiiah &, Misael &, Pedaiah eius siniſtra à Et .eius dexteram

יְמִינוֹ וּמְשֻׁלָּם פְּדָיָה וּמִישָׁאֵל וּמַלְכִּיָּה † &
.Mesullam †, Zechariah, Chasbadanah &, Chasum &

וְחָשֻׁם וְחַשְׁבַּדָּנָה זְכַרְיָה מְשֻׁלָּם׃
supra quia, populi omnis oculis in librum Hezra aperuit Et

5 †וַיִּפְתַּח עֶזְרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל־הָעָם כִּי־מֵעַל ‡ cùm aperuisset stetit
.populus omnis *steterunt eum aperire secundum* ‡ Et .erat populum omnem

כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפִתְחוֹ עָמְדוּ כָל־הָעָם׃ * respondit
responderunt * Et .magno Deo DOMINO Hezra benedixit Et

6 †וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ עָנָה ‖ cum
.suarum manuum exaltatione *in* ‖, Amen, Amen, populus omnis

כָל־הָעָם אָמֵן ׀ אָמֵן בְּמַעַל יְדֵיהֶם incuruati sūt, & adorauerūt Dominū pro ni
.terra in *facies* DOMINO *se incurnauerunt* & *flexerunt* verticem Et

וַיִּקְדוּ ‖ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אַפַּיִם אָרְצָה׃ קָדַד ‖ שָׁחָה
,Hodaiah, Sabbethai, Haccub, Iamin, Serebiah &, Bani &, Iesuah Et

7 †וְיֵשׁוּעַ וּבָנִי וְשֵׁרֵבְיָה יָמִין עַקּוּב שַׁבְּתַי ׀ הוֹדִיָּה
Leuitæ &, Pelaiah, Chanan, Iozabad, Hazariah, Chelita, Mahaseiah

מַעֲשֵׂיָה קְלִיטָא עֲזַרְיָה יוֹזָבָד חָנָן פְּלָאיָה וְהַלְוִיִּם
.suo stare *super* ‡ populus & ; legem populum *facientes* † intelligere

† faciebant ‡ erat in loco suo. ‖ est positus ‡ intellectus ‡ scripturam, בִּין ‡ qui
מְבִינִים אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עָמְדָם׃ יָרֵא ‖ k
ponendo ‖ &, expositi Dei lege in, libro in legerunt Et

8 †וַיִּקְרְאוּ בַּסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם † est * faciebant ‡ est
.*lectione in* ‡ intellexerunt &, *intellectum* ‡

שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא׃ ‡ flebat enim † cū audiret
facientes * intelligere ‖ Leuitæ &, scriba sacerdos Hezra &, Tirsatha † ipse

9 †וַיֹּאמֶר נְחֶמְיָה הַתִּרְשָׁתָא וְעֶזְרָא הַכֹּהֵן ׀ הַסֹּפֵר וְהַלְוִיִּם הַמְבִינִים m בָּכָה
.vestro Deo DOMINO *ipse* ‡ sanctus Dies : populo omni, populum

אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קָדֹשׁ־הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
eos audire secundū †, populus omnis *flentes nam* ‡ .fleatis ne &, lugeatis Ne

אַל־תִּתְאַבְּלוּ וְאַל־תִּבְכּוּ כִּי בוֹכִים כָּל־הָעָם כְּשָׁמְעָם
.legis verba

אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה׃
, dulcia bibite &, pinguia comedite, Ite : eis dixit Et

10 †וַיֹּאמֶר לָהֶם ‖ לְכוּ אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים ° וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים n יָלַךְ
:nostro domino dies sanctus quia, sibi *est paratū* non * ei partes mittite &

וְשִׁלְחוּ ‖ מָנוֹת לְאֵין נָכוֹן לוֹ כִּי־קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ * qui parauit
.vestra fortitudo *ipsum* ‖ DOMINI gaudium quia, *doleatis* ‡ ne & מָנָה ‡ cōtristemini ‖ est

וְאַל־תֵּעָצֵבוּ כִּי־חֶדְוַת יְהוָה הִיא מָעֻזְּכֶם׃ עָזַז
quia, Tacete : dicendo, populo omni in *facientes* silentium Leuitæ Et

11 †וְהַלְוִיִּם מַחְשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הַסּוּ כִּי־ faciebant
populus omnis abierunt Et .doleatis ne & †, sanctus dies

הַיּוֹם קָדֹשׁ וְאַל־תֵּעָצֵבוּ׃ †וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם † est, הָסָה
faciendum ad &, partes mittendum ad &, bibendum *ad* &, comedendū ad

לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מָנוֹת וְלַעֲשׂוֹת ‡ docuerant
.eos *fecerant scire* ‡ quæ verba *in* intellexerunt quia, magnam lætitiam

שִׂמְחָה גְּדוֹלָה כִּי הֵבִינוּ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר הוֹדִיעוּ לָהֶם׃ יָדַע

omnes *viderunt* ☞, noſtri inimici omnes audiſſent cùm, fuit Et timuerunt

16 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ כָּל־אוֹיְבֵנוּ וַיִּרְאוּ כָּל־ †יִרְאָה vel רָאָה
:ſuis oculis in valde conciderunt & ,*noſtris circuitibus* †quæ gentes † erant in circuitu noſtro, m נָפַל

17 הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵינוּ וַיִּפְּלוּ מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם
.hoc opus eſt factum noſtro Deo à quòd cognouerunt &

18 וַיֵּדְעוּ כִּי מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ נֶעֶשְׂתָה הַמְּלָאכָה הַזֹּאת׃ n יָדַע
,ſuas epiſtolas Iehudah *ingenui multiplicantes* ‡illis diebus in Etiam ‡ multiplicabant optimates

19 גַּם ׀ בַּיָּמִים הָהֵם ס מְרֻבִּים חֹרֵי יְהוּדָה אִגְּרוֹתֶיהָם 17
.eos ad *venientes* ‡ Tobiiah ipſi * quæ & ; Tobiah *ſuper* ‖ euntes ‖ ad * erant ‡ veniebant

20 הוֹלְכוֹת עַל־טוֹבִיָּה וַאֲשֶׁר לְטוֹבִיָּה p בָּאוֹת אֲלֵיהֶם׃ • רַבָּה p בּוֹא
ipſe † genet quia ,*ei iuramenti compotes* ‡ Iehudah in multi Nam ‡ habebant iuramentũeius, † erat

21 כִּי־רַבִּים בִּיהוּדָה בַּעֲלֵי שְׁבוּעָה לוֹ כִּי־חָתָן הוּא 18
Meſullam filiam acceperat eius filius Iohanan & ;Arach filij Sechaniah

22 לִשְׁכַנְיָהוּ בֶּן־אָרַח וִיהוֹחָנָן בְּנוֹ לָקַח אֶת־בַּת־מְשֻׁלָּם
,*meas facies ad dicentes fuerunt* † eius bonitates Etiam .Berechia filij † dicebant coram me

23 בֶּן בֶּרֶכְיָה׃ † גַּם טוֹבֹתָיו הָיוּ אֹמְרִים לְפָנַי 19
.me terrendũ ad Tobiiah miſit Epiſtolas .ei *educentes fuerunt* mea verba & referebant

24 וְדִבָרַי הָיוּ q מוֹצִיאִים לוֹ אִגְּרוֹת שָׁלַח טוֹבִיָּה לְיָרְאֵנִי׃ q יָצָא

CAP. VII. ז

,valuas ſtatuiſſem & ,murus eſſet ædificatus cùm ,fuit Et

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִבְנְתָה הַחוֹמָה וָאַעֲמִיד הַדְּלָתוֹת
.Leuitæ & ,cantores & ,ianitores eſſent conſtituti &

2 וַיִּפָּקְדוּ הַשּׁוֹעֲרִים a וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַלְוִיִּם׃ a שׁוֹר
palatii principi Chananiah &, meo fratri Chanani præcepi Et

3 וָאֲצַוֶּה אֶת־חֲנָנִי אָחִי וְאֶת־חֲנַנְיָה שַׂר הַבִּירָה † in † erat
Deum timens &, *veritatis* ‡ vir *ſicut* † ipſe quia ; Ieruſalaim *ſuper* ‡ verax

4 עַל־יְרוּשָׁלִַם כִּי־הוּא כְּאִישׁ b אֱמֶת c וְיָרֵא אֶת־הָאֱלֹהִים b אֱמֶן c יָרֵא
,Ieruſalaim portæ aperientur Non :eos ad dixi Et .multis præ d רַבָּב ואמר

5 מֵרַבִּים׃ † וָאֹמַר לָהֶם לֹא יִפָּתְחוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִַם d
, valuas claudent ſtantibus ipſis adhuc &, *ſolem incaleſcere* ‡ ad vſque ‡ caloré ſolis,

6 עַד־חֹם הַשָּׁמֶשׁ וְעַד הֵם עֹמְדִים f יָגִיפוּ דַּלְתוֹת e חָמַם f גִּיף
,ſua cuſtodia in *virum** Ieruſalaim habitatores *cuſtodias ſtatuẽdo* ‡ Et .*tenebũt* & contignabũt. ‡ ſtatui cuſtodes * vnumquenque

7 וְאָחְזוּ וְהַעֲמֵד מִשְׁמֶרֶת יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם אִישׁ בְּמִשְׁמָרוֹ
.ſuam domum contra *virum** & ‡ erat † locis

8 וְאִישׁ נֶגֶד בֵּיתוֹ׃ ‡ paruus

9 ;eius medio in *paucum* ‡ populus & ;grandis & *manibus* † lata ‡ ciuitas Et

10 וְהָעִיר רַחְבַת יָדַיִם וּגְדֹלָה וְהָעָם מְעַט בְּתוֹכָהּ
,*meum cor ad* † meus Deus *dedit* ‖ Et .ædificatæ domus * non & *erant ‡ poſuit ‖ in corde meo

11 וְאֵין בָּתִּים g בְּנוּיִם׃ † וַיִּתֵּן h אֱלֹהַי אֶל־לִבִּי g בָּנָה h נָתַן
,populum &, *magnates* ☞, *ingenuos* congregaui & optimates, & magiſtratus, † vt recenſerẽtur ſecũdum ſeriem generationis.

12 וְאֶקְבְּצָה אֶת־הַחֹרִים וְאֶת־הַסְּגָנִים וְאֶת־הָעָם
,*prima in aſcendentium* ‡ genealogiæ librum inueni Et .*genealogizandum ad* †

13 לְהִתְיַחֵשׂ וָאֶמְצָא סֵפֶר הַיַּחַשׂ k הָעוֹלִים בָּרִאשֹׁנָה
aſcendentes † prouinciæ filij Iſti .eo in ſcriptum inueni & ‡ eorum qui aſcenderunt primùm,

14 וָאֶמְצָא כָתוּב בּוֹ׃ † אֵלֶּה i בְּנֵי l הַמְּדִינָה הָעֹלִים k עָלָה i
Nebuchadneſarfecit tranſmigrare quam , tranſmigrationis captiuitate de

15 מִשְּׁבִי m הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הָגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר m חוֹר k עָלָה i
.ſuã ciuitatẽ in *vir* ‖ Iehudah in & ,Ieruſalaim in ſunt reuerſi & :Babel rex † qui aſcenderunt

16 מֶלֶךְ בָּבֶל וַיָּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלִַם וְלִיהוּדָה אִישׁ לְעִירוֹ׃ l דּוּן m שָׁבָה
,Hazatiah , Nechemiah , Ieſuah Zerubabel cum *Venientes* † ‖ vnuſquiſque † Qui venerunt

17 הַבָּאִים עִם־זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה עֲזַרְיָה n
,Nechũ ,Biguai ,Miſpereth ,Bilſan ,Mordochai ,Nachamani ,Rahamiah

18 רַעַמְיָה נַחֲמָנִי מָרְדְּכַי בִּלְשָׁן מִסְפֶּרֶת בִּגְוַי נְחוּם׃ n בּוֹא
.Iſrael populi virorum numerus ,Bahanah

19 בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם־יִשְׂרָאֵל׃
.duo & ſeptuaginta & centum millia duo ,Parhos Filij

20 בְּנֵי פַרְעֹשׁ אַלְפַּיִם מֵאָה וְשִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃
.duo & ſeptuaginta trecenti ,Sephatiah Filij

21 בְּנֵי שְׁפַטְיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃ 9
.duo & quinquaginta ſexcenti ,Arach Filij

22 בְּנֵי אֵרַח שֵׁשׁ o מֵאוֹת חֲמִשִּׁים p וּשְׁנָיִם׃ 10 • מֵאָה p שָׁנָה
octingenti &, millia duo, Ioab &, Ieſuah filiis ‡ moab-Pachath Filij ‡ de

23 בְּנֵי־פַחַת מוֹאָב לִבְנֵי יֵשׁוּעַ וְיוֹאָב אַלְפַּיִם וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת 11
.decem octo * & * &

שְׁמֹנֶה עָשָׂר׃
.quatuor & quinquaginta ducenti mille, Helam Filij

24 בְּנֵי עֵילָם אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃ 12
.quinque &, quadraginta octingenti , Zatthu Filij

25 בְּנֵי זַתּוּא שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ 13
.ſexaginta & ſeptingenti , Zacchai Filij

26 בְּנֵי זַכַּי שִׁבַּע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃ 14
.octo & quadraginta ſexcenti ,Binnui Filij

27 בְּנֵי בִנּוּי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה׃ 15

.octo & viginti ſexcenti , Bebai Filij

16 בְּנֵי בֵבַי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.duo & viginti ſexcenti millia duo, Hazgad Filij

17 בְּנֵי עַזְגָּד אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃
.ſeptem & ſexaginta ſexcenti ,Adonicam Filij

18 בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃
.ſeptem & ſexaginta millia duo, Biguai Filij

19 בְּנֵי בִגְוַי אַלְפַּיִם שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה׃
.quinque & quinquaginta ſexcenti , Hadin Filij

20 בְּנֵי עָדִין שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁה׃
.octo & nongenti *Chiz chiiah ipſi* ‡, Ater Filij ‡ de Chizchiiah,

21 בְּנֵי אָטֵר לִיחִזְקִיָּה תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנָה׃
.octo & viginti trecenti ,Chaſum Filij

22 בְּנֵי חָשֻׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.quatuor & viginti trecenti ,Betai Filij

23 בְּנֵי בֵצַי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה׃
.duodecim centum, Chariph Filij

24 בְּנֵי חָרִף מֵאָה שְׁנֵים עָשָׂר׃
.quinque & nonaginta, Ghibhon Filij

25 בְּנֵי גִבְעוֹן תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה׃
.octo & octoginta centum , Netophah & Iechem- Beth Viri

26 אַנְשֵׁי בֵית־לָחֶם וּנְטֹפָה מֵאָה שְׁמֹנִים וּשְׁמֹנָה׃
.octo & viginti centum, Hanathoth Viri

27 אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃
.duo & quadraginta, hazmaueth-Beth Viri

28 אַנְשֵׁי בֵית־עַזְמָוֶת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃
ſeptingenti , Beeroth & Chephirah ieharim- Chiriath Viri

29 אַנְשֵׁי קִרְיַת יְעָרִים כְּפִירָה וּבְאֵרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת
tres & quadraginta

אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה׃
.vnus & viginti ſexcenti ,Gabah & ,Ramah Viri

30 אַנְשֵׁי הָרָמָה וְגָבַע שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאֶחָד׃
.duo & viginti & centum, Michmas Viri

31 אַנְשֵׁי מִכְמָס מֵאָה וְעֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃
.tres & viginti centum, Hai &, el.-Beth Viri

32 אַנְשֵׁי בֵית־אֵל וְהָעַי מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃
.duo & quinquaginta, alterius Nebo Viri

33 אַנְשֵׁי נְבוֹ אַחֵר חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃
.quatuor & quinquaginta ducenti mille, alterius Helam Filij

34 בְּנֵי עֵילָם אַחֵר אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃
.viginti & trecenti , Charim Filij

35 בְּנֵי חָרִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים׃
.quinque & quadraginta trecenti , Ierecho Filij

36 בְּנֵי יְרֵחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃
.vnus & viginti & ſeptingenti , Ono & chadid Lod Filij

37 בְּנֵי לֹד חָדִיד וְאֹנוֹ שִׁבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְאֶחָד׃
.ttiginta & nongenti millia tria , Senaah Filij

38 בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים תְּשַׁע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃
ſeptuaginta nongenti , Ieſuah domo ‡ Iedaiah filij : Sacerdotes ‡ de

39 הַכֹּהֲנִים בְּנֵי יְדַעְיָה לְבֵית יֵשׁוּעַ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים
.tres &

וּשְׁלֹשָׁה׃
.duo & quinquaginta mille, Immer Filij

40 בְּנֵי אִמֵּר אֶלֶף חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃
.ſeptem & quadraginta ducenti mille , Paſchur Filij

41 בְּנֵי פַשְׁחוּר אֶלֶף מָאתַיִם אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה׃
.decem † ſeptem mille, Charim Filij & †

42 בְּנֵי חָרִם אֶלֶף שִׁבְעָה עָשָׂר׃
ſeptuaginta Lehodeuah filiis ‡ Chadmiel *ipſi* * Ieſuah filij : Leuitæ * de ‡ de

43 הַלְוִיִּם בְּנֵי יֵשׁוּעַ לְקַדְמִיאֵל לִבְנֵי הוֹדַוְיָה שִׁבְעִים
.quatuor &

וְאַרְבָּעָה׃
.octo & quadraginta centum , Aſaph filij : Cantores

44 הַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה׃
,Hacchub filij , Talmon filij , Ater filij , Sallum filij : Ianitores

45 הַשֹּׁעֲרִים בְּנֵי־שַׁלֻּם בְּנֵי־אָטֵר בְּנֵי־טַלְמֹן בְּנֵי־עַקּוּב
.octo & triginta centum , Sobai filij Chatita filij

בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שֹׁבַי מֵאָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנָה׃
.Tabbahoth filij , Chaſupha filij , Sicha filij : Nethinim ‖ Donati

46 הַנְּתִינִים בְּנֵי־צִיחָא בְּנֵי־חֲשֻׁפָא בְּנֵי טַבָּעוֹת׃
.Padon filij , Siha filij Cheros Filij

47 בְּנֵי־קֵרֹס בְּנֵי־סִיעָא בְּנֵי פָדוֹן׃
.Salmai filij , Chaghaba filij , Lebanah Filij

48 בְּנֵי־לְבָנָא בְּנֵי־חֲגָבָא בְּנֵי שַׁלְמָי׃
.Ghachar filij , Ghiddel filij , Chanan Filij

49 בְּנֵי־חָנָן בְּנֵי־גִדֵּל בְּנֵי־גָחַר׃

CAP VI. 1

,Arabæ Gheſem &, Thobiiah &, Sanballat ipſi eſſet auditũ cũm fuit Et
non &, murum ædificaſſem quòd ,noſtrorũ inimicorũ reſiduo &
verũ †valuas non ,fores† hoc tempus ad vſque *etiam*: interruptio eo in remaneret
me ad Gheſem &, Sanballat miſit Et .portis in ſtatueram
Veni, .Ono campo in Chephirim in pariter conueniamus &, Ito: dicendo
cogitabant malum mihi facere *cogitantes* ipſi Et
facio, *ego* grande Opus: dicendo, nuncios eos ad miſi Et
possum quando† ,opus ceſſabit quid vt .deſcendere *potero* non &, *faciens*
negligam verbũ iuxta me ad miſerunt Et ?vos ad deſcendam &, *illud remittam*
quinta vice hoc verbum iuxta Sanballat me ad miſit Et
dicit†quod ,tu† *dicens* Ghaſmu &, eſt auditum gentibus Iu: ea in erat Scriptum
cogitatis ‡ædificas tu &, murum *ædificans*‡ tu idcirco .rebellare *cogitantes* Iehudæi &
eris eis rex .hæc verba ſecundum *regem in eis exiſtens*
, Ieruſalaim in te ſuper prædicandũ ad ſtatueris prophetas etiam Et
‡eſt diuulgabitur verba ſecundum regi *audietur* nunc Et.‡ Iehudah in Rex: dicendo
veni, .pariter ineamus conſilium &, *ito* nunc &: hæc
hæc verba ſecundum eſt factum Non: dicendo eum ad miſi Et
dicis, ‡fingis .ea *cõminiſcens** tu tuo corde de nam :*dicens* tu quæ
terrebant eorũ manus Debilitabũtur: dicẽdo, nos *terrentes* illi omnes Nam
manũ meã. .*meas manus* conforta nunc Et .fiet non &, opere ab
, Mehetabel filij, Delaiah filij Semahiah domũ ſum ingreſſus ego Et
medium ad Dei domum ad Conueniamus: ait &, clauſus ipſe &
ostia ‖veniũt ,te occidendum ad *venientes*‖ quia . templi *fores* claudamus &, templi
veniunt .te occidendum ad *venientes* nocte &
quiſquam ſimilis mihi fugit? ingrediatur qui, ego vt quis Et ?*fugiet ego ſicut vir* Num: dixi Et
.ingrediar Non ?viuat &, templum in
Quia ‡erat ,ſic facerem &, timerem vt, *ipſe*‡ conductus mercede *Propterea*
.me afficerent probris vt, malum nomen ad illis eſſet &, peccarem &
eius opera ſecundum Sanballat &, Thobiiah meus Deus Memento
reliquorum qui, ‡propheratum *reſidui* &, prophetiſſę Nohadiah etiam &, iſta
terrebant .me *terrentes fuerunt*
quinquaginta, Elul quinta & vigeſima in murus eſt perfectus Et
.diebus duobus &

1 ‡וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע לְסַנְבַלַּט וְטוֹבִיָּה וְלִגְשֶׁם הָעַרְבִי
וְלִיתֶר אֹיְבֵינוּ כִּי בָנִיתִי[u] אֶת־הַחוֹמָה וְלֹא־
נוֹתַר בָּהּ פֶּרֶץ גַּם עַד־הָעֵת הַהִיא וְדַלְתוֹת לֹא־
2 הֶעֱמַדְתִּי בַּשְּׁעָרִים׃ †וַיִּשְׁלַח סַנְבַלַּט וְגֶשֶׁם אֵלַי
לֵאמֹר[x] לְכָה[y] וְנִוָּעֲדָה יַחְדָּו בַּכְּפִירִים בְּבִקְעַת אונֹו
וְהֵמָּה[z] חֹשְׁבִים לַעֲשׂוֹת לִי רָעָה׃
3 †וָאֶשְׁלְחָה עֲלֵיהֶם מַלְאָכִים לֵאמֹר מְלָאכָה גְדוֹלָה[a] אֲנִי
עֹשֶׂה וְלֹא אוּכַל[b] לָרֶדֶת לָמָּה תִשְׁבֹּת הַמְּלָאכָה כְּאֶשֶׁר
אֶרְפֶּנָּה וְיָרַדְתִּי אֲלֵיכֶם׃ 4 †וַיִּשְׁלְחוּ אֵלַי כַּדָּבָר
הַזֶּה אַרְבַּע פְּעָמִים[c] וָאָשִׁיב אוֹתָם כַּדָּבָר הַזֶּה׃
5 †וַיִּשְׁלַח אֵלַי סַנְבַלַּט כַּדָּבָר הַזֶּה פַּעַם חֲמִישִׁית אֶת־
נַעֲרוֹ וְאִגֶּרֶת פְּתוּחָה בְּיָדוֹ׃
6 †כָּתוּב בָּהּ בַּגּוֹיִם נִשְׁמָע וְגַשְׁמוּ אֹמֵר אַתָּה
וְהַיְהוּדִים חֹשְׁבִים לְמָרוֹד עַל־כֵּן אַתָּה בונֶה הַחוֹמָה וְאַתָּה
הֱיֵה לָהֶם לְמֶלֶךְ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
7 ‡וְגַם־נְבִיאִים הֶעֱמַדְתָּ לִקְרֹא עָלֶיךָ בִּירוּשָׁלַם
לֵאמֹר מֶלֶךְ בִּיהוּדָה וְעַתָּה יִשָּׁמַע לַמֶּלֶךְ כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְעַתָּה לְכָה[d] וְנִוָּעֲצָה יַחְדָּו׃
8 †וָאֶשְׁלְחָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא נִהְיָה כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אַתָּה אומֵר כִּי מִלִּבְּךָ אַתָּה בודֶא׃
9 †כִּי כֻלָּם מְיִרְאִים אותָנוּ לֵאמֹר יִרְפּוּ יְדֵיהֶם
מִן הַמְּלָאכָה וְלֹא תֵעָשֶׂה וְעַתָּה חַזֵּק אֶת־יָדָי׃
10 †וַאֲנִי[e] בָּאתִי בֵּית שְׁמַעְיָה בֶן־דְּלָיָה בֶּן־מְהֵיטַבְאֵל
וְהוּא עָצוּר וַיֹּאמֶר נִוָּעֵד אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים אֶל־תּוֹךְ
הַהֵיכָל וְנִסְגְּרָה דַּלְתוֹת הַהֵיכָל כִּי[f] בָּאִים לַהַרְגֶךָ
וְלַיְלָה בָּאִים לַהַרְגֶךָ׃
11 †וָאֹמַר הַאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרַח וּמִי כָמוֹנִי אֲשֶׁר־יָבֹא
אֶל־הַהֵיכָל[g] וְחַי לֹא אָבוֹא׃
12 †[h]וַאֲבִינְרָה וְהִנֵּה לֹא־אֱלֹהִים שְׁלָחוֹ כִּי הַנְּבוּאָה[h]
דִּבֶּר עָלַי וְטוֹבִיָּה וְסַנְבַלַּט שְׂכָרוֹ׃
13 †לְמַעַן שְׂכוֹר הוּא לְמַעַן־[i]אִירָא וְאֶעֱשֶׂה־כֵּן
וְחָטָאתִי וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם רָע לְמַעַן יְחָרְפוּנִי׃
14 †זָכְרָה אֱלֹהַי לְטוֹבְיָה וּלְסַנְבַלַּט כְּמַעֲשָׂיו
אֵלֶּה וְגַם לְנוֹעַדְיָה הַנְּבִיאָה וְלִיתֶר הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר
הָיוּ מְיִרְאִים אותִי[k]׃
15 †וַתִּשְׁלַם הַחוֹמָה בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לֶאֱלוּל לַחֲמִשִּׁים
וּשְׁנֵים יום׃

,nostri agri &, *nostratũ mannũ poteſtatẽ ad*‡nõ &, *ſubiectã* noſtris filiab[9] è *eſt* Et
audiſſem cùm, vehementer *mihi fuit ira*† Et .*alienũ**noſtræ vineæ &
6 וְכֶרְמֵינוּ לַאֲחֵרִים׃ †[d]וַיִּחַר לִי מְאֹד כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
meum cor *eſt conſiliatũ*‡ Et .iſta verba &, eorum clamorem
7 אֶת־זַעֲקָתָם וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ †וַיִּמְלֹךְ לִבִּי
Onus*: eis dixi &. *magnatibus & heroibus cum litigani*‡ &, me in
עָלַי וָאָרִיבָה אֶת־[e]הַחֹרִים וְאֶת־הַסְּגָנִים וָאֹמְרָה לָהֶם[f] מַשָּׂא
.magnam *concionem*‡ eos contra *dedi*‡ Et .*exigentes vos ſuũ fratrẽ in*† vnuſquiſq;
אִישׁ־בְּאָחִיו אַתֶּם נֹשִׁאִים וַאֲנַחְנוּ עֲלֵיהֶם קָהָלָה גְדוֹלָה׃
, Iehudæos noſtros fratres *acquiſiuimus** Nos :eis dixi Et
8 †וָאֹמְרָה לָהֶם אֲנַחְנוּ[g] קָנִינוּ אֶת־אַחֵינוּ הַיְהוּדִים
vendetis‖ vos *etiam* &, nobis in *ſufficientiã*‡ ſecundũ gentibus *venditos*†
הַנִּמְכָּרִים לַגּוֹיִם כְּדֵי בָּנוּ וְגַם־אַתֶּם תִּמְכְּרוּ אֶת־
.verbũ* inuenerũt non & ,ſiluerunt Et ?nobis *ſunt vẽditi*‡ &, veſtros fratres
אֲחֵיכֶם וְנִמְכְּרוּ־לָנוּ וַיֶּחֱרְשׁוּ וְלֹא מָצְאוּ דָבָר׃
timore in Nonne .*facientes*‡ vos quod *verbum* bonum† Non :dixi Et
9 †וָאֹמַר לֹא־טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר־אַתֶּם עֹשִׂים הֲלוֹא[h] בְּיִרְאַת
?noſtrorum inimicorum gentium *opprobrio præ ambulabitis*‡ noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ תֵּלֵכוּ מֵחֶרְפַּת הַגּוֹיִם אוֹיְבֵינוּ׃
, argentum eis *in commodantes**, mei pueri &, mei fratres, ego etiam Et
10 †וְגַם־אֲנִי אַחַי וְנָעָרַי[i] נֹשִׁים בָּהֶם כָּסֶף
quæſo Reddite .*hoc onus*‡ quæſo Remittamus†. frumentũ &
11 וְתִבְואָה נַעֲזֹבָה־נָּא אֶת־הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃ [k]†הָשִׁיבוּ נָא
:eorũ domos &, eorũ oliueta, eorũ vineas, eorum agros *hodie tanquam*‡ eis
לָהֶם כְּהַיּוֹם שְׂדֹתֵיהֶם כַּרְמֵיהֶם זֵיתֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם
*exigentes** vos *quæ* ‖ , olei &, vini, frumenti &, argenti *centum*‡ &
וּמְאַת הַכֶּסֶף וְהַתִּרוֹשׁ וְהַיִּצְהָר אֲשֶׁר אַתֶּם נֹשִׁים
faciemus Sic .quæremus nõ eis ab &, Reddemus :dixerunt Et .eis *in*
12 בָּהֶם׃ †וַיֹּאמְרוּ נָשִׁיב וּמֵהֵם לֹא נְבַקֵּשׁ כֵּן נַעֲשֶׂה
faciẽdum ad‡, eos adiuraui &, ſacerdotes vocaui Et .*loquens*† tu ſicut
כַּאֲשֶׁר אַתָּה אומֵר וָאֶקְרָא אֶת־הַכֹּהֲנִים וָאַשְׁבִּיעֵם לַעֲשׂוֹת
excutiat Sic :dixi &, excuſſi *meam oram*‖ Etiam .hoc verbum iuxta
13 כַּדָּבָר הַזֶּה׃ †גַּם־חָצְנִי נָעַרְתִּי וָאֹמְרָה כָּכָה יְנַעֵר
, iſtud verbum ſtatuerit non qui virum omnem Deus
הָאֱלֹהִים אֶת־כָּל־הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־[l]יָקִים אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
dixerũt Et .vacuus &, excuſſus ſit ſic &, ſuo labore de &, ſua domo de
מִבֵּיתוֹ וּמִיגִיעוֹ וְכָכָה יְהִיֶה נָעֽוֹר[m] וְרֵק וַיֹּאמְרוּ
populus fecit &, DOMINVM laudauerunt Et .Amen :*concio*‡ omnis
כָּל־הַקָּהָל אָמֵן וַיְהַלְלוּ אֶת־יְהוָה[n] וַיַּעַשׂ הָעָם
.iſtud verbum ſecundum
כַּדָּבָר הַזֶּה׃
terra in eorum dux *eſſe*, mihi præcepit qua die à Etiam
14 †גַּם מִיּום[o] אֲשֶׁר־צִוָּה אותִי לִהְיוֹת פֶּחָה בְּאֶרֶץ
ſecundum & trigeſimum annum ad vſque &, vigeſimo anno ab, Iehudah
יְהוּדָה מִשְׁנַת עֶשְׂרִים וְעַד שְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם
mei fratres &*, ego ‡ ;duodecim annis, regis Artha chaſtæ
לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ[o] שְׁנֵים עֶשְׂרֵה אֲנִי וְאַחַי
qui, primi duces Et .comedi non *comitis*† panem
15 לֶחֶם הַפֶּחָה לֹא אָכָלְתִּי׃ †וְהַפַּחוֹת הָרִאשׁונִים אֲשֶׁר־
, vino &, pane in eis ab acceperunt &, populum *ſuper* grauauerũt me ante
לְפָנַי הִכְבִּידוּ עַל־הָעָם[p] וַיִּקְחוּ מֵהֶם בְּלֶחֶם וְיַיִן
tyrannidẽ exercuere eorum pueri etiam, quadraginta ſeclos argenti poſtea
אַחַר כֶּסֶף־שְׁקָלִים אַרְבָּעִים גַּם נַעֲרֵיהֶם שָׁלְטוּ
. Dei *timoris faciebus à* ita feci non ego Et .*populum ſuper*
עַל־הָעָם וַאֲנִי לֹא־עָשִׂיתִי כֵּן מִפְּנֵי[q] יִרְאַת אֱלֹהִים׃
non agrum &, *roborauiꝛ* huius muri opere in etiam Et
16 †וְגַם בְּמְלֶאכֶת הַחוֹמָה הַזּאת הֶחֱזַקְתִּי וְשָׂדֶה לֹא
. opus ad ibi‡ congregati mei pueri omnes &, emimus
קָנִינוּ[r] וְכָל־נְעָרַי קְבוּצִים שָׁם עַל־הַמְּלָאכָה׃
venientes &, viri quinquaginta & centum, *magnates**&, Iehudæi Et
17 †וְהַיְהוּדִים וְהַסְּגָנִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אִישׁ וְהַבָּאִים
.*mea menſa in, noſtris circuitibus*† quæ, gentibus ẽ nos ad
אֵלֵינוּ מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־סְבִיבוֹתֵינוּ עַל־שֻׁלְחָנִי׃
ſex pecudes, vnus bos, *vnum diem in factum erat*‡ quod Et
18 †וַאֲשֶׁר הָיָה נַעֲשֶׂה לְיוֹם אֶחָד שׁור אֶחָד צֹאן שֵׁשׁ־
vino omni in dies decem *intra*† &, mihi *ſunt factæ** aues &, electæ
בְּרֻרוֹת וְצִפֳּרִים[s] נַעֲשׂוּ־לִי וּבֵין עֲשָׂרֶת יָמִים בְּכָל־יַיִן
quia, quæſiui non *comitis*† panem hoc cum &; multiplicandum ad
לְהַרְבֵּה וְעִם־זֹאת לֶחֶם הַפֶּחָה לֹא בִקַּשְׁתִּי כִּי־
.*hoc*‡ populo *ſuper* ſeruitus erat grauis
כָבְדָה הָעֲבֹדָה עַל־הָעָם הַזֶּה׃
ſuper feci quæ omnia*, bonũ in meus Deus mei Memento
19 †זָכְרָה־לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה כֹּל אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עַל־
.*hoc*† populo
הָעָם הַזֶּה׃

,noſtri agri &, *noſtratũ mannũ poteſtatẽ ad*‡nõ &, *ſubiectã* noſtris filiab[9] è *eſt* Et
audiſſem cùm, vehementer *mihi fuit ira*† Et .*alienũ**noſtræ vineæ &
6 וְכַרְמֵינוּ לַאֲחֵרִים׃ †[d]וַיִּחַר לִי מְאֹד כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
meum cor *eſt conſiliatũ*‡ Et .iſta verba &, eorum clamorem
7 אֶת־זַעֲקָתָם וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ †וַיִּמְלֹךְ לִבִּי
Onus*: eis dixi &. *magnatibus & heroibus cum litigani*‡ &, me in
עָלַי וָאָרִיבָה אֶת־[e]הַחֹרִים וְאֶת־הַסְּגָנִים וָאֹמְרָה לָהֶם[f] מַשָּׂא
.magnam *concionem*‡ eos contra *dedi*‡ Et .*exigentes vos ſuũ fratrẽ in*† vnuſquiſq;
אִישׁ־בְּאָחִיו אַתֶּם נֹשִׁאִים וַאֲנַחְנוּ עֲלֵיהֶם קָהָלָה גְדוֹלָה׃
, Iehudæos noſtros fratres *acquiſiuimus** Nos :eis dixi Et
8 †וָאֹמְרָה לָהֶם אֲנַחְנוּ[g] קָנִינוּ אֶת־אַחֵינוּ הַיְהוּדִים
vendetis‖ vos *etiam* &, nobis in *ſufficientiã*‡ ſecundũ gentibus *venditos*†
הַנִּמְכָּרִים לַגּוֹיִם כְּדֵי בָּנוּ וְגַם־אַתֶּם תִּמְכְּרוּ אֶת־
.verbũ* inuenerũt non & ,ſiluerunt Et ?nobis *ſunt vẽditi*‡ &, veſtros fratres
אֲחֵיכֶם וְנִמְכְּרוּ־לָנוּ וַיֶּחֱרְשׁוּ וְלֹא מָצְאוּ דָבָר׃
timore in Nonne .*facientes*‡ vos quod *verbum* bonum† Non :dixi Et
9 †וָאֹמַר לֹא־טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר־אַתֶּם עֹשִׂים הֲלוֹא[h] בְּיִרְאַת
?noſtrorum inimicorum gentium *opprobrio præ ambulabitis*‡ noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ תֵּלֵכוּ מֵחֶרְפַּת הַגּוֹיִם אוֹיְבֵינוּ׃
, argentum eis *in commodantes**, mei pueri &, mei fratres, ego etiam Et
10 †וְגַם־אֲנִי אַחַי וְנָעָרַי[i] נֹשִׁים בָּהֶם כָּסֶף
quæſo Reddite .*hoc onus*‡ quæſo Remittamus†. frumentũ &
11 וְתִבְואָה נַעֲזֹבָה־נָּא אֶת־הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃ [k]†הָשִׁיבוּ נָא
:eorũ domos &, eorũ oliueta, eorũ vineas, eorum agros *hodie tanquam*‡ eis
לָהֶם כְּהַיּוֹם שְׂדֹתֵיהֶם כַּרְמֵיהֶם זֵיתֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם
*exigentes** vos *quæ* ‖ , olei &, vini, frumenti &, argenti *centum*‡ &
וּמְאַת הַכֶּסֶף וְהַתִּרוֹשׁ וְהַיִּצְהָר אֲשֶׁר אַתֶּם נֹשִׁים
faciemus Sic .quæremus nõ eis ab &, Reddemus :dixerunt Et .eis *in*
12 בָּהֶם׃ †וַיֹּאמְרוּ נָשִׁיב וּמֵהֵם לֹא נְבַקֵּשׁ כֵּן נַעֲשֶׂה
faciẽdum ad‡, eos adiuraui &, ſacerdotes vocaui Et .*loquens*† tu ſicut
כַּאֲשֶׁר אַתָּה אומֵר וָאֶקְרָא אֶת־הַכֹּהֲנִים וָאַשְׁבִּיעֵם לַעֲשׂוֹת
excutiat Sic :dixi &, excuſſi *meam oram*‖ Etiam .hoc verbum iuxta
13 כַּדָּבָר הַזֶּה׃ †גַּם־חָצְנִי נָעַרְתִּי וָאֹמְרָה כָּכָה יְנַעֵר
, iſtud verbum ſtatuerit non qui virum omnem Deus
הָאֱלֹהִים אֶת־כָּל־הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־[l]יָקִים אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
dixerũt Et .vacuus &, excuſſus ſit ſic &, ſuo labore de &, ſua domo de
מִבֵּיתוֹ וּמִיגִיעוֹ וְכָכָה יְהִיֶה נָעֽוֹר[m] וְרֵק וַיֹּאמְרוּ
populus fecit &, DOMINVM laudauerunt Et .Amen :*concio*‡ omnis
כָּל־הַקָּהָל אָמֵן וַיְהַלְלוּ אֶת־יְהוָה[n] וַיַּעַשׂ הָעָם
.iſtud verbum ſecundum
כַּדָּבָר הַזֶּה׃
terra in eorum dux *eſſe*, mihi præcepit qua die à Etiam
14 †גַּם מִיּום[o] אֲשֶׁר־צִוָּה אותִי לִהְיוֹת פֶּחָה בְּאֶרֶץ
ſecundum & trigeſimum annum ad vſque &, vigeſimo anno ab, Iehudah
יְהוּדָה מִשְׁנַת עֶשְׂרִים וְעַד שְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם
mei fratres &*, ego ‡ ;duodecim annis, regis Artha chaſtæ
לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ[o] שְׁנֵים עֶשְׂרֵה אֲנִי וְאַחַי
qui, primi duces Et .comedi non *comitis*† panem
15 לֶחֶם הַפֶּחָה לֹא אָכָלְתִּי׃ †וְהַפַּחוֹת הָרִאשׁונִים אֲשֶׁר־
, vino &, pane in eis ab acceperunt &, populum *ſuper* grauauerũt me ante
לְפָנַי הִכְבִּידוּ עַל־הָעָם[p] וַיִּקְחוּ מֵהֶם בְּלֶחֶם וְיַיִן
tyrannidẽ exercuere eorum pueri etiam, quadraginta ſeclos argenti poſtea
אַחַר כֶּסֶף־שְׁקָלִים אַרְבָּעִים גַּם נַעֲרֵיהֶם שָׁלְטוּ
. Dei *timoris faciebus à* ita feci non ego Et .*populum ſuper*
עַל־הָעָם וַאֲנִי לֹא־עָשִׂיתִי כֵּן מִפְּנֵי[q] יִרְאַת אֱלֹהִים׃
non agrum &, *roborauiꝛ* huius muri opere in etiam Et
16 †וְגַם בְּמְלֶאכֶת הַחוֹמָה הַזּאת הֶחֱזַקְתִּי וְשָׂדֶה לֹא
. opus ad ibi‡ congregati mei pueri omnes &, emimus
קָנִינוּ[r] וְכָל־נְעָרַי קְבוּצִים שָׁם עַל־הַמְּלָאכָה׃
venientes &, viri quinquaginta & centum, *magnates**&, Iehudæi Et
17 †וְהַיְהוּדִים וְהַסְּגָנִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אִישׁ וְהַבָּאִים
.*mea menſa in, noſtris circuitibus*† quæ, gentibus ẽ nos ad
אֵלֵינוּ מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־סְבִיבוֹתֵינוּ עַל־שֻׁלְחָנִי׃
ſex pecudes, vnus bos, *vnum diem in factum erat*‡ quod Et
18 †וַאֲשֶׁר הָיָה נַעֲשֶׂה לְיוֹם אֶחָד שׁור אֶחָד צֹאן שֵׁשׁ־
vino omni in dies decem *intra*† &, mihi *ſunt factæ** aues &, electæ
בְּרֻרוֹת וְצִפֳּרִים[s] נַעֲשׂוּ־לִי וּבֵין עֲשָׂרֶת יָמִים בְּכָל־יַיִן
quia, quæſiui non *comitis*† panem hoc cum &; multiplicandum ad
לְהַרְבֵּה וְעִם־זֹאת לֶחֶם הַפֶּחָה לֹא בִקַּשְׁתִּי כִּי־
.*hoc*‡ populo *ſuper* ſeruitus erat grauis
כָבְדָה הָעֲבֹדָה עַל־הָעָם הַזֶּה׃
ſuper feci quæ omnia*, bonũ in meus Deus mei Memento
19 †זָכְרָה־לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה כֹּל אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עַל־
.*hoc*† populo
הָעָם הַזֶּה׃

subiiciuntur,
‡eſt facultas
in manibus
noſtris ad re-
dimendum,
*ſunt apud
alios.
†ratus ſum
[d] חָרָה [e] חוֹר
‡cogitauit
‡ increpaui
optimates, &
magiſtratus.
*Vſuram
†à frattibus
ſuis accipitis.
[f] נָשָׂא [g] קָנָה
‡ poſui
‡congrega-
tionem
*redemimus
† qui venditi
erant
‡facultatem
quæ erat
‖ venditis
‡venduntur
*quo ſe excu
ſarent
†eſt ‡facitis.
[h] יָרֵא [i] נָשָׂה
‡ ambulare
deberis pro-
pter oppro-
brium
* commoda-
uimus
†Relinqua-
mus
‡ vſurã hanc.
[k] שׁוּב
‡ hac die
‡cẽteſimam
partem
‖quam
*exigitis ab
†loqueris.
‡vt facerent
‖veſtimẽtum
meum
[l] קוּם
[m] רִיק
‡cœtus:
[n] עָשָׂה
vt eſſem
‡ nec *nec
[o] שָׁנָה
ducalem
[p] לָקַח
dominati
ſunt populo.
propter ti-
morem
[q] יָרֵא
† inſtauraui,
‡erant
[r] קָנָה
*magiſtrat⁹,
† ſunt in cir-
cuitu noſtro,
* erant
‡parabatur p
ſingulos dies,
erat
* parabantur
†indies tamẽ
bibebãt vini
quantum ſat
fuiſſet per
[s] עֻשָּׂה
‡ducalem
‡ huic.
*ſecundum
† huic.

aquarū portam contra vſq; ,*alio loco in habitantes fuerunt* Nethinim‡ Et ‡ *donati* qui habitabant in arce
26 †וְהַנְּתִינִים הָיוּ יֹשְׁבִים בָּעֹפֶל עַד נֶגֶד שַׁעַר הַמָּיִם Tecohitæ *roborauerunt**eum Poſt .egredientem turrim & ,orientē ad * inſtaura-
27 לַמִּזְרָח וְהַמִּגְדָּל הַיּוֹצֵא׃ †אַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ הַתְּקוֹעִים uerunt
murū ad vſq; & ,egrediētis magnæ turris regione è ,ſecundam menſuram
מִדָּה שֵׁנִית מִנֶּגֶד הַמִּגְדָּל הַגָּדוֹל הַיּוֹצֵא וְעַד חוֹמַת
vnuſquiſq; ſacerdotes *roborauerunt*†equorum portam Deſuper . *munitū loci* arcis.
28 הָעֹפֶל׃ †מֵעַל שַׁעַר הַסּוּסִים הֶחֱזִיקוּ הַכֹּהֲנִים אִישׁ † inſtauraue-
contra Immer filius Sadoc *roborauit* eum Poſt . ſuam domum cōtra runt
29 לְנֶגֶד בֵּיתוֹ׃ †אַחֲרָיו הֶחֱזִיק צָדוֹק בֶּן־אִמֵּר נֶגֶד inſtauravit
portæ cuſtos Sechaniah filius Semahiah *roborauit* eū poſt Et .ſuā domum
בֵּיתוֹ וְאַחֲרָיו הֶחֱזִיק שְׁמַעְיָה בֶּן־שְׁכַנְיָה שֹׁמֵר שַׁעַר inſtaurauit
Chanun & ,Selemiah filius Chananiah *roborauit* eum Poſt . orientalis
30 הַמִּזְרָח׃ †אַחֲרָיו הֶחֱזִיק חֲנַנְיָה בֶּן־שֶׁלֶמְיָה וְחָנוּן inſtaurauit
Meſullam *roborauit* eum Poſt .ſecundam menſuram ſextus Salaph filius אחריו
31 בֶּן־צָלָף הַשִּׁשִּׁי מִדָּה שֵׁנִי אַחֲרָיו הֶחֱזִיק מְשֻׁלָּם inſtaurauit
Malchiiah *roborauit*†eum Poſt .ſuum cubiculum cōtra Berechiah filius מדד
32 בֶּן־בֶּרֶכְיָה נֶגֶד נִשְׁפָּתוֹ׃ †אַחֲרֵי הֶחֱזִיק מַלְכִּיָּה שנה
portam contra ,negociatorū & Nethinim domum ad vſq; aurificis filius inſtauravit
בֶּן־הַצֹּרְפִי עַד־בֵּית הַנְּתִינִים וְהָרֹכְלִים נֶגֶד שַׁעַר
.anguli cœnaculum ad vſq; & præcepti
33 הַמִּפְקָד וְעַד עֲלִיַּת הַפִּנָּה׃ עֲלַת פִּנָּן
,aurifices *roborauerunt* ,*pecoris* portam ad anguli cœnaculum intra Et pecorum inſtauraverunt
34 †וּבֵין עֲלִיַּת הַפִּנָּה לְשַׁעַר הַצֹּאן הֶחֱזִיקוּ הַצֹּרְפִים
.negociatores &
וְהָרֹכְלִים׃

CAP. IIII. ד

ædificantes ‡ nos quòd Sanballat audiſſet cùm ,fuit Et ‡ædificarem*
1 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְבַלַּט כִּי־אֲנַחְנוּ בֹנִים אֶת־ פ הָיָה בָּנָה
.Iehudæos ſuper ſubſannauit & ,multū eſt iratus & ,ei fuit ira & ,murum
הַחוֹמָה וַיִּחַר לוֹ וַיִּכְעַס הַרְבֵּה וַיִּלְעֵג עַל־הַיְהוּדִים׃
Quid :dixit & ,Someron *virtute* & ,*ſuorum fratrum facies* ad dixit Et coram fratri-
2 †וַיֹּאמֶר לִפְנֵי אֶחָיו וְחֵיל שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר מָה bus ſuis, &
?ſacrificabūt nūquid ?eis dimittēt nūquid ?*faciētes*‡ imbecilles Iehudæi exercitu
הַיְהוּדִים הָאֻמְלָלִים ‡עֹשִׂים הֲיַעַזְבוּ לָהֶם הֲיִזְבָּחוּ ‡faciunt?
lapides viuificabunt nunquid ?die in conſummabunt nunquid עָשָׂה
3 הַיְכַלּוּ בַיּוֹם ‡הַיְחַיּוּ אֶת־הָאֲבָנִים חָיָה
?ſunt combuſti ipſi & ,puluеris aceruis de כָּלָה
מִעֲרֵמוֹת הֶעָפָר וְהֵמָּה שְׂרוּפוֹת׃
ipſi quòd Etiam :dixit & :eum apud*Hammonites Tobiiah Et * erat
4 †וְטוֹבִיָּה הָעַמֹּנִי אֶצְלוֹ וַיֹּאמֶר גַּם אֲשֶׁר־הֵם
.eorum lapideum murum rumpet & ,vulpes aſcenderit ſi ,*ædificantes* ædificent,
בוֹנִים אִם־יַעֲלֶה שׁוּעָל וּפָרַץ חוֹמַת אַבְנֵיהֶם׃
conuerte & ,deſpectui *fuimus* quia ,noſter Deus Audi ſumus
5 †שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ כִּי־הָיֵינוּ בוּזָה ‡וְהָשֵׁב בוז ‡שוב
terra in *direptionem* in eos da & : eorum caput in eorum opprobrium deſpectionē
חֶרְפָּתָם אֶל־רֹאשָׁם וּתְנֵם לָבוּזָה בְּאֶרֶץ נתן בזה
eorum peccatū & ;eorum iniquitatē *ſuper* operias ne Et .captiuitatis
6 שִׁבְיָה׃ †וְאַל־תְּכַס עַל־עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם כסה עוה
.ædificantes *oppoſito ex* irritauerunt quia ;deleatur ne *tuis faciebus* à ‡facie tua
מִלִּפָנֶיךָ אַל־תִּמָּחֶה כִּי הִכְעִיסוּ לְנֶגֶד הַבּוֹנִים׃
ad vſque ,murus totus eſt colligatus & ,murum ædificauimus Et
7 †וַנִּבֶן אֶת־הַחוֹמָה וַתֻּקַּשֵׁר כָּל־הַחוֹמָה עַד־
.faciendum ad populo cor fuit Et .eius medium
חֲצְיָהּ d וַיְהִי לֵב לָעָם לַעֲשׂוֹת׃ d חצה
,Harabes & ,Tobiiah &,Sanballat audiſſet cùm ,fuit Et
8 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְבַלַּט וְטוֹבִיָּה וְהָעַרְבִים
moeniorum longitudo aſcendiſſet quia ,Aſdodij & ,Hammonitæ & quòd obduc-
וְהָעַמֹּנִים וְהָאַשְׁדּוֹדִים כִּי־ e עָלְתָה אֲרוּכַת לְחֹמוֹת cta eſſet cica
. valde eis fuit ira & , *obſtrui*‡ interrupta cœpiſſent quòd ,Ieruſalaim trix muris
יְרוּשָׁלַ͏ִם כִּי־ f הֵחֵלּוּ הַפְּרָצִים לְהִסָּתֵם g וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד׃ e עלה
pugnandum ad *veniendum ad**,pariter ipſi omnes *colligauerunt* Et ‡ concludi,
9 †וַיִּקְשְׁרוּ כֻלָּם יַחְדָּו לָבוֹא לְהִלָּחֶם coniurati
. *errorem*†ei faciendum ad & ,Ieruſalaim contra ſunt
בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְלַעֲשׂוֹת לוֹ תוֹעָה׃ f חלל
eos iuxta cuſtodiam ſtatuimus & ,noſtrum Deum ad orauimus Et *vt venirent
10 †וַנִּתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהֵינוּ וַנָּשֶׂם מִשְׁמָר עֲלֵיהֶם †euulſionē.
,*bainli vintus* Impegit‖:Iehudah dixit Et .eorum *faciebus* à nocte ac die facie
יוֹמָם וָלַיְלָה מִפְּנֵיהֶם׃ †וַיֹּאמֶר יְהוּדָה כָּשַׁל ‖כֹּחַ הַסַּבָּל ‖Debilitatæ
. *muro in*‡ ædificare poterimus non nos & ,*multum puluеris* & ſunt vires
11 וְהֶעָפָר הַרְבֵּה וַאֲנַחְנוּ לֹא h נוּכַל i לִבְנוֹת portantis, &
veniamus donec ,videant non & ,Neſciant :noſtri hoſtes dixerunt Et humus mul-
†וַיֹּאמְרוּ צָרֵינוּ לָא יֵדְעוּ וְלֹא k יִרְאוּ עַד אֲשֶׁר־נָבוֹא ta eſt,
. opus faciamus ceſſare & ;eos interficiamus & ,eorū medium in ‡murum.
12 אֶל־תּוֹכָם וְהָרַגְנוּם l וְהִשְׁבַּתְנוּ אֶת־הַמְּלָאכָה׃ h יכל
k ראה
l שבת

dicerent & ,eos apud habitantes Iehudæi veniſſent cùm ,fuit Et
12 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּאוּ הַיְהוּדִים הַיֹּשְׁבִים אֶצְלָם וַיֹּאמְרוּ
. nos ad *fueritis*† reuerſi quibus ‖ locis omnibus ex :vicibus decem nobis
עָלֵינוּ ‖עֶשֶׂר פְּעָמִים מִכֹּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־תָּשׁוּבוּ ‖ locis
, *verticibus**in murum . poſt *à loci*‡ inferioribus ab ſtatui Et ‡ excelſis, *
13 †וְאַעֲמִיד מִתַּחְתִּיּוֹת לַמָּקוֹם מֵאֲחֹרֵי לְחוֹמָה בַּצְּחִיחִים m עמד
,ſuis lanceis ,ſuis gladiis cum familias per populum ſtatui & בצחיחים
וָאַעֲמִיד אֶת־הָעָם לְמִשְׁפְּחוֹת עִם־חַרְבֹּתֵיהֶם רָמְחֵיהֶם p
ad & , *heroes* ad dixiq́ue ,ſurrexi & ,vidi Et .ſuis arcubus & optimates,
14 וְקַשְׁתֹתֵיהֶם׃ †וָאֵרֶא וָאָקוּם וָאֹמַר אֶל־הַחֹרִים וְאֶל־ n חור
.eorum *facilebus*†à timeatis Ne :populi reſiduum ad & ,*magnates* magiſtratus,
הַסְּגָנִים וְאֶל־יֶתֶר הָעָם אַל־ o תִּירְאוּ מִפְּנֵיהֶם אֶת־ †facie
,veſtris fratrib⁹ pro pugnate & ,memētote terribilis & ,magni DOMINI יראה
אֲדֹנָי הַגָּדוֹל o וְהַנּוֹרָא זִכְרוּ וְהִלָּחֲמוּ עַל־אֲחֵיכֶם
. veſtris domibus & ,veſtris vxoribus ,veſtris filiabus & ,veſtris filiis
בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם נְשֵׁיכֶם וּבָתֵּיכֶם׃
,nobis eſſet notificatum quòd ,noſtri inimici audiſſent cùm ,fuit Et
15 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹיְבֵינוּ כִּי־ p נֹדַע לָנוּ p ידע
ad nos omnes ſumus reuerſi & ,eorum conſilium Deus *infregit* & diſſipauit
q וַיָּפֵר הָאֱלֹהִים אֶת־עֲצָתָם וַנָּשׁוּב כֻּלָּנוּ אֶל־ q פור ‡עצה
,ſuum opus ad vnuſquiſque ,murum
הַחוֹמָה אִישׁ אֶל־מְלַאכְתּוֹ׃
dimidia pars ,opere in *facientes meorū puerorum dimidium* illa die à ,fuit Et iuuenum fa-
16 †וַיְהִי מִן־הַיּוֹם הַהוּא r חֲצִי נְעָרַי s עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה ciebat
, arcus & ,*clypeos** , lanceas & *tenentes*‡ eorum pars media & r חצה
וְחֲצָיָם מַחֲזִיקִים וְהָרְמָחִים t הַמָּגִנִּים וְהַקַּשְׁתוֹת s חצה
. Iehudah domum omnem poſt principes & :loricas & t עשה
17 וְהַשָּׂרִים וְהַשְּׁלִישִׁים אַחֲרֵי כָל־בֵּית יְהוּדָה׃ ‡עשה
vna in ,*onerantes* ,*onere in portantes*‡ &, muro in *Aedificantes*† u גנן
x †הַבּוֹנִים בַּחוֹמָה וְהַנּוֹשְׂאִים בְּסֶבֶל עִשִּׂים בְּאַחַת ‡עשה
. *miſsile tenens vna* & ,*opere in faciens*‡ ſua manu v רמח
יָדוֹ עֹשֶׂה בַּמְּלָאכָה וְאַחַת מַחֲזֶקֶת הַשֶּׁלַח׃ w חגר
,ſuos lumbos ſuper*accincti ſuo gladio vnuſquiſque ædificantium Et x בנה
18 †וְהַבּוֹנִים אִישׁ חַרְבּוֹ אֲסוּרִים עַל־מָתְנָיו ‡עשה
. me apud tuba in *clangens* & ,*ædificantes*† & y תקע
וּבוֹנִים וְהַתּוֹקֵעַ בַּשּׁוֹפָר אֶצְלִי׃ z נצב
: populi reſiduum ad & ,*magnates*‖ ad & ,*heroes* ‡ ad dixi Et a עזב
19 †וָאֹמַר אֶל־הַחֹרִים וְאֶל־הַסְּגָנִים וְאֶל־יֶתֶר הָעָם b רבב
,muro in ‡ ſeparati nos & :latum & ,multum Opus ‡dicerent:
הַמְּלָאכָה הָרַבָּה וּרְחָבָה וַאֲנַחְנוּ נִפְרָדִים עַל־הַחוֹמָה * in pignus
audieritis quo * loco In . *ſuo fratre* à *vir longinqui* tradamus,
20 רְחוֹקִים אִישׁ מֵאָחִיו׃ †בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶת־ *erant
.nobis‡pugnabit noſter Deus .nos ad *congregabimini*† illuc ,tubæ *vocem* ‡dicerent:
קוֹל הַשּׁוֹפָר שָׁמָּה תִּקָּבְצוּ אֵלֵינוּ אֱלֹהֵינוּ יִלָּחֶם לָנוּ׃ ‡ſumamus
apprehendentes†eorum pars media & :*opere in facientes** nos Et c לוה
21 †וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֲצָיָם מַחֲזִיקִים ‡vſurā, ſuper
. *ſtellas egredi* ad vſque auroræ aſcenſu ab lanceas *in* *eſt
בָּרְמָחִים y מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד z צֵאת הַכּוֹכָבִים׃ †ſubiicimus
eius puer & Vnuſquiſq; :populo dixi , illo tempore in Etiam ‡ſeruitutib⁹.
22 †גַּם בָּעֵת הַהִיא אָמַרְתִּי לָעָם אִישׁ וְנַעֲרוֹ
die & ,*cuſtodia*‡ nocte nobis ſint & ,Ieruſalaim medio in *pernoctent*
a יָלִינוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהָיוּ־לָנוּ הַלַּיְלָה מִשְׁמָר וְהַיּוֹם
,*cuſtodiæ*† viri &‖,mei pueri &‖,mei fratres &‖,ego Nec . *opus** a לון
מְלָאכָה׃ †וְאֵין אֲנִי וְאַחַי וְנַעֲרַי וַאֲנְשֵׁי הַמִּשְׁמָר *in opere.
, *ſuum miſsile vir* ,*noſtras veſtes exuentes nos non*‡,me poſt ‡ qui ‖nec
23 אֲשֶׁר אַחֲרַי אֵין־אֲנַחְנוּ פֹּשְׁטִים בְּגָדֵינוּ אִישׁ שִׁלְחוֹ †cuſtodes,
. *aquas* ‡erant
הַמָּיִם׃ *exuebamus veſtimentū noſtrū, nec quiſquā dimittebat illud,niſi lauā-di gratia.

CAP. V. ה

ſuos fratres aduerſus magnus eorū vxorum & ,populi clamor fuit Et
1 †וַתְּהִי צְעָקַת הָעָם וְנָשֵׁיהֶם גְּדוֹלָה אֶל־ ‡erant
nos noſtris filiab⁹ & ,noſtris filiis :*dicentes** qui *eſt*‡ Et .Iehudæos * dicerēt: Cū
2 אֲחֵיהֶם׃ †וְיֵשׁ אֹמְרִים בָּנֵינוּ וּבְנֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ qui *eſt*†Et .viuamus & ,comedam⁹ & ,frumentū accipiamus Et .multi †erant
3 רַבִּים וּנְקַחָה דָגָן וְנֹאכְלָה וְנִחְיֶה׃ †וְיֵשׁ אֲשֶׁר b רבב
,*oppignerantes nos*‡ noſtras dom⁹ & ,noſtras vineas & ,noſtros Agros :*dicētes* ‡ ‡dicerent:
אֹמְרִים שְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ וּבָתֵּינוּ אֲנַחְנוּ עֹרְבִים *ſumſimus*‡Mutuo :*dicentes*† qui *eſt** Et .fame in frumentū accipiamus & ‡ in pignus tradamus,
4 וְנִקְחָה דָגָן בָּרָעָב׃ †וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֹמְרִים לָוִינוּ c לוה *erant
nunc Et . noſtras vineas & ,noſtros agros ,*regis menſuram*‡ad argentum ‡ dicerent:
כֶּסֶף לְמִדַּת הַמֶּלֶךְ שְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ׃ †וְעַתָּה ‡ſumamus
:noſtri filij eorum filij ſicut ,noſtra caro * noſtrorum fratrum caro ſicut c לוה
5 כִּבְשַׂר אַחֵינוּ בְּשָׂרֵנוּ כִּבְנֵיהֶם בָּנֵינוּ ‡vſurā, ſuper
. *ſeruos in*‡ noſtras filias & ,noſtros filios *ſubiicientes*† nos ecce & *eſt
הִנֵּה אֲנַחְנוּ כֹּבְשִׁים אֶת־בָּנֵינוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ לַעֲבָדִים †ſubiicimus
וְהֵנָּה נִכְבָּשׁוֹת מִבְּנֹתֵינוּ וְאֵין לְאֵל יָדֵינוּ וְאֶחָד ‡ſeruitutib⁹.

,draconis oculi facies ad & ,nocte vallis portam per ſum egteſſus Et
13 וְאֶצְאָה בְשַׁעַר־הַגַּיְא לַיְלָה וְאֶל־פְּנֵי עֵין הַתַּנִּין
qui Ieruſalaim muros *in conſiderans fui &* ;ſtercorum portam ad &
וְאֶל־שַׁעַר הָאַשְׁפֹּת וְאֹהֵי שֹׁבֵר בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר־
ad tranſiui Et . igni in *pereſæ*†erant* eius *portæ &* ,*rupti ipſi*‡
14 וְאֶעֱבֹר אֶל־ ׀ הַמַּ֫עְיָן וְשַׁעַר הָאֶ֫כְלוּ בָּאֵשׁ ׃
trãſeundũ ad iumento locus‡non & ;regis *piſcinam*‡ ad & ,fontis portam
שַׁעַר הָעַיִן וְאֶל־בְּרֵכַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין־מָקוֹם לַבְּהֵמָה לַעֲבֹר
: murũ *in conſiderans fui*† & ,nocte torrentẽ per *aſcendens fui** Et . eo ſub
15 תַּחְתָּי׃ ׀ וְאֹהִי עֹלֶה בַנַּחַל לַיְלָה וְאֹהִי שֹׁבֵר בְּחוֹמַת
magnates†Et . redij & ,vallis portam per veni & ,ſum reuerſus &
16 וָאָשׁוּב וָאָבוֹא בְּשַׁעַר הַגַּיְא וָאָשׁוּב ׃ וְהַסְּגָנִים
,ſacerdotib⁹ & ,Iehudęis & :*faciens ego*‡quid & ,abiiſſem quò *nouerunt non*
לֹא יָדְעוּ אָנָה הָלָכְתִּי וּמָה אֲנִי עֹשֶׂה וְלַיְהוּדִים וְלַכֹּהֲנִים
·indicaui non eouſque ,opus *faciẽti reſiduo*†& ,magiſtratib⁹ & ,*herotib⁹**&
וְלַחֹרִים וְלַסְּגָנִים וְלִיתֶר עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה עַד־כֵּן לֹא הִגַּדְתִּי׃
quia ,*eo in nos quo*‡malum *videntes*† Vos :eos ad dixi Et
17 וְאוֹמַר אֲלֵהֶם אַתֶּם ׀ m רֹאִים הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בָהּ אֲשֶׁר
ædificemus & ,Itote† .igni in ſunt ſucceſę ei⁹ portæ & ,*deſtructa** Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם חָרֵבָה וּשְׁעָרֶיהָ n נִצְּתוּ בָאֵשׁ לְכוּ וְנִבְנֶה
. opprobrium vltrà ſimus non & ,Ieruſalaim murum
אֶת־חוֹמַת יְרוּשָׁלַ͏ִם וְלֹא־נִהְיֶה עוֹד חֶרְפָּה ׃
,me ſuper bona †ipſa quòd ,mei Dei manum eis indicaui Et
18 וָאַגִּיד לָהֶם אֶת־יַד ° אֱלֹהַי אֲשֶׁר־הִיא טוֹבָה עָלַי
,Surgamus :dixerunt Et .mihi dixit quæ regis verba etiam &
וְאַף־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר אָמַר־לִי וַיֹּאמְרוּ נָקוּם
. bonum in *ſuas*‡ manus *corroborarunt* Et . ædificemus &
וּבָנִינוּ p וַיְחַזְּקוּ יְדֵיהֶם לַטּוֹבָה ׃
confortatæ ſunt ‡eorum
,Hammonites ſeruus Thobiah & ,Choronites Sanballat audiuit Et
19 וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וְטֹבִיָּה † הָעֶבֶד הָעַמּוֹנִי
,nos *ſuper* deſpexerunt & ,nos ſubſannauerunt & ,Harbites Gheſem &
וְגֶשֶׁם הָעַרְבִי וַיַּלְעִגוּ לָנוּ q וַיִּבְזוּ עָלֵינוּ
contra Nunquid ?*facientes** *vos* quod hoc *verbum*‡Quid :dixerũt &
וַיֹּאמְרוּ מָה־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתֶּם r עֹשִׂים הֲעַל
: eos ad dixiq́ue ,verbum eis reddidi Et ?*rebellantes* vos regem rebellatis?
20 הַמֶּלֶךְ אַתֶּם מֹרְדִים ׃ † וָאָשִׁיב אֹתָם דָּבָר וָאֹמַר לָהֶם
. †eius ſerui nos & ,nos faciet proſpetare ipſe ,cælorum Deus † ſumus.
אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הוּא יַצְלִיחַ לָנוּ וַאֲנַחְנוּ עֲבָדָיו
memoria & ,iuſtitia & ,pars ‡non vobis & :ędificemus & ,Surgamus ‡eſt
נָקוּם וּבָנִינוּ וְלָכֶם אֵין־חֵלֶק וּצְדָקָה וְזִכָּרוֹן
.Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלָ͏ִם ׃

CAP. III. ג

,ſacerdotes eius fratres & ,magnus ſacerdos Eliaſib ſurrexit Et
1 וַיָּ֫קָם ׀ אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים ׀ t קום
ſtatuerunt & ,eam *conſecrarunt*‡i pſi . *pecoris* portam ædificauerunt & pecorum.
וַיִּבְנוּ אֶת־שַׁעַר הַצֹּאן הֵמָּה קִדְּשׁוּהָ וַיַּעֲמִידוּ ‡reparauerũt
turrim ad vſque eam *conſecrarunt*† ,Meah turrim ad vſq; & ;eius *fores** * oſtia
דַּלְתֹתֶיהָ וְעַד־מִגְדַּל הַמֵּאָה קִדְּשׁוּהָ עַד מִגְדַּל †reparauerũt
ſuper†& ,Ierecho viri ædificauerunt eius *manũ ſuper*‡Et . Chananel ‡iuxta locũ
2 חֲנַנְאֵל ׃ † וְעַל־יָדָיו ׀ v בָּנוּ אַנְשֵׁי יְרֵחוֹ וְעַל־ v בנה
. Imri filius Zacchur ædificauit eius *manum*
יָדָיו בָּנָה זַכּוּר בֶּן־אִמְרִי ׃
Ipſi .Haſenaah filij ædificauerunt piſcium portam Et
3 וְאֶת־שַׁעַר הַדָּגִים בָּנוּ בְנֵי הַסְּנָאָה הֵמָּה
. eius vectes & ,eius ſeras ,eius valuas ſtatuerũt & ,eam cõtignauerũt
קֵרוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו מַנְעוּלָיו וּבְרִיחָיו ׃
.Hachos filij Vriiah filius Meremoth *roborauit*‡eorũ *manum ſuper* Et iuxta locum ‡ inſtauravit
4 וְעַל־יָדָם ׀ † הֶחֱזִיק מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה בֶּן־הַקּוֹץ
,Meſezabel filij Berechiah filius Meſullam *roborauit**eorũ *manum ſuper* & iuxta locum * inſtauravit
וְעַל־יָדָם ׀ הֶחֱזִיק מְשֻׁלָּם בֶּן־בֶּרֶכְיָה בֶּן־מְשֵׁיזַבְאֵל
. Bahana filius Sadoc *roborauit*†eorum *manum ſuper* & iuxta locum † inſtauravit
וְעַל־יָדָם ׀ הֶחֱזִיק צָדוֹק בֶּן־בַּעֲנָא ׃
non eorum *illuſtres*‡& : Techohitę *roborauerunt*‡eorum *manum ſuper* Et iuxta locum ‡ inſtauraverunt
5 וְעַל־יָדָם ׀ † הֶחֱזִיקוּ הַתְּקוֹעִים וְאַדִּירֵיהֶם לֹא־
portam Et . ſui domini *ſeruitio*‡in ſuum collum adduxerunt ‡ maiores
הֵבִיאוּ צַוָּארָם בַּעֲבֹדַת אֲדֹנֵיהֶם ׃ † וְאֶת־שַׁעַר 6 ‡ opere
.Beſodeiah filius Meſullam & ,Paſeach filius Ioiadah *roborauerunt* veterem inſtauraverunt
יְשָׁנָה הֶחֱזִיקוּ יוֹיָדָע בֶּן־פָּסֵחַ וּמְשֻׁלָּם בֶּן־בְּסוֹדְיָה
.eius vectes & ,ei⁹ ſeras & ,ei⁹ valuas fecerũt ſtare & ,eã cõtignauerũt Ipſi
הֵמָּה קֵרוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ דַּלְתֹתָיו וּמַנְעוּלָיו וּבְרִיחָיו ׃
Iadon & ,Ghibhonites Malathia *roborauit**eorum *manum ſuper* Et iuxta locum * inſtauravit
7 וְעַל־יָדָם ׀ † הֶחֱזִיק מְלַטְיָה הַגִּבְעֹנִי וְיָדוֹן
. flumen trans ducis ſolio, † Miſpah & Ghibhon viri , Meronotithes † pto
הַמֵּרֹנֹתִי אַנְשֵׁי גִבְעוֹן וְהַמִּצְפָּה לְכִסֵּא פַּחַת עֵבֶר הַנָּהָר ׃

Iuxta locum ‡inſtauravit *qui erant aurifabri. †iuxta locũ ‡inſtauravit *pigmentariorũ. ‡inſtauraverunt *iuxta locũ †inſtauravit ‡medię partis
y חֲצִי
‡iuxta locũ * inſtauravit
inſtauravit
iuxta locum
z מִדָּה
inſtauravit dimidiæ partis inſtauravit
habitatores & ,Chanun *roborauit* vallis Portam .eius filiæ & ,ipſe
13 הָאָ֫וּא וּבְנוֹתֶיהָ ׃ † אֶת שַׁעַר הַגַּיְא הֶחֱזִיק חָנוּן וְיֹשְׁבֵי
valuas
,eius ſeras ,eius *fores* ſtatuerunt & ,eam ædificauerunt ipſi .Zanoach
זָנוֹחַ הֵמָּה בָּנוּהוּ וַיַּעֲמִידוּ z דַּלְתֹתֶיהָ מַנְעֻלֶיהָ z דלת
. ſtercorum portam ad vſque ,muro in cubitos mille & ;eius vectes &
וּבְרִיחֶיהָ וְאַלֶף אַמָּה בַּחוֹמָה עַד שַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת ׃
ædificauit
princeps Rechab filius Malchiiah *roborauit* ſtercorum portam Et
14 וְאֶת ׀ † שַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת הֶחֱזִיק מַלְכִּיָּה בֶּן־רֵכָב שַׂר
regis
,eius ſeras ,eius *fores*†ſtatuit & ,eã ædificauit ipſe :hacherem-- Beth *regionis*
†valuas
פֶּלֶךְ בֵּית־הַכֶּרֶם הוּא יִבְנֶנּוּ a וְיַעֲמִיד דַּלְתֹתֶיהָ מַנְעֻלֶיהָ
-Chol filius Sallun *roborauit* *oculi* portam Et .eius vectes & a בנה
וּבְרִיחֶיהָ ׃ † וְאֶת שַׁעַר הָעַיִן הֶחֱזִיק שַׁלּוּן בֶּן־כָּל־ 15 fontis inſtauravit
,eam texit & ,eam ædificauit Ipſe .Miſpah regionis princeps chozeh
חֹזֶה שַׂר פֶּלֶךְ הַמִּצְפָּה הוּא יִבְנֶנּוּ וְיסַכְּלֶנּוּ
piſcinæ murum & : eius vectes & ,eius ſeras ,eius valuas ſtatuit &
וְיַעֲמִידוּ דַּלְתֹתֶיהָ מַנְעֻלֶיהָ וּבְרִיחֶיהָ וְאֶת חוֹמַת בְּרֵכַת
ciuitate de deſcendentes gradus ad vſque & ,regis hortum *in Salach*‡
הַשֶּׁלַח לְגַן־הַמֶּלֶךְ וְעַד־ b הַמַּעֲלוֹת הַיֹּרְדוֹת מֵעִיר
ויעמיד
‡pomarij iuxta
b עָלָה יָרַד
dimidiæ princeps Hazbuch filius Nechemiah *roborauit**eum Poſt .Dauid
*inſtauravit
d חָצָה
16 דָּוִיד ׃ † אַחֲרָיו הֶחֱזִיק נְחֶמְיָה בֶּן־עַזְבּוּק שַׂר d חֲצִי
piſcinam ad vſque & ,Dauid ſepulchra contra vſque ,ſur-- Beth regionis
פֶּלֶךְ בֵּית־צוּר עַד־נֶגֶד קִבְרֵי דָוִיד וְעַד הַבְּרֵכָה
inſtauraverunt
Leuitæ *roborauerunt* eum Poſt .fortium domũ ad vſq; ad & ,factam
e עָשָׂה
הָעֲשׂוּיָה וְעַד בֵּית הַגִּבֹּרִים ׃ † אַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ הַלְוִיִּם 17 †iuxta locũ ‡inſtauravit
dimidiæ princeps Chaſabiah *roborauit* ‡ eius *manũ Super*†.Bani fili⁹ Rechum ‡inſtauraverunt
רַחוּם בֶּן־בָּנִי עַל־יָדוֹ הֶחֱזִיק חֲשַׁבְיָה שַׂר־חֲצִי־
eorum fratres *roborauerunt*‡eum Poſt . ſua regione in Chehilah regionis
18 פֶּלֶךְ קְעִילָה לְפִלְכּוֹ ׃ † אַחֲרָיו הֶחֱזִיקוּ אֲחֵיהֶם
. Chehilah regionis dimidiæ princeps Chenadad filius Bauuai
בַּוַּי בֶּן־חֵנָדָד f שַׂר חֲצִי פֶּלֶךְ קְעִילָה ׃ f שור
instauravit
Miſpah princeps Ieſuah filius Hezer eius *manum ſuper roborauit* Et iuxta locum
19 וַיְחַזֵּק עַל־יָדוֹ עֵזֶר בֶּן־יֵשׁוּעַ שַׂר הַמִּצְפָּה
. anguli *armaturæ* aſcenſus regione è, ſecundam menſuram armorum
מִדָּה שֵׁנִית מִנֶּגֶד h עֲלִיַּת הַנֶּשֶׁק הַמִּקְצֹעַ ׃ g מדד h עלה
†excandeſcẽs inſtauravit
,ſecũdã menſuram Zabbai filius Batuch *roborauit ſe accendit*†eum Poſt i שנה
20 אַחֲרָיו הֶחֱזִיק בָּרוּךְ בֶּן־זַבַּי מִדָּה שֵׁנִית ‡ab angulo
.magni ſacerdotis Eliaſib domus oſtium ad vſque *flexura* inſtauravit
מִן־הַמִּקְצֹעַ עַד־פֶּתַח בֵּית אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ׃
menſurã Hachos filij Vriiah filius Meremoth *roborauit* eum Poſt
21 אַחֲרָיו הֶחֱזִיק מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה בֶּן־הַקּוֹץ מִדָּה
.Eliaſib domus perfectionẽ ad vſq; & ,Eliaſib domus oſtio ab ,ſecundam
שֵׁנִית מִפֶּתַח בֵּית אֶלְיָשִׁיב וְעַד־תְּכִלִּית בֵּית אֶלְיָשִׁיב ׃
.planiciei viri ſacerdotes roborauerunt eum poſt Et
22 וְאַחֲרָיו ׀ † הֶחֱזִיקוּ הַכֹּהֲנִים אַנְשֵׁי הַכִּכָּר ׃
inſtauravit
eum Poſt .ſuã domum cõtra Chaſſub & ,Biniamin *roborauit* eum Poſt
23 אַחֲרֵיהֶם ׀ † הֶחֱזִיק בִּנְיָמִן וְחַשּׁוּב נֶגֶד בֵּיתָם אֲחֵרָיו inſtauravit
.ſuam domum apud Hananiah filij Maaſeiah filius Hazariah *roborauit*
הֶחֱזִיק עֲזַרְיָה בֶּן־מַעֲשֵׂיָה בֶּן־עֲנַנְיָה אֵצֶל בֵּיתוֹ ׃ inſtauravit
,ſecundam menſuram Chenadad filius Binnui *roborauit* eum Poſt
24 אַחֲרָיו ׀ † הֶחֱזִיק בִּנּוּי בֶּן־חֵנָדָד מִדָּה שֵׁנִית
.angulum ad vſque & *flexuram* ad vſque ,Hazariah domo à angulum,
מִבֵּית עֲזַרְיָה עַד־הַמִּקְצוֹעַ וְעַד־ k הַפִּנָּה ׃ k פנן
‡ contra angulum, * quæ egrediebatur † erat ‡ carceris, l עלה
domo è *egredientem** turrim & ,*cuiuſmodi* *regione à*‡ Vzai filius Palal
25 פְּלָל בֶּן־אוּזַי מִנֶּגֶד הַמִּקְצוֹעַ וְהַמִּגְדָּל הַיּוֹצֵא מִבֵּית
filius Pedaiah eum poſt :*cuſtodiæ*‡ atrio in† quæ ,excelſam regis
הַמֶּלֶךְ l הָעֶלְיוֹן אֲשֶׁר לַחֲצַר הַמַּטָּרָה אַחֲרָיו פְּדָיָה בֶּן־
. Parhos
פַּרְעֹשׁ ׃

ספר נחמיה

LIBER SECVNDVS HEZRAE, QVI

ET NECHEMIAH DICITVR.

CAP. I. א

1 [a]הַיָּה [a]דִּבְרֵי נְחֶמְיָה בֶּן־חֲכַלְיָה וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ־כִּסְלֵו שְׁנַת עֶשְׂרִים וַאֲנִי
[a] Nonembri
הָיִיתִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה׃

2 [b]בוא [b]†וַיָּבֹא חֲנָנִי אֶחָד מֵאַחַי הוּא
interrogaui
וַאֲנָשִׁים מִיהוּדָה וָאֶשְׁאֲלֵם עַל־הַיְּהוּדִים הַפְּלֵיטָה אֲשֶׁר־
eos de Iehudęorum ſtatu
נִשְׁאֲרוּ מִן־[c]הַשֶּׁבִי וְעַל־יְרוּשָׁלִָם׃
[c] ſunt

3 [d]דוך [c]רוע [d]וַיֹּאמְרוּ לִי הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ מִן־הַשֶּׁבִי שָׁם
[f]יצה
בַּמְּדִינָה [c]בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחֶרְפָּה וְחוֹמַת יְרוּשָׁלִַם
cũ audiſſem
מְבֻקַּעַת וּשְׁעָרֶיהָ [f]נִצְּתוּ בָאֵשׁ׃
[g]היה
*per
4 [g]†וַיְהִי כְּשָׁמְעִי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וָאֵשְׁבָה וָאֶבְכֶּה
ieiunaui, ora-
וָאֶתְאַבְּלָה יָמִים [h]וָאֶהְיֶה [i]צָם וּמִתְפַּלֵּל לִפְנֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁמָיִם׃
ui corã Deo
cæli. * per
5 [h]היה [i]צום †וָאֹמַר אָנָּא יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הָאֵל הַגָּדוֹל [k]וְהַנּוֹרָא
te, [l]tua.
[k]יראה [l]צוה
vt audias
שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וְלִשְׁמְרֵי מִצְוֹתָיו׃
oro corã te
6 †תְּהִי־נָא אָזְנְךָ־קַשֻּׁבֶת וְעֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת לִשְׁמַע
[m]פלל [n]ידה
pro
אֶל־[m]תְּפִלַּת עַבְדְּךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם יוֹמָם
†cõfiteor pro
וְלֵילָה עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ [n]וּמִתְוַדֶּה עַל־חַטֹּאות בְּנֵי־
peccato
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָטָאנוּ לָךְ וְאַנִי וּבֵית־אָבִי חָטָאנוּ׃
quod
Corruptione
[o]חקק
corrupti ſu-
7 †חָבֹל חָבַלְנוּ לָךְ וְלֹא־שָׁמַרְנוּ אֶת־הַמִּצְוֹת וְאֶת־
mus
הַחֻקִּים [o]וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת־מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ׃
8 †זְכָר־נָא אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוִּיתָ אֶת־מֹשֶׁה עַבְדְּךָ
†&
לֵאמֹר אַתֶּם תִּמְעֲלוּ אֲנִי [p]אָפִיץ אֶתְכֶם בָּעַמִּים׃
[p]פוץ
si reuerſi fue-
9 [q]†וְשַׁבְתֶּם אֵלַי וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתָי [r]וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם
ritis
אִם־יִהְיֶה נִדַּחֲכֶם [s]בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם אֲקַבְּצֵם
‡cuſtodieritis
וְהֲבִאֹתִים אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְשַׁכֵּן אֶת־
† feceritis
שְׁמִי שָׁם׃
[q]שוב [r]עשה
10 †וְהֵם עֲבָדֶיךָ וְעַמֶּךָ אֲשֶׁר
[s]קצה
vos
פָּדִיתָ בְכֹחֲךָ הַגָּדוֹל וּבְיָדְךָ הַחֲזָקָה׃
‡ vt habitare
facerem
[t]פדה
11 [x]†אָנָּא אֲדֹנָי תְּהִי נָא אָזְנְךָ־קַשֻּׁבֶת אֶל־[x]תְּפִלַּת
[x]פלל
עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ הַחֲפֵצִים לְיִרְאָה אֶת־
qui volunt
שְׁמֶךָ וְהַצְלִיחָה־נָּא לְעַבְדְּךָ הַיּוֹם
coram viro
וְתִתֵּנֵהוּ [y]לְרַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ הַזֶּה וַאֲנִי הָיִיתִי מַשְׁקֵה
iſto.
[y]נתן
לַמֶּלֶךְ׃

CAP. II. ב

Artachſaſtæ vigeſimo anno, Niſan menſe in fuit Et

1 [a]†וַיְהִי בְּחֹדֶשׁ נִיסָן [b]שְׁנַת עֶשְׂרִים לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא
[a] erat ante eũ,
non &, regi dedi &, vinum accepi &; *eius facies ad* vinum, regis
eram ſolitus
הַמֶּלֶךְ יַיִן לְפָנָיו וָאֶשָּׂא אֶת־הַיַּיִן וָאֶתְּנָה לַמֶּלֶךְ וְלֹא־
eſſe triſtis co-
eius facies ad malus fueram.
ram eo.
הָיִיתִי [c]רַע לְפָנָיו׃
vultus tuus
?eger tu †non tu &, *male tuæ facies* Quare : rex mihi dixit Et
eſt triſtis,
2 †וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ פָּנֶיךָ רָעִים וְאַתָּה אֵינְךָ חוֹלֶה
‡ ægrotas?
valde multum timui Et .cordis malum niſi hoc † Non
† eſt
אֵין זֶה כִּי־אִם רַע לֵב [c]וָאִירָא הַרְבֵּה מְאֹד׃
[c] יראה
æternum
*erunt male** non Cur .viuat *ſæculum* in Rex : regi dixi Et
* erit triſtis
3 †וָאֹמַר לַמֶּלֶךְ לְעוֹלָם יִחְיֶה מַדּוּעַ לֹא־יֵרֵעוּ
vultus meus,
deſtructa ‖ meorum patrum ſepulchrorum domus ciuitas *quod*, *mea facies*
cùm
פָּנַי אֲשֶׁר הָעִיר בֵּית־קִבְרוֹת אֲבֹתַי חֳרֵבָה
‖ deſerta ſit,
Super‡: rex mihi dixit Et ? igni in ſint *pereſæ‡* eius portę &
‡ conſumptæ
4 וּשְׁעָרֶיהָ אֻכְּלוּ בָאֵשׁ׃ †וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ עַל־
* Pro
cæli Deum ad oraui Et ? *quærens* tu hoc quo
poſtulas?
מַה־זֶּה אַתָּה מְבַקֵּשׁ וָאֶתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהֵי הַשָּׁמָיִם׃
regi † eſt
*erit bene** ſi &† bonum *rege ſuper* Si : regem ad dixi Et
* placet
5 †וָאֹמַר לַמֶּלֶךְ אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־יִיטַב
coram te,
ciuitatem ad, Iehudah ad me mittas vt†, *tuas facies ad* tuus ſeruus
† rogo
עַבְדְּךָ לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנִי אֶל־יְהוּדָה אֶל־עִיר
vt ædificem
cam ædificabo &, meorum patrum ſepulchrorum
קִבְרוֹת אֲבֹתַי [d]וְאֶבְנֶנָּה׃
[d] בנה
regina
erit Vſquequo : eum apud ſedens *coniux* &, rex mihi Dixtique
6 †וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ וְהַשֵּׁגַל יוֹשֶׁבֶת אֶצְלוֹ עַד־מָתַי יִהְיֶה
placuit corã
, me miſit &, *regis facies ad fuit bonum* Et ?reuerteris quando &, tuum iter
rege,
מַהֲלָכֶךְ וּמָתַי תָּשׁוּב וַיִּיטַב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלָחֵנִי
‡ conſtitui
rege ſuper‡ Si : regi dixi Et *certum* tempus ei *dedi‡* &
‡ regi
7 וָאֶתְּנָה לוֹ זְמַן׃ †וָאֹמַר לַמֶּלֶךְ אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ
† eſt ‖ ſcribæ
vt, flumen trans * duces ad‖ mihi dent epiſtolas, †bonum
* qui ſunt
טוֹב אִגְּרוֹת יִתְּנוּ־לִי עַל־פַּחֲווֹת עֵבֶר הַנָּהָר אֲשֶׁר
Iehudah in veniam donec me traducant
יַעֲבִירוּנִי עַד אֲשֶׁר־אָבוֹא אֶל־יְהוּדָה׃
pomarij *eſt
vt, regi * quod *paradiſi* cuſtodem Aſaph ad epiſtolam Et
8 †וְאִגֶּרֶת אֶל־אָסָף שֹׁמֵר הַפַּרְדֵּס אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
‡ erant
, domui ‡ quæ palatij portas contignandum ad ligna mihi det
יִתֵּן־לִי עֵצִים [e]לְקָרוֹת אֶת־שַׁעֲרֵי הַבִּירָה אֲשֶׁר לַבַּיִת
[e] קרה
‡in
mihi dedit Et .*eam in* fuero ingreſſus quam ‡ domui &, ciuitatis muro &
וְלִחוֹמַת הָעִיר וְלַבַּיִת אֲשֶׁר־אָבוֹא אֵלָיו [f]וַיִּתֵּן־לִי
[f] נתן
.me ſuper bonam mei Dei manum iuxta rex
הַמֶּלֶךְ כְּיַד־אֱלֹהַי הַטּוֹבָה עָלָי׃
epiſtolas eis dedi &, flumen trans * duces ad veni Et
* qui erant
9 †וָאָבוֹא אֶל־פַּחֲווֹת עֵבֶר הַנָּהָר וָאֶתְּנָה לָהֶם אֶת אִגְּרוֹת
.equites &, *virtutis* principes rex mecum miſit Et .regis
exercitus,
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח עִמִּי שָׂרֵי חַיִל וּפָרָשִׁים׃
,Hammonites ſeruus Thobiiah &, Choronites Sanballat audiuit Et
10 †וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וְטוֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמֹּנִי
diſplicuit eis
quęrendum ad homo veniſſet quòd, *magno malo eis fuit malum* &
diſplicentia
magna,
[g]ירע [h]בוא
רָעַ [h]בָּא אָדָם לְבַקֵּשׁ
.Iſrael filiis bonum
טוֹבָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.tribus diebus ibi fui &, Ieruſalaim in veni Et
11 †וָאָבוֹא אֶל־יְרוּשָׁלִַם וָאֶהְיֶה־שָּׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
pauci †erant
non &, mecum †*paucus* viri &, ego, nocte ſurrexi Et
12 †וָאָקוּם לַיְלָה אֲנִי וַאֲנָשִׁים מְעַט עִמִּי וְלֹא־
vt facerem
faciendum ad, meum cor in dediſſet meus Deus quid, homini indicaui
[i]הִגַּדְתִּי לְאָדָם מָה [k]אֱלֹהַי נֹתֵן אֶל־לִבִּי [k]לַעֲשׂוֹת
[i] נגד [k] עשה
* erat
ego *quo* iumentum niſi, mecum* non iumentum Et .Ieruſalaim in
ſuper quod ſe
לִירוּשָׁלִַם וּבְהֵמָה אֵין עִמִּי כִּי אִם־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֲנִי
debam.
.eo in equitans
רֹכֵב בָּהּ׃

opus
כָּלָה [a]
primum
*Inuenti sunt
duxerunt

ad vſq; alienigenas vxores duxerũt qui viris omnibus in†perfecerũt Et
17 וַיְכַלּוּ [v†] בְּכָל אַנְשִׁים הַהֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת עַד
,ſacerdotum filiis de *eſt inuentum* Et .primi menſis *vnum* diem
18 יוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃ [†] וַיִּמָּצְאוּ מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים
,Ioſadach filij Ieſuah filiis de ,alienigenas vxores *fecerunt habitare* qui
אֲשֶׁר הֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מִבְּנֵי יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק
.Ghedaliah & ,Iarib &,Elihezer & ,Mâhaſeiah ,eius fratrum &
וְאֶחָיו מַעֲשֵׂיָה וְאֶלִיעֶזֶר וְיָרִיב וְגְדַלְיָה׃
vt educerent
†venerunt cũ
ariete pecorum pro
19 וַיִּתְּנוּ יְדָם [†] לְהוֹצִיא נְשֵׁיהֶם וַאֲשָׁמִים אֵיל־
,Zebadiah & ,Chanani ,Immer filiis de Et .ſuo delicto *ſuper pecoris*
20 צֹאן עַל־אַשְׁמָתָם׃ [†] וּמִבְּנֵי אִמֵּר חֲנָנִי וּזְבַדְיָה׃
Huzziah &,Iechiel &,Semahaiah &,Eliah &,Mahaſeiah,Harĩ filiis de Et
21 [†] וּמִבְּנֵי חָרִם מַעֲשֵׂיָה וְאֵלִיָּה וּשְׁמַעְיָה וִיחִיאֵל וְעֻזִּיָּה׃
*&
,Nethanel* ,Ilmahel ,Mahaſeiah, Eliohenai ,Paſchur filiis de Et
22 [†] וּמִבְּנֵי פַשְׁחוּר אֶלְיוֹעֵינַי מַעֲשֵׂיָה יִשְׁמָעֵאל נְתַנְאֵל
,Chelkiah &, Simhi & ,Iozabad ,Leuitis de Et .Elhaſah & ,Iozabad
23 יוֹזָבָד וְאֶלְעָשָׂה׃ [†] וּמִן־הַלְוִיִּם יוֹזָבָד וְשִׁמְעִי וְקֵלָיָה
† qui &
.Elihezer & ,Iehudah ,Pethachiah ,Chelkiah *ipſe*†
הוּא קְלִיטָא פְּתַחְיָה יְהוּדָה וֶאֱלִיעֶזֶר׃
,Thelem & ,Sallum ianitoribus de & ,Eliaſib ,cantoribus de Et
24 [†] וּמִן־הַמְשֹׁרְרִים אֶלְיָשִׁיב וּמִן־הַשֹּׁעֲרִים שַׁלֻּם וְטֶלֶם
,Malchiiah &,Ieziiah&,Ramiah ,Parhos filiis de ,Itrael de Et .Vri &
25 וְאוּרִי׃ [†] וְיִשְׂרָאֵל מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ רַמְיָה וְיִזִּיָּה וּמַלְכִּיָּה
.Benaiah &, Malchiiah & ,Elhazar & ,Miiamin &
וּמִיָּמִן וְאֶלְעָזָר וּמַלְכִּיָּה וּבְנָיָה׃
,Habdi & ,Iechiel & ,Zechariah ,Mathaniah ,Helam filiis de Et
26 [†] וּמִבְּנֵי עֵילָם מַתַּנְיָה זְכַרְיָה וְיחִיאֵל וְעַבְדִּי
,Eliaſib ,Eliohenai ,Zathu filiis de Et .Eliiah &,Ieremoth &
27 וְיֵרֵמוֹת וְאֵלִיָּה׃ [†] וּמִבְּנֵי זַתּוּא אֶלְיוֹעֵנַי אֶלְיָשִׁיב
,Bebai filiis de Et .Haziza &,Zabad &,Ieremoth &,Mathaniah
28 מַתַּנְיָה וִירֵמוֹת וְזָבָד וַעֲזִיזָא׃ [†] וּמִבְּנֵי בֵבָי
,Meſsullam ,Bani filiis de Et .Hathlai ,Zabbai ,Chananiah ,Iehochanan
29 יְהוֹחָנָן חֲנַנְיָה זַבַּי עַתְלָי׃ [†] וּמִבְּנֵי בָנִי מְשֻׁלָּם
-Pachath filiis de Et .Ieramoth ,Seal &,Iaſub ,Hadaiah &, Malluch
30 מַלּוּךְ וַעֲדָיָה יָשׁוּב וּשְׁאָל יְרִמוֹת׃ [†] וּמִבְּנֵי פַחַת
,Beſalel ,Mathaniah ,Mahaſeiah ,Benaiah ,Chelal & ,Hadna ,Moab
מוֹאָב עַדְנָא וּכְלָל בְּנָיָה מַעֲשֵׂיָה מַתַּנְיָה בְּצַלְאֵל
† de
,Malchiiah ,Iſſiah ,Elihezer ,Charim filiis† Et .Menaſſeh & ,Binnui &
31 וּבִנּוּי וּמְנַשֶּׁה׃ [†] וּבְנֵי חָרִם אֶלִיעֶזֶר יִשִּׁיָּה מַלְכִּיָּה
.Semariah ,Malluch ,Beniamin .Simhon ,Semahaiah
32 שְׁמַעְיָה שִׁמְעוֹן׃ [†] בִּנְיָמִן מַלּוּךְ שְׁמַרְיָה׃
,Ieremai ,Eliphelet ,Zabad ,Matthatthah ,Matthenai ,Chaſum filiis De
33 [†] מִבְּנֵי חָשֻׁם מַתְּנַי מַתַּתָּה זָבָד אֱלִיפֶלֶט יְרֵמַי
.Vel &,Hamram ,Mahadai ,Bani filiis De .Simhi ,Menaſſeh
34 מְנַשֶּׁה שִׁמְעִי׃ [†] מִבְּנֵי בָנִי מַעֲדַי עַמְרָם וְאוּאֵל׃
.Eliaſib ,Meremoth ,Vaniah .Cheluhu ,Bediah ,Benaiah
כלוהו
ק
35 [†] בְּנָיָה בְרֵיָה כְּלוּהִי׃ [†] וְנֵיָה מְרֵמוֹת אֶלְיָשִׁיב׃
.Simhi ,Binnui & ,Bani Et .Iahaſai & ,Mathnai ,Mathaniah
ויעשי
ק
36 [†] מַתַּנְיָה מַתְּנַי וְיַעֲשָׂו׃ [†] וּבְנֵי וּבְנוּי שִׁמְעִי׃
,Saſai ,Machnadebai .Hadaiah &, Nathan &, Selemiah Et
37 [†] וְשֶׁלֶמְיָה וְנָתָן וַעֲדָיָה׃ [†] מַכְנַדְבַי שָׁשַׁי
Sallum .Semariah ,Selemiahu &, Hazarel .Sarai
39 שָׁרָי׃ [†] עֲזַרְאֵל וְשֶׁלֶמְיָהוּ שְׁמַרְיָה׃ [†] שַׁלּוּם
,Zebinah ,Zabad ,Mathithiah ,Iehiel ,Nebo filiis De .Ioſeph ,Amariah
41 אֲמַרְיָה יוֹסֵף׃ [†] מִבְּנֵי נְבוֹ יְעִיאֵל מַתִּתְיָה זָבָד זְבִינָא
vxores acceperuut hi Omnes .Benaiah ,Ioel &, Iadau
ידי נשאו
ק ק
42 יַדּוֹ וְיוֹאֵל בְּנָיָה׃ [†] כָּל־אֵלֶּה נָשְׂאוּ נָשִׁים
†erant
,filios poſuerunt & ,mulieres eis ex *eſt*†& ,alienigenas
שום [x]
44 נָכְרִיּוֹת וְיֵשׁ מֵהֶם נָשִׁים [x] וַיָּשִׂימוּ בָנִים׃

,Leuitarum ,ſacerdotum principes adiurauit & ,Hezra ſurrexit Et
קום [d]
5 וַיָּקָם [e†] עֶזְרָא וַיַּשְׁבַּע אֶת־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם
. iurauerunt Et .hoc verbum ſecundũ *faciendum ad* ,Iſrael omnem &
vt facerent
עשה [f]
וְכָל־יִשְׂרָאֵל [f] לַעֲשׂוֹת כִּדְבָר הַזֶּה וַיִּשָּׁבַע׃
ad abiit & ,Dei domus *faciebus* à Hezra ſurrexit Et
facie
ילך [g]
6 וַיָּקָם [†] עֶזְרָא מִלִּפְנֵי בֵּית הָאֱלֹהִים [g] וַיֵּלֶךְ אֶל־
,comedit non panem ,illuc abiit Et .Eliaſib filij Iehochanan cubiculũ
לִשְׁכַּת יְהוֹחָנָן בֶּן־אֶלְיָשִׁיב וַיֵּלֶךְ שָׁם לֶחֶם לֹא־אָכַל
.trãſmigrationis præuaricatione ſuper *lugens nam* .bibit non aquam &
lugebat enim
וּמַיִם לֹא־שָׁתָה כִּי מִתְאַבֵּל עַל־מַעַל הַגּוֹלָה׃
filijs omnibus Ieruſalaim & ,Iehudah *in*†vocem fecerunt tranſire Et
†per
7 [†] וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בִּיהוּדָה וִירוּשָׁלִַם לְכָל בְּנֵי
. Ieruſalaim *ſe congregandum ad* ,tranſmigrationis
vt congregarentur in
הַגּוֹלָה לְהִקָּבֵץ יְרוּשָׁלִָם׃
conſilium iuxta ,diebus tribus in venerit non qui omnis Et
8 וְכֹל [†] אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים [h] כַּעֲצַת
ſeparabitur ipſe & :eius ſubſtantia oĩs *anathema erit* ,ſeniorum & ,principum
יעץ [h]
peribit
הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל־רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל
Biniamin & ,Iehudah viri oĩs ſunt cõgregati Et .trãſmigrationis cœtu à
מִקְּהַל הַגּוֹלָה׃ [†] וַיִּקָּבְצוּ כָל־אַנְשֵׁי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן
9 viceſima in ,nonus menſis Ipſe .*dies tres*† intra Ieruſalaim†
† in
‡triduum.
Etatque ipſe
יְרוּשָׁלִַם לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים הוּא חֹדֶשׁ הַתְּשִׁעִי בְּעֶשְׂרִים
trementes Dei domus platea in populus oĩs ſederunt & :menſis
בַּחֹדֶשׁ [i] וַיֵּשְׁבוּ כָּל־הָעָם בִּרְחוֹב בֵּית הָאֱלֹהִים מַרְעִידִים
ישב [i]
dixit & ,ſacerdos Hezra ſurrexit Et .*pluuiis præ* & ,*verbo ſuper*
propter rem, & propter pluuias.
‡duxiſtis
עַל־הַדָּבָר וּמֵהַגְּשָׁמִים׃ [†] וַיָּקָם עֶזְרָא הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר
10 ,alienigenas vxores *feciſtis habitare*‡ & ,eſtis præuaricati Vos :eos ad
אֲלֵהֶם אַתֶּם מְעַלְתֶּם וַתֹּשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת
. Iſrael delicto *ſuper addendum ad*
vt adderetis.
יסף [k]
לְהוֹסִיף עַל־אַשְׁמַת יִשְׂרָאֵל׃ [k]
,veſtrorum patrum Deo DOMINO confeſſionem date nunc Et
ידה [l]
11 וְעַתָּה תְּנוּ [l†] תּוֹדָה לַיהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֵיכֶם
vxoribus ab & ,terræ populis à ſeparamini & :eius voluntatẽ facite &
רצה [m]
וַעֲשׂוּ [m] רְצוֹנוֹ וְהִבָּדְלוּ מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וּמִן־הַנָּשִׁים
Sic :magna voce dixerunt & ,*concio* omnis reſponderunt Et .alienigenis
cœtus,
עֲנָה [n]
הַנָּכְרִיּוֹת׃ [n†] וַיַּעֲנוּ כָל־הַקָּהָל וַיֹּאמְרוּ קוֹל גָּדוֹל כֵּן
12 multus populus Sed .faciendum ad†nobis *ſuper* tuũ verbũ ſecundũ
‡ eſt
יהר
כְּדִבְרֵיךְ עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת׃ [†] אֲבָל הָעָם רַב
13 diei‡ non opus & :foris ſtãdum ad vis‡ nõ &, ‡pluuiarũ tempus &
כוח [o]
וְהָעֵת גְּשָׁמִים וְאֵין [o] כֹּחַ לָעֲמוֹד בַּחוּץ וְהַמְּלָאכָה לֹא־לְיוֹם
.hoc verbo in *præuaricandum ad multiplicauimus* quia ,duorum neque ,vnius
multi ſumus qui præuaricati ſumus
אֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם כִּי־[p]הִרְבִּינוּ לִפְשֹׁעַ בַּדָּבָר הַזֶּה׃
qui omnis & ,cœtu vniuerſo in noſtri principes obſecro Stent
רבה [p]
14 [†] יַעַמְדוּ־נָא [q] שָׂרֵינוּ לְכָל־הַקָּהָל וְכֹל אֲשֶׁר
temporibus in veniat ,alienigenas vxores *fecit habitare*‡ qui noſtris vrbib' in
שור [q]
duxit
בָּעָרֵינוּ [r] הֵשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת יָבֹא לְעִתִּים
ישב [r]
auertendũ‡ advſq; ei° iudices & ,*ciuitatis* &*ciuitatis*‡ ſeniores†eis cũ &, ſtatutis
‡ ſint
‡ ſingularum ciuitatum,
‡auerſionem furoris iræ
† propter
חרה [s]
constituti fuerunt
מְזֻמָּנִים וְעִמָּהֶם זִקְנֵי־עִיר וָעִיר וְשֹׁפְטֶיהָ עַד לְהָשִׁיב
. hoc *verbum ad vſque*†nobis à noſtri Dei *naſi* iram
חֲרוֹן אַף־אֱלֹהֵינוּ [s] מִמֶּנּוּ עַד לַדָּבָר הַזֶּה׃
Tichuah filius Iachzeiah & ,Haſael filius Ionathan Veruntamen
15 אַךְ [†] יוֹנָתָן בֶּן־עֲשָׂהאֵל וְיַחְזְיָה בֶן־תִּקְוָה
.eos adiuuerunt Leuites Sabbethai & Meſsullam & ;hoc ſuper *ſteterunt*
עָמְדוּ עַל־זֹאת וּמְשֻׁלָּם וְשַׁבְּתַי הַלֵּוִי עֲזָרָם׃
viri ,ſacerdos Hezra ſunt ſeparati & ,trãſmigratiõis filij ſic fecerũt Et
עשה [t]
16 [†] וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי הַגּוֹלָה וַיִּבָּדְלוּ עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֲנָשִׁים
,nomina per ipſi vniuerſi & ,ſuorũ patrũ domum per *patrum capita*
principes familiarum
רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְבֵית אֲבֹתָם וְכֻלָּם בְּשֵׁמוֹת
. *verbum quærendum ad* ,decimi menſis vna die in ſederunt &
vt quærerent rem.
וַיֵּשְׁבוּ בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי לְדָרְשׁ הַדָּבָר׃

תם ספר עזרא׃

Finis libri Hezræ.

vt derelin-
queret
‡ daret
* clauum
† vt illumi-
naret ‡daret
d אור
* ſumus,
e נטה
†corã rege
‡ vt daret
‖ vt exaltaret
‡ faceret
* vt daret

loco in *paxillũ** nobis *dandũ ad‡* & ,euaſionẽ nobis *derelinquẽdũ ad* ,noſtro Deo
אֱלֹהֵינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלֵיטָה וְלָתֵת־לָנוּ יָתֵד בִּמְקוֹם
nobis *dandũ ad‡* & ,noſter Deus noſtros oculos *illuminandũ ad†* ,ei⁹ ſanctitatis
קָדְשׁוֹ לְהָאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְלִתֵּת־לָנוּ
,*nos** ſerui Quia . noſtra ſeruitute in modicam vitam
9 מִחְיָה מְעַט בַּעֲבָדָתֵנוּ׃ כִּי־עֲבָדִים אֲנָחְנוּ
nos ſuper inclinauit Et .noſter Deus nos dereliquit nõ noſtra ſeruitute in &
וּבַעֲבָדָתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיַּט־עָלֵינוּ
exaltandum ad† ,vitam nobis *dandum ad‡* ,Paras *regum facies ad†* miſericordiam
חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָרַס לָתֵת־לָנוּ מִחְיָה לְרוֹמֵם
nobis *dãdum ad** & ,ẽius ſolitudines *faciendũ‡* ſtare & ,noſtri Dei domum
אֶת־בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּלְהַעֲמִיד אֶת־חָרְבָתָיו וְלָתֵת־לָנוּ
. Ieruſalaim in & ,Iehudah in ſepem
גָּדֵר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלִָם׃
dereliquimus Quia ?hoc poſt noſter Deus dicemus quid nunc Et
10 † וְעַתָּה מַה־נֹּאמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת כִּי עָזַבְנוּ
,prophetarũ tuorum ſeruorũ manũ per præcepiſti Quæ .tua præcepta
f צִוִּיתָ׃ † אֲשֶׁר צִוִּיתָ בְיַד עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים 11
elongationis† terra ,eã ,*poſſidendum ad ingredientes vos** quam ‡ Terra :dicendo
לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים g לְרִשְׁתָּהּ h אֶרֶץ נִדָּה
quibus ,eorum *abominationibus in†* ,terrarum populorum *elongatione in ipſa*
הִיא בְּנִדַּת עַמֵּי הָאֲרָצוֹת בְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר
. ſua immunditia in os ad ore ab eam repleruut
מִלְאוּהָ מִפֶּה אֶל־פֶּה בְּטֻמְאָתָם׃
ne eorum filias & ,eorum filius detis ne veſtras filias nunc Et
12 † וְעַתָּה k בְּנוֹתֵיכֶם אַל־l תִּתְּנוּ לִבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם אַל־
in vſq; eorũ bonũ & ,eorum pacem quæratis ne & ,veſtris filiis *aſſumatis‡*
m תִּשְׂאוּ לִבְנֵיכֶם וְלֹא־תִדְרְשׁוּ שְׁלֻמָּם וְטוֹבָתָם עַד־
,terræ bonum comedatis & ,confortemini vt ; ſeculum
עוֹלָם לְמַעַן תֶּחֱזְקוּ וַאֲכַלְתֶּם אֶת־טוּב הָאָרֶץ
. ſeculum in vſque veſtru filijs *hæreditandum detis** &
n וְהוֹרַשְׁתֶּם לִבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם׃
,*malis noſtris operibus in‡* nos ſuper *veniens†* omne poſt Et
13 † וְאַחֲרֵי כָּל־ o הַבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים
deorſum‡ prohibuiſti noſter Deus tu quia ,*magno noſtro delicto in &*
וּבְאַשְׁמָתֵנוּ הַגְּדֹלָה כִּי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ חָשַׂכְתָּ p לְמִטָּה
.hoc ſecundum euaſionem nobis dediſti & ,*noſtris pernerſitatibus præ**
q מֵעֲוֹנֵנוּ וְנָתַתָּה לָנוּ פְלֵיטָה כָּזֹאת׃
cõtrahendã affinitatẽ ad & ,tua præcepta *infringẽda†* ad cõuertemur Nũquid
14 † הֲנָשׁוּב r לְהָפֵר s מִצְוֹתֶיךָ וּלְהִתְחַתֵּן
ad vſq; nos in *exacerbaberis‡* nõ Nũquid :ſtarũ abominationũ populis cum
בְּעַמֵּי הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֲלוֹא תֶאֱנַף־בָּנוּ עַד־
:euaſio & ,reſidũum* non *ad,conſumendum‡*
כַּלָּה לְאֵין שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה׃
ſumus reſidui quoniam ,tu †iuſtus Iſrael Deus DOMINE
15 † יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל t צַדִּיק אַתָּה כִּי־נִשְׁאַרְנוּ
.noſtris delictis in *tuas facies ad nos†* Ecce .hanc diem ſecundum euaſio ‡
פְלֵיטָה כְּהַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָתֵינוּ
.hoc *ſuper tuas facies ad »* ſtare ‡ non Nam
כִּי אֵין לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ עַל־זֹאת׃

CAP. X. יוד

*facies ad procidens** & ,ſtens ſe *confiteri ‡* & ,Hezra *orante ſecundum* Et
1 † וּכְהִתְפַּלֵּל עֶזְרָא u וּכְהִתְוַדֹּתוֹ בֹּכֶה וּמִתְנַפֵּל לִפְנֵי
valde *multus†* cœtus Iſrael de eum ad ſunt congregati ,Dei *domus*
בֵּית הָאֱלֹהִים נִקְבְּצוּ אֵלָיו מִיִּשְׂרָאֵל קָהָל v רַב־מְאֹד
multo populus *fleuerunt‡* quoniã ,paruulorũ & ,mulierum & ,virorum
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְיִלָּדִים כִּי־בָכָה הָעָם הַרְבֵּה
, Helam filiis de ,Iechiel filius Sechaniah reſpondit Et . fletu
2 בֹּכֶה׃ † x וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן־יְחִיאֵל מִבְּנֵי עֵילָם
fecimus habitare & ,noſtrũ Deũ in ſum⁹ præuaricati Nos :Hezra ad dixit &
וַיֹּאמֶר לְעֶזְרָא אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ בֵּאלֹהֵינוּ y וַנּוֹשֵׁב
Iſrael *expectatio** eſt nunc & :terræ populis de alienigenas vxores
נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וְעַתָּה יֵשׁ־מִקְוֶה לְיִשְׂרָאֵל
. hoc ſuper
עַל־זֹאת׃
vxores omnes *educẽdum ad†* ,noſtro Deo⁹ fœdus *ſcindamus** nunc Et
3 † וְעַתָּה נִכְרֹת־בְּרִית לֵאלֹהֵינוּ z לְהוֹצִיא כָל־נָשִׁים
,noſtri Dei *præcepto in contrementium** & ,domini *conſilio in‡* eis ex *natum†* &
a וְהַנּוֹלָד מֵהֶם בַּעֲצַת אֲדֹנָי וְהַחֲרֵדִים b בְּמִצְוַת אֱלֹהֵינוּ
nos & ,res †re ad quia ,Surge . fiat legem ſecundum &
c וְכַתּוֹרָה יֵעָשֶׂה׃ † קוּם כִּי־עָלֶיךָ הַדָּבָר וַאֲנַחְנוּ
.fac & Confortate .tecum ‡
עִמָּךְ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃

cum otaſſet
‡ feſſus eſſet
* cecidiſſet
coram domo
d יָרֵד
†grandis
e רַבָּב
‡ fleuit
f עֶגְנָה
duximus
g יָשַׁב
‡ ſed *ſpes
* percutiam⁹
‡ cum
† vt educam⁹
z יָצָא יָלַד
‡ natos
‡ ſecundum
conſilium
* pauentium
præceptum
b צָוָה יָרֵא
†pertinet
‡ erimus

,primi menſis duodecima in Ahaua flumine à ſumus profecti Et
31 † וַנִּסְעָה מִנְהַר c אַהָוָא בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
nos eruit & ,nos ſuper fuit noſtri Dei manus & ;Ieruſalaim *eundum ad* vt pergerem⁹
לָלֶכֶת יְרוּשָׁלִַם וְיַד d אֱלֹהֵינוּ הָיְתָה עָלֵינוּ וַיַּצִּילֵנוּ
:Ieruſalaim †venimus Et .via *ſuper** inſidiatoris & ,inimici manu de
32 מִכַּף e אוֹיֵב וְאוֹרֵב עַל־הַדָּרֶךְ׃ † f וַנָּבוֹא יְרוּשָׁלִָם
.tribus diebus ibi *conſedimus* &
g וַנֵּשֶׁב שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה׃
domo in vaſa & ,aurum & ,argentũ eſt appenſum quarta die in Et
33 † וַיְהִי h בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהַכֵּלִים בְּבֵית
Elhazar eo cũ & ,ſacerdotis Vriah filij Meremoth manũ *ſuper* noſtri Dei per
אֱלֹהֵינוּ עַל יַד־מְרֵמוֹת בֶּן־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְעִמּוֹ אֶלְעָזָר
,Binnui filij Nohadeiah &, Ieſuah filij Iozabad eis cum & ;Pinechas filius
בֶּן־פִּינְחָס וְעִמָּהֶם יוֹזָבָד בֶּן־יֵשׁוּעַ וְנוֹעַדְיָה בֶן־בִּנּוּי
. Leuitæ omne eſt ſcriptum & ,omnium *pondere in* ,*numero In* Iuxta nume-
הַלְוִיִּם׃ † בְּמִסְפָּר בְּמִשְׁקָל לַכֹּל וַיִּכָּתֵב כָּל־ rũ, & pondus
34 filij captiuitate de Venientes .illo tempore in pondus
i שָׁבָה הַמִּשְׁקָל בָּעֵת הַהִיא׃ † j הַבָּאִים מִהַשִּׁבְי בְּנֵי־
.duo *innocuos‡* ,Iſrael Deo *aſcenſiones* obtulerunt tranſmigrationis holocauſta
35 הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ k עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל l פָּרִים שְׁנֵים־ ‡ vitulos
agnos , ſex & nonaginta arietes , Iſrael omni *ſuper†* decim k עֹלָה פָּרָה
עָשָׂר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל m אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים † pro
aſcenſio† omnia ;duodecim *peccati** hircos ;ſeptem & ſeptuaginta *pro peccato
שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עֹלָה ‡in holocau-
ſtum
ſatrapis regis leges dederunt Et .DOMINO
36 n נָתַן לַיהוָה׃ † m וַיִּתְּנוּ אֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי † qui erant
domum & ,populum exaltauerunt & : flumen trans †ducibus & ,regis
o נָשָׂא הַמֶּלֶךְ וּפַחֲוֹת עֵבֶר הַנָּהָר p וְנִשְּׂאוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־בֵּית
. Dei
הָאֱלֹהִים׃

CAP. IX. ט

Non :dicendo ,principes me ad acceſſerunt ,hæc *conſumere ſecundũ* Et cum finita
1 † וּכְכַלּוֹת q אֵלֶּה נִגְּשׁוּ אֵלַי הַשָּׂרִים לֵאמֹר לֹא־ eſſent
,terrarum populis à, Leuitę & ,ſacerdotes & ,Iſrael populus ſunt ſeparati
נִבְדְּלוּ הָעָם יִשְׂרָאֵל r וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת
,Iebuſæi ,Perizæi ,Chittæi ,Chenahanæi ,eorum *abominationes iuxta* in abomina-
כְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם לַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַיְבוּסִי tionibus
. Emoræi & ,Miſritæ ,Moabitæ ,Hammonitæ
הָעַמֹּנִי הַמֹּאָבִי הַמִּצְרִי וְהָאֱמֹרִי׃
ſe commiſceruũt & .ſuis filiis & ,ſibi eorum filiabus de tulerunt Quia mixtum eſt
2 † כִּי־נָשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְהִתְעָרְבוּ
,*magnatũ†* & ,principum manus & ; terrarum populis *in ſanctitatis* ſemen cum ſanctum
s זֶרַע הַקֹּדֶשׁ בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וְיַד הַשָּׂרִים וְהַסְּגָנִים ‡ magiſtra-
verbum *me audire ſecundum‡* Et .prima iſta præuaricatione in fuit tuum,
הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה רִאשׁוֹנָה׃ † t וּכְשָׁמְעִי אֶת־הַדָּבָר ‡cũ audiſſem
3 *coma de depilani* & : meum pallium & ,meum veſtimentũ ſcidi ,iſtud euulſi capil-
הַזֶּה קָרַעְתִּי אֶת־בִּגְדִי וּמְעִילִי וָאֶמְרְטָה מִשְּׂעָר los
cõgregabantur me ad Et .ſtupens ſedi & ,meã barbã & ,mei capitis
4 u יָשַׁב רָאשׁוּ וְזָקָנִי v וָאֵשְׁבָה מְשׁוֹמֵם׃ † וְאֵלַי יֵאָסְפוּ u יָשַׁב
:trãſmigrationis ꝓuaricatione *ſuper†* Iſrael Dei verbis in *treme factus* omnis oẽs pauidi
כָּל חָרֵד w בִּדְבָרֵי אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל עַל מַעַל הַגּוֹלָה ‡ pro
veſperæ munus‡ ad vſque ſtupens *ſedens* ego & ſedebam
.
x וְאָנִי יוֹשֵׁב מְשׁוֹמֵם עַד לְמִנְחַת הָעָרֶב׃ ‡ ſacrificium
me ſcindẽdum inter† & ,mea afflictione de ſurrexi veſpertino *munere** in Et veſpertinum.
5 † וּבְמִנְחַת y הָעֶרֶב z קַמְתִּי מִתַּעֲנִיָּתִי וּבְקָרְעִי *ſacrificio
,mea genua ſuper me curuaui & ,meum pallium & ,meum veſtimentum †cũ ſcidiſſem
a וּבִגְדִי וּמְעִילִי וָאֶכְרְעָה עַל־בִּרְכָּי q קוֹם
,dixi Et . meum Deum DOMINV mad meas palmas expandi &
6 † וָאֹמְרָה b אֱלֹהַי c בֹּשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי d לְהָרִים אֱלֹהַי פָּנַי ‡ pudore affe-
;te ad *meas facies‡* mi Deus eleuare *ſum pudefactus &* ,*erubui* mi Deus ctus ſum, eru
אֵלֶיךָ e כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ f רַבּוּ לְמַעְלָה רֹאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ bui
noſtrũ delictũ & ,caput ſupra ſunt multiplicatę noſtrę iniquitates quoniã ‡ faciẽ mea m
g גָּדְלָה עַד לַשָּׁמָיִם׃ c בוּשׁ׳רוֹם
. cœlos ad vſque *grandis** d עָוֹה רַבָּה
diem ad vſque magno delicto in *nos†* noſtrorum patrũ diebus A * creuit
7 † h מִימֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּאַשְׁמָה גְדֹלָה עַד הַיּוֹם †fuimus
,noſtri ſacerdotes ,noſtri reges ,nos ſum⁹ traditi *noſtris pernerſitatib⁹ in* Et .hãc e יוֹם
הַזֶּה i וַעֲוֹנֹתֵינוּ נְתַּנּוּ אֲנַחְנוּ מְלָכֵינוּ כֹּהֲנֵינוּ propter ini-
,rapinam in & ,captiuitatẽ in ,gladium in ,terrarum regum manum in quitates no-
בְּיַד j מַלְכֵי הָאֲרָצוֹת z בַּחֶרֶב a בַּשִּׁבְי וּבַבִּזָּה fras
.hanc diem ſecundum ,*facienum* pudorem in & f שְׁבָה בָּזַז
8 † וּבְבֹשֶׁת k פָּנִים b כַּיּוֹם הַזֶּה׃ vultus,
DOMINO à deprecatio fuit ,momento modico quaſi nunc Et g פָּנָה
† וְעַתָּה כִּמְעַט־רֶגַע l הָיְתָה תְחִנָּה מֵאֵת יְהוָה

, sal & ; centum olei baros ad vsque & , centum batos vini ad vsque &
וְעַד־חֲמַר בַּתִּין מְאָה וְעַד־בַּתִּין מְשַׁח מְאָה וּמֶלַח
fiat , cæli Dei decreto ex[t] quod Omne . *est scriptum non quod*
23 דִּי־לָא כְתִב׃ † כָּל־דִּי מִן־טַעַם אֱלָהּ שְׁמַיָּא יְהֶעְבַּד
contra *iram esse*[s] quid ad euius ; cæli Dei domui *diligenter*
אַדְרְזְדָּא לְבֵית אֱלָהּ שְׁמַיָּא דִּי־לְמָה לֶהֱוֵא קְצַף עַל־
quòd *notificantes* vobis Et [t] eius filiorum & , regis regnum
24 מַלְכוּת מַלְכָּא וּבְנוֹהִי׃ † וּלְכֻם [c] מְהוֹדְעִין דִּי
cultoribus & , Nethinęis[l] , ianitorib[u] , *psalmistis* , Leuitis &, sacerdotib[u] omnib[u]
כָּל־כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא זַמָּרַיָּא תַּרְעַיָּא נְתִינַיָּא וּפְלַחֵי
*imicere potens non solitus** redditus & *censu* , tributum , huius Dei domus
בֵּית אֱלָהָא דְּנָה מִנְדָּה בְלוֹ וְהַלָּךְ לָא שְׁלִיט לְמַרְמָא
[t] quæ , tui Dei sapientiam secundũ Hezra tu Et *eis super*
עֲלֵיהֹם׃ † וְאַנְתְּ עֶזְרָא כְּחָכְמַת אֱלָהָךְ דִּי־
25 *populo omni ius dicentes sint* [t] qui , *iuridicos* & , iudices constitue , tua manu in
בִידָךְ מַנִּי שָׁפְטִין [f] וְדַיָּנִין דִּי־לֶהֱוֹן דָּאְנִין לְכָל־עַמָּא
, nouit non qui [t] Et . tui Dei leges *scientibus omnibus* [t] , flumen trans in [t] qui
דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה לְכָל־יְדָעֵי דָתֵי אֱלָהָךְ וְדִי לָא יְדַע
quæ legem *facies existendum ad*[t] non qui omnis Et . facietis scire
תְּהוֹדְעוּן׃ [g] † וְכָל־דִּי לָא לֶהֱוֵא עָבֵד דָּתָא דִי־
26 *factum existendum ad* iudicium cito , regis *quæ* legem & , tui Dei
אֱלָהָךְ וְדָתָא דִּי מַלְכָּא אָסְפַּרְנָא דִינָא לֶהֱוֵא מְתְעֲבֵד
vincula[b] ad &, *opũ mulctã* ad siue, ei[s] eradicationẽ ad siue, mortẽ ad siue, eo de
מִנָּה הֵן לְמוֹת הֵן לִשְׁרְשׁוֹ הֵן לַעֲנָשׁ נְכָסִין וְלֶאְסוּרִין׃
hoc sicut [t] dedit qui , nostrorũ patrum Deus DOMINVS Benedictus
27 בְּרִיךְ † יְהוָה אֱלָהֵי אֲבָהֵינוּ אֲשֶׁר נָתַן כְּוֹאת
. Ierusalaim in* quæ , DOMINI domum *decorandum ad* , regis corde in
בְּלֵב הַמֶּלֶךְ לְפָאֵר אֶת־בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִָם׃
, eius *consiliariorum & , regis facies ad* misericordiam inclinauit me super Et
28 וְעָלַי † הִטָּה־חֶסֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ [h] וְיוֹעָצָיו
sum confortatus ego Et . potentibus regis principibus omnibus &
וְלִכָל־שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַגִּבֹּרִים וַאֲנִי הִתְחַזַּקְתִּי
Israel de congregaui & , me super mei Dei DOMINI manum secundũ
כְּיַד־יְהוָה אֱלָהַי עָלַי וָאֶקְבְּצָה מִיִּשְׂרָאֵל
. mecum *ascendendum ad capita* principes vt
רָאשִׁים [i] לַעֲלוֹת עִמִּי׃ ascenderent [i] עָלָה

CAP. VIII. ח

ascendentes [t] , eorum genealogiæ & , eorum patrum *capita* isti Et principes [t] qui ascenderunt [k] חָשׁ
1 וְאֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹתָם [k] וְהִתְיַחֲשָׁם הָעֹלִים
. Babel de regis Arthachsastæ regno in mecum
עִמִּי בְּמַלְכוּת אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא הַמֶּלֶךְ מִבָּבֶל׃
Dauid filiis de , Daniel Ithamar filiis de , Ghersom Pinechas filiis De
2 מִבְּנֵי פִינְחָס גֵּרְשֹׁם מִבְּנֵי אִיתָמָר דָּנִיֵּאל מִבְּנֵי דָוִד חָטוּשׁ׃ † חַטּוּשׁ
eo cum & ; Zechariah , Parhos filiis de , Sechaniah filiis De . Chatus
3 מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה † מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ זְכַרְיָה וְעִמּוֹ
. quinquaginta & centum masculorum [l] genealogia I eorum
הִתְיַחֵשׂ לִזְכָרִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים׃
ducenti eo cum & , Zerachiah filius Elichoenai , moab-Pachath filiis De
4 מִבְּנֵי פַּחַת מוֹאָב אֶלְיְהוֹעֵינַי בֶּן־זַרְחְיָה וְעִמּוֹ [k] מָאתַיִם מֵאָה
eo cum & , Iachaziel filius Sechaniah filiis De . masculi
5 זְכָרִים׃ † מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה בֶּן־יַחֲזִיאֵל וְעִמּוֹ
, Ionathã filius Hebed , Hadin filiis de Et . masculi trecenti
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זְכָרִים׃ † וּמִבְּנֵי עָדִין עֶבֶד בֶּן־יוֹנָתָן
6 , Helam filiis de Et . masculi quinquaginta eo cum &
וְעִמּוֹ חֲמִשִּׁים זְכָרִים׃ † וּמִבְּנֵי עֵילָם
7 . masculi septuaginta eo cum & ; Hathaliah filius Iesahiah
יְשַׁעְיָה בֶּן־עֲתַלְיָה וְעִמּוֹ שִׁבְעִים זְכָרִים׃
octoginta eo cum &, Michael filius Zebadiah, Sephatiah filiis de Et
8 וּמִבְּנֵי † שְׁפַטְיָה זְבַדְיָה בֶּן־מִיכָאֵל וְעִמּוֹ שְׁמֹנִים
eo cum & , Iechiel filius Hobadiah Ioab filiis De . masculi
9 זְכָרִים׃ † מִבְּנֵי יוֹאָב עֹבַדְיָה בֶּן־יְחִיאֵל וְעִמּוֹ
Selomith filiis de Et . masculi decem octo & ducenti
מָאתַיִם שְׁמֹנָה עָשָׂר זְכָרִים׃ † וּמִבְּנֵי שְׁלוֹמִית
10 . masculi sexaginta & centum eo cum & , Iosiphiah filius
בֶּן־יוֹסִפְיָה וְעִמּוֹ מֵאָה וְשִׁשִּׁים זְכָרִים׃
octo & viginti eo cum & , Bebai filius Zechariah , Bebai filiis de Et
11 וּמִבְּנֵי בֵבָי זְכַרְיָה בֶּן־בֵּבָי וְעִמּוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁנָה [k] זְכָרִים׃
eo cum &, Chatã filius Iochanã, Hazgad filiis de Et . masculi
12 וּמִבְּנֵי † עַזְגָּד יוֹחָנָן בֶּן־הַקָּטָן וְעִמּוֹ
. masculi decem & , centum
מֵאָה וַעֲשָׂרָה זְכָרִים׃
, Eliphelet , eorum nomina hæc & . nouissimis Adonicam filiis de Et
13 וּמִבְּנֵי אֲדֹנִיקָם אַחֲרֹנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם אֱלִיפֶלֶט

vt non scribatur. † est festinanter . ‡ futura est ira notificamus
יָדַע [e] cantoribus [l] donatis , & ministris vectigal ; *præfectus nõ imponet ; [l] est
causidicos , ‡ iudicent omnem populũ ‡ est
דיינין
‡ omnes scientes ‖ eum ‡ fecerit
דִּין [f] יֵדַע ‖ fiat cõdemnationẽ substãtiæ , ‖ vinciendũ . ‡ simile
לשרשי
vt glorificaret * est coram rege , & consiliariis [h] יָעַץ
principes vt ascenderent [i] עֲלָה

, masculi sexaginta eis cum & , Semahiah & Iehiel
יְעוּאֵל וּשְׁמַעְיָה וְעִמָּהֶם שִׁשִּׁים זְכָרִים׃
. masculi septuaginta eis cum & , Zabud & , Huthai , Bigthai filiis de Et
14 וּמִבְּנֵי † בִגְוַי עוּתַי וְזַבּוּד וְעִמָּהֶם שִׁבְעִים זְכָרִים׃
ibi *castramentati sumus* [l] & , Ahaua ad *veniens* , flumen ad eos congregaui Et
15 וָאֶקָּבְצֵם † אֶל־הַנָּהָר הַבָּא אֲהָוָא וְנַחֲנוּ שָׁם
non Leui filiis de &, *sacerdotibus in &* , *populo* in consideraui Et . tribus diebus
יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֲבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא־
, Semahiah ad , Ariel ad , Elnhezer ad misi Et . ibi inueni
16 מָצָאתִי שָׁם׃ † וָאֶשְׁלְחָה לֶאֱלִיעֶזֶר לַאֲרִיאֵל לִשְׁמַעְיָה
, Zechariah ad & , Nathan ad &, Elnarthan ad &, Iarib ad &, Elnathã ad &
וְלֶאֱלְנָתָן וּלְיָרִיב וּלְאֶלְנָתָן וּלְנָתָן וּלְזַכַרְיָה
. *intelligentes* [t] Elnathan ad & , Ioiarib ad & , *capita* Mesullam ad &
וְלִמְשֻׁלָּם רָאשִׁים וּלְיוֹיָרִיב וּלְאֶלְנָתָן מְבִינִים׃
. loco Chasiphiah in *caput* ‖ Iddo ad ‡ eis præcepi Et
17 וָאֲצַוֶּה אוֹתָם [m] † עַל־אִדּוֹ הָרֹאשׁ בִּכְסְפְיָא הַמָּקוֹם
eius *fratrum* ‡ Iddo ad *loquendum ad* , verba eorum ore in posui &
וְאָשִׂימָה [n] בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדַבֵּר אֶל־אִדּוֹ אָחָיו
ministros nobis *adducendum ad* , loco Chasiphiah in Nethinim
הַנְּתִינִים בִּכְסְפְיָא הַמָּקוֹם לְהָבִיא־לָנוּ מְשָׁרְתִים
. nostri Dei domo *
לְבֵית אֱלֹהֵינוּ׃
virum nos super bonam nostri Dei manũ secundũ nobis adduxerunt Et
18 וַיָּבִיאוּ לָנוּ † כְּיַד־אֱלֹהֵינוּ הַטּוֹבָה עָלֵינוּ [o] אִישׁ
, eius filios & , Serebiah & ; Israel filij , Leui filij , Machli filiis de , *intellectus*
שֵׂכֶל מִבְּנֵי מַחְלִי בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְשֵׁרֵבְיָה וּבָנָיו
eo cum &, Chasabiah Et . decem ‡ octo , eius fratres &
19 וְאֶחָיו שְׁמֹנָה עָשָׂר׃ † וַאֲחַשַׁבְיָה וְאִתּוֹ
. viginti eorum filij & , eius fratres , Merari filiis de . Iesahiah
יְשַׁעְיָה מִבְּנֵי מְרָרִי אֲחָיו וּבְנֵיהֶם עֶשְׂרִים׃
‡ *donatis* ‖ posuit ‡ ministeriũ
, Leuitarum *seruitium* ‡ ad principes & , Dauid *dedit* ‖ quos Nethinim ‡ de Et
20 וּמִן־הַנְּתִינִים † שֶׁנָּתַן דָּוִיד . וְהַשָּׂרִים לַעֲבֹדַת הַלְוִיִּם
. nomina per tunt nominati hi Omnes . viginti & , ducentos Nethinim
מָאתַיִם [p] וְעֶשְׂרִים כֻּלָּם נִקְּבוּ בְשֵׁמוֹת׃
nos affligendum ad , Ahaua fluuium *super* ‖ ieiunium ibi prædicaui Et
21 וָאֶקְרָא † שָׁם צוֹם עַל־הַנָּהָר אַהֲוָא [q] לְהִתְעַנּוֹת
nostris paruulis &, nobis rectam viam eo ab *quærendum ad* , *nostri Dei facies ad*
לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה לָנוּ [r] וּלְטַפֵּנוּ
, exercitũ rege à petere erubui Quoniam . nostrę substãtię omni &
22 וּלְכָל־רְכוּשֵׁנוּ׃ † כִּי [s] בַּשְׁתִּי לִשְׁאוֹל מִן־הַמֶּלֶךְ חַיִל
, regem ad dixeramus Nam . via in inimico ab nobis *auxiliandũ ad* , equites &
וּפָרָשִׁים לְעָזְרֵנוּ מֵאוֹיֵב בַּדֶּרֶךְ כִּי־אָמַרְנוּ לַמֶּלֶךְ
, ei[s] fortitudo &, bonitate ī eũ quærẽtes omnes super nostri Dei Man[o] : dicẽdo
לֵאמֹר יַד־אֱלֹהֵינוּ עַל־כָּל־מְבַקְשָׁיו לְטוֹבָה [t] וְעָזּוֹ
quæsiumus &, ieiunauimus Et . eũ derelinquẽtes omnes super ei[o] *nasus* &
23 וְאַפּוֹ עַל כָּל־עֻזְּבָיו׃ † וַנָּצוֹם וַנְּבַקֵּשׁ
principibus de separaui Et . nobis *fuit exorabilis* &: hoc propter nostro Deo à
מֵאֱלֹהֵינוּ עַל־זֹאת וַיֵּעָתֶר לָנוּ׃ † וָאַבְדִּילָה [v] מִשָּׂרֵי
24 eorũ fratribus ex eis cum & , Chasabiah , Serebiah ; duodecim sacerdotum
הַכְּהֻנִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְשֵׁרֵבְיָה חֲשַׁבְיָה וְעִמָּהֶם מֵאֲחֵיהֶם
& , aurum & , argentum eis appendi Et . decem
עֲשָׂרָה׃ † וָאֶשְׁקְלָה לָהֶם אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־
25 , eius consiliarij & , rex *eleuauerunt* ‡ quę , nostri Dei domus *eleuationem* vasa
הַכֵּלִים תְּרוּמַת בֵּית־אֱלֹהֵינוּ [x] הַמֶּלֶךְ [y] וְיוֹעָצָיו
. * reperti † Israel omnis &, eius principes &
וְשָׂרָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים׃
sexcenta talenta argenti eorum *manu* *super* appendi Et
26 וָאֶשְׁקְלָה † עַל־יָדָם כִּכַּר כֶּסֶף שֵׁשׁ־מֵאוֹת [z] מֵאָה
. talenta centum auri , talentorum centum *argenti* vasa & , quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים וּכְלֵי־כֶסֶף מֵאָה לִכִכָּרִים זָהָב מֵאָה כִכָּר׃
*flaui aris** vasa & ; mille drachmarum , decem . *auri expiatoria* Et
27 וְכִפּוֹרֵי זָהָב עֶשְׂרִים לַאֲדַרְכֹנִים אֶלֶף וּכְלֵי נְחֹשֶׁת מְצֻהָב
Vos : eos ad dixi Et . aurum vt desiderabilia duo *boni*
טוֹבָה [a] שְׁנַיִם חֲמוּדֹת כַּזָּהָב׃ † וָאֹמְרָה אֲלֵהֶם אַתֶּם
28 , spõtaneũ aurum &, argentũ & ; sanctitas vasa & , DOMINO sanctitas
קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהַכֵּלִים קֹדֶשׁ וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נְדָבָה
donec custodite & , Vigilate . vestrorum patrum Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם׃ † שִׁקְדוּ וְשִׁמְרוּ עַד־
29 *patrum* † principibus &, Leuitarũ &, sacerdotũ *principum vultus ad* appẽdatis
תִּשְׁקְלוּ לִפְנֵי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם [b] וְשָׂרֵי־הָאָבוֹת
. DOMINI domus cubiculis ‡ , Ierusalaim in Israel
לְיִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִַם לִשְׁכוֹת בֵּית יְהוָה׃
, vasorum & , auri & , argenti pondus , Leuitæ & sacerdotes susceperũt Et
30 וַיְקַבְּלוּ † הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם מִשְׁקַל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְהַכֵּלִים
. nostri Dei domum ad Ierusalaim in *adducendum ad*
לְהָבִיא לִירוּשָׁלִַם לְבֵית אֱלֹהֵינוּ׃

manibus
argentea [z] מֵאָה
crateras aureas
* ærea aurei coloris
[t] qui * fuerãt . [u] שׁוּר
‡ in
vt adduceret [b] שׁוּר

quod venit ‖ mansimus
populum , & sacerdotes ,
principes , † peritos . ‡ vt loquerẽtur ‖ principẽ [l] בִּין [m] צָוָה
vt loquerentur ‡ & fratres
vt adduceret וּמְצִוֹת
נתינים
* pro
intelligẽtem [o] בּוֹא [n] פֶּה
‡ &
וּמְשֻׁקָּלָה
oblationis
‡ obtulerunt [x] כְּלָה [y] רוֹם
[t] qui * fuerãt .
manibus
argentea [z] מֵאָה
crateras aureas
* ærea aurei coloris
festis [a] שְׁנָה
coram principibus ‡ familiarum [b] שׁוּר
‡ in
vt adduceret

vitis orantes! & ,cælorum Deo quietis odores offerentes sint Vt
† דִּי לֵהֱוֹן מְהַקְרְבִין ˣ נִיחוֹחִין לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא ʸ וּמְצַלַּיִן ᶻ לְחַיֵּי
omnis quod ,decretū est positum me à Et .eius filiis ‡ & , regis
10 מַלְכָּא וּבְנוֹהִי : † וּמִנִּי ᵛ שִׂים טְעֵם ᵘ דִּי כָל־
,eius domo è lignum euellatur† ,hoc verbum mutauerit qui homo
11 אֱנָשׁ דִּי יְהַשְׁנֵא ᵗ פִּתְגָמָא דְנָה יִתְנְסַח ˢ אָע מִן־בַּיְתֵהּ
.hoc propter fiat latrina* eius domus & :eo in deleatur† erectum &
וְזִקְיף יִתְמְחֵא עֲלֹהִי וּבֵיתֵהּ נְוָלוּ יִתְעֲבֵד עַל־דְּנָה :
,regem omnem dissipet ,ibi suum nomen facit habitare qui Deus Et
12 † וֵאלָהָא דִּי־שַׁכֶּן שְׁמֵהּ תַּמָּהּ וּמְגַר כָּל־מֶלֶךְ
Dei domum corrūpendū ad ,mutandū ad suā manūmiserit qui populū &
וְעַם דִּי יִשְׁלַח יְדֵהּ לְהַשְׁנָיָא לְחַבָּלָה בֵּית־אֱלָהָא
festinanter , decretum posui Dariaues Ego .Ieruſalem in ‡quæ , hanc
דְּנָה דִּי־בִירוּשְׁלֶם אֲנָא דָרְיָוֶשׁ שְׂמֶת טְעֵם אִסְפַּרְנָא
,Setharbozenai ,flumen trans‡dux Tattenai Tunc .fiat
13 יִתְעֲבֵד : † אֱדַיִן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי
est dictum vt† , rex Dariaues misit quod ſecundum,eorum ſocietates &
וּכְנָוָתְהוֹן לָקְבֵל דִּי־שְׁלַח דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא כֵּנְמָא
,ædificantes Iudæorum ſeniores Et .fecerunt feſtinanter
14 אַסְפַּרְנָא עֲבָדוּ : † וְשָׁבֵי יְהוּדָיֵא ᵇ בָּנִין ᵃ
: Hiddo filij Zechariah & ,prophetæ Chaggai prophetia in proſperantes &
וּמַצְלְחִין בִּנְבוּאַת חַגַּי נְבִיָּאה וּזְכַרְיָה בַר־עִדּוֹא
,Chores præcepto ex & ,Iſrael Dei præcepto ex fūdauerūt &,ædificauerūt &
וּבְנוֹ וְשַׁכְלִלוּ מִן־טַעֲם ᵃ אֱלָהּ יִשְׂרָאֵל וּמִטְעֵם כּוֹרֶשׁ
.Paras regis Attachſaſtæ & ,Dariaues &
וְדָרְיָוֶשׁ וְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכֵּי פָּרָס :
qui ,Adar menſis tertium diem ad vſque hæc domus eſt perfecta Et
15 † וְשֵׁיצִיאָ בַּיְתָה דְנָה עַד יוֹם תְּלָתָה לְיַרַח אֲדָר דִּי־
.regis Dariaues regni ſextus annus ipſe‡ ‡eſt
הִיא שְׁנַת־שֵׁת לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא :
filiorum reſiduum & ,Leuitæ & , ſacerdotes Iſrael filij fecerunt Et reliqui filij
16 † וְעַבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא וּשְׁאָר בְּנֵי־
. gaudio cum huius Dei domus dedicatione ,trāſmigratiōis
גָּלוּתָא חֲנֻכַּת בֵּית־אֱלָהָא דְנָה בְּחֶדְוָה :
, centum iuuencos*huius Dei domus dedicationē fecerunt appropinquare Et obtulerunt
17 † וְהַקְרִבוּ לַחֲנֻכַּת בֵּית־אֱלָהָא דְנָה תּוֹרִין מְאָה * vitulos
,peccatis caprarum hircos & ,quadringentos agnos ,ducentos arietes pro peccato,
דִּכְרִין ᶜ מָאתַיִן אִמְּרִין אַרְבַּע מְאָה וּצְפִירֵי ᵈ עִזִּין לְחַטָּיָא לחטאת
.Iſrael tribuum numerum ad‖ ,duodecim Iſrael toto ſuper
עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל ᵖ תְּרֵי עֲשַׂר לְמִנְיַן שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל : ᵖ מְאָה ᵈ עִז
ſuis partitionib‖ in Leuitas &,ſuis diuiſionibus in ſacerdotes ſtatuerunt Et ‖ ſecundum
18 † וְהַקִימוּ כָהֲנַיָּא בִּפְלֻגְּתְהוֹן וְלֵוָיֵא בְּמַחְלְקָתְהוֹן distinctionibus
.Moſeh libri ſcripturam iuxta ,Ieruſalem in quod‖ Dei opus* ſuper *opera Dei
עַל־עֲבִידַת אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם כִּכְתָב סִפְרָ מֹשֶׁה : ‖ quæ erant
menſis quartadecima in Peſach† tranſmigrationis filij fecerunt Et †tranſitum
19 † וְעָשׂוּ בְנֵי־הַגּוֹלָה ᶠ אֶת־הַפָּסַח בְּאַרְבְּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ ᶠ עָשָׂה
,vnus tanquā Leuitę & ,ſacerdotes ſunt purificati Nam .primi
20 הָרִאשׁוֹן : † כִּי הִטַּהֲרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם כְּאֶחָד
filiis omnibus† Peſach immolauerunt Et .mundi ipſi cuncti † pro
כֻּלָּם טְהוֹרִים ᵍ וְשָׁחֲטוּ הַפָּסַח לְכָל־בְּנֵי ᵍ שְׁחַט
.ſibiipſis &,ſacerdotibus eorū fratribus &,tranſmigrationis
הַגּוֹלָה וְלַאֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְלָהֶם :
omnis & , tranſmigratione de reuertentes Iſrael filij comederunt Et qui reuerſi
21 † וְאָכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַשָּׁבִים מֵהַגּוֹלָה וְכָל erant
DOMINVM quærendum ad‡, eos ad terræ gentiū coinquinatione à ſeparatus qui ſe ſepara-
הַנִּבְדָּל ʰ מִטְּמְאַת גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲלֵהֶם לִדְרֹשׁ לַיהוָה uerat
infermentatorum ſolennitatem fecerunt Et .Iſrael Deum ‡ vt quæreret
22 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : † וַיַּעֲשׂוּ ⁱ חַג־מַצּוֹת ʰ בַּדָּל
, DOMINVS eos lætificauerat quia :lætitia cum diebus ſeptem ⁱ חָגַג
שִׁבְעָה יָמִים בְּשִׂמְחָה כִּי־שִׂמְּחָם יְהוָה
eorum manus confortandū ad eos ad Aſſur regis cor fecerat cōuerti &
וְהַמֶּלֶךְ ᵏ אַשּׁוּר לֵב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עֲלֵיהֶם לְחַזֵּק יְדֵיהֶם ᵏ סָבַב
.Iſrael Dei Dei domus opere in
בִּמְלֶאכֶת בֵּית־הָאֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :

CAP. VII.

regis Arthachſaſtæ regno in hæc verba poſt Et
1 † וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּמַלְכוּת אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכָּא
.Chilchiiah filij ,Hazariah filij Seraiah filius Hezra † Paras † erat
פָּרַס עֶזְרָא בֶּן־שְׂרָיָה בֶּן־עֲזַרְיָה בֶּן־חִלְקִיָּה :
.Achithub filij, Sadoc filij ,Sallum Filij
2 † בֶּן־שַׁלּוּם בֶּן־צָדוֹק בֶּן־אֲחִיטוּב :
.Meraioth filij ,Hazariah filij , Amariah Filij
3 † בֶּן־אֲמַרְיָה בֶּן־עֲזַרְיָה בֶּן־מְרָיוֹת :

.Bucchi filij ,Huzzi filij ,Zeráchiah Filij
4 † בֶּן־זַרְחִיָה בֶּן־עֻזִּי בֶּן־בֻּקִּי :
ſacerdotis Ahaton filij , Elhazar filij ,Pinechas filij ,Abiſuah Filij
5 † בֶּן־אֲבִישׁוּעַ בֶּן־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
primi. velox ſcriba ipſe‡ & ,Babel è aſcendit Hezra Ipſe .capitis
‡erat הָרֹאשׁ : † הוּא עֶזְרָא עָלָה מִבָּבֶל וְהוּא־סוֹפֵר מָהִיר
ei dedit & ,Iſrael Deus DOMINVS dedit quam ,Moſeh lege in
6 בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ˡ וַיִּתֶּן־לוֹ ˡ יָרַה
.eius petitionem oēm eum ſuper ſui Dei DOMINI manū ſecundū rex ᵐ נָתַן
הַמֶּלֶךְ כְּיַד־יְהוָה אֱלֹהָיו עָלָיו כָּל בַּקָּשָׁתוֹ :
,Leuitis & ,ſacerdotibus de & ,Iſrael filiis de aſcenderunt Et
7 † וַיַּעֲלוּ ⁿ מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם ᵃ עָלָה
ſeptimo anno in ,Ieruſalaim in Nethinim† & ,ianitorib‖ & ,cātoribus &
וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשֹּׁעֲרִים וְהַנְתִינִים אֶל־יְרוּשָׁלִַם ᵒ בִּשְׁנַת־שֶׁבַע ᵗ donatis
.quinto menſe in Ieruſalaim‡venit Et .regis Arthachſaſtæ ᵒ שָׁנָה
8 לְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ : † וַיָּבֹא יְרוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי ‡in
primi menſis vna‡in Quia .regis ſeptimus annus* Ipſe ᵖ בּוֹא
9 הִיא שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית לַמֶּלֶךְ : † כִּי בְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן * eſt
venit quinti menſis vna‡in & ,Babel de aſcēſionis fundamentū ipſum† ‡prima
הוּא יְסַד הַמַּעֲלָה מִבָּבֶל וּבְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בָּא †fuit initiū
.eum ſuper bonam ſui Dei manum ſecundum Ieruſalaim in ‡ prima
אֶל־יְרוּשָׁלִַם כְּיַד־אֱלָהּ הַטּוֹבָה עָלָיו :
vt quæreret ,DOMINI legem quærendum ad ,ſuum cor parauit Hezra Quia
10 † כִּי עֶזְרָא ᵍ הֵכִין לְבָבוֹ לִדְרשׁ אֶת־תּוֹרַת יְהוָה
.iudicium & ,ſtatutum ‡ Iſrael in docendum ad & ,faciendum ad &
וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט : ʳ כּוֹן ᵍ יָרַה
Arthachſaſta rex dedit quam ,epiſtolæ exactus exemplar* hoc Et vt faceret, & doceret
11 † וְזֵה פַּרְשֶׁגֶן הָאִגֶּרֶת אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ אַרְתַּחְשַׁסְתְּא ‡præceptum
DOMINI præceptorum verborum ſcribæ ,ſcribæ ſacerdoti Hezra ˢ עֲשָׂה
לְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר סֹפֵר דִּבְרֵי ᵗ מִצְוֹת־יְהוָה *eſt
regum rex Arthachſaſta .Iſrael ſuper eius ſtatutorum & ᵗ צָוָה
וְחֻקָּיו עַל־יִשְׂרָאֵל : † אַרְתַּחְשַׁסְתְּא מֶלֶךְ מַלְכַיָּא ᵘ וְחָקַק ᵛ חֻקָּק
,conſummato cœli Dei quod , ſtatuti ſcribæ , ſacerdoti Hezræ legis
לְעֶזְרָא כַּהֲנָא סָפַר דָּתָא דִּי־אֱלָהּ שְׁמַיָּא גְּמִיר qui ſponta-
lubens omnis quod ,decretum eſt poſitum me A .Cheheneth & neus eſt
13 וּכְעֶנַת : † מִנִּי ˣ שִׂים טְעֵם דִּי כָל־מְתְנַדַּב ˣ שׁוּם
eūdū ad‖ ,Leuitis & ,eius ſacerdotibus & ,Iſrael populo de meo regno in ‖ vt eat
בְּמַלְכוּתִי מִן־עַמָּה יִשְׂרָאֵל וְכָהֲנוֹהִי וְלֵוָיֵא לְמֶהַךְ à facie
,regis conſpectu à quod eo Pro .vadat tecum ,Ieruſalem in
14 לִירוּשְׁלֶם עִמָּךְ וְהָךְ : † כָּל־קֳבֵל דִּי מִן־קֳדָם מַלְכָּא es ad viſitan-
,Iehudæam ſuper perquirendum ad miſſus eius conſiliariorum ſeptem & dum
וְשִׁבְעַת יָעֲטוֹהִי שְׁלִיחַ לְבַקָּרָה עַל־יְהוּד †eſt
,argentum ferendū ad & .tua manu in† quæ ,tui Dei lege in ,Ieruſalem &
15 וְלִירוּשְׁלֶם בְּדָת אֱלָהָךְ דִּי בִידָךְ : † וּלְהֵיבָלָה כְּסַף
,Iſrael Deo obtulerunt ſponte eius conſiliarij & rex quod aurum &
וּדְהַב דִּי־מַלְכָּא וְיָעֲטוֹהִי הִתְנַדְּבוּ לֶאֱלָהּ יִשְׂרָאֵל
quod autū & argentū omne Et .eius habitaculum Ieruſalem in cuius
16 דִּי בִירוּשְׁלֶם מִשְׁכְּנֵהּ : † וְכֹל כְּסַף וּדְהַב דִּי ‖ ſpōtaneis po-
,ſacerdotum & ,populi deuotione‖ cum Babel prouincia vniuerſa in inueneris pulis , & ſa-
תְּהַשְׁכַּח בְּכֹל מְדִינַת בָּבֶל עִם הִתְנַדְּבוּת עַמָּא וְכָהֲנַיָּא cerdotibus,
.Ieruſalem in*quæ ſui Dei domui offerentium ſponte‡ qui ſponte
מְתְנַדְּבִין לְבֵית אֱלָהֲהוֹן דִּי בִירוּשְׁלֶם : obtulerint
,tauros‡ ,hoc argento in emas velociter hac viciſſitudine Omni† ʸ דּוֹן
17 † כָּל־קֳבֵל דְּנָה אֲסַפְּרָנָא תְּקַנָּא בְּכַסְפָּא דָּנָה תּוֹרִין * eſt
ſuper ea offeras &: eorū libamina & ,eorū munera‖ & ,agnos , arietes † Vt cito
דִּכְרִין אִמְּרִין וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵיהוֹן וְתִקָּרֵב הִמּוֹ עַל־ ‡ vitulos,
. Ieruſalem in‡ quæ veſtri Dei domus quod altare ‖ ſacrificia
מַדְבְּחָה דִּי בֵית אֱלָהֲכֹם דִּי בִירוּשְׁלֶם : ‡ eſt
,argenti reſiduo in erit bonum tuis fratribus ſuper & ,te ſuper* quod illud Et *tibi, & fra-
18 † וּמָה דִּי עֲלָיִךְ וְעַל־אָחָיִךְ יִיטַב בְּשְׂאָר כַּסְפָּא tribus tuis
.facietis† veſtri Dei voluntatē ſecundū ,faciendum ad ,auri & placuerit de
וְדַהֲבָה לְמֶעְבַּד ᵃ כִּרְעוּת אֱלָהֲכֹם תַּעְבְּדוּן : reſiduo ar-
reſtitue‡ tui Dei domus cultum‡ in tibi ſunt data quæ vaſa Et gento & au-
19 † וּמָנַיָּא דִּי־מְתְיַהֲבִין לָךְ לְפָלְחַן בֵּית אֱלָהָךְ תַּשְׁלֵם ro, vt facias, ‡ facite.
quod‡ tui Dei domus vſus reſiduum† Et .Ieruſalem* Deo coram ᵃ רְעָה
20 קֳדָם אֱלָהּ יְרוּשְׁלֶם : † וְשָׁאַר חֲשָׁחוּת בֵּית אֱלָהָךְ דִּי ‡miniſterij
.regis gazarum‡ domo è dabis ,dandum ad‡, tibi ceciderit ‡ redde
יִפֶּל־לָךְ לְמִנְתַּן תִּנְתַּן מִן־בֵּית גִּנְזֵי מַלְכָּא : ᵇ מִן
omnibus decretum eſt poſitū rex Arthachſaſta ego‡ me à Et * in
21 † וַאֲנִי אֲנָה אַרְתַּחְשַׁסְתְּא ᵈ מַלְכָּא שָׂים טְעֵם ᵇ לְכָל† reliqua quæ
Hezra vobis†petierit quæ omnia vt ,flumen trans in* qui theſauratiis fuerūt neceſ-
גִּזְבְּרַיָּא דִּי בְּעֵבֶר נַהֲרָה דִּי כָל־דִּי יִשְׁאֲלִנְכוֹן עֶזְרָא ſaria pro
.fiat cito ,cœlorum Dei quæ legis ſcriba ſacerdos domo
כָּהֲנָא סָפַר דָּתָא דִּי־אֱלָהּ שְׁמַיָּא אִסְפַּרְנָא יִתְעֲבֵד : ‡ quæ opus
,centum coros tritticorum‡ advſq; & ,centum talenta argenti ad Vſque fuerint
22 † עַד־כִּכַּר כַּסְפָּא מְאָה וְעַד־חִנְטִין כּוֹרִין מְאָה ‡ vt dentur,
‡ theſaurorū
‡ me
ᶜ נְפַל
ᵈ שׁוּם
* ſunt
‖ à
† tritici

fuit† & ; Ierusalem in‖quæ Dei domus opus cessauit *instanti* In — Tunc ‖erat † cessauit

24 † בְּאֵדַיִן בְּטֵלַת עֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא דִי בִירוּשְׁלֶם וְהָוַת
.Paras regis Dariaues regni secundum annum ad vsque *intermissum*
בָּטְלָא עַד שְׁנַת תַּרְתֵּין לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּ־פָּרָס׃

CAP. V. ה

,prophetæ Hiddo filius Zechariah &,propheta Chaggai prophetauit Et

1 נ u † וְהִתְנַבִּי חַגַּי נְבִיָּאָה וּזְכַרְיָה בַּר־עִדּוֹ נְבִיָּאָ — u נְבָא
Israel Dei nomine in ,Ierusalem in & ,Iehudæa in *qui* Iehudæos *super* — qui erant
עַל־יְהוּדָיֵא דִי בִיהוּד וּבִירוּשְׁלֶם בְּשֵׁם אֱלָהּ יִשְׂרָאֵל
, Sealthiel filius Zerubbabel surrexerunt *instanti* In .eos super — Tunc
עֲלֵיהוֹן׃ † בֵּאדַיִן x קָמוּ זְרֻבָּבֶל בַּר־שַׁאַלְתִּיאֵל 2 * קוֹם
,Ietusalē in‖quę, Dei domū ædificare cœperūt &,Iosadach filius Ieſuah& — * est
וְיֵשׁוּעַ בַּר־יוֹצָדָק וְשָׁרְיוּ לְמִבְנֵא בֵּית אֱלָהָא דִי בִירוּשְׁלֶם
.eis auxiliantes Dei ipſius prophetæ†eis cum & — † erant
וְעִמְּהוֹן נְבִיאַיָּא דִי־אֱלָהָא מְסַעֲדִין לְהוֹן׃
, flumen trans * dux Tattenai eos ad venit tempore illo In — * eorum qui erant
3 בְּהּ־זִמְנָא אֲתָה עֲלֵיהוֹן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה
vobis posuit Quis : eis *dicentes*‖sic &,eorū *societates*&,bozenai-Sethar& — socij
וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן וְכֵן אָמְרִין לְהֹם מַן־ y שָׂם לְכֹם — ‖dixerunt
†*fundare* istos muros & , *ædificare*†hanc domum ‡ *decretū* * — y שׂוּם
טְּעֵם בֵּיתָא דְנָה לִבְנָא וְאִשַׁרְנָא דְנָה לְשַׁכְלְלָה׃ — *præceptū‡vt ‡ædificareris, †fundaretis? ‖adhuc ‡sunt †ædificant?
qui virorum nomina *ipsa*‡ Quæ : eis diximus *pacto hoc* ‖ Tunc
4 † אֱדַיִן כְּנֶמָא אֲמַרְנָא לְהֹם מַן־אנוּן שְׁמָהָת גְּבְרַיָּא דִי־ — z בְּנָא ‡ הָוָה דְנָה
super fuit eorum Dei oculus Et ‡*ædificantes* ædificium hoc — res
5 בְּנַיְנָא׃ z בְּנַיְנָא בָּנִין׃ † וְעֵין אֱלָהֲהֹם ‡ הֲוָה עַל־ — ‡ respondērent per epistolā super his.
Dariaues ad *placitum* donec, eos fecerunt cessare non & , Iehudæorū senes
שָׁבֵי יְהוּדָיֵא וְלָא־בַטְּלוּ הִמּוֹ עַד־טַעְמָא לְדָרְיָוֶשׁ
.*hoc super epistolam redire facerent* tunc & ; pergeret — b תוּב
יְתֵב וְאֵדַיִן b יְתִיבִין נִשְׁתְּוָנָא עַל־דְּנָה׃ — ‡ eorum qui erant socij ‖ erant
, flumen trans ‡ dux Tattenai misit quam , epistolæ Exemplar
6 † פִּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּ דִי־שְׁלַח תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה
ad ,flumen trans *in*‖qui Apharsechaie ,eius *societates* &,bozenai-Sethar&
וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתֵהּ אֲפַרְסְכָיֵא דִי בַּעֲבַר נַהֲרָה עַל־
hoc iuxta & , eum ad miserunt Verbum .regem Dariaues
דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא׃ † פִּתְגָמָא שְׁלַחוּ עֲלוֹהִי וְכִדְנָה 7
.omnis pax regi Dariaues : eius medio in erat scriptum
כְּתִיב בְּגַוֵּהּ לְדָרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שְׁלָמָא כֹלָּא׃
prouinciam Iehudæam in iuimus quòd , regi *existendum ad* Notum
8 † יְדִיעַ ‖ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִי־אֲזַלְנָא לִיהוּד c מְדִינְתָא
lignum & , *marmoris* lapide ædificatur ipsa & , magni Dei domum ad — c רוֹן
לְבִית אֱלָהָא רַבָּא וְהוּא מִתְבְּנֵא אֶבֶן גְּלָל וְאָע
prosperatur & , fit *studiosè* ipsum opus & , parietibus in *ponitur* — impolito,& ligna ponuntur festinanter
d מְחַשַּׁם בְּכְתָלַיָּא וַעֲבִידְתָא דָךְ אִסְפְּרְנָא מְהַעְבְּדָא וּמַצְלַח — d שׂוּם
huiuscemodi,illos seniores interrogauim' Tunc .eorum manibus in
בִּידֵהֹם׃ † אֱדַיִן שְׁאַלְנָא לְשָׁבַיָּא אִלֵּךְ כְּנֶמָא 9
, *ædificare*‡ hanc domum † *statutum* vobis posuit Quis : eis diximus — † præceptū †vt ‡ædificaretis, & parietes hos fundaretis?
אֲמַרְנָא לְהֹם מַן־ e שָׂם לְכֹם טְּעֵם בַּיְתָא דְנָה לִמְבְנְיָה
?*fundare hunc murum* & — e שׂוּם ‖ יְדַע
וְאִשַׁרְנָא דְנָה לְשַׁכְלְלָה׃ — ‡de nominib' † vt notificaremus * nomina ‡sunt duces
vt , tibi *notificandum ad*†, eos interrogauimus eorum *nomina*‡etiam Et
10 † וְאַף שְׁמָהָתְהֹם שְׁאַלְנָא לְהֹם f לְהוֹדָעוּתָךְ דִּי
.eorum *capitibus in*‡qui virorum *nomen*‡scriberemus — ‡ sumus reædificamus
נִכְתֹּב שְׁמָהָת־גֻּבְרַיָּא דִי בְרֵאשֵׁהֹם׃
ipsi‡ Nos : dicendo , nobis responderunt verbum huiuscemodi Et
11 † וּכְנֶמָא פִּתְגָמָא g הֲתֵיבוּנָא לְמֵמַר אֲנַחְנָא הִמּוֹ — g תוּב ‡ sumus
fuit quæ ,domum *ædificantes* & , terrę & cælorum Dei *ipsius* serui — reædificamus
עַבְדוֹהִי דִי־אֱלָהּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וּבְנִין בַּיְתָא דִי־ הֲוָא
magnus Israel rex Et .multos annos hos antè *ab* ædificata — fundauit
בְנֵה מִקַּדְמַת דְּנָה h שְׂנִין שַׂגִּיאִן וּמַלְכָּ לְיִשְׂרָאֵל רַב
nostri patres prouocauerūt quo ex Verūtamē .eā *perfecit* & ,eā ædificauit
בְּנָה וְשַׁכְלְלָה׃ † לָהֵן מִן־דִּי הַרְגָזוּ אֲבָהָתַנָא 12 † eius
,Chaldæi Babel regis Nebuchadnesar manū in eos tradidit,cælorū Deum
לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא יְהַב הִמּוֹ בִּידְ נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּ־בָבֶל כַּסְדָּיָא
.Babel in fecit transmigrare † populum& , *eam* destruxit hanc domum &
וּבַיְתָה דְנָה סַתְּרָה וְעַמָּה ‖ הַגְלִי לְבָבֶל׃ — i גְּלָה
rex Chores , Babel regis Chores *vno* anno in Veruntamen — primo
13 † בְּרַם בְּשְׁנַת חַדָּה לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא דִי בָבֶל כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא
.*ædificandum ad hanc* Dei *domum* , edictum posuit — vt dom' Dei hæc ædificaretur.
שָׂם טְּעֵם בֵּית־אֱלָהָא דְנָה לִבְנָא׃ — aurea , & argentea,
quæ , *argenti* & , *auri quæ* Dei domus vasa etiam Et
14 † וְאַף מָאנַיָּא דִי־בֵית־אֱלָהָא דִי דַהֲבָה וְכַסְפָּא דִי — * est
ea tulerat &;Ierusalem in * quod templo è eduxerat Nebuchadnesar
נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־הֵיכְלָא דִי בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל הִמּוֹ

ipsius templo è rex Chores *ea* eduxit, Babel *ipsius* templum in — constituerat. יהיר
לְהֵיכְלָא דִי בָבֶל הַנְפֵּק הִמּוֹ כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא מִן־הֵיכְלָא דִי
.*eum posuerat* ducem quem , *eius nomen* Sesbasar ipsi sunt data & , Babel — deferre
בָבֶל k וְיָהִיבוּ לְשֵׁשְׁבַּצַּר שְׁמֵהּ דִי פַחָה שָׂמֵהּ׃ k יְהַב
, templum in ea fac *descendere* , vade , tolle vasa Hæc : ei Dixitque — k נְשָׂא
15 † וַאֲמַר־לֵהּ אֵלָהּ סָאנֵיָא k שָׂא אֲזַל־ l אַחֵת הִמּוֹ בְּהֵיכְלָא l נְחַת
.suo loco in ædificetur Dei domus & ; Ierusalem in † quod — † est posuit
דִי בִירוּשְׁלֶם וּבֵית אֱלָהָא יִתְבְּנֵא עַל־אַתְרֵהּ׃ ‖ est
‖quæ , Dei domus fundamenta *dedit* , venit ille Sesbasar Tunc — eo tempore
16 † אֱדַיִן שֵׁשְׁבַּצַּר דָּךְ אֲתָא יְהַב אֲשֵׁיָא דִי־בֵית אֱלָהָא דִי — † ad hoc tēp'
.est perfecta non & , ædificatur *nunc*† vsque & *tunc* ex & , Ierusalem in — si regi ‡ est ‖ theſaurorū
בִירוּשְׁלֶם וּמִן־אֱדַיִן וְעַד־כְּעַן מִתְבְּנֵא וְלָא שְׁלִים׃ — * est
gazarum‖domo in quæritur, ‡ bonum *rege* *super eo* nunc Et — vt ædificarēt ‡ quæ est
17 † וּכְעַן הֵן עַל־מַלְכָּא טָב יִתְבַּקַּר בְּבֵית גִּנְזָיָא דִי־ — l שׂוּם
positum rege Chores à hoc sit an , Babel in * quæ *illic* regis — vt
מַלְכָּא תַמָּהּ דִי בְבָבֶל הֵן אִיתַי דִי־מִן־כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא l שִׂים
voluntatē & : Ierusalem in ‡ , hanc Dei domum *ædificandum ad* , edictum — ‡ quæ est
טְּעֵם לְמִבְנֵא בֵּית־אֱלָהָא דָךְ בִּירוּשְׁלֶם m וּרְעוּת — m רְעָה
.nos ad mittat hoc super regis
מַלְכָּא עַל־דְּנָה יִשְׁלַח עֲלֵינָא׃

CAP. VI. ו

domo in quęsierunt & , *statutum* posuit rex Dariaues Tunc — præceptum, נְחַת
1 † בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְּעֵם וּבַקְּרוּ m בְּבֵית — m
.Babel in ibi *repositarum* , *gazarum qui* librorum — thesaurorū, quipositi erāt in lagena
סִפְרַיָּא דִי גִנְזַיָּא m מְהַחֲתִין תַּמָּה בְּבָבֶל׃ — ‡ quę erat ‖ erat intrinsecus
prouincia Madai in ‖ quod, palatio in ‡ *scriptuarū* scrinio *in* est inuentū Et
2 † וְהִשְׁתְּכַח בַּאֲחַמְתָּא בְּבִירְתָא דִי בְמָדֵי מְדִינְתָּא n — n שֶׁכַח
: memoriale *illud intra*‖scriptum sic & , vnum volumen
מְגִלָּה חֲדָה וְכֵן־כְּתִיב בְּגַוַּהּ דִכְרוֹנָה׃ — o גְּלַל
, edictum posuit rex Chores , regis Chores *vno** anno In — * primo ‡ vt † quæ est ‡ quæ est ‖ in immolant parietes eius colligarētur.
3 † בִּשְׁנַת חַדָּה לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְּעֵם p — p שָׁנָה
immolantes quo‖locus‡, ædificaretur domus Ierusalem in † Dei [domus ‡
בֵּית־אֱלָהָא בִירוּשְׁלֶם יִתְבְּנֵא בֵּיתָא יִתְבְּנֵא אֲמַת דִּי־ דַּבְרָן
:sexaginta cubitorum eius altitudo .*comportantes eius fundamenta* &, victimas
דִבְחִין וְאֻשּׁוֹהִי מְסוֹבְלִין רוּמֵהּ אַמִּין שְׁתִּין
.sexaginta cubitorum eius latitudo
פְּתִיהּ אַמִּין שְׁתִּין׃
Parietes, ex lapidib' marmoreis tres, & paries interior è lignis nouis, & sumptus de * aurea, & argentea ‡ erat — , *noui ligni* *structura* & , *tres* *marmoris Lapidis* *Structuræ*
4 † נִדְבַךְ אֶבֶן גְּלָל חִלְתָּא וְנִדְבַךְ דִּי־ אָע חַדְתָּ — q הַוָּה
.dabitur regis domo è *eductio* & — vt fiat ‡ à duce
וְנִפְקָתָא מִן־בֵּית מַלְכָּא תִּתְיְהֵב׃
quæ , *argenti* & , *auri quæ** Dei domus vasa etiam Et — Domus ‖ hæc ædificabitur
5 † וְאַף מָאנֵי בֵית־אֱלָהָא דִי דַהֲבָה וְכַסְפָּא דִי — r בְּנָה ‡ שׁוּב
detulerat & , Ierusalem in ‡ quod templo è eduxerat Nebuchadnesar — ‡ illi substantia
נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־הֵיכְלָא דִי־בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל — ‖ est tributū † festinanter redditus ‡ datus vt ‖ cessent.
,suum locum ad Ierusalem in ‖ quod , templū ad *vadat* & reddant , Babel in — ‡ fuerit
לְבָבֶל יְהֵיבוּן וְיִתְהָךְ לְהֵיכְלָא דִי־בִירוּשְׁלֶם לְאַתְרֵהּ — t עֲלָה
.Dei domum in *facias descendere* &
וְהַחֵת בְּבֵית אֱלָהָא׃ — † sunt dabuntur eis per singulos dies, sit error.
,eorum *societates* &, Bozenai-Sethar, flumē trans † dux Tattenai Nunc
6 † כְּעַן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן — v שְׁלָו
. inde estote longinqui , flumen trans *in** qui Apharsecaie
אֲפַרְסְכָיֵא דִי בַּעֲבַר נַהֲרָה רַחִיקִין q הֲווֹ מִן־תַּמָּהּ׃
,Iehudæorum *ducem*‡ huius Dei domus *opus ad* Dimittite
7 † שִׁבְקוּ לַעֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא דָךְ פַּחַת־ יְהוּדָיֵא
.suo loco in *ædificabunt hanc* ‖ Dei *Domum* . Iehudæorū senioribus &
וּלְשָׂבֵי יְהוּדָיֵא בֵּית־אֱלָהָא דָךְ r יִבְנוֹן עַל־אַתְרֵהּ׃
senioribus cum facietis quod, *hoc ad*‡ edictum est positum me à Et
8 † וּמִנִּי שִׂים טְּעֵם לְמָא דִי־תַעְבְּדוּן עִם־ s שָׂבֵי
opibus de & , hanc Dei domum ædificando in , istorum Iehudæorum
יְהוּדָיֵא אִלֵּךְ לְמִבְנֵא בֵּית־אֱלָהָא דָךְ וּמִנְכְּסֵי
data‡ sit *eductio diligenter*† , flumen trans *census*‖ quæ regis
מַלְכָּא מִדַּת עֲבַר נַהֲרָה אַסְפַּרְנָא נִפְקְתָא הַחֱוֵא מִתְיַהֲבָא
.*faciendum cessare ad*‖non *quod* , illis viris
לְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ דִי־לָא לְבַטָּלָא׃
holocausta in agni & , arietes & , boum filij & ‡ necessarium quod Et
9 † וּמָה חִשְׁחָן וּבְנֵי תוֹרִין וּדְכָרִין וְאִמְּרִין ‖ לַעֲלָוָן t
,sacerdotū verbū secundū oleū &, vinum sal , frumenta , cælorum Dei
לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא חִנְטִין מְלַח ‖ חֲמַר וּמְשַׁח כְּמֵאמַר כָּהֲנַיָּא
non vt , *die in die eis datum existendum ad* , Ierusalem in † qui
דִי־בִירוּשְׁלֶם לָהֵוֹא מִתְיְהֵב לְהֹם יוֹם בְּיוֹם דִי־לָא
.*ceßatio*
שָׁלוּ׃ v

à cõmẽtariis
‡ reliqui socij eorum,
‡ Tripolitæ, Perſæ, ארכויא
P Babylonij, Suſitæ, ‡ Elamitæ.
reliquę gẽtes
*glorioſus
k גְּלָה l יָהַב
† vrbibus Samarię, & reliquę gentes quæ ſunt
‡ quicunque ſunt
ſit
malam,
m אֲתָא
parietes compoſuerũt.
n בְּנָה o חוּט
‡ ſit *ſi
† ædificata fuerit,
‡ fundati fuerint, tributũ, & vectigal
‡ annuum
‡ lædetur.
*pro †ſalis
‡ quem comedimus, contemptum
p עֲרָה q יְדַע
‡ eſt pulchrum
*Propterea
† hiſtoriarũ
‡ eſt
† fuerunt
‡ Propterea
‡ Notificam
* quia ſi
† ædificata fuerit
r יְדַע
‡ fundati fuerint pro vice illa,
‡ quę tibi detur ab iis qui ſunt *erit
‖ à commentariis,
† reliquos ſocios eius
‡ habitant
‡ alios qui erant
* pax, & ſecundum tempus.
† Epiſtola
‡ manifeſtè lecta
s קְרָא
‡ poſitum eſt decretum,
* eleuatur: & rebellat,
† rebellio
‡ in ‡ dominati ſunt
‖ qui erant
* tributũ, vectigal, &
† annualis
‡ vt ceſſent viri illi,
‡ præceptum
t שׂוּם
‖ moniti eſtis
* vt faciatis iuxta
† ad nocendũ regibus?
‡ Illico, cum
‖ eſſet ‡ ſocii
feſtinanter
‡ ad

ſ. reſiduum‡ &, ſcriba Simſai &, rationis præfectus Rechum Tunc

9 † אֲדַיִן רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר
, Archeuaie, Apharſaie, Tarpelaie‡, Apharſathchaie &, Dinaie, eorũ ſocietatũ
כְּנָוָתְהוֹן דִּינָיֵא וַאֲפַרְסַתְכָיֵא טַרְפְּלָיֵא אֲפָרְסָיֵא אַרְכְּוָיֵ
.Helmaie‡, Dehaue, Suſanchaie, Babiaiel
בָּבְלָיֵא שׁוּשַׁנְכָיֵא דֶּהָוָיֵא עֵלָמָיֵא׃

, inclytus* &, magnus Aſnaphar tranſtulit quas nationum reſiduum Et

10 † וּשְׁאָר אַמְמָיָא דִּי k הַגְלִי אָסְנַפַּר רַבָּא וְיַקִּירָא
, flumen trans reſiduum &, Samaritanorum quæ vrbe† in eas fecit habitare &
l וְהוֹתֶב הִמּוֹ בְּקִרְיָה דִּי שֲׁמְרַיִן וּשְׁאָר עֶבֶר־נַהֲרָה
ipſum ad miſerunt quam epiſtolæ exemplar Hoc .Cheheneth &
11 וּכְעֶנַת׃ † דְּנָה פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא דִּי שְׁלַחוּ עֲלוֹהִי
.Cheheneth &, flumen trans vir‖, tui Serui: regem Artachſaſta ad
עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׁתְּא מַלְכָּא עַבְדָּךְ אֱנָשׁ עֶבֶר־נַהֲרָה וּכְעֶנַת׃
, te à aſcenderunt qui Iehudæi quòd, regi exiſtendum ad Notum
12 † יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי יְהוּדָיֵא דִּי סְלִקוּ מִן־לְוָתָךְ
, peſſimam &, rebellem ciuitatem, Ieruſalem in venerunt nos ad
עֲלֶינָא m אִתּוֹ לִירוּשְׁלֶם קִרְיְתָא מָרְדְּתָא וּבְאוּשְׁתָּא
.conſuerunt fundamenta &, fundauerunt muros &, ædificantes
n בְּנַיִן וְשׁוּרַיָּא שַׁכְלִלוּ וְאַשְׁיָא o יַחֲיטוּ׃
, ædificabitur † illa ciuitas en* quòd, regi exiſtendum ad‡ notum Nunc
13 † כְּעַן יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי הֵן קִרְיְתָא דְךָ תִּתְבְּנֵא
tributum &, dabunt nũ ſoliti‡ redditũ &, cenſum, vectigal ‡ fundabuntur† muri &
וְשׁוּרַיָּא יִשְׁתַּכְלְלוּן מִנְדָּה־בְלוֹ וְהַלְךְ לָא יִנְתְּנוּן וַאֲפֻּתָם
.detrimento afficies‡ regum
מַלְכִים תְּהַנְזֵק׃
turpitudinem &, ſumus ſaliti‡ palatij ſale quod† viciſſitudine omni* Nunc
14 † כְּעַן כָּל־קֳבֵל דִּי־מֶלַח הֵיכְלָא מְלַחְנָא p וַעֲרוֹת
notificauimus &, miſimus hoc Super*. videre nobis cõueniens‡ non regis
מַלְכָּא לָא־אֲרִיךְ־לָנָא לְמֶחֱזֵא עַל־דְּנָה שְׁלַחְנָא q וְהוֹדַעְנָא
inuenies &, tuorũ patrum monumentorum† libro in perquirat Vt :regi
15 לְמַלְכָּא׃ † דִּי יְבַקַּר בְּסִפְרָ דָכְרָנַיָּא דִּי אֲבָהָתָךְ וְתַהְשְׁכַּח
nocens & rebellis‡ vrbs illa vrbs quòd ſcies &, hiſtoriarum libro in
בְּסִפְרָ דָכְרָנַיָּא וְתִנְדַּע דִּי קִרְיְתָא דָךְ קַרְיָא מָרְדָא וּמַהֲנָזְקַת
à eius medio in † facientes defectionem & : prouinciis &, regibus
מַלְכִין וּמְדִנָן וְאֶשְׁתַּדּוּר עֲבִדִין בְּגַוָּהּ מִן־
.eſt deſtructa hæc ciuitas hoc Super‡ .ſæculi diebus
יוֹמָת עָלְמָא עַל־דְּנָה קִרְיְתָא דָךְ הֶחֳרְבַת׃
, ædificabitur † hæc ciuitas en quòd*, regi nos Notificantes‡
16 † מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא דִּי הֵן קִרְיְתָא דָךְ תִּתְבְּנֵא
non, flumen trans in‡ portio, hoc oppoſitum ad ‡fundabuntur‡ ipſius muri &
וְשׁוּרַיָּה יִשְׁתַּכְלְלוּן לָקֳבֵל דְּנָה חֶלֶק בַּעֲבַר נַהֲרָא לָא
, rationis præfectum‖ Rechum ad rex miſit Verbum .tibi illa eſt*
17 אִיתַי לָךְ׃ † פִּתְגָמָא שְׁלַח מַלְכָּא עַל־רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם
, Samaria in habitantes‡ qui, eorum ſocietatum reliquum † &, ſcribam Simſai &
וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר כְּנָוָתְהוֹן דִּי יָתְבִין בְּשֹׁמְרַיִן
epiſtolæ Extractus† , Cheheth & Selam* flumen trans reſiduum‡ &
18 וּשְׁאָר עֵבֶר־נַהֲרָה שְׁלֵם וּכְעֶנַת׃ † נְשַׁתְּוָנָא
.me coram eſt lectus explicitè‡ , nos ad miſiſtis quam
דִּי שְׁלַחְתּוּן עֲלֵינָא מְפָרַשׁ s קֳרֵי קֳדָמָי׃
quòd, inuenerunt &, quæſierunt &, ſententia eſt poſita‡ me à Et
19 † וּמִנִּי שִׂים טְעֵם וּבְקַרוּ וְהַשְׁכַּח דִּי
, rebellio &: ſe eleuans* reges aduerſum ſæculi diebus à illa ciuitas
קִרְיְתָא דָךְ מִן־יוֹמָת עָלְמָא עַל־מַלְכִין מִתְנַשְּׂאָה וּמֶרֶד
.ea in fiebat defectio† &
וְאֶשְׁתַּדּוּר מִתְעֲבַד־בַּהּ׃
omnibus in dominatores‡ &, Ieruſalem ſuper‡ fuerunt fortes reges Et
20 † וּמַלְכִין תַּקִּיפִין הֲווֹ עַל־יְרוּשְׁלֶם וְשַׁלִּיטִין בְּכָל
.eis dabatur ſolitus† redditus & cẽſus, vectigal* &, flumen trans‡
עֶבֶר נַהֲרָה וּמִדָּה בְלוֹ וְהַלְךְ מִתְיְהֵב לְהֹון׃
vrbs &; illos viros ceſſare faciendum ad‡, edictum ponite Nunc
21 † כְּעַן שִׂימוּ טְעֵם לְבַטָּלָא גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ וְקִרְיְתָא
.fuerit poſitum decretum‡ me à donec , ædificetur non illa
דָךְ לָא תִתְבְּנֵא עַד־מִנִּי טְעֵמָא יִתְּשֵׂם׃
corruptio creſcet Cur .hoc ſuper facere erronem eſtote cauti‖ Et
22 † וְזָהִירִין הֱווֹ שָׁלוּ לְמֶעְבַּד עַל־דְּנָה לְמָה יִשְׁגֵּא חֲבָלָא
?regum perniciem in†
לְהַנְזָקַת מַלְכִין׃
Atthachſaſtæ ipſius epiſtolæ extractus exemplar quo ex Tunc‡
23 † אֱדַיִן מִן־דִּי פִּרְשֶׁגֶן נִשְׁתְּוָנָא דִּי אַרְתַּחְשַׁשְׁתְּא
abierunt, eorũ ſocietate‡ &, ſcriba Simſai &, Rechum corã‖ lectum regis
מַלְכָּא קֳרֵי קֳדָם־רְחוּם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּכְנָוָתְהוֹן אֲזָלוּ
brachio in eos fecerunt ceſſare &, Iehudæos‡ ſuper Ieruſalem in feſtinantia in
בִּבְהִילוּ לִירוּשְׁלֶם עַל־יְהוּדָיֵא וּבַטְּלוּ הִמּוֹ בְּאֵדְרָע
.robore &
וְחֵיל׃

filij, eius filii &, Chadmiel, eius fratres & eius filij, Ieſuah Stetitque

9 † וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ בָּנָיו וְאֶחָיו קַדְמִיאֵל וּבָנָיו בְּנֵי־
domo in opus facientem ſuper vrgendum ad, vnus tanquã Iehudah vt præeſſent
יְהוּדָה כְּאֶחָד לְנַאֵחַ עַל־עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה בְּבֵית facienti
.Leuitæ eorum fratres &, eorum filij, Chenadad filij ;Dei
הָאֱלֹהִים בְּנֵי חֲנָדָד בְּנֵיהֶם וַאֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם׃
ſacerdotes fecerũt ſtare &; DOMINI templũ ædificantes fundauerũt Et
10 † וַיִּסְּדוּ p הַבֹּנִים אֶת־הֵיכַל יְהוָה וַיַּעַמִידוּ הַכֹּהֲנִים
laudandum ad, cymbalis cum Aſaph filios Leuitas &, tubis cum indutos
מְלֻבָּשִׁים בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַלְוִיִּם בְּנֵי־אָסָף בְּמִצְלְתַּיִם לְהַלֵּל
.Iſrael regis Dauid manus ſuper DOMINVM
אֶת־יְהוָה עַל־יְדֵי דָּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃
, bonus quoniam, DOMINO confitẽdo in &, laudando in concinebant Et
11 † וַיַּעֲנוּ q בְּהַלֵּל r וּבְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב
populus omnis Et .Iſrael ſuper eius miſericordia ſæculum in quoniam
כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם
ſuper, DOMINVM laudando in, magna vociferatione ſunt vociferati
הֵרִיעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהַלֵּל לַיהוָה עַל
, ſacerdotibus ex multi Et .DOMINI domum eſſe fundatam
s הוּסַד בֵּית־יְהוָה׃ † וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים 12
domum viderunt qui , ſeniores , patrum capitibus & , Leuitis &
וְהַלְוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הַבַּיִת
voce in flentes‡, eorum oculis in domum hanc ipſum fundando in , primam
הָרִאשׁוֹן בְּיִסּוֹדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם t בֹּכִים בְּקוֹל dũ fundarent
.vocem eleuando , lætitia in vociferatione in multi & : magna ‡flebant
גָּדוֹל u וְרַבִּים בִּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה x לְהָרִים קוֹל׃ t בָּכָה
voce à lætitiæ vociferationis† vocem dignoſcentes populus non Et x רָבַב רוּם v
13 † וְאֵין הָעָם y מַכִּירִים קוֹל הָרוּעָה הַשִּׂמְחָה לְקוֹל agnoſcebat
vox &, magna vociferatione vociferantes* populus quia , populi fletus †clamoris
בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם z מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל * vociferabat
.longinquum in vſq; audiebatur y נָכַר z רוּעַ
נִשְׁמָע עַד־לְמֶרְחוֹק׃

CAP. IIII. ד

tranſmigrationis filij quòd, Biniamin &, Iehudah angu ſtiatores audierũt Et hoſtes
1 † וַיִּשְׁמְעוּ a צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן כִּי־בְנֵי הַגּוֹלָה a צוּר
.Iſrael Deo DOMINO templum ædificantes ædificarent
b בּוֹנִים הֵיכָל לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ b בָּנָה
: eis dixerunt &, patrum capita ad &, Zerubabel ad acceſſerunt Et
2 † c וַיִּגְּשׁוּ אֶל זְרֻבָּבֶל וְאֶל־רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם c נָגַשׁ
non† &, veſtrum Deum quæremus vos ſicut quia, vobiſcum Aedificabimus quærimus
נִבְנֶה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלוֹ ‡ ei ſimilam
nos facientis aſcendere‖, Aſſur regis chadon-Eſer diebus à immolantes nos ‖ qui aſcendere fecit
אֲנַחְנוּ זֹבְחִים מִימֵי אֵסַר חַדֹּן מֶלֶךְ אַשּׁוּר הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ לו
capitum reſiduum &, Ieſuah &, Zerubabel eis dixit Et .huc p
3 פֹּה׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרֻבָּבֶל וְיֵשׁוּעַ וּשְׁאָר רָאשֵׁי reliqui princi pes
. noſtro Deo domum ædificare, nobis & vobis Non : Iſrael patrum veſtra, ſed no
הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא־לָכֶם וָלָנוּ d לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ ſtra intereſt
, Iſrael Deo DOMINO ædificabimus pariter nos quoniam d בָּנָה Sed
כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נִבְנֶה לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.Paras rex, Chores rex nobis præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר e צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃ e צִוָּה
conturbantes‖ &, Iehudah populi manus diſſoluentes terræ populus fuit Et diſſoluebat
4 † וַיְהִי עַם הָאָרֶץ מְרַפִּים יְדֵי עַם־יְהוּדָה וּמְבַלְּהִים i perturbabat
conſiliarios eos cõtra mercede conducentes† Et .ædificandum ad , eos ne ædificarẽt מְבֹהָלִים
5 אוֹתָם לִבְנוֹת׃ † וְסֹכְרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים p conduxerũt
ad vſque &, Paras regis Chores diebus omnibus; eorũ conſiliũ inſtringendũ ad vt diſſiparent
לְהָפֵר f עֲצָתָם כָּל־יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרָס וְעַד־ יָעַץ f
.Paras regis Darianes regnum
מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃
ſcripſerunt, eius regni principio in Achaſueros regno in Et
6 † וּבְמַלְכוּת g אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּתְחִלָּת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ g חָלַל
.Ieruſalaim &, Iehudah habitatores cõtra accuſationem
שִׂטְנָה עַל־יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃ h יוֹם
, Thabel, Mithredath pace in ſcripſit Arthachſaſta diebus in Et verbis pacificis
7 וּבִימֵי h † אַרְתַּחְשַׁשְׁתְּא כָּתַב בְּשָׁלֹם מִתְרְדָת טָבְאֵל
ſcriptura &: Paras regem Arthachſaſta ad eius ſocietatum reſiduum & reliqui ſocij
וּשְׁאָר כְּנָוָתוֹ עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׁתְּא מֶלֶךְ פָּרָס וּכְתָב k כְּנָוָה
.Aramicè‖ interpretata &, Aramicè† ſcripta epiſtolæ †erat ſyriacè, ‖erat ſyriacè.
הַנִּשְׁתְּוָן כְּתוֹב אֲרָמִית וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית׃ à cõmẽtarii‡
epiſtolam ſcripſerunt ſcriba Simſai &, rationis præfectus Rechum huiuſcemodi.
8 † רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא כָּתְבוּ אִגְּרָא l אֶחָד
.dicemus vt regem Arthachſaſta ad , Ieruſalem ſuper vnam
חֲדָא עַל־יְרוּשְׁלֶם לְאַרְתַּחְשַׁשְׁתְּא מַלְכָּא כְּנֶמָא׃

eorum ancillas & ,eorum seruos Præter .sexaginta trecenti

65 שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת שִׁשִּׁים ׀ † מִלְבַד עַבְדֵיהֶם וְאַמְהֹתֵיהֶם

† etant † eis Et .septem & triginta trecenti millia septem ipsi

אֵלֶּה שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁלֹּשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם

septingenti eorum Equi .ducenti cantatrices & ,cantores

1 שור 66 מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת מָאתָיִם ׀ † סוּסֵיהֶם שִׁבַּע מֵאוֹת

m מאה .quinque & quadraginta ducenti eorum muli ;sex & triginta

שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה פִּרְדֵיהֶם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה ׀

sex Asini .quinque & triginta quadringenti eorum Cameli

‡ quidem ‖ principibus † cùm ingrederentur 67 גְּמַלֵּיהֶם אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שֵׁשֶׁת

eos intrando in †, pattum capitibus ‖ de ‡ Et .viginti & septingenti millia

n בוא 68 אֲלָפִים שִׁבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים ׀ † וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת n בְּבוֹאָם

domum ad se sponte obtulerũt ,Ierusalaim in ‖ quę DOMINI domum in

לְבֵית יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם הִתְנַדְּבוּ לְבֵית

suo *stabilimento* † in eã stare *faciendum ad* ,Dei .

t est vt facerent † loco הָאֱלֹהִים לְהַעֲמִידוֹ עַל־מְכוֹנוֹ ׀

vires suas auri ,operis thesaurum in dederunt *suam potestatem* Secundum

o כּוֹן p כֹּחַ 69 כְּכֹחָם נָתְנוּ ׀ † p לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זָהָב

quinque minas argenti & ,mille & ,millia decem sexies drachmas

q מָנָה דַּרְכְּמוֹנִים שֵׁשׁ־רִבֹּאוֹת וְאֶלֶף וְכֶסֶף q מָנִים חֲמֵשׁ

sacerdotales ,sacerdotes habitauerunt Et .centum *sacerdotum* tunicas & ,millia

r שָׂרָה 70 אֲלָפִים וְכֹהֲנִים מֵאָה ׀ † r וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים

† donati Nethinim† & ,ianitores & ,cantores & ,populo de & ,Leuitæ &

וְהַלְוִיִּם וּמִן־הָעָם הַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְתִינִים

suis vrbibus in Israel omnis & ; suis vrbibus in .

בְּעָרֵיהֶם וְכָל־יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם ׀

CAP. III.

ierant suat cõgregati Et .vrbib⁹ in ‖ Israel filij & ,septimus mensis attigit Et

a נָגַע 1 וַיַּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּעָרִים ׀ † a וַיֵּאָסְפוּ

Iesuah surrexit Et .Ierusalaim in vnus vir tanquã populus

b קום 2 הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־יְרוּשָׁלִָם ׀ † b וַיָּקָם יֵשׁוּעַ

, Sealthiel filius Zerubabel &, sacerdotes eius fratres &, Iosadach filius

בֶּן־יוֹצָדָק וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים וּזְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל ‖

c עלה vt offerrent *ascendere faciendum ad* , Israel Dei altare ædificauerũt & ,eius fratres &

וְאַחָיו וַיִּבְנוּ אֶת־מִזְבַּח אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל c לְהַעֲלוֹת

holocausta †est d ירה .Dei viri Moseh lege in † scriptum sicut ,*ascensiones* illud super

עֹלוֹת d עֲלֵיהוּ כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים ׀

* loco suo eo quod timerẽt sibiipsi ‖ holocausta *eos super terrore in quia suis stabilimentis* * in altare firmauerunt Et

3 וַיָּכִינוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל־מְכוֹנֹתָו כִּי בְּאֵימָה עֲלֵיהֶם ׀ †

holocausta, DOMINO *ascẽsiones* ‖ illud sup obtulerũt Et .terrarũ populis à

מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת לַיהוָה עֹלוֹת

tabernaculorum solemnitatem fecerunt Et .vespere & ,mane

e עשׂה ‡ est 4 בַּבֹּקֶר וְלָעָרֶב ׀ † e וַיַּעֲשׂוּ אֶת־חַג f הַסֻּכּוֹת

* holocausta per singulos dies ‡ per singulos dies. consuetudinem secundum numero in *die in die ascẽsionem* * in &, ‡ scriptũ sicut

כַּכָּתוּב וְעֹלַת יוֹם בְּיוֹם בְּמִסְפָּר כַּמִּשְׁפָּט

, *mensibus* † in & ,iuge holo caustum postea Et .*suo die in diei rem* †

‡ calendis, primo 5 דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ ׀ † וְאַחֲרֵי־כֵן עֹלַת תָּמִיד וְלַחֳדָשִׁים

offerẽti spõtaneè oĩ & sanctificatis DOMINI solẽnitatibus omnib⁹ in &

וּלְכָל־מוֹעֲדֵי יְהוָה הַמְקֻדָּשִׁים וּלְכָל מִתְנַדֵּב

cœperunt septimi mensis *vno* die A .DOMINO spontaneũ

g חלל offerre holocausta 6 נְדָבָה לַיהוָה ׀ † מִיּוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי g הֵחֵלּוּ

non DOMINI templum Et .DOMINO *ascensiones facere ascendere*

h עלה לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לַיהוָה וְהֵיכַל יְהוָה לֹא h

.erat fundatum

יִסָּד ׀

† latomis & opificibus, ‖ potum & ,cibum & ; *artificibus & cæsoribus* † argentum dederunt Et

i נתן 7 וַיִּתְּנוּ־כֶסֶף לַחֹצְבִים וְלֶחָרָשִׁים וּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה ׀ †

Tyriis, vt adducerent k צור ‖ l בוא Lebanon de cedrina ligna *adducendum ad* , Sorim & , Sidoniis oleum &

וְיַיִן לַצִּדֹנִים k וְלַצֹּרִים l לְהָבִיא עֲצֵי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן

.eis Paras regis Chores *permissione* ‖ iuxta ,Iappo mare ad

‖ voluntatem m רצה אֶל־יָם יָפוֹא m כִּרְשִׁיוֹן כְּרֹשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס עֲלֵיהֶם ׀

Dei domum ad eorum aduentus secundo anno in Et

n שנה 8 וּבַשָּׁנָה n הַשֵּׁנִית לְבוֹאָם אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים ׀ †

, Sealthiel filius Zerubabel cœperũt, secundo mense in, Ieruſalaim in

לִירוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחֵלּוּ זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל

reliqui fratres , Leuitæ & ,sacerdotes eorum *fratrum residuum* & , Iosadach filius Iesuah &

וְיֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וּשְׁאָר אֲחֵיהֶם ׀ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם

qui venerunt ‡ in o שבה vt præessent operi Leuitas ſtatuerunt & ,Ierusalaim † captiuitate de *venientes* omnes &

וְכֹל־הַבָּאִים o מֵהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲמִידוּ אֶת־הַלְוִיִּם

domus *opere* *super vrgendum ad* , supra & ,annorum viginti filio à

מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל־מְלֶאכֶת בֵּית־

.DOMINI

יְהוָה ׀

.quatuor & quinquaginta ducenti mille, alterius Helã Filij .sex &

31 וְשִׁשָּׁה ׀ † בְּנֵי עֵילָם אַחֵר אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה ׀

,Chadid, Lod Filij .viginti & ttecenti Charim Filij

g מאה 32 † בְּנֵי חָרִם שְׁלֹשׁ g מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים ׀ † בְּנֵי־לֹד חָדִיד

.quinque & , viginti ſeptingenti , Ono &

33 וְאוֹנוֹ שִׁבְעִ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה ׀

.quinque & quadraginta trecenti ,Ierecho Filij

34 † בְּנֵי יְרֵחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה ׀

.triginta & ſexcenti & millia tria , Senaah Filij

35 † בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים ׀

,ſeptuaginta nongenti ,Ieſuah domui Iedahiah filij :Sacerdotes

36 † הַכֹּהֲנִים בְּנֵי יְדָעְיָה לְבֵית יֵשׁוּעַ תֵּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים ׀

.duo & quinquaginta mille , Immer Filij .tres &

37 וּשְׁלֹשָׁה ׀ † בְּנֵי אִמֵּר אֶלֶף חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם ׀

.ſeptem & quadraginta ducenti mille , Paſchur Filij

38 † בְּנֵי פַּשְׁחוּר בְּנֵי מַאתַיִם אַרְבָּעִים וְשִׁבְעָה ׀

filij :Leuitæ .decem ſeptem & mille , Charim Filij

39 † בְּנֵי חָרִם אֶלֶף וְשִׁבְעָה עָשָׂר ׀ † הַלְוִיִּם בְּנֵי־

.quatuor & ſeptuaginta Hodauiah filiis † Chadmiel &, Ieſuah † de

40 יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל לִבְנֵי הוֹדַוְיָה שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה ׀

octo & viginti centum , Aſaph filij : Cantores .

41 † הַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה ׀

filij , Talmon filij , Acher filij , Sallum filij , ianitorum Filij

42 † בְּנֵי הַשּׁוֹעֲרִים בְּנֵי־שַׁלּוּם בְּנֵי־אָטֵר בְּנֵי־טַלְמֹן בְּנֵי־

.nouem & triginta centum omnes , Sobai filij , Chathitah filij , Hacub

עַקּוּב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שֹׁבַי הַכֹּל מֵאָה שְׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה ׀

.Tabaoth filij , Chaſupha filij , Sichah filij : Nethinim ‖ ‖ Donati

43 † הַנְתִינִים בְּנֵי־צִיחָא בְּנֵי־חֲשׂוּפָא בְּנֵי טַבָּעוֹת ׀

,Lebanah Filij Padon filij , Sihaha filij , Cheros Filij

44 † בְּנֵי־קֵרֹס בְּנֵי־סִיעֲהָא בְּנֵי פָדוֹן ׀ † בְּנֵי־לְבָנָה

filij , Samlai filij , Chaghab Filij .Haccub filij , Chaghabah filij

45 בְּנֵי־חָגָבָה בְּנֵי עַקּוּב ׀ † בְּנֵי־חָגָב בְּנֵי־שַׁמְלַי בְּנֵי

.Reaiah filij , Ghachar filij , Ghiddel Filij .Chanan

47 חָנָן ׀ † בְּנֵי־גִדֵּל בְּנֵי־גַחַר בְּנֵי רְאָיָה ׀

,Huzza Filij .Ghaſam filij , Nechoda filij , Reſin Filij

48 † בְּנֵי־רְצִין בְּנֵי־נְקוֹדָא בְּנֵי גַזָּם ׀ † בְּנֵי־עֻזָּא

49 .Nephuſim filij, Mehunim filij , Aſnah Filij .Beſai filij , Paſeach filij

נפוסים P 50 בְּנֵי־פָסֵחַ בְּנֵי בֶסַי ׀ † בְּנֵי־אַסְנָה בְּנֵי מְעוּנִים בְּנֵי נְפִישְׂסִים ׀

.Charchur filij , Chachupha filij , Bachbuch Filij

51 † בְּנֵי־בַקְבּוּק בְּנֵי־חֲקוּפָא בְּנֵי חַרְחוּר ׀

.Charſa filij , Mechida filij , Baſluth Filij

52 † בְּנֵי־בַצְלוּת בְּנֵי־מְחִידָא בְּנֵי חַרְשָׁא ׀

.Tamach filij , Siſera filij , Barchos Filij

53 † בְּנֵי־בַרְקוֹס בְּנֵי־סִיסְרָא בְּנֵי־תָמַח ׀

:Selomoh ſeruorum Filij . Chatipha filij, Neſiach Filij

54 † בְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא ׀ † בְּנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה

.Peruda filij , Sophereth filij , Sothai filij

55 בְּנֵי־סוֹטַי בְּנֵי־הַסֹּפֶרֶת בְּנֵי פְרוּדָא ׀

,Sephatiah Filij .Ghiddel filij , Darcon filij , Iahalah Filij

56 † בְּנֵי־יַעֲלָה בְּנֵי־דַרְקוֹן בְּנֵי גִדֵּל ׀ † בְּנֵי שְׁפַטְיָה

.Ami filij , Haſebaim Pochereth filij , Chattil filij

57 בְּנֵי־חַטִּיל בְּנֵי פֹכֶרֶת הַצְּבָיִם בְּנֵי אָמִי ׀

,nonaginta trecenti ;Selomoh ſeruorum filij &, Nethinim Omnes

58 † כָּל־הַנְתִינִים וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים ׀

,Cherub , charſa Tel, malach Tel de aſcendentes iſti Et .duo &

59 וּשְׁנָיִם ׀ † וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב

,ſuũ ſemen & ,ſuorũ patrum domũ indicare potuerũt nõ Et. Immer, Addã

h נגר אַדָּן אִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ h לְהַגִּיד בֵּית־אֲבֹתָם וְזַרְעָם

filij , Thobiiah filij , Delaiah Filij .*ipſi* Iſrael ex an eſſent.

60 אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם ׀ † בְּנֵי־דְלָיָה בְּנֵי־טוֹבִיָּה בְּנֵי

.duo & , quinquaginta , ſexcenti , Nechoda

61 נְקוֹדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם ׀

qui , Barzillai filij , Chos filij , Chabaiah filij , ſacerdotum filiis de Et

61 וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבַיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בַרְזִלַּי אֲשֶׁר

ſuper eſt vocatus & , vxorem Ghilhaditis Barzillai filiabus de accepit

לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקָּרֵא עַל־

,*genealogizatorum*, ſuã ſcripturam quæ ſieruot Hi .carum nomine genealogias,

שְׁמָם ׀ † אֵלֶּה בִּקְּשׁוּ כְּתָבָם הַמִּתְיַחְשִׁים

.ſacerdotio à ſunt *abdicati* & , *ſunt inuenti* non & inuẽtæ ſunt, elongati

וְלֹא נִמְצָאוּ וַיִּגָּאֲלוּ מִן־הַכְּהֻנָּה ׀

ſanctitate de comederent non vt , eos ad Tirſatha dixit Et

63 † וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא־יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ *donec ſtaret ſacerdos in Vrim, & Tũmim. congregatio † &*

.*perfectionibus in &* , *illuſtrationibus in ſacerdotem ſtare vſque* * ; ſanctitatũ

הַקָּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן i לְאוּרִים k וּלְתֻמִּים ׀

millia duo † , millia decem quater , vnus tanquam *concio* Omnis

i אור k תמם 64 † כָּל־הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא אַלְפַּיִם

ספר עזרא

LIBER HEZRAE, QVI APVD NOS

DICITVR PRIMVS ESDRAE.

CAP. I. א

1 בִּשְׁנַת אַחַת לְכֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס

primo

, Paras regis Chores *vno* anno in Et

לִכְלוֹת דְּבַר־יְהוָה מִפִּי

ore ex DOMINI verbum *perficiendum ad*

vt perficeretur

יִרְמְיָה הֵעִיר יְהוָה אֶת־

DOMINVS ſuſcitauit , Irmeiah

רוּחַ כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס וַיַּעֲבֶר־

fecit tranſire & , Paras regis Chores ſpiritum

קוֹל בְּכָל־מַלְכוּתוֹ וְגַם־בְּמִכְתָּב לֵאמֹר׃

: dicendo *ſcriptura in** etiam & ,ſuum regnum omne *in* ‡vocem ‡per *per ſcripturam

mihi dedit terræ regna Omnia : Paras rex Chores dixit Sic

2 כֹּה אָמַר כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי

ædificandum ad , me ſuper mandauit ipſe Et .cæli Deus DOMINVS

præcepit mihi, vt ædificē

יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא־פָקַד עָלַי לִבְנוֹת־

.Iehudah in † quæ , Ieruſalaim in domum ei

בַּיִת בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה׃

.eo cum eius Deus Sit ‡ eius populo vniuerſo de vobis in † Quis

† est

3 מִי־בָכֶם מִכָּל־עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהָיו עִמּוֹ

domum ædificet & ;Iehudah in ‡ quæ , Ieruſalaim in aſcendat &

‡ est

יַעַל לִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וְיִבֶן אֶת־בֵּית

.Ieruſalaim in * qui Deus ‡ Ipſe .Iſrael Dei DOMINI

‡ est * est

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָם׃

peregrinans ipſe quibus ‡ , locis omnibus ex *relictum* †omnem Et

† Iehudæum qui remanſit ‡ in *peregrinatur

4 וְכָל־הַנִּשְׁאָר מִכָּל־הַמְקֹמוֹת אֲשֶׁר־הוּא גָר־

,ſubſtãtia in & ,auro in & ,argento in ſui loci viri cum ſubleuabunt *ibi*

קוֹם

שָׁם יְנַשְּׂאוּהוּ אַנְשֵׁי מְקֹמוֹ בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִרְכוּשׁ

.Ieruſalaim in ‡ quæ , Dei domui *deuotione cum* , *iumento* in &

iumentis, cū oblatione

וּבִבְהֵמָה עִם־הַנְּדָבָה לְבֵית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִָם׃

ſpōtanea ‡ est

,ſacerdotes & ,Biniamin & , Iehudah patrum *capita* ‖ ſurrexerunt Et

‖ principes

5 וַיָּקוּמוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִיהוּדָה וּבִנְיָמִן וְהַכֹּהֲנִים

aſcendendum ad ‡ , *eius* ſpiritum Deus ſuſcitauit *omni* , Leuitæ &

omnis cuius ‡ vt aſcēderet

וְהַלְוִיִּם לְכֹל הֵעִיר הָאֱלֹהִים אֶת־רוּחוֹ לַעֲלוֹת

.Ieruſalaim in † quæ , DOMINI domum ædificandum ad

ל לְבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִָם׃

† est

,argenteis vaſis in eorum manus *in* roborauerũt eorũ *circuitus* omnes Et

qui erant in circuitu

6 וְכָל־סְבִיבוֹתֵיהֶם חִזְּקוּ בִּידֵיהֶם בִּכְלֵי־כֶסֶף

omne *ſuper* præter ,*rebus* preciosis & , *iumento* †in & ,ſubſtantia in ,*auro* in

& aureis, † iumentis,

בַּזָּהָב בָּרְכוּשׁ וּבַבְּהֵמָה וּבַמִּגְדָּנוֹת לְבַד עַל־כָּל־

domus vaſa protulit Chores rex Et .oblatum ſponte

7 הִתְנַדֵּב׃ וְהַמֶּלֶךְ כֹּורֶשׁ הוֹצִיא אֶת־כְּלֵי בֵית־

ea *dederat* & , Ieruſalaim de Nebuchadneſar eduxerat quæ , DOMINI

יָצָא

posuerat

יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיא נְבוּכַדְנֶצַּר מִירוּשָׁלִַם וַיִּתְּנֵם

manum *ſuper* ‖ Paras rex Chores ea eduxit Et .*ſuorum* Deorum domo in

נָתַן

Dei ſui.

8 בְּבֵית אֱלֹהָיו׃ וַיֹּוצִיאֵם כֹּורֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס עַל־יַד

.Iehudah *prælato* Sesbaſſar ipſi ea numerauit &,theſaurarij Mithredath

‖ per principi

מִתְרְדָת הַגִּזְבָּר וַיִּסְפְּרֵם לְשֵׁשְׁבַּצַּר הַנָּשִׂיא לִיהוּדָה׃

*argenti pollubra** , triginta *auri pollubra* , *eorum numerus iſti* Et

Iſti numeri eorum,phialæ aureæ *phialæ argenteæ Cochlearia aurea †cochlearia ‡ ſecundi ordinis

9 וְזֶה מִסְפָּרָם אֲגַרְטְלֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים אֲגַרְטְלֵי־כָסֶף

.viginti & nouem cultri :mille

aurea , & argentea

אֶלֶף מַחֲלָפִים תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים׃

quadringenta ,*ſecunda*‡ argentea *expiatoria*† : triginta *auri* Expiatoria

10 כְּפוּרֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים כְּפוּרֵי כֶסֶף מִשְׁנִים אַרְבַּע מֵאוֹת

.mille alia vaſa : decem &

facerent

וַעֲשָׂרָה כֵּלִים אֲחֵרִים אָלֶף׃

.quadringenta &, millia quinque, *argenti & auri* vaſa Omnia

11 כָּל־כֵּלִים לַזָּהָב וְלַכֶּסֶף חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת

Babel è captiuitatem *ſieri* aſcendere cum , Sesbaſat fecit aſcendere Omnia

הַכֹּל הֶעֱלָה שֵׁשְׁבַּצַּר עִם הֵעָלוֹת הַגּוֹלָה מִבָּבֶל

.Ieruſalaim in

לִירוּשָׁלִָם׃

CAP. II. ב

‡ ſunt ,tranſmigrationis captiuitate de aſcẽdentes prouinciæ filij ‡ iſti Et

1 וְאֵלֶּה ׀ בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים מִשְׁבֵי הַגּוֹלָה

ſunt reuerſi Et .Babel in Babel rex Nebuchadneſar fecit tranſmigrare quã

אֲשֶׁר הָגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל לְבָבֶל וַיָּשׁוּבוּ

venerunt Qui .ſuã ciuitatẽ in vnuſquiſque , Iehudah & ,Ieruſalaim in

שוב

וְאִישׁ לְעִירוֹ׃ בָּאוּ

,Bilsã, Mordochai, Rehelaiah, Seraiah, Nechemiah, Ieſuah, Zerubbabel cũ

2 אֲשֶׁר־בָּאוּ עִם־זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה שְׂרָיָה רְעֶלָיָה מָרְדְּכַי בִּלְשָׁן

.Iſrael populi virorum numerus ;Bahanah , Rechum , Biguai , Miſpar

מִסְפַּר בִּגְוַי רְחוּם בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל׃

.duo & ſeptuaginta centum , millia duo Parhos Filij

3 בְּנֵי פַרְעֹשׁ אַלְפַּיִם מֵאָה שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃

.duo & ſeptuaginta trecenti , Sephatiah Filij

4 בְּנֵי שְׁפַטְיָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם׃

מֵאָה

.ſeptuaginta & quinque ſeptingenti , Arach Filij

5 בְּנֵי אָרַח שִׁבַּע מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים׃

octingenti millia duo , Ioab , Ieſuah filiorum , moab-Pachat Filij

6 בְּנֵי־פַחַת מוֹאָב לִבְנֵי יֵשׁוּעַ יוֹאָב אַלְפַּיִם שְׁמֹנֶה מֵאוֹת מֵאָה

.quatuor & , quinquaginta , ducẽti mille , Helã Filij .duodecim &

7 וְשִׁנִּים עָשָׂר׃ בְּנֵי עֵילָם אֶלֶף מָאתַיִם חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃ שָׁנָה

.quinque & quadraginta & nongenti , Zattu Filij

8 בְּנֵי זַתּוּא תְּשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃

.ſexaginta & ſeptingenti , Zacchai Filij

9 בְּנֵי זַכָּי שִׁבְעִים מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים׃

.duo & quadraginta ſexcenti , Bani Filij

10 בְּנֵי בָנִי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם׃

.tres & viginti ſexcenti , Bebai Filij

11 בְּנֵי בֵבָי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃

.duo & viginti ducenti mille , Haſghad Filij

12 בְּנֵי עַזְגָּד אֶלֶף מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃

.ſex & ſexaginta ſexcenti , Adonicam Filij

13 בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃

.ſex & quinquaginta , millia duo , Biguai Filij

14 בְּנֵי בִגְוַי אַלְפַּיִם חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃

.quatuor & quinquaginta quadringenti , Hadin Filij

15 בְּנֵי עָדִין אַרְבַּע מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה׃

.octo & nonaginta Chizchiiah ipſi Ather Filij

16 בְּנֵי־אָטֵר לִיחִזְקִיָּה תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנָה׃

.tres & viginti trecenti , Beſai Filij

17 בְּנֵי בֵצַי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃

.duodecim & centum , Iorah Filij

18 בְּנֵי יוֹרָה מֵאָה וּשְׁנַיִם עָשָׂר׃

.tres & viginti ducenti , Chaſum Filij

19 בְּנֵי חָשֻׁם מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃

.quinque & nongenti Ghibbar Filij

20 בְּנֵי גִבָּר תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה׃

.tres & viginti centum , Iechem-Beth Filij

21 בְּנֵי בֵית לָחֶם מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃

.ſex & quinquaginta Netophah Viri

22 אַנְשֵׁי נְטֹפָה חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה׃

.octo & viginti centum , Hanathoth Viri

23 אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה׃

harim-Chiriath Filij .duo & quadraginta Haſmaueth Filij

24 בְּנֵי עַזְמָוֶת אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם׃ בְּנֵי קִרְיַת עָרִים

.tres & quadraginta & ſeptingenti Beeroth & , Chephirah

25 כְּפִירָה וּבְאֵרוֹת שֶׁבַע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה׃

.vnus & viginti ſexcenti Ghabah & Ramah Filij

26 בְּנֵי הָרָמָה וָגָבַע שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאֶחָד׃

duo & viginti centum Michmas Viri

27 אַנְשֵׁי מִכְמָס מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם׃

.tres & viginti ducenti Hai & , Bethel Viri

28 אַנְשֵׁי בֵיתְאֵל וְהָעָי מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה׃

quinquaginta centũ Maghbis Filij .duo & quinquaginta Nebo Filij

29 בְּנֵי נְבוֹ חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם׃ בְּנֵי מַגְבִּישׁ מֵאָה חֲמִשִּׁים

eorum *electos* occidit & ,Chasdim regem eos contra fecit ascendere Et iuuenes
17 וַיַּעַל † עֲלֵיהֶם אֶת־מֶלֶךְ כַּשְׂדִּיִּים וַיַּהֲרֹג בַּחוּרֵיהֶם
,*virgine*† & ,*electo* *super* pepercit non & ,eorũ sanctuarij domo in gladio in iuueni,
בַּחֶרֶב בְּבֵית מִקְדָּשָׁם וְלֹא חָמַל עַל־בָּחוּר וּבְתוּלָה †virgini,
.eius manum in tradidit Omnes .decrepito & seni
זָקֵן וְיָשִׁישׁ הַכֹּל נָתַן בְּיָדוֹ׃
thesauros & ,parua & ,magna Dei domus vasa vniuersa Et
18 וְכֹל כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים הַגְּדֹלִים וְהַקְּטַנִּים וְאֹצְרוֹת
abduxit omnia ,eius principũ & ,regis thesauros & ,DOMINI domus
בֵּית יְהוָה וְאוֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו הַכֹּל הֵבִיא
.Babel in
בָּבֶל׃
murum destruxeruntque ;Dei domum incenderunt Et
19 וַיִּשְׂרְפוּ † אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים וַיְנַתְּצוּ אֵת חוֹמַת
vasa omnia & ,igne in combusserunt eius palatia omnia & :Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם וְכָל־אַרְמְנוֹתֶיהָ שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־כְּלֵי
.*corrumpendo* eius *desideriorum* concupiscibi
מַחֲמַדֶּיהָ לְהַשְׁחִית׃ lia
ei fuerunt Et .Babel in gladio à *residuum* fecit transmigrare Et delendo quicquid re-
20 וַיַּגֶל † הַשְּׁאֵרִית מִן־הַחֶרֶב אֶל־בָּבֶל וַיִּהְיוּ־לוֹ liquũ fuerat
.Paras regnum *regnare ad vsque* ,seruos in eius filiis & donec regna
וּלְבָנָיו לַעֲבָדִים עַד־מְלֹךְ מַלְכוּת פָּרָס׃ uit
גָּלָה †

perficeret *voluit* donec ,Ieremiahu ore in DOMINI verbum explendum Ad
21 † לְמַלֹּאות דְּבַר־יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ עַד־רָצְתָה
quibus deso- *complendum ad* ,*cessauit* *desolari* diebus omnibus ,sua sabbatha terra
הָאָרֶץ אֶת־שַׁבְּתוֹתֶיהָ כָּל־יְמֵי ׀ הָשַׁמָּהּ שָׁבָתָה לְמַלֹּאות
lata fuit quie uit, vt com- *annos* septuaginta
plerentur שִׁבְעִים שָׁנָה׃
anni.
primo verbum explendum ad ,Paras regis Chores *vno* anno in Et
22 † וּבִשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לִכְלוֹת דְּבַר־ שָׁמָם ׀
x Chores spiritum DOMINVS suscitauit ,Ieremiahu os per DOMINI עור
יְהוָה בְּפִי יִרְמְיָהוּ x הֵעִיר יְהוָה אֶת־רוּחַ כֹּורֶשׁ
etiam & ,suũ regdum vniuersum per vocẽ fecit transire & ,Paras regis
מֶלֶךְ־פָּרַס וַיַּעֲבֶר־קוֹל ׀ בְּכָל־מַלְכוּתוֹ וְגַם־
:dicendo ,scripturam per
בְּמִכְתָּב לֵאמֹר׃
mihi dedit terræ regna Omnia : Paras rex Chores dixit Sic
23 † כֹּה־אָמַר כֹּורֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי
præcepit mihi ei *ædificandũ* *ad me super* *demandauit* ipse & ,cælorum Deus DOMINVS
vt ædificarẽ יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא־פָקַד עָלַי ׀ לִבְנוֹת־לוֹ
y est בְּנָה
,eius populo omni de vobis in quis :Iehudah in quæ ,Ierusalaim in domũ
בַּיִת בִּירוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה מִי־בָכֶם מִכָּל־עַמּוֹ
†sit .ascendat & ,eo cum †suus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ ׀ וְיַעַל׃ עֲלֵה

תם ספר השני דברי הימים
Finis Libri secundi Paralipomenon.

סכום הפסוקים של ספר יהושע שש מאות וחמשים
וששה וסימנו וחציו ומחשבון עד רמת גלעד וסדריו
ארבעה עשר׃

סכום פסוקים של ספר שפטים שש מאות ושמונה
עשר וסימנו חים וסדריו יד וחציו וירעצו וירצצו׃

סכום הפסוקים של ספר רות שמונים וחמשה וחציו
ותאמר רות המואביה׃

סכום הפסוקים של ספר שמואל אלף וחמש מאות
וששה וסימנו אול וסדריו לד וחציו ולמשה ענל
מרבק׃

סכום פסוקי דספר מלכים אלף וחמש מאות ושלשים
וארבעה וסימנו אהלד וסדריו לה וחציו ויקבץ
מלך ישראל את חנביאים׃

ונקרא ומוגה עם רב עיון על ידי בנדיכטוס אריאש מונטנוס ממונה על המלאכה
הזאת במצות פיליפוס מלך טוב וירא האלהים על
כל אשר הם קוראים בשם ישוע המשיח׃

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

B. Arias Montanus

CAP. XXXVI. לו

, Iosiiahu filium Iehoachaz terræ populus tulerunt Et
1 [d]† וַיִּקְחוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יאשִׁיָּהוּ [d]לָקַח
.Ierusalaim in suo patre pro eũ constituerunt regẽ &
וַיַּמְלִיכֻהוּ תַּחַת־אָבָיו בִּירוּשָׁלִָם׃ [1]erat
tribus & :ipsum regnãdo in ,Iehoachaz [l]annorum viginti & trium Filius eũ regnauit
2 † בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה יוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה
.Ierusalaim in regnauit mensibus
חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃
terram multauit &, Ieruſalaim in Aegypti rex eum amouit Et eõdemnauit
3 [c]† וַיְסִירֵהוּ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם בִּירוּשָׁלִָם וַיַּעֲנֶשׁ אֶת־הָאָרֶץ [c]סור
rex regem conſtituit Et .auri talento & ,argenti talentis centum
מֵאָה כִכַּר־כָּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃ † וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ
vertit Et Ieruſalaim & ,Iehudah ſuper eius fratrẽ Eliachim Aegypti
מִצְרַיִם אֶת־אֶלְיָקִים אָחִיו עַל יְהוּדָה וְיִרוּשָׁלִָם [f]וַיַּסֵּב [f]סָבַב
,Necho tulit eius fratrem Iehoachaz & :Iehoiachim eius nomen
אֶת־שֵׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־יוֹאָחָז אָחִיו לָקַח נְכֹה
annorũ quinque & viginti Filius .Aegyptum in eum adduxit &
וַיְבִיאֵהוּ מִצְרַיְמָה׃ † בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
erat quando :Ieruſalaim in regnauit annis vndecim &, ipſum regnando in Iehoiachim regnauit,
יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם
.ſui Dei DOMINI oculis in malum fecit &
וַיַּעַשׂ [g]הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃ [g]רוע
eum vinxit & ;Babel rex Nebuchadneſar aſcendit eum Contra
6 † עָלָיו עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיַּאַסְרֵהוּ
.Babel in eum faciendum ire ad ,cõpedibus æreis in vt pergere faceret
בַּנְחֻשְׁתַּיִם לְהוֹלִיכוֹ בָּבֶלָה׃
,Babel in Nebuchadneſar adduxit DOMINI domus vaſis ex Et
7 [h]† וּמִכְלֵי בֵית יְהוָה [i]הֵבִיא נְבוּכַדְנֶאצַּר לְבָבֶל [h]בוא
posuit ,Iehoiachim verborum reſiduum [i]Et .Babel in ſuo templo in ea dedit & [l]reſidua autẽ
וַיִּתְּנֵם בְּהֵיכָלוֹ בְּבָבֶל׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים [k]quod† eſt in
ſcripta ipſa ecce ,eo ſuper† inuentum† & ,fecit quas ei abominationes &
וְהִשְׁעֲבֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה וְהַנִּמְצָא עָלָיו הִנָּם כְּתוּבִים
eius filius Iehoiachin regnauit & :Iehudah & ,Iſrael regum libro in† †ſunt
עַל־סֵפֶר מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ & decem Vide cap. 24. quarti Regum.
,ipſum regnando in Iehoiachim [l]annorum† octo Filius .eo pro
9 חֲחָתָיו׃ † בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנִים [l]יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ [l]erat
ſecit Et .Ieruſalaim in regnauit ,diebus decem &, menſibus tribus & quando regnauit,
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַעֲשָׂרֶת יָמִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם [k]וַיַּעַשׂ [k]עָשָׂה
.DOMINI oculis in malum
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
eũ fecit adducere & ,Nebuchadneſar rex miſit anni reuerſione in Et
10 † וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ
regem conſtituit & : DOMINI domus deſiderij vaſis cum Babel in concupiſcibilibus
בָּבֶלָה עִם־כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית־יְהוָה וַיַּמְלֵךְ אֶת־
.Ieruſalaim & ,Iehudah ſuper eius fratrem Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃ [l]erat
vndecim & :ipſum regnãdo in Sidchiiahu [l]anni vnius & viginti Filius cũ regnauit:
11 † בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה
.Ieruſalaim in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃
ſe humiliauit nec ;ſui Dei DOMINI oculis in malum fecit Et
12 [l]† וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהָיו לֹא נִכְנַע [l]עָשָׂה
.DOMINI ore ex prophetæ Irmeiahu faciebus à facie
מִלִּפְנֵי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא מִפִּי יְהוָה׃
eum iurare fecerat qui ,rebellauit Nebuchadneſar regẽ contra etiã Et defecit,
13 † וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוֹ
, ſuum cor roborauit & ,ſuã ceruicem induraurit & :Deum per
בֵּאלֹהִים וַיֶּקֶשׁ אֶת־עָרְפּוֹ וַיְאַמֵּץ אֶת־לְבָבוֹ ne reuerteretur
vniuerſũ Etiam .Iſrael Deum DOMINVM ad redeundo à
מִשּׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ † גַּם כָּל־
prꝙuaricationẽ prꝙuaricari multiplicauerũt popul' & ,ſacerdotum principes
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהָעָם הִרְבּוּ לִמְעֹל־מַעַל
,DOMINI domum polluerunt &, gentiũ abominationes omnes iuxta
בְּכֹל הֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם וַיְטַמְּאוּ אֶת־בֵּית יְהוָה
Deus DOMINVS miſit Et .Ieruſalaim in ſanctificauerat quam
אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ בִּירוּשָׁלִָם׃ † וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵי mane ſurgendo,
:mittendo &, manicando ſuorũ nunciorũ manum per eos ad eorum pattum
אֲבוֹתֵיהֶם עֲלֵיהֶם בְּיַד מַלְאָכָיו הַשְׁכֵּם וְשַׁלֵּחַ ſubſannabãt
ſubſannantes fuerunt§ Et .ſuo habitaculo ſuper &, ſuo populo ſuper pepcit qa
16 כִּי־חָמַל עַל־עַמּוֹ וְעַל־[m]מְעוֹנוֹ׃ † [n]וַיִּהְיוּ מַלְעִבִים [m]עין [n]היה
,eius prophetis in illudentes† & , eius verba ſpernentes & ,Dei nuncios in puipẽdebãt
† errabant
בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים [o]וּבוֹזִים דְּבָרָיו וּמֹתַעֲתְּעִים בִּנְבִיאָיו ‡ donec aſcẽderet furor
.curationẽ non ad vſque§ eius populũ in DOMINI excãdeſcentiã aſcẽdere ad vſq; § donec non eſſet curatio.
עַד [p]עֲלוֹת חֲמַת־יְהוָה בְּעַמּוֹ עַד־לְאֵין מַרְפֵּא׃ [o]בזה [p]עלה

filij ſacerdotes nam .ſacerdotibus & , ſibi parauerunt poſtea Et
14 † וְאַחַר [m]הֵכִינוּ לָהֶם וְלַכֹּהֲנִים כִּי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי [m]כון
Leuitæ & :noctem ad vſque†, adipes & ,aſcenſionẽ faciendo aſcendere in Aharon offerendo holocauſtum, † fuerunt
אַהֲרֹן [n]בְּהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַחֲלָבִים עַד־לָיְלָה וְהַלְוִיִּם
.Aharon filiis ſacerdotibus & , eis parauerunt
הֵכִינוּ לָהֶם וְלִכֹּהֲנֵי בְנֵי אַהֲרֹן׃
,Dauid præceptum iuxta ,ſua ſtatione ſuper† Aſaph filij cantores Et * erant in gradu ſuo
15 † וְהַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי־אָסָף עַל־מַעֲמָדָם [o]כְּמִצְוַת דָּוִיד [n]עלה [o]צוה
.porta & porta‡ in ianitores & , regis videmis§ Ieduthun &, Hemã &, Aſaph & I vatis
וְאָסָף וְהֵימָן וִידִתוּן חוֹזֵה הַמֶּלֶךְ וְהַשֹּׁעֲרִים לְשַׁעַר וָשָׁעַר ‡ ſingulis portis. * erat
Leuitæ eorum fratres quia , ſuo ſeruitio de ſuper† recedendum eis * non †à miniſterio
אֵין לָהֶם לָסוּר מֵעַל עֲבֹדָתָם כִּי־אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם miniſterium
DOMINI ſeruitium omne eſt paratum Et .eis parauerunt
הֵכִינוּ לָהֶם׃ † וַתִּכּוֹן כָּל־עֲבוֹדַת יְהוָה
16 altare ſuper aſcenſiones faciendũ aſcẽdere§ & ,Peſach faciendum ad ,illa die in vt facerent
בַּיּוֹם הַהוּא [p]לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְהַעֲלוֹת עֹלוֹת עַל מִזְבַּח ‡ offerrent holocauſta
.Ioſiiahu regis præceptum iuxta ,DOMINI [p]עשה
יְהוָה בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ יאשִׁיָּהוּ׃
, illo tempore in Peſach , † reperti ‡ , Iſrael filij Fecerunt quæ ‡ qui † ſunt
17 † וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים אֶת־הַפֶּסַח בָּעֵת הַהִיא
.diebus ſeptem infermentatorum ſollennit atem &
וְאֶת־[q]חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים׃ [q]חגג
Semuel diebus à , Iſrael in illud ſicut Peſach eſt factum non Et ſimile
18 † וְלֹא־נַעֲשָׂה פֶסַח כָּמֹהוּ בְיִשְׂרָאֵל [r]מִימֵי שְׁמוּאֵל [r]יום
quod , Peſach ſicut fecerunt non Iſrael reges omnes Et .vatis
הַנָּבִיא וְכָל־מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־עָשׂוּ כַּפֶּסַח אֲשֶׁר־
, Iſrael & , Iehudah omnis & , Leuitæ & ſacerdotes & , Ioſiiahu fecit
עָשָׂה יאשִׁיָּהוּ וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל qui repertus fuerat
.Ieruſalaim habitatores & , inuentus
הַנִּמְצָא וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃
Peſach eſt factum , Ioſiiahu regni anno decimo octauo In
19 † בִּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת יאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה הַפֶּסַח
Ioſiiahu præparauit quod , hoc totum Poſt .hoc
הַזֶּה׃ † אַחֲרֵי כָּל־זֹאת אֲשֶׁר הֵכִין יאשִׁיָּהוּ אֶת־
20 iuxta, Charchemis in bellandũ ad , Aegypti rex Necho aſcendit , domum vt pugnaret
הַבַּיִת עָלָה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְהִלָּחֵם בְּכַרְכְּמִישׁ עַל־
.Ioſiiahu eius occurſum in eſt egreſſus & : Perath
פְּרָת [s]וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ יאשִׁיָּהוּ׃ [s]יצא
Ichudah rex , tibi & mihi Quid: dicendo , nuncios eum ad miſit Et
21 † וַיִּשְׁלַח אֵלָיו מַלְאָכִים לֵאמֹר מַה־לִּי וְלָךְ מֶלֶךְ יְהוּדָה ‡ aliam eſt bellum meum,
;dixit Deus & ; mei belli domum‡ contra ſed, hodie tu te contra non
לֹא־עָלֶיךָ אַתָּה הַיּוֹם כִּי אֶל־בֵּית מִלְחַמְתִּי וֵאלֹהִים אָמַר vt feſtinarẽ.
.te corumpat † nõ vt , me cum qui Deo à tibi deſine . me feſtinandum ad ‖ eſt
לְבַהֲלֵנִי חֲדַל־לְךָ מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר־עִמִּי וְאַל־יַשְׁחִיתֶךָ׃ † perdat faciem ſuam
, eo cum pugnandum ad† ſed , eo ab ſuas facies Ioſiiahu auertit non Et †vt pugnaret
22 † וְלֹא־הֵסֵב יאשִׁיָּהוּ פָּנָיו מִמֶּנּוּ כִּי לְהִלָּחֵם־בּוֹ verbis
venit Et . Dei ore ex Necho verba ad audiuit non & .ſe mutauit
הִתְחַפֵּשׂ וְלֹא שָׁמַע אֶל־דִּבְרֵי נְכֹו [t]מִפִּי אֱלֹהִים [u]וַיָּבֹא [t]פה [u]בוא
.Meghiddo campo in pugnandum ad vt pugnaret
לְהִלָּחֵם בְּבִקְעַת מְגִדּוֹ׃
: ſuis ſeruis rex Dixitque .Ioſiiahu regem in iaculatores ſunt iaculati Et iaculis affecerũt ſagittarij
23 [x]† וַיֹּרוּ [x]הַיֹּרִים לַמֶּלֶךְ יאשִׁיָּהוּ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַעֲבָדָיו [x]ירה
.admodum languì quia , me facite Tranſire vulnerat' ſum
הַעֲבִירוּנִי כִּי הֳחֳלֵיתִי מְאֹד׃
eũ fecerunt equitare & , eurru de eius ſerui eum fecerunt tranſire Et
24 † וַיַּעֲבִירֻהוּ עַבָדָיו מִן־הַמֶּרְכָּבָה וַיַּרְכִּיבֻהוּ † erat pergere
, Ieruſalaim eum fecerunt ire & , ei † qui ſecundum currum ſuper
עַל רֶכֶב הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר־לוֹ וַיּוֹלִיכֻהוּ יְרוּשָׁלִָם
Ichudah omnis & :ſuorũ patrum ſepulchris in eſt ſepultus &, eſt mortu' &
וַיָּמָת [y]וַיִּקָּבֵר בְּקִבְרוֹת אֲבֹתָיו וְכָל־יְהוּדָה [y]מות
eſt lamentatus Et .Ioſiiahu ſuper lugentes Ieruſalaim & lugebant
25 וִירוּשָׁלִַם מִתְאַבְּלִים עַל־יאשִׁיָּהוּ׃ † וַיְקוֹנֵן
cantatrices & , cantores omnes dixerunt Et .Ioſiiahu ſuper Irmeiahu
יִרְמְיָהוּ עַל־יאשִׁיָּהוּ וַיֹּאמְרוּ כָל־הַשָּׁרִים וְהַשָּׁרוֹת
ea dederunt & : hodie vſque Ioſiiahu ſuper ſuis lamentationibus in
בְּקִינוֹתֵיהֶם עַל־יאשִׁיָּהוּ עַד־הַיּוֹם [z]וַיִּתְּנוּם [z]קון
.lamentationibus in * ſcripta ipſa ecce Et .Iſrael ſuper ſtatutum in * ſunt
[b]לְחֹק עַל־יִשְׂרָאֵל וְהִנָּם כְּתוּבִים עַל־הַקִּינוֹת׃ [a]נתן [b]חקק
lege in † ſcriptum ſicut , eius pietates & , Ioſiiahu verborum reſiduum Et reſidua autẽ † eſt
26 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יאשִׁיָּהוּ וַחֲסָדָיו [c]כִּכְתוּב [a]יתר
ipſa ecce , nouiſſimæ & primæ eius res Et .DOMINI
יְהוָה׃ † וּדְבָרָיו הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם
27 .Iehudah & , Iſrael regum libro in ſunt ſcripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃

, tetris vniuersis de abominationes omnes Iosiiahu remouit Et
33 וַיָּסַר יֹאשִׁיָּהוּ אֶת־כָּל־הַתֹּעֵבוֹת מִכָּל־הָאֲרָצוֹת
, Israel in *repertum* omnem fecit seruire & , Israel filiorum ‡ quæ
אֲשֶׁר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵד אֶת כָּל־הַנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל
recesserunt non suis diebus cunctis : suo Deo DOMINO *seruiendum ad*
לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כָּל־יָמָיו לֹא סָרוּ
. suorum patrum *Deum* DOMINVM *post* à
מֵאַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃

CAP. XXXV. לה

‡ *transitum* immolauerũt &: DOMINO Pesach ‡ Ierusalaim in Iosiiahu fecit Et
1 וַיַּעַשׂ יֹאשִׁיָּהוּ בִירוּשָׁלַ͏ִם פֶּסַח לַיהוָה וַיִּשְׁחֲטוּ
. primi mensis decima quarta in Pesach
הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃
seruitium ad eos confortauit & : suis custodiis in sacerdotes constituit Et
2 וַיַּעֲמֵד הַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם וַיְחַזְּקֵם לַעֲבוֹדַת
facientibus intelligere Leuitis Dixitque . DOMINI domus
3 בֵּית יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְבִינִים
sanctitatis ‡ arcam Date ‡ : DOMINO *sanctis* , Israel vniuersum
לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַיהוָה חָנְנִי אֶת־אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ
non . Israel rex Dauid filius Selomoh ædificauit quam domo in
בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין־
& , vestro Deo DOMINO seruite nunc . humero in onus vobis ‡
לָכֶם מַשָּׂא בַּכָּתֵף עַתָּה עִבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאֶת
domum per vos præparate Et . Israel eius populo
4 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וְהָכִינוּ לְבֵית־
, Israel *regis* ‡ Dauid *scriptura in* , *vestras diuisiones secundum vestrorum patrum*
אֲבֹתֵיכֶם כְּמַחְלְקוֹתֵיכֶם בִּכְתָב דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
. eius filij Selomoh *scriptura in* ‡ &
וּבְמִכְתַּב שְׁלֹמֹה בְּנוֹ׃
vestrorum fratrum patrum domus *diuisiones ad sanctitate** in state Et
5 וְעִמְדוּ בַקֹּדֶשׁ לִפְלֻגוֹת בֵּית הָאָבוֹת לַאֲחֵיכֶם
. Leuitarum patris domus diuisionem & , populi filiorum
בְּנֵי הָעָם וַחֲלֻקַּת בֵּית־אָב לַלְוִיִּם׃
, vestros fratres præparate & , vos sanctificate & , Pesach immolate Et
6 וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח וְהִתְקַדְּשׁוּ וְהָכִינוּ לַאֲחֵיכֶם
. Moseh manum per , DOMINI verbum iuxta *faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת כִּדְבַר־יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃
, caprarum filios & , agnorum *pecus** populi filiis Iosiiahu *extulit* Et
7 וַיָּרֶם יֹאשִׁיָּהוּ לִבְנֵי הָעָם כְּבָשִׂים וּבְנֵי־עִזִּים
boum & , millia triginta numerum *ad* , *reperto* ‡ omni Pesachim † omnia
הַכֹּל לַפְּסָחִים לְכָל־הַנִּמְצָא לְמִסְפַּר שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּבָקָר
. regis substantia de hæc . millia tria
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אֵלֶּה מִרְכוּשׁ הַמֶּלֶךְ׃
: eleuauerunt ‡ Leuitis & , sacerdotibus , populo *deuotionẽ ad* eius principes Et
8 וְשָׂרָיו לִנְדָבָה לָעָם לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם הֵרִימוּ
sacerdotibus , Dei domus duces Iechiel & . Zechariahu &, Chilchiiahu
חִלְקִיָּה וּזְכַרְיָהוּ וְיֶחִיאֵל נְגִידֵי בֵּית הָאֱלֹהִים לַכֹּהֲנִים
. trecentos boues & , sexcenta & , millia duo Pesachim † dederunt
נָתְנוּ לַפְּסָחִים אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּבָקָר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃
, Chasabiahu & , eius fratres Nethanel & Semahiahu & , Chonaniahu Et
9 וְכָנַנְיָהוּ וּשְׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְאֵל אֲחָיו וְחַשַׁבְיָהוּ
Pesachim pro Leuitis *eleuauerunt* , Leuitarũ principes Iozabad & , Iehiel &
וְיעִיאֵל וְיוֹזָבָד שָׂרֵי הַלְוִיִּם הֵרִימוּ לַלְוִיִּם לַפְּסָחִים
. quingentos boues & ‡ millia quinque
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּבָקָר חֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
, *suo stare super* ‡ sacerdotes steterunt & : *seruitium* est præparatum Et
10 וַתִּכּוֹן הָעֲבוֹדָה וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים עַל־עָמְדָם
. regis præceptum iuxta , suis diuisionibus in Leuitæ &
וְהַלְוִיִּם עַל־מַחְלְקוֹתָם כְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃
, corũ sanguine *de* sacerdotes *aspersserunt* & , Pesach immolauerunt Et
11 וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם
. *spoliantes* Leuitæ &
וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים׃
familiarum domus diuisiones *ad ea dandum ad* , *ascensionem remouerunt* Et
12 וַיָּסִירוּ הָעֹלָה לִתְתָּם לְמִפְלַגּוֹת לִבְנֵי־אָבוֹת
sic Et . Moseh libro in ‡ scriptũ sicut DOMINO *applicandũ ad* ‡ , populi filiis
לִבְנֵי הָעָם לְהַקְרִיב לַיהוָה כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר מֹשֶׁה וְכֵן
sancta & : normam iuxta igne in Pesach coxerunt Et . *boni* ‡
לַבָּקָר׃ 13 וַיְבַשְּׁלוּ הַפֶּסַח בָּאֵשׁ כַּמִּשְׁפָּט וְהַקָּדָשִׁים
vniuersos ad fecerũt currere & , lebetib' in &, ahenis in & , ollis in coxerunt
בִּשְּׁלוּ בַּסִּירוֹת וּבַדּוּדִים וּבַצֵּלָחוֹת וַיָּרִיצוּ לְכָל־
. populi filios
בְּנֵי הָעָם׃

, Saphan filio Achicham & , Chilchiiahu rex præcepit Et
20 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן
Hasaiah & , scribæ Saphan & , Michah filio Habdon &
וְאֶת־עַבְדּוֹן בֶּן־מִיכָה וְאֶת־שָׁפָן הַסּוֹפֵר וְאֶת עֲשָׂיָה
DOMINVM quærite Ite : dicendo , regis seruo
עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃
21 לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה
libri verbis super Iehudah in & , Israel in residuo pro & , me pro
בַּעֲדִי וּבְעַד הַנִּשְׁאָר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר
, nos in stillauit qui , DOMINI furor magnus quia : est repertus qui
אֲשֶׁר נִמְצָא כִּי־גְדוֹלָה חֲמַת־יְהוָה אֲשֶׁר נִתְּכָה בָּנוּ
faciendũ ad , DOMINI verbũ nostri patres custodierunt non quòd eo
עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְרוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה לַעֲשׂוֹת
. hoc libro in ‡ scriptum ‡ omne iuxta
כְּכָל־הַכָּתוּב עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה׃
propheten Chuldah ad regis † qui & , Chilchiiahu abiit Et
22 וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ וַאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה
, vestium custodis , Chasrah filij , Tochhath filij Sallum vxorem
אֵשֶׁת שַׁלֻּם בֶּן־תִּקְוָת בֶּן־חַסְרָה שֹׁמֵר הַבְּגָדִים
. hoc iuxta eam ad sunt locuti & : Secunda in Ieruſalaim in *habitans* ipsa & habitabat
וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַ͏ִם בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ כְּזֹאת׃
Dicite : Israel Deus DOMINVS dixit Sic : eis dixit Et
23 וַתֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ
. me ad vos misit qui viro
לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי׃
locum super malum *adducens* ego Ecce : DOMINVS dixit Sic adduco
24 כֹּה־אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם
super scriptas execrationes omnes : eius habitatores super & , istum
הַזֶּה וְעַל־יוֹשְׁבָיו אֵת כָּל־הָאָלוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל־
. Iehudah *regis facies ad* ‡ legerunt quem , libro
הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרְאוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
, alienis diis suffiuerunt & , me dereliquerunt quòd eo Pro
25 תַּחַת אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים
stillabit & : suarum manuum operibus cunctis in me irritarent vt
לְמַעַן הַכְעִיסֻנִי בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם וְתִתַּךְ
. extinguetur non & , isto loco in meus furor
חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה׃
, DOMINO in ‡ inquirendum ad vos *mittentem* Iehudah regem ad Et qui mittit
26 וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרוֹשׁ בַּיהוָה
verba ‡ Israel Deus DOMINVS dixit Ita : *eum ad* dicetis sic
כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים
, tuum cor est emollitum *ea* Propter . audisti quæ Et quia
27 אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ׃ יַעַן רַךְ־לְבָבְךָ
locum contra eius verba *te audiendo in* , Dei *faciebus à* te humiliasti &
וַתִּכָּנַע מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים בְּשָׁמְעֲךָ אֶת־דְּבָרָיו עַל־הַמָּקוֹם
scidisti & , *meas facies ad* te humiliasti & , eius habitatores cõtra &, istum
וְעַל־יוֹשְׁבָיו וַתִּכָּנַע לְפָנַי וַתִּקְרַע אֶת־
. DOMINVS dixit , audiui ego etiã &: *meas facies ad* fleuisti &, tua vestimẽta
בְּגָדֶיךָ וַתֵּבְךְ לְפָנָי וְגַם־אֲנִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם יְהוָה׃
tua sepulchra ad te congregabis &, tuos patres ad te colligam ego Ecce
28 הִנְנִי אֹסִפְךָ אֶל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־קִבְרוֹתֶיךָ
adducens ego quod malum omne *in* tui oculi videbunt non & , pace in adduco
בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכָל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא
. verbum regi retulerunt Et . ei' habitatores cõtra &, istũ locum contra
עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יוֹשְׁבָיו וַיָּשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר׃
, Iehudah seniores omnes congregauit & , rex misit Et
29 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה
, DOMINI domum † rex ascendit Et . Ieruſalaim & † in
וִירוּשָׁלָ͏ִם׃
30 וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה
, Leuitę &, sacerdotes &, Ieruſalaim habitatores &, Iehudah vir omnis &
וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
corum auribus in legit & . paruum ad vſq; & magno à, populus omnis &
וְכָל־הָעָם מִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵיהֶם
. DOMINI domo ‡ *reperti* , fœderis libri verba omnia
אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה׃
facies ad † fœdus *exciduque** , suo *stare super* rex stetit Et
31 וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־עָמְדּוֹ וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית
, eius præcepta *custodiendũ ad* ‡ & , DOMINVM post *ambulandũ ad* , DOMINI
לִפְנֵי יְהוָה לָלֶכֶת אַחֲרֵי יְהוָה וְלִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו
, sua anima tota in & , suo corde toto in eius statuta &, eius testimonia &
וְעֵדְוֹתָיו וְחֻקָּיו בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ
. hoc libro in † scripta ‡ fœderis verba *faciendũ ad* ‡
לַעֲשׂוֹת אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה׃
fecerũt &: Biniamin &, Ieruſalaim in *repertum* omnem fecit ſtare Et
32 וַיַּעֲמֵד אֶת כָּל־הַנִּמְצָא בִירוּשָׁלַ͏ִם וּבִנְיָמִן וַיַּעֲשׂוּ
. suorum patrum Dei , Dei pactum iuxta Ieruſalaim habitatores
יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם כִּבְרִית אֱלֹהִים אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃

mundauitque :eorũ altaria ſuper combuſſit ſacerdotum oſſa Et
5 †וְעַצְמוֹת כֹּהֲנִים שָׂרַף עַל־מִזְבְּחֹתָם וַיְטַהֵר
. Ieruſalaim & ,Iehudah
אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־יְרוּשָׁלִָם׃
Sic ,Naphtali ad vſq; & Simhon & ,Ephraim & ,Menaſſeh vrbibus in Et
6 †וּבְעָרֵי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְשִׁמְעוֹן וְעַד־נַפְתָּלִי
malleis ſuis per circuitũ. & ,altaria eſt demolitus Et . *vndiquaq; ſuis locis deſolatis in*
7 בְּחַרְבֹתֵיהֶם סָבִיב׃ †וַיְנַתֵּץ אֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וְאֶת־
כחרבותיה * ſimulachra omnia & ,comminuendo contriuit *ſculptilia** & ,lucos
הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִילִים כִּתֵּת [i] לְהָדֵק וְכָל־־הַחַמָּנִים
.Ieruſalaim eſt reuerſus & :Iſrael terra omni in excidit
גִּדַּע בְּכָל־אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל [k] וַיָּשָׁב לִירוּשָׁלִָם׃
quo regnauit,quo mũdauit ,terram *mundando* ,*eum regnandi* decimo octauo anno in Et
8 †וּבִשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לְמָלְכוֹ לְטַהֵר אֶת־הָאָרֶץ
Mahaſeiahu & ,Aſaliahu filium Saphan miſit ;domum &
וְהַבַּיִת שָׁלַח אֶת־שָׁפָן בֶּן־־אֲצַלְיָהוּ וְאֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ
à commentariis, roborandũ ad ,*cõmoneſaciẽtẽ* Ioachaz filium Ioach & ,ciuitatis principẽ
שַׂר־־הָעִיר וְאֶת יוֹאָח בֶּן־־יוֹאָחָז הַמַּזְכִּיר לְחַזֵּק
.ſui Dei DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה אֱלֹהָיו׃
dederunt & ,magnum ſacerdotem Chilchiiahu ad venerunt Et
9 †וַיָּבֹאוּ אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל [l] וַיִּתְּנוּ [m] אֶת־ [l] בוא [m] נתן
† in custodes Leuitæ cõgregauerãt quod ,Dei domum †illatum argentum
הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־אֱלֹהִים אֲשֶׁר אָסְפוּ־־הַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
†liminis , Iſrael reſiduo vniuerſo de & ,Ephraim & ,Menaſſeh manu de *abaci*†
הַסַּף מִיַּד מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וּמִכֹּל שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל
habitatoribꝰ ושבו ꝑ . Ieruſalaim *ſunt reuerſi* & :Biniamin &, Iehudah omni ab &
וּמִכָּל־־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיֹּשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃
‡ manui facientium *qui prꝫfecti erant †faciebant ‡vt ſarcirent, & roborarẽt
domo in *præpoſitorum** ,opus *facientis manu ſuper*‡ tradiderunt Et
10 †וַיִּתְּנוּ עַל־־יַד עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית
facientes† qui operis factores illud tradiderunt & :DOMINI
יְהוָה וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עֹשִׂים
.domum *roborandum ad* & ,*inſtaurandum ad*‡,DOMINI domo in
בְּבֵית יְהוָה לְבָדֵק וּלְחַזֵּק הַבָּיִת׃
cęmentariis, vt emerent ‡ exciſos, ,*exciſionis* lapides *emendum ad* ,*edificatoribus* & ,artificibus dederunt Et
11 †וַיִּתְּנוּ לֶחָרָשִׁים [n] וְלַבֹּנִים לִקְנוֹת אַבְנֵי מַחְצֵב
corruperunt‖ quas ,domos contignandũ ad &;commiſſuras ad ligna &
וְעֵצִים לַמְחַבָּרוֹת [o] וּלְקֹרוֹת אֶת־הַבָּתִּים אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ
.Iehudah reges
מַלְכֵי יְהוּדָה׃
eos ſuper & ,opere in *fide in facientes* viri Et
12 †וְהָאֲנָשִׁים עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה בַּמְּלָאכָה וְעֲלֵיהֶם׃
,Zechariah & ,Merari filiis de Leuitæ Hobadiahu & ,Iachath‡conſtituti
מְפֻקָּדִים יַחַת וְעֹבַדְיָהוּ [p] הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי מְרָרִי וּזְכַרְיָה
omnis ,Leuitæ & :*vincendum ad* Chehathim filiis de Meſullam &
וּמְשֻׁלָּם מִן־בְּנֵי הַקָּהָתִים לְנַצֵּחַ וְהַלְוִיִּם כָּל־־
.muſices *vaſis in habens* peritiam
מֵבִין בִּכְלֵי־שִׁיר׃
opere in opus facientẽ omnem ,ſollicitatores & ,baiulos ſuper Et
13 †וְעַל הַסַּבָּלִים וּמְנַצְּחִים לְכָל־־עֹשֵׂה מְלָאכָה לַעֲבוֹדָה
. ianitores & ,præfecti & ,ſcribæ Leuitis de &; ‡*opere &*
וְלַעֲבוֹדָה וּמֵהַלְוִיִּם סוֹפְרִים וְשֹׁטְרִים וְשׁוֹעֲרִים׃
cũ educerent ‡quod fuerat in per manum repetit,DOMINI domum illatum ‡ argentum *eos educendo in* Et
14 †וּבְהוֹצִיאָם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה מָצָא
.Moſch *manu in* DOMINI legis librum ſacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן אֵת־סֵפֶר תּוֹרַת־יְהוָה בְּיַד־־מֹשֶׁה׃
legis Librum :ſcribam Saphan ad dixit & ,Chilchiiahu reſpõdit Et
15 †וַיַּעַן חִלְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶל שָׁפָן הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה
ad librum Chilchiiahu tradidit Et .DOMINI domo in reperi
מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־
retulit & ,regem ad librum Saphan adduxit Et . Saphan
16 שָׁפָן׃ †וַיָּבֵא שָׁפָן אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב
manu in eſt datum quod Omne :dicendo ,verbum regi adhuc
עוֹד אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־נִתַּן בְּיַד־־
faciunt. .*facientes* ipſi ,tuorum ſeruorum
עֲבָדֶיךָ הֵם עֹשִׂים׃
illud tradiderũt &, DOMINI domo in inuentũ argentum conflauerunt Et
17 †וַיִּתִּיכוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּבֵית־יְהוָה וַיִּתְּנוּהוּ [q]
manui .opus facientium *manũ ſuper* &, præpoſitorum *manũ ſuper*
עַל־־יַד הַמְפֻקָּדִים וְעַל־־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה׃
mihi dedit Librum :dicendo ,regi ſcriba Saphan nunciauit Et
18 †וַיַּגֶּד [r] שָׁפָן הַסּוֹפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי
coram rege. . *regis facies ad* Saphan eo in legit Et .ſacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַיִּקְרָא־בוֹ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
cùm audiſſet .ſua veſtimẽta ſcidit & ,legis verba rex *audire ſecundum* fuit Et
19 †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃

occidentẽ ad Dauid *ciuitati exteriorem* murum ædificauit hoc poſt Et
14 †וְאַחֲרֵי־כֵן בָּנָה חוֹמָה [s] חִיצוֹנָה לְעִיר־דָּוִיד מַעֲרָבָה
extra ciuitatem ,*alium* locũ ad *circuiuit*‖& ,piſcium porta in *intrandũ* ad & ,torrẽte in Ghichon
[s] חוץ introitum ‖ circundedit muro arcem, †eã [t] גבה alienos, [u] סור ‡ in
לְגִיחוֹן בַּנַּחַל וְלָבוֹא בְּשַׁעַר הַדָּגִים וְסָבַב לָעֹפֶל
ciuitatibus cũctis in exercitꝰ principes poſuit & ;valde *eum*† exaltauit &
וַיַּגְבִּיהֻהָ מְאֹד וַיָּשֶׂם שָׂרֵי־־חַיִל בְּכָל־הֶעָרִים
& ,*alienigenæ* deos remouit Et .Iehudah in munitis
הַבְּצֻרוֹת בִּיהוּדָה׃ †וַיָּסַר אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְאֶת־
15 ædificauerat quæ aras omnes &, DOMINI domo è ſimulachrũ
הַפֶּסֶל מִבֵּית יְהוָה וְכָל־־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בָּנָה
.vrbem extra proiecit & :Ieruſalaim in &, DOMINI domus mõte in
בְּהַר בֵּית־־יְהוָה וּבִירוּשָׁלִָם וַיַּשְׁלֵךְ חוּצָה לָעִיר׃
victimas illud ſuper immolauit &, DOMINI altare *reparauit* Et
16 †וַיְכֵן אֶת־מִזְבַּח יְהוָה וַיִּזְבַּח עָלָיו זִבְחֵי
DOMINO *ſeruiendum ad* ,Iehudah dixitq; :confeſſionẽ & ,pacificorum
שְׁלָמִים [x] וְתוֹדָה וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה
ædificauit [v] יכן ק vt ſeruiret [x] ידה immolabat ,excelſis in *immolantes* populus adhuc Attamen . Iſrael Deo
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ †אֲבָל עוֹד הָעָם זֹבְחִים בַּבָּמוֹת
17 ,Menaſſeh verborum reſiduum Et . ſuo Deo DOMINO dũtaxat
רַק לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ †וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה
vatum qui loquebantur [y] פלל ‡ ſunt eum ad *loquentium videntium* verba & ,ſuũ Deum ad eius oratio &
וְתִפִּלָּתוֹ אֶל־אֱלֹהָיו וְדִבְרֵי הַחוֹזִים הַמְדַבְּרִים אֵלָיו
regum verbis in *ipſa*‡ecce ,Iſrael Dei DOMINI nomine in
בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּם עַל־דִּבְרֵי מַלְכֵי
quomodo exorabilis fuit †Deus, ‡ in [z] קום antequã humiliaret ſe, * ſunt ‡ *videntium*. ,eius peccatum omne & ,†ei *eſſe exorabilem* & ,eius oratio Et . Iſrael
יִשְׂרָאֵל׃ †וְתִפִּלָּתוֹ וְהֵעָתֵר־־לוֹ וְכָל־־חַטָּאתוֹ
19 ſtatuit & ,excelſa *eis in* ædificauit quibus †loca & ,ei[9] prꝫuaricatio &
וּמַעֲלוֹ [z] וְהַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בָהֶם בָּמוֹת וְהָעֲמִיד
in * ſcripta ipſa ecce :*eum humiliari ante* ,ſculptilia & , lucos
הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים לִפְנֵי הִכָּנְעוֹ הִנָּם כְּתוּבִים עַל
. Chozai‡ verbis
דִּבְרֵי [a] חוֹזַי׃
:ſua domo†eum ſepelierũt &,ſuis patribus cum Menaſſeh *Iacũitque*
20 †וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו וַיְקַבְּרֻהוּ בְּבֵיתוֹ
duorum & viginti Filius . eo pro eius filius Amon regnauit &
וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ †בֶּן־עֶשְׂרִים [b] וּשְׁתַּיִם
21 .Ieruſalaim in regnauit annis duobus & *ipſum regnãdo in* Amon‡ annorũ
שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃
‡ erat quando regnauit, fecerat quemadmodum ,DOMINI oculis in malum fecit Et
22 †וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
Menaſſeh fecerat quæ ſculptilibus cunctis &: eius pater Menaſſeh
מְנַשֶּׁה אָבִיו וּלְכָל־ [c] הַפְּסִלִים אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה
[c] פסל facie *faciebus* à ſe humiliauit non Et.eis ſeruiuit & ,Amon immolauit,eius pater
אָבִיו זָבַח אָמוֹן וַיַּעַבְדֵם׃ †וְלֹא נִכְנַע
23 Amon ipſe ſed :eius pater Menaſſeh ſe humiliauerat ſicut ,DOMINI
מִלִּפְנֵי יְהוָה כְּהִכָּנַע מְנַשֶּׁה אָבִיו כִּי הוּא אָמוֹן
cõiurauerũt [e] מות qui coniuratauerunt eũ interfecerũt &,ei[9] ſerui eũ cõtra *colligarunt* Et .delictum multiplicauit
הִרְבָּה אַשְׁמָה׃ †וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו עַבְדָיו [e] וַיְמִיתֻהוּ
24 *colligantes* omnes terræ populus percuſſerunt Et . ſua domo in
בְּבֵיתוֹ׃ †וַיַּכּוּ עַם־־הָאָרֶץ אֵת כָּל־הַקֹּשְׁרִים
25 Ioſiiahu terræ populus fecerunt regnare & :Amon regem contra
עַל־הַמֶּלֶךְ אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ
. eo pro eius filium
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXXIIII. לד

vno & triginta & :*ipſum regnãdo in*‖Ioſiiahu†annorum octo *Filius*
1 †בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנִים יֹאשִׁיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת
†erat ‖ cùm regnauit, [d] עשה ‡ ad [e] סור ‖ anno quo regnauit, adhuc exiſtens puer [f] חלל ‡ ſculptilib⁹. [g] נסך *coram eo ‖ ſimulachra † erãt ſup eis demoliti fecit, * ſimulachra & ſculptilia, †in ſupficie *eorum qui immolabãt [h] דקק
,DOMINI oculis in rectum fecit Et .Ieruſalaim in regnauit anno
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃ [d]†וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
2 .ſiniſtram & dexterã‡declinauit nõ &, ſui patris Dauid viis ĩ ambulauit &
וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי דָּוִיד אָבִיו וְלֹא־ [e] סָר יָמִין וּשְׂמֹאול׃
cœpit ,puer *ille adhuc ipſe* & ,*eius regnare annorum* octauo in Et
3 †וּבִשְׁמֹנָה שָׁנִים לְמָלְכוֹ וְהוּא עוֹדֶנּוּ נַעַר [f] הֵחֵל
cœpit anno duodecimo in & :ſui patris Dauid Deum quærere
לִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵי דָּוִיד אָבִיו וּבִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הֵחֵל
, lucis & ,excelſis ab Ieruſalaim &, Iehudah mundare
לְטַהֵר אֶת־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם מִן־הַבָּמוֹת וְהָאֲשֵׁרִים
. *conflatilibus*‡ &, ſimulachris &
וְהַפְּסִילִים [g] וְהַמַּסֵּכוֹת׃
aptiationes‖& ; Behalim aras *eius facies ad** Deſtruxeruntque
4 †וַיְנַתְּצוּ לְפָנָיו אֶת מִזְבְּחוֹת הַבְּעָלִים וְהַחַמָּנִים
,*conflatilia* & ,*ſculptilia** & , lucos & :*abſcidit* , *eis deſuper ſublime in*† quæ
אֲשֶׁר־לְמַעְלָה מֵעֲלֵיהֶם גִּדֵּעַ וְהָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִילִים וְהַמַּסֵּכוֹת
.eis *immolantium*‡ſepulchrorũ *faciebus ſuper*†ſparſit &, cõminuit &cõtriuit
שִׁבֵּר [h] וְהֵדַק וַיִּזְרֹק עַל־פְּנֵי הַקֹּבְרִים הַזֹּבְחִים לָהֶם׃

dormiuit
excelso sepulcro
† mortuo

sublimitate †in eũ sepelierunt &, suis patribus cum Iechizchiiahu *iacuit* Et
33 †וַיִּשְׁכַּב יְחִזְקִיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיְקַבְּרֻהוּ בְּמַעֲלֵה
omnis ipso *moriendo in* †ei fecerunt gloriam &, Dauid filiorum *sepulcrorum*
קִבְרֵי בְנֵי־דָוִיד וְכָבוֹד עָשׂוּ־לוֹ בְמוֹתוֹ כָּל־
.eo pro eius filius Menasseh regnauit Et .Ierusalaī habitatores &, Iehudah
יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וַיִּמְלֹךְ מְנַשֶּׁה בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXXIII. לג

erat cùm regnauit ipse
a נָנָה

quinquaginta &: *ipsũ regnãdo in* Menasseh annorũ duodecim Filius
1 †[a]בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְּמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
.Ierusalaim in regnauit annis quinque &
וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃

b עָשָׂה
facie
c פָּנָה

, gentiũ abominationes iuxta, DOMINI oculis in malum fecit Et
2 †[b]וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּתוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם
.Israel filiorum *faciebus* à DOMINVS expulit quas
אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה [c]מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
diuerat quæ excelsa ædificauit &, est conuersus Et
d שׁוּב
3 †[d]וַיָּשָׁב וַיִּבֶן אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר נִתַּץ
, lucos fecit &, Behalim ipsi aras erexit Et .eius pater Iechizchiiahu
יְחִזְקִיָּהוּ אָבִיו [e]וַיָּקֶם מִזְבְּחוֹת לַבְּעָלִים וַיַּעַשׂ אֲשֵׁרוֹת e קוּם
.eis seruiuit &, cęlorum militiæ omni se incuruauit &
f שָׁחָה
ide
וַיִּשְׁתַּחוּ [f]לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד אֹתָם׃
:DOMINVS dixerat qua[i], DOMINI domo in altaria ædificauit Et
4 †וּבָנָה מִזְבְּחוֹת בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
.seculum in meum nomen erit Ierusalaim In
בִּירוּשָׁלִַם יִהְיֶה־שְׁמִי לְעוֹלָם׃
atriis duobus in, cælorum exercitui cuncto altaria ædificauit Et
g שָׁנָה
5 †וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם [g]בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת
suos filios fecit transire ipse Et .DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה׃ 6 †וְהוּא הֶעֱבִיר אֶת־בָּנָיו
, angurabatur &, obseruabat tempora &: Hinnom filij valle in ignem per
בָּאֵשׁ בְּגֵי בֶן־הִנֹּם וְעוֹנֵן וְנִחֵשׁ
diuinationibus operam dabat, [h]pythones, & magos
† vt facerent
malũ *faciendũ ad* ‡multiplicauit *sciolum & pythonem* fecit &, *prætigiis vacabat* &
וְכִשֵּׁף וְעָשָׂה אוֹב וְיִדְּעֹנִי הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת h רֹעַ
.cum irritandum ad DOMINI oculis in
i שׁוּם
† sculptile idolum
‡ de
בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃
, Dei domo in, fecerat quod *simulacri dolatile* † posuit Et
7 †[i]וַיָּשֶׂם ‡אֶת־פֶּסֶל הַסֶּמֶל אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית הָאֱלֹהִים
, hac domo In: eius filiũ Selomoh ad &, Dauid ad Deus dixit qua ‡
אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֶל־דָּוִיד וְאֶל־שְׁלֹמֹה בְנוֹ בַּבַּיִת הַזֶּה
ponam, Israel tribubus cunctis de elegi quam Ierusalaim in &
וּבִירוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָשִׂים
remouere addam non Et .seculum in meum nomen
8 אֶת־שְׁמִי לְעוֹלָם׃ †וְלֹא אוֹסִיף k לְהָסִיר
: vestris patribus statui quam *humo desuper* Israel pedem
‡ סוּר
à terra
אֶת־רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֶעֱמַדְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם
, eis præcepi quæ omnia *faciendum ad* custodierint si duntaxat
vt faciant
l עָוָה
רַק ׀ אִם־יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִים
.Moseh manum per iudicia &, statuta &, legem omnem
לְכָל־הַתּוֹרָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים בְּיַד־מֹשֶׁה׃
, Ierusalaim habitatores &, Iehudah ipsum Menasseh errare fecit Et
9 †[m]וַיַּתַּע מְנַשֶּׁה אֶת־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם m הָעָה
DOMINVS fecit perdere quas, gentibus præ malum *faciendum ad* vt facerent
לַעֲשׂוֹת רָע מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד יְהוָה
.Israel filiorum *faciebus* à
מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
non &, eius populũ ad &, Menasseh ad DOMINVS est locutus Et
10 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מְנַשֶּׁה וְאֶל־עַמּוֹ וְלֹא
principes eos super DOMINVS adduxit Et .attenderunt
הַקְשִׁיבוּ׃ 11 †וַיָּבֵא יְהוָה עֲלֵיהֶם אֶת־שָׂרֵי
;cõpedibus in Menasseh ceperunt &, Assur regi † qui exercitus
הַצָּבָא אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּלְכְּדוּ אֶת־מְנַשֶּׁה בַּחוֹחִים
.Babel in eum fecerunt abire &, *catenis duabus* in eum vinxerunt &
וַיַּאַסְרֻהוּ בְנְחֻשְׁתַיִם וַיּוֹלִיכֻהוּ בָּבֶלָה׃
se humiliauit &, sui Dei DOMINI *facies*‡ orauit, *ei esse angustia vt* Et
12 †וּכְהָצֵר לוֹ חִלָּה אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו וַיִּכָּנַע
.suorum patrum Dei *faciebus* à valde
מְאֹד מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו׃
, ei deprecationẽ exaudiuit &, ei exorabilis fuit &, eum ad orauit Et
13 †וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע p תְּחִנָּתוֹ
quòd Menasseh cognouit &: fuum regnum in Ierusalaim eum reduxit &
q חָנַן שׁוּב
וַיְשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלִַם לְמַלְכוּתוֹ [r]וַיֵּדַע מְנַשֶּׁה כִּי
.Deus † ipse DOMINVS
r יָדַע
† esset
יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים׃

Iehizchiiahu Deus eruet non sic, mea manu è suum populũ eruerunt
הִצִּילוּ עַמָּם מִיָּדִי כֵּן לֹא־יַצִּיל אֱלֹהֵי יְחִזְקִיָּהוּ
Iehudaicè magna voce in clamauerunt Et .mea manu è suũ populum
18 עַמּוֹ מִיָּדִי׃ †וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית
, eos timere faciendũ ad, murum super † qui Ierusalaim populum contra
† erat vt timerent, & terrerent cos,
עַל־עַם יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה b לְיִרְאָם
:ciuitatem caperent vt, *eos turbandum ad*
b יָרֵא
וּלְבַהֲלָם לְמַעַן יִלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר׃
populorum deos contra sicut, Ierusalaim Deum *ad*‡ sunt locuti Et
19 †וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֱלֹהֵי יְרוּשָׁלַם כְּעַל אֱלֹהֵי עַמֵּי
.hominis manuum opus, terræ
‡ contra
הָאָרֶץ מַעֲשֵׂה יְדֵי הָאָדָם׃
propheta Amos filius Iesahiahu &, rex Iechizchiiahu orauit Et
20 †וַיִּתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְיִשַׁעְיָהוּ בֶּן־אָמוֹץ הַנָּבִיא
.cælos ad sunt vociferati &: hoc *super* contra
עַל־זֹאת וַיִּזְעֲקוּ הַשָּׁמָיִם׃
, *virtutis* potentem omnẽ excidit &, angelum DOMINVS misit Et exercitus,
21 †וַיִּשְׁלַח יְהוָה מַלְאָךְ וַיַּכְחֵד כָּל־גִּבּוֹר חַיִל
pudore in * est reuersusq; .Assur regis *castrametatione* in principẽ &, ducẽ & castris
וְנָגִיד וְשָׂר בְּמַחֲנֵה מֶלֶךְ אַשּׁוּר c וַיָּשָׁב בּבשׁת *cum rubore vultus
egressi &, sui Dei domum est ingressus &; suam terram in *facierum*
d פָּנִים לְאַרְצוֹ וַיְבֹאוּ בֵּית אֱלֹהָיו וּמִיצִיאָיו c שׁוּב
.gladio in eum *corruere fecerunt* ibi, eius *viscera* d פָּנָה
מֵעָיו שָׁם הִפִּלֻהוּ c בֶּחָרֶב׃ מ יצא
habitatores &, Iechizchiiahu DOMINVS Seruauitque è viscẽribus interemerũt
22 †וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת־יְחִזְקִיָּהוּ וְאֵת ׀ יֹשְׁבֵי e נָפַל
eos *deduxit*‖ &: omniũ manu è &, Assur regis Sancherib manu è Ierusalaim
f יָשַׁע
ירוּשָׁלִַם מִיַּד סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וּמִיַּד־כֹּל ‖portauit
, Ierusalaim in DOMINO *munus adferentes** multi Et .circuitu à ‡ ‡vt nõ timerẽt ab iis qui erant in *adferebant munera
23 †וַיְנַהֲלֵם מִסָּבִיב׃ †וְרַבִּים מְבִיאִים מִנְחָה לַיהוָה לִירוּשָׁלִַם
omnium oculis in est exaltatus &: Iehudah regi Chizchiiahu preciosa &
וּמִגְדָּנוֹת לִיחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּנַּשֵּׂא לְעֵינֵי כָל־
ægrotauit illis diebus In .posthac gentium
24 הַגּוֹיִם מֵאַחֲרֵי־כֵן׃ †בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה g יום
‖ei *dixit* Et .DOMINVM ad orauit &; mortem ad vsque Iechizchiiah g locutus est ‖ Dominus
יְחִזְקִיָּהוּ עַד־לָמוּת וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר לוֹ ‖signum
, *se super*† retributionem secundum non Et .ei dedit *portentum*‖ & ‡ sibi factam,
25 וּמוֹפֵת נָתַן לוֹ׃ †וְלֹא־כִגְמוֹל עָלָיו
, ira eum contra fuit &: eius cor est eleuatũ quia, Iechizchiiahu reddidit
h הֵשִׁיב יְחִזְקִיָּהוּ כִּי גָבְהָה לִבּוֹ וַיְהִי עָלָיו קֶצֶף k שׁוּב
.Ierusalaim &, Iehudah contra &
וְעַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃
habitatores &, ipse, sui cordis elatione *in* Iechizchiiahu se humiliauit Et
26 †וַיִּכָּנַע יְחִזְקִיָּהוּ בְּגֹבַהּ לִבּוֹ הוּא וְיוֹשְׁבֵי ab
diebus in DOMINI ira eos super venit non &: Ierusalaim
יְרוּשָׁלִַם וְלֹא־בָא עֲלֵיהֶם קֶצֶף יְהוָה בִּימֵי
*multũ** gloria &, *opulẽtia*‖ Iechizchiiahu ipsi *fuit* Et .Iechizchiiahu fuerunt ‖ diuitiæ, * multa lapidũ precioſorum,
27 יְחִזְקִיָּהוּ׃ †וַיְהִי לְיִחִזְקִיָּהוּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד הַרְבֵּה
, *preciosi lapidis* &, auri &, argenti sibi fecit thesauros &: valde
מְאֹד וְאוֹצָרוֹת עָשָׂה־לּוֹ לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְאֶבֶן יְקָרָה
.*desiderij* vasorum omnium &, clypeorum &, aromatum &
וְלִבְשָׂמִים וּלְמָגִנִּים וּלְכֹל כְּלֵי חֶמְדָּה׃
‖*tabulæ* † &, *recentis* olei &, *musti* † &, frumenti *prouentui* *cellaria* Et concupiſcibi lium. apothecas fructus † vini ‡ præſepia ordines gregum ‖ caulas.
28 †וּמִסְכְּנוֹת לִתְבוּאַת דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר וְאֻרוֹת
.‖*tabulæ* ad *greges* &; iumento & iumento cuiuis
לְכָל־בְּהֵמָה וּבְהֵמָה וַעֲדָרִים לָאֻרוֹת׃
.multitudinẽ in bŏues &, *pecoris acquisitionem* &, sibi fecit vrbes Et greges pecudum,
29 †וְעָרִים עָשָׂה לוֹ וּמִקְנֵה־צֹאן וּבָקָר i עִיר k רַבָּב
. valde multam substantiam Deus ei dedit nam
כִּי נָתַן־לוֹ אֱלֹהִים רְכוּשׁ רַב מְאֹד׃
Ghichon aquarum exitum obturauit Iechizchiiahu ipse Et
30 †וְהוּא יְחִזְקִיָּהוּ סָתַם אֶת־l מוֹצָא מֵימֵי גִיחוֹן l יָצָא
: Dauid vrbis occidentem ad subter eas direxit &, superiorem
m עֶלְיוֹן וַיִּשָּׁרֵם n לְמַטָּה־מַעֲרָבָה לְעִיר דָּוִיד m עָלָה
.suo opere omni in Iechizchiiahu est prosperat' & n נָטָה
וַיִּצְלַח יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־מַעֲשֵׂהוּ׃
quærendũ ad, eum ad *missus* ‖ Babel principum *interpretibus in* sic Et propter legatos ‖ missos
31 †וְכֵן בְּמִלִּיצֵי o שָׂרֵי בָּבֶל הַמְשֻׁלְחִים עָלָיו לִדְרֹשׁ • שׁוּר p נָסָה
, eum *tentandum ad*‡, Deus eum dereliquit, terra in fuerat quod *portentum*† † de portento ‡ vt tentaret vt scirent ‖ quæ erant ‖ residua autẽ † sunt
הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר הָיָה בָּאָרֶץ עָזְבוֹ הָאֱלֹהִים p לְנַסּוֹתוֹ
,Iechizchiiahu *verborum residuum*‖ Et .eius corde in ‖ omnia *sciendum ad*
לָדַעַת כָּל־בִּלְבָבוֹ׃
Amos filij Iesahiahu visione in † scripta ipsa ecce, eius misericordiæ &
32 †וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְחִזְקִיָּהוּ q וְחַסְדָּיו הִנָּם כְּתוּבִים q בְּחָזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ
.Israel &, Iehudah regum libro in, prophetæ
הַנָּבִיא עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃

quod lesset bellum ad eius facies, &, Sancherib venit quòd, Iechizchiiahu vidit Et
2 וַיַּרְא יְחִזְקִיָּהוּ כִּי־בָא סַנְחֵרִיב וְכִי־פָנָיו לְמִלְחָמָה
, suis principibus cum consilium iniit Et .Ierusalaim contra
3 עַל־יְרוּשָׁלִָם׃ וַיְעַצ עִם־שָׂרָיו
vt obturarēt † erant clauserunt :ciuitatem extra † qui , fontium aquas obturandum ad , suis potentibus &
וְגִבֹּרָיו לְסָתוֹם אֶת־מֵימֵי הָעֲיָנֹת אֲשֶׁר מִחוּץ לָעִיר
obturarunt &, multus populus sunt congregati Et .eum adiuuerunt &
4 וַיַּעַזְרֻהוּ׃ וַיִּקָּבְצוּ עַם־רָב וַיִּסְתְּמוּ אֶת־
: dicendo , terræ medio in inundantem tortentem & , fontes omnes
כָּל־הַמַּעְיָנוֹת וְאֶת־הַנַּחַל הַשֹּׁטֵף בְּתוֹךְ הָאָרֶץ לֵאמֹר
? multas aquas inuenient &, Assur reges venient quid Vt
לָמָּה יָבוֹאוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר וּמָצְאוּ מַיִם רַבִּים׃
ditutum, & reparauit בִּנָּה l
Millo m עַלָּה
gladios n עָשָׂה o נָנֶן
posuit
ascendere fecit &, diruptum murum omnem ædificauit &, est confortatus Et
5 וַיִּתְחַזַּק וַיִּבֶן אֶת־כָּל־הַחוֹמָה הַפְרוּצָה m וַיַּעַל
roborauit & .alium murum foris secus &, turres super
עַל־הַמִּגְדָּלוֹת וְלַחוּצָה l הַחוֹמָה אַחֶרֶת וַיְחַזֵּק אֶת־הַמִּלּוֹא
.clypeos &, multitudinem in missile fecit &, Dauid vrbem
עִיר דָּוִיד n וַיַּעַשׂ שֶׁלַח לָרֹב o וּמָגִנִּים׃
, se ad eos congregauit &: populum super bellorum principes dedit Et
6 וַיִּתֵּן שָׂרֵי מִלְחָמוֹת עַל־הָעָם וַיִּקְבְּצֵם אֵלָיו
: dicendo , eorum cor ad est locutus &, ciuitatis portę plateam ad
אֶל־רְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיְדַבֵּר עַל־לִבָּם לֵאמֹר׃
paucitatis à facie
faciebus à consternemini ne &, timeatis ne, roboremini & Confortamini
7 חִזְקוּ p וְאִמְצוּ אַל־p תִּירְאוּ וְאַל־q תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי
nobiscum quia, eo cum † quæ , turba † vniuersæ faciebus à &, Assur regis
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּמִלִּפְנֵי כָּל־r הֶהָמוֹן אֲשֶׁר־עִמּוֹ כִּי־עִמָּנוּ
D O M I N V S nobiscū & , carnis brachiū ipso Cum .illo cum præ multa
8 רַב מֵעִמּוֹ׃ עִמּוֹ † זְרוֹעַ בָּשָׂר וְעִמָּנוּ יְהוָה
populus sunt inimici Et .nostra bella pugnādū ad &, nos inuādū ad, noster Deus
אֱלֹהֵינוּ לְעָזְרֵנוּ וּלְהַלָּחֵם מִלְחֲמֹתֵנוּ וַיִּסָּמְכוּ הָעָם s
.Iehudah regis Iechizchiiahu verba super
עַל־דִּבְרֵי יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃
.Ierusalaim in suos seruos Assur rex Sancherib misit hac Post
9 אַחַר זֶה שָׁלַח סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עֲבָדָיו יְרוּשָׁלִַם
regē Iechizchiiahu ad, illo cum eius potestas eis &, Lachis contra ipse Et
וְהוּא עַל־לָכִישׁ וְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ עִמּוֹ עַל יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ
: dicendo , Ierusalaim in † qui Iehudah omnem ad &, Iehudah
יְהוּדָה וְעַל־כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם לֵאמֹר׃
Cui fiditis, & manetis , confidentes vos quod Super: Assur rex Sancherib dixit Sic
10 כֹּה אָמַר סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־מָה אַתֶּם בֹּטְחִים
Iechizchiiahu Nonne ? Ierusalaim in obsidione in sedentes &
11 וְיֹשְׁבִים בְּמָצוֹר בִּירוּשָׁלִָם׃ הֲלֹא יְחִזְקִיָּהוּ
seducit vt tradat : dicendo , siti in &, fame in moriendū ad vos dandum ad , vos incitans
מַסִּית אֶתְכֶם לָתֵת אֶתְכֶם לָמוּת בָּרָעָב וּבַצָּמָא לֵאמֹר t
? Assur regis vola è nos eruet noster Deus D O M I N V S
manu u נָצַל v בַּכַּף
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יַצִּילֵנוּ u מִכַּף מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
, eius altaria &, eius excelsa remouit Iechizchiiahu ipse Nonne
12 הֲלֹא־הוּא יְחִזְקִיָּהוּ x הֵסִיר אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו
vnius altaris facies Ad :dicendo , Ierusalaim &, Iehudah ipsi dixit &
וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר לִפְנֵי מִזְבֵּחַ אֶחָד
? suffietis illud super &, vos incurnabitis
תִּשְׁתַּחֲווּ v וְעָלָיו תְּקַטִּירוּ׃
cognoscitis populis omnibus mei patres &, ego feci quid , cognoscetis Nonne
13 הֲלֹא z תֵדְעוּ מֶה עָשִׂיתִי אֲנִי וַאֲבוֹתַי לְכָל עַמֵּי
eruere terrarum gentium dij potuerunt valendo an ? terrarum
הָאֲרָצוֹת הֲיָכוֹל יָכְלוּ אֱלֹהֵי גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת לְהַצִּיל אֶת־
, istarum gentium deos vniuersos inter Quis ? mea manu è suâ terram
14 אַרְצָם מִיָּדִי׃ מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
suum populum eruere potuerit qui, mei patres exterminio deleuerūt quas
אֲשֶׁר הֶחֱרִימוּ אֲבוֹתַי אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַצִּיל אֶת־עַמּוֹ
? mea manu è vos eruere vester Deus possit vt, mea manu è
מִיָּדִי כִּי יוּכַל אֱלֹהֵיכֶם a לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדִי׃
persuadeat vobis simile, Si potuit נָצַל a
vos incitet ne &, Chizchiiahu vos seducat ne nunc Et
15 וְעַתָּה אַל־יַשִּׁיא אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ וְאַל־יַסֵּת אֶתְכֶם
gens omnis , deus omnis potuit non Quia .ei credatis ne &, hæc sicut
כָּזֹאת וְאַל־תַּאֲמִינוּ לוֹ כִּי־לֹא יוּכַל כָּל־אֱלֹהֵי כָל־גּוֹי
quanto magis Deus vester non eruet quia etiā, meorū patrū manu è &, mea manu è suū populū eruere regnum &
וּמַמְלָכָה לְהַצִּיל עַמּוֹ מִיָּדִי וּמִיָּד אֲבוֹתָי אַף כִּי
sunt locuti adhuc Et ? mea manu è vos eruent non vester Deus
16 אֱלֹהֵיכֶם לֹא־יַצִּילוּ אֶתְכֶם מִיָּדִי׃ וְעוֹד דִּבְּרוּ
.eius seruū Iechizchiiahu cōtra &, Deum D O M I N V M cōtra eius serui
עֲבָדָיו עַל־יְהוָה הָאֱלֹהִים וְעַל יְחִזְקִיָּהוּ עַבְדּוֹ׃
, Israel Deum D O M I N V M afficiendo probris scripsit epistolas Et
17 וְסֵפָרִים כָּתַב לְחָרֵף לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
non qui , terrarum Gentium dij Sicut : dicendo , eum cōtra dicēdo &
וְלֵאמֹר עָלָיו לֵאמֹר כֵּאלֹהֵי גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לֹא־

, aceruos viderunt &, principes &, Iechizchiiahu venerunt Et
8 רָאָה׃ וַיָּבֹאוּ † יְחִזְקִיָּהוּ וְהַשָּׂרִים o וַיִּרְאוּ אֶת־הָעַרְמוֹת
.Israel eius populo & , D O M I N O benedixerūt &
וַיְבָרְכוּ אֶת־יְהוָה וְאֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃
.aceruis super Leuitis &, sacerdotibus super Iechizchiiahu inquisiuit Et à de
9 וַיְדָרֵשׁ † יְחִזְקִיָּהוּ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל־הָעַרְמוֹת׃
: dixit &, Sadoc domus primus sacerdos Hazariahu eum ad dixit Et de domo
10 וַיֹּאמֶר † אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן הָרֹאשׁ לְבֵית צָדוֹק וַיֹּאמֶר
A tēpore quo inceperūt ob lationes † ad ‡ comedim⁹, & saturati sumus, & superfuerunt
, saturari &, edere ‡ D O M I N I domum † adducere oblationem incipiendo Ab
מֵהָחֵל הַתְּרוּמָה לָבִיא בֵּית־יְהוָה אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ
benedixit D O M I N V S quia, multitudinem ad vsque superesse linquere &
p וְהוֹתֵר עַד־q לְרֹב כִּי יְהוָה בֵּרַךְ אֶת־
. huic turba residuæ* &, suo populo
עַמּוֹ וְהַנּוֹתָר אֶת־r הֲהָמוֹן הַזֶּה׃
. D O M I N I domo in cellas parandum ad , Iechizchiiahu dixit Et
11 וַיֹּאמֶר † יְחִזְקִיָּהוּ s לְהָכִין לִשְׁכוֹת בְּבֵית יְהוָה
sancta &, decimam &, eleuationem ‡ adduxerunt Et .parauerunt &
וַיָּכִינוּ׃ t וַיָּבִיאוּ אֶת־הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַקָּדָשִׁים
12 בֶּאֱמוּנָה וַעֲלֵיהֶם נָגִיד כָּונַנְיָהוּ הַלֵּוִי וְשִׁמְעִי אָחִיהוּ
, Hazahel &, Nachath &, Hazariahu &, Iechiel Et .secundus
מִשְׁנֶה׃ † וִיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת וַעֲשָׂהאֵל
13 , Machath &, Ismachiahu &, Eliel &, Iosabad &, Ierimoth &
וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת
mandato in eius fratris Simhi &, Cananiahu manu de præpositi, Benaiahu &
וּבְנָיָהוּ פְקִידִים מִיַּד כָּונַנְיָהוּ וְשִׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקָד
.Dei domus ducis Hazariahu &, regis Iechizchiiahu
יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית־הָאֱלֹהִים׃
deuotiones super ‖ orientem ad ianitor Leuites Imnah filius Chore Et
14 וְקוֹרֵא בֶן־יִמְנָה הַלֵּוִי הַשּׁוֹעֵר לַמִּזְרָחָה עַל נִדְבוֹת
.sanctificationū sanctificatioēs & Domino eleuationem dādū ad , Dei
הָאֱלֹהִים u לָתֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְקָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים׃
, Semahiahu &, Iesuah &, Miniamin &, Heden eius manum ad Et
15 וְעַל־ † יָדוֹ עֵדֶן וּמִנְיָמִן וְיֵשׁוּעַ וּשְׁמַעְיָהוּ
dandum ad , fide in sacerdotum ciuitatibus in Secaniahu &, Amariahu
אֲמַרְיָהוּ וּשְׁכַנְיָהוּ בְּעָרֵי הַכֹּהֲנִים בֶּאֱמוּנָה לָתֵת
.paruo sic magno sicut , diuisionibus in suis fratribus
לַאֲחֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹת כַּגָּדוֹל כַּקָּטָן׃
, supra &, annorum trium filio à masculis eorum genealogizare Præter
16 מִלְבַד † הִתְיַחְשָׁם לִזְכָרִים מִבֶּן שָׁלוֹשׁ x שָׁנִים וּלְמַעְלָה
, corū seruitium in, eius die in dies verbo in , D O M I N I domū in ingredieti omni
לְכָל־y הַבָּא לְבֵית־יְהוָה לְדָבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לַעֲבֹדָתָם
genealogizare ‡ Et .suas diuisiones iuxta ‖ eorum obseruationibus in ‖
17 בְּמִשְׁמְרוֹתָם בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃ † וְאֵת הִתְיַחֵשׂ
viginti filio à, Leuitarum &, suorum patrum domum per sacerdotum
הַכֹּהֲנִים לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם וְהַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים
.suis diuisionibus in suis obseruationibus in *, supra &, annorum
שָׁנָה וּלְמַעְלָה בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃
, eorum filiis &, eorum vxoribus, eorum pube cuncta in genealogizare ‡ Et
18 וּלְהִתְיַחֵשׂ בְּכָל־a טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם
se sanctificabant eorum fide in quia: concioni ‡ omni, eorum filiabus &
וּבְנוֹתֵיהֶם לְכָל־קָהָל כִּי בֶאֱמוּנָתָם יִתְקַדְּשׁוּ־
, eorū vrbium suburbij agris ‖ in sacerdotibus Aharon filiis Et .sanctitate ‖
19 קֹדֶשׁ׃ † וּלְבָנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים בִּשְׂדֵי מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם
dandū ad ‖, nomina per sunt nominati qui viri , ciuitate & ciuitate omni in
בְּכָל־עִיר וָעִיר אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת b לָתֵת
.Leuitis in genealogizare omne ad ‖ &, sacerdotibus in ‡, masculo omni partes
c מָנוֹת לְכָל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים וּלְכָל־הִתְיַחֵשׂ בַּלְוִיִּם׃
, bonum fecit & .Iehudah omni in Iechizchiiahu hoc sicut ‡ fecit Et
20 d † וַיַּעַשׂ כָּזֹאת יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־יְהוּדָה וַיַּעַשׂ הַטּוֹב
.sui Dei D O M I N I facies ad veritatem &, rectum &
וְהַיָּשָׁר e וְהָאֱמֶת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
, Dei domus seruitio ‖ in cœpit quod , opere omni in Et
21 † וּבְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר־ f הֵחֵל בַּעֲבֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים
, fecit suo corde toto in, suum Deum quærendū ad, præcepto in &, lege in &
g וּבַתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה לִדְרֹשׁ לֵאלֹהָיו בְּכָל־לְבָבוֹ עָשָׂה
.est prosperatus &
וְהִצְלִיחַ׃

CAP. XXXII. לב

rex Sancherib venit, horum veritatem &, verba Post hæc
1 אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־
.munitas ciuitates cōtra est castrametat⁹ &, Iehudah in est ingress⁹ &, Assur
h בּוֹא i חָנָה אַשּׁוּר וַיָּבֹא בִיהוּדָה וַיַּחַן עַל־הֶעָרִים הַבְּצֻרוֹת
vt diuideret .se ad eas perrumpendum ad , dixit &
וַיֹּאמֶר לְבַקְּעָם אֵלָיו׃

eius principū &, regis manu de epistolis cum cursores Perrexeruntque
6 רוץ g וַיֵּלְכוּ † הָרָצִים בָּאִגְרוֹת g מִיַּד הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו
Filij :dicendo ,regis præceptum iuxta &:Iehudah &, Israel vniuersum in
צָוָה h בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה h וְכִמְצִוַת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר בְּנֵי
,Iichac ,Abraham Deum DOMINVM ad reuertimini Israel
יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
regum *volatę vobis *relictam *euasionem ad reuertetur Et .Israel &
וְיִשְׂרָאֵל i וְיָשָׁב אֶל־הַפְּלֵיטָה הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִכַּף k מַלְכֵי
qui ,vestri fratres *sicut &, vestri patres sicut sitis ne Et .Assur
אַשּׁוּר : 7 וְאַל־תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם וְכַאֲחֵיכֶם אֲשֶׁר
eos tradidit &, suorum patrum Deum DOMINVM in sunt prævaricati
מָעֲלוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּתֵּנֵם
induretis ne Nunc .*videntes vos quemadmodū, *stuporem in
לְשַׁמָּה m כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים : 8 עַתָּה אַל־תַּקְשׁוּ
venite &, DOMINO manum date .vestri patres sicut ,vestram ceruicem
עָרְפְּכֶם כַּאֲבוֹתֵיכֶם תְּנוּ־יָד לַיהוָה וּבֹאוּ
DOMINO seruite &; seculum in sanctificauit quod ,ei[us] sanctuariū ad
לְמִקְדָּשׁוֹ אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ לְעוֹלָם וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה
*vos conuertēdo in †quia .eius *nasi ira vobis à auertetur &, vestro Deo
furoris
אֱלֹהֵיכֶם וְיָשֹׁב מִכֶּם n חֲרוֹן אַפּוֹ : 9 כִּי בְשׁוּבְכֶם †cùm reuersi
*facies ad *miserationes in† vestri filij &, vestri fratres ,DOMINVM ad fueritis
עַל־יְהוָה אֲחֵיכֶם וּבְנֵיכֶם לְרַחֲמִים לִפְנֵי n חֶרֶת
misericors &, *gratiosus† quia, hanc terram ad *redeundum ad &, *eos captiuantium
שׁוֹבֵיהֶם וְלָשׁוּב לָאָרֶץ הַזֹּאת כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם o *miserationē
כִּי *si ,vobis à *facies remouebit non &, vester Deus DOMINVS consequentur corā
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא־יָסִיר פָּנִים מִכֶּם אִם־ eis, qui capti
ciuitate de *transeuntes† cursores *fuerunt Et .eum ad reuersi fueritis uos duxerūt
הָשׁוּבוּ אֵלָיו : 10 וַיְהִי † עָבְרִים מְבַשְּׂרִים בְּעָיר uos, vt reuer-
*fuerunt† Et .Zebulū ad vsq; & Menasseh & Ephraim terrā per ciuitatem in tantur
לְעִיר בְּאֶרֶץ־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְעַד־זְבֻלֻן s וַיִּהְיוּ *clemens,
viri Attamen .eos in *subsannantes & ,eis *super- deridentes
מַשְׂחִיקִים עֲלֵיהֶם וּמַלְעִגִים בָּם : 11 אַךְ † אֲנָשִׁים o שְׁחוֹק
.Ierusalaim ī venerūt &, se humiliauerūt Zebulū de &, Menasseh &, Aser de
מֵאָשֵׁר וּמְנַשֶּׁה וּמִזְּבֻלֻן נִכְנְעוּ t וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלִָם : p חָנַן
,vnum cor eis *dandum ad† ,Dei manus fuit Iehudah in Etiam *faciem
בִּיהוּדָה הָיְתָה יַד הָאֱלֹהִים u לָתֵת לָהֶם לֵב אֶחָד 12 גַּם † transierunt
.DOMINI *verbo in* principum & ,regis præceptum faciendum ad
לַעֲשׂוֹת x מִצְוַת y הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים בִּדְבַר יְהוָה : q נָתַן
sollennitatem faciendū ad, multus populus Ierusalaim in sunt *collecti† Et *dare
וַיֶּאֱסְפוּ יְרוּשָׁלִַם עַם־רָב לַעֲשׂוֹת אֶת־ z חַג 13 † r רוּץ
.valde *multitudinem ad† cœtus ,secundo mense in infermentatorum *irridebant
הַמַּצּוֹת בְּחֹדֶשׁ a הַשֵּׁנִי קָהָל רַב מְאֹד : eos, & sub-
*omnia & ,Ierusalaim in† quæ altaria remouerunt &, surrexerūt Et sannabant.
וַיָּקֻמוּ וַיָּסִירוּ b† אֶת־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל־ 14 † s בּוֹא
immolauerūt Et .Chidron torrentē in, piecerūt &, remouerūt *suffimēti vasa *vt daret
הַמְקַטְּרוֹת הֵסִירוּ וַיַּשְׁלִיכוּ לְנַחַל קִדְרוֹן : 15 וַיִּשְׁחֲטוּ † *iuxta verbū
Leuitæ &, sacerdotes Et .secundi mensis decima quarta in Pesach
הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם x שׁוּב
domum *ascensiones adduxerūt &, se sanctificauerunt &, erāt affecti pudore † congregati
נִכְלָמוּ וַיִּתְקַדָּשׁוּ c וַיָּבִיאוּ d עֹלוֹת בֵּית z חָגַג
legem secundū, suū *iudiciū† secundū *sua statione super† steterūt Et .DOMINI *multus
יְהוָה : 16 † וַיַּעַמְדוּ עַל־עָמְדָם כְּמִשְׁפָּטָם a שָׁנָה
manu de sanguinem *spargentes† sacerdotes ,Dei viri Moseh *etant
מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים הַכֹּהֲנִים זֹרְקִים אֶת־הַדָּם מִיַּד *altaria suffi-
:se sanctificauerant non qui ,*concione in multitudo* Nam .Leuitarum mentorum
הַלְוִיִּם : 17 כִּי־ f רַבַּת בַּקָּהָל אֲשֶׁר לֹא־הִתְקַדְּשׁוּ b קוּם
sanctificādū ad mūdo non omni† Pesachim immolatione super† Leuitæ &
וְהַלְוִיִּם עַל־שְׁחִיטַת הַפְּסָחִים לְכָל־לֹא טָהוֹר לְהַקְדִּישׁ
,Ephraim de multitudo ,populi multitudo Quia .DOMINO
לַיהוָה : 18 † כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם
comederūt Sed .se mundauerūt nō, Zebulū & ,Issaschar , Menasseh &
וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלֻן לֹא הִטַּהֲרוּ כִּי־אָכְלוּ holocausta
,eis *super* Iechizchiiahu orauit Sed .scriptum *sicut non in Pesach in
אֶת־הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם c בֹּא
suum cor omne .*propter† expiabit bonus DOMINVS :dicendo *locum
לֵאמֹר יְהוָה הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד : 19 † כָּל־לְבָבוֹ d עֲלָה
,suorum patrum Deum DOMINVM ,Deum quærendum ad parauit *tin loco suo
חֵכִין לִדְרֹשׁ הָאֱלֹהִים e יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו g כּוֹן *morem
ad DOMINVS exaudiuit Et .sanctitatis purificationē secundū nō ☞ 1 quamquam
וְלֹא כְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ : 20 † וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶל־ e רְאֵה
Israel filij Feceruntque .populum sanauit &, Iechizchiiahu *spargebant
יְחִזְקִיָּהוּ וַיִּרְפָּא אֶת־הָעָם : 21 h† וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל f רַבָּב *multi erant
septem infermentatorum sollennitatem , Ierusalaim in inuenti† in cœtu,
הַנִּמְצְאִים בִּירוּשָׁלִַם אֶת־ i חַג k הַמַּצּוֹת f רַבִּים
die in *die† DOMINVM *laudantes* &: magna lætitia cum diebus †erant *pro
יָמִים בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וּמְהַלְלִים לַיהוָה יוֹם בְּיוֹם

cum instrumentis sonoris
22 l עַזּוֹ
per sollennitatem
m יַעַד
cœtus, vt sic facerent
n יְדֵה
*cū lætitia.
o יָעַץ
separauerunt †tauros
p רוּם q פָּרָה
qui venerant *qui venerāt
r גּוּר
*vt darent
s חָיָה
fuit similis
t קוּם
exaudita est vox
a כָּלָה
b צָבַב
donec consumerent.
c עִיר
in
d יָדָה
e חָנָה
ad offerendū holocausta †holocausta
f עָלָה
‡Calendis, ‡ est
g יָעַל
h נָתַן
†cùm multiplicata essent res,
i יָרָה
‡primitias ‡vini, *lactyli, †fructus
k בּוֹא
‡qui habitabant
‡quæ sanctificata erant *posuerunt ‡ceruatim.
l חָלַל
m כָּלָה

est Locutusque .DOMINO *fortitudinis vasis in* sacerdotes & Leuitæ
וַיְדַבֵּר † הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים בִּכְלֵי l עֹז לַיהוָה : 22
iutellectum intelligentium Leuitarum omnium cor ad Iechizchiiahu
יְחִזְקִיָּהוּ עַל־לֵב כָּל־הַלְוִיִּם הַמַּשְׂכִּילִים שֵׂכֶל־
,diebus septem *indictum comederunt &, DOMINO bonum
טוֹב לַיהוָה וַיֹּאכְלוּ אֶת־ m הַמּוֹעֵד שִׁבְעַת הַיָּמִים
Deo DOMINO se confitentes & ,pacificorum victimas immolantes
מְזַבְּחִים זִבְחֵי שְׁלָמִים n וּמְתוַדִּים לַיהוָה אֱלֹהֵי
septem *faciendum ad ,concio omnis iniere consiliū Et .suorum patrum
אֲבוֹתֵיהֶם : 23 † וַיִּוָּעֲצוּ o כָּל־הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת שִׁבְעַת
.*letitiam* diebus septem fecerunt & : aliis diebus
יָמִים אֲחֵרִים וַיַּעֲשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים שִׂמְחָה :
,*iuuencos* mille *concioni *eleuare fecit* Iehudah rex Chizchiiahu Quia
כִּי † חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֵרִים לַקָּהָל אֶלֶף פָּרִים 24
,mille *iuuencos† cœtui *eleuauerunt* principes Et .ouium millia septem &
וְשִׁבְעַת אֲלָפִים צֹאן q וְהַשָּׂרִים p הֵרִימוּ לַקָּהָל q פָּרִים אֶלֶף
.multitudine in sacerdotes se sanctificauerūt Et .millia decem oues &
וְצֹאן עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וְיִתְקַדְּשׁוּ כֹהֲנִים לָרֹב :
,Leuitæ &, sacerdotes &, Iehudah cœtus omnis sunt lætati Et
† וַיִּשְׂמְחוּ כָּל־קְהַל יְהוּדָה וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם 25
terra de *venientes† peregrini Et .Israel de *venientes* cœtus omnis &
וְכָל־הַקָּהָל הַבָּאִים מִיִּשְׂרָאֵל r וְהַגֵּרִים הַבָּאִים מֵאֶרֶץ
.Iehudah in habitantes & ,Israel
יִשְׂרָאֵל וְהַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה :
Selomoh diebus à quia ,Ierusalaim in magna lætitia fuit Et
s† וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה בִּירוּשָׁלִַם כִּי מִימֵי שְׁלֹמֹה 26
.Ierusalaim in *hoc sicut* non ,Israel regis ,Dauid filij
בֶן־דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כָזֹאת בִּירוּשָׁלִָם :
,populo benedixerunt & ,Leuitæ sacerdotes surrexerunt Et
t† וַיָּקֻמוּ הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם 27
habitaculum ad eorum oratio venit & ,eorum *voce in auditum est* &
וַיִּשָּׁמַע בְּקוֹלָם וַתָּבוֹא תְפִלָּתָם לִמְעוֹן
.cœlos ad eius sanctitatis
קָדְשׁוֹ לַשָּׁמָיִם :

CAP. XXXI. לא

cùm perfecissent ‡sunt
a כָּלָה
b צָבַב
donec consumerent.
c עִיר
in
d יָדָה
e חָנָה
ad offerendū holocausta †holocausta
f עָלָה
g יָעַל
‡Calendis, ‡ est
*vt darent
h נָתַן
†cùm multiplicata essent res,
i יָרָה
‡primitias ‡vini, *lactyli, †fructus
k בּוֹא
‡qui habitabant
‡quæ sanctificata erant *posuerunt ‡ceruatim.
l חָלַל
m כָּלָה

‡inuenti qui Israel omnis sunt egressi ,hoc totum *perficere secundū* Et
וּכְכַלּוֹת כָּל־זֹאת יָצְאוּ a† כָּל־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים 1
,lucos succiderunt & ,statuas fregerunt &, Iehudah vrbibus in
לְעָרֵי יְהוּדָה וַיְשַׁבְּרוּ b הַמַּצֵּבוֹת וַיְגַדְּעוּ הָאֲשֵׁרִים
,Iehudah voiuerso de altaria & ,excelsa sunt demoliti &
וַיְנַתְּצוּ אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת מִכָּל־יְהוּדָה
sunt Reuersique; *cōsumendū ad vsq;, Menasseh &, Ephraim in &, Biniamin &
וּבִנְיָמִן וּבְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה עַד־לְכַלֵּה וַיָּשׁוּבוּ
.suas vrbes ad ,suam possessionem ad vnusquisq; ,Israel filij omnes
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ c לְעָרֵיהֶם : 2 וַיַּעֲמֵד † יְחִזְקִיָּהוּ d עִיר
super Leuitarum &, sacerdotum diuisiones Iechizchiiahu statuit Et in
אֶת־מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל־ vnumquēq; secundū ministeriū suū.
Leuitas & ,sacerdotes ,*sui seruitij os secundum virum* ,suis diuisionibus
מַחְלְקוֹתָם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם
laudandum & ,confitendū ad & ministrandū ad ;pacifica & ,holocaustū ad
לְעֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְשָׁרֵת e וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל f יָדָה
,eius substantia de regis pars Et .DOMINI castrorum portis in
בְּשַׁעֲרֵי g מַחֲנוֹת יְהוָה : 3 † וּמְנָת הַמֶּלֶךְ מִן־רְכוּשׁוֹ e חָנָה
,sabbathis in *ascensiones† & ,vespere & mane , *ascensiones ascensiones ad
לָעֹלוֹת לָעֹלוֹת הַבֹּקֶר וְהָעֶרֶב וְהָעֹלוֹת לַשַּׁבָּתוֹת f עָלָה
.DOMINI lege in *scriptum sicut ,sollennitatibus & ,*mensibus in†* &
וְלַחֳדָשִׁים g וְלַמֹּעֲדִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת יְהוָה : g יָעַל
,sacerdotū partē *dandum ad*, Ierusalaim habitatoribus populo dixit Et
† וַיֹּאמֶר לָעָם h לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם h לָתֵת מָנַת הַכֹּהֲנִים 4 h נָתַן
*exuperare secundum† Et .DOMINI lege in confortarentur vt ,Leuitarū & †cùm multiplicata esset res,
וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יֶחֱזְקוּ i בְּתוֹרַת יְהוָה : † וְכִפְּרֵץ 5 i יָרָה
*recētis olei & ,*multi‡ ,frumenti *initium‡* Israel filij multiplicauerunt ,*rem ‡primitias
דְּבַר הִרְבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר ‡vini, *lactyli,
multitudinem in omnium decimam & ,agri *prouentus† omnis & ,*mellis* & †fructus
וּדְבַשׁ וְכָל k תְּבוּאַת שָׂדֶה וּמַעֲשַׂר הַכֹּל לָרֹב
vrbibus in *habitantes‡*, Iehudah & ,Israel filij Et .adduxerunt
הֵבִיאוּ : 6 † וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי k בּוֹא
,sanctitatum decimā &, pecudū &, boum decimam ipsi etiam ,Iehudah ‡qui habitabant
יְהוּדָה גַּם־הֵם מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן וּמַעֲשַׂר קָדָשִׁים ‡quæ sanctificata erant
acervos dederunt &, adduxerunt ,suo Deo DOMINO *sanctificatarum‡* *posuerunt
הַמְקֻדָּשִׁים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם הֵבִיאוּ וַיִּתְּנוּ ‡ceruatim.
, fundare aceruos cœperunt tertio mense In .*aceruos*
עֲרֵמוֹת : 7 † בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִשִׁי l הֵחֵלּוּ הָעֲרֵמוֹת לִיסוֹד l חָלַל
.consummauerunt septimo mense in &
וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי m כִּלּוּ : m כָּלָה

Israel Deo DOMINO* fœdus *pangere*‡ meo corde *cum* Nunc
10 †עַתָּה עִם־לְבָבִי לִכְרֹת בְּרִית לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
quia .*sitis secuti*‡ ne nunc mei Filij . *tui nasti*‡*ram* nobis à auertet &
11 וְיָשֹׁב מִמֶּנּוּ חֲרוֹן אַפּוֹ׃ †בָּנַי עַתָּה אַל־תִּשָּׁלוּ כִּי־
existēdū ad‡ &, *ei* miniſtrādū ad *ei*‡ *facies ad ſtandū ad*‡, DOMINVS elegit *vobis in*
בָכֶם בָּחַר יְהוָה לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשָׁרְתוֹ וְלִהְיוֹת
.*ſuffientes & miniſtrantes ei*
לוֹ מְשָׁרְתִים וּמַקְטִרִים׃
Hazariahu filij Ioel &, Hamaſai filius Machath, Leuitę ſurrexerunt Et
12 †וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מַחַת בֶּן־עֲמָשַׂי וְיוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָהוּ
Hazariahu &, Habdi filius Chis Merari filius de &, Chahathi filiis de
מִן־בְּנֵי הַקְהָתִי וּמִן־בְּנֵי מְרָרִי קִישׁ בֶּן־עַבְדִּי וַעֲזַרְיָהוּ
filius Heden &, Zimmah filius Ioach, Ghersunitis de &: Iehallelel filius
בֶּן־יְהַלְלְאֵל וּמִן־הַגֵּרְשֻׁנִּי יוֹאָח בֶּן־זִמָּה וְעֶדֶן בֶּן־
, Aſaph filius de &: Iehiel &, Simri, Eliſaphan filiis de Et .Ioach
13 יוֹאָח׃ †וּמִן־בְּנֵי אֱלִיצָפָן שִׁמְרִי וְיעוּאֵל וּמִן־בְּנֵי אָסָף
:Simhi &, Iechiel, Heman filiis de Et .Mathaniahu &, Zechariahu
14 זְכַרְיָהוּ וּמַתַּנְיָהוּ׃ †וּמִן־בְּנֵי הֵימָן יְחִיאֵל וְשִׁמְעִי
.Huzziel &, Semahiah, Ieduthun filiis de &
וּמִן־בְּנֵי יְדוּתוּן שְׁמַעְיָה וְעֻזִּיאֵל׃
ſunt ingreſſi &, ſunt ſanctificati &, ſuos fratres *Collegeruntque*
15 †וַיֶּאֱסְפוּ אֶת־אֲחֵיהֶם וְיִתְקַדְּשׁוּ וַיָּבֹאוּ
.DOMINI domū mūdandū ad, DOMINI *verbis in*‡ regis mandatum iuxta
16 כְּמִצְוַת־הַמֶּלֶךְ בִּדְבָרֵי יְהוָה לְטַהֵר בֵּית יְהוָה׃
;mundandū ad, DOMINI domum intra ſacerdores ſunt ingreſſi Et
†וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים לִפְנִימָה בֵּית־יְהוָה לְטַהֵר
, DOMINI tēplo in inuenerūt quam, immunditiā omnem eduxerunt &
17 וַיּוֹצִיאוּ אֵת כָּל־הַטֻּמְאָה אֲשֶׁר מָצְאוּ בְּהֵיכַל יְהוָה
torrentē ad *educendum ad**, Leuitę *ſuſceperunt* Et .DOMINI domus atrio in
לַחֲצַר בֵּית יְהוָה וַיְקַבְּלוּ הַלְוִיִּם לְהוֹצִיא לְנַחַל־
, ſanctificare primi menſis vna in cœperunt Et .foras Chidron
קִדְרוֹן חוּצָה׃ †וּבְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ
ſanctificauerūt &, DOMINI porticū ad ſunt ingreſſi mēſis octaua die in &
18 וּבְיוֹם שְׁמֹנָה לַחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יְהוָה וַיְקַדְּשׁוּ
menſis ſextadecima die in & :octo diebus DOMINI domum
אֶת־בֵּית־יְהוָה לְיָמִים שְׁמוֹנָה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ
, regem Chizchiiahu ad interius ſunt ingreſſi Et .perfecerunt primi
19 הָרִאשׁוֹן כִּלּוּ׃ †וַיָּבֹאוּ פְּנִימָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ
altare &, DOMINI domum omnem Mundauimus: dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ טִהַרְנוּ אֶת־כָּל־בֵּית יְהוָה וְאֶת־מִזְבַּח
omnia &, diſpoſitionis menſam &, eius vaſa omnia &, *aſcenſionis*
הָעוֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־שֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת וְאֶת־כָּל־
Achaz rex fecerat elongare quæ vaſa omnia Et .eius vaſa
כֵּלָיו׃ †וְאֶת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר־הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אָחָז
ipſa‡ ecce &, *ſanctificauimus* &, *præparauimus ipſum* præuaricādo *in*, ſuo regno in
בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעֲלוֹ הֲכִנּוּ וְהִקְדָּשְׁנוּ וְהִנָּם
.DOMINI *altaris facies ad*
לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה׃
, ciuitatis principes *aduocauit*‡ &, rex Iehizchiiahu *manicauit*‡ Et
20 †וַיַּשְׁכֵּם יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיַּאַסֹּף אֵת שָׂרֵי הָעִיר
arietes &, ſeptem *inuenerat*‡ adduxerunt Et .DOMINI domū* aſcendit &
21 וַיַּעַל בֵּית יְהוָה׃ [1]†וַיָּבִיאוּ פָּרִים שִׁבְעָה
ſuper‡, peccato pro ſeptem capraruum *capreolos*‡ &, ſeptem agnos &, ſeptem
שִׁבְעָה וְכָרִים שִׁבְעָה וּצְפִירֵי עִזִּים שִׁבְעָה לְחַטָּאת עַל־
Aharon filiis dixitque. Iehudah *ſuper* &, *ſanctuario ſuper*‡ &, regno
הַמַּמְלָכָה וְעַל־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לִבְנֵי אַהֲרֹן
.DOMINI altare ſuper *faciendum aſcēdere ad** , ſacerdotibus
הַכֹּהֲנִים לְהַעֲלוֹת עַל־מִזְבַּח יְהוָה׃
, ſanguinem ſacerdotes ſuſceperunt &, *bouem*† mactauerunt Et
22 †וַיִּשְׁחֲטוּ הַבָּקָר וַיְקַבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם
ſanguinem aſperſerunt &, arietes mactauerūt &; altare ſuper aſperſerūt &
וַיִּזְרְקוּ הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הָאֵלִים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם
. altare ſuper ſanguinem aſperſerūt &, *agnos* mactauerūt &, altare ſuper
הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הַכְּבָשִׂים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם הַמִּזְבֵּחָה׃
fulciuerunt &: *concionis* &, *regis facies ad peccati* hircos applicuerunt Et
23 †וַיַּגִּישׁוּ אֶת־שְׂעִירֵי הַחַטָּאת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַקָּהָל וַיִּסְמְכוּ
expiauerunt &, ſacerdotes eos mactauerūt Et .eos ſuper ſuas manus
24 יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם׃ †וַיִּשְׁחָטוּם הַכֹּהֲנִים וַיְחַטְּאוּ אֶת־
quia, Iſrael vniuerſum *ſuper* expiandū ad, altare ſuper eorū ſanguinem
דָּמָם הַמִּזְבֵּחָה לְכַפֵּר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי
.*peccatum* & , *aſcenſionem** rex *indixit*‡ Iſrael omni‡
לְכָל־יִשְׂרָאֵל אָמַר הַמֶּלֶךְ הָעוֹלָה וְהַחַטָּאת׃
, *uablū in*‡, cymbalis cum DOMINI domo† Leuitas ſtatuit Et
25 †וַיַּעֲמֵד אֶת־הַלְוִיִּם בֵּית יְהוָה בִּמְצִלְתַּיִם בִּנְבָלִים
:prophetę Nathā &, regis videntis Ghad &, Dauid *præcepto in*‡, citharis *in* &
וּבְכִנֹּרוֹת בְּמִצְוַת דָּוִיד וְגָד חוֹזֵה־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא

‡fuit .eius prophetarum manum per præceptum‡ DOMINI manum per quia
כִּי בְיַד־יְהוָה הַמִּצְוָה בְּיַד נְבִיאָיו׃
.tubis cum ſacerdotes &, Dauid *vaſis in* Leuitæ Steterunt̄que
26 †וַיַּעַמְדוּ הַלְוִיִּם בִּכְלֵי דָוִיד וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת׃
.altare *ad aſcenſionem aſcendere faciendum ad**, Chizchiiahu dixit Et
27 †וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ [a]לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה לְהַמִּזְבֵּחַ
, tubæ &, DOMINI canticum cœpit, holocauſtū cœpit† tēpore in Et
וּבְעֵת הֵחֵל הָעוֹלָה [b]הֵחֵל שִׁיר־יְהוָה וְהַחֲצֹצְרוֹת
. Iſrael regis Dauid *vaſorum*‡ manus *ſuper*‡ &
עַל־יְדֵי כְּלֵי דָוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃
tubæ &, cantoris canticum & *ſe incuruantes concio*‡ omnis Et
28 †וְכָל־הַקָּהָל [c]מִשְׁתַּחֲוִים [d]וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר וְהַחֲצֹצְרוֹת
complere ſecundum Et .*aſcenſionem complendum ad* vſque† omnes , *buccinantes**
29 מְחַצְּצְרִים הַכֹּל עַד [e]לִכְלוֹת הָעֹלָה׃ †וּכְכַלּוֹת
.*ſe incuruauerūt** &, eo cū‡ intuenti† omnes &, rex, *poplites flexerūt facere aſcēdere*
לְהַעֲלוֹת כָּרְעוּ הַמֶּלֶךְ וְכָל־הַנִּמְצָאִים אִתּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃
Laudandum ad†, Leuitis principes & rex Iechizchiiahu dixit Et
30 †וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לַלְוִיִּם לְהַלֵּל
ad vſque laudauerunt Et .videtis Aſaph &, Dauid verbis in, DOMINVM
לַיהוָה בִּדְבְרֵי דָוִיד וְאָסָף הַחוֹזֶה וַיְהַלְלוּ עַד־
, Iechizchiiahu reſpodit Et .*ſe incuruauerūt &, cernicem flexerunt*‡ &, lætitiam
לְשִׂמְחָה [f]וַיִּקְדוּ [g]†וַיִּסְגְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃
31 וַיַּעַן יְחִזְקִיָּהוּ
adducite &, accedite .DOMINO veſtram manū *impleſtis*‡ Nunc: dixit &
וַיֹּאמֶר עַתָּה מִלֵּאתֶם יֶדְכֶם [h]לַיהוָה גְּשׁוּ וְהָבִיאוּ
, victimas *concio*† attulerunt Et .DOMINI domū in *confeſſiones** &, victimas
זְבָחִים [k]וְתוֹדוֹת לְבֵית יְהוָה וַיָּבִיאוּ הַקָּהָל זְבָחִים
numerus fuit Et .holocauſta corde voluntarius omnis &, *confeſſiones*† &
32 וְתוֹדוֹת וְכָל־נְדִיב לֵב עֹלוֹת׃ [1]†וַיְהִי מִסְפַּר
, centum arietes, ſeptuaginta boues, *concio*‡ attulerunt quod holocauſti
הָעֹלָה אֲשֶׁר־הֵבִיאוּ הַקָּהָל בָּקָר שִׁבְעִים אֵלִּים מֵאָה
.hæc omnia DOMINO *aſcenſionem** in, ducentos agnos
כְּבָשִׂים מָאתַיִם לְעֹלָה לַיהוָה כָּל־אֵלֶּה׃
.millia tria pecudes &, ſexcentos boues, ſanctificationes Et
33 †וְהַקָּדָשִׁים בָּקָר שֵׁשׁ מֵאוֹת וְצֹאן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים׃
expoliare‡ poterant non &, *parum*‡ in erāt ſacerdotes Veruntamen
34 †רַק הַכֹּהֲנִים הָיוּ לִמְעַט וְלֹא [m]יָכְלוּ לְהַפְשִׁיט אֶת־
conſummati ad vſque † Leuitæ eorū fratres eos *roborauerūt** &: holocauſta omnia
כָּל־הָעֹלוֹת וַיְחִזְקוּם אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם עַד־כְּלוֹת
recti‡ Leuitæ nam .ſacerdotes ſanctificarent ſe donec &, opus
[n]הַמְּלָאכָה וְעַד־יִתְקַדְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים כִּי הַלְוִיִּם יְשָׁרֵי
.ſacerdotibus præ ſe *ſanctificandum ad*‡, corde
לֵבָב לְהִתְקַדֵּשׁ מֵהַכֹּהֲנִים׃
, pacificorum adipibus cum multitudine in holocauſtum etiam Et
35 †וְגַם־עוֹלָה לָרֹב בְּחֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים
domus *ſeruitium*† eſt præparatum &: *aſcenſionem** ad libaminibus in &
וּבְנִסְכִּים לָעֹלָה [o]וַתִּכּוֹן עֲבוֹדַת בֵּית־
, populus omnis &, Iechizchiiahu eſt lætatus Et .DOMINI
יְהוָה׃ †וַיִּשְׂמַח יְחִזְקִיָּהוּ וְכָל־הָעָם
.res fuit *ſubito in quia*‡: populo Deus præparaſſet quod *ſuper*
36 עַל [p]הַהֵכִין הָאֱלֹהִים לָעָם כִּי בְּפִתְאֹם הָיָה הַדָּבָר׃

CAP. XXX. ל

etiam &; Iehudah &, Iſrael omnem ad Iechizchiiahu miſit Et
1 †וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וְגַם־
vt venirent DOMINI domū ad *veniēdū ad*‡, Menaſſeh &, Ephraim ad ſcripſit epiſtolas
אִגְּרוֹת כָּתַב עַל־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לָבוֹא לְבֵית־יְהוָה
.Iſrael Deo DOMINO Peſach *faciendum ad*‡, Ieruſalaim in
vt facerent בִּירוּשָׁלִַם [a]לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
cœtus , Ieruſalaim in *concio* omnis & eius principes &, rex eſt conſiliatus Et
2 [b]†וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ [c]וְשָׂרָיו וְכָל־הַקָּהָל בִּירוּשָׁלִַם
potuerunt non Nam .ſecundo menſe in Peſach *faciendum ad*
3 לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ [d]הַשֵּׁנִי׃ †כִּי לֹא יָכְלוּ
erant ſanctificati non ſacerdotes quia; ipſo tempore in illud facere
לַעֲשׂתוֹ בָּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא־הִתְקַדָּשׁוּ
.Ieruſalaim in *ſunt collecti* non populus &, ſufficienti‡ ad
erat congregatus [e]לְמַדַּי וְהָעָם לֹא־נֶאֶסְפוּ לִירוּשָׁלִָם׃
‡ placuit .*concionis** omnis oculis in &, regis oculis in verbum *fuit rectum*‡ Et
* cœtus. 4 †וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּבְעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל׃
‡ vt Iſracrent Iſrael vniuerſum in vocem *facendū*† trāſire *ad*‡, verbum ſtatuerunt Et
vt venirent 5 †וַיַּעֲמִידוּ דָבָר לְהַעֲבִיר קוֹל בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
Deo DOMINO Peſach faciēdū ad *veniēdū ad*, Dan vſq; & ſebah-Beer à
†propter mul titudinem מִבְּאֵר־שֶׁבַע וְעַד־דָּן לָבוֹא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי
:eſt ſcriptum ſicut, fecerūt *multitudine in*† non quia: Ieruſalaim in Iſrael
יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא [f]לָרֹב עָשׂוּ כַּכָּתוּב׃

in
‡ eſt pcutere
* cum
† furoris
‡ erretis. Vos enim
[c] שׁוּב
[d] חֲרוֹן
[e] שָׁלָה
‡ vt ſtetis coram eo
Iei miniſtretis & ſuffiatis.
[f] קוּם
נְעִיאֵל
P
חִיאֵל
P
Congregaueruntque
[g] בּוֹא
‡ iuxta verba
[h] צִוָּה
[i] פִּנָּה
[k] יָצָא
tulerunt
* vt educerēt
[l] חָלַל
‡ hircos † pro
‡ pro ſanctitate, & pro
* vt offerrent
† boues,
arietes,
P peccato coram rege & cœtu, impoſueruntque
[r] נָגַשׁ
‡ pro ‡ iuſſit
* fieri holocauſtum & ſacrificium pro peccato.
† in ‡ pſalteriis,
[v] צָלַל
‡ iuxta præceptum
dum præuaricaretur: præparata ſunt, & ſanctificata ſunt,
‡ ſunt coram altari
[p] כּוּן
‡ mane ſurrexit
‡ cōgregauit
* in † tauros
[q] עֹלָה בּוֹא
[s] פָּרָה
cum inſtrumentis muſicis
* vt offerrent holocauſtū ſuper
[a] עָלָה
† quo
[b] חָלַל
‡ per † inſtrumentorum
‡ cœtus adorabant,
[c] שָׁחָה
[d] שׁוּר
* clangebant
† donec perficerent holocauſtū. Et cū perfeciſſent offerre, incuruauerunt ſe,
‡ qui ‡ ſunt
[f] כָּלָה קָדַד
* adorauerūt.
† vt laudarēt
‡ incuruati ſunt, & adorauerunt.
[g] עָנָה
[h] נָגַשׁ בּוֹא
‡ conſecraſtis
* laudes
† cœtus
[k] יָדָה הָיָה
‡ laudes,
‡ cœtus,
* holocauſtū
‡ pauci,
‡ excoriare
[l] יָכֹל
* iunarunt
† donec conſummaretur
‡ erant
[n] לָאַךְ
‡ vt ſanctificarent
* holocauſtū,
† miniſteriū
[o] כּוּן
eo
‡ quia repēte
[p] כּוּן
[m] יָכֹל

plaga *eo in* percussit &, est traditus Israel regis manu in etiam &, Darmesec eum
דַּרְמֶשֶׂק וְגַם בְּיַד־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִתַּן וַיַּךְ־בּוֹ מַכָּה
centum Iehudah in Remaliahu filius Pecah occidit Et .magna
גְּדוֹלָה׃ 6 וַיַּהַרֹג פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ בִּיהוּדָה מֵאָה
ipsos deserendo in ; *virtutis* filios omnes , vno die in millia viginti & robustos , eò
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד כֹּל בְּנֵי־חַיִל בְּעָזְבָם אֶת־ quòd reliquis
.suorum patrum Deum DOMINVM sent
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם׃
, regis filium Mahaseiahu Ephraim potens Zichri occidit Et
וְזִכְרִי גִּבּוֹר אֶפְרַיִם אֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶּן־הַמֶּלֶךְ 7
.regis secundum Elchanah & ;domus ducem Hazricham & à rege.
וְאֶת־עַזְרִיקָם נְגִיד הַבַּיִת וְאֶת־אֶלְקָנָה מִשְׁנֵה הַמֶּלֶךְ׃
,mulierū millia ducenta suis fratribus de Israel filij *duxerunt* captiuos Et Ceperunt
שְׁבָה
וַיִּשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֲחֵיהֶם מָאתַיִם אֶלֶף נָשִׁים 8 spolia multa
adduxerunt Et eis ab diripuerūt *multū spolium* etiam & ;filiarū & ,filiorum מֵאָה
בָּנִים וּבָנוֹת וְגַם שָׁלָל רַב בָּזְזוּ מֵהֶם וַיָּבִיאוּ spolia
.Someron in *spolium* Domini propheta erat ibi Et רַבִּ֫ב
9 וְשָׁם הָיָה נְבִיא לַיהוָה׃ cōtra exercitu
dixitque , Someron in *venietis exercitus facies* ad est egressus &, ei nomē Hoded qui veniebat
עוֹדֵד שְׁמוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי הַצָּבָא הַבָּא לְשֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר בּוֹא
,Iehudah cōtra vestrorū patrum Dei DOMINI *excādescētia in* Ecce :eis propter iram
לָהֶם הִנֵּה בְחֲמַת יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם עַל־יְהוּדָה eos
cælos ad vsque , *sauitia* in *eis in* occidistis & :vestra manu in eos tradidit * futore qui
נְתָנָם בְּיֶדְכֶם וַתַּהַרְגוּ־בָם בְּזַעַף עַד לַשָּׁמַיִם
.*patigit* *dicentes* vos Ierusalaim & Iehudah filios nunc Et peruenit.
הַגִּיעַ׃ 10 וְעַתָּה בְּנֵי־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ֫ם אַתֶּם אֹמְרִים †dicitis
vobiscum *vos tantùm* Nonne .vobis ancillas in & , seruos in subiicere לְכִבֹּשׁ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת לָכֶם הֲלֹא רַק־אַתֶּם עִמָּכֶם
?vestro Deo DOMINO delicta † † sunt
אַשְׁמוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
duxistis captiuā quam captiuitatem reducite & ,me audite nunc Et
וְעַתָּה שִׁמְעוּנִי וְהָשִׁיבוּ הַשִּׁבְיָה אֲשֶׁר שְׁבִיתֶם 11 טוב m
.vos super DOMINI *nasi* ira quia; vestris fratrib⁹ de furoris † est
מֵאֲחֵיכֶם כִּי חֲרוֹן אַף־יְהוָה עֲלֵיכֶם׃ חָרָה
filius Hazariahu , Ephraim filiorum *capitibus* de viri surrexerunt Et principibus
וַיָּקֻמוּ אֲנָשִׁים מֵרָאשֵׁי בְנֵי־אֶפְרַיִם עֲזַרְיָהוּ בֶן 12 קום o
,Sallum filius Iechizchiahu &, Mesillemoth filius Berechiahu , Iehochanā
יְהוֹחָנָן בֶּרֶכְיָהוּ בֶן־מְשִׁלֵּמוֹת וִיחִזְקִיָּהוּ בֶן־שַׁלֻּם
.*militia* è venientes contra , Chadlai filius Hamasa & pugna.
וַעֲמָשָׂא בֶן־חַדְלַי עַל־הַבָּאִים מִן־הַצָּבָא׃
delictum *in* quia , huc captiuitatem adducetis Non :eis dixerunt Et
13 וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לֹא־תְבִיאוּ אֶת־הַשִּׁבְיָה הֵנָּה כִּי לְאַשְׁמַת
super &, nostra peccata super addere *dicentes* * Vos .nos super DOMINI † * contra Do-
עָלֵינוּ אַתֶּם אֹמְרִים לְהוֹסִיף עַל־חַטֹּאתֵנוּ וְעַל־ minum est
.Israel super *nasi* ira & ,nobis delictum *multum* † nam .nostra delicta * dicitis
אַשְׁמָתֵנוּ כִּי־רַבָּה אַשְׁמָה לָּנוּ וְחָרוֹן אַף עַל־יִשְׂרָאֵל׃ † magnum est
,*principum facies* ad † ,prædam & captiuitatem *expeditus* * reliquit Et ‡ furoris
14 וַיַּעֲזֹב הֶחָלוּץ אֶת־הַשִּׁבְיָה וְאֶת־q הַבִּזָּה לִפְנֵי הַשָּׂרִים * excersitus
sunt nuncupati † qui viri surrexerunt Et .*concionis totius* & † coram prin-
וְכָל־הַקָּהָל׃ 15 וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נִקְּבוּ cipibus, &
de vestierūt eorū nudos omnes &, captiuitatē *in* apprehēderūt ;& nomina p omni cætu.
בַּשְּׂמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ c בַּשִּׁבְיָה וְכָל־מַטְרְמִיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־ † expositi fue
,eos fecerūt comedere &, eos fecerūt calceare &, eos fecerūt vestire & spoliis runt
הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשׁוּם וַיְנַעֲלוּם וַיַּאֲכִלוּם q בִּזָּה
omnem asinis in eos duxerunt & ,eos vnxerunt & ,eos fecerunt bibere & r שׁוֹר שָׂבָה
: eorū fratres apud palmarum ciuitatē Iericho eos adduxerūt &, *impingentē* f שָׂקָה g סוּךְ
f וַיַּשְׁקוּם g וַיְסָכֻךְ וַיְנַהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל infirmum,
Achaz rex misit illo tempore In .Someron † sunt reuersi & h בּוֹא i תָּמָר
16 כּוֹשֵׁל h וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר־i הַתְּמָרִים אֵצֶל אֲחֵיהֶם * in
,venerunt Edomæi adhuc Et .*sibi auxiliandum ad* , Assur reges ad vt auxiliaren
וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן׃ 17 וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ tur
.captiuitatem *duxerunt captiuam* & ,Iehudah de percusserunt & ceperunt
עַל־מַלְכֵי אַשּׁוּר לַעְזֹר לוֹ׃ j נָכָה
.Iehudah meridiem † & ,planiciei vrbes per se diffuderunt Peliſtim Et † ad
וַיַּכּוּ בִיהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ־שֹׁבִי׃
18 וּפְלִשְׁתִּים פָּשְׁטוּ בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וְהַנֶּגֶב לִיהוּדָה†
,Socho & , Ghederoth & , Aialon & , semes-Beth ceperunt &
וַיִּלְכְּדוּ אֶת־בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־הַגְּדֵרוֹת וְאֶת־שׁוֹכוֹ
& , Ghimzo & , eius *filias* & , Timnah & ; eius *filias* † & † villas villas
וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־תִּמְנָה וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־גִּמְזוֹ וְאֶת־
DOMINVS humiliauit Nam .ibi habitauerūt &, eius *filias* villas
בְּנֹתֶיהָ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ 19 כִּי־הִכְנִיעַ יְהוָה אֶת־ vlciſci fecit
, Iehudah *in feriari fecerat* quia : Israel regem Achaz propter Iehudah de
יְהוּדָה בַּעֲבוּר אָחָז מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי הִפְרִיעַ בִּיהוּדָה
.DOMINVM in præuaricatione *præuaricādo* & præuaricatus
וּמָעֹל מָעַל בַּיהוָה׃ erat

‡ ad obsedit eum k צוּר
Quamuis diuiserit
*dederit , Assur regi *dedit* ‡ & :principum & , regis domum & , DOMINI
† fuit ſquo erat augustiis affectus vt præuaricatio retur
יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיִּתֵּן לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר addidit & *sibi esse angustia* ‡ tempore in Et .sibi auxilium ad † non &
וְלֹא לְעֶזְרָה לוֹ׃ 22 וּבְעֵת † הָצַר לוֹ יוֹסֵף
.Achas rex ipse , DOMINVM in *præuaricari*
לִמְעֹל בַּיהוָה הוּא הַמֶּלֶךְ אָחָז׃
Quoniā ;dixit & .eū *in* percutientib⁹ Darmesec diis immolauit Et
23 וַיִּזְבַּח † לֵאלֹהֵי דַרְמֶשֶׂק הַמַּכִּים בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי adiuuant
.me adiuuabūt &, immolabo eis , eos *adiuuantes ipsi* Aram regum dij
אֱלֹהֵי מַלְכֵי־אֲרָם הֵם מְעַזְרִים אֹתָם לָהֶם אֶזְבְּחָ֫ה וְיַעְזְרוּנִי
.Israel omni & ,eū faciendū ruere ad ei fuerunt ipsi &
וְהֵם הָיוּ־לוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְכָל־יִשְׂרָאֵל׃
congregauit vasa *quassauit* † & , Dei domus vasa Achaz *collegit* Et
† confregit omnia
24 וַיֶּאֱסֹף אָחָז אֶת־כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים וַיְקַצֵּץ אֶת־כְּלֵי * ostia
fecit & ; DOMINI domus *fores** clausit & , Dei domus
בֵּית־הָאֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה m וַיַּעַשׂ l כֹּלָה
.Ierusalaim in angulo omni in altaria sibi
לוֹ מִזְבְּחוֹת בְּכָל־n פִּנָּה בִּירוּשָׁלָ֫ם׃ m עָשָׂה
diis ſuffiendum ad , excelsa fecit Iehudah *vrbe & vrbe omni* in Et n פִּנָּה
‡ singulis vrbi bus
25 וּבְכָל־עִיר וָעִיר לִיהוּדָה עָשָׂה בָמוֹת לְקַטֵּר לֵאלֹהִים †
.suorum patrum Deum DOMINVM fecit irasci & ;alienis
אֲחֵרִים וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו׃
Reſidua autē , nouissimorum & primorum , eius viarū omniū & , eius *verborū* reſiduū Et
26 וְיֶתֶר דְּבָרָיו וְכָל־דְּרָכָיו הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים † sunt
.Israel & , Iehudah regum libro in ſcripta *ipsa* ecce
הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃ dormiuit
;Ierusalaim in , ciuitate in eū sepelierūt &, suis patrib⁹ cū Achaz *iacuit* Et
27 וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֻהוּ בָּעִיר בִּירוּשָׁלַ֫ם † regnauit &
:Israel regum sepulcra ad eum adduxerunt non quia
כִּי לֹא o הֱבִיאוּהוּ לְקִבְרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ o בּוֹא
.eo pro eius filius Iechizchiahu
יְחִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXIX. כט

‡ cùm esset viginti & :annorum quinque & viginti filius ‡ regnauit Iechizchiahu
1 יְחִזְקִיָּהוּ † מָלַךְ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה וְעֶשְׂרִים
Abiiah , eius matris nomen Et .Ierusalaim in regnauit annis nouem &
וַתֵּשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ֫ם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִיָּה
, DOMINI oculis in rectum Fecitque .Zechariahu filia
2 בַּת־זְכַרְיָהוּ׃ p וַיַּעַשׂ † הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה p עָשָׂה
.eius pater Dauid fecerat quæ omnia iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִיד אָבִיו׃
quo regnauit aperuit , primo mense in , *eum regnandi* primo anno in Ipse
3 הוּא בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן פָּתַח †
.eas roborauit & , DOMINI domus valuas
אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וַיְחַזְּקֵם׃
congregauit plateam ad eos *collegit* & :Leuitas atque , sacerdotes Adduxitque
4 וַיָּבֵא † אֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַלְוִיִּם וַיַּאַסְפֵם לִרְחוֹב
, vos sanctificate Nūc .Leuitæ me Audite : eos ad Dixitque .orientalem
הַמִּזְרָח׃ 5 וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּנִי הַלְוִיִּם עַתָּה הִתְקַדְּשׁוּ †
educite & ; vestrorum patrum Dei DOMINI domum sanctificate &
וְקַדְּשׁוּ אֶת־בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם q וְהוֹצִיאוּ q וְצֹאָ
sunt præuaricati Quia .sanctitate de immunditiam
6 אֶת־r הַנִּדָּה מִן־הַקֹּדֶשׁ׃ † כִּי־ r נָדָר
, nostri Dei DOMINI oculis in malum fecerunt & , nostri patres
אֲבוֹתֵינוּ וַיַּעֲשׂוּ s הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה־אֱלֹהֵינוּ s רוֹעַ
dederūt &, DOMINI tabernaculo à suas facies verterūt & .eū dereliquerūt &
וַיַּעַזְבֻהוּ t וַיַּסֵּבּוּ פְנֵיהֶם מִמִּשְׁכַּן יְהוָה וַיִּתְּנוּ־ t סָבַב
extinxerunt & , porticus *fores* clauserunt Etiam .ceruicem ostia
7 עֹרֶף׃ † גַּם סָגְרוּ דַּלְתוֹת הָאוּלָם וַיְכַבּוּ אֶת־ u כָּבָה
ascendere fecerunt non ascensionem & ; sustinerunt non suffimentum &, lucernas holocaustū non obtule-
וְעֹלָה x לֹא הִקְטִירוּ v וְנֵרֹת לֹא הִקְטִירוּ
super DOMINI ira fuit Et .Israel Deo sanctitate & runt
8 בַּקֹּדֶשׁ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיְהִי x קֶצֶף יְהוָה עַל־ x עֹלָה
desolationē , sibilum in &, *stupore* in, cōmotionē in eos tradidit ; Ierusalaim & Iehudah
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ֫ם וַיִּתְּנֵם y לְזַוָּעָה z לְשַׁמָּה וְלִשְׁרֵקָה יְחִזְקִיָּה
.vestris oculis in *videntes* vos quemadmodum cernitis
בַּאֲשֶׁר אַתֶּם a רֹאִים בְּעֵינֵיכֶם׃ y זוּעַ z שַׁמָּם
, nostræ filiæ &, nostri filij & ; gladio in nostri patres corruerunt en Et a רָאָה
9 וְהִנֵּה נָפְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בֶּחָרֶב וּבָנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ † propter
.hoc *super* captiuitatem in nostrę vxores &
וְנָשֵׁינוּ b בַּשִּׁבְיָ֫ה עַל־זֹאת׃

habitauit &, *suæ mortis* diem ad vsque leprosus rex Huzziiahu fuit Et
21 †וַיְהִי עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצֹרָע ׀ עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב
Iothã Et .DOMINI domo è fuerat excis⁹ quia, leprosus *libera* domo
בֵּית הַחָפְשִׁוּת מְצֹרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית יְהוָה וְיוֹתָם
.terræ populum *iudicans*†, regis domum super eius filius
בְּנוֹ עַל־בֵּית הַמֶּלֶךְ שֹׁפֵט אֶת־עַם הָאָרֶץ׃
scripsit, nouissimorum & primorum, Huzziiahu *verborum residuum*† Et
22 †וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֻזִּיָּהוּ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים כָּתַב
.propheta Amos filius Ieſaiahu
יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא׃
cum eum ſepelierunt Et .ſuis patribus cum Huzziiahu dormiuit Et
23 †וַיִּשְׁכַּב עֻזִּיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־
†erat Leprosus: dixerunt nam .regibus † qui, ſepulchri agro in ſuis patribus
אֲבֹתָיו בִּשְׂדֵה הַקְּבוּרָה אֲשֶׁר לַמְּלָכִים כִּי אָמְרוּ מְצֹרָע
eſt. .eo pro eius filius Iotham regnauit Et .*ipſe*
הוּא וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXVII. כז

†erat ‡cùm regnauit: ſedecim & :*ipſo regnando in*‡, Iothã †annorũ quinque & viginti Filius
1 †בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יוֹתָם בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה
.Sadoc filia Ieruſah, eius matris nomen Et .Ieruſalaim in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁה בַּת־צָדוֹק׃
fecit quæ omnia iuxta DOMINI oculis in rectum Fecitque
2 †וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
‡עָשָׂה
.DOMINI templum in eſt ingreſſus nõ veruntamẽ .ei⁹ pater Huzziiahu
עֻזִּיָּהוּ אָבִיו רַק לֹא־†בָא בְּהֵיכַל יְהוָה
†בוא
peruerſe age- portam ædificauit Ipſe .*corrumpentes* populus adhuc &
bat. וְעוֹד הָעָם מַשְׁחִיתִים׃
3 †הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר
arcis .multum *ad* ædificauit *loci alti* muro in &, exceſſam DOMINI domus
בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן וּבְחוֹמַת הָעֹפֶל בָּנָה׃
ædificauit ſaltibus in &, Iehudah monte in ædificauit Vrbeſque
4 †וְעָרִים בָּנָה בְּהַר יְהוּדָה וּבְחֻרְשִׁים בָּנָה
‡עִיר
filiorum rege cum pugnauit ipſe Et .turres &, palatia
בִּירָנִיוֹת וּמִגְדָּלִים׃
5 †וְהוּא נִלְחַם עִם־מֶלֶךְ בְּנֵי־
anno in Hammon filij ei dederunt Et .eos ſuper eſt roboratus &, Hãmõ
עַמּוֹן וַיְחִזַּק עֲלֵיהֶם †וַיִּתְּנוּ־לוֹ בְּנֵי־עַמּוֹן בַּשָּׁנָה
†נָתַן
tritici, , *triticorum* coros millia decem &, argenti talenta centum ipſo
& hordei הַהִוא מֵאָה כִּכַּר־כֶּסֶף וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֹּרִים ‡חִטִּים
‡חִנַּט
anno in &, Hammõ filij ei reddiderunt Hoc .millia decem *hordeorum &*
וּשְׁעוֹרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים זֹאת †הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּנֵי עַמּוֹן וּבַשָּׁנָה
‡שׂוּב
præparauit quia, Iotham eſt roboratus Et .tertio &, ſecundo
6 הַשֵּׁנִית וְהַשְּׁלִשִׁית׃ †וַיִּתְחַזֵּק יוֹתָם כִּי
.*ſui* Dei DOMINI *facies ad* ſuas vias
†כּוֹן
corã Domi- דָּרָכָיו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו׃
no Deo ſuo. †residua autẽ ipſa ecce, eius viæ &, eius bella omnia &, Iotham *verborum residuum* †Et
7 †וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם וְכָל־מִלְחַמְתָּיו וּדְרָכָיו הִנָּם
ſunt .Iehudah &, Iſrael regum libro in ſcripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃
cùm regnauit ſedecim &, *ipſum regnando in* erat annorum quinque & viginti Filius
8 †בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה
Dormiuitq; ,ſuis patribus cum Iotham *Iacuitque* .Ieruſalaim in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם׃ †וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaz regnauit &: Dauid ciuitate in eũ ſepelierũt &
9 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXVIII. כח

erat quando regnauit, annis ſedecim & *ipſum regnando in* Achaz annorum viginti Filius
1 †בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
Dauid ſicut DOMINI oculis in rectũ fecit non &: Ieruſalaim in regnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִיד
.eius pater
per vias ‡ſtatuas *conflatilia*‡ etiam &: Iſrael regum *viis in* abiit Et
2 אָבִיו׃ †וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם מַסֵּכוֹת
‡יָלַךְ
.Behalim ipſi fecit :hinnom Ben vaile in ſuffiuit ipſe Et
3 עָשָׂה לַבְּעָלִים׃ †וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם
expulit quas gentium abominationes iuxta igni in ſuos filios cõbuſſit &
וַיְבַעֵר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ כְּתוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
à facie ſuffiebat &, immolabat Et .Iſrael filiorum *faciebus à* DOMINVS
4 יְהוָה †מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר
פָּנָה
viridi .*frondoſo* ligno omni ſub &, colles ſuper &, exceliſis in
בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃
‡נָכָה , Aram regis manu in eius Deus DOMINVS eum Traditiq́ue
5 †וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהָיו בְּיַד מֶלֶךְ אֲרָם
‡ceperunt ‡ prædam adduxerunt &, magnam *captiuitatem* ‡eo ex *captiuauerũt* ‡&, eũ *in* percuſſerũt &
וַיַּכּוּ־בוֹ †וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׁבִיָה גְדוֹלָה וַיְבִיאוּ †שָׂרָה בּוֹא

,Ghath murum rupit & ,Peliſtim *in*‡ pugnauit & eſt egreſſus Et
6 †וַיֵּצֵא וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּפְרֹץ אֶת־חוֹמַת גַּת
Aſdod in vrbes ædificauit & ; Aſdod murum & ,Iabneh murum &
וְאֶת־חוֹמַת יַבְנֶה וְאֶת־חוֹמַת אַשְׁדּוֹד וַיִּבֶן עָרִים בְּאַשְׁדּוֹד
contra &, Peliſtim contra Deus eum adiuuit Et .Peliſtim in &
וּבַפְּלִשְׁתִּים׃ †וַיַּעְזְרֵהוּ הָאֱלֹהִים עַל־פְּלִשְׁתִּים וְעַל־
.Mehunim & Gurbahal in *habitantes* Harabas qui habita-
7 הָעַרְבִיִּים הַיּוֹשְׁבִים בְּגוּר־בָּעַל וְהַמְעוּנִים׃ יתיר
ad vſque eius nomẽ iuit &: Huzziiahu ipſi mun⁹ Hãmonitæ dabant Et
8 †וַיִּתְּנוּ הָעַמּוֹנִים מִנְחָה לְעֻזִּיָּהוּ ‡וַיֵּלֶךְ שְׁמוֹ עַד־ ‡נָתַן
.*ſublimitatem* in vſque fuit robuſtus quia, Aegypti introitum excelſum.
לְבוֹא מִצְרַיִם כִּי הֶחֱזִיק עַד־לְמַעְלָה׃
, anguli portam ſuper Ieruſalaim in turres Huzziiahu ædificauit Et
9 †וַיִּבֶן עֻזִּיָּהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַם עַל־שַׁעַר הַפִּנָּה †בָּנָה
.eas roborauit & :angulum ſuper &, vallis portam ſuper & פִּנָּן
וְעַל־שַׁעַר הַגַּיְא וְעַל־הַמִּקְצוֹעַ וַיְחַזְּקֵם׃ †כָּרָה
acquiſitio quia, multas ciſternas *excidit* &, deſerto in turres extruxit Et fodit
10 †וַיִּבֶן מִגְדָּלִים בַּמִּדְבָּר וַיַּחְצֹב †בֹּרוֹת רַבִּים כִּי מִקְנֶה־ grex multus
,mõtibus in vinitores & agricolę ,plánitie in &, *humili loco* ī &, ei erat *multa* campeſtrib⁹
רַב הָיָה לוֹ וּבַשְּׁפֵלָה וּבַמִּישׁוֹר אִכָּרִים וְכֹרְמִים בָּהָרִים
. *erat humum diligens* quia, Carmel in & diligebat ter-
וּבַכַּרְמֶל כִּי־אֹהֵב אַדְמָה הָיָה׃ ram.
exercitum ingredientiũ bellũ facientiũ exercitus Huzziiahu ipſi fuit Et
11 †וַיְהִי לְעֻזִּיָּהוּ חַיִל עֹשֵׂי מִלְחָמָה יוֹצְאֵי צָבָא †lad pugnã in
Maaſeiahu &, ſcribæ Iehiel manum per eorum *cenſiu numero in agmen in* exercitu ſecũ
לִגְדוּד בְּמִסְפַּר פְּקֻדָּתָם בְּיַד יְעוּאֵל הַסּוֹפֵר וּמַעֲשֵׂיָהוּ dũ numerũ
.regis principibus de Chananiahu manũ ad ,præfecti numeri
הָיָה שׁוֹר
הַשּׁוֹטֵר עַל יַד־חֲנַנְיָהוּ ‡מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ׃ יעיאל
millia duo, *virtute* ‡ fortium *patrum capitum* numerus Omnis principum fa-
12 †כָּל מִסְפַּר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִגְבּוֹרֵי חַיִל אַלְפַּיִם miliarum
trecentorum militiæ exercitus eorum manũ ad Et .ſexcenti & ‡ viribus
13 וְשֶׁשׁ‡מֵאוֹת׃ †וְעַל־יָדָם חֵיל צָבָא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מֵאָה
bellum facientium quingentorum &, millium ſeptem &, millium
אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת עֹשֵׂי מִלְחָמָה
.inimicum contra regi auxiliandum ad, roboris fortitudine cũ כּוֹחַ
בְּכֹחַ חַיִל לַעְזֹר לַמֶּלֶךְ עַל־הָאוֹיֵב׃
, haſtas &, clypeos exercitui cuncto Huzziiahu eis præparauit Et
14 †וַיָּכֶן לָהֶם עֻזִּיָּהוּ לְכָל־הַצָּבָא מָגִנִּים וְרֻמָחִים
.fundarum lapides &, arcus &, loricas &, galeas & גָּנַן
וְכוֹבָעִים וְשִׁרְיוֹנוֹת וְקַשָּׁתוֹת וּלְאַבְנֵי קָלָעִים׃
exiſtendum ad, *cogitantis excogitationẽ* machinas Ieruſalaim in fecit Et arte artificis,
15 †וַיַּעַשׂ ׀ בִּירוּשָׁלַם חֹשְׁבֹנוֹת מַחֲשֶׁבֶת חוֹשֵׁב ‡לִהְיוֹת vt eſſent in
:*grandibus lapidibus in* &, *ſagittis in*‡ iaciendũ ad angulis in &, turribus *ſuper* ‡ ſagittas, &
עַל־הַמִּגְדָּלִים וְעַל־ †הַפִּנּוֹת לִירוֹא ‡בְּחִצִּים וּבְאַבָנִים גְּדֹלוֹת lapides gran-
,*ſe inuãdũ ad*‡ mirificauit quia, procul *ad vſque* eius nomen eſt egreſſum & des,
וַיֵּצֵא שְׁמוֹ עַד־לְמֵרְחוֹק כִּי הִפְלִיא לְהֵעָזֵר auxiliando, ‡ cùm robora-
ad ,eius cor eſt eleuatum ,*ſe roborare iuxta*‡ Et .eſt roboratus donec tus eſſet,
16 עַד כִּי־חָזָק׃ †וּכְחָזְקָתוֹ גָּבְהָה לִכְוֹעַר ‡פָּנָן
eſt ingreſſus &: ſuũ Deũ DOMINVM cõtra eſt pręuaricat⁹ &, corrũpendũ יָרֵה
לְהַשְׁחִית וַיִּמְעֹל בַּיהוָה אֱלֹהָיו †וַיָּבֹא ‡חֵצִי
.ſuffimenti altare ſuper *ſuffiendum ad*, DOMINI templũ in vt ſuffiret
אֶל־הֵיכַל יְהוָה לְהַקְטִיר עַל־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃
DOMINI ſacerdotes eo cũ & .ſacerdos Hazariahu eum poſt *venit* Et ingreſſus eſt
17 †וַיָּבֹא אַחֲרָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן וְעִמּוֹ כְּהֲנִים ‡לַיהוָה
.*virtutis* filij octoginta robuſti.
שְׁמוֹנִים בְּנֵי־חָיִל׃
Huzziiahu *tibi* Non :ei dixerunt &, regem Huzziiahu cõtra ſteterunt Et eſt tuum
18 †וַיַּעַמְדוּ עַל־עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא לְךָ עֻזִּיָּהוּ
ſanctificatorum Aharon filiorum ſacerdotum ſed, DOMINO ſuffire qui ſanctifi-
לְהַקְטִיר לַיהוָה כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי־אַהֲרֹן הַמְקֻדָּשִׁים cati ſunt
tibi ‡ non &, es prævaricatus quia, ſanctuario de Egredere .ſuffire† † eſt ‡ erit
19 †צֵא מִן־הַמִּקְדָּשׁ ‡כִּי מָעַלְתָּ וְלֹא־לְךָ ‡יָצָא
.Deo DOMINO à gloriam ad
לְכָבוֹד מֵיְהוָה אֱלֹהִים׃
*ipſum fauiẽdo in** Et .*ſuffiẽdũ ad*‡ ſuffimẽtũ‡ ſua manu in &, Huzziiahu *fauit* Et Iratuſq; eſt
†וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר וּבְזַעְפּוֹ ‡ erat
facerdotum facies ad †eius fronte in eſt orta lepra & ,ſacerdotibus cum ‡‡ vt ſuffiret.
עִם־הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים *cùm iraſce-
.ſuffimenti altare *deſuper*‡ DOMINI domo in retur
בְּבֵית יְהוָה מֵעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃ †coram ſacer-
ſacerdotes omnes &, *caput* ſacerdos Hazzariahu eum *ad* reſpexit Et dotibus
20 †וַיִּפֶן אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְכָל־הַכֹּהֲנִים ‡ ſuper
ipſe etiam Et .inde eũ feſtinare fecerũt &, ſua frõte in leproſus ‡ipſe ecce & ſummus,
וְהִנֵּה־הוּא מְצֹרָע בְּמִצְחוֹ וַיַּבְהִלוּהוּ מִשָּׁם וְגַם־הוּא †פָּנָה
.DOMINVS eum percuſſit quia, egredi *eſt compulſus* feſtinauit
21 נִדְחַף †לָצֵאת כִּי נִגְּעוֹ יְהוָה׃ ‡ erat

mórientur Non :dicendo ,DOMINVS præcepit *quòd* ,Moſeh libro in vbi
בְּסֵפֶר מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יָמֻתוּ
vir ‡ ſed ;patribus *ſuper* morientur non filij & ,filiis *ſuper* patres pro
אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יָמֻתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִישׁ ‡vnuſquiſq;
,Iehudah Amaſiahu *congregauit** Et . *morientur ſuo peccato in* propter pec-
בְּחֶטְאוֹ יָמוּתוּ׃ 5 †וַיְקַבֵּץ אֲמַצְיָהוּ אֶת־יְהוּדָה catum ſuũ,
,*centuriarũ principes in* et ,*millium principes in patrum* †domũ per eos conſtituit & morietur.
וַיַּעֲמִידֵם לְבֵית־אָבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְלִשְׂרֵי הַמֵּאוֹת *compleuit
;ſupra & annorũ viginti filio à eos receſſit &:Biniamin &,Iehudah omni ī †familiarum
לְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיִּפְקְדֵם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה tribunos, &
exercitum egredientis electi millia trecenta eos inuenitque centuriones,
וַיִּמְצָאֵם שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא electorũ egre
centum Iſrael de mercede cõduxit Et .clypeum & ,haſtam *tenentis* dientium
אֹחֵז רֹמַח וְצִנָּה׃ 6 †וַיִּשְׂכֹּר מִיִּשְׂרָאֵל מֵאָה ad pugnam
.argenti talentis centum *in* robore fortium millia tenentium
אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל בְּמֵאָה כִּכַּר־כָּסֶף׃ ‡ נָתַן
veniat ne Rex :dicendo ,eum ad venit Dei vir Et †erat
וְאִישׁ הָאֱלֹהִים הִבָּא אֵלָיו לֵאמֹר לֹא־יָבוֹא 7 †ה בוא ‡cum
oĩbus†,Iſrael cum DOMINVS‡non quia :Iſrael exercitus tecum †eſt
עִמְּךָ צְבָא יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין יְהוָה עִם־יִשְׂרָאֵל כָּל
:bellum ad roborate ,fac ,tu ingredere *Quinimo* . Ephraim filiis Alioquin,
בְּנֵי אֶפְרָיִם׃ 8 †כִּי אִם־בָּא אַתָּה עֲשֵׂה חָזָק לַמִּלְחָמָה
Deo in fortitudo eſt nam .*inimici facies ad*† Deus te *corruere* faciet cadere
יַכְשִׁילְךָ הָאֱלֹהִים לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יֶשׁ־לֵכַח בֵּאלֹהִים † coram in-
hominem ad Amaſiahu Dixitque .faciendum *corruere*‡ & ,adiuuandũ ad imico.
לַעְזוֹר וְלַהַכְשִׁיל׃ 9 †וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ כוח 1
agmini† dedi quæ talentis centum * faciendum quid Et ; Dei ‡ cadere
הָאֱלֹהִים וּמַה־לַּעֲשׂוֹת לִמְאַת הַכִּכָּר אֲשֶׁר נָתַתִּי לְגְדוּד * eſt de
multum tibi dandũ ad DOMINO Eſt :Dei vir dixit Et ? Iſrael †exercitui
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים יֶשׁ לַיהוָה לָתֵת לְךָ ה רבה k
ſe ad venerat *quod agmen in*‡ Amaſiahu eos ſeparauit Et . *eo pra* valde.
מֵזֶּה׃ 10 †וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לַגְּדוּד אֲשֶׁר־בָּא אֵלָיו ‡exercitũ qui
valde eorum *naſus*‡eſt iratus Et .ſuum locum ad *eundum ad* ,Ephraim de vt iret
מֵאֶפְרַיִם לָלֶכֶת l לִמְקוֹמָם m וַיִּחַר אַפָּם מְאֹד ‡furor
. *naſi*‡ ira in ſuum locum ad ſunt reuerſi & ,Iehudah contra l חלך
בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לִמְקוֹמָם בָּחֳרִי־אָף׃ m קום
vallem*abiit & ,ſuũ populum eduxit & ,eſt roboratus Amaſiahu Et n חרה
11 †וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזֵּק וַיִּנְהַג אֶת־עַמּוֹ °וַיֵּלֶךְ גֵּיא ‡furoris.
.millia decem Sehir *filios*† percuſſit & :ſalis *in
הַמֶּלַח p וַיַּךְ אֶת־בְּנֵי־שָׂעִיר עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים׃ °ילך
eos adduxerũt & ,Iehudah filij *duxerunt captinos*‡ viuos millia decem Et †de filiis
12 †וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים q שָׁבוּ בְּנֵי יְהוּדָה r וַיְבִיאוּם p נכה
.*ſunt rupti*] hi omnes & ,petræ *capite** à eos proiecerunt & :petræ *caput*‡ ad ‡ ceperunt
שֶׂלַע וַיַּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ הַסֶּלַע וְכֻלָּם נִבָּקְעוּ׃ q שבה r בוא
ſecum *eundo ab*‡ ,Amaſiahu *fecit reuerti* quos *agminis*† filij Et ‡ verticem
13 †וּבְנֵי הַגְּדוּד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ s מִלֶּכֶת עִמּוֹ * vertice
-Beth ad vſq; & Someron à Iehudah vrbes in ſunt diffuſi & ,bellum ad †crepuerunt.
לַמִּלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה מִשֹּׁמְרוֹן וְעַד־בֵּית ‡ exercitus
.multam prædã diripuerũt & ,millia tria eis ex percuſſerũt & :chorõ quẽ remiſit
חוֹרוֹן וַיַּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַיָּבֹזּוּ בִּזָּה רַבָּה׃ * ne iret
, Edomæos cædendo à Amaſiahu *venne poſt* ,fuit Et s הלך
14 †וַיְהִי אַחֲרֵי בֹּוא אֲמַצְיָהוּ מֵהַכּוֹת אֶת־אֱדוֹמִים poſtquam
, deos in ſibi eos ſtatuit & ,Sehir filiorum deos adduxit & venit
וַיָּבֵא אֶת־אֱלֹהֵי בְנֵי שֵׂעִיר וַיַּעֲמִידֵם לוֹ לֵאלֹהִים t היה
.ſuffiuit eis & ,ſe incuruauit *eorum facies ad* & coram eis
וְלִפְנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יְקַטֵּר׃ u שחה
,prophetã eum ad miſit & ;Amaſiahu in DOMINI *naſus* eſt iratus Et furor
15 †וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נָבִיא
non qui ,populi deos quæſiſti quid Vt :*eum ad* dixit & ei:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה דָרַשְׁתָּ אֶת־אֱלֹהֵי הָעָם אֲשֶׁר לֹא־
: tua manu è ſuum populum eruerunt
הִצִּילוּ x אֶת־עַמָּם מִיָּדֶךָ׃ x נצל
. regis conſiliatiũ Nunquid :‡ei dixit & ,eum ad *ipſum loquendo in* ,fuit Et cùm loque-
16 †וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלְיוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ retur
:dixit & ,propheta ceſſauit Et ?te percutiẽt quid vt ,tibi Ceſſa ?te *dederunt* ‡ rex
נִתַּנּוּךָ חֲדַל־לְךָ לָמָּה יַכּוּךָ וַיֶּחְדַּל הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר poſuerunt
non &, hoc feciſti quia ,te *corũpendũ ad*‡ Deus *conſilium ceperit* quòd , Noui cogitauerit
יָדַעְתִּי כִּי־יָעַץ אֱלֹהִים לְהַשְׁחִיתֶךָ כִּי־עָשִׂיתָ זֹאת וְלֹא ‡perdere
,Iehudah rex Amaſiahu eſt conſiliatus Et .*meo conſilio* audiſti consilium
שָׁמַעְתָּ לַעֲצָתִי׃ y יעץ meum.
17 †וַיּוֹעַץ אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה y
:dicendo ,Iſrael regem Iehu filij Iehoachaz filium Ioas ad miſit & z ראה
וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר Veni,
. *faciebus**nos videamus ,Ito * facie.
לְכָה z נִתְרָאֶה פָּנִים׃
,Iehudah regẽ Amaſiahu ad Iſrael rex Ioas miſit Et
18 †וַיִּשְׁלַח יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה

Carduus ,Lebanon in‡quæ cedrum ad miſit ,Lebanon in‡ qui *Paliurum* :dicendo
est לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן
beſtia tranſiuit Et .vxorem in meo filio tuam filiam Da :dicendo
לֵאמֹר a תְּנָה אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר b חַיַּת a נתן b חיה
.*paliurum* ‡ conculcauit & ,Lebanon in† quæ agri †erat
הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת־הַחוֹחַ׃ ‡carduum.
tuum cor te leuauit &, Edom percuſſiſti Ecce :Dixiſti
† אָמַרְתָּ הִנֵּה c הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וּנְשָׂאֲךָ לִבֶּךָ 19 c נכה
,malum in *te immiſcebis* quid vt .tua domo in ſede Nũc .honorificandũ ad provocas
לְהִכָּבֵיד עַתָּה שְׁבָה בְּבֵיתֶךָ לָמָּה תִתְגָּרֶה בְרָעָה
quia ,Amaſiahu audiuit non Et ? tecum Iehudah &,tu cadas &
וְנָפַלְתָּ אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ׃ 20 †וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי
deos quæſierunt quia :manu in eos *dandum ad* ,*illud* Deo à erat, vt tra-
מֵהָאֱלֹהִים הָיָה לְמַעַן תִּתָּם בְּיַד כִּי דָרְשׁוּ אֶת־אֱלֹהֵי deret
,*faciebus* ſe viderunt & ,Iſrael rex Ioas aſcendit Et . Edom facie,
אֱדוֹם׃ 21 †וַיַּעַל יוֹאָשׁ d מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ e פָּנִים d עלה e פנה
. Iehudah ‡ quæ ,ſemes--Beth in ,Iehudah rex Amaſiahu & ,ipſe ‡erat
הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר לִיהוּדָה׃
vnuſquiſque fugerunt & ,Iſrael *facies ad* Iehudah eſt cæſus Et coram
22 †וַיִּנָּגֵף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל f וַיָּנֻסוּ אִישׁ נום f
filij Ioas filium Iehudah regem Amaſiahu Et .ſua *tentoria* ad tabernacula
לְאָהֳלָיו׃ 23 †וְאֶת־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בֶּן־יוֹאָשׁ בֶּן־
cum adduxit & :ſemes-Beth in Iſrael rex Ioas cepit ,Iehoachaz
יְהוֹאָחָז תָּפַשׂ יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֶׁמֶשׁ וַיְבִיאֵהוּ
*in †murũ ad vſque Ephraim porta à Ieruſalaim *muro in*† rupit & ,Ieruſalaim *
יְרוּשָׁלַ‍ִם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַ‍ִם מִשַּׁעַר אֶפְרַיִם עַד־ anguli
. cubitis quadringentis *reſpicientis* portam
שַׁעַר הַפִּנָּה g אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה׃ g מאה
inuenta † vaſa omnia & ,argentum & ,aurum omne Et †quæ ſunt
24 †וְכָל־הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים apud ‡in
,regis domus *theſauros* ‡ & ,edom Hobed *cum* Dei domo in theſauris
בְּבֵית־הָאֱלֹהִים עִם־עֹבֵד אֱדוֹם וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ nobiles,
.Someron *rediit** & ,*anthabonum* filios & *reduxit in
וְאֶת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת h וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹן׃ h שוב
mortem poſt† Iehudah rex Ioas filius Amaſiahu vixit Et †postquam
25 †וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת mortuus eſt
.annis quindecim ,Iſrael *regis* ‡ Iehoachaz *filij*‡ Ioas ‡filius
יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ ‡ rex
nonne, nouiſſimorum & ,primorum Amaſiahu *verborum reſiduum* Et Reſidua aũt
26 †וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא ſunt
? Iſrael & ,Iehudah regum libro in ſcripta *ipſa* ecce
הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃
DOMINVM *poſt*‡ à Amaſiahu receſſit quo ,tempore à Et ‡Domino
27 †וּמֵעֵת אֲשֶׁר־סָר k אֲמַצְיָהוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה k סור
:Lachis in fugit & ,Ieruſalaim in *ligationem* * eum contra *ligauerunt*‡ & ‡ coniuraue-
וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַ‍ִם וַיָּנָס לָכִישָׁה runt
. ibi eum interfecerunt & ,Lachis in eum poſt miſerunt & *coniuratio-
וַיְשַׁלְּחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ שָׁם׃ nem
ſuis patribus cum eum ſepelierunt & ,equos ſuper eũ portauerunt Et
28 †וַיִּשְׂאֻהוּ m עַל־הַסּוּסִים וַיִּקָּבְרוּ אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו m נשא
. Iehudah ciuitate in
בְּעִיר יְהוּדָה׃

CAP. XXVI. כו

filius†ipſe &)Huzziiahu Iehudah populus omnis *ceperunt* Et tulerunt
1 †וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־עֻזִּיָּהוּ a וְהוּא בֶּן־ †erat
. Amaſiahu ſuo patre pro eum cõſtituerũt regẽ & (,annorum ſedecim a לקח
שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ׃
poſtquam ,Iehudah ipſi eam reſtituit & ,Eloth ædificauit Ipſe
2 †הוּא בָּנָה אֶת־אֵילוֹת b וַיְשִׁיבָהּ לִיהוּדָה אַחֲרֵי b שוב
. ſuis patribus cum rex *iacuit* dormiuit
שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו׃
†erat quinquaginta & ,*ipſum regnãdo in*‡ Huzziiahu†annorum ſedecim Filius
3 †בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה עֻזִּיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים Ieū regnauit,
Iecholiah eius matris nomẽ Et .Ieruſalaim in regnauit annis duobus &
c שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ‍ִם וְשֵׁם אִמּוֹ יְכָלְיָהוּ c שנה
. Ieruſalaim de יכליה
מִן־יְרוּשָׁלָ‍ִם׃
fecit quæ omnia iuxta :DOMINI oculis in rectum fecit Et
4 †וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה d כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה d עשה
Zechariahu diebus in Deum *quærendum ad* ,fuit Et .eius pater Amaſiahu vt quæreret
אֲמַצְיָהוּ אָבִיו׃ 5 †וַיְהִי לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ
DOMINVM *eum quærere* † diebus in & :Dei *viſionibus in* intelligentis viſiones
הַמֵּבִין בְּרֹאוֹת הָאֱלֹהִים וּבִימֵי דָרְשׁוֹ אֶת־יְהוָה ‡quibus quę-
. Deus eum proſperari fecit ſiuit
הִצְלִיחוֹ הָאֱלֹהִים׃

. regni ſolium ſuper regem fecerunt ſedere & : *regi** domum ‡ ‡ in
בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא הַמַּמְלָכָה׃ * regiam,
Et .quieuit vrbs & ,terræ populus omnis ſunt lætati Et
וַיִּשְׁמְחוּ כָל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקָטָה וְאֶת־ 21
. gladio in interfecerunt Hathaliahu
עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בֶחָרֶב׃

CAP. XXIIII. כר

annis quadraginta & ,*ipſum regnãdo in** Ioas ‡annorum ſeptem Filius ‡ erat
בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה 1 *quando regnauit,
.ſebah-Beer de Sibiah eius matris nomẽ Et .Ieruſalaim in regnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שָׁבַע׃
Iehoiadah diebus omnibus ,DOMINI oculis in rectum Ioas fecit Et
וַיַּעַשׂ יוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יְמֵי יְהוֹיָדָע 2 ‡ עָשָׂה
,filios genuit & :duas vxores Iehoiadah ei *tulit* Et .ſacerdotis accepit
הַכֹּהֵן׃ וַיִּשָּׂא־לוֹ יְהוֹיָדָע נָשִׁים שְׁתַּיִם וַיּוֹלֶד בָּנִים 3 † נָשָׂא
innouandum ad‡,Ioas corde *cum*† fuit ;hoc poſt fuit Et .filias & † in
וּבָנוֹת׃ וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן הָיָה עִם־לֵב יוֹאָשׁ לְחַדֵּשׁ 4 ‡vt innouaret ‡ הָיָה
,Leuitas & ,ſacerdotes congregauit Et .DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה׃ וַיְקַבֵּץ אֶת־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם 5
vniuerſo de cõgregate & ,Iehudah ciuitates ad Egredimini :eis dixit &
וַיֹּאמֶר לָהֶם צְאוּ לְעָרֵי יְהוּדָה וְקִבְצוּ מִכָּל־ ‡ יָצָא
anni tempore à veſtri Dei domum roborandum ad argentum Iſrael per ſingulos
יִשְׂרָאֵל כֶּסֶף לְחַזֵּק׀ אֶת־בֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִדֵּי שָׁנָה annos,
.Leuitæ feſtinauerunt non & .rem *ad* feſtinabitis vos & *anno in*
בְּשָׁנָה וְאַתֶּם תְּמַהֲרוּ לַדָּבָר וְלֹא מִהֲרוּ הַלְוִיִּם׃
non Cur :ei dixit & ,*caput* Iehoiadah rex vocauit Et principem,
וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לִיהוֹיָדָע הָרֹאשׁ וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ לֹא־ 6 †
Ieruſalaim de & ,Iehudah de *afferendum ad** ,Leuitis *ſuper*‡ quæſiſti ‡ à
דָרַשְׁתָּ עַל־הַלְוִיִּם לְהָבִיא מִיהוּדָה וּמִירוּשָׁלִַם אֶת־ *vt afferrent
teſtimonij† in ,Iſrael *concione*‡ & ,DOMINI ſerui Moſeh munus ‡ à congregatione
מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה וְהַקָּהָל לְיִשְׂרָאֵל לְאֹהֶל † tabernaculum ‡ &
*diruperunt** eius filij ‡ ,impia Hathaliahu Quia ? teſtimonij
הָעֵדוּת׃ כִּי עֲתַלְיָהוּ הַמְרִשָׁעַת בָּנֶיהָ פָּרְצוּ אֶת־ 7 † נָשָׂא
fecerũt DOMINI dom⁹ ſanctificationes cẽs etiam & :Dei domum * deſtruxerũt
בֵּית הָאֱלֹהִים וְגַם כָּל־קָדְשֵׁי בֵית־יְהוָה עָשׂוּ ‡ עָשָׂה
eã *dederunt*‖ & ,vnam arcam fecerunt & :rex dixit Et .Behalim ipſi ‡ poſuerunt
לַבְּעָלִים׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֻהוּ 8 § נָתַן
,Iehudah in vocem dederunt Et .forinſecus DOMINI domus porta in
בְּשַׁעַר בֵּית־יְהוָה חוּצָה׃ וַיִּתְּנוּ־קוֹל בִּיהוּדָה 9 †
ſerui Moſeh donum DOMINO *afferendum ad* ,Ieruſalaim in & vt afferrent
וּבִירוּשָׁלִַם לְהָבִיא לַיהוָה מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־ ‡ בּוֹא
,principes omnes ſunt lætati Et .deſerto in Iſrael ſuper Dei
הָאֱלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר׃ וַיִּשְׂמְחוּ כָל־הַשָּׂרִים 10 †
complendum ad vſque ,arcã in proiecerũt & ,attulerũt & :populus omnis & donec implerent.
וְכָל־הָעָם וַיָּבִיאוּ וַיַּשְׁלִיכוּ לָאָרוֹן עַד־לְכַלֵּה׃
,regis *præfecturam*† ad arcam *afferebat* tempore in ,erat Et quo afferebant
וַיְהִי בְּעֵת יָבִיא אֶת־הָאָרוֹן אֶל־פְּקֻדַּת הַמֶּלֶךְ 11 †
ingrediebatur & ,argentũ ‖multũ φ ,*eos videre vt* ⁂‡,Leuitarũ manum per ‡ præpoſitum
בְּיַד הַלְוִיִּם׃ וְכִרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף וּבָא ‡ cũ videbãt,
,arcam *enacuabant* & :*capitis*‡ ſacerdotis præpoſitus & ,regis ſcriba ‡ eſſet
סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וּפְקִיד כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְעָרוּ אֶת־הָאָרוֹן ‡ רָאָה
. die in diem ad* feceruntSic .ſuo loco in eã reſtituebãt & ,eã portabãt &
וְנָשְׂאוּהוּ וַיָּשִׁיבוּהוּ אֶל־מְקוֹמוֹ כֹּה ‖ עָשׂוּ לְיוֹם בְּיוֹם ‡primi:& effundebant
*ad‡*Iehoiadah & ,rex illud dedit Et .multitudine in argentũ *collegerũt*† & *per ſingulos dies.
וַיֶּאֱסְפוּ כֶסֶף לָרֹב׃ וַיִּתְּנוּ הַמֶּלֶךְ וְיְהוֹיָדָע אֶל־ 12 † נָשׂוּא ‖ שׂוּב
mercede conducẽtes ſeruitutis‡ Et .DOMINI domus *ſeruitutis*‡ opus *facientem* ‡ congregauerunt
עֹשֵׂה מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־יְהוָה וַיְהִיוּ שֹׂכְרִים ‡facienti ‖ miniſterij
חֹצְבִים וְחָרָשִׁים לְחַדֵּשׁ בֵּית יְהוָה וְגַם לְחָרָשֵׁי ‡cõduxerunt
.DOMINI domum fortificandum ad ,æris & ferri
בַרְזֶל וּנְחֹשֶׁת לְחַזֵּק אֶת־בֵּית יְהוָה׃
: eorũ manũ per *opus ad medicina aſcendit** &,opus facientes fecerũt Et
וַיַּעֲשׂוּ עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה וַתַּעַל אֲרוּכָה לַמְּלָאכָה בְּיָדָם 13 †
.eã roborauerũt & :*ſuã rectitudinẽ ſuper*† ,Dei domum fecerunt ſtare &
וַיַּעֲמִידוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים עַל־מַתְכֻּנְתּוֹ וַיְאַמְּצֻהוּ׃
Iehoiadah & *regis facies ad*‡attulerunt ,*eos conſummare ſecũdum*‡ Et
וּכְכַלּוֹתָם † הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיְהוֹיָדָע אֶת־ 14 ‡
,miniſterij vaſa ,DOMINI domus vaſa *illud*‡ fecerũt &,argenti reſiduum ‡ cum cõſum maſſent,
שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית־יְהוָה כְּלֵי שָׁרֵת ‖ coram rege
aſcendere faciẽtes fuerunt† Et .argẽtea & aurea vaſa &,cochlearia &,mortaria& ‡ כְּלָה
וְהַעֲלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכָסֶף ‡ וַיִּהְיוּ מַעֲלִים ‡ ex eo
.Iehoiadah diebus cunctis iugiter DOMINI domo in *aſcenſiones* † offerebant holocauſta
עֹלוֹת בְּבֵית־יְהוָה תָּמִיד כָּל ‡ יְמֵי יְהוֹיָדָע׃ ‡ עֹלָה
centũ Filius .eſt mortuus & ,diebus eſt ſaturatus & ,Iehoiadah ſenuit Et ‡ יוֹם ‡ מוּת
וַיִּזְקַן יְהוֹיָדָע וַיִּשְׂבַּע יָמִים ‡ וַיָּמָת בֶּן־מֵאָה 15 †

ciuitate in eum ſepelierunt Et .*ipſum moriendo in* autorum triginta & erat quando mortuus eſt.
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמֹתוֹ׃ וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּעִיר־ 16 †
, Deo cum & ,Iſrael in bonum fecit quia ,regibus cum Dauid
דָּוִיד עִם־הַמְּלָכִים כִּי־עָשָׂה טוֹבָה בְיִשְׂרָאֵל וְעִם־הָאֱלֹהִים
,Iehudah principes venerunt ,Iehoiadah *mori poſt* Et .eius domo & poſtquã mortuus eſt
וּבֵיתוֹ׃ וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹיָדָע בָּאוּ שָׂרֵי יְהוּדָה 17 † שׁוּר ‡
. eos *ad* ‡ rex *audiuit* Tunc .regi ſe incuruauerunt & obtẽperauit ‡ eis.
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמֶּלֶךְ אָז שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם׃ ‡ שָׁחָה
ſeruierũt & ,ſuorũ patrum Dei DOMINI domum dereliquerunt Et ſculptilibus.
וַיַּעַזְבוּ אֶת־בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעַבְדוּ 18 †
Ieruſalaim & Iehudah cõtra ira fuit Et .*dolotibus* & ,lucis
אֶת־הָאֲשֵׁרִים וְאֶת־הָעֲצַבִּים וַיְהִי־קֶצֶף עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם propter delictum ‡ad † vt conuerterent ‡eis, lauſcultauerunt.
eos *conuertendũ ad*†,prophetas eos *in** miſit Et .hoc eorum *delicto in*
בְּאַשְׁמָתָם זֹאת׃ וַיְשַׁלַּח בָּהֶם נְבִיאִים לְהָשִׁיבֵם 19 †
. *auribus percepерunt*‖ non & ,*eos in*† ſunt teſtificati & :DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה וַיַּעִידוּ בָם וְלֹא הֶאֱזִינוּ׃ ‡ עוֹד
,ſacerdotis Iehoiadah filiũ Zechariah induit Dei ſpiritus Et ſuper
וְרוּחַ אֱלֹהִים לָבְשָׁה אֶת־זְכַרְיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן 20 †
quid Vt :Deus dixit Sic :eis dixit & ,populum *deſuper* ſtetit &
וַיִּתְיַצֵּב מֵעַל לָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר הָאֱלֹהִים לָמָּה
.proſperabimini non Et :DOMINI mandata *tranſgredientes* vos tranſgredimini
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְלֹא תַצְלִיחוּ ‡ פָּרַץ
. vos derelinquet &,DOMINVM dereliquiſtis quia lapidibus,iuxta præceptũ
כִּי־עֲזַבְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם׃
,regis *præcepto in* ,*lapide* eum obtruerunt & ,eũ aduerſus coniurauerũt Et
וַיִּקְשְׁרוּ † עָלָיו וַיִּרְגְּמֻהוּ אֶבֶן בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ 21
rex loas eſt recordatus non Et .DOMINI domus atrio in
בְּחֲצַר בֵּית יְהוָה׃ וְלֹא־זָכַר יוֹאָשׁ הַמֶּלֶךְ 22 †
interfecit & ,eo cum eius pater Iehoiadah fecit quam miſericordiæ
הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָדָע אָבִיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג אֶת־ cũ more retur,
.requirat & ,DOMINVS Videat :dixit ,*eum morti ſecundum* Et .eius filium
בְּנוֹ וּבְמוֹתוֹ אָמַר יֵרֶא יְהוָה וְיִדְרֹשׁ׃
,Aram exercitus eum cõtra aſcendit ,anni reuolutione in ,fuit Et
וַיְהִי † לִתְקוּפַת הַשָּׁנָה עָלָה חֵיל אֲרַם 23 ‡ פָּרַץ
principes omnes *conuerunt* & ,Ieruſalaim & ,Iehudah in venerunt & perdiderunt
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת־כָּל־שָׂרֵי ‡ בּוֹא
. Darmeſec regem ad miſerunt eorũ *ſpolium omne* & ;populo è populi omnia ſpolia
הָעָם מֵעָם וְכָל־שְׁלָלָם שִׁלְּחוּ לְמֶלֶךְ דַּרְמֶשֶׂק׃
DOMINVS &,Aram exercitus *venerunt hominum pauco in* Quia cum paucis viris venit
כִּי † בִמְצַעַר אֲנָשִׁים בָּאוּ חֵיל־אֲרָם וַיהוָה 24
dereliquerũt quia :vehemẽti multitudine ĩ exercitũ eorũ manu in tradidit
בְּיָדָם חַיִל ‡ לָרָב מְאֹד כִּי עָזְבוּ אֶת־ ‡ רַב
.iudicia fecerunt Ioas cum & :ſuorũ patrum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת־יוֹאָשׁ § עָשׂוּ שְׁפָטִים׃ § עָשָׂה
:multis languoribus in eum dereliquerũt quia ,eo ab *ipſos eundo in* Et cum abiret
וּבְלֶכְתָּם † מֵעָלָיו כִּי־עָזְבוּ אֹתוֹ בְּמַחֲלַיִם רַבִּים 25
,ſacerdotis Iehoiadah filiorũ *ſanguinibus in*‡ ſui ſerui cũ contra *ſe colligarunt* cõiurauerũt ‡propter ſanguinem
וַתִּקְשֹׁר עָלָיו עַבְדָּיו בִּדְמֵי בְנֵי יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן ‡ in
ciuitate in eũ ſepelierunt & :eſt mortuus & ,ſuo lecto *ſuper*‡ eũ occiderũt &
וַיִּרְגְּמֻהוּ עַל־מִטָּתוֹ ‖ וַיָּמָת וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּעִיר ‡ נָטָה ‖ מוּת
.regum ſepulchris in eum ſepelierunt non & .Dauid
דָּוִיד וְלֹא קִבְּרֻהוּ בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים׃
ſunt qui con iurauerunt ,Hãmonites Simhath filius Zabad .eum contra *ſeſe colligantes* iſti Et
וְאֵלֶּה † הַמִּתְקַשְּׁרִים עָלָיו זָבָד בֶּן־שִׁמְעָת הָעַמּוֹנִית 26
& multitudo *fuerit multiplicatũ*,eius filij Et .Moabites Simrith filius Iehozabad &
וְיוֹזָבָד בֶּן־שִׁמְרִית הַמּוֹאֲבִית׃ וּבָנָיו ‡ וְרֹב ‡ רַבָּה 27 †
ſcripta *ipſa*‡ecce : Dei domus fundamentũ & ,cum ſuper *onus* † יְרֵב
עַל־מִדְרַשׁ סֵפֶר הַמְּלָכִים וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ ‖ donorum
. eo pro ‡ſunt
תַּחְתָּיו׃ ‡diſquiſitione

CAP. XXV. כה

‡erat cùm viginti Et .Amaſiahu regnauit‡annorum quinq; & viginti Filius
† בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ וְעֶשְׂרִים 1
Iehohaddan eius matris nomẽ Et .Ieruſalaim in regnauit annis nouem &
וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדָּן
veruntamen ;DOMINI oculis in rectum Fecitque .Ieruſalaim de
מִירוּשָׁלִָם׃ וַיַּעַשׂ † הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה רַק ‡ עָשָׂה 2
regnum eſſet roboratum cùm fuit Et .perfecto corde in non
לֹא בְלֵבָב שָׁלֵם׃ וַיְהִי † כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה 3
. ſuum patrem regem *percutientes**, ſuos ſeruos occidit & ,*ſe ſuper*‡ ‡ſibi, *qui percuſſerũt,
עָלָיו וַיַּהֲרֹג אֶת־עֲבָדָיו ‖ הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו ‖ נָכָה
, lege in † ſcriptum ſicut quia :interemit non eorum filios Et † eſt נָכָה
† וְאֶת־בְּנֵיהֶם לֹא ‡ הֵמִית כִּי כַּכָּתוּב ‡ בְּתוֹרַת ‡ מוּת ‡ יָרֵא

ingrediantur ministri &, sacerdotes nisi DOMINI domum *ingrediatur* ne Et

6 וְאַל־יָבֹוא בֵּית־יְהוָה כִּי אִם הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִים
† de sunt — observent populus omnis Et *ipsi* sanctitas quia, ingrediãtur ipsi, Leuitis †

לָלֶוִיִּם הֵמָּה יָבֹאוּ כִּי־קֹדֶשׁ הֵמָּה וְכָל־הָעָם יִשְׁמְרוּ
vndique regem — Leuitæ circundent Et .DOMINI custodiam

7 מִשְׁמֶרֶת יְהוָה׃ וְהִקִּיפוּ הַלְוִיִּם אֶת־הַמֶּלֶךְ סָבִיב
estote Et .moriatur, domũ in *veniẽs* & .sua manu in sua *vasa* & vnusquisq;

אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת יוּמָת וְהָיוּ
vniuersus &, Leuitæ fecerunt Et .*illũ egrediendo* &, *illũ* intrãdo *in*, rege cum

8 אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֹאוֹ וּבְצֵאתוֹ׃ וַיַּעֲשׂוּ הַלְוִיִּם וְכָל־
vir assumpserũt Et .sacerdos Iehoiadah præcepit quę omnia iuxta, Iehudah

יְהוּדָה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ
non nam .*sabbathum* egredientibus cũ sabbathũ ad venientes suos viros

אֶת־אֲנָשָׁיו בָּאֵי הַשַּׁבָּת עִם יוֹצְאֵי הַשַּׁבָּת כִּי לֹא־
.diuisiones — sacerdos Iehoiadah *aperuerat*

פָטַר יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־הַמַּחְלְקוֹת׃
, lanceas — *centuriarum principibus* sacerdos Iehoiadah dedit Et

9 וַיִּתֵּן יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן לִשְׁרֵי הַמֵּאוֹת אֶת־
domo † quæ, Dauid regis † quæ peltas & , clypeos &

וְאֶת־הַמָּגִנּוֹת וְאֶת־הַשְּׁלָטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד אֲשֶׁר בֵּית
suum mittile *vir* &, populum omnem constituit Et .Dei

10 הָאֱלֹהִים׃ וַיַּעֲמֵד אֶת־כָּל־הָעָם אִישׁ שִׁלְחוֹ
siniſtrum domus *humerum* † ad vsq; , dextero domus *humero ab*, sua manu in

בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית
filium — eduxerunt Et .*circumquaque* regem *super* †, domui &, altari

11 לַמִּזְבֵּחַ וְלַבַּיִת עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב׃ וַיּוֹצִיאוּ אֶת־בֶּן־
cõstituerut regẽ Et .*ornamentum* &, *separationem* † eum super *dederũt* &, regis

הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת־הַנָּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִיכוּ
.rex Viuat : dixerunt atq; , eius filii &, Iehoiadah eũ vnxerũt &, eum

אֹתוֹ וַיִּמְשְׁחוּהוּ יְהוֹיָדָע וּבָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃
laudantium &, currentium *populi* vocem Hathaliahu audiuit Et

12 וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָהוּ אֶת־קוֹל הָעָם הָרָצִים וְהַמְהַלְלִים
.DOMINI domum * populum ad venit &: regem

אֶת־הַמֶּלֶךְ וַתָּבֹוא אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה׃
stabat super — introitu in *suam columnam* *super* *stans* rex ecce &, vidit Et

13 וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל־עַמּוֹדוֹ כְּמָבוֹא
tertæ *populu* *omnis* ‖ &, regem iuxta tubæ &, principes &

הַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת עַל־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ
omnem populum — *cantici* * instrumentis cum cantores &, tubis *in* *clangens* &, *lætans*

שָׂמֵחַ וְתֹקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַמְשֹׁרְרִים בִּכְלֵי הַשִּׁיר
lætantem, & — clangentem * musicis, — : dixit &, sua vestimenta Hathaliahu scidit & : laudare scientes &

וּמוֹדִיעִים לְהַלֵּל וַתִּקְרַע עֲתַלְיָהוּ אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתֹּאמֶר
sacerdos Iehoiadah *fecit egredi* Et .coniuratio, Coniuratio

קֶשֶׁר קֶשֶׁר׃ וַיֹּצֵא יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־
egressus est — ad centuriones & præfectos — ad illam Educite : eos ad dixit &, exercitus *præfectos* *centuriarum* *principes*

שָׂרֵי הַמֵּאוֹת פְּקוּדֵי הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוֹצִיאוּהָ אֶל־
septa: qui se- — cutus fuerit — :sacerdos dixit quoniã .gladio in moriatur, eã *post* *veniẽs* &, *ordines* extra

מִבֵּית הַשְּׂדֵרוֹת וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ יוּמַת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן
.DOMINI domo * eã interficiatis Nõ — :manus ei imposuerunt Et

15 אַל־תְּמִיתוּהָ בֵּית יְהוָה׃ וַיָּשִׂימוּ לָהּ יָדִים
eam interfecerunt & *regis* domus equorum portæ introitum ad venit &

וַתָּבוֹא אֶל־מְבוֹא שַׁעַר־הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְמִיתוּהָ
populũ vniuersum inter &, se inter fœd' Iehoiadah *excidit* Et .ibi

16 שָׁם׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע בְּרִית בֵּינוֹ וּבֵין כָּל־הָעָם
.DOMINO *populum in existendum ad*, regem inter &

וּבֵין הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת לְעָם לַיהוָה׃
&, eã destruxerunt &, Bahal domum populus omnis sunt ingressi Et

17 וַיָּבֹאוּ כָל־הָעָם בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֻהוּ וְאֶת־
Bahal sacerdotem Mathan &: confregerunt eius simulachra &, eius altaria

מִזְבְּחֹתָיו וְאֶת־צְלָמָיו שִׁבְּרוּ וְאֶת־מַתָּן כֹּהֵן הַבַּעַל
domus *præfectos* ‖ Iehoiadah posuit Et .*altarium* *facies* ad occiderũt

18 הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת׃ וַיָּשֶׂם יְהוֹיָדָע פְּקֻדֹּת בֵּית
in Dauid *est partitus* quos, Leuitarum sacerdotum manũ per DOMINI

יְהוָה בְּיַד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר חָלַק דָּוִיד עַל־
ad offerendũ — lege in ‖ scriptum sicut, DOMINI *ascensiones* *ascẽdere* *faciẽdũ* ad DOMINI domo

בֵּית יְהוָה׃ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת יְהוָה כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
holocausta — ‖ est — ianitores constituit Et .Dauid manus iuxta cãtico in & lętitia ī, Moseh

19 מֹשֶׁה בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁיר עַל יְדֵי דָּוִיד׃ וַיַּעֲמֵד שֹׁעֲרִים
ad — †qualibet re. — centuriones, & magnates, — fecerunt — per medium — omni † in immundus ingrediebatur nõ &: DOMINI domus portas *super*

עַל־שַׁעֲרֵי בֵּית יְהוָה וְלֹא־יָבוֹא טָמֵא לְכָל־
illustres &, *centuriarum principes* Assumpsitque .*verbo*

20 דָּבָר׃ וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־הָאַדִּירִים וְאֶת־
fecit descendere & .terræ populum omnem &, populo *in* dominantes

הַמּוֹשְׁלִים בָּעָם וְאֶת־כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיּוֹרֶד אֶת־
superioris portæ *medio in* introierunt &, DOMINI domo de regem

הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ־שַׁעַר הָעֶלְיוֹן

cum perrexit & .ambulauit eorũ cõsilio in Etiam .ei *corruptionem* ad — perditionem — contrã

5 לְמַשְׁחִית לוֹ׃ † גַּם בַּעֲצָתָם הָלַךְ וַיֵּלֶךְ אֶת־
regem Chazael *super* , bellum ad Israel rege Achab filio Iehoram

יְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עַל־חֲזָאֵל מֶלֶךְ־
. Ioram Aramæi percusserunt Et .Ghilhad Ramoth in Aram

8 אֲרָם בְּרָמֹות גִּלְעָד וַיַּכּוּ הָרַמִּים אֶת־יוֹרָם׃
eũ percussẽrũt quibus , † plagæ quia , Izrehel in se *curandũ* ad est reuersus Et

6 וַיָּשָׁב לְהִתְרַפֹּא בְיִזְרְעֶאל כִּי הַמַּכִּים אֲשֶׁר הִכּוּהוּ
filius Hazariahu Et .Aram rege Chazael cum *ipso* *pugnãdo* *in* Ramah in

בָּרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַעֲזַרְיָהוּ בֶן־
filium Iehoram — *videndum* ad descendit Iehudah regis Iehoram

יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת אֶת־יְהוֹרָם בֶּן־
erat — Deo à Et .*ipse* *ægrotans* quia , Izrehel in Achab

7 אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל כִּי־חֹלֶה הוּא׃ וּמֵאֱלֹהִים הָיְתָה
est egressus, *ipso* *veniẽdo* *in* ‖ Et .Ioram ad *veniendũ* ad , Achaziahu *desp̃ectio* †

תְּבוּסַת אֲחַזְיָהוּ לָבוֹא אֶל־יוֹרָם וּבְבֹאוֹ יָצָא
, DOMINVS *eũ* vnxit quem , Nimsi filium Iehu *ad* Iehoram cum

עִם־יְהוֹרָם אֶל־יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי אֲשֶׁר מָשַׁח יְהוָה
Iehu *faciendo* *ius* *in* † , fuit Et .Achab domum *succidendum* *ad*

8 לְהַכְרִית אֶת־בֵּית אַחְאָב׃ † וַיְהִי בְּהִשָּׁפֵט יֵהוּא
fratrum filios & , Iehudah principes — inuenit & , Achab domo cum

עִם־בֵּית אַחְאָב וַיִּמְצָא אֶת־שָׂרֵי יְהוּדָה וּבְנֵי אֲחֵי
.illos interfecit & , Achaziahu ipsi ministrantes Achaziahu

אֲחַזְיָהוּ מְשָׁרְתִים לַאֲחַזְיָהוּ וַיַּהַרְגֵם׃
latitans ipse &), eũ cõprehenderũt &, Achaziahu quæsiuit Et — latebat

9 † וַיְבַקֵּשׁ אֶת־אֲחַזְיָהוּ וַיִּלְכְּדֵהוּ וְהוּא מִתְחַבֵּא
.eũ sepelierũt &, eũ interemerũt &, Iehu ad eũ adduxerũt & (, Someron in

בְּשֹׁמְרוֹן וַיְבִאֻהוּ אֶל־יֵהוּא וַיְמִיתֻהוּ וַיְקַבְּרֻהוּ
DOMINVM quæsiuit qui , *ipse* Iehosaphat Filius , dixerunt nam — est ,

כִּי אָמְרוּ בֶן־יְהוֹשָׁפָט הוּא אֲשֶׁר־דָּרַשׁ אֶת־יְהוָה
.regnum *ad potentiã cõtinendũ* † ad, Achaziahu domui nõ &, suo corde toto in — Ierat potẽtia

בְּכָל־לְבָבוֹ וְאֵין לְבֵית אֲחַזְיָהוּ לַעְצֹר כֹּחַ לַמְּלוּכָה׃
: su' filius esset mortuus quòd , vidit Achaziahu mater Athaliahu Et — † obtinẽdum

10 † וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי־מֵת בְּנָהּ
.Iehudah domus *regni* semen omne interfecit &, surrexit & — regium

וַתָּקָם וַתְּדַבֵּר אֶת־כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוָדָה׃
, Achaziahu filium Ioas — regis filia Iehosabhath accepit Et

11 † וַתִּקַּח יְהוֹשַׁבְעַת בַּת־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ
eum *dedit* &, *interfectorum* , regis filiorum medio è eum est furata & — qui interfi- — ciebantur: & — posuit — nutricem

וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמּוּמָתִים וַתִּתֵּן אֹתוֹ
Iehosabhath eum abscondit & .lectorum *conclaui* ‖ in eius *lactatricem* &

וְאֶת־מֵנִיקָתוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת וַתַּסְתִּירֻהוּ יְהוֹשַׁבְעַת
soror erat ipsa nã; sacerdotis Iehoiadah vxor, Iehoram regis filia — ‖ cubiculo

בַּת־הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם אֵשֶׁת יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן כִּי הִיא אֲחוֹת
eis cum fuit Et .eum interemit nõ &, Hathaliahu *faciebus* à; Achaziahu — facie

אֲחַזְיָהוּ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הֲמִיתָתְהוּ׃ † וַיְהִי אֹתָם
super *regnans* Hatthaliah & : annis sex absconditus Dei domo in — regnabat

12 שֵׁשׁ שָׁנִים נֶעְלָמִים בְּבֵית הָאֱלֹהִים מִתְחַבֵּא וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־
.terram

הָאָרֶץ׃

CAP. XXIII. כג

principes assumpsit &, Iehoiadah est cõfortat' septimo anno in Et — centuriones,

1 † וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הִתְחַזֵּק יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי
, Iehochanan filium Ismael &, Ierocham filium Hazariahu, *centuriarum*

הַמֵּאוֹת לַעֲזַרְיָהוּ בֶן־יְרֹחָם וְלִישְׁמָעֵאל בֶּן־יְהוֹחָנָן
& , Hadaiahu filium Mahaseiahu & , Hobed filium Hazariahu &

וְלַעֲזַרְיָהוּ בֶן־עוֹבֵד וְאֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶן־אֲדָיָהוּ וְאֶת־
, Iehudah per circuiuerũt Et .fœdere in secum Zichri filium Elisaphat

2 אֱלִישָׁפָט בֶּן־זִכְרִי עִמּוֹ בְּרִית׃ † וַיָּסֹבּוּ בִיהוּדָה
capita & , Iehudah vrbibus cunctis de Leuitas — congregauerunt & — principes

וַיְקַבְּצוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְרָאשֵׁי
.Ierusalaim in venerunt & ; Israel *patrum* — familiarum

הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־יְרוּשָׁלִָם׃
dixitque .rege cum Dei domo in fœdus *concio* omnis *excidit* Et — percussit — cœtus

3 † וַיִּכְרֹת כָּל־הַקָּהָל בְּרִית בְּבֵית הָאֱלֹהִים עִם־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
filiõs super, DOMINVS est locut' sicut regnabit regis filius Ecce: eos ad — ‖ est — qui venitis

לָהֶם הִנֵּה בֶן־הַמֶּלֶךְ יִמְלֹךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עַל־בְּנֵי
venientibus vobis ex pars Tertia: facietis quod *verbũ* ‖ Hoc .Dauid

4 דָוִיד׃ † זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ חֲלֻקַּת הַשְּׁלִשִׁים מִכֶּם בָּאֵי
.liminum ianitoribus, Leuitis &, sacerdotib' ‖ sabbathũ † ad — ‖ eritis cum

הַשַּׁבָּת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם לְשֹׁעֲרֵי הַסִּפִּים׃
; fundamenti porta in pars tertia & , regis domo in pars tertia Et

† וְהַשְּׁלִישִׁית בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁלִישִׁית בְּשַׁעַר הַיְסוֹד
.DOMINI domus atriis in populus omnis &

5 וְכָל־הָעָם בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃

eos audiendo in ,terratum regna omnia ſuper Dei pauor fuit Et — cũ audiſſent
29 †וַיְהִי פַּחַד אֱלֹהִים עַל כָּל־מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת בְּשָׁמְעָם — h הָיָה
. Iſrael inimicis cum DOMINVS pugnaſſet quòd
כִּי נִלְחַם יְהוָה עִם אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל׃
.vndique ab ſuus Deus ei dedit requiem & ,Iehoſaphat regnum Quieuitq; — requieſcere
30 †וַתִּשְׁקֹט מַלְכוּת יְהוֹשָׁפָט וַיָּנַח לוֹ אֱלֹהָיו מִסָּבִיב׃ — fecit eum
quinque & triginta Filius .Iehudah ſuper Ieho ſaphat regnauit Et — i נוּחַ
31 †וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט עַל־יְהוּדָה בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ — erat cum re-
,Ieruſalaim in regnauit annis quinque & ,viginti & ,ipsũ regnãdo in annorũ — gnauit,
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַּת־שִׁלְחִי׃
via in ambulauit Et . Silchi filia Hazubah eius matris nomen &
32 וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ — k יָלַךְ
oculis in rectum faciendo ,ea ab declinauit non & ,Aſa ſui patris
אָבִיו אָסָא וְלֹא־סָר מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי — l סוּר
populus adhuc & :receſſerunt non excelſa Veruntamen .DOMINI — abſtulerunt:
יְהוָה׃ אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ וְעוֹד הָעָם
.ſuorum patrum Deo ſuum cor præparauerunt non — præparauerat
33 לֹא־הֵכִינוּ לְבָבָם לֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃ — m כּוֹן
ipſa ecce, nouiſſimorum & ,primorum Iehoſaphat verborum reſiduum Et — Reſidua au-
34 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם — tem
librum ſuper eſt ſactus aſcendere qui ,Chanani filij Iehu verbis in ſcripta — ſunt tranſtulit in
כְּתוּבִים בְּדִבְרֵי יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי אֲשֶׁר הֶעֱלָה עַל־סֵפֶר
Iehudah rex Iehoſaphat ſe iunxit ſic poſt Et . Iſrael regum — hoc
35 מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן אִתְחַבֵּר יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
.faciendo fecit impiè ipſe . Iſrael rege Achaziah cum
עָשָׂה — n עָשָׂה
Tarſis in eundum ad naues faciendum ad ,ſecum illum iunxit Et — ſeipſum cum
36 אִתּוֹ אֲנִיּוֹת לָלֶכֶת תַּרְשִׁישׁ׃ — o הָלַךְ
filius Elihezer eſt vaticinatus Et . Heſionghaber in naues fecerunt & — eo vt faceret
37 וַיִּתְנַבֵּא אֱלִיעֶזֶר בֶּן־ — p נָבָא
cum te iungere iuxta :dicendo ,Ioſaphat ſuper † Mareſah de Dodauahu — Quia iun-
דֹדָוָהוּ מִמָּרֵשָׁה לֵאמֹר כֹּה הֵחְבַּרְתָּךְ עִם־ — ctus es
,naues ſunt cõtritæ & ,tua opera DOMINVS interrupit ,Achaziahu — † contra
אֳנִיּוֹת וַתִּשָּׁבַרְנָה אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וַיִּשְׁבְּרוּ אֳנִיּוֹת
.Tarſis in ire obtinuerunt non & — valuerunt
וְלֹא עָצְרוּ לָלֶכֶת אֳלֹתַ תַּרְשִׁישׁ׃

CAP. XXI. כא

cum eſt ſepultus & ,ſuis patribus cum Ioſaphat iacuit Et — Dormiuit
1 †וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־ — autem
. eo pro eius filius Ichoram regnauit Et .Dauid ciuitate in ſuis patribus
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
,Zechariahu & ,Iechiel & ,Hazariahu, Ioſaphat filij fratres †ei Et — †erant
2 †וְלוֹ־אַחִים בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט עֲזַרְיָה וְיחִיאֵל וּזְכַרְיָהוּ
Ioſaphat filij iſti omnes .Sephatiahu & ,Michael & ,Hazariahu &
וַעֲזַרְיָהוּ וּמִיכָאֵל וּשְׁפַטְיָהוּ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט
multa dona eorum pater eis dedit Et . Iſrael regis — Ichudah.
3 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ †וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת — b נָתַן רַבַּ
. Iehudah in munitionum vrbibus cum ,precioſorum & ,auri & ,argenti — munitis
לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם־עָרֵי מְצוּרוֹת בִּיהוּדָה
.primogenitus ipſe quia ,Ioram dedit regnum Et — †erat
וְאֶת־הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי־הוּא הַבְּכוֹר׃
,ſe roborauit & ,ſui patris regnum ſuper Iehoram ſurrexit Et
4 †וַיָּקָם יְהוֹרָם עַל־מַמְלֶכֶת אָבִיו וַיִּתְחַזֵּק — c קוּם
. Iſrael principibus de etiam & ,gladio in ſuos fratres omnes occidit &
וַיַּהֲרֹג אֶת־כָּל־אֶחָיו בֶּחָרֶב וְגַם מִשָּׂרֵי יִשְׂרָאֵל׃ — d שׂוּר
octo & ,ipſum regnãdo in Ioramannorũ duorum & triginta Filius — †erat
5 †בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה יְהוֹרָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁמֹנֶה — quando re-
. Ieruſalaim in regnauit annis — gnauit,
שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם׃
fecerunt quemadmodum ,Iſrael regum viam per Ambulauitque
6 וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר — e עָשָׂה
malum fecit & : vxor ei fuit Achab filia nam .Achab domus — f רוּעַ
בֵּית אַחְאָב כִּי בַּת־אַחְאָב הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וַיַּעַשׂ הָרַע
corrumpere DOMINVS noluit Et . DOMINI oculis in — diſperdere
בְּעֵינֵי יְהוָה׃ †וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־ — pepigerat cũ
7 quemadmodum &, Dauid exciderat quod ,fœdus propter Dauid domum
בֵּית דָּוִיד לְמַעַן הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת לְדָוִיד וְכַאֲשֶׁר — quòd daret
.diebus omnibus eius filiis & ,lucernam ei dandum ad ,dixerat
אָמַר לָתֵת לוֹ נִיר וּלְבָנָיו כָּל־הַיָּמִים׃
, Iehudah manu ſub de ,Edom eſt præuaricatus eius diebus In — defecit
8 †בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה — ne eſſet ſub
. regem ſe ſuper fecerunt regnare & — poteſtate
וַיַּמְלִיכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ׃
.eo cum curru omni & ,ſuis principibus cum Ioram tranſiuit Et
9 †וַיַּעֲבֹר יְהוֹרָם עִם־שָׂרָיו וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ

eum ad circundantem ,Edom percuſſit & ,nocte ſurgens fuit Et — ſurrexit
†וַיְהִי הוּא לַיְלָה וַיַּךְ אֶת־אֱדוֹם הַסּוֹבֵב אֵלָיו וְאֶת — h ‡qui circun-
. currus principes — dederat
Iehudah manu ſub de Edom eſt præuaricatus †Et — h נָגַב
10 שָׂרֵי הָרָכֶב׃ †וַיִּפְשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה — * curruum.
ſub à ,ipſo tempore in Libnah eſt præuaricata †Tunc .hanc diem ad vſque — † defecit
עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא מִתַּחַת — ‡ ne eſſet ſub
.ſuorum patrum Deum DOMINVM dereliquit quia ;eius manu — poteſtate
יָדוֹ כִּי עָזַב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו׃ — ‖ defecit
fecit fornicari & ,Iehudah montibus in exceſſa fecit ipſe Etiam — ‡ ne eſſet ſub
11 †גַּם־הוּא עָשָׂה בָמוֹת בְּהָרֵי יְהוּדָה וַיּזֶן — i זָנָה — poteſtate
eum ad venit Et . Iehudah compulit & ,Ieruſalaim habitatores
אֶת־יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וַיַּדַּח אֶת־יְהוּדָה׃
Deus DOMINVS dixit Sic :dicendo ,propheta Eliiahu ab ſcriptura — k נָדַח
12 †וַיָּבֹא אֵלָיו מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
,tui patris Ioſaphat viis in ambulaſti non quòd † Pro :tui patris Dauid — † eo
דָּוִיד אָבִיךָ תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־הָלַכְתָּ בִּדְרָכֵי יְהוֹשָׁפָט אָבִיךָ
regum via in ambulaſti Et ‡ . Iehudah regis Aſa viis in & — ‡ Sed
13 וּבִדְרָכֵי אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ †וַתֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי — l יָלַךְ
ſicut fornicata eſt dom — fornicari ſecũdũ ,Ieruſalaim habitatores &, Iehudah feciſti fornicari & ,Iſrael — m ſicut fornicata eſt dom
familiam ‡ meliores ‖ percutit pla ga — יִשְׂרָאֵל וַתִּזְנֶה אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם כְּזִנוּת
bonos ‡ tui patris domum ,tuos fratres etiam & ,Achab domus
בֵּית אַחְאָב וְגַם אֶת־אַחֶיךָ בֵּית־אָבִיךָ הַטּוֹבִים
magna percuſſione percutiens ‖ DOMINVS Ecce . occidiſti te præ
14 מִמֶּךָּ הָרַגְתָּ׃ †הִנֵּה יְהוָה נֹגֵף — m נָגַף
omnes ſub ſtantias tuas. — מַגֵּפָה גְּדוֹלָה
.tuam ſubſtantiam omnem & ,tuos vxores in & ,tuos filios in & ,tuũ populũ in — * eris
בְּעַמֶּךָ וּבְבָנֶיךָ וּבְנָשֶׁיךָ וּבְכָל־רְכוּשֶׁךָ׃ — viſcerum
donec, tuorũ inteſtinorũ infirmitate ĩ ,multis infirmitatibus in * tu Et — n חָלָה
15 †וְאַתָּה בְּחֳלָיִים רַבִּים בְּמַחֲלֵה מֵעֶיךָ עַד־ — * רָבַב
. diebus ſuper diebus †infirmitate præ tua inteſtina egrediantur — † per ſingu-
יֵצְאוּ מֵעֶיךָ מִן־הַחֳלִי יָמִים עַל־יָמִים׃ — los dies.
,Peliſtim ſpiritum Ioram ſuper ‡ DOMINVS ſuſcitauit Et — o יָצָא
16 †וַיָּעַר יְהוָה עַל־יְהוֹרָם אֵת רוּחַ הַפְּלִשְׁתִּים — p עוּר
. Aethiopum manum ſuper qui , Harabum &
וְהָעַרְבִים אֲשֶׁר עַל־יַד כּוּשִׁים׃ — ‡ contra
,ſubſtantiam oẽm captiuauerũt & ,eã ſciderũt & ,Iehudah in aſcẽderunt Et — erant iuxta
17 †וַיַּעֲלוּ בִיהוּדָה וַיִּבְקָעוּהָ ‖ וַיִּשְׁבּוּ אֶת כָּל־הָרְכוּשׁ — terminum
remanſit nõ & ;eius vxores & ,eius filios etiã & ,regia domo in inuentam — diripuerunt
הַנִּמְצָא לְבֵית־הַמֶּלֶךְ וְגַם־בָּנָיו וְנָשָׁיו וְלֹא נִשְׁאַר־ — ‖ עָלָה
.eius filiorum minor Ichoachaz niſi ,filius ei — quæ inuenta eſt
לוֹ בֵּן כִּי אִם־יְהוֹאָחָז קְטֹן בָּנָיו׃ — inter filios
eius inteſtinis in DOMINVS eum percuſſit hoc totum poſt Et
18 †וְאַחֲרֵי כָל־זֹאת נָגְפוֹ יְהוָה בְּמֵעָיו — ‖ cui erat medela.
,diebus ex dies ad fuit Et . ſanitatem non ad ‖ , infirmitate — ‖ חֳלִי
19 לְחֳלִי לְאֵין מַרְפֵּא׃ †וַיְהִי לְיָמִים מִיָּמִים — ‖ חָלָה
ſunt egreſſa ,duorum annorum dierum finis egrediendi tempus ſecundum & — in tempore
וּכְעֵת צֵאת הַקֵּץ לְיָמִים שְׁנָיִם יָצְאוּ — quo egreſſus eſt
nó Et .malis infirmitatib in eſt mortu & ,ei infirmitate cũ eius inteſtina — ‖ יָצָא
מֵעָיו עִם־חֳלָיו וַיָּמָת בְּתַחֲלֵאִים רָעִים וְלֹא־ — ‖ קֵצֶץ
.ſuorũ patrum combuſtionẽ ſecundu cõbuſtionẽ eius populus ei fecerunt — ‖ יָצָא
עָשׂוּ לוֹ עַמּוֹ שְׂרֵפָה כִּשְׂרֵפַת אֲבֹתָיו׃ — ‖ עָשָׂה
annis octo & ,ipſo regnando in erat ‡ duorum & triginta Filius — ‡ annorum
20 †בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם הָיָה בְּמָלְכוֹ וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים — ‖ quando re-
eum ſepelierunt Et .deſiderio abſq; ambulauitq; .Ieruſalaim in regnauit — gnauit
מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וַיֵּלֶךְ בְּלֹא חֶמְדָּה וַיִּקְבְּרֻהוּ
. regum ſepulchris in non ſed ,Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים׃

CAP. XXII. כב

eius filium Achaziahu Ieruſalaim habitatores regẽ conſtituerũt Et
1 †וַיַּמְלִיכוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶת־אֲחַזְיָהוּ בְּנוֹ
minimum ‡ exercitus qui venerat caſtra. — venientis agmen ‡ occiderat primos omnes nam .eo pro patrum
הַקָּטֹן חַחְתָּיו כִּי כָל־הָרִאשֹׁנִים הָרַג הַגְּדוּד הַבָּא
Ichoram filius Achaziahu regnauit Et .caſtrametationẽ ad Harabibus cum
בָּעַרְבִים לַמַּחֲנֶה וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם
annorum duorum & quadraginta Filius . Iehudah regis
2 מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ †בֶּן־אַרְבָּעִים ‖ וּשְׁתַּיִם שָׁנָה — ‖ שָׁנָה
nomen Et .Ieruſalaim in regnauit vno anno & ,ipſo regnando in Achaziahu — ‡ erat
אֲחַזְיָהוּ בְמָלְכוֹ וְשָׁנָה אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם — cũ regnauit
ambulauit ipſe Etiam . Homri filia Hathaliahu eius matris
3 אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ בַּת־עָמְרִי׃ †גַּם־הוּא הָלַךְ — b בָּנָה
,eius conſiliaria fuerat eius mater nam . Achab domus viis in — conſuluerat ei, vt impiè ageret.
בְּדַרְכֵי בֵית אַחְאָב כִּי אִמּוֹ ‖ הָיְתָה יוֹעַצְתּוֹ — c חָיָה
domus ſicut , DOMINI oculis in malum fecit Et .faciendum impiè ad — ‖ יָעַץ
לְהַרְשִׁיעַ׃ †וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּבֵית — e † — ‖ עָשָׂה
eius patris mortem poſt ,conſiliarij ei fuerunt ipſi quippe .Achab — poſtquã mor
4 אַחְאָב כִּי הֵמָּה הָיוּ־לוֹ יוֹעֲצִים אַחֲרֵי מוֹת אָבִיו — tuus eſt patet

cœtus.

habitatores &, Iehudah omnis Attendite : ait Et . *conciouis* medio in
15 בְּתוֹךְ הַקָּהָל׃ וַיֹּאמֶר הַקְשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי
Vos :vobis DOMINVS dixit Sic :Iehosaphat rex ô &, Ierusalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה־אָמַר יְהוָה לָכֶם אַתֶּם
paueatis à facie multitudinis magnæ
non quia, huius *multæ turbæ faciebus à consternemini* ne &, timeatis ne
אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי הֲמוֹן הָרָב הַזֶּה כִּי לֹא
.eos contra descendite Cras . Deo sed , bellum ‡ vobis
יֵרֵא הַמָּה ‡ est
לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי לֵאלֹהִים׃ מָחָר רְדוּ עֲלֵיהֶם
fine in eos inuenietis &, Sis *ascensionē* per *ascendentes** ipsi Ecce
הִנֵּם עֹלִים בְּמַעֲלֵה הַצִּיץ וּמְצָאתֶם אֹתָם בְּסוֹף
:hoc in ‡ pugnādum ad vobis Non . Ieruel *desertum versus* † torrentis
הַנַּחַל פְּנֵי מִדְבַּר יְרוּאֵל׃ לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בָּזֹאת
Iehudah vobiscum DOMINI salutem videte &, state, *consistite* ‡
הִתְיַצְּבוּ עִמְדוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה עִמָּכֶם יְהוּדָה
.terram in *facies** Iehosaphat *verticem flexit* ‡ Et .vobiscum ‡ DOMINVS &
וְיִרוּשָׁלַ͏ִם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מָחָר צְאוּ לִפְנֵיהֶם
eorum facies ad † egredimini Cras . *cōsternemini* * ne &, timeatis ne, Ieruſalaim &
וַיהוָה עִמָּכֶם׃ וַיִּקֹּד יְהוֹשָׁפָט אַפַּיִם אָרְצָה
DOMINI *facies ad ceciderunt* † Ierusalaim habitatores &, Iehudah omnis &
וְכָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם נָפְלוּ לִפְנֵי יְהוָה
filiis de Leuitæ surrexerunt Et . DOMINO se incuruando
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַיהוָה׃ וַיָּקֻמוּ מִן־בְּנֵי
DOMINVM laudandū ad , Corchitarum filiis de &, Chehathitarum
הַקְהָתִים וּמִן־בְּנֵי הַקָּרְחִים לְהַלֵּל לַיהוָה
. *excellentiam* ‖ in magna voce in Israel Deum
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמָעְלָה׃
,*eos egredi ēdo* ‡ Et. Tecoah deserū per sunt egressi &, mane *in manicarunt* Et
וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַּר תְּקוֹעַ וּבְצֵאתָם
.Ierusalaim habitatores &, Iehudah me Audite :dixit &, Iehosaphat stetit
עָמַד יְהוֹשָׁפָט וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָ͏ִם
credite :*estote fideles* & ,vestrum Deum DOMINVM in Credite
הַאֲמִינוּ בַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְתֵאָמֵנוּ הַאֲמִינוּ
constituit &, *populum ad* ‡ est consiliatus Et .*prosperemini* &, eius prophetis *in*
בִּנְבִיאָיו וְהַצְלִיחוּ׃ וַיִּוָּעַץ אֶל־הָעָם וַיַּעֲמֵד
*facies ad egredi ēdo in** : sanctitatis decore in laudātes &, DOMINO cantores
מְשֹׁרְרִים לַיהוָה וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת־קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי
seculum in quoniam , DOMINO Confitemini :*dicentes* &, *expediti*
הֶחָלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
dedit ‡ , laude &, *præconio* ‡ cum cœperunt † tempore in Et .eius misericordia
חַסְדּוֹ׃ וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְרִנָּה וְתְהִלָּה נָתַן
,Sehir montem &, Moab , Hammon filios contra *insidiātes** DOMINVS
יְהוָה מְאָרְבִים עַל־בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר
. se percusserunt &, Iehudah contra *venientes* †
הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגְפוּ׃
,Sehir montis habitatores cōtra Moab &, Hammon filij steterunt Et
וַיַּעַמְדוּ בְנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב עַל־יֹשְׁבֵי הַר־שֵׂעִיר
,Sehir habitatores *in ipsos cōsūmare secūdū* Et. *diiperdēdū ad et, anathematizādū ad* ‡
לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד וּכְכַלּוֹתָם בְּיוֹשְׁבֵי שֵׂעִיר
. *vastatinem* * ad suo proximo *in* vnusquisque sunt auxiliati
עָזְרוּ אִישׁ בְּרֵעֵהוּ לְמַשְׁחִית׃
ad respexerunt &, *desertum in** speculam ad venit Iehudah Et
וִיהוּדָה בָּא עַל־הַמִּצְפֶּה לַמִּדְבָּר וַיִּפְנוּ אֶל־
.euasio * non &, terra in *cadentia* ‡ cadauera *ipsi* ‡ ecce &, *tubam* †
הֶהָמוֹן וְהִנָּם פְּגָרִים נֹפְלִים אָרְצָה וְאֵין פְּלֵיטָה׃
.eorum *stolium* † diripiendū ad eius populus &, Iehosaphat venit Et
וַיָּבֹא יְהוֹשָׁפָט וְעַמּוֹ לָבֹז אֶת־שְׁלָלָם
vasa ‡ &, cadauera &, substantiam &, *multitudine in* † eis in inueneruntque
וַיִּמְצְאוּ בָהֶם לָרֹב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים וּכְלֵי
tribus diebus *fuerunt* Et . *onere** absque sibi diripuerunt &, *desideriorum*
חֶמְדּוֹת וַיְנַצְּלוּ לָהֶם לְאֵין מַשָּׂא וַיִּהְיוּ יָמִים שְׁלוֹשָׁה
. *ipsum multiplex* ‡ quia , *spolium prædantes* †
בּוֹזְזִים אֶת־הַשָּׁלָל כִּי רַב־הוּא׃
ibi quia , Berachah ‡ valle in sunt congregati quarta die in Et
וּבַיּוֹם הָרְבִעִי נִקְהֲלוּ לְעֵמֶק בְּרָכָה כִּי שָׁם
loci nomen vocauerunt idcirco :DOMINO benedixerunt
בֵּרְכוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאוּ אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם
vir omnis sunt reuersi Et .*hodie* † vsque , Berachah * vallem illius
הַהוּא עֵמֶק בְּרָכָה עַד־הַיּוֹם׃ וַיָּשֻׁבוּ כָל־אִישׁ
in *redeundum ad* ‡ , eorum capite in Iehosaphat &, Ieruſalaim & Iehudah
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם וִיהוֹשָׁפָט בְּרֹאשָׁם לָשׁוּב אֶל־
.suis inimicis de DOMINVS eos lætificauit Quoniā .lętitia *in* † Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּשִׂמְחָה כִּי־שִׂמְּחָם יְהוָה מֵאוֹיְבֵיהֶם׃
in , tubis in & , cicharis *in* &, *nablis in* Ieruſalaim sunt ingressi Et
וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבַחֲצֹצְרוֹת אֶל־
. DOMINI domum
בֵּית יְהוָה׃

habitantibus ‡ vestris fratrib⁹ de vos *super* † venerit quæ *litem* omnem Et
וְכָל־רִיב אֲשֶׁר־יָבוֹא עֲלֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם׃ הַיֹּשְׁבִים
,præceptum *ad* ‖ legem inter ,sanguinem & sanguinem inter suis vrbibus in
בְּעָרֵיהֶם בֵּין־דָּם לְדָם בֵּין־הַתּוֹרָה לְמִצְוָה
,DOMINVM *in delinquēt* nō &, eos præmonebitis & , iudicia & , statuta
לְחֻקִּים וְלַמִּשְׁפָּטִים וְהִזְהַרְתֶּם אֹתָם וְלֹא יֶאְשְׁמוּ לַיהוָה
.*delinquetis* * non &, facietis sic :vestros fratres sup &, vos super ira erit ‡ &
וְהָיָה־קֶצֶף עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲחֵיכֶם כֹּה תַּעֲשׂוּן וְלֹא תֶאְשָׁמוּ׃
verbo † omni in , vos super *caput* † sacerdos Amariahu ecce Et
וְהִנֵּה אֲמַרְיָהוּ כֹהֵן רֹאשׁ עֲלֵיכֶם לְכָל־
Iehudah domus dux Ismahel filius Zebadiahu &, DOMINI
דִּבְרֵי יְהוָה וּזְבַדְיָהוּ בֶן־יִשְׁמָעֵאל הַנָּגִיד לְבֵית־יְהוּדָה
, Confortamini . *vestras facies ad* * Leuitæ *præfecti* ‡ & , *regis verbo* omni in
וְשֹׁטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם חִזְקוּ
.bono cum DOMINVS erit & ; facite &
וַעֲשׂוּ וִיהִי יְהוָה עִם־הַטּוֹב׃

CAP. XX. כ

eis cum &, Hammon filij &, Moab filij venerunt, hæc post fuit Et
1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ בְנֵי־מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן וְעִמָּהֶם׃
indicauerūt &, venerūt Et .prælium ad Iehosaphat contra Hammonitis de
מֵהָעַמּוֹנִים עַל־יְהוֹשָׁפָט לַמִּלְחָמָה׃ וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ
;Aram de, mare trans de *multa turba te super* Venit :dicendo, Iehosaphat
לִיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא עָלֶיךָ הֲמוֹן רָב מֵעֵבֶר לַיָּם מֵאֲרָם
dedit ‡ & , timuit Et .Henghedi ‡ ipsa , Chaseſonthamar in *ipsi* † ecce &
וְהִנָּם בְּחַצְצוֹן תָּמָר הִיא עֵין גֶּדִי׃ וַיִּרָא וַיִּתֵּן
iciuniū prædicauit &, DOMINVM quęrendū ad *suas facies* ‡ Iehosaphat
יְהוֹשָׁפָט אֶת־פָּנָיו לִדְרוֹשׁ לַיהוָה וַיִּקְרָא־צוֹם
quærendum ad Iehudah sunt congregati Et . Iehudah vniuerso *super*
עַל־כָּל־יְהוּדָה׃ וַיִּקָּבְצוּ יְהוּדָה לְבַקֵּשׁ
quærendū ad venerūt Iehudah vrbibus vniuersis de etiam :DOMINO à
מֵיְהוָה גַּם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה בָּאוּ לְבַקֵּשׁ
,Ierusalaim &, Iehudah *concione* in Iehosaphat stetit Et . DOMINVM
אֶת־יְהוָה׃ וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָ͏ִם
: ait Et . *nons atrij facies ad* , DOMINI domo in
בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה׃ וַיֹּאמַר
: cœlis in Deus ‡ ipse tu nonne , nostrorū patrū Deus DOMINE
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא אַתָּה־הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמָיִם
, fortitudo tua manu in &, gentium *regna cuncta in dominans tu* &
וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכֹל מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וּבְיָדְךָ כֹּחַ
noster Deus tu Nonne ? *consistendum ad tecum** non &, potētia &
וּגְבוּרָה וְאֵין עִמְּךָ לְהִתְיַצֵּב׃ הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהֵינוּ
,Israel tui populi *faciebus* † à huius terræ habitatores expulisti
הוֹרַשְׁתָּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
? seculum in tui amici Abraham semini eam dedisti &
וַתִּתְּנָהּ לְזֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבֶךָ לָעַד׃
,tuo nomini sanctuariū ea in tibi ædificauerūt &, ea in habitauerūt Et
וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּבְנוּ לְךָ בָהּ מִקְדָּשׁ לִשְׁמֶךָ
,pestilentia &, *iudicādi* gladius , malū nos super venerit Si : dicendo
לֵאמֹר׃ אִם־הָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה חֶרֶב שְׁפוֹטׂ וְדֶבֶר
tuum nomen quia , *tuas facies ad* &, *huius domus facies ad* stabimus , fames &
וְרָעָב נַעַמְדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וְלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ
, exaudies &, *nostra angustia pra** te ad clamabimus Et . hac domo in ‡
בַּבַּיִת הַזֶּה וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרָתֵנוּ וְתִשְׁמַע
,Sehir mons &, Moab &, Hammon filij ecce nunc Et . facies saluos &
וְתוֹשִׁיעַ׃ וְעַתָּה הִנֵּה בְנֵי־עַמּוֹן וּמוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר
terra è *eos veniendo in* , *eos per venire Israel dedisti* ‡ non quos †
אֲשֶׁר לֹא־נָתַתָּה לְיִשְׂרָאֵל לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאָם מֵאֶרֶץ
.eos disperdiderunt non &, eis *desuper* ‡ decliuauerūt quia , Aegypri
מִצְרַיִם כִּי סָרוּ מֵעֲלֵיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוּם׃
nos eiiciendum ad veniēdo , nobis *super terribuentes** ipsi ecce Et
וְהִנֵּה־הֵם גֹּמְלִים עָלֵינוּ לָבוֹא לְגָרְשֵׁנוּ
. nos fecisti accipere hæreditate quam , tua hæreditate de
מִירֻשָּׁתְךָ אֲשֶׁר הוֹרַשְׁתָּנוּ׃
fortitudo nobis in † non nam ? eos *in* iudicabis nonne , nostet Deus
אֱלֹהֵינוּ הֲלֹא תִשְׁפֹּט־בָּם כִּי אֵין בָּנוּ
nescimus nos Et .nos contra *venientis* , *huius multæ turbæ facies ad* ‡
כֹּחַ לִפְנֵי הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע
stantes ‡ Iehudah omnis Et . nostri oculi † te in sed , faciamus quid
מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ׃ וְכָל־יְהוּדָה עֹמְדִים
. eorum filij &, eorum vxores , eorum *pubes* teriam , DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה גַּם־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם׃
filij , Iehiel filij Benaiah filij Zechariahu filius Iachaziel Et
וְיַחֲזִיאֵל בֶּן־זְכַרְיָהוּ בֶּן־בְּנָיָה בֶּן־יְעִיאֵל בֶּן־
DOMINI spiritus eum super fuit , Asaph filiis de Leuites Mathaniah
מַתַּנְיָה הַלֵּוִי מִן־בְּנֵי אָסָף הָיְתָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה

causam
‖ ad
‡ qui habitāt
‖ &

peccabunt
Domino,
‡ non
* peccabitis.
עָשָׂה
†summus
‡re

re regia,
‡ magistri
* corā vobis.

נָגַד
cōtra te multitudo magna
†sunt ‡ est
‖ posuit

Dominum:
עִיר
cœtu

ante atrium nouum.

dominaris
cūctis regnis
כּוֹחַ
* est qui tibi possit resistere? † facie

iudicij,

coram domo hac, & corā te,
‡ est
*in angustiis nostris,

‡ ab
* rettribuunt

† est

† per
‡ permisisti Israelitas trā sire, dum venirent

‡ corā multitudine magna hac, quæ venit † sunt
‡ stabat corā Domino,
‖ paruuli

.eos *consumere ad vsq; Aram corrumpetes* illis In :DOMINVS dixit Sic ventilabis
כה־אמר יהוה באלה תנגח את־ארם עד־כלותם׃ Aramæos,
Ramoth*Ascende :dicendo ,sic *prophetantes*†prophetæ omnes Et donec con-
11 †וכל־הנביאים נבאים כן לאמר עלה רמת sumas
.regis manu in DOMINVS dabit & ,*prosperare* & ,Ghilhad *vaticinaba-
גלעד והצלח ונתן יהוה ביד המלך׃ tur, *in
est locutus ,Michaiehu vocandum ad perrexerat qui nuncius Et prosperabe-
12 †והמלאך אשר־הלך לקרא למיכיהו דבר tis,
ad bonum vno ore prophetarum verba Ecce :dicendo ,eum ad annunciant
אליו לאמר הנה דברי הנביאים פה־אחד טוב אל־ regi.
.bonum loquaris & ,eis ex vnum sicut tuũ verbum obsecro Sitque .*regem*
13 kהמלך ויהי־נא דברך כאחד מהם ודברת טוב׃ kהיה
dixerit quod quia DOMINVS Viuus :Michaiehu Dixitque Viuit
14 †ויאמר מיכיהו lחי־יהוה כי את־אשר־יאמר lחיה
rex Dixitque .regem ad venit Et . loquar illud ,meus Deus
אליהי אתו אדבר׃ †ויבא אל־המלך ויאמר המלך
an ,bellum ad Ghilhad Ramoth in *ibimus* num Michah :eum ad pergere de-
אליו מיכה mהנלך אל־רמת גלעד למלחמה אם bemus
.vestra manu in tradẽtur & ,*p*sperabimini & ,Ascẽdite :dixit Et ?*abstinebo* mיֵלך
אחדל ויאמר עלו והצליחו וינתנו בידכם׃ iquiescam?
,te *adiutans** ego vices *quot*ad Vsque :rex eum ad dixit Et *tot *adiuto
15 †ויאמר אליו המלך עד־כמה פעמים אני משביעך vt
?DOMINI nomine in veritatem nisi me ad loquaris non *quòd*
aאמן אשר לא־תדבר אלי רק nאמת בשם יהוה׃ aאמן
,montes *super* dispersos Israel vniuersum Vidi :ait Et
oראה 16 †ויאמר oראיתי את־כל־ישראל נפוצים על־ההרים oראה
domini‡Non :DOMINVS dixit Et .pastor *eis* † non *cui* ,*pecus* sicut oues,quibus
כצאן אשר אין להן רעה ויאמר יהוה לא־אדנים † est
. pace in *suam* domum in *vir reuertantur* .istis ‡ sunt
לאלה ישובו איש־לביתו בשלום׃ Reuertatur
,te ad dixi Nonne :Iehosaphat ad Israel rex ait Et vnusquisq;
17 †ויאמר מלך־ישראל אל־יהושפט הלא אמרתי אליך
Ideo :dixit Et ?malum *in quinimo** ,bonum *me super* vaticinabitur non mihi *sed
רע pלא־יתנבא עלי טוב כי אם־לרע׃ †ויאמר לכן pרע
super sedentem DOMINVM Vidi .DOMINI verbum audite
18 שמעו דבר־יהוה ראיתי את־יהוה יושב על־ stantem
,eius dexteram iuxta *stantes* cælorum exercitum omnẽ & ,suũ solium
כסאו וכל־צבא השמים עמדים עליו וימינו׃
Achab decipiet Quis :DOMINVS dixit Et . eius sinistram &
19 †ויאמר יהוה מי יפתה את־אחאב
ifto *dixit* Et ?Ghilhad Ramoth in corruat & ,ascendat vt ,Israel regem
ועלה qמלך־ישראל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה
stetit & ,spiritus est egressus Et : sic dicente illo & ,sic dicente
אמר כה וזה אמר כה׃ †ויצא הרוח ויעמד rיצא
DOMINVS dixit Et .eum decipiam Ego : ait & ,DOMINI *facies ad* coram Dño,
20 †ויאמר sלפני יהוה ויאמר אני אפתנו ויאמר יהוה
ore in *falsitatis spiritum in* ero & ,Egrediar :dixit Et ? quo In :eum ad spiritus mẽ
אליו במה׃ †ויאמר אצא והייתי לרוח שקר בפי dax
,Egredere .*præualebis* etiã & ,Decipies :dixit Et .eius prophetarũ omniũ
21 כל־נביאיו ויאמר תפתה וגם־תוכל צא
falsitatis spiritum DOMINVS dedit ecce nunc Et . ita fac & mendacem
ועשה כן׃ †ועתה הנה נתן יהוה רוח שקר
.malum te cõtra est locutus DOMINVS & ,istorũ tuorũ prophetarũ ore in
22 tבפי נביאיך אלה ויהוה דבר עליך רעה׃
Michaiehu percussit & ,Chenahanah filius Sidchiiahu accessit Et
23 vנגש צדקיהו בן־כנענה vויך את־מיכיהו vנגה
,me à DOMINI spiritus transiuit *via* *Quenam* :ait & ,maxillã super Per quam
על־הלחי ויאמר אי זה הדרך עבר רוח־יהוה מאתי viam
die in *videns*tu Ecce :Michaiehu Dixitque ?*te alloquendum ad* vt loqueretur
לדבר אתך׃ †ויאמר מיכיהו הנך ראה ביום tecum?
.te *abscondendum ad* cubiculum per cubiculũ ingredieris quo ,illo ‡ videbis
24 ההוא אשר תבוא חדר בחדר להחבא׃ vt abscondas
eum reducite & ,Michaiehu Tollite : Israel rex Dixitque
25 †ויאמר מלך־ישראל xקחו את־מיכיהו והשיבהו xלקח
.regis filium Ioas ad & ,ciuitatis principem Amon ad
אל־אמון שר־העיר ואל־יואש בן־המלך׃
,carceris domo*hunc Ponite : rex dixit Sic :dicetis Et *in
26 †ואמרתם כה אמר המלך שימו זה בית הכלא
me reuerti ad vsq; ,*oppressionis* aquâ & ,*oppressionis* panẽ eum facite comedere & arctum,
והאכילהו לחם לחץ ומים לחץ עד שובי afflictionis,
,pace in fueris reuersus reuertẽdo Si :Michaiehu dixit Et . pace in donec reuer-
בשלום׃ †ויאמר מיכיהו אם־שוב תשוב בשלום 27 tar
. vniuersi populi Audite : ait Et .me per DOMINVS est locutus non
לא־דבר יהוה בי ויאמר שמעו עמים כלם׃
Ramoth in Iehudah rex Iehosaphat & ,Israel rex ascendit Et
28 yעלה yויעל מלך־ישראל ויהושפט מלך־יהודה אל־רמת yעלה

Mutabo me, ,*est Mutandũ* :Iehosaphat ad Israel rex Dixitque .Ghilhad
26 גלעד׃ †ויאמר מלך ישראל אל־יהושפט התחפש
ingrediar rex se mutauit Et .tuis vestib' te induc tu & .prælium *in eundum* &
ובוא במלחמה ואתה לבש בגדיך ויתחפש מלך
præceperat Aram rex Et . prælium in sunt ingressi Et . Israel
27 bבוא ישראל ויבאו במלחמה׃ †ומלך ארם צוה bבוא
curruum †erant
,paruo cum pugnabitis Non :dicendo ,sibi †qui *currus* principibus
את־שריו הרכב אשר־לו לאמר לא תלחמו את־הקטן aשור
. tantùm Israel rege cum *quinimo** ,magno *cum*‡
את־הגדול כי אם־את־מלך ישראל לבדו׃ ‡vel *sed
Ipsi & ,Iehosaphat *currus*‡ principes *videre secundũ* ,fuit Et cũ vidissent
28 †ויהי כראות cשרי הרכב את־יהושפט והמה †curruum
.pugnandum ad eum cõtra sunt versi Et . *ipse* Israel Rex :dixerunt bראה
אמרו מלך־ישראל הוא dויסבו עליו להלחם ‡ est.
illos *incitauit*& ‡,ei est auxiliatus DOMINVS & ,Iehosaphat clamauit Et cסבב
ויזעק יהושפט ויהוה עזרו ויסיתם ‡recedere
. eo ab Deus fecit
29 אלהים ממנו׃
cũ vidissent rex esset non quòd ,*currus** principes *videre secundum* ,fuit Et
†ויהי כראות שרי הרכב כי לא־היה מלך cũ vidissent
*curruum,
arcu in†traxit vir Et . *eum post à* sunt auersi ,Israel ab eo.
30 †ויאמר ישראל וישובו מאחריו׃ †arcum
inter & ,iuncturas inter Israel regem percussit &, *sua* simplicitate in
dלרתמו eויך את־מלך ישראל בין הדבקים ובין dתמם
de me *educes*‡& ,tuam manum Verte :aurigæ ait Et . loricam eנכה
‡educ
31 השריון ויאמר לרכב הפך ידיך והוצאתני מן־ fיצא
,illo die in bellum ascendit Et . *sum infirmus*†quia ,*castrametatione*l ‡ castris,
המחנה כי חליתי׃ †ויעל המלך יהושפט ביום ההוא †ægroto.
.vesperâ ad vsq; Aram contra curru in *stare se faciens erat* ‡ Israel rex & gחלה
32 ומלך ישראל היה מעמיד במרכבה נכח ארם עד־הערב hעלה
. *solem occidere** tempore in est mortuus Et ‡stabat
33 iויגף לעת בוא השמש׃ *quo occum bit sol.
iמות

CAP. XIX. יט

pace in suam domum ad Iehudah rex Iehosaphat est reuersus Et
1 a†וישב יהושפט מלך־יהוה אל־ביתו בשלום aשוב
Chanani filius Iehu *eius facies ad* est egressus Et . Ierusalaim in ante eum
ירושלם׃ †ויצא אל־bפניו יהוא בן־חנני bפנה
auxiliandum impio Nunquid :Iehosaphat regem ad dixit & ,videns
2 החזה ויאמר אל־המלך יהושפט הלרשע אהב ‡est,
faciebus à feruor‡te super hoc in‖Et ?diligies DOMINVM habẽtes odio & ‖ propter
ועל־זאת עליך קצף מלפני ‡est ira à fa-
,tecum sunt *inuenta bona verba** Sed . DOMINI cie
3 יהוה׃ אבל דברים טובים נמצאו עמך *res bonæ
requirendum ad‡,tuũ cor præparasti & ,terra de lucos *abstulisti*†quia inuentæ
כי־בערת האשרות מן־הארץ †excidisti
. *Deum* ‡ vt require-
והכינות לבבך לדרש res Domini.
את־האלהים׃ kכון
est egressus & ,est reuersus & .Ierusalaim in Iehosaphat habitauit Et
4 dוישב יהושפט בירושלם eוישב fויצא dישב eשוב
ad eos reduxit & ,Ephraim montem ad vsq; Beer-sebah à populo cum fיצא
בעם מבאר שבע עד־הר אפרים וישיבם אל־
,terra in iudices Constituitque .suorum patrum Deum DOMINVM
5 יהוה אלהי אבותיהם׃ †ויעמד שפטים בארץ
. ciuitate & ciuitate in ,munitis Iehudah ciuitatibus cunctis in
בכל־ערי יהודה הבצרות לעיר ועיר׃
quia . *facientes* vos quid Videte :iudices ad dixit Et facitis.
6 †ויאמר אל־השפטים ראו מה־אתם gעשים כי gעשה
.iudicij *verbo in* vobiscum & :DOMINO sed ,iudicabitis homini non vt
לא לאדם תשפטו כי ליהוה ועמכם בדבר משפט׃ sit secun-
,facite & ,custodite :vos super DOMINI pauor sit nunc Et dum rem
7 †ועתה hיהי פחד־יהוה עליכם שמרו ועשו hהיה
facientes assumptio & ,iniquitas nostro Deo DOMINO cum‖non quia ‖ est
כי־אין עם־יהוה אלהינו עולה ומשוא פנים acceptio per-
Iehosaphat constituit Ierusalaim in etiam Et .muneris acceptio & sonarum,
8 kומקח־שחד׃ †וגם בירושלם העמיד יהושפט iנשא
Israel *patrum capitibus* de & ,sacerdotibus & ,Leuitis de kלקח
מן־הלוים והכהנים ומראשי האבות לישראל principibus
. Ierusalaim sunt reuersi & ,*litem* ad & ,DOMINI iudicium ad familiarum
למשפט יהוה ולריב וישבו ירושלם׃ causam,
,DOMINI timore in agetis Sic :dicendo eis *super* præcepit Et
9 l†ויצו עליהם לאמר כה תעשון ביראת יהוה lצוה
. perfecto corde in & , fide in
באמונה ובלבב שלם׃

,multitudine in exercitu in fuerunt Lubim & ,Aethiopes Nonne
8 הֲלֹא הַכּוּשִׁים וְהַלּוּבִים הָיוּ לְחַיִל לָרֹב בְּרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים לְהַרְבֵּה מְאֹד וּבְהִשָּׁעֲנְךָ עַל־יְהוָה
,DOMINO *super te innitēdo in*‡ &,valde multiplicādū ad ,equitib⁹ in & ,*curru in*
perluſtrantes† *eius* oculi DOMINI Quia ? tua manu in eos tradidit
9 נְתָנָם בְּיָדֶךָ׃ כִּי יְהוָה עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל־הָאָרֶץ לְהִתְחַזֵּק עִם־לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ
egiſti Stulte .eū erga perfecto *ſuo corde cum ſe roborandū ad* ,terram totam *per*
Aſa eſt iratus Et .bella tecum erunt *tunc à quia* ;hoc in
10 עַל־זֹאת כִּי מֵעַתָּה יֵשׁ עָמְךָ מִלְחָמוֹת׃ וַיִּכְעַס אָסָא
propter eo cū ira in‡ quia ,*ſubuerſionis*‡ domo †eū *dedit* &,videntē aduerſus
אֶל־הָרֹאֶה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת כִּי־בְזַעַף עִמּוֹ עַל־
.illo tempore in populo de Aſa *conſtregit** &:hoc
זֹאת וַיְרַצֵּץ אָסָא מִן־הָעָם בָּעֵת הַהִיא׃
ſunt ſcripta ipſa ecce ,nouiſſima & prima Aſa verba ecce Et
11 וְהִנֵּה דִבְרֵי אָסָא הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
Aſa ægrotauit Et .Iſrael &,Iehudah regum libro in
12 עַל־סֵפֶר הַמְּלָכִים לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל׃ וַיֶּחֱלֶא אָסָא
ſupra ad vſque ,ſuis pedibus in ,ſui regni nono &,trigeſimo anno in
בְּשָׁנָה שְׁלוֹשִׁים וָתֵשַׁע לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו עַד־לְמַעְלָה
quia‡ ,DOMINVM quæſiuit non ſua *ægritudine* in etiã Et.ei⁹ ægrotatio
חָלְיוֹ וְגַם־בְּחָלְיוֹ לֹא־דָרַשׁ אֶת־יְהוָה כִּי
eſt mortuus & .ſuis patribus cum Aſa *iacuit** Et .medicis *in*
13 בְרֹפְאִים׃ וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו וַיָּמָת בִּשְׁנַת אַרְבָּעִים
ſuis ſepulchris‖ in eū ſepelierūt Et .*ſui regnare* †*uno* &‡quadrageſimo anno in
14 וַיִּקְבְּרֻהוּ בְקִבְרֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה־לוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיַּשְׁכִּיבֻהוּ בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר
quem lecto in eū fecerūt accūbere Et .Dauid ciuitate ī ſibi foderat *quæ*
pigmentatio in pigmentatis ,*odoramentis omnimodis* & aromatibus impleuerat
מָלֵא בְּשָׂמִים וְזֻנִּים מְרֻקָּחִים בְּמִרְקַחַת
.valde vſque magna combuſtione eum combuſſerūt & :opere
מַעֲשֶׂה וַיִּשְׂרְפוּ־לוֹ שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה עַד־לְמְאֹד׃

CAP. XVII. יז

.Iſrael contra inualuit & ,eo pro eius filius Iehoſaphat regnauit Et
1 וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל־יִשְׂרָאֵל׃
dedit & ,munitis Iehudah vrbibus cunctis in exercitū *dedit* Et
2 וַיִּתֵּן־חַיִל בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה הַבִּצְרוֹת וַיִּתֵּן
Aſa ceperat quas ,Ephraim vrbibus in & ,Iehudah terra in *præſides*
נְצִיבִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֶפְרַיִם אֲשֶׁר לָכַד אָסָא
ambulauit quia ,Iehoſaphat cū DOMINVS fuit Et .eius pater
3 אָבִיו׃ וַיְהִי יְהוָה עִם־יְהוֹשָׁפָט כִּי הָלַךְ
.Behalim quæſiuit non & ,primis ſui patris Dauid viis in
בְּדַרְכֵי דָוִיד אָבִיו הָרִאשֹׁנִים וְלֹא דָרַשׁ לַבְּעָלִים׃
non &,ambulauit ei⁹ præceptis in & ,quęſiuit ſui patris Deum Sed
4 כִּי לֵאלֹהֵי אָבִיו דָּרָשׁ וּבְמִצְוֹתָיו הָלָךְ וְלֹא
DOMINVS Confirmauitque .Iſrael opus ſecundum
כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּכֶן יְהוָה אֶת־
5 :Ieholaphat ipſi *manus* Iehudah omnis dederūt &,eius manu in regnum
הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיִּתְּנוּ כָל־יְהוּדָה מִנְחָה לִיהוֹשָׁפָט
viis in ſuum cor eleuauit Et .*multitudine in*‡gloria & ,*opulētia ei fuit* &
וַיְהִי־לוֹ עֹשֶׁר וְכָבוֹד לָרֹב׃ וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בִּדְרָכֵי
6 .Iehudah de lucos & ,excelſa fecit remouere adhuc &,DOMINI
יְהוָה וְעוֹד אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיהוּדָה׃
,chail-Ben ſuos principes miſit ,*eo reguando*‡ tertio anno in Et
7 וּבִשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכּוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבֶן־חַיִל
ciuitatib⁹ in *docēdū ad*,Michaiahu &,Nethanel &,Zechariah &,Hobadiah &
וּלְעֹבַדְיָה וּלְזְכַרְיָה וְלִנְתַנְאֵל וּלְמִיכָיְהוּ לְלַמֵּד בְּעָרֵי
,Nethaniahu & ,Semaiahu ,Leuitas eis cum Et .Iehudah
8 יְהוּדָה׃ וְעִמָּהֶם הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְיָהוּ
,Adoniiahu &,Iehonathā & ,Semiramoth & ,Haſael & ,Zebadiahu &
וּזְבַדְיָהוּ וַעֲשָׂהאֵל וּשְׁמִרָמוֹת וִיהוֹנָתָן וַאֲדֹנִיָּהוּ
Iehoram & ,Eliſamah eis cū &: Leuitas‖, Thobadoniiahu & , Tobiiahu &
וְטוֹבִיָּהוּ וְטוֹבַ֫אֲדֹנִיָּה הַלְוִיִּם וְעִמָּהֶם אֱלִישָׁמָע וִיהוֹרָם
legis liber† eis cum Et .Iehudah in docuerunt Et .ſacerdotes †erat
9 הַכֹּהֲנִים׃ וַיְלַמְּדוּ בִיהוּדָה וְעִמָּהֶם סֵפֶר תּוֹרַת
.*populo in* docebāt &,Iehudah vrbes vniuerſas *in* circuierūt Et .DOMINI per
יְהוָה וַיָּסֹבּוּ בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה וַיְלַמְּדוּ בָעָם׃
populū.
quæ terrarum regna omnia ſuper DOMINI pauor fuit Et
10 וַיְהִי פַּחַד יְהוָה עַל כָּל־מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
.Iehoſaphat cum pugnauerunt non & ,Iehudah *circuitus* erant in circuitu
סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא נִלְחֲמוּ עִם־יְהוֹשָׁפָט׃
.vectigal argēti &,munus Iehoſaphat ad *adducentes*‡ Peliſtim de Et *adducebant**
11 וּמִן־פְּלִשְׁתִּים מְבִיאִים לִיהוֹשָׁפָט מִנְחָה וְכֶסֶף מַשָּׂא
,millia ſeptem arietes *pecoris*†ei *adducentes** Harabes Etiam *adducebant*
גַּם הָעַרְבִיאִים מְבִיאִים לוֹ צֹאן אֵילִים שִׁבְעַת אֲלָפִים

,ſeptingentos & ,millia ſeptem hircos & ,ſeptingentos &
וְשִׁבְעַ מֵאוֹת וְתִישִׁים שִׁבְעַת אֲלָפִים וְשִׁבְעַ מֵאוֹת׃
creſcens ædificauit Et .ſublime ad vſq; *grandeſcēs* &,vadens Iehoſaphat fuit Et
12 וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הֹלֵךְ וְגָדֵל עַד־לְמָעְלָה וַיִּבֶן
fuit multum opus Et .*iſcorum* vrbes & ,ædes Iehudah in
בִּיהוּדָה בִּירָנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת׃ וּמְלָאכָה רַבָּה הָיָה
13 .Ieruſalaim in *virtute*‡potentes ,*belli* viri & ,Iehudah vrbibus in ei
לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה גִּבּוֹרֵי חַיִל בִּירוּשָׁלִָם׃
principes Iehudah In .ſuorum patrū domū per eorum *cenſus hic* Et
14 וְאֵלֶּה פְקֻדָתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם לִיהוּדָה שָׂרֵי
.millia trecenta ,*virtute* potentes eo cū & ,princeps Hadnah,milliū
אֲלָפִים עַדְנָה הַשָּׂר וְעִמּוֹ גִּבּוֹרֵי חַיִל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אָלֶף׃
octoginta & ducenti eo cum & ,princeps Iehochanan eius manū ad Et
15 וְעַל־יָדוֹ יְהוֹחָנָן הַשָּׂר וְעִמּוֹ מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים
ſe denouens Zichri filius Hamaſaiah eius manum ad Et .millia
16 אָלֶף׃ וְעַל־יָדוֹ עֲמַסְיָה בֶּן־זִכְרִי הַמִּתְנַדֵּב
.*virtute potentis* millia ducenta eo cum & ;DOMINO
לַיהוָה וְעִמּוֹ מָאתַיִם אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל׃
arcu armati eo cum & ,Eliadah *virtute* potens ,Biniamin‡de Et
17 וּמִן־בִּנְיָמִן גִּבּוֹר חַיִל אֶלְיְעָדָע וְעִמּוֹ נֹשְׁקֵי־קֶשֶׁת
eo cum & ,Iehozabad eius manū ad Et .millia ducenta ,clypeo &
18 וּמָגֵן מָאתַיִם אֶלֶף׃ וְעַל־יָדוֹ יְהוֹזָבָד וְעִמּוֹ
miniſtrantes† Hi .*exercitus expediti* millia octoginta & centum
19 מֵאָה־וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא׃ אֵלֶּה הַמְשָׁרְתִים
omni in *munitionis**vrbibus in rex *dabat*‡ quos‡præter ,*regi*
אֶת־הַמֶּלֶךְ מִלְּבַד אֲשֶׁר־נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר בְּכָל־
.Iehudah
יְהוּדָה׃

CAP. XVIII. יח

fuerunt *eſt factum genet es:multitudine in* gloria &,*opulentia*† Iehoſaphat ipſi *fuit* Et
1 וַיְהִי לִיהוֹשָׁפָט עֹשֶׁר וְכָבוֹד לָרֹב וַיִּתְחַתֵּן
Someron in Achab ad annorum fine in Deſcendit que .Achab
2 לְאַחְאָב׃ וַיֵּרֶד לִקֵּץ שָׁנִים אֶל־אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן
:eo cum‡qui populo &,*multitudine in**boues &,*pecus*‡Achab ei mactauit &
וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ
.Ghilhad Ramoth in *aſcendere* ei perſuaſitque
וַיְסִיתֵהוּ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד׃
:Iehudah regem Iehoſaphat ad Iſrael rex Achab Dixitque
3 וַיֹּאמֶר אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה
:tu ſicut ,ego Sicut :ei dixit Et ?Ghilhad Ramoth‖mecū perges Nūquid
הֲתֵלֵךְ עִמִּי רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כָּמוֹנִי כָמוֹךָ
.bello in*tecum & :meus populus‖,tuus populus ſicut &
וּכְעַמְּךָ עַמִּי וְעִמְּךָ בַּמִּלְחָמָה׃
hodie *vt* quæſo *Inquire* :Iſrael regem ad Iehoſaphat Dixitque
4 וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרֹשׁ־נָא כַיּוֹם
prophetas Iſrael rex congregauit Et .DOMINI verbum
5 אֶת־דְּבַר יְהוָה׃ וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים
Ghilhad Ramoth in *ibimus* Nū :eos ad dixit & ,viros quadringentos
אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד
manu in Deus tradet &,Aſcende :dixerūt Et ?*ceſſabo* an ,bellum ad
לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד
DOMINI propheta †hic Num :Iehoſaphat Dixitque .regis
6 הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
ad Iſrael rex ait Et ? eo ab requiramus vt ,adhuc
7 עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
.eo ab DOMINVM requirendum ad‡vnus vir Adhuc : Iehoſaphat
יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ
omnibus ſed ,bonum *in me ſuper vaticinans*‡ipſe non quia ,eum odi ego &‖
וַאֲנִי־שְׂנֵאתִיהוּ כִּי אֵינֶנּוּ מִתְנַבֵּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי כֻל־
Dixitque .Imla filius Michaiehu †Ipſe .malum *in* ſuis diebus
יָמָיו לְרָעָה הוּא מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָא וַיֹּאמֶר
.ſic rex dicat Ne : Iehoſaphat
יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן׃
Feſtina : dixit & ,vnum eunuchum *ad* Iſrael rex Vocauitque
8 וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר
rex Iehoſaphat & ,Iſrael rex Et .Imlai filium Michaiehu
9 מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָא׃ וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
,veſtibus induti ,ſuum ſolium ſuper vnuſquiſq; *ſedentes* Iehudah
יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים
vaticinantes† prophetæ oēs & ,Someron portæ oſtium‡area in *ſedentes* &
וְיוֹשְׁבִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים
.*eorum facies ad*
לִפְנֵיהֶם׃
:dixit & ,ferrea cornua Chenahanah filius Sidchiiahu ſibi fecit Et
10 וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר

1 in quinto anno in ,tertio mense in ,Ierusalaim ‖sunt congregati Et
10 [k]שָׁנָה [k]לִשְׁנַת חֲמֵשׁ־ [†]וַיִּקָּבְצוּ יְרוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִשִׁי
illo die in DOMINO immolauerũt Et .Asa regni decimo
11 עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּת אָסָא׃ [†]וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
spoliis quæ .millia septem oues & ,septingentos boues ;adduxerant *spolio* de
מִן־הַשָּׁלָל [l]הֵבִיאוּ בָקָר שִׁבְעַת מֵאוֹת וְצֹאן שִׁבְעַת אֲלָפִים׃ [l]בוא
*vt quæreret ,suorũ pactũ Deum DOMINVM *quærendum ad**,pactũ in venerunt Et
12 [†]וַיָּבֹאוּ בַּבְּרִית לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי
quæsierit non qui omnis Et .sua anima tota in & ,suo corde toto in
13 בְּכָל־לִבָּם וּבְכָל־נַפְשָׁם׃ [†]וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יִדְרֹשׁ
,magnũ ad vsq; & paruo à ,moriatur ,Israel Deum DOMINVM
לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוּמַת לְמִן־קָטֹן וְעַד־גָּדוֹל
voce in DOMINO Iurauerunt̃que .mulierem ad vsq; & viro à
14 לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה׃ [†]וַיִּשָּׁבְעוּ לַיהוָה בְּקוֹל
omnis sunt lætati Et .buccinis & ,tubis in &,iubilo in &,magna
15 גָּדוֹל וּבִתְרוּעָה וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת׃ [†]וַיִּשְׂמְחוּ כָל־
tota in & ,iurauerũt suo corde toto in quia .iuramento super Iehudah
יְהוּדָה עַל־הַשְּׁבוּעָה כִּי בְכָל־לִבָּם נִשְׁבָּעוּ וּבְכָל־
DOMINVS requiẽ prẽstitit &:eis est inuẽtus & ,eũ quæsierũt ſua voluntate
[m]רְצוֹנָם בְּקִשְׁרוּ וַיִּמְצֵא לָהֶם [a]וַיָּנַח יְהוָה
per circuitũ. eã remouere fecit rex Asa matrem Mahachah etiam Et .*circuitu à* cis
16 [m]רַצָּה [n]נוּחַ [o]סוֹר לָהֶם מִסָּבִיב׃ [†]וְגַם־מַעֲכָה אֵם־ אָסָא הַמֶּלֶךְ [o]הֶסִירָהּ
imperio, †in Asa excidit Et .*pauorem*‡ luco † fecit quia ,*hera* ab
מִגְבִּירָה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה לָאֲשֵׁרָה מִפְלֶצֶת וַיְכָרֹת אָסָא אֶת־
‡simulachrũ. .Chidron torrente in combussit & ,contriuit &,eius simulachrum
מִפְלַצְתָּהּ [p]וַיָּדֶק [p]וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃
remouerunt fuit Asa cor Attamen .Israel de *receſſerunt* non excelsa Et
17 [†]וְהַבָּמוֹת לֹא־[q]סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב־אָסָא הָיָה [q]סוֹר
,sui patris sanctificationes intulit Et .suis diebus omnibus perfectum
18 שָׁלֵם כָּל־יָמָיו׃ [†]וַיָּבֵא אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו
‡in .vasa & ,aurum & ,argentum ;Dei domum‡,suas sanctificationes &
וְקָדָשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב [z]וְכֵלִים׃ [z]כְּלָה
quintum & trigesimum annum ad vsque fuit non bellum Et
19 [†]וּמִלְחָמָה לֹא הָיְתָה עַד [s]שְׁנַת־שְׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ [s]שָׁנָה
.Asa regni
לְמַלְכוּת אָסָא׃

CAP. XVI. טז

Bahasa ascendit Asa regni sexto & trigesimo anno In
1 [†]בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא עָלָה [a]בַּעְשָׁא
vt non per- *dare non pro* ,Ramah ædificauit &,Iehudah contra Israel rex
mitteret [v]בְּנָה [v]נָתַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה׃ [x]וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לִבְלְתִּי [t]תֵּת
†de ‡rege .Iehudah *regi*‡ Asa‡ingredientem &,egredientem
יוֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
,DOMINI domus thesauris de aurum & ,argentum Asa protulit Et
2 [†]וַיּוֹצֵא אָסָא כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה
qui habita- *habitantem* ,Aram regem hadad Ben ad misit & :regiæ domus &
bat וּבֵית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֶל־בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב
‡est, meũ patrẽ inter &,te inter & me inter Fœdus :dicendo ,Darmesec in
3 בְּדַרְמֶשֶׂק לֵאמֹר׃ [†]בְּרִיתָ בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין אָבִי
irrita ,Vade .aurũ &,argentũ te ad misi ecce :tuum patrem inter &
[z]פּוֹר וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לָךְ [z]הָפֵר
ascendere .me *desuper ascendas* & ,Israel rege Bahasa cum tuum fœdus
fac à בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה מֵעָלָי׃
principes misit & :Asa regem ad hadad Ben audiuit Et
4 [†]וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־[y]שָׂרֵי
[y]שׁוֹר ,Hiion percusserunt & ,Israel vrbes ad ,sibi * qui exercituum
*erant חֵילָיִם אֲשֶׁר־לוֹ אֶל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל [z]וַיַּכּוּ אֶת־עִיֹּן
.Naphtali vrbium thesauros omnes & ;maim-Abel & ,Dan &
[z]נָכָה וְאֵת־דָּן וְאֵת אָבֵל מָיִם וְאֵת כָּל־מִסְכְּנוֹת עָרֵי נַפְתָּלִי׃
cùm audisset ,Ramah *ædificando ab*‡ desiit & ,Bahasa *audire inxta* ,fuit Et
‡ ædificare [a]בָּנָה [†]וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא [a]וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־הָרָמָה
assumpsit rex Asa Et .suum opus cessare fecit &
6 וַיִּשְׁבֹּת אֶת־מְלַאכְתּוֹ׃ [†]וְאָסָא הַמֶּלֶךְ לָקַח אֶת־
,eius ligna & ,Ramah lapides tulerunt & ,Iehudah vniuersum
כָּל־יְהוּדָה [b]וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה וְאֶת־עֵצָיהָ
*ex & ,Ghebah eis *in**ædificauit &:Bahasa ædificabat quibus
[b]נָשָׂא אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת־גֶּבַע וְאֶת־
ad videns Chanani venit illo tempore in Et .Misphah
7 הַמִּצְפָּה׃ [†]וּבָעֵת הַהִוא בָּא חֲנָנִי הָרֹאֶה אֶל־
Quia inni- ,Aram *rege super te innitendo* In :eum ad dixit & :Iehudah regem Asa
xus es regi אָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּהִשָּׁעֲנְךָ עַל־מֶלֶךְ אֲרָם
exercitus euasit idcirco :tuo Deo DOMINO *super* es innixus non &
וְלֹא נִשָּׁעַנְתָּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן נִמְלַט חֵיל
.tua manu de Aram regis
מֶלֶךְ־אֲרָם מִיָּדֶךָ׃

Iehudah de hastam &,scutum portans exercitus Asa fuit Et
8 [†]וַיְהִי לְאָסָא חֵיל נֹשְׂאֵי [i]צִנָּה וְרֹמְחֵי [k]מִיהוּדָה
,arcum tẽdentiũ & ,clypeũ portantiũ Biniamin de & ;millia trecenta
[k]גָּנָן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אָלֶף וּמִבִּנְיָמִן נֹשְׂאֵי [k]מָגֵן וְדֹרְכֵי קָשֶׁת
.*virtute fortes* isti omnes .millia octoginta & ducenta
מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף כָּל־אֵלֶּה גִּבּוֹרֵי חָיִל׃
,millium mille exercitu cũ Aethiops Zerach eos contra est egressus Et
9 [†]וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם זֶרַח הַכּוּשִׁי בְּחֵיל [l]אֶלֶף אֲלָפִים
est egressus Et .Maresah ad vsq; venit & :trecentis curribus &
10 וּמַרְכָּבוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת [l]וַיָּבֹא עַד־מָרֵשָׁה׃ [†]וַיֵּצֵא
.Maresah *ad* Sephathah valle in bellum disposuerũt & :*eius facies ad* Asa
[l]בוא אָסָא לִפְנֵיהֶם וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה בְּגֵיא צְפָתָה לְמָרֵשָׁה׃
contra eum: ‡ iuxta DOMINE :ait &,suũ Deũ DOMINVM ad Asa clamauit Et
11 [†]וַיִּקְרָא אָסָא אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמַר יְהוָה
est op° apud DOMINE nos adiuua .*fortitudini non ,multum inter auxiliandũ ad tecum* non
te vt auxilie- אֵין־עִמְּךָ לַעְזֹר בֵּין [m]רַב[n]לְאֵין כֹּחַ עָזְרֵנוּ יְהוָה
ris cum mul *turbam super** venimus tuo noīe in &,innitimur *te super nam*‡ .noster De°
tis ei, cui non אֱלֹהֵינוּ כִּי־עָלֶיךָ נִשְׁעַנּוּ וּבְשִׁמְךָ בָּאנוּ עַל־[o]הֲמוֹן
est fortitudo. .*mortalis tecum dominetur*‡ non .†tu noster Deus DOMINVS .hanc
[m]רַב [n]כּוֹחַ [o]הָמָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה אַל־יַעְצֹר עִמָּךְ אֱנוֹשׁ׃
‡Tibi enim coram & ,Asa *facies ad* Aethiopes DOMINVS percussit Et
*contra mul- 12 [p]וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי
titudinem ,Asa eos est persecutus Et .Aethiopes fugerunt & :Iehudah
†es. יְהוּדָה [q]וַיָּנֻסוּ הַכּוּשִׁים׃ [†]וַיִּרְדְּפֵם
‡ prævaleat non *ad Aethiopibus de cecidit** &:Gherar ad vsque eo cum ‡qui populus &
contra te וְהָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ עַד־לְגָרָר [r]וַיִּפֹּל מִכּוּשִׁים לְאֵין־
homo. ‖cor& .*ei* ‡*castrametationis facies ad*&,DOMINI *facies ad*†sunt cõtriti quia ,vita eis
[p]נָגַף [q]נוּס לָהֶם מָחְיָה כִּי־נִשְׁבְּרוּ לִפְנֵי־יְהוָה וְלִפְנֵי מַחֲנֵהוּ
‡ erat eiuitates omnes percusserunt Et .valde *multum spolium*‡ tulerunt Et
*cecíderunt 14 [s]וַיִּשְׂאוּ שָׁלָל [t]הַרְבֵּה מְאֹד׃ [†][v]וַיַּכּוּ אֵת כָּל־הֶעָרִים
Aethiopes, diripuerũt Et .eos *super* DOMINI pauor fuit quia ,Gherar *circumbus*‡
donec non סְבִיבוֹת גְּרָר כִּי־הָיָה פַּחַד־יְהוָה עֲלֵיהֶם [z]וַיָּבֹזּוּ
esset etiam Et .eis in erat multa præda quia ,vrbes omnes
[s]נָשָׂא [t]רַבָּה [v]נָכָה [z]בַּז שָׁבָה׃ [†]וְגַם־
‡spolia multa ,multitudine in *pecus duxerunt captiuum*†& ;percusserunt *acquisitionis tentoria**
per circuitũ אָהֳלֵי מִקְנֶה הִכּוּ [y]וַיִּשְׁבּוּ צֹאן לָרֹב
.Ierusalaim in sunt reuersi & ;camelos &
[x]בֵּית שָׁבָה וּגְמַלִּים [z]וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִָם׃
*tabernacula gregum †ceperunt pecora

CAP. XV. טו

.Dei *spiritus eum super* fuit ,Hobed *filium*‡ Hasariahu‡Et
1 [†]וַעֲזַרְיָהוּ בֶן־עוֹדֵד הָיְתָה עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים׃
omnis & ,Asa ,me Audite :ei dixit & ,Asa ante est egressus Et
2 [z][†]וַיֵּצֵא לִפְנֵי אָסָא וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁמָעוּנִי אָסָא וְכָל־
si Et .eo cum *vos existẽdo in* ,vobiscũ DOMINVS .Biniamin &,Iehudah
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן יְהוָה עִמָּכֶם [b]בִּהְיוֹתְכֶם עִמּוֹ וְאִם־
.vos derelinquet ,eum dereliqueritis si & :vobis inuenietur ,eũ quæsieritis
תִּדְרְשֻׁהוּ יִמָּצֵא לָכֶם וְאִם־תַּעַזְבֻהוּ יַעֲזֹב אֶתְכֶם׃
sacerdote absq;& ,*veritatis*†Deo absque Israeli * multi dies Et
3 [†]וְיָמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְלֹא אֱלֹהֵי [c]אֱמֶת וְלֹא כֹהֵן
ad *sibi*‡ angustia in reuertetur Et .lege absque &,doctore
[d]מוֹרֶה וְלֹא תוֹרָה׃ [†]וַיָּשָׁב [e]בַּצַּר־לוֹ עַל־
. eis inuenietur &,eum quærent &.Israel Deum DOMINVM
4 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבַקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם׃
cõmbationes sed:ingrediẽti &,egredienti pax ‡ non illis temporibus in Et
5 [†]וּבָעִתִּים הָהֵם אֵין שָׁלוֹם לַיּוֹצֵא וְלַבָּא כִּי [f]מְהוּמוֹת
gente in† gens *sunt contrite*‡ Et .terrarum habitatoribus cunctis in multæ
רַבּוֹת עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאֲרָצוֹת׃ [†]וְכֻתְּתָה גוֹי־בְגוֹי
.angustia omni in eos conturbauit Deus quia ,ciuitatẽ in ciuitas &
וְעִיר בְּעִיר כִּי־אֱלֹהִים הֵמָם בְּכָל־צָרָה׃
merces est quia :vestræ manus *remittantur* ne & ,cõfortamini vos Et
debilitentur 7 [†][g]וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל־[g]יִרְפּוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר
prophetiam & ,hæc verba Asa *audire secundũ* Et .vestro operi
cùm audisset לִפְעֻלָּתְכֶם׃ [†]וּכְשָׁמְעַ אָסָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהַנְּבוּאָה
omni de abominationes fecit trãsire &,est confortatus ,prophetę Hobed
עֹדֵד הִתְחַזַּק וַיַּעֲבֵר הַשִּׁקּוּצִים מִכָּל־
monte de cepit quas vrbibus de &,Biniamin &,Iehudah terra
אֶרֶץ יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּמִן־הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכַד מֵהַר
porticus facies ad†quod ,DOMINI altare *innouauit* &: Ephraim
instaurauit אֶפְרַיִם וַיְחַדֵּשׁ אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר לִפְנֵי אוּלָם
†erat ante aduenas &.Biniamin &,Iehudah vniuersum cõgregauit Et .DOMINI
porticum יְהוָה׃ [†]וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן [h]וְהַגָּרִים
transfugerũt eum ad *sunt dilapsi* quia :Simhon de & ,Menasseh &,Ephraim de,eis cum
cùm videret, עִמָּהֶם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּמִשִּׁמְעוֹן כִּי־נָפְלוּ עָלָיו
†esset .eo cum ‡eius Deus DOMINVS ,*eos videdo in* ,multitudinẽ in Israel de
[i]רָאָה מִיִּשְׂרָאֵל לָרֹב [i]בִּרְאֹתָם כִּי־יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ׃

custodimus enim pro duce
כִּי־שֹׁמְרִים אֲנַחְנוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם ,ei⁹ sacerdotes & ,Deus *caput in* nobiscum ecce Et .cum dereliquistis

עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ׃ וְהִנֵּה עִמָּנוּ בָרֹאשׁ הָאֱלֹהִים וְכֹהֲנָיו 12
,Israel Filij .vos contra taratantarizandū ad vociferationis tubæ &

וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה לְהָרִיעַ עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רוע i
non quia ,vestrorum patrum Deo DOMINO cum pugnetis ne

אַל־תִּלָּחֲמוּ עִם־יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֵיכֶם כִּי־לֹא insidias, vt veniret à tergo
veniendum ad ,insidiam fecit circuire Iarobham Et .prosperabimini

תַצְלִיחוּ׃ וְיָרְבְעָם k הֵסֵב אֶת־הַמַּאְרָב לָבוֹא 13 סבב k
.eorū *posterioribus à insidia*‡ &, Iehudah *facies ad*‡ *essent* &, *eorum posterioribus à* faute ‡insidiæ à tergo

מֵאֲחֵריהֶם l וַיִּהְיוּ לִפְנֵי יְהוּדָה וְהַמַּאְרָב מֵאֲחֲרֵיהֶם׃ היה l
;retro & ,ante bellum eis ecce &, Iehudah respexerunt Et

וַיִּפְנוּ יְהוּדָה וְהִנֵּה לָהֶם הַמִּלְחָמָה פָּנִים וְאָחוֹר m† 14 *clangebant
.tubis in *tubicinantes** sacerdotes & :DOMINVM *ad* clamauerūt &

וַיִּצְעֲקוּ לַיהוָה וְהַכֹּהֲנִים מחצצרים בַּחֲצֹצְרוֹת׃ vociferante
,Iehudah viro *vociferando in* fuit Et .Iehudah viri sunt vociferati Et

וַיָּרִיעוּ n אִישׁ יְהוּדָה וַיְהִי בְּהָרִיעַ אִישׁ יְהוּדָה 15 רוע n
Abiiah *facies ad* Israel vniuersum &, Iarobham percussit Deus &

וְהָאֱלֹהִים נָגַף אֶת־יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיָּה facie
eos tradidit &, Iehudah *faciebus* à Israel filij Fugeruntque .Iehudah &

וַיְנוּסוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם נוס o 16
plaga ei⁹ populus &, Abiiah, eos *in* percusserūt Et .corū manu in Deus

אֱלֹהִים בְּיָדָם׃ וַיַּכּוּ בָהֶם אֲבִיָּה וְעַמּוֹ מַכָּה 17 נכה p
virorum millia quingenta, Israel ex vulnerati ceciderūt Et .*multa* magna.

רַבָּה q וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים מִיִּשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ רבב r נפל q
sunt roborati & ;illo tempore in Israel filij se humiliauerūt Et .electorū

בָּחוּר׃ וַיִּכָּנְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא וַיֶּאְמְצוּ 18 מאה s
.suorum patrum Deo DOMINO super sunt innixi quia, Iehudah filij

בְּנֵי יְהוּדָה כִּי נִשְׁעֲנוּ עַל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃
;ciuitates eo ab cepit &, Iarobham post Abiiah est persecutus Et

וַיִּרְדֹּף אֲבִיָּה אַחֲרֵי יָרָבְעָם וַיִּלְכֹּד מִמֶּנּוּ עָרִים 19 villas‡
& ; eius *filias*‡ &, Iesanah & ; eius *filias*‡ &, el--Beth

אֶת־בֵּית־אֵל וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־יְשָׁנָה וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת־ villas*
amplius Iarobham fortitudinem retinuit non Et .eius *filias** &, Ephron עפרין

עֶפְרַיִן וּבְנוֹתֶיהָ׃ וְלֹא־עָצַר כֹּחַ יָרָבְעָם עוֹד 20 ע
.est mortuus &, DOMINVS eum percussit Et .Abiiah diebus in

בִּימֵי אֲבִיָּהוּ וַיִּגְּפֵהוּ יְהוָה וַיָּמֹת׃ v נגף t מות v
:quatuordecim vxores sibi accepit &, Abiiah se roborauit Et

וַיִּתְחַזֵּק אֲבִיָּהוּ וַיִּשָּׂא־לוֹ נָשִׁים אַרְבַּע עֶשְׂרֵה x 21 נשא x
.filias sedecim &, filios duos & viginti genuit &

וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם בָּנִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה בָּנוֹת׃ Residua autē
scripta, eius verborū &, eius viarū &, Abiiah *verborum residuum* Et

וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲבִיָּה וּדְרָכָיו וּדְבָרָיו כְּתוּבִים 22 † sunt
.Hiddo prophetæ *dissertatione* in† ‡Midras

בְּמִדְרַשׁ הַנָּבִיא עִדּוֹ׃

CAP. XIIII. יד

‡dormiuit .Dauid ciuitate in eum sepelierūt &, suis patribus cum Abiiah *iacuit*‡ Et

וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד 1
.annis decem terra requieuit ei⁹ dieb⁹ In .eo pro ei⁹ filius Asa regnauit Et

וַיִּמְלֹךְ אָסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו בְּיָמָיו שָׁקְטָה הָאָרֶץ עֲשֶׂר שָׁנִים׃
.sui Dei DOMINI oculis in rectum &, ‡bonum† Asa fecit Et

†quod ‡est
הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינָיו יְהוָה אֱלֹהָיו׃ 2 עשה a
,statuas confregit &: excelsa &, aliena altaria remouit Et

וַיָּסַר אֶת־מִזְבְּחוֹת הַנֵּכָר וְהַבָּמוֹת וַיְשַׁבֵּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת 3 סור b נצב c
quærendum ad ,Iehudah dixit Et .lucos succidit &

וַיְגַדַּע אֶת־הָאֲשֵׁרִים׃ וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לִדְרוֹשׁ אֶת־ 4 vt quæreret
.præceptū &, legem *faciendum ad* &, suorum patrū Deum DOMINVM

יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה׃ c ירה faceret
. *apicationes* & , excelsa Iehudah vrbibus cūctis de remouit Et

וַיָּסַר מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הַחַמָּנִים 5 ante eum.
munitionis‡ vrbes ædificauit Et .eius *facies ad* regnum requieuit &

וַתִּשְׁקֹט הַמַּמְלָכָה לְפָנָיו׃ d ויבן וַיִּבֶן עָרֵי מְצוּרָה 6 ‡munitas
annis in bellum eo cum* non &, terra requieuit quia, Iehudah in

בִּיהוּדָה כִּי־שָׁקְטָה הָאָרֶץ וְאֵין־עִמּוֹ מִלְחָמָה e בַּשָּׁנִים בנה d
:Iehudah ad dixit Et . *ei*‡ DOMINVS *dedit requiem*† quia ,istis *fuit

שָׁנָה e
הָאֵלֶּה כִּי־הֵנִיחַ יְהוָה לוֹ׃ וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה 7 † requiescere fecit ‡eum.
,turribus & ,muro vallemus & , has ciuitates Aedificemus

נִבְנֶה f אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְנָסֵב חוֹמָה וּמִגְדָּלִים סבב f
quæsiuimus quia ,*nostras facies ad*† terra *ipsa** adhuc ,vectibus & ,*foribus*‡ ‡ portis, *existente

דְּלָתַיִם וּבְרִיחִים עוֹדֶנּוּ הָאָרֶץ לְפָנֵינוּ כִּי דָרַשְׁנוּ אֶת־ † corā nobis,
nos fecit requiescere & ,quæsiuimus : nostrum Deum DOMINVM

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דָּרַשְׁנוּ g וַיָּנַח לָנוּ נוח g
.sunt prosperati &, ædificauerunt Et .vndique

מִסָּבִיב h וַיִּבְנוּ וַיַּצְלִיחוּ׃ בנה h

corrumpendū‡ *ad*†*nō* &, DOMINI ira eo ab est auersa se *humiliādo in* Et quia humi-
liauit ‡ fuit
‡disperdendū
‡fuerunt

וּבְהַכְנִיעוֹ שֵׁב מֵמֶנּוּ אַף־יְהוָה וְלֹא לְהַשְׁחִית 12
.bona *verba* *fuit*‡ Iehudah in etiam Et .consumptionem ad

לְכָלָה וְגַם בִּיהוּדָה הָיוּ דְבָרִים טוֹבִים׃
quia ;regnauit &, Ierusalaim in Rechabham rex se roborauit Et

וַיִּתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלַם וַיִּמְלֹךְ כִּי־ 13 † erat
.septem &, *ipsum regnādo in*, Rechabham† anni vnius & quadraginta filius dū regnauit,

בֶן־אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁבַע
,DOMINVS elegit quam vrbe Ierusalaim in regnauit annis decim

עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר־בָּחַר יְהוָה
nomen Et .Israel tribubus omnibus ex ibi suum nomen *ponendum ad* vt poneret

לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם
non quia ,malū fecit Et . Hammonitis Nahamah ‡eius matris ‡erat

אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית׃ וַיַּעַשׂ הָרַע כִּי לֹא 14 ‡ עשה
Rechabham verba Et . DOMINVM *quærendum ad* ,suū cor præparauit vt quæreret

הֵכִין לִבּוֹ לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה׃ וּרְבֹרֵי רְחַבְעָם 15 s בין
Semahaiah verbis in scripta *ipsa* nonne ,nouissima & prima sunt

הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים בִּדְבָרֵי שְׁמַעְיָה
,Rechabham bella & ;*genealogizando in* videntis Iddo &, prophetæ dū recensent
seriem gene-
rationum?

הַנָּבִיא וְעִדּוֹ הַחוֹזֶה לְהִתְיַחֵשׂ וּמִלְחֲמוֹת רְחַבְעָם
,suis patribus cū Rechabhā dormiuit Et .diebus omnibus Iarobham &

וְיָרָבְעָם כָּל־הַיָּמִים׃ וַיִּשְׁכַּב רְחַבְעָם עִם־אֲבֹתָיו 16
. eo pro eius filius Abiiah regnauit & :Dauid ciuitate in est sepultus &

וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XIII. יג

super Abiiah regnauit &, Iarobham regis decimo octauo anno In

בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּה עַל־ 1 †
eius matris nomē Et .Ierusalaim in regnauit annis Tribus .Iehudah

יְהוּדָה׃ שָׁלוֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ 2 †
,Abiiah inter fuit bellum Et. Ghibhah de Vriel filia, Michaiahu

מִיכָיְהוּ בַּת־אוּרִיאֵל מִן־גִּבְעָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּה
fortitudine in bellum ‡ Abiiah iunxit Et . Iarobham inter & ‡milites ad

וּבֵין יָרָבְעָם׃ וַיֶּאְסֹר אֲבִיָּה אֶת־הַמִּלְחָמָה בְּחַיִל 3 †
Iarobham Et . *electi viri*‡ millium quadringenta *bello potentium* virorum bel-
licosorum

גִּבּוֹרֵי מִלְחָמָה אַרְבַּע־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר וַיַּעֲרֹךְ a מאה a
,*electo viro*‡ millibus octingentis cum bellum eo cum disposuit ‡virorū elec-
torum.

עִמּוֹ מִלְחָמָה בִּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בָּחוּר ‡viris electis,
,Semaraim monte *desuper*† Abiiah surrexit Et . *virtute potente** *potentibus viribus.

גִּבּוֹר חָיִל׃ וַיָּקָם אֲבִיָּה מֵעַל לְהַר צְמָרַיִם 4 † è
. Israel ois & ,Iarobham me Audite :dixit & ,Ephraim monte in‡ qui

אֲשֶׁר בְּהַר אֶפְרָיִם וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל׃ b קום
dedit Israel Deus DOMINVS quòd scire *vobis*† Nonne ‡ erat

הֲלֹא לָכֶם c לָדַעַת כִּי יְהוָה׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן 5 † ‡vestra inter-
? salis pacto eius filiis &, ipsi, seculum in Israel super Dauid regnum est

מַמְלָכָה לְדָוִיד עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מֶלַח׃ c ידע
rebellauit &; Dauid filij Selomoh seruus Nebat filius Iarobhā surrexit Et defecit

וַיָּקָם יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט עֶבֶד שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד וַיִּמְרֹד 6 †
filij ,vacui viri eum ad se congregauerūt Et .suum dūm contra

עַל־אֲדֹנָיו׃ וַיִּקָּבְצוּ d עָלָיו אֲנָשִׁים רֵקִים בְּנֵי d קבץ
Rechabhā Et. Selomoh filiū Rechabhā cōtra se roborauerunt & ,*Belial* impij,

בְלִיַּעַל וַיִּתְאַמְּצוּ עַל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה וּרְחַבְעָם
. *eorum facies ad* se roborauit non & ,corde tener & ,puer erat ante eos.

הָיָה נַעַר e וְרַךְ־לֵבָב וְלֹא הִתְחַזֵּק לִפְנֵיהֶם׃ e רכך d
,DOMINI *regni facies ad*‡ vos roborari *dicentes* vos nunc Et dicitis
‡ corā regno

וְעַתָּה אַתֶּם אֹמְרִים לְהִתְחַזֵּק לִפְנֵי מַמְלֶכֶת יְהוָה 8 †
,aurei vituli† vobiscū & ,*multa turba* *vos &† .Dauid filiorū manu in* * quod est
‡estis autem
multitudo
magna,
† sunt
‡pro diis.

בְּיַד בְּנֵי דָוִיד וְאַתֶּם הָמוֹן רָב וְעִמָּכֶם עֶגְלֵי זָהָב
expulistis Nonne . *deos in*‡ Iarobham vobis fecit quos

אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יָרָבְעָם לֵאלֹהִים׃ הֲלֹא f הִדַּחְתֶּם אֶת־ 9 † f עשה
vobis feciſtis &, Leuitas &, Aharon filios , DOMINI sacerdotes

כֹּהֲנֵי יְהוָה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם f וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם
,suam manū *implendum ad veniens** Omnis ?terrarum populi sicut sacerdotes

כְּהֲנִים בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת כָּל־הַבָּא לְמַלֵּא יָדוֹ
non † sacerdos erit & ,septem arietibus & ,bouis filio tauro cum

בְּפַר g בֶּן־בָּקָר וְאֵילִם שִׁבְעָה וְהָיָה כֹהֵן לְלֹא g פר
.eū dereliquimus non &, nostri Dei DOMINI ‡ nos Et .*diis*‡ ‡ sunt dij.
‡ sumus

אֱלֹהִים׃ וַאֲנַחְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא עֲזַבְנֻהוּ 10
. opere in† Leuitæ &, Aharon filij DOMINO *ministrantes** sacerdotes ‡ *ministrant
† sunt

וְכֹהֲנִים מְשָׁרְתִים לַיהוָה בְּנֵי אַהֲרֹן וְהַלְוִיִּם בַּמְלָאכָה׃
vesperā in &, *mane in mane in ascensiones*‡ DOMINO *suffientes* †Et ‡ suffiunt

וּמְקַטְּרִים לַיהוָה h עֹלוֹת בַּבֹּקֶר־בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב 11 ‡ holocausta
,mundam mensam super panis, ppositio &, *aromatū* ‡ suffimētū & . *vesperā in* singulo ma-
ne, & singu-
lo vesperi.

בָּעֶרֶב וּקְטֹרֶת סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל־הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר h עלה
. *vesperā in vesperā in** accendendū ad ,eius lucernæ & ,aureū candelabru & ‡ aromaticū,
* singulo
vesperi.

וּמְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לָבְע�ֹר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב

vxorem Rechabham sibi accepit Et .tribus annis ,Selomoh &
18 וּשְׁלֹמֹה לָשֵׂת שָׁלוֹשׁ׃ [m]† וַיִּקַּח־לוֹ רְחַבְעָם [m] אִשָּׁה
Eliab filiam Abihail ,Dauid filij Ierimoth filiam Machalath
[n] בַּת
בֶּן
וָלָד
אֶת־מָחֲלַת בַּת־יְרִימוֹת בֶּן־דָּוִיד אֲבִיחַיִל בַּת־אֱלִיאָב
,Semariah & ,Iehus ,filios ei peperit Et .Iſai filij
19 בֶּן־יִשָׁי׃ [n]† וַתֵּלֶד לוֹ בָנִים אֶת־יְעוּשׁ וְאֶת־שְׁמַרְיָה
:Abſalom filiam Mahachah accepit eam poſt Et .Zaham &
20 וְאֶת־זָהַם׃ [†] וְאַחֲרֶיהָ לָקַח אֶת־מַעֲכָה בַּת־אַבְשָׁלוֹם
.Selomith & ,Ziza & ,Hatthai & ,Abiiah ei peperit &
וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אֲבִיָּה וְאֶת־עַתַּי וְאֶת־זִיזָא וְאֶת־שְׁלֹמִית׃
omnibus præ Abſalom filiam Mahachah ,Rechabham amauit Et
21 [†] וַיֶּאֱהַב רְחַבְעָם אֶת־מַעֲכָה בַּת־אַבְשָׁלוֹם מִכָּל־
concubinis ‡ & *accepit ,ſumpſit* decem ‡ octo vxores quia .ſuis *pellicibus* & ,ſuis vxoribus
נָשָׁיו וּפִילַגְשָׁיו כִּי נָשִׁים שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה נָשָׂא
ſexaginta & ,filios octo & viginti genuit Et .ſexaginta concubinas &
וּפִילַגְשִׁים שִׁשִּׁים וַיּוֹלֶד עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בָּנִים וְשִׁשִּׁים
principem filium Abiiah Rechabham *caput* in conſtituit Et .filias
22 בָּנוֹת׃ [†] וַיַּעֲמֵד לְרֹאשׁ רְחַבְעָם אֶת־אֲבִיָּה בֶּן־
† vt ‡ faceret .cum *faciendum* ‡ regnare *ad quia* † ,eius fratres inter ducem in Mahachah
מַעֲכָה לְנָגִיד בְּאֶחָיו כִּי לְהַמְלִיכוֹ׃
erudire terris cunctis in ſuis filiis omnibus de diſpergebat &, faciebat *inſtruere* Et
23 [°] † וַיָּבֶן וַיִּפְרֹץ מִכָּל־בָּנָיו לְכָל־אַרְצוֹת
° posuit eſcam *eis dedit* & ,munitis vrbibus cunctis in :Biniamin &, Iehudah
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן לְכֹל עָרֵי הַמִּבְצָרוֹת וַיִּתֵּן לָהֶם הַמָּזוֹן
.vxorum *turbam* ‡ petiuit & :*multitudine* in
לָרֹב וַיְבַקֵּשׁ [p] הֲמוֹן נָשִׁים׃ [p] הָמָה
copioſè: ‡ multitudinem cum confirmaſſet

CAP. XII. יב

,illud roborasſet cū & ,Rechabham regnum *confirmare ſecundū* ,fuit Et
1 [a]† וַיְהִי [b] כְּהָכִין מַלְכוּת רְחַבְעָם וּכְחָזְקָתוֹ
[a] הָיָה [b] כּוֹן .eo cum Iſrael omnis & ,DOMINI legem dereliquit
[c] יָרָה עָזַב אֶת־תּוֹרַת יְהוָה וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ׃
Siſac aſcendit ,Rechabham regis quinto anno in ,fuit Et
2 [†] וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה שִׁישַׁק
.DOMINVM in fuerant ſuaricati nā .Ieruſalaim contra Aegypti rex
מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלִַם כִּי מָעֲלוּ בַּיהוָה׃
non & .equitū millibus ſexaginta in & ,curribus ducentis & mille In
[d] מָאָה [†] בְּאֶלֶף [d] וּמָאתַיִם רָכֶב וּבְשִׁשִּׁים אֶלֶף פָּרָשִׁים וְאֵין
‡ erat ,Succhiim ,Lubim ,Aegypto ex eo cum venerunt qui populi numerus ‡
[c] בּוּא מִסְפָּר לָעָם אֲשֶׁר־בָּאוּ עִמּוֹ מִמִּצְרַיִם לוּבִים סַכִּיִּים
‡ eraut :Iehudah in‡ quæ munitas vrbes cepit Et .Chuſim &
4 וְכוּשִׁים׃ [†] וַיִּלְכֹּד אֶת־עָרֵי הַמִּבְצָרוֹת אֲשֶׁר לִיהוּדָה
.ad venit propheta Semahaiah Et .Ieruſalaim ad vſque venit &
5 וַיָּבֹא עַד־יְרוּשָׁלִַם׃ [†] וּשְׁמַעְיָה הַנָּבִיא בָּא אֶל־
Ieruſalaim in erant congregati qui ,Iehudah principes &, Rechabham
רְחַבְעָם וְשָׂרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־נֶאֶסְפוּ אֶל־יְרוּשָׁלִַם
[f] שׁוּר Vos :DOMINVS dixit Sic :eos ad dixit & :Siſac *faciebus* à
[g] פָּנָה מִפְּנֵי שִׁישַׁק וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אַתֶּם
.Siſac manu in vos dereliqui ego etiam & ,me dereliquiſtis
עֲזַבְתֶּם אֹתִי וְאַף־אֲנִי עָזַבְתִּי אֶתְכֶם בְּיַד־שִׁישָׁק׃
Iuſtus :dixerunt & ,rex & ,Iſrael principes ſe humiliauerunt Et
6 [†] וַיִּכָּנְעוּ שָׂרֵי־יִשְׂרָאֵל וְהַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ
* † eſt ‡ cum videret Dominus, ,ſe humiliaſſent quòd ,DOMINVM *videndo in* ‡ Et .DOMINVS †
[h] רָאָה צַדִּיק יְהוָה׃ [h]† וַיַּרְא יְהוָה כִּי נִכָּנְעוּ
diſperdam † paululum euaſionis, non ,ſunt Humiliati :dicendo ,Semahaiah ad DOMINI verbum fuit
[k] נָתַן [I] נָתֵךְ דְּבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָה לֵאמֹר נִכָּנְעוּ לֹא
‡ ſed ſtillabit non & ,*euaſionem ad paululum quaſi* † eis daboque :eos *corrumpam*
אַשְׁחִיתֵם וְנָתַתִּי לָהֶם כִּמְעַט לִפְלֵיטָה וְלֹא־תִתַּךְ
ei erunt *Quoniam* ‡ . Siſac manū per Ieruſalaim cōtra meus furor
8 חֲמָתִי בִּירוּשָׁלִַם בְּיַד־שִׁישָׁק׃ [†] כִּי יִהְיוּ־לוֹ
[I] הָיָה .terrarum regnorum ſeruitutem & ,meā ſeruitutē ſcient & ,*ſeruos in* ‡
‡ ſerui, לַעֲבָדִים וְיָדְעוּ עֲבֹדָתִי וַעֲבֹדַת מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת׃
tulit & ,Ieruſalaim contra Aegypti rex Siſac aſcendit Et
9 [m]† וַיַּעַל שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־יְרוּשָׁלִַם [n] וַיִּקַּח אֶת־
[m] עָלָה [n] לָקַח ,regiæ domus theſauros & ,DOMINI domus theſauros
אֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־אֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת־
.Selomoh fecit quos ,aureos clypeos tulit Et .tulit omnia
[o] מָגֵן הַכֹּל לָקָח וַיִּקַּח אֶת־מָגִנֵּי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה׃
conſtituit & :æneos clypeos eis pro Rechabham rex fecit Et
10 [†] וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם תַּחְתֵּיהֶם מָגִנֵּי נְחֹשֶׁת וְהִפְקִיד
qui cuſtodiebant ‡ regiæ. .regis‡ domus oſtium *cuſtodientium* ,curſorum principum manum ad
עַל־יַד שָׂרֵי הָרָצִים הַשֹּׁמְרִים פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
ingreſſo rege veniebant ,DOMINI domum *regem ingredi tempore* à , erat Et
11 [†] וְהָיָה מְדֵי־בֹא הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה [p] בָּאוּ
[p] בּוֹא .cu.ſorum thalamum ad eos referebant & ,eos tollebant & ,curſores
הָרָצִים וְנָשְׂאוּם וְהֵשִׁיבוּם אֶל־תָּא [q] הָרָצִים׃ [q] רוּץ

,*eis* ‡ rex audiſſet non quòd † Iſrael omnis Et †*videntes eos*,
16 וְכָל־יִשְׂרָאֵל [†] כִּי לֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ [†] לָהֶם
† ראו ad regem, ‡ Dauid in pars nobis Quæ :dicendo ,*regi* populus reſpōderunt &
שוב [‡] וַיָּשִׁיבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִיד
‡ eſt prouide nunc .Iſrael tua *tentoria in* Vir‡ .Iſai filio in hęreditas‡nō Et
Vnuſquiſque in tabernacula ‡ tabernacula וְלֹא־נַחֲלָה בְּבֶן־יִשַׁי אִישׁ לְאֹהָלָיִךְ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה
.ſua *tentoria*‡ in Iſrael omnis abiit Et .Dauid tuæ domui
[v] יָלַךְ בֵּיתֶךָ דָּוִיד [v] וַיֵּלֶךְ כָּל־יִשְׂרָאֵל לְאָהָלָיו׃
* ſuper *eos ſuper* regnauit & ,Iehudah vrbibus in habitantes Iſrael filios* Et
17 [†] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם
qui Hadoram Rechabham rex miſit Et .Rechabham
רְחַבְעָם׃ [†] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הֲדֹרָם אֲשֶׁר
18
† erat .eſt mortuus & ,lapide Iſrael filij eū *in* lapidauerūt & ,triburū ſuper†
[z] סָמַס עַל־[x]הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ־בוֹ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶבֶן [y] וַיָּמֹת
[x] מוּת [y] fugiendum ad currum in *aſcendendum ad ſe roborauit*‡ Rechabham rex &
‡ ſategit aſcēdere וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ [z] לַעֲלוֹת בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס
.hanc diem ad vſq; Dauid domū *in*‡ Iſrael ſunt prævaricati Et .Ieruſalaim
[z] עָלָה יְרוּשָׁלִָם׃ [†] וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל [†] בְּבֵית דָּוִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
19
‡ contra

CAP. XI. יא

,Iehudah domum congregauit & ,Ieruſalaim Rechabham venit Et
1 [a]† וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלִַם [b] וַיְקַהֵל אֶת־בֵּית יְהוּדָה
[a] בּוֹא ,bellum *faciem in* electi millia octoginta & centum ,Biniamin &
electorum faciendum וּבִנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף בָּחוּר עֹשֵׂה מִלְחָמָה
. Rechabham ad regnum *reſtituendum ad* ‡ ,Iſrael cum *bellandum ad*
‡ vt reduceret [b] שוב לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל [b] לְהָשִׁיב אֶת־הַמַּמְלָכָה לְרְחַבְעָם׃
[d] הָיָה ,Dei virum Semahiahu ad DOMINI verbum fuit Et
2 [c]† וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁמַעְיָהוּ אִישׁ־הָאֱלֹהִים
:dicendo ,Iehudah regem Selomoh filium Rechabham ad Dic
3 לֵאמֹר׃ [†] אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה
Sic :dicendo ,Biniamin & ,Iehudah in Iſrael vniuerſum ad &
4 וְאֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבִנְיָמִן לֵאמֹר׃ [†] כֹּה
.veſtris fratribus cū pugnabitis non & ,aſcēdetis Non :DOMINVS dixit
[d] עָלָה אָמַר יְהוָה לֹא־[d]תַעֲלוּ וְלֹא־תִלָּחֲמוּ עִם־אֲחֵיכֶם
verbū eſt factum me à quia ,ſuam domum in vnuſquiſque reuertimini
שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי־מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר
contra *eundo ab* ſunt reuerſi & ,DOMINI verba audierunt Et .hoc ne irent
[e] שׁוּב הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה [e] וַיָּשֻׁבוּ מִלֶּכֶת אֶל־
vrbes ædificauit & :Ieruſalaim in Rechabham habitauit Et .Iarobham
[f] יָשַׁב יָרָבְעָם׃ [f]† וַיֵּשֶׁב רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלִַם [g] וַיִּבֶן עָרִים
5
& ,Iechem-Beth ædificauit Et .Iehudah in munitionem ad
[g] בָּנָה לְמָצוֹר בִּיהוּדָה׃ [f]† וַיִּבֶן אֶת־בֵּית לֶחֶם וְאֶת־
6
& ,Socho & ,ſur Beth Et .Techoah & ,Hetham
עֵיטָם וְאֶת־תְּקוֹעַ׃ [†] וְאֶת־בֵּית צוּר וְאֶת־שׂוֹכוֹ וְאֶת־
7
.Ziph & ,Mareſah & ,Ghath Et .Hadullam
עֲדֻלָּם׃ [†] וְאֶת־גַּת וְאֶת־מָרֵשָׁה וְאֶת־זִיף׃
8
.Hazechah & ,Lachis & ,Adoraim Et
9 [†] וְאֶת־אֲדוֹרַיִם וְאֶת־לָכִישׁ וְאֶת־עֲזֵקָה׃
, Iehudah in † quæ ,Chebron & ,Aialon & , Sorhah Et
†erant 10 [†] וְאֶת־צָרְעָה וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־חֶבְרוֹן אֲשֶׁר בִּיהוּדָה
& posuit *dedit* & ,munita roborauit Et . munitas vrbes ,Biniamin in &
[h] עִיר [i] נָתַן ‡ singulis vrbibus [h] עִיר וּבִנְיָמִן [h] עָרֵי מְצוּרוֹת׃ [†] וַיְחַזֵּק אֶת־הַמְצֻרוֹת וַיִּתֵּן
11
vrbe omni ‡ in Et .vini & ,olei & ,cibi cellaria & ,duces eis in
[k] צָנַן ‡ erant בָּהֶם נְגִידִים וְאֹצְרוֹת מַאֲכָל וְשֶׁמֶן וְיָיִן׃ [†] וּבְכָל־עִיר
12
sibi fuit Et .valde multum *ad* eas roborauit & ;haſtas &, ſcuta *vrbe* &
[k] וְעִיר צִנּוֹת וּרְמָחִים וַיְחַזְּקֵם לְהַרְבֵּה מְאֹד וַיְהִי־לוֹ
vniuerſo in ‡ qui Leuitæ &, ſacerdotes Et . Beniamin &, Iehudah
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן׃ [†] וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל־
13
juxta † cunctis finibus ſuis. dereliquerūt quoniam .*ſuo termino cuncto* † de eum *ſuper* ſteterunt ,Iſrael
[l] יָצָא [l] יִשְׂרָאֵל הִתְיַצְּבוּ עָלָיו מִכָּל־גְּבוּלָם׃ [†] כִּי־עָזְבוּ
14
,Iehudah in ierunt & :ſuam poſſeſſionem & ,ſua ſuburbana Leuitæ
הַלְוִיִּם אֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם וַאֲחֻזָּתָם וַיֵּלְכוּ לִיהוּדָה
fungēdo ſacerdotio ‡ eius filij &, Iarobhā eos *fecit elongare* quia ; Ieruſalaim in & ecit
ne miniſtrarent וְלִירוּשָׁלִַם כִּי־הִזְנִיחָם יָרָבְעָם וּבָנָיו מִכַּהֲנֵן
† pro ‡ dęmonibus, ,*pileſis* ‡ & ,excelſis † ſacerdotes ſibi conſtituit Et .DOMINO
15 לַיהוָה׃ [†] וַיַּעֲמֶד־לוֹ כֹּהֲנִים לַבָּמוֹת וְלַשְּׂעִירִים
‡ Leuitas ipſos ,Iſrael tribubus cunctis de *eos*‡ poſt Et . fecit quos vitulis &
qui ponebāt ‡ vt quærerēt 16 וְלָעֲגָלִים אֲשֶׁר עָשָׂה׃ [†] וְאַחֲרֵיהֶם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
† in ,Iſrael Deum DOMINVM *quærendum ad* ‡ ,ſuum cor *dantibus*
הַנֹּתְנִים אֶת־לְבָבָם לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.ſuorū patrum Dō DOMINO immolandum ad, Ieruſalaim † veniebant
בָּאוּ יְרוּשָׁלִַם לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃
Rechabham *fortificauerunt* & ,Iehudah regnum roborauerunt Et
confirmauerunt 17 [†] וַיְחַזְּקוּ אֶת־מַלְכוּת יְהוּדָה וַיְאַמְּצוּ אֶת־רְחַבְעָם
,Dauid via in ambulauerunt nam .tribus annis Selomoh filium
בֶּן־שְׁלֹמֹה [I] לְשָׁנִים שָׁלוֹשׁ כִּי הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ דָּוִיד

CAP. X. יוד

† in omnis venerant Sechem † quia ; Seckem in Rechabham abiit Et

1 † וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶמָה כִּי שְׁכֶם [b] בָּאוּ [a] כָּל־ [a] יֵלֶךְ [b] בוא
vt regem cō- audire circa †, fuit Et .cum faciendum regnare ad , Israel
stituerent cum audisset

2 יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ׃ [c] † וַיְהִי כְּשָׁמַע
c faciebus a ‡ fugerat qui Aegypto in ipse &, Nebat filius Iarobham

יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וְהוּא בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי [e] היה
‖ qui erat ‡ à facie .Aegypto de Iarobham est reuersus & ; regis Selomoh

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ [d] וַיֵּשֶׁב יָרָבְעָם מִמִּצְרָיִם׃ [d] שוב
: Israel omnis &, Iarobham venit & ;eum vocauerunt & ,miserunt Et

3 † וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ־ [c] לוֹ וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל [c] בוא
: dicendo ,Rechabham ad sunt locuti &

וַיְדַבְּרוּ אֶל־רְחַבְעָם לֵאמֹר׃
seruitute de alleuia nunc &, aostrū iugū aggrauauit tuus Pater

4 † אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־ [f] עֻלֵּנוּ וְעַתָּה הָקֵל [f] מֵעֲבֹדַת עָלַל
posuit , nos super dedit quod , grauī eius iugo de & , dura tui patria

אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד אֲשֶׁר־נָתַן עָלֵינוּ
, dies tres Adhuc ,eos ad dixit Et .tibi seruiemus &

וְנַעַבְדֶךָּ׃ 5 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים
.populus abiit & .me ad reuerti mini &

וְשׁוּבוּ אֵלַי וַיֵּלֶךְ הָעָם׃
steterant eo- suere qui senes Rechabham rex consuluit Et
rā Selomoh patre ipso viuente,

6 † וַיִּוָּעַץ [g] הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר־ [g] היו
Quomodo : dicēdo, viuū ipsū existendo in , eius patris Selomoh facies ad stantes

עֹמְדִים לִפְנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בִּהְיֹתוֹ [h] חַי לֵאמֹר אֵיךְ [h] יעץ [g] חיה
? verbum huic populo respondendum ad consulentes vos consulitis vt respondeam

אַתֶּם נוֹעָצִים לְהָשִׁיב לָעָם־הַזֶּה דָּבָר׃ [i] שוב
,huic populo bono in fueris Si : dicendo ,eum ad sunt locuti Et

7 † וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם־תִּהְיֶה לְטוֹב לָעָם הַזֶּה
erunt & : bona verba eos ad fueris locutus & , eis placueris &

וּרְצִיתָם [k] וְדִבַּרְתָּ אֲלֵהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ [k] רצה
.diebus omnibus serui tibi

לְךָ עֲבָדִים כָּל־הַיָּמִים׃
consuluit Et .ei consuluerāt quod , senum consilium reliquit Et

8 † וַיַּעֲזֹב [l] אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעַץ [l] יעץ
.eius facies ad stantes* ,eo cum euaserant grandes qui adolescentes nutriti erant

אֶת־הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ הָעֹמְדִים לְפָנָיו׃
verbum respondebimus & ,consulentes vos Quid : eos ad dixit Et * qui stabant coram eo. consulitis,

9 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב דָּבָר אֶת־
iugo de Alleuia : dicendo , me ad sunt locuti qui , huic populo

הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי לֵאמֹר [m] הָקֵל מִן־הָעֹל [m] קלל
?nos super tuus pater dedit quod posuit

אֲשֶׁר־נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ׃
: dicendo ,eo cum ‖ uaserant grandes qui adolescentes eo cū sunt locuti Et nutriti erant

10 † וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ [n] אִתּוֹ לֵאמֹר
tuus Pater : dicendo , me ad sunt locuti qui populo dices Sic

כֹּה תֹאמַר לָעָם אֲשֶׁר־דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ à
dices sic ;nobis desuper alleuia tu & ,nostrum iugum aggrauauit

הִכְבִּיד אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה הָקֵל מֵעָלֵינוּ כֹּה תֹאמַר Minor digit⁹ meus gros-
.mei patris lumbis præ est grossus meus Parvus : eos ad sior ek

אֲלֵהֶם קָטְנִי עָבָה מָתְנֵי אָבִי׃
addam ego &, graue iugū vos super fecit onerare meus pater nunc Et

11 † וְעַתָּה אָבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל כָּבֵד וַאֲנִי אוֹסִיף virgis
ego & , flagellis in vos castigauit meus pater : vestro iugo super

עַל־ [n] עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר [n] אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי scorpionib⁹.
Rechabham ad populus omnis &, Iarobhā venit Et .aculeatis flagris in

בָּעַקְרַבִּים׃ 12 [o] † וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל־הָעָם אֶל־רְחַבְעָם [o] בוא
Reuertimini : dicēdo , rex fuerat locutus quemadmodum , tertio die in

בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ dura
dereliquit & : durum rex eis Respondit que .tertio die in me ad

אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי׃ 13 [p] † וַיַּעֲנֵם הַמֶּלֶךְ קָשָׁה [p] עזב
eos ad est locutus Et .senum consilium Rechabham rex

† וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם׃ 14 הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת עֲצַת הַזְּקֵנִים
aggrauauit meus Pater : dicendo , adolescentum consilium iuxta

[q] כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אָבִי הִכְבִּיד אֶת־ [q] יעץ
vos castigauit meus pater .illud super addam ego & , vestrum iugum

עֻלְּכֶם וַאֲנִי אוֹסִיף עֲלָיו אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם scorpionib⁹.
ad rex audiuit non Et .aculeatis flagris in ego & , flagellis in

בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי בָּעַקְרַבִּים׃ 15 † וְלֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־
firmaret vt , Deo cum à causatum erat nam .populum

[r] הָעָם כִּי־הָיְתָה נְסִבָּה [r] סבב מֵעִם הָאֱלֹהִים לְמַעַן הָקִים
Achiiahu manū per fuerat locutus quod , suū verbum DOMINVS

יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֲחִיָּהוּ
.Nebat filium Iarobham ad Silonitæ

הַשִּׁלוֹנִי אֶל־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃

sexcenti :protenso auro scuta ducenta Selomoh rex fecit Et ductili

15 [z] † וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם צִנָּה זָהָב שָׁחוּט שֵׁשׁ מֵאוֹת [z] עשה
. vno ‡ scuto super ascendebat protenso auro aurei ductī-

זָהָב שָׁחוּט יַעֲלֶה [a] עַל־ [a] הַצִּנָּה הָאֶחָת׃ les ascēdebāt
adri * trecentiti ; ductili auro † clypeos trecentos Et ‡singulo.

16 † וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת [b] מָגִנִּים [b] זָהָב שָׁחוּט שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זָהָב [a] צנן [b] גנן
saltus domo in rex eos dedit ‡ & : vno clypeo super ascendebat ‡ †ex * aurei

וַיַּעֲלֶה עַל־ [c] הַמָּגֵן הָאֶחָת [c] וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בְּבֵית יַעַר ‡ascendebant
illud texit & ; grande dentis* solium rex fecit Et .Lebanon ‡singulo:

הַלְּבָנוֹן׃ 17 † וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־ [d] שֵׁן גָּדוֹל [d] וַיְצַפֵּהוּ ‡ posuit
auro in scabellum ‡ & , solio † gradus sex Et .mundo auro

זָהָב טָהוֹר׃ 18 † וְשֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא וְכֶבֶשׁ בָּזָהָב [e] נתן
: sessionis locum ad inde & hinc manus & , apprehensa ‡ solio ipsi * eburneum

לַכִּסֵּא מְאֻחָזִים [d] וְיָדוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה עַל־מְקוֹם [d] צפה
.manus iuxta stantes leones duo &

וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים אֵצֶל הַיָּדוֹת׃ †erant
hinc gradus sex super ibi stantes leones duodecim Et ‡ gradus ex

19 † וּשְׁנֵים עָשָׂר אֲרָיוֹת עֹמְדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה auro erant
.regno omni sic est factum Non .inde & ‡ tenentes,

וּמִזֶּה לֹא־נַעֲשָׂה כֵּן לְכָל־מַמְלָכָה׃ [e] ישב
domus vasa omnia & ;aurea Selomoh regis potus vasa omnia Et stabant iuxta

20 † וְכֹל [f] כְּלֵי מַשְׁקֵה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכֹל כְּלֵי בֵית־ [f] כלה
Selomoh diebus in reputabatur argentū Non .cōclusō auro Lebanō saltus ‡ ex mundo

יַעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוּר אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה
cum Tarsis euntes regis naues Nam .quicquam in ibant in

21 † כִּי־אֳנִיּוֹת לַמֶּלֶךְ הֹלְכוֹת תַּרְשִׁישׁ עִם
Tarsis naues veniebant annis tribus in semel : Churam seruis & deferebāt

עַבְדֵי חוּרָם אַחַת לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים תָּבוֹאנָה אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ
.panos & , simias &, elephantum dentes , argentū &, aurum portantes

נֹשְׂאוֹת [g] זָהָב וָכֶסֶף שֶׁנְהַבִּים וְקוֹפִים וְתוּכִיִּים׃ [g] תכה
terræ regibus omnibus ptæ Selomoh rex est magnificatus Et

22 † וַיִּגְדַּל [g] הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ [g] גדל
.sapientia & , opulentia in diuitiis,

לְעֹשֶׁר וְחָכְמָה׃
audiendum ad³, Selomoh facies quarentes terræ reges omnes Et quærebant fa ciem

23 † וְכָל [h] מַלְכֵי הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לִשְׁמֹעַ [h] כל ‖ vt audirent
.eius corde in Deus dedit quam , eius sapientiam

אֶת־חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן הָאֱלֹהִים בִּלְבּוֹ׃
vasa & , argentea vasa , suum munus vir deferentes ipsi Et deferebant

24 † וְהֵם [i] מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ [i] כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי vnusquisque
anni verbum †; mulos & , equos , aromata & armaturam ‖ , vestes & , aurea

זָהָב וּשְׂלָמוֹת [k] נֶשֶׁק וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים דְּבַר־שָׁנָה [k] בוא ‖ arma
stabula ‡ millia quatuor Selomoni fuit † Et .anno in †annuatim

בְּשָׁנָה׃ 25 [k] † וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבַּעַת אַלְפֵי אֲרִיוֹת [k] היה †fuerunt
eos dimisit Et . equitum millia duodecim & , curruum &, equorum ‡ præsepia

סוּסִים וּמַרְכָּבוֹת שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים [l] וַיְנִיחֵם [l] ינח
.Ieru salaim in rege cum & ; currus vrbibus in curruū: quidam tamen erant cum

בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלָם׃ †dominatus
ad vsque & flumine à , regibus omnibus in dominans fuit † Et est

26 † וַיְהִי מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמְּלָכִים מִן־הַנָּהָר וְעַד־
.Aegypti terminum ad vsque & , Pelisti m terram

אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם׃
& ; lapides sicut Ieru salaim in argentum rex præbuit Et

27 [m] † וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים וְאֶת [m] נתן
.multitudine in planitie ‖ in † quæ , sycomoros quasi præbuit cedros † sunt

הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה [n] לָרֹב׃ ¶ capestribus
cunctis de & , Selomoh ad Aegypto ex equos educentes* Et

28 [o] † וּמוֹצִאִים סוּסִים מִמִּצְרַיִם לִשְׁלֹמֹה וּמִכָּל־ [o] יצא [n] רבב
, ptimorum Selomoh verborū residuum † Et .terris * educebant

הָאֲרָצוֹת׃ 29 † וְיֶשְׁאָר [p] דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הָרִאשֹׁנִים [p] יצא
, propheтę Nathan verbis super scripta ipsa nonne , nouissimorum & ‡ residua sunt in libro

וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־דִּבְרֵי נָתָן הַנָּבִיא [q] חזה
videntis Iheddi visionibus in & , Silonitæ Achiiah prophetia in &

וְעַל־נְבוּאַת אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי [q] וּבְחָזוֹת יְעִדַי הַחֹזֶה עדו
? Nebat filium Iarobham super contra

עַל־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃
quadraginta Israel omnem super Ieru salaim in Selomoh regnauit Et

30 † וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלַם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים
.suis patribus cum Selomoh dormiuit Et .annis

שָׁנָה׃ 31 † וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו
Rechabham regnauitque . sui patris Dauid ciuitate in eum sepelierunt &

וַיְקַבְּרוּהוּ בְּעִיר דָּוִיד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם
.eo pro eius filius

בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

fiſcorum vrbes vniuerſas &, deſerto in Tadmor ædificauit Et — theſaurorum
4 וַיִּבֶן אֶת־תַּדְמֹר בַּמִּדְבָּר וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת — בְּנָה
, ſuperiorem Bethchoron ædificauit Et .Chamath in ædificauit quas
5 אֲשֶׁר בָּנָה בַּחֲמָת׃ וַיִּבֶן אֶת־בֵּית חורון הָעֶלְיוֹן — munitas mu
,portarum ,murorum ,munitionis ciuitates ,inferiorem Beth-choron & rus, portis &
וְאֶת־בֵּית חורון הַתַּחְתּוֹן עָרֵי מָצוֹר חומות דְּלָתַיִם — vectibus. צור d
quæ fiſcorum vrbes omnes &, Bahalath Et .vectis &
6 וּבְרִיחַ׃ וְאֶת־בַּעֲלַת וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר — theſaurorum
& ,equitum vrbes & ,currus vrbes omnes &, Salomoni fuerunt quadrigarū,
הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת כָּל־עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת volitum
,Lebanō in &, Ieruſalaim in ædificare deſideranit quod Selomoh deſideriū oē
כָּל־חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַ͏ִם וּבַלְּבָנוֹן — voluit
.ſuæ ditionis terra vniuerſa in &
וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ — poteſtatis
,Perizæis &, Emoræis &, Chittæis de reſiduum populum Omnem — qui remanſit
7 כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי — יֶתֶר
:ipſi Iſrael de non qui , Iebuſæis & , Chiiuæis &
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא מִיִּשְׂרָאֵל הֵמָּה׃ — erant:
non quos , terra in eos poſt remanſerant qui eorum filiis de — † Sed
8 מִן־בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נוֹתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־ — fecit tributa-
diem in vſq; tributū in Selomoh eos fecit aſcēdere ēt: Iſrael filij eos cōſumpſerūt rios
כִלּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֶעֱלָם שְׁלֹמֹה לְמַס עַד הַיּוֹם — כָּלָה f עָלָה g
ſeruos in Selomoh dedit non quos Iſrael filiis de Et .hanc
9 הַזֶּה׃ וּמִן־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה לַעֲבָדִים — מַס h
principes &, eius triariorū ſ principes &, belli ſ viri † ipſi nam .ſuo ſopere in ſ posuit
לְמַלְאכְתּוֹ כִּי־הֵמָּה אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְשָׂרֵי שָׁלִישָׁיו וְשָׂרֵי — ‡ regio.
† qui , adſtantes ‡ principes iſti Et .eius equitum &, eius currus ‖ † eraut
10 רֹכְבוֹ וּפָרָשָׁיו׃ וְאֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר — * bellatores,
.populum in dominantes ‡ ,ducenti & quinquaginta, Selomoh regi ‡ principum
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם הָרֹדִים בָּעָם׃ — ‖ currurum
Dauid ciuitate de Selomoh fecit aſcendere Parhoh filiam Et ‡ qui ſtabāt, יתיר יוד
11 וְאֶת־בַּת־פַּרְעֹה הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה מֵעִיר דָּוִיד — † erant
mihi vxor habitabit Non : dixit Etenim .ei ædificauit quam domū in qui domina-
לַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ כִּי אָמַר לֹא־תֵשֵׁב אִשָּׁה לִי — bantur popu-
eas ad ſ eſt ingreſſa quas ;ipſa* ſanctitas quia .Iſrael regis Dauid domo in lo.
כִּבְיַת דָּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי־קֹדֶשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר־בָּאָה — מְאֹד k רָדָה l
,Heſiongheber in Selomoh iuit Tunc .Domini arca Selomoh fecit aſcendere ‖ Tunc mea
אֲלֵיהֶם ascenſiones׃ — יָשַׁב n בּוֹא m
12 אֲרוֹן יְהוָה׃ אָז הֶעֱלָה שְׁלֹמֹה עֹלוֹת — * eſt; quia † cā
:porticum facies ad ædificauit quod , Domini altare ſuper, Domino ‖ obtulit
לַיהוָה עַל מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר בָּנָה לִפְנֵי הָאוּלָם׃ — holocauſta
Moſeh præceptum iuxta faciendum aſcendere ad , die in diei verbo in Et עֹלָה o
13 וּבִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לְהַעֲלוֹת כְּמִצְוַת מֹשֶׁה — ante porticū:
:annum per vicibus tribus ſollemnitatibus & ,nouiluniū ‡ &, ſabbathis in פָּנָה p
לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וְלַמּוֹעֲדוֹת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה — per ſingulos
ſollēnitate in &, hebdomadarū ſollēnitate ī &, infermētatorū ſollēnitate ī dies, vt offer
בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג — rent
ſui patris Dauid iudicium iuxta ſtatuit Et .taberna culorum עֲלָה r צָוָה q
14 הַסֻּכּוֹת׃ וַיַּעֲמֵד כְּמִשְׁפַּט דָּוִיד אָבִיו אֶת־ — calendis, יַעַר s חָגַג t
,ſuis cuſtodiis ſuper Leuitas &, ſuo ſeruitio ſuper † ſacerdotum diuiſiones מַץ v
מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים עַל־עֲבֹדָתָם וְהַלְוִיִּם עַל־מִשְׁמְרוֹתָם — ordinem
,ſuo die in diei verbo in ſ ſacerdotibus corā miniſtrandum ad &, laudandū ad ‡ סֵכֶךְ x
לְהַלֵּל וְלְשָׁרֵת נֶגֶד הַכֹּהֲנִים לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ — † ī miniſterio
præceptum † ſic quia : portam & portam ad ſuis diuiſionibus in ianitores & ‡ vt laudarēt, miniſtrarent
וְהַשֹּׁעֲרִים בְּמַחְלְקוֹתָם לְשַׁעַר וְשַׁעַר כִּי־כֵן מִצְוַת — ‡ per ſingulos
.Dei viri Dauid dies, ſingulas por
15 דָּוִיד אִישׁ־הָאֱלֹהִים׃ וְלֹא סָרוּ מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם — tas: † erat
Leuitis &, ſacerdotibus ſuper regis præcepto à declinauerunt nō Et כּוֹן y
16 לְכָל־דָּבָר וְלָאֹצָרוֹת׃ וַתִּכֹּן כָּל־מְלֶאכֶת — † qua
: eū cōplere ad vſque ſ &, Domini domus eſt fundata ‡ die in vſq; Selomoh ‡ donec com-
שְׁלֹמֹה עַד־הַיּוֹם מוּסַד בֵּית־יְהוָה וְעַד־כְּלֹתָהּ — pleuit perfi-
,Heſiongheber in Selomoh iuit Tunc .Domini domus perfecta fuit cere domum
17 בֵּית יְהוָה שָׁלֵם׃ אָז הָלַךְ שְׁלֹמֹה לְעֶצְיוֹן־גֶּבֶר — יָסַד u כָּלָה v
.Edom terram in maris labium ſuper Eloth in & ad littus
וְאֶל־אֱילוֹת עַל־שְׂפַת הַיָּם בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃ — שְׂפָה b
ſeruos &, naues ſuorum ſeruorū manu p Churā eum ad miſit Et
18 וַיִּשְׁלַח־לוֹ חוּרָם בְּיַד־עֲבָדָיו אֳנִיּוֹת וַעֲבָדִים — יהיר ו
inde tulerunt &: Ophir in Selomoh ſeruis cū venerunt &, maris gnaros iuerunt
יוֹדְעֵי יָם וַיָּבֹאוּ עִם־עַבְדֵי שְׁלֹמֹה אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם
regem ad attulerunt &; auri talenta quinquaginta & quadringenta
מֵאָה c אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כִּכַּר זָהָב וַיְבִיאוּ d אֶל־הַמֶּלֶךְ — בּוֹא d
.Selomoh
שְׁלֹמֹה׃

famam tentandum ad venit &, Selomoh auditum audiuit Seba regina Et
1 וּמַלְכַּת־שְׁבָא שָׁמְעָה אֶת־שֵׁמַע שְׁלֹמֹה וַתָּבוֹא לְנַסּוֹתוֹ — נָסָה e
camelis &, valde graui virtute in Ieruſalaim in ænigmatib⁹ in Selomoh cum exercitu
בִּירוּשָׁלַ͏ִם בְּחִידוֹת בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד וּגְמַלִּים — lapides pre-
ad venit &: preciosum lapidē &, multitudine in aurū &, aromata portātibus cioſos:
נֹשְׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב לָרֹב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבוֹא אֶל — in
.ſuo corde cum erat quicquid eo cū eſt locuta &, Selomoh quicquam
שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבָּהּ׃ — נָגַד f
verbum latuit non &: eius verba omnia Selomoh ei indicauit Et
2 וַיַּגֶּד־לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ וְלֹא־נֶעְלַם דָּבָר — נָגַד g
.ei indicauerit non quod , Selomoh à domum &
מִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ׃ — רָאָה h
, Selomoh ſapientiam Seba regina vidit Et cibos
3 וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת — † habitacula
habitationem † &, eius menſæ cibum Et :ædificauerat quam יֶשֶׁב i
4 אֲשֶׁר בָּנָה׃ וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב — functionem
, eius pincernas &, eorū veſtimēta &, eius miniſtrorū aſſiſtētiā &, ei⁹ ſeruorū שָׁקָה k
עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וּמַשְׁקָיו — per quem
:Domini domum aſcendebat quo , eius aſcenſum &, eorū veſtimēta &
וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וַעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה — l
.ſpiritus ea in vltra erat non &
וְלֹא הָיָה עוֹד בָּהּ רוּחַ׃ — m
Verum eſt ,mea terra in audiui quod verbum Veritas : regem ad Dixitque בּוֹא m
5 וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי — אֱמֶן l famæ חֲצָה n
credebam non Et .tua ſapientia ſuper &, tuis verbis ſuper de rebus de
6 עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ׃ וְלֹא־ — beati &, tui viri Beati .audiui quam auditione
non eſſe Et .mei oculi viderent &, venitem donec , eorum verbis
הֶאֱמַנְתִּי לִדְבָרִים עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינָי וְהִנֵּה לֹא — n חֲצִי n
ſuper Addidiſti .tuæ ſapientiæ multitudinis dimidium mihi fuit indicatū
הֻגַּד־לִי חֲצִי מַרְבִּית חָכְמָתֶךָ יָסַפְתָּ עַל־ — beati &, tui viri Beati .audiui quam auditione
7 הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי׃ אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ וְאַשְׁרֵי — qui ſtant coram te
.tuā ſapientiam audientes ſ &, ſemper tuas facies ad ſtantes , iſti tui ſerui audiunt
עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד וְשֹׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ׃ — ſ audiunt
te in voluit qui benedictus tuus Deus Domini Sit
8 יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ בְּךָ — vt poneret
amore in ‡ : tuo Deo Domino regem in ſuum thronū ſuper te dandum ad ‡ propterea
לְתִתְּךָ עַל־כִּסְאוֹ לְמֶלֶךְ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאַהֲבַת — quod diligit
eos ſuper te dedit † &, ſeculum in eum ſtabiliendum ad , Iſrael erga tui Dei Deus tuus
אֱלֹהֶיךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִידוֹ לְעוֹלָם וַיִּתֶּנְךָ עָלֵיהֶם — vt ſtare fa-
.iuſtitiam &, iudicium faciendum ad regem in ciat † poſuit
לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה׃ — נָתַן o עָשָׂה p
aromata &, auri talenta viginti &, centum regi dedit Et
9 וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים — lapides pre-
, iſtud aroma ſicut fuit non Et .precioſum lapidem &, valde multitudinē in cioſos
לָרֹב מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וְלֹא הָיָה כַּבֹּשֶׂם הַהוּא — Selomoh regi Seba regina dedit quod
.aurum attulerunt qui Selomoh ſerui &, Churam ſerui etiam Et
אֲשֶׁר נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ — Algummim
10 וְגַם עַבְדֵי חוּרָם וְעַבְדֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ זָהָב — lapides pre-
.precioſum lapidem &, coralliorum ligna attulerunt , Ophir de cioſos. † de
מֵאוֹפִיר הֵבִיאוּ עֲצֵי אַלְגּוּמִּים וְאֶבֶן יְקָרָה׃ — Algummim
domo in eleuationes coralliorum lignis † rex fecit Et tigna
11 וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲצֵי הָאַלְגּוּמִּים מְסִלּוֹת לְבֵית־ — pſalteria
non Et .cantoribus nabla &, citharas &, regia domo in &, Domini
יְהוָה וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים וְלֹא־ — q מְסִלָּה r
.Ichudah terra in antè ipſa ſicut viſa ſunt
נִרְאוּ כָהֶם לִפְנִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה׃ — פָּנֶה s
,eius voluntatē omnē Sebah reginæ dedit Selomoh rex Et
12 וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ — * id
, eſt reuerſa Et .regem ad attulerat quod * præter , poſtulauit quam בּוֹא t
אֲשֶׁר שָׁאֲלָה מִלְבַד אֲשֶׁר־הֵבִיאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתֵּהָפֶךְ — eius ſerui &, ipſa ſuam terram in abiit &
וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ הִיא וַעֲבָדֶיהָ׃ — annuatim
, vno anno in Selomoh ad veniebat quod auri pondus erat Et
13 וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא לִשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת — u הָלַךְ u
.auri talenta ſex & ſexaginta & ſexcenta
שֵׁשׁ x מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ כִּכְּרֵי זָהָב׃ — מֵאָה x
mercatores, omnes &, adducentes circumeuntes &, peruefligantes viros Præter & negociato-
14 לְבַד מֵאַנְשֵׁי y הַסֹּחֲרִים וְהַסֹּחֲרִים מְבִיאִים וְכָל־ — res
argentum &, aurum adducentes, terræ comites † &, Harab reges תּוֹר y
† duces
מַלְכֵי עֲרַב וּפַחוֹת הָאָרֶץ מְבִיאִים זָהָב וָכֶסֶף — Selomoni.
לִשְׁלֹמֹה׃

quod venit
I vt faceret
בּוֹא q

,DOMINI domo in *faciendam ad*, Selomoh cor in *veniens* omne &
וְאֵת כָּל־ q הַבָּא עַל־לֵב שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת בְּבֵית־יְהוָה
.fecit prosperè sua domo in &
וּבְבֵיתוֹ הִצְלִיחַ׃

Audiui :ei ait &, nocte in Selomoh *ad* DOMINVS apparuit Et
12 † וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁמַעְתִּי
.sacrificij domum in mihi istum locum *in* elegi &, tuam orationem
יֵרֵא r אֶת־תְּפִלָּתֶךָ וּבָחַרְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִי לְבֵית זָבַח׃
פָּלַל s *super præcipiam en* &, pluuia fuerit non &, *cælos cohibuero* En
13 † הֵן אֶעְצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהֵן־אֶצַוֶּה עַל־
.meum populum in pestilentiam misero si &: terram *comedendã ad*, *locusta*
Si clausero cælos, si præcepero locustæ, vt deuoret
חָגָב לֶאֱכוֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח דֶּבֶר בְּעַמִּי׃
I super meum nomen est inuocatum quos t meus populus se humiliauerint Et
14 † וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי
faciem meã, שׁוּב t suis viis ã fuerint cõuerti &, *meas facies* exquisiuerit &, orauerint &, *eos super*
עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וִיבַקְשׁוּ t פָּנַי וְיָשֻׁבוּ מִדַּרְכֵיהֶם
sanabo &, eorum peccato parcã &, cælis de exaudiam ego &: malis
הָרָעִים וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא
meæ aures &, aperti erunt mei oculi Nunc .eorum terram
אֶת־אַרְצָם׃ 15 † עַתָּה עֵינַי יִהְיוּ פְתֻחוֹת וְאָזְנַי
.huius loci orationem ad intentæ
קַשֻּׁבוֹת v לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
פָּלַל u vt sit *existendum ad*, hanc domum sanctificaui &, elegi nunc Et
16 † וְעַתָּה בָּחַרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה x לִהְיוֹת x
cũctis ibi meũ cor &, mei oculi erunt Et .seculum in vsq; ibi meũ nomẽ
שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־
coram me ambulauit sicut, *meas facies ad* ambulaueris si tu Et .diebus
יָלַךְ y הַיָּמִים׃ 17 † וְאַתָּה אִם־y תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ
vt facias, tibi præcepi quæ, omnia iuxta *faciendum ad* &, tuus pater Dauid
דָּוִיד אָבִיךָ וְלַעֲשׂוֹת z כְּכֹל אֲשֶׁר z צִוִּיתִיךָ
:custodieris mea iudicia &, mea statuta &
וְחֻקַּי a וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹר׃
חָקַק a pollicitus sum Dauid *excîdi* quemadmodum, tui regni solium suscitabo Et
18 † וַהֲקִימוֹתִי אֶת כִּסֵּא מַלְכוּתֶךָ כַּאֲשֶׁר כָּרַתִּי לְדָוִיד
.Israel in dominans vir tibi succidetur Non: dicendo, tuo patri
אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל׃
,mea præcepta &, mea statuta dereliqueritis &, vos fueritis auersi si Et
19 † וְאִם־תְּשׁוּבוּן אַתֶּם וַעֲזַבְתֶּם חֻקּוֹתַי b וּמִצְוֹתַי
cotã vobis, צָוָה b diis seruieritis &, ambulaueritis &: *vestras facies ad* dedi quæ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים
.eis vos incuruaueritis &, alienis
אֲחֵרִים c וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם׃
שָׁחָה c à facie mea, domum & ,eis dedi quam ,mea terra *desuper* eos euellam Et
20 † וְנִתַּשְׁתִּים מֵעַל אַדְמָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־הַבַּיִת
eam dabo &; meis *faciebus desuper* proiiciã, meo nomini sanctificaui quã istã
הַזֶּה אֲשֶׁר־הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי אַשְׁלִיךְ מֵעַל פָּנָי וְאֶתְּנֶנּוּ
exemplum .populis cunctis *in dicterium* &, parabolam in
לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים׃
,eam *super* transeunti omni excelsa fuit quæ ista domus Et
21 † וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־הָיָה d עֶלְיוֹן לְכָל־עֹבֵר עָלָיו
per עָלָה d huic terræ sic DOMINVS fecit *quo* In, dicet &, erit stupori
Propter quid שָׁמֵם e יֹשֵׁם וְאָמַר בַּמֶּה עָשָׂה יְהוָה כָּזֹאת לָאָרֶץ הַזֹּאת
e huic domui &
וְלַבַּיִת הַזֶּה׃
Deum DOMINVM dereliquerint quòd Eo: dicent Et
22 † וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־יְהוָה f אֱלֹהֵי
apprehenderint &, Aegypti terra è eos eduxit qui suorum patrum
אֲבוֹתָם אֲשֶׁר f הוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִיקוּ
idcirco :eis seruierint &, eis se incuruauerint &, alienos Deos *in*
בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיַּעַבְדוּם עַל־כֵּן
.hoc malum omne eos super adduxit
הֵבִיא g עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת׃
בּוֹא g

CAP. VIII. ח

in Selomoh ædificauit quibus, annorum viginti finem fuit Et
קֵצֶץ a 1 † וַיְהִי מִקֵּץ a עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה
:suam domum &, DOMINI domum
אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ׃
Selomoh ædificauit, Selomoni Churam dedit quas ciuitates Et
2 † וְהֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן חוּרָם לִשְׁלֹמֹה בָּנָה שְׁלֹמֹה
.Israel filios ibi fecit habitare &; eas
אוֹתָם b וַיּוֹשֶׁב שָׁם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
†in obtinuit יָשַׁב b .eam *super* præualuit &; Sobah Chamath † Selomoh abiit Et
3 † וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה חֲמַת צוֹבָה וַיֶּחֱזַק עָלֶיהָ׃

,tuę sessionis *loco parato* de ,cælis de exaudies Et .tuo nomini ædificaui habitaculo
בְּנִיתִי לְשִׁמֶךָ׃ 39 † וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ
parces &: eorum iudicium facies &; eorum *preces* &, eorum orationẽ deprecationẽ
אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־תַּחֲנוּנֵיהֶם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם וְסָלַחְתָּ
sint meus Deus Nunc .tibi peccauerunt qui, tuo populo
לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ׃ 40 † עַתָּה אֱלֹהַי b יִהְיוּ־
loci orationem ad intentæ tuæ aures &, aperti tui oculi quæso
נָא עֵינֶיךָ פְּתֻחוֹת וְאָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת c לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם
,tuam requiem in Deus DOMINE surge nunc Et .huius
הַזֶּה׃ 41 † וְעַתָּה קוּמָה יְהוָה אֱלֹהִים לִמְנוּחָתֶךָ
induantur Deus DOMINE tui Sacerdotes .tuæ fortitudinis arca & tu
אַתָּה וַאֲרוֹן d עֻזֶּךָ כֹּהֲנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהִים יִלְבְּשׁוּ
עָזַז d DOMINE .bono in lætentur tui pĩj &, salute sancti
e יִשַׁע יִשְׂמְחוּ בַטּוּב׃ 42 † יְהוָה
Dauid misericordiarum memento .tui Christi *facies* auertas ne Deus faciem
שׁוּב e אֱלֹהִים אַל־ f תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ זָכְרָה לְחַסְדֵי דָוִיד
.tui serui
עַבְדֶּךָ׃

CAP. VII. ז

Cumq; cõplesset
כָּלָה g consumpsit holocaustũ,
1 † וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמֹה g לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יָרְדָה מִן־הַשָּׁמַיִם
,cælis è descendit ignis & ,orare Selomoh *complere secundũ* Et
.domum repleuit DOMINI gloria &; victimas &, *ascensionẽ* comedit &
וַתֹּאכַל הָעֹלָה וְהַזְּבָחִים וּכְבוֹד יְהוָה מָלְאָ אֶת־הַבָּיִת׃
,DOMINI domum in ingredi sacerdotes potuerunt non Et
2 † וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לָבוֹא אֶל־בֵּית יְהוָה
.DOMINI domum DOMINI gloria repleuit quia
כִּי־מָלְאָ כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה׃
videbãt, quãdo descendebat ignis, ‡facie tenus
DOMINI gloria &, *ignem descendendo in*, *videntes* Israel filij omnes Et
3 † וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל h רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד יְהוָה
,pauimentum super tertam in *faciebus* ‡se incuruauerunt &; domum super
עַל־הַבַּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל־הָרִצְפָּה
quoniam, bonus quoniam, DOMINO *confitendo* &: adorauerunt &
רָאָה h כּוֹנָנוּ i וַיִּשְׁתַּחֲווּ k וְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי
.eius misericordia seculum in *immolantes*, populus omnis &, rex Et
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ 4 † וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם זֹבְחִים
Selomoh rex immolauit Et .DOMINI *facies ad* victimam
זֶבַח לִפְנֵי יְהוָה׃ 5 † וַיִּזְבַּח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אֶת־
viginti & centum oues &, millia duo & viginti boues, victimam
זֶבַח הַבָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים
.populus vniuersus &, rex Dei domum dedicauerũt &: millia
אֶלֶף וַיְחַנְכוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם׃
cantici vasis in †Leuitæ &, *stantes* suis custodiis in sacerdotes Et
6 † וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם עֹמְדִים וְהַלְוִיִּם בִּכְלֵי־שִׁיר
quoniam, DOMINO confitendũ ad rex Dauid fecit quæ, DOMINI
יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי־
sacerdotes Et .eorũ manũ per Dauid *Laudando in*, eius misericordia seculũ in
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ בְּהַלֵּל דָּוִיד בְּיָדָם וְהַכֹּהֲנִים
.*stantes*‡ Israel omnis &, eos contra *buccinantes*
מַחְצְצְרִים נֶגְדָּם וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹמְדִים׃
domus facies ad quod, *aurij* medium Selomoh sanctificauit Et
7 † וַיְקַדֵּשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־חוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר l לִפְנֵי בֵּית־
:pacificorum adipes &, *ascensiones* † ibi fecit quoniam. DOMINI
יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם m הָעֹלוֹת וְאֶת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים
sustinere poterat non, Selomoh fecit quod, æneum altare quia
כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לֹא יָכוֹל n לְהָכִיל
.adipes &, *munus* &, holocaustum
אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הַחֲלָבִים׃
septem illo tempore in solemnitatem Selomoh fecit Et
8 † וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת־ p הֶחָג בָּעֵת הַהִיא שִׁבְעַת
ingrediendo ab, valde magnus cœtus, eo cum Israel omnis &, diebus
יָמִים וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מְאֹד מִלְּבוֹא
.Aegypti torrentem ad vsque Chamath
חֲמָת עַד־נַחַל מִצְרַיִם׃
altaris dedicationem nam .*retentionis festum* octauo die in fecerunt Et
9 † וַיַּעֲשׂוּ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת כִּי חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ
.diebus septem solemnitatẽ &, diebus septem fecerũt
עָשׂוּ שִׁבְעַת יָמִים וְהֶחָג שִׁבְעַת יָמִים׃
populum dimisit septimi mensis tertia & vigesima die in Et
10 † וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם
fecit quod bono super corde *bonos*‡ &, lætos, sua *tentoria* ad tabernacula
לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה
iucundos
.suo populo Israel &, Selomoh &, Dauid DOMINVS
יְהוָה לְדָוִיד וְלִשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ׃
,*regis* domum &, DOMINI domum Selomoh Compleuitque regiam,
11 † וַיְכַל שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ

,ei'latitudo cubitorū quinque &,ei'lōgitudo cubitorū quinque ,*auxiliȝ loci* atrij,

אַמָּה m הֶעָזָרָה חָמֵשׁ m אַמּוֹת אָרְכּוֹ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רָחְבּוֹ

super se genuflexit & ,illud super Stetitq; .eius *ſtatura* trium cubitorum & altitudo

וְאַמּוֹת שָׁלוֹשׁ קוֹמָתוֹ וַיַּעֲמֹד עָלָיו וַיִּבְרָךְ עַל־

ſuas palmas extendit & ,Iſrael *concionem* omnem contra ſua genua cætum

בִּרְכָיו נֶגֶד כָּל־־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו

non ,Iſrael Deus DOMINE :ait Et . cælos ad l eſt

הַשָּׁמָיְמָה׃ 14 † וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין־

miſericordiam & ,pactum cuſtodiens :terra in & ,cælis in Deus tu ſicut

כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד

.ſuo corde toto in *tuas facies ad* ambulantibus tuis ſeruis coram to

לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם׃

es locutus quod meo patri Dauid tuo ſeruo cuſtodiſti Qui

15 † אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִיד אָבִי אֵת אֲשֶׁר־־דִּבַּרְתָּ

.hanc diem ſecundum impleſti tua *manu* in & ,tuo ore in es locutus & ,ei potentia

פָּה n לוֹ וַתְדַבֵּר בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃

Dauid tuo ſeruo cuſtodi Iſrael Deus DOMINE nunc Et

16 † וְעַתָּה יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָּוִיד

vir tibi excidetur Non :dicendo , ei es locutus quod ,meo patri

אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ

cuſtodierint ſi tantum , Iſrael thronum ſuper ſedens *,meis faciebus* à facie mea

מִלְּפָנַי יוֹשֵׁב עַל־־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל רַק אִם־־יִשְׁמְרוּ

quemadmodum ,mea lege in *ambulandum* ad ſuam viam tui filij vt ambulent

בָּנֶיךָ אֶת־־דַּרְכָּם ° לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי כַּאֲשֶׁר

,Iſrael Deus DOMINE nunc Et .*mtas facies* ad ambulaſti coram me.

הָלַכְתָּ לְפָנָי׃ 17 † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

.Dauid tuo ſeruo es locutus quod ,tuum verbum *ſit verum* firmetur

יֵאָמֵן דְּבָרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְדָוִיד׃

ſuper homine cum Deus habitabit verè *nunquid* Nam Sed num

18 † כִּי p הַאָמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים אֶת־־הָאָדָם עַל־־ p אָסַן

quia etiam ,te *ſuſtinebunt* non cælorum cæli & cæli Ecce ?terram capiunt

הָאָרֶץ הִנֵּה שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי־

? ædificaui quam hæc domus †quanto mi-nus

הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃

eius deprecationem ad & ,tui ſerui orationem ad reſpicias Et

19 † וּפָנִיתָ אֶל־־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־־ r תְּחִנָּתוֹ q פָּנָה r חָנַן q

,orationem ad & ,*præcinum ad audiendum ad* ,meus Deus DOMINE vt audias cla morem,

יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ אֶל־־הָרִנָּה s וְאֶל־־ s הַתְּפִלָּה s פָּלַל

.*tuas facies* ad orat tuus ſeruus quam coram te.

אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ׃

, nocte ac die iſtam domum *ad apertos tuos oculos exiſtendos* Ad Vt ſint oculi tui aperti ſu-

20 † לִהְיוֹת עֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה e הָיָה e

ad audiendum ad * , ibi tuū nomen *ponendū ad* ‡dixiſti quo † locum *ad* ſuper †in

אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לָשׂוּם שְׁמְךָ שָׁם לִשְׁמֹעַ אֶל־

.iſto loco in tuus ſeruus *wabit* † quam orationem ‡quod ponere*s vt audias †orat

הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃

quam ,Iſrael tui populi & tui ſerui *deprecationes* ad exaudias Et deprecationē

21 † וְשָׁמַעְתָּ אֶל־־תַּחֲנוּנֵי עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

tuæ *ſeſſionis* loco è exaudies tu & :iſto loco in orauerint habitationis

יִתְפַּלְלוּ u אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם v שִׁבְתְּךָ u יָשַׁב

.parces & , exaudies & , cælis è

מִן־־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלָחְתָּ׃

,iuramentum eo *in tulerit* ! & ,ſuum *ſocium* in quiſpiam peccauerit Si proximum

22 † אִם־־יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְנָשָׂא־בוֹ אָלָה exegerit ab

domo in tuo altari coram iuramentum venerit & : eum *faciendum iurare ad* vt faciat iu-

לְהַאֲלָתוֹ x וּבָא אָלָה׃ לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ בַּבַּיִת x בּוֹא tare

iudicabis & ,facies & , cælis de audies tu Et :iſta

הַזֶּה׃ 23 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ

; eius caput in eius viam dando ,impio reddendo ,tuos ſeruos

אֶת־־עֲבָדֶיךָ y לְהַשִּׁיב לְרָשָׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ בְרֹאשׁוֹ y שוּב

.eius iuſtitiam ſecundum ei dando, iuſtum iuſtificando &

וְלִצְדִּיק z לָתֵת לוֹ כְּצִדְקָתוֹ׃ z נָתַן

peccauerint cū ,*inimici facies ad* Iſrael tuus populus fuerit cæſus ſi Et coram inimi co,

24 † וְאִם־יִנָּגֵף עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל a לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יֶחֱטְאוּ־ a פָּנָה

,orauerint & ,tuum nomen fuerint confeſſi & ,fuerint conuerſi & ,tibi b שׁוּב

לָךְ b וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ אֶת־־שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְלוּ

.iſta domo in *tuas facies ad* fuerint deprecati & coram me

וְהִתְחַנְּנוּ לְפָנֶיךָ בַּבַּיִת הַזֶּה׃

,Iſrael tui populi peccato parces & , cælis de audies tu Et

25 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל

.eorum patribus & ,eis dediſti quam ,terram ad eos reduces &

וַהֲשִׁיבוֹתָם אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לָהֶם וְלַאֲבוֹתֵיהֶם׃

,tibi peccauerint cùm ,pluuia fuerit non & , cælos *detineri* In cùm clauſum

26 † בְּהֵעָצֵר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־־יִהְיֶה מָטָר כִּי יֶחֱטְאוּ־־לָךְ fuerit cælum

,tuum nomen fuerint confeſſi & ,iſto loco in orauerint &

וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־־הַמָּקוֹם הַזֶּה c וְהוֹדוּ אֶת־־שְׁמֶךָ c יָדָה

,eos afflixeris cùm , fuerint conuerſi ſuo peccato à

מֵחַטַּאתָם יְשׁוּבוּן כִּי d תְעַנֵּם׃ d עָנָה

†de , tuorum ſeruorum peccato parces & , cælis† exaudies tu Et

27 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עַבָדֶיךָ

† per quam † bonam viam *ad* eos docebis nam . Iſrael tui populi &

וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי c תּוֹרֵם אֶל־־הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר c יָרָה

. dediſti quam , tuam terram ſuper pluuiam dabis & :*ea in* ambulent

יֵלְכוּ־־בָהּ וְנָתַתָּה מָטָר עַל־אַרְצְךָ אֲשֶׁר־נָתַתָּה

.hæreditatem in tuo populo

לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה׃

ſi ſi *ſegetum percuſſio* , fuerit *cùm* peſtis , terra in fuerit *cùm* Fames

28 † רָעָב כִּי־־יִהְיֶה בָּאָרֶץ דֶּבֶר כִּי־־יִהְיֶה שִׁדָּפוֹן

obſederit eū eius inimicus *ei dederit angustiā cùm* : fuerit cùm bruch⁹ &,locuſta,rubigo &

וְיֵרָקוֹן אַרְבֶּה וְחָסִיל כִּי יִהְיֶה כִּי f יָצַר־־לוֹ אוֹיְבָיו f צוּר

intra portas ſuas infirmitas omniſque ,plaga omnis ;*ſuarum portarum* terra in

בְּאֶרֶץ שְׁעָרָיו כָּל־־נֶגַע וְכָל־־מַחֲלָה׃

omni fuerit quæ ,deprecationem omnem ,orationem Omnem

29 † כָּל־־ g תְּפִלָּה כָּל־־ h תְּחִנָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל־־ g פָּלַל h חָנַן

quòd ſi ,ſuā plagā vnuſquiſq; cognouerint *eā* , Iſrael tuo populo omni &,homini

הָאָדָם וּלְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּ אִישׁ נִגְעוֹ

:iſtam domum ad ſuas volas expanderit & , ſuū dolorē &

וּמַכְאֹבוֹ וּפָרַשׂ i כַּפָּיו אֶל־־הַבַּיִת הַזֶּה׃ i כַּף

, parces & , tuæ ſeſſionis *parato loco* , cælis de exaudies tu Et habitaculo

30 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ וְסָלַחְתָּ

nam .eius cor *noſces* quia, ſuas vias omnes iuxta vnicuiq; dabis &

וְנָתַתָּה לָאִישׁ כְּכָל־־דְּרָכָיו אֲשֶׁר k תֵּדַע אֶת־־לִבּוֹ כִּי k יָדַע noſti

.hominum filiorum cor noſti tu ſolus tu

אַתָּה לְבַדְּךָ יָדַעְתָּ אֶת־־לִבּ בְּנֵי הָאָדָם׃

vt ambulent qnibus , diebus omnibus tuis viis in *ambulandū ad* te timeant Vt

31 † לְמַעַן j יִירָאוּךָ j לָלֶכֶת בִּדְרָכֶיךָ כָּל־־הַיָּמִים אֲשֶׁר־־ j יָרֵא

viuunt .noſtris patribus dediſti quam , terræ facies ſuper *viventes* ipſi

חָיוּ m עַל־־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבוֹתֵינוּ׃ m חָיָה

! eſt Iſrael tuo populo de ! non qui alienigenam ad etiam Et

32 † וְגַם אֶל־־הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא־־מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל

,magnūm tuum nomen propter longinqua terra è veniens & , ipſe

הוּא n וּבָא ׀ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל l וּבְזְרוֹעֲךָ l בּוֹא

venerint & , extentum tuum brachium & , robuſtam tuam manū &

וְיָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרוֹעֲךָ o הַנְּטוּיָה וּבָאוּ o נָטָה

.iſta domo in orauerint &

וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־־הַבַּיִת הַזֶּה׃

habitaculo facies & .tuæ ſeſſionis *parato loco* de cælis de exaudies tu Et

33 † וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן p שִׁבְתְּךָ q וְעָשִׂיתָ q יָשַׁב p עָשָׂה

‖ pro omnes ſciant vt ;alienigena te *ad clamauerit* quibus ‖omnia ſecundū ‖ inuocauerit

כְּכֹל אֲשֶׁר־־יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן יֵדְעוּ כָל־־ vt timeant

tuus populus ſicut , te *timendum ad* & , tuum nomen terræ populi

עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־־שִׁמְךָ וְיִרְאוּךָ אוֹתְךָ כְּעַמְּךָ & cogno-ſcant,

domum ſuper eſt inuocatum tuum nomen quòd , *ſciendum ad* & ;Iſrael

יִשְׂרָאֵל r וְלָדַעַת כִּי־־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־־הַבַּיִת r יָדַע Si

tuus populus fuerit egreſſus Cùm .ædificaui quam hanc

הַזֶּה אֲשֶׁר s בָּנִיתִי׃ 34 † כִּי־־יֵצֵא עַמְּךָ s בָּנָה

orauerint & ;eos miſeris qua viam per ſuos inimicos contra bellum ad

לַמִּלְחָמָה עַל־־אֹיְבָיו בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ ‡ in

ædificaui quam domus & ;ea *in* elegiſti quam , huius ciuitatis via † te ad

אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־־בָּנִיתִי

,eorum orationem . cælis de exaudies Et .tuo nomini

לִשְׁמֶךָ׃ 35 † וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־־ t תְּפִלָּתָם t פָּלַל

.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem &

וְאֶת־־ u תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם׃ u חָנַן

Si ‡ eſt (peccet non qui homo ‡ non nam) ;tibi peccauerint Cùm

36 † כִּי יֶחֶטְאוּ־־לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־־יֶחֱטָא

iratus , *inimici facies ad* eos tradideris & , eos contra fueris *exacerbatus* &

וְאָנַפְתָּ בָּם x וְנָתַתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב x נָתַן

corā inimico longinquam terram ad eos ducentes captiuos , eos duxerit captiuos &

וְשָׁבוּם y שׁוֹבֵיהֶם אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה y שָׁבָה

redierint *quò* , terra in ſuum cor ad *reuerti fecerint* Et : propinquam vel ad quam

אוֹ קְרוֹבָה׃ 37 † וְהֵשִׁיבוּ z אֶל־־לְבָבָם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר z שׁוּב

terra in te ad orauerint &,fuerint conuerſi&,*illuc* fuerint ducti captiui

נִשְׁבוּ־־שָׁם וְשָׁבוּ ׀ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ

.egimus impiè &,egimus iniquè, Peccauimus:dicendo,ſuę captiuitatis

שִׁבְיָם a לֵאמֹר חָטָאנוּ a הֶעֱוִינוּ וְרָשָׁעְנוּ׃ a עָוָה

terra in ſua anima tota in & ſuo corde toto in te ad fuerint conuerſi Et

38 † וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל־־לִבָּם וּבְכָל־־נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ

‡ ad † in , corū terræ via † orauerint & ;eos duxerūt captiuos quā ‡ſuę captiuitatis

שִׁבְיָם אֲשֶׁר־־שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ דַּרְכָּם אַרְצָם

quam domus & , elegiſti quam ciuitatis &,eorū patribus dediſti quam

אֲשֶׁר־נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם וְהָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְלַבַּיִת אֲשֶׁר־

auri perfectiones hoc auro † forcipes & ,lucernas & ,florem Et flores †ex
21 וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמַּלְקָחַיִם זָהָב הוּא מִכְלוֹת זָהָב׃ quod erat
.conclusō †auro ‖ acerras & ,cochlearia & , pelues & ,psalteria Et perfectum.
22 וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר ‡ex
fores ‡& ,sanctitatum sanctitati ipsi interiores eius fores domus ostium & ‡mundo.
וּפֶתַח הַבַּיִת דַּלְתוֹתָיו לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְדַלְתֵי ostia
.auro †templo ipsi domus פְּנִימִיּוֹת לְהֵיכַל זָהָב׃ interiora
†ex הַבַּיִת ‡ostia

CAP. V. ה

domo in Selomoh fecit quod opus omne est perfectum Et
1 וַתְּשָׁלֶם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית
& .sui patris Dauid sanctificationes Selomoh intulit &. DOMINI
יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קָדְשֵׁי דָוִיד אָבִיו וְאֶת־ בוא
domus thesauris in dedit vasa omnia & ,aurum & , argentum posuit
הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־כָּל־הַכֵּלִים נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית כלה
seniores Selomoh congregauit Tunc .Dei
הָאֱלֹהִים׃ אָז יִקְהֵיל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי
2 filiis † patrum prælatos† , tribuum capita omnia & ,Israel omnes prin-
יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי cipes
fœderis arcam faciendum ascendere ad , Ierusalaim in Israel †de
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְרוּשָׁלִַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־ vt ascendere facerent
.Sion‡ipsa .Dauid ciuitate è DOMINI
יְהוָה מֵעִיר דָּוִיד הִיא צִיּוֹן׃ ‡est
solemnitate in Israel viri omnes regem ad sunt congregati Et נֶטַע
3 וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּחַג עלה חגג
, Israel seniores omnes venerunt Et .septimi mensis ipsa quæ est
הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַיָּבֹאוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל portauerunt
.arcam Leuitæ sustulerunt & נשא
4 וַיִּשְׂאוּ הַלְוִיִּם אֶת־הָאָרוֹן׃ tabernaculū
& , conuentum tentorium & , arcam fecerunt ascendere Et ecclesiæ,
5 וַיַּעֲלוּ אֶת־הָאָרוֹן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־ * erant
sacerdotes ea fecerunt ascendere tentorio in*quæ sanctitatis vasa omnia tabernaculo,
כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל הֶעֱלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים יעד
, Israel cætus omnis & , Selomoh rex Et .Leuitæ
הַלְוִיִּם׃ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
6 qui , bouem & ,pecus immolantes‡ , arcam ante eum ad condicti qui conuene-
הַנּוֹעָדִים עָלָיו לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר rant
.multitudine præ supputabantur non & , numerabantur non ‡immolabāt
לֹא־יִסָּפְרוּ וְלֹא יִמָּנוּ מֵרֹב׃ pecudes & boues,
ad DOMINI fœderis arcam sacerdotes adduxerunt Et numeraban
7 וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־ tur propter
ad , sanctitatum sanctitatem ad , domus oraculum ad ,suum locum multitudinē
מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אֶל־ רבב
.Cherubim alas subter templi
תַּחַת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים׃
, arcæ locum super alas expandentes Cherubim fuerunt Et expandebant
8 וַיִּהְיוּ הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם עַל־מְקוֹם הָאָרוֹן היה
.desuper eius vectes super &, arcam super Cherubim tegebant & כסה
וַיְכַסּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בַּדָּיו מִלְמָעְלָה׃ ראה
de vectium capita videbantur &, vectes elongauerunt Et
9 וַיַּאֲרִיכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן־ arcæ coram
ibi fuit Et .forinsecus apparebant non & , oraculi facies super arca oraculo,
הָאָרוֹן עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיְהִי־שָׁם
.hanc diem ad vsque
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ †erant
, Choreb in Mosch dedit quas , tabulæ duæ nisi arca in † Non posuit
10 אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לוח
eos egrediendo in † Israel filiis cum DOMINVS excidit quas filij
הַלֻּחוֹת אֲשֶׁר־נָתַן שָׁמָּה מֹשֶׁה בְּחֹרֵב egrederentur
.Aegypto ex יצא
אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם
מִמִּצְרָיִם׃ cùm egressi
sacerdotes omnes nam) .sanctitate de sacerdotes egrediendo in fuit Et essent
11 וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ כִּי כָל־הַכֹּהֲנִים ‡qui ‖ sunt
.partitiones obseruare ‡non (.se sanctificauerūt ‖inuenti ‡ †erat distinctiones
הַנִּמְצָאִים הִתְקַדָּשׁוּ אֵין לִשְׁמֹר לַמַּחְלְקוֹת׃ de de de
, Heman ipsi , Asaph ipsi , ipsis omnibus † cantores Leuitæ Et שור
12 וְהַלְוִיִּם מְשֹׁרְרִים לָהֶם לְאָסָף לְהֵימָן de ‡ de *de
, bysso † induti , eorum fratribus * & , eorum filiis ‡ & , Idithun ipsi †erant
לִידוּתוּן וְלִבְנֵיהֶם וְלַאֲחֵיהֶם מְלֻבָּשִׁים בּוּץ
: altaris orientem ad stantes , citharis & , psalteriis in & , cymbalis in
בְּמְצִלְתַּיִם וּבִנְבָלִים וְכִנֹּרוֹת עֹמְדִים מִזְרַח לַמִּזְבֵּחַ צלל
.tubis in buccinantes viginti & , centum ad sacerdotes eis cum & clangentes
וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים מַחְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת׃ חצר

CAP. VI. ו

caligine in habitandum ad dixit DOMINVS: Selomoh ait Tunc quòd habita ret
1 אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל׃
tuæ sessioni locum & ,tibi habitaculum , domum ædificaui ego Et habitationi
2 וַאֲנִי בָּנִיתִי בֵית־זְבֻל לָךְ וּמְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ בנה †in
.secula † faciem suā,
עוֹלָמִים׃ * vniuersō
ecclesia vniuersa* benedixit & , suas facies rex conuertit Et cœtui
3 וַיִּסֹּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהַל סבב
.stans Israel concio omnis Et .Israel
יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד׃ סבב
est locutus qui , Israel Deus DOMINVS Benedictus : ait Et cœtus
4 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר stabat.
: dicendo , cōpleuit eius manus per & , meo patri Dauid suo ore in
בְּפִיו אֶת דָּוִיד אָבִי וּבְיָדָיו מִלֵּא לֵאמֹר׃
terra è meum populum eduxi qua die A
5 מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ יצא
ædificandū ad Israel tribubus cunctis è ciuitatem in elegi non , Aegypti
מִצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְּעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת
, virum in elegi non & : ibi meum nomen existendum ad , domum vt esset
בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וְלֹא־בָחַרְתִּי בְּאִישׁ היה
.Israel meum populum super ducem existendum ad vt esset dux
לִהְיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ היה
elegi & , ibi meum nomen existendum ad* , Ierusalaim in elegi Et ‡Sed *vt esset
6 וָאֶבְחַר בִּירוּשָׁלִַם לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר
.Israel meum populum super existendum ad‡ Dauid in ‡vt esset
בְּדָוִיד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ ‖in
nomini domum ædificandum ad , mei patris Dauid corde cum‖ fuit Et vt ædificaret
7 וַיְהִי עִם־לְבַב דָּוִיד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם בנה
.Israel Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
fuit quod * Pro : meū patrem Dauid ad DOMINVS dixit Et *eo
8 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִיד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה in
fuit quia , benefecisti , meo nomini domum ædificandum ad , tuo corde cum vt ædificares
עִם־לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבוֹתָ כִּי הָיָה
.tuo corde cum in
עִם־לְבָבֶךָ׃
, tuis lūbis de egrediens , tu filius sed , domū ædificabis non tu Sed qui egredie-
9 רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי בִנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ tur
.meo nomini domum ædificabit ipse
הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃
, fuerat locutus quod suum verbum DOMINVS statuit Et קום
10 וַיָּקֶם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר
, Israel thronum super sedi & , meo patre Dauid pro surrexi & ישב
וָאָקוּם תַּחַת דָּוִיד אָבִי וָאֵשֵׁב ‖ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
DOMINI nomini domum ædificaui &, DOMINVS est locutus sicut
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה
.Israel Dei
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
in qua est quod , DOMINI pactum ibi quæ arcam ibi posui Et
11 וָאָשִׂים שָׁם אֶת־הָאָרוֹן אֲשֶׁר שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר שום
.Israel filiis cum exciderat pepigerat
כָּרַת עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
, Israel concionem ‖ omnem contra DOMINI altare faciem ad ‡ stetit Et coram altari
12 וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל ‖ cætum
.suas volas extendit & manus
וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו׃ *suggestum
medio in illam dedit ‡ & , aris concham * Selomoh fecit Quoniam instar con-
13 כִּי־עָשָׂה שְׁלֹמֹה כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת ‖ וַיִּתְּנֵהוּ בְּתוֹךְ chæ æneum, ‡ posuit illud
זבח ‖ נתן

habuitformã ‡iuxta formã

,domus latitudinis *facies super* illõgitudinis *facies super* quæ porticus Et
4 †וְהָאוּלָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הֵאָרֶךְ עַל־פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת
intrinsecus eã texit & : viginti & centum altitudo & .viginti cubitorũ †
עֶשְׂרִים וּמֵאָה גָּבְהוֹ וַיְצַפֵּהוּ[c] מִפְּנִימָה
, abiegnis lignis texit magnam domum Et .mundo auro
5 זָהָב טָהוֹר ׃ †וְאֶת־הַבַּיִת הַגָּדוֹל חִפָּה עֲצֵי בְרוֹשִׁים
.catenas & , palmas eã super fecit ascẽdere & :bono auro eã texit &
וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב[f] וַיַּעַל עָלָיו תְּמָרִים וְשַׁרְשְׁרֹת ׃
aurum‡ aurum & .gloriam ad precioso lapide domum texit Et
6 †וַיְצַף אֶת־הַבַּיִת[g] אֶבֶן יְקָרָה לְתִפְאָרֶת וְהַזָּהָב זָהָב
,eius parietes & ,*limina*‡, trabes , domum Texitque .Paruaim‡
פַּרְוָיִם ׃ †וַיְחַף אֶת־הַבַּיִת הַקֹּרוֹת הַסִּפִּים וְקִירוֹתָיו
.parietibus in Cherubim *aperuit** & : auro eius *fores* &
וְדַלְתוֹתָיו זָהָב וּפִתַּח כְּרוּבִים עַל־הַקִּירוֹת ׃
super eius longitudo :sanctitatum sanctitatis domum Fecitque
8 †וַיַּעַשׂ[i] אֶת־בֵּית־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אָרְכּוֹ עַל־
cubitorum eius latitudo & , viginti cubitorum , domus *latitudinis facies*
פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְרָחְבּוֹ אַמּוֹת
.sexcentis talentis bono auro eam texit & :viginti
עֶשְׂרִים וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב לְכִכָּרִים שֵׁשׁ מֵאוֹת ׃
cœnacula & ,lauri quinquaginta seclorum clauorum pondus Et
9 †וּמִשְׁקַל לְמִסְמְרוֹת לְשִׁקָלִים חֲמִשִּׁים זָהָב וְהָעֲלִיּוֹת
sanctitatum sanctitatis domo in Fecitque .auro texit
10 חָפָה זָהָב ׃ [k]†וַיַּעַשׂ בְּבֵית־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים
.auro eos texerunt & .puerorum ‡opere duos Cherubim ‡instar
כְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֵׂה צַעֲצָעִים[l] וַיְצַפּוּ אֹתָם זָהָב ׃
Ala .viginti cubitorum *earum* longitudo Cherubim alarum Et
11 †וְכַנְפֵי הַכְּרוּבִים אָרְכָּם[m] אַמּוֹת עֶשְׂרִים כְּנַף
altera ala & : domus parietem *tangens* , quinque cubitorum vna
הָאֶחָד לְאַמּוֹת חָמֵשׁ[n] מַגַּעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת
.alterius Cherub alam *ad attingens* quinq; cubitorũ
אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לְכָנַף הַכְּרוּב הָאֶחָר ׃
:domus parietem ad *tangens* , quinq; cubitorũ vnius Cherub ala Et
12 †וּכְנַף הַכְּרוּב הָאֶחָד אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לְקִיר הַבַּיִת
.alterius Cherub alæ *adhærens* quinque cubitorum altera ala &
וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חָמֵשׁ דְּבֵקָה לִכְנַף הַכְּרוּב הָאֶחָר ׃
ipsi & : viginti cubitos † expansæ istorum Cherubim Alæ
13 †כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרוּשִׂים אַמּוֹת עֶשְׂרִים וְהֵם
.domum *ad* eorum facies & ,suos pedes super *stantes*
עֹמְדִים עַל־רַגְלֵיהֶם וּפְנֵיהֶם לַבָּיִת ׃
:byſſo &,cocco &,purpura &,hyacintho ‖ velum Fecitque
14 †וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְכַרְמִיל וּבוּץ
.Cherubim *illud super fecit ascendere* &
וַיַּעַשׂ עָלָיו כְּרוּבִים ׃
triginta cubitorum duas columnas domum ante fecit Et
15 †וַיַּעַשׂ לִפְנֵי הַבַּיִת עַמּוּדִים שְׁנַיִם אַמּוֹת שְׁלֹשִׁים
.quinque cubitorum, eius *caput super* ‖quod, *operimẽtũ* &, lõgitudine ‡quinq; &
וְחֹמֶשׁ אֹרֶךְ וְהַצֶּפֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁוֹ אַמּוֹת חָמֵשׁ ׃
.columnarum caput ſuper, *dedit* & , oraculo in catenas fecit Et
16 †וַיַּעַשׂ שַׁרְשְׁרוֹת בְּדְבִיר[o] וַיִּתֵּן עַל־רֹאשׁ הָעַמֻּדִים
.catenis in *dedit*‖ & ,centum malogranata Fecitque
וַיַּעַשׂ רִמּוֹנִים מֵאָה וַיִּתֵּן בַּשְּׁרְשְׁרוֹת ׃
,dextera à vnam , *palatij facies super* columnas ſtatuit Et
17 [p]†וַיָּקֶם אֶת־הָעַמֻּדִים עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל אֶחָד מִיָּמִין
ſiniſtræ nomẽ &,Iachin‖ dexteræ nomen Vocauitque .ſiniſtra à *vnam* &
וְאֶחָד מִהַשְּׂמְאוֹל וַיִּקְרָא שֵׁם־הַיָּמִנִי יָכִין וְשֵׁם הַשְּׂמְאלִי
.Boaz
בֹּעַז ׃

CAP. IIII. ד

viginti &,eius lõgitudo cubitorum viginti : æneum altare fecit Et
1 †וַיַּעַשׂ מִזְבַּח נְחֹשֶׁת עֶשְׂרִים אַמָּה[l] אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים
.eius *ſtatura* cubitorum decem & ,eius latitudo cubitorum
אַמָּה רָחְבּוֹ וְעֶשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ ׃
ad † eius labio à *cubito in* decem ,fuſile mare Fecitque
2 †וַיַּעַשׂ אֶת־הַיָּם[q] מוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ אֶל־
linea & , eius *ſtatura cubito in*‖quinque & .circuitu‡rotundum eius labiũ
שְׂפָתוֹ עָגֹל ׀ סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ[r] וְקָו
.*circum*‡illud circumdabat *cubito in*‖ triginta
שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב ׃
illud circundantium *circum* *circum**illud ſubter boum imago Et
3 [s]†וּדְמוּת בְּקָרִים תַּחַת לוֹ סָבִיב ׀ סָבִיב סוֹבְבִים אֹתוֹ
*bouis** ordines duo .*circum*† mare *ambientes* ,*cubito in*‡decem
עֶשֶׂר בָּאַמָּה[t] מַקִּיפִים אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנֵים טוּרִים[u] הַבָּקָר
.illius *fuſura in* fuſorum
יְצוּקִים בְּמִצַּקְתּוֹ ׃

altitudo ‡cubitorum †vſque ‖in cubitorum altitudo

[r] יצק קוה ‖cubitorum †per circuitũ. ‖per circuitũ

[q] דמה יקף *cubitis ambiebant †per circuitũ *erant boum ‡ſecundũ fuſuram

[s] יצק

Stabat †reſpiciebant

[x] פְּנָה

*reſpiciebant ad occidentẽ *reſpiciebant *reſpiciebant

† erant

[y] עב

comprehendebat * capiebat poſuit

[z] עָשָׂה

holocauſti

[a] דוּחַ

vt lauarent ſe ſacerdotes

[b] שָׁנָה גָּלַל

duos funiculos

[d] שָׁנָה כָּסָה

qui ‡erant

[e] כון

poſuit

†ex ‡mundo.

regione argilloſa terra,

[g] סָכַךְ

grandi.

[i] כָּלָה

panes

vt arderent iuxta ordinem in oraculo purgato.

,aquilonem ad *reſpicientes*† tres .boues duo-decim ſuper *Stans*
4 †עוֹמֵד עַל־שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה[x] פְּנִים ׀ צָפוֹנָה
tres &,meridiem ad *reſpicientes** tres & , *mare ad reſpicientes*‡ tres &
וּשְׁלֹשָׁה פְּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה ׀ פְּנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה
omnia & .deſuper eos ſuper mare & , orientem ad *reſpicientes* †
פְּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְכָל־
.intrinſecus † eorum poſteriora
אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה ׃
floris calicis labij opus ſicut eius labium &,palmi † eius denſitas Et
5 †וְעָבְיוֹ[y] טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שִׂפַת־כּוֹס פֶּרַח
.*complebat** millia tria battos *comprehendens* :lilij
שׁוֹשַׁנָּה מַחֲזִיק בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל ׃
quinque & ,dextera à quinque *dedit* & ,decem conchas fecit Et
6 †וַיַּעַשׂ[z] כִּיֹּרִים עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה
impellebant *aſperſionis* opus , eis in lauandum ad ſiniſtra à
מִשְּׂמֹאול[a] לִרְחֹצָה בָהֶם אֶת־מַעֲשֵׂה הָעוֹלָה יָרַיחוּ[a]
.*eo in ſacerdotibus ſe lauandum ad* mare & .eas in
בָּם וְהַיָּם לִרְחֹצָה לַכֹּהֲנִים בּוֹ ׃
,eorum normam ſecundum decem aurea candelabra fecit Et
7 †וַיַּעַשׂ אֶת־מְנֹרוֹת הַזָּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם
poſuit .ſiniſtra à quinque & ,dextra à quinque tẽplo in *dedit* &
וַיִּתֵּן בַּהֵיכָל חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול ׃
,dextera à quinque ,templo in repoſuit &, decem menſas fecit Et
8 †וַיַּעַשׂ שֻׁלְחָנוֹת עֲשָׂרָה וַיַּנַּח בַּהֵיכָל חֲמִשָּׁה מִיָּמִין
.centum aureas crateras fecit & :ſiniſtra à quinque &
וַחֲמִשָּׁה מִשְּׂמֹאול וַיַּעַשׂ מִזְרְקֵי זָהָב מֵאָה ׃
fores‡ & , magnum *auxilij* atrium & , ſacerdotum atrium fecit Et
9 †וַיַּעַשׂ חֲצַר הַכֹּהֲנִים וְהָעֲזָרָה הַגְּדוֹלָה וְדַלְתוֹת
.ære texit eorum *fores* & , atrio ipſi
לָעֲזָרָה וְדַלְתוֹתֵיהֶם צִפָּה נְחֹשֶׁת ׃
poſuit latere ‡contra
.meridiẽ *ad regione* è‡orientem ad dextero *humero*‖ab *dedit* mare Et
10 †וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגְבָּה ׃
: pelues & , ſcopas & , lebetes Churam fecit Et
11 †וַיַּעַשׂ חוּרָם אֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת
opus fecit quod *opificium* facere Churam compleuit &
וַיְכַל חוּרָם לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה
.Dei domo in Selomoh regi
חוּרָם
‖
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּבֵית הָאֱלֹהִים ׃
funiculos, columnarum caput ſuper coronas & , *orbes* & , duas Columnas
12 †עַמּוּדִים[b] שְׁנַיִם[c] וְהַגְּלֻלוֹת וְהַכְּתָרוֹת עַל־רֹאשׁ הָעַמֻּדִים
orbes duos operiendum ad duo retiacula & ,duarum
שְׁתַּיִם[d] וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם[e] לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי[e] גֻּלּוֹת
.columnarum caput ſuper‡ *quæ* , coronarum
הַכְּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים ׃
Duo .retiaculis duobus in quadringenta malogranata Et
13 †וְאֶת־הָרִמּוֹנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנַיִם
duos operiendum ad vni retiaculo†malogranatorũ ordines
טוּרִים רִמּוֹנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי
.*columnarum facies ſuper* quæ coronarum *orbes*
גֻּלּוֹת הַכְּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים ׃
.baſes ſuper fecit conchas & ,fecit baſes Et
14 †וְאֶת[f]־הַמְּכֹנוֹת עָשָׂה וְאֶת־הַכִּיֹּרוֹת עָשָׂה עַל־הַמְּכֹנוֹת ׃
.illud ſubter duodecim boues & , vnum Mare
15 †אֶת־הַיָּם אֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחְתָּיו ׃
omnia & ,tridentes & ,ſcopas & , lebetes Et
16 †וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְלָגוֹת וְאֶת־כָּל־
domo in Selomoh regi eius pater Churam fecit eorum vaſa
כֵּלֵיהֶם עָשׂוּ חוּרָם אָבִיו לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית
.*teſto*‡ ære † DOMINI
יְהוָה נְחֹשֶׁת מָרוּק ׃
inter , *terræ denſitatibus* in rex ea fudit Iarden *planitie* In
17 †בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן יְצָקָם הַמֶּלֶךְ בַּעֲבִי הָאֲדָמָה בֵּין
.Seredathah inter & , Succoth
סֻכּוֹת[g] וּבֵין צָרְדָתָה ׃
. *valde* multitudine in hæc vaſa omnia Selomoh fecit Et
18 †וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה לָרֹב[h] מְאֹד רַבּ
.æris pondus inueſtigabatur non nam
כִּי לֹא נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת ׃
‡ erant ; Dei domus ‡quæ vaſa omnia Selomoh fecit Et
19 †וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל־הַכֵּלִים[i] אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים
.facierum *panem* eas ſuper & , menſas & , aureum altare &
וְאֵת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָנוֹת וְעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים ׃
iudicium ſecundum eas ſuccendendum ad ,eorum lucernas &,candelabra Et
20 †וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט
concluſo auro *oraculi facies ad*
לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר ׃

algummim .Lebanon de *bresilia* &, abiegna, cedrina ligna mihi mitte Et
8 †וּשְׁלַח־לִי עֲצֵי אֲרָזִים בְּרוֹשִׁים וְאַלְגֻמִּים מֵהַלְּבָנוֹן

sciunt .Lebanon ligna cædere *scientes* tui serui quod noui ego nam
כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר עֲבָדֶיךָ יוֹדְעִים לְכְרֹת עֲצֵי לְבָנוֹן

†erunt ,multitudinē in ligna mihi parādū ad Et .†tuis seruis cū mei serui ecce Et
9 וְהִנֵּה עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ: †וְלָהֳכִין לִי עֵצִים לָרֹב

ædifico test .mirabilis &‡magna ,*edificans* ego quam domus quia
כִּי הַבַּיִת אֲשֶׁר־אֲנִי בוֹנֶה גָּדוֹל וְהַפְלֵא:

percussorum triticorū dedi ligna scindentibus cæsoribus ecce Et
10 †וְהִנֵּה לַחֹטְבִים לְכָרְתֵי הָעֵצִים נָתַתִּי חִטִּים מַכּוֹת

vini & ;millia viginti coros hordeorū & :millia viginti coros tuis seruis
לַעֲבָדֶיךָ כֹּרִים עֶשְׂרִים אֶלֶף וּשְׂעֹרִים כֹּרִים עֶשְׂרִים אֶלֶף וְיַיִן

.millia viginti batos olei &, millia viginti batos
בַּתִּים עֶשְׂרִים אֶלֶף וְשֶׁמֶן בַּתִּים עֶשְׂרִים אָלֶף:

per scripturā, :Selomoh ad misit & ,*scriptura in* Sor rex Churam dixit Et
11 †וַיֹּאמֶר חוּרָם מֶלֶךְ־צֹר בִּכְתָב וַיִּשְׁלַח אֶל־שְׁלֹמֹה

.regem eos super te *dedit* ,*suo populo* cum DOMINI *amore in*
בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־עַמּוֹ נְתָנְךָ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ:

Pro eo quod dilexit Dominus populum suum, posuit -qui ,Israel Deus DOMINVS Benedictus : Churam Dixitque
12 †וַיֹּאמֶר חוּרָם בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

filium regi Dauid dedit qui .terram & ,cælos fecit
עָשָׂה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִיד הַמֶּלֶךְ בֵּן

domum ædificaret vt ,intelligentiam & ,intellectū scientem ,sapientē
חָכָם יוֹדֵעַ שֵׂכֶל וּבִינָה אֲשֶׁר יִבְנֶה־בַּיִת

virum misi nunc Et .*suo regno* domum &, DOMINO
13 לַיהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ:

†qui fuit ipsius ;mei patris Churam † intelligentiā scientem sapientē
וְעַתָּה שָׁלַחְתִּי אִישׁ־

erat Tyrius scientem, *Soræum* vir eius pater &, Dan filiabus de mulieris Filium
14 †חָכָם יוֹדֵעַ בִּינָה לְחוּרָם אָבִי:

ligni *in* &, lapidibus *in*, ferro *in*, ære *in*, argento in &, auro in facere
בֶּן־אִשָּׁה מִן־בְּנוֹת דָּן וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי יוֹדֵעַ

ad cælandum omnem cælaturam, ,*aperturam omnē aperiendū ad* &, coccino *in* &, byssо *in* &, hyacintho, purpura *in*
לַעֲשׂוֹת כָּל־פִּתּוּחַ וּלְכָפֶף בַּנְּחֹשֶׁת בַּבַּרְזֶל בָּאֲבָנִים וּבָעֵצִים

בָּאַרְגָּמָן בַּתְּכֵלֶת וּבַבּוּץ וּבַכַּרְמִיל וְלִפְתֹּחַ כָּל־פִּתּוּחַ

tuis sapientibus cum ei dabitur quæ ,cogitationem omnē cogitandū ad &
וְלַחְשֹׁב כָּל־מַחֲשֶׁבֶת אֲשֶׁר יִנָּתֵן־לוֹ עִם־חֲכָמֶיךָ

.tui patris Dauid mei domini sapientibus &
וְחַכְמֵי אֲדֹנִי דָּוִיד אָבִיךָ:

triticum, & hordeum dixit quæ ,vinum & oleum ,*hordea* & ,*tritica* nunc Et
15 †וְעַתָּה הַחִטִּים וְהַשְּׂעֹרִים הַשֶּׁמֶן וְהַיַּיִן אֲשֶׁר־אָמַר

ligna cædemus nos Et .suis seruis mittat ,meus dominus
16 אֲדֹנִי יִשְׁלַח לַעֲבָדָיו: †וַאֲנַחְנוּ נִכְרֹת עֵצִים

prout opus fuerit tibi, * per rates ad *ratibus* * tibi ea afferemus & ,*tuā necessitatem omnem secundum* ,Lebanon de
מִן־הַלְּבָנוֹן כְּכָל־צָרְכֶּךָ וְנָבִיאֵם לְךָ רַפְסֹדוֹת

.Ierusalaim *in* ea facies ascendere tu &: Iapho mare *super*
עַל־יָם יָפוֹ וְאַתָּה תַּעֲלֶה אֹתָם יְרוּשָׁלִָם:

‡erant terra in ‡qui peregrinos viros omnes Selomoh numerauit Et
17 †וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה כָּל־הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ

:suus pater Dauid eos dinumerauit qua dinumerationem post Israel
יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסְּפָרָם אֲשֶׁר סְפָרָם דָּוִיד אָבִיו

-sex & millia tria &, millia quinquaginta &, centum sunt inuenti &
וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ

baiulos, octoginta &, *baiulationis* millia septuaginta eis ex Fecitque .centi
18 מֵאוֹת: †וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף סַבָּל וּשְׁמֹנִים

†erant sollicitatores *confortantes* †sexcenti & millia tria & .monte in cæsores millia
אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת מְנַצְּחִים

.populum operari faciendum ad
לְהַעֲבִיד אֶת־הָעָם:

CAP. III. ג

Ierusalaim in DOMINI domum ædificare Selomoh cœpit Et
1 †וַיָּחֶל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית־יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם

monstratus parauit quando ,suo patri Dauid fuerat *visus* qui ,Moriah monte in
בְּהַר הַמֹּרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדָוִיד אָבִיהוּ אֲשֶׁר הֵכִין

mense in ædificare cœpit Et .Iebusæi Ornan area in Dauid loco in
בִּמְקוֹם דָּוִיד בְּגֹרֶן אָרְנָן הַיְבוּסִי:

‡die .sui regni quarto anno *in* ,‡secundo in ,secundo
2 †וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ

.Dei domum *ædificandum ad* ,*Selomoh est fundatus* *istæ* Et
הַשֵּׁנִי בַּשֵּׁנִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לִמְלֻכָתוֹ:

istæ sunt dispositiones secundum quas consultum fuit Selomoh, vt ædificaret ‡erat
3 †וְאֵלֶּה הוּסַד שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים

latitudo &; ‡sexaginta cubitorum ,prima mensura in, ‡cubitorū lōgitudo
הָאֹרֶךְ אַמּוֹת בְּמִדָּה הָרִאשׁוֹנָה אַמּוֹת שִׁשִּׁים וְרֹחַב

.viginti cubitorum
אַמּוֹת עֶשְׂרִים:

,tuo corde cum hoc fuit quod‡Pro : Selomoh ad Deus dixit Et ‡eo
11 †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת עִם־לְבָבֶךָ

,te habentiū odio *animā*‡ &, gloriam &, ſubſtātias, *opulentiā* poſtulaſti nō & diuitias, ‡animas
וְלֹא שָׁאַלְתָּ עֹשֶׁר נְכָסִים וְכָבוֹד וְאֶת־נֶפֶשׁ שֹׂנְאֶיךָ

,ſcientiā &, ſapientiam tibi petiſti & ,poſtulaſti non multos dies etiam &
וְגַם־יָמִים רַבִּים לֹא שָׁאָלְתָּ וַתִּשְׁאַל־לְךָ חָכְמָה וָמַדָּע

.*illum ſuper* te feci regnare quem ‡meum populū iudices *quo*
אֲשֶׁר תִּשְׁפּוֹט אֶת־עַמִּי אֲשֶׁר הִמְלַכְתִּיךָ עָלָיו:

gloriā &, ſubſtantias & *opulentiā* & :tibi ‡data ſcientia & ,Sapientia
12 †הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע נָתוּן לָךְ וְעֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד

,teautè † qui *regibus* ſic fuerit non vt ,tibi dabo
אֶתֵּן־לָךְ אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כֵּן לַמְלָכִים אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ

.ſic erit non te poſt &
וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה־כֵּן:

faciebus à Ieruſalaim†, Ghibhon in *quod excelſo ‡Salomoh venit Et
13 †וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה לַבָּמָה אֲשֶׁר־בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלִַם מִלִּפְנֵי

.Iſrael ſuper regnauit & :*conuentionis tentorij*
אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל:

quadrin-& .mille ei *fuit* & .equites &, *currū* Selomoh congregauit Et
14 †וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים *וַיְהִי־לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע־

vrbibus in eos collocauit & ;equites mille duodecim & , currus genti
מֵאוֹת רֶכֶב וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי

rex Præbuitque .Ieruſalaim in rege cum & ,*currus*
הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם:

cedros & , lapides ſicut Ieruſalaim in aurum & argentum
15 †וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ

אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב בִּירוּשָׁלִַם כָּאֲבָנִים וְאֶת־הָאֲרָזִים

.multitudine in *planitie* in †quæ ,ſycomoros ſicut dedit
נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב:

cōgregationē‡ & : Aegypto ex Selomoni‡ qui ,equorum exitus Et
16 †וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה מִמִּצְרַיִם וּמִקְוֵא

. precio in accipiebant *congregationē*, ‡regis *negotiatorum*‡
סֹחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְוֵא יִקְחוּ בִּמְחִיר:

,argenteis ſexcentis in quadrigā Aegypto ex educebāt &, aſcendebāt Et
17 †וְיַעֲלוּ וְיֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם מֶרְכָּבָה בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף

Chittim regibus vniuerſis ſic & .centum & quinquaginta *in* equū &
וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה וְכֵן לְכָל־מַלְכֵי הַחִתִּים

.educebant eorum manū per, Aram regibus &
וּמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם יוֹצִיאוּ:

CAP. II. ב

domū &, DOMINI nomini domū *edificandū ad* Selomoh dixit Et vt ædificaret
1 †וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה וּבַיִת

virorum millia ſeptuaginta Selomoh numerauit Et .ſuo regno
לְמַלְכוּתוֹ: †וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ

2 eos ſuper *cōſortātes*† & ,mōte in cędētiū virorū millia octogīta &, *baiulationis* portantium, †præpoſitos
סַבָּל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף אִישׁ חֹצֵב בָּהָר וּמְנַצְּחִים עֲלֵיהֶם

ad Selomoh miſit Et .ſexcentos & millia tria
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: †וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־

3 , meo patre Dauid cum feciſti Sicut : dicendo, *Sor* regem Churam Tyri,
חוּרָם מֶלֶךְ־צֹר לֵאמֹר כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם־דָּוִיד אָבִי

.ea in habitandum ad domum ſibi *ædificandum ad*, cedros ei miſiſti & vt ædificaret
וַתִּשְׁלַח־לוֹ אֲרָזִים לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת לָשֶׁבֶת בּוֹ:

ſanctificādū ad, mei Dei DOMINI nomini domū *ædificans* ego Ecce ædifico
4 †הִנֵּה אֲנִי בוֹנֶה־בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי לְהַקְדִּישׁ

,iugem diſpoſitionē &, aromaticū ſuffimentū *eius facies ad* ſuffiēdū ad ,eam coram illo
לוֹ לְהַקְטִיר לְפָנָיו קְטֹרֶת־סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת תָּמִיד

ſolemnitatibus &, *menſibus* &, ſabbathis, veſpere & mane *aſtēſiones* & holocauſta
לְעֹלוֹת לַבֹּקֶר וְלָעֶרֶב לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וְלִמוֹעֲדֵי calendis,
5 עֹלַת יְעַד

.Iſrael ſuper hoc‡ ſeculum in : noſtri Dei DOMINI ‡enim eſt ædifico
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל־יִשְׂרָאֵל:

noſter Deus‖ magnus quippe .‡magna, *ædificans* ego quam domus Et ‡eſt ‖eſt
וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־אֲנִי בוֹנֶה גָּדוֹל כִּי־גָדוֹל אֱלֹהֵינוּ

ædificandum ad *poteſtatem* obtinebit quis Et .diis omnibus præ vires
6 מִכָּל־הָאֱלֹהִים: †וּמִי יַעְצָר־כֹּחַ לִבְנוֹת־

,‖ego quis & :eū *cōprehendent* nō cælorum cæli & , cæli Nam ?domum ei Si capiunt ‖ſum, ſed
לוֹ בַּיִת כִּי הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלֻהוּ וּמִי אֲנִי

.*eius facies ad* ſuffiendum ad *quinimo* ?domum ei ædificem vt coram eo de mū ædifico
אֲשֶׁר אֶבְנֶה־לוֹ בַּיִת כִּי אִם־לְהַקְטִיר לְפָנָיו:

,argēto in &, auro in faciendū ad ſapientē virum mihi mitte nunc Et
7 †וְעַתָּה שְׁלַח־לִי אִישׁ־חָכָם לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף

aperire ſcientē &, hyacintho &, coccino &, purpura in &, ferro in &, ære in & cælare
וּבַנְּחֹשֶׁת וּבַבַּרְזֶל וּבָאַרְגָּמָן וְכַרְמִיל וּתְכֵלֶת וְיֹדֵעַ לְפַתֵּחַ

,Ieruſalaim in &, Iehudah in mecum ‡qui ſapientibus cum ,*aperturas* cælaturas ‡ſunt
פִּתּוּחִים עִם־הַחֲכָמִים אֲשֶׁר עִמִּי בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלִָם

.meus pater Dauid præparauit quos
8 בן אֲשֶׁר הֵכִין דָּוִיד אָבִי:

.rege Selomoh ſub manum dederunt

נָתְנוּ יָד תַּחַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ׃

excellenter oculis in *excellentia in* Selomoh DOMINVS magnificauit Et

25 וַיְגַדֵּל יְהוָה אֶת־שְׁלֹמֹה לְמַעְלָה לְעֵינֵי

ei gloriam fuit non *qui* ; regni *decorem eum ſuper* dedit Et .Iſrael ⁘ omnis

qualis נָתַן x omni regi כָּל־יִשְׂרָאֵל x וַיִּתֵּן עָלָיו הוֹד מַלְכוּת אֲשֶׁר לֹא־הָיָה

.Iſrael ſuper eum ante *rege omni ſuper*

עַל־כָּל־מֶלֶךְ לְפָנָיו עַל־יִשְׂרָאֵל׃

.Iſrael vniuerſum ſuper regnauit Iſai filius Dauid Et

26 וְדָוִד בֶּן־יִשַׁי מָלַךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

.anni quadraginta ,Iſrael ſuper regnauit quibus dies Et

27 וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה

triginta regnauit Ieruſalaim in & , annis ſeptem regnauit Chebron In

בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים

ſenectute מוּת y , diebus ſaturus , bona *canitie* in eſt mortuus Et .tribus &

diuitiis, 28 וְשָׂבַע עֹשֶׁר וְכָבוֹד וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ y וַיָּמָת בְּשֵׂיבָה טוֹבָה שְׂבַע יָמִים

.co pro eius filius Selomoh regnauitq; :gloria & ,*opulentia*

עֹשֶׁר וְכָבוֹד וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

res primæ & nouissimæ ſ ipſæ ſcriptæ ſunt *libro* *ſcripta ipſa*ſ ecce ,*poſtrema & prima* regis Dauid *verba* Et

29 וּדְבְרֵי דָוִיד הַמֶּלֶךְ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים

verbis in & ,prophetæ Nathan *verbis** in & , videntis Semuel verbis in

עַל־דִּבְרֵי שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה וְעַל־דִּבְרֵי נָתָן הַנָּבִיא וְעַל־דִּבְרֵי

,eius fortitudine & ,eius regno omni Cum .videntis Ghad

גָּד הַחוֹזֶה׃ 30 עִם כָּל־מַלְכוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ

vniuerſa ſuper & ,Iſrael ſuper & ,eũ ſuper tranſierunt quæ temporum &

וְהָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו וְעַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל־

.terrarum regna

מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת׃

,tua præcepta *cuſtodiendum ad* ,perfectũ cor da meo filio Selomoh Et

19 וְלִשְׁלֹמֹה בְּנִי p תֵּן לֵבָב שָׁלֵם לִשְׁמוֹר q מִצְוֹתֶיךָ

adificandum ad & ,omnia *faciendum ad* & , tua ſtatuta & , tua teſtimonia

עֵדוֹתֶיךָ r וְחֻקֹּתֶיךָ s וַעֲשׂוֹת הַכֹּל וְלִבְנוֹת

.præparaui quam ædem

הַבִּירָה אֲשֶׁר־הֲכִינוֹתִי׃

DOMINO quæſo Benedicite .eccleſiæ vniuerſæ Dauid dixit Et

20 וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְכָל־הַקָּהָל בָּרְכוּ־נָא אֶת־יְהוָה

Deo DOMINO eccleſia omnis benedixerunt Et .veſtro Deo

אֱלֹהֵיכֶם וַיְבָרְכוּ כָל־הַקָּהָל לַיהוָה אֱלֹהֵי

.regi & ,DOMINO ſe *incuruauerunt* & ,ſe inclinauerũt Et .ſuorũ patrũ genu flexerunt

אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה וְלַמֶּלֶךְ׃

aſcenſiones fecerunt aſcendere & ,victimas DOMINO Immolauerunt*que* obtulerunt

21 וַיִּזְבְּחוּ לַיהוָה t זְבָחִים s וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת holocauſta

,mille arietes , mille *iuuencos* illius diei craſtino in DOMINO עֹלָה

לַיהוָה לְמָחֳרַת הַיּוֹם הַהוּא פָּרִים אֶלֶף אֵלִים אֶלֶף taur os

.Iſrael omni t multitudine in victimas &,eorũ libamina &,mille agnos t pro

כְּבָשִׂים אֶלֶף וְנִסְכֵּיהֶם וְזִבְחִים לָרֹב לְכָל־יִשְׂרָאֵל׃

lætitia in illa die in DOMINI *facies ad* biberunt &,comederunt Et coram Domino

22 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ לִפְנֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּשִׂמְחָה

vnxerunt &,Dauid filium Selomoh ſecundò regẽ conſtituerũt &,magna

גְּדוֹלָה וַיַּמְלִיכוּ u שֵׁנִית לִשְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד וַיִּמְשְׁחוּ u

.ſacerdotem *in* Sadoc & , ducem *in* DOMINO

לַיהוָה לְנָגִיד וּלְצָדוֹק לְכֹהֵן׃

Dauid pro *regem in* DOMINI ſolium ſuper Selomoh Seditq*ue* rex

23 וַיֵּשֶׁב v שְׁלֹמֹה עַל־כִּסֵּא יְהוָה t לְמֶלֶךְ תַּחַת־דָּוִיד v וַיֵּשֶׁב

.Iſrael omnis *eum ad audierunt* Et .eſt proſperat' & ,ſuo patre paruerunt ei

אָבִיו וַיִּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

Dauid regis filij omnes etiam & ,potentes & ,principes vniuerſi Et

24 וְכָל־הַשָּׂרִים וְהַגִּבֹּרִים וְגַם כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִיד

vt cuſtodiat נָתַן q צָוָה p

vt faciat vt ædificet עוד s חָקַק r

תם ספר דברי הימים א

Finis Libri 1. Paralipomenon.

ספר דברי הימים ב

LIBER DIBRE HAIAMIM,

QVI ET PARALIPOMENON, SECVNDVS;

QVANQVAM HEBRAEIS EST VNVS LIBER.

CAP. I. א

,Chur filij Vri filius Beſalel fecit quod æneum altare Et

5 וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה בְצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶּן־חוּר

erat coram tabernaculo .cœtus & ,Selomoh illud requiſiuit & .DOMINI *tabernaculi facies ad* ibi

שָׁם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה וַיִּדְרְשֵׁהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל׃

coram Domino, ,DOMINI *facies ad* æneum altare ad illuc Selomoh Aſcenditq*ue*

6 וַיַּעַל d שְׁלֹמֹה שָׁם עַל־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי יְהוָה

d עֹלָה ſ erat in tabernaculo fœderis, ſ holocauſta † apparuit .mille *aſcenſiones*ſ illud ſuper obtulit &:*conuentus tentorio in*t quod

אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֶלֶף׃

Poſtula :ei dixitq*ue* .Selomoni Deus † *eſt viſus* ipſa nocte In

7 בַּלַּיְלָה הַהוּא נִרְאָה † אֱלֹהִים לִשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאַל

Tu :Deo Selomoh Dixitq*ue* .tibi dem quod

מָה c אֶתֵּן־לָךְ׃ † וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לֵאלֹהִים אַתָּה

me feciſti regnare &,magnã miſericordiã meo patre Dauid cum feciſti

8 עָשִׂיתָ עִם־דָּוִיד אָבִי f חֶסֶד גָּדוֹל וְהִמְלַכְתַּנִי

f עָשָׂה ſtabiliatur tuum verbum *ſit verum* ,Deus DOMINE Nunc .co pro

תַּחְתָּיו׃ 9 עַתָּה † יְהוָה אֱלֹהִים יֵאָמֵן דְּבָרְךָ

,multum populum ſuper me feciſti regnare tu quia .meo patre Dauid cum

עִם דָּוִיד אָבִי כִּי אַתָּה הִמְלַכְתַּנִי עַל־עַם רָב

da ſcientiam & , ſapientiam Nunc .terræ puluerem ſicut

כַּעֲפַר הָאָרֶץ׃ 10 עַתָּה † חָכְמָה g וּמַדָּע תֵּן־

g יֵדַע coram iſto populo, iudicabit quis quoniã .ingrediar & ,*iſtius populi facies ad* egrediar vt , mihi

לִי וְאֵצְאָה לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְאָבוֹאָה כִּי־מִי יִשְׁפֹּט

?magnum hunc tuum populum

אֶת־עַמְּךָ הַזֶּה הַגָּדוֹל׃

,ſuper Dauid filius Selomoh ſe roborauit Et in

1 יִתְחַזֵּק שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד עַל־ t erat

,eõ cũ eius Deus DOMINVS & :ſuo regno

מַלְכוּתוֹ וַיהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ

.ſublime in eum magnificauit &

וַיְגַדְּלֵהוּ לְמָעְלָה׃

,Iſrael vniuerſo Selomoh Dixitq*ue*

2 וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל־יִשְׂרָאֵל

*omni prælato*ſ omni & , iudicibus & , *centuriarum & millium principibus* tribunis & cẽturionibus, ſ duci ſuper

a לְשָׂרֵי h הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְלַשֹּׁפְטִים וּלְכָל נָשִׂיא לְכָל־ a שׂוֹר h מֵאָה

.patrum *capitibus*† Iſrael ſ principibus familiarum.

רָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל הָאָבוֹת׃

.Ghibhõ in t quod ,excelſum in eo cũ *concio* t omnis &, Selomoh ierunt Et ſ cœtus t erat tabernaculũ fœderis

3 וַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל־הַקָּהָל עִמּוֹ לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן

famulus Moſeh fecit quod ; Dei *conuentus tentorium* erat ibi nam

כִּי־שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה עֶבֶד־

.deſerto in DOMINI

יְהוָה בַּמִּדְבָּר׃

, Chiriathieharim de Dauid fecerat aſcendere Dei Arcam Sed

4 אֲבָל † אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הֶעֱלָה דָוִיד מִקִּרְיַת יְעָרִים

quando præparauit t locũ .Ieruſalaim in tabernaculũ ei extendit nam .Dauid ſ ei *præparando in*

c כּוֹן הֵכִין לוֹ דָּוִיד כִּי נָטָה־לּוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלִָם׃

domum *ædificandum ad* te *in* elegit DOMINVS quod nunc Vide vt ædifices

10 רְאֵה עַתָּה כִּי־יְהוָה בָּחַר בְּךָ לִבְנוֹת־בַּיִת
. fac & confortare .ſanctuario

לַמִּקְדָּשׁ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃
& , porticus *exemplar* ſuo filio Selomoh Dauid dedit Et ſimilitudinē

11 וַיִּתֵּן דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ אֶת־תַּבְנִית הָאוּלָם וְאֶת־
eius cubiculorū &, eius cœnaculorum & , eius cellariorū &, ei domorum

בָּתָּיו וּגְנָזָיו וַעֲלִיֹּתָיו וַחֲדָרָיו
quod omnis *exemplar* Et .propitiatorij domus &, intrinſecorum ſimilitudinē

12 הַפְּנִימִים וּבֵית הַכַּפֹּרֶת׃ וְתַבְנִית כָּל אֲשֶׁר
omnibus in & , DOMINI domus atriis in eo cum ſpiritu in fuerat

הָיָה בָּרוּחַ עִמּוֹ לְחַצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְלָכָל־
theſauris in & , Dei domus theſauris in , *vndiquaque* cubiculis per circuitū

הַלְּשָׁכוֹת סָבִיב לְאֹצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּלְאֹצְרוֹת
omni in & , Leuitarum & ſacerdotum diuiſionibus in Et .ſanctitatum

13 הַקָּדָשִׁים׃ וְלַמַּחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּלְכָל־
domus *ſeruitij* vaſis omnibus in & : DOMINI domus *ſeruitij* opere miniſterij

מְלֶאכֶת עֲבֹדַת בֵּית־יְהוָה וּלְכָל־כְּלֵי עֲבֹדַת בֵּית־
ſeruitij vaſis omnibus in , auri pondere in , auro In .DOMINI ſingulorū mi

יְהוָה׃ לַזָּהָב בַּמִּשְׁקָל לַזָּהָב לְכָל־כְּלֵי עֲבוֹדָה 14
ſeruitij vaſis omnibus in & , pōdere in argenteis vaſis omnibus in *ſeruitij* & nisteriorum

וְעֲבוֹדָה לְכָל כְּלֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לְכָל־כְּלֵי עֲבוֹדָה ſingulorū mi
eorum iucernis & , aureis candelabris in pondus Et .*ſeruitij* & nisteriorum.

15 וַעֲבוֹדָה׃ וּמִשְׁקַל לִמְנֹרוֹת הַזָּהָב וְנֵרוֹתֵיהֶם
candelabris & : eius lucernarū & candelabri & candelabri pōdere in, aureis

זָהָב בְּמִשְׁקָל־מְנוֹרָה וּמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ וְלִמְנוֹרוֹת
candelabri ſeruitium ſecundum , eius lucernis & candelabro pōdere in argēteis

הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל לִמְנוֹרָה וְנֵרֹתֶיהָ כַּעֲבוֹדַת מְנוֹרָה
, *diſpoſitionis* menſis † pondus auri Et .candelabri &

16 וּמְנוֹרָה׃ וְאֶת־הַזָּהָב מִשְׁקָל לְשֻׁלְחַנוֹת הַמַּעֲרֶכֶת
.argenteis menſis ‡ argentum & ; *menſæ* & *menſæ*

לְשֻׁלְחַן וְשֻׁלְחָן וְכֶסֶף לְשֻׁלְחֹנוֹת הַכֶּסֶף׃
crateribus &, mundū aurū *mediis calamis* ‖ & , *ſparſoriis* & , *tridentibus* † Et

17 וְהַמִּזְלָגוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַקְּשׂוֹת זָהָב טָהוֹר וְלִכְפוֹרֵי
pondere in argenteis *crateribus* & , *crateri* & *crateri* , pondere in aureis

הַזָּהָב בְּמִשְׁקָל לִכְפוֹר וְכִפּוֹר וְלִכְפוֹרֵי הַכֶּסֶף בְּמִשְׁקָל
purificatum aurum ſuffimenti altari * Et .*crateri* & *crateri*

18 לִכְפוֹר וְכִפּוֹר׃ וּלְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת זָהָב מְזֻקָּק
expandentibus ‡ aurum Cherubim quadrigæ *exemplari* & , pondere in

בְּמִשְׁקָל ‖ וּלְתַבְנִית הַמֶּרְכָּבָה הַכְּרוּבִים זָהָב לְפָרְשִׂים
.DOMINI fœderis arcam ſuper tegentibus &

וְסֹכְכִים עַל־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה׃
omnia, fecit intelligere me ſuper DOMINI manu de ſcriptura in Omnia

19 הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְהוָה עָלַי הִשְׂכִּיל כָּל
:ſuo filio Selomoh Dauid Dixitque .*exemplaris* opera ſimilitudi-

מְלֶאכוֹת הַתַּבְנִית׃ וַיֹּאמֶר דָּוִיד לִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ 20
DOMINVS quia :*conſtenteris* ne &, timeas ne, fac & roborare &, Cōfortare nis.

חֲזַק וֶאֱמָץ וַעֲשֵׂה אַל־תִּירָא וְאַל־תֵּחָת כִּי יְהוָה paueas,
cōficere ad vſq; † te derelinquet nō &, *te debilitabit* nō, ‖ tecum meus Deus Deus ‡ erit;

אֱלֹהַי עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַעַזְבֶךָּ עַד־לְכָלָה dimittet
.DOMINI domus *ſeruitij* † opus omne ‡ donec perficias

כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדַת בֵּית־יְהוָה׃
ſeruitium omne in , Leuitarum & ſacerdotum diuiſiones ecce Et † miniſterij

21 וְהִנֵּה מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל־עֲבֹדַת miniſterium
ſpontaneo omni opere omni in † tecum & ; Dei domus † ſunt

בֵּית הָאֱלֹהִים וְעִמְּךָ בְּכָל־מְלָאכָה לְכָל־נָדִיב
omnibus populus omnis & , principes & , *ſeruitio* omni ſapientia in miniſterio

בְּחָכְמָה לְכָל־עֲבוֹדָה וְהַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם לְכָל־
.tuis verbis

דְּבָרֶיךָ׃

CAP. XXIX. כט

vnum meū filiū Selomoh: cœtum omnē ad rex Dauid dixit Et

1 וַיֹּאמֶר דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְכָל־הַקָּהָל שְׁלֹמֹה בְּנִי אֶחָד
non quia .‖ grande *opificium* & .tenellum & , puerum, Deus *eo in* elegit opus ‖ eſt

בָּחַר־בּוֹ אֱלֹהִים נַעַר [a] וְרָךְ וְהַמְּלָאכָה גְּדוֹלָה כִּי לֹא רַכָּךְ [a]
.Deo DOMINO ſed , ædes † *homini* hominis † eſt

לְאָדָם הַבִּירָה כִּי לַיהוָה אֱלֹהִים׃
:aurū ad, aurum mei Dei domui præparaui *mea fortitudine omni in* Et totis autē vi-

2 וּבְכָל־[b] כֹּחִי [c] הֲכִינוֹתִי לְבֵית אֱלֹהַי הַזָּהָב לַזָּהָב בּוֹחַ [b]
, ligna & : ferrum ad ferrum : æs ad æs & : argentum ad argentū & ribus meis כּוֹן [c]

וְהַכֶּסֶף לַכֶּסֶף וְהַנְחֹשֶׁת לַנְּחֹשֶׁת הַבַּרְזֶל לַבַּרְזֶל וְהָעֲצִים † onychinos
omnē &, *variegationis* * &, *fuci* ‖ lapides, *impletionū* & , *onychis* † lapides , ligna ad gemmas

לָעֲצִים אַבְנֵי־שֹׁהַם וּמִלּוּאִים אַבְנֵי־פוּךְ וְרִקְמָה וְכֹל ‖ ſtibinos,
.multitudine in marmoreos lapides & , precioſum lapidē * diuerſorum

יְקָרָה וְאַבְנֵי־שַׁיִשׁ [d] לָרֹב׃ [d] coloru m ,

3 וְעוֹד † בִּרְצוֹתִי [e] בְּבֵית אֱלֹהָי יֶשׁ־לִי סְגֻלָּה
, *ſupra* ‡ mei Dei domui dedi † ; argentum & , aurum

זָהָב וָכֶסֶף [f] נָתַתִּי לְבֵית־אֱלֹהַי לְמַעְלָה
.ſanctuarij domui præparaui * omnibus ex

מִכֹּל־הֲכִינוֹתִי לְבֵית הַקֹּדֶשׁ׃
millia ſeptem & , Ophir auro de auri talenta millia Tria

4 † שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כִּכְּרֵי זָהָב מִזְהַב אוֹפִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים
.domorum parietes *liniendum* ad purgati argenti talenta

כִּכְּרֵי כֶסֶף מְזֻקָּק לָטוּחַ קִירוֹת הַבָּתִּים׃
opus omne ad & , argentum ad argentū *ad* & , aurū ad aurum Ad

5 † לַזָּהָב לַזָּהָב וְלַכֶּסֶף לַכֶּסֶף וּלְכָל־מְלֶאכָה
ſuā manum *complendum ad* , offert ſponte quiſquis & : artificū manum per

בְּיַד חָרָשִׁים וּמִי מִתְנַדֵּב לְמַלֹּאת יָדוֹ
, familiarum principes obtulerunt ſponte Et .DOMINO hodie

6 הַיּוֹם לַיהוָה׃ † וַיִּתְנַדְּבוּ שָׂרֵי [g] הָאָבוֹת
centuriarum & , *millium principes* & , Iſrael tribuum principes &

וְשָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים [h] וְהַמֵּאוֹת
.regis operis principes in &

וְשָׂרֵי מְלֶאכֶת הַמֶּלֶךְ׃
miniſterium quinque talenta auri , Dei domus *ſeruitium* ad dederunt Et

7 † וַיִּתְּנוּ לַעֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים זָהָב כִּכָּרִים חֲמֵשֶׁת־
, millia decem talenta argenti & , millia decem ſolidos & , millia

אֲלָפִים וְאַדְרְכֹנִים רִבּוֹ וְכֶסֶף כִּכָּרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
millia centum ferri & ; talenta millia octo & millia decem æris &

וּנְחֹשֶׁת רִבּוֹ וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים כִּכָּרִים וּבַרְזֶל מֵאָה־אֶלֶף
theſaurum in dederunt , lapides *eo cum inuentum* Et .talenta

8 כִּכָּרִים׃ † וְהַנִּמְצָא אִתּוֹ אֲבָנִים נָתְנוּ לְאוֹצַר
.Gherſunitæ Iechiel manum *ſuper* , DOMINI domus

בֵּית־יְהוָה עַל יַד־יְחִיאֵל הַגֵּרְשֻׁנִּי׃
perfecto corde in quia : *ipſorum offerre ſponte ſuper* populus ſunt lætati Et

9 † וַיִּשְׂמְחוּ הָעָם עַל־הִתְנַדְּבָם כִּי בְלֵב
eſt lætatus rex Dauid etiam & : DOMINO obtuleruut ſponte

שָׁלֵם הִתְנַדְּבוּ לַיהוָה וְגַם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ שָׂמַח
oculis in DOMINO Dauid benedixit Et .magna lætitia

10 שִׂמְחָה גְדוֹלָה׃ † וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת־יְהוָה לְעֵינֵי
Deus DOMINE tu Benedictus : Dauid ait Et .*concionis* omnis

כָּל־הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
.ſeculum in vſque & ſeculo à noſtri patris Iſrael

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם׃
, victoria & , gloria & , potentia & , magnificentia DOMINE Tibi

11 † לְךָ יְהוָה הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח
regnum DOMINE *tibi* , ‡ terra in & , ‡ cælis in † cuncta quia : *decor* &

וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה
, *tuis facielus* ‡ à gloria &, *opulentia* ‖ Et .*caput omne ad exaltatus* * &

וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ׃ † וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ
tua *manu* ‡ in & .fortitudo & virtus, tua *manu* ‡ in Et .*omnes in dominans* † tu &

12 וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ [i] כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ
noſter Deus nunc Et .omnia confortare & , magnificare †

לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל׃ † וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ
.tuæ gloriæ nomen *laudantes* ‡ & , tibi *nos confitentes* ‖

13 מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ׃
potentiam obtineamus quòd , meus populus quis &, † ego quis Etenim

14 † וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי־נַעְצֹר כֹּחַ
tua manu de & , omnia ‖ re à nam ? hoc ſecundum offerendū ſponte ad

לְהִתְנַדֵּב כָּזֹאת כִּי־מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ
aduenæ & , *tuas facies ad nos* peregrini Nam .tibi dedimus

15 נָתַנּוּ לָךְ׃ † כִּי־גֵרִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ [k] וְתוֹשָׁבִים
.expectatio ‖ nō &, terrā ſuper noſtri dies vmbra ſicut: noſtri patres oēs ſicut

כְּכָל־אֲבוֹתֵינוּ [l] כַּצֵּל יָמֵינוּ עַל־הָאָרֶץ וְאֵין מִקְוֶה׃
parauimus quam , hæc copia omnis noſter Deus DOMINE

16 † יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל הֶהָמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר [m] הֲכִינֹנוּ
tibi ‖ & , *illud* ‡ tua manu de , *tuæ ſanctitatis* nomini domum tibi ædificandum ad

לִבְנוֹת־לְךָ בַּיִת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ מִיָּדְךָ הִיא וְלָךְ
rectitudines & , cor *probans* tu quòd , mi Deus noui Et .omnia

הַכֹּל׃ † וְיָדַעְתִּי אֱלֹהַי כִּי אַתָּה בֹּחֵן לֵבָב וּמֵישָׁרִים
, hæc vniuerſa obtuli ſponte mei cordis rectitudine in Ego .voles

חָרִצְתָּה אֲנִי בְּיֹשֶׁר לְבָבִי הִתְנַדַּבְתִּי כָל־אֵלֶּה
offerēdū ſpōte ad gaudio cum vidi , hîc ſunt reperti qui, tuū populū nūc &

וְעַתָּה עַמְּךָ הַנִּמְצְאוּ־פֹה [o] רָאִיתִי בְשִׂמְחָה לְהִתְנַדֵּב־
, noſtrorū patrū Iſrael & , Iſchac , Abraham Deus DOMINE .tibi

לָךְ׃ † יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל [p] אֲבוֹתֵינוּ
, tui populi cordis cogitationum *formationē* ad ſeculum in hoc cuſtodi

שָׁמְרָה־זֹּאת לְעוֹלָם לְיֵצֶר מַחְשְׁבוֹת לְבַב עַמֶּךָ
.te ad eorum cor para &

וְהָכֵן לְבָבָם אֵלֶיךָ׃

.millia quatuor & viginti ,eius diuisione
מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
;Ephraim filiis de Pelonites Cheles ,septimo mense in Septimi
10 †הַשְּׁבִיעִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי חֶלֶץ הַפְּלוֹנִי מִן־בְּנֵי אֶפְרָיִם
.millia quatuor & viginti ,eius diuisione in &
וְעַל מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in & ;Zarchi †Chusathites Sibbechai ,octauo mense in Octaui †de
11 †הַשְּׁמִינִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי לַזַּרְחִי וְעַל־
.millia quatuor & viginti ,eius diuisione
מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
de filiis Iesui ,Beniamita Hannethothites Abihezer ,nono mense in Noni
12 †הַתְּשִׁיעִי לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתוֹתִי לַבִּנְיָמִינִי
.millia quatuor & viginti eius diuisione in &
וְעַל מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in & ;Zarchi †Netophathites Maharai ,decimo mense in Decimi †de
13 †הָעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מַהְרַי הַנְּטוֹפָתִי לַזַּרְחִי וְעַל
.millia quatuor & viginti eius diuisione
מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
de Pirhathonites Benaiah ,mense vndecimo in Vndecimi
14 †עַשְׁתֵּי־עָשָׂר לַעֲשָׁתֵי עָשָׂר הַחֹדֶשׁ בְּנָיָהוּ הַפִּרְעָתוֹנִי מִן
.millia quatuor & viginti eius diuisione in & ,Ephraim filiis
בְּנֵי אֶפְרַיִם וְעַל מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
,Netophathites Cheldai ,mense duodecimo Duodecimi
15 †שְׁנֵים עָשָׂר לִשְׁנֵים עָשָׂר הַחֹדֶשׁ חֶלְדַּי הַנְּטוֹפָתִי
.millia quatuor & viginti eius diuisione in & ,Hothniel †de
לְעָתְנִיאֵל וְעַל מַחֲלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
:Zichri filius Elihezer ,dux Reubenitæ ;Israel tribus super Et super Reube
16 †וְעַל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לָרֻאוּבֵנִי נָגִיד אֱלִיעֶזֶר בֶּן־זִכְרִי nitas
.Mahachah filius Sephatiahu ,Simhonitæ
לְשִׁמְעוֹנִי שְׁפַטְיָהוּ בֶּן־מַעֲכָה׃ super Simhonitas
.Sadoc Aharon †.Chemuel filius Chasabiah Leui ‡Sup †super
17 †לְלֵוִי חֲשַׁבְיָה בֶן־קְמוּאֵל לְאַהֲרֹן צָדוֹק׃
filius Homri Issaschar * .Dauid fratribus de Elihu Iehudah† †Sup *super
18 †לִיהוּדָה אֱלִיהוּ מֵאֲחֵי דָוִיד לְמִשְׁכָּר עָמְרִי בֶּן־
Naphthali Ipsi: Hobadiahu filius Ismahaiahu Zebulun Ipsi .Michael super
מִיכָאֵל׃ †לִזְבוּלֻן יִשְׁמַעְיָהוּ בֶן־עֹבַדְיָהוּ לְנַפְתָּלִי
filius Holeah Ephraim filiis † .Hazriel filius Ieremoth Super filios
19 יְרִימוֹת בֶּן־עַזְרִיאֵל׃ †לִבְנֵי אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן־
.Pedaiahu filius Ioel Menasseh tribus Dimidiæ .Hazaziahu super dimidiam tribum
עֻזִּיאֵל׃ [m]לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יוֹאֵל בֶּן־פְּדָיָהוּ׃ [m]חֲצִי
Biniamin† .Zechariahu filius Iddo ,Ghilhadah Menasseh Dimidiæ
21 †לַחֲצִי הַמְנַשֶּׁה בְּגִלְעָד יִדּוֹ בֶן־זְכַרְיָהוּ לְבִנְיָמִן Super dimi-
.Ierocham filius Hazarel Dan Ipsi .Abner filius Iahasiel dium †de Super
22 יַעֲשִׂיאֵל בֶּן־אַבְנֵר׃ †לְדָן עֲזַרְאֵל בֶּן־יְרֹחָם׃
.Israel tribuum principes Isti
*אֵלֶּה [n]שָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ *עִזּר
annorum viginti filio à eorum numerum Dauid leuauit non Et
23 †וְלֹא־נָשָׂא דָוִיד אֶת־מִסְפָּרָם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
stellas veluti Israel *multiplicandum ad* DOMINVS dixit quia : infra & vt multiplicaret
°וּלְמַטָּה כִּי אָמַר יְהוָה לְהַרְבּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל כְּכוֹכְבֵי
non & ,numerare cœpit Seruiah filius Ioab .cælorum *נָטָה
24 †יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה [p]הֵחֵל [q]לִמְנוֹת וְלֹא [p]חָלַל
numerus ascendit non & : Israel super *feruor* hoc *in* fuit & .compleuit propter
כָּלָה וַיְהִי בָזֹאת קֶצֶף עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה הַמִּסְפָּר ita
.Dauid regis dierum verborum numerũ in
בְּמִסְפַּר דִּבְרֵי הַיָּמִים לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃
:Hadiel filius Hazmaueth †regis thesauros super Et ¶ fuit
25 †וְעַל אֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ עַזְמָוֶת בֶּן־עֲדִיאֵל
Iehonathã turribus in & ,villis in & ,vrbibus in ,*agro* in thesauros super & regione
וְעַל־הָאֲצָרוֹת בַּשָּׂדֶה בֶּעָרִים וּבַכְּפָרִים וּבְמִגְדָּלוֹת יְהוֹנָתָן
cultura in agri opus facientes super Et .Huzziahu filius
בֶּן־עֻזִּיָּהוּ׃ †וְעַל עֹשֵׂי מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה לַעֲבֹדַת
.Chelub filius Hesri , terræ
26 הָאֲדָמָה עֶזְרִי בֶּן־כְּלוּב׃
vineis in † quæ ‡ super Et .Ramathites Simhi vineas super Et ‡ ea † sunt
27 †וְעַל־הַכְּרָמִים שִׁמְעִי הָרָמָתִי וְעַל שְׁבִכְרֵמִים
.Siphmites Zabdi ,vini cellaria in
לְאֹצְרוֹת הַיַּיִן זַבְדִּי הַשִּׁפְמִי׃ super
Bahalcanan ,*planicie* in ‡ quæ sicomoros & oliueta super Et ‡ sunt
28 †וְעַל־הַזֵּיתִים וְהַשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה בַּעַל חָנָן cæpestribus
.Iohas olei cellaria super & : Ghederites
הַגְּדֵרִי וְעַל־אֹצְרוֹת הַשָּׁמֶן יוֹאָשׁ׃
boues super & : Saronites Sitri ,Saron in *pascentes* boues super Et qui pascebantur
29 †וְעַל־הַבָּקָר הָרֹעִים בַּשָּׁרוֹן שִׁטְרַי הַשָּׁרוֹנִי וְעַל־הַבְּקָר
.Hadlai filius Saphat , vallibus in
בָּעֲמָקִים שָׁפָט בֶּן־עַדְלָי׃

asinas super & : Ismehelites Obil camelos super Et
30 †וְעַל־הַגְּמַלִּים אוֹבִיל הַיִּשְׁמְעֵלִי וְעַל־הָאֲתֹנֹת
pecudes Omnes .Hagherites Iaziz *pecus* super Et .Meronothites Iechdeiahu
31 יְחְדְיָהוּ הַמֵּרֹנֹתִי׃ †וְעַל־הַצֹּאן יָזִיז הַהַגְרִי כָּל־
.Dauid regi * quæ substantiæ principes isti *erat
אֵלֶּה שָׂרֵי הָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד׃
scriba & ,intelligens vir consiliarius Dauid patruus Iehonathan Et
32 †וְיוֹנָתָן דוֹד־דָּוִיד יוֹעֵץ אִישׁ־מֵבִין וְסוֹפֵר
.regis filiis cum Chachmoni filius Iechiel & : ipse
הוּא וִיחִיאֵל בֶּן־חַכְמוֹנִי עִם־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃
amicus .regis *socius* Archites Chusai & , regis consiliarius Achithophel Et
33 †וַאֲחִיתֹפֶל יוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ וְחוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעַ הַמֶּלֶךְ׃
princeps &, Ebiathar &, Benaiahu filii Iehoiadah Achithophel post Et
34 †וְאַחֲרֵי אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן־בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר וְשַׂר־
.Ioab regis exercitus
צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב׃

CAP. XXVIII. כח

principes , Israel principes omnes Dauid congregauit Et
1 †וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת־כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי
tribunos,& centuriones, *principes* & , regi ministrantium diuisionum principes & , tribuum
הַמַּחְלְקוֹת הַמְשָׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ וְשָׂרֵי
possessionis &, substãtiæ omnis principes &, *centuriarum principes* & , *militum*
הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי [a]הַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי כָל־רְכוּשׁ־וּמִקְנֵהּ [a]מֵאָה
omnem *ad* & , potentibus & eunuchis cum eius filiorum & , regis
לַמֶּלֶךְ וּלְבָנָיו עִם־הַסָּרִיסִים וְהַגִּבּוֹרִים וְכָל־
viribus .Ierusalaim in *virtute* fortem
גִּבּוֹר חַיִל אֶל־יְרוּשָׁלִָם׃
mei fratres me Audite : ait & ,suos pedes super rex Dauid surrexit Et
2 †וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל־רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי אַחַי
In arcæ quietis domum *ædificare* † meo corde *cum* Ego : meus popul'& fuit vt ædificarem
וְעַמִּי אֲנִי עִם־לְבָבִי [b]לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה לַאֲרוֹן [b]בָּנָה
præparaui & , nostri Dei pedum scabello & , DOMINI fœderis
בְּרִית־יְהוָה וְלַהֲדֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ [c]וַהֲכִינוֹתִי [c]כּוֹן
domum ædificabis Non : mihi dixit Deus Et .ædificandum ad
3 לִבְנוֹת׃ †וְהָאֱלֹהִים אָמַר לִי לֹא־תִבְנֶה בַיִת
es,& sanguinem .effudisti *sanguines* & , *tu* bellorum vir quia : meo nomini
לִשְׁמִי כִּי אִישׁ מִלְחָמוֹת אַתָּה וְדָמִים שָׁפָכְתָּ׃
domo omni ex me *in* Israel Deus DOMINVS elegit Et
4 †וַיִּבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּי מִכֹּל בֵּית־
vt essem rex Iehudah *in* ‡ nam : seculum in Israel super *regem in existendum ad* , mei patris
אָבִי [d]לִהְיוֹת לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם כִּי בִיהוּדָה [d]הָיָה
‡ de ¶ de mei patris filiis *in* &, mei patris domum Iehudah domo *in* ‡ &, ducẽ *in* elegit
בָּחַר לְנָגִיד וּבְבֵית יְהוּדָה בֵּית אָבִי וּבִבְנֵי אָבִי
vt regnarem .Israel vniuersum super *faciendũ regnare ad* voluit me *in*
בִּי רָצָה לְהַמְלִיךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
(DOMINVS mihi dedit filios multos nam) meis filiis omnibus ex Et
5 †וּמִכָּל־בָּנַי כִּי [e]רַבִּים בָּנִים נָתַן לִי יְהוָה [e]רָבַב
vt sederet regni thronum super *sedendum ad*, meum filium Selomoh *in* elegit & vt sederet
וַיִּבְחַר בִּשְׁלֹמֹה בְנִי [f]לָשֶׁבֶת עַל־כִּסֵּא מַלְכוּת [f]יָשַׁב
.Israel super DOMINI
יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל׃
,meam domum ædificabit ipse ,tuus filius Selomoh : mihi Dixitque
6 †וַיֹּאמֶר לִי שְׁלֹמֹה בִּנְךָ הוּא־יִבְנֶה בֵיתִי
.patrẽ in illi ero ego & ,filiũ in mihi eum *in* elegi quia .mea atria &
וְחַצֵרוֹתָי כִּי־בָחַרְתִּי בּוֹ לִי לְבֵן וַאֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב׃
fuerit robustus si , seculum in vsque eius regnum firmabo Et
7 †וַהֲכִינוֹתִי [g]אֶת־מַלְכוּתוֹ עַד־לְעוֹלָם אִם־יֶחֱזַק [g]כּוֹן
.hanc diem secundum mea iudicia & ,mea præcepta faciendũ ad
[h]לַעֲשׂוֹתוֹ [i]מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי כַּיּוֹם הַזֶּה׃ [h]עֲשֹׂה
i autibus in & , DOMINI cœtus Israel omnis oculis in nunc Et
8 †וְעַתָּה לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל קְהַל־יְהוָה וּבְאָזְנֵי
vt : vestri Dei DOMINI mãdata cũcta querite & custodite nostri Dei
אֱלֹהֵינוּ שִׁמְרוּ וְדִרְשׁוּ כָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְמַעַן
vos post vestros filios faciatis hæreditare & , bonã terram possideatis
תִּירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְהַנְחִלֶתֶם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם
.seculum in vsque
עַד־עוֹלָם׃
ei serui & , tui patris Deum scito mi fili Selomoh tu Et
9 †וְאַתָּה שְׁלֹמֹה־בְנִי [k]דַּע אֶת־אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ
inquirens ‡ corda omnia etenim . *voluntaria anima* in & , perfecto corde in
בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה כִּי כָל־לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ
,eum quæsieris Si . *intelligens* ‡ cogitationum *figmentum omne* &, DOMINVS
יְהוָה וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבוֹת מֵבִין אִם־תִּדְרְשֶׁנּוּ
.æternum in te *execrabitur* , cũ dereliqueris si & ; tibi inuenietur
יִמָּצֵא לָךְ וְאִם־תַּעַזְבֶנּוּ יַזְנִיחֲךָ לָעַד׃

[k] יָדַע
animo voluntario. ‡ scrutatur omnem imaginationem ¶ intelligit proijcies

Iedihael ,primogenitus Zechariahu ,filij Meſelemiahu *ipſi* Et
2 וְלִמְשֶׁלְמְיָהוּ בָּנִים זְכַרְיָהוּ הַבְּכוֹר יְדִיעֲאֵל
Helam .quartus Iathniel ,tertius Zebadiahu,ſecundus
3 הַשֵּׁנִי זְבַדְיָהוּ הַשְּׁלִישִׁי יְהַנִיאֵל הָרְבִיעִי עֵילָם
.ſeptimus Eliohenai ,ſextus Iehochanan ,quintus
הַחֲמִשִׁי יְהוֹחָנָן הַשִּׁשִּׁי אֶלְיְהוֹעֵינַי הַשְּׁבִיעִי
,ſecũdus Iehoſabad ,primogenitus Semahiah ,filij Edom-Hobed *ipſi* Et de
4 וּלְעֹבֵד אֱדֹם בָּנִים שְׁמַעְיָה הַבְּכוֹר יְהוֹזָבָד הַשֵּׁנִי
.quintus Nethanel & ,quartus Sachar & ,tertius Ioach
יוֹאָח הַשְּׁלִישִׁי וְשָׂכָר הָרְבִיעִי וְנַתַנְאֵל הַחֲמִישִׁי
quia ;octauus Pehullethai ,ſeptimus Iſſaſchar ,ſextus Hammiel
5 עַמִּיאֵל הַשִּׁשִּׁי יִשָּׂשכָר הַשְּׁבִיעִי פְּעֻלְּתָי הַשְּׁמִינִי כִּי
filij ſunt nati eius filio Semahiah Et .Deus ei benedixit
בֵּרְכוֹ אֱלֹהִים׃ 6 וְלִשְׁמַעְיָה בְנוֹ נוֹלַד בָּנִים
.*ipſi virtute fortes quia* :ſui patris domui dominantes erant enim ſtrenui viri
הַמֹּשְׁלִים לְבֵית אֲבִיהֶם כִּי־גִבּוֹרֵי חַיִל הֵמָּה׃
,ei⁹ fratres Elzabad Hobed &,Rephael &,Hothni,Semahiah Filij
7 בְּנֵי שְׁמַעְיָה עָתְנִי וּרְפָאֵל וְעוֹבֵד אֶלְזָבָד אֲחָיו
.Semachiahu & ,Elihu ;*virtutis* filij fortitudinis
בְּנֵי־חַיִל אֱלִיהוּ וְסַמַכְיָהוּ׃
eorũ fratres &,eorum filij & ipſi :edom-Hobed filiis de iſti Omnes
8 כָּל־אֵלֶּה מִבְּנֵי עֹבֵד אֱדֹם הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וַאֲחֵיהֶם
.edom-Hobed † duo & ſexaginta ,*ſeruitium* ad fortitudine in *virtutis* vir viri fortes
אִישׁ־חַיִל [a] בְּכֹחַ לַעֲבֹדָה שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם לְעֹבֵד אֱדֹם׃ [a] כּוֹחַ
.decem † octo *virtutis* filij fratres & ,filij Meſelemiahu † Et
9 וּלְמֶשֶׁלְמְיָהוּ בָּנִים וַאֲחִים בְּנֵי־חַיִל שְׁמוֹנָה עָשָׂר׃ † de
non nam *caput* Simri filij Merari filiis de Choſah *ipſi* Et fortes † & de princeps
10 וּלְחֹסָה מִן־בְּנֵי־מְרָרִי בָּנִים שִׁמְרִי הָרֹאשׁ כִּי לֹא־
.*caput in* ſuus pater eum poſuit & ,primogenitus fuerat principem.
הָיָה בְכוֹר וַיָּשִׂימֵהוּ אָבִיהוּ לְרֹאשׁ׃
.quartus Zechariahu ,tertius Tebaliahu ,ſecundus Chilchiiahu
11 חִלְקִיָּהוּ [b] הַשֵּׁנִי טְבַלְיָהוּ הַשְּׁלִישִׁי זְכַרְיָהוּ הָרְבִיעִי כֹּל [b] שָׁנָה
.tredecim Choſah *ipſi* fratres & ,filij Omnes
נַפְשׁוֹת בָּנִים וַאֲחִים לְחֹסָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר׃ ‡De diuiſionibus †de principibus ‡cuſtodiarũ
cuſtodiæ‡ virorum *capitibus* †, ianitorum *partitiones* iſtis‡
12 לְאֵלֶּה מַחְלְקוֹת הַשֹּׁעֲרִים לָרָאשֵׁי הַגְּבָרִים מִשְׁמָרוֹת
.Domini domo in miniſtrandũ ad ;ſuos fratres cõtra
לְעֻמַּת אֲחֵיהֶם לְשָׁרֵת בְּבֵית יְהוָה׃ familiarum ſuarum ad ſingulas portas.
ſuorum patrum domum per magnus ſic,paruus Sicut :ſortes proiecerunt Et
13 וַיַּפִּילוּ גוֹרָלוֹת בַּקָּטֹן כַּגָּדוֹל לְבֵית אֲבוֹתָם
:Selemiahu ipſi orient ẽ ad ſors cecidit Et .*portæ & porta* [c] נָפַל
14 לְשַׁעַר וָשָׁעַר׃ [c] וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל מִזְרָחָה לְשֶׁלֶמְיָהוּ cum
eſt egreſſa &,ſortes proiecerũt intel lectu *in* cõſiliario ei⁹ filio Zechariahu&
וּזְכַרְיָהוּ בְנוֹ יוֹעֵץ בְּשֵׂכֶל הִפִּילוּ גוֹרָלוֹת וַיֵּצֵא
eius filius &,auſtrum ad edom-Hobed Ipſi .aquilonem ad eius ſors
15 גּוֹרָלוֹ צָפוֹנָה׃ 16 לְעֹבֵד אֱדֹם נֶגְבָּה וּלְבָנָיו
.*collectionum* domus conciliorũ.
בֵּית הָאֲסִפִּים׃ 16 לְשֻׁפִּים וְלַחֹסָה לַמַּעֲרָב עִם
.*cuſtodiam* contra *cuſtodia*, aſcenſionis *ſtrata in proiectionis* porta qua itur p viã [d] שָׁלֵךְ
שַׁעַר [d] שַׁלֶּכֶת בְּמִסְלָּה הָעוֹלֶה מִשְׁמָר לְעֻמַּת מִשְׁמָר׃ vel הַלֵּךְ
, quatuor diem per aquilonem ad , ſex Leuitæ orientem Ad conciliorum per ſingula loca.
17 לַמִּזְרָחָה הַלְוִיִּם שִׁשָּׁה לַצָּפוֹנָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה domũ iuſtru mentorum
.duo *duo collectiones* ad & ,quatuor diem per meridiem ad ‡ pro via
לַנֶּגְבָּה לַיּוֹם אַרְבָּעָה וְלָאֲסִפִּים שְׁנַיִם שְׁנַיִם׃ * per ſingulas domos.
.*cellulæ** duo ,*ſtratæ*‡ quatuor occidentem ad *cellulam* ad
18 לַפַּרְבָּר לַמַּעֲרָב אַרְבָּעָה [e] לַמְסִלָּה שְׁנַיִם לַפַּרְבָּר׃ [e] סַלָּל
filiorum &,Chorchitarum filiorum ianitorum *partitiones* † Iſtæ
19 אֵלֶּה מַחְלְקוֹת הַשֹּׁעֲרִים לִבְנֵי הַקָּרְחִי וְלִבְנֵי † de
domus theſauros ſuper Achiah ,Leuitæ Et .Merari fortes † & de princeps
20 מְרָרִי׃ 20 וַהֲלוּיִם אֲחִיָּה עַל־אֹצְרוֹת בֵּית
.ſanctitatum theſauros & ,Dei principem.
הָאֱלֹהִים וְאֹצְרוֹת הַקֳּדָשִׁים׃
.*patrum* *capita* Lahadan Ipſi :Gerſunitarum filij Lahadan Filij de principes familiarum
21 בְּנֵי לַעְדָּן בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְלַעְדָּן רָאשֵׁי הָאָבוֹת † de
Ioel &,Zetham,Iechieli Filij .Iechieli ,*Gerſunni*‡ ,Lahadã† ‡Gerſunitarũ
22 לַלַּעְדָּנִי יְחִיאֵלִי׃ 22 בְּנֵי יְחִיאֵלִי זֵתָם וְיוֹאֵל ‡ fuerunt
.Domini domus theſauros ſuper†,eius frater
אֲחִיו עַל־אֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃
;Hozzieli *ipſi*,Cherboni *ipſi* ,Ishari *ipſi*†Hamrami † † De
23 לַעַמְרָמִי לַיִּצְהָרִי לַחֶבְרוֹנִי לָעֻזִּיאֵלִי׃
.theſauros ſuper dux Moſeh filij Gerſom filius Sebuel Et
24 וּשְׁבוּאֵל בֶּן־גֵּרְשׁוֹם בֶּן־מֹשֶׁה נָגִיד עַל־הָאֹצָרוֹת׃ ‡ de
,eius filius Ieſaiahu &,eius filius Rachabiahu, Eliezer‡ eius fratres Et
25 וַאֲחֵיו לֶאֱלִיעֶזֶר רְחַבְיָהוּ בְנוֹ וִישַׁעְיָהוּ בְנוֹ
.eius filius Selomith & ,eius filius Zichri & , eius filius Iorã & שׁ מִית
וְיוֹרָם בְּנוֹ וְזִכְרִי בְנוֹ וּשְׁלֹמוֹת בְּנוֹ׃ ק

ſanctificatorum ‡quæ *principes familiarum*, & tribuni, & centuriones, [f] שׂוֹר [g] מֵאָה *ſpoliis*

ſanctitatum theſauros omnes ſuper eius fratres & Selomith Ipſe
26 הוּא וְשְׁלֹמוֹת וְאָחָיו עַל כָּל־אֹצְרוֹת הַקֳּדָשִׁים
principes ad ,*patrum* *capita* & ,rex Dauid fecit ſanctificare *quas*‡
27 אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ דָּוִיד הַמֶּלֶךְ וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת [f] לְשָׂרֵי־
.exercitus principes & ,*centuriarum* & ,*millium*
הָאֲלָפִים [g] וְהַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי הַצָּבָא׃
roborandum ad ,fecerunt ſanctificare *ſpolio* de & ,bellis De
27 מִן־הַמִּלְחָמוֹת וּמִן־הַשָּׁלָל הִקְדִּישׁוּ לְחַזֵּק
,Videns Semuel ſanctificauit quod omne Et .Domini domum
28 לְבֵית יְהוָה׃ 28 וְכֹל הַהָקְדִּישׁ שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה
omnis : Seruiah filius Ioab & ,Ner filius Abner & , Chis filius Saul & Omne quod ſanctificauit ad iuſſionem
וְשָׁאוּל בֶּן־קִישׁ וַאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה כָּל
.eius fratrum & ,Selomith *manum ſuper ſanctificans*
הַמַּקְדִּישׁ עַל יַד־שְׁלֹמִית וְאָחָיו׃
ſuper *externo operi* eius filij & , Chenaniahu Ishari Ipſi De ad opus foriſecus
29 לִיצְהָרִי כְּנַנְיָהוּ וּבָנָיו לַמְּלָאכָה הַחִיצוֹנָה עַל־ præfecti,&iudices.
.*iudices* & ,*præfectos in* Iſrael
יִשְׂרָאֵל לְשֹׁטְרִים וְלִשְׁפָטִים׃ * De viri robuſti,
ſeptin- & mille ,*virtutis filij* eius fratres & ,Chaſabiahu Chebroni *
30 לַחֶבְרוֹנִי חֲשַׁבְיָהוּ וְאֶחָיו בְּנֵי־חַיִל אֶלֶף וּשְׁבַע־ officium
omne ad :occidentem ad Iarden trans à ,Iſrael *præfectura* ſuper genti
מֵאוֹת עַל פְּקֻדַּת יִשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מַעֲרָבָה לְכָל־ ministerium regium.
.*regis ſeruitium* ad & ,Domini opus
31 מְלֶאכֶת [h] יְהוָה וְלַעֲבֹדַת הַמֶּלֶךְ׃ [h] לַאךְ
eius generationes *ad* Chebroni ipſi ,*caput* Iediiah Chebroni Ipſi De dux ſecundum familias.
לַחֶבְרוֹנִי יְרִיָּה הָרֹאשׁ לַחֶבְרוֹנִי לְתוֹלְדֹתָיו
ſunt inuẽti &,ſunt quæſiti Dauid regni quadrageſimo anno In .*patres* per
לְאָבוֹת בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְמַלְכוּת דָּוִיד נִדְרְשׁוּ וַיִּמָּצֵא viribus
.Ghilhad Iahazer in *virtute* fortes eis in
32 בָהֶם גִּבּוֹרֵי חַיִל בְּיַעְזֵיר גִּלְעָד׃ 32 וְאֶחָיו בְּנֵי־ robuſti principes
Dauid eos conſtituit &:familiarum *capita* ſeptingenti & , mille *virtutis*
חַיִל אַלְפַּיִם וּשְׁבַע מֵאוֹת רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיְפָקְדֵם דָּוִיד
Menaſſitarum tribum dimidiam & ,Ghaditas &,Reubenitas ſuper rex
הַמֶּלֶךְ עַל־הַרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי וְחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי omnem rem rem
.regis *verbum* & , Dei *verbum* *omne* ad
לְכָל־דְּבַר הָאֱלֹהִים וּדְבַר הַמֶּלֶךְ׃

CAP. XXVII. כז

principes familiarum, tribuni, & centuriones, ‡ ſecundum † quę ingrediebãtur & egrediebantur per ſingulos menſes

,*patrum* *capita* , ſuum numerum ſecundum Iſrael filij Et
1 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ׀ לְמִסְפָּרָם רָאשֵׁי הָאָבוֹת׃
miniſtrantes eorum præfecti &, *centuriarum* & , *millium* *principesque*
וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים׀ וְהַמֵּאוֹת וְשֹׁטְרֵיהֶם הַמְשָׁרְתִים אֶת־
menſe in menſe egredientis & ,*ingredientis* † ,diuiſionum rem omnem *ad* regi
הַמֶּלֶךְ לְכָל־ דְּבַר מַחְלְקוֹת הַבָּאָה וְהַיֹּצֵאת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ
quatuor & viginti , vna Diuiſio . anni menſes omnes per
לְכָל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה מַחְלְקֶת הָאַחַת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
primo menſe in prima diuiſione Super .millium
אָלֶף׃ 2 עַל הַמַּחְלֶקֶת הָרִאשׁוֹנָה לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
*e*quatuor & viginti eius diuiſione *ſuper* & , Zabdiel filius Iaſobeham
וְיָשְׁבְעָם בֶּן־זַבְדִּיאֵל וְעַל מַחְלְקֹתָו עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה princeps
exercituum principum cunctorum *caput* Peres filius De .millia
אָלֶף׃ 3 מִן־בְּנֵי־פֶרֶץ הָרֹאשׁ לְכָל־שָׂרֵי הַצְּבָאוֹת diuiſiones
Dodai ſecundi menſis *partitione* ſuper Et .primo menſe in
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃ 4 וְעַל מַחְלֶקֶת [i] הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי דוֹדַי [i] שָׁנָה
eius diuiſione *ſuper* & : dux Micloth & ; eius diuiſio & , Achochites in
הָאֲחוֹחִי וּמַחְלְקָתוֹ וּמִקְלוֹת הַנָּגִיד וְעַל מַחְלֶקְתּוֹ
tertij exercitus Princeps .millia quatuor & viginti
עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃ [k] שַׂר 5 הַצָּבָא הַשְּׁלִישִׁי [k] שׁוֹר
ſuper & ; *caput* ſacerdotis Iehoiadah filius Benaiahu ,tertio menſe princeps in
לַחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן רֹאשׁ וְעַל
.millia quatuor & , viginti eius diuiſione
מַחְלְקָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
eius *partitio* & : triginta ſuper & , triginta ‡ fortis Benaiahu† Ipſe †eſt ‡ inter in diuiſione
6 הוּא בְנָיָהוּ גִּבּוֹר הַשְּׁלֹשִׁים וְעַל־הַשְּׁלֹשִׁים וּמַחְלְקָתוֹ
Hazael quarto menſe in Quarti .eius filius Hammizabad
7 עַמִּיזָבָד בְּנוֹ׃ 7 הָרְבִיעִי לַחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי עֲשָׂהאֵל
viginti eius diuiſione in Et .eum poſt eius filius Zebadiah &,Ioab frater
אֲחִי יוֹאָב וּזְבַדְיָה בְנוֹ אַחֲרָיו וְעַל מַחְלְקָתוֹ עֶשְׂרִים
.millia quatuor &
וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in Et . Iſrach Samhuth princeps quinto menſe in Quinti
8 הַחֲמִישִׁי לַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי [l] הַשַּׂר שַׁמְהוּת הַיִּזְרָחִי וְעַל [l] שׁוּר
.millia quatuor & viginti eius diuiſione
מַחְלַקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף׃
in & : Teeohites Hicches filius Hita ſexto menſe Sexti
9 הַשִּׁשִּׁי לַחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי עִירָא בֶן־עֵקֶשׁ הַתְּקוֹעִי וְעַל

duodecima Iachim , vndecima Eliasib
12 †לְאֶלְיָשִׁיב עֲשִׂתֵי עָשָׂר לְיָקִים שְׁנַיִם עָשָׂר׃
quartadecima Iesebab , decimatertia Chuppah
13 †לְחֻפָּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְיֵשֶׁבְאָב אַרְבָּעָה עָשָׂר׃
sextadecima Immer , quintadecima Bilghah
14 †לְבִלְגָּה חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְאִמֵּר שִׁשָּׁה עָשָׂר׃
octauadecima Pisses , septimadecima Chezir
15 †לְחֵזִיר שְׁבָעָה עָשָׂר לְהַפִּצֵּץ שְׁמִנָּה עָשָׂר׃
vigesima Iechezchel , decima nona Pethaciah
16 †לְפְתַחְיָה תְּשִׁעָה עָשָׂר לִיחֶזְקֵאל הָעֶשְׂרִים׃
vigesima & secunda Ghamul , vigesima & vna Iachin
17 †לְיָכִין אֶחָד וְעֶשְׂרִים לְגָמוּל שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים׃
vigesima & quarta Mahaziahu , vigesima & tertia Deliahu
18 †לְדַלָיָהוּ שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים לְמַעַזְיָהוּ אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים׃
DOMINI domũ ad *ingrediẽdũ ad*, eorũ *seruitio* †in eorum *ritu* Isti
19 †אֵלֶּה פְקֻדָתָם לַעֲבֻדָתָם לָבוֹא לְבֵית־יְהוָה
quemadmodum ,eorum patris Aharon *manu in eorum normam* † secundum
כְּמִשְׁפָּטָם בְּיַד אַהֲרֹן אֲבִיהֶם כַּאֲשֶׁר
Israel Deus DOMINVS ei præcepit
צִוָּהוּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ f
,Subael filijs† .Subael , Hamram filiis* ;*residuis* Leui *filiis* Et
20 †וְלִבְנֵי לֵוִי g הַנּוֹתָרִים לִבְנֵי עַמְרָם שׁוּבָאֵל לִבְנֵי שׁוּבָאֵל
Iesiah *caput* , Rechabiahu filiis† ,Rechabiahu .Iechdeiahu
21 יְחִדְיָהוּ׃ †לְרְחַבְיָהוּ לִבְנֵי רְחַבְיָהוּ רֹאשׁ יִשִׁיָּה׃
Iachath , Selomoth filiis† .Selomoth ,Ishari Ipsi
22 †לִיִצְהָרִי שְׁלֹמוֹת לִבְנֵי שְׁלֹמוֹת יָחַת׃
Iechamam , tertius Iachaziel ,secundus Amatiahu ,Ieriiahu filij Et
23 †וּבְנֵי יְרִיָּהוּ אֲמַרְיָהוּ h הַשֵּׁנִי יְחַזִיאֵל הַשְּׁלִישִׁי יְקַמְעָם
Samir ,Michah filiis† .Michah Huzziel filij .quartus
24 הָרְבִיעִי׃ †בְּנֵי עֻזִּיאֵל מִיכָה לִבְנֵי מִיכָה שָׁמִיר׃
Zechariahu ,Iesiah filiis* .Iesiah ,Michah Frater
25 †אֲחִי מִיכָה יִשִׁיָּה לִבְנֵי יִשִׁיָּה זִכְרִיהוּ׃
Beno, Iahaziahu Filij .Musi &, Machali, Merari Filij
26 †בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי בְּנֵי יַעֲזִיָּהוּ בְּנוֹ׃
Hibri &, Zacchur &, Soham &, Beno, Iehaziahu†, Merari Filij
27 †בְּנֵי מְרָרִי לְיַעֲזִיָּהוּ בְּנוֹ וְשֹׁהַם וְזַכּוּר וְעִבְרִי׃
filij ei *fuit* non &, Eliazar Machali† *fuerunt*
28 †וּלְמַחְלִי אֶלְעָזָר וְלֹא־הָיָה לוֹ בָּנִים׃
Ierachmeel Chis filij , Chis Ipsi
29 †לְקִישׁ בְּנֵי־קִישׁ יְרַחְמְאֵל׃
Leuitarum filij Isti .Ieremoth &, Heder &, Machali, Musi filij Et
30 †וּבְנֵי מוּשִׁי מַחְלִי וְעֵדֶר וִירִימוֹת אֵלֶּה בְּנֵי הַלְוִיִּם
sortes ipsi etiam proiecerunt Et .*suorum patrum* domum per familiarum suarum.
31 לְבֵית אֲבֹתֵיהֶם׃ †וַיַּפִּילוּ גַם־הֵם גוֹרָלוֹת i
,Sadoc & *regis* Dauid *facies ad* Aharon filios *suos* fratres contra
לְעֻמַּת אֲחֵיהֶם בְּנֵי־אַהֲרֹן לִפְנֵי דָוִיד הַמֶּלֶךְ וְצָדוֹק
caput patrum ;*Leuitarum* †& ,*sacerdotum* *patrum capitum* &, Achimelech &
וַאֲחִימֶלֶךְ וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם אָבוֹת רֹאשׁ
minorem suum fratrem contra
לְעֻמַּת אָחִיו הַקָּטֹן׃

ante regẽ. principes familiarum sacerdotalium, ‖Leuiticarũ familiarum dux

Ista numerationes †ministerio ‖ vt ingrediantur † ordinem suum per manum

e צִוָּה filij residui sunt * De † De

יָתֵר ‖De ‡De dux De ‖De

b שְׁנָה † De

שִׁמְרִי ‖De

CAP. XXV. כה

, Asaph filios *seruitium* in exercitus principes & Dauid diuisit Et
1 †וַיַּבְדֵּל דָּוִיד k וְשָׂרֵי הַצָּבָא לַעֲבֹדָה לִבְנֵי אָסָף
.cymbalis in & , *nablis* *in & ,citharis in *prophetantes* Ieduthũ &, Hemã &
וְהֵימָן וִידוּתוּן הַנִּבְּאִים בְּכִנֹּרוֹת בִּנְבָלִים וּבִמְצִלְתָּיִם
:*suum seruitium* ad operis viri † eorum numerus fuit &
1 וַיְהִי מִסְפָּרָם אֲנָשֵׁי מְלָאכָה לַעֲבֹדָתָם׃
filij , Asarelah & , Nethaniah &, Ioseph &, Zacchur: Asaph filiis†
2 †לִבְנֵי אָסָף זַכּוּר וְיוֹסֵף וּנְתַנְיָה וַאֲשַׂרְאֵלָה בְּנֵי
.regis *manus* ‡ ad *prophetantis* †, Asaph *manum* ad ; Asaph
אָסָף עַל יַד־אָסָף הַנִּבָּא עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ׃
,Chasabiahu, Iesaiahu &. Seri &, Ghedaliahu, Ieduthũ Filij . Ieduthun †
3 †לִידוּתוּן בְּנֵי יְדוּתוּן גְּדַלְיָהוּ וּצְרִי וְיֶשַׁעְיָהוּ חֲשַׁבְיָהוּ
, cithara in Ieduthun eorum patris *manus* ad sex Matthithiahu &
וּמַתִּתְיָהוּ שִׁשָּׁה עַל יְדֵי אֲבִיהֶם יְדוּתוּן בְּכִנּוֹר
DOMINVM laudandum & confitendum ad *prophetantis*
הַנִּבָּא עַל־הוֹדוֹת וְהַלֵּל לַיהוָה׃
, Sebuel , Huzziel , Mathaniahu , Bucchiiahu, Heman filij : Heman Ipsi
4 †לְהֵימָן בְּנֵי הֵימָן בֻּקִּיָּהוּ מַתַּנְיָהוּ עֻזִּיאֵל שְׁבוּאֵל
,Ezer-Romãthi&, Ghiddalthi, Eliathah, Chanani, Chananiah, Ieremoth &
וִירִימוֹת חֲנַנְיָה חֲנָנִי אֱלִיאָתָה גִּדַּלְתִּי וְרֹמַמְתִּי עֶזֶר
.Machazioth , Hothir , Mollothi, Iosbechasah
יָשְׁבְּקָשָׁה מַלּוֹתִי הוֹתִיר מַחֲזִיאוֹת׃

ministerium

k שׁוּר qui prophetabant * psalteriis

יהיר ‖ †qui erant ‖ ministeriũ suum.

l הֵיָה † De iussionem ‡ qui prophetabat ‡ iussionem † De iussionem qui prophetabat De

Dei verbis in regis videntis Heman filij isti Omnes
5 †כָּל־אֵלֶּה בָּנִים לְהֵימָן חוֹזֵה הַמֶּלֶךְ בִּדְבְרֵי הָאֱלֹהִים
,quatuordecim filios Heman Deus Deditque .cornu exaltandũ ad
לְהָרִים קָרֶן וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים לְהֵימָן בָּנִים אַרְבָּעָה עָשָׂר
.tres filias &
וּבָנוֹת שָׁלוֹשׁ׃

Iussionem , DOMINI domus cantico in , sui patris *manus* ad isti Omnes
6 †כָּל־אֵלֶּה עַל־יְדֵי אֲבִיהֶם בַּשִׁיר בֵּית יְהוָה
psalteriis ‖ ministeriũ ‡ iussionem *manus* † ad , Dei domus *seruitium* ad citharis & , *nablis* , cymbalis in
בִּמְצִלְתַּיִם נְבָלִים וְכִנֹּרוֹת לַעֲבֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים עַל יְדֵי
.Heman & , Ieduthun & , Asaph , regis
הַמֶּלֶךְ אָסָף וִידוּתוּן וְהֵימָן׃

in cantico *canticum* doctis suis fratribus cum eorum numerus fuit Et
7 †וַיְהִי מִסְפָּרָם עִם־אֲחֵיהֶם מְלַמְּדֵי־ m שִׁיר n הָיָה שׁוּר
·octo & octoginta ducenti intelligentis omnis , DOMINI
כֹּל הַמֵּבִין מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וּשְׁמֹנָה׃ o בִּין
contra custodiam : ,magnus sic paruus sicut .*regione* è custodiam , sortes proiecerunt Et
8 †וַיַּפִּילוּ גוֹרָלוֹת מִשְׁמֶרֶת לְעֻמַּת כַּקָּטֹן כַּגָּדוֹל p נָבָל
.*discipulo* cum faciens intelligere
מֵבִין עִם־תַּלְמִיד׃ discente.
Ghedaliahu ; Ioseph Ipsi. Asaph ipsi prima sors est egressa Et
9 †וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הָרִאשׁוֹן לְאָסָף לִיוֹסֵף גְּדַלְיָהוּ q יָצָא
.duodecim eius filij & , eius fratres & ipse ; secunda
הַשֵּׁנִי הוּא־וְאֶחָיו וּבָנָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratres & , eius filij , Zacchur Tertia
10 †הַשְּׁלִשִׁי זַכּוּר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Isri ipsi Quarta
11 †הָרְבִיעִי לְיִצְרִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filijs , Nethaniahu Quinta
12 †הַחֲמִשִׁי נְתַנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & eius filiis , Bucchiiahu Sexta
13 †הַשִּׁשִּׁי בֻּקִּיָּהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & eius filiis , Iesarelah Septima
14 †הַשִּׁבְעִי יְשַׂרְאֵלָה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim , eius fratribus & eius filiis , Iesaiahu Octaua
15 †הַשְּׁמִינִי יְשַׁעְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Matthaniahu Nona
16 †הַתְּשִׁיעִי מַתַּנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
. duodecim eius fratribus & , eius filiis ; Simhi Decima
17 †הָעֲשִׂירִי שִׁמְעִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Hazarel Vndecima
18 †עַשְׂתֵּי־עָשָׂר עֻזְרְאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chasabiah Duodecima
19 †הַשְּׁנֵים עָשָׂר לַחֲשַׁבְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Subael Terriadecima
20 †לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוּבָאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Matthithiahu Quartadecima
21 †לְאַרְבָּעָה עָשָׂר מַתִּתְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Ieremoth Quintadecima
22 †לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר לִירֵמוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chananiahu Sextadecima
23 †לְשִׁשָּׁה עָשָׂר לַחֲנַנְיָהוּ בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , ei filiis , Iosbechasah Septimadecima
24 †לְשִׁבְעָה עָשָׂר לְיָשְׁבְּקָשָׁה בָּנָיו וְאֶחָיו r שְׁנֵים עָשָׂר׃ r שָׁנָה
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Chanani Octauadecima
25 †לְשִׁמוֹנָה עָשָׂר לַחֲנָנִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Mallothi Nonadecima
26 †לְתִשְׁעָה עָשָׂר לְמַלּוֹתִי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Eliathah Vigesima
27 †לְעֶשְׂרִים לֶאֱלִיָּתָה בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & , eius filiis , Hothir ipsi vigesima & Vna
28 †לְאֶחָד וְעֶשְׂרִים לְהוֹתִיר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
.duodecim eius fratribus & eius filiis , Ghiddalti vigesima & Secunda
29 †לִשְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים לְגִדַּלְתִּי בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃
duo- eius fratribus & , eius filiis , Machazioth vigesima & Tertia
30 †לִשְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים לְמַחֲזִיאוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנֵים
eius filiis , Romamthiezer vigesima & Quarta .decim
31 עָשָׂר׃ †לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים לְרוֹמַמְתִּי עֶזֶר בָּנָיו
.duodecim eius fratribus &
וְאֶחָיו שְׁנֵים עָשָׂר׃

CAP. XXVI. כו

Diuisiones † hę sunt, De Core filius Meselmeiahu Chorchim † ianitorum *Partitionibus*
1 †לְמַחְלְקוֹת לְשֹׁעֲרִים לַקָּרְחִים מְשֶׁלֶמְיָהוּ בֶן־קֹרֵא
.Asaph filiis de
מִן־בְּנֵי אָסָף׃

CAP. XXIII. כג

1 וְדָוִיד זָקֵן וְשָׂבֵעַ יָמִים וַיַּמְלֵךְ אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל׃ †
2 וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם׃ †
3 וַיִּסָּפְרוּ הַלְוִיִּם מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וַיְהִי מִסְפָּרָם לְגִלְגְּלֹתָם לִגְבָרִים שְׁלשִׁים וּשְׁמוֹנָה אָלֶף׃
4 מֵאֵלֶּה לְנַצֵּחַ עַל־מְלֶאכֶת בֵּית־יְהוָה עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף וְשֹׁטְרִים וְשֹׁפְטִים שֵׁשֶׁת אֲלָפִים׃
5 וְאַרְבָּעָה אֲלָפִים שֹׁעֲרִים וְאַרְבָּעָה אֲלָפִים מְהַלְלִים לַיהוָה בַּכֵּלִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְהַלֵּל׃
6 וַיְחַלְּקֵם דָּוִיד מַחְלְקוֹת לִבְנֵי לֵוִי לְגֵרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃
7 לַגֵּרְשֻׁנִּי לַעְדָּן וְשִׁמְעִי׃
8 בְּנֵי לַעְדָּן הָרֹאשׁ יְחִיאֵל וְזֵתָם וְיוֹאֵל שְׁלֹשָׁה׃
9 בְּנֵי שִׁמְעִי שְׁלֹמוֹת וְחָזִיאֵל וְהָרָן שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְלַעְדָּן׃
10 וּבְנֵי שִׁמְעִי יַחַת זִינָא וְיעוּשׁ וּבְרִיעָה לֹא־הִרְבּוּ בָנִים וַיִּהְיוּ לְבֵית אָב לְפְקֻדָּה אֶחָת׃
11 וְיַחַת הָרֹאשׁ וְזִיזָה הַשֵּׁנִי וְיעוּשׁ וּבְרִיעָה לֹא־הִרְבּוּ בָנִים וַיִּהְיוּ לִבֵית אָב לְפְקֻדָּה אֶחָת׃
12 בְּנֵי קְהָת עַמְרָם יִצְהָר חֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל אַרְבָּעָה׃
13 בְּנֵי עַמְרָם אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה וַיִּבָּדֵל אַהֲרֹן לְהַקְדִּישׁוֹ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא וּבָנָיו עַד־עוֹלָם לְהַקְטִיר לִפְנֵי יְהוָה לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשְׁמוֹ עַד־עוֹלָם׃
14 וּמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּנָיו יִקָּרְאוּ עַל־שֵׁבֶט הַלֵּוִי׃
15 בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשׁוֹם וֶאֱלִיעֶזֶר׃
16 בְּנֵי גֵרְשׁוֹם שְׁבוּאֵל הָרֹאשׁ׃
17 וַיִּהְיוּ בְנֵי־אֱלִיעֶזֶר רְחַבְיָה הָרֹאשׁ וְלֹא־הָיָה לֶאֱלִיעֶזֶר אֲחֵרִים בָּנִים וּבְנֵי רְחַבְיָה הִרְבּוּ לָמְעָלָה׃
18 בְּנֵי יִצְהָר שְׁלֹמִית הָרֹאשׁ׃
19 בְּנֵי חֶבְרוֹן יְרִיָּהוּ הָרֹאשׁ אֲמַרְיָה הַשֵּׁנִי יַחֲזִיאֵל הַשְּׁלִישִׁי וְיָקְמְעָם הָרְבִיעִי׃
20 בְּנֵי עֻזִּיאֵל מִיכָה הָרֹאשׁ וְיִשִּׁיָה הַשֵּׁנִי׃
21 בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי בְּנֵי מַחְלִי אֶלְעָזָר וְקִישׁ׃
22 וַיָּמָת אֶלְעָזָר וְלֹא־הָיוּ לוֹ בָנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וַיִּשָּׂאוּם בְּנֵי־קִישׁ אֲחֵיהֶם׃
23 בְּנֵי מוּשִׁי מַחְלִי עֵדֶר וְיֵרֵמוֹת שְׁלוֹשָׁה׃
24 אֵלֶּה בְּנֵי־לֵוִי לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִפְקוּדֵיהֶם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה לַעֲבֹדַת בֵּית יְהוָה מִבֶּן

Selomoh constituit regem & ;dierum saturus & ,senex‡Dauid Et ‡ erat
Israel principes omnes congregauit Et .Israel super suum filium
filio à Leuitæ sunt numerati Et .Leuitas & ,sacerdotes &
,sua capita per eorum numerus fuit Et .supra & ,annorum triginta
.millia octo & triginta ,viros per
viginti*,DOMINI domus opus super *urgendum* ad ipsis Ex *sollicitādum ‡fuerunt
laudantes millia quatuor & ,ianitores millia quatuor Et
.laudandum ad feci quæ *vasis in* DOMINVM cum instrumentis
,Chehath ,Gherson ipsi Leui filijs *partitiones* Dauid *eos est partitus*‡Et ‡distribuit ex eis distributiones
.Simhi & ,Lahadan ,Ghersoni Ipsi .Merari &
.tres Ioel & ,Zetham & ,Iechiel *caput* Lahadan Filij dux
Isti .tres Haran &, Chaziel & ,Selomith ,Simhi Filij
,Zinah & ,Iachath ,Simhi filij Et .Lahadan ipsi *patrum capita* principes familiarum
.quatuor Simhi filij Isti .Berihah &, Iehus &
Berihah &, Iehus & ;secundus Zizah & ,*caput* Iachath fuit Et dux,
.vna *visitatione* in patris domi fuerunt Et .filios multiplicauerūt nō ‡numeratione
.quatuor Huzziel &, Chebron ,Ishar ,Hamram ,Chehath Filij
Aharon est separatus Et .Moseh &, Aharon ,Hamram Filij
vsque eius filij &, ipse sanctitatum sanctitatem *ipsum sanctificandum ad* vt sanctificaret ipse
,*ipsum ministrandum ad* DOMINI *facies ad* *suffiendum ad* ,seculum in vt suffirent coram Dño, vt ministraret ipse, & benediceret
.seculum in vsque eius nomine in *benedicendum ad* &
.Leui tribu *super* vocabuntur eius filij Dei viri Moseh Et in
.Elihezer &, Ghersom ,Moseh Filij
.*caput* Sebuel ,Ghersom Filij primus.
Elihezer ipsi *fuit*‡non Et .*caput* Rechabiah, Elihezer filij fuerunt Et dux.
.suprà sunt multiplicati Rechabiah filij & .alij filij ‡fuerunt
.*caput* Selomith ,Ishar Filij dux.
Iachaziel ,secundus Amariah .*caput* Ieriiahu ,Chebron Filij dux.
.quartus Iechamham & ,tertius
.secundus Isiiah & ,*caput* Michah ,Huzziel Filij primus.
.Chis & ,Elhazar ,Machali Filij .Musi &, Machali ,Merari Filij
,Machali ,Musi Filij .earum fratres Chis filij eas *tulerunt*‡Et ‡acceperunt
.tres Ieremoth &, Heder &
filio à ,DOMINI domus *seruitium ad opificium faciens*‡ ,sua capita per *per domum familiarum suarum, principes familiarum cum numerationibus suis, secundum numerum ‡faciētes op* ad ministeriū

CAP. XXIIII. כד

25 כִּי אָמַר דָּוִיד הֵנִיחַ † לְעַמּוֹ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁכֹּן בִּירוּשָׁלִַם לְעוֹלָם׃
26 וְגַם לַלְוִיִּם אֵין לָשֵׂאת אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו לַעֲבֹדָתוֹ׃
27 כִּי בְדִבְרֵי דָוִיד הָאַחֲרוֹנִים הֵמָּה מִסְפַּר בְּנֵי־לֵוִי מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה׃
28 כִּי מַעֲמָדָם לְיַד בְּנֵי־אַהֲרֹן לַעֲבֹדַת בֵּית יְהוָה עַל־הַחֲצֵרוֹת וְעַל־הַלְּשָׁכוֹת וְעַל־טָהֳרַת לְכָל־קֹדֶשׁ וּמַעֲשֵׂה עֲבֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים׃
29 וְלֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת וְהַסֹּלֶת לְמִנְחָה וְלֶרְקִיקֵי הַמַּצּוֹת וְלַמַּחֲבַת וְלַמֻּרְבֶּכֶת וּלְכָל־מִשּׂוֹרָה וּמִדָּה׃
30 וְלַעֲמֹד בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַיהוָה וְכֵן לָעָרֶב׃
31 וּלְכֹל הַעֲלוֹת עֹלוֹת לַיהוָה בַּשַּׁבָּתוֹת בֶּחֳדָשִׁים וּלְמוֹעֲדִים בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפָּט עֲלֵיהֶם תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה׃
32 וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל־מוֹעֵד וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי אַהֲרֹן אֲחֵיהֶם לַעֲבֹדַת בֵּית יְהוָה׃

requiem *Dedit* :Dauid dixit Quoniam .suprà & ,annorum viginti Requiescere fecit
Ierusalaim in habitauit &, *suo populo*‡ Israel Deus DOMINVS ‡populū suū,
portare †non Leuitis etiam Et .seculum in vsque †ferit
.eius *seruitium* ad eius vasa omnia & ,tabernaculum
filiorum numerus *ipsi* *posterioribus*† Dauid *verbis in* Quia †iuxta verba †nouissima fuit status
eorum *statio* Quia .suprà & ,annorum viginti filio à ,Leui
, atrijs in DOMINI domus *seruitio* in Aharon filiorum manū ad ministerio
seruitij opere &, sanctitate omni in ,mundicia in & ,cubiculis in & ministerij
,*munere* in ,similia in &, *dispositionis* pane in Et ordinato, ‡sacrificio,
omni in & .*fixo* in & ,sartagine in &, infermentatorum laganis in & tosto,
.*mensuratione* & ,mensura mensura.
laudandum ad & ,confitendum ad *mane in mane in* standum ad Et singulo mane
ascensiones facere ascendere ‡omne ad Et .vesperi sic &, DOMINVM ‡offerre holocaustorum
, *numero in*† , solennitates ad & ,*neomenias*‡ad ,sabbatha ad ,DOMINO *Calendas,
.DOMINI *facies ad* iugiter eis super *normam*†iuxta †iuxta numerū, †ordinē, ‡corā Dño.
,*sanctitatis*‡custodiam & ,*conuentus tentorij*‡custodiam custodient Et ‡ tabernaculi fœderis, * sanctuarij. †ministerio
.DOMINI domus *seruitio*†in, suorū fratrum Aharon filiorū custodiam &

CAP. XXIIII. כד

1 וּלְבְנֵי אַהֲרֹן מַחְלְקוֹתָם בְּנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ †
2 וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי אֲבִיהֶם וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֲנוּ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃
3 וַיְחַלְּקֵם דָּוִיד וְצָדוֹק מִן־בְּנֵי אֶלְעָזָר וַאֲחִימֶלֶךְ מִן־בְּנֵי אִיתָמָר לְפִקְדֻּתָם כְּמִסַּר עֲבֹדָתָם׃
4 וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי־אֶלְעָזָר רַבִּים לְרָאשֵׁי הַגְּבָרִים מִן־בְּנֵי אִיתָמָר וַיְחַלְּקוּם לִבְנֵי אֶלְעָזָר רָאשֵׁים לְבֵית־אָבוֹת שִׁשָּׁה עָשָׂר וְלִבְנֵי אִיתָמָר לְבֵית אֲבוֹתָם שְׁמֹנָה׃
5 וַיְחַלְּקוּם בְּגוֹרָלוֹת אֵלֶּה עִם־אֵלֶּה כִּי־הָיוּ שָׂרֵי־קֹדֶשׁ וְשָׂרֵי הָאֱלֹהִים מִבְּנֵי אֶלְעָזָר וּמִבְּנֵי אִיתָמָר׃
6 וַיִּכְתְּבֵם שְׁמַעְיָהוּ בֶן־נְתַנְאֵל הַסּוֹפֵר מִן־הַלֵּוִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֶבְיָתָר וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם בֵּית־אָב אֶחָד לְאֶלְעָזָר וְאַחַד לְאִיתָמָר׃
7 וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הָרִאשׁוֹן לִיהוֹיָרִיב לִידַעְיָה הַשֵּׁנִי׃
8 לְחָרִם הַשְּׁלִישִׁי לִשְׂעֹרִים הָרְבִיעִי׃
9 לִמַלְכִּיָּה הַחֲמִישִׁי לְמִיָּמִן הַשִּׁשִּׁי׃
10 לְהַקּוֹץ הַשְּׁבִעִי לַאֲבִיָּה הַשְּׁמִינִי׃
11 לִישׁוּעַ הַתְּשִׁעִי לִשְׁכַנְיָהוּ הָעֲשִׂרִי׃

,Abihu &, Nadab ,Aharon filij*,eorū partitiones Aharon filiis‡Et ‡de *erant
,*sui patris facies ad* Abihu &, Nadab est mortu' Et .Ithamar &, Elhazar ante patrem suum,
.Ithamar &, Elhazar sunt functi sacerdotio & .eis fuerunt non filij & ‡ mors
de Achimelech &, Elhazar filiis de Sadoc &, Dauid eos diuisit Et
,corum ministerio in eorum *visitationem ad* ,Ithamar filiis ‡secundū numerationem
pro virorum capitibus in plures Elhazar filij sunt inuenti Et quàm filij
domui *capita*‡ Elhazar filiis† .eos diuiserunt &: Ithamar *filiis* †De ‡duces per domum ‡familiarum
*suorum patrum domui** Ithamar filiis‡& :sedecim *patrum* ‡ ‡de *per domū familiarum suarum
quia ;istis cum istos ,sortibus in eos diuiserunt Et .octo
,Elhazar filiis de ;Dei principes &, sanctitatis principes fuerunt
Nethanel filius Semahaiah eos descripsit Et .Ithamar filiis *in*‡& ‡de
,sacerdote Sadoc &, principibus &, rege coram Leui de scriba
principibus familiarum :Leuitarū &, sacerdotum *patrum capitibus* &, Abiathar filio Achimelech &
.Ithamar ipsi *iuncta iuncta*‡& ,Elhazar ipsi *adiuncta* vna patris domus adhæsit ‡alia propinqua
.secunda Iedahaiah ipsi ,Iehoiarib ipsi prima sors exiuit Et
.quarta Schorim ipsi ,tertia Charim Ipsi
.sexta Miiamin ,quinta Malchiiah Ipsi
.octaua Abiiah ,septima Hacchos Ipsi
.decima Sechaniah ,nona Iesuah

quæso sit ,meus Deus DOMINE? fecerunt quid oues istæ Et
עָשׂוּ֑ה וְאֵלֶּה֙ הַצֹּ֣אן מֶ֔ה [k] עָשׂ֖וּ יְהוָ֥ה אֱלֹהַ֛י [l] תְּהִ֥י נָ֖א
. plagam in non tuū populū in & ,mei patris domū in & ,me in tua manus sit plaga.
יָדְךָ֥ בִּ֖י וּבְבֵ֣ית אָבִ֑י וּבְעַמְּךָ֣ לֹֽא לְמַגֵּפָ֖ה׃
quòd ,Dauid ad *dicendū ad* ,Ghad ad dixit DOMINI angelus Et vt diceret
18 וּמַלְאַ֣ךְ יְהוָ֗ה אָמַ֛ר אֶל־גָּ֖ד לֵאמֹ֣ר לְדָוִ֑יד כִּ֣י
. Iebusæi Ornan areæ in DOMINO altare erigendum ad Dauid ascēderet
יַעֲלֶ֞ה דָּוִ֣יד לְהָקִ֤ים מִזְבֵּ֙חַ֙ לַיהוָ֔ה בְּגֹ֖רֶן אָרְנָ֥ן הַיְבוּסִֽי׃
. DOMINI nomine in est locutus quod ,Ghad *verbo in* Dauid ascēdit Et iuxta verbū
19 וַיַּ֗עַל דָּוִיד֙ בִּדְבַר־גָּ֔ד אֲשֶׁ֖ר דִּבֶּ֣ר בְּשֵׁ֣ם יְהוָֽה׃
eius filij quatuor & ,angelum vidit & ,Ornan est conuersus Et
20 וַיָּ֣שָׁב אָרְנָ֔ן [m] וַיַּ֖רְא [n] אֶת־הַמַּלְאָ֑ךְ וְאַרְבָּעַ֥ת בָּנָ֛יו שׁוב
. *tritica* triturabat Ornan Et .se *abscondentes* eo cum רָאָה
עִמּ֖וֹ מִתְחַבְּאִ֑ים וְאָרְנָ֥ן דָּ֛שׁ חִטִּֽים׃ abscōderūt
. Dauid vidit & ,Ornan aspexit & ,Ornan ad Dauid venit Et triticum.
21 וַיָּבֹ֥א דָּוִ֖יד עַד־אָרְנָ֑ן וַיַּבֵּ֣ט אָרְנָ֗ן וַיַּ֙רְא֙ אֶת־דָּוִ֔יד חָנַט
. terram in *facies* Dauid ipsi se incuruauit & ,area de est egressus Et pronus
וַיֵּצֵ֥א מִן־הַגֹּ֖רֶן וַיִּשְׁתַּ֥חוּ לְדָוִ֛יד אַפַּ֥יִם אָֽרְצָה׃ שָׁחָה
ædificabo & ,areæ locum mihi Da :Ornan ad Dauid Dixitque
22 וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֗יד אֶל־אָרְנָן֙ תְּנָה־לִּ֣י מְקוֹם֩ הַגֹּ֨רֶן הַזֶּ֜ה וְאִבְנֶ֣ה־
testimonium & ,mihi eum da pleno argento In .DOMINO altare eo in prohibebitur
בּ֣וֹ מִזְבֵּ֗חַ לַיהוָה֙ בְּכֶ֣סֶף מָלֵ֔א [o] תְּנֶ֖הּ לִ֑י וְתֵעָצַ֥ר נתן
. populo *desuper* plaga לו
הַמַּגֵּפָ֖ה מֵעַ֥ל הָעָֽם׃
, rex meus domin⁹ faciat & ,tibi Tolle :Dauid ad Ornan dixit Et
23 וַיֹּ֤אמֶר אָרְנָן֙ אֶל־דָּוִ֔יד קַ֥ח [r] לָ֖ךְ וְיַ֣עַשׂ אֲדֹנִ֣י הַמֶּ֑לֶךְ לקח
tribulas & ,*ascensiones ad bouem* † dedi ,Vide .suis oculis in bonū * quod est
רְאֵ֗ה נָתַ֙תִּי֙ הַבָּקָ֣ר לָֽעֹלוֹת֔ וְהַמֹּרִגִ֖ים לָעֵצִ֑ים וְחִטִּ֣ים לַמִּנְחָ֔ה הַכֹּ֖ל נָתָֽתִּי׃ † boues pro holocaustis,
. dedi ommia :*munus in tritica* & ,*ligna in* † עֹלָה
emam emendo sed ,Nequaquam :Ornā ad Dauid rex Dixitque † pro lignis, & triticū pro sacrificio.
24 וַיֹּ֤אמֶר הַמֶּ֙לֶךְ דָּוִ֔יד לְאָרְנָ֖ן לֹ֑א כִּ֥י קָנֹ֛ה אֶקְנֶ֖ה
ascēdere faciēdo & *, DOMINO ,tibi quod *tollam* . non quia .pleno argēto in accipiam
בְּכֶ֣סֶף מָלֵ֔א כִּ֣י לֹֽא־אֶשָּׂ֤א אֲשֶׁר־לְךָ֙ לַיהוָ֔ה וְהַעֲל֥וֹת
seclos ,loco *in* † Ornan ipsi Dauid dedit Et . gratis *ascensionem* † est & offerā holocaustum
עוֹלָ֖ה חִנָּֽם׃ נָשָׂא
altare Dauid ibi ædificauit Et . *sexcentorum ponderē* † aureos † pro † ponderatos sexcentos.
25 וַיִּתֵּ֤ן דָּוִיד֙ לְאָרְנָ֔ן בַּמָּק֖וֹם שְׁקָלֵ֑י זָהָ֛ב מִשְׁקָ֥ל שֵׁשׁ־מֵא֖וֹת׃ בָּנָה
, DOMINVM ad clamauit & . pacifica &, *ascēsiones* † obtulit &, DOMINO
26 וַיִּבֶן־שָׁ֣ם דָּוִיד֮ מִזְבֵּ֣חַ֒ [v] וַיַּ֣עַל עֹלֹ֗ות וּשְׁלָמִים֙ וַיִּקְרָ֣א אֶל־יְהוָ֔ה
. *ascensionis* † altare super cœlis è igne in *ei respondit* & † holocausta, exaudiuit eū † holocausti. עָנָה
וַיַּעֲנֵ֥הוּ בָאֵ֛שׁ מִן־הַשָּׁמַ֖יִם עַ֣ל מִזְבַּ֥ח הָעֹלָֽה׃ שׁוב
in suum gladium conuertit & ,angelo DOMINVS Dixitque quando vidit
27 וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ לַמַּלְאָ֔ךְ [w] וַיָּ֥שֶׁב חַרְבּ֖וֹ אֶל־ רָאָה
eum exaudiuit quòd ,Dauid *videndo in* , illo tempore In .suam vaginam
נִדְנָֽהּ׃
28 בָּעֵ֣ת הַהִ֗יא [z] רָאָ֤ה דָוִיד֙ כִּֽי־עָנָ֣הוּ
. ibi immolauit & ,Iebusæi Ornan area in DOMINVS
יְהוָ֔ה בְּגֹ֖רֶן אָרְנָ֣ן הַיְבוּסִ֑י וַיִּזְבַּ֖ח שָֽׁם׃
altare & ,deserto in Moseh fecit quod DOMINI tabernaculum Et
29 וּמִשְׁכַּ֣ן יְהוָ֗ה אֲשֶׁ֨ר עָשָׂ֤ה מֹשֶׁה֙ בַּמִּדְבָּ֔ר וּמִזְבַּ֖ח
. Ghibhon in Bamah in † , illo tempore in holocausti † erat
הָעֹלָ֑ה בָּעֵ֥ת הַהִ֛יא בַּבָּמָ֥ה בְּגִבְעֹֽון׃ vt requireret
quia :Deum *quarendum ad* , illud ante ire Dauid potuit non Et
30 וְלֹא־יָכֹ֥ל דָּוִ֛יד לָלֶ֥כֶת לְפָנָ֖יו לִדְרֹ֣שׁ אֱלֹהִ֑ים כִּֽי
. DOMINI angeli *gladij facie* bus à erat territus propter gladium
נִבְעַ֥ת מִפְּנֵי֙ חֶ֣רֶב מַלְאַ֔ךְ יְהוָֽה׃

CAP. XXII. כב

hoc & ,Dei DOMINI domus *ipsa* Hæc :Dauid Dixitque est
1 וַיֹּ֤אמֶר דָּוִיד֙ זֶ֣ה הוּא֙ בֵּ֣ית יְהוָ֣ה הָאֱלֹהִ֔ים וְזֶ֥ה־
congregandum ad ,Dauid dixit Et .*Israeli ascensionem* in altare holocaustū pro Israel.
מִזְבַּ֖ח לְעֹלָ֥ה לְיִשְׂרָאֵֽל׃ וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֔יד לְכַנֵּ֕ס † vt congregarent
cædendū ad latomos statuit Et .Israel terra in * qui peregrinos * erant
2 אֶת־הַגֵּרִ֖ים אֲשֶׁ֣ר בְּאֶ֣רֶץ יִשְׂרָאֵ֑ל וַיְעַמֵּ֞ד חֹצְבִ֣ים לַחְצֹ֗ב גור
. Dei domum *ædificandum ad* ,Ghasith † lapides † dolatos, vt ædificarent † ostia גָּזִית
אַבְנֵי֙ גָּזִ֣ית לִבְנֹ֔ות בֵּ֖ית הָאֱלֹהִֽים׃
,portarum *fores* † ad clauos ad multitudine in ferrum Et
3 וּבַרְזֶ֣ל ׀ לָרֹ֗ב לַמִּסְמְרִים֙ לְדַלְתֹ֣ות הַשְּׁעָרִ֔ים
. *ponderis non* † multitudine in æs & :Dauid præparauit *iuncturas* ad & commissuras † absq; pondere
וְלַמְחַבְּרֹ֖ות וְנְחֹ֣שֶׁת לָרֹ֑ב אֵ֥ין מִשְׁקָֽל׃ הֵכִין
, Sidonim attulerunt quia ,numero absque cedrina ligna Et כוּן c
4 וַעֲצֵ֤י אֲרָזִים֙ לְאֵ֣ין מִסְפָּ֔ר כִּֽי־ [d] הָי֥וּ הַצִּידֹנִ֖ים
. Dauid ad multitudine in cedrina ligna *Sorim* † & בּוֹא b
וְהַצֹּרִ֖ים עֲצֵ֣י אֲרָזִ֑ים לָרֹ֖ב לְדָוִֽיד׃ † Tyrij † est
domus & : tenellus & , † puer meus filius Selomoh :Dauid dixit Et
5 וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֗יד שְׁלֹמֹה֙ בְּנִ֣י נַ֣עַר ׀ וְרַךְ֮ וְהַבַּ֣יִת

ædificanda * magnifi-centiam:
nomen ad ,excellentiam ad; *magnificandum* * ad ,DOMINO *ædificandum ad*
לִבְנ֣וֹת לַיהוָ֔ה לְהַגְדִּ֥יל ׀ לְמַעְלָ֖ה לְשֵׁ֑ם
Dauid parauit Et .ei nunc * parabo : terris omnibus in ,gloriam *ad* &
פְּאֵר e * itaque
וְלִתְפְאֶ֣רֶת לְכָל־הָאֲרָצ֗וֹת אֲכִינָה־נָּא֙ לֹ֔ו וַיָּכֶן֙ דָּוִ֔יד
ſuum filium Selomoh vocauit Et .ſuam mortem ante multitudine in
רַבַּב f
6 לָרֹ֖ב לִפְנֵ֣י מוֹתֹֽו׃ † וַיִּקְרָ֞א לִשְׁלֹמֹ֣ה בְּנֹ֗ו † vt ædificaret
. Iſrael Deo DOMINO domum *ædificandū ad* ei præcepit &
עָוָה g
7 וַיְצַוֵּ֣הוּ לִבְנ֣וֹת בַּ֔יִת לַיהוָ֖ה אֱלֹהֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ † cogitaui, & † in
,meo corde *cum* † fuit, † Ego ;ſuum filium Selomoh ad Dauid Dixitque בְּנִי
8 וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֗יד לִשְׁלֹמֹה֙ בְּנִ֔ו אֲנִ֣י הָיָ֔ה עִם־לְבָבִ֖י p
me *ſuper* * fuit Et .mei Dei DOMINI nomini domum *ædificare* * † vt ædificarē * ad
לִבְנ֣וֹת בַּ֔יִת לְשֵׁ֖ם יְהוָ֣ה אֱלֹהָֽי׃ † וַיְהִ֤י עָלַי֙ h
bella & ,effudiſti multitudine in Sāguinē :dicēdo ,DOMINI verbū הָיָה
דְּבַר־יְהוָה֙ לֵאמֹ֔ר דָּמִ֥ים לָרֹ֖ב שָׁפַ֣כְתָּ וּמִלְחָמֹ֣ות sanguinem multum
multos ſanguines quia ,meo nomini domū ædificabis nō : feciſti magna עָשָׂה i
גְּדֹלֹ֑ות לֹא־תִבְנֶ֤ה בַ֙יִת֙ לִשְׁמִ֔י כִּ֥י דָמִ֛ים רַבִּ֥ים k
.*meas facies ad* † terram in effudiſti רַבַּב
שָׁפַ֖כְתָּ אַ֥רְצָה לְפָנָֽי׃ † coram me.
requiem dabo * & ,*quietū* * vir erit ipſe ,tibi natus filius Ecce ‡ quietus
9 הִנֵּה־בֵ֣ן נ֠וֹלַד לָ֨ךְ הוּא֙ יִהְיֶ֣ה אִ֣ישׁ מְנוּחָ֔ה וְהֵנִיחֹתִ֥י ‡ requieſcere faciam eum
,eius nomen erit Selomoh quia :circuitu à * ſuis inimicis omnibus ab *ei* לֹו מִכָּל־אֹיְבָיו֙ מִסָּבִ֔יב כִּֽי־שְׁלֹמֹ֖ה יִהְיֶ֣ה שְׁמֹ֑ו יָלַד l
. eius diebus in Iſrael ſuper dabo quietem & ,pacem & נוֹחַ m
וְשָׁלֹ֤ום וְשֶׁקֶט֙ אֶתֵּ֣ן עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל בְּיָמָֽיו׃ * in
, filium in mihi erit ipſe & ,meo nomini domum ædificabit Ipſe
10 הֽוּא־יִבְנֶ֤ה בַּ֙יִת֙ לִשְׁמִ֔י וְהוּא֙ יִהְיֶה־לִּ֣י לְבֵ֔ן
† ero Iſrael ſuper eius regni ſolium firmabo & :patrem in † ego & כּוֹן n
וַאֲנִ֣י־לֹ֔ו לְאָ֔ב וַהֲכִינֹתִ֗י אֶת־כִּסֵּא֙ מַלְכוּתֹ֔ו עַל־יִשְׂרָאֵ֖ל
,tecum DOMINVS erit mi fili Nunc . ſeculum in * ſque
11 עַד־עֹולָֽם׃ † עַתָּ֣ה בְנִ֔י יְהִ֥י יְהוָ֖ה עִמָּ֑ךְ
quemadmodum ,tui Dei DOMINI domum ędificabis & ,proſperabis &
וְהַצְלַ֣ח֔תָּ וּבָנִ֕יתָ בֵּ֖ית יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֑יךָ כַּאֲשֶׁ֥ר
,intellectū DOMINVS tibi det Veruntamen . te ſuper eſt locutus בָּנָה o
12 דִּבֶּ֥ר עָלֶֽיךָ׃ † אַךְ֩ יִתֶּן־לְךָ֨ יְהוָ֤ה שֵׂכֶל
legem cuſtodiendum ad & ,Iſrael ſuper tibi præcipiat & ,intelligētiā &
וּתְבוּנָ֙ה֙ וְצִוָּ֣ךְ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וְלִשְׁמֹ֖ר אֶת־תֹּורַ֥ת p
cuſtodieris ſi , proſperabis Tunc .tui Dei DOMINI בִּין q עָוָה
יְהוָ֥ה אֱלֹהֶֽיךָ׃ † אָ֣ז תַּצְלִ֔יחַ אִם־תִּשְׁמֹ֕ור
vt facias præ-cepta, DOMINVS præcepit quæ iudicia & ,*ſtatuta faciendum ad* חָקַק r
לַעֲשׂ֡וֹת אֶת־ [e] הַחֻקִּ֣ים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִ֩ים אֲשֶׁ֨ר צִוָּ֤ה יְהוָה֙
ne & ,timeas ne ;roborare & ,Confortare .Iſrael ſuper Moſeh אָרָא s
אֶת־מֹשֶׁ֔ה עַל־יִשְׂרָאֵ֖ל חֲזַ֣ק וֶאֱמָ֑ץ אַל־תִּירָ֥א וְאַל־ secundū pau pertatē meā † pro domo
DOMINI *domui* † præparaui *mea afflictione in* ecce Et . paucas
13 תֵּחָ֥ת׃ † וְהִנֵּ֤ה בְעָנְיִי֙ הֲכִינֹתִ֣י לְבֵית־יְהוָ֔ה
ari Et † . talenta millia mille argēti & ,millia centum talenta auri * Aes verò, & ferrum absq; pondere,
זָהָ֕ב כִּכָּרִ֖ים מֵאָ֣ה אֶ֑לֶף וְכֶ֣סֶף אֶ֤לֶף אַלְפַ֙יִם֙ כִּכָּרִ֔ים וְלַנְחֹ֖שֶׁת
lapides & ,ligna Et .fuit multitudine in quia ,*pondus non ferro* & וְלַבַּרְזֶ֣ל אֵ֔ין מִשְׁקָ֖ל כִּ֣י לָרֹ֣ב הָיָ֑ה וְעֵצִ֥ים וַאֲבָנִ֖ים
. addes eis *ſuper* & ,præparaui הֲכִינֹתִ֣י וַעֲלֵיהֶ֔ם תּוֹסִ֖יף׃ t
* ſunt † opus, lato-mi, & artifi-ces
ſcalptores & ,*caſores* ,*opificum* † facientes multitudine in * tecum Et
14 וְעִמְּךָ֣ לָרֹ֔ב עֹשֵׂ֥י מְלָאכָ֖ה חֹצְבִ֣ים וְחָרָשֵׁ֑י ‡ opere.
.*opificio* ‡ omni in ſapiens omnis & ;ligni & ,lapidis
אֶבֶן֙ וָעֵ֔ץ וְכָל־חָכָ֖ם בְּכָל־מְלָאכָֽה׃
Auri, argēti, æris, & ferri, ‡ eſt ,fac & ,Surge .numerus ‡ non *ferro* & , *ari* & , *argento* , Auro
15 לַזָּהָ֤ב לַכֶּ֙סֶף֙ וְלַנְחֹ֣שֶׁת וְלַבַּרְזֶ֔ל אֵ֥ין מִסְפָּ֖ר קוּם֙ וַעֲשֵׂ֔ה
. tecum DOMINVS erit &
וְיְהִ֥י יְהוָ֖ה עִמָּֽךְ׃ v
Selomoh *inuandum ad* , Iſrael principibus cunctis Dauid Præcepitque הָיָה
16 וַיְצַ֤ו דָּוִיד֙ לְכָל־שָׂרֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לַעְזֹ֖ר לִשְׁלֹמֹ֑ה x vt auxilia-rentur
requiem dabit ‡ Et : ‡ vobiſcum veſter Deus DOMINVS Nonne .ſuo filio עָזַר
17 בְּנֹֽו׃ † הֲלֹא֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֔ם עִמָּכֶ֖ם וְהֵנִ֣יחַ y ‡ eſt? Irequieſcere faciet vos vndiquaque, נוּחַ
eſt ſubiecta & ,terræ habitatores mea manu in dedit quia ,*circuitu à vobis* לָכֶ֔ם מִסָּבִ֑יב כִּֽי־נָתַ֤ן בְּיָדִי֙ אֶת־יֹשְׁבֵ֣י הָאָ֔רֶץ וְנִכְבְּשָׁ֖ה ‡ corā Dño, & coram po pulo
præbete Nunc .eius *populi facies ad* & , DOMINI *facies ad* ‡ terra z נָתַן
18 לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה וְלִפְנֵ֥י עַמֹּֽו׃ † עַתָּ֣ה תְּנ֔וּ
.veſtrum Deum DOMINVM quærendū ad veſtrā animā & ,veſtrū cor
לְבַבְכֶ֥ם וְנַפְשֹׁתֵיכֶ֖ם לִדְרֹ֣שׁ לַיהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֑ם
introducendū ad ,Dei DOMINI ſanctuarium ædificate & ,ſurgite Et
וְקוּמ֣וּ וּבְנ֗וּ אֶת־מִקְדַּשׁ֙ יְהוָ֣ה הָאֱלֹהִ֔ים לְהָבִ֗יא ‡ ſanctuarij † pro domo quæ ædifica-tur
,*domui* † Dei *ſanctitatis* vaſa & , DOMINI fœderis arcam
אֶת־אֲרֹ֣ון בְּרִית־יְהוָ֗ה וּכְלֵי֙ קֹ֣דֶשׁ הָאֱלֹהִ֔ים לַבַּ֖יִת
. DOMINI nomini *ædificatæ*
הַנִּבְנֶ֥ה לְשֵׁם־יְהוָֽה׃

,Dauidi est nunciatum Et .eos ante Hadarhezer exercitus princeps erat
נָגַד f † שַׂר־צְבָא הֲדַרְעֶזֶר לִפְנֵיהֶם׃ 17 † וַיַּגֶּד לְדָוִיד
,eos ad venit & ,Iarden transiuit & ,Israel omnem congregauit &
בּוֹא g וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל h וַיַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן g וַיָּבֹא אֲלֵהֶם
Aram occursum in Dauid aciem direxit Et .eos contra aciem direxit &
וַיִּטְרֹךְ אֲלֵהֶם וַיַּעֲרֹךְ דָּוִיד לִקְרַאת אֲרָם
. eo cum pugnauerunt & ,prælium in
מִלְחָמָה וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ׃
Aram de Dauid occidit Et .Israel faciebus à Aram fugit Et facie
נוּס h † וַיָּנָס אֲרָם מִלִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִיד מֵאֲרָם 18
& ;peditum virorum millia quadraginta & ,curruum millia septem
שִׁבְעַת אַלְפִים רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וְאֶת
.interemit exercitus principem Sophach
שׁוֹפַךְ i שַׂר־הַצָּבָא k הֵמִית׃ שׁוּר k מוּת i
,Israel facies ad essent cæsi quòd ,Hadarhezer serui viderunt Et coram
רָאָה l † וַיִּרְאוּ עַבְדֵי הֲדַרְעֶזֶר כִּי נִגָּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל 19
seruare Aram noluit Et .ei seruierūt & ,Dauid cū fecerunt pacē &
יָשַׁע m וַיְשַׁלִּימוּ עִם־דָּוִיד וַיַּעַבְדֻהוּ וְלֹא־אָבָה אֲרָם m לְהוֹשִׁיעַ
. vltra Hammon filios
אֶת־בְּנֵי־עַמּוֹן עוֹד׃

CAP. XX. כ

,teges egrediendi tempore ,anni reuersionis tempore fuit .Et quo egrediuntur
הָיָה b יָצָא a † וַיְהִי לְעֵת תְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה b לְעֵת c צֵאת הַמְּלָכִים 1
;Hammon filiorū terram corrupit & ,militiæ robur Ioab duxit &
וַיִּנְהַג יוֹאָב אֶת־חֵיל הַצָּבָא וַיַּשְׁחֵת אֶת־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן
percussit Et .Ierusalaim in manēs Dauid & :Rabbah obsedit & ,venit & manebat
וַיָּבֹא d צוּר e נָבָה c וַיָּצַר אֶת־רַבָּה וְדָוִיד יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם d וַיַּךְ
. eam destruxit & ,Rabbah Ioab
יוֹאָב אֶת־רַבָּה וַיֶּהֶרְסָהּ׃
.eius capite desuper corum regis coronam Dauid tulit Et à
לָקַח e † וַיִּקַּח דָּוִיד אֶת־עֲטֶרֶת־מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ 2
fuit & :precio sum lapidem ea in & ,auri talenti pondus eam inuenit &
וַיִּמְצָאֶהָ׃ מִשְׁקַל כִּכַּר־זָהָב וּבָהּ אֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי
. valde multum eduxit vrbis spolium & :Dauid caput supra spolia
עַל־רֹאשׁ דָּוִיד וּשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד׃ multa
tribulis in & ,serra in serrauit & ,eduxit ,ea in qui populum Et erat
וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא f וַיָּשֵׂר בַּמְּגֵרָה וּבַחֲרִיצֵי 3 † carpentis
filiorum vrbibus vniuersis Dauid fecit sic Et .serris in & ,ferreis
הַבַּרְזֶל g וּבַמְּגֵרוֹת וְכֵן יַעֲשֶׂה דָּוִיד לְכָל עָרֵי בְנֵי־
. Ierusalaim populus omnis & ,Dauid est reuersus & :Hammon
עַמּוֹן f וַיָּשָׁב דָּוִיד וְכָל־הָעָם יְרוּשָׁלִָם׃ שׁוּב f
.Philistim cum Ghezer in bellum stetit & ,postea fuit Et
† וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַתַּעֲמֹד מִלְחָמָה בְּגֶזֶר עִם־פְּלִשְׁתִּים 4
,gigantis natis de Sippai Chusathites Sibbechai percussit Tunc Rephaim,
אָז הִכָּה סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי אֶת־סִפַּי מִילִידֵי הָרָפָא
.sunt humiliati &
וַיִּכָּנְעוּ׃
Elchanan percussit & ,Philistim cum bellum adhuc fuit Et
† וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ אֶלְחָנָן 5
eius hastę lignū & .Ghittæū Gholiath fratrem Lachmi Iahir filius erat
בֶּן־יָעִיר אֶת־לַחְמִי g אֲחִי גָלְיַת הַגִּתִּי וְעֵץ חֲנִיתוֹ עיר f חנה g
,Ghath in bellum adhuc fuit Et .texentium liciatorium velut
כְּמְנוֹר אֹרְגִים׃ h † וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה בְּגַת 6 היה k
. quatuor & viginti ,sex & sex eius digiti & ,mensuræ vir erat & magnæ, מדד l
וַיְהִי אִישׁ i מָדוֹן וְאֶצְבְּעֹתָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
probris afficiebat Et .Rapha ipsi erat natus ipse etiam Et ילד k
וְגַם־הוּא k נוֹלַד לְהָרָפָא׃ † וַיְחָרֵף אֶת־ 7
. Dauid fratris Simha filius Iehonathan eum percussit & : Israel
יִשְׂרָאֵל l וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעָא אֲחִי דָוִיד׃ נגה l
,Dauid manum per ceciderunt Et .Ghath in Rapha ipsi sunt nati Isti
† אֵלֶּה נוֹלְדוּ לְהָרָפָא בְּגַת m וַיִּפְּלוּ בְיַד־דָּוִיד 8 נפל m
. eius seruorum manum per &
וּבְיַד־עֲבָדָיו׃

CAP. XXI. כא

numerandum ad Dauid incitauit & ;Israel contra satan stetit Et aduersarius
† וַיַּעֲמֹד שָׂטָן עַל־יִשְׂרָאֵל n וַיָּסֶת אֶת־דָּוִיד o לִמְנוֹת 1 vt numeraret
principes ad & ,Ioab ad Dauid Dixitque .Israel סות n מנה o
אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־יוֹאָב וְאֶל־שָׂרֵי 2
.Dan ad vsq; & Sebah - Beer à Israel numerate ,Ite : populi
הָעָם לְכוּ סִפְרוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד־דָּן
.eorum numerum sciam vt ,me ad afferte &
וְהָבִיאוּ p אֵלָי וְאֵדְעָה אֶת־מִסְפָּרָם׃ בוא p
ipsi sicut suo populo super DOMINVS Addat :Ioab Dixitque sunt
† וַיֹּאמֶר יוֹאָב יוֹסֶף יְהוָה עַל־עַמּוֹ כְּהֵם 3

ipsi omnes rex mi domine non Nunquid . vicibus centum
מֵאָה פְעָמִים הֲלֹא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם
sunt serui? quæsierit quid vt ?meus dominus hoc quæret quid vt ?seruos in meo domino
לַאדֹנִי לַעֲבָדִים לָמָּה יְבַקֵּשׁ זֹאת אֲדֹנִי לָמָּה
? Israeli delictum ad erit
יִהְיֶה לְאַשְׁמָה לְיִשְׂרָאֵל׃
ipsi , Ioab est egressus Et .Ioab super prætualuit regis verbum Et
† וּדְבַר־הַמֶּלֶךְ חָזַק עַל־יוֹאָב וַיֵּצֵא יוֹאָב 4
.Ierusalaim venit & ,Israel vniuersum per ambulauit &
וַיֵּתְהַלֵּךְ בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹא יְרוּשָׁלִָם׃
recensiti fuit Et .Dauid ad populi census numerum Ioab Deditque
ipsi* נָתַן q † וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם אֶל־דָּוִיד וַיְהִי 5
educentis viri millia centum & ,millia mille Israel omnis
virorum educentium כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶלֶף אֲלָפִים וּמְאָה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף
virorum millia septuaginta & quadringenta Iehudah Et .gladium
חֶרֶב וִיהוּדָה אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ
numerauit :eorū medio in recēsuit non Beniamin & Leui Et .gladium educentium
שֹׁלֵף חָרֶב׃ † וְלֵוִי וּבִנְיָמִן לֹא פָקַד בְּתוֹכָם 6
. Ioab ipsi regis verbum fuit abominabile quia
כִּי־נִרְעַב דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב׃
Displicuit percussit & :hoc verbum super Dei oculis in fuit malum Et
propter † רוע r † וַיֵּרַע בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיַּךְ אֶת־ 7
,valde Peccaui :Deum ad Dauid Dixitque .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־הָאֱלֹהִים חָטָאתִי מְאֹד 8
obsecro fac transite nunc & :hanc rem feci quia
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַתָּה הַעֲבֶר־נָא אֶת־ s עשה
.valde egi insipienter quia ,tui serui iniquitatem
עֲוֹן t עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד׃ עוה t
: dicendo Dauid videntem Ghad ad DOMINVS est locutus Et
† וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־גָּד חוֹזֵה דָּוִיד לֵאמֹר׃ 9
loquere :DOMINVS dixit Sic :dicendo ,Dauid ad loqueris & ,Vade
† לֵךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל־דָּוִיד לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה 10
extendo faciam & ,his ex vnum tibi elige :te super extendens ego Tria
שָׁלוֹשׁ u אֲנִי נֹטֶה עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת מֵהֶנָּה וְאֶעֱשֶׂה־
dixit Sic :ei dixitque ,Dauid ad Ghad venit Et .tibi
לָךְ׃ † וַיָּבֹא גָד אֶל־דָּוִיד וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה־אָמַר 11 בוא v
† Aut : famem annis tribus Si † .tibi Recipe :DOMINVS שנה x
שָׁנָה x יְהוָה קַבֵּל־לָךְ׃ † אִם־שָׁלוֹשׁ שָׁנִים רָעָב 12
Aut ‡facie gladium & ,tuorū hostiū faciebus à esse deficiens mensibus tribus si Et ‡
וְאִם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נִסְפֶּה מִפְּנֵי־צָרֶיךָ וְחֶרֶב
te attingen- gladium diebus tribus si Et .apprehendentem in tuorum inimicorum
tem. Aut אוֹיְבֶיךָ לְמַשֶּׂגֶת וְאִם־שְׁלֹשֶׁת יָמִים חֶרֶב
vastantem corrumpentem DOMINI angelum & ,terra in pestem & ,DOMINI
יְהוָה וְדֶבֶר בָּאָרֶץ וּמַלְאַךְ יְהוָה מַשְׁחִית
resp ondebo quid vide nunc Et .Israel termino omni in
בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה רְאֵה מָה־ y אָשִׁיב אֶת־ y שוב
.verbum me mittenti
שֹׁלְחִי דָּבָר׃
† est quæso Incidam .valde ‡mihi † Angustia :Ghad ad Dauid dixit Et
‡vehemens. נָפַל z † וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד z אֶפְּלָה־נָּא 13
manū in & ,valde eius miserationes multæ quia ,DOMINI manum in
בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו מְאֹד וּבְיַד־
pestilentiam DOMINVS dedit Et . incidam ne hominus
hominum אָדָם אַל־אֶפֹּל׃ † וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר 14
. virorum millia septuaginta Israel de cecidit & :Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃
eciderunt :eam corrumpendum ad ,Ierusalaim in angelum Deus misit Et
† וַיִּשְׁלַח הָאֱלֹהִים מַלְאָךְ לִירוּשָׁלַ͏ִם לְהַשְׁחִיתָהּ 15
vt perderet .malo super est ductō panitudine & ,DOMINVS vidit ,corrumpere secundū &
cū vastaret, וְכִהָשְׁחִית רָאָה יְהוָה וַיִּנָּחֶם עַל־הָרָעָה a רוע
misertus angelus Et .tuā manū remitte † nunc :Multum : corrumpenti angelo dixit Et
vastanti: Suf- וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית b רַב עַתָּה c הֶרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ
ficit. . Iebusæi Ornan aream iuxta stans DOMINI
† cesset ma- יְהוָה עֹמֵד עִם־גֹּרֶן אָרְנָן הַיְבוּסִי׃
nus tua. DOMINI angelum vidit & ,suos oculos Dauid leuauit Et
b רַבַּב d † וַיִּשָּׂא דָוִיד אֶת־עֵינָיו e וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה 16
c רָפָה euaginatum eius gladium & ; cœlos inter & , terram inter stantem
‡stabat d נָשָׂא עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה
e רְאֵה seniores & ,Dauid cecidit Et .Ierusalaim contra extentum, eius manu in
f כָּסָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיִּפֹּל דָּוִיד וְהַזְּקֵנִים
. suas facies super ,saccis in operti
g שַׂק מְכֻסִּים f בַּשַּׂקִּים עַל־פְּנֵיהֶם׃
numerandum ad* ,dixi ego Nonne :Deum ad Dauid dixit Et
*vt numera- † וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־הָאֱלֹהִים הֲלֹא אֲנִי אָמַרְתִּי h לִמְנוֹת 17
ret populū? . malefeci malefaciendo & : peccaui qui † ipse ego Et ? populo in
h מָנָה i רוע בָּעָם וַאֲנִי הוּא אֲשֶׁר־חָטָאתִי i וְהָרַע הָרֵעוֹתִי
‡sum

CAP. XVIII. יח

.eos humiliauit & ,Philistim Dauid percussit & ,*sic* post fuit Et

1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם

. Philistim manu de eius *filias* & ,Gath tulit Et

וַיִּקַּח אֶת־גַּת וּבְנֹתֶיהָ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃

deferentes ,Dauid serui Moabitæ fuerunt & ,Moab percussit Et

2 וַיַּךְ אֶת־מוֹאָב וַיִּהְיוּ מוֹאָב עֲבָדִים לְדָוִד נֹשְׂאֵי

,Chamath in Sobah regē Hadarhezer Dauid percussit Et . munus

מִנְחָה׃ 3 וַיַּךְ דָּוִד אֶת־הֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ־צוֹבָה חֲמָתָה

. Perath flumine in suam *manum* statuendum ad *ipsum eundo in*

בְּלֶכְתּוֹ לְהַצִּיב יָדוֹ בִּנְהַר פְּרָת׃

,equites millia septem & ,currus mille eo ab Dauid accepit Et

4 וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף רֶכֶב וְשִׁבְעַת אֲלָפִים פָּרָשִׁים

omnem Dauid subneruauit & .peditum virorum millia viginti &

וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת־כָּל־

Aram venit Et . currus centum eo ex reseruauit & ,curtum

הָרֶכֶב וַיּוֹתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה רָכֶב׃ 5 וַיָּבֹא אֲרַם

Dauid percussit & ,Sobah *regem* Hadarhezer *iuuandum ad* ,Darmesec

דַּרְמֶשֶׂק לַעְזוֹר לַהֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִד

. virorum millia duo & viginti Aram *in*

בַּאֲרָם שְׁנַיִם־וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ׃

,serui Dauidi *Aram fuit* & ,Darmesec Aram in Dauid posuit Et

6 וַיָּשֶׂם דָּוִד בַּאֲרַם דַּרְמֶשֶׂק וַיְהִי אֲרָם עַבְדִים לְדָוִד נֹשְׂאֵי

quo omnibus in Dauid DOMINVS seruauit Et .munus deferentes

מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְהוָה לְדָוִד בְּכֹל אֲשֶׁר

super erant qui ,aureos clypeos Dauid tulit Et . perrexit

הָלָךְ׃ 7 וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־שִׁלְטֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ עַל

. Ierusalaim eos adduxit & :Hadarhezer seruis

עַבְדֵי הֲדַדְעֶזֶר וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלִָם׃

Dauid tulit Hadarhezer vrbibus Chun de & Tibchath de Et

8 וּמִטִּבְחַת וּמִכּוּן עָרֵי הֲדַדְעֶזֶר לָקַח דָּוִד

,æneum mare Salomoh fecit *eo in* :valde multum æs

נְחֹשֶׁת רַבָּה מְאֹד בָּהּ עָשָׂה שְׁלֹמֹה אֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת

. ænea vasa & ,columnas &

וְאֶת־הָעַמּוּדִים וְאֶת כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת׃

Dauid percussisset quòd ,Chamath rex Tohu audiuit Et

9 וַיִּשְׁמַע תֹּעִו מֶלֶךְ חֲמָת כִּי הִכָּה דָוִד אֶת־

misit Et . Sobah regis Hadarhezer exercitum omnem

כָּל־חֵיל הֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ־צוֹבָה׃ 10 וַיִּשְׁלַח אֶת־

,pacem *ad ei optandum ad* ,Dauid regem ad suum filium Adoram

הֲדוֹרָם־בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד לִשְׁאָל־לוֹ לְשָׁלוֹם

.eū percussit & ,Hadarhezer eū pugnauit quòd eò ,ei benedicendum ad &

וְלִבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם בַּהֲדַדְעֶזֶר וַיַּכֵּהוּ

aurea vasa omnia & .Hadarhezer erat Tohu bellorum vir quia

כִּי־אִישׁ מִלְחֲמוֹת תֹּעִו הָיָה הֲדַדְעֶזֶר וְכֹל כְּלֵי זָהָב

rex fecit sanctificare ipsa Etiam . ænea & ,argentea &

וְכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת׃ 11 גַּם־אֹתָם הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ

vniuersis ex tulerat quod ,auro & argento cum DOMINO Dauid

דָּוִיד לַיהוָה עִם־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב אֲשֶׁר נָשָׂא מִכָּל־

, Philistim de & ,Hammon filiis de & ,Moab de & ,Edom de ;gentibus

הַגּוֹיִם מֵאֱדוֹם וּמִמּוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים

Edom percussit Seruiah filius Abisai Et .Hamalec de &

וּמֵעֲמָלֵק׃ 12 וַאֲבִשַׁי בֶּן־צְרוּיָה הִכָּה אֶת־אֱדוֹם

. millia decim-octo ,salis Valle in

בְּגֵיא הַמֶּלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אָלֶף׃

serui Edomæi omnes fuerunt & .*præsides* Edom in posuit Et

13 וַיָּשֶׂם בֶּאֱדוֹם נְצִיבִים וַיִּהְיוּ כָל־אֱדוֹם עַבָדִים

. pertexit quæ omnibus in Dauid DOMINVS seruauit & .Dauid

לְדָוִד וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃

,iudicium *faciens erat* & ;Israel vniuersum super Dauid Regnauitque

14 וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי עֹשֶׂה מִשְׁפָּט

.suo populo omni iustitiam &

וּצְדָקָה לְכָל־עַמּוֹ׃

Achilud filius Iehosaphat &, exercitū super Seruiah filius Ioab Et

15 וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה עַל־הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד

filius Abimelech & , Achitub filius Sadoc Et .*commemorans*

מַזְכִּיר׃ 16 וְצָדוֹק בֶּן־אֲחִיטוּב וַאֲבִימֶלֶךְ בֶּן־

filius Benaiahu Et . scriba Sausah &; sacerdotes Ebiathar

אֶבְיָתָר כֹּהֲנִים וְשַׁוְשָׁא סֹפֵר׃ 17 וּבְנָיָהוּ בֶּן־

primi Dauid filij Et .Pelethi & ,Cherethi super Iehoiadah

יְהוֹיָדָע עַל־הַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי דָוִד הָרִאשֹׁנִים

. regis manum ad

לְיַד הַמֶּלֶךְ׃

CAP. XIX. יט

,Hammon filiorū rex Nachas est mortuus & ,hęc post fuit Et

1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן

misericordiā Faciam :Dauid Dixitque . eo pro eius filius regnauit &

וַיִּמְלֹךְ בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ 2 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד

.misericordiā mecum eius pater fecit etenim :Nachas filio Chanun cū

עִם־חָנוּן בֶּן־נָחָשׁ כִּי־עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חָסֶד

venerunt Et .suo patre super eū consolandū ad nuncios Dauid Misitque

וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים לְנַחֲמוֹ עַל־אָבִיו וַיָּבֹאוּ

.eum *consolandum ad* ,Chanun ad Hammō filiorū terrā in Dauid serui

עַבְדֵי דָוִד אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־חָנוּן לְנַחֲמוֹ׃

honorat *honorans* Nūquid :Chanun ad Hammō filiorū principes dixerunt Et

3 וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי־עַמּוֹן לְחָנוּן הֲמְכַבֵּד

?consolantes te ad misit quia ,tuis oculis in tuum patrem Dauid

דָּוִד אֶת־אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי־שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים

,terram *pedibus lustrandū ad & subuertendū ad & inquirendū ad* propterea Nōne

הֲלֹא בַעֲבוּר לַחְקֹר וְלַהֲפֹךְ וּלְרַגֵּל הָאָרֶץ

,Dauid seruos Chanun tulit Et ? te ad eius serui venerunt

בָּאוּ עֲבָדָיו אֵלֶיךָ׃ 4 וַיִּקַּח חָנוּן אֶת־עַבְדֵי דָוִד

:*podicem* ad vsque mediū per eorum tunicas præscidit & ,eos rasit &

וַיְגַלַּח אֶת־מֲחֻצֵיהֶם וַיְכָרֵת אֶת־מַדּוּיֵהֶם בַּחֲצִי עַד־הַמְּפַשָּׁעָה

. eos dimisit & . viros *super* Dauid ipsi nunciauerūt & ,abierunt Et

וַיְשַׁלְּחֵם׃ 5 וַיֵּלְכוּ וַיַּגִּידוּ לְדָוִד עַל־הָאֲנָשִׁים

(.valde affecti ignominia viri erant quia) .eorū occursū in misit Et

וַיִּשְׁלַח לִקְרָאתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים מְאֹד

,vestra barba germinet donec ,Iericho in Manete : rex dixit Et

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁבוּ בִירֵחוֹ עַד אֲשֶׁר־יִצְמַח זְקַנְכֶם

cum fœtuissent quòd Hammon filij viderunt Et .reuertemini &

וְשַׁבְתֶּם׃ 6 וַיִּרְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן כִּי הִתְבָּאֲשׁוּ עִם־

mercede *cōducēdū ad* ,argēti talēta mille Hāmō filij & ,Chanū misit &: Dauid

דָּוִד וַיִּשְׁלַח חָנוּן וּבְנֵי עַמּוֹן אֶלֶף כִּכַּר־כֶּסֶף לִשְׂכֹּר

Sobah de & Mahachah-Aram de & ,*Naharaim* Aram de sibi

לָהֶם מִן־אֲרַם נַהֲרַיִם וּמִן־אֲרַם מַעֲכָה וּמִצוֹבָה

triginta & duo sibi mercede conduxerunt Et .equites & *currum*

רֶכֶב וּפָרָשִׁים׃ 7 וַיִּשְׂכְּרוּ לָהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים

venerunt Et .eius populum & ,Mahachah regem & ,curruum millia

אֶלֶף רֶכֶב וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה וְאֶת־עַמּוֹ וַיָּבֹאוּ

sunt congregati Hammon filij Et .Medba *facies ad* sunt castrametati &

וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מֵידְבָא וּבְנֵי עַמּוֹן נֶאֶסְפוּ

. bellum ad venerunt & ,suis vrbibus de

מֵעָרֵיהֶם וַיָּבֹאוּ לַמִּלְחָמָה׃

exercitum omnem & ,Ioab misit & ,Dauid audiuit Et

8 וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיְשַׁלַּח אֶת־יוֹאָב וְאֶת כָּל־צְבָא

prælium disposuerunt & ,Hammon filij sunt egressi Et . fortium

הַגִּבּוֹרִים׃ 9 וַיֵּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה

. agro in seorsum venerunt qui reges & :vrbis *ostio*

פֶּתַח הָעִיר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה׃

facies se ad prælij facies esset quòd ,Ioab vidit Et

10 וַיַּרְא יוֹאָב כִּי־הָיְתָה פְּנֵי־הַמִּלְחָמָה אֵלָיו פָּנִים

occursum in aciem direxit & ,Israel in *electo omni* ex elegit & ;retro &

וְאָחוֹר וַיִּבְחַר מִכֹּל־בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת

,sui fratris Abisai manu in dedit populi residuum Et . Aram

אֲרָם׃ 11 וְאֶת יֶתֶר הָעָם נָתַן בְּיַד אַבְשַׁי אָחִיו

. Hammon filiorum occursum in aciē direxerunt &

וַיַּעַרְכוּ לִקְרַאת בְּנֵי עַמּוֹן׃

. salutem in mihi eris & ,Aram me *præ* fuerit *fortis* Si :Dixitque

12 וַיֹּאמֶר אִם־תֶּחֱזַק מִמֶּנִּי אֲרָם וְהָיִיתָ לִּי לִתְשׁוּעָה

. te seruabo & ,te *præ* fuerint *fortes* Hammon filij si Et

וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יֶחֶזְקוּ מִמְּךָ וְהוֹשַׁעְתִּיךָ׃

.nostri Dei vrbibus pro & ,nostro populo pro cōfortemur & ,Cōfortare

13 חֲזַק וְנִתְחַזְּקָה בְּעַד־עַמֵּנוּ וּבְעַד עָרֵי אֱלֹהֵינוּ

appropinquauit Et . faciat suis oculis in bonum DOMINVS Et

וַיהוָה הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ 14 וַיִּגַּשׁ

fugerunt & :prælium in Aram *facies ad* ,eo cum qui populus & ,Ioab

יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ לִפְנֵי אֲרָם לַמִּלְחָמָה וַיָּנֻסוּ

facie fugerunt & ,Aram fugisset quòd viderūt Hammon filij Et .eius *faciebus* à

מִפָּנָיו׃ 15 וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ כִּי־נָס אֲרָם וַיָּנֻסוּ

facie est ingressus Et .ciuitatē sunt ingressi & ,eius fratris Abisai *faciebus* à ipsi etiā

גַּם־הֵם מִפְּנֵי אַבְשַׁי אָחִיו וַיָּבֹאוּ הָעִירָה וַיָּבֹא

. Ierusalaim Ioab

יוֹאָב יְרוּשָׁלִָם׃

viderunt miserunt & ,Israel *facies ad* esset cæsi quòd ,Aram *vidit* Et

Aramæi, coram 16 וַיַּרְא אֲרָם כִּי נִגְּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ

Sophach & :flumen trans qui *Aram* eduxerunt & ,nuncios

Aramæos erant מַלְאָכִים וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְשׁוֹפָךְ

fœderis *arcæ facies ad* ‡ibi dereliquit Et .DOMINVM *landa &* laudate
וְהַלֵּל לַיהוָה׃ 37 †וַיַּעֲזֹב־שָׁם לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית־ ‡ coram arca
iugiter arca coram *ministrandum ad* ,eius fratres & ,Asaph DOMINI vt ministrarent
יְהוָה לְאָסָף וְלַאֲחָיו לְשָׁרֵת לִפְנֵי הָאָרוֹן תָּמִיד
sexaginta eorũ fratres & ,edom-Hobed Et .*suo die in dici rem in** * p singulos dies.
לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ 38 †וְעֹבֵד אֱדֹם וַאֲחֵיהֶם שִׁשִּׁים
. ianitores ,Chosah & ,Iedithun filius ,edom Hobed & :octo &
וּשְׁמוֹנָה וְעֹבֵד אֱדֹם בֶּן־יְדוּתוּן וְחֹסָה לְשַׁעַרִים׃ ידותן
tabernaculi facies ad sacerdotes eius fratres & ,sacerdotẽ Sadoc Et coram tabernaculo
39 †וְאֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים לִפְנֵי מִשְׁכַּן ‡ erat
*ascensiones faciendũ ascendere Ad** .Ghibon in‡quod excelso in DOMINI *vt offerrent holocausta
יְהוָה בַּבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ 40 †לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת †holocausti
. *vespera in*†& ,mane in iugiter *ascensionis*† altare super DOMINO †vesperi.
לַיהוָה עַל־מִזְבַּח הָעֹלָה תָּמִיד לַבֹּקֶר וְלָעֶרֶב ‡quod est
. Israel *super* præcepit quam DOMINI lege in scriptũ‡omne iuxta &
וּלְכֹל־הַכָּתוּב בְּתוֹרַת יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה עַל־יִשְׂרָאֵל׃ יָרָה *
sunt *nuncupati** qui ,*purorum*‡residuum & ,Ieduthũ & ,Heman eis cum Et ‡ electorum, *nominati
41 †וְעִמָּהֶם הֵימָן וִידוּתוּן וּשְׁאָר הַבְּרוּרִים אֲשֶׁר נִקְּבוּ
seculum in Quoniam :DOMINO confitendum ad ,nomina per
בְּשֵׁמוֹת לְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
. eius misericordia
חַסְדּוֹ׃
,*facientes audire*‡ ,cymbalis & ,tubis†Ieduthun & Heman eis cum Et †cum
42 †וְעִמָּהֶם הֵימָן וִידוּתוּן חֲצֹצְרוֹת וּמְצִלְתַּיִם לַמַּשְׁמִיעִים ‡vt audire facerent,
. portam ad Ieduthun filij Et .Dei cantici instrumentis &
וּכְלֵי שִׁיר הָאֱלֹהִים וּבְנֵי יְדוּתוּן לַשָּׁעַר׃ בָּלָה שׁוב
circuiuit & :suam domũ in vnusquisq; populus omnis abierunt Et reuersus est
43 †וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ וַיָּשָׁב
. suæ domui benedicendum ad Dauid
דָּוִיד לְבָרֵךְ אֶת־בֵּיתוֹ׃

CAP. XVII. יז

ad Dauid dixit & ,sua domo in Dauid habitaret cùm ,fuit Et
1 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִיד בְּבֵיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִיד אֶל־ habito
arca & ,cedrina domo in *habitans* ego Ecce :prophetam Nathan
נָתָן הַנָּבִיא הִנֵּה אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית הָאֲרָזִים וַאֲרוֹן
:Dauid ad Nathan dixit Et . cortinis sub‡DOMINI fœderis ‡est
בְּרִית־יְהוָה תַּחַת יְרִיעוֹת׃ 2 †וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִיד ‡est.
‡tecum Deus quia :fac tuo corde in‡quod Omne
כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ עֲשֵׂה כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃
,Nathan ad Dei verbum fuit & ,ipsa nocte in fuit Et
3 †וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר־ a הָיָה
dixit Sic :meum seruum Dauid ad *dices* &,Vade :dicendo dic
אֱלֹהִים אֶל־נָתָן לֵאמֹר׃ 4 †לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־דָּוִיד עַבְדִּי כֹּה אָמַר
. habitandum ad domum mihi ædificabis tu Non:DOMINVS
יְהוָה לֹא אַתָּה תִּבְנֶה־לִּי הַבַּיִת לָשָׁבֶת׃ b יָשַׁב
feci ascendere qua die à domo in habitaui non Quia
5 †כִּי לֹא יָשַׁבְתִּי בְבַיִת מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר c הַעֲלֹתִי אֶת־ *
,*tentorium in tentorio de** fui &†: hanc diem ad vsque Israel ‡ ‡ filios ‡sed
יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶהְיֶה מֵאֹהֶל אֶל־אֹהֶל *de tabernaculo in tabernaculum, & de habitaculo ad habitaculum. ‡in †ex iudicib⁹
:Israel omni cum ambulaui quibus†omnibus In .*tabernaculo de* &
וּמִמִּשְׁכָּן׃ 6 †בְּכֹל אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
quibus Israel *iudicum*† vni sum locutus verbum nunquid vt pascerent
הֲדָבָר דִּבַּרְתִּי אֶת־אַחַד שִׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר d צִוִּיתִי c לִרְעוֹת
ædificastis non quid Vt :dicendo ,meum populum *pascendum ad* præcepi צָוָה d רָעָה
meo seruo dices sic nunc Et ? cedrinam domum mihi
לִי בֵּית אֲרָזִים׃ 7 †וְעַתָּה כֹּה תֹאמַר לְעַבְדִּי
è te tuli Ego :exercituum DOMINVS dixit Sic :Dauid tugurio è pecudibus, vt esses dux ‡ ad *perrexisti:
לְדָוִיד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־ †facie tua,
meum populum super *ducem existendum ad* ,pecore *post* de caula
הַנָּוֶה מֵאַחֲרֵי אַצְאן לִהְיוֹת נָגִיד עַל עַמִּי f עָשָׂה ‡ qui
:succidi & :*iuisti** quæ‡omnibus in tecum fui Et . Israel magnorum
יִשְׂרָאֵל׃ 8 †וָאֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַכְתָּ וָאַכְרִית ‡ sunt
nomen iuxta nomen tibi feci & :*tuis faciebus* à tuos inimicos omnes
אֶת־כָּל־אוֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ f וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם כְּשֵׁם g שׁוֹם
. terra in ‡ qui magnorum in loco suo,
הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
habitabit & ,eũ plantaui & ,Israel meo populo locum posui Et
9 †וְשַׂמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל וּנְטַעְתִּיהוּ וְשָׁכַן g †
,iniquitatis filij addent non & :vltra commouebitur non & ,*se sub* vt atterant
תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד וְלֹא־יוֹסִיפוּ בְנֵי־עַוְלָה h בָּלָה
. principio in quemadmodum ,cum *atterere*
לְבַלֹּתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה׃

‡ in ,Israel meũ populũ super iudicibus præcepi quibus ‡ diebus à Et
10 †וּלְמִן־הַיָּמִים אֲשֶׁר צִוִּיתִי שֹׁפְטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל i צָוָה
ædificabit domũ & :tibi annũciaui & ,tuos inimicos omnes humiliaui &
וְהִכְנַעְתִּי אֶת־כָּל־אוֹיְבֶיךָ וְאַגֶּד לְךָ וּבַיִת יִבְנֶה־
vt eas cum *eundum ad* ,tui dies fuerint cõpleti cũ ,erit Et .DOMINVS tibi
לְךָ יְהוָה׃ 11 †וְהָיָה כִּי־מָלְאוּ יָמֶיךָ k לָלֶכֶת עִם־ k הָלַךְ
erit quod ,te post tuum semen suscitabo & ,tuis patribus
אֲבֹתֶיךָ l וַהֲקִימוֹתִי אֶת־זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה l קוּם
ædificabit Ipse . eius regnum stabiliam & ;tuis filiis de
מִבָּנֶיךָ m וַהֲכִינוֹתִי אֶת־מַלְכוּתוֹ׃ 12 †הוּא יִבְנֶה־ m כּוּן
. seculum in vsque eius solium firmabo & ,domum mihi
לִי בַּיִת וְכֹנַנְתִּי אֶת־כִּסְאוֹ עַד־עוֹלָם׃
.filium in mihi erit ipse & ,patrem in ei ero Ego
13 †אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן ab
qui eo ab remoui sicut ,eo *cum* à remouebo non meã misericordiã & סוּר n
וְחַסְדִּי לֹא־אָסִיר מֵעִמּוֹ כַּאֲשֶׁר הֲסִירוֹתִי מֵאֲשֶׁר
in vsq; meo regno in & ,mea domo in eum statuam Et .te ante fuit
14 †וְהַעֲמַדְתִּיהוּ בְּבֵיתִי וּבְמַלְכוּתִי עַד־
.seculum in vsque firmus erit eius thronus & : seculum
הָעוֹלָם וְכִסְאוֹ e יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃
sic ,hanc visionem vniuersam iuxta & ,hæc verba omnia Iuxta
15 †כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכָל ° הֶחָזוֹן הַזֶּה כֵּן ° חָזָה
. Dauid ad Nathan est locutus
דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִיד׃
coram Dño, Quis :dixit & ,DOMINI *facies ad* sedit & ,Dauid rex venit Et
16 †וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִיד p וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי p יָשַׁב
‡ sum ?hucusq; me venire fecisti quia ,mea dom⁹ ‡quę & ,Deus DOMINE‡ ego
‡ est
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתַנִי עַד־הֲלֹם׃
domum super es locutus & ,Deus tuis oculis in hoc fuit parum Et
17 †וַתְּקַטֹּן זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֱלֹהִים וַתְּדַבֵּר עַל־בֵּית־ excellentis
excellentiæ hominis dispositionẽ secũdũ me vidisti & ,lõginquũ ad tui serui
עַבְדְּךָ לְמֵרָחוֹק וּרְאִיתַנִי כְּתֹאַר הָאָדָם הַמַּעֲלֶה erga
,te *ad* Dauid vltrà adder Quid . Deus DOMINE
יְהוָה אֱלֹהִים׃ 18 †מַה־יּוֹסִיף עוֹד דָּוִיד אֵלֶיךָ
. nosti tuum seruum tu Et ‡tuum seruum glorificandũ ad
לְכָבוֹד אֶת־עַבְדֶּךָ וְאַתָּה אֶת־עַבְדְּךָ יָדָעְתָּ׃
omnem fecisti tuum cor secundũ & ,tuũ seruum propter DOMINE
19 †יְהוָה בַּעֲבוּר עַבְדְּךָ וּכְלִבְּךָ עָשִׂיתָ אֶת־כָּל־ vt notificares
. *magnificentias*† omnia *notificandum ad* ,hanc magnitudinem †magnalia.
הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ q אֶת־כָּל־הַגְּדוּלוֹת׃ q יָדַע
quos omnes iuxta ,te præter Deus ‡ nec ,*tu sicut* non DOMINE
20 †יְהוָה אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ בְּכֹל אֲשֶׁר est similis tibi, ‡est
vna gens ,Israel tuus popul⁹ ‡cui‡quis Et .nostris auris⁹ in audiuimus ‡ est
שָׁמַעְנוּ בְאָזְנֵינוּ׃ 21 †וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד
ponendum ad†,populũ sibi *redimendum ad** ,Deus perrexit quam‡ terra in ‡ ad
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלַךְ הָאֱלֹהִים r לִפְדּוֹת לוֹ עָם לָשׂוּם *vt redimeres †vt poneres
quem tui populi *facie⁹ à expellendũ ad*†,terribilia &,magnitudines,nomẽ tibi
לְךָ שֵׁם גְּדֻלּוֹת s וְנוֹרָאוֹת לְגָרֵשׁ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר s פָּדָה יָרֵא ‡vt expellerres à facie
.gentes ,Aegypto ex redemisti
פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם׃
posuisti .seculum In vsq; populum in tibi Israel tuum populum *dedisti* Et
22 †וַתִּתֵּן אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעָם עַד־עוֹלָם t נָתַן
. Deum in eis fuisti DOMINE tu Et
וְאַתָּה יְהוָה הָיִיתָ לָהֶם לֵאלֹהִים׃
,tuo seruo super es locutus quod verbum ,DOMINE nunc Et
23 †וְעַתָּה יְהוָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל־עַבְדְּךָ
.es locutus sicut fac Et .seculum in vsque cõfirmetur ei⁹ domo super &
וְעַל־בֵּיתוֹ יֵאָמֵן עַד־עוֹלָם וַעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ vt dicant,
,*dicendo* ,seculum in vsque tuũ nomẽ magnificetur & ,permaneat Et
24 †וְיֵאָמֵן וְיִגְדַּל שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם לֵאמֹר †est
domus & :Israeli † Deus ,Israel Deus exercituũ DOMINVS
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל וּבֵית־ sit coram te.
reuelasti ‡meus Deus tu Etenim .*tuas facies ad* firma tui serui Dauid
דָּוִיד עַבְדְּךָ נָכוֹן לְפָנֶיךָ׃ 25 †כִּי ‡ אַתָּה אֱלֹהַי v גָּלִיתָ ‡aperuisti
,tuus seruus inuenit Ideo .domum ei *ædificandum ad* ,tui serui aurem גָּלָה v
אֶת־אֹזֶן עַבְדְּךָ x לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת עַל־כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ vt ædificares' בָּנָה x
:Deus † ipse tu DOMINE nunc Et . *tuas facies ad orandum ad** * vt oret coram te. ‡es
לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ׃ 26 †וְעַתָּה יְהוָה אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים
. hoc bonum tuo seruo super es locutus &
וַתְּדַבֵּר עַל־עַבְדְּךָ הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃
vt sit *existendum ad* ,tui serui domui benedicere cœpisti nunc Et
27 †וְעַתָּה y הוֹאַלְתָּ לְבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת y יָאַל
coram te. †benedicta &,benedixisti DOMINE tu Quia .*tuas facies ad* seculum in ‡ erit
לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי־אַתָּה יְהוָה בֵּרַכְתָּ וּמְבֹרָךְ
. seculum in
לְעוֹלָם׃

posuit ducem,
Dominō confitendū ad, *caput in* Dauid *dedit* tunc ipsa die In
7 בַּיּוֹם הַהוּא אָז נָתַן דָּוִיד בָּרֹאשׁ לְהֹדוֹת לַיהוָה
inuocate, Dominō Confitemini .eius fratrum &, Asaph manū per
8 בְּיַד־אָסָף וְאָחָיו׃ הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ
nomen opera
.eius *adinuentiones* populis in notificate, eius *nomine in*
בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃
loquimini de
.eius mirabilibus omnibus *in meditamini* .ei psallite, ei Cantate
9 שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו׃
sancto faciem
.Dominvm quærentiū cor Lætetur .eius *sanctitatis* nomine in Laudamini
10 הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃
.semper eius *facies* quærite :eius fortitudinem &, Dominvm Quærite
11 דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד׃
,eius prodigiorum ;fecit quæ eius mirabilium Recordamini
12 זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו
.eius oris iudiciorum &
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ׃
.eius electi Iahacob ,filij ,eius serui Israel Semen
13 זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו׃
.eius iudicia terra vniuersa in ,noster Deus Dominvs Ipse
14 הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו׃
*verbi quod .generationibus mille præcepit**verbum*, eius pacti seculū in Recordamini
15 זִכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר׃
pepigit .Ischac ad sui iuramenti &, Abraham cum *excidit* Quod
16 אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק׃
†in *sempiternū, ,seculi† pactum † Israeli ,præceptum in Iahacob ipsi illud statuit Et
17 וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃
portionem .vestræ hæreditatis *funiculum* Chenahan terram dabo Tibi :Dicendo
18 לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃
.ea in peregrinantes &, *patum* *quasi ,*numeri viros vos existendo In*
19 בִּהְיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעָט וְגָרִים בָּהּ׃
.alterū populum ad regno de &, gentem ad gente de ambulauerūt Et
20 וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר׃
.reges eis *super†* corripuit &, *eos opprimendum ad** homini permisit Non
21 לֹא־הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃
.malignemini ne meis prophetis in &, *meos unctos in†* tangatis Ne
22 אַל־תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ׃
diem in die de *euangeliz†ate* :terra omnis Dominō Cantate
23 שִׁירוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם־אֶל־יוֹם
omnibus in, eius gloriam gentibus in Narrate .eius *salutem**
24 יְשׁוּעָתוֹ׃ סַפְּרוּ בַגּוֹיִם אֶת־כְּבוֹדוֹ בְּכָל־
laudabilis &, Dominvs magnus Quia .eius mirabilia populis
25 הָעַמִּים נִפְלְאֹתָיו׃ כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל
.deos omnes super ipse terribilis &, valde
מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל־כָּל־אֱלֹהִים׃
cœlos Dominvs Et .*vana populorum* dij omnes Nam
26 כִּי כָּל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיהוָה שָׁמַיִם
.eius loco in lætitia & ,fortitudo ;eo coram *elegātia &*, Decor .fecit
27 עָשָׂה׃ הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקֹמוֹ׃
Dominō *tribuite**:populorum familiæ Dominō *Tribuite**
28 הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיהוָה
leuate :eius nominis gloriam Dominō *Tribuite .fortitudinem†* &, gloriā
29 כְּבוֹד וָעֹז׃ הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ
.sanctitatis decore in Dominō vos incuruate :ei *facies ad* venite &, *munus†*
מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ׃
ne, *orbis firmabitur* etiam : *terra omnis eius faciebus** à Pauete
30 חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל־הָאָרֶץ אַף־תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל־
dicant &: terra exultet &, cæli Lætentur .*nutet**
31 תִּמּוֹט׃ יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֶל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ
.regnauit Dominvs, gentibus in
בַגּוֹיִם יְהוָה מָלָךְ׃
quod omne & ,ager exultet :eius plenitudo & ,mare Tonet
32 יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֹץ הַשָּׂדֶה וְכָל־אֲשֶׁר־
quia ,Dominī *faciebus à** lyluæ ligna *personabunt†* Tunc .eo in†
33 בּוֹ׃ אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי־
Dominō Confitemini .terram iudicare venit
34 בָא לִשְׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ׃ הוֹדוּ לַיהוָה
.eius misericordia seculum in quoniam ,bonus quoniam
כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
nos erue &, nos cōgrega &, nostra salus Deus nos Serua, dicite Et
35 וְאִמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ
gloriandum ad ,*tua sanctitatis**nomini *gratias agendum ad* ,gentibus de
מִן־הַגּוֹיִם לְהֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ
à Israel Deus Dominvs Benedictus .tua laude in
36 בִּתְהִלָּתֶךָ׃ בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־
:Amen ,populus omnis dicant Et .seculum in vsque &, seculo
הָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אָמֵן

,Eliab &, Hunni &, Iechiel &, Semiramoth &, Haziel &, Zechariah Et
20 וּזְכַרְיָה וְעַזִּיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וְעַנִּי וֶאֱלִיאָב
.Halamoth super *nablis* in, Benaiahu &, Mahaseiahu &
וּמַעֲשֵׂיָהוּ וּבְנָיָהוּ בִּנְבָלִים עַל־עֲלָמוֹת׃ psalteriis
,edom Hobed &, Michneiahu &, Eliphelehu &, Mathithiahu Et
21 וּמַתִּתְיָהוּ וֶאֱלִיפְלֵהוּ וּמִקְנֵיָהוּ וְעֹבֵד אֱדֹם
.Lenaseah Haseminith† super citharis in, Hazaziahu &, Iehiel & *†octauam ad*
וִיעִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ בְּכִנֹּרוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית לְנַצֵּחַ׃ *vincendum.*
,*exaltatione in præerat* ,*exaltatione* in Leuitarum princeps Chenaniahu Et prophetia,
22 וּכְנַנְיָהוּ שַׂר־הַלְוִיִּם בְּמַשָּׂא יָסֹר בַּמַּשָּׂא principatum
ianitores Elchanah &, Berechiah Et .*ipse** intelligens quia tenebat in
23 כִּי מֵבִין הוּא׃ וּבֶרֶכְיָה וְאֶלְקָנָה שֹׁעֲרִים prophetia,
Hamasai &, Nethanel &, Iehosaphat &, Sebaniahu Et .arcæ
24 לָאָרוֹן׃ וּשְׁבַנְיָהוּ וְיוֹשָׁפָט וּנְתַנְאֵל וַעֲמָשַׂי
tubicinantes sacerdotes Elihezer &, Benaiahu &, Zechariahu & clangebant
וְזַכַרְיָהוּ וּבְנָיָהוּ וֶאֱלִיעֶזֶר הַכֹּהֲנִים מַחְצְרִים
Iechiiah &, edom-Hobed &: Dei *arcæ facies ad* tubis *in* coram arca
בַּחֲצֹצְרוֹת לִפְנֵי אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְעֹבֵד אֱדֹם וִיחִיָּה
.arcæ ianitores
שֹׁעֲרִים לָאָרוֹן׃
euntes ,*milium principes* &, Israel seniores &, Dauid fuit Et tribuni ibāt,
25 וְהִי דָוִיד וּזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים הַהֹלְכִים vt ascendere
-Hobed domo è Dominī fœderis arcam *faciendum ascendere ad* facerent
26 לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִן־בֵּית עֹבֵד־
Deum *adiuuando in*, fuit Et .lætitia in edom cùm audiuiſ-
אֱדֹם בְּשִׂמְחָה׃ וְהִי בְּעֶזֹר הָאֱלֹהִים אֶת־ set Deus
septem immolabant &, Dominī fœderis arcam portantes Leuitas
27 שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ וְדָוִיד מְכֻרְבָּל בְּמְעִיל
, cantores & ,arcam portantes Leuitæ omnes &, byssino
בּוּץ וְכָל־הַלְוִיִּם הַנֹּשְׂאִים אֶת־הָאָרוֹן וְהַמְשֹׁרְרִים
Ephod *Dauid super & :cantores ,*eleuationis* princeps Chenaniah & prophetiæ,
וּכְנַנְיָה הַשַּׂר הַמַּשָּׂא הַמְשֹׁרְרִים וְעַל־דָּוִיד אֵפוֹד *erat
fœderis arcam *facientes* ascendere Israel omnis Et .lineum faciebant
28 בָּד׃ וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־
cymbalis in &, tubis in &, buccinæ sonitu in &, iubilo in Dominī
יְהוָה בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבִמְצִלְתָּיִם
fœderis arca, fuit Et .citharis &, *nablis* in facientibus audire psalteriis,
29 מַשְׁמִיעִים בִּנְבָלִים וּכְנֹרוֹת׃ וְהִי אֲרוֹן בְּרִית־
Saul filia Michal &, Dauid ciuitatem ad vlq; veniente Dominī
יְהוָה בָּא עַד־עִיר דָּוִיד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל בוא בָּנָה
saltantem Dauid regem vidit &, fenestram per *se præbebat conſpicuam* aſpiciebat
נִשְׁקָפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִיד מְרַקֵּד
.suo corde in eum despexit &, ludentem &
וּמְשַׂחֵק וַתְּבָז לוֹ בְּלִבָּהּ׃ בזה

CAP. XVI. יו

medium in eam *constituerunt* &, Dei arcam attulerunt Et pertingere
1 וַיָּבִיאוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ בְּתוֹךְ fecerunt
,*ascensiones appropinquare fecerunt** &: Dauid ei tetenderat quod ,*tentorij†* צגג
הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה־לוֹ דָּוִיד וַיַּקְרִיבוּ עֹלוֹת *tabernaculi,
faciendo ascendere ab† Dauid compleuit Et .Dei *facies ad†* pacifica & *obtulerunt
וּשְׁלָמִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ holocausta,
2 וַיְכַל דָּוִיד מֵהַעֲלוֹת וּמִן־הַשְּׁלָמִים בֵּרַךְ †corā Deo.
.Dominī nomine in populo benedixit &: pacifica &, *ascensionem* *offerre ho-
הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה׃ locaustum,
,mulierem ad vsque & viro à, Israel viro omni diuisit Et עלה
3 וַיְחַלֵּק לְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
.*lagenam** &, *pulchrum* carnis frustum &, panis placentam vnicuique *pultem.
לְאִישׁ כִּכַּר־לֶחֶם וְאֶשְׁפָּר וַאֲשִׁישָׁה׃
, ministros Leuitis de Dominī *arcæ facies ad dedit* Et posuit coram
4 וַיִּתֵּן לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה מִן־הַלְוִיִּם מְשָׁרְתִים arca
Dominvm laudandum ad &, confitendum ad &, recordandum ad &
יְהַזְכִּיר וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַיהוָה
;Zechariah eius secundus &, *caput* Asaph .Israel Deum dux,
5 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ אָסָף הָרֹאשׁ וּמִשְׁנֵהוּ זְכַרְיָה
,Benaiahu &, Eliab &, Mathithiah &, Iechiel &, Semiramoth &, Iehiel
יְעִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וּמַתִּתְיָה וֶאֱלִיאָב וּבְנָיָהוּ
Asaph &, citharis in &, *nablorum vasis in* Iehiel &, Edom Hobed & instrumentis
וְעֹבֵד אֱדֹם וִיעִיאֵל בִּכְלֵי נֵבֶל וּבְכִנֹּרוֹת וְאָסָף psalteriorū,
,sacerdotes Iachaziel & Benaiahu Et .*faciens audire cymbalis in כנר
6 מַצְלְתַּיִם מַשְׁמִיעַ׃ וּבְנָיָהוּ וְיַחֲזִיאֵל הַכֹּהֲנִים *sonitum.
. Dei fœderis *arcæ facies ad* iugiter tubis in צלל
בַּחֲצֹצְרוֹת תָּמִיד לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית־הָאֱלֹהִים׃ coram arca

,suam manum Huzzah misit &, Chidon aream ad vsq; venerunt Et
9 †וַיָּבֹאוּ עַד־גֹּרֶן כִּידֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶת־יָדוֹ
.boues *labascebant*‡ quia ,aream *contimendum a*‡ vt teneret
לֶאֱחֹז אֶת־הָאָרֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר׃ ‡declinabant
quòd eò eum percussit &, Huzzah in DOMINI *ira*‡ est iratus Et furor
10 †וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּעֻזָּא וַיַּכֵּהוּ עַל אֲשֶׁר־ h נָכָה
.Dei *facies ad* ibi est mortuus & :arcam ad suam manum misit coram Deo.
שָׁלַח יָדוֹ עַל־הָאָרֹן וַיָּמָת שָׁם לִפְנֵי אֱלֹהִים׃ i מוּת
,Huzzah in diuisionē DOMINVS diuisit quia ,Dauid fuit ira Et
11 †וַיִּחַר לְדָוִיד כִּי־פָרֹץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּא k חָרָה
.hanc diem ad vsq; Huzzah Peres‡ ipsum locum vocauit & ‡*ruptura*
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרֶץ עֻזָּא עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
Quomodo :dicendo ,illa die in Deum Dauid timuit Et
12 †וַיִּרָא דָוִיד אֶת־הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר אֵיךְ
fecit declinare non Et ? Dei arcam me ad introducam
13 †אָבִיא אֵלַי אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃ †וְלֹא־ l בּוֹא m סוּר
ad eam fecit declinare sed :Dauid ciuitatem ad se ad arcam Dauid
הִסִּיר דָּוִיד אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֵלָיו אֶל־עִיר דָּוִיד n נָטָה
cum Dei arca mansit Et .Ghittæi edom-Hobed domū in יָשַׁב
14 †וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עִם־ o בֵּית־עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי׃
benedixit Et .mensibus tribus eius domo in ,edom-Hobed domo
בֵּית עֹבֵד־אֱדֹם בְּבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ
.ei † quæ omnibus & ,edom-Hobed domui DOMINVS †erant
יְהוָה אֶת־בֵּית עֹבֵד־אֱדֹם וְאֵת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ׃

CAP. XIIII. יד

ligna &, Dauid ad nuncios Sor‡ rex Chiram misit Et ‡*Tyri*
1 †וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִיד וַעֲצֵי חירם
.domū ei ædificandū ad ,lignorū artifices & ,parietis artifices & ,cedrina P
אֲרָזִים וְחָרָשֵׁי קִיר וְחָרָשֵׁי עֵצִים a לִבְנוֹת לוֹ בָּיִת׃ a בָּנָה
super regem DOMINVS eum confirmasset q, Dauid Cognouitque
2 †וַיֵּדַע דָּוִיד כִּי־ b הֱכִינוֹ יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־ b כּוּן
suum populū propter eius regnum deiuper esset eleuatum quòd ,Israel
יִשְׂרָאֵל כִּי־נִשָּׂא לְמַעְלָה מַלְכוּתוֹ בַּעֲבוּר עַמּוֹ
genuit Et .Ierusalaim in vxores adhuc Dauid accepit Et .Israel
3 †וַיִּקַּח דָּוִיד עוֹד נָשִׁים בִּירוּשָׁלִַם c וַיּוֹלֶד c לָקַח
*qui natorum** nomina ista Et .filias & ,filios adhuc Dauid d אָנַשׁ
4 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיְלוּדִים אֲשֶׁר *eorum qui
.Selomoh &, Nathan :Sobab &, Sammuah ;Ierusalaim in ei *fuerunt* nati fuerunt
e יָלַד f הָיָה f הָיוּ־לוֹ בִּירוּשָׁלִַם שַׁמּוּעַ וְשׁוֹבָב נָתָן וּשְׁלֹמֹה׃
. Elphelet &, Elisuah &, Ibchar Et
5 †וְיִבְחָר וֶאֱלִישׁוּעַ וֶאֱלִפָּלֶט׃
.Iaphiah &, Nephegh &, Noghah Et
6 †וְנֹגַהּ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ׃
.Eliphelet &, Beheliadah &, Elisamah Et
7 †וֶאֱלִישָׁמָע וּבְעַלְיָדָע וֶאֱלִיפָלֶט׃
omnem super *regem in* Dauid esset vnct⁹ quòd Philistim audierunt Et rex
8 †וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־נִמְשַׁח דָּוִיד לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־
audiuit Et .Dauid quærendum ad Philistim omnes ascenderūt Et .Israel
יִשְׂרָאֵל g וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִיד וַיִּשְׁמַע g עָלָה
,venerunt Philistim Et . *eorum facies ad* est egressus & ,Dauid contra eos.
9 †דָּוִיד וַיֵּצֵא לִפְנֵיהֶם׃ †וּפְלִשְׁתִּים h בָּאוּ h בּוֹא
,Deo in† Dauid *interrogauit* Et . Rephaim valle in sunt diffusi & consuluit
10 †וַיִּשְׁאַל דָּוִיד בֵּאלֹהִים׃ וַיִּפָּשְׁטוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ †Deum,
dixit Et ?mea manu in eos trades &, Philistim ad ascendā Num :dicendo
לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה עַל־פְּלִשְׁתִּים i וּנְתַתָּם בְּיָדִי וַיֹּאמֶר
ascenderunt Et . tua manu in eos tradam &, Ascende :DOMINVS ei
11 †וַיַּעֲלוּ k וַיַּכֻּם יְהוָה עֲלָה i בְּיָדָךְ׃ k נָתַן i עָלָה
Rupit†: Dauid dixit & :Dauid ibi eos percussit Et .perasim-Bahal in‡ *in planitie irruptarum.*
בְּבַעַל־פְּרָצִים l וַיַּכֵּם שָׁם דָּוִיד וַיֹּאמֶר דָּוִיד פָּרַץ ‡Diuisit
Idcirco .aquæ diuisionē secundū meā manū per meos inimicos Deus j נָכָה
הָאֱלֹהִים אֶת־אוֹיְבַי בְּיָדִי כְּפֶרֶץ מַיִם עַל־כֵּן ‡*Vallem ruptu-*
Dereliquerunt q; .Perasim-Bahal‡ ipsius loci nomen vocauerunt *rarum.*
12 †וַיַּעַזְבוּ־ קָרְאוּ שָׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל פְּרָצִים׃ combusserūt
.igne in *sunt combusti* &, Dauid dixit Et .suos deos ibi eos
שָׁם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאמֶר דָּוִיד וְנִשְּׂרְפוּ בָאֵשׁ׃
. valle in sunt diffusi &, Philistim adhuc addiderunt Et
13 †m וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים וַיִּפָּשְׁטוּ בָּעֵמֶק׃ m יָסַף
Non :Deus ei dixit Et : *Deo in** Dauid adhuc *interrogauit* Et Consuluitq;
14 †וַיִּשְׁאַל עוֹד דָּוִיד בֶּאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֱלֹהִים לֹא *Deum:
aduerso ex eos ad venies &, eos *desuper* circunda .eos post ascendes
תַעֲלֶה אַחֲרֵיהֶם n הָסֵב מֵעֲלֵיהֶם o וּבָאתָ לָהֶם מִמּוּל n מָסַב o בּוֹא
capitibus in gressus sonitum *te audire circa*†, erit Et . *mororum* pyrorum.
הַבְּכָאִים׃ †וְיִהְיֶה כְּשָׁמְעֲךָ אֶת־קוֹל הַצְּעָדָה בְּרָאשֵׁי †cū audieris
Deus est egressus quia .prælium ia egredieris tunc ,*mororum* pyrorum,
15 הַבְּכָאִים אָז p תֵּצֵא בַּמִּלְחָמָה כִּי־יָצָא הָאֱלֹהִים p יָצָא

ante te vt percutiat castra
q נָכָה
r עָשָׂה
‡castra

CAP. XV. טו

pro area *area* locum parauit &, Dauid ciuitate in domos sibi fecit Et
1 †וַיַּעַשׂ־לוֹ בָּתִּים בְּעִיר דָּוִיד וַיָּכֶן מָקוֹם לַאֲרוֹן
est fas vt por tent *portandum ad* Nō :Dauid dixit Tunc .tentorium ei tetendit &, Dei
הָאֱלֹהִים s וַיֵּט־לוֹ אֹהֶל׃ †אָז אָמַר דָּוִיד לֹא s נָטָה לְשֵׂאת
Hos enim DOMINVS elegit *eis in quia* .Leuitę nisi Dei arcam
אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי אִם־ t לַלְוִיִּם כִּי־בָם בָּחַר יְהוָה t לֵוִי
.seculum in vsque ei ministrandū ad &, Dei arcam portandum ad v
לְשָׁרְתוֹ עַד־עוֹלָם׃ vt ascendere faceret
faciēdū ascēdere ad ,Ieruſalaim in Iſrael omnem Dauid Cōgregauitq;
3 †וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְרוּשָׁלִַם לְהַעֲלוֹת
. ei parauerat quem suum locum in DOMINI arcam
אֶת־אֲרוֹן יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר־ u הֵכִין לוֹ׃ u כּוּן
.Leuitas & ,Aharon filios Dauid *collegit* Et congregauit
4 †וַיַּאֲסֹף דָּוִיד אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וְאֶת־הַלְוִיִּם׃
.viginti & centū eius fratres &, princeps Vriel ,Chehath filiis‡ ‡De
5 †לִבְנֵי קְהָת אוּרִיאֵל הַשָּׂר וְאֶחָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים׃
.viginti & ducenti eius fratres &, princeps Hasaiah ,Merari filiis * *De
6 †לִבְנֵי מְרָרִי עֲשָׂיָה הַשָּׂר וְאֶחָיו מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים׃
.triginta & centū eius fratres &, princeps Ioel ,Ghersom filiis † †De
7 †לִבְנֵי גֵרְשֹׁם יוֹאֵל הַשָּׂר וְאֶחָיו מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים׃
.ducenti eius fratres &, princeps Semahaiah, Elisaphan filiis ‡ ‡De
8 †לִבְנֵי אֱלִיצָפָן שְׁמַעְיָה הַשָּׂר וְאֶחָיו מָאתָיִם׃
. octoginta eius fratres &, princeps Eliel ,Chebron filiis ‡ ‡De
9 †לִבְנֵי חֶבְרוֹן אֱלִיאֵל הַשָּׂר וְאֶחָיו שְׁמוֹנִים׃
-duo & centū eius fratres &, princeps Hamminadab ,Huzziel filiis* *De
10 †לִבְנֵי עֻזִּיאֵל עַמִּינָדָב הַשָּׂר וְאֶחָיו מֵאָה וְשְׁנֵים עָשָׂר׃
,Leuitas & ;sacerdotes Ebiathar &, Sadoc Dauid Vocauitque .decim
11 †וַיִּקְרָא דָוִיד לְצָדוֹק וְלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם
.Hamminadab &, Eliel &, Semahaiah ,Ioel &, Hasaiah ,Vriel
לְאוּרִיאֵל עֲשָׂיָה וְיוֹאֵל שְׁמַעְיָה וֶאֱלִיאֵל וְעַמִּינָדָב׃
† estis Sanctificamini . *Leuitis patrum‡ capita* †Vos :eis dixit Et
12 †וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם רָאשֵׁי הָאָבוֹת לַלְוִיִּם הִתְקַדְּשׁוּ
Dei DOMINI arcam facietis ascendere &, vestri fratres & ,vos
אַתֶּם וַאֲחֵיכֶם v וְהַעֲלִיתֶם אֵת אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵי v עָלָה
‡familiarum Leuiticarum. ‡vos non principio a†Quia .ei præparaui* ad Israel *locum quē †enim
כּוֹן z פָּרַץ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בָּנוּ כִּי־לֹא דְרַשְׁנֻהוּ ‡adfuistis, dispersionē fecit
faciēdū ascēdere ad ,Leuitæ & ,sacerdotes sunt sanctificati Et .*iudicio*‡ secundū ‡ritum.
כַּמִּשְׁפָּט׃ †וַיִּתְקַדְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים a וְהַלְוִיִּם לְהַעֲלוֹת b †Iut ascendere facerent
Leui filij tulerunt Et .Israel Dei DOMINI arcam
14 †אֶת־אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ b †וַיַּעֲלוּ בְנֵי־הַלְוִיִּם a לֵוִי
verbum iuxta Moseh præcepit quemadmodum ,Dei arcam
15 אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה כִּדְבַר b נָשָׂא
. se super *pertica* in suo humero in ,DOMINI vectibus
יְהוָה בְּכָתֵפָם c בַּמֹּטוֹת עֲלֵיהֶם׃ c מוּט
suos fratres *statuendum ad* ,Leuitarum principibus Dauid Dixitque vt statuerent
16 †וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְשָׂרֵי הַלְוִיִּם לְהַעֲמִיד אֶת־אֲחֵיהֶם
, cymbalis & , citharis & ,psalteriis ,*cantici vasis in* cantores cum instrumentis musicis,
הַמְשֹׁרְרִים בִּכְלֵי־ d שִׁיר נְבָלִים וְכִנֹּרוֹת וּמְצִלְתַּיִם d שִׁיר
Leuitæ statuerunt Et . lætitia in *voce in*‡ exaltando ,facientes audire ‡vocem
17 מַשְׁמִיעִים e לְהָרִים בְּקוֹל לְשִׂמְחָה׃ †וַיַּעֲמִידוּ הַלְוִיִּם e רוּם
de &, Berechiahu filiū Asaph eius fratribus de &, Ioel filium Heman
אֶת הֵימָן בֶּן־יוֹאֵל וּמִבְּנֵי־אֲחִיו אָסָף בֶּן־בְּרֶכְיָהוּ וּמִבְּנֵי
eis cum Et . Chusaiahu filium Ethan eorum fratribus Merari filiis
18 †בְנֵי מְרָרִי אֲחֵיהֶם אֵיתָן בֶּן־קוּשָׁיָהוּ׃ †וְעִמָּהֶם
,Semiramoth &, Iahaziel &, Ben ,Zechariahu ‡ secundi eorum fratres ‡ordinis
אֲחֵיהֶם הַמִּשְׁנִים זְכַרְיָהוּ בֶּן וְיַעֲזִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת
Mattithiahu &, Mahaseiahu &, Benaiahu &, Eliab, Hunni &, Iechiel &
וִיחִיאֵל וְעַנִּי אֱלִיאָב וּבְנָיָהוּ וּמַעֲשֵׂיָהוּ וּמַתִּתְיָהוּ
. ianitores Iehiel &, Hobededom &, Michneiahu &, Eliphelehu &
וֶאֱלִיפְלֵהוּ וּמִקְנֵיָהוּ וְעֹבֵד אֱדֹם וִיעִיאֵל הַשּׁוֹעֲרִים׃ vt audire facerent.
faciēdū audire ad ,æneis cymbalis in Ethā &, Asaph ,Heman cantores Et
19 †f וְהַמְשֹׁרְרִים הֵימָן אָסָף וְאֵיתָן בִּמְצִלְתַּיִם נְחֹשֶׁת לְהַשְׁמִיעַ f שׁוֹר

hasta ,*lancea* & clypeo cum eis cum & ,mille principes Napthali de Et
וּמִנַּפְתָּלִי שָׂרִים אֶלֶף וְעִמָּהֶם בְּצִנָּה וָחֲנִית צִנָּה וָחָנָה 34
.millia septem & triginta
שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה אָלֶף׃

præparati ad ,millia octo & viginti ,prælium *ordinantes* Danitis de Et
וּמִן־הַדָּנִי עֹרְכֵי מִלְחָמָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה אָלֶף 35
.sexcenti &
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃

ad pugnam quadraginta,bellum disponendum ad *exercitus* egredientes Aser de Et
וּמֵאָשֵׁר יוֹצְאֵי צָבָא לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה אַרְבָּעִים 36
.millia ,Ghaditis & ,Reubenitis de ,Iarden trans *de* Et
אָלֶף׃ 37
וּמֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִן־הָרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי
cum instrumentis pugnæ bellicis *belli militiæ vasis* omnibus *in* Menasseh tribu dimidia &
וַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בְּכֹל כְּלֵי צְבָא מִלְחָמָה
belli viri isti Omnes .millia viginti &,centum
מֵאָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ 38
כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
bellatores regē cōstituēdū ad ,Chebrō ī venerūt pfecto corde in aciei instructores
עֹרְכֵי מַעֲרָכָה בְּלֵבָב שָׁלֵם בָּאוּ חֶבְרוֹנָה לְהַמְלִיךְ
Israel residuum omne etiam & ,Israel vniuersum super Dauid
אֶת־דָּוִיד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְגַם כָּל־שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל
*erant, vt cōstituerēt regē .Dauid *regnare faciendum ad* ,*vno corde
לֵב אֶחָד לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִיד׃
,bibētes & ,comedētes tribus diebus Dauid cum ibi fuerunt Et
וַיִּהְיוּ־שָׁם עִם־דָּוִיד יָמִים שְׁלוֹשָׁה אֹכְלִים וְשׁוֹתִים 39
propinqui etiam Et .corum fratres eis præparauerant quia
כִּי־הֵכִינוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם׃ 40
וְגַם הַקְּרוֹבִים־
panem *adferentes* Naphthali &,Zebulun &,Issaschar ad vsque eis
אֲלֵיהֶם עַד־יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוֹן וְנַפְתָּלִי מְבִיאִים לֶחֶם
cum cum farinam ,*farina* escam ,bobus *in* & ,mulis *in* & ,camelis *in* & ,asinis *in*
בַּחֲמֹרִים וּבַגְּמַלִּים וּבַפְּרָדִים וּבַבָּקָר מַאֲכָל־קֶמַח
.multitudine in *pecus* &,boues &,oleū &,vinū &,passas vuas &,palathas
דְּבֵלִים וַצִּמֻקִּים וְיַיִן וְשֶׁמֶן וּבָקָר וְצֹאן לָרֹב כִּי שִׂמְחָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
.Israel in lætitia ‡ quia

CAP. XIII. יג

tribunis & centurionibus cum omni duce. ‡ cœtum * videtur, dispergamus
omnem ad centenorum & millium principibus cum Dauid consilium inijt Et
וַיִּוָּעַץ דָּוִיד עִם־שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת לְכָל־נָגִיד׃ 1
Si :Israel *concionem*‡ omnem ad Dauid ait Et .*ducem*
וַיֹּאמֶר דָּוִיד לְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל אִם־ 2
,*diuidemus* ,nostro Deo DOMINO à& ,*bonum vobis *super*
עֲלֵיכֶם טוֹב וּמִן־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נִפְרְצָה
.Israel tetras omnes in *residuos* nostros fratres ad mittamus
נִשְׁלָחָה עַל־אַחֵינוּ הַנִּשְׁאָרִים בְּכָל אַרְצוֹת יִשְׂרָאֵל
,suorum suburbanorum vrbibus in Leuitas & ,sacerdotes ‡ eis cum Et
וְעִמָּהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶם
nostri Dei *arcam* *reducemus* Et .nos ad congregentur &
וְיִקָּבְצוּ אֵלֵינוּ׃ 3
וְנָסֵבָּה אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵינוּ
.Saul diebus in eam requisiuimus non quia .nos ad
אֵלֵינוּ כִּי־לֹא דְרַשְׁנֻהוּ בִּימֵי שָׁאוּל׃
verbum fuit rectum quia .*sic faciendum ad* ,*concio* *omnis* dixerunt Et
וַיֹּאמְרוּ כָל־הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי־יָשָׁר הַדָּבָר 4
Israel omnem Dauid congregauit Et .populi omnis oculis in
בְּעֵינֵי כָל־הָעָם׃ 5
וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת־כָּל־
adducendum ad‡ ,Chamath introitū ad vsque & Aegypti *Sichor* à
מִן־שִׁיחוֹר מִצְרַיִם וְעַד־לְבוֹא חֲמָת לְהָבִיא אֶת־
.Chiriathicharim è Dei arcam
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִקִּרְיַת יְעָרִים׃
-Chiriath in Bahalathah Israel omnis &,Dauid ascendit Et
וַיַּעַל דָּוִיד וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּעֲלָתָה אֶל־קִרְיַת 6
arcam inde *faciendum ascendere ad** ,Iehudah in ‡ quæ ,iecharim
יְעָרִים אֲשֶׁר לִיהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן
‡ est * vt ascēdere faceret ‡ super .nomen est inuocatū quam‡,Cherubim‡sedentis DOMINI Dei
הָאֱלֹהִים יְהוָה יוֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם׃
domo è nouum plaustrum super Dei arcam *equitare* fecerunt Et
וַיִּרְכִּיבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עַל־עֲגָלָה חֲדָשָׁה מִבֵּית 7
ducebant plaustrum .*plaustro in* *ducentes* eius frater &,Huzzah &:Abinadab
אֲבִינָדָב וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ נֹהֲגִים בָּעֲגָלָה׃
Iudebant coram Deo omni *in* Dei *facies ad* *ludentes* Israel omnis &,Dauid Et
וְדָוִיד וְכָל־יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים בְּכָל־ 8
,tympanis in &,psalteriis in &,citharis in &,canticis in &,fortitudine
עֹז וּבְשִׁירִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים
.tubis in &,cymbalis in &
וּבִמְצִלְתַּיִם וּבַחֲצֹצְרוֹת׃

valles‡ omnes fugauerunt & ,suas ripas omnes super *replens*
repletus et ‡ incolentes valles
מְמַלֵּא עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו וַיִּבְרְחוּ אֶת־כָּל־הָעֲמָקִים
Iehudah & ,Biniamin filiis de venerunt Et .occidentem ad & ,orientem ad
לַמִּזְרָח וְלַמַּעֲרָב׃ 16
וַיָּבֹאוּ מִן־בְּנֵי בִנְיָמִן וְיהוּדָה
,respondit & ,*eorū facies ad* †Dauid est egressus Et .Dauid ad *munitionem** ad
עַד־לַמָּצוֹר לְדָוִיד׃ 17
וַיֵּצֵא דָוִיד לִפְנֵיהֶם וַיַּעַן
mihi sit ,*me iuuandū ad*‡ me ad veniſtis *pacem ad*‡ Si :eis dixit &
וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־לְשָׁלוֹם בָּאתֶם אֵלַי לְעָזְרֵנִי יִהְיֶה־לִּי
absque *meis angustiationibus** me decipiēdū ad si Sed .pariter cor vos super
עֲלֵיכֶם לֵבָב לְיַחֵד וְאִם־לְרַמּוֹתֵנִי לְצָרָי בְּלֹא
.increpet & ,nostrorum patrum Deus videat,meis *volis*† in iniquitate
חָמָס בְּכַפַּי יֵרֶא אֱלֹהֵי וְיוֹכַח׃ 18
Dauid‡Tui . *triariorum* *caput*‡Hamasai induit spiritus Et
רוּחַ לָבְשָׁה אֶת־עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁים לְךָ דָוִיד 19
te iuuat quia ,*tuo adiutori** pax & ,tibi pax pax ,‡Isai fili tecum &
וְעִמְּךָ בֶן־יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֶזְרְךָ
.*agminis* *capita in eos dedit*† & ,Dauid eos suscepit & .tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד׃
Philistim cum *eum veniendo in*‡,Dauid *super sunt delapsi*‡ Menasseh de Et
וּמִמְּנַשֶּׁה נָפְלוּ עַל־דָּוִיד בְּבֹאוֹ עִם־פְּלִשְׁתִּים 19
cum dimiserūt consilio in quia ;eos *inuerūt*‡ nō & :prælijū in Saul contra
עַל־שָׁאוּל לַמִּלְחָמָה וְלֹא עָזְרוּם כִּי בְעֵצָה שִׁלְּחוּהוּ
.Saul suum dūm ad *cadet*‡ nostris capitib⁹ In† :dicendo ,Philistim *satrapæ**
סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר בְּרֹאשֵׁינוּ יִפּוֹל אֶל־אֲדֹנָיו שָׁאוּל׃
,Hadnah ,Menasseh de eū ad *sunt delapsi** Siclagh ad *ipsum eundo* In‡
בְּלֶכְתּוֹ אֶל־צִיקְלַג נָפְלוּ עָלָיו מִמְּנַשֶּׁה עַדְנַח 20
capita†, Sillethai &, Elihu &, Iozabad &, Michael &, Iedihael & ,Iozabad &
וְיוֹזָבָד וִידִיעֲאֵל וּמִיכָאֵל וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיהוּא וְצִלְּתַי רָאשֵׁי
.Menasseh in ‡ qui milium
הָאֲלָפִים אֲשֶׁר לִמְנַשֶּׁה׃
fortes quia .turmam cōtra *Dauid* *cum*‡ sunt auxiliati hi Et
וְהֵמָּה עָזְרוּ עִם־דָּוִיד עַל־הַגְּדוּד כִּי־גִבּוֹרֵי 21
tempus ad Quia .exercitu in principes fuerunt & :*hi omnes virtute**
חַיִל כֻּלָּם וַיִּהְיוּ שָׂרִים בַּצָּבָא׃ 22
כִּי לְעֵת־
magnam castrametationē‡ ad vsq; ,*ei auxiliādū ad*‖ Dauid adveniebāt diem in *dici*†
יוֹם בְּיוֹם יָבְאוּ עַל־דָּוִיד לְעָזְרוֹ עַד־לְמַחֲנֶה גָּדוֹל
expediti capitum‡ numeri † isti Et .Dei *castrametationem** quasi
כְּמַחֲנֵה אֱלֹהִים׃ 23
וְאֵלֶּה מִסְפְּרֵי רָאשֵׁי הֶחָלוּץ
Saul regnum *conuertēdum ad**,Chebron in Dauid ad venerunt,*mistiam*‡ ad
לַצָּבָא בָּאוּ עַל־דָּוִיד חֶבְרוֹנָה לְהָסֵב מַלְכוּת שָׁאוּל
.DOMINI os iuxta eum ad
אֵלָיו כְּפִי יְהוָה׃
.octin & millia sex ,hastam & ,clypeū portantes Iehudah Filij
בְּנֵי יְהוּדָה נֹשְׂאֵי צִנָּה וָרֹמַח שִׁשָּׁה אֲלָפִים וּשְׁמֹנֶה 24
virtute‡ fortes Simhon filiis De .*exercitus*† expediti genti
מְאוֹת חֲלוּצֵי צָבָא׃ 25
מִבְּנֵי שִׁמְעוֹן גִּבּוֹרֵי חָיִל
.centum & ,millia septem ,pugnam ad
לַצָּבָא שִׁבְעַת אֲלָפִים וּמֵאָה׃
.sexcenti & ,millia quatuor ,Leui filijs De
מִבְּנֵי הַלֵּוִי אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ 26
.septin & ,millia tria eo cum & ,Aharon *ipsi* dux Iehoiadah Et
וִיהוֹיָדָע הַנָּגִיד לְאַהֲרֹן וְעִמּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע 27
eius patris domus & ;robore fortis adolescens Sadoc Et .genti
מֵאוֹת׃ 28
וְצָדוֹק נַעַר גִּבּוֹר חָיִל וּבֵית־אָבִיו
frattribus Biniamin filiis de Et .duo & ,viginti principes
שְׁנֵים עֶשְׂרִים שָׂרִים׃ 29
וּמִן־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲחֵי
custodientes corum multitudo adhuc vsque Et .millia tria Saul
שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעַד־הֵנָּה מַרְבִּיתָם שֹׁמְרִים
,millia viginti ,Ephraim filiis de Et .Saul domus custodiam
מִשְׁמֶרֶת בֵּית שָׁאוּל׃ 30
וּמִן־בְּנֵי אֶפְרַיִם עֶשְׂרִים אֶלֶף
.*suorum patrum* domo in *nominum* viri , robore fortes , octingenti &
וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת גִּבּוֹרֵי חַיִל אַנְשֵׁי שֵׁמוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם׃
qui ,millia decem ‡ octo Menasseh tribu dimidia ex Et
וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אֲשֶׁר 31
.Dauid *faciendum regnare ad venientium ad*† ,nomina per sunt *nuncupati**
נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת לָבוֹא לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִיד׃
faciendum ad‡ temporibus in intelligentiā scientes Issaschar filiis de Et
וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת 32
eorum fratres omnes Et .*ducenta** eorum *capita*‡ ,Israel faceret quid
מַה־יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁיהֶם מָאתַיִם וְכָל־אֲחֵיהֶם
*disponentes exercitus** egredientes Zebulun De .‡eorum *os super*†
עַל־פִּיהֶם׃ 33
מִזְּבוּלֻן יוֹצְאֵי צָבָא עֹרְכֵי
aciē struēdā ad &,millia quinquaginta bellicis instrumētis oībus cū bellum
מִלְחָמָה בְּכָל־כְּלֵי מִלְחָמָה חֲמִשִּׁים אָלֶף וְלָעֶדֶר
.corde & corde non in
בְּלֹא־לֵב וָלֵב׃

repletus et ‡ incolentes valles
גְּדוּתָיו
*præsidium † ante eos, ‡ pacificē ‡ vt auxiliemini mihi, * pro aduersariis meis
† manibus
‡ ducem triginta.
‡ erimus, *vt iuuemus te,
† posuit eos principes turmæ.
‡ transfugerunt ad ‡ eū veniſſet ‡ iuuit
* principes † Cum ‡ transfugiet ‡ Cum pergeret *transfugerunt
† duces ‡ erant ‡ Dauidi *viribus erāt omnes:
‡ de die ‡ vt auxiliarentur ‡ castra magna *castra † sunt ‡ ducum expeditorum ‡ pugnā, qui * vt conuerterent ‡ ad pugnā. ‡ viribus
de viribus,
custodiebant
nominati familiarum suarum.
‡ &
* nominati † vt venirent ad constituēdum regem ‡ vt scirent ‡ principes *ducenti.
‡ ad pugnam dispositi ad ‡ disponēdum

Elhazar eum poſt Et .vna vice in *occiſos* trecentos contra quos vulnerauit
12 עַל־שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אֶחָת׃ † וְאַחֲרָיו אֶלְעָזָר
fuit Iſte .potentes tres inter Ipſe .Achochitæ Dodo* filius *patrui ſui
13 בֶּן־דּוֹדוֹ הָאֲחוֹחִי הוּא בְּשִׁלּוּשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ † הוּא־הָיָה
ibi erant congregati Peliſtim & ;dammim- Paſ in Dauid cum
עִם־דָּוִד בְּפַס דַּמִּים וְהַפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסְפוּ־שָׁם hordeo,
fugerant populus & ,*hordeis* plena agri pars erat Et .prelium ad *fugerat
לַמִּלְחָמָה [k]וַתְּהִי חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה שְׂעֹרִים וְהָעָם [l]נָס k הָיָה נוס
,*eã* liberauerũt & ,*patriũ* † medio in ſteterunt Et :Peliſtim facietus à † agri,
14 מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים׃ † וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתוֹךְ־הַחֶלְקָה [m]וַיַּצִּילוּהָ l נָסוּ m נִצָּל,
.magna ſalute DOMINVS ſeruauit & :Peliſtim percuſſerunt &
15 [n]וַיַּכּוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיּוֹשַׁע יְהוָה תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה׃ n גָּבָה
ad ,petram ad *capitibus* triginta è tres deſcenderunt Et principibus
[o]וַיֵּרְדוּ † שְׁלוֹשָׁה מִן־הַשְּׁלֹשִׁים רָאשׁ עַל־[p]הַצֻּר אֶל־ o יָרַד p צור
caſtrametans Peliſtim *caſtrametatio* & :Hadullam ſpeluncam ad Dauid caſtra
דָּוִיד אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם וּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים חֹנָה ‡caſtrameta-
Peliſtim *prefectus** Et .arce in‡tunc Dauid Et .Rephaim valle in bantur
16 בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ † וְדָוִיד אָז בַּמְּצוּדָה וּנְצִיב פְּלִשְׁתִּים ‡ erat
mihi *propinabit* Quis‡:dixit &,Dauid deſiderauit Et .Beth-lechem in†tunc * ſtatio
17 אָז בְּבֵית לָחֶם׃ † [q]וַיִּתְאַו דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי † erat
irruperunt Et .porta in quæ ,Beth .lechem ciſterna de aquas ‡ Vtinã quiſ-
יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית־לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר׃ † piam propi-
18 וַיִּבְקְעוּ naret
-Beth ciſterna è aquas hauſerunt & ,Peliſtim *caſtrametationem in*‡ tres q אָוָה
וַיִּשְׂבְּרוּ הַשְּׁלֹשָׁה בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם מִבּוֹר בֵּית־ r שַׁקָּה
noluit Et .Dauid ad attulerũt & ,acceperũt & ;porta in*quæ ,lechem ‡ per caſtra
לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר וַיִּשְׂאוּ [s]וַיָּבִאוּ אֶל־דָּוִיד וְלֹא־אָבָה * erant
Abſit :dixit Et .DOMINO eas libauit ſed ,eas bibere Dauid s נָשָׂא בוא
19 לִשְׁתּוֹתָם וַיְנַסְּכֵהוּ לַיהוָה׃ † [v]וַיֹּאמֶר חָלִילָה v שָׂתָה דָּוִיד
iſtorum virorum ſanguiné Nunquid .hoc *faciendo à* ,meo Deo à mihi ne faciam
לִי מֵאֱלֹהַי [x]מֵעֲשׂוֹת זֹאת הֲדַם x עָשָׂה
non & ,eas attulerunt *ſuũ animabus in*† Quia ?eorũ *animabus in* bibam cum diſcrimi
הָאֲנָשִׁים הָלְכוּ בְנַפְשׁוֹתָם כִּי בְנַפְשׁוֹתָם [y]הֲבִיאוּם וְלֹא ne animarũ
.potentes tres fecerunt Hæc .eas bibere voluit †cum diſcri-
אָבָה לִשְׁתּוֹתָם אֵלֶּה [z]עָשׂוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבּוֹרִים׃ mine vitæ
ſuſcitauit ipſe & .trium *caput*‡ erat ipſe Ioab frater Abſai Et z בוא y שָׂתָה
20 [a]וְאַבְשַׁי אֲחִי־יוֹאָב הוּא רֹאשׁ הַשְּׁלוֹשָׁה וְהוּא עוֹרֵר a עשה
. tres inter nomen *non*†& ,*occiſos** trecentos contra ſuam lanceam ‡princeps ſed
אֶת־חֲנִיתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ [b]מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ־שֵׁם בַּשְּׁלֹשָׁה׃ *quos vulne-
,*principem in*‡ eis fuit & ,glorioſus duos inter tribus Ex rauit, †ei
21 [c]מִן־הַשְּׁלוֹשָׁה בַּשֵּׁנִי נִכְבָּד [d]וַיְהִי לָהֶם לְשָׂר b מֵאָה c הָיָה
filij Iehoiadah filius Benaiah .peruenit non tres ad vſque & ולו
עַד־הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא׃ † [e]בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע בֶּן־ P
22 duos percuſſit ipſe .Cabſeel de operibus *multi* ,*virtutis*‡ viri ‡ prĩceps, ſed
אִישׁ־חַיִל [f]רַב־פְּעָלִים מִן־קַבְצְאֵל הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי ‡robuſti;magni
medio in leonem percuſſit & ,deſcendit ipſe Et .Moab *leones** d רַבָּב
אֲרִיאֵל מוֹאָב וְהוּא יָרַד [g]וְהִכָּה אֶת־הָאֲרִי בְּתוֹךְ *fortes, vt
Aegyptium virum percuſſit ipſe Et .niuis die in ciſternæ leones
23 הַבּוֹר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג׃ † וְהוּא הִכָּה אֶת־אִישׁ הַמִּצְרִי e נָכָה
liciatoriũ ſicut lãcea‡ Aegyptij manu in Et .*cubito in*‡quinq;†mẽſuræ virum † magnæ
[h]אִישׁ מְדֹּה חֲמֵשׁ בָּאַמָּה וּבְיַד הַמִּצְרִי [i]חֲנִית כְּמָנוֹר ‡cubitorum.
manu è lanceam rapuit & ,virga cũ eum ad deſcendit Et .texentium ‡ erat
אֹרְגִים וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשֵּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת־הַחֲנִית מִיַּד f מָדַד g חָנָה
filius Benaiahu fecit Hæc .eius lancea in eum occidit &,Aegyptij
24 הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ׃ † אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן־
triginta Ex .potentes tres inter nomen ei Et .Iehoiadah
25 יְהוֹיָדָע וְלוֹ שֵׁם בִּשְׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ † [k]מִן־הַשְּׁלוֹשִׁים inclytus eſt.
cum poſuit Et .peruenit non tres ad Et .*ipſe glorioſus* ipſe ecce Sed
הִנֵּהוּ נִכְבָּד הוּא וְאֶל־הַשְּׁלוֹשָׁה לֹא־בָא [l]וַיְשִׂמֵהוּ h שׂום
frater Haſahel *virtutum* potentes Et .ſuum auditum ad Dauid exercituum
26 דָּוִיד עַל־מִשְׁמַעְתּוֹ׃ † וְגִבּוֹרֵי הַחֲיָלִים עֲשָׂהאֵל אֲחִי
.Beth-lechem de *Dodo* filius Elchanan ,Ioab patrui eius
יוֹאָב אֶלְחָנָן בֶּן־דֹּדוֹ מִבֵּית לָחֶם׃
. Pelonites Cheles ,Harodites Sammoth
27 † שַׁמּוֹת הַהֲרוֹדִי חֶלֶץ הַפְּלוֹנִי׃
. Hantothites Abihezer ,Techohites Hicches filius Hira
28 † עִירָא בֶּן־עִקֵּשׁ הַתְּקוֹעִי אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתוֹתִי׃
. Achochites Hilai ,Chuſathites Sibbechai
29 † סִבְכַּי הַחֻשָׁתִי עֵילַי הָאֲחוֹחִי׃
.Netophathites Bahanah filius Cheled ,Netophathites Maharai
30 † מַהְרַי הַנְּטוֹפָתִי חֶלֶד בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטוֹפָתִי׃
.Pirhatonites Benaiah ,Beniamin filiorũ Ghibhath de Ribai filius Ithai
31 † אִיתַי בֶּן־רִיבַי מִגִּבְעַת בְּנֵי בִנְיָמִן בְּנָיָה הַפִּרְעָתוֹנִי׃
. Harbathites Abiel ,Ghahas torrentibus de Churai
32 † חוּרַי מִנַּחֲלֵי גָּעַשׁ אֲבִיאֵל הָעַרְבָתִי׃
. Sahalbonites Eliachba ,Bacharumites Hazmaueth
33 † עַזְמָוֶת הַבַּחֲרוּמִי אֶלְיַחְבָּא הַשַּׁעַלְבֹנִי׃

.Hararites Saghe filius ,Ionathan ,Ghizonites Haſem Filij
34 † בְּנֵי הָשֵׁם הַגִּזֹנִי יוֹנָתָן בֶּן־שָׂגֵא הַהֲרָרִי׃
.Vr filius Eliphal .Hararites Sachar filius Achiam
35 † אֲחִיאָם בֶּן־שָׂכָר הַהֲרָרִי אֱלִיפָל בֶּן־אוּר׃
. Pelonites Achiiah ,Mecherathites Chepher
36 † חֵפֶר הַמֵּכֵרָתִי אֲחִיָּה הַפְּלֹנִי׃
.Ezbai filius Naharai ,Charmelites Chefro
37 † חֶצְרוֹ הַכַּרְמְלִי נַעֲרַי בֶּן־אֶזְבָּי׃
. Geri filius Mibchar ,Nathan frater Ioel
38 † יוֹאֵל אֲחִי נָתָן מִבְחָר בֶּן־הַגְּרִי׃
armiger filij Ioab *vaſa ferens* Berothites Nacharai ,Hammonites Selech
39 † צֶלֶק הָעַמּוֹנִי נַחֲרַי הַבְּרֹתִי נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן־
. Ithræus Ghareb ,Ithræus Hirah .Seruiah
40 צְרוּיָה׃ † עִירָא הַיִּתְרִי גָּרֵב הַיִּתְרִי׃
. Achlai filius Zabad ,Chittæus Vriiah
41 † אוּרִיָּה הַחִתִּי זָבָד בֶּן־אַחְלָי׃
dux eo *ſuper*‡ &,Reubenitæ ipſi *caput* ,Reubenites Siza filius Hadina
ī cum
42 † עֲדִינָא בֶן־שִׁיזָא הָרְאוּבֵנִי רֹאשׁ לָרְאוּבֵנִי וְעִמּוֹ
.Mithnites Ioſaphath & ,Mahachah filius Chanan .triginta
43 שְׁלֹשִׁים׃ † חָנָן בֶּן־מַעֲכָה וְיוֹשָׁפָט הַמִּתְנִי׃
.Haroherites Chotham filij Iehiel & ,Samah :Haſterathites Huzziah
ויעשיאל ק
44 † עֻזִּיָּא הָעַשְׁתְּרָתִי שָׁמָע וִיעוּאֵל בְּנֵי חוֹתָם הָעֲרֹעֵרִי׃
. Tiſites eius frater Iocha & ,Simri filius Iedihael
45 † יְדִיעֲאֵל בֶּן־שִׁמְרִי וְיוֹחָא אָחִיו הַתִּיצִי׃
,Elnaham filij Iehoſauiah &,Ieribai &,Machauites Eliel
46 † אֱלִיאֵל הַמַּחֲוִים וְיָרִיבַי וְיוֹשַׁוְיָה בְּנֵי אֶלְנַעַם
. Moabites Ithmah &
וְיִתְמָה הַמּוֹאָבִי׃
, Meſobaiah Iahaſiel &,Hobed &,Eliel
47 † אֱלִיאֵל וְעוֹבֵד וְיַעֲשִׂיאֵל הַמְּצֹבָיָה׃

CAP. XII. יב

ſunt qui ve- *faciebus*‡ à clauſum adhuc Siclagh in Dauid ad *venientes* hi Et
nerunt
1 [a]וְאֵלֶּה [b]הַבָּאִים אֶל־דָּוִיד לְצִיקְלַג עוֹד עָצוֹר [c]מִפְּנֵי a בוא b פָּנָה
. belli auxiliatores potentes inter‡ipſi Et .Chis filij Saul ‡facie
2 שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ וְהֵמָּה בַּגִּבֹּרִים עֹזְרֵי הַמִּלְחָמָה׃ ‡erant
ſagittis in & ,*lapidibus in* ,*ſiniſtrantes* & ,*dextrantes* arcu Armati dextera,& ſi-
[d]נֹשְׁקֵי קֶשֶׁת מְיַמְּנִים וּמַשְׂמְאִלִים בָּאֲבָנִים [e]וּבַחִצִּים niſtra iacien
. Biniamin de Saul fratribus de ,arcu *in* tes lapides &
בַּקֶּשֶׁת מֵאֲחֵי שָׁאוּל מִבִּנְיָמִן׃ ſagittas
,Ieziel & ,Ghibbathites Semahah filij Ioas & ,Achihezer *Caput* e חֵצִי
3 [f]הָרֹאשׁ אֲחִיעֶזֶר וְיוֹאָשׁ בְּנֵי הַשְּׁמָעָה הַגִּבְעָתִי וְיִזִּיאֵל Dux
. Hantothites Iehu &,Berachah & ;Hazmaueth filij Phelet & וי׳ יא
וּפֶלֶט בְּנֵי עַזְמָוֶת וּבְרָכָה וְיֵהוּא הָעַנְּתֹתִי׃ f
.triginta ſuper & ,triginta inter fortis Ghibhonites Iſmahaiah Et
4 [g]וְיִשְׁמַעְיָה הַגִּבְעוֹנִי גִּבּוֹר בַּשְּׁלֹשִׁים וְעַל־הַשְּׁלֹשִׁים
. Ghederathites Iozabad &,Iochanan &,Iachaziel &,Irmeiah &
וְיִרְמְיָה וְיַחֲזִיאֵל [h]וְיוֹחָנָן וְיוֹזָבָד הַגְּדֵרָתִי׃
Sephathiahu &,Semariahu &,Behaliah &,Ierimoth &,Elhuzai
5 [i]אֶלְעוּזַי וִירִימוֹת וּבְעַלְיָה וּשְׁמַרְיָהוּ וּשְׁפַטְיָהוּ
Iaſobham &,Iohezer &,Hazarel &,Iſiiahu &,Elchanah .Charuphites
6 הַחֲרוּפִי׃ † [k]אֶלְקָנָה וְיִשִּׁיָּהוּ וַעֲזַרְאֵל וְיוֹעֶזֶר וְיָשָׁבְעָם
. Ghedor de Ierocham filij Zebadiah &,Iohelah Et .Chorchites
7 הַקָּרְחִים׃ † [l]וְיוֹעֵאלָה וּזְבַדְיָה בְּנֵי יְרֹחָם מִן־הַגְּדוֹר׃
fortes ,deſerto in munitionẽ ad Dauid ad ſunt diuiſi Ghadi de Et
8 † [m]וּמִן־הַגָּדִי נִבְדְּלוּ אֶל־דָּוִיד לַמְצָד מִדְבָּרָה גִּבֹּרֵי
facies &,*clypeum* & ,*ſcutum diſponentes*‡,bellum ad militiæ viri ,*virtute*
הַחַיִל אַנְשֵׁי צָבָא לַמִּלְחָמָה עֹרְכֵי [n]צִנָּה [o]וּמָגֵן וּפְנֵי viribus
. feſtinandum ad montes ſuper capræ ſicut & :eorum facies leonis ‡ diſpoſiti ad
אַרְיֵה פְנֵיהֶם וְכִצְבָאִים עַל־הֶהָרִים לְמַהֵר׃ clypeum,& lanceam,
.tertius Eliab ,ſecundus Hobadiah *caput* Hezer
9 † עֵזֶר הָרֹאשׁ עֹבַדְיָה [p]חֲשַׁנִּי אֱלִיאָב הַשְּׁלִישִׁי׃ c צָנַן d גָּנַן
.quintus Irmeiah ,quartus Miſmannah dux
10 † מִשְׁמַנָּה הָרְבִיעִי יִרְמְיָה הַחֲמִשִּׁי׃ e מָגֵן f שָׁנָה
. ſeptimus Eliel ,ſextus Hatthai
11 † עַתַּי הַשִּׁשִּׁי אֱלִיאֵל הַשְּׁבִעִי׃
. nonus Elzabad ,octauus Iochanan
12 † יוֹחָנָן הַשְּׁמִינִי אֶלְזָבָד הַתְּשִׁיעִי׃
. vndecimus Machbanai ,decimus Irmeiahu
13 † יִרְמְיָהוּ הָעַשְׂרִי מַכְבַּנַּי עַשְׂתֵּי עָשָׂר׃
duces ,minor centum *ad** vnus ;exercitus *capita*, Ghad filiis de Iſti
*perſeque- 14 [q]אֵלֶּה מִבְּנֵי־גָד רָאשֵׁי הַצָּבָא אֶחָד לְמֵאָה הַקָּטֹן batur
. mille *ad* maior &
וְהַגָּדוֹל לְאֶלֶף׃
ſunt ipſe & ,primo menſe in Iarden tranſierunt qui *ipſi* Iſti
15 [r]אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וְהוּא

cubiculis in Leuitarum *patrum capita* cantores isti Et — principes familiarum

33 וְאֵלֶּה֩ הַמְשֹׁרְרִ֨ים רָאשֵׁ֤י אָבוֹת֙ לַלְוִיִּ֔ם בַּלְשָׁכֹ֖ת — †
.opere in eos super nocte & die quia ;*soluti* — dimissi liberi, פְּטוּרִים

34 פְּטוּרִ֑ים כִּ֤י יוֹמָם֙ וָלַ֔יְלָה עֲלֵיהֶ֖ם בַּמְּלָאכָ֥ה הֵֽמָּה׃ — †
.capita suas generationes per Leuitis *patrum* capita Isti

35 אֵ֚לֶּה רָאשֵׁ֣י הָאָב֔וֹת לַלְוִיִּ֖ם לְתֹלְדוֹתָ֑ם רָאשִׁ֣ים — †
.Abi habitauerunt Ghibhon in Et .Ierusalaim in habitauerunt Isti

36 אֲלֻפִ֔ים יָשְׁב֖וּ בִּירוּשָׁלָֽ͏ִם׃ וּבְגִבְעוֹ֙ן יָשְׁב֔וּ אֲבִי֙ — †
eius filius Et .Mahachah eius vxoris nomen & ;Iehiel ,Ghibhon

37 גִּבְעוֹן֙ יְעוּאֵ֔ל וְשֵׁ֖ם אִשְׁתּ֑וֹ מַעֲכָֽה׃ וּבְנ֣וֹ — †
.Nadab & ,Ner & ,Bahal & ,Chis & ,Sur & ;Habdon primogenitus

38 הַבְּכ֣וֹר עַבְדּ֔וֹן וְצ֥וּר וְקִ֖ישׁ וּבַ֣עַל וְנֵ֑ר וְנָדָֽב׃ — †
.Michloth & ,Zechariah & ,Achio & ,Chedor Et

39 וּגְדֹ֥ר וַאֲחִיּ֖וֹ וְזֶכַרְיָ֣ה וּמִקְלֽוֹת׃ וּמִקְלוֹת֙ הוֹלִ֣יד — †
suos fratres contra ipsi etiam Et .Simam genuit Michloth Et

40 אֶת־שִׁמְעָ֔ם וְאֵ֛ת הֵ֥ם נֶ֖גֶד אֲחֵיהֶ֑ם יָשְׁב֥וּ — †
genuit Ner Et .suis fratribus cum Ierusalaim in habitauerunt

41 בִּירוּשָׁלַ֖͏ִם עִם־אֲחֵיהֶֽם׃ וְנֵ֣ר הוֹלִ֣יד — †
Iehonathan genuit Saul & .Saul genuit Chis & .Chis

42 אֶת־קִ֔ישׁ וְקִ֖ישׁ הוֹלִ֣יד אֶת־שָׁא֑וּל וְשָׁא֙וּל הוֹלִ֣יד אֶת־יְהוֹנָתָ֔ן — †
.Esbahal & ,Abinadab & ,Malchisuah &

43 וְאֶת־מַלְכִּי־שׁ֥וּעַ וְאֶת־אֲבִינָדָ֖ב וְאֶת־אֶשְׁבָּֽעַל׃ וּבֶן־יְהוֹנָתָ֖ן מְרִ֣יב בָּ֑עַל וּמְרִי־בַ֖עַל הוֹלִ֥יד אֶת־ — †
genuit Meribbahal & .Meribbahal Ichonathan filius Et

44 מִיכָֽה׃ וּבְנֵ֣י מִיכָ֔ה פִּיתוֹ֙ וָמֶ֔לֶךְ וְתַחְרֵֽעַ׃ — †
.Tachreah & ,Melech & ,Pithon ,Michah filij Et .Michah

45 וְאָחָ֥ז הוֹלִ֖יד אֶת־יְעָרָ֑ה וְיָעָרָ֥ה הוֹלִ֖יד אֶת־עַלְמֶ֥ת — †
,Hallemeth genuit Iaharah & .Iaharah genuit Achaz Et

46 וְאֶת־עַזְמָ֖וֶת וְאֶת־זִמְרִ֥י וְזִמְרִ֖י הוֹלִ֣יד אֶת־מוֹצָֽא׃ — †
.Mosa genuit Zimri Et .Zimri & ,Hazmaueth &

47 וּמוֹצָ֖א הוֹלִ֣יד אֶת־בִּנְעָ֑א וּרְפָיָ֥ה בְנ֛וֹ אֶלְעָשָׂ֖ה — †
Elhasah ,eius filius Rephaiah & :Bisha genuit Mosa Et

48 בְּנ֥וֹ אָצֵ֖ל בְּנֽוֹ׃ וְלַאֲצֵ֖ל שִׁשָּׁ֣ה בָנִ֑ים וְאֵ֣לֶּה — †
,Sahariah & ,Ismahel & ,Bechru Hazricham :eorum nomina

49 שְׁמוֹתָ֔ם עַזְרִיקָ֥ם בְּכֹ֖רוּ וְיִשְׁמָעֵ֣אל וּשְׁעַרְיָ֑ה — †
.Asel filij Isti .Chanan & ,Hobadiah &

50 וְעֹבַדְיָ֥ה וְחָנָ֖ן אֵ֣לֶּה בְּנֵ֥י אָצֵֽל׃

CAP. X. יוד

Israel vir fugit Et .Israel cum pugnauerunt Peliſtim Et

1 וּפְלִשְׁתִּ֖ים נִלְחֲמ֣וּ בְיִשְׂרָאֵ֑ל וַיָּנָ֣ס אִישׁ־יִשְׂרָאֵ֗ל — †
.Ghilboah monte in vulnerati ceciderunt & ,Peliſtim *faciebm* à

2 מִפְּנֵ֣י פְלִשְׁתִּ֔ים וַיִּפְּל֥וּ חֲלָלִ֖ים בְּהַ֥ר גִּלְבֹּֽעַ׃ — †
percuſſerũt & :ei' filios *poſt* & ,Saul *poſt* Peliſtim ſunt perſecuti Et

3 וַיִּדְבְּק֤וּ פְלִשְׁתִּים֙ אַחֲרֵ֣י שָׁא֔וּל וְאַחֲרֵ֖י בָּנָ֑יו וַיַּכּ֣וּ — †
filios Malchiſuah & ,Abinadab & ,Ionathan Peliſtim

4 פְלִשְׁתִּ֗ים אֶת־יוֹנָתָן֙ וְאֶת־אֲבִינָדָ֣ב וְאֶת־מַלְכִּי־שׁ֔וּעַ בְּנֵ֖י — †
eũ inuenerunt & ,Saul contra bellum eſt aggrauatum Et .Saul

5 שָׁא֑וּל׃ וַתִּכְבַּ֤ד הַמִּלְחָמָה֙ עַל־שָׁא֔וּל וַיִּמְצָא֥וּהוּ — †
.iaculatoribus à eſt vulneratus & ,arcu in iacientes

6 הַמֹּרִ֖ים בַּקָּ֑שֶׁת וַיָּ֖חֶל מִן־הַיֹּרִֽים׃ וַיֹּ֤אמֶר שָׁאוּל֙ אֶל־נֹשֵׂ֣א כֵלָ֔יו שְׁלֹ֤ף חַרְבְּךָ֙ וְדָקְרֵ֔נִי — †
me pfode & ,tuũ gladiũ Euagina :*ſua vaſa ferentem* ad Saul Dixitque

7 פֶּן־יָבֹ֤אוּ הָֽעֲרֵלִים֙ הָאֵ֔לֶּה וְהִתְעַלְּל֥וּ בִ֖י וְלֹ֣א אָבָ֑ה — †
noluit Et .*me in* illudant & ,iſti incircunciſi veniant forte ne ,eo in

8 כִּֽי־נָשָׂ֥א כֵלָ֖יו כִּֽי־יָרֵ֣א מְאֹ֑ד וַיִּקַּ֣ח שָׁא֔וּל אֶת־הַחֶ֖רֶב — †
,gladium Saul accepit Et .valde timebat quia :*eius vaſa ferens*

9 וַיִּפֹּ֥ל עָלֶֽיהָ׃ וַיַּרְא֣ נֹשֵׂא־כֵלָ֗יו כִּי־מֵ֤ת — †
eſſet mortuus quòd ,*eius vaſa ferens* vidit Et .eum ſuper *cecidit* & .eſt mortuus & ,gladium ſuper ipſe etiam *cecidit* & ,Saul

10 שָׁאוּל֙ וַיִּפֹּ֣ל גַּם־הוּא֙ עַל־הַחֶ֔רֶב וַיָּמֹ֖ת׃ וַיִּרְא֣וּ כָל־אִ֔ישׁ יִשְׂרָאֵ֖ל אֲשֶׁר־בָּעֵ֑מֶק — †
pariter eius domus omnis & ,eius filij tres & ,Saul eſt mortuus Et

11 כִּֽי־נָ֥סוּ וְכִי־מֵ֖תוּ שָׁא֣וּל וּבָנָ֑יו וַיַּעַזְב֥וּ — †
valle in qui Israel viri omnes viderunt Et .ſunt mortui

12 אֶת־עָרֵיהֶ֖ם וַיָּנֻ֣סוּ וַיָּבֹ֣אוּ פְלִשְׁתִּ֔ים וַיֵּשְׁב֖וּ בָּהֶֽם׃ — †
expoliandum ad Peliſtim venerunt & ,craſtino à fuit Et

13 וַיְהִי֙ מִמָּחֳרָ֔ת וַיָּבֹ֣אוּ פְלִשְׁתִּ֔ים לְפַשֵּׁ֖ט אֶת־ — †
monte in iacentes eius filios & ,Saul inuenerunt & ;cæſos

14 הַחֲלָלִ֑ים וַיִּמְצְא֗וּ אֶת־שָׁא֛וּל וְאֶת־בָּנָ֖יו נֹפְלִ֥ים בְּהַר֙
.Ghilboah
גִּלְבֹּֽעַ׃

arma eius, מ נְשָׁאָ֑ו per circuitũ, ‡culptilibus

† in

מ שׂוֹם caput eius ſuſpenderunt in

* omnes viri

° עָשָׂה ‡robuſtiſſimi quique,

miſerunt & ;*eius vaſa* & ,eius caput tulerunt & ,eum ſpoliauerunt Et

9 וַיַּפְשִׁיטֻ֣הוּ מ וַיִּשְׂא֔וּ אֶת־רֹאשׁ֖וֹ וְאֶת־כֵּלָ֑יו וַיְשַׁלְּח֗וּ — †
atque ,ſuis *doloribus*‡ nunciandum ad ,*vndiquaq;* Peliſtim terram in

10 בְּאֶ֣רֶץ־פְּלִשְׁתִּ֔ים סָבִ֕יב לְבַשֵּׂ֖ר אֶת־עֲצַבֵּיהֶ֑ם וְאֶת־ — †
& ,ſui Dei domo † eius arma poſuerunt Et .populo

11 הָעָֽם׃ וַיָּשִׂ֣ימוּ n אֶת־כֵּלָ֗יו בֵּ֚ית — †
.Daghon domo *affixerunt* *eius calnariam*

12 גְּלָלָתוֹ֙ תָּקְע֣וּ בֵית־דָּג֔וֹן׃ וַיִּשְׁמְע֣וּ כָל־יָבֵ֔שׁ גִּלְעָ֖ד אֵ֥ת כָּל־אֲשֶׁר־ — °
fecerunt quæ omnia Ghilhad Iabes *omnis** audierunt Et

13 עָשׂ֥וּ פְלִשְׁתִּ֖ים לְשָׁא֑וּל וַיָּקֻ֣מוּ כָל־אִ֔ישׁ חַ֖יִל וַיִּשְׂא֥וּ — †
tulerunt & ,*virtutis* *vir omnis*‡ ſurrexerunt Et .Saul ipſi Peliſtim

14 אֶת־גְּוִיַּ֣ת שָׁא֔וּל וְאֵת֙ גּוּפֹ֣ת בָּנָ֔יו וַיְבִיאֻ֖ם יָבֵ֑ישָׁה — †
, Iabes in ea attulerunt ; .eius filiorũ corpora & ,Saul corpus

15 וַיִּקְבְּר֗וּ אֶת־עַצְמוֹתֵיהֶם֙ תַּ֣חַת הָאֵלָ֔ה בְּיָבֵ֖שׁ וַיָּצ֣וֹמוּ — †
iciunauerũt & ;Iabes in quercum ſubter eorum *oſſa* ſepelierunt &

16 שִׁבְעַ֥ת יָמִֽים׃ וַיָּ֤מָת שָׁאוּל֙ בְּמַעֲלֹ֣ו אֲשֶׁר־ — ‡ ¶
qua *ſua prænaricatione in* Saul eſt mortuus Et .diebus ſeptem

17 מָעַ֣ל בַּיהוָ֔ה עַל־דְּבַ֥ר יְהוָ֖ה אֲשֶׁ֣ר — ‡ ¶
quod DOMINI verbum *ſuper*‡ ,DOMINVM *in*‡ eſt prænaricatus

לֹ֣א שָׁמָ֑ר וְגַם־לְשָׁא֙וּל בָּאֹ֔וב לִדְר֖וֹשׁ׃ — ‡
.quærendum ad *pythone in* *interrogandum ad* etiam & :cuſtodiuit non

18 וְלֹא־דָרַ֣שׁ בַּיהוָ֔ה וַיְמִיתֵ֖הוּ z וַיִּסֹּ֥ב אֶת־ — †
conuertit & ,eũ interfecit & .DOMINO *in* quæſiuit non Et

19 הַמְלוּכָ֖ה לְדָוִ֑יד בֶּן־יִשָֽׁי׃ — †
.Iſai filium Dauid ad regnum

CAP. XI. יא

: dicendo ,Chebron in Dauid ad Iſtael omnis ſunt congregari Et

1 וַיִּקָּבְצ֣וּ כָל־יִשְׂרָאֵ֗ל אֶל־דָּוִיד֙ חֶבְרוֹנָ֔ה לֵאמֹ֖ר — †
etiam ,heri Etiam .*nos* tua caro & ,tuum os Ecce

2 הִנֵּ֥ה עַצְמְךָ֖ וּבְשָׂרְךָ֣ אֲנָֽחְנוּ׃ גַּם־תְּמ֗וֹל גַּם־ — †
*introducens & educens** tu ,*regem*‡ Saul *exiſtendo in* etiam ,nudiuſtertius

3 שִׁלְשׁוֹם֙ גַּ֣ם בְּהֱיוֹת֔ שָׁא֖וּל מֹלֵ֣ךְ אַתָּ֣ה הַמּוֹצִ֑יא וְהַמֵּבִ֣יא — ‡ * ‡ rex, *educebas, & introducebas
paſces Tu :tibi tuus Deus DOMINVS Dixitque .Iſrael

4 אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל וַיֹּ֥אמֶר יְהוָ֖ה אֵלֶ֑יךָ אַתָּ֣ה תִרְעֶ֔ה — b ה יָצָא
meum populũ ſuper dux eris tu & ,Iſrael meum populum

5 אֶת־עַמִּ֣י אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל וְאַתָּ֖ה תִּהְיֶ֣ה נָגִ֑יד עַ֖ל עַמִּֽי — * בוא
.Iſrael

6 יִשְׂרָאֵֽל׃ וַיָּבֹ֤אוּ כָל־זִקְנֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ חֶבְרוֹנָ֑ה — †
,Chebron in regem ad Iſrael ſeniores omnes Veneruntque

7 וַיִּכְרֹ֨ת לָהֶ֤ם דָּוִיד֙ בְּרִ֣ית בְּחֶבְרוֹן֔ לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה — †
.DOMINI *facies ad* †Chebron in fœdus Dauid eis *excidit* & *percuſſit eũ* † coꝝ Dño.

8 וַיִּמְשְׁח֣וּ אֶת־דָּוִ֔יד לְמֶ֖לֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵ֑ל כִּדְבַ֖ר — †
verbum iuxta ,Iſrael ſuper regem in Dauid Vnxeruntque

9 יְהוָ֔ה בְּיַד־שְׁמוּאֵ֖ל׃ וַיֵּלֶךְ֩ דָּוִ֨יד וְכָל־ — †
omnis & ,Dauid iuit Et .Semuel manum per DOMINI

10 יִשְׂרָאֵ֜ל יְרוּשָׁלַ֗͏ִם הִיא֙ יְבוּס֔ וְשָׁ֣ם הַיְבוּסִ֔י יוֹשְׁבֵ֖י הָאָֽרֶץ׃ — † ‡ eſt
.terræ habitatores Iebuſæi ibi & :Iebus † ipſa ;Ieruſalaim in Iſrael

11 וַיֹּאמְר֥וּ יוֹשְׁבֵ֖י יְבוּס֙ לְדָוִ֔יד לֹ֥א תָבֹ֖וא הֵנָּ֑ה — †
.huc ingredieris Non :Dauid ad Iebus habitatores Dixeruntque

12 וַיִּלְכֹּ֤ד דָּוִיד֙ אֶת־מְצֻדַ֣ת צִיּ֔וֹן הִ֖יא עִ֥יר דָּוִֽיד׃ — d מָצַד ‡ qui percuſſerit ‡ primis
. Dauid ciuitas † ipſa .Sion *munitionem* Dauid cepit Et *areem* † eſt

13 וַיֹּ֤אמֶר דָּוִיד֙ כָּל־e מַכֶּ֣ה יְבוּסִ֔י בָּרִאשׁוֹנָ֖ה יִהְיֶ֣ה — † ‡ e נָכָה * dux & princeps.
.Seruiah filius Ioab *primo* † in aſcendit Et .*principem in & caput in** erit ,*primo* ‡ in Iebuſæum *percutiens*‡ Omnis :Dauid Dixitque

14 לְרֹ֥אשׁ וְלָשָׂ֖ר וַיַּ֣עַל בָּרִאשֹׁנָ֑ה יוֹאָ֥ב בֶּן־צְרוּיָ֖ה — † primis ‡ dux. f arce.
vocauerunt Idcirco .*munitione* in Dauid habitauit Et .*caput in* ‡ fuit &

15 וַיְהִי־לְרֹ֥אשׁ׃ וַיֵּ֣שֶׁב דָּוִ֔יד בַּמְּצָד֖ עַל־כֵּ֣ן קָרְא֣וּ — f
à *circuitu* à ‡ vrbem Aedificauitque .Dauid Ciuitatem eam

16 לָ֥ו עִ֖יר דָּוִֽיד׃ וַיִּבֶן֩ g הָעִיר֙ מִסָּבִ֣יב מִן־ — g † ‡ per circuitũ * Circo † reparauit
. vrbis reſiduum *vimificauit* † Ioab Et .gyrum ad vſq; & *Millo** ‡ erat

17 הַמִּלּ֔וֹא וְעַד־הַסָּבִ֖יב וְיוֹאָ֣ב h יְחַיֶּ֑ה אֶת־שְׁאָ֖ר — h † ‡ ſunt duces * erant ipſi † qui robuſti erant ‡ vt regem conſtitueret ‡ eſt * erant † princeps inter triginta. השלשים ק חנה
.eo cum ‡ exercituũ DOMINVS & :creſcendo &, eundo Dauid abiit Et

18 הָעִֽיר׃ וַיֵּלֶךְ֩ h דָּוִ֨יד הָל֜וֹךְ וְגָד֗וֹל וַיהוָה֙ צְבָאוֹ֣ת עִמּ֔וֹ׃ — h † ‡ ‡ ‡

. Hathaliah & ,Sechariah & ,Samſerai Et
26 †וְשֶׁמְשַׁרַי וּשְׁחַרְיָה וַעֲתַלְיָה׃
. Ierocham filij Zichri & ,Eliiah & ,Iahareſiah Et
27 †וְיַעֲרֶשִׁיָה וְאֵלִיָּה וְזִכְרִי בְּנֵי יְרֹחָם׃
ista Capita .ſuas generationes *ad patrum capita* Iſta
28 †אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת לְתוֹלְדוֹתָם רָאשִׁים אֵלֶּה
.ghibhon-Abi habitauerũt Ghibhon in Et .Ieruſalaim in habitauerũt
29 יָשְׁבוּ בִּירוּשָׁלִַם׃ †וּבְגִבְעוֹן יָשְׁבוּ אֲבִי גִבְעוֹן
primogenitus eius filius Et .Mahachah eius vxoris nomen &
30 וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מַעֲכָה׃ †וּבְנוֹ הַבְּכוֹר
,Achio & ,Ghedor Et . Nadab & ,Bahal & ,Chis & ,Sur & ;Habdon
31 עַבְדּוֹן וְצוּר וְקִישׁ וּבַעַל וְנָדָב׃ †וּגְדוֹר וְאַחְיוֹ
regione è iſti etiam Et .Simeah genuit Michloth Et .Zecher &
32 וְזָכֶר׃ †וּמִקְלוֹת הוֹלִיד אֶת־שִׁמְאָה וְאַף הֵמָּה נֶגֶד
.ſuis fratribus cum Ieruſalaim in habitauerunt ſuorum fratrum
אֲחֵיהֶם יָשְׁבוּ בִּירוּשָׁלִַם עִם־אֲחֵיהֶם׃
Saul & .Saul genuit Chis & :Chis genuit Ner Et
33 †וְנֵר הוֹלִיד אֶת־קִישׁ וְקִישׁ הוֹלִיד אֶת־שָׁאוּל וְשָׁאוּל
. Esbahal & ,Abinadab & ,Malchiſuah & ,Ichonathan genuit
הוֹלִיד אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־אֶשְׁבָּעַל׃
.Michah genuit Meribbahal &:Meribbahal ,Iehonathan filius Et
34 †וּבֶן־יְהוֹנָתָן מְרִיב בָּעַל וּמְרִיב בַּעַל הוֹלִיד אֶת־מִיכָה׃
.Achaz & ,Taareah & ,Melech & ,Pithon :Michah filij Et
35 †וּבְנֵי מִיכָה פִיתוֹן וָמֶלֶךְ וְתַאְרֵעַ וְאָחָז׃
,Halemeth genuit Iehohaddah & :Iehohaddah genuit Achaz Et
36 †וְאָחָז הוֹלִיד אֶת־יְהוֹעַדָּה וְיְהוֹעַדָּה הוֹלִיד אֶת־עַלְמֶת
. Moſa genuit Zimri Et .Zimri & ,Hazmaueth &
וְאֶת־עַזְמָוֶת וְאֶת־זִמְרִי וְזִמְרִי הוֹלִיד אֶת־מוֹצָא׃
Elhaſah ,eius filius Raphah :Binha genuit Moſa Et
37 †וּמוֹצָא הוֹלִיד אֶת־בִּנְעָא רָפָה בְנוֹ אֶלְעָשָׂה
iſta & .filij ſex ✱ Aſel ipſi Et .eius filius Aſel ,eius filius ✱fuerunt
בְנוֹ אָצֶל בְּנוֹ׃ †וְלָאָצֵל שִׁשָּׁה בָנִים וְאֵלֶּה
38 ,Schariah & ,Iſmahel & ;eius primogenitus Hazricham :corũ nomina
שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בְּכֹרוֹ וְיִשְׁמָעֵאל וּשְׁעַרְיָה
. Aſel filij iſti omnes .Chanan &,Hobadiah &
וְעֹבַדְיָה וְחָנָן כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי אָצֶל׃
Iehus ,eius primogenitus Vlam :eius fratris Heſech filij Et
39 †וּבְנֵי עֵשֶׂק אָחִיו אוּלָם בְּכוֹרוֹ יְעוּשׁ
viri Vlam filij fuerunt Et . tertius Eliphelet & ,ſecundus
40 הַשֵּׁנִי וְאֱלִיפֶלֶט הַשְּׁלִישִׁי׃ †וַיִּהְיוּ בְנֵי־אוּלָם אַנְשֵׁי
,filiorum filios & ,filios multiplicãtes & ,arcum tendentes robore fortes
גִבּוֹרֵי־חַיִל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים
.Biniamin filiis de iſti Omnes .quinquaginta & ,centum
מֵאָה וַחֲמִשִּׁים כָּל־אֵלֶּה מִבְּנֵי בִנְיָמִן׃

CAP. IX. ט

libro *ſuper*✱ ſcripti ipſi ecce & *ſunt genealogizati* Iſrael omnis Et
1 †וְכָל־יִשְׂרָאֵל [a]הִתְיַחְשׂוּ וְהִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
. *ſua preuaricatione in*✱ Babel in ſunt tranſlati ,Iehudah & ,Iſrael regum
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה [b]הָגְלוּ לְבָבֶל [c]בְּמַעֲלָם׃
,ſuis vrbibus in ſua poſſeſſione in † qui primi *habitantes*✱ Et
2 †וְהַיֹּשְׁבִים הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר בַּאֲחֻזָּתָם בְּעָרֵיהֶם
Ieruſalaim in Et . Nethinim & ,Leuitæ ,ſacerdotes ,Iſrael
3 יִשְׂרָאֵל [d]הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְהַנְתִינִים׃ †וּבִירוּשָׁלִַם
filiis de & ;Biniamin filiis de & ,Iehudah filiis de habitauerunt
יָשְׁבוּ מִן־בְּנֵי יְהוּדָה וּמִן־בְּנֵי בִנְיָמִן וּמִן־בְּנֵי
filij ,Homri filij ,Hammihud filius Huthai .Menaſſeh & ,Ephraim
4 אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה׃ †עוּתַי בֶּן־עַמִּיהוּד בֶּן־עָמְרִי בֶּן־
. Iehudah filij Peres filiis de ,Bani filij ,Imri
אִמְרִי בֶּן־בָּנְנִי מִבְּנֵי פֶּרֶץ בֶּן־יְהוּדָה׃
. eius filij & ,primogenitus Haſaiah Siloni de Et
5 †וּמִן־הַשִּׁילֹנִי עֲשָׂיָה הַבְּכוֹר וּבָנָיו׃
.nonaginta & ,ſexcenti eorũ fratres & ,Iehuel ,Zerach filiis de Et
6 †וּמִן־בְּנֵי־זֶרַח יְעוּאֵל וַאֲחֵיהֶם שֵׁשׁ־מֵאוֹת וְתִשְׁעִים׃
filij ,Hodauiah filij ,Meſullam filius Sallu ,Biniamin filiis de Et
7 †וּמִן־בְּנֵי בִנְיָמִן סַלּוּא בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־הוֹדַוְיָה בֶּן־
;Michri filij Huzzi fili' Elah & .Ierocham fili' Ibneiah Et . Haſenuah
8 הַסְנָאָה׃ †וְיִבְנְיָה בֶּן־יְרֹחָם וְאֵלָה בֶּן־עֻזִּי בֶּן־מִכְרִי
. Ibniiah filij ,Rehuel filij ,Sephathiah filius Meſullam &
וּמְשֻׁלָּם בֶּן־שְׁפַטְיָה בֶּן־רְעוּאֵל בֶּן־יִבְנִיָּה׃
.ſex & ,quĩquaginta & ,nongenti ,ſuas generationes per eorũ fratres Et
9 †וַאֲחֵיהֶם לְתוֹלְדוֹתָם [e]תְּשַׁע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה
.ſuorum patrum domum *ad patrum capita* viri iſti Omnes
כָּל־אֵלֶּה אַנְשִׁים רָאשֵׁי אָבוֹת לְבֵית אֲבֹתֵיהֶם׃
. Iachin & ,Iehoiarib & ,Iedahiah ſacerdotibus de Et
10 †וּמִן־הַכֹּהֲנִים יְדַעְיָה וְיהוֹיָרִיב וְיָכִין׃

,Meraioth filij ,Sadoc filij ,Meſullam filij ,Chilchiiah fili' Hazariah Et
11 †עֲזַרְיָה בֶן־חִלְקִיָּה בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־צָדוֹק בֶּן־מְרָיוֹת
,Ierochã filius Adaiah Et . Dei domus ducis Achitub filij
12 בֶּן־אֲחִיטוּב נָגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים׃ †וַעֲדָיָה בֶּן־יְרֹחָם
,Iachzerah filij ,Hadiel filius Mahaſai & :Malchiiah filij ,Paſchur filij
בֶּן־פַּשְׁחוּר בֶּן־מַלְכִּיָּה וּמַעֲשַׂי בֶּן־עֲדִיאֵל בֶּן־יַחְזֵרָה
.Immer filij ,Meſillemeth filij ,Meſullam filij
בֶּן־מְשֻׁלָּם בֶּן־מְשִׁלֵּמִית בֶּן־אִמֵּר׃
principes -ſeptin & ,mille *ſuorum patrum*† domum per *capita* eorum fratres Et
13 †וַאֲחֵיהֶם רָאשִׁים לְבֵית אֲבוֹתָם אֶלֶף וּשְׁבַע
†familiarum . Dei domus *ſeruitij*✱ opere ✱robore fortes ;ſexaginta & ,genti
suarum ✱in ✱miniſterij [d]לַאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים׃
filij ,Hazricham filij ,Chaſub filius Semahaiah ;Leuitis de Et
faber, [e]לָוִה
14 †וּמִן־הַלְוִיִּם שְׁמַעְיָה בֶן־חַשּׁוּב בֶּן־עַזְרִיקָם בֶּן־
, Ghalal & ,*artifex* Bachbacchar Et . Merari filiis de Chaſabiah
15 חֲשַׁבְיָה מִן־בְּנֵי מְרָרִי׃ †וּבַקְבַּקַּר חֶרֶשׁ וְגָלָל
. Aſaph filij ,Zichri filij ,Michah filius Matthaniah &
וּמַתַּנְיָה בֶּן־מִיכָא בֶּן־זִכְרִי בֶּן־אָסָף׃
,Berechiah &:Ieduthũ filij ,Ghalal filij ,Semahaiah filius Hobadiah Et
16 †וְעֹבַדְיָה בֶּן־שְׁמַעְיָה בֶּן־גָּלָל בֶּן־יְדוּתוּן וּבֶרֶכְיָה
qui habita- . . Netophathi villis in *habitantis* ,Elchanah filij ,Aſa filius
bat בֶּן־אָסָא בֶּן־אֶלְקָנָה הַיּוֹשֵׁב בְּחַצְרֵי נְטוֹפָתִי׃
corũ fratres & ;Achimã & ,Talmõ & ,Haccub & ,Sallum ,ianitores Et
17 †וְהַשֹּׁעֲרִים שַׁלּוּם וְעַקּוּב וְטַלְמוֹן וַאֲחִימָן וַאֲחֵיהֶם
princeps. ipſi ,orientem ad regis porta in huc vſque Et . *caput* Sallum
18 שַׁלּוּם הָרֹאשׁ׃ †וְעַד־הֵנָּה בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ מִזְרָחָה הֵמָּה
filij ,Choræ filius Sallum Et .Leui filiorum turmas per ianitores
19 הַשֹּׁעֲרִים לְמַחֲנוֹת בְּנֵי לֵוִי׃ †וְשַׁלּוּם בֶּן־קוֹרֵא בֶּן־
[f]חָנָה Corchitæ ,ſui patris domũ per eius fratres & ,Corach filij ,Ebiaſaph
ministerij, ✱familiæ [f]סַפָּף אֶבְיָסָף בֶּן־קֹרַח וַאֲחָיו לְבֵית־[g]אֲבִיו הַקָּרְחִים
per turmas eorum *patres*✱ & :tabernaculi liminum cuſtodes *ſeruitij* opus ſuper
coram Dño [g]עַל מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה שֹׁמְרֵי [h]הַסִּפִּים לְאֹהֶל וַאֲבוֹתֵיהֶם
.introitus cuſtodes DOMINI *turmam ſuper*
עַל־מַחֲנֵה יְהוָה שֹׁמְרֵי הַמָּבוֹא׃
facies ad eos ſuper erat dux Elhazar filius Pinechas Et
20 †וּפִינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר נָגִיד הָיָה עֲלֵיהֶם לְפָנִים
oſtij ianitor Meſſelemiah filius Zechariah . eo cum DOMINI
21 יְהוָה עִמּוֹ׃ †זְכַרְיָה בֶּן מְשֶׁלֶמְיָה שֹׁעֵר פֶּתַח
tabernaculi liminibus in ianitores *in* electi ij Omnes .*conuentus tentorio*
ecclesiæ. לְאֹהֶל מוֹעֵד׃
22 †כֻּלָּם הַבְּרוּרִים לְשֹׁעֲרִים בַּסִּפִּים
recensiti sunt Ipſos .*eos genealogizando* ſuis villis cum Ipſi .duodecim & ,ducenti
per seriē ge- מָאתַיִם וּשְׁנֵים עָשָׂר הֵמָּה בְּחַצְרֵיהֶם הִתְיַחְשָׂם הֵמָּה
nerationis. .ſua fide in Videns Semuel & ,Dauid fundauit
[f]אֱמֶן יָסַד דָּוִיד וּשְׁמוּאֵל הָרֹאֶה [f]בֶּאֱמוּנָתָם׃
✱in domo in DOMINI domus portis *ſuper*✱ eorum filij & ,ipſi Et
23 †וְהֵם וּבְנֵיהֶם עַל־הַשְּׁעָרִים לְבֵית־יְהוָה לְבֵית
tabernaculi ,orientẽ ad ,ianitores erant *ventos*✱ quatuor Ad .*cuſtodias ad tentorij*
in vigiliis. הָאֹהֶל לְמִשְׁמָרוֹת׃ †לְאַרְבַּע רוּחוֹת [g]יִהְיוּ הַשֹּׁעֲרִים מִזְרָח
✱ partes veniendo ſuis villis in eorum fratres Et .meridiem & ,aquilonem ,*mare*
[g]הָיָה יָמָּה צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה׃ †וַאֲחֵיהֶם בְּחַצְרֵיהֶם לָבוֹא
occidentem, die .eis cum tempus ad *tempore* de *dierum* ſeptimo in
לְשִׁבְעַת הַיָּמִים מֵעֵת אֶל־עֵת עִם־אֵלֶּה׃
✱ istorum *ipſi*† ianitorum *potentes*✱ quatuor *iſti* ✱ fide in Nam
✱ potentium 26 †כִּי בֶאֱמוּנָה הֵמָּה אַרְבַּעַת גִּבֹּרֵי הַשֹּׁעֲרִים הֵם
†erant .Dei domus theſauros ſuper & ,cubicula ſuper erant Et .Leuitæ
הַלְוִיִּם וְהֵיוּ עַל־הַלְשָׁכוֹת וְעַל־הָאוֹצָרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים׃
in circuitu .cuſtodia✱eos ſuper quia ;*pernoctabant*✱ Dei domus *circuitus* Et
✱ manebant; 27 †וְסָבִיבוֹת בֵּית־הָאֱלֹהִים [h]יָלִינוּ כִּי־עֲלֵיהֶם מִשְׁמֶרֶת
✱erat vaſa ſuper✱ipſis ex Et .*mane ad mane ad &* *clane*✱ ſuper†ipſi Et
[h]לִין וְהֵם עַל־כֵּלִי 28 †וּמֵהֶם עַל־כְּלֵי
† erant .ea educebant numero in & ,ea inferebãt numero in Quia .*ſeruitij* ✱
✱ apertione ſingulo ma- הָעֲבֹדָה כִּי בְמִסְפָּר יְבִיאוּם וּבְמִסְפָּר יוֹצִיאוּם׃
ne. ✱erant ,*ſanctitatis*✱ vaſa omnia ſuper & ,vaſa ſuper erãt cõſtituti ipſis ex Et
✱ miniſte- 29 †וּמֵהֶם [i]מְמֻנִּים עַל־הַכֵּלִים וְעַל כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
rialia. .aromata & , thus & ,oleum & ,vinũ & ,ſimilã ſuper &
[k]בּוֹא יָצָא וְעַל־הַסֹּלֶת וְהַיַּיִן וְהַלְּבוֹנָה וְהַבְּשָׂמִים׃
✱ ſancta, [i]מָנָה .aromatici vnguenti vnguentarij ✱ſacerdotum filiis de Et
✱erant 30 †וּמִן־בְּנֵי הַכֹּהֲנִים רֹקְחֵי הַמִּרְקַחַת לַבְּשָׂמִים׃
,Corchitæ Sallum primogenitus ipſe Leuitis de Mathitthiah Et
† erat 31 †וּמַתִּתְיָה מִן־הַלְוִיִּם הוּא הַבְּכוֹר לְשַׁלֻּם הַקָּרְחִי
[l]חֲבָה .ſartaginum opus ſuper †fide in
✱ quidam בֶּאֱמוּנָה עַל מַעֲשֵׂה [l]הַמַּחֲבָתִים׃
✱erant ,diſpoſitionis panẽ ſuper✱ ,corũ fratribus de Chehathitarum filiis de† Et
singulis sab- 32 †וּמִן־בְּנֵי הַקְהָתִי מִן־אֲחֵיהֶם עַל־לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת
bathis. .*ſabbatho ſabbatho* parandum ad
לְהָכִין שַׁבָּת שַׁבָּת׃

,Homri & ,Eliohenai & ,Elihezer & ,Iohas & ,Zemirah ,Becher filij Et
8 †וּבְנֵי בֶכֶר זְמִירָה וְיוֹעָשׁ וֶאֱלִיעֶזֶר וְאֶלְיוֹעֵינַי וְעָמְרִי
.Becher filij isti oēs: Hallameth & ,Hanathoth & ,Abiiah & ,Ieremoth &
וִירֵימוֹת וַאֲבִיָּה וַעֲנָתוֹת וְעַלֶּמֶת כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי בֶכֶר׃
patrum ſuorum domus *capita* ‡ſuas gñationes p *eos genealogiz̃ando* Et Recēſiti ſunt per ſeriem generationis eorum
9 †וְהִתְיַחְשָׂם לְתוֹלְדוֹתָם רָאשֵׁי בֵית אֲבוֹתָם
.Bilhan ,Iedihael filij Et .ducenta & ,millia viginti ,robore fortes
גִּבּוֹרֵי חַיִל עֶשְׂרִים אֶלֶף ׀ וּמָאתָיִם׃ 10 †וּבְנֵי יְדִיעֲאֵל בִּלְהָן
,Zethan &,Chenahanah & ,Ehud & ,Biniamin & ,Iehus ,Bilhan filij &
וּבְנֵי בִלְהָן יְעוּשׁ וּבִנְיָמִן וְאֵהוּד וּכְנַעֲנָה וְזֵיתָן
principes Iedihael filij isti Omnes .Achiſachar &,Tharſis &
וְתַרְשִׁישׁ וַאֲחִישָׁחַר׃ 11 †כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יְדִיעֲאֵל לְרָאשֵׁי
egrediẽtes,ducenti & ,millia ſeptemdecim ,viribus fortes *patrum*
הָאָבוֹת גִּבּוֹרֵי חַיִלִים שִׁבְעָה־עָשָׂר אֶלֶף וּמָאתַיִם יֹצְאֵי
Hir filij Chuppim & ,Suphim Et .bellum ad militiam † †ad
12 צָבָא לַמִּלְחָמָה׃ †וְשֻׁפִּם וְחֻפִּם בְּנֵי עִיר
,Ghuni & ,Iachaſiel ,Naphthali Filij . Acher filij Chuſim
חֻשִׁם בְּנֵי אָחֵר׃ 13 †בְּנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִיאֵל וְגוּנִי
.Bilhah filij Sallum & ,Ieſer &
וְיֵצֶר וְשַׁלּוּם בְּנֵי בִלְהָה׃
Aramiiah eius concubina :peperit quem Haſſiel ,Menaſſeh Filij
14 †בְּנֵי מְנַשֶּׁה אַשְׂרִיאֵל אֲשֶׁר יָלָדָה פִּילַגְשׁוֹ הָאֲרַמִּיָּה
vxorem accepit Machir .Ghilhad patrem Machir peperit Et
יָלְדָה אֶת־מָכִיר אֲבִי גִלְעָד׃ 15 †וּמָכִיר לָקַח אִשָּׁה
nomen Et .Mahachah eius ſororis nomen & ,Suphim & ,Chuppim ipſi
לְחֻפִּים וּלְשֻׁפִּים וְשֵׁם אֲחֹתוֹ מַעֲכָה וְשֵׁם
. filiæ Selophchad ipſi Fuerunt̃que .Selophchad ſecundi
ז הַשֵּׁנִי צְלָפְחָד ז וַתְּהִינָה לִצְלָפְחָד בָּנוֹת׃
eius nomen vocauit & ,filium Machir vxor Mahachah peperit Et
יָלַד אִישׁ 16 †וַתֵּלֶד מַעֲכָה ז אֵשֶׁת־מָכִיר בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
.Rechem & ,Vlam eius filij & ;Seres eius fratris nomen & ,Peres
פֶּרֶשׁ וְשֵׁם אָחִיו שֶׁרֶשׁ וּבָנָיו אוּלָם וְרָקֶם׃
filij ,Machir filij Ghilhad filij Iſti .Bedan Vlam filij Et
17 †וּבְנֵי אוּלָם בֶּרַח אֲלֶח בְּנֵי גִלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
, Ishod peperit ,Molecheth eius ſoror Et .Menaſſeh
מְנַשֶּׁה׃ 18 †וַאֲחֹתוֹ הַמֹּלֶכֶת יָלְדָה אֶת־אִישְׁהוֹד
.Machalah & ,Abihezer &
וְאֶת־אֲבִיעֶזֶר וְאֶת־מַחְלָה׃
.Aniham & ,Licchi & ,Sechem & ,Achian ,Semidah filij fuerunt Et
19 †וַיִּהְיוּ בְנֵי שְׁמִידָע אֲחְיָן וְשֶׁכֶם וְלִקְחִי וַאֲנִיעָם׃
,eius filij Tachath &,ei⁹ filius Bered & ;Suthelach Ephraim filij Et
20 †וּבְנֵי אֶפְרַיִם שׁוּתֶלַח וּבֶרֶד בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ
Suthelach &,ei⁹ filius Zabad Et .eius filij Tachath &,ei⁹ filius Elhadah &
וְאֶלְעָדָה בְּנוֹ וְתַחַת בְּנוֹ׃ 21 †וְזָבָד בְּנוֹ וְשׁוּתֶלַח
nati † Ghath viri eos occiderũt Et .Elhad &,Hezer &,eius filius †qui erant
בְּנוֹ וְעֶזֶר וְאֶלְעָד ⁹ וְהָרְגוּם אַנְשֵׁי־גַת הַנּוֹלָדִים ⁹ רַג
.eorum *acquiſitiones* *capiendum ad* deſcenderant quia .terra in vt acciperent
בָּאָרֶץ כִּי יָרְדוּ לָקַחַת אֶת־מִקְנֵיהֶם׃ gieges
venerunt & ,multis diebus eorum pater Ephraim luxit Et
22 †וַיִּתְאַבֵּל אֶפְרַיִם אֲבִיהֶם יָמִים ⁹ רַבִּים ⁹ וַיָּבֹאוּ ⁹ רַבַּב ⁹ בּוֹא
,concepit & ,ſuam vxorẽ ad eſt ingreſſus Et .eũ cõſolandu ad eius fratres
23 אֶחָיו לְנַחֲמוֹ׃ †וַיָּבֹא אֶל־אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר
fuit *malo in quia* ,Berihah eius nomen vocauit & :filiũ peperit & propter malum quod
וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּרִיעָה כִּי ⁹ בְרָעָה הָיְתָה ⁹ רָעַ
Bethchoron ædificauit Et .Seerah eius filia Et .eius domo in ² בְּנָה
בְּבֵיתוֹ׃ 24 †וּבְתוֹ שְׁאֵרָה ² וַתִּבֶן אֶת־בֵּית־חוֹרוֹן
.Seerah Vzen & ;ſuperiorem &,inferiorem
הַתַּחְתּוֹן וְאֶת־הָעֶלְיוֹן וְאֶת אֶזֶן שְׁאֵרָה׃
.ei⁹ filius Tachã & ,ei⁹ filius Telach &,Reſeph & ,ei⁹ filius Rephach Et
25 †וְרֶפַח בְּנוֹ וְרֶשֶׁף וְתֶלַח בְּנוֹ וְתַחַן בְּנוֹ׃
.eius filius Eliſamah ,eius filius Hammihud ,eius filius Lahadan
26 †לַעְדָּן בְּנוֹ עַמִּיהוּד בְּנוֹ אֶלִישָׁמָע בְּנוֹ׃
eorũ habitatiões &,eorũ poſſeſſio Et .eius filij Iehoſuah ,eius filius Non
יָשָׁב ² נוּן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ׃ 27 †וְאַחֲזָתָם ² וּמֹשְׁבוֹתָם
,ei⁹ *filia* &,Ghezer occidẽtẽ ad &,Naharã oriẽtẽ ad & ;ei⁹ *filia* &,Beth--el viculi
28 בֵּית אֵל וּבְנֹתֶיהָ וְלַמִּזְרָח נַעֲרָן וְלַמַּעֲרָב גָּזֶר וּבְנֹתֶיהָ
filiorũ *manus ſuper* ‡ Et .eius *filias* ‡ &,Hazah ad vſq; eius *filia* &,Sechem & †viculos
וְשֶׁכֶם וּבְנֹתֶיהָ עַד־עַזָּה וּבְנֹתֶיהָ׃ 29 †וְעַל־יְדֵי בְנֵי־ ‡iuxta loca
,Meghiddo .eius *filias* &,Tahanach .eius *filias* &,Beth--ſean Menaſich viculos
מְנַשֶּׁה בֵּית־שְׁאָן וּבְנֹתֶיהָ תַּעְנָךְ וּבְנֹתֶיהָ מְגִדּוֹ
filij,Ioſeph filij habitauerunt his In .eius *filias* &,Dor .eius *filias* & viculos
וּבְנוֹתֶיהָ דּוֹר וּבְנוֹתֶיהָ בְּאֵלֶּה יָשְׁבוּ בְּנֵי יוֹסֵף בֶּן־
, Berihah &, Iſui & ,Iſuah & ,Imnah , Aſer Filij .Iſrael
יִשְׂרָאֵל׃ 30 †בְּנֵי אָשֵׁר יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי וּבְרִיעָה
.eorum ſoror ,Serach &
וְשֶׂרַח אֲחוֹתָם׃

CAP. VIII. ח

Asbel ,ſuum primogenitum Belah genuit Beniamin Et
1 †וּבִנְיָמִן הוֹלִיד אֶת־בֶּלַע בְּכֹרוֹ אַשְׁבֵּל
Raphah & ,quartum Nochah . tertium Achrach & ,ſecundum
2 הַשֵּׁנִי וְאַחְרָח הַשְּׁלִישִׁי׃ †נוֹחָה הָרְבִיעִי וְרָפָא ² שְׁנָא
,Ghera & , Addar ,Belah ipſi filij fuerunt Et .quintum
3 הַחֲמִישִׁי׃ †וַיִּהְיוּ בָנִים לְבֶלַע אַדָּר וְגֵרָא
.Achoach & ,Nahaman & ,Abiſuah Et .Abiud &
4 וַאֲבִיהוּד׃ †וַאֲבִישׁוּעַ וְנַעֲמָן וַאֲחֹחַ׃
. Churam & ,Sephuphan & ,Ghera Et
5 †וְגֵרָא וּשְׁפוּפָן וְחוּרָם׃
‡ſunt habitantium familiarum *capita* *ipſi* iſti :Echud filij ‡iſti Et
6 †וְאֵלֶּה בְּנֵי אֵהוּד אֵלֶּה הֵם רָאשֵׁי אָבוֹת לִיוֹשְׁבֵי ‡ſunt principes
,Achiiah & , Nahaman Et .Manachath in eos tranſtulit & ,Ghebah
7 גֶּבַע ² וַיַּגְלוּם אֶל־מָנַחַת׃ †וְנַעֲמָן וַאֲחִיָּה ² גְּלָה
.Achichud &,Huzzah genuit & ;eos tranſtulit ipſe :Gherah &
וְגֵרָא הוּא הֶגְלֵם ² וְהוֹלִיד אֶת־עֻזָּא וְאֶת־אֲחִיהוּד׃ ² יָלַד
ipſas *cum mittendo* ‡ ,Moab agro in genuit Sacharaim Et postquam dimiſerat
8 †וְשַׁחֲרַיִם הוֹלִיד בִּשְׂדֵה מוֹאָב מִן־שִׁלְחוֹ אֹתָם
,ſua vxore Chodes de genuit Et .ſuas vxores Baharah & ,Chuſim
9 חוּשִׁים וְאֶת־בַּעֲרָא נָשָׁיו׃ †וַיּוֹלֶד מִן־חֹדֶשׁ אִשְׁתּוֹ ² אֲנַשׁ
. Malcham & ,Meſa & ,Sibiah & ,Iobab
אֶת־יוֹבָב וְאֶת־אֲבִיָּא וְאֶת־מִישָׁא וְאֶת־מַלְכָּם׃
principes *capita* eius filij iſti .Mirmah & ,Sachiah & ,Iehus Et
10 †וְאֶת־יְעוּץ וְאֶת־שָׂכְיָה וְאֶת־מִרְמָה אֵלֶּה בָּנָיו רָאשֵׁי
familiarum. & ,Abitub genuit Chuſim de Et .*patrum*
אָבוֹת׃ 11 †וּמֵחֻשִׁים הוֹלִיד אֶת־אֲבִיטוּב וְאֶת־
Ipſe .Samed & ,Miſham & ,Heber ,Elphahal filij Et .Elphahal
אֶלְפַּעַל׃ 12 †וּבְנֵי אֶלְפַּעַל עֵבֶר וּמִשְׁעָם וְשֶׁמֶד הוּא
villas . eius *filius* & ,Lod & ,Ono ædificauit
בָּנָה אֶת־אונוֹ וְאֶת־לֹד וּבְנֹתֶיהָ׃
principes .Aialon ‡habitantiũ familiarum *capita* ipſi .Semah & ,Berihah Et
13 †וּבְרִיעָה וְשֶׁמַע הֵמָּה רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיוֹשְׁבֵי אַיָּלוֹן ‡in
, Saſac ,Achio Et .Ghath habitatores fugauerunt Ipſi
14 הֵמָּה הִבְרִיחוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי גַּת׃ †וַאֲחְיוֹ שָׁשָׁק
,Michael Et . Hader & ,Harad & ,Zebadiah Et . Ieremoth &
15 וִירֵמוֹת׃ †וּזְבַדְיָה וַעֲרָד וָעֲדֶר׃ †וּמִיכָאֵל
,Meſullam & ,Zebadiah Et . Berihah filij Iocha & ,Iſphah & 16
17 וְיִשְׁפָּה וְיוֹחָא בְּנֵי בְרִיעָה׃ †וּזְבַדְיָה וּמְשֻׁלָּם
. Elphahal filij Iobab & ,Izliah & ,Iſmerai Et .Cheber & ,Chizchi &
18 וְחִזְקִי וְחֶבֶר׃ †וְיִשְׁמְרַי וְיִזְלִיאָה וְיוֹבָב בְּנֵי אֶלְפָּעַל׃
.Eliel & ,Sillethai & ,Eliohenai Et . Zabdi & ,Zichri & ,Iachim Et
19 †וְיָקִים וְזִכְרִי וְזַבְדִּי׃ †וְאֶלְיוֹעֵינַי וְצִלְּתַי וֶאֱלִיאֵל
. Simhi filij Simrath & ,Beraiah & ,Hadaiah Et 20
21 †וַעֲדָיָה וּבְרָאיָה וְשִׁמְרָת בְּנֵי שִׁמְעִי׃
,Chanan & ,Zichri & ,Habdon Et . Eliel & ,Heber & ,Iſphan Et
22 †וְיִשְׁפָּן וְעֶבֶר וֶאֱלִיאֵל׃ †וְעַבְדּוֹן וְזִכְרִי וְחָנָן׃
,Hanthothiiah & ,Helam & ,Chananiah Et 23
24 †וַחֲנַנְיָה וְעֵילָם וְעַנְתֹתִיָּה׃
. Safac filij Peniel & ,Iphdeiah Et
25 †וְיִפְדְּיָה וּפְנוּאֵל בְּנֵי שָׁשָׁק׃ ‡ופנואל ף

altare super &, holocausti altare super *suffientes* eius filij &, Aharon Et suffiebant

49 †וְאַהֲרֹן וּבָנָיו מַקְטִירִים עַל־מִזְבַּח הָעֹלָה וְעַל־מִזְבַּח
super expiandum ad &, sanctorum *sanctitatis* opus omne ad suffimenti sancti

לַ֫ קְטֹרֶת לְכֹל מְלֶאכֶת קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים וּלְכַפֵּר עַל־ a
.Dei seruus Moseh præceperat quæ omnia secundum Israel

יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים׃
Abisuah, eius filius Pinechas, ei' filius Elhazar, Aharon filij isti Et i sunt

50 †וְאֵלֶּה בְּנֵי אַהֲרֹן אֶלְעָזָר בְּנוֹ פִינְחָס בְּנוֹ אֲבִישׁוּעַ
.eius filius Zerachiah, eius filius Huzzi, eius filius Bucchi .eius filius

51 בְּנוֹ׃ †בֻּקִּי בְּנוֹ עֻזִּי בְּנוֹ זְרַחְיָה בְּנוֹ׃
.eius filius Achirub, eius filius Amariah, eius filius Meraioth

52 †מְרָיוֹת בְּנוֹ אֲמַרְיָה בְּנוֹ אֲחִיטוּב בְּנוֹ׃
.eius filius Achimahas, eius filius Sadoc

53 †צָדוֹק בְּנוֹ אֲחִימַעַץ בְּנוֹ׃
filiis, eorum termino in, eorum palatia per eorum habitacula ista Et

54 וְאֵלֶּה c מוֹשְׁבֹתָם d לְטִירוֹתָם בִּגְבוּלָם לִבְנֵי e וַיֵּשֶׁב d טִיר
.fors erat ipsis quia, Chehathi familiam per Aharon

אַהֲרֹן לְמִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי כִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל׃
eius suburbana &, Iehudah terra in Chebron eis dederunt Et

55 †וַיִּתְּנוּ d לָהֶם אֶת־חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ d נָתַן
dederunt, eorum villas &, vrbis *agrum* Et .eius circuitib' in agros

56 סְבִיבֹתֶיהָ׃ †וְאֶת־שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת־חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ
Iehudah vrbes dederunt Aharon filius Et .Iephunneh filio Chaleb

57 לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃ †וְלִבְנֵי אַהֲרֹן נָתְנוּ אֶת־עָרֵי יְהוּדָה
,Iatthir &; eius suburbana &, Libnah &, Chebron , *tetractus* euasionis

g גֶּרֶשׁ הַמִּקְלָט אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת־לִבְנָה e וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־יַתִּיר
.eius suburbana &, Esthemoah &

וְאֶת־אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
.eius suburbana &, Debir :eius suburbana &, Chilen Et

58 †וְאֶת־חִילֶן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ אֶת־דְּבִיר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
.eius suburbana &, Bethsemes &. eius suburbana &, Hasan Et

59 †וְאֶת־עָשָׁן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
,Hallemeth &. eius suburbana &, Ghebah Biniamin tribu de Et

60 †וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן אֶת־גֶּבַע וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־עַלְמֶת
,eorũ vrbes Omnes .ei' suburbana &, Hanathoth &: eius suburbana &

וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ כָּל־עָרֵיהֶם
.eorum *familiis in* vrbes tredecim per familias

שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עִיר בְּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם׃
tribu dimidia de, tribus familia de residuis Chehath filiis Et

f חָצְיָה †וְלִבְנֵי קְהָת הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפַּחַת הַמַּטֶּה מִמַּחֲצִית מַטֵּה
.decem vrbes, sorte in Menasseh dimidij

חֲצִי מְנַשֶּׁה בְּגוֹרָל עָרִים עֶשֶׂר׃
tribu de &, Issaschat tribu de, suas familias per Ghersom filiis Et

62 †וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹם לְמִשְׁפְּחוֹתָם מִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר וּמִמַּטֵּה
ciuitates, Basan in Menasseh tribu de &, Naphtali tribu de &, Aser

אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וּמִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן עָרִים
,Reuben tribu de suas familias per Merari Filiis .tredecim

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה׃ †לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן
.duodecim ciuitates, sortem in Zebulun tribu de &, Ghad tribu de &

g שְׁנָה וּמִמַּטֵּה־גָּד וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן בַּגּוֹרָל עָרִים g שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃
.earũ suburbana &, ciuitates Leuitis Israel filij dederunt Et

h נָתַן †וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם אֶת־הֶעָרִים וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם׃
per sortem ,Simhon filiorũ tribu ex &, Iehudah filiorũ tribu ex *sorte in* dederũt Et

65 †וַיִּתְּנוּ בְגוֹרָל מִמַּטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְנֵי־שִׁמְעוֹן
eas vocabant quas, has vrbes, Biniamin filiorũ tribu ex &

וּמִמַּטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֶת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִקְרְאוּ אֶתְהֶם
vrbes fuerunt & Chehath filiorum familiis de Et .nomina per

בְּשֵׁמוֹת׃ †וּמִמִּשְׁפְּחוֹת בְּנֵי קְהָת וַיְהִי עָרֵי
.Ephraim tribu de sui termini

גְבוּלָם מִמַּטֵּה אֶפְרָיִם׃
eius suburbana &, Sechem *tetractus* vrbes eis dederunt Et euasionis

67 †וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ
.eius suburbana &, Ghazer &, Ephraim monte in

בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת־גָּזֶר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
&, Bethchoron &; eius suburbana. &, Iochmeham Et

68 †וְאֶת־יָקְמְעָם וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־בֵּית חוֹרוֹן וְאֶת־
,Ghathrimmon &; eius suburbana &, Aialon Et .eius suburbana

מִגְרְשֶׁיהָ׃ †וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־גַּת־רִמּוֹן 69
.eius suburbana &

וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
;eius suburbana &, Haner , Menasseh tribu dimidia ex Et

70 †וּמֵחֲצִית מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־עָנֵר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ
Cheharh filiorum familiæ ;eius suburbana &, Bilham &

וְאֶת־בִּלְעָם וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ לְמִשְׁפַּחַת לִבְנֵי־קְהָת
.*residuorum* qui residui erant

הַנּוֹתָרִים׃

Gholan, Menasseh tribus dimidiæ familia de Ghersom Filiis

71 †לִבְנֵי גֵרְשׁוֹם מִמִּשְׁפַּחַת חֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־גּוֹלָן i שפח
.eius suburbana &, Hastaroth &. eius suburbana &, Basan in

בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
:eius suburbana &, Chedes Issaschar tribu de Et

72 †וּמִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר אֶת־קֶדֶשׁ וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ אֶת־ k נָטָה
;eius suburbana &, Ramoth Et .eius suburbana &, Dobrath

דָּבְרַת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃ †וְאֶת־רָאמוֹת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ 73
.eius suburbana &, Hanem &

וְאֶת־עָנֵם וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
,Abdon & eius suburbana &, Masal , Aser tribu de Et

74 †וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר אֶת־מַשָּׁל וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־עַבְדּוֹן
& ;eius suburbana &, Chuchoch Et .eius suburbana &

75 וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃ †וְאֶת־חוּקֹק וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־
.eius suburbana &, Rechob

רְחֹב וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
;eius suburbana &, Galil in Chedes Naphthali tribu de Et

76 †וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ
& ,Chiriathaim & :eius suburbana & ,Chammon &

וְאֶת־חַמּוֹן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־קִרְיָתַיִם וְאֶת־
,Zebulun tribu de residuis Merari Filiis .eius suburbana

מִגְרְשֶׁיהָ׃ †לִבְנֵי מְרָרִי l הַנּוֹתָרִים מִמַּטֵּה זְבוּלֻן 77
.eius suburbana &, Thabor .eius suburbana &, Rimmono

אֶת־רִמּוֹנוֹ וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ אֶת־תָּבוֹר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
tribu de, Iarden orientem ad Ierecho Iarden trans †de Et †iis quę erãt

78 †וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ l לְמִזְרַח הַיַּרְדֵּן מִמַּטֵּה זְרָ֫ח 1
& ,Iahasah & ;eius suburbana & ,deserto in Beser ,Reuben

רְאוּבֵן אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־יָהְצָה וְאֶת־
& ,eius suburbana & ,Chedemoth Et .eius suburbana

מִגְרְשֶׁיהָ׃ †וְאֶת־קְדֵמוֹת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־ 79
.eius suburbana &, Mephahath

מֵיפַעַת וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃
;eius suburbana &, Ghilhad in Ramoth Ghad tribu de Et

80 †וּמִמַּטֵּה גָּד אֶת־רָאמוֹת בַּגִּלְעָד וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ
&, Chesbon Et .eius suburbana &, Machanaim &

81 וְאֶת־מַחֲנַיִם וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃ †וְאֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־
.eius suburbana & ,Iahazer &, eius suburbana

מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־יַעְזֵיר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ׃

CAP. VII. I

.quatuor ,Simron & ,Iasub, Puah & ,Tolah ,Issachar filijs Et

ישוב P 1 †וּלְבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפוּאָה יָשׁוּב וְשִׁמְרוֹן אַרְבָּעָה׃
,Iachamai & ,Ieriel & ,Rephaiah & ,Huzzi ,Tolah filij Et

principes ‡ De 2 †וּבְנֵי תוֹלָע עֻזִּי וּרְפָיָה יְרִיאֵל וְיַחְמַי
Tolah ipſi‡. suorum patrũ domũ per *capita* Semuel &, Ibsam &

וְיִבְשָׁם וּשְׁמוּאֵל רָאשִׁים לְבֵית־אֲבוֹתָם לְתוֹלָע
Dauid diebus in eorum Numerus .suas generationes per robore fortes

m יָלַד n יום m גִּבּוֹרֵי חַיִל לְתוֹלְדוֹתָם מִסְפָּרָם n בְּיֵמֵי דָוִיד
.sexcenti &, millia duo & viginti

עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם־אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
,Hobadiah &, Michael ,Izrachiah filij Et .Izrachiah Huzzi filij Et

3 †וּבְנֵי עֻזִּי יִזְרַחְיָה וּבְנֵי יִזְרַחְיָה מִיכָאֵל וְעֹבַדְיָה
.ipsi omnes *capita* quinque : Issiah ,Ioel &

principes ° כלל וְיוֹאֵל יִשִּׁיָּה חֲמִשָּׁה רָאשִׁים ° כֻּלָּם׃
suorum patrum domum per suas generationes per eis *super* Et

4 †וְעִמָּהֶם לְתוֹלְדוֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם
multiplicauerũt quia .millia sex & ,triginta ,belli exercitus *turma*

גְּדוּדֵי צָבָא מְלֻחָמָה שִׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה אֶלֶף כִּי־ p הִרְבּוּ p רַבָּה
.filios &, vxores

נָשִׁים וּבָנִים׃
,viribus fortes Issachar familias omnes per eorum fratres Et

recẽsiti sunt per seriẽ generationis eorum ; 5 †וַאֲחֵיהֶם לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשָּׂשכָר גִּבּוֹרֵי חַיִל
.omnes per *eos genealogizando* millia septem & octoginta

שְׁמוֹנִים וְשִׁבְעָה אֶלֶף הִתְיַחְשָׁם לַכֹּל׃
.tres Iedihael &, Becher &, Belah, Beniamin

6 †בִּנְיָמִן בֶּלַע וָבֶכֶר וִידִיעֲאֵל שְׁלֹשָׁה׃
,Ieremoth &, Huzziel &, Huzzi &, Esbon, Belah filij Et

principes ‡ familiarum 7 †וּבְנֵי בֶלַע אֶצְבּוֹן וְעֻזִּי וְעֻזִּיאֵל וִירִימוֹת
;viribus potentes *patrum*‡ domus *capita* quinque, Hiri &

recẽsiti sunt per seriem generationis eorum וְעִירִי חֲמִשָּׁה רָאשֵׁי בֵית אָבוֹת גִּבּוֹרֵי חַיִל
, triginta &, millia duo & viginti *eos genealogizando* &

וְהִתְיַחְשָׁם עֶשְׂרִים q וּשְׁנַיִם אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים
.quatuor &

q אַרְבָּעָה׃

.Simhi &, Libni; Gherſom filiorum nomina hæc Et

17 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשֹׁם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃

.Huzziel &, Chebron &, Ishar &, Hamram; Chehath filij Et

18 †וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃

per familias suas. .*suos patres ad* Leui familiæ istæ &. Musi &, Machali, Merari Filij

19 †בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי וְאֵלֶּה מִשְׁפְּחוֹת הַלֵּוִי לַאֲבֹתֵיהֶם׃

.eius filius Zimmah, eius filius Iachath, ei⁹ fili⁹ Libni, Gherſom Ipſi

20 †לְגֵרְשׁוֹם לִבְנִי בְנוֹ יַחַת בְּנוֹ זִמָּה בְּנוֹ׃

.eius filius Ieathrai: eius filius Zerach: ei⁹ filius Hiddo, ei⁹ fili⁹ Ioach

21 †יוֹאָח בְּנוֹ עִדּוֹ בְּנוֹ זֶרַח בְּנוֹ יְאַתְרַי בְּנוֹ׃

.eius filius Assir; eius filius Corach, ei⁹ filius Hāminadab, Cheath Filij

22 †בְּנֵי קְהָת עַמִּינָדָב בְּנוֹ קֹרַח בְּנוֹ אַסִּיר בְּנוֹ׃

.eius filius Assir &; eius filius Ebiasaph &, eius filius Elchanah

23 †אֶלְקָנָה בְּנוֹ וְאֶבְיָסָף בְּנוֹ וְאַסִּיר בְּנוֹ׃

.eius filius Saul &, ei⁹ fili⁹ Huzziah, eius filius Vriel, eius filius Tachath

24 †תַּחַת בְּנוֹ אוּרִיאֵל בְּנוֹ עֻזִּיָּה בְּנוֹ וְשָׁאוּל בְּנוֹ׃

.Achimoth &, Hamasai, Elchanah filij Et

25 †וּבְנֵי אֶלְקָנָה עֲמָשַׂי וַאֲחִימוֹת׃

.eius filius Nachath &, eius filius Sophai, Elchanah filij: Elchanah

בני ב 26 †אֶלְקָנָה בְּנוֹ אֶלְקָנָה צוֹפַי בְּנוֹ וְנַחַת בְּנוֹ׃

.eius filius Elchanah, eius filius Ierocham, eius filius Eliab

27 †אֶלִיאָב בְּנוֹ יְרֹחָם בְּנוֹ אֶלְקָנָה בְּנוֹ׃

.Abiiah &, Vasni primogenitus, Semuel filij Et

28 †וּבְנֵי שְׁמוּאֵל הַבְּכֹר וַשְׁנִי וַאֲבִיָּה׃

.ei⁹ fili⁹ Huzzah, ei⁹ fili⁹ Simhi, eius filius Libni, Machali, Merari Filij

29 †בְּנֵי מְרָרִי מַחְלִי לִבְנִי בְנוֹ שִׁמְעִי בְנוֹ עֻזָּה בְנוֹ׃

.eius filius Hasaiah, eius filius Chachiiah, eius filius Simha

30 †שִׁמְעָא בְנוֹ חַגִּיָּה בְנוֹ עֲשָׂיָה בְנוֹ׃

†sunt in locis שור ,Domini domus cantici *manus super* Dauid statuit quos †isti Et

31 †וְאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱמִיד דָּוִיד עַל־יְדֵי־שִׁיר בֵּית יְהוָה

.arcæ requie à

32 מִמְּנוּחַ הָאָרוֹן׃

ministrauerunt coram habitaculo tabernaculi ecclesiæ donec ædificauit

*usque**, cătico in *conuentus tentorij tabernaculi facies ad ministrantes fuerunt* Et

†וַיִּהְיוּ מְשָׁרְתִים לִפְנֵי מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד בַּשִּׁיר עַד־

.steterunt &: Ieruſalaim in Domini domum Selomoh *edificare*

*בְּנוֹת שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם וַיַּעַמְדוּ

.*suo seruitio super** suum *iudicium* iuxta

כְּמִשְׁפָּטָם עַל־עֲבוֹדָתָם׃

†sunt qui stabant cantor Heman, Cheathitarū filiis de; eorū filij &, *stantes* * isti Et

33 †וְאֵלֶּה הָעֹמְדִים וּבְנֵיהֶם מִבְּנֵי הַקָּהָתִי הֵימָן הַמְשֹׁרֵר

.Semuel filij Ioel filius

בֶּן־יוֹאֵל בֶּן־שְׁמוּאֵל׃

.Toach filij, Eliel filij, Ierocham filij, Elchanah Filij

34 †בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־אֵלִיאֵל בֶּן־תּוֹחַ׃

.Hamasai filij, Machath filij, Elchanah filij, Suph Filij

צוף ף 35 †בֶּן־צוּף בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־מַחַת בֶּן־עֲמָשַׂי׃

.Sephaniah filij, Hazariah filij, Ioel filij, Elchanah Filij

36 †בֶּן־אֶלְקָנָה בֶּן־יוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָה בֶּן־צְפַנְיָה׃

.Corach filij, Ebiasaph filij, Assir filij, Tachath Filij

37 †בֶּן־תַּחַת בֶּן־אַסִּיר בֶּן־אֶבְיָסָף בֶּן־קֹרַח׃

.Israel filij, Leui filij, Chehath filij, Ishar Filij

38 †בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל׃

qui stabat ad Berechiahu filius Asaph: eius dexterā *super stans* Asaph eius frater Et

39 †וְאָחִיו אָסָף הָעֹמֵד עַל־יְמִינוֹ אָסָף בֶּן־בֶּרֶכְיָהוּ

.Malciiah filij, Bahasciah filij, Michael Filij .Simha filij

40 בֶּן־שִׁמְעָא׃ †בֶּן־מִיכָאֵל בֶּן־בַּעֲשֵׂיָה בֶּן־מַלְכִּיָּה׃

.Hadaiah filij, Zerach filij, Ethni Filij

41 †בֶּן־אֶתְנִי בֶּן־זֶרַח בֶּן־עֲדָיָה׃

.Simhi filij, Zimmah filij, Ethan Filij

42 †בֶּן־אֵיתָן בֶּן־זִמָּה בֶּן־שִׁמְעִי׃

.Leui filij, Gherſom filij, Iachath Filij

43 †בֶּן־יַחַת בֶּן־גֵּרְשֹׁם בֶּן־לֵוִי׃

filij, Chisi filius Ethan: ſiniſtram ad eorum fratres Merari filij Et

44 †וּבְנֵי מְרָרִי אֲחֵיהֶם עַל־הַשְּׂמְאוֹל אֵיתָן בֶּן־קִישִׁי בֶּן־

.Malluch filij, Abdi

עַבְדִּי בֶּן־מַלּוּךְ׃

.Chilchiiah filij, Amasiah filij, Chasabiah Filij

45 †בֶּן־חֲשַׁבְיָה בֶּן־אֲמַצְיָה בֶּן־חִלְקִיָּה׃

.Semer filij, Bani filij, Amsi Filij

46 †בֶּן־אַמְצִי בֶּן־בָּנִי בֶּן־שָׁמֶר׃

.Leui filij, Merari filij, Musi filij, Machali Filij

47 †בֶּן־מַחְלִי בֶּן־מוּשִׁי בֶּן־מְרָרִי בֶּן־לֵוִי׃

†sunt habitaculi *tabernaculi* ministerium omne ad † dati ,Leuitæ eorum fratres Et

48 †וַאֲחֵיהֶם [a] הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְכָל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן לויה

.Dei domus

בֵּית הָאֱלֹהִים׃

,Hageriim eorum manu in sunt traditique, eis *super* sunt *adiuti* Et auxiliati

20 †וְעָזְרוּ עֲלֵיהֶם וַיִּנָּתְנוּ בְיָדָם הַהַגְרִיאִים

fuit exorabilis &, bello in clamauerūt Deū ad quia; eis cū ! qui vniuersi & ! fuerant

1 עתר וְכֹל שֶׁעִמָּהֶם כִּי לֵאלֹהִים זָעֲקוּ בַּמִּלְחָמָה וַיֵּעָתֵר

,*eorum possessiones captinauerunt* Et .eo in sperauerunt quia, eis prædati sunt

greges eorū m שבה 21 לָהֶם כִּי־בָטְחוּ בוֹ׃ †וַיִּשְׁבּוּ מִקְנֵיהֶם

,millia quinquaginta & ducētas pecudes &, millia quinque eorū camelos

m מאה גְּמַלֵּיהֶם חֲמִשִּׁים אֶלֶף וְצֹאן מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אָלֶף

animas ho- minum .millia centum *hominis animam* &, millia duo asinos &

וַחֲמוֹרִים אַלְפַּיִם וְנֶפֶשׁ אָדָם מֵאָה אָלֶף׃

: bellum † Deo à quia; corruerunt multi vulnerati Quia † fuit

22 †כִּי־חֲלָלִים רַבִּים נָפְלוּ כִּי מֵהָאֱלֹהִים הַמִּלְחָמָה

.transmigrationem ad vsque eis pro habitauerunt &

וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּיהֶם עַד־הַגָּלָה׃

ad vsq; Basan à, terra in habitauerūt Menasseh tribus dimidiæ filij Et

23 †וּבְנֵי חֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יָשְׁבוּ בָּאָרֶץ מִבָּשָׁן עַד־

.fuerant multiplicati ipſi .Chermon montē &, Senir &, Chermō Bahal

רבה בַּעַל חֶרְמוֹן וּשְׂנִיר וְהַר־חֶרְמוֹן הֵמָּה רָבּוּ׃

, Eliel &, Ishi &, Hepher &, eorum patrum domus capita isti Et

24 †וְאֵלֶּה רָאשֵׁי בֵית־אֲבוֹתָם וְעֵפֶר וְיִשְׁעִי וְאִיאֵל

,robore fortes viri Iachdiel &, Hodauiah &, Irmeiah &, Hazriel &

nominati, וְעַזְרִיאֵל וְיִרְמְיָה וְהוֹדַוְיָה וְיַחְדִּיאֵל אֲנָשִׁים גִּבֹּרֵי חַיִל

.suorum patrum domui capita, *nominum* viri

אַנְשֵׁי שֵׁמוֹת רָאשִׁים לְבֵית אֲבוֹתָם׃

deos post sunt foraicati &, suorū patrum Deum in sunt præuaricati Et

זנה 25 †וַיִּמְעֲלוּ בֵּאלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵי

.corum *faciebus* à Deus fecit dispertere quos, terræ populorum facie

עַמֵּי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הִשְׁמִיד אֱלֹהִים מִפְּנֵיהֶם׃

& , Assur regis Pul spiritum Israelis Deus suscitauit Et

עור 26 †וַיָּעַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־רוּחַ פּוּל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְאֶת־

,Reubeniten, eos transtulit &: Assur regis Pilneser Tiglath spiritum

גלה רוּחַ תִּלְגַּת פִּלְנֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּגְלֵם לָרְאוּבֵנִי

Chabor &, Chalach ī eos adduxit Et. Menasseh tribū dimidiā &, Ghadite &

חצה וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְבִיאֵם לַחְלַח וְחָבוֹר

בוא .hanc diem ad vsq; , Ghozan fluuiū &, Harah &

וְהָרָא וְנָהַר גּוֹזָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. VI. 1

.Merari &, Chehath, Gherſon, Leui Filij

לוה 1 †בְּנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי׃

.Huzziel &, Chebron &, Ishar, Hamram, Chehath filij Et

2 †וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם יִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל׃

Nadab, Aharon filij Et. Miriā &, Moseh &, Aharon, Hamram filij Et

3 †וּבְנֵי עַמְרָם אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה וּמִרְיָם וּבְנֵי אַהֲרֹן נָדָב

genuit Elhazar .Ithamar &, Elhazar, Abihu &

4 וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ †אֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת־

.Abisuah genuit Pinechas: Pinechas

ילד 5 פִּינְחָס פִּינְחָס הוֹלִיד אֶת־אֲבִישׁוּעַ׃

.Huzzi genuit Bucchi &: Bucchi genuit Abisuah Et

5 †וַאֲבִישׁוּעַ הוֹלִיד אֶת־בֻּקִּי וּבֻקִּי הוֹלִיד אֶת־עֻזִּי׃

Meraioth genuit, Zerachiah &, Zerachiah genuit Huzzi Et

6 †וְעֻזִּי הוֹלִיד אֶת־זְרַחְיָה וּזְרַחְיָה הוֹלִיד אֶת־מְרָיוֹת׃

.Achitub genuit Amariah &, Amariah genuit Meraioth

7 †מְרָיוֹת הוֹלִיד אֶת־אֲמַרְיָה וַאֲמַרְיָה הוֹלִיד אֶת־אֲחִיטוּב׃

.Achimahas genuit Sadoch &; Sadoch genuit Achitub Et

8 †וַאֲחִיטוּב הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־אֲחִימַעַץ׃

.Iochanan genuit Hazariah &: Hazariah genuit Achimahas Et

9 †וַאֲחִימַעַץ הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־יוֹחָנָן׃

† est functus sacerdotio qui †ipse; Hazariah genuit Iochanan Et

10 †וְיוֹחָנָן הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה הוּא אֲשֶׁר כִּהֵן

.Ieruſalaim in Selomoh ædificauit quam, domo in

בַּבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנָה שְׁלֹמֹה בִּירוּשָׁלִָם׃

.Achitub genuit Amariah &: Amariah, Hazariah genuit Et

11 †וַיּוֹלֶד עֲזַרְיָה אֶת־אֲמַרְיָה וַאֲמַרְיָה הוֹלִיד אֶת־אֲחִיטוּב׃

.Sallum genuit Sadoc &: Sadoc genuit Achitub Et

12 †וַאֲחִיטוּב הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־שַׁלּוּם׃

.Hazariah genuit Chilchiiah &: Chilchiiah genuit Sallum Et

13 †וְשַׁלּוּם הוֹלִיד אֶת־חִלְקִיָּה וְחִלְקִיָּה הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה׃

.Iehosadac genuit Seraiah &: Seraiah genuit Hazariah Et

dum transmi grare fecit 14 †וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־שְׂרָיָה וּשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת־יְהוֹצָדָק׃

,Iehudah Dominvs *transportando in* abiit Iehosadac Et

15 †וַיְהוֹצָדָק הָלַךְ בְּהַגְלוֹת יְהוָה אֶת־יְהוּדָה

.Nesar--Nebuchad manum per, Ieruſalaim &

וִירוּשָׁלִַם בְּיַד נְבֻכַדְ־נֶאצַּר׃

.Merari &, Chehath, Gherſom: Leui Filij

16 †בְּנֵי לֵוִי גֵּרְשֹׁם קְהָת וּמְרָרִי׃

patet Lahadah & ,Lechah pater Het ,Iehudah filij Selah Filij

21 בְּנֵי שֵׁלָה בֶּן־יְהוּדָה עֵר אֲבִי לֵכָה וְלַעְדָה אֲבִי
.Asbeah domo in byſſini operis domus familiæ & :Mareſah

מָרֵשָׁה וּמִשְׁפְּחֹת בֵּית־עֲבֹדַת הַבֻּץ לְבֵית אַשְׁבֵּעַ׃
ſunt dominati qui , Saraph &,Ioas &, Chozeba viri & ,Iochim Et

22 וְיוֹקִים וְאַנְשֵׁי כֹזֵבָא וְיוֹאָשׁ וְשָׂרָף אֲשֶׁר־בָּעֲלוּ
.‡antiqua verba & :Lechem Iaſubi ‡ & ,Moab in ‡habitatores ‡enarramus

לְמוֹאָב וְיָשֻׁבִי לָחֶם וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים׃ h יָשַׁב
rege cum ;maceriæ &,plantationū ‖habitatores & , figuli ‡ Iſti ‡ſunt ‖loci

23 הֵמָּה הַיּוֹצְרִים וְיֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה עִם־הַמֶּלֶךְ
.ibi habitauerunt ſuo opere in

i לָאָךְ בְּמְלַאכְתּוֹ יָשָׁבוּ שָׁם׃
.Saul ,Zerah ,Iarib ,Iamin &, Nemuel ,Simhon Filij

24 בְּנֵי שִׁמְעוֹן נְמוּאֵל וְיָמִין יָרִיב זֶרַח שָׁאוּל׃
.eius filius Miſmah ,eius filius Mibſam ,eius filius Sallum

25 שַׁלֻּם בְּנוֹ מִבְשָׂם בְּנוֹ מִשְׁמָע בְּנוֹ׃
.ei‖filius Simhi,eius filius Zacchur,ei‖filius Chamuel,Miſmah filij Et

26 וּבְנֵי מִשְׁמָע חֲמוּאֵל בְּנוֹ זַכּוּר בְּנוֹ שִׁמְעִי בְּנוֹ׃
*fuerunt ‖fuerunt fnon eius fratribus Et .ſex filiæ & ,ſexdecim filij *Simhi ipſi Et

27 וְלִשְׁמְעִי בָּנִים שִׁשָּׁה עָשָׂר וּבָנוֹת שֵׁשׁ וְלְאֶחָיו אֵין
filios ad vſq; multiplicauerūt nō ſuam familiam omnem & :multi filij

k רַבִּ רָבָה בָּנִים רַבִּים k וְכֹל מִשְׁפַּחְתָּם לֹא הִרְבּוּ עַד־בְּנֵי
.Chaſarſuhal &,Moladah &,Beerſebah in habitauerunt Et .Iehudah

יְהוּדָה׃ 28 וַיִּשְׁבוּ בִּבְאֵר שֶׁבַע וּמוֹלָדָה וַחֲצַר שׁוּעָל׃
.Tolad in & , Heſem in & , Bilhah in Et

29 וּבִבִלְהָה וּבְעֶצֶם וּבְתוֹלָד׃
.Sichlagh in & ,Chormah in & ,Bethuel in Et

30 וּבִבְתוּאֵל וּבְחָרְמָה וּבְצִקְלָג׃
.Saharaim in &,Bethbiri in &,Chaſarſuſim in &,Bethmarchaboth in Et

31 וּבְבֵית מַרְכָּבוֹת וּבַחֲצַר סוּסִים וּבְבֵית בִּרְאִי וּבְשַׁעֲרָיִם
.Dauid *regnare* *vſque* , eorum ciuitates Hæ donec regnauit

אֵלֶּה עָרֵיהֶם עַד־מֶלֶךְ דָּוִיד׃
,Haſan &,Tochen &,Rimmon ,Hain & , Hetam eorum villæ Et

32 וְחַצֵרֵיהֶם עֵיטָם וְעַיִן רִמּוֹן וְתֹכֶן וְעָשָׁן
†qui carum viculi omnes Et .quinque ciuitates †erant in

עָרִים חָמֵשׁ׃ 33 וְכָל־חַצֵרֵיהֶם אֲשֶׁר
, eorum habitatio Hæc .Bahal ad vſque iſtarum ciuitatum circuitibus

l יָשַׁב סְבִיבוֹת הֶעָרִים הָאֵלֶּה עַד־בַּעַל זֹאת l מוֹשְׁבָתָם׃
.ipſis eorum genealogia &

וְהַיְחִשָּׂם לָהֶם׃
.Amaſiah filius Ioſah & ,Iamlech & ,Meſobab Et

34 וּמְשׁוֹבָב וְיַמְלֵךְ וְיוֹשָׁה בֶּן־אֲמַצְיָה׃
.Haſiel filij Seraiah filij Ioſibiah filius Iehu & ,Ioel Et

35 וְיוֹאֵל וְיֵהוּא בֶּן־יוֹשִׁבְיָה בֶּן־שְׂרָיָה בֶּן־עֲשִׂיאֵל׃
,Hadiel & ,Haſaiah & ,Ieſochaiah & , Iahacobah & , Eliohenai Et

36 וְאֶלְיוֹעֵינַי וְיַעֲקֹבָה וְיְשׁוֹחָיָה וַעֲשָׂיָה וְעַדִיאֵל
,Allon filij Siphhi filius Ziza Et .Benaiah & , Ieſimeel &

וְיִשִׁמְעֵאל וּבְנָיָה׃ 37 וְזִיזָא בֶּן־שִׁפְעִי בֶּן־אַלּוֹן
. Semahaiah filij Simri filij Iedaiah filij

בֶּן־יְדָיָה בֶּן־שִׁמְרִי בֶּן־שְׁמַעְיָה׃ ‖ sunt qui veniunt per nomina principes
domo & ,ſuis familiis in *prelati* *nominibus in* *venientes* Iſti

38 אֵלֶּה m הַבָּאִים בְּשֵׁמוֹת נְשִׂיאִים בְּמִשְׁפְּחוֹתָם וּבֵית
·multitudinem in *eruperunt* ſuorum patrum

m בּוּז אֲבוֹתֵיהֶם פָּרְצוּ n לָרֹב׃
quærendum ad, vallis orientem ad vſq; Ghedor introitū ad abierunt Et

39 וַיֵּלְכוּ לִמְבוֹא גְדוֹר עַד לְמִזְרַח הַגַּיְא לְבַקֵּשׁ
,bonum & , pingue paſcuum inuenerunt Et .*ſuo pecori* *paſcuum*

מִרְעֶה לְצֹאנָם׃ 40 וַיִּמְצְאוּ מִרְעֶה שָׁמֵן וְטוֹב
Cham de quia :*tranquillam* & , quietam & , *manibus*†latam terram &

וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם וְשֹׁקֶטֶת וְשַׁלְוָה כִּי מִן־חָם
.antè ibi habitantes† †fuerunt

o פְּנָה הַיֹּשְׁבִים שָׁם ° לְפָנִים׃
Iechizchiahu diebus in nomina per ſcripti iſti venerunt Et

41 וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה הַכְּתוּבִים בְּשֵׁמוֹת p בִּימֵי יְחִזְקִיָּהוּ p יוֹם
habitacula & , eorum *tentoria* percuſſerunt & , Iehudah regis tabernacula

q מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיַּכּוּ אֶת־אָהֳלֵיהֶם וְאֶת־הַמְּעוּנִים q נָכָה
habitauerūt &,hanc diē ad vſq; eos interfecerūt & , ibi ſunt inuenta quæ המעונים

אֲשֶׁר נִמְצְאוּ שָׁמָּה וַיַּחֲרִימֵם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיֵּשְׁבוּ ק
.ibi ‡ *eorum pecori* paſcuum quoniam .eis pro pro pecoribus ſuis ‡erat

תַּחְתָּיוֹ כִּי־מִרְעֶה לְצֹאנָם שָׁם׃
viri ,Sehir montem in abierunt Simhon filiis de eis ex Et

42 וּמֵהֶם ׀ מִן־בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שְׂעִיר אֲנָשִׁים
filij Huzziel & , Rephaiah & , Nehariah & , Pelatiah & : quingenti

s מֵאָה חֲמֵשׁ s מֵאוֹת וּפְלַטְיָה וּנְעַרְיָה וְרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי
.eorum capite in Ishi

יִשְׁעִי רָאשֵׁיהֶם׃

CAP. V. ה

, primogenitus † ipſe quia :Iſrael primogeniti Reuben filij Et

1 וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר־יִשְׂרָאֵל כִּי־הוּא הַבְּכוֹר
Ioſeph filiis eius primogenitura eſt data , ſui pattis *ſtrata* *ipſum* *violando* &

וּבְחַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְכֹרָתוֹ לִבְנֵי יוֹסֵף
.primogenitura in *genealogizandum* *ad* non & :Iſrael filij

בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהִתְיַחֵשׂ לַבְּכֹרָה׃
primogenitura &,eo ex *ducē* *in* & , *ſuis* *fratribus* *in*‖fuit fortis Iehudah Quia

2 כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶחָיו וְלְנָגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה
Chanoch , Iſrael primogeniti Reuben Filij .‡ Ioſeph ipſi

לִיוֹסֵף׃ 3 בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ
.Charmi & , Cheſron , Pallu &

וּפַלּוּא חֶצְרוֹן וְכַרְמִי׃
.eius filius Simhi ;eius filius Gogh ;eius filius Semahaiah ,Ioel Filij

4 בְּנֵי יוֹאֵל שְׁמַעְיָה בְּנוֹ גּוֹג בְּנוֹ שִׁמְעִי בְּנוֹ׃
.eius filius Bahal ;eius filius Reaiah ;eius filius Michah

5 מִיכָה בְּנוֹ רָאיָה בְּנוֹ בַּעַל בְּנוֹ׃
transmigrare rex Pilneeſer Tilgath *tranſtulit* quem : eius filius Beerah

6 בְּאֵרָה בְּנוֹ אֲשֶׁר הִגְלָה תִּלְגַּת פִּלְנאֶסֶר מֶלֶךְ
princeps .Reubenitæ ipſi *prælatus* ipſe .Aſſur

אַשּׁוּר הוּא נָשִׂיא לָראוּבֵנִי׃
dum recenſe ,ſuas generationes per *genealogizando* *in* ,ſuas familias per eius fratres Et

7 וְאֶחָיו לְמִשְׁפְּחֹתָיו בְּהִתְיַחֵשׂ a לְתוֹלְדוֹתָם
tur generationis ſeries .Zechariahu & , Iehiel caput a יָלַד

רָאשׁ יְעִיאֵל וּזְכַרְיָהוּ׃
habitabat ,Haroher in *ſedens* ipſe : Ioel filij Semah filij Hazaz filius Belah &

8 וּבֶלַע בֶּן־עָזָּז בֶּן־שְׁמַע בֶּן־יוֹאֵל הָוּא יוֹשֵׁב בַּעֲרֹעֵר
.Behalmeon & , Nebo ad vſque &

וְעַד־נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן׃
flumine à deſerti ingreſſum ad vſque habitauit orientem ad Et

9 וּלְמִזְרָח יָשַׁב עַד־לְבוֹא מִדְבָּרָה לִמְן־הַנָּהָר
greges multiplicati .Ghilhad terra in fuerant *multiplicatæ* corū *acquiſitiones* quia :Perath

b קָנָה רָבָה כִּי מִקְנֵיהֶם c רָבוּ בְּאֶרֶץ גִּלְעָד׃
mortui ſunt *cecideruntque* & ,Hageriim cum bellum fecerunt Saul diebus in Et

d נָפַל 10 וּבִימֵי שָׁאוּל עָשׂוּ מִלְחָמָה עִם־הַהַגְרִאִים
tabernaculis *faciebus* *omnibus* *ſuper*†,eorum *tentoriis* in habitauerunt & ; eorum manū per

† in omni facie בְּיָדָם e וַיִּשְׁבוּ f בְּאָהֳלֵיהֶם עַל־כָּל־פְּנֵי
habitauerunt eorum regione è Ghad filij Et .Ghilhad ad orientis

e יָשַׁב f פָּנָה 11 מִזְרָח לַגִּלְעָד׃ וּבְנֵי־גָד לְנֶגְדָּם יָשְׁבוּ
dux Sapham & , *caput* Ioel .Salchah vſque Baſan terra in

12 בְּאֶרֶץ הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה׃ יוֹאֵל הָרֹאשׁ וְשָׁפָם
.Baſan in Saphat & ,Iahanai & .ſecundus

הַמִּשְׁנֶה וְיַעְנַי וְשָׁפָט בַּבָּשָׁן׃
, Michael ,ſuorum patrum domum ſecundum eorum fratres Et

13 וְאֶחֵיהֶם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם מִיכָאֵל
.ſeptem Heber & Ziah &,Iahachā &,Iorai & ,Sebah & ,Meſullā &

וּמְשֻׁלָּם וְשֶׁבַע וְיוֹרַי וְיַעְכָּן וְזִיעַ וָעֵבֶר שִׁבְעָה׃
‡ſunt filij , Ghilhad filij ,Iaroach filij , Churi filij ,Abichail filij‡ Iſti

14 אֵלֶּה g בְּנֵי אֲבִיחַיִל בֶּן־חוּרִי בֶן־יָרוֹחַ בֶּן־גִּלְעָד בֶּן
.Buz filij , Iachdo filij , Ieſiſai filij ,Michael

מִיכָאֵל בֶּן־וְשִׁשַׁי בֶּן־יַחְדּוֹ בֶן־בּוּז׃
dux .ſuorum patrum domum per *caput* Guni filij Habdiel filius Achi

15 אֲחִי בֶן־עַבְדִּיאֵל בֶּן־גּוּנִי רֹאשׁ לְבֵית אֲבוֹתָם׃
viculis vniuerſis in & ,eius *filius* in & ,Baſan in ,Ghilhad in habitauerunt Et

16 וַיֵּשְׁבוּ בְגִלְעָד בַּבָּשָׁן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־
vſque ad .eorum exitus *ſuper* Saron ſuburbanis

h מִגְרְשֵׁי שָׁרוֹן עַל־ h תּוֹצְאוֹתָם׃ g יָצָא
recenſiti ſunt diebus in & , Iehudah regis Iotham diebus in *ſunt* *genealogizati*‖hi Omnes per ſeriē generationis

17 כֻּלָּם הָתְיַחְשׂוּ בִּימֵי יוֹתָם מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּבִימֵי i
, Ghaditæ & Reuben Filij .Iſrael regis Iarobham h כָּלַל יוֹם

18 יָרָבְעָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל׃ j בְּנֵי־רְאוּבֵן וְגָדִי
robuſtis, ,ſcutum portantibus viris ,*virtutis* filiis de Menaſſeh tribus dimidiæ &

k חַיִל וְחֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה מִן־בְּנֵי־חַיִל אֲנָשִׁים נֹשְׂאֵי מָגֵן
quatuor & quadraginta,bellum doctis & ,arcum tendentibus &,gladiū &

וְחֶרֶב וְדֹרְכֵי קָשֶׁת וּלְמוּדֵי מִלְחָמָה אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה
‡ad .pugnam‡egredientes ſexaginta &, ſeptingenti &, millia

אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים יוֹצְאֵי צָבָא׃
,Naphis & ,Ietur & , Hageriim cum bellum fecerunt Et

l עָשׂוֹר 19 וַיַּעֲשׂוּ מִלְחָמָה עִם־הַהַגְרִיאִים יְטוּר וְנָפִישׁ
.Nodab &

וְנוֹדָב׃

, Sumathæus &, Puthæus &, Ithræus, Chiriathiecharim familiæ Et
53 †וּמִשְׁפְּחוֹת קִרְיַת יְעָרִים הַיִּתְרִי וְהַפּוּתִי וְהַשֻּׁמָתִי
.Esthaulithæus &, Sorhathæus sunt egressi istis Ab .Misraathæus &
מִמֶּנָּה יָצְאוּ הַצָּרְעָתִי וְהָאֶשְׁתָּאלִי׃
,Ioab domus coronæ Nethophathi &, Bethlechem, Salma Filij
54 †[v]בְּנֵי שַׁלְמָא בֵּית לֶחֶם וּנְטוֹפָתִי עַטְרוֹת בֵּית יוֹאָב [u]בְּנָה
.Sorhi Manachti ı dimidium & ırequietionis
וַחֲצִי [x]הַמְּנַחְתִי הַצָּרְעִי׃ [x]חָצֵר
,Simhathim, Tirhathim, Iahabes inhabitantiū scribarum familiæ Et ישְׁבִי
55 †וּמִשְׁפְּחוֹת סוֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעְבֵּץ תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים †sunt
.Rechab domus patris Chamath de *venientes* Chinim † Isti .Suchathim qui venerunt
[y]שׁוּכָתִים הֵמָּה הַקֵּינִים [y]הַבָּאִים מֵחֲמַת אֲבִי בֵית־רֵכָב׃ [y]בּוֹא

CAP. III. ג

Primogenit⁹.Chebron in ei *est natus* qui, Dauid filij fuerunt isti Et nati sunt
1 †וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי דָוִיד אֲשֶׁר [a]נוֹלַד־לוֹ בְּחֶבְרוֹן הַבְּכוֹר׳ [a]יֶלֶד
.Carmelitidi* Abigail *ipsi*, Daniel secūdus : Izreheilitidi‡ Achinohāi, Ammō ı de ‡Izrehelitide de *Carmelitide.
אַמְנוֹן לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית שֵׁנִי דָּנִיֵּאל לַאֲבִיגַיִל הַכַּרְמְלִית׃
.Ghesur regis Talmai filiæ Mahachah filius Absalom Tertius
2 †הַשְּׁלִשִׁי לְאַבְשָׁלוֹם בֶּן־מַעֲכָה בַּת־תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר
.Chaghith filius Adoniah, Quartus
הָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית׃
Heglah de, Ithreham Sextus .Abital *ipsi*, Sephatiah Quintus de
3 †הַחֲמִישִׁי שְׁפַטְיָה לַאֲבִיטָל הַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם לְעָגְלָה
ibi regnauit Et .Chebron in ei sunt nati Sex .sua vxore
אִשְׁתּוֹ׃ 4 †שִׁשָּׁה נוֹלַד־לוֹ בְּחֶבְרוֹן וַיִּמְלֹךְ־שָׁם
regnauit annis tribus &, triginta & :mensibus sex &, annis septem
שֶׁבַע [b]שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּשְׁלֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנָה מָלַךְ [b]שָׁנָה
, Ieruſalaim in ei sunt natiisti Et .Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלִַם׃ 5 †וְאֵלֶּה נוֹלְדוּ־לוֹ בִּירוּשָׁלִָם
filiæ Bathſuah *ipſi* quatuor Selomoh &, Nathan &, Sobab & Simha de filia
שִׁמְעָא וְשׁוֹבָב וְנָתָן וּשְׁלֹמֹה אַרְבָּעָה [c]לְבַת־שׁוּעַ בַּת־ [c]בְּנָה
.Eliphelet &, Eliſamah &, Ibchar Et .Hammiel
עַמִּיאֵל׃ 6 †וְיִבְחָר וֶאֱלִישָׁמָע וֶאֱלִיפֶלֶט׃
.Iaphiah &, Nephegh &, Noghah Et
7 †וְנֹגַהּ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ׃
.nouem, Eliphelet &, Eliadah &, Eliſamah Et
8 †וֶאֱלִישָׁמָע וֶאֱלְיָדָע וֶאֱלִיפֶלֶט תִּשְׁעָה׃
.corū ſororem Thamar &, concubinarū filios præter Dauid filij Omnes
9 †כָּל בְּנֵי דָוִיד מִלְבַד בְּנֵי־פִילַגְשִׁים וְתָמָר אֲחוֹתָם׃
Iehoſaphath, ei' filius Aſa, eius filius Abiiah, Rechabhā, Selomoh filius Et
10 †וּבֶן־שְׁלֹמֹה רַחַבְעָם אֲבִיָּה בְנוֹ אָסָא בְנוֹ יְהוֹשָׁפָט
.eius filius Ioas, eius filius Achaziahu, eius filius Ioram
בְּנוֹ׃ 11 †יוֹרָם בְּנוֹ אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ יוֹאָשׁ בְּנוֹ׃
.eius filius Iotham, eius filius Hazariahu; ei' filius Amaſiahu
12 †אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ עֲזַרְיָה בְנוֹ יוֹתָם בְּנוֹ׃
.eius filius Menaſſeh, eius filius Chizchiiahu, eius filius Achaz
13 †אָחָז בְּנוֹ חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ מְנַשֶּׁה בְּנוֹ׃
.eius filius Ioſiiahu, eius filius Amon
14 †אָמוֹן בְּנוֹ יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ׃
tertius, Ieh oiachim ſecundus, Iochanan primogenitus, Ioſiiahu filij Et
15 †וּבְנֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַבְּכוֹר יוֹחָנָן [d]הַשֵּׁנִי יְהוֹיָקִים הַשְּׁלִישִׁי [d]שָׁנָה
.Sallum quartus, Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ הָרְבִיעִי שַׁלּוּם׃
.eius filius Sidchiiah, eius filius Iechoniah, Iehoiachim filij Et
16 †וּבְנֵי יְהוֹיָקִים יְכָנְיָה בְנוֹ צִדְקִיָּה בְנוֹ׃
.eius filius Sealthiel, Aſſir, Iechoniah filij Et
17 †וּבְנֵי יְכָנְיָה אַסִּר שְׁאַלְתִּיאֵל בְּנוֹ׃
.Nedabiah &, Hoſamah, Iechamiah, Senazar &, Pedaiah &, Malchirā Et
18 †וּמַלְכִּירָם וּפְדָיָה וְשֶׁנְאַצַּר יְקַמְיָה הוֹשָׁמַע וּנְדַבְיָה׃
, Meſullam Zerubbabel filius &: Simhi &, Zerubbabel, Pedaiah filij Et
19 †וּבְנֵי פְדָיָה זְרֻבָּבֶל וְשִׁמְעִי וּבֶן־זְרֻבָּבֶל מְשֻׁלָּם
.eorum ſoror Selomith &, Chananiah &
וַחֲנַנְיָה וּשְׁלֹמִית אֲחוֹתָם׃
.quinq; cheſed-Iuſab, Chaſadiah &, Berechiah &, Ohel &, Chaſubah Et
20 †וַחֲשֻׁבָה וְאֹהֵל וּבֶרֶכְיָה וַחֲסַדְיָה יוּשַׁב חֶסֶד חֲמִשָּׁה׃
, Arnam filij, Rephaiah filij : Ieſahaia &, Pelatiah, Chananiah filius Et
21 †וּבֶן־חֲנַנְיָה פְּלַטְיָה וִישַׁעְיָה בְּנֵי רְפָיָה בְּנֵי אַרְנָן
.Secheniah filij, Obadiah filij
בְּנֵי עֹבַדְיָה בְּנֵי שְׁכַנְיָה׃
, Igal &, Chattus, Semahaiah filij Et .Semahaiah, Secheniah filij Et
22 †וּבְנֵי שְׁכַנְיָה שְׁמַעְיָה וּבְנֵי שְׁמַעְיָה חַטּוּשׁ וְיִגְאָל
.ſex, Saphat &, Nehariah &, Bariah &
וּבָרִיחַ וּנְעַרְיָה וְשָׁפָט שִׁשָּׁה׃

.tres Hazricam &, Chizchiiah &, Eliohenai, Nehariah filius Et
23 †וּבֶן־נְעַרְיָה אֶלְיוֹעֵינַי וְחִזְקִיָּה וְעַזְרִיקָם שְׁלֹשָׁה׃
, Iochanā &, Haccub &, Pelaiah &, Eliaſib &; Hodaieuahu Eliohenai filij Et
24 †וּבְנֵי אֶלְיוֹעֵינַי הוֹדַוְיָהוּ וְאֶלְיָשִׁיב וּפְלָיָה וְעַקּוּב וְיוֹחָנָן הודויהו ק
.ſeptem Hanani &, Delaiah &
וְדְלָיָה וַעֲנָנִי שִׁבְעָה׃

CAP. IIII. ד

.Sobal &, Chur &, Charmi & Cheſron, Peres, Iehudah Filij
1 †בְּנֵי יְהוּדָה פֶּרֶץ חֶצְרוֹן וְכַרְמִי וְחוּר וְשׁוֹבָל׃
genuit Iachath &. Iachath genuit, Sobal filius Reaiah Et
2 †וְרָאָיָה בֶן־שׁוֹבָל [a]הוֹלִיד אֶת־יַחַת וְיַחַת הוֹלִיד [a]יָלַד
.Sorhathi familiæ Iſtæ .Lahad &, Achumai
אֶת־אֲחוּמַי וְאֶת־לַהַד אֵלֶּה מִשְׁפְּחוֹת הַצָּרְעָתִי׃
paterna ſucceſſio nomen &, Idbas &, Iſma &, Iſrehel, Hetam *patris* hæc Et
3 †וְאֵלֶּה אֲבִי עֵיטָם יִזְרְעֶאל וְיִשְׁמָא וְיִדְבָּשׁ וְשֵׁם
.Selelphoni eorum ſororis
אֲחוֹתָם הַצְּלֶלְפּוֹנִי׃
Chur filij Iſti .Chuſah pater Hezer &, Ghedor pater Penuel Et
4 †וּפְנוּאֵל אֲבִי גְדוֹר וְעֶזֶר אֲבִי חוּשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי־חוּר
.Bethlechem patris Ephratha primogeniti
בְּכוֹר אֶפְרָתָה אֲבִי בֵית לָחֶם׃
.Naharah &, Chelah, vxores duæ fuerunt Tecoah patri Aſchur Et
5 †וּלְאַשְׁחוּר אֲבִי תְקוֹעַ [b]הָיוּ שְׁתֵּי נָשִׁים חֶלְאָה וְנַעֲרָה׃ [b]הָיָה
, Temni &, Chepher &, Achuzam, Naharah ei peperit Et
6 †וַתֹּלֶד לוֹ נַעֲרָה אֶת־אֲחֻזָּם וְאֶת־חֵפֶר וְאֶת־תֵּימְנִי
.Naharah filij Iſti .Haachaſtari &
וְאֶת־הָאַחַשְׁתָּרִי אֵלֶּה בְּנֵי נַעֲרָה׃
.Ethnan &, Ieſohar, Sereth, Chelah filij Et
7 †וּבְנֵי חֶלְאָה צֶרֶת יִצְהָר וְאֶתְנָן׃ בָּנָה [c]
Acharchel familias &; Haſobebah &, Hanub genuit Chos Et הצוחר ק
8 †וְקוֹץ הוֹלִיד אֶת־עָנוּב וְאֶת־הַצֹּבֵבָה וּמִשְׁפְּחֹת אֲחַרְחֵל
eius mater Et .ſuis frattrib⁹ *præ honorabilis* Iahabes fuit Et .Harum filij honorabilior
9 †בֶּן־הָרֻם׃ וַיְהִי יַעְבֵּץ נִכְבָּד מֵאֶחָיו וְאִמּוֹ
.dolore cum peperi Quia : dicendo, Iahabes eius nomē vocauit
קָרְאָה שְׁמוֹ יַעְבֵּץ לֵאמֹר כִּי יָלַדְתִּי בְּעֹצֶב׃
benedicendo Si : dicendo, Iſrael Deum Iahabes inuocauit Et
10 †וַיִּקְרָא יַעְבֵּץ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם־בָּרֵךְ
[d]tua manus fuerit &, meū terminum multiplicaueris &, mihi benedixeris [d]תָּהָה
תְּבָרְכֵנִי [e]וְהִרְבִּיתָ אֶת־גְּבוּלִי וְהָיְתָה יָדְךָ quod Deus attulit Et .*me dolere non pro*, malo à ‡ feceris &, mecū ‡ meeruere vt non dolore afficiar. [e]עָצַב
עִמִּי וְעָשִׂיתָ מֵרָעָה לְבִלְתִּי [e]עָצְבִּי וַיַּבֵּא אֱלֹהִים אֵת־אֲשֶׁר pater † Ipſe .Mechir genuit, Suchah frater Chelub Et .petiit
11 שָׁאָל׃ †וּכְלוּב אֲחִי־שׁוּחָה הוֹלִיד אֶת־מְחִיר הוּא אֲבִי [e]בּוֹא
Paſeach &, Bethrapha genuit Eſthon Et .Eſthon † eſt
12 אֶשְׁתּוֹן׃ †וְאֶשְׁתּוֹן הוֹלִיד אֶת־בֵּית רָפָא וְאֶת־פַּסֵּחַ
.Rechah viri Iſti .Nachas vrbis patrem Techinnah &
וְאֶת־תְּחִנָּה אֲבִי עִיר־נָחָשׁ אֵלֶּה אַנְשֵׁי רֵכָה׃
.Chethath, Hothniel filij &: Seraiah &, Hothniel, Chenaz filij Et
13 †וּבְנֵי קְנַז עָתְנִיאֵל וּשְׂרָיָה וּבְנֵי עָתְנִיאֵל חֲתָת׃
Ioab genuit Seraiah Et .Hophrah genuit Mehonothai Et
14 †וּמְעוֹנֹתַי הוֹלִיד אֶת־עָפְרָה וּשְׂרָיָה הוֹלִיד אֶת־יוֹאָב
.fuerunt artifices quia, artificum vallis patrem
אֲבִי גֵּיא חָרָשִׁים כִּי חָרָשִׁים הָיוּ׃
filij &. Naham & Elah, Hiru, Iephunneh filij Chaleb filij Et
15 †וּבְנֵי כָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה עִירוּ אֵלָה וְנַעַם וּבְנֵי [f]בָּנָה
, Tiriah; Ziphah &, Ziph, Iehalelel filij Et .Chenaz &, Elah
אֵלָה וּקְנַז׃ 16 †וּבְנֵי יְהַלְלְאֵל זִיף וְזִיפָה תִּירְיָא
:Ialon &, Hepher &, Mered &, Iether, Hezrah filius Et .Azarel &
וַאֲשַׁרְאֵל׃ 17 †וּבֶן־עֶזְרָה יֶתֶר וּמֶרֶד וְעֵפֶר וְיָלוֹן
.Eſthemoah patrem Isbach &, Sammai &, Mitiam genuit &
וַתַּהַר אֶת־מִרְיָם וְאֶת־שַׁמַּי וְאֶת־יִשְׁבַּח אֲבִי אֶשְׁתְּמֹעַ׃
&, Ghedor patrem Iered peperit Iehudiah eius vxor Et
18 †וְאִשְׁתּוֹ הַיְּהוּדִיָּה יָלְדָה אֶת־יֶרֶד אֲבִי גְדוֹר וְאֶת־ [g]אִישׁ
filij iſti Et .Zanoach patrem Iechutiel &, Socho patrem Cheber
חֶבֶר אֲבִי שׂוֹכוֹ וְאֶת־יְקוּתִיאֵל אֲבִי זָנוֹחַ וְאֵלֶּה בְּנֵי
.Mered accepit quam, Parhoh filiæ Bithiah
בִתְיָה בַת־פַּרְעֹה אֲשֶׁר לָקַח מָרֶד׃
, Haghatmi, Chehilah patris Nachā ſororis Hodiiah vxoris filij Et
19 †וּבְנֵי אֵשֶׁת הוֹדִיָּה אֲחוֹת נַחַם אֲבִי קְעִילָה הַגַּרְמִי
.Hamahachathi Eſthemoah &
וְאֶשְׁתְּמֹעַ הַמַּעֲכָתִי׃
, Ishi filij Et .Tilon &, Chanan filius Rinah &, Amnō, Simon filij Et
20 †וּבְנֵי שִׁמְעוֹן אַמְנוֹן וְרִנָּה בֶן־חָנָן וְתִלוֹן וּבְנֵי יִשְׁעִי והילון ק
.Zocheth-Ben &, Zocheth
זוֹחֶת וּבֶן־זוֹחֶת׃

Dux .Mibſar dux , Teman dux , Chenaz Dux
54 † אַלּוּף קְנַז אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף מִבְצָר׃ † אַלּוּף
.Edom duces Iſti .Hiram dux , Magdiel
מַגְדִּיאֵל אַלּוּף עִירָם אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱדוֹם׃ 54

CAP. II. ב

,Iſſaſchar ,Iehudah& , Leui ,Simhon ,Reuben , Iſrael filij Iſti
1 † אֵלֶּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי וִיהוּדָה יִשָּׂשכָר
.Aſer &,Ghad,Naphtali,Biniamin &, Ioſeph,Dan .Zebulun &
2 וּזְבוּלֻן׃ † דָּן יוֹסֵף וּבִנְיָמִן נַפְתָּלִי גָּד וְאָשֵׁר׃
Bath Ide ei ſunt nati tres ,Selah &,Onan &,Her,Iehudah Filij ‡filia
3 † בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה שְׁלוּשָׁה נוֹלַד לוֹ מִבַּת־
oculis in malus Iehudah primogenitus Her fuit Et .Chenahanitide Suah
שׁוּעַ הַכְּנַעֲנִית וַיְהִי עֵר ׀ בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי
,Petes ei peperit eius nurus Thamar Et .eum occidit &,DOMINI
יְהוָה ᵍ וַיְמִיתֵהוּ׃ † וְתָמָר ʰ כַּלָּתוֹ יָלְדָה לוֹ אֶת־פֶּרֶץ 4
.quinque , Iehudah filij Omnes .Zerah &
וְאֶת־זֶרַח כָּל־בְּנֵי יְהוּדָה חֲמִשָּׁה׃
,Zimri , Zerah filij Et .Chamul & , Cheſron , Petes Filij
5 † בְּנֵי פֶּרֶץ חֶצְרוֹן וְחָמוּל׃ † וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי
.quinque ij omnes : Darah & ,Chalchol &,Hemā &,Ethan &
6 וְאֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדָרַע כֻּלָּם חֲמִשָּׁה׃
eſt præuaricatus qui , Iſrael turbator Hachar , Charmi filij Et
7 † וּבְנֵי כַרְמִי עָכָר עוֹכֵר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מָעַל
.Hazariah ,Ethan filij Et .anathemate in
בַּחֵרֶם׃ † וּבְנֵי אֵיתָן עֲזַרְיָה׃ 8
,Ram & , Ierachmeel ,ei ſunt nati qui Cheſron filij Et
9 † וּבְנֵי חֶצְרוֹן אֲשֶׁר נוֹלַד־לוֹ אֶת־יְרַחְמְאֵל וְאֶת־רָם
Haminadab &: Haminadab genuit Ram Et .Chelubai &
וְאֶת־כְּלוּבָי׃ † וְרָם הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב וְעַמִּינָדָב 10
.Iehudah filiorum principem Nachſon genuit
הוֹלִיד אֶת־נַחְשׁוֹן נְשִׂיא בְּנֵי יְהוּדָה׃
.Bohaz genuit Salma & , Salma genuit Nachſon Et
11 † וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שַׂלְמָא וְשַׂלְמָא הוֹלִיד אֶת־בֹּעַז׃
.Iſai genuit Hobed &,Hobed genuit Bohaz Et
12 † וּבֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשָׁי׃
Abinadab & ;Eliab ſuum primogenitū genuit Iſai Et
13 † וְאִישַׁי הוֹלִיד אֶת־בְּכֹרוֹ אֶת־אֱלִיאָב וַאֲבִינָדָב
Raddai ;quartum Nethanel .tertium Simha & ;ſecundū
הַשֵּׁנִי וְשִׁמְעָא הַשְּׁלִישִׁי׃ † נְתַנְאֵל הָרְבִיעִי רַדַּי 14
.ſeptimum Dauid ,ſextum Oſem .quintum
הַחֲמִישִׁי׃ † אֹצֶם הַשִּׁשִּׁי דָּוִיד הַשְּׁבִעִי׃ 15
, Abiſai , Seruiah filij Et .Abigbail & Seruiah ,eorum ſorores Et
16 † וַאֲחִיתֵיהֶם צְרוּיָה וַאֲבִיגָיִל וּבְנֵי צְרוּיָה אֲבִשַׁי
.tres Haſahel & , Ioab &
וְיוֹאָב וַעֲשָׂהאֵל שְׁלֹשָׁה׃
Iether † Hamaſa pater Et .Hamaſa genuit Abigbail Et † fuit
17 † וַאֲבִיגַיִל יָלְדָה אֶת־עֲמָשָׂא וַאֲבִי עֲמָשָׂא יֶתֶר
Hazubah genuit Cheſron filius Chaleb Et .Iſmahelita
הַיִּשְׁמְעֵאלִי׃ † וְכָלֵב בֶּן־חֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־עֲזוּבָה 18 ʲיָלַד
.Ardon &, Sobab &, Ieſer, eius filij iſti Et .Ierioth & , mulierem
אִשָּׁה וְאֶת־יְרִיעוֹת וְאֵלֶּה בָּנֶיהָ יֶשֶׁר וְשׁוֹבָב וְאַרְדּוֹן׃
peperit &,Ephrath Chaleb ſibi accepit &: Hazubah eſt mortua Et
19 † וַתָּמָת עֲזוּבָה וַיִּקַּח־לוֹ כָּלֵב אֶת־אֶפְרָת וַתֵּלֶד
genuit Vri &: Vri genuit Chur Et .Chur ei
לוֹ אֶת־חוּר׃ † וְחוּר הוֹלִיד אֶת־אוּרִי וְאוּרִי הוֹלִיד אֶת־ 20
filiam ad Cheſron eſt ingreſſus poſtea Et .Beſalel
בְּצַלְאֵל׃ † וְאַחַר בָּא־חֶצְרוֹן אֶל־בַּת־ 21 *בָּנָה
,annorum ſexaginta filius *ipſe* & ,cā accepit ipſe & ,Ghilhad patris Machir erat
מָכִיר אֲבִי גִלְעָד וְהוּא לְקָחָהּ וְהִוא בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה לָקַח
.Segub ei peperit &
וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־שְׂגוּב׃
tres & viginti ei fuerunt & ;Iair genuit Segub Et
22 † וּשְׂגוּב הוֹלִיד אֶת־יָאִיר וַיִּהְיוּ־לוֹ עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ
.Ghilhad terra in ciuitates
עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד׃
: eis ab Iair *villas* , Aram & , Gheſur accepit Et Chauuoth
23 † וַיִּקַּח גְּשׁוּר־וַאֲרָם אֶת־ ᵐ חַוֹּת יָאִיר מֵאִתָּם אֶת־ ᵐ חָיָה
filij iſti Omnes .ciuitates ſexaginta eius *filias* & , Chenath viculos
קְנָת וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ שִׁשִּׁים עִיר כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי
Chaleb in Cheſron *mori poſt* Et .Ghilhad patris Machir poſtquam
24 מָכִיר אֲבִי־גִלְעָד׃ † וְאַחַר מוֹת־חֶצְרוֹן בְּכָלֵב mortuus eſt
patrem Aſchur ei peperit & Abiah Cheſron vxor & , Ephrata
אֶפְרָתָה וְאִשֶּׁת חֶצְרוֹן אֲבִיָּה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אַשְׁחוּר אֲבִי
.Tecoah
תְקוֹעַ׃

,Ram primogenitus ,Cheſron primogeniti Ierachmeel filij fuerunt Et
25 † וַיִּהְיוּ בְּנֵי־יְרַחְמְאֵל בְּכוֹר חָצְרוֹן הַבְּכוֹר ׀ רָם
altera vxor fuit Et .Achiiah ,Oſem & ,Oren & ,Bunah &
26 וּבוּנָה וָאֹרֶן וָאֹצֶם אֲחִיָּה׃ † וַתְּהִי אִשָּׁה אַחֶרֶת
†eſt .Onam mater † ipſa ;Hatarah eius nomen& ,Ierachmeel ipſi
לִירַחְמְאֵל וּשְׁמָהּ עָטָרָה הִיא אֵם אוֹנָם׃
.Hecher&Iamin&Mahas,Ierachmeel primogeniti Rā filij fuerunt Et
27 † וַיִּהְיוּ בְנֵי־רָם בְּכוֹר יְרַחְמְאֵל מַעַז וְיָמִין וָעֵקֶר׃
, Nadab, Sammai filij &: Iadah &, Sammai Onam filij fuerunt Et
28 † וַיִּהְיוּ בְנֵי־אוֹנָם שַׁמַּי וְיָדָע וּבְנֵי שַׁמַּי נָדָב
peperit & : Abihail Abiſur vxoris nomen Et .Abiſur &
וַאֲבִישׁוּר׃ † וְשֵׁם ᵃ אֵשֶׁת אֲבִישׁוּר אֲבִיחַיִל וַתֹּלֶד 29 ᵃאִישׁ
.Appaim &, Seled, Nadab filij Et .Molid & Achban ei
30 לוֹ אֶת־אַחְבָּן וְאֶת־מוֹלִיד׃ † וּבְנֵי נָדָב סֶלֶד וְאַפַּיִם
.filiis abſque Seled eſt mortuus &
ᵃ וַיָּמָת סֶלֶד לֹא בָנִים׃ ᵃ מוּת
.Achlai , Seſan filij Et .Seſan Iſchi filij Et .Iſchi Appaim filij Et
31 † וּבְנֵי אַפַּיִם יִשְׁעִי וּבְנֵי יִשְׁעִי ᵎ שֵׁשָׁן וּבְנֵי שֵׁשָׁן אַחְלָי׃
Iether eſt mortuus Et .Ionathā &, Iether, Sāmai fratris Iadah filij Et
32 † וּבְנֵי יָדַע אֲחִי שַׁמַּי יֶתֶר וְיוֹנָתָן וַיֶּמָת יֶתֶר
fuerunt Iſti .Zaza &, Peleth, Ionathan filij Et .filiis abſque
לֹא בָנִים׃ 33 † וּבְנֵי יוֹנָתָן פָּלֶת וְזִזָא אֵלֶּה ° הָיוּ ° הָיָה
.Ierachmeel filij
בְּנֵי יְרַחְמְאֵל׃
ſed ſeruus ‡Seſan ipſi & .filiæ *quinimo* ,filij Seſan ipſi fuerunt non Et
‡fuit 34 † וְלֹא־הָיָה לְשֵׁשָׁן בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וּלְשֵׁשָׁן עֶבֶד
ſuam filiam Seſan dedit Et .Iarchah eius nomē & ,Miſrita
35 מִצְרִי וּשְׁמוֹ יַרְחָע׃ † וַיִּתֵּן שֵׁשָׁן אֶת־ ᵖ בִּתּוֹ ᵖ נָתַן בָּנָה
.Hathai ei peperit & ; vxorem in ſuo ſeruo Iarchah
לְיַרְחָע עַבְדּוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־עַתָּי׃
.Zabad genuit Nathan &, Nathan genuit Hathai Et
36 † וְעַתַּי הוֹלִיד אֶת־נָתָן וְנָתָן הוֹלִיד אֶת־זָבָד׃
.Hobed genuit Ephlal & , Ephlal genuit Zabad Et
37 † וְזָבָד ʳ הוֹלִיד אֶת־אֲפְלָל וַאֲפְלָל הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד׃ ʳיָלַד
.Hazariah genuit Iehu &,Iehu genuit Hobed Et
38 † וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יֵהוּא וְיֵהוּא הוֹלִיד אֶת־עֲזַרְיָה׃
.Elhaſah genuit Cheles &,Cheles genuit Hazariah Et
39 † וַעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת־חֶלֶץ וְחֶלֶץ הוֹלִיד אֶת־אֶלְעָשָׂה׃
.Sallum genuit Siſmai & , Siſmai genuit Elhaſah Et
40 † וְאֶלְעָשָׂה הוֹלִיד אֶת־סִסְמַי וְסִסְמַי הוֹלִיד אֶת־שַׁלּוּם׃
genuit Iechamiah & , Iechamiah genuit Sallum Et
41 † וְשַׁלּוּם הוֹלִיד אֶת־יְקַמְיָה וְיָקַמְיָה הוֹלִיד אֶת־
.Eliſamah
אֶלִישָׁמָע׃
ipſe .eius primogenitus Meſah ,Ierachmeel fratris Chaleb filij Et
42 † וּבְנֵי כָלֵב אֲחִי יְרַחְמְאֵל מֵישָׁע בְּכֹרוֹ הוּא
.Chebron patris Mareſah filij & ; Ziph pater ‡fuit
‡fuit אֲבִי־זִיף וּבְנֵי מָרֵשָׁה אֲבִי חֶבְרוֹן׃
.Semah &,Rechem &, Tappuach &,Chorach,Chebrō Filij
43 † וּבְנֵי חֶבְרוֹן קֹרַח וְתַפּוּחַ וְרֶקֶם וָשָׁמַע׃
Rechem & : Iorcheham patrem Racham genuit Semah Et
44 † וְשֶׁמַע הוֹלִיד אֶת־רַחַם אֲבִי יָרְקְעָם וְרֶקֶם
Mahon &;Mahon ,Sammai filius Et .Sammai genuit
45 הוֹלִיד אֶת־שַׁמָּי׃ † וּבֶן־שַׁמָּי מָעוֹן וּמָעוֹן
peperit Chaleb concubina Hephah Et .Bethſur pater †fuit ‡fuit
46 אֲבִי בֵית־צוּר׃ † וְעֵיפָה פִּילֶגֶשׁ כָּלֵב יָלְדָה אֶת־
.Ghazez genuit Charan &:Ghazez & , Moſa & , Charan
חָרָן וְאֶת־מוֹצָא וְאֶת־גָּזֵז וְחָרָן הוֹלִיד אֶת־גָּזֵז׃
,Hephah & , Pelet & ,Gheſan &,Iotham &,Reghem,Iachdai filij Et
47 † וּבְנֵי יַחְדַּי רֶגֶם וְיוֹתָם וְגֵישָׁן וָפֶלֶט וְעֵיפָה
& , Seber peperit ,Mahachah Chaleb Concubina .Sahaph &
48 וְשָׁעַף׃ † פִּילֶגֶשׁ כָּלֵב מַעֲכָה יָלַד שֶׁבֶר וְאֶת־ ‡&
‡ Seua , Madmannah patrem Sahaph peperit Et .Tirchanah
49 תִּרְחָנָה׃ † וַתֹּלֶד שַׁעַף אֲבִי מַדְמַנָּה אֶת־שְׁוָא ᵗיָלַד
.Hachſah ,Chaleb filia & : Ghibha patrem & , Machbenah patrem
אֲבִי מַכְבֵּנָה וַאֲבִי גִבְעָא וּבַת־כָּלֵב עַכְסָה׃
;Ephratha primogeniti Chur filij Chaleb filij fuerunt Iſti
50 † אֵלֶּה ᵘ הָיוּ בְּנֵי כָלֵב בֶּן־חוּר בְּכוֹר אֶפְרָתָה ᵘהָיָה
.Chiriathiearim pater Sobal
שׁוֹבָל אֲבִי קִרְיַת יְעָרִים׃
.Bethghader pater Chareph :Bethlechem pater Salma
51 † שַׂלְמָא אֲבִי בֵית־לָחֶם חָרֵף אֲבִי בֵית־גָּדֵר׃
qui videbat *videnti* , Chiriathiearim patri Sobal filij fuerunt Et
52 † וַיִּהְיוּ בְנֵי שׁוֹבָל אֲבִי קִרְיַת יְעָרִים רֹאֵה חֲצִי
.requietionum
הַמְּנֻחוֹת׃

דברי הימים

LIBER DIBRE HAIAMIM,

QVI GRÆCE DICITVR PARALIPOMENON;

LATINE, DERELICTORVM.

CAP. I. א

1 אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ׃ .Enos ,Seth , Adam.

2 קֵינָן מַהֲלַלְאֵל יָרֶד׃ .Iared ,Mahalalel ,Chenan.

3 חֲנוֹךְ מְתוּשֶׁלַח לֶמֶךְ׃ .Lemech , Methuselach ,Chanoch.

4 נֹחַ שֵׁם חָם וָיֶפֶת׃ .Iepheth & ,Cham , Sem, Noach.

5 בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתוּבַל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃ .Togharmah &,Riphath &,Aschenaz,Ghomer filij Et .Tiras &

ל׳ אור׳ וריפה

6 וּבְנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְדִיפַת וְתוֹגַרְמָה׃ .Dodanim & ,Chitthim ,Tarsis & , Elisah ,Iauan filij Atque

ורודנים

7 וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישָׁה כִּתִּים וְדוֹדָנִים׃ .Chenahan & ,Put ,Misraim & ,Chus ,Cham Filij

8 בְּנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם פּוּט וּכְנָעַן׃ .Sabthecha & , Rahama &,Sabtha &, Chauilah&,Seba,Chus filij Et

9 וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּא וְרַעְמָא וְסַבְתְּכָא .Nimrod genuit Chus Et .Dedan & ,Seba , Rahamah filij &

וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃

10 וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד genuit Misraim Et .terra in potens esse cœpit Ipse

הוּא הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ׃

11 וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־ ,Naphtuchim & , Lehabim & , Hanamim & , Ludim

לוּדִים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתֻּחִים׃

†è Inde† sunt egressi quibus † Chasluchim & , Patrusim Et

12 וְאֶת־פַּתְרֻסִים וְאֶת־כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם .Caphtorim & ,Pelistim

פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתֹרִים׃

13 וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידוֹן בְּכֹרוֹ וְאֶת־חֵת׃ .Cheth & , suum primogenitum Sidon genuit Chenahan Et

14 וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי׃ .Ghirgasæum & ,Emoræum & ,Iebusæum Et

15 וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי׃ .Sinæum & , Harchæum & , Chiuuæum Et

16 וְאֶת־הָאַרְוָדִי וְאֶת־הַצְּמָרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי׃ .Chamathæum & , Semaræum & , Aruadæum Et

17 בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם וְעוּץ .Hus &,Aram &,Lud &, Arpachsad &,Assur & ,Heilam , Sem Filij

וְחוּל וְגֶתֶר וָמָשֶׁךְ׃

18 וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת־שָׁלַח .Selach genuit Arpachsad Et .Mesech & ,Ghether & ,Chul &

וְשָׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר׃

19 וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים .Heber genuit Selach & :filij duo sunt nati Heber ipsi Et

שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם nomen Et .terra est diuisa eius diebus in quia , Pelech vnius nomen

אָחִיו יָקְטָן׃

20 וְיָקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוֹדָד וְאֶת־שָׁלֶף .Ioctan, eius fratris ,Seleph & , Almodad genuit Ioctan Et

וְאֶת־חֲצַרְמָוֶת וְאֶת־יָרַח׃

21 וְאֶת־הֲדוֹרָם וְאֶת־אוּזָל .Ierach & , Chasarmaueth & ,Vsal & , Adoram Et

וְאֶת־דִּקְלָה׃

22 וְאֶת־עֵיבָל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שְׁבָא .Diclah & .Seba & , Abimael & , Hebal Et

וְאֶת־אוֹפִיר וְאֶת־חֲוִילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃

23 .Ioctan filij isti Omnes .Iobab &,Chauilah & , Ophir Et

24 שֵׁם אַרְפַּכְשַׁד שָׁלַח׃ .Rehu ,Pelegh ,Heber .Selach ,Arpachsad ,Sem

25 עֵבֶר פֶּלֶג רְעוּ׃ .Abraham †ipse ,Abram .Terach ,Nachor ,Serugh

† est

26 שְׂרוּג נָחוֹר תָּרַח׃ אַבְרָם הוּא אַבְרָהָם׃ .corum generationes hæ† .Ismael &,Ischac ,Abraham Filij

† Et

27 בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל׃

28 אֵלֶּה תּוֹלְדוֹתָם .Mibsam &, Adbeel &, Chedar&, Nebaioth, Ismael Primogenit°

בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבָיוֹת וְקֵדָר וְאַדְבְּאֵל וּמִבְשָׂם׃

29 .Tema & ,Chadad ,Massa ,Dumah &, Mismah

30 מִשְׂמָע וְדוּמָה מַשָּׂא חֲדַד וְתֵימָא׃ .Ismael filij ipsi Isti .Chedmah & ,Naphis ,Iethur

sunt

31 יְטוּר נָפִישׁ וְקֵדְמָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל׃ ,Iochsan &,Zimrã peperit*;Abraham concubinæ Cheturah filij Et

*ea

32 וּבְנֵי קְטוּרָה פִילֶגֶשׁ אַבְרָהָם יָלְדָה אֶת־זִמְרָן וְיָקְשָׁן .Dedan &,Seba,Iochsan filij Et .Suah &,Isbach &,Midiã &,Medã &

וּמְדָן וּמִדְיָן וְיִשְׁבָּק וְשׁוּחַ וּבְנֵי יָקְשָׁן שְׁבָא וּדְדָן׃

.Eldahah &,Habidah &,Chanoch &,Hepher &,Ephah ,Midian filij Et

33 וּבְנֵי מִדְיָן עֵיפָה וָעֵפֶר וַחֲנוֹךְ וַאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה .Cheturah filij isti Omnes

כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה׃

.Israel & , Hesau ,Ischac Filij .Ischac Abraham genuit Et

34 וַיּוֹלֶד אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֵי יִצְחָק עֵשָׂו וְיִשְׂרָאֵל׃ .Corach &,Iahalam &,Iehus &,Rehuel ,Eliphaz, Hesau Filij

35 בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז רְעוּאֵל וְיעוּשׁ וְיַעְלָם וְקֹרַח׃ ,Timnah&,Chenaz,Ghahethã&,Sephi,Omar &,Temã,Eliphaz Filij

36 בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפִי וְגַעְתָּם קְנַז וְתִמְנַע .Mizzah &,Sammah,Zerach, Nachath,Rehuel Filij .Hamalech&

עֲמָלֵק׃

37 בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת זֶרַח שַׁמָּה וּמִזָּה׃ ,Eser &,Dison &,Hanah &,Sibhon &,Sobal &,Lotan,Sehir filij Et

38 וּבְנֵי שֵׂעִיר לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה וְדִישׁוֹן וְאֶצֶר .Lotan soror & ,Homam &,Chori,Lothan filij Et .Disan &

וְדִישָׁן׃

39 וּבְנֵי לוֹטָן חוֹרִי וְהוֹמָם וַאֲחוֹת לוֹטָן .Timnah .Onam &,Sephi,Hebal &,Manachath&,Haliã,Sobal Filij

40 וּבְנֵי שׁוֹבָל עַלְיָן וּמָנַחַת וְעֵיבָל שְׁפִי וְאוֹנָם .Hanah & , Aiah , Sibhon filij & .Dison, Hanah Filij

41 וּבְנֵי צִבְעוֹן אַיָּה וַעֲנָה׃ בְּנֵי עֲנָה דִישׁוֹן וּבְנֵי .Cheran &,Ithran & ,Esban &,Chamran,Dison

דִישׁוֹן חֶמְרָן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן וּכְרָן׃

.Hus ,Dison Filij .Iahachan, Zahauan & , Bilhan ,Eser Filij

42 בְּנֵי־אֶצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן יַעֲקָן בְּנֵי דִישָׁן עוּץ .Aran &

וַאֲרָן׃

†sunt antequã regnaret rex super

regnare ante , Edom terra in regnauerunt qui reges† isti Et

43 וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ־ .Dinhabah eius ciuitatis nomẽ &,Behor filius Belah : Israel filios *in regem*

מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה׃

b פָּעֻ

.Bosrah de Zerah filius Iobab eo pro regnauit &,Belah est mortuus Et

44 וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבָּצְרָה׃

c מות

.Temani terra de Chusam eo pro regnauit &, Iobab est mortuus Et

45 וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חוּשָׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי׃

qui percussit

percutiens, Bedad filius Hadad eo pro regnauit &,Chusam est mortuus Et

46 וַיָּמָת חוּשָׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמַּכֶּה h נכה

.Hauith eius ciuitatis nomẽ Et .Moab agro in Midian

עית

47 אֶת־מִדְיָן בִּשְׂדֵה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֲוִית׃

ק

.Masrechah de , Samlah eo pro regnauit & ,Hadad est mortuus Et

47 וַיָּמָת הֲדַד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שַׂמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה׃

.flumine Rechoboth de Saul eo pro regnauit &,Samlah est mortuus Et

48 וַיָּמָת שַׂמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׁאוּל מִרְחֹבוֹת הַנָּהָר׃

.Hacbor filius Bahalchanan eo pro regnauit & , Saul est mortuus Et

49 וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר׃

nomen & , Hadad eo pro regnauit & , Bahalchanan est mortuus Et

50 וַיָּמָת בַּעַל חָנָן וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד וְשֵׁם

†fuit

Matred filia Mehetabel , eius vxoris nomen & : Pahi† eius vrbis

עִירוֹ פָּעִי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת־מַטְרֵד

duces

,Edom *millenarij* fuerunt Et .Hadad est mortuus Et .Mezahab filiæ

51 בַּת מֵי זָהָב׃ וַיָּמָת הֲדַד e וַיִּהְיוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם

dux

.Ietheth dux ,Haliah dux , Timnah *millenarius*

עלית

ק

אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְיָה אַלּוּף יְהֵת׃

.Pinon dux , Elah dux , Aholibamah Dux

52 אַלּוּף אָהֳלִיבָמָה אַלּוּף אֵלָה אַלּוּף פִּינֹן׃

filij Nethaniah filius Ismahel venit septimo mense in , fuit Et

25 †וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה בֶּן־ [a]הָיָה [b]בּוא
percussérûntque ,eo cum viri decem & , regni semine de Elisamah

אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אִתּוֹ [c]וַיַּכּוּ [c]נָכָה
, Chasdim & ,Iehudæos & ;est mortuus & ,Ghedaliahu

אֶת־גְּדַלְיָהוּ [d]וַיָּמָת וְאֶת־הַיְּהוּדִים וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים [d]מות
.Mispah in eo cum erant qui

אֲשֶׁר־הָיוּ אִתּוֹ בַּמִּצְפָּה׃
surrexit principes & ,magnum ad vsq; & paruo à populus omnis *surrexerunt* Et

26 [c]†וַיָּקֻמוּ כָל־הָעָם מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל [f]וְשָׂרֵי [c]קום [f]שור
exercituum, iuerunt in .Chasdim *faciebus* ‡ à timuerunt quia .Aegyptum *venerunt* & ,*virtutum*

‡facie חֲחַיָּלִים וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם כִּי יָרְאוּ מִפְּנֵי כַשְׂדִּים׃
Iechoiachin transmigrationis anno septimo & trigesimo in ,fuit Et

27 †וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין
,mensis septima & vigesima in ,mense duodecimo *in* ,Iehudah regis

מֶלֶךְ־יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ
quo regnauit Iehoiachī caput , *eius regnandi* ‡ anno *in* Babel rex merodach Euil leuauit

נָשָׂא אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מָלְכוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין
.carceris domo de Iehudah regis

מֶלֶךְ־יְהוּדָה מִבֵּית כָּלְאוֹ׃
posuit ‡ super thronum *desuper* ‡ eius thronum *dedit* & . bona eo cum est locutus Et

28 †וַיְדַבֵּר אִתּוֹ [g]טוֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל כִּסֵּא [g]טוב
,eius *carceris* * vestes mutauit Et .Babel in secum ‡ qui ,regum

‡erant *carcerarias כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בָּבֶל׃ 29 †וְשִׁנָּא אֶת בִּגְדֵי כַלְאוֹ
.suæ vitæ diebus omnibus eius *facies ad* semper panem comedebat &

in conspectu וְאָכַל לֶחֶם תָּמִיד לְפָנָיו כָּל־[h]יְמֵי [i]חַיָּיו׃ [h]יום [i]חיה
diei res rege à ei dabatur *iugis* ‡ portio eius *solita* portio Et

‡quotidiana per singulos dies 30 †וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נִתְּנָה־לוֹ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ דְּבַר־יוֹם
,eius vitæ diebus omnibus ,*suo die in*

בְּיוֹמוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו׃

eos fecit ire & ,laniorum magister Nebuzaradan eos tulit Et

20 †וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וַיּוֹלֶךְ אֹתָם
.Riblah in Babel regem *super* ‡ ‡ad

עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה׃
terra in Riblah in eos interfecit & ,Babel rex eos percussit Et

21 [s]†וַיַּךְ אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל [t]וַיְמִיתֵם בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ [s]נָכָה [s]מות
.sua terra *desuper* † Iehudah est translatus & ;Chamath †è

[u]וַיִּגֶל יְהוּדָה [v]מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ [u]גָּלֹה חֲמָת
fecerat remanere quem ,Iehudah terra in *relicto* ‡ populo Et ‡ qui remanserat

22 †וְהָעָם הַנִּשְׁאָר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִשְׁאִיר
filium Ghedaliahu eis *super* præfecit & ,Babel rex Nebuchadnesar

נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיַּפְקֵד עֲלֵיהֶם אֶת־[u]גְּדַלְיָהוּ בֶּן־
.Saphan filij Achicham

אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן׃
quòd ,viri & ipsi *virtutum* * principes omnes audierunt Et * exercituum

23 †וַיִּשְׁמְעוּ כָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים הֵמָּה וַאֲנָשִׁים כִּי־
Ghedaliahu ad venerunt & ,Ghedaliahu Babel rex præfecisset

[x]בוא הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ [z]וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּדַלְיָהוּ
,Careah filius Iochanan & , Nethaniah filius Ismahel & ; Mispah in

הַמִּצְפָּה וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְיוֹחָנָן בֶּן־קָרֵחַ
filius Iaazaniahu & , Netophathites Tanchumeth filius Seraiah &

וּשְׂרָיָה בֶן־תַּנְחֻמֶת הַנְּטֹפָתִי וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶּן־
.eorum viri & ipsi ,Mahachathi

הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם׃
Ne : eis dixitque ,eorum viris & ,Ghedaliahu eis iurauit Et

24 †וַיִּשָּׁבַע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ וְלַאֲנָשֵׁיהֶם [y]וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־
,Babel regi seruite & ,terra in Manete . Chasdim *seruis* ‡ ‡timeatis ‡ seruire

[y]ירא [z]יָשַׁב תִּירְאוּ מֵעַבְדֵי הַכַּשְׂדִּים [z]שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל
.vobis erit bene &

וְיִטַב לָכֶם׃

Finis secundi libri Regum.

תם ספר מלכים ב

regem ad eum fecerunt ascendete &, regem comprehenderunt Et
6 וַיִּתְפְּשׂוּ[†] אֶת־הַמֶּלֶךְ[c] וַיַּעֲלוּ[c] אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ
filios Et .iudicium eo cū sunt locuti &: Riblah in Babel
7 בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ מִשְׁפָּט׃ [†]וְאֶת־בְּנֵי
,cæcauit Sidchiiahu oculos &:eius oculis in iugulauerunt Sidchiiahu
צִדְקִיָּהוּ שָׁחֲטוּ לְעֵינָיו וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר
‡in .Babel ‡eum adduxerunt &, compedibus in eum vinxit &
וַיַּאַסְרֵהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם[f] וַיְבִאֵהוּ בָּבֶל׃
*est nonus annus *ipse ;mensis septima *in* quinto mense *in* Et
8 [†]וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִוא שְׁנַת תִּשַּׁע־
Nebuzaradan venit ;Babel regis Nebuchadnesar regis annus decimus
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן
‡in .Ierusalaim ‡Babel regis seruus laniorum magister
רַב־טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלִָם׃
&:regiam domum &, DOMINI domum combussit Et
9 [†]וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת
combussit magnam domum omnem & ,Ierusalaim domos omnes
כָּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל־בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף
† per circuitū destruxit omnis *destruxerunt circumquaque* †Ierusalaim muros Et .igni *in*
* erat cum
רַבְצַר[g] חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר רַב־טַבָּחִים׃
† qui remanserat ‡ transfugarū ‖ transfugerant *cadentium* ‡ &, ciuitate in *remanentium* † populi residuum Et
11 [†]וְאֶת־יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת־הַנֹּפְלִים[‡]
trāstulit ,multitudinis residuum &, Babel regem ad *fuerant delapsi* ‖ qui
אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל־הַמֶּלֶךְ בָּבֶל וְאֶת יֶתֶר הֶהָמוֹן הָגְלָה
.laniorum magister adan--Nebuzar
נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃
‡ pauperibus vinitores *in* laniorum magister reliquit terræ *tenuitate* ‡ de Et
12 [†]וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים[h]
.agricolas *in* &
וְלְיוֹגְבִים׃
‡ erant in & ,DOMINI domo ‡ quæ æreas columnas Et
13 [†]וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
† erat ,DOMINI domo in † quod ,æreum mare &, bases
הַמְכֹנוֹת[i] וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־בְּבֵית יְהוָה
.Babel in eorum æs tulerunt &, Chasdim confregerunt
שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים[k] וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֹשְׁתָּם בָּבֶלָה׃
& ,psalteria & ,scopas & ,ollas Et
14 [†]וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־
† in ,*eis in* ministrabant quibus † ,ærea vasa omnia &, cochlearia
כְּפָף[l] הַכַּפּוֹת וְאֶת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־יְשָׁרְתוּ בָם
quæ aurea, aurea: :*aurum ,aurum quod* .pelues &, acetras Et .tulerunt
15 [†]וְאֶת־הַמַּחְתּוֹת וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב
† quæ argentea, argentea: .laniorum magister tulit :*argentum ,argentum quod* † &
וָאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים׃
fecerat quas ,bases &, vnum mare ,duas Columnas
16 [†]הָעַמּוּדִים שְׁנַיִם הַיָּם הָאֶחָד וְהַמְכֹנוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה
‡ in domo omnium æris pondus erat non .DOMINI *domui* ‡ Selomoh
שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֹשֶׁת כָּל־
.istorum vasorum
הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃
‡ & † erat ,vnius columnæ altitudo † cubitorum decem ‡ Octo
17 [†]שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד
‡ capitellum ‖ capitelli * erat † capitellum אמות ‡ per circuitū. ‡ erant שָׁנָה[n] trium * *coronamenti* ‖ altitudo &, æreum eam super *coronamentum* ‡ &
וְכוֹתֶרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכּוֹתֶרֶת שָׁלֹשׁ
coronamentum † super malogranata &, retiaculum &; cubitorum
אַמּוֹת[p] וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים עַל־הַכֹּתֶרֶת
super secundæ columnæ ‡ ista sicut &, ærea Omnia; *circumquaque* ‡
סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד[n] הַשֵּׁנִי עַל־
Seraiah ,laniorum magister tulit Et .retiaculum
18 הַשְּׂבָכָה׃ [†]וַיִּקַּח[p] רַב־טַבָּחִים[o] אֶת־שְׂרָיָה
& ,secundum sacerdotem Sephaniahu & ,primum sacerdotem
כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָהוּ כֹהֵן מִשְׁנֶה וְאֶת־
‡ vasorum. .*abaci* ‡ custodes tres
שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסַּף׃
‖ erat præfectus *ipse* ‖ qui ,vnum eunuchum tulit ciuitate de Et
19 [†]וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הוּא פָקִיד
‡ bellatores, † iis qui videbant faciem ‡ qui colligere faciebat qui inuenti sunt *facies videntibus* † ex viros quinque &, *belli* ‡ viros super
עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים[q] מְרֹאֵי[r] פְּנֵי־
,militiæ principem scribam &, ciuitate in sunt inuenti qui, regis
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא
,terræ populo de viros sexaginta &; terræ populum *exercentem* ‡
הַמַּצְבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ
.ciuitate in *inuentos*
הַנִּמְצָאִים בָּעִיר׃

eius serui &: ciuitatem *super* ‡ Babel rex Nebuchadnesar Venitque ‡ contra
11 [†]וַיִּבָא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־הָעִיר וַעֲבָדָיו[m] בּוֹא[m]
Iehudah rex Iehoiachin est egressus Et .cam *super coarctantes* † † obsidebant
12 [†]וַיֵּצֵא[o] יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה׃ צָרִים[n] עָלֶיהָ[n] צור[o] יָצָא[n]
,eius principes &, eius serui &, eius mater & ipse ,Babel regem ad
עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו[p] שור[p]
octauo anno in ,Babel rex eum suscepit Et .eius eunuchi &
וְסָרִיסָיו וַיִּקַּח אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת שְׁמִנֶּה
thesauros omnes inde eduxit Et .*eum regnandi* ‡ ‡ quo regnauit.
לְמָלְכוֹ׃
13 [†]וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת־כָּל־אוֹצְרוֹת[‡] vniuersa concidit &: *regis* * domus thesauros &, DOMINI domus * regiæ:
בֵּית יְהוָה וְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־כָּל־
templo in Israel rex Selomoh fecerat quæ aurea vasa
כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל
transtulit & .DOMINVS est locutus sicut, DOMINI
יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
14 [†]וְהַגְלָה אֶת־ fortes omnes & ,principes vniuersos &, Ierusalaim omnem
כָּל־יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־כָּל־הַשָּׂרִים וְאֶת־כָּל־גִּבּוֹרֵי
:incluſorem &, artificem omnem &: *captiuorum* ‡ millia decem *virtute* † † vitibus
הַחַיִל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים גּוֹלֶה וְכָל־הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר ‡ in transmigrationem
.terræ populi *tenuitatem* ‡ præter remansit non ‡ pauperes
לֹא נִשְׁאַר זוּלַת[q] דַּלַּת עַם־הָאָרֶץ׃ דָּלָל[q]
& ,regis matrem &: Babel in Iehoiachin transtulit Et
15 [†]וַיֹּגֶל[r] אֶת־יְהוֹיָכִין בָּבֶלָה וְאֶת־אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת־ fecit ire terræ *arietes* ‖ & ,eius eunuchos & ,regis vxores ‖ fortes גֹּלָה[r]
נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת־סָרִיסָיו וְאֶת אֵילֵי[s] הָאָרֶץ הוֹלִיךְ אילי
viros omnes Et .Babel in Ierusalaim de captiuitatem ‡ ‡ in
16 גָּלוּתָה מִירוּשָׁלִַם בָּבֶלָה׃ [†]וְאֶת כָּל־אַנְשֵׁי
omnes, mille *incluſorem &, artificem* † &, millia septem *virtutis* ‡ ‡ exercitus
הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל † artifices, & incluſores
captiuitatem * Babel rex eos adduxitque : bellum facientes fortes * in
גִּבּוֹרִים עֹשֵׂי מִלְחָמָה[t] וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ־בָּבֶל גּוֹלָה בּוֹא[t]
Mathaniah Babel rex constituit regem Et .Babel in
17 בָּבֶלָה׃ [†]וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־מַתַּנְיָה
.Sidchiiahu eius nomen vertit &: eo pro eius patruum
דֹּדוֹ תַּחְתָּיו[u] וַיִּקְרָא[u] אֶת־שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ׃ סָבַב[u]
:*ipsum regnando in* ‡ Sidchiiahu † anni vnius & viginti Filius † erat ‡ quando regnauit:
18 [†]בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ
eius matris nomen Et .Ierusalaim in regnauit annis vndecim &
וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ ‡ erat חמוטל[v] עָשָׂה[v]
malum fecit Et .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal
19 חֲמִיטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ [u†]וַיַּעַשׂ הָרַע
.Iehoiachim fecerat quæ omnia iuxta, DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה בְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃
,Iehudah in &, Ierusalaim *in* ‡ erat DOMINI *naso super* † Quia † furor
20 [†]כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלִַם וּבִיהוּדָה ‡ contra
Sidchiiahu *rebellauit* * &: *suis faciebus desuper* † eos *ipsum proiicere* ‡ donec ‡ proiicere faceret
עַד־הִשְׁלִכוֹ אֹתָם מֵעַל[x] פָּנָיו[x] וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ פָּנֶה[x]
.Babel regem *in* ‡ † à facie sua: * defecit
בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃ ‡ contra

CAP. XXV. כה

,decimo mense in ,eius *regnandi* † nono anno *in* fuit Et † regni
1 [†]וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי[a] הַיָּה[a]
omnis & ipse ,Babel rex Nebuchadnesar venit ,mensis decima *in*
בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא וְכָל־
exstruxerūt &: eam *super* ‡ est castrametat[b] &, Ierusalaim *super* † eius *potētia* exercitus
חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיִּחַן[b] עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ † contra
,obsidionē in ciuitas venit Et .*undiquaque vallum* † eam *super* * ‡ aduersus
2 עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃ [†]וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר חָנָה[b]
nona In .Sidchiiahu regis annum vndecimum ad vsque * contra
עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃ † turrim ligneam per circuitum
3 [†]בְּתִשְׁעָה populo panis erat non &: ciuitate in fames præualuit &, mensis
לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם
nocte *belli* ‡ viri omnes &, ciuitas est erupta Et .terræ ‡ bellatores fugerunt
4 הָאָרֶץ׃ [†]וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה[c] הַלַּיְלָה[c] † per viā * ‖ per
Chasdim &: regium hortū iuxta ‡ qui, muros duos inter portæ *via* † גַּנָּן[c]
דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן[c] הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים ‡ iuxta † per
.*solitudinis via abiit* ‖ & .*circumquaque* † ciuitatem *super* ‡ circuitū erāt. ‖ abierunt per viam vallis.
עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃ רדף[d]
comprehenderunt &, regem post Chasdim exercitus sunt persecuti Et ‡ dispsus est ab
5 [†]וְיִרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים[d] אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂגוּ
.eo *desuper sunt dispersi* ‡ eius exercitus omnis &: Iericho campestribus in eum
אֹתוֹ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפְצוּ מֵעָלָיו׃

oculis in malum Fecitque .Libnah de Irmeiahu filia Chamutal
32 חֲמוּטַל e בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ † 32 וַיַּעַשׂ g הָרַע בְּעֵינֵי e בָּנָה
cum ligauit Et .sui patres fecerunt quæ omnia iuxta, DOMINI f עָשָׂה g רוֹעַ
33 יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ † 33 וַיַּאַסְרֵהוּ
:Ierusalaim in *regnādo in* ‡ ,Chamath terra in Riblah in Nechoh ‡ Parhoh ‡ *percussus*
פַּרְעֹה נְכֹה בִּרְבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת בְּמָלְכֹ֫ו בִּירוּשָׁלִָם ‡ dū regnaret מלוך
.auri talētum & ,argenti talenta centum terram ſuper mulctam *dedit* ‖ & ק
34 וַיִּתֵּן־עֹנֶשׁ עַל־הָאָרֶץ מֵאָה כִּכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃ h 34 וַיַּמְלֵךְ † ‖ impoſuit
Ioſiiahu filium Eliachim Nechoh Parhoh conſtituit regem Et נָתַן h
& :Iehoiachim eius nomen vertit & ,ſuo patre Ioſiiahu pro
35 חֲמַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו i וַיַּכֵּב אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־ i סָבַב
.ibi eſt mortuus & ,Aegyptum * venit & ,tulit Iehoachaz * in
יְהוֹאָחָז לָקַח k וַיָּבֹא מִצְרַיִם l וַיָּמָת שָׁם׃ k בּוֹא l מוּת
fecit ęſtimare Verūtamē .Parhoh ipſi Iehoiachim dedit aurū & argentū Et
35 וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נָתַן יְהוֹיָקִים לְפַרְעֹה † 35 אַךְ הֶעֱרִיךְ
* vt daret *vino* † : Parhoh *os* *ſuper* ‡ argentum *dandum ad* * terram
‡ ad imperiū אֶת־הָאָרֶץ לָתֵת אֶת־הַכֶּסֶף עַל־ m פִּי פַּרְעֹה אִישׁ † Ab vnoquo que
populo ‖ aurum & ,argentum exigebat ſuā æſtimationē ſecundū
כְּעֶרְכּוֹ נָגַשׂ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב אֶת־עַם m פֶּה
‖ à † vt daret quinque & viginti Filius .Nechoh Parhoh *dandum ad* † ,terræ
36 הָאָרֶץ לָתֵת לְפַרְעֹה נְכֹה׃ † 36 בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ n בָּנָה
† erat ‡ quando regnauit, regnauit annis vndecim & ,*ipſum regnando in* ‡ Iehoiachim † annorum
* erat זבודה שְׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
de Pedaiah filia Zebudah * eius matris nomen & :Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ זְבוּדָּה בַּת־פְּדָיָה מִן־ o רוּמָה׃ † 37 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה o עָשָׂה p רוֹעַ
quæ omnia iuxta, DOMINI oculis in malum Fecitque .Rumah
.eius patres fecerunt 37 כְּכֹל אֲשֶׁר
עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃

CAP. XXIIII. כד

ei fuit & :Babel rex Nebuchadneſar aſcendit eius diebus In
1 בְּיָמָיו עָלָה נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל a וַיְהִי־לוֹ † 1 בְּיָמָיו
† contra .eum *in* † rebellauit & ,eſt reuerſus & ,annis tribus ſeruus Iehoiachim a הָיָה
שָׁלֹשׁ שָׁנִים b וַיָּשָׁב וַיִּמְרֹד־בּוֹ׃ b שׁוּב
‖ contra *agmina* * & ,Chaſdim *agmina* * eum *in* ‖ DOMINVS miſit Et
* exercitus
2 וַיְשַׁלַּח יְהוָה ‖ בּוֹ † אֶת־גְּדוּדֵי כַשְׂדִּים וְאֶת־גְּדוּדֵי † 2
† exercitus eos miſit & ,Hammō filiorum *agmina* † & ,Moab *agmina* † & ,Aram
אֲרָם וְאֶת ‖ גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֶת גְּדוּדֵי בְּנֵי־עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם
vt diſperderet fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta ;eū *diſperdendū ad* ,Iehudah in
בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר
‡ per manum os *ſuper* * Veruntamen .prophetarum ſuorum ſeruorum *manu in* ‡
* iuxta בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ † 3 אַךְ ‖ עַל־ c פִּי c פֶּה
peccatis *in* ,*ſuis faciebus de ſuper remouendum ad* ‡ ,Iehudah *in* * fuit DOMINI
* hoc contra יְהוָה הָיְתָה בִּיהוּדָה d לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בְּחַטֹּאת
‡ vt remoueret eū à facie ſua, ppter pec cata ſanguinem etiam Et .fecit quæ omnia ſecundum, Menaſſeh
* cruore innocenti. מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה׃ † 4 וְגַם דַּם־ e
.*innocio ſanguine* * Ieruſalaim repleuit & :effudit quem ,innocentem
נַקִּי e אֲשֶׁר שָׁפָךְ וַיְמַלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלִַם דָּם נָקִי d סוּר נָקָה
,Iehoiachim *verborum reſiduum* Et .parcere DOMINVS noluit & Reſidua autē
† ſunt in וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְסַלֹּחַ׃ † 5 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים
verborum libro *ſuper* † ſcripta ipſa nónne , fecit quæ omnia &
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
‡ Dormiuitq; cum Iehoiachim Iacuitque ‡ ? Iehudah regum dierum
f יוֹם f 6 הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ † 6 וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־
.eo pro eius filius Iehoiachin regnauitque :ſuis patribus
אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
vtegrederetur quia .ſua terra de *exeundum ad* , Aegypti rex vltra addidit non Et
g יָסַף h יָצָא 7 וְלֹא־ g הוֹסִיף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם h לָצֵאת מֵאַרְצוֹ כִּי־
quicquid ,Perath flumen ad vſque Aegypti flumine à Babel rex tulerat
לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל מִנַּחַל מִצְרַיִם עַד־נְהַר פְּרָת כֹּל אֲשֶׁר
.Aegypti regis erat
הָיָה לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃ i
‡ & ;*ipſum regnando in* ‡ Iehoiachin † annorum decem ‡ octo Filius
† erat ‡ quando regnauit 8 בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה † שָׁנָה יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ
eius matris nomen & : Ieruſalaim in regnauit menſibus tribus &
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
malum Fecitque .Ieruſalaim de Elnathan filia Nechuſta
k עָשָׂה l רוֹעַ 9 נְחֻשְׁתָּא בַּת־אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלִָם׃ † 9 וַיַּעַשׂ l הָרַע k
.eius pater fecerat quæ omnia iuxta , DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲבִיו׃
Babel regis Nebuchadneſar ſerui aſcenderunt illo tempore In
עָלוּ ‡ in p 10 בָּעֵת הַהִוא עָלָה עַבְדֵי נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל † 10
.obſidionem in ciuitas venit & ,Ieruſalaim ‡
יְרוּשָׁלִַם וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר׃

fecit remouere ,ittitandum ad Iſrael reges fecerant quas Someron
שֹׁמְרוֹן אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל l לְהַכְעִיס הֵסִיר
.el--Beth in fecerat quæ opera omnia iuxta eis Fecitque. Ioſiiahu
a עָשָׂה 20 יֹאשִׁיָּהוּ n וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית־אֵל׃
ſuper ibi ‡ qui ,excelſorum ſacerdotes omnes *mactauit* † Et † iugulauit
† וַיִּזְבַּח אֶת־כָּל־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר־שָׁם ‡ עַל־ 20
eſt reuerſus & :ea ſuper hominum oſſa combuſſit & , altaria ‡ erant
הַמִּזְבְּחוֹת וַיִּשְׂרֹף אֶת־עַצְמוֹת אָדָם עֲלֵיהֶם o וַיָּשָׁב o שוב
.Ieruſalaim ‡ ‡ in
יְרוּשָׁלִָם׃
Peſach Facite : dicendo ,populo omni rex præcepit Et
p צִוָּה 21 וַיְצַו † הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶּסַח
‡ eſt in .huius fœderis libro *ſuper* ‡ ſcriptum ſicut ,veſtro Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּכָּתוּב עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה׃
, Iudicum diebus à ,hoc Peſach ſicut eſt factum non Quoniam
q יוֹם 22 כִּי † לֹא נַעֲשָׂה כַּפֶּסַח הַזֶּה q מִימֵי הַשֹּׁפְטִים
regum & , Iſrael regum diebus omnib⁹ & ;Iſrael iudicauerunt qui
אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְכֹל יְמֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי
.Iehudah
יְהוּדָה׃
‡ Sed eſt factum ,Ioſiiahu regis anno decimo octauo *in* *Quinimo* ‡
† כִּי 23 אִם־בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה
.Ieruſalaim in DOMINO hoc Peſach
הַפֶּסַח הַזֶּה לַיהוָה בִּירוּשָׁלִָם׃
† magos, ‡ ,Teraphim * & , ſciolos † & , pythones etiam Et
* ſimulacra, † וְגַם אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים וְאֶת־הַתְּרָפִים 24
conſpiciebantur quæ ,abominationes omnes & , idola &
s גִּלֻּלִים וְאֶת כָּל־הַשִּׁקֻּצִים אֲשֶׁר r נִרְאוּ s רָאָה
ſtatueret vt Ioſiiahu *expurgauit* † Ieruſalaim in & , Iehudah terra in † remouit
בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלִַם בְּעֹר יֹאשִׁיָּהוּ ‖ לְמַעַן הָקִים
inuenit quem libro *ſuper* ‖ ſcripta legis verba ‖ in
אֶת־דִּבְרֵי s הַתּוֹרָה הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר מָצָא s יָרָה
.DOMINI domo ‡ ſacerdos Chilchiiahu ‡ in
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן בֵּית יְהוָה׃
ad ſit reuerſus qui rex *eius facies ad* † fuit non ipſe ſicut Et
† ante eum 25 וְכָמֹהוּ † לֹא־הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁב t שוב
tota in & , ſua anima tota in & , ſuo corde toto in DOMINVM
אֶל־יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ וּבְכָל־
ſurrexit non eum poſt & :Moſeh legem omnem iuxta ſua validitate
u קוּם מְאֹדּוֹ כְּכֹל תּוֹרַת מֹשֶׁה וְאַחֲרָיו לֹא־ v קָם
ira ab DOMINVS eſt reuerſus non Veruntamen .ipſe ſicut
כָּמֹהוּ׃ † אַךְ לֹא־שָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן 26
omnes *ſuper* † ,Iehudah *in* ‡ eius *naſus* ‡ eſt iratus quo magni ſui *naſi* ‡ ‡ furoris
‡ furor ‡ cōtra אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר־חָרָה אַפּוֹ בִּיהוּדָה עַל כָּל־ † propter
.Menaſſeh eum irritauit quibus ,irritationes
הַכְעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ מְנַשֶּׁה׃
deſuper ‡ remouebo Iehudah Etiam : DOMINVS dixit Et ‖ à
w סוּר 27 וַיֹּאמֶר † יְהוָה גַּם אֶת־יְהוּדָה x אָסִיר מֵעַל
ciuitatem reprobabo & : Iſrael remoui ſicut , *meis faciebus* facie mea,
y פָּנַי כַּאֲשֶׁר הֵסַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וּמָאַסְתִּי אֶת־הָעִיר y פָּנָה
, dixi qua † domum & , Ieruſalaim elegi quam ,hanc † de
הַזֹּאת אֲשֶׁר־בָּחַרְתִּי אֶת־יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי
. ibi meum nomen Erit
יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם׃
ipſa nónne ,fecit quæ omnia & Ioſiiahu *verborum reſiduum* Et Reſidua autē
† וְיֶתֶר 28 דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם
? Iehudah regum dierum verborum libro *ſuper* † ſcripta † ſunt in
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
regem *ſuper* ‡ Aegypti rex Nechoh † Parhoh aſcendit eius diebus In † *percuſſus*
‡ contra 29 בְּיָמָיו † z עָלָה פַּרְעֹה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־מֶלֶךְ
‡ iuxta ,eius occurſum in Ioſiiahu rex abiit & :Perath flumen *ſuper* ‡ Aſſur
אַשּׁוּר עַל־נְהַר פְּרָת a וַיֹּלֶךְ הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ לִקְרָאתוֹ a יָלַךְ
.eum *ipſum videre ſecundum* † Meghiddo in eum occîdit &
† cū vidiſſet וַיְמִיתֵהוּ b בִּמְגִדּוֹ כִּרְאֹתוֹ c מֹת b וַיַּהַרְגֵהוּ c רָאָה
eū adduxerūt & ,Meghiddo è mortuum ſui ſerui eum fecerunt equitare Et
30 וַיִּרְכְּבוּ † עֲבָדָיו מֵת מִמְּגִדּוֹ וַיְבִיאֻהוּ 30
terræ populus Tulitque .ſuo ſepulchro in eum ſepelierūt & ,Ieruſalaim ‡ ‡ in
יְרוּשָׁלִַם וַיְקַבְּרֻהוּ בְּקִבְרָתוֹ d וַיִּקַּח עַם־הָאָרֶץ d לָקַח
conſtituerunt regem & ,eum vnxerunt & ,Ioſiiahu filium Iehoachaz
אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיַּמְלִיכוּ
.ſuo patre pro eum
אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו׃
‡ erat ‡ quando regnauit, ,*ipſum regnando in* ‡ Iehoachaz † annorum trium & viginti Filius
‡ erat 31 בֶּן־עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז † בְּמָלְכוֹ
‡ eius matris nomen Et . Ieruſalaim in regnauit menſibus tribus &
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ

requirendum ad vos *mittentem* ‡, Iehudah regem ad Et ‡ qui mittit

18 וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרֹשׁ אֶת־
:Israel Deus DOMINVS dixit Sic: *eum ad dicetis* sic, DOMINVM

יְהוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
,tuum cor est emollitum propter *ea* ,audisti quæ verba * * Quoniam

19 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ ׃ יַעַן [b] רַךְ־ [†] לְבָבְךָ propter [b] רַכָּךְ
sum locutus quæ *te audiendo in* †, DOMINI *faciebus* ‖ à es humiliatus &

וַתִּכָּנַע ׀ מִפְּנֵי יְהוָה בְּשָׁמְעֲךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי ‖ facie † quando audisti
existendum ad ‡, eius habitatores super &, istum locum super ‡ vt sint

20 עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־ [c] יֹשְׁבָיו לִהְיוֹת [c] הָיָה
,tua vestimenta scidisti & ;maledictionem in &, desolationem in

לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה וַתִּקְרַע אֶת־בְּגָדֶיךָ
.DOMINVS dixit ,audiui ego etiam & :*meas facies ad* fleuisti & coram me

וַתִּבְכֶּה לְפָנָי וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם־יְהוָה ׃
ad colligêris &, tuos patres ad te colligam ego ecce Idcirco

[†] לָכֵן הִנְנִי אֹסִפְךָ עַל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־ 20
, malum omne *in* tui oculi videbunt non & ;pace in, tua sepulcra

קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־ [d] תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכֹל [d] רָעָה רָאָה
regi retulerunt Et .hunc locum super *inducens* † ego quod † induco

אֲשֶׁר־אֲנִי מֵבִיא עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה [e] וַיָּשִׁבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ [e] שׁוּב
.verbum

דָּבָר ׃

CAP. XXIII. כג

seniores omnes eum ad se congregauerunt &: rex misit Et

1 [†] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיַּאַסְפוּ אֵלָיו כָּל־זִקְנֵי
,DOMINI domum ‡ rex Ascenditque .Ierusalaim &, Iehudah ‡ in

יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם ׃ [a] וַיַּעַל [†] הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה [a] עָלָה
2 ,eo cum † Ierusalaim habitatores omnes &, Iehudah vir omnis & † erant

וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְכֹל ׀ יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם אִתּוֹ
ad vsque &, paruo à populus omnis &, prophetæ &, sacerdotes &

וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לְמִקְטָן וְעַד־
,fœderis libri verba omnia eorum auribus in Legitque .magnum

גָּדוֹל וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵיהֶם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית
.DOMINI domo in *inuenti* qui inuentus est

הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה ׃
facies ad ‡ fœdus *excidit* ‡ &, columnam super rex stetit Et ‡ pepigit

3 [†] וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־הָעַמּוּד וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית לִפְנֵי ‡ coram
,eius præcepta *custodiendū ad* ‖ &, DOMINVM post *eundum ad* DOMINI Domino vt

יְהוָה [b] לָלֶכֶת אַחַר יְהוָה וְלִשְׁמֹר [c] מִצְוֹתָיו ambularent
,anima tota *in* &, corde toto *in* eius decreta & ,eius testimonia & ‖ vt custodirēt [b] הָלַךְ [c] צָוָה

[d] עֵדוֹתָיו וְאֶת־ [c] חֻקֹּתָיו בְּכָל־לֵב וּבְכָל־נָפֶשׁ [d] עוּד [c] חָקַק
libro *super* ‡ scripta quæ, huius fœderis verba *stabiliendum ad* * * vt susciterent ‡ sunt in [e] קוּם

[f] לְהָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר
rex præcepit Et .fœdere in populus omnis stetit & .hoc

וַיַּעֲמֹד כָּל־הָעָם בַּבְּרִית ׃ [g] וַיְצַו [†] הַמֶּלֶךְ 4 [g] צָוָה
,*secundi* * sacerdotibus &, magno sacerdoti Chilchiiahu * secundis

אֶת־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־כֹּהֲנֵי
omnia ,DOMINI templo de *educendum ad abaci* ‖ custodibus & ‖ liminis vt

הַמִּשְׁנֶה וְאֶת־שֹׁמְרֵי הַסַּף [h] לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה אֶת כָּל־ educerent [h] יָצָא
militiæ vniuersæ &, Luco &, Bahal ipsi * facta † vasa

הַכֵּלִים [i] הָעֲשׂוּיִם [k] לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה וּלְכֹל צְבָא † quæ * fuerūt [i] כְּלִי [k] עָשָׂה
;Chidron *campestribus* ‡ in Ierusalaim extra ea combussit & :cælorum ‡ valle

הַשָּׁמָיִם וַיִּשְׂרְפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלִַם ׀ בְּשַׁדְמוֹת קִדְרוֹן
.el--Beth † eorum puluerem tulit & † in

וַיִּשָּׂא אֶת־עֲפָרָם בֵּית־אֵל ׃
,Iehudah reges *dederant* ‡ quos , *sacrificulos* ‡ fecit cessare Et ‡ sacerdotes, ‡ posuerant

5 וְהִשְׁבִּית [†] אֶת־הַכְּמָרִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה
: Ierusalaim circuitibus ‖ &, Iehudah vrbibus in excelsis in *suffiuit &* † † vt suffitēt ‖ in

וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת ‖ בְּעָרֵי יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת ‖ סָבִב
omni &, *influētijs* * &, Lunæ &, Soli, Bahal suffientes † & † cessare fecit

וְאֶת־הַמְקַטְּרִים לַבַּעַל לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמַּזָּלוֹת וּלְכֹל * signis,
domo è Lucum fecit educere Et .*celorum* ‡ militiæ ‡ cæli.

צְבָא הַשָּׁמָיִם ׃ [†] וַיּוֹצֵא אֶת־הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית 6
eum combussit &, Chidron *torrentem* in Ierusalaim extra DOMINI vallem

יְהוָה מִחוּץ לִירוּשָׁלִַם ׀ אֶל־נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ
eius puluerem proiecit &: puluerem in comminuit et ;Chidron valle in [m] דָּקַק

בְּנַחַל קִדְרוֹן [m] וַיִּדֹּק לְעָפָר וַיִּשְׁלֵךְ אֶת־עֲפָרָהּ † destruxit
domos *diruit* † Et .populi filiorum sepulcrum super [n] נָתַץ

עַל־קִבְרֵי בְנֵי הָעָם ׃ [n] וַיִּתֹּץ אֶת־בָּתֵּי 7
texentes † mulieres quibus ‡ ;DOMINI domo in * qui ,*prostitutorum* scortorum masculorum

הַקְּדֵשִׁים אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר הַנָּשִׁים אֹרְגוֹת * erant † in
.Luco *domos ibi* † texebant cortinas

[o] בֵּית שָׁם [o] בָּתִּים לָאֲשֵׁרָה ׃

‡ immunda esse declarauit
בּוֹא [p]
† in
‡ erant ad
‡ erant
* erant
שׁוּר [q]
‡ sed
מַץ [r]
‡ immundū locū esse declarauit † erat
בֵּן
ק
‡ ne trāsire faceret quisquā ‖ posuerant
‡ erat
בּוֹא [s]
‡ erant
‡ erant corā ‡ dextris
פְּנֶה [z]
‖ oliueti,
בָּנָה [a]
יָצַב [b]
קוֹם [c]
† erat
‡ erant
‡ currere fecit
רוּץ [y]
‡ erant corā
‡ dextris
פְּנֶה [z]
‖ oliueti,
בָּנָה [a]
יָצַב [b]
קוֹם [c]
† erat
דָּקַק [d]
† erant
† quæ
‡ erant
צִיּוֹן [h]
בּוֹא [i]
* Quisquam
יָנַח [k]
נוּעַ [l]
‡ erant
‡ immundum esse censuit
בָּלַק [g]
† erant
† quæ
‡ erant
‡ erant
בַּיִת [m]

contaminauit ‡ &, Iehudah vrbibus de sacerdotes omnes eduxit Et

8 וַיָּבֵא אֶת־כָּל־הַכֹּהֲנִים מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיְטַמֵּא [p] †
ad vsque Ghebah à sacerdotes *illic* suffiebant quibus † excelsa

אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר קִטְּרוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים מִגֶּבַע עַד־
portæ ostium ‡ quæ, portarum excelsa destruxit &: sebah-Beer

בְּאֵר שָׁבַע וַיִּנַּץ אֶת־בָּמוֹת הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר־פֶּתַח שַׁעַר
porta in viri sinistram ad * quæ, ciuitatis principis Iehosuah

יְהוֹשֻׁעַ [q] שַׂר־הָעִיר אֲשֶׁר־עַל־שְׂמֹאול אִישׁ בְּשַׁעַר [q] שׁוּר
ad excelsorum sacerdotes ascendebant non Veruntamen .ciuitatis

9 הָעִיר ׃ [†] אַךְ לֹא יָעֲלוּ כֹהֲנֵי הַבָּמוֹת אֶל־ ‖ sed
infermentata comedebant *quinimo* ‖, Ierusalaim in DOMINI altare

מִזְבַּח יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם כִּי אִם־אָכְלוּ [c] מַצּוֹת [r] מַץ
.suorum fratrum medio in

בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם ׃
non pro ‡ Hinnom filij valle in † quod, Topheth *pollut* ‡ Et ‡ immundū locū esse declarauit † erat

10 [†] וְטִמֵּא אֶת־הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵי בְנֵי־הִנֹּם לְבִלְתִּי ן
.Molech ipsi ignem per suam filiam &, suum filium *virum traducere* * ק

לְהַעֲבִיר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ וְאֶת־בִּתּוֹ בָּאֵשׁ לַמֹּלֶךְ ׃ ‡ ne trāsire faceret quisquā
Iehudah reges *dederant* ‖ quos, equos fecit cessare Et ‖ posuerant

11 [†] וַיַּשְׁבֵּת אֶת־הַסּוּסִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה
-Nethan cubiculum ad DOMINI domus introitu ab Soli

לַשֶּׁמֶשׁ [s] מִבָּא בֵית־יְהוָה אֶל־לִשְׁכַּת נְתַן־ בּוֹא [s]
Solis currus &; suburbanis in ‡ quod eunuchi melech ‡ erat

מֶלֶךְ הַסָּרִיס אֲשֶׁר בַּפְּרָוָרִים וְאֶת־מַרְכְּבוֹת הַשָּׁמֶשׁ
tectum super ‡ quæ aras Et .igni in combussit ‡ erant

12 שָׂרָף בָּאֵשׁ ׃ [†] וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר עַל־הַגַּג
altaria &, Iehudah reges fecerant quas, Achaz cœnaculi

עֲלִיַּת [t] אָחָז אֲשֶׁר־עָשׂוּ [u] מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת [t] עֲלִיָּה עָשָׂה
destruxit, DOMINI domus attiis duobus in Menasseh fecerat quæ

אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה [x] בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת בֵּית־יְהוָה נִתַּץ [x] שָׁנָה
‡ currere fecit in eorum puluerem fecit proiicere &, inde *cucurrit* ‡ &, rex

הַמֶּלֶךְ [y] וַיָּרֶץ מִשָּׁם וְהִשְׁלִיךְ אֶת־עֲפָרָם אֶל־ [y] רוּץ
.Chidron torrentem

נַחַל קִדְרוֹן ׃
‡ erant corā ‡ dextris *dextra* à ‡ quæ Ierusalaim *facies ad* ‡ quæ excelsa Et

13 וְאֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר [z] עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלִַם אֲשֶׁר [z] מִימִין [†]
Israel rex Selomoh ædificauerat quæ *destructionis* ‖ montis ‖ oliueti,

לְהַר־הַמַּשְׁחִית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
abominationi Chemos &, Sidoniorum abominationi Hastoreth

לְעַשְׁתֹּרֶת ׀ שִׁקֻּץ צִידֹנִים וְלִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ
censuit esse immunda, Hammō filiorū abominationi Milchom &, Moab

מוֹאָב וּלְמִלְכֹּם תּוֹעֲבַת [a] בְּנֵי־עַמּוֹן טִמֵּא [a] בָּנָה
,Lucos succidit &, statuas contriuit Et .rex

14 הַמֶּלֶךְ ׃ [†] וְשִׁבַּר אֶת־ [b] הַמַּצֵּבוֹת וַיְכָרֹת אֶת־הָאֲשֵׁרִים [b] יָצַב
etiam Et .hominum ossibus eorum locum repleuitque

15 וַיְמַלֵּא אֶת־ [c] מְקוֹמָם עַצְמוֹת אָדָם ׃ [†] וְגַם [c] קוֹם
Iarobham fecerat quod excelsum, el--Beth in † quod altare † erat

אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל הַבָּמָה אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם
,ipsum altare etiam, Israel fecit peccare qui, Nebat filius

בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל גַּם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ הָהוּא
,puluerem in contriuit, excelsum combussitque: destruxit excelsum &

וְאֶת־הַבָּמָה נָתָץ [d] וַיִּשְׂרֹף אֶת־הַבָּמָה [d] הִדַּק לְעָפָר דָּקַק
.Lucum combussit &

וַיִּשְׂרֹף אֲשֵׁרָה ׃
† erant ibi † quæ sepulcra vidit &, Iosiiahu se vertit Et

16 [†] וַיִּפֶן יֹאשִׁיָּהוּ [f] וַיַּרְא אֶת־הַקְּבָרִים אֲשֶׁר־שָׁם [e] פְּנָה [f] רָאָה
combussit &, sepulcris è ossa tulit &, misit &: monte in

בָּהָר וַיִּשְׁלַח [g] וַיִּקַּח אֶת־הָעֲצָמוֹת מִן־הַקְּבָרִים וַיִּשְׂרֹף [g] בָּלַק
‡ immundum esse censuit quod, DOMINI verbum iuxta, illud *contaminauit* ‡ &, altare super

עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיְטַמְּאֵהוּ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר
.hæc *verba* prædicauit qui, Dei vir prædicauerat

קָרָא אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ׃
titulus iste, eum ad dixerunt Et ? *videns ego quod hoc indicium* Quid: ait Et quem video? [h] צִיּוֹן

17 וַיֹּאמֶר מַה [h] הַצִּיּוֹן הַלָּז אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו [†]
venit qui, Dei viri Sepulcrum: ciuitatis viri [i] בּוֹא

אַנְשֵׁי הָעִיר הַקֶּבֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים [i] אֲשֶׁר־בָּא
super fecisti quæ, hæc *verba* prædicauit &, Iehudah de

מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל
* Quisquam ne Vir * .illum Dimittite: Dixitque .el--Beth altare

18 כֵּן ׃ [k] וַיֹּאמֶר [†] הַנִּיחוּ לוֹ אִישׁ אַל־ [k] יָנַח
,prophetæ ossa, eius ossa liberauerunt &. eius ossa moueat [l] נוּעַ

[l] יָנַע עַצְמֹתָיו וַיְמַלְּטוּ עַצְמוֹת הַנָּבִיא אֶת עַצְמוֹת
.Someron de venerat qui

אֲשֶׁר־בָּא מִשֹּׁמְרוֹן ׃
‡ erant ciuitatibus in ‡ quæ, excelsorum domos omnes etiam Et

19 [†] וְגַם אֶת־כָּל־ [m] בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי [m] בַּיִת

.suam faciem super vertit *&* *abſterſit* ‡ ſcutellam † abſtergit † quiſpiam
‡ & terſam
יִמְחֶה אֶת־הַצַּלַּחַת מָחֹה וְהָפַךְ עַל־פָּנֶיהָ׃

eos tradam & ,meæ hæreditatis reſiduos derelinquam Et
[b] נָתַן † וְנָטַשְׁתִּי אֶת שְׁאֵרִית נַחֲלָתִי [b] וּנְתַתִּים 14
direptionem in & ,rapinam in eruntque : eorum inimicorum manu in
[c] בַּז [d] וָשֶׁסָּה בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וְהָיוּ [c] לָבַז וּלְמִשֻּׁסָּה
malum fecerunt quod Eo .ſuis inimicis omnibus
[d] עָשָׂה לְכָל־אֹיְבֵיהֶם׃ † יַעַן אֲשֶׁר [d] עָשׂוּ אֶת־הָרַע 15
ſunt egreſſi qua die à ,me *irritantes fuerunt* ‖ & ,meis oculis in
[e] הָיָה בְּעֵינַי [e] וַיִּהְיוּ מַכְעִסִים אֹתִי מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ
etiam Et .hanc diem ad vſque & Aegypto ex eorum patres
אֲבוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וְגַם 16
donec ,valde multum Menaſſeh effudit innoxium ſanguinem
[f] נָקָה דָּם [f] נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר־
quo ,ſuum peccatum præter ,*os ad ore* † Ieruſalaim impleret † de latere ad
מִלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלַם פֶּה לְפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר latus,
.DOMINI oculis in malum *faciendum ad* Iehudah fecit peccare vt faceret
הֶחֱטִיא אֶת־יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
eius peccatū & ,fecit quæ vniuerſa & ,Menaſſeh *verborum reſiduum* Et Reſidua autē
וְיֶתֶר † דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחַטָּאתוֹ 17
dierum verborum libro *ſuper* † ſcripta ipſa nónne ,peccauit quod † ſunt in
[g] יוֹם אֲשֶׁר חָטָא הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי [g] הַיָּמִים
,ſuis patribus cum Menaſſeh *Iacuitque* ‡ ? Iehudah regum ‡ Dormiuitq;
לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ † וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו 18
Amon regnauitque : Huzza horto in ſuæ domus horto in eſt ſepultus &
וַיִּקָּבֵר בְּגַן־בֵּיתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן
.eo pro eius filius
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XXII. כב

,ipſum regnando in ‡ Amon † annorum duorum & viginti Filius † erat ‡ quando regnauit
[h] בֶּן־עֶשְׂרִים [h] וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ 19
* eius matris nomen & : Ieruſalaim in regnauit annis duobus &
[i] שָׁנָה * מָלַךְ וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
malum Fecitque .Iotbah de Charus filia Meſullemeth
[k] חָרוּץ [i] מְשֻׁלֶּמֶת בַּת־ [k] וַיַּעַשׂ † הָרַע 20
.ſuus pater Menaſſeh fecerat ſicut ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו׃
ſeruiuitque .ſuus pater ambulauit *qua* ‖ via omni in ambulauit Et ‖ per quam
וַיֵּלֶךְ † בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד 21
.eis ſe incurtuauit & ,ſuus pater ſeruierat quibus ,idolis
[l] שָׁחָה אֶת־הַגִּלֻּלִים [l] אֲשֶׁר־עָבַד אָבִיו וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם׃
non & ,ſuorum patrum Deum DOMINVM dereliquit Et
וַיַּעֲזֹב † אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו וְלֹא 22
Amon ſerui coniurauerunt Et .DOMINI via in ambulauit
הָלַךְ בְּדֶרֶךְ יְהוָה׃ † וַיִּקְשְׁרוּ עַבְדֵי־אָמוֹן 23
.ſua domo in regem interfecerunt & ,eum *ſuper* † † contra
[m] מות עָלָיו [m] וַיָּמִיתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ׃
regem *ſuper coniurantes* * omnes terræ populus percuſſit Et *qui coniurarāt aduerſum
[n] נָכָה † וַיַּךְ עַם־הָאָרֶץ אֶת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־הַמֶּלֶךְ 24
eius filium Ioſiiahu terræ populus conſtituit regem & : Amon
אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ
ipſa nónne ,fecit quæ Amon *verborum reſiduum* Et .eo pro Reſidua autē
תַּחְתָּיו׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָמוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם 25
? Iehudah regum dierum verborum libro *ſuper* † ſcripta † ſunt in
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
regnauitque : Huzza horto in ſuo ſepulchro in eum ſepeliuit Et
וַיִּקְבְּרוּ † אֹתוֹ בְּקִבְרָתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ 26
.eo pro eius filius Ioſiiahu
יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

,ipſum regnando in ‡ Ioſiiahu † annorum octo Filius † erat ‡ quando regnauit,
[a] בֶּן־ [a] † שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֹאשִׁיָּהוּ בְּמָלְכוֹ 1
eius matris nomen & .Ieruſalaim in regnauit anno vno & triginta &
[b] בָּנָה וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
‡ rectum † Fecitque .Boſcath de Hadaiah filia Iedidah * * erat
[c] הָיָה יְדִידָה בַּת־עַדָיָה מִבָּצְקַת׃ [b] † וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר 2
†quod ‡erat
[c] עָשָׂה nos & ,ſui patris Dauid via omni in ambulauit & : DOMINI oculis in
[d] סוּר בְּעֵינֵי יְהוָה [c] וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ דָּוִד אָבִיו וְלֹא־
.ſiniſtram & ,dexteram ‡ declinauit ‡ ad
סָר יָמִין וּשְׂמֹאול׃
rex miſit ,Ioſiiahu regis anno decimooctauo *in* fuit Et
[c] הָיָה † וַיְהִי בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ שָׁלַח הַמֶּלֶךְ 3
,DOMINI domum ‡ ſcribam Meſullam filij Aſaliahu filium Saphan ‡ ad
אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ בֶן־מְשֻׁלָּם סֹפֵר בֵּית יְהוָה

,magnum ſacerdotem Chilchiiahu ad Aſcende :dicendo
לֵאמֹר׃ † עֲלֵה אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל 4
perficiat conflare pecuniā quę illata eſt ‡quā ‡liminis collegerunt *quod* ‖ ,DOMINI domum *illatum argentum conſummet* & facientium manui eam tradant Et .populo à *abaci* ‡ cuſtodes
[f] וְיִתֻּם אֶת־הַכֶּסֶף [g] הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר אָסְפוּ
[f] תָּמַם [g] בּוֹא שֹׁמְרֵי הַסַּף מֵאֵת הָעָם׃ [h] † וְיִתְּנָהוּ 5
eam tradant & : DOMINI domo in præfectis ,opus
[h] נָתַן וְיִתְּנוּהוּ בְּיַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית יְהוָה
roborandum ad DOMINI domo in ‡ quod opus facientibus
לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה לְחַזֵּק אֶת־ ‡ eſt
,eqmentariis & ,ædificatoribus & ,Fabris .domus *ſciſſuram* † † rimas
בֶּדֶק הַבָּיִת׃ † לְחָרָשִׁים וְלִבֹּנִים וְלַגֹּדְרִים 6
roborandum ad ,*exciſionis* * lapides & ,ligna emendum ad & * excisos,
[i] קָנָה וּלְקָנוֹת עֲצֵים [i] וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־
datur quod ,argentum eis *cum* ſupputetur non Tantum .domum
הַבָּיִת׃ † אָבָל לֹא־יֵחָשֵׁב אִתָּם הַכֶּסֶף הַנִּתָּן 7
faciant. Dixitque .*facientes ipſi* fide in ſed ,eorum manum ad
עַל־יָדָם כִּי בֶאֱמוּנָה הֵם עֹשִׂים׃ † וַיֹּאמֶר 8
legis Librum :ſcribam Saphan ad magnus ſacerdos Chilchiiahu
חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶל־שָׁפָן הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה [k] יָרֹד
*ipſi ad * librum Chilchiiah dedit & .DOMINI domo in inueni
מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־
.illum legitque ,Saphan
שָׁפָן וַיִּקְרָאֵהוּ׃
regi retulit & ,regem ad ſcriba Saphan venit Et
[l] שוב † וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ [l] וַיָּשֶׁב אֶת־הַמֶּלֶךְ 9
eſt inuentū quod ,argentum tui ſerui Conflauerunt : dixit & ,rem
[m] נָתַךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר [m] הֵחִיכוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־הַכֶּסֶף הִנָּמְצָא
‡ manui præfectis ,opus facientium *manum ad* ‡ illud dederunt & ,domo in
[m] נָתַן בַּבַּיִת [m] וַיִּתְּנֻהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים
,regi ſcriba Saphan Nunciauitque .DOMINI domo in
[o] נָגַד בֵּית יְהוָה׃ † וַיַּגֶּד [o] שָׁפָן הַסֹּפֵר לַמֶּלֶךְ 10
Saphan illum legitque :ſacerdos Chilchiiahu mihi dedit Librum :dicendo
לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁפָן
‡ coram rege. .*regis facies ad* ‡
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
‡ cùm audiſſet rex ,legis libri verba *regem audire ſecundum* ‡ ,fuit Et
[p] הָיָה † וַיְהִי [p] כְּשָׁמְעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה 11
Chilchiiahu rex præcepit Et .ſua veſtimenta ſcidit &
[q] צִוָּה וַיְקָרַע אֶת־בְּגָדָיו׃ † [q] וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ 12
,Michaiah filio Hachbor & ,Saphan filio Achicham & ,ſacerdoti
הַכֹּהֵן וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֶת־עַכְבּוֹר בֶּן־מִיכָיָהוּ
: dicendo ,regis ſeruo Haſaiah & ,ſcribæ Saphan &
וְאֶת־ שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֶת עֲשָׂיָה עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃
pro & ,populo pro & ,me pro DOMINVM inquirite , Ite
[r] הָלַךְ † [r] לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה בַּעֲדִי וּבְעַד הָעָם וּבְעַד 13
‡ qui inuentus eſt * eſt * magna quia ,huius *inuenti* ‡ libri verba ſuper Iehudah omni
כָּל־יְהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַנִּמְצָא הַזֶּה כִּי־גְדוֹלָה
‡ contra non quòd eò ,nos *in* ‡ eſt ſuccenſa *ipſa* quæ ,DOMINI ira
חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר־הִיא נִצְּתָה בָּנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־
‡ vt facerent omne iuxta *faciendū ad* ‡ ,huius libri verba *ſuper* noſtri patres audierunt
[s] עָשָׂה שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל־
‡ quod eſt .nobis *ſuper* ſcriptum ‡
הַכָּתוּב עָלֵינוּ׃
,Saphan & ,Hachbor & ,Achicham & ,ſacerdos Chilchiiahu abiit Et
[t] יָלַךְ † [t] וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן 14
Ticuah filij Sallum vxorem , prophetiſſam Chuldah ad Haſaiah &
וַעֲשָׂיָה אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת [t] שַׁלֻּם בֶּן־תִּקְוָה
‡ habitabat Ieruſalaim in *habitans* ‡ ipſa & .veſtium cuſtodis Charchas filij
בֶּן־חַרְחַס שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִַם
† domo doctrinæ: .eam ad ſunt locuti & : *Secunda* † in
בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ׃
: Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic , eos ad Dixitque
[u] בּוֹא † וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 15
dixit Sic .me ad vos miſit qui viro Dicite
[x] רָעָה אֹמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי׃ † כֹּה אָמַר 16
‡ adduco ſuper & ,iſtum locum *ad* ‡ malum *adducens* ‡ ego Ecce : DOMINVS
‡ ſuper
[x] רוֹעַ יְהוָה הִנְנִי [u] מֵבִיא [x] רָעָה אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־ [u] בּוֹא
.Iehudah rex legit quem ,libri verba omnia , eius habitatores
יוֹשְׁבָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
, alienis diis ſuffierunt & , me dereliquerunt quod eo Pro
[y] תַּחַת † אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים 17
* vt irritarent eſt ſuccenſus & :ſuarum manuum opere omni in me *irritare* *pro*
לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם [z] וְנִצְּתָה [z] נִצַּת
.extinguetur non & , iſto loco in meus furor
[a] חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה׃ [a] יָחֹם

Dormiuitq; Chizchiiahu I*acuitque* ?Iehudah regum dierum verborum libro
21 סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ †וַיִּשְׁכַּב חִזְקִיָּהוּ
.eo pro eius filius Menasseh regnauit &, suis patribus cum
עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ מְנַשֶּׁה [r]בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ [r]בְּנָה

CAP. XXI. כא

†erat †cùm regnauit
1 †בֶּן־[a]שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְּמָלְכוֹ [a]שָׁנָה
nomen Et . Ierusalaim in regnauit annis quinque & quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם
.Chephsibah ‡ eius matris ‡erat
אִמּוֹ חֶפְצִי־בָהּ׃
abominationes iuxta, DOMINI oculis in malum Fecitque
2 †[b]וַיַּעַשׂ [c]הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּתוֹעֲבֹת facie [b]עָשׂוּ
.Israel filiorum *faciebus* à DOMINVS expulit quas, gentium
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר [d]הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ [d]יָרַשׁ
Chizchiiahu perdiderat quæ, excelsa ædificauit &, est Conuersusque
3 †וַיָּשָׁב [e]וַיִּבֶן אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר אִבַּד חִזְקִיָּהוּ [e]בְּנָה
sicut, Lucum fecit &, Bahal ipsi altaria erexit &: eius pater
אָבִיו [f]וַיָּקֶם מִזְבְּחוֹת לַבַּעַל [g]וַיַּעַשׂ אֲשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר [f]קוֹם [g]עָשָׂה
,cælorum militiæ omni se incuruauit &, Israel rex Achab fecerat
עָשָׂה אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [h]וַיִּשְׁתַּחוּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם [h]שָׁחָה
.eis seruiuit &
וַיַּעֲבֹד אֹתָם׃
de ,DOMINVS dixit qua[t], DOMINI domo in altaria extruxit Et
4 †וּבָנָה מִזְבְּחוֹת בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
.meum nomen ponam Ierusalaim In
בִּירוּשָׁלִָם [i]אָשִׂים אֶת־שְׁמִי׃ [i]שׂוֹם
atriis duobus in, cælorum militiæ vniuersæ aras extruxit Et
5 †[k]וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם [l]בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת [k]בָּנָה
,ignem per suum filium fecit transire Et .DOMINI domus
6 בֵּית־יְהוָה׃ †וְהֶעֱבִיר אֶת־[m]בְּנוֹ בָּאֵשׁ †magos
sciolos †& ,pythonem fecit &, est auguratus & ,tempora obseruauit &
וְעוֹנֵן וְנִחֵשׁ וְעָשָׂה אוֹב וְיִדְּעֹנִים
.‡ irritandum ad DOMINI oculis in malum *faciendum ad* multiplicauit vt faceret ‡eũ.
הִרְבָּה [m]לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיס׃ [m]רָבָּה
qua †, domo in, fecerat quod, Luci sculptile posuit Et †de
7 †וַיָּשֶׂם אֶת־פֶּסֶל הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה בַּבַּיִת [n]אֲשֶׁר
domo In ;eius filium Selomoh ad &, Dauid ad DOMINVS dixerat
אָמַר יְהוָה אֶל־דָּוִד וְאֶל־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בַּבַּיִת
,Israel tribubus cunctis de elegi quam, Ierusalaim in &, hac
הַזֶּה וּבִירוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
.sempiternum in meum nomen ponam
אָשִׂים אֶת־שְׁמִי לְעוֹלָם׃
vt moueri faciam , terra è Israel pedem *faciendum moueri ad* addam non Et
8 †וְלֹא [n]אֹסִיף [o]לְהָנִיד רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מִן־הָאֲדָמָה
faciendum ad ‡ custodierint *si tantum* *, eorum patribus dedi quam
אֲשֶׁר [n]הֵכַנְתִּי לַאֲבוֹתָם רַק [n]אִם־יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת
præcepit quam, legem omnem iuxta &, eis præcepi quæ, omnia iuxta
[p]כְּכֹל אֲשֶׁר [p]צִוִּיתִים וּלְכָל־[q]הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה [p]צִוָּה [q]יָרֵת
.Moseh meus seruus eis
אֹתָם עַבְדִּי מֹשֶׁה׃
vt facerẽt pei[s] *malum faciendum ad*, Menasseh eos fecit errare &: audierunt non Et
9 †וְלֹא שָׁמְעוּ [r]וַיַּתְעֵם מְנַשֶּׁה [s]לַעֲשׂוֹת אֶת־הָרָע [r]תָּעָה [s]רוֹעַ
.Israel filiorum *faciebus* ‡ à DOMINVS deleuit quas, *gentibus* præ quàm gentes
מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ‡facie
,prophetarum suorum seruorum *manu in* ‖ DOMINVS est Locutusque ‖ per manum
10 †וַיְדַבֵּר יְהוָה בְּיַד־[t]עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים
abominationes Iehudah rex Menasseh fecit quod eo Pro :dicendo
11 לֵאמֹר׃ †יַעַן אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה הַתֹּעֵבוֹת
* fuerunt * qui, Emorræi fecerunt quæ, omnibus præ peius faciendo, istas
הָאֵלֶּה הָרַע [u]מִכֹּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר ante eum.
.suis idolis in Iehudah etiam fecit peccare & .*eius* ‡*facies ad*
[v]לְפָנָיו וַיַּחֲטִיא גַּם־אֶת־יְהוּדָה בְּגִלּוּלָיו׃ ‡ faciem
inducens † ego Ecce : Israel Deus DOMINVS dixit sic Idcirco
12 †לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי [w]מֵבִיא †adeo vt omnis audientis שמעה
,illud *audientium omnium quod* †, Iehudah &, Ieruſalaim ſuper malum
רָעָה עַל־יְרוּשָׁלִַם וִיהוּדָה אֲשֶׁר כָּל־[x]שֹׁמְעָיו
.*eius* aures ambæ tinniant
[x]תְּצַלֶּלְנָה שְׁתֵּי אָזְנָיו׃ [x]צַלַּל
& ,Someron lineam Ierusalaim ſuper extendam Et
13 †וְנָטִיתִי [y]עַל־יְרוּשָׁלִַם אֵת [z]קַו שֹׁמְרוֹן וְאֶת־ [y]נָטָה [z]קָוֶה
quemadmodũ ,Ieruſalaim *delebo* ‡ &, Achab domus pondus ‡ abſtergam
[a]מִשְׁקֹלֶת בֵּית אַחְאָב [b]וּמָחִיתִי אֶת־יְרוּשָׁלִַם כַּאֲשֶׁר [a]מָשְׁקַל מָחָה

,tulerunt Et .ficuum massam Tollite :Iesahiahu Dixitque
†וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ [b]קְחוּ דְבֶלֶת תְּאֵנִים וַיִּקְחוּ ♭
.*vixit* &, vlcus super posuerunt & sanatum est. [b]לָקַח
[c]שׂוֹם [d]חָיָה
quòd, signum Quod : Iesaiahu ad Chizchiiahu Dixitque
8 †וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת כִּי־
domum tertio die in sim ascensurus &, me DOMINVS sit sanaturus
יִרְפָּא יְהוָה לִי וְעָלִיתִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֵּית ?DOMINI
יְהוָה׃
quòd, DOMINO à signum tibi Hoc : Iesaiahu Dixitque
9 †וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ זֶה־לְּךָ הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה כִּי
vmbra Iuit † :est locutus quod, verbum DOMINVS sit facturus † Num vis vadat
יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר הֲלֵךְ הַצֵּל
? gradibus decem reuertatur *si* ‡ gradibus decem ‡ an
עֶשֶׂר [e]מַעֲלוֹת אִם־יָשׁוּב עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃ [e]עֲלָה
.gradibus decem declinare vmbræ est Leue : Chizchiiahu Dixitque
10 †וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ נָקֵל [f]לַּצֵּל [g]לִנְטוֹת עֶשֶׂר מַעֲלוֹת [f]צָלַל [g]נָטָה
.gradibus decem rettorsum vmbra reuertatur ‡ sed .*Non* * * Nolo hoc, ‡ vt
לֹא כִי יָשׁוּב הַצֵּל אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃
reduxit &; DOMINVM ad propheta Iesaiahu clamauit Et
11 †וַיִּקְרָא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־יְהוָה [h]וַיָּשֶׁב [h]שׁוּב
Achaz *gradibus in* † descenderat quos, *gradibus in* † vmbram † per gradus
אֶת־הַצֵּל בַּמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה בְּמַעֲלוֹת אָחָז
.gradibus decem retrorsum
אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃
rex Baladan filius Baladan Berodach misit illo tempore In
12 †בָּעֵת הַהִוא שָׁלַח בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ
quòd, audierat quoniam . Chizchiiahu ad *munus* † &, literas Babel † munera
בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי שָׁמַע כִּי
.Chizchiiahu ægrotasset
חָלָה חִזְקִיָּהוּ׃
domum omnem eis ostendit &, Chizchiiahu eos *super* audiuit Et
13 †וַיִּשְׁמַע עֲלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ [i]וַיַּרְאֵם אֶת־כָּל־בֵּית [i]רָאָה
& , aromata & , aurum & , argentum, suã desiderabilẽ נכהו
[k]נכ׳ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבְּשָׂמִים וְאֶת־ ק
quod omne &, suorum vasorum domum &, optimum *oleum* * vnguentum
שֶׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת בֵּית [k]כְּלָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר כ׳ ק ‡ quicquam
נִמְצָא בְאוֹצְרֹתָיו לֹא־הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא־הֶרְאֵם
.sua potestate omni in &, sua domo in Chizchiiahu
חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ׃
dixitque, Chizchiiahu regem ad propheta Iesahiahu venit Et
14 †[l]וַיָּבֹא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר [l]בּוֹא
?te ad venerunt vnde &, isti viri dixerunt Quid : eum ad
אֵלָיו מָה־אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאַיִן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
.Babel de, venerunt longinqua terra De : Chizchiiahu Dixitque
וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ מִבָּבֶל׃
Chizchiiahu Dixitque ? tua domo in viderunt Quid : ait Et
15 †וַיֹּאמֶר מָה [m]רָאוּ בְּבֵיתֶךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ [m]רָאָה
quod, *verbum* ‡ fuit non .viderunt, mea domo in † quæ Omnia † sunt
אֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר ‡ quicquam
.meis thesauris in eis ostenderim non
לֹא־הֶרְאִיתִם בְּאוֹצְרוֹתָי׃
:DOMINI verbum Audi : Chizchiiahu ad Iesahiahu dixit Et
16 †וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה׃
,tua domo in † quod omne deferetur &, *venientes* ‡ dies Ecce ‡ veniũt † eſt
17 †הִנֵּה יָמִים בָּאִים [n]וְנִשָּׂא כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ
Non . Babel in, hanc diem ad vsque, tui patres *thesauriz arunt* quæ & condiderunt
וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבוֹתֶיךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא־
.DOMINVS dixit, *verbum* † remanebit † quicquam
[n]יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְהוָה׃ [n]יָתַר
:tollent, generabis quos, te de egredientur qui, tuis filiis de Et
18 †וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר [o]יֵצְאוּ מִמְּךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד יִקָּחוּ [o]יָצָא יקחו
.Babel regis palatio in eunuchi erunt & ♭
וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל׃
,Do MINI verbum est Bonũ : Iesahiahu ad Chizchiiahu Dixitque
19 †וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ טוֹב דְּבַר־יְהוָה
sit futura veritas & pax *si* ‡ Nonne : dixit Et .es locutus quod ‡ bonũ est eũ
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ [p]וַיֹּאמֶר הֲלוֹא אִם־שָׁלוֹם [p]וֶאֱמֶת יִהְיֶה אָמֵן
omnis &, Chizchiiahu *verborum residuum* Et ‡ meis diebus in Residua autẽ
בְּיָמָי׃ †וְיֶתֶר דִּבְרֵי חִזְקִיָּהוּ וְכָל־ 20
,aquæductum &, piscinam fecit quod &, eius fortitudo
גְּבוּרָתוֹ וַאֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַבְּרֵכָה וְאֶת־הַתְּעָלָה
super † scripta ipsa nónne, ciuitatem in aquas introduxit & † sunt in
[q]וַיָּבֵא אֶת־הַמָּיִם הָעִירָה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־ [q]בּוֹא

, nunciorum manu de literas Chizchiiahu tulit Et
14 [c]לָקַח [†]וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים
eas expandit & ,DOMINI domum †ascendit & ;eas legit & †in
[f]עֲלָה וַיִּקְרָאֵם [f]וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ
.DOMINI *facies ad* ‡Chizchiiahu ‡coră Dño.
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה׃
DOMINE :dixit & ,DOMINI *facies ad* ‡Chizchiiahu orauit Et ‡coră Dño,
15 [†]וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
tu solus Deus *ipse*‡ tu ,Cherubim *habitans*‡ ,Israel Deus ‡sedens ſuper ‡es
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ
& ,*cælos* fecisti tu .terræ regnorum omnium cælum,
[g]עָשָׂה לְכָל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה [g]עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
aperi .audi & ,tuam aurem DOMINE Inclina .terram
16 הָאָרֶץ׃ [†]הַטֵּה יְהוָה׀ אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח
qui ‖, Sancherib verba audi &: vide & ,tuos oculos DOMINE ‖quæ
יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
.*viuenti* Deo *exprobrandum ad* ‡*ipsũ* miſit ‡vt probro af ficeret Deum viuentem.
שָׁלַח לְחָרֵף אֱלֹהִים [h]חָי׃ [h]חַיָּה
, gentes Aſſur reges vaſtauerunt ,DOMINE Verè
17 [†]אָמְנָם יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת הַגּוֹיִם
.ignem in eorum deos *dederunt* Et .eorum terram & poſuerunt
וְאֶת־אַרְצָם׃ [†]וְנָתְנוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ
18 lignum ,hominis manuum opus *quinimo* ,*ipſi*‡ dij non quia ‡erant, ſed
כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם עֵץ
,noſter Deus DOMINE nunc Et .eos perdiderunt & ,lapis &
וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃ [†]וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
19 regna omnia ſcient & :eius manu de obſecro nos fac ſaluos
[i]יֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת [i]יְשַׁע
.*tu* ſolus Deus DOMINVS †tu quòd ,terræ ‡es
הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃
:dicendo ,Chizchiiahu ad Amos filius Ieſaiahu miſit Et
20 [†]וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר
ad ‖*me ad* orasti quibus‡ : Iſrael Deus DOMINVS dixit Sic ‡Pro ‖ſuper
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלָּלְתָּ אֵלַי אֶל־
quod ,verbum * Hoc .audiui ,Aſſur regem Sancherib * eſt
21 סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר שָׁמָעְתִּי׃ [†]זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
te ſubſannauit ,te Contempſit :eum ſuper DOMINVS eſt locutus
דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעֲגָה לְךָ
.Ieruſalaim filia mouit caput te poſt ,Sion filia virgo
[k]בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ [k]הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלִָם׃ [k]נוּעַ
quem ſuper & ,es conuitiatus † & ,affeciſti probris Quem †quem
22 [†]אֶת־מִי חֵרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל־מִי
ſanctum *Super* ‡ ?tuos oculos excelſum * leuaſti & ,vocem exaltaſti *in ‡Ad
הֲרִימוֹתָ קוֹל [l]וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ עַל־קְדוֹשׁ [l]נָשָׂא
,*meum* dominũ probris affeciſti tuorum nunciorum *manu* In .Iſrael Per manum
23 יִשְׂרָאֵל׃ [†]בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי
altitudinem ‡aſcendi ego meorum curruum multitudine In : dixiſti & ‡excelſa
וַתֹּאמַר בְּרֹכֶב רִכְבִּי אֲנִי [m]עָלִיתִי מָרוֹם [m]בְּרִיב
, eius cedrorum *ſtaturam* ‖ ſuccîdam & , Lebanon latera , montium †electas abietes ‡habitaculum
הָרִים יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֶרְזָיו
ſaltum , eius finis *diuerſorium* ‡ ingrediar & , eius *abietum electionem* †
מִבְחַר בְּרֹשָׁיו וְאָבוֹאָה [n]מְלוֹן קִצּוֹ [n]קָצָה יָעַר
ſiccaui &;alienas aquas bibi & , ‡fodi Ego .eius Charmeli ‡venam,
כַּרְמֶלּוֹ׃ [†]אֲנִי קָרְתִּי [o]וָאֶשְׁתֶּה מַיִם זָרִים וְאַחֲרֵב
24 *munitionis* † riuos omnes meorum pedum planta *in* *munitos.
בְּכַף פְּעָמַי כָּל יְאוֹרֵי מָצוֹר׃
,*quondam diebus* à‡ feci *illud* † ,longè à audiſti non Nunquid †quod‡in die bus antiquis
25 [†]הֲלֹא־שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אֹתָהּ [p]עָשִׂיתִי לִמְיֵמֵי קֶדֶם [p]עָשָׂה
acetuos ‡ ,deſolandum ad erit & , illud adduxi nunc ?illud plaſmaui & ‡in
וְיִצַּרְתִּיהָ עַתָּה [q]הֲבִיאוֹתִיהָ [r]וּתְהִי לְהַשּׁוֹת [r]לְהַשְׁאוֹת
.munitas ciuitates *deſtructos* ‡ *destructionũ*
[s]גַּלִּים עָרִים בְּצוּרוֹת׃ [s]נְצִיִּים
erunt ,*pndefacti* ‖ & ,ſunt eõtriti ,manu abbreuiati earum habitatores Et
26 [†]וְיוֹשְׁבֵיהֶן קְצַרֵי־יָד [t]חַתּוּ [u]וַיֵּבֹשׁוּ הָיוּ [t]חָתָה [u]נָצָה
facies ad ‖vento percuſſa & ,tectorum herba ,germinis olus & ,agri herba * ‖pudore affe- cti, *vt ‡ante
עֵשֶׂב שָׂדֶה וְיֶרֶק דֶּשֶׁא חְצִיר גַּגּוֹת וְשִׁדָּפָה לִפְנֵי
: noui tuum ingredi & ,tuum egredi & ,tuum ſedere Et .*ſegetis* ‖ ſegetem.
27 קָמָה׃ [x][†]וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ יָדָעְתִּי [x]קוֹמָה [y]קוֹם
,me *ad te iraſci* Pro * .me *ad* ‡ tuum iraſci & ‡contra *Pro eo quod ira- tus es aduer- ſum
וְאֶת הִתְרַגִּזְךָ אֵלָי׃ [†]עֲקַן הִתְרַגִּזְךָ אֵלַי
28 meum hamum ponam & , meas aures in aſcendit tuus tumultus &
[y]וְשַׁאֲנַנְךָ עָלָה [z]בְאָזְנָי [z]וְשַׂמְתִּי חַחִי [y]שַׁאֲנָן
te faciam redire & , tuis labiis in meum camum & , tuis naribus in
בְּאַפֶּךָ [a]וּמְתָגִּי בְּשִׂפְתֶיךָ [a]וַהֲשִׁבֹתִיךָ
.*ea in* venisti *qua via in* ‡ [b]בּוֹא
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־[b]בָּאתָ בָּהּ׃

‡ cadua, germinata

anno *in* & , *ſerotinum*‡ anno iſto Comede : ſignum tibi hoc Et
29 [†]וְזֶה־לְךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ וּבַשָּׁנָה
,metite & ,ſeminate tertio anno *in* & . ſponte *germinatum* ſecundo
הַשֵּׁנִית סָחִישׁ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִשִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ
.earum fructum comedite & , vineas plantate &
וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאִכְלוּ [c]פִּרְיָם׃
,deorſum radicem ,*reſidua*‡ , Iehudah *domus* *euaſio* * addet Et
30 [†]וְיָסְפָה פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שָׁרֶשׁ [d]לְמָטָּה
.ſurſum fructum faciet &
וְעָשָׂה פְּרִי לְמָעְלָה׃
monte de euaſio & , reſiduum egredietur Ieruſalaim de Quia
31 [†]כִּי מִירוּשָׁלַ֫ם [e]תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵחֶר
.hoc faciet † DOMINI Zelus .Sion
צִיּוֹן קִנְאַת יְהוָה׃ תַּעֲשֶׂה־זֹּאת
Non :Aſſur regem *ad* ‖DOMINVS dixit ſic Quamobrem
32 [†]לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא
non & ;ſagittam illuc iaciet non & , hanc vrbem *ad* ingredietur
יָבוֹא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יוֹרֶה שָׁם [f]חֵץ וְלֹא־
.aggerem eam *ſuper* ‡ effundet non & ,clypeo eam præoccupabit
יְקַדְּמֶנָּה [g]מָגֵן וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה׃
non hanc ciuitatem *ad* & ;reuertetur ,*eam per* venit qua ,*via* In ‡
33 [†]בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־יָבֹא בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא
.DOMINVS dicit ,ingredietur
יָבוֹא נְאֻם־יְהוָה׃
* vt ſeruem ,me propter, eam *ſeruandam ad** hanc ciuitatem *ad* protegam Et
34 [h]וְגַנּוֹתִי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת [h]לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי
illa nocte *in* ,fuit Et .meum ſeruum Dauid propter &
וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃ [†]וַיְהִי׀ בַּלַּיְלָה הַהוּא
35 centũ Aſſur *caſtrametatione* in percuſſit & ,DOMINI angel‖ eſt egreſſus &
וַיֵּצֵא׀ מַלְאַךְ יְהוָה [i]וַיַּךְ [i]בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה ‖ נָכָה
ſurrexerunt ipſi omnes ecce & ,mane *in manicanenunt* Et . millia quinque & octoginta
שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם
eſt reuerſus & .abiit & ,eſt profectus Et .mortuorum cadauera
36 פְּגָרִים [k]מֵתִים׃ [†][l]וַיֵּסַע וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב [k]מוּת [l]נָסַע
ipſo ,fuit Et .Nineueh in habitauit & ,Aſſur rex Sancherib
37 סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר [m]וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה׃ [†]וַיְהִי הוּא
Sareſer & ,Adramelech & ,*ſui dei* * Niſroch domo * *ſe incurnante* † [m]יָשַׁב
†adorãte *in *deum ſuum
מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית׀ נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר [n]שָׁחָה
: Ararat terram ‡ euaſerunt ipſi Et . gladio in eum percuſſerunt eius filij ‡ in בנין ק
הִכֻּהוּ בַּחָרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט [o]
.eo pro eius filius Eſarchadon regnauit &
וַיִּמְלֹךְ אֵסַר־חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XX. כ

.moriendum ad Chizchiiahu ægrotauit illis diebus In
1 [†][o]בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת [o]יוֹם
,eum ad dixitque ,propheta Amos filius Ieſaiahu eum ad venit Et
וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
non & ,*tu moriens*‡ quia ,tuæ domui Præcipe :DOMINVS dixit Sic †morieris,
כֹּה־אָמַר יְהוָה [p]צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא [p]צַוֵּה
ad orauit & ,parietem ad *ſuas facies* * vertit Et .vines ‖Chizchiiahu faciem ſuam
2 תִחְיֶה׃ [†][q]וַיָּסֹב אֶת־פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־ [q]סָבַב
quæſo memento ;DOMINE Obſecro :dicendo ,DOMINVM †coram te
3 יְהוָה לֵאמֹר׃ [†]אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא
,perfecto corde in & , veritate in *tuas facies ad* †ambulauerim quòd
אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם
.magno fletu Chizchiiahu fleuit Et .fecerim tuis oculis in bonum ‡ &
וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ [r]עָשִׂיתִי [s]וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל׃ [r]עָשָׂה ‡quod eſt
verbum & , *mediam* *vrbem* ‖ fuerat egreſſus non Ieſaiahu , fuit Et ‖ad atrium medium,
4 [†]וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא [t]הָעִיר [t]הַתִּיכוֹנָה וּדְבַר־ [t]חָצֵר
ad dic &, Reuertere :dicendo , eum ad fuit DOMINI †הוֹךְ ק
5 יְהוָה הָיָה אֵלָיו לֵאמֹר׃ [†]שׁוּב
Dauid Deus DOMINVS dixit Sic : mei populi ducem Chizchiiahu
וְאָמַרְתָּ אֶל־ חִזְקִיָּהוּ נְגִיד עַמִּי כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִד
.tuam lachrymam vidi .tuam orationem Audiui :tui patris
אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־[u]תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־דִּמְעָתֶךָ [u]
.DOMINI domum ‡ aſcendes tertia die in :te *ſanans*† ego ecce
הִנְנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה׃
regis *vola*‡ de & ,annos quindecim tuis diebus *ſuper* addam Et ‖manu
6 [x][†]וְהֹסַפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה [y]וּמִכַּף מֶלֶךְ־ [x]יָסַף [y]כַּף
ciuitatem *ſuper* protegam & ;iſtam ciuitatem & ,te eruam Aſſur
אַשּׁוּר [z]אַצִּילְךָ וְאֶת הָעִיר הַזֹּאת [a]וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר [z]נָצַל [a]גָּנַן
.meum ſeruum Dauid propter & ,me propter ,iſtam
הַזֹּאת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃

præceptū quia .verbum ei reſponderunt non & ,populus tacuerunt Et
36 † וְהֶחֱרִישׁוּ הָעָם וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ דָּבָר כִּי־מִצְוַת
ſerat, .ei reſpondeatis Non :dicendo ,ipſum regis
הַמֶּלֶךְ הָיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֻהוּ׃
Venerunt‡ Sebna & ,domū ſuper‡ qui ,Chilchiiahu filius Eliachim Venitque
37 † וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר־עַל־הַבָּיִת וְשֶׁבְנָא
,veſtibus ſciſſis Chizchiiahu ad cōmonefaciens† Aſaph filius Ioach & ,ſcriba
הַסּוֹפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים
.Rabſacheh verba ei nunciauerunt &
וַיַּגִּדוּ לוֹ אֶת דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה׃ ‡נָגַד

CAP. XIX. יט

cùm audiſſet ,ſua veſtimenta ſcidit & ,Chizchiiahu *regem audiret ſecundum* ,fuit Et
1 † וַיְהִי כְּשָׁמְעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיְקָרַע אֶת־בְּגָדָיו
.DOMINI domum eſt ingreſſusque ,ſacco *in* ſe operuit &
‡כָּסָה וַיִּתְכַּס ‡שָׁק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה׃ ‡שָׁקַק
Sebnam & ,domum ſuper‡ qui ,Eliachim miſit Et ‡erat
2 † וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶלְיָקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא
ad ſaccis *in* opertos ſacerdotum ſeniores & ,ſcribam
סֹפֵר וְאֶת זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים ‡מְכֻסִּים בְּשַׂקִּים אֶל־ ‡כָּסָה
.Amos filium propheram Ieſaiahu
יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא בֶּן־אָמוֹץ׃
,anguſtiæ Dies :Chizchiiahu dixit Sic :eum ad dixerunt Et
3 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ יוֹם ‡צָרָה ‡צוּר
ad vſque filij venerunt quia :hæc dies *blaſphemiæ*‡ & ,increpationis & ‡conuitij in Deum eſt
וְתוֹכֵחָה וְנִאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי־בָאוּ בָנִים עַד־ ‡יֶכַח
DOMINVS audiat fortè Si .pariendi‡ non *vis*† & ,*uteri ruptura*‡ ‡matricem,
4 † אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה ‡וְכֹחַ אֵין ‡לְלֵדָה׃ ‡virtus ‡eſt
Aſſur rex *eum* miſit quem ,Rabſacheh verba omnia tuus Deus ‡כּוֹחַ ‡יָלַד
אֱלֹהֶיךָ אֵת כָּל־דִּבְרֵי רַב־שָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ־אַשּׁוּר ‡vt afficeret
verbis *in* argueret & ,viuentem Deum probris *afficiendum ad*‡ ,ſuus dominus ‡חָיָה
אֲדֹנָיו לְחָרֵף ‡אֱלֹהִים חָי וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים *leua
reſiduo pro orationem *levabis** & .tuus Deus DOMINVS audiuit quæ ‡פָּלַל
אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ ‡תְּפִלָּה בְּעַד הַשְּׁאֵרִית *quod inue-
.*inuento* * ‡aitur.
הַנִּמְצֵאָה׃
.Ieſahiahu ad Chizchiiahu regis ſerui Veneruntque
5 † וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ׃
Sic :veſtrum dominum ad dicetis Sic :Ieſahiahu illis Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־אֲדֹנֵיכֶם כֹּה
,audiſti quæ verborum *faciebus* à timeatis Ne :DOMINVS dixit facie
אָמַר יְהוָה אַל־‡תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ ‡יָרֵא
.me Aſſur regis pueri affecerunt probris quibus
אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֹתִי׃
‡pone reuertetur & ,auditum audiet & ,ſpiritum eo in *dans*‡ ego Ecce
7 † הִנְנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה ‡וְשָׁב ‡שׁוּב
.ſua terra in gladio *in* eum cadere faciam & ;ſuam terram in
לְאַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב בְּאַרְצוֹ׃
pugnantem Aſſur regem inuenit & ,Rabſacheh eſt reuerſus Et
8 † וַיָּשָׁב רַב־שָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם ‡contra
.Lachis de erat profectus quòd audierat nam ;Libnah *ſuper*‡
עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃
Aethiopiæ, eſt egreſſus Ecce :dicendo ,Chus rege Tirhacah de Audiuitque
9 † וַיִּשְׁמַע אֶל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא ‡vt pugnet
:dicendo ,Chizchiiahu ad nuncios miſit & ,eſt reuerſus &.tecū *pugnandū ad*
לְהִלָּחֶם אִתָּךְ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר׃
Ne :dicendo ,Iehudah regem Chizchiiahu ad dicetis Sic
10 † כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר אַל־ ‡in
tradetur Non :dicendo ,*eo in confidens*† tu quo‡ tuus deus te decipiat ‡confidis,
יַשִּׂאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בּוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן
.Aſſur regis manu in Ieruſalaim
יְרוּשָׁלַ‍ִם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
vniuerſis Aſſur reges fecerunt quæ audiſti tu Ecce
11 † הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר ‡עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל- ‡עָשָׂה
?liberaberis tu & ,eas perdendo ,terris
הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה תִנָּצֵל׃
,mei patres deleuerunt quos ,gentium dij eas liberauerunt Num
12 † הַהִצִּילוּ אֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ ‡נָצַל
?Telaſar in‡ qui ,Heden filios & ,Reſeph & ,Haran &‡ ,Ghoſan ‡erant
אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֶדֶן אֲשֶׁר בְּתֶלַאשַּׁר׃
,Sepharuaim ciuitatis rex & ,Arphad rex & ,Chamath rex *ipſe*† Vbi ‡eſt
13 † אַיּוֹ מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ לָעִיר סְפַרְוַיִם
?Hiuuah & ,Henah
הֵנַע וְעִוָּה׃

:confidimus noſtro Deo DOMINO In :me ad dixeritis ſi Et
22 † וְכִי־תֹאמְרוּן אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ *eſt
?*eius* altaria & ,*eius* excelſa Chizchiiahu remouit cuius * hic nonne ‡סוֹר
הֲלוֹא־הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ ‡אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו ‡Corā altari
huius altaris facies Ad ?: Ieruſalaim ad & ,Iehudah ad dixitque hoc
וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַ‍ִם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה
?Ieruſalaim in vos incuruabitis
23 † תִּשְׁתַּחֲווּ בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃ ‡שָׁחָה
,Aſſur regi meo domino *nunc*‡ fideiube nunc Et ‡obſecro
† וְעַתָּה הִתְעָרַב נָא אֶת־אֲדֹנִי אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר
equitantes *tibi* dare poteris ſi ,equos millia duo tibi dabo &
וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל לָתֵת לְךָ רֹכְבִים ‡יָכֹל
vnius ducis *facies*‡ facies vertere quomodo Et .eos ſuper ‡faciem
עֲלֵיהֶם׃ † וְאֵיךְ ‡תָּשִׁיב אֵת פְּנֵי פַּחַת אֶחָד ‡שׁוּב
Aegypto *ſuper* † *tibi* confidas *&*‡ ,minimorum mei domini ſeruorum ‡vt †in
עַבְדֵי אֲדֹנִי הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם
?equites *in* & ,*currum in** *propter cur
לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים׃ rus,
,iſtum locum *ſuper*‡ aſcendi DOMINO abſque num Nunc ‡ad
25 † עַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי יְהוָה ‡עָלִיתִי עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה ‡עָלָה
terram *ſuper** Aſcende :me ad dixit DOMINVS ?illum *diſperdendum ad*‡ ‡vt diſperdā
לְהַשְׁחִיתוֹ יְהוָה אֱמֹר אֵלַי עֲלֵה עַל־הָאָרֶץ *contra
,Chilchiiahu filius Eliachim Dixitque .eam *corrumpas &* ,hanc vt diſperdas
הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ׃
26 † וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ
tuos ſeruos ad *nunc*‡ Loquere :Rabſacheh ad Ioach & ,Sebnah & ‡obſecro
וְשֶׁבְנָה וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ
,Iehudaicè nobiſcū loquaris ne & (,*nos audientes*† ſiquidem) ,Arameicè †intelligim*:
אֲרַמִּית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ וְאַל־תְּדַבֵּר עִמָּנוּ יְהוּדִית
.murum ſuper‡ qui populi auribus in ‡eſt
בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה׃
te ad & ,tuum dominum ad Num :Rabſacheh eos ad Dixitque
27 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה הַעַל אֲדֹנֶיךָ וְאֵלֶיךָ
ſuper‡ nonne ?iſta verba *loquendum ad*‡ ,meus dominus me miſit ‡vt loquerer
שְׁלָחַנִי אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל- ‡ad
,ſuum ſtercus *edendum ad** ,murum ſuper *ſedentes*† viros †qui ſedent
הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחוֹמָה לֶאֱכֹל אֶת־חֹרְיָם ‡vt comedāt
?robiſcum ſuæ vrinæ aquam *bibendum ad*‡ & צוֹאָתָם
וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שֵׁינֵיהֶם עִמָּכֶם׃ ‡vt bibant
,Iehudaicè magna voce *in* exclamauit & ,Rabſacheh Stetitque
28 † וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא בְּקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית
.Aſſur regis magni regis verbum Audite :dixit &,eſt locutus & פִּמִּי רַבִּים
וַיְדַבֵּר וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
poterit non quia ,Chizchiiahu *vobis imponat* Ne :rex dixit Sic ‡educat vos
29 † כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַל־‡יַשִּׁיא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי־לֹא יוּכַל ‡נָשָׂא
.eius manu è vos eruere
לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ ‡נָצַל
:dicendo ,DOMINO in Chizchiiahu vos faciat ſperare ne Et
30 † וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר
manu in hæc ciuitas tradetur nō & ;DOMINVS nos eruet Eruendo ‡נָצַל
הַצֵּל יַצִּילָנוּ יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד
.Aſſur regis
מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
:Aſſur rex dixit ſic quia ;Chizchiiahu *ad* audiatis Ne
31 † אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר †vnuſquiſq;
vir† comedite & ,me ad egredimini & ,benedictionem mecum Facite de vite ſua, &
עֲשׂוּ־אִתִּי ‡בְּרָכָה וּצְאוּ אֵלַי ‡וְאִכְלוּ אִישׁ vnuſquiſque
.ſuæ ciſternæ aquas *vir*†bibite & :*ſuam ficum vir* & ,*ſuam vitem* deficu ſua:
גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ ‡וּשְׁתוּ אִישׁ מֵי־בֹרוֹ׃ ‡עָשָׂה
,veſtram terram ſicut ,terram ad vos tollam & ,*me venire* V*ſque*‡ † vnuſquiſq;
32 † עַד־‡בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם ‡שָׂבַע
oliuæ terram ,vinearum & ,panis terram ,*muſti*‡ & ,frumenti terram ‡Donec ve-
אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וְכָרָמִים אֶרֶץ זֵית niam,
ad audiatis ne & :moriemini non & ,viuite & ;mellis & ,*recentis* olei ‡vini, ‡חָיָה ‡מוּת
יִצְהָר וּדְבַשׁ ‡וִחְיוּ וְלֹא ‡תָמֻתוּ וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל- ‡persuaſerit
.nos eruet DOMINVS :dicendo ,*vos incitauerit*‡ cùm Chizchiiahu vobis
חִזְקִיָּהוּ כִּי־‡יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר יְהוָה יַצִּילֵנוּ׃ ‡vnuſquiſq;
regis manu è ,ſuam terrā *vir*† gentium Dij eruerunt eruendo Num
33 † הַהִצִּילוּ ‡אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ *eſt
deus * vbi ?Arphad & ,Chamath deus * Vbi ?Aſſur
34 אַשּׁוּר׃ † אַיֵּה ‡אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה ‡אֱלֹהֵי ‡num
?mea manu è Someron eruerunt *quòd*‡ ,Hiuuah & ,Henah ,Sepharuaim
סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי־‡הִצִּילוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃
ſuam terram eruerint qui ,terrarum deos omnes inter Quis
35 † מִי בְּכָל־‡אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־‡הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם ‡num
?mea manu è Ieruſalaim DOMINVS eruet *quòdi* ?mea manu è
מִיָּדִי כִּי־‡יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלָ‍ִם מִיָּדִי׃

‡erat annus ‡ ipse), Chizchiiahu regis quarto anno in fuit Et

9 † וַיְהִי בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ הִיא הַשָּׁנָה
Salmaneser ascendit (,Israel regis Elah filij Hoseah septimus

הַשְּׁבִיעִית לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר
‡contra ‡obsedit eam *super coarctauit* ‡ & ,Someron *super* ‡ Assur rex.

מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־שֹׁמְרוֹן [h]וַיָּצַר עָלֶיהָ׃
*in ,Chizchiiah sexto anno in ,annorum trium fine *a* eam ceperunt Et

10 † וַיִּלְכְּדֻהָ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת־שֵׁשׁ לְחִזְקִיָּה
†est .Someron est capta (,Israel regis Hoseah nonus annus †ipse)

הִיא שְׁנַת־תְּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן׃
†ducere fecit eos collocauit † & ,Assur in Israel Assur- rex fecit transmigrare Et

11 † וַיֶּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם
[i]גָּלָה .Madai ciuitates & ,Ghozan flumen Chabor in & ,Chalach in

בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃
‡voci ,sui Dei Domini *voce in* ‡ audierunt non quòd Eò

12 † עַל׀ אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל׀ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
seruus Moseh præcepit quæ omnia ,eius pactum sunt transgressi &

וַיַּעַבְרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד
.fecerunt nec ,audierunt non & ;Domini

יְהוָה וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא [k]עָשׂוּ׃
[k]עָשָׂה Sancherib ascendit Chizchiahu regis anno decimoquarto in Et

13 † וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ עָלָה סַנְחֵרִיב
.eas cepit & ,munitas Iehudah ciuitates omnes *super* † Assur rex

‡contra מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְפְּשֵׂם׃
,Lachis in Assur regem ad Iehudah rex Chizchiiah Misitque

14 † וַיִּשְׁלַח חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ־אַשּׁוּר׀ לָכִישָׁה׀
‡à ‡ impo- sueris mihi, [l]נָשָׂא .feram ,*me super dederis* ‡ quod :me *desuper* ‡ recede ,Peccaui :dicendo

לֵאמֹר׀ חָטָאתִי שׁוּב מֵעָלָי אֵת אֲשֶׁר־תִּתֵּן עָלַי אֶשָּׂא
*regi [m]שׁוֹם tre- Iehudah *regem* ‡ Chizchiiah *super* Assur rex impositit &

וַיָּשֶׁת מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־חִזְקִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה שְׁלֹשׁ
.auri talenta triginta & ,argenti talenta centa

[n]מֵאוֹת כִּכַּר־כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כִּכַּר זָהָב׃
†quod est ‡in ,Domini ‡ domo ‡repertũ ‡argentum omne Chizchiiah Deditque

15 † וַיִּתֵּן חִזְקִיָּה אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה
[o]נָתַן .regiæ domus thesauris in &

וּבְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
templi valuas Chizchiiah ascidit illo tempore In

16 † בָּעֵת הַהִיא קִצַּץ חִזְקִיָּה אֶת־דַּלְתוֹת הֵיכַל
*columnas quas ,Iehudah rex Chizchiiahu obtexerat *quæ firmamenta* * & ,Domini

יְהוָה וְאֶת־הָאֲמֻנוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה
.Assur regi *eas* dedit &

וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
& ,Rab-saris & ,Tarthan Assur rex misit Et

17 † וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־תַּרְתָּן וְאֶת־רַב־סָרִיס׀ וְאֶת־
‡cum exercitu graui *virtute in* ‡ Chizchiiahu regem ad Lachis de Rab-sacheh

רַב־שָׁקֵה מִן־לָכִישׁ אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחַיִל כָּבֵד
ascenderunt & :Ierusalaim in venerunt & ,ascenderunt & :Ierusalaim in

יְרוּשָׁלִַם [p]וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ
[p]עָלָה †est ‡ quæ ,superioris piscinæ aquæductu in steterunt & ,venerunt &

[q]וַיָּבֹאוּ וַיַּעַמְדוּ בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר
[q]בּוֹא ‡via .fullonis agri *strata* ‡ in

[r]בִּמְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס׃
[r]סְלָל filius Eliachim eos ad est egressus & ,regem *ad* vocauerunt Et

18 † וַיִּקְרְאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ [s]וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־
[s]יָצָא ‡erat filius Ioach & ,scriba Sebnah & ,domum super ‡ qui Chilchiiahu

חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְשֶׁבְנָה הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־
‡à commentariis. .*commemorans* ‡ Asaph

אָסָף הַמַּזְכִּיר׃
:Chizchiiahu ad *nunc* ‡ Dicite :Rabsacheh eos ad Dixitque

19 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ
‡obsecro ,hæc fiducia † Quæ :Assur rex magnus rex dicit Sic

†est כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל׀ מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה
,labiorum verbum tantùm Dixisti ?es fisus cui

20 אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ׃ † אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר [t]שִׂפְתַיִם
quia ,es fisus *quo super* * nunc .prælium ad fortitudo & ,consilium

[t]שָׂפָה *cui עֵצָה וּגְבוּרָה לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי
?me in fuisti rebellis

מָרַדְתָּ בִּי׃
baculo ‡arũdi neo abscisso *in †si ‡quispiam, †manum*est [v]כַּף *in colliso cannæ fulcro* ‡ super tibi sperasti ecce nunc Et

21 † עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ
ingredietur & ,*eum super vir* ‡ innitatur † cui :Aegypto *super* * isto

הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא׀
omnibus Aegypti rex Pharaoh ‡ sic .eam perforabit & ,eius *volam* ‡ in

[v]בְּכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־
.co *super* † confidentibus

הַבֹּטְחִים עָלָיו׃

,eorum decreta iuxta *facientes* ‡ ipsi neque ,Dominvm *timentes ipsi* ‡ non ‡timent ‡faciunt

אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקָּתָם׀
præcepit quæ ,præceptũ iuxta & ,legem iuxta & ,corũ iudicium iuxta &

וּכְמִשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה
.Israel *eius* nomen imposuit cui Iahacob filiis Dominvs

יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃
,eis præceperat & ,pactum eis cum Dominvs *exciderat* ‡ Et ‡pepigerat

35 † וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית [w]וַיְצַוֵּם
[w]צָוָה ,eis vos incuruabitis nec ,alienos deos timebitis Non :dicendo

[z]לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־[a]תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
[z]יָרֵא[a]שָׁחָה .eis immolabitis nec ,eis seruietis nec

וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃
terra è vos fecit ascendere qui ,Dominvm Sed

36 † כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
,timebitis eum ,extento brachio in & ,magna fortitudine in Aegypti

[b]מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ [b]נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ
[b]נָטָה .sacrificabitis ei & ,flectetis genu ei &

וְלוֹ תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבְּחוּ׃
,præceptum &,legem & ,iudicia & ,statuta Et

37 [c]וְאֶת־[d]הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים [d]וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה
[c]חָקַק[d]יָרָה timebitis non & :diebus cunctis *faciendũ ad* ‡ ,custodietis ,vobis scripsit quæ ‡vt faciatis

[e]אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן [e]לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ
[e]עָשָׂה .alios deos vobiscum *excidi* quod pacti Et alienos.

38 אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ † וְהַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם
pepigi .alios deos timebitis non & :obliuiscamini ne alienos.

לֹא תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
liberabit ipse & ,timebitis vestrum Deum Dominvm Sed

[f]נָצַל 39 † כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא [f]יַצִּיל
‡sed † consuetudi né suam pri- mam faciũt. .vestrorum inimicorum omnium manu è vos

אֶתְכֶם מִיַּד כָּל־אֹיְבֵיכֶם׃
ipsi primum suum iudicium † iuxta *quinimò* ‡ ,audierunt non Et

40 † וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשׁוֹן הֵם
,Dominvm timentes istæ gentes Fueruntque .*facientes*

[g]עֹשִׂים׃ 41 † [g]וַיִּהְיוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים׀ אֶת־יְהוָה
[g]עָשָׂה *seruiebant, :eorũ filiorum filij & ,eorum filij etiam ,*seruientes fuerunt* ‡ suis sculptilibus &

וְאֶת־פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם־בְּנֵיהֶם׀ וּבְנֵי בְנֵיהֶם
.hanc diem ad vsque *facientes* † ipsi ,eorũ patres fecerunt quod secundũ ‡faciunt

כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. XVIII. יח

,Israel regis Elah filij Hoseah tertio anno in fuit Et

1 † וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
.Iehudah regis Achaz filius Chizchiiahu regnauit

מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶּן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
viginti & ,*ipsum regnando in* ‡ erat annorum quinque & viginti Filius ‡quando regnauit,

2 † בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים
filia Abi eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit annis nouem &

[a]בַּנָה וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי[a]בַת־
omnia iuxta ,Domini oculis in rectum † Fecitque .Zechariah †quod est

זְכַרְיָהוּ׃ 3 † וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה בְּכֹל
.eius pater Dauid fecit quæ

אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד אָבִיו׃
succidit & ,statuas contriuit & ,excelsa remouit Ipse

4 † הוּא [b]הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר׀ אֶת־[c]הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת
[b]סוּר [c]יָצַב ;Moseh fecerat quem ,*æris* † serpentem confregit & ,lucum †æreum,

אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה
:ei *suffientes* ‡ Israel filij *erant* illos dies ad vsque quia ‡suffiebant

כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה [d]הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל׀ מְקַטְּרִים לוֹ
.Nechustan eum vocauit &

וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃
ille sicut ‡ fuit non eum post & :sperauit Israel Deo Domino In ‡similis illi

5 † בַּיהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּטָח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כָמֹהוּ
adhæsit Et .*eius facies ad* fuerunt qui & ,Iehudah reges cũctos inter ante eum.

בְּכֹל׀ מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ 6 † וַיִּדְבַּק
quæ ,eius præcepta custodiuitque :eo *post a* declinauit non ,Domino *in* ‡ab

[e]בַּיהוָה לֹא־[f]סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר׀ [f]מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר־
[e]סוּר[f]צָוָה .eo cũ Dominvs fuit Et .Moseh Dominvs præcepit

צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ 7 † וַיְהִי יְהוָה׀ עִמּוֹ
,Assur regẽ *in* ‡ rebellauitque .agebat *prudenter* ‡, egrediebatur quem *omni in *loco ad

בְּכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ־אַשּׁוּר
,Hazzah ad vsque Philistæos percussit Ipse .ipsi seruiuit non & ‡prosperè ‡contra

וְלֹא עָבָדוֹ׃ 8 † הוּא־[g]הִכָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עַזָּה
.*munitionis* ciuitatem ad vsque custodum turri à ,eius terminos & [g]נָכָה munitam.

וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים עַד־עִיר מִבְצָר׃

,Someron ‡ ascendit & :tetram omnem in Assur rex ascendit Et ‡in
5 † וַיַּעַל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּכָל־הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן וַיְצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ d עָלָה e צוּר
.annis tribus eam *super coarctauit* & obsedit
,Someron Assur rex cepit Hoseah nono anno In
6 † בִּשְׁנַת הַתְּשִׁעִית לְהוֹשֵׁעַ לָכַד מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיַּגֶל אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה f וַיֹּשֶׁב g גָּלָה
,Chelach in eos fecit habitare & ;Assur in Israel transtulit &
.Medorum ciuitatibus & ,Gozan flumine Chabor in &
וּבְחָבֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃
,suo Deo DOMINO Israel filij peccassent cùm ,fuit Et
7 † וַיְהִי כִּי־חָטְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם *qui fecit
regis Parhoh *manu sub à* † ,Aegypti terra è eos ascendere *facienti** † ne essēt sub potestate
הַמַּעֲלָה אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִתַּחַת יַד פַּרְעֹה מֶלֶךְ־ *alienos.*
.*alios* ‡ deos timuerunt & ,Aegypti
מִצְרַיִם h וַיִּירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ h יָרֵא
DOMINVS eiecerat quas ,gentium decretis in ambulauerunt Et
8 † וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר i הוֹרִישׁ יְהוָה k חָקַק i יָרַשׁ
,fecerunt quæ ,Israel regum & ,Israel filiorum *faciebus* à facie
מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר l עָשׂוּ׃ l עָשָׂה
DOMINO *super rectum non quod* † ,verba Israel filij *occultauerunt** Et *occultè egerunt
9 † וַיַּחְפְּאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא־כֵן עַל־יְהוָה † non recta coram
turre à ,suis vrbibus cunctis in excelsa sibi ædificauerunt & ;suo Deo
אֱלֹהֵיהֶם m וַיִּבְנוּ לָהֶם בָּמוֹת בְּכָל־עָרֵיהֶם מִמִּגְדַּל m בָּנָה
.*munitionis* ciuitatem ad vsque custodum munitam.
נוֹצְרִים עַד־עִיר מִבְצָר׃
collem omnem super ,lucos & ,statuas sibi statuerunt Et
10 † וַיַּצְּבוּ n לָהֶם מַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל כָּל־גִּבְעָה n יָצַב
.*frondosum* lignum omne subter & ,eleuatum viride.
גְּבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃
transtulerat quas gentes sicut excelsis omnibus in ibi suffiuerunt Et
11 † וַיְקַטְּרוּ־שָׁם בְּכָל־בָּמוֹת כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־הָגְלָה ‡facie
irritandum ad *mala verba* † fecerunt & :eorum *faciebus* ‡à DOMINVS †res malas
יְהוָה מִפְּנֵיהֶם o וַיַּעֲשׂוּ דְּבָרִים p רָעִים o עָשָׂה p רוֹעַ
DOMINVS dixit quibus ‡,idolis seruierunt Et .DOMINVM ‡de
12 † אֶת־יְהוָה׃ וַיַּעַבְדוּ הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
.hoc *verbum* facietis Non : *eis*
לָהֶם לֹא תַעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃
manu in ‡ Iehudah in & ,Israel in DOMINVS fecit testificari Et ‡per manum
13 † וַיָּעַד יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד *omnem visionem,
vestris viis à Reuertimini :dicendo ,*videntis omnis**,prophetarum omnium נביא
כָּל־נְבִיאוֹ q כָּל־חוֹזֶה לֵאמֹר q שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם q שׁוּב
legem omnem iuxta ,mea decreta ,mea præcepta custodite & ,malis
הָרָעִים וְשִׁמְרוּ r מִצְוֹתַי s חֻקֹּתַי כְּכָל־s הַתּוֹרָה r חָקַק s יָרַשׁ
*manu in** vos ad misi quam & ,vestris patribus præcepi quam *per manum
אֲשֶׁר v צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וַאֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד v צִוָּה
indurauerūt & :audierunt non Et .prophetarum meorū seruorū
עַבְדִּי הַנְּבִיאִים׃ t וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּקְשׁוּ 14
crediderunt non qui ,suorum patrum ceruicem iuxta suam ceruicem
אֶת־עָרְפָּם כְּעֹרֶף אֲבוֹתָם אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ
.suo Deo DOMINO *in*
בַּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃
cum *excidit* quod eius pactum & ,eius decreta contemp serunt Et pepigit
15 † וַיִּמְאָסוּ אֶת־חֻקָּיו וְאֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־
.eis *in* est testificatus quibus eius testificationes & ,eorum patribus
אֲבוֹתָם וְאֶת x עֵדוֹתָיו אֲשֶׁר הֵעִיד בָּם x עוּד
†quæ gentes post & ,sunt facti vani & ,vanitatem post ambulauerunt & †erant in circuitu
וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ וְאַחֲרֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
.illæ sicut *faciendum non ad**,*eis* DOMINVS præcepit quibus‡,eorū *circuitus* ‡de *vt non facerent
סְבִיבוֹתָם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתָם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת כָּהֶם׃
fecerunt & ,sui Dei DOMINI præcepta omnia dereliquerunt Et
16 † וַיַּעַזְבוּ אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ
se incurauerunt & ,lucum fecerunt & :vitulos duos ,conflatile sibi
לָהֶם y מַסֵּכָה שְׁנֵים עֲגָלִים וַיַּעֲשׂוּ אֲשֵׁרָה z וַיִּשְׁתַּחֲווּ
.Bahal seruierunt & ,cælorum militiæ vniuersæ
לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבָּעַל׃
,ignem per suas filias & ,suos filios fecerunt transire Et
17 † וַיַּעֲבִירוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ ‡tradiderūt se vt facerent
faciendum ad se vendiderunt ‡& :augurabantur & ,diuinationes diuinauerūt & ‡vt irritarent
וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיְנַחֲשׁוּ וַיִּתְמַכְּרוּ לַעֲשׂוֹת רוּעַ a
.eum *irritandum ad*‡ ,DOMINI oculis in malum
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃ a *contra
desuper ‡eos remouit & ,Israel *in** valde DOMINVS est iratus Et ‡à facie sua: סוּר b
18 † וַיִּתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִרֵם מֵעַל b
.sola Iehudah tribus nisi remansit non :*suis faciebus*
פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ׃

:sui Dei DOMINI præcepta custodiuit non Iehudah Etiam
19 † גַּם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת c יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם c צָוָה
reprobauit Et .fecerunt quæ Israel decretis in ambulauerūt &
וַיֵּלְכוּ d בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר e עָשׂוּ׃ d חָקַק 20 † וַיִּמְאַס e עָשָׂה
manu in eos tradidit & ;eos afflixit & ,Israel semen omne *in* DOMINVS f עָנָה
.*suis faciebus* ‡à eos proiiceret donec :diripientium ‡facie sua.
שִׁסִּים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכָם מִפָּנָיו׃ g שָׂסָה
constituerunt regē & ,Dauid domo *desuper* Israel se scidit Quoniam
21 † כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל h בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ אֶת־ h מָלַךְ
post à ‡ ,Israel Iarobham *fugauit* †& :Nebat filium Iarobham †expulit
יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיַּדַּח i יָרָבְעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל i נָדַח ‡ne iret
ambulauerūt Et .grande peccatū eos fecit peccare & ,DOMINVM
22 † וַיֵּלְכוּ j יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חַטָּאָה גְדוֹלָה׃ j הָלַךְ
recesserūt non :fecit quæ Iarobham peccatis vniuersis in Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־ ‡eis.
*desuper** Israel DOMINVS remouit Donec .*eo*‡ ab *à facie sua,
23 † סָרוּ k עַד אֲשֶׁר הֵסִיר יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל k סוּר מֵעַל *per manum
:prophetarū suorū seruorū omniū *manu in* ‡ fuerat locutus sicut ,*suis faciebus* *trāsmigrare
פְּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד כָּל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים fecit
.hanc diem ad vsque Assur in sua terra *desuper* Israel *est translatus** & ‡de
24 † וַיָּבֵא l מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת l בּוֹא
,Chamath è &,Hauua è &,Cutha è &,Babel è Assur rex Adduxitque
וּסְפַרְוַיִם m וַיֹּשֶׁב k בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל m יָשַׁב k יָשַׁב ומספרוים
.Israel filiis pro Someron ciuitatib⁹ in fecit habitare &:Sepharuaim &
וַיִּרְשׁוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְעָרֶיהָ׃ ‡quo habitauerunt
.cius vrbibus in habitauerunt & ,Someron possederunt &
:DOMINVM timuerūt non ,ibi *eorum sessionis** principio in ,fuit Et
25 † וַיְהִי n בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה n חָלַל
.eis *in occidentes erant** & ,leones eos in DOMINVS misit & ‡occidebant ex
וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת o וַיְהִיוּ הֹרְגִים בָּהֶם׃ o הָיָה
,fecisti trāsmigrare quas Gentes :dicendo ,Assur regi Dixeruntque
26 † וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ ‡nesciunt
Dei iudicium *cognouerūt non** ,Someron ciuitatibus in fecisti habitare &
וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן לֹא יָדְעוּ אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי ‡ interimunt
,eos *interimentes ipsi** ecce & ,leones eos in misit & :terræ
הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח־בָּם אֶת־הָאֲרָיוֹת וְהִנָּם מְמִיתִים אוֹתָם ‖nesciunt
.terræ Dei iudicium *scientes ipsi non* ‖ quòd eo
כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃
vnum illuc facite Ire‡ : dicendo ,Assur rex præcepit Et ‡Pergere
27 † וַיְצַו p מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר הוֹלִיכוּ שָׁמָּה אֶחָד p צָוָה
:illuc *sedeant & ,eant** & :inde fecistis transmigrare quos sacerdotibus de *pergat, & vadat
מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר q הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ וְיֵשְׁבוּ שָׁם q גָּלָה
.terræ Dei iudicium eos doceat &
יוֹרֵם אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ r יָרֵה
,Someron de fecerāt trāsmigrare quos sacerdotibus è vnus venit Et
28 † וַיָּבֹא אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הָגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן
timerent quomodo eos *docens fuit* †& ,Bethel in habitauit &
וַיֵּשֶׁב בְּבֵית־אֵל וַיְהִי s מוֹרֶה אוֹתָם אֵיךְ s יָרֵא r יָרֵא ‡docebat
,suos deos *gens gens facientes fuerunt** Et .DOMINVM ‡fecerunt singulæ gentes
29 † יְהוָה׃ וַיִּהְיוּ t עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהָיו t עָשָׂה ‡singulæ gentes
gens gens ‡ ,Someronitæ fecerant quæ ,excelsorum domo in posuerunt & ‡in quibus habitabant.
וַיַּנִּיחוּ u בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשֹּׁמְרֹנִים גּוֹי גּוֹי u נוּחַ
.*ibi habitantes ipsi quibus* ‡ ,suis vrbibus in
בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם׃
Chuth viri & :Benoth Succoth fecerunt Babel viri Et
30 † וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת־סֻכּוֹת בְּנוֹת v וְאַנְשֵׁי־כוּת v סֻכַּת
.Asima fecerunt Chamath viri & ,Nerghal fecerunt
עָשׂוּ אֶת־נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת־אַשִׁימָא׃
comburentes ‡ Sepharuæi & :Tartach & ,Nibchaz fecerunt Hauuæi Et ‡comburebāt
31 † וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז w וְאֶת־תַּרְתָּק וְהַסְּפַרְוִים שְׂרְפִים זין רבוי
diis Hanamelech & ,Adramelech igni *in* suos filios אדמי
אֶת־בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי ק
.Sepharuæorum ספרוים
סְפַרְוָיִם׃ ק
‡trimebant eorum *partes* ‖ sibi fecerunt & :DOMINVM *timentes fuerunt** Et
32 † וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת־יְהוָה x וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם ‡aliqui
.excelsorum domo in eis *facientes fuerunt** ‡& ,excelsorum sacerdotes
כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת׃ ‡ sacrificabāt
seruientes erant * suis diis & ,*timentes fuerunt* † DOMINVM
33 † אֶת־יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים †timebant, *seruiebant
.inde *eas* fecerant transmigrare quas ,gentium iudicium iuxta
כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הָגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם׃
:*prima* ‖ *Iudicia* † iuxta *facientes ipsi* ‖ hanc diem ad Vsque ‖faciunt
34 † עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים †ritus prisi nos:

misit quæ omnia iuxta :altare sacerdos Vriiah Exstruxitque
11 וַיִּבֶן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֵת־הַמִּזְבֵּחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁלַח
venire ad vsque ,sacerdos Vriiah fecit sic ,Dammesec è Achaz rex
הַמֶּלֶךְ אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק בֵּן עָשָׂה אוּרִיָּה הַכֹּהֵן עַד־בּוֹא
.Dammesec è Achaz regem
הַמֶּלֶךְ־אָחָז מִדַּמָּשֶׂק׃
:altare rex vidit & ,Dammesec è rex venit Et
12 וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ מִדַּמָּשֶׂק וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
.illud super fecit ascendere & ,altare super rex accessit &
וַיִּקְרַב הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעַל עָלָיו׃
libauit & ,suum munus & ,suum holocaustum suffiuit Et
13 וַיַּקְטֵר אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וַיִּסֵּךְ אֶת־
.altare super ei qui ,pacificorum sanguinē sparsit & ;suū libamen
נְסָכָו וַיִּזְרֹק אֶת־דַּם־הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃
fecit ap,ppīquare &,Domini facies ad quod ,æreum altare Et
14 וְאֶת־מִזְבַּח הַנְּחשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וַיִּקְרֵב
:Domini domum inter ab & ,altare inter ab domus faciebus à
מֵאֵת פְּנֵי הַבַּיִת מִבֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּמִבֵּין בֵּית יְהוָה
,aqꝛ]lonem ad altaris femur super illud dedit & ,
וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל־יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹנָה׃
Super :dicendo ,sacerdoti Vriiah Achaz rex Præcepitque
15 וַיְצַוֵּה הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן לֵאמֹר עַל
,vespertinum munus & ,matutinū holocaustū suffi maius altare
הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל הַקְטֵר אֶת־עֹלַת־הַבֹּקֶר וְאֶת־מִנְחַת הָעֶרֶב
populi vniuersi holocaustum & ,eius munus & ,regis holocaustum &
וְאֶת־עֹלַת הַמֶּלֶךְ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת עֹלַת כָּל־עַם
sanguinem omnem & ,eorum libamina & ,eorum munus & ,terræ
הָאָרֶץ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם וְכָל־דַּם
altare & :sparges illud super victimæ sanguinem vniuersum & ,holocausti
עֹלָה וְכָל־דַּם זֶבַח עָלָיו תִּזְרֹק וּמִזְבַּח
.quærendum ad mihi erit æreum
הַנְּחשֶׁת יִהְיֶה־לִּי לְבַקֵּר׃
.Achaz rex præcepit quæ omnia iuxta ,sacerdos Vriiah fecit Et
16 וַיַּעַשׂ אוּרִיָּה הַכֹּהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ אָחָז׃
remouit & ,fulcimentorum clausuras Achaz rex abscidit Et
17 וַיְקַצֵּץ הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־הַמִּסְגְּרוֹת הַמְּכֹנוֹת וַיָּסַר
bobus desuper fecit descendere mare & ,concham eis desuper
מֵעֲלֵיהֶם וְאֶת־הַיָּם הוֹרִד מֵעַל הַבָּקָר
.lapideum pauimentum super ipsum dedit & :eo sub qui ,æreis
הַנְּחשֶׁת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל מִרְצֶפֶת אֲבָנִים׃
& ,domo in ædificauerant quod sabbathi operimentum Et
18 וְאֶת־מוּסַךְ הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר־בָּנוּ בַבַּיִת וְאֶת־
faciebus à ,Domini domum fecit circuire extrinsecum regis ingressum
מְבוֹא הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה הֵסֵב בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי
.Assur regis
מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃
Residua au- scripta ipsa nonne ,fecit quæ Achaz verborum residuum Et
tem sunt in 19 וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָחָז אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
:Iehudah regum dierum verborum libro super
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
Dormiuitq; suis patribus cum est sepultus & ,suis patribus cum Achaz Iacuitque
20 וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Chizchiiahu regnauit & :Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ בְּנָה

CAP. XVII. יז

Hoseah regnauit ,Iehudah regis Achaz duodecimo anno In
1 בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לְאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ הוֹשֵׁעַ
.annis nouem Israel super Someron in Elah filius
בֶּן־אֵלָה בְּשֹׁמְרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע שָׁנִים׃
reges sicut non veruntamen :Domini oculis in malum Fecitque
2 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי
ascendit eum Aduersus .eius facies ad fuerunt qui Israel
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ עָלָיו עָלָה
ei reddebatque :seruus Hoseah ei fuit & ,Assur in rex Salmanesser
שַׁלְמַנְאסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי־לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב לוֹ
,coniuratione Hoseah in Assur rex inuenit Et .munus
3 מִנְחָה׃ וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קָשָׁר
fecit ascendere non & ,Aegypti regem So ad nuncios misit quòd
אֲשֶׁר שָׁלַח מַלְאָכִים אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְלֹא־הֶעֱלָה
,Assur rex eum clausit & .anno in annum secundum Assur regi munus
מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשָׁנָה בְשָׁנָה וַיַּעְצְרֵהוּ מֶלֶךְ אַשּׁוּר
.carceris domo in eum vinxit &
וַיַּאַסְרֵהוּ בֵּית כֶּלֶא׃

fecit quæ omnia iuxta :Domini oculis in rectum fecit Et
34 וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה
:recesserunt non excelsa Veruntamen .fecit ,eius pater Huzziiahu
עֻזִּיָּהוּ אָבִיו עָשָׂה׃ רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ
35 ædificauit ipse :excelsis in suffientes & ,immolantes populus adhuc
עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת הוּא בָּנָה אֶת־
.superiorem Domini domus portam
שַׁעַר בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Iotham verborum residuum Et
36 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם
?Iehudah regum dierum verborum libro super scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
Resin Iehudah in mittere Dominvs cœpit ipsis diebus In
37 בִּימֵים הָהֵם הֵחֵל יְהוָה לְהַשְׁלִיחַ בִּיהוּדָה רְצִין
.Remaliahu filium Pecach & ,Aram regem
מֶלֶךְ אֲרָם וְאֶת פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ׃
suis patribus cū est sepultus & ,suis patribus cum Iotham Iacuitque
38 וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaz regnauitque :sui patris Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XVI. יו

regnauit ,Remaliahu filij Pecach anno decimoseptimo anno In
1 בִּשְׁנַת שִׁבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מָלַךְ
.Iehudah regis Iotham filius Achaz
אָחָז בֶּן־יוֹתָם מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
annis sedecim & ,ipsum regnando in Achaz annorum viginti Filius
2 בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
Domini oculis in rectum fecit non & ,Ierusalaim in regnauit
יָמָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
.eius pater Dauid sicut sui Dei
אֱלֹהָיו כְּדָוִד אָבִיו׃
fecit transire suum filium etiam & :Israel regum via in abiit Et
3 וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם אֶת־בְּנוֹ הֶעֱבִיר
Dominvs expulit quas ,gentium abominationes secundū ignē per
בָּאֵשׁ כְּתוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה
,excelsis in suffiuit & immolauit Et .Israel filiorū faciebus à eas
מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת
.frondosum lignum omne subter & ,collibus super & ,
וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃
Remaliahu filius Pecach & ,Aram rex Resin ascendit Tunc
5 אָז יַעֲלֶה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ
non & ,Achaz super coarctauerunt & ;prælium in Ierusalaim Israel rex
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה וַיָּצֻרוּ עַל־אָחָז וְלֹא
Resin restituit illo tempore In .expugnare potuerunt
יָכְלוּ לְהִלָּחֵם׃
Iehudæos exstirpauit & ;Aram ipsi Elath Aram rex
6 בָּעֵת הַהִיא הֵשִׁיב רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־אֵילַת לַאֲרָם וַיְנַשֵּׁל אֶת־הַיְהוּדִים
ad vsque ibi habitauerunt & ,Elath in venerunt Aromim & :Eloth de
וַאֲרוֹמִים בָּאוּ אֵילַת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד
ad nuncios Achaz misit Et .hanc diem
הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁלַח אָחָז מַלְאָכִים אֶל־
:ego tuus filius & ,tuus Seruus :dicendo ,Assur regem peleser--Tiglath
7 תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר עַבְדְּךָ וּבִנְךָ אֲנִי
,Israel regis vola de & ,Aram regis vola de me serua & ,ascende
עֲלֵה וְהוֹשִׁיעֵנִי מִכַּף מֶלֶךְ־אֲרָם וּמִכַּף מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
& ,argentum Achaz tulit Et .me super insurgentium
הַקָּמִים עָלָי׃ וַיִּקַּח אָחָז אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־
.regis domus thesauris in & ,Domini domo inuentum aurum
8 הַזָּהָב הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ
.munus Assur regi misit &
וַיִּשְׁלַח לְמֶלֶךְ־אַשּׁוּר שֹׁחַד׃
in Assur rex ascendit & ,Assur rex eum ad exaudiuit Et
9 וַיִּשְׁמַע אֵלָיו מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶל־
Resin & ;Chir in eam fecit transmigrare & ,eam cepit & ,Dammesec
דַּמֶּשֶׂק וַיִּתְפְּשֶׂהָ וַיַּגְלֶהָ קִירָה וְאֶת־רְצִין
peleser--Tiglath occursum in Achaz rex perrexit Et .interemit
הֵמִית׃ וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אָחָז לִקְרַאת תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
:Dammesec in quod altare viditque :Dammesec Assur regis
10 מֶלֶךְ־אַשּׁוּר דַּמָּשֶׂק וַיַּרְא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּדַמָּשֶׂק
,altaris similitudinem sacerdotem Vriiah ad Achaz rex misit &
וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶל־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־דְּמוּת הַמִּזְבֵּחַ
.eius opus omne ad eius exemplar &
וְאֶת־תַּבְנִיתוֹ לְכָל־מַעֲשֵׂהוּ׃

CAP. XV. טו

,Israel regis Iarobham anno ,septimo & vigesimo Anno
1 [a]† בִּשְׁנַת שְׁבֹּעִים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [a]שָׁנָה
.Iehudah regis Amasiah filius Hazariah regnauit
מָלַךְ עֲזַרְיָה בֶּן־אֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
quinquaginta & ,ipsum regnando in erat annorum sedecim Filius quando regnauit,
2* † בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
Iecholiahu eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit annis duobus &
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְכָלְיָהוּ
,DOMINI oculis in rectum *fecit Et .Ierusalaim de *quod est
3 מִירוּשָׁלִָם׃ [b]† וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה [b]עָשָׂה
.eius pater Amasiahu fecerat quæ omnia iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲמַצְיָהוּ אָבִיו׃
,immolantes* populus adhuc :recesserunt non excelsa Veruntamen abstulerunt:
4 [c]† רַק הַבָּמוֹת לֹא־[c]סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים *immolabat, & suffiebat
.excelsis in suffientes & [c]סור
וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃
diem ad vsque leprosus fuit & ,regem DOMINVS percussit Et
5 † וַיְנַגַּע יְהוָה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד־יוֹם *quo mortuus est: *erat
super* regis filius Iotham & ,libera domo in habitauit & ,suæ mortis*
[d]מוֹתוֹ [e]וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן־הַמֶּלֶךְ עַל־ [d]מות [e]יָשַׁב
.terræ populum iudicans domum
הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת־עַם הָאָרֶץ׃
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Hazariahu *verborum residuum Et* *Residua autem
6 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֲזַרְיָהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם †sunt in
?Iehudah regum dierum verborum libro *super† scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי [f]הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ [f]יום Dormiuitq;
cum eum sepelierunt & :suis patribus cum Hazariah Iacuitque
7 † וַיִּשְׁכַּב עֲזַרְיָה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־
.eo pro eius filius Iotham regnauitque :Dauid ciuitate in suis patribus
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
,Iehudah regis Hazariahu anno ,octauo & trigesimo anno In
8 † בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לַעֲזַרְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
sex Someron in Israel super Iarobham filius Zechariahu regnauit
מָלַךְ זְכַרְיָהוּ בֶן־יָרָבְעָם עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שִׁשָּׁה
.mensibus DOMINI oculis in malum Fecitque quēadmodū
9 חֳדָשִׁים׃ [g]† וַיַּעַשׂ [g]הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר רוֹעַ
,Nebat filij Iarobham peccatis à declinauit non :eius patres fecerunt
עָשׂוּ אֲבֹתָיו לֹא סָר מֵחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
eum aduersus coniurauit Et .Israel fecit peccare qui
10 אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ † וַיִּקְשֹׁר עָלָיו corā populo,
: eum occidit & ,populi opposito ex eum percussit & ,Iabes filius Sallum
שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵשׁ וַיַּכֵּהוּ קִבְלָעָם וַיְמִיתֵהוּ
ipsa ecce ,Zechariahu *verborum residuum Et* .eo pro regnauit & *Residua autem
11 וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי זְכַרְיָהוּ הִנָּם †sunt in
.Israel regum dierum verborum libro *super† scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי [h]הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ [h]יום †est
:dicendo ,Iehu ad fuerat locutus quod DOMINI verbum†Hoc
12 † הֻוא דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־יֵהוּא לֵאמֹר *quartæ generationis
.Israel thronum super tibi sedebunt *quartorum* Filij
בְּנֵי רְבִיעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל [i]וַיְהִי־כֵן׃ [i]הָיָה †autem
anno ,nono & trigesimo anno in regnauit Iabes filius†Sallum
13 † שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵשׁ מָלַךְ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע שָׁנָה †per mensem
.Someron in dierum *mense† regnauit & ,Iehudah regis Huziiah
לְעֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יָרֵחַ־יָמִים בְּשֹׁמְרוֹן׃ †in
,Someron† venitque :Tirsah de Ghadi filius Menachem ascendit Et
14 [k]† וַיַּעַל [k]מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי מִתִּרְצָה וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹן [k]עָלָה [k]בוא
,eum interemit & :Someron in Iabes filium Sallum percussit &
[m]וַיַּךְ אֶת־שַׁלֻּם בֶּן־יָבֵשׁ בְּשֹׁמְרוֹן [n]וַיְמִיתֵהוּ [m]נָכָה [n]מות
.eo pro regnauitque
וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃
ipsa ecce ,cōiurauit qua ,eius ligatio† & ,Sallum *verborum residuum Et* Residua autē
15 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי שַׁלֻּם וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הִנָּם †coniuratio
.Israel regum dierum verborum libro *super† scripta †sunt in
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ *erant
,ea in* qui omnes & ,Tipsach Menachem percussit Tunc
16 † אָז יִכֶּה־מְנַחֵם אֶת־תִּפְסַח וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ
omnes :percussit & ,aperuerat non quia ,Tirsah à eius terminos &
וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ מִתִּרְצָה כִּי לֹא פָתָח וַיַּךְ אֶת כָּל־
anno ,nono & trigesimo anno In .scidit eius prægnantes
17 הָרָיוֹת׃ [o]הָרָה † בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע שָׁנָה [o]הָרוּתֶיהָ בְקֵעַ
Israel super Ghadi filius Menachem regnauit ,Iehudah regis Hazariah
לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ מְנַחֵם בֶּן־גָּדִי עַל־יִשְׂרָאֵל
.Someron in annis decem
עֶשֶׂר שָׁנִים בְּשֹׁמְרוֹן׃

à peccatis *desuper* recessit non: DOMINI oculis in malum Fecitque
18 [p]† וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא־[q]סָר מֵעַל חַטֹּאות [p]עָשָׂה [q]סור
.suis diebus omnibus Israel fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל־יָמָיו׃
Pul ipsi Menachem dedit & ,terrā *super* Assur rex Pul Venit
19 † בָּא פּוּל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן מְנַחֵם לְפוּל Icontra
roborandum ad ,secum eius *manus* existendum ad ,argenti talenta mille Ivt esset manus
אֶלֶף כִּכַּר־כֶּסֶף לִהְיוֹת יָדָיו אִתּוֹ לְהַחֲזִיק
.eius manu in regnum
הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ׃
pollentes†omnes super ,Israel super argentum Menachem *fecit exire* Et Iindixit
20 † וַיֹּצֵא מְנַחֵם אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יִשְׂרָאֵל עַל כָּל־גִּבּוֹרֵי †potētes substantia, vt darent
viro ,argenteos sclos quinquaginta Assur regi *dandum ad* ,potentia *singuli.
לְתֵת לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים כֶּסֶף לְאִישׁ [r]יָצָא [r]נָתַן
.terra in ibi stetit non & ,Assur rex est reuersus & .uni
אֶחָד [s]וַיָּשָׁב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא־עָמַד שָׁם בָּאָרֶץ׃ [s]שוב
ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Menachem *verborum residuum Et* ‡Residua autem
21 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַחֵם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם ‡sunt in
?Israel regum dierum verborum libro *super‡ scripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
Pechachiah regnauit & :suis patribus cum Menachem Iacuitque Dormiuitq;
22 † וַיִּשְׁכַּב מְנַחֵם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ פְּקַחְיָה
.eo pro eius filius
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
regnauit ,Iehudah regis Hazariah anno quinquagesimo anno In
23 † בִּשְׁנַת חֲמִשִּׁים שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
.annis duobus Someron in Israel super Menachem filius Pechachiah
פְּקַחְיָה בֶן־מְנַחֵם עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן [v]שְׁנָתַיִם׃ [v]שָׁנָה
peccatis à recessit non :DOMINI oculis in malum Fecitque Iquod erat
24 † וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מֵחַטֹּאות [x]עָשָׂה [x]עשה
.Israel fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
,eius *tristata* ‡ Remaliahu filius Pecach eum *super ligauit** Et *coniurauit
25 † וַיִּקְשֹׁר עָלָיו פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ שָׁלִישׁ aduersus ‡dux
cū & ,Arghob cum *regis* †domus palatio in Someron in eū percussit & †regiæ
וַיַּכֵּהוּ בְשֹׁמְרוֹן בְּאַרְמוֹן בֵּית־[y]הַמֶּלֶךְ אֶת־אַרְגֹּב וְאֶת־ [y]נָכָה המלך
,eū interfecit & :Ghilhaditarū filiis de viri quinquaginta eo cum & ;Arieh
הָאַרְיֵה וְעִמּוֹ חֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי גִלְעָדִים [z]וַיְמִתֵהוּ [z]מות
omnia & ,Pechachiah *verborum residuum* Et .eo pro regnauitque Reliqua autem
26 וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי פְקַחְיָה וְכָל־ *sunt in
regum dierum verborum libro *super** scripta ipsa ecce ,fecit quæ
אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי [f]הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ [f]יום ‡sunt in
,Israel regis Remaliahu filij .Pecach secundo anno In
27 † בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
viginti Filius .Iehudah regis Huzziahu filius Iotham regnauit
מָלַךְ יוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ †
regnauit annis sedecim & ,*ipsum regnando in* erat annorum quinque & ‡quando regnauit,
28 וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
.Sadoc filia Ierusah eius matris nomen & :Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁא בַּת־צָדוֹק׃

‡quæ sunt כְּלָה[b]
regiæ, &
obsides, שׁוּב[e]
‡Residua autem
‡sunt in יוֹם[d]
Dormiuitq; Someron in est sepultusque ,suis patribus cum Iehoas Iacuitque
†postquam mortuus est חָיָה[c]
†filius
‡Residua autem †sunt in
†cõiurauerũt aduersus *cõiurationẽ נוֹם[f]
‡in מוּת[g]
נָשָׂא[h]
לָקַח[i]
lerat
*dormiuit שׁוּב[k]
שָׁנָה[l]
עָשָׂה[m]
†solitudinis,
†per manum Ionah sui serui manu in† fuerat locutus quod ,Israel Dei DOMINI
*erat
עָנָה[n]
*erat
*vt deleret מָחָה[o]
*vt non esset
‡per manum יֵשַׁע[p]
‖Residua autem sunt in
Dormiuitq; :Israel regibus cum ,suis patribus cum Iarobham Iacuitque
בָּנָה[q]

‡ vasa omnia & ,argentum & ,aurum omne Tulitque
14 † וְלָקַח אֶת־כָּל־הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֶת כָּל־[b]הַכֵּלִים
& ,regis domus thesauris in & ,DOMINI domo in inuenta
הַנִּמְצָאִים בֵּית־יְהוָה וּבְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת
.Someron in est reuersus & :arrhabonum† filios
בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת [c]וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹנָה ׃
‖Residua autem ,eius fortitudo & ,fecit quæ ,Ioas verborum residuum Et
15 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
‡ scripta ipsa nonne ,Iehudah rege Amasiahu cũ pugnauit quomodo &
וַאֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
?Israel regum dierum verborum libro super
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי [d]הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל ׃
Someron in est sepultusque ,suis patribus cum Iehoas Iacuitque
16 † וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָשׁ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן
.eo pro eius filius Iarobham regnauitque :Israel regibus cum
עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יָרָבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃
† postquam mortem post * Iehudah rex Ioas filius Amasiahu vixit Et
17 † [c]וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת
.annis quindecim ,Israel regis Ichoachaz filij † Ioas
יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה ׃
‡ Residua autem † sunt in ‡ scripta ipsa nonne ,Amasiahu verborum residuum Et super
18 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
?Iehudah regum dierum verborum libro
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה ׃
† cõiurationem fugit & ,Ierusalaim in ligationem * eum super ligauerunt † Et
19 † וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם [f]וַיָּנָס
.ibi eum occiderunt & ,Lachis in eum post miserunt & .Lachis in
לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו [g]לָכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ שָׁם ׃
cum Ierusalaim in est sepultus & :equis super‡ cum tulerunt Et
20 † [h]וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקָּבֵר בִּירוּשָׁלִַם עִם־
populus vniuersus tulerunt Et .Dauid ciuitate in suis patribus
21 אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד ׃ † [i]וַיִּקְחוּ כָּל־עַם
cõstituerũt regẽ & :annorũ sedecim filius ipse‡ & ,Hazariah Iehudah
יְהוּדָה אֶת־עֲזַרְיָהוּ וְהוּא בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִכוּ
.Amasiahu suo patre pro eum
אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמַצְיָהוּ ׃
*dormiuit iacuit *postquã ;Iehudah ipsi eam restituit & ,Elath ædificauit Ipse
22 † הוּא בָּנָה אֶת־אֵילַת [k]וַיְשִׁבָהּ לִיהוּדָה אַחֲרֵי שְׁכַב־
.suis patribus cum rex
הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו ׃
regis Ioas filij Amasiahu anno ,decimoquinto anno In
23 † [l]בִּשְׁנַת חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַאֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ
Someron in Israel regis Ioas filius Iarobham regnauit ,Iehudah
יְהוּדָה מָלַךְ יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
oculis in malum fecit Et .annis vno & quadraginta
אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה ׃ † [m]וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
,Nebat filij Iarobham peccatis omnibus ab declinauit non :DOMINI
יְהוָה לֹא סָר מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
terminum restituit Ipse .Israel fecit peccare qui
25 אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל ׃ † הוּא הֵשִׁיב אֶת־גְּבוּל
verbum iuxta ,planitiei † mare ad vsque Chamath introitu ab ,Israel
†per manum יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר
Ionah sui serui manu in† fuerat locutus quod ,Israel Dei DOMINI
*erat יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ יוֹנָה
.hachepher-Gath de* qui ,prophetæ Amithai filij
בֶּן־אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר ׃
:valde mutabilem Israel afflictionem DOMINVS vidit Quoniam
26 † כִּי־רָאָה יְהוָה אֶת־[n]עֳנִי יִשְׂרָאֵל מָרָה מְאֹד
*erat .Israeli auxilians neque ,derelictus non & ,clausus * non &
וְאֶפֶס עָצוּר וְאֶפֶס עָזוּב וְאֵין עֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל ׃
*vt deleret Israel nomen delendum ad * DOMINVS est locutus non Et
27 † וְלֹא־דִבֶּר יְהוָה [o]לִמְחוֹת אֶת־שֵׁם יִשְׂרָאֵל
.Ioas filij Iarobham manu in‡ cos seruauit & :cælis sub a*
מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם [p]וַיֹּשִׁיעֵם בְּיַד יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ ׃
‖Residua autem ,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Iarobham verborum residuum Et
28 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
Iehudah ipsi Chamath & Dammesec restituit qua & ,pugnauit qua
אֲשֶׁר־נִלְחַם וַאֲשֶׁר הֵשִׁיב אֶת־דַּמֶּשֶׂק וְאֶת־חֲמַת לִיהוּדָה
dierum verborum libro super scripta ipsa nonne ,Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
?Israel regum
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל ׃
Dormiuitq; :Israel regibus cum ,suis patribus cum Iarobham Iacuitque
29 † וַיִּשְׁכַּב יָרָבְעָם עִם־אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל
.eo pro eius filius Zechariah regnauitque
וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה [q]בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃

manu de ciuitates tulit & ,Iehoachaz filius Iehoas est reuersus Et
25 † [f]וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז [g]וַיִּקַּח אֶת־עָרִים מִיַּד
sui patris Iehoachaz manu de tulerat quas ,Chazael filij Ben--hadad
בֶּן־הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח מִיַּד יְהוֹאָחָז אָבִיו
ciuitates reddidit & ,Ioas eum percussit vicibus tribus :prælio in
בַּמִּלְחָמָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הִכָּהוּ יוֹאָשׁ [h]וַיָּשֶׁב אֶת־עָרֵי
.Israel
יִשְׂרָאֵל ׃

CAP. XIIII. יד

regnauit ,Israel regis Ioachaz filij Ioas secundo anno In
1 † [i]בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְיוֹאָשׁ [k]בֶּן־יוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ
.Iehudah regis Ioas filius Amasiahu
אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה ׃
viginti & ,ipsum regnando in‡ erat annorum quinque & viginti Filius
2 † בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים
Iehohaddan eius matris nomen & .Ierusalaim in regnauit annis nouem &
וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדִּין
:DOMINI oculis in rectum ‡ fecit Et .Ieruſalaim de
3 מִן־יְרוּשָׁלִָם ׃ †[l]וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
Ioas fecit quæ omnia iuxta :eius pater Dauid sicut non veruntamen
רַק לֹא כְּדָוִד אָבִיו כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה יוֹאָשׁ
adhuc .recesserunt‡ non excelsa Veruntamen .fecit ,eius pater ‡abstulerunt
4 אָבִיו עָשָׂה ׃ † רַק הַבָּמוֹת לֹא־[g]סָרוּ עוֹד
.excelsis in suffientes & ,immolantes† populus †immolabat, & †suffiebat
הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת ׃
percussit & ,eius manu in regnum esset roboratum cùm ,fuit Et
5 † [m]וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיַּךְ
.suum patrem regem percutientes‡ ,suos seruos ‡qui percusserant
אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו ׃
legis libro in ‡ scriptum sicut ,occidit non percussorum filios Et ‡est
6 † וְאֶת־[n]בְּנֵי [o]הַמַּכִּים לֹא [o]חָמָתָה כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר־תּוֹרַת־ †in
patres morientur Non :dicendo ,DOMINVS præcepit quo † ,Moseh
מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת
vir quin‡ ,patribus super‡ morientur non filij & ,filiis super‡ ‡pro
עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִם־אִישׁ ‡sed vnusquisque pro
.morietur suo peccato in
בְּחֶטְאוֹ יָמוּת ׃
,millia decem salis valle in Edom percussit Ipse יומה
7 † הוּא־הִכָּה אֶת־אֱדוֹם בְּגֵי־הַמֶּלַח עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים ק
ad vsque Ioctheel eius nomen vocauit & :bello in Selah cepit &
וְתָפַשׂ אֶת־הַסֶּלַע בַּמִּלְחָמָה וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ יָקְתְאֵל עַד
ad nuncios Amasiah misit Tunc .hanc diem
8 הַיּוֹם הַזֶּה ׃ † אָז שָׁלַח אֲמַצְיָהוּ מַלְאָכִים אֶל־ ‡Veni,
,Ito‡ :dicendo ,Israel regis Iehu filij Iehoachaz filium Iehoas
יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְכָה †facie.
Israel rex Iehoas Misitque .faciebus† nos videamus
נִתְרָאֶה [p]פָּנִים ׃ † וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל ק
9 misit Lebanon in † qui Carduus :dicendo ,Iehudah regem Amasiahu ad †est
אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח
meo filio tuam filiam Da :dicendo ,Lebanon in ‡ quæ cedrum ad ‡est
אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן [q]לֵאמֹר תְּנָה אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי נתן
conculcauit & ,Lebanon in † quæ agri bestia transiuit & :vxorem in †est
לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר [r]חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס חיה
te eleuauit & ,Edom percussisti Percutiendo .carduum
10 אֶת־הַחוֹחַ ׃ † [s]הַכֵּה הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וְנִשָּׂאֲךָ נשא
,malum in te immiscebis‡ quid vt & .tua domo in sede & ,gloriare :tuũ cor ‡prouocas
לִבֶּךָ הִכָּבֵד [t]וְשֵׁב בְּבֵיתֶךָ וְלָמָּה תִתְגָּרֶה בְּרָעָה ישב
‡tecum Iehudah & tu cadas ut† †vt
וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ ׃
:Israel rex Iehoas ascendit & .Amasiahu audiuit non Et
11 † וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ [v]וַיַּעַל יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עלה
,semes--Beth in ,Iehudah rex Amasiahu & ,ipse ,faciebus‡ se viderunt & ‡facie,
וַיִּתְרָאוּ [x]פָּנִים הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ פנה
,Israel facies ad‡ Iehudah est cæsus Et .Iehudah ipsi * quæ *est‡coram
אֲשֶׁר לִיהוּדָה ׃ † וַיִּנָּגֵף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
.sua tentoria in vir † fugerunt &
[y]וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהָלָיו ׃ †vnusquisque in tabernacula
,Achaziahu filij Iehoas filium Iehudah regem Amasiahu Et נוס
13 † וְאֶת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יְהוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ [z]בוא
;Ierusalaim venit & :semes--Beth in Israel rex Iehoas cepit וביא
תָּפַשׂ יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֶׁמֶשׁ [z]וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם פרץ
,anguli portam ad vsque ,Ephraim porta in‡ Ierusalaim muro in rupit‡ & ‡diruit murũ
וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלִַם בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם עַד־שַׁעַר [a]הַפִּנָּה פנה
.cubitis quadringentis
אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה ׃

domum eā in fortificabant & ;eam dabant opificium *facientibus Etenim *opus ex
14 כִּי־לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יְחֻזְּקוּ־בּוֹ אֶת־בֵּית יְנָתֵן
homines rationem reddere faciebant non Et .DOMINI
15 יְהוָה׃ וְלֹא יְחַשְּׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים
,opus facientibus dandum ad ,eorū manus ſuper pecuniam dabant quorum † †per quorum manus dabāt pecunias, vt darent
אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לָתֶת לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
facientes ipſi * fide in ſed *faciebant.
כִּי בֶאֱמֻנָה הֵם עֹשִׂים׃
domum† inferebatur non peccatorum ‖ pecunia & ,delicti ‡ Pecunia ‡pro delicto, ‖pro peccatis
16 כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵּית †in
rex Chazael aſcendit Tunc *erat. *facerdotum :DOMINI *erat.
17 יְהוָה לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ׃ אָז יַעֲלֶה חֲזָאֵל מֶלֶךְ †contra
,ſuas facies* Chazael poſuit & .eā cepitque ,Ghath ſuper †pugnauit & ,Aram *faciem ſuā, vt aſcenderet contra
אֲרָם וַיִּלָּחֶם עַל־גַּת וַיִּלְכְּדָהּ וַיָּשֶׂם חֲזָאֵל פָּנָיו
Iehudah rex Iehoas tulit Et .Ieruſalaim ſuper aſcendendum ad
18 לַעֲלוֹת עַל־יְרוּשָׁלִָם׃ וַיִּקַּח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
,Iehoram & ,Iehoſaphat ſanctificauerant quas ſanctificationes omnes
אֶת כָּל־הַקָּדָשִׁים אֲשֶׁר־הִקְדִּישׁוּ יְהוֹשָׁפָט וִיהוֹרָם
omne & ,ſuas ſanctificationes & ,Iehudah reges eius patres Achaziahu &
וַאֲחַזְיָהוּ אֲבֹתָיו מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת־קָדָשָׁיו וְאֶת כָּל־
:regis domus & ,DOMINI domus theſauris in inuentum† autum †quod eſt
הַזָּהָב הַנִּמְצָא בְּאֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וּבֵית הַמֶּלֶךְ
.Ieruſalaim *deſuper* aſcendit & ,Aram regem Chazael ad miſit & à
וַיִּשְׁלַח לַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיַּעַל מֵעַל יְרוּשָׁלִָם׃ עָלָה
ipſa nonne ,fecit quæ omnia & ,Ioas *verborum reſiduum Et* ‡Reſidua autem
19 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם †ſunt in
?Iehudah regum dierum verborum libro *ſuper* † ſcripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
percuſſerũt & :coniuratiõe coniurauerunt & ,eius ſerui ſurrexerunt Et
20 וַיָּקוּמוּ עֲבָדָיו וַיִּקְשְׁרוּ־קֶשֶׁר וַיַּכּוּ † †קוּם
.Silla *deſcendente* Millo domo‡ Ioas ‡in
אֶת־יוֹאָשׁ בֵּית מִלּוֹא הַיֹּרֵד סִלָּא׃ *quæ deſcendit in
eius ſerui Somer filius Iehozabad & ,Simhath filius Iozachar Et
21 וְיוֹזָכָר בֶּן־שִׁמְעָת וִיהוֹזָבָד בֶּן־שֹׁמֵר עֲבָדָיו †
ſuis patribus cum eum ſepelierunt & , eſt mortuus & ,cum percuſſeruut
הִכֻּהוּ וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו מות
.eo pro eius filius Amaſiahu regnauit & :Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

CAP. XIII. יג

Achaziahu filij Ioas anno tertio & vigeſimo anno In
1 בִּשְׁנַת שָׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה לְיוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ שנה
Someron in Iſrael ſuper Iehu filius Iehoachaz regnauit ,Iehudah regis
מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
.annis ſeptendecim
שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
peccata poſt ambulauit & ,DOMINI oculis in malum ‡ fecit Et ‡quod eſt
2 וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אַחַר חַטֹּאת
declinauit non ,Iſrael fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham
יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר
eos tradidit & .Iſrael *in* DOMINI *naſus* eſt iratus Et .*ea* ab ‡ eis.
3 מִמֶּנָּה׃ וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם ‡furor ‡cõtra
Chazael filij Ben-hadad manu in & ,Aram regis Chazael manu in
בְּיַד חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם וּבְיַד בֶּן־הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל
,DOMINI *facies* Iehoachaz eſt deprecatus Et .diebus omnibus faciem
4 כָּל־הַיָּמִים׃ וַיְחַל יְהוֹאָחָז אֶת־פְּנֵי יְהוָה
quia ,Iſrael oppreſſionem vidit quia ,DOMINVS eum *ad* exaudiuit &
וַיִּשְׁמַע אֵלָיו יְהוָה כִּי רָאָה אֶת־לַחַץ יִשְׂרָאֵל כִּי־
Iſraeli DOMINVS dedit Et .Aram rex eos oppreſſit
לָחַץ אֹתָם מֶלֶךְ אֲרָם׃ וַיִּתֶּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל
Iſrael filij habitauerũtque ,Aram *manu ſub* de ſunt egreſſi & ,ſeruatorem ‡poteſtate
5 מוֹשִׁיעַ וַיֵּצְאוּ מִתַּחַת יַד־אֲרָם וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל יֵשַׁע ‡tabernaculis
.nudiuſtertius heri ſicut ſuis *tentoriis* in
בְּאָהֳלֵיהֶם כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃
fecit peccare qui ,Iarobham domus peccatis à receſſerũt non Veruntamen
6 אַךְ לֹא־סָרוּ מֵחַטֹּאת בֵּית־יָרָבְעָם אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא חטא
.Someron in ſtetit lucus etiam & ,ambulauit *ea in* † ,Iſrael חטאה
אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ וְגַם הָאֲשֵׁרָה עָמְדָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ ‡per ea
quinquaginta niſi ,*populum** Iehoachaz ipſi dimiſit non Quoniam * de populo,
7 כִּי לֹא הִשְׁאִיר לִיהוֹאָחָז עָם כִּי אִם־חֲמִשִּׁים
eos diſperderat quia :peditum millia decem & ,currus decem & ,equites
פָּרָשִׁים וַעֲשָׂרָה רֶכֶב וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רַגְלִי כִּי אִבְּדָם שום
.triturandum ad puluerem veluti eos poſuerat & ,Aram rex
מֶלֶךְ אֲרָם וַיְשִׂמֵם כָּעָפָר לָדוּשׁ׃ דוש

1Reſidua autem ſunt in
,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Iehoachaz *verborum reſiduum Et*
8 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָחָז וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
?Iſrael regum dierum verborum libro *ſuper* ſcripta ipſa nonne
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
Dormiuitq; cum ſepelieruntque ,ſuis patribus cum Iehoachaz Iacuitque
9 וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֻהוּ
.eo pro eius filius Ioas regnauitque :Someron in
בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יוֹאָשׁ בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
,Iehudah regis Ioas anno ſeptimo & ,trigeſimo anno In
10 בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְשָׁבַע שָׁנָה לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה °שָׁנָה
ſedecim Someron in Iſrael ſuper Iehoachaz filius Iehoas regnauit
מָלַךְ יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
declinauit non :DOMINI oculis in malum fecit Et .annis
11 שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר °עשה °רוע
fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham *peccatis omnibus* ab °סור
מִכָּל־חַטֹּאות יָרְבָעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־ *omni peccato
.ambulauit eo in ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל עָשָׂה הָלָךְ׃
1Reſidua autem ſunt in
,eius fortitudo & ,fecit quæ omnia & ,Ioas *verborum reſiduum Et*
12 וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
super ſcripta ipſa nonne ,Iehudah rege Amaſiah cum pugnauit qua ‡ſunt in
אֲשֶׁר נִלְחַם עִם־אֲמַצְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
?Iſrael regum dierum verborum libro
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
Dormiuitq; :eius ſoliũ ſuper ſedit Iarobham & ,ſuis patribus cũ Ioas Iacuitque
13 וַיִּשְׁכַּב יוֹאָשׁ עִם־אֲבֹתָיו וְיָרָבְעָם יָשַׁב עַל־כִּסְאוֹ
.Iſrael regibus cum Someron in Ioas eſt ſepultusque
וַיְקֻבַּר יוֹאָשׁ בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ ‡de
:ea *in* eſt mortuus qua ‡ ,ſua ægrotatione ægrotauit Eliſaah Et
14 וֶאֱלִישָׁע חָלָה אֶת־חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ
:dixit & ,eius *facies* ſuper fleuit & ,Iſrael rex Ioas eum ad deſcendit & faciem
וַיֵּרֶד אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּבְךְּ עַל־פָּנָיו וַיֹּאמַר °בָּכָה
ei Dixitque .eius equites & ,Iſrael currus ,mi pater ,mi Pater
15 אָבִי׀ אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו׃ וַיֹּאמֶר לוֹ
.ſagittas & ,arcum ſe *ad* accepit & .ſagittas & ,arcum Tolle : Eliſaah
אֱלִישָׁע °קַח קֶשֶׁת °וְחִצִּים וַיִּקַּח אֵלָיו קֶשֶׁת וְחִצִּים׃ °לקח °חצץ
.arcum *ſuper tuam manum* fac Equitare :Iſrael regem ad Dixitque Apprehende manu tua
16 וַיֹּאמֶר׀ לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַרְכֵּב יָדֶךָ עַל־הַקָּשֶׁת ‡apprehendit manũ ſuam
.regis manus ſuper ſuas manus Eliſaah poſuit & :*ſuã manũ fecit equitare*‡ &
וַיִּרְכַּב יָדָו׀ וַיָּשֶׂם אֱלִישָׁע יָדָיו עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ °שום
:Eliſaah dixitque .aperuit & .orientem ad feneſtram Aperi :dixit Et
17 וַיֹּאמֶר פְּתַח הַחַלּוֹן קֵדְמָה וַיִּפְתָּח וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
ſalutis ſagitta & ,DOMINI ſalutis Sagitta : ait & .iecit & .Iace
°יֶרֶת חֵץ °יְרוֹ וַיֹּאמֶר חֵץ־תְּשׁוּעָה לַיהוָה וְחֵץ־תְּשׁוּעָה °ירה
‡contra *donec conſumas. .*conſumere ad vſque*‡ ,Aphec in Aram percutiesque :Aram *in*‡
בַּאֲרָם וְהִכִּיתָ אֶת־אֲרָם בַּאֲפֵק עַד־כָּלָה׃ °נכה
:Iſrael regem ad dixitque ;tulit & .ſagittas Tolle : ait Et
18 וַיֹּאמֶר קַח הַחִצִּים וַיִּקָּח וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
.ſtetit & ,vicibus tribus percuſſit & .terram *in* Percute
הַךְ אָרְצָה וַיַּךְ שָׁלֹשׁ־פְּעָמִים וַיַּעֲמֹד׃
‡contra *erat quinque*‡ Percutiendū :ait & ,Dei vir eum *ſuper*‡ eſt iratus Et
19 וַיִּקְצֹף עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לַהֲכוֹת חָמֵשׁ
donec conſumpſiſſes. nunc & .conſumere vſque ,Aram percuſſiſſes tunc ,vicibus ſex vel
אוֹ־שֵׁשׁ פְּעָמִים אָז הִכִּיתָ אֶת־אֲרָם עַד־כִּלָּה וְעַתָּה
.Aram percuties vicibus tribus
שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תַּכֶּה אֶת־אֲרָם׃
‡caſtra venerunt Moab *agmina*‡ & .eum ſepelierunt & ,Eliſaah eſt mortuus Et
20 וַיָּמָת אֱלִישָׁע וַיִּקְבְּרֻהוּ וּגְדוּדֵי מוֹאָב יָבְאוּ °מות
,virum ſepelientibus *ipſis*† ,fuit Et .anno *veniente*† terram in †ſequenti
†quibuſdam °היה
21 בָּאָרֶץ בָּא שָׁנָה׃ וַיְהִי הֵם׀ קֹבְרִים אִישׁ *caſtra, .Eliſaah ſepulchrũ in virum proiecerunt & ,agmen** viderunt ecce & °ראה
ſuper ſuſtrexit & ,vixit & ,Eliſaah oſſa *in* vir tetigit & ,abiit &
וְהִנֵּה רָאוּ אֶת־הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת־הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע
Iſrael oppreſſit Aram rex Chazael Et .ſuos pedes
וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בַּעֲצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיִּחִי וַיָּקָם עַל־
22 רַגְלָיו׃ וַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם לָחַץ אֶת־יִשְׂרָאֵל
,eis DOMINVS eſt miſeratus Et .Iehoachaz diebus omnibus
כָּל יְמֵי יְהוֹאָחָז׃ וַיְחָנֵּן יְהוָה אֹתָם °חנן
cum ſuum pactum propter eos ad eſt conuerſus & ,eorum eſt miſertus &
23 וַיְרַחֵם וַיָּפֶן אֲלֵיהֶם לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת־ °פנה
eos proiecit nec ,eos diſperdere noluit & :Iahacob ,& Iſchac ,Abraham
אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְלֹא אָבָה הַשְׁחִיתָם וְלֹא־הִשְׁלִיכָם
rex Chazael eſt mortuus Et .*nunc ad vſque ,ſuis faciebus deſuper*‡ ‡a facie ſua, ad hoc tempus.
24 מֵעַל־פָּנָיו עַד־עָתָּה׃ וַיָּמָת חֲזָאֵל מֶלֶךְ־
eo pro eius filius Ben-hadad regnauit & ,Aram
אֲרָם וַיִּמְלֹךְ בֶּן־הֲדַד בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

pars Tertia ;facietis quod *verbum** Hoc :dicendo ,eis Præcepitque
וַיְצַוֵּם לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן הַשְּׁלִישִׁית 5
.*regis*ᵗ domus custodiam *custodientes* & ,*sabbathum intrantes*‡vobis ex
מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת וְשֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
:cursores post† porta in pars tertia & ,Sur porta in ‡pars tertia Et
וְהַשְּׁלִישִׁית בְּשַׁעַר סוּר וְהַשְּׁלִישִׁית בַּשַּׁעַר אַחַר הָרָצִים 6
.*sepositionis*ᵍ domus custodiam custodietis &
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת °מַסָּח׃
custodiant & ,sabbatho egredientes omnes ,vobis in *manu*‡ duæ Et
וּשְׁתֵּי הַיַּדוֹת כָּכֶם כֹּל יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וְשָׁמְרוּ 7
.regem *ad** DOMINI domus custodiam
אֶת־מִשְׁמֶרֶת בֵּית־יְהוָה אֶל־הַמֶּלֶךְ׃
:eius manu in eius *vasa* & ,*vir circum*† regem *super* circundabitis Et
וּפְקַפְתֶּם עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ כֵּלָיו בְּיָדוֹ 8
,*ipsum egrediendo in*ᵗ ,rege cum estote & :interficiatur *ordines*‡ ad *veniens** &
וְהַבָּא אֶל־הַשְּׂרֻת יוּמָת וְהָיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּצֵאתוֹ
omnia iuxta *centuriarum principes*‡fecerunt Et .*ipsum introeundo in* &
וּבְבֹאוֹ׃ וַיַּעֲשׂוּ שָׂרֵי הַמֵּאוֹת כְּכֹל 9
ingredientes suos viros *vir*‡ tulerũt & .sacerdos Iehoiadah præceperat quę
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו בָּאֵי
.sacerdotẽ Iehoiadah ad venerũt & .sabbatho egredientibus cum ,sabbatho
הַשַּׁבָּת עִם יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃
,clypeos & *lanceam centuriarum principibus** sacerdos Deditque
וַיִּתֵּן הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־הַשְּׁלְטִים 10
.DOMINI domo in† quæ ,Dauid regis‡ quæ
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִד אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה׃
homere ab† ,eius manu in eius *vasa*‡ & ,*vir*ᵗ cursores steterunt Et
וַיַּעַמְדוּ הָרָצִים אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף 11
,domũ & ,altare‡ ad sinistrum domus *humerum*ᵗ ad vsque dextero domus
הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבָּיִת
dedit‡ & ,regis filium eduxit Et .*circum*† regem *super*†
עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב׃ וַיּוֹצֵא אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיִּתֵּן 12
: eum constituerunt regem & ,*testimonium*† & ,diadema eum super
עָלָיו אֶת־הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ
.rex Viuat :dixeruntque ,*volã percusserunt*ᵍ & ,eum vnxeruntque
וַיִּמְשָׁחֻהוּ וַיַּכּוּ־כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃
est ingressa & :*populi*‡ currentium sonitum Hattaliah audiuit Et
וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָה אֶת־קוֹל הָרָצִין הָעָם וַתָּבֹא 13
.DOMINI domum in populum ad
אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה׃
,*indicium**secundũ columnam *super stans*† rex ecce & ,vidit Et
וַתַּרְא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל־הָעַמּוּד כַּמִּשְׁפָּט 14
,lætus terræ populus omnis & ,regem *ad*† tubæ & ,principes &
וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ שָׂמֵחַ
:clamauit & ,sua vestimenta Hattaliah scidit & .tubis in *clangens*ᵗ &
וְתִקְרַע בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא עֲתַלְיָה אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא
.*ligatio* ,Ligatio
קָשֶׁר קָשֶׁר׃
præpositis *centuriarum principibus*‡ sacerdos Iehoiadah præcepit Et
וַיְצַו יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת פְּקֻדֵי 15
,*ordines extra* ad eam Educite :eos ad dixitque ,exercitus
הַחָיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הוֹצִיאוּ אֹתָהּ אֶל־מִבֵּית לַשְּׂדֵרֹת
Ne :sacerdos dixerat nam .gladio *in interfice*‡ ,eam *post venientẽ* &
וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ מוֹת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן אַל־
.DOMINI domo in moriatur
תּוּמַת בֵּית יְהוָה׃
equorum introitus *via*ᵗ venit & ,*manus ei posuerunt*‡ Et
וַיָּשִׂמוּ לָהּ יָדַיִם וַתָּבוֹא דֶּרֶךְ־מְבוֹא הַסּוּסִים 16
Iehoiadah *excidit*‡Et .ibi est interfecta & ,*regis** domus
בֵּית הַמֶּלֶךְ וַתּוּמָת שָׁם׃ וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע אֶת־ 17
existendum ad‡,populum inter &,regem inter & ,DOMINVM inter fœdus
הַבְּרִית בֵּין יְהוָה וּבֵין הָעָם °לִהְיוֹת
.populum inter & ,regem inter & ,DOMINI *populum in*
לָעָם לַיהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם׃
;illam diruerunt &,Bahal domum terræ populus omnis sunt ingressi Et
וַיָּבֹאוּ כָל־עַם הָאָרֶץ בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֻהוּ 18
sacerdotẽ Mattan & ,bene confregerunt eius imagines & ,eius aras
אֶת־מִזְבְּחֹתָיו וְאֶת־צְלָמָיו שִׁבְּרוּ הֵיטֵב וְאֶת מַתָּן כֹּהֵן
super *præfecturas*‡ sacerdos posuit & .*altarium facies ad*‡occiderunt Bahal
הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת וַיָּשֶׂם הַכֹּהֵן פְּקֻדֹת עַל־
.DOMINI domum
בֵּית יְהוָה׃
,cursores & ,duces & ,*centuriatum principes** tulit Et
וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־הַכָּרִי וְאֶת־הָרָצִים 19
,DOMINI domo è regem fecerunt descendere & ,terræ populũ omnẽ &
וְאֵת כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיּוֹרִידוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה

*est
מ צָוָה
נ עָשָׂה
‡ ingrediãtur sabbatho, & custodiant
ᵗregiæ. ‡erit
†quæ est
ל à demolitione
ס נָסַח
‡partes
פ שָׁנָה
*circa
†per circuitũ vnusquisque, & arma
ק יָקַף
* qui venerit
‡septum
ᵍquãdo egreditur, & quãdo igreditur.
‡centuriones
ר יָצָא שׁוּר
תמאות
ק
‡vnusquisq;
*centurionibus lanceas,
ש בּוֹא נָתַן
‡fuerãt †erãt
‡vnusquisq;
‡arma
†à latere
ת חָנָה כָּלָה
ᵗlatẽ ‡ipsum
‡iuxta †p circuitum.
‡posuit
†ornamentũ,
א נָתַן עוֹד
ᵗ plauserũtq; manu,
ס נָכָה כַּף
‡populorũ,
ח חָיָה רוּץ
†stabat iuxta
*morem,
ר רָאָה
†ante
ש שׁוּר
ᵗclangebant
ᵗ Coniuratio, coniuratio.
‡centurionibus
צ צָוָה שׁוּר
תמאות
ק
ᵗ è septo: & qui secutus fuerit
‡interficiatur
י יָצָא מוּת
‡dederunt ei locum,
ᵗper viam
ש שׁוּם
*regiæ,
‡percussit
‡vt esset populus
ה הָיָה

‡per viam ‡in throno super sedit & :regiam domum ‡cursorum portæ *via* † venerunt &
וַיָּבוֹאוּ דֶּרֶךְ־שַׁעַר הָרָצִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסֵּא ש יָשַׁב
.requieuit ciuitas & ,terræ populus omnis est lætatus Et .regum
הַמְּלָכִים׃ וַיִּשְׂמַח כָּל־עַם הָאָרֶץ וְהָעִיר שָׁקְטָה 20
.*regis*‡ domo * gladio *in* occiderunt Hathaliahu &
וְאֶת־עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בַחֶרֶב בֵּית °הַמֶּלֶךְ׃ *in ‡regia
.*ipsum regnando in*ᵗ ,Ioas† annorum septem Filius
בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יְהוֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ׃ 21 ס מות המלך
ר
ᵗerat ‖quando regnauit
ש שָׁנָה

CAP. XII. יב

regnauit annis quadraginta & ,Ioas regnauit Iehu septimo anno In
בִּשְׁנַת שֶׁבַע לְיֵהוּא מָלַךְ יְהוֹאָשׁ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה מָלַךְ 1
.sebah Beer de Sibiah eius matris nomen & .Ierusalaim in
בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שָׁבַע׃
‡quod est ,suis diebus omnibus DOMINI oculis in rectum ‡ Iehoas Fecitque
וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יָמָיו 2 ע עָשָׂה
non excelsa Veruntamen :sacerdos Iehoiadah eum docuit quibus
אֲשֶׁר הוֹרָהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃ רַק הַבָּמוֹת לֹא־ 3 ר יָרָה
.excelsis in *suffientes* & ,*immolantes*† populus Adhuc .*recesserunt* ‡
סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃ † remouerũt
†immolabat, & suffiebat
sanctitatum pecuniam Omnem ; sacerdotes ad Iehoas Dixitque סור
וַיֹּאמֶר יְהוֹאָשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים כֹּל כֶּסֶף הַקָּדָשִׁים 4 c
,viri transeuntis pecuniam ,DOMINI domum * introducetur quæ *in
אֲשֶׁר יוּבָא בֵית־יְהוָה כֶּסֶף עוֹבֵר אִישׁ ד בוא
‡æstimationis
ascenderit quæ pecuniam omnem ,eius *ordinationis*‡ animarum pecuniam
כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֶרְכּוֹ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה
sibi Tollent :DOMINI domum *inducendum ad*† viri cor super
עַל לֵב־אִישׁ לְהָבִיא בֵּית יְהוָה׃ יִקְחוּ לָהֶם 5 ‡vt adducant
domus *rupturam*‡ fortificabunt ipsi &,suo noto à *vir** ,sacerdotes
הַכֹּהֲנִים אִישׁ מֵאֵת מְכָרוֹ וְהֵם יְחַזְּקוּ אֶת־בֶּדֶק הַבַּיִת לְכֹל
.*rupturam*‖,ibi *inuenietur*† quæ *omnem ad*‡ ‡ secundũ oẽs
אֲשֶׁר יִמָּצֵא שָׁם בֶּדֶק׃ †inuenientur
‖rimas.
non ,Iehoas regis anno tertio & , vigesimo anno *in* ,fuit Et נכר
וַיְהִי בִשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ לֹא 6 ‡ הָיָה
rex vocauit Et .*domus fissuram*† sacerdotes fortificauerunt †rimas tẽpli.
וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ
חִזְקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃ 7
Cur : eos ad dixitque .sacerdotes & ,sacerdotem Iehoiadah Iehoas
יְהוֹאָשׁ לִיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וְלַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מַדּוּעַ
pecuniam accipiatis ne nunc Et ?*domus fissuram* *fortificantes vos*‡ non
אֵינְכֶם מְחַזְּקִים אֶת־בֶּדֶק הַבַּיִת וְעַתָּה אַל־תִּקְחוּ־כֶסֶף
.eam tradite domus *fissuram** ad sed ,vestris notis à
מֵאֵת מַכָּרֵיכֶם כִּי לְבֶדֶק הַבַּיִת תִּתְּנֵהוּ׃ ‡ fortificastis rimas templi?
,populo à pecuniam *accipere*‖ non *pro*‡ sacerdotes *consenserunt*‡ Et * rimas
וַיֹּאתוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי קַחַת־כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם ה נָתַן
sacerdos Iehoiadah tulit Et .domus *rupturam* *fortificare non pro* & †
וּלְבִלְתִּי חַזֵּק אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃ וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן 9 ‡ morem gessent ‡ vt
apud eam *dedit*‡ & : eius ostio in foramen perforauit & , vnius arcam ‖acciperent
אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקֹּב חֹר בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל ל יָקַב
dederunt‡& :DOMINI domum ‖*virum ingrediendo in*† ,dextera in altare †neq; fortificarent rimas
הַמִּזְבֵּחַ בְּיָמִין בְּבוֹא־אִישׁ בֵּית יְהוָה וְנָתְנוּ־ ‡ posuit
introductam† pecuniam omnem ,liminis custodes , sacerdotes ibi ל נָתַן חוֹר
שֹׁמְרֵי הַכֹּהֲנִים שִׁמְרֵי הַסַּף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא מ
‡ pecunia multa quòd *eos videre secundum*‖,erat Et DOMINI domum †quæ adducebatur ‡quãdo videbãt‡ esset
בֵּית־יְהוָה׃ וַיְהִי כִּרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף 10 מ בּוֹא
,lig abant & , magnus sacerdos & , regis scriba ascendebat & , arca in
בָּאָרוֹן וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ס וַיִּצְרוּ
.DOMINI domo ‡ *inuentam*† pecuniam numerabant &
וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה׃ 11 ר רָאָה
opificium ‡ facientium manus *super** paratam pecuniam tradebant Et
וַיִּתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמְתֻכָּן עַל־יְדֵי ע עָשָׂה †quæ inueniebatur ‡ in
,lignarios fabros ad eam educebant & . DOMINI domo *præpositorum* ‡ * per ‡ opus
הַמְפֻקָּדִים בֵּית יְהוָה וַיּוֹצִיאֻהוּ לְחָרְשֵׁי הָעֵץ ס יָצָא
cœmentarios ad Et .DOMINI domo *facientes*† ædificatores ad & ק פָּקַד
וְלַבֹּנִים הָעֹשִׂים בֵּית יְהוָה׃ 12 †qui præerant
fortificandũ ad ,excisionis‡ lapides & ligna *emendum ad* & ,*lapidũ** cæsores ad & †qui operabãtur in
וּלְחֹצְבֵי הָאֶבֶן וְלִקְנוֹת עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק * lapidum, vt emerent
domũ super egrediebatur quod omnead & ,DOMINI dom* *rupturam*‖ ‡ dolatos , vt fortificarent
אֶת־בֶּדֶק בֵּית־יְהוָה וּלְכָל אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־הַבַּיִת ק קָנָה
,*argenti scyphi*‡ DOMINI domo *fiebat*† non Veruntamen .*fortificandum*‖ ad ‖rimas
לְחַזְּקָה׃ 13 † אַךְ לֹא־יֵעָשֶׂה בֵּית יְהוָה סִפּוֹת כֶּסֶף * muniendũ.
,argentea vasa & , aurea vasa omnia , tubæ , pelues , psalteria † fiebant in
מִזְמְרוֹת מִזְרָקוֹת חֲצֹצְרוֹת כָּל־כְּלִי זָהָב וּכְלִי־כֶסֶף ‡ crateræ argenteæ,
.DOMINI domum *introducta*‡ pecunia ex ‡quæ inferebatur in
מִן־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־יְהוָה׃

,Izrehel in Achab domo *reſiduos*‖ omnes Iehu Percuſſitque ‖qui remanſerant de
וַיַּךְ יֵהוּא אֵת כָּל־הַנִּשְׁאָרִים לְבֵית־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל 11 †
non donec ,eius ſacerdotes & ,eius *notos*‡ & ,eius *magnates** omnes &
וְכָל־גְּדֹלָיו וּמְיֻדָּעָיו וְכֹהֲנָיו עַד־בִּלְתִּי *optimates
,Someron†abiit & ,venit & ,ſurrexit Et .ſuperſtitē ei reliquit ‡propinquos
הָשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד׃ וַיָּקָם וַיָּבֹא וַיֵּלֶךְ שֹׁמְרֹן 12 †in
.via in paſtorum *ligationis*‡domum ipſe קוֹם n
הוּא בֵּית־עֵקֶד הָרֹעִים בַּדָּרֶךְ׃ †ad
Qui:dixit & , Iehudah regis Achaziahu fratres inuenit Iehu Et ‡tonſtrinæ
וַיֵּהוּא מָצָא אֶת־אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר מִי 13 †
filiorum pacem ad‡deſcendimus & ,*nos*‖ Achaziahu Fratres :dixerunt & ?*vos** *estis?
אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ אֲנַחְנוּ וַנֵּרֶד לְשָׁלוֹם בְּנֵי־ ‖ſumus,
.viuos eos Comprehendite :Dixitque .*principis filiorum* & ,*regis* ‡ad ſalutandum filios regis, & filios reginæ.
הַמֶּלֶךְ וּבְנֵי הַגְּבִירָה׃ וַיֹּאמֶר תְּפָשׂוּם חַיִּים 14 †
,*ligationis*‖domus ciſterna in eos *mactauerunt*‡ & ,viuos eos cōprehenderūt &
וַיִּתְפְּשׂוּם חַיִּים וַיִּשְׁחָטוּם אֶל־בּוֹר בֵּית־עֵקֶד
.eis ex *virum** reliquit non & ,viros duos & quadraginta
אַרְבָּעִים וְשִׁנַּיִם אִישׁ וְלֹא־הִשְׁאִיר אִישׁ מֵהֶם׃
,ſibi occurſum in Rechab filiū Iehonadab inuenit & ,inde abiit Et
וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב לִקְרָאתוֹ 15 †
quemadmodū ,rectum tuum cor eſt Nunquid :eum ad ait & ,*ei benedixit*‖ & ‖ſalutauit eum,
וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיֵשׁ אֶת־לְבָבְךָ יָשָׁר כַּאֲשֶׁר †inquit
.tuā manum†da :eſt & ,Eſt :Iehonadab dixitque ‡tuo corde cum meū cor
לְבָבִי עִם־לְבָבֶךָ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב יֵשׁ וְיֵשׁ תְּנָה אֶת־יָדֶךָ
.currum in ſe ad eum fecit aſcendere & ,ſuam manum dedit &
וַיִּתֵּן יָדוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֵלָיו הַמֶּרְכָּבָה׃ 16 †
fecit equitare & :Domino *meo zelo in*‖ vide & ,mecum Ito‡ :dixit Et
וַיֹּאמֶר לְכָה אִתִּי וּרְאֵה בְּקִנְאָתִי לַיהוָה וַיַּרְכִּבוּ
omnes percuſſit & ,Someron* venit Et .ſuo curru in eum
אֹתוֹ בְּרִכְבּוֹ׃ וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת־כָּל־ 17 †
verbum iuxta ,ipſum diſperdidit donec ,Someron in Achab *ipſi reſiduos* †qui remanſerant de
הַנִּשְׁאָרִים לְאַחְאָב בְּשֹׁמְרוֹן עַד־הִשְׁמִדוֹ כִּדְבַר
.Eliiahu ad fuerat locutus quod ,Domini
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּהוּ׃
Achab :eos ad dixitque ,populum omnem Iehu congregauit Et
וַיְקַבֵּץ יֵהוּא אֶת־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַחְאָב 18 †
.multùm ei *ſeruiet*‡ Iehu ,parum Bahal *ſeruiuit** *coluit
עָבַד אֶת־הַבַּעַל מְעַט יֵהוּא יַעַבְדֶנּוּ הַרְבֵּה׃ ‡colet
omnes & ,eius ſeruos omnes ,Bahal prophetas omnes nunc Et
וְעַתָּה כָּל־נְבִיאֵי הַבַּעַל כָּל־עֹבְדָיו וְכָל־ 19 †
grande ſacrificium quia :deficiat ne *vir*† : me ad vocate eius ſacerdotes †quiſquam
כֹּהֲנָיו קִרְאוּ אֵלַי אִישׁ אַל־יִפָּקֵד כִּי זֶבַח גָּדוֹל
faciebat Iehu & .viuet non ,defecerit qui omnis : Bahal *ipſi*† mihi* *eſt †erga
לִי לַבַּעַל כֹּל אֲשֶׁר־יִפָּקֵד לֹא יִחְיֶה וְיֵהוּא עָשָׂה
.Bahal *ſeruientes** perderet vt ,*aſtutia in*‡ ‡callidè, *cultores
בְּעָקְבָּה לְמַעַן הַאֲבִיד אֶת־עֹבְדֵי הַבָּעַל׃
.vocauerunt & :Bahal *retentionem*†Sanctificate :Iehu Dixitque †cœtum pro
וַיֹּאמֶר יֵהוּא קַדְּשׁוּ עֲצָרָה לַבָּעַל וַיִּקְרָאוּ׃ 20 †
ſeruientes‡ omnes venerunt & ,Iſrael omnem in Iehu Miſitque ‡cultores
וַיִּשְׁלַח יֵהוּא בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ כָּל־עֹבְדֵי 21 †
domum ſunt ingreſſi & .venerit non qui ,*vir*‖ remanſit non & ,Bahal ‖quiſquam,
הַבַּעַל וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־בָא וַיָּבֹאוּ בֵּית
.*os ad ore*‡ Bahal domus eſt repleta & ,Bahal ‡ab extremo vſque ad extremum.
הַבַּעַל וַיִּמָּלֵא בֵית־הַבַּעַל פֶּה לָפֶה׃
omnibus veſtimentum Profer :*veſtiario*‖ ſuper‡ qui ei Dixitque ‡erat‖theſauro veſtium:
וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־ 22 †
.*veſtem** eis protulit & .Bahal *ſeruientibus*† †cultoribus
הַמֶּלְתָּחָה הוֹצֵא לְבוּשׁ לְכֹל *veſtes.
עֹבְדֵי הַבָּעַל וַיּוֹצֵא לָהֶם הַמַּלְבּוּשׁ׃
,Bahal domum Rechab filius Iehonadab & ,Iehu eſt ingreſſus Et ‡cultoribus
וַיָּבֹא יֵהוּא וְיהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב בֵּית הַבָּעַל 23 †
vobiſcum hîc ſit fortè ne videte &, Scrutamini :Bahal *ſeruientibus*‖ dixitque ‖cultores
וַיֹּאמֶר לְעֹבְדֵי הַבַּעַל חַפְּשׂוּ וּרְאוּ פֶּן־יֶשׁ פֹּה עִמָּכֶם
.ſoli Bahal *ſeruientes* † niſi ,Domini ſeruis de †cultores
מֵעַבְדֵי יְהוָה כִּי אִם־עֹבְדֵי הַבַּעַל לְבַדָּם׃
poſuit Iehu & .*aſcenſiones*‖ & ,ſacrificia *faciendum ad*‡ ſunt ingreſſi Et ‡vt facerent ‖holocauſta.
וַיָּבֹאוּ 24 † לַעֲשׂוֹת זְבָחִים וְעֹלוֹת וַיְהוּא שָׂם־ *עֹלָה
de euaſerit qui Vir :ait & ,viros octoginta foris ſibi
לוֹ בַּחוּץ שְׁמֹנִים אִישׁ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יְמַלֵּט מִן־
pro ‡eius anima ,veſtras manus *ſuper adducens** ego quos hominibus *adduco ad
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל־יְדֵיכֶם נַפְשׁוֹ תַּחַת ‡erit
.illius anima
נַפְשׁוֹ׃
Iehu dixit & ,*aſcenſionem*‡ facere *ipſum complere ſecundum* †,fuit Et †cùm cōpleuiſſet ‡holocauſtū,
וַיְהִי † כְּכַלֹּתוֹ b לַעֲשׂוֹת הָעֹלָה וַיֹּאמֶר יֵהוּא 25
.egrediatur ne *vir*‖ ,eos percutite ,Ingredimini : *trianiis*‡ & ,curſoribus ‡ducibus:
לָרָצִים וְלַשָּׁלִשִׁים בֹּאוּ c הַכּוּם אִישׁ אַל־יֵצֵא ‖quiſquam

: *nianij*‡ & ,curſores * proiecerunt & :gladij *os ad*† eos percuſſerunt & †facie *occiſos ipſi ‡duces:
וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב וַיַּשְׁלִכוּ d הָרָצִים וְהַשָּׁלִשִׁים רוץ d
.Bahal domus ciuitatem ad vſque iuerunt &
וַיֵּלְכוּ עַד־עִיר בֵּית־הַבָּעַל׃
.eam combuſſerunt & ,Bahal domus ſtatuas eduxerunt Et
וַיֹּצִאוּ אֶת־מַצְּבוֹת בֵּית־הַבַּעַל וַיִּשְׂרְפוּהָ׃ 26 †
,Bahal domum diruerunt & ,Bahal ſtatuam diruerunt Et יָצַב e
וַיְתַצּוּ 27 † אֶת־מַצֵּבַת הַבַּעַל וַיִּתְּצוּ אֶת־בֵּית הַבַּעַל נָתַץ f יָצַב g
.hodie vſque *latrinas in** eam poſuerunt & *pro latrinis למוצאות
וַיְשִׂימֻהוּ לְמֹחֳרָאוֹת עַד־הַיּוֹם׃ שום h p
.Iſrael de Bahal Iehu deleuit Et
וַיַּשְׁמֵד יֵהוּא אֶת־הַבַּעַל מִיִּשְׂרָאֵל׃ 28 †
fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham peccatis* Veruntamen *à
רַק חַטֹּאֵי יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־ 29 †
‡ qui aureis *vitulis ,*ea poſt à* Iehu declinauit non ,Iſrael *ſcilicet ‡erant in
יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר יֵהוּא מֵאַחֲרֵיהֶם עֶגְלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר
: Iehu ad Dominvs dixit Et .Dan in qui & ,Bethel
בְּבֵית־אֵל וַאֲשֶׁר בְּדָן׃ 30 †
omnia iuxta ,meis oculis in rectum *faciendum ad*‖ benefeciſti quòd eo Pro Ivt faceres quod eſt
יַעַן אֲשֶׁר־הֵטִיבוֹתָ k לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי כְּכֹל i טוב k עָשָׂה
tibi ſedebunt *quarterum*‡ filij ,Achab domui feciſti ,meo corde in*quæ *erant ‡quartæ generationis
אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחְאָב בָּנַי רִבֵּעִים יֵשְׁבוּ לָךְ
.Iſrael ſolium ſuper
עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃
Dei Domini lege in *eundum ad*† cuſtodiuit non Iehu Et †vt ambularet
וַיֵּהוּא לֹא שָׁמַר 31 † לָלֶכֶת l בְּתוֹרַת־יְהוָה m אֱלֹהֵי־ הָלַךְ l יָרָה m
qui ,Iarobham peccatis *deſuper*‡ declinauit non :ſuo corde toto in Iſrael ‡à
יִשְׂרָאֵל בְּכָל־לְבָבוֹ לֹא n סָר מֵעַל חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם אֲשֶׁר סור n
cœpit illis diebus In .Iſrael fecit peccare
הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ 32 †
termino omni in Chazael eos percuſſit & .Iſrael in excidere Dominvs חלל o
בַּיָּמִים הָהֵם o הֵחֵל יְהוָה לְקַצּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל q וַיַּכֵּם p חֲזָאֵל בְּכָל־גְּבוּל קָצָה p נָכָה q
terram omnem Solis ortum ‡ Iarden A .Iſrael ‡ad
יִשְׂרָאֵל׃ 33 †
*quæ ,Haroher ab ;Menaſſiten & , Reubeniten & ,Ghaditen ,Ghilhad
הַגִּלְעָד הַגָּדִי וְהָרְאוּבֵנִי וְהַמְנַשִּׁי מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר ‖eſt iuxta
.Baſan & ,Ghilhad & ,Arnon torrentem *ſuper*‖
עַל־נַחַל אַרְנֹן וְהַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן׃
,eius fortitudo omnis & ,fecit quæ omnia & ,Iehu verborū reſiduū Et
וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֵהוּא וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְכָל־גְּבוּרָתוֹ 34 †
‡ ſunt in ‖Iſrael regum dierum verborum libro *ſuper*‡ ſcripta ipſa nonne יום r
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי r הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ Dormiuit‖
:Someron in eum ſepelierunt & ,ſuis patribus cum Iehu *Iacuitque*
וַיִּשְׁכַּב יֵהוּא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּשֹׁמְרוֹן 35 †
.eo pro eius filius Iehoachaz regnauit &
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹאָחָז s בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ בֵּן s
†fuerunt octo & viginti † ,Iſrael ſuper Iehu regnauit quibus dies Et
וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יֵהוּא עַל־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה 36 †
.Someron in anni
שָׁנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃

CAP. XI. יא

,ſuus filius eſſet mortu* quòd vidit Achaziahu mater Hathaliah Et
וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ oa רָאֲתָה כִּי b מֵת בְּנָהּ 1 †
.*regni*‡ ſemen omne perdidit & ,ſurrexit & רָאָה a מוּת b
וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה׃ ראתה p
Achaziahu ſoror ,Ioram regis filia Iehoſebah tulit Et ‡regium. מלך c
וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת־הַמֶּלֶךְ יוֹרָם d אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ אֶת־ 2 †
regis filiorum medio è eum eſt furata & , Achaziah filium Ioas לקח d
יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָה וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמָּמְלָךְ †qui interficiebantur, *nutricem
:lectorum cubiculo in eius *lactatricem** & ,ipſum *interfectorum*‡
הַמֻּמָתִים e אֹתוֹ וְאֶת־מֵנִקְתּוֹ f בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת מוּת e יָנַק f
.eſt interfectus non & ,Hathaliahu *faciebus*†à eum occultauerunt & המומתים
וַיַּסְתִּרוּ אֹתוֹ g מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הוּמָת׃ p
:annis ſex abſconditus Domini domo * ſecum Fuitque †facie ‡in
וַיְהִי אִתָּהּ בֵּית יְהוָה מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ h שָׁנִים 3 †
.terram ſuper *regnans** Hathaliah & פנה s שנה h
וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־הָאָרֶץ׃ *regnabat
*centuriones *principes** tulit & ,Iehoiadah miſit ſeptimo anno in Et
וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁלַח יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי 4 †
†in domum † ſe ad eos introduxit & ,curſores & ,duces ,*centuriarum* כרי k מאה i רוץ k
הַמֵּאוֹת i וְלָרָצִים k וְהָרָצִים וַיָּבֵא אֹתָם אֵלָיו בֵּיתָה i
domo in eos fecit iurare & ,fœdus eis *excîdit** & ,Domini המאות p
יְהוָה וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית וַיַּשְׁבַּע אֹתָם בְּבֵית * percuſſit cū
.regis filium eis oſtendit & ,Domini
יְהוָה l וַיַּרְא אֹתָם אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃ ראה l

dixit Sic :dixit &, eius occursum in equum equitans abiit Et

18 [h]יֵלֵךְ † וַיֵּלֶךְ רֹכֵב הַסּוּס לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
ad ‖ gyra ?paci & tibi Quid :Iehu dixitque ?pax Num * : rex *Estne
[i]סָבֵב הַמֶּלֶךְ הַשָּׁלוֹם וַיֹּאמֶר יֵהוּא מַה־לְּךָ וּלְשָׁלוֹם [i]סֹב אֲל־
?post me. ad vsque nuncius Venit :dicendo ,speculator nunciauit & .mea posteriora
[k]נָגַד אַחֲרָי [k]וַיַּגֶּד הַצֹּפֶה לֵאמֹר בָּא־הַמַּלְאָךְ עַד־
.reuertitur non & ,eos
הֵם וְלֹא־שָׁב ׃
: ait & ,eos ad venit & ,secundum equum equitantem Misitque
[l]שָׁנָה † וַיִּשְׁלַח רֹכֵב סוּס [l]שֵׁנִי וַיָּבֹא אֲלֵהֶם וַיֹּאמֶר
?paci & tibi Quid :Iehu dixit & ?Pax * : rex dixit Sic *Num est
19 כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיֹּאמֶר יֵהוּא מַה־לְּךָ וּלְשָׁלוֹם
Venit :dicendo ,speculator Nunciauitque .mea posteriora ad ‖ gyra ‖post me.
סֹב אֲל־אַחֲרָי ׃ † וַיַּגֶּד הַצֹּפֶה לֵאמֹר בָּא
*incessus est ‡incessus ,Nimsi filij Iehu ductus ‡sicut ductus * & :reuertitur non & ,eos ad vsque
[m]שׁוּב עַד־אֲלֵיהֶם וְלֹא־[m]שָׁב וְהִמְנָהֲגֹ כְּמִנְהַג יֵהוּא בֶּן־נִמְשִׁי
ligauit & .Liga :Iehoram Dixitque .ducit temeritate in ‖ quia ‖furiosè incedit.
כִּי בְּשִׁגָּעוֹן יִנְהָג ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹרָם אֱסֹר וַיֶּאְסֹר
21 rex Achaziahu & ,Israel rex Iehoram est egressus & .eius currum
[n]יָצָא רִכְבּוֹ [n]וַיֵּצֵא יְהוֹרָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַאֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־
‡vnusquisq; :Iehu occursum in sunt egressi & ,suo curru in vir ‡ Iehudah
יְהוּדָה אִישׁ בְּרִכְבּוֹ וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת יֵהוּא
.Izrechelitæ Naboth parte † in eum inuenerunt & †agro
בְּחֶלְקַת נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי ׃ וַיִּמְצָאֵהוּ
‖cùm vidisset ?Iehu pax * Num :dixit & ,Iehu Iehoram videre secundum ‖ ,fuit Et *est
[o]רָאָה † וַיְהִי כִּרְאוֹת יְהוֹרָם אֶת־יֵהוּא וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם יֵהוּא
22 ci[p] veneficia &, tuæ matris Izebel fornicationes adhuc ?pax Quæ :dixit &
[p]זְנוּנֶה וַיֹּאמֶר מֶה הַשָּׁלוֹם עַד־[p]זְנוּנֵי אִיזֶבֶל אִמֶּךָ וְכִשְׁפֶּיהָ
dixitque .fugit & ,suas manus Iehoram conuertit Et .‡multa ‡sunt.
[q]נוֹם הָרַבִּים ׃ † וַיַּהֲפֹךְ יְהוֹרָם יָדָיו [q]וַיָּנָס וַיֹּאמֶר
23 .Achaziah Dolus :Achaziahu ad
אֶל־אֲחַזְיָהוּ מִרְמָה אֲחַזְיָהוּ ׃
inter Iehoram percussit & ,arcu in suam manum impleuit Iehu Et
[r]נָכָה † וַיְהוּא מִלֵּא יָדוֹ בַּקֶּשֶׁת [r]וַיַּךְ אֶת־יְהוֹרָם בֵּין
24 .suo curru in se incuruauit & ,ei[s] corde è sagitta est egressa & ,eius brachia
זְרֹעָיו וַיַּצְתֵּא הַחֵצִי מִלִּבּוֹ וַיִּכְרַע בְּרִכְבּוֹ ׃
partem in eum proiice ,Tolle :suum *tristatam* ‖Bidcar ad dixit Et ‖ducem
[s]שָׁלִשׁ † וַיֹּאמֶר אֶל־בִּדְקַר שָׁלִשׁ הַשְׁלִכֵהוּ בְּחֶלְקַת
25 equitantibus † tu & ego *memento* ‡quia ;Izrechelitæ Naboth agri ‡memini
שְׂדֵה נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי כִּי־זָכֹר אֲנִי וְאַתָּה אֵת רֹכְבִים
† cùm equitaremus copulati †quod ‖aduersus ‡prophetiam hanc.
צְמָדִים אַחֲרֵי אַחְאָב אָבִיו וַיהוָה נָשָׂא עָלָיו אֶת־
‡sanguinem *sanguines* ‡ & ,Naboth *sanguines* ‡ non Si .hoc onus ‡
[t]מַשָּׂא הַזֶּה ׃ † אִם־לֹא אֶת־דְּמֵי נָבוֹת וְאֶת־דְּמֵי
26 parte † in tibi reddam & ,DOMINVS dicit ,nocte heri vidi ,eius filiorū
[u]נָשָׂא בָּנָיו רָאִיתִי אֶמֶשׁ נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּמְתִּי לְךָ בַּחֶלְקָה
†agro hoc, *agrum, ,partem * in eum proiice ,tolle nunc Et .DOMINVS dicit ,hac
הַזֹּאת נְאֻם־יְהוָה וְעַתָּה שָׂא הַשְׁלִכֵהוּ בַּחֶלְקַת
,vidit Iehudah rex Achaziah Et .DOMINI verbum iuxta
כִּדְבַר יְהוָה ׃ † וַאֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָאָה
27 Etiam :ait & ,Iehu eum *post* est persecutusq; ;horti domus *via* * fugit & *per viam
[v]נוּס וַיָּנָס דֶּרֶךְ בֵּית הַגָּן וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו יֵהוּא וַיֹּאמֶר גַּם־
†super ‡est iuxta :Ibleham *cum* ‡ quæ Ghur ascensu in currum *ad* † *eum* percutite hunc
אֹתוֹ הַכֻּהוּ אֶל־הַמֶּרְכָּבָה בְּמַעֲלֵה־גוּר אֲשֶׁר אֵת יִבְלְעָם
eum fecerunt equitare Et .ibi est mortuus & ,Meghiddo * fugit & *in
[w]טוֹת וַיָּנָס מְגִדּוֹ [w]וַיָּמָת שָׁם ׃ † וַיִּרְכְּבוּ אֹתוֹ
28 ‡suis patrib' cum suo sepulchro in eum sepelierūtq; ,Ierusalaim in eius serui
עֲבָדָיו יְרוּשָׁלַמָה וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּקִבְרָתוֹ עִם־אֲבֹתָיו
Ioram anno ,vndecimo anno in Et .Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד ׃ [x]† וּבִשְׁנַת אַחַת־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם
[*]שָׁנָה 29 .Iehudah super Achaziah regnauit ,Achab filij
בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ אֲחַזְיָה עַל־יְהוּדָה ׃
‡fucum in oculis suis,& decorauit *fuco in* ‡ posuit & ,audiuit Izebel & ,Izrehel in Iehu Venitque
[y]שׂוּם † וַיָּבוֹא יֵהוּא יִזְרְעֶאלָה וְאִיזֶבֶל שָׁמְעָה [y]וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ
30 .*fenestram* per ‡ respexit & ,suum caput *fecit bonum* & ,suos oculos
‡ de fenestra. עֵינֶיהָ וַתֵּיטֶב אֶת־רֹאשָׁהּ וַתַּשְׁקֵף בְּעַד הַחַלּוֹן ׃
occisori Zamri ‡ pax Num: dixit &, portā per ingrediebatur Iehu Et ‡ipsi
[z]נָשָׂא † וַיְהוּא בָּא בַשָּׁעַר וַתֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם זִמְרִי הֹרֵג
31 ‡Quis :dixit & ,fenestram ad *suas facies* * leuauit Et ?sui domini *faciem suam
‡est אֲדֹנָיו ׃ † [z]וַיִּשָּׂא פָּנָיו אֶל־הַחַלּוֹן וַיֹּאמֶר מִי
32 .eunuchi tres ‡ duo eum ad respexerunt & ?quis ,mecum
[a]אִתִּי מִי וַיַּשְׁקִפוּ אֵלָיו שְׁנַיִם שְׁלִשִׁים סָרִיסִים ׃
‡vel ‡Deiicite ‖deiecerunt eius sanguine de est aspersus &, eā *præcipitarūt* ‖ &; eā *Præcipitate* ‡ :dixit Et
[b]יהיר ו [b]וַיֹּאמֶר שִׁמְטוּהָ וַיִּשְׁמְטוּהָ [a]וַיִּז מִדָּמָהּ
[*]נָזָה 33 .eam conculcauit & ,equos in & ,parietem in
אֶל־הַקִּיר וְאֶל הַסּוּסִים וַיִּרְמְסֶנָּה ׃

maledictam nunc Visitate :dixit &, bibit &, comedit &, venit Et

34 [b]שָׁתָה † וַיָּבֹא וַיֹּאכַל [b]וַיִּשְׁתְּ וַיֹּאמֶר פִּקְדוּ־נָא אֶת־הָאֲרוּרָה
est. .*ipsa* regis filia quia ,eam sepelite & ,illam
[c]בָּנָה הַזֹּאת וְקִבְרוּהָ כִּי [c]בַת־מֶלֶךְ הִיא ׃
‡‡t sepelirent nisi ea in inuenerunt non & :eam *sepeliendum ad* ‖ abierunt Et
[d]כַּפַּיִם † וַיֵּלְכוּ לְקָבְרָהּ וְלֹא־מָצְאוּ בָהּ כִּי אִם־
*palmas .manuum *volas* *& ,pedes & ,caluariam
[d]הַגֻּלְגֹּלֶת וְהָרַגְלַיִם וְכַפּוֹת הַיָּדָיִם ׃
†est ipsum † DOMINI Verbum :dixit & .ei nunciauerūt & ,sunt reuersi Et
[e]שׁוּב [f]נָגַד † וַיָּשֻׁבוּ [f]וַיַּגִּידוּ לוֹ וַיֹּאמֶר דְּבַר־יְהוָה הוּא [e]
36 ‡per manum ‡agro *parte* ‡ In :dicendo ,Tisbitæ Eliiahu sui serui *manu in* ‖ est locutus quod
אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר בְּחֶלְקַ
.Izebel carnem canes comedent Izrehel
יִזְרְעֶאל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים אֶת־בְּשַׂר אִיזֶבֶל ׃
‡faciem ‡agro *parte* ‖ in agri *facies* ‡ super stercus sicut ,Izebel cadauer erit Et
[g]הָיָה † וְהָיְתָה נִבְלַת אִיזֶבֶל כְּדֹמֶן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחֶלְקַ
37 .Izebel ‡ Hæc :*dicant non* † vt ,Izrehel
יִזְרְעֶאל אֲשֶׁר לֹא־יֹאמְרוּ זֹאת אִיזֶבֶל ׃
[g]הָיָה
והיתה
[p]
†nemo dicat: ‡est

CAP. X.

†fuerant Iehu scripsitque .Someron in filij septuaginta † Achab Et

1 [a]שׁוּר † וּלְאַחְאָב שִׁבְעִים בָּנִים בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּכְתֹּב יֵהוּא
‡cùm venerit epistola hæc ad & ,seniores Izrehel principes ad Someron misit & ,literas
[b]בּוֹא סְפָרִים וַיִּשְׁלַח שֹׁמְרוֹן אֶל־[a]שָׂרֵי יִזְרְעֶאל הַזְּקֵנִים וְאֶל־
‡sunt *epistolam venire secundum* ‡ nunc Et :dicendo ,Achab nutricios
2 הָאֹמְנִים אַחְאָב לֵאמֹר ׃ † וְעַתָּה [b]כְּבֹא הַסֵּפֶר
,currus * vobiscum & ,vestri domini filij * vobiscum &) ,vos ad *hanc*
הַזֶּה אֲלֵיכֶם וְאִתְּכֶם בְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם וְאִתְּכֶם הָרֶכֶב
(.*armatura* ‡ & ,munita ciuitas & ,equi &
וְהַסּוּסִים וְעִיר מִבְצָר וְהַנָּשֶׁק ׃
‡videte meliorem,& qui placet †ponite super *ponetis* † & ,vestri domini filiis de *rectum & bonum videbitis* ‡ Et
[c]רָאָה † וּרְאִיתֶם הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר מִבְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם [d]וְשִׂמְתֶּם עַל־
3 .vestri domini domo *super* ‖ pugnate & ,sui patris solium
[d]שׁוּם כִּסֵּא אָבִיו וְהִלָּחֲמוּ עַל־בֵּית אֲדֹנֵיכֶם ׃
*pro ‡ vehementissimè, non reges duo Ecce :dixerunt & ,*valde valde* ‡ Timueruntque
[e]יָרֵא † וַיִּרְאוּ מְאֹד מְאֹד וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה שְׁנֵי הַמְּלָכִים לֹא
4 †coram eo, ‡miserunt ‖erant ?nos stabimus quomodo & ,*eius facies ad* † steterunt
עָמְדוּ לְפָנָיו וְאֵיךְ נַעֲמֹד אֲנָחְנוּ ׃
,seniores & ,ciuitatem super ‖ qui & ,domum super ‖ qui *misit* ‡ Et
5 †fumus, † וַיִּשְׁלַח אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וַאֲשֶׁר עַל־הָעִיר וְהַזְּקֵנִים
quæ omnia & ; *nos* † tui Serui :dicendo ,Iehu ad nutricij &
וְהָאֹמְנִים אֶל־יֵהוּא לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ אֲנָחְנוּ וְכֹל אֲשֶׁר־
‡quenquam: quod est bonum : *virum* ‡ regem constituemus non : faciemus ,nos ad dixeris
תֹּאמַר אֵלֵינוּ נַעֲשֶׂה לֹא־נַמְלִיךְ אִישׁ הַטּוֹב
,secundam epistolam eos ad scripsit Et .fac tuis oculis in
בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה ׃ † וַיִּכְתֹּב אֲלֵיהֶם סֵפֶר [e]שְׁנִית
6 capita tollite ,*audientes vos meam vocem & ,vos mihi** Si :dicendo
[e]שָׂנָה לֵאמֹר אִם־לִי אַתֶּם וּלְקֹלִי ׀ אַתֶּם שִׁמְעִים קְחוּ אֶת־רָאשֵׁי
.Izrehel in cras *tempus secundū* ‖ me ad venite & ,vestri domini filiorū virorū
*maioribus ‖nutrientibus ‡erant. אַנְשֵׁי בְנֵי־אֲדֹנֵיכֶם וּבֹאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר יִזְרְעֶאלָה
.‡eos *grandes reddēribus* ‖ ciuitatis *magnatibus* * cum viri septuaginta regis filij &
וּבְנֵי הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים אִישׁ אֶת־גְּדֹלֵי הָעִיר מְגַדְּלִים אוֹתָם׃
,regis filios tulerunt & ,eos ad *epistolam venire secundum* ‡ ,fuit Et
7 ‡cùm venisset epistola. [f]לָקַח † וַיְהִי כְּבֹא הַסֵּפֶר אֲלֵיהֶם [f]וַיִּקְחוּ אֶת־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
*iugularunt †cophinis‖ ,ahenis † in eorum capita posuerunt & ,viros septuaginta *mactarunt* * &
[g]שׁוֹם וַיִּשְׁחֲטוּ שִׁבְעִים אִישׁ [g]וַיָּשִׂימוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם בַּדּוּדִים
.Izrehel in eum ad miserunt &
וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו יִזְרְעֶאלָה ׃
capita Attulerunt :dicendo ,ei indicauit & ,nuncius venit Et
8 [h]גֹּגַד † וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ [h]וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר הֵבִיאוּ רָאשֵׁי
‡in duobus aceruis ad portæ ostium *acernos duos* ‡ ea Ponite :dixit & .regis filiorum
בְנֵי־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר שִׂימוּ אֹתָם שְׁנֵי צִבֻּרִים פֶּתַח הַשַּׁעַר
ait & ,stetit &, est egressus & ,manè *in* fuit Et .mane ad vsque
[i]הָיָה עַד־הַבֹּקֶר ׃ † [i]וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד וַיֹּאמֶר
9 †estis: ‡contra *super* ‡ coniuraui ego ecce :†vos Iusti : populum omnem ad
אֶל־כָּל־הָעָם צַדִּקִים אַתֶּם הִנֵּה אֲנִי קָשַׁרְתִּי עַל־
*sed ;hos omnes percussit quis & *,eum interfeci & ,meum dominum
[k]נָכָה אֲדֹנִי וָאֶהַרְגֵהוּ וּמִי [k]הִכָּה אֶת־כָּל־אֵלֶּה ׃
‖cecidit ,terram in DOMINI sermone de *cadet* ‖ non quod ,nunc Scitote
[l]יָדַע [m]נָפַל † [l]דְּעוּ אֲפוֹא כִּי לֹא [m]יִפֹּל מִדְּבַר יְהוָה אַרְצָה
10 ‖contra DOMINVS & :Achab domum *super* ‖ DOMINVS est locutus quem
אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עַל־בֵּית אַחְאָב וַיהוָה
†per manum .Eliiahu sui serui *manu in* † est locutus quod fecit
עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ ׃

expandit & ,*aquas* in intinxit & ,*ſtragulam* ‡tulit & ,craſtino à *fuit Et *in ‡pannum ꝺ pilis caprarū, laquam,

15 † וַיְהִי מִמָּחֳרָת ᵛ וַיִּקַּח הַמַּכְבֵּד וַיִּטְבֹּל בַּמָּיִם וַיִּפְרֹשׂ
.eo pro Chazael regnauit & :eſt mortuus & ,eius faciem ſuper

עַל־פָּנָיו ˣ וַיָּמָת וַיִּמְלֹךְ חֲזָאֵל תַּחְתָּיו ׃
,Iſrael regis Achab filij Ioram quinto anno in Et

16 ʸ † וּבִשְׁנַת חָמֵשׁ לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ʸ שָׁנָה †rex
regis † Iehoſaphat filius ,Iehoram regnauit ,Iehudah regis Iehoſaphat &

וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ
,*ipſum regnādo in* erat annorum duorum & triginta Filius .Iehudah ‡quando regnauit

יְהוּדָה ׃ 17 † בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ
via in ambulauit Et .Ieruſalaim in regnauit annis octo &

וּשְׁמֹנֶה שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם ׃ 18 † וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ ‡per viam
Achab filia etenim :Achab domus fecerunt quemadmodū ,Iſrael regum

מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר ᶻ עָשׂוּ בֵּית אַחְאָב כִּי בַת־אַחְאָב ᶻ עָשָׂה ‡vxor:
.DOMINI oculis in malum fecitque :*vxorem in* ei erat

הָיְתָה־לּוֹ לְאִשָּׁה וַיַּעַשׂ ᵃ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה ׃ †Sed
Dauid propter Iehudah *corrumpere* DOMINVS noluit Et †

19 † וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־יְהוּדָה לְמַעַן דָּוִד ‡diſperdere
,eius filiis ,lucernam ei *dandum ad* ,ei dixerat quemadmodū ſuum ſeruū vt daret

עַבְדּוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר־לוֹ ᵇ לָתֵת לוֹ נִיר לְבָנָיו ᵇ נָתַן
manu ſub à Edom *eſt prævaricatus* eius diebus In .diebus cunctis de fecit

כָּל־הַיָּמִים ׃ 20 † בְּיָמָיו ᶜ פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־ *potestate
.regem ſe ſuper fecerunt regnare & ,Iehudah

יְהוּדָה וַיַּמְלִכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ ׃ ᵉיוֹם
ipſe ,fuit & :eo cum currus *omnis* ‡& ,Schir in Ioram tranſiuit Et ‡omnes

21 † וַיַּעֲבֹר יוֹרָם צָעִירָה וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ וַיְהִי־הוּא
principes & ,cum *ad circundantē* ‡ Edom percuſſit & ,nocte ſurrexit ‡qui circundederat

קָם לַיְלָה ᵈ וַיַּךְ אֶת־אֱדוֹם הַסֹּבֵב אֵלָיו וְאֵת ᶜ שָׂרֵי ᵈ נָגַהּ שׂוּר
.ſua *temoria* † in populus fugitque :*curruū* ‡

הָרֶכֶב ᶠ וַיָּנָס הָעָם לְאָהָלָיו ׃ ‡curruum, †tabernacula
tunc .hanc diem ad vſque Iehudah *manu ſub de* Edom defecit Et

ᶠנוֹם
22 † וַיִּפְשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז à potestate
.illo tempore in Libnah defecit

תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא ׃
ipſa nonne ,fecit quæ omnia & ,Ioram verborum reſiduum Et

23 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹרָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם †ſunt in
?Iehudah regum dierum verborum libro *ſuper* † ſcripta

כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה ׃
ſuis patribus cum eſt ſepultus & ,ſuis patribus cum Ioram *iacuitque* Dormiuitq;

24 † וַיִּשְׁכַּב יוֹרָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Achaziahu regnauit & :Dauid ciuitate in

בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו ׃
regis Achab filij Ioram *anno* duodecimo anno In

ᵍשָׁנָה
25 † בִּשְׁנַת שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ
.Iehudah regis Iehoram filius Achaziahu regnauit ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אֲחַזְיָהוּ ᵏ בֶּן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה ׃ †erat
,*ipſum regnando in* Achaziahu† annorum duorum & viginti Filius

26 † בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה ʰ אֲחַזְיָהוּ בְּמָלְכוֹ ʰ בֶּן †ſcū regnauit,
,Hathaliahu† eius matris nomen & :Ieruſalaim in regnauit vno anno &

וְשָׁנָה אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ †erat
;Achab domus *via in* ambulauit Et .Iſrael regis Homri filia †per viam

בַּת־עָמְרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ׃ 27 † וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ בֵּית אַחְאָב
gener quia : Achab domus ſicut DOMINI oculis in malum fecitque

וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּבֵית אַחְאָב כִּי חָתָן
Achab filio Ioram cum abiit Et .*ille* Achab domus †erat

לְבֵית־אַחְאָב הוּא ׃ 28 † וַיֵּלֶךְ אֶת־יוֹרָם בֶּן־אַחְאָב ⁱיָלַךְ
percuſſerūt & :Ghilhad Ramoth in Aram *rege* ‡ Chaſael *cum** prælium in *contra ‡regem

לַמִּלְחָמָה עִם־חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיַּכּוּ
,rex Ioram eſt reuerſus Et .Ioram Aramæi

אֲרַמִּים אֶת־יוֹרָם ׃ 29 † וַיָּשָׁב יוֹרָם הַמֶּלֶךְ ᵏשׁוּב
Aramæi eum percuſſerant quibus plagis à Iſtehel in ſe *curandum ad* ‡ ‡vt curaret

לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל מִן־הַמַּכִּים אֲשֶׁר יַכֻּהוּ אֲרַמִּים ˡנָכָה
filius Achaziahu & .Aram *rege* Chazael *cum ipſum pugnando in** ,Ramah in *dum pugnaret contra

בָּרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַאֲחַזְיָהוּ בֶן־ †regem
Achab filium Ioram *videndum ad* † deſcendit Iehudah rex Ioram †vt videret

יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד ᵐ לִרְאוֹת אֶת־יוֹרָם בֶּן־אַחְאָב ᵐרָאָה ‡ægrotabat.
.*ipſe egrotans* ‡ quia ,Izrehel in

בְּיִזְרְעֶאל כִּי־חֹלֶה הוּא ׃

CAP. IX. ט

,prophetarum filiis è vnum *ad* vocauit propheta Eliſaah Et

1 † וֶאֱלִישָׁע הַנָּבִיא קָרָא לְאֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים
huius olei lenticulam tolle & ,tuos lumbos Accinge :ei dixitque

וַיֹּאמֶר לוֹ חֲגֹר מָתְנֶיךָ ⁿ וְקַח פַּךְ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה ⁿלַקַּח
,illuc venies Et .Ghilhad Ramoth in vade & ,tua manu in

בְּיָדֶךָ ° וְלֵךְ רָמֹת גִּלְעָד ׃ 2 † וּבָאתָ שָׁמָּה ᵖיָלַךְ־בּוֹא

CAP. VIII. ח

fecerat viuere cuius ,mulierem ad eſt locutus Eliſaah Et

1 † וֶאֱלִישָׁע דִּבֶּר אֶל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הֶחֱיָה אֶת־
†familia ‡vbi potueris peregrinari: בְּנָהּ לֵאמֹר קוּמִי וְלֵכִי אַתְּ וּבֵיתֵךְ וְגוּרִי בַּאֲשֶׁר
quo in‡ peregrinare & ,tua *domus*†& tu vade & ,Surge:dicendo ,*eius* filium
†a יָלַךְ
terram *ad*† venit etiam & ,famem *ad* DOMINVS vocauit nam:*peregrinaberis*
‡super תָּגוּרִי כִּי־קָרָא יְהוָה לָרָעָב וְגַם־בָּא אֶל־הָאָרֶץ
verbum iuxta fecit & ,mulier Surrexitque .annis ſeptem
2 שֶׁבַע[b] שָׁנִים׃ † וַתָּקָם הָאִשָּׁה וַתַּעַשׂ כִּדְבַר
‡familia terra in eſt peregrinata & ,eius *domus*‡& ,ipſa abiit & :Dei viri
[b] שָׁנָה
[c] גּוֹר
.annis ſeptem Philiſtim
פְּלִשְׁתִּים שֶׁבַע שָׁנִים׃
‡in terra è mulier eſt reuerſa & ,annorum ſeptem fine ג‡ ,fuit Et
3 † וַיְהִי מִקְצֵה שֶׁבַע שָׁנִים וַתָּשָׁב הָאִשָּׁה מֵאֶרֶץ
[d] שׁוּב
‡vt clamaret ‖pro domo ſua, & pro agro ſuo. פְּלִשְׁתִּים וַתֵּצֵא לְצַעֵק אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתָהּ וְאֶל־
ad & ,*ſuam domum ad*‖ regem ad *clamandum ad*‡ eſt egreſſa & ,Philiſtim
viri puerum Ghechazi ad *loquens* † rex Et .*ſuum agrum*
[c] יָצָא
†loquebatur ‡obiecro שָׂדֶהָ׃ † וְהַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אֶל־גֵּחֲזִי נַעַר אִישׁ־
fecit quæ magnalia omnia mihi *nunc*‡ Narra :dicendo ,Dei
הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סַפְּרָה־נָּא לִי אֶת כָּל־הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה
quòd regi narrante eo ,fuit Et .Eliſaah
5 אֱלִישָׁע׃ † וַיְהִי הוּא־מְסַפֵּר לַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר
[f] הָיָה
,*eius* filium viuificauerat cuius mulier ecce & ,mortuum fecerat viuere
חֶחֱיָה אֶת־מֵתוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הֶחֱיָה אֶת־בְּנָהּ
[g] מוּת
‡clamabat ‖pro :Ghechazi dixitq; .ſuo agro *ſuper*‖& ,ſua domo *ſuper*‖ regem ad *clamans*‡
‡eſt צֹעֶקֶת אֶל־הַמֶּלֶךְ עַל־בֵּיתָהּ וְעַל־שָׂדֶהָ וַיֹּאמֶר גֵּחֲזִי
viuificauit quem ,eius filius‡hic & ,mulier ‡hæc ,rex mi Domine
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ זֹאת הָאִשָּׁה וְזֶה־בְּנָהּ אֲשֶׁר־הֶחֱיָה
:ei narrauit & ,mulierem rex interrogauit Et .Eliſaah
6 אֱלִישָׁע׃ † וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ לָאִשָּׁה וַתְּסַפֶּר־לוֹ
†erant ‖quæ omnia Reſtitue :dicendo vnum eunuchum rex ei deditque
[h] שׁוּב
‡fructus *qua ‖ ad vſque & terram reliquit‡ die à agri *prouentus*† omnes & ,ei
[i] בּוֹא
‖hoc tēpus. *in ‖ægrotabat : rex Ben-hadad & ,Dammeſec*‖ Eliſaah venit Et .*nunc* ‖
[k] נָגַר
וַיִּתֶּן־לָהּ הַמֶּלֶךְ סָרִיס אֶחָד לֵאמֹר הָשִׁיב אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־
לָהּ וְאֵת כָּל־תְּבוּאֹת הַשָּׂדֶה מִיּוֹם עָזְבָהּ אֶת־הָאָרֶץ וְעַד־
7 עַתָּה׃ † וַיָּבֹא אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־
Dei vir Venit :dicendo ,ei eſt nunciatūque :*egrotans* ‖ Aram
אֲרָם חֹלֶה [k] וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר בָּא אִישׁ הָאֱלֹהִים
.huc vſque
עַד־הֵנָּה׃
vade & ,munus tua manu in Tolle :Chazael ad rex ait Et
8 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־חֲזָהאֵל ‖קַח בְּיָדְךָ מִנְחָה וְלֵךְ
:dicendo ,eo ab DOMINVM requires & :Dei viri occurſum in
לִקְרַאת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְדָרַשְׁתָּ אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ לֵאמֹר
,ei‡ occurſū in Chazael abiit Et ?hac infirmitate de viuā Nunquid
9 הָאֶחְיֶה מֵחֳלִי זֶה׃ † וַיֵּלֶךְ חֲזָאֵל לִקְרָאתוֹ
quadraginta onus ,Dammeſec bonū omne & ,ſua manu in munus tulit &
[m] יָלַךְ
[n] לָקַח
[o] נָשָׂא
‡coram eo, וַיִּקַּח מִנְחָה בְיָדוֹ וְכָל־טוּב דַּמֶּשֶׂק מַשָּׂא אַרְבָּעִים
Ben-hadad tuus Filius :ait & ,*eius faciem ad*‡ ſtetitque ,venit & :camelorum
גָּמָל וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר בִּנְךָ בֶן־הֲדַד
?hac infirmitate de viuā Nunquid :dicendo ,te ad me miſit Aram rex
מֶלֶךְ־אֲרָם שְׁלָחַנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר הַאֶחְיֶה מֵחֳלִי זֶה׃
.viues Viuendo :ei dic ,Vade : Eliſaah eum ad Dixitque
10 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱלִישָׁע לֵךְ אֱמָר־לוֹ[p] חָיֹה תִחְיֶה
‖ לוֹ
‡at fecit ſtare Et .morietur moriendo quòd ,DOMINVS mihi oſtēdit *et*‖
[p] רָאָה
*ſuam faciē, ‖donec tardauit: וַיהוָה הִרְאָנִי כִּי־מוֹת יָמוּת׃ † וַיַּעֲמֵד
.Dei vir fleuitque :*pudefieri ad vſque*‖ poſuit & *ſuas facies* *
אֶת־פָּנָיו וַיָּשֶׂם עַד־[q] בּוֹשׁ׃ [r] וַיִּבְךְּ אִישׁ הָאֱלֹהִים׃
noui Quia :ait & ?*flens*‡ meus dominus Quare:Chazael dixit Et
12 † וַיֹּאמֶר חֲזָאֵל מַדּוּעַ אֲדֹנִי בֹּכֶה וַיֹּאמֶר כִּי יָדַעְתִּי
mittes eorum munitiones :malum Iſrael filiis es facturus quòd
אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל רָעָה מִבְצְרֵיהֶם תְּשַׁלַּח
,allides eorum paruulos & ,occides gladio in eorum iuuenes & ,ignem in
בָּאֵשׁ וּבַחוּרֵיהֶם בַּחֶרֶב תַּהֲרֹג וְעֹלְלֵיהֶם תְּרַטֵּשׁ
‖diuides †eſt [s] הָרָה †quid Quoniā :Chazael Dixitque .*diruumpes*‖eorū prægnantes &
†rem magnā hanc? ‡fore וְהָרָתֵיהֶם תְּבַקֵּעַ׃ † וַיֹּאמֶר חֲזָאֵל כִּי מָה
:Eliſaah dixitque ?*hoc magnum verbum*† faciat vt ,canis tuus ſeruus
עַבְדְּךָ הַכֶּלֶב כִּי יַעֲשֶׂה הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
.Aram ſuper regem‡ te DOMINVS mihi Oſtendit
הִרְאַנִי יְהוָה אֹתְךָ מֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃
†receſſit :ei dixitque ,ſuum dominum ad venit & ,Eliſaah ab *abiit*† Et
[t] בּוֹא
13 † וַיֵּלֶךְ מֵאֵת אֱלִישָׁע וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ
.viues Viuendo ,mihi Dixit :ait & ?Eliſaah tibi dixit Quid
מָה־אָמַר לְךָ אֱלִישָׁע וַיֹּאמֶר אָמַר לִי חָיֹה תִחְיֶה׃

ij leproſi venerunt Et .*ſuam animam ad*‖ fugerunt &
8 וַיִּנָּסוּ אֶל־נַפְשָׁם׃ † וַיָּבֹאוּ הַמְצֹרָעִים הָאֵלֶּה
‖pro anima ſua.
,vaum tentorium ad venerunt & ,*caſtrametationis*‡ extremum ad vſque
[z] נוֹם
‡caſtrorum, עַד־קְצֵה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל אֶחָד
[a] נָשָׂא
[b] שׁוּב
*vnuſquiſq; ‡proximum ‡facimus; ,veſtes & ,aurum & ,argentū inde tuleruntque ,biberunt & ,comederūt &
וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים
,aliud tentorium ad venerūt & ,ſunt reuerſi &:abſconderūt & ,abierunt &
וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמִנוּ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל אַחֵר
vir Dixeruntque .abſconderunt & ,abierunt & ,inde tulerunt &
9 וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמִנוּ׃ † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
‡ſunt in vniuerſa multitudine ‡inquam †in vniuerſa multitudine
boni nuncij dies hæc dies ;*facientes nos*‡ rectè Non :ſuum *ſocium*‡ad
אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשֹׂרָה
nos inueniet &,matutinā lucē ad vſq; *differemus* & ,*reticentes*‡ nos & ,*ipſa*† ‖
[c] חָכָה
*punitio. ‡venite, & eamus, ‖in
הוּא וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים[c] עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וּמְצָאנוּ
.regis domo† nunciemus & ,*ingrediamur* & ,*itote*‡ nunc & .*pranitas* *
[d] עָשָׂה
[e] נָגַד
†eſt, ‖tacemus? & ſi expectauerimus
[f] עָוֹן וְעַתָּה לְכוּ וְנָבֹאָה[g] וְנַגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ׃
nunciauerunt & ,ciuitatis portarium ad clamauerunt & ,venerunt Et
10 † וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שֹׁעֵר הָעִיר וַיַּגִּידוּ
†caſtra *eſt ‖quiſquā,nec †equi ligati, & aſini ligati, ‡erant.
ibi * non ecce & ,Aram *caſtrametationem*† ad Venimus :dicendo ,eis
לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם
,*ligatus aſinus* & ,*ligatus equus*† niſi ,hominis vox & ,*vir*‖
אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־הַסּוּס אָסוּר וְהַחֲמוֹר אָסוּר
.*ipſa*‡ quòd ſecundum tentoria &
וְאָהֳלִים כַּאֲשֶׁר הֵמָּה׃
.intrinſecus regis domo‖nunciauerunt & ,*portarios vocauit* * Et
11 † וַיִּקְרָא הַשֹּׁעֲרִים וַיַּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה׃
* clamauerūt portarij ‖ in
Indicabo :ſuos ſeruos ad dixit & ,nocte rex Surrexitque
[h] קוֹם
‖Aramæi, [i] עָשָׂה
‡ſumus, *caſtris, vt latitent
12 וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו אַגִּידָה־ †
famelici quòd ſciuerunt ;Aram ‖ nobis fecerunt quod vobis nunc
נָּא לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי־רְעֵבִים
Cùm :dicendo ,agro in *latitandum ad caſtrametatione** è ſunt egreſſi & ,*nos*‡
נְחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה לְהֶחְבֵּה בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־
.ingrediemur vrbē in & ,viuos eos *apprehēdemus*‡& ,ciuitate è fuerint egreſſi
יֵצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְפְּשֵׂם[k] חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֹא׃
quinque nunc *capiant* † Et : dixit & ,eius ſeruis è vnus reſpondit Et
13 † וַיַּעַן אֶחָד מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וְיִקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה
omnem ſecundū‡ ipſi ecce .ea in remanſerūt qui ,reſiduis equis ex
מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ־בָהּ הִנָּם כְּכָל־
multitudinem omnē ſecundū‡ ipſi‡ ecce ;ea in remanſerūt qui ,Iſrael *multitudinem* ‖
הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל[l] אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בָהּ הִנָּם כְּכָל־הֲמוֹן
.videamus & ,mittamus & ,erant conſumpti qui ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־[m] תַּמּוּ וְנִשְׁלְחָה וְנִרְאֶה׃
caſtrametationē‡ poſt rex miſit & ,equorum currus duos tulerunt Et
14 † וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה־
.videte & ,Ite :dicendo ,Aram
אֲרָם לֵאמֹר[n] לְכוּ[o] וּרְאוּ׃
erat plena via omnis ecce & ,Iarden ad vſque eos poſt abierunt Et
15 † וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה
‖Aramæi dū feſtinarent: ſunt reuerſi & :*ipſos feſtinando in Aram*‖ proiecerunt quæ vaſis & ,veſtibus
בְגָדִים[p] וְכֵלִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֲרָם בְּהֶחָפְזָם[q] וַיָּשֻׁבוּ
[p] כָּפַל
‡diripuit caſtra [q] יָרַשׁ
diripuerūt‡& ,populus eſt egreſſus Et .regi indicauerūt & ,nuncij
הַמַּלְאָכִים[r] וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ׃ † וַיֵּצֵא הָעָם[s] וַיָּבֹזּוּ
[r] נָגַד
[s] בָּזַז
‡hordei *hordeorum*‡ ſata duo & ,ſeclo in ſimilæ ſatum fuit & .Aram *caſtrametationē*
16 אֵת מַחֲנֵה אֲרָם וַיְהִי סְאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם שְׂעֹרִים
.DOMINI verbum iuxta ſeclo in
בְּשֶׁקֶל כִּדְבַר יְהוָה׃
ſup *eius* manū ſup innitebatur cuius *triſtatam*‡ conſtituit rex Et
17 † וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת־הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר־נִשָּׂעַן עַל־יָדוֹ עַל־
‡ducem fuerat locut' ſicut ,eſt mortu' &,porta in popul' eū *conculcauerūt*‖&,portam
הַשַּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ הָעָם[t] בַּשָּׁעַר וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
‖conculcauit [t] מוּת
‡quando deſcendit rex ‖ quod locutus eſt vir .eum ad *regem deſcendendo in*‡ eſt locutus qui ,Dei vir
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרֶדֶת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו׃
ſata Duo :dicendo ,regem ad Dei *virum loqui*‖ſecundum ,fuit Et
18 † וַיְהִי כְּדַבֵּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סְאתַיִם
*hordei *iſtud cras‡tempus ſecundū erit ſeclo *in* ſimilæ ſatum & ,ſeclo in *hordeorum* *
‡dux שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כָּעֵת מָחָר
,Dei virum ad *triſtata*‡ reſpondit Et .Someron porta in
[u] עָנָה
†Si *faceret feneſtras ‖videbis, ‡ſed
19 בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן׃ [v] † וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים
erit nunquid ,cælis in *cataractas faciens* * DOMINVS *ecce*†Et : ait &
וַיֹּאמַר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה
non inde &‡ ,tuis oculis in *videns*‖tu Ecce :dixit & ?hoc *verbum ſecundum*
כַּדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנְּךָ רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא
populus eum conculcauerunt & : ſic ei fuit Et .comedes
[x] הָיָה
תֹאכֵל׃ [x] † וַיְהִי־לוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם
.eſt mortuus & ,porta in
20 בַּשַּׁעַר וַיָּמֹת׃

Elisaah sed ,rex mi domine Non :eius seruis è vnus Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵעֲבָדָיו לֹוא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־אֱלִישָׁע
verba Israel regi indicat ,Israel in† qui ,propheta †est
הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל יַגִּיד לַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־הַדְּבָרִים
.tui cubiculi penetrali in loqueris quæ
אֲשֶׁר תְּדַבֵּר בַּחֲדַר מִשְׁכָּבֶךָ׃
:eum tollam &, mittam & *ipse* vbi videte & ,Ite :Dixitque
3 † וַיֹּאמֶר לְכוּ וּרְאוּ אֵיכָה הוּא וְאֶשְׁלַח וְאֶקָּחֵהוּ ישׁ הֹלֵךְ
Misitque .Dothan in† Ecce :dicendo ,ei est Nunciatumque †est
4 † וַיִּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בְּדֹתָן׃ † וַיִּשְׁלַח
,nocte venerunt & :grauem exercitum & ,*currum* ‡ & ,equos illuc ‡currus,
שָׁמָּה סוּסִים וְרֶכֶב וְחֵיל כָּבֵד וַיָּבֹאוּ לַיְלָה
viri minister *manicauit* Et .ciuitatem *super* circundederunt &
5 וַיָּקָמוּ בַּשָּׁכֵם׃ † וַיֹּאכַל מְשָׁרֵת אִישׁ׃ † וַיָּקָם
circundans exercitus ecce & : est egressus & *surgendum ad* Dei
הָאֱלֹהִים לָקוּם וַיֵּצֵא וְהִנֵּה־חֵיל סוֹבֵב אֶת־
,mi domine Ahab :eum ad eius puer dixitque .currus &, *equos* &, ciuitatē
הָעִיר וְסוּס וָרָכֶב וַיֹּאמֶר נַעֲרוֹ אֵלָיו אֲהָהּ אֲדֹנִי
qui *multi* quia ,timeas Ne :dixit Et ‡faciemus quomodo
6 אֵיכָה נַעֲשֶׂה׃ † וַיֹּאמֶר אַל־תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר
:ait & ,Elisaah orauit Et .eis cum qui quàm ,nobiscum
אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם׃ † וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע וַיֹּאמַר
DOMINVS aperuit & .videat & ,eius oculos *nunc* * aperi DOMINE *obsecro
יְהוָה פְּקַח־נָא אֶת־עֵינָיו וְיִרְאֶה וַיִּפְקַח יְהוָה
currus & ,equis plenus mons ecce & ,vidit & ,pueri oculos
אֶת־עֵינֵי הַנַּעַר וַיַּרְא וְהִנֵּה הָהָר מָלֵא סוּסִים וְרֶכֶב
orauitque :eum ad descenderunt Et :Elisaah *circuitus ignis**
7 אֵשׁ סְבִיבֹת אֱלִישָׁע׃ † וַיֵּרְדוּ אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל
*istam ‡gentem *nunc* † Percute :ait & ,DOMINVM ad Elisaah
אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר הַךְ־נָא אֶת־הַגּוֹי הַזֶּה
.Elisaah verbum iuxta cæcitatibus in eos percussit & .cæcitatibus in
8 בַּסַּנְוֵרִים כִּדְבַר אֱלִישָׁע׃ וַיַּכֵּם
:ciuitas ‡hæc nec ,via hæc‡ Non : Elisaah eos ad Dixitque
9 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלִישָׁע לֹא־זֶה הַדָּרֶךְ וְלֹא־זֹה הָעִיר
.quæritis quem virum ad vos deducam & ,me post venite
לְכוּ אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֶתְכֶם אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר תְּבַקְּשׁוּן
.Someron in eos duxit &
וַיּוֹלֶךְ אוֹתָם שֹׁמְרוֹנָה׃
DOMINI :Elisaah dixit & ,Someron *eos intrare secundum* ‡, fuit Et ‡cùm ingreſſi eſſent
10 † וַיְהִי כְּבֹאָם שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְהוָה
,eorū oculos DOMINVS aperuit & .videāt *ut*, istorum oculos aperi ‡vt
פְּקַח אֶת־עֵינֵי־אֵלֶּה וְיִרְאוּ וַיִּפְקַח יְהוָה אֶת־עֵינֵיהֶם
Israel rex Dixitque .Someron medio in ecce & ,viderunt &
11 וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה בְּתוֹךְ שֹׁמְרוֹן׃ † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
?mi pater percutiā percutiendo Num :eos *ipsum videre secundū* ‡ Elisaah ad
אֶל־אֱלִישָׁע כְּרָאֹתוֹ אוֹתָם הַאַכֶּה אַכֶּה אָבִי׃
,tuo gladio *in captiuaſti** quos num . percuties Non :ait Et ‡cepiſti
12 † וַיֹּאמֶל לֹא תַכֶּה אֲשֶׁר שָׁבִיתָ בְּחַרְבְּךָ
,*eorum facies ad* ‡ aquam &, panem pone ?*percutiens*‡ tu ,tuo arcu in & ‡percutis?
וּבְקַשְׁתֶּךָ אַתָּה מַכֶּה כִּשִׂים לֶחֶם וָמַיִם לִפְנֵיהֶם
.*suos dominos* ad vadant &, bibant &, comedant &
13 וְיֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיֵלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם׃
:biberunt &, comederunt &, magnum apparatum eis præparauit Et
14 † וַיִּכְרֶה לָהֶם כֶּרֶה גְּדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ
vltrà addiderunt non &: ‡suum dominum ad abierunt & ‡eos dimisit &
וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד
.Israel terram in *veniendum ad* ‡, Aram *agmina* ‡ ‡exercitus
גְּדוּדֵי אֲרָם לָבוֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ ‡vt venirent
Aram rex Benhadad congregauit & ,hæc post fuit Et
15 † וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּקְבֹּץ בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־
.Someron *super coarctauit* ‡ & ,ascendit & :‡suā castra omnia ‡obſedit
כָּל־מַחֲנֵהוּ וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־שֹׁמְרוֹן׃
,eam *super coarctantes* ‖ ecce & .Someron in magna fames Fuitque
16 † וַיְהִי רָעָב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וְהִנֵּה צָרִים עָלֶיהָ
cabi quartum &, argenteis octoginta *in* asini caput *esse ad vsque*† †donec eſſet
עַד הָיְתָה רֹאשׁ־חֲמוֹר בִּשְׁמֹנִים כֶּסֶף וְרֹבַע הַקַּב
rege ,fuit Et .argenteis quinque *in* columbarum stercoris רבעונים
17 חֲרִיוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה כָסֶף׃ † וַיְהִי מֶלֶךְ
:dicendo ,eum ad clamauit mulier & ,murum *super* transeunte Israel
יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל־הַחֹמָה וְאִשָּׁה צָעֲקָה אֵלָיו לֵאמֹר
te faciat ſaluam Non :dixit Et .rex mi domine me ſaluam Fac יֵשַׁע
18 הוֹשִׁיעָה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶל אַל־יוֹשִׁעֵךְ
?torculari de vel ,area de num ‡te faciam ſaluam vnde ,DOMINVS
יְהוָה מֵאַיִן אוֹשִׁיעֵךְ הֲמִן־הַגֹּרֶן אוֹ מִן־הַיְקָב׃
dixit hęc Mulier :ait & ?tibi‡ Quid : rex ei dixit Et ‡eſt
19 † וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַזֹּאת אָמְרָה

meum filium &, hodie eum comedamus &, *tuum* filium Da : me ad נְתַן
אֵלַי k תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ הַיּוֹם וְאֶת־בְּנִי k
.eum comedimus &, meum filium coximus Et .cras comedemus
29 נֹאכַל מָחָר׃ † וַנְּבַשֵּׁל אֶת־בְּנִי וַנֹּאכְלֵהוּ
:eū comedemus &, *tuum* filium Da :altera die in eam ad dixitque
וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ בַּיּוֹם הָאַחֵר תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ
.*suum* filium abscondit &
וַתַּחְבֵּא אֶת־בְּנָהּ׃
eum audiſſet rex scidit &, mulieris verba *regem audire secundum*, fuit Et
30 † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי הָאִשָּׁה וַיִּקְרַע אֶת־
ecce &, populus vidit &, murum *super* transeunte eo &: ‡sua veſtimenta
בְּגָדָיו וְהוּא עֹבֵר עַל־הַחֹמָה וַיַּרְא הָעָם וְהִנֵּה
erat faciat Sic :ait Et .intrinsecus eius carnem *super* ‡saccus שַׂק l
31 הַשַּׂק עַל־בְּשָׂרוֹ מִבָּיִת׃ † וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשֶׂה
Saphat filij Elisaah caput ſteterit ſi ,addat sic &, Deus mihi
לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִף אִם־יַעֲמֹד רֹאשׁ אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט
.hodie eum *super*
עָלָיו הַיּוֹם׃
‡sedebat ‡sedebant : ſecum *ſedentes* ‖ ſeniores &, ſua domo in *ſedens* ‡ Elisaah Et
32 † וֶאֱלִישָׁע יֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְהַזְּקֵנִים יֹשְׁבִים אִתּוֹ
,eum ad nuncius veniret antequam ,*ſuis faciebus** à virum † miſitque
וַיִּשְׁלַח אִישׁ מִלְּפָנָיו בְּטֶרֶם m יָבוֹא הַמַּלְאָךְ אֵלָיו
homicidæ filius miſerit quòd vidiſtis Num: ſeniores ad dixit ipſe &
וְהוּא אָמַר אֶל־הַזְּקֵנִים הַרְאִיתֶם כִּי־שָׁלַח בֶּן־הַמְרַצֵּחַ
‡vt auferre faciat ‡cùm venerit nuncius, כּוֹר m רָאשָׁה ‡opprimite ‡ſonitus ‡eſt? ‡deſcendebat ‡eſt: יָחֵל p
claudite ,*nuncium intrare secundum* ‡, videre ?meum caput *auferendum ad* ‡, huius
הַמְּלָאךְ הַזֶּה לְהָסִיר אֶת־רֹאשִׁי רְאוּ o כְּבֹא
eius domini pedum *vox* ‡ nonne :oſtio in eum *opprimetis* * & ,oſtium
הַמַּלְאָךְ הַדֶּלֶת וְחִזַּקְתֶּם אֹתוֹ בַּדֶּלֶת הֲלוֹא קוֹל רַגְלֵי אֲדֹנָיו
deſcendens ‡ nuncius ecce &, eis cum loquente eo Adhuc .‡eum poſt
אַחֲרָיו׃ † עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ יָרַד
expectabo quid :‡DOMINO à malum hoc Ecce :ait & ,eum ad
אֵלָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־זֹאת מֵאֵת יְהוָה מָה־p אוֹחִיל
?amplius DOMINVM
לַיהוָה עוֹד׃

CAP. VII.

dixit sic ; DOMINI verbum Audite :Elisaah dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה כֹּה׃ אָמַר
hoc ſata duo &, ſeclo *in* ſimilæ ſatum cras ‡ tempus Iuxta : DOMINVS
יְהוָה כָּעֵת׃ מָחָר סְאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם
hordei ‡dux, עָנָה q ,triarius‡ reſpondit Et .Someron porta in ſeclo *in hordeorum* *
2 שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן׃ † וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ
:ait & ,Dei virum ad ,*eius* manum ſuper innitebatur rex cuius
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ נִשָּׁעַן עַל־יָדוֹ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמַר
?hoc *verbum* erit nunquid ,cælis in *cataractas faciens* DOMINVS Ecce!
הִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה
.comedes non inde &* ,tuis oculis in *videns tu* † Ecce :dixit &
וַיֹּאמֶר הִנְּכָה רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל׃
dixeruntque ;portæ oſtium * leproſi erant viri quatuor Et
3 † וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים r הָיוּ מְצֹרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ
?moriamur donec hic *manentes* ‡ nos Quid :ſuum *ſocium* ad *vir* †
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ s מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד־t מָתְנוּ׃
,ciuitate in ‡ fames &, ciuitatem Ingrediamur : dixerimus Si
4 † אִם־אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר
,*ite* † nunc & .moriemur &, hic manſerimus ſi & :ibi moriemur &
וָמַתְנוּ שָׁם וְאִם־יָשַׁבְנוּ פֹּה וָמָתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ
ſi & ;viuemus ,nos viuificauerint ſi :Aram *caſtrametationem ad incidamus* &
וְנִפְּלָה אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם אִם־u יְחַיֵּנוּ נִחְיֶה וְאִם־
.moriemur &, nos mortificauerint
יְמִיתֻנוּ וָמֵתְנוּ׃
‡vt venirent ad caſtra :Aram *caſtrametationem ad veniendum ad** ,crepuſculo in ſurrexerunt Et
5 † וַיָּקֻמוּ בַנֶּשֶׁף לָבוֹא אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם x
ibi ‡ non ecce &, Aram *caſtrametationis* ‖ extremū ad vſque veneruntque
וַיָּבֹאוּ y עַד־קְצֵה מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם
ſonitum Aram *caſtrametationem* ‖ fecerat *audire** Dominus Et .*vir* †
6 אִישׁ׃ † וַאדֹנָי הִשְׁמִיעַ אֶת־מַחֲנֵה אֲרָם קוֹל
ad *vir* ‡ dixeruntque .magni exercitus ſonitum ,*equi vocem* &, *currus* ‖
רֶכֶב וְקוֹל סוּס קוֹל חַיִל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־
reges Iſrael rex nos *super*† conduxit mercede Ecce :ſuum fratrem
אָחִיו הִנֵּה שָׂכַר־עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי
.nos *super veniendum ad*‡, Aegyptiorum reges &, Chittæorum
הַחִתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עָלֵינוּ׃
,ſua tentoria reliquerunt & ,crepuſculo in fugerunt & ,ſurrexerunt Et
7 † וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ אֶת־אָהֳלֵיהֶם
,*ipſa* ‡ quod ſecundum ,*caſtrametatio**, ſuos aſinos & ,ſuos equos &
וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הִוא

currentem Nahaman viditque; Nahaman post Ghechazi est secutus Et

21 † וַיַּרְדֶּף גֵּיחֲזִי אַחֲרֵי נַעֲמָן וַיַּרְא נַעֲמָן רָץ
pax‡ Numquid: dixit &, eius occursum in curru *desuper cecidit* &, se post
אַחֲרָיו [h] וַיִּפֹּל מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם׃
hoc *nunc*‡ Ecce: dicendo, me misit meus dominus: Pax, dixit Et
22 † וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם אֲדֹנִי שְׁלָחַנִי לֵאמֹר הִנֵּה עַתָּה זֶה
prophetarum filiis de Ephraim monte de pueri duo me ad venerunt
בָּאוּ אֵלַי [i] שְׁנֵי־נְעָרִים מֵהַר אֶפְרַיִם מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים
vestimenta mutatoria duo &, argenti talentum eis *nunc* ! da
[k] תֶּן נָא לָהֶם כִּכַּר־כֶּסֶף וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת בְּגָדִים׃
Complace,& ‡cum *in vnpit* ‡ &: duo talenta *accipe*, Vt*is*, Naaman Dixitque
23 † וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוֹאֵל קַח כִּכָּרַיִם וַיִּפְרָץ־בּוֹ
toile ‡coegit †sacculis, mutatoria duo &, *marsupiis*† duobus in argenti talenta duo ligauit &
[l] וַיִּצֹר כִּכָּרַיִם כֶּסֶף בִּשְׁנֵי חֲרִטִים וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת
‡posuit super ante eum. *eius facies ad* portauerunt &, suos pueros duos *ad dedit*‡ &, vestimenta
[m] וַיִּשָּׂא לִפְנֵיו׃ וַיִּשְׂאוּ לְפָנָיו [n] וַיִּתֵּן אֶל־שְׁנֵי נְעָרָיו
†munitione, *reposuit commendauit*‡ &, eorum manu de tulit &, *editum locum*† ad venit Et
24 † וַיָּבֹא אֶל־הָעֹפֶל [n] וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּפְקֹד
‡ante abierunt &, viros dimisit &: domo in
בַּבָּיִת וַיְשַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ׃
eum ad dixitque: suum dominum *ad*‡ stetit &, est ingressus ipse Et
25 † וְהוּא־בָא וַיַּעֲמֹד אֶל־אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
illuc &, huc tuus seruus iuit Non: dixit &? Ghechazi Vade: Elisaah
מִאַיִן [p] גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר לֹא־הָלַךְ עַבְדְּךָ אָנָה וָאָנָה׃
‡Nonne *desuper*‡ vir se vertit cum, *abiit*† meum cor Non‡: eum ad Dixitque
26 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא־לִבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ־אִישׁ מֵעַל
accipiendū ad &, pecuniā *accipiendū ad tempus*‡ an: tui occursum in suo curru
מֶרְכַּבְתּוֹ לִקְרָאתֶךָ הַעֵת לָקַחַת אֶת־הַכֶּסֶף וְלָקַחַת
†ancillas &, seruos &, *bonum*‡ &, *pecus*† &, vineas &, oliueta‡ &, ‡velles
בְּגָדִים וְזֵיתִים וּכְרָמִים וְצֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת׃
†pecudes, ‡boues, ‡tibi, & semi ni tuo
27 † וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק־בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם
facie .nix sicut leprosus eius *faciebus*‡ à est egressus &
וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו מְצֹרָע כַּשָּׁלֶג׃

CAP. VI.

locus nunc Ecce: Elisaah ad prophetarum filij dixerunt Et

1 † וַיֹּאמְרוּ [a] בְּנֵי־הַנְּבִיאִים אֶל־אֱלִישָׁע הִנֵּה־נָא הַמָּקוֹם
Ibimus .nobis à‡ angustus *tuas facies ad ibi habitantes*† nos quo‡
[b†] אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ׃
2 faciemus &, vnum tignum *vir* ! inde *capiemus*‡ &, Iarden ad vsque nunc
נָא עַד־הַיַּרְדֵּן וְנִקְחָה מִשָּׁם אִישׁ קוֹרָה אֶחָת וְנַעֲשֶׂה־
Dixitque .Ite: dixit & .*ibi habitandum ad*‡ locum ibi nobis
לָנוּ שָׁם מָקוֹם [c] לָשֶׁבֶת שָׁם וַיֹּאמֶר לְכוּ׃ † וַיֹּאמֶר
3 .veniam Ego: dixit & .tuis seruis cum *ito* &, *nunc Velis*‡: vnus
הָאֶחָד [d] הוֹאֵל נָא וְלֵךְ אֶת־עֲבָדֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֵךְ׃
.ligna cædebant & ,Iarden ad venerunt & :eis cum abiit Et
4 † וַיֵּלֶךְ אִתָּם וַיָּבֹאוּ הַיַּרְדֵּנָה וַיִּגְזְרוּ הָעֵצִים׃
in cecidit ferrum & ,trabem faciente cadere vno ,fuit Et
5 † וַיְהִי הָאֶחָד [e] מַפִּיל הַקּוֹרָה וְאֶת־הַבַּרְזֶל נָפַל אֶל־
.*perisse*† ipsum & ,mi domine Ahah: dixit & ,clamauit &: *aquas*‡
הַמָּיִם וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר אֲהָהּ אֲדֹנִי וְהוּא שָׁאוּל׃
:locum ei ostendit & ?cecidit Vbi: Dei vir Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אָנָה נָפָל [f] וַיַּרְאֵהוּ אֶת־הַמָּקוֹם
.ferrum fecit supernatare & ,illuc proiecit & ,lignum præciditque
וַיְקַצֵּב־עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ־שָׁמָּה [g] וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל׃
.illud tulit & ,suam manum extendit & .*tibi Leua*‡: dixit Et
7 † וַיֹּאמֶר [h] הָרֵם לָךְ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ [i] וַיִּקָּחֵהוּ׃
ad‡ est consiliatus &: Israel cum *pugnans erat*† Aram rex Et
8 † וּמֶלֶךְ אֲרָם הָיָה נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּוָּעַץ אֶל־
.mea *castrametatio incelebri abscondito*! loco In: dicendo ,*suos seruos*
עֲבָדָיו לֵאמֹר אֶל־מְקוֹם פְּלֹנִי [i] אַלְמֹנִי חֲנֹתִי׃
te Obserua: dicendo ,Israel regem ad Dei vir misit Et
9 † וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִשָּׁמֶר
.*descendentes Aram*† illuc quia :illum locum ad *transeundo a*
מֵעֲבֹר הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־שָׁם אֲרָם נֹחֲתִים׃
vir ei dixerat quem locum ad Israel rex misit Et
10 † וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ אִישׁ־
.secundò nequel, semel non ,ibi se obseruauit &, eū monuerat & ,Dei
הָאֱלֹהִים וְהִזְהִירֵהוּ [k] וְנִשְׁמַר־שָׁם לֹא־אַחַת וְלֹא [m] שְׁתָּיִם׃
clamauit‡ &, hoc *verbo super*‡ Aram regis cor est conturbatum Et
11 † וַיִּסָּעַר לֵב מֶלֶךְ־אֲרָם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּקְרָא
‡nobis *qui* ex quis mihi *indicabitis* Nonne‡ :eos ad ait &, suos seruos *ad*
אֶל־עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲלוֹא [n] תַּגִּידוּ לִי מִי מִשֶּׁלָּנוּ
:Israel *regem ad*
אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

,sua vestimēta scidit &, epistolam Israel *regem legere secundū*, fuit Et

7 † וַיְהִי כִּקְרֹא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו
iste quia :*vinificandum ad* & ,*mortificandum ad* , ego‡ Deus Num :ait &
וַיֹּאמֶר הֲאֱלֹהִים [k] אָנִי לְהָמִית [l] וּלְהַחֲיוֹת כִּי־זֶה
,nunc scitote enimuerō ?sua lepra à virum *recolligendum ad*! ,me ad *mittens*‡
שֹׁלֵחַ אֵלַי לֶאֱסֹף [m] אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אַךְ־דְּעוּ־נָא
.*mihi iste* † occasionem *quærens*‡ quòd videte &
וּרְאוּ [n] כִּי־מִתְאַנֶּה הוּא לִי׃
rex scidisset quòd ,Dei *virum* Elisaah *audire secundum*, fuit Et
8 † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֱלִישָׁע אִישׁ הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־
scidisti quid Vt :dicendo ,regem ad misit &, sua vestimenta Israel
יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ
.Israel in propheta est quòd sciat &, me ad nunc veniat ?tua vestimenta
בְּגָדֶיךָ יָבֹא־נָא אֵלַי וְיֵדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל׃
equo suo, ‡ad domus ostium‡ stetit &, suo curru &, *suis equis*‡ in Nahaman Venitque
9 † וַיָּבֹא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֹד פֶּתַח־בֵּית
:dicendo ,nuncium Elisaah eum ad Militque .Elisaah
לֶאֱלִישָׁע׃ † וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישָׁע מַלְאָךְ לֵאמֹר
10 ,tibi tua cato reuertetur &, Iarden in vicibus septem te *lauabis*‡ &, Vade
הָלוֹךְ וְרָחַצְתָּ שֶׁבַע־פְּעָמִים בַּיַּרְדֵּן וְיָשֹׁב בְּשָׂרְךָ לְךָ
.mundabitur &
וּטְהָר׃
‡laua
*iratus est ;me *apud dixi* † Ecce: dicebat & ,abibat & ,Naaman *ira efferbuit*‡ Et
11 † וַיְקַצֹּף נַעֲמָן [o] וַיֵּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָמַרְתִּי אֵלַי
†cogitaui in ,sui Dei DOMINI *nomine in*‡ inuocabit &, stabit &, egrediendo Egredietur
יֵצֵא יָצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהָיו
.leprosum *recolliget*! & ,locum ad suam manum *agitabit*‡ &
וְנִיף [p] יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמְצֹרָע׃
omnibus *pro* Dammesec fluuij Parpar &, Abanah *bonus*‡ Nonne
12 † הֲלֹא טוֹב אֲבָנָה וּפַרְפַּר נַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק מִכֹּל
,se vertit & ?me mundabo &, eis in me lauabo non an ?Israel aquis
מֵימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא־אֶרְחַץ בָּהֶם וְטָהֵרְתִּי [q] וַיִּפֶן
,cum ad sunt locuti & ,eius serui accesserunt Et .ira *in*‡ ibat &
וַיֵּלֶךְ בְּחֵמָה׃ † וַיִּגְּשׁוּ עֲבָדָיו [r] וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו
13 nonne ,te ad fuisset locutus vates *magnum verbum*!, mi Pater: dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ אָבִי דָּבָר גָּדוֹל הַנָּבִיא דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא
?*esto*‡ mundus &, te Laua, te ad dixerit *quia etiam*! & ?feciisses
תַּעֲשֶׂה וְאַף כִּי־אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר׃
verbum iuxta ,vicibus septem Iarden in se *immersit*‡ &, descendit Et
14 † וַיֵּרֶד [v] וַיִּטְבֹּל בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים כִּדְבַר
.est mundatus &, parui pueri caro sicut eius caro est reuersa & :Dei viri
אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ כִּבְשַׂר נַעַר קָטֹן וַיִּטְהָר׃
,venit &, eius turma ois & ipse, Dei virum ad est reuersus Et
15 † [x] וַיָּשָׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־מַחֲנֵהוּ וַיָּבֹא
Deus † non quòd, noui nunc Ecce: dixit &, *eius facies ad*‡ stetitque
וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים
benedictionem *nunc*! tolle nunc &: Israel in nisi, terra omni in
בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה [y] קַח־נָא בְּרָכָה
.sto suo seruo à ,Dominvs Viuit: dixit Et
16 † וַיֹּאמֶר [z] חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי
.renuit & ,*capiendum ad eum in instabat*‡ & :accepero si ,*eius facies ad*†
לְפָנָיו אִם־אֶקָּח וַיְפַצֵּר־בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן׃
paris onus tuo seruo nunc dabitur non Et :Nahaman Dixitque
17 † וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא [a] יִתַּן־נָא לְעַבְדְּךָ [b] מַשָּׂא צֶמֶד־
sacrificiū &, *ascensionem*‡ tuus seruus vltrà faciet non quia ?*terra* mulorum
פְּרִדִּים אַדְמָה כִּי לוֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד עַבְדְּךָ עֹלָה וָזָבַח
.Dominō nisi, alienis diis
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם־לַיהוָה׃
*Pro re hac ‡quando ingredietur dominus meus rex in †vt adoret
meū dominū intrando in‡, tuo seruo Dominvs parcat *hoc verbo In**
18 † לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעַבְדֶּךָ בְּבוֹא אֲדֹנִי
,meā manū super fuerit innixus ipse &, ibi *se incuruandū ad*‡ Rimmon domū
בֵּית־רִמּוֹן [c] לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא נִשְׁעָן עַל־
,Rimmon domo*, mea *incurnatione*‡ in Rimmon domo *me incurnauero*† &
וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי בֵּית רִמּוֹן בְּהִשְׁתַּחֲוֹתִי
.*hoc verbo*‡ in tuo seruo Dominvs *quæso* ignoscat
בֵּית רִמּוֹן יִסְלַח־נָא יְהוָה לְעַבְדְּךָ בַּדָּבָר הַזֶּה׃
.terræ miliare quasi eo ab abiit & .pace in Vade :ei Dixitque
19 † וַיֹּאמֶר לוֹ [d] לֵךְ לְשָׁלוֹם וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ כִּבְרֹת אָרֶץ׃
prohibnit Ecce :Dei viri Elisaah puer Ghechazi dixit Et
20 † וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי נַעַר אֱלִישָׁע אִישׁ־הָאֱלֹהִים הִנֵּה חָשַׂךְ
eius manu de *accipiendo ab*†, hunc Aramæum Nahaman meus dominus
אֲדֹנִי אֶת נַעֲמָן הָאֲרַמִּי הַזֶּה [e] מִקַּחַת מִיָּדוֹ אֵת
accepero &, eum post cucurrero *quin**, Dominvs viuit: attulit quæ
אֲשֶׁר־הֵבִיא [f] חַי־יְהוָה כִּי־אִם־רַצְתִּי אַחֲרָיו וְלָקַחְתִּי
.aliquid eo ab
מֵאִתּוֹ מְאוּמָה׃
†vt non acciperet ‡quam ingratus *nisi

*Tolle.
[h] יוֹם לָקַח
†pugnabat *cum seruis suis, ‡rali & tali erit mansio
[k] פְּלֹנִי אַלְמֹנִי חֲנֹתִי
Caue ne transeas †Aramæi descendunt.
[m] שְׁנָה
‡propter *vocauit ‡Vt quid nō indicatis ‡.ist regis
[n] נָגַר
והזהירו ק

Equidem: Ghechazi dixit & ei faciendum ad ‡ quid Et: dixit Et ‡ est

14 וַיֹּאמֶר מַה לַּעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אָבָל †
vocauit Et .eam Voca : ait Et .† senex eius vir & ,ei ‡ non filius ‡ est † est

15 בֵּן אֵין לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן׃ וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־
tempus secundum istud tempus statutum Ad: dixit Et .ostiò in stetit & ,eā In tempore

16 לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפָּתַח׃ וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת u
isto עֵת u

חַיָּה אַתְּ חֹבֶקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר אַל־־־אֲדֹנִי אִישׁ
vir mi domine Ne : ait Et .filium amplexans tu puerpera† † viuente te amplexaberis

.tuam ancillam in mentiaris ne ,Dei את

הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ׃ ק
ipsum tempus statutum ad ,filium peperit & ,mulier concepit Et ancillæ tuæ.

17 וַתַּהַר x וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה y בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה x בָּרָה y יָלַד
.Elisaah eam ad fuerat locutus quod ,vitę tempus iuxta

כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע׃
ad ,suum patrem ad ejt egressus & ,dies* fuit Et .natus eua sit grandis Et creuit puer.

18 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־־־אָבִיו אֶל־ * in die qua
.meum caput, meum Caput: suum patrem ad dixit Et .messores

הַקֹּצְרִים׃ 19 וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי רֹאשִׁי
eum Tulitque .suam matrem ad eum Tolle: puerum ad Dixitque

נַעֲרוֹ z וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל־־־אִמּוֹ׃ 20 וַיִּשָּׂאֵהוּ †
ad vsque eius genua super sedit Et .suam matrem ad eum adduxit &

a יָשַׁב וַיָּבִיאֵהוּ אֶל־־־אִמּוֹ a וַיֵּשֶׁב עַל־־־בִּרְכֶּיהָ עַד־
.est mortuus & ,meridiem

b מוֹת הַצָּהֳרַיִם b וַיָּמֹת׃
,Dei viri lectum ,super eum fecit accumbere &, ascendit Et

21 וַתַּעַל c † e עֲלָה d וַתַּשְׁכִּבֵהוּ d עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים
,suum virum ad Vocauitque .est egressa & ,eum super clausit ‡ & ‡ ostium

22 וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ e וַתֵּצֵא׃ e וַתִּקְרָא † אֶל־־־אִישָׁהּ e
,asinarum ‡ vnam & ,pueris è vnum mihi obsecro Mitte : ait & ‡ asinam

וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָא לִי אֶחָד מִן־הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת
.reuertar & ,Dei virum ad vsque curram &

וְאָרוּצָה עַד־־־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה׃
nec ,mensis ‡ non Hodie ? eum ad vadens tu* Cur ; dixit Et * vadis ‡ sunt

23 וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ אַתְּ הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חֹדֶשׁ וְלֹא † Calendæ
ad dixitque ,asinam strauit Et .Pax ; dixit & .sabbatum את הלכת

שַׁבָּת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ 24 וַתַּחְבֹּשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר אֶל־־־ ק ק
dixero nisi ,equitando me moreris ne ,vade & ,Duc: suum puerum

נַעֲרָהּ נְהַג וָלֵךְ אַל־תַּעֲצָר־לִי לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי
montem ad ‡ Dei virum ad venit & ,iuit Et .tibi ‡ in

25 וַתֵּלֶךְ f וַתָּבֹא g אֶל־־־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־־־הַר g לָךְ׃ f וַיֵּלֶךְ g בּוֹא
dixit &, contra è illam Dei virum videre secūdum ,fuit Et .Carmel cùm vidisset

הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת h אִישׁ הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר h רָאָה
.illa Sunamitis Ecce : suum puerum Ghechazi ad

אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הֵלָז׃
pax † Num : ei dic &, eius occursum in obsecro curre Nunc † est

26 עָתָּה רֹוץ־נָא לִקְרָאתָהּ וֱאֱמֹר־לָהּ הֲשָׁלוֹם
. Pax : dixit & ? nato * pax ‡ Num ? tuo viro pax ‡ Num ? tibi ‡ est ‡ est

לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיֶּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ * puero?
apprehendit &, montem ad † Dei virum ad venit Et † in

27 וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־־־הָהָר וַתַּחֲזֵק
vir Dixitque . eam expellendum ad ‡ Ghechazi accessit Et . eius pedes in ‡ vt expelleret

בִּרְגָלָיו i וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהַדְּפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ i נָגַשׁ
Dominvs & ,ei † amara eius anima quia ,eam Dimitte : Dei † est

הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה־לָהּ כִּי־נַפְשָׁהּ מָרָה־לָהּ וַיהוָה
petiui Nunquid : ait Et .mihi indicauit non & ,me à cælauit

28 חָשַׁיִם מִמֶּנִּי וְלֹא k הִגִּיד לִי׃ k וַתֹּאמֶר הֲשָׁאֵלְתִּי k נָגַד k
? me reddas securam Ne ,dixi non Nunquid ? meo domino à filium etrare facias

בֵּן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלוֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי׃
meū scipionem * tolle & ,tuos lumbos Accinge : Ghechazi ad Dixitque * baculum

29 וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי l חֲגֹר מָתְנֶיךָ l וְקַח מִשְׁעַנְתִּי l
cùm ‡ & : ei benedixeris † non ,virum ‡ inueneris Si . vade & ,tua manu in ‡ quemquam

בְּיָדֶךָ וָלֶךְ כִּי תִמְצָא־־־אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי־ † salutes eū: ‡ si * salutauerit te quispiā, ‖ baculū ‡ facie
facies ‡ super meū scipionem ‖ pones & : ei respondebis non ,vir tibi benedixerit *

יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא m תַעֲנֶנּוּ m וְשַׂמְתָּ m מִשְׁעַנְתִּי עַל־פְּנֵי
si ,tua anima viuit & ,Dominvs Viuit : pueri mater dixit Et .pueri

30 הַנָּעַר׃ n וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר o חַי־יְהוָה o וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־ n עָנָה
transiuit Ghechazi Et .eam post iuit &, surrexit Et .te dimisero

31 אֶעֱזָבֶךָ p וַיָּקָם p וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ׃ † וְגֵחֲזִי עָבַר † קוֹם p
, vox ‡ non &, pueri facies † super scipionem ‡ posuit &, eorum facies ad * * ante eos, ‡ baculum † facie ‡ erat

לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּשְׁעֶנֶת עַל־פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל ‖ erat
:dicendo ,ei nūciauit &, eius occursum in est reuersus Et .attentio ‖ nec

q וְאֵין שׁוֹב קָשֶׁב q וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד־־־לוֹ לֵאמֹר q שוב
ecce &, domum in Elisaah est ingressus Et .puer est expergefactus Nō surrexit

32 לֹא־־־הֵקִיץ הַנָּעַר׃ † וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבַּיְתָה וְהִנֵּה
clausit &, est ingressus Et .eius lectum super iacebat mortuus puer

33 הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל־מִטָּתוֹ׃ r † וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר r נָעָר
,vxoris facies ad ‡ erat & ;paruam puellam Israel terra è duxerāt captiuā &

c וַיֵּשְׁבוּ c מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי d לִפְנֵי אֵשֶׁת d
,prophetæ facies ad ‡ me? dñs Vtinam : suam heram † ad Dixitque .Nahamā

נַעֲמָן׃ 3 † וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבִרְתָּהּ אֲחַלַי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא
nunciauit &, venit Et .sua lepra à eum collegisset ‡ tūc , Somerō in * qui

אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ f † וַיָּבֹא g וַיַּגֶּד g
terra è ‡ quæ ,puella est locuta hoc sicut & hoc Sicut : dicendo ,suo domino

לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ
.Israel

libellum mittam &, ingredere, Vade : Aram rex Dixitque

יִשְׂרָאֵל׃ 5 † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־אֲרָם לֵךְ־־־בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר f בּוֹא
, argenti talenta decem sua manu in tulit &, abiit & . Israel regem ad cùm vidisset

אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל h וַיֵּלֶךְ i וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי־כֶסֶף h וַיִּלַּךְ i לָקַח h יָלַךְ לָקַח
epistolam detulit Et .vestimēta mutatoria decē & ,aureos millia sex & literas

וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים׃ † וַיָּבֵא הַסֵּפֶר
, te ad hunc libellum venire secundum nunc Et : dicendo , Israel regem ad eūm venerit epistola hæc curabis

6 אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבֹוא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵלֶיךָ׃
.sua lepra à eū recolliges &, meū seruum Nahaman te ad misi ecce

הִנֵּה שִׁלַּחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת־נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃

CAP. V. ה

coram facies ad magnus vir erat Aram regis militiæ princeps Nahaman Et

a שׁוּר 1 † וְנַעֲמָן a שַׂר־־־צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי
domino suo, & honorata persona: ‡ per illum

. Aram salutem Dominvs dedit illo in ‡ quia . faciebus acceptus & , sui domini

אֲדֹנָיו וְנִשָּׂא b פָּנִים כִּי־־־בוֹ נָתַן־יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם
agmina fuerant egressa * Arā ‡ Et .leprosus † robore potens erat vir Et

b פָּנֶה וְהָאִישׁ הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע׃ † וַאֲרָם 2 יָצְאוּ גְדוּדִים
‡ sed ‡ de * egressi fuerant exercitꝰ, ‖ ante vxorem

c שִׁבְיָה d פַּנָּה c מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי d לִפְנֵי אֵשֶׁת
e אִישׁ † dominam ‡ esset coram propheta, * est ‡ curasset

נַעֲמָן׃ 3 † וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא
Sic & sic ‡ est literas

f בּוֹא g נָגַד f אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ g וַיַּגֶּד † וַיָּבֹא
eùm venerit epistola hæc curabis

לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ
.Israel

quòd ,Moab rex vidit Et .eam percuſſerunt & ,fundibularij
26 הַקַּלָּעִים וַיִּכּוּהָ׃ † וַיַּרְא מֶלֶךְ מוֹאָב כִּי־
ſibi euaginantes viros ſeptingentos ſecum tulit & ,bellum *ſed* præualeret
חָזַק מִמֶּנּוּ הַמִּלְחָמָה [e]וַיִּקַּח אִתּוֹ שְׁבַע־[f]מֵאוֹת אִישׁ שֹׁלֵף [e]לַקַּח[f]מֵאָה
vt irrũperet .potuerunt non & ,Edom regem ad *irrumpendum ad* ,gladium
חֶרֶב לְהַבְקִיעַ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם וְלֹא יָכְלוּ׃
‡tulit ſuum erat regnaturus qui ,primogenitum *eius* filium *cepit* ‡Et
27 † וַיִּקַּח אֶת־בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר־יִמְלֹךְ
obtulit illum holocauſtum ‡ira magna ab *magnus feruor* †fuit Et׳ .murum ſuper *aſcenſione*ē *eum fecit aſcendere* & ,eo pro
תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה עַל־הַחוֹמָה וַיְהִי־[g]קֶצֶף גָּדוֹל
.terram in ſunt reuerſi & ,eo *deſuper* ſunt profecti & ;Iſrael ſuper
עַל־יִשְׂרָאֵל [g]וַיִּסְעוּ מֵעָלָיו [h]וַיָּשֻׁבוּ לָאָרֶץ׃ [g]נָסַע [h]שׁוּב

CAP. IIII. ד

clamauit prophetarum filiorum vxoribus de vna mulier Et
1 † וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעֲקָה
,noſti tu & ,eſt mortuus meus vir tuus Seruus : dicendo ,Eliſaah ad
אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר עַבְדְּךָ אִישִׁי [a]מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ [a]מוּת
vt timebat venit creditor Et .DOMINVM *timens erat* ‡tuus ſeruus quòd
כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה [b]בָּא
vt tollat .ſeruos in ſibi meos natos duos *capiendum ad*
[b]בּוֹא [c]לָקַחַת אֶת־[c]שְׁנֵי יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים׃ [e]שָׁנָה
quid ,mihi in lica ?tibi faciam Quid : Eliſaah eam ad Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מַה־[d]אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־ [d]נָגַד
†eſt †quicquã niſi ,domo in *omne* ‡tuæ ancillæ † Non : ait Et ?domo in tibi eſt
יֶשׁ־לָכִי בַּבָּיִת וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם־ [p]לְךָ
*vas ‡iis qui foris ſunt ,platea‡ ab vaſa tibi pete ,Vade : dixit Et .olei *lecythus* *
3 אָסוּךְ שָׁמֶן׃ † וַיֹּאמֶר לְכִי שַׁאֲלִי־[e]לָךְ כֵּלִים [c]מִן־הַחוּץ [e]כֵּלָה
‡pauca petes. .*paucifices* ‡ non vacua vaſa ,tuis vicinis omnibus ab
מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִךְ כֵּלִים [f]רֵקִים אַל־תַּמְעִיטִי׃ [f]רִיק שְׁכֵנַיִךְ
fundes &,tuos filios ſuper &,te ſuper oſtium claudes &,ingredieris Et
4 † וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בַּעַדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ
†quo d plenũ fuerit remouere facies. .*proficiſci facies plenum* † & .hæc vaſa omnia ſuper
עַל כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא [g]תַּסִּיעִי׃ [g]נָסַע
Ipſi . ſuos filios ſuper &,te ſuper oſtium clauſit &,eo ab Iuitque
5 † וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ וּבְעַד בָּנֶיהָ הֵם
*adferebant †infundebat. .*infundens* † ipſa & ,eam ad *admonentes* ‡
מַגָּשִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא [i]מוֹצֶקֶת׃ [h]נָגַשׁ [i]יָצַק
me ad Admone ‡ :ſuum filium ad dixit & ,vaſa *implere ſecundũ* ,fuit Et
6 † וַיְהִי כְּמִלֹּאת הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי
מוצקת .oleum ſtetit &:vas vltra * Non :eam ad Dixitque .vas adhuc
עוֹד כֶּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן׃
vende,Vade : ait & ,Dei viro indicauit &,Venitque
7 † וַתָּבֹא וַתַּגֶּד לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מִכְרִי אֶת־
.reſiduo *in* viues tuis filiis cum tu & .tuo creditori redde &,oleum
הַשֶּׁמֶן וְשַׁלְּמִי אֶת־[k]נִשְׁיֵכִי [l]וְאַתְּ בָּנַיִךְ [l]חֲיִי בַּנּוֹתָר׃ [k]אִשָּׁה [l]חָיָה
mulier‡ ibi & ,Sunem *ad*† Eliſaah tranſibat & ,dies fuit Et נשיך ובניך
8 † וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם [m]וְשָׁם אִשָּׁה ‡ erat
,ipſe tranſiret dum ,fuit & .panem *comedendũ ad eum in* ‖fecit vim & ,magna ‖ei vt comede ret
גְּדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ vt comederet
.panem *comedendum ad* ,illuc declinabat
[m]סוּר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לָחֶם׃ [m]סור
Dei vir quòd noui nunc Ecce : ſuum virum ad Dixitque
9 † וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
,cœnaculum nunc Faciamus :iugiter nos *ſuper* tranſiens ,*ipſe* ſanctus
קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד׃ † נַעֲשֶׂה־[n]נָּא [n]עֲלִיַּת־
,ſellam & ,menſam & ,lectum ibi ei ponamuſque ,paruum parieris
קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם [o]מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא [o]נָטָה
‡ cùm venerit .illuc declinabit ,nos ad *ipſum veniendo in*‡ ,erit Et .candelabrum &
וּמְנוֹרָה וְהָיָה [p]בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה׃ [p]בּוֹא
requieuit & ,cœnaculũ *ad* declinauit & : illuc venit & ,dies Fuitque in
10 † וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה [r]וַיָּסָר אֶל־[q]הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב [q]הָיָה
Sunamitem Voca :ſuum puerum Ghechazi ad Dixitque .ibi [r]סור [s]עָלָה
11 † שָׁמָּה׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־[s]גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית †ante eum
.*eius facies ad* † ſtetit & ,eam vocauit & .hanc
הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו׃
ſollicita fuiſti pro nobis ſollicitudine ‡vis vt faciã *nos ad trepidaſti* Ecce :eam ad nunc Dic : ei Dixitque
12 † וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ [t]אֵלֵינוּ [t]עָשָׂה
eſt Num ? tibi *faciendum ad* ‡ quid .iſta *trepidatione* omni
אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מַה [u]לַּעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ
: dixit & ?exercitus principem ad vel ,regem ad tibi loquendum *ad*
לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר
* habito .*habitans ego** mei populi medio In
בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשֶׁבֶת׃

DOMINVS vocauit quoniam ,Oha‡ :Iſrael rex Dixitque Ahab
10 † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲהָהּ כִּי־קָרָא יְהוָה
.Moab manu in eos *dandum ad** iſtos reges tres * vt traderet
לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה [g]לָתֵת אוֹתָם בְּיַד־מוֹאָב׃ [g]נָתַן
,DOMINI propheta‡ hic non An : Iehoſaphat Dixitque ‡ eſt
11 † וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הֲאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
ſeruis è vnus Reſponditque ?eo ab DOMINVM inquiramus & ‡ ‡ vt
וְנִדְרְשָׁה אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ [h]וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדֵי [h]עָנָה
fundebat qui ,Saphat filius Eliſaah † Hic : dixit & ,Iſrael regis † eſt
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר פֹּה אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט אֲשֶׁר־יָצַק
eo cum ‖ Eſt :Iehoſaphat Dixitque . Eliiahu manus ſuper aquam ‖ ne ſecum
מַיִם עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט יֵשׁ אוֹתוֹ
12 ,Iehoſaphat & ,Iſrael rex eum ad deſcenderunt Et ?DOMINI verbum
דְּבַר־יְהוָה וַיֵּרְדוּ [i]אֵלָיו מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט [i]יָרַד
: Iſrael regem ad Eliſaah Dixitque .Edom rex &
וּמֶלֶךְ אֱדוֹם׃ † וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל [j]
13 prophetas ad & ,tui patris prophetas ad Vade ?tibi & ,mihi Quid
מַה־לִּי וָלָךְ לֵךְ אֶל־נְבִיאֵי אָבִיךְ וְאֶל־נְבִיאֵי
conuocauit quia ,Nequaquam : Iſrael rex ei Dixitque .tuæ matris
אִמֶּךָ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַל כִּי־קָרָא
manu in eos *dandum ad* iſtos reges tres DOMINVS vt traderet
יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד in cuius
ſteti *cuius* ,exercituũ DOMINVS Viuit :Eliſaah Dixitque .Moab
מוֹאָב׃ † וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע [k]חַי־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי [k]חָיָה
14 ſi ,*ſuſcipiens ego*‡ Iehudah regis Iehoſaphat *facies* † niſi quia ,*eius facies ad* † †conſpectu †faciem
לְפָנָיו [l]כִּי לוּלֵי פְּנֵי־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אִם־ ‡ honorarem
.te vidiſſem ſi & ,te ad reſpexiſſem
אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם־[n]אֶרְאֶךָ׃ [m]פָּנָה [n]נָבַט
,*modulantem modulãi ſecundum*† fuit & .*modulantem* mihi tollite nunc Et
15 † וְעַתָּה קְחוּ־לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן [o]רָאָה
.fossas ,fossas hunc torrentem Fac : DOMINVS dixit Sic : ait Et pulſatorem †cùm pulſando pulſaret, ‖prophetia
[o]וַתְּהִי עָלָיו יַד יְהוָה׃ [p]הָיָה
16 † וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה עֲשֹׂה הַנַּחַל הַזֶּה [q]גֻּבִּים [p]גּוּב
videbitis neque ,ventũ videbitis Non : DOMINVS dixit ſic Nam
17 † כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לֹא־[q]תִרְאוּ רוּחַ וְלֹא־תִרְאוּ [r]רְאָה
,vos bibetis & .aqua implebitur ipſe torrens & ;pluuiam
גֶּשֶׁם וְהַנַּחַל הַהוּא יִמָּלֵא מָיִם [r]וּשְׁתִיתֶם אַתֶּם [s]שְׁתָה
.*veſtrum iumentum* & ,*veſtræ acquiſitiones* & greges veſtri, & iumenta veſtra.
וּמִקְנֵיכֶם וּבְהֶמְתְּכֶם׃
.veſtra manu in Moab Dabitque .DOMINI oculis in hoc eſt leue Et
18 † [s]וְנָקַל זֹאת בְּעֵינֵי יְהוָה וְנָתַן אֶת־מוֹאָב בְּיֶדְכֶם׃ [t]קָלַל
ciuitatem omnem & ,*munitionis* ciuitatem omnem percutietis Et munitam,
19 † [t]וְהִכִּיתֶם כָּל־עִיר מִבְצָר וְכָל־עִיר [u]נִבְחָרָה
aquarum fontes cunctoſque ,facietis cadere *bonum lignum omne* & ,*electionis* electam,
מִבְחוֹר וְכָל־עֵץ טוֹב [v]תַּפִּילוּ וְכָל־[w]מַעְיְנֵי־מַיִם omnem arbo rem bonam
.lapi dibus *in dolore afficietis bonam partem* omnem &,obturabitis [v]נָפַל
תְּסִתֹּמוּ וְכָל חֶלְקַת הַטּוֹבָה תַּכְאִבוּ בָאֲבָנִים׃ agrum bonũ operietis
venientes † aquæ ecce & ,*munus aſcendere ſecundum* mane in fuit Et quando offer tur ſacificiũ
20 † [x]וַיְהִי בַּבֹּקֶר כָּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְהִנֵּה־מַיִם [y]בָּאִים † veniebant:
. aquis terra eſt repleta & ,Edom via è
מִדֶּרֶךְ אֱדוֹם וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֶת־הַמָּיִם׃ [z]הָיָה [y]בּוֹא
pugnandum ad reges aſcendiſſent quòd audierunt Moab vniuerſus Et
21 † וְכָל־מוֹאָב שָׁמְעוּ כִּי־עָלוּ הַמְּלָכִים לְהִלָּחֶם ‡ aduerſus
ſteterunt & :ſupra & ,cingulo *cingente* ‖ omni ab *ſunt acciti* ‡ & : eos *in* † ‡ congregaue runt ſe
כָּם וַיִּצָּעֲקוּ מִכֹּל חֹגֵר חָגֹרָה וָמָעְלָה וַיַּעַמְדוּ ‖ accincto
erat ortus ſol & ,mane *in manicauerunt* Et .terminum ſuper ſurrexerunt
22 † עַל־הַגְּבוּל׃ † וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהַשֶּׁמֶשׁ זָרְחָה [z]רָאָה
.ſanguis ſicut rubras aquas regione è Moab Viderũtque .aquas ſuper ‡ eſt
עַל־הַמָּיִם [z]וַיִּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת־הַמַּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם׃ Digladiando gladiati ‡vnuſquiſque
,reges ſunt *vaſtati* Vaſtando † . *hic*‡ Sanguis : dixerunt Et proximum
23 † וַיֹּאמְרוּ דָּם זֶה חָרֹב נֶחֱרְבוּ הַמְּלָכִים * ſpolia
. Moab *ſpolium* * ad nunc & .ſuum *ſocium* *vir* ‡ percuſſerunt & ‡ caſtra
וְכִי אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְעַתָּה לַשָּׁלָל מוֹאָב׃ [a]קוֹם
, Iſrael ſurrexerunt & . Iſrael *caſtrametationem* ‡ ad Veneruntque * Moabitas
24 † וַיָּבֹאוּ אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל [a]וַיָּקֻמוּ יִשְׂרָאֵל † facie
percuſſerunt & .eorum *faciebus* † à fugeruntque :Moab ‡ percuſſerunt & [b]נוּס [c]נָכָה
וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב [b]וַיָּנֻסוּ מִפָּנֵיהֶם [c]וַיַּכּוּ־ וכו
omnem ‡ & ;deſtruxerunt vrbes Et .Moab † percutiendo & ,*eam in* ‖
25 בָּהּ וְהָכוֹת אֶת־מוֹאָב׃ † וְהָעָרִים יַהֲרֹסוּ וְכָל־ [d]סָבַב
,*illam* ‡ repleuerunt & ,ſuum lapidem *vir* ‡ proiecerunt *bonam partem* * leos †Moabi tas ‡ in omnẽ
חֶלְקַת טוֹבָה יַשְׁלִיכוּ אִישׁ־אַבְנוֹ וּמִלְאוּהָ *agrũ optimũ* ‡vnuſquiſq;
,fecerũt cadere *bonum lignum omne* ‖ & ,obturauerunt aquarũ fontẽ omnẽ & ‡ illum, ‖omnẽ arbo-
וְכָל־מַעְיַן־מַיִם יִסְתֹּמוּ וְכָל־עֵץ־טוֹב יַפִּילוּ rem bonam
circundederunt & : Chareſeth pariete in eius lapides *reliquit* * donec * dimitterent
עַד־הַשְּׁאִיר אֲבָנֶיהָ בַּקִּיר חֲרֶשֶׂת [d]וַיְסֹבְבוּ

coegerunt eũ quandiu tardauit
וַיִּפְצְרוּ־בוֹ עַד־בֹּשׁ וַיֹּאמֶר שִׁלְּחוּ וַיִּשְׁלְחוּ 17
.eũ inuenerunt non & ,diebus tribus quæsieruntque,viros quinquaginta
בּוּשׁ[z]
חֲמִשִּׁים אִישׁ וַיְבַקְשׁוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים וְלֹא מְצָאֻהוּ׃
†habitabat : eos ad Dixitque .Iericho in *habitans* †ipse & .eum ad sunt reuersi Et
שוב[a]
וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב בִּירִיחוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם 18
? eatis Ne : vos ad dixi Nónne
הֲלוֹא־אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם אַל־תֵּלֵכוּ׃
habitatio *situs* obsecro Ecce : Elisaah ad ciuitatis viri dixerunt Et
וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל־אֱלִישָׁע הִנֵּה־נָא מוֹשַׁב 19
bona †est, ,malæ aquæ & : *videns* ‡ meus dominus sicut ,† *bonus* ciuitatis
‡videt, הָעִיר טוֹב כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי רֹאֶה וְהַמַּיִם רָעִים
* habitatores orbat. phialam mihi Tollite : dixit Et .*orbans** terra &
וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת׃ 20
.eum ad attulerunt & .sal *ibi* ponite & ,nouam
in ea
שום[b]
וַיֹּאמֶר קְחוּ־לִי צְלֹחִית חֲדָשָׁה וְשִׂימוּ שָׁם מֶלַח וַיִּקְחוּ אֵלָיו׃
,sal illuc proiecit & ,aquarum exitum ad est egressus Et
יצא[c]
וַיֵּצֵא אֶל־מוֹצָא הַמַּיִם וַיַּשְׁלֶךְ־שָׁם מֶלַח 21
erit non .istas aquas Sanaui : DOMINVS dixit Sic :dixit &
וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה רִפֵּאתִי לַמַּיִם הָאֵלֶּה לֹא־יִהְיֶה
.orbans & ,mors vltrà inde
מִשָּׁם עוֹד מָוֶת וּמְשַׁכֶּלֶת׃
Elisaah verbum iuxta ,hanc diem ad vsque aquæ sunt sanatæ Et
רפא[a]
וַתֵּרַפֶּינָה הַמַּיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה כִּדְבַר אֱלִישָׁע 22
ascendente ipso & ,el-Beth * inde ascendit Et .fuerat locutus quod
*in
עלה[e]
אֲשֶׁר דִּבֵּר׃ 23
illudebant & ,vrbe ex sunt egressi parui pueri & ,viam per
וַיַּעַל מִשָּׁם בֵּית־אֵל וְהוּא עֹלֶה בַּדֶּרֶךְ וּנְעָרִים קְטַנִּים יָצְאוּ מִן־הָעִיר וַיִּתְקַלְּסוּ־
respexit Et .calue ascende ,calue Ascende :ei dixerunt & ,*eum in*
ei, בוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה קָרֵחַ עֲלֵה קָרֵחַ׃ 24
פנה[f] †† :DOMINI nomine in eis maledixitque , eos vidit & ,se post
וַיִּפֶן אַחֲרָיו[g] וַיִּרְאֵם וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם יְהוָה
ראה[g] duæ vrsæ eis ex lacerauerunt & ,sylua è *vrsi* *duo* sunt egressæ &
וַתִּצֶּאנָה[h] שְׁתַּיִם דֻּבִּים מִן־הַיַּעַר וַתְּבַקַּעְנָה מֵהֶם
שנה[g] montem in inde abiit Et .*natos* † duos & ,quadraginta
† pueros. דוב[i] אַרְבָּעִים וּשְׁנֵי יְלָדִים׃ 25
הלך[k] †† .Someron * est reuersus inde & :Carmel
* in וַיֵּלֶךְ[k] מִשָּׁם אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וּמִשָּׁם שָׁב שֹׁמְרוֹן׃

CAP. III. ג

Someron in Israel super regnauit Achab filius Iehoram Et
וַיְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן 1
regnauitque ,Iehudah regis Iehosaphat decimo octauo anno *in*
בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ
‡quod ‡est ,DOMINI oculis in † malum ‡ Fecitque .annis duodecim
רוע[a] שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ 2
remouit & . sua mater sicut & ,suus pater sicut non veruntamen
סור[b] רַק לֹא כְּאָבִיו וּכְאִמּוֹ וַיָּסַר אֶת־
.suus pater fecerat quam ,Bahal statuam
מַצֵּבַת הַבַּעַל אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו׃
fecit peccare qui ,Nebat filij Iarobham peccatis *in* Veruntamen
רַק בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־ 3
eis. rex Mesaah Et .*eo* ab recessit non :adhæsit , Israel
‡habebat greges, וּמֵישַׁע מֶלֶךְ־ 4 יִשְׂרָאֵל דָּבֵק לֹא־סָר מִמֶּנּוּ׃
שוב[c] agnos millia centum Israel regi reddebat & ,*pecuarius erat* ‡ Moab
†cum lana. מוֹאָב הָיָה נֹקֵד וְהֵשִׁיב לְמֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל מְאָה־אֶלֶף כָּרִים
‡ cùm mortuus esset defecit ,Achab *mori secundum* ‡ ,fuit Et .*lanigeros* † arietes millia centum &
וּמְאָה אֶלֶף אֵילִים עָמֶר׃ 5 וַיְהִי כְּמוֹת אַחְאָב
.Israel regem in Moab rex *est prauaricatus* &
וַיִּפְשַׁע־מֶלֶךְ מוֹאָב בְּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
recensuit & ,Someron de illa die in Iehoram rex est egressus Et
יצא[d] †† 6 וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם בַּיּוֹם הַהוּא מִשֹּׁמְרוֹן וַיִּפְקֹד
regem Iehosaphat ad misit & ,abiit Et . Israel vniuersum
אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ 7 וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
†defecit cõtra ‡ venies הלך[e] mecum *ibis* ‡ num .me *in est prauaricatus* † Moab Rex :dicendo ,Iehudah
יְהוּדָה לֵאמֹר מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי תֵּלֵךְ אִתִּי
‡ contra me° populº sicut :tu sic ,ego Sicut .Ascẽdã :dixit & ? prælium in Moab *ad*
אֶל־מוֹאָב לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה כָּמֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי
viam quam Per :dixit Et .tui equi sic ,mei equi sicut ,tuus populº sic
כְּעַמֶּךָ כְּסוּסָי כְּסוּסֶיךָ׃ 8 וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ
‡ Per viam ,Israel rex abiit Et .Edom deserti *Via* ‡ :dixit Et ? ascendemus
נַעֲלֶה וַיֹּאמֶר דֶּרֶךְ מִדְבַּר אֱדוֹם׃ 9 וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
per viam ,diebus septem *via* circuierunt Et . Edom rex &, Iehudah rex &
וּמֶלֶךְ יְהוּדָה וּמֶלֶךְ אֱדוֹם[f] וַיָּסֹבּוּ דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים
‡ castris, nec iumentis †erant ad pedes סָבַב[f] .eorum *pedibus in* † quæ ,*iumento* & ,*castrametationi* ‡ aqua erat non &
וְלֹא־הָיָה מַיִם לַמַּחֲנֶה וְלַבְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם׃

accipiens DOMINVS hodie quòd nosti Num : eum ad dixerunt atque tolli
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ
.tacete , noui ego Etiam :Dixitque ? tuo capite *desuper* tuũ dominũ à
חֲשָׂה[z]
אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי הַחֲשׁוּ׃
DOMINVS quia,hic obsecro sede Eliſaah :Eliiahu ei Dixitque
וַיֹּאמֶר[a] לוֹ אֵלִיָּהוּ אֱלִישָׁע[a] שֶׁב־נָא פֹּה כִּי יְהוָה 4
,tua anima viuit & ,DOMINVS Viuit ? dixit & . Iericho in me misit
שְׁלָחַנִי יְרִיחוֹ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ
. Iericho † venerunt & .te dimisero si ‡ in
בוא[b] אִם־אֶעֶזָבֶךָ וַיָּבֹאוּ[b] יְרִיחוֹ׃
,Elisaah ad Iericho in † qui , prophetarum filij accesserunt Et ‡ erant
נגשׁ[e] †† 5 וַיִּגְּשׁוּ בְּנֵי־הַנְּבִיאִים[c] אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל־אֱלִישָׁע
capiens ‡ DOMINVS hodie quòd nosti Num :eum ad dixeruntque ‡ tollit
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ אֶת־
.silete , noui ego Etiam : ait & ? tuo capite *desuper* tuũ dominum à
חֲשָׂה[d]
אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר[d] גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי הַחֲשׁוּ׃
me misit DOMINVS quia, hîc obsecro Sede : Eliiahu ei Dixitque
וַיֹּאמֶר[e] לוֹ אֵלִיָּהוּ שֶׁב־נָא פֹּה כִּי יְהוָה שְׁלָחָנִי 6
si , tua anima viuit & , DOMINVS Viuit : ait & , Iarden ad
הַיַּרְדֵּנָה וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־
.ipsi ambo abierunt Et .te dereliquero
אֶעֶזָבֶךָ וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם׃
steteruntque ,abierunt prophetarum filiis de viri quinquaginta Et
וַחֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים הָלְכוּ וַיַּעַמְדוּ 7
. Iarden iuxta steterunt ipsi ambo & :longè è regione è
מִנֶּגֶד מֵרָחוֹק וּשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ עַל־הַיַּרְדֵּן׃
percussit & ,inuoluit & ,suum pallium Eliiahu Tulitque
וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־אַדַּרְתּוֹ וַיִּגְלֹם[g] וַיַּכֶּה[f] אֶת־ 8 לָקַח[f] נָכָה[g]
.sicco *in* ipsi ambo transierunt & :illuc & ,huc se diuiserunt & .aquas per siccum
הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיַּעַבְרוּ[h] שְׁנֵיהֶם בֶּחָרָבָה׃ שנה[h]
Postula : Eliſaah ad dixit Eliiahu &, *eos transire secundum* ,fuit Et cùm autem transissent
וַיְהִי[†] כְּעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל־אֱלִישָׁע שְׁאַל 9
: Eliſaah dixit & . *tecum* ‡ à tollar antequam , tibi faciam quid ‡ te
מָה אֶעָשֶׂה־לָּךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
.me *ad* † tuo spiritu *in duorum* os ‡ obsecro sit Et ‡ mensura
וְיְהִי־נָא[i] פִּי־שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי׃ duarũ partiũ
,te à ablatum me videris si :postulando egisti Dure : ait Et de † super
פֶּה[i]
וַיֹּאמֶר[k] הִקְשִׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם־תִּרְאֶה אֹתִי לֻקַּח מֵאִתָּךְ 10 Difficilẽ rem postulasti
יְהִי־לְךָ כֵּן וְאִם־אַיִן לֹא יִהְיֶה׃ קָשָׁה[k]
,igneus currus ecce & ,loquendo & ,*eunte euntibus** ipsis , fuit Et *pergentibus pergendo
וַיְהִי[l] †† הֵמָּה הֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב־אֵשׁ 11 הָיָה[l]
Eliiahu ascendit & . *ipsos duos inter* ‡ diuiseruntque , ignei equi & ‡ vtrumque
וְסוּסֵי אֵשׁ וַיַּפְרִדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ
.*celos in* turbinem per in cœlum
בַּסְעָרָה הַשָּׁמָיִם׃
currus , mi pater , mi Pater : *clamans* ‡ ipse & , *videns* † Eliſaah Et † videbat
וֶאֱלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא מְצַעֵק אָבִי[†] אָבִי רֶכֶב 12 ‡ clamabat
apprehendit & . amplius eum vidit non Et . eius equites & , Israel
רָאָה[m] יִשְׂרָאֵל[†] וּפָרָשָׁיו וְלֹא[m] רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק
.scissiones duas in ea scidit & , sua vestimenta
בְּבָגָדָיו וַיִּקְרָעֵם[n] לִשְׁנַיִם קְרָעִים׃ שנה[n]
: eo *desuper* ‡ ceciderat quod , Eliiahu pallium eleuauit Et ‡ ab
וַיִּרֶם[†] אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו 13 רום[o]
.Iarden *labium* iuxta stetit & , est reuersus & ripam
וַיָּשָׁב וַיַּעֲמֹד עַל־[p] שְׂפַת הַיַּרְדֵּן׃ שָׂפָה[p]
percussit & ,*ipso desuper* ceciderat quod , Eliiahu pallium Tulitque ab eo,
וַיִּקַּח[q] †† אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו[r] וַיַּכֶּה 14 לָקַח[q] נָכָה[r]
etiam Eliiahu Deus DOMINVS ‡ Vbi : dixit & ,aquas ‡ est
אֶת־הַמַּיִם וַיֹּאמַר אַיֵּה יְהוָה אֱלֹהֵי אֵלִיָּהוּ אַף־
transiuit & : illuc & huc *sunt dimidiatæ* & , aquas percussit Et ? ipse diuiserunt se
הוּא[s] וַיַּכֶּה אֶת־הַמַּיִם[s] וַיֵּחָצוּ הֵנָּה וָהֵנָּה וַיַּעֲבֹר חָצָה[s]
Iericho in † qui ,prophetarum filij eum viderunt Et .Eliſaah † erant
רָאָה[t] אֱלִישָׁע׃ 15 וַיִּרְאֻהוּ[†] בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בִּירִיחוֹ
: Eliſaah super Eliiahu spiritus Requieuit : dixerunt atque , regione è
מִנֶּגֶד וַיֹּאמְרוּ נָחָה רוּחַ אֵלִיָּהוּ עַל־אֱלִישָׁע
,,terram super ei se incuruauerunt & ,eius occursum in venerunt &
וַיָּבֹאוּ[u] לִקְרָאתוֹ[x] וַיִּשְׁתַּחֲווּ־[x] לוֹ אָרְצָה׃ בוא[v] שָׁחָה[v]
quinquaginta tuis seruis cum *est* * obsecro Ecce :eum ad dixerunt Et * sunt
וַיֹּאמְרוּ[†] אֵלָיו הִנֵּה־נָא יֶשׁ־אֶת־עֲבָדֶיךָ חֲמִשִּׁים 16
fortè ne ,tuum dominum quærant &, nunc eant *roboris filij* viri robusti.
אַנְשֵׁי[y] בְּנֵי־חַיִל יֵלְכוּ[y] נָא וִיבַקְשׁוּ אֶת־אֲדֹנֶיךָ פֶּן־ יֶלֶד[y]
,*montium* ‡ vnum in eum proiecerit & , DOMINI spiritus eum tulerit ‡ è montibus
נְשָׂאוֹ רוּחַ יְהוָה וַיַּשְׁלְכֵהוּ בְּאַחַד הֶהָרִים
.mittatis Ne :dixit & . *vallium* ‡ vnam in aut ‡ è vallibus
אוֹ בְּאַחַת הַגְּיָאוֹת[p] וַיֹּאמֶר לֹא תִשְׁלָחוּ׃ הגיאות[p]

מלכים ב

LIBER SECVNDVS MELACHIM,

ID EST, REGVM, QVI APVD NOS

DICITVR QVARTVS REGVM.

CAP. I. א

ET

Defecit autē Moab ab Iſrael mortuo

1 וַיִּפְשַׁע מוֹאָב בְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת
mortem poſt Iſrael in Moab eſt prauaricatum
אַחְאָב׃ 2 [a]†וַיִּפֹּל אֲחַזְיָה בְעַד
per Achaſiah cecidit Et .Achab
הַשְּׂבָכָה [b]בַּעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן
,Someron in † quod ,ſuū cœnaculū in *cancellum*
וַיָּחַל [c]וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַיֹּאמֶר
viuam ſi ,Hecron Deum zebub-Bahal *in* ‡ inquirite ,Ite :eos ad
אֲלֵהֶם [d]לְכוּ דִרְשׁוּ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן אִם־אֶחְיֶה
Eliiah ad eſt locutus DOMINI angelus Et .hac infirmitate de
מַחֲלִי זֶה׃ 3 †וּמַלְאַךְ יְהוָה דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּה
,Someron regis nunciorum occurſum in aſcende , Surge : Tisbiten
הַתִּשְׁבִּי קוּם עֲלֵה לִקְרַאת מַלְאֲכֵי מֶלֶךְ־שֹׁמְרוֹן
euntes vos ,Iſrael in *Deum* non *nonob*†An ,eos ad loquere &
וְדַבֵּר אֲלֵהֶם הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתֶּם הֹלְכִים
? Hecron Deum zebub-Bahal *in* inquirendum ad
לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן׃
,*ilnc* aſcendiſti quem ‡ lecto †: DOMINVS dicit ſic idcirco Et
4 †וְלָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה [e]הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם
.Eliiah abiit & .morieris moriendo ſed ,*eo de* deſcendes non
לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּה׃
?eſtis reuerſi *hoc* Quid :eos ad Dixitque .eum ad nuncij ſunt reuerſi Et
5 †וַיָּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה־זֶּה [f]שֻׁבְתֶּם׃
dixitque,noſtrum occurſum in aſcendit Vir : eum ad Dixeruntque
6 †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ עָלָה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר
loquemini & ,vos miſit qui ,regem ad reuertimini ,Ite :nos ad
אֲלֵינוּ לְכוּ שׁוּבוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם וְדַבֵּרְתֶּם
in ‡ Iſrael in *Deum non non ob*†An ,DOMINVS dixit Sic ,eum ad
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתָּה
Idcirco ? Hecron Deum zebub---Bahal *in* * inquirendum ad *mittens* ‡
שֹׁלֵחַ לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן לָכֵן
moriendo ſed , *eo ex* deſcendes non , *ilnc* aſcendiſti quem † lecto ‡
[g]הַמִּטָּה אֲשֶׁר־[h]עָלִיתָ שָּׁם לֹא־[i]תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת
.morieris
תָּמוּת׃
aſcendit qui ,viri *iudicium* Quod : eos ad eſt Locutuſque
7 †וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה
? iſtos ſermones vos ad eſt locutus & :veſtrū occurſum in
לִקְרַאתְכֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
accinctus pelliceo cingulo & ,*crinis habitus* ‡ Vir :eum ad Dixeruntque ‡ piloſus
8 †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר אָזוֹר
ipſe * Tisbites Eliiah : ait &, *ſuis renibus in* renes ſuos * eſt
בָּמָתְנָיו וַיֹּאמֶר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא׃
.eius quinquaginta & ,quinquagenariū principem eum ad Miſitque
9 †וַיִּשְׁלַח אֵלָיו [k]שַׂר חֲמִשָּׁיו וַחֲמִשָּׁיו
eſt locutuſque .montis *capite ſuper ſedens* ecce & .eum ad aſcendit & [k] שוב ‡ſedebat in vertice
וַיַּעַל אֵלָיו וְהִנֵּה יֹשֵׁב עַל־רֹאשׁ הָהָר וַיְדַבֵּר
.Deſcende :eſt locutus rex , Dei Vir : eum ad
אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דִּבֶּר רֵדָה׃
: *quinquaginta* † principem ad eſt locutuſque :Eliiahu reſpondit Et †quinquagenarium:
10 †וַיַּעַן אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֶל־שַׂר חֲמִשִּׁים
,te conſumat & ,*cælis* de ignis deſcendat ,*ego* Dei vir ſi Et ſum, cælo,
וְאִם־אִישׁ אֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ
conſumpſit & , cœlis è ignis deſcendit & .tuos quinquaginta &
וְאֶת־חֲמִשִּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל
eum ad miſitque ,eſt reuerſus Et .eius quinquaginta & , eum
אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃ 11 [l]†וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שוב
reſpondit & . eius quinquaginta & , alium quinquagenarium principem
שַׂר־חֲמִשִּׁים אַחֵר וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן
.deſcende ,Feſtina :rex dixit ſic , Dei Vir :eum ad eſt locutus &
וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה רֵדָה׃

Dei vir Sī :eos ad eſt locutus & ,,Eliiah reſpondit Et

12 [m]†וַיַּעַן אֵלִיָּה וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אִם־אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנִי ענה
↕ ſum & ,te *comedat* ‡ & ,cælis de ignis deſcendat , *ego* †
תֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־
, cælis de Dei ignis deſcendit & .tuos quinquaginta
חֲמִשִּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ־אֱלֹהִים מִן־הַשָּׁמַיִם
.eius quinquaginta & ,eum conſumpſit &
וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃
,tertium quinquagenarium principem miſit & , eſt reuerſus Et
13 †וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שַׂר־חֲמִשִּׁים שְׁלִשִּׁים
quinquagenarius princeps venit & ,aſcendit Et . eius quinquaginta &
וַחֲמִשָּׁיו [m]וַיַּעַל וַיָּבֹא שַׂר־הַחֲמִשִּׁים עלה
contra eſt deprecatus & ,Eliiahu *regione* è ſua genua ſuper ſe incuruauit & ,tertius
הַשְּׁלִישִׁי וַיִּכְרַע עַל־בִּרְכָּיו׃ לְנֶגֶד אֵלִיָּהוּ וַיִּתְחַנֵּן
,mea anima queſo ſit precioſa Dei Vir :eū ad eſt locutusque .eum *ad*
אֵלָיו וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר־נָא נַפְשִׁי
.tuis oculis in quinquaginta horum tuorum ſeruorum anima &
וְנֶפֶשׁ עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה חֲמִשִּׁים בְּעֵינֶיךָ׃
cælo, duos *comedit* † & ,*cælis* è ignis deſcendit Ecce
† conſumpſit 14 †הִנֵּה יָרְדָה אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֶת־שְׁנֵי
:eorum quinquaginta & , primos quinquagenarios principes
שָׂרֵי [n]הַחֲמִשִּׁים הָרִאשֹׁנִים וְאֶת־חֲמִשֵּׁיהֶם שור
.tuis oculis in mea anima ſit precioſa nunc &
וְעַתָּה תִּיקַר נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ׃
ne ,eocū Deſcende ;Eliiahu ad DOMINI angelus eſt Locutuſque
15 †וַיְדַבֵּר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ [o]רֵד אוֹתוֹ אַל־ ירד
facie .regem ad eo cum deſcenditque ,ſurrexit Et .eius *faciebus* à timeas
[p]תִּירָא מִפָּנָיו וַיָּקָם וַיֵּרֶד אוֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ ירא
quod eo Pro :DOMINVS dixit Sic :eum ad eſt locutus Et
16 †וַיְדַבֵּר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר־
:Hecron Deum zebub--Bahal *in* ‡ inquirendum ad nuncios miſiſti
שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן
An non eſt Deus ?eius verbum per quærendum ad Iſrael in *Deum non non pro* An
הֲמִבְּלִי אֵין אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ בִּדְבָרוֹ
* de ‡ ſuper ſed , *eo ab* deſcendes non , *ilnc* aſcendiſti quem ‡ lecto * Idcirco
לָכֵן [q]הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־ נטה
.morieris moriendo
מוֹת תָּמוּת׃
:Eliiahu fuerat locutus quod ,DOMINI verbum iuxta eſt mortuus Et
17 [r]†וַיָּמָת כִּדְבַר־יְהוָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלִיָּהוּ מות
Iehoſaphat filij Iehoram ſecundo anno *in* ,eo pro Iehoram regnauit &
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו [s]בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לִיהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט שנה
verborum *reſiduum* ‡ Et .filius ei fuerat non quia ,Iehudah regis ‡ reſidua
18 מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי לֹא־הָיָה לוֹ בֵּן׃ †וְיֶתֶר דִּבְרֵי
† ſunt in verborum libro *ſuper* † ſcripta ipſa nónne , fecit quæ Achaziah
אֲחַזְיָהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
? Iſrael regum dierum
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. II. ב

cùm aſcende re faceret turbinem per Eliiahu DOMINVS *faciendo aſcendere in* ,fuit Et
1 †וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת־אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה
. Ghilghal de Eliſaah & ,Eliiahu abiit & , cælos in
† הַיָּה הַשָּׁמַיִם [u]וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע מִן־הַגִּלְגָּל׃ ילך
DOMINVS quia ,hîc obſecro Sede :Eliſaah ad Eliiahu Dixitque
2 †וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־אֱלִישָׁע שֵׁב־נָא פֹּה כִּי יְהוָה
Viuit ,DOMINVS *Viuus* : Eliſaah Dixitque . el - Beth ad vſque me miſit
שְׁלָחַנִי עַד־בֵּית־אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע [x]חַי־יְהוָה [x] חיה
. el--Beth deſcenderunt & .te dereliquero ſi , tua anima viuit &
וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֶזָבֶךָ וַיֵּרְדוּ בֵּית־אֵל׃
‡ erant ,Eliſaah ad ,el--Beth ‡ qui , prophetarum filij ſunt egreſſi Et
3 †[y]וַיֵּצְאוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בֵּית־אֵל אֶל־אֱלִישָׁע [y] יצא

‡ in regem sepelierunt &, Someron ‡ venit &, rex est mortuus Et
37 וַיָּמָת † הַמֶּלֶךְ וַיָּבוֹא שֹׁמְרוֹן וַיִּקְבְּרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
‡ in ,Someron piscina *super* ‡ currum lauit Et .Someron in
38 בְּשֹׁמְרוֹן׃ † וַיִּשְׁטֹף אֶת־הָרֶכֶב עַל בְּרֵכַת שֹׁמְרוֹן
arma verbum iuxta, lauerunt ζonas & ,eius sanguinem canes linxerunt &
n לָקַק n וַיַּלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־ o דָּמוֹ וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ כִּדְבַר
o זון vel זָנָה ,Achab verborum residuū Et .fuerat locutus quod ,DOMINI
39 יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֵּר׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי אַחְאָב
eburnea vrbes omnes & ,ædificauit quam ,*dentis* domus & ,fecit quæ omnia &
וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וּבֵית הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל־הֶעָרִים
‡ sunt in dierum verborum libro *super* ‡ scripta ipsa nónne ,ædificauit quas
p יוֹם אֲשֶׁר בָּנָה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי p הַיָּמִים
regnauit & ,suis patribus cum Achab dormiuit Et ?Israel regum
40 לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיִּשְׁכַּב אַחְאָב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
regnauit Asa filius Iehosaphat Et .eo pro eius filius Achaziahu
q בָּנָה 41 אֲחַזְיָהוּ q בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ † וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אָסָא מָלַךְ
.Israel regis Achab quarto anno *in* Iehudah super
עַל־יְהוּדָה r בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְאַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
s שָׁנָה *ipsum regnando in* †annorū quinque & triginta *filius* Iehosaphat
42 † יְהוֹשָׁפָט בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה בְּמָלְכוֹ
vir †erat quā do regnauit, eius matris nomen Et .Ierusalaim in regnauit annis quinque & viginti &
וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
,sui patris Asa via omni in ambulauit Et .Silchi filia Hazubah
43 עֲזוּבָה s בַּת־שִׁלְחִי׃ † וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ אָסָא אָבִיו
.DOMINI oculis in † rectum ‡ faciendo ,ea ab declinauit non
לֹא־ u סָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃
suffientibus & immolantibus ‡ populo adhuc ,*recessērūt* non excelsa Veruntamen
44 † אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים
.Israel rege cum Iehosaphat fecit pacem Et .excelsis in
45 בַּבָּמוֹת׃ † וַיְשַׁלֵּם יְהוֹשָׁפָט עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
,fecit quod eius robur &, Iehosaphat verborum residuum Et
46 † וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה
† sunt in dierum verborum libro *super* † scripta ipsa nónne ,pugnauit quo &
וַאֲשֶׁר נִלְחָם הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
? Iehudah regum
לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
‡ scorti masculi, * erat abstulit ,sui patris Asa diebus in remanserat quod ,*prostituti* residuum Et
47 † וְיֶתֶר הַקָּדֵשׁ אֲשֶׁר נִשְׁאַר בִּימֵי אָסָא אָבִיו בֶּעֱר
.rex erat præfectus ,Edom in * non rex Et .terra de
48 מִן־הָאָרֶץ׃ † וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נֹצֵב מֶלֶךְ׃
,auro ‡ Ophir in *eundum ad* Tharsis naues fecit Iehosaphat Et
49 † יְהוֹשָׁפָט עָשָׂה x אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ לָלֶכֶת אוֹפִירָה לָזָהָב
.ghaber-Hesion in naues sunt confractæ quia :*iuit* ‡ non &
וְלֹא־הָלָךְ כִּי־נִשְׁבְּרוּ אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר׃
‡ iuerunt Vadant : Iehosaphat ad Achab filius Achaziahu dixit Tunc
50 † אָז אָמַר אֲחַזְיָהוּ בֶּן־אַחְאָב אֶל־יְהוֹשָׁפָט יֵלְכוּ
.Iehosaphat noluit & :nauibus in tuis seruis cum mei serui
עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ בָּאֳנִיּוֹת וְלֹא אָבָה יְהוֹשָׁפָט׃
Dormiuitq; suis patribus cum est sepultus &, suis patribus cum Iehosaphat *Iacuitque*
51 † וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
.eo pro eius filius Iehoram regnauit &, sui patris Dauid ciuitate in
בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
anno *in* Someron in Israel super regnauit Achab filius Achaziahu
52 † אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת
Israel super regnauit &, Iehudah regis Iehosaphat decimo septimo
שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
via in ambulauit &. DOMINI oculis in malū Fecitque .annis duobus
53 y † שְׁנָתָיִם׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה z וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ y עָשָׂה z יָלַךְ
qui , Nebat filij Iarobham via in & ,suæ matris via in & ,sui patris
אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר
,ei se incuruauit & ,Bahal Seruiuitque .Israel fecit peccare
54 הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ † וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ
.eius pater fecerat quæ omnia secūdū Israel Deum DOMINVM irritauit &
וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו׃

cadat & ,ascendat &, Achab decipiet Quis : DOMINVS Dixitque vt
20 † וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב o וְיַעַל p וְיִפֹּל o עָלָה p נָפַל
est egressus Et .sic *in dicens ille* &, sic *in* hic dixit Et ?Ghilhad Ramothī alter dicebat
21 בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכֹה וְזֶה אָמַר בְּכֹה׃ † q וַיֵּצֵא q יָצָא
Dixitque .eū decipiam Ego : ait &, DOMINI *facies ad* ſterit &, ſpiritus coram Dño,
r פָּנָה וַתַּעֲמֹד r הָרוּחַ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר
ſpiritus ero &, Egrediar : ait Et ?quo In : eum ad DOMINVS
22 s יְהוָה אֵלָיו בַּמָּה׃ † וַיֹּאמֶר אֵצֵא s וְהָיִיתִי רוּחַ
.prēualebis etiā &, Decipies : dixit & .eius vatum omnium ore in *mendatij*
שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל
mendacij ſpiritū DOMINVS dedit ecce nunc Et .sic fac &, egredere mendacem
23 צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן׃ † וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר
.malū te ſuper est locut⁹ DOMINVS & : istorū tuorū vatū omniū ore in
t בְּפִי כָּל־נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה t דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה׃ t פֶּה
Michaiehu percuſſit &, Chenahanah filius Sidchiiahu accеſſit Et
24 u † וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה x וַיַּךְ אֶת־מִיכָיְהוּ u נָגַשׁ x נָגַע
‡ in †Quando ,me à DOMINI ſpiritus tranſiuit *Vbinam* †: dixit &, maxillam *ſuper* ‡
עַל־הַלֶּחִי וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי
, illa die in *videns* tu Ecce : Michaiehu dixit Et ?te *alloquendum ad* vt alloquere-tur videbis
25 לְדַבֵּר אוֹתָךְ׃ † וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא * de
rex Dixitque .te *abſcondendū ad* cubiculū in cubiculo * ingredieris qua ſvt abſcondas
26 v אֲשֶׁר v תָּבֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵא׃ † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ v בּוֹא
,ciuitatis principē Amō ad eū fac redire &, Michaiehu Tolle : Israel
יִשְׂרָאֵל w קַח אֶת־מִיכָיְהוּ x וַהֲשִׁיבֵהוּ אֶל־אָמֹן שַׂר־הָעִיר w לָקַח x שׁוּב
Ponite : rex dicit Sic : dices Et .regis filium Ioas ad &
27 וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃ † וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ y שִׂימוּ z אֶת־ y שִׂים
vſque ,angustiæ aquā &, *angustiæ* panem eū fac cōedere &, carceris domo † huc ‡ in arctū arctā, donec
זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וְהַאֲכִלֻהוּ לֶחֶם לָחַץ וּמַיִם לָחַץ עַד
fueris reuersus reuertēdo Si : Michaiehu Dixitque .pace in *me venite* veniam
28 בֹּאִי בְשָׁלוֹם׃ † וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב
. omnes populi Audite : ait &, me *in* DOMINVS est locutus non, pace in per
בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם׃
.Ghilhad Ramoth ‡ Iehudah rex Iehosaphat &, Israel rex ascendit Et ‡ in
29 b † וַיַּעַל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה רָמֹת c גִּלְעָד׃ b עָלָה c יָעַל
,bellū *in ingrediēdū* &, Mutādū : Iehosaphat ad Israel rex Dixitque Mutabo me, & ingrediar
30 † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט d הִתְחַפֵּשׂ וּבֹא בַּמִּלְחָמָה d בּוֹא
est ingressus &, Israel rex se mutauit &. tuis vestibus induere tu &
וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹא
,sibi † qui *currus* ‡ principibus præcepit Aram rex Et .bellum *in* ‡ curruū † erāt
31 c בַּמִּלְחָמָה׃ † וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־ e שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ c שׁוּר
,magno cum &, paruo cum pugnabitis Non : dicēdo ,duobus & triginta vel
שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לֵאמֹר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־קָטָן וְאֶת־גָּדוֹל
principes *videre secūdum* ,fuit Et .solum Israel rege cum niſi cùm vidiſsēt
32 f כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ׃ † וַיְהִי f כִּרְאוֹת f רָאָה
.*ipſe* ‡ Israel rex Certè : dixerunt ipſi &, Iehosaphat curruum ‡ eſt.
שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וַיֹּאמְרוּ אַךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא
.Iehosaphat exclamauit Et .pugnandum ad eum *super* declinauerunt Et contra
g סָבִיב h וַיָּסֻרוּ עָלָיו לְהִלָּחֵם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט׃
, ipſe Israel rex * non quòd , curruū principes *videre ſecundum* fuit Et cùm vidiſsēt
33 † וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי־לֹא־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא * eſſet † ab eo
,ſua ſimplicitate in arcu *in tetendit* ‡ vir Et .*eum poſt à* † ſunt auerſi & ‡ iaculatus eſt
34 h חָמַם וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו׃ † וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת h לְתֻמּוֹ
Dixitque .loricam inter & coniūcturas inter Israel regem percuſſit &
וַיַּךְ אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר
quia ,*caſtramentatione* ‡ de me educ &, tuam manum Verte : ſuo aurigæ * caſtris
i לְרַכָּבוֹ הָפֹךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי i יָצָא * ſtabat
rex & .illa die in prælium aſcendit Et .ſum vulneratus †Aramęos
k מוּת 35 הָחֳלֵיתִי׃ † וַתַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהַמֶּלֶךְ
‡ in ſinu ‡ præco per caſtra
effluebat &, veſpere in eſt mortuus & ; Aram † cōtra curru in *ſtatutus erat* *
הָיָה מָעֳמָד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם k וַיָּמָת בָּעֶרֶב וַיֵּצֵק
caſtramentatione in præconiū ‡ transiuit Et .currus *ſinum ad* ‖ plagæ ſanguis
l דָּם־הַמַּכָּה אֶל־חֵיק הָרָכֶב׃ † 36 וַיַּעֲבֹר m הָרִנָּה בַּמַּחֲנֶה l רָנַן m
.ſuā terrā *ad* *vir* ‖ &, ſuā ciuitatē ad Vir ‡ : dicēdo, *ſolem occumbere ſecūdū* occūbēteſole ‡ Vnuſquiſq; eat ‖ vnuſquiſque in
כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל־עִירוֹ וְאִישׁ אֶל־אַרְצוֹ׃

Finis primi libri Regum.

תם ספר מלכים א

,eum contra sederunt & ,belial filij‡ viri duo Veneruntque ‡impij
13 †וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל וַיֵּשְׁבוּ נֶגְדּוֹ
,populo coram Naboth † belial‡ viri eum *sunt testificati & *contra
וַיְעִדֻהוּ אַנְשֵׁי הָֽעִיר הַבְּלִיַּעַל אֶת־נָבוֹת נֶגֶד הָעָם ‡impij †vi-
extra eum deduxerunt &,regi & ,Deo Naboth Benedixit:dicendo delicet cõtra
לֵאמֹר בֵּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ וַיֹּצִיאֻהוּ מִחוּץ
.est mortuus & ,lapidibus in eum lapidauerunt & ,ciuitatem
לָעִיר וַיִּסְקְלֻהוּ בָאֲבָנִים וַיָּמֹת׃ מות n
.est mortuus & ,Naboth est Lapidatus :dicēdo ,Izebel ad Miseruntque
14 †וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־אִיזֶבֶל לֵאמֹר סֻקַּל נָבוֹת וַיָּמֹת׃
,esset mortuus & ,Naboth esset lapidat⁹ quòd Izebel *audire secundũ* ,fuit Et cùm audisset
15 °†וַיְהִי כְּשֹׁמַע אִיזֶבֶל כִּי־סֻקַּל נָבוֹת וַיָּמֹת °הָיָה
Naboth vineam posside ,Surge : Achab ad Izebel dixit &
וַתֹּאמֶר אִיזֶבֶל אֶל־אַחְאָב קוּם רַשׁ אֶת־כֶּרֶם נָבוֹת ‡pro
Naboth non quoniam .pecunia *in* ‡ tibi dare renuit qui ,Izrehelitæ
הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר מֵאֵן לָתֶת־לְךָ בְּכֶסֶף כִּי אֵין נָבוֹת cum audisset
esset mortu⁹ quòd ,Achab *audire secundum* fuit Et .est mortuus sed ,viuit
חַי כִּי־מֵת׃ 16 †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אַחְאָב כִּי מֵת pחָיָה pחָיָה
,Izrehelitæ Naboth vineam ad *descẽdendum ad* Achab surrexit & ,Naboth vt descẽderet
נָבוֹת יִזְרְעֵאלִי לָרֶדֶת אֶל־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי קוּם
Tisbiten Eliiahu ad DOMINI verbum fuit Et .eam *possidendum ad* vt possideret
17 †לָרִשְׁתּוֹ׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי ירש s
† qui ,Israel regis Achab occursum in descende ,Surge : dicendo † est
18 †לֵאמֹר׃ קוּם רֵד לִקְרַאת אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר רד t
.cã *possidendũ ad* ‡ *illuc* descendit quam † Naboth vinea in ecce .Somerõ in ‡vt †ad
בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְכֶרֶם נָבוֹת אֲשֶׁר־יָרַד שָׁם לָרִשְׁתּוֹ׃ possideat
,occidisti Nónne :.DOMINVS dixit Sic :dicendo ,eũ ad loqueris Et
19 †וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָצַחְתָּ
:DOMINVS dixit Sic :dicendo ,eũ ad Loquerisque ?possedisti etiam &
וְגַם־יָרַשְׁתָּ וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה †in
canes lingent ,Naboth sanguinem canes linxerunt quo †loco In לקק v
בִּמְקוֹם אֲשֶׁר לִקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דַּם נָבוֹת u יְלַקּוּ הַכְּלָבִים tuum.
:Eliiahu ad Achab dixit Et .tu etiam ,tuum sanguinem
20 †אֶת־דָּמְךָ גַּם־אָתָּה׃ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־אֵלִיָּהוּ traditus es
faciendũ ad *te vendidisti* quia ,Inueni :dixit & ?mi inimice me inuenisti Nũ עשׂה x
הַמְצָאתַנִי אוֹיְבִי וַיֹּאמֶר מָצָאתִי יַעַן הִתְמַכֶּרְךָ x לַעֲשׂוֹת adduco super
,malum te *ad adducens* ego Ecce .DOMINI oculis in malum
21 †הִנְנִי y מֵבִיא ° אֵלֶיךָ z רָעָה׃ בוא y
,clausum & ,*pariete in* ‡ mingentẽ Achab † succidam &,*te post* auferam & רוע z
וּבִעַרְתִּי אַחֲרֶיךָ וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוּר posteros tuos
domum sicut tuam domum dabo Et .Israel in derelictum & † de ‡ ad pa-
22 וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל׃ a וְנָתַתִּי אֶת־בֵּיתְךָ כְּבֵית rietem,
irritationem *ad*,Achiiah filij Bahasa domũ sicut & ,Nebat filij Iarobham נתן a
יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּכְבֵית בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה אֶל־הַכַּעַס propter
Izebel *ad* ‡ etiam Et .Israel feciſti peccare & ,irritasti qua ‡ super
23 אֲשֶׁר הִכְעַסְתָּ וַתַּחֲטֵא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ †וְגַם־לְאִיזֶבֶל
Izebel comedent Canes : dicendo ,DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר הַכְּלָבִים יאכְלוּ אֶת־אִיזֶבֶל
comedent ciuitate in Achab *ipsi Mortuum* .Izrehel antemurale intra Eũ qui mor-
24 בְּחֵל יִזְרְעֶאל׃ b† הַמֵּת לְאַחְאָב בָּעִיר יאכְלוּ tuus fuerit
Vere .cæli *volucris* † comedent ,agro in *mortuum* ‡& : canes מות b
25 †רַק לֹא־הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ‡qui mortuus fuerit
oculis in malum faciendũ ad ſeipſum *vendiderit* * qui Achab ſicut fuit non † volucres
fecit abominationes Et .eius vxor Izebel cum *seduxit* † quia ,DOMINI * tradiderit
26 יְהוָה אֲשֶׁר־הֵסִתָה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ׃ †וַיִּתְעַב † incitauit
,Emorrræi fecerunt quæ omnia iuxta ,idola post *eundo* ,valde vt iret
מְאֹד c לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלּוּלִים d כְּכֹל v אֲשֶׁר עָשׂוּ d הָאֱמֹרִי הלך c
audire secundũ ‡ ,fuit Et .Israel filiorũ *faciebus* à DOMINVS expulit quos facie ‡ cùm
27 אֲשֶׁר c הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ audisset
saccum posuit & ,ſua veſtimẽta ſcidit & , hæc verba Achab ירש e
אַחְאָב אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע f בִּגְדָיו f וַיָּשֶׂם־g שַׂק שום g שקק f
.ſenſim ambulauit & ,ſacco in *iacuit* ‖ & ,ieiunauit & ,ſuam carnem ſuper ‖ dormiuit
עַל־בְּשָׂרוֹ וַיָּצוֹם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אט׃
:dicendo ,Tisbiten Eliiahu ad DOMINI verbum fuit Et
28 †וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר׃
quod eo pro ?*meis faciebus* ‡ à Achab ſe humiliauit quòd vidiſti Num ‡ facie mea?
29 †הֲרָאִיתָ כִּי־נִכְנַע h אַחְאָב מִלְּפָנַי i יַעַן כִּי־ ראה h פנה i
diebus in :eius diebus in malum inducam non ,*meis faciebus* à ſe humiliauit facie mea
נִכְנַע מִפָּנַי לֹא־k אָבִיא l הָרָעָה בְּיָמָיו בְּיָמֵי בוא k אבא
.eius domum ſuper malum inducam eius filij רוע l
בְּנוֹ אָבִיא הָרָעָה עַל־בֵּיתוֹ׃

CAP. XXII. כב

Iehudah rex Iehoſaphat deſcendit & ,tertio anno in fuit Et
2 †וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית a וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה a יָרַד
:ſuos ſeruos ad Iſrael rex Dixitque .Iſrael regem ad
3 אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ †וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
ף noſtra fuit accipiendo ab *silentes* † nos &?Ghilghad Ramoth *nobis quia* noſtis Nõne
† tacemus הֲתִדְּעוּ כִּי־לָנוּ רָמַת גִּלְעָד וַאֲנַחְנוּ b מַחְשִׁים c מִקַּחַת חָשָׁה b
mecum *Ibisne* ‡ :Iehoſaphat ad Dixitque ?Aram regis manu de eam לָקַח c
‡ Venieſne אִתָּה מִיַּד מֶלֶךְ אֲרָם׃ 4 †וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט d הֲתֵלֵךְ אִתִּי
: Iſrael regem ad Iehoſaphat dixit &?Ghilhad Ramoth ‡ prælium ad
‡ in לַמִּלְחָמָה רָמַת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל d יֵלֶךְ
.tui equi ſic ,mei equi ſicut ;tuꝰ populꝰ ſic,meꝰ populꝰ ſicut :tu ſic,ego ſicut
כָּמוֹנִי כָעַמִּי כְּעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ׃
hac die *diem ſecundum* obſecro Quære : Iſrael regem ad Iehoſaphat Dixitque
5 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרֹשׁ־נָא כַיּוֹם
prophetas Iſrael rex congregauit Et .DOMINI verbum
6 אֶת־דְּבַר יְהוָה׃ †וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים
‡ ire debeo in Ramoth *ſuper ibo* ‡ Num : eos ad dixitque ,viros quadringentos fermè
כְּאַרְבַּע c מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַאֵלֵךְ עַל־רָמַת c מֵאָה
quieſcere? DOMINVS dabit &,Aſcende :dixerunt & ?*ceſſabo* an prælium ad Ghilhad
גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדַּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה f וְיִתֵּן אֲדֹנָי f נָתַן
‡ eſt propheta hîc ‡ non Nunquid :Iehoſaphat Dixitque .regis manu in
7 בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא
vt Iſrael rex Dixitque ?eo ab requiramus &,vltra DOMINI
8 †לַיהוָה עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאוֹתוֹ׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
‡ eſt * vt DOMINVM *requirendum ad* *,vnus vir ‡ Adhuc : Iehoſaphat ad
inquiramus אֶל־יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה
† ſed ‖ vati *quinimo* ‡,bonum *me ſuper prophetizabit* ‖ non quia ,eum odi ego &† ,eo ab
cinatur mihi מִאָתּוֹ וַאֲנִי שְׂנֵאתִיו כִּי לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם־ ‡ ſed
rex dicat Ne:Iehoſaphat Dixitque .Imlah filius Michaiehu ,malum
רָע מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ
Feſtinare fac *Accelera* :dixit & ,vnũ eunuchum *ad* Iſrael rex vocauit Et .ita
9 כֵּן׃ †וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר
Iehudah rex Iehoſaphat & , Iſrael rex Et .Imlah filiũ Michaiehu
10 מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָה׃ †וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
‡ ſedebant v- portæ oſtiũ † area in veſtibus induti ſuum ſolium ſuper *vir ſedentes* ‡ ad
nuſquiſq; † יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בִּגֹּרֶן פֶּתַח שַׁעַר
† vaticinaban tur ante eos. sibi Fecitque .*eorum facies ad vaticinantes* † vates omnes & ;Someron
11 שֹׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם׃ †וַיַּעַשׂ לוֹ g
:DOMINVS dixit Sic :dixit & ,ferrea cornua Chenahanah filius Sidchiiah
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה עשׂה g
† Aramæos do vates omnes Et .eos *conſumendum ad vſque Aram* † cornupetes his In
nec cõſumas בְּאֵלֶּה תְנַגַּח אֶת־אֲרָם עַד־h כַּלּוֹתָם׃ 12 †וְכָל־הַנְּבִיאִים כלה h
tradet &,*proſperare* ‡ &,Ghilhad Ramoth ‡ Aſcẽde :dicẽdo ſic ,*prophetantes* ‡
‡ vaticinaban tur, ‡ in נְבִאִים כֵּן לֵאמֹר עֲלֵה רָמַת גִּלְעָד וְהַצְלַח וְנִתַּן
‡ proſperabe- vocandũ ad ierat qui nuncius Et .regis manu in DOMINVS
tris, יְהוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ 13 †וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר הָלַךְ לִקְרֹא
prophetarum verba obſecro Ecce :dicendo ,eum ad eſt locutus,Michaiehu
מִיכָיְהוּ דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים
vnius verbũ ſicut ,tuũ verbum obſecro Sit .*regem ad* bonum vno ore
פֶּה־אֶחָד טוֹב אֶל הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא דְבָרְךָ כִּדְבַר אַחַד
annunciant ,DOMINVS Vius†:Michaiehu Dixitque .bonum *loqueris* &,eis ex
regi. מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב׃ 14 †וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ i חַי־יְהוָה
loquere venit Et .loquar illud ,me ad DOMINVS dixerit quod quia
† Viuit וַאֲשֶׁר יֹאמַר אֵלַי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ 15 †וַיָּבוֹא i חָיָה
Ramoth *ad ibimus* num Michaiehu :eum ad rex Dixitque .regem ad
ire debem⁹ in אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו מִיכָיְהוּ k הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמַת k יָלֵךְ
,*proſperare* ‖ & ,Aſcende :eum ad Dixitque ?*abſtinebim*⁹ an ,bellum ad Ghilhad
deſiſtere? גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־נֶחְדַּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲלֵה וְהַצְלַח ‖ proſperabe- tis,
ad Vſque :rex eum ad Dixitque .regis manu in DOMINVS tradet &
16 וְנִתַּן יְהוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־
adiuro ‡ niſi veritatẽ *tantũ* ‡ me ad loquaris non vt , te *adiurans* ego vices tot
כַּמָּה פְּעָמִים אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָ אֲשֶׁר לֹא תְדַבֵּר אֵלַי רַק l אֱמֶת אמן l
Iſrael vniuerſum Vidi : ait Et ?DOMINI nomine in
17 בְּשֵׁם יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר m רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל m רָאָה
† diſperſum Dixitque .paſtor *eis* ‡ non quibus oues ſicut , montes *ad diſperſos* †
ſuper ‡ erat נְפֹצִים אֶל־הֶהָרִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה וַיֹּאמֶר
eſt dominus .pace in ſuã domum in *vir reuertantur* ;iſtis *domini* Non :DOMINVS
reuertatur v- יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם׃
nuſquiſque ,te ad dixi Nónne:Iehoſaphat ad Iſrael rex Dixitque
18 †וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
quòd non va audi Idcirco : ait Et ?malum *quinimo* ,bonũ *me ſuper vaticinabitur non*
ticinaretur לוֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם־רָע׃ 19 †וַיֹּאמֶר לָכֵן שִׁמְעָה
mihi ſed omnẽ &,ſuũ ſoliũ ſuper ſedentem DOMINVM Vidi :DOMINI verbũ
דְּבַר־יְהוָה רָאִיתִי אֶת־יְהוָה יֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ וְכָל־
cæli iuxta .eius ſiniſtra à &,eius dextera à eum *ſuper* ſtantem *celorum* exercitum
צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד עָלָיו n מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ׃ n יָמִין

,te à *cadentem* † exercitū ſecūdum exercitū tibi numerabis tu Et †qui cecidit
25 †וְאַתָּה תִּמְנֶה־לְּךָ חַיִל כַּחַיִל ׀ הַנֹּפֵל מֵאוֹתָךְ
,*campeſtri* ‡ in eis cum pugnabimus & ,*currum ſicut currum* & ,*equū ſicut equum* & equos ſicut quos, & curr
וְסוּס־בַּסּוּס וְרֶכֶב בָּרֶכֶב וְנִלְחַמְנוּ אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר
.ſic fecit & ,eorum vocem *ad* audiuit Et .eis prælualebimus *non* ſi ‖ ſicut currus,
‡ cāpeſtribus
& videbis q
f עָשָׂה
g עָלָה
וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ כֵּן׃ f
aſcēdit & ;Aram hadad-Ben recēſuit & ,anni reuerſione in fuit Et
26 †וַיְהִי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן־הֲדַד אֶת־אֲרָם g וַיַּעַל
,ſunt numerati Iſrael filij Et .Iſrael cum bellum ad ,Aphec in
27 וַיִּפָּקְדוּ לְמִלְחָמָה עִם־יִשְׂרָאֵל׃ †וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָתְפָּקְדוּ
filij ſunt caſtrametati & .eorū occurſum *ad*† abierunt & ,*redacti calculūm* & fuerunt om-
וַיְחַנוּ i וַיֵּלְכוּ h לְקִרְאָתָם
repleuerunt Aramæi &.*captarum denudati* greges duo tāquā eos cōtra Iſrael
כְּלַל חֲנֵה i
parui
עִז k
וַאֲרָם מָלְאוּ k אֶת־הָאָרֶץ׃ j
,Iſrael regem ad ait & ,Dei vir acceſſit Et .terram
28 †וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
montium Deus ,*Aram* dixerūt quòd eo Pro :Dominvs dixit Sic :ait & Aramæi
יַעַן אֲשֶׁר אָמְרוּ אֲרָם אֱלֹהֵי הָרִים l
multitudinem omnem dabo & :*ipſe* ‡ vallium Deus non & Dominvs ‡ eſt
יְהוָה וְלֹא־אֱלֹהֵי עֲמָקִים הוּא וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־הֲמוֹן
.Dominvs *ego* quòd ſcietis & ,tua manu in hanc magnam ſum
הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּיָדֶךָ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
ſeptima die in fuit Et .diebus ſeptem illos contra iſti ſūt caſtrametati Et
29 וַיַּחֲנוּ † אֵלֶּה נֹכַח אֵלֶּה שִׁבְעַת m יָמִים וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי m יוֹם
centum Aram † Iſrael filij percuſſerūt & ,prælium ap,ppinquauit & † de
וַתִּקְרַב n הַמִּלְחָמָה וַיַּכּוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲרָם מֵאָה־ n נָכָה
in Aphec in reſidui fugerunt Et .vna die in peditum millia
30 נוֹם p אֶלֶף רַגְלִי בְּיוֹם אֶחָד׃ °† וַיָּנָס p הַנּוֹתָרִים ׀ אֲפֵקָה אֶל־ °
virorum millia ſeptem & , viginti ſuper ,murus cecidit & :ciuitatem
הָעִיר וַהֹפֶל l הַחוֹמָה עַל־עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֶלֶף אִישׁ
.cubiculū in cubiculo ‡ ciuitatē in venit & ,fugit hadad-Ben Et .*reſiduorum* qui remanſe-
הַנּוֹתָרִים וּבֶן־הֲדַד בָּא וַיָּבֹא אֶל־הָעִיר חֶדֶר בְּחָדֶר׃ rant ‡ de
reges quòd audiuimus ,obſecro Ecce :ſui ſerui eum ad Dixeruntque
31 †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדָיו הִנֵּה־נָא שָׁמַעְנוּ כִּי־מַלְכֵי
ſaccos obſecro ponamus .*ipſi miſericordiæ** reges *quòd* , Iſrael domus * miſericor-
des ſunt
בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי־מַלְכֵי חֶסֶד הֵם נָשִׂימָה נָא שַׂקִּים
: Iſrael regē ad egrediamur & ,noſtro capite in funes & ,noſtris lūbis in
בְּמָתְנֵינוּ וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁנוּ q וְנֵצְאָה אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל q יֵצֵא
,ſuis lumbis in ſaccos accinxerūt Et .tuā animam viuificabit forſitan
32 אוּלַי יִחְיֶה אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ †וַיַּחְגְּרוּ r שַׂקִּים בְּמָתְנֵיהֶם r שָׂקַק
:dixerunt atq; ,Iſrael regem ad venerunt &, ſuis capitibus in funes &
וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁיהֶם s וַיָּבֹאוּ אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ s בּוֹא
ipſe adhuc Nū :dixit & .mea aīa obſecro Viuat : dixit hadad-Bē tu° Seruus Si
עַבְדְּךָ בֶן־הֲדַד אָמַר t תְּחִי־נָא נַפְשִׁי וַיֹּאמֶר הֲעוֹדֶנּוּ t חָיָה
,feſtinauerunt & ,ſunt augurati viri Et .*ipſe* ‡ meus frater ?*viuēs* viuit ‡ eſt
33 †וְהָאֲנָשִׁים יְנַחֲשׁוּ וַיְמַהֲרוּ
Venite :dixit & .hadad-Ben tuus Frater :dixerūt & ,eo ab *num præripuerūt* & accelerauerūt
חַי אָחִי הוּא׃
ſuper eum fecit aſcendere & ;hadad-Ben eum ad eſt ingreſſus Et .eū tollite
וַיַּחְטְאוּ הֵמַּנּוּ וַיֹּאמְרוּ אָחִיךָ בֶן־הֲדַד וַיֹּאמֶר בֹּאוּ
meus pater tulit quas Ciuitates :eum ad Dixitque .currum
u קָחֻהוּ x וַיֵּצֵא x אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיַּעֲלֵהוּ u עַל־ v לָקַח v וַיֵּצֵא
הַמֶּרְכָּבָה׃
posuit ſicut ,Dammaſec in tibi pones plateas & ,reſtituā tuo patre à
34 †וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶעָרִים אֲשֶׁר לָקַח־אָבִי
,pactum *ei excidit* ‡ & .te dimittam fœdere *in* ‡ ego & :Somerō in me° pater
מֵאֵת אָבִיךָ y אָשִׁיב z וְחֻצוֹת תָּשִׂים לְךָ בְּדַמֶּשֶׂק כַּאֲשֶׁר שָׂם z שׁוּב y חוּץ w
שֹׁמְרוֹן בְּשֹׁמְרוֹן וַאֲנִי בְּבְרִית אֲשַׁלְּחֲךָ וַיִּכְרֹת לוֹ בְּרִית x שׁוֹם
ad dixit ,prophetarum filiis de vnus vir Et .eum dimiſit & ‡ cum †pepi-
git cum eo
וַיְשַׁלְּחֵהוּ׃
.eū percutere vir renuit & .quæſo me Percute :Domini verbo in ſuū *ſocium* proximum
35 †וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל־ b נֵכָה
tu ecce ,Domini *voce in* audiſti non quòd eo Pro :ei Dixitque vocem
רֵעֵהוּ בִּדְבַר יְהוָה b הַכֵּנִי נָא וַיְמָאֵן הָאִישׁ לְהַכֹּתוֹ׃
eum inuenit & : *eum apud ab* ‖ abiit & .leo te percutiet & ,me à *vadens* ‡ ‡ recedis
36 †וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה הִנְךָ
‖ ab eo;
הוֹלֵךְ c מֵאִתִּי וְהִכְּךָ הָאֲרִיֵה c וַיֵּלֶךְ d מֵאֶצְלוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ d יֶלֶךְ
:dixit & ,alterum virum inuenit Et .eum percuſſit & ,leo
הָאֲרִיֵה וַיַּכֵּהוּ׃
.vulnerando & ,percutiendo vir eum percuſſit Et .obſecro me Percute
37 †וַיִּמְצָא אִישׁ אַחֵר וַיֹּאמֶר
הַכֵּנִי נָא וַיַּכֵּהוּ הָאִישׁ הַכָּה וּפָצֹעַ׃
velo ‡ in ſe mutauit & ‡ : viam *ad regi obſtitit* & ,propheta abiit Et ſtetit in oc-
curſum regi
38 †וַיֵּלֶךְ הַנָּבִיא וַיַּעֲמֹד לַמֶּלֶךְ אֶל־הַדָּרֶךְ וַיִּתְחַפֵּשׁ בָּאֵפֶר
juxta
ad clamauit ipſe & ,tranſeunte rege , fuit Et .ſuos oculos ſuper ‡ cum pileo
עַל־עֵינָיו׃ d
ecce & , prælij *interim* in eſt ingreſſus tuus Seruus : ait & ,regem medium
39 †וַיְהִי הַמֶּלֶךְ d עֹבֵר וְהוּא צָעַק אֶל־
,iſtum virum Cuſtodi :dixit & ,virum me ad adduxit & ,receſſit vir
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ יָצָא בְּקֶרֶב־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה
,te à *cadentem* † exercitū ſecūdum exercitū tibi numerabis tu Et

CAP. XXI. כא

,Izrehelitæ Naboth erat vinea ,hæc *verba* poſt fuit Et
1 †וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כֶּרֶם הָיָה לְנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
‡ erat
. Someron regis Achab ædem apud ,Izrehel in ‡ quæ
אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל אֵצֶל הֵיכַל אַחְאָב מֶלֶךְ שֹׁמְרוֹן׃
,tuam vineam mihi Da : dicendo ,Naboth ad Achab eſt locutus Et
2 †וַיְדַבֵּר אַחְאָב אֶל־נָבוֹת ׀ לֵאמֹר תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ
‡ eſt † do-
,*meam domum apud* † propinqua *ipſa* ‡ quia : oleris hortum in mihi erit &
mui meæ
וְיִהְיֶה־לִּי לְגַן־יָרָק כִּי הוּא קָרוֹב אֵצֶל בֵּיתִי
*meliorem
,tuis oculis in *bonum* ‡ Si . illa *præ bonam** vineam ea pro tibi dabo &
‡ placuerit
וְאֶתְּנָה לְךָ תַּחְתָּיו כֶּרֶם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ a נָתַן
:Achab ad Naboth Dixitque .ipſius pretij argentum tibi dabo
3 וַיֹּאמֶר נָבוֹת † אֶל־אַחְאָב חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה מִתִּתִּי אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתַי לָךְ׃
vt dem
. tibi meorum patrum hæreditatem *me dando à* Dominō à mihi Abſit
quod verbum *ſuper ſcamum & recedens* ſuā domum in Achab Venitque
4 †וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל־בֵּיתוֹ b סַר וְזָעֵף עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־ c בּוֹא b
triſtis & furi-
būd° propter
tibi dabo Non : dixit & ‡ ,Izrehelita Naboth ſibi fuerat locutus ‡ qui
דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־
vertitque ,ſuum lectum ſuper iacuit & :meorum patrum hæreditatē
נַחֲלַת d אֲבוֹתָי וַיִּשְׁכַּב עַל־ d מִשָּׁתוֹ e וַיַּסֵּב אֶת־ e פָּנָיו
Izebel eum ad venit Et .panem comedit non & ,*ſuas facies* † d נָטָה פָּנִים
† faciem ſuā,
וְלֹא־אָכַל לָחֶם׃
*Vt quid
‡ triſtis eſt
comedis
tu non & ,*recedens* ‡ tuus ſpiritus *hoc* Quid* :eum ad eſt locuta & ,eius vxor
5 †וַתָּבֹא אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֵּר אֵלָיו מַה־זֶּה רוּחֲךָ סָרָה וְאֵינְךָ
Naboth ad ſum locutus Quia :eam ad eſt locutus Et ?panem *comedens*
אֹכֵל לָחֶם׃
si vel ;pecunia *in* tuam vineam mihi Da : ei dixique ,Izrehelitam
6 †וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ כִּי־אֲדַבֵּר אֶל־נָבוֹת
‡ cōplacueris,
tibi dabo Non :dixit & .ea pro vineam tibi dabo ,*tu volens* ‡
הַיִּזְרְעֵאלִי וָאֹמַר לוֹ תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמֶךָ בְּכֶסֶף אוֹ אִם־
facies nunc Tu :eius vxor Izebel eū ad Dixitque .meam vineā
חָפֵץ אַתָּה אֶתְּנָה־לְךָ כֶּרֶם תַּחְתָּיו וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־
כַּרְמִי׃ f
:tuum cor *ſit bonum* † & ,panem comede ,Surge . Iſrael ſuper regnum
7 †וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עַתָּה תַּעֲשֶׂה
‡ iocundetur
מְלוֹכָה עַל־יִשְׂרָאֵל קוּם אֱכָל־לֶחֶם f וְיִטַב לִבֶּךָ f יָטַב
literas Scripſitque .Izrehelitæ Naboth vineam tibi dabo ego
אֲנִי g אֶתֵּן לְךָ אֶת כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי׃ g נָתַן
‡ eas annulo
8 †וַתִּכְתֹּב סְפָרִים לְאַחְאָב
* ſcripſit &
בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחְתֹּם בְּחֹתָמוֹ וַתִּשְׁלַח הַסְּפָרִים אֶל־ ספרים
optimates P
.Naboth cum *habitantes* ‡ ipſi° ciuitate in * qui *heroes* ‖ ad & ,ſeniores ‡ qui
habitabant
הַזְּקֵנִים וְאֶל h הַחֹרִים אֲשֶׁר בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת־נָבוֹת׃ h חור
facite ſedere & ,ieiunium Prædicate :dicendo , literis in ſcripſit Et
9 †וַתִּכְתֹּב בַּסְּפָרִים לֵאמֹר קִרְאוּ־צוֹם וְהוֹשִׁיבוּ i יָשַׁב i
viros duos facite ſtare Et .populi capite in Naboth
אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃
‡ impios
10 †וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים
† contra
‡ Maledixiſti
Benedixiſti ‡ :dicendo ,eum † teſtificabuntur & ,eum contra *belial* filios ‡
בְּנֵי־בְלִיַּעַל נֶגְדּוֹ k וְיָעִדֻהוּ k לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ
.moriatur & ,eum lapidate & ,eum educite Et . regi & , Deo
עוד k
אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ l וְהוֹצִיאֻהוּ l וְסִקְלֻהוּ m וְיָמֹת׃ m יָצָא l מות
habitantes ‡ qui *heroes* ‖ & ,ſeniores ipſius ciuitatis viri Feceruntque
‖ optimates
‡ habitabant
11 †וַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי עִירוֹ הַזְּקֵנִים וְהַחֹרִים אֲשֶׁר הַיֹּשְׁבִים
quod ſecūdum ,Izebel eos ad miſerat quod ſecūdum ipſius ciuitate in
בְּעִירוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם אִיזֶבֶל כַּאֲשֶׁר
.eos ad miſerat quas ,literis in * ſcriptum
* erat
כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם׃
. populi capite in Naboth fecerunt ſedere & ,ieiunium Prædicauerunt
12 †קָרְאוּ צוֹם וְהוֹשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃

Israel rex vocauit Et .tollent & ,suis manib⁹ in ponêt tuorũ oculorũ
7 עֵינֶיךָ שָׁשִׁים בְּיוֹם וְלַקֵּחוֹ׃ וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל malũ quoniã ,videte & obsecro Cognoscite :ait & ,terræ seniores omnes
לְכֹל־זִקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה ‡quætit ‡pro ,meo argẽto†&,meis filiis'&,meis vxorib⁹ ‡,me ad misit quia .*quærens*† iste
זֶה מְבַקֵּשׁ כִּי־שָׁלַח אֵלַי לְנָשַׁי וְלִבָנַי וְלִכְסְפִּי 'pro ‡pro ,seniores omnes eũ ad Dixeruntq; .*eo ab* *prohibui nõ & ,meo auro†& ‡pro *ei
8 וְלוֹהֲבִי וְלֹא מָנַעְתִּי מִמֶּנּוּ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל־הַזְּקֵנִים Ben nunciis Dixitque .acquiescas neque ,audias Ne:populus eis &
9 וְכָל־הָעָם אַל־תִּשְׁמַע וְלוֹא תֹאבֶה׃ וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן־ †pro †initio *prima* † in tuũ seruũ ad misisti quibus†Eia :regi meo dño Dicite :hadad
הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ בָרִאשֹׁנָה sed rem hanc non possum ei retulerũt & ,nũcij abierũt & .facere *potero non hoc verbum &* .faciam
אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיְשִׁבֻהוּ h עָשָׂה ,dij mihi faciant Sic :ait & ,hadad-Ben eũ ad Misitque .rem
10 דָּבָר׃ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים †est † qui ,populi omnis pugillis Someron puluis suffecerit si ,addant sic &
וְכֹה k יוֹסִפוּ אִם־יִשְׁפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן לִשְׁעָלִים לְכָל־הָעָם אֲשֶׁר Ne:Loquimini ,dixit & ,Israel rex respondit Et .meis pedibus in
11 בְּרַגְלָי׃ וַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמַר דַּבְּרוּ אַל־ ,hoc verbum *audite secundum*†,fuit Et .*apertus* sicut accinctus se laudet
יִתְהַלֵּל חֹגֵר כְּמַפְתֵּחַ׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה :suos seruos ad dixit & :tabernaculis in reges & ,ipse *bibens* ‡ ipse &
וְהוּא שֹׁתֶה הוּא וְהַמְּלָכִים m בַּסֻּכּוֹת וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו ‡ bibebat acceſſit vnus propheta ecce Et .ciuitatem *super* posuerunt &.‡ Ponite
12 שִׂימוּ n וַיָּשִׂימוּ עַל־הָעִיר׃ וְהִנֵּה נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ ‡instrumenta bellica ‡cõtra
13 שׁוֹם vidisti Nõne :Dominvs dixit Sic :dixit & ,Israel regem Achab ad
אֶל־אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָאִיתָ multitudinẽ tua manu in eam *tradens* * ego Ecce ?hanc magnam *turbam* omnem
אֶת כָּל־הֲמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ * trado ‡ sum ?*quo In* ',Achab Dixitque .Dominvs *ego* ‡quod scies & ,hodie
הַיּוֹם וְיָדַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי 1 Per quem? † Per pueros :dixit Et .prouinciarũ principũ *pueris In* †:Dominvs dixit Sic :ait Et
וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְהוֹשָׁפָט נְעָרֵי p שָׂרֵי o הַמְּדִינוֹת וַיֹּאמֶר ‡ incipiet pueros recensuit Et .Tu :dixit Et ?bellum *ligabit*‡ Quis
14 מִי־יֶאְסֹר הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה׃ וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי .triginta & ,duo ducenti fuerunt & .prouinciarum principum
15 שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת q וַיִּהְיוּ r מָאתַיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים Israel filiorum omnium populum omnem recensuit eos post & ‡ היה מאה
וְאַחֲרֵיהֶם פָּקַד אֶת־כָּל־הָעָם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל *bibens* * hadad-Ben Et .meridie *in* sunt egressi Et .millia septem
16 שִׁבְעַת אֲלָפִים׃ s † וַיֵּצְאוּ בַּצָּהֳרָיִם וּבֶן־הֲדַד שֹׁתֶה reges duo & triginta ,reges & ipse ,tabernaculis in ebrius * bibebat
שִׁכּוֹר t בַּסֻּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים שְׁלֹשִׁים v וּשְׁנַיִם מְלָךְ s יצא
17 עֹזְרִ֥ים אֹתוֹ׃ † וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת prouinciarum principum pueri sunt egressi Et .ei auxiliantes
בָּרִאשֹׁנָה וַיִּשְׁלַח בֶּן־הֲדַד x וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים Viri :dicendo ,ei nunciauerunt & ,hadad-Ben misit & ,initio in
18 יָצְאוּ מִשֹּׁמְרוֹן׃ † וַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצָאוּ ,fuerint egressi *pacem ad* Siue :ait Et .Someron de sunt egressi נגד pro pace
.eos *prehendite* viuos ,fuerint egressi bellum ad siue :viuos eos capite
תְּפָשׂוּם y חַיִּים וְאִם לְמִלְחָמָה יָצָאוּ חַיִּים תְּפָשׂוּם׃ exercit⁹ & ,prouinciarũ principum pueri ; vrbe de sunt egressi ij Et ‡ חיה
19 וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַחַיִל fugerunt & ,*suum* † virum *vir* ‡ percusserunt Et .eos post * qui * erat
אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם׃ z † וַיַּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ a וַיָּנֻסוּ ‡ vnusquisq; †contra se venientem
20 אֲרָם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם נוס a נָסָה z super Aram rex hadad-Ben euasit & ; Israel eos est persecutus & ,Aram
עַל־ percussit & ,Israel rex est egressus Et .‡ equites & ,equo ‡ itidem euaserunt
סוּס וּפָרָשִׁים׃ † וַיֵּצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ 21 ‡ equos, & currus .magna plaga Aram *in* percussit & ;*currum* & ,*equum* ‡
אֶת־הַסּוּס וְאֶת־הָרָכֶב וַיַּכֶּה בַּאֲרָם מַכָּה גְדוֹלָה׃ ,confortare ,Vade :ei dixit & ,Israel regem ad propheta accesit Et
22 וַיִּגַּשׁ הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ b † הִתְחַזָּק b נגש rex ,anni reuersione in quia ;facias quòd vide & ,scito &
וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה כִּי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ c ידע :eum ad dixerunt Aram regis serui Et .te *super ascendens* Aram ascendet contra
23 אֲרָם עֹלֶה עָלֶיךָ׃ † וְעַבְדֵי מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ אֵלָיו .nobis præualuerunt idcirco ; eorum dij † montium Dij † sunt
אֱלֹהֵי הָרִים אֱלֹהֵיהֶם עָלֵינוּ לָכֵן חָזְקוּ מִמֶּנּוּ contra eos .eis præualebimus *non* *si* ‡ ,cãpestri in *eis cum* pugnem⁹ veruntamẽ &
וְאוּלָם נִלָּחֵם אִתָּם בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזַק מֵהֶם׃ ‡ & videbis ,suo loco è *vnum* * reges recedere Fac :fac hoc verbum Et
24 וְאֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עֲשֵׂה d הָסֵר הַמְּלָכִים אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ * vnumquenque ‡ duces
.eis pro *comites*‡ pone &
e סוֹר
וְשִׂים פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם׃ e שׂום

ecce Et .Dominī *facies ad* ‡ monte in *stabis* † & ,Egredere : ait Et †sta ‡coram Domino.
11 †וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה ' יצא
cõfrangẽs & ,montes *diuidens* 'fortis & ,grandis spiritꝰ & ,*transiens* Dominvs transit 'subuertens
עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר ‡coram Dño.
spiritum post & ,Dominvs spiritu in non :Domini *facies ad* ‡ petras
סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ ‡ commotio.
;ignis cõmotionem post Et .Dominvs cõmotione in nõ ,*fragor* ‡
12 רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃ וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ .tenuis *silentij* vox ignem post & :Dominvs signe in non tacita
לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה u דַּקָּה׃ ‡ דקק
.suo pallio *in suas facies* inuoluit * & ,Eliiahu *audire secundum* ì ,fuit Et Icũaudiuisset
13 †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ x וַיַּלֶּט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ *operuit faciem suam
:dixit & ,vox eum ad ecce Et . ſpeluncæ oſtium † ſtetit & ,eſt egreſſus & לוט x
וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל y וַיֹּאמֶר † ad ‡ pro
Domino ‡ sum zelatus Zelando :dixit Et ? Eliiahu hîc tibi Quid
14 מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ׃ †וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה ' יהוה
tua Altaria .Israel filij tuũ pactũ dereliquerũt quia ,exercituũ Deo
אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ ,ſolus ego remanſi & :gladio in occiderunt tuos prophetas &,deſtruxerũt
הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי quærunt ‡ vt auferant
:eũ ad Dominvs Dixitque .eam *tollendum ad*‡ ,meã animã *quæſierunt* &
15 וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו z בוא
vnges & ,venies & ,Dammaſec deſertum in tuam viam in reuertere ,Vade
לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבְּרָה דַּמָּשֶׂק z וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ vnges Nimſi filium Iehu Et .Aram ſuper regẽ in Chaſael
16 אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃ †וְאֶת־יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח mecholah-Abel de Saphat filium Eliſah & ; Israel ſuper regem in
לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה ,Chazael gladio à *ereptum*‡ ,erit Et .te pro prophetam in vnges
17 תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ׃ וְהָיָה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל ‡ eum qui euaſerit
. Eliſah interficiet ,Iehu gladio à *ereptum*‡ & :Iehu interficiet
a יָמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע׃ a מות
non quæ , genua omnia ,millia ſeptem Iſrael in faciã remanere Et
18 †וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבְּרָכַיִם אֲשֶׁר לֹא־ abiit Et .*ei oſculũ dedit* non quod os omne & ,Bahal ipſi ſe curuauerũt oſculatum eſt eum.
19 כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק לוֹ׃ b † וַיֵּלֶךְ * arabat
duodecim ;*arans* * ipſe & .Saphat filium Eliſah reperit & ,inde b ילך
מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֱלִישָׁע c בֶּן־שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר ,eum ad Eliiahu tranſiuit Et .duodecim inter ipſe & ,*eius facies ad* paria erant ante ſe,
c בנה
צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא d בִּשְׁנֵים עָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלָיהוּ אֵלָיו d שנה
poſt cucurrit &,boues reliquit Et .eum *ad* ſuũ pallium proiecit & ſuper
20 וַיַּשְׁלֵךְ אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ †וַיַּעֲזָב אֶת־הַבָּקָר e וַיָּרָץ אַחֲרֵי e רוץ
ibo &,meã matrem &,meũ patrem obſecro Oſculer :dixit & ,Eliiahu veniam
אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְׁקָה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה
?tibi feci quid quia .reuertere ,Vade :ei dixit & .te poſt
f אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מָה־עָשִׂיתִי לָךְ׃ f עשה
,illud mactauit & ,boum par tulit & ,*eum poſt à* eſt reuerſus Et ab
21 †וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו g וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר h וַיִּזְבָּחֵהוּ g שוב h לקח
.comederunt & ,populo dedit & ;carnem *eos* ‡ coxit *bouis* inſtrumẽto *in* & boum ‡ eis
וּבִכְלֵי הַבָּקָר בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר i וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכֵלוּ i נתן
.ei miniſtrabat & ,Eliiahu poſt abiit & ,Surrexitque
k וַיָּקָם k וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיְשָׁרְתֵהוּ׃ k קום

CAP. XX. כ

triginta & ,*suã virtutem* omnem congregauit Aram rex hadad-Ben Et exercitũ ſuũ,
1 †וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם קָבַץ אֶת־כָּל־חֵילוֹ וּשְׁלֹשִׁים †erant ‡equi
ſuper conſtituit‡ & ,aſcendit Et .currus & ,*equos*‡ & ,ſecum † reges duo & ‡obſedit
וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ אִתּוֹ וְסוּס וָרָכֶב a וַיַּעַל b וַיָּצַר a עלה b צור
Achab ad nuncios Miſitque .ea cum pugnauit & ,Someron
שֹׁמְרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃ †וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אַחְאָב ;hadad-Ben dicit Sic :ei Dixitque .ciuitatem in Iſrael regem
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הָעִירָה׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן־הֲדַד 3
boni tui filij & ,tuæ vxores & ;*ipſũ mihi* tuũ aurum & ,tuum Argẽtum meum eſt:
כַּסְפְּךָ וְזָהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים optimi
tuum verbũ Secundũ :dixit & ,Iſrael rex reſpondit Et .*ipſi mihi*‡ ‡ mei ſunt.
לִי־הֵם׃ †וַיַּעַן c מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ 4 c ענה
nuncij ſunt reuerſi Et .mihi † quæ omnia &,*ego tibi* ,rex mi domine tuus ſum,
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־לִי׃ d †וַיְשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים 5 † ſunt
:dicẽdo ,te ad *miſi* Quia :dicendo ,hadad-Ben dixit Sic :dixerũt atque d שוב
וַיֹּאמְרוּ כֹּה־אָמַר בֶּן־הֲדַד לֵאמֹר כִּי שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר Cùm miſero
. dabis mihi tuos filios & ,tuas vxores & ,tuum aurũ & ,tuum Argentum
כַּסְפְּךָ וְזָהָבְךָ c וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ לִי f תִּתֵּן׃ e אנש f נתן
ſcrutabuntur & ,te ad meos ſeruos mittam cras *tempus ſecundum* Quimimo Niſi hoc tempore
6 †כִּי־אִם־כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֶת־עֲבָדַי אֵלֶיךָ וְחִפְּשׁוּ
concupiſcibile omne erit & ,tuorũ ſeruorũ domos & ,tuam domum
אֶת־בֵּיתְךָ וְאֶת בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ וְהָיָה כָּל־מַחְמַד

†erant
proſtrauerũt ſe
ראה x
†eſt
nemo
ſonus eſt multitudinis
המה y
vt comederet & biberet, †verticem
שתה z
faciem ſuam
שום a בנה b
†ad vjam
נבט d עלה c
†eſt †aſcẽdit
היה c
†currum
†remoretur
רוץ f

†linxit ,aquæductu in †quæ ,aquas & :puluerem & ,lapides &
וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הָעֲפָר וְאֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר־בַּתְּעָלָה לִחֲכָה׃
:dixerunt & ,ſuas facies ſuper *ceciderunt* & ,populus omnis Viditque
39 וַיַּרְא כָּל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ x†
.Deus *ipſe* ‡ DOMINVS ,Deus *ipſe* ‡ DOMINVS
יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים׃
non vir .Bahal prophetas Apprehendite :eos ad Eliiahu Dixitque
40 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵלִיָּהוּ תִּפְשׂוּ אֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אִישׁ אַל־
ad Eliiahu eos fecit deſcẽdere Et .eos apprehenderuut & .eis ex euadat
יִמָּלֵט מֵהֶם וַיִּתְפְּשׂוּם וַיּוֹרֶד אֹתָם אֵלִיָּהוּ אֶל־
:Achab ad Eliiahu Dixitque .ibi eos iugulauit & ,Chiſon torrentẽ
41 נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם׃ †וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְאַחְאָב
Aſcenditque .pluuiæ *tumultus vox* quia ,bibe & ,comede ,Aſcende ſonus eſt multitudinis
42 עֲלֵה אֱכֹל וּשְׁתֵה כִּי־קוֹל y הֲמוֹן הַגָּשֶׁם׃ †וַיַּעַל
, Carmel *caput* † in aſcendit Eliiahu Et .*bibendũ ad* & ,*comedendum ad* Achab
אַחְאָב לֶאֱכֹל z וְלִשְׁתּוֹת וְאֵלִיָּהוּ עָלָה אֶל־רֹאשׁ הַכַּרְמֶל
dixit Et .ſua genua inter *ſuas facies* poſuit & ,terrã in ſe proſtrauit &
43 וַיִּגְהַר אַרְצָה a וַיָּשֶׂם b פָּנָיו בֵּין בִּרְכָּיו׃ †וַיֹּאמֶר
,reſpexit & ,aſcendit & .maris *via* ‡ reſpice ,nunc Aſcende :ſuũ puerũ ad
אֶל־נַעֲרוֹ עֲלֵה־נָא c הַבֵּט דֶּרֶךְ־יָם d וַיַּעַל וַיַּבֵּט
.vicibus ſeptem Reuertere :dixit & .quicquam † Non : ait &
וַיֹּאמֶר אֵין מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֹׁב שֶׁבַע פְּעָמִים׃
aſcendens viri vola ſicut parua nubes Ecce :dixit & ,ſeptima in ,fuit Et
44 וַיְהִי בַּשְּׁבִעִית c †וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עָב קְטַנָּה כְּכַף־אִישׁ עֹלָה
ne ,deſcende & , ‡ Liga : Achab ad dic ,Aſcende :dixit Et .mari è
מִיָּם וַיֹּאמֶר עֲלֵה אֱמֹר אֶל־אַחְאָב אֱסֹר וֶרֶד וְלֹא
cæli & ,illuc vſque & ,huc vſque fuit Et .pluuia te *cohibeat* ‡
‡remoretur
45 יַעַצָרְכָה הַגָּשֶׁם׃ †וַיְהִי עַד־כֹּה וְעַד־כֹּה וְהַשָּׁמַיִם
;Achab equitauit Et .magna pluuia fuit & ;vẽto & nubib' ſunt cõtenebrati
הִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ וַיְהִי גֶּשֶׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחְאָב
accinxit & ;Eliiahu *in* * fuit DOMINI manus Et . Izrehel in abiit &
*ſuper
46 וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה׃ †וְיַד יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס
. Izrehel in *te venire ad vſque* ‡ Achab *facies ad* † currebat & ;ſuos lumbos
† ante ‡ donec venias
מָתְנָיו f וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲךָ יִזְרְעֶאלָה׃
רוץ f

CAP. XIX. יט

omnes &,Eliiahu fecerat quæ omnia Izebel Achab nunciauit Et
1 אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־ a †וַיַּגֶּד a
Izebel Miſitque .gladio in prophetas omnes occiderat quos
2 אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בָּחָרֶב׃ †וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל b
,addant ſic & , dij faciant Sic :dicendo ,Eliiahu ad nuncium
עָשׂוּ b אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּן מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־
.illis ex vnius animam ſicut ,tuã animam poſuero cras *tempus ſecundum quia*
כִּי כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם׃
quæ ,ſebah--Beer † venit & ,*ſuã animã ad* abiit & ,ſurrexit& ,Viditque
3 וַיַּרְא c וַיָּקָם d וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא c †
deſertũ in perrexit ipſe Et .ibi ſuum puerum dimiſit & ;Iehudah ipſi ‡
4 בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה e וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם׃ †וְהוּא־הָלַךְ בַּמִּדְבָּר
ſuæ animæ petiuit & ;vnam geniſtã ſubtus ſedit & ,venit & ,diei itinere
דֶּרֶךְ יוֹם f וַיָּבֹא g וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם אֶחָת וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ
ego bonus ‡ nõquia .meã animã *cape* † DOMINE nũc *Multũ* ‡ :dixit & ,*mori*
לָמוּת וַיֹּאמֶר h רַב עַתָּה יְהוָה קַח נַפְשִׁי i כִּי־לֹא־טוֹב אָנֹכִי
ecce Et .vnam geniſtã ſubtus dormiuitq; ,accubuit Et .meis patribus *pra*
מֵאֲבֹתָי׃ †וַיִּשְׁכַּב וַיִּשָּׁן תַּחַת רֹתֶם אֶחָד וְהִנֵּה־
ecce & ,reſpexit Et .comede ,Surge :ei dixit & ,eũ *in tangens* ‡ angel' *hic* ‡
5 זֶה מַלְאָךְ נגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל׃ †וַיַּבֵּט וְהִנֵּה
.bibit & ,comedit & ;aquæ ſcyphus & ,*prunarum libum ſuis capitibus* ‖
מְרַאֲשֹׁתָיו k עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מַיִם וַיֹּאכַל ‖ וַיִּשְׁתְּ
,ſecundò DOMINI angelus eſt reuerſus Et .accubuit & ,eſt reuerſus &
6 וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכַּב׃ †וַיָּשָׁב m מַלְאַךְ יְהוָה n שֵׁנִית
.via ‡ te à *multa* † quia :comede ,Surge :dixit & ,eum *in* tetigit &
שוב m
†longè ‡eſt illius cibi fortitudine in abiit & ,bibit & ,comedit & ,Surrexitque
שנה o נגע
קום p ילך p
manſit
בוא r לין s
‖ pro
8 וַיָּקָם p †וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ q בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִוא
.Choreb Dei monte ad vſq; ,noctib' quadraginta & ,dieb' quadraginta
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב׃
Domini verbũ ecce & .ibi *pernoctauit* & ,ſpelũcam in illic eſt ingreſſus Et
9 וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה s וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה r †
ſum zelatus Zelãdo :dixit Et ? Eliiahu hic tibi Quid :ei dixitque ,eũ ad
אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃ †וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי
,Iſrael filij tuũ pactũ dereliquerunt quia .exercituum Deo DOMINO ‖
לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
remãſi & :gladio *in* occiderũt tuos propheras & ,deſtruxerũt tua altaria
אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר
.eam *tollendum ad* * ,meam animam *quæſierunt* & ,ſolus ego
quærunt
* vt auferat
אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

DOMINI propheta remanſi Ego :populum ad Eliiahu Dixitque
22 וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם הָעָם אֲנִי y נוֹתַרְתִּי נָבִיא לַיהוָה †
.viri quinquaginta & , quadringenti † Bahal prophetæ & .*ego* ſolus
לְבַדִּי וּנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ׃
,vnum iuuencum ſibi eligant & ,iuuenci duo nobis Denturque
23 וְיִתְּנוּ־לָנוּ שְׁנָיִם x פָּרִים וְיִבְחֲרוּ לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד †
:ſupponant non ignem & , ligna ſuper ponant & ,eum *dentruncent* ‡ & ‡ in fruſta concidant
וְנַתְּחֵהוּ y וְיָשִׂימוּ עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא יָשִׂימוּ שׂוֹם y
ignem & , ligna ſuper *dabo* ‡ & ,*vnum* † iuuencum *faciam* * ego & * parabo
וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה a אֶת־הַפָּר הָאֶחָד וְנָתַתִּי עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ a פָּרָה b שׂוֹם a
ego & ,veſtrorum deorum *nomine in inuocabitis* Et .ſupponam non ‖ Inuocate au tem nomen
לֹא b אָשִׂים׃ †וּקְרָאתֶם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וַאֲנִי 24 nomen † exaudierit
,*igne in reſponderit* qui Deus erit & ,DOMINI *nomine in* inuocabo per ignem, ‡ſit †dixit†eſt
אֶקְרָא בְּשֵׁם־יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־יַעֲנֶה בָאֵשׁ עָנָה c
† Bonum :*dixerunt* ‡ & ,populus omnis Reſpondit que . Deus ‡ ipſe
הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב
vobis Eligite :Bahal prophetas ad Eliiahu Dixitque .verbum
25 הַדָּבָר׃ †וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לִנְבִיאֵי הַבַּעַל בְּחָרוּ לָכֶם
inuocate & : *multi** vos quia , *initio facite* † & , vnum iuuencum
הַפָּר הָאֶחָד d וַעֲשׂוּ רִאשֹׁנָה כִּי אַתֶּם c הָרַבִּים וְקִרְאוּ
tulerunt Et .ſupponatis ne ignem & ,veſtrorum deorũ *nomine in* ‖
26 בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֵשׁ לֹא תָשִׂימוּ׃ †וַיִּקְחוּ f
nomine in ‡ inuocauerunt & ,fecerunt & ,eis dederat quem ,iuuencum
אֶת־הַפָּר אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם־
† nõ & .nos exaudi Bahal :dicendo ,meridiem ad vſq; & mane à Bahal
הַבַּעַל מֵהַבֹּקֶר וְעַד־הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין
.*fecerat* ‡ quod altare ſuper tranſiliebantque. reſpondens * nec ,vox * erat ‡ fecerãt.
קוֹל וְאֵין עֹנֶה וַיְפַסְּחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשׂוּ׃
Clamate :dicebat atq; Eliiahu eis *in* illudebat & ,meridie in fuit Et
27 וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם g †וַיְהַתֵּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ
via quia & ,*ei inſecutio quia* & ,*meditatio quia, ipſe* Deus *quia* :magna voce *in* ‖ ‖ ‖

ecce Et .ciuitatis *ostium* ad venit &, Sarphath in abiit &, Sutrexitque
portam

10 וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ צָרְפַתָה וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה־ [x†] [y]קוֹם בּוֹא
Capet :dixit &, eam *ad clamauit* &, ligna colligens vidua mulier ibi vocauit

שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה מְקשֶׁשֶׁת עֵצִים וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ [z]וַיֹּאמֶר קְחִי־ Adfer
:tollendum ad‡ abiit Et .bibam &†, vase in aquæ paululū mihi quęso

11 נָא לִי מְעַט־מַיִם בִּכְלִי וְאֶשְׁתֶּה׃ וְהֹלֵךְ לָקַחַת [a]לָקַח
†vt ‡vt tollere: vocauit ‡ Tolle

.tua manu in panis buccellā mihi obsecro Capet‡ :dixit &, eam *ad clamauit* &

12 וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר לְקְחִי־נָא לִי פַּת־לֶחֶם בְּיָדֶךָ׃ * panis
,*subcineritius mihi est si, tuus Deus DOMINVS Viuit :ait Et

וַתֹּאמֶר [b]חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־לִי [c]חֵיָה כְּפִי
ego ecce Et .lēticula in olei paululū &, hydria in farinæ *volæ plenitudo quin* præter plenam volam

כִּי אִם־מְלֵא [b]כַף־קֶמַח בַּכַּד וּמְעַט־שֶׁמֶן בַּצַּפַּחַת וְהִנֵּנִי
,meo filio &, mihi illum *faciam* ‡ &, ingrediar &† :ligna duo *colligens* ‡

מְקשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים וּבָאתִי [d]וְעָשִׂיתִיהוּ לִי וְלִבְנִי ‡ præparem
Ne: Eliiahu eam ad Dixitque .moriamur &, illud comedamus &

וַאֲכַלְנֵהוּ [e]וָמָתְנוּ׃ 13 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּהוּ אַל־ [c]שָׂנָה
inde mihi fac Veruntamen .tuū verbum secundū fac, *ingredere* .timeas

תִּירְאִי בֹּאִי עֲשִׂי כִּדְבָרֵךְ אַךְ עֲשִׂי־לִי מִשָּׁם [d]עֲשֵׂה
tuo filio &, tibi &. mihi affer &, *principio in paruam tortam* †

[f]עֻגָה קְטַנָּה בָּרִאשֹׁנָה [g]וְהוֹצִאתְ לִי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ Vade
:Israel Deus DOMINVS dixit sic Etenim .*postremo in* ‡ facies

14 תַּעֲשִׂי בְּאַחֲרֹנָה׃ כִּי [h]כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל †subcinericiū panē paruum prius
ad vsque, deficiet non olei lenticula &, consumetur non farinæ Hydria

כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלֶה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תֶחְסַר עַד [f]עוג
,iuit Et .*humi facies* † super pluuiam DOMINVM *dandi* * diem * quo dabit Dominus

יוֹם [h]תֵּת־יְהוָה גֶּשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ 15 וַיֹּלֶךְ [i]נָתַן
eius *domus* † & ,ipse &, ipsa comedit Et .Eliiahu verbū secundū fecit & † facie terræ.

וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל הִוא־וְהוּא וּבֵיתָהּ הִיא הוּא
,defecit non olei lenticula &, *est consumpta* non farinæ Hydria .dies ‖ ‖ familia

יָמִים׃ 16 כַּד הַקֶּמַח [k]לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת חֶשֶׁמֶן לֹא חָסֵר ‖ per defecit
.Eliiahu *manu in* † fuerat locutus quod, DOMINI verbum iuxta

כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּהוּ׃ [k]כָּלָה
patrone ‡ mulieris filius ægrotauit, hæc *verba* post fuit Et † per manum ‡ dominæ

17 וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת [l]הָיָה
eo in remaneret non donec, valde fortis eius infirmitas fuit‍q; .domus

הַבַּיִת וַיְהִי [m]חָלְיוֹ חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא־[n]נוֹתְרָה־בּוֹ [m]חֳלָיָה
Dei vir tibi & mihi Quid :Eliiahu ad Dixitque .halitus

נְשָׁמָה׃ 18 וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּהוּ מַה־לִּי וְלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים [n]נִשְׁאָר
.meū filiū *faciendum* mori *ad* &, meā iniquitatē *memorandum ad* me ad Venisti vt memorare faceres vt faceres

בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר אֶת־[o]עֲוֹנִי [p]וּלְהָמִית אֶת־בְּנִי׃ [o]בּוֹא
,illius sinu de eum tulit Et .tuum filium mihi Da :eam ad dixit Et [p]עָוֹה

19 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ תְּנִי־לִי אֶת־[q]בִּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ [q]מוּת
eū fecit iacere &, *ibi manens* ‡ ipse quo † cœnaculū in eu fecit ascendere & † in ‡ manebat

וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ [r]עֲלָה
DOMINE: dixit &; DOMINVM ad clamauit Et .suum lectum super

עַל־מִטָּתוֹ׃ 20 וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה [r]עֲלָה
viduæ cum qua habito

,malefecisti *ea cum hospitans ego qua viduam* super etiam nū, mi Deus [s]גּוּר רוֹעַ
tribus *infantem* ‡ super se est mensus Et ‡ eius filium *faciendum mori ad* † [t]vt interficeres ‡ puerum

אֱלֹהַי הֲגַם עַל־הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר־אֲנִי [s]מְתגּוֹרֵר עִמָּהּ [t]הֲרֵעוֹתָ
,mi Deus DOMINE: dixit &, DOMINVM ad clamauit &, vicibus

לְהָמִית אֶת־בְּנָהּ׃ 21 וַיִּתְמְרֵר [u]עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ
pueri ‖ ad interiora

פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי [u]שׁוּב
exaudiuit Et .eius *interius super* ‖ huius *infantis* anima obsecro reuertatur

22 תָּשָׁב־נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃ [x]וַיִּשְׁמַע vocem ‡ pueri ad interiora puerum,
,ei' *interius super infantis* ‡ anima est reuersa &; Eliiahu *voce in* DOMINVS

יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ [y]יָרַד
cœnaculo de eum deposuit &, *infantem* Eliiahu Tulitq; .reuixit &

וַיְחִי׃ 23 וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־הַיֶּלֶד [y]וַיֹּרִדֵהוּ מִן־הָעֲלִיָּה [z]רָאָה
.tu' filius viuit, Vide :Eliiahu Dixitq; .fuæ matri illū dedit &, domum in es ‡ est

הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ [z]רְאִי חַי בְּנֵךְ׃
Dei vir quod, noui iam Nunc :Eliiahu ad mulier Dixitque

24 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֶה יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים
.veritas ‡ tuo ore in DOMINI verbum & ; tu

אַתָּה וּדְבַר־יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃

CAP. XVIII. יח

Eliiahu ad fuit DOMINI verbum &, multi dies *fuit* Et fuerunt

1 וַיְהִי יָמִים [a]רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֵלִיָּהוּ [a]רַבּוּ
pluuiā dabo &, Achab *ad* te ostende, Vade: dicendo, tertio anno in ipsa

בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר [b]לֵךְ הֵרָאֵה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר [b]יֵלֶךְ
.Achab *ad* se *ostendendum ad* * Eliiahu abiit Et .*humi facies* super faciem terræ.

עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ 2 וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ [c]לְהֵרָאוֹת אֶל־אַחְאָב * vt ostēderet
,Hobadiahu *ad* Achab *clamauit* ‡ Et .Someron in ‡ valida fames & [c]רָאָה
.valde DOMINVM timens erat Hobadiahu & .domum super † qui ‡ erat ‖ vocauit † erat

וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן׃ 3 וַיִּקְרָא אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ
אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה מְאֹד׃

. Someron montis domini Semer nomine *super* ,ædificauit quam ciuitatis

הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל שֵׁם־שָׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרֹן׃

peius fecit — omnibus *præ fecit malum* & ,Domini oculis in malum Homri fecit Et

25 וַיַּעַשׂ עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיָּרַע מִכֹּל

Ifuerũt ãteſe. — filij Iarobham via omni in Ambulauitque .*ſuas facies ad* qui

26 אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־

irritando ,Iſrael fecit peccare qui ,eius peccato in &, Nebat

נְבָט וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לַהַכְעִיס אֶת־

verborum *reſiduum* Et .ſuis vanitatibus in Iſrael Deum Dominvm

27 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי

ſcripta ipſa nónne ,fecit quam ei⁹ fortitudo &, fecit quæ †, Homri

עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים

Iſrael regum dierum verborum libro *ſuper* ‡

עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

Dormiuitq; — ,Somcron in eſt ſepultus & ,ſuis patribus cum Homri Iacuitque

28 וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן

Homri filius Achab Et .eo pro eius filius Achab regnauit &

29 וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְאַחְאָב בֶּן־עָמְרִי

regis Aſa anno octauo &, trigeſimo anno *in* Iſrael ſuper regnauit

מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ

,Someron in Iſrael ſuper Homri filius Achab regnauitque .Iehudah

יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שֹׁמְרוֹן

‡ peius — *malum* ‡ Homri filius Achab Fecitque .annis duobus & viginti

30 עֶשְׂרִים[a] וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ[b] אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי[c] הָרַע

fuit leue nonne † fuit Et .ſe ante ‡ qui ,omnibus *præ* ,Dominı oculis in

31 בְּעֵינֵי יְהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיְהִי[d] הַנָּקֵל

Izebel vxorem tulit Et ? Nebat filij Iarobham peccatis in *ipſum ne* ‡

לֶכְתּוֹ בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־אִיזֶבֶל

,Bahal ſeruiuit & ,abiit & ,Sidoniorum regis Ethbahal filiam

בַּת־אֶתְבַּעַל[f] מֶלֶךְ צִדֹנִים וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל

quod ,Bahal domo * Bahal ipſi altare ſtatuit Et .ei ſe incuruauitque

32 וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃ וַיָּקֶם מִזְבֵּחַ[h] לַבָּעַל בֵּית הַבַּעַל אֲשֶׁר

addiditque :Lucum Achab Fecitque .Someron in ædificauerat

33 בָּנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב אֶת־הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף

omnibus præ Iſrael Deum Dominvm irritandum ad facere Achab

אַחְאָב לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִכֹּל

ædificauit ſuis diebus In .ſe ante fuerunt qui Iſrael regibus

34 מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ[i] לְפָנָיו׃ בְּיָמָיו[k] בָּנָה

,eã fundauit ſuo ptimogenito Abiram in ;Ierichoh haelita-Beth Chiel

חִיאֵל בֵּית הָאֵלִי אֶת־יְרִיחֹה בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יְסָדָהּ

,Dominı verbum iuxta ,eius portas ſtatuit ſuo minimo Seghub in &

וּבְשָׁגוּב[l] צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ כִּדְבַר יְהוָה

per manum — .Nun filij Iehoſuah *manu in* fuerat locutus quod

אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃

CAP. XVII.

Viuit :Achab ad ,Ghilhad aduenis de Tisbites Eliiahu Dixitque

1 וַיֹּאמֶר[m] אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל־אַחְאָב חַי־

inconſpectu — erit ſi , *eius facies ad* ‡ ſteti cuius ,Iſrael Deus Dominvs

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה

mei verbi os ad quin ,pluuia &, ros his annis

niſi ſecũdum verbũmeum. — הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לְפִי דְבָרִי׃

:dicendo ,eum ad Dominı verbum Fuitque

2 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃

verte te — torrente in te *abſcondes* † & ,orientem ad *tibi reſpicies* & ,hinc Vade

† abſconde — 3 לֵךְ מִזֶּה וּפָנִיתָ[o] לְךָ קֶדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ בְּנַחַל

* eſt contra — ,bibes torrente de ,erit Et .Iarden *facies ſuper* * qui , Cherith

כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃ וְהָיָה מֵהַנַּחַל תִּשְׁתֶּה

‡ vt paſcant — .ibi te *alendum ad* ‡ præcepi coruis &

וְאֶת־הָעֹרְבִים[p] צִוִּיתִי לְכַלְכְּלְךָ שָׁם׃

ſeditque ,abiit & .Dominı verbum iuxta fecitque ,abiit Et

5 וַיֵּלֶךְ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יְהוָה וַיֵּלֶךְ[q] וַיֵּשֶׁב[q]

† erat contra — .Iarden *facies ſuper* † qui , Cherith torrente in

בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃

adferebant — panem &, mane *in* ,carnem & panem ei *adferentes* coruı Et

6 וְהָעֹרְבִים[r] מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם

veſperi ‡ in — dierum fine *à* ‡ fuit Et .bibebat torrente de & ,*veſpera in* carnem &

וּבָשָׂר בָּעֶרֶב וּמִן־הַנַּחַל יִשְׁתֶּה׃ וַיְהִי[s] מִקֵּץ יָמִים[s] קָצַף

.terra in pluuia fuerat non quia .torrens eſt ſiccatus &

וַיִּיבַשׁ הַנָּחַל כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ׃

.dicendo , eum ad Dominı verbum Fuitque

8 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃

† eſt — Ecce .ibi manebis &, Sidon ipſi † quæ , Sarphath in vade , Surge

9 קוּם[t] לֵךְ צָרְפַתָה[u] אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָׁם הִנֵּה[t] צִוִּיתִי

vt paſcat — .te *alendum ad* viduæ mulieri ibi præcepi

שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ׃[u]

domus ſicut *exiſtendum ad* ,ſuarũ manuũ opere in eum irritando Dominı vt eſſet

יְהוָה׃ לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו לִהְיוֹת כְּבֵית

ſexto & vigeſimo anno In .eum percuſſit quod eo pro & ,Iarobham

8 [g]שֵׁנָה[g] וְעֶשְׂרִים[g] שָׁנָה עַל־[f]יִשְׂרָאֵל בְּתִרְצָה מָלָךְ אֵלָה בֶּן־בַּעְשָׁא וְעַל כָּל־[f]הַבָּיִת אֹתוֹ׃ בִּשְׁנַת

Iſrael ſuper Bahaſa filius Elah regnauit ,Iehudah regis Aſa anno

שְׁתַּיִם לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ אֵלָה בֶּן־בַּעְשָׁא עַל־יִשְׂרָאֵל

,Zimri eius ſeruus eum *ſuper* coniurauit Et .annis duobus Tirſah in

9 בְּתִרְצָה שְׁנָתָיִם׃ וַיִּקְשֹׁר עָלָיו עַבְדּוֹ זִמְרִי

domo ‡ ,ebrio † ,bibente Tirſah in ipſo Et .*currus* ‡ partis mediæ princeps

שַׂר[h] מַחֲצִית הָרָכֶב וְהוּא בְּתִרְצָה שֹׁתֶה שִׁכּוֹר בֵּית

,eũ percuſſit & ,Zimri venit Et :Tirſah in domũ ſuper ‡ qui ,Arſah

אַרְצָא אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת בְּתִרְצָה׃ וַיָּבֹא זִמְרִי[i] וַיַּכֵּהוּ

:Iehudah regis Aſa ſeptimo &, vigeſimo anno *in* eum occidit &

וַיְמִיתֵהוּ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה

ſuper *eum ſedere inxta eum regnando in* ,fuit Et .eo pro regnauit &

11 וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ וַיְהִי[k] כְּשִׁבְתּוֹ עַל־

mingentẽ *ei* ‡ reliquit non :Bahaſa domum omnem percuſſit eius ſoliũ

כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא־הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין

Zimri perdidit Et .eius *ſocios* † & ,eius *redemptores* ‡ & , *pariete in* *

וְגֹאֲלָיו[l] וְרֵעֵהוּ׃ וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי

fuerat locutus quod ,Dominı verbum iuxta ,Bahaſa domum omnem

12 אֶת כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר

peccata omnia *Ad* * .prophetæ Iehu *manu in*[l] ,Bahaſa *ad* †

13 אֶל־בַּעְשָׁא בְיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃ עַל כָּל־חַטֹּאות

fecerũt peccare qui & ,peccauerunt qui ,eius filij Elah peccata & ,Bahaſa

בַּעְשָׁא וְחַטֹּאות אֵלָה בְּנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ

.ſuis vanitatibus in Iſrael Deum Dominvm irritando ,Iſrael

אֶת־יִשְׂרָאֵל[l] לְהַכְעִיס אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃

hæc nónne ,fecit quæ omnia &, Elah verborum *reſiduum* Et

14 וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵלָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם

? Iſrael regum dierum verborum libro *ſuper* ‡ ſcripta

כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

regnauit ,Iehudah regis Aſa *anno* ſeptimo &, vigeſimo anno In

15 בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ

Ghibbethon *ſuper caſtrametantes* populus Et . Tirſah in diebus ſeptem Zimri

זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם[m] חֹנִים עַל־גִּבְּתוֹן

:dicendo , *caſtrametantes* ‡ populus Audiuitque .Peliſtinis * quæ

16 אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים׃ וַיִּשְׁמַע הָעָם[i] הַחֹנִים לֵאמֹר

conſtituerunt regem & :regem percuſſit etiam &, Zimri Coniurauit

קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִכוּ

die in Iſrael ſuper exercitus principem Homri Iſrael omnis

כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶת־עָמְרִי שַׂר־צָבָא עַל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם

eo cum Iſrael omnis &, Homri Aſcenditque .*caſtrametatione* in illa

17 הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ וַיַּעֲלֶה עָמְרִי וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ

.Tirſah *ſuper coarctauerunt* &, Ghibbethon de

מִגִּבְּתוֹן[n] וַיָּצֻרוּ עַל־תִּרְצָה׃

palatium ad venit ☞, ciuitas eſſet capta quòd ,Zimri *videre ſecũdũ* fuit Et

18 וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי־נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל־[p]אַרְמוֹן

,eſt mortuus & ,igni *in* regiã domum ſe ſuper combuſſit & ,regiæ dom*

בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת־בֵּית־מֶלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמָת׃

oculis in ‡ malum † faciendo ,peccauit quibus ,ſua peccata Propter

19 עַל־חַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא[p] לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי

,fecit *quod* ‡ ,eius *peccato* in & ,Iarobham via in ambulando ;Dominı

יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה

eius *colligatio* ‡ & ,Zimri verborũ *reſidnum* Et . Iſrael faciendo peccare

לְהַחֲטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ

dierum verborum libro *ſuper* ‡ ſcripta ipſa nónne ,coniurauit qua

20 אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי[r] הַיָּמִים

? Iſrael regum

לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

erat populi *dimidium* :*dimidium* ‡ in Iſrael populus eſt diuiſus Tunc

21 אָז[t] יֵחָלֵק הָעָם יִשְׂרָאֵל[s] לַחֵצִי חֲצִי הָעָם הָיָה

dimidium † & ,eum *faciendum* ‡ regnare *ad* * ,Ghinath filium Tibni poſt

אֹחֲרֵי תִבְנִי[s] בֶּן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְלַחֲצִי

populo ,Homri poſt ‡ qui populus præualuit Et .Homri poſt

אַחֲרֵי עָמְרִי׃ וַיֶּחֱזַק[t] הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־הָעָם

regnauit & ,Tibni eſt mortuus & : Ghinath filium Tibni poſt * qui

22 אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ

,Iehudah regis Aſa anno vno &, trigeſimo anno *In* .Homri

עָמְרִי׃ בִּשְׁנַת[v] שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה

Semer à Someron montem Emitque .annis ſex

23 מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתִרְצָה מָלָךְ

nomen vocauitque ,montem ædificauit & : argenti talentis duobus *in*

24 שֵׁשׁ־שָׁנִים׃ וַיִּקֶן[x] אֶת־הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר

† duas partes: — dimidia pars

‡ vt ‡ facerent — *dimidium* † & ,cum *faciendum* ‡ regnare *ad* * ,Ghinath filium Tibni poſt

† alteramedia pars erat — אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְלַחֲצִי

populo ,Homri poſt ‡ qui populus præualuit Et .Homri poſt

אַחֲרֵי עָמְרִי׃ וַיֶּחֱזַק[t] הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־הָעָם

regnauit & ,Tibni eſt mortuus & : Ghinath filium Tibni poſt * qui

אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ

,Iehudah regis Aſa anno vno &, trigeſimo anno *In* .Homri

עָמְרִי׃ בִּשְׁנַת[v] שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה

regnauit Tirſah In . annis duodecim Iſrael ſuper Homri regnauit

מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתִרְצָה מָלָךְ

Semer à Someron montem Emitque .annis ſex

שֵׁשׁ־שָׁנִים׃ וַיִּקֶן[x] אֶת־הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר

nomen vocauitque ,montem ædificauit & : argenti talentis duobus *in*

בְּכִכָּרַיִם כֶּסֶף[y] וַיִּבֶן[y] אֶת־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם

lucernam ei eius Deus DOMINVS dedit Dauid propter Quia

4 כִּי לְמַעַן דָּוִד נָתַן יְהוָה אֱלֹהָיו לוֹ נִיר
factendum ſtare ad † &, eum poſt eius filium *ſuſcitandum ad*, Ieruſalaim in *vt ſuſcitaret*
לְהָקִים[d] אֶת־בְּנוֹ אַחֲרָיו וּלְהַעֲמִיד אֶת־ †*& ſtare faceret*
בִּירוּשָׁלִָם׃ 5 יַעַן אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד אֶת־הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה קוֹם
,DOMINI oculis in† rectum ‡ Dauid fecit Quia .Ieruſalaim ‡*quod* †*erat*
וְלֹא־סָר[e] מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו צִוָּה
,Rechabham inter fuerat bellum Et .Chitthæi Vriiah *re in tantum* præter rem
רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ 6 וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין רְחַבְעָם
verborum *reſiduum* Et .eius vitæ diebus omnibus Iarobham inter & reſidua
וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃[f] 7 וְיֶתֶר דִּבְרֵי חַיָּה
verborū libro *ſuper*‡ ſcripta ipſa nonne ,fecit quæ omnia &, Abiiam ‡ *ſunt in*
אֲבִיָּם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
.Iarobhā inter &, Abiiam inter fuit bellum & ?Iehudah regum dierum
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּם וּבֵין יָרָבְעָם׃
.Dauid ciuitate in eum ſepelierūt &, ſuis patribus cum Abiiam *iacuit* Et dormiuit
8 וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד
Iarobham vigeſimo anno in Et .eo pro eius filius Aſa regnauit Et
וַיִּמְלֹךְ אָסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ 9 וּבִשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרָבְעָם
vno &, quadraginta Et .Iehudah ſuper Aſa regnauit ,Iſrael regis
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אָסָא עַל־יְהוּדָה׃ 10 וְאַרְבָּעִים וְאַחַת
.Abiſalom filia Mahachah ei' matris nomē Et. Ieruſalaī in regnauit annis
שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם׃
.eius pater Dauid ſicut ,DOMINI oculis in ‡ rectū † Aſa Fecitque †*quod* ‡*erat*
11 וַיַּעַשׂ[g] אָסָא הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו׃ עָשָׂה[g]
idola vniuerſa abſtulit &, terra de *catamitos* ‡ fecit tranſire Et ‡ ſcorta maſcula
12 וַיְעַבֵּר הַקְּדֵשִׁים מִן־הָאָרֶץ[h] וַיָּסַר אֶת־כָּל־הַגִּלֻּלִים סוֹר[h]
,eam amouit &, ſuā matrē Mahachah etiam Et .ſui patres fecerāt quæ
אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ 13 וְגַם[i] אֶת־מַעֲכָה אִמּוֹ הֵסִירָהּ סוּר[i]
Aſa ſuccidit &: Luco *tericulamentum* * fecerat quæ ,*hera* ab neeſſeregina
מִגְבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת לָאֲשֵׁרָה וַיְכָרֹת אָסָא אֶת־ * idolum
non excelſa Et .Chidron torrente in combuſſit & ,eius *tericulamentum* idolum
מִפְלֶצֶתָהּ וַיְשָׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃ 14 וְהַבָּמוֹת לֹא־
.ſuis die^b^ oībus DOMINO cum perfectū erat Aſa cor *tantum ſunt remota* abſtulerunt.
סָרוּ רַק לְבַב־אָסָא הָיָה שָׁלֵם עִם־יְהוָה כָּל־יָמָיו׃ veruntamen
domus ſanctificationes &, ſui patris ſanctificationes intulit Et בּוֹא[k]
15 וַיָּבֵא[k] אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו וְקָדְשָׁיו בֵּית קודשי
inter erat bellum Et .vaſa &, aurum &, argentū, DOMINI ק
יְהוָה כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים׃[l] 16 וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין כְּלָה[l]
aſcendit Et .eorum diebus omnibus, Iſrael regem Bahaſa inter &, Aſa
אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵיהֶם׃ 17 וַיַּעַל[m] עָלָה[m]
dandum non ad, Ramah ædificauit &, Iehudah *ſuper*‡ Iſrael rex Bahaſa ‡*aduerſum*
בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְהוּדָה[n] וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לְבִלְתִּי[o] תֵּת[o] vt non permitteret
Aſa tulit Et .Iehudah regi Aſa ingredientē &, egredientē בָּנָה[n] נָתַן[o]
יֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃[p] 18 וַיִּקַּח[p] אָסָא אֶת־ לָקַח[p]
& ,DOMINI domus theſauris in *reſidua* * ,aurum &, argentū omne * quæ reman ſerant
כָּל־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנּוֹתָרִים בְּאוֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֶת־
ea miſitque: ſuorum ſeruorum manu in ea dedit &, regiæ domus theſauros
אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנֵם בְּיַד עֲבָדָיו וַיִּשְׁלָחֵם הִמְלִיךְ[q]
Aram regem Chezion filij Tabrimmon filiū hadad-Ben ad Aſa rex
חֲזָיֹן בֶּן־טַבְרִמֹּן בֶּן־חֶדֶד מֶלֶךְ אֲרָם׃ inter, te inter &, me inter † Fœdus :dicendo, Dammaſec in *habitantem* qui habitabat
הַיֹּשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר׃ 19 בְּרִית[r] בֵּינִי וּבֵינֶיךָ בֵּין † fuit
,argentum munus tibi miſi ecce: tuū patrem inter &, meum patrē
אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ שֹׁחַד כֶּסֶף
aſcendat &, Iſrael rege Bahaſa cum tuum pactum irrita vade .aurū & recedat
וְזָהָב לֵךְ[s] הָפֵר[s] אֶת־בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה פּוּר[s]
miſit &, Aſa regem ad hadad-Ben audiuit Et .me *deſuper*‡ גּוּ
מֵעָלָי׃ 20 וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־
,Hiion percuſſit &, Iſrael vrbes *ſuper*‡ ſibi † qui ,*vintutum* * principes ‡*exercitus*
שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל[t] וַיַּךְ אֶת־עִיּוֹן †*erant* ‡*cōtra*
ſuper‡ Chineroth vniuerſam &, mahachah-beth Abel & ,Dan & נְפָתָלִי[t]
וְאֶת־דָּן וְאֶת אָבֵל בֵּית־מַעֲכָה וְאֵת כָּל־כִּנְרוֹת עַל ‡ cum
deſtitit & ,Bahaſa *audire ſecundū* fuit Et .Naphthali terra omni cùm audiſſet
כָּל־אֶרֶץ נַפְתָּלִי׃ 21 וַיְהִי[s] כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל הָיָה[s]
Aſa rex Et .Tirſah in manſit &, Ramah *ædificando ab* * * ædificare
מִבְנוֹת אֶת־הָרָמָה וַיֵּשֶׁב בְּתִרְצָה׃ 22 וְהַמֶּלֶךְ אָסָא †
lapides tulerunt Et .exemptus ‡ non .Iehudah omnem fecit *audire* † † congregare
הִשְׁמִיעַ אֶת־כָּל־יְהוּדָה אֵין[u] נָקִי[u] וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי ‡ fuit
eis *in* † extruxit &: Bahaſa ædificauerat quæ, eius ligna &, Ramah נָקָה[u]
הָרָמָה וְאֶת־עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּם ‡ ex
.Miſpah &, Biniamim Ghebah Aſa rex
הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶת־גֶּבַע בִּנְיָמִן וְאֶת־הַמִּצְפָּה׃
quod omne &, eius robur omne &, Aſa verborū omnium *reſiduum* Et reſidua
23 וְיֶתֶר[v] כָּל־דִּבְרֵי אָסָא וְכָל־גְּבוּרָתוֹ וְכֹל אֲשֶׁר

Iſunt in libro *ſuper*‡ ſcripta hæc nónne ,extruxit quas vrbes & , fecit
עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
† Veruntamē ſuæ ſenectutis tempore *in Tantum* † ?Iehudah regum dierum verborum
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ
Dormiuitque ,ſuis patribus eum Aſa *Iacuitque* .ſuis pedibus ægrotauit
חָלָה אֶת־רַגְלָיו׃ 24 וַיִּשְׁכַּב[t] אָסָא עִם־אֲבֹתָיו
regnauitque: ſui patris Dauid ciuitate in ſuis pattribus cum eſt ſepultus &
וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ
regnauit Iarobham filius Nadab Et .eo pro eius filius Iehoſaphat
יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ 25 וְנָדָב[t] בֶּן־יָרָבְעָם מָלַךְ
ſuper regnauit & :Iehudah regis Aſa anno ſecundo *in* Iſrael ſuper
עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת[x] שְׁתַּיִם לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־ שָׁנָה[x]
.DOMINI oculis in malum Fecitque .duobus annis Iſrael
יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃ 26 וַיַּעַשׂ[y] הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה עָשָׂה[y]
fecit peccare *quo* ‡ eius *peccato* in &, ſui patris via in ambulauit & peccatis † quibus
וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־ ‡ aduerſus
domo de Achiiah filius Bahaſa eum *ſuper* conſpirauit Et .Iſrael
יִשְׂרָאֵל׃ 27 וַיִּקְשֹׁר[t] עָלָיו בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה לְבֵית †
Nadab Et .Peliſtæis † quæ ,Ghibbethō in Bahaſa eū percuſſit &, Iſſachar † fuerat
וְיִשָּׂשכָר וַיַּכֵּהוּ בַּעְשָׁא בְּגִבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים וְנָדָב
obſidebant Bahaſa eum Interfecitque .Ghibbethon *ſuper coarctantes* Iſrael omnis &
צוּר[a] מוּת[z] וְכָל־יִשְׂרָאֵל[z] צָרִים עַל־גִּבְּתוֹן׃ 28 וַיָּמֶת[a]
.eo pro regnauit &, Iehudah regis Aſa tertio anno *in*
בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃
cū regnaſſet, non .Iarobham domū omnem percuſſit ,*ipſum regnare ſecundū* ,fuit Et
29 וַיְהִי[t] כְּמָלְכוֹ[a] הִכָּה[a] אֶת־כָּל־בֵּית יָרָבְעָם לֹא־ נָכָה[a]
verbum iuxta, eum diſperderet donec, Iarobhā ipſi *ſpiraculum omne* reliquit omnem animam
הִשְׁאִיר כָּל־נְשָׁמָה לְיָרָבְעָם עַד־הִשְׁמִדוֹ כִּדְבַר
. Siloniteæ Achiiah ſui ſerui *manu in* fuerat locutus quod ,DOMINI per manum
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי׃
Propter ſecit peccare qui & ,peccauit qui ,Iarobham peccata *Super*
30 עַל־חַטֹּאוֹת[t] יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
propter irritationem . Iſrael Deum DOMINVM irritauit qua, eius *irritatione in* ; Iſrael
יִשְׂרָאֵל בְּכַעֲסוֹ אֲשֶׁר הִכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
reſidua ipſa nónne , fecit quæ omnia &, Nadab verborum *reſiduum* Et
31 וְיֶתֶר[t] דִּבְרֵי נָדָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם ‡ ſunt in
? Iſrael regum dierum verborum libro *ſuper* ‡ ſcripta
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
omnibus Iſrael regem Bahaſa inter & Aſa inter fuit bellum Et
32 וּמִלְחָמָה[b] הָיְתָה בֵּין אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כָּל־ † הָיָה[b]
regnauit Iehudah regis Aſa tertio anno In .eorum diebus
יְמֵיהֶם׃[c] 33 בִּשְׁנַת[t] שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יוֹם[c]
quatuor & viginti, Tirſah in Iſrael omnem ſuper Achiiah filius Bahaſa
בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּתִרְצָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
via in ambulauit &, DOMINI oculis in malum Fecitque .annis
שָׁנָה׃ 34 וַיַּעַשׂ[c] הָרַע[d] בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ עָשָׂה[d] רוּעַ[d]
.Iſrael fecit peccare quo ,eius peccato in &, Iarobham
יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XVI. יו

contra ,Bahaſa *ſuper* Chanani filiū Iehu ad DOMINI verbum fuit Et
1 וַיְהִי[a] דְבַר־יְהוָה אֶל־יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי עַל־בַּעְשָׁא †
‡ poſui te *dedi* ‡ &, puluere de te exaltaui quod eo Pro :dicendo
2 לֵאמֹר׃ יַעַן אֲשֶׁר[b] הֲרִימוֹתִיךָ מִן־הֶעָפָר[c] וָאֶתְּנְךָ[b] רוּם[c] נָתַן[b]
, Iarobham via in ambulaſti & , Iſrael meum populum ſuper ducem
נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל[d] וַתֵּלֶךְ[d] בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וַתַּחֲטִא[d] הָלַךְ[d]
vt irritares :eorum *peccatis in* * me *irritandum ad* Iſrael meum populum feciſti peccare & * peccato
אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיסֵנִי בְּחַטֹּאתָם׃ remouco
dabo &. ei' dom' poſteros &, Bahaſa poſteros *ſuccidens* ego Ecce
3 הִנְנִי[t] מַבְעִיר אַחֲרֵי בַעְשָׁא וְאַחֲרֵי בֵיתוֹ וְנָתַתִּי אֶת־
.Nebat filij Iarobham domum ſicut tuam domum
בֵּיתְךָ כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃
Eum qui mor tuus fuerit ex ‡ qui verò mortu^ fuerit ex eo aues cæli. ‡ reſidua ‡ ſunt in ‡ dormiuit per manum † ſuper ‡ ſuper
ei mortuum ‡ & : canes comedent, ciuitate in Bahaſa *ipſi Mortuum*
4 הַמֵּת[e] לְבַעְשָׁא בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת[e] לוֹ
,Bahaſa verborum *reſiduum* † Et .*celorum volatile* comedent ,agro in
בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם׃ 5 וְיֶתֶר[t] דִּבְרֵי בַעְשָׁא
libro *ſuper* ‡ ſcripta ipſa nónne ,eius fortitudo &, fecit quæ &
וַאֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
cum Bahaſa *iacuit* ‡ Et ? Iſrael regum dierum verborum
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ 6 וַיִּשְׁכַּב[t] בַּעְשָׁא עִם־
.eo pro eius filius Elah regnauit & : Tirſah in eſt ſepultus & , ſuis patrib^
אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּתִרְצָה וַיִּמְלֹךְ אֵלָה בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
per manum † ſuper ad † fuit DOMINI verbū prophetę Chanani filij Iehu *manu in* etiam Et
7 וְגַם[t] בְּיַד־יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי הַנָּבִיא דְּבַר־יְהוָה הָיָה[f] אֶל־ †
oculis in fecit quod malum omne ſuper &, eius domum *ad*‡ &, Bahaſa ‡ ſuper
בַּעְשָׁא וְאֶל־בֵּיתוֹ וְעַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּעֵינֵי

ipsa : Tirsah in venit & ,abiit & ,Iarobham vxor surrexit Et
17 † וַתָּקָם֙ אֵ֣שֶׁת יָרָבְעָ֔ם וַתֵּלֶךְ֙ וַתָּבֹ֣א תִרְצָ֔ה הִ֥יא בָּאָ֖ה בְּסַ֣ף־הַבָּ֑יִת וְהַנַּ֖עַר מֵֽת׃ יַלְדָּ֥
.est mortuus puer & ,domus limen *in* ingrediente
verbum iuxta ,Israel omnis eum planxerunt & ,eum sepelierunt Et
18 † וַיִּקְבְּרוּ֙ אֹת֔וֹ וַיִּסְפְּדוּ־ל֖וֹ כָּל־יִשְׂרָאֵ֑ל כִּדְבַ֣ר יְהוָ֔ה אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר בְּיַד־עַבְדּ֥וֹ אֲחִיָּ֖הוּ הַנָּבִֽיא׃ ‖per manum
.prophetæ Achiiahu sui serui *manu in* fuerat locutus quod ,DOMINI
,regnauit quibus & ,pugnauit quibus ,Iarobham verborū *residuum* ‖Et ‖residua
19 † וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י יָרָבְעָ֔ם אֲשֶׁ֥ר נִלְחָ֖ם וַאֲשֶׁ֣ר מָלָ֑ךְ הִנָּ֛ם כְּתוּבִ֥ים עַל־סֵ֖פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֛ים לְמַלְכֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ ‖sunt in
.Israel regum dierum verborum libro *super* ‖scripta ipsa ecce
:‖anni duo & viginti ,Iarobham regnauit quibus dies Et
20 † וְהַיָּמִ֗ים אֲשֶׁר־מָלַ֤ךְ יָרָבְעָם֙ עֶשְׂרִ֣ים וּשְׁתַּ֔יִם שָׁנָ֑ה וַיִּשְׁכַּ֣ב עִם־אֲבֹתָ֔יו וַיִּמְלֹ֥ךְ נָדָ֛ב בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃ ‖יום
.eo pro eius filius Nadab regnauit & :suis patribus cum *iacuitque*
quadraginta filius :Iehudah in regnauit Selomoh filius Rechabham Et
21 † וְרַחַבְעָם֙ בֶּן־שְׁלֹמֹ֔ה מָלַ֖ךְ בִּיהוּדָ֑ה בֶּן־אַרְבָּעִ֨ים וְאַחַ֤ת שָׁנָה֙ רַחַבְעָ֔ם בְּמָלְכ֖וֹ וְשֶׁבַע֩ עֶשְׂרֵ֨ה שָׁנָ֜ה מָלַ֣ךְ בִּירוּשָׁלַ֗ם הָעִ֙יר֙ אֲשֶׁ֣ר בָּחַ֣ר יְהוָ֔ה לָשׂ֥וּם אֶת־שְׁמ֖וֹ שָׁ֑ם וְשֵׁ֣ם אִמּ֔וֹ נַֽעֲמָ֖ה הָעַמֹּנִֽית׃ ‖fuit ‖ſerat ‖quando regnauit
suū nomen *ponendum ad* ,DOMINVS elegit quam ciuitate ,Ierusalaim in ‖vt poneret
.Hammonitis Nahamah ‖et matris nomē &:Israel tribubus oībus ex ibi
eum fecerūt æmulari &,DOMINI oculis in malum Iehudah Fecitque
22 † וַיַּ֤עַשׂ יְהוּדָה֙ הָרַ֣ע בְּעֵינֵ֣י יְהוָ֔ה וַיְקַנְאוּ֙ אֹת֔וֹ בְּכָל־אֲשֶׁ֥ר עָשׂ֖וּ אֲבֹתָ֑ם בַּחַטֹּאתָ֛ם אֲשֶׁ֥ר חָטָֽאוּ׃ ‖עשׂה
.peccauerunt quæ ‖suis peccatis in eorū patres fecerunt quæ omnibus præ
‖super ,lucos & ,statuas & ,excelsa sibi ipsi etiam ædificauerunt Et
23 † וַיִּבְנ֣וּ גַם־הֵ֗מָּה לָהֶם֙ בָּמ֣וֹת וּמַצֵּב֔וֹת וַאֲשֵׁרִ֖ים עַל־כָּל־גִּבְעָ֣ה גְבֹהָ֑ה וְתַחַת֙ כָּל־עֵ֣ץ רַעֲנָ֔ן׃ ‖בנה
.viride lignum omne ‖subter & ,excelsum collem omnem
abominationes omnes ‖ēm fecerunt :terra in erat ‖scortator etiam Et
24 † וְגַם־קָדֵ֖שׁ הָיָ֣ה בָאָ֑רֶץ עָשׂ֗וּ כְּכֹל֙ הַתּוֹעֵבֹ֣ת הַגּוֹיִ֔ם אֲשֶׁ֥ר הוֹרִ֖ישׁ יְהוָ֥ה מִפְּנֵ֖י בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ ‖facie
.Israel filiorum *faciebus* à DOMINVS eiecit quas ,gentium
Sisac ascendit ,Rechabham regis quinto anno in ,fuit Et
25 † וַיְהִ֗י בַּשָּׁנָה֙ הַחֲמִשִּׁ֣ית לַמֶּ֣לֶךְ רַחַבְעָ֔ם עָלָ֥ה שִׁישַׁ֖ק מֶ֣לֶךְ־מִצְרַ֑יִם עַל־יְרוּשָׁלָֽ͏ִם׃ ‖שישק
thesauros tulit Et :Ierusalaim *super* * Aegypti rex
: tulit omnia & ,regiæ domus thesauros & ,DOMINI domus
26 † וַיִּקַּ֗ח אֶת־אֹצְר֛וֹת בֵּ֥ית יְהוָ֖ה וְאֶת־אֹצְר֣וֹת בֵּית־הַמֶּ֑לֶךְ וְאֶת־הַכֹּ֖ל לָקָ֑ח וַיִּקַּ֕ח אֶת־כָּל־מָגִנֵּ֥י הַזָּהָ֖ב אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה שְׁלֹמֹֽה׃ ‖לקח
.Selomoh fecerat quæ ,aurea scuta omnia tulit &
‖constituit in *mandauit* & ;ærea scuta eis pro Rechabham rex fecit Et
27 † וַיַּ֤עַשׂ הַמֶּ֙לֶךְ֙ רַחַבְעָ֔ם תַּחְתָּ֖ם מָגִנֵּ֣י נְחֹ֑שֶׁת וְהִפְקִ֗יד עַל־יַ֚ד שָׂרֵ֣י הָרָצִ֔ים הַשֹּׁמְרִ֖ים פֶּ֥תַח בֵּית־הַמֶּֽלֶךְ׃ ‖qui obserua bant
.regiæ domus ostium *obseruantium* † cursorum principum manu *super*
‖tēpore quo ingrediebatur rex ,cursores ea portabant ,DOMINI domū *regem intrandi tempore à* ‖ ,fuit Et
28 † וְהָיָ֗ה מִדֵּי֙־בֹ֣א הַמֶּ֔לֶךְ בֵּ֖ית יְהוָ֑ה יְשָׂא֣וּם הָרָצִ֔ים וְהֵשִׁיבוּם֙ אֶל־תָּ֣א הָרָצִ֔ים׃ ‖נשׂא ‖resídua ‖sunt in
verborum *residuum* ‖Et .cursorum thalamum ad ea reportabant &
libro *super* ‖ scripta ipsa nonne ,fecit quæ omnia & ,Rechabham
29 † וְיֶתֶר֙ דִּבְרֵ֣י רְחַבְעָ֔ם וְכָל־אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה הֲלֹא־הֵ֑מָּה כְּתוּבִ֗ים עַל־סֵ֛פֶר דִּבְרֵ֥י הַיָּמִ֖ים לְמַלְכֵ֥י יְהוּדָֽה׃ ‖יום
inter fuit bellum Et ?Iehudah regum dierum verborum
‖Dormiuitq; Rechabham *Iacuitque* .diebus oībus Iarobham inter & Rechabham
30 † וּמִלְחָמָ֥ה הָיְתָ֛ה בֵּ֥ין רְחַבְעָ֖ם וּבֵ֣ין יָרָבְעָ֑ם כָּל־הַיָּמִֽים׃ ‖שׁכב
nomē & :Dauid ciuitate in suis patribus cū est ‖sepultus & ,suis patrib‖s cū
31 † וַיִּשְׁכַּ֤ב רְחַבְעָם֙ עִם־אֲבֹתָ֔יו וַיִּקָּבֵ֥ר עִם־אֲבֹתָ֖יו בְּעִ֣יר דָּוִ֑ד וְשֵׁ֣ם אִמּ֔וֹ נַֽעֲמָ֖ה הָעַמֹּנִ֑ית וַיִּמְלֹ֥ךְ אֲבִיָּ֛ם בְּנ֖וֹ תַּחְתָּֽיו׃
.eo pro eius filius Abiiam regnauit & :Hāmonitis Nahamah eius matris

CAP. XV. טו

,Nebat filij Iarobham regis decimo octauo anno in Et
1 † וּבִשְׁנַ֣ת שְׁמֹנֶ֤ה עֶשְׂרֵה֙ שָׁנָ֔ה לַמֶּ֖לֶךְ יָרָבְעָ֑ם בֶּן־נְבָ֖ט מָלַ֥ךְ אֲבִיָּ֖ם עַל־יְהוּדָֽה׃ ‖שׁנה
.Iehudah ‖super Abiam regnauit
‖fuit ‖eius matris nomen & :Ierusalaim in regnauit annis Tribus
2 † שָׁלֹ֤שׁ שָׁנִים֙ מָלַ֣ךְ בִּירוּשָׁלָ֔͏ִם וְשֵׁ֥ם אִמּ֖וֹ מַעֲכָ֣ה בַת־אֲבִישָׁל֑וֹם׃ ‖שׁנה
peccatis omnibus in ambulauit Et .Abisalom filia Mahachah
3 † וַיֵּ֗לֶךְ בְּכָל־חַטֹּאת֙ אָבִ֔יו אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה לִפָנָ֑יו וְלֹא־הָיָ֣ה לְבָב֗וֹ שָׁלֵם֙ עִם־יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֔יו כִּלְבַ֖ב דָּוִ֥ד אָבִֽיו׃ ‖בנה
cum perfectum eius cor fuit non & :eum ante fecerat quæ ,sui patris
.sui patris Dauid cor sicut suo Deo DOMINO

* ibi ecce :Siloh *ibi* ‡ & ;Iarobham vxor *tu* † quòd cognoscant †sis ‡vade in
*est
את
p
‖quòd essem rex
‖crustulas, † œnophorū ‡vade ‖futurum sit
4 נָגִיד׃ ‖נגד
†in
5 וַיָּקָם֙ יָרָבְעָ֔ם וַיֵּלֶךְ֙ וַתָּבֹ֣א שִׁלֹ֔ה וְהִ֣וא לֹא־יָכְלָ֔ה לְהַגִּ֥יד לָ֖הּ מַה־יִּהְיֶ֥ה לַנָּֽעַר׃ ‖קום ‖caligauerant
venit & ,Siloh † abiit & ,surrexit & ,Iarobham vxor sic fecit Et
† וַתַּ֗עַשׂ כֵּ֚ן אֵ֣שֶׁת יָרָבְעָ֔ם וַתָּ֙קָם֙ וַתֵּ֣לֶךְ שִׁלֹ֔ה וַתָּבֹ֖א בֵּ֣ית אֲחִיָּ֑הוּ וַאֲחִיָּ֗הוּ לֹא־יָכֹל֙ לִרְא֣וֹת כִּי־כָ֣בְד֔וּ עֵינָ֖יו מִשֵּׁיבֹֽה׃ ‖בוא ‖זקנה ‖קום ‖שׁוב
.eius *caniti* præ eius oculi
venit Iarobham vxor Ecce :Achiiahu ad dixit DOMINVS Et
† וַיהוָ֣ה אָמַ֔ר אֶל־אֲחִיָּ֖הוּ הִנֵּ֣ה אֵשֶׁת־יָרָבְעָ֗ם בָּאָה֙ לִדְרֹ֣שׁ דָּבָ֤ר מֵֽעִמָּךְ֙ אֶל־בְּנָ֔הּ כִּי־חֹלֶ֥ה הוּא֙ כָּזֶ֣ה וְכָזֶ֔ה וְהָיָ֥ה כְּבֹאָ֖הּ וְהִיא֣ מִתְנַכֵּֽרֶת׃ ‖vt quærat ‖te ‖ægrotat: talia & talia
,ostiū ad venientis eius pedū *vocem* ‖ Achiiahu *audiue secundā* ‡ fuit Et .eam ad loqueris
.aliam se præferebat ipsa & ,*ipsam intrare circa* ‖ fuit &
6 † וַיְהִ֗י כְּשָׁמְעַ֙ אֲחִיָּ֔הוּ אֶת־ק֖וֹל רַגְלֶ֑יהָ בָּאָ֣ה בַפָּ֔תַח וַיֹּ֙אמֶר֙ בֹּ֣אִי אֵ֔שֶׁת יָרָבְעָ֖ם לָמָ֣ה זֶּ֔ה אֲנִ֥י נִשְׁלַ֖חְתִּי אֵלַ֥יִךְ קָשָֽׁה׃ ‖cùm intraret ipsa, ‖cùm audisset ‖sonitum
‖ferens ‖te præ aliam tu *hoc* cur :Iarobham vxor Ingredere ,dixit &
.‡durus te ad † missus ego &
7 † וְאֲנֹכִ֞י שְׁלוּחַ֣ אֵלַ֗יִךְ קָשֶׁ֙ה֙ לִ֣י אֹמְרִ֔י לְיָרָבְעָ֖ם כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל יַ֣עַן אֲשֶׁ֣ר רוֹמַ֔מְתִּיךָ֙ מִתּ֣וֹךְ הָעָ֔ם וְאֶתֶּנְךָ֙ נָגִ֣יד עַל־עַמִּ֔י יִשְׂרָאֵֽל׃ ‖רום ‖ישׁא ‖איש ‖†sum ‖nuncius.
:Israel meum populum super ducem te *dedi* * & ;populi medio è ‖posui
non & ;tibi illud dedi & ,Dauid domo à regnum scidi Et
8 † וָאֶקְרַ֤ע אֶת־הַמַּמְלָכָה֙ מִבֵּ֣ית דָּוִ֔ד וָאֶתֶּנָ֖הּ לָ֑ךְ וְלֹא֩ הָיִ֨יתָ כְּעַבְדִּ֜י דָּוִ֗ד אֲשֶׁ֤ר שָׁמַר֙ מִצְוֹתַ֔י וַאֲשֶׁ֥ר הָלַ֖ךְ אַחֲרַ֑י לַעֲשׂ֥וֹת רַ֛ק הַיָּשָׁ֖ר בְּעֵינָֽי׃ ‖היה ‖עשׂה ‖רוע
qui & ,mea præcepta custodiuit qui ,Dauid meus seruus sicut fuisti
rectum ‖ tantùm *faciendum ad* ‡ ,suo corde toto in me post ambulauit
fuerunt qui omnibus præ faciendo malefecisti Et ‡ :meis oculis in ‖ante te.
9 † וַתָּ֣רַע לַעֲשׂ֔וֹת מִכֹּ֖ל אֲשֶׁ֣ר הָי֑וּ וַתֵּ֣לֶךְ וַתַּעַשׂ־לְךָ֣ אֱלֹהִ֣ים אֲחֵרִ֔ים וּמַסֵּכ֖וֹת לְהַכְעִיסֵ֑נִי וְאֹתִ֥י הִשְׁלַ֖כְתָּ אַחֲרֵ֥י גַּוֶּֽךָ׃ ‖ילך ‖נסך ‖corpus
,conflatiles & ,alienos deos tibi fecisti & ,iuisti & ;*tuæ facies ad* ‖
.tuum *tergum* ‡ post proiecisti me & ,me irritandum ad
excidam & ,Iarobham domum *ad* ‡ malum *adducens* * ego ecce Idcirco
10 † לָכֵ֗ן הִנְנִי֙ מֵבִ֣יא רָעָ֔ה אֶל־בֵּ֖ית יָרָבְעָ֑ם וְהַכְרַתִּ֣י לְיָרָבְעָ֗ם מַשְׁתִּ֙ין֙ בְּקִ֣יר עָצ֔וּר וְעָז֖וּב בְּיִשְׂרָאֵ֑ל וּבִעַרְתִּ֗י אַחֲרֵי֙ בֵּ֣ית יָרָבְעָ֔ם כַּאֲשֶׁ֥ר יְבַעֵ֖ר הַגֶּ֥לֶל עַד־תֻּמּֽוֹ׃ ‖adduco ‖super ‖de
:Israel in derelictum & ,clausum, parietem ad mingentem Iarobham *ipsi* †
‖succidituꝛ ſterquilinū, donec consumetur. Eum qui mortuus fuerit de
ad usque ‖ ,stercus *succideret* ‖ sicut ,Iarobham domus posteriores succidā &
:canes comedent ciuitate in Iarobham *ipsi* Mortuum .*ipsum consumati*
11 † הַמֵּ֥ת לְיָרְבָעָ֖ם בָּעִ֣יר יֹאכְל֣וּ הַכְּלָבִ֑ים וְהַמֵּת֙ בַּשָּׂדֶ֔ה יֹאכְל֖וּ עֹ֣וף הַשָּׁמָ֑יִם כִּ֥י יְהוָ֖ה דִּבֵּֽר׃ ‖מות ‖תּמם
.est locutus DOMINVS quia :cæli volucres comedent ,agro in *mortuum* ‡ &
,vrbem *tuos pedes ingrediendo in* * :tuam domum in vade ,surge tu Et
12 † וְאַתְּ֣ קוּמִ֔י לְכִ֖י לְבֵיתֵ֑ךְ בְּב֣וֹא רַגְלַ֔יִךְ הָעִ֖ירָה יָמֵ֥ת הַיָּֽלֶד׃ ‖נתן
:eum sepelient & ,Israel omnis eum plangent Et .*natus* ‖morietur &
13 † וְקָבְר֥וּ אֹת֖וֹ וְסָפְד֣וּ לֹ֑ו כִּ֣י זֶ֤ה לְבַדּוֹ֙ יָבֹ֣א לְיָרָבְעָ֔ם אֶל־קֶ֖בֶר יַ֣עַן נִמְצָ֣א בּ֔וֹ דָּבָ֥ר טוֹב֙ אֶל־יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בְּבֵ֖ית יָרָבְעָֽם׃ ‖קום
.Iarobham domum in Israel Deum DOMINVM *erga* ‡ bonū verbū eo in ‖à Dño meo
excidet qui ,Israel super regem sibi DOMINVS statuet Et
14 † וְהֵקִ֥ים יְהוָ֛ה ל֥וֹ מֶ֖לֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֥ר יַכְרִ֖ית אֶת־בֵּ֥ית יָרָבְעָ֛ם בַּיּ֥וֹם הַה֖וּא וּמָֽה־גַּ֥ם עָתָֽה׃ ‖קום ‖*est hoc
?nunc etiam* quid & :die illa Iarobham domum
arundo mouetur sicut ,Israel DOMINVS percutiet Et
15 † וְהִכָּ֣ה יְהוָ֗ה אֶת־יִשְׂרָאֵל֙ כַּאֲשֶׁ֣ר יָנ֔וּד הַקָּנֶ֖ה בַּמָּ֑יִם וְנָתַ֤שׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל֙ מֵעַ֣ל הָאֲדָמָ֣ה הַטּוֹבָ֔ה הַזֹּ֖את אֲשֶׁ֣ר נָתַ֣ן לַאֲבוֹתָ֑ם וְזֵרֵ֣ם מֵעֵ֣בֶר לַנָּהָ֔ר יַ֣עַן אֲשֶׁ֣ר עָשׂ֔וּ אֶת־אֲשֵׁרֵיהֶ֖ם מַכְעִיסִ֣ים אֶת־יְהוָֽה׃ ‖נכה ‖נתן ‖à
quam ,ista bona terra *desuper* ‡ Israel euellet & ,aquis in
fecerunt quòd eo :flumen trans eos dispergetur & ,eorum patribus dedit
.DOMINVM irritantes suos lucos
,peccauit qui Iarobham peccata propter ,Israel tradet Et
16 † וַיִּתֵּ֥ן אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל בְּגַלַּ֣ל חַטֹּאת֑וֹת יָרָבְעָ֕ם אֲשֶׁ֥ר חָטָ֖א וַאֲשֶׁ֥ר הֶחֱטִ֖יא אֶת־יִשְׂרָאֵֽל׃
.Israel fecit peccare qui &

quod ,Dei viri verbum *regem audire fecundū*‡,fuit Et
‡cùm audiſſet rex
4 † וַיְהִי כְּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר d
חָיָה
suam manum Iarobham *miſit*‡& ,Bethel in altare *ſuper*‡ clamauerat
‡contra
קָרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל וַיִּשְׁלַח יָרָבְעָם אֶת־יָדוֹ
‡extendit
quam ,eius manus exaruit &:eum Apprehēdite ,dicendo ,altari deſuper
† extenderat
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר תִּפְשֻׂהוּ וַתִּיבַשׁ יָדוֹ אֲשֶׁר־
*retrahere
שׁוּב e
שָׁלַח עָלָיו וְלֹא יָכֹל לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו׃
.ſe ad eam *reducere** potuit non & ,eum contra *miſerat*†
portentū ſcđm,altari de cinis eſt effuſus & ,eſt ſciſſum altare Et
5 † וְהַמִּזְבֵּחַ נִקְרַע וַיִּשָּׁפֵךְ הַדֶּשֶׁן מִן־הַמִּזְבֵּחַ כַּמּוֹפֵת
.DOMINI verbo in Dei vir dederat quod
אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ הָאֱלֹהִים בִּדְבַר יְהוָה׃
Ora quæſo faciem
nunc Deprecare :Dei virum ad dixit & ,rex reſpondit Et
6 † וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים f חַל־נָא
חָלָה f
mea man⁹ reuertatur ⁊‡,me pro ora & ,tui Dei DOMINI *facies*
‡vt
אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי וְתָשֹׁב יָדִי
פָּנָה g
*orauit
est reuerſa & ,DOMINI *faciei* Dei vir *eſt deprecatus** & .me ad
‡faciem
אֵלָי וַיְחַל אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַתָּשָׁב
‡priùs.
.*principio in* ‡ ſicut fuitque ,eum ad regis manus
יַד־הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה׃
,domum mecum Ingredere :Dei virum ad rex eſt locutus Et
‡conuiuare:
7 † וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים בֹּאָה־אִתִּי הַבַּיְתָה
נָתַן h
Dei vir Dixitque .donum tibi dabo & :*te fulci*‡ &
‡conuiuare:
וְסָעֳדָה h וְאֶתְּנָה לְךָ מַתָּת׃ † וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים 8
,tecum veniã non ,tuæ domus dimidium mihi dederis Si :regem ad
אֶל־הַמֶּלֶךְ אִם־תִּתֶּן־לִי אֶת־חֲצִי בֵיתֶךָ לֹא אָבֹא עִמָּךְ
.iſto loco in aquam bibam neque ,panem comedam neque
וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא i אֶשְׁתֶּה־מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ i שְׁתָה
comedes Non :dicēdo ,DOMINI verbo in mihi præcepit ſic Nam
9 † כִּי־כֵן צִוָּה אֹתִי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר לֹא־תֹאכַל
.veniſti *qua via in*‡ reuerteris neque ;*aquas** bibes neque ,panem
*aquam,
לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה־מַיִם וְלֹא תָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְתָּ׃
‡per viã per quam
ea in venerat *qua via in** ‡eſt reuerſus non & ,*alia via in*† abiit Et
†per viã aliã,
10 † וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְלֹא־שָׁב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּא בָהּ
*per viã per quam
.Bethel in
שׁוּב k
אֶל־בֵּית־אֵל׃
‡habitabat
,eius filius venit & ,Bethel in *habitans*‡ ſenex vnus propheta Et
11 † וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יֹשֵׁב בְּבֵית־אֵל וַיָּבוֹא בְנוֹ
Dei vir fecerat quod opus omne ei narrauit &
וַיְסַפֵּר־לוֹ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִישׁ־הָאֱלֹהִים
,regem ad fuerat locutus quæ verba ,Bethel in hodie
הַיּוֹם בְּבֵית־אֵל אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־הַמֶּלֶךְ
.ſuo patri ea narrauerunt & :eorum pater eos ad eſt locutus Et
12 † וַיְסַפְּרוּם לַאֲבִיהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲבִיהֶם
*Per quã viã
ambulauerat *qua*‡ viam eius filij oſtenderunt & ‡abiit *via* Qua‡
‡per quam
אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ הָלָךְ l וַיִּרְאוּ בָנָיו אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ
רָאָה l
.Iehudah de venerat qui ,Dei vir
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־m בָּא מִיהוּדָה׃ m בּוֹא
ei ſtrauerunt & .aſinum mihi Sternite :ſuos filios ad Dixitque
13 † וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו חִבְשׁוּ־לִי הַחֲמוֹר וַיַּחְבְּשׁוּ־לוֹ
.cum ſuper equitauit & ,aſinum ,Dei virum poſt abiit Et
יָלַךְ n
וַיִּרְכַּב עָלָיו׃ † וַיֵּלֶךְ n אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים 14
‡Tunc es
in Num†:eum ad dixitque ,quercum ſubter ſedentem eum inuenit &
‡Sum.
וַיִּמְצָאֵהוּ יֹשֵׁב תַּחַת הָאֵלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה
.Ego‡ :dixit & ?Iehudah de veniſti qui Dei vir
אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּאתָ מִיהוּדָה וַיֹּאמֶר אֲנִי׃
*Veni
.panem comede & ,domum mecum Vade* :eum ad Dixitque
15 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵךְ אִתִּי הַבַּיְתָה וֶאֱכֹל לָחֶם׃
‡poſſum
neque ,tecum venire & ,tecum reuerti *potero*‡ Non :Dixitque
יָכֹל o
16 † וַיֹּאמֶר לֹא אוּכַל לָשׁוּב אִתָּךְ וְלָבוֹא אִתָּךְ וְלֹא־
*aquam
.iſto loco in *aquas** tecum bibam neque ,panem comedam
אֹכַל לֶחֶם וְלֹא־אֶשְׁתֶּה אִתְּךָ מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃
‡fuit
,panem comedes Non ,DOMINI verbo in me ad‡ verbum Quia
17 † כִּי־דָבָר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֹא־תֹאכַל לֶחֶם
‡aquam:
*vt vadas per viam per quã veniſti.
*ambulaſti qua via in eundum ad** reuerteris non:*aquas*‡ ibi bibes neque
‡ſum
וְלֹא־תִשְׁתֶּה שָׁם מַיִם לֹא־תָשׁוּב לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְתָּ
angelus & :tu ſicut ‡propheta ego Etiam :ei Dixitque .*ea in*
בָּהּ׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם־אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ 18
in tecum eum Reduc :dicendo ,DOMINI verbo in me ad eſt locutus
דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר הֲשִׁבֵּהוּ אִתְּךָ אֶל־
.ei eſt mentitus .*aquas*† bibat & ,panem comedat & ,tuam domum ‡aquam.
בֵּיתֶךָ וְיֹאכַל לֶחֶם p וְיִשְׁתֶּה מָיִם כִּחֵשׁ לוֹ׃ p שָׁתָה
.*aquas*‡ bibit & ,eius domo in panem comedit & ,eo cũ eſt reuerſus Et
‡aquam.
19 † q וַיָּשָׁב אִתּוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ r וַיִּשְׁתְּ מָיִם׃ q שׁוּב r שָׁתָה
verbum fuit & ,menſam ad ſedentibus ipſis ,fuit Et
20 † s וַיְהִי הֵם יֹשְׁבִים אֶל־הַשֻּׁלְחָן . וַיְהִי דְּבַר s הָיָה

clamauit Et .eum reduxerat qui prophetam ad DOMINI
21 † וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל־הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃ †
dicit Sic :dicendo ,Iehudah de venerat qui Dei virum ad
אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־t בָּא מִיהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר
t בּוֹא
ſeruaſti non & ,DOMINI ori fuiſti rebellis quòd eo Pro:DOMINVS
יְהוָה יַעַן כִּי v מָרִיתָ פִּי יְהוָה וְלֹא שָׁמַרְתָּ v מָרָה
:tuus Deus DOMINVS tibi præcepit quod præceptum
אֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר u צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ u צִוָּה
†Sed†aquam *de
quo* ,loco in *aquas*‡ bibiſti & ,panem comediſti & ,es reuerſus Et†
22 † וַתָּשָׁב וַתֹּאכַל לֶחֶם וַתִּשְׁתְּ מַיִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
‡aquam:
non :*aquas*‡ bibas neque ,panem comedas Ne ,te ad eſt locutus
דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־תֹּאכַל לֶחֶם וְאַל־תֵּשְׁתְּ מָיִם לֹא־
.tuorum patrum ſepulchrum in tuum cadauer morietur
תָּבוֹא נִבְלָתְךָ אֶל־קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ׃
‡comedit
‡bibit,
,*eum bibere peſſ*‡ & ,panem *eum comedere*‡ poſtquam ,fuit Et
23 † וַיְהִי אַחֲרֵי אָכְלוֹ לֶחֶם וְאַחֲרֵי שְׁתוֹתוֹ
‡ſternere iuſſit
.*eum* reduxerat quem prophetæ ipſi ,aſinum ei *ſtrauit*‡ &
וַיַּחֲבֹשׁ־לוֹ הַחֲמוֹר לַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ׃
eius cadauer fuit &:eũ occidit & ,via in leo eum inuenit & ,abiit Et
24 † w וַיֵּלֶךְ x וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה בַּדֶּרֶךְ z וַיְמִיתֵהוּ וַתְּהִי נִבְלָתוֹ
‡ſtabat †erat
iuxta *ſtans* ‡ leo & ,eum iuxta *ſtans*‡ aſinus & ,via in †proiectum
מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר עָמַד אֶצְלָהּ וְהָאַרְיֵה עָמַד אֶצֶל
viderunt & ,tranſeuntes viri ecce Et .cadauer
25 † הַנְּבֵלָה׃ † וְהִנֵּה אֲנָשִׁים עֹבְרִים a וַיִּרְאוּ אֶת־ a רָאָה
;cadauer iuxta ſtantem leonem & ,via in proiectum cadauer
הַנְּבֵלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־הָאַרְיֵה עֹמֵד אֶצֶל הַנְּבֵלָה
.*ea in manens*‡ ſenex propheta *qua* ‡ ,ciuitate in ſunt locuti & ,venerunt &
‡in qua
†manebat.
וַיָּבֹאוּ וַיְדַבְּרוּ בָּעִיר אֲשֶׁר הַנָּבִיא הַזָּקֵן יֹשֵׁב בָּהּ׃
Vir :dixit & ,via de eum reduxerat qui propheta audiuit Et
26 † וַיִּשְׁמַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ מִן־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמֶר אִישׁ
‡ eſt,
eum tradidit & :DOMINI ori fuit rebellis qui ,*ipſe*‡ Dei
פֶּה b
הָאֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר מָרָה אֶת־b פִּי יְהוָה וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה
verbum iuxta eum occidit & ,eum confregit & ,leoni DOMINVS
לָאַרְיֵה וַיְמִיתֵהוּ c וַיְשַׁבְּרֵהוּ c כִּדְבָר
מוּת e
,ſuos filios ad eſt locutus Et .ei fuerat locutus quod ,DOMINI
27 † יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃ † וַיְדַבֵּר אֶל־בָּנָיו
.ſtrauerunt & .aſinum mihi Sternite :dicendo
לֵאמֹר חִבְשׁוּ־לִי אֶת־הַחֲמוֹר וַיַּחְבֹּשׁוּ׃
aſinum & ,via in proiectum eius cadauer inuenit & ,abiit Et
28 † וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא אֶת־d נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר
נָבַל d
leo comedit non :cadauer iuxta ſtantes leonem &
וְהָאַרְיֵה עֹמְדִים אֵצֶל הַנְּבֵלָה לֹא־אָכַל הָאַרְיֵה אֶת־
propheta tulit Et .aſinum confregit neque ,cadauer
29 † הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת־הַחֲמוֹר׃ † וַיִּשָּׂא הַנָּבִיא e נָשָׂא e
:illud reduxit &,aſinum ſuper illud poſuit & ,Dei viri cadauer
אֶת־נִבְלַת אִישׁ־הָאֱלֹהִים f וַיִּנִּחֵהוּ g אֶל־הַחֲמוֹר g וַיְשִׁיבֵהוּ f נִיחַ g שׁוּב
vt plangeret, & ſepeliret
.eum *ſepeliendum &* ,*plangendum ad* ,ſenioris prophetæ ciuitatem ad venit &
h בּוֹא
h וַיָּבֹא אֶל־עִיר הַנָּבִיא הַזָּקֵן לִסְפֹּד וְלִקְבֹּרוֹ׃
Heu :eũ ſuper planxerunt & :ſuo ſepulchro in eius cadauer poſuit Et
30 † וַיִּנַּח אֶת־נִבְלָתוֹ בְּקִבְרוֹ וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי
‡ poſtquã ſepeliuit eum;
,ſuos filios ad dixit & ,*ipſum eum ſepelire poſt*‡ ,fuit Et
.mi frater
אָחִי׃ † וַיְהִי אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו 31
Cùm mortuꝰ fuero, ſepelite *in
Dei vir quo* ſepulchro in me *ſepelietis &* ,*me moriendo* In :dicendo
‡ ſit
לֵאמֹר בְּמוֹתִי וְקִבַּרְתֶּם אֹתִי בַּקֶּבֶר אֲשֶׁר אִישׁ הָאֱלֹהִים
.mea oſſa ponite eius oſſa apud :*eo in* ſepultus‡
קָבוּר בּוֹ אֶצֶל עַצְמֹתָיו הַנִּיחוּ אֶת־עַצְמֹתָי׃
DOMINI verbo in exclamauit quod verbum erit eſſendo Quia
32 † כִּי הָיוֹ יִהְיֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר קָרָא בִּדְבַר יְהוָה
‡contra*eſt
‡ quæ ,excelſorum domos omnes *ſuper*‡ & ,Bethel in *quod altare *ſuper*‡
‡ſunt
עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְעַל כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר
eſt reuerſus non hoc verbum Poſt .Someron vrbibus in
‡ſed
בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן׃ † אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־שָׁב 33
populi extremis de fecit & ,eſt reuerſus ⁊‡ ,mala ſua via à Iarobham
רוֹעַ k עָשָׂה i
יָרָבְעָם מִדַּרְכּוֹ l הָרָעָה וַיָּשָׁב k וַיַּעַשׂ l מִקְצוֹת הָעָם
קָצָה l
*ſacerdotes‡ erat & ,ſuam manum *implebat volens*‡ :excelſorum ſacerdotes
‡qui volebat conſecrabat
‖ſacerdos
כֹּהֲנֵי בָמוֹת הָחָפֵץ יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ וְיִהְיוּ כֹּהֲנֵי
,Iarobham domus peccatum in hoc *verbo in*†fuit Et .excelſorum
†propter
34 † בָמוֹת׃ † וַיְהִי בַּדָּבָר הַזֶּה לְחַטַּאת בֵּית יָרָבְעָם
†exſtirpandum,
.*humi* * ſuperficie è delendum ad & ,*excindendum*‡ ad &
*tetræ.
וְלַהַכְחִיד וּלְהַשְׁמִיד מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

CAP. XIIII. יד

.Iarobham filius Abiiah ægrotauit illo tempore In
1 † בָּעֵת הַהִוא חָלָה אֲבִיָּה בֶּן־יָרָבְעָם׃
non &,te muta & ,nunc Surge :ſuã vxorẽ ad Iarobham Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם לְאִשְׁתּוֹ קוּמִי נָא m וְהִשְׁתַּנִּית וְלֹא m שָׁנָה

,huic populo seruus fueris hodie Si :dicendo ,eum ad sunt locuti Et
7 † וַיְדַבְּרוּ֩ אֵלָ֨יו לֵאמֹ֜ר אִם־הַיּ֣וֹם תִּהְיֶ֤ה עֶ֙בֶד֙ לָֽעָ֣ם הַזֶּ֔ה
verba cos ad fueris locutusque ,eis responderis & ,eis seruieris que
וַעֲבַדְתָּ֖ם וַעֲנִיתָ֑ם וְדִבַּרְתָּ֥ אֲלֵיהֶ֖ם דְּבָרִ֥ים
.diebus omnibus serui tibi erunt & :bona
טוֹבִ֛ים וְהָי֥וּ לְךָ֖ עֲבָדִ֥ים כָּל־הַיָּמִֽים׃
consuluit & :ei consuluerant quod ,seniorum consilium dereliquit Et
8 † וַיַּעֲזֹ֗ב אֶת־עֲצַ֛ת הַזְּקֵנִ֥ים אֲשֶׁר֙ יְעָצֻ֔הוּ וַיִּוָּעַ֕ץ
:eius facies ad stantes‡ qui ,eo cum euaserant grandes‡ qui ,natos‡
אֶת־הַיְלָדִ֖ים אֲשֶׁר־גָּדְל֣וּ אִתּ֑וֹ אֲשֶׁ֥ר עֹמְדִ֖ים לְפָנָֽיו׃
verbum respondeamus & ,consulentes vos‡ Quid :eos ad Dixitque
9 † וַיֹּ֣אמֶר אֲלֵיהֶ֗ם מָ֤ה אַתֶּם֙ נוֹעָצִ֔ים וְנָשִׁ֥יב דָּבָ֖ר
iugo de* Alleuia : dicendo ,me ad sunt locuti qui ,huic populo
אֶת־הָעָ֣ם הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֥ר דִּבְּר֛וּ אֵלַ֖י לֵאמֹ֑ר הָקֵ֥ל מִן־הָעֹ֖ל
,nati† eum ad sunt locuti Et nos super tuus pater dedit* quod
אֲשֶׁר־נָתַ֥ן אָבִ֖יךָ עָלֵֽינוּ׃ 10 † וַיְדַבְּר֣וּ אֵלָ֔יו הַיְלָדִ֖ים
qui ,huic populo dices Sic :dicendo eo cum euaserant grandes‡ qui
אֲשֶׁ֣ר גָּדְל֣וּ אִתּ֑וֹ לֵאמֹ֡ר כֹּֽה־תֹאמַ֣ר לָעָ֣ם הַזֶּ֣ה אֲשֶׁ֣ר
tu & ,nostrum iugum aggrauauit tuus Pater :dicendo ,te ad sunt locuti
דִּבְּר֣וּ אֵלֶ֔יךָ לֵאמֹ֕ר אָבִ֖יךָ הִכְבִּ֣יד אֶת־עֻלֵּ֑נוּ וְאַתָּ֥ה
lumbis præ grossus meus Parvus‡: eos ad loqueris sic ;nobis desuper† alleuia
הָקֶל֙ מֵעָלֵ֔ינוּ כֹּֽה־תְדַבֵּ֥ר אֲלֵיהֶ֖ם קָטָנִ֣י עָבֶ֔ה מָתְנֵ֖י
iugum vos super imposuit onus meus pater nunc Et .mei patris
אָבִֽי׃ 11 † וְעַתָּ֗ה אָבִ֤י הֶעְמִ֙יס֙ עֲלֵיכֶ֣ם עֹ֔ל
,flagellis in vos corripuit meus pater :vestro iugo super addam ego & ;graue
וְאָנִ֕י אֹסִ֖יף עַל־עֻלְּכֶ֑ם אָבִ֤י יִסַּר֙ אֶתְכֶ֣ם בַּשּׁוֹטִ֔ים
.scorpionibus in vos corripiam ego &
וְאָנִ֖י אֲיַסֵּ֥ר אֶתְכֶ֖ם בָּעַקְרַבִּֽים׃
die in Rechabham ad populus omnis & ,Iarobham Venitque
12 † וַיָּבֹ֨א יָרָבְעָ֜ם וְכָל־הָעָ֗ם אֶל־רְחַבְעָם֙ בַּיּ֣וֹם
die in me ad Reuertimini :dicendo ,rex fuerat locutus sicut ,tertio
הַשְּׁלִשִׁ֔י כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֛ר הַמֶּ֥לֶךְ לֵאמֹ֖ר שׁ֣וּבוּ אֵלַ֑י בַּיּ֖וֹם
reliquit & :durum‡ populo rex Respondit que .tertio
הַשְּׁלִשִֽׁי׃ 13 † וַיַּ֤עַן הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶת־הָעָ֔ם קָשָׁ֖ה וַיַּעֲזֹ֣ב
eos ad est locutus Et .ei consuluerant quod seniorum consilium
אֶת־עֲצַ֣ת הַזְּקֵנִ֑ים אֲשֶׁ֥ר יָעֲצ֖וּהוּ׃ 14 † וַיְדַבֵּ֣ר אֲלֵיהֶ֔ם
,vestrum iugum aggrauauit meus Pater :dicendo ,iuuenum consiliu scdm
כַּעֲצַ֣ת הַיְלָדִ֔ים לֵאמֹ֕ר אָבִ֖י הִכְבִּ֣יד אֶת־עֻלְּכֶ֑ם
ego & ,flagellis in vos corripuit me‡ pater :vestro iugo super addam ego &
וַאֲנִ֕י אֹסִ֖יף עַל־עֻלְּכֶ֑ם אָבִ֤י יִסַּר֙ אֶתְכֶ֣ם בַּשּׁוֹטִ֔ים וַאֲנִ֖י
ad rex exaudiuit non Et .scorpionibus in vos corripiam
אֲיַסֵּ֥ר אֶתְכֶ֖ם בָּעַקְרַבִּֽים׃ 15 † וְלֹא־שָׁמַ֤ע הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶל־
,suum verbum firmare pro‡ ,DOMINO cum à causa fuit nam :populum
הָעָ֔ם כִּֽי־הָיְתָ֥ה סִבָּ֖ה מֵעִ֣ם יְהוָ֑ה לְמַ֨עַן֙ הָקִ֣ים אֶת־דְּבָר֔וֹ
Iarobham ad Silonitæ Achiiah, manu in* DOMINVS fuerat locutus quod
אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֤ר יְהוָה֙ בְּיַד֙ אֲחִיָּ֣ה הַשִּׁלֹנִ֔י אֶל־יָרָבְעָ֖ם
exaudiuit non quód ,Israel omnis vidit Et .Nebat filium
בֶּן־נְבָֽט׃ 16 † וַיַּרְא כָּל־יִשְׂרָאֵל֙ כִּ֣י לֹא־שָׁמַ֣ע
:dicendo ,verbum regem ad populus responderunt & :eos ad rex
הַמֶּ֔לֶךְ אֲלֵהֶ֑ם וַיָּשִׁ֤בוּ הָעָם֙ אֶת־הַמֶּ֣לֶךְ דָּבָ֔ר לֵאמֹ֖ר
tua tentoria‡ ad‡ :Isai filio in hæreditas* non & ,Dauid in pars nobis Quæ
מַה־לָּ֣נוּ חֵ֔לֶק בְּדָוִ֖ד וְלֹא־נַחֲלָ֣ה בְּבֶן־יִשַׁ֑י לְאָהָלֶ֖יךָ
.sua tentoria‡ in Israel abiit & .Dauid tuam domum vide nunc .Israel
יִשְׂרָאֵ֔ל עַתָּ֥ה רְאֵ֖ה בֵּיתְךָ֣ דָּוִ֑ד וַיֵּ֥לֶךְ יִשְׂרָאֵ֖ל לְאָהָלָֽיו׃
eos super regnauit & ,Iehudah vrbibus in habitantes* Israel filij Et
17 † וּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל הַיֹּשְׁבִים֙ בְּעָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה וַיִּמְלֹ֥ךְ עֲלֵיהֶ֖ם
,Adoram Rechabham rex misit Et .Rechabham
רְחַבְעָֽם׃ 18 † וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ רְחַבְעָ֔ם אֶת־אֲדֹרָ֖ם
,lapide eum in Israel omnis obruerunt * & :tributum super‡ qui
אֲשֶׁ֣ר עַל־[z]הַמַּ֑ס וַיִּרְגְּמ֨וּ כָל־יִשְׂרָאֵ֤ל בּוֹ֙ אֶ֣בֶן
,currum in ascendendum ad† se roborauit Rechabham rex & :est mortuus &
וַיָּ֖מָת וְהַמֶּ֣לֶךְ רְחַבְעָ֔ם [a]הִתְאַמֵּ֥ץ [b]לַעֲל֖וֹת בַּמֶּרְכָּבָ֑ה
domum in Israel sunt præuaricati Et .Ierusalaim fugiendum ad
לָנ֣וּס יְרוּשָׁלָֽ͏ִם׃ 19 † וַיִּפְשְׁע֥וּ יִשְׂרָאֵ֖ל בְּבֵ֣ית
Israel omnem audire secundum† ,fuit Et .hanc diem ad vsque Dauid
דָּוִ֑ד עַ֖ד הַיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃ 20 † וַיְהִ֗י כִּשְׁמֹ֤עַ כָּל־יִשְׂרָאֵל֙
,catum* ad eum vocauerūt & ;miserūt & ,Iarobham esset reuersus quod
כִּֽי־שָׁ֣ב יָרָבְעָ֔ם וַיִּשְׁלְח֥וּ וַיִּקְרְא֖וּ אֹת֣וֹ אֶל־[d]הָעֵדָ֑ה
domum post fuit non .Israel omnem super eum regem constituerūt &
וַיַּמְלִיכ֣וּ אֹת֗וֹ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל֙ לֹא־הָ֣יָה אַחֲרֵ֣י בֵית־
.sola Iehudah tribus nisi ,Dauid
דָּוִ֔ד זוּלָתִ֖י שֵׁ֥בֶט־יְהוּדָ֥ה לְבַדּֽוֹ׃
domum omnem congregauit & ,Ierusalaim Rechabham venit Et
21 † וַיָּבֹ֣א רְחַבְעָ֗ם יְרוּשָׁלַ֙͏ִם֙ וַיַּקְהֵ֣ל אֶת־כָּל־בֵּ֣ית
electi† millia octoginta & centum Biniamin tribum & ,Iehudah
יְהוּדָ֔ה וְאֶת־שֵׁ֥בֶט בִּנְיָמִ֖ן מְאָ֣ה וּשְׁמֹנִ֑ים אֶ֚לֶף בָּח֣וּר

facientium *vt pugnaret ‡vt reduceret

reducendum ad‡ ,Israel domo cum pugnandum ad* ,bellum facientis
עֹשֶׂ֤ה מִלְחָמָה֙ לְהִלָּחֵ֣ם עִם־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֔ל לְהָשִׁ֥יב
.Selomoh filium Rechabham ad regnum
אֶת־הַמְלוּכָ֖ה לִרְחַבְעָ֥ם בֶּן־שְׁלֹמֹֽה׃
,Dei virum Semahiah ad Dei verbum fuit Et
22 † וַיְהִ֣י דְבַר־הָאֱלֹהִ֔ים אֶל־שְׁמַעְיָ֖ה אִ֣ישׁ־הָאֱלֹהִ֑ים
,Iehudah regem ,Selomoh filium Rechabham ad Dic :dicendo
23 † לֵאמֹ֕ר אֱמֹ֞ר אֶל־רְחַבְעָ֣ם בֶּן־שְׁלֹמֹ֗ה מֶ֙לֶךְ֙ יְהוּדָ֔ה
:dicendo , populi residuum & ,Biniamin & ,Iehudah domum omnē ad &
וְאֶל־כָּל־בֵּ֥ית יְהוּדָ֖ה וּבִנְיָמִ֑ין וְיֶ֥תֶר הָעָ֖ם לֵאמֹֽר׃
cum pugnetis ne & ,ascendatis Ne :DOMINVS dicit Sic
24 † כֹּֽה־אָמַ֞ר יְהוָ֗ה לֹא־תַעֲל֤וּ וְלֹא־תִלָּחֲמ֙וּן֙ עִם־
quia :suam domum in vir‡ reuertimini :Israel filiis vestris fratribus
אֲחֵיכֶ֔ם בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל שׁ֣וּבוּ אִ֥ישׁ לְבֵיתוֹ֙ כִּ֣י
,DOMINI verbum audierunt & :hoc verbum est factum me à
מֵאִתִּ֣י נִהְיָ֣ה הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה וַיִּשְׁמְע֕וּ אֶת־דְּבַ֖ר יְהוָ֑ה
.DOMINI verbum iuxta eundum ad† sunt reuersi & ‡vt irent
וַיָּשׁ֣וּבוּ לָלֶ֔כֶת כִּדְבַ֖ר יְהוָֽה׃
habitauit & ,Ephraim monte in Sechem Iarobham ædificauit Et
25 † וַיִּבֶן֩ יָרָבְעָ֨ם אֶת־שְׁכֶ֜ם בְּהַ֣ר אֶפְרַ֗יִם וַיֵּ֥שֶׁב
.Penuel ædificauit & ,inde est ingressus & :ea in
בָּ֛הּ וַיֵּצֵ֥א מִשָּׁ֖ם וַיִּבֶן֙ אֶת־פְּנוּאֵֽל׃ פנואל
regnum reuertetur Nunc : suo corde in Iarobham Dixitque
26 † וַיֹּ֣אמֶר יָרָבְעָ֔ם בְּלִבּ֑וֹ עַתָּ֥ה תָשׁ֖וּב הַמַּמְלָכָֽה
faciendum ad iste populus ascenderit Si .Dauid domum ad
לְבֵ֥ית דָּוִֽד׃ 27 † אִם־יַעֲלֶ֤ה הָעָם֙ הַזֶּ֔ה לַעֲשׂ֥וֹת זְבָחִ֖ים
hui‡ populi cor reuertetur & ,Ierusalaim in DOMINI domo in sacrificia
בְּבֵ֣ית יְהוָ֔ה בִּירוּשָׁלַ֑͏ִם וְשָׁ֤ב לֵב־הָעָם֙ הַזֶּ֔ה
,me interficient & :Iehudah regem Rechabham ad suum dominum ad
אֶל־אֲדֹנֵיהֶ֖ם אֶל־רְחַבְעָ֣ם מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֑ה וְהָרְג֥וּנִי
est consiliatus Et .Iehudah regem Rechabham ad reuertētur &
28 † וְיָעַ֣ץ הַמֶּ֔לֶךְ וַיַּ֥עַשׂ שְׁנֵֽי־עֲגָלֵ֖י זָהָ֑ב וַיֹּ֣אמֶר אֲלֵהֶ֗ם
,vobis Multum‡ :eos ad dixitque ,aureos vitulos duos fecit & ,rex
רַב־לָכֶ֛ם מֵעֲל֥וֹת יְרוּשָׁלַ֖͏ִם הִנֵּ֣ה אֱלֹהֶ֑יךָ יִשְׂרָאֵ֕ל אֲשֶׁ֥ר
te fecerūt ascendere qui ,Israel tui dij ecce : Ierusalaim ascendere pra
הֶעֱל֖וּךָ מֵאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃ 29 † וַיָּ֤שֶׂם אֶת־הָאֶחָד֙ בְּבֵֽית־אֵ֔ל וְאֶת־
& ,Bethel in vnum posuit Et .Aegypti terra è
הָאֶחָ֖ד נָתַ֣ן בְּדָ֑ן׃ 30 † וַיְהִ֤י הַדָּבָר֙ הַזֶּ֔ה לְחַטָּאת֖ וַיֵּלְכ֣וּ
abierunt & :peccatum in hoc verbum fuit Et .Dan in dedit vnum‡
הָעָ֔ם לִפְנֵ֥י הָאֶחָ֖ד עַד־דָּֽן׃ 31 † וַיַּ֣עַשׂ אֶת־בֵּ֣ית בָּמ֔וֹת
.Leui filiis de erant non qui, populi extremis de sacerdotes fecit &
וַיַּ֣עַשׂ כֹּהֲנִ֔ים מִקְצ֖וֹת הָעָ֑ם אֲשֶׁ֥ר לֹא־הָי֖וּ מִבְּנֵ֥י לֵוִֽי׃
decimaquinta ,octauo mense in solennitatē Iarobham fecit Et
32 † וַיַּ֣עַשׂ יָרָבְעָ֗ם חָ֚ג בַּחֹ֣דֶשׁ הַשְּׁמִינִ֔י בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂ֖ר
:altare super fecit ascendere‡ &, Iehudah in* quæ solennitatē scdm mensis die
יוֹם֙ לַחֹ֣דֶשׁ כֶּחָ֔ג אֲשֶׁ֥ר בִּיהוּדָ֖ה וַיַּ֣עַל עַל־הַמִּזְבֵּ֑חַ
constituit & :fecerat quos vitulis immolando ,Bethel in fecit similiter
כֵּ֚ן עָשָׂ֣ה בְּבֵית־אֵ֔ל לִזְבֹּ֖חַ לָעֲגָלִ֣ים אֲשֶׁר־עָשָׂ֑ה וְהִצְמִ֡יל
fecit ascendere‡ Et .fecerat quæ excelsorum sacerdotes Bethel in ‡obtulit
בְּבֵית־אֵל֩ אֶת־כֹּהֲנֵ֨י הַבָּמ֜וֹת אֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֗ה וַיַּ֙עַל֙ 33
die decimaquinta in Bethel in fecerat quod altare super
עַל־הַמִּזְבֵּ֔חַ אֲשֶׁר־עָשָׂ֖ה בְּבֵ֣ית־אֵ֑ל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂ֣ר יוֹם
solēnitatē fecit &: suo corde de fuerat cōmentus‡ quem ,mense in ,octauo mense in
בַּחֹ֣דֶשׁ הַשְּׁמִינִ֗י בַּחֹ֙דֶשׁ֙ אֲשֶׁר־בָּדָ֣א מִלִּבּ֔וֹ וַיַּ֥עַשׂ חָ֖ג mensis octa-ui, mensis ‡eduxerat מלבו
.suffiendum ad‡ ,altare super ascendit & ,Israel filiis
לִבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל וַיַּ֣עַל עַל־הַמִּזְבֵּ֔חַ לְהַקְטִֽיר׃ ‡vt suffiret.

CAP. XIII.

DOMINI verbo in Iehudah de venit Dei vir ecce Et
1 † וְהִנֵּה־אִ֣ישׁ אֱלֹהִ֗ים [a]בָּ֤א מִיהוּדָה֙ בִּדְבַ֣ר יְהוָ֔ה
.suffiendum ad‡ ,altare super stans‡ Iarobham & :Bethel in ‡stabat iuxta
אֶל־בֵּ֑ית אֵ֖ל וְיָרָבְעָ֥ם עֹמֵ֖ד עַל־הַמִּזְבֵּ֥חַ לְהַקְטִֽיר׃ ‡vt suffiret
,altare ,Altare : dixit &, DOMINI verbo in altare super† clamauit Et †contra
2 † וַיִּקְרָ֤א עַל־הַמִּזְבֵּ֙חַ֙ בִּדְבַ֣ר יְהוָ֔ה וַיֹּ֕אמֶר מִזְבֵּ֖חַ מִזְבֵּ֑חַ
,eius nomē Iosiahu, Dauid domui nascetur filius Ecce: DOMINVS dixit sic
כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֗ה הִנֵּה־[b]בֵּן֙ [c]נוֹלָ֣ד לְבֵית־דָּוִ֔ד יֹאשִׁיָּ֥הוּ שְׁמ֖וֹ
,te super suffientes‡ excelsorum sacerdotes te super immolabit &
וְזָבַ֣ח עָלֶ֔יךָ אֶת־כֹּהֲנֵ֥י הַבָּמ֖וֹת הַמַּקְטִירִ֣ים עָלֶ֑יךָ
illa die in dedit Et .te super comburent hominis‡ ossa &
וְעַצְמ֥וֹת אָדָ֖ם יִשְׂרְפ֥וּ עָלֶֽיךָ׃ 3 † וְנָתַ֣ן בַּיּ֣וֹם הַה֔וּא ‡hominum
Ecce: DOMINVS est locutus quod portentū‡ Hoc: dicendo, portentum ‡est
מוֹפֵ֕ת לֵאמֹ֑ר זֶ֗ה הַמּוֹפֵת֙ אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֔ר יְהוָ֖ה הִנֵּ֣ה
.illud super‡ qui cinis effundetur & ,scindetur altare ‡est
הַמִּזְבֵּ֤חַ נִקְרָע֙ וְנִשְׁפַּ֣ךְ הַדֶּ֔שֶׁן אֲשֶׁר־עָלָֽיו׃

deo Haſtoreth ſe incuruauerunt &, me dereliquerunt quòd Eo
[a] שְׁחָה † יַעַן אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי [a] וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְעַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי 33
:Hammon filiorū deo Milchom & ,Moab deo Chemos ,Sidoniorum
צִדְנִים לִכְמוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב וְלִמְלְכֹם אֱלֹהֵי בְּנֵי־עַמּוֹן
*vt facerent ,meis oculis in rectum† *faciendum ad* ‡ ,meis viis in ambulauerunt non &
†quod eſt [b] עָשָׂה וְלֹא־הָלְכוּ בִדְרָכַי [b] לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינָי
non Et .eius pater Dauid ſicut mea iudicia & ,mea decreta &
[c] חָקַק וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי כְּדָוִד אָבִיו ׃ † וְלֹא־ 34
*tollam omnibus eum ponam *prælatum** ſed ,eius manu de regnum omne *capiam* ‡
*ducem [d] לָקַח אֶקַּח אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי ׀ נָשִׂיא [c] אֲשִׁיתֶנּוּ כֹּל
cuſtodiuit quia *ſeum* elegi quem ,meū ſeruū Dauid ,ppter eius vitæ dieb*
‡tollam [e] צִוָּה יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר
manu de regnum *capiam* ‡ Et .mea decreta & ,mea præcepta
‡ex illo [f] מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתָי ׃ † וְלָקַחְתִּי הַמְּלוּכָה מִיַּד 35
.tribus decem tibi *illud* ‡ dabo & :eius filij
בְּנוֹ וְנָתַתִּיהָ לְךָ אֶת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים ׃
vt ſit lucerna Dauid *lucernam eſſe pro* ,vnam tribum dabo eius filio Et
[g] הָיָה † וְלִבְנוֹ אֶתֵּן שֵׁבֶט־אֶחָד לְמַעַן [g] הֱיוֹת־נִיר לְדָוִיד־ 36
†coram me quam ciuitate ,Ieruſalaim in *meas facies ad*† diebus omnibus meo ſeruo
vt ponerem עַבְדִּי כָּל־הַיָּמִים ׀ לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר
,aſſumam te Et .ibi meum nomen *ponendum ad* ,mihi elegi
† וְאֹתְךָ אֶקָּח בָּחַרְתִּי לִי לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם ׃ 37
.Iſrael ſuper rex eriſque :tua anima deſiderabit quæ oībus in regnabis &
וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְהָיִיתָ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃
ambulaueris & ,tibi præcepero quæ omnia audieris ſi ,erit Et
*quod eſt † וְהָיָה אִם־תִּשְׁמַע אֵת־כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ וְהָלַכְתָּ 38
†vt cuſtodias ,mea decreta *cuſtodiendum ad*† ,meis oculis in rectum* feceris &, meis viis in
בִּדְרָכַי וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִשְׁמֹר חֻקֹּתַי
ædificabo & ,tecum ero & :meus ſeru* Dauid fecit ſicut ,mea præcepta &
וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד עַבְדִּי וְהָיִיתִי עִמָּךְ [h] וּבָנִיתִי בָּנָה
.Iſrael tibi dabo & ,Dauid ædificaui ſicut ,firmam domum tibi
לְךָ בַּיִת נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בָּנִיתִי לְדָוִד וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
omnibus non veruntamē :hoc propter Dauid ſemen affligam Et
† וְאַעֲנֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד לְמַעַן זֹאת אַךְ לֹא כָל־ 39
ſurrexit & .Iarobham interficere Selomoh quæſiuit Et .diebus
[i] יוֹם [k] קוֹם † וַיְבַקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהָמִית אֶת־יָרָבְעָם [k] וַיָּקָם 40
*in fuitque :Aegypti regem Siſach ad Aegyptum‡ fugit & ,Iarobham
[l] הָיָה יָרָבְעָם וַיִּבְרַח מִצְרַיִם אֶל־שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיְהִי
l donec mo- *verborum reſiduum** Et .Selomoh *mortem ad uſque* ,Aegypto in
reretur *reliqua acta †ſunt in בְּמִצְרַיִם עַד־מוֹת שְׁלֹמֹה ׃ † וְיֶתֶר דִּבְרֵי 41
†ſcripta ipſa nonne ,eius ſapientia & ,fecit quæ omnia & ,Selomoh
שְׁלֹמֹה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחָכְמָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים
Selomoh regnauit quibus dies Et ‡Selomoh verborū libro *ſuper*
[m] יוֹם עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה ׃ [m] † וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה 42
*fuerunt .anni quadraginta ‡ ,Iſrael omnem ſuper Ieruſalaim in
בִּירוּשָׁלַם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה ׃
dormiuit Dauid ciuitate in eſt ſepultus & ,ſuis patrib cum Selomoh *iacuit** Et
† וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד 43
.eo pro eius filius Rechabham regnauit &‡ :ſui patris
אָבִיו וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃

CAP. XII. יב

‡in ,Iſrael omnis venerat Sechem‡ quia ;Sechem‡ Rechabham abiit Et
[a] יָלַךְ † וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא כָל־יִשְׂרָאֵל 1
*vt conſti- *filium‡* Iarobham *audire ſecundum*† ,fuit Et .cum regem *creandum ad**
tuerent † cū audiſſet ‡filius לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ ׃ † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ [b] יָרָבְעָם בֶּן־ 2
Selomoh *faciebus* ‡à fugerat quia ,Aegypto in ipſe adhuc ipſe &) :Nebat
[b] הָיָה נְבָט וְהוּא עוֹדֶנּוּ בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח [c] מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה
‡erat ‡facie ,Miſerantque .Aegypto in Iarobham habitauerat & ,regis
[c] פָּנָה [d] יָשַׁב וַיִּשְׁלְחוּ † וַיֵּשֶׁב [d] יָרָבְעָם בְּמִצְרָיִם ׃ 3
‡congregatio ſunt locuti &: Iſrael *concio*‡ omnis &, Iarobham venerūt & (: eū vocauerāt &
[c] בּוֹא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ [e] וַיָּבֹאוּ יָרָבְעָם וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ
,noſtrum iugum aggrauauit tuus Pater :dicendo ,Rechabham ad
[f] עָלַל אֶל־רְחַבְעָם לֵאמֹר ׃ † אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־[f] עֻלֵּנוּ 4
ſed quod ,graui ei iugo de & ,dura tui patris ſeruitute de alleuia nunc tu *Cape*‡
‡poſuit ‡vſque ad וְאַתָּה עַתָּה הָקֵל מֵעֲבֹדַת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ הַכָּבֵד אֲשֶׁר־ *adhuc* ‡ Ite :eos ad Dixitque .tibi ſeruiemus & ,nos ſuper *dedit*†
נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ־עַד 5
‡abiit .populus *abierunt*‡ & .me ad reuertimini & ,dies tres
שְׁלֹשֶׁה יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלְכוּ הָעָם ׃
*ſteterant co *ſtantes fuerant** qui ,ſenioribus cum Rechabham rex eſt conſiliatus Et
ram [g] יָעַץ † וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר־הָיוּ עֹמְדִים 6
‡patre‡ adhuc Quomodo :dicendo ,viuente eo *exiſtendo in*‡ eius *patris*‡ Selomoh *faciebus eius*
*cōſulitis vt [h] שׁוּב אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה אֲבִיו בִּהְיוֹתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ
respondeam ‡verbum huic populo *reſpondendum ad conſultantes vos*‡
אַתֶּם נוֹעָצִים [h] לְהָשִׁיב אֶת־הָעָם־הַזֶּה דָּבָר ׃

l omnis & ,Ioab ibi manſit menſibus ſex Quoniam
16 † כִּי־שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשַׁב־שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד־
.Edom in maſculum omnem *excinderet** * exterminaret
הִכְרִית כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם ׃
ſui patris ſeruis de Edomæi viri & ,ipſe Adad fugit Et
17 † וַיִּבְרַח אֲדַד הוּא וַאֲנָשִׁים אֲדֹמִיִּים מֵעַבְדֵי אָבִיו
.paruulus puer† Hadad & : Aegyptum *ingrediendum ad*‡ ,ſecum ‡vt ingrederentur
אִתּוֹ לָבוֹא מִצְרָיִם וַהֲדַד נַעַר קָטָן ׃ †erat
ſecum viros *ceperunt*‡ & ,Paran* venerunt & ,Midian de ſurrexerunt Et
18 † וַיִּקְחוּ מִמִּדְיָן וַיָּבֹאוּ פָארָן וַיִּקְחוּ אֲנָשִׁים עִמָּם *in ‡tulerunt
dedit & ,Aegypti regem Parhoh ad Aegyptū ſunt ingreſſi & ,Paran de
[l] בּוֹא מִפָּארָן [l] וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּתֶּן־
.ei dedit terram & ,*ei dixit panem*† &, domum ei †cibum iuſſit
לוֹ בַּיִת וְלֶחֶם אָמַר לוֹ וְאֶרֶץ נָתַן לוֹ ׃ vt ſubminiſtrarent ei,
vxorem ei dedit & ;valde Parhoh oculis in gratiā Hadad inuenit Et
19 † וַיִּמְצָא הֲדַד חֵן בְּעֵינֵי פַרְעֹה מְאֹד וַיִּתֶּן־לוֹ אִשָּׁה
.*heræ* ‡ Tachpenes ſororem ſuæ vxoris ſororem ‡reginæ.
אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס הַגְּבִירָה ׃
eū ablactauit & ,eius filiū Ghenubath Tachpenes ſoror ei peperit Et
20 † וַתֵּלֶד לוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס אֶת־גְּנֻבַת בְּנוֹ וַתִּגְמְלֵהוּ [m] יָלַד
Parhoh *domi*‡ Ghenubath fuit & :Parhoh domus medio in Tachpenes ‡in domo
תַּחְפְּנֵיס בְּתוֹךְ בֵּית פַּרְעֹה וַיְהִי גְנֻבַת בֵּית פַּרְעֹה
quòd ,Aegypto in audiuit Hadad Et .Parhoh filiorū medio in
בְּתוֹךְ בְּנֵי פַרְעֹה ׃ † וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי־ 21
;militiæ princeps Ioab eſſet mortu* quòd & ,ſuis patribus cū Dauid *iaceret*‡ ‡dormiſſet
[n] מוּת [o] שׁוֹר שָׁכַב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וְכִי־[n] מֵת יוֹאָב [o] שַׂר־הַצָּבָא
.meam terram ad ibo & ,me Dimitte :Parhoh ad Hadad dixit &
[p] יָלַךְ וַיֹּאמֶר הֲדַד אֶל־פַּרְעֹה שַׁלְּחֵנִי [p] וְאֵלֵךְ אֶל־אַרְצִי ׃
in ecce ‡ ,mecum *indigens*‡ tu quo Nam :Parhoh ei Dixitque ‡indiges
22 † וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה כִּי מָה־אַתָּה חָסֵר עִמִּי וְהִנְךָ ‡vt quæras
.me dimitte dimittēdo ſed ,Non ‡ :dixit & ;tuā terrā ad ire *quærens*
מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל־אַרְצֶךָ וַיֹּאמֶר ׀ לֹא כִּי שַׁלֵּחַ תְּשַׁלְּחֵנִי ׃ ‡Nullo,
qui ,Eliadah filium Rezon aduerſarium ei Deus ſuſcitauit Et
23 [q] † וַיָּקֶם אֱלֹהִים לוֹ שָׂטָן אֶת־רְזוֹן [r] בֶּן־אֶלְיָדָע אֲשֶׁר [q] קוֹם [r] בְּנָה
.ſuo domino Sobah rege Hadadhezer ab fugerat
בָּרַח מֵאֵת הֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ־צוֹבָה אֲדֹנָיו ׃
occidendo in ,agminis† princeps fuit & ,vitos eum *ſuper** congregauit Et *aduerſus
24 † וַיִּקְבֹּץ עָלָיו אֲנָשִׁים וַיְהִי שַׂר־גְּדוּד בַּהֲרֹג †exercitus, cùm interficeret
regnauerūt & ,ea in habitauerūt & ,Dammeſec abieruntque :eos Dauid
[s] יָשַׁב דָּוִד אֹתָם וַיֵּלְכוּ דַּמֶּשֶׂק ׀ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּמְלְכוּ
,Selomoh diebus oībus Iſraeli aduerſarius Eratque .Dammeſec in
25 בְּדַמֶּשֶׂק ׃ † וַיְהִי שָׂטָן לְיִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵי שְׁלֹמֹה ‡vnà ‡fecit
regnauitque ,Iſrael in eſt deteſtatus & :Hadad ‡ quod malo cum *ēt*
[t] רָעָה וְאֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר הֲדַד [u] וַיָּקָץ בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ [t] רוּעַ [u] קוּץ
:Seredah de Ephratæi Nebat filius Iarobham Et .Syriam ‡ſuper ‡Aram.
עַל־אֲרָם ׃ † וַיִּרְבְעָם בֶּן־נְבָט אֶפְרָתִי מִן־הַצְּרֵדָה 26
Ienauit &; Selomoh ipſi ſeruus (, vidua mulier Seruhah ei* matris nomē &)
[v] רוּם וְשֵׁם אִמּוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אַלְמָנָה [w] עֶבֶד לִשְׁלֹמֹה [x] וַיָּרֶם
:regē *in*‖ manū leuauit *quare* ,*tes hac** Et .regem *in*‖ manum ‖contra
יָד בַּמֶּלֶךְ ׃ † וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־הֵרִים יָד בַּמֶּלֶךְ 27 *ob hāc rem
.ſui patris Dauid ciuitatis diruptionē clauſit ;Millo ædificauit Selomoh
שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא סָגַר אֶת־פֶּרֶץ עִיר דָּוִד אָבִיו ׃
puerum Selomoh vidit & :robore potens † Iarobham vir Et †erat
28 † וְהָאִישׁ יָרָבְעָם גִּבּוֹר חָיִל [y] וַיַּרְא שְׁלֹמֹה אֶת־הַנַּעַר [y] רָאָה
.Ioſeph domus *comportationi*‡ omni eū præfecit & :*ipſe opus faciens quia* ‡ *quòd ad faciendū opera eſſet idonē*: oneri
כִּי־עֹשֶׂה מְלָאכָה הוּא וַיַּפְקֵד אֹתוֹ לְכָל־סֵבֶל בֵּית יוֹסֵף׃
,Ieruſalaim de eſt egreſſus Iarobham & ,illo tempore in ,fuit Et
29 † וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וְיָרָבְעָם יָצָא מִירוּשָׁלִַם ‡erat
opertus *ipſe*‡ & ,via in propheta Siloniteſ Achiiah eum inuenit &
וַיִּמְצָא אֹתוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא בַּדָּרֶךְ וְהוּא מִתְכַּסֶּה
.agro in ſoli ipſi ambo‡ & ,noua veſte ‡erant
בְּשַׂלְמָה חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה ׃
illā ſcidit & ,ſe ſuper quæ ,nouam veſtem *in* Achiiah apprehendit Et †erat
30 † וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרָעֶהָ
Cape† :Iarobham ad Dixitque .ſciſſiones duodecim ‡ ‡in †Tolle
שְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים ׃ † וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם [z] קַח־ 31 [z] לָקַח
,Iſrael Deus DOMINVS dixit ſic nam :ſciſſiones decem tibi
לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל *ſcindo*
tibi dabo & ;Selomoh manu de regnum *ſcindens** ego Ecce *ſcindo
הִנְנִי קֹרֵעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לְךָ אֶת
propter ,ei erit vna tribus Et .tribus decem
עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים ׃ † וְהַשֵּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה־לּוֹ לְמַעַן 32
,es in elegī quam ciuitatem Ieruſalaim propter & ,Dauid meū ſeruum
עַבְדִּי דָּוִד וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי בָהּ
.Iſrael tribubus omnibus ex
מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל ׃

multa aromata & ,auri talenta viginti & centum regi Deditque
10 וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב וּבְשָׂמִים הַרְבֵּה ‡lapides pretiosos:nō venerunt talia aromata
,multitudine in vltrà illud aroma sicut venit non :pretiosum lapidem‡ & ,valde
מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה לֹא בָא כַּבֹּשֶׂם הַהוּא עוֹד ׀ לָרֹב
nauis etiam Et .Selomoh regi Seba regina dedit quæ
11 וְגַם ׀ אֳנִי † אֲשֶׁר־נָתְנָה מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ׃ *coralia multa ‖lapides pretiosos.
ligna* Ophir ex detulit ,Ophir ex aurum portabat quæ ,Chiram
חִירָם אֲשֶׁר־נָשְׂא זָהָב מֵאוֹפִיר הֵבִיא מֵאֹפִיר עֲצֵי
rex Fecitque .pretiosum lapidem‡ & ,valde multum almugim
12 אַלְמֻגִּים הַרְבֵּה מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה ׃ m† וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ n† m
,regis domus & ,DOMINI domus fulcrum almugim ligna‡
אֶת־עֲצֵי הָאַלְמֻגִּים מִסְעָד לְבֵית־יְהוָה וְלְבֵית הַמֶּלֶךְ ‡è coralijs fulcimētum
nec ,almugim ligna sic venit† non :cantoribus nabla† & ,citharas &
וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים ° לַשָּׁרִים לֹא p† בָּא־כֵן עֲצֵי אַלְמֻגִּים וְלֹא †lyras ‡venerunt talia coralia,
dedit Selomoh rex Et .hanc diem ad vsque est visum‡
13 נִרְאָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה ׃ †וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן ° שור p בוא ‡visa sunt *ea
quæ * præter ,periuit quam suam voluntatem omnem Seba reginæ
לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֶת־כָּל־חֶפְצָהּ אֲשֶׁר שָׁאֲלָה מִלְּבַד אֲשֶׁר
,suam terram in abiit &,se vertit & :Selomoh regis manum secundum ei dedit manu regia
עָשָׂה לָהֶן כְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה q וַתֵּפֶן ׀ r וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ q פנה r הלך
veniebat quod auri pondus erat Et .eius serui & ipsa *per annos
14 הִיא וַעֲבָדֶיהָ ׃ †וְיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא singulos,
.auri talentorum sex & sexaginta sexcentorum ,vno anno in* Selomoh ad s מאה
לִשְׁלֹמֹה בְּשָׁנָה אַחַת שֵׁשׁ s מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ כִּכַּר זָהָב ׃ †mercatores,
omnes & ,aromatariorū negotiationē & ,seruatores† viros Præter t תור
15 †לְבַד מֵאַנְשֵׁי t הַתָּרִים וּמִסְחַר הָרֹכְלִים וְכָל־ v פחה ‡ex
.terræ duces & ,Arabiæ reges
מַלְכֵי הָעֶרֶב v וּפַחוֹת הָאָרֶץ ׃ x עשׂה y צנן ‖tradidit pro scutis singulis.
sex- :tracto auro‡ scuta ducenta Selomoh rex fecit Et
16 †x וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם y צִנָּה זָהָב שְׁחוּט שֵׁשׁ־ *ex ‡tradidit pro singulis clypeis, & po
trecentos Et .vnum scutum super fecit ascendere‖ aureos centos fuit ‖in
מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַצִּנָּה הָאֶחָת ׃ †וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת 17 †saltus
clypeum super ascendere fecit‡ auri minas tres :tracto auro* clypeos
מָגִנִּים z זָהָב שָׁחוּט שְׁלֹשׁ z מָנִים זָהָב יַעֲלֶה עַל־ a מנה z גנן
.Lebanon filuæ† domo‡ rex eos dedit & :vnumquemque ‡eburneum
הָאַחַת וַיִּתֵּנֵם הַמֶּלֶךְ בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן ׃ ‖obrizo.
.roborato‖ auro illud operuit & ,grande dentis‡ solium rex fecit Et
18 †וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־שֵׁן גָּדוֹל b וַיְצַפֵּהוּ זָהָב מוּפָז ׃ ‡erant ‖summitas rotunda erat
,ipsum post‡ à solio rotundum caput† & ,solio‡ gradus Sex †parte posteriori,
19 †שֵׁשׁ c מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא וְרֹאשׁ עֲגֹל לַכִּסֵּא מֵאֲחֹרָיו b צפה c עלה ‡è coralijs fulcimētum
stantes* leones duo & :sessionis locum ad inde & hinc manus† &
וְיָדֹת מִזֶּה וּמִזֶּה אֶל־מְקוֹם d הַשֶּׁבֶת וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים †lyras ‡venerunt talia coralia,
ibi stantes leunculi† duodecim Et .manus‡ apud
20 אֵצֶל הַיָּדוֹת ׃ †וּשְׁנֵים עָשָׂר אֲרָיוֹת עֹמְדִים שָׁם ° שור p בוא ‡visa sunt
omnibus in sic* fuit factum non :inde & hinc gradus sex super *ea
עַל־שֵׁשׁ c הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא־נַעֲשָׂה כֵן לְכָל־ ‖potus †erant
‡Selomoh regis propinationis‖ vasa omnia Et .regnis
מַמְלָכוֹת ׃ †וְכֹל f כְּלֵי מַשְׁקֵה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה f כלה
21 ,argentum‖ non :concluso‡ auro* Lebanon saltus domus vasa omnia &,aurea *ex ‡mundo: †erat
זָהָב וְכֹל כְּלֵי בֵית־יַעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוּר אֵין כֶּסֶף
.quicquam in Selomoh diebus in reputabatur nec
לֹא נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה ׃
semel :Chiram naui cum mari in‖ regi‡ Tarsis nauis Quia ‡erat
22 †כִּי אֳנִי תַרְשִׁישׁ לַמֶּלֶךְ בַּיָּם עִם אֳנִי חִירָם אַחַת ‖per mare
,argentum & aurum portans‡ Tharsis nauis veniebat annis tribus in
לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים תָּבוֹא ׀ אֳנִי תַרְשִׁישׁ נֹשְׂאת זָהָב וָכֶסֶף ‡& portabat
rex est magnificatus Et .pauos & ,simias & ,elephantum dentes
שֶׁנְהַבִּים וְקֹפִים h וְתֻכִּיִּים ׃ †וַיִּגְדַּל הַמֶּלֶךְ g קוף h תכא
23 .sapientia in & ,opulentia† in ,terræ regibus omnibus præ Selomoh †diuitijs,
שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ לְעֹשֶׁר וּלְחָכְמָה ׃ †omnes habitatores terræ quærebant
audiendum ad‖ ,Selomoh facies quærentes terra omnis‡ Et faciem
24 †וְכָל־הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לִשְׁמֹעַ ‖vt audirent
.eius corde in Deus dederat* quam ,eius sapientiam
אֶת־חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ ׃ i פנה ‖posuerat
,aurea vasa & ,argentea vasa ;suum munus vir afferentes ipsi† Et †afferebant vnusquisque
25 †וְהֵמָּה k מְבִיאִים אִישׁ־מִנְחָתוֹ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב k בוא ‡arma,
.anno in anni rem* ;mulos & ,equos ;aromata & ,armaturā‡ & ,vestes & *per singulos
וּשְׁלָמוֹת וְנֶשֶׁק וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים דְּבַר־שָׁנָה בְּשָׁנָה ‖annos.
quadrin- & mille ei fuit† & : equites & ,currum‖ Selomoh congregauit Et ‖currus
26 †וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי־לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע ‡fuerunt
ciuitatibus in eos posuit & :equites millia duodecim &,currus genti
מֵאוֹת l רֶכֶב וּשְׁנֵים־עָשָׂר אָלֶף פָּרָשִׁים m וַיַּנִּחֵם בְּעָרֵי l מאה m ינח *currum,
rex dedit Et .Ierusalaim in rege cum & ,currus*
27 הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם ׃ n †וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ n נתן
dedit cedros & ,lapides tanquam Ierusalaim in argentum
אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלִַם כָּאֲבָנִים וְאֶת הָאֲרָזִים נָתַן

‡sunt
כ רבב
‡erat
יצא p
†pro
‡pro
*omnes reges
†reges
†per manum

multitudine in campestri in ‡ quæ ,sycomoros tanquam
כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה כ לָרֹב ׃
,netum & ,Aegypto ex‡ Selomoh ipsi qui equorum exitum Et
28 †p וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה מִמִּצְרַיִם וּמִקְוֶה
.pretio in netum capiebant regis negotiatores
סֹחֲרֵי הַמֶּלֶךְ יִקְחוּ מִקְוֶה בְּמִחִיר ׃
†pro sexcentis in † Aegypto ex quadriga egrediebatur & ascendebat Et
29 †וַתַּעֲלֶה וַתֵּצֵא מֶרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם ‡pro בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת
regibus omnibus* sic & ;centum & quinquaginta in‡ equus & ,argenteis
כֶּסֶף וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה וְכֵן לְכָל־מַלְכֵי *omnes reges
.educebant eorum manu in‡ Aram regibus† &,Chitthæorum †reges
הַחִתִּים וּלְמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם יוֹצִיאוּ ׃ †per manum

CAP. XI. יא

& ,multas alienigenas mulieres adamauit Selomoh rex Et
1 †וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב q נָשִׁים נָכְרִיּוֹת r רַבּוֹת וְאֶת q אנוש r רבב
,Sidonias ,Edomæas ,Hammonitidas ,Moabitidas ,Pharaonis filiam †de
בַּת־פַּרְעֹה מוֹאֲבִיּוֹת עַמֳּנִיּוֹת אֲדֹמִיּוֹת צִדְנִיּוֹת ‡ad
ad DOMINVS dixit quibus † gentibus De :Chitthæas
2 חִתִּיּוֹת ׃ †מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר־יְהוָה אֶל־ s בוא ‡siquidem
:vos in‡ ingredientur non ipsi & ,eos in‡ ingrediemini Non : Israel filios t נטה
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־ s תָבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא־יָבֹאוּ בָכֶם ‡fuerunt
adhæsit eis in : suos deos post vestrum cor facient declinare certè †reginæ
אָכֵן t יַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם בָּהֶם דָּבַק v היה x שור
septin- principes† vxores ei fuit‡ Et .amando Selomoh ‡concubinæ
3 שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה ׃ †v וַיְהִי־לוֹ נָשִׁים x שָׂרוֹת שֶׁבַע y מאה
.eius cor ei‡ mulieres fecerūt declinare & :trecentæ pellices‡ &,gentæ
y מֵאוֹת וּפִילַגְשִׁים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּטּוּ נָשָׁיו אֶת־לִבּוֹ ׃
inclinauerunt eius vxores ,Salomoh senectutis tempore in fuit Et
4 †וַיְהִי לְעֵת זִקְנַת שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הִטּוּ
cum perfectū eius cor erat non & ,alienos deos post eius cor
אֶת־לְבָבוֹ אֲחֵרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־הָיָה לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם־
Selomoh iuit Et .sui patris Dauid cor sicut ,suo Deo DOMINO
5 יְהוָה אֱלֹהָיו כִּלְבַב דָּוִיד אָבִיו ׃ †z וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה z ילך
abominationem Milchom post & ,Sidoniorum deum Hastoreth post
אַחֲרֵי עַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי צִדֹנִים וְאַחֲרֵי מִלְכֹּם שִׁקֻּץ
:DOMINI oculis in malum Selomoh fecit Et .Hammonitarum
6 עַמֹּנִים ׃ †a וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה a עשׂה ‡vt iret
.eius pater Dauid sicut DOMINVM post‡ adimpleuit non &
וְלֹא מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו ׃
abominationi Chemos ipsi excelsum Selomoh ædificauit Tunc
7 †אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בָּמָה לִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ ‖est è regione
abominationi Molech & ,Ierusalaim facies super‖ qui monte in Moab
מוֹאָב בָּהָר אֲשֶׁר עַל־ b פְּנֵי יְרוּשָׁלִָם וּלְמֹלֶךְ שִׁקֻּץ b פנה ‖fuerunt &
:alienigenis suis vxoribus omnibus fecit sic Et .Hammon filiorū immolabant
8 בְּנֵי עַמּוֹן ׃ †וְכֵן עָשָׂה לְכָל־נָשָׁיו הַנָּכְרִיּוֹת ‖contra
.suis diis immolantibus & suffientibus
מַקְטִירוֹת וּמְזַבְּחוֹת לֵאלֹהֵיהֶן ׃
cum à eius cor declinauerat quia ,Selomoh in‖ DOMINVS est iratus Et
9 †וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בִּשְׁלֹמֹה כִּי־נָטָה לְבָבוֹ מֵעִם ‡qui conspectus fuerat ei
.duabus vicibus eum ad visō‡ Israel Deo DOMINO †ei
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּרְאָה אֵלָיו פַּעֲמָיִם ׃ ‖vt non iret
post ire non pro‖ ,hoc verbo super eum ad† præceperat Et
10 †וְצִוָּה אֵלָיו עַל־הַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי־ c הלך
.DOMINVS præcepit quod custodiuit non & :alienos deos
לָכֶכְת c אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא שָׁמַר אֵת אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה ׃
,tecum‖ hoc fuit quod‡ Pro :Selomoh ad DOMINVS dixit Et ‡eo
11 †וַיֹּאמֶר יְהוָה לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה־זֹּאת עִמָּךְ ‖apud te,
,te super‡ præcepi quæ mea decreta & ,meum pactum custodisti non & ‡apud te
וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְּרִיתִי d וְחֻקָּתַי אֲשֶׁר צִוִּיתִי עָלֶיךָ d חקק e צוה ‡à
.tuo seruo illud dabo & ,te desuper‡ regnum scindam scindendo
קָרֹעַ אֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מֵעָלֶיךָ f וְנָתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ ׃ f נתן
:tuum patrem Dauid propter hoc faciam non tuis diebus in Veruntamen
12 †אַךְ־בְּיָמֶיךָ לֹא אֶעֱשֶׂנָּה לְמַעַן דָּוִד אָבִיךָ ‖Veruntamē
regnum totum Tantùm* .illud scindam tui filij manu de
13 מִיַּד בְּנֶךָ אֶקְרָעֶנָּה ׃ †רַק אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה
,meū seruū Dauid propter ,tuo filio dabo vnam tribum :scindam non
לֹא אֶקְרָע שֵׁבֶט אֶחָד אֶתֵּן לִבְנֶךָ לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי
aduersariū DOMINVS suscitauit Et .elegi quam Ierusalaim propter &
14 וּלְמַעַן יְרוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי ׃ †g וַיָּקֶם יְהוָה g קום ‡qui erat
.Edom in ipse‡ regio semine de ;Edomæum Hadad Selomoh ipsi ‡cùm esset
לִשְׁלֹמֹה אֶת הֲדַד הָאֲדֹמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ הוּא בֶּאֱדוֹם ׃ ‡quando ascendit Ioab princeps
principem Ioab ascendendo in‡ ,Edom in Dauid existendo in‡ ,fuit Et
15 †h וַיְהִי בְּהֵיוֹת דָּוִד אֶת־אֱדוֹם i בְּעֲלוֹת יוֹאָב שַׂר h היה i עלה
.Edom in masculū omnē percussisset & ,interfectos sepeliendū ad militiæ
הַצָּבָא לְקַבֵּר אֶת־הַחֲלָלִים k וַיַּךְ כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם ׃ k נכה

,seculum in Israel super tui regni thronum firmabo Et
9 [m] † וַהֲקִמֹתִי אֶת־כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ עַל־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־דָּוִד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת abscinderur Non : dicendo ,tuum patrē Dauid *super* sum locutus sicut
לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל : † אִם־שׁוֹב תָּשֻׁבוּן fueritis auerti auertendo Si .Israel throno *desuper* vir tibi
10 מֵאַחֲרַי אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וְלֹא תִשְׁמְרוּ [n] מִצְוֹתַי [o] וְחֻקָּתַי mea decreta ,mea præcepta custodieritis nō & ,me *post* à vestri filij & ,vos
אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים ,alienis diis seruieritis & ,abieritis & ,*vestras facies ad* † dedi quæ
וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם : [p] וְהִכְרַתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל desuper I Israel excidam Et : eis vos incuruaueritis &
11 [q] † פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי sanctificaui quam domum & eis dedi quam ,*humi faciebus*
לִשְׁמִי אַשְׁלַח מֵעַל פָּנָי וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמָשָׁל ,parabolam in Israel erit & : *meas facies desuper* dimittam ,meo nomini
וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים : populis omnibus in *iuge dicterium* † in &
12 † וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֶלְיוֹן כָּל־עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם ,obstupescet ,eam *super transiens* omnis ,*excelsa erit* ista domus Et
וְשָׁרַק וְאָמְרוּ עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה כָּזֹּאת לָאָרֶץ terræ sic DOMINVS fecit quid *Super* : *dicent* † & .sibilabit &
13 וְלַבַּיִת הַזֶּה : † וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־יְהוָה Aegypti terra è eorum patres eduxit qui ,suum Deum DOMINVM
אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת־אֲבֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם :eis seruierunt &,eis se incuruauerunt & ,alienos deos *in* apprehēderūt &
וַיַּחֲזִיקוּ בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיַּעַבְדוּם .hoc malum omne eos super DOMINVS induxit idcirco
14 עַל־כֵּן הֵבִיא יְהוָה עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת : Selomoh ædificauit quibus annorum viginti fine *di* ,fuit Et
15 וַיְהִי מִקְצֵה עֶשְׂרִים שָׁנָה אֲשֶׁר־בָּנָה שְׁלֹמֹה .regiam domum & ,DOMINI domum ;domos duas
אֶת־שְׁנֵי הַבָּתִּים אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ : ,*cedrorum lignis in* Selomoh *exaltarat* Tyri rex Chiram
16 † חִירָם מֶלֶךְ־צֹר נָשָׂא אֶת־שְׁלֹמֹה בַּעֲצֵי אֲרָזִים rex dedit tunc :eius voluntatem omnē *ad* ,*auro in* & ,*abietum lignis in* &
וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבַזָּהָב לְכָל־חֶפְצוֹ אָז יִתֵּן הַמֶּלֶךְ .Galil terra in vrbes viginti Chiram ipsi Selomoh
שְׁלֹמֹה לְחִירָם עֶשְׂרִים עִיר בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל : ei tradiderat quas vrbes *videndum ad* ,Tyro è Chiram est egressus Et
17 † וַיֵּצֵא חִירָם מִצֹּר לִרְאוֹת אֶת־הֶעָרִים אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ .eius oculis in *fuerunt recte* non & ;Selomoh
18 שְׁלֹמֹה וְלֹא יָשְׁרוּ בְּעֵינָיו : ?mi frater mihi dedisti quas ,istæ vrbes *Quid* : dixit Et
וַיֹּאמֶר מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי אָחִי .hanc diem ad vsque Chabul † terram eas appellauit &
וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה : .auri talenta viginti & centum regem ad Chiram misit Et
19 † וַיִּשְׁלַח חִירָם לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב : Selomoh rex fecit ascendere quam ,tributi res *hæc* Et
20 † וְזֶה דְּבַר־הַמַּס אֲשֶׁר־הֶעֱלָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ,Millo & ,suam domum & ,DOMINI domum ædificandum ad
לִבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־הַמִּלּוֹא .Gheser & ,Meghiddo & ,Chasor & ,Ierusalaim murum &
וְאֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־חָצֹר וְאֶת־מְגִדּוֹ וְאֶת־גָּזֶר : eā succēdit & ,Gheser cepit & ,ascendit Aegypti rex Pathoh
21 † פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עָלָה וַיִּלְכֹּד אֶת־גָּזֶר וַיִּשְׂרְפָהּ eam tradidit & ;interfecit ciuitate in *habitantem* Chenahanæum &
בָּאֵשׁ וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הָרָג וַיִּתְּנָהּ .Selomoh vxori suæ filiæ *missiones*
שִׁלֻּחִים לְבִתּוֹ אֵשֶׁת שְׁלֹמֹה : .inferiorem Beth-choron & ,Gheser Selomoh ædificauit Et
22 † וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־גָּזֶר וְאֶת־בֵּית חֹרֹן הַתַּחְתּוֹן : .terra in deserto in Thadmor & ,Bahalath Et
23 וְאֶת־בַּעֲלָת וְאֶת־תָּמָר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ : ciuitates & ,Selomoh ipsi erant quæ thesaurorum vrbes omnes Et
24 † וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת עָרֵי desiderauit quod ,Selomoh desiderium & ,equitum ciuitates & ,*currus*
הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק .sui dominij terra omni in &,Lebanon in & ,Ierusalaim in ædificare
לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַ‍ִם וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ : ,Perizæo ,Chittæo ,Emoræo de *residuum* populum Omnem
25 † כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הָאֱמֹרִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי ,*ipsi* Israel filiis de non qui ,Iebuzæo &,Chiuuæo
הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה :

potuerūt non quos ,tetra in eos post remanserant qui eorum Filios
21 † בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נִתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ ,*seruile tributum in* Selomoh *eos fecit ascendere* & ,eos occidere Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲרִימָם [i] וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה [k] לְמַס־עֹבֵד dedit non Israel filiis de Et .hanc diem ad vsque
עַד הַיּוֹם הַזֶּה : † וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־נָתַן ,eis principes &,ei serui & ,*belli* viri *ipsi quia* seruum Selomoh
שְׁלֹמֹה עֲבָד כִּי־הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו :eius equitum & ,eius *currus* principes & ,eius *niarij* &
וְשָׁלִשָׁיו [l] וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו : ,Selomoh opus super * qui ,præfectorum principes ‡Isti
23 † אֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה לִשְׁלֹמֹה .*opificio in facientes* ,*populum in dominantes* † ,quingenti & ,quinquaginta
חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ [m] מֵאוֹת [n] הָרֵדִים בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה : ,suam domum in Dauid ciuitate de ascendit Parhoh filia Veruntamen
24 † אַךְ בַּת־פַּרְעֹה [o] עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד אֶל־בֵּיתָהּ Millo .ædificauit tunc :ei ædificauerat quam
אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ אָז בָּנָה אֶת־הַמִּלּוֹא : ,*ascensiones* ‡ anno in vicibus tribus Selomoh *fecit ascendere* Et
25 † וְהֶעֱלָה שְׁלֹמֹה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה עֹלוֹת *suffiendo* † & ,DOMINO ædificauerat quod altare super pacifica &
וּשְׁלָמִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה לַיהוָה וְהַקְטֵיר .domum perfecit & :DOMINI *facies ad* ‡ quod illud super
אִתּוֹ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וְשִׁלֵּם אֶת־הַבָּיִת : *cum* ‡ quæ ,Hesiongheber in Selomoh rex fecit nauem Et
26 † וַאֲנִי עֲשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶצְיוֹן־גֶּבֶר אֲשֶׁר אֵת־ Chiram Misitque .Edom terra in Suph maris *labium super* Eloth
27 אֵילוֹת עַל־[p] שְׂפַת יַם־סוּף בְּאֶרֶץ אֱדוֹם : † וַיִּשְׁלַח חִירָם .Selomoh seruis cum ,maris gnatos ,*nauium* ‡ viros ,suos seruos naui in
בָּאֳנִי אֶת־עֲבָדָיו אַנְשֵׁי אֳנִיּוֹת יֹדְעֵי הַיָּם עִם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה : quadringenta ,aurum inde *ceperunt* * & ,Ophir in venerunt Et
28 † וַיָּבֹאוּ אוֹפִירָה [q] וַיִּקְחוּ מִשָּׁם זָהָב אַרְבַּע [r] מֵאוֹת .Selomoh regem ad adduxerunt & :talenta viginti &
וְעֶשְׂרִים כִּכַּר וַיָּבִאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה :

CAP. X.

famam DOMINI nomine in,Selomoh *auditum* audiens Seba regina Et
1 † וּמַלְכַּת־שְׁבָא שָׁמְעָה אֶת־שֵׁמַע שְׁלֹמֹה לְשֵׁם יְהוָה .ænigmatibus in eum *tentandum ad* * venit &
*vt tentaret בָּאָה [a] לְנַסֹּתוֹ [b] בְּחִידוֹת : portantibus camelis ,valde graui *virtute in* ‡ Ierusalaim in est ingressa Et
2 † וַתָּבֹא יְרוּשָׁלַ‍ִם בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד גְּמַלִּים נֹשְׂאִים ,Selomoh ‡ ad venitque: *pretiosum lapidem* * &,valde multū aurum &,aromata
בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב־מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבֹא אֶל־שְׁלֹמֹה .suo corde *cum* ‡ erat quod omne eum ad est locuta &
וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֶת כָּל־אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבָּהּ : verbum fuit non :eius verba omnia Selomoh ei indicauit Et
3 † וַיַּגֶּד־[c] לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־דְּבָרֶיהָ לֹא־הָיָה דָבָר .ei indicauerit non quod rege à absconditum
נֶעְלָם מִן־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ : domum & ,Selomoh sapientiam omnem Seba regina vidit Et
4 † וַתֵּרֶא מַלְכַּת־שְׁבָא אֶת כָּל־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת ,eius seruorū *habitationē* ‡ & ,eius mensæ *cibum* ‡ Et :ædificauerat quam
5 אֲשֶׁר בָּנָה : † וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ [d] וּמוֹשַׁב עֲבָדָיו ,eius pincernas & ,eorum vestimenta & ,eius ministrorum assistentiam &
וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם [e] וּמַשְׁקָיו .spiritus vltrà ea in erat nō &,DOMINI domū *ascendebat quo* † ,eius *ascēsum* ‡ &
וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְהוָה וְלֹא־הָיָה בָהּ עוֹד רוּחַ : audiui quod verbum fuit Veritas : regem ad Dixitque
6 † וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ [f] אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי credidi non Et .tua sapientia super &,tuis *verbis* ‡ super,mea terra in
7 בְּאַרְצִי עַל־דְּבָרֶיךָ וְעַל־חָכְמָתֶךָ : † וְלֹא־הֶאֱמַנְתִּי fuit nunciatū nō ecce &,mei oculi viderūt & ,veni donec ,verbis
לַדְּבָרִים עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי [g] וַתִּרְאֵינָה עֵינַי וְהִנֵּה לֹא־הֻגַּד־ .audiui quam *auditionem* ad† bonū & ,sapientiā addidisti:dimidiū mihi
לִי הַחֲצִי [h] הוּסַפְתָּ חָכְמָה וְטוֹב אֶל־הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי : *tuas facies ad* ‡ *stantes* ‡ ij tui serui beati ,tui viri Beati
8 † אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ אַשְׁרֵי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ .tuam sapientiam audientes ,semper
תָּמִיד הַשֹּׁמְעִים אֶת־חָכְמָתֶךָ : *vt poneret te *dandū ad**,te in cōplacuit qui,benedictus tuus Deus DOMINVS Sit
9 † יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ בְּךָ [i] לְהוֹשִׁיבְךָ :seculum in Israel *erga* DOMINI *amore in* ‡ :Israel solium super
עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם .infitiam & ,iudicium *faciendum ad* * ,regem in te posuit &
וַיְשִׂימְךָ [k] לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה : *vt faceres

58 הַטֹּוב אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדּוֹ : † יְהִי יְהוָה
,nos derelinquat ne ,noſtris patribus cum fuit ſicut ,nobiſcũ noſter Deus

אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבֹתֵינוּ אַל־יַעַזְבֵנוּ
ambulandũ ad‡ ,ſe ad noſtrũ cor *inclinate faciendũ* Ad* .nos deſerat neque

59 וְאַל־יִטְּשֵׁנוּ : † לְהַטּוֹת לְבָבֵנוּ אֵלָיו לָלֶכֶת
,eius *ſtatuta* ‡ & ,eius præcepta *cuſtodiendum ad*† & ,eius viis vniuerſis in

בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו חֻקָּיו וְאֶת־מִשְׁפָּטָיו
mea verba ſint Et .noſtris patribus præcepit quæ ,eius iudicia &

60 וְיִהְיוּ דְבָרַי † אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְהוָה : d
DOMINVM ad* propinqua ,DOMINI *facies ad*† ſum deprecat° quibus ,hęc

קְרֹבִים אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט
iudicium & ,ſui ſerui iudicium *faciendum ad* ,*nocte & die noſtrum* Deum
omnes ſcire Pro ;ſuo die in dieì *verbum** Iſrael ſui populi

61 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ : † לְמַעַן דַּעַת כָּל־
.vltrà† nec ;Deus *ipſe*† DOMINVS quod ,terræ *populus*

עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד :
*ambulandũ ad** ,noſtro Deo DOMINO cum perfectũ *veſtrum* cor ſit Et

62 וִיהִי † לְבַבְכֶם שָׁלֵם עִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ g לָלֶכֶת
.hanc diem ſecundum ,eius præcepta *cuſtodiendum ad*‡ & ,eius decretis in

בְּחֻקָּיו h וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו כַּיּוֹם הַזֶּה : i
facies ad† ſacrificium ſacrificabant ,eo cum Iſrael omnis & ,rex Et

63 וַיִּזְבַּח † הַמֶּלֶךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ זְבָחִים לִפְנֵי
quod ,pacificorum ſacrificiũ Selomoh ſacrificauit Et .DOMINI

יְהוָה : וַיִּזְבַּח † שְׁלֹמֹה אֶת־זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר
64 centum oues & ,millia duo & viginti boues DOMINO ſacrificauit

זָבַח לַיהוָה בָּקָר עֶשְׂרִים k וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה
omnes & ,rex DOMINI domum dedicauerunt & :millia viginti &

וְעֶשְׂרִים אָלֶף וַיַּחְנְכוּ אֶת־בֵּית יְהוָה הַמֶּלֶךְ וְכָל־
medium rex ſanctificauit illa die In .Iſrael filij

65 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : † בַּיּוֹם הַהוּא קִדַּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת־תּוֹךְ
ibi fecit quippe: DOMINI *domus facies ad*‡ quod ,atrij

הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית־יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם אֶת־
altare quia ;pacificorum adipes & ,ſacrificium & ,*aſcenſionem*‡

הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח
,*aſcenſionem comprehendendo* à‡ paruum‡, DOMINI *facies ad*† quod æreum

הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה קָטֹן l מֵהָכִיל אֶת־הָעֹלָה
.pacificorum adipes & ,ſacrificium &

וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים : m
Iſrael omnis &, feſtiuitatem illo tempore in Selomoh Fecitque

66 וַיַּעַשׂ † שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִוא אֶת־n הֶחָג וְכָל־יִשְׂרָאֵל
Aegypti torrentem ad vſque Chamath introitu ab magna *concione*‡ eo cum

עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבוֹא חֲמָת o עַד־נַחַל מִצְרַיִם
,diebus ſeptem & ,diebus ſeptem ,*noſtri Dei* DOMINI *facies ad*‡

לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ p שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים
dimiſit octauo die In .diebus quatuordecim

67 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי † שִׁלַּח אֶת־ q אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם :
*tabernacula ,læti ſua *tentoria** in abierunt & :regi benedixerunt &, populum

הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים
Dauid DOMINVS fecerat quod ,bonum omne ſuper *corde boni*† &

וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל־הַטּוּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְדָוִד
.ſuo populo Iſrael &, ſuo ſeruo

עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ :

CAP. IX. ט

,DOMINI domum ædificare Selomoh *complere iuxta* ,fuit Et

1 וַיְהִי † כְּכַלּוֹת r שְׁלֹמֹה s לִבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה
:facere voluit quod Selomoh deſiderũ omne & ,regiam domum &

וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָפֵץ t לַעֲשׂוֹת :
eum ad‡ apparuerat ſicut ,ſecundò Selomoh *ad* DOMINVS apparuit Et

2 וַיֵּרָא † יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה u שֵׁנִית כַּאֲשֶׁר נִרְאָה אֵלָיו
,tuã oratione Exaudiui :eum ad DOMINVS Dixitque .Ghibhon in

בְּגִבְעוֹן : וַיֹּאמֶר † יְהוָה אֵלָיו שָׁמַעְתִּי אֶת־v תְּפִלָּתְךָ
3 domum ſanctificaui:*meas facies ad*‡ es deprecatus quam tuã deprecatione &

וְאֶת־w תְּחִנָּתְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנָי הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת
:ſeculum in vſque ibi meum nomen *ponendum ad*‡ ,ædificaſti quam ,hanc

הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָה לָשׂוּם שְׁמִי־x שָׁם עַד־עוֹלָם
,diebus omnibus ibi meum cor & ,mei oculi erunt &

וְהָיוּ עֵינַי y וְלִבִּי שָׁם כָּל־z הַיָּמִים :
†coram me, tuus pater Dauid ambulauit ſicut ,*meas facies ad*† ambulaueris ſi tu Et

4 וְאַתָּה † אִם־תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד אָבִיךָ
‡vt facias quæ omnia ſecundum *faciendum ad*‡ ,rectitudine in & ,cordis perfectione in

a בְּתָם־לֵבָב וּבְיֹשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר
.ſeruaueris mea iudicia &, mea decreta ,tibi præcepi

b צִוִּיתִיךָ חֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹר :

venerit & ,ipſe‡ Iſrael tuo populo de non qui ,*alienum ad**etiam Et

41 וְגַם † אֶל־הַנָּכְרִי אֲשֶׁר לֹא־מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וּבָא
tuum nomen audierint Si ;tuũ nomen propter longinqua terra de

42 מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ : † כִּי יִשְׁמְעוּן אֶת־שִׁמְךָ
;extentum tuum brachium & ,validam tuam *manum*† & ,magnum

הַגָּדוֹל וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרֹעֲךָ d הַנְּטוּיָה
exaudies Tu ;hac domo in *orauerit & ,venerit* ‖ &

43 וּבָא וְהִתְפַּלֵּל אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה : † אַתָּה תִּשְׁמַע
vocabit ‡ quibus* omnia iuxta faciesque :tuæ reſidẽtiæ (*parato*) loco ,cælis†

הַשָּׁמַיִם מְכוֹן e שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר־יִקְרָא
timendũ ad†, tuum nomen terræ populi omnes ſciant vt ,*alienigena te ad*

אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן יֵדְעוּן כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־שִׁמְךָ לְיִרְאָה
eſt inuocatũ tuũ nomen quòd *ſciendum ad*‡ &, Iſrael tuus populus ſicut te

אֹתְךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלָדַעַת כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא
tu° popul° fuerit egreſſus Si .ædificaui quam hanc domum ſuper

44 עַל־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי : † כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ
orauerint & ,eos miſeris *qua via in*‖ ,ſuum inimicum *ſuper*† bellum ad

לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבוֹ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ
quam domum & ,*ea in* elegiſti quam ciuitatis via† DOMINVM ad

אֶל־יְהוָה דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־
,eorum orationem cælis* exaudies Et :tuo nomini ædificaui

45 בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ g : † וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם אֶת־h תְּפִלָּתָם
.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem &

וְאֶת־i תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם :
excanduerit ‖ & (,peccet non qui homo ‡ non quia) ,tibi peccauerint Si

46 כִּי † יֶחֶטְאוּ־לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יֶחֱטָא וְאָנַפְתָּ
eos *captiuantes** eos *captiuauerint & ,inimici facies ad*† eos tradideriſque ,eos *in*

בָּם וְנָתַתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב k וְשָׁבוּם שׁבֵיהֶם
:propinquam vel ,longinquam ,inimici terram in

אֶל־אֶרֶץ הָאוֹיֵב רְחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה :
,*ibi* ſunt ducti captiui *quo*‡ ,terra in ſuum cor ad fuerint reuerſi Et

47 וְהֵשִׁיבוּ † l אֶל־לִבָּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבוּ־שָׁם
:dicendo ,*eos captiuãtium*‡ terra in te *ad* fuerint deprecati &, fuerint reuerſi &

וְשָׁבוּ : וְהִתְחַנְנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ שׁבֵיהֶם לֵאמֹר
fuerint reuerſi Et .egimus impiè ,egimus iniquè &, Peccauimus

48‡ חָטָאנוּ m וְהָעִוִּינוּ רָשָׁעְנוּ : † וְשָׁבוּ
,ſuorum inimicorũ terra in ſua anima tota in &, ſuo corde toto in te ad

אֵלֶיךָ בְּכָל־לִבָּם וּבְכָל־נַפְשָׁם n בְּאֶרֶץ o אֹיְבֵיהֶם
quam ,ſuæ terræ *via*‡ te ad orauerint & ;eos duxerunt captiuos qui

אֲשֶׁר־שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אַרְצָם אֲשֶׁר־
ædificaui quam domus & ,elegiſti quam ciuitatis ,eorũ patribus dediſti

נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנִיתִי
tuæ reſidentiæ (*parato*) loco cælis ‡ exaudies Et :tuo nomini

לִשְׁמֶךָ : וְעָשִׂיתָ † מִשְׁפָּטָם p וְשָׁמַעְתָּ q הַשָּׁמַיִם מְכוֹן
.eorum iudicium facies & ;eorum deprecationem &, eorum orationem

וְאֶת־r תְּחִנָּתָם וְאֶת־s חַפּוּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־
omnibus & ,tibi peccauerunt qui tuo populo Parcesque

50 † וְסַלַּחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־
eos dabis & : te *in*‡ ſunt præuaricati quibus ,eorum præuaricationibus

פִּשְׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ וְנָתַתָּם
.eorum miſerebuntur &, eos *captiuantium facies ad*‡ miſericordias in

רַחֲמִים לִפְנֵי t שׁבֵיהֶם וְרִחֲמוּם :
Aegypto ex eduxiſti quos ,*ipſi** tua hæreditas &, tuus populus Quia

51 כִּי־u עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ v מִמִּצְרַיִם
deprecationẽ ad *aperios tuos oculos exiſtendũ* Ad† :fetreæ fornacis medio è

מִתּוֹךְ כּוּר הַבַּרְזֶל : † לִהְיוֹת עֵינֶיךָ פְּתֻחוֹת
52 eos *ad exaudiendum ad*‡ ,Iſrael tui populi deprecationem ad &, tui ſerui

אֶל־תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנַּת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ לִשְׁמֹעַ אֲלֵיהֶם
tibi eos ſeparaſti tu Nam .te *ad eos clamare** omni in

53 בְּכֹל קָרְאָם אֵלֶיךָ : † כִּי־אַתָּה הִבְדַּלְתָּם לְךָ
Moſeh *manu in*‖ es locutus ſicut ,terræ populis vniuerſis de hæreditatẽ in

לְנַחֲלָה מִכֹּל עַמֵּי הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ w בְּיַד מֹשֶׁה
.*Domine Adonai*‡ Aegypto ex noſtros patres *te educendo in*‡ ,tui ſerui

עַבְדֶּךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־אֲבֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֲדֹנָי יְהוִה :
DOMINVM ad orare Selomoh *complere ſecundum* ,fuit Et

54 וַיְהִי † כְּכַלּוֹת x שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה אֵת־
,DOMINI altaris *faciebus*‡ ſurrexit ,hac deprecatione &, oratione omni

כָּל־הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה הַזֹּאת קָם מִלִּפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה
.cælos ad expanſis ſuis *volis*‡ &, ſua genua ſuper flectendo genu A

55 מִכְרַע † עַל־בִּרְכָּיו y וְכַפָּיו פְּרֻשׂוֹת הַשָּׁמָיִם :
:dicendo ,magna voce ,Iſrael *concioni*† omni benedixit & ,ſtetit Et

56 וַיַּעֲמֹד † וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר :
,Iſrael ſuo populo requiem dedit qui ,DOMINVS Benedictus

57 בָּרוּךְ † יְהוָה אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
eius verbo omni ex vnum verbũ cecidit non ;eſt locutus quæ omnia iuxta

כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר לֹא־נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל דְּבָרוֹ

*de alienigẽnis ‡ſunt, ſi venerint

‡potentiam

‖ venerint, & orauerint

†de *pro ‡ inuocauerint te alienigenæ,

†vt timeant ‡vt cognoſcant

‡contra

‖per viam per quam

†in

*de

‡in qua

‡est ‖tatus fueris contra

†coram inimico, & captiuos duxerit *captiuos ducentes

‡quando eduxiſti

‖Dñe Deus.

cùm compleuiſſet

‖facie

*manibus

†congregationi

cùm compleuiſſet

‖per manum

*ei

‡vt ponerem

†coram me,

‡vt facias

‡coram Domino Deo noſtro

†coram Domino.

‡erat ante domum

‡holocauſtũ,

‡erat coram Dño, erat Ivt non comprehenderet holocauſtũ,

†custodiam‡ ‡decreta

*per ſingulos dies. Vt cognoſcant omnes populi †eſt

*Vt inclinare faciat ‡ vt ambulemus

es locutus quod tuum verbū *nunc verum sit* ,Israel Deus nunc Et
† וְעַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵאָמֵן נָא דְּבָרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ 26
Deus habitabit verè num Quoniam .meo patri Dauid tuo seruo
לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי׃ † כִּי הַאֻמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים 27
etiam‡ ,te continent non cælorum cæli & ,cæli ecce ‡terram super
עַל־הָאָרֶץ הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף
orationem ad *respicies* Et ‡ ædificaui quam hæc domus *quia*
כִּי־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃ † וּפָנִיתָ אֶל־תְּפִלַּת 28
ad audiendum ad‡ ,mi Deus DOMINE eius deprecationem ad & ,tui serui
עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ אֶל־
:hodie *tuas facies ad orans*† tuus seruus quam orationem *ad* & ,*præconium*
הָרִנָּה וְאֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם׃
in ,die ac nocte istam domum *ad apertos tuos oculos existendum* Ad‡
† לִהְיוֹת עֵינְךָ פְתֻחֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה לַיְלָה וָיוֹם אֶל־ 29
,orationem *ad audiendum ad*† ,ibi meū nomē Erit :dixisti quo‡ loco
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם לִשְׁמֹעַ אֶל־הַתְּפִלָּה
.isto loco in tuus seruus orat quam
אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃
‡exaudi qui ,Israel tui populi & ,tui serui deprecationē ad *exaudies*‡ Et
† וְשָׁמַעְתָּ אֶל־תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר 30
tuæ *sessionis*† loco *in*‡ exaudies tu & .isto loco in orauerint
יִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל־מְקוֹם שִׁבְתְּךָ
.parces & ,exaudies & :cælis *in*‡
אֶל־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלָחְתָּ׃
,iuramentū eo *in tulerit*‡ & ,suum *socium*‡ in vir peccauerit Cùm
† אֵת אֲשֶׁר יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְנָשָׂא־בוֹ אָלָה 31
:hac domo *in tui altaris facies ad*‡ iuramētum venerit & ,eum *adiurandū ad*†
לְהַאֲלֹתוֹ וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ בַּבַּיִת הַזֶּה׃
,tuos seruos iudicabis & ,facies & ,cælis in exaudies tu Et
† וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ אֶת־עֲבָדֶיךָ 32
iustificandū ad‡ &, eius caput in eius viā dando, impiū *impietate condemnandū ad*†
לְהַרְשִׁיעַ רָשָׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ בְרֹאשׁוֹ וְלְהַצְדִּיק
.eius iustitiam ſcēm ei dando ,iustum *tuum populum ea sum existendo* In‡
† בְּהִנָּגֵף עַמְּךָ 33
te ad fuerint reuersi & ,tibi peccauerint si ,*inimici facies ad*† Israel
יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב אֲשֶׁר יֶחֶטְאוּ־לָךְ וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ
domo in te *ad* fuerint deprecati &, orauerint &, tuū nomē fuerint cōfessi &
וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בַּבַּיִת
peccato parces & ,cælis in exaudies tu Et .hac
הַזֶּה׃ † וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת 34
.eorum patribus dediſti quam *humum*‡ in eos reduces & ,Israel tui populi
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְהֲשִׁבֹתָם אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לַאֲבוֹתָם׃
‡terram ,tibi peccauerint *quia** ,pluuia fuerit non & ,*cælos clausos existendo* In*
† בְּהֶעָצֵר שָׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ 35
*Cùm clausum fuerit cælum, *eo quòd suo peccato à &, tuū nomē fuerint cōfessi &, isto loco in orauerint &
וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ וּמֵחַטָּאתָם
,cælis in exaudies tu Et :eos afflixeris cùm ,fuerint auersi
יְשׁוּבוּן כִּי־תַעֲנֵם׃ † וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם 36
eos docebis quia :Israel tui populi &, tuorū seruorū peccato parces &
וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי תּוֹרֵם אֶת־
,tuam terrā ſuper pluuiam dabis & *ea in ambulent qua* ,bonam viam
הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ וְנָתַתָּה מָטָר עַל־אַרְצְךָ
.hæreditatem in tuo populo dediſti quam
אֲשֶׁר־נָתַתָּה לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה׃
‡aridita*, ,erugo ,*segetum percussio*‡ ,fuerit si peſtis ,terra in fuerit cùm Fames
רָעָב כִּי־יִהְיֶה בָּאָרֶץ דֶּבֶר כִּי יִהְיֶה שִׁדָּפוֹן יֵרָקוֹן † 37
terra in eius inimicus eum *coarctauerit*‡ ſi ,fuerit cùm bruchus ,locuſta
אַרְבֶּה חָסִיל כִּי יִהְיֶה כִּי יָצַר־לוֹ אֹיְבוֹ בְּאֶרֶץ
:infirmitas omnis ,plaga omnis ,ſuarum portarum
שְׁעָרָיו כָּל־נֶגַע כָּל־מַחֲלָה׃
,homini omni fuerit quæ ,deprecatio omnis ,oratio Omnis
† כָּל־תְּפִלָּה כָל־תְּחִנָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל־הָאָדָם 38
,ſui cordis plagam *vn*‡ cognouerint ſi ,Israel tuo populo omni
לְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן אִישׁ נֶגַע לְבָבוֹ
:*iſtam domum ad** ſuas *volas* † expanderit &
וּפָרַשׂ כַּפָּיו אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה׃
,parces & ,tuæ *ſeſſionis*† (*parato*) loco cælis* exaudies tu Et
† וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ וְסָלַחְתָּ 39
:*cognoſces* † cuius ſuas vias omnes ſecundum *viro* ‡ dabisque ,facies ac
וְעָשִׂיתָ וְנָתַתָּ לְאִישׁ כְּכָל־דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע
.*hominis*‡ filiorū omnium cor tu ſolus noſti tu quoniam :*eius* cor
אֶת־לְבָבוֹ כִּי־אַתָּה יָדַעְתָּ לְבַדְּךָ אֶת־לְבַב כָּל־בְּנֵי הָאָדָם׃
*facies ſuper viuentes ipſi** quibus diebus omnibus te timeant Vt
† לְמַעַן יִרְאוּךָ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־הֵם חַיִּים עַל־פְּנֵי 40
.noſtris patribus dediſti quam ,terræ
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבֹתֵינוּ׃

ſanctitate è vectium capita apparebāt &, vectes fecerūt elongare Et
† וַיַּאֲרִכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן־הַקֹּדֶשׁ 8
diem ad vſq; ibi fuerūtque : extrinſecus apparebāt non &, *oraculi facies ſuper**
עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם
quas ,lapideæ tabulæ duæ *tantùm*‡ arca in* Non .hanc
הַזֶּה׃ † אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לֻחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר 9
filiis cum DOMINVS *exēdit*‡ quando ,Choreb in Moſeh ibi repoſuerat
הִנִּיחַ שָׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי
exeundo in‡ ,fuit Et .Aegypti terra è *eos egrediendo in** ,Israel
יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיְהִי בְּצֵאת 10
.DOMINI domum repleuit nubes &, ſanctitate è ſacerdotes
הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת־בֵּית יְהוָה׃
:*nubis facjebus* &‡ miniſtrandum ad ſtare ſacerdotes potuerunt non Et
† וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת מִפְּנֵי הֶעָנָן 11
.DOMINI domum DOMINI gloria repleuerat quia
כִּי־מָלְאָ כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה׃
.caligine in *habitandū ad*‡ dixit DOMINVS :Selomoh dixit Tunc
† אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל׃ 12
te ſedendum ad locū (*paratum**†, tibi habitaculi domum ædificaui Aedificando
† בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ 13
concioni‡ omni benedixit &, *ſuas facies* rex vertit Et .ſecula
עוֹלָמִים׃ † וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהַל 14
Benedictus : ait Et .*ſtans*‡ Iſrael *concio*† omnis & :Iſrael
יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמֵד׃ † וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ 15
,*meo patre*‡ Dauid *cum** ſuo ore *in* eſt locutus qui ,Iſrael Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי
eduxi qua die A :dicendo ,impleuit *ſua manu** &
וּבְיָדָיו מִלֵּא לֵאמֹר׃ † מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־ 16
vniuerſis ex *ciuitate in*‡ elegi non ,Aegypto ex Iſrael meum populum
עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל
:ibi meum nomen *exiſtendum ad*‡, domum ædificandum ad ,Iſrael tribubus
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם
cum† fuit Et .Iſrael meū populū ſuper *exiſtendū ad*‡, Dauid *in* elegi ☞*
וָאֶבְחַר בְּדָוִד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיְהִי עִם־ 17
Dei DOMINI nomini domum *ædificandum ad*‡ ,mei patris Dauid corde
לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי
fuit quòd (*eo*) Pro :meū patrē Dauid ad DOMINVS dixit Et .Iſrael
יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה 18
*cum** fuit quia, benefeciſti, meo nomini domū ædificādū ad, tuo corde *cum**
עִם־לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבֹתָ כִּי הָיָה עִם־
tuus filius *quinimò*‡ ,domū ædificabis non tu *Tantùm*‡ .tuo corde
לְבָבֶךָ׃ † רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בִּנְךָ 19
.meo nomini domum ædificabit ipſe ,tuis lumbis de *egrediens**
הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃
Dauid pro ſurrexi &, eſt locut[a] quod ſuū verbū DOMINVS Firmauitque
† וַיָּקֶם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וָאָקֻם תַּחַת דָּוִד 20
eſt locutus quemadmodum ,Iſrael thronum ſuper ſedi &, meo patre
אָבִי וָאֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
.Iſrael Dei DOMINI nomini domum ædificaui &, DOMINVS
יְהוָה וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
,DOMINI fœdus *ibi qua*‡ ,arcæ locum ibi poſui Et
† וָאָשִׂם שָׁם מָקוֹם לָאָרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה 21
.Aegypti terra è eos *cum educendo in*‡ ,noſtris patrib[us] cū *excidit** quod
אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
concione† omni coram DOMINI *altaris facies ad*‡ Selomoh ſtetit Et
† וַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל־ 22
DOMINE :dixit Et .cælos ad ſuas palmas extendit & ,Iſrael
קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמָיִם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה 23
ſuper nec ,deſuper cælis in Deus *tu ſicut*‡ non ,Iſrael Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־
,tuis ſeruis miſericordiam & ,pactum cuſtodiens ,deorſum terram
הָאָרֶץ מִתָּחַת שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ
tuo ſeruo ſeruaſti Qui .ſuo corde toto in *tuas facies ad ambulantibus*‡
הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם׃ † אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ 24
tua *manu in*‡ &, tuo ore in es locut[a] & ,ei es locutus quæ ,meo patri Dauid
דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ וְדִבַּר בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ
Deus DOMINE nunc Et .hanc diem ſecundum impleſti
כַּיּוֹם הַזֶּה׃ † וְעַתָּה יְהוָה׀ אֱלֹהֵי 25
:dicendo, ei es locutus quæ meo patri Dauid tuo ſeruo cuſtodi , Iſrael
יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר
:Iſrael thronum ſuper ſedens, *meis facie bus*‡ à vir tibi excidetur Non
לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנַי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
,*meas facies ad ambulandum ad*‡ ,ſuam viam tui filij cuſtodierint *ſi tantùm*‡
רַק אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי
.*meas facies ad** ambulaſti ſicut
כַּאֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְפָנָי׃

* coram oraculo,
ⁿ חַיָּה
*erant ‡niſi
ᵒ שְׁנֵי לֻחוֹת
ᵖ pepigit fœd*
ᵍ יָנַח
‡quando egreſſi ſunt
‡cum exirent
ʳ יָצָא
†propter nubem:
‡vt habitaret †habitaculū, vt habites in
ˢ בָּנֹה יָשַׁבְתָּ
facies tuā, ‡cōgregationi
ᵗ סָבַב פָּנָה
†cōgregatio ‡ſtabat.
‡ad †patrem meum, * potentia ſua
ᵘ יָצָא
‡ciuitatem
‡vt eſſet
ᵛ הָיָה
*ſed vt eſſet †in
‡vt ædificaret
*in
ʷ טוֹב
‡Veruntamē ſed
*qui egreſſus eſt
‡facie mea
ˣ פָּנָה
*ſi tamen ‡vt ambulent coram me,
ʸ נָגַד
* coram me.
ᶻ כְּפִי
‡ eſt tibi ſimilis
ᵃ יָדַע
‡ ante altare †congregatione
ᵇ קוֹם
‡ in qua eſt
*pepigit ‡quando eduxit
ᶜ כְּפַּי
‡ habitationis
ᵈ לֵב
†potentia
‡ de
ᵉ יָשַׁב
‡ proximum
ᶠ כְּלָל
‡ Sed reſpice
ᵍ פְּלַל חָנַן
‡vt audias clamorem, †orat corā te
‡Vt ſint oculi tui aperti ſuper
ʰ הָיָה
‡de
†vt audias
‡exaudi
‡de
‡habitationis
‡de
‡ proximum
ⁱ רָעָה
†vt faciat iurare
*ante altare tuum
ᵐ בּוֹא
‡vt condēnes ‡iuſtifices
ⁿ עָשָׂה נָתַן
ᵒ Cùm cæſus fuerit populus tuus †coram inimico,
ᵖ יָרֵה
*Cùm clauſum fuerit cælum, *eo quòd
ᵍ שׁוּב
‡terram
ʳ עָנָה
per quam ambulent,
ˢ יָרָה
‡ aridita*,
‡obſederit
ᵗ צוּר
‡vnuſquiſq; †manus *in domo hac.
‡de ‡habitationis
ᵘ כָּפַּיִם יָשַׁב
‡vnicuique †cognouiſti
ᵛ יָדַע
‡ hominum,
* viuunt in ſuperficie
ʷ יָרֵא חָיָה

גְּלֹת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים׃
duo :retiaculis duobus quadringenta malogranata Et

42 וְאֵת־הָרִמֹּנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־
rotũda vasa duo operiendũ ad ,vni retiaculo malogranatorũ ordines

טוּרִים רִמֹּנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֵת שְׁתֵּי גְּלֹת
fulcimenta Et .columnarum facies* ſuper quæ ,coronamentorũ

43 הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים׃ וְאֵת הַמְּכֹנֹת
.fulcimenta ſuper decem conchas & ,decem

עָשָׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרֹת עֲשָׂרֵה עַל־הַמְּכֹנוֹת׃
.mare ſubter duodecim boues & ,vnum mare Et

44 וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֵת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם׃
omnia & ſphaſoria & ,ſcopas & ,lebetes Et

45 וְאֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֵת כָּל־
domo* Salomoh regi Chiram fecit quæ hæc vaſa

הַכֵּלִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית
ea fudit Iarden planitie In .terſo ære ,DOMINI

46 יְהוָה נְחֹשֶׁת מְמֹרָט׃ בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן יְצָקָם
.Sarthan inter & ,Succoth inter ,terra denſitate in rex

הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה בֵּין סֻכּוֹת וּבֵין צָרְתָן׃
non ſvalde valde multitudine præ ,vaſa omnia Salomoh omiſit Et

47 וַיַּנַּח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מֵרֹב מְאֹד מְאֹד לֹא
omnia Salomoh fecit Et .æris pondus eſt exploratum

48 נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת׃ וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֵת כָּל־
menſam & ,aureum altare ,DOMINI domo* quæ vaſa

הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן
candelabra Et .auream ,facierum panis eam ſuper quam

49 אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב׃ וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת
,concluſo auro oraculi facies ad ſiniſtra à quinque & ,dextera à quinque

חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר
.ſcyphos* Et .auro forcipes & ,lucernas & ,florem &

50 וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב׃ וְהַסִּפּוֹת
:concluſo auro acerras & ,cochlearia & ,pelues & ,pſalteria &

וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר
foribus ,Sanctitatum Sanctitati interioris domus foribus cardines &

וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְדַלְתֵי
opificium omne eſt perfectum Et .aureo templo domus

51 הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃ וַתֵּשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה
Selomoh intulit & ,DOMINI domo Selomoh rex fecit quod

אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה
vaſa & ,aurum & ,argentum ,ſui patris Dauid Sanctitates

אֶת־קָדְשֵׁי דָוִיד אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֵּלִים
.DOMINI domus theſauris in dedit

נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃

CAP. VIII. ח

capita omnia & ,Iſrael ſeniores Selomoh congregauit Tune

1 אָז יַקְהֵל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי
Selomoh regem ad Iſrael filiorum patrum principes tribuum

הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
ciuitate de DOMINI fœderis arcam aſcendere faciendum ad ,Ieruſalaim

יְרוּשָׁלִַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר
Selomoh regem ad conuenerunt Et .Sion ipſa :Dauid

2 דָּוִד הִיא צִיּוֹן׃ וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
.ſeptimus menſis ipſe :tripudio in feſtum menſe in Iſrael viri omnes

כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃
.arcam ſacerdotes tulerunt & ,Iſrael ſeniores omnes venerunt Et

3 וַיָּבֹאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאָרוֹן׃
& ,conuentus tentorium & ,DOMINI arcam fecerunt aſcendere Et

4 וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
ſacerdotes ea fecerunt aſcẽdere &:tentorio in quæ,Sanctitatis vaſa omnia

כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים
,Iſrael cœtus omnis & ,Selomoh rex Et .Leuitæ &

5 וְהַלְוִיִּם׃ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
,bouem & ,pecus immolantes ,arca facies ad ſecum ,eum ſuper conuenientes

הַנּוֹעָדִים עָלָיו אִתּוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר
.multitudine præ ſuppurabantur nec,enumerabantur non quæ

אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפְרוּ וְלֹא יִמָּנוּ מֵרֹב׃
,ſuum locũ ad DOMINI fœderis arcam ſacerdotes adduxerunt Et

6 וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ
alas ſub ad ,Sanctitatum Sanctitatem ad ,domus oraculum ad

אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְפֵי
locum ad alas expandentes Cherubim Nam .Cherubim

7 הַכְּרוּבִים׃ כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל־מְקוֹם
.deſuper eius vectes ſuper & ,arcam ſuper Cherubim operiebãt & ,arcæ

הָאָרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרֻבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־בַּדָּיו מִלְמָעְלָה׃

,Aquilonẽ ad reſpicientes tres :bobus duodecim ſuper Stant

25 עֹמֵד עַל־שְׁתֵּי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פְנִים צֹפוֹנָה
tres & ,meridiem ad reſpicientes* tres & ,mare ad reſpicientes* tres &

וּשְׁלֹשָׁה פְנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פְנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה
omnia & :deſuper eos ſuper mare & :orientem ad reſpicientes

פָנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְכָל־
eius labiũ & ,palmus eius denſitas Et .intrinſecus eorũ poſteriora

26 אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה׃ וְעָבְיוֹ טֹפַח וּשְׂפָתוֹ
.cõprehẽdebat batorũ millia duo :lilij floris* ,calicis labij opus ſecundum

כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשַׁן אַלְפַּיִם בַּת יָכִיל׃
lõgitudo cubito in quatuor :ceris decem fulcimenta fecit Et

27 וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּכֹנוֹת עֶשֶׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע בָּאַמָּה אֹרֶךְ
cubito in trium & ,eius latitudo cubito in quatuor & ,vnius fulcimenti

הַמְּכוֹנָה הָאֶחָת וְאַרְבַּע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְשָׁלֹשׁ בָּאַמָּה
,ipſis clauſuræ :fulcimenti opus hoc Et .eius altitudo

קוֹמָתָהּ׃ וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּכוֹנָה מְסִגְּרוֹת לָהֶם
quæ clauſuras ſuper Et .climacteres inter clauſuræ &

28 וּמְסִגְּרֹת בֵּין הַשַּׁלְּבִים׃ וְעַל־הַמְּסִגְּרוֹת אֲשֶׁר
,climacteras ſuper & ,Cherubim & ,bos ,leones climacteras inter

בֵּין הַשַּׁלְּבִים אֲרָיוֹת בָּקָר וּכְרוּבִים וְעַל־הַשַּׁלְּבִים
opere copulationes ,bouem & ,leones deſubter & ;deſuper baſis

מִמַּעַל וּמִתַּחַת לָאֲרָיוֹת וְלַבָּקָר לִיוֹת מַעֲשֶׂה
,vni fulcimento ære rotæ quatuor Et .extenſo

29 נִכְּן׃ וְאַרְבָּעָה אוֹפַנֵּי נְחֹשֶׁת לַמְּכוֹנָה הָאֶחָת
concham deſubter :eis humeri eius angulis quatuor & ,æreæ tabulæ &

וְסַרְנֵי נְחֹשֶׁת וְאַרְבָּעָה פַּעֲמֹתָיו כְּתֹפֶת לָהֶם מִתַּחַת לַכִּיֹּר
.copulationum viri tranſitus ex fuſi humeri

30 הַכְּתֹפֶת יְצֻקוֹת מֵעֵבֶר אִישׁ לְיוֹתוֹ׃
rotundũ eius os & ,cubito in ſuperius & ,coronamenti intra eius os Et

31 וּפִיהוּ מִבַּיִת לַכֹּתֶרֶת וָמַעְלָה בָּאַמָּה וּפִיהוּ עָגֹל
,cęlaturæ eius os ſuper etiam & :cubiti dimidium &,cubitus ,baſis opere

מַעֲשֵׂה כֵּן אַמָּה וָחֵצִי הָאַמָּה וְגַם־עַל־פִּיהוּ מִקְלָעוֹת
quatuor Et .rotundæ non ,quadratæ earum clauſuræ &

32 וְסִגְּרֹתֵיהֶם מְרֻבָּעוֹת לֹא עֲגֹלוֹת׃ וְאַרְבַּע
:baſi in rotarum manus & ,clauſuras ſubter ad rotæ

הָאוֹפַנִּים לְמִתַּחַת לַסִּגְּרוֹת וְיוֹדֵי הָאוֹפַנִּים בַּמְּכוֹנָה
.cubiti dimidium & ,cubitus vnius rotæ ſtatura &

וְקוֹמַת הָאוֹפָן הָאֶחָד אַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה׃
,earum manus currus rotæ opus ſicut rotarum opus Et

33 וּמַעֲשֵׂה הָאוֹפַנִּים כְּמַעֲשֵׂה אוֹפַן הַמֶּרְכָּבָה יְדוֹתָם
.fuſum omne ,carum ligamina & ,earum canthi & ,earum radij &

וְגַבֵּיהֶם וְחִשֻּׁקֵיהֶם וְחִשְׁרֵיהֶם הַכֹּל מוּצָק׃
ex :vnius fulcimenti angulos quatuor ad humeri quatuor Et

34 וְאַרְבַּע כְּתֹפוֹת אֶל אַרְבַּע פִּנּוֹת הַמְּכוֹנָה הָאֶחָת מִן־
cubiti dimidij fulcimenti capite in Et .eius humeri baſe

35 הַמְּכוֹנָה כְּתֹפֶיהָ׃ וּבְרֹאשׁ הַמְּכוֹנָה חֲצִי הָאַמָּה
,eius manus fulcimenti caput ſuper & :circum rotunditas :altitudine

קוֹמָה עָגֹל סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכוֹנָה יְדֹתֶיהָ
,eius manuum tabulis ſuper aperuit Et .ea ex eius clauſuræ &

36 וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנָּה׃ וַיְפַתַּח עַל־לֻחֹת יְדֹתֶיהָ
viri nuditatem ſecundum palmas & ,leones ,Cherubim eius clauſuris ſuper &

וְעַל מִסְגְּרֹתֶיהָ כְּרוּבִים אֲרָיוֹת וְתִמֹרֹת כְּמַעֲרֵ־־־אִישׁ
:fulcimenta decem fecit hoc Secundum .circumquaque copulationũ &

וְלִיוֹת סָבִיב׃ כַּזֹּאת עָשָׂה אֶת הַמְּכוֹנָה
.ipſis cunctis vna inciſio ,vna menſura ,vna futura

37 מוֹצָק אֶחָד מִדָּה אַחַת לְכֻלָּהֶנָּה׃
capiebat batos quadraginta :æreas conchas decem fecit Et

38 וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יְכִיל
ſuper vna concha vna concha cubito in quatuor :vna concha

הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאַמָּה הַכִּיּוֹר כִּיּוֹר אֶחָד עַל־
.fulcimentis decem vnum fulcimentum

הַמְּכוֹנָה הָאַחַת לְעֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת׃
,dextera à domus humerum ſuper quinque fulcimenta dedit Et

39 וַיִּתֵּן אֶת־הַמְּכֹנוֹת חָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִיָּמִין
humero ab dedit mare & :eius ſiniſtra à domus humerum ſuper quinque &

וְחָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִשְּׂמֹאלוֹ וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף
Chiram fecit Et .meridiei regione è orientem ad dextero domus

40 הַבַּיִת הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגֶב׃ וַיַּעַשׂ חִירוֹם
facere Chiram compleuit & :pelues & ,ſcopas & ,conchas

אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל חִירָם לַעֲשׂוֹת
.DOMINI domo Selomoh regi fecit quod opificium omne

אֵת כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה׃
caput ſuper quæ ,coronamentorum vaſa rotunda & ,duas Columnas

41 עַמֻּדִים שְׁנַיִם וְגֻלֹּת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ
duo operiendum ad ,duo retiacula & ,duarum columnarum

הָעַמֻּדִים שְׁתַּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי

Stabat mare

*reſpiciebant occidentẽ, reſpiciebant erat, erat. erat

in quo ſculptus erat flos baſes æreas: cubitorum

baſis: erant vectes, qui erant vt ſcalarum gradus. erant vectes erant boues, vectes boues, erant baſi ſingulæ, erant: latere cuiuſliber baſes

capitellum erat erat

erant

cubitorum erant ſingulę conchæ baſem vnã baſibus. poſuit baſes ad latus poſuit à latere contra meridiem.

opus in inſtar craterarum capitellorũ erãt

vt operirent

erant

omnes principes

vt facerent

feſt

Septembri ſolemnitate: feſt

tabernaculũ Eccleſiæ, erant tabernaculo: cõgregatio quæ conuenerãt ad erãt ante arcam oues, boues,

expandebãt ſuper

erant

erant illa

capitellorũ, erant faciẽ baſes

baſes.

erateras,

in

erant ex limato. argilla dẽſa,

propter multitudinẽ nimiam

erant in

ſuper quam erant panes ante oraculum

purißimo, & flores ex

hydrias

ex puro:

ſolitiis

opus in

poſuit

domus medio in eorum alæ‖& :ſecundum parietem *in tangens*‡ſecundi ‡tangebat ‖reliquæ *tangebãt ſe inuicem.

חַשְׁנִי נִגְעֹת בְּקִיר הַשֵּׁנִי וְכַנְפֵיהֶם אֶל־תּוֹךְ הַבָּיִת
.auro Cherubim Texitque .alam ad ala tangentes*

28 נִגְעוֹת כְּנָף אֶל־כָּנָף׃ † וַיַּעַשׂ אֶת־הַכְּרוּבִים זָהָב׃
cælaturarum apertiones effigiauit circũducens† domus *parietes omnes*‡ Et

29 † וְאֵת כָּל־קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב ׀ קַלַּע פְּתוּחֵי מִקְלָעוֹת
.extrinſecus & intrinſecus ,florum *omiſſiones*‖ & ,palmarum & ,Cherubim

כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי ‡צִצִּים מִלִּפְנִים ‖וַלַּחִיצוֹן׃
.extrinſecus & intrinſecus ,auro texit domus pauimentum Et

30 † וְאֶת־קַרְקַע הַבַּיִת צָפָה זָהָב לִפְנִימָה וְלַחִיצוֹן׃
,ſuperliminare:*olee*‡lignis * fores fecit oraculi oſtio Et

31 † וְאֶת־פֶּתַח הַדְּבִיר עָשָׂה דַלְתוֹת עֲצֵי־שָׁמֶן הָאֵיל
cælauit & ,*oleæ*‖ lignis *fores duæ* * Et .*pentagona* ,*poſtes*†

מְזוּזוֹת חֲמִשִׁית׃ ‡† וּשְׁתֵּי דַלְתוֹת עֲצֵי־שֶׁמֶן וַיְקַלַּע
32 texit & ,florum *apertiones*‡& ,palmarũ & ,Cherubim cælaturas eis *ſuper*‡

עֲלֵיהֶם מִקְלָעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי ‡צִצִּים וַיְצַף
.aurum palmas ſuper & ,Cherubim ſuper extẽdit &:auro

זָהָב ‡וַיֵּרֶד עַל־הַכְּרוּבִים וְעַל־הַתִּמֹרוֹת אֶת־הַזָּהָב׃
ex oleagineis‖ lignis ‡ poſtes templi *oſtio** fecit ſic Et

33 † וְכֵן עָשָׂה לְפֶתַח הַהֵיכָל מְזוּזוֹת עֲצֵי־שָׁמֶן מֵאֵת
coſtæ duæ† ,abiegnis lignis *fores duæ*‡ Et .*quarta*

רְבִעִית׃ † וּשְׁתֵּי דַלְתוֹת עֲצֵי ברושים ‡שְׁנֵי צַלָּעִים
34 .*rotunda** ſecundi oſtij *ſculpturæ duæ*‖& ,*volubiles*‡ vnius oſtij

חֹלֶלֶת הָאַחַת גְּלִילִים וּשְׁנֵי קַלָּעִים חֹלֶלֶת הַשֵּׁנִית גְּלִילִים׃
operuitque:florum *apertiones*† & ,*palmas*‡ & ,Cherubim ‖ cælauit Et

35 † וְקִלַּע כְּרוּבִים וְתִמֹרוֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים וְצָפָה
.*impreſſum ſuper*‡ directo auro

זָהָב מְיֻשָּׁר עַל־[a]הַמְחֻקָּה׃
,*dolati lapidis**ordinibus tribus interius atrium ædificauit Et

36 וַיִּבֶן [b]† אֶת־הֶחָצֵר [c]הַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי [d]גָזִית
quarto anno In .cedrinarum (*exciſarum*) trabium ordine &

37 וְטוּר כְּרֻתוֹת אֲרָזִים׃ † בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִת
.*Ziſ** menſe in ,DOMINI domus eſt fundata

38 יִסַּד בֵּית יְהוָה בְּיֶרַח זִו׃ † וּבַשָּׁנָה הָאַחַת
domus eſt completa (octauus menſis‖ ipſe) ,*Bul*‡ menſe in ,decimo

עֶשְׂרֵה בְיֶרַח בּוּל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בָּלָה הַבַּיִת
.annis ſeptem eam ædificauit & :*ſua iudicia omnia ad* & ,*ſuas res omnes ad**

לְכָל־דְּבָרָיו וּלְכָל־מִשְׁפָּטוֹ וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים׃

CAP. VII.

cõpleuit & ,annis tredecim Selomoh ædificauit ſuam domum Et

1 † וְאֶת־בֵּיתוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה שְׁלשׁ עֶשְׂרֵה [a]שָׁנָה וַיְכַל
;Lebanon *ſilua*‖ domum ædificauit Et ſuam domum totam

2 אֶת־כָּל־בֵּיתוֹ׃ † וַיִּבֶן [b]אֶת־בֵּית ׀ יַעַר הַלְּבָנוֹן
,eius latitudo cubitorũ quinquaginta & ,eius longitudo‡cubitorũ centum

מְאָה אַמָּה אָרְכּוֹ וַחֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבּוֹ
columnarum ordines quatuor ſuper :eius altitudo cubitorũ triginta &

וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ עַל אַרְבָּעָה טוּרֵי עַמּוּדֵי
.columnas ſuper‖cedrinæ (*exciſæ*) trabes & :‡cedrinarum

אֲרָזִים וּכְרֻתוֹת אֲרָזִים עַל־הָעַמּוּדִים׃
columnas ſuper * quæ *coſtas*† ſuper ,deſuper *cedro in*‡ tecta Et

3 † וְסָפַן בָּאֶרֶז מִמַּעַל עַל־הַצֵּלָעוֹת אֲשֶׁר עַל־הָעַמּוּדִים
.*ordine*‖ quindecim ;quinque & quadraginta

אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה עָשָׂר הַטּוּר׃
tribus feneſtram *ad** feneſtra & ;ordines tres† feneſtellarum Et

4 † וּשְׁקֻפִּים שְׁלֹשָׁה טורים וּמְחֻזֶה אֶל־מְחֻזֶה שָׁלֹשׁ
.*feneſtella*‡ ,quadrati‖ poſtes & ,oſtia omnia Et .vicibus

פְּעָמִים׃ † וְכָל־הַפְּתָחִים וְהַמְזוּזוֹת רְבָעִים שָׁקֻף
5 .vicibus tribus feneſtram *ad feneſtra regione è &*

וּמוּל מְחֻזֶה אֶל־מְחֻזֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃
‡cubitorum quinquaginta : fecit columnarum porticum Et

6 † וְאֵת אוּלָם הָעַמּוּדִים עָשָׂה חֲמִשִּׁים אַמָּה
ſuper‡ porticus & : eius latitudo cubitorum triginta & , eius longitudo

אָרְכּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה רָחְבּוֹ וְאוּלָם עַל־
porticum Et .*earum facies ſuper* *(*denſa*)trabs & ,†columnæ & ,*earũ facies*

7 [c]פְּנֵיהֶם וְעַמֻּדִים וְעָב עַל־פְּנֵיהֶם׃ † וְאוּלָם
tecta & : fecit ,iudicij porticum ‖ ,*ibi* iudicaret *quo*† ſolij

הַכִּסֵּא אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט־שָׁם אֻלָם הַמִּשְׁפָּט עָשָׂה וְסָפַן
pauimentum ad vſque pauimento à *cedro in*‡

בְּאֶרֶז מֵהַקַּרְקַע עַד־הַקֹּרָה׃
,porticum intra aliud atrium ,*ibi* manebat *qua** fuæ domui Et

8 † וּבֵיתוֹ אֲשֶׁר־[d]יֵשֵׁב שָׁם חָצֵר הָאַחֶרֶת מִבֵּית לָאוּלָם
acceperat quam ,Parhoh filiæ fecit domum & :erat iſtud opus ſecundũ

כַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה וּבַיִת יַעֲשֶׂה לְבַת־פַּרְעֹה אֲשֶׁר לָקַח
.hanc porticum ſecundum ,Selomoh

שְׁלֹמֹה בָּאוּלָם הַזֶּה׃

‡ex ‖è lapidibus dolatis, [e]מַדָּד גָּזִית

‡ſuper quos capita ponebantur trabiũ,qui erant ad menſurã palmi, [g]יָסַד [b]אַמָּה

[b]à fundamento erant ‖lapidũ dolatorum,& cedrinæ tabulę. ‡per circuitũ erant †è peris dolatis, ‖tulit לָקַח

‡erat [i]אִישׁ [l]נַפְתָּלִי

,*dolati lapidis*‖ menſuras ſecundum precioſis lapidibus‡ hæc Omnia

9 † כָּל־אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת [c]כִּמְרוֹת [f]גָּזִית
,*palmares*‖lapides ad vſq; fundamẽto à &,extrinſec°& intrinſec°ſerra *in* ſerratis

מְגֹרָרוֹת בַּמְּגֵרָה מִבַּיִת וּמִחוּץ [g]וּמִמַּסַּד עַד־הַמַּסָּפוֹת
,precioſis lapidibus fundatum Et .maius atrium ad vſq; extrinſecus &

10 וּמִחוּץ עַד־הֶחָצֵר הַגְּדוֹלָה׃ † וּמִיסָּד אַבְנִים יְקָרוֹת
.cubitorũ octo lapidibus & ,cubitorũ decem lapidibus ,magnis lapidibus

אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אַבְנֵי עֶשֶׂר אַמּוֹת וְאַבְנֵי שְׁמֹנֶה [h]אַמּוֹת׃
.*cedri* & ,*dolati lapidis*‖menſuras ſecũm precioſi lapides * ſuprà Et

11 † וּמִלְמַעְלָה אֲבָנִים יְקָרוֹת כְּמִדּוֹת גָּזִית וָאָרֶז׃
ordo & ,*dolata petra*† ordines tres *circum* ‡ maiori atrio Et

12 † וְחָצֵר הַגְּדוֹלָה סָבִיב שְׁלֹשָׁה טורים גָּזִית וְטוּר
,interioris DOMINI domus atrio & :cedrinarum(*exciſarum*)trabium

כְּרֻתוֹת אֲרָזִים וְלַחֲצַר בֵּית־יְהוָה הַפְּנִימִית
cepit‖ & ,Selomoh rex miſit Et .domus porticui &

13 וּלְאוּלָם הַבָּיִת׃ † וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ‖וַיִּקַּח אֶת־
tribu de *ipſe*‡ viduæ mulieris Filius .Tyro de Chiram

14 חִירָם מִצֹּר׃ † בֶּן־[k]אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא [l]מִמַּטֵּה
erat plenuſque : ærarius faber ,Tyrius vir eius pater & ,Nephthali

נַפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת ‖וַיִּמָּלֵא
omne faciendum ad ſcientia & ,intelligentia & ,ſapientia

[m]יָדַע אֶת־הַחָכְמָה וְאֶת־[m]הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־
omne fecit & :Selomoh regem ad venit & :ære in *opificium*‖

[n]מְלָאכָה בַּנְּחֹשֶׁת וַיָּבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה [n]וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־
:æreas columnas duas formauit Et .eius *opificium*‡

[o]מְלַאכְתּוֹ׃ † וַיְצַר [o]אֶת־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת
duo filum& ,vnius columnæ *ſtatura** cubitorum Octodecim

שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט [p]שְׁתִּים־
.ſecundam columnam circundabat cubitorum decim

עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת־הָעַמּוּד [q]הַשֵּׁנִי׃
columnarum capita ſuper *dandum ad*† ,fecit *coronamenta*‡ duo Et

16 † וּשְׁתֵּי כֹתָרוֹת עָשָׂה [r]לְהֻת עַל־רָאשֵׁי הָעַמֻּדִים
quinque & ,vnius *coronamenti ſtatura*‖ cubitorum quinque :ære *fuſo**

[s]מְצַק נְחֹשֶׁת חָמֵשׁ [s]אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת וְחָמֵשׁ
.ſecundi *coronamenti ſtatura*‡ cubitorum

אַמּוֹת קוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית׃
,catenarum opere *funes*† ,retiaculi opere Retiacula

17 † שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה גְּדִלִים מַעֲשֵׂה שַׁרְשְׁרוֹת
,vni *coronamento*‡ ſeptem :columnarum caput ſuper‖ quæ ,*coronamentis*‡

לַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת
,columnas fecit Et .ſecundo *coronamento** ſeptem &

18 וְשִׁבְעָה לַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית׃ † וַיַּעַשׂ [v]אֶת־הָעַמֻּדִים
tegendum ad† ,vnum retiaculum ſuper *circumquaque*‡ ordines duos &

וּשְׁנֵי טוּרִים סָבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה הָאֶחָת [x]לְכַסּוֹת אֶת־
coronamento‖ fecit ſic & ;malogranatorum caput ſuper ‡ quæ *coronamenta*

הַכֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָרִמֹּנִים וְכֵן עָשָׂה לַכֹּתֶרֶת
,columnarum caput ſuper† quæ ,*coronamenta*‡ Et .ſecundo

19 הַשֵּׁנִית׃ † וְהַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים
.cubitorum quatuor ,porticu in ‖lilij opus‖

מַעֲשֶׂה שׁוֹשַׁן בָּאוּלָם אַרְבַּע אַמּוֹת׃
*propinquo** è deſuper etiam columnas duas ſuper *coronamenta*†Et

20 † וְכֹתָרֹת עַל־שְׁנֵי הָעַמּוּדִים גַּם־מִמַּעַל מִלְּעֻמַּת
ordines‡ ducenti malogranatorum & .retiaculum trans‖ qui ,*ventris*

הַבֶּטֶן אֲשֶׁר לְעֵבֶר [y]שְׂבָכָה וְהָרִמֹּנִים [y]מָאתַיִם [z]טוּרִים
.ſecundum *coronamentum*‡ ſuper *circumquaque**

סָבִיב עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית׃
columnam ſtatuit & :templi porticu in columnas ſtatuit Et

21 † [a]וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּדִים לְאוּלָם הַהֵיכָל וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּד
,ſiniſtram columnam ſtatuit & : Iachin eius nomen vocauit & ,dexteram

[b]הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם [b]אֶת־הָעַמּוּד הַשְּׂמְאלִי
columnarum caput ſuper Et .Bohaz eius nomen vocauit &

וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בֹּעַז׃ † וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים
22 .columnarum *opificium*‖ eſt perfectum & :‖lilij opus†

‡erat ‖opus [d]חָמָם

‡ cubitorum [e]עָשָׂה

†in circuitu, *cubitorum erat ‡filum וקו [p]

‖cubitorum ‡ in circuitu. †ſphęrulæ *p circuitum *cubitis ‖p circuitũ: ‡ſphærularũ †erant

ad vſque eius labro à *cubito in*‡ decem ,fuſum mare fecit Et

23 † וַיַּעַשׂ אֶת־הַיָּם מוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ עַד־
linea‡ &:eius altitudo *cubito in** quinque & ;*circum*† rotundum eius labrum

שְׂפָתוֹ עָגֹל ׀ סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקָוֶה
.*circumquaque*‡ illud ambiebat *cubito in*‖ triginta

שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב׃
,illud circundantes *circum** ,eius labium deſubter *colocyntæ*† Et

24 † וּפְקָעִים מִתַּחַת לִשְׂפָתוֹ ׀ סָבִיב סֹבְבִים אֹתוֹ
colocyntarum‡ ordines duo :*circum*‖ mare ambientes *cubito in** decem

עֶשֶׂר בָּאַמָּה [f]מַקִּפִים אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים
.eius fuſione in† fuſarum

יְצֻקִים בִּיצֻקָתוֹ׃

tangebãt ‖reliquæ *tangebãt ſe inuicem.

‡in omnibus parietibus †per circuitũ figurauit ſculpturas ſeu cælaturas

[f]סָבִיב ‖cælaturas [g]צִיץ [h]חוּץ

*è‡pineis: †& poſtes erant quinque laterum.

‡duo oſtia è ‖pineis, ‡in†cęlaturas [y]שָׁנָה [x]צִיץ [y]רָדַד

*portæ‡è ‖pineis quadrilateros. ‡duo oſtia è †duo latera [z]שָׁנָה

‡rotunda: ‖duo latera *rotunda. ‖cælaturas ‡ palmarum, †cælaturas ‡ quæ erant ſculpta.

[a]חֲקָה [b]כְּנָה

*lapidum dolatorum, [d]פָּנָה [d]גָּזִז

*Aprili. ‡Octobri, ‖eſt *ſecũdũ omnia ad eam pertinentia, & ſecundum omnes regulas ſuas:

[a]כֶּלָה

‖ſaltus [b]בָּנָה

‡erat

‡ædificauit eam ‖erant

‡eſt tabulis cedrinis †trabes *erãt ‖per ordinem ſingulum.

†erant * erat contra ‖erant ‡& ſic feneſtella quę erat ſupra portã, & feneſtra erat contra ‖erat

‡erat ante columnas, †alię, *ante eas. [e]פָּנָה

†in qua ‖hoc eſt, ‡eſt cedrinis tabulis

*in qua [d]יָשַׁב

‡thalami medij erat in latere‖dextero, *tertium.

עֲלָה
†trignis excauatis instar fossarū & tribꝰ cedrinis.

כְּלָה ‡cum ‖erat altitudo

קוֹם ˣ

בָּנָה ʸ

הָיָה
‡ædificas,

לָךְ ᶻ

חָקַק ᵃ

צָוָה ᵇ

8 פֶּתַח הַצֵּלָע הַתִּיכֹנָה אֶל־כֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית
,dexterum‖ domus humerum ad mediæ appendicis‡ Ostium
.tertia* ad medio de &

וְעָלוּ בְלוּלִים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכֹנָה וּמִן־הַתִּיכֹנָה אֶל־הַשְּׁלִשִׁים׃
,testudinibus† domum texit & ,eā perfecit & ,domum ædificauit Et

9 וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֵּן אֶת־הַבַּיִת גְּבִים
omni super‡ thalamum ædificauit Et cedris in ordinibus &

10 וְשָׂרֹת בָּאֲרָזִים ׃ וַיִּבֶן אֶת־הַיָּצִיעַ עַל־כָּל־
lignis cū domum apprehēdebat & ,eius ‖statura cubitorum quinque :domo

הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֶּאֱחֻז אֶת־הַבַּיִת בַּעֲצֵי
:dicendo :Selomoh ad DOMINI verbum fuit Et .cedrinis

11 אֲרָזִים ׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר ׃
,meis decretis in ambulauerit si ,ædificans‡ tu quam ista Domus

12 הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה בֹנֶה אִם־תֵּלֵךְ בְּחֻקֹּתַי
,eis in ambulādo, mea mādata omnia seruaueris & ,feceris mea iudicia &

וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לָלֶכֶת בָּהֶם
.tuum patrē Dauid ad sum locutus quod ,tecum meū verbum statuam &

וַהֲקִמֹתִי אֶת־דְּבָרִי אִתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ ׃
meum populū derelinquā non & ,Israel filiorū medio in habitabo Et

13 וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי
.eam perfecit & ,domum Selomoh ædificauit Et .Israel

14 יִשְׂרָאֵל ׃ וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ ׃
,cedrorum ‖cœlis‡ in intrinsecus domus parietes ædificauit Et

15 וַיִּבֶן אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת מִבַּיִת בְּצַלְעוֹת אֲרָזִים
ligno operuit contignationis parietes ad vsque domus pauimento à

מִקַּרְקַע הַבַּיִת עַד־קִירוֹת הַסִּפּוֹן צִפָּה עֵץ
.abietum cœlis in† domus pauimentum obduxit & :intrinsecus

מִבַּיִת ᶜ וַיְצַף אֶת־קַרְקַע הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת בְּרוֹשִׁים ׃
cœlis in‡ domus lateribus à cubitos viginti ædificauit Et

16 וַיִּבֶן אֶת־עֶשְׂרִים אַמָּה מֵיְרֵכְתֵּי הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת
intra‡ sibi ædificauit & :parietes ad vsque pauimento à cedrorum

אֲרָזִים מִן־הַקַּרְקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיִּבֶן לוֹ מִבַּיִת
.sanctitatum sanctitatem in†oraculum

לִדְבִר לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים ׃
.meas facies ad‡templum ‖ ipsa :domus erat cubito in* quadraginta Et

17 וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבַּיִת הוּא הַהֵיכָל לִפְנֵי ׃
apertiones et ,colocyntarū fundæ instar sculptura* ,intrinsecꝰ domū ad cedrus† Et

18 וּבְאֵרוֹ אֶל־הַבַּיִת פְּנִימָה מִקְלַעַת פִּקְעֵי וּפִטּוּרֵי
.apparebat lapis nec ,cedrus‡ omnia : florum

צִצִּים הַכֹּל אֲרָז אֵין אֶבֶן נִרְאָה ׃
dandum ad‖ ,fecit parare intrinsecus domus medio in oraculum Et

19 וּדְבִיר בְּתוֹךְ־הַבַּיִת מִפְנִימָה הֵכִין לְתִתָּן
.DOMINI fœderis arcam ibi

שָׁם אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה ׃
viginti & ,longitudo cubitorum viginti‡ oraculi ipsius faciebus* Et

20 וְלִפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים
illud operuit & :eius ‖statura† cubitorum viginti & ,latitudo cubitorum

אַמָּה רֹחַב וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ וַיְצַפֵּהוּ
.cedro‡ altare operuit & :concluso‖ auro

זָהָב סָגוּר וַיְצַף מִזְבַּח אָרֶז ׃
vectauit & ;concluso‡ auro intrinsecus domum Selomoh texit Et

21 וַיְצַף שְׁלֹמֹה אֶת־הַבַּיִת מִפְנִימָה זָהָב סָגוּר וַיַּעֲבֵר
.auro illum texit & ,oraculi facies ad auri catenis in

בַּרְתִּיקֵי זָהָב לִפְנֵי הַדְּבִיר וַיְצַפֵּהוּ זָהָב
:domum omnem consummari vsque† ,auro operuit domum totam Et

22 וְאֵת כָּל־הַבַּיִת צִפָּה זָהָב עַד־תֻּם כָּל־הַבָּיִת
.auro texit ,oraculo‡ quod ,altare totum &

וְכָל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לַדְּבִיר צִפָּה זָהָב ׃
cubitorū decem :olei‖ lignis‡ Cherubim duos oraculo in fecit Et

23 וַיַּעַשׂ בַּדְּבִיר שְׁנֵי כְרוּבִים עֲצֵי־שֶׁמֶן עֲשֶׂר אַמּוֹת
,vna Cherub ala‡ cubitorum quinque Et .eius ‖statura*

24 קוֹמָתוֹ ׃ וְחֵמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הָאֶחָת
extremitatibus ab† cubiti decem :altera Cherub ala cubitorum quinque &

וְחֵמֵשׁ אַמּוֹת כְּנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית עֲשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת
.eius alarum‡ summitates ad vsque & ,eius alarum

כְּנָפָיו וְעַד־קְצוֹת כְּנָפָיו ׃
incisio & ,eadem mensura : secundus Cherub cubito in‖ decem Et

25 וְעָשֶׂר בָּאַמָּה הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי מִדָּה אַחַת וְקֶצֶב
vnius Cherub Statura‡ .Cherubim duobus* eadem

26 אֶחָד לִשְׁנֵי הַכְּרֻבִים ׃ קוֹמַת הַכְּרוּב הָאֶחָד
.secundi Cherub similiter & :cubito in† decem

עֶשֶׂר בָּאַמָּה וְכֵן הַכְּרוּב הַשֵּׁנִי ׃
extendebant & ,interioris domus medio in Cherubin dedit‡ Et

27 וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּרֻבִים בְּתֹךְ הַבַּיִת הַפְּנִימִי וַיִּפְרְשׂוּ
Cherub ala & ,parietem in vna ala tangebat & :Cherubim alas

אֶת־כַּנְפֵי הַכְּרֻבִים וַתִּגַּע כְּנַף־הָאֶחָד בַּקִּיר וּכְנַף הַכְּרוּב

‖abiegna ligna & ,cedrina ligna Selomoh dans Chiram fuit Et

10 הַשֵּׁנִית תִּגַּע בְּקִיר הַבָּיִת ׃ וַיְהִי חִירוֹם נָתַן לִשְׁלֹמֹה עֲצֵי אֲרָזִים וַעֲצֵי בְרוֹשִׁים
viginti Chiram præbuit Selomoh Et .eius voluntatē omnem

11 כָּל־חֶפְצוֹ ׃ וּשְׁלֹמֹה נָתַן לְחִירָם עֶשְׂרִים
:contusi‡ olei coros viginti & ,eius domui cibum tritici‖ coros millia

אֶלֶף כֹּר חִטִּים מַכֹּלֶת לְבֵיתוֹ וְעֶשְׂרִים כֹּר שֶׁמֶן כָּתִית
.anno in anno Chiram ipsi Selomoh dedit sic

כֹּה־יִתֵּן שְׁלֹמֹה לְחִירָם שָׁנָה בְשָׁנָה ׃
.ei est locutus sicut ,Selomoh sapientiam dedit DOMINVS Et

12 וַיהוָה נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ
.ipsi ambo fœdus exciderunt‖ & ,Selomoh inter & Chiram inter pax fuit &

וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם׃
fuit & ;Israel omni ex tributum Selomoh rex fecit ascendere Et

13 וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַס מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי
Lebanon in eos‡ misit Et .virorum millia triginta tributum

הַמַּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ ׃ וַיְשַׁלְּחֵם לְבָנוֹנָה
duobus ,Lebanon in erant mense ,vicibus mense in* millia decem

14 עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן שְׁנָיִם
.tributum super‡ Adoniram & :sua domo in mensibus

חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וַאֲדֹנִירָם עַל־הַמַּס ׃
octoginta & ,onus portantis† millia septuaginta Selomoh fuit‡ Et

15 וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמֹנִים
.assistentibus principibus à Solim‖ .monte in cædentis‡ millia

16 אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר ׃ לְבַד מִשָּׂרֵי[a] הַנִּצָּבִים[b]
,trecenti & ,millia tria ,opificium* super† qui ,Selomoh ipsi

לִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
.opificio in facientes ,populum in dominantes‡

הָרֹדִים[c] בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה ׃
lapides ,grandes lapides fecerunt proficisci & ,rex præcepit Et

17 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ[e] וַיַּסִּעוּ[f] אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים
.dolatos lapides ,domum fundandum ad precioſos

יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבַּיִת אַבְנֵי[g] גָזִית ׃
,Ghiblim‖ & ,Chiram ædificatores‡ & ,Selomoh ædificatores‡ dolauerūt Et

18 וַיִּפְסְלוּ[h] בְּנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירוֹם וְהַגְּבָלִים
.domum ædificandum ad ,lapides & ,ligna præparauerunt &

וַיְכִינוּ עֵצִים וְהָאֲבָנִים לִבְנוֹת הַבָּיִת ׃

CAP. VI.

egredi† ,anno quadringentesimo & ,anno octogesimo in ,fuit Et

1 וַיְהִי בִּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת[k]
‖ipse), Zif‡ mense in quarto anno in ,Aegypti terra è Israel filios

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא
domum ædificauit‡ & ,Israel super Selomoh regnare* (,secundus mensis

הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל[m] וַיִּבֶן הַבַּיִת
.DOMINO

לַיהוָה ׃
sexaginta ,DOMINO Selomoh rex ædificauit‡ quam domus Et

2 וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה שִׁשִּׁים־
cubitorum triginta & ,eius latitudo viginti & ,eius longitudo‡ cubitorum

אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה
viginti ,domus templi facies super† vestibulum Et .eius ‖statura

3 קוֹמָתוֹ ׃ וְהָאוּלָם עַל־[n]פְּנֵי הֵיכַל הַבַּיִת עֶשְׂרִים
cubito in‡ decem :domus latitudinis facies super*, eius longitudo cubitorum

אַמָּה אָרְכּוֹ עַל־פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת עֶשֶׂר בָּאַמָּה
.domus facies super† eius latitudo

רָחְבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבָּיִת ׃
.occlusas prospectivas‡ fenestras domui fecit Et

4 וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חַלֹּנֵי שְׁקֻפִים אֲטֻמִים ׃
cum circumquaque‡ thalamum domus parietem super‖ ædificauit Et

5 וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת יָצוּעַ סָבִיב אֶת־
.circum appendices‡ fecit & :oraculum & ,templum circum† domus parietibus

קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וְלִדְבִיר וַיַּעַשׂ צְלָעוֹת סָבִיב ׃
medij & ,eius latitudo cubito in‡ quinque inferioris Thalami

6 הַיָּצוּעַ הַתַּחְתֹּנָה חֲמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ[o] וְהַתִּיכֹנָה
,eius latitudo cubito in‖ septem tertij & ,eius latitudo cubito in‖ sex

שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ
apprehendere non pro , foris circum domui dedit imminutiones* quia

כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז
.domus parietes in

בְּקִירוֹת הַבָּיִת ׃
:est ædificata ,profectionis perfecto lapide eam ædificari in† ,domus Et

7 וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה[p] מַסָּע נִבְנָה
fuit auditum non ,ferreum instrumentum omne ,securis & ,mallei &

וּמַקָּבוֹת וְחַגָּרוֹן כָּל־כְּלִי בַרְזֶל לֹא־נִשְׁמַע
.eam ædificari in‖ ,domo in

בַּבַּיִת[q] בְּהִבָּנֹתוֹ ׃

‡quod erat †vt esset sanctitas ‡cubitorum est †exteri[o] quod est ante oraculum. †tabulæ cedrinæ quibus tegebatur domus* depictę erāt picturis instar fundæ cucurbitarū agrestium, & cælaturis instar

פָּנָה[d] ‡tabulis cedrinis tegebantur, ‖vt poneret

כּוֹן[f] נָתַן[g] *faciei‡erat †altitudo

צִיץ[e]

צָפָה[h] ‖purissimo: ‡cedrinis tabulis. ‡mundo, & clausit pessulis aureis parietē qui erat ante oraculū,

נִרְתּוּקוֹת
ק
†donec perficeretur tota domus:

חָתַם[k] ‡erat in parete exteriori oraculi:

עָשָׂה[l] ‡è‖pineis:

שָׁנָה[m] *altitudo ‡erat †erant à summitatibꝰ vnius alæ,

אַמָּה[n] ‡alterius alę. ‖cubitorū erat

מָדַד[p] *erat ‡Altitudo †cubitorum: ‡posuit

נָגַע[q]

Chiram dedit ‖iuxta

*tritici in ‡compressi:

per singulos annos.

‖ percusserūt

שָׁנָה[n]

עָלָה[o]

מָסָם[p]
‡ex eis

*per mēsem vicissim, per mensem ‡erat †fuerunt †portantes ‡cædētes ligna ‖Præter principes qui assistebant

בָּרַד[a] יָצַב[b] †erant*opus, ‡qui pręerant populo, qui faciebat opꝰ.

רָדָה[d] עָשָׂה[c]

צָוָה[f] נָסַע[e]

גֵּזִז[g]
‡ cæmentarij ‖lapicidæ,

בָּנָה[h]

כּוֹן[i]

†quo egressi sunt filij

יָצָא[k]
‡Aprili‖est *quo regnauit ‡cœpit ędificare

שָׁנָה[l] בָּנָה[m] ‡cœpit ędificare ‡erat ‖altitudo †erat ante tēplum

פָּנָה[n] *ante latitudinem ‡ cubitorum †ante domū. ‖latas extrinsecus, angustas intrinsecus ‖iuxta ‡per circuitū iuxta parietes

צִיץ
ץ
‡per circuitū templi, & oraculi, ‡ thalamos p circuitum. †cubitorum erat

תּוֹךְ[o] ‖cubitorum *contractiones muri, in quibus capita ponerentur trabiū, posuit p domus circuitū forinsecus, ne trabes ingrederētur parietē †cū ædificaretur ex integris lapidibꝰ, vt allati erāt, ‖quando ædificabatur.

נָסַע[q] בָּנָה[p]

locum ad deferebant *dromedariis* ‡& equis *paleam* ‡ & ,hordea Et
28 †וְהַשְּׂעֹרִים וְהַתֶּבֶן לַסּוּסִים וְלָרֶכֶשׁ יְבִאוּ אֶל הַמָּקוֹם
suum iudicium ‡secundum *vir* ,*ibi* *esset* *quo* *
אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם אִישׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ׃
,valde multam intelligentiã & ,Selomoh sapientiam Deus dedit Et
29 ‡†וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה ׀ וּתְבוּנָה הַרְבֵּה מְאֹד
.maris *labium* *super* ‡ quæ arenam secundum ,cordis latitudinem &
וְרֹחַב לֵב כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם׃
filiorum omnium sapientia *præ* Selomoh sapientia fuit amplior Et
30 †וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל־בְּנֵי
omni *præ* fuit *sapiens* ‡Et .Aegyptiorũ sapientia omni *præ* & ,*Orientis* *
קֶדֶם וּמִכֹּל חָכְמַת מִצְרָיִם׃ 31 †וַיֶּחְכַּם מִכָּל־
filiis Dardah & ,Chalchol & ,Heman & ,Ezrachita Ethan *præ* ,homine
הָאָדָם מֵאֵיתָן הָאֶזְרָחִי וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע בְּנֵי
est locut‡ Et .*circũquaque* ‖ gẽtibus oĩbus in eius nomẽ fuit & :Machol
מָחֹול ׀ וַיְהִי־שְׁמוֹ בְּכָל־הַגּוֹיִם סָבִיב׃ 32 †וַיְדַבֵּר
.*mille* & ‖ quinque eius *canticum fuit* ‡ & ,parabolarum millia tria
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף׃
ad vsque &,Lebanon in *quæ cedro à *lignis* ‡ super est locutus Et
33 †וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים מִן־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד
super & ,*animali* ‡ super est locutus & :pariete *in egredien* ‡ quæ ,hyssopum
הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַקִּיר וַיְדַבֵּר עַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־
omnibus ex veniebant Et .piscibus super & ,*reptili* ‡ super & ,*volatili* *
הָעוֹף וְעַל־הָרֶמֶשׂ וְעַל־הַדָּגִים׃ 34 †וַיָּבֹאוּ מִכָּל־
,terræ regibus vniuersis de ;Selomoh sapientiam audiendam ad *populis*
הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאָרֶץ
.eius sapientiam audierunt qui
אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת חָכְמָתוֹ׃

CAP. V. ה

quia :Selomoh ad suos seruos Sor‖ rex Chiram misit Et
1 †וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר אֶת־עֲבָדָיו אֶל שְׁלֹמֹה כִּי
fuerat amans ‡quia ;suo patre pro regem in vnxissent ipsum quod audierat
שָׁמַע כִּי אֹתוֹ מָשְׁחוּ לְמֶלֶךְ תַּחַת אָבִיהוּ כִּי אֹהֵב הָיָה
ad Selomoh Misitque .diebus omnibus Dauid ipsum Chiram
2 חִירָם לְדָוִד כָּל־הַיָּמִים׃ †וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־
‖ nõ potuisse *quia* ‖ ,meum patrem Dauid nosti Tu :dicendo ,Chiram
3 חִירָם לֵאמֹר׃ †אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־דָּוִד אָבִי כִּי
‡ *faciebus à* ‡ ,sui Dei DOMINI nomini domum ædificare *potuit non*
לֹא יָכֹל לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו מִפְּנֵי
cunctatibus *sub eos DOMINVM *dare vsque* ‖ ,eũ circũdederut *quod* ,*belli*
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר סְבָבֻהוּ עַד־תֵּת יְהוָה אֹתָם תַּחַת כַּפּוֹת
mihi meus Deus DOMINVS dedit requiem nunc Et .eius pedum
4 רַגְלָיו׃ †וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהָי לִי
ego ecce Et .malus occursus‖non & ,aduersarius‖non :circuitu a†
מִסָּבִיב אֵין שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רָע׃ 5 †וְהִנְנִי
est locutus sicut ,mei Dei DOMINI nomini domum ædificare *dicens* ‡
אֹמֵר ‖ לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָי כַּאֲשֶׁר ׀ דִּבֶּר
te pro dabo quem tuus Filius :dicẽdo ,meũ patrẽ Dauid ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי לֵאמֹר בִּנְךָ אֲשֶׁר אֶתֵּן תַּחְתֶּיךָ
.meo nomini domum ædificabit ipse ,tuũ solium super
עַל־כִּסְאֶךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃
‡ vt mei serui & ,Lebanon de cedros mihi præcidant ‖ ,præcipe nunc Et
6 †וְעַתָּה צַוֵּה וְיִכְרְתוּ־לִי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן וְעַבָּדַי
omnia secundũ tibi dabo tuorũ seruorũ mercedẽ & :tuis seruis cum sint
יִהְיוּ עִם־עֲבָדֶיךָ וּשְׂכַר עֲבָדֶיךָ אֶתֵּן לְךָ בְּכֹל
‡ est cædere sciens vir nos inter† non quia ,nosti tu quia :dixeris quæ
אֲשֶׁר תֹּאמַר כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֵין בָּנוּ אִישׁ יוֹדֵעַ לְכְרֹת
* cùm audisset verba Chiram *audire secundum* ‖ ,fuit Et .Sidonij sicut ligna
עֵצִים כַּצִּדֹנִים׃ 7 †וַיְהִי כְּשֹׁמַע חִירָם אֶת־דִּבְרֵי
qui ,hodie DOMINVS Benedictus:ait & ,valde est lætatus & :Selomoh
שְׁלֹמֹה וַיִּשְׂמַח מְאֹד וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה ׀ הַיּוֹם אֲשֶׁר
.hunc multum populum super sapientem filium Dauidi dedit
נָתַן לְדָוִד בֵּן חָכָם עַל־הָעָם הָרָב הַזֶּה׃
quæ Audiui :dicendo ,Selomoh ad Chiram misit Et
8 †וַיִּשְׁלַח חִירָם אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־
,cedrinis lignis in tuã voluntatẽ omnem faciam ego .me ad misisti
שָׁלַחְתָּ אֵלַי אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־כָּל־חֶפְצְךָ בַּעֲצֵי אֲרָזִים
:mare ad Lebanon de *descẽdere facient* †mei Serui .abiegnis lignis in &
וּבַעֲצֵי בְרוֹשִׁים׃ 9 †עֲבָדַי יֹרְדוּ מִן־הַלְּבָנוֹן יָמָּה
,me ad miseris quem locum ad vsque mari in ratibus‡ea ponam ego &
וַאֲנִי ‖ אֲשִׂימֵם דֹּבְרוֹת בַּיָּם עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח אֵלָי
dando ‖ meam voluntatem facies tu & ,tolles tu & :ibi ea *dissipabo* ‡ &
וְנִפַּצְתִּים שָׁם וְאַתָּה תִּשָּׂא ‖ וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת־חֶפְצִי ‖ לָתֵת
meæ *domus* *panem*
לֶחֶם בֵּיתִי׃

‡paleas pro ‖ mulis
‖ בּוֹא
*in quo erat, vnusquisque ‡ regulã suã.
‖ נָתַן ‖ בִּין
‡ est iuxta lictus
שָׂפָה
‖ רָבַב
*Orientaliũ, ‡ sapientior
‖ per circuitũ.
‖ הָיָה
‡ fuerunt cantica
‖ millia.
‖ שׁוּר
‡ arboribus
* est ‡ egreditur de ‡ animalibus, *volatilibus, ‡ reptilibus,
‖ בּוֹא

‖ Tyri
‡ dilexerat
‖ nõ potuisse ‡ propter bella, quæ
‖ בָּנָה
‖ donec posuit Dñs
*plantis
‖ נָתַן ‖ כַּף
‖ רֶגֶל
‖ in ‖ left
‖ נוּחַ ‖ רוּעַ
‡ cogito
‖ בָּנָה

‡ vt
‡ est
*cùm audisset
‖ רָבַב

‡ deponent
‡ in
‖ שׂוּם
‡ dissoluere faciam ‡ præbendo cibum domui
‖ נָתַן ‖ נָשָׂא

5 Nathan filius Zabud & :præfectos super Nathan filium Hazariahu Et
†וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־נָתָן עַל־הַנִּצָּבִים וְזָבוּד בֶּן־נָתָן ‖
Adoniram & ,domum super Achisar Et .regis *socius* * facerdos *amicus
כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ׃ †וַאֲחִישָׁר עַל־הַבָּיִת וַאֲדֹנִירָם 6
duodecim * Selomoh ipsi Et .tributum super Habda filius *erant
‖ מָכַס ‖ בֶּן־עַבְדָּא עַל־‖ הַמַּס׃ †וּלְשְׁלֹמֹה ‖ שְׁנֵים עָשָׂר 7
mensẽ :eius domum & ,regem alebant & ,Israel omnem super præfecti
‖ נְצָבִים עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ
.alere *vnumquemque* *super* ‡ intererat anno in
‖ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל־‖ אֶחָד לְכַלְכֵּל׃
.Ephraim monte in Chur Filius ,eorum nomina hæc Et
8 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן־חוּר בְּהַר אֶפְרָיִם׃
Elon & ,Beth-semes & ,Sahalbim in & ,Machas in Decher Filius
9 †בֶּן־דֶּקֶר בְּמָקֵץ וּבֵית שֶׁמֶשׁ וְאֵילוֹן
omnis &,Sochoh ‡ei; Arubboth in Chesed Filius .Bethchanan ‖ de ‡ erat
וּבֵית חָנָן׃ †בֶּן־חֶסֶד בָּאַרְבּוֹת לוֹ שׂכֹה וְכָל־ 10
Taphath : Dor *clima* *omne* *,Abinadab Filius .Chepher terra *omnis terminus
אֶרֶץ חֵפֶר׃ †בֶּן־אֲבִינָדָב כָּל־‖ נָפַת דֹּאר טָפַת ‖ נוֹף 11
,Achilud filius Bahanah .*vxorem in* ‡ ei erat Selomoh filia ‡ vxor.
בַּת־שְׁלֹמֹה הָיְתָה לוֹ לְאִשָּׁה׃ †בַּעֲנָא בֶּן־אֲחִילוּד 12
Sarthan iuxta † quæ ,Sean-Beth omnis & ,Meghiddo & ,Tahanach ‡ erat
תַּעֲנָךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל־בֵּית שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתָנָה
transitu à ‖ vsque Mecholah Abel ad vsque Sean-Beth à Izrehel delubter ‡ trans
מִתַּחַת לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל מְחוֹלָה עַד מֵעֶבֶר
Iair villæ † ei :Ghilhad Ramoth in Gheber Filius .Iochneham ‡ erant
‖ חָיָה ‖ לְיָקְמְעָם׃ †בֶּן־גֶּבֶר בְּרָמֹת גִּלְעָד לוֹ ‖ חַוֹּת יָאִיר 13
sexaginta ,Basan in ‡ quæ Argob *funis* * ei :Ghilhad in † quæ Menasseh filij ‡ erat
בֶּן־מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד לוֹ חֶבֶל אַרְגֹּב אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים
.*axis* *vectis* & ,*murus* ‖ ,magnæ vrbes ‡ muratæ, & vectibus æreis munitæ.
עָרִים גְּדֹלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ נְחֹשֶׁת׃ ‖ עִיר
.Machanaim in Hiddo filius Achinadab
14 †אֲחִינָדָב בֶּן־עִדֹּא מַחֲנָיְמָה׃
filiam Bosmath accepit ipse etiam :Naphthali in Achimahas
15 †אֲחִימַעַץ בְּנַפְתָּלִי גַּם־הוּא לָקַח אֶת־בָּשְׂמַת בַּת־
.Haloth in & ,Aser in Chusai filius Bahanah .vxorem in Selomoh
שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה׃ †בַּעֲנָא בֶּן־חוּשַׁי בְּאָשֵׁר וּבְעָלוֹת 16
.Issachar in Paruach filius Iehosaphat
17 †יְהוֹשָׁפָט בֶּן־פָּרוּחַ בְּיִשָּׂשכָר׃
.Biniamin in Elah filius Simhi
18 †שִׁמְעִי בֶּן־אֵלָא בְּבִנְיָמִן׃
,Emoræi regis Sichon terra ,Ghilhad terra in Vri filius Gheber
19 †גֶּבֶר בֶּן־אֻרִי בָּאָרֶץ גִּלְעָד אֶרֶץ סִיחֹן ‖ מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
.terra in ‡ qui vnus præfectus & ,Basan regis Hogh & ‡ erat
וְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
mare *super* ‡ quæ arena sicut multi Israel & Iehudah ‡ est iuxta
20 †יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל ‖ רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־הַיָּם ‖ רַבָּה
Selomoh Et .lætantes & ,bibentes & ,comedẽtes ,multitudine in ‖ k שָׁתָה
21 †וּשְׁלֹמֹה ‖ רֹדֶה בְּכָל־הַמַּמְלָכוֹת מִן־הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
,Peliſtim terræ flumine à *regna* *omnia in* *dominans erat* † dominabatur omnibus regnis
וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם מַגִּשִׁים מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת־
diem in ‖ Selomoh *panis* ‡ erat Et .eius vitæ diebus omnibus Selomoh † offerentes munera,
שְׁלֹמֹה כָּל־‖ יְמֵי ‖ חַיָּיו׃ †וַיְהִי לֶחֶם שְׁלֹמֹה לְיוֹם 22 ‖ נָגַשׁ
Decem .farinæ cori sexaginta & ,similæ cori triginta ,*vnum* ‡ cibus ‖ p singulos dies
עֲשָׂרָה ‖ בָּקָר ‖ וְשִׁשִּׁים כֹּר סֹלֶת וּשְׁלֹשִׁים כֹּר קָמַח׃ †עֲשָׂרָה 23 ‖ יוֹם ‖ חָיָה
,*cerno à solum* ‡ ,pecudes centum & ,*pascuæ* ‖ boues viginti & ,pingues boues ‡ pascuales, ‡ præter cervos, & capreas, & bubalos, & gallinaceos impinguatos.
בָּקָר בְּרִאִים וְעֶשְׂרִים בָּקָר ‖ רְעִי וּמֵאָה צֹאן לְבַד מֵאַיָּל
ipse Quia .*saginatis* *caponibus* & ,*bubalo* & ,*caprea* & ‖ p
24 וּצְבִי וְיַחְמוּר וּבְרֻרִים אֲבוּסִים׃ †כִּי־הוּא ‖ רָעָה ‖ צָבָה
oĩbus *in* ,Hazzah ad vsque & ,Tiphsach à ,*fluminis transitu* ‡ omni in *imperans* * * dñabatur ‡ loco trans flumen ‡ qui erant trans flumẽ: ‖ lateribus † in ‖ cõfidẽter, vnusquisque ‖ יָשַׁב
.circuitu à † ei* *transitibus* ‖ oĩbus ex ei erat pax & :*fluminis transitus* ‡ regibus
רֹדֶה ׀ בְּכָל־עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד־‖ עַזָּה בְּכָל־
מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ מִכָּל־‖ עֲבָרָיו מִסָּבִיב׃
sub & ,sua vite sub *vir* ,*fiduciam ad* ‖ Israel & Iehudah habitauit Et
25 †וַיֵּשֶׁב ‖ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת
.Selomoh diebus omnibus ,Sebah-Beer vsque & ,Dan à ,sua ficu
תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כֹּל יְמֵי שְׁלֹמֹה׃
,eius *curũ ad* ‡ equorum *equilĩ* * millia quadraginta Selomoh ipsi *fuit* † Et
26 †וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֻרְוֹת סוּסִים לְמֶרְכָּבֹו
isti præfecti alebant Et .equitum millia duodecim &
וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים׃ 27 †וְכִלְכְּלוּ הַנִּצָּבִים הָאֵלֶּה
regis mensam ad *appropinquantem* ‖ omnem & ,Selomoh regem ‖ qui appropinquabat
אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאֵת כָּל־הַקָּרֵב אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ
,rem *deficere sinebant* ‡ non :suo mense *vir* * ,Selomoh * vnusquisque in ‡ deficiebant in aliquo.
שְׁלֹמֹה אֲנָשִׁים חָדְשׁוֹ לֹא יַעֲדְרוּ דָבָר׃

,Ghath in Ieruſalaim de Simhi iuiſſet quòd ,Selomoh eſt nunciatum Et

41 וַיִּוָּד † לִשְׁלֹמֹה כִּי־הָלַךְ שִׁמְעִי מִירוּשָׁלַ֫͏ִם גַּת
:eum ad dixitque ,Simhi vocauit & ,rex miſit Et .eſſet reuerſus &

42 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי † וַיֹּאמֶר אֵלָיו
die In ,dicendo *te in* ſum teſtificatus &, D O M I N O *in te adiuraui* † Nónne

הֲלוֹא הִשְׁבַּעְתִּיךָ בַיהוָה ׀ וָאָעֵד בְּךָ לֵאמֹר בְּיוֹם
?morieris moriendo quòd ſcias ſciendo :illuc & ,huc abieris & ,*te egrediendi*

צֵאתְךָ וְהָלַכְתָּ אָנֹה וְאָנָה יָדֹעַ תֵּדַע כִּי־מוֹת תָּמוּת
cuſtodiſti non quare Et .audiui † verbum † Bonum ,me ad dixiſti &

43 וְאֵת אֵלַי טוֹב הַדָּבָר שָׁמָעְתָּ † וּמִצְוַת לֹא שָׁמַרְתָּ
? *te ſuper* præcepi quod ,præceptum &, D O M I N I iuſſurandum

אֵת שְׁבֻעַת יְהוָה וְאֵת ׀ הַמִּצְוָה אֲשֶׁר־צִוִּיתִי עָלֶיךָ׃
quod ,malum omne noſti Tu :Simhi ad rex Dixitque

44 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־שִׁמְעִי † אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר
D O M I N V S reddidit & :meo patri Dauid feciſti quod ,tuum cor nouit

יָדַע לִבֶּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְדָוִד אָבִי וְהֵשִׁיב יְהוָה
thronus & ,benedictus Selomoh rex Et .tuum caput in tuum malum

45 אֶת־רָעָתְךָ בְּרֹאשֶׁךָ׃ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה † בָּרוּךְ וְכִסֵּא
præcepit Et .ſeculum in vſque D O M I N I *facies ad* ſtabilis ſit Dauid

דָּוִד יִהְיֶה נָכוֹן לִפְנֵי יְהוָה עַד־עוֹלָם׃ † וַיְצַו
,eum in irruit & ,eſt egreſſus & ;Iehoiadah filio Benaiahu rex

46 הַמֶּלֶךְ אֶת־בְּנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע ׀ וַיֵּצֵא בּוֹ וַיִּפְגַּע־בּוֹ
.Selomoh manu in eſt confirmatum regnum Et .eſt mortuus &

וַיָּמֹת † וְהַמַּמְלָכָה נְכוֹנָה בְּיַד שְׁלֹמֹה׃

CAP. III. ג

accepit & ,Aegypti regi Parhoh Selomoh eſt coniunctus affinitate Et

1 וַיִּתְחַתֵּן † שְׁלֹמֹה אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּקַּח
eum conſummare vſque ,Dauid ciuitatem in eã adduxit & ,Parhoh filiam

אֶת־בַּת־פַּרְעֹה וַיְבִיאֶהָ אֶל־עִיר דָּוִד עַד כַּלֹּתוֹ
Ieruſalaim murum & ,D O M I N I domum &, ſuam domum ædificare

לִבְנוֹת אֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־בֵּית יְהוָה וְאֵת־חוֹמַת יְרוּשָׁלָ͏ִם
erat ædificata nõ quia ,excelſis in *immolantes* ‡ populus Attamen .*circumquaq;*

סָבִיב׃ רַק † הָעָם מְזַבְּחִים בַּבָּמוֹת כִּי לֹא־נִבְנָה
Selomoh dilexit Et .illos dies ad vſque D O M I N I nomini domus

2 בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה עַד ׀ הַיָּמִים הָהֵם׃ † וַיֶּאֱהַב שְׁלֹמֹה
ipſe excelſis in tantũ :ſui patris Dauid *ſtatutis* in ambulando D O M I N V M

אֶת־יְהוָה ‡ לָלֶכֶת בְּחֻקּוֹת דָּוִד אָבִיו רַק בַּבָּמוֹת הוּא
, ibi *immolandum ad* ‡ Ghibhon in rex iuit Et .*ſuffiens &* ,*immolans*

מְזַבֵּחַ וּמַקְטִיר׃ † וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעֹנָה ‡ לִזְבֹּחַ שָׁם
Selomoh *fecit aſcendere aſcenſiones* ‡ Mille .magnum excelſum ‡ ipſum quia

3 כִּי־הִיא הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה אֶלֶף ‡ עֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה
Selomoh *ad* D O M I N V S eſt viſus Ghibhon In .illud altare ſuper

עַל הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא׃ † בְּגִבְעוֹן נִרְאָה יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה
.tibi dabo *quid* ‡ Poſtula :Deus dixitque ,noctis *ſomnio* in

4 בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ׃
meo patre Dauid tuo ſeruo cum feciſti Tu :Selomoh Dixitque

וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה † אַתָּה עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי
,iuſtitia in & ,veritate in *tua facies ad* ambulauit ſicut magnã miſericordiã

5 חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר הָלַךְ לְפָנֶיךָ ‡ בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה
magnam miſericordiam ei cuſtodiſti & ,teeum cordis rectitudine in &

וּבְיֹשֶׁר לֵבָב עִמָּךְ וַתִּשְׁמֹר לוֹ אֶת־הַחֶסֶד הַגָּדוֹל ‡
. hanc diem ſecundũ eius thronũ ſuper ſedentem filium ei dediſti & ,iſtam

הַזֶּה ‡ וַתִּתֶּן לוֹ בֵן יֹשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ כַּיּוֹם הַזֶּה׃
tuum ſeruum † feciſti regnare tu meus Deus D O M I N E nunc Et

7 וְעַתָּה † יְהוָה אֱלֹהָי אַתָּה הִמְלַכְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ
.ingredi & ,egredi ſcio nec ,paruus puer ‡ ego & .meo patre Dauid pro

תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאָנֹכִי נַעַר קָטֹן לֹא ‡ אֵדַע צֵאת וָבֹא׃
qui , multi populi ,elegiſti quem ,tui populi medio in * tuus ſeruus Et

8 וְעַבְדְּךָ † בְּתוֹךְ עַמְּךָ אֲשֶׁר בָּחָרְתָּ עַם־רָב אֲשֶׁר
tuo ſeruo Dabiſq; .multitudine præ ſupputabitur nec numerabitur non

לֹא־יִמָּנֶה וְלֹא יִסָּפֵר מֵרֹב׃ † וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ
bonum inter *intelligendum ad* ‡ ,tuum populum *iudicandum ad audiens* † cor

9 לֵב שֹׁמֵעַ לִשְׁפֹּט אֶת־עַמְּךָ לְהָבִין בֵּין־טוֹב
? iſtum grauem tuum populum iudicare poterit quis quia .malum *ad* ‡

לָרָע כִּי מִי יוּכַל לִשְׁפֹּט אֶת־עַמְּךָ הַכָּבֵד הַזֶּה׃
Selomoh poſtulauerat quòd ;*Adonai* oculis in verbum *fuit bonum* Et

10 וַיִּיטַב † הַדָּבָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי שָׁאַל שְׁלֹמֹה אֶת־
poſtulaſti quod eo Pro :eum ad Deus Dixitque .hoc *verbum*

הַדָּבָר הַזֶּה׃ † וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו יַעַן אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ אֶת־
opulentiã tibi poſtulaſti nec ,multos dies tibi poſtulaſti nõ & ,hoc *verbum*

11 הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא שָׁאַלְתָּ לְךָ יָמִים ‡ רַבִּים וְלֹא שָׁאַלְתָּ לְךָ עֹשֶׁר
intelligere ‡ tibi poſtulaſti & ;tuorum inimicorum animam poſtulaſti neque

וְלֹא שָׁאַלְתָּ נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ וְשָׁאַלְתָּ לְךָ הָבִין
tibi dedi ecce :tua verba iuxta feci Ecce :iudicium audiendum ad

עֲשׂוֹת † לִשְׁמֹעַ מִשְׁפָּט׃ † הִנֵּה עָשִׂיתִי כִּדְבָרֶיךָ הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ

similis tibi ‡ante te
בִּין u
similis tibi ‡diuitias ‡similis tibi quiſquam ‡vt cuſtodias decreta
יָלַךְ y חָקַק x
צַוֵּה a
בּוֹא a
coram arca †obtulit holocauſta,
עָלָה b עָשָׂה c
שָׁנָה d אָנַשׁ
meretrices coram eo.
זָנָה f
Obſecro † habitabamus ‡apud eam qua peperi,
הָיָה h יָלַד g
eramus ‡erat alius
זוּר i
מוּת k
‡dormiuit
קוּם l לָקַח
‡qui erat requieſcere ‡collocauit
מוּת n
' vt darem lac filio meo, ‖conſyderaui
יָנַק p כִּין o
‖ſed ‡viuit †eſt
‡dicebat †eſt ‖viuit חָיָה q
coram rege. ‡dicit ‡eſt †qui viuit *dicit
Afferte
coram rege. ‡infantem
פֶּגֶר r
,partes †
שָׁנָה t נָתַן s
חָצָה v
‡erat ‖commota enĩ ſunt viſcera eius ‡Obſecro †infantem *dicebat:
עָנָה x
†infantẽ ‡eſt
יָרֵא y
facie ‡eſſet in corde
רָאָה z

non tẽ poſt & ,*tuas facies ad* ‡ fuerit non *tu ſicut* vt ,intelligẽs &, ſapiens cor

לֵב חָכָם u וְנָבוֹן אֲשֶׁר כָּמוֹךָ לֹא־הָיָה לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא
etiam ,tibi dedi poſtulaſti non quod etiam Et .*tu ſicut* ſit ſurrecturus

13 וָקוּם כָּמוֹךָ׃ † וְגַם אֲשֶׁר לֹא־שָׁאָלְתָּ נָתַתִּי לָךְ גַּם־
omnibus reges inter *vir tu ſicut* ‡ fuerit non vt ,gloriam etiam ,*opulẽtia* ‡

עֹשֶׁר גַּם־כָּבוֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָמוֹךָ אִישׁ בַּמְּלָכִים כָּל־
,mea *ſtatuta cuſtodiendum ad* ‡ meis viis in ambulaueris ſi Et .tuis diebus

14 יָמֶיךָ׃ † וְאִם־תֵּלֵךְ בִּדְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקַּי
.tuos dies lõgos faciã & ,tu' pater Dauid ambulauit ſicut ,mea præcepta &

וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִיד אָבִיךָ וְהַאֲרַכְתִּי אֶת־יָמֶיךָ׃
ſtetit & ,Ieruſalaim in venit Et .ſomnium ecce & ,Selomoh euigilauit Et

15 וַיִּקַץ † שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם ‡ וַיָּבוֹא יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיַּעֲמֹד
,pacifica fecitque ,*aſcenſiones fecit aſcendere* † & ,D O M I N I fœderis *arcæ facies ad*

לִפְנֵי־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וַיַּעַל עֹלוֹת ‡ וַיַּעַשׂ שְׁלָמִים
mulieres duæ venerunt Tunc .ſuis famulis vniuerſis cõuiuiũ fecit &

16 וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־עֲבָדָיו׃ † אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם ‡ נָשִׁים
: vna mulier Dixitque .*eius facies ad* ſteterũt & ,regem ad *meritorie*

זֹנוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹדְנָה לְפָנָיו׃ † וַתֹּאמֶר
ea cum † peperi & :vna domo in *habitantes* † iſta mulier & ego ,mi dñe *me* In

17 בִּי אֲדֹנִי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יֹשְׁבֹת בְּבַיִת אֶחָד וָאֵלֵד עִמָּהּ
mulier etiam peperit & ,*me patere* tertia die in fuit Et .domo in

בַּבָּיִת׃ † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי ‡ לְלִדְתִּי וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה
duas præter ,domo in nobiſcum *alienus* ‡ non ;pariter *nos* & :hæc

18 הַזֹּאת וַאֲנַחְנוּ יַחְדָּו אֵין־זָר אִתָּנוּ בַּבַּיִת זוּלָתִי שְׁתֵּינוּ
quia ;nocte huius mulieris filius eſt mortuus Et .domo in nos

בַּבָּיִת׃ † וַיָּמָת בֶּן־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לַיְלָה אֲשֶׁר
meum filium tulit & , nocte media in ſurrexit Et .eum ſuper *iacuit* *

19 שָׁכְבָה עָלָיו׃ † וַתָּקָם בְּתוֹךְ הַלָּיְלָה ‡ וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי
& :ſuo ſinu in eum fecit *iacere* & ,dormiebat tua ancilla & :me apud *ex* ‖

מֵאֶצְלִי וַאֲמָתְךָ יְשֵׁנָה וַתְּשִׂכִּיבֵהוּ בְחֵיקָהּ וְאֶת־
mane in ſurrexi Et .meo ſinu in *fecit iacere* ‡ mortuum ſuum filium

20 בְּנָהּ הַמֵּת שִׂכְּבָה בְחֵיקִי׃ † וָאָקָם בַּבֹּקֶר
,mane in eũ *ad intendi* ‖ Et .erat mortuus ecce & ,*meum filium ſugere* facitendũ *ad*

לְהֵינִיק אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מֵת ‡ וָאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו בַּבֹּקֶר
mulier dixit Et .pepereram quem ,meus filius erat non ecce &

21 וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי׃ † וַתֹּאמֶר
hæc & ;†mortuus tu' filius & ,*vium* ‡ me' filius *quia* * Nequaquã : altera

הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִּי בְנִי הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת
loquebãtur Et .*viuus* ‖ me' filius & , † mortuus tuus filius ſed ,Nõ :*dicens* ‡

אֹמֶרֶת לֹא כִּי בִנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי ‡ הַחַי וְתַדַּבֵּרְנָה
,*viuus* † meus filius ‡ Hic ,*dicens* * Hæc : rex Dixitque .*regis facies ad*

לִפְנֵי־הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי
,eſt mortuus tu' filius ſed ,Nequaquã ;*dicens* * hæc & .mortuus tu' filius &

23 וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִּי בִנֵךְ הַמֵּת
attulerũt & .gladium mihi *Capite* : rex Dixitque .viuus meus fili' &

וּבְנִי הַחָי׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ־לִי חָרֶב וַיָּבִיאוּ
viuum *natum* ‡ Diuidite : rex Dixitque .*regis facies ad* gladium

24 חֶרֶב ‡ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי
.alteri dimidium & ,vni dimidium date & ,† duas in

לִשְׁתָּיִם ‡ וְתֵנוּ אֶת־הַחֲצִי לְאַחַת וְאֶת־ u הַחֲצִי לְאֶחָת׃
incaluerant quia ‖ ,regem ad viuus ‡ *eius* filius cuius ,mulier Dixitque

26 † וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ
natum † ei date ,mi dñe *me* In ‡ :dixit & ,ſuo filio ſuper *eius miſerationes*

רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנִי תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד
,mihi Etiam :*dicens* * illa & .eum interficiatis ne interficiendo &, viuum

הַחַי וְהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ וְזֹאת אֹמֶרֶת גַּם־לִי
ei Date :dixit & , rex reſpondit Et .diuidite , ſit non tibi etiam

27 גַּם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ׃ † וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ־לָהּ
.eius mater ‡ hæc .cũ interficiatis non interficiendo & ,viuum *natum* †

אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ׃
timuerũt & ;rex iudicauit quod ,iudicium Iſrael omnis audierũt Et

28 וַיִּשְׁמְעוּ † כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ ‖ וַיִּרְאוּ
faciendũ ad ei' *interiore in* ‡ Dei ſapientia quòd viderũt quia :regis *faciebus* à

מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי ‖ רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת
.iudicium

מִשְׁפָּט׃

CAP. IIII. ד

principes iſti Et .Iſrael om nẽ ſuper rex Selomoh rex fuit Et

1 וַיְהִי † הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ † וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים
filij Achiah & ,Elichoreph .ſacerdotis Sadoc filius Hazariahu :ei * qui

2 אֲשֶׁר־לוֹ עֲזַרְיָהוּ בֶּן־צָדוֹק הַכֹּהֵן׃ † אֱלִיחׇרֶף וַאֲחִיָּה בְּנֵי
Benaiahu Et .*commoneſaciens* Achilud filius Ioſaphat :ſcribæ Siſa

3 שִׁישָׁא סֹפְרִים יְהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃ † וּבְנָיָהוּ
.ſacerdotes Ebiathar & ,Sadoc & :exercitum ſuper Ioiadah filius

בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־הַצָּבָא וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃

*erant
שׁוּר a
à cõmẽtariis.
בְּנָה b

per manum

* In

ad ‡ obnoxius morti es

‡ Domini Dei ante Dauid patrē meum, ‡ in

ⁿ עָנָה ne esset facer dos Dñi vt impleretur

° הָיָה fama ‡ ad

† licet

ᵠ נוס tabernaculū

ʳ נָגַד tabernaculū ‡ est

ˢ הָלַךְ interfice

* tabernaculū

ᵗ יָצָא

interfice

ᵘ ‡ à

ˣ סור ʸ חָנַן

ˣ שוב † aggressus es ‡ iustiores, & meliores se

ᵃ טוֹב ‡ videlicet

ᵇ שור

ᶜ עָלָה ‡ aggressus est

ᵈ מוּת posuit

ᵉ נָתַן posuit

ᶠ יָצָא qua egressus fueris,

ᵍ יָדַע ‡ est

ʰ יָשַׁב in

ⁱ יום ᵏ הָיָה ˡ קָצַץ ᵐ שָׁנָה ⁿ נָגַד † sunt

° קוּם vt uære et

ᵖ יָלַךְ בוא

irruit & ;Iehoiadah filij Benaiahu *manu in* Selomoh rex misit Et

25 †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־
Hanathoth * :rex dixit sacerdotē Ebiathar ad Et .est mortuus &, cū in

26 בּוֹ וַיָּמֹת׃ †וְלָאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת
,te interficiā non hac die in & :*tu mortis* ‡ vir quia ,tuos agros *super* vade

לֵךְ עַל־שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתֶךָּ
quia &, *mei patris Dauid facies ad* DOMINI *Adonai* ‡ arcam portasti quia

כִּי־נָשָׂאתָ אֶת־אֲרוֹן אֲדֹנָי יֱהוִה לְפְנֵי דָּוִד אָבִי וְכִי
.meus pater fuit afflictus quibus ‡ omnibus in fuisti afflictus

ⁿ הִתְעַנֵּיתָ בְכֹל אֲשֶׁר־הִתְעַנָּה אָבִי׃
implendū ad, DOMINO *sacerdotem esse ab* ,Ebiathar Selomoh eiecit Et

27 †וַיְגָרֶשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־אֶבְיָתָר °מִהְיוֹת כֹּהֵן לַיהוָה לְמַלֹּא
.Siloh in Heli domum super fuerat locutus quod ,DOMINI verbum

אֶת־דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עַל־בֵּית עֵלִי בְּשִׁלֹה׃
post declinauerat Ioab quia , Ioab ad vsque venit *auditio* Et

28 †וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה עַד־יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי
ad Ioab fugit Et .declinauerat non Absalom post &†, Adoniiah

אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה ᵠוַיָּנָס יוֹאָב אֶל־
est nunciatū Et .altaris cornua *in* apprehendit &, DOMINI *tentorium*

ʳ נָגַד יְהוָה וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ ʳ†וַיֻּגַּד
apud ‡ ecce &, DOMINI *tentorium* ad Ioab fugisset quòd ,Selomoh regi

לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כִּי נָס יוֹאָב אֶל־אֹהֶל יְהוָה וְהִנֵּה אֵצֶל
Vade :dicendo ,Iehoiadah filiū Benaiahu Selomoh Misitque .altare

הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶת־בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע לֵאמֹר ˢלֵךְ
:eum ad dixitq; ,DOMINI *tentorium* * ad Benaiahu venit Et .eū *in incurre*

29 †וַיָּבֹא בְנָיָהוּ אֶל־אֹהֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
retulit Et .moriar hic sed ,Nequaquā :dixit Et .Egredere :rex dixit Sic

כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ ᵗצֵא וַיֹּאמֶר׃ לֹא כִּי־פֹה אָמוּת ᵛוַיָּשֶׁב
.mihi respōdit sic &, Ioab est locut° Sic :dicēdo ,verbum regi Benaiahu

בְּנָיָהוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כֹּה־דִבֶּר יוֹאָב וְכֹה עָנָנִי׃
:eū sepelies & ,eū *in irrue* & ,est locutus sicut Fac :rex ei Dixitque

interfice

31 †וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּפְגַע־בּוֹ וּקְבַרְתּוֹ
desuper ‡ &, me *desuper* ‡, Ioab effudit quos , gratis sanguines remonebis &

ˣ וְהָסִרֹתָ דְמֵי ʸחִנָּם אֲשֶׁר שָׁפַךְ יוֹאָב מֵעָלָי וּמֵעַל
,eius caput super eius sanguinē DOMINVS reddet Et .mei patris domo

בֵּית אָבִי׃ †וְהֵשִׁיב יְהוָה אֶת־דָּמוֹ עַל־רֹאשׁוֹ
eos occidit & ,*ipso pra bouos* & ,*iustos* ‡ viros duos *in irruit* † quia

אֲשֶׁר פָּגַע בִּשְׁנֵי־אֲנָשִׁים צַדִּקִים ᵃוְטוֹבִים מִמֶּנּוּ וַיַּהַרְגֵם
principē Ner filium ‡ Abner ; nesciuit Dauid meus pater & ,gladio *in*

בַּחָרֶב וְאָבִי דָוִד לֹא יָדָע אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר שַׂר־
.Iehudah militiæ principem Iether filium Hamasa & , Israel exercitus

צְבָא יִשְׂרָאֵל וְאֶת־עֲמָשָׂא בֶן־יֶתֶר ᵇשַׂר־צְבָא יְהוּדָה׃
eius seminis caput in & ,Ioab caput in eorum sanguines reuertentur Et

33 †וְשָׁבוּ דָמָיו בְּרֹאשׁ יוֹאָב וּבְרֹאשׁ זַרְעוֹ
sit eius throno & ,eius domui & ,eius semini & ,DauidEt .æternum in

לְעֹלָם וּלְדָוִד וּלְזַרְעוֹ וּלְבֵיתוֹ וּלְכִסְאוֹ יִהְיֶה
filius Benaiahu ascendit Et .DOMINO *cum* à seculum in vsque pax

שָׁלוֹם עַד־עוֹלָם מֵעִם יְהוָה׃ †וַיַּעַל בְּנָיָהוּ בֶן־
34 sua domo in est Sepultusque .eum interfecit & ,eum *in irruit* ‡ &, Iehoiadah

יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־בּוֹ ᵈוַיְמִתֵהוּ וַיִּקָּבֶר בְּבֵיתוֹ
super eo pro Iehoiadah filium Benaiahu rex *dedit* Et .deserto in

בַּמִּדְבָּר׃ †וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע תַּחְתָּיו עַל־
35 .Ebiathar pro rex *dedit* sacerdotem Sadoc & ,exercitum

הַצָּבָא וְאֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן נָתַן הַמֶּלֶךְ תַּחַת אֶבְיָתָר׃
domum tibi Aedifica :ei dixitque ; Simhi vocauit & ,rex misit Et

36 †וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנֵה־לְךָ בַיִת
.illuc & huc inde egredieris non & ,ibi habitabis & ,Ierusalaim in

בִּירוּשָׁלַם וְיָשַׁבְתָּ שָׁם וְלֹא־ †תֵצֵא מִשָּׁם אָנָה וָאָנָה׃
qua egressus sciendo ,Chidron torrentem transieris & ,*te egredienti* die in , erit Et

37 †וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ וְעָבַרְתָּ אֶת־נַחַל קִדְרוֹן יָדֹעַ
.tuum caput in erit tuus sanguis .morieris moriendo quòd ,scias

ᵉתֵּדַע כִּי מוֹת תָּמוּת דָּמְךָ יִהְיֶה בְרֹאשֶׁךָ׃
est locutus sicut ; verbum ‡ Bonum : regem ad Simhi Dixitque

38 †וַיֹּאמֶר שִׁמְעִי לַמֶּלֶךְ טוֹב הַדָּבָר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
Ierusalaim in Simhi mansit Et .tuus seruus faciet sic , rex meus dñs

אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ ʰוַיֵּשֶׁב שִׁמְעִי בִּירוּשָׁלַם
duo fugerunt & ,annorum trium fine à fuit Et .multis diebus

ʰ יָשַׁב ⁱיָמִים רַבִּים׃ †וַיְהִי ᵏמִקְצֵה שָׁלֹשׁ ᵐשָׁנִים וַיִּבְרְחוּ שְׁנֵי־
39 nunciauerūt & :Gath regē Mahachah filiū Achis ad Simhi serui

עַבְדֵי שִׁמְעִי אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מַעֲכָה מֶלֶךְ גַּת ⁿוַיַּגִּידוּ
,Simhi surrexit Et .Gath in † tui serui Ecce :dicendo , Simhi

לְשִׁמְעִי לֵאמֹר הִנֵּה עֲבָדֶיךָ בְּגַת׃ °†וַיֵּלֶךְ שִׁמְעִי
40 *quærendum ad*, Achis ad Ghath in abiit & , suum asinum strauit &

וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיֵּלֶךְ גַּתָּה אֶל־אָכִישׁ לְבַקֵּשׁ אֶת־
.Gath de suos seruos adduxit & ,Simhi abiit Et .suos seruos

עֲבָדָיו ᵖוַיֵּלֶךְ שִׁמְעִי ᵠוַיָּבֵא אֶת־עֲבָדָיו מִגַּת׃

vescentes inter erūt & ,misericordiā facies Ghilhaditæ Barzillai filiis Et

7 †וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה־חֶסֶד ⁿוְהָיוּ בְּאֹכְלֵי
Absalom *faciebus* ‡ à *me fugiendo in* ‡ me ad accesserunt sic quia ;tuę mēsę

שֻׁלְחָנֶךָ כִּי־כֵן קָרְבוּ אֵלַי בְּבָרְחִי °מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם
Iemini filij Ghera filius Simhi * te cum ecce Et .tui fratris

אָחִיךָ׃ †וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי
8 *me ire* ‡ die in *roborata* † maledi ctione mihi maledixit *ipse* &‡ Bachurim de

מִבַּחֻרִים וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת בְּיוֹם ᵖלֶכְתִּי
iuraui & ,Iarden ad meum occursum in descēdit ipse & ;Machanaim ad

מַחֲנָיִם וְהוּא־יָרַד לִקְרָאתִי הַיַּרְדֵּן וָאֶשָּׁבַע
nunc Et .gladio in te faciam mori Si ¶ :dicendo ,DOMINO *in* * ei

לוֹ בַּיהוָה לֵאמֹר אִם־ᵠאֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב׃ †וְעַתָּה
9 facias quæ nosti & ,*tu* sapiens vir quia ,eū dimittas impunē ne

אַל־תְּנַקֵּהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וְיָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־
.sepulchrum ‡ sanguine *in* † eius caniciem facies descendere & ,ei

לּוֹ ʳוְהוֹרַדְתָּ אֶת־שֵׂיבָתוֹ בְּדָם שְׁאוֹל׃
.Dauid ciuitate in est sepultus & ;suis patribus cum Dauid dormiuit Et

10 †וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּעִיר דָּוִד׃
.anni quadraginta ‡ ,Israel super Dauid regnauit quibus dies Et

11 †וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה
triginta regnauit Ierusalaim in & , annis septem regnauit Chebron In

בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ ˢשֶׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים
,sui patris Dauid solium super sedit Selomoh Et .annis tribus &

שָׁנָה׃ וּשְׁלֹמֹה ᵗיָשַׁב עַל־כִּסֵּא דָּוִד †אָבִיו
12 Chaghith fili° Adoniahu venit Et .valde eius regnū est firmatum &

וַתִּכֹּן מַלְכֻתוֹ מְאֹד׃ †וַיָּבֹא אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית
13 *tunm venire pax* † Num : ‡ dixit Et .Selomoh matrem Sebah Bath ad

אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה וַתֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם בּוֹאֶךָ
.Loquere ;dixit Et . te ad ‡ mihi Verbum :ait Et .*Pax* ‡ :Dixitque

וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ †וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי אֵלֶיךָ וַתֹּאמֶר דַּבֵּר׃
14 posuerūt me super & ,regnum erat *mihi* quòd ,nosti Tu :dixit Et

†וַיֹּאמֶר אַתְּ יָדַעַתְּ כִּי־לִי הָיְתָה הַמְּלוּכָה וְעָלַי שָׂמוּ
15 .meo fratri fuit & ,regnū est versum & *regnādū ad* ,suas facies Israel omnis

כָל־יִשְׂרָאֵל פְּנֵיהֶם לִמְלֹךְ ʸוַתִּסֹּב הַמְּלוּכָה וַתְּהִי לְאָחִי
ego vnam petitionem nunc Et .ei fuerat DOMINO à quia

כִּי מֵיְהוָה הָיְתָה לּוֹ׃ †וְעַתָּה שְׁאֵלָה אַחַת אָנֹכִי
16 .Loquere :eū ad dixit Et . *meas facies* ‡ facias auertere ne ,te à *postulans* †

שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ אַל־ᶻתָּשֵׁבִי אֶת־פָּנָי וַתֹּאמֶר אֵלָיו דַּבֵּר׃
faciet auertere non nam :regi Selomoh obsecro Dic : dixit Et

17 †וַיֹּאמֶר אֱמָרִי־נָא לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא־יָשִׁיב
.vxorem in Sunamiten Abisagh mihi det & ;*tuas facies*

אֶת־פָּנֶיךָ וְיִתֶּן־לִי אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לְאִשָּׁה׃
.regem ad te *super* loquar ego , Bene :sebah-Bath Dixitque

18 †וַתֹּאמֶר ᵃבַּת־שֶׁבַע טוֹב אָנֹכִי אֲדַבֵּר עָלֶיךָ אֶל הַמֶּלֶךְ׃
super † ei *loquendum ad* * ,Selomoh regem ad sebah-Bath venit Et

19 †וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ᵇלְדַבֶּר־לוֹ עַל־
sedit & , ei se incuruauit & ,eius occursum in rex surrexit Et .Adoniiahu

אֲדֹנִיָּהוּ וּמָלַךְ ᶜוַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לִקְרָאתָהּ ᵈוַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ וַיֵּשֶׁב
.eius dexteram ad sedit & : regis matri solium posuit & ,suū soliū super

עַל־כִּסְאוֹ ᵉוַיָּשֶׂם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ ᶠוַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ׃
ne ,te à *petens* ‡ ego paruam vnam Petitionem :ait Et

20 †וַתֹּאמֶר שְׁאֵלָה אַחַת קְטַנָּה אָנֹכִי שֹׁאֶלֶת מֵאִתָּךְ אַל־
non quia :mea mater Pete : rex ei dixit Et .*meas facies* facias auertere

תָּשֵׁב אֶת־ᵍפָּנָי וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ שַׁאֲלִי אִמִּי כִּי לֹא־
Abisagh Detur : ait Et .*tuas facies* faciam auertere

אָשִׁיב אֶת־פָּנָיִךְ׃ †וַתֹּאמֶר ʰיִתֶּן אֶת־אֲבִישַׁג
21 .vxorem in tuo fratri Adoniiahu Sunamitis

הַשּׁוּנַמִּית לַאֲדֹנִיָּהוּ אָחִיךָ לְאִשָּׁה׃
postulans tu quare Et :suæ matri dixit & ,Selomoh rex respondit Et

21 †וַיַּעַן ⁱהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ וְלָמָּה אַתְּ שֹׁאֶלֶת
; regnum *ei* ‡ pete & ? Adoniiahu *ipsi* † Sunamiten Abisagh

אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית לַאֲדֹנִיָּהוּ וְשַׁאֲלִי־לוֹ אֶת־הַמְּלוּכָה
Ioab &, *sacerdoti* Ebiathar &, ‡ ei & ; † me *pra magnus* meus frater ipse quia

כִּי הוּא אָחִי הַגָּדוֹל מִמֶּנִּי וְלוֹ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְלִיוֹאָב
, DOMINO *in* ‡ Selomoh rex iurauit Et .Seruiah *filio* ‡

בֶּן־צְרוּיָה׃ †וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בַּיהוָה
23 *suam animam in* ‖ quia , addat sic & , Deus mihi faciat Sic : dicendo

לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה־לִי אֱלֹהִים וְכֹה ᵏיוֹסִיף כִּי
viuit nunc Et .hoc verbum Adoniiahu est locutus

בְנַפְשׁוֹ דָּבָר הַזֶּה׃ אֲדֹנִיָּהוּ אֵת־ †וְעַתָּה חַי־
24 Dauid thronum super me sedere fecit & , me fitmauit qui , DOMINVS

יְהוָה אֲשֶׁר הֵכִינַנִי וַיּוֹשִׁיבַנִי עַל־כִּסֵּא דָוִד
hodie quia ;est locutus sicut , domum mihi fecit qui &, mei patris

אָבִיו וַאֲשֶׁר עָשָׂה־לִי בַּיִת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר כִּי הַיּוֹם
.Adoniiahu morietur

ᵐ יוּמָת אֲדֹנִיָּהוּ׃

conuiuas

ᵐ הָיָה ‡ dum fugerē ‡ facie

° פָּנָה * est ‡ qui † vehementi ‡ qua pergebam

ᵖ הָלַךְ * per Dominum ‖ Non

ᵠ מוּת es

† cum ‡ ad

ʳ יָרַד

* fuere

ˢ יום

ᵗ שָׁנָה

meum

ᵘ ‡ à

ᵛ כֵּן ˣ בוא ‡ Bath-Sebah † pacificus est ingressus tu? ‖ Pacificus.

‖ est

vt regnarem

ʸ סָבַב

‡ faciem meā.

ᶻ שוב

† postulo ‡ faciem meā.

ᵃ בָּנָה * vt loquerētur ‡ pro

ᵇ בוא

ᶜ קוּם ᵈ שָׁחָה

ᵉ שוּם ᶠ יָשַׁב ‡ peto

faciem meā.

ᵍ פָּנָה faciem tuam.

ʰ נָתַן

ⁱ עָנָה † pro ‡ pro eo

maior † est ‡ est sacerdos, ‡ filius ‡ per Dñm, ‖ contra

ᵏ יָסַף

ˡ חָיָה יהוה

rex fecum miſit Et .Selomoh fecit regnare Dauid rex
44 הַמֶּלֶךְ־דָּוִד וְהַמְלִיכוּ אֶת־שְׁלֹמֹה׃ † וַיְשַׁלַּח אִתּוֹ הַמֶּלֶךְ
filium Benaiahu & ,prophetam Nathan & ,ſacerdotem Sadoc
אֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶן־
mulam ſuper eum fecerunt equitare & ;Pelethi & ,Cerethi & ,Iehoiadah
יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי ° וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ עַל פִּרְדַּת
propheta Nathan & ſacerdos Sadoc eum vnxerunt Et .regis
45 הַמֶּלֶךְ׃ † וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא
tumultuauit & ,lætantes inde aſcenderunt & ;Ghichon in regem in
לְמֶלֶךְ בְּגִחוֹן ׀ וַיַּעֲלוּ מִשָּׁם ׀ שְׂמֵחִים ׀ וַתָּהָם
Selomoh ſedit etiam Et .audiſtis *quam vox * hac .ciuitas
46 הָעִיר הִוא הַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם׃ † וְגַם יָשַׁב שְׁלֹמֹה
regis ſerui venerunt etiam Et .regni ſolium ſuper
47 עַל כִּסֵּא הַמְלוּכָה׃ † וְגַם־בָּאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
Deus Benefaciat :dicēdo ,Dauid regi noſtro domino benedicendum ad
לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר ׀ יִיטֵב אֱלֹהֶיךָ
tuo ſolio præ eius ſolium magnificet &, tuo nomini *præ* Selomoh nomini
אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְּׁמֶךָ וְיגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסְאֶךָ
:rex dixit ſic etiam Et .lectum ſuper rex ſe incuruauit &
48 וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּשְׁכָּב׃ † וְגַם־כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ
ſedentem hodie dedit qui ,Iſrael Deus DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יֹשֵׁב
ſurrexere & ,ſunt territi Et .*videntes* mei oculi & ,meum thronum ſuper
49 עַל־כִּסְאִי וְעֵינַי ר רֹאוֹת׃ † וַיֶּחֶרְדוּ ׀ וַיָּקֻמוּ ׀
.ſuam viam *in* abierunt & ;Adoniahu † qui inuitati omnes
כָּל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר לַאדֹנִיָּהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ׃
apprehēdit &, abiit &, ſurrexit & :Selomoh *faciebus* à timens Adoniahu Et
50 וַאדֹנִיָּהוּ יָרֵא ׀ מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם ׀ וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֵק
Ecce : dicendo ,Selomoh eſt nunciatum Et .altaris cornua *in*
בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ 51 וַיֻּגַּד † לִשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה
cornua *in* apprehendit ecce & ,Selomoh regem timens Adoniahu
אֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אָחַז
interficiet *ſi* ‡ ,Selomoh rex *hodie ſicut* † mihi Iuret : dicendo ; altaris
בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשָּׁבַע־לִי כַּיּוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית
filium in fuerit Si : Selomoh Dixitque .gladio in ſuum ſeruum
אֶת־עַבְדּוֹ בֶּחָרֶב׃ † וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם יִהְיֶה לְבֶן־
fuerit inuentum malum ſi & :terram ſuper eius *crine* ‡ de cadet non ,*virtutis*
חַיִל לֹא ׳ יִפֹּל מִשַּׂעֲרָתוֹ אָרְצָה וְאִם־רָעָה תִּמָּצֵא־
eum fecerunt deſcendere & ,Selomoh rex miſit Et .mortietur *&*, eo in
בּוֹ וָמֵת׃ † וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיּוֹרִדֻהוּ
ei Dixitque . Selomoh regi ſe incuruauit & ,venit & : altari *deſuper* *
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לוֹ
.tuam domum in Vade : Selomoh
שְׁלֹמֹה לֵךְ לְבֵיתֶךָ׃

CAP. II. ב

vtmoreretur. Selomoh præcepitque. *moriendum ad* Dauid dies appropinquauerunt Et
1 וַיִּקְרְבוּ † יְמֵי דָוִד לָמוּת ׀ וַיְצַו ׀ אֶת־שְׁלֹמֹה
,te *confortabis* ‡ & .terræ omnis *via in* vadens Ego :dicendo ,ſuo filio
2 בְּנוֹ לֵאמֹר׃ † אָנֹכִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ
,tui Dei DOMINI cuſtodiam *cuſtodies* ‡ Et .*virum in* eris † &
3 וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃ † וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת ׀ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
,eius præcepta & ,eius decreta *cuſtodiendum ad* * ,eius viis in *ambulandum ad* ‡
לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו לִשְׁמֹר ׀ חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו
vt ,Moſeh lege in ‡ ſcriptum ſicut ,eius teſtimonia & ,eius iudicia &
וּמִשְׁפָּטָיו וְעֵדְוֹתָיו כַּכָּתוּב ׀ בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְמַעַן
.*illuc reſpicies* † quæ ‡ omnia & ,feceris quæ omnia *agas prudenter*
תַּשְׂכִּיל אֵת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר תִּפְנֶה שָּׁם׃
,*me ſuper* ‡ eſt locutus quod ,ſuū verbum DOMINVS confirmet Vt
4 לְמַעַן ׀ יָקִים יְהוָה ׀ אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי ׀
meas facies ad ambulandum ad * ſuam viam tui filij cuſtodierint Si : dicendo
לֵאמֹר אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי
abſcindetur Nō:dicēdo ,ſua anima tota in & ,ſuo corde toto in ,veritate in
בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת
‡ de quæ , noſti tu etiam Et .Iſrael ſolio *deſuper* ‡ vir tibi
לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃ † וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־
exercituū principibus duobus fecerit quæ ,Seruiah filius Ioab mihi fecerit
עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה ׀ לִשְׁנֵי־ h שָׂרֵי צִבְאוֹת
quos occidit poſuit & ,*eos occidit &* ,Iether filio Hamaſa & , Ner filio Abner , Iſrael
יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶן־יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם ׀ וַיָּשֶׂם ׀
* qui ,ſuo *cingulo* in belli ſanguines dedit & ,pace in belli ſanguines
דְּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֵם ׀ וַיִּתֵּן ׀ דְּמֵי מִלְחָמָה בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר
Facieſque .ſuis pedibus in ‡ quod ,ſuo calceamento in & ,ſuis lūbis in
6 בְּמָתְנָיו וּבִנְעָלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו׃ † וְעָשִׂיתָ
.ſepulchrum *pace in* eius canitiē facies deſcēdere nō & ,tuam ſapientiā iuxta
כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־ m תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלוֹם שְׁאוֹל׃

, regis filios omnes inuitauitque ;multitudine in *,pecus &* ,*pingue &* ,*bonem* boues, & pinguia, & pecudes
שׁוֹר וּמְרִיא־ וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ comedunt, & bibunt
bibentes & ,*comedentes* ipſi ecce & .ſacerdotē Ebiathar & ,exercit° principes & ‡
וְלִשָּׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם ‡ אֹכְלִים ‡ וְשֹׁתִים
,tuus ſeruus *ego* † me Et .Adoniiahu rex Viuat :dixerūt atq; *:eius facies ad*
26 לִפְנֵיהֶם ׀ וַיֹּאמְרוּ ׀ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃ † וְלִי אֲנִי־ עַבְדֶּךָ
tuū ſeruum Selomoh & , Iehoiadah filiu Benaiahu & ,ſacerdotē Sadoc &
וְלִצָּדֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וּלְשִׁלֹמֹה עַבְדְּךָ
,hoc verbum eſt factum rege meo domino à Si .inuitauit non
27 לֹא קָרָא׃ † אִם מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה
mei domini ſolium ſuper eſſet ſeſſurus quis ,*tuum ſeruum* feciſti ſcire non &
וְלֹא ׳ הוֹדַעְתָּ אֶת־עַבְדֶּךָ מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־
.Bath me ad Vocate :dixit & ,Dauid rex reſpōdit Et ipſum poſt regis
28 הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃ x † וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קִרְאוּ־לִי לְבַת־
regis facies ad † ſtetit & ,*regis facies ad* eſt ingreſſa Et .ſebah
שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
meā animam redemit qui ,DOMINVS Viuit :dixit & ,rex iurauit Et
29 וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ † וַיֹּאמַר חַי־ יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי
Deo DOMINO *in* tibi iurauī quemadmodū Quia .angustia omni de
מִכָּל־צָרָה׃ † כִּי כַאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי
ſedebit ipſe & ,me poſt regnabit tu° filius Selomoh quòd ,dicendo ,Iſrael
30 יִשְׂרָאֵל ׀ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה y בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב
cruicem flexit Et .hac die faciam ſic *quia* ,me pro meū ſolium ſuper
עַל־כִּסְאִי חַחְתִּי כִּי כֵן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וַתִּקֹּד
me° dñs Viuat :dixit & , regi ſe incuruauit & ,terram *vultum in* ſebah-Bath
31 בַּת־שֶׁבַע אַפַּיִם ׳ אָרְצָה a וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר b יְחִי אֲדֹנִי
Sadoc me ad Vocate :Dauid rex dixit Et .æternum in Dauid rex
הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד קִרְאוּ־לִי לְצָדוֹק
.Iehoiadah filium Benaiahu & , prophetam Nathan & , ſacerdotem
הַכֹּהֵן וּלְנָתָן הַנָּבִיא וּלְבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע
vobiſcū Tollite :eis rex Dixitque .*regis facies ad* ſunt ingreſſi &
32 וַיָּבֹאוּ c לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ d לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם
ſuper meum filium Selomoh *facietis* equitare & ,veſtri domini ſeruos
אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנִי עַל־
.Ghichon *ſuper* eum facietis deſcendere & ;mihi ‡ quæ mulam † eſt in
33 הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר־ לִי e וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ עֻלָּ גִּחוֹן׃
ſuper regē in propheta Nathā & ,ſacerdos Sadoc ibi eum vnget Et אל
34 † וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל־ ך
.Selomoh rex Viuat :dicetis atque ,buccina in clangetis & : Iſrael
יִשְׂרָאֵל וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃
ipſe & ,meū ſolium ſuper ſedebit & ,veniet & ,eum poſt aſcenderis Et
35 וַעֲלִיתֶם † אַחֲרָיו וּבָא f וְיָשַׁב עַל־כִּסְאִי וְהוּא
ſuper & ,Iſrael ſuper *ducem exiſtendum ad præcepi* † ipſi & :me pro regnabit † præcipia n
יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ g צִוִּיתִי h לִהְיוֹת נָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־ vt ſit dux
: dixit & ,regem * Iehoiadah filius Benaiahu reſpondit Et .Iehudah g צוה h היה
36 יְהוּדָה׃ i † וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר * ad
Quemadmodum .regis mei domini Deus DOMINVS dicat Sic .Amen i ענה
37 אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ † כַּאֲשֶׁר
magnificet &, Selomoh cum ſit ita , rege meo dño cum DOMINVS fuit
הָיָה יְהוָה עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן יִהְיֶה עִם־שְׁלֹמֹה וְיגְדַּל יהיה
Sadoc deſcendit Et .Dauid regis mei domini *ſolio præ* ,eius ſolium
38 אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ † וַיֵּרֶד צָדוֹק ך pluſquā ſoliū
,Cerethi & ,Iehoiadah filius Benaiahu & ,propheta Nathan & ,ſacerdos
הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי
;Dauid regis mulam ſuper Selomoh fecerunt equitare &, Pelethi &
וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד
cornu ſacerdos Sadoc Tulitque .Ghichon *ſuper* eum fecerunt ire & ad
39 וַיִּלְכוּ k אֹתוֹ עַל־גִּיחוֹן׃ † וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן k הלך
,buccina in clanxerunt & .Selomoh voxit & ,*tentorio* ‡ de olei †tabernaculo
הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר
aſcenderunt Et .Selomoh rex Viuat :populus omnis dixeruntque
וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה׃ † וַיַּעֲלוּ
40 lætitia *lætantes* ‡ & ,*fiſtulis in fiſtulantes** popul⁹ &, eū poſt populus omnis canebat tibiis
כָּל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְלִים בַּחֲלִלִים וְשְׂמְחִים שִׂמְחָה ‡ lætabatur
,Adoniiahu audiuit Et .eorum voce *in* ‡ terra ſcindebatur & .magna ‡ à
41 גְּדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם׃ † וַיִּשְׁמַע אֲדֹנִיָּהוּ
audiuit & :comedere finierant ipſi & ,ſecum † qui , inuitati omnes & †erant
וְכָל־הַקְּרֻאִים l אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע
:tumultuantis ciuitatis vox Cur : dixit & ,buccinæ *vocem* ‡ Ioab ‡ ſonitum
יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל־הַקִּרְיָה הוֹמָה׃
.venit ſacerdotis Ebiathar filius Ionathan ecce & ,loquente eo Adhuc
42 עוֹדֶנּוּ † מְדַבֵּר וְהִנֵּה יוֹנָתָן m בֶּן־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בָּא m בוא
.nunciabis bonum & , *tu virtutis* vir quia ,Ingredere ;Adoniiahu Dixitq; fortis es
וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל אָתָּה וְטוֹב תְּבַשֵּׂר׃
noſter dominus Profecto :Adoniiahu ad dixit & ,Ionathā Reſponditque
43 וַיַּעַן † יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לַאדֹנִיָּהוּ אֲבָל n אֲדֹנֵינוּ * ענה

suũ seruum ad rex meus dominus venit Cur :Araunah Dixitque
†וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה מַדּוּעַ בָּא 21
אֲדֹנִי־ הַמֶּלֶךְ אֶל־עַבְדּוֹ ,Domino altare ædificandũ ad‡,aream tecum à emendũ Ad :Dauid Dixitq;
וַיֹּאמֶר דָּוִד [a]לִקְנוֹת מֵעִמְּךָ אֶת־הַגֹּרֶן לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה
:Dauid ad Araunah Dixitque .populo desuper† plaga restringatur &
וְתֵעָצַר [b]הַמַּגֵּפָה מֵעַל הָעָם׃ †וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה אֶל־דָּוִד 22
Vide .suis oculis in bonũ‡ rex meus dominus faciat ascendere &, Accipiat
[c]יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה
. ligna in bonis vasa &, trahas &, ascensionem in bonem
הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרגִים וּכְלֵי הַבָּקָר לָעֵצִים׃
ad Araunah Dixitque .regi rex Araunah dedit Omnia
†הַכֹּל נָתַן אַרַוְנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה אֶל־ 23

Vt emam à te
‡vt ædificem
[a]קְנֹה
†à
[b]נָגַף
offerat
‡ quod est
[c]לָקַח
boues pro holocausto, & plaustra, & instrumẽta bou pro lignis.

Finis secundi libri Semuelis.

תם ספר שמואל ב

מלכים א

LIBER PRIMVS MELACHIM,

ID EST, REGVM, QVI APVD NOS

DICITVR TERTIVS REGVM.

CAP. I. א

ET

,dies in venerat ,senuerat Dauid rex
[d]יוֹם חַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא [e]בַּיָּמִים 1
.ei erat calor non &, vestibus cũ operiebãt &
[f]וְיכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יֵחַם לוֹ׃
meo dño Queṛant :ei' seruí ei Dixeruntque
†וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי 2
regis facies ad stet &, virginem puellam regi
הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
.regi meo domino calor fiat† &, tuo sinu in cubet ‡ & :proficiens ei sit &
[g]וּתְהִי־לּוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ [h]וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
inuenerunt &, Israel termino omni in pulchram puellam quæsierunt Et
3 †וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ
‡ puella Et .regem ad eam adduxerunt &, Sunamiten Abisagh
אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית [i]וַיְבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ׃ †וְהַנַּעֲרָה 4
non rex &: ei ministrabat &, proficiens regi erat &, admodum * pulchra
יָפָה עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וְתְשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא
.regnabo Ego :dicendo, eleuabatur Chagith filiꝰ Adoniah Et .eã cognouit
יָדָעָהּ׃ †וַאֲדֹנִיָּה בֶּן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ 5
.suas facies ad currentes viros quinquaginta &, equites &, currum sibi fecit Et
[k]וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ [l]רָצִים לְפָנָיו׃
sic Cur :dicendo, suis dieb' à ipsiꝰ pater eũ affecit dolore non Et
†וְלֹא־עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה 6
. Absalom post ‡ pepererat ipsũ &, valde forma bonus† iste etiã &: fecisti
עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃
:sacerdote Ebiathar cũ &, Seruiah filio Ioab cum eius verba fuerunt Et
†וַיִּהְיוּ דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן 7
filius Benaiahu &, sacerdos Sadoc Et .Adoniah post adiuuabant &
וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּהּ׃ †וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶּן־ 8
,Dauidi‡ qui fortes &, Rehi &, Simhi &, ppheta Nathã &, Iehoiadah
יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד
pingue &, bouem & pecus Adoniiahu immolauit Et .Adoniiahu cũ erant non
לֹא הָיוּ עִם־אֲדֹנִיָּהוּ׃ [m]וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא 9
omnes inuitauit &: Roghel* fontẽ apud † qui Zocheleth ‡ Lapide cum
עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֵל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־
Et .regis seruos Ichudah viros omnes &, regis filios suos fratres
אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלכָל־אַנְשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ †וְאֶת־ 10
suũ fratrẽ Selomoh &, fortes &, Benaiahu &, prophetã Nathã
נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבֹּרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו
:dicẽdo, Selomoh matrẽ sebah-Bath ad Nathã Dixitque .inuitauit non
[n]לֹא קָרָא׃ †וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־[o]בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר 11
noster dominus &, Chagith filius Adoniiahu regnauit ‡ quòd audisti Nónne
הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית וַאֲדֹנֵינוּ

[a]קְנֹה
†à
[b]נָגַף
offerat
‡ quod est
[c]לָקַח
boues pro holocausto, & plaustra, & instrumẽta bou pro lignis.

CAP. I. א

ET

[d]יוֹם
[e]כְּמֹה
coram rege;
eum foueat:
‡dormiat
† calefaciat
dominum
meũ regem.
[f]הָיָה חֹמֶם
[g]בּוֹא
‡ erat
* valde, & regem fouebat,
curꝰ, †ante se
[f]עָשָׂה [g]רוּץ
decorus erat
‡Mahachah,
[h]בָּנָה
audis †regiet

vení
erue &, consilium obsecro tibi consulã, vade nunc Et ?nescíuit Dauid
12 דָּוִד לֹא יָדָע׃ †וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֲצָה וּמַלְטִי
ad ingredere &, Vade .Selomoh tui filij animam &, tuam animam
13 אֶת־נַפְשֵׁךְ וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה׃ †לְכִי וּבֹאִי אֶל־
,tuæ ancillæ iurasti rex mi domine tu Nonne :eũ ad dices &, Dauid regem
הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתְךָ
super sedebit ipse &, me post est regnatur' tu' filiꝰ Selomoh Quia :dicẽdo
לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא [i]יֵשֵׁב עַל־ 14
cum ibi loquente te adhuc Ecce ?Adoniiahu regnauit cur &: meũ soliũ
כִּסְאִי וּמָרַדְתִּי עֹדֵךְ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם־ †הִנֵּה 15
est ingressa Et .tuos sermones cõplebo &, te post veniam ego &, rege
הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרָיִךְ׃ [k]†וַתָּבוֹא
cubiculum, Abisagh &, valde senuerat rex & ;cœnaculum in regem ad sebah--Bath
בַּת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחֲדֵרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וַאֲבִישַׁג
‡reclinauit se ,sebah Bath flexit cernicẽ Et .regi ministrabat Sunamitis
[l]קָרַד הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶתֶת אֶת־הַמֶּלֶךְ׃ †וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע 16
‡ est ,mi Dñe :ei Dixitque ?tibi ‡ Quid :rex Dixitque .regi se incuruauit &
[m]שָׁחָה לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ׃ †וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי 17
per Dominũ Deum tuum tuus filius Salomoh quia ,tuæ ancillæ tuo Deo DOMINO in iurasti tu
אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לַאֲמָתֶךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ
Adoniah ecce nunc Et .meũ soliũ super sedebit ipse &, me post regnabit
18 יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃ †וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה
boues, ,bouem immolauit Et .nescisti rex mi domine nunc &: regnauit
19 מָלָךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא־יָדַעְתָּ׃ †וַיִּזְבַּח שׁוֹר
pinguia, pecudes, Ebiathar &, regis filios omnes inuitauit &, multitudinẽ in pecus &, pingue &
וּמְרִיא־וְצאן [n]רָב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֶבְיָתָר
‡nosti †quod ‡sunt, vt indices .inuitauit nõ tuũ seruũ Selomoh &. exercitus principẽ Ioab &, sacerdotẽ
הַכֹּהֵן וְלִיוֹאָב שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא׃
indicandũ ad ,‡te super Israel omnis oculi †, rex mi domine ‡ tu Et
20 †וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ [o]לְהַגִּיד
,erit Et .ipsum post regis mei domini soliũ super sit sessurus quis ,eis
21 לָהֶם מִי [p]יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃ †וְהָיָה
†cùm dormierit dominus meus rex me' filius &, ego ero &, suis patribus cum regem meum dominũ cubare iuxta‡
כְּשָׁכְבֶ אֲדֹנִי־ הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו [q]וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי
Nathã &, rege cum loquente ea adhuc ecce Et .peccatores Selomoh
22 שְׁלֹמֹה חַטָּאִים׃ †וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן
.propheta Nathan Ecce :dicendo regi nunciauerunt Et . venit propheta
23 הַנָּבִיא בָּא׃ †וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא
ante regem, ‡faciem suam . terram super suas facies ‡super regi se incuruauit &, regis facies ad introiuit Et
וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־אַפָּיו אָרְצָה׃
†ne regnabit Adoniahu ,dixisti † tu rex mi Domine :Nathã Dixitque
24 †וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ
‡ ipse immolauit &, hodie descẽdit ‡ Quia ?neo solio sup sedebit ipse &, me post
25 אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃ †כִּי יָרַד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח

ipſe & ,trium *caput ipſe* Seruiah filius Ioab frater Abiſai Et
18 †וַאֲבִישַׁי אֲחִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה הוּא רֹאשׁ הַשְּׁלִשִׁי וְהוּא
.tres inter nomen ‡ ei Et .*occiſos* † trecentos *ſuper* ſuam lanceam ſuſcitauit
עוֹרֵר אֶת־חֲנִיתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ[b] מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ־שֵׁם בַּשְּׁלֹשָׁה׃
ad vſque *&* :*principem in* ‡ eis erat & ;*glorioſus* nonne tribus Pre
19 †מִן־הַשְּׁלֹשָׁה הֲכִי נִכְבָּד וַיְהִי לָהֶם[c] לְשָׂר וְעַד־
,*virtutis* ‡ viri filius Iehoiadah filius Benaiahu Et .peruenit non tres
הַשְּׁלֹשָׁה לֹא־בָא׃ 20 †וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע בֶּן־אִישׁ חַי
,Moab leones vt fortes duos percuſſit ipſe ;Cabſeel de operibus *multus* *
רַב־פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל הוּא הִכָּה[d] אֶת־שְׁנֵי אֲרִאֵל[e] מוֹאָב
.nimis die in ciſternæ medio in leonem percuſſit & ,deſcendit ipſe &
וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת־הָאֲרִיֵה בְּתוֹךְ הַבּוֹר בְּיוֹם הַשָּׁלֶג׃
manu in & ,aſpectus virum ,Aegyptium virum percuſſit ipſe Et
21 †וְהוּא־הִכָּה אֶת־אִישׁ מִצְרִי אֵשׁ מַרְאֶה וּבְיַד
manu de lanceam rapuit & ,virga in eũ ad deſcẽdit & ,lãcea ‡ Aegyptij
הַמִּצְרִי[f] וַיָּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת־הַחֲנִית מִיַּד
filius Benaiahu fecit Hæc .ſua lancea in eũ interfecit & ,Aegyptij
הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ׃ 22 †אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן־
triginta Pre .fortes tres inter nomen † ei & :Iehoiadah † erat IIpſis
יְהוֹיָדָע וְלוֹ־שֵׁם בִּשְׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ 23 †מִן־הַשְּׁלֹשִׁים
.ſuũ auditum ad Dauid eum poſuit & .peruenit non tres ad *&* ,*glorioſus* glorioſior,
יְהוֹיָדָע וְלוֹ־שֵׁם בִּשְׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים׃ 24 †עֲשָׂהאֵל אֲחִי־יוֹאָב בַּשְּׁלֹשִׁים אֶלְחָנָן בֶּן־דֹּדוֹ בֵּית
.Charodites Elica , Charodites Samma .lechem
לָחֶם׃ 25 †שַׁמָּה הַחֲרֹדִי אֱלִיקָא הַחֲרֹדִי׃
.Tecohites Hiches filius Hira ,Paltites Cheles
26 †חֶלֶץ הַפַּלְטִי עִירָא בֶן־עִקֵּשׁ הַתְּקֹעִי׃
.Chuſathites Mebunnai ;Hannethothites Abihezer
27 †אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי מְבֻנַּי הַחֻשָׁתִי׃
.Netophathites Maharai ,Achochites Salmon
28 †צַלְמוֹן הָאֲחֹחִי מַהְרַי הַנְּטֹפָתִי׃
Ghibbah de Ribai fili' Itthai , Netophathites Bahanah fili' Cheleb
29 †חֵלֶב בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטֹפָתִי אִתַּי בֶּן־רִיבַי מִגִּבְעַת
.Ghahas *torrentibus* de Hiddai , Pirhathonites Benaiahu .Biniamin filiorũ torrente
בְּנֵי בִנְיָמִן׃ 30 †בְּנָיָהוּ פִּרְעָתֹנִי הִדַּי מִנַּחֲלֵי גָעַשׁ׃
:Barchumires Hazmaueth , Harbathites Halbon-Abi
31 †אֲבִי־עַלְבוֹן הָעַרְבָתִי עַזְמָוֶת הַבַּרְחֻמִי׃
.Iehonathan Iaſen filij , Sahalbonites Eliachba
32 †אֶלְיַחְבָּא הַשַּׁעַלְבֹנִי בְּנֵי יָשֵׁן יְהוֹנָתָן׃
. Ararites Sarar filius Achiam , Hararites Sammah
33 †שַׁמָּה הַהֲרֹרִי אֲחִיאָם בֶּן־שָׂרָר הָאֲרָרִי׃
Achithophel fili' Elihã ; Mahachathi filius Achasbai fili' Eliphelet
34 †אֱלִיפֶלֶט בֶּן־אַחַסְבַּי בֶּן־הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעָם בֶּן־אֲחִיתֹפֶל
.Arbites Paharai ; Charmelites Cheſrai .Ghilonites
הַגִּלֹנִי׃ 35 †חֶצְרוֹ הַכַּרְמְלִי פָּעַרַי הָאַרְבִּי׃ חצרי ר
.Gadites Bani , Sobah de Nathan filius Ighal
36 †יִגְאָל בֶּן־נָתָן מִצֹבָה בָּנִי הַגָּדִי׃
filij Ioab *vaſa ferens* Beerothites Nacharai ; Hammonites Selec armiger
37 †צֶלֶק הָעַמּוֹנִי נַחֲרַי הַבְּאֵרֹתִי נֹשֵׂא כְלֵי יוֹאָב בֶּן־ עוריה
.Ithrites Ghareb , Ithrites Hira . Seruiah
צְרוּיָה׃ 38 †עִירָא הַיִּתְרִי גָּרֵב הַיִּתְרִי׃
.ſeptem & triginta Omnes .Chitthæus Vriiah
39 †אוּרִיָּה הַחִתִּי כָּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה׃

CAP. XXIIII. כד

eis in Dauid concitauit & ;Iſrael *in* ‡ iraſci DOMINI *naſus* addidit Et furor ‡ contra
1 †וַיֹּסֶף[a] אַף־יְהוָה[b] לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל[c] וַיָּסֶת אֶת־דָּוִד בָּהֶם
.Ichudah & ,Iſrael numera ,Vade :dicendo
לֵאמֹר לֵךְ מְנֵה[d] אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־יְהוּדָה׃
Circui ‡ :ſecum ‡ qui ,*virtutis* ‡ principẽ Ioab ad rex Dixitque ‡ exercit' ‡ erat
2 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב[e] שַׂר־הַחַיִל אֲשֶׁר־אִתּוֹ שׁוּט־ ‡ Diſcurre
recenſete * & ;ſebah - Beer ad vſque & ,Dan à Iſrael tribus omnes *in* ‡ nunc d שור
נָא בְכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל[f] מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע וּפִקְדוּ ‡ per * numerate
.populi numerum ſciam *&* ‡ ,populum ‡ vt
אֶת־הָעָם וְיָדַעְתִּי אֶת מִסְפַּר הָעָם׃
populũ ad tuus Deus DOMINVS addat Et :regem ad Ioab Dixitque
3 †וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֶף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָעָם
:*videntes* ‡ regis mei domini oculi & ,vicibus centum *eos* † ſicut & ,*eos* † ſicut † ſunt ‡ videãt
כָּהֵם וְכֹהֵם[g] מֵאָה פְעָמִים וְעֵינֵי אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ[c] רֹאוֹת ראה ג
præualuit Et ‡ hoc *verbo in* vult quid vt ,rex meus dominus *&* ‖ ‖ ſed
4 †וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר הַזֶּה׃ 4 †וַיֶּחֱזַק
,Ioab eſt egreſſus Et .*virtutis* ‡ principes ſuper & ,Ioab *ad* ‡ regis verbum ‖ ſup ‡ exercit*
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחָיִל[f] וַיֵּצֵא יוֹאָב
.Iſrael populum *viſitandum ad* ‡ ,regis *facies ad virtutis* ‖ principes & ‡ exercitus à
וְשָׂרֵי הַחַיִל[g] לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת־הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ facie ‡ vt
numerarent

‡ ad dexteram ,vtbis *dextera* ‡ Haroher in ſunt caſtrametati & ,Iarden tranſierunt Et
5 †וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן[h] וַיַּחֲנוּ[i] בַּעֲרוֹעֵר יְמִין הָעִיר
.Iahazer ad & ,Ghad torrentis medio in † quæ
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל הַגָּד וְאֶל־יַעְזֵר׃
venerunt & ;Chodſi Tachtim terram in & ,Ghilhad in venerunt Et
6 †וַיָּבֹאוּ הַגִּלְעָדָה וְאֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּים חָדְשִׁי[j] וַיָּבֹאוּ[k] בּוֹא ‡ ad
munitionem ‡ venerunt Et ,Sidon *ad* circa & ,Iahan Danin
דָּנָה יַעַן וְסָבִיב אֶל־צִידוֹן׃ 7 †וַיָּבֹאוּ מִבְצַר־
meridiẽ ad ſunt egreſſi & ;Chenahanæi & ,Chiuuæi vrbes omnes & :Tyri
צֹר וְכָל־עָרֵי הַחִוִּי וְהַכְּנַעֲנִי[l] וַיֵּצְאוּ[m] אֶל־נֶגֶב יָצָא † in
venerunt & ,terram omnem in circuierunt Et .Sebah-Beer † Iehudah
יְהוּדָה בְּאֵר שָׁבַע׃ 8 †וַיָּשׁוֹטוּ[n] בְּכָל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ שוט ‡ in
.Ieruſalaim ‡ dierum viginti & ,menſium nouem fine in
מִקְצֵה תִשְׁעָה חֳדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלָ͏ִם׃[o]
fuit Et .*regem ad* ‡ populi *cenſu* * numerum Ioab Deditque * numeratio- ‡ regi.
9 †וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם אֶל־הַמֶּלֶךְ[p] וַתְּהִי נָתַן הָיָה
viri & ,gladium *educentis virtutis viri* ‡ millia octingenta Iſrael ‡ virorum fortium euaginantium
יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה[q] מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־חַיִל שֹׁלֵף חָרֶב וְאִישׁ מְאַת[r]
,cum Dauid cor percuſſit Et .virorum millia quingenta Iehudah
יְהוּדָה חֲמֵשׁ־[s]מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ׃ 10 †וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ
:DOMINVM ad Dauid Dixitque .populum numerauit poſtquam
אַחֲרֵי־כֵן סָפַר אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה
quæſo tranſire fac DOMINE nunc Et .feci quod ‡ valde Peccaui ‡ in eo
חָטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר[t] עָשִׂיתִי וְעַתָּה יְהוָה הַעֲבֶר־נָא עָשָׂה
iniquitatem :mane *in* Dauid ſurrexit Et .valde egi ſtultè quia ,tui ſerui *peruerſitatem*
אֶת־[u]עֲוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד׃ 11 †[x]וַיָּקָם דָּוִד בַּבֹּקֶר עָוֹה[u] קוּם
:dicendo ,Dauid videntem propheram Ghad ad fuit DOMINI verbum &
וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־גָּד הַנָּבִיא חוֹזֵה דָּוִד לֵאמֹר׃
imponens † ego Tria ; DOMINVS dixit Sic : Dauid ad *loqueris* & ,Vade loquere
12 †הָלוֹךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה שָׁלֹשׁ אָנֹכִי נוֹטֶל † offero
.tibi faciam & ,his ex vnum tibi elige :*te ſuper* ubi.
עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת־מֵהֶם וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
nun ciauit ‡ Num vis vt veniant
ſeptem tibi *veniet* An ‡ :ei dixitq; .ei *indicauit* & ;Dauid ad Ghad venit Et
13 †וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד[y] וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲתָבוֹא לְךָ שֶׁבַע נָגַד[y]
facies ad ‡ *te* fugere menſibus tribus *an &* † tua terra in famis anni † aut ‡ coram
שָׁנִים רָעָב בְּאַרְצֶךָ אִם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נָסְךָ[z] לִפְנֵי נוּם[z]
peſtem ‖ diebus tribus *eſſe an &* ,*te perſequens* * ipſe & ,*tuorũ angustiatorũ* hoſtibus tuis, *hoſtis perſe-
צָרֶיךָ וְהוּא רֹדְפֶךָ וְאִם־שְׁלֹשָׁה יָמִים דֶּבֶר quatur te, aut
.verbum me mittenti reſpõdeam *quod* ‡ vide & ,cognoſce Nũc ; tua terra in quòd ſit peſtis ‡ quale
בְּאַרְצֶךָ עָתָּה דַּע וּרְאֵה מָה־אָשִׁיב שֹׁלְחִי דָּבָר׃ Angustiis afficior hominum
obſecro Incidamus . valde *mihi Angustia* : Ghad ad Dauid Dixitque
14 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד נִפְלָה־נָּא
hominis manu in & ,eius miſerationes multæ quia , DOMINI manum in
בְיַד־יְהוָה כִּי־[o]רַבִּים רַחֲמָו וּבְיַד אָדָם רָבַב
mane à Iſrael in peſtem DOMINVS dedit Et .incidam ne
15 †אַל־אֶפֹּלָה׃ 15 †[p]וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר נָתַן
ad vſque & Dan à populo de *eſt mortuum* ‡ & ;*conſtitutionis* tẽpus ad vſque & conſtitutum, ‡ mortui ſunt
וְעַד־עֵת מוֹעֵד[q] וַיָּמָת מִן־הָעָם מִדָּן וְעַד־ יָעַד[r] מוּת
.virorum millia ſeptuaginta ‡ ,ſebah - Beer
בְּאֵר שָׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃
‡ ad vt diſ ;eam *corrumpendum ad* † Ieruſalaim ‡ angelus ſuam manum miſit Et
16 †וַיִּשְׁלַח יָדוֹ הַמַּלְאָךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם לְשַׁחֲתָהּ perdere
;*populo in corrumpenti* * angelo Dixitque .malo ſuper DOMINVM pœnituit & * diſperdenti populum
וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־[s]הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רוּעַ[s] רָפָה
erat DOMINI angelus . Et .tuam manum *remitte* ‡ : nunc *Multum* † † Sufficit
רַב עַתָּה[t] הָרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ יְהוָה הָיָה ‡ quieſcere fac
.Iebuſæi Araunah *area cum* ‡ ‡ iuxta aream
עִם־גֹּרֶן הָאָרְנָן הַיְבוּסִי׃ ארונה
cædentem angelum *ipſum videndo in* † ,DOMINVM ad Dauid Dixitque † cũ vidiſſet
17 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה[t] בְּרְאֹתוֹ אֶת־הַמַּלְאָךְ[u] הַמַּכֶּה ראה ‡ ‡ populum, ‡ iſti autẽ qui oues ſunt,
pecus iſti Et ‡ .egi iniquè ego & ,peccaui ego Ecce : dixit & ,*populo in* † ‡ Veniat
בָּעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוִיתִי וְאֵלֶּה הַצֹּאן *contra
.mei patris domum *in* * & ,me *in* * tua manus obſecro *Sit* ‡ :fecerunt quid
מֶה עָשׂוּ הָיְיוּ נָא[x] יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי׃ עשה ‡
erige , Aſcende : ei dixit & ,illa die in Dauid ad Ghad venit Et
18 †וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה הָקֵם ארונה
.Iebuſæi Araunah area in altare DOMINO
לַיהוָה מִזְבֵּחַ בְּגֹרֶן אָרְנָיָה הַיְבוּסִי׃
præceperat quemadmodum , Ghad verbum iuxta Dauid aſcendit Et
19 †[y]וַיַּעַל דָּוִד כִּדְבַר־גָּד אֲשֶׁר צִוָּה עלה ‡
eius ſeruos &, regem vidit & , Araunah reſpexit Et .DOMINVS
יְהוָה׃ 20 †וַיַּשְׁקֵף אַרְוְנָה וַיַּרְא אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עֲבָדָיו † ad
regi ſe incuruauit & , Araunah eſt egreſſus & : ſe *ſuper* † tranſeuntes ‡ ſuper faciem ſuam
עֹבְרִים עָלָיו וַיֵּצֵא אַרְוְנָה[z] וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ[z] שחה ‡
.terram ſuper *ſuos vultus*
אַפָּיו אָרְצָה׃

. psallam tuo nomini & ,gẽtibus in DOMINE tibi cõfitebor Propterea
50 †עַל־כֵּן אוֹדְךָ יְהוָה בַּגּוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּר׃
,Dauid suo *vncto*‡ misericordiam faciens & ,ſui regis *ſalutum* *Tuæ*†
51 †מִגְדֹּל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד
.ſeculum in vſque eius ſemini &
וּלְזַרְעוֹ עַד־עוֹלָם׃

†Magnificãs ſalutes ‡Chriſto מגדל ק

CAP. XXIII. כג

‡ſunt dixit & ,Iſai filius Dauid Dixit .nouiſſima Dauid verba‡ hæc Et
1 †וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָוִד הָאַחֲרֹנִים נְאֻם דָּוִד בֶּן־יִשַׁי וּנְאֻם
pſalmis iucundus† & ,Iahacob Dei *vnctus*‡ ,excelſus conſtitutus‡ vir
הַגֶּבֶר הֻקַם עָל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וּנְעִים זְמִרוֹת
ſuper * eius ſermo & ,me *in* ‖eſt locutus DOMINI Spiritus .Iſrael
2 יִשְׂרָאֵל׃ †רוּחַ יְהוָה דִּבֶּר־בִּי וּ֝מִלָּתוֹ עַל־
: Iſrael *petra*† eſt locutus mihi ;Iſrael Deus Dixit .meam linguam
3 לְשׁוֹנִי׃ †אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִי דִּבֶּר צוּר יִשְׂרָאֵל
.Dei *timoris*‡ dominator * iuſtus ,*homine in dominans*‡
מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים׃
ſplendore à *denſitates non* mane : ſol orietur matutina lux ſicut Et
4 †וְכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח־שֶׁמֶשׁ בֹּקֶר לֹא עֲבוֹת מִנֹּגַהּ
,Deo cum mea domus ſic non Quia .terra de *germen* pluuia à
5 מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאָרֶץ׃ †כִּי־לֹא־כֵן בֵּיתִי עִם־אֵל
.cuſtoditum & ,omnibus in diſpoſitum ‖mihi poſuit *ſeculi* pactum quia
כִּי בְרִית עוֹלָם שָׂם לִי עֲרוּכָה בַכֹּל וּשְׁמֻרָה
.faciet germinare non quia ,voluntas omnis & ,mea ſalus cuncta quoniã
כִּי־כָל־יִשְׁעִי וְכָל־חֵפֶץ כִּי־לֹא יַצְמִיחַ׃
†impij ſpinęmouent .capient manu in non quia ;*ipſi* vniuerſi *motus ſpina* tanquã *belial*† Et
6 †וּבְלִיַּעַל כְּקוֹץ מֻנָּד כֻּלָּם כִּי לֹא בְיָד יִקָּחוּ׃
igne *in* & :lanceæ ligno & ,ferro replebitur ,eas *in* tetigerit‡ vir Et
7 †וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם יִמָּלֵא בְרֶזֶל וְעֵץ חֲנִית וּבָאֵשׁ
fortium nomina ‡ Iſta .*manſione* in comburentur comburendo
8 שָׂרְפוּ יֹשְׁרְפוּ בַּשֶּׁבֶת׃ †אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים
Hadino ipſe ,*tertiarius*† caput ſapiens *ſede*‡ in Sedens :Dauid ipſi *qui
אֲשֶׁר לְדָוִד יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת הַחַכְמֹנִי רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי הוּא עֲדִינוֹ
.vna vice in *occiſos* ‖ octingentos *ſuper*† ,Heſnita
הָעֹצְנִי עַל־שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אֶחָד׃
fortes tres inter ,Achochi filij Dodo filius Elhazar eum poſt Et
9 †וְאַחֲרָיו אֶלְעָזָר בֶּן־דֹּדוֹ בֶן־אֲחֹחִי בִּשְׁלֹשָׁה גִבֹּרִים
illic erant *collecti* ‡ ,Peliſtæos *in eos probris afficiendo in*‡ ,Dauid cum
עִם־דָּוִד בְּחָרְפָם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיֶּאָסְפוּ־שָׁם
,ſurrexit Ipſe .Iſrael viri aſcenderunt †& ,prælium in
10 לַמִּלְחָמָה וַיַּעֲלוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל׃ †הוּא קָם
adhæreret & ,eius manus *defatigaretur quo vſque*‡ ,Peliſtim *in* percuſſit &
וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים עַד כִּי־יָגְעָה יָדוֹ וַתִּדְבַּק
die in magnam ſalutem DOMINVS fecit Et .gladium ad eius manus
יָדוֹ אֶל־הַחָרֶב וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם
.ſpoliandum ad tantùm eum poſt *reuertebantur* populus & : illa
הַהוּא וְהָעָם יָשֻׁבוּ אַחֲרָיו אַךְ לְפַשֵּׁט׃
Peliſtim ſunt *collecti* & .Hatarites Aghe filius Sammah eum poſt Et
11 †וְאַחֲרָיו שַׁמָּה בֶן־אָגֵא הָרָרִי וַיֵּאָסְפוּ פְלִשְׁתִּים
populus & ,lentium plena campi *pars* ibi erat & : villa in
לֲחָיָה וַתְּהִי־שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה עֲדָשִׁים וְהָעָם
,eam liberauit & ,*partis*‡ medio in ſtetit Et .Peliſtim *facientes* à fugerat
12 נָס מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים׃ †וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילָהּ
.magnam ſalutem DOMINVS fecitque ; Peliſtim percuſſit &
וַיַּךְ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה׃
ad *meſſem* ad† venerũt & ;*capitibus*‡ triginta ex tres deſcenderunt Et
13 †וַיֵּרְדוּ שְׁלֹשִׁים מֵהַשְּׁלֹשִׁים רֹאשׁ וַיָּבֹאוּ אֶל־קְצִיר אֶל־
valle in *caſtrametans** Peliſtim *turma* & :Hadullam ſpeluncam ad Dauid
דָּוִד אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם וְ֝חַיַּת פְּלִשְׁתִּים חֹנָה בְּעֵמֶק
Beth-* tunc,Peliſtim *ſtatio*‖ & ;præſidio in‡ tunc Dauid Et .Rephaim.†
14 רְפָאִים׃ †וְדָוִד אָז בַּמְּצוּדָה ‖וּמַצַּב פְּלִשְׁתִּים אָז בֵּית
aquis me potabit Quis :ait & ,Dauid deſiderauit Et .lechem
15 לָחֶם׃ †וַיִּתְאַוֶּה דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם
tres irruperunt Et .porta in‡ quæ lechem Beth ciſterna de
16 מִבְּאֵר בֵּית־לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר׃ †וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת
Beth- ciſterna de aquas hauſerunt & ,Peliſtim *caſtrametationem* in fortes
הַגִּבֹּרִים בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם מִבְּאֵר בֵּית־
non & :Dauid ad attulerunt & ,portauerunt & ,porta in† quæ ,lechem
לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר ‖וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל־דָּוִד וְלֹא
Abſit :dixit Et .DOMINO eas libauit & ,eas bibere voluit
17 אָבָה לִשְׁתּוֹתָם וַיַּסֵּךְ אֹתָם לַיהוָה׃ †וַיֹּאמֶר חָלִילָה
*abeuntium** virorum ſanguinem‡ Num .hoc *me faciendo à* DOMINE mihi
לִי יְהוָה ‖מֶעֱשׂוֹתִי זֹאת הֲדַם הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים
.fortes tres fecerunt hæc .eas bibere noluit & ;*ſuis animabus in*
בְּנַפְשׁוֹתָם וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם אֵלֶּה עָשׂוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים׃

‡qui eſt ‡Chriſtus †dulcis carminibus ‖per *fuit
קוֹם[a] מְלֵל[b] †fortis
‡dominator inhominibus *ſit ‡cum timore abſque nubibus herba
æternũ ‖ritè
†impij ſpinęmouent
נוּר[c] לָקַח[d] ‡qui
נָגַע[f] חָנָה[e] habitaculo.
‡ſunt
יָשָׁב[g] *erãt ‡cathedra‖magnorũ †qui occidit
‖viros
מֵאָה[h] דתי הגבורים ק
‡quando pro loris affecerũt ‡qui cõgregati ‖eõ donec deficeret
עֵלָה[i] נָכַח[k] עָשָׂה[l] reuerſus eſt
‖congregati ואחרי ק
posseſſio
הָיָה[m] facie ‡poſſeſſionis,
נוֹם[n] נָצַל[o] יָשַׁע[p]
‡principibus †in meſſe
יָרַךְ[q] שלשת ק
castra*caſtrametata erant †gigantum.
‡erat ‖præſides *erant in
חָיַל[r] יָצַב[s] Vtinam quiſpiã propinaret mihi aquã
שָׁקָה[t] ‡eſt caſtra †erat
נָשָׂא[x] בּוֹא[v] שָׁתָה[y] vt faciam ‡bibam *qui abierunt
עָשָׂה[z] contra animas ſuas?

munditiã ſecundũ ,meam iuſtitiã ſecundũ DOMINVS mihi Rettribuit
21 †וַיִּגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקָתִי כְּבֹר[c] יָדַי יָשִׁיב לִי׃[d]
.mihi reddidit mearum manuum
.meo Deo à egi impiè non & ,DOMINI vias cuſtodiui Quia
22 †כִּי שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי׃
.eo ab recedam non : eius ſtatuta & .meo cõſpectu in ei‖ iudicia oĩa Quia
23 †כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי וְחֻקֹּתָיו[e] לֹא־אָסוּר מִמֶּנִּי׃
.mea iniquitate ab me cuſtodiui & ,ei perfectus fui Et
24 †וָאֱהִי תָמִים לוֹ וָאֶשְׁתַּמְּרָה[f] מֵעֲוֹנִי׃
meam iuſtitiam ſecundum mihi DOMINVS reſtituit Et
25 †וַיָּשֶׁב יְהוָה לִי כְּצִדְקָתִי
.eius oculorum conſpectu in meam munditiam ſecundum
כְּבֹרִי לְנֶגֶד עֵינָיו׃
.eris perfectus perfecto *forti* cum :eris pius pio Cum
26 †עִם־חָסִיד תִּתְהַפָּד עִם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמָּם׃
.*te facies peruerſum* peruerſo cum & ;eris mundus mundo Cum
27 †עִם־[g]נָבָר תִּתָּבָר וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתָּפָל׃
.‡humiliabis,excelſos ſup† tuos oculos & :facies ſaluũ *afflictũ* populũ Et
28 †וְאֶת־עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ[h] וְעֵינֶיךָ עַל־רָמִים[i] תַּשְׁפִּיל׃
.*meam obſcuritatẽ illuſtrabit* DOMINVS & :DOMINE mea lucerna‖tu Quia
29 †כִּי־אַתָּה נִירִי יְהוָה וַיהוָה[k] יַגִּיהַ חָשְׁכִּי׃
.murum tranſiliam meo Deo in :*agmen percutiam* te in Quia
30 †כִּי בְכָה אָרוּץ גְּדוּד בֵּאלֹהַי אֲדַלֶּג־שׁוּר׃
ſcutum ;*conflatum* ‖ DOMINI eloquium :eius via * perfecta Dei
31 †הָאֵל[l] תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה[m] מָגֵן
.ſe in ſperantibus omnibus *ipſe*‡
הוּא לְכֹל[n] הַחֹסִים בּוֹ׃
?noſtrũ Deũ præter *petra*† quis & ?DOMINVM præter Deus‡ quis Quia
32 †כִּי מִי־אֵל מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר מִבַּלְעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ׃
.meam viam perfectam ſoluit & ,*vintutis*‖ mea fortitudo Deus
33 †הָאֵל מָעוּזִּי חָיִל[o] וַיִּתֵּר תָּמִים דַּרְכִּי׃
.me ſtatuet ‖ea excelſa ſuper & ,ceruarũ tanquã meos pedes *Adæquans*
34 †מְשַׁוֶּה רַגְלַיו כָּאַיָּלוֹת וְעַל[p] בָּמֳתַי יַעֲמִידֵנִי׃
ærcus arcus eſt contritus & :bellum ad meas manus Docens
35 †מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה[q] וְנִחַת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה
.meis brachiis
זְרֹעֹתָי׃
.me *multiplicabit*‡ tua manſuetudine† & :tuæ ſalutis ſcutũ mihi dediſti Et
36 †וַתִּתֶּן־לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וַעֲנָתְךָ[r] תַּרְבֵּנִי׃
.*meæ vertebræ nutarunt*‡ non & ; me ſubter meum paſſum *Dilatabis*
37 †תַּרְחִיב צַעֲדִי תַּחְתָּנִי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי׃
.*eos cõſumere vſque redibo*‖ nõ & ;eos *diſperdam* & ,meos inimicos *Perſequar*
38 †אֶרְדְּפָה אוֹיְבַי וַאַשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כַּלֹּתָם׃
ſub ceciderunt & ,ſurgent non & ,eos *tranſfixi* & ,eos conſumpſi Et
39 †וָאֲכַלֵּם וָאֶמְחָצֵם וְלֹא יְקוּמוּן[u] וַיִּפְלוּ תַּחַת
.meis pedibus
רַגְלָי׃
.me ſubtus *meos*‡ inſurgentes *incuruabis* †: prælium ad *virtute* me accinxiſti Et
40 †וַתְּזַרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּנִי׃
. eos excidi & ,me habentes odio:ceruicem mihi dediſti meos inimicos Et
41 †וְאֹיְבַי[x] תָּתָּה לִי עֹרֶף מְשַׂנְאַי וְאַצְמִיתֵם׃
.*eis reſpondit*‡ non & ,DOMINVM ad ;ſaluator† non & ,Aſperexerunt
42 †יְשִׁעוּ[y] וְאֵין מוֹשִׁיעַ אֶל־יְהוָה[z] וְלֹא עָנָם׃
,eos *comminuam* platearũ lutũ ſicut ;terræ puluerem ſicut eos contudi Et
43 †וְאֶשְׁחָקֵם כַּעֲפַר־אָרֶץ כְּטִיט־חוּצוֹת[a] אֲרִקֵּעֵם׃
.eos *diſtendam*
:gentium caput in me *Cuſtodies* . *mei populi contentionibus* à me eruiſti Et
44 †וַתְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי[b] עַמִּי תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם
.mihi *ſeruient* ‡noui non † ,populus
עַם לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדֻנִי׃
.mihi audient autis *audire** Ad .mihi *mentientur alienigenæ*‖ Filij
45 †[c]בְּנֵי נֵכָר יִתְכַּחֲשׁוּ־לִי לִשְׁמוֹעַ אָזֶן יִשְׁמְעוּ לִי׃
.ſuis clauſuris à *ſe cingent* & ,*deſluent alienigenæ* Filij
46 †בְּנֵי נֵכָר[d] יִבֹּלוּ וְיַחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם׃
petra‡ Deus exaltetur & :mea *petra*‡ benedictus & ,DOMINVS Viuit
47 †חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרֹם[e] אֱלוֹהֵי יְשׁוּעִי׃
.meæ ſalutis
.me ſubrus populos *ſubmittens* & ,mihi vindictas dans Deus
48 †הָאֵל הַנֹּתֵן נְקָמוֹת לִי[f] וּמֹרִיד עַמִּים תַּחְתֵּנִי׃
,me eleuabis *meis*‡ inſurgentibus ab & ,meis inimicis ab me educens Et
49 †וּמוֹצִיאִי[g] מֵאֹיְבָי[h] וּמִקָּמַי תְּרוֹמְמֵנִי
.me liberabis *rapinarum* viro à
מֵאִישׁ חֲמָסִים[i] תַּצִּילֵנִי׃

[c] בָּרַר
[d] שׁוּב
[e] חָקַק
[f] עָוָה
• vir◦
peruerſus eris
[g] בָּרַר
pauperem †pones ‖eos.
[h] יָשַׁע[i] רוֹם
les ‡illuminabit tenebras meas.
[k] נָגַהּ
cõteram exercitum
*eſt ‖ſublimatum
[l] חָמַם[m] גָּנַן ‡eſt
[n] חָמָה
‡eſt †fortis in exercitu
[o] נָתַר דרכי ק
Ponens
[p] יָ ק
[q] בָּמָה[r] חָתַת
†in ‡multiplicaſti
[t] נָתַן[s] רָבָה
Dilataſti ‡declinauerunt tali mei. Perſecutꝰ ſum ‡diſperdidi *ſumreuerſus donec cõſum pſi ‖perfodi
[v] כָּלָה[u] נָפַל fortitudine †incuruaſti ‡in me
[v] אָזַר[x] נָתַן
†fuit ‡exaudiuit eos.
[y] שָׁעָה[z] commini
[a] דָּקַק diſtendi
contradictionibus populorũ. Cuſtodiſti
[b] רוּב
†quẽ‡ſeruiuit ‖alieni mẽtiti ſunt *auditum
[c] בָּנָה alieni defluxerunt,& cõtremuerunt
[d] נָבַל
‡fortitudo
[e] רוֹם deiiciens
[f] יָרַד
‡in me
[g] יָצָא[h] קוּם iniquo
[i] נָצַל

cogitauit qui & ,nos consumpsit qui ,Vir ‡ : regem ad Dixerûtque ‡ Virum impurauit
5 וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּלָּנוּ וַאֲשֶׁר דָּמָה־ †
nobis Dentur :Israel termino omni in *stando à disperderemur ,nos in* †
6 לָנוּ נִשָּׁמְדְנוּ מֵהִתְיַצֵּב בְּכָל־גְּבֻל יִשְׂרָאֵל׃ יִנָּתֵן־ d †
Ghibhah in DOMINO eos *strangulabimus* & ,eius filiis è viri septem
שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנוּם ׀ לַיהוָה בְּגִבְעַת
pepercit Et .dabo Ego ; rex Dixitque .DOMINI electi Saul
7 שָׁאוּל בְּחִיר יְהוָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן׃ וַיַּחְמֹל †
iusiurandum *super* ‡, Saul filij ,Ionathan filio Mephiboseth *super* rex
הַמֶּלֶךְ עַל־מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל עַל־שְׁבֻעַת
.Saul filium Ionathan inter & ,Dauid inter ,eos inter † quod DOMINI
יְהוָה ׀ אֲשֶׁר בֵּינָתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל׃
peperit quos ,Aiah filię Rispah filios duos rex tulit Et
8 וַיִּקַּח ‡ † הַמֶּלֶךְ אֶת־ f שְׁנֵי h בְנֵי רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה
Michal filios quinque & ;Mephiboseth & ,Armoni ,Saul ipsi
לְשָׁאוּל אֶת־אַרְמֹנִי וְאֶת־מְפִיבֹשֶׁת וְאֶת־חֲמִשָּׁה בְנֵי מִיכַל
.Mecholatitæ Barzillai filio Hadriel ipsi peperit quos , Saul filiæ
בַּת־שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן־בַּרְזִלַּי הַמְּחֹלָתִי׃
monte in eos *strāgulauerunt* †& ,Ghibhonitarum manu in eos dedit Et
9 וַיִּתְּנֵם ‡ † בְּיַד הַגִּבְעֹנִים וַיְקִיעֻם בָּהָר
fuerunt occisi ipsi & :parite hi septem *ceciderunt* ‡ & ,DOMINI *facies ad* ‡
לִפְנֵי יְהוָה ׀ וַיִּפְּלוּ i שִׁבְעָתָם יַחַד וְהֵמָּה k הֻמְתוּ
.*hordeorum* * messis principio in ‖ primis in messis diebus in
בִּימֵי קָצִיר בָּרִאשֹׁנִים ׀ m בְּתְחִלַּת קְצִיר שְׂעֹרִים׃ l
ad ‡ sibi cum extendit & ,saccum Aiah filia Rispah tulit Et
10 וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֶת־הַשַּׂק n וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל־
:cœlis è eos super aqua stillaret donec ,messis principio à petram
הַצּוּר מִתְּחִלַּת קְצִיר עַד נִתַּךְ־מַיִם עֲלֵיהֶם מִן־הַשָּׁמַיִם
bestiam & † ,die eos super requiescere cælorum *volucrem dedit* ‡ non &
וְלֹא־נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְאֶת־חַיַּת
Rispah fecerat quod Dauid est nunciatum Et .nocte agri
11 הַשָּׂדֶה לָיְלָה׃ וַיֻּגַּד ‡ † לְדָוִד אֵת אֲשֶׁר־ p עָשְׂתָה רִצְפָּה
ossa tulit &, Dauid abiit Et .Saul *pellex* Aiah filia
12 בַּת־אַיָּה פִּלֶגֶשׁ שָׁאוּל׃ וַיֵּלֶךְ q † דָּוִד וַיִּקַּח אֶת־עַצְמוֹת
,Ghilhad Iabes *dominis* à eius filij Iehonathan ossa & ,Saul
שָׁאוּל ׀ וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בַּעֲלֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד
ibi eos suspenderant *quo* ,san--Beth platea de ea fuerant furati qui
אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מֵרְחַב בֵּית־שָׁן r אֲשֶׁר תְּלִיאִם ‡ שָׁמָּה
.Ghilboah in Saul Peliſtim *percutiendi* die in ,Peliſtim
13 הַפְּלִשְׁתִּים בְּיוֹם s הַכּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל בַּגִּלְבֹּעַ׃
Iehonathan ossa &, Saul ossa inde fecit ascendere Et
14 וַיַּעַל ‡ † מִשָּׁם אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן
sepelierunt Et .affixorum ossa collegerunt &, eius filij
בְּנוֹ וַיִּאַסְפוּ אֶת־עַצְמוֹת t הַמּוּקָעִים׃ † וַיִּקְבְּרוּ אֶת־
sepulchro in Selah in Biniamin terra in eius filij Ionathā &, Saul ossa
עַצְמוֹת־שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן בְּצֵלַע בְּקֶבֶר
fuit exorabilis & ;rex præceperat quæ omnia fecerunt Et .eius patris Chis
קִישׁ אָבִיו u וַיַּעֲשׂוּ כֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַיֵּעָתֶר
Peliſtinis bellum adhuc fuit Et .hæc post terræ Deus
15 אֱלֹהִים לָאָרֶץ אַחֲרֵי־כֵן׃ v † וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִּים
pugnauerunt &, eo cum eius serui &, Dauid descendit & : Israel cum
עִם־יִשְׂרָאֵל ‡ וַיֵּרֶד z דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ וַיִּלָּחֲמוּ
* qui ,benob- Iſbi Et .Dauid *est fatigatus* * &, Peliſtinis cum
16 אֶת־פְּלִשְׁתִּים ׀ וַיָּעַף a דָּוִד׃ † וְיִשְׁבִּי בְנֹב אֲשֶׁר
ponderis ‖ trecentorum ‡ ei hastæ ferri pondus & .Haraphah † *natis in* ‡
בִּילִידֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל קִינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקָל
.Dauid percutere *dixit* ‡ & , nouo * accinctus † ipse & , æris
נְחֹשֶׁת וְהוּא חָגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמַר b לְהַכּוֹת אֶת־דָּוִד ׃
, Peliſtæum percussit &, Seruiah filius Abisai ei est auxiliatus Et
17 וַיַּעְזֹר־ ‡ † לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי
egredieris Non :dicendo ei Dauid viri iurauerunt Tunc .eū interfecit &
וַיְמִתֵהוּ ׀ אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי־דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא־ d תֵצֵא
.Israel lucernam *extingues nec* ,prælium in nobiscum vltra
עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה וְלֹא תְכַבֶּה אֶת־נֵר יִשְׂרָאֵל׃
.Peliſtim cum Ghob in bellum adhuc fuit & ,hæc post fuit Et
18 וַיְהִי ‡ † אַחֲרֵי־כֵן וְהָיָה־עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים
.Haraphah † *natis in* ‡ qui ,Saph Chusathites Sibbechai percussit Tunc
אָז הִכָּה סִבְכַּי הַחֻשָׁתִי אֶת־סַּף אֲשֶׁר לְיִלְדֵי הָרָפָה׃
Elchanan percussit &: Peliſtim cum Ghob in bellum adhuc fuit Et
19 וַתְּהִי ‡ † עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים f וַיַּךְ אֶלְחָנָן
lignū & ;Ghittæū Gholiath halachmites-- Beth Oregim † Iahare filius
בֶּן־יַעֲרֵי אֹרְגִים בֵּית הַלַּחְמִי אֶת גָּלְיַת הַגִּתִּי וְעֵץ
bellum adhuc fuit Et .texentium liciatorium tanquam † eius hastæ
20 חֲנִיתוֹ ‡ כִּמְנוֹר אֹרְגִים׃ † וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה
eius pedū digiti & ,eius manuum digiti & .mensuræ * vir fuit & ;Ghath in
בְּגַת וַיְהִי־אִישׁ h מָדוֹן וְאֶצְבְּעֹת יָדָיו וְאֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו

‡ erat ‡ de .Haraphah † natus ipse † etiam & ,numero quatuor & viginti ,sex & ,sex
שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִסְפָּר וְגַם־הוּא יֻלַּד לָהָרָפָה׃
Simhah filius ,Ionathan eum percussit & , Israel affecit probris Et
שמעא 21 וַיֶּחֱרַף אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעִי p
† *consternauit* :Ghath in Haraphah ipsi † sunt nati ij Quatuor ,Dauid fratris
22 אֲחִי דָוִד׃ † אֵת אַרְבַּעַת אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְהָרָפָה בְּגַת
* mortui sunt per manum ‡ per manum .eius seruorum *manu in* ‡ & ,Dauid *manu in ceciderunt* † &
נָפַל i בְּיַד־דָּוִד וּבְיַד עֲבָדָיו׃

CAP. XXII. כב

† qua † ,die in ,huius cantici verba DOMINO Dauid est locutus Et
שור a 1 וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם
‡ manu ,suorum inimicorum omnium *vola* ‡ de eum DOMINVS liberauit
נָצַל c כַּף b הִצִּיל יְהוָה אֹתוֹ c מִכַּף כָּל־ —אֹיְבָיו
* manu .Saul *vola* * de &
וּמִכַּף שָׁאוּל׃
† arx me liberator & ,mea *munitio* † &, mea petra DOMINVS :dixit Et
2 וַיֹּאמַר † יְהוָה סַלְעִי וּמְצָדָתִי וּמְפַלְטִי־
. mihi
לִי׃
‡ fortitudo ,meæ salutis cornu & ,meū scutū :eo in sperabo ,mea *petra* ‡ Deus
3 אֱלֹהֵי † צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי
.me fecisti saluum rapina à meus saluator :meū refugiū &, meus eleuator
יְשַׁע d מִשְׂגַּבִּי וּמָנוֹסִי d מֹשִׁעִי מֵחָמָס תּוֹשִׁיעֵנִי׃
,ero saluus meis inimicis ab & ,DOMINVM inuocabo Laudabilem
4 מְהֻלָּל † אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ׃
† impij *belial* ‖ torrentes ;mortis contritiones me circundederunt Quia
5 כִּי † אֲפָפֻנִי מִשְׁבְּרֵי־ —מָוֶת נַחֲלֵי בְלִיָּעַל
.me terruerunt
יְבַעֲתֻנִי׃
† Dolores .mortis laquei me præuenerunt :me circundederunt inferi *Funes* †
6 חֶבְלֵי † שְׁאוֹל סַבֻּנִי קִדְּמֻנִי f מֹקְשֵׁי e מָוֶת׃
‡ tribulatione mea inuocaui † clamaui. templo שָׁוַע *clamabo* † meum Deum ad &, DOMINVM *inuocabo mihi angustia* ‡ In
7 בַּצַּר־לִי † אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֶקְרָא g †
.eius aures in meus clamor &, meam vocem suo *palatio* de exaudiuit Et
שָׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי g בְּאָזְנָיו׃
* cæli commota sunt, ויתגעש :*contremuerunt cælorum** fundamenta ;terra contremuit &, est commota Et
8 וַתִּגְעַשׁ ׀ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ h מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ
.ei est iratus quoniam ,sunt commota &
וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־ —חָרָה לוֹ׃
carbones :deuorabit eius ore de ignis &, eius *naso* ‡ in fumus Ascendit
9 עָלָה † עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים
.eo ab sunt succensi
בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ׃
.eius pedibus sub caligo &: descendit &, cælos inclinauit Et
נטה i 10 וַיֵּט † שָׁמַיִם וַיֵּרַד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו׃
pennas super est visus & :volauit &, Cherub super equitauit Et
עוף k רָאָה l 11 וַיִּרְכַּב † עַל־כְּרוּב k וַיָּעָף l וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־
. venti
רוּחַ׃
tenebras in circuitu suo tabernacula nubes aquarum colligantiam ,*opertoria* suos *circuitus obscuritatem* posuit Et
שות m 12 וַיָּשֶׁת † חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו m סֻכּוֹת חַשְׁרַת־ מַיִם o עָבֵי
. *ætherum* †
סְכָךְ c עָנְהּ
† cælorum. ‡ in cōspectu שְׁחָקָיו׃
.ignis carbones sunt succensi eius *regione* ‡ fulgore Præ
13 מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ בָּעֲרוּ גַּחֲלֵי־אֵשׁ׃
.suam vocem dedit Altissimus &, DOMINVS cælis de Tonauit
עלה p 14 יַרְעֵם † מִן־שָׁמַיִם יְהוָה p וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ׃
.eos contriuit &, fulgur; eos dispersit &, sagittas misit Et
חצץ q פוץ 15 וַיִּשְׁלַח † חִצִּים q וַיְפִיצֵם בָּרָק s וַיְהֻמֵּם׃
,orbis fundamenta sunt reuelata ,maris *aluei* † apparuerunt Et
יהם s תְּהֹם p 16 וַיֵּרָאוּ † אֲפִיקֵי יָם t וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת u תֵּבֵל
† effusiones .eius *nasi* ‡ spiritus inspiratione ab DOMINI *increpatione in*
גלה t תבל u בִּגְעָרַת יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפּוֹ׃
propter incre patione* iræ sumo † traxit .multis aquis de me *eduxit* † ,me assumpsit ,*altitudine* de Misit
לקח x 17 יִשְׁלַח † מִמָּרוֹם x יִקָּחֵנִי y יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים׃
‡ odio habentibus † robustiores erant נצל a עז z *erant robusti* † quia ,me *odientibus* ‡ ab ,forti meo inimico ab me Liberauit
18 יַצִּילֵנִי z † מֵאֹיְבִי a עָז מִשֹּׂנְאַי כִּי אָמְצוּ
.me *præ*
מִמֶּנִּי׃
.mihi *fulcrum* * DOMINVS fuit Et .*mei exitij* die in me Præuenerunt
19 יְקַדְּמֻנִי בְּיוֹם אֵידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי׃
complacuit quoniam ,me liberauit :me latitudinem ad eduxit Et
יצא b 20 וַיּוֹצִא † לַמֶּרְחָב אֹתִי יְחַלְּצֵנִי כִּי —חָפֵץ
.me in
בִּי׃

CAP. XX. כ

Bichri filius Sebah eius nomen & ,*profectus sine* ‡ vir *euenit* † ibi Et † casu erat ‡ impius
1 †וְשָׁם נְקָרָא אִישׁ בְּלִיַּעַל וּשְׁמוֹ שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי
,Dauid in pars nobis est Nō : dixit & ,buccina in clanxit & ,Iemini vir
אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר אֵין־לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד
.Israel sua *tentoria* ‡ ad † Vir . Isai filio in nobis hæreditas neque Vnusquisque † reuertatur ‡ tabernacula
וְלֹא נַחֲלָה לָנוּ בְּבֶן־יִשַׁי אִישׁ לְאֹהָלָיו יִשְׂרָאֵל׃
Sebah post ,Dauid *posterioribus* à Israel vir omnis ascendit Et
2 [d]עָלָה [d]†וַיַּעַל כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי דָּוִד אַחֲרֵי שֶׁבַע
,Iarden à suo *rege in* adhæserunt Iehudah *vir* ‡ & .Bichri filium ‡ viri regi
בֶּן־בִּכְרִי וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבְקוּ בְמַלְכָּם מִן־הַיַּרְדֵּן
,Ieruſalaim ſuam domum in Dauid venit Et .Ieruſalaim ad vſque &
[e]בוא וְעַד־יְרוּשָׁלִַם׃ [e]†וַיָּבֹא דָוִד אֶל־בֵּיתוֹ יְרוּשָׁלִַם
3 dimiſerat quas *pellices*† mulieres decem rex tulit & †concubinas
[f]לָקַח [f]וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשֶׂר [g]נָשִׁים פִּלַגְשִׁים אֲשֶׁר הִנִּיחַ
,eas pauit & , cuſtodiæ domo ‡ eas *dedit* * & ,domum cuſtodiendam ad [g]אָנַשׁ
לִשְׁמֹר הַבָּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית־מִשְׁמֶרֶת וַיְכַלְכְּלֵם *posuit ‡ in ‡ cuſtoditæ
ſuæ mortis diem ad vſque *vinctæ** fuerunt & .eſt ingreſſus non eas ad & [h]הָיָה [i]מוּת וַאֲלֵיהֶם לֹא־בָא [h]וַתִּהְיֶינָה צְרוּרוֹת עַד־יוֹם [i]מָתָן
Connoca† :Hamaſa ad rex Dixitque .vitæ viduitate‡ ‡in†Cōgrega [k]חַיָּה אַלְמְנוּת [k]חַיּוֹת׃ †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עֲמָשָׂא
4 .ſta hîc tu & ,diebus tribus ‡ Iehudah *virum** mihi *viros ‡ in
לִי אֶת־אִישׁ־יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד׃
‡† eſt moratus & .Iehudah *accerſendum* ad Hamaſa abiit Et conuocandū † vltra rēpus
5 †וַיֵּלֶךְ [m]עֲמָשָׂא לְהַזְעִיק אֶת־יְהוּדָה [m]וַיֹּאחַר מִן־ [l]וַיחר
:Abiſai ad Dauid Dixitque .ei conſtituerat quod ,*ſtatuto tempore* [k]הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ׃ †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישַׁי [k]יעד
6 Tu .Abſalom quàm ,Bichri filius Sebah nobis faciet peius Nunc [o]רוע
עַתָּה יָרַע לָנוּ שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי מִן־אַבְשָׁלוֹם אַתָּה ‡ tolle
ſibi inueniat fortè ne ,eum *poſt* perſequere & ,tui domini ſeruos *cape*‡ [p]לֶקַח [p]אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ וּרְדֹף אַחֲרָיו פֶּן־יִמְצָא לוֹ † effugiat ex
noſtris oculis *ſe liberet*† & ,munitas ciuitates [q]עָרִים בְּצֻרוֹת וְהִצִּיל עֵינֵנוּ׃ [q]עיר [r]נצל
omnes & ,Pelethi & ,Cerethi & ,Ioab viri eum poſt ſunt egreſſi Et הסר׳
7 †וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וְכָל־ [s]גִּבּוֹר
Sebah *poſt* perſequendum ad Ieruſalaim de ſunt egreſſi & : fortes †existentibus apud lapidem magnū *erat ‡ante eos.
*qui ,*magno lapide cum* ‡ Ipſis .Bichri filium בֶּן־בִּכְרִי׃ †הֵם עִם־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר
8 *ſago* ‡ accinctus † Ioab Et . *eorum facies ad* ‡ venit Hamaſa &, Ghibhon in †erat ‡tunica
בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא [t]בָּא לִפְנֵיהֶם וְיוֹאָב חָגוּר [u]מְדֵי [t]בוא [v]מַד
eius lumbis *ſuper* coniuncti gladij cingulum *ipſum* ſuper &, ſui veſtimenti eam
לְבֻשׁוֹ וְעָלָיו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל־מָתְנָיו ‡ gladius.
Ioab Dixitque .‡ cecidit &, eſt egreſſus ipſe &, ſua vagina in [x]נָפַל
9 בְּתַעְרָהּ וְהוּא יָצָא [x]וְתִפֹּל׃ †וַיֹּאמֶר יוֹאָב ‡ saluus es
Ioab dextera manus tenuit Et ?mi frater *tu* *pax* ‡ Num :Hamaſa ad [y]אָחַז
לַעֲמָשָׂא הֲשָׁלוֹם אַתָּה אָחִי [y]וַיֹּחֶז יַד־יְמִין יוֹאָב †vt oſculare-tur eum
non Hamaſa Et .*ei oſculum dandum ad* †, Hamaſa barbam *in* !à ‡ erat [z]נָכָה
10 †וַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁקַר־לוֹ׃ בְּזֶקֶן עֲמָשָׂא לְנַשֵּׁק־לוֹ
in illo *in* eum percuſſit Et .Ioab manu in ‡ qui ,gladio *in* ! ſe obſeruauit [a]מָעָה
נִשְׁמַר בַּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד־יוֹאָב [z]וַיַּכֵּהוּ בָּהּ אֶל־ perſecuti ſūt [b]מוּת
,ei iterauit non &, terram in eius inteſtina effudit &, coſta quinta ‡iuxta Hama ſa !Qualiſeſt *eſſe pro ‡qualis † voluit eſſe
הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ [a]מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא־שָׁנָה לוֹ
filium Sebah *poſt eſt ſecutus* eius frater Abiſai &, Ioab Et .eſt mortuus & [b]וַיָּמָת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדְפוּ אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־
Quic† :dixit &, Ioab pueris è *eum ſuper* ‡ ſtetit vir Et .Bichri
11 בִּכְרִי׃ †וְאִישׁ עָמַד עָלָיו מִנַּעֲרֵי יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי † erat
?Ioab poſt Dauidi † qui *quis* ‡ &, Ioab *in** voluit qui
אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב׃
vidit Et .*alta* viæ medio in ſanguine in † inuolutus Hamaſa Et [c][d]סְלַל רָאָה
12 †וַעֲמָשָׂא מִתְגֹּלֵל בְּדָם בְּתוֹךְ [c]הַמְּסִלָּה [d]וַיַּרְא amouit
de Hamaſa *fecit circumire* & ,populus omnis ſubſiſteret quòd , vir [c]סָבַב
חָאִישׁ כִּי־עָמַד כָּל־הָעָם [e]וַיַּסֵּב אֶת־עֲמָשָׂא מִן־
vidit quum ,veſtimentum eum ſuper proiecit & , agrum in *alta* via ‡per
הַמְּסִלָּה הַשָּׂדֶה וַיַּשְׁלֵךְ עָלָיו בֶּגֶד כַּאֲשֶׁר רָאָה †loca
ſubſiſteret & ,eum *ſuper venientem omnem* ‡ ‡quòd omnis qui veniebat ad [e]סְלָלָה
כָּל־הַבָּא עָלָיו וְעָמַד׃
poſt vir omnis tranſiuit ,*alta* via de fuit amotus Quando
13 †כַּאֲשֶׁר הֹגָּה מִן־[f]הַמְּסִלָּה עָבַר כָּל־אִישׁ [f]אַחֲרֵי
.Bichri filium Sebah *poſt* perſequendum ad Ioab [f]per
יוֹאָב לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי׃
,mahachah-Beth &, Abel in Iſrael tribus omnes *in* ‡ tranſiuit Et †loca
14 †וַיַּעֲבֹר בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה [g]ויקהלו
.eum poſt *etiam* venerunt & ,ſunt congregati & ;Berim † omnia & [g]בוא
וְכָל־הַבֵּרִים וַיִּקָּהֲלוּ [g]וַיָּבֹאוּ אַף־אַחֲרָיו׃

obſederunt ,mahachah--Beth Abelah in eum *ſuper angustiarunt* &, venerunt Et
15 †וַיָּבֹאוּ [h]וַיָּצֻרוּ עָלָיו בְּאָבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה [h]צור
‡iuxta‡ſtete-runt†viri ci-uitatis omnis Et .antemurali in † *ſteiit* ‡ &, ciuitatem *ad* ‡ aggerem effuderunt &
וַיִּשְׁפְּכוּ סֹלְלָה אֶל־הָעִיר וַתַּעֲמֹד [i]בַּחֵל וְכָל־ [l]חיל
*murum faciendum cadere ad corrumpentes** ,Ioab cum † qui ,populus ‡ erat * con-cutiebant murum, vteū ruere facerēt. [k]נפל
הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יוֹאָב מַשְׁחִיתִם [k]לְהַפִּיל הַחוֹמָה׃
dicite .audite ,Audite :ciuitate de ſapiens mulier clamauit Et † es ‡ Sum
16 †וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה מִן־הָעִיר שִׁמְעוּ שִׁמְעוּ אִמְרוּ־ † Audio.
.te ad loquar & ,huc vſque Appropinqua :Ioab ad obſecro [l]אָמָה
נָא אֶל־יוֹאָב קְרַב עַד־הֵנָּה וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ׃ ‡ olim
.*Ego* ‡ :dixit & ?Ioab † tu Num :mulier dixit Et .eam ad acceſſit Et
17 †וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאַתָּה יוֹאָב וַיֹּאמֶר אֲנִי
.*ego* *Audiens* † :dixit Et .tuæ ancillæ verba Audi : ei dixit Et [m]תָּמִים
וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע דִּבְרֵי [l]אֲמָתֶךָ וַיֹּאמֶר שֹׁמֵעַ אָנֹכִי׃ ‡ Abela ſum inter pacifi-cas & fideles † quæris [n]כּוּת
:dicendo ,*principio in* ‡ loquebantur Loquendo : dicendo Dixitque metropolim ‡diſſipas ‡ vt ſubuertam, [o]עָלָה
18 †וַתֹּאמֶר לֵאמֹר דַּבֵּר יִדַּבְּרוּ בָרִאשֹׁנָה לֵאמֹר ‡diſperdam. †ſe habet res,ſed ‡ con tra ! recedam à [p]נָתַן [q]יָלַךְ
.ſunt perfecta ſic &, Abel in interrogent Interrogando † proiicitur
שָׁאוֹל יִשְׁאֲלוּ בְאָבֵל וְכֵן [m]הִתַּמּוּ׃
,ciuitatē interficere *quærens* † tu .Iſrael *fidelium pacificarum* ‡ Ego
19 †אָנֹכִי שְׁלֵמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה מְבַקֵּשׁ [n]לְהָמִית עִיר
? DOMINI hæreditatem *degluties*‡ Quare . Iſrael in *matrem* &
וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תְבַלַּע נַחֲלַת יְהוָה׃
ſit & ,*deglutiam ſit* ‡ ,mihi abſit Abſit :dixit & ,Ioab reſpondit Et
20 †וַיַּעַן יוֹאָב וַיֹּאמֶר חָלִילָה חָלִילָה לִי אִם־אֲבַלַּע וְאִם־ [o]עלה
Ephraim monte de vir *quia* ,*verbum* † ita Non .*corrumpam*
אַשְׁחִית׃ †לֹא־כֵן הַדָּבָר כִּי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם
21 :Dauid *in* regem *in** ſuam manum leuauit ,eius nomen Bichri filius Sebah
שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי שְׁמוֹ נָשָׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד
ad mulier Dixitque .ciuitate *deſuper* *abibo* ‡ &, ſolum illum Tradite
[p]תְּנוּ־אֹתוֹ לְבַדּוֹ [q]וְאֵלְכָה מֵעַל הָעִיר וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־ [p]נתן [q]ילך
.murum per te ad *proiectum* † eius caput Ecce : Ioab † proiicitur
יוֹאָב הִנֵּה רֹאשׁוֹ מְשֻׁלָּךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוֹמָה׃
abſciderunt &, ſua ſapientia *in* populum omnem ad mulier venit Et
22 †וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־כָּל־הָעָם בְּחָכְמָתָהּ וַיְכָרְתוּ
clanxit Et . Ioab ad proiecerunt &, Bichri filij Sebah caput
אֶת־רֹאשׁ שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי וַיַּשְׁלִכוּ אֶל־יוֹאָב וַיִּתְקַע
Ioab Et . ſua *tentoria* † ad *vir** vrbe *deſuper* ‡ ſunt diſperſi & , buccina in ‡ ab *vnuſquiſq; †tabernacula [t]פּוּץ
ad ‡ Ioab Et .regem ad Ieruſalaim eſt reuerſus ‡ erat ſuper
בַּשֹּׁפָר [r]וַיָּפֻצוּ מֵעַל הָעִיר אִישׁ לְאֹהָלָיו וְיוֹאָב
,Cerethi ſuper Iehodaiah filius Benaiah Et . Iſrael exercitum omnem תכרתי
23 †שָׁב יְרוּשָׁלִַם אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ †וְיוֹאָב אֶל־ ק
Iehoſaphath & :tributum ſuper Adoram Et .Pelethi ſuper &
כָּל־הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־הַכְּרֵתִי׃
24 וְעַל־[s]הַפְּלֵתִי׃ †וַאֲדֹרָם עַל־הַמַּס וִיהוֹשָׁפָט [s]פְּלָאי מַסַּס
.*commemorans** Achilud filius *à commen-tariis
בֶּן־אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃ שוא
.ſacerdotes Ebiathar &, Sadoc &; ſcriba Seja Et princeps ipſa ק
25 †וְשִׁיְא סֹפֵר וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃
.Dauidi *ſacerdos* erat Iarites Hira etiam Et
26 †וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד׃

CAP. XXI. כא

poſt anno ,annis tribus Dauid diebus in fames fuit Et
1 †וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ [x]שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי [u]היה [x]שנה
dixit & .DOMINI *facies* ‡ Dauid requiſiuit Et . annum ‡ faciem
שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת־[y]פְּנֵי יְהוָה ס וַיֹּאמֶר [y]פנה
interfecit quod *ſuper*, *ſanguinum domum ad* †&, Saul Ad !: DOMINVS ! Propter † propter fa-miliam ſan-guinariā,eo [z]מות
יְהוָה אֶל־שָׁאוּל וְאֶל־בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר־[z]הֵמִית
dixit &, Ghibhonitas *ad* rex vocauit Et .Ghibhonitas erant, ſed de reſiduis
2 אֶת־הַגִּבְעֹנִים׃ †וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר
reſiduo de quin ,*ipſi* Iſrael filiis de non Ghibhonitæ Et : eos ad
אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם־מִיֶּתֶר
Saul quæſiuit & . eis iurauerunt Iſrael filij &, Emoræorum
הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל [a]נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל [a]נשבע
.Iehudah &, Iſrael *filiis ipſum zelando in* ‡, eos percutere ‡ quando ze-latus eſt pro [a]נָכָה [b]קָנָא
לְהַכֹּתָם [b]בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃ †peccatum, ‡vt benedica-tis !eſt *quæ-ſtio ſuper ar-gēto & auro לנו ק
quo *in* &, vobis faciam Quid :Ghibhonitas ad Dauid Dixitque ‡familia ‡ eſt †voluntas quenquā in-terficiendi Quicquid di xeritis
3 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַגִּבְעֹנִים מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם וּבַמֶּה
?DOMINI hæreditati *benedicite* &‡, †expiabo
אֲכַפֵּר וּבֵרַכְתֶּם אֶת־נַחֲלַת יְהוָה׃
, Saul cum *auri & argenti** nobis ! Non ;Ghibhonitæ ei Dixeruntque
4 †וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים אֵין־לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם־שָׁאוּל
:dixit Et . Iſrael in *interficere virum* † nobis ‡ non &, eius *domo* ‡ cum &
וְעִם־בֵּיתוֹ וְאֵין־לָנוּ אִישׁ לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
.vobis faciam , *dicentes vos Quod** מָה־אַתֶּם אֹמְרִים אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃

fueris exercitus princeps *non* ſi ,addat ſic & ,Deus mihi faciat niſi
שור יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יֹסִיף אִם־לֹא שַׂר־צָבָא תִּהְיֶה
.Ioab pro diebus omnibus *meas facies ad* coram me
לְפָנָי כָּל־הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב׃
,vnius viri veluti ,Iehudah viri omnis cor inclinauit Et
נטה וַיֵּט אֶת־לְבַב כָּל־אִישׁ־יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד 14
.tui ſerui omnes & ,tu Reuertere :regem ad miſerunt &
וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה וְכָל־עֲבָדֶיךָ׃
venit Iehudah & ,Iarden ad vſque venit & ,rex eſt reuerſus Et
שוב וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־הַיַּרְדֵּן וִיהוּדָה בָּא 15
regem *faciendum* ‡tranſire *ad* †,regis occurſum in *eundum ad* ,Ghilghal in vt pergeret
הַגִּלְגָּל לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ †vt ‡faceret
.Iarden הלך
אֶת־הַיַּרְדֵּן׃
;Bachurim de† qui ,Iemini filij Ghera filius Simhi feſtinauit Et †erat
וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶּן הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבַּחוּרִים 16
.Dauid regis occurſum in ,Iehudah viro cum deſcendit &
וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ ירד
Saulis domus *puer* ‡ Siba &,Biniamin de eo cum*viri mille Et *erant‡ſeruus
וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל 17
traiecerunt proſperè & :ſecum eius ſerui viginti & ,eius filij quindecim & eruperunt
וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וְצָלְחוּ
traducendum ad †ſcapha tranſiuit Et .*regis facies ad* Iarden ante regem.
הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ †vt traduce-
filius Simhi Et .eius oculis in bonum *faciendum ad* & ,*regis domum* ‡ rent ‡familiã
וַיַּעֲבֹר הָעֲבָרָה לַעֲבִיר 18 regiam,& fa-
.*pernerſitatem** meus dominus mihi reputet Ne :regem ad dixit Et cerent quod
עשׂה וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ יַחְשֵׁב־לִי אֲדֹנִי עָוֹן
eſt egreſſus qua die in tuus ſeruus ‹git iniquè quòd memineris ne & *iniquitatẽ.
וְאַל־תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר תַּעֲוֶה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָצָא
.ſuum domum in pace in ‡vt ponat
בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ׃ rex ſuper
vt tranſiret cum *tranſiit* & ,Roghelim de deſcendit Ghilhadites Barzillai Et ſe peccaſſe
וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים וַיַּעֲבֹר אֶת־ 31 בוא
†vt tranſmit ‡vltra .Iarden *in* ‡ eum *tranſmittendum ad* †,Iarden rege ‡de omni fa-
ירדן tirer
הַיַּרְדֵּן לְשַׁלְּחוֹ אֶת־בַּיַּרְדֵּן׃ milia * vt
‡erat †ſcilicet pauit ipſe & ,annorum octoginta *filius* valde ‡ ſenex Barzillai Et deſcenderem
וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה וְהוּא־כִלְכֵּל 32 ירד
‡dum manſit ipſe‡ magnus vir quia ,Machanaim * in *eius conuerſione in* ‡ regem
אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמַחֲנַיִם כִּי־אִישׁ גָּדוֹל הוּא
*caſtris ‡erat ,mecum tranſi Tu :Barzillai ad rex Dixitque .valde
מֵאִתּוֹ׃ 33
‡mecum .Ieruſalaim in *me apud* ‡ te alam &
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בַּרְזִלַּי אַתָּה עָבַר אִתִּי
וְאֶכְלְכָה אִתְּךָ עִמָּדִי בִּירוּשָׁלִָם׃
†ſunt ,meæ vitæ annorum dies †Quot :regem ad Barzillai Dixitque
יום כַּמָּה יְמֵי m חַיַּי n שְׁנֵי o 34
?Ieruſalaim rege cum aſcendam vt
חיה שָׁנָה׃ n
‡ſum*diſcer- bonum inter *ſciam* * Num .hodie *ego* † annorum octoginta Filius
בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם p הֵאֵדַע בֵּין־טוֹב 35
nam
ידע p quod & ,comedam quod id tuus ſeruus guſtabit an ?malum *ad*
& לְרָע אִם־יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת־אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת־אֲשֶׁר
רוע q
Num ‡ vocẽ quid vt Et ?cantaticum & ,cantorum *vocẽ in* ‡ vltra audiam *Si* ? bibam
אֶשְׁתֶּה אִם־אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל r שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְלָמָּה שור
†oneri domi ?*regem meum dominum ad onus in* †adhuc tuus ſeruus erit
no meo regi? יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד s לְמַשָּׂא אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ נשא s
quid vt & .rege cum Iarden tuus ſeruus tranſibit paululum Quaſi
כְּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה 36
?iſtam retributionem rex mihi retribuet
יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְמוּלָה הַזֹּאת׃
* in *eum* * ,mea ciuitate in moriar & ,tuus ſeruus obſecro Reuertatur
שוב t יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ u וְאָמֻת בְּעִירִי עִם 37
tranſibit Chimham tu‹ ſeruus ecce & :meæ matris & ,mei patris ſepulchro
קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה עַבְדְּךָ כִּמְהָם יַעֲבֹר
‡eſt .tuis oculis in ‡bonum quod ei fac & :rege meo domino cum
עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה־לוֹ אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ׃
‡ quod eſt ‡ ei faciam *ego* &,Chimham tranſeat Mecum : rex Dixitque
וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ אִתִּי וַיַּעֲבֹר כִּמְהָם וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה־לּוֹ אֵת 38
.tubi faciam me *ſuper elegeris quod omne* & ,tuis oculis in bonum
quicquid vo- הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
lueris à
eſt oſculatus & .tranſiuit rex &,Iarden populus omnis trãſiuit Et
נשׁק x וַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ עָבָר x וַיִּשַּׁק 39
.ſuum locum in eſt reuerſus &,ei benedixit & ,Barzillai rex
קום y הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ וַיָּשָׁב y לִמְקֹמוֹ׃
omnis &,eo cum tranſiuit Chimhan & ,Ghilghal in rex tranſiuit Et
וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וְכִמְהָן עָבַר עִמּוֹ וְכָל־ 40
populi dimidium etiam & ,regem fecerunt tranſire & ,Iehudah populus
חצה z עַם יְהוּדָה z וְגַם־חֲצִי עַם־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲבִירוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְגַם
, regem ad *venientes* Iſrael vir omnis ecce Et .Iſrael
חצי יִשְׂרָאֵל׃ 41
ק * dixit ,Iehudah viri noſtri fratres te ſunt furati Cur : regem ad *dixerunt* * &
וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ אַחֵינוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה
‡familiam omnes &,Iarden eius *domum* ‡ & , regem fecerunt tranſire &
וַיַּעֲבִרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכָל־
Iehudah vir omnis reſpondit Et ?eo cum Dauid viros
אַנְשֵׁי דָוִד עִמּוֹ׃ 42 a עָנָה
‡eſt † mihi hoc cur & , *me ad* † rex ‡ propinquus Quia : Iſrael viro *ſuper*
וַיַּעַן כָּל־אִישׁ יְהוּדָה † a עַל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי־קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי וְלָמָּה זֶּה
‡irаſceris pro ex * comedimus comedendo Nunquid ? hoc *verbum ſuper tibi eſt ira* ‡
חָרָה לְךָ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הֲאָכוֹל אָכַלְנוּ מִן־
Nũ ‡donauit vir reſpondit Et ? nobis *detulit* ‡ donatiuum *Si* * ? rege
הַמֶּלֶךְ אִם־נָשֹׂא נָשָׂא לָנוּ׃ † 43
†partes ‡ſunt etiam & ,rege in mihi ‡ *manus* † Decẽ :dixit & ,Iehudah viro Iſrael
וַיַּעַן אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עֶשֶׂר־יָדוֹת לִי בַּמֶּלֶךְ וְגַם־
complacco meum verbum fuit non &,me flocci feciſti cur Et .*te præ ego* ‡ Dauid in
plusquam tu בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ וּמַדּוּעַ b הֻקַּלְתָּנִי וְלֹא־הָיָה דְבָרִי
קלל b viri verbum fuit *durum* * Et ?meum regem *reducendum ad* † ,mihi primum
†vt reducerẽ רִאשׁוֹן לִי c לְהָשִׁיב אֶת־מַלְכִּי d וַיִּקַּשׁ דְּבַר־אִישׁ
*durius .Iſrael viri verbo præ Iehudah
שוב c קשׁה d יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃

‡qualis
*vt clamem

foueam in ,ſaltum in eum proiecerunt & ,Abſalom *ceperunt* Et tulerunt

17 †וַיִּקְחוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ בַּיַּעַר אֶל־הַפַּחַת
:valde magnum lapidum aceruum eum ſuper ſtatuerunt & ,grandem

הַגָּדוֹל וַיַּעֲבוּ [e] עָלָיו [f] גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד
,tulerat Abſalom Et .ſua *tentoria* ‡ in *vir* † fugerunt Iſrael omnis &

וְכָל־יִשְׂרָאֵל [g] נָסוּ אִישׁ לְאָהֳלָיו׃ 18 †וְאַבְשָׁלוֹם לָקַח
:dixit quia .regia valle in‡ *qui* ,*titulum* * ſua vita in ſibi *ſtatuerat* † &

וַיִּצֶּב־לוֹ בְחַיָּיו אֶת־מַצֵּבָת אֲשֶׁר בְּעֶמֶק־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר
ſuper titulum ‡ vocauit & .meũ nomen *facere memorare pro* † ,filius mihi † Non

אֵין־לִי בֵּן בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֵּבֶת עַל־
.hanc diem ad vſque Abſalom *manus ei* ‡ eſt vocatum Et .ſuo nomine

שְׁמוֹ וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלוֹם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
euangelizabo † & ,nunc Curram :dixit Sadoch filius Achimahas Et

19 †וַאֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק אָמַר [h] אָרוּצָה נָּא וַאֲבַשְּׂרָה אֶת־
.ſuorum inimi corum manu de DOMINVS eum iudicauerit quòd ,regi

הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוֹ יְהוָה מִיַּד אֹיְבָיו׃
bona nũciabis & † ,hac die *tu boni nuncij* ‡ vir Non :Ioab ei Dixitque

20 †וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשֹׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבְשַׂרְתָּ
regis filius *ideo quia* † ,*bona* nunciabis non hac die Et .altera die in

בְּיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר כִּי עַל־[i] בֶּן־הַמֶּלֶךְ
quod ,regi *indica* ,Vade :Chuſi ad Ioab Dixitque .eſt mortuus

מֵת׃ [j] 21 †וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ [k] הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
addidit Et .cucurrit & ,Ioab ipſi Chuſi ſe incuruauit Et . vidiſti

רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחוּ כוּשִׁי לְיוֹאָב [l] וַיָּרֶץ׃ 22 †וַיֹּסֶף
;‡quicquid ſit Et :Ioab ad dixit & ,Sadoc filius Achimahas adhuc

עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־[m] יוֹאָב וְיִהְיֶה מָּה
hoc quid Vt : Ioab Dixitque . Chuſi poſt ego etiam nunc curram

אָרְצָה־נָּא גַּם־אָנִי אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָמָּה־זֶּה
?*contingens bonum nuncium non tibi* & ‡ ,mi fili *currens* * tu

אַתָּה רָץ בְּנִי וְלֹכָה אֵין־בְּשֹׂרָה [n] מֻצְאַת׃
Achimahas cucurrit Et .Curre :ei Dixitque .curram ,‡quicquid ſit Et † ſit

23 †וְיִהְיֶה־מָּה אָרוּץ וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ
duas inter *ſedens* Dauid Et .Chuſi tranſiuit &, planicie *via* ‡ per viam ſedebat

דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת־הַכּוּשִׁי׃ 24 †וְדָוִד יוֹשֵׁב בֵּין־[o] שְׁנֵי
elcuauit & ;murum *ad* ,portæ tectum *ad* ſpeculator iuit & . portas ſuper ſuper

הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחוֹמָה [p] וַיִּשָּׂא
ſolas *currens* vir ecce & ,vidit & ,ſuos oculos currebat

אֶת־עֵינָיו [q] וַיַּרְא וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ׃
,*ipſo* ‡ ſolus Si :rex Dixitque :regi *indicauit* & ,ſpeculator clamauit Et nũciauit ‡ eſt

25 †וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה [r] וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבַדּוֹ
.appropinquabat & ,eundo ibat & .eius ore in *bonum nuncium* nuncius eſt

בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וְלֵךְ הָלוֹךְ וְקָרֵב׃
ſpeculator clamauit & ,currentem alterum virum ſpeculator vidit Et

26 †וַיַּרְא הַצֹּפֶה [s] אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה
Etiam : rex Dixitque .ſolus currens vir Ecce :dixit & ,ianitorem ad רָאָה

אֶל־הַשּׁוֹעֵר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־
curſum *videns* ‡ Ego :ſpeculator Dixitque .*bona nuncians* iſte nunciat.

הוּא [t] בְּשׂוֹרָה׃ 27 †וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת־מֵרוֹצַת ‡ video
bonus Vir :rex Dixitque .Sadoc filij Achimahas curſum ſicut ,prioris

הָרִאשׁוֹן כְּמֵרוֹצַת אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב
.*veniet bonum nuncium* ad † & ,hic ‡ eſt †cum nuncio bono venit.

הוּא וְאֶל־בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבֹא׃
ſe incuruauit Et . Pax ,regem ad dixit & ,Achimahas clamauit Et

28 †וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם [v] וַיִּשְׁתַּחוּ
,tuus Deus DOMINVS Benedictus :ait & ,terrã ſuper *ſuos vultus* in regi faciem ſuam

לַמֶּלֶךְ לְאַפָּיו אָרְצָה וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
meũ dominũ *in ſuam manum* ‡ leuauerunt qui ,viros *concluſit* qui tradidit

אֲשֶׁר סִגַּר אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־יָדָם בַּאדֹנִי
Dixitque ? Abſalom puero ‡ Pax :rex dixit Et .regem ‡ manus ſuas contra ‡ ne eſt

הַמֶּלֶךְ׃ 29 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם לְנַעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר
,Ioab regium ſeruum *mittendo in* magnum tumultum Vidi : Achimahas dũ mitteret

אֲחִימַעַץ [x] רָאִיתִי הֲמוֹן גָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת־עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב [x] רָאָה
.aliquid noui non & ,tuum ſeruum ‡ & ‡ me

וְאֶת־עַבְדֶּךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָּה׃
.ſtetit & ,*circuiuit* & :hîc ſta *Circumi* : rex Dixitque Verte te, vertit ſe,

30 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה [y] וַיִּסֹּב וַיִּתְיַצָּב׃ [y] סָבַב
,regi meo domino Nũciatur :Chuſi ait & :venit Chuſi ecce Et

31 †וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יְתֻבַּשַּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
.te *ſuper* inſurgentiũ omnium manu de hodie DOMINVS te iudicauit quòd contra

כִּי־[z] שְׁפָטְךָ יְהוָה הַיּוֹם מִיַּד כָּל־[z] הַקָּמִים עָלֶיךָ׃ [z] קוֹם
? Abſalom puero pax † Num :Chuſi ad rex dixit Et † eſt

32 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם
vniuerſi & ,regis mei domini inimici puer ſicut Sint : Chuſi Dixitque

וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִהְיוּ כַּנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכָל
.malum in te *ſuper inſurrexerunt* qui inſurgũt cõtra

אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ לְרָעָה׃

shalamum ſic & ,fleuit & ,portæ *cenaculum* ſuper aſcendit & ,rex eſt conturbatus Et

33 †וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ [a] וַיַּעַל עַל־[a] עֲלִיַּת הַשַּׁעַר [b] וַיֵּבְךְּ וְכֹה
dum iret, †vtinam mortuus eſſẽ *dabit* *quis* † ,Abſalom mi fili ,mi fili ,Abſalom mi Fili ,*ipſũ eundo in* dicebat

אָמַר בְּלֶכְתּוֹ בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי־יִתֵּן
.mi fili ,mi fili Abſalom , te pro *ego me mori*

מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי׃

CAP. XIX. יט

ſlet .Abſalom ſuper luget & ,*ſtens* rex Ecce : Ioab eſt nunciatum Et

1 †וַיֻּגַּד [c] לְיוֹאָב הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בּוֹכֶה וַיִּתְאַבֵּל עַל־אַבְשָׁלוֹם׃ [d] נָגַד
audiuit quia .populo omni luctum in illa die in ſalus fuit Et

2 †וַתְּהִי [e] הַתְּשׁוּעָה בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵבֶל לְכָל־הָעָם כִּי־שָׁמַע [d] הָיָה [e] יָשַׁע
.ſuo filio ſuper rex *eſt* Triſtatus :dicendo ,illa die in populus Dolet

הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ עַל־בְּנוֹ׃
instar furis ſe habuit quemadmodũ ,vrbem ingrediendo illo die in populus *ſe eſt furatus* Et

3 †וַיִּתְגַּנֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר
instar furis ſe habet †qui erubeſcunt dũ fugiunt è ‡ operuit faciem ſuam, .prælio *in eos fugiendo in* ,*erubeſcentes* † populus *ſe furaretur*

יִתְגַּנֵּב הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוֹסָם בַּמִּלְחָמָה׃
:magna voce rex clamauit & ,*ſuas faces* *inuoluit* ‡ rex Et

4 †וְהַמֶּלֶךְ לָאַט אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל
.mi fili ,mi fili Abſalom , Abſalom mi Fili

בְּנִי [f] אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי׃
affeciſti Pudore :dixit & ,domum in regem ad Ioab eſt ingreſſus Et

5 †וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר [g] הוֹבַשְׁתָּ
qui eruerunt ‡ בּוֹא [g] יָבַשׁ *euentium* tuorum ſeruorum omnium vultus hodie

הַיּוֹם אֶת־[h] פְּנֵי כָל־עֲבָדֶיךָ הַמְמַלְּטִים אֶת־
,tuarum filiarum & ,tuorum filiorum animam & ,hodie tuam animam

נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֵת נֶפֶשׁ בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ
concubinarũ :tuarum *pellicum* animam & ,tuarum vxorum animam &

וְנֶפֶשׁ נָשֶׁיךָ וְנֶפֶשׁ פִּלַגְשֶׁיךָ׃
Eò quod diligis * & odio habes ‖ ſunt Quia .te diligentes *odiendo* * & ,te habentes odio *Diligendo*

6 †לְאַהֲבָה [i] אֶת־שֹׂנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת־אֹהֲבֶיךָ כִּי
noui quia .ſerui & ,principes tibi ‖ non quia , hodie indicaſti

הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וַעֲבָדִים כִּי יָדַעְתִּי
, † mortui hodie nos omnes & ,*viuens* ‡ Abſalom ſi quia , hodie

הַיּוֹם כִּי לוּ אַבְשָׁלוֹם [j] חַי וְכֻלָּנוּ הַיּוֹם [k] מֵתִים
.tuis oculis in fuiſſet rectum tũc quòd

כִּי־אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ׃
;tuorum ſeruorum cor *ſuper* loquere & ,egredere ,ſurge nunc Et

7 †וְעַתָּה קוּם [l] צֵא וְדַבֵּר עַל־לֵב עֲבָדֶיךָ
pernoctabit *ſi* † ,*egrediens tu* ‡ non * quòd ,iuraui DOMINO *in* quia

כִּי בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי־[l] אֵינְךָ יוֹצֵא אִם־לָלִין
venit quod , malo omni *præ* hoc tibi *malum erit* ‖ & , nocte tecum *vir* †

אִישׁ אִתְּךָ הַלָּיְלָה [m] וְרָעָה לְךָ זֹאת מִכָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־בָּאָה
.*nunc vſque tuis pueritiis* ‡ ab te ſuper

עָלֶיךָ מִנְּעֻרֶיךָ עַד־עָתָּה׃
,nunciauerunt populo omni & : porta in ſedit & ,rex Surrexitque

8 †וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ [n] וַיֵּשֶׁב [o] בַּשָּׁעַר וּלְכָל־הָעָם הִגִּידוּ
facies ad † populus omnis venit & :porta in *ſedens* ‡ rex Ecce : dicendo

לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשָּׁעַר וַיָּבֹא כָל־הָעָם [p] לִפְנֵי
.ſua *tentoria* * in *vir* ‖ fugit Iſrael Et .*regis*

הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאָהֳלָיו׃
:dicendo , Iſrael tribubus omnibus in certabat populus omnis ,fuit Et

9 †וַיְהִי כָל־הָעָם [p] נָדוֹן בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
nos eripuit ipſe & ,noſtrorum inimicorum *vola* ‡ de nos eruit Rex

הַמֶּלֶךְ [q] הִצִּילָנוּ [r] מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מְלָטָנוּ
.Abſalom *deſuper* terra de fugit nunc & , Peliſtim *vola* ‡ de

מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל אַבְשָׁלוֹם׃
. prælio in eſt mortuus ,nos ſuper vnximus quem , Abſalom Et

10 †וְאַבְשָׁלוֹם [s] אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה
ſileris in reducendo ?regem *faciendum redire ad ſilentes* vos quid vt nunc Et

וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִישִׁים [s] לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃ [s] שׁוּב
,ſacerdotes Ebiathar ad & ,Sadoc ad miſit Dauid rex Et

11 †וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים
eritis quid Vt :dicendo ,Iehudah ſeniores ad Loquimini : dicendo

לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־[t] זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה [t] תִהְיוּ
verbum & † ? ſuam domum in regem reducendum ad vltimi ‡ ſiquidem

אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר
.eius domum in regem ad venit Iſrael omnis

כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃
eſtis eſtis eritis quid vt & ;*vos* mea caro & ,meum os ,*vos* mei Fratres

12 †אַחַי אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה תִהְיוּ
? regem reducendum ad nouiſſimi

אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃
es? Sic ? *tu* mea caro &, meum os Nunquid : dicetis Hamaſa ad Et

13 †וְלַעֲמָשַׂי [u] תֹּאמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתָּה כֹּה [v] אָמַר

CAP. XVIII. יח

1 וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם
populum Dauid misit Et ,centenorum principes & ,millium principes

שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת׃ 2 וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת־הָעָם
filij Abisai manu in partem tertiam & ,Ioab manu in partem tertiam

הַשְּׁלִשִׁית בְּיַד־יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן־
Dixitque .Ghittæi Itthai manu in partem tertiam & ,Ioab fratris Seruiah

צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי וַיֹּאמֶר
.vobiscum ego etiam egrediar Egrediendo :populum ad rex

הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם יָצֹא אֵצֵא גַם־אָנִי עִמָּכֶם׃
,fugerimus fugiendo si quia ;egredieris Non :populus Dixitque

3 וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם־נוֹס נָנוּס
ponent nō ,nostrū medietas mortua fuerit si & ;cor nos ad ponent non

לֹא־יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְאִם־יָמֻתוּ חֲצְיֵנוּ לֹא־יָשִׂימוּ
quòd bonum nunc Et .millia decem nos sicut nunc quia ,cor nos ad

אֵלֵינוּ לֵב כִּי־עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי־
:rex eos ad Dixitque .auxiliandum ad ciuitate à nobis sis

תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר לְעָזוֹר׃ 4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ
, portæ manum ad rex stetit Et .faciam ,vestris oculis in eis bonū Quod

אֲשֶׁר־יִטַב בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַשָּׁעַר
.millia ad & centū ad egrediebantur populus omnis &

וְכָל־הָעָם יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים׃
Leniter :dicēdo ,Itthai & ,Abisai & ,Ioab rex præcepit Et

5 וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אִתַּי לֵאמֹר לְאַט־
rex præcipiendo in ,audierunt populus omnis & .Absalom ad puerum ad mihi

לִי לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם שֹׁמְעִים בְּצֵאת הַמֶּלֶךְ
populus est egressus Et .Absalom verbum super principibus omnibus

6 אֶת־כָּל־הַשָּׂרִים עַל־דְּבַר אַבְשָׁלוֹם׃ וַיֵּצֵא הָעָם
.Ephraim sylua in prælium fuit & ;Israel occursum in campum in

הַשָּׂדֶה לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר אֶפְרָיִם׃
ibi fuit & ,Dauid seruorum facies ad Israel populus ibi sunt cæsi Et

7 וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וַתְּהִי־שָׁם
ibi fuit Et .millium viginti illa die in magna plaga

הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים אָלֶף׃ 8 וַתְּהִי־שָׁם
peredere sylua multiplicanit & :terræ omnis facies super dispersum prælium

הַמִּלְחָמָה נָפְצוֹת עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיֵּרֶב הַיַּעַר לָאֲכָל
illa die in gladius deueranit quos ab iis ,populo in

בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא׃
equitans Absalom & ,Dauid seruorum facies ad Absalom occurrit Et

9 וַיִּקָּרֶא אַבְשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם רֹכֵב
, magnæ quercus densitatem subter mulus est ingressus & .mulum super

עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת שׂוֹבֶךְ הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה
.terram inter & ,cælos inter est datus & ,quercu in eius caput se tenuit &

וַיֶּחֱזַק רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ
, vnus vir vidit Et .transiuit ,eo sub qui mulus &

וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר־תַּחְתָּיו עָבָר׃ 10 וַיִּרְאֶה אִישׁ אֶחָד
.quercu in suspensum Absalom vidi Ecce :dixit & ,Ioab indicauit &

וַיַּגֶּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אַבְשָׁלֹם תָּלוּי בָּאֵלָה׃
eū percussisti non cur &, vidisti ecce Et :sibi indicanti viro Ioab dixit Et

11 וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתָ וּמַדּוּעַ לֹא־הִכִּיתוֹ
vnum cingulum & ,argenteos decem tibi dare me super & :terrā in ibi

שָׁם אַרְצָה וְעָלַי לָתֵת לְךָ עֲשָׂרָה כֶסֶף וַחֲגֹרָה אֶחָת׃
meas volas super appendens ego si Et :Ioab ad vir Dixitque

12 וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־יוֹאָב וְלוּ אָנֹכִי שֹׁקֵל עַל־כַּפַּי
quia :regis filium in meam manum mitterem non argenteos mille

אֶלֶף כֶּסֶף לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי אֶל־בֶּן־הַמֶּלֶךְ כִּי
:dicendo ,Itthai & ,Abisai & ,tibi rex præcepit nostris auribus in

בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֹתְךָ וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אִתַּי לֵאמֹר
meam animam in fecissem Vel .Absalom in puerum in quis Obserua te

שִׁמְרוּ־מִי בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם׃ 13 אוֹ עָשִׂיתִי בְנַפְשׁוֹ
tu & ; rege à esset absconditum non verbum omne & ,mendacium

שֶׁקֶר וְכָל־דָּבָר לֹא־יִכָּחֵד מִן־הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה
:tuas facies ad expectabo sic Non :Ioab Dixitque .aduerso ex stares

תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד׃ 14 וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא־כֵן אוֹחִילָה לְפָנֶיךָ
Absalom corde in ea infixit & ,sua vola in ſpicula tria cepit & &

וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם
pueri decem circuierunt Et .quercus corde in viuente ipso adhuc

עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֵב הָאֵלָה׃ 15 וַיָּסֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים
.eum occiderunt & ,Absalom percusserunt & ,Ioab vasa ferentes

נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב וַיַּכּוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיְמִתֻהוּ׃
post persequendo à populus est reuersus & ,buccina in Ioab clanxit Et

16 וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשֹּׁפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדֹּף אַחֲרֵי
.populum Ioab prohibuit quia ,Israel

יִשְׂרָאֵל כִּי־חָשַׂךְ יוֹאָב אֶת־הָעָם׃

† erat
שׁוֹם a
tribunos , & centuriones.
שׁוֹר c מֵאָה b

† qui populum Dauid numerauit Et

† וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ a וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם

† וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת־הָעָם b

† sed
בערבות p
rex , & omnis populus
ſtabāt † fullonis
‡ nunciauit
‡ nunciauerūt
z יָלַךְ
nunciauit
y רָאָה
† erat
a שָׁנָה בּוֹא
† expandit
† frumēta
‡ agnita estres
d רוּף יָדַע
‡ est
vadum aquę.
‖ in
f יָכַל g שׁוּב
† postquam abierunt illi,
h † וַיְהִי
i הָיָה
k עָלָה
‡ nūciauerunt
‡ contra
* erat
donec illuceret mane

‡ super
e שׂוֹם
† tu es
† est in
לְעִזּוֹר
est ‡ in loco p
centeni & milleni.
h מֵאָה
i צְוָה
ambulate ,p-pter me erga
ſqñ præcepit
‡ propter Absalom.
saltu
co ram seruis
k נֶגֶף
† in superficie
‡ plures ‡ consumpsit
נפוצה p
l נָפַץ k רָבָה
* de populo, quàm accidit vt occurreret
‡ ante seruos
† equitabat
† positus
‡ quiſpiam,
m נָתַן
‡ erat
n רָאָה
nunciauit
o נָגַד p הָלָה
nuncianti
q רָאָה r נָכָה
* mea īterfuiſſet
‖ baltheū
s נָתַן
† appēderem
‡ manus
ו ‖ p
‖ hui' rei gratia mihi exhibitos, Cauete ne quis tangat
t עָשָׂה
בנפשי q
‡ bonum est quòd ſic expectē coram te
† tulit u יָחַל
‡ tela * manu x כַּף
† medio ‖ verterunt ſe
‡ iuuenes
y חַיִל z סָבַב
‡ armigeri
a כָּלָה b נָכָה
d שׁוּב c מוּת
ſtetit * ne perſequoret

† וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים כָּזֹאת 15
: Israel senioribus & ,Absalom Achitophel consuluit hoc sicut & & sic

וְכָזֹאת יָעַץ אֲחִיתֹפֶל אֶת־אַבְשָׁלוֹם וְאֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
.ego consului hoc sicut & hoc sicut & sic & sic

וְכָזֹאת וְכָזֹאת יָעַצְתִּי אָנִי׃
pernoctes ‡ Ne :dicendo ,Dauid indicate & ,festinanter mittite nunc Et nunciate

† וְעַתָּה שִׁלְחוּ מְהֵרָה ‡ וְהַגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר אַל־ u תָּלֶן 16 ‡ moreris
forte ne ;trāsibis transeundo etiam & † , deserti transitibus ‡ in nocte

הַלַּיְלָה בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר וְגַם עָבוֹר תַּעֲבֹר פֶּן
.eo cum qui populo omni & , regi ‡ deglutiatur

יְבֻלַּע לַמֶּלֶךְ וּלְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
ancilla abiit & , Roghel † fonte in ſtantes Achimahas & Ionathan Et

17 † וִיהוֹנָתָן וַאֲחִימַעַץ עֹמְדִים בְּעֵין־רֹגֵל וְהָלְכָה הַשִּׁפְחָה
non quia ;Dauid regi indicauerunt ‡ & ,abierunt ipsi & : eis indicauit ‡ &

וְהִגִּידָה לָהֶם וְהֵם y יֵלְכוּ x וְהִגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד כִּי לֹא
indicauit & ,puer eos vidit Et .vrbem ingredi videri poterant

יוּכְלוּ y לְהֵרָאוֹת לָבוֹא הָעִירָה׃ 18 † וַיַּרְא אֹתָם נַעַר וַיַּגֶּד
domum ad venerunt & ,festinanter ipsi ambo abierunt Et . Absalom

לְאַבְשָׁלֹם וַיֵּלְכוּ z שְׁנֵיהֶם מְהֵרָה a וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית־
-illuc descenderunt & ,suo attio in puteus † ei & ;Bachurim in viri

† erat
יָרַד b
tulit * velamē in superficie
d לָקַח סָכַךְ
‡ expandit
† frumēta
‡ agnita estres
e רוּף f יָדַע
‡ est
vadum aquę.
‖ in
f יָכַל g שׁוּב
† postquam abierunt illi,
h † וַיְהִי
i הָיָה
k עָלָה
‡ nūciauerunt
‡ contra
* erat
donec illuceret mane

אִישׁ בְּבַחֻרִים וְלוֹ בְאֵר בַּחֲצֵרוֹ b וַיֵּרְדוּ שָׁם׃
,putei facies super operimentum * expandit & , mulier cepit Et

19 † וַתִּקַּח הָאִשָּׁה d וַתִּפְרֹשׂ אֶת־ c הַמָּסָךְ עַל־פְּנֵי הַבְּאֵר
.verbum est agnitum ‡ non & ,grana † contusa eum super distendit ‡ &

וַתְּשַׁטַּח עָלָיו e הָרִפֹּת וְלֹא f נוֹדַע דָּבָר׃
:dixerunt & ,domum in mulierem ad Absalom serui venerunt Et

20 † וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶל־הָאִשָּׁה הַבַּיְתָה וַיֹּאמְרוּ
Transierunt : mulier eis Dixitque ;Ionathan & , Achimahas ‡ Vbi

אַיֵּה אֲחִימַעַץ וְיוֹנָתָן וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה עָבְרוּ
.Ierusalaim ‡ sunt reuersi & ;inuenerunt non & ,quæsierūt Et .aquarū riuum

f מִיכַל הַמַּיִם וַיְבַקְשׁוּ g וְלֹא מָצָאוּ g וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִַם׃
,abierunt & ,puteo de ascenderunt & , eos abire post † ,fuit Et

21 † וַיְהִי h אַחֲרֵי i לֶכְתָּם k וַיַּעֲלוּ מֵהַבְּאֵר וַיֵּלְכוּ
transite & ,Surgite :Dauid ad dixeruntque .Dauid regi indicauerunt ‡ &

וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמְרוּ אֶל־דָּוִד קוּמוּ וְעִבְרוּ
. Achithophel vos super ‡ consuluit sic quia , aquas festinanter

מְהֵרָה אֶת־הַמַּיִם כִּי־כָכָה יָעַץ עֲלֵיכֶם אֲחִיתֹפֶל׃
transierunt & ,eo cum * qui ,populus omnis & Dauid surrexit Et

22 † וַיָּקָם דָּוִד וְכָל־הָעָם l אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ
non qui defuit Non .vnum ad vsq; matutini lucem ad vsque ,Iarden

אֶת־הַיַּרְדֵּן עַד־אוֹר הַבֹּקֶר עַד־אַחַד לֹא נֶעְדַּר אֲשֶׁר לֹא־
esset factum non quòd vidit Achitophel Et .Iarden transiret

עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ 23 וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה
,suā domum in abiit & ,surrexit & ,asinum strauit & ,suū consilium

l עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־הַחֲמוֹר m וַיָּקָם n וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ
,est mortuus & ;se strangulauit & ,suam domum ad præcepit & , suā ciuitatē in

אֶל־עִירוֹ o וַיְצַו אֶל־בֵּיתוֹ וַיֶּחְנַק p וַיָּמָת
. sui patris sepulchro in est sepultus &

וַיִּקָּבֵר בְּקֶבֶר אָבִיו׃
,Iarden transijt Absalom & :Machanaim * in venit Dauid Et

24 † וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה q וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן
posuit Hamasam Et .eo cum Israel vir omnis & , ipse

הוּא וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ׃ 25 † וְאֶת־עֲמָשָׂא r שָׂם
,viri filius † Hamasa Et . exercitum super Ioab pro Absalom

אַבְשָׁלֹם תַּחַת יוֹאָב עַל־הַצָּבָא וַעֲמָשָׂא בֶן־אִישׁ
filiam Abighal ad est ingressus qui ,Israelita Ithra eius nomen &

s בָּנָה וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲשֶׁר־בָּא אֶל־אֲבִיגַל t בַּת־
.Ioab matrem Seruiah sororem Nachas

נָחָשׁ אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב׃
.Ghilhad terra ‡ Absalom & ,Israel est castrametatus Et

26 † וַיִּחַן u יִשְׂרָאֵל v וְאַבְשָׁלֹם אֶרֶץ הַגִּלְעָד׃
Nachas filius Subi & ;Machanaim ‡ in Dauid venire secundū † ,fuit Et

27 † וַיְהִי כְּבוֹא דָוִד מַחֲנָיְמָה וְשֹׁבִי בֶן־נָחָשׁ
,debar--Lo de Hammiel filius Machir & ,Hammon filiorum Rabbah de

מֵרַבַּת בְּנֵי־עַמּוֹן וּמָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלֹּא דְבָר
,figuli vas & ,scyphos & ,Cubile ‖ ;Roghelim de Ghilhadites Barzillai &

וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי מֵרֹגְלִים׃ 28 † מִשְׁכָּב וְסַפּוֹת וּכְלֵי יוֹצֵר
; tostum * & ,lentes & ,fabam ‡ & ,tostum * & ,farinā & ,hordea & ,frumēta &

וְחִטִּים וּשְׂעֹרִים וְקֶמַח y וְקָלִי וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְקָלִי׃
fecerunt accedere bouis coagulationes & ,pecus ‡ & ,butyrum & , mel Et

29 † וּרְבַשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן z וּשְׁפוֹת בָּקָר a הִגִּישׁוּ
Populus : dixerunt quia . vescendum adeo cum * qui populo & ,Dauid

לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם
.deserto in ‖ sitiens & ,lassus & ,famelicus

רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר׃

‡ in
חֲנָה g
† cùm veniſſet ‡ castra
e הָיָה
‖ Lectū, & crateres , & vasa ſigulina.
u סַפָּף
*polentā, ‡ fabas, *polentā.
x חֲנָט y קָלָה
‡ pecudes, & caſeos vaccinos obtulerūt
z שָׁפָה a נָגַשׁ
* erat ‖ eſt

. Mephiboseth ‡ quæ omnia † tibi Ecce :Sibah ad rex Dixitque † sunt ‡ sunt
4 †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִבָּא הִנֵּה לְךָ כֹּל אֲשֶׁר לְמְפִיבֹשֶׁת
mi domine tuis oculis in gratiam inueniã, me Incuruaui : Sibah dixit Et
d שִׁחָה c חָנַן
וַיֹּאמֶר צִיבָא d הִשְׁתַּחֲוֵיתִי אֶמְצָא־c חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי
inde ecce &. Bachurim ad vsque Dauid rex venit Et .rex
f בּוֹא
5 הַמֶּלֶךְ׃ f †וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד־בַּחוּרִים וְהִנֵּה מִשָּׁם
,Ghera filius Simhi eius nomen & ,Saul domus familia è egrediens vir egrediebatur
אִישׁ יֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית־שָׁאוּל וּשְׁמוֹ שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא
lapidibus in lapidabat Et .maledicens & ,egrediendo egrediens egrediebatur
6 יֹצֵא יָצוֹא וּמְקַלֵּל׃ †וַיְסַקֵּל בָּאֲבָנִים׳
omnes & ,populus omnis & ;Dauid regis seruos omnes & ,Dauid maledicebat.
אֶת־דָּוִד וְאֶת־כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם׳ וְכָל־
Simhi dicebat sic Et .eius siniſtra à & ,eius dextera à potentes
g יָמִין
7 הַגִּבֹּרִים g מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ׃ †וְכֹה־אָמַר שִׁמְעִי
.profectu sine † vir & ,sanguinum vir egredere, Egredere :ei maledicendo in dum malediceret †impie.
h יָצָא
בְּקַלְלוֹ h צֵא צֵא אִישׁ הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְלִיָּעַל׃
quo Saul domus sanguines omnes ‡ DOMINVS te super * Reddidit *tibi ‡omnẽ sanguinẽ
i שׁוּב
8 †הֵשִׁיב יְהוָה כָּל־i דְּמֵי בֵית־שָׁאוּל אֲשֶׁר
Absalom manu in regnum DOMINVS deditque .eo pro regnasti
k נָתַן
מָלַכְתָּ תַּחְתָּיו וַיִּתֵּן יְהוָה׳ אֶת־הַמְלוּכָה בְּיַד־k אַבְשָׁלוֹם
.tu ! sanguinum vir quoniam, tuo malo in tu ‡ ecce Et .tui filij ‡es !es.
l בְּנֶךָ
בְּרָעָתֶךָ כִּי אִישׁ דָּמִים אָתָּה׃ l בֶּן־בְּנֶךָ וְהִנְּךָ
canis maledicet † quid Vt :regem ad Seruiah filius Abisai Dixitque † maledicit
9 †וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֶל־הַמֶּלֶךְ לָמָּה יְקַלֵּל הַכֶּלֶב
remouebo & ,obsecro Transeam ? regi meo domino hic mortuus
m מוּת n סוֹר
הַמֵּת m יְהוָה׳ אֶת־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶעְבְּרָה־נָּא n וְאָסִירָה
,Seruiah filij vobis & mihi Quid :rex Dixitque .eius caput
אֶת־רֹאשׁוֹ׃ †וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה ‡ ש † ש
10 quis & ,Dauid Maledic :ei dixit DOMINVS quia † & ?maledicat quia ‡ כּ כִּי
כִּי יְקַלֵּל וְכִי יְהוָה׳ אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת־דָּוִד וּמִי ק ק
ad &, Abisai ad Dauid dixit Et ?sic fecisti Cur :dicet
o עָשָׂה
11 יֹאמַר מַדּוּעַ o עָשִׂיתָ כֵּן׃ †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישַׁי׳ וְאֶל־ *vtero meo,
,meis visceribus * de est egressus qui , meus filius Ecce :suos seruos omnes
p מְעָה
כָּל־עֲבָדָיו הִנֵּה בְנִי אֲשֶׁר־יָצָא p מִמְּעַי ‡quærit quantomagis
,ei Dimittite † ?Iemini filius nunc quia etiam & ;meam animam querens ‡ † Sinite illũ,
q יָמִין r נָגַשׁ
מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי וְאַף כִּי־עַתָּה בֶּן־q הַיְמִינִי r הַנַּחוּ לוֹ ad afflictionem meam,
respiciet Forsitan .DOMINVS ei dixit quia, maledicat &
s עֵין t שׁוּב
וְיקַלֵּל כִּי־אָמַר לוֹ יְהוָה׃ †אוּלַי יִרְאֶה s יְהוָה t בְּעֵינִי בעיני
12 pro bonum mihi DOMINVS reddet & :meum oculum in DOMINVS
u יָלַךְ
.via in ! eius viri &, Dauid ibat Et .hac die eius maledictione ‡ ibat p latus
v יָלַךְ
קִלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה׃ †וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו בַּדָּרֶךְ ‡maledicẽdo
13 ,maledicebat † & ,eundo ,eius aduerso ex ,montis costa in vadens ‡ Simhi Et & lapides mittebat contra ipsum, & iactabat puluerem ‡ erat † requieuit
וְשִׁמְעִי הֹלֵךְ בְּצַלַע הָהָר לְעֻמָּתוֹ הָלוֹךְ וְקַלֵּל
.puluere in puluerabat & ,eius regione è lapidibus in lapidabat &
וְיסַקֵּל בָּאֲבָנִים׳ לְעֻמָּתוֹ וְעָפֹר בֶּעָפָר׃
.ibi ‡ pinauit † & ;lassi eo cum ‡ qui, populus omnis & ,rex venit Et
14 †וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ עֲיֵפִים וַיִּנָּפֶשׁ שָׁם׃
,Ierusalaim in venerunt Israel vir * populus omnis & ,Absalom Et
x חָיָה
15 †וְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם׳ אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלִָם amicus
Archites Chusai venit quando ,fuit Et .eo cum Achithophel &
y רֵעַ z חַיָּה
וַאֲחִיתֹפֶל אִתּוֹ׃ †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא חוּשַׁי x הָאַרְכִּי y רֵעַ דָּוִד אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר חוּשַׁי z אֶל־אַבְשָׁלוֹם יְחִי
16 Viuat : Absalom ad Chusai dixit & ,Absalom ad Dauid socius ‡ est
‡ Ista : Chusai ad Absalom Dixitque .rex viuat ,rex
הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃ †וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם׳ אֶל־חוּשַׁי זֶה
17 ?tuo socio ‡ cum iuisti non quid Vt ?tuo socio cum † tua misericordia † ad amicum tuũ? ‡ amico
חַסְדְּךָ אֶת־רֵעֶךָ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ אֶת־רֵעֶךָ׃
,DOMINVS elegerit quem ‡ quia ,Non : Absalom ad Chusai Dixitque sed ‡ eius ero
18 †וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם׳ לֹא כִּי אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה
.manebo eo cum & ,ero non , Israel vir omnis & ,iste populus & omnes viri illius
וְהָעָם הַזֶּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל׳ לוֹ אֶהְיֶה וְאִתּוֹ אֵשֵׁב׃
Quẽadmodũ ?eius filij facies ad † nónne ?seruitur ‡ sũ ego eui , secunda Et Item,
19 †וְהַשֵּׁנִית לְמִי אֲנִי אֶעֱבֹד הֲלוֹא׳ לִפְנֵי בְנוֹ כַּאֲשֶׁר a † coram filio
Absalom dixit Et .tuas facies ad ero sic , tui patris facies ad seruiui b שָׁנָה פָּנָה
עָבַדְתִּי׳ לִפְנֵי אָבִיךָ כֵּן אֶהְיֶה לְפָנֶיךָ׃ †וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם coram patre tuo, corãte.
20 faciamus quid consilium vobis Date : Achitophel ad
e יְהַב b יַעַץ
אֶל־אֲחִיתֹפֶל׳ הָבוּ לָכֶם d עֵצָה מַה־נַּעֲשֶׂה׃ ‡ concubinas
,tui patris pellices ‡ ad Ingredere : Absalom ad Achitophel Dixitque
21 †וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל׳ אֶל־אַבְשָׁלוֹם בֹּא אֶל־פִּלַגְשֵׁי אָבִיךָ
quòd , Israel omnis audiet & : domum custodiendum ad dimisit quas
c חִבִּיחַ
אֲשֶׁר c חִבִּיחַ לִשְׁמֹר הַבָּיִת וְשָׁמַע כָּל־יִשְׂרָאֵל׳ כִּי־ ‡abominationem feceris in patrem tuũ, * sunt
.tecum * qui omnium manus roborabuntur & ,tuo patri te fœtidum reddideris ‡ †tabernaculũ
נִבְאַשְׁתָּ אֶת־אָבִיךָ וְחָזְקוּ יְדֵי כָּל־אֲשֶׁר אִתָּךְ׃
est ingressus & : tectum super tentorium † Absalom ipsi extenderunt Et
f נָטָה g בּוֹא
22 †f וַיִּטּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֹהֶל עַל־הַגָּג g וַיָּבֹא

CAP. XVII.

duodecim nunc Eligam : Absalom ad Achithophel dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל׳ אֶל־אַבְשָׁלוֹם אֶבְחֲרָה נָּא a שְׁנֵים־עָשָׂר a שָׁנָה
millia virorũ .nocte Dauid post persequar & ,consurgam & ,virum mille
אֶלֶף אִישׁ וְאָקוּמָה וְאֶרְדְּפָה אַחֲרֵי דָוִד הַלָּיְלָה׃
eſt ‡ debilis terrebo & .manibus remissius ‡ &, laborans ipse & ;eum super veniam Et
2 †וְאָבוֹא עָלָיו וְהוּא יָגֵעַ וּרְפֵה יָדַיִם וְהַחֲרַדְתִּי
†est regem percutiam & ;secum † qui populus omnis fugiet & ,eum
אֹתוֹ b וְנָס כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ c וְהִכֵּיתִי אֶת־הַמֶּלֶךְ b נוּם c נָכָה
sicut redit .eum solum ad redire secundùm ,te ad populum omnem reducam Et
d שׁוּב
3 לְבַדּוֹ׃ d †וַאֲשִׁיבָה כָל־הָעָם אֵלֶיךָ כְּשׁוּב omnis vir
.pax * ecit populus omnis : quærens ‡ tu quem ,virum omnem ‡ quæris.
כַּל הָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה מְבַקֵּשׁ כָּל־הָעָם יִהְיֶה שָׁלוֹם׃ * pacificus.
seniorum omnium oculis in & ,Absalom oculis in verbum fuit rectum Et
4 †וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי אַבְשָׁלוֹם וּבְעֵינֵי כָּל־c זִקְנֵי c זָקֵן
Chusai ad etiam obsecro Voca : Absalom Dixitque .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ †וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם קְרָא נָּא גַּם לְחוּשַׁי ‡loquatur.
. ‡ ipse etiam suo ore in quid audiemus & ,Architam
5 הָאַרְכִּי וְנִשְׁמְעָה מַּה־בְּפִיו גַּם־הוּא׃
,cum ad Absalom dixit & , Absalom ad Chusai venit Et
6 †וַיָּבֹא חוּשַׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו
faciemus nunquid : Achitophel est locutus hoc verbũ Secũdum : dicendo
לֵאמֹר כִּדְבָרָ הַזֶּה דִּבֶּר אֲחִיתֹפֶל הֲנַעֲשֶׂה
ad Chusai Dixitque .loquere tu ?non an ,eius verbum
7 אַחֲרֵי דְבָרוֹ אִם־אַיִן אַתָּה דַּבֵּר׃ †וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל־ ‡ est
vice in Achithophel consuluit quod ,consilium bonum ‡ ¡Non : Absalom
אַבְשָׁלוֹם לֹא־טוֹבָה e הָעֵצָה אֲשֶׁר־יָעַץ אֲחִיתֹפֶל בַּפַּעַם e יָעַץ
& ,tuum patrem nosti Tu :Chusai Dixitque .hac
8 הַזֹּאת׃ †וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־ †sunt, ‡sunt,
orbatus vrsus sicut , ipsi ‡ animo amari & , ipsi † fortes quòd, eius viros
אֲנָשָׁיו כִּי גִבֹּרִים הֵמָּה f וּמָרֵי נֶפֶשׁ הֵמָּה כְּדֹב שַׁכּוּל f מָרַר
.populo cum pernoctabit non & , belli ‡ vir * tuus pater & : agro in *est ‡bellicosus,
בַּשָּׂדֶה וְאָבִיךָ אִישׁ מִלְחָמָה וְלֹא g יָלִין אֶת־הָעָם׃ g לִין
:locorum ! vnò in vel ,foucarum vna in latens ipse nunc Ecce se abscondit, è foueis ! è locis: cùm ceciderit ex * erat
9 †הִנֵּה עַתָּה הוּא־נֶחְבָּא בְּאַחַת הַחֲפָחִים אוֹ בְּאַחַד הַמְּקֹמוֹת׃
:dicet & ,audiens audierit & ,principio in eis in cadere secundùm erit &c
וְהָיָה כִּנָּפֵל בָּהֶם בַּתְּחִלָּה וְשָׁמַע הַשֹּׁמֵעַ וְאָמַר
.Absalom post * qui , populo in plaga Fuit
h הָיָה i נֶגֶף
h הָיְתָה i מַגֵּפָה בָּעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃ vir fortis ‡est
liquefiendo , leonis cor sicut ‡ eius cor cuius , virtutis filius etiam ipse Et
10 †וְהוּא גַּם־בֶּן־חַיִל אֲשֶׁר לִבּוֹ כְּלֵב הָאַרְיֵה הָמֵס k מָסַס
,virtutu * filij &, tuus pater ‡ fortis quòd , Israel omnis sciens quia . liquefiet ‡ est
יִמַּס כִּי־יוֹדֵעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל׳ כִּי־גִבּוֹר אָבִיךָ וּבְנֵי־חַיִל * fortes
te super † congregetur congregando , consului Quoniam ! .eo cum ‡ qui ‡ sunt ! Sed
11 אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ †כִּי יַעֲצְתִּי הָאֵסֹף עָלֶיךָ cõsulo vt † ad
super † quæ , arena tanquam , sebah-Beer vsque &, Dan à Israel omnis † est iuxta
כָּל יִשְׂרָאֵל l מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע כַּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־ facies tua vadat in bellũ.
.consilio in eunte * vir facies & ; multitudine in mare
הַיָּם l לָרֹב וּפָנֶיךָ הֹלְכִים בַּקְּרָב׃ l רָבַב
,ibi inuenitur quo ,locorum vnum in eum ad veniemus Et ! locis, ‡quo inuenietur.
12 †m וּבָאנוּ אֵלָיו בְּאַחַת הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר נִמְצָא שָׁם m בּוֹא
:humum ‡ super ros cadit quẽadmodũ , cum super † castrametabimur &
n מָצָא
n וְנָחְנוּ עָלָיו כַּאֲשֶׁר o יִפֹּל הַטַּל עַל־הָאֲדָמָה׃ † aduersus
.vnus etiam , secum ‡ qui , viris omnibus in * &, eo in remanebit non & ‡ terram,
וְלֹא־p נִוָּתֵר בּוֹ וּבְכָל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ גַּם־אֶחָד׃ n חָנָה o כָּפַל
ad Israel omnis pottabunt & ,se collegerit ciuitatem in si Et reliquetur ex * ex ‡ sunt
13 †וְאִם־אֶל־עִיר יֶאֱסֹף q וְהִשִּׁיאוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶל־ p יָתַר q נָשָׂא
vsque , torrentem in vsque eam trahemus & , funes illam ciuitatem lapis.
הָעִיר הַהִיא חֲבָלִים וְסָחַבְנוּ אֹתוֹ עַד־הַנַּחַל עַד
Absalom Dixitque .lapillus etiam ibi inueniatur non quo
14 אֲשֶׁר־לֹא־נִמְצָא שָׁם גַּם־צְרוֹר׃ †וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם׳ Melius est ! vt destrueret
consilio pra , Architæ Chusai consilium Bonum : Israel vir omnis &
וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל טוֹבָה r עֲצַת חוּשַׁי הָאַרְכִּי מֵעֲצַת r פּוּר ‡ quod erat vt induceret Dominus
Achitophel consilium infringeret præceperat DOMINVS &: Achitophel
אֲחִיתֹפֶל וַיהוָה צִוָּה r לְהָפֵר אֶת־עֲצַת אֲחִיתֹפֶל׳
.malum Absalom super DOMINVM inducere propterea ad , bonum ‡
הַטּוֹבָה לְבַעֲבוּר הָבִיא יְהוָה אֶל־אַבְשָׁלוֹם אֶת־s הָרָעָה׃ s רוּעַ

de transire *populum omnem consummare ad vsque* ,Ebiathar ascendit Et
וַיַּעַל אֶבְיָתָר עַד־תַּם כָּל־הָעָם לַעֲבֹר מִן־
arcam Reduc : Sadoc ad rex Dixitque .ciuitate
הָעִיר׃ 25 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק הָשֵׁב אֶת־אֲרוֹן
,me reducet & ,DOMINI oculis in gratiâ inuenero si .vrbem in Dei
הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם־אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה וְהֵשִׁבַנִי
Non :dixerit sic si Et .eius *domicilium* & ,eam *me faciet videre* &
וְהֶרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת־נָוֵהוּ׃ 26 וְאִם כֹּה יֹאמַר לֹא
.suis oculis in bonum quod *sicut* mihi faciat ;ego ecce ,te in complacui
חָפַצְתִּי בָּךְ הִנְנִי יַעֲשֶׂה־לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו׃
reuertere *tu* Videns Nonne :sacerdotē Sadoc ad rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צָדוֹק הַכֹּהֵן הֲרֹאֶה אַתָּה שָׁבָה 27
,Ebiathar filius Ionathan & ,tuus filius Achimahas & : pace in ciuitatē in
הָעִיר בְּשָׁלוֹם וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ וְיוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר
morans ego ,Videte .vobiscum vestri filij duo
שְׁנֵי בְנֵיכֶם אִתְּכֶם׃ 28 רְאוּ אָנֹכִי מִתְמַהְמֵהַּ
.mihi *nunciandum ad* ,*vobiscum* à verbum *venire vsque* ,deferri *transitibus* in
בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר עַד־בּוֹא דָבָר מֵעִמָּכֶם לְהַגִּיד לִי׃
,Ierusalaim *in* Dei arcam Ebiathar & ,Sadoc reduxit Et
וַיָּשֶׁב צָדוֹק וְאֶבְיָתָר אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים יְרוּשָׁלִַם 29
,ascendens,oliuarum *ascensu in ascendens* Dauid Et .ibi manserunt &
וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ 30 וְדָוִד עָלָה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עָלֹה
omnis & : discalceatus *vadens ipse* & ,opertum ei caput & ;flens &
וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הוֹלֵךְ יָחֵף וְכָל־
,ascendēdo ascēdebant & ,*suū* caput *vir* operuerunt ,secum qui populus
הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוּ עֹלֶה
colligatoribus in Achitophel :dicendo ,*indicauit* Dauid Et .flendo &
וּבָכֹה׃ 31 וְדָוִד הֻגַּד לֵאמֹר אֲחִיתֹפֶל בַּקֹּשְׁרִים
Achitophel consilium *nunc* Infatua :Dauid dixitque .Absalom cum
עִם־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד סַכֶּל־נָא אֶת־עֲצַת אֲחִיתֹפֶל
vt ,*caput* ad vsque venit Dauid ,fuit Et .DOMINE
יְהוָה׃ 32 וַיְהִי דָוִד בָּא עַד־הָרֹאשׁ אֲשֶׁר־
Archites Chusai eius occursum in ecce & ;Deo ibi se incuruaret
יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשַׁי הָאַרְכִּי
:Dauid ei Dixitque .suum caput super *humus* & ,sua tunica scissus
קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ׃ 33 וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד
ciuitatem in si Et .*onus in me super* eris & ,mecum transieris Si
אִם־עָבַרְתָּ אִתִּי וְהָיִתָ עָלַי לְמַשָּׂא׃ 34 וְאִם־הָעִיר
seruus *ero* ,rex *ego* tuus Seruus: Absalom ad dixeris &,reuertaris
תָּשׁוּב וְאָמַרְתָּ לְאַבְשָׁלוֹם עַבְדְּךָ אֲנִי הַמֶּלֶךְ אֶהְיֶה עֶבֶד
ex eo tempo mihi *infringes* & ;tuus seruus *ego* nunc & ,*tunc ex ego* tui patris
re, ero אָבִיךָ וַאֲנִי מֵאָז וְעַתָּה וַאֲנִי עַבְדֶּךָ וְהֵפַרְתָּה לִי
dissipabis Ebiathar &,Sadoc ibi tecum non an Et .Achitophel consilium
אֶת עֲצַת אֲחִיתֹפֶל׃ 35 הֲלֹוא עִמְּךָ שָׁם צָדוֹק וְאֶבְיָתָר
,regis domo de audieris quod ,verbum omne ,erit & ?sacerdotes
הַכֹּהֲנִים וְהָיָה כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִבֵּית הַמֶּלֶךְ
.sacerdotibus Ebiathar & ,Sadoc indicabis
תַּגִּיד לְצָדוֹק וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים׃
Ionathā & ,Sadoc ipsi Achimahas ,eorū filij duo eis cū ibi Ecce
הִנֵּה־שָׁם עִמָּם שְׁנֵי בְנֵיהֶם אֲחִימַעַץ לְצָדוֹק וְיוֹנָתָן 36
quod verbum omne me ad eorum *manu in* mittetis & : Ebiathar ipsi
לְאֶבְיָתָר וּשְׁלַחְתֶּם בְּיָדָם אֵלַי כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר
Absalom &:ciuitatem in Dauid amicus Chusai venit Et .audieritis
תִּשְׁמָעוּן׃ 37 וַיָּבֹא חוּשַׁי רֵעֵה דָוִד הָעִירָה וְאַבְשָׁלֹם
.Ierusalaim est ingressus
יָבוֹא יְרוּשָׁלִָם׃

CAP. XVI.

Mephiboseth puer Sibah ecce & ;*capite* de paululū transierat Dauid Et
וְדָוִד עָבַר מְעַט מֵהָרֹאשׁ וְהִנֵּה צִיבָא נַעַר מְפִיבֹשֶׁת 1
ducenti eos super & ,stratorum asinorum *iugum* & , eius occursum in
לִקְרָאתוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים חֲבֻשִׁים וַעֲלֵיהֶם מָאתַיִם
.vini vter & ,*fructus æstini* centum & ,*sicci botri* centum & , panes
לֶחֶם וּמְאַת צִמּוקִים וּמְאַת קַיִץ וְנֵבֶל יָיִן׃
:Siba dixitque ?tibi hæc Quid :Siba ad rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא מַה־אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר צִיבָא 2
comedendum ad ,*æstas* & ,panis & ,equitandum ad regis *domui* Asini
הַחֲמֹרִים לְבֵית הַמֶּלֶךְ לִרְכֹּב וְלַלֶּחֶם וְהַקַּיִץ לֶאֱכֹל
.deserto in *lasso bibendum ad* ,vinum & ;*pueris*
הַנְּעָרִים וְהַיַּיִן לִשְׁתּוֹת הַיָּעֵף בַּמִּדְבָּר׃
:regem ad Siba dixit & ?tui domini filius *vbi* Et :rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאַיֵּה בֶּן־אֲדֹנֶיךָ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ 3
domus mihi *restituent* Hodie : dixit quia ,Ierusalaim in *manens* Ecce
הִנֵּה יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית
.mei patris regnum Israel
יִשְׂרָאֵל אֶת מַמְלְכוּת אָבִי׃

dicēdo ,Aram in Ghesur in *me manendo in* tu seruus vouit votum Quia
כִּי־נֵדֶר נָדַר עַבְדְּךָ בְּשִׁבְתִּי בְגְשׁוּר בַּאֲרָם לֵאמֹר 8
seruam & ,Ierusalaim in DOMINVS me reduxerit reducendo Si
אִם־שׁוֹב יְשִׁבֵנִי יְהוָה יְרוּשָׁלִַם וְעָבַדְתִּי אֶת־
,surrexit & .pace in Vade :rex ei Dixitque .DOMINO
יְהוָה׃ 9 וַיֹּאמֶר־לוֹ הַמֶּלֶךְ לֵךְ בְּשָׁלוֹם וַיָּקָם
vestigatores Absalom misit Et .Chebron in abiit &
וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה׃ 10 וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם מְרַגְּלִים
,buccinæ *vocem vos audite* Circa :dicendo ,Israel tribus vniuersas in
בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת־קוֹל הַשֹּׁפָר
.Chebron in Absalom Regnauit :*dicetis* &
וַאֲמַרְתֶּם מָלַךְ אַבְשָׁלוֹם בְּחֶבְרוֹן׃
,Ierusalaim de viri ducenti iuerunt Absalom cum Et
וְאֶת־אַבְשָׁלוֹם הָלְכוּ מָאתַיִם אִישׁ מִירוּשָׁלִַם 11
.*verbum omne* sciebant nec ;*sua perfectione* in *euntes* & ,inuitati
קְרֻאִים וְהֹלְכִים לְתֹם וְלֹא יָדְעוּ כָל־דָּבָר׃
Dauid consiliarium Ghilonitam Achitophel ad Absalom Misitque
וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶת־אֲחִיתֹפֶל הַגִּילֹנִי יוֹעֵץ דָּוִד 12
,valida *colligatio* fuit &: victimas *ipsum immolādo in* ,Ghiloh de sua ciuitate de
מֵעִירוֹ מִגִּלֹה בְּזָבְחוֹ אֶת־הַזְּבָחִים וַיְהִי הַקֶּשֶׁר אַמִּץ
.Absalom cum *se multiplicans* & ,*vadens* populus &
וְהָעָם הוֹלֵךְ וָרֵב אֶת־אַבְשָׁלוֹם׃
Israel viri cor Fuit :dicendo ,Dauid ad *indicatur* venit Et
וַיָּבֹא הַמַּגִּיד אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הָיָה לֵב־אִישׁ יִשְׂרָאֵל 13
qui ,suis seruis omnibus Dauid Dixitque .Absalom post
אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃ 14 וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל־עֲבָדָיו אֲשֶׁר־
euasio nobis erit non quia ;fugiamus & ,Surgite :Ierusalaim in secum
אִתּוֹ בִּירוּשָׁלִַם קוּמוּ וְנִבְרָחָה כִּי לֹא תִהְיֶה־לָּנוּ פְלֵיטָה
,nos apprehēdat &,acceleret fortè ne ,ire festinate .Absalom *faciebus* à facie
מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם מַהֲרוּ לָלֶכֶת פֶּן־יְמַהֵר וְהִשִּׂגָנוּ
.gladij *os ad* ciuitatem percutiat & ,malum nos super impellat &
וְהִדִּיחַ עָלֵינוּ אֶת־הָרָעָה וְהִכָּה הָעִיר לְפִי־חָרֶב׃
elegerit quod omne Secundū :regem ad regis serui Dixeruntque
וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ כְּכֹל אֲשֶׁר־יִבְחַר 15
.tui seruī ecce ,rex meus dominus
אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ הִנֵּה עֲבָדֶיךָ׃
reliquit & :suis pedibus *in* eius *domus* omnis & ,rex e st egressus Et
וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־בֵּיתוֹ בְרַגְלָיו וַיַּעֲזֹב 16
.domum *custodiendū ad* ,*pellices* mulieres decem rex
הַמֶּלֶךְ אֵת עֲשֶׂר נָשִׁים פִּלַגְשִׁים לִשְׁמֹר הַבָּיִת׃
steterunt & : suis pedibus *in* populus omnis & ,rex est egressus Et
וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם בְּרַגְלָיו וַיַּעַמְדוּ 17
,eius manū *super transeuntes* eius serui vniuersi Et .*elongationis domi*
בֵּית הַמֶּרְחָק׃ 18 וְכָל־עֲבָדָיו עֹבְרִים עַל־
sexcenti Chittæi omnes & ,Pelethi omnes & ,Cherethi omnes &
וְכָל־הַכְּרֵתִי וְכָל־הַפְּלֵתִי וְכָל־הַגִּתִּים שֵׁשׁ־מֵאוֹת
.regis *facies super transeuntes* ,Gath de suo pede in venerant qui ,viri
אִישׁ אֲשֶׁר־בָּאוּ בְרַגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים עַל־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃
tu etiam *ibis* quid Vt :Chittæum Itthai ad rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִתַּי הַגִּתִּי לָמָּה תֵלֵךְ גַּם־אַתָּה 19
migrans etiā &, *tu* alienigena quia ,rege cum mane & ,reuertere? nobiscum
אִתָּנוּ שׁוּב וְשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ כִּי־נָכְרִי אַתָּה וְגַם־גָּלֶה
te faciā mouere hodie &, *locū* venire Heri .*tuum locum ad tu*
אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ׃ 20 תְּמוֹל בּוֹאֲךָ וְהַיּוֹם אֲנוֹעֲךָ
,reuertere .*vadens ego quo super vadens* ego &: eundum ad nobiscum
עִמָּנוּ לָלֶכֶת וַאֲנִי הוֹלֵךְ עַל אֲשֶׁר־אֲנִי הוֹלֵךְ שׁוּב
.veritas &, misericordia tecum :tuos fratres reduc &
וְהָשֵׁב אֶת־אַחֶיךָ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃
viuat & ,DOMINVS Viuit :dixit & ,regi Itthai respondit Et
וַיַּעַן אִתַּי אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי 21
meus dominus *ibi fuerit quo* loco in *quia* ,rex me domin
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁם׀ אֲדֹנִי
.tuus seruus erit ibi quia ,*vitas ad si* ,*mortem ad si* ,rex
הַמֶּלֶךְ אִם־לְמָוֶת אִם־לְחַיִּים כִּי־שָׁם יִהְיֶה עַבְדֶּךָ׃
,Ghitthæ Itthai trāsiuit & .trāsi & ,*Vade* : Itthai ad Dauid Dixitque
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אִתַּי לֵךְ וַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אִתַּי הַגִּתִּי 22
terra omnis Et .secum *quæ familia* omnis & ,eius viri oēs &
וְכָל־אֲנָשָׁיו וְכָל־הַטַּף אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ 23 וְכָל־הָאָרֶץ
transiens rex & : *transeuntes* populus omnis & ,magna voce *flentes*
בֹּכִים קוֹל גָּדוֹל וְכָל־הָעָם עֹבְרִים וְהַמֶּלֶךְ עֹבֵר
ad viæ *facies super transeuntes* populus omnis & ,Chidron *torrente in*
בְּנַחַל קִדְרוֹן וְכָל־הָעָם עֹבְרִים עַל־פְּנֵי דֶּרֶךְ אֶת־
secum Leuitæ omnes & ,Sadoc etiam ecce Et .desertum
הַמִּדְבָּר׃ 24 וְהִנֵּה גַם־צָדוֹק וְכָל־הַלְוִיִּם אִתּוֹ
:Dei arcam statuerunt & ,Dei fœderis arcam portantes
נֹשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים וַיַּצִּקוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

donec finiret omnis populus עֲלֹה
תָּמִם
חָנַן *ostēdet mihi* *tabernaculū* נָוֵהוּ *est*
Ies?
sint *moror* בָּנָה רָאָה
campestrib *donec veniat* *vobis, vt annuncietis* בערבות
גָּגַר *ascendebat per ascensum* שׁוּב
עָלָה *erat* חָפָה *incedebat* *erat* *vnusquisque* *nunciauit quispiam* *est* *eoniurationibus* *obsecro*
יָעַץ *verticem,* הָיָה *terra*
mihi oneri. נָשָׂא *sum* *fui*
lex eo tempore, ero *dissipabis* פּוּר *est*
נָגַד *sunt*
per manum

cùm maneret עָשַׂק שׁוּב
קוּם *exploratores* יָלַךְ
Cùm audieritis sonitum *dicite:*
מָאָה *ibant* *simplicitate* *quicquam.* תָּמַם
dum immoraret *coniuratio* *ibat, & augebatur* רָגַב
nuncius נָגַד *erant*
nisi עָנָה חָיָה *in quo fuerit* כאיש הלא קרי *tam in morte, quàm in vita,* *Veni,* *paruul* *quī erat* טַפָּף
familia *concubinas, vt custodirēt* יָצָא *in loco longinquo.* *ambulantes iuxta* פָּלָא *transibant ante faciem* בּוֹא *venis* *es,* *vagus es* יָשַׁב *fuit,* בּוֹא נוּעַ אניע *vado* *quò vado.* *sit* שׁוּב

vertice *par* *erant* מָאָה *ligaturę vuę passæ,* *massę ficuū,* *pro familia* *ficus, vt comedāt pueri, & hilares* *vt bibat qui lassus fuerit* שָׁתָה *est* *manet* *restituet* שׁוּב
Mephiboseth puer Sibah ecce & ;*capite* de paululū transierat Dauid Et
וְדָוִד עָבַר מְעַט מֵהָרֹאשׁ וְהִנֵּה צִיבָא נַעַר מְפִיבֹשֶׁת 1
ducenti eos super & ,stratorum asinorum *iugum* & , eius occursum in
לִקְרָאתוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים חֲבֻשִׁים וַעֲלֵיהֶם מָאתַיִם
.vini vter & ,*fructus æstini* centum & ,*sicci botri* centum & , panes
לֶחֶם וּמְאַת צִמּוקִים וּמְאַת קַיִץ וְנֵבֶל יָיִן׃
:Siba dixitque ?tibi hæc Quid :Siba ad rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא מַה־אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר צִיבָא 2
comedendum ad ,*æstas* & ,panis & ,equitandum ad regis *domui* Asini
הַחֲמֹרִים לְבֵית הַמֶּלֶךְ לִרְכֹּב וְלַלֶּחֶם וְהַקַּיִץ לֶאֱכֹל
.deserto in *lasso bibendum ad* ,vinum & ;*pueris*
הַנְּעָרִים וְהַיַּיִן לִשְׁתּוֹת הַיָּעֵף בַּמִּדְבָּר׃
:regem ad Siba dixit & ?tui domini filius *vbi* Et :rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאַיֵּה בֶּן־אֲדֹנֶיךָ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ 3
domus mihi *restituent* Hodie : dixit quia ,Ierusalaim in *manens* Ecce
הִנֵּה יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית
.mei patris regnum Israel
יִשְׂרָאֵל אֶת מַמְלְכוּת אָבִי׃

quando tondebat ‖anni ad annum,
קֵצֶץ d
†ei, ‡capillos ‡pondere regio.
מְאָה e
יֶלֶד f בֶּנָה

quo *dies ad diem* ‖ fine à erat &), ſuum caput *eum tondendo in* Et
26 † וּבְגַלְּחוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָיָה d מִקֵּץ יָמִים׀ לַיָּמִים אֲשֶׁר
crinem ‡ponderabat & (;*illud* tondebat & ,*eum super* † erat graue quia ,tōdebat
יְגַלַּח כִּי־כָבֵד עָלָיו וְגִלָּחוֹ וְשָׁקַל אֶת־שְׂעַר
.*regis lapide* ‡ in ſeclis ducentis ſui crpitis
27 רֹאשׁוֹ e מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ׃
eius nomē & ,vna filia & ,filij tres Abſalom ſunt nati Et
† וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה f בָנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ
.aſpectu pulchra mulier erat ipſa ;Thamar
תָּמָר הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה׃
facies & ;dierū annis duobus Ieruſalaim in Abſalom Manſitque
28 † וַיֵּשֶׁב g אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלִַם h שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי
,Ioab ad Abſalom miſit Et .vidit non regis
29 הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃ † וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב
miſit & .eum ad venire noluit & :regem ad eum *mittendum ad* ‖
לְשָׁלְחוֹ אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח
.venire noluit & ,ſecundò adhuc
עוֹד שֵׁנִית וְלֹא אָבָה לָבוֹא׃
‖poſſeſſionē †iuxta locū meum,
קְרָאָה k
‡ſunt ‡cōburite ipſa
שְׂדֵה l יֹאָב m וְצָתָת
†poſſeſſionē
קוֹם n
בּוֹא o
‖poſſeſſionē †eſt
meam manum ad † Ioab *partem* ‖ Videte :ſuos ſeruos ad Dixitque
30 † וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו k רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל־יָדִי
ſerui ſuccenderunt & :igni *in eam incendite* ‡ & ,ite :hordea ibi ‡ ei &
וְלוֹ־שָׁם שְׂעֹרִים לְכוּ l וְהַצִּיתֻהָ m בָּאֵשׁ וַיַּצִּיתוּ עַבְדֵי
,Ioab Surrexitque .igne in *partem* † Abſalom
31 אַבְשָׁלוֹם אֶת־הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ׃ † n וַיָּקָם יוֹאָב
ſuccenderunt quid Vt :eū ad dixitque .domum in Abſalom ad venit &
וַיָּבֹא אֶל־אַבְשָׁלוֹם הַבֵּיתָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ
?igni *in* ,mihi † quæ *partem* ‖ tui ſerui
עֲבָדֶיךָ אֶת־הַחֶלְקָה אֲשֶׁר־לִי בָּאֵשׁ׃
:dicendo ,te ad miſi Ecce :Ioab ad Abſalom Dixitque
32 † וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר
veni quid Ad :*dicendum ad* ‡ ,regem ad te mittam & ,huc Veni
בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי
:regis *facies* ‖ videam nunc & :ibi *ego* ‡ adhuc mihi *bonū* † ?Gheſur de
מִגְּשׁוּר טוֹב לִי עֹד אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ
.me faciat interficere & ,*peruerſitas* ‡ me in eſt ſi &
וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן וְהֵמִתַנִי׃
,Abſalom *ad* vocauit & ,ei indicauit & ,regem ad Ioab venit Et
33 † p וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד־לוֹ וַיִּקְרָא אֶל־אַבְשָׁלוֹם
facies ad * terram ad *ſuos vultus* ‖ ſuper ei ſe incuruauit & ,regem ad venit &
וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ q וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל־אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי
.Abſalom rex eſt oſculatus & ;*regis*
הַמֶּלֶךְ r וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם׃

CAP. XV. טו

currus
עָשָׂה e
סוּם b
‖ante ſe.
רוּץ e
†iuxta locū
הָיָה d
‖cauſa vt veniret ‡pro iudicio.
רוֹב e
‡es †eſt. ‡ſunt,
‖qui te audiat ‡eſt ‖ad
שׁוֹם f
‡cauſa, †iuſtitiā faciā ei? ‖cùm appropinquabat quiſpiam, & incuruabat †extendebat ‖oſculabatur eum. ‡hoc pacto
עָשָׂה g
‡pro iudicio †in
קָצַץ h
*obſecro
יָלַךְ i

,equos & *currum* Abſalom ſibi fecit & ,hæc poſt à fuit Et
1 † וַיְהִי׀ מֵאַחֲרֵי כֵן׃ a וַיַּעַשׂ לוֹ אַבְשָׁלוֹם מֶרְכָּבָה b וְסוּסִים
mane conſurgebat Et .*eius facies ad* ‖ currentes viros quinquaginta &
2 וַחֲמִשִּׁים אִישׁ c רָצִים לְפָנָיו׃ † וְהִשְׁכִּים׀
,virum omnem ,erat & .portæ viæ *manum ſuper* † ſtabat & ,Abſalom
אַבְשָׁלוֹם וְעָמַד עַל־יַד דֶּרֶךְ d הַשָּׁעַר וַיְהִי כָּל־הָאִישׁ
vocabat & ,*iudicium ad* ‡ regem ad *veniendum ad lis* ‖ eſſet cui
אֲשֶׁר־יִהְיֶה־לוֹ רִיב לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט וַיִּקְרָא
vna Ex :dicebat & ‖tu ‡ ciuitate qua Ex :dicebat & ,eum *ad* Abſalom
אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵי־מִזֶּה עִיר אַתָּה וַיֹּאמֶר מֵאַחַד
.† tuus ſeruus Iſrael tribuum
שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּךָ׃
;recti & ,‡ boni tui ſermones ,Vide :Abſalom eum ad Dicebatque
3 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם רְאֵה דְבָרֶיךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים
:Abſalom Dicebatque .rege à tibi ‡ non *audiens* ‖ &
4 וְשֹׁמֵעַ אֵין־לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם
cui vir omnis veniat me *ſuper* ‖ & ,terra in iudicem me ponat Quis
מִי־ e יְשִׂמֵנִי שֹׁפֵט בָּאָרֶץ וְעָלַי יָבֹא כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־
appropinquādo in ‖ ,erat Et *eum iuſtificabo* † & ,iudicium & ,*lis ei* ‡ ſit
יְהִיֶה־לוֹ רִיב וּמִשְׁפָּט וְהִצְדַּקְתִּיו׃ † וְהָיָה בְּקָרְבַת־
apprehendebat & , ſuam manum *mittebat* † & ,ei ſe *incuruandum ad* , *virum*
אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וְשָׁלַח אֶת־יָדוֹ וְהֶחֱזִיק
vniuerſo *hoc verbū iuxta* ‡ Abſalom faciebat Et .*ei oſculum dabat* ‖ & ,eum
6 לוֹ וְנָשַׁק לוֹ׃ † וְעָשָׂה אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל־
Abſalom furabatur & :regem ad *iudicium ad* ‡ veniebant qui ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יָבֹאוּ לַמִּשְׁפָּט אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּגְנֹב אַבְשָׁלוֹם
,annorum quadraginta fine *a* † ,fuit Et .Iſrael virorum cor
7 אֶת־לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיְהִי e מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה
,meum votū reddam & ,*nunc* * Ibo :regem ad Abſalom dixit &
וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ i אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת־נִדְרִי
.Chebron in DOMINO voui quod
אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לַיהוָה בְּחֶבְרוֹן׃

multiplicando à ‖ ,ſui Dei DOMINI rex *nunc* ‡ Recordetur :dixit Et
11 † וַתֹּאמֶר׀ יִזְכָּר־נָא הַמֶּלֶךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵהַרְבַּית
:dixit &.meū filium diſperdant nō & ,*corrumpēdum* ‖ ad ſanguinis *redemptorem*
גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחֵת וְלֹא יַשְׁמִידוּ אֶת־בְּנִי וַתֹּאמֶר
Dixitque .terrā in tui filij *crine* * de ceciderit ſi ,DOMINVS Viuit
12 חַי־ b יְהוָה אִם־ c יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת בְּנֵךְ אָרְצָה׃ † וַתֹּאמֶר
:dixitque ,verbū regem meū dominū ad tua ancilla *nunc* * Loquatur :mulier
הַאֲשֶׁה חֲדַבֶּר־נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר
ſuper hoc ſicut † cogitaſti *quid ad* ‡ Et :mulier ait Et .Loquere
13 דַּבֵּרִי׃ † וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה כְּזֹאת עַל־
,delinquens tanquam hoc verbum rex *loquendo à* * & ;Dei populum
עַם אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה כְּאָשֵׁם
,morimur moriēdo Quia .ſuum expulſum rex *reducere non pro* *
14 לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְּחוֹ׃ † כִּי־מוֹת נָמוּת
Deus *tollet* ‡ non & :*colligentur* † non quæ ,terram in *effuſæ* ‖ aquæ veluti &
וְכַמַּיִם d הַנִּגָּרִים אַרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹהִים
.expulſum ſe à expellat non vt ,cogitationes cogitabit ‖ :animam
נֶפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח׃
meum dominum regem ad *loquendum ad* ‡ venerim quòd nunc Et
15 † וְעַתָּה אֲשֶׁר־ e בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי אֶת־
Loquar :tua ancilla dixit & .populus me terruerunt quia ‖ hoc verbum
הַדָּבָר הַזֶּה כִּי f יְרָאֻנִי הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה־
.ſuæ ancillæ verbum rex faciet forſitan :regem ad nunc
נָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר אֲמָתוֹ׃
perdere ‡ viri *vola* * de ſuam ancillā *emendū ad* ‖ rex audiet Quia
16 † כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ g לְהַצִּיל אֶת־אֲמָתוֹ h מִכַּף הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד
.Dei hæreditate de pariter meum filium & ,me
אֹתִי וְאֶת־בְּנִי יַחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים׃
.requiem ad regis mei dñi verbum *nunc* * Sit :tua ancilla dixit Et
17 † וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ יְהִי־נָא דְבַר־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְמְנוּחָה
,bonū *audiendum ad* * ,rex meus dominus ‖ ſic ,Dei angelus ſicut quia
כִּי כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב
reſpondit Et .tecum ſit tuus Deus DOMINVS & ;malum &
18 וְהָרָע i וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ׃ † k וַיַּעַן
quod verbum me à abſcondas *nunc* ‡ Ne :mulierem ad dixit & ,rex
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶל אֶל־הָאִשָּׁה אַל־נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר
.rex meus dominus *nunc* † Loquatur :mulier dixitque .te *interrogans* ‡ ego
אָנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה יְדַבֶּר־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
reſpondit & ‡ *hoc omni in* ‖ tecum Ioab *manus* ‡ Num :rex Dixitque
19 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל־זֹאת וַתַּעַן
,*dextrandū ad vir ſi* ‖ ,rex mi domine tuæ animæ *Vita* ‡ :dixit & ,mulier
הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר l חֵי נַפְשְׁךָ m אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־ n אֶשְׁמֹאל לְהָמִין
tuus ſeruus quia ;rex meus dominus eſt locutus quæ oīb⁹ ab *ſiniſtrandū ad* &
לְהַשְׁמִיל מִכֹּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־עַבְדְּךָ
omnia tuæ ancillæ ore in poſuit ipſe & ,mihi præcepit ipſe Ioab
יוֹאָב הוּא o צִוַּנִי וְהוּא שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתֶךָ אֵת כָּל־
,verbi *facies vertere Propter* * .hæc verba
20 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ † לְסֹבֵב אֶת־פְּנֵי הַדָּבָר
ſapientiā ſcđm ‖ ſapiēs me⁹ dñs & .hoc verbum Ioab tuus ſeruus fecit
עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת
.terra in * quæ omnia *ſciendum ad* † ,Dei angeli
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים p לָדַעַת אֵת כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
verbum feci nunc Ecce :Ioab ad rex dixit Et
21 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא q עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר
.Abſalom puerum reduc, Vade & :hoc
הַזֶּה וְלֵךְ r הָשֵׁב אֶת־הַנַּעַר אֶת־אַבְשָׁלוֹם׃
bñdixit &, ſe incuruauit & ,terram in *ſuas facies ad* † Ioab *cecidit* ‡ Et
22 † s וַיִּפֹּל׀ יוֹאָב אֶל־פָּנָיו אַרְצָה t וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ
inueni quia ,tuus ſeruus cognouit Hodie :Ioab dixitque .regi
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם u יָדַע עַבְדְּךָ כִּי־מָצָאתִי
rex fecit quia ;rex mi domine tuis oculis in gratiam
חֵן x בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־
adduxit & ;Gheſur in abiit & ,Ioab ſurrexit Et .*ſui* ‖ ſerui verbum
23 דְּבַר עַבְדּוֹ׃ † v וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה w וַיָּבֵא
.Ieruſalaim *in* Abſalom
אֶת־אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם׃
.videat non *meas facies* & ,ſuam domū ad Reuertatur : rex Dixitque
24 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב a אֶל־בֵּיתוֹ b וּפָנַי לֹא יִרְאֶה׃
.vidit non regis *facies* ‡ & ,ſuam domum ad Abſalom eſt reuerſus &
וַיָּסָב אַבְשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃
vniuerſo in pulcher vir erat non Abſalom ſicut Et
25 † וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־יָפֶה בְּכָל־
eius verticem ad vſque & ,eius pedis *vola à* :*valde laudandum ad* † , Iſrael
יִשְׂרָאֵל לְהִתְהַלֵּל מִאֹד c מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ
.macula eo in erat non
לֹא־הָיָה בּוֹ מוּם׃

‖obſecro ‖ne multiplicate faciat ‖pinquum
מְדוּכַת p
‖perdendum *capillo
חָיָה c נֶפֶל b
*obſecro ‡quare ‡ſimile cōtra
*ne loquatur
*vt nō reducat ‖quæ defluūt †cōgregantur ‡accipiet
נָשָׂא d
‖ſed
‡vt loquerer
בּוֹא e
‖cauſa eſt,
יָרֵא f
‖vt liberet *manu ‡volentis
נָצַל g כַּף h

*obſecro
‖eſt *vt audiat quod eſt
רוּעַ k עָנָה i
‡quæſo
†interrogo †obſecro ‡conſilium ‖eſt in omnibus his? ‡Per vitam ‖non eſt qui poſſit declinare ad dexteram, vel ad ſiniſtram
הָיָה l אִישׁ m
נ חסר
יָמִין n עָוֶה o
*Vt verterem faciem
פָּנָה p
‖eſt †vt cognoſcat *ſunt
יָדַע q
עָשָׂה r
עשיתי ק
שׁוּב s
*proſtrauit ſe †ſuper faciē ſuam
נָפַל t שָׁחָה u
חֵן x עינך ק
קוּם y בּוֹא z
faciem meā
סָבַב a פָּנָה b
‡faciem
‖eſt
† qui ita valde ſplēderet: à planta
כַּף c

Ne :dixit & ,Dauid fratris Simhah filius Ionadab respondit Et
32 וַיַּעַן יוֹנָדָב ׀ בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי־דָוִד וַיֹּאמֶר אַל־
quia ,interemerunt regis filios pueros omnes ,meus dominus dicat
יֹאמַר אֲדֹנִי אֶת כָּל־הַנְּעָרִים בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הֻמָּתוּ כִּי־
positum erat Absalom *os ;super quia‡ ;est mortuus *ipse solus* Amnon
אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת כִּי־עַל־פִּי אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה
ponat ne nunc Et .suam sororem Thamar *ipsum affligere* die à
33 מִיּוֹם עַנֹּתוֹ אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ ׃ וְעַתָּה אַל־יָשֶׁת
regis filij Omnes :dicendo ,verbum suum cor ad rex meus dominus
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ דָּבָר לֵאמֹר כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ
.Absalom fugit Et .est mortuus solus Amnon quia ;sunt mortui
34 מֵתוּ כִּי אִם אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת ׃ וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם
multus populus ecce & ; vidit & ,suos oculos speculator puer eleuauit &
וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָו וַיַּרְא וְהִנֵּה עָם־רַב
ad Ionadab Dixitque .montis latere ex *eum* post via de *euntes*
35 הֹלֵכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מִצַּד הָהָר ׃ וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל־
.fuit sic ,tui serui verbum iuxta :veniunt regis filij Ecce ,regem
הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כִּדְבַר עַבְדְּךָ כֵּן הָיָה ׃
,venerunt regis filij ecce & ,loqui *eum consummare circa‡ ;fuit Et
36 וַיְהִי ׀ כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ
eius serui omnes & ,rex etiam & :fleuerunt & ,suam vocem leuauerunt &
וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וְגַם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו
ad abiit & ,fugit Absalom Et .valde magno fletu fleuerunt
37 בָּכוּ בְכִי גָּדוֹל מְאֹד ׃ וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־
oĩbus suu filiũ super ‡ luxit & .Ghesur regem Hammichud filiũ Thalmai
תַּלְמַי בֶּן־עַמִּיהוּר מֶלֶךְ גְּשׁוּר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־
ibi fuit & ,Ghesur ‡ abiit & ,fugit Absalom Et .diebus
38 הַיָּמִים ׃ וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר וַיְהִי־שָׁם
ad † egredi regis Dauid* *cessauit‡* Et .annis tribus
39 שָׁלֹשׁ שָׁנִים ׃ וַתִּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל־
.esset mortuus quòd Amnon super fuerat consolatus quia ;Absalom

אַבְשָׁלוֹם כִּי־נִחַם עַל־אַמְנוֹן כִּי־מֵת ׃

CAP. XIIII. יד

.Absalom *super* ‖ regis cor quòd ,Seruiah filius Ioab cognouit Et
1 וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־אַבְשָׁלוֹם ׃
,sapientem mulierem inde *cepit* ‖ & ,Tecoah in Ioab misit Et
2 וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה
vestimentis *nunc* ‡ te indue & ,*nunc* ‡ luctum fer te Præ :eam ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִתְאַבְּלִי־נָא וְלִבְשִׁי־נָא בִגְדֵי־
multis diebus iam mulier veluti sis & ,oleo te vngas ne & ,*luctus* ‡
אֵבֶל וְאַל־תָּסוּכִי שֶׁמֶן וְהָיִית כְּאִשָּׁה זֶה יָמִים רַבִּים
loqueris & ,regem ad ingredieris Et .mortuum super lugens
3 מִתְאַבֶּלֶת עַל־מֵת ׃ וּבָאת אֶל־הַמֶּלֶךְ וְדִבַּרְתְּ
.eius ore in verba Ioab posuit & :hoc verbum iuxta eum ad
אֵלָיו כַּדָּבָר הַזֶּה וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהָ ׃
suas facies ‖ super cecidit & ,regem ad Tecohitis mulier dixit Et
4 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל־אַפֶּיהָ
.rex Setua :dixit & ,se incuruauit & ,terrã in
וַתִּשְׁתָּחוּ וַתֹּאמֶר הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ ׃
vidua mulier Profecto :dixit & ‡ tibi ‡ Quid :rex ei dixit Et
5 וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וַתֹּאמֶר אָבֵל אִשָּׁה אֲלְמָנָה
;filij duo* tuæ ancillæ Et .meus vir est mortuus & ,*ego*‡
6 אָנֹכִי ׃ וַיְמֻתוּ אִישִׁי ׃ וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי בָנִים
eũ percussit & :eos *inter eruens* ‖ non & ,agro in ipsi ambo sunt rixati &
וַיִּנָּצוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה וְאֵין מַצִּיל בֵּינֵיהֶם וַיַּכֵּהוּ
tota surrexit ecce Et .eum occidit & ‡ ,*vnus* vnus
7 הָאֶחָד אֶת־הָאֶחָד וַיְמִתֵהוּ ׃ וְהִנֵּה קָמָה כָל־
,sui fratris percussorem Da :dixerunt & ,tuam ancillam *super*‡ familia
הַמִּשְׁפָּחָה עַל־שִׁפְחָתֶךָ וַיֹּאמְרוּ ׀ תְּנִי אֶת־מַכֵּה אָחִיו
disperdamus & ;occidit quem ,sui fratris *anima in* * eum interficiamus &
וְנַמִּיתֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אָחִיו אֲשֶׁר הָרָג וְנַשְׁמִידָה
non ad † ,est relicta quæ ,meam prunam extinguent & :hæredem etiam
גַּם אֶת־הַיּוֹרֵשׁ ׀ וְכִבּוּ אֶת־גַּחֲלָתִי אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה לְבִלְתִּי
.terræ *facies* ‖ super residuum & ,nomen meo viro *ponere*
8 שִׂים־לְאִישִׁי שֵׁם וּשְׁאֵרִית עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה ׃
iubebo ego & ;tuam domũ in Vade :mulierem ad rex dixit Et
9 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָאִשָּׁה לְכִי לְבֵיתֵךְ וַאֲנִי אֲצַוֶּה
:regem ad Tecohitis mulier Dixitque .*te super*†
עָלַיִךְ ׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ
rex & :mei patris domum super &, *peruersitas* * rex mi domine me Super
עֲלַי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֶעָוֹן וְעַל־בֵּית אָבִי וְהַמֶּלֶךְ
te *ad* ‡ Loquentem :rex Dixitque .*innocens** eius thronus &
10 וְנְקִיֵּהוּ ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר אֵלַיִךְ
.te *in tangere* † vltrà addet non & ,me ad eum adduc &
וַהֲבֵאתִו אֵלַי וְלֹא־יֹסִיף עוֹד לָגַעַת בָּךְ ׃

magnum † quia :valde magno odio Amnon eam habuit odio Et
15 וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְדוֹלָה מְאֹד כִּי גְדוֹלָה
dixitque .cam dilexerat quo amore *præ* ,eam habuit odio quo odium
הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ וַיֹּאמֶר־
malo causa Ne‡ :ei Dixitque .vade ,Surge : Amnon ei
16 לָהּ אַמְנוֹן קוּמִי לֵכִי ׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אוֹדוֹת הָרָעָה
non & :me emittẽdo ,mecũ feci‡ti quod ,*alio præ huius magni*
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת מֵאַחֶרֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחֵנִי וְלֹא
,suũ ministrum suũ puerum vocauit Et .eam audire voluit
17 אָבָה לִשְׁמֹעַ לָהּ ׃ וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרוֹ מְשָׁרְתּוֹ
ianuam ‡ obsera & ;foras me *desuper** istam nunc Emittite :dixit &
וַיֹּאמֶר שִׁלְחוּ־נָא אֶת־זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וּנְעֹל הַדֶּלֶת
induebantur sic quia ;*scolorũ multorũ*‡ tunica† eã Super Et .eam post
18 אַחֲרֶיהָ ׃ וְעָלְיָה כְּתֹנֶת פַּסִּים כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁנָה
,foras illius minister eam eduxit & .*pallijs* ‡ virgines regis filiæ
בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מְעִילִים וַיֹּצֵא אוֹתָהּ מְשָׁרְתוֹ הַחוּץ
,suũ caput super cinerẽ Thamar *cepit* ‡ Et .eam post *ianuã* ‖ obseraui &
19 וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל־רֹאשָׁהּ ׃ וְכְתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתָּשֶׂם יָדָהּ עַל־
Absalom eam ad Dixitque .clamabat & ,eundo ibat & ,suũ caput
רֹאשָׁהּ וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם
mea soror nunc & ? tecum fuit tuus frater Aminon Num :suus frater
20 אָחִיךָ הֲאַמְנוֹן אָחִיךְ הָיָה עִמָּךְ וְעַתָּה אֲחֹתִי
.hoc *verbum* ad tuum cor ponas ne ;*ipse* ‡ tuus frater ;tace ‡est;
חֲרִישִׁי אָחִיךְ הוּא אַל־תָּשִׁיתִי אֶת־לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה
.sui fratris Absalom domo in desolata & Thamar mansit &
21 וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה בֵּית אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ ׃
ei fuit ira & ‖ ,hæc *verba* omnia audiuit Dauid rex Et
22 וַיִּשְׁמַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר לוֹ
malo ‡ Amnon cum Absalom est locutus non Et .valde
מְאֹד ׃ וְלֹא־דִבֶּר אַבְשָׁלוֹם עִם־אַמְנוֹן לְמֵרַע
verbum super† ,Amnon Absalom habebat odio quia ;bonũ ad vsque &
וְעַד־טוֹב כִּי־שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת־אַמְנוֹן עַל־דְּבַר
.suam sororem Thamar *afflixerat* ‡ quòd
אֲשֶׁר עִנָּה אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ ׃
Absalom ipsi *tondentes erant** & ,dierum annos duos *ad* ‡ ,fuit Et
23 וַיְהִי ׀ לְשְׁנָתַיִם יָמִים וַיִּהְיוּ גֹזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם
omnes *ad* Absalom vocauit & :Ephraim *cum* ‡ quæ , Bahalchasor †
בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם־אֶפְרַיִם וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם לְכָל־
:dixit & ,regem ad Absalom venit Et .regis filios
24 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ ׃ וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
cum eius serui & ,rex *nunc eat** .tuo seruo *tondentes* ‡ nunc Ecce
הִנֵּה־נָא גֹזְזִים לְעַבְדֶּךָ יֵלֶךְ־נָא הַמֶּלֶךְ וַעֲבָרָיו עִם־
,mi fili Ne :Absalom ad rex dixit Et .tuo seruo
25 עַבְדֶּךָ ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אַבְשָׁלוֹם אַל־
noluit & .eũ *in fecit vim* ‖ & :te *super simus graues* ‡ nõ & ,nos oẽs *eamus nunc* ‡ ne
בְּנִי אַל־נָא נֵלֵךְ כֻּלָּנוּ וְלֹא נִכְבַּד עָלֶיךָ וַיִּפְרָץ־בּוֹ וְלֹא־אָבָה
.ei benedixit & * ,ire
26 לָלֶכֶת וַיְבָרְכֵהוּ ׃
? meus frater Amnon nobiscũ *nunc ibit** non Et ‖ :Absalom Dixitque
וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְלֹא יֵלֵךְ־נָא אִתָּנוּ אַמְנוֹן אָחִי
eum *in fecit vim* ‡ Et ? tecum *ibit* † quid Ad :rex ei dixitque
27 אִתָּךְ ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יֵלֵךְ עִמָּךְ ׃ וַיִּפְרָץ־בּוֹ
.regis filios omnes & ,Amnon secum misit & .Absalom
אַבְשָׁלוֹם וַיִּשַׁלַּח אִתּוֹ אֶת־אַמְנוֹן וְאֵת כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ ׃
*bonum circa ,nunc** Videte :dicendo ,suis pueris Absalom præcepit Et
28 וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר רְאוּ־נָא כְּטוֹב
,Amnon Percutite :vos ad dixero & ,vino in Amnon cor
לֵב־אַמְנוֹן בַּיָּיִן וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת־אַמְנוֹן
?vobis præcepi ego quia nonne :timeatis ne ,eum interimite &
וַהֲמִתֶּם אֹתוֹ אַל־תִּירָאוּ הֲלֹא כִי אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם
Absalom pueri fecerunt Et .*vntutis filios in* ‡ estote & ,cõfortamini *filij sortes.
29 חִזְקוּ וִהְיוּ לִבְנֵי־חָיִל ׃ וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם
omnes surrexeruntque :Absalom præceperat quemadmodũ ,Amnon ipsi
לְאַמְנוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם וַיָּקֻמוּ כָּל־
.fugerunt & ,suum mulum super *vir* † equitauerunt & ,regis filij
30 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פִּרְדּוֹ ׃ וַיָּנֻסוּ ׃
Percussit: dicẽdo ,Dauid ad venit *auditus* ‖ & ,via in ‡ ipsis ,fuit Et
וַיְהִי הֵמָּה בַדֶּרֶךְ וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הִכָּה
.vnus eis ex remansit non & ,regis filios omnes Absalom
31 אַבְשָׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אֶחָד ׃
omnes & :terra in iacuit & ,sua vestimenta scidit & ,rex surrexit Et
32 וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה וְכָל־
.vestibus sciſſis *assistentes* ‡ eius serui ‡assistebant
עֲבָדָיו נִצָּבִים קְרֻעֵי בְגָדִים ׃

†maius fuit

‡Ob hãc cã sam malum maius est hoc quàm aliud,

*à ‡ostium

†erat ‡polymita;

‡tunicis.

‡ostium ‡tulit

‡polymitam, ‡erat

‡est;

‡Dauid

‡in

‡ desiderauit anima *ita †propter

*qua oppreſſit ‡super

*montem ‡veniebat

‡cùm compleuiſſet

‡sum, *erant ‡erat quiè rueret

‡alterum, ‡contra

*proptet animam †vt nõ ponã

‡faciem

*sit pœna iniquitatis, ‡contra †vt tangat

*ſit

‡ eſſet ad

†quæſo

†lugubribus,

‖ ‡ tulit

*quæſo ‡ veniamus †grauemus ‡ cogebat

*ſed ‡An *veniet quæſo †veniet ‡coegit

*obſecro, cũ iocundũ fuerit

‡ oppreſſerat

†poſt*tondebant pecudes

†planicie Chaſor, ‡erat iuxta

‡tondent pecudes *veniat obſecro

‡exiſtentibus ‡fama

*contra

*fiat

†pro te.

malum te *super faciens* consurgere ego Ecce :DOMINVS dixit Sic
11 כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה
,tuo *socio* ‖ dabo & ,tuis oculis in tuas vxores *capiam* * & ,tua domo de
מִבֵּיתֶךָ וְלָקַחְתִּי אֶת־נָשֶׁיךָ לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לְרֵעֶךָ
.huius Solis oculis in tuis vxoribus cum *cubabit* ‡ &
וְשָׁכַב עִם־נָשֶׁיךָ לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַזֹּאת׃
hoc *verbum* faciam ego & ,*absconditò in* † fecisti tu Quia
12 כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ בַסָּתֶר וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
Dauid dixit Et .Sole coram & ,Israel omni coram
נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ׃
13 וַיֹּאמֶר דָּוִד
Etiam : Dauid ad Nathan dixitque .DOMINO Peccaui : Nathan ad
אֶל־נָתָן חָטָאתִי לַיהוָה וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד גַּם־
.morieris non ,tuum peccatum fecit transire DOMINVS
יְהוָה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת׃
‖ contẽnendo contemnere ,DOMINI inimicos fecisti *conuiciari conuiciando* ‖ quia ,Veruntamen
14 אֲפָס כִּי־נִאֵץ נִאַצְתָּ אֶת־אֹיְבֵי יְהוָה
.morietur moriendo ,tibi natus ‡ filius etiam ;*hoc verbo in* †
בְּדָבָר הַזֶּה גַּם הַבֵּן הַיִּלּוֹד לְךָ מוֹת יָמוּת׃
quem *natum* DOMINVS percussit & :suâ domũ in Nathan abiit Et
15 וַיֵּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־הַיֶּלֶד אֲשֶׁר
Dauid *quæsiit** Et .doluit *acerbè* & ,Dauidi Vriah vxor pepererat
יָלְדָה אֵשֶׁת־אוּרִיָּה לְדָוִד וַיֵּאָנַשׁ׃
16 וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת־
,pnoctauit &,venit & ,ieiunũ Dauid ieiunauit & ,puero pro Deum
הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנָּעַר וַיְצֻם דָּוִד צוֹם וּבָא וְלַן
,cum *super* ‖ eius domus seniores surrexerunt Et .terram super iacuit &
וְשָׁכַב אָרְצָה׃
.panem eis cum comedit non & ,noluit & :terra de eũ *faciendum surgere ad* ‡
17 וַיָּקֻמוּ זְקֵנֵי בֵיתוֹ עָלָיו
Dauid ſerui timuerũtque :*natus** eſt mortu⁹ & ,ſeptima die in fuit Et
לַהֲקִימוֹ מִן־הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא־בָרָה אִתָּם לָחֶם׃
natũ exiſtendo in † Ecce :dixerunt quia ,*natus* † eſſet mortu⁹ quòd ei nunciare
18 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיָּמָת הַיָּלֶד וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָוִד
‖ timebãt ‡ quomodo & ,*noſtra voce in* † audiuit non & ,eum ad ſumus locuti ,*viuentem*
לְהַגִּיד לוֹ כִּי־מֵת הַיֶּלֶד כִּי אָמְרוּ הִנֵּה בְּהְיוֹת הַיֶּלֶד
vidit Et ?malum ‡ faciat & ,*natus* ‖ eſt Mortuus :eum ad dicemus
חַי אֵלֵינוּ וְלֹא־שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ וְאֵיךְ
,*nat⁹* † eſſet mortu⁹ quòd Dauid intellexit & ,*muſſitates* ‡ ſui ſerui quòd Dauid
19 וַיַּרְא דָּוִד כִּי עֲבָדָיו מְתַלַּחֲשִׁים וַיָּבֶן דָּוִד כִּי מֵת הַיָּלֶד
.eſt Mortuus:dixerũt & ?*natus* ‖ eſt mortu⁹ Nũ :ſuos ſeruos ad Dauid dixitq́;
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־עֲבָדָיו הֲמֵת הַיֶּלֶד וַיֹּאמְרוּ מֵת׃
:ſuas veſtes murauit &,ſe vnxit &,ſe lauit & ,terra è Dauid Surrexitque
20 וַיָּקָם דָּוִד מֵהָאָרֶץ וַיִּרְחַץ וַיָּסֶךְ וַיְחַלֵּף שִׂמְלָתוֹ
,ſuam domũ in venit & .*ſe incuruauit* ‖ & ,DOMINI domum eſt ingreſſuſq́;
וַיָּבֹא בֵית־יְהוָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ
.comedit & ,panem ei poſuerunt & :petiuit &
וַיִּשְׁאַל וַיָּשִׂימוּ לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל׃
?feciſti quod hoc *verbum* Quod ‡ :eum ad eius ſerui Dixeruntque
21 וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו מָה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
,ſurrexiſti.*natus* ‡ eſt mortu⁹quãdo &:fleuiſti &,ieiunaſti viuo *nato* ‖ pro
בַּעֲבוּר הַיֶּלֶד חַי צַמְתָּ וַתֵּבְךְּ וְכַאֲשֶׁר מֵת הַיֶּלֶד קַמְתָּ
,ieiunauí *viuo nato* ‖ adhuc In :dixit Et .panem comediſti &
וַתֹּאכַל לָחֶם׃
22 וַיֹּאמֶר בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צַמְתִּי
?*natus* ‡ viuet &,DOMINVS mei miſerebitur.*ſciens* † Quis :dixi quia ;fleui &
וָאֶבְכֶּה כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדֵעַ יְחָנֵנִי יְהוָה וְחַי הַיָּלֶד׃
eũ reducere potero nũ ?*ieiunans* ‡ ego iam quid vt:eſt mortuus nunc Et
23 וְעַתָּה ׀ מֵת לָמָּה זֶּה אֲנִי צָם הַאוּכַל לַהֲשִׁיבוֹ
.me ad reuerteretur non ipſe & ,eum ad *vadens* * ego ?amplius
עוֹד אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא־יָשׁוּב אֵלָי׃
,eam ad eſt ingreſſus & ,ſuã vxorẽ Bath--ſebah Dauid eſt cõſolatus Et
24 וַיְנַחֵם דָּוִד אֶת בַּת־שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ
‖ rem habuit ‡ *Pacificum*, ,Selomoh † eius nomen vocauit & ,filium peperit & :ea cum *cubauit* ‖ &
וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה
vocauit & ,prophetæ Nathan *manu in* ‖ miſit Et .eũ dilexit DOMINVS &
וַיהוָה אֲהֵבוֹ׃
25 וַיִּשְׁלַח בְּיַד נָתָן הַנָּבִיא וַיִּקְרָא
.DOMINVM propter Iedidiah ‡ eius nomen ‡ *Dilectũ Dei*,
אֶת־שְׁמוֹ יְדִידְיָהּ בַּעֲבוּר יְהוָה׃
vrbem cepit & ,Hammon filiorum Rabbah *in* ‡ Ioab pugnauit &
26 וְיוֹאָב נִלְחָם בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּלְכֹּד אֶת־עִיר
‡ cum :dixitque ,Dauid ad *legatos* ‡ Ioab Miſitque .*regni* *
הַמְּלוּכָה׃
* regiam. ‡ nuncios
27 וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר
‖ contra nunc Et .aquarum vrbem cepi etiam ,Rabbah *in* ‖ Dimicaui
נִלְחַמְתִּי בְרַבָּה גַּם־לָכַדְתִּי אֶת־עִיר הַמָּיִם׃
fortè ne,eã cape & ,ciuitatẽ *super* ‡ caſtra metare & ,populi reſiduum *colligе* congrega‖
28 וְעַתָּה ‡ אֱסֹף אֶת־יֶתֶר הָעָם וַחֲנֵה עַל־הָעִיר וְלָכְדָהּ פֶּן
.eam ſuper meum nomen vocetur & ,ciuitatem ego capiam ‡ contra
אָלְכֹּד אֲנִי אֶת־הָעִיר וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ׃

CAP. XIII. יג

*erat †angustiis affectus est
1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וּלְאַבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד אֲחוֹת יָפָה
,pulchra ſoror * Dauid filio Abſalom & ,hæc poſt fuit Et
angustia fuit † Et .Dauid filius Amnõ eã adamauit &;Thamar ei⁹ nomẽ &
וּשְׁמָהּ תָּמָר וַיֶּאֱהָבֶהָ אַמְנוֹן בֶּן־דָּוִד׃
*adeò vt ægrotaret †erat:
2 וַיֵּצֶר
:*ipſa* † virgo quia ,ſuam ſororẽ Thamat propter *ægrotandum ad* * ,Amnon
לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת בַּעֲבוּר תָּמָר אֲחֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא
Amnõ ipſi Et .quicquam ei facere Amnon oculis in erat *mirabile* ‡ &
וַיִּפָּלֵא בְּעֵינֵי אַמְנוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה׃
‖ difficile †erat amic⁹, ‖ Ionadab &) :Dauid fratris Simhah filius ,Ionadab eius nomen & ,*ſocius* †
3 וְלְאַמְנוֹן
‖ erat ‡ es *infirmus †ſingulo manè? cur nõ in dicas
רֵעַ וּשְׁמוֹ יוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וְיוֹנָדָב
tenuis * ſic *tu* ‡ Quare :ei Dixitque .(.valde ſapiens vir
4 אִישׁ חָכָם מְאֹד׃
:Amnon ei dixitque ?mihi *indicabis nonne* ?*manè in* & *manè in* † regis fili
וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל
.*amans* * ego mei fratris Abſalom ſororem Thamar
בֶּן־הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַגִּיד לִי וַיֹּאמֶר לוֹ אַמְנוֹן
‖ ægrotare ſe ſimulauit: ‖ obſecro ‡ faciat lagana
אֶת־תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלוֹם אָחִי אֲנִי אֹהֵב׃
;*ægrum te offende* ‖ & ,*tuum cubile* ‡ ſuper Cuba :Ionadab ei Dixitque
5 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל
Thamar *nunc* ‡ Veniat :eum ad dices & ,te videndũ ad tuus pater veniet &
וּבָא אָבִיךָ לִרְאוֹתֶךָ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תָּבֹא נָא תָּמָר
,*cibum* * meis oculis in faciat & ,panem me faciat comedere & ,mea ſoror
וְתִתֵּן לֶחֶם וְעָשְׂתָה לְעֵינַי אֶת־הַבְּרִיָּה
.eius manu de comedam & ,videam *quod propter*
וְאֶרְאֶה וְאָכַלְתִּי מִיָּדָהּ׃
‖ ægrotare ſe ſimulauit: ‖ obſecro ‡ faciat lagana
6 וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן וַיִּתְחָל וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־הַמֶּלֶךְ
,lagana duo meis oculis in *laganet* ‡ & ,mea ſoror Thamar *nunc* † Veniat
תָּבוֹא־נָא תָּמָר אֲחוֹתִי וּתְלַבֵּב לְעֵינַי ‖ שְׁתֵּי לְבִבוֹת
:dicendo ,domũ ad Thamar ad Dauid miſit Et .eius manu de comedã &
וְאֶבְרֶה מִיָּדָהּ׃
7 וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־תָּמָר הַבַּיְתָה לֵאמֹר
.*cibum* ‡ ei fac & ,tui fratris Amnon domum nunc Vade ‖
לְכִי נָא בֵּית אַמְנוֹן אָחִיךְ וַעֲשִׂי־לוֹ הַבְּרִיָּה׃
cepit ‖ & (:*iacens* ‖ ipſe &) ,ſui fratris Amnon domum Thamar iuit Et
8 וַתֵּלֶךְ תָּמָר בֵּית אַמְנוֹן אָחִיהָ וְהוּא שֹׁכֵב וַתִּקַּח
.lagana coxit & ,eius oculis in lagana fecit &,*conſperſit &,conſperſionem*
אֶת־הַבָּצֵק וַתָּלָשׁ וַתְּלַבֵּב לְעֵינָיו וַתְּבַשֵּׁל אֶת־הַלְּבִבוֹת׃
.comedere renuit & :*eius facies ad* effudit & ,ſartaginem *cepit* ‖ Et
9 וַתִּקַּח אֶת־הַמַּשְׂרֵת ‖ וַתָּצֶק לְפָנָיו וַיְמָאֵן לֶאֱכֹל
omnem eduxerũt & .me *deſuper* † virum omnem Educite :Amnon dixitque
וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי וַיֵּצְאוּ כָל־
cibum ‖ Affer :Thamar ad Amnon Dixitque .eo *deſuper* ‡ virum
10 אִישׁ מֵעָלָיו׃ וַתֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־תָּמָר הָבִיאִי הַבִּרְיָה
quæ lagana Thamar *cepitque* ‖ .tua manu de comedã & ,*cõclaue** in
‖ parauerat, ‡ cubiculum. ‖ obtulit † vt comederet, ‖ pulmentum *cubiculum, ‖ tulitque
הַחֶדֶר וְאֶבְרֶה מִיָּדֵךְ וַתִּקַּח תָּמָר אֶת־הַלְּבִבוֹת אֲשֶׁר
.*conclaue* ‡ in ſuum fratrem Amnon,ad attulit & ,*fecerat* †
עָשְׂתָה וַתָּבֵא לְאַמְנוֹן אָחִיהָ הַחֶדֶרָה׃
,Veni :ei dixitque ,eam *in* apprehẽdit & ,*comedendũ ad* † eũ ad *fecit accedere* ‖ &
11 וַתַּגֶּשׁ אֵלָיו לֶאֱכֹל וַתַּחֲזֶק־בָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ בֹּואִי
;me *affligas* ‖ ne ,mi frater Ne :ei Dixitque .mea ſoror mecum cuba
שִׁכְבִי עִמִּי אֲחוֹתִי׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אָחִי אַל־
.hanc ſtultitiam facias ne :Iſrael in ſic *fiet* non quia
12 תְּעַנֵּנִי כִּי לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן בְּיִשְׂרָאֵל אַל־תַּעֲשֶׂה אֶת־הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃
vnus veluti eris tu & ?meum probrum *ire* * faciam quò ego Et
13 וַאֲנִי אָנָה אוֹלִיךְ אֶת־חֶרְפָּתִי וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחַד
me ,phibebit nõ quia ,regẽ ad *nunc* ‡ loquere nunc & .Iſrael in *ſtultorum* ‡
הַנְּבָלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דַּבֶּר־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי
,*ea præ fuit fortis* ‡ & ,eius vocem audire noluit Et .te a
14 מִמֶּךָּ׃ וְלֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָהּ וַיֶּחֱזַק מִמֶּנָּה
.*eam ſuppoſuit & ,eam afflixit** &
וַיְעַנֶּהָ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ׃

Bath- *ista* ‡ Nonne :‡dixit & *.mulierē ad* †requisiuit &,Dauid Misitque
3 †וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְרֹשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא־זֹאת[g] בַּת־
Dauid misit Et ?Chittæi Vriiah vxor ,Eliam filia Sebah
4 שֶׁבַע בַּת־אֱלִיעָם אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ †וַיִּשְׁלַח דָּוִד
se *sanctificās* ‡ipsa & ,ea cum *cubuit* ‡ & ,eu ad est ingressa & :eā *cepit & legatos**
מַלְאָכִים[h] וַיִּקָּחֶהָ וַתָּבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וְהִיא מִתְקַדֶּשֶׁת
,mulier concepit Et .suam domū in est reuersa & ,sua immūditia ab
5 מִטֻּמְאָתָהּ[i] וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ׃ †וַתַּהַר הָאִשָּׁה
Dauid misit Et .*ego*† Prægnans :dixit & ,Dauidi *indicauit*‡ & ,misit &
6 וַתִּשְׁלַח[k] וַתַּגֶּד לְדָוִד וַתֹּאמֶר הָרָה אָנֹכִי׃ †וַיִּשְׁלַח דָּוִד
Ioab misit & .Chittæum Vriiah me ad Mitte :Ioab ad
אֶל־יוֹאָב שִׁלַּח אֵלַי אֶת־אוּרִיָּה הַחִתִּי וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת־
Dauid interrogauit & :eum ad Vriiah venit Et .Dauid ad Vriiah
7 אוּרִיָּה אֶל־דָּוִד׃ †[l]וַיָּבֹא אוּרִיָּה אֵלָיו וַיִּשְׁאַל דָּוִד
.belli *pacem ad*‡ & ,populi *pacem ad*‡ & ,Ioab *pacem ad*‡
לְשְׁלוֹם יוֹאָב וְלְשְׁלוֹם הָעָם וְלִשְׁלוֹם הַמִּלְחָמָה׃
.tuos pedes laua & ,tuā domū in Descende :Vriiah ad Dauid Dixitque
8 †וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאוּרִיָּה רֵד לְבֵיתְךָ וּרְחַץ רַגְלֶיךָ
ferculum * cum post est egressum & :regis domo è Vriiah est egressus &
וַיֵּצֵא אוּרִיָּה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ[m] וַתֵּצֵא אַחֲרָיו[n] מַשְׂאַת
omnibus cum regis domus ostium ad Vriiah *iacuit* * Et .*regis*
9 הַמֶּלֶךְ׃ †וַיִּשְׁכַּב אוּרִיָּה פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־
indicauerunt‡ Et .suam domum in descendit non & ;sui domini seruis
עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְלֹא יָרַד אֶל־בֵּיתוֹ׃ †וַיַּגִּידוּ
10 Dauid dixitque .suam domum in Vriiah descendit Non :dicendo ,Dauid
לְדָוִד לֵאמֹר לֹא יָרַד אוּרִיָּה אֶל־בֵּיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד
in descendisti non quare ?*veniens*† tu via de Nonne :Vriiah ad †*venis*
אֶל־אוּרִיָּה הֲלוֹא מִדֶּרֶךְ אַתָּה בָּא מַדּוּעַ לֹא־יָרַדְתָּ אֶל־
,Israel & ,Arca :Dauid ad Vriiah Dixitque ?tuam domum
11 בֵּיתֶךָ׃ †וַיֹּאמֶר אוּרִיָּה אֶל־דָּוִד הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל
serui & ,Ioab meus dominus & ,*operimentis in manentes* ‡ Iehudah &
וִיהוּדָה יֹשְׁבִים[o] בַּסֻּכּוֹת וַאדֹנִי יוֹאָב וְעַבְדֵי
,meam domū in ingrediar ego & ,*casſtramentātes*‡ agri *facies super*‡ mei domini
אֲדֹנִי עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה[p] חֹנִים וַאֲנִי אָבוֹא אֶל־בֵּיתִי
vita & ,*tua vita*‡ ?mea vxore cū *cubandū ad* & ,*bibendum ad* & ,*comedendum ad*†
לֶאֱכֹל[q] וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם־אִשְׁתִּי[r] חַיֶּךָ וְחֵי
Dauid Dixitque .hoc *verbum* faciam *si*‡ ,tuæ animæ
12 נַפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ †וַיֹּאמֶר דָּוִד
mansit & .te dimittam eras & ,hodie etiam *hoc in* ‡ Mane : Vriiah ad
אֶל־אוּרִיָּה שֵׁב בָּזֶה גַּם־הַיּוֹם וּמָחָר אֲשַׁלְּחֶךָּ[t] וַיֵּשֶׁב
crastino a * & ,illa die in Ierusalaim in Vriiah
אוּרִיָּה בִּירוּשָׁלִַם בַּיּוֹם הַהוּא וּמִמָּחֳרָת׃
:eū inebriauit & ,*libit & ,eius facies ad comedit* ‡ & ,Dauid eū vocauit Et
13 †וַיִּקְרָא־לוֹ דָּוִד וַיֹּאכַל לְפָנָיו[v] וַיִּשְׁתְּ וַיְשַׁכְּרֵהוּ
in & ,tui domini seruis cum suo *cubili in iacendum ad* ,*vesperā in*† est egressus &
וַיֵּצֵא בָּעֶרֶב לִשְׁכַּב בְּמִשְׁכָּבוֹ עִם־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְאֶל־
epistolam‡ Dauid scripsit &,*matutino in*‡ fuit Et .descendit nō suā domū
14 בֵּיתוֹ לֹא יָרָד׃ †[x]וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר
:dicendo ,*epistola* * in scripsit Et .Vriiah *manu in*† misit & ,Ioab ad
אֶל־יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אוּרִיָּה׃ †וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר לֵאמֹר
15 ,fortis prælij *facierum* regione è Vriiah Date ‖
כָּתֹב אֶת־אוּרִיָּה אֶל־מוּל פְּנֵי הַמִּלְחָמָה[y] הַחֲזָקָה
,fuit Et .moriatur &, pcutiatur &, *eius posterioribus à*‡ reuertimini &
וְשַׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו[z] וְנִכָּה[a] וָמֵת׃ †וַיְהִי
16 *quem locum ad*‡ Vriiah *dedit*‡ &,ciuitatem *ad* Ioab *obseruando in** :
בְּשָׁמְרוֹ יוֹאָב אֶל־הָעִיר[b] וַיִּתֵּן אֶת־אוּרִיָּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
,ciuitatis viri sunt egressi Et .*ibi virtutis* † viri ‡ *quòd cognouit*
17 יָדַע כִּי אַנְשֵׁי־חַיִל שָׁם׃ †וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
;Dauid seruis de ,populo de *cecidit*‡ & ,Ioab cum pugnauerunt &
וַיִּלָּחֲמוּ אֶת־יוֹאָב[c] וַיִּפֹּל מִן־הָעָם מֵעַבְדֵי דָוִד
indicauit‡ & ,Ioab Misitque .Chittæus Vriiah etiam est mortuus &
18 וַיָּמָת גַּם אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ †וַיִּשְׁלַח יוֹאָב[d] וַיַּגֶּד
,*legato** præcepit Et .prælij *verba*† omnia Dauidi
19 לְדָוִד אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה׃ †[e]וַיְצַו אֶת־הַמַּלְאָךְ
:regem ad loqui prælij *verba*† omnia *te cōsummare Secūdū*‡ :dicēdo
לֵאמֹר כְּכַלּוֹתְךָ[f] אֶת כָּל־דִּבְרֵי הַמִּלְחָמָה לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ׃
Quare :tibi dixerit & ;regis *furor* ‡ ascenderit si ,erit Et
20 וְהָיָה אִם־תַּעֲלֶה[g] חֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְךָ מַדּוּעַ
quòd *scietatis* * nonne ?*præliandum ad*† ,ciuitatem ad accessistis
נַגַּשְׁתֶּם אֶל־הָעִיר לְהִלָּחֵם הֲלוֹא יְדַעְתֶּם אֵת אֲשֶׁר־
filium Abimelech percussit Quis ?muro *desuper proiicerent*‡
21 יָרוּ מֵעַל הַחוֹמָה׃ †מִי־הִכָּה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־
desuper catilli ‖ fragmen eum super proiecit mulier nonne ?Ierubbeleth
יְרֻבֶּשֶׁת הֲלוֹא־אִשָּׁה הִשְׁלִיכָה עָלָיו פֶּלַח רֶכֶב מֵעַל
:dices & ?murum ad accessistis quid ad ?Tebes in est mortu° & ,muro
הַחוֹמָה וַיָּמָת בְּתֵבֵץ לָמָּה נִגַּשְׁתֶּם אֶל־הַחוֹמָה וְאָמַרְתָּ

†de mulierē ‖quidam: ‡hæc est
[g] בַּת־שֶׁבַע *nuncios, & tulit
‡ rem habuit
‖ purgabat
[h] לָקַח שׁוּב
†nunciauit
†sum.
[k] נָגַד
[l] בּוֹא
‡ de pace
[m] וָצָא
[n] נָשָׂא
*dormiuit
†nunciauerūt‡

‡manet in tabernaculis,
[o] סֻכָּה
*in superficie
‡manent,
[p] חֲנָה שָׂדֶה
†vt comedā, & bibam, & dormiam
‖per vitā tuā, & per vitam
[q] לֶאֱכֹל
[r] אִישׁ חַיָּה
‡non ‡hic
[t] שׁוּב
*sequenti.
‡ comedere fecit ante se, & bibere,
[v] שָׁתָה
† vesperi, ad dormiēdum in strato
‡ manè,
‖ literas
[x] חָיָה
†per manum
*literis,
‖ Ponite
[y] יָהַב
‡ab eo,
[z] מוּת נָכָה
*cū obseruaret ‡posuit
‖in loco in quo
‡essēt †fortes.
‖mortui sunt
[b] נָתַן נָפַל
‡nunciauit
[c] נָגַד צָוָה
†gesta

,legatus ‡ abiit Et .est mortuus Chittæus Vriiah tuus seruus Etiam
22 †וַיֵּלֶךְ[h] הַמַּלְאָךְ וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְדָוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר
.Ioab eum miserat quibus* omnia Dauidi *indicauit*† & ,venit &
שְׁלָחוֹ יוֹאָב׃ וַיֹּאמֶר[i] לְדָוִד אֶת כָּל־אֲשֶׁר
,viri nos *super*‡ præualuerunt Quia :Dauid ad *legatus* ‖ dixit Et
23 עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים †וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ הַשָּׂדֶה וַנְּהִי אֲלֵהֶם עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר׃
.portæ ostiū ad vsque eos *super** fuimus & ,agrum in nos *ad*† sunt egressi &
וַיֹּרוּ[k] הַמּוֹרִים אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל הַחוֹמָה וַיָּמָתוּ
sunt mortui & ,muro *desuper** tuos seruos in iaculatores iecerunt Et
24 מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְגַם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי מֵת׃ †[l]וַיֹּאמֶר
.est mortuus Chittæus Vriiah tuus seruus etiam & ,regis seruis è
25 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַמַּלְאָךְ כֹּה־תֹאמַר אֶל־יוֹאָב אַל־
peredet hunc sicut & ,illum sicut‡ quia ,hoc *verbum* tuis oculis in *sit malum*‡
יֵרַע בְּעֵינֶיךָ[n] אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־כָזֹה וְכָזֶה תֹּאכַל
.eum conforta tu & :eā destrue & ,vrbem *ad** tuum bellum robora .gladius
הֶחָרֶב הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ אֶל־הָעִיר וְהָרְסָהּ וְחַזְּקֵהוּ׃
,suus vir Vriiah est mortuus quòd ,Vriiah vxor audiuit Et
26 †וַתִּשְׁמַע[o] אֵשֶׁת אוּרִיָּה כִּי־מֵת אוּרִיָּה אִישָׁהּ
,Dauid misit & ,luctus Transiuitque .suū *maritum** super planxit &
27 וַתִּסְפֹּד עַל־בַּעְלָהּ׃ †וַיַּעֲבֹר הָאֵבֶל וַיִּשְׁלַח דָּוִד
.filium ei peperit & ,*vxorem in* ‖ ei fuit & ,suam domum in eam collegit &
וַיַּאַסְפֶהָ אֶל־בֵּיתוֹ[p] וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ בֵּן
.DOMINI oculis in Dauid fecit quod *verbum fuit malum*‡ &
וַיֵּרַע הַדָּבָר אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד בְּעֵינֵי יְהוָה׃

CAP. XII. יב

,eum ad venit & ,Dauid ad Nathan DOMINVS misit Et
1 †וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד[a] וַיָּבֹא אֵלָיו
,diues vnus ,vna ciuitate in erant viri Duo :ei dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אֶחָד עָשִׁיר
multum bos & pecus erat ‡ Diuiti .pauper *vnus** &
2 וְאֶחָד רָאשׁ׃ †[b]לֶעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה
vna agna quinimo ,omne † non pauperi Et .valde
3 מְאֹד׃ †וְלָרָשׁ אֵין־כֶּל כִּי אִם־כִּבְשָׂה אַחַת
cum & ,secum *eu asserat grandis & ,eam vinificarat** & ,emerat quam ,*parua*
קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה[c] וַיְחַיֶּהָ וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם־
,bibebat eius calice de & ,comedebat eius buccella de ;pariter suis filiis
בָּנָיו יַחְדָּו[d] מִפִּתּוֹ[e] תֹּאכַל וּמִכֹּסוֹ תִשְׁתֶּה[f]
viator venit Et .filia sicut illi erat*que* ,*recumbebat*‡ eius sinu in &
4 וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב וַתְּהִי־לוֹ כְּבַת׃ †וַיָּבֹא הֵלֶךְ
*faciendū ad ‡uo boue de & ‡uo pecore** de sumere pepercit &,diuitem virum ad
לְאִישׁ הֶעָשִׁיר[g] וַיַּחְמֹל לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְקָרוֹ לַעֲשׂוֹת
eam *fecit* * & ,pauperis viri agnam *cepit* & :*ei venienti* † viatori
לָאֹרֵחַ הַבָּא אֹתוֹ[h] וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ וַיַּעַשׂ
‡valde vitum in Dauid *nasus*‡ est irarus Et .eum ad *venienti* ‖ viro
5 לָאִישׁ הַבָּא אֵלָיו׃ †[i]וַיִּחַר־אַף דָּוִד בָּאִישׁ מְאֹד
faciens‡ vir *mortis filius** quia ,DOMINVS Viuit :Nathan ad dixitque
וַיֹּאמֶר אֶל־נָתָן[k] חַי־יְהוָה כִּי בֶן־מָוֶת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה
quòd *mercede* ,*quadruplo*‡ restituet agnam Et .hoc
6 זֹּאת׃ †וְאֶת־הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתָּיִם עֵקֶב אֲשֶׁר
.pepercit non *quòd super** & ,hoc *verbum* fecit
עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא־חָמַל׃
DOMINVS dixit sic .vir‡ Tu :Dauid ad Nathan Dixitque
7 †וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ כֹּה־אָמַר יְהוָה
ego & ,Israel super *regem in* † te vnxi Ego :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי
,tui domini domum tibi Dediq*ue* .Saul manu de te erui
8 הִצַּלְתִּיךָ מִיַּד שָׁאוּל׃ †[m]וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית אֲדֹנֶיךָ
,Israel domum tibi tradidi & ,tuo sinu in tui domini vxores &
וְאֶת־נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל
.*illa sicut* & ,*illa sicut* ‡ tibi adiiciam & ,*parum si* & : Iehudah &
וְיהוּדָה וְאִם־מְעָט[o] וְאוֹסִפָה לְךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה׃
malum ‖ faciendo ,DOMINI verbum contempsisti Quare
9 †[p]מַדּוּעַ בָּזִיתָ[q] אֶת־דְּבַר יְהוָה[r] לַעֲשׂוֹת הָרַע
eius vxorem & ,gladio in percussisti Chittæum Vriiah ?eius ‡oculis in
בְּעֵינָיו אֶת אוּרִיָּה הַחִתִּי[s] הִכִּיתָ בַחֶרֶב וְאֶת־אִשְׁתּוֹ
.Hammon filiorum gladio in occidisti ipsum & ;vxorem in tibi accepisti
לָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ בְחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן׃
,seculum in vsque tua domo de gladius recedet non nunc Et
10 †וְעַתָּה לֹא־תָסוּר חֶרֶב מִבֵּיתְךָ עַד־עוֹלָם
,Chittæi Vriiah vxorem *cepisti* ‖ & ,me contēpsisti quòd *mercede**
עֵקֶב כִּי בְזִתָנִי[t] וַתִּקַּח אֶת־אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי
.*vxorem in tibi existendum ad**
לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה׃

[a] בּוֹא
*alter ‖erāt oues & boues multi
[b] רָשַׁשׁ
†erat quicquam, præter agnam vnā paruam,
*victum prębuerat ei, & creuerat
[c] חָיָה פָּתַת
[d] כּוֹס בָּנָה
‡ dormiebat, * pecudibus suis, & de bobus suis, ad parandum
[e] עָשָׂה
†qui venerat ad cū: & tulit
*parauit
[f] לָקַח חָמַל
‖qui venerat ‡furor
*obnoxius morti est
‡qui fecit
[k] חָיָה בָּנָה
‡bis quadruplicatā, ℔ eo
*ei
*es ille
†vt esses rex
[m] נָצַל נָתַן
*est ‡similia & similia.
[o] יָסַף בָּזָה
‖quod est
[q] עָשָׂה רוֹעַ
‖meis?
בעיני ק
[s] נָכָה
*eò ‖tulisti
[v] לָקַח אִישׁ
*vt esset tibi vxor.

.Ituus Seruus :dixit & ?Siba ‡ Tune :eum ad rex dixitque ‡es ‖sum.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲלָיו הַאַתָּה צִיבָא וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָ ׃ Nũ eſt adhuc vir è domo
faciam & ,Saul *domui vir adhuc non* Nunquid :rex Dixitque
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַאֶפֶס עוֹד אִישׁ לְבֵית שָׁאוּל וְאֶעֱשֶׂה 3
filius † Adhuc :regem ad Siba dixitque ?Dei miſericordiã eo cũ †ſupereſt
עִמּוֹ חֶסֶד אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ עוֹד בֶּן b בָּנָה
?*ipſe* ‡ Vbi :rex ei Dixitque .pedibus *percuſſus* * Ionathan *claudus
לְיהוֹנָתָן נְכֵה רַגְלָיִם ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ אַיפֹה הוּא 4 ‡eſt?
Hammiel filij Machir *domi ipſe* * Ecce :regem ad Siba dixit & *eſt in domo
וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־הוּא בֵּית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל
Machir domo è eum *cepit* & ,Dauid rex Miſitque .Lodebar *in* † †de ‖tulit
בְּלוֹ דְבָר ׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד c וַיִּקָּחֵהוּ מִבֵּית מָכִיר c לָקַח
Ionathan filius Mephiboſeth venit Et .Lodebar de Hammiel filij
בֶּן־עַמִּיאֵל מִלּוֹ דְבָר ׃ d וַיָּבֹא מְפִיבֹשֶׁת d בֶּן־יְהוֹנָתָן 5 d בוא
dixitque .ſe incuruauit & ,*ſuas facies* *ſuper *cecidit* † & ,Dauid ad Saul filij †proſtrauit ſe
בֶּן־שָׁאוּל אֶל־דָּוִד e וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו f וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר *faciem ſuã,* e נָפַל f שָׁחָה
.tuus ſeruus Ecce :dixit & .Mephiboſeth :Dauid
דָּוִד מְפִיבֹשֶׁת וַיֹּאמֶר הִנֵּה עַבְדֶּךָ ׃
tecum faciam faciendo quia ;timeas Ne :Dauid ei Dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אַל־g תִּירָא כִּי עָשׂה אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ 7 g יָרֵא
omnem tibi faciam reddere & :tuum patrẽ Ionathan propter miſericordiã
חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן אָבִיךָ h וַהֲשִׁבֹתִי לְךָ אֶת־כָּל־ h שוב
.*ingiter* * meã menſam ſuper panem comedes tu & :tui patris Saul agrum *ſemper.
שְׂדֵה שָׁאוּל אָבִיךָ וְאַתָּה תֹּאכַל לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי תָּמִיד ׃ †eſt ‖ſuper
ad reſpexiſti quia ,tuus ſeruus † Quid :dixit & ,ſe incuruauit Et
וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר מָה עַבְדֶּךָ כִּי פָנִיתָ אֶל־ † i פָּנָה 8
Siba *ad* rex vocauit Et ?ego ſicut ‡qui ,mortuum canem ‡eſt
הַכֶּלֶב k הַמֵּת אֲשֶׁר כָּמוֹנִי ׃ וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא 9 k מות
omni & ,Sauli erat quod Omne :eum ad dixit & ,Saul puerum
נַעַר שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל אֲשֶׁר הָיָה לְשָׁאוּל וְלָכֹל־
ei coles Et .*tuorum dominorum* filio dedi ,eius domui domini tui.
בֵּיתוֹ נָתַתִּי לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ ׃ וְעָבַדְתָּ l לוֹ אַתָּה 10 l נתן
tuorum dominorũ ‖filio erit & ,*adduces* ‡ & ,tui ſerui & ,tui filij & ,tu *humum* * *terram
הָאֲדָמָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וַעֲבָדֶיךָ וְהֵבֵאתָ וְהָיָה לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ ‡afferes
ſemper comedet tui domini filius Mephiboſeth & .eum comedet & ,panis ‖domini tui
לֶחֶם וַאֲכָלוֹ וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־אֲדֹנֶיךָ יֹאכַל תָּמִיד
viginti & ,filij quindecim ‡ Siba & ,meã menſam ſuper panẽ ‡erant
לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי וְלִצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים
quæ omnia Iuxta :regem ad Siba Dixitque .ſerui
עֲבָדִים ׃ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כְּכֹל אֲשֶׁר 11
Mephiboſeth & :tu' ſeru' faciet ſic ,ſuo ſeruo rex meus dñs præceperit
יְצַוֶּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת־עַבְדּוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וּמְפִיבֹשֶׁת
.regis filiis de vnus veluti meam menſam ſuper *comedens* comedet
אֹכַל m עַל־שֻׁלְחָנִי כְּאַחַד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ ׃
omnis & : Micha eius nomen & ;paruus filius ‡ Mephiboſeth Et ‡erat
וּלְמִפִיבֹשֶׁת בֵּן־קָטָן וּשְׁמוֹ מִיכָא וְכֹל † 12
Mephiboſeth Et .Mephiboſeth ‡ ſerui ,Siba domus habitatio ‡erant
מוֹשַׁב בֵּית־צִיבָא עֲבָדִים לִמְפִיבֹשֶׁת ׃ m יָשַׁב † 13 m ישב
:*comedens ipſe* * ſemper regis menſam ſuper quia ,Ieruſalaim in *manens* ‖manebat
וּמְפִיבֹשֶׁת יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם כִּי עַל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֹכֵל
.ſuis pedibus duobus claudicabat ipſe & *comedebat:
וְהוּא פִסֵּחַ n שְׁתֵּי רַגְלָיו ׃ n שנה

CAP. X.

regnauit & :Hammon filiorũ rex eſt mortuus & ,hæc poſt fuit Et
וַיְהִי a אַחֲרֵי־כֵן b וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֹךְ a היה b מות 1
miſericordiã Faciam :Dauid Dixitque .eo pro eius filius Chanun
חָנוּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד עִם־ 2
.miſericordiã mecũ ei' pater fecit quemadmodũ ,Nachas filio Chanun cũ
חָנוּן בֶּן־נָחָשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חָסֶד
.ſuo patre ſup ſuorũ ſeruorũ *manu in* ‖eum conſolandum ad Dauid miſit & ‖per manum
וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחֲמוֹ בְּיַד עֲבָדָיו אֶל־אָבִיו
principes Dixerũtque .Hammon filiorũ terrã ‡ Dauid ſerui venerũt & ‡in
וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן ׃ c בוא 3 d שור
tuũ patrẽ Dauid *honorans* Num :ſuũ dominũ Chanun ad Hammon filiorũ honorat
שָׂרֵי d וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־חָנוּן אֲדֹנֵיהֶם הֲמְכַבֵּד דָּוִד אֶת־אָבִיךָ
inueſtigare propter † nonne ?cõſolatores te ad miſit quia ,tuis oculis in †vt inueſti-
בְּעֵינֶיךָ כִּי שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים הֲלוֹא בַעֲבוּר חֲקֹר אֶת־ garet
Dauid miſit ,eam *euertendum ad* ‖ & ,eam *pedibus peragrandum ad* ‡ & ,ciuitatẽ ‡vt explora-
הָעִיר וּלְרַגְּלָהּ וּלְהָפְכָהּ שָׁלַח דָּוִד אֶת־ ret
raſit & ,Dauid ſeruos Chanun *cepit* ‡ Et ?te ad ſuos ſeruos ‖vt euertat
עֲבָדָיו אֵלֶיךָ ׃ e וַיִּקַּח חָנוּן אֶת־עַבְדֵי דָוִד וַיְגַלַּח e לקח f חצה 4 ‡rulit
:corũ nates ad vſque *medio in* ‖ corũ veſtes præcidit & ,corũ barbæ dimidiũ ‖per medium
אֶת־f חֲצִי זִקְנָם וַיִּכְרֹת אֶת־מַדֵּיהֶם בַּחֲצִי עַד h שְׁתוֹתֵיהֶם g רגה h שות
.eos dimiſit &
וַיְשַׁלְּחֵם ׃

†tẽpore quo egrediuntur reges;
‡Aramæi venire
‡ſeruandũte.
‡robuſtiores
‡robuſtior
*Manete
*ab ante,
*abomina-tionẽ fecerãt
‡à rege ‖ab
*erant
†contra
*facie
*appropin-quauit *erat
‖contra ‡facie
‖facie
‡à
†venerunt
‡exercitũ eorum,
‖militiæ
†erat ãte eos.
*facie
‡coram
‡coram
‡veniam
‡ſeſto robuſt'
†quod eſt
‡terã flumen,
‡ad exercitũ eorum,
‖militiæ
†erat ãte eos.
*manebat
*vaſtauerunt
‖obſederunt
*manebat
†tẽpore ve-ſpertino,
‡de ſtratu
†regiæ, *è
‡erat decora

nunciauerũt viri erant quia ;eorũ occurſum in miſit & ,Dauid *indicauerunt* ‖Et
וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לִקְרָאתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים 5 נָגַד
germinet vſquequo,Iericho in *Sedete* ‖ :rex dixitque .valde confuſi
נִכְלָמִים מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ i שְׁבוּ בִירֵחוֹ עַד־יִצְמַח i ישב
quòd Hammon filij viderunt Et .reuertemini & ,veſtra barba
זְקָנְכֶם j וְשַׁבְתֶּם ׃ k וַיִּרְאוּ בְנֵי עַמּוֹן כִּי 6 k ראה
conduxerũt mercede & ,Hammõ filij miſerũt & : Dauid *in* *fœtebant* ‡
נִבְאֲשׁוּ בְּדָוִד וַיִּשְׁלְחוּ בְּנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׂכְּרוּ אֶת־
;peditum millia viginti ,Sobah Aram & ,Beth-rechob Aram
אֲרַם בֵּית־רְחוֹב וְאֶת־אֲרַם צוֹבָא עֶשְׂרִים אֶלֶף רַגְלִי
millia duodecim Iſtob ‖ & ,viros mille Mahachah *regem* ‡ &
וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב l שְׁנֵים־עָשָׂר l שנים אֶלֶף
omnem & ,Ioab miſit & ,Dauid audiuit Et .virorum
אִישׁ ׃ 7 וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יוֹאָב וְאֵת כָּל־
diſpoſuerũt & ,Hammõ filij ſunt egreſſi Et .robuſtorum exercitũ
הַצְּבָא הַגִּבּוֹרִים ׃ 8 וַיֵּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעַרְכוּ
erant ,Iſtob & ,Rechob & ,Sobah Aram * & :portæ oſtium ad bellum
מִלְחָמָה פֶּתַח הַשָּׁעַר וַאֲרַם צוֹבָא וְרְחוֹב וְאִישׁ־טוֹב
ſe *ad* † eſſet quòd Ioab vidit Et .agro in ſeorſum Mahachah &
לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה ׃ 9 וַיַּרְא יוֹאָב כִּי־m הָיְתָה אֵלָיו m היה
electis omnibus ex elegit & :retro *à* & ,*faciebus à* * belli facies
פְּנֵי הַמִּלְחָמָה מִפָּנִים וּמֵאָחוֹר וַיִּבְחַר מִכֹּל n בְּחוּרֵי n ‖ישראל
populi reſiduum Et .Aram occurſum in ſe ordinauit & ,Itrael *in*
בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת אֲרָם ׃ 10 וְאֶת יֶתֶר הָעָם
filiorum occurſum in ſe diſpoſuit & .ſui fratris Abiſai manu in tradidit
נָתַן בְּיַד אַבְשַׁי אָחִיו וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת בְּנֵי
mihi eris & ,me *pra* Aram fuerit *fortis* ‡ Si :Dixitque .Hammon
עַמּוֹן ׃ 11 וַיֹּאמֶר אִם־חָזַק אֲרָם מִמֶּנִּי o וְהָיִיתָה לִי o היה
ſalutem dandum * ad *ibo* ‖ & ,te *pra* fuerint *fortes* ‡ Hammon filij ſi & .ſalutẽ in
לִישׁוּעָה וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יֶחֱזְקוּ מִכְּךָ וְהָלַכְתִּי p לְהוֹשִׁיעֶךָ p ישע
ciuitatibus ,p &,noſtro populo pro *ſimus robuſti* ‖ & ,te Robora .*tibi*
לָךְ ׃ 12 חֲזַק q וְנִתְחַזַּק בְּעַד עַמֵּנוּ וּבְעַד עָרֵי q חזק
acceſſit * Et .ſuis oculis in bonum † faciat DOMINVS & :noſtri Dei
אֱלֹהֵינוּ r וַיהוָה יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו ׃ 13 וַיִּגַּשׁ r יהוה s נגש
.eius *faciebus* ‡ à fugerũt & : Aram *in* ‖ prælium ad ſecũ * qui populus & ,Ioab
יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה בַּאֲרָם וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו ׃
,Abiſai *faciebus* ‖ à fugerũt & ,Aram fugeret quòd viderũt Hãmon filij Et
וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ t כִּי־נָס אֲרָם וַיָּנֻסוּ מִפְּנֵי אֲבִישַׁי t ראה 14
venit & ,Hãmon filiis *deſuper* ‡ Ioab eſt reuerſus ‡que :ciuitatẽ ſunt ingreſſi &
וַיָּבֹאוּ הָעִיר u וַיָּשָׁב יוֹאָב מֵעַל בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹא u שוב
ſunt cõgregati &,Iſrael *facies ad* * eſſet cæſus qđ Aram vidit Et .Ieruſalaim
יְרוּשָׁלִָם ׃ v וַיַּרְא אֲרָם כִּי נִגַּף לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֶּאֱסְפוּ v ראה 15
fluminis tranſitu à * qui ,Aram eduxit & ,Hadarheſer miſit Et .paritet
וַיִּשְׁלַח הֲדַדְעֶזֶר w וַיּוֹצֵא אֶת־אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר w יצא 16
.*eorũ facies ad* † Hadarheſer *exercitus* ‖ princeps Sobach & : *Chelam* ‡ venerunt &
וַיָּבִאוּ חֵילָם x וְשׁוֹבַךְ y שַׂר־צְבָא הֲדַדְעֶזֶר לְפְנֵיהֶם ׃ x בוא y שר
tranſiuitque ,Iſraelem omnem collegit & ,Dauid eſt nunciatum Et
וַיֻּגַּד z לְדָוִד וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר אֶת־ z נגד 17
,Dauid occurſum in Aram ſe ordinauerũt & : *Chelam* ‡ ad *venit* † & ,Iarden
הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא חֵילָמָה וַיַּעַרְכוּ אֲרָם לִקְרַאת דָּוִד
interfecit & ,Iſrael *faciebus* * à Aram fugit Et .eo cum pugnauerunt &
וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ ׃ 18 וַיָּנָס אֲרָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג
:equitum millia quadraginta & ,currus ſeptingentos Aram de Dauid
דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעַ a מֵאוֹת רָכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פָּרָשִׁים a מאה
.ibi eſt mortuus & ,percuſſit eius exercitus principem Sobach &
וְאֶת שׁוֹבַךְ שַׂר־צְבָאוֹ b הִכָּה c וַיָּמָת שָׁם ׃ b נכה c מות 19
facies ad † eſſent cæſi quòd Hadarheſer ſerui reges omnes viderunt Et
וַיִּרְאוּ כָּל־הַמְּלָכִים עַבְדֵי הֲדַדְעֶזֶר כִּי נִגְּפוּ לִפְנֵי d ‡ארא
Aram † timuerũtque ;eis ſeruierunt & ,Iſrael cum fecerunt pacẽ & ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּמוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּעַבְדוּם e וַיִּרְאוּ אֲרָם e ירא
.Hammon filios vltrà ſeruandum ad
לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן ׃

CAP. XI. יא

miſit & ,*reges egredi tempus ad* † ,anni reuerſione in fuit Et
וַיְהִי a לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה לְעֵת b צֵאת הַמְּלָאכִים וַיִּשְׁלַח a היה b יצא 1
corruperunt * & ,Iſrael omnem & ,eo cum ſuos ſeruos & ,Ioab Dauid
דָּוִד אֶת־יוֹאָב וְאֶת־עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִתוּ
.Ieruſalaim in *manens* * Dauid & : Rabbah *ſuper coarctauerũt* ‖ & ,Hãmon filios
אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן c וַיָּצֻרוּ עַל־רַבָּה וְדָוִד יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִָם ׃ c צור
,ſuo *cubili deſuper* ‡ Dauid ſurrexit & ,*veſperæ tempus ad* † fuit Et
וַיְהִי d לְעֵת הָעֶרֶב e וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ d היה e קום 2
ſe lauantem mulierem vidit & ,*regis* † domus tectum ſuper deambulabat &
וַיִּתְהַלֵּךְ עַל־גַּג בֵּית־f הַמֶּלֶךְ f וַיַּרְא אִשָּׁה רֹחֶצֶת
.valde aſpectu *bona* ‡ mulier & :tecto *deſuper** †
מֵעַל הַגָּג וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד ׃

l coæquando terræ: ‡plenum funiculum

‡fuerũt Moabitæ *ſerui ‡quando proficiſcebatur ad cõſtituendũ terminũ ſuum

‡eis

‡virorum peditum; ‡ſeruauit ex eis

‡de

‡fuerũt Aramæi ‡ſerui

‡loco ‡perrexit. Tulitque aurea, *ſuper ſeruis

tulit

exercitum

‡vt ſalutaret eũ pacificè, & benediceret *cum

‡gerebat enĩ bella Thoi cũ

‡à commentariis.

*principes

‡è domo

‡vt

‡erat

1 וַיַּךְ אֶת־מוֹאָב וַיְמַדְּדֵם בַּחֶבֶל מַשְׁכֵּב אוֹתָם אַרְצָה
funiculi plenitudinem *& ,mortificandum ad funiculos duos eſt menſus &
וַיְמַדֵּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית וּמְלֹא הַחֶבֶל
.munus portantes *ſeruos in* Dauidipſi Moab *fuit* † & .viuificandum ad
2 לְהַחֲיוֹת וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה׃
,Sobah regem Rechob filium Hadadhezer Dauid percuſſit Et
3 † וַיַּךְ דָּוִד אֶת־הֲדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה
.Perath flumine in *ſuam manum conuertendum ad ipſum eundo in* ‡
בְּלֶכְתּוֹ לְהָשִׁיב יָדוֹ בִּנְהַר׃
4 † וַיִּלְכֹּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף וְשִׁבְעִ֣ים מֵאוֹת פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים
fecit reſiduum ‡ & ,currũ omnẽ Dauid ſubneruauit & ;*peditis vini* ‡ millia
אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת־כָּל־הָרֶכֶב וַיּוֹתֵר
auxiliandũ ad Dammeſec Aram venit Et .currus centum *eo ex*
5 מִמֶּנּוּ מֵאָה רָכֶב׃ † וַתָּבֹא אֲרָם דַּמֶּשֶׂק לַעְזֹר
duo & viginti Aram *in* Dauid percuſſit & :Sobah regi Hadadhezer
לַהֲדַדְעֶזֶר מֶלֶךְ צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִד בַּאֲרָם עֶשְׂרִים־וּשְׁנַיִם
,Dammeſec Aram in præſides Dauid poſuit Et .virorum millia
6 אֶלֶף אִישׁ׃ † וַיָּשֶׂם דָּוִד נְצִיבִים בַּאֲרָם דַּמֶּשֶׂק
DOMINVS ſeruauit & .munus portantes *ſeruos in* ‡ Dauidi *Aram fuit* * &
וַתְּהִי אֲרָם לְדָוִד לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְהוָה
ſcuta Dauid *Cepitque* .*init* ‡ quò ‡ omni in Dauid
7 אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃ † וַיִּקַּח דָּוִד
.Ieruſalaim in ea adduxit & ,Hadadheſer *ſeruos ad** erant quæ ,*auri* ‡
אֶת־שִׁלְטֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ עַל־עַבְדֵי הֲדַדְעֶזֶר וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלִָם׃
rex *cepit* Hadadheſer ciuitatibus Berothai de & ,Bethach de Et
8 † וּמִבְּטַח וּמִבֵּרֹתַי עָרֵי הֲדַדְעֶזֶר לָקַח הַמֶּלֶךְ
Chamath rex Toi audiuit Et .valde multum æs Dauid
9 דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְבֵּה מְאֹד׃ † וַיִּשְׁמַע תֹּעִי מֶלֶךְ חֲמָת
.Hadadheſer *virtutem* omnem Dauid percuſſit quòd
כִּי הִכָּה דָוִד אֶת־כָּל־חֵיל הֲדַדְעֶזֶר׃
ei optandũ ad ‡, Dauid regem ad ſuum filium Ioram Tohi Miſitque
10 † וַיִּשְׁלַח תֹּעִי אֶת־יוֹרָם בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד לִשְׁאָל־לוֹ
,Hadadhezer *in* * pugnaſſet quòd *ſuper* ei *benedicendum ad* & ,*pacem ad*
לְשָׁלוֹם וְלִבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר נִלְחַם בַּהֲדַדְעֶזֶר
ei manu in &, Hadadhezer *fuit Thoi bellorum vir quia* ‡ eũ percuſſiſſet &
וַיַּכֵּהוּ כִּי־אִישׁ מִלְחֲמוֹת הָיָה הֲדַדְעֶזֶר וּבְיָדוֹ
.ærea vaſa & ,aurea vaſa &, argentea vaſa erant
11 הָיוּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי־זָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת׃
argento cum DOMINO Dauid rex ſanctificauit ea Etiam
† גַּם־אֹתָם הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לַיהוָה עִם־הַכֶּסֶף
.ſubegerat quas ,gentibus vniuerſis de ſanctificauerat quæ ,auro &
וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כָּבָשׁ׃
,Peliſtim de & ,Hammon filiis de & ,Moab de & ,Aram De
12 † מֵאֲרָם וּמִמּוֹאָב וּמִבְנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים
.Sobah regis Reehob filij Hadadhezer *ſpolio* de & ,Hamelec de &
וּמֵעֲמָלֵק וּמִשְׁלַל הֲדַדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה׃
,Aram cædendo à *ipſum reuertendo in* ‡, nomen † Dauid fecit Et
13 † וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשֻׁבוֹ מַכֹּתוֹ אֶת־אֲרָם
Edom in poſuit Et .millia octodecim ,Salis valle in
בְּגֵיא־מֶלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אָלֶף׃
ſerui *Edom omnis fuit* ‡ & :præſides poſuit Edom omni in ;præſides
14 † וַיָּשֶׂם נְצִבִים בֶּאֱדוֹם שָׂם נְצִבִים וַיִּהְיוּ כָל־אֱדוֹם עַבְדִים
.ambulauit quò ‡ omni in Dauid DOMINVS ſeruauit & :Dauid
לְדָוִד וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃
iudicium *faciens Dauid fuit* † & ,Iſrael omnẽ ſuper Dauid Regnauitque
15 † וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט
:exercitũ ſuper ‡ Seruiah filius Ioab Et .ſuo populo omni iuſtitiam &
וּצְדָקָה לְכָל־עַמּוֹ׃ † וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה עַל־הַצָּבָא
filius Sadoc Et .*commemorans* † Achilud filius Ioſaphath &
16 וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד מַזְכִּיר׃ † וְצָדוֹק בֶּן־
.ſcriba Seraiah & ;ſacerdotes Ebiathar filius Achimelech & ,Achitub
אֲחִיטוּב וַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֶבְיָתָר כֹּהֲנִים וּשְׂרָיָה סוֹפֵר׃
filij & :Haphelethi & ,Haccerethi & ,Iehoiadah filius Benaiahu Et
17 † וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וּבְנֵי
.erant *ſacerdotes* * Dauid
דָּוִד כֹּהֲנִים הָיוּ׃

CAP. IX. ט

,Saul *domui* ‡ remanſerit qui adhuc eſt Num :Dauid dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֶשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נוֹתַר לְבֵית שָׁאוּל
domui Et ?Ionathan propter miſericordiam eo cum faciam *&* ‡
וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן׃ † וּלְבֵית
;Dauid ad eum vocauerunt & : Sibah eius nomen & ,ſeruus † Saul
שָׁאוּל עֶבֶד וּשְׁמוֹ צִיבָא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ אֶל־דָּוִד

ipſe & ,patrẽ in illi ero Ego .ſeculum in vſque eius regni
14 † אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא מְמַלַכְתּוֹ עַד־עוֹלָם׃ ‡cũm iniquẽ
,virorum virga in cum arguam *&* ,eũ *peruersè agendo in quẽ* ‡ :filiũ in mihi erit geſſerit,
יִהְיֶה־לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים
recedet non mea miſericordia Et .*hominis* ‡ filiorum *tactibus* ‡ in & ‡plagis
וּבְנִגְעֵי בְנֵי אָדָם׃ † וְחַסְדִּי לֹא־יָסוּר
feci recedere quem ,Saul *cum* à feci recedere quemadmodum ;eo ab
15 מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מֵעִם שָׁאוּל אֲשֶׁר הֲסִרֹתִי
in vſque tuum regnum & ,tua domus *fidelis* * Et .*tuis faciebus* ‡ à ‡facie tua.
מִלְפָנֶיךָ׃ † וְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד־ *firma erit
16 עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃
.ſeculum in vſque firmus erit tuus thronus :*tuas facies ad* * ſeculum *coram te:
כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחִזָּיוֹן הַזֶּה
,Dauid rex eſt ingreſſus Et .Dauid ad Nathan eſt locutus ſic
17 † וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אֲדֹנָי יְהוִה
quæ & ,Deus Domine * ego Quis :ait & ,DÓMINI *facies ad* ‖ ſedit &
וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתָנִי עַד־הֵנָּה׃ † וַתְּקַטֵּן עוֹד
adhuc fuit parum Et ;huc vſque me adduxiſti quia ,mea domus
18 בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְהוִה וַתְּדַבֵּר גַּם אֶל־בֵּית עַבְדְּךָ
.Deus Domine *hominis* ‡ lex † iſta & :longinquũ in ‡Adam
לְמֵרָחוֹק וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָי יְהוִה׃
noſti tu & ‡te ad *loquendum ad* ‡ vltrà Dauid addet quid Et ‡vt loquatur
19 † וּמַה־יּוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְאַתָּה יָדַעְתָּ
tuũ cor ſcdm & ,tuum verbum Propter .Deus Domine tuũ ſeruum
20 אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי יְהוִה׃ † בַּעֲבוּר דְּבָרְךָ וּכְלִבְּךָ
.tuum ſeruum *faciendum ſcire ad* ‡, hanc magnitudinem omnem feciſti ‡vt ſcire faceres
עָשִׂיתָ אֶת כָּל־הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ אֶת עַבְדֶּךָ׃
ſnon & ,tu ſicut ‡nõ quia :Deus DOMINE es magnificatus Ideo
21 † עַל־כֵּן גָּדַלְתָּ יְהוִה אֱלֹהִים כִּי־אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין
.noſtris auribus in audiuimus quæ omnia ſecundum ,te præter Deus
אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ בְאָזְנֵינוּ׃
*inerunt quam** ,terra in vna gens, Iſrael ſicut tu* popul* ſicut quis Et *propter quã iuit Deus, vt redimeret ‡vt poneret ‡vt faceret
22 † וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלְכוּ־
faciendum ad ‡ &, nomẽ ſibi *ponendum ad* ‡ & ,populũ *in* ſibi *redimendum ad dij*
אֱלֹהִים לִפְדּוֹת־לוֹ לְעָם וְלָשׂוּם לוֹ שֵׁם וְלַעֲשׂוֹת
quem ,tui populi *faciebus* à ,tuæ terræ terribilia & ,magnitudinem vobis à facie
לָכֶם הַגְּדוֹלָה וְנוֹרָאוֹת לְאַרְצֶךָ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר ‡ירא
tibi firmaſti Et .eius diis &, gentibus, Aegypto ex tibi redemiſti ‡בן
23 פָּדִיתָ לְךָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וֵאלֹהָיו׃ † † וַתְּכוֹנֵן לְךָ
DOMINE tu & :ſeculum in vſque populũ in tibi, Iſrael tuum populũ
אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעָם עַד־עוֹלָם וְאַתָּה יְהוָה
verbum ,Deus DOMINE nunc Et .*Deum in* eis fuiſti Deus. ‡היה
24 הָיִיתָ לָהֶם לֵאלֹהִים׃ † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים הַדָּבָר
in vſque *ſtare faci* ‖, eius domum ſuper & ,tuum ſeruũ ſuper es locutus quod ‡ſuſcita
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל־עַבְדְּךָ וְעַל־בֵּיתוֹ הָקֵם עַד־ ‡קום
magnificetur Et .es locutus quod ſecundum fac & ;ſeculum
25 עוֹלָם וַעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃ † וְיִגְדַּל
Deus exercituum DOMINVS :dicendo ,ſeculum in vſque tuũ nomẽ
שִׁמְךָ עַד־עוֹלָם לֵאמֹר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהִים
.*tuas facies ad firma** erit Dauid tui ſerui domus & ;Iſrael ſuper ‡ſtabilita coram te.
עַל־יִשְׂרָאֵל וּבֵית עַבְדְּךָ דָּוִד יִהְיֶה נָכוֹן לְפָנֶיךָ׃
reueláſti Iſrael Deus exercituum DOMINE tu Quia
26 † כִּי־אַתָּה יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל גָּלִיתָה אֶת־ ‡גלה
tuus ſeruus inuenit ideo :tibi ædificabo Domũ :dicendo, tui ſerui aurem
אָזֶן עַבְדְּךָ לֵאמֹר בַּיִת אֶבְנֶה־לָּךְ עַל־כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ
.hanc orationem te ad *orandum ad* † ſuum cor ‡vt oraret
אֶת־לִבּוֹ לְהִתְפַּלֵל אֵלֶיךָ אֶת־הַתְּפִלָּה הַזֹּאת׃
erunt tua verba & ,Deus *ipſe* ‖ tu ,Deus Domine nunc Et ſes
27 † וְעַתָּה אֲדֹנָי יְהוִה אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים וּדְבָרֶיךָ יִהְיוּ
.hoc bonum tuum ſeruum ad es locutus & : veritas
אֱמֶת וַתְּדַבֵּר אֶל־עַבְדְּךָ אֶת־הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃ ‡אמן
ſeculum in *exiſtendum ad* ‖, tui ſerui domui benedic & ,*velis* ‡ nunc Et ‡incipe
28 † וְעַתָּה הוֹאֵל וּבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת לְעוֹלָם ‡vt ſit
tua benedictione ex & ,es locutus Deus Domine tu quia ;*tuas facies ad* ‖ ‖ ‖

Cherubim *insidentis*‖ exercituum DOMINI *nomen nomen eſt inuocatum quam*
אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
,nouum plauſtrum *ad* ‡ Dei arcam fecerunt *equitate*† Et *eam ſuper*
עָלָיו׃ 3 וַיִּרְכְּבוּ† אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגָלָה חֲדָשָׁה
Achio & Huzza & :Ghibhah in*quæ Abinadab domo è eam tulerunt &
וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וְאַחְיוֹ וְאַחְיוֹ
.nouum plauſtrum *ducentes*‖ Abinadab filij
בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים אֶת־הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה׃
arca eum ,Ghibhah in‡ quæ Abinadab domo è eam tulerunt Et
4 וַיִּשָּׂאֻהוּ† מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אֲרוֹן
omnis &,Dauid Et .*arcæ facies ad iens*† Achio & :Dei
הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן׃ 5 וְדָוִד† וְכָל־
lignis omnibus in DOMINI *facies ad ludentes*‖ Iſrael domus
בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי
,*commouentibus*‡ in & ,tympanis in & ,nablis in & ,*cinnaris* † in & ,*abietum**
בְּרוֹשִׁים וּבְכִנֹּרוֹת וּבְנֵבָלִים וּבְתֻפִּים וּבְמְנַעֲנְעִים
miſit‡ & : Nachon‖ aream ad vſque venerunt Et .cymbalis in &
6 וַיָּבֹאוּ† עַד־גֹּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח
.*bos labaſcebant quia ,eam in apprehendit*‖ & ,Dei arcam ad Huzzah
עֻזָּה אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֶז בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר׃
ibi eum percuſſit & ,Huzzah in‡ DOMINI *naſus* † eſt iratus Et
7 וַיִּחַר־אַף† יְהוָה בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ שָׁם
.Dei *arca eum*‡ ibi eſt mortuus & : *errore ſuper** Deus
עַל־הַשַּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃
;Huzzah in *rupturã*‖ DOMINVS *rupiſſet*‡ quòd eò ,*Dauidi ſuit ira* † Et
8 וַיִּחַר† לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּה
.hanc diem ad vſque ,Huzzah Peres *illi loco** vocauit &
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
Quomodo :dixit & ,illa die in DOMINVM Dauid timuit Et
9 וַיִּרָא דָוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ
diuertere Dauid noluit Et ?DOMINI arca me ad ingredietur
יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה׃ 10 וְלֹא־אָבָה דָוִד† לְהָסִיר
eam fecit diuertere &*,Dauid ciuitatẽ *ſuper*‡ DOMINI arcam ſe ad
אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן יְהוָה עַל־עִיר דָּוִד וַיַּטֵּהוּ
DOMINI arca manſit Et .Ghitthæi Edom-Hobed domum‡ Dauid
דָוִד בֵּית עֹבֵד־אֱדֹם הַגִּתִּי׃ 11 וַיֵּשֶׁב† אֲרוֹן יְהוָה
DOMINVS benedixit & .menſibus tribus Ghitthæi Edom-Hobed domo‡
בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה
regi eſt Nunciatumque .cius domui omni &,Edom Hobed
12 אֶת־עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ׃ וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ
& ,Edom-Hobed domui DOMINVS Benedixit :dicendo ,Dauid
דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת־
fecit aſcẽdere & ,Dauid abiit & :Dei arcam propter ,ei‡ qui omnibus
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל
.lætitia *in*‖ Dauid ciuitatẽ *Edom-Hobed domo è Dei arcam
אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה׃
,paſſus ſex DOMINI arcam portantes incederẽt cùm ,erat Et
13 וַיְהִי† כִּי צָעֲדוּ נֹשְׂאֵי אֲרוֹן־יְהוָה שִׁשָּׁה צְעָדִים
ſaltabat (*capræ morem in*) Dauid Et .*craſſum*‡ & ,bouem immolabat &
וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא׃ 14 וְדָוִד† מְכַרְכֵּר
.lineo ephod* accinctus Dauid & ,DOMINI *facies ad robore toto in*‡
בְּכָל־עֹז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגוּר אֵפוֹד בָּד׃
DOMINI arcam *facientes* aſcendere Iſrael domus omnis &,Dauid Et
15 וְדָוִד† וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה
ingrediente DOMINI arca ,fuit Et .buccinæ *voce in* &,*uatione in*‖
בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר׃ 16 וְהָיָה† אֲרוֹן יְהוָה בָּא
vidit & ,*feneſtram per*‡ proſpexit Saul filia Michal &,Dauid ciuitatẽ
עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל נִשְׁקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא
facies ad ſaltantem (*capræ morem in*) & ,agentem viriliter Dauid regem
אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי
arcam adduxerunt Et .ſuo corde in eum deſpexit & ,DOMINI
יְהוָה וַתִּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ׃ 17 וַיָּבִאוּ† אֶת־אֲרוֹן
tetẽderat quod ,*tentorij*‡ medio in ſuo loco in eam *ſtatuerunt*‡ & ,DOMINI
יְהוָה וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ בְּמְקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה־
.pacifica & ,DOMINI *facies ad aſcenſiones*† Dauid *fecit aſcendere** & :Dauid ei
לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֹלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים׃
:pacifica & ,*aſcenſionem aſcendere faciendo à*‖ Dauid *conſummauit*‡ Et
18 וַיְכַל† דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים
eſt partitus Et .exercituũ DOMINI nomine in ˈpopulo ˈbenedixit &
וַיְבָרֶךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת׃ 19 וַיְחַלֵּק†
,mulierẽ ad vſque & viro à Iſrael multitudini toti populo vniuerſo
לְכָל־הָעָם לְכָל־הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
:*vnum dolium*‖ & ,vnã partẽ carnis pulchrã &,vnam panis placentam *viro*‡
לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם אַחַת וְאַשִּׁישָׁה אֶחָת וַאֲשִׁישָׁה אַחַת
.ſuam domum in *vir* ,populus omnis abiit &
וַיֵּלֶךְ כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ׃

super quã inuocatum eſt nomen
‖ſedẽtis ſuper
†inſidere
‡ſuper
*erat
ᵍנָשָׂא
‖ducebant
‡erat
†ibat ante arcam.
‖ludebãt coram Dño
*abiegnis,
† citharis,
‡ſiſtris,
ᶠתֹּף ᵍנוֹעַ
‖paratam,
‡extẽdit manum ſuam
ʰצָלַל בּוֹא
‖tenuit eam, qm̃ declinabant boues.
†furor ‡cõtra
ᵏחָרָה ˡנָכָה
* propter temeritatem:
‡apud arcam
ᵐשָׁלָה
ⁿמוּת
†iratus eſt Dauid,
‡diuiſit
‖diuiſionem
*nomen loci ipſius *rupturã*
*יָרֵא
ᵖסוּר
‡in *ſed
ᵍנָטָה
‖in
ʳיָשַׁב
‡in
ˢנֶגֶד
‡erant
ᵗיָלַךְ עָלָה
‡in ‖cum
ᵘהָיָה
‡ bubalum.
‡totis viribus coram Dño,
*erat
ᵛעֻזִּי פָּנָה
ʷבָּד
faciebant
‖cũ taratantara, & ſonitu
‡ de feneſtra,
ˣחָלַל רָאָה
coram Dño,
ʸבּוֹא
‡collocauerunt
‡tabernaculi,
ᶻיָצַג
*obtulit
† holocauſta coram Dño,
‡compleuit
ſofferre holocauſta,
ᵃכְּלָה
ᵇחֲמָה
‡ vnicuique
‖lagenã vnã:
ᶜחַל שָׁפַר
ᵈאִשָּׁה
vnuſquiſque
ᵉהָלַךְ

CAP. VII.

requiem dediſſet‖ DOMINVS &,ſua domo in rex ſediſſet cùm ,fuit Et
1 וַיְהִי† כִּי־יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַיהוָה הֵנִיחַ־
Nathan ad rex dixit Et .ſuis inimicis omnibus ab *circuitu*‡ *ei*
לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל־אֹיְבָיו׃ 2 וַיֹּאמֶר† הַמֶּלֶךְ אֶל־נָתָן
Dei arca & ,*cedrorum*‡ domo in *ſedens** ego ,nunc Vide :prophetam
הִנֵּה רְאֵה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים
Omne :regem ad Nathan Dixitque .cortinæ medio in *reſidens*‖
יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה׃ 3 וַיֹּאמֶר† נָתָן אֶל־הַמֶּלֶךְ כֹּל
.tecum‡ DOMINVS quia ;fac ,vade ,tuo corde in‡ quod
אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי יְהוָה עִמָּךְ׃
,Nathan ad DOMINI verbum fuit & :illa nocte in fuit Et
4 וַיְהִי† בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־נָתָן
dixit Sic :Dauid ad meum ſeruum ad *dices* ‖ & ,Vade :dicendo
לֵאמֹר׃ 5 לֵךְ† וְאָמַרְתָּ אֶל־עַבְדִּי אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר
?*me habitandum ad*† ,domum mihi ædificabis tu Nunquid :DOMINVS
יְהוָה הַאַתָּה תִּבְנֶה־לִּי בַיִת לְשִׁבְתִּי׃
filios *me facere aſcendere*‡ die à ,domo in habitaui non Quia
6 כִּי† לֹא יָשַׁבְתִּי בְבַיִת לְמִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֶת־בְּנֵי
,tentorio in *ambulans fui* &‡ :hanc diem ad vſque & ,Aegypto ex Iſrael
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֹהֶל
filiis omnibus *in*‖ ambulaui *quo*† omni In .tabernaculo in &
וּבְמִשְׁכָּן׃ 7 בְּכֹל† אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל־בְּנֵי
cui ,Iſrael *tribuum** aliqua cum ſum locutus verbũ nunquid ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל הֲדָבָר דִּבַּרְתִּי אֶת־אַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
ædificaſtis non quid Vt:dicendo ,Iſrael meum populum *pascere*† præcepi
צִוִּיתִי לִרְעוֹת אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא־בְנִיתֶם
meo ſeruo dices ſic nunc Et ?*cedrorum*‡ domum mihi
לִי בֵּית אֲרָזִים׃ 8 וְעַתָּה† כֹּה־תֹאמַר לְעַבְדִּי
tugurio è te *accepi*‡ Ego :exercituum DOMINVS dixit Sic :Dauid
לְדָוִד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־הַנָּוֶה
.Iſrael ſuper meũ populum ſuper *ducem exiſtendum ad* ,*pecus poſt de*‡
מֵאַחַר הַצֹּאן לִהְיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל׃
omnes excidi & :ambulaſti quo‡ omni in tecum fui Et
9 וָאֶהְיֶה† עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַכְתָּ וָאַכְרִתָה אֶת־כָּל־
nomen iuxta ,magnum nomen tibi feci & :*tuis faciebus* à tuos inimicos
אֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ וְעָשִׂתִי לְךָ שֵׁם כְּשֵׁם גְּדוֹל
meo populo locum ponam Et .terra in† qui magnorum
הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ 10 וְשַׂמְתִּי† מָקוֹם לְעַמִּי
:amplius mouebitur non & ,*ſe ſub*† habitabit & ,cũ plantabo & ,Iſrael
לְיִשְׂרָאֵל וּנְטַעְתִּיהוּ וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד
.*principio in* ſicut eum *affligendum ad* ,*iniquitatis*‖ filij addent neque
וְלֹא־יֹסִיפוּ בְנֵי־עַוְלָה‖ לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה׃
:Iſrael meum populũ ſuper iudices† præcepi qua die *à* Et*
11 וּלְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר† צִוִּיתִי שֹׁפְטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
,DOMINVS tibi annunciat &.tuis inimicis omnibus ab tibi dabo requiẽ &
וְהִנִּיחֹתִי לְךָ מִכָּל־אֹיְבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ יְהוָה
fuerint completi Cùm .DOMINVS tibi faciet domum quòd
כִּי־בַיִת יַעֲשֶׂה־לְּךָ יְהוָה׃ 12 כִּי† יִמְלְאוּ
,te poſt tuum ſemen ſtatuam & ,tuis patribus cum *iacueris*‖ & ,tui dies
יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת־אֲבֹתֶיךָ וְהַקִימֹתִי אֶת־זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ
.cius regnum firmabo & :*tuis viſceribus*‖ è egredietur quod
אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ וַהֲכִינֹתִי אֶת־מַמְלַכְתּוֹ׃
ſolium firmabo & ;meo nomini domum ædificabit Ipſe
13 הוּא† יִבְנֶה־בַּיִת לִשְׁמִי וְכֹנַנְתִּי אֶת־כִּסֵּא

*Ab ea ſcilicet †vt eſsẽt
ᵐצָוָה
ⁿנוּחַ ᵒנָגַד
‖dormieris
ᵖיוֹם ᵍקוּם
‖ventre tuo,
ʳכּוֹן
ˢבָּנָה

‖ſcdm quod diſcooperit ſe diſcooperiendo vnus è fatuis.
ᵖגָּלָה ᵍרִיק
‡Corã Dño, ‖potius quã patrẽ tuũ, & quàm omnẽ domũ *vt eſſem dux
ᵉצָוָה
‡corã Dño. *vilior fiam ‡quàm
ᶠקָלַל ᵗהָיָה
†de quibus dixiſti, ‡quo mortua eſt.
ᵛבְּנָה ˣיָלַד
למרנתא׳ כתי ולד
‖requieſcere feciſſet eũ in circuitu,
ᵃנוּחַ
*habito ‡cedrina, ‖habitat
‡eſt
ᵇיָלַךְ
‖die
†vt habitem?
ᶜיָשַׁב
‡qua aſcendere feci
ᵈעָלָה
‡ſed ambulaui
† loco ᵖ quẽ ‖cum
*è tribubus
†vt paſceret
ᵉצָוָה ᶠרָעָה
ᵍבָּנָה
‡cedrinam?
‡tuli
‡euntem poſt oues, vt eſſes dux
‡loco
facie tua,
ʰפָּנָה ˢעָשָׂה
†ſunt
ᵏשׁוֹם
†in loco ſuo; ‖iniqui, vt affligant prius.
ˡעָנָה
* Ab ea ſcilicet †vt eſsẽt
ᵐצָוָה
ⁿנוּחַ ᵒנָגַד

venerũt &; Bahanah &, Rechab Beerothitæ Rimmon filij abierunt Et

5 וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי רֵכָב וּבַעֲנָה וַיָּבֹאוּ
cubili recumbens* ipſe & : Isboſeth domum in ,diem incaleſcere circa
כְּחֹם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בֹּשֶׁת וְהוּא שֹׁכֵב אֶת מִשְׁכַּב
accipientium domus mediũ in vſque ſunt ingreſſi ecce Et .meridiei
6 הַצָּהֳרָיִם : וְהֵנָּה בָּאוּ עַד־תּוֹךְ הַבַּיִת לְקֻחֵי
Bahanah & ,Rechab & ,coſta quinta in eum percuſſerunt & ,frumenta
חִטִּים וַיַּכֻּהוּ אֶל־הַחֹמֶשׁ וְרֵכָב וּבַעֲנָה
recumbens ipſe & ,domum fuerant ingreſſi Et .euaſerunt eius frater
אָחִיו נִמְלָטוּ : וַיָּבֹאוּ הַבַּיְתָה וְהוּא־שֹׁכֵב
,eũ interfecerũt & ,eũ percuſſerunt & ,ſui cubilis conclaui in ſuum lectũ ſuper
עַל־מִטָּתוֹ בַּחֲדַר מִשְׁכָּבוֹ וַיַּכֻּהוּ וַיְמִתֻהוּ
ſolitudinis via in abierũt & ;eius caput tulerũtque ;eius caput remouerũt &
וַיָּסִירוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה
Dauid ad Isboſeth caput adduxerunt Et .nocte tota
8 כָּל־הַלָּיְלָה : וַיָּבִיאוּ אֶת־רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת אֶל־דָּוִד
Saul filij Isboſeth caput Ecce :regem ad dixeruntque :Chebrõ
חֶבְרוֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל
meo domino DOMINVS dedit & :tuam animã quæſiuit qui ,tui inimici
אֹיִבְךָ אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וַיִּתֵּן יְהוָה לַאדֹנִי
.eius ſemine de & ,Saul de hac die vltiones regi
הַמֶּלֶךְ נְקָמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׁאוּל וּמִזַּרְעוֹ :
Rimmõ filios eius fratrem Bahanah & ,Rechab ad Dauid reſpondit Et
9 וַיַּעַן דָּוִד אֶת־רֵכָב וְאֶת־בַּעֲנָה אֲחִיו בְּנֵי רִמּוֹן
meam animam redemit qui DOMINVS Viuit :eis dixit & ,Beerothitæ
הַבְּאֵרֹתִי וַיֹּאמֶר לָהֶם חַי־יְהוָה אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי
eſt mortuus Ecce :dicendo,mihi indicans Quia .anguſtia omni ex
10 מִכָּל־צָרָה : כִּי מַגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה־מֵת
,eum in apprehendi & (:ſuis oculis in euangelizãs velut erat ipſe &) ,Saul
שָׁאוּל וְהוּא כְּמְבַשֵּׂר בְּעֵינָיו וָאֹחֲזָה בּוֹ
.nuntij præmium ſibi me daturum qui ;Siclagh in eum occidi &
וָאֲהָרְגֵהוּ בְּצִקְלָג אֲשֶׁר לְתִתִי־לוֹ בְּשׂרָה :
ſua domo in iuſtum virum interfecerunt impij homines quia Etiam
11 אַף כִּי־אֲנָשִׁים רְשָׁעִים הָרְגוּ אִישׁ צַדִּיק בְּבֵיתוֹ
,veſtra manu de eius ſanguinem requiram nonne nunc & ;ſuo cubili ſuper
עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבַקֵּשׁ אֶת־דָּמוֹ מִיֶּדְכֶם
,pueris Dauid præcepit Et terra è vos auferam &
וּבְעַרְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ : 12 וַיְצַו דָּוִד אֶת־הַנְּעָרִים
,eorum pedes & ,eorum manus præciderunt & ,eos interfecerunt &
וַיַּהַרְגוּם וַיְקַצְּצוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם
,ceperunt Isboſeth caput & .Chebron in piſcinã ſuper ſuſpenderũt &
וַיִּתְלוּ עַל־הַבְּרֵכָה בְּחֶבְרוֹן וְאֵת רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת לָקְחוּ
.Chebron in Abner ſepulchro in ſepelierunt &
וַיִּקְבְּרוּ בְקֶבֶר־אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן :

CAP. V. ה

,dixerãt atque,Chebrõ in Dauid ad Iſrael tribus omnes venerunt Et

1 וַיָּבֹאוּ כָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־דָּוִד הֶבְרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
,heri Etiam .nos tua caro & ,tuum os nos Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּנוּ עַצְמְךָ וּבְשָׂרֶךָ אֲנָחְנוּ : 2 גַּם־אֶתְמוֹל
eras tu ,nos ſuper regem Saul exiſtendo in ,nudiuſtertius etiam
וְגַם־שִׁלְשֹׁם בְּהֹיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הָיִיתָה
Tu :tibi DOMINVS dixitque .Iſrael introducens & educens
מוֹצִיא וּמֵבִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ אַתָּה
ſuper ducem in eris tu & ,Iſrael meum populum paſces
תִּרְעֶה אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנָגִיד עַל־
regem ad Iſrael ſeniores omnes Veneruntque .Iſrael
יִשְׂרָאֵל : 3 וַיָּבֹאוּ כָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ
facies ad Chebron in fœdus Dauid rex eis excidit & ,Chebron in
חֶבְרוֹנָה וַיִּכְרֹת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי
.Iſrael ſuper regem in Dauid vnxerunt & ,DOMINI
יְהוָה וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל :
annis quadraginta ;ipſum regnando in* ,Dauid annorum triginta Filius
4 בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכוֹ אַרְבָּעִים שָׁנָה
,annis ſeptem Iehudah ſuper regnauit Chebron In .regnauit
מָלָךְ : 5 בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ עַל־יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים
ſuper annis tribus & triginta regnauit Ieruſalaim in & :menſibus ſex &
וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה עַל
Ieruſalaim eius viri & ,rex abiit Et .Iehudah & ,Iſrael omnem
כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה : 6 וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַם
ingredieris Non :dicẽdo ,Dauid ad dixit & ,terræ habitatorẽ Iebuſæũ ad
אֶל־הַיְבוּסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־תָבוֹא
.huc Dauid
הֵנָּה כִּי אִם־הֵסִירְךָ הַעִוְרִים וְהַפִּסְחִים לֵאמֹר לֹא־יָבוֹא
דָּוִד הֵנָּה :

.Dauid ciuitas* ipſa ,Sion *munitionem* Dauid cepit Et

7 וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מְצֻדַת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד :
attinget & ,Iebuſæũ *percutiens* Omnis :illa die in Dauid Dixitque
8 וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל־מַכֶּה יְבוּסִי וְיִגַּע
.Dauid *animæ* habitos odio cæcos & ,claudos & ,*fiſtulam in*
בַּצִּנּוֹר וְאֶת־הַפִּסְחִים וְאֶת־הָעִוְרִים שְׂנוּאֵי נֶפֶשׁ דָּוִד
.domum *in* intrabit non claudus & Cæcus :dicebant ideo
עַל־כֵּן יֹאמְרוּ עִוֵּר וּפִסֵּחַ לֹא יָבוֹא אֶל־הַבָּיִת :
,Dauid ciuitatem eam vocauitque ,*munitione* in Dauid habitauit Et
9 וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמְּצֻדָה וַיִּקְרָא־לָהּ עִיר דָּוִד
.*domum intra* & ,Millo à *circum* Dauid ædificauit &
וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן־הַמִּלּוֹא וָבָיְתָה :
exercituũ Deus DOMINVS & *ienadendo grandis* & eũdo Dauid abiit Et
10 וַיֵּלֶךְ דָּוִד הָלוֹךְ וְגָדוֹל וַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
,Dauid ad *legatos* Tyri rex Chiram miſit Et .eo cum
11 עִמּוֹ : וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד
ædificauerunt & ;*parietis lapidis fabros* & ,*ligni* fabros & ,*cedrorum* ligna &
וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחָרְשֵׁי עֵץ וְחָרְשֵׁי אֶבֶן קִיר וַיִּבְנוּ־
eum confirmaſſet quòd ,Dauid cognouit Et .Dauid domum
12 בַּיִת לְדָוִד : וַיֵּדַע דָּוִד כִּי־הֱכִינוֹ
propter eius regnũ *exaltaſſet* quòd & ,Iſrael ſuper regem in DOMINVS
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכִי נִשֵּׂא מַמְלַכְתּוֹ בַּעֲבוּר
vxores & ,*pellices* adhuc Dauid accepit Et .Iſrael ſuum populum
13 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל : וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פִּלַגְשִׁים וְנָשִׁים
Dauid adhuc ſunt nati & : Chebron de *ipſum venire poſt* ,Ieruſalaim de
מִירוּשָׁלַם אַחֲרֵי בֹאוֹ מֵחֶבְרוֹן וַיִּוָּלְדוּ עוֹד לְדָוִד
:Ieruſalaim in ei natorum nomina * hæc Et .filiæ & ,filij
14 בָּנִים וּבָנוֹת : וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיִּלּוֹדִים לוֹ בִּירוּשָׁלָם
,Ibchar Et .Selomoh & ,Nathan & ,Sobab & ,Sammuah
15 שַׁמּוּעַ וְשׁוֹבָב וְנָתָן וּשְׁלֹמֹה : 16 וְיִבְחָר
,Eliadah & ,Eliſamah Et .Iaphiah & ,Nephegh & ,Eliſuah &
וֶאֱלִישׁוּעַ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ : 17 וֶאֱלִישָׁמָע וְאֶלְיָדָע
Dauid vnxiſſent quod ,Peliſtim audierunt Et .Eliphelet &
וֶאֱלִיפָלֶט : 17 וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־מָשְׁחוּ אֶת־דָּוִד
.Dauid quærendum ad Peliſtim omnes aſcenderũt & ;Iſrael ſuper regẽ in
לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד
,venerunt Peliſtim Et .*munitionem* in deſcendit & ,Dauid audiuit &
וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל־הַמְּצוּדָה : 18 וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ
,DOMINO *in* Dauid interrogauit Et .Rephaim* valle in ſe diffuderũt &
וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים : 19 וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה
?mea manu in eos trades num ? Peliſtim ad aſcendam Num :dicendo
לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה אֶל־פְּלִשְׁתִּים הִתְּתָנֵם בְּיָדִי
tradam tradendo quia ;Aſcende :Dauid ad DOMINVS Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד עֲלֵה כִּי־נָתֹן אֶתֵּן אֶת־
,Bahal--peraſim * in Dauid venit Et .tua manu in Peliſtim
20 הַפְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ : וַיָּבֹא דָוִד בְּבַעַל־פְּרָצִים
meos inimicos DOMINVS *Diuipit* :dixit & .Dauid ibi eos percuſſit &
וַיַּכֵּם שָׁם דָּוִד וַיֹּאמֶר פָּרַץ יְהוָה אֶת־אֹיְבַי
ipſius loci nomen vocauit idcirco .aquarũ *ruptura* ſcdm *meas facies ad*
לְפָנַי כְּפֶרֶץ מָיִם עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
eos tulit & ,*ſuos dolores* ibi reliquerunt Et .Bahal--peraſim
בַּעַל פְּרָצִים : 21 וַיַּעַזְבוּ־שָׁם אֶת־עַצַּבֵּיהֶם וַיִּשָּׂאֵם
,aſcendere Peliſtim adhuc *addiderunt* Et .eius viri & ,Dauid
דָּוִד וַאֲנָשָׁיו : 22 וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת
Dauid interrogauit Et .Rephaim valle in ſe diffuderũt &
וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים : 23 וַיִּשְׁאַל דָּוִד
venies & ,*eorum poſteriora ad* gyra ;aſcendes Non :dixit & ,DOMINO *in*
בַּיהוָה וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה הָסֵב אֲחֲרֵיהֶם וּבָאתָ
inceſſus vocem te audiendo in ,erit Et .mororum aduerſo ex eos ad
אֲלֵהֶם מִמּוּל בְּכָאִים : 24 וְיִהְיֶה כְּשָׁמְעֲךָ אֶת־קוֹל צְעָדָה
DOMINVS egredietur tunc quia ;te mouebis tunc ,mororum *capitibus in*
בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אָז תֵּצֵא כִּי אָז יָצָא יְהוָה
.Peliſtim *caſtrametationem in** percutiendum ad ,*tuas facies ad*
לִפְנֵיךָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים :
percuſſit & :DOMINVS ei præcepit quẽadmodũ ita Dauid fecit Et
25 וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה וַיַּךְ אֶת־
.Ghazer *te venire vſquel* ,Ghebah à Peliſtim
פְּלִשְׁתִּים מִגֶּבַע עַד־בֹּאֲךָ גָזֶר :

CAP. VI. ו

triginta ,Iſrael in electum omnem Dauid adhuc collegit Et

1 וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים
ſecum * qui populus omnis & ,Dauid abiit & ,ſurrexit Et .millia
2 אָלֶף : וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
,Dei arcam inde *faciendum aſcendere ad* ,Iehudah *dominis* de
מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

solium etigendo & ,Saul domo à regnum faciendo Transfire
10 † לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׁאוּל וּלְהָקִים אֶת־כִּסֵּא
.Beer-Sebah ad vsque & Dan à ,Iehudah super & ,Israel super Dauid
דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע׃
eo timendo à ,verbum* Abner respondere amplius potuit non Et
11 † וְלֹא־יָכֹל עוֹד h לְהָשִׁיב אֶת־אַבְנֵר דָּבָר מִיִּרְאָתוֹ
:dicendo ,se pro‡ Dauid ad legatos Abner misit Et .eum
אֹתוֹ׃ † וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד תַּחְתָּו לֵאמֹר
12 ,tecum†mea manus ecce & ,mecū tuū pactū Scinde* :dicendo ‡terra* Cui
לְמִי אֶרֶץ לֵאמֹר כָּרְתָה בְרִיתְךָ אִתִּי וְהִנֵּה יָדִי עִמָּךְ
ego ,Bene :dixit Et .Israel vniuersum te ad vertendum ad
לְהָסֵב אֵלֶיךָ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר טוֹב אָנִי
13 ,te à postulans ego‖ vnum verbum Veruntamen :fœdus tecum scindam‡
אֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית אַךְ דָּבָר אֶחָד אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ
te adducere facies ad quinimmo ,meas facies‡ videbis Non :dicendo
לֵאמֹר לֹא־תִרְאֶה אֶת־m פְּנַי כִּי אִם־לִפְנֵי n הֲבִיאֲךָ אֶת
.meas facies videndum ad te venire in ,Saul filiam Michal
מִיכַל בַּת־שָׁאוּל בְּבוֹאֵךְ לִרְאוֹת אֶת־פָּנָי׃
:dicendo ,Saul filium Isboseth ad legatos Dauid misit Et
14 † וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל לֵאמֹר
præputiis centū in mihi despondi quam ,Michal meam vxorem Da
תְּנָה אֶת־אִשְׁתִּי אֶת מִיכַל אֲשֶׁר אֵרַשְׂתִּי לִי בְּמֵאָה עָרְלוֹת
,viro cum à eam cepit & ,Isboseth misit Et .Philistim
פְּלִשְׁתִּים׃ † וַיִּשְׁלַח אִישׁ בֹּשֶׁת p וַיִּקָּחֶהָ מֵעִם אִישׁ
15 eundo ,eius vir secum abiit Et .Lais filio Palthiel cum à
מַעֲם פַּלְטִיאֵל בֶּן־לָיִשׁ׃ † וַיֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ הָלוֹךְ
16 .reuertere, Vade: Abner eū ad dixitque .Bachurim ad vsq; eū post flendo &
וּבָכָה אַחֲרֶיהָ עַד־בַּחֻרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר q לֵךְ שׁוּב
,Israel senioribus cum fuit Abner verbum Et .est reuersus &
וַיָּשָׁב׃ † וּדְבַר־אַבְנֵר הָיָה עִם־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
17 Dauid quærentes fuistis nudiustertius etiam‖ ,heri Etiam*:dicendo
לֵאמֹר גַּם־תְּמוֹל גַּם־שִׁלְשֹׁם r הְיִיתֶם מְבַקְשִׁים אֶת־דָּוִד
ad dixit DOMINVS quia ;facite nunc Et .vos super regem in
לִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם׃ † וְעַתָּה s עֲשׂוּ כִּי יְהוָה אָמַר אֶל־
18 ,Israel meū populū fecit salutem‡ mei serui Dauid manu In :dicendo ,Dauid
דָּוִד לֵאמֹר בְּיַד׳ דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ t אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
.corum inimicorum omnium manu de & ,Philistim manu de
מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל־אֹיְבֵיהֶם׃
etiam abiitque :Biniamin auribus in Abner etiam est locutus Et
19 v † וַיְדַבֵּר גַּם־אַבְנֵר בְּאָזְנֵי בִנְיָמִן v וַיֵּלֶךְ גַּם־
‡bonum quod omne Chebron in Dauid auribus in loquendum ad Abner ‡erat
אַבְנֵר לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָוִד בְּחֶבְרוֹן אֵת כָּל־אֲשֶׁר־טוֹב
venit Et .Biniamin domus omnis oculis in & ,Israel oculis in
בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָּל־בֵּית בִּנְיָמִן׃ † וַיָּבֹא x
20 Dauid fecit & .viri viginti‡eo cum & ,Chebron ‖ Dauid ad Abner ‖in ‡erant
אַבְנֵר אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹנָה וְאִתּוֹ עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים וַיַּעַשׂ דָּוִד
Abner Dixitque .conuiuium secum* qui viris & ,Abner *erant
לְאַבְנֵר וְלָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִשְׁתֶּה׃ † וַיֹּאמֶר אַבְנֵר
21 regem meum dominum ad congregabo & ,ibo & ,Surgam : Dauid ad
אֶל־דָּוִד אָקוּמָה y וְאֵלְכָה וְאֲקַבְּצָה אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
quod omni in regnabis & ,fœdus tecum scindent‡ & :Israel vniuersum
אֵת כָּל־יִשְׂרָאֵל וְיִכְרְתוּ אִתְּךָ בְּרִית וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־
.pace in abiit & ,Abner Dauid dimisit & .tua anima desiderabit
תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת־אַבְנֵר וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם׃
veniebāt è ca
secum multum spolium & ,agmine ex venit Ioab & ,Dauid serui ecce Et ‖stris,& prædā
multam
† וְהִנֵּה עַבְדֵי דָוִד וְיוֹאָב בָּא מֵהַגְּדוּד וְשָׁלָל y רַב עִמָּם
22 ,eū dimiserat quia ,Chebron in Dauid cum ipse‖non Abner & :adducebant
הֵבִיאוּ וְאַבְנֵר אֵינֶנּוּ עִם־דָּוִד כִּי שִׁלְּחוֹ
,secum†qui exercitus omnis & ,Ioab Et .pace in abierat & †erat
וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם׃ † וְיוֹאָב וְכָל־הַצָּבָא אֲשֶׁר־אִתּוֹ
23 ad Ner filius Abner Venit :dicendo ,Ioab nuntiauerunt & ,venerūt
בָּאוּ z וַיִּגְּדוּ z לְיוֹאָב לֵאמֹר בָּא־אַבְנֵר בֶּן־נֵר אֶל־
.pace in abiit & ,eum dimisit & :regem ad Ioab venit Et
הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁלְּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם׃ † וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־
24 (hoc) quid ad† ;te ad Abner venit ecce ‡fecisti Quid :dixit & ,regem †propter
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָה הִנֵּה־בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ לָמָּה־זֶּה
filium Abner Nosti ‡eundo abiit & ,eum dimisisti
שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ׃ † יָדַעְתָּ אֶת־אַבְנֵר בֶּן־ vt deciperet
25 & ,tuum exitum dignoscendum ad‖ & ,venit te decipiendum ad quia ,Ner ‖vt sciret
נֵר כִּי a לְפַתֹּתְךָ בָּא b וְלָדַעַת אֶת־c מוֹצָאֲךָ וְאֶת־
.faciens tu quod omne sciendum ad & ,tuum introitum ‖vt sciret facis.
מְבוֹאֲךָ d וְלָדַעַת אֵת כָּל־אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה׃ e יָצָא בוא
,Abner post legatos misit & ,Dauid cum à Ioab est egressus Et מובאך
† וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר ק
26 .nescicbat Dauid & ;Sirah cisterna à eum reduxerunt & nuncios
וַיָּשֻׁבוּ c אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע׃

ad Ioab eum fecit diuertere & :Chebron ‡Abner est reuersus Et
17 † וַיָּשֶׂם אַבְנֵר חֶבְרוֹן f וַיַּשְׁרֵהוּ יוֹאָב אֶל־
vt loqueretur ,costa quinta ‡ ibi eū percussit & :quiete‖in eo cū loquendum ad,portæ mediū
תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי g וַיַּכֵּהוּ שָׁם הַחֹמֶשׁ
‡dolo: ‡in audiuit Et .sui fratris Hasael sanguine in est mortuus &
וַיָּמָת בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו׃ † וַיִּשְׁמַע
28 DOMINO cum à meū regnū &,ego Innocens :dixit & ,postea Dauid
דָּוִד מֵאַחֲרֵי כֵן וַיֹּאמֶר נְקִי אֲנִכִי וּמַמְלַכְתִּי מֵעִם יְהוָה
super Maneant‡ .Ner filij Abner sanguinibus à seculum in vsque
עַד־עוֹלָם מִדְּמֵי אַבְנֵר בֶּן־נֵר׃ k † יָחֻלּוּ עַל־
29 Ioab domo de excidatur ne† & ;eius patris domum omnē ad & ,Ioab caput
רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל־בֵּית אָבִיו וְאַל־יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב
indigens‡ &,gladio in cadens &,scipionē in apprehēdens &,leprosus &,fluēs
זָב m וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בַּחֶרֶב וְח�סַר־ l
eò ,Abner interfecerunt eius frater Abisai & ,Ioab Et .pane
לָחֶם׃ † וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו הָרְגוּ לְאַבְנֵר עַל
30 .prælio in Ghibhon in eorum fratrem Hasael occiderat quod
אֲשֶׁר m הֵמִית אֶת־עֲשָׂהאֵל אֲחִיהֶם בְּגִבְעוֹן בַּמִּלְחָמָה׃
Scindite :secum‡qui populum omnē ad & ,Ioab ad Dauid dixit Et
31 † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יוֹאָב וְאֶל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ קִרְעוּ
rex & .Abner facies ad plāgite & ,saccis vos accingite & ,vestra vestimēta
בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ n שַׂקִּים וְסִפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמֶּלֶךְ
Abner sepelierunt Et .stratum‖ post vadens Dauid
דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי o הַמִּטָּה׃ † וַיִּקְבְּרוּ אֶת־אַבְנֵר
32 ,Abner sepulchrū ad†fleuit & ,suam vocem rex leuauit & .Chebron in
בְּחֶבְרוֹן p וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת־קוֹלוֹ q וַיִּבְךְּ אֶל־קֶבֶר אַבְנֵר
,Abner super rex est lamentatus Et .populus omnis fleuerunt &
וַיִּבְכּוּ כָּל־הָעָם׃ r † וַיְקוֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל־אַבְנֵר
33 ?Abner morietur vilis mortem secundum Num :dixit &
וַיֹּאמֶר הַכְּמוֹת נָבָל יָמוּת אַבְנֵר׃
cadere‖sicut:erāt admoti cōpedib⁹nō tui pedes &,ligatæ‡ nō tuæ Manus
34 † יָדֶךָ לֹא־אֲסֻרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא־לְנְחֻשְׁתַּיִם הִנָּפֵלְתָּ כִּנְפֹל
fiere populus omnis addiderunt & .corruisti iniquitatis filiorum facies ad
לִפְנֵי בְנֵי־עַוְלָה נָפַלְתָּ s וַיֹּסְפוּ כָל־הָעָם לִבְכּוֹת
,pane Dauid cibandum ad* populus omnis venit Et .eum super
עָלָיו׃ † וַיָּבֹא כָל־הָעָם t לְהַבְרוֹת אֶת־דָּוִד לֶחֶם
35 sic & ,Deus mihi faciat Sic :dicendo ,Dauid iurauit & :die adhuc in
בְּעוֹד הַיּוֹם וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה
omne vel ,panem gustauero Solis ingredi facies ad si quia† ,addat
יוֹסִיף כִּי אִם־לִפְנֵי בוֹא־x הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם־לֶחֶם אוֹ כָל־
:eorū oculis in bonum fuit‖ &,cognouerūt populus omnis Et .quicquam‡
מְאוּמָה׃ † וְכָל־הָעָם y הִכִּירוּ וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם
36 .bonum fuit‖ ,populi totius oculis in rex fecit quod omne inxta‡
כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינֵי כָל־הָעָם טוֹב׃
non quòd ,illa die in Israel omnis &,populus omnis cognouerunt Et
37 † וַיֵּדְעוּ כָל־הָעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא כִּי לֹא
.Ner filium Abner mori faciendum ad‡ ,rege à fuit
הָיָתָה מֵהַמֶּלֶךְ z לְהָמִית אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר׃
magn⁹ &,princeps quòd scitis Nōne :suos seruos ad rex dixit Et
38 † וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עֲבָדָיו הֲלוֹא a תֵדְעוּ כִּי־שַׂר וְגָדוֹל
vnctus &,tener hodie ego Et ‖Israel in hac die cecidit
נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל׃ † וְאָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ b וּמְשׁוּחַ
39 reddat :me pra duri* Seruiah filij isti viri & ;rex
מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה c קָשִׁים מִמֶּנִּי יְשַׁלֵּם
.suam malitiam iuxta ,malum facienti DOMINVS
יְהוָה לְעֹשֵׂה d הָרָעָה כְּרָעָתוֹ׃

CAP. IIII. ד

debilitatæ
רָפֶה a
שָׁנָה c שׁוּר b
‖turmarum alterius
הָיָה d
in ‖aduenę‡erat
גּוּר c
‡claudus
‡ quinquēnis
†quando venit rumor
‖cùm festinaret
נָשָׂא g אֲמַן f
נוּם i נָפַל h

sunt remisse &,Chebrō in Abner essent mortu⁹quòd,Saul filius audiuit Et
1 † וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׁאוּל כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן a וַיִּרְפּוּ
principes viri duo Et .sunt territi Israel omnis & ;eius manus
יָדָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ׃ b † וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים c שָׂרֵי־
2 Rechab secundi nomē & ,Bahanah vnius nomen ,Saul filio erant agminum‖
גְדוּדִים הָיָה d בֶּן־שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֵכָב
reputabatur Beeroth etiā quia ;Biniamin filiis de Beerothitæ Rimmō filij
בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי מִבְּנֵי בִנְיָמִן כִּי גַם־בְּאֵרֹת תֵּחָשֵׁב
in ibi fuerunt &,Ghittaim in Beerothitæ Fugeruntque .Biniamin super
עַל־בִּנְיָמִן׃ † וַיִּבְרְחוּ הַבְּאֵרֹתִים גִּתָּיְמָה וַיִּהְיוּ־שָׁם
3 filius ‡ Saul filio Ionathan Et .hanc diem ad vsque peregrini‖
גָּרִים e עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וְיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל בֵּן
4 ,Saul auditum veniendo in†,erat annorum quinque filius‡ .pedibus percussus‡
נְכֵה רַגְלַיִם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים הָיָה בְּבֹא שְׁמֻעַת שָׁאוּל
ipsam festinādo in‖,fuit &:fugit & ,ei⁹ nutrix eū tulit &;Izrehel de Ionathā &
וְיהוֹנָתָן מִיִּזְרְעֶאל g וַתִּשָּׂאֵהוּ f אֹמַנְתּוֹ h וַתָּנָס וַיְהִי בְּחָפְזָהּ
.Mephiboseth eius nomen & ;est effectus claudus & ,cecidit & ,fugere
לָנוּם i וַיִּפֹּל וַיִּפָּסַח וּשְׁמוֹ מְפִיבֹשֶׁת׃

CAP. IIII. ד

vt faceret
מוּת z
יָדַע a
רַכָּךְ b
*fortiores sunt
קָשָׁה c
רוּעַ d

vt loqueretur ,costa quinta ‡ ibi eū percussit & :quiete‖in eo cū loquendum ad,portæ mediū
‡dolo: ‡in audiuit Et .sui fratris Hasael sanguine in est mortuus &
propter sanguinem
מוּת h
sanguine
‡Cadant
חוּל k
‖super
†non deficiat
זוּב l
‡carens
מוּת m
‡erat
ante
שַׂק n
ibat ‖feretrū.
נָטָה o
†super
נָשָׂא p בָּכָה
planxit
קוּן r
sicut moritur stultus, mortuus est
‡erant
‖corruit quis piam corā filiis iniquis
נָגַשׁ s
*vt comedere faceret Dauid panē, cū adhuc esset dies,
בּוֹא t
†si antequam occūbat Sol
‡quantulumcunque.
‖placuit
פָּנָה x נָכַר v
‡quicquid
‖placuit.

:eſt ingreſſus ¶ Sol & : Abner *poſt* Abiſai &, Ioab ſunt perſecuti Et
24 †וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וַאֲבִישַׁי אַחֲרֵי אַבְנֵר וְהַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה
via Ghiach *facies ſuper*‡ qui ,Ammah Ghibbah‡ ad vſque venerũt ipſi &
וְהֵמָּה בָאוּ עַד־גִּבְעַת אַמָּה אֲשֶׁר עַל־[h]פְּנֵי־גִיחַ דֶּרֶךְ
,Abner poſt Biniamin filij ſunt congregati Et .Ghibhon deſerti
25 מִדְבַּר גִּבְעוֹן׃ †וַיִּתְקַבְּצוּ בְּנֵי־בִנְיָמִן אַחֲרֵי אַבְנֵר
.vnius collis *capite ſuper*‡ ſtet erunt & :vnum *globum** in fuerunt &
וַיִּהְיוּ לַאֲגֻדָּה אֶחָת וַיַּעַמְדוּ עַל־רֹאשׁ גִּבְעָה אֶחָת׃
?gladius *peredet victoriã ad*‡ Nũ :ait & ,Ioab ad Abner clamauit Et
26 †וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב וַיֹּאמֶר הֲלָנֶצַח תֹּאכַל חָרֶב
non quo vſque & ?nouiſſimo in ſit amaritudo quòd noſti nonne
הֲלוֹא יָדַעְתָּה כִּי־[i]מָרָה תִּהְיֶה בָאַחֲרוֹנָה וְעַד־מָתַי לֹא־
:Ioab Dixitque ?ſuorũ fratrũ *poſterioribus de redeundum ad* populo dices
27 תֹאמַר לָעָם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אַחֵיהֶם׃ †וַיֹּאמֶר יוֹאָב
aſcendiſſet manè à tunc quia ,fuiſſes locutus niſi quia ,Deus Viuit
[k]חַי הָאֱלֹהִים כִּי לוּלֵא דִבַּרְתָּ כִּי אָז מִהַבֹּקֶר נַעֲלָה
,buccina *in* Ioab clanxit Et .*ſui fratris poſterioribus* à *vir*‡ ,populus
28 הָעָם אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו׃ †וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשּׁוֹפָר
nec ,Iſrael poſt vltrà ſunt perſecuti nõ &, populus oĩs *ſteterunt** &
וַיַּעַמְדוּ כָּל־הָעָם וְלֹא־יָרְדְפוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־
abierunt eius viri & Abner Et .*pugnandum ad* vltrà addiderunt
29 יָסְפוּ עוֹד לְהִלָּחֵם׃ †וְאַבְנֵר וַאֲנָשָׁיו הָלְכוּ
pambulauerũt &, Iarden tranſierunt & ;illa nocte tota *ſolitudine in*†
בָּעֲרָבָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיֵּלְכוּ
.caſtra ad venerunt & ,Bithron totam
כָּל־הַבִּתְרוֹן [l]וַיָּבֹאוּ [m]מַחֲנָיִם׃
omnem congregauit & ,Abner *poſterioribus*‡ à eſt reuerſus Ioab Et
30 †וְיוֹאָב שָׁב מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־
.Hazael & ,viri nouendecim Dauid ſeruis de *ſunt viſitati*‖ &, populum
הָעָם וַיִּפְקֹדוּ [n]מֵעַבְדֵי דָוִד תִּשְׁעָה־עָשָׂר אִישׁ וַעֲשָׂהאֵל׃
tre- Abner viris *in*‖ & ,Biniamin de percuſſerũt Dauid ſeruis Et
31 †וְעַבְדֵי דָוִד [o]הִכּוּ מִבִּנְיָמִן וּבְאַנְשֵׁי אַבְנֵר שְׁלֹשׁ־
,Hazael tulerunt Et .ſunt mortui* ,viros ſexaginta & ,centos
[p]מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵתוּ׃ †וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֲשָׂהאֵל
ambulauerũt & :Bethlechem‡ quod, ſui patris ſepulchro in eũ ſepelierũt &
וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּקֶבֶר אָבִיו אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם [q]וַיֵּלְכוּ
.Chebron in eis illuxit & :eius viri & ,Ioab ,nocte tota
כָּל־הַלַּיְלָה יוֹאָב וַאֲנָשָׁיו [r]וַיָּאֹר לָהֶם בְּחֶבְרוֹן׃

CAP. III. ג

domum inter & ,Saul domum inter longum bellum fuit Et
1 †וַיְהִי [a]הַמִּלְחָמָה אֲרֻכָּה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית
.*tenues & euntes*‡ Saul domus & ,*inualeſcens & vadens*‡ Dauid &: Dauid
דָּוִד וְדָוִד הֹלֵךְ וְחָזֵק וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים[b]וְדַלִּים׃
Amnõ eius primogenitus fuit &: Chebron in filij Dauid ſunt nati Et
2 †וַיִּוָּלְדוּ לְדָוִד [c]בָּנִים בְּחֶבְרוֹן וַיְהִי בְכוֹרוֹ אַמְנוֹן
Abighail *ipſi*‡ Chilab eius ſecundus Et .Izrehelitide Achinoam‡
3 לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית׃ †וּמִשְׁנֵהוּ כִלְאָב לַאֲבִיגָל
filiæ Mahachah filius ,Abſalom tertius & :Charmelitæ Nabal *vxori*
[d]אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן־מַעֲכָה בַּת־
:Chaggith filij‡ Adoniiah quartus Et .Gheſur regis Talmai
4 תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר׃ †וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶּן־חַגִּית
Itreham ſextus Et .Abithal filius ,Sephathiah quintus &
5 וְהַחֲמִישִׁי שְׁפַטְיָה בֶן־אֲבִיטָל׃ †וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם
.Chebron in Dauidi ſunt nati iſti :Dauid *vxori* Heglah *ipſi*‡
לְעֶגְלָה [e]אֵשֶׁת דָּוִד אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן׃
domum inter & ,Saul domum inter bellum *exiſtendo in* ,fuit Et
6 †וַיְהִי בִּהְיוֹת [f]הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית
.Saul domo *in ſe fortificans erat*‡ Abner &, Dauid
דָּוִד וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שָׁאוּל׃
ad †dixitque .Aiah filia ,Riſpah eius nomen & ,*pellex*‡ Sauli Et
7 †וּלְשָׁאוּל פִּלֶגֶשׁ וּשְׁמָהּ רִצְפָּה [g]בַּת־אַיָּה וַיֹּאמֶר אֶל־
eſt iratus Et ?mei patris *pellicem* ad es ingreſſus Quare :Abner
8 אַבְנֵר מַדּוּעַ בָּאתָה אֶל־פִּילֶגֶשׁ אָבִי׃ [h]†וַיִּחַר
canis caput Nunquid: dixit &, Isboſeth verba *ſuper* valde Abner
לְאַבְנֵר מְאֹד עַל־דִּבְרֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כֶּלֶב
Saul domo cum miſericordiam faciam hodie Iudæ *quod* ,† ego
אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד עִם־בֵּית שָׁאוּל
manu in te *feci inuenire*‖ non & ?eius *ſocium ad* &, eius *fratres ad* tui patris
אָבִיךָ אֶל־אֶחָיו וְאֶל־[i]מְרֵעֵהוּ וְלֹא הִמְצִיתִיךָ בְּיַד
.hodie mulieris iniquitatem me ſuper viſitaſti &: Dauid
דָּוִד וַתִּפְקֹד עָלַי עָוֹן הָאִשָּׁה הַיּוֹם׃
ſicut quia :ei addat ſic & ,Abner Deus faciat Sic
9 †כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר וְכֹה יֹסִיף לּוֹ כִּי כַּאֲשֶׁר
.ei faciam ſic *quoniam*, Dauid DOMINVS iurauit
נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד כֵּן־[k]אֶעֱשֶׂה־לּוֹ׃

etiã &: veritatẽ &, miſericordiã vobiſcũ DOMINVS faciat nunc Et
6 †[f]וְעַתָּה יַעַשׂ־יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד [t]וְאֶעֱשֶׂה וְגַם
.hanc rem feciſtis quia ,hoc bonum vobiſcum faciam ego
אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַדָּבָר הַזֶּה׃
quia ,*virtutis filios in*‖ eſtote & ,veſtræ manus confortentur nunc Et
7 †וְעַתָּה תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם [g]וִהְיוּ לִבְנֵי־חַיִל כִּי־
Iehudah domus *vnxerunt* me etiam & : Saul veſter domin[o] eſt mortuus
[h]מֵת אֲדֹנֵיכֶם שָׁאוּל וְגַם אֹתִי מָשְׁחוּ בֵּית־יְהוּדָה
,militiæ princeps Ner filius Abner Et .eos ſuper regem in
8 לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם׃ †וַאבְנֵר בֶּן־נֵר [i]שַׂר־צָבָא
eũ fecit tranſire & ,Saul filium Isboſeth *cepit* ,Saul ipſi †qui
אֲשֶׁר לְשָׁאוּל לָקַח אֶת־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וַיַּעֲבִרֵהוּ
,Aſſuri *in* & ,Ghilhad *in* cum fecit regnare Et .caſtra† ,
9 מַחֲנָיִם׃ [k]†וַיַּמְלִכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד וְאֶל־הָאֲשׁוּרִי
Iſrael ſuper & ,Biniamin ſuper & ,Ephraim ſuper & ,Iztehel *in* &
וְאֶל־יִזְרְעֶאל וְעַל־אֶפְרַיִם וְעַל־בִּנְיָמִן וְעַל־יִשְׂרָאֵל
,Saul filius Isboſeth *annorum quadraginta Filius* .vniuerſum
10 כֻּלֹּה׃ †בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל
Iehudah dom[o] tãtùm: regnauit annis duobus &, Iſrael ſup *ipſum regnando in*
בְּמָלְכוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל [l]וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ אַךְ בֵּית יְהוּדָה
fuit quibus dierum numerus fuit Et .Dauid *poſt fuerunt*
11 [m]הָיוּ אַחֲרֵי דָוִד׃ †וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה
ſex & ,anni ſeptem ,Iehudah domum ſuper Chebron in rex Dauid
דָּוִד מֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן עַל־בֵּית יְהוּדָה שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה
Isboſeth ſerui & ,Ner filius Abner eſt egreſſus Et .menſes
12 חֳדָשִׁים׃ [n]†וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן־נֵר וַעֲבְדֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת
ſerui &, Seruiah filius Ioab Et .Ghibhon in caſtris de ,Saul filij
בֶּן־שָׁאוּל מִמַּחֲנָיִם גִּבְעוֹנָה׃ †וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וַעֲבְדֵי
:pariter Ghibhon piſcinam *ſuper* eis occurrerunt & ,ſunt egreſſi Dauid
13 דָוִד יָצְאוּ וַיִּפְגְּשׁוּם עַל־בְּרֵכַת גִּבְעוֹן וַיֵּחָנוּ
.inde piſcinam *ſuper* illi & ,hinc piſcinam *ſuper* ij manſerunt &
[o]וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה וְאֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה׃
ludant & ,pueri nunc Surgant :Ioab ad Abner Dixitque
14 †וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וִישַׂחֲקוּ
tranſierũt &, ſurrexerũt Et .Surgant :Ioab dixitque .*veſtras facies ad*
[p]לְפָנֵינוּ וַיֹּאמֶר יוֹאָב יָקֻמוּ׃ †[q]וַיָּקֻמוּ וַיַּעַבְרוּ
duo- & :Saul filio Isboſeth & ,Biniamin * duodecim, numero in
15 בְּמִסְפָּר שְׁנֵים עָשָׂר לְבִנְיָמִן וּלְאִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וּשְׁנֵים
,ſui *ſocij* caput *in vir* apprehenderunt Et .Dauid ſeruis ex decim
עָשָׂר מֵעַבְדֵי דָוִד׃ †וַיַּחֲזִקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ [r]רֵעֵהוּ
locum vocauit & :pariter ceciderunt & ,ſui *ſocij* latus in ſuus gladius &
16 וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ [s]וַיִּפְּלוּ יַחְדָּו וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם
prælium fuit Et .Ghibhon in qui ,Haſſurim Chelcath* ipſum
17 הַהוּא חֶלְקַת [t]הַצֻּרִים אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ †וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה
Iſrael viri & ,Abner eſt cæſus & :illa die in valde vſque durum
קָשָׁה עַד־מְאֹד בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּנָּגֶף אַבְנֵר וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
,Seruiah filij tres ibi erant Et .Dauid *ſeruorum facies ad*
18 לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד׃ †וַיְהִי שָׁם שְׁלֹשָׁה בְּנֵי צְרוּיָה
vnus ſicut ſuis pedibus in leuis * Hazael & :Hazael & ;Abiſai & ,Ioab
יוֹאָב וַאֲבִישַׁי וַעֲשָׂהאֵל [v]וְעֲשָׂהאֵל קַל בְּרַגְלָיו כְּאַחַד
poſt Hazael eſt perſecutus Et .agro in ‡ qui ,*capreorum*
19 [x]הַצְּבָיִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה׃ †וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל אַחֲרֵי
poſterioribus de ſiniſtrã ſuper & ,*dexterã ſuper* eundo declinauit non & ;Abner
אַבְנֵר וְלֹא־נָטָה [y]לָלֶכֶת עַל־הַיָּמִין וְעַל־הַשְּׂמֹאל מֵאַחֲרֵי
hic tu Num :ait & ,ſe poſt Abner reſpexit Et .Abner
20 אַבְנֵר׃ [z]†וַיִּפֶן אַבְנֵר אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר הַאַתָּה זֶה
tibi Declina :Abner illi Dixitque .*Ego* ‖ :dixit & ?Hazael
21 עֲשָׂהאֵל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר נְטֵה לְךָ
vnum tibi apprehende &, tuam ſiniſtram *ſuper* vel ,tuam dexteram *ſuper*
עַל־[a]יְמִינְךָ אוֹ עַל־שְׂמֹאלֶךָ וֶאֱחֹז לְךָ אֶחָד
declinare Hazael noluit & .eius *veſtem mutatoriam*‡ tibi *cape* &, pueris è
מֵהַנְּעָרִים וְקַח־לְךָ אֶת־חֲלִצָתוֹ וְלֹא־אָבָה עֲשָׂהאֵל לָסוּר
:Hazael ad dicere Abner adhuc addidit Et .eius *poſterioribus*‡ à
22 מֵאַחֲרָיו׃ †וַיֹּסֶף עוֹד אַבְנֵר לֵאמֹר אֶל־עֲשָׂהאֵל
quomodo† & ?terrã in te percutiam quid vt :*meis poſterioribus*‡ à *tibi* Recede
סוּר לְךָ מֵאַחֲרָי לָמָּה [b]אַכֶּכָּה אַרְצָה וְאֵיךְ
?tuum frattem Ioab ad *meas facies* lenabo
[c]אֶשָּׂא פָנַי אֶל־יוֹאָב אָחִיךָ׃
lanceæ *poſterioribus in*† Abner eum percuſſit & :recedere renuit Et
23 †וַיְמָאֵן לָסוּר וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית
eſt mortu[o] &, ibi cecidit &: ipſi[o] *poſteriorib[us]* ‡a lancea eſt egreſſa &: *quintam ad*‡
אֶל־הַחֹמֶשׁ [d]וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפֹּל־שָׁם [e]וַיָּמָת
,Hazael *ibi ceciderat quo*‡ ,locum ad *veniens* omnis ,fuit & .*ſe ſubter*
תַּחְתָּו [f]וַיְהִי כָּל־[g]הַבָּא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל
.*ſubſiſtebant* &, fuerat mortuus &
[h]וַיָּמָת וַיַּעַמְדוּ׃

[a] אָמַן
[b] חַיִל
[c] מוּת
[d] שׁוּר
† erat tulit ‡ in ſuper
[e] חָנָה
ſuper Quadragenarius erat quando regnauit
[f] שָׁנָה
ſequebatur
[g] הָיָה
filij fortes,
[h] הָיָה
iuxta
[i] יָשַׁב
ante nos.
* ex
[j] פָּנָה
[k] קוֹם
vnuſquiſq; proximi
[l] רֵעָה
proximi
[m] נָפַל
* ager fortium,
[n] צוּר
coram ſeruis
[o] קָלַל
* erat
è capreis, ‡ ſunt
[p] צָבָה
ad dexteram, nec ad ſiniſtram à tergo Tu ne es
[q] הָלַךְ
‖ Sum.
[r] אוֹר
[s] לָקַח
† tergo ‡ tergo meo: † ſi percuſſero te,
[t] נָכָה
faciem meã,
[u] נָשָׂא
† cuſpide ‡ in quinta coſta ‖ tergo
[v] נָצָא
in loco ipſo. qui veniebat ‡ in quo ceciderat
[w] הָיָה
ſubſiſtebat.

[a] הָיָה
‡ ibat & confortabatur, ‖ ibat & attenuabatur.
[b] דַּל
[c] בָּנָה
‡ ex לאביגל ך vxore
[d] אִישׁ
‖ vnuſquiſque tergo fratrũ ſuorum.
* ſtetit pugnare.
† per campeſtria
[e] בָּנָה
concubinam
[f] חָרָה
propter
† ſum, vt contra Iehudah fratribus proximis ‖ tradidi
[g] רֵעָה
[h] חָנָה
‡ tergo
[i] בּוֹא
‖ defuerunt
[j] עָבַר
‖ de
[k] נָכָה
* & ‡ erat in
[l] מָאָה
[m] חָנָה
[n] יָלַךְ
[o] אוֹר
‡ ex vxore
cùm eſſet ‡ tenebat ſe pro ‖ fuerat eõcubina † Isboſeth

שמואל ב

LIBER SECVNDVS SEMVELIS,

QVI DICITVR SECVNDVS REGVM.

CAP. I. א

Et
erat reuersꝰ Dauid &, Saul mortem post fuit

1 וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל וְדָוִד שָׁב מֵהַכּוֹת אֶת־הָעֲמָלֵקִי וַיֵּשֶׁב דָּוִד
Dauid manserat &, Hamalech cædendo à
.duobus diebus Siclagh in
בְּצִקְלָג יָמִים שְׁנָיִם׃
vir ecce &, tertio die in fuit Et
2 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְהִנֵּה אִישׁ
hamus &, Iscissæ eius vestes &, Saul cum à castrametatione è venit
בָּא מִן־הַמַּחֲנֶה מֵעִם שָׁאוּל וּבְגָדָיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה
,terram in cecidit &, Dauid ad eum veniendo in, fuit & .eius caput super
עַל־רֹאשׁוֹ וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּפֹּל אַרְצָה
:eum ad dixitque ?venies Vnde :Dauid ei Dixitque .se incuruauit &
3 וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אֵי מִזֶּה תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
:Dauid eum ad Dixitque .eua∫i Israel castrametatione E
מִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל נִמְלַטְתִּי׃
de populus fugit Quòd : dixit & .mihi nunc nuncia ?verbum fuit Quod
4 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־הָיָה הַדָּבָר הַגֶּד־נָא לִי וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר־נָס הָעָם מִן
,Saul etiã & ;sunt mortui & ,populo è cecidit multum etiam & ,prælio
הַמִּלְחָמָה וְגַם־הַרְבֵּה נָפַל מִן־הָעָם וַיָּמֻתוּ וְגַם שָׁאוּל
puerum ad Dauid Dixitque .sunt mortui eius filius Ionathan &
וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵתוּ׃
5 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר
?eius filius Ionathan &, Saul sit mortuꝰ quòd nosti Quomodo: sibi indicantẽ
הַמַּגִּיד לוֹ אֵיךְ יָדַעְתָּ כִּי־מֵת שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ׃
,Ghilboah montẽ in eueni Eueniendo :ei indicans puer Dixitque
6 וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ נִקְרֹא נִקְרֵיתִי בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ
dominiꝰ &, currus ecce &, ſuam lanceam ſuper erat innixus Saul ecce &
וְהִנֵּה שָׁאוּל נִשָּׁעַן עַל־חֲנִיתוֹ וְהִנֵּה הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי
,me vidit &, ſe post reſpexit Et .eum perſequebantur equitum
הַפָּרָשִׁים הִדְבִּיקוּהוּ׃
7 וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי
?tu* Quis :mihi Dixitque .ego Ecce :dixi & .me ad clamauitque
וַיִּקְרָא אֵלַי וָאֹמַר הִנֵּנִי׃
Sta :me ad Dixitque .ego Hamalecites :eum ad dixi &
8 וַיֹּאמֶר אֵלַי מִי־אָתָּה וָאֹמַר אֵלָיו עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃
9 וַיֹּאמֶר אֵלַי עֲמָד־נָא
adhuc omnis quia ,tremor me apprehendit quia, me interfice &, me ſuper nunc
עָלַי וּמְתֵנִי כִּי אֲחָזַנִי הַשָּׁבֶץ כִּי־כָל־עוֹד
quia :eum interfeci &, eum ſuper ſteti Et .me in* mea anima
נַפְשִׁי בִּי׃
10 וָאֶעֱמֹד עָלָיו וָאֲמִתֵהוּ כִּי
ſuper quæ , coronam cepi & ;ſuum caſum poſt viueret non quòd ſciebam
יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרֵי נָפְלוֹ וָאֶקַּח הַנֵּזֶר אֲשֶׁר עַל־
meum dñm ad ea adduxi &, eius brachio ſuperſquæ , armillã &, eiꝰ caput
רֹאשׁוֹ וְהָצְעָדָה אֲשֶׁר עַל־זְרֹעוֹ וָאָבִיאֵם אֶל־אֲדֹנִי
etiam &, ea ſcidit &, ſua veſtimenta in Dauid apprehendit Et .huc
הֵנָּה׃
11 וַיַּחֲזֵק דָּוִד בִּבְגָדָיו וַיְקָרָעֵם וְגַם
,fleuerunt &, planxerunt Et .ſecum † qui viri omnes
כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
12 וַיִּסְפְּדוּ
,eius filium Ionathan ſuper &, Saul ſuper, veſperã ad vſque ieiunauerũt &
וַיִּבְכּוּ וַיָּצוֹמוּ עַד־הָעֶרֶב עַל־שָׁאוּל וְעַל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ
ciderant quia ,Iſrael domum ſuper &, Dominꝰ populum ſuper &
וְעַל־עַם יְהוָה וְעַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ
Vnde :ſibi indicantem puerum ad Dauid dixit Et .gladio in
בַּחֶרֶב׃
13 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ אֵי מִזֶּה
.ego Hamalecitæ peregrini viri Filius :dixit & ?tu
אַתָּה וַיֹּאמֶר בֶּן־אִישׁ גֵּר עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃
tuã manũ mittere timuiſti non Quomodo : Dauid eum ad Dixitque
14 וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד אֵיךְ לֹא יָרֵאתָ לִשְׁלֹחַ יָדְךָ
vnum ad Dauid clamauit Et ?Dominꝰ vnctum corrumpendum ad
לְשַׁחֵת אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃
15 וַיִּקְרָא דָּוִד לְאַחַד
.eſt mortuus &, eũ percuſſit & .eũ in occurre , Accede :dixit & , pueris è
מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר גַּשׁ פְּגַע־בּוֹ וַיַּכֵּהוּ וַיָּמֹת׃
quia , tuum caput ſuper tuus Sanguis : Dauid eum ad Dixitque
16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דָּמְךָ עַל־רֹאשֶׁךָ כִּי

testificatũ eſt contra Chriſtum
קוֹן[x]
vt docerent iaculari arcu:
.Dominꝰ vnctum occidi Egõ :dicendo ,te in reſpondit tuum os
פִּיךָ עָנָה בְךָ לֵאמֹר אָנֹכִי מַתְתִּי אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃
ſuper & ,Saul ſuper hanc lamentationem Dauid eſt lamentatus Et
17 וַיְקֹנֵן דָּוִד אֶת־הַקִּינָה הַזֹּאת עַל־שָׁאוּל וְעַל־
:arcum Iehudah filios docendum ad Dixitque .eius filium Ionathan
יְהוֹנָתָן בְּנוֹ׃
18 וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד בְּנֵי־יְהוּדָה קָשֶׁת
ſuper ‖ ,Iſrael decor ‡O .Iaſar‡libro ſuper † ſcriptum Ecce
הִנֵּה כְתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר׃
?potentes ceciderunt quomodo :eſt vulneratus tuis excelſis
19 הַצְבִי יִשְׂרָאֵל עַל־
lætẽtur fortè ne, Aſchelõ plateis in annuncietis ne, Gath in indicetis Ne
בָּמוֹתֶיךָ חָלָל אֵיךְ נָפְלוּ גִבֹּרִים׃
.incircunciſorum filiæ exultent fortè ne , Peliſtim filiæ
20 אַל־תַּגִּידוּ בְגַת אַל־תְּבַשְּׂרוּ בְּחוּצוֹת אַשְׁקְלוֹן פֶּן־תִּשְׂמַחְנָה
.inſuper pluuia neque , ros ne , Ghilboah in Montes
בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן־תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים׃
21 הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ אַל־טַל וְאַל־מָטָר עֲלֵיכֶם וּשְׂדֵי
praeter † ,Saul clypeus ,fortium clypeus eſt proiectus ibi quia :eleuationum
תְרוּמֹת כִּי שָׁם נִגְעַל מָגֵן גִּבּוֹרִים מָגֵן שָׁאוּל בְּלִי
arcus‡ fortium adipe ab interfectorum ſanguine A .oleo in vnctum
מָשִׁיחַ בַּשָּׁמֶן׃
22 מִדַּם חֲלָלִים מֵחֶלֶב גִּבֹּרִים קֶשֶׁת
.inanis eſt reuerſus non Saul gladius & ;rettorſum ſe torſit ‡nõ Ionathan
יְהוֹנָתָן לֹא נָשׁוֹג אָחוֹר וְחֶרֶב שָׁאוּל לֹא תָשׁוּב רֵיקָם׃
ſua morte in & ,ſuis vitiis in venuſti‡ & ,amabiles Ionathan & ,Saul
23 שָׁאוּל וְיוֹנָתָן הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִם בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם
.fuerunt fortiores leonibus præ , fuerunt leues aquilis præ :ſunt ſeparati non
לֹא נִפְרָדוּ מִנְּשָׁרִים קַלּוּ מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ׃
cum coccino vos veſtiente , flete Saul in‡ Iſrael Filiæ
24 בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל־שָׁאוּל בְּכֶינָה הַמַּלְבִּשְׁכֶם שָׁנִי עִם־
.veſtram veſtem ſuper aureum ornamentum faciente aſcendere , deliciis
עֲדָנִים הַמַּעֲלֶה עֲדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן׃
ſuper Ionathan ?belli medio in fortes ceciderunt Quomodo
25 אֵיךְ נָפְלוּ גִבֹּרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה יְהוֹנָתָן עַל־
:Ionathan mi frater te ſuper mihi Angustia .eſt occiſus tuis excelſis
בָּמוֹתֶיךָ חָלָל׃
26 צַר־לִי עָלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן
.mulierũ amore præ mihi tuus amor fuit mirabilis :valde mihi fuiſti ſucundus‖
נָעַמְתָּ לִי מְאֹד נִפְלְאַתָה אַהֲבָתְךָ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים׃
?belli vaſa perierunt & ,fortes ceciderunt Quomodo
27 אֵיךְ נָפְלוּ גִבֹּרִים וַיֹּאבְדוּ כְּלֵי מִלְחָמָה׃

CAP. II. ב

Dominum, :dicendo ,Dominꝰ in Dauid interrogauit &, hæc poſt fuit Et
1 וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר
ex vrbibus .Aſcẽde:eũ ad Dominvs dixitque ?Iehudah vrbiũ vnam in aſcendã Nũ
הַאֶעֱלֶה בְאַחַת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו עֲלֵה
.Chebron In :dixit & ?aſcendam Quò : Dauid dixit &
וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֶבְרֹנָה׃
Achinoham ,eius vxores duæ etiam &, Dauid illuc aſcendit Et
2 וַיַּעַל שָׁם דָּוִד וְגַם שְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם
ſuos viros Et .Charmelitæ Nabal vxor Abigail &, Izrehelitis
הַיִזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי׃
3 וְאַנְשָׁיו
vrbibus in mãſerũt & :domũ ſuã & virum‖ , Dauid fecit aſcẽdere , ſecum‡ qui
אֲשֶׁר־עִמּוֹ הֶעֱלָה דָוִד אִישׁ וּבֵיתוֹ וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֵי
.ibi vnxerunt & , Iehudah viri venerunt Et .Chebron
חֶבְרוֹן׃
4 וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיִּמְשְׁחוּ־שָׁם אֶת־
:dicendo , Dauidi nunciauerunt & :Iehudah domũ ſuper regem in Dauid
דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־בֵּית יְהוּדָה וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר
.Saul ſepelierunt quòd Ghilhad Iabes Viri
אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת־שָׁאוּל׃
nuncios dixit &, Ghilhad Iabes viros ad legatos Dauid miſit Et
5 וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד וַיֹּאמֶר
‡à hanc miſericordiam feciſtis qui , Dominꝰ‡ vos Benedicti : eos ad
אֲלֵיהֶם בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה
.eum ſepeliſtis &, Saul cum , veſtris dominis cum
עִם־אֲדֹנֵיכֶם עִם־שָׁאוּל וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ׃

suas vxores duas & ;Hamalech *ceperant* quæ omnia Dauid eruit Et
18 וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ עֲמָלֵק וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו
ad vsque & paruo à eis *est desideratum* non Et .Dauid eruit
19 וְלֹא נֶעְדַּר־לָהֶם מִן־הַקָּטֹן וְעַד־ הִצִּיל דָּוִד׃
quæ omnia ad vlque & ,*spolio* à & ,filias & ,filios ad vsque & magnum
הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת וּמִשָּׁלָל וְעַד כָּל־אֲשֶׁר
,*pecus omne* †Dauid *cepit* ‖Et .Dauid reduxit omnia ,sibi *ceperunt* †
20 לָקְחוּ לָהֶם הֵכֹל הֵשִׁיב דָּוִד׃ וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן
.Dauid *spolium Hoc** :dixerunt & ;*ipsius acquisitionis facies ad* ‖ duxerũt *bouem* &
וְהַבָּקָר נָהֲגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הָהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד׃
eundo ab † fuerant *pigri* qui viros ducentos ad Dauid Venitque
21 וַיָּבֹא דָּוִד אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פִּגְרוּ מִלֶּכֶת
sunt egressi Et .Besor torrente in eos fecerant residere & ,Dauid post
אַחֲרֵי דָּוִד וַיּוֹשִׁיבֵם בְּנַחַל הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ
Dauid accessit Et .secũ † qui ,populi occursum in & ,Dauid occursum in
לִקְרַאת דָּוִד וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד
vir omnis ,respondit Et .*pacem ad eis optauit* ‖ & ,populum †
22 אֶת־הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם׃ וַיַּעַן כָּל־אִישׁ
:dixerunt & ,Dauid cum iuerunt qui viris ex ,*Belial** & ,malus
רָע וּבְלִיַּעַל מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ
quod spolio † de eis dabimus non ,*mecum inierunt* non quod eo Pro
יַעַן אֲשֶׁר לֹא־הָלְכוּ עִמִּי לֹא־נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל אֲשֶׁר
.ibunt & ,ducẽt *&* suos filios & ,suam vxorem *vir quin* † ;eruimus
הִצַּלְנוּ כִּי־אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְיִנְחָגוּ וְיֵלֵכוּ׃
DOMINVS dedit Quæ .mei fratres sic facietis Nõ :Dauid dixit Et
23 וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן אֲחֵי אֶת אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה
.nostra manu in,nos *super veniens agmen* dedit &,nos custodiuit & ,nobis
לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ׃
descendentis portio sicut *Quia hoc verbo* in *vobis* ‖ audiet quis Et
24 וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר הַזֶּה כִּי כְּחֵלֶק הַיֹּרֵד
.*parientur* pariter ,*vasa super* ‖ manentis portio *sicut &* ,prælium in
בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק הַיֹּשֵׁב עַל־הַכ�ֵּלִים יַחְדָּו יֵחָלֵקוּ׃
,*statutum** in hoc *posuit* † & ,supra & illa die *à* fuit Et
25 וַיְהִי מִן־הַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֶהָ לְחֹק
Dauid venit Et .hanc diem ad vsque Israel in *iudicium* in &
וְלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיָּבֹא דָוִד
:dicendo ,suis *sociis* Iehudah senioribus *spolio* de misit &, Siclagh in
26 אֶל־צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מֵהַשָּׁלָל לִזְקֵנֵי יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר
.DOMINI inimicorum *spolio* de benedictio vobis Ecce
הִנֵּה לָכֶם בְּרָכָה מִשְּׁלַל אוֹיְבֵי יְהוָה׃
Iather in qui & ,*meridiei* Ramoth in qui & ,Bethel in † Iis
27 לַאֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְלַאֲשֶׁר בְּרָמוֹת נֶגֶב וְלַאֲשֶׁר בְּיַתִּר׃
.Estemohah in qui & ,Siphmoth in qui & ,Haroher in qui Et
28 וְלַאֲשֶׁר בַּעֲרֹעֵר וְלַאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת וְלַאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמֹעַ׃
qui & , Ierachmeli vrbibus in qui & , Rachal in qui Et
29 וְלַאֲשֶׁר בְּרָכָל וְלַאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי וְלַאֲשֶׁר
qui & , Chormah in qui Et .Cheni vrbibus in
30 בְּעָרֵי הַקֵּינִי׃ וְלַאֲשֶׁר בְּחָרְמָה וְלַאֲשֶׁר
,Chebron in qui Et .Hathach in qui & ,Chor-hasan in
31 בְּכוֹר־עָשָׁן וְלַאֲשֶׁר בְּעָתָךְ׃ וְלַאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן
.eius viri & ,ipse Dauid *ibi* ,ambulauerat quibus † locis omnibus in &
וּלְכָל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־הִתְהַלֵּךְ־שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו׃

CAP. XXXI.

Israel viri fugerunt Et .Israel *in pugnantes* Philistim Et
1 וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל

tulerunt
c נָצַל d שָׁנָה defuit
f נָצַל spoliis
g בָּנָה †tulerũt ‖tulit †oẽs pecudes
h שׁוֹר ‖ לָקַח boues ‖ ante gregẽ ipsum;
k מֵאָה l יָלַד *Hęc est prę-
m יָשַׁב da lassi †vt
n נָגַשׁ nõ possentire
†erat
‖ad salutauit eos pacificè.
o עָנָה * impius venerunt nobiscum,
†spoliis quæ ‖sed vnusquisque
† in pugnabãt cõ
a נוּס

facie
b פָּנֶה c נָפַל

d נָכָה

contra

iaculatores
‖cum †timuit
‖iaculatorib⁹
e יָרָה f חוּל
armigero suo
incircuncisi

armiger eius
tulit g כָּלָה
irruit

armiger eius,
irruit h רָאָה מוּת

armiger

*erant

tranſitu in * qui ,Iſrael viri viderunt Et .pariter illa
7 הַהוּא יַחְדָּו׃ וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּעֵבֶר
‖erant quòd & ,Iſrael viri fugiſſent quòd ,Iarden tranſitu in ‖ qui & ,vallis
i נוּס הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר ‖בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי־
.fugerunt & ,ciuitates reliquerunt & ,eius filij & ,Saul eſſent mortui
מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ אֶת־הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ
craſtino *à* fuit Et .eis in habitauerunt & ,Philiſtim Veneruntque
k יָשַׁב l נָפַל m חָרַת 8 וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶן׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת
inuenerunt & ;interfectos ſpoliandum ad Philiſtim venerunt &
וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפַשֵּׁט אֶת־הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־
.Ghilboah monte in *cadentes* eius filios tres & ,Saul
iacentes שָׁאוּל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃
arma miſerunt & ,eius *vaſa* ſpoliauerunt & ,eius caput abſciderunt Et
9 וַיְכָרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיַּפְשִׁטוּ אֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ
per circuitũ ,ſuorum *dolorum domo* ‖ annunciandum ad *vndique* Philiſtim terram in
‖ in templo idolorum in arma †in templo m שׁוּם בְּאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר בֵּית עַצַּבֵּיהֶם
.Haſtaroth *domo* † eius *vaſa* poſuerunt Et .populo *cum* &
וְאֶת־הָעָם׃ 10 וַיָּשִׂימוּ אֶת־כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת
audiuerunt Et .Beth-ſan muro in fixerunt eius corpus &
n גָּוִיָּה וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן׃ 11 וַיִּשְׁמְעוּ
de eo .Saul ipſi Philiſtim fecerunt quæ ,Ghilhad Iabes habitatores *eum ad*
o עֲשָׂרָה אֹלָיו יֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל׃
fortis ,nocte tota ambulauerunt &,*virtutis* vir omnis ſurrexerunt Et
12 וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ כָּל־הַלַּיְלָה
tuleruntque ,Beth- muro de eius filiorum corpora & ,Saul corpus *ceperunt &*
וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֵת גְּוִיֹּת בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית
.ibi ea combuſſerunt & ,Iabes in venerunt & ; ſan
שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם׃
tulerunt ,Iabes in arbore ſub ſepelierunt & ,eorum oſſa *ceperunt* Et
p לָקַח 13 וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמוֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת הָאֶשֶׁל בְּיָבֵשָׁה
.diebus ſeptem ieiunauerunt &
q צוֹם וַיָּצֻמוּ שִׁבְעַת יָמִים׃

נשלם ספר שמואל א

Finis Libri Samuelis I.

duxerant captiuas Et ,igne in eam combusserant & ,Siclagh
2 אֶת־צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ׃ וַיִּשְׁבּוּ שָׁבָה
‡ erant interfecerũt non ,magnũ ad vsque & paruo à ,ea in ‡ quæ ,mulieres
אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל לֹא הֵמִיתוּ כּוֹת
quenquã, sed ,Dauid venit Et .suam viam in abierunt & ,duxerunt & ,vinum
3 אִישׁ וַיִּנְהַגוּ וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם׃ וַיָּבֹא דָּוִד
‡ erat ,eorum vxores & ;igne in ‡ combusta ecce & ,ciuitatem ad eius viri &
וַאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה שְׂרוּפָה בָאֵשׁ וְנְשֵׁיהֶם שָׁבָה
,Dauid leuauit Et .erant ducti captiui eorum filiæ & ,eorum filij &
4 וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ׃ וַיִּשָּׂא דָוִד נָשָׂא
‡ erat †essent eis in † non donec, fleuerunt & ,suam vocem eo cum ‡ qui populus &
וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר אֵין־בָּכֶה בָּכָה
vires ,fuerant ductæ captiuæ Dauid vxores duæ Et .flendum ad vis
5 כֹּחַ לִבְכּוֹת׃ וּשְׁתֵּי נְשֵׁי דָוִד נִשְׁבּוּ כֹּחַ שָׁנָה
,Charmelitæ Nabal vxor Abigail & ,Iezrehelita Achinoham
אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי׃
anguſtiis affectus est quòd lapidaret ,eum *lapidandum ad* populus dixerunt quia ,valde Dauid *fuit anguſtia* Et
6 וַתֵּצַר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ צור
,ſuis filiis ſuper *viri* ,populi omnis anima eſſet affecta amaritudine quòd vniuſcuiuſq; נפש
כִּי־מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנָיו
.ſuo Deo DOMINO in Dauid ſe roborauit Et .ſuis filiabus ſuper &
וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו׃
Applica *accedere Fac* :Achimelech filiũ ſacerdotem Ebiathar ad Dauid dixit Et
7 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־ נגש
applicauit ‡ *ſuperhumerale* Dauidi. Dominum, † Num exercitũ hũc? .Dauid *ad* ephod ‡ Ebiathar *accedere fecit* Et .ephod mihi quæſo
נָא לִי הָאֵפוֹד וַיַּגֶּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפוֹד אֶל־דָּוִד׃
poſt perſequar † :dicendo ,DOMINO *in* Dauid interrogauit Et
8 וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי
quia ,Perſequere : ei dixit Et ? ipſum attingam Num ? *iſtud agmen*
הַגְּדוד־הַזֶּה הַאַשִּׂיגֵנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי־
Dauid abiit Et .erues eruendo & ,comprehendes comprehendendo
9 הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִד נצל
‡ erant ,ipſe Dauid eſt perſecutus Et .ſubſtiterunt *reſidui* & ,Beſor torrentem ad vſque venerunt & ;ſecum ‡ qui viri ſexcenti & ,ipſe
הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּבֹּאוּ עַד־נַחַל
reliqui fuerant laſſi ,ipſe Dauid eſt perſecutus Et .ſubſtiterunt *reſidui* & ,Beſor
10 הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים עָמָדוּ׃ וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא
ne tranſirent Aegyptium virum inuenerunt Et .Beſor torrentem *tranſeundo* ad
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעַמְדוּ מֵאֲתַיִם אִישׁ אֲשֶׁר פִּגְּרוּ
attulerunt ;comedit & , panem ei dederunt & ;Dauid ad eum *ceperunt* & , agro in
11 מְעֻבָּר אֶת־נַחַל הַבְּשׂוֹר׃ וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־מִצְרִי
duas *duos* & ,caricæ fragmen ei dederunt Et .aquas ei propinauerunt &
בַּשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל
ligaturas vuarum paſſarũ in eo: comederat non quia :*eum ad* ei⁹ ſpiritꝰ eſt reuerſus &, comedit & :*ficos botros*
12 צִמֻקִים וַיֹּאכַל וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל
.noctibus tribus &, diebus tribus *aquas* biberat nec , panem
לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃
aquam ‡es es? puer Dixitque ?*tu* vnde & , tu ‡ Cuius :Dauid ei Dixitque
13 וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־אַתָּה וְאֵימִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר
† ſum ,me⁹ domin⁹ me dereliquit & ,Hamalechitæ viri ſeruus † Ego :Aegypti⁹
מִצְרִי אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי
* ſunt dies. .*tres* hodie ,ægrotaui quia
כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה׃
† iuimus ad prædam, ad ſad id ‡ eſt ,Iehudah ‡ quod *ſuper* I & ,Cherethi meridiem *vaſtauimus* † Nos
14 אֲנַחְנוּ פָשַׁטְנוּ נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל־אֲשֶׁר לִיהוּדָה
.igni *in* combuſſimus Siclagh &; Chaleb meridiem ad &
וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב וְאֶת־צִקְלַג שָׂרַפְנוּ בָאֵשׁ׃
exercitũ illũ? ? *iſtud agmen* ad me facies deſcendere Num :Dauid eum ad Dixitque
15 וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד הֲתוֹרִדֵנִי אֶל־הַגְּדוד הַזֶּה ירד
per Deum †quod non ‡nec trades me *concludes ſi* ‡ &, me occides *ſi* † Deo *in* mihi Iura :Dixitque
וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי בֵּאלֹהִים אִם־תְּמִיתֵנִי וְאִם־תַּסְגִּרֵנִי
exercitũ illũ. diffuſi erant in ſuperficie ,terræ omnis *facies* ſuper *relicti* ecce & .eum fecit deſcendere Et
בְּיַד־אֲדֹנִי וְאוֹרִדְךָ אֶל־הַגְּדוד הַזֶּה׃
‡ propter omnia ſpoliaque tulerant *quod* , *magno* ſpolio omni in ‡ tripudiantes & ,bibentes & ,comedentes
16 וַיֹּרִדֵהוּ וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ
.Iehudah terra è & , Peliſtim terra è *ceperant*
אֹכְלִים וְשֹׁתִים וְחֹגְגִים בְּכָל־הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
:*eorum* craſtinũ in veſperã ad vſque &, crepuſculo à Dauid eos percuſſit Et
לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה׃
17 וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד־הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם נכה
præter quadringentos viros adoleſcentes qui *pueri viri quadringenti niſi* quiſquam eis ex euaſit non &
וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־
נום .fugerunt & ,camelos ſuper equitauerunt
רָכְבוּ עַל־הַגְּמַלִּים וַיָּנֻסוּ׃

‡ erat pinguis
‡ tulit * miſcuit †ex ea attulit ante ‡ ante ſeruos
9 נָגַשׁ

;eum iugulauit & ,feſtinauit &, domo in *ſaginarij* vitulus ‡ mulieri Et
24 †וְלָאִשָּׁה עֶגֶל־מַרְבֵּק בַּבַּיִת וַתְּמַהֵר וַתִּזְבָּחֵהוּ
.infermentata *eam* † coxit & ,*ſubegit* * & ,farinam *cepit* ‡ &
וַתִּקַּח־קֶמַח וַתָּלָשׁ וְתַּפְחֵהוּ מַצּוֹת׃
,comederunt & ,eius *ſeruorum facies ad* & , Saul *facies ad accedere fecit* Et
25 †וַתַּגֶּשׁ לִפְנֵי־שָׁאוּל וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ
.ipſa nocte in abierunt &i, ſurrexerunt &
וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא׃

CAP. XXIX. כט

,Aphec in ſua caſtra omnia Peliſtim congregauerunt Et
1 †וַיְקַבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחֲנֵיהֶם אֲפֵקָה
principes Et .Izrehel in ‡ qui fonte in *caſtrametantes* Iſrael & *caſtrametati* erãt ‡erat
וְיִשְׂרָאֵל חֹנִים בָּעַיִן אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל׃ חָנָה
2 †וְסַרְנֵי
eius viri &, Dauid Et .*millena ad* &, *centena ad tranſeuntes* Peliſtim
פְלִשְׁתִּים עֹבְרִים לְמֵאוֹת וְלָאֲלָפִים וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו tranſibant
principes Dixeruntque .Achis cum nouiſſimo in *tranſeuntes* cẽteni & milleni. tranſibant
3 עֹבְרִים בָּאֲחָרֹנָה עִם־אָכִישׁ׃ †וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי
principes ad Achis Dixitque ? iſti Hebræi † Quid : Peliſtim †hic agunt
פְּלִשְׁתִּים מָה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־שָׂרֵי שור
qui Iſrael regis Saul ſeruus Dauid ‡ iſte Nonne : Peliſtim ‡ eſt
פְּלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד שָׁאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
quicquam eo in inueni non & ,annis iam vel ,diebus iam mecum fuit
הָיָה אִתִּי זֶה יָמִים אוֹ־זֶה שָׁנִים וְלֹא־מָצָאתִי בוֹ מְאוּמָה יום שנה
?hanc diem ad vſque *eius cadere* die à qua trãsfugit
מִיּוֹם נָפְלוֹ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
principes ei dixeruntque , Peliſtim principes eum *ſuper* ſunt irati Et aduerſus
4 †וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי
quo * ,ſuum locum ad reuertatur & , virum redire Fac : Peliſtim * in
פְלִשְׁתִּים יָשֹׁב אֶת־הָאִישׁ וְיָשֹׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר שוב
non & ,prælium in no biſcum deſcendat non & , *ibi* eum conſtituiſti
הִפְקַדְתּוֹ שָׁם וְלֹא־יֵרֵד עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־ ירד
ad hic acceptabitur quo in & : prælio in *aduerſarium in* nobis ſit aduerſarius placebit hic domino ſuo?
יִהְיֶה־לָּנוּ לְשָׂטָן בַּמִּלְחָמָה וּבַמֶּה יִתְרַצֶּה זֶה אֶל־
?horum virorum capitibus in nónne ?*ſuum dominum*
אֲדֹנָיו הֲלוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם׃
Percuſſit : dicendo ,choris in *ei* concinebant cui Dauid hic Nónne
5 †הֲלוֹא־זֶה דָּוִד אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה עָנָה
Achis *clamauit* Et ‡ ?ſuos millia decem *in* Dauid &, ſuos mille *in* Saul Vocauit autem es,
שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו׃ חָיָה
6 †וַיִּקְרָא אָכִישׁ
bonus & ,*tu* rectus quia, DOMINVS Viuit : eum ad dixit & ,Dauid *ad* ‡egrediẽte te & ingredien-te te caſtra.
אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֶלָיו חַי־יְהוָה כִּי־יָשָׁר אַתָּה וְטוֹב
.*caſtrametationem* in mecum *te veniendo* & ,*te egrediendo* ‡ ,meis oculis in
בְּעֵינַי צֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ אִתִּי בַּמַּחֲנֶה יצא
diem ad vſque me ad *te ingredi* die à malum te in inueni non quia quoingreſſus es ſed principũ es.
כִּי לֹא־מָצָאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בּוֹאֲךָ אֵלַי עַד־הַיּוֹם בוא
,reuertere nunc Et .*tu* bonus non *ſatraparum* oculis in & :hanc
7 הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסַּרְנִים לֹא־טוֹב אָתָּה׃ †וְעַתָּה שׁוּב
.Peliſtim principum oculis in malum facies non & ,pace in vade &
וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים׃ רוע
inueniſti quid & ,feci quid Quia : Achis ad Dauid Dixitque
8 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמֶה־מָּצָאתָ
quòd , hanc diem ad vſque *tuas facies ad* fui qua , die à tuo ſeruo in coram te
בְעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
?regis mei domini inimicos *in* pugnem & veniam non contra
אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ איב
tu bonus quòd Noui : Dauid ad dixitque , Achis reſpondit Et es
9 †וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה
:dixerunt Peliſtim principes *Verùm* . Dei angelus ſicut meis oculis in Sed
בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ
,mane *in manica* nunc Et .prælium in nobiſcum aſcendat Non ſurge
לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה׃ †וְעַתָּה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר
10 ,mane *in manicabitis* & ; tecum venerunt qui , tui domini ſerui & ſurgite
וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר בוא
,eius viri & , ipſe Dauid *manicauit* Et .ite & , vobis illuceſcet & ſurrexit
וְאוֹר לָכֶם וְלֵכוּ׃ †וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לך
11 aſcenderunt Peliſtim Et .Peliſtim terram ad *redeundum ad* ,mane *in eundũ ad* vt iret vt reuerteretur
לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ
.Izrehel ‡ in
יִזְרְעֶאל׃

CAP. XXX. ל

,tertia die in Siclagh ‡ eius viri & Dauid *veniendo in* fuit Et cùm veniſſet ‡ in
1 †וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי חָיָה
percuſſerant & . Siclagh ad & ,meridiem *ad ſe diffuderant* Hamalechitæ & graſſati fuerant verſus נגב
וְעַמָּלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג וַיַּכּוּ

,tuis oculis in gratiam inueni quæso Si :Achis ad Dauid dixit Et
5 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא[g] מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
quid vt Et .ibi manebo &, *agri vrbium* vna in locum mihi dent
יִתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה[h] וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה
dedit Et ?tecum *regni* ‖ ciuitate in tuus seruus *manebit* ‡
6 †יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ׃ וַיִּתֶּן־
regibus Siclagh fuit Ideo .Siclagh illa die in Achis ei
לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלַג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי
,dierum numerus fuit Et .hanc diem ad vsque Iehudah
7 יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ †וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים
.menses quatuor & *dies* ,Pelistim *agro* in Dauid mansit quibus
אֲשֶׁר־יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃
,Ghesuritam ad *se diffuderunt* & ,eius viri & ,Dauid ascendit Et
8 †[i]וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגְּשׁוּרִי
* quæ terram *inhabitantes ipsi* ‡ quia .Hamalechitam & ,Ghirzitam &
וְהַגִּרְזִי וְהָעֲמָלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.Aegypti terram ad vsque & ,Sur te ingrediente ,seculo à
מֵעוֹלָם[k] בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
.mulierem & virum *viuificaunt non* & ,terram Dauid percussit Et
9 †[l]וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה
,est reuersus & :vestes ac ,camelos & ,asinos & ,*bouem & pecus cepit* &
וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב
?hodie *vos diffudistis* † Quò : Achis Dixitque .Achis ad venit &
10 †וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם
,Ierachmeeli meridiem *super* † & ,Iehudah meridiem *Super* ‖ :Dauid dixit Et
וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל־נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל־נֶגֶב הַיְרַחְמְאֵלִי
vinificabat * non mulierem & virum Et .Cheni meridiem *ad* ‡ &
11 וְאֶל־נֶגֶב הַקֵּנִי׃ †וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יְחַיֶּה
,nos *super* ‡ nuncient forte Ne : dicendo , Ghath † *adducendum ad* ‖ , Dauid
דָּוִד לְהָבִיא גַּת לֵאמֹר פֶּן־יַגִּדוּ עָלֵינוּ
quibus diebus omnibus eius *indicium* * sic & ,Dauid fecit Sic : dicendo
לֵאמֹר כֹּה עָשָׂה דָּוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר
: dicendo ,Dauid *in* Achis credidit Et .Pelistim *agro* in mansit
12 יָשַׁב בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים׃ †וַיַּאֲמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר
seruum in † mihi etit & ‡ *Israel in suo populo in fœtere fecit faciendo* Fœtere
הִבְאִישׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד
.*seculi*
עוֹלָם׃

CAP. XXVIII. כח

Pelistim congregauerunt & , illis diebus in fuit Et
1 †[a]וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־
ad Achis Dixitque . Israel *in pugnandum ad exercitum* in sua castra
מַחֲנֵיהֶם[b] לַצָּבָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־
,tu ,*castrametationem* in egredieris mecum quòd scies Sciendo : Dauid
דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי[c] תֵּצֵא בַּמַּחֲנֶה אַתָּה
scies tu Profecto : Achis ad Dauid Dixitque .tui viri &
2 וַאֲנָשֶׁיךָ׃ †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵּדַע
Profecto : Dauid ad Achis Dixitque .tuus seruus faciet quæ
אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן
.diebus omnibus te ponam meo capiti custodem
שׂוֹם[d] אֲשִׂימְךָ לְרֹאשִׁי כָּל־הַיָּמִים׃
,Israel omnis ei planxerunt & ,erat mortuus Samuel Et
3 †[e]וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל
remouit Saul Et .sua vrbe in & , Ramah in eum sepelierunt &
וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר
sunt congregati Et .terra de *sciolos* & , pythones magos
4 †[f]הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ׃ †וַיִּקָּבְצוּ
congregauit & : Sunem in sunt castrametati & ,venerunt & , Peliſtim
פְלִשְׁתִּים[g] וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיְקַבֵּץ
.Ghilboah in sunt castrametati & , Israel omnem Saul
שָׁאוּל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְבֹּעַ׃
expauit & , timuit & , Peliſtim *castrametationem* Saul vidit Et
5 †[h]וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה[i] פְלִשְׁתִּים וַיִּרָא וַיֶּחֱרַד
ei respondit non & ,DOMINO *in* Saul *interrogauit* Et .valde eius cor
לִבּוֹ מְאֹד׃ †וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ
.*prophetis in etiam ,illuminationibus in etiam ,somniis in etiam* ,DOMINVS
6 יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִים׃
,*pythonis dominam* ‖ mulierem mihi Quærite :suis seruis Saul dixit Et
7 †וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ־לִי[i] אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב
Ecce :eum ad eius serui Dixeruntque .*ea in* inquiram & ,eam ad ibo &
וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ וְאִדְרְשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה
Saul *habitu* se mutauit Et .Hen-dor in *pythonis domina* ‡ mulier
אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דּוֹר׃ †וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל
;eo cum viri duo & , ipse abiit & , aliis vestimentis se induit &
8 וַיִּלְבַּשׁ[k] בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ[l] הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים עִמּוֹ

per pythonē, ,*pythone in* mihi quæso Diuina :dixit & .nocte mulierem ad venerunt &
עֹלָה[m] וַיָּבֹאוּ אֶל־הָאִשָּׁה לַיְלָה וַיֹּאמֶר קָסְמִי־נָא לִי בְּאוֹב
tibi. mulier Dixitque .*te ad* dixero quem , mihi fac ascendere &
9 וְהַעֲלִי לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלָיִךְ׃ †[m]וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
abscidit qui ,Saul fecit quæ nosti tu Ecce :eum ad
אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית
ponens offendiculū tu quid vt & .terra è *sciolum* & ,pythones
מאגוס ponis אוֹב[n] אֶת־[n]הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה אַתָּה מְתַנְקֵשׁ
animę meæ , ? me moti faciendum ad *,meam animam in*
מוֹת[o] בְּנַפְשִׁי לַהֲמִיתֵנִי׃
per Dominū, ,DOMINVS Viuit :dicendo ,DOMINO *in* Saul ei iurauit Et
10 †וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל בַּיהוָה לֵאמֹר חַי־יְהוָה
punitio ꝓpter Quem :mulier Dixitque .hoc *verbo in peruersitas* tibi euenerit si
קָרָה[o] אִם־יִקָּרֶךְ עָוֹן בַּדָּבָר הַזֶּה׃ †וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי
.mihi ascendere fac Semuelem :dixit Et ?tibi faciam ascendere
עֲלֵה[p] אַעֲלֶה־לָּךְ וַיֹּאמֶר אֶת־שְׁמוּאֵל הַעֲלִי־לִי׃
dixit & ,magna voce in clamauit & ,Semuelem mulier Viditque
11 †[q]וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר
‡ es ?Saul ‡ tu & ,me decepisti quid Vt :dicendo , Saul ad mulier
רָאָה[q] לָמָּה רִמִּיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל
dixit Et ? vidisti quid quia ,timeas Ne : rex ei Dixitque
12 †וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אַל־[s]תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר
Diuum † ascendentem .terra è *ascendentes* † vidi Deos :Saul ad mulier
אֱלֹהִים[r] רָאִיתִי עֹלִים מִן־הָאָרֶץ׃
Qualis ‡ est ipse & ,*ascendens* * senex Vir :ait & ? eius forma ‡ Quæ :ei Dixitque
13 †וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאֳרוֹ וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלֶה[t] וְהוּא
* ascendit ‡ esset † incuruauit se *inclinauit* † & ,*ipse* ‡ Semuel quòd Saul cognouit Et . pallio amictus
עֹטֶה[u] מְעִיל[v] וַיֵּדַע שָׁאוּל[w] כִּי שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד
in faciem ‖ adorauit. :Saul ad Semuel Dixitque .*se incuruauit* ‖ & ,terram super *facies*
14 אַפַּיִם אַרְצָה[x] וַיִּשְׁתָּחוּ׃ †וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל[y] אֶל־שָׁאוּל
‡ commouisti me, vt faceres ascēdere me? *Angustiis affi cior ,valde *mihi Angustia* * : Saul Dixitq; ? me *ascēdere faciēdū ad me iritasti* ‡ quid Vt
לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל[y] צַר־לִי מְאֹד
non & ,me *desuper* † recessit Deus & ,me *in pugnantes* Peliſtim &
וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים[z] סָר מֵעָלַי וְלֹא־
,te *ad clamauit* ‡ Et .*somniis in etiam ,prophetarum manu in etiam* ‖ ,vltra mihi respōdit
עָנַנִי[a] עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִאִים גַּם בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֶה לְךָ
.faciam quid ,me *faciendū scire ad* †
לְהוֹדִיעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה׃
recessit DOMINVS & ,me interrogas quid vt Et :Semuel Dixitque
16 †וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִשְׁאָלֵנִי וַיהוָה סָר
ei DOMINVS fecit Et ? *tui æmuli est factus* & ,te *desuper* ‖
מֵעָלֶיךָ[b] וַיְהִי[c] עָרֶךָ׃ †[t]וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ
17 DOMINVS scidit Et .*mea manu in* est locutus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־
.Dauid tuo socio illud dedit & ,tua manu de regnum
הַמַּמְלָכָה[d] מִיָּדֶךָ וַיִּתְּנָהּ[e] לְרֵעֲךָ לְדָוִד׃
eius *nasi* iram fecisti nec ,DOMINI *voce in* ‖ audisti non *Sicut*
18 †כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ[f] חֲרוֹן אַפּוֹ
.hac die DOMINVS tibi fecit hoc *verbum* ideo : Hamalech *in* †
בַּעֲמָלֵק עַל־כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה׃
:Peliſtim manu in tecum Israel etiam DOMINVS dabit Et
19 †[f]וְיִתֵּן יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים
dabit Israel *castrametationem* etiam .mecum tui filij & ,tu ‡ cras &
וּמָחָר אַתָּה[g] וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן
cecidit &, Saul festinauit Et .Peliſtim manu in DOMINVS
20 יְהוָה בְּיַד פְּלִשְׁתִּים׃ †וַיְמַהֵר שָׁאוּל[h] וַיִּפֹּל
.Samuel *verbis à* * valde timuit & ,terram in eius staturæ plenitudo
מְלֹא־קוֹמָתוֹ אַרְצָה וַיִּירָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל
tota & , die tota panem comederat nō quia ,eo in *fuit* ‖ non *vis* etiam
גַּם־כֹּחַ לֹא הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־הַיּוֹם וְכָל־
esset territus quòd vidit & , Saul ad mulier venit Et .nocte
21 †[k]וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהָל
posui & ,*tua voce in* tua ancilla *audiui* ‡ Ecce :eum ad dixit & ,valde
מְאֹד וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתֶךָ בְקוֹלֶךָ[l] וָאָשִׂים
es locutus quæ , *tua verba audiui* ‡ & ,mea *vola* in meam animam
נַפְשִׁי[m] בְּכַפָּי וָאֶשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
,tuæ ancillæ *voce in tu* etiam quæso *audi* nunc Et .me ad
22 אֵלָי׃ †וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ
,*vis* ‡ te in *erit* † Et .comede & , panis buccellam *tuas facies ad* ponam &
וְאָשִׂימָה לְפָנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וְאֻכֹל וִיהִי בְךָ כֹּחַ
.comedam Non : dixit & ,renuit Et .*via in* vadas vt
23 כִּי תֵלֵךְ בַּדָּרֶךְ׃ †וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל
:eorum voci audiuit & : mulier etiam & ,eius serui eum *in fecerunt vim* &
coegerunt וַיִּפְרְצוּ־בּוֹ עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם
.lectum *ad* sedit & , terra è surrexitque
מִן־הָאָרֶץ[n] וַיֵּשֶׁב[o] אֶל־הַמִּטָּה׃

populo ‡ perdendum
* est
obnoxij mor ti estis,
‡ Christũ ‡ sit ‖ regia
† erat ad ca- put
‡ est
‡ est
persequitur
contra ‡ sacrificium † hominum, † sunt coram
* Domino ‡ ne habitem
‖ alienis.
* corã facie

corrũpendũ ‡ ad *populi* vnus venit quia ?regem tuum dominum *ad* custodisti
שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אַחַד הָעָם לְהַשְׁחִית
quod hoc *verbum* bonum * Non .tuum dominum regem
16 אֶת־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיךָ׃ † לֹא־טוֹב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
custodistis non qui ,*vos mortis filij* quia , DOMINVS Viuit .fecisti
עֲשִׂיתֶם ᵛ חַי־יְהוָה כִּי בְנֵי־מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא שְׁמַרְתֶּם
* vbi , vide nunc Et .DOMINI *vnctum* ‡ *super* vestrum dominum *super*
עַל־אֲדֹנֵיכֶם עַל־מְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה רְאֵה אַי־
.eius *capitibus* † qui aquarum scyphus & , *regis* ‖ lancea
חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָיו׃

‡ est
‡ est
‡ est

faciet faciendo quia , tuæ ancillæ præuaricationi obsecro Parce
28 שֶׁה נָא לְפֶשַׁע אֲמָתֶךָ כִּי־עָשֹׂה יַעֲשֶׂה יְהוָה בֵּית נֶאֱמָן כִּי מִלְחֲמוֹת יְהוָה
.tuis diebus à te in eſt inuenta non malitia & ,eſt præliatus meus dominus
אֲדֹנִי נִלְחָם וְרָעָה לֹא־תִמָּצֵא בְךָ מִימֶיךָ׃ 29 וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ וְלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ
;tuam animam quærendū ad & ,te perſequendum ad homo ſurrexit Et
וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְהוָה
*circumuinxit medio in *eā iaciet funda* tuorum inimicorum animam & ,tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף
meo domino DOMINVS fecerit cùm ,erit Et .fundæ
הַקָּלַע׃ 30 וְהָיָה כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי
tibi præceperit & ,te ſuper bonum eſt locutus quod omne ſecundum
כְּכֹל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶת־הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצִוָּךְ
vacillationē in tibi hoc erit non Et :Iſrael ſuper *ducem in*
לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל׃ 31 וְלֹא־תִהְיֶה זֹאת וְלֹא־תִהְיֶה לְךָ לְפוּקָה
ſanguinem effundendum ad & ,meo domino cordis offendiculum *in* &
וְלִמְכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי וְלִשְׁפָךְ־דָם
DOMINVS benefecerit & ;ſibi meus dominus ſalutē faciendū ad & ,gratis
חִנָּם וְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטַב יְהוָה
:Abigail ad Dauid Dixitque .tuæ ancillę recordaberis & ,meo domino
לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת־אֲמָתֶךָ׃ 32 וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבִיגַיִל
hac die te miſit qui , Iſrael Deus DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה
quæ ,tu benedicta & ,*tua diſcretio benedicta* * Et .mei occurſum in
לִקְרָאתִי׃ 33 וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ וּבָרוּכָה אַתְּ אֲשֶׁר
meā manu *ſeruādo*‡ & ,ſanguinib^p in *veniendo à* hac die me prohibuiſti
כְּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבֹּוא בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדִי
me prohibuit qui Iſrael Deus DOMINVS viuit quidem Et .mihi
לִי׃ 34 וְאוּלָם חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְנָעַנִי
ſi quia ,mei occurſum in veniſſes & ,feſtinaſſes niſi quia :tibi *malefaciendo à*
מֵהָרַע אֹתָךְ כִּי לוּלֵי מִהַרְתְּ וַתָּבֹאתְי לִקְרָאתִי כִּי אִם־
.*pariete in* ‖ mingens,matutinam lucem ad vſque Nabal ipſi remanſiſſet
נוֹתַר לְנָבָל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר׃
:dixit ei & ,ſibi adduxerat quod eius manu è Dauid *cepit* Et
וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיאָה לוֹ וְלָהּ אָמַר 35
.*tuas facies tuli* ‡ & ,*tua voce in* ‖ audiui ,vide .tuam domū in pace in Aſcende
עֲלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתֵךְ רְאִי שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ וָאֶשָּׂא פָּנָיִךְ׃
,ſua domo in conuiuium ei † ecce & ,Nabal ad Abigail venit Et
וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל אֶל־נָבָל וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ 36
vſque ebrius ‡ ipſe & ,*ſe ſuper bonum* ‡ Nabal cor & , *regis* ‖ conuiuium ſicut
כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שִׁכֹּר עַד־
.matutinā lucem ad vſq; ,*magnū* & ,*parvum verbum* ei indicauit non & ,valde
מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה לוֹ דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר׃
eius vxor ei indicauit & ,Nabal à vinum *egrediendo in* * mane fuit Et
וַיְהִי בַבֹּקֶר בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל וַתַּגֶּד־לוֹ אִשְׁתּוֹ 37
fuit ipſe & ,eius *interiori* * in eius cor eſt mortuū & , iſta verba
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְהוּא הָיָה
,Nabal DOMINVS percuſſit & ,dies decem fere *fuit*‡ Et .*lapidem in*
לְאָבֶן׃ 38 וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־נָבָל
:dixit & ,Nabal eſſet mortu^s quòd ,Dauid audiuit Et .eſt mortuus &
וַיָּמֹת׃ 39 וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל וַיֹּאמֶר
,Nabal manu de mei opprobrij *litem litigauit* qui DOMINVS Benedictus
בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר־רָב אֶת־רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד נָבָל
DOMINVS reddidit Nabal malum & ,malo à retinuit ſuum ſeruum &
וְאֶת־עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה וְאֶת־רָעַת נָבָל הֵשִׁיב יְהוָה
ſibi eā *capiendū ad* ‡ Abigail *in* * eſt locutus & ,Dauid miſitque .eius caput in
בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל לְקַחְתָּהּ לוֹ
ſūt locuti &, Charmel in Abigail ad Dauid ſerui venerūt Et .vxorem *in*
לְאִשָּׁה׃ 40 וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלָה וַיְדַבְּרוּ
.vxorem in ſibi *te capiendum ad* ,te ad nos miſit Dauid :dicendo ,eam ad
אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ לְקַחְתֵּךְ לוֹ לְאִשָּׁה׃
tua *famula* Ecce : dixit & ,terrā ſup *facies* in ſe incuruauit & ,ſurrexit Et
וַתָּקָם וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתְךָ 41
.mei domini ſeruorum pedes lauandum ad *ancillam in* †
לִשְׁפְחָה לְרָחֵץ רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנִי׃
quinque & ,aſinum ſuper *equitauit* & ,Abigail ſurrexit & ,feſtinauit Et
וַתָּמָהַר וַתָּקָם אֲבִיגַיִל וַתִּרְכַּב עַל־הַחֲמוֹר וַחֲמֵשׁ 42
fuit & ,Dauid *legatos* * poſt iuit & :eius *pedem* ‡ ad *ambulantes* † eius puellæ
נַעֲרֹתֶיהָ הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי דָוִד וַתְּהִי־
fuerunt & ;Izrehel de Dauid *cepit* ‖ Achinoham Et .*vxorem in* ‡ ei
לוֹ לְאִשָּׁה׃ 43 וְאֶת־אֲחִינֹעַם מִיִּזְרְעֶאל וַתִּהְיֶיןָ
.vxores *in* ſibi ipſæ ambæ etiam
גַּם־שְׁתֵיהֶן לוֹ לְנָשִׁים׃

.ſuum gladium *vir* vos Accingite : ſuis viris Dauid Dixitque
13 וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו הִגְרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ
Dauid etiam ſe accinxit & :ſuum gladium vnuſquiſque ſe accinxerunt Et
וַיַּחְגֹּר גַּם־דָּוִד וַיַּחְגְּרוּ אַחֲרֵי דָוִד כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
, viri quadringenti ferme Dauid poſt aſcenderunt & ;ſuum gladium
וּמָאתַיִם יָשְׁבוּ עַל־הַכֵּלִים׃ 14 וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת
vxori Abigail Et .*vaſa* *ſuper* manſerunt ducenti . &
נָבָל הִגִּיד נַעַר־אֶחָד מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד
eſt inuectus & , noſtrū dominum *benedicendum* ‡ ad deſerto è *legatos* *
מַלְאָכִים מִהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ וַיִּעַט
pudefacti fuimus‡ non & ;valde nobis † boni viri Et .eos in
בָּהֶם׃ 15 וְהָאֲנָשִׁים טֹבִים לָנוּ מְאֹד וְלֹא הָכְלַמְנוּ
,eis cum ambulauimus ‡ diebus omnibus quicquam *viſitauimus* † nec
וְלֹא־פָקַדְנוּ מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הִתְהַלְּכֵנוּ אִתָּם
,nocte *etiam* ,*nos ſuper* ‡ fuerunt Murus .agro in *nos exiſtendo in* *
בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה׃ 16 חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ גַּם־לַיְלָה
.*pecus paſcentes eis cum nos eſſe* ‡ diebus omnibus ,die *etiam* ‖
גַּם־יוֹמָם כָּל־יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עִמָּם רֹעִים הַצֹּאן׃
malitia eſt *conſummata* * quia ,facias quid vide & ,ſcito nunc Et
17 וְעַתָּה דְעִי וּרְאִי מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־כָלְתָה הָרָעָה
filius ‡ ipſe & : eius domum omnem *ſuper* † & noſtrum dominum *in* ‡
אֶל־אֲדֹנֵינוּ וְעַל־כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶן־
cepit ‡ & Abigail feſtinauit Et .eum ad loqui *præ* , *profectu ſine* ‖
בְּלִיָּעַל מִדַּבֵּר אֵלָיו׃ 18 וַתְּמַהֵר אֲבִיגַיִל וַתִּקַּח
,*factas* * oues quinque & , vini vtres duos & , panes ducentos
מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵי נִבְלֵי־יָיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיוֹת
ducentas & *aridos bouros* * centum & , polentæ ſata quinque &
וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם
:ſuis pueris Dixitque .aſinos ſuper poſuit & : carycas
דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים׃ 19 וַתֹּאמֶר לְנְעָרֶיהָ
Nabal ſuo viro Et .*veniens* † vos poſt ego ecce ;*meas facies ad* ‡ Tranſite
עִבְרוּ לְפָנַי הִנְנִי אֲחֲרֵיכֶם וּלְאִישָׁהּ נָבָל
, aſinum ſuper equitante illa ,fuit Et . indicauit non
לֹא הִגִּידָה׃ 20 וְהָיְתָה הִיא רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמוֹר
deſcendentes * eius viri & ,Dauid ecce & ,montis *abſcondito in* ‖ deſcendente &
וְיֹרֶדֶת בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה דָוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים
Certè : dixit Dauid Et .eis occurrit & : eius occurſum in
לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם׃ 21 וְדָוִד אָמַר אַךְ
non & , deſerto in huic † quæ omnia ſeruaui vanum in
לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָזֶה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־
malum mihi reddidit & ;quicquam ,ſibi * quæ omnibus ex *fuit viſitatum* ‡
נִפְקַד מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּשֶׁב־לִי רָעָה
ſic & ,Dauid inimicis Deus faciat Sic .bono pro
תַּחַת טוֹבָה׃ 22 כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאוֹיְבֵי דָוִד וְכֹה
mane ad vſque ei ‡ quæ omnibus ex reliquero ſi , addat ‡ ſunt
יוֹסִיף אִם־אַשְׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־ הַבֹּקֶר
,Dauid Abigail vidit Et .parietem in mingentem
מַשְׁתִּין בְּקִיר׃ 23 וַתַּרְא אֲבִיגַיִל אֶת־דָּוִד
Dauid *facies* * in ſe proſtrauit & , aſino *deſuper* ‡ deſcendit & , feſtinauit &
וַתְּמַהֵר וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמוֹר וַתִּפֹּל לְאַפֶּי דָוִד
ſuper cecidit † Et .terram ‖ ſe incuruauit & ,*ſuas facies* † ſuper
וַתִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה׃ 24 וַתִּפֹּל עַל־
obſecro loquatur & ,*iniquitas mi domine ego me* In† : dixit & , eius pedes
רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנִי הָעָוֹן וּתְדַבֶּר־נָא
.tuæ ancillæ verba audi & ,tuis auribus in tua ancilla
אֲמָתְךָ בְּאָזְנֶיךָ וּשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ׃
profectu abſque ‖ virum *ad* ‡ ſuum cor meus dominus ponat quæſo Ne
25 אַל־נָא יָשִׂים אֲדֹנִי אֶת־לִבּוֹ אֶל־אִישׁ הַבְּלִיַּעַל
,eius nomen Nabal † ,*ipſe* ſic ſuū nomē ſecundū quia , Nabal ſuper , hunc
הַזֶּה עַל־נָבָל כִּי כְשְׁמוֹ כֵּן הוּא נָבָל שְׁמוֹ
,mei domini pueros vidi non tua ancilla ego & :eo cum *vilitas* &
וְנִבְלָה עִמּוֹ וַאֲנִי אֲמָתְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנִי
,DOMINVS viuit mi domine nunc Et .miſiſti quos
אֲשֶׁר שָׁלָחְתָּ׃ 26 וְעַתָּה אֲדֹנִי חַי־יְהוָה
veniendo à * DOMINVS te prohibuit quia , tua anima viuit &
וְחֵי־נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר מְנָעֲךָ יְהוָה מִבֹּוא
Nabal ſicut ſint nunc Et . tibi tuam manum ſeruaret & , ſanguinibus in
בְּדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדְךָ לָךְ וְעַתָּה יִהְיוּ כְנָבָל
nunc Et .malum *meum dominum ad* † quærentes & ,tui in mici
אֹיְבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־אֲדֹנִי רָעָה׃ 27 וְעַתָּה
detur & , meo domino tua ancilla attulit quam , hæc benedictio
הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ לַאדֹנִי וְנִתְּנָה
.mei domini *pedibus in ambulantibus* ‡ pueris
לַנְּעָרִים הַמִּתְהַלְּכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי׃

vnuſquiſque

9 מֵאָה ad ſupellectilia.
10 כְּלָה
* nuncios ‡ ſalutandum
11 עָזַב כְּלָם
† fuerunt ‡ fuim^o ignominia affecti †defuit nobis ‡ quibus * dū eſſemus ‡ nobis , tum ‖ tum ‡ quibus cum eis pauimus pecora. * completa
12 רָאָה
‡ cōtra † cōtra ‡ eſt impius, vt nemo poſſit * tulit
אבגיל
* paratas
13 שָׁנָה עשׂוית
*ligaturas vuarū paſſarū,
14 סָאָה
15 מֵאָה שׁוֹם ‡ ante me † venio.
16 נָגַד
‖ per abſconditum *deſcendebāt
† erant
‡ defuit *erāt
17 שׁוּב רוּעַ
18 רָדַד נָפַל ‡ faciē ſuā ‖ in † proſtrauit ſe ad
19 שָׁחָה
† Obſecro ego domine mi, ſit obnoxia pœnę iniquitatis,
20 עָוֹה ‡ ſuper ‖ impiū eſt † inſipiens ſtultitia
21 חָיָה
*vt non venires
22 כֹּה יוֹסִיף פֹּה אוֹר ‡ ſunt
23 שָׁתַן רָאָה ‡ de * faciem
24 שָׁחָה
† Obſecro ego domine mi, ſit obnoxia pœnę iniquitatis,
25 עָוֹה ‡ ſuper ‖ impiū eſt † inſipiens ſtultitia
26 חָיָה
*vt non venires
27 בּוֹא ‡ qui ambulāt ad pedes

*benedictum eloquium meū, ne venirem ‡ ad ſeruandū
a כְּלָה
ne malefacerem non והבאת
p ad parietem.
b יָתַר tulit
c לָקַח בּוֹא
‖ vocē tuam, ‡ ſuſcepi faciem tuam.
d עָלָה רָאָה
† erat ‖ regiū ‡ iocūdū ‡ erat rem paruam, & magnam,
e נָגַד
* cùm egreſſum eſſet
f הָיָה יָצָא
* medio
g נָגַד מוּת
vt lapis. ‡ fuerunt
h יוֹם נָגַף
iudicauit iudicium
i רוּב
k רוֹעַ שׁוּב
* ad ‡ vt ſumeret
l בּוֹא
vt ſumat te
faciem ancilla
m קוֹם שָׁחָה
† pro ancilla
n שָׁנָה
insedit
o בּוֹא
† ambulabant ‡ pedes * nuncios
p יָלַךְ
‡ vxor ‖ tulit

nunciauerũt & ,Philistim *post* à Saul est reuersus quando ,fuit Et
[b] [c] [d]
2 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּגִּדוּ
.ghedi-Hen deserto in * Dauid Ecce :dicendo ,ei
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּמִדְבַּר עֵין גֶּדִי׃
,Israel omni ex *electi viri** millia tria Saul Tulitque
3 [e] וַיִּקַּח שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
petrarum *facies* † super eius viros & ,Dauid quærendum ad iuit &
וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַאֲנָשָׁיו עַל־פְּנֵי צוּרֵי
super pecoris † caulas ad venit Et .syluestrium hircorum
הַיְעֵלִים׃
4 [f] וַיָּבֹא אֶל־גְּדֵרוֹת הַצֹּאן עַל־
.*suos pedes* *tegendum* † ad Saul est ingressus & ;spelunca *ibi* & † ,viam
הַדֶּרֶךְ וְשָׁם מְעָרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת־רַגְלָיו
manentes ‡ spelunce lateribus in eius viri & ,Dauid Et
וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו בְּיַרְכְּתֵי הַמְּעָרָה יֹשְׁבִים׃
DOMINVS dixit quam dies Ecce :eum ad Dauid viri Dixeruntque
5 [g] וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה
ei facies & ,tua manu in tuum inimicum *dans* * ego Ecce :te ad
אֵלֶיךָ הִנֵּה אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־אֹיִבְךָ בְּיָדֶךָ [h] וְעָשִׂיתָ לּוֹ
abscidit & ,Dauid surrexit & .tuis oculis in *eis bonum* quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יִטַב בְּעֵינֶיךָ [i] וַיָּקָם דָּוִד וַיִּכְרֹת אֶת־
.*secreto in* † Saul ‡ quod ,palli *alam* ‖
כְּנַף־הַמְעִיל אֲשֶׁר לְשָׁאוּל [k] בַּלָּט׃
abscinderat quòd propterea ,eum Dauid cor percussit & *sic* ‡ post fuit Et
6 [l] וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן נָכָה לֵב־דָּוִד אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת
mihi Absit : suis viris Dixitque .Sauli ipsi ‡ quæ *alam*
7 אֶת־כְּנַף מְעִיל שָׁאוּל׃ [m] וַיֹּאמֶר לַאֲנָשָׁיו חָלִילָה לִי
uncto † meo domino hoc *verbum* faciam si ,DOMINO à †Christo
מֵיְהוָה אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לַאדֹנִי לִמְשִׁיחַ
DOMINI *uncti* † quia ;eu in meam manum *mittendum ad* ‡ ,DOMINI ‡ vt mittam
יְהוָה לִשְׁלֹחַ יָדִי בּוֹ כִּי־מְשִׁיחַ יְהוָה [n] הוּא׃
eos *dedit* ‡ non & ,verbis in suos viros Dauid *scidit* Et .*ipse* * † Christus
8 [o] וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו בַּדְּבָרִים וְלֹא נְתָנָם
.*via in* * iuit & ,spelunca de surrexit Saul Et .Saul in consurgere
וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּצֵא מִן־הַמְּעָרָה וַיֵּלֶךְ בַּדָּרֶךְ׃
clamauit & ,spelunca de est egressus & ,posthæc Dauid surrexit Et
9 [p] וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן וַיֵּצֵא מִן־הַמְּעָרָה וַיִּקְרָא
,se post Saul respexit Et .rex mi Domine :dicendo ,Saul post
אַחֲרֵי־שָׁאוּל לֵאמֹר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ [q] וַיַּבֵּט שָׁאוּל אַחֲרָיו
.*se incuruauit* ‡ & ,terram in *vultus* † Dauid inclinauit &
וַיִּקֹּד דָּוִד אַפַּיִם אָרְצָה [r] וַיִּשְׁתָּחוּ׃
,hominis verba *audies* ‡ quid Vt : Saul ad Dauid Dixitque
10 [s] וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׁאוּל לָמָּה תִשְׁמַע אָת־דִּבְרֵי אָדָם
hac die Ecce .tuum malum *quæres* Dauid Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה [t] הִנֵּה רָעָתֶךָ׃
11 mea manu in hodie DOMINVS te tradiderit quòd tui oculi viderunt
[u] רָאוּ עֵינֶיךָ אֵת אֲשֶׁר־נְתָנְךָ יְהוָה הַיּוֹם בְּיָדִי
Non :dixi & .*te super pepercit* † & ,te *occidendum ad* * dixit Et .spelunca in
בַּמְּעָרָה וָאֹמַר לַהֲרָגֶךָ [v] וַתָּחָס עָלֶיךָ וָאֹמַר לֹא־
.*ipse* ‡ DOMINI *vnctus* ‡ quia ,meum dominum in meâ manum *mittam*
אֶשְׁלַח יָדִי בַּאדֹנִי כִּי־מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא׃
quia :mea manu in tui pallij *alam* † vide etiam ,vide mi pater Et
12 [w] וְאָבִי רְאֵה גַם־רְאֵה אֶת־כְּנַף מְעִילֶךָ בְּיָדִי כִּי
,vide & ,Scito .te interfeci non & ,tui pallij *alam* *me abscindendo in* ‖
בְכָרְתִי אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ [x] וְלֹא הֲרַגְתִּיךָ דַּע וּרְאֵה
tu Et .tibi peccaui non & ;præuaricatio & ,malum mea manu in† nõ quia
כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וּפֶשַׁע וְלֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה
DOMINVS Iudicet .eam *capiendum ad* * meæ animæ *insidians* ‡
צֹדֶה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ [y] יִשְׁפֹּט יְהוָה
13 mea manus & :te de DOMINVS me vlciscatur & ,te *inter* & ,me inter
בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְנָקָמַנִי יְהוָה מִמֶּךָּ וְיָדִי
impiis Ab :*antiqui** prouerbiũ dicit Quemadmodum .te in sit non *antiquorũ
14 לֹא תִהְיֶה־בָּךְ׃ [z] כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי מֵרְשָׁעִים
quem Post .te in sit non mea manus & :impietas egredietur
15 [a] יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ׃ [b] אַחֲרֵי מִי
,mortuum canem post ? *persequens tu* † quem *post* , Israel rex est egressus †persequeris?
יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף [c] אַחֲרֵי כֶּלֶב
iudicet & ,iudicem in DOMINVS sit Et .vnum pulicem post
מֵת [d] אַחֲרֵי פַּרְעֹשׁ אֶחָד׃ [e] וְיִהְיֶה יְהוָה לְדַיָּן
16 iudicet eau- tua manu de me iudicet &, *meã litẽ disceptet* & ,videat & ; e inter &, me inter
וְיִשְׁפֹּט בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְיֶרֶא [f] וְיָרֶב אֶת־רִיבִי וְיִשְׁפְּטֵנִי מִיָּדֶךָ׃
sam meam, hæc verba loqui Dauid *consummare sicut* ‡ ,fuit Et ‡ cùm com-
17 [g] וַיְהִי כְּכַלּוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה pleuisset †est
leuauit & ;Dauid mi fili hæc tua vox † Num :Saul dixit & ;Saul ad
אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שָׁאוּל [h] הֲקֹלְךָ זֶה בְּנִי דָוִד [i] וַיִּשָּׂא
tu Iustus :Dauid ad Dixitque .fleuit & ,suam vocem Saul Iustior es
שָׁאוּל קֹלוֹ [k] וַיֵּבְךְּ׃ [l] וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד צַדִּיק אַתָּה

malum tibi retribui ego & ,bonum mihi retribuisti tu quia :me *pro*
מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה גָּמַלְתַּנִי הַטּוֹבָה וַאֲנִי גָּמַלְתִּיךָ הָרָעָה׃
;bonum mecum fecisti quod ,hodie indicasti tu Et
19 [m] וְאַתָּה הִגַּדְתָּ הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָה אִתִּי טוֹבָה אֵת
.me occidisti non & ,tuam manum in DOMINVS me *concluſit* quia
אֲשֶׁר סִגְּרַנִי יְהוָה בְּיָדֶךָ וְלֹא הָרַגְתָּנִי׃
via in eum mittet & * ,suum inimicum quispiam inuenerit *cùm* Et
20 [n] וְכִי־יִמְצָא־אִישׁ אֶת־אֹיְבוֹ וְשִׁלְּחוֹ בְּדֶרֶךְ
quam ,hac die pro bonum tibi *rependat* DOMINVS & ; bona
טוֹבָה וַיהוָה יְשַׁלֶּמְךָ טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
;regnabis regnando quòd ,cognoui ecce nunc Et .mihi fecisti
21 עָשִׂיתָה לִי׃ [o] וְעַתָּה הִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי מָלֹךְ תִּמְלֹךְ
mihi iura nunc Et .Israel regnum tua manu in stabit &
וְקָמָה בְיָדְךָ מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל׃ [p] וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִי
22 *per Dominũ disperderis si & ;me post meum semen absciderisi ,DOMINO *in
בַּיהוָה אִם־תַּכְרִית אֶת־זַרְעִי אַחֲרָי וְאִם־תַּשְׁמִיד
: Saul ipsi Dauid iurauit Et .mei patris domo de meum nomen
23 אֶת־שְׁמִי מִבֵּית אָבִי׃ [q] וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לְשָׁאוּל
super † ascenderũt eius viti &, Dauid & ;suam domum in Saul abiit &
וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל אֶל־בֵּיתוֹ וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו עָלוּ עַל־
.*munitionem* ‡
הַמְּצוּדָה׃

CAP. XXV. כה

planxerũt & ,Israel omnis sunt congregati & ,Semuel est mortuus Et
1 [r] וַיָּמָת שְׁמוּאֵל וַיִּקָּבְצוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ־ *mort
,Dauid surrexit Et . Ramah in sua domo in eum sepelierunt & ,eum
לוֹ וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּבֵיתוֹ בָּרָמָה וַיָּקָם דָּוִד
*erat pecudes eius *opus* ‖ & ,Mahon in * vir Et .Paran desertum in descendit &
2 [s] וַיֵּרֶד אֶל־מִדְבַּר פָּארָן׃ [t] וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ ‖ *erat
millie & ,millia tria *pecus* ei & ;valde magnus vir ‖ & :Charmel in ‖ oues
בַּכַּרְמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים וְאֶלֶף
.Charmel in *suum pecus* *tondendo in* ‡ erat & ; capræ ‡ dũ tonderet pecudes suas
עִזִּים וַיְהִי בְּגָזּוֹז אֶת־צֹאנוֹ בַּכַּרְמֶל׃
3 mulier † & :Abigail ‡ eius vxoris nomen & ,Nabal viri nomen Et ‡ erat † erat
[u] וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אֲבִגַיִל וְהָאִשָּׁה
,*adinuentionibus* * malus & ,durus ‖ vir & :forma pulchra &, intellectu bona ‖ erat *operib*
טוֹבַת־שֵׂכֶל [v] וִיפַת תֹּאַר וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעֲלָלִים ‡ erat †tõderet
tondens ‡ quòd ,deserto in Dauid audiuit Et .Calibita *ipse* † & כְּלִבִּי
4 וְהוּא כָלִבִּי׃ [w] וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי־גֹזֵז ‡ pecora sua.
dixitque : pueros decem Dauid misit Et .*suum pecus* ‡ Nabal
5 נָבָל אֶת־צֹאנוֹ׃ [x] וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים וַיֹּאמֶר ‡ ite ‖ salutate
optabitis ‖ & ,Nabal ad *venietis* ‡ & ,Charmel in Ascendite :pueris Dauid †eum paci-
דָּוִד לַנְּעָרִים [y] עֲלוּ כַרְמֶלָה וּבָאתֶם אֶל־נָבָל וּשְׁאַלְתֶּם־ ficè ‡ dicite
;vitam Ad :sic *dicetis* ‡ Et .*pacem ad* meo nomine in *ei* † †עֲלֵה
6 לוֹ בִשְׁמִי לְשָׁלוֹם׃ [z] וַאֲמַרְתֶּם כֹּה [a] לְחַי ‡ חָיֶה
.*pax* ‡ tibi * quod omne & , *pax* ‖ tua domus & , *pax* tu & pacificus, ‖ pacifica *est
וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ שָׁלוֹם׃ ‡ erit pacificũ.
‖ qui , pastores nunc ;tibi † tondentes quòd ,audiui nunc Et †sunt ‖ sunt
7 [b] וְעַתָּה שָׁמַעְתִּי כִּי גֹזְזִים לָךְ הָרֹעִים אֲשֶׁר רוֹעַ
est visitatum ‡ nec ,eos *verecundia* ‡ affecimus non : nobiscum fuerunt, tibi ‡ ignominia
הָיוּ עִמָּנוּ לֹא הֶכְלַמְנוּם וְלֹא־נִפְקַד ‡ defuit
.Charmel in *eos esse* † diebus omnibus quicquam eis †quib* fuerũt
8 לָהֶם מְאוּמָה כָּל־יְמֵי [c] הֱיוֹתָם בַּכַּרְמֶל׃ הָיָה
pueri Inueniantque .tibi annunciabit & ,tuos pueros Interroga
[d] שְׁאַל אֶת־נְעָרֶיךָ [e] וְיַגִּידוּ לָךְ וְיִמְצְאוּ הַנְּעָרִים ‖ in
obsecro da .venimus bona die *super* quia ,tuis oculis in gratiam חסר אלף
חֵן בְּעֵינֶיךָ כִּי־עַל־יוֹם טוֹב בָּאנוּ [f] תְּנָה־נָא אֵת חָנַן נָתַן
.Dauid tuo filio & ,tuis seruis tua manus inuenerit quod
אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ וּלְבִנְךָ לְדָוִד׃
omnia iuxta Nabal ad sunt locuti & , Dauid pueri venerunt Et
9 [g] וַיָּבֹאוּ נַעֲרֵי דָוִד וַיְדַבְּרוּ אֶל־נָבָל כְּכָל־ *noa
reſpondit Et .quieuerunt & ;Dauid nomine in hæc verba
10 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד [h] וַיָּנוּחוּ׃ [i] וַיַּעַן ‡ nõh *ענה
Hodie ? Isai filius quis & ,Dauid ‡ Quis :dixit & ,Dauid seruis Nabal ‡ est
נָבָל אֶת־עַבְדֵי דָוִד וַיֹּאמֶר מִי דָוִד וּמִי בֶּן־יִשַׁי הַיּוֹם qui diuidunt
.suorũ dominorũ *faciebus* † à *vir* * se *diuidentes* serui sunt multiplicati * vnusquisq;
רַבּוּ עֲבָדִים הַמִּתְפָּרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו׃ † facie
quam ,meam victimam & ,*meas aquas* ‖ & ,meum panem *capiam* ‡ Et ‡ tollam
11 [k] וְלָקַחְתִּי אֶת־לַחְמִי וְאֶת־מֵימַי וְאֶת טִבְחִי אֲשֶׁר ‖ aquã meam,
vnde , cognoui non quos ,viris dabo & ,meis tonsoribus *mactani* ‡
טָבַחְתִּי לִגְזֵזַי וְנָתַתִּי לַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי אַי מִזֶּה ‡ occidi
,sunt reuersi & ;suam viam ad Dauid pueri sunt conuersi Et * sint?
12 הֵמָּה׃ [l] וַיָּשֻׁבוּ נַעֲרֵי־דָוִד לְדַרְכָּם ‡ ipsi*
.hæc verba omnia secundum ei annunciauerunt & ,venerunt &
וַיָּבֹאוּ [m] וַיַּגִּידוּ לוֹ כְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ ‡ שוב

:sacerdotes *in ipse irruit* & ,Edomæus Doeg est conuersus & .sacerdotes *in*
בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַּכֹּהֲנִים
.lineum ephod *portantem virum* quinque & octoginta illa die in interfecit &
וַיָּמֶת בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד׃
ad vsque & viro à ,gladij *os ad* percussit sacerdotum ciuitatē Nob Et
19 וְאֵת נֹב עִיר־הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי־חָרֶב מֵאִישׁ וְעַד־
os ad agnum & ,asinum & ,bouem &, *sugentem* ad vsque & *infantē ab* ,mulierem
אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־
ei nomen & ,Ahitub *filio* Achimelech vnus filius euasit Et .gladij
חָרֶב׃ 20 וַיִּמָּלֵט בֶּן־אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ
,Dauid ipsi Ebiathar nunciauit Et .Dauid post fugit & ;Ebiathar
אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד׃ 21 וַיַּגֶּד אֶבְיָתָר לְדָוִד
Dauid dixit Et .DOMINI sacerdotes Saul occidisset quòd
כִּי הָרַג שָׁאוּל אֵת כֹּהֲנֵי יְהוָה׃ 22 וַיֹּאמֶר דָּוִד
quòd ,Edomæus Doeg ibi quòd illa die in Noui : Ebiathar ad
לְאֶבְיָתָר רַע־אָנֹכִי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי כִּי־
.tui patris *domus animæ omnē in* causam præbuiego Saul nunciaret nunciando
הַגֶּד יַגֵּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי סַבֹּתִי בְּכָל־נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ׃
quæret ,meam animam quæsierit qui quia ,timeas ne . *mecum Sede*
23 שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי אֲשֶׁר־יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ
.me penes *tu custodia* quia ,tuam animam
אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־מִשְׁמֶרֶת אַתָּה עִמָּדִי׃

CAP. XXIII. כג

,Chehilah *in pugnantes* Philistæi Ecce :dicendo ,Dauid nũciauerunt Et
וַיַּגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּקְעִילָה
,DOMINO *in* Dauid interrogauit Et .areas *diripientes* ipsi &
וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־הַגָּרְנוֹת׃ 2 וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה
Dixitque ?istos Philistæos *in* percutiam & ,vadam Num : dicendo
לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכִּיתִי בְּפְלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה ס וַיֹּאמֶר
.Chehilah seruabis &, Philistæos *in* pcuties &, Vade: Dauid ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַּפְלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה׃
,*timentes* Iehudah in hîc nos Ecce :eum ad Dauid viri Dixeruntque
3 וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹה בִּיהוּדָה יְרֵאִים
?Philistim *ordines* ‖ ad Chehilah in *inerimus* cùm etiam &
וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִילָה אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים׃
ei respondit Et .DOMINO *in interrogandum ad* Dauid adhuc addidit Et
4 וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לִשְׁאֹל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ
dans ego quia ,Chehilah in descende , Surge : dixit & ,DOMINVS
יְהוָה וַיֹּאמֶר קוּם רֵד קְעִילָה כִּי־אָנֹכִי נֹתֵן
,Chehilah in eius viri & ,Dauid abiit Et .tua manu in Philistæos
אֶת־פְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ׃ 5 וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה
eos *in* percussitque :eorum *acquisitiones* ‖ duxit &, Philistæis *in* † pugnauit &
וַיַּלָּחֶם בַּפְלִשְׁתִּים וַיְנַהַג אֶת־מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם
.Chehilah habitatores Dauid seruauit &, magna plaga
מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֶת יֹשְׁבֵי קְעִילָה׃
,Chehilah in Dauid ad Achimelech filius Ebiathar *fugiendo in* fuit Et
6 וַיְהִי בְּבָרַח אֶבְיָתָר בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ אֶל־דָּוִד קְעִילָה
.sua manu in descendit ephod *
אֶפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ׃
:Saul dixitq; ,Chehilah in Dauid venisset quòd ,Saul fuit nunciatum Et
7 וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָא דָּוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
vrbem *in* ingrediendo est clausus quia ,mea manu in Deus eum *Alienauit*
נִכַּר אֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְעִיר
populum omnem Saul *audine fecit* Et .vectis & ,portarum
דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ׃ 8 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־כָּל־הָעָם
& ,Dauid *angustiandum ad* * ,Chehilah in *descendendum ad* ,prælium in
לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת קְעִילָה לָצוּר אֶל־דָּוִד וְאֶל־
;malum *tacens* ‖ Saul se *super* † quòd Dauid cognouit Et .eius viros
אֲנָשָׁיו׃ 9 וַיֵּדַע דָּוִד כִּי עָלָיו שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה
. ephod Applica : sacerdotem Ebiathar ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד׃
audiuit audiendo ,Israel Deus DOMINE :Dauid Dixitque
10 וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמוֹעַ שָׁמַע
ciuitatē *corrumpendū ad* † Chehilah in venire Saul *quærens* quòd ,tuus seruus
עַבְדֶּךָ כִּי־מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לָבֹא אֶל־קְעִילָה לְשַׁחֵת לָעִיר
;eius manu in Chehilah *domini* ‖ me *concludent* Nunquid .me propter
בַּעֲבוּרִי׃ 11 הַיַסְגִּרֻנִי בַּעֲלֵי קְעִילָה בְיָדוֹ
DOMINE, tuus seruus audiuit quemadmodum, Saul descendet Nunquid
הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבְדֶּךָ יְהוָה
.Descēdet: DOMINVS Dixitq; .tuo seruo quæso Indica? Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד־נָא לְעַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד׃
& ,me Chehilah *domini concludent* Nunquid : Dauid Dixitque
12 וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲיַסְגִּרוּ בַעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־
.*Concludent* : DOMINVS dixit &? Saul manu in meos viros
אֲנָשַׁי בְּיַד שָׁאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה יַסְגִּרוּ׃

interfecit
דוֹאֵג
[k]
viros portantes
[f] נָבָה
à paruulo lactentem, boues, & asinos, & pecudes acie
[g] פִּי
filij
[k] נֶגֶד
‡ erat
דוֹאֵג
[k]
[i] סָבַב
quòd interficeretur omnis homo familiæ Mane apud me.
[i] וְיָשַׁב [k] יֵרֵא
custodit° eris
pugnāt cum
[a] נֶגֶד
‖ diripiunt Dominum
[b] שָׁסָה
[c] נָכָה
[d] יָשַׁע
timemus quãto magis cùm petrexerimus ‖ acies
[e] וְלָךְ
vt interrogaret Dominũ.
[f] עָנָה
do
[g] יָרַד
‡ cũ ‖ pecudes
[h] נָכָה
[i] יָשַׁע
cùm fugeret
* cum
congregauit
vt descēderet
*vt obsideret
[j] יָרַד
†contra ‡tacitè cogitaret
[k] יָדַע רוּעַ
Tradent.

sunt egressi & ; viri sexcenti fermè eius viri & ,Dauid surrexit Et
וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ [q] וַיֵּצְאוּ [o] קְעִילָה [p]
,est nunciatũ Sauli Et .ambulauerunt quo *in* ambulauerunt & ,Chehilah è
יָצָא [q] מִקְעִילָה וַיִּתְהַלָּכוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלָּכוּ וּלְשָׁאוּל הֻגַּד
.exire cessauit & : Chehilah è Dauid euasisset quòd
כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְעִילָה וַיֶּחְדַּל לָצֵאת׃
monte *in* munitionibus, munitionibus in deserto in Dauid mansit Et
14 וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר בַּמְּצָדוֹת וַיֵּשֶׁב בָּהָר [r] שׁוּב [s]
eũ tradidit non & ,diebus omnibus Saul eum quęsiuit & ;Ziph deserto in
בְּמִדְבַּר־זִיף וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־הַיָּמִים וְלֹא־נְתָנוֹ
Saul esset egressus quòd Dauid vidit Et .eius manu in Deus
אֱלֹהִים בְּיָדוֹ׃ 15 וַיַּרְא דָּוִד כִּי־יָצָא שָׁאוּל [s] רָאָה [t]
* erat .sylua in Ziph deserto in * Dauid & .suam animam quærendum ad
לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־זִיף בַּחֹרְשָׁה׃
sylua in Dauid ad iuit & , Saul filius Ionathan surrexit Et
16 וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּוִד חָרְשָׁה
.Deo in eius manum confortauit &
וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ בֵּאלֹהִים׃
Saul manus te inueniet non quia ,timeas Ne :eum ad Dixitque
17 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד־שָׁאוּל
secundus :*secundum in* tibi ero & ,Israel super regnabis tu & ,mei patris
וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ לְמִשְׁנֶה [s] שָׁנָה
.ita *sciens* meus pater Saul etiam &
וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַכֵּן׃
pepigerunt coram Dño. Dauid mansit & .DOMINI *facies ad* fœdus ipsi ambo *exciderunt* Et
18 וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית [t] לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב דָּוִד
.suam domum in abiit Iehonathan Et . sylua in
בַּחֹרְשָׁה וְיהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ׃
dicentes: Dauid Nónne :*dicendo* , Ghibhah in Saul ad Ziphæi ascenderunt Et
19 וַיַּעֲלוּ זִפִּים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד [u] עֹלָה [v]
*quæ ,Chachilah colle in , sylua in *munitionibus* in nobiscũ *se abscondens*
מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בַּמְּצָדוֹת בַּחֹרְשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר
tuæ animæ desiderium omne ad nunc Et .Iesimon *dextra* à
מִימִין הַיְשִׁימֹן׃ 20 וְעַתָּה לְכָל־ [x] אַוַּת נַפְשְׁךָ
.regis manu in eum *concludere nobis* & : descende descendendo rex
הַמֶּלֶךְ [y] לָרֶדֶת רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃
.*me super pepercistis* quia ,DOMINO † vos Benedicti : Saul Dixitque
21 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה כִּי חֲמַלְתֶּם עָלָי׃
sit quo ‡ eius locum videte &, scitote & ;adhuc parate ,quæso Ite
22 לְכוּ־נָא [a] הָכִינוּ עוֹד [b] וּרְאוּ [c] אֶת־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה
aget callidè callendo ‡ : me ad dixit quia . ibi eum viderit quis , eius pes
רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר אֵלַי עָרֹם יֵעָרֵם
se *abscondet* * quibus *latibulis omnibus ex* scitote &, videte Et .ipse
הוּא׃ 23 וּרְאוּ וּדְעוּ מִכָּל הַמַּחֲבֵאִים אֲשֶׁר יִתָּחַבֵּא
si , erit Et .vobiscum ibo & ;*rectum ad* ‖ me ad reuertimini & , *ibi*
שָׁם [d] וְשׁוּבְתֶם אֵלַי נָכוֹן וַהֲלַכְתִּי אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־
.Iehudah millibus omnibus in eum scrutabor & ,terra in ipse fuerit
יֶשְׁנוֹ בָּאָרֶץ וְחִפַּשְׂתִּי אֹתוֹ בְּכָל אַלְפֵי יְהוּדָה׃
eius viri & ,Dauid Et . Saul *facies ad* Ziph in abierunt & ,surrexerunt Et
24 וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
.Iesimon † dexteram ad *solitudine* ‡ in Mahon deserto in ‖
בְּמִדְבַּר מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁימוֹן׃
;Dauidi* nũciauerunt &, quęrendum ad eius viri & ,Saul *iuit* Et
25 וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו [e] לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד
, Saul audiuit Et .Mahon deserto in mansit & ,petram ‡ descendit &
וַיֵּרֶד הַסֶּלַע וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מָעוֹן וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל
. Mahon desertum † Dauid *posti* est persecutus &
וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי־דָוִד מִדְבַּר מָעוֹן׃
latere ex eius viri & ,Dauid & ,hinc montis latere ex Saul iuit Et
26 וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל מִצַּד הָהָר מִזֶּה וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד
festinauit Dauid ire. ‡ facie ,Saul Et . Saul *faciebus* ‡ à *abeundum ad festinus* Dauid *fuit* & : inde montis
הָהָר מִזֶּה [f] וַיְהִי דָוִד נָחְפָּז לָלֶכֶת מִפְּנֵי שָׁאוּל וְשָׁאוּל
.eos *prehendendum ad* * eius viros *in* & ,Dauid *in corona cingentes* eius viri &
וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו לְתָפְשָׂם׃
se diffuderunt ‡ quia ,*vade* † & ,Accelera : dicendo ,Saul ad venit *legatus* Et
27 וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר מַהֲרָה וְלֵכָה כִּי־פָשְׁטוּ
posti persequendo à Saul est reuersus Et .terram super Philistim
פְלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ׃ 28 וַיָּשָׁב שָׁאוּל מֵרֶדֶף אַחֲרֵי
illum locum vocauerunt Ideo :Philistim occursum in iuit & ,Dauid
דָוִד וַיֵּלֶךְ לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא
. hammachlecoth Selah ‡
סֶלַע הַמַּחְלְקוֹת׃
‡ petram diuisionum.

CAP. XXIIII. כד

.Henghedi munitionibus in mansit & , inde Dauid ascendit Et
1 וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בְּמְצָדוֹת עֵין־גֶּדִי׃ [a] עֵלָה *

CAP. XXI. כא

contremuit Et .ſacerdotē Achimelech ad Nob in Dauid venit Et timuit

1 וַיָּבֹא דָוִד נֹבָה אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיֶּחֱרַד

, es ſolus tu Quare : ei dixitque ,Dauid occurſum in * ,Achimelech * & venit

אֲחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה לְבַדֶּךָ

:ſacerdotem Achimelech ad Dauid Dixitque ?tecum ! non vir & I eſt

2 וְאִישׁ אֵין אִתָּךְ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן

quicquam neſciat Vir , me ad dixitque ,verbum mihi præcepit Rex aliquid

צִוָּה

הַמֶּלֶךְ צִוַּנִי דָבָר וַיֹּאמֶר אֵלַי אִישׁ אַל־יֵדַע מְאוּמָה

pueros Et .tibi præcepi quod * & ,te mittens ego quod verbum de re propter quam mitto

אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֹתְךָ וַאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְאֶת־הַנְּעָרִים

ſub eſt quid nunc Et .ignoti obſcuri locum ad feci ſcire * quam cuiuſdam, & locum ignotum talis.

יוֹדַעְתִּי אֶל־מָקוֹם פְּלֹנִי אַלְמֹנִי׃ 3 וְעַתָּה מַה־יֶּשׁ תַּחַת־

.inuentum vel,mea manu in da panes quinque ?tua manu

יָדֶךָ חֲמִשָּׁה־לֶחֶם תְּנָה בְיָדִי אוֹ הִנָּמְצָא׃

ad prophanus panis ‡ Non : dixit & ,Dauid * ſacerdos reſpondit Et

4 וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵין־לֶחֶם חֹל אֶל־

tantum * pueri ſe ſeruarunt Si ‡ .eſt ſanctitatis panis quinimo ;mea manu ſub

תַּחַת יָדִי כִּי־אִם־לֶחֶם קֹדֶשׁ יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אַךְ

Quinimo :ei dixit & ,ſacerdoti Dauid reſpondit Et ?muliere à Verè

5 מֵאִשָּׁה׃ וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־

fuerũt & ;me exeundo in ,nudiuſtertius ‡heri ſicut nobis ‡ eſt prohibita mulier

אִשָּׁה עָצְרָה־לָּנוּ כִּתְמֹל שִׁלְשֹׁם בְּצֵאתִי וַיִּהְיוּ

hodie quia etiã & ,prophanationis via ipſa & ; ſanctitas puerorum vaſa

כְּלֵי־הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ חֹל וְאַף כִּי הַיּוֹם

non quia ,ſanctitatem ſacerdos ei dedit Et .vaſe in ſanctificabitur

6 יִקְדַּשׁ בִּכְלִי׃ וַיִּתֶּן־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא

DOMINI faciebus à remoti †, facierum panis niſi panis ibi erat panẽ ſanctũ. non erant enim ibi panes

הָיָה שָׁם לֶחֶם כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה

ſeruis de vir ibi Et .ipſum capi die in calidum panem ponendum ad panes †qui erant facie

לָשׂוּם לֶחֶם חם בְּיוֹם הֻלְקְחוֹ׃ 7 וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי

Doegh eius nomen & ,DOMINI facies ad detentus * illa die in Saul סוֹר

שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא נָעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ דֹּאֵג

Dauid Dixitque .Saul ipſi † qui ,paſtorum potentiſſimus, Edomæus panes calidos quaſublatiſunt

הָאֲדֹמִי אַבִּיר הָרֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל׃ 8 וַיֹּאמֶר דָּוִד

Quia ?gladius vel lancea tua manu ſub hic eſt non Et : Achimelech ad * demora batur corã Domino †erant

אֶל־אֲחִימֶלֶךְ וְאֵין־יֶשׁ־פֹּה תַּחַת־יָדְךָ חֲנִיָּה אוֹ־חֶרֶב כִּי

quia , mea manu in cepi * non mea vaſa etiam & ,meum gladium etiam arma *tuli

גַם־חַרְבִּי וְגַם־כֵּלַי לֹא־לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי

Goliath Gladius :ſacerdos dixit Et .feſtinatum regis verbum fuit verbum regis vrgebat.

9 הָיָה דְבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ׃ וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב

veſte in inuolutus ipſe ecce ,quercus valle in percuſſiſti quem , Philiſtæi panno

גָּלְיַת הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר הִכִּיתָ בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה הִוא לוּטָה בַשִּׂמְלָה

.hoc in cũ præter alius * nõ quia ,rape ‡ tibi ceperis iſtum ſi .Ephod poſt * נָכָה vis tollere

אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֹתָהּ תִּקַּח־לְךָ כִּי אֵין אַחֶרֶת זוּלָתָהּ בְּזֶה

,Dauid turrexit Et .mihi eum da, ille ſicut † Non : Dauid Dixitque ‡tolle* eſt ‡hic ‡ſimi lis illi, לָקַח

10 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין כָּמוֹהָ תְּנָהּ לִי׃ וַיָּקָם דָּוִד

.Gath regem Achis ad venit Et .Saul faciebus à illa die in fugit & קוּם facie

וַיִּבְרַח בַּיּוֹם הַהוּא מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת׃

?terræ rex Dauid * iſte Nónne :eum ad Achis ſerui Dixeruntque * eſt

11 וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אָכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא־זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ

ſuis millibus in ‖ Saul Percuſſit :dicendo , choris in reſpondebant huic nónne cantabantpet choros ‡mille

הֲלוֹא לְזֶה יַעֲנוּ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָו

verba Dauid poſuit Et ?ſuis millibus denis in Dauid & ſuos חָלַל decem millia

וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו׃ 12 וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים

.Gath regis Achis faciebus à valde timuit & ,ſuo corde in hæc facie שׂוּם

הָאֵלֶּה בִּלְבָבוֹ וַיִּירָא מְאֹד מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת׃

,corũ manib⁹ in furere ſe finxit & ,corũ oculis in ſuũ ſenſum ipſum mutauit Et ſermonem

13 וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם

in ſuam ſaliuam faciebat deſcendere & ,portæ fores ſuper deſignabat & in oſtiis שָׁנָה

וַיְהִי עַל־דַּלְתוֹת הַשָּׁעַר וַיִּוֹרֶד רִירוֹ אֶל־

videbitis Ecce :ſuos ſeruos ad Achis Dixitque .ſuam barbam תָּוָה vidiſtis

14 זְקָנוֹ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־עֲבָדָיו הִנֵּה תִרְאוּ

inſanis Indigus ?me ad eum adduxiſtis quid vt ,furentem virum hominem

אִישׁ מְשֻׁגָּע לָמָּה תְבִיאוּ אֹתוֹ אֵלָי׃ 15 הֲחֹסֵר מְשֻׁגָּעִים

Deficio שָׁגַע

iſte Num ? me ſuper inſaniendum ad hunc adduxiſtis quia , ego coram בּוֹא

אָנִי כִּי־הֲבֵאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי הַזֶּה

?meam domum in ingredietur

יָבֹא אֶל־בֵּיתִי׃

CAP. XXII. כב

audierunt Et .Hadullam ſpelunca in euaſit & ,inde Dauid abijt Et ſeruauit ſe

1 וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמָּלֵט אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם וַיִּשְׁמְעוּ

.illuc eum ad deſcenderunt & ,eius patris domus omnis & ,eius fratres

אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה׃

anguſtiis affectus ‡ etat ‡ cui vir omnis & ,anguſtiatus vir omnis eum ad ſunt congregati Et

2 וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ מָצוֹק וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־

;principem in eis ſuper fuitque .animo amarus vir omnis & ,creditor ei

לוֹ נֹשֶׁא וְכָל־אִישׁ מַר־נָפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׂר

Inde Dauid abiit Et .viri quadringenti fermè eo cum fuerunt &

וַיְהִי עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ׃ 3 וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם

‡ in ſpeculam ,meus pater quęſo Egrediatur :Moab regem ad dixitque .Moab Miſpeh

מִצְפֵּה מוֹאָב וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב יֵצֵא־נָא אָבִי

† & maneant .Deus mihi faciat quid ſciam donec ,vobiſcum † mea mater &

וְאִמִּי אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֵדַע מַה־יַּעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים׃

ante regem omnibus eo cum manſerunt & ; Moab Regis faciebus cum eos duxit Et

4 וַיַּנְחֵם אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־

quibus fuit ad propheta Gad Dixitque .munitione in Dauid eſſe diebus

יְמֵי הֱיוֹת דָּוִד בַּמְּצוּדָה׃ 5 וַיֹּאמֶר גָּד הַנָּבִיא אֶל־

arce ſ ſtabant .Iehudah terram tibi ingredieris ! & : vade .munitione in maneas Ne : Dauid

דָּוִד לֹא תֵשֵׁב בַּמְּצוּדָה לֵךְ וּבָאתָ לְךָ אֶרֶץ יְהוּדָה

in ſaltũ cæduũ quòd Saul audiuit Et .Chareth ſyluam venit & ,Dauid abijt Et

וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיָּבֹא יַעַר חָרֶת׃ 6 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל כִּי

*erãt ! manebat ſub Ghibhah in manens Saul & ;eo cum * qui ,viri & ,Dauid ſciretur

נוֹדַע דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְשָׁאוּל יֹשֵׁב בַּגִּבְעָה תַּחַת־

ſtantes eius ſerui omnes & ,eius manu in eius lancea & ,Ramah in arbore

הָאֲשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְכָל־עֲבָרָיו נִצָּבִים

quæſo Audite :eum ſuper ſtantibus ‡ ſuis ſeruis Saul Dixitque .cũ ſuper

עָלָיו׃ 7 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו הַנִּצָּבִים עָלָיו שִׁמְעוּ־נָא

vobis omnibus ;vineas & ,agros Iſai filius dabit vobis oĩbus Etiã :Iemini filij omnes vos

בְּנֵי יְמִינִי גַּם־לָכֶם יִתֵּן בֶּן־יִשַׁי שָׂדוֹת וּכְרָמִים לְכֻלְּכֶם

vos omnes eſtis ligati ‡ Quia ?centenorum principes * & ,millium principes ponet tribunos * cẽturiones ‡ cõiuraſtis

שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת׃ 8 כִּי קְשַׁרְתֶּם כֻּלְּכֶם

,Iſai filio cum meũ filiũ excidendo in ‡ meam aurem reuelans ‡ non &, me ſuper † ſuſcitauit quia ,meam aurem reuelans & ,me ſuper vobis ex egreſtãs ‡ non & ſ aduerſum ‡ eſt qui apiat I cũ fœd' inierit fili⁹ meus ‡ eſt quid doleat qui reuelet * aduerſum † inſidias † qui erat

עָלַי וְאֵין־גֹּלֶה אֶת־אָזְנִי בִּכְרֹת בְּנִי עִם־בֶּן־יִשַׁי

ſuſcitauit quia ,meam aurem reuelans & ,me ſuper vobis ex egreſtãs ‡ non &

וְאֵין־חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וְגֹלֶה אֶת־אָזְנִי כִּי הֲקִים

?hanc diem ſecundum inſidiatorem † ad me ſuper * meum ſeruum meus filius

בְּנִי אֶת־עַבְדִּי עָלַי לָאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה׃

,Saul ſeruos ſuper conſtitutus ipſe & † Edomæus Doeg reſpondit Et

9 וַיַּעַן דֹּאֵג הָאֲדֹמִי וְהוּא נִצָּב עַל־עַבְדֵי שָׁאוּל

filium Achimelech ad Nob in venientem Iſai filium Vidi : dixit &

וַיֹּאמַר רָאִיתִי אֶת־בֶּן־יִשַׁי בָּא נֹבָה אֶל־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־

& ,ei dedit eſcam & , DOMINO in ei interrogauit Et .Achitub

אֲחִיטוּב׃ 10 וַיִּשְׁאַל־לוֹ בַּיהוָה וְצֵדָה נָתַן לוֹ וְאֶת

vocandum ad rex miſit Et .ei dedit Philiſtæi Gholiath gladium

חֶרֶב גָּלְיַת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא

,eius patris domum omnem & ,ſacerdotem Achitub filium Achimelech

אֶת־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב הַכֹּהֵן וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו

.regem ad ipſi omnes venerunt & : Nob in * qui ,ſacerdotes

הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּנֹב וַיָּבֹאוּ כֻלָּם אֶל־הַמֶּלֶךְ׃

.mi dñe ego Ecce :dixit & .Achitub fili nunc Audi : Saul dixit Et

12 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל שְׁמַע־נָא בֶּן־אֲחִיטוּב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי אֲדֹנִי׃

,Iſai filius & , tu me ſuper eſtis ligati quid Vt : Saul eum ad Dixitque

13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל לָמָּה קְשַׁרְתֶּם עָלַי אַתָּה וּבֶן־יִשַׁי

conſurgendum ad ,Deo in ei interrogando & ,gladium & panem ei te dando in

בְּתִתְּךָ לּוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב וְשָׁאַל לוֹ בֵּאלֹהִים לָקוּם

Achimelech reſpondit Et ?hanc diem ſecundum inſidiantem in * me in

עָלַי לָאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה׃ 14 וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ

gener & , fidelis Dauid ſicut tuis ſeruis omnibus in quis Et : ait & , regi ad inſidias inter omnes ſeruos tuos qui pergit ad obediẽtiã tuã

וַיֹּאמֶר וּמִי בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן וְחָתַן

?tua domo in glorioſus & ,tuum auditum ad recedens & , regis ſ סוֹר

אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן וְחָתַן

imponat Ne .mihi Abſit ?Deo in ei interrogare cœpi hodie Num cõſulere pro eo Deum

אֶת־הַמֶּלֶךְ יְסַר אֶל־מִשְׁמַעְתֶּךָ וְנִכְבַּד בְּבֵיתֶךָ׃

,corũ manib⁹ in furere ſe finxit & ,corũ oculis in ſuũ ſenſum ipſum mutauit Et

15 הַיּוֹם הַחִלֹּתִי לִשְׁאוֹל לוֹ בֵּאלֹהִים חָלִילָה לִי אַל־יָשֶׂם

nouit non quia ; mei patris domo omni in verbum ‖ ſuo ſeruo in rex ſ חָלַל ſ שׂוּם

הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ דָבָר בְּכָל־בֵּית אָבִי כִּי לֹא יָדַע

:rex Dixitque .magnum vel paruum verbum, hoc omni in tuus ſeruus

16 עַבְדְּךָ בְּכָל־זֹאת דָּבָר קָטֹן אוֹ גָדוֹל׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ

.tui patris domus omnis & , tu Achimelech morieris Moriendo

מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ אַתָּה וְכָל־בֵּית אָבִיךָ׃

,Conuertimini :eum ſuper ſtantibus curſoribus rex Dixitque ‡ רוּץ * eſt

17 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּצָּבִים עָלָיו סֹבּוּ

,Dauid cum ‡ eorũ manus etiam quia : DOMINI ſacerdotes interficite & מוּת fugeret aperuerunt

וְהָמִיתוּ כֹּהֲנֵי יְהוָה כִּי גַם־יָדָם עִם־דָּוִד

:meam aurem reuelarunt non & , ipſe fugiens quòd cognouerunt quia & גָּלָה vtinterficerẽt inter fice אָבָה

וְכִי יָדְעוּ כִּי בְרֵחַ הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת־אָזְנָם

ſacerdotes in inuendum ad ſuam manum mittere regis ſerui noluerunt &

וְלֹא־אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלֹחַ אֶת־יָדָם לִפְגֹּעַ בְּכֹהֲנֵי

irne & ,tu Conuertere : Doeg ad rex dixit Et . DOMINI

יְהוָה׃ 18 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאֵג סֹב אַתָּה וּפְגַע

†dici ‡fecõ-
dãdo record⁹
t⁹ fuerit mei
‡ in

annuale* eſt

†eſt * cõplera

cum

vt

completa vt
veniat cõtra

(‡ ſi quid bo-
ni) * ſi

Veni ‡in

‡ in

*ad ſignum

†dicens ei:
quicquãmali,

puero,

fuerũt calẽdę

cathedrã †ſi-
cut conſueue
rat alias,in ca
thedra iuxta
parietem.
carebatſẽdẽte

ſ dices & ,tuus pater *me viſitauerit viſitando* Si .tertiæ † veſperam
6 הָעֶרֶב הַשְּׁלִשִׁית׃ † אִם־פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ
,ſuam ciuitatẽ Bethlechem‡ currendũ ad Dauid me à poſtulauit Poſtulãdo
נִשְׁאַל[q] נִרְוֹץ מִמֶּנִּי דָּוִד לָרוּץ בֵּית־לַחֶם עִירוֹ
:dixerit ſic Si .familiæ toti ibi *diẽrum ſacrificium quia
7 כִּי־זֶבַח[p] הַיָּמִים שָׁם לְכָל־מִשְׁפָּחָה׃ † אִם־כֹּה יֹאמַר
eſt *conſummata* quòd ſcito ,ei fuerit ira iraſcendo ſi & .tuo ſeruo† pax ,Bene
טוֹב שָׁלוֹם לְעַבְדֶּךָ וְאִם־חָרֹה יֶחֱרֶה[q] לוֹ דַּע כִּי־[r]כָלְתָה
quia ,tuo ſeruo *ſuper* miſericordiam facies Et .eo cum à malitia
8 רָעָה[s] מֵעִמּוֹ׃ † וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדֶּךָ כִּי
me in eſt ſi Et .tecum tuum ſeruum adduxiſti DOMINI fœdus in
בְּבְרִית יְהוָה[t] הֵבֵאתָ אֹתִי־עַבְדֶּךָ עִמָּךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי
?me introduces *hoc* quid vt ,tuũ patrẽ ad vſq; & .tu me interfice ,iniquitas
עָוֹן[x] הֲמִיתֵנִי אַתָּה וְעַד־אֲבִיךָ לָמָּה־זֶּה תְּבִיאֵנִי׃
,cognouero cognoſcendo ſi *quia* ,tibi Abſit :Ionathan Dixitque
9 † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ כִּי אִם־יָדֹעַ
non & ,te *ſuper veniendum ad* meo patre cum à malitia ſit *conſummata* quòd
אֵדַע כִּי־כָלְתָה הָרָעָה מֵעִם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא
Quis :Ionathan ad Dauid Dixitque .tibi annunciem illud
10 אַגִּיד[y] אֹתָהּ לָךְ׃ † וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי
?duri tuus pater tibi reſponderit quid* vel ,‡mihi renunciabit
יַגִּיד[z] לִי אוֹ מֶה־[z]יַּעֲנְךָ אָבִיךָ קָשֶׁה׃
ſũt egreſſi Et .agrum‡ egrediamur & ,Ito :Dauid ad Ionathã Dixitque
11 † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד לְכָה[a] וְנֵצֵא הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ
DOMINE :Dauid ad Ionathan dixit Et .agrum ‡ ipſi ambo
12 שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה׃[b] † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה
,tertia † cras tẽpus iuxta meũ patrẽ inueſtigauero *quòd* ,Iſrael Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל[u] כִּי־אֶחְקֹר אֶת־אָבִי כָּעֵת מָחָר הַשְּׁלִשִׁית
:tuam autem *reuelauero* & ,te ad miſero tunc non & ,Dauid *in* ‖ bonũ ecce &
וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אָז אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ[c] וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנֶךָ׃
meũ patrẽ ad erit bonum quia ,addat ſic & ,Ionathan DOMINVS faciat Sic
13 כֹּה־יַעֲשֶׂה[d] יְהוָה לִיהוֹנָתָן וְכֹה יֹסִיף כִּי־[e]יִיטַב אֶל־אָבִי
:pace in ibis & ,te dimittam & ,tuã aurẽ *reuelabo* & ,te ſuper malum ‡
אֶת־הָרָעָה עָלֶיךָ[f] וְגָלִיתִי אֶת־אָזְנְךָ וְשִׁלַּחְתִּיךָ וְהָלַכְתָּ לְשָׁלוֹם
.meo patre cum fuit quemadmodum ,tecum DOMINVS ſit &
וְיִהְיֶה יְהוָה[g] עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אָבִי׃
,DOMINI miſericordiã mecum *facies non & viuente me adhuc ſi* non Et
14 † וְלֹא אִם־עוֹדֶנִּי חָי וְלֹא־תַעֲשֶׂה עִמָּדִי חֶסֶד יְהוָה
cum à tuam miſericordiam abſcindes non † Sed :moriar non &
וְלֹא אָמוּת׃ † וְלֹא־תַכְרִית[h] אֶת־חַסְדְּךָ מֵעִם
15 Dauid inimicos DOMINVM *abſcindendo in* nec ;ſeculum in vſque mea domo
בֵּיתִי עַד־עוֹלָם וְלֹא בְּהַכְרֵת יְהוָה[i] אֶת־אֹיְבֵי דָוִד
cum Ionathan *aſcidit* ‡ Et .*humi facies deſuper vinum*
16 אִישׁ[k] מֵעַל[h] פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ † וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן עִם־
.Dauid inimicorum manu de DOMINVS Requirat *&†, Dauid domo
בֵּית דָּוִד וּבִקֵּשׁ יְהוָה מִיַּד אוֹיְבֵי דָוִד׃
,ipſum *eum diligendo in* Dauid ipſi *inirandum ad* Ionathan addidit Et
17 † וַיּוֹסֶף יְהוֹנָתָן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת־דָּוִד בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ
:Ionathan ei dixit Et .cum diligebat ſuæ animæ dilectionem ‡ quia
כִּי־אַהֲבַת נַפְשׁוֹ אֲהֵבוֹ׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן
18 *tertiabis* ‡ Et .tua ſeſſio *viſitabitur* * quia ,*viſitaberis* & , *menſis* ‖ Cras
מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ׃ † וְשִׁלַּשְׁתָּ
die in ,*ibi te abſcondes quo* † ,locum ad venies & ,valde deſcendes
19 תֵּרֵד[i] מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם
ſagittas tres ego Et .viatorium lapidẽ apud manebis & ;operis
הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ[k] אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל׃ † וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים
,puerum mittam ecce Et .*ſcopum ad mihi* *mittendo ,iaciam lat⁹ ad
20 כָּאֶשְׁלְחָה לָצַד לִי כְּמַטָּרָה׃[l] † וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר
ſagittæ .Ecce : puero dixero dicendo Si .ſagittas inueni, Vade †
21 צֵא[l] אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי[m] לְמַטָּרָה׃ † וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר
לֵךְ[m] מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים
viuit ,*verbum* non & ,tibi pax quia ,veni & ,eam cape ;infra & ,te à
מִמְּךָ וְהֵנָּה קָחֶנּוּ[n] וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר[o] חַי־
ſagittæ .Ecce : *adoleſcenti* dixero ſic ſi Et .DOMINVS
22 יְהוָה׃ † וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הַנַּעַר הַחִצִּים
verbum Et .DOMINVS te dimiſit quia :vade ,vltra & ,te à
מִמְּךָ וָהָלְאָה[p] לָךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה׃ † וְהַדָּבָר
23 ,te inter & ,me inter DOMINVS ecce , tu & ego ſumus locuti quod
אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
,menſis *fuit* & , agro in Dauid ſe abſcondit Et .ſeculum in vſque
עַד־עוֹלָם׃ † וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ
24 rex Seditque .veſcendum ad panem *iuxta* rex ſedit &
וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ[q] עַל־הַלֶּחֶם לֶאֱכֹל׃ † וַיֵּשֶׁב
,Ionathan ſurrexit & : *parietis ſedem ad vice in vice ſicut* ,ſuam *ſedem* ſuper
25 עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם[r] בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר[r] וַיָּקָם יְהוֹנָתָן
.Dauid locus *viſitatus eſt* & ; Saul latere ex Abner ſeditque
וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל[s] וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד׃[s]

eſt ‡ præter-
quam quod
ſit † *vel etiam*
quia nõeſt ‡ in

Calẽdarum
caruit ſedente

*à

‡ vt iret ‡ eſt

noſtrę ‡ ad me
† vt illuc me
conferam.
‡ conferam
me illuc,

furor

‡ matris

eligis
ignominiæ

iacio ‖ ſagit-
tas trans illũ.

ſagittas

ſed

rem.

*arma puero
* erat

‡ in
de loco qui
vergebat ad
auſtrum,
† faciẽ
ſuam

vnuſquiſque
alter alterum
vnuſquiſque
alter cum al-
tero . Sed

magis fleuit.

per nomen

Accidẽs :dixit quia .illa die in quicquam Saul eſt locutus non Et
26 † וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה
craſtino ‡ fuit Et .mundus *non quia* ‖ ,ipſe purus *non quia* ‡ ,*ipſum*
הוּא בִלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהֹר׃ † וַיְהִי מִמָּחֳרַת
27 Ionathan ad Saul Dixitque .Dauid locus *eſt viſitatus* & ,ſecundo *menſis*
הַחֹדֶשׁ[u] הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל[t] אֶל־יְהוֹנָתָן
?panem ad hodie etiam heri etiam Iſai filius venit non Quare :ſuũ filiũ
בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־[x]בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃
,me *apud ex* Dauid poſtulauit Poſtulãdo :Saul Ionathan reſpondit Et
28 † וַיַּעַן יְהוֹנָתָן[y] אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי
‡victima quia ,obſecro me Dimitte :dixit Et .Bethlechem ad vſque
29 עַד־בֵּית לָחֶם׃ † וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח
ſi nunc Et .† meus frater *mihi* ‡ mandauit ipſe & ,ciuitate in *nobis* familiæ
מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִּי אָחִי וְעַתָּה אִם־
.meos fratres videbo & , *queſo euadam* ‖ ,tuis oculis in gratiam inueni
מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי
Saul *naſus* eſt iratus Et .regis menſam ad venit non Idcirco
30 עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ † וַיִּחַר־[a]אַף שָׁאוּל
quòd ,noui non an ,rebellionis peruerſæ ‡ Fili :ei dixit & , Ionathan in
בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־[b]נַעֲוַת הַמֹּרְדוּת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־
nuditatis ‡ confuſionem in & ,tuam confuſionem in Iſai filium *tu eligens*
בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת[c] עֶרְוַת
ſuper vixerit Iſai filius quibus diebus omnibus Quia ‖ tuæ matris
31 אִמֶּךָ׃ † כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־
eum *cape* ‖ & ,mitte nunc Et ,tuum regnum & ,tu ſtabilieris non ,*humum*
הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ
Saul ad Ionathan reſpondit Et .*ipſe mortis filius* quia ,me ad
32 אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ † וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל
:fecit quid ? morietur quid Vt :eum ad dixit & ,ſuum patrem
אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃
cognouit & .cum *percutiendum ad* ‡ ,eũ *ſuper* lanceam Saul *protelauit* Et
33 † וַיָּטֶל שָׁאוּל[d] אֶת־[e]הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ[f] וַיֵּדַע[g]
.Dauid interficere *ſuo patre cum à ipſa conclusio* quòd ,Ionathan
יְהוֹנָתָן כִּי־כְלָה הִיא מֵעִם אָבִיו[h] לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃
die in comedit nõ & ,*naſi* ira in menſa *cum à* Ionathan Surrexitque
34 † וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן[k] בַּחֲרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־
eum *calumniauerat* quia ,Dauid *ſuper doluit* ‖ quia . panem ſecunda *menſis* ‡
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֹם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי[l] הִכְלְמוֹ
agrum * Ionathan eſt egreſſus & ,mane *in* fuit Et .ſuus pater
35 אָבִיו׃ † וַיְהִי בַבֹּקֶר[m] וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה
.eo cum paruus puer &,Dauidi ſtatutum tempus ad
לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ׃
quas , ſagittas nunc inueni , Curre :ſuum puerum ad Dixitque
36 † וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ[n] רֻץ[o] מְצָא־נָא[p] אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר
eum tranſire faciendum ad ſagittam ‖ iecit ipſe & ,cucurrit puer :*iaciens* ego
אֲנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא יָרָה הַחִצִּי לְהַעֲבִרוֹ׃
.Ionathan iecerat quam ,ſagittæ locum ad vſque puer venit Et
37 † וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־[q]מְקוֹם הַחִצִּי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן
?vltra & ,te à ſagitta Nónne :dixit & ,puerum poſt Ionathã Clamauitq;
וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחִצִּי מִמְּךָ וָהָלְאָה׃
.ſteteris ne , feſtina ,Accelera :puerum poſt Ionathan Clamauitque
38 † וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד
ſuum dominum ad venit & ,*ſagittam* Ionathan puer collegit &
וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּי וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו׃
ſciebant Dauid & Ionathan *tãtùm* ,quicquam ſciebat non puer Et
39 † וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ[r]
:ei * qui ,*puerum ad* ſua *vaſa* ‡ Ionathan Deditque .*verbum*
40 אֶת־הַדָּבָר׃ † וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־[s]כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר לוֹ
.ciuitatem ‡ defer, Vade :ei dixitque
וַיֹּאמֶר לוֹ לֶךְ הָבִיא הָעִיר׃
cecidit & ,*meridiem apud de* ſurrexit Dauid & , eſt ingreſſus Puer
41 † הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב[u] וַיִּפֹּל
ſunt oſculati & ‡ vicibus tribus ſe incuruauit & ,terram in *ſuas facies* † in
לְאַפָּיו אַרְצָה[x] וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים[y] וַיִּשְׁקוּ׳
Dauid *vt adeo* : *ſuum ſocium* vir fleuerũt & ,*ſuum ſocium* vir
אִישׁ אֶת־[y]רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ[z] אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד
Quod . pace in Vade :Dauid ad Ionathan Dixitque .*adangeret*
42 הִגְדִּיל׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד[a] לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר
DOMINVS :dicendo ,DOMINI *nomine in* ; nos nos ambo iurauimus
נִשְׁבַּעְנוּ[b] שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה
tuum ſemen inter & ,meum ſemen inter & ,te inter & ,me inter ſit
יִהְיֶה׳ בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֶךָ עַד־עוֹלָם׃
.ciuitatem eſt ingreſſus Ionathan & :abijt & ,ſurrexit Et .ſeculũ in vſq;
43 † וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ יְהוֹנָתָן בָּא הָעִיר׃[b]

non Et . rege cum *contrahendum* affinitatem *ad* ,Dauid oculis in verbum vt cõtraheret
הַדָּבָר בְּעֵינֵי דָוִד לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְלֹא־
,eius viri & ,ipſe iuit & ,Dauid ſurrexit Et .dies erant completi
מָלְאוּ הַיָּמִים׃ 27 וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וַאֲנָשָׁיו
,eorum præputia Dauid attulit & ,viros ducentos Peliſtim *in* per cuſſit &
וַיָּבֵא דָוִד מָאתַיִם אִישׁ פְּלִשְׁתִּים וַיָּבֵא דָוִד אֶת־עָרְלֹתֵיהֶם
Saul ei dedit Et .rege cum affinitatem *contrahẽdum ad*ł ,regi *ea impleuerũt* &
וַיְמַלְאוּם לַמֶּלֶךְ לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וַיִּתֶּן־לוֹ שָׁאוּל
cognouit & ,Saul vidit Et .vxorem in ſuam filiam Michal
אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ לְאִשָּׁה׃ 28 וַיַּרְא שָׁאוּל וַיֵּדַע
.eum diligebat Saul filia Michal Et .Dauid cum ǂ DOMINVS quòd ǂ eſſet
כִּי יְהוָה עִם־דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲהֵבָתְהוּ׃
inimicans Saul fuit Et .amplius Dauid *faciebus* à timere Saul addidit Et facie
29 וַיּוֹסֶף שָׁאוּל עוֹד לְיִרְא מִפְּנֵי דָוִד וַיְהִי שָׁאוּל אוֹיֵב
.Peliſtim principes ſunt egreſſi Et .diebus omnibus Dauid
אֶת־דָּוִד כָּל־הַיָּמִים׃ 30 וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים
: Saul ſeruis omnibus præ Dauid *intellexit* , *eos egrediendo ab* ǂ fuit Et
וַיְהִי מִדֵּי צֵאתָם שָׂכַל דָּוִד מִכֹּל עַבְדֵי שָׁאוּל
.valde eius nomen *fuit honorificum* ł &
וַיִּיקַר שְׁמוֹ מְאֹד׃

CAP. XIX. יט

,ſuos ſeruos omnes ad & ,ſuum filium Ionathan ad Saul eſt locutus Et
1 וַיְדַבֵּר שָׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו
.valdè Dauid in complacuit Saul filius Ionathan Et .Dauid *occidendum ad* vt occideret
לְהָמִית אֶת־דָּוִד וְיוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל חָפֵץ בְּדָוִד מְאֹד׃
meus pater Saul *Quærens*: dicendo Dauid ipſi Ionathan nunciauit Et Quærit
2 וַיַּגֶּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל אָבִי
,occulto in manebis & ,mane in obſecro *obſeruare* nunc Et . te interficere caue tibi
לַהֲמִיתֶךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר וְיָשַׁבְתָּ בַּסֵּתֶר
,agro in mei patris manum ad ſtabo & ,egrediar ego Et .*latitabis* & abſcondes te.
3 וְנָחֹבֵאתָ׃ וַאֲנִי אֵצֵא וְעָמַדְתִּי לְיַד־אָבִי בַּשָּׂדֶה
ǂ quid videbo & :meum patrem ad te *in* ǂ loquar ego & ; *ibi tu quo* † †in quo eris.
אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם וַאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אָבִי וְרָאִיתִי מָה
Saul ad bonum Dauid *in** Ionathan eſt locutus Et .tibi *indicabo* & *de ǂ reſpondeat,
וְהִגַּדְתִּי לָךְ׃ 4 וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־שָׁאוּל
,Dauid *in*ǂ ,ſuum ſeruum *in*ǂ rex peccet Ne :eum ad dixitque .ſuũ patrẽ contra
אָבִיו וַיֹּאמֶר אַל־יֶחֱטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדָוִד
.valde tibi† *bonum* eius opera quia & ,tibi peccauit non quia bona † ſunt
כִּי לוֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לָךְ מְאֹד׃
fecitque: Peliſtæum percuſſit & ,ſua *vola* in ſuam animam poſuit Et manu
5 וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ
.es lætatus & , vidiſti . Iſrael vniuerſo magnam ſalutem DOMINVS
יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח
ǂ gratis Dauid *interficiendo*ł ,innocentẽ ſanguinem *in* peccabis quid vt Et
וְלָמָּה תֶחֱטָא דָם נָקִי לְהָמִית אֶת־דָּוִד חִנָּם׃
DOMINVS *Viuens* ,Saul iurauit & ;Ionathan *voce in* Saul Audiuitque Viuit
6 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי־יְהוָה
ei *indicauit* & ,Dauid *ad* Ionathan vocauit Et .morietur ſi
אִם־יוּמָת׃ 7 וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגֶּד־לוֹ
ad Dauid Ionathan adduxit Et .hæc verba omnia Ionathan
יְהוֹנָתָן אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־
addidit Et .nudiuſtertius ǂ heri ſicut *eius facies ad* fuit & ,Saul
שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ 8 וַתּוֹסֶף
, Peliſtim *in* ǂ pugnauit & ,Dauid eſt egreſſus & ,eſſe bellum
הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים
.eius *faciebus* à fugerunt & :magna plaga eos *in* percuſſitque
וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃
ſua domo in *ipſe &*ł, Saul *ad* malus DOMINI ſpiritus fuit Et
9 וַתְהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל־שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ
.manu in *modulans* Dauid &: ſua manu in eius lancea & ,ſedens pſallebat
יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד׃
ſe *dimiſit* &. parietem *in* & ,Dauid *in* lancea *in* pcutere Saul quæſiuit Et ſubduxit
10 וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבְקִיר וַיִּפְטַר
euaſit & ,fugit Dauid Et .parietem *in* lancea percuſſit & , Saul *faciebus* à facie
מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת־הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט
,Dauid domum ad nuncios Saul miſit Et .illa nocte in
בַּלַּיְלָה הוּא׃ 11 וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד
Dauid ipſi indicauit & :mane *in* cum *occidendum ad*ǂ& ,cum *cuſtodiendum ad* * vt cuſtodiret vt occiderent
לִשְׁמֹרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֶּד לְדָוִד
, nocte tuam animam *euadere facias tu non* Si :dicendo ,eius vxor Michal *de ǂ Nili ſerues
מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה
per Dauid Michal fecit deſcendere Et .interficieris tu cras
מָחָר אַתָּה מוּמָת׃ 12 וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת־דָּוִד בְּעַד
,*imagines* ǂ Michal *Cepitque* † .*euaſit** & ,fugit & ,abiit & :feneſtram ǂ ſimulacrũ,
הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט׃ 13 וַתִּקַּח מִיכַל אֶת־הַתְּרָפִים

† puluinar è pilis ǂ ſub capite
וַתָּשֶׂם אֶל־הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס
:dixit & .Dauid *capiendum ad* ,nuncios Saul Miſitque .veſte in
בַּבָּגֶד׃ 14 וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַתֹּאמֶר
videndum ad nuncios Saul Miſitque .ipſe *Aegrotus*
חֹלֶה הוּא׃ 15 וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת־הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת
.cũ *interficiendum ad*ǂ ,me ad lecto in eum facite Aſcendere :dicẽdo ,Dauid
אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ אֵלַי בַּמִּטָּה לַהֲמִיתוֹ׃
*pellis &, protenſionem ad imagines*ł ecce & ,nuncij venerunt Et
16 וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה הַתְּרָפִים אֶל־הַמִּטָּה וּכְבִיר
quid Vt :Michal ad Saul Dixitque .eius *capitibus* ǂ caprarum
הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו׃ 17 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־מִיכַל לָמָּה
Michal dixit Et ? *euaſit*†& ,meum inimicum dimiſiſti & ,me decepiſti ſic
כָּכָה רִמִּיתָנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת־אֹיְבִי וַיְמַלֵּט וַתֹּאמֶר מִיכַל
.te interficiam *quid ad*ǂ ,me Dimitte :me ad dixit Ipſe :Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הוּא אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָּה אֲמִיתֶךָּ׃
ei indicauit & ,Ramah in Semuel ad venit & ,euaſit & ,fugit Dauid Et
18 וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל־שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד־לוֹ
manſerunt & ,Semuel & ,ipſe abijt & : Saul ſibi fecit quæ omnia
אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל [d] וַיֵּשְׁבוּ
Dauid Ecce :dicendo , Saul eſt nunciatum Et .Naioth ǂ in
בְּנָיוֹת׃ 19 וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד
*capiendum*ł ad nuncios Saul Miſitque .Ramah in *habitaculis* † in
20 בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת
Samuel & ,prophetantium prophetarum *cœtum* *vidit* & ;Dauid
אֶת־דָּוִד וַיַּרְא אֶת־לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבָּאִים וּשְׁמוּאֵל
,Dei ſpiritus Saul nunciis ſuper fuit & .eos *ſuper conſtitutum* ,ſtantem
עֹמֵד נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים
miſit & , Saul nunciauerunt Et .ipſi etiam prophetabãt &
וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה׃ 21 וַיֻּגְּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח
,Saul addidit Et .ipſi etiam prophetauerunt & ; alios nuncios
מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה וַיֹּסֶף שָׁאוּל
.ipſi etiam prophetauerunt & ,tertios nuncios miſit &
וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַם־הֵמָּה׃
,magnam ciſternam ad vſque venit & Ramah in ipſe etiam abijt Et
22 וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרָמָתָה [h] וַיָּבֹא עַד־בּוֹר הַגָּדוֹל
,dixit Et? Dauid & ,Semuel ǂ Vbi :dixit &, interrogauit & ,Secho in † quæ
אֲשֶׁר בַּשֵּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר
Naioth *ad* ǂ illuc abijt Et .Ramah in Naioth *in** Ecce
הִנֵּה בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ 23 וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל־נָיוֹת
eundo iuit & ,Dei ſpiritus *ille* etiam eum ſuper fuit & .Ramah in ł
בָּרָמָה וַתְּהִי גַם־עָלָיו גַּם־הוּא וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ
.Ramah in Naioth ǂ in *ipſum ingredi vſque* prophetauit &
וְהִתְנַבֵּא עַד־בֹּאוֹ בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃
ipſe etiam prophetauit & ,ſuis veſtimentis ipſe etiam ſe expoliauit Et
24 וַיִּפְשַׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַּם־הוּא
Idcirco .nocte tota & ,illa die tota nudus cecidit & ,Semuel *facies ad*
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל [l] וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלָּיְלָה עַל־כֵּן
ǂ prophetas inter Saul etiam Num : *dicent* dicunt
יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃

CAP. XX. כ

*facies ad*ł dixit & ,venit & ,Ramah in ǂ Naioth † de Dauid fugit Et
1 וַיִּבְרַח דָּוִד מִנָּיוֹת בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי
,meum peccatum quod & ,mea iniquitas * quæ ǂ feci Quid :Ionathan
יְהוֹנָתָן מָה [m] עָשִׂיתִי מַה־עֲוֹנִי וּמַה־חַטָּאתִי
.Abſit :ei Dixitque ǂ meam animam quærit quia , *tui patris facies ad*
לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי׃ 2 וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה
,*paruum verbum*ł vel ,*grande verbum*† meus pater faciet *ſibi* ǂ ecce .morietis non † faciet. rem hanc?
לֹא תָמוּת הִנֵּה לוֹא־יַעֲשֶׂה אָבִי דָבָר גָּדוֹל אוֹ דָבָר קָטֹן
me ł meus pater abſconderit quare Et .meæ auri reuelet non &
וְלֹא יִגְלֶה אֶת־אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־
:dixit & ,Dauid adhuc iurauit Et .† hoc non ? *hoc verbum*
הַדָּבָר הַזֶּה אֵין זֹאת׃ 3 וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר
Ne :dicet & ,tuis oculis in gratiam inueni quòd ,tuus pater ſciuit Sciendo
יָדֹעַ יָדַע אָבִיךָ כִּי־מָצָאתִי [n] חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אַל־
DOMINVS *viuens* ǂ verùm Et . *doleat* forte ne ,Ionathan hoc cognoſcat dolore afficiatur ǂ viuit
יֵדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יֵעָצֵב וְאוּלָם [o] חַי־יְהוָה
.mortem inter & ,me inter ǂ paſſus tanquam quia ,tua anima viuit &
וְחֵי נַפְשֶׁךָ כִּי כְּפֶשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת׃
,tibi faciam & ,tua anima dixerit Quod :Dauid ad Ionathan Dixitque
4 וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד מַה־תֹּאמַר נַפְשְׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃
ſedebo ſedendo ego & , cras *menſis* Ecce :Ionathan ad Dauid dixit Et calendæ ſunt ſedere ſoleo
5 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה חֹדֶשׁ מָחָר וְאָנֹכִי יָשֹׁב־אֵשֵׁב
ad vſque agro in me abſcondã & , me dimittes & ; veſcendũ ad *rege eum* apud regem
עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל וְשִׁלַּחְתַּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַּשָּׂדֶה עַד

occursum in appropinquaret & ,iret & Philistæus surgeret cùm ,fuit Et — veniret,
48 וְהָיָה כִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב לִקְרַאת — קוּם d
.Philistæi occursum in ordinem in cucurrit & ,Dauid festinauit & ,Dauid — aciem
דָּוִד וַיְמַהֵר דָּוִד וַיָּרָץ c הַמַּעֲרָכָה לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי׃ — רוּץ e
,lapidem inde cepit & ,vas ad suam manum Dauid misit Et — tulit
49 וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ f אֶל־הַכֶּלִי g וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן — כָּלָה g לָקַח f
lapis est infixus & :eius frontem ad Philistæum percussit & ,iecit funda & — in fronte
וַיַּקַּע בְּמִצְחוֹ i וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו k אַרְצָה׃ — נָכָה h פָּנָה i
.terram in suas facies super cecidit & ,eius fronte in — faciem suam
percussit & ;lapide in & ,funda in Philistæo præ Dauid præualuit Et — נָפַל k פָּנָה i robustiorfuit
50 וַיֶּחֱזַק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת־ — וַיַּךְ אֶת־
.Dauid manu in ‡ non gladius & :eum interfecit & ,Philistæum ‡ erat — מוּת l
הַפְּלִשְׁתִּי וְאֵין בְּיַד־דָּוִד חָרֶב׃ — וַיָּמֶת j
,eius gladium cepit & ,Philistæum ad stetit & ,Dauid cucurrit Et — super Philisteo
51 וַיָּרָץ דָּוִד m וַיַּעֲמֹד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ — רוּץ m
.eius caput eo in præcidit & ,eū interfecit & ,sua vaginaè eū euaginauit & — tulit
וַיִּשְׁלְפֶהָ מִתַּעְרָתָהּ וַיְמִתֶהוּ וַיִּכְרֹת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ — רָאָה n נוּס o
.fugerunt & ,eorum fortis effet mortuus quòd Philistæi viderunt Et
וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מֵת גִּבּוֹרָם o וַיָּנֻסוּ׃ — רָאָה n נוּס o
,sunt vociferati & ,Iehudah & ,Israel viri Surrexeruntque — fugerunt,
52 וַיָּקֻמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַיָּרִיעוּ — וַיִּרְעוּ
portas ad vsque & vallē ‡ venerunt vsque Philistim sunt persecuti & — vsquequo ve-
וַיִּרְדְּפוּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בּוֹאֲךָ גַּיְא p וְעַד שַׁעֲרֵי — בוֹא p
ad vsque & ,Saharaim † via in Philistim vulnerati ceciderunt & :Hecron — †duarū portarū,
עֶקְרוֹן וַיִּפְּלוּ חַלְלֵי פְלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרַיִם וְעַד־ — niās ‡ ad
ardendo ab Israel filij sunt reuersi Et .Hecron ad vsque & ,Gath — à persequēdo
גַּת וְעַד־עֶקְרוֹן׃ q וַיָּשֻׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִדֹּלֵק — שׁוּב q גַּת
.eorum castra diripuerunt & :Philistim post — שַׁעַרַיִם r
אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים r וַיְשֹׁסּוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם׃ — שָׁסַס r
;Ieusalaim in illud adduxit & ,Philistæi caput Dauid Cepitque — Tulitque
54 וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיְבִאֵהוּ יְרוּשָׁלִָם — arma
Saul videre circa † Et .suo tabernaculo in posuit eius vasa & — †quādo vidit
וְאֶת־כְּלֵיו שָׂם בְּאָהֳלוֹ׃ — וּכְרְאוֹת שָׁאוּל
principem Abner ad dixit ,Philistæi occursum in egredientē Dauid ipsū
אֶת־דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שַׂר — est
tua anima Viuit :Abner Dixitque ? Abner puer iste ‡ cuius Filius :militiæ
הַצָּבָא בֶּן־מִי־זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר חֵי־נַפְשְׁךָ — sit
.hic cuius filius ,tu Interroga :rex dixit Et .noui si ,rex — Quando aūt
הַמֶּלֶךְ אִם־יֹדֵעַתָּ׃ — וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן־מִי־זֶה
.adolescens percutiendo à Dauid reuerti iuxta Et — reuersus est
56 הָעֶלֶם׃ — וּכְשׁוּב דָּוִד s מֵהַכּוֹת אֶת־ — נָכָה t
caput & ;Saul facies ad eum adduxit & ,Abner eum cepit & ,Philistæum — tulit ante
וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר u וַיְבִאֵהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ — לָקַח v בּוֹא v
cuius Filius : Saul eum ad Dixitque .sua manu in † Philistæi — † erat
הַפְּלִשְׁתִּי בְיָדוֹ׃ — וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן־מִי — es
.Bethhalachmitæ Isai tui serui Filius : Dauid dixit Et ‡ puer — tu
אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי׃

CAP. XVIII. יח

Ionathan anima & ,Saul ad loqui *eum consummare secundum* fuit Et — cū perfecisset
1 וַיְהִי a כְּכַלֹּתוֹ b לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן — הָיָה z כָּלָה b
.suam animam sicut Ionathan eum dilexit & ,Dauid anima *in* est ligata — cum
נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֶּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ׃ — וישכהו
domum *redeuntem ad* ‡ ei *dedit* † non & ,illa die in Saul eum *cepit* Et — tulit † p misit
2 וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ לָשׁוּב בֵּית — לָקַח c
illū diligēdo in ‡ ,fœdus Dauid & * Ionathan *excidit* ‖ Et .sui patris — ‡ vt re diret
אָבִיו׃ — וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בְּאַהֲבָתוֹ — ‖ percussit * cū
3 pallio Ionathan se exuit Et .suam animam secundum eum — ‡ eo quod di ligeret
אֲשֶׁר כְּנַפְשׁוֹ׃ — וַיִּתְפַּשֵּׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמְעִיל
,suum gladiū ad vsque suas vestes & ,Dauid illud dedit & ,se super ‡ quod — ‡ erat
4 אֲשֶׁר עָלָיו e וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד c וּמַדָּיו וְעַד־חַרְבּוֹ — נָתַן d מַר d
.suum *cinctorium* ad vsque & ,suum arcum ad vsque & — baltheum
וְעַד־קַשְׁתּוֹ וְעַד־חֲגֹרוֹ׃ — † ad
,Saul eum mittebat quæ † omnibus in Dauid est egressus Et — prudenter se
5 וַיֵּצֵא g דָּוִד בְּכֹל f אֲשֶׁר יִשְׁלָחֵנוּ שָׁאוּל h — gerebat. bellatores.
bonus fuit & .*belli* viros super Saul eum posuitque .*agebat intelligens* — placuitque
יַשְׂכִּיל i וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה i וַיִּיטַב — שׂוּם f
. Saul seruorum oculis in etiam & ,populi omnis oculis in — dum venirēt
בְּעֵינֵי כָל־הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי שָׁאוּל׃ — ipsi, ‖ dum re-
,Philistæum percutiendo à Dauid *redeunte in* ,*eos veniendo in* fuit Et — uerteretur
6 וַיְהִי k בְּבוֹאָם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי — ‡ mulierū ibāt
chori & ,cantando Israel vrbibus cunctis de mulieres sunt egressæ & — g וַיֵּצְאוּ h שׁוּר h
7 l מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל m לָשִׁיר m וְהַמְּחֹלוֹת — ‖ שִׁיר l חָלַל i
instrumētis tripdis in & ,lætitia *in* † tympanis *in* ‡ ,regis Saul occursum in ‡ — † cū canticis k
לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ k בְּתֻפִּים בְּשִׂמְחָה וּבְשָׁלִשִׁים׃ — תֹּף k

cantabant — Saul Percussit :dicebant & ,ludentes mulieres *respondebant* Et
7 וַתַּעֲנֶינָה הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת וַתֹּאמֶרְן הִכָּה שָׁאוּל l † — עָנָה l
mille suos ‡ de cē milia sua. — ,valdè Saul est iratus Et .*suis millibus decis in* Dauid & ,*suis millibus in*
8 בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו׃ m † וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד — חָרָה m
disp licuit — ,millia decē Dauid Dederūt :dixit & ,istud verbū suis oculis in *fuit malū* &
וַיֵּרַע n בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת — רוּעַ n
.*regnum certe* ei *vltra* † Et . mille dederunt mihi & — † vltra
וְלִי נָתְנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ הַמְלוּכָה׃ — quid dare pos sūt nisi regnū?
.vltra & ,illa die à Dauid *malignè aspicens Saul fuit* Et — aspiciebat Saul torue
9 וַיְהִי שָׁאוּל o עָיִן אֶת־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה׃ — עַיִן o
in malus Dei spiritus *prosperauit* ‡ &, crastino à † fuit Et — * in requieuit
10 וַיְהִי p מִמָּחֳרָת וַתִּצְלַח רוּחַ אֱלֹהִים q רָעָה — הָיָה p רוּעַ q
,sua manu in *modulans* ‡ Dauid &, domus medio in prophetabat &, Saul — ‡ psallebat
שָׁאוּל וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹךְ־הַבַּיִת וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָדוֹ — * sicut cōsue-
.Saul manu in ‡ lancea Et . *die in diem secundum* * — uerat p singu los dies ‡ erat
כְּיוֹם וְהַחֲנִית בְּיַד־שָׁאוּל׃ — iaculatus est
.parietē *in* & Dauid *in* Percutiā :dixit & ,lanceam Saul *sustulit* Et — טִיל r נָכָה s
11 וַיָּטֶל r שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית וַיֹּאמֶר s אַכֶּה בְדָוִד וּבְקִירוֹ — facie
Saul timuit Et .vicibus duabus eius *faciebus* à Dauid se auertit Et — סָבַב t
וַיִּפְסַח דָּוִד מִפָּנָיו פַּעֲמָיִם׃ t — וַיַּרְא u שָׁאוּל
.receſſerat Saul *cum* à & ,eo cum DOMINVS erat quia ,Dauid *faciebus* à — facie
12 מִלִּפְנֵי דָּוִד כִּי־הָיָה יְהוָה עִמּוֹ וּמֵעִם שָׁאוּל x סָר׃ — רָאָה u
:*mille principem* ‡ sibi eum posuit & ,*secum* à † Saul eum fecit recedere Et — † à se
13 וַיְסִרֵהוּ y שָׁאוּל מֵעִמּוֹ וַיְשִׂמֵהוּ לוֹ שַׂר־אָלֶף — סוּר x
.*populi facies ad* ingrediebatur & , egrediebatur & — ‡ tribunum;
וַיֵּצֵא וַיָּבֹא לִפְנֵי הָעָם׃ — רָאָה y
.eo cū ‡ DOMINVS & ,*intelligens* ‖ suis viis omnibus in Dauid *fuit* Et — ante populū.
14 וַיְהִי דָוִד לְכָל־דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַיהוָה עִמּוֹ׃ — ‡ prudenter se
timuit & ,valdè *agens* prudenter ipse quòd ,Saul vidit Et — gerebat ‡ erat
15 וַיַּרְא שָׁאוּל אֲשֶׁר־הוּא מַשְׂכִּיל z † מְאֹד a וַיָּגָר — se gereret
quia ,Dauid *diligens* ‡ Iehudah & ,Israel omnis Et .eius *faciebus* à — ‖ diligebat
16 מִפָּנָיו׃ — וְכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה אֹהֵב אֶת־דָּוִד כִּי־ — egrediebatur & ingredieba tur ante eos.
:Dauid ad Saul dixit Et .*eorum facies ad ingrediens & egrediens* ipse — בּוֹא b
17 הוּא יוֹצֵא b וָבֹא לִפְנֵיהֶם׃ — וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד c † — בֵּן c
tantummodo .vxorem in tibi dabo *eam* , Merab maiorem meā filiā Ecce — filius fortis;
הִנֵּה c בִתִּי הַגְּדוֹלָה מֵרַב אֹתָהּ אֶתֵּן־לְךָ לְאִשָּׁה — אַךְ
Saul Et .DOMINI bella præliare & :*virtutis filium in* mihi esto — ‡ sum ‡ & que
הֱיֵה־לִי לְבֵן חַיִל וְהִלָּחֶם מִלְחֲמוֹת יְהוָה וְשָׁאוּל — חָיָה d
.Philistinorum manus eo in sit sed, eum in mea manus sit Ne :dicebat — vt sim
אָמַר אַל־תְּהִי יָדִי בּוֹ וּתְהִי בּוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים׃ — quo danda e-
familia ‡ ,mea vita quæ &, † ego Quis :Saul ad Dauid dixit Et — rat * filia
18 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל מִי אָנֹכִי d וּמִי חַיַּי — נָתַן e
?regi gener *ero quia* ,Israel in mei patris — placuit
אָבִי בְיִשְׂרָאֵל כִּי־אֶהְיֶה חָתָן לַמֶּלֶךְ׃ — נָגַד f יָשַׁר g
ipsa & ,Dauid ipsi Saul *filiam* * Merab *dandi* tempore in fuit Et — vt
19 וַיְהִי בְּעֵת e תֵּת אֶת־מֵרַב בַּת־שָׁאוּל לְדָוִד וְהִיא — יָקֹשׁ g
filia Michal dilexit Et .vxorem in Mecholathitæ Hadrieli est data — affinitatē con trahes mecū
נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי לְאִשָּׁה׃ — צוּד h
verbum *fuit rectum* & , Saul ipsi nunciauerunt & :Dauid ipsum Saul — clam
20 וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת־ f שָׁאוּל אֶת־דָּוִד g וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר הַדָּבָר — אָט i
ipsi sit &; ei eam Dabo : Saul Dixitque .eius oculis in — affinitatem contrahe cū
בְּעֵינָיו׃ — וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶתְּנֶנָּה לוֹ וּתְהִי־לוֹ
:Dauid ad Saul dixitque .Philistinorum manus eo in sit & ,laqueum in — ‡ est
21 לְמוֹקֵשׁ וּתְהִי־בוֹ יַד־פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שָׁאוּל h אֶל־דָּוִד — קָלַל i
:suis seruis Saul præcepit Et .hodie *me in eris gener* duabus In — ‡ sum
בִּשְׁתַּיִם תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם׃ h † — וַיְצַו שָׁאוּל אֶת־עֲבָדָיו — רָשַׁשׁ k קָלָה k
,rex te in complacuit Ecce :dicendo ,*silentio in* Dauid ad Loquimini — נָגַד m
22 דַּבְּרוּ אֶל־דָּוִד בַּלָּט i לֵאמֹר הִנֵּה חָפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ — ‡ est
.rege *in ello gener* nunc & :te dilexerunt eius serui omnes & — ‡ vt vl-
וְכָל־עֲבָדָיו אֹהֲבוּךָ וְעַתָּה הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ׃ — ciscatur de
.hæc verba Dauid auribus in Saul serui sunt locuti Et — inimicis vt mori face-
23 וַיְדַבְּרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל k בְּאָזְנֵי דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה — ret ‡ permanū
contrahere affinitatem vestris oculis in ‡ leue Nunquid :Dauid Dixitque — pla- cuit נָפַל m
nunciauerunt Et ?despectus & ,pauper vir ‡ ego & ,rege cum — יָשַׁר n
24 וַיֹּאמֶר m † בַּמֶּלֶךְ וַאֲנִכִי אִישׁ־רָשׁ l וְנִקְלֶה׃ — ‡ est
.Dauid est locutus hæc verba Secundum :dicendo ,ei Saul serui — ‖ vt vl-
עַבְדֵי שָׁאוּל לוֹ לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר דָּוִד׃ — ciscatur de
,dore in regi voluntas ‡ Non :Dauid ad dicetis Sic : Saul dixit Et — inimicis vt mori face-
25 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה תֹאמְרוּ לְדָוִד אֵין־חֵפֶץ לַמֶּלֶךְ בְּמֹהַר — ret ‡ permanū
Saul Et .regis *inimicos in vltiscendum ad* ,Philistim præputiis centum in *quia* — pla- cuit נָפַל m
כִּי בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁאוּל — יָשַׁר n
. Philistim *manu in* ‡ Dauid *deiicere* cogitabat
חָשַׁב m לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים׃
fuit rectū & .hæc verba Dauid ipsi eius serui Nunciauerunt quę — ‡ est
26 וַיַּגִּדוּ עַבְדָיו לְדָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה n וַיִּשַׁר — קָלַל i

barrauerunt corã
[x] נָגַד tulit
[y] לָקַח propter
[a] יָכֹל vt pugnes ies †est ‡bellator ab adolescentia sua.
[b] יָלַךְ pecoribus: tollebant
[c] בּוֹא
[d] נָכָה aduersum
[e] נָצַל
[f] קוֹם Et &
[g] מוּת incircuncisus acies Dei viuentis.
[h] חַיָּה
[i] נָצַל
[k] דּוֹב posuit
[l] מַר
[m] יָאַל possum fecerat periculum. ‡ cum ‖ à
[n] סוּר Tulitque
[o] נָסָה pastorali erat
[p] שׂוּם
[q] נָגַשׁ eundo, & appropinquãdo ferebat ‖ãte eũ
[r] נָגַשׁ
[s] צָנַן & sum venis
[t] נָבַט †cum ‡per deos suos.
[u] יָלַךְ volatilibus cæli, animalibus agrestibus. venis ‡ cum venio acietum
[x] נָכָה tradet à ‖ cadauera castrorum ‡volatilibus cæli †bestiis ‡omnes habitatores terræ,
[a] חָיָה congregatio † est facit
[b] חָנָה ‖ tradet

,Saul *facies ad indicarunt* & :Dauid est locutus quæ verba sunt audita Et
31 †וַיִּשְׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר דָּוִד [x]וַיַּגִּדוּ לִפְנֵי־שָׁאוּל
hominis cor concidat Ne : Saul ad Dauid Dixitque .eum *cepit* &
32 [y]וַיִּקָּחֻהוּ: †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל אַל־[z]יִפֹּל לֵב־אָדָם
.isto Philistæo cum pugnabit & ,ibit tuus Seruus .eum *super*
עָלָיו עַבְדְּךָ יֵלֵךְ וְנִלְחַם עִם־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה:
Philistæum ad ire poteris Non :Dauid ad Saul Dixitque
33 †וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֹא [a][b]תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי
.*suis pueritiis à belli‡* vir †ipse & ,*tu‖* puer quia :eo cũ *pugnandum ad* istũ
הַזֶּה לְהִלָּחֶם עִמּוֹ כִּי־נַעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ מִלְחָמָה מִנְּעוּרָיו:
:*pecore* in suo patri tu° seruus erat Pastor : Saul ad Dauid dixit Et
34 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ לְאָבִיו בַּצֹּאן
.grege de agnum *tulit* & ,vrsus & ,leo veniebat &
[c]וּבָא הָאֲרִי וְאֶת־הַדֹּב וְנָשָׂא שֶׂה מֵהָעֵדֶר:
.eius ore ex eruebam & ,cum percutiebam & ,cum post egrediebar Et
35 †וְיָצָאתִי אַחֲרָיו וְהִכִּתִיו [c]וְהִצַּלְתִּי מִפִּיו
,eum percutiebã & ,eius barbam *in* apprehẽdebã & ,me *super* cõsurgebat Et
[f]וְיָקָם עָלַי וְהֶחֱזַקְתִּי בִּזְקָנוֹ וְהִכִּתִיו
percussit vrsum *etiam* ,leonem Etiam .cum mori faciebam &
36 [g]וַהֲמִיתִיו: †גַּם אֶת־הָאֲרִי גַּם־הַדֹּב הִכָּה
quia ,eis ex vnus tanquam iste *præputiatus* Philistæus erit Et .tuus seruus
עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי
.*viuentium* Dei *ordines* affecit probris
חֵרֵף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים [h]חַיִּים:
manu de & ,leonis manu de me eruit qui DOMINVS :Dauid dixit Et
37 †וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר [i]הִצָּלַנִי מִיַּד הָאֲרִי וּמִיַּד
:Dauid ad Saul Dixitque .huius Philistæi manu de me eruet ipse ,vrsi
[k]הַדֹּב הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד
Dauid Saul induit Et .tecum sit DOMINVS &, Vade
38 †לֵךְ וַיהוָה יִהְיֶה עִמָּךְ: †וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד
.lorica eum induit & ,eius caput super æream galeam *dedit* & suis vestibus
posuit
[l]מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע נְחשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ שִׁרְיוֹן:
quia :ire voluit & ,suas vestes desuper suũ gladium Dauid accinxit Et
39 †וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדָּיו [m]וַיָּאֶל לָלֶכֶת כִּי
ire *potero* Non : Saul ad Dauid Dixitque .*erat experius* non
לֹא־נִסָּה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל לֹא־אוּכַל לָלֶכֶת
.se *desuper‖* Dauid ea remouit Et .feci periculum non quia ,istis *in‡*
בָּאֵלֶּה כִּי לֹא [n]נִסִּיתִי [p]וַיְסִרֵם דָּוִד מֵעָלָיו:
lapides leues quinque sibi elegit & ,sua manu in suũ baculũ *Cepitque*
40 †וַיִּקַּח מַקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר־לוֹ חֲמִשָּׁה חַלְקֵי אֲבָנִים
,pera in & ,sibi ‖quod ,*pastorum* vase in eos posuit & ,torrente de
[q]מִן־הַנַּחַל וַיָּשֶׂם אֹתָם בִּכְלִי הָרֹעִים אֲשֶׁר־לוֹ וּבְיָלְקוּט
.Philistæum ad accessit & .sua manu in sua funda &
וְקַלְעוֹ בְיָדוֹ [r]וַיִּגַּשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי:
vir &;Dauid ad *appropinquans* & ,*tens* Philistæus ibat Et
42 †וַיֹּאל הַפְּלִשְׁתִּי הָלוֹךְ וְקָרֵב אֶל־דָּוִד וְהָאִישׁ
.*eius facies ad* scutum *ferens*
,Dauid vidit & ,Philistæus aspexit Et
נֹשֵׂא [s]הַצִּנָּה לְפָנָיו: †[t]וַיַּבֵּט הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּרְא אֶת־דָּוִד
.aspectu pulcher *simul* ,rubicundus & ,puer erat quia :cum despexit &
וַיִּבְזֵהוּ כִּי הָיָה נַעַר וְאַדְמֹנִי עִם־יְפֵה מַרְאֶה:
veniens tu quia ,*ego* canis Nunquid :Dauid ad Philistæus Dixitque
43 †וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי־אַתָּה בָא־
.*suis dijs in* Dauid Philistæus maledixit Et ‡baculis *in*‡me ad
אֵלַי בַּמַּקְלוֹת וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֵּאלֹהָיו:
tuam carnem dabo & ,me ad Veni :Dauid ad Philistæus Dixitque
44 †וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד [v]לְכָה אֵלַי וְאֶתְּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ
.*agri animali* & ,*cælorum volatili*
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה:
,lancea *in* & gladio *in*‡me ad *veniens* Tu : Philistæum ad Dauid dixit Et
45 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית
Dei exercituum DOMINI nomine in te ad *veniens* ego & :clypeo &
וּבְכִידוֹן וְאָנֹכִי בָּא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
.affecisti probris quem ,Israel *ordinum*
מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּ:
,te percutiam & ,mea manu in DOMINVS te *concludet* hac Die
46 †הַיּוֹם הַזֶּה יַסְגִּרְךָ יְהוָה [x]בְּיָדִי וְהִכִּתִיךָ
Philistinorũ *castrametationis cadauer* dabo & ,te *desuper* tuum caput auferam &
וַהֲסִרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי פֶּגֶר מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
est quòd ,*terra omnis*‡scient & :terræ *bestiæ*† & ,*cælorum volatili*‡ hac die
הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם [a]וּלְחַיַּת הָאָרֶץ וְיֵדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ
non quia ,ista *ecclesia* omnis scient Et .Israeli Deus
47 אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל: †[b]וְיֵדְעוּ כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא
;bellum † DOMINI quia .DOMINVS *faciet* saluũ lauccа in & ,gladio *in*
בְחֶרֶב [c]וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה
.nostra manu in vos ‖ *dabit* &
וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ:

Saul post abierunt ,maiores Isai filij tres Abieruntque
13 †וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־יִשַׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי־שָׁאוּל
,bellum in *iuerunt* qui eius filiorum trium nomen & : bellum ad perrexerunt
לַמִּלְחָמָה וְשֵׁם שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּמִּלְחָמָה
.Sammah tertius & ,Abinadab eius secundus & ,primogenitus Eliab
אֱלִיאָב הַבְּכוֹר [s]וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שַׁמָּה: [s]שְׁנָה
.Saul post abierunt maiores tres & :minor *ipse* Dauid Et erat
14 †וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל:
pecus pascendum ad ,Saul *desuper* reuertens & *vadens* Dauid Et ibat ‖reuertebat à ‡pecora
15 †וְדָוִד הָלַךְ [t]וָשָׁב מֵעַל שָׁאוּל [v]לִרְעוֹת אֶת־צֹאן [t]שׁוּב [u]רָעָה
, mane surgendo Philistæus accessit Et .Bethlehem ‡ sui patris ‡in
אָבִיו בֵּית לָחֶם: [x]†וּפְלִשְׁתִּי הַשְׁכֵּם [x]נָגַשׁ
Dauid ad Isai Dixitque .diebus quadraginta stetit & ,*vesperaſcẽdo* & vesperi,
16 †וְהַעֲרֵב וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם:
decem & ,huius *tosti ephah‖* tuis fratribus nunc Cape : suum filium Tolle
17 †וַיֹּאמֶר יִשַׁי [y]קַח־נָא לְאַחֶיךָ אֵיפַת הַקָּלִיא הַזֶּה וַעֲשָׂרָה [y]לָקַח
בְנוֹ
.tuos fratres ad castra in *deser cumendo* & ,hos panes modiũ polẽtę curre
לֶחֶם הַזֶּה [z]וְהָרֵץ הַמַּחֲנֶה לְאַחֶיךָ: [z]רוּץ
& :mille *principem ad* deferes *illas lactis formellas* decem Et caseos lacteos hos tribuno: ‡cũ saluratione* tolles.
18 †וְאֶת עֲשֶׂרֶת חֲרִצֵי הֶחָלָב הָאֵלֶּה תָּבִיא [a]לְשַׂר הָאֶלֶף וְאֶת־ [a]שׁוּר
.*capies** eorum pignus & , *pace in*‡ visitabis tuos fratres
אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת־עֶרְבָתָם [b]תִּקָּח: [b]לָקַח
pugnantes ,Elah valle in † Israel *vir omnis* & ,ipsi & Saul Et omnes viri † erant
19 †וְשָׁאוּל וְהֵמָּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק הָאֵלָה נִלְחָמִים
reliquit & ,diluculo in Dauid mane surrexit Et .Philistim cum
עִם־פְּלִשְׁתִּים: [c]†וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד בַּבֹּקֶר [c]וַיִּטֹּשׁ
ei præcepit quemadmodũ, abiit & ,*portauit* ‡ & ;*custodientem super pecus* pecora custodi‡ honerauit se
20 †וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד בַּבֹּקֶר [d]וַיִּשָּׂא [e]וַיֵּלֶךְ כַּאֲשֶׁר [d]נָשָׂא [e]צִוָּהוּ
אֶת־הַצֹּאן עַל־שֹׁמֵר
fuerãt vociferati & ,*ordinẽ** ad fuerat egressus exercit° &, vallũ ad venit &: Iãi *aciem, aciem
21 †יִשַׁי וַיָּבֹא הַמַּעְגָּלָה וְהַחַיִל הַיֹּצֵא אֶל־הַמַּעֲרָכָה [f]וְהָרֵעוּ [f]רוּעַ
occursum in *ordinem* Philistim & ,Israel ordinauerat Et .prælio in aciei.
22 בַּמִּלְחָמָה: †וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים מַעֲרָכָה לְקִרְאַת quæ erant super‡ ad
manũ *super*‡ se *desuper* vasa Dauid dereliquit Et .*ordinis*
מַעֲרָכָה: †וַיִּטֹּשׁ דָּוִד אֶת־[g]הַכֵּלִים מֵעָלָיו עַל־יַד [g]כְּלָה
suis fratribus optauit † & , venit & :*ordinem*‖ in cucurrit & ; *vasorum* custodis supellectiliũ; ‡acie; ‖salutauit fratres suos pacificè. †stans inter duas acies
שׁוֹמֵר הַכֵּלִים וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא וַיִּשְׁאַל לְאֶחָיו
vtroſq; inter † vir ecce & ,eis cum loquente ipso Et .*pacem ad*
23 לְשָׁלוֹם: †וְהוּא [h]מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ [h]הַבְּנַיִם [h]בֵּין
,Philistinorũ *graminetis* ‡ de Gharh de ei° nomẽ Philistæus Gholiath *ascendens* ascendebat ‡ aciebus
עוֹלֶה גָלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי שְׁמוֹ מִגַּת מִמַּעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים
.Dauid audiuit Et .hæc verba iuxta loquebatur &
וַיְדַבֵּר כְּדִבְרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד: במערכות
,ei° *faciebus* à fugerũt &' virum *eos videndo in* Israel *vir omnis* Et omnes viri quãdo viderũt facie
24 †וְכֹל אִישׁ יִשְׂרָאֵל [i]רְאוֹתָם אֶת הָאִישׁ [k]וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו [i]רָאָה [k]נוּס
vidistis Num : Israel vir dixit Et .valde timuerunt &
25 [l]וַיִּרְאוּ מְאֹד: †וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל [m]הֲרְאִיתֶם [l]יָרֵא [m]רָאָה
erit Et .*ascendens** Israel exprobrandum ad quia ‡hunc *ascendentem* ‖ virum qui ascendit *ascendit.
הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹלֶה וְהָיָה diuitiis magnis,
suã filiam & ,*magna opulentia* rex *eum* ditabit ,eum percusserit qui Virum
הָאִישׁ אֲשֶׁר־[n]יַכֶּנּוּ יַעְשִׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ עֹשֶׁר גָּדוֹל וְאֶת־בִּתּוֹ [n]נָכָה
.Israel in liberam faciet eius patris domum & , ei dabit
יִתֵּן־לוֹ וְאֶת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חָפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל:
Quid :dicendo ,secum stantes viros ad Dauid Dixitque
26 †וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מָה־
opprobriũ remouerit & ,hunc Philistæum percusserit qui ,viro fiet
יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וְהֵסִיר חֶרְפָּה
exprobrauit quia , hic *præputiatus* Philistæus quis quoniam ?Israel *desuper* ab ‖incircuncisus
מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כִּי חֵרֵף acies Dei viuentis?
verbũ secundũ populus ei Dixitque ?*viuentium* Diuorum *ordines*
מַעַרְכוֹת אֱלֹהִים [o]חַיִּים: [o]חָיָה
27 †וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם כַּדָּבָר
.eum percusserit qui ,viro fiet Sic :dicendo , hoc quando loquebatur
הַזֶּה לֵאמֹר כָּה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר [p]יַכֶּנּוּ: [p]נָכָה furor †contra
,viros ad *eo loquendo in* , maior eius frater Eliab audiuit Et
28 †וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים [q]חָרָה cui †paucas pecudes
super & ,descendisti *hoc* quid Vt :dixit & ,Dauid *in*‖ Eliab *nasus* est iratus &
[q]וַיִּחַר־אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר לָמָּה־זֶּה יָרַדְתָּ וְעַל vt videres
,tuã superbiam noui Ego ?deserto in *illarum pecudis parum* † reliquisti *quẽ*‡
מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הָהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת־זְדֹנְךָ
.descendisti , prælium *videndum ad* , quia ,tui cordis malitiam &
וְאֵת רַע לְבָבֶךָ כִּי לְמַעַן [r]רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יָרַדְתָּ: [r]רָאָה
?est verbum non an ?nunc feci Quid :Dauid Dixitque
29 †וַיֹּאמֶר דָּוִד מֶה [s]עָשִׂיתִי עַתָּה הֲלוֹא דָבָר הוּא: [s]עָשָׂה .
verbum secundum dixit & , *alterum contra* ad *ipsum apud* ex se vertit Et ab illo ad alium, [t]חָבַב
30 †[t]וַיִּסֹּב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מ֫וּל אַחֵר וַיֹּאמֶר כַּדָּבָר
.primum verbum iuxta ,verbum populus ei responderunt & : hoc
הַזֶּה [u]וַיָּשִׁבוּהוּ הָעָם דָּבָר כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן: [u]שׁוּב

CAP. XVI. יו

lugens tu Vsquequo : Samuel ad DOMINVS dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל עַד־מָתַי אַתָּה מִתְאַבֵּל
tuum cornu Imple ?Israel super regnando à ,eū reprobaui ego & ,Saul ad
אֶל־שָׁאוּל וַאֲנִי מְאַסְתִּיו מִמְּלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל מַלֵּא קַרְנְךָ
eius filiis in vidi quia ;Bethlachmitam Isai ad te mittam ,ito & ,oleo
שֶׁמֶן וְלֵךְ[a] אֲשַׁלֵּחֲךָ[b] אֶל־יִשַׁי בֵּית־הַלַּחְמִי כִּי־רָאִיתִי בְבָנָיו
audiet & ?vadā Quomodo :Samuel Dixitque .regem mihi
לִי מֶלֶךְ׃ 2 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע
capies bouis Vitulam :DOMINVS Dixitque .me interficiet & ,Saul
שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר[c] תִּקַּח
vocabis Et .veni DOMINO immolandū Ad :dicesque ,tua manu in
3 † בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיהוָה[d] בָּאתִי׃ וְקָרָאתָ
,mihi vngesque :is facturus quid ,te faciam scire ego & :victima in Isai ad
לְיִשַׁי בַּזֶּבַח וַאֲנֹכִי[e] אוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמָשַׁחְתָּ לִי
quod Samuel Fecitque .te ad dixero quem
4 †[f] אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ׃ וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֵת אֲשֶׁר
senatores cōtremuerunt & :Beth-lechem * venit & ,DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה וַיָּבֹא בֵּיתָה לָחֶם וַיֶּחֶרְדוּ זִקְנֵי
:dixit Et ?tuus ingressus Pax : dixit & ,eius occursum in ciuitas
5 † הָעִיר לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר שָׁלֹם בּוֹאֶךָ׃ וַיֹּאמֶר
mecum venite & ,vos sanctificate : veni DOMINO immolandū ad .Pax
שָׁלוֹם לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי הִתְקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם אִתִּי
.victimam ad eos vocauit & ,eius filios & ,Isai sanctificauit & .victima in
בַּזֶּבַח וַיְקַדֵּשׁ אֶת־יִשַׁי וְאֶת־בָּנָיו וַיִּקְרָא לָהֶם לַזָּבַח׃
coram Certè :dixit & ,Eliab vidit & ,ipsos veniendo in ,fuit Et
6 † וַיְהִי בְבוֹאָם[g] וַיַּרְא אֶת־אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר אַךְ נֶגֶד
:Samuel ad DOMINVS dixit Et .eius unctus* DOMINO
יְהוָה מְשִׁיחוֹ׃ 7 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל
:eū reprobaui quia ,ei⁹ staturæ altitudinē ad & ,ei⁹ aspectū ad respicias Ne
אַל־תַּבֵּט[h] אֶל־מַרְאֵהוּ וְאֶל־גְּבַהּ קוֹמָתוֹ כִּי מְאַסְתִּיהוּ
,oculos ad videbit homo nam : homo videbit quod non quia
כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם
.cor ad videbit DOMINVS &
וַיהוָה יִרְאֶה לַלֵּבָב׃
.Samuel facies ad eum transire fecit & ,Abinadab ad Isai vocauit Et
8 † וַיִּקְרָא יִשַׁי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבִרֵהוּ[i] לִפְנֵי שְׁמוּאֵל
Isai fecit transire Et .DOMINVS elegit non hoc in Etiam : dixit &
וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ 9 † וַיַּעֲבֵר יִשַׁי
fecit transire Et .DOMINVS elegit non hoc in Etiam : dixit & .Sammah
שַׁמָּה וַיֹּאמֶר גַּם־בָּזֶה לֹא־בָחַר יְהוָה׃ 10 † וַיַּעֲבֵר
Non :Isai ad Samuel dixitque .Samuel facies ad suos filios septem Isai
יִשַׁי שִׁבְעָה[k] בָּנָיו לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי לֹא־
:Isai ad Samuel Dixitque .illis in DOMINVS elegit
בָחַר יְהוָה בְּאֵלֶּה׃ 11 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי
pascens ecce & ,minor remansit Adhuc : dixit & ?pueri consummati Suntne
הַתַּמּוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֶה
non quia :eum cape & ,Mitte : Isai ad Samuel dixit & .pecore in
בַּצֹּאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי שִׁלְחָה[l] וְקָחֵנוּ כִּי־לֹא
:eum fecit venire & ,Misitque .huc eum venire vsque circumsedebimus
נָסֹב עַד־בֹּאוֹ פֹּה׃ 12 † וַיִּשְׁלַח[m] וַיְבִיאֵהוּ
dixit Et .visu bonus & ,oculis puleher simul ,rubeus * ipse &
וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם־יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב[n] רֹאִי וַיֹּאמֶר
.ipse hic quia ,eum vnge ,Surge : DOMINVS
יְהוָה קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי־זֶה הוּא׃
interiori in eum vnxit & ,olei cornu Samuel Cepitque
13 † וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־קֶרֶן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב
,ipsa die à Dauid ad DOMINI spiritus prosperauit & :suorū fratrum
אֶחָיו וַתִּצְלַח רוּחַ־יְהוָה אֶל־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא
.Ramah in abiit & ,Samuel surrexitque .supra &
וָמָעְלָה וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרָמָתָה׃
spiritus eum terruit & ,Saul cum à recessit DOMINI spiritus Et
14 † וְרוּחַ יְהוָה[p] סָרָה מֵעִם שָׁאוּל וּבִעַתְּתֻהוּ רוּחַ־
:eum ad Saul serui dixerunt Et .DOMINO à malus
רָעָה מֵאֵת יְהוָה׃ 15 † וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־שָׁאוּל אֵלָיו
nunc Dicat .te imbans malus Dei spiritus nunc Ecce
הִנֵּה־נָא רוּחַ־אֱלֹהִים[q] רָעָה מְבַעַתֶּךָּ׃ 16 † יֹאמַר־נָא
modulantē scientem virum quærent ,tuas facies ad tui serui ,noster dominus
אֲדֹנֵנוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ יֹדֵעַ מְנַגֵּן
,sua manu in psallet & ,malus Dei spirit⁹ te super existēdo in ,erit & .cinara in
בְּכִנּוֹר וְהָיָה[r] בְּהוּחַ עָלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגֵּן בְּיָדוֹ
mihi nunc Prouidete : suos seruos ad Saul dixit Et .tibi erit bene &
וְטוֹב לָךְ׃ 17 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ־נָא לִי
.me ad adducetis & ,modulari scientem bene virum
אִישׁ[s] מֵיטִיב לְנַגֵּן וְהֵבֵיאתֶם אֵלָי׃

fuges
super
ne regnet
veni,
prouidi enim
de
[a] וְלֵךְ [b] רְאֵה
boum tolles
[c] לָקַח
inuitabis
[d] בּוֹא
ad victimā,
[e] יָדַע
[f] עָשָׂה
*in
se mouerunt
dixerunt:
Pacifi[c]ne est
Pacificus.
ad victimā.
inuitauitque
cū veniſſent,
[g] רְאֵה
* est Chriſtus
[h] נִבַּט
ſicut homo
videt Deus:
videt quæ
ſunt præ oculis,
videt quæ
ſunt in corde.
coram
[i] פְּנֵה
hunc
hunc
coram
[k] בְּנֵה
hos.
finiti
paſcit pecudes.
tolle
[l] לָקַח
diſcumbem⁹
donec veniat
[m] בּוֹא
*erat &
decorus
eſt. [n] רְאֵה
Tulitque
medio
manſit
ſuper
deinceps.
[o] קוּם
terret
quæſo
[q] רוּעַ
qui ſunt corā
te,
pſallere
cithara.
cum fuerit
[r] הָיָה [s] יָטַב
quæſo
pſallere,
adducite
mihi.

CAP. XVII. יז

ſunt cōgregati & ,prælių ad ſua caſtra Peliſtim congregauerunt Et
1 † וַיֶּאֱסְפוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־מַחֲנֵיהֶם לַמִּלְחָמָה וַיֵּאָסְפוּ
,Hazecah ĩter &,Sochoh ĩter ſunt caſtrametati &:Iehudah ‖ quę,Sochoh in
שׂוֹכֹה אֲשֶׁר לִיהוּדָה[d] וַיַּחֲנוּ בֵּין־שׂוֹכֹה וּבֵין־עֲזֵקָה
,ſunt cōgregati Iſrael *vir* & ,Saul Et .Dammim *fine* in
בְּאֶפֶס דַּמִּים׃ 2 † וְשָׁאוּל וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָפוּ
occurſum in bellum *ordinarunt* & ;Elah valle in ſunt caſtrametati &
וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק הָאֵלָה וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה לִקְרַאת
,hinc *montem ad ſtantes* ‖ Peliſtim Et .Peliſtim
פְּלִשְׁתִּים׃ 3 † וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה
.eos inter * vallis & :inde *montem ad ſtantes* ‖ Iſrael &
וְיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל־הָהָר מִזֶּה וְהַגַּיְא בֵּינֵיהֶם׃
ſtans inter Goliath ,Peliſtim caſtris de *intermedius* vir eſt egreſſus Et
4 † וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבֵּנַיִם[f] מִמַּחֲנוֹת פְּלִשְׁתִּים גָּלְיָת[e]
.palmi & cubitorum ſex eius altitudo :Gath de, eius nomen
שְׁמוֹ מִגַּת גָּבְהּוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרֶת׃
loricā ſquamoſam induebatur: ‖ erat.
:*indutus ipſe ſquamarum lorica* & ,eius caput ſuper ærea galea Et
5 † וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ
.‖ æris ſeclorum millium quinque loricæ pondus &
וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת׃
ocreæ æreæ in fertum
,ei⁹ humeros inter æreus clypeus & ,ei⁹ pedib⁹ *ſuper æris frontale* Et
6 † וּמִצְחַת נְחֹשֶׁת עַל־רַגְלָיו וְכִידוֹן נְחֹשֶׁת בֵּין כְּתֵפָיו׃
flamma & , texentium liciatorium tanquam eius lanceæ haſtile Et
7 †[g] וְחֵץ חֲנִיתוֹ כְּמְנוֹר אֹרְגִים וְלַהֲבַת
vadens ſcutum ferens & :ferri ſeclorum ſexcentorum * eius lanceæ
חֲנִיתוֹ שֵׁשׁ־מֵאוֹת שְׁקָלִים בַּרְזֶל וְנֹשֵׂא[i] הַצִּנָּה הָלַךְ
erat ,Iſrael *ordines* ad clamauit & ,ſtetit Et .*eius facies ad*
לִפְנָיו׃ 8 † וַיַּעֲמֹד וַיִּקְרָא אֶל־מַעַרְכֹת יִשְׂרָאֵל
ego nonne ?prælium *ordinandum* ad *egrediemini* quid Vt :eis dixit &
וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה[k] תֵּצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה הֲלוֹא אָנֹכִי
deſcendat & ,virum vobis eligite ?Saul ſerui vos & ,† Peliſtæus
הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עַבְדִים לְשָׁאוּל בְּרוּ־לָכֶם אִישׁ וְיֵרֶד
.me ad
.erimus & ,me pcuſſerit & ,mecū pugnare quiuerit Si
9 † אֵלָי׃ אִם־יוּכַל לְהִלָּחֶם אִתִּי[l] וְהַכָּנִי[m] וְהָיִינוּ[l]
nobis eritis &,eū in quiuero ego ſi & : *ſeruos in* vobis
לָכֶם לַעֲבָדִים וְאִם־אֲנִי[n] אוּכַל־לוֹ וְהִכִּיתִיו וְהֱיִיתֶם לָנוּ
.nobis ſeruietis & ,*ſeruos in*
לַעֲבָדִים וְעִבַּדְתֶּם אֹתָנוּ׃
die Iſrael *ordines* exprobraui Ego : Peliſtæus dixit Et
10 † וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֵרַפְתִּי אֶת־מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם
.pariter pugnemus & ,virum mihi date :hac
הַזֶּה[o] תְּנוּ־לִי אִישׁ וְנִלָּחֲמָה יָחַד׃
;hæc Peliſtæi verba Iſrael omnis & ,Saul audiuit Et
11 † וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה
Ephrathæi viri filius Dauid Et .valde timuerunt &,ſunt cōſternati &
וַיֶּחְתּוּ[p] וַיִּרְאוּ[q] מְאֹד׃ 12 † וְדָוִד בֶּן־אִישׁ אֶפְרָתִי
*vir & :filij octo * ei & :Iſai eius nomē &,Iehudah Beth-lechē de *huius*
הַזֶּה מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנָה[r] בָנִים וְהָאִישׁ
homines inter veniens ,ſenex ,Saul diebus in
בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בָאֲנָשִׁים׃

ſertus,
[t] עָנָה
pſallere,
robore,
bellicoſum,
[v] בִּין
formoſum.
* eſt
nuncios
eſt cum peco
ribus.
Tulitque
ferentē panē,
& vtrem
per manum
[x] לָקַח [y] עַז
coram eo:
armiger.
[z] חָיָה [a] כְּלָה
quæſo
coram me,
cùm eſſet ſpiritus
ſuper
tollebat
pſallebat
refrigerium
ab
[b] סוּר [c] רוּעַ

Iſai ipſi filium vidi Ecce : dixit & ,*pueris* è vnus reſpondit Et
18 † וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֵן לִישַׁי
prudētē & ,*belli* virū & ,*virtute* potētē & ,*modulari* ſcientē Beth-halachmitæ
בֵּית הַלַּחְמִי יֹדֵעַ נַגֵּן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה[v] וְנִבוֹן
.eo cum * DOMINVS & ,*formæ* virtum & ,*verbo*
דָּבָר וְאִישׁ תֹּאַר יְהוָה עִמּוֹ׃
me ad Mitte ;dixit & :Iſai ad *legatos* Saul Miſitque
19 † וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־יִשַׁי וַיֹּאמֶר שִׁלְחָה אֵלַי
aſinum Iſai *Cepitque* .*pecore in* qui ,tuum filium Dauid
אֶת־דָּוִד בִּנְךָ אֲשֶׁר בַּצֹּאן׃ 20 † וַיִּקַּח יִשַׁי חֲמוֹר
ſui filij Dauid *manu in* miſit & :vnū caprarum hœdū & ,vini *vtris &* ,*panis*
וַעֲזִים אֶחָד וַיִּשָּׂא יִשַׁי בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ
:*eius facies ad* ſtetit & ,Saul ad Dauid Venitque .Saul ad
לֶחֶם וְנֹאד יַיִן וּגְדִי[y] עִזִּים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ
misit Et .*vaſa ferens* ei fuit & ,valde eum dilexit &
אֶל־שָׁאוּל׃ 21 † וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו
gratiā īuenit quia, *meas facies ad* Dauid *nūc* Stet : dicendo ,Iſai ad Saul
וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד[z] וַיְהִי־לוֹ נֹשֵׂא[a] כֵּלִים׃ 22 † וַיִּשְׁלַח
,Saul *in* Dei *ſpiritum exiſtendo in* ,fuit Et .meis oculis in
שָׁאוּל אֶל־יִשַׁי לֵאמֹר יַעֲמָד־נָא דָוִד לְפָנַי כִּי־מָצָא חֵן
:dixit Et ?tuus ingreſſus Pax : *dixit* & ,eius occurſum in ciuitas
23 † בְּעֵינָי׃ וְהָיָה בִּהְיוֹת רוּחַ־אֱלֹהִים אֶל־שָׁאוּל
,Saul ipſi *reſpiratio* erat &:ſua manu *i modulabatur* &,citharā Dauid *capiebat* &
וְלָקַח דָּוִד אֶת־הַכִּנּוֹר וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְרוּחַ לְשָׁאוּל[b]
.malus ſpiritus eo *deſuper* recedebatque ,ei erat bene &
וְטוֹב לוֹ[b] וְסָרָה[c] מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה׃

[d] חָנָה
termino
viri
diſpoſuerunt
ſtabāt ſuper
monte
* erat
ſtans inter
duas acies
[e] גָּלְיָת [f] בֵּין יָצָא
loricā ſquamoſam induebatur:
‖ erat.
ocreæ æreæ in fertum
יָצָא
[g] חָצַץ
*erat
pergebat ante eum.
[h] חָנָה [i] צָנַן
acies
egreſſi eſtis
parandum
[k] יָצָא
† ſum
[l] נָכָה [m] חָיָה
ſerui:
[n] יָכֹל
ſerui,
acies
[p] חָתַת
territi
[q] יָרֵא
*erant * erat
[r] בֶּנֶה

CAP. XV. טו

1 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל אֹתִי שָׁלַח יְהוָה לִמְשָׁחֲךָ
te vngẽdũ ad DOMINVS misit Me :Saul ad Semuel dixit Et
לְמֶלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דִּבְרֵי
verborum vocem ad audi nunc & :Israel super suũ populũ super regẽ in
יְהוָה׃ 2 כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פָּקַדְתִּי אֶת
Recensui :exercituum DOMINVS dicit Sic .DOMINI
אֲשֶׁר־עָשָׂה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂם לוֹ בַּדָּרֶךְ בַּעֲלֹתוֹ
ipsum ascẽdendo in ,via in illi posuit quid ;Israel ipsi Hamalec fecit quod
מִמִּצְרָיִם׃ 3 עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָה אֶת־עֲמָלֵק
:Hamalec percuties & ,vade Nunc .Aegypto ex
וְהַחֲרַמְתֶּם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו
,agnũ ad vsq; & boue à ,sugentẽ ad vsq; & paruulo à ,mulierẽ ad vsq; viro à
וְהֵמַתָּה מֵאִישׁ עַד־אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד־שֶׂה
,populum Saul congregauit Et .asinum ad vsque & camelo à
מִגָּמָל וְעַד־חֲמוֹר׃ 4 וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־הָעָם
millia decem & ,peditũ millia ducenta ,Thelaim in eos recensuit &
וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מָאתַיִם אֶלֶף רַגְלִי וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
.Iehudah viri
אֶת־אִישׁ יְהוּדָה׃ 5 וַיָּבֹא שָׁאוּל עַד־עִיר עֲמָלֵק וַיָּרֶב בַּנָּחַל׃
.torrente in est insidiat & ,Hamalec ciuitatem ad vsque Saul venit Et
medio de descendite ,recedite ,Ite :Chinæum ad Saul Dixitque
6 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־הַקֵּינִי לְכוּ סֻרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ
cum misericordiam feciſti tu & ,eo cũ te deleam fortè ne ,Hamalechitarũ
עֲמָלֵקִי פֶּן־אַסְפְּךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם־
medio de Chinæ recessit & :Aegypto ex eos ascẽdẽdo in Israel filiis omnibus
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיָּסַר קֵינִי מִתּוֹךְ
te veniente Chauilah à Hamalech Saul percussit Et .Hamalech
עֲמָלֵק׃ 7 וַיַּךְ שָׁאוּל אֶת־עֲמָלֵק מֵחֲוִילָה בּוֹאֲךָ
Agag Cepitque .Aegypti facies super *quæ ,Sur †
שׁוּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרָיִם׃ 8 וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־אֲגַג
.gladij es ad interfecit populum omnem & ,viuum Hamalech regem
מֶלֶךְ־עֲמָלֵק חַי וְאֶת־כָּל־הָעָם הֶחֱרִים לְפִי־חָרֶב׃
,pecoris bonitatem super & ,Agag super populus & ,Saul pepercit Et
9 † וַיַּחְמֹל שָׁאוּל וְהָעָם עַל־אֲגַג וְעַל־מֵיטַב הַצֹּאן
noluerunt & ,bonum omne super & ,agnos super & ,pinguium & ,bouis &
וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל־הַכָּרִים וְעַל־כָּל־הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ
.perdiderunt illud,dissolutum & contemptibile opificium omne & :ea perdere
הַחֲרִימָם וְכָל־הַמְּלָאכָה נְמִבְזָה וְנָמֵס אֹתָהּ הֶחֱרִימוּ׃
:dicendo ,Semuel ad DOMINI verbum fuit Et
10 † וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל לֵאמֹר׃
est auersus quia ,regẽ in Saul regem constituerim quòd me Pœnitet
11 † נִחַמְתִּי כִּי־הִמְלַכְתִּי אֶת־שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי־שָׁב
clamauit & ;Semuel in est iratus & :cõfirmauit nõ mea verba & ,me post à
מֵאַחֲרַי וְאֶת־דְּבָרַי לֹא הֵקִים וַיִּחַר לִשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק
.nocte tota DOMINVM ad
אֶל־יְהוָה כָּל־הַלָּיְלָה׃
fuit nunciatũq; :manè in Saul occursum in Semuel manicauit Et
12 † וַיַּשְׁכֵּם שְׁמוּאֵל לִקְרַאת שָׁאוּל בַּבֹּקֶר וַיֻּגַּד
,manũ sibi cõstituit ecce & ,Carmel in Saul Venit :dicendo ,Semuel ipsi
לִשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בָּא־שָׁאוּל הַכַּרְמֶלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד
Venitque .Ghilgal in descenditque ,transiuit & ,circuiuit &
13 וַיָּסָב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל׃ † וַיָּבֹא
:DOMINO tu Benedictus :Saul ei dixit & .Saul ad Semuel
שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה
que Et :Semuel Dixitque .DOMINI verbum ſtatui
14 הֲקִימֹתִי אֶת־דְּבַר יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וּמֶה
?audiens ego quam bonis vox & ,meis auris in huius pecoris vox
קוֹל־הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנָי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ׃
populus pepercit quia;ea adduxerũt Hamalechitis Ex:Saul Dixitque
15 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מֵעֲמָלֵקִי הֱבִיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם
:tuo Deo DOMINO ſacrificare pro ,bouis & ,pecoris bonitate ſuper
עַל־מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר לְמַעַן זְבֹחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
:Saul ad Semuel Dixitque .perdidimus reſiduum &
וְאֶת־הַיֶּתֶר הֶחֱרַמְנוּ׃ 16 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל
mea DOMINVS eſt locutus quæ tibi indicabo & ,Permitte
הֶרֶף וְאַגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי
Nonne :Semuel Dixitque .Loquere : ei dixitque .nocte
הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ דַּבֵּר׃ 17 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא
te vnxitque :tu Iſrael tribuum caput,tuis oculis in tu paruus ſi
אִם־קָטֹן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָתָּה וַיִּמְשָׁחֲךָ
?Iſrael ſuper regem in DOMINVS
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃

vt vngerem

Recordatus ſum eius quando aſcẽdebat

a עֲלֹה

b נָכָּה

‡ſunt ei,ſed

c מוֹת

lactentem.

numerauit agnos.

d מָאָה

virorum certauit in valle.

e בּוֹא f רוּב

vel

אָרַב

g סוּר

diſperdam

h אָסַף

quando aſcẽderunt

i עֲלֹת

k נָכָּה

‡in eſt contra faciem acie

l ipſi

bonis pecoribus, bobus, pinguibus, agnis, oĩ quod erat

m אָבָה

quicquid autẽ erat

n מָסַס

o הָיָה

p שׁוּב

contra

q קוֹם חָרַם

ſurrexit

r נָגַד

locum,

s יָצַב סָבַב

t בּוֹא יָרַד

†à

u קוֹם

quis eſt balat' pecorũ horũ mugitus boũ quem audio?

bonis pecoribus, & bob', vt ſacrificaret

v יָטַב

w נָגַד

וַיֹּאמֶר

x קוֹם

cùm eſſes fuiſti,

per viam, tibi: Perde pugna cõtra donec conſumant ipſi

a כָּלָה

paruiſti voci ſpolia,

b עָטָה

c עָשָׂה

Immò obtẽperaui voci per viam per quam

d יָלַךְ לָקַח

Tulit autẽ ſpoliis pecorũ, & boũ, de optimis eorũ quæ perdenda erant,

holocauſtis,

e עֹלָה

vt in obtẽperando voci parẽre quàm ſacrificiũ melius eſt: auſcultare quã adeps

†eſt idolũ, ‡imagines

f מָרָה

contempſiſti abiecit ne ſis rex. ſermonem parui voci

g פֶּה

parce obſecro peccato meo,

proiecisti

ne ſis rex

h מָאַס

vt iret: tenuit oram

i סָבַב

à proximo meliori

k רָעָה

fortitudo †eſt vt pœniteat

quæſo

l פָּנָה

m חָנַן

n יָשַׁב

o נָצַח

p שָׁחָה

q שׁוּב

r נָגַשׁ

delicatè,

s הָלַךְ עָדַן

venit

t סוּר מָרַר

anathematizabis & ,Abi :dixitque ,via in DOMINVS te miſit Et
18 † וַיִּשְׁלָחֲךָ יְהוָה בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לֵךְ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת־
eos ipſos conſumere ad vſque eum in pugnabis & ,Hamalech peccatores
הַחַטָּאִים אֶת־עֲמָלֵק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד־d כַּלּוֹתָם אֹתָם׃
ſpolium ad diuertiſti ſed ,DOMINI voce in audiuiſti non quid vt Et
19 † וְלָמָּה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה e וַתַּעַשׂ אֶל־הַשָּׁלָל
?DOMINI oculis in malum feciſti &
f וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃
voce in audiui Quod :Semuel ad Saul Dixitque
20 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל
adduxi & ;DOMINVS me miſit qua via in ambulaui & ,DOMINI
יְהוָה g וָאֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־שְׁלָחַנִי יְהוָה וָאָבִיא
.perdidi Hamalech & ,Hamalech regem Agag
אֶת־אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וְאֶת־עֲמָלֵק הֶחֱרַמְתִּי׃
,anathematis initium bonis & ,pecoris ſpolio de populus cepit Et
21 † h וַיִּקַּח הָעָם מֵהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר רֵאשִׁית הַחֵרֶם
.Ghilgal in tuo Deo DOMINO immolandum ad
לְזָבֹחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּגִּלְגָּל׃
,aſcenſionibus in DOMINI voluntas Nunquid :Semuel dixit Et
22 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲחֵפֶץ לַיהוָה i בְּעֹלוֹת
:bonum ſacrificio præ audire ecce ?DOMINI voce in audire ſicut ,victimis &
וּזְבָחִים כִּשְׁמֹעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבַח טוֹב
?arietum adipe præ intendere
לְהַקְשִׁיב מֵחֶלֶב אֵילִים׃
Theraphim& ,mendaciũ & ,rebellio ‡diuinationis peccatum Quia
23 † כִּי חַטַּאת־קֶסֶם k מֶרִי וְאָוֶן וּתְרָפִים
.rege à te reprobauit & DOMINI verbum reprobaſti quòd eò :trãſgredi
הַפְצַר יַעַן מָאַסְתָּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאָסְךָ מִמֶּלֶךְ׃
ſum tranſgreſſus quia ,Peccaui :Samuel ad Saul Dixitque
24 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל l חָטָאתִי כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־
audiui & ,populum timui quia ;tua verba & ,DOMINI os
פִּי־יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי יָרֵאתִי אֶת־הָעָם וָאֶשְׁמַע
reuertere & ,meum peccatum nunc tolle nunc Et .eorum voce in
25 בְּקוֹלָם׃ וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חַטָּאתִי וְשׁוּב
ad Samuel Dixitque .DOMINO me incuruabo & ,mecum
26 עִמִּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה׃ † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־
;DOMINI verbum reprobaſti quia :tecum reuertar Non :Saul
שָׁאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאַסְתָּה אֶת־דְּבַר יְהוָה
.Iſrael ſuper regem exiſtendo ab DOMINVS te proiecit &
וַיִּמְאָסְךָ יְהוָה m מִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃
,eius pallij alam in apprehendit & :eundum ad Samuel ſe vertit Et
27 † n וַיִּסֹּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחֲזֵק בִּכְנַף־מְעִילוֹ
DOMINVS Scidit :Samuel eum ad Dixitque .ſe ſcidit &
28 וַיִּקָּרַע׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קָרַע יְהוָה
bono tuo ſocio ipſum tradidit & ,hodie te deſuper Iſrael regnum
אֶת־מַמְלְכוּת יִשְׂרָאֵל מֵעָלֶיךָ הַיּוֹם וּנְתָנָהּ o לְרֵעֲךָ הַטּוֹב
non & ,mentietur non Iſrael Victoria etiam Et .te præ
29 מִמֶּךָּ׃ † וְגַם נֵצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר וְלֹא
.pœnitendum ad ipſe homo ‡ non quia :pœnitebit
יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם׃
,mei populi ſeniorib' corã nunc me honora nunc : Peccaui ,dixit Et
30 † וַיֹּאמֶר חָטָאתִי עַתָּה כַּבְּדֵנִי נָא נֶגֶד־זִקְנֵי עַמִּי
.tuo Deo DOMINO me incuruabo & ,mecũ reuertere & ;Iſrael corã &
וְנֶגֶד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי p וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
Saul ſe incuruauit & ;Saul poſt Samuel eſt reuerſus Et
31 † q וַיָּשָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שָׁאוּל וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁאוּל
me ad accedere Facite :Semuel dixit Et .DOMINO
32 לַיהוָה׃ † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל r הַגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־
,Agag dixitque ;delicius (cum) Agag eum ad iuit & .Hamalech regem Agag
אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק s וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אֲגַג t מַעֲדַנֹּת וַיֹּאמֶר אָכֵן
.mortis amaritudo receſſit Vere
סָר v מַר־הַמָּוֶת׃
ſic ,tuus gladius mulieres orbauit Quẽadmodũ :Semuel Dixitque
33 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נָשִׁים u חַרְבֶּךָ כֵּן־
Agag Semuel fecit ſcindere & .tua mater mulieribus præ orbabitur
תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמֶּךָ וַיְשַׁסֵּף שְׁמוּאֵל אֶת־אֲגַג
Semuel abiit Et .Ghilgal in DOMINI faciesʃ ad
x לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל׃ 34 † וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל
.Saul Ghibhah in ſuam domum in aſcendit Saul & : Ramah in
הָרָמָתָה וְשָׁאוּל עָלָה אֶל־בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל׃
diem ad vſque Saul videndum ad Semuel addidit non Et
35 † וְלֹא־יָסַף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת־שָׁאוּל עַד־יוֹם
pœnituit DOMINVM & .Saul ad Semuel luxit quia ;eius mortis
מוֹתוֹ כִּי־הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל וַיהוָה נִחָם
.Iſrael ſuper Saul feciſſet regnare quòd
כִּי־הִמְלִיךְ אֶת־שָׁאוּל עַל־יִשְׂרָאֵל׃

coram Domino

x פָּנָה

vt videret

quo mortu' eſt; ſuper

ædificare cœpit illud :DOMINO altare Saul ædificauit Et
35 † וַיִּבֶן שָׁאוּל מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֹתוֹ הוּא הֵחֵל לִבְנוֹת
post Descendamus :Saul Dixitque .DOMINO altare
36 מִזְבֵּחַ לַיהוָה : † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נֵרְדָה אַחֲרֵי
non & ,manè illucescat donec ,eos *in* deprædemur & ,noctu Philistim
פְלִשְׁתִּים לַיְלָה וְנָבְזָזָה בָהֶם עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וְלֹא
.fac tuis oculis in *bonum* Omne :dixerunt & .virũ eis *in* relinquamus
נַשְׁאֵר בָּהֶם אִישׁ וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה
.Deum ad hîc Accedamus :sacerdos Dixitque
וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן נִקְרְבָה הֲלֹם אֶל־הָאֱלֹהִים :
consuluit Deum: ?Philistim post descendam Num :Deo *in* Saul *interrogauit* Et
37 † וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בֵּאלֹהִים הַאֵרֵד אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים
.illa die in ei respondit non & ?Israel manu in eos trades num
תִּתְּנֵם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָנָהוּ בַיּוֹם הַהוּא :
,scitote & ,populi anguli omnes huc Accedite :Saul Dixitque
38 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נֹגְשׁוּ הֲלֹם כָּל־פִּנּוֹת הָעָם וְדָעוּ
viuit Quia .hodie hoc peccatum sit quo in videte &
39 וּרְאוּ בַּמֶּה הָיְתָה הַחַטָּאת הַזֹּאת הַיּוֹם : † כִּי חַי־
Ionathan in illud fuerit si quia ,Israel *saluans* DOMINVS
יְהוָה הַמוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־יְשְׁנוֹ בְּיוֹנָתָן
.populo omni ex * ei respõdit non & .morietur moriendo quia ,meo filio
בְּנִי כִּי מֵת יָמוּת וְאֵין עֹנֶה מִכָּל־הָעָם :
,vno *transitu* in eritis Vos :Israel vniuersum ad Dixitque
40 † וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם תִּהְיוּ לְעֵבֶר אֶחָד
ad populus dixeruntque .*vno transitu* in erimus me' fili' Ionathã &,ego &
וַאֲנִי וְיוֹנָתָן בְּנִי נִהְיֶה לְעֵבֶר אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־
ad Saul dixit Et .fac ,tuis oculis in *Bonum* :Saul
41 שָׁאוּל הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה : † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־
,Ionathã est deprehẽsus & .*integritatem* Da :Israel Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָבָה תָמִים וַיִּלָּכֶד יוֹנָתָן
me inter* Proiicite:Saul Dixitque .sunt egressi populus & ;Saul &
42 וְשָׁאוּל וְהָעָם יָצָאוּ : † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הַפִּילוּ בֵּינִי
Saul Dixitque .Ionathan est deprehẽsus &.meũ filiũ Ionathã inter &
43 וּבֵין יוֹנָתָן בְּנִי וַיִּלָּכֶד יוֹנָתָן : † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
:ait & ,Ionathan ei indicauit & .feceris quid mihi Indica : Ionathan ad
אֶל־יוֹנָתָן הַגֶּידָה לִי מֶה עָשִׂיתָה וַיַּגֶּד לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר
:mellis paululum,mea manu in* quæ,*extẽsionis extremitate in* gustaui Gustãdo
טָעֹם טָעַמְתִּי בִּקְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר־בְּיָדִי מְעַט דְּבָשׁ
,Deus † faciat Sic :Saul Dixitque ?morior ego ecce
הִנְנִי אָמוּת : † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים
populus Dixitque .Ionathan morieris moriendo quia ,addat sic &
45 וְכֹה יוֹסִף כִּי־מוֹת תָּמוּת יוֹנָתָן : † וַיֹּאמֶר הָעָם
magnam salutem fecit qui ,morietur Ionathan Nunquid :Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה
viuit capillo de ceciderit si ,DOMINVS *viuens* :absit ?Israel in hanc
הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חַי־יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת
.hac die fecit Deo cum quia ,terram in eius capitis
רֹאשׁוֹ אַרְצָה כִּי־עִם־אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה
ascendit Et .mortuus est non & ,Ionathan populus redemerunt &
46 וַיַּעַל † וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת־יוֹנָתָן וְלֹא־מֵת :
.suum locum in abierunt Philistim & :Philistim post de Saul
שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים הָלְכוּ לִמְקוֹמָם :
oẽs *in circum* pugnauit & ,Israel super regnum cepit Saul Et
47 וְשָׁאוּל לָכַד הַמְלוּכָה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָל־
reges *in* & ,Edom *in* & ,Hammon filios *in* & ,Moab *in* suos inimicos
אֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבִבְנֵי־עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וּבְמַלְכֵי
.*condemnabat* ,*respiciebat* quæ* ,omnibus in & :Philistim *in* & ,Sobah
צוֹבָה וּבַפְּלִשְׁתִּים וּבְכֹל אֲשֶׁר־יִפְנֶה יַרְשִׁיעַ :
Israel eruit & ,Hamalec percussit & ,*virtutem* fecit Et
48 † וַיַּעַשׂ חַיִל וַיַּךְ אֶת־עֲמָלֵק וַיַּצֵּל אֶת־יִשְׂרָאֵל
,Isui & ,Ionathan ,Saul filij fuerunt Et .cum diripientis manu de
49 מִיַּד שֹׁסְדָיו : † וַיִּהְיוּ בְּנֵי שָׁאוּל יוֹנָתָן וְיִשְׁוִי
,Merab primogenitæ nomẽ ,eius filiarũ duarũ nomen & :Malchi-sua &
וּמַלְכִּי־שׁוּעַ וְשֵׁם שְׁתֵּי בְנֹתָיו שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב
,Achinoham ,Saul vxoris nomen Et .Michal minoris nomen &
50 וְשֵׁם הַקְּטַנָּה מִיכַל : † וְשֵׁם אֵשֶׁת שָׁאוּל אֲחִינֹעַם
patrui Ner filius ,Abner eius militiæ principis nomẽ & :Achimahats filiæ
בַּת־אֲחִימַעַץ וְשֵׁם שַׂר־צְבָאוֹ אַבְנֵר בֶּן־נֵר דּוֹד
filius ,Abner pater Ner & ,Saul pater Chis Et .Saul
51 שָׁאוּל : † וְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל וְנֵר אֲבִי־אַבְנֵר בֶּן־
Philistim *super* forte bellum fuit Et .Abiel
52 אֲבִיאֵל : † וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חָזָקָה עַל־פְּלִשְׁתִּים
omnem & ,potentẽ virũ omnem Saul vidit & :Saul diebus omnibus
כֹּל יְמֵי שָׁאוּל וְרָאָה שָׁאוּל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־
.se ad eum *collegit* & ,*virtutis* filium
בֶּן־חַיִל וַיֹּאַסְפֵהוּ אֵלָיו :

robustum, aggregauit

Applica
18 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי־הָיָה
adhuc ,fuit Et .Israel *filij &* ,illa die in Dei arcã cum filius
19 אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : † וַיְהִי עַד
multitudo ,Philistim *castrametatione in quæ turba* & ,sacerdotem ad Saul loquebatur quæ erat in
דִּבֶּר שָׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן וְהָהָמוֹן אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים castris
Recollige :sacerdotem ad Saul Dixitque .multiplicabatur & ,eũdo ibat &
וְהָלוֹךְ הָלוֹךְ וְרָב וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־הַכֹּהֵן אֱסֹף congregatus
,secum *qui populus omnis & ,Saul est *accitus* Et .tuam manum *erat
20 יָדֶךָ : † וַיִּזָּעֵק שָׁאוּל וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ vniuscuiusq;
,suum proximũ in *viri* gladius erat ecce & ;prælium ad vsque venerunt &
וַיָּבֹאוּ עַד־הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה הָיְתָה חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ *qui *cum
Philistæis * fuerant ‡ Hebræi Et .valde magna contritio
21 מְהוּמָה גְדוֹלָה מְאֹד : † וְהָעִבְרִים הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים ab ‡& castra per circuitum, ‡reuersi sunt, vt essent ‡erant
:*circum castrametationẽ* in eis cum ascenderãt qui ,nudiustertius ‡ heri *sicut* ‡
כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בַּמַּחֲנֶה סָבִיב
.Ionathan & ,Saul cum ‡ qui Israel cum *existẽdum ad* ,‡ipsi etiam &
וְגַם־הֵמָּה לִהְיוֹת עִם־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם־שָׁאוּל וְיוֹנָתָן :
audierunt ,Ephraim monte in *latitantes* Israel *vir omnis* Et
22 † וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַבְּאִים בְּהַר־אֶפְרַיִם שָׁמְעוּ omnes viri qui absconderant se ‡secuti sunt
illos *post* ipsi etiam *adhæserunt* & ;Philistim fugerent quòd
כִּי־נָסוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּדְבְּקוּ גַם־הֵמָּה אַחֲרֵיהֶם
illa die in DOMINVS seruauit Et .prælio in
23 בַּמִּלְחָמָה : † וַיּוֹשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־ populũ terræ in superficie
.Bethauen *transiit* *bellum* & :Israel bellatores transierunt
יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה עָבְרָה אֶת־בֵּית אָוֶן : coarctat' erat
Saul adiurauerat & ,illa die in *exigebatur* Israel vir Et
24 † וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נִגַּשׂ בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּאֵל שָׁאוּל אֶת־
,vesperã ad vsq; panem comederit qui ,vir Maledictus :dicendo ,populũ
הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכַל לֶחֶם עַד־הָעֶרֶב
.panem populus omnis gustauit non & .meis inimicis de vlciscar vt
וְנִקְמָתִי מֵאֹיְבָי וְלֹא־טָעַם כָּל־הָעָם לָחֶם : popul' terræ in superficie
.agri *facies super* mel eratque ;syluam in venerunt *tota* omnis Et
25 † וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ בַיָּעַר וַיְהִי דְבַשׁ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ‡cum
non & ,*mellis ambulatio* ecce & ; syluam in populus est ingressus Et
26 † וַיָּבֹא הָעָם אֶל־הַיַּעַר וְהִנֵּה הֹלֵךְ דָּבַשׁ וְאֵין־ peccant
populus timebat quia ,suum os ad suam manum *faciens* attingere
מַשִּׂיג יָדוֹ אֶל־פִּיו כִּי־יָרֵא הָעָם
suum patrem adiurando in audierat non Ionathan Et .iuramentum
27 אֶת־הַשְּׁבֻעָה : † וְיוֹנָתָן לֹא־שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו quãdo adiurauit pater suus
intinxit & ,sua manu in ‡quæ ,*extensionis* extremitatem misitque ,populum virgæ, ‡erat illuminati sunt
אֶת־הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת־קְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבֹּל
viderunt &,suum os ad suam manum cõuertit & ;mellis fauum in illam
אֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל־פִּיו וַתָּרֹאנָה eius oculi
adiurauit Adiurãdo:dixit & ,populo de vir respondit Et .
28 עֵינָיו : † וַיַּעַן אִישׁ מֵהָעָם וַיֹּאמֶר הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ
panem comederit vir Maledictus :dicendo ,populum tuus pater
אָבִיךָ אֶת־הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר־יֹאכַל לֶחֶם defecit
meus pater Turbauit :Ionathan Dixitque .populus *est defessus* & :hodie
29 הַיּוֹם וַיָּעַף הָעָם : † וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן עָכַר populũ terræ
paululũ gustaui quia ,mei oculi sunt illuminati quia ,nunc videte .*terram*
אָבִי אֶת־הָאָרֶץ רְאוּ־נָא כִּי־אָרוּ עֵינַי כִּי טָעַמְתִּי מְעַט
hodie comedisset comedendo *vtinã quia Etiam* .huius mellis
דְּבַשׁ הַזֶּה : † אַף כִּי לוּא אָכֹל אָכַל הַיּוֹם Quanto magis si spoliis quæ nunc, nonne
plaga creuisset *non nunc quia* ;reperit *quod* ,suorũ inimicorũ *spolio* de populus
30 הָעָם מְשֻׁלָּל אֹיְבָיו אֲשֶׁר מָצָא כִּי עַתָּה לֹא־רַבְתָּה מַכָּה vsque diuertit
Philistim in illa die in percusserunt Et ?Philistim ia
בַּפְּלִשְׁתִּים : † וַיָּעֵף בַּיּוֹם הַהוּא בַּפְּלִשְׁתִּים cum
31 fecit Et .valde populus est fatigatus & ,Aialon ad ‡Michmas à peccant
מִכְמָשׂ אַיָּלֹנָה וַיָּעַף הָעָם מְאֹד : † וַיַּעַשׂ Adferte
32 מַכְּתוּ בַּצֹּאן וּבַבָּקָר וּבְנֵי בָקָר וַיִּשְׁחֲטוּ vnusquisque pecus hîc, cum sanguine.
Saul nunciauerũt Et .sanguine *super* ‡populus comeditque :terrã in boues,
אַרְצָה וַיֹּאכַל הָעָם עַל־הַדָּם : † וַיַּגִּידוּ לְשָׁאוּל vnusquisq; in nocte,
33 .sanguine *super* ‡ comedendo DOMINO *peccantes* populus Ecce : dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה הָעָם חֹטְאִים לַיהוָה לֶאֱכֹל עַל־הַדָּם
.magnum lapidem hodie me ad voluite : estis Præuaricati ,dixit &
וַיֹּאמֶר בְּגַדְתֶּם גְּלוּ אֵלַי הַיּוֹם אֶבֶן גְּדוֹלָה :
accedere Facite :eis dicetis &,populũ in Dispergimini :Saul Dixitque
34 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פִּצוּ בָעָם וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישׁוּ
,vescemini &,*hoc in* mactabitis &,suũ *agnum vir* &,suum bouẽ *vir* me ad
אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שִׂיוֹ וְזִבַּחְתֶּם בָּזֶה omnis attulerũt & .*sanguinẽ* ad comedendo DOMINO peccabitis non &
וְלֹא־תֶחֱטְאוּ לַיהוָה לֶאֱכֹל אֶל־הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָּל־ ibi mactauerunt & ,*noctu* sua manu in suum bouem *vir* populus
הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחֲטוּ שָׁם :

CAP. XIIII. יד

armigerum suum: Veni, præfectum
qui est trans locū istum,
כְּלָה [b] נַעַר [c]
manebat
קָצֶה [d]
*est *erant
מֵאָה [e]
portabat
per quos
ad præfectū
*erat in
in *Iutum,
שֵׁנֶן [f]
alteri* *rubum.
Des vn* stabat
צוֹק [g]
alter
armigerum suum: Veni,
כְּלָה יֶלֶד [h]
‖præfectum
†salutem per nos,
יְצַב [k] יָשַׁע [l]
*est
†prohibitio cum multis, in paucis.
armiger su*: *est
sum
trāsimus leis.
גָּלָה [m]
*Expectate donec attingamus
loco nostro,
רָמַס נָגַע [n]
עָלָה [p]
tradidit
‖Apparuerūt autem
præfecto
*egrediuntur in quibus se absconderāt.
חור עָנָה [q]
*locuti sunt
præfecti ad armigerum
‖rem.
יָדַע [r]
armigerum suum:
armiger eius coram
armigero ei*
interficiente
מות נָכָה [s]
armiger eius
spacio medio
iugeris
castris,
חָצָה הָיָה [t] [x]
‖præfectus
vastator
יָצַב [z]
pauore grandi.
רָאָה צָפָה [a]
multitudo
frangebatur.
†erat
Numerate nobis.
recēsuerunt,
†erat
armiger

ferentem puerum ad Saul filius Ionathan dixit &, dies Fuitque
1 † וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל אֶל־הַנַּעַר נֹשֵׂא
istō transitu à quæ Philistim stationem ad transeamus &, Ito: sua vasa
כֵּלָיו לְכָה [b] וְנַעְבְּרָה אֶל־מַצַּב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַהֵמָּה
Ghibhah extremo in sedens Saul Et indicauit non suo patri &
2 וְלְאָבִיו לֹא [c] הִגִּיד: † וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב [d] בִּקְצֵה הַגִּבְעָה
sexcenti ferme *, secū qui populus &: Mighrō in *quod malogranato sub
תַּחַת הָרִמּוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְרוֹן וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ [e] מֵאוֹת
, Pinechas filij, Ichabod fratris Achitub filius Achijah Et viri
3 אִישׁ: † וַאֲחִיָּה בֶן־אֲחִיטוּב אָחִי אִי־כָבוֹד בֶּן־פִּינְחָס
non populus &: Ephod portans Siloh in DOMINI sacerdos, Heli filij
בֶּן־עֵלִי כֹּהֵן יְהוָה בְּשִׁלֹה נֹשֵׂא אֵפוֹד וְהָעָם לֹא
quærebat quibus, transitus inter Et Ionathan abiisset quòd sciebat
4 יָדַע כִּי הָלַךְ יוֹנָתָן: † וּבֵין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ
transitu à petræ dens *, Philistim stationem super transire Ionathan
יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל־מַצַּב פְּלִשְׁתִּים שֵׁן־הַסֶּלַע מֵהֵעָבֶר
nomen &, Boses * vnius nomen &: inde transitu à petræ dens &, inde
מִזֶּה [f] וְשֵׁן־הַסֶּלַע מֵהֵעָבֶר מִזֶּה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵץ וְשֵׁם
contra aquilone ab statio vnius Dentis Seneh * vnius
5 הָאֶחָד סְנֵה: † הַשֵּׁן הָאֶחָד [g] מָצוֹק מִצָּפוֹן מוּל
Ghebah contra meridie à vnius &, Michmas
מִכְמָשׂ וְהָאֶחָד מִנֶּגֶב מוּל גָּבַע:
transeamus &, Ito: sua vasa ferentem puerum ad Ionathan Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־הַנַּעַר נֹשֵׂא [h] כֵּלָיו [i] לְכָה וְנַעְבְּרָה
quia, nobis† DOMINVS faciet fortè ;istorum incircunciſorū statione* ad
אֶל־מַצַּב [k] הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה לָנוּ כִּי
. pauco in vel, multo in seruandi restrictio† DOMINO *non
אֵין לַיהוָה מַעְצוֹר [l] לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוֹ בִמְעָט:
diuerte: tuo corde in* quod omne Fac: sua vasa ferens ei Dixitque
7 † וַיֹּאמֶר לוֹ נֹשֵׂא כֵּלָיו עֲשֵׂה כֹּל־אֲשֶׁר בִּלְבָבֶךָ נְטֵה
. tuum cor secundum tecum ego ecce ;tibi
לֶךָ הִנֵּנִי עִמְּךָ כִּלְבָבֶךָ:
, viros ad transeuntes nos Ecce: Ionathan Dixitque
8 † וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן הִנָּה אֲנַחְנוּ עֹבְרִים אֶל־הָאֲנָשִׁים
: nos ad dixerint ita Si . eos ad* nos manifestabimus &
וְנִגְלִינוּ [m] אֲלֵיהֶם: † אִם־כֹּה יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ
ascendamus nō &; nos subter stemus &, vos ad nos attingere vsque Silete*
דֹּמּוּ [n] עַד־הַגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם וְעָמַדְנוּ תַּחְתֵּינוּ וְלֹא נַעֲלֶה
, ascēdamus &, nos ad Ascendite: dixerint sic si Et . eos ad
10 אֲלֵיהֶם: † וְאִם־כֹּה יֹאמְרוּ [p] עֲלוּ עָלֵינוּ וְעָלִינוּ
. signum nobis hoc &: nostra manu in DOMINVS eos dedit quia
כִּי־נְתָנָם יְהוָה בְּיָדֵנוּ וְזֶה־לָּנוּ הָאוֹת:
: Philistim dixerūtque . Philistim stationem ad ipsi ambo sunt reuelati Et*
11 † וַיִּגָּלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־מַצַּב פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים
. ibi latitarant quibus, foraminibus de egredientes* Hebræi Ecce
הִנֵּה עִבְרִים יֹצְאִים מִן־הַחֹרִים אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ שָׁם:
, eius vasa ferente cum &, Ionathan cum stationis viri responderunt* Et
12 [r] וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַמַּצָּבָה אֶת־יוֹנָתָן וְאֶת־נֹשֵׂא כֵלָיו
dixitque . verbum* vos faciemus scire &, nos ad Ascendite: dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ עֲלוּ אֵלֵינוּ [s] וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם דָּבָר וַיֹּאמֶר
eos tradidit quia, me post Ascende: sua vasa ferentem ad Ionathan
יוֹנָתָן אֶל־נֹשֵׂא כֵלָיו עֲלֵה אַחֲרָי כִּי־נְתָנָם
, suis manib* super Ionathan ascēdit Et . Israel manu in DOMINVS
יְהוָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל: † וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל־יָדָיו
, Ionathan facies ad ceciderūt &: eū post eius vasa ferens &, suis pedibus super &
וְעַל־רַגְלָיו וְנֹשֵׂא כֵלָיו אַחֲרָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן
, prima plaga fuit Et . eum post interficietis eius vasa ferentis &
14 וְנֹשֵׂא כֵלָיו [t] מְמוּתָת אַחֲרָיו: † וַתְּהִי [v] הַמַּכָּה הָרִאשֹׁנָה
medio in quasi, virorū viginti fere, eius vasa ferens &, Ionathan percussit qua
אֲשֶׁר הִכָּה יוֹנָתָן וְנֹשֵׂא כֵלָיו כְּעֶשְׂרִים [x] אִישׁ
, agro in, castrametatione in pauor fuit Et . agri iugeri sulci
15 מַעֲנָה צֶמֶד שָׂדֶה: † [y] וַתְּהִי חֲרָדָה בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֶה
est cōmota &; ipsi etiā, expauerūt corruptor & statio* :populo omni in &
וּבְכָל־הָעָם [z] הַמַּצָּב וְהַמַּשְׁחִית חָרָדוּ גַּם־הֵמָּה וַתִּרְגַּז
. Dei trepidationem* in fuit &, terra
הָאָרֶץ וַתְּהִי לְחֲרְדַּת אֱלֹהִים:
ecce &, Biniamin Ghibhah in Saul speculatores respexerunt Et
16 † וַיִּרְאוּ [a] צֹפֵי [b] שָׁאוּל בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן וְהִנֵּה
. quassabatur &, abibat &, dissoluebatur tumultus
הָהָמוֹן נָמוֹג וְיָלֹךְ וַהֲלֹם: † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
. nobiscum ex ierit quis, videte &, nunc Visitate: secum † qui populum ad
לָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ פִּקְדוּ־נָא וּרְאוּ מִי הָלַךְ מֵעָלֵינוּ
. eius vasa ferens &, Ionathan † non ecce &, visitauerunt &
וַיִּפְקְדוּ וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן וְנֹשֵׂא כֵלָיו:

Saul &: Ghilhad &, Ghad terram Iarden transierunt Hebræi Et
7 † וְעִבְרִים עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד וְשָׁאוּל
, eum post interemuerunt populus omnis &, Ghilghal in ipse adhuc
עוֹדֶנּוּ בַּגִּלְגָּל וְכָל־הָעָם חָרְדוּ אַחֲרָיו:
, Semuel quod statutum tempus ad dies septem expectauit Et
8 וַיּוֹחֶל [k] † שִׁבְעַת יָמִים [l] לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר שִׁמוּאֵל
. eo desuper populus est dispersus & ;Ghilghal in Semuel venit non &
לֹא־בָא [m] פּוּץ [n] נָגַשׁ וְהָעָם מֵעָלָיו:
fecit ascēdere &: pacifica &, ascensionē me ad facite Ascēdere: Saul Dixitque
9 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל [o] הַגִּשׁוּ אֵלַי הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיַּעַל
ecce &, ascensionem facere ascendere eum complere vt, fuit Et . ascensionem
הָעֹלָה: † וַיְהִי [p] כְּכַלֹּתוֹ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה וְהִנֵּה
. ei benedicendum ad eius occursum in Saul est egressus & . venit Semuel
10 שְׁמוּאֵל בָּא וַיֵּצֵא שָׁאוּל לִקְרָאתוֹ לְבָרְכוֹ:
vidi Quia: Saul Dixitque ?fecisti Quid: Semuel dixit Et
11 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל מֶה [q] עָשִׂיתָ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כִּי [r] רָאִיתִי
statutum tēpus ad venieb as non tu &, me desuper populus disp gebatur quòd
כִּי־נָפַץ הָעָם מֵעָלַי וְאַתָּה לֹא־בָאתָ לְמוֹעֵד
. Michmas in collecti Philistim & :dierum
הַיָּמִים וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפִים מִכְמָשׂ:
facies &, Ghilgal in me ad Philistim descendent Nunc: dixi Et
12 † וָאֹמַר עַתָּה יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָּל וּפְנֵי
. ascensionem feci ascendere &, mihi feci vim &, oraui non DOMINI
יְהוָה לֹא [s] חִלִּיתִי וָאֶתְאַפֵּק וָאַעֲלֶה הָעֹלָה:
seruasti non: es factus Stultus, Saul ad Semuel dixit Et
13 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל נִסְכַּלְתָּ לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת־
, stabilierat nunc quia; tibi præcepit quod, tui Dei DOMINI præceptū
מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר [t] צִוָּךְ כִּי עַתָּה [v] הֵכִין
. seculum in vsque Israel ad tuum regnum DOMINVS super
יְהוָה אֶת־מַמְלַכְתְּךָ אֶל־יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם:
virū sibi DOMINVS quæsiuit: stabit non tuum regnum nunc Et
14 † וְעַתָּה מַמְלַכְתְּךָ לֹא־תָקוּם בִּקֵּשׁ יְהוָה לוֹ אִישׁ
: suum populū super ducem in DOMINVS ei præcepit &, suum cor scām vt sit dux
כִּלְבָבוֹ וַיְצַוֵּהוּ יְהוָה לְנָגִיד עַל־עַמּוֹ
. DOMINVS tibi præcepit quod seruasti non quia
כִּי לֹא שָׁמַרְתָּ אֵת אֲשֶׁר־צִוְּךָ יְהוָה:
: Beniamin Ghibhah in Ghilgal de ascendit &, Semuel surrexit Et
15 [x] † וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיַּעַל מִן־הַגִּלְגָּל גִּבְעַת בִּנְיָמִן
sexcentos ferme secum inuentos populum Saul visitauit &
וַיִּפְקֹד שָׁאוּל [y] אֶת־הָעָם הַנִּמְצְאִים עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת
inuentus† populus &, eius filius Ionathan &, Saul Et . viros
16 אִישׁ: † וְשָׁאוּל וְיוֹנָתָן בְּנוֹ וְהָעָם הַנִּמְצָא
sunt castrametati Philistim & ;Biniamin Ghebah in sedentes, eis cum
עִמָּם יֹשְׁבִים בְּגֶבַע בִּנְיָמִן וּפְלִשְׁתִּים [z] חָנוּ
Philistim castrametatione e corrumpens est egressus Et . Michmas in
17 בְּמִכְמָשׂ: † וַיֵּצֵא הַמַּשְׁחִית מִמַּחֲנֵה פְלִשְׁתִּים
, Ophrah viam ad respiciebat vnum caput: capitibus tribus †
שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים הָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה אֶל־דֶּרֶךְ עָפְרָה
viam * respiciebat vnum caput Et . Suhal terram ad
18 אֶל־אֶרֶץ שׁוּעָל: † וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דֶּרֶךְ
super prospicientem termini viam respiciebat vnum† caput &: Beth-choron
בֵּית חֹרֹן וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דֶּרֶךְ הַגְּבוּל הַנִּשְׁקָף עַל־
. desertum ad Sebohim* vallem
גֵּי [a] הַצְּבוֹעִים הַמִּדְבָּרָה:
dixerant quia, Israel terra tota in inueniebatur non faber Et
19 † וְחָרָשׁ לֹא יִמָּצֵא בְכֹל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי־אָמְרוּ
. lanceam aut gladium Hebræi faciant fortè Ne, Philistim
פְלִשְׁתִּים פֶּן [b] יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חֶרֶב אוֹ חֲנִית:
vir acuendum ad, Philistim ad Israel omnis Descendebantque
20 † וַיֵּרְדוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים לְלָטֹשׁ אִישׁ אֶת־
. suum fossorium & ,suam securim & ,suum ligonem & ,suum vomerem
מַחֲרֵשְׁתּוֹ [c] וְאֶת־[d] אִתּוֹ וְאֶת־קַרְדֻּמּוֹ וְאֶת מַחֲרֵשָׁתוֹ:
tri- & ,ligonibus & ,vomeribus (habens) ora lima erat Et
21 † וְהָיְתָה הַפְּצִירָה פִּים לַמַּחֲרֵשׁוֹת וְלָאִתִּים וְלַשְּׁלֹשׁ
. stimulum statuendum ad & ,securibus & ,dentibus acuendum
קֻלְשׁוֹן וּלְהַקְרִדִּים [c] וּלְהַיֵּיב הַדָּרְבֶּן:
manu in lancea & ,gladius est repertus nō & ,prælij die in fuit Et
22 † וַיְהִי בְּיוֹם מִלְחֶמֶת וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וָחֲנִית בְּיַד
est repertus ☞ †: Ionathan cum & ,Saul cum * qui populi omnis *erat
כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־יוֹנָתָן וַתִּמָּצֵא
præfectus est egressus Et . eius filio Ionathan & ,Saul ipsi
23 לְשָׁאוּל וּלְיוֹנָתָן בְּנוֹ: [d] † וַיֵּצֵא מַצַּב
. Michmas transitum ad† Philistim †vt transiret vltra
פְּלִשְׁתִּים אֶל־מַעֲבַר מִכְמָשׂ:

CAP. XII. יב

audiui Ecce :Israel vniuersum ad Semuel dixit Et

1 †וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
vos super feci regnare & ,mihi dixistis quæ omnibus in *vestra voce in* vocē vestrā
שָׁמַעְתִּי בְּקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם
:*vestras facies ad ambulans* rex ecce nunc Et .regem
מֶלֶךְ׃ 2 †וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם
ambulaui ego & :vobiscū ipsi ecce mei filij & ;incanui & ,senui ego &
וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי
:ego Ecce .hanc diem ad vsque mea adolescentia ab *vestras facies ad*
לִפְנֵיכֶם מִנְּעוּרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ 3 †הִנְנִי
cuius bouem », eius *Vncto* coram & ,DOMINO coram me *in respondete*
עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר ׀ מִי
quem ,*oppressérim quem* & ,*acceperim cuius* asinum & ,*cepérim*
לָקָחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־מִי
occultauerim & ;*propitiationem cepérim cuius* manu de & ,contriuerim
רָצוֹתִי וּמִיָּד־מִי לָקַחְתִּי כֹּפֶר וְאַעְלִים
,*nos oppressisti* Non :dixernut Et .vobis restituā & ;eo *in* meos oculos
עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃ 4 †וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ
.quippiam *viri* manu de *cepisti* neque ,nos contriuisti nec nobis,
וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃
eius *Vnctum* testis & ,vos *in* DOMINVS Testis :eos ad Dixitque tuliſti
5 †וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ
.Testis :dixit & .quippiā mea manu in inueneritis non quòd ;hac die cuiusquam
הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד׃
fecit qui ,*DOMINVS :populum ad Semuel Dixitque
6 †וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־
terra de vestros patres fecit ascendere qui & ,Aharon & ,Moseh
מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
vobiscum diiudicer ego ,*state* nunc Et .Aegypti
מִצְרָיִם׃ 7 †וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם
,vobiscum fecit quas ,DOMINI iustitiis oībus *cum* DOMINI *facies ad* coram Do-
לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם
,Aegyptum *Iahacob esset ingressus Cùm .vestris patribus cum & *in
וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ 8 †כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם
DOMINVS misitque :DOMINVM ad vestri patres clamauerunt &
וַיִּזְעֲקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה
,Aegypto ex vestros patres 'eduxerunt & ;Aharon & ,Moseh
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם
DOMINI sunt obliti Et .isto loco in eos fecerunt habitare &
וַיֹּשִׁיבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ 9 †וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה
,Chasor militiæ principis Sisera manu in eos *vendidit* & ,sui Dei tradidit
אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צְבָא חָצוֹר
.*eos in* pugnauerunt & ,Moab regis manu in & ,Philistim manu in & cum eis.
וּבְיַד־פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָם׃
quia ,Peccauimus :dixerunt ac ,DOMINVM ad Clamauerunt*que*
10 †וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי ואמרו ק׳
& ,Behalim seruiuimus & ,DOMINVM dereliquimus
עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־
,nostrorum inimicorum manu de nos libera nunc & ;Hastharoth
הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָ׃ 11 †וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־
& ,Bedan & ,Ierubahal DOMINVS Misitque .tibi seruiem' &
,*circuitu à* vestrorū inimicórū manu de vos eruitque ;Samuel & ,Iphtach vndique,
יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב
Hammon filiorū rex Nachas quòd vidistis Et .cōfidenter habitastis &
וַתֵּשְׁבוּ בֶטַח׃ 12 †וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
:nos super regnabit rex sed ,Nequaquam :mihi dixistis & ,vos *super* venit contra
בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ
rex ecce nunc Et .* vester rex vester Deus DOMINVS & *erat.
וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃ 13 †וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ
vos super DOMINVS *dedit* ecce & :petistis quem ,elegistis quem pósuit
אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם
,ei seruieritis & ,DOMINVM timueritis Si .regem
מֶלֶךְ׃ 14 †אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַרְתֶּם אֹתוֹ
vocem
,DOMINI os *irritauerit* non & ,eius *voce in* audieritis atque exasperaueri-
וּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה tis
post ,vos super regnabit qui ,rex *etiam* & ,vos *etiam eritis* & ambulabitis
וְהְיִתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר tum tum
,DOMINI *voce in* audieritis non si Et .vestrū Deū DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ 15 †וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה vocem
,vos *in* DOMINI manus erit & ,DOMINI os *irritauerit* & sed exaspera-
וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם ueritis
verbum videte & ,state nunc Etiam .vestros patres *in* & contra
וּבַאֲבֹתֵיכֶם׃ 16 †גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר tem

CAP. XIII. יג

super regnauit annis duobus & ;*ipsum regnando in* ,Saul† anni filius ‡

1 †בֶּן־שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ [a] וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל־
:Israel ex millia tria Saul sibi elegit Et .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ 2 †וַיִּבְחַר־לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל
;Bethel monte in & ,Michmas in millia duo Saul cum fuerunt &
וַיִּהְיוּ עִם־שָׁאוּל אַלְפַּיִם בְּמִכְמָשׂ וּבְהַר בֵּית־אֵל [b]
populi residuum & ;Biniamin Ghibhah in Ionathan cum fuerunt mille &
וְאֶלֶף הָיוּ עִם־יוֹנָתָן בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן וַיִּתֶר הָעָם
præsidem Ionathan percussit Et .sua *tentoria* in *virum* ,dimisit
שִׁלַּח אִישׁ לְאָהָלָיו׃ 3 †וַיַּךְ יוֹנָתָן אֶת־נְצִיב [c]
clanxit Saul & :Philistim audierunt & ,Ghebah in *qui ,Philistim
פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּגֶבַע וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשָׁאוּל תָּקַע
.Hebræi Audiant :dicendo ,*terra omni in* tuba in
בַּשּׁוֹפָר בְּכָל־הָאָרֶץ לֵאמֹר יִשְׁמְעוּ הָעִבְרִים׃
præsidem Saul Percussit :dicendo ,audierunt Israel omnis Et
4 †וְכָל־יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל אֶת־נְצִיב
sunt *acciti* & :Philistim *in* Israel *fetunt* etiam & ,Philistim
פְּלִשְׁתִּים וְגַם־נִבְאַשׁ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּצָּעֲקוּ
Philistim Et .Ghilghal in Saul post populus
הָעָם אַחֲרֵי שָׁאוּל הַגִּלְגָּל׃ 5 †וּפְלִשְׁתִּים
,*cuius* millia triginta ,Israel cum pugnandum ad sunt *collecti*
נֶאֱסָפוּ ׀ לְהִלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב
labium *super* † quæ arena sicut populus & ,equitum millia sex &
וְשִׁשָּׁה אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעָם כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־
,Michmas in sunt castrametati & ,ascenderunt & :multitudine in maris
הַיָּם לָרֹב וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְמִכְמָשׂ
Languſtia quòd viderunt Israel *vir* Et .Beth auen orientem ad
קִדְמַת בֵּית־אָוֶן׃ 6 †וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צַר־
,spelúncis in populus se abscōderunt & ,populus etat coarctatus quia ,sibi
לוֹ כִּי נִגַּשׂ הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בַּמְּעָרוֹת
.cisternis in & ,turribus in & ,petris in & ,munitionibus in &
וּבַחֲוִחִים וּבַסְּלָעִים וּבְצִרְחִים וּבַבֹּרוֹת׃

grandē hanc, quam facit frumenta-cea est tonitrua, חָנָט [k] *est, יָדַע [l] רָאָה [m]

tonitrua,

Nonne .vestris oculis in *faciens* DOMINVS *quod* ,*hoc magnum*
הֲלוֹא † 17 הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃
,*voces* dabit & ,DOMINVM *ad* inuocabo :hodie *frumentorum* messis
קְצִיר־[k]חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן קֹלוֹת
feci*stis* quod ,*multū vestrum malū quòd videte & ,scitote & :pluuiā &
וּמָטָר [l] וּדְעוּ [m] וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם
.regem vobis petendo ,DOMINI oculis in
בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃
,*voces* DOMINVS dedit*q*ó ;DOMINVM ad Semuel clamauit Et
18 †וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלוֹת
,DOMINVM valde populus omnis timuit & :illa die in pluuiā &
וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה
:Semuel ad populus omnis Dixeruntque .Semuel &
וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ 19 †וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל
:moriamur nō vt ,tuū Deum DOMINVM ad tuis seruis pro Ora
הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת
nobis *petendum ad* ,malum nostris peccatis omnibus *super* addidimus quia
כִּי־יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ
;timeatis Ne :populum ad Semuel Dixitque .regem
מֶלֶךְ׃ 20 †וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ
declinetis ne veruntamen :hoc malum omne feci*stis* vos
אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ
.vestro corde toto in DOMINO *seruietis &* ,DOMINVM *post* à
מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃
nec ,proderunt non quæ ,*vana* post quia ,declinetis* non Et
21 †וְלֹא תָסוּרוּ כִּי אַחֲרֵי [n]הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא
DOMINVS derelinquet non Quoniam .*ipsa* vanitas quia ,eruent
יַצִּילוּ כִּי־[o]תֹהוּ הֵמָּה׃ 22 †כִּי לֹא־[p]יִטֹּשׁ יְהוָה
DOMINVS *voluit* quia :magnum suum nomen propter suum populum
אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל [q]כִּי הוֹאִיל יְהוָה
mihi absit :*ego Etiam .populum *in* sibi vos facere
לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃ 23 †גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִי
vos doceboque :vobis pro orare *cessando à* ,DOMINO *peccando à*
מֵחֲטֹא לַיהוָה מֵחָדֵל לְהִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם
,DOMINVM timete Veruntamen .*recta & bona via in*
בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה [q]וְהַיְשָׁרָה׃ 24 †אַךְ [r]יְרְאוּ אֶת־יְהוָה
quòd videte quia :vestro corde toto in veritate in ei seruite &
וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ [s]בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבַבְכֶם כִּי [r]רְאוּ אֵת אֲשֶׁר־
:malefeceritis malefaciendo si Et .vobiscum fecit magnificè
הִגְדִּיל עִמָּכֶם׃ 25 †וְאִם־[t]הָרֵעַ תֵּרֵעוּ
.peribitis ,vester rex etiam ,vos etiam
גַּם־אַתֶּם גַּם־מַלְכְּכֶם [x]תִּסָּפּוּ׃

‡Veluti †erat innocēs quando regnauit

שָׁנָה [a]

הָיָה [b]

vnúmquēq; tabernacula נָכָה [c]

*erat

per totam terram,

abominatus est congregati

congregati curruum, †est iuxta littus

שָׂפָה [d]

רַב עָלַח [f] viri lesser חָנָה [g]

רָאָה צוּר [h]

tergo Dñi, sed ſeruite *(inquam) idola declinabitis,

חָלָה [n] sunt.

נָצַל [o] iurauit יָאַל [p]

‡nō derelinquam vos: vt peccem vt cessem

viam bonā & rectam.

יָשַׁר [q] יָרֵא [r]

אָמַן [s] רָאָה

רוּעַ [t]

סָפָה [x]

CAP. XI. יא

contra Percute nobiscum

1 [a]עֲלֵה [b]חָנָה † וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי [a] וַיִּחַן [b] עַל־יָבֵישׁ
,fœdus *nobis Excide*: Nachas ad Iabes viri omnes dixerunt & :Ghilhad
גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל־אַנְשֵׁי יָבֵישׁ אֶל־נָחָשׁ כְּרָת־לָנוּ בְרִית
:Hammonites Nachas eos ad Dixitque .tibi seruiemus &

percutiã fœdus vobiscũ

2 וְנַעַבְדֶךָּ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי
:*dextrum* [d]oculum omnem vobis effodiendo in *vobis excîdam* hoc In

[d]dextri latetis:

בְּזֹאת אֶכְרֹת לָכֶם בְּנָקּוֹר לָכֶם כָּל־עֵין יָמִין
.Israel omni *super* opprobrium istud ponamque

in

3 [c]שׂוֹם וְשִׁמְחָה חֶרְפָּה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
Iabes seniores eum ad Dixeruntque :Iabes seniores eum ad Dixeruntque

Concede

[d]רָפָה

,dies septem nobis *Remitte* :Israel terminum omnem in nuncios mittemus &

fuerit qui seruet

4 [e]יֹשִׁיעַ † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זְקֵנֵי יָבֵישׁ [d] הֶרֶף לָנוּ שִׁבְעַת יָמִים
saluans non si & :Israel terminum omnem in nuncios mittemus &

nuncij

וְנִשְׁלְחָה מַלְאָכִים בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְאִם־אֵין [e]מוֹשִׁיעַ
Ghibhah in *legati* Veneruntque .te ad egrediemur & ,nos

5 אֹתָנוּ וְיָצָאנוּ אֵלֶיךָ׃ † וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים גִּבְעַת
omnis leuauerunt & :populi auribus in verba sunt locuti & ,Saul

שָׁאוּל וַיְדַבְּרוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי הָעָם [f] וַיִּשְׂאוּ כָל־
veniens Saul ecce Et .fleuerunt & ,suam vocem populus

[f]נָשָׂא

veniebat

6 הָעָם אֶת־קוֹלָם [g] וַיִּבְכּוּ׃ † וְהִנֵּה שָׁאוּל בָּא
quia ,populo* Quid :Saul dixit & .agro ex *bonem* post

[g]בָּכָה

boues *est

אַחֲרֵי הַבָּקָר מִן־הַשָּׂדֶה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מַה־לָּעָם כִּי
.Iabes virorum verba ei narrauerunt & :*flebunt*

flent?

וַיִּבְכּוּ וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֶת־דִּבְרֵי אַנְשֵׁי יָבֵישׁ׃
ipsum audiendo in Saul super Dei spiritus *prosperauit* Et

transiuit cùm audisset furor

7 † וַתִּצְלַח רוּחַ־אֱלֹהִים עַל־שָׁאוּל בְּשָׁמְעוֹ אֶת־
.valde eius *nasus* est iratus & ;hæc verba

[h]חָרָה

Tulitque par boum,

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה [h] וַיִּחַר אַפּוֹ מְאֹד׃
terminum omnẽ in misit & ,illud *truncauit* & ,*bouis ingum* Cepitque

in frusta concîdit per manum nunciorum, exierit bobus

8 [i]נָפָל † וַיִּקַּח צֶמֶד בָּקָר וַיְנַתְּחֵהוּ וַיְשַׁלַּח בְּכָל־גְּבוּל
post *exiens ipse* non Qui : dicendo ,*legatorum manu in* Israel

יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַמַּלְאָכִים׀ לֵאמֹר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יֹצֵא אַחֲרֵי
pauor cecidit & .eius *boui* fiet sic ;Semuel post & ,Saul

שָׁאוּל וְאַחֲרֵי שְׁמוּאֵל כֹּה יֵעָשֶׂה לִבְקָרוֹ [i] וַיִּפֹּל פַּחַד־
.vnus vir tanquam sunt egressi & ,populum super DOMINI

יְהוָה עַל־הָעָם וַיֵּצְאוּ כְּאִישׁ אֶחָד׃
trecenta Israel filij fuerunt &: Bezech in eos *visitanit* Et

recensuit

9 [k]מֵאָה † וַיִּפְקְדֵם בְּבָזֶק וַיִּהְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל [k] שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
Dixeruntque .millia triginta Iehudah *vir* & ,millia

viri

אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אָלֶף׃ † וַיֹּאמְרוּ
Cras : Ghilhad Iabes *viro* dicetis Sic : *veniemibus legatis*

nunciis qui venerant: viris cùm incaluerit Sol, nuncij,

לַמַּלְאָכִים הַבָּאִים כֹּה תֹאמְרוּן לְאִישׁ יָבֵישׁ גִּלְעָד מָחָר
,*legati* venerunt & .*Solem incalescendo in* ,salus vobis erit

[l]חֹם

בְּחוּם

[p]

[m]עָשָׂה

quod bonum est

תִּהְיֶה־לָּכֶם תְּשׁוּעָה [l] בְּחֹם הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים
.sunt lætatique :Iabes viris nunciauerunt &

וַיַּגִּידוּ לַאַנְשֵׁי יָבֵישׁ וַיִּשְׂמָחוּ׃
facietis & ,vos ad exibimus Manè : Iabes viri dixerunt Et

in

10 † וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי יָבֵישׁ מָחָר נֵצֵא אֲלֵיכֶם [m] וַעֲשִׂיתֶם
,craſtino *a* fuit Et .vestris oculis in *bonum* omne iuxta nobis

*in

לָנוּ כְּכָל־הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם׃ † וַיְהִי מִמָּחֳרָת
medio in sunt ingressi & ,capita tria* populum Saul disposuit &

easterorum in vigilia matutina,

11 וַיָּשֶׂם שָׁאוּל אֶת־הָעָם שְׁלֹשֶׁה רָאשִׁים וַיָּבֹאוּ בְתוֹךְ
*incalescere*t vsque Hammon percusserunt & ;*matutini custodia in castrametationis*

[d]ũ incalesceret dies,

הַמַּחֲנֶה בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר [n] וַיַּכּוּ אֶת־עַמּוֹן עַד־[o]חֹם
eis *in* remanserunt non & ,sunt dispersi & *residui*t ,fuit & ;*diem*

[n]נָכָה

[o]חַמַּם [p]הָיָה

*qui remanserant ex

12 [q]פּוּץ [r]שְׁנָה † וַיִּהְיוּ הַנִּשְׁאָרִים [p] וַיָּפֻצוּ [q] וְלֹא נִשְׁאַרוּ־בָם
Quis :Semuel ad populus Dixitque .pariter duo

*est qui dicit, Num

שְׁנַיִם יָחַד׃ † וַיֹּאמֶר הָעָם [r] אֶל־שְׁמוּאֵל מִי
.eos faciemus mori & ,viros date ?nos super regnabit Saul ,*dicens**

*quisquam

הָאֹמֵר שָׁאוּל יִמְלֹךְ עָלֵינוּ [s] תְּנוּ הָאֲנָשִׁים [t] וְנָמִיתֵם׃
hodie quia ;hac die in *vir*i morietur Non :Saul Dixitque

13 † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לֹא־יוּמַת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי הַיּוֹם
.Israel in salutem DOMINVS fecit

[s]יֵשַׁע

עָשָׂה־יְהוָה [s] תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
;Ghilghal in eamus & ,Venite :populum ad Semuel Dixitque

14 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל [t] אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל
.regnum ibi innouemus &

וְנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְלוּכָה׃
Saul ibi fecerũt regnare & ,Ghilghal in populus omnis abierunt Et

15 † וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל
pacificas victimas ibi sacrificauerunt & ,Ghilghal in DOMINI *facies ad*

coram Domino

לִפְנֵי יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים
coram Dño, vehementissimè. .*valde* vsque Israel viri omnes &, Saul ibi est lætat' & :DOMINI *facies ad*

לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד׃

cuneus

10 † וַיָּבֹאוּ שָׁם [a] הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל־נְבִיאִים לִקְרָאתוֹ
.eorum medio in prophetauit & ,Dei spiritus eum super *prosperauit* & requieuit

וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם׃
ecce & ,viderunt & ,nudiustertius‖ heri ab eum *sciens* omnis fuit Et

qui nouerat

11 † וַיְהִי כָל־[m]יוֹדְעוֹ מֵאִתְמוֹל שִׁלְשֹׁם [n] וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה
Quid :suum *socium* ad *vir* populus dixitque .prophetabat prophetis cum

[m]יָדַע [n]רָאָה

‖&

vnusquisq; proximum

עִם־נְבִיאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל־[o]רֵעֵהוּ מַה־
?*prophetis in* Saul etiam num ?Chis filio fuit hoc

[o]רֵעַ

זֶּה הָיָה לְבֶן־קִישׁ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃
propterea ?eorum pater quis Et :dixit & ,inde vir respondit Et

inter prophetas

12 [p]וְעָנָה † וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל־כֵּן
consummauit Et ?prophetas inter Saul etiam Nũ :parabolam in *fuit*

[p]עָנָה

versum est

13 [q]לְמָשָׁל הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃ † [r] וַיְכַל
Saul patruus dixit Et .Bamah in venit & ,*prophetando à*

cessauit prophetare,

[q]הָיָה [r]כָּלָה

14 [s]הַנָּבִיא וַיָּבֹא הַבָּמָה׃ † וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל
quærendum Ad :dixit & ?abiistis Quò :eius puerum ad &, eum ad

[s]נָבָא

אֶל־וְאֶל־נַעֲרוֹ אָן הֲלַכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת־
.Samuel ad venimus & ,*non quòd vidimus* & ,asinas

*essent

הָאֲתֹנוֹת וַנַּרְא כִּי־אֵין וַנָּבוֹא אֶל־שְׁמוּאֵל׃
vobis dixit quid ,mihi *nunc* Indica : Saul patruus dixit Et

quæso

15 † וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל [t] הַגִּידָה־נָּא לִי מַה־אָמַר לָכֶם
indicauit Indicando :suum patruum ad Saul Dixitque .Semuel

[t]נָגַד

שְׁמוּאֵל׃ † וַיֹּאמֶר שָׁאוּל׀ אֶל־דּוֹדוֹ הַגֵּד הִגִּיד
indicauit non regni verbum & ;asinæ essent inuentæ quòd ,nobis

16 לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת־דְּבַר הַמְלוּכָה לֹא־הִגִּיד
Semuel *accinit* Et .Semuel dixerat *quod* ,ei

vt conuocauit

17 לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל׃ † וַיַּצְעֵק שְׁמוּאֵל [u] אֶת־
filios ad Dixitque .Miſpah in DOMINVM ad populum

18 הָעָם אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה׃ † וַיֹּאמֶר׀ אֶל־בְּנֵי
feci ascendere Ego :Israel Deus DOMINVS dixit Sic :Israel

יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר יְהוָה׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי
manu de &, Aegyptiorũ manu de vos liberaui &, Aegypto ex Israel

[u]נָצַל

ac eorum qui opprimebant

אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם [v] וָאַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד
.vos *opprimentium* regnorum omnium

כָּל־הַמַּמְלָכוֹת הַלֹּחֲצִים אֶתְכֶם׃
saluans ipse qui ,vestrum Deum abiecistis hodie vos Et

saluat

19 [x]יֹשִׁיעַ † וְאַתֶּם הַיּוֹם מְאַסְתֶּם אֶת־אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוּא [x] מוֹשִׁיעַ
Quia :ei dixistisque ;vestris angustiis & ,vestris malis omnibus ab vos

Sed

לָכֶם מִכָּל־[y]רָעוֹתֵיכֶם [z] וְצָרוֹתֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לוֹ כִּי
DOMINI *facies ad* state nunc & :nos super *pones* regem

[y]רוּעַ [z]צוּר

pone

כֹּה מֶלֶךְ [a] תָּשִׂים עָלֵינוּ וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ לִפְנֵי יְהוָה
Semuel applicuit Et .vestra millia *ad* & ,vestras tribus *ad*†

coram Dño

[a]שׁוּם

†per

20 לִשְׁבָטֵיכֶם וְלַאלְפֵיכֶם׃ † וַיַּקְרֵב שְׁמוּאֵל
.Biniamin tribus est capta & :Israel tribus omnes

אֶת כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּכֵד שֵׁבֶט בִּנְיָמִן׃
familia est capta & ,suas familias *ad* Biniamin tribum applicuit Et

per,

21 † וַיַּקְרֵב אֶת־שֵׁבֶט בִּנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָיו וַתִּלָּכֵד מִשְׁפַּחַת
non & ,eum quæsieruntque :Chis filius Saul est captus & ,Mathri

מַטְרִי וַיִּלָּכֵד שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ וַיְבַקְשֻׁהוּ וְלֹא
adhuc esset vẽturus an ,DOMINO *in* adhuc *interrogauerunt* Et .est inuentus

consuluerunt Dominum,

נִמְצָא׃ † וַיִּשְׁאֲלוּ־עוֹד [b] בַּיהוָה הֲבָא עוֹד
.vasa *ad latet* ipse Ecce :DOMINVS dixit & .vir illuc

[b]בּוֹא

abscondit se

22 הָאִישׁ וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה־הוּא נֶחְבָּא אֶל־[c]הַכֵּלִים׃
:populi medio in sterit & ; inde eum *ceperuntque* ,cucurrerunt Et

inter

[c]כְּלִי

tuleruntque

23 [d]רוּץ [e]לָקַח † וַיָּרֻצוּ [d] וַיִּקָּחֻהוּ [e] מִשָּׁם וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הָעָם
Dixitque .ſuprà & ,ſuo humero ab ,populo omni *præ* fuit *altus* &

altior

24 וַיִּגְבַּהּ מִכָּל־הָעָם מִשִּׁכְמוֹ וָמָעְלָה׃ † וַיֹּאמֶר
,DOMINVS *eo in* elegerit quem ,vidistis Num :populum oẽm ad Semuel

שְׁמוּאֵל אֶל כָּל־הָעָם [f] הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ יְהוָה
:dixerunt ac ,populus omnis *exarsit* & ?populo omni in *ipse sicut* * non quia

*est similis clamauerunt

כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל־הָעָם [g] וַיָּרִעוּ כָל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ
populum ad Semuel est locutus Et .rex Viuat

[f]רָאָה [g]רוּעַ

25 [h]חָיָה יְחִי הַמֶּלֶךְ׃ † [h] וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֵת
:DOMINI *facies ad* reposuit & ,libro in scripsit & ;regni *iudicium*

legem coram Dño:

מִשְׁפַּט הַמְּלוּכָה וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר [h] וַיָּנַח לִפְנֵי יְהוָה
.suam domum in *virum* ,populum omnẽ Semuel dimisit &

[h]נָחַח

quemlibet

וַיְשַׁלַּח שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ׃
eo cum ierunt & ,Ghibhah in suam domum in iuit Saul etiam Et

26 † וְגַם־שָׁאוּל הָלַךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ
filij Et .*eorum* cor *in* Deus tetigerat quorum ,exercitus

27 הַחַיִל אֲשֶׁר־נָגַע אֱלֹהִים בִּלְבָבָם׃ † וּבְנֵי
non & ,eum despexerũt & ?iste nos saluabit ,Quid :dixerunt *profectu absque* impij

[h]בְּלִיַּעַל

בְלִיַּעַל אָמְרוּ מַה־יֹּשִׁיעֵנוּ זֶה [h] וַיִּבְזֻהוּ וְלֹא
.surdus veluti fuit & ;*munus* ei attulerunt muneta:

[i]הָיָה

הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה׀ וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ׃

quam †noſtram viam nobis indicet fortè ſi ,illuc eamus nunc :veniet †per
6 נֵגֶד בָּא עַתָּה נֵלְכָה שָׁם אוּלַי יַגִּיד לָנוּ אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר־
,ibim⁹ Ecce : ſuo puero Saul Dixitque .eam ſuper ambulemus ambulemus,
הֲלָכְנוּ עָלֶיהָ : 7 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נֵלֵךְ
munus & ,noſtris vaſis de abiit panis quia ?viro afferemus quid &
וּמַה־נָּבִיא לָאִישׁ כִּי הַלֶּחֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ וּתְשׁוּרָה
adiecit Et ?nobiſcum⁺quid :Dei viro *afferendum ad ⁺non *eſt vt afferamus
אֵין־לְהָבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה אִתָּנוּ : 8 וַיֹּסֶף
mea manu in inuenitur Ecce :dixit & ,Sauli reſpondendum ad puer *eſt & reſpondit
עֶנֶה הַנַּעַר לָעֲנוֹת[c] אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי
nobis indicabit & ,Dei viro dabo & :argenteꝰ ſecli quartum quarta pars
רֶבַע שֶׁקֶל כָּסֶף וְנָתַתִּי לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִגֵּיד לָנוּ אֶת־
vir dicebat ſic ,Iſrael in Antea .noſtram viam Olim
דַּרְכֵּנוּ : 9 לְפָנִים[d] בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר הָאִישׁ
quia :Videntē ad vſq; eamus & ,Venite :Deum inquirendū ad ſe eundo in פְּנֹה[d] quando ibat
בְּלֶכְתּוֹ לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים לְכוּ וְנֵלְכָה עַד־הָרֹאֶה כִּי
Saul Dixitque .Videns antea vocabatur ,hodie Prophetaꝰ olim הַלַּד[e]
לַנָּבִיא הַיּוֹם יִקָּרֵא לְפָנִים הָרֹאֶה : 10 וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
qua ,ciuitatem in iuerunt & .eamus ,veni ;tuū verbū Bonū :ſuo puero ⁺eſt in qua erat
לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבָרֶךָ לְכָה נֵלֵכָה וַיֵּלְכוּ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־
,ciuitatis aſcenſu in aſcēdentibus Ipſis .Dei vir ibi ciuum
שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים : 11 הֵמָּה עֹלִים[f] בְּמַעֲלֵה הָעִיר
:eis dixerunt & ;aquas hauriendū ad egredientes puellas inuenerunt ipſi & aquam,
וְהֵמָּה מָצְאוּ נְעָרוֹת יֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מַיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן
:dixerunt & ,eis reſponderunt Et ?Videns hoc in eſt Num hîc
הֲיֶשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה : 12 וַתַּעֲנֶינָה אוֹתָם וַתֹּאמַרְנָה[f] עֶנֶה
quia ,ciuitatē in venit hodie quia ,nunc feſtina ;tuas facies ad ecce , Eſt ante te;
יֵשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מַהֵר עַתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר כִּי ⁺eſt
,vrbem vos intrate Cnea .Bamah †in populo ⁺hodie ſacrificium †excelſo.
זֶבַח הָיוֹם לָעָם בַּבָּמָה : 13 כְּבֹאֲכֶם[g] הָעִיר
non quia :veſcendū ad Bamah in aſcendat antequam ,eum inuenietis ſic בוֹא[g]
כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטֶרֶם יַעֲלֶה הַבָּמָתָה לֶאֱכֹל כִּי לֹא־
poſtea ,ſacrificio benedicet ipſe quia ,eum venire vſque populus comedet donec veniat
יֹאכַל הָעָם עַד־בֹּאוֹ כִּי־הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח אַחֲרֵי־כֵן
.eum inuenietis die ſicut eum quia ,aſcendite nunc Et .inuitati†comedēt † hi qui ſunt
וְאֹכְלוּ הַקְּרֻאִים וְעַתָּה עֲלוּ כִּי־אֹתוֹ כְּהַיּוֹם תִּמְצְאוּן אֹתוֹ :
ecce & ,ciuitatis mediū *in ingredientib⁹ ipſis :ciuitatem aſcenderunt Et hac hora,
וַיַּעֲלוּ[h] הָעִיר הֵמָּה בָּאִים בְּתֹךְ הָעִיר וְהִנֵּה 14
.Bamah in aſcendendum ad eorum occurſum in egredientes Samuel per
שְׁמוּאֵל יֹצֵא לִקְרָאתָם לַעֲלוֹת הַבָּמָה : 15 וַיהוָה
ante ,vna die Samuel aurem reuelauerat DOMINVS Et עָלָה[h] egrediebatur vt aſcenderet
גָּלָה אֶת־אֹזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לִפְנֵי
te ad mittam cras tempus Secundum :dicendo ,Saul venire antequā veniret
בּוֹא־שָׁאוּל לֵאמֹר : 16 כָּעֵת[i] מָחָר אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ
:Iſrael meum populū ſuper ducem in eū vnges & ,Biniamin terra de virum Hoc tempore
אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמְשַׁחְתּוֹ לְנָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל
,meū populum reſpexi quia ;Peliſtim manu de meū populū faciet ſaluū & יָשַׁע[i]
וְהוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת־עַמִּי
,Saul reſpexit Samuel Et .me ad eius clamor venit quia
כִּי בָּאָה צַעֲקָתוֹ אֵלָי : 17 וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת־שָׁאוּל
iſte ;te ad dixi quem vir Ecce :ei reſpondit DOMINVS & allocutus eſt eum:
וַיהוָה עָנָה הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה
medio in Samuel ad Saul acceſſit Et .meum populum in cohibebit dñabitur populo meo.
יַעְצֹר בְּעַמִּי : 18 וַיִּגַּשׁ[k] שָׁאוּל אֶת־שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ
:Videntis domus *hîc vbi ,mihi nunc Indica : dixit & ,portæ נָגַשׁ[k] quæſo *eſt
הַשַּׁעַר וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא לִי אֵי זֶה בֵּית הָרֹאֶה :
aſcende :Videns ⁺Ego :dixit & ,Saul ad Semuel reſpondit Et ⁺ſum
וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָרֹאֶה עֲלֵה
te dimittam & : hodie mecum comedetis & ,Bamah in *meas facies ad ante me
לְפָנַי הַבָּמָה וַאֲכַלְתֶּם עִמִּי הַיּוֹם וְשִׁלַּחְתִּיךָ
.tibi annunciabo ,tuo corde in ‖quod omne &:manē in ‖eſt
בַּבֹּקֶר וְכָל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ אַגִּיד לָךְ :
ponas ne ,*dierum tertio die tibi percuntibus aſinabus* Et *pro
וְלַאֲתֹנֹת הָאֹבְדוֹת לְךָ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים אַל־[l]תָּשֶׂם 20 tertio abhinc die,
nonne ? Iſrael deſiderabile omne cui & :ſunt inuētæ quia ,eis tuum cor שׂוֹם[l]
אֶת־לִבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצְאוּ וְלִמִי כָל־חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא
:dixit & ,Saul reſpondit Et ?tui patris domui omni & ,tibi
אֵלֶיךָ וְלְכֹל בֵּית אָבִיךָ : 21 וַיַּעַן[m] שָׁאוּל וַיֹּאמֶר עָוְה[m]
mea familia & ,Iſrael tribubus minoribus de ego Iemini filius Nonne sum
הֲלוֹא בֶן־יְמִינִי אָנֹכִי מִקְּטַנֵּי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי
me ad es locut⁹ quid vt & ?Biniamin tribus familiis oīb⁹ *præ minima minor
הַצְּעִרָה מִכָּל־מִשְׁפְּחוֹת שִׁבְטֵי בִנְיָמִן וְלָמָּה דִבַּרְתָּ אֵלַי
& Saul ipſum Semuel aſſumpſit Et ?hoc verbum ſecundum
כַּדָּבָר הַזֶּה : 22 וַיִּקַּח[n] שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־ לָקַח[n]
capite in locum eis dedit & :cubiculum in eos introduxit &,ei⁹ puerū & cænaculum:
נַעֲרוֹ וַיְבִיאֵם לִשְׁכָתָה[o] וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם בְּרֹאשׁ נָתַן[o]

qui erant
pattem,
coquus
רוֹם[p]
*erat ante quod remāſit ante te, pro hoc tem pore inuitaui.
*excelſo *in ſurrexerunt manè: cùm aſcēderet aurora,
עָלָה[q]
הִגִּיד
ף
vt ante nos. hac hora,

Semuel Dixitque .viri triginta ferme ipſi & ,inuitatorum
הַקְּרוּאִים וְהֵמָּה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ : 23 וַיֹּאמֶר[†] שְׁמוּאֵל
,te ad dixi quam ;tibi dedi quam ,diſtributionem Da : coquo
לַטַּבָּח תֵּנָה אֶת־הַמָּנָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
,armum mactator leuauit Et .tecum cam pone
שִׂים אִתָּךְ עָמֶךָ : 24 וַיָּרֶם[p†] הַטַּבָּח אֶת־הַשּׁוֹק
reſiduum Ecce :dixit & ,Saul facies ad poſuit & ,eum ſuper *quod &
וְהָעֲלָיָה וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַנִּשְׁאָר
Populū :dicēdo ,tibi ſeruatū ſtatutū temp⁹ in quia ,comede, tuas facies ad pone
שִׂים לְפָנֶיךָ אֵכֹל כִּי לַמּוֹעֵד שָׁמוּר־לְךָ לֵאמֹר הָעֵם
.illa die in Semuel cum Saul comeditque .vocaui
קָרָאתִי וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם־שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם הַהוּא :
.tectum ſuper Saul cum eſt locutus & ,ciuitate⁺Bamah⁺de Deſcēderūtque
וַיֵּרְדוּ מִן־הַבָּמָה הָעִיר וַיְדַבֵּר עִם־שָׁאוּל עַל־[†] הַגָּג׃ 25
Semuel vocauit & ,auorum aſcendere circa , fuit & :manicauunt Et
וַיָּשְׁכֻּמוּ[†] וַיְהִי כַּעֲלוֹת[q] הַשַּׁחַר וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל 26
,Saul ſurrexit & .te dimittam & ,Surge :dicendo ,tectum ad Saul ad
אֶל־שָׁאוּל הַגָּג לֵאמֹר קוּמָה וַאֲשַׁלְּחֲךָ וַיָּקָם שָׁאוּל
.foras Semuel & ,ipſe ,ipſi ambo ſunt egreſſi &
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׁמוּאֵל הַחוּצָה :
ad dixit Semuel & ,vrbis extremum in deſcendentibus Ipſis
הֵמָּה יוֹרְדִים[†] בִּקְצֵה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל־ 27
,die ſicut ſta tu & :trāſiuit & .noſtras facies ad tranſeat & ,puero Dic : Saul
שָׁאוּל אֱמֹר לַנַּעַר וְיַעֲבֹר וְאַתָּה עֲמֹד כַּיּוֹם
.Dei verbum te faciam audire &
וְאַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים :

CAP. X. יוד

Tulit autem
פָּךְ[a] בַּצַּק[b]
Cùm ambulaueris à
juxta ſepulchrum
שְׁנָה[e]
negotium timet
*pro
בּוֹא[d]
עָלָה[e]
*in alius
alius
ſalutabunt te cum *ad in quo ſunt quando ingredieris obuium habebis cœtum
הָיָה[f]
ante eos erũt lyra,
תֹּף[g]
requieſcet
efficieris vir alter.
יחד יד
*eſt.
ante me deſcendo
פָּנָה[h]
offerendū ho locauſta, donec veniā oſtendam
יָחַל[k] יָדַע[i]
cùm vertiſſet vt abiret
הָלַךְ[l]

,eius caput ſuper effudit & ,olei lenticulam Semuel *cepit* Et
וַיִּקַּח[†] שְׁמוּאֵל אֶת־פַּךְ[a] הַשֶּׁמֶן[b] וַיִּצֹק עַל־רֹאשׁוֹ 1
ſuper DOMINVS te vnxit quia Nonne :dixit ac ,eum eſt oſculatus &
וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלֹא כִי־מְשָׁחֲךָ יְהוָה עַל־
,me *apud de* hodie *abeundo* In ?ducem in ſuam hæreditatem
נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד : 2 בְּלֶכְתְּךָ[†] הַיּוֹם מֵעִמָּדִי
Biniamin termino in, Rachel *ſepulchro eum* homines duos inuenies &
וּמָצָאתָ[c] שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם־קְבוּרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן
;quærēdū ad iueras quas ,aſinæ ſunt Inuētæ :te ad dicētque ;Selſach in
בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ
Quid:dicēdo, vobis *eſt ſollicitus* & ,aſinarū *verba* tuus pater dimiſit ecce &
וְהִנֵּה נָטַשׁ אֲבִיךָ אֶת־דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדֹאֵג לָכֶם לֵאמֹר מָה
venies & ,vltrà & ,inde præteribis Et ?meo filio ⁺faciam
אֶעֱשֶׂה לִבְנִי : 3 וְחָלַפְתָּ[†] מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ[d]
ad aſcendentes viri tres ibi te reperient & ,Tabor Elon ad vſque
עַד־אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים[e] עֹלִים אֶל־
portans *vnus* & ,hœdos tres portans vnus ,Bethel ⁺ Deum
הָאֱלֹהִים בֵּיתֹ־אֵל אֶחָד נֹשְׂאִ שְׁלֹשָׁה גְדָיִים וְאֶחָד נֹשֵׂא
.vini vtrem portans *vnus* & , panis tortas tres
שְׁלֹשָׁה כִּכְּרוֹת לָחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא נֵבֶל־יָיִן :
accipies & ,panes duos tibi dabunt & ,pace *in tibi optabunt* Et
וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי־[†] לֶחֶם וְלָקַחְתָּ 4
quo , Dei collem ⁺ venies Poſtea .eorum manu de
מִיָּדָם : 5 אַחַר[†] כֵּן תָּבוֹא גִבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־
eccurres & ,vrbem illuc *te ingredi ſecundum* ,erit & . Peliſtim præſides *ibi*
שָׁם נְצִבֵי פְלִשְׁתִּים[f] וְהָיָה כְּבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ
,*nebel* eorum *facies ad* & ,Bamah de deſcendentium prophetarum *choro*
חֶבֶל נְבִאִים[f] יֹרְדִים מִהַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל
.prophetantes ipſi & ,cithara & ,tibia &,tympanum &
וְתֹף[g] וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים :
,eis cum prophetabis & ,DOMINI ſpiritus te ſuper *proſperabit* Et
וְצָלְחָה[†] עָלֶיךָ רוּחַ יְהוָה וְהִתְנַבֵּיתָ עִמָּם 6
ſigna venerint cùm ,erit Et .*alterum virum in conuerteris* &
וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר : 7 וְהָיָה[†] כִּי תָבֹאנָה הָאֹתוֹת
.*tecum Deus quia ,tua manus inuenerit quod tibi fac ,tibi iſta
הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ אֲשֶׁר־תִּמְצָא יָדֶךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃
te ad *deſcendens* ego ecce & ,Ghilgal in *meas facies ad* deſcendes Et
וְיָרַדְתָּ[†] לְפָנַי[h] הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ 8
ſeptem .pacificorū ſacrificia ſacrificandū ad ,*aſcenſiones aſcendere faciendum* ad
לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת
quæ tibi *notificabo* & ,te ad *me venire vſque* ,expectabis diebus
יָמִים תּוֹחֵל[i] עַד־בּוֹאִי אֵלֶיךָ[k] וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר
cum à *abeundum ad* ſuum humerū *vertendo in* ,fuit Et .facias
תַּעֲשֶׂה : 9 וְהָיָה[†] כְּהַפְנֹתוֹ שְׁכֶם[l] לָלֶכֶת[l] מֵעִם
ſigna omnia venerunt & :alterū cor Deus ei vertit & ,Semuel
שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפָךְ־לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָל־
.illa die in hæc
הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא :

totum *aſcenſionem fecit aſcendere &* ,vnum *lactis* agnum Semuel tulit Et lacteum
9 †וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלֵה חָלָב אֶחָד וַיַּעֲלֵהוּ עוֹלָה כָּלִיל obtulit illum
: Iſrael pro DOMINVM ad Semuel clamauit & .DOMINO holocauſtum
10 לַיהוָה וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל ויעלהו ק
aſcendere faciente Semuel fuit Et .DOMINVS eum exaudiuit & offerente ho-
m וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה׃ †וַיְהִי שְׁמוּאֵל מַעֲלֶה locauſtum
intonuit & .Iſrael *in* prælium ad acceſſerunt Peliſtim *&* ,*aſcenſionem* מ עָנָה
הָעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נִגְּשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּרְעֵם contra
,Peliſtæos *ſuper* illa die in grandi voce in DOMINVS contra
יְהוָה בַּקּוֹל־גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־פְּלִשְׁתִּים
ſunt egreſſi Et .Iſrael *facies ad* ſunt cæſi & ,eos contriuit & coram
11 וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיֵּצְאוּ מ הַמָּם
eos peuſſerũt & ,Peliſtim ſunt perſecuti & ,Miſpah de Iſrael viri
אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן־הַמִּצְפָּה וַיִּרְדְּפוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים נ וַיַּכּוּם נ נָכָה
,vnum lapidem Samuel *cepit* Et .Bethchar‡ ſubter ‡ ad vſque ‡locũ qui eſt
12 עַד־מִתַּחַת לְבֵית כָּר׃ †וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל ס אֶבֶן אַחַת ‡domũ agni.
Eben-‡cius nomen vocauit & : Sen‡inter & Miſpah inter poſuit & tulit
וַיָּשֶׂם פ בֵּין־הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשֵּׁן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ אֶבֶן ס לָקַח
.DOMINVS nobis eſt auxiliatus Hucuſque :dixit & :hahezer ‡dentem :
הָעָזֶר וַיֹּאמֶר עַד־הֵנָּה עֲזָרָנוּ יְהוָה׃ ‡lapidem adiu-
terminum in *venire* vltrà addiderũt non & ,Peliſtim ſe humiliauerunt Et toris;
13 †וַיִּכָּנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בִּגְבוּל פ שׁוֹם
.Samuel diebus omnibus Peliſtim *in* DOMINI manus fuit & :Iſrael vt venirent
יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי יַד־יְהוָה בַּפְּלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׁמוּאֵל׃ ק
,Iſrael ab Peliſtim *acceperant* quas vrbes ſe reddiderunt Et contra
14 †וַתָּשֹׁבְנָה הֶעָרִים אֲשֶׁר לָקְחוּ פְלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל פ שׁוּב
liberauit ,earum terminum & ;Gath ad vſque & ,Hecron ab ,Iſraeli tulerant
לְיִשְׂרָאֵל מֵעֶקְרוֹן וְעַד־גַּת וְאֶת־גְּבוּלָן הִצִּיל ר נָצַל
inter & Iſrael inter pax fuitque :Peliſtim manu de Iſrael
יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין
diebus omnibus Iſrael Semuel iudicauit Et .Emoræum
15 הָאֱמֹרִי׃ †וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי
,Bethel circuibat & ,*annum in anno ex* ibat Et .ſuæ vitæ quotannis,
16 חַיָּיו׃ †וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית־אֵל ש חַיָּה
locis omnibus *cum* ,Iſrael iudicabat & ;Miſpah & ,Ghilgad & in
וְהַגִּלְגָּל וְהַמִּצְפָּה וְשָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת
ibi & :eius domus ibi quia ,Ramah in *eius reuerſio* Et .illis reuertebatur
17 הָאֵלֶּה׃ †וּתְשׁוּבָתוֹ הָרָמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם erat
.DOMINO altare ibi ædificauit & ,Iſrael iudicauit
שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה׃ ק קָמַן

CAP. VIII. ח

iudices ſuos filios poſuit *&* ,Semuel ſenuiſſet cùm ,fuit Et
1 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת־בָּנָיו שֹׁפְטִים א הָיָה
nomẽ & ,Ioel primogeniti eius filij nomen fuit Et .Iſraeli
2 לְיִשְׂרָאֵל׃ †וַיְהִי שֵׁם־בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל וְשֵׁם
.Beerſebah in iudices ,Abiiah eius ſecundi
מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים בִּבְאֵר שָׁבַע׃
poſt declinauerunt ſed ,illius viis in eius filij ambulauerunt non Et
3 †וְלֹא־הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָיו ב וַיִּטּוּ אַחֲרֵי ב נָטָה
.iudicium peruerterunt & ,*munus* acceperuntque ,auaritiam munera,
בַּבָּצַע ג וַיִּקְחוּ־שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט׃ ג לָקַח
Samuel ad venerunt & ,Iſrael ſeniores omnes ſunt congregati Et
4 †וַיִּתְקַבְּצוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל
tui filij & ,ſenuiſti tu Ecce :eum ad dixerunt Et .Ramah in
5 הָרָמָתָה׃ †וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ
,nos iudicandum ad regem nobis *pone* nunc ;tuis viis in *ambularunt* non ambulant
לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ עַתָּה שִׂימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ constitue
,Samuel oculis in verbum *fuit malum* Et .gentes omnes ſicut diſplicuit
6 כְּכָל־הַגּוֹיִם׃ ד וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל ד רוּעַ
Samuel orauit & .nos *iudicandum ad* ,regem nobis Da :dixerunt quando vt iudicet
כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל
Audi :Samuel ad DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad
7 אֶל־יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע
te non quia :te ad dicent quæ omnibus in populi *voce in* vocem
בְּקוֹל הָעָם לְכֹל אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֹתְךָ ſpreuerunt
.eos ſuper *regnando à* ,*faſtidierunt* me ſed ,*faſtidierunt* ne regnem
מָאָסוּ כִּי־אֹתִי מָאָסוּ מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם׃
Aegypto ex eos *me facere aſcendere* die à fecerunt quæ opera omnia Iuxta qua aſcẽdere
8 †כְּכֹל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־ ע עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם feci
:alienis diis ſeruierunt & ,me dereliquerunt & ,hanc diem ad vſque & ע עָשָׂה
וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים faciunt
:eorum *voce in* audi nunc Er .tibi etiam *facientes* ipſi ſic vocem
9 כֵּן הֵמָּה עֹשִׂים גַּם־לָךְ׃ †וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם
eis indicabis & ,eos *in* fueris conteſtatus conteſtando *cùm* vetuntamen ſi contra
אַךְ כִּי־ ע הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם וְהִגַּדְתָּ לָהֶם ע עוּד

legem Dixitque .eos ſuper eſt regnaturus qui ,regis *rationem*
10 מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם׃ †וַיֹּאמֶר
: eo *cum à petentes* populum ad DOMINI verba omnia Semuel
qui petebant ab
שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֶל־הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ
qui regis *ratio* erit Hæc :dixit Et .regem
11 מֶלֶךְ׃ †וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר Hæc lex
,*ſuo curru* in ſibi ponet & ,capiet veſtros filios : vos ſuper eſt regnaturus curribus ſuis,
יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת־בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכְּבֹתָיו
.eius *currus facies ad* current & ,ſuis equitibus in &
וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ׃
arandũ ad & ,*quinquaginta principes &* ,*millium principes ſibi ponendum ad* Et ante currum ponet ſibi tribunos, & quinquagenarios,
12 וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ כָּלָה ס
,*ſui belli* vaſa faciendũ ad & ,ſuã meſſem metendũ ad & ,ſuã arationẽ bellica ſua,
חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי־מִלְחַמְתּוֹ ס כְּלֵי מִלְחָמָה
,*pigmentarias in capiet* veſtras filias Et .*ſui currus* vaſa & arma curruũ ſuorum:
13 וּכְלֵי רִכְבּוֹ׃ †וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרַקָּחוֹת tollet ,p vnguentariis,&
& ,veſtros agros Et .*piſtrices in &* ,*coquinarias in &* pro coquinariis,& panificis.
וּלְטַבָּחוֹת ה וּלְאֹפוֹת׃ †וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־ ה אָפָה
.ſuis ſeruis dabitque ,accipiet *bona* veſtra oliueta & ,veſtras vineas optima de ſeminibus veſtris, & vineis veſtris capiet decimas,
כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו׃
,ſuis eunuchis dabit & ;*decimabit veſtras vineas &* ,*veſtra ſemina* Et
14 †וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו
& ,veſtras ancillas & ,veſtros ſeruos Et .ſuis ſeruis atque
15 וְלַעֲבָדָיו׃ †וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחֹתֵיכֶם וְאֶת־
.ſuo opere in faciet & ;*capiet* veſtros aſinos & ,optimos veſtros *electos* iuuenes tollet,
בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת־חֲמֹרֵיכֶם יִקַּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ׃
.*ſeruos in* ſei eritis vos & ,*decimabit veſtrum* Pecus De pecorib⁹ veſtris decimam capiet, ſerui.
16 †צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים׃ i הָיָה
elegiſtis quem ,veſtri regis *faciebus à* illa die in clamabitis Et à facie exaudiet vos
17 †וְזָעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם
.illa die in *vobis* DOMINVS *reſpondebit* non & ,vobis renuit vocem * ſed
לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃
;Nequaquã: dixerũt *&** ,Semuel *voce in* audire populus *renuerunt* Et
18 †וַיְמָאֲנוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא
nos etiam erimus Et .nos ſuper erit rex *quinimò** ante nos,
19 כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ׃ †וְהָיִינוּ גַם־אֲנַחְנוּ
,*noſtras facies ad* egredietur &,noſter rex nos iudicabitque :gẽtes omnes ſicut
כְּכָל־הַגּוֹיִם וְשָׁפְטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ
omnia Semuel Audiuitque .noſtra bella pugnabit &
20 וְנִלְחַם אֶת־מִלְחֲמֹתֵנוּ׃ †וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־
.DOMINI auribus in ea eſt locutus & ,populi verba
דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם בְּאָזְנֵי יְהוָה׃ vocem
,corum *voce in* Audi :Semuel ad DOMINVS Dixitque
21 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלָם
:Iſrael viros ad Semuel dixitque .regem eis facies regnare &
וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל vnuſquiſque
.ſuam ciuitatem in *vir* Ite
לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ׃

CAP. IX. ט

filij ,Abiel filius ,Chis eius nomen & ,Biniamin de vir fuit Et
1 †וַיְהִי־אִישׁ מִבֶּן־יְמִינִי וּשְׁמוֹ קִישׁ בֶּן־אֲבִיאֵל בֶּן־ מבנימן
.robore fortis Iemini viri filij ,Aphiach filij ,Becorath filij ,Seror ק
צְרוֹר בֶּן־בְּכוֹרַת בֶּן־אֲפִיחַ בֶּן־אִישׁ יְמִינִי גִּבּוֹר חָיִל׃
vir * non & ,bonus & ,electus ,Saul eius nomen & ,filius *erat* ei Et
2 †וְלוֹ־הָיָה בֵן וּשְׁמוֹ שָׁאוּל בָּחוּר וְטוֹב וְאֵין־אִישׁ * erat
omni *præ* erat *altus* ſurſum &,ſuo humero ab:illo *præ bonus* Iſrael filiis de pulchrior altior
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשִּׁכְמוֹ ל וָמָעְלָה גָּבַהּ מִכָּל־ ל עֲלָה
:Saul patri Chis aſinæ perierant Et .populo
3 הָעָם׃ †וַתֹּאבַדְנָה הָאֲתֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל Tolle quæſo
vnum recum *nunc Cape* :ſuum filium Saul ad Chis dixitque
וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל־שָׁאוּל בְּנוֹ קַח־נָא אִתְּךָ אֶת־אַחַד ב לָקַח
.aſinas quære ,vade,ſurge & ,pueris de
מֵהַנְּעָרִים וְקוּם לֵךְ בַּקֵּשׁ אֶת־הָאֲתֹנֹת׃
per montem non & ,Saliſah terram *in* tranſiuit & ,Ephraim *monte in* tranſiuit Et
4 †וַיַּעֲבֹר בְּהַר־אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ־שָׁלִשָׁה וְלֹא per
per ‡erant: terram *in* tranſiuit & :‡non & ,Sahalim terram *in* tranſiuerũt &:inuenerũt
מָצָאוּ וַיַּעַבְרוּ בְּאֶרֶץ־שַׁעֲלִים וָאַיִן וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ־ per
Saul & :Suph terram in venerunt Ipſi .inuenerunt non & ,Iemini
5 יְמִינִי וְלֹא מָצָאוּ׃ †הֵמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוּף וְשָׁאוּל *erat
me ,pater ceſſauerit forte ne,reuertamur &,Veni:ſecũ*qui ,ſuo puero dixit
אָמַר לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר־עִמּוֹ ס לְכָה וְנָשׁוּבָה פֶּן־יֶחְדַּל אָבִי ס הָלַךְ timeat
vir nunc Ecce :ei Dixitque .nobis *ſit ſollicitus* & ,aſinis ab
6 מִן־הָאֲתֹנוֹת וְדֹאג לָנוּ׃ †וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה־נָא אִישׁ *eſt
veniẽdo,loquetur quod omne ;honorabilis vir & , iſta ciuitate in * Dei
אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר בֹּא

CAP. VI. 1

.mensibus septem Philistinorum agro in DOMINI arca fuit Et

1 † וַיְהִי אֲרוֹן־יְהוָה בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים שִׁבְעָה חֳדָשִׁים׃

Quid :dicendo ,diuinos *ad* & ,sacerdotes *ad* Philistini Vocaueruntque

2 † וַיִּקְרְאוּ פְלִשְׁתִּים לַכֹּהֲנִים וְלַקְּסָמִים לֵאמֹר מַה־ indicate מה׳

eam dimittamus quo in ,*nos sine facite* :DOMINI arcæ faciemus bis,

נַּעֲשֶׂה לַאֲרוֹן יְהוָה a הוֹדִיעֻנוּ בַּמֶּה נְשַׁלְּחֶנּוּ a יָדַע

Dei arcam *dimittentes* Si :dixerunt Et .suum locum in dimittitis

לִמְקוֹמוֹ׃

3 † וַיֹּאמְרוּ אִם־מְשַׁלְּחִים אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי

ei restituetis restituendo sed ;vacuam eam dimittatis ne ,Israel

יִשְׂרָאֵל אַל־תְּשַׁלְּחֻהוּ רֵיקָם כִּי־b הָשֵׁב תָּשִׁיבוּ לוֹ b שוּב

eius man⁹ recesserit non cur ,vobis erit notū & ,curabimini tunc *culpatorium* hostiam pro

אָשָׁם אָז תֵּרָפְאוּ וְנוֹדַע לָכֶם לָמָּה לֹא־תָסוּר יָדוֹ delicto.

ei restituemus *quod* ,*culpatorium* Quod :dixerunt Et .vobis à Quæ est hostia pro delicto, quam

מִכֶּם׃

4 † וַיֹּאמְרוּ מָה הָאָשָׁם אֲשֶׁר נָשִׁיב לוֹ Secundum

quinque &,*aureæ mariscæ* quinque, Philistinorū *satraparum* numerū :dixerūt & principum,

וַיֹּאמְרוּ מִסְפַּר סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים חֲמִשָּׁה עָפְלֵי זָהָב וַחֲמִשָּׁה ani aurei,

vestris *satrapis* & ,illis omnibus *vna plaga quia* ;aurei mures *est*

עַכְבְּרֵי זָהָב כִּי־c מַגֵּפָה אַחַת לְכֻלָּם וְלְסַרְנֵיכֶם׃ principibus

,vestrorū murium imagines & ,*mariscarū vestrarū* imagines Facietisque c נֶגַף

5 † וַעֲשִׂיתֶם צַלְמֵי עָפְלֵיכֶם וְצַלְמֵי עַכְבְּרֵיכֶם anorū vestrorum,

forte si ,gloriam Israel Deo dabitisque ;terram *corrumpentium* qui deuastauerunt

הַמַּשְׁחִיתִם d אֶת־הָאָרֶץ וְנָתַתֶּם לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּבוֹד אוּלַי d שָׁחַת c נָתַן

.vestra terra *desuper* & ,vestris diis *desuper* & ,vobis *desuper* & ,*suâ manu faciet leuiorē* alleuietur

יָקַל אֶת־יָדוֹ מֵעֲלֵיכֶם וּמֵעַל אֱלֹהֵיכֶם וּמֵעַל אַרְצְכֶם׃ manus eius

aggrauauerunt quemadmodum vestrum cor *aggrauabitis* quid vt Et à aggrauatis

6 † וְלָמָּה תְכַבְּדוּ אֶת־לִבְּכֶם כַּאֲשֶׁר כִּבְּדוּ operatus est

,eos in *illusit* quando nonne ,?suum cor Parhoh & ,Aegyptij tollite,

מִצְרַיִם וּפַרְעֹה אֶת־לִבָּם הֲלוֹא כַּאֲשֶׁר הִתְעַלֵּל בָּהֶם super quas nō

plaustrum facite & ,capite nunc Et ?abierunt & ,eos dimiserunt & ascendit

וַיְשַׁלְּחוּם וַיֵּלֵכוּ׃

7 † וְעַתָּה קְחוּ וַעֲשׂוּ עֲגָלָה e חֲדָשָׁה אַחַת וּשְׁתֵּי f פָרוֹת g מֵניקוֹת e שָׂנָה f פָּרָה

,earum filios *reducetis* & ,plaustro in vaccas *ligabitis* & :iugum ligate

עָלוֹת h אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עֲלֵיהֶם עֹל h עוּל reducite

וַאֲסַרְתֶּם אֶת־הַפָּרוֹת בָּעֲגָלָה i וַהֲשִׁיבֹתֶם i בְּנֵיהֶם

,DOMINI arcam *capietis* Et .domum ad eas post à i qui sunt

מֵאַחֲרֵיהֶם הַבַּיְתָה׃ tollite

8 † וּלְקַחְתֶּם אֶת־אֲרוֹן יְהוָה ponite

reddidistis quæ ,aurea vasa & :plaustro in eam *dabitis* & pro oblatione

וְנִתַּתֶּם אֹתוֹ אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת־ delicti,

.vadat & ;eam *dimitteris* & ;eius latere à capsa in ponetis ,*culpatorium* ei dimittite

כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֲשִׁבֹתֶם לוֹ k תָּשִׂימוּ בָאַרְגָּז l מִצִּדּוֹ וְשִׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהָלַךְ׃ k שׂם l צַד

ipsa ;Bethsemes * ascendat sui confinij viam si ,*assicietis* Et aspicite, * in

9 † וּרְאִיתֶם אִם־דֶּרֶךְ גְּבוּלוֹ יַעֲלֶה בֵּית שֶׁמֶשׁ הוּא sin secus,

quòd sciem⁹ & ,*non si* & .hoc grande malum nobis fecit m רֹעַ

עָשָׂה לָנוּ אֶת־m הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְאִם־לֹא וְיָדַעְנוּ כִּי * sed

.nobis fuit *ipsum* accidens * ;nos in tetigit eius manus nō

לֹא יָדוֹ נָגְעָה בָּנוּ מִקְרֶה הוּא הָיָה לָנוּ׃ tulerunt

,lactantes vaccas duas *ceperunt* & :sic viri Feceruntque n עָשָׂה

10 † וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן n וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פָרוֹת עָלוֹת o לָקַח

.domo in clauserunt earum filios & ;plaustro in eas ligauerunt & p כָּלָה

וַיַּאַסְרוּם בָּעֲגָלָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם p כָּלְאוּ בַּבָּיִת׃ vel

& ,capsam & ,plaustro in DOMINI arcam Posueruntque כָּלָא

11 † וַיָּשִׂמוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת הָאַרְגָּז וְאֶת

.suorum anorum imagines & ,aureos mures

עַכְבְּרֵי הַזָּהָב וְאֶת צַלְמֵי טְחֹרֵיהֶם׃ viam, per

elata via in :Bethsemes viam *super* ,*via in* vaccæ direxerunt Et eadem perrexerunt per-

12 † וַיְיַשַּׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בִּמְסִלָּה gendo, ad dexteram & sinistram:

:*sinistra & dexteta* declinauerūt non & ;mugiendo & ,*eundo iuerunt vna* q גָּעָה r סוּר

אַחַת הָלְכוּ הָלוֹךְ q וְגָעוֹ וְלֹא־r סָרוּ יָמִין וּשְׂמֹאול ibant

.Bethsemes terminū ad vsque eas post *euntes* Philistinorum satrapæ & *Viri autem metebant frumentariā

וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד־גְּבוּל בֵּית שָׁמֶשׁ׃ s חִנְטֵי נִשְׂא

leuauerunt & ;valle in *triticum* messem *metentes* Bethsemes Et cū vidissent.

13 † וּבֵית שֶׁמֶשׁ קֹצְרִים קְצִיר־s חִטִּים בָּעֵמֶק וַיִּשְׂאוּ אֶת־ t רָאָה

.*videndo* sunt lætati & ,arcam viderunt & ,suos oculos *erat

עֵינֵיהֶם v וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרוֹן וַיִּשְׂמְחוּ לִרְאוֹת׃ immolaue-

stetit & ,Bethsemesitæ Iehosuah agrum in venit plaustrum Et runt in holo

14 † וְהָעֲגָלָה בָּאָה אֶל־שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשִּׁמְשִׁי וַתַּעֲמֹד causto

& ;plaustri ligna sciderunt & ;magnus lapis * ibi & .ibi x פָּרָה y עָלָה

שָׁם וְשָׁם אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְבַקְּעוּ אֶת־עֲצֵי הָעֲגָלָה וְאֶת־ deposuerunt

.DOMINO *ascensionem fecerunt ascendere* vaccas

x הַפָּרוֹת y הֶעֱלוּ עֹלָה לַיהוָה׃ z יָרַד

capsam & ,DOMINI arcam *fecerunt descendere* Leuitæ Et * erat

15 † וְהַלְוִיִּם z הוֹרִידוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־הָאַרְגָּז in qua erant

.magno lapide in posuerunt & ;aurea vasa *ea in qua* ,secum * quæ

a שׁוּם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֲשֶׁר־בּוֹ כְּלֵי־זָהָב a וַיָּשִׂמוּ אֶל־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה

CAP. VII. 1

aream fecerunt ascendere & ,Chiriathiearim viri venerunt Et

1 † וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קִרְיַת יְעָרִים a וַיַּעֲלוּ b אֶת־אֲרוֹן a בוֹא b עָלָה

& :Gibhah in * Abinadab domum in eam *induxerunt* & ,DOMINI intulerunt

יְהוָה וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־בֵּית אֲבִינָדָב בַּגִּבְעָה וְאֶת־ *quæ erat

.DOMINI arcam *custodiendum ad* sanctificauerunt eius filiū Elhazar vt custodirēt

אֶלְעָזָר בְּנוֹ קִדְּשׁוּ לִשְׁמֹר אֶת־אֲרוֹן יְהוָה׃ qua mansit arca

sunt multiplicati & ,Chiriathiearim in *arcam manere* die à ,fuit Et c הָיָה

2 † c וַיְהִי מִיּוֹם שֶׁבֶת הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יְעָרִים וַיִּרְבּוּ luxerunt

post ‖Israel domus omnis *sunt lamentati* & :anni viginti fuerunt & ,dies ieuntes

הַיָּמִים וַיִּהְיוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה d וַיִּנָּהוּ d כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי נָהָה d

,Israel domum vniuersam ad Semuel dixit Et .DOMINVM

יְהוָה׃

3 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל reuertimini

,DOMINVM ad *reuertentes vos* vestro corde toto in Si :dicendo e שׁוּב

לֵאמֹר אִם־בְּכָל־לְבַבְכֶם אַתֶּם c שָׁבִים אֶל־יְהוָה auferte

præparate & ;Astharoth & ,vestri medio de *alienigenæ* deos *remouete* alienos

f הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר מִתּוֹכְכֶם וְהָעַשְׁתָּרוֹת g וְהָכִינוּ f סוּר g כּוֹן

vos liberabit & ,soli ei seruite & ,DOMINVM ad vestrum cor k נָצַל

לְבַבְכֶם אֶל־יְהוָה וְעִבְדֻהוּ h לְבַדּוֹ h וְיַצֵּל אֶתְכֶם

Israel filij remouerunt Et .Philistinorum manu de

4 † מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ וַיָּסִירוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־

.soli DOMINO seruierunt & ;Astaroth & ,Behalim

הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת וַיַּעַבְדוּ אֶת־יְהוָה לְבַדּוֹ׃

;Mispah in Israel vniuersum Congregate :Semuel dixit Et

5 † וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל קִבְצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה aquam, coram Domino,

,Mispah in sunt congregati Et .DOMINVM ad vobis pro orabo &

וְאֶתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם אֶל־יְהוָה׃ † וַיִּקָּבְצוּ הַמִּצְפָּתָה

die in ieiunauerūt & ,DOMINI *facies ad* effuderūt & ,*aquas* hauseruntq;

6 † וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ׀ לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַיּוֹם

Semuel Iudicauitque .DOMINO Peccauimus :ibi dixeruntque ,illa

הַהוּא וַיֹּאמְרוּ שָׁם חָטָאנוּ לַיהוָה׃ וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־

quòd ,Philistim audierunt Et .Mispah in Israel filios

7 † בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְפָּה׃ וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־

Philistim satrapæ ascenderunt & ,Mispah in ‖Israel filij esset congregati

הִתְקַבְּצוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל i הַמִּצְפָּתָה i וַיַּעֲלוּ סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים

.Philistim *faciebus à* timuerunt & ,Israel filij audierunt & .Israel ad

אֶל־יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל k וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים׃ i עָלָה

nobis *à* fileas Ne :Semuel ad Israel filij Dixeruntque à facie

8 † וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל אַל־תַּחֲרֵשׁ מִמֶּנּוּ k יָרֵא pro

.Philistim manu de nos ,seruet *&* ,nostrum Deum DOMINVM ad clamando vt

מִזְעָק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃

famam quòd
capta esset ar
ca

יָלַד x
tempore quo
moriebatur
quæ stabant

צוּר y
iuxta

יָרֵא z
שׁוּת a
*Vbi gloria,
Translata est
eò quòd ca-
pta esset arca
quòd mortu⁹
esset socer
vir suus.
Translata est

tulerunt

בּוֹא a
Tuleruntque

לָקַח b
*in

עָצַג c
surrexerunt
in
ceciderat in
faciem suam
coram arca
tulerunt
surrexerunt
in

לָקַח שׁוּב d
ceciderat sup
faciem suam
coram arca
palmæ
*erant in li-
mine:

שְׁנֵה כַּף f
iuxta
calcant

marisceis

בטחרים
p
*in
*esſent pcussi

רָאָה h
קָשָׁה i
contra
congregaue-
runt
* ad Gath:
Circunduca-
tur

סָבַב k
contra ciui-
tatem

הֹם l
nimis,
& antea inco
gnite erãt eis
marisceæ.

נָכָה m
טחרים
p
*in
cùm venisset
arca
‡ in
vt interficiãt

מוּת n

בטחרים
p
עָלָה p
‡ in

famam quòd capta esset arca socer suus socer esset mortuus & ,Dei *arcam esse captam ad auditionem.*

הַשְׁמוּעָה אֶל־הֵלִי כִּי נִלְקְחָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיָּמָת חָמִיהָ
eam super erant versæ quia ,peperit & ,se incuruauit & ;suus vir &

וְאִישָׁהּ וַתִּכְרַע x וַתֵּלֶד כִּי־נֶהְפְּכוּ עָלֶיהָ
stantes sunt locutæ & ,*eius mori tempus circa* Et .eius angustiæ

צָרֶיהָ y 20 † וּכְעֵת מוֹתָהּ וַתְּדַבֵּרְנָהּ הַנִּצָּבוֹת
posuit neque ,respondit non & .peperisti filium quia ,timeas Ne:eam *super*

עָלֶיהָ אַל־תִּירְאִי כִּי־בֵן יָלַדְתְּ וְלֹא עָנְתָה וְלֹא־שָׁתָה z a
gloria Trãsmigrauit:dicẽdo ,Ichabo*puerum vocauit Et .suum cor

לִבָּהּ 21 † וַתִּקְרָא לַנַּעַר אִי כָבוֹד לֵאמֹר גָּלְתָה כָבוֹד
suum viriũ & ,*suum socerum ad* & ,Dei *arcam esse captam ad* ,Israel ex

מִיִּשְׂרָאֵל אֶל־חָתְנָהּ וְאֶל־חָמִיהָ וְאִישָׁהּ
arca est capta quia :Israel ex gloria Trans*migrauit*:dixit Et

22 † וַתֹּאמֶר גָּלְתָה כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אֲרוֹן
.Dei

הָאֱלֹהִים

CAP. V. ה

lapide à eã adduxerũt & ,Dei arcam *ceperunt* Philistim Et

1 † וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים a וַיְבִאֻהוּ מֵאֶבֶן
arcam Philistim *Ceperuntque* .Asdod in adiutorij

2 הָעֶזֶר אַשְׁדּוֹדָה † b וַיְקָחוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־אֲרוֹן
apud eam statuerunt & ,Daghon domum*eam introduxerunt & ,Dei

הָאֱלֹהִים וַיְבִאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן c וַיציגוּ אֹתוֹ אֵצֶל
Daghon ecce & ,crastino à Asdodij *manicarunt* Et .Daghon

3 דָּגוֹן † וַיַּשְׁכִּימוּ אַשְׁדּוֹדִים מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה דָגוֹן
,Daghon *ceperunt* & ;DOMINI *arcæ facies ad* terram in *suas facies ad cadens*

נֹפֵל לְפָנָיו d אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה וַיִּקְחוּ אֶת־דָּגוֹן
;crastino à manè *in manicarunt* Et .suum locum in eum restituerunt &

וַיְשִׁבֵהוּ לִמְקוֹמוֹ † 4 c וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר מִמָּחֳרָת
:DOMINI *arcæ facies ad* terram in *suas facies in cadens* Daghon ecce &

וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה
tantùm :*limen ad* ‡ abscissæ eius manuũ *volæ* duæ & ,Daghon caput &

וְרֹאשׁ דָּגוֹן f וּשְׁתֵּי g כַּפּוֹת יָדָיו כְּרֻתוֹת אֶל־הַמִּפְתָּן רַק
sacerdotes *calcabunt* non Ideo .eam *super* remanserat Daghon

5 דָּגוֹן נִשְׁאַר עָלָיו † עַל־כֵּן לֹא־יִדְרְכוּ כֹהֲנֵי
Daghon limen super Daghon domum ingredientes omnes & ,Daghon

דָגוֹן וְכָל־הַבָּאִים בֵּית־דָּגוֹן עַל־מִפְתַּן דָּגוֹן
DOMINI manus est aggrauata Et .hanc diem ad vsque ,Asdod in

בְּאַשְׁדּוֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה † 6 וַתִּכְבַּד יַד־יְהוָה
locis altis in eos percussit & ,eos fecit desolare & ,Asdodios in

אֶל־הָאַשְׁדּוֹדִים וַיְשַׁמֵּם וַיַּךְ אֹתָם בָּעֳפָלִים אֶת־
‡sic quòd Asdod viri viderunt Et .eius terminos omnes & ,Asdod‡

7 אַשְׁדּוֹד וְאֶת־גְּבוּלֶיהָ † h וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־אַשְׁדּוֹד כִּי־כֵן
est dura quia ,nobiscum Israel Dei arca maneat Non :dixerũt &

וְאָמְרוּ לֹא־יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ כִּי־i קָשְׁתָה
,Miseruntque .nostrum deum Daghon *super* & ,nos *super* eius manus

עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ 8 † וַיִּשְׁלְחוּ
Quid :dixerunt & ;se ad Philistinorum satrapas omnes *collegerunt* &

וַיֶּאֶסְפוּ אֶת־כָּל־סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ מַה־
Dei arca *circumeat Gath** :dixerunt & ;Israel Dei arcæ faciemus

נַּעֲשֶׂה לַאֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גַּת k יִסֹּב אֲרוֹן אֱלֹהֵי
postquam,fuit Et .Israel Dei arcam circunduxerunt & :Israel

יִשְׂרָאֵל וַיַּסֹּבּוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 9 † וַיְהִי אַחֲרֵי
magna cõtritione *ciuitatẽ in* DOMINI manus fuit & ,eam circunduxerũt

הַסֵּבּוֹ אֹתוֹ וַתְּהִי יַד־יְהוָה בָּעִיר l מְהוּמָה גְדוֹלָה
erant abscõditi &:magnũ ad vsq; & paruo à ciuitatis viros percussit & ,*valde*

מְאֹד m וַיַּךְ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וַיְשָׁתְרוּ
.Hecron † Dei arcam miserunt Et .*alti loci eis*

לָהֶם עֳפָלִים 10 † וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן
,Hecronitæ exclamauerũt & :Hecron‡ Dei *arcam venine vt* ,fuit &

וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן וַיִּזְעֲקוּ הָעֶקְרֹנִים
,me *interficiendũ ad* ,Israel Dei arcam me ad Circũduxerunt :dicẽdo

לֵאמֹר הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל n לַהֲמִיתֵנִי
satrapas omnes congregauerunt & ,Miseruntque .meum populũ &

וְאֶת־עַמִּי 11 † וַיִּשְׁלְחוּ וַיְאַסְפוּ אֶת־כָּל־סַרְנֵי
reuertatur & ,Israel Dei arcam Dimittite :dixeruntque ,Philistinorũ

פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ שַׁלְּחוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשָׁב
contritio erat quia :meum populũ & ,me interficiat non & ,suũ locũ in

לִמְקוֹמוֹ וְלֹא־יָמִית אֹתִי וְאֶת־עַמִּי כִּי הָיְתָה o מְהוּמַת־
.ibi Dei manus valde erat grauis ;ciuitate omni in mortis

מָוֶת בְּכָל־הָעִיר כָּבְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים שָׁם
ascẽditq; :*locis altis in* sunt pcussi,fuerãt mortui nõ qui viri Et

12 † וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־מֵתוּ הֻכּוּ בָּעֳפָלִים p וַתַּעַל
.cælos ‡ vrbis clamor

שַׁוְעַת הָעִיר הַשָּׁמָיִם

,DOMINI fœderis arcam Siloh è nos ad accipiamus ?Philistim

פְּלִשְׁתִּים נִקְחָה אֵלֵינוּ מִשִּׁלֹה אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה
.nostrorum inimicorum *vola* è nos seruetque ,nostrum *interim* in veniat &

וְיָבֹא בְקִרְבֵּנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ v מִכַּף אֹיְבֵינוּ
fœderis arcam inde tulerunt & :Siloh in populus misit Et

4 † וַיִּשְׁלַח הָעָם שִׁלֹה x וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית־
Heli filij duo ibi ‡ & : Cherubim *insidentis* exercituum DOMINI

יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי
.Pinechas & ,Chophni Domini fœderis arca cum

עִם־אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים חָפְנִי וּפִינְחָס
,*castrametationem* in DOMINI fœderis arca *venire vt* ,fuit Et

5 † וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה y אֶל־הַמַּחֲנֶה
.terra *est tumultuata* & ;magna *ouatione* Israel omnis *ouarunt* &

וַיָּרִעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה גְדוֹלָה a וַתֵּהֹם הָאָרֶץ z
vox!Quæ :dixerunt & ,*ouationis* vocem Philistim audierunt Et

6 † וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־קוֹל הַתְּרוּעָה וַיֹּאמְרוּ מֶה קוֹל
,cognouerũt Et ?Hebræorũ *castrametatione* in huius magnæ *ouationis*

הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֵה הָעִבְרִים b וַיֵּדְעוּ
Timueruntque .*castrametationem ad* venisset DOMINI arca quòd

7 כִּי אֲרוֹן יְהוָה בָּא אֶל־הַמַּחֲנֶה c † וַיִּרְאוּ
:dixerunt & .*castrametationem ad* Deus Venit :dixerunt quia ;Philistim

הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ
.nundiustertius *heri hoc sicut* fuit non quia ,nobis Væ

אוֹי לָנוּ כִּי לֹא d הָיְתָה כָזֹאת אֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁם
illustrium deorum manu è nos *eruet* quis ;nobis Væ

8 † אוֹי לָנוּ מִי e יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים
plaga omni *in* Aegyptum *percutientes* Dij *ipsi* hi ?istorum

הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים f הַמַּכִּים אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַכָּה
fortè ne ,Philistim *viros in* estote & ,Confortamini .deserto in

9 בַּמִּדְבָּר † הִתְחַזְּקוּ וִהְיוּ לַאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים פֶּן
eritis & :vobis seruierunt quemadmodum ,Hebræis seruiatis

תַּעַבְדוּ לָעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם וְהִיִּיתֶם
est cæsus & :Philistim pugnauerunt Et .*pugnabitis* & *viros in*

לַאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם 10 † וַיִּלָּחֲמוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּנָּגֶף
magna plaga fuit & .*sua* tabernacula in *vir* fugeruntque ,Israel

יִשְׂרָאֵל g וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהֳלָיו וַתְּהִי הַמַּכָּה גְדוֹלָה
.*peditis mille* triginta Israel de *cecidit* & ;valde

מְאֹד h וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רַגְלִי
Chophni ,sunt mortui Heli filij duo & ,est capta Dei arca Et

11 † וַאֲרוֹן אֱלֹהִים נִלְקָח וּשְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי i מֵתוּ חָפְנִי
venit & ,*ordine* ex Beniamin‡ vir cucurrit Et .Pinechas &

וּפִינְחָס 12 † k וַיָּרָץ אִישׁ־בִּנְיָמִן מֵהַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא
.eius caput super *humijs* & ,‖scissæ eius vestes & :illa die in Siloh‡

שִׁלֹה בַּיּוֹם הַהוּא וּמַדָּיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ
,speculans viæ *manu* thronum super *sedens* Heli ecce & ;venit Et

13 † וַיָּבוֹא וְהִנֵּה עֵלִי יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא יָדוֹ דֶּרֶךְ מְצַפֶּה
venit vir & : Dei arcam *super* pauens eius cor erat quia

כִּי־הָיָה לִבּוֹ חָרֵד עַל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְהָאִישׁ בָּא
.ciuitas omnis clamauit & ;ciuitate in nunciandum ad

לְהַגִּיד בָּעִיר וַתִּזְעַק כָּל־הָעִיר l
vox * Quæ : dixit & ,clamoris vocem Heli audiuit Et

14 † וַיִּשְׁמַע עֵלִי אֶת־קוֹל הַצְּעָקָה וַיֹּאמֶר מֶה קוֹל
.Heli ipsi nunciauit & ,venit & ,festinauit vir Et :huius tnmultus

הֲמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ מָהֵר וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְעֵלִי
,*stetit* eius oculi & ;annorum octo & nonaginta *filius* Heli Et

15 † וְעֵלִי בֶּן־תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה m וְעֵינָיו קָמָה
:Heli ad vir Dixitque .videre *poterat* non &

16 וְלֹא יָכוֹל n לִרְאוֹת † וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־עֵלִי
.hodie fugi *ordine* ex ego & ,*ordine* ex *veniens* Ego

אָנֹכִי o הַבָּא מִן־הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן־הַמַּעֲרָכָה p נַסֹּתִי הַיּוֹם
,nuncians respondit Et ?mi fili *verbum* fuit Quid :dixit &

17 וַיֹּאמֶר מֶה־הָיָה הַדָּבָר בְּנִי q † וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר
magna plaga etiam & ,Philistim *facies ad* Israel Fugit :dixit &

וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְדוֹלָה
;Pinechas & ,Chophni ,sunt mortui tui filij duo etiam & :populo in fuit

הָיְתָה בָעָם וְגַם־שְׁנֵי בָנֶיךָ r מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס
illum commemorare secundũ ,fuit Et .est capta Dei arca &

18 וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה † וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת־
,portæ *manum per* retrorsum throno *desuper* cecidit & ,Dei arcam

אֲרוֹן הָאֱלֹהִים s וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשָּׁעַר
ipse & : *grauis* & ,vir ‖senex quia ,est mortu⁹ & ,ei⁹ *colli os* est confractũ &

וְתִשָּׁבֵר מַפְרֵקְתּוֹ וַיָּמָת כִּי־זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא
.annis quadraginta Israel iudicauit

שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה t
audiuit & ,*vlulandum* ad prægnans Pinechas vxor eius nurus Et

19 † וְכַלָּתוֹ אֵשֶׁת־פִּינְחָס הָרָה u לָלֶדֶת וַתִּשְׁמַע אֶת־

medium
manu

כַּף v
נָשָׂא x
sedẽtis super
*erant

cùm venisset
castra,

יָהַב y
vociferati sũt
vociferatio-
ne
personuit

רוּעַ a הָמָם z
vociferatio-
nis, ‖ est
vociferatio-
nis castris

יָדַע b
in castra.

יָרֵא c
in castra.
simile heri &

הָיָה d
liberabit
fortium

נָצַל e
sunt
qui percusse-
runt

נָכָה f
viri
estote viri
bellate.

vnusquisque

נוּס g
ceciderunt
millia pedi-
tum.

מוּת h
‡ de
acie,

רוּץ h
‡ in
‖erãt, terra
sedebat
ad latus

יָד p
propter

נֶגֶד l
*est

erat
caligauerãt;

קוּם m
poterant

רָאָה n
venio acie,
acie

בּוֹא o
נוּס p

עָנָה q
coram

מוּת r
cùm memo-
rasset
de
iuxta locum

נָפַל s
occiput
ferat
grandæuus:
pariendum,

כָּלַל t יָלַל u
vel
יָלַד

antequam antequã cognoſceret fuiſſet ei ſermo vt vocaret

קוֹם[g] adſum me. vocaret puerum.

בִּין[h] & dormi; audit

dormiuit

vt vice altera,& dixit

audit

facio rem

quam qui audierit,

צַלַּל[i] ſuper

חָלַל[k] נָגַד[l] iudico propter iniquitatem

עָוֹה[m] cõtemnebãt ſeipſos, prohibuit

oblatione Dormiuit autem

timebat indicare ipſi

רָאָה[n] adſum.

†eſt quæſo abſconderis

abſcondit

נָגַד[o] eſt: quod eſt בעיבי

Creuit autẽ abiecit vllum

נָפַל[p] propheta eſſet Domini.

vt conſpiceretur

nondum & ,DOMINVM *cognouerat* *nondum* ,Semuel Et

7 † וּשְׁמוּאֵל טֶרֶם יָדַע אֶת־יְהוָה וְטֶרֶם
DOMINVS addidit Et .DOMINI *verbum* eius *ad* *fuerat* reuelatus

8 יִגָּלֶה אֵלָיו דְּבַר־יְהוָה׃ † וַיֹּסֶף יְהוָה
:dixit & ,Heli ad abiit & ,ſurrexit & .tertio *in* Semuel *vocare*

קְרָא־שְׁמוּאֵל בַּשְּׁלִישִׁית [g] וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר
vocans DOMINVS quòd ,Heli intellexit & .*mihi* vocaſti quia ,*ego* Ecce

הִנֵּנִי כִּי קָרָאתָ לִי [h] וַיֹּאמֶר עֵלִי כִּי יְהוָה קֹרֵא
,erit & ;*cuba* ,Vade :Samuel ad Heli Dixitque .*puero*

9 לַנָּעַר׃ † וַיֹּאמֶר עֵלִי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ שְׁכָב וְהָיָה
.tuus ſeruꝰ *audiens* quia ,DOMINE Loquere :dices *&* ,te *ad* vocauerit ſi

אִם־יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ דַּבֵּר יְהוָה כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ
DOMINVS Venitque .ſuo loco in *cubuit* & ,Samuel abiit &

10 וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בִּמְקוֹמוֹ׃ † וַיָּבֹא יְהוָה
dixitque .Samuel ,Samuel :*vice in vice ſicut* vocauit & ,ſterit &

וַיִּתְיַצַּב וַיִּקְרָא כְּפַעַם־בְּפַעַם שְׁמוּאֵל ׀ שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר
.tuus ſeruus *audiens* quia ,Loquere :Samuel

שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ׃
verbum faciens ego Ecce :Samuel ad DOMINVS Dixitque

11 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל הִנֵּה אָנֹכִי עֹשֶׂה דָבָר
.eius aures ambæ tinnient ,*illud audiens* omnis *quod* ;Iſrael in

בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעוֹ [i] תְּצִלֶּינָה שְׁתֵּי אָזְנָיו׃
ſum locutus quæ omnia Heli *ad* ſuſcitabo illa die In

12 † בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶל־עֵלִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
quòd ,ei indicabo Et .finiendo & ,incipiendo ,eius domum *ad*

13 אֶל־בֵּיתוֹ [k] חָחֵל וְכִלֵּה׃ [l] וְהִגַּדְתִּי לוֹ כִּי־
,cognouit quã *peruerſitate in* ,ſeculum in vſque ſuam domum ego *iudicans*

שֹׁפֵט אֲנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם בַּעָוֹן אֲשֶׁר־יָדַע
.eos *in* *vetuit* non & ,eius filij *ſibi* *maledicentes* quia

כִּי־מְקַלְלִים לָהֶם בָּנָיו וְלֹא כִהָה בָּם׃
domus iniquitas expiabitur ſi ,Heli domui iuraui idcirco Et

14 † וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית־
recubuit Et .ſeculum in vſque *munere in* & ,ſacrificio in Heli

15 עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם׃ † וַיִּשְׁכַּב
Semuel & .DOMINI domus oſtia aperuit & ,manè vſque Semuel

שְׁמוּאֵל עַד־הַבֹּקֶר וַיִּפְתַּח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית יְהוָה וּשְׁמוּאֵל
Heli Vocauitque .Heli *ad* viſionem *indicando ab* *timens*

16 יָרֵא מֵהַגִּיד אֶת־[n]הַמַּרְאָה אֶל־עֵלִי׃ † וַיִּקְרָא עֵלִי
.*ego* Ecce :dixit & .mi fili Samuel :dixit & ,Samuel

אֶת־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל בְּנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃
ceſes *nunc* ne ;te ad eſt locutus quod ,verbum * Quod :dixit Et

17 † וַיֹּאמֶר מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־נָא תְכַחֵד
me à *celaueris* ſi ,addat ſic & ,Deus tibi faciat ſic :me à

מִמֶּנִּי כֹּה יַעֲשֶׂה־לְךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי
.te ad eſt locutus quod ,verbo omni ex verbum

דָּבָר מִכָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ׃
.eo ab *celauit* non & ,verba omnia Semuel ei indicauit Et

18 ° † וַיַּגֶּד־לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים וְלֹא כִחֵד מִמֶּנּוּ
.faciat ,ſuis oculis in bonum ;*ipſe* DOMINVS :ait &

וַיֹּאמַר יְהוָה הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃
fecit cadere neque ,eo cũ erat DOMINVS & ,Samuel *euaſit grandis* Et

19 † וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל וַיהוָה הָיָה עִמּוֹ וְלֹא־[p]הִפִּיל
Iſrael omnis cognouit Et .terram in eius verbis omnibus ex

20 מִכָּל־דְּבָרָיו אָרְצָה׃ † וַיֵּדַע כָּל־יִשְׂרָאֵל
.DOMINO *prophetam in* Samuel fidelis quòd ,Sebah Beer ad vſque & ,Dan à

מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כִּי נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַיהוָה׃
ſe manifeſtauerat quoniam ,Siloh in *conſpici* DOMINVS addidit Et

21 † וַיֹּסֶף יְהוָה לְהֵרָאֹה בְּשִׁלֹה כִּי־נִגְלָה
.DOMINI verbo in Siloh in Semuel *ad* DOMINVS

יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל בְּשִׁלוֹ בִּדְבַר יְהוָה׃

CAP. IIII. ד

Iſrael eſt egreſſus & :Iſrael omni Semuel verbum fuit Et

1 † וַיְהִי דְבַר־שְׁמוּאֵל לְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל
iuxta lapidem *ſuper* ſunt caſtrametati & ,bellum in Peliſtim occurſum in

לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה [q] וַיִּחַן עַל־הָאֶבֶן
ſe ordinauerũt Et .Aphec in ſunt caſtrametati Peliſtim & :adiutorij

2 הָעֵזֶר וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בַּאֲפֵק׃ † וַיַּעַרְכוּ
eſt cæſus & ,prælium eſt diffuſum & ,Iſrael occurſum in Peliſtim

פְּלִשְׁתִּים לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל [r] וַתֵּטֶשׁ הַמִּלְחָמָה וַיִּנָּגֶף
coram acie quatuor ferme agro in *ordine* in percuſſerunt & :Peliſtim *facies ad* Iſrael

יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים [s] וַיַּכּוּ בַמַּעֲרָכָה בַּשָּׂדֶה כְּאַרְבָּעַת
caſtra. dixeruntque .*caſtrametationẽ* ad populus venit Et .virorum millia

3 אֲלָפִים אִישׁ׃ [t] † וַיָּבֹא הָעָם אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ
coram *facies ad* hodie DOMINVS nos percuſſit quid Vt :Iſrael ſeniores

זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל לָמָּה נְגָפָנוּ יְהוָה הַיּוֹם לִפְנֵי

dixit Sic :eum ad dixitque ,Heli ad Dei vit venit Et dicit

27 † וַיָּבֹא אִישׁ־אֱלֹהִים אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר
,tui patris *domum ad* me manifeſtaui manifeſtando Nonne :DOMINVS domui

יְהוָה הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ
?Parhoh domo in Aegypto in *eos exiſtendo in* cùm eſſent

[k]בִּהְיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה׃
,ſacerdotem in mihi Iſrael tribubus omnibus ex eum *eligendo* Et

28 † וּבְחַר אֹתוֹ מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכֹהֵן
pottandum ad ,thymiama *ſuſſiendum ad* ,meum altare ſuper *aſcendere faciendũ ad* ſuperhumerale

[l]לַעֲלוֹת עַל־מִזְבְּחִי לְהַקְטִיר קְטֹרֶת [m]לָשֵׂאת
ignitiones omnes tui patris domui dedi & ;*meas facies ad*

אֵפוֹד לְפָנָי וָאֶתְּנָה לְבֵית אָבִיךָ אֵת כָּל־אִשֵּׁי
,*meum munus* in & ,meũ ſacrificium in *calcitrabitis** Cur .Iſrael filiorũ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † לָמָּה תִבְעֲטוּ בְזִבְחִי וּבְמִנְחָתִי
29 vos *impinguandũ ad* ,me *præ* tuos filios honoraſti & :*habitaculo* præcepi *quod*

אֲשֶׁר [n] צִוִּיתִי מָעוֹן וַתְּכַבֵּד אֶת־בָּנֶיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם
?mei populi Iſrael *muneris* omnis *initio* † de

מֵרֵאשִׁית כָּל־מִנְחַת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי׃
:dixi Dicendo :Iſrael Deus DOMINVS dixit Idcirco

30 † לָכֵן נְאֻם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר אָמַרְתִּי
.ſeculũ in vſque *meas facies ad* ambulabunt ,tui patris domus &,tua Domus

בֵּיתְךָ וּבֵית אָבִיךָ יִתְהַלְּכוּ לְפָנַי עַד־עוֹלָם
:honorabo ,me honorãtes quia ,mihi Abſit :DOMINVS dicit nunc &

וְעַתָּה נְאֻם־יְהוָה חָלִילָה לִּי כִּי־מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד
,*venientes* dies Ecce .*pendentur* *vili* ,me contemnentes &

31 וּבֹזַי יֵקָלּוּ׃ † הִנֵּה יָמִים בָּאִים
exiſtendo à ,tui patris domus brachium & ,tuum brachium præcidã &

וְגָדַעְתִּי אֶת־זְרֹעֲךָ וְאֶת־זְרֹעַ בֵּית אָבִיךָ [o]מִהְיוֹת
cunctis in *habitaculi anguſtiatorem* *contemplaberis* Et .tua domo in *ſenem*

32 זָקֵן בְּבֵיתֶךָ׃ † וְהִבַּטְתָּ [p] צַר מָעוֹן בְּכֹל
omnibus tua domo in ſenex erit non & :Iſrael ipſi benefaciet quibus

אֲשֶׁר־יֵיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל־
,meo altari *cum à* tibi excidam non virum Et .diebus

33 הַיָּמִים׃ † וְאִישׁ לֹא־אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי
omnis & :tuam animam dolore *afficiendum ad* & ,tuos oculos *conſumendũ ad*

[q]לְכַלּוֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת־נַפְשֶׁךָ וְכָל־
,ſignum tibi hoc Et .*viri* morientur tuæ domus multitudo

[r]מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים׃ † וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת
34 *vna* die *in* : Pinechas & ,Chophni *ad* ,*tuos filios* *duos* *ad* veniet quod

אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל־חָפְנִי וּפִינְחָס בְּיוֹם אֶחָד
:fidelem ſacerdotem mihi ſuſcitabo Et .ipſi ambo morientur

[s]יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם׃ † וַהֲקִימֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן
35 domum ei ædificabo &:faciet,meo animo in &,meo corde in‖quẽ admodũ

כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבָנִיתִי לוֹ בַּיִת
.diebus omnibus *mei Chriſti facies ad* ambulabit & ,fidelem

נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי־מְשִׁיחִי כָּל־הַיָּמִים׃
ei ſe *incurruandum ad* veniet ,tua domo in *reſiduus* omnis ,erit Et

36 † וְהָיָה כָּל־[v]הַנּוֹתָר בְּבֵיתֶךָ יָבוֹא [x] לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ
vnum *ad* *nunc* me Iunge ,dicet & :panis *torta* & ,*argenti* *minuto*

לַאֲגוֹרַת כֶּסֶף וְכִכַּר־לָחֶם וְאָמַר סְפָחֵנִי נָא אֶל־אַחַת
.panis buccellam *comedendum ad* ,*ſacerdotiorum*

הַכְּהֻנּוֹת לֶאֱכֹל פַּת־לָחֶם׃

CAP. III. ג

ſermo &:Heli *facies ad* DOMINO *miniſtrans* Semuel puer Et

1 † וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה לִפְנֵי עֵלִי וּדְבַר
.aperta viſio * non :illis diebus in precioſus erat DOMINI

יְהוָה הָיָה יָקָר בַּיָּמִים הָהֵם אֵין [a]חָזוֹן נִפְרָץ׃
inceperãt ei‖ oculi & ;ſuo loco in *cubans* Heli & ,illa die in ,fuit Et

2 † וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וְעֵלִי שֹׁכֵב בִּמְקוֹמוֹ וְעֵינָיו [b]הֵחֵלּוּ
antequam Dei lucerna Et .videre poterat non ;caligare

3 כֵהוֹת לְא יוּכַל [d]לִרְאוֹת׃ [c] † וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם
arca *ibi* *quo* ,DOMINI tẽplo in ;*cubans* Semuel & ;extingueretur

יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְהוָה אֲשֶׁר־שָׁם אֲרוֹן
.*ego* Ecce :dixit & ,Semuel ad DOMINVS Vocauitque .Dei

4 אֱלֹהִים׃ † וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃
:dixit Et .me vocaſti quia ,*ego* Ecce :dixit & ,Heli ad cucurrit Et

5 † [f]וַיָּרָץ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי כִּי־קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר
.*cubuit* & ,abiit & .*cuba* ,reuertere .vocaui non

לֹא־קָרָאתִי שׁוּב שְׁכָב וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁכָּב׃
,Semuel ſurrexit & .Semuel adhuc *vocare* DOMINVS Addiditque

6 † וַיֹסֶף יְהוָה קְרָא עוֹד שְׁמוּאֵל וַיָּקָם שְׁמוּאֵל
vocaui Non :dixit & .*mihi* vocaſti quia ,*ego* Ecce :dixit & ,Heli ad abiit &

וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא־קָרָאתִי
.*cuba* ,reuertere : mi fili

בְנִי שׁוּב שְׁכָב׃

miniſtrabat coram

*erat

[a]חָזוֹן dormiebat

[b]חָלַל

[c]כֵּהָה

[d]רָאָה [e]נוּר dormiebat, in quo erat adſum:

adſum:

[f]רוּץ dormi.

dormiuit.

vt vocaret

adſum, me.

dormi.

fixæ è מריבי
עִיּוּ ק
in ministrabat coram sacerdote. erant impij, consuetudo *erat, quod quando coquebatur caro, tridens erat
וַיִּן עֹזֵז v
נָכָה y
sibi:
vt assem sed crudam.
צָלָה z
hac tolle desiderat Nequaquã, sed ‡dederis, vi.
חָיָה a
coram Domino,
נָתַן b
ministrabat coram Domino, lineo. tunicã paruã afferebat annuatim, quando ascẽdebat
עֲלָה c
anniuersariã.
commodato, quod commodauit
creuit
הָרָה d
יָלַד e
שָׁנָה f
apud Dñm. *erat dormirent quæ congregabantur ad Ecclesiæ,
יָעַד g
facitis
עָשָׂה h
audio †ita faciatis; ‖est fama, audio,
quispiam, pro eo? vocem
מוּת k
ambulabat, & crescebat, placebatque tam Domino, quàm

:tonabit cælis *in* ipsum super ,eius *vrixantes* conterantur DOMINE
10 † יְהוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָו עָלָו בַּשָּׁמַיִם יַרְעֵם
,suo regi fortitudinem dabit & ,terræ fines iudicabit DOMINVS
יְהוָה v יָדִין אַפְסֵי־אָרֶץ וְיִתֶּן־x עֹז לְמַלְכּוֹ
Ramah in Elcanah abiit Et .sui Christi cornu sublimabit &
11 וַיֵּלֶךְ אֶלְקָנָה הָרָמָתָה † וְיֶלֶד הָיָה מְשָׁרֵת
faciebus cum DOMINO *ministrans* *erat puer & ;suam domum *super*
אֶת־יְהוָה אֶת־פְּנֵי עַל־בֵּיתוֹ וְהַנַּעַר הָיָה מְשָׁרֵת
cognoscebãt nec ;*profectu absque* filij Heli filij Et .*sacerdotis* Heli
12 וּבְנֵי עֵלִי בְּנֵי בְלִיָּעַל לֹא יָדָעוּ † עֵלִי הַכֹּהֵן׃
omni ‡populo cum sacerdotum *iudicium* Et .DOMINVM
13 אֶת־יְהוָה׃ † וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים אֶת־הָעָם כָּל־
,*carnem coqui circa* ,sacerdotis puer veniebat &,sacrificium sacrificante viro
אִישׁ זֹבֵחַ וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן כְּבַשֵּׁל הַבָּשָׂר
,concha in percutiebat Et .eius manu in *dentium trium* fuscinula &
14 וְהַמִּזְלֵג שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם בְּיָדוֹ׃ † וְהִכָּה בַּכִּיּוֹר
faciebat ascẽdere quod omne .ollã in vel ,lebetem in vel ,ahenũ in vel
אוֹ בַדּוּד אוֹ בַקַּלַּחַת אוֹ בַפָּרוּר כֹּל אֲשֶׁר־יַעֲלֶה
Israeli vniuerso faciebant sic :*eo in* sacerdos accipiebat ,fuscinula
הַמִּזְלֵג יִקַּח הַכֹּהֵן בּוֹ בָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל־יִשְׂרָאֵל
facerent ‖suffire antequam Etiam .Siloh in illuc venientibus
15 הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלֹה׃ † גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִרוּן
Da :immolanti viro dicebat &,sacerdotis puer veniebat & ,adipem
אֶת־הַחֵלֶב וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ חִנָּה
,coctam carnem te à accipiet non & :sacerdoti *assandum ad* carnem
בָּשָׂר z לִצְלוֹת לַכֹּהֵן וְלֹא־יִקַּח מִמְּךָ בָּשָׂר מְבֻשָּׁל
faciant ‖suffire Suffiendo :vir eum ad Dicebatque .*viuam quinimo*
16 כִּי אִם־a חָי׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ קַטֵּר יַקְטִרוּן
dicebat Et .tua anima *desiderabit* sicuti ,tibi *cape* & ,adipem die *sicut*
כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח לְךָ כַּאֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְאָמַר׃
.*violentia in* accipiam, ‡non ‖i & :dabis nunc Quia : *ei*
לוֹ כִּי עַתָּה b תִּתֵּן וְאִם־לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה׃
faciebus cum valde magnum puerorum peccatum Eratque
17 † וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד אֶת־פְּנֵי
.DOMINI ‖sacrificium viri contemnebant quia :DOMINI
יְהוָה כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת יְהוָה׃
ephod accinctus puer ,DOMINI *faciebus cum ministrans* Samuel Et
18 † וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־פְּנֵי יְהוָה נַעַר a חָגוּר אֵפוֹד
,sua mater ei faciebat *parvum* *pallium* Et .*lini*
19 בָּד׃ † וּמְעִיל קָטֹן תַּעֲשֶׂה־לּוֹ אִמּוֹ
suo viro cum *eam ascendendo in* ,*dies in* *diebus à* ei *faciebat ascendere* &
c וְהֶעֱלָתָה לוֹ מִיָּמִים יָמִימָה בַּעֲלוֹתָהּ אֶת־אִישָׁהּ
Heli benedixit Et .*dierum* hostiam immolandum ad
עֲלָה c לִזְבֹּחַ אֶת־זֶבַח הַיָּמִים׃ † וּבֵרַךְ עֵלִי אֶת־
de ‖semen tibi DOMINVS Ponat :dixit & ,eius vxori & ,Elcanah
אֶלְקָנָה וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאָמַר יָשֵׂם יְהוָה לְךָ זֶרַע מִן־
abierũt Et .DOMINO *petiuit quam* ,*petitione* pro hac muliere
הָאִשָּׁה הַזֹּאת תַּחַת הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאַל לַיהוָה וְהָלְכוּ
,Channah DOMINVS visitauit Quia .suum locum in
21 לִמְקוֹמוֹ׃ † כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־חַנָּה
puer *ea* ‖sit *grandis* & :filias duas & ,filios tres peperit & ,concepit &
d וַתַּהַר e וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה־בָנִים f וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר
audiuit & ‖valde senex * Heli Et .DOMINO *cum* Samuel
22 שְׁמוּאֵל עִם־יְהוָה׃ † וְעֵלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע
quòd & ,Israel vniuerso eius filij faciebant quæ vniuersa
אֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל־יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר־
.*conuentus* tabernaculi ostium *militantibus* mulieribus cum *cubarent*
יִשְׁכְּבֶן אֶת־הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח g אֹהֶל מוֹעֵד׃
quæ ?*hæc verba* ‖secundum *facietis* quid Vt :eos ad Dixitque
23 † וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה h תַּעֲשׂוּן כִּדְבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
?isto populo omni ab mala vestra *verba* *audiens* ego
אָנֹכִי שֹׁמֵעַ אֶת־דִּבְרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת כָּל־הָעָם אֵלֶּה׃
,*audiens* ego quam ,*auditio* bona ‖ non quia ;‡mei filij Ne
24 † אַל בָּנַי כִּי לוֹא־טוֹבָה הַשְּׁמֻעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ
.DOMINI populum transgredi facientes
מַעֲבִרִים עַם־יְהוָה׃
si & :Deus eum iudicabit & ,virum in vir peccauerit Si
25 † אִם־יֶחֱטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים וְאִם
voci audierunt non & ?*ei* orabit quis ,*vir* peccauerit DOMINVM in
לַיהוָה יֶחֱטָא אִישׁ מִי יִתְפַּלֶּל־לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל
.eos occidere DOMINVS voluit quia ;sui patris
אֲבִיהֶם כִּי־חָפֵץ יְהוָה k לַהֲמִיתָם׃
eum etiam ,*bonus* & ,*grandescens* & ,*ambulans* Samuel puer Et
26 † וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל הֹלֵךְ וְגָדֵל וְטוֹב גַּם עִם־
.hominibus *cum etiam* & ,DOMINO
יְהוָה וְגַם עִם־אֲנָשִׁים׃

,sunt reuersique :DOMINI *facies ad se incuruauerũt* & ,manè *in manicarunt* Et
19 † וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר z וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְהוָה וַיָּשֻׁבוּ
Channah Elcanah cognouit & :Ramah in suã domũ in venerunt &
וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה
.DOMINVS eius est recordatus & ,suam vxorem
אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֶהָ יְהוָה׃
:filiũ peperit & ,Channah concepit & ,dierum *revolutionibus* in ,fuit Et
20 † וַיְהִי a לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים b וַתַּהַר חַנָּה c וַתֵּלֶד בֵּן
.eum *petiui* DOMINO à quòd ,Samuel eius nomen vocauitque
וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְהוָה שְׁאִלְתִּיו׃
immolandum ad ,eius *domus* omnis & ,Elcanah vir ascendit Et
21 וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ d † לִזְבֹּחַ
non Channah Et .suum votum & ,*dierum* hostiam DOMINO
לַיהוָה אֶת־זֶבַח הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ׃ † וְחַנָּה לֹא
eum adducam & : *puer* ablactetur donec * :suo viro dixit quia .ascendit
22 עָלְתָה כִּי־אָמְרָה לְאִישָׁהּ עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר e וַהֲבִיאֹתִיו
.seculum in vsque ibi maneat & ,DOMINI *faciebus cum* conspiciatur &
וְנֵרָאָה אֶת־פְּנֵי יְהוָה וְיָשַׁב שָׁם עַד־עוֹלָם׃
mane :tuis oculis in bonum ‖Fac :suus vir Elcanah ei Dixitque
23 † וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ f עֲשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ g שְׁבִי
.suum verbum DOMINVS confirmet veruntamẽ :eum *te ablactare* donec
עַד־גָּמְלֵךְ אֹתוֹ אַךְ h יָקֵם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ
.eum ablactaret donec ,suum filium lactauit &,mulier Mansitque
וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק אֶת־בְּנָהּ עַד־גָּמְלָהּ אֹתוֹ׃
,tribus iuuencis *in* eum ablactauit quum ,secum eum fecit Ascẽdereque
24 † וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתְּהוּ i בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה
DOMINI domũ*eũ adduxit & ;vini vtre & ,farinæ vno modo &
וְאֵיפָה אַחַת קֶמַח וְנֵבֶל יָיִן וַתְּבִאֵהוּ בֵּית־יְהוָה
adduxerũt & ,iuuencum iugulauerunt Et .puer ‖ puer & ;Siloh‡
שִׁלוֹ וְהַנַּעַר נָעַר׃ † וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת־הַפָּר וַיָּבִאוּ
viuit ;mi domine *me In* :dixit Et .Heli ad puerum
25 אֶת־הַנַּעַר אֶל־עֵלִי׃ † וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי k חֵי
orandum ad ,*hoc in* tecum *stans* mulier † ego :mi domine tua anima
נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמָּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל
dedit & ;oraui *hunc* *puerum* Ad .DOMINVM *ad*
26 אֶל־יְהוָה׃ † אֶל־הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן
.eo *cum à* petij quam ,meam petitionem mihi DOMINVS
יְהוָה לִי אֶת־שֵׁאֲלָתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ׃
quibus diebus omnibus DOMINO cum *feci petere* ego etiam Et
28 † וְגַם אָנֹכִי הִשְׁאִלְתִּיהוּ לַיהוָה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר
.DOMINO ibi se incuruauit & :DOMINO commodatus *ipse* *fuit*
הָיָה הוּא שָׁאוּל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַיהוָה׃

CAP. II. ב

,DOMINO in meum cor Exultauit : dixit & ,Channah orauit Et
1 † וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּיהוָה
super meum os est dilatatum :DOMINO in meum cornu est exaltatum
רָמָה קַרְנִי בַיהוָה רָחַב a פִּי עַל־
.tua ‖salute in ‖sum lætata quia ,meos inimicos
אוֹיְבָי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ׃
‡non & ,te præter ‡ non quia ,DOMINVS ‖sicut sanctus ‡ Non
2 † אֵין־קָדוֹשׁ כַּיהוָה כִּי־אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין
altum loquamini *, multiplicetis Ne .noster Deus sicut *petra* ‖
צוּר כֵּאלֹהֵינוּ׃ † אַל־b תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ גְבֹהָה
,DOMINVS ‖scientiarum Deus quia ;*vestro ore ex* ‖*vetus egrediatur* : *altum*
גְּבֹהָה יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל c דֵּעוֹת יְהוָה
;sunt ‖contracti fortes ‡ ,Arcus .opera sunt directa *non* &
3 וְלֹא נִתְכְּנוּ d עֲלִלוֹת׃ † גִּבּוֹרִים e חַתִּים
:se locauerunt pane *in Satui* † .robore sunt accincti *vacillantes* &
4 שְׂבֵעִים בָּלֶחֶם נִשְׂכָּרוּ׃ † וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חָיִל
,*filiis* *multa* ‡ & ,septem peperit ‖sterilis donec * desierunt famelici ‖ &
וּרְעֵבִים חָדְלוּ עַד־עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים
facit descendere :viuificat & ,mortificat DOMINVS .est infirmata
5 אֻמְלָלָה׃ † יְהוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה k מוֹרִיד
;ditat & ,facit pauperem DOMINVS .facit ascendere & ,*infernum* ‖
שְׁאוֹל l וַיָּעַל׃ † יְהוָה m מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר
,*tenuem* ‡ puluere è Suscitat .exaltat etiam ,*facit cadere* †
6 מַשְׁפִּיל אַף־m מְרוֹמֵם׃ † n מֵקִים מֵעָפָר o דָּל
solium & , *ingenuis* * cum *faciendum sedere ad* ,*egentem* ‡ eleuabit stercore è
מֵאַשְׁפֹּת p יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם־נְדִיבִים וְכִסֵּא
posuit & :terræ *stationes* DOMINO ‖quia ;eos *hæreditare* ‡ faciat gloriæ
כָבוֹד יַנְחִלֵם כִּי לַיהוָה q מְצֻקֵי אֶרֶץ r וַיָּשֶׁת
impij & ,seruabit suorum piorum Pedes .*confusionem eas* super
עֲלֵיהֶם s תֵּבֵל׃ † רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים
.vir roborabitur fortitudine in non quia ;conticescent *obscuritate* in
בַּחֹשֶׁךְ t יִדָּמּוּ כִּי־לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר־אִישׁ׃

surrexerunt adorauerunt coram Dño:
שָׁחָה z
reuolutione
קִיּוּף b הָרָה c
יָלַד e
petiuisset familia
עֲלָה d
anniuersariã, *Nõ ascendã infans:
בּוּא e
vt coram Domino, ‖quod est
עָשָׂה g יָשַׁב e
ablectes
קוּם h
cum
פָּרָה i
* ad
‡in ‖erat valde
Obsecro
חָיָה k
‡sum quæ steti hîc, coram Dño. Pro puero hoc ab
commodaui
est
פֶּה a
‡ est ‖fortis *vt valde sublime verbum:
רָבָה c יָדַע b
‖verbum ipsi ‡ &
לוּ
P c
בּוּץ d חָתַת
debiles †Hi qui saturati priùs fuerant, pro ‖qui fuerunt *famescere:
*quæ multiplicabat filios,
מוּת k יָרַד i
‖ad inferos,
עָלָה n יָרַשׁ m
†humiliat, ‡pauperem,
קוּם o רָלַל n
‡mendicũ, vt sedere faciat *principibus,
רוּם P
‡sortiri ‖Dñi sunt cardines
צוּק q שׁוּת r
eos orbem. tenebris
חֵבֶל s
vel
בֶּלַע t דָּמַם

ad mulieres Dixeruntque . filium peperit & ,conceptum
14 וַתֹּאמַרְנָה הַנָּשִׁים אֶל־ p הָרִיוֹן q וַתֵּלֶד בֵּן׃ †
propinquum redemptorem tibi fecit cessare non qui ,DOMINVS Benedictus ,Nahomi
נָעֳמִי בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גֹּאֵל
ad quiescere faciendum reducentem in tibi erit Et .Israel in eius nomen vocetur vt ,hodie
15 הַיּוֹם וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל׃ † וְהָיָה לְךָ r לְמֵשִׁיב
שׁוּב r quæ tua nurus quia ;tuam senectutem alendum ad & ,animam
נֶפֶשׁ וּלְכַלְכֵּל אֶת־ s שֵׂיבָתֵךְ כִּי t כַלָּתֵךְ אֲשֶׁר־
שׁוּב t כָּלַל s est melior . filiis septem præ tibi bona ipsa quæ ,eum peperit ,te diligit
אֲהֵבַתֶךְ יְלָדַתּוּ אֲשֶׁר־ הִיא טוֹבָה לָךְ מִשִּׁבְעָה בָּנִים׃
quàm filij. tulit infantem, vt nutrix: .nutricē in ei fuit & ,suo sinu in eū posuit & ,natum Nahomi cepit Et
16 וַתִּקַּח נָעֳמִי אֶת־ הַיֶּלֶד וַתָּשֶׁת v† בְּחֵיקָהּ וַתְּהִי־ לּוֹ לְאֹמֶנֶת׃
לָקַח u :Nahomi ipsi filius est Natus :dicēdo ,nomen vicinæ ei vocauerunt Et
eum ‡ est
17 וַתִּקְרֶאנָהּ לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם לֵאמֹר יֶלֶד־ בֵּן לְנָעֳמִי †
.Dauid patris Isai pater ‡ ipse . Hobed eius nomen vocauerunt &
וַתִּקְרֶאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד הוּא אֲבִי־ יִשַׁי אֲבִי דָוִד׃
† sunt .Chesron genuit Peres :Peres generationes † istæ Et
18 וְאֵלֶּה † תּוֹלְדוֹת פֶּרֶץ פֶּרֶץ הוֹלִיד אֶת־ חֶצְרוֹן׃
. Hamminadab genuit Ram & ,Ram genuit Chesron Et
19 וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־ רָם † וְרָם הוֹלִיד אֶת־ עַמִּינָדָב׃
genuit Nachson & ,Nachson genuit Hamminadab Et
20 וְעַמִּינָדָב † הוֹלִיד אֶת־ נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־
genuit Bohaz & :Bohaz genuit Salmon Et . Salmah
שַׂלְמָה׃ 21 וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־ בֹּעַז † וּבֹעַז הוֹלִיד אֶת־
. Dauid genuit Isai & : Isai genuit Hobed Et . Hobed
22 עוֹבֵד׃ † וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־ יִשָׁי וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־ דָּוִד׃

,hodie vos Testes :populum omnē & ,seniores ad Bohaz Dixitque estis
9 † וַיֹּאמֶר בֹּעַז לַזְּקֵנִים וְכָל־ הָעָם עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם
* quæ omnia & ,Elimelech ‡ quæ omnia acquisiui [quòd ‡erant *erant
כִּי קָנִיתִי אֶת־ כָּל־ אֲשֶׁר לֶאֱלִימֶלֶךְ וְאֵת כָּל־ אֲשֶׁר
Ruth etiam Et .Nahomi manu de ,Machalon & ,Chilion
10 לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן מִיַּד נָעֳמִי׃ † וְגַם אֶת־ רוּת
suscitandū ad ,vxorem in mihi acquisiui Machalon vxorem Moabitidem
הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת מַחְלוֹן קָנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהָקִים
cum à mortui nomen excidatur non & ,sua hæreditate super mortui nomen defuncti in
שֵׁם־ הַמֵּת עַל־ נַחֲלָתוֹ וְלֹא־ יִכָּרֵת שֵׁם־ הַמֵּת מֵעִם defuncti
Dixeruntque .hodie vos Testes .sui loci porta à & ,suis fratribus estis
11 אֶחָיו וּמִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם׃ † וַיֹּאמְרוּ
DOMINVS Det . ‡ Testes :seniores & ,porta in ‡ qui populus omnis *erāt ‡sumus.
כָּל־ הָעָם אֲשֶׁר־ בַּשָּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן יְהוָה
quæ ,Leah sicut & Rachel sicut, tuam domum in venientem mulierem quæ ingre-
אֶת־ הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל־ בֵּיתֶךָ כְּרָחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר ditur
,Ephrathah in virtutē fac & ;Israel domum ipse ambæ ædificauerunt faciat
בָּנוּ m שְׁתֵיהֶם אֶת־ בֵּית יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה־ חַיִל בְּאֶפְרָתָה n בָּנָה n שֵׁם
domus sicut tua domus sit Et . Bethlechem in nomen vocā & celebre
12 וְקְרָא־ שֵׁם בְּבֵית לָחֶם׃ † וִיהִי בֵיתְךָ כְּבֵית
dederit quod semine de ,Iehudah ipsi Thamar peperit quem , Peres
פֶּרֶץ אֲשֶׁר־ יָלְדָה תָּמָר לִיהוּדָה מִן־ הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתֵּן
,Ruth Bohaz cepit Et .hac puella de tibi DOMINVS tulit
13 יְהוָה לָךְ מִן־ הַנַּעֲרָה הַזֹּאת׃ † o וַיִּקַּח בֹּעַז אֶת־ רוּת o לָקַח
ei DOMINVS dedit & :eam ad est ingressus Et ;vxorem in sibi fuit & vxor
וַתְּהִי־ לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ

Finis Libri Ruth.

שמואל א

LIBER SAMVEL;

QVI DICITVR PRIMVS REGVM.

CAP. I. א

ET
Sophim Ramathaim*de vnus vir fuit *duobus excelsis spectantibus
1 יְהִי אִישׁ אֶחָד מִן־ הָרָמָתַיִם b צוֹפִים
filij ,Elcanah eius nomē &, Ephraim mōte de
מֵהַר אֶפְרָיִם וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶן־ a הַיְהֹ b צָפָה
filij ,Tochu filij , Elihu filij ,Ierocham ‡ fuerunt
יְרֹחָם בֶּן־ אֱלִיהוּא בֶּן־ תֹּחוּ בֶן־ c שְׁנָה
:vxores duæ ‡ ei Et .Ephratæi Suph alterius
2 צוּף אֶפְרָתִי׃ † וְלוֹ c שְׁתֵּי נָשִׁים
Peninnah ipsi fuit Et .Peninnah secundæ nomen & ,Channah vnius nomen
שֵׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פְּנִנָּה וַיְהִי לִפְנִנָּה
ipse vir ascendebat Et . nati ‡ non Channah & ; nati sed ‡ fuerunt
. eius caput
3 יְלָדִים וְלַחַנָּה אֵין יְלָדִים׃ † וְעֹלָה d הָאִישׁ הַהוּא annuarim
DOMINO immolandū & ,se incuruandū ad ,dies in diebus à ſua ciuitate ē adorandum
מִיָּמִים יָמִימָה d לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַיהוָה d שָׁחָה
sacerdotes Pinechas & Chophni ,Heli filij duo ‡ ibi & :Siloh in exercitū ‡ erant
צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־ עֵלִי חָפְנִי וּפִנְחָס כֹּהֲנִים
deditque ; Elcanah immolauit & ,dies fuit Et .DOMINO
4 לַיהוָה׃ † וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן partes.
.distributiones eius filiabus & ,eius filijs omnibus & ,suæ vxori Peninnah
לִפְנִנָּה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־ בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ e מָנוֹת׃ e מָנָה
Channah quoniam ; facierum vnam distributionem dedit Channah ipsi Et partem honorabilē; inimica
5 וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אַפַּיִם כִּי אֶת־ חַנָּה pprereaquòd
eam irritabat Et . eius vuluam concluserat DOMINVS & :diligebat improperaret
אָהֵב וַיהוָה סָגַר רַחְמָהּ׃ † 6 וְכַעַסַּתָּהּ f צָרָתָהּ f עָלָה g צוּר
DOMINVS cōcluserat quia ,eam faceret fremere vt , ira etiam eius angustiatrix annuatim à
גַּם־ כַּעַס בַּעֲבוּר הַרְּעִמָהּ כִּי־ סָגַר יְהוָה tēpore quo a-
eā ascendendo ab , anno in anno faciebat sic Et .eius vuluam super scēdebat ipsa
7 בְּעַד רַחְמָהּ׃ † וְכֵן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְשָׁנָה מִדֵּי g עֲלֹתָהּ fles,
. comedebat non & ,flebat & .eam irritabat sic , DOMINI domum in
בְּבֵית יְהוָה כֵּן תַּכְעִסֶנָּה וַתִּבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל׃ h תִּבְכֶּה
nō quid vt & ,flebis quid vt ,Channah :suus vir Elcanah ei Dixitque comedis ?
8 וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ חַנָּה h לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא se habet
decem præ tibi bonus ego Nónne ? tuū cor habebit malè quid vt & ? comedes meliorsum
תֹאכְלִי וְלָמָּה i יֵרַע לִבֵּךְ הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֲשָׂרָה quàm filij?
post & , Siloh in comedere post Channah Surrexitque ? filiis postquam
9 בָּנִים׃ k † וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אֲכְלָהּ בְּשִׁלוֹ וְאַחֲרֵי k רוּעַ קוּם comederant

biberant. :DOMINI templi postem super ,solium super sedens sacerdos Heli Et . bibere
sedebat iuxta ‖ erat amaro ad
שָׁתָה וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל־ הַכִּסֵּא עַל־ מְזוּזַת הֵיכַל יְהוָה׃
.fleuit flendo &, DOMINVM super orauitque :animo amara ipsa Et
10 וְהִיא l מָרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל־ יְהוָה וּבָכֹה תִבְכֶּה׃ †
videndo si ,exercituum DOMINE : ait & ,votum vouit Et
11 m † וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־ רָאֹה m נֵדֶר
affliction̄em fueris oblit⁹nō & ,mei fueris recordat⁹ & , tuæ ancillæ afflictione in videris
תִּרְאֶה ׀ בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא־ תִשְׁכַּח
virile; illud dabo & ; virorum semen tuæ famulæ de desique ,tuæ ancillæ
אֶת־ אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו
super ascendet non nouacula &, eius vitæ diebus omnibus DOMINO
לַיהוָה כָּל־ יְמֵי n חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא־ יַעֲלֶה עַל־ n חַיָּה
diu oraret co tā Domino. ,DOMINI facies ad orate multiplicaret cùm ,fuit Et . eius caput
o רָבָּה
obseruabat loquebaturin sed
12 רֹאשׁוֹ׃ † וְהָיָה כִּי o הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה
super loquens ipsa Channah Et . eius os obseruans Heli &
13 וְעֵלִי שֹׁמֵר אֶת־ פִּיהָ׃ † וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־
audiebatur non eius vox sed :se mouentia eius labia tantùm , suo corde
mouebantur: שָׂפָה p לִבָּהּ רַק p שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע
:Heli eam ad Dixitque . ebriam in Heli eam reputauit Et
'æstimauit tamquam
14 וַיַּחְשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכֹּרָה׃ † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֵלִי
à respondit Et .te super tuum vinum remoue ? eris ebria Vsquequo
15 עַד־ מָתַי תִּשְׁתַּכָּרִין q הָסִירִי אֶת־ יֵינֵךְ מֵעָלָיִךְ׃ r† וַתַּעַן
q סוּר עָנָה r vinum & ; ego spiritu dura mulier ‡ mi domine Non : ait & ,Channah
‡ sū ebria, sed sum; coram Dño.
חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנִי אִשָּׁה קְשַׁת־ רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן
.DOMINI facies ad meam animam effudi sed ;bibi non sechat &
וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת־ נַפְשִׁי לִפְנֵי יְהוָה׃
multitudine ex quia ; profectu sine filiæ facies ad tuam ancillam dederis Ne
16 אַל־ תִּתֵּן אֶת־ אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַת־ בְּלִיָּעַל כִּי מֵרֹב
. hactenus sum locuta meæ indignationis & meæ meditationis
שִׂיחִי וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד־ הֵנָּה׃
det Israel Deus & ;pace in Vade :dixit & ,Heli respondit Et
17 s וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֶּן אֶת־ s שָׁאַל
.eo cum à petisti quam , tuam petitionem ab
שֵׁלָתֵךְ t אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעִמּוֹ׃ t חסר א׳
mulier abiit Et .tuis oculis in gratiā tua ancilla Inueniat : dixit Et
18 וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שִׁפְחָתְךָ u חֵן x בְּעֵינֶיךָ x וַתֵּלֶךְ u חָנַן
. vltrà ei fuerunt non eius facies & ,comedit & ; suam viam in iraque fuit
הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל y וּפָנֶיהָ לֹא־ הָיוּ־ לָהּ עוֹד׃ y פָּנָה

,me es cõsolat⁹ quia ,mi dñe tuis oculis in gratiã Inueniã : dixit Et
13 וַתֹּאמֶר אָמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי כִּי נִחַמְתָּנִי
vna sicut *ero* non ego Et .tuæ ancillæ cor *super* es locutus quia &
וְכִי דִבַּרְתָּ עַל־לֵב שִׁפְחָתֶךָ וְאָנֹכִי לֹא אֶהְיֶה כְּאַחַת
,huc accede cibi *tempus* Ad :Bohaz ei Dixitque .*tuarum ancillarum*
שִׁפְחֹתֶיךָ׃ 14 וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גְּשִׁי הֲלֹם
latere ex sedit Et .aceto in tuam buccellam *intinges* & ,pane de *comedes* &
וְאָכַלְתְּ מִן־הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ וַתֵּשֶׁב מִצַּד
.reliquũ fecit &,est saturata & ,cõedit & :*triticũ tostũ* ei porrexit Et .messorũ
הַקֹּצְרִים וַיִּצְבָּט־לָהּ קָלִי וַתֹּאכַל וַתֹּשְׂבַע וַתֹּתַר׃
:dicẽdo,suis pueris Bohaz præcepit & .colligendum ad surrexit Et
15 וַתָּקָם לְלַקֵּט וַיְצַו בֹּעַז אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר
.eam afficiatis pudore non & ,colligat manipulos inter Etiam
גַּם בֵּין הָעֳמָרִים תְּלַקֵּט וְלֹא תַכְלִימוּהָ׃
nõ & ,colligat & ,relinquetis & ,*fasciculis* de ei *soluetis soluendo* etiã Et
16 וְגַם שֹׁל תָּשֹׁלּוּ־לָהּ מִן־הַצְּבָתִים וַעֲזַבְתֶּם וְלִקְּטָה וְלֹא
excussit & ,vesperam ad vsque agro in collegit Et .eam *in* increpetis
תִגְעֲרוּ־בָהּ׃ 17 וַתְּלַקֵּט בַּשָּׂדֶה עַד־הָעָרֶב וַתַּחְבֹּט
tulit Et .*hordeorum* Epha † ferè fuit & ,collegerat quod
אֵת אֲשֶׁר־לִקָּטָה וַיְהִי כְּאֵיפָה שְׂעֹרִים׃ 18 וַתִּשָּׂא
,protulit & :collegerat quod eius socrus vidit Et .vrbem est ingressa &
וַתָּבוֹא הָעִיר וַתֵּרֶא חֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר לִקָּטָה
.sua saturitate de *reliquum fecerat* quod ei dedit &
וַתּוֹצֵא וַתִּתֶּן־לָהּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹתְרָה מִשְּׂבְעָהּ׃
,Sit ?feciſti vbi & ,hodie collegiſti Vbi : sua socrus ei Dixitque
19 וַתֹּאמֶר לָהּ חֲמוֹתָהּ אֵיפֹה לָקַטְתְּ הַיּוֹם וְאָנָה עָשִׂית יְהִי
,*eo cum fecerat* quo ,suæ socrui indicauit Et .benedictus,te *cognoscẽs*
מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ וַתַּגֶּד לַחֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה עִמּוֹ
.Bohaz *,hodie *eo* cum feci quo viri Nomen : ait &
וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בֹּעַז׃
non qui DOMINO †*ipse* Benedict⁹ :suæ nurui Nahomi Dixitque
20 וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ בָּרוּךְ הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר לֹא־
ei ait Et .mortuis cum nec,viuentibus cum suã misericordiam reliquit
עָזַב חַסְדּוֹ אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ
.*ipse* nostris *redemptoribus* de ;vir *nobis Propinquus : Nahomi
נָעֳמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגְּאֲלֵנוּ הוּא׃
* qui pueris Cum :me ad dixit *quia* Etiã :Moabitis Ruth Dixitque
21 וַתֹּאמֶר רוּת הַמֹּאֲבִיָּה גַּם כִּי־אָמַר אֵלַי עִם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר
·mihi ‡ quæ ,messem totam compleuerint donec ,adhærebis mihi
לִי תִדְבָּקִין עַד אִם־כִּלּוּ אֶת כָּל־הַקָּצִיר אֲשֶׁר־לִי׃
quòd ,mea filia ‖ Bonum :suam nurum Ruth ad Nahomi ait Et
22 וַתֹּאמֶר נָעֳמִי אֶל־רוּת כַּלָּתָהּ טוֹב בִּתִּי כִּי
.alio agro in *te in* obuiabunt non & ,eius puellis cum exeas
תֵצְאִי עִם־נַעֲרוֹתָיו וְלֹא יִפְגְּעוּ־בָךְ בְּשָׂדֶה אַחֵר׃
messem consummare vsque colligendum ad Bohaz puellis *in adhæsit* Et
23 וַתִּדְבַּק בִּנְעָרוֹת בֹּעַז לְלַקֵּט עַד כִּלּוֹת קְצִיר־
. *sua socrus cum sedit* & :*triticorum messem* & ,hordeorum
הַשְּׂעֹרִים וּקְצִיר הַחִטִּים וַתֵּשֶׁב אֶת־חֲמוֹתָהּ׃

CAP. III. ג

tibi quæram nónne ,mea Filia :sua socrus Nahomi ei Dixitque
1 וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי חֲמוֹתָהּ בִּתִּי הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ־לָךְ
cuius ,nostra *cognatio* Bohaz nónne ,nũc Et ?tibi sit bene *quò* ,requiẽ
מָנוֹחַ אֲשֶׁר יִיטַב־לָךְ׃ 2 וְעַתָּה הֲלֹא בֹעַז מֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר
.nocte hordeorum aream *ventilans* ipse Ecce ? *eius* puellis cum fuisti
הָיִית אֶת־נַעֲרוֹתָיו הִנֵּה הוּא זֹרֶה אֶת־גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה׃
descendes & ,te super tua vestimenta *pones* & ,te *vnges* & ,te *lauabis* Et
3 וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ וְשַׂמְתְּ שִׂמְלֹתַיִךְ עָלַיִךְ וְיָרַדְתְּ
.bibere & comedere *eum finire vsque* ‖ viro cognoscaris non .aream *
הַגֹּרֶן אַל־תִּוָּדְעִי לָאִישׁ עַד כַּלֹּתוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃
venies & :*ibi cubabit* quo locum *scies* & ,*eũ cubãdo in* ,erit Et
4 וְהָיָה בְּשָׁכְבוֹ וְיָדַעַתְּ אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁם וּבָאת
.facias quid tibi indicabit ipse & :accũbes & ,*eius pedes* discoopies &
וְגִלִּית מַרְגְּלֹתָיו וְשָׁכָבְתְּ וְהוּא יַגִּיד לָךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין׃
.faciam ,me ad dixeris quæ Omnia :eum ad Dixitque
5 וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֵלָי אֶעֱשֶׂה׃
.sua socrus sibi præceperat quæ oĩa iuxta fecit & ,aream † descendit Et
6 וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוַּתָּה חֲמוֹתָהּ׃
dormiẽdũ ad venit & ,eius cor *bonũ fuit* & ,bibit & ,Bohaz comedit Et
7 וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיִּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ וַיָּבֹא לִשְׁכַּב
.accubuit & ,eius *pedes* discooperuit & ,*silentio in* venitq; :acerui *extremitate* in
בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב׃
mulier ecce & ,se inclinauit & ,vir expauit *&* :*noctis dimidio in* fuit Et
8 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה
Ruth ‡ Ego : dixit Et ?tu † Quæ : dixit Et .eius *pedibus ac cubans*
שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו׃ 9 וַיֹּאמֶר מִי־אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת

ad ſum
ex ãcillis tuis. Tempore
נָגַשׁ u
comede intinge
יָשַׁב x צָדַר y
polentam
יָהַר z
צָוָה a
dimittendo dimittetis manipulis,
שָׁלַל b
†modius hor dei. portauit
נָשָׂא c
יָצָא d
ſuperfuerat ſibi
חָנַן e

.*tu redemptor* quia ,tuam ancillam ſuper *tuam alam expandes* Et .tua ancilla
אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל־אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה׃
feciſti meliorem .mea filia DOMINO† tu Benedicta :Dixitque
10 וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיהוָה בִּתִּי הֵיטַבְתְּ
iuuenes poſt *eundum* ‖ non *ad* ,*prima* *præ* poſteriorẽ tuã miſericordiã
חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי־לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים
omnia :timeas ne ,mea filia nunc Et .diuitem *ſi &* ,*tenuem* *ſi* †
אִם־דַּל וְאִם־עָשִׁיר׃ 11 וְעַתָּה בִּתִּי אַל־תִּירְאִי כֹּל
mulier quia ,mei populi *porta* tota ſcit quia .tibi faciam dixeris quæ
אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ כִּי יוֹדֵעַ כָּל־שַׁעַר עַמִּי
eſt etiam & ,*ego redemptor quinimo* verè quia ,nunc Et .*tu virtutis*
כִּי אֵשֶׁת חַיִל אָתְּ׃ 12 וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי אִם גֹּאֵל אָנֹכִי וְגַם יֵשׁ
ſi ,mane *in* erit & :nocte Per ‖ nocta .me *præ proinquus redemptor*
גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי׃ 13 לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַּבֹּקֶר אִם־
,ego *te redimam* & ,*te redimere* noluerit ſi Et .*redimat* ,*bonum* ,*te redemerit*
יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ לְגָאֳלֵךְ וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי
,eius *pedibus* †accubuit Et .mane vſque *cuba*†:DOMINVS viuit
חַי־יְהוָה שִׁכְבִי עַד־הַבֹּקֶר׃ 14 וַתִּשְׁכַּב מַרְגְּלוֹתוֹ
.ſuum *ſocium* vir cognoſceret antequam ſurrexit Et .mane vſque
עַד־הַבֹּקֶר וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
.aream * mulier venerit quòd ,ſciatur Non :dixit Et
וַיֹּאמֶר אַל־יִוָּדַע כִּי־בָאָה הָאִשָּׁה הַגֹּרֶן׃
.illud *in apprehende* & ,te ſuper ‖ quod linteum Da .: dixit Et
15 וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר־עָלַיִךְ וְאֶחֱזִי־בָהּ
,eã ſuper poſuit & ,*hordeorum* ſex eſt menſus & ,illud *in apprehendit* Et
וַתֹּאחֶז בָּהּ וַיָּמָד שֵׁשׁ־שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ
tu * Quæ :dixit & ,ſuã ſocrum ad venit Et .ciuitatem *introiit* &
וַתָּבֹא הָעִיר׃ 16 וַתָּבוֹא אֶל־חֲמוֹתָהּ וַתֹּאמֶר מִי־אָתְּ
.vir ſibi fecit quæ omnia ei narrauit & ?mea filia
בִּתִּי וַתַּגֶּד־לָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־לָהּ הָאִישׁ׃
Non :*me ad* dixit Quia .mihi dedit *hæc hordeorum* Sex :ait Et
17 וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר אֵלַי
,mea filia Mane :dixit Et .tuam ſocrum ad *vacuè* ingredieris
אַל־תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל־חֲמוֹתֵךְ׃ 18 וַתֹּאמֶר שְׁבִי בִתִּי
vir quieſcet non quia :*verbum* cadat quomodo ,cognoſcas donec
עַד אֲשֶׁר תֵּדְעִין אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ
.hodie *verbum* compleuerit *quin*
כִּי־אִם־כִּלָּה הַדָּבָר הַיּוֹם׃

CAP. IIII. ד

tranſiẽs redemptor ecce & :ibi ſedit & ,portam ad aſcendit Bohaz Et
1 וּבֹעַז עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר
ſingularis quidam ô hic ſede ,Declina :dixit & ,Bohaz *eſt allocutus quem*
אֲשֶׁר דִּבֶּר־בֹּעַז וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׁבָה פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי
ſenioribus de viros decem *cepit* Et .ſedit & ,declinauit Et
2 וַיָּסַר וַיֵּשֶׁב׃ וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי
:*redemptori* Dixitque .ſederunt & .hîc Sedete : dixit & ,ciuitatis
הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ־פֹה וַיֵּשֵׁבוּ׃ 3 וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל
,Nahomi vendidit Elimelech noſtri fratris ‡ quæ , agri Partem
חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי
,tuã autẽ Reuelabo :dixi ego Et . Moab *agro ex* eſt reuerſa quæ
הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ 4 וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלָה אָזְנְךָ
,mei populi ſenioribus coram & ,habitatoribus coram Acquire : dicendo
לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי
* non quòd ſciam vt ,mihi indica ,*redemeris* non ſi & : *redime* ,*redemeris* *ſi*
אִם־תִּגְאַל גְּאָל וְאִם־לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִי וְאֵדְעָה כִּי אֵין
.*redimam* Ego :dixit Et .te poſt ‡ ego & ,*redimendum ad* ,te præter
זוּלָתְךָ לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶגְאָל׃
à &, Nahomi manu de agrum *te acquirere* die In : Bohaz dixit Et
5 וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם־קָנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נָעֳמִי וּמֵאֵת
mortui nomen ſuſcitandum ad ,acquires *mortui* *vxore* Moabitide Ruth
רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתָ לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת
potero Non : *redemptor* Dixitque .eius hæreditate ſuper
עַל־נַחֲלָתוֹ׃ 6 וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לֹא אוּכַל לִי
tu *tibi* Redime .meam hæreditatem *corrumpam* fortè ne ,*mihi redimere*
פֶּן־אַשְׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גְּאַל־לְךָ אַתָּה
.*redimere* *potero* non quia ,*meam redemptionem*
אֶת־גְּאֻלָּתִי כִּי לֹא־אוּכַל לִגְאוֹל׃
permutatione ſuper & ,*redemptione* ‖ ſuper Iſrael in antè ‡ hoc Et
7 וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאֻלָּה וְעַל־הַתְּמוּרָה
dabat & ,ſuum calciamentum vir ſoluebat :*verbum omne* confirmandũ ad
לְקַיֵּם כָּל־דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן
. Iſrael in teſtimonium hoc & :ſuo proximo
לְרֵעֵהוּ וְזֹאת ׀ הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
.ſuum calceamentũ ſoluit & :tibi Acquire :Bohaz ad *redemptor* Dixitque
8 וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה־לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ׃

d 3

propinquus tranſibat de quo locutus fuerat tu talis&talis
פְּלֹנִי a אַלְמֹנִי b
tulit
סוּר d לָקַח c
propinquo, ‡ erat è regione
שׁוּב e
ſipropinquus eſſe vis , propinquus eſto
* eſt
נָגַר g יָדַע f
ואודעה
vt ſit propinquus ‡ ſum propinquus ero. qua acquiſieris
קָנָה h
Moabitidem vxorẽ defũcti defuncti
מוּת i קָנִיתָ k
propinquus: poſſum propinquus eſſe deleam ſis tu propinquus propinquitate mea, poſſum eſſe propinquus .‡ erat ‖ propinquitate omnem rem
עוֹד l
propinquus
נָאַל m
נָתַן n
iunxit ſe donec finiretur meſſis frumẽtorum reuerſa eſt ad ſocrum ſuã.
חָנַט o יָשַׁב
vt eſt de cõſanguinitate ventilat
יָדַע p הָיָה q
laua vnge pone
סוּךְ r שׂוּם s
ושמת
וירדת
ק
‡ ad ‖ donec finiuerit cũ dormierit nota *in quo dormiet: à parte pedum eius;
רֶגֶל t שִׁכְבָה
ק
עָשָׂה u
† in
יָרַד x צָוָה y
iocundũ erat
שַׂחַת z
ſummitate abſconditè à parte pedũ media nocte
חָצָה a
dormiebat à parte pedũ
† es ‡ ſum

רות

LIBER RVTH.

CAP. I. א

ET

1 יְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים [a]וַיְהִי רָעָב
fames fuit & ,iudices *iudicare* diebus in fuit
בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה
,eius vxor & ipse ,Moab *agris in peregrinandum ad*
לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא [b]וְאִשְׁתּוֹ
,Elimelech viri nomen Et .eius *filij* duo &
2 וּשְׁנֵי בָנָיו׃ [†]וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ
Machlon eius filiorum duorum nomen & :Nahomi eius vxoris nomen &
וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי־בָנָיו ׀ מַחְלוֹן
,Moab *agros* sunt ingressique :Iehudah Bechlechem de Ephratæi Chilion &
וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה [c]וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי־מוֹאָב
remãsit & ;Nahomi vir Elimelech est Mortuusque .ibi fuerunt &
וַיִּהְיוּ־שָׁם׃ 3 [d†]וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי וַתִּשָּׁאֵר
nomen ;Moabitidas vxores sibi *tulerunt* Et .eius filij duo &, ipsa
4 הִוא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ׃ [e†]וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מֹאֲבִיּוֹת שֵׁם
.annis decẽ fermẽ ibi mãseruntq; .Ruth alterius nomẽ &, Horpah vnius
הָאַחַת עָרְפָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית רוּת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים׃
remansit Et . Chilion & ,Machlon ipsi ambo etiam sunt mortui Et
5 [†]וַיָּמֻתוּ גַּם־שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן וַתִּשָּׁאֵר
,eius nurus & ,ipsa Surrexitq; .suo marito *à* & ,*suis natis* duob⁹ *à* mulier
הָאִשָּׁה מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמֵאִישָׁהּ׃ 6 [f†]וַתָּקָם הִיא [g]וְכַלֹּתֶיהָ
visitasset quòd, Moab *agro* in audierat quia .Moab *agris* ex est reuersa &
וַתָּשָׁב מִשְּׂדֵי מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כִּי־פָקַד
loco è est egressa Et .pãnem eis dando suũ populũ Dominvs
יְהוָה אֶת־עַמּוֹ [h]לָתֵת לָהֶם לָחֶם׃ 7 [†]וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם
redeundo *via* *in* abierunt & :secum eius nurus duæ & ,*ibi* erat quo *
אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ וַתֵּלַכְנָה בַּדֶּרֶךְ לָשׁוּב
,Ite :suis nuribus duabus Nahomi Dixitque .Iehudah terram ad
אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה׃ 8 [†]וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה
vobiscum Dominvs faciat :suæ matris domum in vnaquæq; redite
שֹׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם
Dominvs Det .mecũ &, mortuis cu feciſtis quẽadmodũ, miſericordiã
חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם־הַמֵּתִים וְעִמָּדִי׃ 9 [†]יִתֵּן יְהוָה
,*eis* dedit *osculũ* & .*sui* viri domo † vnaquæq; ,requiem *inuenite* & ,vobis
לָכֶם וּמְצֶאןָ מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁהּ [k]וַתִּשַּׁק לָהֶן
reuertemur tecũ Quia :ei Dixerũtq; .fleuerũt &, suã vocẽ leuauerũt &
וַתִּשֶּׂאנָה קוֹלָן [l]וַתִּבְכֶּינָה׃ 10 [†]וַתֹּאמַרְנָה לָהּ כִּי־אִתָּךְ נָשׁוּב
ibitis quid vt .meę filiæ Reuertimini :Nahomi Dixitque .tuũ populũ ad
לְעַמֵּךְ׃ 11 [†]וַתֹּאמֶר נָעֳמִי [m]שֹׁבְנָה בְנֹתַי לָמָּה תֵלַכְנָה
?*vinos in* vobis sint & ,*meis viscẽribus* in filij mihi vltrà Nũquid ?mecũ
עִמִּי הַעוֹד־לִי בָנִים בְּמֵעַי וְהָיוּ לָכֶם לַאֲנָשִׁים׃
mihi est ,*dixi quia* .viro *esse ab* senui quia, ite, meæ filiæ Reuertimini
12 [†]שֹׁבְנָה בְנֹתַי לֵכֶן כִּי זָקַנְתִּי [n]מִהְיוֹת לְאִישׁ כִּי אָמַרְתִּי יֶשׁ־לִי
:filios *peperi* etiam & ,viro* nocte hac *fui* etiam ,spes
תִּקְוָה גַּם הָיִיתִי הַלָּיְלָה לְאִישׁ וְגַם יָלַדְתִּי בָנִים׃
non ad ,*eritis* clausæ *eis* nũquid ?*grandescant* donec expectabitis eos Nũquid
13 [†]הֲלָהֵן תְּשַׂבֵּרְנָה עַד אֲשֶׁר יִגְדָּלוּ הֲלָהֵן [o]תֵּעָגֵנָה לְבִלְתִּי
quia ,vobis *præ** valdè mihi amaritudo* quia ,meæ filiæ Ne ? viro *esse*
הֱיוֹת לְאִישׁ אַל בְּנֹתַי כִּי־מַר־לִי מְאֹד מִכֶּם כִּי־
fleuerunt & ,suã vocẽ leuauerũt Et .Dominі *manus* † me in est egressa
יָצְאָה בִי יַד־יְהוָה׃ 14 [p†]וַתִּשֶּׂנָה קוֹלָן וַתִּבְכֶּינָה
:ait Et .*ea in* † adhæsit Ruth & ,*suæ socrui* Horpah *osculum dedit* Et .adhuc
עוֹד [q]וַתִּשַּׁק עָרְפָּה לַחֲמוֹתָהּ וְרוּת דָּבְקָה בָהּ׃ 15 [†]וַתֹּאמֶר
post reuertere ;suos deos ad & ,suũ populũ ad tua *fratria* est reuersa Ecce
הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל־עַמָּהּ וְאֶל־אֱלֹהֶיהָ שׁוּבִי אַחֲרֵי
recedendũ ad ,te *deserendum ad* ,*me in incurras* Ne : Ruth dixit Et .tuã *fratriam*
יְבִמְתֵּךְ׃ 16 [†]וַתֹּאמֶר רוּת אַל־תִּפְגְּעִי־בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב
:*pernoctabo* ,*pernoctaueris* *quo* in & :*ibo* ,*ueris* quocunque quia .*te post* à
מֵאַחֲרָיִךְ כִּי אֶל־אֲשֶׁר [r]תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר [s]תָּלִינִי אָלִין
,fueris mortua *quo* In .meus de⁹, tu⁹ deus & :me⁹ popu!us, tu⁹ populus
עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי׃ 17 [†]בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי
mors *quia* ,addat sic & ,mihi Dominvs faciat Sic .sepeliar ibi & ,moriar
אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר כֹּה יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֹה יֹסִיף כִּי הַמָּוֶת
eundum ad ipsa *se roborans* quòd vidit Et .te inter & ,me inter *diuidet*
יַפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֵךְ׃ 18 [†]וַתֵּרֶא כִּי־מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת
ipsas venire vsque ,ipsæ ambæ *ineruntEt .eam ad loqui cessauit & ,secum
אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ׃ 19 [†]וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד־בּוֹאָנָה

quando iudicabant
[a]הָיָה

vt peregrinaretur in regione liberi
[b]אִישׁ

regionem
[c]בוֹא
[d]מוּת

Acceperunt autem
[e]נָשָׂא

* orbata filijs
[f]קוּם
[g]כָּלָל
regione
regione

[h]נָתַן
[i]יָצָא
* in per viã

קְרִי
[k]נָשַׁק
[l]בָּכָה
pergitis
[m]שׁוּב
vtero meo, vt viri?
vt nõ aptas sim
si etiã dicerẽ,
[n]הָיָה
si essem * cũ
paterem
† crescant?
morabimini
vt nõ sitis
[o]עָגַן
* foret * plusquã † percussio
[p]נָשָׂא
osculata est
socrũsuã, † ei.
[q]נָשַׁק
cognata
cognatam
roges me
vt relinquam
vt recedam
[r]יָלַךְ [s]לוּן
perrexeris, pergam: vbi morata fueris, morabor:
Vbi nisi diuisionem faciat
indurata esset
[t]רָאָה
perrexerunt donec venirẽt

quãdo ingressæ sunt
[x]חַיִם
* est
† decoram:
‡ amaram
amaritudine affecit me omnipotens
[y]שׁוּב
† iucundam?
omnipotens
[z]רוּעַ
[a]כָּלָל
regione hordeaceæ.
[b]חָלָל

consanguineo
† erat † diuitiis
[c]יָדַע
מודע
קָרוֹב
spicas in agro illi⁹, in cuius oculis inuenero gratiam.
[d]חָנַן [e]בָּנָה
[f]קָרָה
vt pars esset
‡ erat
qui stabat
† est
qui stabat est
[g]יָצַב
regione
manipulos
mansio in domo fuit
[h]יָשַׁב
audis
sed
† erũt † in quo pergesque
vt non tangãt
[i]צוּה [k]צָמָא
si sitieris perge bibe
[l]כָּלָה [m]שָׁחָה
in faciẽ suam
[n]נָפַל
vt agnoscerem
[o]נָכַר
quæ sum
socrui tuæ
[p]נָגַד
postquã mortu⁹ est vir tu⁹: perrexisti † ab
[q]יָלַד
* &
Reddat tibi
[r]בּוֹא [s]חָסָה

.eis sup ciuitas tota est cõmota &, Bethlechẽ *conuenire circa* fuit &. Bethlechẽ
בֵּית לָחֶם וַיְהִי כְּבֹאָנָה בֵּית לָחֶם [x]וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן
vocetis Ne : eos ad dixit Et ? Nahomi ‡ hæc Num : dixerunt &
20 וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי׃ [†]וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶן אַל־תִּקְרֶאנָה
.valde *mihi sufficiẽs sibi amaritudinẽ dedit* quia, Mara‡ me vocate : Nahomi‡ me
לִי נָעֳמִי קְרֶאןָ לִי מָרָא כִּי־־־הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד׃
vocabitis quid Vt .Dominvs me reduxit vacuã &, abij plena Ego
21 [†]אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וְרֵיקָם [y]הֱשִׁיבַנִי יְהוָה לָמָּה תִקְרֶאנָה
.mihi malefecit *sibi sufficiẽs* &, me ī est testificat⁹ Dominvs & ? Nahomi‡ me
לִי נָעֳמִי וַיהוָה עָנָה בִּי וְשַׁדַּי [z]הֵרַע־לִי׃
reuersa ea cum eius nurus Moabitis Ruth &, Nahomi est reuersa Et
22 [†]וַתָּשָׁב נָעֳמִי וְרוּת הַמֹּאֲבִיָּה [a]כַּלָּתָהּ עִמָּהּ הַשָּׁבָה
.*hordeorum* messis principio in Bethlechem venerunt ipsę & : Moab *agris* ex
מִשְּׂדֵי מוֹאָב וְהֵמָּה בָּאוּ בֵּית לָחֶם [b]בִּתְחִלַּת קְצִיר שְׂעֹרִים׃

CAP. II. ב

familia è *virtute* potens vir ,† eius viro *notus* Nahomi ipsius Et
1 וּלְנָעֳמִי [c]מֹדַעַ לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת
.Bohaz eius nomen &, Elimelech
אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז׃
colligam &, agrum in nunc Ibo : Nahomi ad Moabitis Ruth Dixitque
2 [†]וַתֹּאמֶר רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֶל־נָעֳמִי אֵלְכָה־נָּא הַשָּׂדֶה וַאֲלַקְּטָה
.mea filia Vade : ei dixit Et .*ei⁹ oculis in gratiã inuenero quem post spicis in*
בַשִּׁבֳּלִים אַחַר אֲשֶׁר אֶמְצָא־[d]חֵן בְּעֵינָיו וַתֹּאמֶר לָהּ לְכִי
accidit Et .messores post agro in collegit &, venit &, abijt Et
3 [†]בִתִּי׃ וַתֵּלֶךְ וַתָּבוֹא וַתְּלַקֵּט בַּשָּׂדֶה אַחֲרֵי הַקֹּצְרִים [f]וַיִּקֶר
.Elimelech familia de ‡ qui, Bohaz ipsius agri pars ‡ *eius accidens*
מִקְרֶהָ חֶלְקַת הַשָּׂדֶה לְבֹעַז אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ׃
Dominvs ; messoribus dixitque, Bethlechẽ de venit Bohaz ecce Et
4 [†]וְהִנֵּה־בֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקֹּצְרִים יְהוָה
.Dominvs tibi Benedicat ; ei dixerunt Et .vobiscum
עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ יְהוָה׃
? hæc puella ‡ Cuius : messores super *stanti* suo puero Bohaz Dixitq;
5 [†]וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ [g]הַנִּצָּב עַל הַקֹּצְרִים לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת׃
,*ipsa* Moabitis Puella : ait &, messores super *stans* puer respondit Et
6 [†]וַיַּעַן הַנַּעַר הַנִּצָּב עַל הַקֹּצְרִים וַיֹּאמַר נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא
:Moab *agris* de Nahomi cum est reuersa quæ
הַשָּׁבָה עִם־נָעֳמִי מִשְּׂדֵי מוֹאָב׃
.messores post *manipulis* in cõgregabo &, obsecro, Colligã, dixit Et
7 [†]וַתֹּאמֶר אֲלַקֳּטָה נָּא וְאָסַפְתִּי בָעֳמָרִים אַחֲרֵי הַקֹּצְרִים
.paululũ *domi* eius *sessio* hæc : nunc vsque & mane *tunc* à stetit &, venit &
וַתָּבוֹא וַתַּעֲמֹד מֵאָז הַבֹּקֶר וְעַד־עַתָּה זֶה [h]שִׁבְתָּהּ הַבַּיִת מְעָט׃
vadas Ne ? mea filia *audisti* Nónne : Ruth ad Bohaz Dixitque
8 [†]וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל־רוּת הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל־־־תֵּלְכִי
hic & .hinc transeas non etiam & ,alterum agrum in colligendum ad
לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַחֵר וְגַם לֹא־תַעֲבוֹרִי מִזֶּה וְכֹה
quem † , agro in ‡ tui Oculi .meis puellis *cum* adhærebis
9 תִּדְבָּקִין עִם־נַעֲרֹתָי׃ [†]עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר־
? te *tãgẽdũ non ad* pueris præcepi non An .eas post *ibis* &, messuerit
יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת־הַנְּעָרִים לִבְלְתִּי נָגְעֵךְ
hauserint quæ his de *bibes* &, vasa ad *ibis* & *sities* &
וְצָמִת [k]וְהָלַכְתְּ אֶל־־־הַכֵּלִים [m]וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן
:terram in se incuruauit &, *suas facies super* cecidit Et .pueri
10 הַנְּעָרִים׃ [n†]וַתִּפֹּל עַל־פָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה
me *agnoscendum ad*, tuis oculis in gratiam inueni Quare : eum ad dixitque
וַתֹּאמֶר אֵלָיו מַדּוּעַ מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ [o]לְהַכִּירֵנִי
? alienigena *ego* &
:ei dixit &, Bohaz Respondítque
11 וְאָנֹכִי נָכְרִיָּה׃ [†]וַיַּעַן בֹּעַז וַיֹּאמֶר לָהּ
post ,*tua socru* *cum* feciſti quod omne mihi est nunciatum Nunciando
[p]הֻגֹּד הֻגַּד לִי כֹּל אֲשֶׁר־עָשִׂית אֶת־חֲמוֹתֵךְ אַחֲרֵי
terram &, tuam matrem &, tuum patrem reliquiſti &: *tui viri mortem*
מוֹת אִישֵׁךְ וַתַּעַזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְאֶרֶץ
heri † noſti non quem populum ad *iuiſti* &, tuæ natiuitatis
[q]מֹולַדְתֵּךְ וַתֵּלְכִי אֶל־־־עַם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעַתְּ תְּמוֹל
.nudiuſtertius *
שִׁלְשֹׁם׃
Dominо *cum* à perfecta tua merces sit &, tuũ opus Dominvs Rependat
12 יְשֻׁלַּם יְהוָה פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה מֵעִם יְהוָה
. *eius* alis sub ſperandum ad veniſti cuius Iſrael Deo
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־[r]בָּאת [s]לַחֲסוֹת תַּחַת־כְּנָפָיו׃

CAP. XXI כא

dabit non nobis ex Vir : dicendo ,Miſpah in iurauit Iſrael vir Et
† וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא־יִתֵּן 1
.vxorem in Beniamin ipſi ſuam filiam

בְּתוֹ׃ [a] לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה׃ [a] בְּנָה
facies ad veſperam ad vſque ibi manſerunt &, Bethel ‡ populus venit Et
† וַיָּבֹא הָעָם בֵּית־אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד־הָעָרֶב לִפְנֵי 2
.magno fletu fleuerunt &, ſuam vocem leuauerunt que : Dei

[b] נָשָׂא [c] בָכָה הָאֱלֹהִים [b] וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם [c] וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל׃
hoc fuit Iſrael Deus DOMINE quid Vt : dixerunt Ac
† וַיֹּאמְרוּ לָמָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָיְתָה־זֹּאת 3
?vna tribus Iſrael de hodie *deficiendum ad*; Iſrael in vt deficeret

בְּיִשְׂרָאֵל לְהִפָּקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁבֶט אֶחָד׃
ibi ædificauerunt &, populus *manicauerunt* & ,craſtino ā fuit Et in ſurrexerũt
[d] וַיְהִי [d] מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכִּימוּ הָעָם וַיִּבְנוּ־שָׁם 4
.pacifica & ,aſcenſiones fecerunt aſcendereque ,altare obtuleruntq; holocauſta

מִזְבֵּחַ [e] וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים׃ [e] עָלָה
oĩbus ex cœtum in aſcendit non qui † Quis : Iſrael filij dixerunt Et † eſt
† וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא־עָלָה בַקָּהָל מִכָּל־ 5
fuit grande iuramentum quia ?DOMINVM ad Iſrael tribubus

שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי הַשְּׁבוּעָה הַגְּדוֹלָה הָיְתָה
Moriendo : dicendo ,Miſpah in DOMINVM ad aſcendit non qui ,ei

לַאֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת
,ſuũ *fratrem* Biniamin *ad* Iſrael *filij ſunt ducti* pœnitudine Et .morietur pœnituit filios fratris ſui,

יוּמָת׃ † וַיִּנָּחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־בִּנְיָמִן אָחִיו 6
.Iſrael ex vna tribus hodie eſt Exciſa : dixerunt ac

וַיֹּאמְרוּ נִגְדַּע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל׃
iurauerimus nos & ‖ vxoribus *reſiduis* eis faciemus Quid qui remanſe-runt pro ‖cũ
† מַה־נַּעֲשֶׂה לָהֶם [f] לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ 7
?vxores in noſtris filiabus de eis dare non *pro* ,DOMINO *in* [f] יָתֵר

בַּיהוָה לְבִלְתִּי [g] תֵּת־לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים׃ [g] נָתַן
ad aſcendit non qui ,‡ Iſrael tribubus de vnus Quis : dixerunt Et per Dominũ ‡ eſt
† וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־ 8
caſtrametationem ad vir venerat non ecce & ?Miſpah in DOMINVM caſtra

יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָא־אִישׁ אֶל־הַמַּחֲנֶה
ecce &, populus eſt *viſitatus* Et .*concionem* ad Ghilhad Iabes de congrega-tionem.

מִיָּבֵשׁ גִּלְעָד אֶל־הַקָּהָל׃ † וַיִּתְפְּקֹד הָעָם וְהִנֵּה 9
.Ghilhad Iabes habitatoribus de quiſquam ibi * non numeratus * erat

אֵין־שָׁם מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד׃
filijs de virorum millium duodecim *cœtum* illuc Miſeruntque congrega-tionem

† וַיִּשְׁלְחוּ־שָׁם [h] הָעֵדָה שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי 10
Iabes habitatores *percutietis* &, Ite : dicendo ,eis præceperũt & ; *virtutis* fortibus; percutite

[i] הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר לְכוּ [k] וְהִכִּיתֶם אֶת־יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ [i] צְוָה [k] נָכָה
.*pubem* & ,mulieres & ,gladij *os ad* Ghilhad acie paruulos.

גִּלְעָד לְפִי־חָרֶב וְהַנָּשִׁים [l] וְהַטָּף׃ [l] טַף
mulierem omnem & ,maſculum Omnem : facietis quod *verbum* ‖hoc Et ‖,eſt
† וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל־זָכָר וְכָל־אִשָּׁה 11
.interficietis ,maſculi concubitum *cognoſcentem* quę cognouit

יֹדַעַת מִשְׁכַּב־זָכָר תַּחֲרִימוּ׃
puellam quadringentas Ghilhad Iabes habitatoribus de inuenerunt Et puellas virgines
† וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה 12
adduxerunt & : maſculi concubitu in virum *cognouit* non quæ ,*virginem* cognouerant

בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר [m] וַיָּבִאוּ [m] בוֹא
:Chenahan terra in * quę ,Siloh ‖ *caſtrametationem* ad eas caſtra ‖in * eſt

אוֹתָם אֶל־הַמַּחֲנָה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

congregatio ‡ erant

‡ qui Biniamin filios ad ſunt locuti & ,*cœtus* omnis Miſeruntque

eos cũ pace. שׁוּב [n]

† וַיְשַׁלְּחוּ כָּל־הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר 13
eſt reuerſus Et .*pacem* eis vocauerunt & : Rimmon petra in

† [n] וַיָּשָׁב 14
viuificauerãt quas vxores eis dederunt & ,illo tẽpore in Biniamin

בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִוא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ
ſic eis *inuenerunt* non & : Ghilhad Iabes mulieribus ex

suffecerunt

מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא־מָצְאוּ לָהֶם כֵּן׃
fracturam DOMINVS fecit quia ,Beniamin pœnituit populum Et
† וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן כִּי עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ 15
faciemus Quid : cœtus ſeniores Dixeruntque .Iſrael tribubus in

בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מַה־נַּעֲשֶׂה 16
‡ pro .mulier Biniamin de eſt deleta quia ? vxoribus ‡ relictis

לַנּוֹתָרִים לַנָּשִׁים כִּי־נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן אִשָּׁה׃
‖ Opus eſt vt ſit iis qui euaſerunt de poſſumus
tribus deleatur non & ,Biniamin *enaſionis* hæreditas ‖ : dixerunt Et
† וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא־יִמָּחֶה שֵׁבֶט 17
vxores eis dare *poterimus* non nos Et .Iſrael de

[o] נָתַן [p] יָכֹל מִיִּשְׂרָאֵל׃ † וַאֲנַחְנוּ לֹא־[o] נוּכַל [p] לָהֶת־לָהֶם נָשִׁים 18
qui dederit *dans* Maledictus : dicendo ,Iſrael filij iurauerunt quia ;noſtris filiabus de

מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי־נִשְׁבְּעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן
DOMINI *tripudium* Ecce : dixerunt Et .Biniamin ipſi vxorem

ſolemnitas

אִשָּׁה לְבִנְיָמִן׃ † וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה [q] חַג־יְהוָה 19
annualis ‡ eſt † ab ,Solis ortu † ,Bethel ipſi aquilone ab ‡ qui ,*dies in diebus à* Siloh in

[q] חָגַג בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה אֲשֶׁר מִצְפּוֹנָה לְבֵית־אֵל מִזְרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ
quæ aſcendit .Lebonah ipſi meridie à & ,Sechem ad Bethel è *aſcendentem altã* viam ad

[r] סָלַל לְמִסְלָה הָעֹלָה מִבֵּית־אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה׃ [r]
inſidiamini .vineis in *inſidiabimini* & ,Ite : dicendo ,Biniamin filijs præceperunt Et

† וַיְצַוּ [s] אֶת־בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם בַּכְּרָמִים׃ [s] צָוָה 20
agendas choreas ad Siloh filiæ fuerint egreſſæ ſi ecce & : *videbitis* Et וְצוּ ק videte. ad ſaltãdum

† [t] וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם־יֵצְאוּ בְּנוֹת־שִׁלוֹ לָחוּל 21
ſuã vxorẽ vnuſquiſq; vobis *rapietis** & ,vineis ex *exibitis* & ,choris in

בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם מִן־הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ [t] רָאָה
.Biniamin terram ‡ *ibitis* & ;Siloh filiabus de exite * rapite ite ‡ in

מִבְּנוֹת שִׁלוֹ וַהֲלַכְתֶּם אֶרֶץ בִּנְיָמִן׃ לך ק
iurgandum ad ,carum fratres vel ,carum patres venerint cũm ,erit Et
† וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם לָרִיב 22
accepimus non quia ,eorũ *noſtri* Miſeremini : eos ad dicemus & ,nos *ad* ante ק

אֵלֵינוּ וְאָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם חָנּוּנוּ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ
tempus iuxta ,eis dediſtis vos nõ quia ;bello in ſuã mulierẽ vnuſquiſq; tẽpore hoc ne delinquere-tis:

אִישׁ אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת
†,*delinquetis*

תֶּאְשָׁמוּ׃
ſuum numerum * vxores tuleruntque : Biniamin filij ita Feceruntque †ſed ipſi acce perunt ſibi vxores.
† וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן [u] וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים [v] לְמִסְפָּרָם 23
,ſuã hęreditatẽ ad ſunt reuerſi &, abierũt & : rapuerũt quas *agẽtibus choreas* de * ſecundum

מִן־הַמְּחֹלְלוֹת אֲשֶׁר גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־נַחֲלָתָם [u] נָשָׂא
.eis in habitauerunt & ,vrbes ædificauerunt & saltantibus

וַיִּבְנוּ [x] אֶת־הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶם׃ [x] בָּנָה
,ſuã tribũ ad vnuſquiſq; ,illo tempore in Iſrael filij inde abierunt Et
† וַיֵּלְכוּ מִשָּׁם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [y] בָּעֵת הַהִוא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ 24
.ſuam hæreditatem ad vnuſquiſq; inde ſunt egreſſi & : ſuã familiam ad &

וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ׃ [y] יָצָא
‡ rectum ‖ vnuſquiſque : Iſrael in rex ‡ non illis diebus In ‡ erat ‖ quod
† בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר 25
.faciebat ,ſuis oculis in

בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃

נשלם ספר שופטים

Finis Libri Iudicum.

Oēsque viri
o סָלַל
Insidiæ autē
exibant
p גּוֹחַ
contra
virorūm ele-
ctorum
attingeret
r רוּעַ
coram
perdiderunt
s נָגַף
de
omnes hi e-
uaginabant
viri
t רָאָה u נָתַן
vt tutò acce-
derent ad in-
sidias,
x שׂוּם
quas
contra
* Insidiæ autē
impetū fece-
runt contra
y חוּשׁ z נָכָה
pertraxerunt
* buccinæ so-
nitū insidiæ,
&percusserūt
vniuersos vr-
bis habitato-
res acie
insidijs, vt
plurimam
a יָעַד b רָבָה
lascēdere face
rēt cōbustio-
nem
c נָשָׂא
ex vi-
d חָלַל
ris
* Equidem
† corā nobis
‡ in † vt
e פָּנָה
combustio
ante viros
perdebant
ne esset re-
quies
millia virorū
fortes
f נָפַל
g פָּנָה
* occiderunt,
non dimitten
tes racemum
ex eo, &
h persecuti sūt
i סָלַל k נָכָה
fuerunt
qui ceciderūt
millia virorū
euaginātium
fortes.
l מֵאָה
viri
m שׁוּב
acie viros
n חָמָם
quodinuenie
batur * quæ
inueniebātur

o הַמַּסְרוֹת׃ 33 † וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ
suo loco è educens Israel insidians &: Thamar-Bahal in disposuerunt &
p וַיַּעַרְכוּ בְּבַעַל תָּמָר וְאוֹרֵב יִשְׂרָאֵל מֵגִיחַ מִמְּקֹמוֹ
Ghebah gramineto è
q מִמַּעֲרֵה־גָּבַע׃
omni de electi viri millia decem Ghibhah ad regione è venerunt Et
34 † וַיָּבֹאוּ מִנֶּגֶד לַגִּבְעָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־
quòd, nesciebant illi & :est aggrauatum prælium & ;Israel
יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה כָּבְדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי־
malum eos super attingens
נֹגַעַת עֲלֵיהֶם r הָרָעָה׃
corruperunt &, Israel facies ad Biniamin DOMINVS Percussitque
35 † s וַיִּגֹּף יְהוָה׀ אֶת־בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִיתוּ
,millia quinque & viginti ,illa die in Biniamin in Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף
gladium euaginans illi omnes :virorum centum &
וּמְאַת אִישׁ כָּל־אֵלֶּה שֹׁלֵף חָרֶב׃
vir dederunt Et .percuterentur quòd ,Biniamin filij viderunt Et
36 † t וַיִּרְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ u וַיִּתְּנוּ אִישׁ־
posuerāt quem ,insidiatorem ad speraverunt quia ,Biniamin ipsi locum Israel
יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל־הָאוֹרֵב אֲשֶׁר x שָׂמוּ
ad vastauerunt &, festinauerunt insidiator Et ‡ .Ghibhah super
37 † y וְהָאוֹרֵב הֵחִישׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־
gladij os ad vrbem totam percussit &, insidiator * pertraxit &, Ghibhah
הַגִּבְעָה וַיִּמְשֹׁךְ z הָאוֹרֵב וַיַּךְ אֶת־כָּל־הָעִיר לְפִי־חָרֶב׃
multiplicare, insidiante cum Israel viro erat constitutum tempus Et
38 † a וְהַמּוֹעֵד הָיָה לָאִישׁ יִשְׂרָאֵל עִם־הָאֹרֵב b הָרֵם
ciuitate è fumi elationem eos faciendū ascendere ad
c לְהַעֲלוֹתָם מַשָּׂאת הָעָשָׁן מִן־הָעִיר׃
percutere cœpit Biniamin & ;prælium in Israel vir se vertit Et
39 † וַיַּהֲפֹךְ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה d וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת
Profecto *: dixerunt Quia .viros triginta ferè Israel viro in vulneratos
חֲלָלִים בְּאִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ
primo prælio ‡ sicut nostras facies ad † ipse est percussus percutiendo
נִגּוֹף נִגָּף הוּא לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה׃
respexit Et .fumi columna †, ciuitate è ascendere cœpit combustio Et
40 † וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה לַעֲלוֹת מִן־הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן e וַיִּפֶן
cœlum ad ciuitatis consumptio ascendebat ecce &, se post Biniamin
בִּנְיָמִן אַחֲרָיו וְהִנֵּה עָלָה כְלִיל־הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה׃
quòd vidit quia ;Biniamin vir festinauit et :se vertit Israel vir Et
41 † וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפַךְ וַיִּבָּהֵל אַנְשֵׁי בִנְיָמִן כִּי־רָאָה כִּי־
malum se super attingeret
נָגְעָה עָלָיו הָרָעָה׃
ante viros bellum &, deserti viam ad Israel viri facies ad Respexeruntque
42 † וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר וְהַמִּלְחָמָה
eius medio in eum corrumpentes ciuitatibus de qui &: eū cōtigebat
הִדְבִּיקָתְהוּ וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ׃
requiem, cum fecerunt persequi ,Biniamin Circundederunt
43 † כִּתְּרוּ אֶת־בִּנְיָמִן הִרְדִיפֻהוּ מְנוּחָה
. Solis ortu ab Ghibhah contra vsque, eū fecerunt conculcare
הִדְרִיכֻהוּ עַד נֹכַח הַגִּבְעָה מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ׃
illi omnes : vir mille octodecim Biniamin de ceciderunt Et
44 † f וַיִּפְלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת־כָּל־אֵלֶּה
virtutis viri
אַנְשֵׁי חָיִל׃
, Rimmon petram ad desertum ad fugerunt &, se verterunt Et
g פָּנָה 45 † g וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן
adhæserunt l & : virorum millia quinque, altis semitis in eum racemauerunt * &
וַיְעוֹלְלוּ i בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּדְבְּקוּ
virorum millia duo eo ex percusserunt &, Ghidhom ad vsque eum post
אַחֲרָיו עַד־גִּדְעֹם k וַיַּכּוּ מֵהֶם אַלְפַּיִם אִישׁ׃
vir mille quinque & viginti Biniamin de cadentes omnes fuit Et
46 † וַיְהִי כָּל־הַנֹּפְלִים מִבִּנְיָמִן עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ
virtutis viri ij omnes : illa die in gladium educens
שְׁלֵף חָרֶב בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי־חָיִל׃
sexcenti, Rimmon petram ad desertum in fugerunt &, sunt conuersi Et
47 † וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן שֵׁשׁ l מֵאוֹת
mensibus quatuor Rimmon petra in manserunt & ; viri
אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃
viri eos percusserunt &, Biniamin filios ad sunt reuersi Israel vir Et
48 † m וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן וַיַּכּוּם
omne ad vsq; , iumentum ad vsque perfectionem ciuitate de gladij os ad
לְפִי־חָרֶב מֵעִיר n מְתֹם עַד־בְּהֵמָה עַד כָּל־
ignem in miserunt inuentas ‡ vrbes omnes etiam : inuentum
הַנִּמְצָא גַּם כָּל־הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ׃

mille quadringenti , Biniamin præter sunt visitati Israel vir Et
17 † וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקְדוּ לְבַד מִבִּנְיָמִן אַרְבַּע מֵאוֹת אָלֶף
belli vir hic omnis : gladium euaginans vir
אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב כָּל־זֶה אִישׁ מִלְחָמָה׃
, Deo in interrogauerunt &, Bethel ‡ ascenderunt &, surrexerunt Et
18 † v וַיָּקֻמוּ x וַיַּעֲלוּ בֵית־אֵל וַיִּשְׁאֲלוּ בֵאלֹהִים
cum bellum ad initio in nobis ‡ ascendet Quis : Israel filij dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי y יַעֲלֶה־לָּנוּ בַּתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם־
initio in * Iehudah : DOMINVS dixitque ? Biniamin filius
בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֹּאמֶר יְהוָה יְהוּדָה בַּתְּחִלָּה׃
Ghibhah super sunt castrametati &, mane in Israel filij surrexerunt Et
19 † וַיָּקוּמוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר z וַיַּחֲנוּ עַל־הַגִּבְעָה׃
disposuerunt & :Biniamin cum bellum ad Israel vir est egressus Et
20 † וַיֵּצֵא אִישׁ־יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם־בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ
.Ghibhah in ‡ bellum Israel vir eis cum
אִתָּם אִישׁ־יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֶל גִּבְעָה׃
die in Israel in corruperunt &, Ghibhah de Biniamin filij sunt egressi Et
21 † וַיֵּצְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן מִן־הַגִּבְעָה וַיַּשְׁחִיתוּ בְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם
.terram ad vinum mille viginti & duo illa
הַהוּא a שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אַרְצָה׃
bellum disponere addiderunt &, Israel vir populus est confortatus Et
22 † וַיִּתְחַזֵּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל b וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה
.prima die in ibi disposuerunt quo , loco in
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר עָרְכוּ־שָׁם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן׃
ad vsque DOMINI facies ad fleuerunt &, Israel filij ascenderunt Et
23 † וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל c וַיִּבְכּוּ d לִפְנֵי־יְהוָה עַד־
accedere addam Num : dicēdo DOMINO in interrogauerūt &, vesperam
הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַיהוָה לֵאמֹר הַאוֹסִיף לָגֶשֶׁת
.eū ad Ascēdite : DOMINVS Dixitq; ? mei fratris Biniamī filius cum bellum ad
לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ אֵלָיו׃
.secunda die in Biniamin filios ad Israel filij accesserunt Et
24 † וַיִּקְרְבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי׃
,secunda die in Ghibhah de eorū occursum in Biniamin est egressus Et
25 † וַיֵּצֵא בִנְיָמִן׀ לִקְרָאתָם מִן־הַגִּבְעָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
:terram ad virum mille octodecim adhuc Israel filiis in corruperunt &
וַיַּשְׁחִיתוּ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד שְׁמֹנַת עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אַרְצָה
.gladij euaginatores hi omnes
כָּל־אֵלֶּה שֹׁלְפֵי חָרֶב׃
, Bethel ‡ venerunt &, populus omnis &, Israel filij oēs Ascenderuntque ‡ in
e עָלָה 26 † e וַיַּעֲלוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵית־אֵל
ieiunaueruntque; DOMINI facies ad ibi manserunt ac fleueruntque coram Dño
f וַיִּבְכּוּ g וַיֵּשְׁבוּ h שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ g בָּכָה h יָשַׁב
pacifica & ascensiones fecerunt ascendere & :vesperam ad vsque illa die in obtulerunt
בַּיּוֹם־הַהוּא עַד־הָעָרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים holocausta
.DOMINI facies ad coram Dño.
לִפְנֵי יְהוָה׃
fœderis arca † ibi &: DOMINO in Israel filij interrogauerunt Et Dñm: † erat
i שָׁם 27 † i וַיִּשְׁאֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה וְשָׁם אֲרוֹן בְּרִית
.illis diebus in Dei
הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם׃
diebus in eius facies ad stans Aaron filij Elhazar filius Pinechas Et stabat anteeā
28 † פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן עֹמֵד לְפָנָיו בַּיָּמִים
filiis cum bellum ad egredi vltrà addam Num : dicendo, illis contra filios
k וְיָצָא הָהֵם לֵאמֹר הַאוֹסִיף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי־
quia, Ascendite : DOMINVS Dixitque ? cessabo an, mei fatris Biniamin
בִנְיָמִן אָחִי אִם־אֶחְדַּל וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי
.tua manu in eum dabo cras
l מָחָר אֶתְּנֵנּוּ בְיָדֶךָ׃
.vndiquaque Ghibhah ad insidiantes Israel posuit Et insidias cōtra
29 † וַיָּשֶׂם יִשְׂרָאֵל אֹרְבִים אֶל־הַגִּבְעָה סָבִיב׃ per circuitu.
;tertia die in Biniamin filios ad Israel filij Ascenderuntque
30 † וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי
.vice in vice sicut Ghibhah ad disposuerunt & contra semel & iterum.
וַיַּעַרְכוּ אֶל־הַגִּבְעָה כְּפַעַם בְּפָעַם׃
;ciuitate è sunt euulsi ;populi occursum in Biniamin filij sunt egressi Et
31 † וַיֵּצְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן לִקְרַאת הָעָם הֻנְתְּקוּ מִן־הָעִיר
, stratis in vice in vice sicut vulneratos populo de percutere cœperūt & semel et iterū
m וַיָּחֵלּוּ n לְהַכּוֹת מֵהָעָם חֲלָלִים כְּפַעַם׀ בְּפַעַם בִּמְסִלּוֹת m חָלַל n נָכָה
triginta ferè ;agro in Ghibhah in vna & ;Bethel ‡ ascendens vna quarum per semitas:
אֲשֶׁר אַחַת עֹלָה בֵית־אֵל וְאַחַת גִּבְעָתָה בַּשָּׂדֶה כִּשְׁלֹשִׁים
.Israel in viros ascēdebat ‡ in altera
אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל׃ ‡ de
.principio in * sicut nostras facies ad ipsi ‡ Cæsi : Biniamin filij Dixeruntque ‡ sunt coram nobis * prius
32 † וַיֹּאמְרוּ בְנֵי בִנְיָמִן נְגָפִים הֵם לְפָנֵינוּ כְּבָרִאשֹׁנָה
ad vrbe ex eum euellamus &, Fugiamus : dixerunt Israel filij &
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נָנוּסָה וּנְתַקְּנוּהוּ מִן־הָעִיר אֶל־

Consyderate illud, יָעַץ k

loquimini &, consulite, illud super vobis Ponite. hanc
הַדָּבָה שִׂימוּ־לָכֶם עָלֶיהָ k עֲצוּ וְדַבֵּרוּ׃

CAP. XX. כ

vir tanquam cœtus est congregarus &, Israel filij omnes sunt egressi Et
1 † וַיֵּצְאוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל a וַתִּקָּהֵל a הָעֵדָה כְּאִישׁ a יַעַד
DOMINVM ad, Ghilhad terram &, Beersebah ad vsque &, Dan à vnus
אֶחָד לְמִדָּן b וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־יְהוָה b דון
omnes, populi omnis anguli Steteruntque. Mispah in
2 הַמִּצְפָּה׃ † וַיִּתְיַצְּבוּ c פִּנּוֹת כָּל־הָעָם c כָּל e פָּנַן
viri mille quadringenti; Dei populi ecclesia in Israel tribus quadringenta millia
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְהַל עַם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע d מֵאוֹת d אֶלֶף אִישׁ d מֵאָה
Biniamin filij audiuerunt Et. gladium educentis peditis peditum educentium
3 רַגְלִי שֹׁלֵף חָרֶב׃ † וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בִנְיָמִן
:Israel filij Dixeruntque. Mispah in Israel filij ascendissent quòd
כִּי־עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
hoc malum fuit quomodo Loquimini maritus
דַּבְּרוּ אֵיכָה נִהְיְתָה הָרָעָה הַזֹּאת׃ f עָנָה f לֵוִי e
Ghibhah In: ait &, occisæ mulieris vir Leuita vir respondit Et *est cōcubina
4 † וַיַּעַן הָאִישׁ f הַלֵּוִי אִישׁ הָאִשָּׁה הַהֲרֻגָה וַיֹּאמֶר g בּוֹא g
.pernoctandum ad mea pellex & ,ego veni ,Biniamin ipsi* quæ aduersū viri circundederūt aduersum
אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן g בָּאתִי אֲנִי וּפִילַגְשִׁי לָלִין׃ h קוֹם h סָבַב
me super circuierunt &, Ghibhah domini me super Surrexeruntque concubinam
5 † וַיָּקֻמוּ עָלַי בַּעֲלֵי הַגִּבְעָה i וַיָּסֹבּוּ עָלַי i אֶת־ k דָּמָה k
,afflixerunt meā pellicem & ,occidere cogitauerunt me :noctu domum in rusta con-
הַבַּיִת לַיְלָה אֹתִי k דָּמוּ l לַהֲרֹג וְאֶת־פִּילַגְשִׁי l עִנּוּ cidi
,eam truncauit &, meā concubinā in apprehendi Et .est mortua &
6 וַתָּמֹת׃ † וָאֹחֶז m בְּפִילַגְשִׁי m וָאֲנַתְּחָהּ n
,scelus fecerunt Quia .Israel hæreditatis agrum omnem in eam misi & regionē abo-
וָאֲשַׁלְּחָהּ בְּכָל־שְׂדֵה נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל כִּי עָשׂוּ n זִמָּה m זמם minationem
,Israel filij vos omnes Ecce .Israel in fœditatem &
7 וְנִבְלָה בְיִשְׂרָאֵל׃ † הִנֵּה כֻלְּכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.hic consilium &, verbum vobis date
o הָבוּ לָכֶם דָּבָר o וְעֵצָה הֲלֹם׃ n יָהַב o יַעַץ
ibimus Non: dicendo, vnus vir tanquam populus omnis Surrexitque
8 † וַיָּקָם כָּל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד לֵאמֹר לֹא p נֵלֵךְ p
.suam domum in vnusquisq; declinabimus neque, suū tentorium in quisque
אִישׁ לְאָהֳלוֹ וְלֹא נָסוּר אִישׁ לְבֵיתוֹ׃ p יָלַךְ p
.sorte in eam super, Ghibhah ipsi faciemus quod, verbum hoc nunc Et tabernaculū
9 † וְעַתָּה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה עָלֶיהָ בְּגוֹרָל׃ q סָר q
,Israel tribubus omnibus ‡ centum ad viros decem accipiemus Et est ‡contra
10 † וְלָקַחְנוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לַמֵּאָה לְכֹל r שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל r שבט scilicet per
, populo venationē accipiēdum ad millia decem ad mille &, mille in * centum & sortem.
וּמֵאָה לָאֶלֶף s וְאֶלֶף לְרִבָּבָה לָקַחַת t צֵדָה לָעָם t צוד s אלף ‡de oī tribu
turpitudinem omnem secundum, Biniamin Ghibhah in eos venire faciendū ad *è ‖ex
לַעֲשׂוֹת לְבוֹאָם u לִגְבַע בִּנְיָמִן כְּכָל־הַנְּבָלָה millib⁹, vt af-
.Israel in fecit quam ferant cibum
אֲשֶׁר עָשְׂתָה בְיִשְׂרָאֵל׃ q צור
vnus vir tanquam ciuitatem in Israel vir omnis est collectus Et vt faciant
11 † וַיֵּאָסֵף כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל v אֶל־הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד fœditatem
.socij
חֲבֵרִים׃ u בוא
,Biniamin tribus omnes in viros Israel tribus miserunt Et conuenit
12 † וַיִּשְׁלְחוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל w אֲנָשִׁים בְּכָל־שִׁבְטֵי בִנְיָמִן v אל
?vobis in est factum quod hoc malum Quod; dicendo confœderati.
לֵאמֹר מָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיְתָה בָּכֶם׃ w שלח
,Ghibhah in ‡ qui ,profectu sine filios viros date nunc Et
13 † וְעַתָּה x תְּנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה x נתן
Biniamin filij noluerunt Et .Israel ex malum abigemus &, eos occidam⁹ vt impietatis ‡sunt
וְנָמִיתֵם וּנְבַעֲרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ בִּנְיָמִן y בני auferamus
.Israel filiorum suorum fratrum vocem in audire ק׳ ולא כתי
לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל אֲחֵיהֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃ y אבה Sed
exeundum ad, Ghibhah in ciuitatibus è Biniamin filij sunt collecti Et congregati
14 † וַיֵּאָסְפוּ בְנֵי־בִנְיָמִן מִן־הֶעָרִים הַגִּבְעָתָה z לָצֵאת z יצא vt exirent
.Israel filius cum bellum in ‡ad
לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ z יצא contra filios
viginti ciuitatibus de illa die in Biniamin filij sunt visitati Et numerati
15 † וַיִּתְפָּקְדוּ בְנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא מֵהֶעָרִים עֶשְׂרִים
fuerāt visitati ‡Ghibhah habitatores præter ;gladiū educentis viri mille sex &
וְשִׁשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב לְבַד מִיּוֹשְׁבֵי הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ
.electi viri sexcenti millia virorū educentium
שְׁבַע a מֵאוֹת a אִישׁ בָּחוּר׃ ‡numerati
‡, sua dextera manu obturati, electi viri septingenti isto populo omni Ex a מאה
16 † מִכֹּל הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בָּחוּר יַד־יְמִינוֹ non vtentes
.aberrabat nec, capillum ad lapide in funda iaciens hic omnis ‡ sed sinistra.
כָּל־זֶה קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל־הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא׃ Omnes isti funda iacie-
bant lapides aberrabant.

d

intrauit Et .Ghibhah in pernoctandum ad intrandum ad, illuc declinauerunt Et manendum
15 † וַיָּסֻרוּ שָׁם לָבוֹא לָלִין בַּגִּבְעָה וַיָּבֹא ut ingrederē?
domum in eos recolligens vir ‡ non &, ciuitatis platea in sedit & ° סור
וַיֵּשֶׁב בִּרְחֹב הָעִיר וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף־אוֹתָם הַבַּיְתָה
agro ex sua opera ab venit senex vir ecce Et .pernoctandum ad ‡ fuit manendum.
16 לָלִין׃ † וְהִנֵּה־אִישׁ זָקֵן בָּא מִן־מַעֲשֵׂהוּ מִן הַשָּׂדֶה
viri Et .Ghibhah in peregrinā sipse &, Ephraim monte de ‡ vir &: vesperain
בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וְהוּא־גָר p בַּגִּבְעָה וַאֲנְשֵׁי ‡ erat pe-
virum vidit &, suos oculos Leuauitque .Iemini filij †loci regrinabatur
הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי׃ p גור q נָשָׂא †erāt r רָאָה
17 † וַיִּשָּׂא q עֵינָיו r וַיַּרְא אֶת־הָאִישׁ ambulantem
vnde &, ibis Quò: senex vir dixitque. ciuitatis platea in stet facientem per plateam
הָאֹרֵחַ בִּרְחוֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן אָנָה s תֵּלֵךְ וּמֵאַיִן vadis, s הלך
Iehudah Bethlechem de nos Transeuntes: eum ad Dixitque ? venies venis?
18 תָּבוֹא׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֹבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית־לֶחֶם יְהוּדָה Transimus
Bethlechem ad vsque ini & ;ego ‡ vnde Ephraim montis latera ad vsque ‡ fum i perrexi
עַד־יַרְכְּתֵי הַר־אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ t עַד־בֵּית־לֶחֶם t הלך
.domum in me colligens vir ‡ nō & ;vadens ego DOMINI domū &; Iehudah vado; ‡ est
יְהוּדָה וְאֶת־בֵּיתִי יְהוָה אֲנִי הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתִי הַבָּיְתָה׃ & fœnum
, panis etiam &, nostris asinis est pabulum etiam palea etiam Et
19 † וְגַם־תֶּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא יֶשׁ לַחֲמֹרֵינוּ וְגַם לֶחֶם
defectus ‡ non .tuis seruis cum puero &, tuæ ancillæ &, mihi est vinum & seruo tuo ‡ est
וְיַיִן יֶשׁ־לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר עִם־עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר
tantum .tibi Pax: senex vir Dixitque .rei omnis
כָּל־דָּבָר׃ † וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן u שָׁלוֹם לָךְ רָק
20 .pernoctes ne platea in tantum; me super ‡ tuus defectus omnis ‡ sit maneas.
כָּל־מַחְסוֹרֶךָ עָלַי רַק בָּרְחוֹב אַל־תָּלֶן׃ u שלם
lauerunt & :asinis miscuit &, suam domum in eum Introduxitque
21 † וַיְבִיאֵהוּ v לְבֵיתוֹ וַיָּבָל v לַחֲמוֹרִים וַיִּרְחֲצוּ v בלל
bonificantibus Ipsis .biberunt ac comederuntque, suos pedes iocunditate
רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ w וַיִּשְׁתּוּ׃ x שָׁתָה afficientibus
22 † הֵמָּה מֵיטִיבִים אֶת־ impij gyra-
circuierunt profectu absque filij viri ciuitatis viri ecce &, suum cor uerunt ‡ iuxta
לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי בְנֵי־בְלִיַּעַל נָסַבּוּ אֶת־ ad
dominum virum ad dixeruntque: ostium super pulsantes, domum ‡
הַבַּיִת מְתַדְפְּקִים עַל־הַדָּלֶת וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָאִישׁ בַּעַל
, tuā domū in est ingressus qui virum Educ: dicēdo, senem dom⁹
הַבַּיִת הַזָּקֵן לֵאמֹר y הוֹצִא אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא אֶל־בֵּיתֶךָ y יצא
dominus vir eos ad est egressus Et .eum cognoscamus vt
23 וְנֵדָעֵנּוּ׃ † וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם הָאִישׁ בַּעַל רוע z
postquā, obsecro faciatis malè ne, mei fratres Ne: eos ad dixitque, dom⁹
הַבַּיִת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־אַחַי z אַל־תָּרֵעוּ נָא אַחֲרֵי אֲשֶׁר־ nefas hoc.
.hanc turpitudinem faciatis ne, meā domū in iste vir est ingressus
בָּא הָאִישׁ הַזֶּה a אֶל־בֵּיתִי אַל־תַּעֲשׂוּ אֶת־הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃ a בנה concubina
affligite &, eas nunc educam, eius pellex & virgo mea filia Ecce
24 † הִנֵּה b בִתִּי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ אוֹצִיאָה נָּא אוֹתָם b ענה
faciatis ne huic viro Et .vestris oculis in bonum * eis facite &, eas * quod est
וְעַנּוּ אוֹתָם וַעֲשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְלָאִישׁ הַזֶּה c לֹא תַעֲשׂוּ
.eiaudire viri noluerunt Et .huius turpitudinis verbum rem ignomi-
דְּבַר הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃ c אבה niosam istā.
25 † וְלֹא־אָבוּ הָאֲנָשִׁים לִשְׁמַע לוֹ ‡ eum אבה
cognouerūt &: foras eos ad eduxit &, suā pellicem in vir apprehenditque Tenuitq; cō-
וַיַּחֲזֵק הָאִישׁ בְּפִילַגְשׁוֹ וַיֹּצֵא d אֲלֵהֶם הַחוּץ d יצא cubinam
eam dimiserunt quē; mane vsque nocte tota eam in illuserunt & ,eam d ידע
אֹתָהּ וַיִּתְעַלְּלוּ־בָהּ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר וַיְשַׁלְּחוּהָ abusi sunt ea
,mane respiciendum ad mulier venit Et .auroram ascendendo in cùm ascende
בַּעֲלוֹת e הַשָּׁחַר׃ † וַתָּבֹא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת הַבֹּקֶר ret aurora.
26 .lucem ad vsque, ibi suus dominus quo, viri domus ostium ‡ cecidit q; dū respiceret
וַתִּפֹּל f פֶּתַח בֵּית הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֲדוֹנֶיהָ שָׁם עַד־הָאוֹר׃ e עלה
est egressus &, domus fores aperuit &, mane in eius domin⁹ Surrexitque ‡ ad vbi erat
27 † וַיָּקָם אֲדוֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת הַבַּיִת וַיֵּצֵא f נפל
,domus ostium ‡ cedens sua pellex ‖ mulier ecce &, suam viam in eundum ad ostia
לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה פִּילַגְשׁוֹ נֹפֶלֶת פֶּתַח הַבַּיִת g קום
.limen super ‡ eius manus &
וְיָדֶיהָ עַל־הַסַּף׃ vt iret ‖ con-
super eam cepit Et .respondens non &; eamus &, Surge: eam ad Dixitque cubina ‡ cecide-
28 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ קוּמִי וְנֵלֵכָה וְאֵין עֹנֶה וַיִּקָּחֶהָ עַל־ rat ad ‡ erāt
.suum locum in abijt &, vir surrexit &, asinum respondit.
הַחֲמוֹר וַיָּקָם הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ h לִמְקֹמוֹ׃ h קום tulit
apprehendit &, cultrum accepit &, suam domum ad venit Et gladium
29 † וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיַּחֲזֵק concubinam
:frusta duodecim in suis ossibus in * eam truncauit &, suam pellicem in in frusta con-
בְּפִילַגְשׁוֹ וַיְנַתְּחָהּ לַעֲצָמֶיהָ לִשְׁנֵים עָשָׂר נְתָחִים cidit cum
.Israel termimum omnem in eam misit &
וַיְשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל׃
visum neque, fuit factum Non: dicebat &, videns omnis fuit Et qui videbat
30 † וְהָיָה כָּל־הָרֹאֶה וְאָמַר לֹא־נִהְיְתָה וְלֹא־ i נִרְאֲתָה i ראה
diem ad vsque; Aegypti terra è Israel filios ascendere ‡ die à hoc sicut simile ‡ quo a-
כַּזֹּאת לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם scenderūt filij

,Danitæ tribui sacerdotes fuerũt eius filij &, ipse Menasseh filij Gherſom
sibi posuerunt Et .terram transmigrare diem ad vsque
Dei domum esse ,diebus omnibus ,fecerat quod ,Michah sculptile
.Siloh in

CAP. XIX. יט

fuit Et .Israel in * non rex & ,ipsis diebus in fuit Et
sibi accepit & ,Ephraim montis lateribus in peregrinans Leuita vir
.Iehudah Bethlechem de *pellicem* vxorem
sui patris domũ ad eo *cum* à *abijt* & ,eius *pellex* eum *super* est fornicata Et
.mensium quatuor *dies* ibi Fuitque .Iehudah Bethlechem in
,eius cor *super loquendum ad* ,eam post *iuit* & ,eius vir surrexit Et
eum introduxit& :asinorum par & ,secum* eius puer & :eam *reducendum ad*
.eius occursum in est lętatus & ,puellæ pater eũ vidit & ;sui patris domũ in
tribus secum Mansitque .puellæ pater eius socer eum *in apprehendit* Et
.ibi *pernoctarunt* & ,biberunt ac Comederuntque .diebus
:*eundum ad* surrexitque . mane *in manicauerunt* & , quarta die in fuit Et
,panis buccella tuum cor Fulci :suum generum ad puellæ pater dixitq;
,pariter ambo ipsi comederunt ac Sederuntque .ibitis postea &
,*pernoctа* & quæso Velis :virum ad puellæ pater Dixitque .biberunt &
fecit vim & :*eundum ad* vir Surrexitque .tuum cor *sit bonum* &
: puellæ pater dixit Et .*eundum ad* quinta die in mane *in manicauit* Et
:*diem declinare ad vsque* , tardauerunt Et .tuum cor quæso Fulci
eundum ad vir surrexit Et . ipsi ambo comederuntque
Ecce : puellæ pater eius socer ei Dixitque .eius puer &, eius *pellex* & ipse
.*diem castrametari* ecce ,quæso *Pernoctate* .*aduesperascendum* ad dies *se remisit* nunc
,vestram viam in cras *manicabitis* & ,tuum cor *bonum sit* & , hîc *pernocta*
;*pernoctare* vir noluit Et .tuum tabernaculum in *ibis* &
eo cũ Et .Ierusalaim ipsa ,Iebus *vsq; contra* venit & ,abijt & ,surrexit sed
.secum eius *pellex* & ,*stratorum* asinorum par
:*suum dominũ ad* puer Dixitque .valdè descẽderat dies & ,Iebus *cum* ‡Ipsis
.ea in *pernoctemus* & , hanc Iebusęi vrbem ad declinemus & ,obsecro *Ito*
,alienigenã vrbem ad declinemus Non :eius dominus eum ad Dixitque
.Ghibhah ad vsque transeamus sed : huc Israel filijs de ‡non quæ
,*locorum* vnum *in* appropinquabimus & ,Vade :suo puero Dixitque
.Ramah in vel Ghibhah in *pernoctabimus* &
* quæ Ghibhah iuxta sol eis *intrauit* & :abierunt & Transieruntque
.Biniamin

terram explorãdum ad *euntes* viri quinque *respondeũt* Et
domibus in est quòd nostis Num : suos fratres ad dixerunt que , Lais
scitote nunc Et ?cõflatile &, sculptile & ,Theraphi ‡ & *superhumerale* istis
domum ad veneruntque ,illuc declinauerunt Et .faciatis quid
.*pacem in ei optauerunt* & ;Michah domum * Leuitæ adolescentis
ostium ‡ *stantes* *sui belli* *vasis* accincti viri sexcenti Et
eunte viri quinque ascenderunt Et .Dan filijs de * qui ,portæ
superhumerale & ,sculptile *ceperunt* ;illuc sunt ingressi ;terrã explorandũ ad
,portæ ostium ‡ *stans* sacerdos Et .conflatile & Teraphim * &
.*belli* *vasis* accincti viri sexcenti &
superhumerale ,sculptile *acceperunt* & ,Michah domum sunt ingressi isti Et
Quid : sacerdos eos ad Dixitque .conflatile & Teraphim * &
tuam manum pone ,Tace :ei Dixeruntque ;*facientes* vos
:*sacerdotem in* & , *patrem in* nobis esto & , nobiscum *ito* & , tuum os super
sacerdotem te esse aut ,vnius viri domus sacerdotem te esse melius Num
?Israel in familiæ & , tribus
. ,Teraphim & ,Ephod *cepitque* ,sacerdotis cor fuit *bonum* Et
.populi *interim* in est ingressus & :sculptile &
acquisitionem & ,*pubem* posuerunt que ;abierunt & ,se verterunt Et
,Michah domo à erant longè Ipsi .*suas facies ad pretiosum* &
,sunt *acciti* ,Michah *domo* *eum* ‡ qui ,domibus in * qui viri &
,Dan filios ad clamauerunt Et .Dan filios *sunt insecuti* &
?*es accitus* quia ,tibi Quid :Michah ad dixeruntque ,suas facies verterunt &
,sacerdotem & ,*cepistis* feci quos meos Deos : dixit Et
?tibi Quid :*me ad dicetis* hoc *quid* & ?vltrà mihi quid & ;abistis &
,nobiscum tuam vocem facias audire Ne : Dan filij eum ad Dixeruntque
,tuam animam *recolligas* & , animo amari viri vos *in occursum* fortè ne
vidit & :suam viam in Dan *filij* abierunt Et .tuæ domus animam &
.ignè in succenderunt vrbemque ;gladij *os ad* eos . percusserunt &
eis ‡ non *verbum* & ,Sidon à *ipsa* longinqua quia , *esset* non Et
ædificauerunt & :Bethrechob ipsi ‡ quæ , valle in ‡ ipsa & . homine cum
.ea in manserunt & ,vrbem
,sui patris Dan nomen secundum ,Dan vrbis nomen Vocaueruntque
.*principio in* vrbis ‡ nomen Lais quidem Et .Israel ipsi est natus qui
filius Iehonathan Et .sculptile Dan filij sibi statuerunt Et

Locũtiq; ipsũ quiperrexerat

Ephod *imaginem*,

*ad salutauerunt eum pacificè. armis bellicis suis stabant ‡ ad *erant qui perrexerant tulerunt Ephod

**imagines* stabat ‡ ad armis bellicis. tulerunt Ephod

**imagines*

iocundum tulitque

medium

paruulos, & iumenta,

precioſa ante se.

**erant* ‡ *erant* apud domũ congregati & persecutĩ sunt cõgregat⁹ és?

tulistis,

cur dicitis mihi:

attingant perdas

viri

fortiores essent

ad ad

acie

fuit liberator erat ‖ commerciũ ‡ erat

ad

vrbi prius.

ר׳ תלוים
ק captiuitatis terræ.
ᶻגָּלָה ᵞשׁוֹם quibus fuit domus

* erat
ᵃלֵוִי ᵇגר concubinam

apud concubina recessit ad tempus perrexit vt loqueretur ad

ᶜקוּם vt reduceret
ᵈשׁוּב ᶜבוא להשיבה
ק illa
amplexat⁹ est

manserunt
ᶠשָׁהָה ᵍלין surrexerunt vt iret:

Acquiescę mane
ʰיָאַל iocundetur vt pergeret: compulit mansit

Surrexitque vt pergeret:
ᵏהָלַךְ נָטָה retardauit eũ donec inclinaretur dies: vt iret

קום concubina debilitata est occidendum. Manete mãsio est dici:
ᵐלין ⁿחָנָה Mane iocundetur surgetis pergeque manere, è regione

†erat onustorum, ᵒיָרַד concubina ‡existentibus iuxta domino suo: Veni maneamus

‡ est

delocis, ad

manebimus

occubuit * est

ᵖקום

ᵍשׁים ᶠעשׂה veni pro patre, & ᵖ sacerdote.
ʰהיה Quid facitis?

ᶜנכה
ᵈבוא
ᵉנכך ידע
ᶜסור

*ad salutauerunt eum pacificè. armis bellicis suis stabant ‡ ad *erant qui perrexerant tulerunt Ephod

**imagines* stabat ‡ ad armis bellicis. tulerunt Ephod

ᶠעשׂה ᵍשום

ʲיטב medium

ᵏפנה ˡשום ᵐטפף precioſa ante se.

*erant ‡ *erant* apud domũ congregati & persecutĩ sunt cõgregat⁹ és?

ⁿחבב tulistis,

ᵒעשׂה cur dicitis mihi:

ᵖמרר attingant perdas

ᵍראה viri

ʳפנה fortiores essent

ˢנכה fuit liberator erat ‖ commerciũ ‡ erat

ᵗנצל

ᵘבנה

ad ad

acie

ᵛיטב iocundum tulitque

ʷיטב medium

ˣקום

;eas ſuper firmatur domus quas ,columnas me palpare fac &, me
מָשַׁשׁ [i] אוֹתִי וְהַיְמִשֵּׁנִי [i] אֶת־הָעַמֻּדִים אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם
והמישני ;mulierum & virorum erat plena domus Et .eis *ſuper* innitar &
פ 27 וְאֶשָּׁעֵן עֲלֵיהֶם׃ [†] וְהַבַּיִת מָלֵא הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
millia tria circiter tectum ſuper &: Peliſtim ſatrapæ omnes ibi &
וְשָׁמָּה כָּל סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְעַל־הַגָּג כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
.Simſon *ludendo in videntium* mulierum & virorum qui ſpectabāt
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרֹאִים בְּשְׂחוֹק שִׁמְשׁוֹן׃ dum luderet
ID O M I N E Domine :ait & D O M I N V M ad Simſon Clamauitque Deus
28 [†] וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱהוִה
;Deus hac vice tantū obſecro me fortifica &,obſecro mei memēto
זָכְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא אַךְ הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים
.Peliſtinis de meis oculis duobus de *vnius* vltione vlciſcar & vna
וְאִנָּקְמָה נְקֹם־אַחַת [k] מִשְׁתֵּי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים׃ [k] שָׁנָה complex[a] eſt
domus quas *medii* columnas duas Simſon *inclinauit* Et medias
29 [†] [l] וַיִּלָּפֹת שִׁמְשׁוֹן אֶת־שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַתָּוֶךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת [l] לָפַת
,eius dextera *in* vna * .eis *ſuper* eſt innixus & ,*eas* ſuper erat firma * erat à
נָכוֹן עֲלֵיהֶם וַיִּסָּמֶךְ עֲלֵיהֶם אֶחָד בִּימִינוֹ altera à
mea anima Moriatur :Simſon Dixitque .eius ſiniſtra *in vna* & [m] מוּת fortiter
30 וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ׃ [†] וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן [m] תָּמֹת נַפְשִׁי
, ſatrapas ſuper domus ceciditque ,*robore in* ſe inclinauit & . Peliſtæis cum [n] נֶטָה [o] נָפַל עִם־פְּלִשְׁתִּים [n] וַיֵּט בְּכֹחַ [o] וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסְּרָנִים
fecit mori quos ,mortui Fueruntque .ea in * qui populum omnē ſuper & * erat
וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הֵמִית
.ſua vita in † fecit mori quos quàm *multi* ,*ipſum moriendo in* cū morereturipſe,plures
בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית בְּחַיָּיו׃ [p] dum viueret
, eū tulerunt &,eius patris domus omnis & ,eius fratres deſcenderunt Et ipſe.
31 [†] וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ [q] וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ [q] חַיָּה
ſepulchro in ,Eſthaol inter & Sorhah inter eum ſepelierūt & aſcēderūt &
[r] וַיַּעֲלֻהוּ [r] וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל בְּקֶבֶר [s] נָשָׂא עָלָה
.annis viginti Iſrael iudicauit ipſe Et .ſui patris Manoach
מָנוֹחַ אָבִיו וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

CAP. XVII. יז

.Michaiehu eius nomen & ,Ephraim monte de vir fuit Et
1 [†] וַיְהִי־אִישׁ מֵהַר־אֶפְרָיִם וּשְׁמוֹ מִיכָיְהוּ׃
tu & ,*tibi eſt captum quod argentum* centum & Mille :ſuæ matri Dixitque argentei qui
2 [†] וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף וּמְאַת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לֻקַּח־לָךְ וְאָתְּי ablatifuerunt
.illud accepi ego, [t] mecū argentū ecce,meis auri[b] in dixiſti etiā & ,*adiurāſti* à te
אָלִית [u] וְגַם אָמַרְתְּ בְּאָזְנָי הִנֵּה־הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי לְקַחְתִּיו [u] וְאַתְּ
.DOMINO † mi fili Benedictus :eius mater dixit Et maledixiſti
וַתֹּאמֶר אִמּוֹ בָּרוּךְ בְּנִי לַיהוָה׃ [a] אָלָה
:eius mater Dixitque .ſuæ matri argenteos centum & mille reddidit Et eſt [a] שוב
3 [†] [b] וַיָּשֶׁב אֶת־אֶלֶף־וּמְאַת הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתֹּאמֶר אִמּוֹ
meo filio mea manu de D O M I N O argentum ſanctificaui Sanctificando
הִתְקַדֵּשׁ הִתְקַדַּשְׁתִּי אֶת־הַכֶּסֶף לַיהוָה מִיָּדִי לִבְנִי
.tibi illud reſtituam nunc & ,conflatile & ſculptile faciendum ad
[c] לַעֲשׂוֹת [d] פֶּסֶל [d] וּמַסֵּכָה וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃ [c] עָשׂה [d] נָסַךְ
, *argentum* ducentos eius mater *cepitque* :ſuæ matri argentum reddidit Et tulitque argenteos,
4 [†] וַיָּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ [e] וַתִּקַּח אִמּוֹ [f] מָאתַיִם כֶּסֶף [e] לָקַח [f] מֵאָה
domo in fuit & ,conflatile & ſculptile *illud* fecit & ,argētario *illud* dedit & eos
וַתִּתְּנֵהוּ לַצּוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיְהִי בְּבֵית ex eis
Fecitque .*deorum* domus *ei* ,*Michah vir* Et .Michaiehu Viro autem
מִיכָיְהוּ׃ [g] Michah fuit
5 [†] וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים [g] וַיַּעַשׁ Dei:
ei fuit & ,ſuis filijs de vnius manum *implenit* & ,*Theraphīm & ſuperhumerale* [h] אֵפוֹד וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת־יַד [h] אַחַד מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ
rectum vir :Iſrael in rex † non illis diebus In .ſacerdotem in [i] לְכֹהֵן׃ [i] הָיָה
6 [†] בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר † erat
Iehudah Bethlechem de puer fuit Et .faciebat ſuis oculis in בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ vnuſquiſque
7 [†] וַיְהִי־נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה quod rectum
, ibi peregrinabatur ipſe & ,Leuita ipſe & ,Iehudah familia de [k] מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא [i] לֵוִי וְהוּא [k] גָּר־שָׁם׃ erat
peregrinandū ad,Iehudah Bethlechem de ciuitate de vir abiit Et [i] לֵוִי [k] גּוּר
8 [†] וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר
,Michah domū ad vſque Ephraim montē? Venitque .inueniſſet vbicunque † in
בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה venis?
?*venies* Vnde : Michah ei Dixitque .ſuum iter faciendum ad
9 [†] לַעֲשׂוֹת דַּרְכּוֹ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ מִיכָה מֵאַיִן תָּבוֹא
vadens ego & ,Iehudah Bethlechem de * Ego : Leuita eū ad Dixitque ei * ſum vado
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ
Mane :Michah ei Dixitque .inuenero vbicunque peregrinandū ad
10 [†] לָגוּר בַּאֲשֶׁר אֶמְצָא׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה [l] שְׁבָה [l] יָשַׁב
decem tibi dabo ego &: *ſacerdotem in & patrem in* mihi eſto & ,me apud pro patre &
עִמָּדִי וְהְיֵה־לִי לְאָב וּלְכֹהֵן וְאֶתֵּן־לְךָ עֲשֶׂרֶת pro ſacerdote
.Leuita iuit &: tuum victum &, veſtimētorum ordinem & ,*dies in* argēteos annuatim
[m] כֶּסֶף לַיָּמִים וְעֵרֶךְ בְּגָדִים [m] וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי׃ [m] חָיָה

adoleſcens vnus tanquā ei *puer* fuit Et .viro cum manere Leuita voluit Et
11 [†] [n] וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי לָשֶׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ כְּאַחַד [n] יָאַל
conſecrauit ſibi fuit & , Leuitæ manum Michah *implenit* Et .ſuis filiis de
12 מִבָּנָיו׃ [†] וַיְמַלֵּא מִיכָה אֶת־יַד הַלֵּוִי וַיְהִי־לוֹ
proſacerdote; :Michah Dixitque .Michah domo in fuit & ,*ſacerdotem in* adoleſcens
13 הַנַּעַר לְכֹהֵן וַיְהִי בְּבֵית מִיכָה׃ [†] וַיֹּאמֶר מִיכָה
eſt Leuita mihi *fuit* quia ;mihi D O M I N V S benefaciet quòd cognoui Nunc
עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יֵיטִיב יְהוָה לִי כִּי הָיָה־לִי הַלֵּוִי
proſacerdote. .*ſacerdotem in*
לְכֹהֵן׃

CAP. XVIII. יח

* erat tribus illis diebus in &: Iſrael in rex * non illis diebus In
1 [†] בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבַיָּמִים הָהֵם שֵׁבֶט
quærebat ſibi ceciderat non quia . habitandū ad hæreditatem ſibi *quærens* Danitica
הַדָּנִי מְבַקֵּשׁ־לוֹ נַחֲלָה לָשָׁבֶת כִּי לֹא־נָפְלָה לוֹ
hæreditas. .*hæreditate in* Iſrael tribuum medio in ipſum diem ad vſque
עַד־הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה׃
ſuis finibus de viros quinque ſua familia de Dan filij Miſeruntque
2 [†] וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־דָן מִמִּשְׁפַּחְתָּם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים [o] מִקְצוֹתָם [o] קְצָה
,terram *pedibus* explorādū ad, Eſthaol de &, Sorhah de ,*virtutis filios* viros fortes
אֲנָשִׁים בְּנֵי־חַיִל מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ
.terram *explorate* , Ite :eos ad dixeruntque :eam inueſtigādum ad & conſiderate
וְלַחְקָרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לְכוּ חִקְרוּ אֶת־הָאָרֶץ
.ibi *pernoctarunt* & ;Michah domum ad vſque Ephraim montē[p] venerunt Et * in māſeruntque
[q] וַיָּבֹאוּ הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה [p] וַיָּלִינוּ שָׁם׃ [q] בּוֹא [p] לוּן
adoleſcentis vocem agnouerunt ipſi & ,Michah *domo cum* Ipſis Ipſis exiſtētibus apud domum
3 [†] הֵמָּה עִם־בֵּית מִיכָה [r] הִכִּירוּ אֶת־קוֹל הַנַּעַר [r] נָכַר
?huc te adduxit Quis :ei dixeruntque ,illuc declinauerunt & , Leuitæ ?*hic tibi* quid &?*hoc in faciens tu* quid & hīc facis? hīc habes?
הַלֵּוִי וַיֹּאמְרוּ שָׁם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי־הֱבִיאֲךָ הֲלֹם
:Michah mihi fecit *hoc ſicut & hoc* Sicut : eos ad Dixitque Talia & talia
וּמָה־אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה־לְּךָ פֹּה׃
4 [†] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם כָּזֹה וְכָזֹה עָשָׂה לִי מִיכָה proſacerdote.
:ei Dixeruntque .*ſacerdotem in* ei fui & ,me conduxit mercede & Conſule obſecro Deum, vt ſciamus an ſecundet viam noſtrā
וַיִּשְׂכָּרֵנִי וָאֱהִי־לוֹ לְכֹהֵן׃ [†] וַיֹּאמְרוּ לוֹ
5 *nos qua* † , *via noſtra proſperabitur an ſciemus &* , Deo *in nunc* Pete
שְׁאַל־נָא בֵאלֹהִים [s] וְנֵדְעָה הַתִּצְלַיַח דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ [s] יָדַע
.pace in Ite :ſacerdos eis Dixitque .*ea ſuper ambulantes* †per quā ambulamus *eſt per quam ambulabitis.
הֹלְכִים עָלֶיהָ׃ [†] וַיֹּאמֶר לָהֶם הַכֹּהֵן לְכוּ לְשָׁלוֹם
.*ea in ambulabitis qua* ,veſtra via * D O M I N V M Ante
נֹכַח יְהוָה דַּרְכְּכֶם אֲשֶׁר תֵּלֵכוּ בָהּ׃
viderunt & ,Lais in venerunt & ,viri quinque abierunt Et
6 [†] וַיֵּלְכוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיָּבֹאוּ לָיְשָׁה [t] וַיִּרְאוּ אֶת־
,Sidoniorū *iudiciū* iuxta ,*fiduciam ad manentis* eius *interiori** in[x] qui populum
הָעָם אֲשֶׁר־בְּקִרְבָּהּ יוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח כְּמִשְׁפַּט צִידֹנִים [x] מֵאָה [y] כְּלָה
poſſidens terra in *verbum calumnians* non & ;confidentem & quieſcentem * erat *medio habitantem confidenter conſuetudinē confundentē eos in aliquo non poſſidentem regnum, & diſtantem commerciū
שַׁקֶט וּבֹטֵחַ וְאֵין־מַכְלִים דָּבָר בָּאָרֶץ יוֹרֵשׁ
.homine cum eis * non *verbum* &, Sidonijs à *ipſi longinqui & ;retentionē*
עֶצֶר וְרְחוֹקִים הֵמָּה מִצִּידֹנִים וְדָבָר אֵין לָהֶם עִם־אָדָם׃
dixeruntque : Eſthaol &, Sorhah in ſuos fratres ad venerunt Et
8 [†] וַיָּבֹאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל וַיֹּאמְרוּ
?vos Quid :eorum fratres eis
לָהֶם אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם׃
Surgite ad , terram vidimus quia ;eos *ſuper* aſcendamus & *Surgē* :dixerunt Et
9 [†] וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ אֶת־הָאָרֶץ
eſtis ,eundum ad pigri ſitis Ne ?tacentes *vos* &: valde bona ecce &
וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם מַחְשִׁים אַל־תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת
& ingrediamini Quando intrabitis, locis eſt; tradidit in quo nō eſt ,*vos venire Secundum* .terram poſſidendum ad *veniendum ad*
לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ׃ [†] כְּבֹאֲכֶם
10 eam *dedit* quia , *manibus* lata terra &, confidentem populum ad intrabitis
תָּבֹאוּ אֶל־עַם בֹּטֵחַ וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם כִּי־נְתָנָהּ
, rei omnis defectus *ibi non quo* locum ,veſtra manu in Deus
אֱלֹהִים בְּיֶדְכֶם מָקוֹם אֲשֶׁר אֵין שָׁם מַחְסוֹר כָּל־דָּבָר
,Sorhah de, Danita familia de inde ſunt profecti Et .terra in * quæ * eſt
11 אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ [u†] וַיִּסְעוּ מִשָּׁם מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי [u] נֶסַע
.*belli vaſis* accincti viri ſexcenti , Eſthaol de & inſtrumentis bellicis.
וּמֵאֶשְׁתָּאֹל שֵׁשׁ־[x]מֵאוֹת אִישׁ חֲגוּר [z] כְּלֵי [y] מִלְחָמָה׃ [x] מֵאָה [y] כְּלָה
.Iehudah in Chiriathieharim in ſunt caſtrametati & ,aſcenderunt Et [z] עָלָה [a] חֲנָה
12 [†] [z] וַיַּעֲלוּ [a] וַיַּחֲנוּ בְּקִרְיַת יְעָרִים בִּיהוּדָה *caſtrametatio vel caſtra*
diem ad vſque ,Dan Machaneh[t] ipſum locum *ad* vocauerunt Idcirco
עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה־דָּן עַד הַיּוֹם [t] הַזֶּה
inde tranſierunt Et .Chiriathieharim poſt † ecce .hanc † eſt
13 הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יְעָרִים׃ [†] וַיַּעַבְרוּ מִשָּׁם
.Michah domum ad vſque veneruntque :Ephraim montem † † in
הַר־אֶפְרַיִם וַיָּבֹאוּ עַד־בֵּית מִיכָה׃

ex hominib⁹ Tulitque
לָקַח r

insidiæ manebant
אָרַב s

profectus est cum clauo
נָסַע v

eum licio. dicis, * est
נָסַע v

altera
יָצָא f
ab

* sit

coarctaret eũ
כּוּחַ x

angustiis affecta vtmoreretur.
צוּק y

principes
רָאָה z

principes
לִי
p

deturlerunt

sum

omnes homines.

principes
רָאָה z

Tradidit †no bis

Tradidit deuastantem
רָאָה g

eũm iucundum esset
כָּטוֹב
ק

ludat coram nobis
הָאסוּרִים
ק

ante eos: qui tenebat
יָנַח h

Duc

funes Delilah *accepit* Et .*homo* vnus ſicut eto &
וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃ † וַתִּקַּח דְּלִילָה עֲבֹתִים 12
te ſuper Peliſtim ,cumad dixitque :eis *in* eum ligauit & ,nouos
חֲדָשִׁים וַתַּאַסְרֵהוּ בָהֶם וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ
ſuis brachijs *deſuper* * eos rupit Et .cubiculo in *ſedens inſidiator* Et .Simſon
שִׁמְשׁוֹן וְהָאוֹרֵב יֹשֵׁב בֶּחָדֶר וַיְנַתְּקֵם מֵעַל זְרֹעֹתָיו
deluſiſti quo Vſque :Simſon ad Delilah Dixitque .filum ſicut
כַּחוּט׃ 13 † וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן עַד־הֵנָּה הִתַּלְתָּ
Dixitque .ligeris quo in mihi Indica ?mendacia me ad es locutus &, me *in*
בִּי וַתְּדַבֶּר אֵלַי כְּזָבִים s הַגִּידָה לִּי בַּמֶּה תֵּאָסֵר וַיֹּאמֶר
:licio cum mei capitis cincinnos ſeptem texueris Si :eam ad
אִם־תַּאַרְגִי אֶת־שֶׁבַע מַחְלָפוֹת רֹאשִׁי עִם־הַמַּסָּכֶת׃ t נָסַךְ
.Simſon te ſuper Peliſtim :eum ad Dixitque .clauo in fixeris Et
† וַתִּתְקַע בַּיָּתֵד וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן 14
,texturæ *clauum* *extraxit* &, ſuo ſomno de eſt expergefactus Et
וַיִּקַץ מִשְּׁנָתוֹ v וַיִּסַּע אֶת־הַיָּתֵד הָאָרֹג
,te Dilexi ,*dices* Quomodo :eũ a d Dixitque .*licium* &
וְאֶת־הַמַּסָּכֶת׃ 15 † וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֵיךְ תֹּאמַר אֲהַבְתִּיךְ
non &, me in deluſiſti vicibus tribus Iam ?mecum * non tuum cor &
וְלִבֵּךְ אֵין אִתִּי זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הַתַּלְתָּ בִּי וְלֹא־
cum fuit Et .magna tua fortitudo * quo in mihi indicaſti
הִגַּדְתְּ לִי בַּמֶּה x כֹּחֲךָ גָדוֹל׃ 16 † וַיְהִי כִּי־
coarctaret eũ ;eum moleſtaret & ,diebus omnibus ſuis verbis in *ei præberet coarctationem*
אִלְּצָתְהוּ y דְּבָרֶיהָ כָּל־הַיָּמִים וַתְּאַלְּצֵהוּ
totum ei indicauit Et .*moriendum ad* eius anima eſt *abbreuiata* &
וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוּת׃ 17 † וַיַּגֶּד־לָהּ אֶת־כָּל־
quia ,meum caput ſuper aſcendit non Nouacula :ei dixitque ,ſuum cor
לִבּוֹ וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא־עָלָה עַל־רֹאשִׁי כִּי־
ſum recedet & ,fuero raſus Si .meæ matris vtero ab *ego* Dei Nazaræus
נְזִיר אֱלֹהִים אֲנִי מִבֶּטֶן אִמִּי אִם־גֻּלַּחְתִּי וְסָר
.*homo* *omnis* ſicut ero & ,ero debilis & ,mea fortitudo me à
מִמֶּנִּי כֹּחִי וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּכָל־הָאָדָם׃
,miſit & ;ſuum cor totum ſibi indicaſſet quod Delilah vidit Et
וַתֵּרֶא z דְּלִילָה כִּי־הִגִּיד לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ 18 †
quia ,ſemel Aſcendite :dicendo ,Peliſtinorum *ſatrapas* *ad* vocauit &
וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים לֵאמֹר עֲלוּ
,Peliſtinorũ *ſatrapæ* eum ad aſcenderunt Et .tuũ cor totũ mihi indicauit
הַפַּעַם כִּי־ p הֵגִיד לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ וְעָלוּ אֲלֵיהָ סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים
.ſuis manibus in argentum *fecerunt aſcendere* &
וַיַּעֲלוּ הַכֶּסֶף בְּיָדָם׃
fecit radi & ,virum *ad* vocauitque ,ſua genua ſuper eum fecit dormire Et
וַתְּשַׁנְּנֵהוּ עַל־בִּרְכֶּיהָ וַתִּקְרָא לָאִישׁ וַתְּגַלַּח 19 †
ei' fortitudo receſſit & ,eũ affligere cœpit & ,eius capitis cincinnos ſeptem
אֶת־שֶׁבַע מַחְלָפוֹת רֹאשׁוֹ a וַתָּחֶל b לְעַנּוֹתוֹ c וַיָּסַר d כֹּחוֹ
eſt expergefactus Et .Simſon te ſuper Peliſtim ,Dixitque .eo *deſuper*
מֵעָלָיו׃ 20 † וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים עָלַיִךְ שִׁמְשׁוֹן c וַיִּקַץ
ipſe & :me excutiam & ,*vice in* vice ſicut Egrediar :dixit & ,ſuo ſomno à
מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר f אֵצֵא כְּפַעַם בְּפַעַם וְאִנָּעֵר וְהוּא
.eo *deſuper* receſſerat DOMINVS quod ſciebat non
לֹא יָדַע כִּי יְהוָה סָר מֵעָלָיו׃
fecerũt deſcẽdere & ,eius oculos effoderũt &, Peliſtim eũ apprehẽderũt Et
וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת־עֵינָיו וַיּוֹרִידוּ 21 †
molebat domo in *molens fuit* & ;*compedibus in eum ligauerunt & ,Hazzah in eum
אֹתוֹ עַזָּתָה וַיַּאַסְרוּהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית
poſtquam .eſt raſus *quando* germinare eius capitis pilus cœpit Et .vinctorum
הָאֲסִירִים׃ 22 † וַיְחֵל שְׂעַר־רֹאשׁוֹ לְצִמַּח כַּאֲשֶׁר גֻּלָּח
vt ſacrificarẽt ſacrificium *ſacrificandum ad* ſunt congregati Peliſtinorum ſatrapæ Et
וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים נֶאֶספוּ לִזְבֹּחַ 23 †
Tradidit †no bis noſter deus† *Dedit* :dixerunt Et .lætitiam ad & ,ſuo deo Dagon magnũ
זֶבַח גָּדוֹל לְדָגוֹן אֱלֹהֵיהֶם וּלְשִׂמְחָה וַיֹּאמְרוּ נָתַן אֱלֹהֵינוּ
.noſtrum inimicum Simſon noſtra manu in
בְּיָדֵנוּ אֶת שִׁמְשׁוֹן אוֹיְבֵנוּ׃
:dixerunt quia ,ſuum deum laudauerunt& ,populus eum Viderunt& que
וַיִּרְאוּ g הָעָם וַיְהַלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי אָמְרוּ 24 †
deſolantem & ,noſtrum inimicum noſtris manibus in noſter deus *Dedit*
נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת־אוֹיְבֵנוּ וְאֵת מַחֲרִיב
.noſtros occiſos multiplicauit qui & ,noſtram terram
אַרְצֵנוּ וַאֲשֶׁר הִרְבָּה אֶת־חֲלָלֵינוּ׃
,Simſon ad Vocate :dixerunt & , eorum cor *eſſe bonum circa* fuit Et
וַיְהִי כְּטוֹב לִבָּם k וַיֹּאמְרוּ קִרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן 25 †
luſit & ,vinctorum domo de Simſon *ad* Vocauerũtq; .nobis *conideat* &
וְיְשַׂחֵק לָנוּ וַיִּקְרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן מִבֵּית הָאֲסוּרִים וַיְצַחֵק
.columnas inter eum fecerũt ſtare & ; *eorum facies ad*
לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲמִידוּ אֹתוֹ בֵּין הָעַמּוּדִים׃
Dimitte :eius manum *in apprehendentem* puerum ad Simſon Dixitque
וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל־הַנַּעַר הַמַּחֲזִיק h בְּיָדוֹ 26 †
Duc הַנִּיחָה

eius brachijs *ſuper* * qui funes fuerunt Et .DOMINI ſpiritus eũ ſup erant in
עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַתִּהְיֶינָה הָעֲבֹתִים אֲשֶׁר־עַל־זְרֹעוֹתָיו
deſuper eius vincula ſent diſſoluta & ;igni in ſunt cõbuſta quæ lina tanqã de
כַּפְשָׁתִים q אֲשֶׁר בָּעֲרוּ בָאֵשׁ וַיִּמַּסּוּ אֲסוּרָיו מֵעָלָיו
,ſuam manu miſitque ;*humẽtẽ* aſini maxillã Inuenitque .eius manibus recentem;
יָדָיו׃ 15 † וַיִּמְצָא לְחִי־חֲמוֹר טְרִיָּה וַיִּשְׁלַח יָדוֹ
:Simſon Dixitque .viros mille ea *in* percuſſit & ,eam accepit & cum
וַיַּךְ r בָּהּ אֶלֶף אִישׁ׃ 16 † וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן
.viros mille percuſſi aſini maxilla in *duos* *acernos* aceruũ aſini maxilla In acernorum
בִּלְחִי הַחֲמוֹר חֲמֹרָתַיִם בִּלְחִי הַחֲמוֹר s הִכֵּיתִי אֶלֶף אִישׁ׃
,ſua manu è maxillam proiecit & ,loqui *eum conſummare circa* fuit Et cum compleuiſſet
וַיְהִי 17 † כְּכַלֹּתוֹ t לְדַבֵּר וַיַּשְׁלֵךְ הַלְּחִי מִיָּדוֹ t
,valdè ſitiuit Et .lechi Ramath* ipſum locum vocauit & *proiectionem maxillæ.
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא רָמַת לֶחִי׃ 18 † וַיִּצְמָּא מְאֹד
tui ſerui *manu in* dediſti Tu :ait &, DOMINVM ad clamauit & per manum
וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אַתָּה נָתַתָּ בְיַד־עַבְדְּךָ אֶת־
manu in cadam & ,ſiti in moriar nunc & ;hanc magnam ſalutem
הַתְּשׁוּעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְעַתָּה אָמוּת בַּצָּמָא וְנָפַלְתִּי בְיַד
,maxilla in *quod* ,*mortarium* Deus rupit Et .*præputiatorum* incircunciſorum.
הָעֲרֵלִים׃ 19 † וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת־הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר־בַּלְּחִי molarem den tem, qui erat
.*vixit* & ,eius ſpiritus eſt reuerſus & ,bibit & ,aquæ eo ex ſunt egreſſæ & reuixit.
וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מָיִם u וַיֵּשְׁתְּ וַתָּשָׁב רוּחוֹ וַיֶּחִי
.hanc diem ad vſq; ,ballechi aſer haccore-Hen ei° nomẽ vocauit idcirco
עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ עֵין הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בַּלֶּחִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ u שָׁתָה fontẽ inuocantis, qui eſt in Lechi.
20 .annis viginti Peliſtinorum diebus in Iſrael Iudicauitque
וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל בִּימֵי פְלִשְׁתִּים עֶשְׂרִים שָׁנָה׃ †

CAP. XVI.

,*meritoriam* mulierem ibi viditque ,Hazzah in Simſon *iuit* Et Pertexit autẽ
וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן עַזָּתָה a וַיַּרְא־שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה meretricem,
,huc Simſon Venit :*dicendo* Hazzitis .eam ad eſt ingreſſus & רָאָה a
וַיָּבֹא אֵלֶיהָ׃ 2 † לָעַזָּתִים לֵאמֹר בָּא שִׁמְשׁוֹן הֵנָּה dictum eſt,
muros ſeſimularũt Et .vrbis porta ĩ nocte tota ei ſũt ĩſidiati &, circũdederũt & tacuerunt
וַיָּסֹבּוּ b וַיֶּאֶרְבוּ־לוֹ כָּל־הַלַּיְלָה בְּשַׁעַר הָעִיר וַיִּתְחָרְשׁוּ סָבַב b
.cum occidemus & ,matutinam lucem ad Vſque :dicendo ,nocte tota
כָּל־הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וַהֲרַגְנֻהוּ׃
,*noctis dimidio* in ſurrexit & ,noctis dimidiũ ad vſq; Simſon *cubuit* Et dormiuit
וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד־ c חֲצִי הַלַּיְלָה d וַיָּקָם c בַּחֲצִי הַלַּיְלָה 3 †
eas amouit & ,poſtes duos *in* &, vrbis portæ fores *in* apprehendit & media nocte
וַיֹּאחֶז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר־הָעִיר e וּבְשׁתֵי הַמְּזוּזוֹת f וַיִּסָּעֵם d הָעִיר c
caput ad *eas fecit aſcẽdere* &†, ſuos humeros ſuper poſuitque ,vecte cum profectus eſt cum eis
עִם־הַבְּרִיחַ g וַיָּשֶׂם עַל־כְּתֵפָיו h וַיַּעֲלֵם אֶל־רֹאשׁ f נָסַע e
dilexit & ,poſt hæc fuit Et . Chebron *facies ſuper* * qui montis & ſcindit cum eis
הֶהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי חֶבְרוֹן׃ 4 † וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֶּאֱהַב * verticem
.Delilah eius nomen & ,Sorec torrente in mulierem h עֹלָה h
אִשָּׁה בְּנַחַל שׂוֹרֵק וּשְׁמָהּ דְּלִילָה׃ g סוּם
Decipe:ei dixeruntque ,Peliſtinorum ſatrapæ eam ad aſcenderunt Et * erat contra faciem
וַיַּעֲלוּ אֲלֵיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ i לָהּ פַּתִּי 5 †
:ei præualeamus quo in & , magna eius fortitudo quo in vide & , eum פָּתָה i
אֹתוֹ k וּרְאִי בַּמֶּה l כֹּחוֹ גָדוֹל וּבַמֶּה m נוּכַל לוֹ רָאָה k כּוֹחַ l
centũ &, mille *vir* tibi dabimus nos &: eũ *affligendũ ad* ,eum ligabimuſq; vt affligamus ſinguli
וַאֲסַרְנֻהוּ n לְעַנּוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ נִתֵּן־לָךְ אִישׁ אֶלֶף וּמְאַת m יָכוֹל
quæſo Indica :Simſon ad Delilah Dixitque .argenteos
כָּסֶף׃ 6 † וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן o הַגִּידָה־נָּא n עֲנָה o נָגַד
?te affligendum ad ligeris quo in &, magna tua fortitudo * quo in mihi * eſt
לִּי בַּמֶּה כֹּחֲךָ גָדוֹל וּבַמֶּה תֵּאָסֵר לְעַנּוֹתֶךָ׃
,*humidis* *viminibus* ſeptem in me ligauerint Si :Simſon eam ad Dixitque virgis vitidibus ſiccæ ex hominib⁹ חָלָה p
7 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ שִׁמְשׁוֹן אִם־יַאַסְרֻנִי בְּשִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים
. *homo* vnus ſicut ero & ,ero debilis & ,ſint *arida* non quæ virgas virides
אֲשֶׁר לֹא־חֹרָבוּ p וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃
,*humida vimina* ſeptem Peliſtinorũ ſatrapæ eam ad fecerunt aſcendere Et eranr ſiccæ:
8 † וַיַּעֲלוּ־לָהּ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים
ei inſidens *inſidiator* Et .illis in eum ligauit & ,*aruerant* non quæ inſidiæ mane
אֲשֶׁר לֹא־חָרָבוּ וַתַּאַסְרֵהוּ בָהֶם׃ 9 † וְהָאוֹרֵב יֹשֵׁב לָהּ bãt apud illã
rupit Et .Simſon te ſuper Peliſtim :eum ad dixitque ;cubiculo in
בַּחֶדֶר וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיְנַתֵּק אֶת־
,*ignem* ipſum *odorando in* ſtuppæ filum rumpitur quemadmodum *vimina* virgas
הַיְתָרִים כַּאֲשֶׁר יִנָּתֵק פְּתִיל־הַנָּעֶרֶת בְּהָרִיחוֹ אֵשׁ quãdo odorat
:Simſon ad Delilah Dixitque .eius fortitudo eſt agnita non & iguis:
וְלֹא נוֹדַע כֹּחוֹ׃
quæſo indica Nunc .mendacia me ad es locutus& ,me *in* deluſiſti Ecce ולא נודע כחו׃ 10 † וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן
הִנֵּה הֵתַלְתָּ בִּי וַתְּדַבֵּר אֵלַי כְּזָבִים עַתָּה הַגִּידָה־נָּא
me ligauerint ligando Si :eam ad Dixitque .ligeris quo in ,mihi
לִּי בַּמֶּה תֵּאָסֵר׃ 11 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם־אָסוֹר יַאַסְרוּנִי
,ero debilis & ;opus *eis* *in* eſt factum non quibus ,nouis funibus *in* עבת q חָלָה p
בַּעֲבֹתִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה q וְחָלִיתִי

filiab⁹ de Timnath in mulierē viditq́;, Timnath in Simſon deſcēdit Et

1 † וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת

:ait & ,ſuæ matri ac ſuo patri nunciauitq́; aſcēdit Et .Peliſtinorum

2 פְּלִשְׁתִּים׃ [a]† וַיַּעַל וַיַּגֶּד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר

accipite nunc &: Peliſtinorū filiabus de Timnath in vidi Mulierem

[b] לָקַח אִשָּׁה רָאִיתִי בְתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה [b] קְחוּ־

non An: ſua mater & ſu⁹ pater ei Dixitq́ue .vxorem in mihi eam

3 אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה׃ † וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין

vadens tu quia ,mulier meo populo omni in & ,tuorū fratrū *filiabus in* eſt inter filias

בְּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל־עַמִּי אִשָּׁה כִּי־אַתָּה הוֹלֵךְ vadis

:ſuū *patrem ad* Simſon dixitq́ue? *præputiatis* Peliſtinis de vxorem *capiendum ad* in circunciſis? לָקַחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל־אָבִיו patri ſuo,

pater ſuus Et .meis oculis in *recta* ipſa quia ,mihi accipe Eam placuit

4 אוֹתָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי׃ † וְאָבִיו

ipſe occaſionem quia ,*ipſa* Domino à quòd ſciebant non ſua mater & eſſet

וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵיְהוָה הִיא כִּי־תֹאֵנָה הוּא־

.Iſrael in *dominantes* Peliſtæi illo tempore in & :Peliſtæis à *quærens* quærebat

מְבַקֵּשׁ מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל׃ dominabatur

venerunt & ;Timnath in eius mater & eius pater & Simſon deſcēdit Et

5 † וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תִּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ [c] בּוֹא

.eius occurſum in rugiens *leænarum* catulus ecce & ,Timnath vineas ad vſq; leonum

עַד־כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה כְּפִיר אֲרָיוֹת שֹׁאֵג לִקְרָאתוֹ׃

,*hædum findere ſecundū* †eum *fidit* & ,Domini ſpiritus eū ſuper *proſperè egit* Et transiuit

6 † וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיְשַׁסְּעֵהוּ כְּשַׁסַּע הַגְּדִי diuiſic

ſuę matri & ſuo patri indicauit non Et .eius manu in ‡non quicquam & ‡ vt diuiditur

וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדוֹ וְלֹא [d] הִגִּיד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ hœdus ferat [d] נָגַר

fuit recta & ;mulieri eſt locutus & ,deſcendit Et .fecerat quod placuit

7 אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה׃ † וַיֵּרֶד וַיְדַבֵּר לָאִשָּׁה וַתִּישַׁר ‡poſt dies aliquot vt acci-

dixerit & ,eam *accipiendum ad diebus à* ‡eſt reuerſus Et .Simſon oculis in peret

8 בְּעֵינֵי שִׁמְשׁוֹן׃ [e] † וַיָּשָׁב מִיָּמִים לְקַחְתָּהּ וַיָּסַר declinauit [e] שׁוּב

corpore in apum *conuentus* ecce & ;leonis cadauer *videndum ad* vt videret

לִרְאוֹת אֶת [f] מַפֶּלֶת הָאַרְיֵה וְהִנֵּה עֲדַת דְּבוֹרִים [g] בְּגוִיַּת examen erat

:comedēdo & ,cūdo iuit & ,ſuas *volas* ad ipſū *accepit* ‡Et .mel & ,leonis [f] נֵפֶל [g] גְּוִיָּה

9 הָאַרְיֵה וּדְבָשׁ׃ † וַיְרַדֵּהוּ אֶל־כַּפָּיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכֹל ‡tulit [h] manus [h] יָד

.comederunt & ,eis deditq́ue; ſuā matrem ad & ſuum patrem ad iuit &

וַיֵּלֶךְ אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכֵלוּ cadauere

.mel *accepiſſet* leonis *corpore* de quod ,eis indicauit non & tuliſſet

וְלֹא־הִגִּיד לָהֶם כִּי מִגְוִיַּת הָאַרְיֵה דָּדָה הַדְּבָשׁ׃

,conuiuium Simſon ibi fecitq́ue ,mulierem ad eius pater deſcendit Et

10 † וַיֵּרֶד אָבִיהוּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שִׁמְשׁוֹן מִשְׁתֶּה iuuenes

acceperunt & , cum *eos videre circa* fuit Et .*electi* faciebant ſic quia cū vidiſſent

כִּי כֵן יַעֲשׂוּ [i] הַבַּחוּרִים׃ † וַיְהִי [k] כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ וַיִּקְחוּ [k] עָשָׂה רָאָה

:Simſon eis Dixitq́ue .eo cum fuerunt & ,ſocios triginta

12 שְׁלֹשִׁים [l] מְרֵעִים וַיִּהְיוּ אִתּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן [l] רֵעָה

illud indicaueritis indicando ſi :ænigma vobis nunc loquar Aenigmaticè

אָחוֹתָה־נָּא לָכֶם חִידָה אִם־תַּגִּידוּ אוֹתָהּ

triginta vobis dabo & ,inueneritis & ,conuiuij diebus ſeptem mihi

לִי שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וּמְצָאתֶם וְנָתַתִּי לָכֶם שְׁלֹשִׁים

potueritis non ſi Et .veſtes mutatorias triginta & ,*ſindones* linteamina

סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים חֲלִפֹת בְּגָדִים׃ † וְאִם־לֹא [m] תוּכְלוּ [m] כָּלַל

triginta & ,*ſindones* triginta mihi vos dabitis & ,mihi indicare linteamina

13 לְהַגִּיד לִי וּנְתַתֶּם אַתֶּם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים

,tuum ænigma *Aenigmatiza* :ei dixerunt Et .veſtes mutatorias Aenigmaticè

חֲלִיפוֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּרָה loquere

,cibus exiuit comedente De :eis Dixitq́ue .illud audiemus &

חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם מְתָאֳכֵל [n] יָצָא מַאֹכֶל

tribus ænigma indicare potuerunt nō Et .dulœdo eſt egreſſa fortis de &

14 וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד חִידָה שְׁלֹשֶׁת

Seduc : Simſon vxori dixerunt & ,ſeptima die in fuit Et .diebus

יָמִים׃ [o] † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיֹּאמְרוּ לְאֵשֶׁת־שִׁמְשׁוֹן [o] פַּתִּי Suade viro

te comburamus forte ne , ænigma nobis indicet ‡& ,*tuum virum* tuo ‡vt

[p] הַיָּתָה לְהֶם [p] פַּתֵּה

[p] נָגַד

vt poſſideret

nos ‡nos:

וְאֶת־אִישֵׁךְ [p] וְגַד־לָנוּ אֶת־הַחִידָה פֶּן־נִשְׂרֹף אֹתָךְ

:nos ad‡vocaſtis *nos poſſidendum ad* Num .igni in tui patris domum &

וְאֶת־בֵּית אָבִיךְ בָּאֵשׁ הֲלְיָרַשְׁתֶּנוּ קְרָאתֶם לָנוּ

Dūtaxat : ait & ,eum ſuper Simſon vxor fleuit Et .?non nūquid

15 הֲלֹא׃ † וַתִּבְךְּ [q] אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן עָלָיו וַתֹּאמֶר רַק־ Profecto

filiis *ænigmati‡aſti* Aenigma . me dilexiſti non & , me odiſti [q] בָּכָה

שְׂנֵאתַנִי וְלֹא אֲהַבְתָּנִי חִידָה חָרַדְתָּ לִבְנֵי Aenigmaticè

meæ matri & ,meo patri Ecce :ei Dixitq́; .indicaſti nō mihi &,populi mei locutus es

עַמִּי וְלִי לֹא הִגַּדְתָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה לְאָבִי וּלְאִמִּי

diebus ſeptem eum ſuper fleuit Et ?indicabo tibi & ,indicaui non

16 לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ אַגִּיד׃ † וַתֵּבְךְּ עָלָיו שִׁבְעַת הַיָּמִים

,ei indicauit & ,ſeptima die in ,fuit Et .conuiuium eis fuit quibus

אֲשֶׁר־הָיָה לָהֶם [r] הַמִּשְׁתֶּה וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיַּגֶּד־לָהּ [r] שָׁתֶה

ſui populi filiis ænigma indicauit Et .eum coartabat quia

17 כִּי [s] הֵצִיקַתְהוּ וַתַּגֶּד הַחִידָה לִבְנֵי עַמָּהּ׃ [s] צוֹק

occumberet *ingrederemur* antequam ,ſeptima die in ciuitatis viri ei Dixeruntq́ue occumberet

18 † וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּטֶרֶם יָבֹא dulcius

:eis Dixitq́ue ?leone *præ forte* quid & ,melle *præ dulce* Quid :ſol fortius

הַחַרְסָה מַה־מָּתוֹק מִדְּבַשׁ וּמָה [t] עַז מֵאֲרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם [t] עָזַז

.meum ænigma inueniſſetis non ,mea vitula in araſſetis Niſi

לוּלֹא חֲרַשְׁתֶּם בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם חִידָתִי׃

venit ,Aſchelon in deſcendit & ,Domini ſpiritus eum ſuper *proſperè egit* Et

19 † וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיֵּרֶד אַשְׁקְלוֹן tulit exuuias

dedit & ,eorum *nonas veſtes* *cepit* & ,viros triginta eis ex percuſſit &

וַיַּךְ מֵהֶם שְׁלֹשִׁים אִישׁ [x] וַיִּקַּח אֶת־חֲלִיצוֹתָם [u] וַיִּתֵּן [u] נָכָה [x] לָקַח

domū aſcendit & ,eius *naſus* eſt ratus & : *ænigmatis indicatoribus* muratorias ijs qui indica-

הַחֲלִיפוֹת לַמַּגִּידִי הַחִידָה [y] וַיִּחַר אַפּוֹ [z] וַיַּעַל בֵּית uerātęnigma: ‖furor [y] חָרָה

.ei *fuerat ſocius* qui ;ſuo ſodali Simſon vxor fuit Et .ſui patris ſocietatem fecerat

20 אָבִיהוּ׃ † וַתְּהִי אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר רֵעָה לוֹ׃ [z] עָלָה

poſt dies aliquot *triticeæ

CAP. XV. טו

Simſon viſitauit & ,*triticorum** meſſis diebus in *diebus à* fuit Et

1 † וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קְצִיר [a] חִטִּים וַיִּפְקֹד שִׁמְשׁוֹן אֶת־ [a] חָנַט

meam vxorem ad Ingrediar :Dixitq́ue .caprarum hœdo cum ſuā vxorem permiſit ei vt intraret. tradidi [b] בּוֹא

אִשְׁתִּי בְגָדִי עִזִּים וַיֹּאמֶר [b] אָבֹאָה אֶל־אִשְׁתִּי

,eius pater Dixitq́ue .*intrandum ad* eius pater *eum dedit* nō & .cubiculū in

2 הֶחָדְרָה וְלֹא־נְתָנָהּ אָבִיהָ׃ † וַיֹּאמֶר אָבִיהָ׃ [c] רָעָה

non An .tuo ſodali eam *dedi* & ,eam odires odiendo quòd Dixi :dicendo pulchrior† eſt

אָמֹר אָמַרְתִּי כִּי־שָׂנֹא שְׂנֵאתָהּ וָאֶתְּנֶהָ [c] לְמֵרֵעֶךָ הֲלֹא

.illa pro tibi nunc Sit ?illa *præ bona* , minor eius ſoror† [d] הָיָה

אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה טוֹבָה מִמֶּנָּה [d] תִּהְיֶה־נָּא לְךָ תַּחְתֶּיהָ׃ ‖ſi fecero

Peliſtæis à ſemel ſum Innocēs :Simſon eis Dixitq́ue *faciens quia*

3 † וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן [e] נְקִיתִי הַפַּעַם מִפְּלִשְׁתִּים כִּי־אֶעֱשֶׂה [e] נָקָה

trecentas cepit &, Simſon iuit Et . malum eis cum ego

4 אֲנִי עִמָּהֶם רָעָה׃ † וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ־ [f] מֵאוֹת [f] מֵאָה

‖faces facem *titionem* poſuit &, caudam ad caudā vertit & ,*titiones* ‖accepit & ,vulpes

שׁוּעָלִים וַיִּקַּח לַפִּידִם [g] וַיֵּפֶן זָנָב אֶל־זָנָב [h] וַיָּשֶׂם לַפִּיד [g] פְּנֵה [h] שׁוּם facibus,

titionibus in ignem ſuccendit Et .medio in caudas duas inter vnam

5 אֶחָד בֵּין שְׁנֵי הַזְּנָבוֹת בַּתָּוֶךְ׃ † וַיַּבְעֵר־אֵשׁ בַּלַּפִּידִם

,ſegetem ad vſq; & aceruo ab ſuccendit & ;Peliſtinorū ſegetes in miſit &

וַיְשַׁלַּח בְּקָמוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיַּבְעֵר מִגָּדִישׁ וְעַד־קָמָה

vineas & oleas. ?hoc fecit Quis :Peliſtæi Dixeruntq́; .*oleam vineam* ad vſq; &

6 וְעַד־כֶּרֶם זָיִת׃ † וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים מִי עָשָׂה־זֹאת tulit

eam *dedit* & ,eius vxorem *cepit* quia ,Timni gener Simſon :dixerūt Et tradidit

וַיֹּאמְרוּ שִׁמְשׁוֹן חֹתַן הַתִּמְנִי כִּי לָקַח אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּנָהּ

eius patrem & ,eam cōbuſſerunt & , Peliſtæi aſcenderūt Et .eius ſodali

לְמֵרֵעֵהוּ [i] וַיַּעֲלוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ וְאֶת־אָבִיהָ [i] עָלָה

Nunquid *Quinimo* ?hoc ſicut *facietis* Si :Simſon eis Dixitq́ue .igni in facitis [k] עָשָׂה

7 בָּאֵשׁ׃ † וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אִם־ [k] תַּעֲשׂוּן כָּזֹאת כִּי אִם־ verè vindi-

ſuper coxa eos percuſſit Et .ceſſabo poſtea &, vobis *in me vindicaui* cabo de [l] נָקָה

8 נִקַּמְתִּי בָכֶם וְאַחַר אֶחְדָּל׃ † וַיַּךְ [l] אוֹתָם שׁוֹק עַל־

. Hetam petræ cacumine in manſit & ,deſcendit Et .magna plaga femur

יֶרֶךְ מַכָּה גְדוֹלָה וַיֵּרֶד וַיֵּשֶׁב בְּסָעִיף סֶלַע עֵיטָם׃

ſe extenderūt &, Iehudah in ſunt caſtrametati & ,Peliſtim aſcenderūt Et

9 † וַיַּעֲלוּ פְּלִשְׁתִּים [m] וַיַּחֲנוּ בִּיהוּדָה וַיִּנָּטְשׁוּ

?nos *ſuper* aſcendiſtis quid Vt : Iehudah *vir* Dixeruntq́ue .*maxilla* in

בַּלֶּחִי׃ † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יְהוּדָה לָמָּה עֲלִיתֶם עָלֵינוּ Lechi. viri aduerſus

quemadmodū ,ei *faciendum ad* ,aſcendimus Simſon *ligandum* Ad ,dixerūt Et Vt ligemus vt faciamus

וַיֹּאמְרוּ לֶאֱסֹר אֶת־שִׁמְשׁוֹן עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ כַּאֲשֶׁר

Iehudah de virorū millia tria deſcenderunt Et .nobis fecit

11 עָשָׂה לָנוּ׃ † וַיֵּרְדוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ מִיְּהוּדָה

quòd ,noſti Nónne :Simſon ad Dixeruntq́ue .Hetam petrę ſummitatē ad

אֶל־סְעִיף סֶלַע עֵיטָם וַיֹּאמְרוּ לְשִׁמְשׁוֹן הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי

dominantur nobis :eis Dixitq́ue ?nobis feciſti hoc *quid* Et ?Peliſtim *nos in dominantes*

מֹשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וּמַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם cur

Dixeruntq́; .eis feci ſic ,mihi fecerunt Quēadmodū

12 כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי כֵּן עָשִׂיתִי לָהֶם׃ † וַיֹּאמְרוּ

vt demus Dixitq́; .Peliſtinorū manu in te *dandum ad* ,deſcendimus te ligandū Ad :ei

לוֹ לֶאֱסָרְךָ יָרַדְנוּ [n] לָתֵת בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר contingatis

.vos me *in occurratis* forte ne ,mihi Iurate :Simſon eis

לָהֶם שִׁמְשׁוֹן הִשָּׁבְעוּ לִי פֶּן־תִּפְגְּעוּן בִּי אַתֶּם׃ ſed

te *dabimus* & ,te ligabimus ligando *quia* ,Non :dicendo ,ei dixerunt Et trademuſque

13 † וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵאמֹר לֹא כִּי־אָסֹר נַאְסְרְךָ וְנִתַּנְךָ

duobus in eū ligauerunt Et .te occidemus non occidēdo &, eorū manu in ſed

בְּיָדָם [o] וְהָמֵת לֹא נְמִיתֶךָּ וַיַּאַסְרוּהוּ בִּשְׁנֵים [o] מוּת

Ipſe .petra de eū fecerunt aſcēdere & ,nouis funibus

עֲבֹתִים חֲדָשִׁים [p] וַיַּעֲלֻהוּ מִן־הַסֶּלַע׃ † הוּא [p] עָלָה

proſperè egit & ,eius occurſum in *onarunt* Peliſtim & :*maxillam* ad vſque venit Lechi: vociferati ſūt venit

14 בָּא עַד־לֶחִי וּפְלִשְׁתִּים הֵרִיעוּ לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח

,fuit Et .Ephraim ipſi Iarden *tranſitum* Ghilhad cepit Et vada
5 † וַיִּלְכֹּד גִּלְעָד אֶת־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְאֶפְרָיִם וְהָיָה
:Ghilhad viri ei dicebant & :Tranſibo ,Ephraim *enaſores* dicebant *quòd* quando
כִּי יֹאמְרוּ פְלִיטֵי אֶפְרַיִם אֶעְבְּרָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי־גִלְעָד
Dic :ei Dicebantque .Non :dicebat Et ?tu Euphratæus Num es?
הַאֶפְרָתִי אָתָּה וַיֹּאמֶר לֹא׃ 6 † וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱמָר־
: ſic loqui *dirigebat* non & ; Siboleth dicebat & :Sciboleth nunc valebat
נָא שִׁבֹּלֶת וַיֹּאמֶר סִבֹּלֶת וְלֹא f יָכִין לְדַבֵּר כֵּן f כּוֹן
cecidit & :Iarden *tranſitus* ad eum iugulabant & ,eũ apprehendebant & in vadis
וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁחָטוּהוּ אֶל־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן g וַיִּפֹּל g נָפַל
.millia duo & quadraginta Ephraim de illo tempore in ceciderunt
בָּעֵת הַהִיא מֵאֶפְרַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אָלֶף׃
eſt mortuus & :annis ſex Iſrael Iphtach iudicauit Et
7 † וַיִּשְׁפֹּט יִפְתָּח אֶת־יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ שָׁנִים h וַיָּמָת h מוּת
.Ghilhad ciuitatibus i in eſt ſepultus ac ,Ghilhadites Iphtach i vna ex
יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי וַיִּקָּבֵר בְּעָרֵי גִלְעָד׃
.Berhlechem de Ibſan Iſrael eum poſt iudicauit Et
8 † וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אִבְצָן מִבֵּית לָחֶם׃
,foras miſit filias triginta & ;filij triginta ei *fuit* Et fuerunt
9 † וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שִׁלַּח הַחוּצָה
iudicauitque :foris de ſuis filiis adduxit filias triginta &
וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת i הֵבִיא לִבָנָיו מִן־הַחוּץ וַיִּשְׁפֹּט אֶת־ i בּוֹא
eſt ſepultus & ,Ibſan eſt mortuus Et .annis ſeptem Iſrael
יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים׃ 10 † וַיָּמָת אִבְצָן וַיִּקָּבֵר
Elon Iſrael eum poſt iudicauit Et .Bethlechem in
בְּבֵית לָחֶם׃ 11 † וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵילוֹן
.annis decem Iſrael iudicauitque :Zebulonites
הַזְּבוּלֹנִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים׃
terra in Aialon in eſt ſepultus & ,Zebulonites Elon eſt mortuus Et
12 † וַיָּמָת אֵילוֹן הַזְּבוּלֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּאַיָּלוֹן בְּאֶרֶץ
filius Habdon ,Iſrael cum poſt iudicauit Et .Zebulon
זְבוּלֻן׃ 13 † וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל עַבְדוֹן בֶּן־
,filij quadraginta ei *fuit* Et .Pirhathonites Hillel fuerunt
14 הִלֵּל הַפִּרְעָתוֹנִי׃ † וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעִים בָּנִים
:pullos ſeptuaginta ſuper equitantes filiorum filij triginta &
וּשְׁלֹשִׁים בְּנֵי בָנִים רֹכְבִים עַל־שִׁבְעִים עַיִר
.annis octo Iſrael iudicauitque
וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה שָׁנִים׃
,Pirhathõ in eſt ſepult^a ac ,Pirhathonites Hillel filius Habdõ eſt mortu^a Et
15 † וַיָּמָת עַבְדוֹן בֶּן־הִלֵּל הַפִּרְעָתוֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּפִרְעָתוֹן
.Hamalechitarum monte in ,Ephraim terra in
בְּאֶרֶץ אֶפְרַיִם בְּהַר הָעֲמָלֵקִי׃

CAP. XIII. יג

:DOMINI oculis in malum *faciendum ad* ,Iſrael filij addiderunt Et vt facerent
1 † וַיֹּסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל a לַעֲשׂוֹת b הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה a עָשָׂה b רוַע
.annis quadraginta Peliſtinorum manu in DOMINVS eos *dediſque* tradiditque
c וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים שָׁנָה׃ c נָתַן
eius nomẽ & ,Danitarũ familia de ,Sorah de vnus vir fuit Et
2 † וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
.peperit non & ,ſterilis eius vxor & ,Manoach
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃
Ecce :eam ad dixit & ,*mulierem* ad DOMINI angelus eſt cõſpectus Et mulieri,
3 † וַיֵּרָא d מַלְאַךְ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־ d רָאָה
.filium paries & ,concipies & :peperiſti non & ,ſterilis tu nunc
נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ e וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃ e הָרָה
ne & ,ſechar & ,vinum bibas ne & ,*nunc cuſtodite* nunc Et caue quæſo,
4 † וְעַתָּה f הִשָּׁמְרִי נָא f וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־ f שָׁתָה
paries & ,prægnans tu ecce Quia .immundum omne comedas
תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ 5 † כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ
Dei Nazaræus g quia :eius caput ſuper aſcendet non nouacula & ;filium g *ſeparatus*
בֵּן וּמוֹרָה h לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים
Iſrael ſeruare incipiet ipſe & :vtero ab puer erit
יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן וְהוּא g יָחֵל h לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
,ſuo viro dixit & ,mulier venit Et .Peliſtinorum manu de
6 † וַתָּבֹא i הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ i בּוֹא
aſpectus tanquã eius aſpectus & ,mea venit Dei Vir :dicendo
לֵאמֹר k אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה k יָרֵא
vnde ,vbi eum interrogaui non & :valde terribilis Dei angeli
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים k נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה k יָרֵא
.mihi indicauit non ſuum nomen & :*ipſe* eſſet:
l הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־l הִגִּיד לִי׃ l נֶגֶד
ne nunc & :filium paries & ,prægnans tu Ecce :mihi dixit Et es
7 † וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־ *
Nazarꝰ *quia ;immundum omne comedas ne & ,ſechar &, vinũ bibas *ſeparatus
תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא כִּי־נְזִיר

.ſuæ mortis diem ad vſque vtero ab puer erit Dei
אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
Obſecro vir ;mi domine *me* In :ait & ,DOMINVM ad Manoach orauit Et
8 † וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדֹנָי אִישׁ
iterum ,nos doceat & ,nos ad *adhuc* quæſo veniat ,miſiſti quem Dei
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ m וְיוֹרֵנוּ m יָרָה
naſcituro. Deus audiuit Et .*nato* puero faciamus quid
9 † מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָד׃ † וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
vocem ipſa & ;*mulierem* ad *adhuc* Dei angelus venit & :Manoach *voce in*
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ־ n הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא n הוּא
iterum vxorem eius; ſedebat erat .ea cum non eius vir Manoach & :agro in *ſedens*
יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃
:eum ad ait & ,ſuo viro nunciauit & ,cucurrit & ,mulier feſtinauit Et
10 † וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה n וַתָּרָץ o וַתַּגֶּד o לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו n רוּץ o נָגַד
mihi ‡illa .me ad ‡die in venit qui vir *me ad* eſt conſpectus Ecce
הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃
,virum ad venit & ;ſuam vxorem poſt Manoach iuit & ,Surrexitque
11 † וַיָּקָם p וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ p קוּם
‡es :ait Et ?mulierem ad ‡es locutus qui ,vir ‡te Num : ei dixit &
וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר
Sum. quod ;*tua verba* veniat Nunc :Manoach Dixitque .Ego
fermo tuus, אָנִי׃ 12 † וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־
?eius opus & ,pueri iudicium erit
יִּהְיֶה מִשְׁפַּט־הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃
quæ omnibus Ab :Manoach ad DOMINI angelus dixit Et
13 † וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־
caueat. egreditur quod omni De .*cuſtodiatur* ,mulierem ad dixi
14 אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֶר׃ † מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא
immũdũ omne & ;bibat ne ſechar & ,vinum & ,comedat nõ ,vini vite de
מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־ q תֵּשְׁתְּ וְכָל־טְמֵאָה q שָׁתָה
.cuſtodiat ,ei præcepi quod omne :comedat ne
אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־ r צִוִּיתִיהָ תִּשָּׁמֹר׃ r צָוָה
,te *nunc* Retineamus :DOMINI angelum ad Manoach Dixitque Retardemus
15 † וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ quæſo
angelus Dixitque .caprarum hœdum *tuas facies ad faciemus* & præparabimꝰ
וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃ 16 † וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ coram te
ſi & :tuo pane *in* comedam non ,me *retinueris* Si :Manoach ad DOMINI retardaueris
יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא s אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־ de
Manoach ſciebat non quia ;*eam facies aſcendere* DOMINO ,*aſcenſionem* feceris
תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ אֶל־ s אָכַל
ad Manoach Dixitque .*ipſe* DOMINI angelus quòd holocauſtũ, offeres eum eſſet.
17 † וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־ verbum tuũ, דְּבָרֶךָ
,*tua verba* venerit cũm ? tuum nomen Quod :DOMINI angelum ק
מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרֶיךָ interrogas de occultum?
.te, pſequemur honore & Tulit autem פְּלִי
18 וְכִבַּדְנוּךָ׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה p
Manoach *cepit* Et ?*mirabile* ipſum & ,meo nomine *in interrogabis* hoc obſtinationem, & obtulit
זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־ t פֶלְאִי׃ t וַיִּקַּח מָנוֹחַ p
.DOMINO petram ſuper *fecit aſcendere* & ;*munus* & ,caprarum hœdum לָקַח
אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה intuebantur.
.*videntes* eius vxor & ,Manoach & :faciendum ad fecit miraculum & cùm aſcenderet
וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ עָלָה
aſcendit & ,cælum in altare deſuper flamma *aſcendendo in* ,fuit Et intuebantur,
20 † וַיְהִי u בַּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל u עָלָה
,*videntes* eius vxor & ,Manoach & :altaris flamma in DOMINI angelus
מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ x וְאִשְׁתּוֹ x רֹאִים
angelus *adhuc* addidit non Et .terram in *ſuas facies* ſuper *cecidêrunt* & proſtrauerũt
21 וַיִּפְּלוּ y עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃ † וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ y נָפַל
,Manoach cognouit Tũc .eius *vxorem ad* &, Manoach *ad cõſpici* DOMINI ſe faciẽ ſuã
יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ vltra vt cõſpiceretur vxori eſſet.
ad Manoach Dixitque .*ipſe* DOMINI angelus quòd
22 כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ † וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
Dixitque .vidimus Deum quia ,moriemur Moriendo :ſuã vxorẽ
23 אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ † וַתֹּאמֶר z מוּת
ſuſcepiſſet non ,nos occidere DOMINVS voluiſſet Si : ſua vxor ei holocauſtũ, & oblationẽ, talia.
לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה z לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־לָקַח
,hæc omnia nobis oſtendiſſet nec ,*munus & aſcenſionem* noſtra manu de
מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה a יָלַד
mulier peperit Et .*iſta ſicut* nos feciſſet audire non tempus ſcđm & creuit
24 וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת׃ a † וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה
ei benedixit & ,puer *euaſit grandis* & ;Simſon eius nomen vocauit & ,filium
בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
caſtrametatione in eũ *agitare vices per* DOMINI ſpiritus Cœpitque .DOMINVS roborare caſtris
25 יְהוָה׃ b † וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־ b חָלַל
.Eſthaol inter & , Sorhah inter ,Dan
דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

Quia :Iphtach *legatos* ad Hammon filiorum rex Dixitque nuncios
13 † וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי־ tulit
Arnon ab ,Aegypto ex *eo ascendendo in* ,meam terram Israel *cepit*
לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן quando ascē
eas redde nunc & :Iarden ad vsque & ,Iabboc ad vsque & dit
וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֹתָם עָלָה[k]
ad *legatos* misit & ,Iphtrach adhuc addidit Et .pace *in* cum
בְשָׁלוֹם׃ 14 † וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־ nuncios
:Iphtach *dixit* Sic :ei Dixitque .Hammon filiorum regem dicit
מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃ 15 † וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח tulit
.Hammon filiorum terram & ,Moab terram Israel *cepit* Non
לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן׃ Sed cū ascen-
ad vsque *deserto in* Israel ambulauit &,Aegypto ex *eos ascendēdo in Quia* derent
16 † כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־ per desertum
legatos Israel Misitque .Cades in venit & ; Suph*mare *carectosum*,
יַם־סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ 17 † וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים׃ nuncios
audiuit non Et .*tua terra in quaso* Transeam :dicendo ,Edom regem ad Transibo per
אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע terram tuam.
manſitque :*voluit non* & ,miſit Moab regem ad etiam & ; Edom rex noluit:
מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלָח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב
terram circuiuit & ,*deserto in* ambulauit Et .Cades in Israel per desertū,
יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ׃ 18 † וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר[l] וַיִּסֹּב אֶת־אֶרֶץ סָבַב
,Moab terræ Solis ortu ab venitque :Moab terram & ,Edom
אֱדוֹם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב[m] וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב בּוֹא[m]
;Moab terminū in intrauerunt nec : Arnon *transitu in* sunt castrametati & trans
וַיַּחֲנוּ בְּעֵבֶר אַרְנֹן וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל מוֹאָב חָנָה[n]
legatos Israel Misitque .Moab terminus * Arnon quia *est
כִּי אַרְנֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ 19 † וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים nuncios
:Israel ei dixit & :Chesbon regem ,Emoræum regem Sichon ad
אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל
.meum locum ad vsque *tua terra in nunc* Transeamus Transeā ob-
נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי׃ secro per ter-
,suum terminū *in* transire Israelem Sichon credidit non Et ram tuam
20 † וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ per
;Iahas in sunt castrametati & ,suum populum omnem Sichon *collegit* sed congregauit
וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְיָהְצָה
Israel Deus DOMINVS *dedit* Et .Israel cum pugnauit & Tradiditque
וַיַּךְ אֹתָם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ 21 † וַיּוֹרֶשׁ[o] וַיִּתֵּן
possedit & :eos percussērūt & ,Israel manu in ei⁹ populū oēm & ,Sichon נָתַן[o]
וַיִּירַשׁ[p] יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִוא׃ נָכָה[p]
.ipsius terræ habitatoris Emoræi terram omnem Israel
וַיִּירְשׁוּ אֵת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מִאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק
,Iabboc ad vsq; & ,Arnon ab ,Emoræi terminum omnem possederunt Et
וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן׃ 23 † וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
tu & :Israel sui populi *faciebus* à Emoræum eiecit Israel facie
יִשְׂרָאֵל[q] הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה יָרַשׁ[q]
,tuus deus Chemos te faciet possidere quod Nonne ?eum possidebis
תִּירָשֶׁנּוּ׃ 24 † הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ
noſter Deus DOMINVS *fecit possidere *quod omne* & ? possidebis illud
אוֹתוֹ תִּירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ sic & quic-
tu bonus bonum num nunc Et .possidebimus illud ,*nostris faciebus* à quid *nos
מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ׃ 25 † וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה corā nobis,
cum est iurgatus iurgando num ?Moab rege Sippor filio Balac *pre* tu melior,
מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב[r] הָרֹב רָב עִם melior es
Israel *manendo* In .eos *in* pugnauit pugnando *an* ,Israel רוּב[r]
יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֹם נִלְחַם בָּם׃[s] 26 † בְּשֶׁבֶת aut contra
omnib⁹ in & ,*eius filiabus* in & ,Haroher in &,*eius filiabus* in &,Chesbon in Quando mā
בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־ sit
quare & ?annos trecentos † ,Arnon *manus super* * quæ ,ciuitatibus יָשַׁב[s]
הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ[t] מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ villis
peccaui non ego Et ?illo tempore in eruistis non * sunt iuxta
לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא׃ 27 † וְאָנֹכִי לֹא־חָטָאתִי terminos
DOMINVS iudicet:me *in* pugnando malum *mecum faciens* tu & ,tibi † per
וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי[x] רָעָה לְהִלָּחֶם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה מֵאָה[y] נָצַל
.Hammon filios inter & ,Israel filios inter ;diei iudex facis mihi
הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן׃ contra
quæ ,Iphtach verba *ad* Hammon filiorum rex audiuit non Et רוֹעַ[x]
28 † וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר
transiuit & ,DOMINI spiritus Iphtach super fuit Et .eum ad misit
שָׁלַח אֵלָיו׃ 29 † וְתִהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה[y] וַיַּעֲבֹר הָיָה[y]
,Ghilhad Mispeh * transiuit & .Menasseh & ,Ghilhad ad * ad
אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה גִּלְעָד
.Hammon filios † transiuit Ghilhad Mispeh de & † ad
וּמִמִּצְפֵּה גִּלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן׃

tradendo tra dideris *dederis dando* Si :ait & ,DOMINO votum Iphtach Vouitque

30 † וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתוֹן תִּתֵּן אֶת־ z
foribus è fuerit egressū quod,egrediēs erit Et :mea manu in Hāmon filios

31 בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי׃ † וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי cûm reuersus
,Hammon filiis à pace in *me redeundo in* ,meum occursum in meæ domus fuero
בֵּיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן offeram
transiuit Et .*ascensionem* illud *faciam ascendere* & ,DOMINO erit & in holocau-
וְהָיָה לַיהוָה[a] וְהַעֲלִיתִיהוּ עֹלָה׃ 32 † וַיַּעֲבֹר stum. עָיָה[a]
DOMINVS eos *dedit* & ;*eos in* pugnandum ad Hāmon filios ad Iphtach cum eis; tra-
יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה diditque
viginti ,Minith *te venire vsque* &, Aroher ab eos percussit Et .eius manu in vsquequo ve
בְּיָדוֹ׃ 33 † וַיַּכֵּם מַעֲרֹעֵר וְעַד־בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים nias in
sunt humiliati & :valde magna plaga,vinearum Abel ad vsque & ,ciuitates נָכָה[b]
עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְדוֹלָה מְאֹד וַיִּכָּנְעוּ
Mispah in Iphtach venit Et .Israel filiorum *faciebus* à Hammon filij facie
בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 34 † וַיָּבֹא יִפְתָּח הַמִּצְפָּה egrediebatur
,tympanis *in*,eius occursum in *egrediens* eius filia ecce & :suam domum ad eum
אֶל־בֵּיתוֹ וְהִנֵּה[c] בִתּוֹ יֹצֵאת לִקְרָאתוֹ[d] בְּתֻפִּים בְּנָה[d][c]
vel ,filius se ex ei † non :vnica ipsa tantum & ;choris *in* & erat
וּבְמְחֹלוֹת וְרַק הִיא יְחִידָה אֵין־לוֹ מִמֶּנּוּ בֵּן אוֹ חָלַל[e]
laceranit & ,eam *eum videre circa* ,fuit Et .filia eùm vidisset
בַּת׃ 35 † וַיְהִי כְּרָאוֹתוֹ[f] אֹתָהּ וַיִּקְרַע אֶת־ scidit
,me fecisti incuruare incuruando ,mea filia Ahah :ait & ,sua vestimenta רָאָה[f]
בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר אֲהָהּ בִּתִּי הַכְרֵעַ הִכְרַעְתִּנִי interturbātes
,DOMINVM ad meum os *patefeci* ego & :me *turbantibus in* fuisti tu & aperui
וְאַתְּ הָיִית בְּעֹכְרָי וְאָנֹכִי[g] פָּצִיתִי פִי אֶל־יְהוָה פָּצָה[g]
patefecisti ,mi Pater :eum ad Dixitque .*conuerti* potero non & retractare.
וְלֹא אוּכַל לָשׁוּב׃ 36 † וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָבִי פָּצִיתָה aperuisti
,tuo ore ex est egressū quēadmodū,mihi fac,DOMINVM *ad* tuum os Domino,
אֶת־פִּיךָ אֶל־יְהוָה עֲשֵׂה לִי כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיךָ
filiis de tuis inimicis de vltiones DOMINVS tibi fecit postquam
אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ יְהוָה נְקָמוֹת מֵאֹיְבֶיךָ מִבְּנֵי
verbum mihi Fiat :suum patrem ad Dixitque .Hammon
עַמּוֹן׃ 37 † וַתֹּאמֶל אֶל־אָבִיהָ יֵעָשֶׂה לִי הַדָּבָר dimitte
,montes super descendā & ,ibo & ,mensibus duobus me *à relaxa* : hoc virginitatem
הַזֶּה הַרְפֶּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֳדָשִׁים וְאֵלְכָה וְיָרַדְתִּי עַל־הֶהָרִים meā amicę
meæ *socias* & , ego *meas virginitates* super flebo & רֵעָה[h]
וְאֶבְכֶּה עַל־בְּתוּלָי אָנֹכִי[h] וְרֵעֹתָי׃ ורעותי
,ipsa iuit & :mensibus duobus eam dimisitque .Vade : ait Et
38 † וַיֹּאמֶר[i] לֵכִי וַיְשַׁלַּח אוֹתָהּ שְׁנֵי חֳדָשִׁים וַתֵּלֶךְ הִיא[i] הָלַךְ
.montes super *suas virginitates* super fleuit & ;eius *socia* & amicæ
וְרֵעוֹתֶיהָ[k] וַתֵּבְךְ עַל־בְּתוּלֶיהָ עַל־הֶהָרִים׃ virginitatem
,suum patrem ad est reuersa & ,mensium duorum *fine à* ,fuit Et suam בְּכָה[k]
39 † וַיְהִי[l] מִקֵּץ שְׁנַיִם חֳדָשִׁים[m] וַתָּשָׁב אֶל־אָבִיהָ circa finem
:virum cognouerat non ipsa & :vouerat quod suum votum *ei* fecit & קְצַץ[l]מִשּׁוּב[m]
וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת־נִדְרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהִיא לֹא־יָדְעָה אִישׁ de ea
ibunt dies in diebus A .Israel in *statutum* fuit & lex
40 † וַתְּהִי־[n]חָק בְּיִשְׂרָאֵל׃ Annuatim
quatuor ,Ghilhaditæ Iphtach filiam alloquendum ad Israel filiæ vadunt;
מִיָּמִים יָמִימָה תֵּלַכְנָה חָנָה[n]
בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל[p] לְתַנּוֹת[p] לְבַת־יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי אַרְבָּעַת הָיָה[m]
.anno in diebus חָקָק[o]
יָמִים בַּשָּׁנָה׃ תָּנָה[p]
יוֹם[q]

CAP. XII. יב

conuenit dixeruntque ;aquilonem ad transiuit & , Ephraim vir *est accitus* Et
1 † וַיִּצָּעֵק אִישׁ אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר צָפוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
non nos & ,Hammon filiis *in* pugnandum ad transisti Quare :Iphtach ad cum
לְיִפְתָּח מַדּוּעַ עָבַרְתָּ[r] לְהִלָּחֶם בִּבְנֵי־עַמּוֹן וְלֹנוּ לֹא
vt pergerem⁹ Dixitque .igni *in te super* cōburemus tuā domum?tecū *eundum ad*,vocasti tecum
נָקָרָא לָלֶכֶת עִמָּךְ בֵּיתְךָ נִשְׂרָף עָלֶיךָ בָּאֵשׁ׃ 2 † וַיֹּאמֶר הָלַךְ[a]
Hammon filij & ,me⁹ popul⁹ &,ego fui rixæ Vir :eos ad Iphtach vocaui
יִפְתָּח אֲלֵיהֶם אִישׁ רִיב הָיִיתִי אֲנִי וְעַמִּי וּבְנֵי־עַמּוֹן יָשַׁע[b]
.corum manu è me seruastis non & .vos *accini* & : valde seruaretis,
מְאֹד וָאֲוַעֵק אֶתְכֶם וְלֹא־[b]הוֹשַׁעְתֶּם אוֹתִי מִיָּדָם׃ manu
,mea *vola* in meam animā posui & ,*saluans tu* non quòd vidi Et שׁוֹם[c]
3 † וָאֵרָאֶה כִּי־אֵינְךָ מוֹשִׁיעַ[c] וָאָשִׂימָה נַפְשִׁי בְכַפִּי ואשימה
.mea manu in DOMINVS eos *dedit* & ;Hammon filios ad transiui & קָ
וָאֶעְבְּרָה אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדִי tradidit
cōgregauit Et ?me *in* pugnandū ad hac die me ad ascendistis quid vt Et contra
4 † וְלָמָּה[d] עֲלִיתֶם אֵלַי הַיּוֹם הַזֶּה לְהִלָּחֶם בִּי׃ עָלָה[d]
pcusserūt & :Ephraim cū pugnauit & ,Ghilhad viros omnes Iphtach נָכָה[e]
וַיַּכֵּם יִפְתָּח אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי גִלְעָד וַיִּלָּחֶם אֶת־אֶפְרַיִם[e] וַיַּכּוּ Abiecti
vos Ephraim *Euasores* :dixerunt quia ;Ephraim Ghilhad viri estis
אַנְשֵׁי גִלְעָד אֶת־אֶפְרַיִם כִּי אָמְרוּ פְלִיטֵי אֶפְרַיִם אַתֶּם
.Menasseh medio in ,Ephraim medio in Ghilhad
גִּלְעָד בְּתוֹךְ אֶפְרַיִם בְּתוֹךְ מְנַשֶּׁה׃

viri

ab בֹּוא עָלָה וַיַּעֲלוּ עַל־גַּג הַמִּגְדָּל׃ וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד־ 52
contra illud cõburẽdũ ad, turris oſtiũ ad vſq; ap,ppĩquauit & :eã *in* pugnabat & ,turrĩ
vt cõburet et c נָגַשׁ הַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד־פֶּתַח הַמִּגְדָּל לִשְׂרָפוֹ
molæ confregit cet caput ſuper *cunus* fragmen vna mulier proiecit Et .igni in
uicem בָּאֵשׁ׃ וַתִּשְׁלַךְ אִשָּׁה אַחַת פֶּלַח רֶכֶב עַל־רֹאשׁ 53
vocauit ad citò *clamauit* Et .eius *caluariam* quaſſauit & ;Abimelech
vel d רֶצַץ אֲבִימֶלֶךְ וַתָּר�ץ אֶת־גֻּלְגֻּלְתּוֹ׃ וַיִּקְרָא מְהֵרָה אֶל־ 54
רוץ arma ;me interfice & ,tuũ gladiũ Euagina :ei dixit & ,ſua *vaſa* portantẽ puerum
e כֶּלָה הַנַּעַר נְשָׂאוֹ כֵּלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹף חַרְבְּךָ וּמוֹתְתֵנִי
de me: ,eius puer eum perfodit Et .eum interfecit Mulier :*mihi* dicant fortè ne
f מוּת פֶּן־יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הָרָגָתְהוּ וַיִּדְקְרֵהוּ נַעֲרוֹ
vnuſquiſque esſet mortuus quòd Iſrael viri viderunt Et .eſt mortuus &
g קוֹם וַיָּמֹת׃ וַיִּרְאוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּי־מֵת 55
Deus Reddiditque .ſuum locum in *vir* abierunt & :Abimelech
h רוֹעַ אֲבִימֶלֶךְ וַיֵּלְכוּ אִישׁ g לִמְקֹמוֹ׃ וַיָּשֶׁב אֱלֹהִים 56
interficiendo ,ſuo patri fecerat quod ,Abimelech malum
Sechem virorum malum omne Et .ſuos fratres ſeptuaginta
שִׁבְעִים אֲחָיו׃ וְאֵת כָּל־רָעַת h אַנְשֵׁי שְׁכֶם 57
Iotham maledictio eos ad venit & :eorum caput in Deus reddidit
i שוב הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשָׁם וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם קִלְלַת יוֹתָם
.Ierubbaal filij
בֶּן־יְרֻבָּעַל׃

CAP. X. יוד

vt ſaltuum fa-ceret a יֹשַׁע filius Tholah Iſrael *ſaluandum ad* Abimelech poſt ſurrexit Et
1 וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ a לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל תּוֹלָע בֶּן־
de habitabat ‡ monte in ,Samir in *habitans* ipſe & ;Iſſachar ‡ vir ,Dodo filij Puah
פּוּאָה בֶּן־דֹּדוֹ אִישׁ יִשָּׂשכָר וְהוּא־יֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהָר
:annis tribus & viginti Iſrael Iudicauitque .Ephraim
2 אֶפְרָיִם׃ וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה
Iair eum poſt ſurrexit Et .Samir in eſt ſepultus & ,eſt mortuus &
3 וַיָּמָת וַיִּקָּבֶר בְּשָׁמִיר׃ וַיָּקָם אַחֲרָיו יָאִיר
.annis duobus & viginti Iſrael iudicauitque :Ghilhadites
הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃
;pullos triginta ſuper equitantes filij triginta ei *fuit* Et fuerunt
4 וַיְהִי לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים רֹכְבִים עַל־שְׁלֹשִׁים עֲיָרִים
quas ad vſque ,Iair Chauuoth ‡ vocabant *ipſis* :eis vrbes triginta &
‡ villas b חָיָה וַיִּקְרְאוּ b חַוֹּת יָאִיר עַד
* erant ,Iair eſt Mortuusque .Ghilhad terra in * quæ ,hanc diem
5 הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד׃ וַיָּמָת יָאִיר
faciendum ad ,Iſrael filij addiderunt Et .Chamon in eſt ſepultus &
vt facerent e עָשָׂה וַיִּקָּבֶר בְּקָמוֹן׃ וַיֹּסִפוּ e בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת 6
, Haſtaroth & ;Behalim ſeruierũtque ,DOMINI oculis in malũ
d רוַע הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת
& ,Moab diis & ,Sidon diis & ,Aram diis &
וְאֶת־אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת־אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֶת־ אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֶת
,DOMINVM dereliquerũt & :Peliſtim diisque ,Hammõ filiorum diis
furor cõtra c חָרָה אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְאֶת־אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת־יְהוָה
tradidit ; Iſrael *in* DOMINI *naſus* eſt Iratusque .ei ſeruierunt non &
וְלֹא עָבָדוּהוּ׃ וַיִּחַר־אַף יְהוָה c בְּיִשְׂרָאֵל 7
.Hammon filiorum manu in & , Peliſtim manu in eos *vendidit* &
וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד בְּנֵי עַמּוֹן׃
octo ,ipſo anno in Iſrael filios *perfregerunt* & ,detriuerunt Et
oppreſſerunt 8 וַיָּרֹעֲצוּ וַיְרֻצְצוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנָה הַהִיא שְׁמֹנֶה
*& ‡ erant trans ,Iarden *tranſitu in* ‡ qui ,Iſrael filios omnes ,annis decem *
עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֶת־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
Hãmon filij Tranſieruntque .Ghilhad in ‖ quæ Emoræi terra in ‖ eſt
9 בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד׃ וַיַּעַבְרוּ בְּנֵי־עַמּוֹן
cum domo *in* & ,Biniamin *in* & ,Iehudah *in* etiam pugnandum ad Iarden
אֶת־הַיַּרְדֵּן לְהִלָּחֶם גַּם־בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִן וּבְבֵית
affectus eſt filij clamauerunt Et .valde Iſrael *fuit* anguſtia & :Ephraim
f יָצַר אֶפְרָיִם f וַתֵּצַר לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד׃ וַיִּזְעֲקוּ בְּנֵי 10
dereliquimus quia & ,tibi Peccauimus :dicendo DOMINVM ad Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה לֵאמֹר חָטָאנוּ לָךְ וְכִי עָזַבְנוּ אֶת־
DOMINVS Dixitque .Behalim ſeruiuimus & ,noſtrum Deum
אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה 11
,Hãmon filiis à ,Emoræo ab & ,Aegyptiis ab Nonne :Iſrael filios ad
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא מִמִּצְרַיִם וּמִן־הָאֱמֹרִי מִן־בְּנֵי עַמּוֹן
oppreſſerũt ‡ Mahon &, Hamalec & ,Sidonim Et .Peliſtim à & ‡ qui
וּמִן פְּלִשְׁתִּים׃ וְצִידֹנִים וַעֲמָלֵק וּמָעוֹן לָחֲצוּ 12
?eorum manu de vos feci ſaluosque ,me ad clamaſtis & ,vos
g יֹשַׁע אֶתְכֶם וַתִּצְעֲקוּ אֵלַי g וָאוֹשִׁיעָה אֶתְכֶם מִיָּדָם׃

vt ſaluos faciam

ſaluent vos

CAP. XI. יא

mulieris filius *ipſe* & ,*virtute* potens erat Ghilhadites Iphtach Et
viribus, eratque meretricis: a יֶלֶד
1 וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה
creuerunt vxor peperit Et .Iphtach ipſum Ghilhad genueratque :*meritoria*
2 זוֹנָה a וַיֹּלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח׃ a וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־
expulerunt & ,vxoris filij *euaſerunt grandes* & : filios ei Ghilhad
גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת־
,noſtri patris domo in accipies hæreditatẽ Non :ei dixeruntque ,Iphtach
יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ
es. facie *faciebus* à Iphtach Fugitque .*tu* alterius mulieris filius ;quia
3 כִּי בֶן־אִשָּׁה אֲחֶרֶת אָתָּה׃ וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי
† boni : homines Iphtach ad ſunt collecti & :Tob † terra in mãſit & ,ſuorũ fratrũ
b יָשַׁב אֶחָיו b וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים
per aliquot dies pugnauerunt & ,*diebus à* fuit Et .eo cum ſunt egreſſi & , vacui
4 וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ
cùm pugnarent *pugnauerunt quemadmodum* ,fuit Et .Iſrael cum Hammon filij
5 בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ
perrexerunt *capiendum ad* ,Ghilhad ſeniores *iuerunt* & ,Iſrael cum Hammon filij
vt tollerent * boni. בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת־
Veni, eſto c הָיָה *eris* & , *Abi* :Iphtach ad Dixeruntque .Tob * terra de Iphtach
principem: cum filiis 6 וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה c וְהְיֵה
Iphtach Dixitque .Hammon *filios in* pugnabimus & :*ducem* in nobis
7 לָנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן׃ וַיֹּאמֶר יִפְתָּח
me expulſtis & , me habuiſtis odio vos Nonne :Ghilhad ſenioribus
d בּוֹא לִזְקֵנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי
quando ‡ eſt ?vobis ‡ anguſtia *quemadmodũ* ,*nunc* me ad veniſtis cur & ?mei patris domo è
e צוּר מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ d בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃
ſumus reuerſi nũnc Idcirco :Iphtach ad Ghilhad ſeniores Dixeruntque
vt venias pugnes cũ filiis 8 וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ
nobis eris &:Hammon *filios in pugnabis* & ,nobiſcum *ibis* & ,te ad
f הָיָה אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלָּחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן f וְהָיִיתָ לָנוּ
dux facitis cum filiis ſeniores ad Iphtach Dixitque .Ghilhad habitatoribus oĩbus *caput in*
9 לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃ וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי
,Hammon *filios in* pugnandũ ad me *vos facientes* reuerti Si : Ghilhad
g שוב גִּלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן
tradiderit ?*caput in* vobis ero ego ;*meas facies ad* eos DOMINVS *dederit* &
coram me, dux? audiat וּנְתָנָם יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אֲנִכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃
audiens ſit DOMINVS :Iphtach ad Ghilhad ſeniores Dixeruntque
10 וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ
.faciamus ſic ,tuum verbũ ſecundum non ſi ,nos inter
בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃
populus poſuerunt & ,Ghilhad ſenioribus cum Iphtach iuit Et
h שׂוּם 11 וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד h וַיָּשִׂימוּ הָעָם
ducem, principem. ſua verba omnia Iphtach eſt Locutusque .*ducẽ in* & ,*caput in* ſe ſuper eum
coram Domino nuncios אֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו
legatos Iphtach miſit Et .Miſpah in DOMINI *facies ad*
i בּוֹא 12 לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים
vt pugnes cõtra terram meam? veniſti quia ,tibi & mihi Quid :dicendo ,Hammon filiorum regem ad
אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וְלָךְ כִּי־בָאתָ i
?*mea terra in pugnandum ad* me ad
אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃

feciſtis regnare & ,feciſtis perfectione in & ,veritate in ſi nunc Et
16 אֶמֶן [1] † וְעַתָּה אִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם וַתַּמְלִיכוּ
,ei⁹ domo cū & ,Ierubbahal cum feciſtis bonum ſi & ,Abimelech
אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאִם־טוֹבָה עֲשִׂיתֶם עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ
pugnauit Quia .ei feciſtis eius manuum retributionē iuxta ſi &
17 וַאֲשֶׁר־נִלְחַם † אֲבִי עָלֵיכֶם וַיִּשְׁלֵךְ אֶת־נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד [m] וַיַּצֵּל
eruit & ,eminus ſuam animam proiecit & ,vobis *ſuper* meus pater pro à lōgè,
אֶתְכֶם מִיַּד מִדְיָן׃ † וְאַתֶּם [n] קַמְתֶּם עַל־בֵּית 18 קוּם [n]
domum *ſuper* ſurrexiſtis vos Et .Midian manu è vos contra
אָבִי הַיּוֹם וַתַּהַרְגוּ אֶת־בָּנָיו שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן
lapidē ſuper viros ſeptuaginta ,eius filios interfeciſtis & ,hodie mei patris
אֶחָת וַתַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־אֲמָתוֹ עַל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם
,Sechem *dominos* ſuper eius ancillę filiū Abimelech feciſtis regnare & :vnū viros
כִּי אֲחִיכֶם הוּא׃ † אִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם 19
feciſtis perfectione in & ,veritate in ſi Et .*ipſe* veſter frater quia eſt.
,Abimelech in lætemini :hac die eius domo cum & ,Ierubbahal cum
עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שִׂמְחוּ בַּאֲבִימֶלֶךְ
ignis egrediatur ,non ſi Et .vobis in ipſe etiam lætetur &
וְיִשְׂמַח גַּם־הוּא בָּכֶם׃ † וְאִם־אַיִן תֵּצֵא אֵשׁ 20
:Millo domum & ,Sechem *dominos* *comedat* & ,Abimelech de deuoret viros
מֵאֲבִימֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְאֶת־בֵּית מִלּוֹא
comedat & ,Millo domo de & ,Sechem *dominis* à ignis egrediatur & viris
וְתֵצֵא אֵשׁ מִבַּעֲלֵי שְׁכֶם וּמִבֵּית מִלּוֹא וְתֹאכַל אֶת־ deuoret
manſit & :Beer in abiit & ,fugit &, Iotham fugit Et .Abimelech
21 נוּס [o] אֲבִימֶלֶךְ׃ † [o] וַיָּנָס יוֹתָם וַיִּבְרַח וַיֵּלֶךְ בְּאֵרָה וַיֵּשֶׁב
ſuper Abimelech imperauit Et .ſui fratris Abimelech *faciebus* à ibi facie
22 שׁוּר [p] שָׁם מִפְּנֵי אֲבִימֶלֶךְ אָחִיו׃ † [p] וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־
malum ſpiritum Deus Miſitque .annis tribus Iſrael
23 רָעָה [q] יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ † [q] וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ רָעָה
Sechem *domini* ſunt præuaricati & :Sechem *dominos inter* & ,Abimelech inter viros viri
בֵּין אֲבִימֶלֶךְ וּבֵין בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּבְגְּדוּ בַּעֲלֵי־שְׁכֶם
,Ierubbahal filiorum ſeptuaginta iniuria *veniendum* Ad .Abimelech in vt veniret
24 בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ † לָבוֹא חֲמַס שִׁבְעִים בְּנֵי־יְרֻבַּעַל
quia ,eorum fratrem Abimelech ſuper *ponendum ad* ,eorum ſanguis & vt poneret
וְדָמָם לָשׂוּם עַל־אֲבִימֶלֶךְ אֲחִיהֶם אֲשֶׁר־הָרַג אוֹתָם וְעַל
,eius manus roborauerunt quia ,Sechem *dominos* ſuper & ,eos interfecit viros
בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֲשֶׁר־חִזְּקוּ אֶת־יָדָיו׃ † וַיָּשִׂימוּ לוֹ 25 שׂוּם [r]
Sechem *domini* ei Poſueruntque .ſuos fratres *occidendum ad* vt occideret viri
בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֲנָשִׁים בֹּגְדִים בּוֹ׃ † וַיֶּאֱרֹב לוֹ אֶת־כָּל־הָאִישׁ
tranſibat qui omnem *diripiebant* & ,montium *capita* ſuper inſidias cacumina
הָעֹבֵר עַל־יַד הַדֶּרֶךְ עֲלֵיהֶם וַיַּגִּדוּ לַאֲבִימֶלֶךְ׃ † וַיָּבֹא 26 prædabantur
Ghahal venit Et .Abimelech ipſi eſt nunciatum & : *via in* ea *ſuper* iuxta
גַּעַל בֶּן־עֹבֵד וְאֶחָיו וַיַּעַבְרוּ בִשְׁכֶם וַיִּבְטְחוּ־בּוֹ per viam:
eo in ſperaueruntque :Sechem in tranſierūt & ,eius fratres & ,Hebed filius
בַּעֲלֵי שְׁכֶם׃ † וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת־ 27 viri
vindemiauerunt & ,agrum in ſunt egreſſi Et .Sechem *domini*
כַּרְמֵיהֶם וַיִּדְרֹכוּ וַיַּעֲשׂוּ הִלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית inciderunt
.Abimelech maledixerunt & ,biberunt & ,comederunt & ;*ſuorum deorum* lætitias:
אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְקַלְלוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃ Dei ſui,
,Sechem quæ & ,Abimelech Quis :Hebed filius Ghahal dixit Et
28 וַיֹּאמֶר גַּעַל בֶּן־עֶבֶד מִי־אֲבִימֶלֶךְ וּמִי־שְׁכֶם
eius præpoſitus Zebul & ,Ierubbahal filius Nonne ei ſeruiamus quòd
כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן־יְרֻבַּעַל וּזְבֻל פְּקִידוֹ
nos ei ſeruiemus cur & :Sechem patris Chamor viris ſeruite
עִבְדוּ אֶת־אַנְשֵׁי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם וּמַדּוּעַ נַעַבְדֶנּוּ אֲנָחְנוּ׃
remouebo & ,mea manu in iſtum populum *dabit* quis Et dat
29 סוּר [v] וּמִי יִתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי † [v] וְאָסִירָה אֶת־
.egredere & ,tuum exercitum Auge :Abimelech † dixit Et ?Abimelech † quiſpiam
אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר לַאֲבִימֶלֶךְ רַבֶּה צְבָאֶךָ [x] וְצֵא׃ 30 יָצָא [x]
:Hebed filij Ghahal verba ciuitatis princeps Zebul audiuit Et
וַיִּשְׁמַע זְבֻל שַׂר הָעִיר אֶת־דִּבְרֵי גַּעַל בֶּן־עֶבֶד † furor
Abimelech ad *legatos* miſit Et .eius *naſus* eſt iratus & nuncios
31 חָרָה [y] אַפּוֹ׃ † [y] וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ
venientes eius fratres & ,Hebed filius Ghahal Ecce :dicendo ,dolo in veniunt
בָּתָרְמָה לֵאמֹר הִנֵּה גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו [z] בָּאִים בוֹא [z]
.te *ſuper* ciuitatem *anguſtiantes* ipſi ecce & ,Sechem in obſident
שְׁכֶמָה וְהִנָּם [a] צָרִים אֶת־הָעִיר עָלֶיךָ׃ contra
inſidiare & ;tecum ‖ qui populus & tu ,nocte ſurge nunc Et
32 צוּר [b] † וְעַתָּה קוּם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתָּךְ וְאָרַב
,*manicabis* .*ſolem* oriri *circa* manè *in* ,erit Et .agro in ‖ eſt
בַּשָּׂדֶה׃ † וְהָיָה בַבֹּקֶר כְּזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ תַּשְׁכִּים 33 quando oriē-
ſecum ‡ qui populus & ,ipſe *ecce* & :ciuitatem *ſuper* *vaſtabis* & tur ſol, ſur-
וּפָשַׁטְתָּ עַל־הָעִיר וְהִנֵּה־הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ ges,
grāſſaberis cōtra ſi‡eſt

egrediatur .tua manus inuenerit quod ſecundum ei facies &,te ad *egredientes*
יֹצְאִים אֵלֶיךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ׃
‡erat :noctu ſecum ‡ qui populus omnis & ,Abimelech ſurrexit Et
קוּם [c] contra 34 † וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ לָיְלָה
duces, eſt egreſſus Et .*capita* quatuor ,Sechem *ſuper* ſunt inſidiati &
* ad 35 † וַיֵּצְאוּ. וַיֵּצֵא עַל־שְׁכֶם אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃
,Abimelech ſurrexit & :ciuitatis portæ oſtiū *ſtetitque ,Hebed filiꝰ Ghahal
* erat גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ
Ghahal vidit Et .inſidiis de ſecum * qui populus &
descendit 36 † וַיַּרְא־גַּעַל וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִן־הַמְּאָרֵב׃
capitibus de *deſcendens* populus Ecce :Zebul ad ait & ,populum
cacuminibus אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־זְבֻל הִנֵּה־עָם יוֹרֵד מֵרָאשֵׁי
vides *videns* tu montium Vmbram :Zebul eum ad ait Et .montium
הֶהָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אֶת־[d] צֵל הֶהָרִים אַתָּה רֹאֶה
vt loquere- :dixit & ,*loquendum ad* Ghahal adhuc addidit Et .homines quaſi
tur, 37 † וַיֹּסֶף עוֹד גַּעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר descendunt
veniens *vnum* *caput* & ,terræ vmbilico *cum* de *deſcendentes* populus Ecce dux vnus
כִּבְאֲנָשִׁים׃ הִנֵּה־עָם יֹרְדִים מֵעָם טַבּוּר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ־אֶחָד בָּא venit
,Zebul eum ad Dixitque .Mehonenim *quercus* via de planiciei
38 מְדֹרַךְ אֵלוֹן מְעוֹנְנִים׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל
‡eſt dicebas: ‡ei ſeruiam⁹ quòd,Abimelech ‖Quis :*dices* quod ,tuum os ‡ nunc Vbi
אַיֵּה אֶפּוֹא פִיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעַבְדֶנּוּ ‖eſt
,nuuc obiecro Egredere ‡*eo in* ſpreuiſti quem ,populus ‡ iſte nonne ‡eſt
הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר־מָאַסְתָּה בּוֹ צֵא־נָא עַתָּה cum
;Sechem *dominorum* *facies* *ad* Ghahal eſt egreſſus Et .eo *in* pugna & coram viris
וְהִלָּחַמְתָּ בּוֹ׃ † וַיֵּצֵא גַּעַל לִפְנֵי בַּעֲלֵי שְׁכֶם 39 cum
,Abimelech eum eſt perſecutus Et .Abimelech *in* pugnauitque
40 וַיִּלָּחֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ † וַיִּרְדְּפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ
facie oſtium ad vſque multi vulnerati ceciderunt & :eius *faciebus* à fugit &
נוּס [e] נָפֵל [f] חָלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח [e] וַיָּנָס מִפָּנָיו [f] וַיִּפְּלוּ
Zebul expulit & ,Arumah in Abimelech manſit Et .portæ
41 † וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בָּארוּמָה וַיְגָרֶשׁ זְבֻל
.Sechem in *manendo à* eius fratres & ,Ghahal iptum
ne maneret וְאֶת־אֶחָיו [g] מִשֶּׁבֶת בִּשְׁכֶם׃ in ‡in
nunciauerunt & ;agrum ‡ populus eſt egreſſus &, craſtino à ,fuit Et
tulit 42 † וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה [h] וַיַּגִּדוּ diuiſit
tria in eos *dimidiauit* & ,populum *cepit* Et .Abimelech ipſi
43 לַאֲבִימֶלֶךְ׃ † [i] וַיִּקַּח אֶת־הָעָם [k] וַיְחַצֵּם לִשְׁלֹשָׁה לָקַח [k] חָצָה
egrediebatur de *egrediens* populus ecce & ,vidit & :agro in eſt inſidiatus & ,capita
רָאשִׁים [l] וַיֶּאֱרֹב בַּשָּׂדֶה [l] וַיַּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן־ aduerſus
,Abimelech Et .eos percuſſit & ,eos *ſuper* ſurrexit & ;ciuitate
הָעִיר [m] וַיָּקָם עֲלֵיהֶם [n] וַיַּכֵּם׃ † וַאֲבִימֶלֶךְ [m] קוּם
:ciuitatis portæ oſtium ad ſteterūt & ,*vaſtauerunt* ,ſecum ‖quæ capita & ‖erāt
נָכָּה [n] grāſſati ſunt
וְהָרֹאשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר *grāſſati ſunt
.eos percuſſerunt & ,agro in ‡ qui omnes *ſuper* *vaſtauerunt* * capita duo & aduerſus
וּשְׁנֵי הָרֹאשִׁים פָּשְׁטוּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיַּכּוּם׃ ‡erant
cepit & ,illa die tota ciuitatē *in* pugnauit Abimelech Et contra
45 † וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כָּל הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת־
‡erat ,vrbem diruit & ,interfecit ea in ‡ qui populum ac ,vrbem
הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הָרָג [o] וַיִּתֹּץ [o] אֶת־הָעִיר
ſeminauit in ea ſal. Sechem turris *domini* omnes audierunt Et .*ſale* eam *conſeuit* &
viri וַיִּזְרָעֶהָ מֶלַח׃ † וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם 46 נָגַד [p]
,Abimelech ipſi eſt Nũciatũq; .Bethelberith arcem ad venerunt & viri
עֲלָה [q] in monte 47 † וַיֵּאָסְפוּ אֶל־צְרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית׃ † [p] וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ
*erat aſcendit Et .Sechem turris *domini* omnes eſſent cōgregati quòd
tulit 48 † [q] וַיַּעַל כִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם׃
*cepit & :ſecum * qui populus omnis & ipſe ,Salmon *montem* Abimelech
אֲבִימֶלֶךְ הַר־צַלְמוֹן הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּקַּח
arboris, ,*lignorum* ramum præcidit & ,ſua manu in ſecures Abimelech
שׁוּךְ [r] ‖erat אֲבִימֶלֶךְ אֶת־הַקַּרְדֻּמוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת [r] שׁוֹבַת עֵצִים
‖ qui populum ad dixitque :ſuū humerū ſuper poſuit & ,eū portauit &
נָשָׂא [s] שׂוּם וַיָּשֶׂם עַל־שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם אֲשֶׁר [s]
.ego ſicut facite ,feſtinate : feci vidiſtis Quod :ſecum
רָאָה [t] עָשָׂה [v] עַמּוֹ מַהֵר [t] רְאִיתֶם עָשִׂיתִי מַהֲרוּ [v] עֲשׂוּ כָמוֹנִי׃
iuerunt & ,ſuum ramum *vir* populus omnis etiam præciderunt Et
vnuſquiſque 49 † וַיְכָרְתוּ גַם־כָּל־הָעָם אִישׁ שׁוֹכֹה וַיֵּלְכוּ
iuxta cum eis *ſuper* combuſſerūt & ,arcem *ſuper* poſuerunt & ,Abimelech poſt
יָצַת [v] viri אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַצְּרִיחַ וַיַּצִּיתוּ [v] עֲלֵיהֶם אֶת־
Sechem turris *domini* omnes etiam ſunt mortui & :igni *in* arcem
מוּת [x] הַצְּרִיחַ בָּאֵשׁ [x] וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל־אַנְשֵׁי מִגְדַּל־שְׁכֶם
ad Abimelech iuit Et .mulieres & viri mille fere
50 כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃ † וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל־
.eam cepit & ,Thebes *in* eſt caſtrametatus & :Thebes
contra תֵּבֵץ [y] וַיִּחַן [y] בְּתֵבֵץ וַיִּלְכְּדָהּ׃ חָנָה [y]
omnes illuc fugerunt & ;ciuitatis medio in erat fortis turris Et נוּס [z]
51 † [z] וּמִגְדַּל עֹז הָיָה בְּתוֹךְ־הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל־

omne iuxta,Ghidhō Ierubbahal domo cū misericordiá fecerunt Nec
35 † וְלֹא־עָשׂוּ חֶסֶד עִם־בֵּית יְרֻבַּעַל גִּדְעוֹן כְּכָל־
.Israel cum fecerat quod bonum
הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה עִם־יִשְׂרָאֵל׃

CAP. IX. ט

Perrexit autē ;suæ matris fratres ad Sechem in Ierubbahal filius Abimelech *iuit* Et
1 † וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יְרֻבַּעַל שְׁכֶמָה אֶל־אֲחֵי אִמּוֹ
,suæ matris patris domus familiam omnem ad & ,eos ad est locutusque
obsecro virorum וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם וְאֶל־כָּל־מִשְׁפַּחַת בֵּית־אֲבִי אִמּוֹ
dominorum omnium auribus in *nunc* Loquimini : dicendo
melius vt dominentur vobis vt dominetur vobis memento te sum. 2 לֵאמֹר׃ † דַּבְּרוּ־נָא בְּאָזְנֵי כָל־בַּעֲלֵי
omnes viri septuaginta *vos in dominari an* vobis *bonum* Quid :Sechem
שְׁכֶם מַה־טּוֹב לָכֶם הִמָּשֵׁל בָּכֶם שִׁבְעִים אִישׁ כָּל
quòd *recordabimini &* ?vnus vir *vos in dominari* an ,Ierubbahal filij
בְּנֵי יְרֻבַּעַל אִם־מֹשֵׁל בָּכֶם אִישׁ אֶחָד וּזְכַרְתֶּם כִּי־
.*ego* vestra caro & ,vestrum os
עַצְמְכֶם וּבְשַׂרְכֶם אָנִי׃
de eo virorum *dominorum* omnium auribus in *eo super* eius matris fratres sunt locuti Et
3 † וַיְדַבְּרוּ אֲחֵי־אִמּוֹ עָלָיו בְּאָזְנֵי כָל־בַּעֲלֵי
post eorum cor se inclinauit & : ista verba omnia Sechem
a נָטָה שְׁכֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה b וַיֵּט לִבָּם אַחֲרֵי
ei dederunt Et .*ipse* noster Frater :dixerunt quia ;Abimelech
4 אֲבִימֶלֶךְ כִּי אָמְרוּ אָחִינוּ הוּא׃ b † וַיִּתְּנוּ־לוֹ
eis *in* conduxit mercede & ;Bahalberith domo e argenteos septuaginta
שִׁבְעִים כֶּסֶף מִבֵּית בַּעַל בְּרִית וַיִּשְׂכֹּר בָּהֶם
.eum post iuerunt & ;*lenes* & ,vacuos viros Abimelech
אֲבִימֶלֶךְ אֲנָשִׁים רֵיקִים וּפֹחָזִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃
,suos fratres interfecit & ,Hophrah in sui patris domum ‡ venit Et
c בוא 5 † וַיָּבֹא בֵית־אָבִיו c עָפְרָתָה וַיַּהַרֹג אֶת־אֶחָיו
remansit Et .vnum lapidem super viros septuaginta Ierubbahal filios
d יתר בְּנֵי יְרֻבַּעַל שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן אֶחָת d וַיִּוָּתֵר
.se abscondit quia ,paruus Ierubbabal filius Iotham
יוֹתָם בֶּן־יְרֻבַּעַל הַקָּטֹן כִּי נֶחְבָּא׃
congregati viri iuxta quercū statuæ, ;Millo domus omnis & ,Sechem *domini* omnes *sunt colletti* Et
6 † וַיֵּאָסְפוּ כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְכָל־בֵּית מִלּוֹא
,*sita planitie cum* regem in Abimelech fecerunt regnare & ,iuerunt &
e יצב וַיֵּלְכוּ וַיַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ לְמֶלֶךְ עִם־אֵלוֹן e מַצֵּב
† erat perrexit, vertice ‡stetit & ,*iuit* & ,Iotham ipsi nunciauerunt Et .Sechem in † quæ
7 אֲשֶׁר בִּשְׁכֶם׃ † וַיַּגִּדוּ לְיוֹתָם וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲמֹד
dixit & ;clamauitque ,suam vocem leuauit & :Gherizim montis *capite* in
f נשא בְּרֹאשׁ הַר־גְּרִזִים f וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר
viri .Deus vos *ad* audiat & ,Sechem *domini* me *ad* Audite :eis
לָהֶם שִׁמְעוּ אֵלַי בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְיִשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱלֹהִים׃
dixeruntque :regem se super vngendum ad ligna iuerunt Eundo
8 † הָלוֹךְ הָלְכוּ הָעֵצִים לִמְשֹׁחַ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמְרוּ
: oliua eis Dixitque .nos super Regna : oliuæ
מלכה לזית מָלְכָה עָלֵינוּ׃ 9 † וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזַּיִת
derelinquam per honorificant vt promoueat ,deos *honorificabũt* me *in* qua ,meam pinguedinem *faciam cessare* Nunquid
הֶחְדַּלְתִּי אֶת־דִּשְׁנִי אֲשֶׁר־בִּי יְכַבְּדוּ אֱלֹהִים
:ligna super *promouendum ad* ,vadam & ;homines &
וְאֲנָשִׁים וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־הָעֵצִים׃
.nos super regna ,tu *Vade* : ficum ad ligna Dixeruntque
Veni derelinquam 10 † וַיֹּאמְרוּ הָעֵצִים לַתְּאֵנָה לְכִי אַתְּ מָלְכִי עָלֵינוּ׃
,meam dulcedinem *faciam cessare* Num : ficus eis dixit Et
vt ,pmoueat 11 † וַתֹּאמֶר לָהֶם הַתְּאֵנָה הֶחְדַּלְתִּי אֶת־מָתְקִי
:ligna super *promoueri* vadam & ;optimum meum fructum &
וְאֶת־תְּנוּבָתִי הַטּוֹבָה וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־הָעֵצִים׃
.nos super regna ,tu *Vade* : vitem ad ligna Dixeruntque
Veni מלכי derelinquam 12 † וַיֹּאמְרוּ הָעֵצִים לַגֶּפֶן לְכִי־אַתְּ מָלְכִי עָלֵינוּ׃
,meum mustum *faciam cessare* Num : vitis eis dixit Et
quod lætificat vt ,pmoueat rhamnum: 13 † וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגֶּפֶן הֶחְדַּלְתִּי אֶת־תִּירוֹשִׁי
super *promoueri* ibo & ,homines & deum *lætificans*
הַמְשַׂמֵּחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־
:*carduum* ad ligna omnia dixerunt Et ?ligna
הָעֵצִים׃ 14 † וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵצִים אֶל־הָאָטָד
.nos super regna , tu *Vade*
Veni rhamnus g הָלַךְ g אַתָּה מְלֹךְ־עָלֵינוּ׃
vos veritate in Si : ligna ad *carduus* dixit Et
15 † וַיֹּאמֶר הָאָטָד אֶל־הָעֵצִים אִם בֶּאֱמֶת אַתֶּם
:mea vmbra in *confidite* ,venite ,vos super regem in me *vngentes*
vngitis sperate משְׁחִים אֹתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם h בֹּאוּ i חֲסוּ בְצִלִּי
cedros *peredat* & ,*carduo* de ignis egrediatur ,non si &
h בוא i חסה וְאִם־אַיִן k תֵּצֵא אֵשׁ מִן־הָאָטָד וְתֹאכַל אֶת־אַרְזֵי
rhamno, deuoret .Lebanon
k יצא הַלְּבָנוֹן׃

.ciuitatis viros interfecit & ;diruit Penuel turrim Et
17 † וְאֶת־מִגְדַּל פְּנוּאֵל נָתַץ וַיַּהַרֹג אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר׃
quos viri *Vbi* : Salmunnah ad & ,Zebach ad Dixitque Quales erāt
18 † וַיֹּאמֶר אֶל־זֶבַח וְאֶל־צַלְמֻנָּע אֵיפֹה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר Qualis tu, tales &
formā secundū vnus ;ipsi *sicut tu Sicut* :dixerunt Et ?Thabor in interfeciſtis
הָרַגְתֶּם בְּתָבוֹר וַיֹּאמְרוּ כָּמוֹךָ כְּמוֹהֶם אֶחָד כִּרְאַר
Viuit .*ipsi* meæ matris filij ,mei Fratres : ait Et .regis filiorum fi erat.
19 בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ † וַיֹּאמֶר אַחַי בְּנֵי־אִמִּי הֵם v חַי־ erant.
.vos occiderem non ,eos feciſſetis viuere *vtinam* ,DOMINVS v חָיָה
יְהוָה לִי הֲחִיֹתֶם אוֹתָם לֹא הָרַגְתִּי אֶתְכֶם׃ fi
eduxit non Et .eos interfice ,Surge :suo primogenito Iether Dixitque
20 † וַיֹּאמֶל לְיֶתֶר בְּכוֹרוֹ קוּם הֲרֹג אוֹתָם וְלֹא־שָׁלַף
.puer *ipse* adhuc quia ,timebat quia ,ſuum gladium puer erat
הַנַּעַר חַרְבּוֹ כִּי יָרֵא כִּי עוֹדֶנּוּ נָעַר׃
quia ,nos *in irrito* & ,tu Surge : Salmunnah & ,Zebach Dixitque occide
21 † וַיֹּאמֶר זֶבַח וְצַלְמֻנָּע קוּם אַתָּה וּפְגַע־בָּנוּ כִּי
& ,Zebach interfecit & ,Ghidhon Surrexitque .eius fortitudo vir sicut
כְאִישׁ גְּבוּרָתוֹ x וַיָּקָם גִּדְעוֹן וַיַּהַרֹג אֶת־זֶבַח וְאֶת־ x קוּם
.eorum camelorum collis in ‡ quæ ,lunulas *cepitque* : Salmunnah tulitque ‡ erant
צַלְמֻנָּע y וַיִּקַּח אֶת־הַשַּׂהֲרֹנִים אֲשֶׁר בְּצַוְּארֵי גְמַלֵּיהֶם׃ y לָקַח
etiam *nos in* Dominare : Ghidhon ad Israel vir *Dixeruntque* Dixitque
22 † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּדְעוֹן מְשָׁל־בָּנוּ גַּם־ nobis
manu de nos saluasti quia ;tui filij filius etiam,tuus filius etiam ,tu
אַתָּה גַּם־בִּנְךָ גַּם בֶּן־בִּנְךָ כִּי z הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד z יָשַׁע
ego dominabor Non : Ghidhon eos ad dixit Et .Midian
23 מִדְיָן׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם גִּדְעוֹן לֹא־אֶמְשֹׁל אֲנִי
dominabitur DOMINVS : *vos in* meus filius dominabitur nec ;*vos in* vobis:
בָּכֶם וְלֹא־יִמְשֹׁל בְּנִי בָּכֶם יְהוָה יִמְשֹׁל
vobis à Postulabo : Ghidhon eos ad Dixitque .*vos in* vobis.
24 בָּכֶם׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם גִּדְעוֹן אֶשְׁאֲלָה מִכֶּם
aureæ inaures quia ;*sui spolij* inaurem *vir* mihi date & ,postulationem vnusquisque spoliorū suorum;
שְׁאֵלָה a וּתְנוּ־לִי אִישׁ נֶזֶם שְׁלָלוֹ כִּי־נִזְמֵי זָהָב a נָתַן
.*ipsi* Ismahelitæ quia ,eis * erant
לָהֶם כִּי יִשְׁמְעֵאלִים הֵם׃ * erant. quisque
piecerūt & ,vestimentum exrenderunt & .dabimus Dando : dixerunt Et spoliorū suorum.
25 † וַיֹּאמְרוּ נָתוֹן נִתֵּן וַיִּפְרְשׂוּ אֶת־הַשִּׂמְלָה וַיַּשְׁלִיכוּ
inaurium pondus fuit Et .*sui spolij* inaurem *vir* ibi aurearum, præter lunulas,
26 שָׁמָּה אִישׁ נֶזֶם שְׁלָלוֹ׃ † וַיְהִי מִשְׁקַל נִזְמֵי b מֵאָה
præ solùm ,aureorum septingentorum & ,mille ,postulauerat quas ,*auri* monilia, vestes purpureas, *erant præter torques, ‡erant ex eo posuit
הַזָּהָב אֲשֶׁר שָׁאָל אֶלֶף וּשְׁבַע־ b מֵאוֹת זָהָב לְבַד מִן־
reges super * quæ ,*purpuræ vestibus* & ,*collaribus* & ,*lunulis*
הַשַּׂהֲרֹנִים וְהַנְּטִפוֹת וּבִגְדֵי הָאַרְגָּמָן שֶׁעַל מַלְכֵי
.corum camelorum collis in ‡ quæ ,*torquibus præ solùm* & ,Midian
מִדְיָן וּלְבַד מִן־הָעֲנָקוֹת אֲשֶׁר בְּצַוְּארֵי גְמַלֵּיהֶם׃
sua ciuitate in illud *statuit* & ,Ephod Ghidhon *illud* fecit Et
27 † וַיַּעַשׂ c אֹתוֹ גִּדְעוֹן לְאֵפֹד d וַיַּצֵּג אֹתוֹ בְעִירוֹ d עָשָׂה c יָצַג
fuitque :ibi eum post Israel omnis sunt fornicati & :Hophrah in
בְּעָפְרָה e וַיִּזְנוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו שָׁם וַיְהִי e זָנָה
.*laqueum* in eius domi & ,Ghidhon offendiculū.
לְגִדְעוֹן וּלְבֵיתוֹ f לְמוֹקֵשׁ׃ f יָקֵשׁ
addiderunt non & ;Israel *filiorum facies* ad Midian est humiliatus Et coram filiis
28 † וַיִּכָּנַע מִדְיָן לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָסְפוּ
diebus in annis quadraginta terra quieuitque : suum caput *elevare* vt eleuarent
לָשֵׂאת רֹאשָׁם וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּימֵי g נָשָׂא g
.sua domo in mansit & ,Ioas filius Ierubbahal abiit Et .Ghidhon
גִדְעוֹן׃ 29 † וַיֵּלֶךְ יְרֻבַּעַל בֶּן־יוֹאָשׁ וַיֵּשֶׁב בְּבֵיתוֹ׃
quia : *eius femur egredientes* filij septuaginta fuerunt Ghidhon ipsi Et qui egressi sunt de femore suo, plures
30 † וְלְגִדְעוֹן הָיוּ שִׁבְעִים בָּנִים יֹצְאֵי יֶרֶךְ כִּי־
.ei fuerunt *multæ* vxores
נָשִׁים רַבּוֹת הָיוּ לוֹ׃
;filium ipsa etiam ei peperit ,Sechem in ‡ quæ ,eius *pellex* Et concubina ‡ erat
31 † וּפִילַגְשׁוֹ אֲשֶׁר בִּשְׁכֶם יָלְדָה־לּוֹ גַּם־הִיא בֶּן
Ghidhon est mortuus Et .Abimelech eius nomen posuit &
h שום אֲבִימֶלֶךְ׃ h וַיָּשֶׂם אֶת־שְׁמוֹ 32 † וַיָּמָת i מות גִּדְעוֹן׃ i
sui patris Ioas sepulchro in est sepultusque : bona *canitie* in Ioas filius senectute
בֶּן־יוֹאָשׁ בְּשֵׂיבָה טוֹבָה וַיִּקָּבֶר בְּקֶבֶר יוֹאָשׁ אָבִיו
esset mortuus *quemadmodum* , fuit Et .Hezri patris Hophrah in cùm
33 בְּעָפְרָה אֲבִי הָעֶזְרִי׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁל מֵת
:Behalim post sunt fornicati & ;Israel filij sunt reuersi & , Ghidhon
גִּדְעוֹן וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
.*deum in* Bahalberith sibi posuerunt & pro deo.
וַיָּשִׂימוּ לָהֶם בָּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים׃
,sui Dei DOMINI Israel filij sunt recordati non Et
34 † וְלֹא זָכְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
.circuitu à suorum inimicorum omnium manu de eos *eruentis* qui eruit lin
k נצל הַמַּצִּיל אוֹתָם מִיַּד כָּל־אוֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב׃

CAP. VIII. ח

viri — fecisti hoc *verbum* Cur : Ephraim *vir* eum ad dixerunt Et
1 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אֶפְרַיִם מָה־הַדָּבָר הַזֶּה h עָשִׂיתָ
vt non vocares nos pergeres contra fortiter. — ?Midian *in* pugnandum ad *ibas* cùm *nobis vocandum non ad* ,nobis
לָנוּ לִבְלְתִּי קְרֹאות לָנוּ כִּי הָלַכְתָּ לְהִלָּחֵם בְּמִדְיָן
fortitudine in secum iurgauerunt &
וַיָּרִיבוּן אִתּוֹ בְּחָזְקָה :
melior est racemus — *bonum* nonne ? vos sicut nunc feci Quid : eos ad Dixitque
2 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה־עָשִׂיתִי עַתָּה כָּכֶם הֲלֹא טוֹב
?Abihezer vindemia *pra* Ephraim *racemi*
עֹלְלוֹת אֶפְרַיִם מִבְּצִיר אֲבִיעֶזֶר :
tradidit — ,Horeb ,Midian principes Deus *dedit* vestra manu In
3 † בְּיֶדְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב
keniuit — se *remisit* Tunc ?vos sicut facere potui quid & : Zeeb &
וְאֶת־זְאֵב וּמָה־יָּכֹלְתִּי עֲשׂוֹת כָּכֶם אָז i רָפְתָה
ab eo, quãdo locutus est — .hoc verbum *ipsum loquendo in* ,*eo desuper* eorum spiritus
רוּחָם מֵעָלָיו בְּדַבְּרוֹ הַדָּבָר הַזֶּה :
trecenti & ,ipse transiens ,Iarden ad Ghidhon venit Et
4 † וַיָּבֹא גִדְעוֹן הַיַּרְדְּנָה עֹבֵר הוּא וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
erant — viris Dixitque .persequentes & ,lassi secum *qui* viri
* אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ עֲיֵפִים וְרֹדְפִים
obsecro — ;meis pedibus *in* qui populo panis tortas *nunc* Date : Succoth
5 † וַיֹּאמֶר לַאֲנְשֵׁי
* est cum — reges Salmunnah & ,Zebach *post persequens* ego & :*ipsi* lassi quia
סֻכּוֹת k הְנוּ־נָא כִּכְּרוֹת לֶחֶם לָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָי
k נָתַן — sunt: persequor — Dixeruntque ,Zebach palma Num : Succoth principes Dixitque .Midian
כִּי־עֲיֵפִים הֵם וְאָנֹכִי רֹדֵף אַחֲרֵי זֶבַח וְצַלְמֻנָּע מַלְכֵי
l כָּפַף — * est vt — ?panem tuo exercitui demus *quod* ,tua manu in * nunc Salmunnah &
מִדְיָן : † וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי סֻכּוֹת l הֲכַף זֶבַח
cùm tradidit — & ,Zebach Dominvs *dando in* Idcirco : Ghidhon Dixitque
וְצַלְמֻנָּע עַתָּה בְיָדֶךָ כִּי־נִתֵּן לִצְבָאֲךָ לָחֶם :
m נָתַן — n רוש — & ,deserti spinis *cum* vestram carnẽ triturabo *&* ,mea manu in Salmunnah
7 † וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן לָכֵן m בְּהָתֵת יְהוָה אֶת־זֶבַח וְאֶת־
,Penuel inde ascendit Et .tribulis *cum &*
צַלְמֻנָּע n בְּיָדִי וְדַשְׁתִּי אֶת־בְּשַׂרְכֶם אֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר
o עָלָה — Penuel homines ei responderunt & : hoc secundũ eos ad est locutus &
8 † וַיַּעַל מִשָּׁם o פְּנוּאֵל :
p עָנָה — etiam Dixitque .Succoth viri responderunt sicut
וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כְּזֹאת p וַיַּעֲנוּ אֹתוֹ אַנְשֵׁי פְנוּאֵל
Cũ reuersus fuero — diruam ,pace in *me reuertendo In* :dicendo ,Penuel hominibus
כַּאֲשֶׁר עָנוּ אַנְשֵׁי סֻכּוֹת :
q נָתַץ — † erant qui remãserãt omnibus castris — eorũ castra & ,Carcor in † Salmunnah & ,Zebach Et .hanc turrim
9 † וַיֹּאמֶר גַּם־
לְאַנְשֵׁי פְנוּאֵל לֵאמֹר בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם q אֶתֹּץ אֶת־
† orientis: qui ceciderãt fuerunt virorum educentium per viam tabernaculis castra. — *castrametatione omni* ex *residui* omnes ,millia quindecim ferme eis cum
הַמִּגְדָּל הַזֶּה : † וְזֶבַח וְצַלְמֻנָּע בְּקַרְקֹר וּמַחֲנֵיהֶם
עִמָּם כְּחָמֵשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף כָּל הַנִּוֹתָרִים מִכֹּל מַחֲנֵה
educentis viri millia viginti & centum *cadentes* & :Chedem † filiorũ
בְּנֵי־קֶדֶם וְהַנֹּפְלִים מֵאָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף אִישׁ שֹׁלֵף
,*tentoriis* in habitantium *via* Ghidhon ascendit Et .gladium
חָרֶב : † וַיַּעַל גִּדְעוֹן דֶּרֶךְ הַשְּׁכוּנִי בָּאֹהָלִים
.*castrametationem* percussit & : Iogbehah & ,Nobach ipsius oriente ab
מִקֶּדֶם לְנֹבַח וְיָגְבְּהָה r וַיַּךְ אֶת־הַמַּחֲנֶה
.fiducialiter *erat castrametatio &*
וְהַמַּחֲנֶה הָיָה בֶּטַח :
cepitque ,eos *post* est persecutus & ,Salmunnah & ,Zebach Fugeruntque
12 † וַיָּנֻסוּ זֶבַח וְצַלְמֻנָּע וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם וַיִּלְכֹּד s נוס
omnia castra — *castrametationẽ omnẽ* & ,Salmunnah & ,Zebach ,Midian reges duos
אֶת־שְׁנֵי מַלְכֵי מִדְיָן אֶת־זֶבַח וְאֶת־צַלְמֻנָּע וְכָל־הַמַּחֲנֶה
bello — de Ioas filius Ghidhon est reuersus Et .perterruit
13 † הֶחֱרִיד : † וַיָּשָׁב t גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ מִן־הַמִּלְחָמָה
t שוב — † existente — ,Succoth viris de puerum Cepitque .sole † desuper
מִלְמַעֲלֵה הֶחָרֶס :
sibi — eius seniores & ,Succoth principes *eum ad* scripsit & ;eũ interrogauit &
14 † וַיִּלְכֹּד־נַעַר מֵאַנְשֵׁי סֻכּוֹת
וַיִּשְׁאָלֵהוּ וַיִּכְתֹּב אֵלָיו אֶת־שָׂרֵי סֻכּוֹת וְאֶת־זְקֵנֶיהָ
,viros septem & septuaginta
שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה אִישׁ :
Salmunnah & ,Zebach Ecce :dixit & ,Succoth viros ad Venitque
15 † וַיָּבֹא אֶל־אַנְשֵׁי סֻכּוֹת וַיֹּאמֶר הִנֵּה זֶבַח וְצַלְמֻנָּע
Salmunnah & ,Zebach *vola* Num :dicendo mihi exprobrastis quibus
u de manus — אֲשֶׁר חֵרַפְתֶּם אֹתִי לֵאמֹר הֲכַף u זֶבַח וְצַלְמֻנָּע
‖ est — ?panem lassis tuis viris dabimus quia ; *tua manu in nũc*
עַתָּה בְיָדֶךָ כִּי נִתֵּן לַאֲנָשֶׁיךָ הַיְעֵפִים לָחֶם :
tulit — ac ,deserti spinasque ,ciuitatis seniores *cepit* Et
16 † וַיִּקַּח אֶת־זִקְנֵי הָעִיר וְאֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־
confregit eũ — .Succoth viros eis *in fecit cognoscere* & ;tribulos
הַבַּרְקָנִים וַיֵּדַע בָּהֶם אֶת אַנְשֵׁי סֻכּוֹת :

,somnium suo proximo *narrans* vir ecce & ,Ghidhon Venitque — narrabat
13 † וַיָּבֹא גִדְעוֹן וְהִנֵּה־אִישׁ מְסַפֵּר לְרֵעֵהוּ חֲלוֹם
hordeacei — *hordeũ* panis torta ecce & ,somniaui somnium Ecce :dicebat &
וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלַמְתִּי חֲלוֹם וְהִנֵּה u צְלוֹל לֶחֶם שְׂעֹרִים
u צָלָה — vel צָלַל — :*tentorium* ad vsque venit & ,Midian *castrametatione* in se voluens
מִתְהַפֵּךְ בְּמַחֲנֵה מִדְיָן וַיָּבֹא עַד־הָאֹהֶל
tabernaculũ: — .*tentorium* cecidit & ,desuper illud subuertit & ,cecidit & ,illud percussit &
v וַיַּכֵּהוּ w וַיִּפֹּל וַיַּהַפְכֵהוּ לְמַעְלָה וְנָפַל הָאֹהֶל :
tabernaculũ. — gladius nisi hoc ‖ Non : ait & ,eius *socius* respondit Et
14 † וַיַּעַן רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵין זֹאת בִּלְתִּי אִם־חֶרֶב
x נָכָה — proximus — eius manu in Deus dedit :Israel viri Ioas filij Ghidhon
גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ אִישׁ יִשְׂרְאֵל נָתַן הָאֱלֹהִים y בְּיָדוֹ אֶת־
x נָגַע — oĩa castra. — Ghidhon *audire circa* ,fuit Et .*castrametationem* omnem & ,Midian
מִדְיָן וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה :
cùm audisset — est reuersus & :se incuruauit *&* ;eius *solutionem* & ,somnij narrationem
15 † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ גִּדְעוֹן
interpretationem — אֶת־מִסַּפֵּר הַחֲלוֹם וְאֶת־שִׁבְרוֹ z וַיִּשְׁתַּחוּ a וַיָּשָׁב
y שִׁבְרָה — z שׁוב — castra — DOMINVS dedit quia ,Surgite :ait & ,Israel *castrametationem* ad
אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר קוּמוּ כִּי־נָתַן יְהוָה
Diuisitque .Midian *castrametationem* vestra manu in
בְּיֶדְכֶם אֶת־מַחֲנֵה מִדְיָן :
* in — lampades — manu in tubas dedit & ,capita tria * viros trecentos
16 † וַיַּחַץ b אֶת־
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּתֵּן שׁוֹפָרוֹת בְּיַד־
b חָצָה — .hydriarum medio in *titiones* & ;vacuas hydrias & ,eorũ omnium
כֹּל c וְכַדִּים רֵיקִים וְלַפִּידִים בְּתוֹךְ הַכַּדִּים :
lampades — *ego* ecce & :facietis sic & ,videbitis me Ex ,eos ad Dixitque
17 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִמֶּנִּי תִרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ וְהִנֵּה אָנֹכִי
ingredior castrorum: — sic ,faciam quemadmodum ,erit & :*castrametationis* extremum in *ingrediens*
בָּא בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה וְהָיָה כַּאֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה כֵּן
* erit — :mecum * qui omnis & ego , tuba in clangam Et .facietis
18 † חַעֲשׂוּן : † וְתָקַעְתִּי בַּשּׁוֹפָר אֲנֹכִי וְכָל־אֲשֶׁר אִתִּי
* per omnium castrorum. — .*castrametationis* omnis circuitus * vos etiam tubis in clangetis &
וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָרוֹת גַּם־אַתֶּם סְבִיבוֹת כָּל־הַמַּחֲנֶה
,Ghidhon est ingressus Et :Ghidhon &, DOMINO ,dicetisque
וַאֲמַרְתֶּם לַיהוָה וְלִגְדְעוֹן : † וַיָּבֹא גִּדְעוֹן
† erant castrorũ, * in — caput * ,*castrametationis* extremum in ,secum * qui viri centum &
19 וּמֵאָה־אִישׁ אֲשֶׁר־אִתּוֹ בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה רֹאשׁ
vigiliæ — ;custodes suscitauerunt ſuscitando tantùm ;mediæ *custodiæ*
c קוֹם — הָאַשְׁמֹרֶת הַתִּיכוֹנָה אַךְ z הֵקִימוּ הַקִּימוּ אֶת־הַשֹּׁמְרִים
* erant manibus — .corum *manus* in * quæ ,hydrias collidendo & ,tubis *in* clanxerunt &
וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיָּפֹצוּ הַכַּדִּים אֲשֶׁר בְּיָדָם :
fregerunt & ,tubis in capita tria clanxerunt Et
20 † וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הָרָאשִׁים בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיְשַׁבְּרוּ
lampades, — manu in & , *tiones* sua sinistra manu in apprehẽderunt & , hydrias
† quisq; in loco suo p circuitũ castrorum, — הַכַּדִּים וַיַּחֲזִקוּ בְיַד־שְׂמֹאלָם בַּלַּפִּידִים וּבְיַד־
sunt oĩa castra, — ;*castrametationem circum se sub* vir † Steteruntque .Ghidhon &
z רָצַץ — יְמִינָם הַשּׁוֹפָרוֹת לִתְקֹעַ וַיִּקְרְאוּ חֶרֶב לַיהוָה
b רוֹעַ — c נוּם — וּלְגִדְעוֹן : † וַיַּעַמְדוּ אִישׁ תַּחְתָּיו סָבִיב לַמַּחֲנֶה
וינוסו — .fugeruntque ,sunt vociferati & ,*castrametatio omnis est* contracta &
d שׁוֹם נוּם — וַיָּרָץ a כָּל־הַמַּחֲנֶה b וַיָּרִיעוּ c וַיָּנֻסוּ :
vniuscuiusq; proximum oĩa castra: — DOMINVS posuit & :tubis trecenti Clanxeruntque
22 † וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת וַיָּשֶׂם יְהוָה d
fugerunt omnia castra limitẽ iuxta — *castrametatio fugit* & :*castrametationẽ omnem* in &,suũ *socium* in *viri* gladium
אֶת־חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ וּבְכָל־הַמַּחֲנֶה e וַיָּנָס הַמַּחֲנֶה
e נוּס — f שָׁפָה — congregatus — *super* ,mecholah-Abel *labium* ad vsque ,Seredath in hasittah-Beth ad vsq;
עַד־בֵּית הַשִּׁטָּה צְרֹרָתָה עַד f שְׂפַת־אָבֵל מְחוֹלָה עַל־
.Tabbath — de &, Naphthali de Israel vir est *accitus* Et
23 † טַבָּת : † וַיִּצָּעֵק אִישׁ־יִשְׂרָאֵל מִנַּפְתָּלִי וּמִן־
.Midian post sunt persecuti & : Menasseh omni de & ,Aser
אָשֵׁר וּמִן־כָּל־מְנַשֶּׁה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי מִדְיָן :
:dicendo ,Ephraim montẽ omnẽ in Ghidhon misit Nunciosque
24 † וּמַלְאָכִים שָׁלַח גִּדְעוֹן בְּכָל־הַר אֶפְרַיִם לֵאמֹר
ad vsque aquas — eis capite &, Midian occursum in Descendite
g יָרַד — רְדוּ לִקְרַאת מִדְיָן וְלִכְדוּ לָהֶם אֶת־הַמַּיִם עַד
congregatus — .Iarden & ,Bethbarah ad vsque aquas
בֵּית־בָּרָה וְאֶת־הַיַּרְדֵּן וַיִּצָּעֵק כָּל־אִישׁ אֶפְרַיִם וַיִּלְכְּדוּ
.Iarden & ,Bethbarah ad vsque aquas
אֶת־הַמַּיִם עַד בֵּית בָּרָה וְאֶת־הַיַּרְדֵּן :
,Zeeb & ,Horeb ,Midian principes duos comprehenderunt Et
25 † וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב
occiderunt Zeeb & ; Horeb petra in Horeb interfecerunt &
וַיַּהַרְגוּ אֶת־עוֹרֵב בְּצוּר־עוֹרֵב וְאֶת־זְאֵב הָרְגוּ
Zeeb & Horeb caput & : Midian *ad* sunt persecuti & ; Zeeb torculari in
בְּיֶקֶב־זְאֵב וַיִּרְדְּפוּ אֶל־מִדְיָן וְרֹאשׁ־עֹרֵב וְזְאֵב
trans — .Iarden *mansit a* Ghidhon ad attulerunt
הֵבִיאוּ אֶל־גִּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן :

Cape :DOMINVS ei dixit & ,ipsa nocte in fuit Et Tolle
25 וַיְהִי֩ בַּלַּ֨יְלָה הַה֜וּא וַיֹּ֣אמֶר לוֹ֮ יְהוָה֒ קַ֣ח h g †
iannorum septem tecundum iuuencum & ,tuo patri qui ,bouis iuuencum est
אֶת־פַּ֣ר הַשּׁ֗וֹר אֲשֶׁ֤ר לְאָבִיךָ֙ וּפַ֣ר הַשֵּׁנִ֔י שֶׁ֥בַע שָׁנִ֖ים septennem
,lucum & ,tuo patri quod ,Bahal altare destruesque
וְהָרַסְתָּ֞ אֵת־מִזְבַּ֤ח הַבַּ֙עַל֙ אֲשֶׁ֣ר לְאָבִ֔יךָ וְאֶת־הָאֲשֵׁרָ֖ה
.succides ,illud *super* ‡ qui
אֲשֶׁר־עָלָ֑יו תִּכְרֹֽת׃
fortitudinis caput super tuo Deo DOMINO altare ædificabis Et
26 וּבָנִ֤יתָ מִזְבֵּ֙חַ֙ לַיהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ עַל֙ רֹ֣אשׁ k †
facies ascendere & ,secundum iuuencum *capies* & ; ordine in huius
הַמַּעֲרָכָ֔ה וְלָקַחְתָּ֙ אֶת־הַפַּ֣ר הַשֵּׁנִ֔י וְהַעֲלִ֖יתָ
.succides quem ,luci lignis *in* holocaustum
עֹלָ֑ה בְּעֲצֵ֥י הָאֲשֵׁרָ֖ה אֲשֶׁ֥ר תִּכְרֹֽת׃
fecit & ,suis seruis de viros decem Ghidhon *Cepitque*
27 וַיִּקַּ֤ח גִּדְעוֹן֙ עֲשָׂרָ֣ה אֲנָשִׁ֔ים מֵעֲבָדָ֑יו m †
quemadmodum ,fuit Et .DOMINVS eum ad est locutus quemadmodum
וַיַּ֕עַשׂ כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֛ר אֵלָ֖יו יְהוָ֑ה וַיְהִ֗י כַּאֲשֶׁ֤ר familiam
,die in facere à ,ciuitatis viros & ,sui patris *domum* timebat
יָרֵא֙ אֶת־בֵּ֣ית אָבִ֔יו וְאֶת־אַנְשֵׁ֖י הָעִ֑יר מַֽעֲשׂ֥וֹת יוֹמָ֖ם
ecce & ,mane *in* ciuitatis viri *manicauerunt* Et .nocte fecit &
surrexerunt
וַיַּ֥עַשׂ לָֽיְלָה׃ וַיַּשְׁכִּ֣ימוּ אַנְשֵׁ֤י הָעִיר֙ בַּבֹּ֔קֶר וְהִנֵּ֣ה
28 & :erat succisus ,illud *super* ‡ qui lucus & ,Bahal altare erat destructū ‡erat iuxta
נֻתַּ֤ץ מִזְבַּח֙ הַבַּ֔עַל וְהָאֲשֵׁרָ֖ה אֲשֶׁר־עָלָ֣יו כָּרֻ֑תָה וְאֶת־
.ædificatum altare super *ascendere factum* secundum iuuencum oblatum
הַפַּ֤ר הַשֵּׁנִי֙ הֻעֲלָ֣ה עַל־הַמִּזְבֵּ֔חַ הַבָּנֽוּי׃
?hoc *verbum* fecit Quis :suum *socium* ad *vir* Dixeruntque vnusquisque
29 וַיֹּאמְר֣וּ אִ֤ישׁ אֶל־רֵעֵ֙הוּ֙ מִ֣י עָשָׂ֣ה הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה † proximum
fecit Ioas filius Ghidhon :dixerunt & ,inuestigauerūt & ,quęsierūt &
וַיִּדְרְשׁ֖וּ וַיְבַקְּשׁ֑וּ וַיֹּאמְר֕וּ גִּדְעוֹ֥ן בֶּן־יוֹאָ֖שׁ עָשָׂ֥ה
:Ioas ad ciuitatis viri Dixeruntque .hoc *verbum*
30 הַדָּבָ֥ר הַזֶּֽה׃ וַיֹּאמְר֣וּ אַנְשֵׁ֤י הָעִיר֙ אֶל־יוֹאָ֔שׁ † aram
,Bahal *altare* diruit quia ;moriatur & ,tuum filium Educ
הוֹצֵ֤א אֶת־בִּנְךָ֙ וְיָמֻ֔ת כִּ֥י נָתַ֖ץ אֶת־מִזְבַּ֣ח הַבַּ֑עַל m יָצָא֙ o מות
.*illud super* † qui ,lucum succidit quia & †erat iuxta illam.
וְכִי־כָרַ֥ת הָאֲשֵׁרָ֖ה אֲשֶׁ֥ר עָלָֽיו׃
vos Nunquid : *se super* stabant qui omnibus Ioas Dixitque aduersum
31 וַיֹּ֣אמֶר יוֹאָ֗שׁ לְכָל֙ אֲשֶׁר־עָמְד֣וּ עָלָ֔יו הַאַתֶּ֥ם † pro num
litigauerit qui ‡eum facietis saluum vos *si* : Bahal ‡ litigabitis
רִ֣יבוּן לַבַּ֔עַל אִם־אַתֶּ֥ם תּוֹשִׁיעוּן֙ אֹת֔וֹ אֲשֶׁ֥ר יָרִ֖יב p ישע q רוב p
quia ,sibi *litiget* ,*ipse* Deus si : manè vsque moriatur ,*ei* pro eo,
לוֹ֙ יומת עַד־הַבֹּ֔קֶר אִם־אֱלֹהִ֥ים הוּא֙ יָרֵ֣ב לוֹ֔ כִּי eſt. iudicium
.eius aram diruit faciat
נָתַ֥ץ אֶת־מִזְבְּחֽוֹ׃
eum in Litiget :dicendo ,Ierubbahal ipſa die in eum vocauit Et
32 וַיִּקְרָא־לוֹ֩ בַּיּ֨וֹם הַה֜וּא יְרֻבַּ֣עַל לֵאמֹ֗ר יָרֵב֙ בּ֔וֹ ‡ *litigatorem* Bahal,
,Midian omnis Et .eius aram diruit quia ,Bahal cum eo
הַבַּ֣עַל כִּֽי־נָתַ֥ץ אֶת־מִזְבְּח֖וֹ וְכִ֣י־כָרַ֣ת אֶת־הָאֲשֵׁרָ֑ה †orientis con-
,transierunt & ,pariter sunt *collecti* Cedem ‡ filij & , Hamalec & gregati
וַיַּעֲמֹ֤ק וּבְנֵי־קֶ֙דֶם֙ נֶאֶסְפ֣וּ יַחְדָּ֔ו וַיַּעַבְר֖וּ וַיַּֽחֲנ֥וּ
induit DOMINI ſpiritus Et .Izrehel valle in sunt castrametati &
בְּעֵ֣מֶק יִזְרְעֶֽאל׃ וְר֣וּחַ יְהוָ֔ה לָבְשָׁ֖ה ‡ חנה
34 & ,tuba *in* clanxit & ,Ghidhon congregatus
אֶת־גִּדְעוֹן֙ וַיִּתָּקַ֣ע בַּשּׁוֹפָ֔ר וַיִּזְעַ֖ק אֲבִיעֶ֥זֶר אַחֲרָֽיו׃ est
.cum post Abihezer *est accitus* &
ipse etiam *est accitus* & ,Menaſſeh omnem in miſit *legatos* Et nuncios
35 וּמַלְאָכִ֣ים שָׁלַ֤ח בְּכָל־מְנַשֶּׁה֙ וַיִּזָּעֵ֣ק גַּם־הוּא֔ † congregatus
,Naphthali in & ,Zebulun in & ,Aſer in miſit nuncios & :eum post est
אַחֲרָ֖יו וּמַלְאָכִ֣ים שָׁלַ֣ח בְּאָשֵׁ֣ר וּבִזְבֻלֻ֣ן וּבְנַפְתָּלִ֑י
ad Ghidhon Dixitque .corum occurſum in aſcenderunt &
וַיַּעֲל֥וּ לִקְרָאתָֽם׃ וַיֹּ֣אמֶר גִּדְעוֹן֮ אֶל־הָאֱלֹהִים֒ † nuncios
36 quemadmodum ,Iſrael *mea manu in ſaluans* tu es Si :Deum congregatus
אִם־יְשֵׁ֣ךָ מוֹשִׁ֤יעַ בְּיָדִי֙ אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל כַּאֲשֶׁ֖ר est
ſaluas per ma
num meam
דִּבַּ֑רְתָּ׃ הִנֵּ֣ה אָנֹכִ֗י מַצִּ֤יג אֶת־גֵּ֙זַת֙ הַצֶּ֔מֶר ‡ יצג s גזז t
37 terram totam ſuper & ,*ipſum ſolum* vellus ſuper fuerit ros ſi ,area in tantùm
בַּגֹּ֔רֶן אִם־טַ֥ל יְהוָ֖ה עַל־הַגֵּזָ֣ה לְבַדָּ֑הּ וְעַל־כָּל־הָאָ֣רֶץ ‡fuerit
quēadmodum ,Iſrael *mea manu in* facies ſaluum quòd ſciam & ,ſiccitas‡ per manum
חָרֵ֔ב וְיָדַ֙עְתִּי֙ כִּֽי־תוֹשִׁ֤יעַ בְּיָדִי֙ אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל כַּאֲשֶׁ֖ר meam
constrinxit & ,craſtino *à manicauit* & :ita fuit Et .es locutus ſurrexit
דִּבַּ֑רְתָּ׃ וַיְהִ֣י־כֵ֔ן וַיַּשְׁכֵּ֥ם מִמָּחֳרָ֖ת v וַיָּ֣זַר v זור
38 .*aquarum phialæ plenitudinem* ,vellere de rorem expreſſit & , vellus plenā phialā
אֶת־הַגֵּזָ֑ה x וַיִּמְצֶ֤ץ x טַל֙ מִן־הַגֵּזָ֔ה מְלֹ֥א הַסַּ֖פָל מָֽיִם׃ aquæ.
tuus *naſus* iraſcatur Ne : Deum ad Ghidhon Dixitque מצה x
39 וַיֹּ֤אמֶר גִּדְעוֹן֙ אֶל־הָאֱלֹהִ֔ים אַל־יַחַ֥ר אַפְּךָ֖ † furor
ſemel tantùm nunc tentabo :ſemel tantùm loquar & ,me *in* חרה z
בִּ֑י וַאֲדַבְּרָ֣ה אַ֤ךְ הַפָּעַם֙ אֲנַסֶּ֣ה נָּ֔א רַ֖ק־הַפָּעַ֥ם contra

quæſo ſup totam ſuper & ,*ipſum ſolum* vellus *ad* ſiccitas *nunc* ſit :vellere in
בַּגִּזָּ֔ה יְהִי־נָ֣א חָרָ֔ב אֶל־הַגִּזָּ֖ה לְבַדָּ֑הּ וְעַל־כָּל־ b
noctem in ſic Deus Fecitque .ros ſit terram
40 הָאָ֣רֶץ יְהִי־טָ֔ל ׃ וַיַּ֥עַשׂ אֱלֹהִ֖ים כֵּ֣ן בַּלַּ֑יְלָה † c עשה
terram totam ſuper & ,*ipſum ſolum* vellus *ad* ſiccitas fuit & :ipſa ſuper
וַיְהִי־חָרֵ֔ב אֶל־הַגִּזָּ֖ה לְבַדָּ֑הּ וְעַל־כָּל־הָאָ֣רֶץ tantùm
.ros fuit
הָיָ֥ה טָֽל׃

CAP. VII. ז

ſurrexit ma- qui populus omnis & (,Ghidhon ‡ ipſe) Ierubbahal *manicauit* Et
nè ‡eſt
iuxta fontē
1 וַיַּשְׁכֵּ֣ם יְרֻבַּ֗עַל הוּא֙ גִּדְעוֹן֙ וְכָל־הָעָ֔ם אֲשֶׁ֖ר † d חנה
caſtra erant *erat* Midian *caſtrametatio* &: Charod *oculum ſuper* ſunt caſtrametati &, eo cum
אִתּ֑וֹ וַיַּחֲנ֗וּ עַל־עֵ֙ין חֲרֹ֔ד וּמַחֲנֵ֥ה מִדְיָ֖ן הָיָ֣ה
.valle in Hammoreh colle à ,aquilone ab ſibi
ל֥וֹ מִצָּפ֛וֹן מִגִּבְעַ֥ת הַמּוֹרֶ֖ה בָּעֵֽמֶק׃
‡ eſt ,tecum ‡ qui populus‡ Multus :Ghidhon ad DOMINVS Dixitque
2 וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־גִּדְעוֹ֔ן רַ֚ב הָעָ֣ם אֲשֶׁר־אִתְּךָ֔ †
vt nō tradam *Iſrael me ſuper* glorietur fortè ne ;eorum manu in Midian *me dare quàm*
contra
מִתִּתִּ֥י אֶת־מִדְיָ֖ן בְּיָדָ֑ם פֶּן־יִתְפָּאֵ֥ר עָלַ֛י יִשְׂרָאֵ֖ל e נתן
nunc clama nunc Et .mihi fecit ſalutem mea Manus ,dicendo
3 לֵאמֹ֔ר יָדִ֖י הוֹשִׁיעָ֥ה לִֽי׃ וְעַתָּ֣ה קְרָא־נָ֣א † est formido-
abeat manè & :reuertatur ,pauidus & ,*timidus* Qui :dicēdo ,populi auribus in loſus,
manè facto
בְּאָזְנֵ֣י הָעָ֔ם לֵאמֹ֕ר מִי־יָרֵ֥א וְחָרֵ֖ד יָשֹׁ֑ב וַיָּצְפֹּ֣ר discedat
;millia duo & viginti populo de *eſt reuerſus* & :Ghilhad monte è ſunt reuerſi
מֵהַ֣ר גִּלְעָ֔ד וַיָּשָׁ֖ב מִן־הָעָ֑ם עֶשְׂרִ֥ים וּשְׁנַ֛יִם אֶ֖לֶף
ad DOMINVS Dixitque .remanſerunt millia decem &
וַעֲשָׂרָ֥ת אֲלָפִ֖ים נִשְׁאָרוּ ׃ † ‡ eſt; f ירד
4 ,aquas ad eos deſcendere fac ; ‡ multus populus Adhuc :Ghidhon
וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־גִּדְעוֹ֔ן ע֥וֹד הָעָ֖ם רָ֑ב f הוֹרֵ֣ד אוֹתָ֔ם אֶל־הַמָּ֖יִם
vadat Iſte ,te ad dixero quem ,erit & : ibi tibi eum probabo &
וְאֶצְרֹ֥ף לְךָ֖ שָׁ֑ם וְהָיָ֗ה אֲשֶׁ֤ר אֹמַר֙ אֵלֶ֣יךָ זֶ֔ה יֵלֵ֣ךְ perget
vadet non Iſte ,te ad dixero quem ,omnis & :tecum *ibit* ipſe ,tecum
אִתְּךָ֣ הֽוּא־יֵלֵ֣ךְ אִתָּ֔ךְ וְכֹ֣ל ׀ אֲשֶׁר־אֹמַ֣ר אֵלֶ֣יךְ זֶ֔ה לֹא־יֵלֵ֥ךְ
populum fecit deſcendere Et .ibit non ipſe ,tecum
5 עִמָּ֖ךְ הֽוּא־לֹ֥א יֵלֵֽךְ ׃ † וַיּ֥וֹרֶד אֶת־הָעָ֖ם
lambuerit qui Omnem :Ghidhon ad DOMINVS dixitque .aquas ad
אֶל־הַמָּ֑יִם וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־גִּדְעוֹ֔ן כֹּ֚ל אֲשֶׁר־ g יָלֹ֣ק
eum facies ſtare ,canis *lamberet* quemadmodum ,*aquis* de ſua lingua in aqua,
lambit
בִּלְשֹׁנ֔וֹ מִן־הַמַּ֖יִם כַּאֲשֶׁ֣ר יָלֵ֣ק הַכֶּ֑לֶב הַצֵּ֣ג אֹת֔וֹ
.bibendum ad ſua genua ſuper ſe incuruauerit qui omnem & :*ſolum ad*
לְבָ֣ד וְכֹ֔ל אֲשֶׁר־יִכְרַ֥ע עַל־בִּרְכָּ֖יו h לִשְׁתּֽוֹת ׃ ſeorſum:
trecenti ,ſuum os ad ſua manu in lambentium numerus fuit Et שתה h
6 וַיְהִי֙ מִסְפַּ֣ר הַמְלַקְּקִ֔ים בְּיָדָ֖ם i אֶל־פִּיהֶ֑ם שְׁלֹ֣שׁ מֵא֔וֹת מאה i
bibendū ad ſua genua ſuper ſe incuruauerunt populi reliquū rotum & :viri
וְכָל־יֶ֙תֶר֙ הָעָ֔ם כָּרְע֥וּ עַל־בִּרְכֵיהֶ֖ם k לִשְׁתּ֥וֹת שתה k
trecentis In :Ghidhon ad DOMINVS Dixitque .*aquas* aquam.
7 מָֽיִם ׃ † וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־גִּדְעוֹ֔ן בִּשְׁלֹ֣שׁ qui lambue-
.tua manu in Midian *dabo* & ;vos ſaluabo *lambentibus* viris runt
מְאַ֤ת הָאִישׁ֙ הַמְלַקְּקִ֣ים l אוֹשִׁ֔יעַ אֶתְכֶ֖ם וְנָתַ֥תִּי אֶת־מִדְיָ֖ן בְּיָדֶ֑ךָ tradamque
ישע l
ſuum locum in *vir* ,*eant* populus omnis & vadat, quiſq;
וְכָל־הָעָ֖ם יֵלְכ֥וּ אִ֛ישׁ לִמְקֹמֽוֹ ׃ tulerunt
:ſuas tubas & ,ſua manu in populus eſcam *ceperunt* Et
8 וַיִּקְח֣וּ m † אֶת־צֵדָ֣ה הָעָ֔ם בְּיָדָ֖ם וְאֵת֙ שׁוֹפְרֹתֵיהֶ֔ם לקח m
trecentos *in* & ,ſua *tentoria* in *virum* ,dimiſit Iſrael virum omnem & quemque
tabernacula
וְאֵ֖ת כָּל־אִ֣ישׁ יִשְׂרָאֵ֑ל שִׁלַּ֥ח אִישׁ֙ לְאָהֳלָ֔יו וּבִשְׁלֹ֥שׁ מֵא֖וֹת retinuit:
.valle in deſubter ei *erat* Midian *caſtrametatio* & : *apprehendit* viros caſtra erant
הָאִ֣ישׁ הַחֶנִ֔יתָ וּמַחֲנֵ֥ה מִדְיָ֖ן הָיָ֣ה לוֹ֙ מִתַּ֔חַת בָּעֵֽמֶק ׃
,Surge :DOMINVS eum ad dixit & ,ipſa nocte in fuit Et
9 וַיְהִי֙ † בַּלַּ֣יְלָה הַה֔וּא וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו יְהוָ֑ה קוּם caſtra:
.tua manu in *eam dedi* quia ;*caſtrametationem* in deſcende tradidi ea
רֵ֣ד n בְּמַחֲנֶ֔ה כִּ֥י נְתַתִּ֖יו בְּיָדֶֽךָ ׃ ירד n
tuus puer Purah & tu deſcende ,deſcendere tu *timens* ſi Et times
10 וְאִם־יָרֵ֣א אַתָּ֔ה לָרֶ֖דֶת רֵ֣ד אַתָּ֑ה וּפֻרָ֥ה נַעֲרְךָ֖ †
confortabūtur poſtea & :loquantur quid audies Et .*caſtrametationē* ad caſtra.
אֶל־הַמַּחֲנֶֽה ׃ וְשָׁמַעְתָּ֖ מַה־יְּדַבֵּ֑רוּ וְאַחַ֛ר † יא
11 Purah & ,ipſe deſcendit Et .*caſtrametationem* in deſcendesque ,tuæ manus caſtra.
יָדֶ֙יךָ֙ וְיָרַ֣דְתָּ֔ בַּמַּחֲנֶ֖ה וַיֵּ֣רֶד הוּא֮ וּפֻרָה֒ armatorum ,
.*caſtrametatione* in ‡ qui , *quintatorum* extremum ad eius puer ‡erant
נַעֲרוֹ֙ אֶל־ o קְצֵ֣ה הַחֲמֻשִּׁ֔ים אֲשֶׁ֖ר בַּמַּחֲנֶֽה ׃ castris.
‡valle in *cadentes* Cedem ‡ filij omnes & ,Hamalec & ,Midian Et קצה o
†orientis iace-
12 וּמִדְיָ֤ן וַעֲמָלֵק֙ וְכָל־בְּנֵ֣י קֶ֔דֶם נֹפְלִ֥ים † בָּעֵ֖מֶק bant
,numerus ‡ non eorum camelorum & ,multitudine in *locuſta* tanquam locuſtæ
‡erat
כָּאַרְבֶּ֣ה לָרֹ֑ב וְלִגְמַלֵּיהֶ֖ם אֵ֣ין מִסְפָּ֔ר †eſt iuxta lit-
.multitudine in maris *labium ſuper* † quæ arena tanquam tus
כַּח֥וֹל שֶׁעַל־ p שְׂפַת־הַיָּ֖ם לָרֹ֑ב ׃ שפה p

seruorum domo è vos eduxi & ,Aegypto ex vos
h וְאֹתְכֶם מִמִּצְרַיִם h וָאוֹצִיא אֶתְכֶם מִבֵּית עֲבָדִים׃ h יָצָא
vos opprimētiu omniū manu de & ,Aegyptiorū manu de vos erui Et
9 † וָאַצִּל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל־לֹחֲצֵיכֶם i נָצַל
corum terram vobis dediq́ue ,vestris facientibus à cos expuli &. à facie vestra,
וָאֲגָרֵשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם וָאֶתְּנָה לָכֶם אֶת־אַרְצָם׃
timeatis non ,vester Deus DOMINVS Ego :vobis dixi Ac
10 † וָאֹמַרָה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִירְאוּ habitatis
,eorum terra in habitantes vos quorum ,Emoræorum Deos
אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בְּאַרְצָם obtēperastis
,DOMINI angelus venit Et .mea voce in audiuistis non & voci meæ.
11 וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי׃ † וַיָּבֹא מַלְאַךְ יְהוָה † erat
patri Ioas ipsi ‡ quæ , Hophrah in ‡ quæ ,quercu sub mansit &
וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר בְּעָפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אֲבִי excutiebat
fugiendum ad ,torculari in frumenta excutiens eius filius Ghidhon & : Hezri vt fugeret
הָעֶזְרִי וְגִדְעוֹן בְּנוֹ חֹבֵט k חִטִּים l בַּגַּת l לְהָנִיס k חָנַט
dixit ac ;DOMINI angelus eum ad est conspectus Et .Midian facientibus à facie ei
12 מִפְּנֵי מִדְיָן׃ † וַיֵּרָא m אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה וַיֹּאמֶר m רָאָה
eum ad Dixitque .virtute potens tecum DOMINVS :eum ad vir fortis.
אֵלָיו יְהוָה עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו 13 Obsecro
nos inuenit quid vt &?nobiscū DOMINVS est & ,mi domine me In:Ghidhō
בִּי אֲדֹנִי וְיֵשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצָאַתְנוּ ‖ sunt
nobis narrauerunt quæ ,eius mirabilia omnia ‖ vbi & ?hoc totum
כָּל־זֹאת וְאַיֵּה כָל־נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר סִפְּרוּ־לָנוּ
?DOMINVS nos fecit ascendere Aegypto de Nonne :dicendo ,nostri patres
אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְהוָה eraditiq́ue
.Midian vola in nos dedit q́ue , DOMINVS nos dereliquit nunc & manu
וְעַתָּה נְטָשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף מִדְיָן׃
,hac tua fortitudine in Vade :ait & ,DOMINVS eum ad respexit Et
14 † וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵךְ n בְּכֹחֲךָ זֶה n פָּנָה° manu
?te misi nonne :Midian vola de Israel facies saluum &
וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל q מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ׃ p יָשַׁע° p כָּפַף
?Israel faciam saluum quo in ,mi domine me In :eum ad Dixitque Obsecro
15 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדֹנָי בַּמֶּה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל
.mei patris domo in minimus ego & ,Manasseh in tenuis mea chilias Ecce pater meus
הִנֵּה אַלְפִּי הַדַּל בִּמְנַשֶּׁה וְאָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי׃ pauper est
percutiesque ,tecum ero Quia :DOMINVS eum ad Dixitque
16 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ r וְהִכִּיתָ אֶת־ r נָכָה
inueni nunc Si :eum ad Dixitque .vnum virum tanquā Madian quæso
מִדְיָן כְּאִישׁ אֶחָד׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם־נָא מָצָאתִי fac
.mecum loquens tu quòd ,signum mihi facies & ,tuis oculis in gratiam loquaris
17 חֵן s בְּעֵינֶיךָ וְעָשִׂיתָ לִּי אוֹת שְׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי׃ s חָנַן
educam & ,te ad me venire ad vsque ,hinc recedas nunc Ne quæso
18 † אַל־נָא תָּמֵשׁ מִזֶּה עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי donec veniā
vsque , manebo Ego :dixit Et .tuas facies ad ponam & ,meum munus sacrificium
אֶת־מִנְחָתִי t וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי v אֵשֵׁב עַד־ coram te.
,caprarum hœdum fecit * & ,est ingressus Ghidhon Et .te reuerti donec reuertaris.
שׁוּבֶךָ׃ † וְגִדְעוֹן בָּא וַיַּעַשׂ גְּדִי־עִזִּים t יָנַח v שָׁכַךְ
posuit carniū ius &,canistro in posuit carnē;infermentatorum farinę modiū & *parauit infermentatę
19 וְאֵיפַת־קֶמַח x מַצּוֹת הַבָּשָׂר שָׂם בַּסַּל וְהַמָּרָק שָׂם x מַץ
.obtulit & ,quercu sub † ad eum ad eduxit & ;olla in † locum qui erat accessit.
בַּפָּרוּר וַיּוֹצֵא אֵלָיו אֶל־תַּחַת הָאֵלָה וַיַּגֶּשׁ׃ y נָגַשׁ
& ,carnem Cape : Dei angelus eum ad Dixitque
20 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים z קַח אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־ y Tolle
fecit & .effunde † ius & ,illam petram ad pone & ,infermentata
הַמַּצּוֹת וְהָנַח אֶל־הַסֶּלַע הַזֶּה וְאֶת־הַמָּרָק שְׁפֹךְ וַיַּעַשׂ z לָקַח
,fulcri extremitatem DOMINI angelus misit Et .sic in petra illa, †carnium extendit
21 כֵּן׃ † וַיִּשְׁלַח מַלְאַךְ יְהוָה אֶת־ a קְצֵה הַמַּשְׁעֶנֶת summitatem
ignis ascendit & ;infermentata in & ,carnē in tetigitque ,eius manu in quod baculi,
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּגַּע b בַּבָּשָׂר c וּבַמַּצּוֹת d וַתַּעַל הָאֵשׁ a קָצָה b נָגַע
angelus Et .infermentata & ,carnem comedit & , petra de qui erat
מִן־הַצּוּר וַתֹּאכַל אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמַּצּוֹת וּמַלְאַךְ d עָלָה d מַץ
.eius oculis ab abiit DOMINI consumpsit recessit esset;
יְהוָה הָלַךְ מֵעֵינָיו׃
:Ghidhon dixit & ;ipse DOMINI angelus quòd Ghidhon vidit Et
22 † וַיַּרְא גִּדְעוֹן כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן e רָאָה
facies DOMINI angelum vidi idcirco quia ;Deus domine Heu e facie ad faciem.
אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה כִּי־עַל־כֵּן רָאִיתִי מַלְאַךְ יְהוָה פָּנִים
ne :tibi Pax :DOMINVS ei Dixitque .facies ad
23 אֶל־פָּנִים׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה שָׁלוֹם לְךָ אַל־ f בָּנָה
altare Ghidhon ibi ædificauit Et .morieris non ,timeas Illud ‡Dominus pacis,
24 תִּירָא לֹא תָמוּת׃ f † וַיִּבֶן שָׁם גִּדְעוֹן מִזְבֵּחַ est
:hanc diem ad vsque , Salom Adonai ‡ ei vocauit &,DOMINO
לַיהוָה וַיִּקְרָא־לוֹ יְהוָה שָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה
.Hezri patris Hophrath in illud adhuc
עוֹדֶנּוּ בְּעָפְרַת אֲבִי הָעֶזְרִי׃

calcitratibus ,calcitratibus à ,equi calcanei sunt contusi Tunc
† אָז הָלְמוּ עִקְבֵי־סוּס מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת quassatę sunt
.eius fortium plantæ
אַבִּירָיו׃ fono pedum, fono pedum,
maledicite .DOMINI legatus dixit ,Meroz Maledicite angelus
22 † אָרוֹר מֵרוֹז אָמַר m מַלְאַךְ יְהוָה l אָרוֹר l אָרַר
,DOMINI auxilium ad venerunt nō quia :eius habitatores maledicendo m לַאַךְ
אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ כִּי לֹא־בָאוּ לְעֶזְרַת יְהוָה
.fortibus in DOMINI auxilium ad cum
לְעֶזְרַת יְהוָה בַּגִּבּוֹרִים׃
:Cenæi Cheber vxor Iahel mulieribus præ Benedicetur
24 † תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי
.benedicetur tentorio in mulieribus præ tabernaculo
מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ׃
illustrium phiala in :dedit lac ,postulauit Aquas Aquam
25 † מַיִם שָׁאַל חָלָב נָתָנָה בְּסֵפֶל אַדִּירִים fortium
.butyrum obtulit
הִקְרִיבָה חֶמְאָה׃
malleum ad eius dextera & sese miserunt clauum ad eius Manus Manum suā misit,
26 † יָדָהּ לַיתֵד תִּשְׁלַחְנָה וְיִמִינָהּ לְהַלְמוֹת suam dexterā conquassauit
,transfixit & ,eius caput amouit :Sisera contulit & ;laborantium absc̄idit
עֲמָלִים וְהָלְמָה סִיסְרָא n מָחֲקָה רֹאשׁוֹ וּמָחֲצָה perfodit, n מָחַק
.eius tempus penetrauit & incidit
וְחָלְפָה ° רַקָּתוֹ׃ ° רָקַק
eius pedes inter :decubuit ,cecidit ,est incuruatus eius pedes Inter dormiuit:
27 † בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ
.vastatus cecidit ibi ,se curuauit quo in ;cecidit ,se curuauit vbi
כָּרַע נָפַל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד׃ vlulauit
per Sisera mater exclamauit & ,respexit fenestram Per
28 † בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא בְּעַד *moratur in quit vt veniat?
tardauerunt cur ? veniendum ad eius currus erubescit * Cur : cancellum
הֲאֶשְׁנַב מַדּוּעַ בּשֵׁשׁ רִכְבּוֹ לָבוֹא מַדּוּעַ אָחֲרוּ pedes
?eius quadrigarum vices
פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו׃ respondērunt
conuertebat ipsa etiam ,ei respondebant eius dominæ Sapientes respōdit verba sua
29 † חַכְמוֹת שָׂרוֹתֶיהָ p תַּעֲנֶינָה אַף־הִיא תָּשִׁיב עָנָה p
amasia ?spolium‡diuident ,inuenient Nonne .sibi sua dicta ‡spolia? puella puellæ
הֲלֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל רַחַם ‖spolia discolorium, †spolia discolorium polymitum, polymita collo *erunt exitum
30 † לְרֹאשׁ גָּבֶר שָׁלָל צְבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלַל צְבָעִים
colorum spolium† ;Sisera ipsi ,colorum spolium‡ ;viri capiti duæ amasiæ
רִקְמָתַיִם לְרֹאשׁ גָּבֶר שָׁלָל צְבָעִים לְמִצַּוְּארִי שָׁלָל
pereant Sic ?spolij collis duo recamata ,color ,recamatum
רִקְמָה צֶבַע רִקְמָתַיִם לְצַוְּארֵי שָׁלָל׃ † כֵּן יֹאבְדוּ
solis exire secundum *eum diligentes & :DOMINE tui inimici omnes
31 כָּל־אוֹיְבֶיךָ יְהוָה וְאֹהֲבָיו q כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ
.annis quadraginta terra quieuit & . sua fortitudine in
בִּגְבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

CAP. VI. ו

DOMINVS eos dedit & :DOMINI oculis in malum Israel filij fecerūt Et tradidit
1 † וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּתְּנֵם יְהוָה z עָזַז
:Israel super Midian manu inualuit Et .annis septem Midian manu in facie ‡essent
2 בְּיַד־מִדְיָן שֶׁבַע שָׁנִים׃ a † וַתָּעָז יַד־מִדְיָן עַל־יִשְׂרָאֵל b פָּנָה
‡quæ antra Israel filij sibi fecerunt Midian faciebus à b מִפְּנֵי מִדְיָן c עָשׂוּ לָהֶם d בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמְּנָהָרוֹת אֲשֶׁר c עָשָׂה
serebat si ,erat Et .munitiones & speluncas & ,montibus in *orientis:
3 בֶּהָרִים וְאֶת־הַמְּעָרוֹת וְאֶת־הַמְּצָדוֹת׃ † וְהָיָה אִם־זָרַע d עָלָה
ascendebāt & : Kedem*filij & ,Hamalec & ,Midian ascēdebat & ,Israel ‡aduersus
יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְיָן וְעַמָּלֵק וּבְנֵי־קֶדֶם e וְעָלוּ ‖vastabāt fructum ‡donec venias
vsque‖,terræ productionē corrumpebāt‖ & ;eos super‡ castrametabātur Et .eū super‡
4 עָלָיו׃ † וְיַחֲנוּ עֲלֵיהֶם וְשִׁחֲתוּ f אֶת־יְבוּל הָאָרֶץ עַד־ e חָנָה
,bouem & ,agnum & ‖ ,Israel in victū relinquebāt nō & : Hazzah in te venire ‖ nec pecudes, boues, & asinos.
בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא־יַשְׁאִירוּ מְחִיָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וָשׁוֹר greges
:eorū tentoria† & ,ascendebāt eorū acquisitiones & ,ipsi Quia .asinum & †tabernacula
5 וַחֲמוֹר׃ † כִּי הֵם f וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלוּ וְאָהֳלֵיהֶם f קְנָה g וָרָל
‡non eorū camelis & ,ipsis & ;multitudine in locustæ‡ tanquam veniebant & ‡locustæ ipsorū camelorū †erat
יָבֹאוּ כְּמוֹ־אַרְבֶּה לָרֹב וְלָהֶם וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין וכאו
eſt attenuatus Et .cam corrumpendā‡ ad terrā in veniebant & :numerus ק
6 מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ בָאָרֶץ לְשַׁחֲתָהּ׃ g † וַיִּדַּל ‡locustæ
.DOMINVM ad Israel filij clamauerūt & :Midian faciebus à valde Israel ipsorū camelorū †erat
יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעֲקוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃ deuastandū facie
causas super * DOMINVM ad Israel filij clamassent cùm ,fuit Et *propter
7 † וַיְהִי כִּי־זָעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה עַל אודות
;Israel filios ad prophetam virum DOMINVS misit Et :Midian
8 מִדְיָן׃ † וַיִּשְׁלַח יְהוָה אִישׁ נָבִיא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
feci ascēdere Ego :Israel Deus DOMINVS dixit Sic :eis dixitque
וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי

cùm exires dum incederes

יָצָא b

con cussa facie

tremuit facie

villæ absque muro & munitione

קוֹם c

Cùm elegit * in

conſpectus eſt,

legiſlatores qui voluntarij eſtis

habitãtes iuxta iudicaturã,

דוּן d

in loquimini.

שׂוּחַ תָּנָה e

ppter ſonitũ raculantium ſagittas

doceant *villarum

Surge apprehende prædam dñatus eſt euaſor fortib⁹ dominatus eſt

רָדָה f

inter fortes.

contra

filio

ſicut

cogitãbundi corde.

duas caulas, vt audires

maiores ſcrutatores

trans mãſit habitauit in nauibus?

אָנָה g

in portu in fracturis ꝓbris affecit

altitudinem

בּוֹא h

iuxta vtile argentũ

gradibus

ſcopauit

*antiquitatum: robuſtum.

agro ex *te incedendo in* ,Sehir è *te exeundo in* ,DOMINE

4 יְהוָה b בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה
.aquas ſtillauerũt nubes etiã ,ſtillauerunt cæli etiã ,eſt *cõmota* terra ,Edom

אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־שָׁמַיִם נָטָפוּ גַּם־עָבִים נָטְפוּ מָיִם׃
faciebus à * Sinai iſte :DOMINI *faciebus* à fluxerunt Montes

5 † הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה סִינַי מִפְּנֵי
.Iſrael Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
:ſemitæ ceſſauerunt ,Iahel diebus in ,Hanath filij Samghar diebus In

6 † בִּימֵי שַׁמְגַּר בֶּן־עֲנָת בִּימֵי יָעֵל חָדְלוּ אֳרָחוֹת
.tortuoſas ſemitas perambulabant ,ſemitas perambulantes &

וְהֹלְכֵי נְתִיבוֹת יֵלְכוּ אֳרָחוֹת עֲקַלְקַלּוֹת׃
,Deborah ſurrexi donec ,ceſſauerunt ,Iſrael in *pagi* Ceſſauerunt

7 † חָדְלוּ פְרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חָדָלוּ עַד־שַׁקַּמְתִּי דְבוֹרָה
.Iſrael in mater ſurrexi donec

שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃
ſi clypeus ,portis* bellum tunc :nouos deos Eliget

8 † יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אָז לֶחֳם שְׁעָרִים מָגֵן אִם־
.Iſrael in millibus quadringenta in ,lancea & ,*conſpicietur*

יֵרָאֶה וָרֹמַח בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל׃
benedicite ,populo in *ſponanei* :Iſrael *ſcribas* ad meum Cor

9 † לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרֲכוּ
.DOMINO

יְהוָה׃
ambulãtes & ,Middin *ſuper ſedentes* ,candidas aſinas Equitantes

10 † רֹכְבִי אֲתֹנוֹת צְחֹרוֹת יֹשְׁבֵי עַל־מָדִין d וְהֹלְכֵי
.*meditemini* ,via *ſuper*

עַל־דֶּרֶךְ c שִׂיחוּ׃
different † ibi ,aqua hauritur vbi loca inter *ſagittariorum voce* A

11 † מִקּוֹל מְחַצְּצִים בֵּין מַשְׁאֲבִים שָׁם f יִתְּנוּ
portas ad deſcẽderũt tunc :Iſrael in eius *villa** iuſtitias ,DOMINI iuſtitias

צִדְקוֹת יְהוָה צִדְקַת פְּרָזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל אָז יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים
.DOMINI populus

עַם־יְהוָה׃
Excitare .canticũ loquere,exurge,exurge :Deborah exurge ,Exurge

12 † עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי־שִׁיר קוּם
.Abinoham fili tuam *captiuitatem captiua* & ,Barac

בָּרָק וְשָׁבֵה שִׁבְיְךָ בֶּן־אֲבִינֹעַם׃
dominabitur DOMINVS :populi *illuſtribus ſuperſtes dominabitur* Tũc

13 † אָז g יֵרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים עָם יְהוָה יָרַד־
.*fortibus in* mihi

לִי בַּגִּבּוֹרִים׃
Biniamin te poſt ,Hamalech *in* eorum radix Ephraim De

14 † מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם בָּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין
Zebulun de & ,legiſlatores deſcenderunt Machir de :tuis populis in

בַּעַמֶּיךָ מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים וּמִזְבּוּלֹן
.ſcribæ *virga in* trahentes

מְשְׁכִים בְּשֵׁבֶט סֹפֵר׃
,Barac *ſic* Iſſachar & :Deborah cum ;Iſſachar in principes Et

15 † וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר עִם־דְּבוֹרָה וְיִשָּׂשכָר כֵּן בָּרָק
magni ,Reuben diuiſionibus in :ſuis pedibus in eſt miſſus vallem in

בָּעֵמֶק שֻׁלַּח בְּרַגְלָיו בְּפַלְגוֹת רְאוּבֵן גְּדֹלִים
.*cordis decretarij*

חִקְקֵי־לֵב׃
ſibilos *audiendum ad* ,*duos ordines* inter ſediſti quid Vt

16 † לָמָּה יָשַׁבְתָּ בֵּין הַמִּשְׁפְּתַיִם לִשְׁמֹעַ שְׁרִקוֹת
.cordis *ſcrutationes magnæ* Reuben diuiſionibus in :gregum

עֲדָרִים לִפְלַגוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חִקְרֵי־לֵב׃
:naues *habitabit* quid vt Dan & ,*habitauit* Iarden *tranſitu in* Ghilhad

17 † גִּלְעָד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן וְדָן לָמָּה יָגוּר g אֳנִיּוֹת
.habitabit eius *fracturas ſuper* & ,matium *portum ad* ſedit Aſer

אָשֵׁר יָשַׁב לְחוֹף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכֹּן׃
,moriendum ad ſuam animam *repudianit* populus Zebulun

18 † זְבֻלוּן עַם חֵרֵף נַפְשׁוֹ לָמוּת
.agri *altitudines* ſuper Naphthali &

וְנַפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה׃
Chenahan reges pugnauerũt tunc ,pugnauerũt ,reges Venerunt

19 † h בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ אָז נִלְחֲמוּ מַלְכֵי כְנַעַן
.acceperunt non *argenti cupiditatem* :Meghiddo aquas *ſuper* Tahanach in

בְּתַעְנָךְ עַל־מֵי מְגִדּוֹ בֶּצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ׃
ſuis *exaltationibus* de ,ſtellæ pugnauerũt cælis De

20 מִן־שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים i מִמְּסִלּוֹתָם
torrens ,eos *deuoluit* Chiſon Torrens .Siſera cum pugnauerunt

נִלְחֲמוּ עִם־סִיסְרָא׃ † נַחַל קִישׁוֹן גָּרָפָם נַחַל
.*robur* mea anima conculcabit ,Chiſon torrens :Chedummim*

קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן תִּדְרְכִי נַפְשִׁי עֹז׃
Abinoham filius Barac aſcendiſſet quòd ,Siſeræ ipſi nunciauerunt Et

12 נָגַד n † וַיַּגִּדוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָּרָק בֶּן־אֲבִינֹעַם
,ſuum currũ omnem Siſera *conuocauit* Et .Thabor montem †

13 הַר־תָּבוֹר׃ † וַיַּזְעֵק סִיסְרָא אֶת־כָּל־רִכְבּוֹ
Charoſeth de ,ſecum qui ,populum omnẽ & ,*ferri* currus nongentos

חֹשֶׁת o מְאַת רֶכֶב בַּרְזֶל וְאֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מֵחֲרֹשֶׁת
ad Deborah Dixitque .Chiſon torrentem ad gentium

14 הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל קִישׁוֹן׃ † וַתֹּאמֶר דְּבוֹרָה אֶל־
Siſeram DOMINVS *dedit* qua* dies *hic* quia ,Surge :Barac

בָּרָק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא
Barac deſcẽdit Et ?*tuas facies ad* eſt egreſſ⁹ DOMINVS nonne:tua manu in

בְּיָדֶךָ הֲלֹא יְהוָה יָצָא לְפָנֶיךָ וַיֵּרֶד בָּרָק
contudit Et .eum poſt virorum millia decem & ,Thabor monte de

15 מֵהַר תָּבוֹר וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו׃ p † וַיְהָם
caſtrametationem omnem & ,currum omnem & ,Siſeram DOMINVS

יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־הָרֶכֶב וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה
,curru *deſuper* Siſera deſcenditque :Barac *facies ad* gladij *os ad*

לְפִי־חָרֶב לִפְנֵי בָּרָק וַיֵּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה
,*currum poſt* eſt perſecutus Barac Et .ſuis pedibus *in* fugit &

16 וַיָּנָס q בְּרַגְלָיו׃ † וּבָרָק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב
caſtrametatio omnis cecidit & :gentium Charoſeth vſque *caſtrametatione poſt* &

וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה עַד חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם r וַיִּפֹּל כָּל־
Siſera Et .*vnum ad vſque* remanſit non :gladij *os ad* Siſeræ

17 סִיסְרָא לְפִי־חָרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־אֶחָד׃ † וְסִיסְרָא
quia :Chenæi Cheber vxoris Iahel *tentorium* ad ſuis pedibus in fugit

נָס בְּרַגְלָיו אֶל־אָהֶל יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי
.Chenæi Cheber *domum inter* & ,Chaſor regem Iabin inter * pax

שָׁלוֹם בֵּין יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקֵּינִי׃
Declina:eum ad dixitque ,Siſeræ occurſum in Iahel eſt egreſſa Et

18 וַתֵּצֵא s † יָעֵל לִקְרַאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה
,*tentorium* in eam ad declinauit & .timeas ne ,me ad declina ,mi Domine

אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אַל־תִּירָא v וַיָּסַר אֵלֶיהָ הָאֹהֱלָה
:eam ad Dixitque .*craſſo* tegumento *in* eum operuit &

19 וַתְּכַסֵּהוּ בַּשְּׂמִיכָה׃ † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
aperuit Et .ſitiui quia ,aquarum paululum quæſo mihi bibere Da

הַשְׁקִינִי־נָא מְעַט־מַיִם כִּי y צָמֵתִי וַתִּפְתַּח אֶת־
Dixitque .eum operuit & ,ei potum dedit & ,lactis vtrem

חמר א

20 נאד z כַּסָּהּ וַתַּשְׁקֵהוּ וַתְּכַסֵּהוּ׃ † וַיֹּאמֶר
,fuerit ingreſſus *vir* ſi ,etit & ,*tentorij* oſtium ‡ Sta :eam ad

‡ad

אֵלֶיהָ עֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וְהָיָה אִם־אִישׁ a יָבֹא
.Non :dices & ?*vir* hic Eſtne :dixerit & ,te interrogauerit &

וְשָׁאֲלֵךְ וְאָמַר הֲיֵשׁ־פֹּה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אָיִן׃
poſuit & ,*tentorij paxillum* Cheber vxor Iahel *cepit* Et

21 וַתִּקַּח b † יָעֵל אֵשֶׁת־חֶבֶר אֶת־יְתֵד הָאֹהֶל c וַתָּשֶׂם אֶת־
infixit & ,*ſilentio in* eum ad eſt ingreſſa & ,ſua manu in *terebellum*

d הַמַּקֶּבֶת בְּיָדָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו e בַּלָּאט וַתִּתְקַע
,eſt ſoporatus ipſe & :terram in ſe fixit & ,eius tempus in clauum

f אֶת־הַיְתֵד בְּרַקָּתוֹ וַתִּצְנַח בָּאָרֶץ וְהוּא־נִרְדָּם
:Siſeram perſequens Barac ecce Et .eſt mortuus & ,eſt laſſus &

22 וַיָּעַף g וַיָּמֹת׃ † וְהִנֵּה בָרָק רֹדֵף אֶת־סִיסְרָא
tibi oſtendam & ,*Vade* :ei dixitque ,eius occurſum in Iahel eſt egreſſa Et

וַתֵּצֵא יָעֵל h לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לֵךְ וְאַרְאֶךָּ
Siſera ecce & :eam ad eſt ingreſſus Et .*quærens* tu quem ,virum

אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַתָּה מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה סִיסְרָא
Deus Humiliauitque .ipſius tempore in *paxillus* & ,mortuus *cadens*

נֹפֵל מֵת וְהַיְתֵד בְּרַקָּתוֹ׃ † וַיִּכְנַע אֱלֹהִים
.Iſrael *filiorum facies ad* Chenahan regem Iabin ipſo die in

בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנַעַן לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
Iabin *ſuper* erat dura & ,eundo Iſrael filiorum manus ibat Et

24 וַתֵּלֶךְ k † יַד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ וְקָשָׁה עַל יָבִין
.Chenahan regem Iabin exſcinderent donec ,Chenahan regem

מֶלֶךְ־כְּנַעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן׃

CAP. V. ה

,illa die in Abinoham filius Barac & ,Deborah cecinit Et

1 שׁוּר z † וַתָּשַׁר דְּבוֹרָה וּבָרָק בֶּן־אֲבִינֹעַם בַּיּוֹם הַהוּא
: dicendo

לֵאמֹר׃
.*populus ſpontaneum ſe offerendo in* ,Iſrael in vltiones *vlciſcendo* In

2 בְּפָרַע † פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם
.DOMINO benedicite

בָּרֲכוּ יְהוָה׃
,DOMINO Ego ;principes auribus percipite ,reges Audite

3 † שִׁמְעוּ מְלָכִים הַאֲזִינוּ רוֹזְנִים אֲנֹכִי לַיהוָה
.Iſrael Deo DOMINO pſallam ,canam ego

אָנֹכִי אָשִׁירָה אֲזַמֵּר לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

Dum vlciſcitur dum ſponte ſe offert populus

manu in eos vendidit & ,Israel *in* DOMINI *nasus* est iratus Et furor contra
8 וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד k † חָרָה k
Israel filij seruieruntque :Naharim*Aram regis Rishathaim‖ Chuscan *impietatum duarum
כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם מֶלֶךְ אֲרָם נַהֲרָיִם וַיַּעַבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל *duorũ fluuiorũ
filij clamauerunt Et .annos octo Rishathaim Chuscan
9 אֶת־כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם שְׁמֹנֶה שָׁנִים׃ † וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי־
filiis seruatorem DOMINVS suscitauitque ;DOMINVM ad Israel
יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה l וַיָּקֶם יְהוָה m מוֹשִׁיעַ לִבְנֵי l קוֹם m יָשַׁע
minoris Caleb fratris Chenaz filius Hothniel :eos seruauit & ;Israel
יִשְׂרָאֵל וַיּוֹשִׁיעֵם אֶת עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב הַקָּטָן
iudicauit & ,DOMINI spiritus eum super fuit Et .illo *ab*
10 מִמֶּנּוּ׃ † וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ־יְהוָה וַיִּשְׁפֹּט
eius manu in DOMINVS *dedit*que ,bellum ad ett egressusque :Israel tradiditque
אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא לַמִּלְחָמָה וַיִּתֵּן יְהוָה בְּיָדוֹ
super eius manus est roborata & :Aram regem Rishathaim‖ Chuscan *impietatum
אֶת־כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם מֶלֶךְ אֲרָם n וַתָּעָז יָדוֹ עַל duarum
:annis quadraginta terra Quieuitque .Rishathaim Chuscan n עָזַז
11 כּוּשַׁן רִשְׁעָתָיִם׃ † וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה
Israel filij addiderunt Et .Chenaz filius Hothniel est mortuꝰ & o מוּת p יָסַף
12 וַיּוֹסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל p † עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז׃
DOMINVS confortauit & :DOMINI oculis in malum *faciendum ad* vt facerent p רוּעַ
לַעֲשׂוֹת p הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־
malum fecerant quòd *super* ,Israel *super* Moab regem Heglon contra
עֶגְלוֹן מֶלֶךְ־מוֹאָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַל כִּי־עָשׂוּ אֶת־הָרַע propterea
,Hammon filios se ad collegit Et .DOMINI oculis in
13 בְּעֵינֵי יְהוָה׃ † וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו אֶת־בְּנֵי־עַמּוֹן
vrbem possederunt & ,Israel percussit & ,iuit & :Hamalec &
וַיַּעֲמָלֶק וַיֵּלֶךְ q וַיַּךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּירְשׁוּ אֶת־עִיר q נָכָה
regi Heglon Israel filij Seruieruntque .Palmarum
הַתְּמָרִים׃ † וַיַּעַבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֶגְלוֹן מֶלֶךְ־
Israel filij clamauerunt Et .annos octodecim ,Moab
14 מוֹאָב שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ † וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
Ehud seruatorem eis DOMINVS suscitauitque :DOMINVM ad
15 אֶל־יְהוָה וַיָּקֶם יְהוָה לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת־אֵהוּד qui dextera manu nihil efficiebat, sed sinistra: per manum
miseruntque :*sua dextera manu obturatum* virum ,Iemini filij Ghera filium
בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי אִישׁ אִטֵּר יַד־יְמִינוֹ וַיִּשְׁלְחוּ
Moab regi Heglon munus eius *manu in* Israel filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְחָה לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב׃
;eius lõgitudo cubitꝰ :ora *duo* *ei &,gladium Ehud sibi fecit Et
16 וַיַּעַשׂ לוֹ אֵהוּד חֶרֶב וְלָהּ שְׁנֵי s פִּיוֹת גֹּמֶד אָרְכָּהּ † erant s פֶּה acies duæ
ſuum dextrum femur super *suis vestibus desub eum* accinxit &
וַיַּחְגֹּר אֹתָהּ מִתַּחַת לְמַדָּיו עַל יֶרֶךְ יְמִינוֹ׃
‡Heglon & :Moab regi Heglon munus *fecit appropinquare* Et
17 וַיַּקְרֵב † אֶת־הַמִּנְחָה לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב וְעֶגְלוֹן Obtulitque ‡erat crassus oblato munere qui detulerat
facere appropinquare complevit quemadmodũ ,fuit Et .valde *pinguis* vir
אִישׁ בָּרִיא מְאֹד׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְהַקְרִיב
ipse Et .munus *ferentes* populum dimisit & ,*munus*
18 אֶת־הַמִּנְחָה וַיְשַׁלַּח אֶת־הָעָם נֹשְׂאֵי הַמִּנְחָה׃ † וְהוּא
‡secretum Verbũ :dixit &,Ghilgal *cum* ‖ quæ *dolaturis* à est reuersus
שָׁב t מִן־הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֵת הַגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר דְּבַר־סֵתֶר
ſtates omnes eo *desuper* ſunt egressi Et .Sile :dixit Et .rex ô te ad mihi
לִי אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הָס וַיֵּצְאוּ מֵעָלָיו כָּל־הָעֹמְדִים
cœnaculo in ſedebat ipſe & :eũ ad est ingressus Ehud Et eum *super*
עָלָיו׃ † וְאֵהוּד u בָּא אֵלָיו וְהוּא יוֹשֵׁב v בַּעֲלִיַּת
mihi † Dei Verbum :Ehud Dixitque .*ipſi* ſoli ei ‡ quod ,*refrigerij*
19 הַמְקֵרָה אֲשֶׁר־לוֹ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֵהוּד דְּבַר־אֱלֹהִים לִי x קָרַר x
manum Ehud Misitque .ſolio *desuper* ſurrexit Et .te ad de
אֵלֶיךָ y וַיָּקָם מֵעַל הַכִּסֵּא׃ † וַיִּשְׁלַח אֵהוּד אֶת־יָד y קוֹם y
20 eum infixit & ,ſuo dextro femore *desuper* gladium *cepit* & ,ſuã ſiniſtram tulit a
שְׂמֹאלוֹ z וַיִּקַּח אֶת־הַחֶרֶב מֵעַל יְרֵכוֹ יְמִינוֹ וַיִּתְקָעֶהָ לָקַח z
,*laminam* poſt capulus etiam est ingressus Et .eius ventrem in ferrum,
בִּבְטְנוֹ׃ † וַיָּבֹא גַּם־הַנִּצָּב אַחַר הַלַּהַב a נָצַב a
:ei' ventre è *gladium eduxerat* non quia ;*laminam* propter adeps ſe clauſit & ferrum;
21 וַיִּסְגֹּר הַחֵלֶב בְּעַד הַלַּהַב כִּי לֹא שָׁלַף הַחֶרֶב מִבִּטְנוֹ exierat gladi' ſtercus.
clauſit & ,veſtibulum per Ehud eſt egreſſus Et .*effuſio ſtercoris* exiuit &
וַיֵּצֵא הַפַּרְשְׁדֹנָה׃ † וַיֵּצֵא אֵהוּד הַמִּסְדְּרוֹנָה וַיִּסְגֹּר
,eſt egreſſus ipſe Et .ſera offirmauit & ,ſe pro cœnaculi fores
22 דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה בַּעֲדוֹ וְנָעָל׃ † וְהוּא יָצָא
:obſeratæ cœnaculi fores ecce & ,viderunt & ,ſunt ingreſſi *eius* ſerui & regis
בוא b רָאָה c וְעַבָדָיו b בָּאוּ c וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה דַלְתוֹת הָעֲלִיָּה נְעוּלוֹת ventris depo-
refrigerij conclaui in ſuos pedes ipſe tegens Certè :dixerunt & nit onus in
וַיֹּאמְרוּ אַךְ d מֵסִיךְ הוּא אֶת־רַגְלָיו בַּחֲדַר הַמְקֵרָה׃ cœnaculo æ-
fores *aperiens* ipſe non ecce & :*pudeſieri ad vſque* expectauerunt Et ſtiuo.
23 וַיָּחִילוּ † עַד־בּוֹשׁ וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ פֹתֵחַ דַּלְתוֹת d סוּךְ d
eorum dominus ecce & :*aperuerunt* & ,*apertorium* ceperunt & :cœnaculi donec tarda-
הָעֲלִיָּה וַיִּקְחוּ אֶת־הַמַּפְתֵּחַ וַיִּפְתָּחוּ וְהִנֵּה אֲדֹנֵיהֶם ret aperiebat
mortuus terram in *cadens* ,*eos tardare ad vſque* euasit Ehud Et cecideratdũ tardarent illi, lapidicinas, ‡*cõdensum ſalium.*
24 נֹפֵל אַרְצָה c מֵת׃ † וְאֵהוּד נִמְלַט עַד הִתְמַהְמְהָם
.Schirath *in euasit & ,*delaturas* transiuit ipſe &
25 וְהוּא עָבַר אֶת־הַפְּסִילִים וַיִּמָּלֵט הַשְּׂעִירָתָה׃
:Ephraim monte in .tuba *in* clanxit & ,*eũ ingrediendo in* ,fuit Et dum ingredetur, ante eos.
† וַיְהִי בְּבוֹאוֹ וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר בְּהַר אֶפְרָיִם 27
.*eorum facies ad* ipſe & ,monte de Iſrael filij eo cum deſcenderũtq; tradidit enim
וַיֵּרְדוּ עִמּוֹ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָהָר וְהוּא לִפְנֵיהֶם׃
DOMINVS *dedit quia* ;me *poſt* Sequimini :eos ad Dixitque
28 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רִדְפוּ אַחֲרַי כִּי־נָתַן יְהוָה אֶת־
ceperũt &,eũ poſt deſcenderũt Et .veſtra manu in Moab veſtros inimicos
אֹיְבֵיכֶם אֶת־מוֹאָב בְּיֶדְכֶם וַיֵּרְדוּ אַחֲרָיו וַיִּלְכְּדוּ ‡ vada permiſerunt quenquam
.tranſire *virum* *dederunt* non & ,Moab ipſi Iarden *tranſitus*
אֶת־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב וְלֹא־נָתְנוּ אִישׁ לַעֲבֹר׃
,virorum millia decem circiter illo tempore in Moab Pereusſeruntque
29 † וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב בָּעֵת הַהִוא כַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים f נָכֶה f
.*vir* euaſit non & :*vintutis* virum omnem & ,*pinguem* omnem fortem, quiſquam.
כָּל־שָׁמֵן וְכָל־אִישׁ חָיִל וְלֹא נִמְלַט אִישׁ׃
:Iſrael manu ſub illa die in Moab eſt humiliatus Et
30 † וַתִּכָּנַע מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא תַּחַת יַד יִשְׂרָאֵל
fuit ipſum poſt Et .annis octoginta terra quieuit &
וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ שְׁמוֹנִים שָׁנָה׃ † וְאַחֲרָיו הָיָה 31
viros ſexcentos Peliſtim percuſſit & ;Hanath filius Samghar
שַׁמְגַּר בֶּן־עֲנָת וַיַּךְ אֶת־פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ g מֵאוֹת אִישׁ g מָאָה
.Iſrael ipſe etiam ſeruauit & :bouis *documento in* ſtimulo
בְּמַלְמַד הַבָּקָר וַיּוֹשַׁע גַּם־הוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

CAP. IIII. ד

:DOMINI oculis in malum *faciendum ad* ,Iſrael filij addiderũt Et vt facerent
1 † וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה h יָסַף h
Iabin manu in DOMINVS eos *vendidit* Et .erat mortuus Ehud & tradidit
2 וְאֵהוּד מֵת׃ † וַיִּמְכְּרֵם יְהוָה בְּיַד יָבִין
,Siſera *eius exercitꝰ princeps & ;Chaſor in regnauit qui,Chenahan regis * erat
מֶלֶךְ־כְּנַעַן אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחָצוֹר וְשַׂר־צְבָאוֹ סִיסְרָא
Iſrael filij clamauerunt Et .gentium Charoſeth ‡ in *habitans* ipſe & habitabat ‡*ſilua*
3 וְהוּא יוֹשֵׁב בַּחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם׃ † וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
oppreſſit ipſe & ,ei *ferri* currus nongenti quia,DOMINVM ad ferrei erant
אֶל־יְהוָה כִּי תְשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב־בַּרְזֶל לוֹ וְהוּא לָחַץ
Deborah Et .annis viginti *fortitudine in* Iſrael filios fortiter
4 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָזְקָה עֶשְׂרִים שָׁנָה׃ † וּדְבוֹרָה iudicabat
Iſrael *iudicans* ipſa ,Lappidoth vxor ,prophetes mulier
אִשָּׁה נְבִיאָה אֵשֶׁת לַפִּידוֹת הִיא שֹׁפְטָה אֶת־יִשְׂרָאֵל ſedebat
Deborah palma ſub *ſedens* ipſa Et .illo tempore in
5 בָּעֵת הַהִיא׃ † וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת־תֹּמֶר דְּבוֹרָה
eam ad aſcendebant & :Ephraim monte in Bethel inter & ,Ramah inter
בֵּין הָרָמָה וּבֵין בֵּית־אֵל בְּהַר אֶפְרָיִם i וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ i עֲלָה
filium Barac vocauit & Miſitque .iudicium ad Iſrael filij
6 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁפָּט׃ † וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרָק בֶּן־
DOMINVS præcepit Nõne:eũ ad dixitque ,Naphthali Chedes de Abinohã
אֲבִינֹעַם מִקֶּדֶשׁ נַפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צִוָּה יְהוָה trahe tolle
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל k לֵךְ וּמָשַׁכְתָּ בְּהַר תָּבוֹר וְלָקַחְתָּ עִמְּךָ עֲשֶׂרֶת k הָלַךְ k
?Zebulun filiis è & ,Naphthali filiis de ,virorum millia
אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבוּלֻן׃ tibi
principem Siſeram Chiſon torrentem ad *te ad* traham Et
7 † וּמָשַׁכְתִּי אֵלֶיךָ אֶל־נַחַל קִישׁוֹן אֶת סִיסְרָא l שׂר־ currus tradam
.tua manu in eũ *dabo* & ;eius multitudinẽ & ,eius *currum* &,Iabin exercitꝰ
צְבָא יָבִין וְאֶת־רִכְבּוֹ וְאֶת־הֲמוֹנוֹ וּנְתַתִּיהוּ בְּיָדֶךָ׃
veneris non ſi & :ibo & ,mecum *ineris* Si :Barac eam ad Dixitque
8 † וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרָק אִם־תֵּלְכִי עִמִּי וְהָלָכְתִּי וְאִם־לֹא veneris
.tecum ibo Eundo :dixit Et .ibo non ,mecum *ineris*
9 תֵּלְכִי עִמִּי לֹא אֵלֵךְ׃ † וַתֹּאמֶר הָלֹךְ אֵלֵךְ עִמָּךְ gloria tua in perquam ambulas:
:*ambulans* tu *qua* ,via *ſuper* *tuus decor* erit non veruntamẽ
אֶפֶס כִּי לֹא תִהְיֶה תִּפְאַרְתְּךָ עַל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־אַתָּה הוֹלֵךְ tradet
,Deborah Surrexitque .Siſeram DOMINVS *vendet* mulieris manu in quia
כִּי בְיַד אִשָּׁה יִמְכֹּר יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וַתָּקָם דְּבוֹרָה perrexit
,Zebulun Barac *conclamauit* Et .Chedes in Barac cum *iuit* Et
10 וַתֵּלֶךְ עִם־בָּרָק קֶדְשָׁה׃ † וַיִּזְעַק בָּרָק אֶת־זְבוּלֻן congregauit
.virorũ millibus decem*ſuis pedibus *in* aſcẽdit & ,Chedes in Naphthali &
וְאֶת־נַפְתָּלִי קֶדְשָׁה וַיַּעַל בְּרַגְלָיו עֲשֶׂרֶת אַלְפֵי אִישׁ *cum
ſe ſeparauit Chenæus Cheber Et .Deborah eo cum aſcenditque
11 וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבוֹרָה׃ † וְחֶבֶר הַקֵּינִי נִפְרַד tabernaculũ ſuum
ad vſque *ſuam aulam* tetendit & :Moſeh ſoceri Chobab filiis de ,Chain à
מִקַּיִן מִבְּנֵי חֹבָב חֹתֵן m מֹשֶׁה וַיֵּט אָהֳלוֹ עַד ‡ eſt in בצענים
.Chedes *cum* ‡ quæ ,Sahananim in quercum ק
אֵלוֹן בְּצַעֲנַנִּים אֲשֶׁר אֵת־קֶדֶשׁ׃

Chenahanæi *interiore* in Aſer habitauit Et .Rechob & ,Aphic medio
32 אֲפִיק וְאֶת־רְחֹב׃ † וַיֵּשֶׁב הָאֲשֵׁרִי בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי
expulit non Naphthali .cum expulit non quia ,terræ *habitatorum* habitatoris
33 יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ † נַפְתָּלִי לֹא־הוֹרִישׁ
habitauit ſed :Bethhanath habitatores & ,Bethſemes habitatores
אֶת־יוֹשְׁבֵי בֵית־שֶׁמֶשׁ וְאֶת־יוֹשְׁבֵי בֵית־עֲנָת וַיֵּשֶׁב
,Bethſemes habitatores & : terræ habitatorum Chenahanæi *interiori* in medio Che-
בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וַיְהִי־בֵית־שֶׁמֶשׁ nahanæorum
Emoræus oppreſſerunt Et .tributum in eis erant Bethhanath & tributarij.
34 לָהֶם לָמַס׃ † וַיִּלְחֲצוּ הָאֱמֹרִי וּבֵית עֲנָת הָיוּ cõpulerunt
.vallem in *deſcendere eis dederat* non quia ;montem ad Dan filios Emoræi
35 אֶת־בְּנֵי־דָן הָהָרָה כִּי־לֹא נְתָנוֹ לָרֶדֶת לָעֶמֶק׃ permiſerat eis
,Aialon in Cheres monte in habitare Emoræus Cœpitque vt deſcenderet
36 וַיּוֹאֶל הָאֱמֹרִי לָשֶׁבֶת בְּהַר־חֶרֶס בְּאַיָּלוֹן יָרַד
.tributũ in fuerũt &,Ioſeph domus manus eſt aggrauata &:Sahalbim in & יָאַל יָשַׁב
וּבְשַׁעַלְבִים וַתִּכְבַּד יַד־בֵּית יוֹסֵף וַיִּהְיוּ לָמַס׃ הָיָה
.ſupra & ,petra à ,ſcorpionum aſcenſu ab † Emoræi terminus Et ‡ erat
37 וּגְבוּל הָאֱמֹרִי מִמַּעֲלֵה עַקְרַבִּים מִהַּסֶּלַע וָמָעְלָה׃ †

CAP. II. ב

,Bochim‡ ad Ghilgal de DOMINI angelus aſcendit Et *Vſentes,*
1 עָלָה בָכָה׃ † וַיַּעַל מַלְאַךְ יְהוָה מִן־הַגִּלְגָּל אֶל־הַבֹּכִים °
in vos introduxi & ,Aegypto ex vos feci Aſcendere :dixit &
2 וָאֹמַר אַעֲלֶה אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־ בוא
faciam irritum Non : dixi & ; veſtris patribus iuraui quam ‡ , terram ‡ ſuper
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתֵיכֶם וָאֹמַר לֹא־אָפֵר פור
excidetis non vos Et .*ſeculum* in vobiſcum meum pactum æternum.
בְּרִיתִי אִתְּכֶם לְעוֹלָם׃ † וְאַתֶּם לֹא־תִכְרְתוּ ferietis
non & :diruetis eorum altaria :huius terræ habitatoribus † pactum † cum
3 בְּרִית לוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם תִּתֹּצוּן וְלֹא־ נתץ
: dixi etiam Et :feciſtis hoc cur ;*mea voce in audiſtis* obediſtis
שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי מַה־זֹּאת עָשִׂיתֶם׃ † וְגַם אָמַרְתִּי voci meæ;
,lateribus in vobis erunt ſed :*veſtris faciebus* à eos expellam Non facie veſtræ
לֹא־אֲגָרֵשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְצָדִים פנה
loqui ſecundum ,fuit Et .laqueum in vobis erunt eorum dij & צדד cùm loque-
4 וֵאלֹהֵיהֶם יִהְיוּ לָכֶם לְמוֹקֵשׁ׃ † וַיְהִי כְּדַבֵּר retur angelus
,Iſrael filios omnes ad hæc verba DOMINI *angelum* יקש
כְּמַלְאַךְ יְהוָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
Vocauerũntque .fleuerunt & ,ſuam voce populus eleuauerunt & נשא
5 וַיִּשְׂאוּ הָעָם אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ׃ † וַיִּקְרְאוּ
.DOMINO ibi immolauerunt &:Bochim‡ ipſius loci nomen ‡ ſtentium
שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בָּכִים וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם לַיהוָה׃ בכה
vir ,Iſrael filij abierunt & ,populum Ioſuah dimiſit Et vnuſquiſque
6 וַיְשַׁלַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם וַיֵּלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אִישׁ
Seruieruntque .terram poſſidendum ad ,ſuam hæreditatem ad
7 לְנַחֲלָתוֹ לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ׃ † וַיַּעַבְדוּ ירש
ſeniorum diebus omnibus &,Ioſuah diebus oĩbus DOMINO populus יום
הָעָם אֶת־יְהוָה כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכֹל יְמֵי הַזְּקֵנִים
opus omne viderunt qui ,Ioſuah poſt dies prolongauerunt qui ראה
אֲשֶׁר הָאֲרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר רָאוּ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה
eſt mortuus Et .Iſraeli fecit quod ,magnum DOMINI מות
8 יְהוָה הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל׃ † וַיָּמָת
.annorum decem & centum vir ,DOMINI ſeruus ,Nun filius Ioſuah שנה
יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים׃
mõte in,Heres Thimnath in ei' hæreditatis termino in eũ ſepelierũt Et
9 וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בִּגְבוּל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת־חֶרֶס בְּהַר †
generatio omnis etiam Et .Ghahas montis aquilone ab, Ephraim
10 אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר־גָּעַשׁ׃ † וְגַם כָּל־הַדּוֹר
,eos poſt alia generatio ſurrexitque :ſuos patres ad *ſunt collecti* illa cõgregata eſt קום
הַהוּא נֶאֶסְפוּ אֶל־אֲבוֹתָיו וַיָּקָם דּוֹר אַחֵר אַחֲרֵיהֶם
fecit quod *factum* etiam &,DOMINVM nouerunt non qui opus עשה
אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה
oculis in maluꝫ Iſrael filij Feceruntque .Iſraeli
11 לְיִשְׂרָאֵל׃ † וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי עשה
DOMINVM dereliquerũt Et .Behalim ſeruierunt & ,DOMINI
12 יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים׃ † וַיַּעַזְבוּ אֶת־יְהוָה
iuerunt & ,Aegypti terrã è eos *educentem* ,ſuorum patrum Deum qui eduxerat יצא
אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם הַמּוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֵּלְכוּ
,eorum *circuitus* † qui ,populorum diis è ,alienos deos poſt † erant in cir-
אֲחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם cuitu
Dereliquerũtq; .DOMINVM irritauerunt & ,eis ſe incuruauerunt & שחה
13 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיַּכְעִסוּ אֶת־יְהוָה׃ † וַיַּעַזְבוּ חרה
eſt iratus Et .Aſtaroth & ,Bahal ſeruierunt & ,DOMINVM furor cõtra
14 אֶת־יְהוָה וַיַּעַבְדוּ לַבַּעַל וְלָעַשְׁתָּרוֹת׃ † וַיִּחַר־ tradidit
diripuerũt & :diripientiũ manu in eos *dedit* & ,Iſrael *in* DOMINI *naſus* שסה
אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם בְּיַד שֹׁסִים וַיָּשֹׁסּוּ

vendiderunt in corã inimicis ſuis. Quocunque contra anguſtiis afflicti ſunt יצר sed

porueruꝫ non & ,circuitu à eorũ inimicorũ manu in eos *vendidit* & ,eos
אוֹתָם וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב וְלֹא־יָכְלוּ
,egrediebãtur *quò omni* In .*ſuorum inimicorum facies in* ſtare vltra
15 עוֹד לַעֲמֹד לִפְנֵי אוֹיְבֵיהֶם׃ † בְּכֹל אֲשֶׁר יָצְאוּ
,DOMINVS eſt locutus ſicuti ,malum in eos *in* erat DOMINI manus
יַד־יְהוָה הָיְתָה־בָּם לָרָעָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
.valde *eis fuit angũſtia* & :eis DOMINVS iurauit ſicut &
וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם וַיֵּצֶר לָהֶם מְאֹד׃ יצר
manu è eos ſeruauerunt & ,Iudices DOMINVS ſuſcitauit Et
16 וַיָּקֶם יְהוָה שֹׁפְטִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד †
quia ,audierunt non ſuos iudices *ad* etiam Et .eos diripientium
17 שֹׁסֵיהֶם׃ † וְגַם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ כִּי
citò receſſerunt :eis ſe incuruauerũt & ,alienos Deos poſt ſunt fornicati
זָנוּ אֲחֵרִי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מַהֵר שׁוּחַ
,DOMINI præcepta *audiendũ* ad ,corũ patres ambulauerãt *qua* via de per quam vt audirent
מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם לִשְׁמֹעַ מִצְוֹת־יְהוָה סור
,Iudices eis DOMINVS ſuſcitaret cùm Et .ſic fecerunt non צוה
18 לֹא־עָשׂוּ כֵן׃ † וְכִי־הֵקִים יְהוָה לָהֶם שֹׁפְטִים קום
corũ inimicorũ manu è eos ſeruabat & ,iudice cum DOMINVS erat &
וְהָיָה יְהוָה עִם־הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעָם מִיַּד אוֹיְבֵיהֶם
gemitus corum *gemitu* à DOMINVS miſerebatur quia ;iudicis diebus omnib⁹ gemitus
כֹּל יְמֵי הַשּׁוֹפֵט כִּי־יִנָּחֵם יְהוָה מִנַּאֲקָתָם propter oppreſſores eorũ coarctatores
,*iudicem moriendo in* ,erat Et .eorũ *coarctatorum* & ,*eos opprimentium facie* à mortuo iudice
19 מִפְּנֵי לֹחֲצֵיהֶם וְרֹחֲקֵיהֶם׃ † וְהָיָה בְּמוֹת הַשּׁוֹפֵט ‡deteri⁹ agebant quã patres eorum vt irent
deos poſt *eundum ad* *ſuis patribus præ corrũpebant ſe* ‡ & ,reuertebãtur
שָׁבוּ וְהִשְׁחִיתוּ מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אֲחֲרֵי אֱלֹהִים שוב
faciebant cadere non :eis ſe incuruando & ,eis ſeruiendo ,alienos הלך
אֲחֵרִים לְעָבְדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הִפִּילוּ
naſus * eſt iratus Et .dura ſua via de & ,ſuis actibus de נפל
20 מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה׃ † וַיִּחַר־אַף furor *
iſta gens ſunt tranſgreſſi quòd eo Pro :dixit & ,Iſrael *in* DOMINI
יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה אֶת־
:meæ voci obedierunt nõ & ,eorum patribus præcepi quod meum pactũ
בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלִי׃
quemquam ,eorum *faciebus* à *virum* expellendum ad addam non ego Etiam facie
21 גַּם־אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם יסף
tentare Pro .eſt mortuus & ,Iehoſuah dimiſit quas gentibus de Vt tentem נסה
22 מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָזַב יְהוֹשֻׁעַ וַיָּמֹת׃ † לְמַעַן מות
,DOMINI viam *ipſi cuſtodientes num* ,Iſrael *eis in* per eas vtrum cuſtodiant
בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הֲשֹׁמְרִים הֵם אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה vt ambulent
.non an ,eorum patres ſeruauerunt ſicut ,*eis in ambulandum ad* per eam, vt non expel leret
לָלֶכֶת בָּם כַּאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא׃
eas *expellendum non ad* ; iſtas gentes DOMINVS dimiſit Et
23 וַיַּנַּח יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבִלְתִּי הוֹרִישָׁם † נוח
.Iehoſuah manu in eas *dedit* non & :citò tradidit
מַהֵר וְלֹא נְתָנָם בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ׃

CAP. III. ג

eis in tentandum ad ,DOMINVS dimiſit quas ,gentes* iſtæ Et * ſunt vt tentaret per eas
1 וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִנִּיחַ יְהוָה לְנַסּוֹת בָּם אֶת־ †
.Chenahan *prælia* omnia nouerant non qui omnes ,Iſrael bella
יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אֶת כָּל־מִלְחֲמוֹת כְּנָעַן׃
eos docere Iſrael filiorum generationes *ſcire* *pro* Tantùm vt ſcirent
2 רַק לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלַמְּדָם † ידע
Quinque .ea cognouerant non antea qui tantùm ,*prælium* bellum
מִלְחָמָה רַק אֲשֶׁר־לְפָנִים לֹא יְדָעוּם׃ † חֲמִשֶּׁת לחם
Chiuuæum & ,Sidonium & ,Chenahanæũ omnem & ,Peliſtim ſatrapas פנה
סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְכָל־הַכְּנַעֲנִי וְהַצִּידנִי וְהַחִוִּי in monte Li-
ingrediendum ad vſque Chermon Bahal monte à :*Libanum montem* habitantẽ bano: introitum vt tẽtaret per eas
יֹשֵׁב הַר הַלְּבָנוֹן מֵהַר בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא
ſciendum ad ,Iſrael *eis in tentandum ad* Fueruntque .Chamath vt ſciret
3 חֲמָת׃ † וַיִּהְיוּ לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל נסה
eorum patribus præcepit quæ ,DOMINI præcepta audirent vtrum היה
דָּהֵישְׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־אֲבוֹתָם צוה
,Chenahanæi *interiore* in habitauerunt Iſrael filij Et .Moſeh *manu in* per manum medio
4 בְּיַד־מֹשֶׁה׃ † וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יָשְׁבוּ בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי
Acceperuntq; .Iebuzæi & ,Chiuuæi &,Perizæi &,Emoræi & ,Chittæi לקח
6 הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ † וַיִּקְחוּ
:eorum filiis dederunt ſuas filias & ,vxores in ſibi eorum filias
אֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לָהֶם לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם נָתְנוּ לִבְנֵיהֶם
Iſrael filij Feceruntque .eorum diis ſeruieruntque
7 וַיַּעַבְדוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם׃ † וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־ עשה
,ſui Dei DOMINI ſunt oblitique ;DOMINI oculis in malum עזב
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם רוע
.Lucis & ,Behalim ſeruierunt &
וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָאֲשֵׁרוֹת׃

שופטים

LIBER IVDICVM;

HEBRAICE SOPHTIM.

CAP. I. א

1 Et factum est post mortem Iehoshuah, interrogauerũt filij Israel Dominum, dicendo: Quis ascendet nobis principio in Chenahanæum, ad pugnandum contra eos?

2 Dixitque Dominus: Iehudah ascendet, ecce dedi terram hanc in manu eius.

3 Et dixit Iehudah ad Simhon fratrem suum: Ascende mecum in sortem meam, & pugnabimus contra Chenahanæum, & ibo quoque ipse tecum in sortem tuam. Perrexit ergo cum eo Simhon.

4 Ascendit itaque Iehudah, & tradidit Dominus Chenahanæum & Perizæum in manus eorum, percusseruntque ex eis in Bezec decem millia virorum.

5 Inuenerunt quoque Adonibezec in Bezec, pugnauerunt contra eum, & percusserunt Chenahanæum & Perizæum.

6 Fugit autem Adonibezec, quem cum persecuti apprehendissent, absciderunt pollices manuum & pedum eius.

7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, quibus abscisis pollicibus manuum & pedum colligebant cibum sub mensa mea, talia mihi reddidit, qualia feci. Adduxerunt ergo eum in Ierusalaim, ibique mortuus est.

8 Pugnauerunt autem filij Iehudah contra Ierusalaim, & ceperunt eam, percusseruntque aciem gladij, & ignem in ciuitatem miserunt.

9 Post hæc descenderunt filij Iehudah, ut pugnarent contra Chenahanæum habitantem in monte, in meridie, & in planicie.

10 Perrexit quoque Iehudah contra Chenahanæum habitantem in Chebron, quæ prius vocabatur Chiriatharbah, & percussit Sesai, Achiman, & Talmai.

11 Inde perrexit contra habitatores Debir, quæ antea fuit ciuitas literarum.

12 Dixitque Caleb: Qui percusserit Chiriathsepher, & ceperit eam, dabo ei filiam meam Hachsah uxorem.

13 Cepit autem eam Othniel filius Kenaz frater Caleb minor, qui et dedit ei Hachsah filiam suam uxorem.

14 Quæ cum ad eum perduceretur, persuasit ei ut postularet a patre suo agrum. Et descendit de asino. Dixitque ei Caleb: Quid tibi est?

15 Illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram meridianam dedisti mihi; da mihi & fontes aquarum. Dedit ergo ei Caleb fontes superiores & inferiores.

16 Porro filij Cheni, cognati Mosi, ascenderunt de ciuitate Palmarum cum filijs Iehudah in desertum, quod est ad meridiem Harad, & habitauerunt cum populo.

17 Perrexit autem Iehudah cum Simhon fratre suo, & percusserunt Sephath habitatores ciuitatis, & interfecerunt eam. Vocatumque est nomen ciuitatis Chormah.

18 Cepit quoque Iehudah Gazam cum finibus suis, & Ascalon cum finibus suis, & Hecron cum finibus suis.

19 Fuit autem Dominus cum Iehudah, & possedit montem, quia habitatores vallis habere currus falcatos potuerunt.

20 Dederunt autem Hebron Caleb, sicut locutus fuerat Moses, qui & inde tres filios Hanac expulit.

21 Filij autem Beniamin non expulerunt Iebuzæum habitatorem Ierusalaim, sed habitauit Iebuzæus cum filijs Beniamin in Ierusalaim usque in præsentem diem.

22 Ascenderunt quoque domus Ioseph in Bethel, & Dominus fuit cum eis.

23 Et cum explorare vellent domum Bethel, quæ antea Luz nuncupata est,

24 & vidissent virum egredientem de ciuitate, dixerunt ei: Ostende nobis introitum ciuitatis, & misericordiam tecum faciemus.

25 Qui cum ostendisset eis introitum ciuitatis, percusserunt os ciuitatis gladio, virum autem & familiam omnem dimiserunt.

26 Ille vero abiit in terram Chittim, & ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius Luz, quod usque in hodiernum diem manet.

27 Menasseh autem non expulit habitatores Bethsean & filias eius, Thaanach & filias eius, Dor & filias eius, Ibleham & filias eius, Meghiddo & filias eius habitare in terra illa voluit.

28 Cumque Israel roboratus esset, fecit tributarios Chenahanæos, nec omnino eos delere potuit.

29 Ephraim quoque non expulit Chenahanæum habitatorem Ghazer, sed habitauit cum eo.

30 Zabulon non expulit habitatores Chitron & Nahalol, habitauerunt autem Chenahanæi cum eis, & tributarij facti sunt.

31 Aser non expulit habitatores Achzib & Achlab & Achlah & Sidon & Chelbah & Achzib & Hamon & Rehob.

,perfectione in ei seruite & ,DOMINVM timete nunc Et
14 וְעַתָּה יִרְאוּ אֶת־יְהוָה וְעִבְדוּ אֹתוֹ בְּתָמִים
vestri patres seruierunt quibus ,deos remouete & ;veritate in &
וּבֶאֱמֶת וְהָסִירוּ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם
.DOMINO seruite & ,Aegypto in & ,*fluminis transitu in* trãs flumen,
בְּעֵבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה׃
eligite ,DOMINO seruire vestris oculis in ‡ malum si Et * est
15 וְאִם־רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בַּחֲרוּ
quibus ,Deos siue ,seruiatis cui hodie vobis
לָכֶם הַיּוֹם אֶת־מִי תַּעֲבֹדוּן אִם אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר־
deos siue ,*fluminis transitu in* * qui ,vestri patres seruierunt *fuerunt trãs flumẽ,
עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי מעבר
,mea dom^o & ,ego & *:eorum terra in habitantes vos quorum* ,Emoræi ק
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאַרְצָם וַאֲנִכִי וּבֵיתִי in quorũ habitatis terra
.DOMINO seruiemus
נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה׃
derelinquendo à nobis Absit :dixit & ,populus respondit Et vt derelinquamus
16 וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמֶר חָלִילָה לָּנוּ מֵעָזְבֹ אֶת־ ו עזנה
.alienis diis seruiendo ,DOMINVM
יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
& ,nos *faciens* ascendere ipse ,noster Deus DOMINVS Quoniã fecit
17 כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ וְאֶת־
fecit qui & ,seruorum domo è Aegypti terra è nostros patres
אֲבֹתֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים וַאֲשֶׁר עָשָׂה
omni in nos custodiuit & ,ista magna signa nostris oculis in
לְעֵינֵינוּ אֶת־הָאֹתוֹת הַגְּדֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ בְּכָל־ אות
transiuimus quorum ,populis omnibus in & ,*ea in* ambulauimus *qua* ,via per quam
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ בָּהּ וּבְכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר עָבַרְנוּ per quorum transiuimus
,populos omnes DOMINVS Expulitque *.eorum in terroi in* medium.
בְּקִרְבָּם׃ 18 וַיְגָרֶשׁ יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים
seruiemus nos etiam :*nostris faciebus* à terræ habitatorem Emoræum & facie nostra,
וְאֶת־הָאֱמֹרִי יֹשֵׁב הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ גַּם־אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד
.noster Deus ‡ ipse quia ,DOMINO ‡ est
אֶת־יְהוָה כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ׃
,DOMINO seruire poteritis Non :populũ ad Iehosuah Dixitque
19 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם לֹא תוּכְלוּ לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה
parcet non :*ipse* æmulator Deus ,*ipse sancti* Deus quia sanctus est,
כִּי־אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא אֵל־קַנּוֹא הוּא לֹא־יִשָּׂא נשא est:
.*vestro scelori* ,*vestris peccatis* atque vestris scelerib̃s
לְפִשְׁעֲכֶם וּלְחַטֹּאתֵיכֶם׃
,*alienigenæ diis* seruieritis & ,DOMINVM *dereliqueritis* Cum Si dimiseritis
20 כִּי תַעֲזְבוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהֵי נֵכָר deo alieno,
postquam ,vos consumet & ,vobis malefaciet & ,se conuertet &
וְשָׁב וְהֵרַע לָכֶם וְכִלָּה אֶתְכֶם אַחֲרֵי אֲשֶׁר־ שוב
:Iehosuah ad populus Dixitque .vobis benefecerit
הֵיטִיב לָכֶם׃ 21 וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ טוב
.seruiemus DOMINO *quia* ;Nequaquam sed
לֹא כִּי אֶת־יְהוָה נַעֲבֹד׃
quia ,*vos in vos* Testes :populum ad Iehosuah Dixitque estis contra
22 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֵדִים אַתֶּם בָּכֶם כִּי־ עוד
:dixerunt Et .ei *seruiendum ad* DOMINVM vobis elegistis vos vt seruiatis
אַתֶּם בְּחַרְתֶּם לָכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ
.Testes
עֵדִים׃

aliénos sunt medio vestri, סור נטה

:*vestro interiori* in * qui *alienigenæ* deos remouete nunc Et
23 וְעַתָּה הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
.Israel Deum DOMINVM ad vestrum cor inclinate &
וְהַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
nostro Deo DOMINO :Iehosuah ad populus Dixeruntque
24 וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
.*audiemus* eius *voce in* & ,seruiemus
נַעֲבֹד וּבְקֹלוֹ נִשְׁמָע׃
voci obediémus
propósuit & ;illa die in populo ‡ fœdus Iehosuah *excidit* Et percussit ‡ cum שום
25 וַיִּכְרֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּשֶׂם
.Sechem in iudicium & ,*statutum* ei præceptum,
לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט בִּשְׁכֶם׃
legis libro in ista verba Iehosuah Scripsitque
26 וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תורת ירה
subter ibi cum statuit & ,magnum lapidem *cepit* & ,Dei tulit
אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְקִמֶהָ שָׁם תַּחַת לקח קום
DOMINI sanctuario in ‡ quæ ,quercum ‡ erat
הָאֵלָה אֲשֶׁר בְּמִקְדַּשׁ יְהוָה׃
iste lapis Ecce :populum omnem ad Iehosuah Dixitque
27 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הִנֵּה הָאֶבֶן הַזֹּאת
dicta omnia audiuit ipse quia ,testimonium in vobis *in* erit eloquia
תִּהְיֶה־בָּנוּ לְעֵדָה כִּי־הִיא שָׁמְעָה אֵת כָּל־אִמְרֵי
fortè ne ,testimoniũ in vos *in* erit & :nobiscũ est locutus quæ ,DOMINI contra
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ וְהָיְתָה בָכֶם לְעֵדָה פֶּן־ contra
populum Iehosuah Dimisitque .vestrum Deum *in* negetis
28 תְּכַחֲשׁוּן בֵּאלֹהֵיכֶם׃ וַיְשַׁלַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם
,hæc *verba* post fuit Et .suam hæreditatem in *vinum* quemlibet
29 אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ׃ וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
centum *filius* ,DOMINI seruus ,Nun filius Iehosuah est mortuus &
וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה מות
,eius hęreditatis termino in eum Sepelieruntq; .annorum decem &
וָעֶשֶׂר שָׁנִים׃ 30 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִּגְבוּל נַחֲלָתוֹ
montis aquilone ab ,Ephraim monte in ‡ quæ ,Timnathserach in ‡ est
בְּתִמְנַת־סֶרַח אֲשֶׁר בְּהַר־אֶפְרַיִם מִצְּפוֹן לְהַר־
diebus oĩbus DOMINO Israel Seruiuitque .Ghahas
גָּעַשׁ׃ 31 וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה כֹּל יְמֵי
post dies prolongauerunt qui ,seniorũ diebus omnibus & ,Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ וְכֹל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הֶאֱרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי
quod ,DOMINI opus omne cognouerunt qui & ,Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ וַאֲשֶׁר יָדְעוּ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר
.Israel ipsi fecerat
עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל׃
Israel filij fecerunt ascendere quæ ,Ioseph ossa Et
32 וְאֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר־הֶעֱלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עלה
acquisierat quam ,agri parte in Sechem in sepelierũt ,Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בִשְׁכֶם בְּחֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה
;agnellis centum in ,Sechem patris Chamor filiis à Iahacob nummis
יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה
filius Elhazar Et .hæreditatem in Ioseph filius fuerunt &
33 וַיְהִי לִבְנֵי־יוֹסֵף לְנַחֲלָה׃ וְאֶלְעָזָר בֶּן־ היה
,eius filij Pinechas *Gibhath* in eum sepelierunt & :est mortuus Aharon colle
אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּינְחָס בְּנוֹ מות
.Ephraim monte in ei fuit datus qui
אֲשֶׁר נִתַּן־לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם׃

נשלם ספר יהושע

Finis libri Iehosuah.

vidistis Vosque .dies in veni ,senui Ego
3 בוא[c] אָנֹכִי זָקַנְתִּי [c]בָּאתִי בַּיָּמִים׃ [†]וְאַתֶּם [d]רְאִיתֶם
gentibus omnibus vester Deus DOMINVS fecit quæ omnia
אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְכָל־הַגּוֹיִם
pugnans ipse vester Deus DOMINVS quia ,vestris faciebus à istis
הָאֵלֶּה מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלָּחֶם
residuas gentes vobis feci cadere ,Videte .vobis‡
לָכֶם׃ 4 [†]רְאוּ [e]הִפַּלְתִּי לָכֶם אֶת־הַגּוֹיִם הַנִּשְׁאָרִים
,gentes omnes & ,Iarden à ,vestris tribubus hæreditatem in istas
הָאֵלֶּה בְּנַחֲלָה לִשְׁבְטֵיכֶם מִן־הַיַּרְדֵּן וְכָל־הַגּוֹיִם
.Solis ingressu magnum mare & ,succidi quas
אֲשֶׁר הִכְרַתִּי וְהַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃
,vestris faciebus à eas propulsabit ipse ,vester Deus DOMINVS Et
5 [†]וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא יֶהְדֳּפֵם מִפְּנֵיכֶם
quēadmodū ,carū terram possedistis & ,vestris faciebus à eas expulit &
[f]וְהוֹרִישׁ אֹתָם מִלִּפְנֵיכֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת־אַרְצָם כַּאֲשֶׁר
.vobis vester Deus DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָכֶם׃
scriptum‡omne faciendum ad* ,custodiendū ad ,valde confortabimini Et
6 [†]וַחֲזַקְתֶּם מְאֹד לִשְׁמֹר [g]וְלַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַכָּתוּב
.siniſtra* & dextera‡ ea ab recedendum non ad‡ ,Mosēh legis libro in
[h]בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה לִבְלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול׃
,vobiscum illas residuas† ,istas gentes in ingrediendū non Ad
7 [†]לְבִלְתִּי בוֹא בַּגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אִתְּכֶם
neque ,iuretis neque ,cōmemoretis non earum deorum nomine in‡ &
וּבְשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם לֹא־תַזְכִּירוּ וְלֹא תַשְׁבִּיעוּ וְלֹא
.eis vos incuruetis neque ,eis seruietis
תַעַבְדוּם וְלֹא [i]תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם׃
fecistis sicut ,adhæreatis vestro Deo DOMINO in Quinimò
8 [†]כִּי אִם־בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּדְבָּקוּ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם
vestris faciebus à DOMINVS expulit Et .hanc diem ad vsque facie vestra
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ 9 [†]וַיּוֹרֶשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם
vestris faciebus in vir* stetit non vos & :ossea‡ & ,magnas gentes ‡ fortes,
גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצוּמִים וְאִתְּכֶם לֹא־עָמַד אִישׁ בְּפָנֶיכֶם
persequetur vobis ex vnus Vir .hanc diem ad vsque * quisquam cōspectu vestro
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ 10 [†]אִישׁ־אֶחָד מִכֶּם יִרְדֹּף
sicut ,vobis *pugnans ipse vester Deus DOMINVS quia ,mille pugnat *pro
אֶלֶף כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלָּחֶם לָכֶם כַּאֲשֶׁר
,vestris animabus valde custodimini Et .vobis est locutus custodite
דִּבֶּר לָכֶם׃ 11 [†]וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם propter animas vestras,
.vestrum Deum DOMINVM diligendum ad vt diligatis
לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
gentium residuo in adhæseritis & ,fueritis auersi auertendo si Quia residuis gentibus istis
12 [†]כִּי אִם־שׁוֹב תָּשׁוּבוּ וּדְבַקְתֶּם בְּיֶתֶר הַגּוֹיִם
,eis in‡ cōtraxeritis affinitatē & ,vobiscum ‡ istarum residuarum istarum ‡quæ sunt
הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אִתְּכֶם וְהִתְחַתַּנְתֶּם בָּהֶם
‡scietis Sciendo :vobis in* ipse & ,eis in† fueritis ingressi &
13 וּבָאתֶם בָּהֶם וְהֵם בָּכֶם׃ [†]יָדוֹעַ תֵּדְעוּ
gentes expellendum ad* vester Deus DOMINVS addet non quòd
כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ אֶת־הַגּוֹיִם
,offendiculū & ,laqueū in* vobis erunt & :vestris faciebus‡ à istas
הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְפַח [l]וּלְמוֹקֵשׁ [k]פּוּחַ יָקֵשׁ
donec ,vestris oculis in ſpinas in‡ & ,vestris lateribus in flagellum in &
וְלִשְׁטֵט [m]בְּצִדֵּיכֶם וְלִצְנִנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד ‡ספינא שׁוֹט
vobis dedit quam ,ista optima humo desuper* vos disperdere‡ ‡ vt expellat
אָבְדָם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם [n]צָרַר
hodie vadens ego ecce Et .vester Deus DOMINVS ‡ disperdat
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ 14 [†]וְהִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם ‡ è terra vado
,vtra anima tota in & ,vestro corde toto in ſcietis & :terræ vniuersæ via in† †per viam cognoscetis
בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וִידַעְתֶּם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם
,optimis verbis omnibus ex vnum verbum cecidit non quòd
כִּי לֹא־נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים
venerunt omnia :vos super vester Deus DOMINVS est locutus quæ
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲלֵיכֶם הַכֹּל [o]בָּאוּ בוא
.vnum verbum eis ex cecidit non ,vobis
לָכֶם לֹא־נָפַל מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד׃
quod ,bonum verbum omne vos super venit sicuti ,erit Et
15 [†]וְהָיָה כַּאֲשֶׁר־בָּא עֲלֵיכֶם כָּל־הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר
DOMINVS adducet sic ,vos ad vester Deus DOMINVS est locut'
דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כֵּן יָבִיא יְהוָה
vos eum dispertere vsque ,malum verbum omne vos super donec dispertdat
עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־הַדָּבָר [p]הָרַע עַד־הַשְׁמִידוֹ אֹתְכֶם רוע P
DOMINVS vobis dedit quam ,ista optima humo desuper è terra
מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה
,vestri Dei DOMINI pactum vos transgrediendo In .vester Deus Cùm transgressi fueritis
16 אֱלֹהֵיכֶם׃ [†]בְּעָבְרְכֶם אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

CAP. XXIIII. כד

Congregauit ;Sechem in Israel tribus omnes Iehosuah collegit Et
1 [†]וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֶמָה
duces ,eius iudices ad & ,eius capita ad & ,Israel seniores ad vocauitque
וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו
coram Deo. .Dei facies ad steteruntque ,eius præfectos ad &
וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃
DOMINVS dixit Sic :populum omnem ad Iehosuah Dixitque
2 וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר יְהוָה
Trans flumē ,seculo à vestri patres habitauerunt fluminis transitu In :Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם
.alienis diis seruieruntque ;Nachor pater & ,Abrahā pater Terach
תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
tuli ē loco qui est trans flumē, ,fluminis transitu à ,Abraham vestrum patrem cepi Et
3 [†]וָאֶקַּח [a]אֶת־אֲבִיכֶם אֶת־אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר
,eius semē multiplicaui & ;Chenahā terrā oēm in eum feci ambulare &
[b]וָאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ כְּנָעַן [c]וָאַרְבֶּ֫ה אֶת־זַרְעוֹ
,Iahacob Ischac ipsi dedi Et .Ischac ei dedi &
וָאֶתֵּן־לוֹ אֶת־יִצְחָק׃ 4 [†]וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת־עֵשָׂו
tradidiq́ue vt possideret possidendum ad ,Sehir montem Hesau ipsi dedi & :Hesau &
וְאֶת־עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת־הַר שֵׂעִיר [d]לָרֶ֫שֶׁת
.Aegyptum deſcenderunt eius filij & Iahachob :eum
אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם׃
,Aegyptum percussi & :Aharon & ,Moſeh Misique
5 [†]וָאֶשְׁלַח אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן [e]וָאֶנְגֹּף אֶת־מִצְרַיִם
medio .vos eduxi postea & ,eius interiore in feci quemadmodū
כַּאֲשֶׁר [f]עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר [g]הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם׃
:mare ad venistis & :Aegypto ex vestros patres eduxi Et
6 [†]וְאוֹצִיא אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַתָּבֹאוּ הַיָּמָּה
cum currib*, equitibus in & ,curru in vestros patres post Aegyptij sunt persecuti &
וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם בְּרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים
posuit & ,DOMINVM ad clamauerunt Et .Suph mare ad
[h]יַם־סוּף׃ 7 [†]וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה [i]וַיָּשֶׂם
Aegyptum, eum super adduxit & ,Aegyptios inter & ,vos inter caliginem
מַאֲפֵל בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא עָלָיו אֶת־
feci quæ vestri oculi viderunt & :eum operuit & ,mare
הַיָּם [j]וַיְכַסֵּהוּ [k]וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי
.multis diebus deserto in habitastis & :Aegypto in
בְּמִצְרָיִם [l]וַתֵּשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים׃
transitu in habitantis Emoræi terram ad vos adduxi Et
8 [†]וָאָבִאָה אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר
possedistis &, vra manu in eos dedi & ;vobiscum pugnauerunt; ;Iardē
הַיַּרְדֵּן וַיִּלָּחֲמוּ אִתְּכֶם וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם וַתִּירְשׁוּ
.vestris faciebus à eos deleui & ,eorum terram facie vestra.
אֶת־אַרְצָם וָאַשְׁמִידֵם מִפְּנֵיכֶם׃
pugnauit & ,Moab rex Sippor filius Balac surrexit Et
9 [†]וַיָּקָם [m]בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֶם קום M
maledicēdum ad ,Behor filium Bilham ad vocauit & misitque : Israel in vt maledice-ret
בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא לְבִלְעָם בֶּן־בְּעוֹר לְקַלֵּל
bñdicēdo bñdixit &, Bilhā ad audire nolui Et .vobis sed
אֶתְכֶם׃ 10 [†]וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁמֹעַ לְבִלְעָם [n]וַיְבָרֵךְ בָּרוֹךְ אבה N
.eius manu è vos erui & ,vobis liberaui
אֶתְכֶם [o]וָאַצֵּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ נצל O
pugnauerunt &: Iericho ad venistis & ,Iarden transistis Et
11 [†]וַתַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּלָּחֲמוּ
contra viri tradidique ante vos ,Chenahanæus &, Perizæus & ,Emoræus ,Iericho domini vos in
בָּכֶם בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי
delique : Iebuzæus & ,Chiuuæus ,Ghirghazæus & ,Chittæus &
וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי וָאֶתֵּן
,crabronem vestras facies ad misi Et .vestra manu in eos
אוֹתָם בְּיֶדְכֶם׃ 12 [†]וָאֲשַׁלַּח לִפְנֵיכֶם אֶת־הַצִּרְעָה
facie vestra, non ,Emoræi reges duos ,vestris faciebus à eos expulit &
וַתְּגָרֶשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם [p]שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא שנה P
in qua nō la-boraſtis, non qua terram vobis Dediq́ue .tuo arcu in neque ,tuo gladio in
בְּחַרְבְּךָ וְלֹא בְקַשְׁתֶּךָ׃ 13 [†]וָאֶתֵּן לָכֶם אֶרֶץ [q]בָּנְיתֶם [p]וַתֵּשְׁבוּ בָּהֶם כְּרָמִים יָשַׁב Q P
someditis. .comedentes vos ,plantastis non quæ oliueta &
וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נְטַעְתֶּם אַתֶּם אֹכְלִים׃

:Chenahan terra in *qua* ,Iarden *confinia* ad venerunt Et
10 †וַיָּבֹאוּ אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
Menasseh tribus dimidia & ,Ghad filij & ,Reuben filij ædificauerunt &
וַיִּבְנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה
.*visum ad* magnum altare ,Iarden *super* altare ibi
שָׁם מִזְבֵּחַ עַל־הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ גָּדוֹל לְמַרְאֶה׃
filij ædificauerunt Ecce :dicere Israel filij audierunt Et
11 †וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנֵּה־בָנוּ
ē altare Menasseh *virga* dimidia & ,Ghad filij & ,Reuben
רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֶל־
.Israel filiorum *transitum ad* ,Iarden *confinia ad* ,Chenahan *terræ regione*
מוּל אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֶל־עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
filiorum cœtus omnis *coacti sunt* & ,Israel filij audierunt Et
12 †וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקָּהֲלוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־
.pugnam ad eos *super ascendendum ad* ,Siloh ‡ Israel
יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה [m] לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא׃
,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad Israel filij miserunt Et
13 †וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד
Pinechas ,Ghilhad terram ad ,Menasseh *virgam* dimidiam ad &
וְאֶל־חֲצִי שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶת־פִּינְחָס
prælatum ,eo cum *prælatos* decem Et .sacerdotis Elhasar filium
14 בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׃ †וַעֲשָׂרָה נְשִׂיאִים עִמּוֹ נָשִׂיא
:Israel *extensionibus* omnibus*,patris domum *ad* vnum *prælatum* ,vnum
אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד לְבֵית [n] אָב לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
.Israel millibus in *ipsi* suorum patrum domus caput *vir* &
וְאִישׁ רָאשׁ בֵּית־אֲבוֹתָם הֵמָּה לַאלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃
dimidiam ad & ,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad venerunt Et
15 †וַיָּבֹאוּ אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־[o]חֲצִי
:dicendo ,eis cum sunt locuti & :Ghilhad terram ad ,Menasseh tribum
שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד וַיְדַבְּרוּ אִתָּם לֵאמֹר׃
,ista prævaricatio* Quæ :Domini cœtus omnis dixerunt Sic
16 כֹּה אָמְרוּ כָּל־[p]עֲדַת יְהוָה מָה־הַמַּעַל הַזֶּה
post *à* * hodie *reuertendum ad* ,Israel Deum *in* estis prævaricati quam
אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי
hodie *vos rebellandum ad* ,altare vobis *vos ædificando in* ;Dominvm
יְהוָה [q]בְּבִנְוֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ לִמְרְדְּכֶם הַיּוֹם
qua ,Pehor *peruersitas* ‡ nobis parum An ?Dominvm *in*
17 בַּיהוָה׃ †הַמְעַט־לָנוּ אֶת־[r]עֲוֹן פְּעוֹר אֲשֶׁר
cœtu in plaga fuit & :hanc diem ad vsque ea ab mundati sumus non
לֹא־הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי הַנֶּגֶף בַּעֲדַת
:Dominvm post *à* ‡ hodie auertimini vos Et ?Domini
18 יְהוָה׃ †וְאַתֶּם [s]תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה
totum in cras & ,Dominvm *in* hodie rebellabitis vos ,erit &
וְיָהוָה אַתֶּם תִּמְרְדוּ הַיּוֹם בַּיהוָה וּמָחָר אֶל־כָּל־
terra est immunda si quidem Et .*ira fœueſcet* Israel cœtum
עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִקְצֹף׃ †וְאַךְ אִם־טְמֵאָה אֶרֶץ
19 ,Domini possessionis terram ad vobis transite ,vestræ possessionis
אֲחֻזַּתְכֶם עִבְרוּ לָכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּת יְהוָה
,nostrū medio in *apprehendimini* &:Domini tabernaculū *ibi habitans quo*
אֲשֶׁר שָׁכַן־שָׁם מִשְׁכַּן יְהוָה וְהַאֲחֻזוּ בְּתוֹכֵנוּ
vos ædificando in ,*sitis rebelles* ne nobis * & ,rebelletis ne Dominvm *in* &
וּבַיהוָה אַל־תִּמְרֹדוּ וְאוֹתָנוּ אַל־תִּמְרֹדוּ בִּבְנֹתְכֶם
.nostri Dei Domini altare præter ,altare vobis
לָכֶם מִזְבֵּחַ מִבַּלְעֲדֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
,anathemate in prævaricatione est prævaricat' Zerah filij' Hachā Nōne
20 †הֲלוֹא׳ עָכָן בֶּן־זֶרַח מָעַל׳ בַּחֵרֶם
non vnus vir ipse & *ira* fuit Israel cœtum omnem *super* &
וְעַל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל הָיָה קֶצֶף וְהוּא׳ אִישׁ אֶחָד לֹא
,Ghad filij & ,Reuben filij responderunt Et .*sua peruersitate in* obiit
גָוַע בַּעֲוֹנוֹ׃ †[t]וַיַּעֲנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
:Israel millium *capita* ad sunt locutique :Menasseh *virga* dimidia &
וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת־רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃
Dominvs Deorum *Deus*!,Dominvs Deorum *Deus*!
22 †אֵל׳ אֱלֹהִים׳ יְהוָה׳ אֵל׳ אֱלֹהִים׳ יְהוָה
si & ,*rebellione in* si ,cognoscet ipse Israel & ,*cognoscens* ipse
הוּא יֵדָע וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם־בְּמֶרֶד וְאִם־
(.hac die nos seruet ne) Dominvm *in prævaricatione in*
בְּמַעַל׳ בַּיהוָה אַל־[u]תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה׃
,Dominvm post *à* ‡ *reuertendum ad* ,altare nobis *ædificandum* Ad
23 †[v]לִבְנוֹת לָנוּ מִזְבֵּחַ לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי יְהוָה
si & ‡ ,*munus* ‡ & ,*ascensionem* ‡illud super *ascendere faciendum ad* † si &
וְאִם־[x]לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וּמִנְחָה וְאִם־
.requirat ipse Dominvs ,pacificorum sacrificia illud super faciendum ad
לַעֲשׂוֹת עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא יְבַקֵּשׁ׃
:dicendo ,hoc fecimus *verbo à* sollicitudine præ non si Et
24 †וְאִם־לֹא מִדָּאָגָה מִדָּבָר עָשִׂינוּ אֶת־זֹאת לֵאמֹר

limites qui erant
בּוּא
[t]בָּנָה
iuxta visu.
contra terram in confinibus in transitu
conuenerūt
[u]יָעַר ‡in vt ascenderēt contra
[m]עֲלַת
tribum
principes principem
per *ex tribubus
[n]מַטֶּה quisque erant
*est
[p]יָעַר contra vt auertami-ni *ne eatis cùm ædifica-ueritis vt rebelletis contra ‡est cū iniquitate
[q]בָּנָה [r]עָוֹן ‡ne eatis
[s]שׁוּב contra
irascetur.
in qua habi-tat possessiones accipite contra *à deficiatis ædificando
[v]יִשַׁע [t]בָּנָה †ad immolā-dū ‡holocau-stū ‡sacrificiū,
[x]עֹלָה timore huius rei

,vobis Quid :dicendo ,nostris filiis vestri filij dicent Cras
מָחָר יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לֵאמֹר מַה־לָּכֶם
?Israel Deo Dominō &
וְלַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
filij vos inter & ,nos inter Dominvs dedit terminum Et
25 †וּגְבוּל נָתַן־יְהוָה בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם בְּנֵי־
:Dominō in pars vobis‡non :Iarden Ghad filij & ,Reuben
רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד אֶת־הַיַּרְדֵּן אֵין־לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה
.Dominvm *timendum non ad*,nostros filios vestri filij facient cessare &
וְהִשְׁבִּיתוּ בְנֵיכֶם אֶת־בָּנֵינוּ לְבִלְתִּי [y]יְרֹא אֶת־יְהוָה׃
non ,altare ædificando ,nobis nunc Faciamus :diximus Et
26 †וַנֹּאמֶר נַעֲשֶׂה־נָּא לָנוּ לִבְנוֹת אֶת־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
nos inter *ipse testis* Quia .sacrificio ‡ nec *ascensioni*
לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח׃ †כִּי [z]עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
seruitutem *seruiendū ad* ,nos post *nostras generationes* inter & ,vos inter &
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין דֹּרוֹתֵינוּ אַחֲרֵינוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
,nostris sacrificiis in & ,nostris *ascensionibus* in *eius facies ad* Dominī
יְהוָה לְפָנָיו בְּעֹלוֹתֵינוּ וּבְזִבְחֵינוּ
‡Non ,nostris filiis cras vestri filij dicint non & :nostris pacificis in &
וּבְשַׁלְמֵינוּ וְלֹא־יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם מָחָר לְבָנֵינוּ אֵין־
.Dominō in pars vobis
לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה׃
,cras nostras gnationes ad &,nos ad dixerint *cùm*,erit Et:diximus Et
28 †וַנֹּאמֶר וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ וְאֶל־[a]דֹּרֹתֵינוּ מָחָר
fecerunt quod Dominī altaris *exemplar* Videte :dicemus &
וְאָמַרְנוּ רְאוּ אֶת־[b]תַּבְנִית מִזְבַּח יְהוָה אֲשֶׁר־[c]עָשׂוּ
,nos inter *ipsum* † testis *quia* ,sacrificio‡nec ,*ascensioni** non ,nostri patres
אֲבוֹתֵינוּ לֹא לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח כִּי־עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
rebellandum ad ‡ ,nobis à ,nobis Ablit .vos inter &
29 וּבֵינֵיכֶם׃ †חָלִילָה לָּנוּ מִמֶּנּוּ לִמְרֹד
ædificādo Dominvm post *à* * ,hodie *reuertendum ad* &,Dominvm in
בַּיהוָה וְלָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה לִבְנוֹת
,nostri Dei Dominī altare præter ,sacrificio & ,*muneri*,*ascensioni* ‡ altare
מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְמִנְחָה וּלְזֶבַח מִלְבַד מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
,sacerdos Pinechas *audiuit* Et‡ .eius *tabernaculi facies ad* quod
30 אֲשֶׁר לִפְנֵי מִשְׁכָּנוֹ׃ †וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן
,† secum qui Israel millium capita & ,cœtus *prælati* &
וּנְשִׂיאֵי [d]הָעֵדָה וְרָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת־
:Menasseh filij & ,Ghad filij & ,Reuben filij sunt locuti quæ verba
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה
Elhazar filius Pinechas Dixitque .eorum oculis *in fuit bonum*‡&
31 וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם׃ †וַיֹּאמֶר פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר
:Menasseh filios ad & ,Ghad filios ad & ,Reuben filios ad sacerdotis
הַכֹּהֵן אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה
non quòd ,Dominvs‡ nostri medio in quòd nouimus Hodie
הַיּוֹם יָדַעְנוּ כִּי־בְתוֹכֵנוּ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־
‡fit *euaſtis* tunc :istam prævaricationē Dominvm *in* estis prævaricati
מְעַלְתֶּם בַּיהוָה הַמַּעַל הַזֶּה אָז [e]הִצַּלְתֶּם
Pinechas est reuersus Et .Dominī manu de Israel filios
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד יְהוָה׃ †[f]וַיָּשָׁב פִּינְחָס
32 à & ,Reuben filiis à *prælati* & ,sacerdotis Elhazar filius
בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׃ וְהַנְּשִׂיאִים מֵאֵת בְּנֵי־רְאוּבֵן וּמֵאֵת
:Israel filios ad Chenahan terram ad Ghilhad terra de ,Ghad filiis
בְּנֵי־גָד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
.*verbum* eis retulerunt &
וַיָּשִׁיבוּ אוֹתָם דָּבָר׃
placuit res benedixerunt & ,Israel filiorum oculis in *verbum fuit bonum* Et
33 †וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבָרְכוּ
vt ascenderēt contra pugnam, vt disperderēt in qua habitant. ,*exercitum* ad eos *super ascendendum ad* ,dixerunt nō & ,Israel filij Deo
אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמְרוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא
Ghad filij & ,Reuben filij *qua* ,terram *corrumpendum ad*
לְשַׁחֵת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
Ghad filij & ,Reuben filij vocauerunt Et .*ea in habitantes*
יוֹשְׁבִים בָּהּ׃ †וַיִּקְרְאוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
34 .Deus * Dominvs quòd ,nos inter *ipsum* testis quia ,altare
לַמִּזְבֵּחַ כִּי־[g]עֵד הוּא בֵּינָתֵינוּ כִּי יְהוָה הָאֱלֹהִים׃

*est
[g]עוֹד

CAP. XXIII. כג

post dies multos, requieſcere fecit
Dominvs *dedit requiē* postquam ,*multis diebus à* fuit Et
1 †[a]וַיְהִי׳ מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־[b]הֵנִיחַ יְהוָה
venit‡ ,senuit Iehosuah & ,circuitu à suis inimicis omnibus ab Israel
לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל־אֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב וִיהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא
,eius seniores ,Israel omnem Iehosuah Vocauitque .dies in
2 בַּיָּמִים׃ †וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְכָל־יִשְׂרָאֵל לְזִקְנָיו
duces principes :eos ad dixitque ,eius *præfectos* & , eius iudices & ,eius *capita* &
וְלִרְאשָׁיו וְלִשְׁפָטָיו וְלִשְׁטְרָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

filiorũ per qui residui erant

40 † כָּל־הֶעָרִים לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הַנּוֹתָרִים
.duodecim ciuitates eorum sors fuit & ,Leuitarum familiis de

שָׁנָה possessionis

מִמִּשְׁפְּחוֹת הַלְוִיִּם וַיְהִי גּוֹרָלָם עָרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃
ciuitates ,Israel filiorũ *apprehensionis* medio in Leuitarũ ciuitates Omnes

Fuerunt

41 † כָּל עָרֵי הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ אֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עָרִים
ciuitates Erunt .carum suburbana & ,octo & quadraginta

הָיָה singulæ ciuitates,& suburbana earũ p circuitum

אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ 42 † תִּהְיֶינָה הֶעָרִים
ciuitatibus oĩbus sic ,eius *circuitus eius expulsoria &* ,*tinitas ciuitas* istæ

הָאֵלֶּה עִיר עִיר וּמִגְרְשֶׁיהָ סְבִיבֹתֶיהָ כֵּן לְכָל־הֶעָרִים
terram omnem Israel ipsi DOMINVS dedit Et .istis

נָתַן v

43 הָאֵלֶּה׃ † וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָאָרֶץ
.ea in habitauerunt & ,eã possederũt &: eorũ patribus dare iurauit quam

אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָתֵת לַאֲבוֹתָם וַיִּרְשׁוּהָ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ׃
iurauit *quæ* oĩa iuxta circuitu à eis DOMINVS requiem dedit Et

in supet quibus

נוּחַ x conspectu

44 † וַיָּנַח יְהוָה לָהֶם מִסָּבִיב כְּכֹל אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע
omnibus ex eorum *facies* in vir stetit non & :eorum patribus

לַאֲבוֹתָם וְלֹא־עָמַד אִישׁ בְּפָנֵיהֶם מִכָּל־
.eorum manu in DOMINVS dedit eorum inimicos omnes :eorũ inimicis

אֹיְבֵיהֶם אֶת כָּל־אֹיְבֵיהֶם נָתַן יְהוָה בְּיָדָם׃
est locut⁹ quod bono verbo omni ex verbum cecidit Non

45 † לֹא־נָפַל דָּבָר מִכֹּל הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר־דִּבֶּר
.venit omne ,Israel domum ad DOMINVS

יְהוָה אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הַכֹּל y בָּא׃ y בוא

CAP. XXII.

vocauit tribum

extensionẽ dimidiã & ,Ghaditas & ,Reubenitas Iehosuah *vocabit* Tunc

חָצָה a

1 † אָז יִקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי a וְלַחֲצִי b מַטֵּה
omnia custodistis Vos :eos ad Dixitque .Menasseh

נָטָה b

מְנַשֶּׁה׃ 2 † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם שְׁמַרְתֶּם אֵת כָּל־
mea voce in obedistis & ,DOMINI seru⁹ Mosen vobis præcepit quæ

voci meæ

אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַתִּשְׁמְעוּ בְקוֹלִי
reliquistis Non .vobis præcepi quæ cunctis in

צָוָה c

לְכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ 3 † לֹא־עֲזַבְתֶּם אֶת־
seruastis & :hanc diem ad vsque multis diebus iam vestros fratres

אֲחֵיכֶם זֶה יָמִים רַבִּים עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּשְׁמַרְתֶּם
.vestri Dei DOMINI præcepti custodiam

אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
,fratribus vestris vester Deus DOMINVS *dedit requiem*† nunc Et

† fecit requiescere fratres vestros

4 † וְעַתָּה הֵנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לַאֲחֵיכֶם
,vestra *tẽtoria* ad vobis *itote*† & ,*respicite** nunc & :eis est locut⁹ quẽadmodũ

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם וְעַתָּה d פְּנוּ c וּלְכוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם
DOMINI seruus Moses vobis dedit quam ,vestræ *apprehensionis* terram ad

* reuertimini, † pficiscimini

אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
faciendum ad ,valde custodite Tantum .Iarden *transitu in*

tabernacula

פְּנָה c הָלַךְ d possessionis

trans vt faciatis

בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ 5 † רַק׀ שִׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת־
seruus Moses vobis præcepit quam legem & ,præceptum

יָרֵה f

הַמִּצְוָה וְאֶת־הַתּוֹרָה f אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־
eundum ad & ,vestrum Deum DOMINVM *diligendum ad* DOMINI

vt diligatis ambuletis seruetis adhęreatis ei,

יְהוָה לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת
eo in adhærendum ad & ,eius præcepta *seruandum ad* & ,eius viis omnibus in

seruiatis

בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְלִדְבָקָה־בוֹ
.vestra anima tota in & ,vestro corde toto in ei *seruiendũ ad* &

וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃
.sua *tentoria* in abieruntq⁹ ,eos dimisit &,Iehosuah eis Benedixitque

tabernacula

6 † וַיְבָרְכֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אָהֳלֵיהֶם׃
ei⁹ dimidio &:Basan in Moseh dedit Menasseh *virgæ* dimidiæ Et

tribui

7 † וְלַחֲצִי׀ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן וְלַחֲצִיוֹ
cùm etiam & : *mare* ad Iarden *transitu* à suis fratribus cum Iehosuah dedit

trans occidentem:

נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם־אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי
.eis *benedixit* & ,*suas aulas* ad Iehosuah eos *dimisit*

בעבר g

dimitteret tabernacula sua, benediceret

שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ אֶל־אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם׃
ad reuertimini multis *subftantiis In* :dicendo ,eos ad dixit Et

Cum diuitiis tabernacula eũ pecudibus

8 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בְּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל־
,ære *in* & ,auro *in* & ,argẽto *in** ,valde *multa acquisitione in* & ,vestra *tentoria*

*cum multis diuidite

אָהֳלֵיכֶם וּבִמְקֻנֶה רַב־מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת
vestrorũ inimicorũ spoliũ *partimini* :valde *multum* vestibus *in* & ,ferro *in* &

שוב g

וּבְבַרְזֶל וּבְשַׂלְמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ שְׁלַל אֹיְבֵיכֶם
,Reuben filij abierunt & ,sunt reuersi Et .vestris fratribus cum

tribus * est vt irent

עִם־אֲחֵיכֶם׃ 9 † g וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן
,Siloh de Israel filiis à Menasseh *virga* dimidia &,Ghad filij &

וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי׀ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה
terram ad ,Ghilhad terram ad *eundum ad* ;Chenahan terra in * quæ

הַלֵּךְ h possessionis in qua possessionẽ acceperant, iuxta sermonem Dñi p manũ

אֲשֶׁר־בְּאֶרֶץ כְּנָעַן h לָלֶכֶת אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ
.Moseh *manu in* DOMINI *os ad* ,*ea in apprehensi sunt qua* ,*suæ apprehensionis*

אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֶאֱחֲזוּ־בָהּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

,ciuitates tredecim ,sacerdotum Aharon filiorũ ciuitates Omnes

19 † כָּל־עָרֵי בְנֵי־אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עָרִים
Leuitarum Chehath filiorũ familiis Et .carum suburbana &

וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ 20 † וְלִמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־קְהָת הַלְוִיִּם
extensione de eorum sortis ciuitates *fuit* & : Chehath filiis de *residuorum*

qui residui erant

הַנּוֹתָרִים מִבְּנֵי קְהָת וַיְהִי עָרֵי גוֹרָלָם m מִמַּטֵּה
homicidæ *retractionis* ciuitatem eis dederunt Et .Ephraim

fuerunt tribũ

יתר m נתשה n refugij

אֶפְרָיִם׃ 21 † וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עִיר מִקְלָט הָרֹצֵחַ
& ,Ghezer & ,Ephraim monte in eius suburbana & ,Sechem

refugij

אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־גֶּזֶר וְאֶת־
& ,eius suburbana & ,Chibsaim Et .eius suburbana

מִגְרְשָׁהּ׃ 22 † וְאֶת־קִבְצַיִם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Bethchoron

בֵּית חֹרֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
& ,eius suburbana & ,Eltheche ,Dan *extensione* de Et

tribu

23 † וּמִמַּטֵּה־דָּן אֶת־אֶלְתְּקֵא וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־
;eius suburbana & ,Aialon Et .eius suburbana &,Gibbethon

גִּבְּתוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃ 24 † אֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Gathrimmon

אֶת־גַּת־רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
,eius suburbana &,Tahnach ,Menasseh *extensionis dimidio* de Et

dimidia tribu

25 † וּמֵחֲצִית מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־תַּעְנָךְ וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
.duæ ciuitates,eius suburbana & ,Ghathrimmon &

וְאֶת־גַּת רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים שְׁתַּיִם׃
filiorum familiis ,earum suburbana & ,decem ciuitates Omnes

26 † כָּל־עָרִים עֶשֶׂר וּמִגְרְשֵׁיהֶן לְמִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־
familiis de Gherson filiis Et .residuis Chehath

dimidia tribu

27 קְהָת הַנּוֹתָרִים׃ † וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפַּחַת
,homicidæ *retractus* ciuitatem ,Menasseh *extensionis dimidio* de ;Leuitarum

refugij

הַלְוִיִּם o מֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה עִיר־מִקְלַט הָרֹצֵחַ
& ,Beesterah & ,eius suburbana & ,Basan in Gholan

חצה o

גלן p

אֶת־גֹּלָן בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־בְּעֶשְׁתְּרָה וְאֶת־
,Issachar *extensione* de Et .duæ ciuitates,eius suburbana

tribu

שנה q

28 מִגְרְשָׁהּ עָרִים p שְׁתָּיִם׃ † וּמֵמַּטֵּה יִשָּׂשכָר
.eius suburbana & ,Dabrath :eius suburbana & ,Chision

אֶת־קִשְׁיוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־דָּבְרַת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃
& ,Gannim Hen :eius suburbana & ,Iarmuth

29 † אֶת־יַרְמוּת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־עֵין גַּנִּים וְאֶת־
.quatuor ciuitates,eius suburbana

מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
:eius suburbana & ,Misal ,Aser *extensione* de Et

tribu

30 † q וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר אֶת־מִשְׁאָל וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־
:eius suburbana & ,Chelcath .eius suburbana & ,Habdon

נטה q

עַבְדּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃ 31 † אֶת־חֶלְקַת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Rechob &

וְאֶת־רְחֹב וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
Chedes ,homicidæ *retractus ciuitatem* Naphtali *extensione* de Et

tribu ciuitates refugij

32 † וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי אֶת־עִיר׀ מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־קֶדֶשׁ
,eius suburbana & ,Chamathdor & :eius suburbana & ,Galil in

בַּגָּלִיל וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־חַמֹּת דֹּאר וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
.tres ciuitates ,eius suburbana & ,Chartan &

וְאֶת־קַרְתָּן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים שָׁלֹשׁ׃
,ciuitates tredecim ,suas familias *ad* Gherſunitarũ ciuitates Omnes

per

33 † כָּל־עָרֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עִיר
Leuitarum Merari filiorum familiis Et .carum suburbana &

וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃ 34 † וְלִמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־מְרָרִי הַלְוִיִּם
:eius suburbana & ,Iochneham ,Zebulun *extensione* de residuorum

tribu

חנן r

הַנּוֹתָרִים r מֵאֵת מַטֵּה זְבוּלֻן אֶת־יָקְנְעָם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
& ,Dimnah .eius suburbana & , Cartah &

אֶת־כַּרְתָּה וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃ 35 † אֶת־דִּמְנָה וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana &, Nahalal : eius suburbana

מִגְרְשָׁהּ אֶת־נַהֲלָל וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
,Iahasah & , eius suburbana &,Beser ,Reuben *extensione* de Et

tribu

36 † וּמִמַּטֵּה רְאוּבֵן אֶת־בֶּצֶר וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־יָהְצָה
& :eius suburbana & ,Chedemoth .eius suburbana &

וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃ 37 † אֶת־קְדֵמוֹת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius suburbana & ,Mephahath

מֵיפָעַת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע׃
Ramoth :homicidæ *retractus* ciuitatem ,Ghad tribu de Et

refugij

38 † וּמִמַּטֵּה גָּד אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־רָמֹת
.eius suburbana & ,Machanaim & :eius suburbana & ,Ghilhad in

בַּגִּלְעָד וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־מַחֲנַיִם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ׃
,eius suburbana & ,Iahazer :eius suburbana & ,Chesbon

36 † אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־יַעְזֵר וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
.quatuor ciuitates omnes

כָּל־עָרִים אַרְבַּע׃

pugnauerũt & ,Dan filij aſcẽderũtq; :eis ab Dan filiorũ termin⁹ exiuit Et

47 † וַיֵּצֵא גְּבוּל בְּנֵי־דָן מֵהֶם ׀ וַיַּעֲלוּ בְנֵי־דָן וַיִּלָּחֲמוּ
hæreditauerũt & ,gladij *os* ad eam pcuſſerunt & ,eam ceperuntq; ,Leſem cum
עִם־לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אֹתָהּ ׀ וַיַּכּוּ אֹתָהּ לְפִי־חָרֶב וַיִּירְשׁוּ
Dan nomẽ ſecũdũ ,Dan Leſem vocauerunt & :ea in habitauerũt & ,eam
אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם
,ſuas familias *ad* Dan filiorũ *extenſionis* hæreditas ‖ Hæc .ſui patris

48 אֲבִיהֶם ׃ † זֹאת־נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם
hæreditare compleuerunt Et .earum *atria* & iſtæ ciuitates

49 הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצֵּריהֶן ׃ † וַיְכַלּוּ לִנְחֹל אֶת־
hæreditatem Iſrael filij dederuntq́ue : ſuos terminos *ad* terram

⁹כְּלָה ʳנָתַן הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ ʳ וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה
.ſui medio in Nun filio Iehoſuah

לִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן בְּתוֹכָם ׃
,poſtulauit quam vrbem ei dederunt DOMINI *os Super*

50 † עַל־פִּי יְהוָה נָתְנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל
;ciuitatem ædificauit & :Ephraim monte in Serach Thimnath

אֶת־תִּמְנַת־סֶרַח בְּהַר אֶפְרָיִם וַיִּבֶן אֶת־הָעִיר
Elhazar fecerũt hæreditare quas ,hæreditates *Iſtæ .ea in habitauit &

51 וַיֵּשֶׁב בָּהּ ׃ † אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר־נָחֲלוּ אֶלְעָזָר
filiorum *extenſionum* patrum *capita* & ,Nun filius Iehoſuah & ,ſacerdos

נְשִׂיא יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת ˢלְמַטּוֹת בְּנֵי־
:*conuentus tentorij* oſtiũ ‖ ,DOMINI *facies ad* Siloh in *ſorte in* Iſrael

יִשְׂרָאֵל ׀ בְּגוֹרָל ׀ בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
.terram *dinidendo a* finierunt &

וַיְכַלּוּ מֵחַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ ׃

CAP. XX. כ

:dicendo ,Iehoſuah ad DOMINVS eſt locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר ׃
,*retractionis* ciuitates vobis Date :dicẽdo ,Iſrael filios ad Loquere

2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט
illuc *fugiendum* Ad .Moſeh *manu in* vos ad ſum locutus quas

3 אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה ׃ † לָנוּס שָׁמָּה
vobis eruntq́ue ;ſcientia *non in ignorantia in* † animã *percutientem homicidam*

רוֹצֵחַ ᵃמַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה בִּבְלִי־ᵇדָעַת וְהָיוּ לָכֶם
vnam ad fugiet Et .ſanguinis *redemptore* à *retractionem* in

4 לְמִקְלָט מִגֹּאֵל הַדָּם ׃ † וְנָס אֶל־אַחַת
loquetur ac ,ciuitatis portæ oſtium † ſtabitq́ue ,iſtis ciuitatibus ex

מֵהֶעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וְדִבֶּר
eum recolligent & :ſua verba ipſius vrbis ſeniorum auribus in

בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר־הַהִיא אֶת־דְּבָרָיו וְאָסְפוּ אֹתוֹ
.eis cum habitabit & ,locum ei dabuntq́ue : ſe ad vrbem in

ᵈקוֹם הָעִירָה אֲלֵיהֶם וְנָתְנוּ־לוֹ ᵈמָקוֹם וְיָשֵׁב עִמָּם ׃
concludent non & ,eum *poſt* ſanguinis *redemptor* fuerit inſecutus cùm Et

5 † וְכִי יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם ׀ אַחֲרָיו וְלֹא־יַסְגִּרוּ
,ſuum proximum percuſſit ſcientia *non in* quia ;eius manu in homicidam

אֶת־הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בִּבְלִי־דַעַת הִכָּה אֶת־רֵעֵהוּ
.nudiuſtertius ‖ ,heri ab eum *ipſe odio habens* non &

וְלֹא־שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם ׃
cœtum facies ad ſe ſtare vſque ,ipſa ciuitate in habitabit Et

6 † וְיָשַׁב ׀ בָּעִיר הַהִיא עַד־עָמְדוֹ ᶜלִפְנֵי הָעֵדָה
:illis diebus in erit qui ,*magnum ſacerdotem mori vſque* ,iudicium ad

לַמִּשְׁפָּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם
,ſuam domũ ad & ,ſuam ciuitatẽ ad veniet & ,homicida reuertetur tunc

אָז ׀ יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ וּבָא אֶל־עִירוֹ וְאֶל־בֵּיתוֹ
.*inde fugerat* qua ciuitatem ad

אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר נָס מִשָּׁם ׃
,Sechem & ,Naphthali monte in Galil in Chedes *ſanctificauerunt* Et

7 † וַיַּקְדִּישׁוּ אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל ׀ בְּהַר נַפְתָּלִי וְאֶת־שְׁכֶם
monte in (Chebron † ipſa) Chiriatharbah & ,Ephraim monte in

בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־קִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר
dederunt orientem ad Iericho Iarden trans de Et .Iehudah

8 יְהוּדָה ׃ † וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה נָתְנוּ אֶת־
Ghilhad in Ramoth & ;Reuben *extenſione de* planitie in deſerto in Beſer

בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בַּמִּישֹׁר ᶠמִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת־רָאמֹת בַּגִּלְעָד
.Menaſſeh *extenſione* de Baſan in Gholan & ,Ghad *extenſione* de

מִמַּטֵּה גָד וְאֶת־גֹּלָן בַּבָּשָׁן מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה ׃
peregrino & ,Iſrael filiis omnibus *conuentionis** ciuitates fuerũt Iſtæ

9 † אֵלֶּה הָיוּ עָרֵי ᵍהַמֻּעֲדָה לְכָל־ ׀ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ʰוְלַגֵּר
animam percutiens omnis illuc *fugiendum ad* ,eorum medio in *peregrinanti*

הַגָּר בְּתוֹכָם לָנוּס שָׁמָּה כָּל־ⁱמַכֵּה־נֶפֶשׁ
eum ſtare vſque ,ſanguinis *redemptoris manu in* moriatur non & ,*ignorantia in*

בִּשְׁגָגָה וְלֹא יָמוּת בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם עַד־עָמְדוֹ
.*cœtus facies ad*

לִפְנֵי הָעֵדָה ׃

CAP. XXII. כא

principes ,ſacerdotem Elhazar ad Leuitarum patrum *capita* acceſſerunt Et

1 ᵃ† וַיִּגְּשׁוּ רָאשֵׁי אָבוֹת ᵇ הַלְוִיִּם אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
filiorum *extenſionum* patrum capita ad & ,Nun filium Iehoſuah ad &

וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶל־רָאשֵׁי אָבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי
,Chenahã terra in Siloh in eos ad ſunt Locutiq́ue .Iſrael

2 יִשְׂרָאֵל ׃ † וַיְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁלֹה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
ciuitates nobis *dandum ad* Moſeh *manu in* præcepit DOMINVS :dicendo

per manum vt darent

לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְיַד־מֹשֶׁה לָתֵת־לָנוּ עָרִים
‖ pro ſiſ Dederũtq́ue .noſtris animalib⁹ earũ ſuburbana & ,habitãdũ ad

ᶜיָשֶׁב לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן לִבְהֶמְתֵּנוּ ׃ † וַיִּתְּנוּ בְנֵי־
iuxta ſermonem vrbes ,DOMINI *os ad* ſua hæreditare de Leuitis Iſrael

3 יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם מִנַּחֲלָתָם אֶל־פִּי יְהוָה אֶת־הֶעָרִים
familias *ad* ſors *exiit* Et .earum ſuburbana & ,iſtas

וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן ׃ † וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹת
extenſione de Leuitis de ſacerdotis Aharon filiis fuit q́ue ,Chohathitarũ

4 הַקְּהָתִי ᵈוַיִּהְיוּ לִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִן־הַלְוִיִּם מִמַּטֵּה
ciuitates ,ſorte in Beniamin tribu de & ,Simhon *extenſione* de & ,Iehudah

יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה שִׁמְעֹנִי וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן בְּגוֹרָל עָרִים
reſiduis ,Chohath filiis Et .tredecim

יְהֵרָה ᵉשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה ׃ † וְלִבְנֵי קְהָת ᵉ הַנּוֹתָרִים
tribus tribu dimidia de & ,Dan tribu de & ,Ephraim *extenſionis* familiis de

5 חָצָה ᶠמִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה־אֶפְרַיִם וּמִמַּטֵּה־דָן ᶠ וּמֵחֲצִי מַטֵּה
per ſortem .decem ciuitates ,*ſorte in* Menaſſeh

מְנַשֶּׁה בְּגוֹרָל עֶשֶׂר עָרִים ׃
tribus *extenſione* de & ,Iſſachar *extenſionis* familiis de Gherſon filiis Et

6 † וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחֹת ᵍמַטֵּה־יִשָּׂשכָר וּמִמַּטֵּה־
Baſan in Menaſſeh tribu dimidia de & ,Naphthali *extenſione* de & ,Aſer

אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן
.tredecim ciuitates ,*ſorte in*

בְּגוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה ׃
per tribu ,Ghad tribu de & ,Reuben *extenſione* de ſuas familias *ad* Merari Filiis

7 † לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וּמִמַּטֵּה־גָד
.duodecim ciuitates ,Zebulun *extenſione* de &

וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן עָרִים ʰשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה ׃
& ,has ciuitates Leuitis Iſrael filij Dederuntq́ue

8 * † וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל ᵏ לַלְוִיִּם אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־
.*ſorte in* Moſeh *manu in* DOMINVS præcepit ſicuti ,earum ſuburbana

מִגְרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה בְּגוֹרָל׃
,Simhon filiorũ *extenſione* de &,Iehudah filiorũ *extenſione* de dederũt Et

9 † וַיִּתְּנוּ מִמַּטֵּה ˡבְּנֵי יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
.nomine in *eas vocabit* quas ,has ciuitates

אֵת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־יִקָּרֵא אוֹתָן בְּשֵׁם ׃
quoniã :Leui filiis de Chohathitarũ familiis de Aharon filiis fuit Et

10 † וַיִּהְיוּ לִבְנֵי אַהֲרֹן מִמִּשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי מִבְּנֵי לֵוִי כִּי
.prima ſors erat eis

לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל רִאשׁוֹנָה ׃
ראשונה ipſa) :Hanoch patris Arbah Chiriath eis Dederuntq́ue

ר

11 † וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנָק הִיא
.eius *circuitus* eius ſuburbana & ;Iehudah monte in (Chebron

* eſt per circuitũ

חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ סְבִיבֹתֶיהָ ׃
Iephũneh filio Caleb dederũt ,eius *atria* & ,ciuitatis agrum Et

villas

12 † וְאֶת־שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת־חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה
dederunt ſacerdotis Aharon filiis Et .eius poſſeſſionem in

13 בַּאֲחֻזָּתוֹ ׃ † וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן נָתְנוּ אֶת־
,Libnah & ,eius ſuburbana & ,Chebron ,homicidæ *retractionis* ciuitatẽ

refugij

עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־לִבְנָה
& ,eius ſuburbana & ,Iathir Et .eius ſuburbana &

14 וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ ׃ † וְאֶת־יַתִּר וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־
.eius ſuburbana & ,Eſthemoah

אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרְשֶׁהָ ׃
.eius ſuburbana & ,Debir & ,eius ſuburbana & ,Cholon Et

15 † וְאֶת־חֹלֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־דְּבִר וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ ׃
,eius ſuburbana & ,Iuttah & ,eius ſuburbana & ,Hain Et

16 † וְאֶת־עַיִן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־יִוּטָּה וְאֶת־מִגְרָשֶׁהָ
duabus de nouem ciuitates ,eius ſuburbana & ,Bethſemes

אֶת־בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים תֵּשַׁע מֵאֵת שְׁנֵי
.iſtis tribubus

הַשְּׁבָטִים הָאֵלֶּה ׃
tribu ,Ghebah ,eius ſuburbana & ,Ghibhon ,Biniamin *extenſione* de Et

17 † וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן אֶת־גִּבְעוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־גֶּבַע
& ,eius ſuburbana & ,Hanathoth .eius ſuburbana &

18 וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ ׃ † אֶת־עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־
.quatuor ciuitates ,eius ſuburbana & ,Halmon

עַלְמוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע ׃

,suas familias *ad* Beniamin filiorum *extensioni* ciuitates Fueruntque tribui
21 וַיִּהְיוּ הֶעָרִים [x] לְמַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם per נָטָה[x]
,Betharabah Et .Chesis vallis & ,Bethchoglah & ,Iericho
22 יְרִיחוֹ וּבֵית־חָגְלָה וְעֶמֶק קְצִיץ׃ וּבֵית הָעֲרָבָה
.Hophrah & ,Parah & ,Hauuim Et .Bethel & ,Semaraim &
23 וּצְמָרַיִם וּבֵית־אֵל׃ וְהָעַיִּם וְהַפָּרָה וְעָפְרָה׃
,duodecim ciuitates ,Gabah & ,Hophni & ,Hamonai villa Et
24 וּכְפַר הָעַמֹּנַי וְהָעָפְנִי וָגֶבַע עָרִים [y] שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה
.Beeroth & ,Ramah & ,Gibhon .earum villæ &
25 וְחַצְרֵיהֶן׃ גִּבְעוֹן וְהָרָמָה וּבְאֵרוֹת׃
.Mosah & ,Chephirah & ,Misphe Et
26 וְהַמִּצְפֵּה וְהַכְּפִירָה וְהַמֹּצָה׃
.Tarelah & ,Irpeel & ,Rechem Et
27 וְרֵקֶם וְיִרְפְּאֵל וְתַרְאֲלָה׃
,Chiriath ,Ghibhath ,Ieruſalaim † ipſa ,Iebuzi & ,Eleph ,Selah Et † eſt
28 וְצֵלַע הָאֱלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם גִּבְעַת קִרְיַת villæ ſeſt
Biniamin filiorum hæreditas ſiſta .earum *atria* & ,quatuordecim ciuitates
עָרִים אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־בִנְיָמִן per
.ſuas familias *ad* לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

CAP. XIX. יט

Simhon filiorum *extensioni* ,Simhon ipſi ſecunda ſors eſt egreſſa Et tribui
1 וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל [a] הַשֵּׁנִי לְשִׁמְעוֹן [b] לְמַטֵּה בְּנֵי־שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן[b] נָטָה[a]
filiorum hæreditatis medio in eorum hæreditas fuit & : ſuas familias *ad* per
לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי־
,Beerſebah ,eorum hæreditate in eis Fuitque .Iehudah
2 יְהוּדָה׃ וַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בְּאֵר־שָׁבַע
.Haſem & ,Balah & ,Chaſarſuhal Et .Moladah & ,Sebah &
3 וְשֶׁבַע וּמוֹלָדָה׃ וְחַצַר שׁוּעָל וּבִלָּה וְעֶצֶם׃
.Chormah & ,Bethul & ,Eltholad Et
4 וְאֶלְתּוֹלַד וּבְתוּל וְחָרְמָה׃
.Chaſarſuſah & ,Bethhamerchaboth & ,Siglagh Et
5 וְצִקְלַג וּבֵית־הַמַּרְכָּבוֹת וַחֲצַר סוּסָה׃
.earum *atria* & ,tredecim ciuitates ,Saruchen & ,Berhlebaoth Et villæ
6 וּבֵית לְבָאוֹת וְשָׁרוּחֶן עָרִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃
.earum *atria* &,quatuor ciuitates,Haſan &,Heter &,Rimmon,Hain villæ
7 עֵין רִמּוֹן וָעֶתֶר וְעָשָׁן עָרִים אַרְבַּע וְחַצְרֵיהֶן׃
ad vſque ,iſtarum vrbium circuitus † quæ villæ omnes Et † erant per
8 וְכָל־חַצֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הֶעָרִים הָאֵלֶּה עַד־
Simhon filiorum *extensionis* hæreditas ‡ iſta :*meridiei* ‖ Ramath Bahalathbeer ‖ ad Auſtrũ: ‡ eſt tribus
בַּעֲלַת בְּאֵר רָמַת נֶגֶב זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְּנֵי־שִׁמְעוֹן
filiorum hæreditas ‡ Iehudah filiorum *fune* De .ſuas familias *ad*
9 לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ מֵחֶבֶל [c] בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי p portione
hæreditauerunt & , ipſis *pra multa* Iehudah filiorum portio erat quia :Simhon ‡ fuit
שִׁמְעוֹן כִּי־הָיָה חֵלֶק בְּנֵי־יְהוּדָה רַב מֵהֶם וַיִּנְחֲלוּ maior hæreditatem
tertia ſors aſcendit Et .eorũ hæreditatis medio in Simhon filij acceperunt
10 בְּנֵי־שִׁמְעוֹן בְּתוֹךְ נַחֲלָתָם׃ וַיַּעַל [c] הַגּוֹרָל הַשְּׁלִישִׁי עָלָה*
ad vſq; eorum hæreditatis terminus fuit & :ſuas familias *ad* Zebulun filiis per
לִבְנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם עַד־
pertinget &, Marhalah &, mare ad eorũ terminus Aſcendetq; .Sarid
11 שָׂרִיד׃ וְעָלָה גְבוּלָם [d] לַיָּמָה וּמַרְעֲלָה וּפָגַע pertinget ad
.Iochneham *facies ſuper qui ,torrentem ad occurret* & :Dabbaſeth in flumen,quod
בְּדַבֶּשֶׁת וּפָגַע אֶל־הַנַּחַל אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יָקְנְעָם׃ eſt è regione
terminum *ſuper* ,Solis ortum ‡ orientem ad Sarid à reuertitur Et ‡ ad contra
12 וְשָׁב [d] מִשָּׁרִיד קֵדְמָה מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ עַל־גְּבוּל טוב[d]
.Iaphiah aſcendet & ,Dabrath ad egredietur & :Thabor Chiſloth
כִּסְלֹת תָּבֹר וְיָצָא אֶל־הַדָּבְרַת וְעָלָה יָפִיעַ׃
Hittah*,Chepher Gittah ortum ad orientem ad tranſit inde Et ‡ ad
13 וּמִשָּׁם עָבַר קֵדְמָה מִזְרָחָה גִּתָּה חֵפֶר עִתָּה in quę ter-
ipſum circuibit Et .Nehah † *figurans* Rimmon‖ exibit & ,Caſin minatur † ad
קָצִין וְיָצָא רִמּוֹן הַמִּתְאָר הַנֵּעָה׃ וְנָסַב אֹתוֹ gyrabit ei
14 .Iphthachel *vallis* eius egreſſus erunt & :Hanathon † aquilone ab terminus † ad ad vallẽ
וְיָצָא [f] גֵּיאָה הַגְּבוּל מִצָּפוֹן חַנָּתֹן וְהָיוּ [e] תֹּצְאֹתָיו [f] גֵּי יִפְתַּח־אֵל׃
ciuitates,Bethlechem & ,Idalah &,Simron &,Nahalal & ,Cattath Et
15 וְקַטָּת וְנַהֲלָל [g] וְשִׁמְרוֹן וְיִדְאָלָה וּבֵית לָחֶם עָרִים
filiorum hæreditas ‡ Hæc .earum *atria* & ,duodecim villæ ‡ eſt
שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־ per
16 .earum *atria* & ,iſtæ vrbes ,ſuas familias *ad* Zebulun villæ
זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְחַצְרֵיהֶן׃
Iſſachar filiis ,quarta ſors eſt egreſſa Iſſachar
17 לְיִשָּׂשכָר יָצָא הַגּוֹרָל הָרְבִיעִי לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
,Izrehelah ,eorum terminus fuit Et ſuas familias *ad* per
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וַיְהִי [g] גְּבוּלָם יִזְרְעֵאלָה חֵיָה*
.Sunem & , Cheſuloth &
18 וְהַכְּסֻלוֹת וְשׁוּנֵם׃

·Anacharath & ,Sion & ,Chaphataim Et
19 וְחַפָּרַיִם וְשִׁיאוֹן וַאֲנָחָרֵת׃
.Ebes & ,Chiſion & ,Rabbith Et
20 וְהַרַבִּית וְקִשְׁיוֹן וָאֶבֶץ׃
.Bethpaſſes & ,Henchaddah & ,Hengannim & ,Remeth Et
21 וְרֶמֶת וְעֵין־גַּנִּים וְעֵין חַדָּה וּבֵית פָּצֵץ׃ pertiniet
erunt & ,Bethſemes & ,Sachaſimah & ,Thabor in terminus *occurrit* Et ושחצימה
22 וּפָגַע הַגְּבוּל בְּתָבוֹר וְשַׁחֲצוּמָה וּבֵית שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ ‡ ad
.earum *atria* & ,ſedecim ciuitates :Iarden ‡ eorum termini exitus villæ
23 תֹּצְאוֹת גְּבוּלָם הַיִּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ h יָצְאוּ[h] נָטָה
,ſuas familias *ad* Iſſachar filiorum *extensioni* hæreditas ‡ Hæc eſt tribus
24 זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְּנֵי־יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחוֹתָם per
extenſioni quinta ſors eſt egreſſa Et .earum *atria* & vrbes villæ
25 הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה tribui
,Chelcath ,eorum terminus Fuitque .ſuas familias *ad* Aſer filiorum per
בְּנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחוֹתָם׃ וַיְהִי גְּבוּלָם חֶלְקַת
,Miſal & ,Hamhad & ,Alamelech Et .Achſaph & ,Beten &,Chali &
26 וְחַלִּי וָבֶטֶן וְאַכְשָׁף׃ וְאַלַּמֶּלֶךְ וְעַמְעָד וּמִשְׁאָל perueniet
.Libnath Sichor in & ,mare ad Charmel in *occurrit* &
וּפָגַע בְּכַרְמֶל [i] הַיָּמָה וּבְשִׁיחוֹר לִבְנָת׃ ab ortu ‖ in
vallẽ in &,Zebulũ in *occurrit* & ,Bethdagon ‖ Solis *ortus* reuertetur Et perueniet
27 וְשָׁב [k] מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ בֵּית דָּגוֹן וּפָגַע בִּזְבוּלֻן וּבְגֵי k שוב
Chabul ad exibit & :Nehiel & ,Bethemech aquilonem ad Iphthachel
יִפְתַּח־אֵל צְפוֹנָה בֵּית הָעֵמֶק וּנְעִיאֵל וְיֵצֵא אֶל־כָּבוּל
ad vſq; ,Canah & ,Chammon & ,Rechob & ,Hebron Et .ſiniſtra à
28 מִשְׂמְאל׃ וְעֶבְרֹן וּרְחֹב וְחַמּוֹן וְקָנָה עַד magnam
ad vſque & ,Ramah ‡ terminus reuertetur Et .*multam* Sidon ‡ in
29 צִידוֹן רַבָּה׃ וְשָׁב הַגְּבוּל [l] חֹסָה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו ‖ in
eius exitus eruntque ; Choſah ‖ terminus reuertetur & ,Sor munitã ciuitatẽ יהיו ק
,Rechob & ,Aphec & ,Hummah Et .Achzib ad funiculo à mare ad
30 וְאָפֵק וְרֹחֹב׃ וְעַמָּה עֶשְׂרִים וּמֵאָה עָרִים׃ villæ *eſt
hæreditas * Hæc .earum *atria* & ,duæ & viginti ciuitates
31 זֹאת נַחֲלַת [l] שִׁבְטֵי בְנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחוֹתָם הֶעָרִים שְׁנָה[l]
.earum *atria* & ,iſtæ ciuitates ,ſuas familias *ad* Aſer filiorum *extenſionis* tribus per
וְחַצְרֵיהֶן׃ villæ
32 לִבְנֵי נַפְתָּלִי יָצָא הַגּוֹרָל הַשִּׁשִּׁי לִבְנֵי נַפְתָּלִי m נָטָה[m]
Naphthali filiis ,ſexta ſors exiuit Naphthali Filiis
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וַיְהִי גְּבוּלָם מֵחֶלֶף מִצַּעֲנַנִּים וַאֲדָמִי per
Elon ab ,Cheleph à eorum terminus fuit Et .ſuas familias *ad*
33 הַנֶּקֶב וְיַבְנְאֵל עַד־לַקּוּם
:Laccum ad vſque Iabneel & ,Necheb ipſius Adami & , Sahannim in
וְהָיָה תֹּצְאֹתָיו הַיַּרְדֵּן׃ וְשָׁב הַגְּבוּל יָמָּה fuerunt
.Iarden † eius exitus *fuit* & † vſque ad
34 אַזְנוֹת תָּבוֹר וְיָצָא מִשָּׁם n יָצָא[n] שוב o
inde egredietur & ,Thabor Aznoth*,mare ad terminus reuertetur Et * ad
חֻקֹּקָה וּפָגַע בִּזְבוּלֻן מִנֶּגֶב וּבְאָשֵׁר פָּגַע מִיָּם *in pueniet
,*mari à occurrit* Aſer in & ,meridie à Zebulun in *occurrit* & :Chuchoch* ab occidẽte,
35 וְהַיַּרְדֵּן׃ וְעָרֵי מִבְצַר הַצִּדִּים צֵר וְחֲמַת רַקַּת וְכִנֶּרֶת׃ ‡ ad
.Chaſor & ,Ramah & ,Adamah Et munitæ
36 וְאָדָמָה וְהָרָמָה וְחָצוֹר׃
.Henchaſor & ,Edrehi & ,Chedes Et
37 וְקֶדֶשׁ וְאֶדְרֶעִי וְעֵין חָצוֹר׃
,Bethſames & ,Bethhanath & ,Chorem, Migdalel & ,Iron Et
38 וְיִרְאוֹן וּמִגְדַּל־אֵל חֹרֶם וּבֵית־עֲנָת וּבֵית שֶׁמֶשׁ
.earum *atria* & ,*nouendecim* ciuitates
39 עָרִים תִּשַׁע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ nouũ & decẽ, ‡ eſt
,ſuas familias *ad* Naphthali filiorum *extenſionis* hæreditas ‡ Hæc villæ tribus
40 זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְּנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ per
.earum *atria* & ,vrbes villæ
41 בְּנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃
,ſeptima ſors exiuit ,ſuas familias *ad* Dan filiorum *Extenſioni* Tribui per
42 לְמַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם יָצָא הַגּוֹרָל הַשְּׁבִיעִי׃
.Hirſemes & ,Eſthaol & ,Sorhah ,eorũ hæreditatis terminus fuit Et
43 וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאוֹל וְעִיר שֶׁמֶשׁ׃
.Ithlah & ,Aialon & ,Sahalabbin Et
44 וְשַׁעַלַבִּין וְאַיָּלוֹן וְיִתְלָה׃
.Hechron & ,Timnatah & ,Elon Et
45 וְאֵילוֹן וְתִמְנָתָה וְעֶקְרוֹן׃
.Bahalath &,Gibbethon & ,Eltheeheh Et
46 וְאֶלְתְּקֵה וְגִבְּתוֹן וּבַעֲלָת׃
.Gathrimon & ,Beneberach & ,Iehud &
47 וִיהוּד וּבְנֵי־בְרַק וְגַת־רִמּוֹן׃
.Iapho contra termino cum Raccon &,Mechaiarchon Et
48 וּמֵי הַיַּרְקוֹן וְהָרַקּוֹן עִם־הַגְּבוּל מוּל יָפוֹ׃

fuitque: Menaſſeh ipſi aquilonem ad & ,Ephraim ipſi meridiē Ad
10 † נֶגְבָּה לְאֶפְרַיִם וְצָפוֹנָה הָיְתָה לִמְנַשֶּׁה וַיְהִי
Iſſachar *in* & ,aquilone ab *concurrebant* Aſer in & : eius terminus mate contingebat
חֵיקָם גְּבוּלוֹ וּבְאָשֵׁר יִפְגָּעוּן מִצָּפוֹן וּבְיִשָּׂשכָר
Aſer in & ,Iſſachar in Menaſſeh ipſi Fuitque .oriente ab se
מִמִּזְרָח׃ 11 † וַיְהִי לִמַּטֵּה בְנֵי יִשָּׂשכָר וּבְאָשֵׁר
habitatores & : eius *filiæ* & ,Ibleham & , eius *filiæ* & ,Bethſean oppida
בֵּית־שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְיִבְלְעָם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־יֹשְׁבֵי
habitatores & : eius *filiæ* & ,Hendor habitatores & : eius *filiæ* & ,Dor oppida
דֹּאר וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי עֵין־דֹּר וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי
.*climata tria* ; eius *filiæ* &, Meghiddo habitatores & : ei⁹ *filiæ* &, Tahanach oppida
תַעֲנָךְ וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וּבְנוֹתֶיהָ שְׁלֹשֶׁת הַנָּפֶת׃ tres regiones.
: *iſtas vrbes* expellere Menaſſeh filij potuerunt non Et נוף g
12 † וְלֹא יָכְלוּ בְנֵי מְנַשֶּׁה h לְהוֹרִישׁ אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה יָרַשׁ h habitatores
.ipſa terra in habitare Chenahanæus *voluit* & וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי k לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ vrbium iſtarū, ſed cœpit
Chenahanæum *dederunt* & ,Iſrael filij eſſent roborati cùm ,fuit Et יָאַל k יָשַׁב
13 † וַיְהִי כִּי חָזְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּתִנוּ אֶת־הַכְּנַעֲנִי posuerunt
.eum expulerunt non expellendo & ,*tributum in* לָמַס וְהוֹרֵשׁ לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ tributarium,
dediſti Cur : dicendo ,Iehoſuah *cum* Ioſeph filij ſunt locuti Et מָסַס
14 † וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מַדּוּעַ נָתַתָּה ad
multus populus ego & ,*vnum funiculum* & ,vnam ſortem hæreditatē mihi in hæreditatem vnā;
לִי נַחֲלָה גּוֹרָל אֶחָד וְחֶבֶל אֶחָד וַאֲנִי עַם רָב cùm
Dixitque ?DOMINVS mihi benedixerit hucuſque *donec* עַד אֲשֶׁר־עַד־כֹּה בֵּרַכַנִי יְהוָה׃ ſufficiet
15 † וַיֹּאמֶר es;
,ſiluam in tibi aſcende ,*tu* multus populus Si : Iehoſuah eos ad אֲלֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם־עַם־רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ succide
tibi eſt anguſtus ſi ,Rephaim & ,Perizæi terra in ibi *tibi eliges* & הַיְעָרָה m וּבֵרַאתָ לְךָ שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרִזִּי וְהָרְפָאִים כִּי־אָץ לְךָ ſufficiet
inuenietur Non : Ioſeph filij Dixeruntque .Ephraim mons הַר־אֶפְרָיִם׃
16 † וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יוֹסֵף לֹא־יִמָּצֵא *ſunt
terra in *habitante* Chenahanæo omni in * ferrei currus & : mons nobis qui habitat
לָנוּ הָהָר וְרֶכֶב בַּרְזֶל בְּכָל־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ
.Izrehel valle in qui ‡ & ,eius *filiis* & ,Bethſean in qui ‡ & ,vallis ‡ei oppidis
הָעֵמֶק לַאֲשֶׁר בְּבֵית־שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְלַאֲשֶׁר בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל׃
,Menaſſeh ad & ,Ephraim ad, Ioſeph domum ad Iehoſuah Dixitque
17 † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בֵּית יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם וְלִמְנַשֶּׁה es ‡eſt
tibi erit non : tibi ‡magna fortitudo & ,*tu* mult⁹ Populus : dicendo כּוֹחַ n
לֵאמֹר עַם־רַב אַתָּה וְכֹחַ n גָּדוֹל לְךָ לֹא־יִהְיֶה לְךָ eſt,
,*ipſe* ſilua quia ,tibi erit mons Quia .vna ſors
18 † גּוֹרָל אֶחָד׃ כִּי הַר יִהְיֶה־לָּךְ כִּי־יַעַר הוּא succides
,Chenahanæum expelles quia : eius exitus tibi *erit* & ,*eum eliges* & erunt
וּבֵרַאתָהוּ וְהָיוּ לְךָ o תֹּצְאֹתָיו כִּי־p תוֹרִישׁ אֶת־הַכְּנַעֲנִי יָצָא p יָרַשׁ g
.*ipſe fortis quia* ,ei *ferri* ‡ currus *quia* quanquam
כִּי רֶכֶב בַּרְזֶל לוֹ כִּי חָזָק הוּא׃ ‡ferrei ſunt quanquā fortes ſunt.

CAP. XVIII. יח

fecerūt habitare & ,Siloh Iſrael filiorum cœtus omnis ſunt congregati Et lih
1 † וַיִּקָּהֲלוּ כָּל־עֲדַת a בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה וַיַּשְׁכִּינוּ יָעַר a
.*eorum facies ad* eſt ſubacta terra & : *conuentus tentorium* ibi tabernaculū Eccleſiæ: coram eis.
שָׁם אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם׃ è quibus
,ſuam hæreditatē diuiſerāt non *qui* ,Iſrael filiis *in* remāſerunt Et
2 † וַיִּוָּתְרוּ b בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־חָלְקוּ אֶת־נַחֲלָתָם b יָתַר b
filios ad Iehoſuah Dixitque .tribus ſeptem
שִׁבְעָה שִׁבָטִים׃ vacatis
3 † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי vt poſſideatis
poſſidendum ad , ingrediendum ad *remiſſi* *vos* quo Vſque : Iſrael יִשְׂרָאֵל עַד־אָנָה אַתֶּם c מִתְרַפִּים d לָבוֹא d לָרֶשֶׁת d רָפָה d יָרַשׁ c
?veſtrorum patrum Deus ,DOMINVS vobis dedit quam ,terram
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם׃ Tradite ex
,eos mittam & : *tribui* viros tres vobis *Date* per tribum,
4 † e הָבוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים לַשָּׁבֶט וְאֶשְׁלְחֵם e יָהַב e
os ad eam deſcribentque ,*terra in* ambulabunt & ,ſurgentque per terram, ſecundū hæreditatem
f וְיָקֻמוּ f וְיִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְיִכְתְּבוּ אֹתָהּ לְפִי
.me ad venient & ,*eorum hæreditatis* נַחֲלָתָם f קוֹם
ſtabit Iehudah : partes ſeptem in *eam* *partientur* Et diuidētur ea
5 † וְחִתְּחַלְקוּ אֹתָהּ לְשִׁבְעָה חֲלָקִים יְהוּדָה יַעֲמֹד iuxta
ſuum terminū *ſuper* ſtabunt Ioſeph *domus* & : meridie à ſuum terminū *ſuper* עַל־גְּבֻלוֹ מִנֶּגֶב וּבֵית יוֹסֵף יַעַמְדוּ עַל־גְּבוּלָם familiæ
ſeptem * terram deſcribetis vos Et .aquilone ab * in
מִצָּפוֹן׃ 6 † וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה g בּוֹא g יָרַשׁ h
hîc ſortem vobis iaciam & : huc me ad adducetis & ,partes coram Dño Deo noſtro.
חֲלָקִים g וְהֲבֵאתֶם אֵלַי הֵנָּה h וְיָרִיתִי לָכֶם גּוֹרָל פֹּה
.noſtri Dei DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

---

‡ eſt medio veſtri, לְוִי i
‡eſt tráns חָצָה k
quam ,orientem ad Iarden *tranſitū* à ſuam hæreditatē acceperūt Menaſſeh
הַמְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה אֲשֶׁר
.DOMINI ſeruus Moſeh eis dedit
נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
Iehoſuahpræcepitque :abierunt atque ,viri Surrexeruntque
7 † וַיָּקֻמוּ l הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ m וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־ l קוֹם m צָוָה
ambulate & ,Ite :dicendo ,terram *deſcribendum ad* *euntibus* pergentib⁹ vt deſcriberent
הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר n לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ n הָלַךְ n
vobis iaciam hîc & : me ad reuertimini & ,eam deſcribite & , *terra in* per terram,
בָּאָרֶץ וְכִתְבוּ אֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלַי וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם coram Dño
,viri Abieruntque .Siloh in DOMINI *facies ad* ſortem
9 † וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים׃ per terram
partes ſeptem in ,vrbes *ad* eam deſcripſerunt atque ,*terra in* trāſierunt & per
וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לָעָרִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים in ‡caſtra in
.Siloh *caſtrametationem*‡ ad Iehoſuah ad venerunt & : libro *ſuper*
עַל־סֵפֶר וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֵה שִׁלֹה׃ coram Domino:
:DOMINI *facies ad* Siloh in ſortem Iehoſuah eis iecit Et
10 † וַיַּשְׁלֵךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה סּ לִפְנֵי
Iſrael filiis terram Iehoſuah ibi diuiſitque tribus
וַיְחַלֵּק־שָׁם יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָאָרֶץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל o מַטֶּה o עֲלָה p נָטָה p
filiorum *extenſionis* ſors aſcendit Et .eorum partes ſecundum per
11 † וַיַּעַל גּוֹרָל מַטֵּה בְנֵי־ q כְּמִחְלְקֹתָם׃
filios inter eorum ſortis terminus exiuit & : ſuas familias *ad* Biniamin
בִּנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיֵּצֵא גְּבוּל גּוֹרָלָם בֵּין בְּנֵי
terminus eis Fuitque .Ioſeph filios inter & ,Iehudah
יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵי יוֹסֵף׃ 12 † וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל latus
humerum ad terminus aſcendit & ,Iarden à aquilonis *angulum* ad
r לְפֵאַת צָפוֹנָה מִן־הַיַּרְדֵּן וְעָלָה הַגִּבוּל אֶל־כֶּתֶף latus
eius exitus fueruntque ,mare ad monte in aſcendit & ,aquilone ab Iericho
יְרִיחוֹ מִצָּפוֹן וְעָלָה בָהָר וְהָיָה s תְּצֹאֹתָיו s פֵּאָה r יָצָא r
terminus inde tranſiuit Et .Bethauen deſertum ad
מִדְבָּרָה בֵּית אָוֶן׃ 13 † וְעָבַר מִשָּׁם הַגְּבוּל latus ‡eſt
deſcendit & (:Bethel ‡ ipſa) ,meridiem ad Luz *humerum* ad Luz in
לוּזָה אֶל־כֶּתֶף לוּזָה נֶגְבָּה הִיא בֵּית אֵל וְיָרַד
Bethchoron ipſi meridie à ‡ qui montem *ſuper* ,Adar Hateroth* terminus
הַגְּבוּל עַטְרוֹת אַדָּר עַל־הָהָר אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לְבֵית־חוֹרֹן ‡in iuxta
maris *angulum* ad circuiuit & ,terminus eſt deſignat⁹ Et ,inferiori ‡eſt
14 † תַּחְתּוֹן׃ וְתָאַר הַגְּבוּל latus
:meridiem ad Bethchoron *facies ſuper* † qui monte à meridiem ad
נֶגְבָּה מִן־הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בֵית־חוֹרוֹן נֶגְבָּה ‡eſt è regione
', Ieharim Chiriath ‡ ipſa : Bahal Chiriath ad eius exitus fueruntque ‡eſt
וְהָיָה t תְּצֹאֹתָיו t אֶל־קִרְיַת־בַּעַל הִיא קִרְיַת יָעִרִים s יָצָא s
.maris *angulus* ‡ hoc : Iehudah filiorum vrbs ‡eſt latus
עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת u פְּאַת־יָם׃ u פְּאָה u
exiuit & : Ieharim Chiriath extremo ab meridiem ad *angulus* Et latus
15 † וּפְאַת־נֶגְבָּה מִקְצֵה קִרְיַת יָעִרִים וְיָצָא
.Nephthoach *aquarum* fontem ad exiuit & ,mare ad terminus aquæ
הַגְּבוּל v מָה וְיָצָא אֶל־מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ׃
vallis *facies ſuper* ‡ qui ,montis extremum ad terminus deſcendit Et *eſt è regione
16 † וְיָרַד הַגְּבוּל אֶל־קְצֵה הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי v גֵּיא v
vallis deſcendit & : aquilonē ad Rephaim † valle in ‖ quæ , Benhinnom eſt
בֶּן־הִנֹּם אֲשֶׁר בְּעֵמֶק רְפָאִים צָפוֹנָה וְיָרַד גֵּי †gigantum
.Henrogel ‡ deſcendit & : meridiem ad Iebuzæi *humerum* ad Hinnom latus ‡ad
הִנֹּם אֶל־כֶּתֶף יְבוּסִי נֶגְבָּה וְיָרַד עֵין רֹגֵל׃
ad exiuit & ,Henſemes exiuit & ,aquilone ab eſt deſignata Et
17 † וְתָאַר מִצָּפוֹן וְיָצָא עֵין־שֶׁמֶשׁ וְיָצָא אֶל־ ‡ſunt ‡ad
filij Bohan Eben† deſcēdit & : Adummim aſcēſum cōtra‡ qui , Gheliloth
גְּלִילוֹת אֲשֶׁר נֹכַח מַעֲלֵה אֲדֻמִּים וְיָרַד אֶבֶן בֹּהַן בֶּן latus
,aquilonē ad planiciem cōtra *humerum* ad pertranſiuit Et .Reuben
18 † רְאוּבֵן׃ וְעָבַר אֶל־כֶּתֶף מוּל הָעֲרָבָה צָפוֹנָה latus
humerum ad terminus pertranſiuit Et .Harabah in deſcendit &
19 † וְיָרַד הָעֲרָבָתָה׃ וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף
ad termini exitus fuerunt & ,aquilonem ad Bethchoglah
בֵּית־חָגְלָה צָפוֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגְּבוּל אֶל־ חִי
:meridiē ad Iarden extremum ad ,aquilonem ad ſalis maris *linguam* limitem
לְשׁוֹן יָם־הַמֶּלַח צָפוֹנָה אֶל־קְצֵה הַיַּרְדֵּן נֶגְבָּה *eſt
eum terminabit Iarden Et .*meridies* terminus † iſte Auſtri.
20 † זֶה גְּבוּל נֶגֶב׃ וְהַיַּרְדֵּן יִגְבֹּל־ latus ‡eſt
eius terminos *ad* Biniamin filiorum hæreditas ‡ iſta : orientis *angulum* ad per
אֹתוֹ לְפֵאַת־קֵדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בִנְיָמִן לִגְבוּלֹתֶיהָ in circuitū p
.ſuas familias *ad circumquaque*
סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

vrbes ,Ghederothaim & ,Ghederah & ,Hadithaim & ,Saharaim Et
36 † וְשַׁעֲרַיִם וַעֲדִיתַיִם וְהַגְּדֵרָה וּגְדֵרֹתָיִם עָרִים
.Ghad Migdal & ,Chadascah & Senan .carum villæ & , quatuordecim
37 אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְחַצֵרֵיהֶן׃ † צְנָן וַחֲדָשָׁה וּמִגְדַּל־גָּד׃
.Iocteel & ,Mispeh & ,Dilhan Et
38 † וְדִלְעָן וְהַמִּצְפֶּה וְיָקְתְּאֵל׃
.Heglon & ,Bascecath & ,Lachis
39 † לָכִישׁ וּבָצְקַת וְעֶגְלוֹן׃
.Chithlis & ,Lachamam & ,Chabbon Et
40 † וְכַבּוֹן וְלַחְמָס וְכִתְלִישׁ׃
ciuitates ,Macchedah & ,Nahamah &,Bethdaghon ,Ghederoth Et
41 † וּגְדֵרוֹת בֵּית־דָּגוֹן וְנַעֲמָה וּמַקֵּדָה עָרִים
.Hasan & ,Hether & ,Libnah .carum villæ & ,sedecim
42 שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצֵרֵיהֶן׃ † לִבְנָה וְעֶתֶר וְעָשָׁן׃
.Nesib & ,Asnah & ,Iphthach Et
43 † וְיִפְתָּח וְאַשְׁנָה וּנְצִיב׃
.carum villæ &, nouem ciuitates,Maresah & ,Achzib &,Chehilah Et
44 † וּקְעִילָה וְאַכְזִיב וּמָרֵאשָׁה עָרִים תֵּשַׁע וְחַצֵרֵיהֶן׃
.eius villæ & ,eius *filiæ* & ,Hechron oppida
45 † עֶקְרוֹן וּבְנֹתֶיהָ וַחֲצֵרֶיהָ׃
.carū villæ & ,Asdod *manum super* * quæ oēs ,mare ad & ,Hechron Ab *sunt iuxta latus
46 † מֵעֶקְרוֹן וָיָמָּה כֹּל אֲשֶׁר־עַל־יַד אַשְׁדּוֹד וְחַצֵרֵיהֶן׃ oppida
eius villæ & ,eius *filiæ* ,Hazzah ,eius villæ & ,eius *filiæ* ,Asdod
47 † אַשְׁדּוֹד בְּנוֹתֶיהָ וְחַצֵרֶיהָ עַזָּה בְנוֹתֶיהָ וַחֲצֵרֶיהָ magnum, הגדול
.terminum & *termini* mare & , Aegypti torrentem ad vsque
עַד־נַחַל מִצְרַיִם וְהַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל׃
.Sochoh & ,Iathir & ,Samir ,monte in Et
48 † וּבְהָר שָׁמִיר וְיַתִּיר וְשׂוֹכֹה׃ quæ est
.Debir *ipsa* ,Sannah Chiriath & ,Dannah Et
49 † וְדַנָּה וְקִרְיַת־סַנָּה הִוא דְּבִר׃
.Hanim & ,Esthemoh & ,Hanab Et
50 † וַעֲנָב וְאֶשְׁתְּמֹה וְעָנִים׃
.carū villæ & ,vndecim ciuitates ,Ghiloh & ,Cholon & ,Ghosen Et
51 † וְגֹשֶׁן וְחֹלֹן וְגִלֹה עָרִים אַחַת־עֶשְׂרֵה וְחַצֵרֵיהֶן׃
.Eshan & ,Dumah & ,Harab
52 † אַרַב וּדוּמָה וְאֶשְׁעָן׃
.Apecah & ,Bethtappuach & ,Ianum Et
53 † וְיָנוּם וּבֵית־תַּפּוּחַ וַאֲפֵקָה׃ וינום
ciuitates ,Sibor &,Chebron *ipsa* , Chiriatharbah & ,Chumtah Et quæ est
54 † וְחֻמְטָה וְקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן וְצִיעוֹר עָרִים
.Iuttah & ,Ziph & ,Carmel ,Mahon .carum villæ & ,nouem
55 תֵּשַׁע וְחַצֵרֵיהֶן׃ † מָעוֹן כַּרְמֶל וְזִיף וְיוּטָה׃
.Zanoach & ,Iocdeham & ,Izrehel Et
56 † וְיִזְרְעֶאל וְיָקְדְעָם וְזָנוֹחַ׃
.carum villæ & ,decem ciuitates ,Timnah & ,Ghibhah Cain
57 † הַקַּיִן גִּבְעָה וְתִמְנָה עָרִים עֶשֶׂר וְחַצֵרֵיהֶן׃
.Ghedor & ,Bethsur ,Chalchul
58 † חַלְחוּל בֵּית־צוּר וְגְדוֹר׃
.carū villæ & ,sex ciuitates ,Elthecon &,Bethhanoth & ,Maharath Et
59 † וּמַעֲרָת וּבֵית־עֲנוֹת וְאֶלְתְּקֹן עָרִים שֵׁשׁ וְחַצֵרֵיהֶן׃
,duæ ciuitates ,Rabbah & ,Chiriathieharim *ipsa* , Bahal Chiriath quæ est
60 † קִרְיַת־בַּעַל הִיא קִרְיַת יְעָרִים וְהָרַבָּה עָרִים שְׁתַּיִם שָׂנָה
.Sechachah & ,Middin, Bethharabah ,deserto In .carum villæ &
61 וְחַצֵרֵיהֶן׃ † בַּמִּדְבָּר בֵּית הָעֲרָבָה מִדִּין וְסֶכָכָה׃
,sex ciuitates ,Henghedi & ,salis ciuitas & ,Nibsan &
62 † וְהַנִּבְשָׁן וְעִיר־הַמֶּלַח וְעֵין גֶּדִי עָרִים שֵׁשׁ
non ,Ierusalaim habitatores *Iebuseum* Et .carum villæ &
63 וְחַצֵרֵיהֶן׃ † וְאֶת־הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא־ Iebusæos
filiis cum Iebusæus habitauit & :*eos* expellere Iehudah filij potuerunt
יָכְלוּ בְּנֵי־יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת־בְּנֵי יכלו כ
.hanc diem ad vsque Ierusalaim in Iehudah
יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ ק

CAP. XVI. יז

,Iericho aquas ad Iericho Iarden à Ioseph filiis sors est egressa Et
1 † וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לִבְנֵי יוֹסֵף מִיַּרְדֵּן יְרִיחוֹ לְמֵי יְרִיחוֹ
.Bethel montem in Iericho à ascendens desertum ,orientem ad
מִזְרְחָה הַמִּדְבָּר עֹלֶה מִירִיחוֹ בָּהָר בֵּית־אֵל׃
terminum ad transibit & ,Luz in Bethel à egredietur Et
2 † וְיֹצֵא מִבֵּית־אֵל לוּזָה וְעָבַר אֶל־גְּבוּל
terminum ad mare versus descender Et .Archihataroth
הָאַרְכִּי עֲטָרוֹת׃ † וְיָרַד יָפְלֵטִי אֶל־גְּבוּל
3 :Ghazer ad vsq; & ,inferiorem Bethchoron terminum ad vsque ,Iaphleti
הַיַּפְלֵטִי עַד־גְּבוּל בֵּית־חֹרוֹן הַתַּחְתּוֹן וְעַד־גָּזֶר יצא פ
.mare ad eius exitus eruntque
וְהָיוּ פ תֹּצְאֹתָיו יָמָּה׃ ח ק

CAP. XVII. יז

tribui †fuit ,Ioseph primogenit⁹ †ipse quia ,Menasseh *extensioni* sors ‡fuit Et
1 ² † וַיְהִי הַגּוֹרָל לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה כִּי־הוּא בְּכוֹר יוֹסֵף הָיָה
vir fuit ipse quia ,Ghilhad patri Menasseh primogenito Machir
bellicosus: לְמָכִיר בְּכוֹר מְנַשֶּׁה אֲבִי הַגִּלְעָד כִּי הוּא הָיָה אִישׁ
filiis Fuitque .Basan & ,Ghilhad ei fuit & :*belli*
2 † וַיְהִי לִבְנֵי reliquis per יֶתֶר לִבְנֵי מְלֻחָמָה וַיְהִי־לוֹ הַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן׃
,Chelech filiis & ,Abihezer filiis ,*suas* familias *ad residuis* Menasseh
יָהַר b מְנַשֶּׁה b הַנּוֹתָרִים לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנֵי אֲבִיעֶזֶר וְלִבְנֵי־חֵלֶק
.Semidah filiis & ,Chepher filiis & ,Sechem filiis & ,Asriel filiis &
וְלִבְנֵי אַשְׂרִיאֵל וְלִבְנֵי־שֶׁכֶם וְלִבְנֵי־חֵפֶר וְלִבְנֵי שְׁמִידָע
*sunt per *suas* familias *ad* mares Ioseph filij Menasseh filij ‡ Isti
אֵלֶּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף הַזְּכָרִים לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
filij ,Machir filij ,Ghilhad filij ,Chepher filio Selophchad Et
3 † וּלְצְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־ sed * sunt
nomina * ista & :filiæ *quinimo* ,filij ipsi fuerunt non ,Menasseh
מְנַשֶּׁה לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
.Tirsah & ,Milchah ,Choglah ,Noah &,Machalah ,eius filiarum
בְּנֹתָיו מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה׃
in conspectu Iehosuah *facies ad* & ,sacerdotis Elhazar *facies ad* accesserunt Et
4 † וַתִּקְרַבְנָה לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ in conspectu
præcepit DOMINVS :dicendo ,*prælatorum facies ad* & ,Nun filij principum,
בִּן־נוּן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה אֶת־ vt daret
dedit & :*nostrorū* fratrum medio in hæreditatem nobis *dandum ad* ,Moseh
מֹשֶׁה c לָתֵת לָנוּ נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵינוּ וַיִּתֶּן נָתַן c
.carum patris fratrum medio in ,hæreditatem DOMINI *os ad* eis iuxta sermonem
לָהֶם אֶל־פִּי יְהוָה נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶן׃
,Ghilhad terram præter ,decem Menasseh *funiculi* ceciderunt Et hæreditates
5 † וַיִּפְלוּ d חַבְלֵי־מְנַשֶּׁה עֲשָׂרָה לְבַד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד נָפַל d
filiæ Quoniam .Iarden *transitu à* * quæ ,Basan & *erant trans
הַבָּשָׁן אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ † כִּי בְּנוֹת sortitæ sunt
6 Ghilhad terra & :eius filiorū medio in hæreditatem *hæreditarunt* Menasseh
מְנַשֶּׁה נָחֲלוּ נַחֲלָה בְּתוֹךְ בָּנָיו וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד reliquis.
terminus fuit Et .*residuis* Menasseh filiis fuit
7 † וַיְהִי גְבוּל־ *est coram perget
ibit & :Sechem *facies super* * quæ ,Hamichmethath Aser ab Menasseh
מְנַשֶּׁה מֵאָשֵׁר הַמִּכְמְתָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי שְׁכֶם וְהָלַךְ
.Hentappuah habitatores ad dexteram ad terminus
הַגְּבוּל אֶל־הַיָּמִין אֶל־יֹשְׁבֵי עֵין תַּפּוּחַ׃
* erat terminum ad ‡ Tappuah & : Tappuah terra fuit Menasseh Ipsi
8 † לִמְנַשֶּׁה הָיְתָה אֶרֶץ תַּפּוּחַ וְהַתַּפּוּחַ אֶל־גְּבוּל * ad
torrentem ‖ terminus Descendetque .Ephraim filiis Menasseh
9 מְנַשֶּׁה לִבְנֵי אֶפְרַיִם׃ † וְיָרַד הַגְּבוּל נָחַל arundinis & † erant
medio in Ephraim † istæ Ciuitates .torrentem *ad* meridiē ad *cannæ*
קָנָה נֶגְבָּה לַנָּחַל עָרֵי הָאֵלֶּה לְאֶפְרַיִם בְּתוֹךְ
fuit & :torrenti ipsi aquilone ab Menasseh terminus & :Menasseh ciuitatū
עָרֵי מְנַשֶּׁה וּגְבוּל מְנַשֶּׁה מִצְּפוֹן לַנָּחַל וַיְהִי
.mare ad eius exitus
f תֹּצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃

occidentem
latus quæ eſt
latus
*ad †in
ᵉ יָצָא occidentis
per circuitū per
iuxta ſermonem
ᵏ torquati, quæ eſt
filios torquati.
antea fuit
ᶠ עָלָה
ᵍ נָבָה
cùm veniret
ʰ בּוֹא ⁱ סִית
ſuaſit vt peteret
deſcendit de
ſ eſt
*aridam da fontes
ᵏ נָתַן גֻּלַּל fontes
fontes
* eſt
tribus per
ᵐ נָטָה tribui

ptrāſibit &:Seir montem ad *mare* ad Bahalah à terminus Circuibit Et
10 † וְנָסַב הַגְּבוּל מִבַּעֲלָה יָמָּה אֶל־הַר שֵׂעִיר וְעָבַר
deſcendet & :Cheſalon *ipſa*,aquilone ab Iehatim montis *humerum* ad
אֶל־כֶּתֶף הַר־יְעָרִים מִצְפּוֹנָה הִיא כְּסָלוֹן וְיָרַד
terminus egredietur Et .Timnah in tranſibit & ,Bethſemes *in*
11 בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְעָבַר תִּמְנָה׃ † וְיָצָא הַגְּבוּל
:Sichron ad terminus deſignabitur & ,aquilonem ad Hechron *humerū* ad
אֶל־כֶּתֶף עֶקְרוֹן צָפוֹנָה וְהָאֲבֻר הַגְּבוּל שִׁכְרוֹנָה
exitus eruntque ,Iabnel † egredietur &,Bahalah monte‡ pertrāſibit &
וְעָבַר הַר־הַבַּעֲלָה וְיָצָא יַבְנְאֵל וְהָיוּ תֹּצְאוֹת
,terminus &:magnum mare ad *maris* terminus Et .mare ad termini
12 הַגְּבוּל יָמָּה׃ † וּגְבוּל יָם הַיָּמָּה הַגָּדוֹל וּגְבוּל
.ſuas familias *ad circumquaque* Iehudah filiorum terminus iſte
זֶה גְּבוּל בְּנֵי־יְהוּדָה סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
Iehudah filiorum medio in partem dedit Iephunneh filio Calebque,
iuxta ſermonem
ᵏ torquati, quæ eſt
13 † וְלִכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה נָתַן חֵלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי־יְהוּדָה
ipſa, Hanach patris Arbah Chiriath ,Iehoſuah ad DOMINI *os ad*
אֶל־פִּי יְהוָה לִיהוֹשֻׁעַ אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנָק הִיא
filios tres Caleb inde Expulitque .Chebron
14 חֶבְרוֹן׃ † וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם כָּלֵב אֶת־שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי
.Hanach *natos* Talmai & ,Achiman & ,Seſai ,Hanach
הָעֲנָק אֶת־שֵׁשַׁי וְאֶת־אֲחִימַן וְאֶת־תַּלְמַי יִלִידֵי הָעֲנָק׃
facies ad Debir nomē & :Debit habitatores ad inde Aſcenditque
15 † וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל־יֹשְׁבֵי דְּבִר וְשֵׁם־דְּבִר לְפָנִים
percuſſerit Qui :Caleb Dixitque .Chiriathſepher
16 קִרְיַת־סֵפֶר׃ † וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר־ יַכֶּה אֶת־
.vxorem in meā filiā Hachſah ei dabo &,eā ceperit &,Chiriathſepher
קִרְיַת־סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת־עַכְסָה בִתִּי לְאִשָּׁה׃
ei deditque : Caleb fratris Chenaz filius Hathniel eam cepit Et
17 † וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן־לוֹ
ipſa *veniendo in*,fuit Et .vxorem in ſuam filiam Hachſah
ʰ בּוֹא ⁱ סִית 18 אֶת־עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה׃ † וַיְהִי ᵇ בְּבוֹאָהּ
ſuaſit vt pe- .aſino *deſuper ſe deſixit* & : agrum ſuo patre à *petendum ad eum incitauit* &
teret
ⁱ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת־אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר
descendit de mihi Da :dixit Et ?tibi Quid ;Caleb ei dixitque
19 וַתֹּאמֶר־לָהּ כָּלֵב מַה־לָּךְ׃ † וַתֹּאמֶר ᵏ תְּנָה־לִּי
* eſt ‡aridam da fontes
renolutiones mihi *dabis* &:mihi dediſti *meridiei*‡ terram quia ,benedictionem
ᵏ נָתַן גֻּלַּל fontes
בְּרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹּת
.inferiores *renolutiones* & ,ſuperiores *renolutiones* ei dedit & :aquarum
מָיִם וַיִּתֶּן־לָהּ אֶת גֻּלֹּת עִלָּיוֹת וְאֶת גֻּלֹּת תַּחְתִּיוֹת׃
.ſuas familias *ad* Iehudah filiorum *extenſionis* hæreditas ‡ Iſta
tribus per
ᵐ נָטָה tribui
20 † זֹאת נַחֲלַת ᵐ מַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
terminū ad Iehudah filiorum *extenſioni* extremo ab vrbes fuerunt Et
21 † וַיִּהְיוּ הֶעָרִים מִקְצֵה ᵐ לְמַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה אֶל־גְּבוּל
.Iaghur &,Heder &,Chabſeel ,meridie in Edom
אֱדוֹם בַּנֶּגְבָּה קַבְצְאֵל וְעֵדֶר וְיָגוּר׃
.Hadhadah & ,Dimonah & ,Chinah Et
22 † וְקִינָה וְדִמוֹנָה וְעַרְעָדָה׃
.Ithnan & ,Chaſor & ,Chedes Et
23 † וְקֶדֶשׁ וְחָצוֹר וְיִתְנָן׃
.Behaloth &,Telem &,Ziph
24 † זִיף וְטֶלֶם וּבְעָלוֹת׃
quæ eſt .Chaſor *ipſa* Cheſron ,Cherioth & ,Chadathah Chaſor Et
25 † וְחָצוֹר חֲדַתָּה וּקְרִיּוֹת חֶצְרוֹן הִיא חָצוֹר׃
.Moladah & ,Semah & ,Amam
26 † אַמָּם וְשֶׁמַע וּמוֹלָדָה׃
.Bethphaleth & ,Cheſmon &, ,Ghaddah ,Chaſar Et
27 † וַחֲצַר גַּדָּה וְחֶשְׁמוֹן וּבֵית פָּלֶט׃
.Beziothiah & ,Beerſabah & ,Chaſarſuhal Et
28 † וַחֲצַר שׁוּעָל וּבְאֵר שָׁבַע וּבִזְיוֹתְיָה׃
.Haſem & ,Hiim & ,Bahalah
29 † בַּעֲלָה וְעִיִּים וָעֶצֶם׃
.Chormah & ,Cheſil & ,Eltholad Et
30 † וְאֶלְתּוֹלַד וּכְסִיל וְחָרְמָה׃
.Sanſanah & ,Madmannah & ,Siclag Et
31 † וְצִקְלַג וּמַדְמַנָּה וְסַנְסַנָּה׃
,viginti vrbes oēs :Rimmon & ,Hain &,Silchim &,Lebaoth Et
32 † וּלְבָאוֹת וְשִׁלְחִים וְעַיִן וְרִמּוֹן כָּל־עָרִים עֶשְׂרִים
.carum villæ & ,nouem &
וְתֵשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃
.Aſnah & ,Sothah & ,Eſthahol ,planicie In
33 † בַּשְּׁפֵלָה אֶשְׁתָּאוֹל וְצָרְעָה וְאַשְׁנָה׃
.Henam & ,Tapuah,Henghannim & ,Zanoach,Et
34 † וְזָנוֹחַ וְעֵין גַּנִּים תַּפּוּחַ וְהֵעֵינָם׃
.Hazechah & ,Sochoh ,Adullam & ,Iarmuth
35 † יַרְמוּת וַעֲדֻלָּם שׂוֹכֹה וַעֲזֵקָה׃

ambulauit quibus ,Moſeh ad hoc verbum DOMINVS eſt locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־הָלַךְ
quinque *filius* hodie ego ecce nunc & :*deſerto in* Iſrael per deſertum
יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה הִנֵּה אָנֹכִי הַיּוֹם בֶּן־חָמֵשׁ
ſum quemadmodū fortis hodie *ego* Adhuc .annorum octoginta & ſum
11 וּשְׁמֹנִים שָׁנָה׃ † עוֹדֶנִּי הַיּוֹם חָזָק כַּאֲשֶׁר
mea fortitudo ‡ ſic ,tunc mea fortitudo Sicut. Moſeh me *mittere* die in qua miſit
‡ eſt
בְּיוֹם שְׁלֹחַ אוֹתִי מֹשֶׁה ʰ כְּכֹחִי אָז וּכְכֹחִי
ʰ כּוֹחַ .ingrediendum & ,exeundum ad & ,prælium ad ,nunc
ⁱ יָצָא ᵏ בוֹא עָתָּה לַמִּלְחָמָה ⁱ וְלִצְאֵת ᵏ וְלָבוֹא׃
DOMINVS eſt locutus *quem* ,iſtum montem mihi da nunc Et vt
12 † וְעַתָּה ˡ תְּנָה־לִּי אֶת־הָהָר הַזֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה
ˡ נָתַן Hanachim quia ,illa die in audiſti tu quia : illa die in *torquati* ſunt
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אַתָּה שָׁמַעְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־עֲנָקִים
ſit ,mecum * DOMINVS fortè ſi :munitæ ,magnæ vrbes & , ibi
שָׁם וְעָרִים גְּדֹלוֹת בְּצֻרוֹת אוּלַי יְהוָה אוֹתִי
.DOMINVS eſt locutus quemadmodum ,eos expulero &
ᵐ יָרַשׁ וְהוֹרַשְׁתִּים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
filio Caleb ipſi Chebron deditque ,Iehoſuah ei benedixit Et
13 † וַיְבָרֲכֵהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת־חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן־
Caleb ipſi Chebron fuit Idcirco .hereditatem in Iephunneh
יְפֻנֶּה לְנַחֲלָה׃ † עַל־כֵּן הָיְתָה־חֶבְרוֹן לְכָלֵב 14
quòd† pro :hanc diem ad vſque ,hæreditatem in Chenizæo Iephūneh filio †eo
בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר
.Iſrael Deum DOMINVM poſt * compleuit * ire
מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
magnus homo ;Arbah Chiriath *facies ad* Chebron nomen Et antea fuit
15 † וְשֵׁם חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת אַרְבַּע הָאָדָם הַגָּדוֹל
.bello à quieuit terra & .*ipſe* Hanachim *in* inter *torquatos* fuit,
בָּעֲנָקִים הוּא וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

CAP. XV. טו

,eorum familias *ad* Iehudah filiorum *extenſioni* ſors fuit Et tribui per
1 † ² וַיְהִי הַגּוֹרָל ᵇ לְמַטֵּה בְנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם
.Auſtri extremo ab ,*meridiem* ad Sin deſerti Edom terminum ad
ᵇ תֵּיָה נָטָה Auſtrum,
אֶל־גְּבוּל אֱדוֹם מִדְבַּר־צִן נֶגְבָּה ᶜ מִקְצֵה תֵימָן׃
ᶜ קָצָה à ,ſalis maris extremo ab meridies terminus eis Fuitque
2 † וַיְהִי לָהֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם הַמֶּלַח מִן־ limite qui reſpicit
meridie à ‡ ad egredietur Et .meridiem ad *reſpiciente lingua* ‡ locum qui eſt
הַלָּשׁוֹן הַפֹּנָה נֶגְבָּה׃ † וְיָצָא אֶל־מִנֶּגֶב 3
Cades in meridie à aſcendet &,Sin in tranſibit &,ſcorpionum aſcēſum ad
לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְעָלָה מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ
† in circuibit & ,Adar in aſcendet & ,Cheſron ‡ tranſibit & ,Barneah
בַּרְנֵעַ וְעָבַר חֶצְרוֹן וְעָלָה אַדָּרָה וְנָסַב
torrentē ad egredietur & ,Aſmon in tranſibit Et .Carcahah in
4 הַקַּרְקָעָה׃ † וְעָבַר עַצְמוֹנָה וְיָצָא נַחַל occidentem; וּמִיָּם
vobis erit iſte ;*mare* ad termini egreſſus erunt & ,Aegypti ק
מִצְרַיִם וְהָיוּ ᵈ תֹּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָּה זֶּה־יִהְיֶה לָכֶם ᵈ יָצָא
ad vſque ſalis mare orientem ad terminus Et .*meridiei* terminus ad meridiē.
5 גְּבוּל נֶגֶב׃ † וּגְבוּל קֶדְמָה יָם הַמֶּלַח עַד־
extremo ab maris *lingua* à *aquilonis* anguli terminus & :Iarden extremū aquilonaris limite
קְצֵה הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִלְּשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה
tranſibit & ,Bethchoglah in terminus Aſcendetque .Iarden
6 הַיַּרְדֵּן׃ † וְעָלָה הַגְּבוּל בֵּית חָגְלָה וְעָבַר
filij Bohan lapidem ‡ terminus aſcendet & ,Betharabah aquilone ab ‡ ad
מִצָּפוֹן לְבֵית הָעֲרָבָה וְעָלָה הַגְּבוּל אֶבֶן בֹּהַן בֶּן־
,Hachor valle à Debit in terminus Aſcendetque .Reuben
7 רְאוּבֵן׃ † וְעָלָה הַגְּבוּל דְּבִרָה מֵעֵמֶק עָכוֹר
aſcenſum contra * quæ ,Ghilgal ad reſpiciens aquilonem ad & * eſt
וְצָפוֹנָה פֹּנֶה אֶל־הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר־נֹכַח לְמַעֲלֵה
Hen- ‡ aquas ad terminus tranſibit & .torrenti *meridie* à ‡ quæ, Adummim ‡ eſt ab Auſtro
אַדֻּמִּים אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לַנָּחַל וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־מֵי עֵין־ ‡ *oculi ſolis*,
.Henrogel ‖ ad eius exitus erunt & ,ſemes ‖ *fontem fullonū*.
שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל־עֵין רֹגֵל׃
Iebuzæi *humerum* ad Hinom filij vallem ‖ terminus aſcendet Et ‖ ad iuxta latus
8 † וְעָלָה הַגְּבוּל גֵּי בֶן־הִנֹּם אֶל־כֶּתֶף הַיְבוּסִי
;montis *caput* ad terminus aſcenderque : Ieruſalaim * ipſa ,meridie à *eſt vertice
מִנֶּגֶב הִוא יְרוּשָׁלִָם וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־רֹאשׁ הָהָר
vallis extremo in † quæ ,*mare ad Hinnom vallis facies ſuper* qui eſt in cōſpectu Gebenhinnō ad occidentem † eſt vertice
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גֵי־הִנֹּם יָמָּה אֲשֶׁר בִּקְצֵה עֵמֶק־
,montis *capite* à terminus deſignabitur Et .Aquilonē ad Rephaim
9 רְפָאִים צָפוֹנָה׃ † וְיָתַר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הָהָר aquæ
:Hephron montis vrbes ad egredietur & ,Nephtoah *aquarum* fontem ad
אֶל־מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ וְיָצָא אֶל־עָרֵי הַר־עֶפְרוֹן
.Chiriathieharim ‡ quæ Bahalah ipſi terminus deſignabitur & ‡ eſt
וְיָתַר הַגְּבוּל בַּעֲלָה הִיא קִרְיַת יְעָרִים׃

Iarden, Chesbon regis Sichon regni residuum Saphon & ,Succoth &
וְסִכּוֹת וְצָפוֹן יֶתֶר מַמְלְכוּת סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַיַּרְדֵּן
orientem ad Iarden trans Chinnereth maris extremum ad vsq; ,*termin*' &
וּגְבֻל עַד־קְצֵה יָם־כִּנֶּרֶת עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃
ciuitates ,suas familias *ad* Ghad filiorum hæreditas * Hæc
† זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים 28
:Menasseh *virgæ* dimidiæ Moseh dedit Et .carum villæ &
וְחַצְרֵיהֶם׃ † וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה 29
.suas familias *ad* Menasseh filiorum *extensioni* dimidiæ fuit &
וַיְהִי לַחֲצִי מַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
regnum omne ,Basan omnis ,Machanaim à eorũ termin' fuit Et
† וַיְהִי גְבוּל מַחֲנַיִם כָּל־הַבָּשָׁן כָּל־מַמְלְכוּת 30
sexaginta ,Basan in * quæ ,Iair *villæ* omnes & ,Basan regis Ogh
עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן וְכָל־חַוֹּת יָאִיר אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים
vrbes ,Edrehi & ,Astaroth & ,Ghilhad dimidium Et .vrbes
עִיר׃ † וַחֲצִי הַגִּלְעָד וְעַשְׁתָּרוֹת וְאֶדְרֶעִי עָרֵי 31
filiorũ dimidio ,Menasseh filij Machir filiis ,Basan in Ogh regni
מַמְלְכוֹת עוֹג בַּבָּשָׁן לִבְנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לַחֲצִי בְנֵי־
fecit hæreditare quæ * Ista .suas familias *ad* Machir
מָכִיר לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ † אֵלֶּה אֲשֶׁר־נִחַל 32
.orientem ad Iericho † Iarden transitu à ,Moab campestribus in Moseh
מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה׃
DOMINVS :hæreditatem Moseh dedit non Leui tribui Et
† וְלִשֵׁבֶט הַלֵּוִי לֹא נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלָה יְהוָה 33
.eos ad est locutus quemadmodũ ,eorũ hæreditas † ipse ,Israel Deus
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃

CAP. XIIII. I. יד

† sunt ,Chenahan terra in Israel filij acceperũt hæreditate quæ† ista Et
† וְאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָחֲלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן 1
Iehosuah & ,sacerdos Elhazar eos fecerunt accipere hæreditate quæ
אֲשֶׁר נְחָלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיהוֹשֻׁעַ
.Israel filiorum *extensionum* pattrum capita & ,Nun filius
בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
Per sortem † fuit hæreditas per manum tribubus ,Moseh *manu in* DOMINVS præcepit sicuti ,eorũ *hæreditatis* † *sorte* In
† בְּגוֹרָל נַחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה 2
Moseh dederat Nam .tribui dimidiæ & ,*extensionibus* nouem
לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ † כִּי נָתַן מֹשֶׁה 3
Leuitis .Iarden *transitu à* tribui dimidiæ & tribubus duab' hæreditatẽ
נַחֲלַת שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלַלְוִיִּם
filij fuerunt Quia .eorum medio in hæreditatem dederat non
לֹא־נָתַן נַחֲלָה בְּתוֹכָם׃ † כִּי־הָיוּ בְנֵי־ 4
partem dederunt nõ & :Ephraim & Menasseh ,*extensiones* duæ Ioseph
יוֹסֵף שְׁנֵי מַטּוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם וְלֹא־נָתְנוּ חֵלֶק
earũ suburbana & ,habitandum ad vrbes *nisi* ,terra in Leuitis
לַלְוִיִּם בָּאָרֶץ כִּי אִם־עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם
præcepit Quemadmodum .eorum *possessioni* & ,eorum *acquisitionib*'
כַּאֲשֶׁר צִוָּה † אֹתָם וּלְקִנְיָנָם׃ 5
sunt partiti & ,Israel filij fecerunt sic ,Moseh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְחַלְּקוּ אֶת־
,Ghilgal in Iehosuah ad Iehudah filij accesserunt Et .terram
הָאָרֶץ׃ † וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי־יְהוּדָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל 6
nosti Tu :Chenizæus Iephunneh filius Caleb eum ad dixitque
וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְנִזִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־
Dei virum Moseh ad DOMINVS est locutus quod verbum
הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים
.Barneah Cades in *tuas causas super* & ,*meas causas super*
עַל אֹדֹתַי וְעַל־אֹדֹתֶיךָ בְּקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃
seruus Moseh *mittendo in* ,ego *annorum quadraginta* Filius
† בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּשָׁלְחַ מֹשֶׁה עֶבֶד־ 7
retuli & :terram explorandum ad Barneah Cades de me DOMINI
יְהוָה אֹתִי מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וָאָשֵׁב
qui mei fratres Et .meo corde cum* quemadmodũ ,verbũ ei
אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לְבָבִי׃ † וְאַחַי אֲשֶׁר 8
dissoluerunt post * compleui ego & ,populi cor *liquefecerunt* ,mecũ ascẽderunt
עָלוּ עִמִּי הֶמְסִיּוּ אֶת־לֵב הָעָם וְאָנֹכִי מִלֵּאתִי אַחֲרֵי
,illa die in Moseh iurauit Er .meum Deum DOMNVM
יְהוָה אֱלֹהָי׃ † וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא 9
tibi ,*ea in* tuus pes calcauit *quam* * terra non Si :dicendo
לֵאמֹר אִם־לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְכָה רַגְלְךָ בָּהּ לְךָ
post * compleuisti quia ,*seculum* in vsque tuis filiis & ,hæreditatẽ in erit
תִּהְיֶה לְנַחֲלָה וְלִבָנֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי מִלֵּאתָ אַחֲרֵי
DOMINVS fecit viuere ecce nunc Et .meum Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהָי׃ † וְעַתָּה הִנֵּה הֶחֱיָה יְהוָה 10
tunc ex annis quinque & ,quadraginta istis est locutus sicut ,me
אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז

Tantũ. Israel filiorum *faciebus* à eos expellam ego ,Sidonios omnes facie
כָּל־צִידֹנִים אָנֹכִי אוֹרִישֵׁם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק
.tibi præcepi sicuti ,hæreditatem in Israel ipsi fac cadere
הַפִּלֶּהָ לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ׃ diuide
nouem hæreditatẽ in istam terram *partire* nunc Et
† וְעַתָּה חַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת בְּנַחֲלָה לְתִשְׁעַת 7
Reubenitæ ea Cum .Menasseh tribui dimidiæ & ,tribubus
הַשְּׁבָטִים וַחֲצִי הַמַּטֵּה׃ † עִמּוֹ הָרְאוּבֵנִי 8
transitu in Moseh eis dedit *quam* ,*suam hæreditatẽ* acceperunt Ghaditę &
וְהַגָּדִי לָקְחוּ נַחֲלָתָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר
.DOMINI seruus Moseh eis dedit sicuti ,orientem ad Iarden
הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה כַּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
† est
quæ ciuitatẽ & ,Arnon *torrentis labium* *super* † quæ Haroher Ab iuxta ripam
מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר 9
.Dibon ad vsque Medebah planiciem omnẽ & ,*torrẽtis* medio in fluminis
בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר מֵידְבָא עַד־דִּיבֹן׃ † est vallis
,Chesbon in regnauit qui ,Emoræi regis Sichon vrbes omnes Et
וְכֹל עָרֵי סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן 10
Ghesuri terminũ & ,Ghilghad Et .Hammon filiorũ terminũ ad vsque
עַד־גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃ † וְהַגִּלְעָד וּגְבוּל הַגְּשׁוּרִי 11
ad vsque Basan omnem & ,Chermon montem omnẽ & ,Mahachati &
וְהַמַּעֲכָתִי וְכָל־הַר חֶרְמוֹן וְכָל־הַבָּשָׁן עַד־
regnauit qui ,Basan in Ogh *regnum* Totum .Salchah Omniaregna
סַלְכָה׃ † כָּל־מַמְלְכוּת עוֹג בַּבָּשָׁן מָלַךְ 12
eos percussit & ,Rephaĩ residuo ex remãsit Ipse .Edrehi in &,Hastharoth in
בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי הוּא נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים וַיַּכֵּם
Israel filij expulerunt non Et .eos expulit & ,Moseh
מֹשֶׁה וַיֹּרִשֵׁם׃ † וְלֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־ 13
interiore in Mahachathi &,Ghessur habitauit & :Mahachati & ,Ghesuri medio
הַגְּשׁוּרִי וְאֶת־הַמַּעֲכָתִי וַיֵּשֶׁב גְּשׁוּר וּמַעֲכָת בְּקֶרֶב
Leui tribui Tantum .hanc diem ad vsque Israel
יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ † רַק לְשֵׁבֶט הַלֵּוִי 14
ipsum ,Israel Dei DOMINI *ignitiones* :hæreditatem dedit non sacrificium † est
לֹא נָתַן נַחֲלָה אִשֵּׁי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
Moseh Deditque .ei est locutus quem admodum ,eius hæreditas
נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃ † וַיִּתֵּן מֹשֶׁה 15
eis fuit Et .suas familias *ad* Reuben filiorum *extensioni* tribui per
לְמַטֵּה בְנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ † וַיְהִי לָהֶם 16
ciuitas & ,Arnon torrentis *labium super* † quæ ,Haroher ab terminus *eſt iuxta ripam
הַגְּבוּל מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת נַחַל־אַרְנֹן וְהָעִיר
.Medebah *super* planicies omnis & ,*torrentis* medio in † quæ † est vallis, vsque
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר עַל־מֵידְבָא׃
Bamoth- & Dibon ,planicie in † quæ ,eius vrbes omnes & ,Chesbon † erant
† חֶשְׁבּוֹן וְכָל־עָרֶיהָ אֲשֶׁר בַּמִּישׁוֹר דִּיבוֹן וּבָמוֹת 17
,Chedemoth &,Iahasah Et .*habitaculi domini domus* & ,Bahal Bethbahal-
בָּעַל וּבֵית בָּעַל מְעוֹן׃ † וְיַהְצָה וּקְדֵמֹת 18
Sahar Sereth & ,Sibmah & ,Chiriathaim Et .Mephahath & mehon.
וּמֵפַעַת׃ † וְקִרְיָתַיִם וְשִׂבְמָה וְצֶרֶת הַשַּׁחַר 19
Pilgah Asdoth* & ,Bethpehor Et .vallis monte in *effusiones collis*
בְּהַר הָעֶמֶק׃ † וּבֵית פְּעוֹר וְאַשְׁדוֹת הַפִּסְגָּה 20
regnum totum & ,planicies vrbes omnes Et .*solitudinum domus* & Beth Iesi-
וּבֵית הַיְשִׁמוֹת׃ † וְכֹל עָרֵי הַמִּישׁוֹר וְכָל־מַמְלְכוּת 21
,Moseh peussit quem ,Chesbon in regnauit qui ,Emoræi regis Sichon moth. regna omnia
סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה
& ,Sur & ,Recem & ,Eui ,Midian *prælatos* & ,*eum* principes
אֹתוֹ וְאֶת־נְשִׂיאֵי מִדְיָן אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר וְאֶת־
.terræ habitatores, Sichon *præfectos* ,Rebah & ,Chur duces
חוּר וְאֶת־רֶבַע נְסִיכֵי סִיחוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃
Israel filij occiderunt diuinatorem Behor filium Bilham Et
† וְאֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל 22
,Reuben filiorũ terminus fuit Et .eorum *interfectos* *ad* gladio in
בַּחֶרֶב אֶל־חַלְלֵיהֶם׃ † וַיְהִי גְבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן 23
,suas familias *ad* Reuben filiorum hæreditas * Hæc .terminus & Iarden cũ interfectis
הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־רְאוּבֵן לְמִשְׁפְּחֹתָם
Gad *extensioni* Moseh Deditque .earum villæ & ,vrbes † est per
הֶעָרִים וְחַצְרֵיהֶן׃ † וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמַטֵּה גָּד 24
,terminus eis fuit Et .suas familias *ad* Gad filiis tribui
לִבְנֵי גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ † וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל 25
,Hammon filiorum terræ dimidium & , Ghilhad vrbes oẽs & ,Iahazer per
יַעְזֵר וְכָל־עָרֵי הַגִּלְעָד וַחֲצִי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן
.Rabbah *facies super* * quæ ,Haroher ad vsque † est coram
עַד־עֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי רַבָּה׃
eastris à & ,Betonim &,Mispeh ipsi' Ramath ad vsq; Chesbon à Et Machanaim
† וּמֵחֶשְׁבּוֹן עַד־רָמַת הַמִּצְפֶּה וּבְטֹנִים וּמַחֲנַיִם 26
,Bethnimrah & ,Betharã valle in & .Debir ipsi' terminũ ad vsque
עַד־גְּבוּל לִדְבִר׃ † וּבָעֶמֶק בֵּית הָרָם וּבֵית נִמְרָה 27

eam dedit &, eos percuſſerũt Iſrael filij &, DOMINI ſeruus Moſeh

6 † מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּם וַיִּתְּנָהּ
dimidiæ &, Ghaditis &, Reubenitis poſſeſſionẽ* DOMINI ſeruus Moſeh
מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה יְרֻשָּׁה לָרְאוּבְנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי
quos, terræ reges ‡iſti Et .Menaſſeh tribui
7 שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה׃ † וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
trans Bahalgad à, *mare* ad Iarden *tranſitu in* Iſrael filij & ,Iehoſuah percuſſit
הִכָּה יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה מִבַּעַל גָּד
qui aſcendit :Sehir in *aſcendentem* lenem montẽ ad vſque & ,Lebanon campo in
בִּבְקְעַת הַלְּבָנוֹן וְעַד־הָהָר הֶחָלָק הָעֹלֶה שֵׂעִירָה
tradidit .ſuas *partitiones* ſecundũ poſſeſſionẽ* Iſrael tribubus Iehoſuah eam *dedit* &
* in וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשָּׁה כְּמַחְלְקֹתָם׃
partes ,deſerto in & ,*effuſionibus* in & ,cãpeſtri in & ,planicie in &, monte In
Aſedoth 8 † בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבָעֲרָבָה וּבָאַשְׁדֹּת וּבַמִּדְבָּר
auſtro ,Chiuæus ,Perizæus ,Cenahanæus & ,Emoræus ,Chittæus ,*meridie* in &
וּבַנֶּגֶב הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי
.Iebuſæus &
וְהַיְבוּסִי׃
†erat .vnus ,Bethel latere ex†qui ,Hai Rex :vnus Iericho Rex
ס צָרַד 9 † מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶחָד מֶלֶךְ הָעַי אֲשֶׁר־מֵצַד בֵּית־אֵל אֶחָד׃
.vnus Chebron Rex :vnus Ieruſalaim Rex
10 † מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶחָד מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אֶחָד׃
.vnus Lachis Rex :vnus Iarmuth Rex
11 † מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶחָד מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶחָד׃
.vnus Gheſer Rex : vnus Heglon Rex
12 † מֶלֶךְ עֶגְלוֹן אֶחָד מֶלֶךְ גֶּזֶר אֶחָד׃
.vnus Gheder Rex : vnus Debir Rex
13 † מֶלֶךְ דְּבִר אֶחָד מֶלֶךְ גֶּדֶר אֶחָד׃
.vnus Harad Rex :vnus Chormah Rex
14 † מֶלֶךְ חָרְמָה אֶחָד מֶלֶךְ עֲרָד אֶחָד׃
.vnus Hadullam Rex :vnus Libnah Rex
15 † מֶלֶךְ לִבְנָה אֶחָד מֶלֶךְ עֲדֻלָּם אֶחָד׃
.vnus Bethel Rex :vnus Machedah Rex
16 † מֶלֶךְ מַקֵּדָה אֶחָד מֶלֶךְ בֵּית־אֵל אֶחָד׃
.vnus Chepher Rex :vnus Tapuah Rex
17 † מֶלֶךְ תַּפּוּחַ אֶחָד מֶלֶךְ חֵפֶר אֶחָד׃
.vnus Laſſaron Rex :vnus Aphec Rex
18 † מֶלֶךְ אֲפֵק אֶחָד מֶלֶךְ לַשָּׁרוֹן אֶחָד׃
.vnus Chaſor Rex :vnus Madon Rex
19 † מֶלֶךְ מָדוֹן אֶחָד מֶלֶךְ חָצוֹר אֶחָד׃
.vnus Achſaph Rex :vnus Meroon Simron Rex
20 † מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן מְרוֹן אֶחָד מֶלֶךְ אַכְשָׁף אֶחָד׃
.vnus Meghiddo Rex :vnus Tahanach Rex
21 † מֶלֶךְ תַּעֲנַךְ אֶחָד מֶלֶךְ מְגִדּוֹ אֶחָד׃
.vnus Charmelo Iochneham Rex :vnus Chedes Rex
22 † מֶלֶךְ קֶדֶשׁ אֶחָד מֶלֶךְ יָקְנְעָם לַכַּרְמֶל אֶחָד׃
Naphathdor .vnus Ghilgal ad *gentium* Rex :vnus Dor *tractui* ipſi Dor Rex
Ghoim 23 † מֶלֶךְ דּוֹר לְנָפַת דּוֹר אֶחָד מֶלֶךְ גּוֹיִם לְגִלְגַּל אֶחָד׃
.vnus & triginta ,reges omnes :vnus Tirſah Rex
24 † מֶלֶךְ תִּרְצָה אֶחָד כָּל־מְלָכִים שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד׃

CAP. XIII. יג

:eũ ad DOMINVS dixit & :dies in venit ,ſenuit Iehoſuah Et
1 † וִיהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו בָּאתָ
valde multa eſt relicta terra & ,dies in veniſti ,ſenuiſti Tu
‡ eſt *quæ eſt אַתָּה זָקַנְתָּה בָּאתָ בַּיָּמִים וְהָאָרֶץ נִשְׁאֶרֶת הָרַבָּה־מְאֹד
oẽs limites *confinia omnia* ,relicta ‡ terra ‖ Iſta .eam poſſidendum ad
יְרַשׁ b לְרִשְׁתָּהּ׃ † זֹאת הָאָרֶץ הַנִּשְׁאֶרֶת כָּל־גְּלִילוֹת 2
Nilo ‡ qui *Nigro* A .Gheſuri omnis & ,Peliſtinorũ
‡ eſt † מִן־הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר׳ עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם וְכָל־הַכְּנַעֲנִי׃ 3
faciem Cenahanæi *Cenahanæo*, aquilonẽ ad Hecron terminũ ad vſque & ,Aegypti *facies* ſuper
Chenahanæi ipſius repu- ,Aſdodæus & ,Hazathæus ,Peliſtinorum ſatrapæ quinque :*reputabitur*
tatur, חֲמִשָּׁה סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי
.Hauuæi & ,Hæcronæus & ,Ghittæus ,Aeſchelonæus
הָאַשְׁקְלֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרֹנִי וְהָעַוִּים׃
Meharah ,Sidoniis ‡ quæ *ſpelunca* & ,Chenahanæi terra omnis auſtro Ab
‡ eſt, † מִתֵּימָן כָּל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וּמְעָרָה אֲשֶׁר לַצִּידֹנִים 4
terra Et .Emoræi terminum ad vſque Aphec ad vſque
עַד־אֲפֵקָה עַד גְּבוּל הָאֱמֹרִי׃ † וְהָאָרֶץ 5
ſub Bahalgad à ,ſolis ortum ad Lebanon omnis & ,Ghibli
donec ingre- הַגִּבְלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ מִבַּעַל גָּד חַתַּת
diaris .Chamath *veniendũ ad vſque* ,Chermon monte
הַר־חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת׃
Miſtephoth aquarum *combuſtiones* ad vſque Libano à montis habitatores Omnes
† כָּל־יוֹשְׁבֵי הָהָר מִן־הַלְּבָנוֹן עַד־מִשְׂרְפוֹת מַיִם 6

Quemadmodũ *ſpirationem* omnẽ reliquerũt non :eos *ipſos diſperdere* perdiderunt
15 † כַּאֲשֶׁר הִשְׁמִרֵם אוֹתָם לֹא הִשְׁאִירוּ כָּל נְשָׁמָה׃ animam
ipſi Moſeh præcepit ſic, ſuo ſeruo Moſeh DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־
quæ omnibus ex verbum remouit non .Iehoſuah fecit ſic &, Iehoſuah
° מור יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־
Iehoſuah *cepit* Et .Moſeh ipſi DOMINVS præcepit tulit
p לָקַח 16 † צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ p וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־
terram omnem & ,*meridiem* omnem & ,*montis* iſtam terram omnem montanam,
כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הָהָר וְאֶת־כָּל־הַנֶּגֶב וְאֶת כָּל־אֶרֶץ auſtralem,
,Iſrael montem & ,*campeſtrem* & ,planiciem & ,Ghoſen campeſtria,
הַגֹּשֶׁן וְאֶת־הַשְּׁפֵלָה וְאֶת־הָעֲרָבָה וְאֶת־הַר יִשְׂרָאֵל ו
Seir in *aſcendente* Leni monte A .eius planiciem & qui aſcendit
p וּשְׁפֵלָתָהּ׃ † מִן־הָהָר הֶחָלָק הָעֹלֶה שֵׂעִיר 17
& ;Chermon monte ſub ,Lebanon campo in Gad Bahal vſq; &
וְעַד־בַּעַל גָּד בִּבְקְעַת הַלְּבָנוֹן תַּחַת הַר־חֶרְמוֹן וְאֶת
.eos fecit mori & ,eos percuſſit & ,cepit eorum reges omnes
p נָכָה p מות כָּל־מַלְכֵיהֶם לָכַד p וַיַּכֵּם p וַיְמִיתֵם׃
regibus omnibus cum Iehoſuah fecit multis Diebus
18 † יָמִים רַבִּים עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הַמְּלָכִים bella.
quæ ciuitas fuit Non .*bellum* iſtis
הָאֵלֶּה מִלְחָמָה׃ † לֹא־הָיְתָה עִיר אֲשֶׁר 19
;Ghibhõ habitatores ,Chiuæum præter ,Iſrael *filios ad* fecerit pacem cum filiis
הִשְׁלִימָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּלְתִּי הַחִוִּי יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן Chiuæos,
DOMINO *cum* à Quia .prælio in ceperunt omnes
אֶת־הַכֹּל לָקְחוּ בַּמִּלְחָמָה׃ † כִּי־מֵאֵת יְהוָה 20 ו
,Iſrael cum belli occurſum in eorũ cor *roborandum ad* ,fuit vt induraret
הָיְתָה לְחַזֵּק אֶת־לִבָּם לִקְרַאת הַמִּלְחָמָה אֶת־יִשְׂרָאֵל
vt *quoniam* ;miſericordia eis *exiſtendum non ad* ,eos occideret vt vt non eſſet
r הָיָה s חָנָן לְמַעַן הַחֲרִימָם לְבִלְתִּי r תְּחִנָּה כִּי לְמַעַן ſed
.Moſeh DOMINVS præcepit ſicut ,eos diſperderet
הַשְׁמִידָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
torquatos excidit & ,illo tempore in Iehoſuah venit Et Hanachim
† וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִוא וַיַּכְרֵת אֶת־הָעֲנָקִים 21
monte omni de & ,Hanab de ,Debir de ,Chebron de ,monte de
מִן־הָהָר מִן־חֶבְרוֹן מִן־דְּבִר מִן־עֲנָב וּמִכֹּל הַר
eos interfecit eorum vrbibus cum :Iſrael monte omni de & ,Iehudah
יְהוּדָה וּמִכָּל הַר יִשְׂרָאֵל עִם־עָרֵיהֶם הֶחֱרִימָם remanſerunt
:Iſrael filiorum terra in *torquati* *remanſit* Non .Iehoſuah Hanachimi
t יָהוֹשֻׁעַ׃ † לֹא־נוֹתַר עֲנָקִים בְּאֶרֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 22
.remanſerunt Aſdod in & ,Gath in ,Hazah in tantùm
רַק בְּעַזָּה בְּגַת וּבְאַשְׁדּוֹד נִשְׁאָרוּ׃
quæ omnia iuxta terram omnem Iehoſuah accepit Et
v לָקַח v † וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בְּכֹל אֲשֶׁר 23
hęreditatẽ in Iehoſuah eam dedit & ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְנַחֲלָה
terra & :eorum *tribubus* eorũ *partitiones* ſecundum ,Iſrael ipſi partes
לְיִשְׂרָאֵל כְּמַחְלְקֹתָם לְשִׁבְטֵיהֶם וְהָאָרֶץ per tribus
.bello à quieuit
שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

CAP. XII. יב

‡ ſunt ,Iſrael filij percuſſerunt quos ,tertæ reges ‡ hi Et
a נָכָה 1 † וְאֵלֶּה׳ מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר a הִכּוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׳
trans torrente à ,Solis ortum ad Iarden *tranſitu in* eorum terram poſſederũt &
וַיִּרְשׁוּ אֶת־אַרְצָם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ מִנַּחַל
.*Orientem ad* planiciem omnem & ,Chermon montem ad vſque Arnon
orientalem. אַרְנוֹן עַד־הַר חֶרְמוֹן וְכָל־הָעֲרָבָה מִזְרָחָה׃
qui domina- Aroher ab *dominantẽ* ,Chesbon in habitãtẽ Emoræũ regem Sichon
batur 2 † סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן מֹשֵׁל מֵעֲרֹעֵר
dimidium &, torrentis mediũ &, Arnon torrentis *labium* *ſuper* *quæ*
iuxta ripam b חֲצִי אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְתוֹךְ הַנַּחַל b וְחֲצִי
.Hammon filiorum terminum ,torrentem Iabboc ad vſque & Ghilhad
הַגִּלְעָד וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃
mare ad vſque & ,orientem ad Chinneroth mare ad vſq; planiciem Et
3 † וְהָעֲרָבָה עַד־יָם כִּנְרוֹת מִזְרָחָה וְעַד יָם
ſubter auſtro ab & ,*ſolitudinis domus via* orientẽ ad ſalis mare ,*ſolitudinis* deſerti,
הָעֲרָבָה יָם־הַמֶּלַח מִזְרָחָה דֶּרֶךְ בֵּית הַיְשִׁמֹת וּמִתֵּימָן תַּחַת per viã Beth-
reſiduo à Baſan regis Hogh terminum Et .‖collis ‡ effuſiones haieſimoth
‡aquarum אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה׃ † וּגְבוּל עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מֵיתָר 4
‖ Piſgah. monte in *dominantis* Et .Edrehi in & ,Haſtaroth in *habitantis* ,Rephaim qui habitabat
dñabatur הָרְפָאִים הַיּוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי׃ † וּמֹשֵׁל בְּהַר 5
,Gheſuri terminum ad vſque Baſan omni in & ,Salchah in & ,Chermon
חֶרְמוֹן וּבְסַלְכָה וּבְכָל־הַבָּשָׁן עַד־גְּבוּל הַגִּשׁוּרִי
.Chesbon regis Sichon terminum; Ghilghad dimidium & ; Mahachati &
וְהַמַּעֲכָתִי וַחֲצִי הַגִּלְעָד גְּבוּל סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן׃

omnem &, Hazzah vsq; &, Barneah Cades à Iehosuah eos percussit Et

41 † וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְעַד־עַזָּה וְאֵת כָּל־
reges omnes Et .Ghibhon vsque & Ghosen terrā

42 אֶרֶץ גֹּשֶׁן וְעַד־גִּבְעוֹן׃ † וְאֵת כָּל־הַמְּלָכִים
Dominvs quia :vna vice Iehosuah cepit eorum terram &, istos

הָאֵלֶּה וְאֶת־אַרְצָם לָכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אֶחָת כִּי יְהוָה
pugnat* pro Iehosuah est reuersus Et .Israel * pugnans Israel Deus

43 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל׃ † וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ
castra .Ghilgal in castrametationem ad eo cum Israel omnis &

וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה׃

CAP. XI. יא

cùm audisset Iobab ad misit &, Chasor rex Iabin audire circa, fuit Et

1 † וַיְהִי כִשְׁמֹעַ יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹבָב [a]הָיָה
.Achsaph regem ad &, Simron regem ad &, Madon regē

מֶלֶךְ מָדוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ אַכְשָׁף׃
†erant ad austrum meridie planitie in &, mōte in aquilone ab † qui reges ad Et

2 † וְאֶל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִצָּפוֹן בָּהָר וּבָעֲרָבָה נֶגֶב
.mari à Dor tractibus in &, planitie in &, Chinneroth

Naphothdor ab occidēte. ab occidēte, כִּנְרוֹת וּבַשְּׁפֵלָה וּבְנָפוֹת דּוֹר מִיָּם׃
Perizæ &, Chittæ &, Emoræ &, mari à &, oriente ab Chenahanæus

3 † הַכְּנַעֲנִי מִמִּזְרָח וּמִיָּם וְהָאֱמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
.Mispah terra in Chermon sub Chiuuæus &, mōte in Iebusæ &

וְהַיְבוּסִי בָּהָר וְהַחִוִּי תַּחַת חֶרְמוֹן בְּאֶרֶץ הַמִּצְפָּה׃
[b]חָנָה multus populus, eis cum eorum castra omnia &, ipsi sunt egressi Et

* est iuxta littus præ equi, & currus multi 4 † וַיֵּצְאוּ הֵם וְכָל־[b]מַחֲנֵיהֶם עִמָּם [c]עַם־[d]רָב
currus &, equus &, multitudine in maris labium super * quæ, arena tāquam

כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־[c]שְׂפַת־הַיָּם לָרֹב וְסוּס וָרֶכֶב
[c]שְׂפָה, venerūt &, isti reges omnes conuenerunt Et .valde multus

[d]רַבִּב 5 רַב־מְאֹד׃ [e] † וַיִּוָּעֲדוּ כֹּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה [f]וַיָּבֹאוּ
.Israel cum pugnandum ad, Merom aquas ad pariter sunt castrametati &

[e]יָעַד [f]בּוֹא וַיַּחֲנוּ יַחְדָּו אֶל־מֵי מֵרוֹם לְהִלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל׃
livt pugnaret facie .eorum facibus à timeas Ne :Iehosuah ad Dominvs dixit Et

6 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם
occisos istos omnes dans ego hoc tempus circiter cras quia

cras enim in tempore trado coram כִּי מָחָר כָּעֵת הַזֹּאת אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־כֻּלָּם חֲלָלִים
eorum currus &, subneruabis eorum equos :Israel facies ad

לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־סוּסֵיהֶם תְּעַקֵּר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶם
belli populus eis &, Iehosuah venit Et .igni in combures

bellator תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃ 7 † וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה
.eos in cecidērunt &, repente Merom aquas super eos super eo cum

[a]aduersus ad irruerunt עָמָּם עַל־מֵי מֵרוֹם פִּתְאֹם [g]וַיִּפְלוּ בָהֶם׃
eos percusserunt &, Israel manu in Dominvs eos dedit Et

[g]נָפַל tradidit [h]נָתַן 8 † וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־יִשְׂרָאֵל [h]וַיַּכּוּם
[i]Misrephoth ,aquarū combustiones vsque &, magnam Sidon ad vsque eos sunt pſecuti &

וַיִּרְדְּפוּם עַד־צִידוֹן רַבָּה וְעַד מִשְׂרְפוֹת מָיִם
reliquit non donec, eos percussit &, orientē ad Mispah campū ad vsq; &

וְעַד־בִּקְעַת מִצְפֶּה מִזְרָחָה וַיַּכֻּם עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־
dixerat quēadmodū Iehosuah eis fecit Et .superstitem eis

לָהֶם שָׂרִיד׃ [i] † וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר־
eorum currus &, subneruauit eorum equos :Dominvs ei

[i]עָשָׂה לוֹ יְהוָה אֶת־סוּסֵיהֶם עָקַר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶם
,ipso tempore in Iehosuah est reuersus Et .igni in combussit

[k]שׁוּב 10 שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ [k] † וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִוא
Chasor quia :gladio in percussit eius regem &, Chasor cepit &

וַיִּלְכֹּד אֶת־חָצוֹר וְאֶת־מַלְכָּהּ הִכָּה בֶחָרֶב כִּי־חָצוֹר
.istorum regnorum omnium caput ipsa facies ad

antea fuit לְפָנִים הִיא רֹאשׁ כָּל־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה׃
*erat acie gladij os ad ea in * quæ, animam omnem percusserunt Et

[l]נָכָה 11 † וַיַּכּוּ [l]אֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לְפִי־חָרֶב
omnis anima, .igni in combussit Chasor &, spiraculum omne remansit non :interficiendo

הַחֲרֵם לֹא [l]נוֹתַר כָּל־נְשָׁמָה וְאֶת־חָצוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ׃
eorum reges omnes &, istorum regum vrbes omnes Et

12 † וְאֶת־כָּל־עָרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת־כָּל־מַלְכֵיהֶם
acie quemadmodū, eos interficiendo gladij os ad eos percussit &, Iehosuah cepit

לָכַד יְהוֹשֻׁעַ וַיַּכֵּם לְפִי־חָרֶב הֶחֱרִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר
.Dominī seruus Mosēh præcepit

צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
quæ stant iuxta non, eorū tumulum super stantes vrbes omnes Tantūmodo

[m]תֵּל 13 רַק כָּל־הֶעָרִים הָעֹמְדוֹת [m]עַל־[m]תִּלָּם לֹא־
‡quam .Iehosuah combussit ‡ solam Chasor præter, Israel eas cōbussit

שָׂרַף יִשְׂרָאֵל זוּלָתִי אֶת־חָצוֹר לְבַדָּהּ שָׂרַף יְהוֹשֻׁעַ׃
omnia spolia animalia sibi sunt prædati animal &, istarum ciuitatum spolium omne Et

14 † וְכָל שְׁלַל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְהַבְּהֵמָה בָּזְזוּ לָהֶם
‡acie *donec vsque*, gladij os ad percussērūt hominem omnem tantùm :Israel filij

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק אֶת־כָּל־הָאָדָם [n]הִכּוּ לְפִי־חָרֶב עַד־
[n]נָכָה

eos susp̄edit &, eos fecit mori & ,hæc post Iehosuah eos percussit Et

[o]מות [c]תָּלָה 26 † וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרֵי־כֵן [d]וַיְמִיתֵם [e]וַיִּתְלֵם
.vesperam ad vsque lignis super susp̄ensi fuerūt &, lignis quinq; super in in

עַל חֲמִשָּׁה עֵצִים וַיִּהְיוּ תְלוּיִם עַל־הָעֵצִים עַד־הָעָרֶב׃
,Iehosuah præcepit ,solem ingredi tempore in fuit Et quo occubuit sol,

27 † וַיְהִי לְעֵת בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ
,spelunca in eos proiecerunt &, lignis desuper eos fecerūt desidere & deposuerunt de

וַיּוֹרִדוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיַּשְׁלִיכוּם אֶל־הַמְּעָרָה in qua se abscōderant.
,spelunce os super ingentes lapides posuerunt Et .ibi latitarant quo ad

אֲשֶׁר נֶחְבְּאוּ־שָׁם וַיָּשִׂמוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת עַל־פִּי הַמְּעָרָה
Iehosuah cepit Macchedah Et .huius diei corpus ad vsq; huncmet diē.

עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃ 28 † וְאֶת־מַקֵּדָה לָכַד יְהוֹשֻׁעַ
occidit eius regem &, gladij os ad eam percussit &, ipsa die acie

[f]נָכָה בַּיּוֹם הַהוּא [f]וַיַּכֶּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־מַלְכָּהּ הֶחֱרִם
.superstitem reliquit non .ea in * quæ animam omnem &, ipsos *erat

אוֹתָם וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד
.Iericho regi fecit quēadmodū, Macchedah regi fecitque

[g]עָשָׂה [g]וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ מַקֵּדָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ׃
Macchedah de eo cū Israel omnis &, Iehosuah transiuit Et

29 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמַּקֵּדָה
Dominvs Deditque .Libnah cum pugnauit &, Libnah in Traditidque

לִבְנָה וַיִּלָּחֶם עַל־לִבְנָה׃ 30 † וַיִּתְּנֶהָ יְהוָה
os ad eam percussit Et .eius regem &, Israel manu in eam etiam acie

גַּם־אוֹתָהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מַלְכָּהּ וַיַּכֶּהָ לְפִי־
.superstitē ea in reliquit non :ea in * quæ animam omnem &, gladij *erat

חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר בָּהּ שָׂרִיד
.Iericho regi fecit quemadmodū, eius regi fecit &

וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ׃
,Lachis in Libnah de eo cum Israel omnis &, Iehosuah transiuit Et

31 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלִּבְנָה לָכִישָׁה
iuxta cum ea. .eam in pugnauit &, eam super est castrametatus &

וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃ [h]חָנָה
eam cepit &, Israel manu in Lachis Dominvs dedit Et

32 † וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־לָכִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכְּדָהּ acie
* quæ animam omnem & ,gladij os ad eam percussit &, secunda die in *erat

[i]שָׁנָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיַּכֶּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
.Libnah ipsi fecit quæ omnia iuxta, ea in

בָּהּ כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לְלִבְנָה׃
,Lachis auxiliandum ad, Ghezer rex Horam ascendit Tunc

33 † אָז עָלָה הֹרָם מֶלֶךְ גֶּזֶר לַעְזֹר אֶת־לָכִישׁ
.superstitē ei reliquit non donec, eius populū & ,Iehosuah eū percussit &

וַיַּכֵּהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד׃
,Heglon in Lachis de eo cum Israel omnis &, Iehosuah trāsiuit Et

34 † וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלָּכִישׁ עֶגְלֹנָה aduersus contra
.eam super pugnauerunt &, eam super sunt castrametati &

וַיִּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ acie
& :gladij os ad eam percusserunt &, ipsa die eam Ceperuntq;

35 † וַיִּלְכְּדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּכּוּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת
quæ omnia iuxta, interfecit ipsa die in ea in * quæ animam omnē *erat

כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא הֶחֱרִים כְּכֹל אֲשֶׁר־
Israel omnis &, Iehosuah ascendit Et .Lachis ipsi fecit

עָשָׂה לְלָכִישׁ׃ [k]עָלָה 36 † וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל [k]
,eam ceperunt Et .eam super pugnauerūt & :Chebron in Heglō de eo cū contra.

עִמּוֹ מֵעֶגְלוֹנָה חֶבְרוֹנָה וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ 37 † וַיִּלְכְּדוּהָ
& eius vrbes omnes &, eius regem &, gladij os ad eā pcusserūt & acie

[l]נָכָה וַיַּכּוּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ וְאֶת־כָּל־ [l]
quæ omnia iuxta, superstitē reliquit non, ea in † quæ animam omnē †erat

הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר שָׂרִיד כְּכֹל אֲשֶׁר־ eius habitatores, *erat
.ea in * quæ animam omnem &, eam interfecit &: Heglon ipsi fecit

עָשָׂה לְעֶגְלוֹן וַיַּחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ׃
pugnauit &; Debir in eo cū Israel omnis &, Iehosuah est reuersus Et

38 † וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבִרָה [m]שׁוּב
,eius vrbes omnes &, eius regem &, eam Cepitque .eam super contra

וַיִּלָּחֶם עָלֶיהָ׃ 39 † וַיִּלְכְּדָהּ וְאֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ
.ea in ‡ quæ animam omnem interfecerunt &, gladij os ad eos pcusserūt & acie

וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ ‡erat
fecit sic, Chebron ipsi fecit quemadmodū :superstitē reliquit non

לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֶבְרוֹן כֵּן־עָשָׂה
.eius regi &, Libnah ipsi fecit quēadmodū &, eius regi &, Debir ipsi

לִדְבִרָה וּלְמַלְכָּהּ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה לִלְבְנָה וּלְמַלְכָּהּ׃
planitiei &, meridiei &, montis terram omnem Iehosuah percussit Et montanā, &

40 † וַיַּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הָהָר וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה meridianā, &
omne‡ & : superstitem reliquit non .eorum reges oēs &, effusiones & campestrem,

וְאַשְׁדּוֹת וְאֶת כָּל־מַלְכֵיהֶם לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד וְאֵת כָּל־ Asedoth
. Israel Deus Dominvs præcepit quēadmodū, interfecit spiraculum ‡omnē ani-

הַנְּשָׁמָה הֶחֱרִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ mam.

è magnos lapides eos super proiecit DOMINVS &, choron
חוֹרֹן וַיהוָה הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן־
lapidib' in sunt mortui qui* Plures .sunt mortui &. Hazechah ad vsq; cęlis
* fuerunt מוּת [1] הַשָּׁמַיִם עַד־עֲזֵקָה וַיָּמֻתוּ רַבִּים אֲשֶׁר־מֵתוּ בְּאַבְנֵי
.gladio in Israel filij interfecerūt quos quàm grandinis
הַבָּרָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּחָרֶב׃
‡ locutus est DOMINVM *dare* *die in DOMINO Iehosuah *loquetur* ‡ Tunc
* qua tradidit Dominus † coram filiis
† אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַיהוָה בְּיוֹם [m]תֵּת יְהוָה אֶת־ 12
;Israel oculis in dixit & ,Israel *filiorum facies ad* † Emoræū
הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר ׀ לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל [m] נָתֵן
.Aialon valle in Luna & ,*silę* † Ghibhon in Sol
† expecta ‡ expectauit ‡ vlciſceretur ſe
שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן׃
* de inimicis ſuis.
nō An *ſuos inimicos* *gēs *vindicaret* donec‡ ,ſtetit luna & ,ſol *ſiluit* ‡ Et
† וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עָמָד עַד־[n]יִקֹּם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא 13
medio in ſol ſtetit Et .*recti** libro *ſuper* † ſcriptum hoc
[n] נָקַם הֻא כְתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ [o] בַּחֲצִי
.perfecta die quaſi occūbere feſtinauit nō & ,cælorum
† [o] חֲצַהּ [p] אוֹן הַשָּׁמַיִם וְלֹא־[p]אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים׃
ante eam, ‡ vt obediret Dñs voci ‖ pro
audiendū ad ‡ ,eā poſt & ,*eius facies ad* illa dies ſicut fuit non Et
† וְלֹא הָיָה כַיּוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לִשְׁמֹעַ 14
.Iſrael ‖ pugnauit DOMINVS quia .viri *voce in* DOMINVM
יְהוָה בְּקוֹל אִישׁ כִּי יְהוָה נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל׃
castra *castrametationem* ad eo cum Iſrael omnis & ,Iehosuah eſt reuerſus Et
[q] † וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה [q] שׁוּב 15
;iſti reges quinque fugerunt Et .Ghilgal in
הַגִּלְגָּלָה׃ † וְהֵנָּסוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה 16
Iehosuah ipſi eſt nunciatū Et .Macchedah in ſpeluncā in ſe abſcōderūt &
[r] נֻגַּד וַיַּגֵּד לִיהוֹשֻׁעַ׃ † [r] וַיֻּחְבְּאוּ בַּמְּעָרָה בְּמַקֵּדָה׃ 17
ſpeluncā in abſconditi reges quinque ſunt Inuenti :dicendo
לֵאמֹר נִמְצְאוּ חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים נֶחְבְּאִים בַּמְּעָרָה
ſaxa magna *magnos lapides* Voluite :Iehosuah Dixitque .Macchedah in
[s] גָּלַל בְּמַקֵּדָה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ [s] גְּלוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת 18
iuxta .eos cuſtodiendū ad viros eam *ſuper* conſtituite & ;ſpeluncæ os ad
אֶל־פִּי הַמְּעָרָה וְהַפְקִידוּ עָלֶיהָ אֲנָשִׁים לְשָׁמְרָם׃
,veſtros inimicos poſt perſequimini ,ſtetis ne vos Et
caudam eorū cædite, ſinatis tradidit enim
† וְאַתֶּם אַל־תַּעַמְדוּ רִדְפוּ אַחֲרֵי אֹיְבֵיכֶם 19
*quia .ſuas vrbes ad ingredi eos *detis* ne ,*eos decaudetis* &
וְגַבְּתֶם אוֹתָם אַל־תִּתְּנוּם לָבוֹא אֶל־עָרֵיהֶם כִּי
.veſtra manu in veſter Deus DOMINVS eos *dedit*
נְתָנָם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיֶדְכֶם׃
cùm finiſſet eos percutere Iſrael filij & ,Iehosuah *conſummare iuxta* fuit Et
[t] כָּלָה [u] נָכֶּה † וַיְהִי [t] כְּכַלּוֹת יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל [v] לְהַכֹּתָם 20
*donec conſumerentur ‡ qui
[x] חָמֵם †munitas. caſtra * in
*superfuerunt ‡ ſuperſtites & ,*eos conſumi vſque** ,valde magna plaga
מַכָּה גְדֹלָה־מְאֹד עַד־[x]חֻמָּם וְהַשְּׂרִידִים שָׂרְדוּ
.*munitionis* † ciuitates ad eſſent ingreſſi & ,eis ex
מֵהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר׃
Iehosuah ad *caſtrametationem* ad populus omnis ſunt reuerſi Et
[y] שׁוּב † וַיָּשֻׁבוּ כָל־הָעָם אֶל־הַמַּחֲנָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ [y] 21
viro Iſrael *filiis* mouit Non .pace in Macchedah‡
מַקֵּדָה בְּשָׁלוֹם לֹא־[z]חָרַץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת־
;ſpeluncæ os Aperite :Iehosuah Dixitque .ſuam linguam
[z] יָצָא לְשׁוֹנוֹ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ פִּתְחוּ אֶת־פִּי הַמְּעָרָה 22
.ſpelunca de illos reges quinque me ad educite &
וְהוֹצִיאוּ אֵלַי אֶת־חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים מִן־הַמְּעָרָה׃
reges quinque eum ad eduxerunt & ;ita fecerunt Et
[a] עָשָׂה † וַיַּעֲשׂוּ־[a]כֵן וַיּוֹצִיאוּ אֵלָיו אֶת־חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים 23
,Chebron regem ,Ieruſalaim regem ,ſpelunca de illos
הָאֵלֶּה מִן־הַמְּעָרָה אֶת־מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶת־מֶלֶךְ חֶבְרוֹן
.Heglon regem ,Lachis regem ,Iarmuth regem
אֶת־מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶת־מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶת־מֶלֶךְ עֶגְלוֹן׃
cùm eduxiſſent ;Iehoſuah ad illos reges *eos eduxiſſe vt* ,fuit Et
† וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֶת־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ 24
principes *duces* ad dixitque ,Iſrael virum omnem ad Iehoſuah vocauit &
וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֶל־קְצִינֵי
bellatorū perrexerant ponite .Accedite :ſecum *iuerant* qui *belli* virorum
[b] שׂוּם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הֲהָלְכוּ אִתּוֹ קִרְבוּ [b] שִׂימוּ אֶת־
,acceſſerunt Et .iſtorum regum colla ſuper veſtros pedes
רַגְלֵיכֶם עַל־צַוְּארֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ
.eorum colla ſuper ſuos pedes poſuerunt &
וַיָּשִׂימוּ אֶת־רַגְלֵיהֶם עַל־צַוְּארֵיהֶם׃
paueatis :cōſternemini ne & ,timeatis Ne :Iehoſuah eos ad Dixitque
[e] יִרְא † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אַל־[c]תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ 25
omnibus DOMINVS faciet ſic Quia .vos roborate & ,vos cōfortate
חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי כָכָה יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־
.eos *pugnantes* vos quos ‡ inimicis veſtris
* contra pugnatis אֹיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחָמִים אוֹתָם׃

tuis ſeruis eſt indicatū indicādo Cūdixerūt atq; ,Iehoſuah ‡ reſpōderūt Et ‡ ad
[y] עָנָה [z] נָגַד † [y] וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי [z] הֻגַּד הֻגַּד לַעֲבָדֶיךָ 24
,eius ſeruo Moſeh tuus Deus DOMINVS præcepit quod omne
אֵת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ vt daret
omnes *diſperdendum ad* & ,terram omnem vobis *dandum ad* vt diſperderet
לָתֵת לָכֶם אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְלַהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־
noſtris animabus valde timuimus & :*veſtris faciebus* à terræ habitatores facie veſtra,
יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם [a] וַנִּירָא מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵינוּ [a] וְיָרֵא
.hoc *verbum* fecimus & ,*veſtris faciebus* à facie veſtra
מִפְּנֵיכֶם וַנַּעַשׂ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ ſumus
,tuis oculis in† rectū ſicut &, *bonū* Sicut .tua manu in *nos* ecce nunc Et placet, † eſt
[b] לַעֲשׂוֹת לָנוּ עָשֶׂה׃ † וְעַתָּה הִנֵּנוּ בְיָדֶךָ כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ 25 vt facias
liberauit & :ita eis fecit Et .fac ,nobis *faciendum ad*
.eos interfecerunt non & ,Iſrael filiorum manu de eos
אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָרְגוּם׃
,lignorum cæſores ipſa die in Iehoſuah eos *Deditque* Poſuitéque
[c] חֹטְבֵי † וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי 27
diem ad vſque DOMINI altari & ,*cætui* *aquas hauritentes* & hauritores aquæ ſynagogæ,
וְשֹׁאֲבֵי־[c]מַיִם לָעֵדָה וּלְמִזְבַּח יְהוָה עַד־הַיּוֹם
.elegerit quem *locum* ad ,hanc in loco
הַזֶּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר׃

CAP. X. יוד

cepiſſet quòd ,Ieruſalaim rex Adoniſedech *audiret iuxta* fuit Et cùm audiſſet
† וַיְהִי כְּשָׁמַע אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם כִּי־לָכַד 1
,Iericho fecit quemadmodum ,eam *deuaſtaſſet* & ,Hai Iehoſuah deleuiſſet
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעַי וַיַּחֲרִימָהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִירִיחוֹ
feciſſent pacem quòd & ;eius regi & ,Hai feciſſet ſic ,eius regi &
וְלְמַלְכָּהּ כֵּן־עָשָׂה לָעַי וּלְמַלְכָּהּ וְכִי הַשְׁלִימוּ
;eorum *interiore* in eſſent & ,Iſrael cum Gibhon habitatores medio
יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְקִרְבָּם׃
* erat è ciuitatibus regalibus, erat maior
ciuitatum vna veluti ,Gibhon magna* ciuitas Quia .valde timuerunt Et
† וַיִּרְאוּ מְאֹד כִּי עִיר גְּדוֹלָה גִבְעוֹן כְּאַחַת עָרֵי 2
.fortes eius viri omnes & ,Hai *præ magna ipſa* quia & :*regni*
הַמַּמְלָכָה וְכִי הִיא גְדוֹלָה מִן־הָעַי וְכָל־אֲנָשֶׁיהָ גִּבֹּרִים׃
Hoham ad Ieruſalaim rex Adoniſedech miſit Et
† וַיִּשְׁלַח אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶל־הוֹהָם 3
Iaphiah ad & ,Iarmuth regem Piram ad & ,Chebron regem
מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן וְאֶל־פִּרְאָם מֶלֶךְ יַרְמוּת וְאֶל־יָפִיעַ
:dicendo ,Heglon regem Debir ad & ,Lachis regem
מֶלֶךְ־לָכִישׁ וְאֶל־דְּבִיר מֶלֶךְ עֶגְלוֹן לֵאמֹר׃
quia :Ghibhon percutiemus & ,mihi auxiliamini & ,me ad Aſcendite
[a] עֲלוּ־[a]אֵלַי וְעִזְרֻנִי [b] וְנַכֶּה אֶת־גִּבְעוֹן כִּי־ 4 [a] עֲלֵה [b] נָכָה
.Iſrael filiis cum & ,Iehoſuah cum pacem fecit
הִשְׁלִימָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
congregati ,Ieruſalaim rex ,Emoræi reges quinq; aſcenderunt &, ſunt *colletti* Et
† וַיֵּאָסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם 5
ipſi ,Heglon rex ,Lachis rex ,Iarmuth rex ,Chebron rex
מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן מֶלֶךְ־יַרְמוּת מֶלֶךְ לָכִישׁ מֶלֶךְ־עֶגְלוֹן הֵם
.cā *ſuper* pugnauerūt &, Ghibhō *ſuper* ſunt caſtrametati &: eorū caſtra oīa & contra contra
וְכָל־מַחֲנֵיהֶם [c] וַיִּחֲנוּ עַל־גִּבְעוֹן וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ [c] חָנָה
caſtrametationem ad ,Iehoſuah ad Ghibhon viri miſerunt Et caſtra
† וַיִּשְׁלְחוּ אַנְשֵׁי גִבְעוֹן אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה 6
Aſcende .tuis ſeruis à tuas manus *relaxes* Ne :dicendo ,Ghilgal in ceſſare faciaꝰ
[d] רָפָה [e] יָשַׁע הַגִּלְגָּל לֵאמֹר אַל־[d]תֶּרֶף יָדְךָ מֵעֲבָדֶיךָ עֲלֵה [d] רָפָה [e] יָשַׁע
ſunt congregati quia ,nobis auxiliare & ,nobis ſalutē fac & ,citò nos ad
אֵלֵינוּ מְהֵרָה [e] וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעָזְרֻנוּ כִּי נִקְבְּצוּ
Iehoſuah aſcendit Et .*montem* habitantes Emoræi reges omnes nos *ad* contra in monte.
עָלֵינוּ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי יֹשְׁבֵי הָהָר׃ 7 † וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ
.*virtute* potentes oēs & ,eo cū *belli* populus oīs &, ipſe Ghilgal de bellator viribus.
מִן־הַגִּלְגָּל הוּא וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכָל גִּבּוֹרֵי הֶחָיִל׃
Quia .cis ab timeas Ne :Iehoſuah ad DOMINVS dixit Et
[f] יִרְא † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־[f]תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי 8
.*tuas facies* in eis ex quiſquam ſtabit nec :eos *dedi* tua manu in tradidi cōſpecturuo.
בְיָדְךָ נְתַתִּים לֹא־יַעֲמֹד אִישׁ מִפְּנֶיךָ׃
aſcendit nocte tota :repente Iehoſuah eos ad venit Et
† וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פִּתְאֹם כָּל־הַלַּיְלָה עָלָה 9
,Iſrael *facies ad* DOMINVS eos contriuit Et .Ghilgal de coram
[g] מִן־הַגִּלְגָּל׃ [g] † וַיְהֻמֵם יְהוָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל 10
aſcēſus *via* eos eſt perſecut' &: Ghibhō in magna *percuſſione* eos percuſſit &
[h] נָכָה וַיַּכֵּם [h] מַכָּה גְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם דֶּרֶךְ מַעֲלֵה plaga
.Macchedah vſque & ,Hazechah vſque eos percuſſit & ,Bethchoron per viam dum fugerēt à facie
בֵּית־חוֹרֹן וַיַּכֵּם עַד־עֲזֵקָה וְעַד־מַקֵּדָה׃
Beth deſcenſu in ‡ ipſis ,Iſrael *faciebus à* *eos fugiendo in* ,fuit Et ‡ exiſtentibus
[i] נוֹם [k] וֶרֶד † [i] וַיְהִי בְנוּסָם ׀ מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם [k] בְּמוֹרַד בֵּית־ 11

percutite nobiscum
ויאמר
P
medio mei habitas, percutiã tecũ
sumus.
f
ei:
famam eius
g שָׁנָה
*erant trans
†erant
‖nobis
* Tollite
†escam pro itinere,
‡dicite eis:
h לָקַח
* sumus.
‡ pcutite nobiscum
*calidũ in escam parauimus eum
i חָמֵם
k צוד
† qua egressi sumus vt veniremus *est
‡ mucidus.
†erãt,
l יָצָא
‡propter maximum iter.
m בָּלָה
‡ esca
‡ cum
n עָשָׂה
o חָיָה
†cum
‡ congregationis.
in
*percusserunt cum eis
‡essent sibi
†in medio sui habitarent.
p נָסַע
‡ erant
q נָכָה
r יָעַר
*principes synagogæ per Dñm Deum
†murmurauit oĩs synagoga contra principes.
s לוּן
* principes
† synagogã:
‡p Dñm Deũ
‡possumus
t יָכֹל
*contra
‡ra propter
‡principes:
†cindant
v חָיָה
*hauriant aquam
‡synagogæ,
*principes.
‡ Vt
x רָמָה
* sumus medio nostri habitaris.
* estis,
‡excidentur
† serui, aquam

ferite nunc Et .venimus longinqua terra E :Israel virum ad &
וְאֶל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ וְעַתָּה כִּרְתוּ־
.: Chiuuæum ad Israel vir Dixitque .fœdus nobis
7 לָנוּ בְּרִית׃ † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַחִוִּי
? fœdus tibi excindam quomodo & ,sedens tu meo interiore in Fortè
אוּלַי בְּקִרְבִּי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאֵיךְ אֶכְרָת־לְךָ בְּרִית׃
eos ad dixit Et .nos tui Serui : Iehosuah ad Dixeruntque
8 † וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֶיךָ אֲנָחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
estis, ?venistis vnde & ,vos Qui : Iehosuah
f בּוֹא יְהוֹשֻׁעַ מִי אַתֶּם וּמֵאַיִן f תָּבֹאוּ׃
,tui serui venerunt valde longinqua terra E : eum ad dixerunt Et
9 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ
famam eius quæ omnia & eius auditũ audiuimus Quia .tui Dei Domini nomine in
לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־שָׁמַעְנוּ שִׁמְעוֹ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
duobus fecit quæ omnia Et .Aegypto in fecit
10 עָשָׂה בְּמִצְרָיִם׃ † וְאֵת׀ כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה g לִשְׁנֵי
,Chesbon regi Sichon ; Iarden transitu in * qui ,Emoræi regibus
מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
.Hastharoth in † qui ,Basan regi Ogh &
וּלְעוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּעַשְׁתָּרֹת׃
:dicẽdo ,nostræ terræ habitatores oẽs & ,nostri seniores nos ad Dixerũtq;
11 † וַיֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ זְקֵינֵינוּ וְכָל־יוֹשְׁבֵי אַרְצֵנוּ לֵאמֹר
dicetis † ac :corũ occursum in ite & ,viã ad viaticum † vestra manu in Capite*
h קְחוּ בְיֶדְכֶם צֵידָה לַדָּרֶךְ וּלְכוּ לִקְרָאתָם וַאֲמַרְתֶּם
.fœdus nobis excidite * nunc & .nos * vestri Serui : eos ad
אֲלֵיהֶם עֲבָדֵיכֶם אֲנָחְנוּ וְעַתָּה כִּרְתוּ־לָנוּ בְּרִית׃
die in nostris domibus de eum cepimus viaticũ calidum*, noster panis Hic
12 זֶה׀ לַחְמֵינוּ i חַם k הִצְטַיַּדְנוּ אֹתוֹ מִבָּתֵּינוּ בְּיוֹם
.punctati fuit ‡ & siccus * ecce nunc & :vos ad eundum ad nos egrediendi‡
l צֵאתֵנוּ לָלֶכֶת אֲלֵיכֶם וְעַתָּה הִנֵּה יָבֵשׁ וְהָיָה נִקֻּדִּים׃
ecce & ,† noui ,impleuimus quos ,vini vtres isti Et
13 † וְאֵלֶּה נֹאדוֹת הַיַּיִן אֲשֶׁר מִלֵּאנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה
veterauerunt nostra calceamina & ,nostra vestimenta ista & :sunt scissi
הִתְבַּקָּעוּ וְאֵלֶּה שַׂלְמוֹתֵינוּ וּנְעָלֵינוּ m בָּלוּ
os & ,eorũ viatico ‡ de viri acceperunt Et .valde viæ multitudine præ‡
14 מֵרֹב הַדֶּרֶךְ מְאֹד׃ † וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצֵּידָם וְאֶת־פִּי
,pacem Iehosuah eis ‡ fecit Et .interrogauerunt non Domini
יְהוָה לֹא שָׁאָלוּ׃ n וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שָׁלוֹם
.conuẽtus ‡ prælati eis iurauerũt & :eos viuificandũ ad fœd' eis † percussit &
וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית o לְחַיּוֹתָם וַיִּשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה׃
eis excíderant * postquam dierum trium fine à , fuit Et
16 † וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־כָּרְתוּ לָהֶם
.sedentes ipsi eius interiore in † &, se ad ipsũ propinqui quòd audierũt &, fœdus
בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־קְרֹבִים הֵם אֵלָיו וּבְקִרְבּוֹ הֵם יֹשְׁבִים׃
die in eorum ciuitates ad venerunt & , Israel filij sunt profecti Et
17 † p וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵיהֶם בַּיּוֹם
,Beeroth &. Chephirah & ,Ghibon ‡ eorum ciuitates & :tertio
הַשְּׁלִישִׁי וְעָרֵיהֶם גִּבְעוֹן וְהַכְּפִירָה וּבְאֵרוֹת
quia ,Israel filij eos percusserunt non Et .Chiriathicharim &
18 וְקִרְיַת־יְעָרִים׃ † וְלֹא q הִכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־
.Israel Deo Domino in conuentus prælati ‡ eis iurauerant
נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי r הָעֵדָה בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
.prælatos super conuentus omnis murmurauerunt † Et
s וַיָּלֹנוּ כָּל־הָעֵדָה עַל־הַנְּשִׂיאִם׃
Nos :cœtum † omnem ad prælati * omnes Dixeruntque
19 † וַיֹּאמְרוּ כָל־הַנְּשִׂיאִם אֶל־כָּל־הָעֵדָה אֲנַחְנוּ
potẽrimus ‡ non nunc & ,Israel Deo Domino in ‡ eis iurauimus
נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא t נוּכַל
: eos faciendo viuere & ,eis faciemus Hoc .eos in contingere
20 לְנָגַע בָּהֶם׃ † זֹאת נַעֲשֶׂה לָהֶם וְהַחֲיֶה אוֹתָם
iurauimus quod , iuramentum super incãdescẽtia ‡ nos super* erit non &
וְלֹא יִהְיֶה עָלֵינוּ קֶצֶף עַל־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְנוּ
sint † &, Viuant : prælati ‡ eos ad dixerunt Et .eis
21 לָהֶם׃ † וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂיאִם v יִחְיוּ וַיִּהְיוּ
quemadmodum ,conuentui ‡ omni aquas haurientes* & ,ligna scindentes
חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְכָל־הָעֵדָה כַּאֲשֶׁר
,Iehosuah eos vocauit Et .prælati* eis sunt locuti
22 דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂיאִם׃ † וַיִּקְרָא לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ
:dicendo , nos decepistis quid Ad ‡ :dicendo ,eos ad est locutus &
וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה x רִמִּיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר
? sedentes nostro interiori in vos & , valde vobis à nos* Longinqui
רְחוֹקִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם בְּקִרְבֵּנוּ יֹשְׁבִים׃
cædẽtes & ,seruus vobis ex excidetur* non & ,vos * maledicti nunc Et
23 † וְעַתָּה אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא־יִכָּרֵת מִכֶּם עֶבֶד וְחֹטְבֵי
.mei Dei domui aquas haurientes & , ligna
עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְבֵית אֱלֹהָי׃

‡ sibi sunt prædati eius ciuitatis spolium & animal Tantùm animalia & spolia
‡ filij
27 † רַק הַבְּהֵמָה וְשָׁלָל הָעִיר הַהִוא בָּזוּ לָהֶם׃
.Iehosuah præcepit quod Domini verbũ iuxta Israel
יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ׃
,seculi tumulum eam posuit & ,Hai Iehosuah succendit Et sempiternũ, שׁוֹם k חָלָל
28 † וַיִּשְׂרֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָי i וַיְשִׂימֶהָ k תֵּל־עוֹלָם
suspendit Hai regem Et .hanc diem ad vsq; desolationẽ
שְׁמָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ † וְאֶת־מֶלֶךְ הָעָי תָּלָה in
,Iehosuah præcepit ,solem ingredi circa Et .vesperæ tẽpus ad vsq; ligno super vespertinum.
עַל־הָעֵץ עַד־עֵת הָעֶרֶב וּכְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ Et cùm occu
ostium ad illud proiecerunt & ,ligno de eius cadauer fecerũt deponere & busset sol, deposuerunt
וַיִּרִידוּ אֶת־נִבְלָתוֹ מִן־הָעֵץ וַיַּשְׁלִיכוּ אֹתָהּ אֶל־פֶּתַח
vsque grandem lapidum aceruum illud super statuerũt & ,ciuitatis portæ
l קוֹם שַׁעַר הָעִיר l וַיָּקִימוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל עַד
DOMINO altare Iehosuah ædificauit Tunc .hanc diem ad
הַיּוֹם הַזֶּה׃ † אָז יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה
30 .Hebal monte in ,Israel Deo
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל׃
Israel filiis Domini seruus Moseh præcepit Quemadmodũ
31 † כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
lapidum altare ,Moseh legis libro in ‡ scriptum * secundũ * quod ‡ est
כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר m תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אַבְנִים יֵרֵה m
illud sup immolarũt & ,ferrũ eos super fecit eleuare non quos ‡ ,integrorum ex lapidibus integris
שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־n הֵנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל o וַיַּעֲלוּ עָלָיו † super
.pacifica sacrificauerunt & ,Domino ascensiones holocausta
n גוף o עֹלֹת לַיהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים׃
legis duplicationem lapidibus super ibi scripsit Et in deuteronomium
32 † וַיִּכְתֹּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֵת מִשְׁנֵה תּוֹרַת coram
.Israel filiorum facies ad scripsit quod , Moseh
מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ stabant
stantes eius iudices & ,præfecti &, eius seniores & Israel omnis Et
33 † וְכָל־יִשְׂרָאֵל וְזִקְנָיו וְשֹׁטְרִים׀ וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים
arcam portantibus Leuitis sacerdotibus coram arcam ad inde & ,hinc
מִזֶּה׀ וּמִזֶּה׀ לָאָרוֹן נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי׀ אֲרוֹן cõtra montẽ
montis regione è eius Medietas .indigena sic peregrin' sicut ,Domini fœderis
p בְּרִית־יְהוָה p כַּגֵּר כָּאֶזְרָח q חֲצִיוֹ אֶל־מוּל הַר־ q חֲצָה cõtra monte
quemadmodum ,Hebal montis regione è eius medietas & ,Gherizim
גְּרִזִים וַחֲצִיוֹ אֶל־מוּל הַר־עֵיבָל כַּאֲשֶׁר
Israel populo benedicendum ad ,Domini seruus Moseh præcepit
צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל vt benediceret
omnia clamauit postea Et .prima in primùm.
בָּרִאשֹׁנָה׃ † וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא legit
34 .legis verba
‡scriptum *omne iuxta maledictionẽ & ,Benedictionem
r אֵת־כָּל־ r דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכָל־הַכָּתוּב
præcepit quæ omnibus ex verbum fuit Non .legis libro in
35 בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה׃ † לֹא־הָיָה דָבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה legerit
.Israel concione omni coram Iehosuah vocauerit non quod ,Moseh cœtu
מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל׃
.corum interiori in ambulanti ,peregrino & pube &, mulieribus & paruulis, peregrinis ambulantibusin medio
וְהַנָּשִׁים s וְהַטַּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם׃ s טַף
cùm audisset
CAP. IX. ט †erant trans
,Iarden transitu in† qui reges omnes audire iuxta fuit Et littore
1 † וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן contra
regione è magni maris portu omni in &, planitie in &, mõte in
בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבְכָל a חוֹף הַיָּם הַגָּדוֹל אֶל־מוּל a חֹף
Chinuæus ,Perizæus ,Chenahanæus ,Emoræus & , Chittæus ,Lebanon
הַלְּבָנוֹן הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי
cum pugnandum ad pariter sunt congregati Et :Iebusæus &
וְהַיְבוּסִי׃ † וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם־ 2 consensu
.vno ore ,Israel cum & ,Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ וְעִם־יִשְׂרָאֵל פֶּה אֶחָד׃
,Iericho ipsi Iehosuah fecerat quod audierunt ,Ghibon habitatores Et
3 † וְיוֹשְׁבֵי גִבְעוֹן שָׁמְעוּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִיְרִיחוֹ callidè.
abierunt & .afflictia in ipsi etiam fecerunt Et .Hai & עָשָׂה b
וְלָעָי׃ b † וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵמָּה בְּעָרְמָה ‡ legatos se ostenderunt, * tulerunt
4 vini vtres & ,suis asinis veteres saccos ceperũt * & finxerũt se legatos ‡ & צור e
וַיִּצְטַיְּדוּ c וַיִּקְחוּ שַׂקִּים בָּלִים לַחֲמוֹרֵיהֶם וְנאֹדוֹת יַיִן
.colligatos & ,scissos & ,veteres
בָּלִים וּמְבֻקָּעִים וּמְצֻרָרִים׃ ‡ resarcita
veteres vestes & ,suis pedibus in maculosa ‡ & ,vetera calceamina &
5 † וּנְעָלוֹת d בָּלוֹת וּמְטֻלָּאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וְשִׂלְמוֹת בָּלוֹת d בָּלָה e צוד
.punctati erat siccus corum viatici panis omnis & .se super omnes panes cibi sicci erant & mucidi.
עֲלֵיהֶם וְכָל־לֶחֶם c צֵידָם יָבֵשׁ הָיָה נִקֻּדִּים׃
,eũ ad dixerunt & ,Ghilgal castrametationẽ ad Iehosuah ad iuerunt Et perrexerunt in castra
6 † וַיֵּלְכוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו

surrexit numerauit m עָלָה ante populū bellator ‡erat appropin-quauerunt, n נָגַשׁ ‡ tulit o חָנָה *erat p גִּיא q שׁוֹם בינו ק occidente † omnia ca-stra ‡erant ‡ insidias * ab occidēte † perrexit ‡cùm videret rex † surrexerunt ‡ante campe stria, *nesciebat quòd insidiæ essent r יָעַד exij ante eos, per viam so-litudinis. s נוּס בעי ק de

,ipse ascendit & ,populum *visitauit* & ,mane Iehosuah *manicauit* Et

10 †וַיִּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּפְקֹד אֶת־הָעָם m וַיַּעַל הוּא
populus omnis Et .Hai in *populi facies ad* Israel senes &

וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָעָם הָעָי׃ 11 †וְכָל־הָעָם
:ciuitatē contra venerūt & ,*accesserūt* & ascēderunt ,secū ‡qui *belli*

הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ עָלוּ n וַיִּגְּשׁוּ וַיָּבֹאוּ נֶגֶד הָעִיר
.Hai inter & ,eū inter *vallis & :Hai ipsi aquilone ab sunt castrametati &

o וַיְחֻנוּ מִצָּפוֹן לָעָי p וְהַגַּי בֵּינוֹ וּבֵין הָעָי׃
insidias eos posuit & ,virorum millia quinque circiter *cepit* ‡ Et

12 †וַיִּקַּח כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ q וַיַּשֵּׂם אֹתָם אֹרֵב
populus posuerunt Et .ciuitati ipsi *mari* ab Hai inter & ,Bethel inter

13 †וַיָּשִׂימוּ הָעָם בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעָי מִיָּם לָעִיר׃
mari à ‡eius *calcem* ‡ & ,ciuitati ipsi aquilone ab ‡quæ *castrametationem omnem* †

אֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצָּפוֹן לָעִיר וְאֶת־עֲקֵבוֹ מִיָּם
.vallis medium in illa nocte in Iehosuah *iuit* † & ,ciuitati ipsi

לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵמֶק׃
sunt egressi & ,*manicauit* † & ,festinatūt & ,Hai *regem videre vt* ‡ fuit Et

14 †וַיְהִי כִרְאוֹת מֶלֶךְ הָעַי וַיְמַהֲרוּ וַיַּשְׁכִּימוּ וַיֵּצְאוּ
omnis & ,ipse ,prælium ad Israel occursum in ciuitatis homines

אַנְשֵׁי־הָעִיר לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה הוּא וְכָל־
insidians quia nouit non ipse * & :*planitiei facies ad* ‡statutū tēp* ad ei* populus

עַמּוֹ r לַמּוֹעֵד לִפְנֵי הָעֲרָבָה וְהוּא לֹא יָדַע כִּי־אוֹרֵב
Israel omnis & Iehosuah sunt *percussi* Et .ciuitatis tergo à sibi

15 לוֹ מֵאַחֲרֵי הָעִיר׃ †וַיִּנָּגְפוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל
populus omnis sunt vociferati Et .*deserti via* fugerunt & ,*eorū facies ad*

16 לִפְנֵיהֶם s וַיָּנֻסוּ דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר׃ †וַיִּזָּעֲקוּ כָּל־הָעָם
;Iehosuah post sunt persecuti & :eos post persequendo ciuitate in qui

אֲשֶׁר בָּעִיר לְרָדְפָה אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ
,Bethel & ,Hai *in* vir est relictus non Et .ciuitate à sunt euulsi &

17 †וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ בָּעַי וּבֵיתְאֵל׃ וַיַּנִּתְקוּ מִן־הָעִיר
ciuitatem reliquerunt & ,Israel post sint egressi non qui

אֲשֶׁר לֹא־יָצְאוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַזְבוּ אֶת־הָעִיר
.Israel post sunt persecuti & ,apertam

פְּתוּחָה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל׃
‡ quæ *hastā in* Extende :Iehosuah ad DOMINVS dixit Et

hastam ‡ est contra hastam 18 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ נְטֵה בַכִּידוֹן אֲשֶׁר־
hastā in Iehosuah extēdit Et .eā dabo tua manu in quia ,Hai *ad* tua manu in

בְּיָדְךָ אֶל־הָעַי כִּי בְיָדְךָ אֶתְּנֶנָּה t וַיֵּט יְהוֹשֻׁעַ בַּכִּידוֹן
festinanter *surrexit insidiator* Et . ciuitatem *ad* sua manu in ‡ quæ

‡ erat contra insidiæ surre-xerunt eū extēdisset u קוּם v נָטָה

19 †וְהָאוֹרֵב v קָם מְהֵרָה׃ אֲשֶׁר־בְּיָדוֹ אֶל־הָעִיר׃
,ciuitatē ad venerūt & ,suā manū *extendere vt* cucurrerunt & ,suo loco ‡

x מִמְּקוֹמוֹ וַיְרוּצוּ כְּנָטּוֹת יָדוֹ וַיָּבֹאוּ הָעִיר
.igni *in* ciuitatem succenderunt & ,festinauerūt & ,eā ceperūt atq;

וַיִּלְכְּדוּהָ וַיְמַהֲרוּ וַיַּצִּיתוּ אֶת־הָעִיר בָּאֵשׁ׃
ascendebat ecce & ,viderunt & ,se post Hai viri se verterunt Et

x קוּם y פָּנָה erant loca 20 †וַיִּפְנוּ אַנְשֵׁי הָעַי אֲחֲרֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עָלָה
huc fugiendū ad *manus* eis *in fuit* non & ,cælos ad ciuitatis fumus

עָשַׁן הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה וְלֹא־הָיָה בָהֶם יָדַיִם לָנוּס הַנָּה
.persequentem ad est conuersus ,desertū in *fugiens* populus & :illuc &

qui fugerat וְהָעָם הַנָּס הַמִּדְבָּר נֶהְפָּךְ אֶל־הָרוֹדֵף׃
cepissent insidiæ *insidiator cepisset* quòd viderunt Israel omnis & Iehosuah Et

z רָאָה 21 †וַיהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל z רָאוּ כִּי־לָכַד הָאֹרֵב אֶת־
percusserūt & ,sunt reuersi & ,ciuitatis fumus ascēdisset quòd & ,ciuitatē

a שׁוּב b נָכָה הָעִיר וְכִי עָלָה עָשַׁן הָעִיר a וַיָּשֻׁבוּ b וַיַּכּוּ אֶת־
:eorum occursum in ciuitate de sunt egressi illi Et . Hai viros

22 אַנְשֵׁי הָעָי׃ †וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר לִקְרָאתָם
eos percusserunt & :inde illi & ,hinc isti, medio in Israeli fuerunt &

וַיִּהְיוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ אֵלֶּה מִזֶּה וְאֵלֶּה מִזֶּה וַיַּכּוּ אוֹתָם
.euasor & ,superstes eis remansit non vsquequo

עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לָהֶם שָׂרִיד וּפָלִיט׃
.Iehosuah ad eū fecerūt accedere & ,viuū cōprehēderūt Hai Regēq;

cùm cōple-uisset 23 †וְאֶת־מֶלֶךְ הָעַי תָּפְשׂוּ חָי וַיַּקְרִבוּ אֹתוֹ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ׃
,Hai habitatores omnes occidere Israel *complere iuxta* fuit Et

c כָּלָה d נָפַל ‡ tam * quàm † in in acie donec cōsu-merentur: e תֹּם f שׁוּב acie fuerunt qui ceciderūt millia, g נָכָה h שָׁנָה reduxit

24 †וַיְהִי כְּכַלּוֹת יִשְׂרָאֵל לַהֲרֹג c אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָעַי
os ad ipsi oēs cecidissēt & ,*eo in* eos fuerāt pſecuti quo ‡ deserto in * agro in ‡

בַּשָּׂדֶה בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָדְפוּם בּוֹ d וַיִּפְלוּ כֻלָּם לְפִי־
,Hai ad Israel omnis sunt reuersi & ,*eos consumi vsque* ,gladij

חָרֶב עַד־תֻּמָּם e וַיָּשֻׁבוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל f הָעַי
die in *cadentes* omnes *fuit* Et .gladij *os ad* eā percusserunt &

25 g וַיִּכְּיוּ אָהָה לְפִי־חָרֶב׃ †וַיְהִי כָּל־הַנֹּפְלִים בַּיּוֹם
omnes ,*mille* duodecim mulierem ad vsque & viro à illa

הַהוּא מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה h שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף כֹּל
extenderat quam suam manū *conuertit* non Iehosuah Et .Hai viri

26 אַנְשֵׁי הָעָי׃ †וִיהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ אֲשֶׁר נָטָה
.Hai habitatores omnes interficeret donec ,lancea in

בַּכִּידוֹן עַד אֲשֶׁר הֶחֱרִים אֵת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעָי׃

.eo sub argentum & ,mei *tentorij* medio in terra in abscondita tabernaculi

טְמוּנִים בָּאָרֶץ בְּתוֹךְ הָאָהֳלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֶּיהָ׃
ecce & ,*tentorium* ‡ ad cucurrerūt & ,*legatos** Iehosuah misit Et

22 †וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיָּרֻצוּ הָאָהֳלָה וְהִנֵּה
ea *ceperunt* Et .*ea* sub argentum & ,*eius tentorio* in † absconditū

טְמוּנָה בְאָהֳלוֹ וְהַכֶּסֶף תַּחְתֶּיהָ׃ 23 †וַיִּקָּחוּם
,Israel filios omnes ad &, Iehosuah ad ea adduxerūt & ,*tentorij* medio de

מִתּוֹךְ הָאָהֳל y וַיְבִאוּם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל y בּוֹא z יָצַק
,Hachan Iehosuah tulit Et .DOMINI *facies ad* ea statuerūt & coram Dño.

24 z וַיַּצִּיקֻם לִפְנֵי יְהוָה׃ †וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־עָכָן
,*auri linguam* & ,pallium & ,argentum &, Zerach filium virgā aureā,

בֶּן־זֶרַח וְאֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הָאַדֶּרֶת וְאֶת־לְשׁוֹן הַזָּהָב
,eius *asinum* & , eius *bouem* & ,eius filias & ,eius filios & boues asinos

וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־שׁוֹרוֹ וְאֶת־חֲמוֹרוֹ
omnis & ,ei ‡ quæ omnia & ,eius *tentorium* & ,eius *pecus* & pecora tabernaculū ‡ erant

וְאֶת־צֹאנוֹ וְאֶת־אָהֳלוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְכָל־ in valle Ha-chor.
.*perturbationis* Vallem eos fecerunt ascendere & ,eo cum Israel

יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ a וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר׃ a עָלָה
DOMINVS te Turbet ?nos turbasti Quid :Iehosuah dixit Et Cur

25 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מֶה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְהוָה lapidauerunt
eos combusserunt & ,*lapide* Israel omnis eum *obruerunt* Et. hac die in lapidibus obruerunt

בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם
eū super erexerunt Et .lapidibus in eos *lapidauerunt* &, igni in

26 בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים׃ b †וַיָּקִימוּ עָלָיו b קוֹם
ira ab DOMINVS est auersus Et. hanc diem ad vsq; magnū lapidū aceruum

גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה c וַיָּשָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן c שׁוּב furoris
,*turbationis* Vallem ,illius loci nomen vocauit Ideo .*fui nasi* Hachor,

אַפּוֹ עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק עָכוֹר
. hanc diem ad vsque

עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

CAP. VIII. ח

.*consternetis* ne &, timeas Ne :Iehosuah ad DOMINVS dixit Et terrearis.

1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירָא וְאַל a תֵּחָת a חָתַת
. Hai in ascende surge & ;*belli* populum omnem tecum Cape Tolle

קַח עִמְּךָ אֶת כָּל־עַם הַמִּלְחָמָה וְקוּם עֲלֵה הָעַי bellatorem
& , eius populum & ,Hai regem tua manu in dedi ,Vide

רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־מֶלֶךְ הָעַי וְאֶת־עַמּוֹ וְאֶת־
,eius regi & ,Hai facies Et .eius terram &, eius ciuitatem

עִירוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ׃ b †וְעָשִׂיתָ לָעַי וּלְמַלְכָּהּ b עָשָׂה 2 עָשָׂה
eius *animal* &, eius *spolium* Tantùm .eius regi &, Iericho fecisti quēadmodū spolia animalia

כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק־שְׁלָלָהּ וּבְהֶמְתָּהּ insidias
.eius tergo à ciuitati *insidiantem* tibi Pone .vobis prædabimini

חִבּוּ לָכֶם שִׂים־לְךָ אֹרֵב לָעִיר מֵאֲחֹרֶיהָ׃ c בָּזַז
.Hai in *ascendendum ad* ,*belli* populus omnis & ,Iehosuah surrexit Et bellator, vt ascenderet

3 †וַיָּקָם יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה לַעֲלוֹת הָעָי millia virorū
eos misit & ,*vir ute fortes viros mille* triginta Iehosuah elegit Et fortiū robo-re,

וַיִּבְחַר יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ גִּבּוֹרֵי הַחָיִל וַיִּשְׁלַח
vos Videte :dicendo ,eis præcepit Et .nocte

4 אֹתָם לָיְלָה׃ d †וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר c רְאוּ אַתֶּם c צָוָה d רָאָה
vrbe ab vos elongetis ne , ciuitatis tergo à ciuitati *insidiantes* insidiamini

אֹרְבִים לָעִיר מֵאֲחֹרֵי הָעִיר אַל־תַּרְחִיקוּ מִן־הָעִיר
.parati vos omnes *eritis* & , valde sed estote

וִהְיִיתֶם כֻּלְּכֶם נְכֹנִים׃
erit Et .vrbem ad accedemus * mecum qui populus omnis & ,ego Et * est,

5 †וַאֲנִי וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל־הָעִיר וְהָיָה prius,
.*eorum facies ad* fugiem⁹ & ,*principio in* sicuti nostrū occursum in exierīt cùm ante eos.

כִּי־יֵצְאוּ לִקְרָאתֵנוּ כְּאֲשֶׁר בָּרִאשֹׁנָה וְנָסַנּוּ לִפְנֵיהֶם׃ f פָּנָה
Quia .vrbe ab eos *nos euellere vsque* ‡ nos post egredientur Et ‡ donec euel-lamus

6 †וְיָצְאוּ אַחֲרֵינוּ עַד g הִתַּקְנוּ אוֹתָם g נָתַק מִן־הָעִיר כִּי g נָתַק
.*eorū aspectus ad* fugiem⁹ & ,*prima in* vt *nostros cōspectus ad Fugientes* : dicēt fugiunt ante nos

יֹאמְרוּ נָסִים לְפָנֵינוּ כְּאֲשֶׁר בָּרִאשֹׁנָה וְנָסַנּוּ לִפְנֵיהֶם׃ prius,
.*ciuitatem* † expelletis & ,insidiis ex surgetis vos Et ante eos.

7 †וְאַתֶּם תָּקוּמוּ מִן־הָאֹרֵב h וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָעִיר h יָרַשׁ
.vestra manu in vester Deus DOMINVS eam *dabit* Et ‡ habitatores ciuitatis.

וְנָתַנָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיֶדְכֶם׃ i יְרֻשָּׁה
ciuitatem succendetis ,ciuitatem *vos comprehendere circa* i erit Et Tradetque ‡ cū ceperitis

8 †וְהָיָה כְּתָפְשְׂכֶם אֶת־הָעִיר i תַּצִּיתוּ אֶת־הָעִיר
.vobis præcepi ,Videte .facietis DOMINI verbū iuxta, igni in

בָּאֵשׁ כִּדְבַר יְהוָה תַּעֲשׂוּ רְאוּ צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃
inter manserunt & ,insidias ad *iuerunt* & ,Iehosuah eos misit Et perrexerunt

9 †וַיִּשְׁלָחֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ k אֶל־הַמַּאְרָב k יָשַׁב k
nocte in Iehosuah *pernoctauit* Et. Hai *mari* à ‡ Hai inter & ,Bethel ‡ ab occidēte manſit

בֵּית־אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לָעָי l וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה l לוּן
.populi medio in illa

הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם׃

feciſti trãſire quid ad DOMINVS Dñe Ahah :Iehoſuah Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה לָמָּה הַעֲבֵר
manũ in nos dandum ad Iarden hunc populum faciendo tranſire
הָעֲבִיר אֶת־הָעָם הַזֶּה הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד
manuiſſemus & ,cæpiſſemus vtinam & :nos faciendũ perdere ad ,Emoræi
הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וְנֵשֵׁב
poſt- ,dicam quid :Domine me In .Iarden tranſitu in
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ בִּי אֲדֹנָי מֶה אֹמַר אַחֲרֵי
ſuorum inimicorum facies ad ceruicem Iſrael vertit quàm
אֲשֶׁר הָפַךְ יִשְׂרָאֵל עֹרֶף לִפְנֵי אֹיְבָיו׃
circumibunt & ,terræ habitatores oēs & ,Chenahanæus audiēt Et
וְיִשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכֹל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְנָסַבּוּ
facies quid & :terra è noſtrum nomen ſuccident & ,nos ſuper
עָלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת־שְׁמֵנוּ מִן־הָאָרֶץ וּמַה תַּעֲשֶׂה
:Iehoſuah ad DOMINVS Dixitque ?magno tuo nomini
לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
?tuas facies ſuper cadens tu hoc quid ad ,tibi Surge
קוּם לְךָ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל־פָּנֶיךָ׃
quod ,meum pactũ ſunt tranſgreſſi etiam & ,Iſrael Peccauit
חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר
,ſunt furati etiã & ,anathemate de ceperunt etiam & ;eis præcepi
צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן־הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ
.ſuis vaſis in poſuerunt etiam & ,negauerũt etiã &
וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם׃
?ſuorum inimicorum facies ad ſtare Iſrael filij poterũt non Et
וְלֹא יְכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם
Nõ .anathemate in fuerũt quia ,ſuorum inimicorum facies ad verterũt Ceruicẽ
עֹרֶף יִפְנוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם כִּי הָיוּ לְחֵרֶם לֹא
veſtro interiori ex anathema diſpdatis non ſi ,vobiſcum eſſe addam
אוֹסִיף לִהְיוֹת עִמָּכֶם אִם־לֹא תַשְׁמִידוּ הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם׃
.craſtinũ in vos Sanctificate :dices & ,populum ſanctifica ,Surge
קוּם קַדֵּשׁ אֶת־הָעָם וְאָמַרְתָּ הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר
tuo interiori in Anathema :Iſrael Deus DOMINVS dixit ſic Quia
כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל חֵרֶם בְּקִרְבְּךָ
ad vſque ,ſuorum inimicorum facies ad ſtare poteris Non .Iſrael
יִשְׂרָאֵל לֹא תוּכַל לָקוּם לִפְנֵי אֹיְבֶיךָ עַד־
mane in accedetis Et .veſtro interiori ex anathema vos remouere
הָסִירְכֶם הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם׃ וְנִקְרַבְתֶּם בַּבֹּקֶר
accedet ,DOMINVS eam ceperit quam tribus ,erit & :veſtras trib⁹ ad
לְשִׁבְטֵיכֶם וְהָיָה הַשֵּׁבֶט אֲשֶׁר־יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב
accedet ,DOMINVS eam ceperit quam familia & ;familias ad
לַמִּשְׁפָּחוֹת וְהַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר־יִלְכְּדֶנָּה יְהוָה תִּקְרַב
.viros ad accedet ,DOMINVS eã cõprehẽderit quam dom⁹ &,domos ad
לַבָּתִּים וְהַבַּיִת אֲשֶׁר יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב לַגְּבָרִים׃
& ,ipſe igni in cõburetur ,anathemate in deprehẽſus† ,erit Et
וְהָיָה הַנִּלְכָּד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת־
quia & ,DOMINI pactum eſt tranſgreſſus quia :ei quæ omnia
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ כִּי עָבַר אֶת־בְּרִית יְהוָה וְכִי־
.Iſrael in ſtultitiam fecit
עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
:ſuas tribus ad Iſrael applicuit & ,manè in Iehoſuah manicauit Et
וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיַּקְרֵב אֶת־יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו
familiam applicuit Et .Iehudah tribus eſt deprehẽſa &
וַתִּלָּכֶד שֵׁבֶט יְהוּדָה׃ וַיַּקְרֵב אֶת־
Zarchi familiam applicuit Et .Zarchi familiã deprehẽdit &,Iehudah
מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי וַיִּלְכֹּד אֶת־מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי
,viros ad eius domum applicuit Et .Zabdi eſt deprehẽſus &,viros ad
לַגְּבָרִים וַתִּלָּכֶד זַבְדִּי׃ וַיַּקְרֵב אֶת־בֵּיתוֹ לַגְּבָרִים
tribui Zerach filij Zabdi filij Charmi filiꝰ Hachan eſt deprehẽſus & de tribu
וַתִּלָּכֶד עָכָן בֶּן־כַּרְמִי בֶּן־זַבְדִּי בֶּן־זֶרַח לְמַטֵּה
quæſo pone ,mi Fili :Hachan ad Iehoſuah Dixitque .Iehudah da
יְהוּדָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־עָכָן בְּנִי שִׂים־נָא
indica & ;confeſſionem ei da & ,Iſrael Deo DOMINO gloriam
כָבוֹד לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֶן־לוֹ תּוֹדָה וְהַגֶּד־
.me à abſcondas ne :feceris quid mihi quæſo
נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ אַל־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי׃
peccaui ego Verè :ait & ,Iehoſuah Hachan reſpõdit Et ad
וַיַּעַן עָכָן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי
.feci hoc ſicut & hoc ſicut & ,Iſrael Deo DOMINO tale taleque
לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי׃
ducentos &,bonũ vnum Babylonicũ pallium ſpolio in vidi Et inter ſpolia
וָאֵרֶא בַּשָּׁלָל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם
quinquaginta ,vnam auream linguam & ,argenti ſeclos ארא
שְׁקָלִים כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים
ipſa ecce & :ea cepi & ,ea concupiui & :eius pondus ſeclorum argenteos virgam ſunt
שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וָאֶחְמְדֵם וְאֶקָּחֵם וְהִנָּם

mulierẽ ad vſq; & ,viro à ,ciuitate in quæ omnia anathematiſarũt Et deſolauerunt
וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּעִיר מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה erãt
.gladij os ad aſinũ & ,agnũ & ,bouẽ ad vſq; & ,ſenẽ ad vſq; & puero à ouẽ,
מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן וְעַל שׁוֹר וְשֶׂה וַחֲמוֹר לְפִי־חָרֶב׃ acie
dixit ,terram pede explorantibus ‡ viris duobus Et ‡qui explo-
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַמְרַגְּלִים אֶת־הָאָרֶץ רگל
inde educite & ;meritoriæ mulieris domũ Ingredimini :Iehoſuah rauerunt
בֹּאוּ בֵית הָאִשָּׁה הַזּוֹנָה וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם cauponæ,
.ei iuraſtis quemadmodũ ,ei * quæ omnia & ,mulierem בוא יצא
אֶת־הָאִשָּׁה וְאֵת־כָּל־אֲשֶׁר־לָהּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתֶּם לָהּ׃ * ſunt
Rachab eduxerunt & ,exploratores pueri ſunt ingreſſi Et exploratores,
וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְרַגְּלִים וַיּוֹצִיאוּ אֶת־רָחָב יצא
omnia & ,eius fratres & ,eius matrem & ,eius patrem &
וְאֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ וְאֶת־אַחֶיהָ וְאֶת־כָּל־ †erant
eos locauerunt & ;eduxerunt eius familias omnes & ,ei † quæ poſuerunt
אֲשֶׁר־לָהּ וְאֶת כָּל־מִשְׁפְּחֹתֶיהָ הוֹצִיאוּ וַיַּנִּיחוּם
ſuccenderunt ciuitatẽ Et .Iſrael caſtrametationem ‡ extra ab ‡caſtra
מְחוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל׃ וְהָעִיר שָׂרְפוּ חנה
vaſa & ,aurum &,argentũ Tantum .ea in * quæ omnia & ,igni in * erant
בָּאֵשׁ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ רַק הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וכלה
.DOMINI domus theſaurum dederunt ferri & ,æris ærea, & ferrea poſuerũt in theſauro
הַנְּחֹשֶׁת וְהַבַּרְזֶל נָתְנוּ אוֹצַר בֵּית־יְהוָה׃ ‡ cauponam,
omnia & ,eius patris domum & ,meritoriam ‡ Rachab Et
וְאֶת־רָחָב הַזּוֹנָה וְאֶת־בֵּית אָבִיהָ וְאֶת־כָּל־
,Iſrael interiori in habitauit & ,Iehoſuah fecit viuere ei * quæ * erant
אֲשֶׁר־לָהּ הֶחֱיָה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל in medio
legatos † abſcondit quia :hanc diem ad vſque ישב
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי הֶחְבִּיאָה אֶת־הַמַּלְאָכִים ‡ nuncios
.Iericho explorandũ ad Iehoſuah miſerat quos
אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ לְרַגֵּל אֶת־יְרִיחוֹ׃
vir Maledictus :dicendo ,illo tempore in Iehoſuah adiurauit Et
וַיִּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ ante Domi-
iſtam ciuitatem ædificauerit & ,ſurrexerit qui DOMINI facies ad num
לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת־הָעִיר הַזֹּאת
ſtatuat ſuo paruo in & ,eam fundet ſuo primogenito In .Iericho
אֶת־יְרִיחוֹ בִּבְכֹרוֹ יְסֹדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב
,Iehoſuah cum DOMINVS fuit Et .eius portas
דְּלָתֶיהָ׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ fama
.terra omni in eius auditio fuit &
וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ׃

CAP. VII.

.anathemate in præuaricationẽ Iſrael filij ſunt præuaricati Et
וַיִּמְעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מָעַל בַּחֵרֶם de tribu,
tribui ,Zerach filij Zabdi filij ,Charmi filius Hachan tulit Et לקח
וַיִּקַּח עָכָן בֶּן־כַּרְמִי בֶּן־זַבְדִּי בֶּן־זֶרַח לְמַטֵּה נטה
.Iſrael filios in DOMINI naſus eſt iratus & :anathemate de,Iehudah furor Domi-
יְהוּדָה מִן־הַחֵרֶם וַיִּחַר־אַף יְהוָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ni contra
cum* ‡ quæ ,Hai in Iericho de viros Iehoſuah miſit Et ‡eſt *iuxta
וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִיְּרִיחוֹ הָעַי אֲשֶׁר עִם־ חרה
:dicendo ,eos ad dixitque .Bethel orientẽ ab Auen Beth- ad orientem.
בֵּית אָוֶן מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר
explorauerũt & ,viri aſcenderunt & .terram explorate & Aſcẽdite
עֲלוּ וְרַגְּלוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיְרַגְּלוּ אֶת־ עלה
:eũ ad dixerunt atque ,Iehoſuah ad ſunt reuerſi Et .Hai שוב
הָעָי׃ וַיָּשֻׁבוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
tria circiter vel ,virorũ millia duo Circiter .popul⁹ omnis aſcẽdat Nõ
אַל־יַעַל כָּל־הָעָם כְּאַלְפַּיִם אִישׁ אוֹ כִּשְׁלֹשֶׁת
facias laborare ne .Hai percutiãt & ,aſcendant virorum millia
אֲלָפִים אִישׁ יַעֲלוּ וְיַכּוּ אֶת־הָעַי אַל־תְּיַגַּע
.ipſi parum quia ,populum omnem illuc pauci ſunt.
שָׁמָּה אֶת־כָּל־הָעָם כִּי מְעַט הֵמָּה׃ עלה
:tri millia tria ferè illuc populo è aſcenderunt Et virorum, עלה
וַיַּעֲלוּ מִן־הָעָם שָׁמָּה כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ coram viris
viri eis ex percuſſerunt Et .Hai *virorum facies ad* fugerũt & נגף
וַיִּנָּסוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעָי׃ וַיַּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי coram porta
porta facies ad eos ſunt pſecuti & ,viros ſex & triginta ferme Hai
הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשָּׁעַר Sebarim
cor eſt liquefactũ & :deſecẽſu in eos pcuſſerunt &:Fractiones ad vſque שבר
עַד־הַשְּׁבָרִים וַיַּכּוּם בַּמּוֹרָד וַיִּמַּס לְבַב־ ירד מסס
,ſua veſtimẽta Iehoſuah ſcidit Et .aquas in * fuit &, populi *velut aqua.
הָעָם וַיְהִי לָמָיִם׃ וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שִׂמְלֹתָיו in facie ſua
,veſperã ad vſq; DOMINI arcæ facies ad terrã in ſuas facies ſuper cecidit & ‡coram arca
וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה עַד־הָעֶרֶב נפל
.ſuũ caput ſuper puluerẽ fecerunt aſcẽdere & :Iſrael ſenes & ,ipſe
הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עָפָר עַל־רָאשָׁם׃

.melle & lacte fluentem terrã nobis *dandum ad* ,eorũ patribus DOMINVS vt daret
נָתַן [l] זוב [k]
יְהוָה לַאֲבוֹתָם [k] לָתֵת לָנוּ אֶרֶץ [l] זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
quia ,Iehosuah circuncidit eos : eis pro fecit ſtare eorũ filios Et
7 † וְאֶת־בְּנֵיהֶם [m] הֵקִים תַּחְתָּם אֹתָם מָל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־
,fuit Et .via in eos circunciderant non nam ;*fuerunt præputiati*
8 † עֲרֵלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ אוֹתָם בַּדָּרֶךְ׃ וַיְהִי
ſe ſubter manſerunt & ,circuncidi gens omnis *ſunt conſummati*† quando
כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לְהִמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם
:Iehosuah ad DOMINVS Dixitque *.eos viuere ad vſq; caſtrametatione*ⁿ in
9 בַּמַּחֲנֶה עַד־חֲיוֹתָם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
nomen vocauit & :vobis *deſuper* Aegypti opprobrium reuolui Hodie
הַיּוֹם [o] גַּלּוֹתִי אֶת־חֶרְפַּת מִצְרַיִם מֵעֲלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם
ſunt caſtrametati Et .hanc diem ad vſque *Reuolutio** ipſius loci
הַמָּקוֹם הַהוּא גִּלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [p] † וַיִּחֲנוּ
10 die decima quarta in *Tranſitum*† fecerunt & .Ghilgal in Iſrael filij
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
anni præteriti frumẽto† de comederũt & .Iericho cãpeſtrib* in *veſpera in* menſis
11 לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ׃ † וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר
.huius diei corpore† in ,*toſtum** & ,infermẽtara *Tranſitus** craſtino *a*† terræ
הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח [q] מַצּוֹת [r] וְקָלוּי בָּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃
:terræ frumento de *eos edendo in*† ,craſtino *a*† Man ceſſauit Et
12 † וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת בְּאָכְלָם מֵעֲבוּר הָאָרֶץ
prouentu† de comederunt & *,Man* Iſrael filius vltrà fuit non &
וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מָן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאַת
.ipſo anno in Chenahan terræ
אֶרֶץ כְּנַעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא׃
;vidit &, ſuos oculos leuauit & ,Iericho in Iehosuah *exiſtẽdo in*† fuit Et
13 † וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ [s] בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו [v] וַיַּרְא
.ci' manu in euaginatus eius gladius & ,*eius regione è ſtans* ‡ vir ecce &
וְהִנֵּה־אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ
noſtris coarctatoribus an ,*tu nobis An**:ei ait &,eũ ad Iehosuah iuit &
וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם־ [x] לְצָרֵינוּ׃
cecidit & :veni Nũc .DOMINI exercit⁹ princeps *ego quia*‡ Nõ:dixit &
14 † וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר־צְבָא־יְהוָה עַתָּה בָאתִי [y] וַיִּפֹּל
:ei dixit & ,*ſe incuruauit*† & ,terram in *ſuas facies ad* Iehosuah
יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו [z] אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ
ptinceps dixit Et :ſuum ſeruũ ad *loquens*‡ meus DOMINVS Quid
15 † מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל־עַבְדּוֹ׃ וַיֹּאמֶר שַׂר־
,tuo pede *deſuper*‡ tuũ calceamentũ Solue :Iehosuah ad DOMINI exercitus
צְבָא יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שַׁל־נַעֲלְךָ מֵעַל רַגְלֶךָ
fecit & :*ipſe*† ſanctitas ,*eo ſuper ſtans tu quo** locus quia
כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ
filiorum faciebus à clauſa & ,*claudens** Iericho Et .ſic Iehosuah
16 יְהוֹשֻׁעַ כֵּן׃ † וִירִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִפְּנֵי בְּנֵי
.ingrediens neque ,egrediens ‡ Non .Iſrael
יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא׃

CAP. VI. ו

tua manu in dedi ,Vide : Iehosuah ad DOMINVS Dixitque
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ
circuibitis Et .exercitus potentes ,eius regem & Iericho
אֶת־יְרִיחוֹ וְאֶת־מַלְכָּהּ גִּבּוֹרֵי חָיִל׃ [a] † וְסַבֹּתֶם אֶת־ [z]
2 .*vna vice* ciuitatem gyrando ,*belli* viri omnes ciuitatẽ
הָעִיר כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה [b] הַקִּיף אֶת־הָעִיר פַּעַם אַחַת
tollent ſacerdotes ſeptem Et .diebus ſex facies ſic
כֹּה תַּעֲשֶׂה שֵׁשֶׁת יָמִים׃ † וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ
3 ſeptima die in Et .*arcæ facies ad arietum* † tubas ſeptem
שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיֹּבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
.tubis in clangent ſacerdotes & ;vicibus ſeptẽ ciuitatem circuibitis
תָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים וְהַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת׃
vocem *vos audiendo in* ,*arietum*† cornu in *protrahendo in*‡ ,erit Et
4 † וְהָיָה בִּמְשֹׁךְ [c] בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל בְּשָׁמְעֲכֶם אֶת־קוֹל
cadet & , magna vociferatione populus omnis vociferabunt ,tubæ
הַשּׁוֹפָר [c] יָרִיעוּ כָל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנָפְלָה
.*ſe coram vir*‡ populus aſcẽdent & ,ſe ſub ciuitatis murus
חוֹמַת הָעִיר תַּחְתֶּיהָ [d] וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדּוֹ׃
:eos ad dixit & ,ſacerdotes *ad* Nun filius Iehosuah *clamauit* Et
5 † וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן אֶל־הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
ſeptem tollant ſacerdotes ſeptem & .fœderis arcam Tollite
שְׂאוּ [e] אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְשִׁבְעָה כֹהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה
.DOMINI *arcæ facies ad arietum*‡ tubas
שׁוֹפְרוֹת יוֹבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה׃
expeditus‡ & ,ciuitatem circuite & ,Tranſite :populum ad Dixitque
6 † וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם עִבְרוּ [f] וְסֹבּוּ אֶת־הָעִיר וְהֶחָלוּץ
.DOMINI *arcæ facies ad* tranſeat
יַעֲבֹר לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה׃

cùm diceret ſacerdotes ſeptem & ,populum ad Iehosuah *dicere ſecũdũ* ,fuit Et
יָבַל [t]
‡arietinas ante arcam ibat
7 † וַיְהִי כֶּאֱמֹר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים
:tranſierũt DOMINI *facies ad arietum*‡ tubas ſeptem tollentes
נֹשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת [f] הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי יְהוָה עָבְרוּ
vadens DOMINI *fœderis* arca & :tubis in clanxerunt &
וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַאֲרוֹן בְּרִית יְהוָה הָלַךְ
‡ibat ante ſacerdotes *ſacerdotum facies ad iens*‡ expeditus Et .eos poſt
8 אַחֲרֵיהֶם׃ † וְהֶחָלוּץ הָלַךְ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים
aggregatus ibat arcam poſt *iens colligens** & :tubis clangentes
הֹלְכִים וְתָקְעוּ הַשּׁוֹפָרוֹת וְהַמְאַסֵּף הֹלֵךְ אַחֲרֵי הָאָרוֹן
הקעי [p] .tubis *in* clangendo & ,eundo
הָלוֹךְ וְתָקוֹעַ בַּשּׁוֹפָרוֹת׃
neque ,clamabitis Non :dicẽdo ,Iehosuah præcepit populo Et
9 † וְאֶת־הָעָם צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר לֹא [g] תָרִיעוּ וְלֹא־ [s] רוע
,verbum veſtro ore ex egredietur neque ,veſtram vocem facietis audire
תַשְׁמִיעוּ אֶת־קוֹלְכֶם וְלֹא־יֵצֵא מִפִּיכֶם דָּבָר
quo dixero vobis vociferate. .*vociferabitis* & ,Clamate ,*vos ad me dicere* diem ad vſque
עַד יוֹם אָמְרִי אֲלֵיכֶם הָרִיעוּ וַהֲרִיעֹתֶם׃
gyrando ciuitatem DOMINI arca circuiuit Et
10 † וַיַּסֵּב אֲרוֹן־יְהוָה אֶת־הָעִיר [h] הַקֵּף
‡castra, semel: pernoctarũt & ,*caſtrametationem*‡ ad venerunt & :*vna vice*
פַּעַם אֶחָת וַיָּבֹאוּ הַמַּחֲנֶה [i] וַיָּלִינוּ
‡in castris. tulerunt & ,mane Iehosuah *manicauit*‡ Et .*caſtrametatione in*
בַּמַּחֲנֶה׃ † וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר [k] וַיִּשְׂאוּ
‡ſurrexit .DOMINI arcam ſacerdotes
11 הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה׃
tubas ſeptem tollentes ſacerdotes ſeptem Et
12 † וְשִׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאִים שִׁבְעָה
arietinas ante arcã Dñi ambulabant ‡armati ibãt ante eos, recollecti reliqui ibant
וְתָקְעוּ [p] ,eundo *euntes* DOMINI *arcæ facies ad arietum*
שׁוֹפְרוֹת הַיֹּבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה הֹלְכִים הָלוֹךְ
colligens & ,*eorum facies ad vadens expeditus*† & :tubis in clangebant &
וְתָקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וְהֶחָלוּץ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְהַמְאַסֵּף
clangendo & ,eundo DOMINI arcam poſt *vadens*
הָלֹךְ אַחֲרֵי אֲרוֹן יְהוָה הָלוֹךְ וְתָקוֹעַ
die *in* ciuitatem circuierunt Et tubis *in*
13 בַּשּׁוֹפָרוֹת׃ † וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם
‡ alia, ‡castra. fecerunt Sic .*caſtrametationẽ*‡ ad ſunt reuerſi & ,*vna*‡ vice ſecundo
הַשֵּׁנִי [l] עָשׂוּ [n] כֵּן [m] וַיָּשֻׁבוּ הַמַּחֲנֶה כֹּה
,ſeptimo die *in* ,fuit Et .diebus ſeptem
שִׁשֶּׁת יָמִים׃ † וַיְהִי בַּיּוֹם [n] הַשְּׁבִיעִי
14 ciuitatem circuierunt & ,*auroram aſcendere iuxta manicarunt* * &
וַיַּשְׁכִּמוּ [o] כַּעֲלוֹת [p] הַשַּׁחַר וַיָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר
* ſurrexerunt cùm aſcenderet aurora, ipſa die in Tantùm .vicibus ſeptem *hoc indiciũ*† ſecũdũ
כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים רַק בַּיּוֹם הַהוּא
†modũ hunc .vicibus ſeptem ciuitatem circuierunt
סַבְּבוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים׃
.tubis *in* ſacerdotes clanxerunt ,ſeptima vice fuit Et
15 † וַיְהִי בַּפַּעַם הַשְּׁבִיעִית תָּקְעוּ הַכֹּהֲנִים בַּשּׁוֹפָרוֹת
‡ tradidit vobis DOMINVS *dedit*‡ quia ,Clamate :populum ad Iehosuah Dixitque
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הָרִיעוּ [q] כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם רוע [q]
,anathema ciuitas erit Et .ciuitatem
16 אֶת־הָעִיר׃ † וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם
‡ſunt caupona *meritoria* Rachab Tantùm .DOMINO ,ea in‡ quæ omnia &
הִיא וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ לַיהוָה רַק רָחָב הַזּוֹנָה
†ſunt abſcondit quia ,domo in ſecum † qui omnes & ipſa ,viuet
תִּחְיֶה הִיא וְכָל־אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבֵּאת
.miſimus quos *legatos*
אֶת־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלָחְנוּ׃
Veruntamen ‡cauete ‖capiatis anathema, caſtra שום [t] ‡ea. *anathemati*ζ *etis*‖ forte ne ,anathemate ab *cuſtodite*‡ vos *tantùm* Et
17 † וְרַק־אַתֶּם שִׁמְרוּ מִן־הַחֵרֶם פֶּן־תַּחֲרִימוּ
Iſrael *caſtrametationem* ponatis & ,anathemate de tollatis &
וְלָקַחְתֶּם מִן־הַחֵרֶם [r] וְשַׂמְתֶּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל [s]
.*illam*‡ turbetis & ,anathema in
לְחֵרֶם וַעֲכַרְתֶּם אוֹתוֹ׃
‖ſanctum eſt כלה [s] *ſanctitas*‖ ,ferrea & ,ærea vaſa & ,aurum & ,argentum omne Et
18 † וְכָל־ [s] כֶּסֶף וְזָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל קֹדֶשׁ
.ingredietur DOMINI theſaurum ;DOMINO iſtud
הוּא לַיהוָה אוֹצַר יְהוָה יָבוֹא׃
cùm audiſſet populus *audite ſecundum* ,fuit Et .tubis *in* clanxerunt & ,populus clamauit Et
19 † וַיָּרַע הָעָם וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ
,magno clamore populus clamauerũt & :tubæ vocem *populum*
הָעָם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיָּרִיעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה
quiſque ciuitatem in populus aſcendit & :*ſe ſub* murus cecidit &
וַתִּפֹּל הַחוֹמָה תַּחְתֶּיהָ [t] וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה [z] אִישׁ
è regione ſui, .vrbem ceperunt & ,*ſe contra*
נֶגְדּוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר׃

CAP. IIII.

1 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן
,Iarden transire gens omnis *cõsummauerunt quẽadmodũ* ,fuit Et quando perfecerunt
:dicendo ,Iehosuah ad DOMINVS dixit &
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
virum ,viros duodecim populo è vobis *Capite* Tollite
2 [a]†קְחוּ לָכֶם מִן־הָעָם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ־
:dicendo ,eis præcipite Et .tribu *de vnum virum* vnum [a]de qualibet
3 [b]†אֶחָד אִישׁ־אֶחָד מִשָּׁבֶט׃ וְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר [b]צָוָה
,facerdotum *pedum statione* è ,Iarden medio è hinc vobis Tollite loco vbi steterunt pedes
שְׂאוּ־לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן [d]מִמַּעַל רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים [c]שְׂאוּ
eos facietis transire & ,lapides duodecim *præparando* [d]נָשָׂא [c]יָצַב
הָכִין שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם præparatorũ
eo in pernoctabitis quo ,diuersorio in eos facietis reponere & ,vobiscum in quo manebitis nocte hac.
עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר־[c]תָּלִינוּ בּוֹ
duodecim ad Iehosuah *clamauit* Et .nocte [e]לוּן vocauit
4 הַלָּיְלָה׃ וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵים הֶעָשָׂר
virum vnum virum ,Israel filiis defecerat præparari quos viros
אִישׁ אֲשֶׁר הֵכִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־
Transite: Iehosuah eis dixit Et .tribu *de vnum* de qualibet
5 אֶחָד מִשָּׁבֶט׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ †עִבְרוּ
leuate I& ,Iarden medium in vestri Dei DOMINI *arcæ faciesad* ante arcam tollite
לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל־תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ [f]רוֹם singuli
filiorũ tribuum numerum *in* suũ humerũ sup vnũ lapidem *vir* vobis ‡iuxta
לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל־שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־ medio vestri,
,*vestro interiori* in signum hoc sit Vt .Israel
6 יִשְׂרָאֵל׃ לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם
isti lapides Quid :dicendo ,cras vestri filij interrogauerĩt cũ
כִּי־יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
sunt excisæ Quòd :eis dicetis Et ?vobis Quia defecerunt
7 לָכֶם׃ וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ
,Iarden *eã transeundo in* ,DOMINI fœderis *arcæ faciebus à* Iarden aquæ ante arcam
מֵימֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן cùm trãsiret
memoriã in isti lapides Eruntq́ue .Iarden aquæ sunt excisæ
נִכְרְתוּ מֵי הַיַּרְדֵּן [g]וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן [g]הָיָה
.seculum in vsque Israel filiis
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם׃
;Iehosuah præceperat quẽadmodũ ,Israel filij sic fecerunt Et
8 [h]†וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ [h]עָשָׂה
quemadmodũ ,Iarden medio de lapides duodecim tulerunt &
וַיִּשְׂאוּ [k]שְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה [k]אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר [i]נָשָׂא [k]שָׁנָה secundum
:Israel filiorum tribuum numerũ *in* Iehosuah ad DOMINVS est locut[e]
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
.ibi eos posuerunt & ,diuersorium ad secum eos fecerunt transire &
וַיַּעַבְרוּם עִמָּם אֶל־הַמָּלוֹן וַיַּנִּחוּם שָׁם׃
medio in Iehosuah erexit lapides duodecim Et
9 [l]†וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים [l]הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ [l]קוֹם
arcam portantium sacerdotum *pedum statione* sub ,Iarden loco vbi steterant pedes
הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן
.hanc diem ad vsque ibi fuerunt & :fœderis
הַבְּרִית וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
,Iarden medio in *Hantes* * arcam portantes sacerdotes Et *fœderis stabant
10 †וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן donec consummaretur
,Iehosuah DOMINVS præcepit quod ,verbũ omne *consummari ad vsq;* [m]תֹּם
עַד־[m]תֹּם כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ vt loqueretur ‡ipsi
‡Mosch præcepit quæ omnia iuxta populum ad *loquendum ad*
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־ [quando perfecit omnis populus
sicut ‖ ,fuit Et .transierũt & populus festinauerũt &: Iehosuah
11 יְהוֹשֻׁעַ וַיְמַהֲרוּ הָעָם וַיַּעֲבֹרוּ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־
DOMINI arca transiuit & ,transire *populus omnis consummauit*
עָבַר כָּל־הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן־יְהוָה
,Reuben filij Transieruntq́ue .*populi facies ad* sacerdotes & ante populũ.
12 וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם׃ †וַיַּעַבְרוּ בְנֵי־רְאוּבֵן
filiorum facies ad quintati Menasseh tribus dimidia & ,Gad filij & accincti armis ãte filios
וּבְנֵי־גָד [n]וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה חֲמֻשִׁים לִפְנֵי בְנֵי [n]חֲצָה
.Moseh eos ad fuerat locutus quemadmodũ ,Israel
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה׃
DOMINI *facies ad* trãsierũt *exercitus accincti* *mille* quadraginta Circiter millia armatorũ militum
13 †כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי יְהוָה ante Dñm,
magnificauit ipsa die In .Iericho campestria ad prælium ad
14 לַמִּלְחָמָה אֶל עַרְבוֹת יְרִיחוֹ׃ †בַּיּוֹם הַהוּא גִּדֵּל
,eum timuerunt & :Israel omnis oculis in Iehosuah DOMINVS
יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל [o]וַיִּרְאוּ אֹתוֹ [o]יָרֵא
.eius vitæ diebus omnibus, Moseh timuerunt quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יָרְאוּ אֶת־מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃

CAP. V.

:dicendo ,Iehosuah ad DOMINVS Dixitque
15 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
ascendãt *&* ,testimonij arcã portantibus sacerdotibus Præcipe
16 [p]†וְצַוֵּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן [p]הָעֵדוּת [q]וְיַעֲלוּ [p]עוד [q]עָלָה
:dicendo ,sacerdotibus Iehosuah præcepit Et .Iarden ex
17 מִן־הַיַּרְדֵּן׃ †וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר
‡cùm ascendissent כעלות
sacerdotes *ascendendo in* ‡ ,fuit Et .Iarden ex Ascendite
18 †עֲלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן׃ וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַכֹּהֲנִים [p]
trãslatæ sunt plantæ
vola sunt euulsæ ,Iarden medio de DOMINI fœderis arcam portãtes
נֹשְׂאֵי בְּרִית־יְהוָה [r]מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְקְעוּ [r]כַּף
,suũ locũ ad Iarden aquæ sunt reuersæ & ,siccum ad sacerdotum pedum
רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרָבָה [s]וַיָּשֻׁבוּ מֵי־הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם [s]שׁוב
.suas ripas omnes *super* nudiustertius * heri sicut iuerunt &
וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל־שִׁלְשֹׁם עַל־כָּל־[t]גְּדוֹתָיו׃ * &
,primi mensis decima in Iarden ex ascenderũt populus Et iuxta
19 †וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן [t]גְּדָה
.Iericho orientis extremo in Ghilgal in sunt castrametati &
20 [v]וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בִּקְצֵה מִזְרַח יְרִיחוֹ׃ [v]חָנָה
ex *acceperunt* quos ,illos lapides duodecim Et tulerunt
21 †וְאֵת שְׁתֵּים [x]עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־ [x]שְׂנָה
filios ad Dixitque .Ghilgal in Iehosuah statuit ,Iarden
22 †הַיַּרְדֵּן הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל׃ וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי Cùm
cras vestri filij interrogauerint *Quod* :dicendo ,Israel
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר
facietis cognoscere Et ?isti lapides Quid :dicendo ,suos patres
אֲבוֹתֵיכֶם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה׃ [y]†וְהוֹדַעְתֶּם [y]יָדַע
.hunc Iarden Israel transiuit *arida* In :dicendo ,vestros filios Per aridam
23 אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בַּיַּבָּשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃
Iarden aquas vester Deus DOMINVS fecit siccari *Quòd* Quoniam
24 †אֲשֶׁר־[z]הוֹבִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן [z]יָבֵשׁ
vester Deus DOMINVS fecit quemadmodum ,*vos transire vsque*, *vestris facieb*[o] à facie vestra, donec transieritis
מִפְּנֵיכֶם עַד־עָבְרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם ‖facie nostra, donec transiremus.
.*nos transire vsque* ,*nostris faciebus* à fecit siccari quod ,Suph mari in
לְיַם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפָּנֵינוּ עַד עָבְרֵנוּ׃ *Vt cognoscant omnes populi
quoniã, DOMINI manum terræ *populos omnes* *sciendum Ad* ‡est
25 †לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יַד יְהוָה כִּי
,diebus omnib[o] vestrũ Deũ DOMINVM timeatis vt ,*ipsa*‡ fortis
חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יִרְאֶתֶם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים׃

CAP. V. ה

cùm audisset Iarden *transitu in* * qui ,Emoræi reges omnes *audire iuxta* ,fuit Et
1 †וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן *trans occidentẽ, * erant iuxta
quòd ,mare *super* * qui ,Chenahanæi reges omnes & ,*mare*‖ ad
וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֵת אֲשֶׁר־ facie
,Israel filiorum *faciebus* à Iarden aquas DOMINVS fecisset siccari
donec transirent,
הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עִבְרִים
spiritus vltrà eis in erat nec ,eorum cor est liquefactum ,*nos transire vsque*
עַד־עָבְרָנוּ [a]וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָם עוֹד רוּחַ ‖facie [a]מָסַס
.Israel filiorum *faciebus* à
מִפְּנֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃
tibi Fac :Iehosuah ad DOMINVS dixit illo tempore In
2 †בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ acutos, conuersus
.secundò Israel filios circuncide ,*conuertere* & ,*petrarum* cultros
חֲרֻבוֹת [b]צֻרִים [c]וְשׁוּב [d]מֹל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [b]צוּר [c]מוּל
filios circuncidit &, *petrarum* ‖ cultros Iehosuah sibi fecit Et [d]שָׁנָה
3 שֵׁנִית׃ †וַיַּעַשׂ־לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרֻבוֹת צֻרִים וַיָּמָל ‖acutos, [c]עָשָׂה
quo verbum hoc‡ Et .præputiorum *Collem ad** Israel *in Colle
4 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּבְעַת הָעֲרְלוֹת׃ †וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־ ‡hæc est causa quare
masculi ,Aegypto ex *egressus* † populus omnis ;Iehosuah circuncidit †qui egressus fuerat
מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כָּל *bellatores
,via in deserto in erant mortui *belli* * viri omnes ‖quãdo egressi sunt
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה [f]מֵתוּ בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ [f]מוּת [g]יָצָא ‡qui egressus fuerat ‡ qui nati sunt
fuerunt circuncisi Quia .Aegypto ex *eos egrediendo in*‡ †quando egressi sunt
5 †כִּי־מוּלִים הָיוּ [g]בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם׃ ‖p. desertum, donec consumeretur oĩs gñatio * bellatorũ qui egressi fuerant
deserto in *natos* ‡ populum omnem & :*egredientes*‡ populus omnis
כָּל־הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלּוֹדִים בַּמִּדְבָּר [h]תָּמּוּ [h]תָּמַם
.circunciderunt non ,Aegypto ex *eos egrediendo in*†, via in ‖quòd nõ ostẽderet ‡sup
בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ׃ [i]רָאָה
vsque ,*deserto in*‖ Israel filij ambulauerunt annis quadraginta Nam
6 †כִּי׀ אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־
,Aegypto ex *egressorum* *belli*‡ virorum *gentem omnem* *consumi*
תֹּם כָּל־הַגּוֹי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים מִמִּצְרַיִם [h]תֹּם
DOMINVS iurauit quibus ,DOMINI *voce in* audierunt non qui
אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה [i]רְאוֹת
iurauit quam ‡ ,terram eis *ostendendum non ad eis*‖
לָהֶם לְבִלְתִּי [i]הַרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

spiritus vltrà surrexit non & ,nostrũ cor est liquefactũ & ,audiuim[o] Et
11 †וַנִּשְׁמַע [m]וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־[n]קָמָה עוֹד רוּחַ
Deus *ipse* vester Deus DOMINVS quia ;*vestris faciebus* à viro in
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים
iurate nunc Et .*desubter*[l] terram super & ,*desuper* cælis in
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ 12 †וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ־
facietis ✠*,misericordiã vobiscũ feci quia ,DOMINO in[k] mihi quęso
נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם
mihi dabitis & ,misericordiã mei patris domo cum vos etiam
גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי
,meã matrem & ,meum patrẽ viuificabitis & .veritatis signum
[o]אֱמֶת [p]חַיָּה אוֹת׃ 13 †[p]וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי
eruetis & :eis ‡ quæ omnia & ,meas sorores & ,meos fratres &
[q]אֲחוֹתַי וְאֶת־אֲחוֹתַי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם [q]וְהִצַּלְתֶּם
: viri ei Dixeruntque .morte à nostras animas
אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מָוֶת׃ 14 †וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים
.hoc nostrũ verbũ *indicaueritis* non si ,moriendũ ad vobis ,p nostra Anima
נַפְשֵׁנוּ תַּחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא [r]תַּגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה
,misericordiã tecũ faciem[q] ✠,terrã nobis DOMINVS *dando in* ,erit &
וְהָיָה [s]בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמְּךָ חֶסֶד
‡ei[q] dom[q] quia ;feneſtrã per funẽ *in* eos fecit deſcẽdere Et .veritatẽ &
וְאֱמֶת׃ 15 †[t]וַתּוֹרִדֵם בְּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ
: eis Dixitque .*ſedens* ipſa muro in & ,muri pariete in
בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת׃ 16 †וַתֹּאמֶר לָהֶם
ibi *abſcondemini* & ,inſequentes *vos in* occurrant fortè ne ,*ite* montem Ad
הָהָרָה לֵכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים [v]וְנַחְבֹּתֶם שָׁמָּה
.*veſtrã viã ad*[t] ibitis poſtea & :inſequentes *reuerti vſque*[l] diebus tribus
שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד [x]שׁוֹב הָרֹדְפִים [y]וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃
,hoc tuo iuramẽto à *nos*‡ Innoxij : viri *eam ad** Dixeruntque
17 †וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים [z]נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה
,terram in ingredientibus nobis Ecce .nos feciſti iurare quo
אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ 18 †הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בָּאָרֶץ
qua‡ ,feneſtra in ligabis hanc coccinei fili *lineam*[l]
[a]קְוַת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר
,tuos fratres & ,tuam matrem & ,tuum patrem & ,*ea in nos feciſti deſcẽdere*
הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ
.domum in te ad *colliges* tui patris domum omnem ac
וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃
,foras tuæ domus oſtiis ex fuerit egreſſus qui omnis ,erit Et
19 †וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה
tecum fuerit qui omnis & :innoxij nos & ,eius caput in‡ eius ſanguis
דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ [b]נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ
.illum in fuerit manus ſi ,noſtrum caput in illius ſanguis ,domo in
בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־[c]יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃
innoeentes erimus & ,hoc noſtrum verbum *indicaueris* ‡ ſi Et
20 †וְאִם־[c]תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם
.nos feciſti iurare quo ,tuo iuramento à
מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃
:abierunt & ,eos dimiſit & *:iſtud* ita veſtra verba Secundũ : ait Et
21 †וַתֹּאמֶר כִּדְבָרֵיכֶם כֵּן הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ
venerunt & ,abierunt Et .feneſtra in *cocci lineam* ligauit &
וַתִּקְשֹׁר אֶת־[d]תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃ 22 †וַיֵּלְכוּ
;inſecutores *ſunt reuerſi* donec ,diebus tribus ibi manſerũt &,monte ad
הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־[c]שָׁבוּ הָרֹדְפִים
.inuenerunt non & ,*via omni in* inſecutores quæſierunt &
וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃
venerũtq; ,trãſierũt & ,mõte de deſcẽderũt & ,viri ambo ſunt reuerſi Et
23 †וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ
.*eos inuenientia* omnia ei narrauerunt & : Nun filiũ Iehoſuah ad
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־[l]לוֹ אֵת כָּל־הַמְּצָאוֹת אוֹתָם׃
oẽm noſtris manib[o] in DOMINVS *dedit Quia* :Iehoſuah ad dixerunt Et
24 †וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־
.*noſtris aſſectibus ab* terræ habitatores oẽs ſunt diſſoluti etiam &
הָאָרֶץ וְגַם־[f]נָמֹגוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

CAP. III. ג

venerunt & ,Sittim è ſunt ‡profecti & ,manè *in* Iehoſuah *manicauit* Et
1 †וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּסְּעוּ מֵהַשִּׁטִּים וַיָּבֹאוּ
,ibi pernoctauerunt & :Iſrael filij omnes & ,ipſe ,Iarden ad vſq;
עַד־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [g]וַיָּלִנוּ שָׁם
,dierum trium *fine à* ,fuit Et .tranſirent antequam poſt finem
טֶרֶם יַעֲבֹרוּ׃ 2 †[h]וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
.caſtrametationis *intimo in* præfecti tranſierunt &
וַיַּעַבְרוּ הַשֹּׁטְרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה׃
fœderis arcam *vos videte* Circa :dicendo ,populo præceperunt Et
3 †[h]וַיְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר [i]כִּרְאֹתְכֶם אֵת אֲרוֹן בְּרִית־

vos & : eam portantes Leuitas ſacerdotes & , veſtri Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַכֹּהֲנִים [k]הַלְוִיִּם נֹשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם
longinquũ Veruntamen .illam poſt ibitis & ,veſtro loco de ,pficiſcemini
[l]תִּסָּעוּ מִמְּקוֹמְכֶם וַהֲלַכְתֶּם אַחֲרָיו׃ 4 †אַךְ רָחוֹק
ap,ppinquetis Ne .mẽſura *in cubiti* milliũ duũ ferè eã inter & vos inter erit
יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינוֹ כְּאַלְפַּיִם אַמָּה [m]בַּמִּדָּה אַל־תִּקְרְבוּ
quoniã ;*ea in ambuletis qua* viam cognoſcatis *quo* vt ,eam ad
אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־תֵּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ כִּי
.nudiuſtertius ‖ heri ab *via in* tranſiſtis non
לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם׃
faciet cras quia ;vos Sanctificate :populum ad Iehoſuah dixit Et
5 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הִתְקַדָּשׁוּ כִּי מָחָר יַעֲשֶׂה
Iehoſuah Dixitque .mirabilia veſtri medio in DOMINVS
יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם נִפְלָאוֹת׃ 6 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
facies ad tranſite & ,fœderis arcam Tollite :dicendo ,ſacerdotes ad
אֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר [n]שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעִבְרוּ לִפְנֵי
.*populi facies ad* ambulauerũt & ,fœderis arcam tulerunt & :*populi*
הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם׃
incipiam hac Die :Iehoſuah ad DOMINVS dixit Et
7 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה [o]אָחֵל
quemadmodũ quia ,ſciant *quò* ,Iſrael omnis oculis in te magnificare
גַּדֶּלְךָ בְּעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כַאֲשֶׁר
.tecum ero ‡ ,Moſeh cum fui
הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ׃
,fœderis arcam portantibus ſacerdotibus præcipies tu Et
8 †וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן־הַבְּרִית
.ſtabitis Iarden in ,Iarden *aquarum* finẽ ad vſque *vos ingredi* Circa :dicẽdo
לֵאמֹר [p]כְּבֹאֲכֶם עַד־קְצֵה מֵי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמֹדוּ׃
,huc Accedite : Iſrael filios ad Iehoſuah dixit Et
9 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [q]גְּשׁוּ הֵנָּה
.veſtri Dei DOMINI verba audite &
וְשִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
,*veſtro interiore* in viuens De[o] quòd ,cognoſcetis hoc In :Iehoſuah ait Et
10 †וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי אֵל חַי בְּקִרְבְּכֶם
,Chittæum & ,Chenahanæum *veſtris faciebus* à expellet expellendo‡ &
וְהוֹרֵשׁ יוֹרִישׁ מִפְּנֵיכֶם אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִתִּי
.Iebuſæum & ,Emoræũ & ,Ghirgaſæum & ,Perizæum & ,Chiuuæũ &
וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַיְבוּסִי׃
veſtras faciet ad tranſiens ,terræ vniuerſæ *dominatoris* fœderis arca Ecce
11 †הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם
viros duodecim vobis *capite* nunc Et .Iarden *in*
בַּיַּרְדֵּן׃ 12 †וְעַתָּה [r]קְחוּ לָכֶם שְׁנֵי עָשָׂר אִישׁ
.*tribui vnum virum vnum virum* ,Iſrael tribubus de
מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד לַשָּׁבֶט׃
arcam portantium ſacerdotum pedum *volas quieſcere circa* ,erit Et
13 †וְהָיָה כְּנוֹחַ [s]כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן
ſcindantur Iarden aquæ ,Iarden aquis in terræ omnis dñatoris DOMINI
יְהוָה אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ בְּמֵי הַיַּרְדֵּן מֵי הַיַּרְדֵּן יִכָּרֵתוּן
.vno aceruo ſtabunt & ,deſuper deſcendentes aquæ
הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמָעְלָה וְיַעַמְדוּ נֵד אֶחָד׃
‡cùm proficiſceretur *tranſeundum ad*‖ ,ſuis tabernaculis de populus *proficiſcendo in*‡ ,fuit Et
14 †וַיְהִי בִנְסֹעַ הָעָם מֵאָהֳלֵיהֶם לַעֲבֹר אֶת־
.*populi facies ad* fœderis arcam *portantes* ſacerdotes & ,Iarden
הַיַּרְדֵּן וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי הָעָם׃
ſacerdotum pedes & ,Iarden ad vſque arcam portantes *venire circa* Et
15 †וּכְבוֹא נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן עַד־הַיַּרְדֵּן וְרַגְלֵי הַכֹּהֲנִים
repleuerat Iarden &)aquarũ extremo in eſſent intincti arcam portãtium
נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בִּקְצֵה הַמַּיִם וְהַיַּרְדֵּן מָלֵא
.meſſis diebus omnibus ſuas ripas omnes *ſuper*
עַל־כָּל־[t]גְּדוֹתָיו כָּל יְמֵי קָצִיר׃
quæ deſcen- aceruo ſteterunt ,deſuper *deſcendentes* aquæ ſteterunt Et
debant 16 †וַיַּעַמְדוּ הַמַּיִם הַיֹּרְדִים מִלְמַעְלָה [v]קָמוּ נֵד־
,Sarthan latere ex‡ quæ ,vrbe Adam *in* valde procul vno
אֶחָד הַרְחֵק מְאֹד בְּאָדָם הָעִיר אֲשֶׁר [x]מִצַּד צָרְתָן
,ſunt cõſumptæ,ſalis mare ,ſolitudinis mare *ſuper* deſcendentes &
וְהַיֹּרְדִים עַל יָם הָעֲרָבָה יָם־[y]הַמֶּלַח תַּמּוּ
.Iericho *contra* tranſierunt populus & : *ſunt exciſæ*
נִכְרָתוּ וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ׃
DOMINI fœderis arcam portantes ſacerdotes ſtabant Et
17 †וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה
,ſicco in *tranſeuntes* Iſrael omnis & ,*præparando* Iarden medio in ,ſicco in
בֶּחָרָבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן [z]הֵכִין וְכָל־יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בֶּחָרָבָה
.Iarden tranſire gens omnis *conſummauerunt* donec
עַד אֲשֶׁר־תַּמּוּ כָל־הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן׃

Cùm ingreſſi fueritis aquæ

‡ ſic

ante populũ, ante populũ.

vt

medio veſtri, ‡ quòd facie veſtra

Domini tranſit ante vos

tollite

ſingulũ virũ per tribum.

cùm requieuerint plantę deficient,

‡ cùm proficiſceretur Ivt tranſiret portabant ante populũ.

cũ veniſſent

repleuerat Iarden &)aquarũ extremo in eſſent intincti arcam portãtium

quæ deſcendebant ab ‡eſt מאדם defecerunt: è regione

præparati tranſibãt per ſiccum,

perfecerunt

לְוִיָּה [k] interſtitium

נָסַע [l] cubitorum

מֶרְחָק [m] מָדַד per quã ambuletis: per viam ‡ &

קָדַשׁ

נִפְלָאוֹת

עָבַר

חָלַל [o]

בּוֹא [p]

נָגַשׁ [q]

כַּף [s]

נָצַב [t]

גֵּדָה [t]

קוֹם [v] צָדַד [x]

תָּמַם [y]

כּוּן [z]

יהושע

LIBER IEHOSVAH.

CAP. I. א

Et

1 וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת משֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר
ministrũ, Nun filiũ ,Iehoſuah ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת
.eſt mortu⁹ meus ſeruus Moſeh:dicẽdo,Moſeh
2 משֶׁה לֵאמֹר׃ משֶׁה עַבְדִּי מֵת
,hunc Iarden tranſi ,ſurge nunc Et
וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה
,eis *dans* ego quam terram ad ,hic populus omnis & tu
אַתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם
,*eo in veſtri pedis vola calcauerit quo* locum Omnem .Iſrael filiis
3 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ
deſerto A .Moſeh ad ſum loquutus quẽadmodũ ,*eũ* dedi vobis
4 לָכֶם נְתַתִּיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־משֶׁה׃ מֵהַמִּדְבָּר
terra omnis, Perath flumẽ magnum flumen ad vſq; & ,iſto Lebanon &
וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר׀ הַגָּדוֹל נְהַר־פְּרָת כֹּל אֶרֶץ
.veſter termin⁹ erit ,ſolis *ingreſſu* magnũ mare ad vſque & Citthæorum
הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם׃
Quẽadmodũ.tuæ vitæ dieb⁹ omnib⁹ *tuas facies ad vir* ſtabit Non
5 לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר
.te derelinquam neque, te *laxabo* Non .tecum ero ,Moſeh cum fui
הָיִיתִי עִם־משֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ׃
hunc populum *facies hæreditare* tu quia.te robora & te Cõforta
6 חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תַּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה
.eis *dandum ad*,eorum patribus iuraui quam *terram
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם׃
oẽm ſcẽm *faciendũ ad*,*cuſtodiendũ ad* valde te robora &,te cõforta Tantùm
7 רַק חֲזַק וֶאֱמָץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־
dextrorſum eo ab declines Ne .me⁹ ſeru⁹,Moſeh tibi præcepit quã legem
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ משֶׁה עַבְדִּי אַל־תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין
.*ineris* quæ *omnib⁹ in intelligas vt ,*ſiniſtrorſum &*
וּשְׂמֹאול לְמַעַן תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃
eo in meditaberis &,tuo ore ab huius legis liber recedat Non
8 לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ
.eo in*ſcriptũ*omne ſcẽm *faciendũ ad cuſtodias* vt ,nocte ac die
יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב בּוֹ
.intelliges tunc &,tuas vias ſecundabis tunc Quia
כִּי־אָז תַּצְלִיחַ אֶת־דַּרְכֶּךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל׃
:frangaris nec *formides* ne ,te robora &,te Cõforta⁹tibi præcepi Nõne
9 הֲלוֹא מ צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל־תַּעֲרֹץ וְאַל־תֵּחָת
.*ineris* quæ*omnib⁹ in tuus Deus DOMINVS*tecũ quia
כִּי עִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃
:dicendo populi præfectis Iehoſuah præcepit Et
10 וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר׃
:dicendo ,populo præcipite & ,*caſtrametationis intimo in* Tranſite
11 עִבְרוּ׀ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר
vos *diebus tribus adhuc* in quia ,*viaticum** vobis Parate
הָכִינוּ לָכֶם צ כִּי בְעוֹד׀ שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם
terram poſſidendũ ad *veniendum ad* ,hunc Iarden *tranſeuntes*
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא ק לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ
.eam poſſidendũ ad vobis *dans* veſter Deus DOMINVS quam
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ׃
ait Menaſſeh tribui dimidiæ &,Ghaditis,& Reubenitis Et
12 וְלָרֻאובֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אָמַר
vobis præcepit quod verbi *Memento* :dicendo ,Iehoſuah Mementote
13 יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃ זָכוֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
requiem dãs veſter Deus DOMINVS :dicendo ,DOMINI ſeruus Moſeh vos fecit
משֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם ס מֵנִיחַ
,*veſtra familia* ,veſtræ Vxores .hanc terram vobis dedit & ,*vobis*
14 לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת׃ נְשֵׁיכֶם ט טַפְּכֶם
tranſitu in† Moſeh vobis dedit quam,terra in maneãt *veſtræ acquiſitiones* &
וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם משֶׁה בְּעֵבֶר
potẽtes oẽs ,*veſtrorum fratrum facies ad quintati* tranſibitis vos Et .Iarden
הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעַבְרוּ חֲמֻשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל גִּבּוֹרֵי
DOMINVS *det quietem* Donec .eis auxiliabimini &,fortitudine
15 הַחַיִל וַעֲזַרְתֶּם אֹתָם׃ עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה׀
quam terram ipſi etiam poſſideãt & ,*vobis* ſicut *veſtris fratrib⁹* fratres veſtros
לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיָרְשׁוּ גַּם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־

a הָיָה

b מוֹת

do

nempe in quo calcauerit plãta pedis veſtri,

c כַּף

d נָתַן

ab occaſu

quiſquã ante te

e יוֹם

f חָיָה

dimittam

g רָפָה

hæreditate accipe facies

ſuper vt darem

vt cuſtodias, & facias ea ad dexterã, & ad ſiniſtrã.

h יָרֵה

i צָוָה

ad perrexeris.

k הָלַךְ

l הָגָה

obſerues & facias

*quod †eſt

conſterneris terreatis

m צָוָה

n חָתַת

eſt ad perrexeris.

per medium caſtrorum,

*annonam, fine triũ dierum

o כּוֹן

p צוּד

tranſitis vt ingrediamini

q יָרַשׁ

r חָצָה

Mementote requieſcere vos fecit

s נוּחַ

paruuli veſtri

t טַפָּף

pecora veſtra,

†trans accincti armis ante fratres veſtros, faciat quieſcere

dat

,veſtræ poſſeſſionis terrã ad reuertemini &:vobis *dãs* veſter De⁹ DOMINVS

q שׁוּב

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם׀ וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יְרֻשַּׁתְכֶם
DOMINI ſeruus Moſeh vobis dedit quam ,eam poſſidebitis &
וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ אֲשֶׁר׀ נָתַן לָכֶם משֶׁה עֶבֶד יְהוָה

trans

.Solis ortum ad ,Iarden *tranſitu in*
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃

ad

,nobis præcepiſti quæ Omnia :dicendo ,Iehoſuah ad reſponderunt Et
16 וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ
ibimus ,nos miſeris quæ *omnia ad & :faciemus
נֵלֵךְ וְאֶל־כֹּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנוּ נֵלֵךְ׃
:te *ad audiemus* ſic ,Moſeh *ad audiuimus* quibus omnia Iuxta
17 כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־משֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ
eum fuit quemadmodũ ,tecũ tuus Deus DOMINVS ſit tantùm
רַק יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־
non &,tuo ori rebellauerit *qui vir* Omnis .Moſeh
18 משֶׁה׃ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יַמְרֶה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־

Quicunque

tantùm : moriatur ,ei præceperis quæ omnibus in *tua verba audierit*
יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר־תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת רַק

obedierit ver bis tuis

.te ro bora & ,te conforta
חֲזַק וֶאֱמָץ׃

CAP. II. ב

viros duos Sitthim è Nun filius Iehoſuah miſit Et
1 וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים

exploratores clam,

.Iericho & ,terram videte ,Ite :dicendo *ſilentio explorantes*
מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ׀ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ
:Rachab eius nomen &,*meritorie* mulieris domũ ſunt ingreſſi & ,iuerũt Et
וַיֵּלְכוּ׀ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב

dormierunt

:dicendo ,Iericho regi fuit dictum Et .ibi *cubuerunt* &
2 וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר

explorandũ

perimandum ad Iſrael filiis è nocte huc venerunt viri Ecce
הִנֵּה אֲנָשִׁים ב בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר
:dicendo ,Rachab ad Iericho rex miſit Et .terram
3 אֶת־הָאָרֶץ׃ וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר

qui ingreſſi ſunt

:tuã domũ ad venerunt qui ,te ad *venientes* viros Educ
הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ

explorandũ tulit eos,

.venerunt ,terram omnem *perimandum* ad quia
כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃
:ait & ,*eum* abſcondit & ,viros ambos mulier *cepit* Et
4 וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנָהוּ וַתֹּאמֶר

Profectò ſed eſſent.

.*ipſi* vnde cognoui non & ,viri me ad venerunt ,Recte
כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃
non:ſunt egreſſi viri & ,*obſcuritate in claudendum ad porta* fuit Et
5 וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגֹּר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא

dũ porta clau deretur in te nebris

quia ,eos *poſt* citò ſequimini : viri abierunt quò cognoui
יָדַעְתִּי אָנָה הָלָכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי

cõprehẽdetis

eos abſcõdit & ,tectũ in eos fecit aſcẽdere ipſa Et .eos *aſſequemini*
6 תַשִּׂיגוּם׃ וְהִיא ג הֶעֱלַתַּם הַגַּגָּה וַתִּטְמְנֵם

culmis lini †qui erant ordinati

.tectum ſuper ei *ordinatis ligni linis* in
בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃
ad vſque Iarden itinere eos *poſt* ſunt ſecuti viri Et
7 וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל

vada: poſtquam

ſunt ingreſſi *quemadmodum poſt* clauſerunt portamq́ue : *tranſitus*
מַעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ

dormirent,

ipſa & ,*iacerent* antequam ipſi Et .eos *poſt* inſequentes
8 אַחֲרֵיהֶם׃ וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא

ad

:viros ad ait Et .tectum ſuper eos *ſuper* aſcẽdit
עָלְתָה אֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ וַתֹּאמֶל אֶל־הָאֲנָשִׁים

defluxerunt

cecidit quia & ,terram vobis DOMINVS dederit quòd Noui
9 יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה

facie veſtra.

terræ habitatores omnes *ſunt liquefacti* quia & ,nos ſuper veſter terror
אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

facie veſtra, dũ exiretis

DOMINVS fecerit ſiccari quòd audiuimus Quia .*veſtris faciebus* à
10 מִפְּנֵיכֶם׃ כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־

erant trans

quæ & ,Aegypto ex *vos exeundo in* ,*veſtris faciebus* à Suph maris aquas
מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם כ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר

,Sichon ,Iarden *tranſitu in* qui ,Emoræi regibus duobus feciſtis
עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן

.eos interemiſtis quos ,Ogh &
וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃

CAP. XXXIIII. לד

in verticem — caput, Nebo montem ad Moab planiciebus è Moseh ascendit Et
1 †וַיַּעַל מֹשֶׁה [c]מֵעַרְבֹת מוֹאָב אֶל־הַר נְבוֹ רֹאשׁ
[c] erat contra faciem — DOMINVS cum fecit videre & ;Ierecho *facies* super ‖qui , collis
הַפִּסְגָּה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיַּרְאֵהוּ יְהוָה אֶת־
.Dan ad vsque Ghilghad† terram omnem
[a]כָּל־הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן׃
,Menasseh & , Ephraim terram & , Naphtali omnem Et
2 †וְאֶת כָּל־נַפְתָּלִי וְאֶת־אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
.*postremum* mare ad vsque ,Iehudah terram omnem &
nouissimum. — וְאֵת כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן׃
campestrem — [f] palmarum ciuitatis Ierecho *vallis* planiciem & , meridiem Et
3 †וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־הַכִּכָּר [f]בִּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר [g]הַתְּמָרִים
[g] תָּמָר — quam † terra ‡Hæc .eum ad DOMINVS dixit Et .Sohar ad vsque
‡ est † super — עַד־צֹעַר׃
4 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
[a] זֶרַע — [h] נָתַן — .eam dabo tuo Semini : dicendo ,Iacob &, Isehac ,Abraham iuraui
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר [h]לְזַרְעֲךָ [a]אֶתְּנֶנָּה
.transibis non illuc & , tuis oculis in te feci Videre
[b] רָאָה — [b]הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר׃
os super ,Moab terra in ,DOMINI seruus Moseh ibi est mortuus Et,
5 [c]†וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי
[c] מוֹת — *contra* ,Moab terra in ,valle in eum sepeliuit Et .DOMINI
è regione — [d] גיא — יְהוָה׃
6 †וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ [d]בַּגַּי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל
diem ad vsque eius sepulcrum quisquam cognouit non Et. Pehor Beth
בֵּית פְּעוֹר וְלֹא־יָדַע אִישׁ אֶת־קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם
.hanc
erat quando mortuus est. — :*ex moriendo in* ,annorum viginti & ,centum filius Moseh Et
7 הַזֶּה׃ †וּמֹשֶׁה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמֹתוֹ
.eius vigor fugit neque ,eius oculus caligauit non
[e] כֵּהָה — [f] לוֹחַ — לֹא־[e]כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא־[f]נָס לֵחֹה׃
[f] בָּכָה — triginta ,Moab campestribus in ,Moseh Israel filij fleuerunt Et
8 †[f]וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים
.Moseh luctus fletus dies sunt perfecti Et .diebus
[g] תַּם — יוֹם [g]וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי אֵבֶל מֹשֶׁה׃
coniunxit — Moseh *fulcinit* quia, sapiētiæ spiritu est repletus, Nun filius Iehosuah Et
9 †וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה
parauerunt ei — [h] עָשָׂה — fecerunt & , Israel filij *eum ad audierunt* & :eum super suas manus
אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [h]וַיַּעֲשׂוּ
.Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
quem ,Moseh sicut , Israel in vltra propheta surrexit non Et
10 †וְלֹא־[i]קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר
[i] קוֹם — facie — , signis omnibus In .*facies* ad *facies* DOMINVS *eum* nosset
facies faciem. — יְדָעוֹ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים׃
11 †לְכָל־[k]הָאֹתֹת
[k] אוֹת — ‖ad vt faceret — ,Aegypti terra in *faciendum ad* ,DOMINVS eum misit quæ ‖ ,portentis &
וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
.eius terræ omni & ,eius seruis omnibus & Pathoh
לְפַרְעֹה וּלְכָל־עֲבָדָיו וּלְכָל־אַרְצוֹ׃
potestate — fecit quæ , magno terrore omni & ,forti *manu* omni in Et
12 †וּלְכֹל [l]הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכֹל [l]הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
[l] יָרֵא — ,Israel omnis oculis in Moseh
מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

,rubi habitatoris voluntate &, eius plenitudine & ,terræ *delicia* de Et — delicatis
[s] רָצָה — 16 †וּמִמֶּגֶד אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ [s]וּרְצוֹן שֹׁכְנִי סְנֶה — super super è fratribus
תָּבוֹאתָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו׃
ipsis in .eius cornua vnicornis cornua & , *ei decor eius bos Primogenitus*
17 †בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם — Primogeniti bouis habet decorem, † vsque ad ‡ sunt
,Ephraim millia decem‡ isti Et .terræ fines † pariter cornuperet populos
עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּו אַפְסֵי־אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם
.Menasseh millia *ipsi* & — ‡ sunt
וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה׃
Issachar & , *te egrediendo in* Zebulun Lætare : dixit Zebulun ipsi Et — quando egredieris,
18 †וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן [t]בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר
sacrificia sacrificabunt ibi; vocabunt monte‡ Populos .tuis *tentoriis* in — [t] יָצָא — tabernaculis ‖ ad
בְּאָהָלֶיךָ׃ 19 †עַמִּים הַר־יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי־
.arenæ *abscondita tecta* & , sugent marium affluentiā quia ;iustitiæ
צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל׃
,habitauit Leo sicut; Ghad faciens dilatare Benedict: dixit Ghad ad Et — tectos thesauros
20 †וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב גָּד כְּלָבִיא שָׁכֵן
quod sibi principium vidit Et .verticem etiam, brachium rapiet &
[v] רָאָה — וְטָרַף זְרוֹעַ אַף־קָדְקֹד׃ 21 †[u]וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ כִּי־ — †esset ‖ cum principibus
DOMINI iustitiā : populi *capitibus*‖ venit &, tecti legislatoris pars † ibi
שָׁם חֶלְקַת מְחֹקֵק סָפוּן [x]וַיֵּתֵא רָאשֵׁי עָם צִדְקַת יְהוָה
.Israel cum eius iudicia &, fecit — [x] אֵתָה —
עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם־יִשְׂרָאֵל׃
.Basan è saltabit leonis catulus ‖Dan : dixit Dan ad Et — ‖ vt
22 †וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן־הַבָּשָׁן׃
benedictione plenus &, voluntate satur Naphtali: dixit Naphtali Et
[y] רָצָה — 23 †וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע [y]רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת — occidentem,
.posside meridiem &, *mare*: DOMINI
יְהוָה יָם וְדָרוֹם [z]יְרָשָׁה׃ — [z] יָרַשׁ — placens suis fratribus,
,*suorum fratrum acceptus* sit : Aser filiis præ Benedictus : dixit Aser ad Et
24 †וּלְאָשֵׁר אָמַר בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר יְהִי רְצוּי אֶחָיו
:tua calceamenta æs & , Ferrum .suum pedem oleo in tingens &
וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ׃ 25 †בַּרְזֶל וּנְחשֶׁת מִנְעָלֶךָ — ‖ est o Israel,
equitans , *recte* ô Deus sicut‖ Non .tua fortitudo tui dies sicut &
וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ׃ 26 †אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב
.cælos sua magnificētia in & , tui auxilium in cælos
שַׁחֲקִים בְּעֶזְרֶךָ [z]וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים׃
eiecit Et .seculi brachiis *desubter*‖ & , *orientis* Deus Habitaculum
27 †[a]מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ — [z] גָּאָה — est Deus ab initio ‖ sub
.Diſperde : dixit & , inimicum *tuis faciebus* à — [a] עֹז — facie tua
מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׃
,frumenti terrā ad Iahacob Oculus .solus cōfidenter Israel habitauit Et
28 †וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל־אֶרֶץ דָּגָן
.rorem stillabunt eius cæli etiam .*musti* & — vini.
[b] יָרַשׁ — וְתִירוֹשׁ אַף־שָׁמָיו יַעַרְפוּ־טָל׃
,DOMINO *in saluatus*‡ populo tu sicut quis , Israel *tua Beatitudines*
29 †אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם [c]נוֹשַׁע בַּיהוָה — [b] יָרֵשׁ — Beatus tu es ‡ qui seruatus es per Dominum,
,tibi tui inimici *mentiētur*‡ Et .tuæ excellētię gladius‖ qui &, tui auxilij scutū — [c] יֵשַׁע —
מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר־חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ ‖ est
.calcabis eorum excelsa super tu & — ‡ humiliabūtse
וְאַתָּה עַל־בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ׃

סכום פסוקי דספר בראשית אלף וחמש מאות
ושלשים וארבע וסימן אֵךְ לדוחציו ועל חרבך תחיה
ופרשיותיו יב אחאב סימן וסדריו מג ידידיה סימן
ואותיותיו דׄ אלפים ושלש מאות ותשעים וחמשה׃

סכום הפסוקים של ספר ויקרא שמנה מאות וחמשים
ותשעה וסימן נטף וחציו והנוגע בבשר הזב עח
עוה׃

סכום פסוקי דספר במדבר סיני אלף ומאתים ושמנים
ושמנה וסימן ארפח וחציו והיה האיש אשר אבחר
בו מטהו יפרח וסדריו לבׄסא וסדריו כח/ופרשיותיו
עשרה׃

סכום פסוקי דספר אלה הדברים תשע מאות וחמשים
וחמשה וסימן הנץ וחציו ועשית על פי הדבר
ופרשיותיו עשר וסדריו כׄז׃סכום פסוקי של חומשי
תורה חמשת אלפים ומאתי׳ וארבעים וחמשה׃

.eorum memoriam homine ex faciam ceſſare ;eos *Exterminabo* ,Dixi
26 †אָמַרְתִּי [b]אַפְאִיהֶם אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם׃ diſpergã eos per angulos
,eorũ hoſtes ſe abalienarẽt forte ne,timerẽ inimici *indignationem* Niſi b פְּאָה
27 †לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוֹר פֶּן־[c]יְנַכְּרוּ צָרֵימוֹ iram
.hoc totũ eſt operat[g] DOMINVS nõ &,excelſa noſtra Man[o] ,dicerẽt forte ne c צור
פֶּן־וֹאמְרוּ יָדֵנוּ [d]רָמָה וְלֹא יְהוָה פָּעַל כָּל־זֹאת׃ d רום
.intelligentia eis in ‖ non & ,*ipſi* conſiliis petiens gens Quia ſunt ‖ eſt
28 †כִּי־גוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה׃ nouiſſimum
.*ſuo nouiſſimo* intelligerent;hoc intelligerent ,eſſent ſapientes Vtinam ſuum.
29 †לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת [c]יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם׃ c בין
,millia decẽ fugaſſent duo & ,mille vnus fuiſſet perſecutus Quomodo d נום
30 †אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם [f]יָנִיסוּ רְבָבָה niſi de[e] eorũ
? eos *concluſiſſet* DOMINVS & ,*eos vendidiſſet eorum petra quia non ſi* dediſſet eos,
אִם־לֹא כִּי־צוּרָם מְכָרָם וַיהוָה הִסְגִּירָם׃ tradere fe-
.iudices‡ noſtri inimici & :*eorum petra ,noſtra petra ſicut* ‖non Quia ciſſet
31 †כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְלִלִים׃ ‖ eſt ſicut de[e]
.eorum vuæ ,Hamorah *aruis* ex & ;eorum vitis ‡ Sedom vite ex Quia noſter, deus
32 †כִּי מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה עֲנָבֵמוֹ eorum,
.eis† amari botri , veneni vuæ ‡ fuerunt
עִנְּבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ׃ ‡ eſt
.crudele aſpidum *caput* & ;eorum vinum ,draconum Venenum vitibus
33 †חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר׃ † ſunt
‡meis theſauris in ſigillatum ,me apud *reconditum ipſum* Nonne venenum
34 †הֲלוֹא־הוּא כָּמֻס עִמָּדִי חָתוּם בַּאֲצְרֹתָי׃ abſcõditũ eſt
propinquus quia : corũ pes nutabit ‖tẽpore in,retributio &,vltio *Mihi*
35 †לִי־נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב Mea eſt ‖quo
: eis futura *feſtinat*‡ & ,eorum *exitij* dies mali euentus ‡ feſtinant
יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדוֹת לָמוֹ׃ quæ ſunt
:eũ pœnitebit ſuos ſeruos ſup&,ſuũ populũ DOMINVS iudicabit Quia g חוש
36 †כִּי־[h]יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנֶחָם h דון
.derelictum & *ferratum nihil* &,manus abierit quòd videbit quia non eſſe clau
כִּי יִרְאֶה כִּי־אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב׃ ſum
?eam *in ſperauerunt petra*,corum dij Vbi, dicet Et Deus in quo
37 †וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר [i]חָסָיוּ בּוֹ׃ ſperauerunt?
.corũ libaminis vinũ *bibent* , *comedent* eorũ ſacrificiorũ adipem Qui i חסה
38 †אֲשֶׁר חֵלֶב זִבְחֵימוֹ יֹאכֵלוּ [k]יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם comedebant
.abſconſio vos ſuper ſit .vobis auxilientur & , ſurgant bibebant k שתה
יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם [l]יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה׃ l היה
Ego .mecum dij ‖non & ,*ipſe* ego ego quòd nunc Videte ſum ‖ ſunt
39 †רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי
mea manu de‖non & ,ſanabo ego & ,tranſfixi :faciã viuere & , faciã mori ‖ eſt
מָמִית [m]וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי m מות
.eruens
מַצִּיל׃ n נצל
.ſeculum in ego *Viuens*,dicam &,meam manũ cælos ad leuabo Nam
40 †כִּי־[o]אֶשָּׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי [p]חַי אָנֹכִי לְעֹלָם׃ o נשא p חיה
:mea manus iudiciũ *in* apprehẽderit &:mei gladij *fulgur acui* Si acuero aciem
41 †אִם־[q]שַׁנּוֹתִי בָּרָק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי q שנן
.*rependam* me habẽtibus odio &,meis *angustiationibus* vltionẽ reddam hoſtibus
אָשִׁיב נָקָם [s]לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם׃ reddam.
,carnem *comedet* meus gladius &,ſanguine ex meas ſagittas faciã Inebriare r שוב s צור
42 †אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר deuorabit
.inimici *nudationum*‖ capite à captiuitatem & , occiſi *ſanguine de*
מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב׃ propter ſan-
,vindicabit ſuorũ ſeruorũ ſanguinem quia,eius populũ gẽtes *Perſonate* guinem
43 †הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם־[t]עֲבָדָיו יִקּוֹם ‖ vltionum
.*ſui populi ipſius humo* propitiabitur &,ſuis *angustiatoribus* reddet vindictã & Laudate
וְנָקַם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ׃ t נקם
ipſius cantici verba omnia eſt locutus &, Moſeh venit Et hoſtibus
44 †וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת terræ ſuæ po
.Nun filij Iehoſuah &,huius populi auribus in pulo ſuo.
בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן׃
omnem ad iſta verba omnia loqui Moſeh *conſummauit* Et finiuit
45 †וַיְכַל מֹשֶׁה [u]לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־ u כלה
omnia ad veſtrum cor Ponite,eos ad dixit Et .Iſrael
46 †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם [x]שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל־ x שום
ea præcipiatis *quòd* ,hodie *vos in* teſtificor ego quæ , verba vobis vt
עֵדוֹת [y]אֲשֶׁר אָנֹכִי [z]מֵעִיד בָּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת־ y עוד z צוה
.iſtius legis verba omnia *faciendum ad* ,*cuſtodiendũ ad*, veſtris filiis vt cuſtodiãt,
בְּנֵיכֶם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃ vt faciant
,veſtra vita *ipſum quoniam*‖, vobis à *ipſum* inane verbum non Quia eſt ‖ ſed eſt
47 †כִּי לֹא־[a]דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי־הוּא חַיֵּיכֶם a ריק
vos quam , *humum* ſuper dies facietis prolongare iſto verbo in & terrã, ad quã
וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם tranſitis
.eam *poſſidendum ad illuc* Iarden *tranſeuntes* vt poſſideatis
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה [b]לְרִשְׁתָּהּ׃ b ירש

: dicendo ,ipſius diei corpore in Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
48 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר׃ antequam
‡ *transituum* terra in ‖ qui , Nebo monte, iſtum Habarim‡ montem in Aſcende morereturꝰ.
49 †עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר־נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
† eſt contra quam Chenahan terram vide & ;Ierecho *facies* *ſuper* † qui , Moab cum
מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־[c]פְּנֵי יְרֵחוֹ וּרְאֵה אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר c פנה
do .*apprehenſionem* in Iſrael filiis *dans* ego ‖ hæreditatẽ.
אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַאֲחֻזָּה׃ ad quẽ aſcendis,
ad *colligẽris* & , *illuc aſcendens* *tu* *quem* monte in morieris Et te congrega-
50 †וּמֻת [d]בָּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹלֶה שָׁמָּה וְהֵאָסֵף אֶל־ bis
, monte Hor in tuus frater Aharõ eſt mortuus quẽadmodũ ,tuos populos d מות
עַמֶּיךָ כַּאֲשֶׁר [d]מֵת אַהֲרֹן אָחִיךָ בְּהֹר הָהָר congregauit
me in eſtis præuaricati quod *Super* ‖ .ſuos populos ad *eſt collectus* & Eo
51 †עַל [e]אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי ‖ se
quòd *ſuper* ,Sin deſerti Cades iurgij aquis in , Iſrael filiorum medio in eo
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [e]בְּמֵי־[f]מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־צִן עַל אֲשֶׁר f מים e רוב
.Iſrael filiorum medio in me ſanctificaſtis non
לֹא־קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
†Sed *ad* ingredieris non *illuc* &,terram videbis regione è *Quoniam*†
52 †כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל־ do
.Iſrael filiis *dans* ego quam ,terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXXIII. לג

Dei vir Moſeh benedixit qua , benedictio hæc Et
1 †וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־ antequam
Sinai de DOMINVS :dixit Et .*ſuæ mortis facies ad* , Iſrael filiis morereturꝰ.
2 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ׃ †וַיֹּאמַר יְהוָה מִסִּינַי cum
millibus decẽ à venit &, Paran mõte è Illuxit .eis Schir è eſt ortus&, venit
בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ [a]הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה [b]מִרְבְבֹת a יפע b רבב
.eis lex *ignis* eius dextera à .*ſanctitatis* ſanctorum.
קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ׃ ignea
ſunt cõiun cti†ipſi &:*tua manu in* ei[o] ſancti omnes:populos diligit Etiam ſunt in poteſtate tua,
3 †אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל־קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ וְהֵם [c]חָכּוּ c חכה
.tuis eloquiis de *feret* , tuum pedem ad †qui accipient
לְרַגְלֶךָ [d]יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ׃ d נשא
.Iahacob *concioni* hæreditatem ;Moſeh nobis præcepit Legem cõgregationi
4 †תּוֹרָה צִוָּה־לָנוּ מֹשֶׁה [f]מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב׃ e צוה f ירש
virgæ patriter ,populi capita ſe *colligendo in*†, rex *rectitudine*‖ in fuit Et ‖ Iſrael
5 †וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי quando con-
.*numerus eius viri*‖ ſint &,moriatur nõ &,Reuben Viuat .Iſrael gregauerunt
6 יִשְׂרָאֵל׃ g †יְחִי רְאוּבֵן וְאַל־[h]יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר׃ * tribus
,Iehudah vocem DOMINE Audi : dixit Et . Iehudah ipſi *hoc*‡ Et nec ‡populi
7 †וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה eius numera
,ei[o] *anguſtiatoribus*‖ abauxiliũ&,*ei cõtẽdit* *ei[o] man[o]* :eũ *introduces* ſuũ populũ ad& biles.
וְאֶל־עַמּוֹ [i]תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר [k]מִצָּרָיו g חיה h מות
tuæ *illuminationes*†&,tuæ Perfectiones : dixit Leui ad Et .eris ‡hæc introduc
8 תִּהְיֶה׃ †וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ *cõtẽdẽt ſibi,
super‡eum feciſti contendere ;*tentatione*‖ in *eũ* tentaſti quem , tuo *pio*‡ viro † ‖ hoſtibus
לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר [m]נִסִּיתוֹ בְּמַסָּה [n]תְּרִיבֵהוּ עַל־ i בוא k צור
;eum vidi Non,ſuę matri &,ſuo patri *Dicens** .contentionis aquas †doctrinæ
9 †מְרִיבָה׃ †הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו l תמם
custodierũt quia;cognouit nõ ſuos filios &, agnouit non ſuos fratres & † erunt
וְאֶת־אֶחָיו לֹא [o]הִכִּיר וְאֶת־בָּנָיו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ ‡miſericordi
.ſeruabunt tuum pactum &,tuum *dictũ* † ‖ loco tenta-
אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ׃ tionis,
ponent .Iſrael tuam legem & Iahacob tua iudicia Docebunt ‡ iuxta
10 †יוֹרוּ [p]מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל [q]יָשִׂימוּ m נסה n ריב
.tuum altare ſuper *conſumptum* † &,*tuo naſo*† in ſuffitum * Qui dicit
קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ וְכָלִיל עַל־[r]מִזְבְּחֶךָ׃ o נבר
Tranſfige .*velis*‖ eius manuum *opus*‡ &,eius *virtuti* DOMINE Benedic eloquium
11 †בָּרֵךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה מְחַץ p ירה q שום
.ſurgant ne ,eum habentium odio &,eius *inſurgentiũ*‡ lumbos ‡ narib[o] tuis,
מָתְנַיִם [s]קָמָיו וּמְשַׂנְאָיו מִן־יְקוּמוּן׃ † holocauſtũ
tegens ,eum *ſuper fiducia in*† habitabit DOMINI Dilectus:dixit Biniamin Ad ſubſtantiæ
12 †לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְהוָה יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף ‡in opere
.habitauit eius humeros inter & ,die tota eum *ſuper* ‖complaceas.
עָלָיו כָּל־הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן׃ ‡inimicorum
delicia de , eius terra DOMINI‖ Benedicta : dixit Ioſeph ad Et r קום
13 †וּלְיוֹסֵף אָמַר מְבֹרֶכֶת יְהוָה אַרְצוֹ מֶמֶג † confidenter
: deorſum cubante voragine de &,rore de,cælorum iuxta
שָׁמַיִם מִטָּל וּמִתְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת׃ ‖à Domino
.lunarum *eiectionis delicia de*‡ & , ſolis *prouentuum delicia* de Et delicatis
14 †וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שֶׁמֶשׁ וּמִמֶּגֶד גֶּרֶשׁ יְרָחִים׃ delicatis fru-
·ſeculi collium *delicia* de & , *orientis* montium *capite* de Et ctibus
15 †וּמֵרֹאשׁ הָרְרֵי־קֶדֶם וּמִמֶּגֶד גִּבְעוֹת עוֹלָם׃ ‡ de delicatis
fructibus ma
turis
vertice
orientalium,
delicatis

mala me inuenerũt, *meo interiori* in meus Deus ‡nõ *quòd super* Nonne .illa
הַהִוא הֲלֹא עַל כִּי־אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת
illa die in *meas facies* abscondam abscõdendo ego Et ?hæc
הָאֵלֶּה׃ 18 †וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא
.alienos deos ad se conuertit quia : fecit quod malum omne *super*
עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃
filios illud doce &, istud canticum vobis scribite nunc Et
19 †וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָה אֶת־בְּנֵי־
istud canticum mihi sit vt ; illorum ore in illud pone :Israel
יִשְׂרָאֵל שִׂימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת
humum in eum introducam Quia .Israel filios *in*†testem in
לְעֵד בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 20 †כִּי־אֲבִיאֶנּוּ אֶל־הָאֲדָמָה
,saturabit &, comedet &, melle & lacte fluente, eius patribus iuraui quam‡
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָיו זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע
; *eis seruient* & ,alienos deos ad se cõuertet &, se impinguabit &
וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבָדוּם
.meum pactum faciet irritum &, me *irritabunt* &
וְנִאֲצוּנִי וְהֵפֵר אֶת־בְּרִיתִי׃
respondebit ‡ &, angustiæ &, multa mala eum inuenerint cùm erit Et
21 †וְהָיָה כִּי־תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה
ore ab *tradetur oblionioni* ‡non quia ,*testem* †in , *eius facies ad* istud canticum
הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי
,hodie *faciens* ipse *quod* , eius *figmentum* noui nam .ei⁹ seminis
זַרְעוֹ כִּי יְדַעְתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם
.iuraui quam terram in eum introducam antequam
בְּטֶרֶם אֲבִיאֶנּוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבָּעְתִּי׃
illud docuit & , ipsa die in istud canticum Mosen scripsit Et
22 †וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וַיְלַמְּדָהּ
:dixit &, Nun filio Iehosuah præcepit Et .Israel filios
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 23 †וַיְצַו [a]אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיֹּאמֶר
in Israel filios introduces tu quia :esto robust⁹ & esto Fortis
חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
.tecum ero ego & ; eis iuraui quam‡ terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ׃
iſtius legis verba ſcribere Moſeh *conſummare ſicut* fuit Et
24 †וַיְהִי [b]כְּכַלּוֹת [c]מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
Leuitis Moſeh præcepit Et :ea *perficere ad vſque* libro *ſuper*
עַל־סֵפֶר עַד [d]תֻּמָּם׃ 25 †וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם
:dicendo DOMINI fœderis arcam portantibus
נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר׃
arcæ latere ex eum *ponetis* & , iſtius legis librum *Capiendo*
26 †לָקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן
.teſtem in te *in* ibi ſit & , veſtri Dei DOMINI fœderis
בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שָׁם בְּךָ לְעֵד׃
.duram tuam ceruicem & , tuam rebellionẽ noui ego Quia
27 †כִּי אָנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת־[e]מִרְיְךָ וְאֶת־עָרְפְּךָ הַקָּשֶׁה
,DOMINO *cum fuiſtis* ‡ rebelles hodie vobiſcũ viuente me adhuc *in* En
הֵן בְּעוֹדֶנִּי [f]חַי עִמָּכֶם הַיּוֹם מַמְרִים הֱיִתֶם עִם־יְהוָה
omnes me ad Congregate . *meam mortem poſt quia etiam* &
וְאַף כִּי־אַחֲרֵי מוֹתִי׃ 28 †הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־
eorũ auribus in loquar &; veſtros præfectos &, veſtrarũ *virgarũ* ſeniores
זִקְנֵי שִׁבְטֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם וַאֲדַבְּרָה בְאָזְנֵיהֶם אֵת
.terram & , cælos , eos *in conteſtabor* ‡ & , iſta verba
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָעִידָה בָם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃
,†corrumpetis corrũpendo quia , *me mori poſt* noui Quoniam
29 †כִּי יָדַעְתִּי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי־הַשְׁחֵת תַּשְׁחִתוּן
malum *vos vocabit* & : vobis præcepi quam via de recedetis &
וְסַרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר [g][h]צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקָרְאָת אֶתְכֶם הָרָעָה
,DOMINI oculis in malum feceritis *cùm* , dierum nouiſſimo in
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
.veſtrarum manuum opere *in* eum *cõcitando*
לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם׃
verba Iſrael *concionis* omnis auribus in Moſeh eſt locutus Et
30 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל־[i]קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי
.ipſa *perfici ad vſque* huius cantici
הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד [k]תֻּמָּם׃

CAP. XXXII. לב

.mei oris eloquia terra audiat & : loquar & , cæli auribus Percipite
1 †הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי׃
imbres ‡ vt : meum *dictũ* †ros vt fluet; mea *aſſumptio* ‖ pluuia vt Stillabit
2 †יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי [a]תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי כִּשְׂעִירִם
.herbam ſuper ſtillæ vt & , germen ſuper
עֲלֵי־דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב׃
.noſtro Deo magnitudinẽ date : inuocabo DOMINI nomen Quia
3 †כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא [b]הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ׃

Dei ‡ eſt Deus : iudicium eius viæ omnes nam ; *eius* opus ‡ perfectum Petra
[c]צ רבתי
‡ eſt eſt
4 †הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל
.*ipſe* rectus & iuſtus ; iniquitas ‖ non & , veritas
אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא׃
.*contorta* † & , peruerſa generatio , eorũ macula , eius filij nõ *ſibi Corrupit*
5 †שִׁחֵת לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם [c]דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל׃
Corruperunt ſe † praua.
‡ ſapiens non & , *ingrate* * populе , iſtud *retribuetis* ‡ DOMINO Nunquid
[c]פָּתַל
‡ retribues
6 †הַליהוה תִּגְמְלוּ־זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם
* ſtulte,
:te fi[illegible]it & , te fecit ipſe , *tui acquiſitor* † , tuus pater ipſe ‡ Nonne
ח רבתי
‡ eſt
† qui poſſe-dit te, ‖ formauit
הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ [d]קָנֶךָ הוּא עָשְׂךָ [e]וַיְכֹנְנֶךָ׃
.generationis &, gen[illegible]is annos intelligite, ſeculi dierum Memento
7 †זְכֹר [e]יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת [f]דֹּר־וָדֹר
: tibi dicent &, tuos ſenes; tibi annũciabit &, tuũ patrẽ interroga
שְׁאַל אָבִיךָ [g]וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ־לָךְ׃
,*hominis* ‖ filios *eum faciendo* ‡ ſeparare *in* † , gẽtes excelſus *faciendo* ‡ hæreditare In
8 †בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם
.Iſrael filiorum numerum *ad* ‡ populorũ terminos ſtatuit
יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.eius *hæreditatis funiculus* ‡ Iahacob, eius populus DOMINI pars Quia
9 †כִּי חֵלֶק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ׃
.*ſolitudinis vlulatus vaſtitate* in & , deſerti terra in eum *Inuenet* ‖
10 †יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר [h]וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן
.ſui oculi pupillam vt, eũ *cuſtodiet* † , eum *faciet* intelligere , eũ *faciet* ‡ circuite
יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֵהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ׃
,ſuas alas *expãdet* : *ſe motitabit* ‖ ſuos pullos ſuper , ſuũ nidũ *excitabit* ‡ aquila Vt
11 †כְּנֶשֶׁר [i]יָעִיר [k]קִנּוֹ עַל־גּוֹזָלָיו יְרַחֵף יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו
.ſuam alam ſuper eum *portabit* ‡ , eum *accipiet*
יִקָּחֵהוּ [l]יִשָּׂאֵהוּ עַל־אֶבְרָתוֹ׃
.alienigenæ Deus eo cum ‖ non &, eum *ducet* ſolus DOMINVS
12 †יְהוָה בָּדָד [m]יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר׃
,agri *prouentus* ‡ comedit & , terræ excelſa ſuper eum fecit Equitare
13 †יַרְכִּבֵהוּ עַל־בָּמֳתֵי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי
.petræ ſilice è oleum & , petra è mel eũ fecit ſugere &
[n]וַינִקֵהוּ דְּבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר׃
arietes &, agnorum adipe cum , *ouis* lac & , *bouis* Butyrum
14 †חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן עִם־חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים
vuæ ſanguinem & , tritici *renum* † adipe cum hircos &, Baſan filios
בְּנֵי־בָשָׁן וַעְתּוּדִים עִם־חֵלֶב [o]כִּלְיוֹת [p]חִטָּה וְדַם־[q]עֵנָב
.merum *bibes*
תִּשְׁתֶּה־חָמֶר׃
,operuiſti, fuiſti ĩcraſſat⁹, fuiſti impĩguat⁹, calcitrauit &, *rect⁹* eſt impĩguat⁹ Et
15 †וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ [r]עָבִיתָ כָּשִׂיתָ
.ſuæ ſalutis *petram vilipẽdit* &, eũ fecit ‖ Deum dereliquit &
[s]וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צ֫וּר [t]יְשׁוּעָתוֹ׃
.eum iritauerunt *abominationibus in* , extraneos *in* ‡ eũ fecerunt Zelare
16 †יַקְנִאֻהוּ [v]בְּזָרִים בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֻהוּ׃
* nouis ; *eos* nouerunt non ‡ diis , deo non , dęmoniis Sacrificauerunt
17 †יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם חֲדָשִׁים
.veſtri patres *eos exhorruerunt* non ‖ , venerũt propinquo de
מִקָּרֹב בָּאוּ לֹא שְׂעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם׃
.*te parturientis* † Dei *trades obliuioni* ‖ & ; *obliuiſceris* ‡ , te genuit Petra *
18 †צ֫וּר יְלָדְךָ [x]תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵל [y]מְחֹלְלֶךָ׃
.ſuas filias &, ſuos filios ‡ *indignatiõe* pręreprobauit ‖ &, DOMINVS vidit Et
19 †[z]וַיַּרְא יְהוָה וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו׃
.eorũ *noniſſimum* * quid videbo , eis ab *meas facies* ‖ Abſcondam : dixit Et
20 †וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם
.*eis in fides* non † filij : *ipſi* ‡ peruerſitatũ generatio nam
כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא־אֱמֶן בָּם׃
:ſuis vanitatibus in me *concitarunt*; Deo non ‖ in me fecerunt zelare Ipſi
21 †הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא־אֵל כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם
.eos faciam iraſci *ingrata* ‡ gente in : *populo* non *in* ‡ eos faciam zelare ego &
וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא־עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃
:inferiorẽ *voraginẽ* * ad vſq; ardebit &, meo furore in eſt ſucceſſus ignis Quia
22 †כִּי־אֵשׁ קָדְחָה בְאַפִּי וַתִּיקַד עַד־שְׁאוֹל תַּחְתִּית
.montium fundamenta inflãmabit &, eius *productionẽ* & , terram *peredet* ‖ &
וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבֻלָּהּ וַתְּלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים׃
.eis in conſumam meas ſagittas, mala eos ſuper Addam
23 †אַסְפֶּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חִצַּי אֲכַלֶּה־בָּם׃
animalium dentem &: am aro *excidio* & , *pruna* ‖ comeſti &, fame Combuſti
24 †[a]מְזֵי רָעָב וּלְחֻמֵי רֶשֶׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן־בְּהֵמוֹת
.terræ ſerpentium veneno cum eos in mittam
אֲשַׁלַּח־בָּם עִם־חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃
etiam , *electum* ‖ etiam , terror *conclaumbus* à & , gladius orbabit *extra* Ab
25 †מִחוּץ תְּשַׁכֵּל־חָרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם־בָּחוּר גַּם־
.*caniciei* viro cum lacteatem , virginem
בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שֵׂיבָה׃

[a] מִזָּה
Foris in cubiculis ‖ iuuenem, cano.

omnia facies &, DOMINI *voce in* obedies &, reuerteris tu Et voti
8 †וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־ præcipio
.hodie tibi *præcipiens* ego quæ , eius præcepta
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
opere omni in tuus Deus DOMINVS te *superesse* faciet Et abundare
9 וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׀ °† בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ
tuę *humi* ‡ fructu in & ,tui aĩalis fructu in ,tuę vẽtris fructu in ,*tuæ manus* manuum
פְּרִי־בִטְנְךָ ׀ וּבְפְרִי בְהֶמְתְּךָ ׀ וּבְפְרִי אַדְמָתְךָ tuarum,
,bonum in te ſuper *gaudendum ad* DOMINVS reuertetur quia .bonũ in ‡ terræ
לְטוֹבָה כִּי ׀ יָשׁוּב יְהוָה לָשׂוּשׂ עָלֶיךָ לְטוֹב
audieris Cùm† .tuos patres ſuper eſt gauiſus quemadmodum
10 כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה ׀ Si obedieris
ſcripta eius ſtatuta &,eius præcepta *cuſtodiendum ad*,tui Dei DOMINI *voce in* voci
לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה vt cuſtodias
tuum Deum DOMINVM ad fueris reuerſus *cùm* ,huius legis libro in ſi
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
:tua anima tota in & , tuo corde toto in
בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ ׃
mirabile non ,hodie tibi *præcipiens* ego quod hoc præceptum Quia præcipio
11 †כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלֵאת occultum eſt
.*dicendũ ad ipſum cælo* in Non .*illud* ‡ longinquum neque,te à *illud* ‡ eſt ;
הִוא מִמְּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִוא׃ cælo eſt vt
12 †לֹא בַשָּׁמַיִם הִוא לֵאמֹר dicas,
,illud nos faciet audire &,nobis illud capiet&,cęlũ in nobis aſcẽdet Quis ‖ pro
מִי יַעֲלֶה־לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ
trãſibit Quis ,*dicendum ad*, *illud maris tranſitu à* Neque ‖ illud faciemus& trans mare
וְנַעֲשֶׂנָּה׃ eſt, vt dicas
13 †וְלֹא־מֵעֵבֶר לַיָּם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר־ ‡ pro
,illud nos faciet audire & , nobis illud accipiet & ,*maris tranſitum ad* nobis ‡ trans mare,
לָנוּ אֶל־עֵבֶר הַיָּם וְיִקָּחֶהָ ׀ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ ‖ illud faciemus &
,tuo ore in ,valde verbum *te ad* ‡ propinquum Quia
וְנַעֲשֶׂנָּה׃ Sed
14 †כִּי־קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ † eſt tibi
hodie *tuas facies ad* ‡ dedi , Vide .*illud faciendum ad* ‖ , tuo corde in & ‖ vt facias
וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂתוֹ׃ ‡ coram te
15 †רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם vitam,
.malum & ,mortem & ,bonum & , *vitas*
אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע׃ præcipio
DOMINVM *amandum ad* , hodie tibi *præcipiens* ego Quia vt diligas
16 †אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
,ei⁹ ſtatuta &,ei⁹ præcepta *cuſtodiendum ad* &,ei⁹ viis in *ambulandum ad*,tuũ Deũ vt ambules
אֱלֹהֶיךָ ׀ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו vt cuſtodias
tu⁹ De⁹ DOMINVS tibi benedicet &,multiplicaberis &,viues&:ei⁹ iudicia& ‡ hálach
וּמִשְׁפָּטָיו וְחָיִיתָ וְרָבִיתָ וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ad quam in-
.eam *poſſidendum ad illuc ingrediens tu quam* terram in grederis vt
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה ‡ לְרִשְׁתָּהּ׃ poſſideas
17 †וְאִם־יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדַּחְתָּ ‡ yrsh
,te propulſaueris & , audieris non & , tuum cor ſe auerterit ſi Et alienis,
:*eis ſeruieris* & , *alis* Diis te incuruaueris & colueris eos:
18 †הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן לֹא־תַאֲרִיכֻן ‖ shchh
illuc intrandum ad , Iarden *tranſiens* tu quam ‖ , *humum* ſuper dies tibi ‡ peribis;
יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה ‖ prolongabis
& , cælos hodie *vos in ſum Conteſtatus* .eam poſſidendũ ad ‡ nagad
19 †הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־ terram ‖ ad
: maledictionẽ &,benedictionẽ,*tuas facies ad* dedi mortẽ & , *vitas* , terram tranſis
הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה vt ingrediaris
diligendum Ad .tuum ſemen & ,tu viuas vt *vitis in eliges* &* Conteſtor vo
וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ׃ bis vitam
20 †לְאַהֲבָה coram te,
,*eo in adhęrendum ad* &,*eius voce in audiendũ ad*† ,tuũ Deum DOMINVM *elige ergò
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה־בוֹ vitam
,*humum* ſuper manendum ad,tuorũ dierũ lõgitudo &,tua vita lipſe quia vt diligas
כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ ‡ לָשֶׁבֶת עַל־הָאֲדָמָה †vt obedias
,Iahacob &, Iſchac, Abraham,tuis patribus DOMINVS iurauit quam ‡ voci eius,
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב adhæreas
eis *dandum ad* ‡ ſuper ei, ‖ eſt
נָתַן לָהֶם׃ vt daret terram,

CAP. XXXI. לא

omnem ad iſta verba eſt locutus & , Moſeh *iuit* Et perrexit
1 †וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־
annorum viginti & centum Filius : eos ad dixit Et .Iſrael Vir
יִשְׂרָאֵל׃ ſum
2 †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן־מֵאָה ‡ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה possum
dixit DOMINVS &:ingredi & egredi amplius *potero* non ,hodie *ego* ‡ vcl
אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא־ ‡ אוּכַל עוֹד ‖ לָצֵאת וְלָבוֹא וַיהוָה ‖ vaiza
.iſtum Iarden tranſibis Non,me ad
אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃
diſperdet ipſe ;*tuas facies ad tranſiens* ipſe tuus Deus DOMINVS tranſit ante
3 †יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא ׀ עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא־יַשְׁמִיד te

qui vestri filij, posterior generatio dicet Et .istius legis

22 הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃ †וְאָמַר הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר
:longinqua terra è veniet qui, alienigena &; vos post à surgent

יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהַנָּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה
quibus, eius infirmitates &, huius terræ percussiones videbunt &

וְרָאוּ אֶת־מַכּוֹת הָאָרֶץ הַהִוא וְאֶת־[s]תַּחֲלֻאֶיהָ אֲשֶׁר־
combustionis *sale &*, *Sulphure* .*ea in* DOMINVS fecit ægrotare

[s] נִכְוַת חֲלַת
Ob sulphur, & salem

23 חָלָה יְהוָה בָּהּ׃ †גָּפְרִית וּמֶלַח שְׂרֵפָה
omnis ea in ascendet neque, germinabit neque, feretur nō eius terra omnis

כָּל־אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִחַ וְלֹא־יַעֲלֶה בָהּ כָּל־
,Seboim &, Admah, Hamorah &, Sedom subuersionem secundum, herba

עֵשֶׂב כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַדְמָה וּצְבוֹיִם
.*suo feruore* in &, suo *naso* in DOMINVS subuertit quas

[t] צבוים

אֲשֶׁר הָפַךְ יְהוָה בְּאַפּוֹ [u]וּבַחֲמָתוֹ׃
sic DOMINVS fecit quid *Super*: gentes omnes dicent Et

24 †וְאָמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה
Super: dicent Et ? huius magni *nasi* ira* Quæ : huic terræ

לָאָרֶץ הַזֹּאת מֶה חֲרִי הָאַף הַגָּדוֹל הַזֶּה׃ †וְאָמְרוּ עַל
quod, suorum patrum Dei DOMINI pactum dereliquerunt quod

25 אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר
.Aegypti terra è eos *ipsum educendo in*, eis cum *excidit*

כָּרַת עִמָּם [x]בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
, eis se incuruauerunt &, *alienis* *diis* *seruierunt* &, iuerunt Et

26 †וַיֵּלְכוּ וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים [y]וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
.eis est impartitus *non** &, *eos* nouerunt non *quos* *diis*

אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם׃
eam super *adducendū ad*, ipsam terram in DOMINI *nasus* est iratus Et

27 [z]†וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּאָרֶץ הַהִוא לְהָבִיא עָלֶיהָ
.hoc libro in scriptam maledictionem omnem

אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה׃
è terra ira [z] חָרָה

feruore in &, furore in eorū *humo de*super DOMINVS eos extirpauit Et

28 [a]†וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אַדְמָתָם בְּאַף וּבְחֵמָה
diem secundum, aliam terram in eos fecit proiicere &; magna ira *in* &

[a] נָתַשׁ

וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיַּשְׁלִכֵם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם
† Quæ *sunt ,nobis, reuelata &, nostro Deo DOMINO* abscondita† .hanc

29 הַזֶּה׃ †הַנִּסְתָּרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ
vt faciamus legis verba omnia *faciendum ad*, seculum in vsque, nostris filiis &

[i] נקודות בתורה

וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה
.huius

הַזֹּאת׃

CAP. XXX. ל

, benedictio, hæc *verba* omnia te super venerint cùm erit Et

1 †וְהָיָה כִי־יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה
tuum cor ad te reduxeris &, *tuas facies ad* dedi quam, maledictio &

coram te, [a] שוב

וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ [a]וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ
.*illuc* tuus Deus DOMINVS te expulit *quo*, gentibus omnibus in

ad quas

בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר [b]הִדִּיחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה׃ [b] נָדַח
, eius *voce in* obedieris &, tuū Deū DOMINVM ad vsq; fueris cōuersus Et

voci

2 †וְשַׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ [c]בְּקֹלוֹ [c] קול
toto in tui filij & tu, hodie tibi *præcipiens* ego quæ omnia secundum

præcipio

כְּכֹל אֲשֶׁר־אָנֹכִי [d]מְצַוְּךָ הַיּוֹם אַתָּה וּבָנֶיךָ בְּכָל־ [d] צוה
tuus Deus DOMINVS reducet Et :tua anima tota in &, tuo corde

לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃ †וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ [e]אֶת־ [e] שוב
3 omnib⁹ ex te cōgregabit &, reducet &; tui miserebit &, tuā captiuitatē

שְׁבוּתְךָ [f]וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל־ [f] שבה
.*illuc* tuus Deus DOMINVS te fecit dispergere *quo*, populis

ad quos

הָעַמִּים אֲשֶׁר [g]הֱפִיצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה׃ [g] פוץ
te congregabit inde, cælorum extremo in tuus expulsus fuerit Si

4 †אִם־יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ
te faciet venire Et .te accipiet inde &, tuus Deus DOMINVS

5 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם [g]יִקָּחֶךָ׃ [h]†וְהֵבִיאֲךָ [g] לקח [h] בוא
, tui patres possederunt quam, terram ad tuus Deus DOMINVS

magis quàm patres tuos.

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ
.*tuis patribus præ* te multiplicabit &, tibi bene faciet &; eam possidebis &

[i] יטב [k] רבה

וְהֵיטִבְךָ [i]וְהִרְבְּךָ [k]מֵאֲבֹתֶיךָ׃ [l]וּמָל
cor &, tuum cor tuus Deus DOMINVS circuncidet Et

6 [l]†יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לְבָבְךָ וְאֶת־לְבַב
, tuo corde toto in tuum Deum DOMINVM diligendū ad, tui seminis

[l] מול

זַרְעֲךָ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ
.*tuas vitas* propter, tua anima tota in &

vitam tuam.

וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ לְמַעַן [m]חַיֶּיךָ׃ [m] חיה

maledictiones

super istas *execrationes* omnes tuus Deus DOMINVS dabit Et

7 †וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵת כָּל־[n]הָאָלוֹת הָאֵלֶּה עַל־ [n] אלה
. te sunt persecuti qui, te habentes odio super &, tuos inimicos

אֹיְבֶיךָ וְעַל־שֹׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ׃

vos feci ambulare Et .hanc diem ad vsque, *audiendum ad* aures & vt audiretis

5 וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ †[f]וָאוֹלֵךְ אֶתְכֶם [f] ילך
, vos de super vestra vestimēta inueterauerūt nō. deserto ī annis quadragita

אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא־בָלוּ שַׂלְמֹתֵיכֶם מֵעֲלֵיכֶם
.*tuum* pedem de super veterauit non *tuum* calceamentū &

vestrum vestrum.

וְנַעַלְךָ לֹא־בָלְתָה מֵעַל רַגְלֶךָ׃

sechar [h] שתה

vt ; bibistis non *siceram* &, vinum &; comedistis non Panem

6 †לֶחֶם לֹא אֲכַלְתֶּם וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא [h]שְׁתִיתֶם לְמַעַן
.vester Deus DOMINVS *ego* quòd, sciretis

sum

תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

, Chesbon rex Sichon est egressus &, istum locum ad veniſtis Et

בוא

7 [i]†וַתָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבּוֹן [i] בוא
.eos percussimus &, bellum ad nostrū occursum in Basan rex Ogh &

וְעוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתֵנוּ לַמִּלְחָמָה [k]וַנַּכֵּם׃ [k] נכה
hæreditatem in eam *dedimus* &, eorum terram cepimus Et

tradidimus

8 [l]†וַנִּקַּח אֶת־אַרְצָם וַנִּתְּנָהּ לְנַחֲלָה [l] לקח
.Menassitæ tribui dimidię &, Ghaditis &, Reubenitis

לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי׃

vt , ea *facietis* &, istius pacti verba *custodietis* Et

custodite facite

9 †וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
.estis facturi quæ, omnia intelligatis

statis coram Domino Deo vestro, duces vestri per tribus vestras

תַּשְׂכִּילוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃

DOMINI *facies ad*, vos omnes hodie *stantes* Vos

10 †אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה
, vestri præfecti &, vestri seniores, *vestrum tribum vestra capita*, *vestri* Dei

אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם
, *tuus peregrinus* &, vestrę vxores, *vestra Pubes* † .Israel vir omnis

11 כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃ †[m]טַפְּכֶם [n]נְשֵׁיכֶם [m] טף [n] גור
haurientem ad vsq; *tuorū* lignorū cæsore à, *tuorum* castrorum *interiori in* qui

וְגֵרְךָ

אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב
, tui Dei DOMINI pactum in *te transeundum* Ad .*tuas aquas*

aquā vestrā. Vt transeas † pangit

מֵימֶיךָ׃

12 †לְעָבְרְךָ בִּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאָלָתוֹ
.hodie tecum *excidens* tuus Deus DOMINVS quod, eius iuramentū in &

אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כֹּרֵת עִמְּךָ הַיּוֹם׃
tibi sit ipse &, populum in sibi hodie te statuat Vt

קום

13 †לְמַעַן [o]הָקִים אֹתְךָ הַיּוֹם לוֹ לְעָם וְהוּא יִהְיֶה־לְּךָ
iurauit quemadmodum &, tibi est locutus quemadmodum, Deum in

לֵאלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
vobiscum non Et .Iahacob &, Ischac, Abraham, tuis patribus

לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃

14 †וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם אָנֹכִי כֹּרֵת אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת־הָאָלָה הַזֹּאת׃
.istud iuramentum &, istud pactum *excidens* ego *vobis solis* tantùm pango

לְבַדְּכֶם אָנֹכִי כֹּרֵת אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת־הָאָלָה הַזֹּאת׃
facies ad hodie stans nobiscum hîc ipse est qui eo cum Quia

Sed coram Domino Deo nostro, est

15 †כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֶשְׁנֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לִפְנֵי
.hodie nobiscum hîc *ipse* non qui eo cum & ; *nostri* Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם׃
& ; Aegypti terra in habitauimus quòd, nostis vos Nam

16 †כִּי־אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֵת אֲשֶׁר־יָשַׁבְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵת
.transistis quas gentium *interiori in* transiuimus quòd per medium

אֲשֶׁר־עָבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם׃

idola

, lignum, earum *tornatilia* &, earum abominationes vidistis Et

17 [p]†וַתִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלֻּלֵיהֶם עֵץ [p] ראה
.eis cum † quæ, aurum &, argentum, lapidē & † sunt

וָאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם׃

tribus

, *virga* vel, familia vel, mulier vel, vir vobis in sit fortè Ne

18 †פֶּן־יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ־שֵׁבֶט
eundum ad , nostro Deo DOMINO *cum* à hodie *auertens* suum cor quæ auertat

† vt vadat ad colendum deos

אֲשֶׁר לְבָבוֹ פֹנֶה הַיּוֹם מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת
fructificans radix vobis in sit fortè ne, harum gentium *diis* *seruitum*

לַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פֶּן־יֵשׁ בָּכֶם שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה
execrationis verba ipse *audiendo in* erit Et .absynthium & , *caput* †

† venenum cùm audierit maledictionis si secundum cogitationē vt addat

19 וְרֹאשׁ וְלַעֲנָה׃ †וְהָיָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי הָאָלָה
cùm, mihi erit Pax: dicendo, suo corde in sibi benedixerit &, huius

הַזֹּאת וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ לֵאמֹר שָׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי
.sitiente cum ebriam *addendum ad*, ambulabo mei cordis *obstinatione in*

vult quod parcatur furor maledictio, † quæ ‡ est

[q] סלח

בִּשְׁרִרוּת [q]לִבִּי אֵלֵךְ לְמַעַן סְפוֹת הָרְוָה אֶת־הַצְּמֵאָה׃
nasus fumabit tunc quia, ei *parcere* DOMINVS *volet* Non

20 †לֹא־יֹאבֶה יְהוָה סְלַח־לוֹ כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף־
, *execratio* omnis eo in accubabit &, ipsum virum in eius zelus &, DOMINI

יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בָּאִישׁ הַהוּא וְרָבְצָה בּוֹ כָּל־הָאָלָה
sub de eius nomen DOMINVS delebit &: isto libro in ‡ scripta †

הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת
omnibus ab, malū ad DOMINVS eum faciet separare Et .cælis

maledictiones libro in scripti

21 הַשָּׁמָיִם׃ †וְהִבְדִּילוֹ יְהוָה לְרָעָה מִכֹּל
pacti *execrationes* omnes secundum, Israel tribubus

[r] אָלָה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בִּכְלֹל [r]אָלוֹת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר

כְּתֻבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא k יְרֵא
.tuum Deum DOMINVM istum
יְהוָה אֶת אֱלֹהֶיךָ׃
59 וְהִפְלָא יְהוָה אֶת־מַכֹּתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זַרְעֶךָ l
.stabiles & , malas infirmitates & ,stabiles &, magnas percussiones
מַכּוֹת גְּדֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת m וְחֹלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים׃
timuisti quarum , Aegypti ægritudinem omnem te in redire faciet Et
60 וְהֵשִׁיב בְּךָ אֵת כָּל־מַדְוֵה מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָגֹרְתָּ n
.te in adhærebunt & ;earum faciebus à
מִפָּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ׃
scripta † non quæ ,percussionē omnem &,infirmitatē omnem Etiam
61 גַּם כָּל־חֳלִי וְכָל־מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב
donec,te super DOMINV's eas faciet ascendere , huius legis libro in
בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת o יַעֲלֵם יְהוָה עָלֶיךָ עַד
fuistis quod eo pro ,parum viris in remanebitis Et .te disperdi
62 הִשָּׁמְדֶךָ׃ וְנִשְׁאַרְתֶּם בִּמְתֵי מְעָט תַּחַת אֲשֶׁר הֱיִיתֶם
DOMINI voce in audiuisti ;non quia : multitudinem in cælorū stellæ sicut
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם p לָרֹב כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה
DOMINVS est gauisus quemadmodum , erit Et .tui Dei
63 אֱלֹהֶיךָ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר־ q שָׂשׂ יְהוָה
gaudebit sic , vos multiplicando &, vobis bene faciendo vos super
עֲלֵיכֶם r לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יָשִׂישׂ
:vos delendo & vos perdendo, vos super DOMINVS
יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וְלַהֲשְׁמִיד אֶתְכֶם
,illuc ingrediens tu quam , humo desuper destrueminī †&
וְנִסַּחְתֶּם מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה
.eam possidendam ad
לְרִשְׁתָּהּ׃ s
extremo ab , populos omnes in DOMINVS te faciet dispergere Et
64 וֶהֱפִיצְךָ יְהוָה בְּכָל־הָעַמִּים מִקְצֵה t פוּץ
,alienos Deos ibi coles & ;terræ extremum ad vsque & terræ
הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
.lapidem & lignum , tui patres & , tu nosti non quos
אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּה אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ עֵץ וָאָבֶן׃
plantæ vole requies erit neque, requiescēs non ipsis gentibus in Et
65 וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא־יִהְיֶה u מָנוֹחַ לְכַף־ v נוּחַ
,oculorū deficientiā &,pauidū cor ibi tibi DOMINVS dabit Et .tui pedis
רַגְלֶךָ וְנָתַן יְהוָה לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם
;regione è tibi suspense tuæ vitæ erunt Et .animi mœstitiam &
וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ׃ 66 וְהָיוּ u חַיֶּיךָ תְּלָאִים לְךָ מִנֶּגֶד
.tua vita in credes non & , die & , nocte pauebis &
וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ׃
Quis , dices vesperā in Et ?vesperam dabit Quis , dices matutino In
67 בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי־יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי־
quod tuorum oculorū visio præ &, pauebis quo ,tui cordis pauore præ mane dabit
יִתֵּן בֹּקֶר מִפַּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תְּפָחָד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר
naubus in Aegyptum DOMINVS te faciet redire Et .videbis
68 תִּרְאֶה׃ וְהֵשִׁיבְךָ יְהוָה מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת
vemundabimini *& , eam videre vltra adiicies† non ,tibi dixi quam via in
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ x לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם
.acquirens ‡ non &, ancillas in & , seruos in tuis inimicis ibi
שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה׃

CAP. XXIX. כט

DOMINVS præcepit quod , pacti verba † Ista
1 אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
, pactum præter , Moab terra in Israel filiis cum excidendum ad ,Moseh
מֹשֶׁה לִכְרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית
.Choreb in eis cum excidit quod
אֲשֶׁר־כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב׃
Vos : eos ad dixit & , Israel omnem ad Moseh vocauit Et
2 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם
terra in vestris oculis in DOMINVS fecit quæ omnia vidistis
רְאִיתֶם a אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ
.eius terræ omni , eius seruis omnibus & , Pharaoh , Aegypti
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל־עֲבָדָיו וּלְכָל־אַרְצוֹ׃
portenta & , signa ; tui oculi viderunt quas , magnas Tentationes
3 הַמַּסֹּת b הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ c עֵינֶיךָ d הָאֹתֹת וְהַמֹּפְתִים
.ipsa magna
הַגְּדֹלִים הָהֵם׃
videndum ad oculos &, scīēdum ad, cor vobis DOMINVS dedit non Et
4 וְלֹא־נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב e לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת

† quæ ‡ sunt terribilem & ,gloriosum nomen timendum ad, isto libro in ‡ scripta †
k vt timeas יְרֵא
Diuidere faciet
נָכָה
perseuerātes, perseuerātes.
l חֳלָה
infirmitatem à quarum timuisti conspectu,
m שׁוּב
‡ tibi † est
עָלָה
o disperdaris. cum paucis, quam quam obediuistis voci
רַבַּב
p ‡ vestri.
שׂוּשׂ
q
יָטַב
r
† exterminabimini è terra, ad quā tu ingredieris, vt possideas.
יָרַשׁ
s
plantæ
נוּחַ
v
dolorem erit vita tua suspensa
חַיָּה
u
vitæ tuæ.
mane
propter pauorem ‖ & propter ea quæ videbūt oculi tui ‖ in
† iterū videbis
*quæres te vendere
יָסַף
‡ erit qui emat.

† quæ ‡ sunt terribilem & ,gloriosum nomen timendum ad, isto libro in ‡ scripta †
k יְרֵא
Diuidere faciet
נָכָה
perseuerātes, perseuerātes.
l חֳלָה
infirmitatem à quarum timuisti conspectu,
m שׁוּב
‡ tibi † est
עָלָה
o disperdaris. cum paucis, quam quam obediuistis voci
רַבַּב
p ‡ vestri.
שׂוּשׂ
q
יָטַב
r
† exterminabimini è terra, ad quā tu ingredieris, vt possideas.
יָרַשׁ
s
plantæ
נוּחַ
v
dolorem erit vita tua suspensa
חַיָּה
u
vitæ tuæ.
mane
propter pauorem ‖ & propter ea quæ videbūt oculi tui ‖ in
† iterū videbis
*quæres te vendere
יָסַף
‡ erit qui emat.

.locusta possidebit ,tuæ humi fructum & ,tuum lignum Omnē
42 כָּל־עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ יְיָרֵשׁ הַצְּלָצַל ׃ †
tu & , supernè supernè te super ascēdet tuo interiori in qui Peregrinus
43 הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ יַעֲלֶה־עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה וְאַתָּה
non tu & , tibi mutuabit Ipse .inferne inferne descendes
44 תֵּרֵד מַטָּה מַטָּה׃ הוּא m יַלְוְךָ n וְאַתָּה לֹא
.caudam in eris tu & ; caput in erit ipse .ei mutuabis
הַלְוֹנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזָנָב ׃
,te apprehēdēt &,te psequētur &,iste maledictiones oēs te sup venīēt Et
45 וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדָפוּךָ o וְהִשִּׂיגוּךָ †
custodiendum ad ,tui Dei DOMINI voce in obediuisti non quia : te disperdi vsque
עַד הִשָּׁמְדֶךָ כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
.tibi præcepit quæ ,eius statuta & ,eius præcepta
מִצְוֹתָיו p וְחֻקֹּתָיו q אֲשֶׁר צִוָּךְ׃
.seculum in vsque tuo semine in &,portētū in &,signū in te in erunt Et
46 וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃ †
, lætitia in tuo Deo DOMINO seruiuisti non quod † Pro
47 תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עָבַדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה †
.omnium multitudine præ ,cordis bonitate in &
וּבְטוּב לֵבָב r מֵרֹב כֹּל׃
te in DOMINVS eum mittet quos , tuis inimicis seruies Et
48 וְעָבַדְתָּ אֶת־אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ יְהוָה בָּךְ †
iugum dabit Et .omnium defectu in &, nuditate in & ,siti in & ,fame in
בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וְנָתַן עֹל
.te eum disperdere ad vsque ,tuum collum super ferri
בַּרְזֶל עַל־צַוָּארֶךָ עַד הִשְׁמִידוֹ אֹתָךְ ׃
, terræ extremo ab longinquo à gentē te super DOMINVS Adferet
49 יִשָּׂא s יְהוָה עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ †
:eius linguam audies non cuius gentem ;aquila volaret quemadmodum
כַּאֲשֶׁר יִדְאֶה הַנָּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשֹׁנוֹ ׃
pueri & ,senem ad facies ‡ eleuabit non quæ ,faciebus † fortem Gentem
50 גּוֹי עַז t פָּנִים אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָנִים וְנַעַר †
, tuæ humi fructum &, tui animalis fructū comedet Et .misereb itur non
51 לֹא u יָחֹן׃ וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ וּפְרִי־אַדְמָתְךָ †
,recens oleū &, mustū ‡ ,frumentū tibi relinquet nō quæ : te disperdi † donec
עַד הִשְׁמִדְךָ אֲשֶׁר לֹא־יַשְׁאִיר לְךָ דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר
.te eum disperdere ‡ donec ,tui pecoris * greges &, tuorum boum emissionē ‖
שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֹתָךְ ׃
tuos muros cadere vsque* , tuis portis † omnibus in tibi angustiæ erit Et ‖
52 וְהֵצַר x לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ עַד רֶדֶת חֹמֹתֶיךָ †
;tua terra omni in , eis in fidens tu † quibus , munitos & , excelsos
הַגְּבֹהֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹטֵחַ בָּהֶן בְּכָל־אַרְצֶךָ
dedit quam , tua terra omni in , tuis portis * omnibus in tibi angustiæ erit ‡ &
וְהֵצַר z לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ בְּכָל־אַרְצְךָ אֲשֶׁר נָתַן
.tibi tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ ׃
, tuarū filiarum & ,tuorū filiorū carnem ,tui vteri fructum comedes Et
53 וְאָכַלְתָּ פְּרִי־בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ †
,coarctatione in &,obsidione in tuus Deus DOMINVS tibi dedit quos
אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק
.tuus inimicus te coarctabit qua
אֲשֶׁר־יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ ׃
,suū fratrē in eius oculus malignabit, valde delicios ‡ & te ī tener Vir
54 הָאִישׁ a הָרַךְ בְּךָ וְהָעָנֹג מְאֹד b תָּרַע עֵינוֹ בְּאָחִיו †
.remanserit quod ,suorum filiorum residuū in &, sui sinus vxorē in &
וּבְאֵשֶׁת חֵיקוֹ וּבְיֶתֶר בָּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר ׃
,comedet quos ,suorum filiorum carne de eis ex vni dando A
55 מִתֵּת ‡ לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשַׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל †
qua coarctatione in & ,obsidione in omne sibi remansit non quod eo pro
מִבְּלִי הִשְׁאִיר־לוֹ כֹּל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר
.tuis portis † omnibus in ,tuus inimicus te coarctabit
יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ ׃
sui pedis volam ‡ tentauit non quæ , delicioſæ &, te in Teneræ
56 הָרַכָּה בְךָ וְהָעֲנֻגָּה אֲשֶׁר לֹא c נִסְּתָה d כַף־רַגְלָהּ †
eius oculus malignabit, molleſcendo ‡ præ &, deliciando ‖ prę , terrā super ſtatuere
הֲצֵג e עַל־הָאָרֶץ מֵהִתְעַנֵּג וּמֵרֹךְ תֵּרַע עֵינָהּ
:suam filiam in & , suum filium in & , sui sinus virum in
בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבְבִנָּהּ וּבְבִתָּהּ ׃
,suos filios in & , eius pedes inter ex exeuntem suam parvulam in Et
57 וּבִשְׁלִיָּתָהּ f הַיּוֹצֵת g מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבָנֶיהָ †
,obsidione in, abscōdito in ‡ omniū defectu in ‖ eos comedet quia , pariet quos
אֲשֶׁר h תֵּלֵד כִּי־תֹאכְלֵם בְּחֹסֶר־כֹּל בַּסֵּתֶר בְּמָצוֹר
.tuis portis in tuus inimicus te angustiabit qua, coarctatione in &
וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ בִּשְׁעָרֶיךָ ׃
, istius legis verba omnia faciendum ad custodieris non Si ‡
58 אִם־לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי i הַתּוֹרָה הַזֹּאת †

Omnem arborem tuā, terræ depauperabit ‖ est tui medio
m נָטָה ‖ לָוָה
n
o נָשַׁג
donec disperdaris ‖ voci
vt custodires
p צָוָה
q חָקַק
† eo coluisti Dominum Deū tuum
r רָבַב
‖ contra
pōnet
ferreum
donec disperdat te. Et eleuabit
s נָשָׂא
volat intelliges ‡ facie
‡ faciem puero non parcet.
t עָזַז
terræ
u חָנַן
† disperdaris: ‡ vinum, ‖ afflictum *pecudum tuarum, ‡ perdat ‖ Et obsidebit te † vrbibus donec cadant muri tui excelsi , & muniti,
x צוּר
y יָרַד
† fidis ‡ obsidebit te * vrbibus
z צוּר
Vt nō det alicui quicquam ‡ vrbibus ‖ plantam
a נָסַד
d כַּף
‖ deliciis tuis, ‡ teneritudine,
e יָצַג
suas secundinas quę egrediuntur è pedibus
f שָׁלָה
g יָצָא
‖ propter defectum ‡ clā,
h יָלַד
coarctabit vrbibus ‡ Nisi vt facias
i יָרֵא

† sunt ærei; ‡ est ferrea.

quæ, terra & ; as , tuum caput supra † qui tui cæli erunt Et
23 † וְהָיוּ שָׁמֶיךָ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־
. ferrum , te subter ‡
תַּחְתֶּיךָ בַּרְזֶל׃

vt puluerem, & terram, donec disper daris. coram inimi cis tuis. Per

:puluerem & , terram minuta , tuæ terræ pluuia Dominvs Dabit
24 † יִתֵּן יְהוָה אֶת־מְטַר אַרְצְךָ אָבָק וְעָפָר
. te disperdi ad vsque , te super descendet cælis &
מִן־הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ׃

‡ per coram co.

vnam viam In . tuorum inimicorũ facies ad cæsum Dominvs te Dabit
25 † יִתֶּנְךָ יְהוָה ׀ נִגָּף לִפְנֵי אֹיְבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד
eris & ; eius facies ad fugies vias septem in & , eum ad egredieris
תֵּצֵא אֵלָיו וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהָיִיתָ
. terræ regnis omnibus commotionem in
לְזַעֲוָה לְכֹל ממלכות [x] הָאָרֶץ׃ ‡ זועַ

,cælorum volucri omni escam in tuum cadauer erit Et
26 † וְהָיְתָה נִבְלָתְךָ לְמַאֲכָל לְכָל־עוף הַשָּׁמַיִם
‡ erit
. exterrens ‡ non & ; terræ animali &
וְלִבְהֵמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃

mariscis

,scabie & , ani hæmorrhoidibus & , Aegypti vlcere in Dominvs te Percutiet
27 † יַכְּךָ יְהוָה בִּשְׁחִין מִצְרַיִם וּבָעְפָלִים וּבַגָּרָב [y] וּבֶגָּרָב
. curari possis non qua , prurigine &
וּבְחֶרֶס אֲשֶׁר לֹא־[z] תוּכַל לְהֵרָפֵא׃

y נָגְהָ ובשחורים

P vt יָכֹל z

palpabis in meridie, palpat

.cordis stupore in &, cæcitate in &, amentia in Dominvs te Percutiet
28 † יַכְּךָ יְהוָה בְּשִׁגָּעוֹן וּבְעִוָּרוֹן וּבְתִמְהוֹן לֵבָב׃
cæcus palparet quemadmodum , luce duplici in palpans eris Et
29 † וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר
oppressus veruntamen eris & : tuas vias secundabis non & ; caligine in
בָּאֲפֵלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ עָשׁוּק
. seruator * non & ; diebus omnibus direptus &
וְגָזוּל כָּל־הַיָּמִים וְאֵין [a] מוֹשִׁיעַ׃

* erit a וָשַׁע

,ędificabis Domum . eam succubã reddet alius vir &, desponsabis Vxorem
30 † אִשָּׁה תְאָרֵשׂ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגָּלֶנָּה בַּיִת תִּבְנֶה
. eam prophanabis non & , plantabis Vineam . ea in habitabis non &
וְלֹא־תֵשֵׁב בּוֹ כֶּרֶם תִּטַּע וְלֹא תְחַלְּלֶנּוּ׃

c יִשְׁכָּבֶנָּה

מ slaughtered tuus Asinus . eo ex comedes non & , tuis oculis in
31 † שׁוֹרְךָ טָבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרְךָ
, tuis inimicis data tuæ Pecudes . tibi restituetur nõ & , tuis faciebus à raptus
גָּזוּל מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ נְתֻנוֹת לְאֹיְבֶיךָ
. seruator tibi ‡ non &
וְאֵין לְךָ מוֹשִׁיעַ׃

rapietur à facie tua, dabuntur ‡ erit

dabuntur videbunt

,videntes tui oculi & , alteri populo dati tuæ filiæ & , tui Filij
32 † בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נְתֻנִים לְעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת
. tua manus Deum ad * non & , die omni eos ad deficientes &
וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאֵין לְאֵל יָדֶךָ׃

& deficient propter * erit fortitudo in manu terræ

quem , populus comedet tuum laborẽ omnẽ & , tuæ humi Fructum
33 † פְּרִי אַדְמָתְךָ וְכָל־יְגִיעֲךָ יֹאכַל עַם אֲשֶׁר
. diebus omnibus quassatus & oppressus tantùm eris & , nonisti non
לֹא־יָדָעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עָשׁוּק וְרָצוּץ כָּל־הַיָּמִים׃

b פָּרָה

ignorasti, confractus ‡ obstupesces ea quæ videbunt oculi tui.

. videbis quam tuorum oculorum visione à vesanus eris ‡ Et
34 † וְהָיִיתָ מְשֻׁגָּע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃
,coxas super & , genua super malo vlcere in Dominvs te Percutiet
35 † יַכְּךָ יְהוָה בִּשְׁחִין רָע עַל־הַבִּרְכַּיִם וְעַל־הַשֹּׁקַיִם
. tuum verticem ad vsque & tui pedis vola à , curari poteris non quòd
אֲשֶׁר לֹא־תוּכַל לְהֵרָפֵא [c] מִכַּף רַגְלְךָ וְעַד קָדְקֳדֶךָ׃

vt nõ possis planta c כַּפָּה

statues quem , tuum regem & , te Dominvs faciet Ambulare
36 † יוֹלֵךְ יְהוָה אֹתְךָ וְאֶת־מַלְכְּךָ אֲשֶׁר [d] תָּקִים
d קוּם

coles

seruies & ; tui patres & , tu nosti non quam , gentem ad , te super
עָלֶיךָ אֶל־גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ וְעָבַדְתָּ
. lapidi & ligno , alienis Diis ibi
שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וָאָבֶן׃

deos alienos lignum, lapidem.

,populis omnibus in dicterium in & , parabolã in , desolationẽ in eris Et
37 † וְהָיִיתָ [e] לְשַׁמָּה לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכֹל הָעַמִּים
. illuc Dominvs te ducet quò
אֲשֶׁר־יְנַהֶגְךָ יְהוָה שָׁמָּה׃

e שָׁמֵם

ad quos

perdet

illud consumet quia ; colliges parũ & , agrum ad educes multum Semen
38 † זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמְעַט תֶּאֱסֹף כִּי יַחְסְלֶנּוּ [f] יֶצְאָ
, bibes non vinum & ; coles &, plantabis Vineas . locusta
39 הָאַרְבֶּה׃ † כְּרָמִים [g] תִּטַּע וְעָבַדְתָּ וְיַיִן לֹא־תִשְׁתֶּה וְלֹא [g] נָטַע
consumet . vermis illud comedet quia , colliges neque
וְלֹא תֶאֱגֹר כִּי תֹאכְלֶנּוּ הַתּוֹלָעַת׃
quia : te vnges non oleo & : tuo termino omni in tibi erunt Oliuæ
40 † זֵיתִים יִהְיוּ לְךָ בְּכָל־גְּבוּלֶךָ וְשֶׁמֶן לֹא [g] תָסוּךְ כִּי [g] סוּךְ
erunt non & ; generabis filias & Filios . tua oliua cueller tur
41 † יִשָּׁל זֵיתֶךָ׃ † בָּנִים וּבָנוֹת [i] תּוֹלִיד וְלֹא־יִהְיוּ [h] נָשַׁל יֵלֵד
. captiuitatem in ibunt quia : tibi
לָךְ כִּי יֵלְכוּ [k] בַּשֶּׁבִי׃ k שָׁבָה

percussos , te super surgentes tuos inimicos Dominvs Dabit
7 † יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֹיְבֶיךָ [g] הַקָּמִים עָלֶיךָ [h] נִגָּפִים
fugient viis septem in & , te ad egredientur vna via in . tuas facies ad
לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים יָנוּסוּ
benedictionem tecum i Dominvs Præcipiet . tuas facies ad ‡
8 לְפָנֶיךָ׃ † יְצַו יְהוָה אִתְּךָ אֶת־הַבְּרָכָה
quam , terra in tibi benedicet & : tua manus missione omni in & , tuis horreis in
בְּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־
. tibi dans , tuus Deus Dominvs
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
quemadmodum , sanctum populum in sibi Dominvs te Statuet
9 † יְקִימְךָ יְהוָה לוֹ לְעַם קָדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר
ambulaueris & , tui Dei Domini præcepta custodieris cùm , tibi iurauit
נִשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָלַכְתָּ
Dominvs nomen quòd , terræ populi omnes videbunt Et . eius viis in
10 בִּדְרָכָיו׃ † וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוָה
Dominvs te reliquum faciet Et . te à timebunt & : te super est inuocatũ
נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ׃ † וְהוֹתִרְךָ יְהוָה h יָתַר
11 לְטוֹבָה בִּפְרִי בִטְנְךָ וּבִפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבִפְרִי אַדְמָתְךָ
, tuæ humi fructu ī & , tui quadrupedis fructu in & , tui ventris fructu in , bono
. tibi dandum ad , tuis patribus Dominvs iurauit quam ‡ humum super
עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ׃
, bonum suum thesaurum tibi Dominvs Aperiet
12 † יִפְתַּח יְהוָה ׀ לְךָ אֶת־אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת־
benedicendum ad & , suo tempore in tuæ terræ pluuiam dandum ad , cælos
הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר־אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וְלִבָּרֵךְ אֵת
non tu & , multis gentibus mutuabis & : tuæ manus operi omni
כָּל־מַעֲשֵׂה יָדֶךָ ׀ i וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא
. mutuum accipies
תִלְוֶה׃ i לָוָה
dũtaxat eris & ; caudam in non &, caput in Dominvs te dabit Et
13 † וּנְתָנְךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהָיִיתָ רַק
præcepta ad * obedieris cùm , declines in ‡ eris non & , excelsum in
לְמַעְלָה וְלֹא תִהְיֶה [k] לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמַע אֶל־[k] מִצְוֹת ׀
, custodiendum ad , hodie tibi præcipiens ‡ ego quæ , tui Dei Domini
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר
, verbis omnibus ab recesseris non Et . faciendum ad &
14 וְלַעֲשׂוֹת׃ † וְלֹא תָסוּר מִכָּל־הַדְּבָרִים
post eundo , sinistra & , dextera hodie vobis præcipiens ego quæ
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמֹאול l לָלֶכֶת אַחֲרֵי
. eis seruiendum ad , alienos deos
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם׃
custodiendum ad , tui Dei Domini voce in obedieris non si , erit Et
15 † וְהָיָה אִם־לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
tibi præcipiens ego quæ , eius statuta & , eius præcepta omnia faciendum ad
לַעֲשׂוֹת [m] אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו [n] וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
. te apprehendẽt & , istæ maledictiones omnes te sup veniẽt & ; hodie
הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה [o] וְהִשִּׂיגוּךָ׃
. agro in tu maledictus & , ciuitate in tu Maledictus
16 † אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃
. tuum reliquum & , tuum canistrum Maledictum
17 † אָרוּר טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃
, tuorum boum emissio ; tuæ humi fructus &, tui vẽtris fructus Maledictus
18 † אָרוּר פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ
. tui pecoris greges &
וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ׃
. te egrediendo in tu maledictus & ; te ingrediendo in ‡ tu Maledictus
19 † אָרוּר אַתָּה [p] בְּבֹאֶךָ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאתֶךָ׃ p בּוֹא q יָצָא
, contumeliam , maledictionem te in Dominvs mittet Et
20 † יְשַׁלַּח יְהוָה ׀ בְּךָ אֶת־הַמְאֵרָה אֶת־[r] הַמְהוּמָה
te disperdi ad vsque , facias quo tua manus missione omni in incepationem &
וְאֶת־הַמִּגְעָרֶת בְּכֹל־מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הִשָּׁמְדְךָ
quibus , tuarum actionum malitia faciebus à * velociter te perire ad vsque &
וְעַד־אֲבָדְךָ מַהֵר מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר
. me dereliquisti
עֲזַבְתָּנִי׃
te eam consumere ad vsque ‡ pestilentiam te in ‡ Dominvs Adiunget
21 † יַדְבֵּק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבֶר עַד [s] כַּלֹּתוֹ אֹתְךָ
. eam possidendum ad illuc ingrediens tu quam , humo desuper
מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה [t] לְרִשְׁתָּהּ׃
inflamatione & , continuo ardore in & , phthisi in Dominvs te Percutiet
22 † יַכְּךָ יְהוָה בַּשַּׁחֶפֶת וּבַקַּדַּחַת וּבַדַּלֶּקֶת וּבַחַרְחֻר
, te persequentur & ; aurugine in & , vredine in & , siccitate in ‡ & , ethica ‡ in &
וּבַחֶרֶב וּבַשִּׁדָּפוֹן וּבִירַקּוֹן וּרְדָפוּךָ
. te perire ad vsque
עַד אָבְדֶךָ׃

hostes aduersum g קוֹם h נָגַף
coram te : per viam vnam ‡ per septẽ vias ‡ coram te, vt sit benedictio cellariis omnibus in quib⁹ mittes manus tuas dat

g

abundare faciet h יָתַר
animalis terræ terram ‡ super vt daret

cœlum, vt det benedicat i לָוָה

ponet

‡ deorsum k נָטָה k עָוָה
* præceptis † præcipio vt custodias & facias: præcipio ad dexteram, ad sinistram, l הָלַךְ
vt colatis eos. voci vt custodias & facias præcipio m עָשָׂה
n חָקַק o נָשַׂג eris eris

reliquiæ tuæ.

terræ fœtus

ouiũ tuarũ.

‡ quãdo ingredieris ‡ quãdo egredieris.
p בּוֹא q יָצָא perditionem
r חֹם
cõtritionem in omnib⁹ in quib⁹ mittes manus tuas ad faciendum donec delearis & pereas
* ppter malitiam tuorum operum ‡ tibi ‡ donec cõsumat te de terra ad quã ingrederis, vt possideas
s כָּלָה יָרַשׁ
tumore ‡ febri ardore ‡ æstu ‡ gladio donec pereas

omne ſcdm ,viduæ & ,pupillo ,peregrino & ,Leuitæ illâ dedi etiam &
וְגַם נָתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל־
,tuis ꝓceptis de ſum trāſgreſſus nō .mihi ꝓcepiſti quod ,tuū ꝓceptum
מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא־עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ
abſtuli neque ,ea ex mea triſtitia in comedi Non .ſum oblitus neque
וְלֹא שָׁכָחְתִּי׃ לֹא־אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי 14
voce in Audiui .mortuo* ea ex dedi neque ;immundo in‡ ea ex
מִמֶּנּוּ בְּטֻמְאָה וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל
.mihi ꝓcepiſti quæ omnia ſecundum feci :mei Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי׃
benedic & ,cælis è tuæ ſanctitatis habitaculo de Reſpice
הַשְׁקִיפָה 15 מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת־
quēadmodū ;nobis dediſti quam ,terræ & ,Iſrael tuo populo
עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר
.melle & ,lacte fluenti terræ ;noſtris patribus iuraſti
נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
faciendum ad tibi præcipit tuus Deus DOMINVS hac Die
הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת 16
ea facies‡ & ,cuſtodies & .iudicia & ,iſta ſtatuta
אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם
condixiſti DOMINVM .tua anima tota in & ,tuo corde toto in
בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃ אֶת־יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ 17
cuſtodiēdū ad† &, eius viis in ambulandū ad*&, Deum in tibi exiſtendū ad ,hodie
הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר
.eius voce in audiendum ad† & ,eius iudicia & ,eius ꝓcepta & ,eius ſtatuta
חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ׃
,peculij† populū in ei exiſtendum ad* ,hodie te condixit‡ DOMINVS Et
וַיהוָה הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה 18
.eius ꝓcepta omnia cuſtodiendum ad†& ;tibi eſt locutus quēadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל־מִצְוֹתָיו׃
laudem ad ,fecit quas ,gentes omnes ſuper excelſum te ponendum ad Et
וְלִתִתְךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתְהִלָּה 19
DOMINO ſanctum populum te exiſtendum ad‡& ;decorem in & ,nomen in &
וְלִשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת וְלִהְיוֹתְךָ עַם־קָדֹשׁ לַיהוָה
.eſt locutus quemadmodum ,tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר׃

CAP. XXVII. כז

Cuſtodi :dicendo ,populo Iſrael ſeniores & ,Moſeh ꝓcepit Et
וַיְצַו משֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שְׁמֹר 1
.hodie vobis ꝓcipiens ego quod ,ꝓceptum omne
אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃
quam terram ad ,Iarden tranſieritis qua die in ,erit Et
וְהָיָה בְּיוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר 2
,magnos lapides tibi ſtatues & ;tibi dans tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וַהֲקֵמֹתָ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת
verba omnia eis ſuper‡ ſcribes Et .calce in eos linies &
וְשַׂדְתָּ אֹתָם בַּשִּׂיד׃ וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דִּבְרֵי 3
terram in ingrediaris quod ꝓpter ;te tranſeundo in ,iſtius legis
הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל־הָאָרֶץ
,melle & lacte fluentem terram ,tibi dans* tuus Deus DOMINVS quam
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ
.tibi tuorum patrum Deus DOMINVS eſt locutus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֶיךָ לָךְ׃
,iſtos lapides erigetis ,Iarden vos tranſeundo in ,erit Et
וְהָיָה בַּעֲבָרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה 4
eos linies & ;Hebal monte in hodie vobis ꝓcipiens ego quos
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם
,tuo Deo DOMINO altare ibi ædificabis Et .calce in
בַּשִּׂיד׃ וּבָנִיתָ שָׁם מִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ 5
.ferrum eos ſuper agitabus‡ non .lapidum altare
מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא־תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל׃
;tui Dei DOMINI altare ædificabis perfectis Lapidibus
אַבְנֵים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 6
.tuo Deo DOMINO aſcenſiones†ipſo ſuper facies aſcendere &
וְהֶעֱלִיתָ עָלָיו עוֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
facies ad lætaberis &;ibi comedes & ,pacifica ſacrificabis Et
וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי 7
omnia lapidibus ſuper ſcribes Et .tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־ 8
.bene declarando , iſtius legis verba diligenter.
דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בֵּאֵר הֵיטֵב׃
,Iſrael omnem ad Leuitæ ſacerdotes & ,Moſeh eſt locutus Et
וַיְדַבֵּר משֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל 9
populum in es factus hac die ,Iſrael audi & ,Auſculta :dicendo
לֵאמֹר הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם

obedies voci ,tui Dei DOMINI voce in audies Et .tuo Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 10
fac .hodie tibi ꝓcipiens ego quæ ,eius ſtatuta & ,eius ꝓcepta facies &
וְעָשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָו וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
ꝓcipio :dicendo ,ipſa die in populo Moſeh ꝓcepit Et
וַיְצַו משֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר׃ 11
,Gherizim montem ſuper populo benedicendum ad ſtabunt Iſti
הַר גְּרִזִים לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִזִּים
quando tranſibitis ,Iſſachar & ,Iehudah & ,Leui & ,Simhon ,Iarden vos tranſeundo in
בְּעָבְרָכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר
.Beniamin & ,Ioſeph &
וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃
,Reuben ;Hebal monte in maledictionē ſuper ſtabunt iſti Et
וְאֵלֶּה יַעַמְדוּ עַל־הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן 13
.Naphthali & ,Dan ,Zebulun & ,Aſer & ,Ghad
גָּד וְאָשֵׁר וּזְבוּלֻן דָּן וְנַפְתָּלִי׃
eleuabunt vocem Iſrael virum omnem ad dicent & ,Leuitæ reſpondebunt Et
וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל 14
,ſculptile fecerit qui vir Maledictus .excelſa voce
קוֹל רָם׃ אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל 15
,artificis manuum opus ,DOMINI abominationem ,conflatile &
וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ
.Amen ,dicent & ,populus omnis reſpōdebūt Et .abſcōdito in poſuerit &
וְשָׂם בַּמִּסְתָּר וְעָנוּ כָל־הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן׃
omnis dicet Et .ſuā matrē & ,ſuum patrem vilipendens Maledictus
קַל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל־ 16
.Amen ,populus
הָעָם אָמֵן׃
,populus omnis dicet Et .ſui proximi terminū transferens Maledictus
אָרוּר מַסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל־הָעָם 17
dicet Et .via in cæcum faciens errare Maledictus .Amen
אָמֵן׃ אָרוּר מַשְׁגֶּה עִוֵּר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר 18
iudicium faciens declinare Maledictus .Amen ,populus omnis
כָּל־הָעָם אָמֵן׃ אָרוּר מַטֶּה מִשְׁפַּט 19
.Amen ,populus omnis dicet Et .viduæ & ,pupilli ,peregrini
גֵּר־יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
alam*diſcooperuerit cum‡ ,ſui patris vxore cum concubens Maledictus
אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אֵשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנַף 20
.Amen ,populus omnis dicet Et .ſui patris
אָבִיו וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
,populus omnis dicet Et .iumento‡ omni cum concubens Maledictus
אָרוּר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל־הָעָם 21
,ſui patris filia ,ſua ſorore cum concubens Maledictus . Amen
אָמֵן׃ אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו 22
.Amen ,populus omnis dicet Et .ſuæ matris filia vel
אוֹ בַת־אִמּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃
.Amen, populus omnis dicet Et .ſua ſocru cum cōcumbens Maledictus
אָרוּר שֹׁכֵב עִם־חֹתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃ 23
, populus omnis dicet Et .abſcōdito in† ſuū ſocium percutiens Maledictus
אָרוּר מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר וְאָמַר כָּל־הָעָם 24
ſanguinem ,animā percutiendū ad munus accipiens‡ Maledictus .Amen
אָמֵן׃ אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם 25
non qui Maledictus .Amen, populus omnis dicet Et .innocentē
נָקִי וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן׃ אָרוּר אֲשֶׁר לֹא־ 26
omnis dicet Et .ea faciendum ad iſtius legis verba ſtatuerit
יָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־
.Amen, populus
הָעָם אָמֵן׃

CAP. XXVIII. כח

,cuſtodiendū ad‡ ,tui Dei DOMINI voce in obedieris obediēdo ſi ,erit Et
וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר 1
te dabit‡ & ,hodie tibi ꝓcipio ego quæ ,eius ꝓcepta omnia faciendo
לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ
venient Et .terræ gentes omnes ſuper excelſum tuus De⁹ DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ וּבָאוּ 2
voce in obedieris cùm† ,te apprehēdēt &, iſtæ benedictiones oēs te ſuper
עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֻךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל
.tui Dei DOMINI .tu benedict⁹ & ;ciuitate in tu benedictus .agro in
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה׃ 3
emiſſio*; tui aīalis fructus & ,tuæ humi‡ fructus & ,tui vētris fruct⁹ benedictus
בָּרוּךְ פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר 4
.tuū maßarum‡ &, tuū caniſtrū Benedictū .tui pecoris greges† &, tuorū boū
אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ׃ בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ׃ 5
.te egrediendo in ,tu* benedictus & :te intrando in ,tu‡ Benedictus
בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ׃ 6

‡voci
‡vt cuſtodias
‖ponet
a צָוָה
b עָלָה
c בּוֹא
†ſi ‡voci
d נָשַׂג
‖eris
‡terræ
*fœtus
e פְּרָה
† gregū pecudum tuarū.
‡reliquię tuę.
‖eris, quādo ingredieris:
*eris, quādo egredieris.
f יָצָא

obedies voci
i חָקַק
יהי
ק
quando tranſibitis
k עָבַר
eleuabunt vocem
k עָנָה
l רוּם
m נָסַךְ
qui vilipēdit
n נָסַג
qui errare facit
qui peruertit
o גּוּר
qui coierit ‡& *oram
qui attingit
p נָכָה
‡qui acceperit
q נָקָה
qui coierit
qui coierit ‡animali.
qui coierit
qui coierit
qui percuſſerit proximū †abſconditè.
r קוּם יָרֵת
vt ſis
*ambules
†cuſtodias
s הָלַךְ
‡obedias voci
‡exaltauit
* vt ſis
†peculiarē,
‡cuſtodias
ponat
t עָלָה הָלַל
gloriam,
‡vt ſis populus ſanctus
u כּוּן
lapideum.
‡eleuare facies
offeres
† holocauſta
v עָלָה
coram Dño Deo tuo.
in
w כּוּן
x עָנָה
vt facias
custodi, ‡fac
exaltaſti
vt ſit
*ambules
†cuſtodias
y הָלַךְ
‡obedias voci
‡exaltauit
* vt ſis
†peculiarē,
‡cuſtodias
ponat
z עָלָה הָלַל
gloriam,
‡vt ſis populus ſanctus
a צָוָה
præcipio
tranſieris
dat
b קוּם
‡ in
c שׂוּד
cùm tranſieris, vt
d בּוֹא
*dat
e זוּב
cùm tranſieris
præcipio tibi
f כּתב

.tuarū manuū opere omni in tuus Deus DOMINVS tibi benedicat vt
לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ׃
,peregrino :te post *requires ramos** non ,*tuam olivā*‡excusseris Cùm
20 כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר
non ,tuam vineā vindemiaueris Cùm† .erit viduæ & ,pupillo
21 לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה׃ כִּי תְבַצֵּר כַּרְמְךָ לֹא
.erit viduæ & ,pupillo ,Peregrino .te post *racemabis*‡
תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה׃
ego idcirco :Aegypti terra in fuisti seruus quia ,*memineris* Et
22 וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל־כֵּן אָנֹכִי
.hoc *verbum* *faciendum ad*‡ tibi *præcipiens*
מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃

CAP. XXV. כה

,iudicium ad accesserint & ,homines inter lis fuerit Cùm
1 כִּי־יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנִגְּשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט
.impium *conuincēt impietatis* & ,iustum iustificabunt & ,eos iudicabūt &
וּשְׁפָטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הָרָשָׁע׃
,iudex eum faciet prosternere &, impius *cadi filius* si ,erit Et
2 וְהָיָה אִם־בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט
.numero in eius impietatis sufficientiā scēdm *suas facies* adleū faciet cędere &
וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר׃
eum cædendo addat‡fortè ne ,addet non .eū percutiet Quadragesies
3 אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן־יוֹסִיף לְהַכֹּתוֹ
.tuis oculis in tuus frater vilescat & ,*multam percussionem* ,hæc super
עַל־אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ׃
.*sua tritura in bouem* obturabis Non
4 לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ׃
filius & ,eis ex vnus fuerit mortuus & ,pariter fratres manserint Cùm†
5 כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן
eius *levir*‡:extraneo viro foris mortui vxor erit non ,ei‡ non
אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ
.*eam associabit** & :vxorem in sibi eam capiet & ,eam *super*‡ingredietur
יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ׃
sui fratris nomine *super* stabit ,patiet quem primogenitus ,erit Et
6 וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו
.Israel ex eius nomen delebitur non & ,*mortui*
הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל׃
ascendet & ,suam *fratriam* accipere vir voluerit non si Et
7 וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה
meus *levir*†Renuit :dicet & ,seniores ad portam ad eius *fratriæ*
יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעֲרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי
*. *me associare* vult non ;Israel in nomen suo fratri suscitare
לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי׃
,stabit & .eum ad loquētur & ,eius ciuitatis seniores eū vocabunt Et
8 וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד
eum ad eius *fratria*‡accedet Et .eam accipere volui Non :dicet &
וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ׃ וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו
spuet & ,eius pede *desuper* eius calceamentū soluet & ,seniorum oculis in
9 לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה
non qui ,viro fiet Sic :dicet & ,*respondebit*‡& .eius *facies* in
בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־
,Israel in eius nomen vocabitur Et .sui fratris domum ædificauerit
יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו׃ וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְיִשְׂרָאֵל
.calceamentum soluti Domus
בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל׃
acceserit & ;ei‡ frater & ,vir ,pariter homines fuerint rixati Cùm
11 כִּי־יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה
,eum percutientis manu è suum virum eruendum ad vnius vxor
אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת־אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ
abscindes Et :eius verenda *in* apprehenderit &,suā manū miserit &
12 וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִקָה בִּמְבֻשָׁיו׃ וְקִצַּתָּה
tuo loculo in tibi erit Non .tuus oculus parcet non ;illius *volam*
13 אֶת־כַּפָּהּ לֹא תָחוֹס עֵינֶךָ׃ לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְכִיסְךָ
tua domo in tibi erit Non .*minor* & ,*maior* *lapis* & ,*lapus*
אֶבֶן וָאֶבֶן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה׃ לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ
iustitia & ,*perfectus* *Lapis* . minor & ,maior *ephah*† & ,*ephah*‡
14 אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה׃ אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק
prolongent vt ,tibi erit *iustitia* & ,perfectus Modius .tibi erit
יִהְיֶה־לָּךְ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה־לָּךְ לְמַעַן יַאֲרִיכוּ
.tibi, *dans*‡tuus Deus DOMINVS quam ,*humum* super tuos dies
יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
; hæc *faciens*†omnis *tui Dei DOMINI abominatio Quia
16 כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה
.iniquitatem faciens omnis
כָּל עֹשֵׂה עָוֶל׃

Si
‡oliuas tuas,
*deicies illas
quæ sunt
גּוֹר
†Si
‡colliges ra-
cemos
memento,
זָכַר
præcipio
‡vt facias
רוּב
†Si
‡fuerit
ludicatus
מוּת
‡ad
*affinitatem
contrahet
cum ea.
יָלַד
defuncti,
cognatam
cognata
†cognatus
יָבָם
affinitatem
contrahere
mecum.
קוּם
‡cognata
è
faciem
‡loquetur,
עָנָה
כָּפַף
pondus, &
pondus ma-
ius, & min⁹.
Pondus per-
fectū, &iustū
‡modius
‡modius
iustus
terram,
‡dat
*est
†qui facit

quando egre
diebamini
יָצָא
‡caudā ab-
scidit
* omnium
debilium:
קָרֶה
†eras
‡fatigatus,
‡cū dederit
נוּחַ
*vndique,
†dat
‡in
‡vt possideas
יָרַשׁ

vos exeundo in ,via in Hamalec tibi fecerit quæ Memento
17 † זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק בַּדָּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם
*omnes**te in *decaudauit*‡& ,via in tibi occurrit Quomodo .Aegypto ex
18 מִמִּצְרָיִם׃ † אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל־
.Deum timuit non & ;*laborās*‡& ,lassus *tu*†& :*te post* *debiles*
הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עָיֵף וְיָגֵעַ וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים׃
omnibus ab tibi tuus Deus DOMINVS requiem *dando in*‡,erit Et
19 † וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל־
dans†tuus Deus DOMINVS quam terra in ,*circuitu à** tuis inimicis
אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
*desub Hamalec mentionem delebis ;eā *posidendum ad*‡,hæreditatē‡tibi
לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת־זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת
.oblivisceris ne .cælis
הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכָּח׃

CAP. XXVI. כו

DOMINVS quam ,terram ad fueris ingressus cùm erit Et
1 † וְהָיָה כִּי־תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
: ea in habitaueris & ,eā possederis & ,hæreditatē tibi *dans* tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וְיָרַשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ׃
*facies venire**quem ,*humi*‡ fructus omnis *principio* de capies Et
2 † וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל־[a]פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא
pones & ,tibi *dans*† tuus Deus DOMINVS quam ,tua terra è
מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ
DOMINVS elegerit quem ,locum ad *ibus*‡& ,canistro in
בַּטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
.ibi suum nomen *collocandum ad* ,tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃
dices & ;ipsis diebus in erit qui ,sacerdotem ad venies Et
3 [b]וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ
sum ingressus quia, tuo Deo DOMINO hodie Annunciaui :eum ad
אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי
*dandum ad** ,nostris patribus DOMINVS iurauit quam‡terram in
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵינוּ [c]לָתֶת
illud reponet & ,tua manu de canistrum sacerdos capiet Et .nobis
4 לָנוּ׃ † וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ [d]וְהִנִּיחוֹ
dices & ,*respondebis*†Et .tui Dei DOMINI *altaris facies ad*
לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ
descendit & ,meus pater *perijens*‡ Sytus :*tui Dei DOMINI facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי [e]אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד
gentem in ibi fuit & ,*parum** virtis *in*‡ ibi est peregrinatus & ,Aegyptū in
מִצְרַיְמָה [e]וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי
;nos afflixerūt &,Aegyptj nobis malefecerūt Et .multā & ,*osseam*†magnā
5 גָּדוֹל עָצוּם [f]וָרָב׃ [g]† וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ [h]הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ
ad clamauimus Et .duram seruitutem nos super *dederunt*‡ &
וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה׃ † וַנִּצְעַק אֶל־
DOMINVS exaudiuit & :nostrorū patrum Deum DOMINVM
6 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־
& ,nostrum laborem & ,nostram afflictionē vidit & ,nostram vocem
קֹלֵנוּ [i]וַיַּרְא [k]אֶת־[l]עָנְיֵנוּ וְאֶת־עֲמָלֵנוּ וְאֶת־
manu in‡Aegypto ex DOMINVS nos eduxit Et .nostram oppressionem
7 לַחֲצֵנוּ׃ † וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד
.portētis *in* & ,signis *in* & ,magno terrore *in* & ,extento brachio *in* & ,forti
חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ [m]נְטוּיָה [n]וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים׃
terram nobis dedit & ,istum locum ad nos fecit venire Et
8 † וַיְבִאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ
. melle & ,lacte fluentem terram ,istam
הַזֹּאת אֶרֶץ [o]זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
quam ,*humi** fructus *initium* attuli ecce nunc Et
9 † וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־
,*tui* Dei DOMINI *facies ad illud* repones Et .DOMINE mihi dedisti
נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
omni in læraberis Et . *tui* Dei DOMINI *facies ad* te incuruabis &
10 † וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל־ ,tu ,tuæ domui &,tuus Deus DOMINVS tibi dederit quod ,bono
הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה
. tui medio in† qui peregrinus & ,Leuita &
11 [p]וְהַלֵּוִי [r]וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ׃
,tui *prouentus* decimam omnem ,dare decimam cōsummaueris Cùm
12 † כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת־כָּל־מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ
,pupillo ,peregrino ,Leuitæ dabis & ,decimæ *anno* ,tertio anno
בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת [s]שְׁנַת הַמַּעְשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם
.saturabuntur & ,*tuis portis in* comedent & ; viduæ &
וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ׃
,domo è sanctitatem Abstuli :*tui* Dei DOMINI *facies ad* dices Et
13 † וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבַּיִת

[a] primitiis ‡terræ, *afferes
[b] dat
[c] vt habitare faciat
[d] coram altari † iterum lo-queris,
[e] coram Dño Deo tuo: ‡peribat ‡cum *paucis,
[f] גּוֹר †robustam,
[g] רָבַב רוּץ
[h] עָנָה ‡posuerunt
[i] קוֹל
[k] רָאָה
[l] עָנָה ‡cū potentia
[m] נָטָה
[n] יָרֵא
[o] זוּב primitias * terræ, eas corā Dño Deo tuo,
[p] שָׂמַח
[r] גּוֹר fructus
[s] שָׁנָה intra portas tuas,

coram Dño Deo tuo.

repudij, .ſua domo è eam dimittet & ,eius manu in dabit & ,*excidij* libellum ei
לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ׃
perget, .alteri viro erit & ,*ibit* & ,eius domo è egredietur Et
2 וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר׃
alter, dabit & ,*excidij* libellum ei ſcribet & ,*poſterior* vir eam habuerit odio‡Et
‡ſi repudij,
3 וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן
ſi ,*poſterior*‡ vir fuerit mortuus *eũ* vel :ſua domo è eã dimittet &,ei manu ī
‡alter בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן
,prior eius maritus poterit Non :vxorem in ſibi eam acceperat qui
4 אֲשֶׁר־לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ [d]לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן
[d]יָכֹל ,vxorem in ſibi *exiſtendum ad* ,*eam capiendũ ad redeundum ad* ,cam dimiſerat qui
iterũ capere אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ [c]לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה
eam,vt ſit [c]הָיָה :DOMINI *facies ad ipſa*‡ abominatio quia :eſt polluta quàm poſt
‡eſt coram אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה
Domino, tibi *dans*†tuus Deus DOMINVS quam ,terram *facies peccare**non &
*pollues וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
† dat egredietur non ,nouam vxorem vir acceperit Cùm‡ .hæreditatem‡
‡in נַחֲלָה׃ ‡כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא
‡Si erit immunis :*verbum omne*‡ eum ſuper tranſibit neque ,*exercitum in*
ad bellum, בַּצָּבָא וְלֹא־יַעֲבָר עָלָיו לְכָל־דָּבָר [f]נְקִי יִהְיֶה
‡ quicquam: .accepit quam ſuam vxorem lætificabit & ,vno anno ſua domo in
[f]נָקִי לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקָח׃
ipſe animam quia :catillum & ,*duas molas pignus accipiet* Non
6 ‡לֹא־יַחֲבֹל רֵחַיִם וְרֶכֶב כִּי־נֶפֶשׁ הוּא
ſuis fratribus è animã furans vir fuerit repertus Cùm .pignore pro accipit
7 חֹבֵל׃ ‡כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו
fur morietur & ,eũ vẽdiderit & ,eo *in fuerit ſeruitio abuſus* & ,Iſrael filiis è
[g]מוּת מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר־בּוֹ וּמְכָרוֹ [g]וּמֵת הַגַּנָּב
‡è medio tui .*tuo interiore ex* ‖malum auferes & ,ipſe
הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃
Caue tibi à oĩa ſcđm *faciendum ad*†&,valde *cuſtodiendũ ad**,lepræ plaga *in Obſeruare*
*vt cuſtodias 8 ‡הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע־הַצָּרַעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל
†facias eis præcepi quemadmodum :Leuitæ ſacerdotes vos docebunt quæ
[h]יָרֵה [i]צִוִּיתֵם כַּאֲשֶׁר [h]יוֹרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם
vt faciatis. DOMINVS fecit quæ Memento .*faciendum ad* cuſtodietis
9 תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת׃ ‡זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה
quando e- .Aegypto ex *vos exeundo in* ,via in ,Miriam ipſi tuus Deus
greſſi eſtis אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בַּדָּרֶךְ [k]בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם׃
[k]יָצָא non ,aliquid mutuum tuo proximo *in* mutuaueris Cùm‡
‡Si 10 ‡כִּי־[l]תַשֶּׁה [m]בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה לֹא־
[l]נָשָׁה ,ſtabis *platea In** .eius pignus *pignerandum*‡ad ,eius domũ in ingredieris
[m]רָעָה תָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ׃ ‡בְּחוּץ תַּעֲמֹד
‡ capiendum .foras pignus te ad educet ,*eo in mutuans*† tu cui vir &
*Foris וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בּוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת־הָעֲבוֹט הַחוּצָה׃
†mutuaſti, .eius pignore *in cubabis*‡ non ,*ipſe*† pauper vir ſi Et
‡ fuerit, 12 ‡וְאִם־אִישׁ [n]עָנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב בַּעֲבֹטוֹ׃
‡dormies cũ , ſolem *ingredi ſicut** ,pignus ei reddes Reddendo
[n]עָנָה 13 ‡הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת־הָעֲבוֹט כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ
* cùm occu- *facies ad*‡iuſtitia erit tibi & ;tibi benedicet & ,ſuo veſtimẽto in *cubabit*†&
buerit ſol, [o]שׁוּב וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרַכְךָ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי
[o] †dormiet ,*afflictum mercenarium opprimes*‡ Non .*tui Dei* DOMINI
‡coram Dño יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ ‡לֹא תַעֲשֹׁק שָׂכִיר עָנִי
Deo tuo. .*tuis portis in*† ,tua terra in‖qui ,*tuo peregrino**de*vel*‡,tuis fratrib* de *egenum**&
‡ vim inferes 14 [p]וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיךָ אוֹ [q]מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בִּשְׁעָרֶיךָ׃
mercenario ,ſol eam ſuper *intrabit*‡non & .eius mercedem dabis eius die In
pauperi, בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא־תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ
* mendico tã clamet nõ & ;ſuam animam *ſuſtinens*†ipſe *eam ad*‡ & ,*ipſe afflictus**quia
‡ quàm ‖ peregrinis כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא
tuis, ‡ſunt .peccatum te in ſit & ,DOMINVM ad te *ſuper*‡
†intra por- עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃
tas tuas. *ſuper*‡morientur non filij & ,filiis *ſuper*‡patres morientur Non
[p]אָבָה [q]גּוּר 16 ‡לֹא־[r]יוּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־
‡occumbet .*morientur*†ſuo peccato *in** vnuſquiſque.patribus
* pauper eſt, [r]מוּת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ׃
‡ cum ea †ſuſtentat veſtimentũ *pignerabis*‡neq; ;pupilli ,peregrini iudicium *inclinabis*‡Non
‡contra‡pro 17 ‡לֹא [s]תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד
[r] te redemit & ,Aegypto in fuiſti ſeruus quòd *recordaberis**Et .viduæ
* pro 18 אַלְמָנָה׃ ‡וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם [t]וַיִּפְדְּךָ
†morietur. *faciendum ad*‡tibi *præcipiens*†ego idcirco :inde tuus Deus DOMINVS
‡peruertes יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת
‡capies in .hoc *verbum*
pignus אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃
[s]נָטָה [t]פָּדָה Si 19 ‡כִּי תְקַצֹּר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר
*recordare manipuli fueris oblitus & ,tuo agro in meſſem meſſueris Cùm
†præcipio :erit viduæ & ,pupillo ,peregrino ;eũ *capiẽdũ ad* reuerteris non ,agro in
‡vt facias בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה
vt capias

tuis diebus omnibus ,eorum bonum & ,eorum pacem quæres Non
6 ‡לֹא־תִדְרֹשׁ שְׁלֹמָם [m]וְטֹבָתָם כָּל־יָמֶיךָ
[m]טוֹב .*ipſe* tuus frater quia ,Edomæum abominaberis Non .ſeculum in
7 לְעוֹלָם׃ ‡לֹא־תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא
eſt. .eius terra in fuiſti peregrinus quia ,Aegyptiũ abominaberis Non
[n]גּוּר לֹא־תְתַעֵב מִצְרִי כִּי־[n]גֵר הָיִיתָ בְּאַרְצוֹ׃
ingredientur *ſibi ingredietur*‡ ,tertia generatione eis naſcentur qui Filij
[o]יָלַד 8 ‡בָּנִים אֲשֶׁר־[o]יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִשִׁי יָבֹא לָהֶם
* fuerint caſtra contra ,tuos inimicos *ſuper caſtrametatio fuerit**egreſſa Si .DOMINI eccleſiam *in*
9 בִּקְהַל יְהוָה׃ ‡כִּי־תֵצֵא מַחֲנֶה עַל־אֹיְבֶיךָ
qui vir te in fuerit Si .*malo verbo*†omni ab *obſeruaberis* &†
† caue 10 וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר [p]רָע׃ ‡כִּי־יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר
‡re mala. ;*caſtrametationẽ**extra *ad* egredietur &,noctis *accidente*‡mundus fuerit non
[p]רוּעַ לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה־לָיְלָה וְיָצָא אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
‡ob accidens *reſpiciendum ad*‡, erit Et .*caſtrametationis medium ad*†ingredietur non
* caſtra, לֹא יָבֹא אֶל־תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה׃ ‡וְהָיָה [q]לִפְנוֹת־
†intra caſtra. medium *ad**ingredietur ,ſol *ingredi ſicut*‡& :aquis in ſe lauabit ,*veſperam*
‡ cùm decli- עֶרֶב יִרְחַץ בַּמַּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תּוֹךְ
nauerit veſ- egredieris & ;*caſtrametationẽ*‡extra *ab* tibi erit *manus*†Et .*caſtrametationis*
pera, 12 הַמַּחֲנֶה׃ ‡וְיֵתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל־אָזְנֶךָ וְיָצָאתָ
[q]פָּנָה te ſedendo *in*‡ ,erit Et .*tuã zonam*‖ſuper tibi erit paxillus Et .extra illuc
‡ cùm occu- 13 שָׁמָּה חוּץ׃ ‡וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל־[r]אָזְנְךָ וְהָיָה
buerit .*tuum excrementum** operies & ,reuerteris & ,eo in fodies & ,extra
*intra caſtra. בְּשִׁבְתְּךָ [s]וְחָפַרְתָּ בָהּ וְשַׁבְתָּ [t]וְכִסִּיתָ אֶת־[v]צֹאֲתֶךָ׃
†locus ,*tuæ caſtrametationis interiore in*†ambulat tuus Deus DOMINVS Quia
‡ caſtra, 14 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב [x]מַחֲנֶךָ
‖ arma tua. tua caſtra *erit* & ;*tuas facies ad*‡tuos inimicos *dandum ad* & ,*te eruendũ ad*
‡quãdo ſedes [y]לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ
. te *poſt* à auertatur & ,*verbi nuditatem**te in *videbit non* &‡,ſancta
[r]זֹן [s]שׁוּב 15 קָדוֹשׁ וְלֹא־יִרְאֶה בְךָ [z]עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ׃
*egeſta tua. *cum* à te ad *ſe erueritt* qui ,eius *dominum ad*†ſeruum *concludes*†Non
[v]צָפָה 16 ‡לֹא־תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־[y]יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם
‡ coram te: elegerit quem loco in ,*tuo interiore in**manebit Tecum .ſuo domino
ideo erunt 17 אֲדֹנָיו׃ ‡עִמְּךָ [a]יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
‡ ne videat .ei inferes vim non .ei *bono in* ,*tuarum portarum vna in*†
*turpitudinẽ בְּאַחַד [z]שְׁעָרֶיךָ בַּטּוֹב לוֹ לֹא [b]תּוֹנֶנּוּ׃
aliquam, *cynedus*‡ erit neque ;Iſrael filiabus è *proſtituta*‖ erit Non
[z]עָרָה [a]יָשַׁב 18 ‡לֹא־תִהְיֶה קְדֵשָׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קָדֵשׁ
†trades precium & ,meretricis *donum*‡introduces Non .Iſrael filiis è
‡domino ‡confugit מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ‡לֹא־[c]תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר
*medio tui, abominatio quia ,voto omni †tui Dei DOMINI domum*canis
† intra vnã è 19 כָּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת
portis tuis, .*ipſa ambo etiam*‡ tui Dei DOMINI
ſicut placue- יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם־שְׁנֵיהֶם׃
rit [b]בּוֹא ‖meretrix 20 ‡לֹא־תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל־
‡scortũ maſ- non tuo fratri & ,fœnerabis Extraneo .fœnerabitur *quod verbi*‡
culum דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ׃ ‡לַנָּכְרִי תַּשִּׁיךְ וּלְאָחִיךָ לֹא
‡mercedem * in † pro *miſsione omni* in tuus Deus DOMINVS tibi benedicat vt ,fœnerabis
‡vtrumq; eſt. 21 [d]תַּשִּׁיךְ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח
‡ rei quæ .eam *poſsidendum ad* ,*illuc ingrediens* tu *quam*‡,terram ſuper *tuæ manus*
omnibus in יָדְךָ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃
quibus mit- ;illud *repẽdens*†tardabis non,tuoDeo DOMINO votum voueris Cùm*
tes manus [c]כִּי־[c]תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ
tuas [d]נֶפֶשׁ erit &,*tecum*†à tuus Deus DOMINVS illud requiret requirendo quia
‡ ad quã in- כִּי־דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה
grederis, vt . peccatum te in erit non ,vouere defieris *cùm*‡Et .peccatum te in
poſſideas בְךָ חֵטְא׃ ‡וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר לֹא־יִהְיֶה בְךָ חֵטְא׃
* Si vouiſti quemadmodum,facies & ,cuſtodies *tuorum labiorum Egreſsionem*‖
*reddere 22 ‡[e]מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר [f]וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ
.tuo ore in es locutus quod ,ſpontaneum tuo Deo DOMINO
[e]נֶדֶר †te, ‡ſi לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ׃
‖Quod egre- vuas *comedes**& ,tui *ſocij*‡ vineam in fueris ingreſſus Cùm‡
ditur è labiis [f]עָשָׂה 24 ‡כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם [h]רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים
tuis ‡Si ‡proximi .*dabis*†non tuo vaſe in & ;*tuam ſatietatem*†,tuam animam ſecundum
* comede כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל־[i]כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן׃
[h]רָעָה †ſatiãdo te, ſpicas decerpes & ,tui *ſocij*‡ſegetem in fueris ingreſſus Cùm
‡ pones. Si 25 ‡כִּי תָבֹא [k]בְּקָמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת
[i]כְּלָה ‡ proximi .tui *ſocij*‡ſegetem *ſuper agitabis*†non falcem & ;tua manu in
[k]קוֹם בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא תָנִיף עַל קָמַת רֵעֶךָ׃
†eleuabis in
‡ proximi CAP. XXIIII. כד
‡Si *coierit non ſi ,erit & ;*ei fuerit maritus**& ,vxorem vir acceperit Cùm‡
cum ea, 1 ‡כִּי־[a]יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא
[b]לָקַח [b]חָנָן †turpitudinẽ ſcribet & ; *verbi nuditatem*†ea in inuenit quia ,ei[b] oculis in gratiã inuenerit aliquam,
[c]עֶרָה תִּמְצָא־[b]חֵן בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בָהּ [c]עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב

כב CAP. XXII.

,expulsos eius paruũ pecus vel ,tui fratris bouem videbis Non errantes,
נדח a
1 לֹא־תִרְאֶה אֶת־שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת־שֵׂיוֹ נִדָּחִים a †
non si Et .tuum fratrẽ ad eos reduces Reducẽdo .eis ab te abscondes &
שוב a
2 וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ ׃ †וְאִם־לֹא
mediũ ad†ipsum colliges & :eũ noueris neq; ,te ad*tuus frater‡propinquus ‡ fuerit
קָרֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ * tibi,
.ei eũ restitues & ,ipsum tuus frater requirere ad vsq; ‡ ,tecum erit &,tuæ domus †intra domũ
בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתָ לוֹ׃ tuam,
facies sic & ,eius vestimẽto facies sic & ,eius asino facies sic Et ‡ donec requirat
3 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה † לְכָל־אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר־תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא
non ;illã inueniſti & ,eo ab perierit quæ ,tui fratris amiſſioni omni rei amiſſæ
vel ,tui fratris asinum videbis Non .te abſcondere poteris occultare.
יָכֹל b לְהִתְעַלֵּם׃ b
4 לֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ † שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׃ cubantes
.ſecum eriges erigendo ;eis ab te abſcõdes & ,via in cadentes eius bouem
שׂוּרוֹ נְפֹלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ׃ instrumentũ
veſtimentũ vir induet neq; ,mulierem ſuper vini vas erit Non virile
5 לֹא־יִהְיֶה כְלִי־גֶבֶר עַל־אִשָּׁה וְלֹא־יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת † eſt.
.hæc faciens omnis ,†tui Dei DOMINI abominatio quia ;muliebre
אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה׃
,ligno* omni in ,via in tuas facies ad‡ auis nidus occurrerit Cùm Si
6 כִּי † יִקָּרֵא c קֵן־צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל־עֵץ ‡coram te
ſuper cubans† mater & ,oua vel ,pulli terram ſuper vel * arbore,
אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־ c קֵנֵן
.filios ſuper‡matrem capies non ;oua ſuper vel ,pullos †cubauerit
הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל־הַבֵּיצִים לֹא d־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים׃ ‡cum filiis.
vt ,tibi capies filios & ,matrem dimittes Dimittendo d לָקַח
7 שַׁלֵּחַ † תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן
. dies facias prolongare & ,tibi ſit bene
יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים׃
non &,tuo tecto ſeptum‡ facies & ,nouam domũ ædificaueris Cùm Si
8 כִּי † תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ e מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא־ ‡murum per circuitum
. eo ex cadens ceciderit cùm† ,tua domo in ſanguines* pones e מַעֲקֶה
תָשִׂים דָּמִים f בְּבֵיתֶךָ כִּי־יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ׃ * ſanguinem
,plenitudo ſanctificetur forte ne ,mixturis‡ tuam vineam ſeres Non † ſi
9 לֹא־תִזְרַע † כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן־תִקְדַּשׁ הַמְלֵאָה f שׁוֹם g נָפֶל
. vineæ prouentus‡ & ;ſeminaueris ‖ quod ſemen ‡ diuerſis generibus rerũ,
הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם׃ ‖ ſeuiſti,
. pariter aſino in* & ,boue in* arabis Non ‡ fructus
10 לֹא † תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר־וּבַחֲמֹר יַחְדָּו׃ * cum
. pariter linorum ac ,lanæ contextura† te indues Non † panno mixto ex lana, & lino
11 לֹא † תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו׃
quo tui operimenti alis‡ quatuor ſuper†tibi facies Funiculos ‡ in
12 גְּדִלִים † תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל־אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר ‡ angulis
. eo in te operies
תְּכַסֶּה־בָּהּ׃
,eã habuerit odio & ,eã ad fuerit ingreſſus & ,vxorẽ vir acceperit Cùm Si
13 כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ׃
,malum nomẽ eam ſuper‡ eduxerit & ,verborum cauſationes ei impoſuerit & occaſiones
14 וְשָׂם † לָהּ עֲלִילֹת דְּבָרִים h וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם רָע ‖ aduerſus
inueni non & ,eam ad acceſſi & ,accepi hanc Vxorem :dixerit &
וְאָמַר אֶת־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא־מָצָאתִי h יָצָא
educent & ,eius mater & ,puellæ pater capiet Et :virginitates ei in ea virginitatem.
15 לָהּ בְּתוּלִים׃ † וְלָקַח אֲבִי הַנַּעֲרָ וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ ה
dicet Et . portam ad ciuitatis ſeniores ad puellæ virginitates* *virginitatẽ
16 אֶת־בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָ אֶל־זִקְנֵי הָעִיר הַשֳּׁעָרָה׃ † וְאָמַר
huic viro dedi meam Filiam :ſeniores ad puellæ patet
אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל־הַזְּקֵנִים אֶת־בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה habet
,verborũ adinuẽtiones†impoſuit ipſe ecce Et .cã habuit odio & ,vxorem in † occaſiones
לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ׃ † וְהִנֵּה־הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים in filia tua
17 לֵאמֹר לֹא־מָצָאתִי לְבִתֵּךְ בְּתוּלִים virginitatẽ:
.meę filię virginitates iſtæ‡ & :virginitates tuæ filiæ inueni Non :dicendo ‡ iſta eſt virginitas
וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר׃ ‡ coram ſenioribus
. ciuitatis ſeniorum facies ad‡ veſtimentum expandent Et * flagellabũt
.eum corripient* & ,virum ipſius ciuitatis ſeniores capient Et
18 וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר־הַהִוא אֶת־הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ׃ †
,puellæ patri dabunt & ,argenteis centum eum mulctabunt Et h יָצָא
19 וְעָנְשׁוּ † אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ i יָכַל
ei & :Iſrael virginem contra malum nomen eduxit quoniam † & non inuenta eſt virginitas
כִּי h הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ־ k אָמַן
.ſuis diebus omnibus eam dimittere poterit non ;vxorem in erit
תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו׃
virginitates ſunt inuentæ non† ,hoc verbum fuerit veritas ſi Et
20 וְאִם־ k אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־נִמְצְאוּ בְתוּלִים

כג CAP. XXIII.

†teſtium, ‡membri
vereri‡ abſciſſione & ,†attritione læſus ingredietur Non
כָּרַת a
1 לֹא־יָבֹא † פְצוּעַ־דַּכָּא a וּכְרוּת שָׁפְכָה
.DOMINI eccleſiam in
בִּקְהַל יְהוָה׃
eccleſiam generatione Etiam .DOMINI concionem in ſpurius ingredietur Non
2 לֹא־יָבֹא † מַמְזֵר בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר
. DOMINI eccleſiam in ſibi ingredietur non ,decima
עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהוָה׃
Etiã .DOMINI eccleſiã in Moabita &,Hammonita ingredietur Non
3 לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם † Eò ‡cum
in vſq; DOMINI eccleſiã in ſibi ingredietur non decima generatione
דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה עַד־ aquа
,pane in‡ vos præuenerunt non quòd verbo Super .ſeculum *quando egreſſi eſtis
עוֹלָם׃ † עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם b יָצָא
mercede conduxit quia & ;Aegypto ex vos egrediendo in* ,via in aquis in & †aduerſum
וּבְמַיִם מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר שָׂכַר ‡è Meſopotamia Syriæ, vt maledi-
,fluuiorum duorum Aram† Pethor de Behor filium Bilham te ſuper† ceret
עָלֶיךָ אֶת־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִפְתּוֹר אֲרָם נַהֲרָיִם
ad audire tuus Deus DOMINVS voluit non Et .tibi maledicendum ad
5 לְקַלְלֶךָּ׃ † וְלֹא־אָבָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל־
;bñdictionẽ in maledictionẽ tibi tuus Deus DOMINVS cõuertit &,Bilham
בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת־הַקְּלָלָה לִבְרָכָה
. tuus Deus DOMINVS te dilexit quia
כִּי אֲהֵבְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

,timidus vir ‡ Quis :dicent & ,populū ad loqui præfecti addent Et
וְיָסְפוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא 8
cor *liqueſiat* non & ,ſuā domū ad reuertatur & ,Vadat ?corde tener &
וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת־לְבַב
loqui præfecti *conſummate ſecūdum** ,erit Et .ſuum cor ſicut ,ſuorū fratrū
אֶחָיו כְּלִבָּבוֹ׃ וְהָיָה כְּכַלּוֹת הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר 9
.populi capite in exercituum principes *viſitabunt* &†,populum ad
אֶל־הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃
clamaueris & ,eā *ſuper pugnādum ad*‡ ,ciuitatem ad ap,ppinquaueris Cùm
כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ 10
aperuerit & ,tibi reſponderit pacem ſi ,erit Et .pacem eam ad
אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם׃ וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנְךָ וּפָתְחָה 11
.tibi ſeruiēt & ,*tributū in* tibi erūt ,ea in repertus populus omnis ,erit & ;tibi
לְךָ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לְךָ לָמַס וְעָבָדוּךָ׃
arctabis &‡,prælium tecum fecerit &†,tecum pacem fecerit non ſi Et
וְאִם־לֹא תַשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשְׂתָה עִמְּךָ מִלְחָמָה וְצַרְתָּ 12
percuties & ,tua *manu* in tuus Deus DOMINVS eam dabit Et .eam *ſuper*
עָלֶיהָ׃ וְנָתַנָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ וְהִכִּיתָ 13
,*pubem*†& ,mulieres Tantùm .gladij *os* ad eius maſculū omnem
כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־חָרֶב׃ רַק הַנָּשִׁים וְהַטַּף 14
prædaberis eius *ſpolium omne*‡,vrbe in erit quod omne & ,*quadrupedē*‡&
וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּעִיר כָּל־שְׁלָלָהּ תָּבֹז
DOMINVS ederit quæ ,tuorum inimicorum *ſpolium** comedes & ;tibi
לְךָ וְאָכַלְתָּ אֶת־שְׁלַל אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה
longinquis vrbibus omnibus facies Sic .tibi tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לָךְ׃ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הֶעָרִים הָרְחֹקוֹת 15
.*ipſæ*‡ iſtarum gentium ciuitatibus de non quæ ,valde te à
מִמְּךָ מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־מֵעָרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה׃
tuus Deus DOMINVS quos ,iſtorum populorū ciuitatibus de *Tantùm*
רַק מֵעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 16
Quia .*ſuationem** omnem viuificabis non ,hæreditatem‡ tibi *dans*
נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל־נְשָׁמָה׃ כִּי־
,Perizæū & ,Chenahanæū ,Emoræū & ,Chittæum ,eas perdes perdendo
הַחֲרֵם תַּחֲרִימֵם הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי
.tuus Deus DOMINVS tibi præcepit quemadmodū ,Iebuſæu & ,Chiuuæū
הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
omnes ſecundum facere vos doceant non *quod Propter*
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יְלַמְּדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל 18
DOMINO peccetis & ,ſuis diis fecerunt quas ,eorū abominationes
תּוֹעֲבָתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֶם לַיהוָה
multis diebus ciuitatem *coarctauerit* Cùm .veſtro Deo
אֱלֹהֵיכֶם׃ כִּי־תָצוּר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים 19
impellēdo ,eius *lignum corrumpes*† non ,eā *capiendū ad** ,eam *ſuper*‡pugnando
לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא־תַשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לִנְדַּח
*quia** .ſuccides non *illud*‡& ,comedes *illo*† ex quia :ſecurim *illud ſuper*‖
עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי
?*coarctationem in tuis faciebus à veniendum ad*‡ , agri *lignum*†,homo
הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר׃
,*ipſum* cibi *lignum non quia cognoſces quod lignum Tantùm*
רַק עֵץ אֲשֶׁר־תֵּדַע כִּי לֹא־עֵץ מַאֲכָל הוּא 20
*ipſa**quę ,ciuitatē *ſuper*‖munitionē ędificabis & ;ſuccides &,*corrūpes illud*‡
אֹתוֹ תַשְׁחִית וְכָרַתָּ וּבָנִיתָ מָצוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר הִוא
.ei domineris donec prælium tecum *faciens*
עֹשָׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ׃

CAP. XXI. כא

tuus Deus DOMINVS quam *humo*‡in occiſus fuerit repertus Cùm
כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 1
:eū ꝑcuſſerit quis ,fuerit ſcitū nec ;agro in *cadens*†,eā *poſſidendū ad** .tibi *dans*
נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ׃
ciuitates ad‡metientur & ,tui iudices & ,tui ſeniores egredientur Et
וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל־הֶעָרִים 2
,*occiſum ad propinqua ciuitas**erit Et .occiſi circuitibus ‡quæ
אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל׃ וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל־הֶחָלָל 3
eſt ſeruitum non qua†,bouis vitulam ipſius ciuitatis ſeniores capient &
וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֻבַד
ſeniores facient deſcendere Et .*iugo in*‡ traxit non quæ ,*ea in*
בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מָשְׁכָה בְעֹל׃ וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי 4
coletur non quo ,*fortem torrentem*‡ ad vitulam ipſius ciuitatis
הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֶגְלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יֵעָבֵד
.valle in vitulæ ibi ceruicē auferēt & ; *ſeretur*‖neq; ,*eo in*
בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־הָעֶגְלָה בַּנָּחַל׃
DOMINVS elegit *ipſis in**quia, Leui filij ſacerdotes accedent Et
וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְהוָה 5
:DOMINI nomine in benedicendū ad & ,ſibi miniſtrādum ad , tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְהוָה

iuxta ſermonem
quæ propinqua eſt occiſo, abſciſſam habentem ceruicem
‡ loquentur,
עָנָה[e] רָאָה[f]
שִׁפְכוּ
* populū tuū
פָּדָה[g]
†medio ‡expiabūtur à ſanguine.
נָקָה[h]
‡ è medio tui, ſiquidem feceris quod eſt †Si ‡contra eos
יָצָא[i] שְׁבָה[k]
* captiuam duxeris
רָאָה[l] יָפָה[m]
†cōplacueris ‡ capere volueris
‡ aptabit
בוא[n] סור[o]
‡à *per mēſem
בָּכָה[p]

‡negociaberis de ‡ eò humiliaſti
* Si
עָנָה[q] הָיָה[r]
שָׁנָה[s]
†altera ‡qua conſtituet hæredes ‡ bonorum ſuorum, *primogenitum conſtituere † ante filium ‡ primogenitum. Sed ‡vt det ei partes duas ex
נָכַר[t]
* eſt
†Eius eſt
אוֹן[v]
‡ Si voci ‡paruerit eis:

capient

voci noſtræ. epulo, *eſt. †lapidabunt è medio tui.

יָרֵא[x]

in
תָּלָה[z] לוּן[y]
in ‡ ſed *ob maledictionem
‡ eſt terram

‡ dat †in

קוּם[x]
eſt

‡ eſt
diſſoluat
רָבַךְ[h]
מָסַס[i]
*cùm compleuerint
כָּלָה[k]
†conſtituent ‡vt pugnes contra
עָנָה[l]
tributarij,
‡ ſed ‡obſidebis
poteſtate
נָכָה[m]
acie
†paruulos,
טָפַף[n]
†animalia, ‡ & omnia ſpolia
* ſpolia
אָיַב[o]
‡ſunt.
עִיר[p]
Sed
dat ‡in * animam.
Vt
Si obſederis
‡ aduerſus
* vt capias
† diſperdes arbores
‖ contra eas
‡ illius fructibus ‡ ipſas
* eſt enim vt
† arbor
‡vt veniat à facie tua in obſidionem?
Sed arborem quā noſti nō eſſe arborem
‡ diſperdes, ‖ aduerſus
* facit

Si
‡ terra
dat
*vt poſſideas
†iacens
יָדַע[a] יָרַשׁ[b]
נָכָה[c]
‡ vſque
‡ ſunt in
* ciuitatis propinquæ occiſo,
†eū qua non eſt agricolatum, ‡iugū.
יָרַד[d]
‡vallem aſperam, in qua non eſt agricolatum,
‡ ſatum,
* eos

plaga omnis & ,lis omnis erit eorum *os* *ſuper* &
וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל־רִיב וְכָל־נֶגַע׃ וְכָל זִקְנֵי 6
ſuper ſuas manus lauabunt ,*occiſum ad propinqui* ipſius ciuitatis
הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל־הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
non noſtrę Manus :dicēt & ,*reſpondebūt*‡ Et .valle in *excæuicatam* vitulam
הָעֶגְלָה הֶעֲרוּפָה בַּנָּחַל׃ וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא 7
Expia .viderunt non noſtri oculi & ,iſtum ſanguinem effuderunt
שָׁפְכָה אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ׃ כַּפֶּר 8
ſanguinem des ne &, DOMINE redemiſti quem Iſrael *tuo populo**
לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל־תִּתֵּן דָּם
.*ſanguis eis expiabitur*‡& : Iſrael tui populi *interiore*†in innocentem
נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֶּר לָהֶם הַדָּם׃
facies quia ;*tuo interiore ex*‡innocentē ſanguinem auferes tu Et
וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי־תַעֲשֶׂה 9
ſuper†bellum ad fuęris egreſſus Cùm† . DOMINI oculis in rectum
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃ כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־ 10
, tua manu in tuus Deus DOMINVS *eum*‖dederit & ;tuos inimicos
אֹיְבֶיךָ וּנְתָנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ
mulierem captiuitate in videris Et .eius captiuitatem *captiuauerit*‡ &
וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ׃ וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת 11
:vxorem in tibi *ceperis*‡& ,ea in *te deuinxerit*†& ,forma pulchram
יְפַת־תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה׃
faciet‡& ,ſuum caput radet & ;tuæ dom° medium in eā introduces Et
וְהֵבֵאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה 12
,ſe *deſuper*‖ſuę captiuitatis veſtimentum remouebit Et .ſuos vngues
אֶת־צִפָּרְנֶיהָ׃ וְהֵסִירָה אֶת־שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ 13
*luna** ſuam matrem & ,ſuum patrem flebit & ,tua domo in manebit &
וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרֵחַ
tibi erit & ,eius maritus eris & ,eā ad ingredieris poſtea & :dierum
יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ
,ſuę animę eā dimittes & ,ea in cōplacueris non ſi ,erit Et .vxorem in
לְאִשָּׁה׃ וְהָיָה אִם־לֹא חָפַצְתָּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ 14
quod‡pro ,ea *in ſeruitio vteri*‡ neque ,pecunia eā vendes non vendendo &
וּמָכֹר לֹא תִמְכְּרֶנָּה בַּכֶּסֶף לֹא־תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר
vna ,vxores duæ viro fuerint Cùm‡ .eam *compreſſiſti*
עִנִּיתָהּ׃ כִּי־תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת 15
;exoſa & ,dilecta filios ei ‡ pepererint & ;exoſa *vna*†& ,dilecta
אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ־לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה
eū *hæreditare facere*‡ die in erit Et .exoſæ primogenitus filius fuerit &
וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׂנוּאָה׃ וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ 16
*primogenitura donare** poterit non ,*ſibi erit quod*‡ ſuos filios
אֶת־בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר־יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר
.*primogeniti*‡ exoſæ *filij facies ſuper*† dilectæ filium
בֶּן־הָאֲהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר׃
os ei dando‡ ,agnoſcet exoſæ filium primogenitum *Quia*
כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי 17
principium* ipſe quia :ei fuerit inuentum quod omni *in duorum*
שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר־יִמָּצֵא לוֹ כִּי־הוּא רֵאשִׁית
.primogenituræ ius ei†.eius fortitudinis
לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה׃
obediens *ipſe* non ,rebellis & ,declinās filius viro fuerit Cùm‡
כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ 18
audierit‡ nō & ,eum corripuerint & ,ſuæ matris *voce in* & ,ſui patris *voce in*
בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע
educent & ;eius mater & ,eius pater eum *in apprehendent* Et :*eos ad*
אֲלֵיהֶם׃ וְתָפְשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ 19
dicent Et .eius loci portam ad & ,eius ciuitatis ſeniores ad eum
אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מְקוֹמוֹ׃ וְאָמְרוּ 20
ipſe non :rebellis & ,declinās iſte noſter Filius :eius ciuitatis ſeniores ad
אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ
homines omnes eum *obruent*† Et .*potator & ,*vorator noſtra voce in* obediēs
שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא׃ וּרְגָמֻהוּ כָּל־אַנְשֵׁי 21
oīs & ;*tuo interiore ex* malū auferes &:morietur & ,lapidibus in eius ciuitatis
עִירוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ וְכָל־
.timebunt & ,audient Iſrael
יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ׃
,fuerit interficiēdus &,mortis iudicij peccatū viro in fuerit cùm Et
וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט־מָוֶת וְהוּמָת 22
eius cadauer pernoctabit Non :ligno *ſuper* eum ſuſpenderis &
וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל־עֵץ׃ לֹא־תָלִין נִבְלָתוֹ 23
*maledictio** quia ,ipſa die in eum ſepelies ſepeliendo *quia*‡,ligno *ſuper*
עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קְלָלַת
DOMINVS quā ,tuam *humum* cōtaminabis non & :‖ ſuſpenſus Dei
אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
.hæreditatem †tibi *dans*‡ tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃

.sunt locuti quæ fecere Bona :me ad DOMINVS dixit Et sunt
17 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃ וטב
dabo &:‡tu sicut eorũ fratrum *interiore* de eis ſuſcitabo Prophetam medio
18 נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי ‡es, *ponam
.ei præcepero ego quę omnia eos ad loquetur &, eius ore in mea verba קום
דְּבָרַי בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּנּוּ׃ צוה
loquetur quæ ,*mea verba* ad obedierit non qui vir ,erit Et verbis meis,
19 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר ab
,propheta Veruntamen .eo *cum* à requiram ego ;meo nomine in
בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ׃ דרש
20 אַךְ הַנָּבִיא vt loquatur
ei præcepi nõ quod ,meo nomine in verbum *loquendo* ,egerit ſuperbè qui
אֲשֶׁר יָזִד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִיו זוד
morietur *er* :*aliorum* deorum nomine in loquetur qui &, *loquendum ad* vt loquere-
לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת׃ tur,
ſciemus Quomodo ,tuo corde in dixeris *cùm* Et .ipſe propheta alienorum
21 וְכִי תֹאמַר בִּלְבָבֶךָ אֵיכָה נֵדַע מות
loquetur Quod ;DOMINVS *illud* eſt locutus non quod ,verbum
אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוֹ יְהוָה׃ נגע
22 אֲשֶׁר יְדַבֵּר
,veniet non &, verbum erit non & ,DOMINI nomine in propheta
הַנָּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא
ipſum eſt locut' *ſuperbiam*‡:DOMINVS *illud* eſt locut' non quod verbũ *iſtud* eſt
זוד זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ יְהוָה בְּזָדוֹן דִּבֶּרוֹ ‡per ſuperbiã
.eo ab timebis non ;propheta
הַנָּבִיא לֹא תָגוּר מִמֶּנּוּ׃

CAP. XIX. יט

quarum ,gentes tuus Deus DOMINVS fecerit excidere Cùm
1 כִּי־יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר dat
,eas poſſederis & ,*earum* terram tibi *dans* tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת־אַרְצָם וְיָרַשְׁתָּם
vrbes Tres :earum domibus in & ,earum vrbibus in habitaueris &
2 וְיָשַׁבְתָּ בְּעָרֵיהֶם וּבְבָתֶּיהָם׃ שלש
tibi *dans* tuus Deus DOMINVS quam ,tuæ terræ medio in,tibi ſeparabis dat
הַבְדֵּיל לְךָ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ vt poſſideas
terminum *triplicabis*‡& ,viam tibi Parabis .eam *poſſidendam ad* ירשׁ
3 לְרִשְׁתָּהּ׃ כון
‡ in tres par-
tes diuides
וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת־גְּבֻל אַרְצֶךָ אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה *hæreditate*
qui ,homicidæ *verbum hoc*‡Et .homicida omnis illuc *fugiendum ad* † accipere
לָנוּס שָׁמָּה כָּל־רֹצֵחַ׃ † vt fugiat
4 וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר ‡hæc eſt res
,*ſcientia non in** ſuum *ſocium*‡ percuſſerit Qui .viuet & ,illuc fugiet ‡ proximum
יָנוּס שָׁמָּה וָחָי אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־רֵעֵהוּ בִּבְלִי־דַעַת *ignoranter,
qui Et .nudiuſtertius ‖,heri ab eum habebat odio non ipſe & נכה רעה
5 וְהוּא לֹא־שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם׃ ‖& ידע
impulerit†& :ligna cædendum ad ,ſiluam in ſuo *ſocio* cum fuerit ingreſſus proximo
†cùm
וּבָא אֶת־רֵעֵהוּ בַּיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה reſilierit
è ferrum *ſe emouerit* & ,lignum cędendũ ad ,ſecurim *in* eius manus
יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן־ proximum
vnam ad fugiet ipſe : moriatur & ,ſuum *ſocium* inuenerit & ,ligno רעה‖ מות
הָעֵץ וּמָצָא אֶת־רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל־אַחַת propinquus
ſanguinis *redemptor* inſequatur fortè Ne .viuet & ,iſtarum vrbium חיה
6 הֶעָרִים וָחָי׃ ‖ apprehẽdat
fuerit multa *quũ*‡,eũ *aſſequatur*‖&,eius cor incaluerit cùm ,homicidam *poſt* ‡ſi
פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יחם
non quia ,mortis iudicium *non ei* &‡,animam eius percutiat & ,via ‡ cui non eſt
יְחַמָּם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי־יִרְבֶּה habebat
,tibi *præcipiẽs** ego Idcirco .nudiuſtertius ,heri ab eum ipſe *habens* odio הכה נפשׁ
7 הַדֶּרֶךְ וְהַכָּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא *præcipio
Dominvs fecerit dilatare ſi Et .tibi ſeparabis ciuitates Tres :dicendo שנא הוא לו מתמל שלשום׃ על־כן אנכי מצוך
8 עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ
dederit & ,tuis patribus iurauit quemadmodũ ,tuũ terminum tuus Deus
לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ׃ וְאִם־יַרְחִיב יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן
. tuis patribus *dandum ad* ,eſt locutus quam ,terram omnem tibi vt daret
9 לְךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ׃ נתן
Si
,illud *faciendum ad*‡,illud præceptum omne cuſtodieris Cùm † vt facias
כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ עשׂה‖
,tuũ Deum DOMINVM *diligendum ad**,hodie tibi *præcipiens*‡ego quod ‡ præcipio
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ *vt diligas
tres adhuc tibi addes &:diebus omnibus eius viis in *ambulandum ad* & ambules
וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל־הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ הלך‖ m
ſanguis effundetur non Et .iſtas tres ſuper ciuitates
10 עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה׃ medio † dat
tibi *dans*†tuus Deus DOMINVS quam ,tuæ terrę *interiore* in innocens נתן‖ n
נָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ ‡ in
. *ſanguines** te ſuper ſit & ; hæreditatem‡ *ſanguis.
נַחֲלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דְּמִים׃

si ‡quiſpiam ,ci fuerit inſidiatus &, ſuum *ſocium** habens odio *vir*‡ fuerit *cùm* Et
* proximum
11 וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ
contra fugerit &, fuerit mortuus &, *anima eum*† percuſſerit &, *eũ ſuper* ſurrexerit &
†animam, וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וָנָס
capiẽt &, illius ciuitatis ſeniores mittẽt Et :*iſtarum ciuitatum*‡vnam ad
12 אֶל־אַחַת הֶעָרִים הָאֵל׃ וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ
.morietur &, ſanguinis *redemptoris*‡ manu in eum dabunt &, inde eum
אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת׃
innocentẽ ſanguinem auferes &:*eo ſuper*‡tuus oculus parcet Non
13 לֹא־תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וּבִעַרְתָּ דַם־הַנָּקִי
‡proximi ,tui *ſocij*‡terminum transferes Non .tibi bene etit &, Iſrael ex
14 נָסַג
‡ hęreditate
accipies
מִישְׁרָאֵל וְטוֹב לָךְ׃ לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֲךָ * dat
tetra in *hæreditabis*‡quam ,tua hæreditate in ;primi terminauerunt quem יָרַשׁ
אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בָּאָרֶץ † vt poſſideas
ſurget‡ Non .eam *poſſidẽdum ad*†, tibi *dans** tuus Deus DOMINVS quam ‖ ſtabit
15 אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃ לֹא־יָקוּם ‡ iniquitate
peccato omni in ,peccato omni ĩ &, *peruerſitate*†omni in virũ in vnus teſtis עוד עָוֹן
כָּל־עָוֹן וְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חֵטְא ‡ In
trium ore *ſuper*‡ vel ,teſtium duorum ore Super‡.peccauerit quod שָׁנָה
16 אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי * Si
virum *in iniquitatis*†teſtis ſteterit Cùm* .verbum ſtabit teſtium †mendacij
עֵדִים יָקוּם דָּבָר׃ contra
quibus ,hommes ambo ſtabunt Et *auerſionem eum in reſpõdendum ad*‡ ‡ad teſtifican
17 כִּי־יָקוּם עֵד־חָמָס בְּאִישׁ dum contra
qui ,*iudicum*‖ & .*ſacerdotum facies ad* ,DOMINI *facies ad*‡ lis *eis*‖ eum verbum
לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה׃ וְעָמְדוּ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר peruerſum.
ecce & :*bene** iudices inquirent Et .ipſis diebus in eruut עָנָה‖ סור
18 לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר ‖ eſt
,ei facietis Et :ſuum fratrem *in reſpondit*‡ mendaciũ, teſtis *falſitatis*‡teſtis † ‡corã Dño,
יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם׃ וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה coram ſacer-
.tuo interiore ex‡malũ auferes &:ſuo fratri facere *præſumpſit** quemadmodũ dotibus,
19 עֵד־שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו׃ ‖iudicibus
diligẽter:†ſi ‡mẽdax fuit ‡ teſtificatus eſt contra * cogitauit ‖è medio tui.
כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ ‖ pro
amplius *faciẽdum ad* ‡ addent nõ & ;timebũt & ,audient *relicti*† Et
20 וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא־יֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
.*tuo interiori*‡in hoc malum *verbum* ſecundum
כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃
,oculo pro oculum ,anima *in*‖ animam :tuus oculus parcet non Et
21 וְלֹא תָחוֹס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן
.pede pro pedem ,manu pro manum ,dente pro dentem
שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרָגֶל׃

CAP. XX. כ

contra ,*equum*‖videris & ,tuos inimicos *ſuper* bellum ad fueris egreſſus Cùm
‖ equos
1 כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶךָ וְרָאִיתָ סוּס a יצא
DOMINVS quia .eis ab timeas ne ,te *præ multum*† populum ,*currum** & *currus,
וָרֶכֶב עָם רַב מִמְּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוָה †maiorem
.Aegypti terra de te *faciens aſcendere*‡ ,tecum‡ tuus Deus ‡ eſt
אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ ‡ qui aſcen-
loquetur & ,ſacerdos accedet & ,bellum ad *vos appropinquare circa** ,erit Et dere fecit
2 וְהָיָה כְּקָרַבְכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר *cùm appro
propinqui *vos*† ,Iſrael Audi :eos ad dicet Et .populum ad pinquauerit is
3 אֶל־הָעָם׃ וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים עלה
†teſtis
ne ,veſtrum cor molleſcat ne ;veſtros inimicos *ſuper bellum ad* hodie bello contra
הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֵיכֶם אַל־יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל־ רכך
.eorum *faciebus à frangamini*‡ne &, *accelereris* ne &, timeatis paueatis,
4 תִּירְאוּ וְאַל־תַּחְפְּזוּ וְאַל־תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם׃ ‡ formidetis
à facie
*pugnandum ad**,vobiſcũ *ambulans*‡ veſter Deus DOMINVS Quia ‡ ambulat
כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם * vt pugnet
. vos *ſaluandum ad* ,veſtris inimicis cum vobis pro
5 לָכֶם עִם־אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם׃ vt ſeruet
qui vir† Quis :dicendo populum ad præfecti loquentur Et ישׁע
6 וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ † eſt
reuertatur & ,vadat ?eam *initiauit* non & ,nouam domum ædificauit
בָּנָה בַיִת־חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשָׁב dedicauit
. eam *initiet* alius vir & ,prælio in moriatur fortè ne,ſuam domũad חנך e
לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר dedicet
,Vadat ?eã ,pphanauit non &, vineã plantauit qui vir † quis Et חנך f
7 יְחַנְכֶנּוּ׃ † eſt
alius vir & ,prælio in moriatur fortè ne ,ſuam domũ ad reuertatur &
וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ
וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר ‡ eſt
non & ,vxorem deſponſauit qui vir ‡ quis Et .eam prophanet
8 יְחַלְלֶנּוּ׃ וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא
moriatur fortè ne ,ſuam domum ad reuertatur &, Vadat ?eam accepit
לְקָחָהּ יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת שוב f
. eam accipiat alius vir & ,prælio in
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה׃ לקח g

.præcepi non quod ,cælorum militiæ omni vel ,lunæ vel ,ſoli &

[a] צָוָה diligenter, † eſt

וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמָיִם אֲשֶׁר לֹא־[c]צִוִּיתִי׃

,veritas † ecce & ,bene inquiſieris & ,audieris & ,tibi fuerit nunciatū Et

4 וְהֻגַּד־[d]† לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ [c]הֵיטֵב וְהִנֵּה [f]אֱמֶת

.Iſrael in iſta abominatio eſt facta ,verbum ‡rectū

נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל׃

qui ,ipſam mulierem vel ,ipſum virum educes Et

5 וְהוֹצֵאתָ[g]† אֶת־הָאִישׁ הַהֽוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר

vel virum ,tuas portas ad hoc malum *verbum* fecerunt

עָשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־

.morientur & ,lapidibus in eos lapidabis & :mulierem

הָאִשָּׁה וְסָקַלְתָּם בָּאֲבָנִים [h]וָמֵתוּ׃

morietur ‡ ,teſtium trium vel teſtium duorum ore *Super*

6 †עַל־פִּי [i]שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה [k]עֵדִים יוּמַת

teſtium Manus .vnius teſtis ore *ſuper* *morietur non .*motiendus

הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד׃ †יַד הָעֵדִים

7 populi vniuerſi manus & ;eum interimendū ad ,*principio in* ‡eum *in* † erit

תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל־הָעָם

.*tuo interiore ex* *malum auferes & :*nouiſſimo *in*

בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ [l]הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃

:ſanguinē & ſanguinem inter iudicio in *verbum* *te à fuerit mirabile Cùm*

8 †כִּי [m]יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין־דָּם לְדָם

,*tuis portis in contentionū verba* †: plagam & ,plagā inter & :*iudiciū ad iudiciū* ‡inter

בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ

tuus Deus DOMINVS elegerit quem locum ad aſcēdes & ,ſurges &

וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

qui ,iudicem ad & ,Leuitas ſacerdotes ad venies Et .*eo in*

9 בּוֹ׃ †[m]וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר

.iudicij *verbum* tibi indicabūt & ,quęres & ;ipſis diebus in erit

יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ [n]וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט׃

loco è tibi annunciabunt quod ,verbi *os ſuper* facies Et

10 †וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם

omnia iuxta faciendo cuſtodies & ;DOMINVS elegerit quem ,ipſo

הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל

ſuper ‡ & ,te docebunt *quam* legis *os Super* . te docebunt quæ

11 אֲשֶׁר [o]יורוּךָ׃ †עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל־

quod ,verbo à declinabis non .facies ,tibi dicent quod iudicium

הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר

fecerit qui ,vir Et .*ſiniſtra & , dextra* ‡ , tibi annunciabūt

יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל׃ †וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה

12 *cum* *ibi miniſtrandum ad *ſtantem* ,ſacerdotem *ad audiendū non* ad ,*ſuperbia in*

[p]בְּזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֵת שָׁם אֶת־

,ipſe vir morietur & ;*iudicem ad* † vel ,tuo Deo DOMINO

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא

,audient populus omnis Et .Iſrael ex malum auferes &

וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃ †וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ

13 .amplius ſuperbè agent non & :timebunt &

וְיִרְאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד׃

tuus Deus DOMINVS quam ,terram ad ueris ingreſſus Cùm

14 †כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

me ſuper Ponam :dixeris & ,ea in habitaueris & ,eā poſſederis & ,tibi *dans* dat

נֹתֵן לָךְ וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּה בָּהּ וְאָמַרְתָּ [q]אָשִׂימָה עָלַי

.meis circuitibus † quæ gentes omnes ſecundum regem

מֶלֶךְ כְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתָי׃

DOMINVS elegerit quem ,regem te ſuper pones Ponendo

15 †שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה

non .regem te ſuper pones tuorum fratrum *interiore ex* .*eo in* tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא

.*ipſe* tuus frater † non qui ,alienigenam virum te ſuper *date* poteris

[r]תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא׃

populum *redire faciet* ‡ neque ,equos ſibi multiplicabit non *Tantùm*

16 †רַק לֹא־[s]יַרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים וְלֹא־[t]יָשִׁיב אֶת־הָעָם

Non :vobis dixit DOMINVS & :*equum multiplicare* *pro* ‡ ,Aegyptū in

מִצְרַיְמָה לְמַעַן [v]הַרְבּוֹת סוּס וַיהוָה אָמַר לָכֶם לֹא

.amplius *iſta via in reuertendum ad** addetis

[x]תֹסִפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד׃

,argentū & :eius cor declinabit neq; ,vxores ſibi multiplicabit non Et

17 †וְלֹא יַרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף

eum ſedere ſecundū † , erit Et .valde ſibi multiplicabit non aurum &

וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה־לּוֹ מְאֹד׃ †וְהָיָה [y]כְּשִׁבְתּוֹ

18 *ſuper* † huius legis *duplum* ſibi ſcriber & ,ſui regni ſolium ſuper

עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־

.Leuitarum *ſacerdotum* *faciebus* à ‡ libro

סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם׃

:ſuæ vitæ diebus omnibus ,eo in *clamabit** & ,ſecum erit Et

19 †וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל־[z]יְמֵי חַיָּיו

CAP. XVIII. יח

,pars Leui tribui omni , Leuitis ſacerdotibus erit Non

1 †לֹא־יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק

.comedēt ei[o] hęreditarē & ,DOMINI *Ignitiones* .Iſrael cum hæreditas &

וְנַחֲלָה עִם־יִשְׂרָאֵל אִשֵּׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֵלוּן׃

DOMINVS .ſuoru fratrū *interiore* in ei erit non hæreditas Et

2 †וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה־לּוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו יְהוָה

.ei eſt locutus quemadmodum ,eius hæreditas *ipſe*

הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ׃

ſacrificātibus à ,populo à ſacerdotum iudicium erit hoc Et

3 †וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי

,brachium ſacerdoti dabit & :paruū pecus ſiue ,bouem ſiue ,ſacrificium

הַזֶּבַח אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ

,tui *muſti* ‡ ,tui frumenti *Initium* . *ventriculum* & , maxillas &

וְהַלְחָיַיִם [a]וְהַקִּבָּה׃ †רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ

4 *ipſo in Quia* ‡ . ei dabis *tui pecoris tonſure principium* ‡ & ,tui *recētu* olei &

וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית [b]גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן־לוֹ׃ †כִּי בוֹ

5 miniſtrādū ad *ſtandū ad** ,tuis tribub[o] cūctis è tu[o] De[o] DOMINVS elegit

בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל־שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת

.diebus omnibus ,eius filij & ,ipſe ,DOMINI *nomine in* †

בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים׃

quo ‡ ,Iſrael omni ex *tuarum portarum vna* ‡ ex Leuita venerit *eum* Et

6 †וְכִי־[c]יָבֹא הַלֵּוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

ad ſuæ animæ deſyderio toto in venerit & , *ibi* peregrinatur ipſe

הוּא [d]גָּר שָׁם וּבָא בְּכָל־[e]אַוַּת נַפְשׁוֹ אֶל־

DOMINI nomine in miniſtrabit Et : DOMINVS elegerit quem locum

7 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה׃ †וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה

.DOMINI *facies ad** ibi *ſtantes* ,Leuitæ ſui fratres oēs vt ,ſui Dei

אֱלֹהָיו כְּכָל־אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְהוָה׃

.patribus *ſuper eius* venditiones præter ,comedēt partē vt Partem

8 †חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ לָבַד מִמְכָּרָיו עַל־הָאֲבוֹת׃

dans † tuus Deus DOMINVS quam terram *ad veniens tu* Cùm

9 †כִּי אַתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן

.ipſarum gentium abominationes ſecundum *faciendum ad* ‡diſces non ,tibi

לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם׃

diuinās :*igne in* † ſuam filiam & ,ſuū filiū *trāſire faciēs* te in inueniatur Non

10 †לֹא־יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ־וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֹסֵם

,*iunctionem iungens* ‡ Et ;maleficus & ,augur & ,præſtigiator ,diuinationes

קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף׃ †וְחֹבֵר חָבֶר

11 . mortuis à quærens & ,*ſciolus* ‡ & ,pythonem interrogans &

וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־[f]הַמֵּתִים׃

propter & :hæc *faciens** omnis ‖ DOMINI abominatio Quia

12 †כִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה וּבְגַלַּל

eas *ejiciens* tuus Deus DOMINVS iſtas abominationes

הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ [g]מוֹרִישׁ אוֹתָם

. tuo Deo DOMINO cum eris *Conſummatus* .*tuis faciebus* à

מִפָּנֶיךָ׃ †תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

13 *ad* , *eas expellens* *tu* quas iſtæ gentes Quia

כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־

14 DOMINVS tibi dedit ſic *non* *tu* Et .*audient* *diuinos* *ad* &, *præſtigiatores*

מְעֹנְנִים וְאֶל־קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה

.tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ׃

è medio tui † ſum [h]קוּם ei obedietis.

tibi ſuſcitabit ,†ego ſicut tuis fratribus è *tuo interiori ex* Prophetam

15 †נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי [h]יָקִים לְךָ

. *audietis* *eum ad* : tuus Deus DOMINVS

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן׃

tuo Deo DOMINO *cum* à poſtulaſti quæ omnia Secundum

16 †כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁאַלְתָּ מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

congregationis † vt audiam

vocem *audiendum ad* † addam Non :dicēdo ,*concionis* die in ,Choreb in

בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אֹסִף לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל

videbo nōn iſtum magnum ignem & ,mei Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהָי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לְא־אֶרְאֶה

. moriar non & ,amplius

עוֹד וְלֹא אָמוּת׃

vt cuſtodiat

vt faciat

Vt non eleuetur ‡ ſuper fratres ſuos, neque declinet *ad dexterā, & ad ſiniſtrā, † medio

ſtomachum. Primitias ‡ vini

[a] קוֹב vel קֶבֶב ‡ primitias velleris ouiū ruarum ‡ Ipſum enim

*vt ſtet [b] גֵּזּ † nomini ſi ‡ aliqua è por tis tuis

‡ vbi [c] בּוֹא [d] גּוּר

[e] אָוָה qui manent *corā Dño, eorū factas

ingreſſus fueris † dat ‡ vt facias

qui tranſire faciat † per ignem; ‡ incantans incantationem, ‡ magus,

[f] מוּת ‖ eſt *qui facit eiicit

[g] יָרַשׁ facie tua. Perfectus poſſides, ab hariolis, & diuinis audiūt: Sed nō

[h] קוּם ei obedietis.

congregationis † vt audiam

In ‡ occidetur occidendus.

[i] שְׁנַה [k] עוּר * in † contra ‡ prius, poſtea: ‡ è medio tui.

[l] רוּעַ * Si latuerit tibi aliquid ‡ cauſam, & cauſam: † res cauſarū intra portas tuas,

[m] בּוֹא rem

[n] נָגַד ſecundum ſermonem

Iuxta ſermonem quem ‡ ſecundum

[o] יָרָה ‡ ad dexterā, & ad ſiniſtrā.

per ſuperbiā, vt non obediat ſacerdoti, qui ſtat *coram

[p] זוּד † iudici,

dat

[q] שׂוּם † ſunt in

E medio

ponere † ſit

[r] יָכֹל [s] נָתַן At ille ‡ reducet

[t] שׁוּב ‡ vt multiplicet equos:

[v] רָבָה [x] יָסַף * vt reuertamini per viā iſtam † quādo ſedet

[y] יָשַׁב ‡ in deuteronomium ‡ coram ſacerdotibus Leuitis. * leget

[z] חָיָה

retensio septima die in & ,infermentata comedes diebus Sex
8 †שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל [m]מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת
hebdomadas Septem . *functionem*‡ facies non :tuo Deo DOMINO
9 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה : †שָׁבֻעֹת שָׁבֻעֹת
septem numerare incipies ,segete in *falcem incipiendo* Ab .tibi numerabis
תִּסְפָּר־לָךְ [n]מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ [o]בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שָׁבֻעוֹת
:tuo Deo DOMINO hebdomadarū solennitatē facies Et .hebdomadas
10 שָׁבֻעוֹת : †וְעָשִׂיתָ [p]חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
tibi benedixerit quēadmodū ,dabis quod‡ tuæ manus *ſponte*† ſufficientiam‖
[q]מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ
,*tui* Dei DOMINI *facies ad*‡ lętaberis Et .tuus Deus DOMINVS
11 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ : †וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
qui ,Leuita & ,tua ancilla & ,tuus ſeruus & ,tua filia & ,tuus filius & ,tu
אַתָּה [r]וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר [r]בִּשְׁעָרֶיךָ
;*tuo interiore in** qui vidua & ,pupillus & ,peregrinus & ,*tuis portis in*
וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ
ſuū nomen *collocandū ad*‖ ,tuus Deus DOMINVS elegerit quem loco in
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ
,cuſtodies & :Aegypto in fuiſti ſeruus quod recordaberis Et .ibi
12 שָׁם : †וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ
.hæc ſtatuta facies &
[t]וְעָשִׂיתָ אֶת־[t]הַחֻקִּים הָאֵלֶּה :
te colligendo in‖ ,diebus ſeptem tibi facies tabernaculorum Tripudium
13 †חַג [v]הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ
,tu' filius & ,tu ,*tuo tripudio* in lętaberis Et .tuo torculari de & ,tua area de
14 מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ : †וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ
,pupillus & ,peregrin' & ,Leuita & ,tua ancilla & ,tuus ſeru' & ,tua filia &
וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם
DOMINO *tripudiabis*‡ diebus Septem . *tuis portis in* qui , vidua &
וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ : †שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג לַיהוָה
tibi benedixerit cùm ,DOMINVS elegerit quem loco in ,tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרֶכְךָ
opere omni in & ,*tuo prouentu cuncto* in tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־[u]תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל [u]מַעֲשֵׂה
anno in vicibus Tribus . lætus *vtique* fueris & ,tuarū manuum
16 יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ : †שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים [w]בַּשָּׁנָה
loco in ,*tui* Dei DOMINI *faciebus cum* tuus maſculus oīs conſpicietur
יֵרָאֶה כָל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם
,hebdomadarum *tripudio* in & ,inferæmentatorum *tripudio* in ,elegerit quem
אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת
ſolennitate DOMINI *faciebus cum*‡ conſpicietur non & ;tabernaculorum *tripudio* in &
‡coram Dño וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה
benedictionē ſecundū ,ſuæ manus donum ſcđm Vnuſquiſque . vacuus
17 רֵיקָם : †אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כִּבְרָכַת
. tibi dedit quam ,tui Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ :
quas ,tuis portis omnibus in tibi *dabit* præfectos & ,Iudices
18 †שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן־לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר
populum iudicabunt & ;tuis tribub' in tibi *dans* tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת־הָעָם
neque ,*facies*‡ agnoſces non ,iudiciū *declinare facies* Non . iuſtitiæ iudicio
מִשְׁפַּט־צֶדֶק : †לֹא־[x]תַטֶּה מִשְׁפָּט לֹא [y]תַכִּיר פָּנִים וְלֹא־
verba *peruertit*‡ & ,ſapientum oculos excæcat munus quia :munus capies
[z]תִקַּח שֹׁחַד כִּי־הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וְיסַלֵּף דִּבְרֵי
poſſideas & ,viuas vt ,ſequeris iuſtitiā Iuſtitiam . iuſtorum
20 צַדִּיקִם : †צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת־
tibi plātabis Non .tibi *dans* tuus Deus DOMINVS quam terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ : †לֹא־[a]תִטַּע לְךָ
facies quod ,tui Dei DOMINI altare apud ,*lignum omne* ,lucum
אֲשֵׁרָה כָּל־עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־
.tuus Deus DOMINVS odio habet quam ,ſtatuam tibi eriges Neque. tibi
22 לָךְ : †וְלֹא־[b]תָקִים לְךָ [c]מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ :

CAP. XVII. יז

paruum pecus & ,bouem tuo Deo DOMINO ſacrificabis Non
1 †לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה
‡ in DOMINI abominatio quia :*malum verbum omne* ,macula *eo in* fuerit quo‡
*omnē rem malam, אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם כָּל דָּבָר [d]רָע כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה
,*tuarum portarum vna in* ,*tuo interiore*‡ in fuerit inuētus Cùm . *iſtud*† tui Dei
2 אֱלֹהֶיךָ הוּא : †כִּי־יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
fecerit qui mulier vel vir ,tibi *dans*‡ tuus Deus DOMINVS quas
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
.eius pactum transgrediendo ,tui Dei DOMINI oculis in malum
אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ :
,eis ſe incuruauerit & , *alijs dijs ſeruierit* & ,*iuerit** Et
3 †וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם

M

.*tecum* à liberum eū dimittes ſeptimo anno in & ,annis ſex te,
שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ :
.vacuum eum dimittes non ,*tecum*‡ à liberum eū dimiſeris cùm Et ſi ‡te,
13 †וְכִי־תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ [e]רֵיקָם : [e]ריק
,*tuo torculari* de & ,*tua area* de & ,*tuo pecore*‡ de .*ei dabis torquem dando* Torquem Onerando
14 †הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ onerabis eū, ‡pecudibus
.ei dabis ,tuus Deus DOMINVS tibi benedixerit quibus tuis,& de fru
אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן־לוֹ : mento areæ
DOMINVS te redemit & ,Aegypti terra in fuiſti ſeruus & recordaberis Et tuæ,& de vi-
15 †וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד [f]הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם [g]וַיִּפְדְּךָ יְהוָה no torcularis
. hodie hoc verbum tibi *præcipiens* ego Idcirco .tuus Deus tui,in
אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם : [f]היה [g]פדה
,te dilexit quia ,*tecum** à egrediar Non ,*te ad*‡ dixerit *cùm* ,erit Et præcipio
16 †וְהָיָה כִּי־יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ si ‡tibi, *te,
,ſubulam capies Et : tecum ei †bonum quia ,tuā domum & †eſt
וְאֶת־בֵּיתֶךָ כִּי־טוֹב לוֹ עִמָּךְ : †וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמַּרְצֵעַ
etiam Et .*ſeculi*‡ ſeruus tibi erit & ;ianua in & ,eius aure in *dabis* & pones
וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף ‡in ſeculum.
te dimittendo in‖ ,tuis oculis in *dureſcet* Non .ſic facies tuæ ancillæ ſit durum
לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה־כֵּן : †לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשַׁלְּחֲךָ ‖cū dimiſeris
18 ſex tibi ſeruiuit .mercenarij merces†duplex quia ,*tecum* à liberum eum te, †eſt
אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ
.feceris quæ omnib' in tuus Deus DOMINVS tibi benedicet & ;annis
שָׁנִים וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה :
,*tuo pecore in* & ,*tuo bone in* naſcetur quod primogenitum Omne è bobus tuis,
19 †כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר [h]יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ & è pecudi-
primogenito in *ſeruies*‡ Non .tuo Deo DOMINO ſanctificabis ,maſculū bus tuis,
הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר [i]ולד
DOMINI *facies* Ad . *tui pecoris** primogenitū tondebis neque ,tui bouis ‡operaberis
20 שׁוֹרֶךָ וְלֹא [k]תָּגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ : †לִפְנֵי יְהוָה * pecudum
,DOMINVS elegerit quem loco in ,*anno in* †eū comedes *tui Dei* tuarū. Co-
אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה ram Dño
,cæcus vel ,claudus ,macula eo in fuerit *cùm*‡ Et .tua *domus*‡ & ,tu Deo tuo
אַתָּה וּבֵיתֶךָ : †וְכִי־יִהְיֶה בוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר [l]גזז
. tuo Deo DOMINO eum ſacrificabis non ;mala macula omnis †annuarim,
כֹּל מוּם [k]רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ : ‡familia ‖ſi
,*damam*‖ ſicut ,pariter mundus & ,immundus :eū comedes *tuis portis* In [k]רוע
22 †בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו [l]כַּצְבִי Intra portas
terram ſuper :comedes nō eius ſanguinē Tantumm odo .ceruum ſicut & tuas
23 [l]וְכָאַיָּל : †רַק אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל־הָאָרֶץ ‖capream,
. aquam ſicut eum fundes [l]צבה
תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם :

CAP. XVI. יו

DOMINO Peſach *facies*‡ & , *Abib** menſem Obſerua *primatum ariſtatum, id eſt
1 †שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה Martium vel
tuus Deus DOMINVS te eduxit *Abib*† menſe in quia ;tuo Deo Aprilem.
אֱלֹהֶיךָ כִּי בְחֹדֶשׁ הָאָבִיב [a]הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ‡ fac
tuo Deo DOMINO *tranſitum* ſacrificabis Et .nocte Aegypto ex †primitiuorum
2 מִמִּצְרַיִם לָיְלָה : †וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ [a]יצא
*faciendum habitare ad**, DOMINVS elegerit quem loco in ,*bouem & ,onem* Peſach
צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשַׁכֵּן de pecudib',
Septem .fermentatum *eo ſuper*† comedes Non . ibi ſuum nomen & bobus,
3 שְׁמוֹ שָׁם : †לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת * vt habitare
quia :afflictionis panem infermentata eo *ſuper* comedes diebus faciat
יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו [b]מַצּוֹת [c]לֶחֶם [d]עֹנִי כִּי †cum eo
diei memineris vt ,Aegypti terra è es egreſſus *feſtinationē in*‡ cum
בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם [b]יום [c]מצ
non Et . tuæ vitæ diebus omnibus ,Aegypti terra è *te egredi* [d]ענה
4 צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי †לֵא־ ‡feſtinanter
neque ,diebus ſeptem tuo termino omni in fermentum tibi conſpicietur quo egreſſus
יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־[e]גְּבֻלֶךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־ es
,primo die in ,veſpera in ſacrificabis quam carne de pernoctabit [e]חיה
[f]יָלִין מִן־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן [f]לון
,*tuarum portarum vna in tranſitum* ‡ ſacrificare poteris Non ,mane vſque ‡peſach intra
5 לַבֹּקֶר : †לֹא [g]תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד vnam è por-
locum ad Quinimo† . tibi *dans** tuus Deus DOMINVS quas tis tuis,
6 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ : †כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם [g]וכל
, ibi ſuum nomē *collocandum ad*‡ tuus Deus DOMINVS elegerit quem * dat
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם † Sed in loco
tempore *ſtatuto* , *ſolem ingredi circa*‡ ,veſpera in Peſach ſacrificabis ‡ vt habitare
[h]תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בָּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ [h]מוֹעֵד faciat
elegerit quem loco in comedes & ,*coques*† Et .Aegypto ex *te egredi** ‡occumben-
[i]יָצָאתָ מִמִּצְרָיִם : †וּבִשַּׁלְתָּ [k]וְאָכַלְתָּ [k]בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר te ſole,
7 .tua *tentoria* in ibis & ,*matutino in*‡ te vertes & ;eo *in* tuus De' DOMINVS [i]יצא
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ [l]וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאָהָלֶיךָ : *quo egreſ-
es †aſſabis,
‡ mane,
‖ tabernacula
[k]קום [l]פנה

secundū om nia quæ de siderat
‡de bobus,& de pecudib⁹,
‖de ‡à
*corā Dño Deo tuo,
†est intra portas tuas, ‡est

‡In

[q] יָצָא
fructus
*intra portas tuas.

[r] בּוֹא
† est
‡ sunt intra portas tuas,

[s] גּוֹר

opere

, *boue in*‡tua anima *auebit quod omni in* pecuniam dabis Et
26 † וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל[v] אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר
.tua aīa te‡postulauerit quę omnib⁹*in‖ &, sechar in‖ &, vino in‖ &, *pecorę in &*
וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ
.tua dom⁹ &, tu lætaberis &, *tui* Dei DOMINI *facies ad*‡ibi comedes &
וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃
ei ‡non quia, *eū* derelinques non, *tuis portis in*† qui Leuitam Et
27 † וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ כִּי אֵין לוֹ
educes annorum trium fine A‡ .tecum hæreditas & ,pars
חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ׃ 28 † מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים[q] תּוֹצִיא
.*tuis portis in*‡repones & ;ipso anno *in* tui *prouentus* decimam omnem
אֶת־כָּל־מַעְשַׂר[r] תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ׃
, tecum hæreditas &, pars ei† non quia, Leuita veniet Et
29 † וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין־לוֹ[s] חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ
,comedent &, *tuis portis in*‡ qui , vidua &, pupillus &, peregrinus &
וְהַגֵּר[s] וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְאָכְלוּ
omni in tuus Deus DOMINVS tibi benedicat vt ,saturabuntur &
וְשָׂבֵעוּ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל־
.facies quod ,tuæ manus *facto*
מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃

CAP. XV. טו

‡In

[a] קֵצֶץ
hæc est res
*vt remittat omnis vir, qui mutuat manu sua.

[b] נָשָׂה
†exiget a ,proximo suo, & fratre suo,
‡Ab alienigena exiges, ‖tuum, fratri tuo
‡Intantum
*mendicus.

[d] אָבָה
‡dat ‖in ‡voci

[c] יָרַשׁ
*vt custodias vt facias

[f] עָשָׂה
†præcipio

[g] צָוָה
gētibus multis, ‡tibi

mēdicus vn⁹ è fratribus tuis, intra vnam è portis tuis,
* dat
† indurabis
‡mēdico. Sed

quantū ſufficit defectui
‡Caue quidpiam
*cum impietate,
contra

[h] שָׁנָה
mendicum,
†contra

[i] נָתַן

[k] יָרַע
eum dederis
‡huius rei gratia
omnibus, in quib⁹ mittes manū tuam.
‡ mendicus de medio
præcipio

[l] צָוָה
pauperi
*mendico

[m] עָנָה

Si [n] אָבָה

.remiſſionem facies ,annorum ſeptem fine A‡
1 † מִקֵּץ שֶׁבַע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה׃
.*ſuæ manus crediti dominum omnem remittere**, remiſſionis *verbum hoc* Et
2 † וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל־[b] בַּעַל
& ,ſuum ſocium arctabit†non ,ſuo proximo *in* mutuauerit Qui
מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא[c] יִגֹּשׂ אֶת־רֵעֵהוּ וְאֶת־
.DOMINO remiſſionem vocauit quia ,*ſuum fratrem* Alienigenam‡
אָחִיו כִּי־קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה׃ 3 † אֶת־הַנָּכְרִי
:tua manus remittet ,*tuo fratre cum tibi*‡fuerit quod & ,*arctabis*
תִּגֹּשׂ וַאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת־אָחִיךָ תַּשְׁמֵט יָדֶךָ׃
tibi benedicet benedicēdo quia .*egenus**re in erit non quòd* Præterguā‡
4 † אֶפֶס כִּי לֹא־יִהְיֶה בְּךָ[d] אֶבְיוֹן כִּי־בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ
,hęreditatē‡tibi *dās*‡tuus Deus DOMINVS quam ,terra in DOMINVS
יְהוָה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה
DOMINI *voce in*‡obedieris obediendo ſi Duntaxat .eam poſſidendū ad
לְרִשְׁתָּהּ׃[e] 5 רַק אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה
quod ,iſtud præceptum omne *faciendum ad ,cuſtodiendum ad**, tui Dei
לִשְׁמֹר[f] לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
,tibi benedixit tuus De⁹ DOMINVS Quia .hodie tibi *præcipiens*†ego
אֱלֹהֶיךָ בֵּרַךְ לָךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא
.dominabūtur nō *te in*‡& ,*multas gentes in* dominaberis & :mutuū capies
תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ[g] בְּגוֹיִם רַבִּים וּבָךְ לֹא יִמְשֹׁלוּ׃
tuarum portarum vna in ,tuorum fratrum vno de egenus te in fuerit Cùm
7 † כִּי־יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד[h] אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
roborabis†non ,tibi *dans**tuus Deus DOMINVS quam ,tua terra in
בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת־
. *egeno*‡ tuo fratre à tuam manum claudes neq; ,tuū cor
לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן׃
ei mutuabis mutuando &, ei tuam manum aperies aperiēdo *Quia*
8 † כִּי־פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט[i] תַּעֲבִיטֶנּוּ
fortè ne, tibi *Obſeruare*‡ .ei defecerit quòd ,eius *defectus ſufficientiā*
דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ׃ 9 † הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־
annus Appropinquauit :dicendo ,*Belial**tuo corde* cum *verbum* ſit
יִהְיֶה דָבָר עִם־לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת־
,tuum fratrem *in* tuus oculus malignetur &; remiſſionis annus ,ſeptimus
הַשֶּׁבַע[h] שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ
erit &, DOMINVM ad te *ſuper*†clamabit &: ei dabis non & ;*egenum*
הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה
tuum cor malignabitur non &, ei dabis Dando .peccatum te in
10 בְךָ חֵטְא׃ † נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־[k] יֵרַע לְבָבְךָ
DOMINVS tibi benedicet *hoc verbum propter*‡ quia .ei *te dando in*
בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה
.*tuæ manus miſsione omni* in &, tuis operibus omnibus in tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃
ego Idcirco .terræ *interiori de egenus*‡ ceſſabit non Quia
11 † כִּי לֹא־יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אָנֹכִי
,tuo fratri tuam manum aperies Aperiendo :dicendo ,tibi *præcipiens*
מְצַוְּךָ[l] לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאָחִיךָ
. tua terra in tuo *egeno**& ,tuo *afflicto &*
לַעֲנִיֶּךָ[m] וּלְאֶבְיֹנְךָ[n] בְּאַרְצֶךָ׃
tibi ſeruierit & ,Hebręa vel Hebræus tuus frater tibi ſe vēdiderit *Quia*
12 † כִּי־יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ

elegit te *in* & ,tuo Deo DOMINO *tu* ſanctus populus Quia
2 † כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר
omnibus præ *peculij*‡ populum in ei *exiſtendum ad* ,DOMINVS
יְהוָה[c] לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל
omnem comedes Non .*humi facies*†ſuper* qui ,populis
הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־[d]פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ 3 † לֹא תֹאכַל כָּל־
,otium agnum ,Bouē .comedetis quod animal‡ Hoc .abominationem
תּוֹעֵבָה׃ 4 † וְאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְּשָׂבִים
,ſylueſtrē hircū & ,bubalū & ,capreā & ,Ceruum :caprarum hœdum &
וְשֵׂה עִזִּים׃ 5 † אַיָּל[e] וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ
vngulificans‡animal omne Et .rupicolam caprā & ,orygē & ,*vnicornem* &
וְרִאשׁוֹן[f] וְאֵת כָּל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת 6 † וְכָל־
faciens aſcendere ,vngularum duarum fiſſuram findens &, vngulam
פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע[g] שְׁתֵּי פְרָסוֹת[h] מַעֲלַת
non hoc Veruntamen .comedetis illud ,*animali in**ruminationē
גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃ 7 † אַךְ אֶת־זֶה לֹא
vngulam*vngulificātibus*†de &, ruminationē faciētib⁹ aſcēdere ex comedetis
תֹאכְלוּ מְמַעֲלֵי[i] הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה
aſcēdere faciēs‡quia ,*cuniculum*‡ &, leporem & ,camelum :*fiſſam*‖
הַשְּׁסוּעָה אֶת־הַגָּמָל וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה
.vobis *ipſi*† immunda ;*vngulificant**non vngulam &, ipſi ruminationem
גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃
,ruminat non &, ipſe vngulam *vngulificat*‡ quia ,porcus Et
8 † וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְלֹא גֵרָה
eorum cadauer &, comedetis nō eorū carne De .vobis *ipſe* immundus
טָמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם
.aquis in† quæ omnibus ex comedetis Hoc .contingetis non
לֹא תִגָּעוּ׃ 9 † אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם
cui omne Et . comedetis ,ſquama &, pinnula *ei*‡ cui Omne
כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכֵלוּ׃ 10 † וְכֹל אֲשֶׁר
.vobis *illud*‡immundum :comedetis non ,ſquama &, pinnula *ei*† non
אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת לֹא תֹאכֵלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם׃
comedetis non *quod hoc* Et .comedetis mundam auem Omnem
11 † כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ׃ † וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ
,vulturem &, ixion Et : *pernipotentem* &, *aſturem* &, aquilam :*eis ex*
12 מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה׃ † וְהָרָאָה וְאֶת־הָאַיָּה
.*ſua ſpecie in*†coruum omnem Et . *ſua ſpecie in*†miluum &
13 וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ׃ † וְאֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ׃
*niſum** &, *phthiticum*‡ &, *accipitrem*‡ &, *vlula* filiam Et
14 † וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ
.*ciuettam*‡ &, *noctiuagam*‡ &, *falconem*† Et .*ſua ſpecie in*
לְמִינֵהוּ׃ 16 † אֶת־הַכּוּס וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף וְהַתִּנְשֶׁמֶת׃
.mergulum & ,*pelicanum*† & ,*cuculum** Et
17 † וְהַקָּאָת וְאֶת־הָרָחָמָה וְאֶת־הַשָּׁלָךְ׃
.veſpertilionem &, *montis gallū*‖&, *ſua ſpecie in graculum*†& ,ciconiam Et
18 † וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ[l] וְהַדּוּכִיפַת וְהָעֲטַלֵּף׃
.*comedentur**non ;vobis *illud*‡ immundum volatile reptile omne Et
19 † וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ׃
.comedetis mundam auem Omnem
20 † כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ׃
,*tuis portis in* † qui ,Peregrino .cadauer omne comedetis Non
21 † לֹא תֹאכְלוּ כָּל־נְבֵלָה[m] לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ
ſanctus populus quia ,alienigenæ vende vel ,illud comedet &, illud dabis
תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָה אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ
.ſuæ matris lacte in hœdum *bullies* Non .tuo Deo DOMINO *tu*
אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃
egredientem‡, tui ſeminis *prouentum omnem decimabis* Decimando
22 † עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֶת כָּל־תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא
,tuo Deo DOMINO coram comedes Et .*anno anno agrum*
23 הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה׃ † וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
decimam ,ibi ſuū nomen *faciendum habitare ad** elegerit quem loco in
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר
,*tui pecoris*‡& ,*tui bouis*†primogenita &, tui *recētis* olei &, tui *muſti*‖, tui frumēti
דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ
.diebus omnibus tuū Deum DOMINVM *timendum ad*‡diſcas vt
לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים׃
quia ,eam ferre *poſsis non quòd* ,*via te præ fuerit multa cùm* Et
24 † וְכִי־יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא[n] תוּכַל[o] שְׂאֵתוֹ כִּי־
ponendū ad†,tuus De⁹ DOMINVS elegerit quem ,locus te à *erit longe**
יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם
: tuus Deus DOMINVS tibi benedixerit cùm ,ibi ſuum nomen
שְׁמוֹ שָׁם כִּי יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃
ad ibis & ,tua manu in pecuniā ligabis & ,pecunia in dabis Et
25 † וְנָתַתָּה בַכֶּסֶף[p] וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל־
.*eo in* tuus Deus DOMINVS elegerit quem locum
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ׃

es

vt ſis
‡peculiarem

[c] הָיָה
*ſunt
†faciē terræ,

[d] פָּנָה
‡ eſt

pygargum,
‡findens

[f] צָבָה [e] דּוּשׁ

[g] שָׁנָה

[h] עָלָה
* inter animalia,
†findentibus

[i] גָּרַר
‖diuiſam:
‡ choerogryllium,
‡ aſcendere faciunt
*diuidunt,
† ſunt
‡ findit eſt

†ſunt

[k] נָגַע
†eſt

‡ eſt

hæ ſunt ex quibus

haliæetum: gryphum

†ſecundū ſpeciem ſuam.

ſtruthionis,
‡noctuam,
‡ larum.
*accipitrē ſecundum ſpeciem ſuam.
† herodium,
‡ ibin,
‡ cygnum.
*pelicanū,
†porphyrionem,
‡charadrion ſecundū ſpeciem ſuam,
‖ vpupam,

[m] גּוֹר [l] דַּכָּה

‡ eſt
*comedetur.
†eſt intra portas tuas,

es coques

Decimā dando, decimam dabis omnis fructus
‡ qui egreditur ex agro annuatim.
*vt habitare faciat
‖vini
† boū tuorū,
‡ pecudum tuarum,
‡ timere ſi maior fuerit via, quàm vt poſſis

[o] יָכֹל [n] נָשָׂא
* diſtat
† vt ponat

[p] צוֹר

elegerit quem locus te à fuerit longinquus Cùm .carnem comedes
21 תֹּאכַל בָּשָׂר׃ † כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
mactabis & ,ibi ſuum nomen ponendum ad ,tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ
quemadmodū ,tibi DOMINVS dederit *quæ* ,*tuo pecore* de & ,*tuo bone* de
מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר
. tuæ animæ *auiditate* *omni in* ,*tuis portis in* comedes & ;tibi præcepi
צִוִּיתֶיךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל ° אַוַּת נַפְשֶׁךָ ׃
, ceruus & ,caprea *comederetur*‡quemadmodum Veruntamen
22 אַךְ † כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת־ p הַצְבִי וְאֶת־הָאַיָּל
.eam comedet pariter ,mundus & ,Immundus :eam comedes sic
תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכֵלֶנּוּ ׃
*ipſe** ſanguis quia ;ſanguinem *comedendū non ad* ,te robora Tantùm
23 רַק † חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא
. carne cum animam comedes non & :anima
הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר ׃
.aquas ſicut eum effundes terram ſuper :eum comedes Non
24 לֹא † תֹאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם ׃
cùm , te poſt tuis filiis & ,tibi ſit bene vt ,eum comedes Non
25 לֹא † תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־
quæ ,tua ſanctificata *tantùm* ‡ .DOMINI oculis in rectum †feceris
תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה ׃ † רַק קָדָשֶׁיךָ אֲשֶׁר־
26 elegerit quem locum ad venies & ,feres ,tua vota & ,tibi erunt
יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
ſuper ,ſanguinem & carnem ,*tuas aſcenſiones* facies Et .DOMINVS
יְהוָה ׃ † וְעָשִׂיתָ ‡ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־
27 ſuper effūdetur tuorū ſacrificiorū ſanguis & :tui Dei DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם־זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל־
. comedes carnem & ,tui Dei DOMINI altare
מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל ׃
ego quæ ,iſta verba omnia *audies* & ,Cuſtodi
28 שְׁמֹר † וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
,ſeculum in vſq; ,te poſt tuis filiis & ,tibi ſit bene vt ,tibi *præcipiens*
מְצַוֶּךָּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם
. tui Dei DOMINI oculis in rectum & ,bonum feceris cùm
כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׃
in *quas* gentes . tuus Deus DOMINVS excíderit Cùm
29 כִּי־יַכְרִית † יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה
,eas poſſederis & :*tuis faciebus* à ,eas *poſſidendum ad* ,*illuc* *ingrediens*
בָּא־שָׁמָּה ᵛ לָרֶשֶׁת אוֹתָם מִפָּנֶיךָ וְיָרַשְׁתָּ אֹתָם
,eas poſt *offendatis*† fortè ne,tibi *Obſeruare* :earum terra in habitaueris &
וְיָשַׁבְתָּ בְּאַרְצָם ׃ † הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם
30 :dicendo ,earum deos quæras fortè ne & ,*tuis faciebus*‡à *eas diſperdis* *poſt*
אַחֲרֵי הִשָּׁמְדָם מִפָּנֶיךָ וּפֶן־תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר
etiā ſic faciam & ,*ſuis diis* * iſtæ gentes *ſeruierunt*‡ Quomodo
אֵיכָה יַעַבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה־כֵּן גַּם־
omnem nam .tuo Deo DOMINO ſic facies Non .ego
אָנִי ׃ † לֹא־תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־
31 quia : ſuis diis fecerunt ,odio habuit quā ,DOMINI abominationē
תּוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם כִּי
.ſuis diis *igne in* combuſſerunt ſuas filias & ,ſuos filios etiam
גַּם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם ׃
,cuſtodietis illud ,vobis *præcipiens* ego quod verbum Omne
32 אֵת כָּל־הַדָּבָר † אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ
. eo ex diminues neque ,illud ſuper addes Non .*faciendum ad*
לַעֲשׂוֹת לֹא־תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ ׃

CAP. XIII. יג

,ſomnium ſomnians vel ,propheta tui medio in ſurrexerit Cùm
1 כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֹלֵם † חֲלוֹם
,portentū & ,ſignū venerit Et :portentum vel ſignum *te ad* dederit &
וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת ׃ † וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת
2 quos ,alienos deos poſt Eamus :dicendo ,*te ad* eſt locutus quod
אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר ᵃ נֵלְכָה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
,illius prophetæ *verba* *ad* *audies*† Non :*eis ſeruiamus* & ,*eos* noſti non
3 לֹא־יְדַעְתָּם וְנָעָבְדֵם ׃ † לֹא תִשְׁמַע אֶל־דִּבְרֵי הַנָּבִיא הַהוּא
DOMINVS *tentans*‡ quia : illud ſomnium *ſomniantem* *ad* vel
אוֹ אֶל־חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי ᵇ מְנַסֶּה יְהוָה
DOMINVM *diligentes* *vos ſitis** an *ſciendum ad*‡ , vos veſter Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לָדַעַת הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים אֶת־יְהוָה
.veſtra anima tota in & ,veſtro corde toto in ,veſtrū Deum
אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם ׃
,timebitis ipſum & ,ambulabitis veſtrū Deum DOMINVM Poſt
4 אַחֲרֵי † יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ
, ſeruietis ei†& , audietis eius *voce in* & ,cuſtodietis eius præcepta &
וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ

ei ſomnium ſomnians vel ,ipſe propheta Et .adhærebitis *eo in* &
5 וּבוֹ תִדְבָּקוּן ׃ † וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חוֹלֵם הַחֲלוֹם
ſermonē de- ,veſtrū Deū DOMINVM *ſuper auerſionē* eſt locutus quia :morietur ,illud
clinare faciē- הַהוּא ᶜ יוּמָת כִּי דִבֶּר־ ᵈ סָרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
tem contra ,ſeruorum domo de te *redimentē** & ,Aegypti terra de vos *educentem*‡
ᵈ מוֹת ᶜ כּוּר ‡ qui eduxit *qui redemit
הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם ᵉ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם ᶠ וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים
† vt propel- DOMINVS tibi præcepit quam via de te *propellendum ad*†
leret לָלֶכֶת ‡ לְהַדִּיחֲךָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה
‡ vt ambula- . tui medio è malū *exterminabis*‡ & :*ea in ambulandum ad*‡ tuus Deus
res per eam אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבָעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ ׃
‖auferes vel ,tuus filius vel ,tuæ matris filius ,tuus frater te *ſeduxerit*† Cùm
† incitauerit 6 † כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶּן־אִמֶּךָ אוֹ־בִנְךָ אוֹ
‡ eſt ,tua aīa ſicut‡ qui ,tuus amicus vel ,tui ſinus vxor vel ,tua filia
ᵍ בִּתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ ʰ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ
ᵍ בֵּנָה ʰ רָעָה noſti non quos ,*alius* *diis ſeruiamus** & ,Eamus :dicendo *occulto* *in*
clam בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ
* colamus ,veſtris circuitibus † qui ,populorum diis De . tui patres & ,tu
deos alienos, אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ ׃ † מֵאלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם
‖ſunt in ad vſque & terræ extremo ab , te à longinqui vel ,*te ad*‡ propinqui‡
‡ qui ſunt הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הָרְחֹקִים מִמְּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־
‡ tibi, neque ;*eum ad* *audies* neq; ,ei acquieſces Non : terræ extremum
קְצֵה הָאָרֶץ ׃ † לֹא־תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־
8 .eum *ſuper* operies neque ,*ignoſces** neque ,*eum ſuper* tuus oculᵖ parcet
תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא־תַחְמֹל וְלֹא־תְכַסֶּה עָלָיו ׃
obedies ei, *indulgebis, ,*principio in* eo in erit tua manus .eum occides occidendo Quia
Sed ‡prius, vt 9 כִּי † הָרֹג תַּהַרְגֶּנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה
mori facias . *poſtremo in* populi omnis manus & :eum *interficiendum ad*
poſtea. לַהֲמִיתוֹ ‡ וְיַד כָּל־הָעָם בָּאַחֲרֹנָה ׃
ⁱ מוּת te expellere quæſiuit quia :morietur & ,lapidibus in eum lapidabis Et
10 † וְסָקַלְתּוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת ᵏ כִּי בִקֵּשׁ ᵏ לְהַדִּיחֲךָ
ᵏ נָדַח à domo de ,Aegypti terra de te *educente*† , tuo Deo DOMINO *deſuper*
‡ qui eduxit מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ˡ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית
ˡ יָצָא addēt non & ;timebunt & ,audient Iſrael omnis Et .ſeruorum
ˡ יָרֵא עֲבָדִים ׃ † וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא־יוֹסִפוּ
aciant .tui medio in *iſtud* *malum* *verbum*‡ ſecundum *faciendum ad*
‡ rem malam לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר ᵐ הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ ׃
iſtam Si tuus Deus DOMINVS quam ,tuarū vrbium vna in audieris Cùm
ᵐ רוֹעַ 12 † כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
dat filij homines ſunt Egreſſi :dicendo ibi *habitandum ad** ,tibi *dans*
*vt habites יֹשֵׁב ‖ בְּקֶרֶב ‖ לָשֶׁבֶת ‖ שָׁם לֵאמֹר ׃ † יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־
‖impietatis,è :dicendo ,ſuæ vrbis habitatores impulerunt & ,*tuo interiore de* , Belial‖
medio tui, בְלִיַּעַל ‖ מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר
eolam⁹ deos . noſtis non quos ,*alienis* *diis* *ſeruiamus* & ,Eamus
alienos, נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם ׃
ᵒ חָלַךְ est *certum*,‡veritas *ecce*† &.*bene* interrogabis&,inueſtigabis &,quæres Et
diligenter. 14 וְדָרַשְׁתָּ † וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן
‡ ſi percuties Percutiendo :tui medio in iſta abominatio eſt facta ,verbum
‡eſt, rectū הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ ׃ † הַכֵּה תַכֶּה
ᵖ נָכָה & ,eam perdendo ,gladij *os ad*‡ illius ciuitatis habitatores
‡ acie אֶת־יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי־חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת־
‖ſunt, .gladij *os ad*‡eius animal & ,‖ea in quæ omnia
כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֶמְתָּהּ לְפִי־חָרֶב ׃
cōbures & ,eius plateæ medium ad cōgregabis eius ſpoliū omne Et
16 † וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ
igni ‡erit, ,‡tuo Deo DOMINO: totū eius ſpoliū omne & ,ciuitatem *igne in*
בָּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
. amplius ædificabitur non ; *ſeculi* tumulus erit &
perpetuus וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד ׃
manui tuæ vt ,anathemate de quicquam *tua manu in* adhærebit non Et
furoris 17 † וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן
,miſericordias tibi det & ,ſui *naſi* ira ab DOMINVS auertatur
יָשׁוּב יְהוָה ᵠ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים
. tuis patribus iurauit quemadmodū ,te multiplicet & ,tui miſereatur &
ᵠ רַחֲמִים ʳ וְרִחֲמֶךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ ׃
ʳ רָבָה custodiendum ad ,tui Dei DOMINI *voce in* *audieris* Cùm
obedieris vo- 18 † כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־
ci rectum *faciendum ad**, hodie tibi *præcipiens* ego quæ ,eius præcepta omnia
præcipio כָּל־ ˢ מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר
*vt facias . tui Dei DOMINI oculis in
ˢ צָוָה בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׃

CAP. XIIII. יד

estis neque ,vos incidetis non : veſtri Dei DOMINI *vos* Filij
1 † בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא־
ſuper .mortuum *ad* veſtros oculos inter caluitium ponetis
ᵃ שׂוּם ᵇ מוּת ᵃ תְשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם ᵇ לָמֵת ׃

vt habitet ipse

afferetis holocausta vestra, *oblationem

עָשָׂר d boum vestrorum, † pecudum vestrarum. ‡coram Dño Deo vestro, ‖in omnibus in quib⁹ mittentis manus vestras *in

עָשָׂה e †facimus ‖vnusquisq; ‖quod ‖est

בּוֹא f dat

in

ad locum

præcipio ‖holocausta vestra,

עָלָה c *oblationem

רוֹם f

נֶדֶר g

†est intra portas vestras, ‖est Caue ‖offeras holocausta tua ‖Sed

offeres holocausta tua, præcipio

צָוָה h

אָוָה i

intra omnes portas tuas.] Sed

צָבָה k

intra portas tuas

‖vini

boum tuorū, ‖pecudum tuarum, Sed coram Dño deo tuo

ipsū habitādū ad ,ibi suū nomen ponendum ad ,vestris tribubus omnibus ex

מִכֹּל־שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ
,vestras ascensiones‡ illuc adducetis Et .illuc venietis & ,quæretis

תִּדְרְשׁוּ וּבָאתֶ שָׁמָּה׃ † וְהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם 6
,vestræ manus elevationem* & ,vestras decimas & ,vestra sacrificia &

וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת d מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם
.vestri pecoris† &,vestri bouis primogenita & ,vestra spōtanea & ,vestra vota &

וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם׃
lætabimini & ‡vestri Dei DOMINI facies ad† ibi comedetis Et

וַאֲכַלְתֶּם־שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם 7
tibi benedixit quibus*, vestræ domus & ,vos ,vestræ manus missione omni in‡

בְּכֹל מִשְׁלַח יֶדְכֶם אַתֶּם וּבָתֵּיכֶם אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ
quæ omnia secundum facietis Non .tuus Deus DOMINVS

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † לֹא e תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר 8
.suis oculis in†rectum‡omne vir‡ ,hodie hîc facientes† nos

אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל־הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו׃
hæreditatem ad & ,requiem ad ,hucusque venistis non Quia

כִּי לֹא־ f בָאתֶם עַד־עָתָּה אֶל־הַמְּנוּחָה וְאֶל־הַנַּחֲלָה 9
,Iarden transibitis Et .tibi dans tuus Deus DOMINVS quam

אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ † וַעֲבַרְתֶּם אֶת־הַיַּרְדֵּן 10
hæreditare facit vester Deus DOMINVS quam ,terra in habitabitis &

וְיָשַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַנְחִיל
,circuitu à vestris inimicis omnibus ab vobis dabit requiem & :vos

אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל־אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב
DOMINVS elegerit quem locus erit Et .confidenter habitabitis &

וְיָשַׁבְתֶּם־בֶּטַח׃ † וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה 11
afferetis illuc ,ibi suum nomen faciat habitare vt ,eo in vester Deus

אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֵת
,vestra sacrificia & ,vestras ascensiones‡ ,vobis præcipiens ego quæ omnia

כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם c וְזִבְחֵיכֶם
,vestrorū votorū electionē oēm &,vestrę man⁹ elevationē‡ &,vestras decimas

מַעְשְׂרֹתֵיכֶם f וּתְרוּמַת יֶדְכֶם וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם
DOMINO coram lætabimini Et .DOMINO vouebitis quæ

אֲשֶׁר g תִּדְּרוּ לַיהוָה׃ † וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה 12
,vestrę ancillę & ,vestri serui & ,vestrę filię & ,vestri filij &,vos vestro Deo

אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וַעֲבָדֵיכֶם וְאֲמָהֹתֵיכֶם
.vobiscū hęreditas & pars ei‡ non quia ;vestris portis in† qui ,Leuita &

וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אִתָּכֶם׃
,loco omni in tuas ascensiones ascendere facias‡ ne ,tibi Observare

הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ בְּכָל־מָקוֹם 13
,DOMINVS elegerit quem loco in Quinimo‡ .videbis quem

אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃ † כִּי אִם־בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה 14
facies ibi & ,tuas ascensiones ascendere facies illic ,tuarum tribuum vna in

בְּאַחַד שִׁבְטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֹלֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה
desiderio omni in Tantummodo .tibi præcipiens ego quæ ,omnia

כֹּל h אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ׃ † רַק בְּכָל־ i אַוַּת 15
benedictionem secundum carnem comedes &,mactabis tuæ animæ

נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָּשָׂר כְּבִרְכַּת
immundus :tuis portis omnibus in tibi dederit quam ,tui Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא
non sanguinem Tantùm .ceruū sicut & ,capreā sicut,eā comedet mūdus &

וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ k כִּצְבִי וְכָאַיָּל׃ † רַק הַדָּם לֹא 16
.aquas sicut illum effundetis terram super :comedetis

תֹאכֵלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃
,tui mustī‡ & ,tui frumēti decimam tuis portis in comedere poteris Non

לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעֲשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ 17
tua vota omnia & ,tui pecoris‡ & ,tui bouis primogenita & ,tui tecti‡ olei &

וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ
facies ad Quinimo .tuæ manus oblationē & ,tua spōtanea & ,voueris quæ

אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ׃ † כִּי אִם־לִפְנֵי 18
DOMINVS elegerit quem loco in ,eā comedes tui Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
,tua ancilla & ,tuus seruus & ,tua filiā & ,tuus filius & ,tu ,eo in tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ l
tui Dei DOMINI facies ād‡ lætaberis & :tuis portis in qui ,Leuita &

וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
derelinquas forte ne ,tibi Obseruare .tuarum manuum missione omni in

בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶיךָ׃ † הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־ 19
.tuam humum* super tuis diebus omnibus ,Leuitam

הַלֵּוִי כָּל־ m יָמֶיךָ עַל־אַדְמָתֶךָ׃
,tuum terminum tuus Deus DOMINVS fecerit dilatare Cùm

כִּי־יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ 20
quoniam ,carnem Comedā :dixeris &,tibi est locutus quemadmodum

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָּשָׂר כִּי־
tuæ animæ auiditate omni in ,carnem comedere tua anima concupiscit

תְאַוָּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ

secundū omne desideriū

custodiendo Quinimò .terram super cælorum dies sicut eis

לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ׃ † כִּי אִם־ 22
,vobis præcipiens‡ ego quod ,istud præceptum omne custodietis

תִּשְׁמְרוּן אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
ambulandū ad†,vestrū Deū DOMINVM diligendum ad*,illud faciendum ad

לַעֲשֹׂתָהּ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָלֶכֶת
faciet expellere Et :eo in adhærendum ad†& ,eius viis omnibus in

בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְדָבְקָה־בּוֹ׃ † וְהוֹרִישׁ 23
possidebitis & ‡vestris faciebus‡à istas gentes omnes DOMINVS

יְהוָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וִירִשְׁתֶּם
calcauerit quem locus Omnis .vobis præ ossea*& ,magnas gentes

גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִכֶּם׃ † כָּל־ 24
à ,Lebanon & ,deserto à :erit vobis† ,eo in vestri pedis vola

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן־הַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן מִן־
.vester terminus erit nouissimū mare ad vsq; &,Perath flumine ,flumine

הַנָּהָר נְהַר־פְּרָת וְעַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן יִהְיֶה גְּבֻלְכֶם׃
vestrum timorē & ,vestrū pauorē :vestras facies in vir ſtabit Non

לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם † פַּחְדְּכֶם ו וּמוֹרַאֲכֶם 25
quam ,terræ vniuersæ facies†super vester Deus DOMINVS dabit

יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.vobis est locutus quemadmodum ,ea in calcabitis

תִּדְרְכוּ־בָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃
.maledictionē & ,benedictionē hodie vestras facies ad dans ego ,Vide

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה׃ † 26
DOMINI præcepta ad audieritis cùm ,Benedictionem

אֵת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־ x מִצְוֹת יְהוָה 27
,maledictionē Et .hodie vobis præcipiens‡ ego quæ ,vestri Dei

אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃ † וְהַקְּלָלָה 28
recesseritis & ,vestri Dei DOMINI præcepta ad audieritis non si

אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם y וְסַרְתֶּם
post ambulandum ad ,hodie vobis præcipiens ego quam via de

מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם z לָלֶכֶת אַחֲרֵי
.nouistis non quos ,alienos deos

אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם׃
,terram in tuus Deus DOMINVS te introduxerit cùm ,erit Et

וְהָיָה כִּי a יְבִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ 29
benedictionem dabis & ,eā possidendum ad ,illuc ingrediens tu quam

אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה b לָרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה
.Hebal montem super maledictionem & ,Gherizim montē super

עַל־הַר גְּרִזִּים וְאֶת־הַקְּלָלָה עַל־הַר עֵיבָל׃
,solis ingressus‡ viam post Iarden transitu in ipsi Nonne

הֲלֹא־הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ 30
Elone*apud ,Ghilgal contra† ,planicie in habitantis ,Chenahanæi terra in

בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה מוּל הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֲלוֹנֵי
possidēdū ad ,ingrediendū ad†,Iarden transeuntes vos Quia ? Moreh

מֹרֶה׃ † כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא לָרֶשֶׁת 31
possidebitis & :vobis dans† vester Deus DOMINVS quam ,terram

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם
omnia faciendum ad custodietis Et .ea in habitabitis &,eam

אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם־בָּהּ׃ † וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־ 32
.hodie vestras facies ad dans ego quæ ,iudicia & ,statuta

הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם׃

CAP. XII. יב

terra in faciendum ad‡ custodietis quæ ,iudicia & ,statuta †Istā

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ 1
eam possidendum ad ,tibi tuorum patrum Deus DOMINVS dedit quam

אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ
.humum‡ super viui vos quibus ,diebus omnibus

כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים c עַל־הָאֲדָמָה׃
ibi seruierunt quibus* ,loca omnia perdetis Perdendo

אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת־כָּל־ b הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ־שָׁם 2
montes super ,suis diis , eas possidentes vos quas ,gentes

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יְרַשִּׁים אֹתָם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הֶהָרִים
.viridi arbore omni sub & ,colles super& ,excelsos

וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ c 3
,earum statuas confringetis & ,earum aras contetetis Et

וְנִתַּצְתֶּם אֶת־מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם d אֶת־מַצֵּבֹתָם
;concidetis earum deorū sculptilia & ,igne in comburetis earum lucos &

וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן e
.ipso loco è earum nomen perdetis &

וְאִבַּדְתֶּם אֶת־שְׁמָם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא׃
.vestro Deo DOMINO sic facietis Non

לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † 4
vester Deus DOMINVS elegerit quem ,locum ad Quinimo Sed

כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם 5

.suis fratribus cũ hæreditas & ,pars Leui ipsi fuit non Idcirco
9 †עַל־כֵּ֣ן לֹא־הָיָ֤ה לְלֵוִי֙ חֵ֣לֶק וְנַחֲלָ֔ה עִ֖ם־אֶחָ֑יו
DOMINVS est locutus quẽadmodũ ,eius hæreditas *ipse* DOMINVS est
יְהוָ֥ה הֽוּא־נַחֲלָת֔וֹ כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֛ר יְהוָ֥ה
,priores dies secundum ,monte in steti ego Et . ei tuus Deus
אֱלֹהֶ֖יךָ לֽוֹ׃ †וְאָנֹכִ֞י עָמַ֣דְתִּי בָהָ֗ר כַּיָּמִ֤ים
10 הָרִאשֹׁנִים֙
DOMINVS exaudiuit & :noctes quadraginta & , dies quadraginta
אַרְבָּעִ֣ים יוֹם֮ וְאַרְבָּעִים֒ לַ֔יְלָה וַיִּשְׁמַ֥ע יְהוָ֖ה
. te *corrumpere* DOMINVS voluit non ;ipsa vice in etiam me *ad* perdere
אֵלַ֑י גַּ֚ם בַּפַּ֣עַם הַהִ֔וא לֹא־אָבָ֥ה יְהוָ֖ה הַשְׁחִיתֶֽךָ׃
facies ad proficiscendo vade ,Surge :mead DOMINVS dixit Et
11 †וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֵלַ֔י קוּם־לֵ֥ךְ לְמַסַּ֖ע לִפְנֵ֣י
iuraui quam* ,terram possidebunt & ,ingredientur & ;populi
הָעָ֑ם וְיָבֹ֣אוּ וְיִרְשׁוּ֙ אֶת־הָאָ֔רֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּ֥עְתִּי
. eis *dandum ad* ,eorum patribus vt darem
לַאֲבֹתָ֖ם לָתֵ֥ת לָהֶֽם׃
,*tecum à petens* tuus Deus DOMINVS quid ,Israel nunc Et
12 †וְעַתָּ֣ה יִשְׂרָאֵ֗ל מָה֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהֶ֜יךָ שֹׁאֵ֤ל מֵעִמָּךְ֙ petit à te, nisi
omnes *in eundum ad* ?tuum Deũ DOMINVM *timendum ad quin* vt timeas
כִּ֣י אִם־לְיִרְאָ֗ה אֶת־יְהוָה֙ אֱלֹהֶ֔יךָ לָלֶ֥כֶת בְּכָל־ vt ambules
tuo Deo DOMINO *seruiendum ad** & ,eum *diligendum ad* & ,eius vias per
דְּרָכָ֖יו וּלְאַהֲבָ֣ה אֹת֑וֹ וְלַעֲבֹ֞ד אֶת־יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֗יךָ diligas
præcepta *custodiendum Ad* ?tua anima tota in & ,tuo corde toto in * colas Dñm
בְּכָל־לְבָבְךָ֖ וּבְכָל־נַפְשֶֽׁךָ׃ †לִשְׁמֹ֞ר אֶת־מִצְוֺ֣ת Deum tuum
13 Vt custodias
bonum in † ,hodie tibi *præcipiens* ego quæ ,eius statuta & ,DOMINI præcipio
יְהוָ֗ה וְאֶת־חֻקֹּתָיו֙ אֲשֶׁ֣ר אָנֹכִ֤י מְצַוְּךָ֙ הַיּ֔וֹם לְט֖וֹב † vt bene sit
; cælorum cæli & ,cæli ‡ tui Dei DOMINI Ecce ? tibi ‡ sunt
לָֽךְ׃ †הֵ֣ן לַיהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ הַשָּׁמַ֖יִם וּשְׁמֵ֣י הַשָּׁמָ֑יִם
14
adhæsit tuis patribus in Tantummodo .ea in ‡quæ omnia & ,terra ‡ sunt
הָאָ֖רֶץ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּֽהּ׃ †רַ֗ק בַּאֲבֹתֶ֤יךָ חָשַׁק complacuit
15
;eos post eorum *semine in** elegit & :eos *diligendum ad* DOMINVS vt diligeret
יְהוָה֙ לְאַהֲבָ֣ה אוֹתָ֔ם וַיִּבְחַ֥ר בְּזַרְעָ֖ם אַחֲרֵיהֶ֑ם ‡ semen
. hanc diem secundum populis omnibus ex *vobis in** ‡ vos scilicet
בָּכֶ֖ם מִכָּל־הָעַמִּ֣ים כַּיּ֥וֹם הַזֶּֽה׃
ne vestram ceruicẽ & ,vestri cordis præputium *circumcidetis* Et circuncidite
16 †וּמַלְתֶּ֗ם אֶת־עָרְלַ֛ת לְבַבְכֶ֖ם וְעָרְפְּכֶ֣ם לֹ֥א מ֣וּל
Deus *ipse* vester Deus DOMINVS Quia .amplius induretis est
תַּקְשׁ֑וּ עֽוֹד׃ †כִּ֣י יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֗ם הֽוּא־אֱלֹהֵ֤י
17
,terribilis & potens ,magnus Deus ;dominorum dominus & ,deorum
הָֽאֱלֹהִים֙ וַאֲדֹנֵ֣י הָאֲדֹנִ֔ים הָאֵ֥ל הַגָּדֹ֛ל הַגִּבֹּ֖ר וְהַנּוֹרָ֑א
iudicium Faciens .munus *accipiet** neque ,*facies tollet* non qui
אֲשֶׁ֥ר לֹא־יִשָּׂ֛א פָּנִ֖ים וְלֹ֥א יִקַּ֥ח שֹֽׁחַד׃ †עֹשֶׂ֣ה מִשְׁפַּ֔ט
18
.vestimẽtũ &, panem ei dando ,peregrinũ diligens & ;viduæ & ,pupilli
יָת֥וֹם וְאַלְמָנָ֖ה וְאֹהֵ֣ב גֵּ֑ר לָתֵ֥ת לֽוֹ־לֶ֖חֶם וְשִׂמְלָֽה׃
.Aegypti terra in fuistis peregrini quia ,peregrinum *diligetis* † Et † diligite
19 †וַאֲהַבְתֶּ֥ם אֶת־הַגֵּ֖ר כִּי־גֵרִ֣ים הֱיִיתֶ֑ם בְּאֶ֖רֶץ מִצְרָֽיִם׃
,adhærebis *eo in** & ,*seruies ei* ,timebis tuum Deũ DOMINVM ipsum coles,
20 †אֶת־יְהוָ֤ה אֱלֹהֶ֙יךָ֙ תִּירָ֔א אֹת֥וֹ תַעֲבֹ֖ד וּבוֹ֣ תִדְבָּ֑ק ‡ ei
,tuus Deus ipse & ,tua laus † Ipse . iurabis eius *nomine in* & per nomen
וּבִשְׁמ֖וֹ תִּשָּׁבֵֽעַ׃ †הֽוּא־תְהִלָּתְךָ֙ וְהֽוּא־אֱלֹהֶ֔יךָ † est
21
quæ ,ista terribilia & ,magna tecum fecit qui
אֲשֶׁר־עָשָׂ֨ה אִתְּךָ֜ אֶת־הַגְּדֹלֹ֤ת וְאֶת־הַנּוֹרָאֹת֙ הָאֵ֔לֶּה
tui patres descenderunt animabus septuaginta In .tui oculi viderunt Cum
22 †בְּשִׁבְעִ֣ים נֶ֔פֶשׁ יָרְד֥וּ אֲבֹתֶ֖יךָ מִצְרַ֑יְמָה וְעַתָּ֣ה שָׂמְךָ֣ יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ כְּכוֹכְבֵ֖י
stellas sicut tuus Deus DOMINVS te posuit nunc & ;Aegyptum in
. multitudinem in cælorum
הַשָּׁמָ֥יִם לָרֹֽב׃

CAP. XI. יא

,eius custodiã *custodies‡* & ;tuum Deũ DOMINVM *diliges* Et dilige
1 †וְאָהַבְתָּ֗ אֵת֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ וְשָׁמַרְתָּ֤ מִשְׁמַרְתּוֹ֙ ‡ custodi
. diebus omnibus eius præcepta & ,eius iudicia & ,eius statuta &
וְחֻקָּ֣יו וּמִשְׁפָּטָ֔יו וּמִצְוֺתָ֖יו כָּל־הַיָּמִֽים׃ חקק
cognouerũt non qui ,†vestris filiis cum non quia ,hodie *scietis* Et scitote
2 †וְיִדַעְתֶּ֣ם הַיּ֔וֹם כִּ֣י לֹ֗א אֶת־בְּנֵיכֶם֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא־יָדְע֔וּ † loquor,
, vestri Dei DOMINI castigationem viderunt non qui &
וַאֲשֶׁ֥ר לֹא־רָא֖וּ אֶת־מוּסַ֣ר יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיכֶ֑ם אֶת־ יסר
: extentum eius brachium & ,validam eius manum ,eius magnitudinẽ
גָּדְלוֹ֙ אֶת־יָדוֹ֙ הַחֲזָקָ֔ה וּזְרֹעֹ֖ו נטה
;Aegypti medio in fecit quæ eius *facta* & ,eius signa Et opera
3 †וְאֶת־אֹתֹתָ֖יו וְאֶת־מַעֲשָׂ֑יו אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֛ה בְּת֥וֹךְ מִצְרַ֖יִם אות
fecit quæ Et :eius terræ vniuersæ & ,Aegypti regi Parhoh curribus
4 †וַאֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֔ה לְפַרְעֹ֥ה מֶֽלֶךְ־מִצְרַ֖יִם וּלְכָל־אַרְצֹֽו׃ inundare
fecit emergere qui ,eius *currui* & ,eius equis ,Aegyptiorum exercitui צוף
לְחֵ֤יל מִצְרַ֙יִם֙ לְסוּסָ֣יו וּלְרִכְבּ֔וֹ אֲשֶׁ֥ר הֵצִ֖יף

:vos *post eos insectando in* ,eorum facies super Suph maris aquas
אֶת־מֵ֤י יַם־סוּף֙ עַל־פְּנֵיהֶ֔ם בְּרָדְפָ֖ם אַחֲרֵיכֶ֑ם
fecit quæ Et . hanc diem ad vsque DOMINVS eos perdidit &
5 וַיְאַבְּדֵ֣ם יְהוָ֔ה עַד־הַיּ֖וֹם הַזֶּֽה׃ †וַאֲשֶׁ֤ר עָשָׂה֙
. istum locum ad vsque *vos venire vsque* ,deserto in vobis donec veni-
לָכֶ֔ם בַּמִּדְבָּ֖ר עַד־בֹּאֲכֶ֣ם עַד־הַמָּק֣וֹם הַזֶּֽה׃ teris
,Reuben filij Eliab filiis Abiram & ,Dathan· fecit quæ Et
6 †וַאֲשֶׁ֣ר עָשָׂ֔ה לְדָתָ֖ן וְלַאֲבִירָ֑ם בְּנֵי֙ אֱלִיאָ֣ב בֶּן־רְאוּבֵ֔ן
,eorum domos & ,eos deglutiuit & ,suum os terra aperuit quia
אֲשֶׁ֤ר פָּצְתָה֙ הָאָ֣רֶץ אֶת־פִּ֔יהָ וַתִּבְלָ֥ע אֹתָ֛ם וְאֶת־בָּתֵּיהֶ֖ם tabernacula
,eorum pedibus in † quæ substantiam omnem & ,eorum *tentoria* & † erat
וְאֶת־אָהֳלֵיהֶ֑ם וְאֵת֙ כָּל־הַיְקוּם֙ אֲשֶׁ֣ר בְּרַגְלֵיהֶֽם׃ קום
omne *videntes** vestri oculi *Quia‡* .Israel omnis *interiore in†* ‡ in medio
7 בְּקֶ֖רֶב כָּל־יִשְׂרָאֵ֑ל׃ †כִּ֣י עֵינֵיכֶ֗ם הָרֹא֙ת אֶת־כָּל־ ‡ Equidem
custodietis Et† .fecit quod ,magnum DOMINI opus * vident
מַעֲשֵׂ֣ה יְהוָ֔ה הַגָּדֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר עָשָֽׂה׃ †וּשְׁמַרְתֶּ֣ם אֶת־ ראה
8
,roboremini vt ;hodie *tibi præcipiens†* ego quod præceptum omne † Custodite
כָּל־הַמִּצְוָ֣ה אֲשֶׁר־אָנֹכִ֣י מְצַוְּךָ֔ הַיּ֖וֹם לְמַ֣עַן חֲזַקְתֶּ֑ם igitur
transeuntes vos quam‡ ,terram possideatis & ,ingrediamini & ‡ præcipio vo bis
וּבָאתֶם֙ וִירִשְׁתֶּ֣ם אֶת־הָאָ֔רֶץ אֲשֶׁ֥ר אַתֶּ֛ם עֹבְרִ֥ים ‡ ad quã vos
,humum* super dies *producatis* ‖ vt Et .eam *possidendum ad* ,illuc transitis, vt
9 שָׁ֖מָּה לְרִשְׁתָּֽהּ׃ †וּלְמַ֣עַן תַּאֲרִ֔יכוּ יָמִ֖ים עַל־הָאֲדָמָ֑ה possideatis
,eis *dandum ad†* ,vestris patribus DOMINVS iurauit quam ‡ elongare
אֲשֶׁ֨ר נִשְׁבַּ֤ע יְהוָה֙ לַאֲבֹתֵיכֶ֔ם לָתֵ֥ת לָהֶ֖ם faciatis
. melle & lacte fluentem terram ,eorum semini & בוא h
וּלְזַרְעָ֑ם אֶ֥רֶץ זָבַ֖ת חָלָ֥ב וּדְבָֽשׁ׃ יום i
non ,eã possidendũ ad ,*illuc ingrediens tu quam‡* terra Quia *terrã, super
10 †כִּ֣י הָאָ֗רֶץ אֲשֶׁ֨ר אַתָּ֤ה בָא־שָׁ֙מָּה֙ לְרִשְׁתָּ֔הּ לֹ֣א † vt daret
*seminabis** qua ‡ ,*inde* estis egressi *qua* ,*ipsa* Aegypti terra sicut נתן k
כְּאֶ֣רֶץ מִצְרַ֔יִם הִ֣וא אֲשֶׁ֤ר יְצָאתֶם֙ מִשָּׁ֔ם אֲשֶׁ֥ר תִּזְרַ֖ע זוב l
. oleris hortum vt ,tuo pede in *migabis* & ,tuum semen ‡ ad quam tu
אֶת־זַרְעֲךָ֑ וְהִשְׁקִיתָ֥ בְרַגְלְךָ֖ כְּגַ֥ן הַיָּרָֽק׃ ingrederis
terra ,eam *possidendum ad illuc transeuntes vos quam* terra At est, ex qua
11 †וְהָאָ֗רֶץ אֲשֶׁ֨ר אַתֶּ֤ם עֹבְרִים֙ שָׁ֣מָּה לְרִשְׁתָּ֔הּ אֶ֥רֶץ ‡ in *seminas
. aquas bibes cælorum pluuiam ad :† vallium & ,montiũ irrigas
הָרִ֖ים וּבְקָעֹ֑ת לִמְטַ֥ר הַשָּׁמַ֖יִם תִּשְׁתֶּה־מָֽיִם׃ שקה m
oculi‡ semper ,*eam quærens* tuus Deus DOMINVS quam Terra ad quam vos
12 †אֶ֣רֶץ אֲשֶׁר־יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֔יךָ דֹּרֵ֥שׁ אֹתָ֖הּ תָּמִ֣יד עֵינֵ֣י transitis, vt
.anni vltimũ ad vsq; & anni‡ principio à ,ea in tui Dei DOMINI possideatis
יְהוָ֣ה אֱלֹהֶ֑יךָ בָּ֚הּ מֵרֵ֣שִׁית הַשָּׁנָ֔ה וְעַד־אַחֲרִ֖ית שָׁנָֽה׃ † est:
ego quæ ,*mea præcepta ad audieritis audiendo‡* si ,erit Et quærit
13 †וְהָיָ֗ה אִם־שָׁמֹ֤עַ תִּשְׁמְעוּ֙ אֶל־מִצְוֹתַ֔י אֲשֶׁ֥ר אָנֹכִ֖י ‡ sunt
,vestrum Deum DOMINVM *diligendum ad†* ,hodie vobis *præcipiens*
מְצַוֶּ֣ה אֶתְכֶ֣ם הַיּ֑וֹם לְאַהֲבָ֣ה אֶת־יְהוָ֣ה
:vestra anima tota in & ,vestro corde toto in *ei seruiẽdũ ad* &
אֱלֹהֵיכֶ֔ם וּלְעָבְדוֹ֖ בְּכָל־לְבַבְכֶ֑ם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶֽם׃
;serotinã & ,temporaneã ,suo tẽpore in vestræ terræ pluuiã dabo Et
14 †וְנָתַתִּ֤י מְטַר־אַרְצְכֶם֙ בְּעִתּ֔וֹ יוֹרֶ֖ה וּמַלְק֑וֹשׁ נתן n
. tuum oleum & ,tuum *mustum* & ,tuum frumentũ colliges & vinum
וְאָסַפְתָּ֣ דְגָנֶ֔ךָ וְתִירֹשְׁךָ֖ וְיִצְהָרֶֽךָ׃
.saturaberis & ,comedes & :tuo animali‡ tuo agro in herbam dabo Et ‡ pro
15 †וְנָתַתִּ֤י עֵשֶׂב֙ בְּשָׂדְךָ֔ לִבְהֶמְתֶּ֖ךָ וְאָכַלְתָּ֥ וְשָׂבָֽעְתָּ׃
,recedatis & ,vestrum cor *fatuetur** forte ne ,vobis *Obseruamini* Cauete
16 †הִשָּׁמְר֣וּ לָכֶ֔ם פֶּן־יִפְתֶּ֥ה לְבַבְכֶ֖ם וְסַרְתֶּ֑ם ‡ declinet
.eis vos incuruetis & ,*alienis diis seruiatis** & סור o
וַעֲבַדְתֶּם֙ אֱלֹהִ֣ים אֲחֵרִ֔ים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶ֖ם לָהֶֽם׃ *colaris deos
non & ,cælos *retineat‡* & ,vos in DOMINI furor irascatur Et alienos,
17 †וְחָרָ֨ה אַף־יְהוָ֤ה בָּכֶם֙ וְעָצַ֣ר אֶת־הַשָּׁמַ֔יִם וְלֹא־ שחה p
cito pereatis & ;*suam productionem* det non *humus* & ,pluuia sit ‡ claudat
יִהְיֶ֥ה מָטָ֖ר וְהָאֲדָמָ֣ה לֹ֣א תִתֵּ֑ן אֶת־יְבוּלָ֔הּ וַאֲבַדְתֶּ֣ם מְהֵרָ֔ה terra
. vobis *dans* DOMINVS quam ,bona terra *desuper* fructũ suũ,
מֵעַ֣ל הָאָ֣רֶץ הַטֹּבָ֔ה אֲשֶׁ֥ר יְהוָ֖ה נֹתֵ֣ן לָכֶֽם׃ è dat
*super** & ,vestro corde *super* ista mea verba *ponetis* Et טוב q
18 †וְשַׂמְתֶּ֣ם אֶת־דְּבָרַ֗י אֵ֚לֶּה עַל־לְבַבְכֶ֣ם וְעַל־ ponite *in
sint & ,vestra manu *super* signum in ea *ligabitis* & ;vestro animo שום r
נַפְשְׁכֶם֒ וּקְשַׁרְתֶּ֣ם אֹתָ֔ם לְא֖וֹת עַל־יֶדְכֶ֑ם וְהָי֥וּ ligate in
,vestros filios ea *docebitis* Et .vestros oculos inter frontalia in
לְטוֹטָפֹ֖ת בֵּ֥ין עֵינֵיכֶֽם׃ †וְלִמַּדְתֶּ֣ם אֹתָ֔ם אֶת־בְּנֵיכֶ֑ם docete
19 ‡ vt loquãtur
,*via in te ambulando in** & ,tua domo in *te sedendo in* ,*eis in loquendum ad‡* de eis, quãdo sedebis
לְדַבֶּ֣ר בָּ֔ם בְּשִׁבְתְּךָ֖ בְּבֵיתֶ֑ךָ וּבְלֶכְתְּךָ֣ בַדֶּ֔רֶךְ *quãdo ambulabis per
tuæ domus postibus *super‖* ea scribes Et .*te surgendo in* & ,*te accumbendo in* & viam, & quã-
20 †וּכְתַבְתָּם֙ עַל־מְזוּזֹ֣ת בֵּיתֶ֔ךָ וּבִשְׁעָרֶֽיךָ׃ do accũbes,
vestrorũ filiorũ dies & ,vestri dies multiplicentur vt Et . tuis portis in & & quando
21 †לְמַ֣עַן יִרְבּ֤וּ יְמֵיכֶם֙ וִימֵ֣י בְנֵיכֶ֔ם surges. ‖ in
dandum ad‡ ,vestris patribus DOMINVS iurauit quam ,*humum†* super רבה s
עַל֙ הָאֲדָמָ֔ה אֲשֶׁ֥ר נִשְׁבַּ֛ע יְהוָ֖ה לַאֲבֹתֵיכֶ֑ם לָתֵ֣ת † terrã, super
‡ vt daret

qui descēdit
‡conflagratione,
*tentatione,
†sepulchris con
cupiscentiæ,
[1] נַסָּה [k] עֲלֵה
‡iratsi fecistis
‡quādo misit
[l] יְרַשׁ
*irritastis
[m] מָרָה
†obediuistis
voci
[n] קוֹל
מס קשנה
‡qua cogno-
ui
[o] מָרָה [p] יָדַע
‡corā Dño
vt disperderet
‡Deus
disperdas
[q] פָּדָה

Chibroth†in & ,Massah*in & ,Tabherah‡in Et .monte è descendentem

22 הַיֹּרֵד מִן־הָהָר׃ [†] וּבְתַבְעֵרָה [i] וּבְמַסָּה וּבְקִבְרֹת
mittendo in‡Et .DOMINVM fuistis irritantes‡,Hattaauah
23 [†] וּבִשְׁלֹחַ מְקַצְּפִים הֱיִיתֶם אֶת־יְהוָה׃ וַיִּשְׁלַח
possidete &,Ascēdite :dicendo,Barneah Cades de vos DOMINVS
[k] [l] וְרִשׁוּ עֲלוּ אֶתְכֶם מִקְדֵּשׁ בַּרְנֵעַ לֵאמֹר
DOMINI os exacerbastis &*: vobis dedi quam terram
[m] וַחֲמַרְתֶּם אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם [n] בְּקֹלוֹ׃
.eius voce in audistis† non & ,ei credidistis non & ,vestri Dei
24 [o†] מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם [p] דַּעְתִּי אֶתְכֶם׃
& ,diebus quadraginta DOMINI facies ad‡me prostraui Et
25 [†] וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה אֵת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֵת־
DOMINVS dixerat quia :me prostraui quibus ,noctibus quadraginta
אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה
Domine :dixi &,DOMINVM ad oraui Et .vos dispердendum ad
26 [†] לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃ וָאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וָאֹמַר אֲדֹנָי
redemisti quam ,tuā hæreditatē &,tuū populū corrūpas ne ,DOMINE‡
[q] יְהוָה אַל־תַּשְׁחֵת עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר [q] פָּדִיתָ
.valida manu in Aegypto ex eduxisti quem ,tua magnitudine in
בְּגָדְלֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה׃
respicias ne ,Iahacob &,Ischac ,Abraham tuorum seruoru Memento
27 [†] זְכֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב אַל־[r] תֵּפֶן
.eius peccatu ad &,eius impietatē ad &,huius populi duritiem ad
[s] אֶל־קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ׃
posse non A †: inde nos eduxisti qua ,terra‡ dicant fortè Ne
28 [†] פֶּן־יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי יְכֹלֶת
,eis est locutus quam ,terram in eos introducere DOMINVS
יְהוָה לָהֲבִיאָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם
.deserto in eos faciendā mors ad ,eos eduxit ,eos odio habendo ab &
וּמִשִּׂנְאָתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאָם לַהֲמִתָם בַּמִּדְבָּר׃
tua potentia in‡ eduxisti quem ,tua hæreditas &,tuus populꝰ ipsi Et
29 [†] וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ [v] בְּכֹחֲךָ
.extento tuo brachio in & ,magna
הַגָּדֹל וּבִזְרֹעֲךָ [x] הַנְּטוּיָה׃

CAP. X. יוד

duas tibi Dola: me ad DOMINVS dixit illo tempore In

1 [†] בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְהוָה אֵלַי פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־
fac tibi facies & :montē in me ad ascende & ,priores sicut lapideas tabulas
לוּחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְעָשִׂיתָ לְךָ
ligneam. in fuerunt quæ verba tabulis super scribam Et .ligni arcam
2 [a] לוּחַ עֵץ׃ [†] וְאֶכְתֹּב עַל־[a] הַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ
.arca in eas pones & ,fregisti quas ,prioribus tabulis super
עַל־הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרֹן׃
†de lapideas tabulas duas dolaui & , Sittim lignis†arcam feci Et
3 [†] וָאֶעֱשֶׂה אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וָאֶפְס�ל שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים
‡erant . mea manu in‡ tabulæ duæ & ,montē in ascendi & ,priores sicut
כָּרִאשֹׁנִים וָאַעַל הָהָרָה וּשְׁנֵי הַלֻּחֹת בְּיָדִי׃
in decem ,priorem scripturā iuxta ,tabulis super scripsit Et
4 [†] וַיִּכְתֹּב עַל־הַלֻּחֹת כַּמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן אֵת עֲשֶׂרֶת
medio de monte in vos ad DOMINVS est locutus quæ ,verba
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ
.me ad DOMINVS eas dedit & :concionis die in ignis
congrega-
tionis;
mihi.
[b] שׁוּם הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתְּנֵם יְהוָה אֵלָי׃
,arca in tabulas posui & ,monte de descendi & ,me verti Et
5 [†] וָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן־הָהָר [b] וָאָשִׂם אֶת־הַלֻּחֹת בָּאָרוֹן
.DOMINVS mihi præcepit quēadmodū ,ibi fuerunt & :feceram quam
[c] צָוָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיִּהְיוּ שָׁם כַּאֲשֶׁר [c] צִוַּנִי יְהוָה׃
.Moserah in Iahachan filiorū Beroth de sunt profecti Israel filij Et
6 [†] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי־יַעֲקָן מוֹסֵרָה
Elhazar sacerdotio est functꝰ &,ibi est sepultus &,Aharon est mortuus ibi
[d] שָׁם מֵת [d] אַהֲרֹן וַיִּקָּבֵר שָׁם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר [d] מוּת
.eo pro eius filius
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
Iotbath in Ghudghodah de &,Ghudghodah in sunt profecti Inde
7 [†] מִשָּׁם נָסְעוּ הַגֻּדְגֹּדָה וּמִן־הַגֻּדְגֹּדָה יָטְבָתָה
†in .aquarum torrentium terram†
אֶרֶץ נַחֲלֵי־מָיִם׃
,Leui tribum DOMINVS fecit separare illo tempore In
8 [†] בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל יְהוָה אֶת־שֵׁבֶט הַלֵּוִי
vt portaret
vt staret corā DOMINI facies ad standum ad ,DOMINI pacti arcam portandum ad
Domino
[e] נָשָׂא לָשֵׂאת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה
.hanc diem ad vsque eius nomine in benedicendū ad & ,ei ministrādū ad
[f] שָׁרֵת לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

,tuis patribus DOMINVS iurauit quod‡,verbum stabiliendi causa &
[k] וּלְמַעַן הָקִים אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ
tua iustitia in†non quod scies*Et .Iacob & ,Ischac ,Abraham
6 [†] וְיָדַעְתָּ כִּי לֹא בְצִדְקָתְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ
:eā possidēdū ad‡,istam bonam terram tibi dans†tuus Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ
,obliuiscaris ne ,Memento .tu*ceruice durus populus quia
7 כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף אָתָּה׃ [†] זְכֹר אַל־תִּשְׁכַּח אֵת
die à .deserto in tuum Deum DOMINVM irasci fecisti quod
אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמִן־הַיּוֹם
,istum locum ad vos venire vsque ,Aegypti terra è es egressus qua
אֲשֶׁר־יְצָאתֶם [l] מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־[l] בֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה
donec in-
gressi estis
[l] בּוֹא
[m] מָרָה
[n] הָיָה
†iratus est
‡ contra
‡ vt disper-
deret
*Quando
ascendi
† vt acciperē
‡ lapideas,
†pepigit
[o] עָלָה [p] יָשַׁב
‡ mansi
‡ lapideas
[q] שָׁתָה [r] נָתַן
‡ in
feciſtis iraſci Choreb in Et .DOMINO cum fuistis rebelles
8 [m] מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם־יְהוָה׃ [†] וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתֶּם
.vos dispердendum ad‡,vos in‡DOMINVS est exacerbatus†& ,DOMINVM
וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בָּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃
tabulas , lapidum‡ tabulas capiendum ad†,montem in me ascendendo In *
9 [o†] בַּעֲלֹתִי הָהָרָה לָקַחַת לוּחֹת הָאֲבָנִים לוּחֹת
monte in sedi‡& : vobiscum DOMINVS excidit ‖ quod ,pacti
הַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם [p] וָאֵשֵׁב בָּהָר
non aquas & ,comedi non panē :noctes quadraginta & ,dies quadraginta
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא
lapidum‡ tabulas duas me ad DOMINVS dedit Et .bibi
10 [r†] שָׁתִיתִי׃ וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת־שְׁנֵי לוּחֹת הָאֲבָנִים
quæ ,verba omnia secundū eis super‡& ,Dei digito in scriptas
כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וְעֲלֵיהֶם כְּכָל־[s] הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
die in ,ignis medio de monte in vobiscum DOMINVS est locutus
דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם
,noctiū quadraginta & ,dierum quadraginta fine à‡fuit Et .concionis
congrega-
tionis.
‡ in
mihi
[s] לוּחַ
[t] יָרַד
[v] סוּר
[x] צִוָּה [y] נָסַךְ
הַקָּהָל׃ [†] וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה
. pacti tabulas ,lapideas tabulas duas me ad DOMINVS dedit
11 נָתַן יְהוָה אֵלַי אֶת־שְׁנֵי לֻחֹת הָאֲבָנִים לֻחוֹת הַבְּרִית׃
quia :hinc cito descende ,Surge :me ad DOMINVS dixit Et
12 [†] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם [t] רֵד מַהֵר מִזֶּה כִּי
de cito recesserunt :Aegypto ex eduxisti quem ,tuus populus‡corrupit
שִׁחֵת עַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם [v] סָרוּ מַהֵר מִן־
. conflatile ſibi fecerunt ;eis præcepi quam ,via
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר [x] צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם [y] מַסֵּכָה׃
, istum populum Vidi :dicendo ,me ad DOMINVS dixit Et
13 [†] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר רָאִיתִי אֶת־הָעָם הַזֶּה
,eos disperdā & ,me à Remitte .ipſe ceruice durus populus ecce &
est. Dimitte
me,
[z] רָפָה
‡ ne sit
†maiorem
[a] פָּנָה
‡ erant in
[b] שָׁנָה
[c] רָאָה
[d] נָסַךְ [c] סוּר
וְהִנֵּה עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא׃ [z†] הָרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם
gentem in te faciam & :cælis sub de‡eorum nomen delebo &
וְאֶמְחֶה אֶת־שְׁמָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי־
mons & ,mōte de descendi & ,me verti Et .eo præ multā†& ,robustā
14 [a†] עָצוּם וְרָב מִמֶּנּוּ׃ וָאֵפֶן וָאֵרֶד מִן־הָהָר וְהָהָר
.meis manibus duabus super‡ pacti tabulæ duæ & ,igne in ardebat
בֹּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לוּחֹת הַבְּרִית עַל [b] שְׁתֵּי יָדָי׃
feceratis ;vestro Deo DOMINO peccaueratis ecce & ,vidi Et
15 [c†] וָאֵרֶא וְהִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם
præcepit quam via de cito recesseratis :conflatilem vitulum vobis
[d] לָכֶם עֵגֶל [d] מַסֵּכָה [c] סַרְתֶּם מַהֵר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־צִוָּה
eas proieci & ,tabulas duas in apprehendi Et .vobis DOMINVS
16 יְהוָה אֶתְכֶם׃ [†] וָאֶתְפֹּשׂ בִּשְׁנֵי הַלֻּחֹת וָאַשְׁלִיכֵם
me prostraui Et .vestris oculis in eas cōfregi & ,meis manib⁹ duab⁹ desuper è
מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וָאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם׃ [†] וָאֶתְנַפַּל
quadraginta & ,diebus quadraginta prius sicut: DOMINI facies ad coram Dño.
לִפְנֵי יְהוָה כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
omne super ,bibi non aquam & ,comedi non panem ,noctibus propter
[f] שָׁתָה לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל־
,Domini oculis in malum faciendo ,peccaueratis quod vestrū peccatum
חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
effenbuit quo caloris*& ,nasi faciebus à‡ timui Quia .eum irritando
19 לְהַכְעִיסוֹ׃ [†] כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה אֲשֶׁר קָצַף
DOMINVS exaudiuit & :vos dispердendum ad‡,vos super†DOMINVS
יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה
est exacerbatus‡Aharon in Et .ipſa vice in etiam me ad
20 אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִיא׃ [†] וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף
Aharon pro etiam oraui & :eum dispердēdum ad*,valde DOMINVS
יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וָאֶתְפַּלֵּל גַּם־בְּעַד אַהֲרֹן
,feceratis quod vestrum peccatum Et .ipſo tempore in
בָּעֵת הַהִיא׃ [†] וְאֶת־חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־
,bene molēdo illum cōtriui & ,igne in illum combussi & ,accepi vitulum
igni,
21 [g] הָעֵגֶל לָקַחְתִּי וָאֶשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ [g] וָאֶכֹּת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב
,torrentē in eius puluerem proieci & :puluerē in esset comminutus donec
[h] דַּק עַד אֲשֶׁר־[h] דַּק לְעָפָר וָאַשְׁלֵךְ אֶת־עֲפָרוֹ אֶל־הַנַּחַל

quomodo ,*me præ** istæ gentes Multæ‡:tuo corde in dixeris Cum

† כִּי תֹאמַר בִּלְבָבְךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָכָה 17
recorderis Recordãdo .eis ab timeas Ne ? eas expellere potero

אוֹכַל x לְהוֹרִישָׁם׃ † לֹא y תִירָא מֵהֶם זָכֹר תִּזְכֹּר 18
:Aegyptiis omnib⁹ & ,Pathoh tuus Deus DOMINVS fecit quæ eorum

אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפַרְעֹה וּלְכָל־מִצְרָיִם׃
,signorum & ,tui oculi viderunt quas magnarum Tentationum

† z הַמַּסֹּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר־רָאוּ b עֵינֶיךָ וְהָאֹתֹת 19
te fecit educere quo ,extenti brachij & ,validæ manus & ,portẽtorũ &

וְהַמֹּפְתִים וְיַד הַחֲזָקָה וְהַזְּרֹעַ c הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר d הוֹצִיאֲךָ
omnibus tuus Deus DOMINVS faciet Sic .tuus Deus DOMINVS

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כֵּן יַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־
crabronem etiam Et .*eorum faciebus à timens tu quos populis

הָעַמִּים אֲשֶׁר־אַתָּה יָרֵא מִפְּנֵיהֶם׃ † וְגַם אֶת־הַצִּרְעָה 20
,relictos *pereundum ad vsque†,eos in† tuus Deus DOMINVS mittet

יְשַׁלַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּם עַד־אֲבֹד הַנִּשְׁאָרִים
DOMINVS quia ,eorũ *faciebus†à frangaris* Ne .*tuis faciebus à absconditos‡ &

וְהַנִּסְתָּרִים מִפָּנֶיךָ׃ † לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי־יְהוָה 21
.terribilis & ,magnus‖ Deus ,*tuo interiore‡ in tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ אֵל גָּדוֹל c וְנוֹרָא׃
tuis faciebus à istas gentes tuus Deus DOMINVS *euellet‡ Et

† וְנָשַׁל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵל מִפָּנֶיךָ 22
multiplicetur fortè ne ,eito eas cõsumere poteris Non .paulatim paulatim

מְעַט מְעָט לֹא תוּכַל כַּלֹּתָם f מַהֵר פֶּן־תִּרְבֶּה
tuus Deus DOMINVS eas *dabit†Et .agri bestia te *super*

עָלֶיךָ h חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ † וּנְתָנָם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 23
.*eas dispersi ad vsque‡,magna contritione eas cõteret & ,*tuas facies ad‡

לְפָנֶיךָ i וְהָמָם מְהוּמָה גְּדֹלָה עַד הִשָּׁמְדָם׃
sub de earum nomen perdes & ,tua manu in earũ reges *dabit* Et

† וְנָתַן מְלָכֵיהֶם בְּיָדֶךָ וְהַאֲבַדְתָּ אֶת־שְׁמָם מִתַּחַת 24
.eas *te perdendum ad vsq; ,*tuas facies in vir† stabit Non .cælis

הַשָּׁמַיִם לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הִשְׁמִדְךָ אֹתָם׃
,argentũ cõcupisces Nõ .igne in combures earum deorũ Sculptilia

† פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא־תַחְמֹד כֶּסֶף 25
quia .illo in te illaquees fortè ne ,tibi capias *&‡,eis super* aurum &

וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָּךְ פֶּן k תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי
abominationẽ inttoduces nõ Et .*istud* tui Dei DOMINI abominatio

תּוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא׃ † וְלֹא־תָבִיא תוֹעֵבָה 26
,illud detestaberis Detestãdo .illud sicut anathema sis vt ,tuã domum in

אֶל־בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ l תְּשַׁקְּצֶנּוּ
.*illud* anathema quia :illud abominaberis abominando &

וְתַעֵב l תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי־חֵרֶם הוּא׃

CAP. VIII. ח

,custodietis ,hodie *tibi præcipiens* ego quod ,præceptũ Omne

† כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן 1
possideatis & ,ingrediamini & ,multiplicemini & ,viuatis vt ,*faciendum ad*

לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּן וְרִבִּיתֶם וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם
.vestris patribus DOMINVS iurauit quam† ,terram

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם׃
DOMINVS te fecit ambulare *qua* viæ omnis recordaberis Et

† וְזָכַרְתָּ אֶת־כָּל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה 2
,te *tentãdũ ad‡,te *affligendum ad* ,deserto in annis quadraginta iã tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן m עַנֹּתְךָ n לְנַסֹּתְךָ
an ,eius præcepta custodires vtrum ,tuo corde in *quæ *sciendum ad**

o לָדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ הֲתִשְׁמֹר p מִצְוֹתָיו אִם־
quod ,man te fecit comedere & ,te fecit esurire & ,te afflixit Et .non

לֹא׃ † וַיְעַנְּךָ וַיַּרְעִבֶךָ וַיַּאֲכִלְךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר 3
quòd te faceret cognoscere vt ,tui patres cognouerunt nec ,cognouisti nõ

לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי
*egressione omni super quin‡ ,homo viuet ipso solo pane *super†non

לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא
veterauit non tuum Vestimentum .homo viuet DOMINI *oris*

פִי־יְהוָה יִחְיֶה הָאָדָם׃ † שִׂמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה r מֵעָלֶיךָ 4
.annis quadraginta iam ,tumuit non tuus pes & ,te desuper

וְרַגְלְךָ לֹא בָצֵקָה זֶּה אַרְבָּעִים שָׁנָה׃
,suum filium vir *erudiret†quemadmodũ quòd ,*tuo corde cum scies* Et

† וְיָדַעְתָּ עִם־לְבָבֶךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיַּסֵּר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ 5
præcepta custodies Et .te corripit tuus DOMINVS‖

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ׃ † וְשָׁמַרְתָּ אֶת־מִצְוֹת 6
.eum *timendum ad†* & ,eius *viis in ambulandum ad‡*,tui Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ s לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ׃
terram ,bonam terram in te introducit tuus Deus DOMINVS Quia

† כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ 7
.*monte in* & ,*valle in* egredientiũ voraginũ & ,fontium ,aquarũ torrentiũ

נַחֲלֵי מָיִם עֲיָנֹת וּתְהֹמֹת יֹצְאִים בַּבִּקְעָה וּבָהָר׃

Si
‡Plures sunt
*quàm ego,

x יָרַשׁ y יָרֵא

z נָסָה
a רָאָה b אוֹת
c נָטָה d יָצָא

à quorum tu times conspectu.
†contra
‡donec pereant qui remanserint,
‡abscõderint se à facie tua.
*paueas
† facie
‡medio tui,
‖ fortis
‡expellet
*facie tua

e כָּלָה f רָבָה
contra
† tradet

g חָיָה
‡coram te,
‡ donec perdantur ipsæ.

h חַיָּה
i הַיָּם
* tradet
‡quisquam coram te, do nec perdas

*quæ sunt
‖vt
k יָקַשׁ
eſt.

l בּוֹא

præcipio vobis
vt faciatis,
†super
per quam

‡vt affligeret
‡vt tentaret
m עָנָה
n נָסָה o יָדַע
‡vt sciret
* sunt
p צָוָה
‖in
‡sed in omni quod egreditur ex ore

q יָצָא r בָּלָה

*perpendes hoc tecum
†corripit
‖ sic
‡vt ambules per vias
† timeas

s הָלַךְ
per valles, & per montes.

frumenti, terram :malogranati & ,ficus & ,vitis & ,hordei & ,*tritici* Terram

† אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ 8
ea in comedes paupertate *in*non qua‡ Terram .mellis & ,olei oliuæ

זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ׃ † אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל־בָּהּ 9
aliquo ,‡ferrum *eius* lapides cuius terram :ea in *omni* carebis nec ,panem

לֶחֶם לֹא־תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אַבָנֶיהָ בַרְזֶל
‡sunt, bũdices & ,saturaberis & ,comedes Et .æs excides eius mõtibus de &

וּמֵהֲרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת׃ † וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ 10
propter .tibi dedit quam bonam terram *super* ,tuo Deo DOMINO

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ׃
Caue †vt nõ serues *custodiendũ nõ ad*† ,tui Dei DOMINI obliuiscaris fortè ne ,tibi *Obseruare*

† הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר 11
.hodie tibi præcipio ego quæ ,eius statuta & ,eius iudicia & ,ei⁹ præcepta

מִצְוֹתָיו u וּמִשְׁפָּטָיו v וְחֻקֹּתָיו w אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃
.habites & ,ædifices *bonas‡* domos & ;statureris & ,comedas fortè Ne

† פֶּן־תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וּבָתִּים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ׃ 12
multiplicetur aurũ & ,argentũ & ;multiplicẽtur *tua ouis & ,tuus bos* Et

† וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ y יַרְבְּיֻן וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה־ 13
obliuiscaris & ,tuũ cor eleuetur Et .multiplicetur ,tibi‡quod omne & ;tibi

לָךְ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה׃ † וְרָם z לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ 14
.seruorum domo è ,Aegypti terra è te *educentis** ,tui Dei DOMINI

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃
,scorpiõis & ,adurẽtis serpẽtis ,*terribilis‡* & ,*magno deserto in‡* te *ire Facientis†*

† הַמּוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב 15
.silicis petra è aquas tibi *educentis‡* : aquæ † non quo* ,loci *siticulosi‡* &

וְצִמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין־מָיִם הַמּוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצּוּר הַחַלָּמִישׁ׃
*causa** ,tui patres nouerunt non quod ,deserto in man te *Cibantis‡*

† הַמַּאֲכִלְךָ מָן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן 16
.tuo nouissimo in tibi *benefaciendum ad‡* ,te *tentãdi causa†* & ,te *affligendi*

עַנֹּתְךָ a וּלְמַעַן b נַסֹּתְךָ c לְהֵיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ׃
mihi fecit meæ manus *firmitudo** &, mea Potẽtia ,tuo corde in *dices‡* Et

† וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ c כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי 17
ipse quia ,tui Dei DOMINI *recordaberis* Et‡ : istam *virtutem* †

אֶת־הַחַיִל הַזֶּה׃ † וְזָכַרְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא 18
,suum pactum *statuendum ad* ,*virtutem faciendum ad**,potentiã tibi *dans‡*

הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל לְמַעַן d הָקִים אֶת־בְּרִיתוֹ
.hanc diem secundum tuis patribus iurauit *quod*†

אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃
,tui Dei DOMINI fueris oblitus obliuiscendo si ,erit Et

† וְהָיָה אִם־שָׁכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ 19
te incurualueris & ,*eis seruieris‡* & ,alienos Deos post ambulaueris &

וְהָלַכְתָּ אֲחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם e וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ
.peribitis pereundo quòd ,hodie *vos in testificatus sum‡* teis

לָהֶם f הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן׃
;peribitis sic ,*vestris faciebus** à perdit DOMINVS quas gentes Sicut

† כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה מַאֲבִיד מִפְּנֵיכֶם כֵּן תֹּאבֵדוּן 20
.vestri Dei DOMINI *voce in audieritis‡* † non quòd eo

עֵקֶב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. IX. ט

‡transis
‡vt ingrediaris

g בּוֹא
*robustiores
†vsque ad cælum.
‡torquatorum,
‡coram filiis torquati?
*scito
† qui transit ante te,
‡ consumens est:
‖ ante te,

h יָרַשׁ
‡cùm propulsauerit
*facie tua,
†Propter iustitiam meã
‡vt possiderẽ
* propter impietatem
*expellit
† propter iustitiã tuam,
‡rectitudinẽ
‡ingrederis
*sed propter impietatem
† expellit

i יָרַשׁ

,*ingrediendum ad‡*,Iarden hodie *transiens‡*Tu :Israel Audi

† שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־הַיַּרְדֵּן g לָבֹא 1
munitas & ,magnas vrbes ,te *præ ossib⁹ firmas** &, magnas gẽtes possidendũ ad

לָרֶשֶׁת גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמְּךָ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרוֹת
quos ,Hanachim‡filios ,excelsum & magnũ Populum .*cælos in†*

בַּשָּׁמָיִם׃ † עַם־גָּדוֹל וָרָם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר 2
? Hanach *filiorum facies ad‡* stabit Quis :audisti tu & ,nosti tu

אַתָּה יָדַעְתָּה וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְּנֵי עֲנָק׃
transiens† ipse ,tuus Deus DOMINVS quòd hodie *scies** Et

† וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר 3
eos humiliabit ipse & ,eos disperdet *ipse* : *comedens†* ignis ,*tuas facies ad*

לְפָנֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא יַשְׁמִידֵם וְהוּא יַכְנִיעֵם
est locutus quemadmodũ ,cito eos perdes & ,eos expelles & :*tuas facies ad*‖

h וְהוֹרַשְׁתָּם וְהַאֲבַדְתָּם מַהֵר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
לְפָנֶיךָ DOMINVS *expellẽdo in‡* ,tuo corde in dicas Ne .tibi DOMINVS

יְהוָה לָךְ׃ † אַל־תֹּאמַר בִּלְבָבֶךָ בַּהֲדֹף 4
me introduxit *mea iustitia* In† :dicendo ,*tuis faciebus** à eos tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ אֹתָם מִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר בְּצִדְקָתִי הֱבִיאַנִי
gentium *impietate in‡* & :istam terram *possidendum ad‡*,DOMINVS

יְהוָה לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם
,*tua iustitia in*† Non .tua facie à eas *expellens** DOMINVS ,istarum

הָאֵלֶּה יְהוָה מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ׃ † לֹא בְצִדְקָתְךָ 5
*quia** :earum terram possidendũ ad *veniens‡* tu tui cordis *rectitudine in‡* &

וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָא לָרֶשֶׁת אֶת־אַרְצָם כִּי
,tua facie à eas *expellẽs*† tuus Deus DOMINVS istarum gentiũ *impietate in*

בְּרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפָּנֶיךָ

,terram in tuus Deus DOMINVS te introduxerit cùm erit Et
10 [a] בּוֹא † וְהָיָה כִּי־יְבִיאֲךָ ׀ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ
† super vt daret ,tibi *dandum ad*, Iahacob &, Ischac, Abraham tuis patribus iurauit quā †
[k] נָתַן לְתֵת לָךְ [k] אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב
.ædificasti non quas bonas &, magnas vrbes
[l] טוֹב עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבֹת [m] אֲשֶׁר לֹא־ בָנִיתָ ׃
[m] בָּנָה cisternas &, impleuisti non quas, bono omni plenas domos Et
[n] בור 11 וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל־טוּב אֲשֶׁר לֹא־ מִלֵּאתָ [n] וּבֹרֹת
:plantasti non quæ oliueta &, vineas; excidisti non quas, excisas
חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא־ חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־ נָטָעְתָּ
obliuiscaris ne, tibi *Obseruare* .saturaberis &, comedes & Caue
וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ ׃ 12 † הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־ תִּשְׁכַּח אֶת
.seruorum domo de Aegypti terra de te eduxit qui, DOMINI
[o] יצא יְהוָה אֲשֶׁר [o] הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים ׃
eius *nomine in* &; *seruies ipsi* &, timebis tuū Deum DOMINVM
13 † אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ
ipsum coles; per nomen diis é alios deos post ambulabitis Non .iurabis
14 † לֹא תֵלֵכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי
,zelotes Deus Quia .*vestri circuitus* qui populorum sunt in circuitib' vestris
הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם ׃ 15 † כִּי אֵל קַנָּא
DOMINI nasus irascatur fortè ne, *tuo interiori* in tuus Deus DOMINVS
medio tui est furor à facie terræ. יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ פֶּן־ יֶחֱרֶה אַף־ יְהוָה
.*humi faciebus de super* te faciat disperdere &, te in tui Dei
אֱלֹהֶיךָ בָּךְ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה ׃
quemadmodum, vestrū Deum DOMINVM tentabitis Non
[o] נסה 16 † לֹא תְנַסּוּ [o] אֵת־ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר
Massa loco tentationis. præcepta custodiatis Custodiendo .*tentatione* in tentastis
[p] מסה נִסִּיתֶם [p] בַּמַּסָּה ׃ 17 † שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן [q] אֵת־ מִצְוֹת
: tibi præcepit quæ eius statuta &, eius testimonia &, vestri Dei DOMINI
[q] עוז יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם [r] וְעֵדֹתָיו [s] וְחֻקָּיו אֲשֶׁר צִוָּךְ ׃
, tibi sit bene vt, DOMINI oculis in bonum & rectum facias Et
[r] חקק [s] 18 † וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יִיטַב לָךְ
possideas † super DOMINVS iurauit quam †, bonam terram *hæreditates* &, ingrediaris &
[t] טוב וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ [t] אֶת־ הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר־ נִשְׁבַּע יְהוָה
Vt propulset à facie tua, ,*tuis faciebus* à tuos inimicos omnes *propulsandum* Ad :tuis patribus
לַאֲבֹתֶיךָ ׃ 19 † לְהַדֹּף אֶת־ כָּל־ אֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ
.DOMINVS est locutus quemadmodum
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה ׃
, testimonia ‡ Quæ : dicendo, cras tuus filius te interrogauerit Cùm ‡ sunt
20 † כִּי־ יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת
?vobis noster Deus DOMINVS præcepit quæ iudicia &, statuta &
וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם׃
nos eduxit &: Aegypto in Parhoh fuimus Serui: tuo filio dices Et
[v] חיה 21 † וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים [u] הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ
forti manu in Aegypto ex DOMINVS .dedit DOMINVS Et
יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה ׃ 22 † וַיִּתֵּן יְהוָה
omnem in &, Parhoh in Aegypto in mala &, magna portenta &, signa
אוֹתֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל־
vt, inde eduxit nos Et .nostris oculis in eius domum
בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ ׃ 23 † וְאֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן
iurauit quam * terram nobis *dandum ad* nos introduceret vt daret
הָבִיא אֹתָנוּ לָתֵת לָנוּ אֶת־ הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע * super
omnia *faciendum ad*, DOMINVS nobis præcepit Et .nostris patrib' vt faciamus
לַאֲבֹתֵינוּ ׃ 24 † וַיְצַוֵּנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת־ כָּל־
bonum in, nostrū Deum DOMINVM *timendum ad*, ista statuta vt timeamus
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת־ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב
.hanc diem secundū nos *viuificandū ad*, diebus omnib' nobis vt viuificaret
לָנוּ כָּל־ הַיָּמִים לְחַיֹּתֵנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה ׃
omne *faciendum ad* custodierimus *cùm*, nobis erit iustitia Et
25 † וּצְדָקָה תִּהְיֶה־ לָּנוּ כִּי־ נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־ כָּל־ ‡ si
quemadmodum, *nostri Dei* DOMINI *faciendum ad* istud præceptum vt faciamus
הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר coram Domino Deo nostro,
.nobis præcepit
צִוָּנוּ ׃

CAP. VII.

1
quam ‡, tertam in tuus Deus DOMINVS te introduxerit Cùm ‡ ad
[a] בוא 1 † כִּי יְבִיאֲךָ [a] יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־ הָאָרֶץ [b] אֲשֶׁר־
multas gentes euulserit &; eam *hæreditandum ad*, *illuc* ingrederis tu
אַתָּה בָא־ שָׁמָּה [b] לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם־ רַבִּים ׀
vt possideas, [b] ירש ,Perizæū &, Chenahanæū &, Emoreū &, Ghirghaseū &, Chittæū, *tuis facieb' à*
à facie tua, robustiores מִפָּנֶיךָ הַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי
.te *præ ossea* & , multas, gentes septem, Iebusæum &, Chiuuæū &
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי שִׁבְעָה גוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים מִמֶּךָּ ׃

tradiderit coram te [c] נכה panges cum misereberis earum: cum [d] לקח ne eat post me, colent deos alienos: [c] סור furor Sed [f] עשה [g] נתץ [h] יצב vt sis populus peculiaris, * sunt faciem terræ. propter multitudinem vestram, complacuit [i] רבב vos estis pauciores Sed quia dilexit Dñs custodiuit super quo [k] יצא vos [l] פדה est mille generationibus. reddens contra faciē vt perdere faciat eum. faciem custodi [m] חקק vt facias [n] צוה [o] עשה † si

;eas percusseris &, *tuas facies ad* tuus Deus DOMINVS eas *dederit* Et
2 † וְנָתַנָם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם [c]
:*eis præstabis* gratiā neq; , pactum eis *excides* non ;eas perdes perdendo
הַחֲרֵם תַּחֲרִים [d] אֹתָם לֹא־ תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם ׃
, eius filio dabis non tuam Filiam. *eis in affinitate* te iunges Neque
3 † וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בִּתְּךָ לֹא־ תִתֵּן לִבְנוֹ
.tuo filio capies non eius filiam &
וּבִתּוֹ לֹא־ [d] תִקַּח לִבְנֶךָ ׃
.*alienis diis seruient* &, *me post* à tuū filiū faciet recedere Quia
4 † כִּי־ [e] יָסִיר אֶת־ בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
.cito te faciet disperdere &, te in DOMINI *nasus* irascetur &
וְחָרָה אַף־ יְהוָה בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר ׃
, destruetis earum Altaria .*eis* facietis sic *Quinimo*
[f] עשה [g] 5 † כִּי־ אִם־ כֹּה תַּעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם [g] תִּתֹּצוּ
earum sculptilia &, succidetis earum lucos &, cōfringetis earū statuas &
[h] יצב וַאֲשֵׁירֵהֶם תְּגַדֵּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ ׃
DOMINO tu sanctus populus Quia .ignī in comburetis
6 † כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה
populum in ei *existendum ad*, tuus Deus DOMINVS elegit te *in* .tuo Deo
אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר ׀ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם
.*humi faciēs* super * qui, populis omnibus præ, *peculij*
סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־ פְּנֵי הָאֲדָמָה ׃
DOMINVS *est annexus* populis omnib' præ *vestra multitudine* præ Non
7 † לֹא מֵרֻבְּכֶם [i] מִכָּל־ הָעַמִּים חָשַׁק יְהוָה
.populis omnibus *præ parum vos* quia ;*vobis in* elegit &, vobis in
בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי־ אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל־ הָעַמִּים ׃
eum custodiendo à & , vos DOMINVM *amando ab* Quia
8 † כִּי מֵאַהֲבַת יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשָּׁמְרוֹ אֶת־
vos DOMINVS eduxit, vestris patribus iurauit *quod*, iuramentum
הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵיכֶם [k] הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם
regis Parhoh manu è seruorum domo è *te* redemit & , forti manu in
בְּיָד חֲזָקָה [l] וַיִּפְדְּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פַּרְעֹה מֶלֶךְ
ipse tuus Deus DOMINVS quia ;scias Et .Aegypti
9 מִצְרָיִם ׃ † וְיָדַעְתָּ כִּי־ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא
, eū diligētib' misericordiā &, pactū custodiens, fidelis Deus, Deus
הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו
.*durationi millesimæ*, eius mandata custodientibus &
וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר ׃
.*eum faciendum perdere ad*, eius *facies ad*, cum habentibus odio *rependens* Et
10 † וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל־ פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ
.ei reddet eius *facies* in ;eū habenti odio tardābit non
לֹא יְאַחֵר לְשֹׂנְאוֹ אֶל־ פָּנָיו יְשַׁלֶּם־ לוֹ ׃
iudicia & , statuta & , mandatum *custodies* Et
11 † וְשָׁמַרְתָּ אֶת־ הַמִּצְוָה וְאֶת־ [m] הַחֻקִּים וְאֶת־ הַמִּשְׁפָּטִים
.ea *faciendum ad*, hodie tibi præcipio ego quæ
אֲשֶׁר אָנֹכִי [n] מְצַוְּךָ הַיּוֹם [o] לַעֲשׂתָם ׃
, ista iudicia audieritis † merces erit Et
12 † וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה
tibi tuus Deus DOMINVS custodiet & : ea feceritis &, custodieritis &
וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ
.tuis patribus iurauit *quam*, misericordiam &, pactum
אֶת־ הַבְּרִית וְאֶת־ הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ ׃
fructui benedicet &, te faciet multiplicate &, tibi benedicet &, te diliget Et
13 † וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ [p] פְּרִי־
, tuo *nouo* oleo &, tuo *musto* &, tuo frumento; tuę *humi* fructui &, tui vētris
בִטְנְךָ וּפְרִי־ אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ
iurauit quam, *humum* super *tuæ ouis* † gregibus &, tuorū boum *emissioni*
שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־ נִשְׁבַּע
.tibi *dandum ad*, tuis patribus
לַאֲבֹתֶיךָ [q] לָתֵת לָךְ ׃
, *infœcundus* te in erit Non .populis omnibus præ eris Benedictus
14 † בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל־ הָעַמִּים לֹא־ יִהְיֶה בְךָ עָקָר
.tuo animali in &, *infœcunda* &
וַעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ ׃
omnes &, infirmitatem omnem te à DOMINVS remouebit Et
15 † וְהֵסִיר יְהוָה מִמְּךָ כָּל־ [s] חֳלִי וְכָל־ [r] סור
: te in eas ponet non .nosti quas, malas Aegypti ægritudines
[s] חלה מַדְוֵי [t] מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא [u] יְשִׂימָם בָּךְ [t] דוה
sed ponet .te habentibus odio omnibus in eas *dabit* &
וְנָתָנָם בְּכָל־ שֹׂנְאֶיךָ ׃
consumes tuus Deus DOMINVS quos populos omnes *comedes* Et
16 † וְאָכַלְתָּ אֶת־ כָּל־ הָעַמִּים אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
dat ,eorum *diis* *seruies* neque: eis super tuus oculus parcet non: tibi *dans*
נֹתֵן לָךְ לֹא־ תָחוֹס עֵינְךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד אֶת־ אֱלֹהֵיהֶם
coles deos sunt .tibi *istud* laqueus quia
כִּי־ מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ ׃

terra è te eduxi qui ,tuus Deus DOMINVS Ego

g וַיֹּצֵא 6 † אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר g הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
.seruorum domo è ,Aegypti
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃
.meas facies super alij Dij tibi erit Non
7 † לֹא־יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי׃
cælis in quæ effigiei omnis dolaturam tibi facies Non
8 † לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
.terram desubter aquis in quæ & ,desuper terra in quæ &
מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃
DOMINVS ego quia .eis seruies neque ,eis te incuruabis Non
h שֹׁחֵה 9 † לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה
super & ,filios super patrum iniquitatē visitans,zelotes Deus ,tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־
misericordiam faciens Et .me habentibus odio quartos super & ,tertios habentes
שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃ 10 † וְעֹשֶׂה חֶסֶד
.mea præcepta seruantibus & ,me diligentibus millibus
k צוֹת לָאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי k מִצְוֹתָי׃
non quia .vanū in tui Dei DOMINI nomen assumes Non
11 † לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא
vanum in eius nomē assumpserit qui † DOMINVS mundificabit
l נָשָׂא יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃
innocentem iudicabit quemadmodum ,eum sanctificandum ad Sabbathi diem Obserua
12 † שָׁמוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר
† eum vt sanctifices operaberis, facies &, seruies diebus Sex .tuus Deus DOMINVS tibi præcepit
13 צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ † שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
omne opus tuum. DOMINO ‡ sabbathum septima die Et .tuam functionem omnem
14 כָּל־m מְלַאכְתֶּךָ׃ † וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת ׀ לַיהוָה
‡ est Domini dei tui tuafilia &, tuus filius &, tu functionem omnem facies Non .tuo Deo
m לְאֵל אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ n וּבִתֶּךָ
omne opus iumentum ‡ est intra portas tuas, ,tuū animal omne &, tuus asinus &, tua ancilla &, tuus seruus &
n בְּנָה וַעֲבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל־בְּהֶמְתֶּךָ
o גּוֹר tua ancilla &, tu seruus requiescat vt ,tuis portis in ‡ qui tuus peregrin' &
memento : Aegypti terra in fuisti seruus quòd memineris Et .tu sicut
וְגֵרְךָ o אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ
כָּמוֹךָ׃ 15 † וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ ׀ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
brachio in &, valida manu in inde tuus Deus DOMINVS te eduxit &
וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם ׀ בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ
faciendum ad ,tuus Deus DOMINVS tibi præcepit Idcirco .extento
p נְטוּיָה עַל־כֵּן p צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ q לַעֲשׂוֹת vt facere
.Sabbathi diem
אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת׃
quemadmodum tuam matrem & ,tuum patrem Honora
16 † כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר
vt & ,tui dies prolongentur vt ,tuus Deus DOMINVS tibi præcepit
צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן ׀ יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן
terram quam dat facies homicidium. adulterium committes. testificaberis proximum testimonium falsum. .tibi dans tuus Deus DOMINVS quam humum super tibi sit bene
יִיטַב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
.furaberis Nec .adulterabis Neque .interficies Non
17 † לֹא תִרְצָח׃ † וְלֹא תִנְאָף׃ † וְלֹא תִגְנֹב׃
18 .mendacium testis tuum socium in respondebis Neque
† וְלֹא־תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ s עֵד שָׁוְא׃
.tui socij vxorem concupisces Neque
20 † וְלֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת t רֵעֶךָ
,eius ancillā & ,eius seruū &, ei' agrū, tui socij domum auebis Nec
21 † וְלֹא תִתְאַוֶּה בֵּית רֵעֶךָ שָׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ
.tuo socio ‡ quæ omnia & ,eius asinum &, eius bouem
שׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃
omnem ad DOMINVS est locutus ista Verba
22 † אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה אֶל־כָּל־
;magna voce, caliginis &, nubis ,ignis medio è monte in vestram ecclesiam
congregationem in lapideis mihi. קְהַלְכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הֶעָנָן וְהָעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל
.me ad eas dedit & ,lapidum tabulis duabus super ea scripsit &: addidit nō &
u לוּחַ וְלֹא יָסָף וַיִּכְתְּבֵם עַל־שְׁנֵי v לֻחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֵלָי׃
quando audistis tenebrarum ardentis omnes duces montis & ,obscuritatis medio è vocem vos audire secundum fuit Et
23 † וַיְהִי כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת־הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר
, vestrarum tribuum capita omnia me ad accessistis & ,igne in flagrantis
בֹּעֵר בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם
DOMINVS nos fecit videre En : dixistis Et .vestrorum seniorum &
וְזִקְנֵיכֶם׃ 24 † וַתֹּאמְרוּ w הֵן הֶרְאָנוּ x יְהוָה
eius vocem & ; suam magnitudinem &, suam gloriam noster Deus
אֱלֹהֵינוּ אֶת־כְּבֹדוֹ וְאֶת־גָּדְלוֹ y וְאֶת־קֹלוֹ
Deus loqueretur quòd ,vidimus ista Die .ignis medio è audiumᵐ
שָׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי־יְדַבֵּר אֱלֹהִים
.vixit & ,homine cum
אֶת־הָאָדָם וָחָי׃

vt consumet addiderimus vt audiamus

magnus ignis nos comedet quoniam ?moriemur quid ad nunc Et

25 † וְעַתָּה לָמָּה נָמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה
.iste Si ,audiendū ad nos addentes
הַזֹּאת אִם־יֹסְפִים אֲנַחְנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
‡ est vt audiat
vocem audierit quæ, caro omnis ‡ quæ Nam .moriemur &, amplius
a מוּת עוֹד a וָמֵתְנוּ׃ 26 † כִּי מִי כָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל
viuat? b חָיָה ?vixerit & ,nos sicut ignis medio è loquentis ,viuentis Dei
אֱלֹהִים b חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כָּמֹנוּ וַיֶּחִי׃
DOMINVS est dicturus quæ omnia audi & tu Accede
27 † קְרַב אַתָּה וּשְׁמַע אֵת כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה
DOMINVS loquetur quæ omnia nos ad loqueris tu & .noster Deus
אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה ׀ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה
.faciemus &, audiemus &, te ad noster Deus
אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ׃
quando loquebamini vos loquendum inter ,vestrorū verborū vocē DOMINVS audiuit Et
28 † וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דִּבְרֵיכֶם בְּדַבֶּרְכֶם
populi verborum vocem Audiui : me ad DOMINVS dixit &: me ad
אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דִּבְרֵי הָעָם
fuerunt .sunt locuti quę omnia reddiderunt Bona .te ad sunt locuti quæ, huius
הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ הֵיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃
vt sit vt timeant vt custodiant custodiendū ad &, me timendum ad, eis hoc eorum cor erit & det Quis
29 † מִי־יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר
eorum filius &, eis sit bene vt, diebus omnib' mea præcepta omnia
c צָוָה אֶת־כָּל־ c מִצְוֹתַי כָּל־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם
tabernacula .vestra tentoria ad vobis Reuertimini: eis dic, Vade ?seculum in
לְעֹלָם׃ 30 † לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם׃
mecum ,præceptum omne te ad loquar &, me apud ista hîc tu Et
31 † וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל־הַמִּצְוָה
quam terra in facient & : eos docebis quæ iudicia & statuta &
d וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר d חָקַק
do vt possideant .eam possidendam ad ,eis dans ego
אֲנִכִי נֹתֵן לָהֶם e לְרִשְׁתָּהּ׃ e יָרַשׁ
DOMINVS præcepit quemadmodum ,faciendum ad custodietis Et
custodite vt faciatis, ad dexterā, & ad sinistram, f סוּר Per omnem viam, g שׁכב
32 † וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
.sinistrorsum & ,dextrorsum declinetis Nō .vobis vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא f תָסֻרוּ יָמִין וּשְׂמֹאל׃
,vobis vester Deus DOMINVS præcepit quam ,via omni In
33 † בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם
terra in dies prolongetis &, vobis bonū &, viuatis vt ,ambulabitis
תֵּלֵכוּ לְמַעַן תִּחְיוּן וְטוֹב לָכֶם וְהַאֲרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ
.possidebitis quam
אֲשֶׁר תִּירָשׁוּן׃

CAP. VI.

præcepit quæ iudicia &, statuta, præceptum hoc Et

1 † וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה
quam, terra in faciendum ad, vos docendum ad, vester Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
timeas Vt .eam possidendam ad illuc transeuntes vos
2 אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ † לְמַעַן h תִּירָא אֶת־
, eius præcepta &, ei' statuta omnia custodiendum ad, tuū Deum DOMINVM
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־ b חֻקֹּתָיו c וּמִצְוֹתָיו
:tuę vitę dieb' omnib' tui filij filius & tu' fili' &tu, tibi præcipiēs ego quæ
d אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבֶן־בִּנְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ
, faciendum ad custodies & , Israel audies Et .tui dies prolongētur vt &
3 וּלְמַעַן יַאֲרִכֻן יָמֶיךָ׃ † וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת
est locutus quemadmodum : valde multiplicemini quò & , tibi sit bene quò
אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וַאֲשֶׁר c תִּרְבֹּון מְאֹד כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
.melle & lacte fluente terra ‡ tibi tuorū patrum Deus DOMINVS
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ f אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
† vnus DOMINVS noster Deus DOMINVS ; Israel Audi .
† est. לְעֵין רכתי לְדֹלֶת רבתי
4 † שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה ׀ אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד׃
tota in & ,tuo corde toto in tuū Deū DOMINVM diliges Et
fortitudine
5 † וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־
.tua vehementia tota in & , tua anima
נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ׃
præcipio in cum quando sedebis super, hodie tibi præcipiens ego quæ , ista verba erunt Et
g יָשַׁב 6 † וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־
quando ambulabis per viam, & quādo accūbes, & quando surges. te sedendo in , eis in loqueris & , tuis filiis ea repetes Et .tuo corde
h לְבָבֶךָ׃ 7 † וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם b בְּשִׁבְתְּךָ
. te surgendo in & , te accumbendo in & , via in te eundo in &, tua domo in
בְּבֵיתֶךָ h וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃
.tuos oculos inter frōtalia ī erūt &, tua manu sup signū in ea ligabis Et
8 † וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ׃
.tuis portis in & , tuæ dom' postibus super ea scribes Et
9 † וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוּזֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃

scito redi est
ipse DOMINVS quia ,tuũ cor ad *reduces* & ,hodie *scies* Et
39 †וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ[d] אֶל־לְבָבֶךָ כִּי יְהוָה הוּא
amplius ǁnon *ideſubter* terram ſuper & ,deſuper cælis in ,Deus
הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד׃
ego quæ, eius præcepta & , eius ſtatuta *cuſtodies* Et
40 †וְשָׁמַרְתָּ אֶת־[e]חֻקָּיו וְאֶת־[f]מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי
vt & ; te poſt tuis filiis & , tibi ſit bene vt , hodie tibi præcipio
מְצַוְּךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן
terram *dans* tuus Deus DOMINVS quam *humum* ſuper dies prolongare facias
תַּאֲרִיךְ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
diebus omnibus tibi
לְךָ כָּל־הַיָּמִים׃
trans Vt fugeret
ortum ad ,Iarden *tranſitu in* vrbes tres Moſeh ſeparauit Tunc
41 †אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה
occiderit qui , homicida illuc *fugiendum* Ad ſolis׃
42 †לָנֻס[g] שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת־
nudiuſtertius ǁheri ab eũ *odiens* non *ipſe* & ,*ſcientia* *non in* ſuum *ſocium*
רֵעֵהוּ בִּבְלִי־[h]דַעַת וְהוּא לֹא־שֹׂנֵא לוֹ מִתְמֹל שִׁלְשֹׁם
viueret & ,iſtis vrbibus ex vnam ad fugeret &
וְנָס אֶל־אַחַת מִן־הֶעָרִים הָאֵל[i] וָחָי׃
& :Reubenitis * planiciei terra in ,deſerto in Beſer
43 †אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לָרְאוּבֵנִי וְאֶת־
*de ǁde ǂ de Menaſſitis ǂ Baſan in Gholan & ; Ghaditis ǁ Ghilhad in Ramoth
רָאמֹת בַּגִּלְעָד לַגָּדִי וְאֶת־גּוֹלָן בַּבָּשָׁן לַמְנַשִּׁי׃
Iſrael *filiorum facies ad* Moſeh poſuit quam , lex* iſta Et
44 †וְזֹאת[k] הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
* est ǁ ram filiis
Moſeh eſt locutus quæ ,iudicia & ,ſtatuta & ,teſtimonia † Iſta
45 †אֵלֶּה[l] הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
Aegypto ex *ipſos egrediendo in* ,Iſrael filios ad
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם[m] מִמִּצְרָיִם׃
quãdo egreſſi ſunt
Sichon terra in ,Pehor Beth contra valle in Iarden *tranſitu In*
46 †בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּגַּיְא מוּל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן
, Moſeh percuſſit quem ; Chesbon in *habitantis* qui , Emoræorum regis
מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר[n] הִכָּה מֹשֶׁה
Aegypto ex *eos egrediendo in* ,Iſrael filij &
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם׃
, Baſan regis Ogh terram & , eius terram poſſederunt Et
47 †וַיִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ וְאֶת־אֶרֶץ ׀ עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן
erant *trans* ſolis ortum ad ,Iarden *tranſitu in* qui , Emoræorum regum duorum
שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שָׁמֶשׁ׃
eſt iuxta ripã montem ad vſq; & Arnon torrentis *labium* *ſuper* quæ Haroer Ab
48 †מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל־[o]שְׂפַת־נַחַל אַרְנֹן וְעַד־הַר
Chermon *ipſe* , Sion
שִׂיאֹן הוּא חֶרְמוֹן׃
mare ad vſque &, orientem ad Iarden trans ſolitudinem omnem Et
49 †וְכָל־הָעֲרָבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה וְעַד יָם
† aquarum collis † effuſionibus ſub ſolitudinis
הָעֲרָבָה תַּחַת[p] אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה׃

CAP. V. ה

eos ad dixit & , Iſrael omnem *ad* Moſeh vocauit Et
1 †וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
ego quæ iudicia & , ſtatuta Iſrael Audi
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת־[a]הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי
a loquor docete cuſtodite vt faciatis
, *cuſtodietis* & ,ea *diſcetis* & , hodie veſtris auribus in *loquens*
דֹּבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם
ea *faciendum* ad
לַעֲשֹׂתָם׃ [b]
Choreb in pactum nobiſcum *excidit* noſter Deus DOMINVS
2 †יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב׃
[b] pepigit pactum DOMINVS *excidit* noſtris patribus cum Non
3 †לֹא אֶת־אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת־הַבְּרִית
viuentibus *vniuerſis* *hodie* *hic* *ipſis* *nobis* ,nobiſcum *quia* ,iſtud
הַזֹּאת כִּי אִתָּנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֹּה הַיּוֹם כֻּלָּנוּ[c] חַיִּים׃
monte in vobiſcum DOMINVS eſt locutus *faciebus in* Facies
4 [d]†פָּנִים ׀ בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר
[c] Facie ad faciem [d] ſtabam ,ignis medio è
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃
, illo tempore in vos inter & DOMINVM inter *ſtans* Ego
5 †אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין־יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא
vt annuncia rem facie à timuiſtis quia ; DOMINI verbum vobis *annunciandum ad*
[e]לְהַגִּיד לָכֶם אֶת־דְּבַר יְהוָה כִּי יְרֵאתֶם מִפְּנֵי
[e] נָגַד : dicendo ,montem in aſcendiſtis non & , ignis
הָאֵשׁ וְלֹא־[f]עֲלִיתֶם בָּהָר לֵאמֹר׃

DOMINI pacti obliuiſcamini forte ne, vobis *Obſeruamini* Cauete
23 †הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכְּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה
ſimilitudinẽ, ſculptile vobis faciatis & ; vobiſcum *excidit* quod , veſtri Dei pepigit
[d] עָשָׂה[c] מִין
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם[c] וְעָשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל[d] תְּמוּנַת
DOMINVS Etenim .tuus Deus DOMINVS tibi præcepit *quod* *omnis* [e] צוּרָה
24 †כֹּל אֲשֶׁר[e] צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ כִּי
.zelator Deus , *ipſe* *comedens* ignis , tuus Deus
אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא׃
; tetra in *inueteraueritis* & , filiorum filios & , filios genueris Cum
25 †כִּי־[f]תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים[g] וְנוֹשַׁנְתֶּם בָּאָרֶץ
[f] יָלַד [g] יָשַׁן
feceritis & , *omnis* ſimilitudinẽ , ſculptile feceritis &, vos corruperitis & delirantes,
וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל וַעֲשִׂיתֶם
[g] quamcunq; שְׁנָה
:eum irritando veſtri Dei DOMINI oculis in malũ
הָרַע[h] בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ׃
[h] רוּעַ
pereũdo quia , terram & , cælos hodie vos *in* feci Conteſtari contra
26 †הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אָבֹד
[i] עוּד
Iarden *tranſeuntes* *vos* *quò* : terra *deſuper* cito peribitis è
תֹּאבְדוּן מַהֵר מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
proper quã tranſitis Iarden vt poſſideatis
diſperdẽdo quia , eã ſuper dies prolongabitis Non .eam *hæreditandã* *ad illuc*
[k] יוֹם
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־[k]תַאֲרִיכֻן יָמִים עָלֶיהָ כִּי הִשָּׁמֵד
:populos in vos DOMINVS diſperget Et .diſperdemini
[l] פּוּץ
תִּשָּׁמְדוּן׃ [l]
vos DOMINVS ducet *quò* gẽtibus in *numeri* *viri* remanebitis & homines pauci numero ad quas hominum ; vident, audiunt, comedunt, odorantur. quæres
27 †וְהֵפִיץ יְהוָה אֶתְכֶם בָּעַמִּים
; *hominis* manuum operi , dijs ibi ſeruietis Et .*illuc*
וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר יְנַהֵג יְהוָה אֶתְכֶם
neque, *comedent* neque , *audient* neque, *videbunt* non quæ , lapidi &, ligno
28 †וַעֲבַדְתֶּם שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם
, tuum Deum DOMINVM inde *quæretis* Et .*odorabuntur*
עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֹאכְלוּן וְלֹא
[m] רוּחַ
; tetra in *inueteraueritis* & , filiorum filios & , filios genueris Cum
29 †וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
.tua anima tota in &, tuo corde toto in eũ quæſieris cùm, inuenies &
וּמָצָאתָ כִּי תִדְרְשֶׁנּוּ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ׃
nouiſſimo in , iſta *verba* omnia te inuenient *& tibi* anguſtia In tua nouiſſimis diebus: parebis voci
30 †בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית
[n] צוּר
.eius *voce* in audies &, tuum Deum DOMINVM ad reuerteris &: *dierum*
הַיָּמִים[o] וְשַׁבְתָּ[p] עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקֹלוֹ׃
[o] שׁוּב [p] קוֹל
nõ & , te *debilitabit* nõ, tuus Deus DOMINVS miſericors Deus Quia derelinquet
31 †כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ[q] וְלֹא
[q] רָפָה
.eis iurauit *quod* ,tuorũ patrũ pacti obliuiſcetur neq; , te *corrumpet* diſperdet quibus
יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם׃
a , te ante fuerunt qui , *priores* *dies* ad nunc repete Nam Interroga enim de diebus primis,
32 †כִּי שְׁאַל־נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר־[r]הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן־
extremum ad & , terram ſuper hominem Deus creauit qua die [r] הָיָה
הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים ׀ אָדָם עַל־הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה
ab extremo res magna
magnum *verbum* ſicut ſit factũ an, cælorum extremum ad vſque & cælorũ
הַשָּׁמַיִם וְעַד־קְצֵה הַשָּׁמַיִם הֲנִהְיָה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל
.*ipſum* ſicut ſit *auditum* an , *iſtud* iſta, audita ipſa.
הַזֶּה אוֹ הֲנִשְׁמַע כָּמֹהוּ׃
ignis medio è loquentis Dei vocem populus audiuit Nunquid
33 †הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ
?vixit & , tu audiſti quemadmodum
כַּאֲשֶׁר־שָׁמַעְתָּ אַתָּה[s] וַיֶּחִי׃
interioni ex gentẽ ſibi capiẽdũ ad *veniendũ* *ad* Deus tẽtauit nunquid Vel [s] חָיָה
vt veniret è medio
34 †אוֹ ׀ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב
,valida manu in &, bello in &, portentis in &, ſignis in, tẽtationib⁹ in, gẽtis
[t] נָסָה [v] אוֹת
גּוֹי בְּמַסֹּת[t] וּבְאֹתֹת[u] וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה
fecit quæ omnia ſecundũ, magnis terroribus in &, extento brachio in &
[x] יָרֵא
וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה[x] וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל[y] אֲשֶׁר־עָשָׂה
?tuis oculis in Aegypto in veſter Deus DOMINVS vobis
לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ׃
:Deus *ipſe* DOMINVS quòd , *ſciendum* ad , *videre* *factus* es Tu Datum eſt tibi vt videres, & ſcires eſt
35 †אַתָּה[z] הָרְאֵתָ[y] לָדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים
.eum præter ampliusǁ non
אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ׃
ſuper & :te erudiendũ ad ſuam vocẽ te fecit audire cælis E
36 †מִן־הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת־קֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ וְעַל־
audiſti eius verba & ; magnum ſuum ignem te fecit videre terram
הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת־אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ
ǂ pro eo ſemen eos;
.ignis medio è elegit & ,tuos patres dilexit quòd *pro*ǂ Et
37 †וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר
[a] כּוּחַ
magna ſua potentia in ſuo conſpectu in te eduxit & ſeũ poſt eius *ſemine in* Vt expelleret robuſtiores
בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצִיאֲךָ בְּפָנָיו[a] בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל
[b] יָרַשׁ
, tua facie à te *præ oſtib⁹* *firmas* & , magnas gentes *expellendũ* *Ad* :Aegypto ex vt introduceret
38 †מִמִּצְרַיִם׃ לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמְּךָ מִפָּנֶיךָ[b]
.hanc diem ſecundũ hæreditatẽ ſeorũ terram tibi *dandũ* *ad*, te *intromittẽdũ* *ad* vt daret [c] בּוֹא
לַהֲבִיאֲךָ לָתֵת־לְךָ אֶת־אַרְצָם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃

quibus inuocauerimus

Sunt

do coram vobis

i יָרֵה

‡Sed caue

corum

fac

k יוֹם l חַיָּיִךְ m יָדַע

†In ‡coram Dño Deo tuo ‡quãdo dixit * vt timeant

n יִרְאָה

viuunt

ardebat

o medium & tenebræ

vos audiebatis, †vos videbatis

p רָאָה q נָגַר r לוּחַ

‡vt faceretis; ‡ lapideis. *vt docerem †vt faceretis ‡ad quã transitis, vt possideatis

s חָקַק r יָרַשׁ

‡cauete

‡qua

similitudinẽ

u בְּנָה

‡imaginis, similitudinem ‡ Similitudinem *est ‖similitudinẽ ‡volat Similitudinem ‡terra, * est sub terra.

x נָשָׂא

x נָתַח

colas eas, diuisit

y שָׁחָה

omni cælo.

ferrea,

vt essetis in

z הָיָה

contra propter vos, †quod non transirem neque ingrederer

a בּוֹא

‡dat ‖in morior

transeo

b מוּת

transitis, possidebitis

eum *ad nos clamare* omnibus in noſter Deus DOMINVS ſicut

כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קָרְאֵנוּ אֵלָיו׃

, iuſta iudicia, & ſtatuta *ei* cui magna gens quæ Et

8 †וּמִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִם

‡hodie *veſtras facies ad dans* ego quam, iſta lex omnis ſicut

כְּכֹל[i] הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם׃

obliuiſcaris fortè ne, valde tuam animã cuſtodi &, tibi *obſeruare Tantùm* ‡

9 †רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן־תִּשְׁכַּח

tuo corde à recedant fortè ne &, tui oculi viderunt quæ *verborum*

אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן־יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ

.tuorũ filiorũ filios &, tuos filios ea *facies* ſcire & :tuæ vitæ dieb⁹ omnibus

כֹּל[k] יְמֵי[l] חַיֶּיךָ[m] וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ׃

dicẽdo in ‡, Choreb in *tui* Dei DOMINI *facies ad* ‡ſtetiſti qua die †

10 †יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בֶּאֱמֹר

eos audire faciam &, populum mihi Congrega : me ad DOMINVS

יְהוָה אֵלַי הַקְהֵל־לִי אֶת־הָעָם וְאַשְׁמִיעֵם

quibus diebus omnibus me *timendum ad**, diſcent quæ, mea verba

אֶת־דְּבָרַי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן[n] לְיִרְאָה אֹתִי כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר

.docebunt ſuos filios & , terram ſuper *viuentes* ipſi

הֵם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם יְלַמֵּדוּן׃

ad vſque igne in *flagrans* mons &; monte ſub ſtetiſtis &, acceſſiſtis Et

11 †וַתִּקְרְבוּן וַתַּעַמְדוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ עַד־

‖ caligo &, nubis *obſcuritas*, cælorum *cor*

לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל׃

verborum vocem : ignis medio è vos ad DOMINVS eſt locutus Et

12 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים

.vocem præter *videntes* vos† non imaginem &, *audientes vos*

אַתֶּם שֹׁמְעִים[o] וּתְמוּנָה אֵינְכֶם[p] רֹאִים זוּלָתִי קוֹל׃

vos audiebatis, †vos videbatis ; *faciendum ad* ‡ vobis præcepit quod ſuũ pactum vobis nunciauit &

13 †וַיַּגֶּד[q] לָכֶם אֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת

. *lapidum* ‡ tabulis duabus ſuper ea ſcripſit & ; verba decem

עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל־שְׁנֵי[r] לֻחוֹת אֲבָנִים׃

vos *docendum ad* *, ipſo tempore in DOMINVS præcepit mihi Et

14 †וְאֹתִי צִוָּה יְהוָה בָּעֵת הַהִוא לְלַמֵּד אֶתְכֶם

vos quam †, terra in ea *vos faciendum ad* †, iudicia & , ſtatuta

חֻקִּים[s] וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשֹׂתְכֶם אֹתָם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם

.eam *hæreditandum ad* , *illuc tranſeuntes*

עֹבְרִים שָׁמָּה[t] לְרִשְׁתָּהּ׃

omnem vidiſtis non quia, veſtris animabus valdè *obſeruabimini* ‡ Et

15 †וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל־

medio è Choreb in vos ad DOMINVS eſt locutus ‡ die in imaginem

תְּמוּנָה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ

, ſculptile vobis faciatis &, corrumpamini forte Ne : ignis

16 הָאֵשׁ׃ †פֶּן־תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל

.fœminæ aut, maſculi *formam* ; ‖ *ſimilitudinis* ‡ omnis *imaginem*

תְּמוּנַת כָּל־[u] תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה׃

auis omnis *formam* ‖ , terra in * quod animalis omnis *Formam* ‡

17 †תַּבְנִית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תַּבְנִית כָּל־צִפּוֹר

.cælis in *volabit* ‡ quæ , alatæ

כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמָיִם׃

qui piſcis omnis formam, *humo* in repentis omnis *Formam*

18 †תַּבְנִית כָּל־רֹמֶשׂ בָּאֲדָמָה תַּבְנִית כָּל־דָּגָה אֲשֶׁר־

.*terram deſubter* aquis in *

בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃

ſolem videas & , cœlos ad tuos oculos eleues fortè ne Et

19 †וּפֶן־[x] תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ

, impellaris &, cælorum militiam omnem, ſtellas & , lunam &

וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם[x] וְנִדַּחְתָּ

tuus Dæus DOMINVS *eſt partitus* quas, *eis ſeruias* & , eis te incurues &

וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ[y] לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

.*cælis omnibus* ſub populis omnibus *eas*

אֹתָם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמָיִם׃

, *ferri* fornace è vos eduxit &, DOMINVS cepit vos Et

20 †וְאֶתְכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצִא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבַּרְזֶל

.iſta die *ſicut* hæreditatis populũ in ei *exiſtendum ad*, Aegypto ex

מִמִּצְרַיִם[z] לִהְיוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃

non ad † iurauit & ; *veſtra verba ſuper* me *in* eſt iratus DOMINVS Et

21 †וַיהוָה הִתְאַנַּף־בִּי עַל־דִּבְרֵיכֶם וַיִּשָּׁבַע לְבִלְתִּי

quam, bonam terram ad *ingrediendũ non ad* ‡ &, Iarden *me tranſeundũ*

עָבְרִי[a] אֶת־הַיַּרְדֵּן וְלִבְלְתִּי־[a] בֹא אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר

.hæreditatem ‖ tibi *dans* ‡ tuus Deus DOMINVS

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה׃

; Iarden *tranſiens* ego non, iſta terra in *moriens* ego Nam

22 †כִּי אָנֹכִי[b] מֵת בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן

.iſtam bonam terram *hæreditabitis* &, *tranſeuntes* vos &

וְאַתֶּם עֹבְרִים וִירִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת׃

videntes tui Oculi : dicendo, ipſo tempore in præcepi Iehoſuah Et

21 †וְאֶת־יְהוֹשֻׁעַ[q] צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ[r] הָרֹאֹת

regibus duobus veſter Deus DOMINVS fecit quæ omnia

אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים

tu quò regnis omnibus DOMINVS faciet ſic, iſtis

הָאֵלֶּה כֵּן־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה

, veſter Deus DOMINVS quia ; eos timeatis Ne .*illuc tranſiens*

22 עֹבֵר שָׁמָּה׃ †לֹא[s] תִּירְאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

.vobis *pugnans* ipſe

הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם׃

: dicendo, ipſo tempore in DOMINVM ad *gratiam exorari* Et

23 †וָאֶתְחַנַּן אֶל־יְהוָה בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר׃

tuum ſeruum facere videre cœpiſti tu DEVS DOMINE

24 †אֲדֹנָי יֱהוִה אַתָּה[t] הַחִלּוֹתָ[u] לְהַרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־

, cælis in Deus ‡ quis nam : validam tuam manũ &, tuam magnitudinẽ

גָּדְלְךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם

‡tuas fortitudines ſecundum &, tua *facta* ſecundũ faciat qui, terra in &

וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ וְכִגְבוּרֹתֶיךָ׃

tranſitu in † quæ, bonam terram videam &, quæſo Tranſeam

25 †אֶעְבְּרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר

.Lebanon &, iſtum bonum montem, Iarden

הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנֹן׃

.me *ad* exaudiuit nõ &, vos propter me in DOMINVS *ſe extra tranſiit* Et

26 †וַיִּתְעַבַּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלָי

amplius me ad loqui addas ne, tibi *Multum*, me ad DOMINVS dixit &

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לָךְ אַל־תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד

tuos oculos leua &, *collis caput* Aſcende .*iſto verbo in*

27 †עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה[u] וְשָׂא עֵינֶיךָ

‡on quia, tuis oculis in vide & ; orientem &, *Auſtrum* &, Aquilonẽ & *mare ad*

יָמָּה וְצָפוֹנָה וְתֵימָנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ כִּי־לֹא

, eũ conforta &, Iehoſuah præcipe Et .iſtum Iarden tranſibis

28 תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃ †וְצַו[x] אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחַזְּקֵהוּ

facies hæreditare ipſe &, *iſti populi facies ad* trãſibit ipſe quoniã .eũ robora &

וְאַמְּצֵהוּ כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל

contra, valle in manſimus Et .videbis quam, terram eos

29 אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃ †[y] וַנֵּשֶׁב בַּגַּיְא מוּל

.Pehor Beth

בֵּית פְּעוֹר׃

CAP. IIII. ד

iudicia *ad* &, ſtatuta *ad* audi Iſrael nunc Et

1 †וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל־[a] הַחֻקִּים וְאֶל־הַמִּשְׁפָּטִים

, ingrediamini &, viuatis vt, *faciendum ad* vos *docens* ego quæ

אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם[b] לַעֲשׂוֹת לְמַעַן[c] תִּחְיוּ[d] וּבָאתֶם

veſtrorum patrum Deus DOMINVS quam, terram poſſideatis &

וִירִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם

præcipiens ego quod, verbum ſuper addetis Non .vobis *dans*

2 נֹתֵן לָכֶם׃ †לֹא[e] תֹסִפוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה

DOMINI præcepta *cuſtodiendum ad*, eo ex diminuetis non &, vobis

אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לִשְׁמֹר אֶת־[f] מִצְוֹת יְהוָה

•vobis præcipio ego quæ, veſtri Dei

אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם׃

Bahal *in* DOMINVS fecit quæ *videntes* veſtri Oculi

3 †עֵינֵיכֶם[g] הָרֹאוֹת אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל

, Pehor Bahal poſt *ambulauit* qui virum omnem nam. Pehor

פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרֵי בַּעַל־פְּעוֹר

.*tuo interiori* ex tuus Deus DOMINVS *eum* perdidit

הִשְׁמִידוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ׃

vos omnes *vini*, veſtro Deo DOMINO *in* adhærentes vos Et

4 †וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם

, iudicia &, ſtatuta vos docui Vide .hodie

הַיּוֹם׃ †רְאֵה[h] לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים

5 *interiori* in ſic *faciendũ ad*, me⁹ Deus DOMINVS mihi præcepit quemadmodũ

כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב

.eam *hæreditandum ad illuc ingredientes vos quam*, terræ

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃

veſtra intelligẽtia &, veſtra ſapiẽtia ‖ ipſa quia, *facietis* &, *cuſtodietis* Et

6 †וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִוא חָכְמַתְכֶם[h] וּבִינַתְכֶם

, dicent &, iſta ſtatuta omnia audient qui, populorum oculis in

לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ

.iſta magna gens, intelligens & ; ſapiens populus Tantũ

רַק עַם־חָכָם[h] וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה׃

, eam *ad* propinqui dij ‡ *ei* cui magna * gens quæ Nam

7 †כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו

* eſt ‡ ſunt

vident

f צוה

r ראה

ad quæ tu tranſis.

g יראה

pugnat pro

oraui

oſtendere ſeruo tuo

t חלל

‡ eſt opera

† eſt trans

iratus eſt

Sufficit

de re iſta.

verticem Piſghah,

u נשא

ad occidentẽ, meridiem,

צוה

ante populũ iſtum,

è regione

y ישב

vt faciatis medio ad quam vos ingredimini vt poſſideatis eam.

cuſtodite, facite: ‖ eſt

h בין

viuitis

non .ipso tempore in eius vrbes omnes cepimus Et .superstitem
4 שָׂרִיד׃ † וַנִּלְכֹּד אֶת־כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא לֹא
omnē vrbes Sexaginta .eis *cum* ab ceperimus non quam ciuitas fuit
הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא־לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל־
.Basan in Og regni Argob *funem*
regionem חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן׃
portis, vectibus præter vrbes villarum absque muro multas
tantùm ,*vecti* & ,*foribus* ,alto muro munitæ vrbes istæ Omnes
5 † כָּל־אֵלֶּה עָרִים בְּצוּרֹת חוֹמָה גְּבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד
.valde *multum muratis non vrbibus ab*
מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד׃
;Chesbon regi Sichon fecimus quemadmodum ,eas desolauimus Et
6 † וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן
paruulos. .*paruulum* & ,mulieres ,viros ,vrbem omnem desolando
הַחֲרֵם כָּל־עִיר מְתִם הַנָּשִׁים וְהַטָּף׃
omnia animalia, spolia .nobis sumus prædati vrbium *spolium* & ,*animal* *omne* Et
7 † וְכָל־הַבְּהֵמָה וְשְׁלַל הֶעָרִים בָּזְזוּנוּ לָנוּ׃
c regum duorum manu è terram ipso tempore in cepimus Et
8 f † וַנִּקַּח בָּעֵת הַהִיא אֶת־הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי
f לָקַח montem ad vsque Arnon torrente à, Iarden *transitu in* † qui ,Emoræorũ
† erant trans הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנַּחַל אַרְנֹן עַד־הַר
vocant *vocabunt* Emoræi & :Sirion ,Chermon *vocabunt* Sidonij .Chermon
vocant eum חֶרְמוֹן׃ † צִידֹנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרָאוּ
omnis & ,Ghilhad omnis & ,planiciei vrbes Omnes .Senir *ei*
10 לוֹ שְׂנִיר׃ † כֹּל עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל־הַגִּלְעָד וְכָל־
.Basan in Og regni vrbes ,Edrehi & ,Saleah ad vsque Basan
הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן׃
ex reliquis gigantibus: ferreus est : *Rephaim* *residuo* è remanserat Basan rex Og tantummodo Quia
11 † כִּי רַק־עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים
?Hammon filiorum Rabbath in *ipse* nonne ,*ferri* lectus ,eius lectus ecce
הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הִוא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן
eius latitudo cubitorum quatuor & ,eius longitudo cubitorũ Nouem
אַמָּה f תֵּשַׁע f אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחְבָּהּ
secundum cubitum tempore in possedimus istam terram Et .viri *cubito in*
12 בְּאַמַּת־אִישׁ׃ † וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יָרַשְׁנוּ בָּעֵת
* est iuxta montis dimidium & ,Arnon torrentem *super* * quæ Haroher ab ,ipso
h חֲצָה הַהִוא מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אַרְנֹן h וַחֲצִי הַר־
.Ghaditis & ,Reubenitis dedi eius vrbes & ; Ghilghad
הַגִּלְעָד וְעָרָיו i נָתַתִּי לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי׃
i נָתַן dimidiæ dedi Og regni Basan omnem & ,Ghilhad residuum Et
regionem † וְיֶתֶר הַגִּלְעָד וְכָל־הַבָּשָׁן מַמְלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצִי 13
vocabitur *ipse* ,Basan omnem, Argob *funem* omnem, Menasseh tribui
quæ vocabatur שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה כֹּל חֶבֶל הָאַרְגֹּב לְכָל־הַבָּשָׁן הַהִוא יִקָּרֵא
.gigantum terra
אֶרֶץ רְפָאִים׃
regionem ad vsque ,Argob *funem* omnem cepit Menasseh filius Iahir
† יָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת־כָּל־חֶבֶל אַרְגֹּב עַד־ 14
,suum nomen *super* *eos* vocauit & .Mahachathi & , Ghesuri terminum
eas secundũ גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל־שְׁמוֹ
Chauoth .istam diem ad vsque ,Iair *villas* Basan
k חַוֹּת k יָאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ אֶת־הַבָּשָׁן
.Ghilhad dedi Machir ipsi Et
15 † וְלִמָכִיר נָתַתִּי אֶת־הַגִּלְעָד׃
Arnõ torrentẽ ad vsq; & Ghilhad à dedi Ghaditis & ,Reubenitis Et
16 † וְלָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן־הַגִּלְעָד וְעַד־נַחַל אַרְנֹן
filiorum terminũ ,torrentẽ Iabboch ad vsq; &;terminũ &,torrẽtis mediũ
תּוֹךְ הַנַּחַל וּגְבֻל וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי
ad vsq; & Chinnereth à, terminũ &, Iarden & planiciem Et .Hammon
17 עַמּוֹן׃ † וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וּגְבֻל מִכִּנֶּרֶת וְעַד
†aquarum .orientem ad collis† effusionibus sub , salis mare , planiciei mare
k אֲשֵׁד k יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה מִזְרָחָה׃
vester Deus Dominvs : dicendo ,ipso tempore in vobis præcepi Et
l צָוָה l † וָאֲצַו אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
vt possideatis accincti armis *facies ad* transibitis *expediti* :eam *hereditandũ ad*, istam terram vobis dedit
נָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ לִפְנֵי
ante fratres vestros filios robusti. .*roboris* filij omnes , Israel *filiorum vestrorum fratrum*
אֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חָיִל׃
pecudes vestræ quòd noui) *vestra acquisitio* &, vestri paruuli &, vestræ vxores Tantũmodo
19 m טַפְּכֶם n וּמִקְנֵכֶם m † רַק נְשֵׁיכֶם וְטַפְּכֶם n יָדַעְתִּי כִּי־
m טַף .vobis dedi quas vestris vrbibus in manebunt (*vobis multa acquisitio*
n מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם׃
pecudes mul tæ sunt. possideãt &, vobis sicut vestris fratrib⁹ Dominvs requiẽ dederit Donec
o נוּחַ o † עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם וְיָרְשׁוּ 20
dat trans vnusquisque possessionem *transitu in* eis *dans* vester Deus Dominvs quam terram ipsi etiam
גַּם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם בְּעֵבֶר
.vobis dedi quam, suam *hereditatẽ* ad *vir* reuertemini Et. Iarden
p שׁוּב הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם׃

,vide :Arnon torrentem transite & , proficiscimini , Surgite
24 † קוּמוּ s סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל אַרְנֹן רְאֵה
:eius terram &, Emoræum Chesbon regẽ Sichon tua manu in dedi
s נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת־אַרְצוֹ
.*bello* *eum in miscere* & , *hæredita* incipe
t הָחֵל u רֵשׁ x וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה׃
super tuum timorem & ,tuum pauorem dare incipiam ista Die
25 † הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל y תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל־
, tuum auditum audient qui ,*cælis* *omnibus* *sub* * populorum *facies*
פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ
deserto è *legatos* † misi Et .tua facie à *dolebunt* & *tremẽt* &
26 z וְרָגְזוּ y וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ׃ † וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר
: dicendo ,*pacis* verbis Chesbon regem Sichon ad Chedemoth
קְדֵמוֹת אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר׃
,dexterã ad *recedam* non :*ibo* *via in* , *via in* ,tuã terram *in* ¶ Transibo
27 † אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ אֵלֵךְ לֹא אָסוּר יָמִין
aquas & : comedã & ,mihi *franges* argento in Cibum .siniſtram ad neq;
28 וּשְׂמֹאול׃ † אָכֶל בַּכֶּסֶף תַּשְׁבִּרֵנִי וְאָכַלְתִּי וּמַיִם
.meis pedibus in transibo tantùm :bibam & ,mihi dabis argento *in*
בַּכֶּסֶף תִּתֶּן־לִי z וְשָׁתִיתִי רַק אֶעְבְּרָה בְרַגְלָי׃
, Moabitæ & , Sehir in *habitantes* ,Esau filij mihi fecerunt Quemadmodũ
29 † כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר וְהַמּוֹאָבִים
quam ,terram ad Iarden transeam quo vsque ,Har in *habitantes* qui habitant
הַיֹּשְׁבִים בְּעָר עַד אֲשֶׁר־אֵעֹבְרָה אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.nobis *dans* noſter Deus Dominvs dat
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃
quia ; *eo in nos facere transire* Chesbon rex Sichon voluit non Et
30 † וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן z הַעֲבִרֵנוּ בּוֹ כִּי־ vt transiremus per eũ, עָבַר z
roborauit & ,eius spiritum tuus Deus Dominvs fecit indurare
הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת־
.hanc diem secundum tua manu in eum *dandi causa* ,eius cor
לִבּוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃ vt daret
tuas facies ad dare incepi , Vide : me ad Dominvs dixit Et coram te
31 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רְאֵה הַחִלֹּתִי תֵּת לְפָנֶיךָ אֶת־
.eius terram *hereditandum ad* ,*hæredita* incipe ; eius terram & ,Sichon possidere , vt.
סִיחֹן וְאֶת־אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ לָרֶשֶׁת אֶת־אַרְצוֹ׃ possideas
eius populus omnis &, ipse noſtrũ occursum in Sichon est egressus Et
32 † וַיֵּצֵא סִיחֹן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ
noſter Deus Dominvs eum dedit Et : Iahas in ¶ bellum ad
לַמִּלְחָמָה יָהְצָה׃ † וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ 33
.eius populum omnem &, eius filios &, eum percussim⁹ &, nos ante
a נָכָה לְפָנֵינוּ a וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ׃
anathematizauimus &, ipso tempore in eius vrbes omnes cepimus Et
34 † וַנִּלְכֹּד אֶת־כָּל־עָרָיו בָּעֵת הַהִוא וַנַּחֲרֵם b נ destruximus paruulos.
.superstitẽ *residuauimus* nõ .*paruulum* & ,mulieres & viros , vrbem omnem
אֶת־כָּל־עִיר מְתִם וְהַנָּשִׁים b וְהַטָּף לֹא הִשְׁאַרְנוּ שָׂרִיד׃ reliquimus
.cepimus quas vrbium *spolium* &; nobis sumus prædati *animal* Tantùm
35 † רַק הַבְּהֵמָה בָּזְזוּנוּ לָנוּ וּשְׁלַל הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכָדְנוּ׃ b ט animalia spolia
quæ ciuitatem &, Arnon torrentis *labium* *super* quæ ,Haroher Ab est iuxta ripã
36 † מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר c עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר c שְׂפָה
:nobis à *se exaltauerat* quę , ciuitas fuit non , Gilhad ad vsq; & torrẽte in* * est
בַּנָּחַל d וְעַד־הַגִּלְעָד לֹא d הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר שָׂגְבָה מִמֶּנּוּ effugerit à
.*noſtras facies ad* noſter Deus Dominvs *dedit* omnes d ד הָיָה
אֶת־הַכֹּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ׃ tradidit
manum omnem ; accessisti non Hammon filiorũ terram ad *Tantùm* corã nobis. Sed
37 † רַק אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּ כָּל־יַד locum
Dominvs præcepit quæ omnia &, *montis* ciuitates & Iabboch torrẽtis montanas
נַחַל יַבֹּק וְעָרֵי הָהָר וְכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
.noſter Deus
אֱלֹהֵינוּ׃

CAP. III. ג

rex Og est egressus & ; Basan *via* ascendimus & , *resperimus* Et vertim⁹ nos,
1 † וַנֵּפֶן a וַנַּעַל b דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־ per viam
.Edrehi in bellum ad eius populus omnis & ipse ,noſtrũ occursum ĩ Basan פְּנֵה b עָלָה a
הַבָּשָׁן לִקְרָאתֵנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי׃
tua manu in quia , cum timeas Ne : me ad Dominvs dixit Et
2 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ tradam
ei facies & : eius terram & ,eius populũ omnem & , eum *dabo* נָתַן d עָשָׂה c
.Chesbõ in *habitans* qui , Emoræorũ regi Sichon fecisti quemadmodum habitabat
נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ d וְעָשִׂיתָ לּוֹ c
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃
regem Og etiam noſtra manu in noſter De⁹ Dominvs dedit Et
3 † וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַּם אֶת־עוֹג מֶלֶךְ־
sibi reliquerit non vt adeò , eũ percussim⁹ &: ei⁹ populũ omnem & , Basan
e נֶכֶה הַבָּשָׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ e וַנַּכֵּהוּ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ

,tuus Deus DOMINVS te portauit quia ;vidisti quod deserto in Et
31 †וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
,ambulastis *qua via tota in* ,suũ filium vir portat quemadmodum per totã viã
כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הֲלַכְתֶּם per quam
.istum locum ad vsque *vos venire ad vsque* donec veni-
עַד־בֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ retis
;*vestrum Deum* DOMINVM *in credentes* vos non *isto verbo* in Et
32 וּבַדָּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִם בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ בֹּוא
,*vos castrametandũ ad* locũ vobis explorandũ ad via in *vobis coram Euntem* hoc
33 †הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לָתוּר לָכֶם מָקוֹם credidistis
nube in‡& , *ea in ambuletis qua via in*† vos faciendũ videre ad, nocte *igne in*‡ Dño Deo ve-
בָּאֵשׁ לַיְלָה לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וּבֶעָנָן stro: qui præ-
;vestrorũ verborũ vocem DOMINVS audiuit Et .*interdiu* cedebat vos
34 יוֹמָם׃ †וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דִּבְרֵיכֶם ‡ per ignẽ in
viris *in* * vir viderit Si : dicendo ,iurauit &,*ira ferbuit*‡& † viã per quã
35 וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר׃ †אִם־יִרְאֶה אִישׁ בָּאֲנָשִׁים ambularetis ,
, iurauit quam ‡ *bonam* terram ,istius malæ generationis istis ‡ per nubem
הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרָע הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי in die.
ipſe. Iephunneh filiũ Caleb Præter :vestris patribus *dandum ad* ‡ ſuper
36 לָתֵת לַאֲבֹתֵיכֶם׃ †זוּלָתִי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הוּא רוע
quòd eo, eius filiis &,*ea in calcauit qua* terram dabo ei & , eã vidébit vt darem
יִרְאֶנָּה וְלוֹ־אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ־בָּהּ וְלִבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר נָתַן per quam cal
DOMINVS eſt iratus me *in* Etiam .DOMINVM *poſt complenit* cauit,
37 מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה׃ †גַּם־בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה ‖ pfecit vt iret
.illuc ingredieris non tu Etiam :dicendo ,vos propter ‖ contra
בִּגְלַלְכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה לֹא־תָבֹא שָׁם׃
ipſum :illuc ingredietur ipſe ,*tuas facies ad ſtans* , Nun filius Iehoſuah qui ſtat corã
38 †יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן הָעֹמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אֹתוֹ te,
.Iſrael eam faciet hæreditare ipſe quia ,robora
חַזֵּק כִּי־הוּא יַנְחִלֶנָּה אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
qui veſtri filij & , *erit*‖ prædam in ,dixiſtis *quem veſter parvulus* Et paruuli veſtri
39 וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר de quibus
eis & , illuc intrabunt ipſi , malum & bonũ hodie cognouerunt non ‖ erunt,
לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וָרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם ✕ טַפַּף
, *vobis reſpicite* vos Et .eam hæreditate accipient ipſi & , eam dabo vertite vos,
40 אֶתְּנֶנָּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ׃ †וְאַתֶּם פְּנוּ ✕ פָּנָה
.Suph maris *via* , deſertum in proficiſcimini & per viam
לָכֶם וְסָעוּ ✕ נָסַע מִדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃
,aſcẽdemus nos ;DOMINO Peccauim⁹: me ad dixiſtis & , reſpõdiſtis Et
41 †וַתַּעֲנוּ וַתֹּאמְרוּ אֵלַי חָטָאנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה ✕ עָנָה
,noſter Deus DOMINVS nobis præcepit quę omnia iuxta pugnabim⁹& ✕ צָוָה
וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ vnuſquiſque
.monte in aſcendere *fategiſtis* & , *ſni belli vaſa* vir accinxiſtis & arma bellica
וַתְּחִגְרוּ אִישׁ אֶת־כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ ✕ וַתָּהִינוּ לַעֲלֹת הָהָרָה׃ ✕ חין sua voluiſtis
ne & , aſcendatis Ne: eis Dic: me ad DOMINVS dixit Et ✕ עָלָה
42 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֱמֹר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא־ ✕ חִין
.*veſtrorũ inimicorũ aſpect⁹ ad* pcutiamini nõ *&, veſtro interiori* ī *ego* nõ ꝙa, pugnetis ſum in me-
תִלָּחֲמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ dio veſtri, v. e
,DOMINIOS irritaſtis & , audiſtis non &,vos ad ſum locutus Et corã inimicis
43 †וָאֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם ✕ וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה ✕ מָרָה veſtris.
Emoræus eſt egreſſus Et .montem in aſcendiſtis &, egiſtis ſuperbè &
44 וַתָּזִדוּ וַתַּעֲלוּ הָהָרָה׃ †וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי
quemadmodũ, vos ſunt pſecuti&; veſtri occurſum in ,iſto mõte in *habitãs* qui habitabat
הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא לִקְרַאתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר faciunt
.Chormah ad vſque Sehir *in* vos contriu erunt & ; apes *facerent* à
עֹשֶׂינָה הַדְּבֹרִים ✕ וַיַּכּוּ אֶתְכֶם בְּשֵׂעִיר עַד־חָרְמָה׃ ✕ עָשָׂה coram Dño,
DOMINVS audiuit non &: DOMINI *facies ad* fleuiſtis &, eſtis reuerſi Et ✕ כָּתַת
45 וַתָּשֻׁבוּ ✕ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה ✕ שוב vocẽ veſtrã,
diebus Cades in manſiſtis Et .*vos ad aures arrexit* non & , *veſtra voce in* auſcultauit
בְּקֹלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם׃ vobis.
46 †וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ ✕ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם׃ ✕ קול ✕ יָשַׁב
.manſiſtis quibus dies ſecundũ ;multis ✕ יום

CAP. II. ב

quemadmodũ, Suph maris *via* deſertũ in ſumus profecti &, nos vertim⁹ Et per viam
1 †וְנִפֶן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף כַּאֲשֶׁר ✕ פָּנָה
.multis diebus Sehir montẽ circumiuimus &; me ad DOMINVS eſt locut⁹ ✕ סָבַב
2 דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי ‖ וַנָּסָב אֶת־הַר־שֵׂעִיר יָמִים רַבִּים׃ Sufficit
circumiſſe vobis *Multum* : dicendo me ad DOMINVS dixit Et
3 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ ‖ רַב־לָכֶם סֹב vertite vos
præcipe populo Et .aquilonem ad *vobis reſpicite* .iſtum montẽ
4 †אֶת־הָהָר הַזֶּה פְּנוּ ✕ לָכֶם צָפְנָה׃ ✕ וְאֶת־הָעָם צַו transitis per
habitantium Eſau filiorũ veſtrorum fratrũ *termino in tranſeuntes* Vos : dicendo terminum
לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בִּגְבוּל ✕ אֲחֵיכֶם בְּנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים qui habitant
.valde *cuſtodiemini* & , vobis à timebunt &; Sehir in cauebitis vos
בְּשֵׂעִיר וְיִירְאוּ מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד׃

,ad vſque eorũm terra de vobis dabo non quia ,*eis enim litem miſceatis* Ne
5 †אַל־ ‖ תִּתְגָּרוּ בָם כִּי לֹא־אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד ✕ גָּרָה
.Sehir montem dedi Eſau ipſi hæreditatem‖ quia ;pedis *vole* calcationẽ
מִדְרַךְ ✕ כַּף־רָגֶל כִּי־יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת־הַר שֵׂעִיר׃ ✕ כַּף
aquas etiam &: comedetis &, argento in eis ab *frangetis* Cibum
6 †אֹכֶל תִּשְׁבְּרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף וַאֲכַלְתֶּם וְגַם־מַיִם
tuus Deus DOMINVS Quia : bibetis &, argento in eis ab *fodietis*
7 תִּכְרוּ מֵאִתָּם בַּכֶּסֶף ✕ וּשְׁתִיתֶם׃ †כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
magnum desertum *tuũ ambulare* nouit .tuę man⁹opere oĩ in tibi benedixit
בֵּרַכְךָ בְּכֹל ✕ מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע ✕ לְכֶכְתְּךָ אֶת־הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל ✕ יָלַךְ
indiguiſti non .tecũ ‡tuus Deus DOMINVS, annis quadraginta Iã .iſtud ‡ fuit
הַזֶּה זֶה ‖ אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ caruiſti ali-
;Sehir in *habitantibus* ,Eſau filiis noſtris fratrib⁹ à tranſiuimus Et .re quo. qui habita-
8 דָּבָר׃ †וַנַּעֲבֹר מֵאֵת אַחֵינוּ בְנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשֵׂעִיר bant
trãſiuimus &, nos vertim⁹& :Heſiongaber ab &, Elath ab planiciei via à
מִדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה מֵאֵילַת וּמֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַנִּפֶן וַנַּעֲבֹר
anguſties Ne: me ad DOMINVS dixit Et .Moab deſerti *via* per viam
9 דֶּרֶךְ מִדְבַּר מוֹאָב׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־ ✕ תָּצַר oppugnes
eius terra de tibi dabo non quia , *bello eis cum te miſceas* neque ,Moab ✕ צור
אֶת־מוֹאָב וְאַל־תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא־אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ puoces eos
.hæreditatem† Har dedi Loth filiis quia ,hæreditate† ad bellum,
יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט נָתַתִּי אֶת־עָר יְרֻשָּׁה׃ † in
‡*Temibiles* ,multus &, magnus populus, ea in habitabant antea Emim ‡
10 †הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ עַם גָּדוֹל ‖ וְרַב ✕ אָמִים רַבִּים
Torquati ,ipſi etiam reputabantur Gigantes† .Hanachim*ſicut ,excelſus & *Torquati
†*Conſtemantes* ,eos *poſſederunt* Eſau filij &, antea Chorim‡ habitauerunt Sehir in Et ‡ *Heroes*
11 רְפָאִים ✕ יֵחָשְׁבוּ אַף־הֵם ✕ רְפָאִים ✕ כָּעֲנָקִים ✕ רוֹם
.Emim *eis* vocabant Moabitæ & :gigãtes ſicut eos *Temibiles*.
כָּעֲנָקִים וְהַמֹּאָבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֵמִים׃ ‡ *Heroes*
12 †וּבְשֵׂעִיר יָשְׁבוּ ‖ הַחֹרִים ✕ לְפָנִים וּבְנֵי עֵשָׂו יְרָשׁוּם expulerunt
fecit quemadmodum ,*eis pro* habitauerunt & ,*ſuis faciebus* à eos *cõfeceruũt* & ‖ perdiderunt
וַיְשַׁמִּידוּם מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה à facie ſua
.eis DOMINVS dedit quam ſuæ hæreditatis terra in Iſrael loco ipſorũ,
יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יְרֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם׃
transiuimus Et .Zered torrentẽ vobis tranſite &, ſurgite Nunc
13 †עַתָּה ✕ קֻמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת־נַחַל זָרֶד וַנַּעֲבֹר ✕ קום
Cades de ambulauimus quibus dies Et .Zered torrentem
14 אֶת־נַחַל זָרֶד׃ †וְהַיָּמִים אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ donec tranſi
octo &, triginta‖ Zered torrentem *tranſiuimus quo vſque*, Barneah remus
מִקָּדֵשׁ ‖ בַּרְנֵעַ עַד אֲשֶׁר־עָבַרְנוּ אֶת־נַחַל זָרֶד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנָה ‖ fuerunt
interiori de *belli* virorum generatio omnis *conſumi ad vſque* , anni donec conſu-
שָׁנָה עַד־ ✕ תֹּם כָּל־הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב meretur
.eis DOMINVS iurauit quemadmodum , *caſtrametationis* bellatorum
הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם׃ medio caſtro-
interiori ex eos *conterendum* ad eos *in* fuit DOMINI manus etiam Et rum,
15 וְגַם־ יַד־יְהוָה הָיְתָה בָּם ✕ לְהֻמָּם מִקֶּרֶב ✕ הֹמָם
fuerũt cõſumpti quando fuit Et .eos *conſumendum ad vſq;caſtrametationis* contra
16 הַמַּחֲנֶה עַד תֻּמָּם׃ †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תַּמּוּ perdendum
:populi *interiori ex moriendum ad* , *belli* viri omnes è medio ca-
כָּל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעָם׃ ſtrorũ, donec
: dicendo ,me ad DOMINVS eſt locutus Et conſumeret
17 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ bellatores, vt
.Har Moab terminum hodie *tranſiens* Tu morerentur
18 †אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עָר׃ è medio
,eis cum litiges ne & ,eos *coarctes* ne, Hammõ filiorũ regione è accedes‖ Et ‖ tranſis
19 †וְקָרַבְתָּ מ֫וּל בְּנֵי עַמּוֹן אַל־ ✕ תְּצֻרֵם וְאַל־ ✕ תִּתְגַּר בָּם quando
Loth filiis quia ,hæreditatẽ tibi Hammõ filiorũ terra de dabo non quia obſideas
כִּי לֹא־אֶתֵּן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי־לוֹט ✕ צור
.ipſa etiam reputabitur Gigantum‖ Terra .poſſeſſionem eam dedi ‖ cõſternantium
נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה׃ ‡conſternantes
20 †אֶרֶץ־רְפָאִים תֵּחָשֵׁב אַף־הִוא eos præſum-
eis vocabant Hammonitæ &, antea ea in habitauerunt gigantes‡ ptuoſos.
רְפָאִים יָשְׁבוּ־בָהּ לְפָנִים וְהָעַמֹּנִים יִקְרְאוּ לָהֶם † torquati:
:Hanachim†ſicut excelſus &, multus &, magnus Populus .Zamzũmim
21 †עַם גָּדוֹל וְרַב וָרָם כָּעֲנָקִים ✕ זַמְזֻמִּים׃ ✕ זַמִּים
habitauerũt &, eos *poſſederunt* &, corũ *faciebus* à DOMINVS eos pdidit & facie
יְהוָה וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ expulerũt
habitantibus Eſau filiis fecit Quemadmodum *eis pro* loco ipſorũ.
22 תַּחְתָּם׃ †כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִבְנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים quihabitabãt
,eos expulerunt & ,eorum *faciebus* à Choreos ‡ *confecit* qui , Sehir in diſperdidit
בְּשֵׂעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֹרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם ‡ *heroes*
habitantes Hauuim Et .iſtam diem ad vſque *eis pro* habitauerũt & facie
וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ loco ipſorũ
23 †וְהָעַוִּים הַיֹּשְׁבִים quihabitabãt
,eos pdiderũt Caphthor de *egredientes* Caphthorim, Hazzah vſq; Chaſerĩ in ‖ *Vltis*
בַּחֲצֵרִים עַד־עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתֹּר הִשְׁמִידֻם qui egreſſi
:*eis pro* habitauerunt & ſunt
וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם׃ loco eorum.

אלה הדברים

LIBER ELLE HADDEBARIM,

QVI GRÆCE DICITVR DEVTERONOMIVM;

LATINE, SECVNDA LEX.

CAP. I. א

Moseh est locutus quæ verba† Ista †sunt
1 לֶה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה
,deserto in ,Iarden *transitu in* Israel omnem ad trans
אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר
inter &, Paran inter, Suph *contra* planicie in è regione
בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין־פָּארָן וּבֵין־
.Dizahab &, Chaseroth &, Labā &, Tophel
תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב׃
Cades ad vsque ,Sehir montis *via*, Choreb à diebus Vndecim itinere
2 †אַחַד עָשָׂר יוֹם מֵחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר־שֵׂעִיר עַד קָדֵשׁ
,mense vndecimo in anno quadragesimo in fuit Et .Barneah
בַּרְנֵעַ׃ [a]†וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעַשְׁתֵּי־עָשָׂר חֹדֶשׁ 3 [a]הָיָה
omnia secundum ,Israel filios ad Moseh est locutus ,mensis vna in
בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
eum percussisse Post .cos ad ei DOMINVS præcepit quæ Postquam
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֲלֵהֶם׃ 4 †אַחֲרֵי [b]הַכֹּתוֹ אֶת percutere fecit
,Basan regem Ogh &, Chesbon in *habitans* qui ,Emoræorū regem Sichō [b]נָכָה
terra in Iarden *transitu In* .Edrehi in Astaroth in *habitans* qui habitabat
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן habitabat
אֲשֶׁר־יוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת בְּאֶדְרֶעִי׃ 5 †בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ Trans
: dicendo ,hanc legem explanare Moseh *voluit* ,Moab incepit
מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת־[d]הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר׃ [c]יָאַל [d]יָרָה
Multum : dicēdo ,Choreb in nos ad est locutus noster Deus DOMINVS Sat
6 †יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר רַב־לָכֶם
,vobis proficiscimini & vos Vertite .isto monte in habitasse[d] vobis il est
שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה׃ 7 †פְּנוּ [f]וּ [g]וּסְעוּ לָכֶם [e]יָשַׁב [f]פָּנָה
,mōte in, solitudine in, ei[9] vicinos omnes ad &, Emoræū montem *venite* & [g]נָסַע
[h]וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל־כָּל־שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָּהָר ite ad
Lebanon &, Chenahanæi terra: maris *portu* in &, meridie in &, planicie in & [h]בּוֹא
וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב [i]וּבְחוֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְּבָנוֹן littore
.Perath flumen ,magnum flumen ad vsque [i]חָפַף
עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת׃ coram vobis
possidete &, ingredimini: terram *vestras facies ad* dedi Vide
8 †רְאֵה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת־הָאָרֶץ בֹּאוּ [k]וּרְשׁוּ אֶת־ [k]יָרַשׁ
, Ischac ,Abraham , vestris patribus DOMINVS iurauit quam† terram †super
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
.cos post eorum semini &, eis *dandum ad*, Iahacob & vt darer
וּלְיַעֲקֹב [l]לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם׃ [l]נָתַן
solus *potero* Non : dicendo, illo tempore in vos ad dixi Et possum
9 †וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר לֹא־[m]אוּכַל לְבַדִּי [m]בָּדַד
multiplicauit vester Deus DOMINVS .vos ferre
[n]שְׂאֵת אֶתְכֶם׃ 10 †יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה [n]נָשָׂא
.multitudine in cælorum stellæ sicut hodie *vos* ecce &, vos estis
אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב׃
mille, *vos* sicut, vos super addat vestrorum patrum Deus DOMINVS estis
11 †יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵכֶם יֹסֶף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף lites vestras?
.vobis est locutus quemadmodum, vobis benedicat &; vicibus [o]רוּב [p]יְהָב
פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם׃ [q]בִּין
vestrum onus &, vestrum laborem *grauem* solus feram Quomodo principes ve-
12 †אֵיכָה אֶשָּׂא לְבַדִּי טָרְחֲכֶם וּמַשַּׂאֲכֶם stros.
,intelligētes &, sapientes viros vobis ‖ Date ?*vestram contentionem* & [r]שׁוֹם
,vestrum onus & ,vestrum laborem *grauem* solus feram Quomodo est
13 †הָבוּ [p]לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים [q]וּנְבֹנִים [o]וְרִיבְכֶם׃ [s]עָנָה
.*vestra capita in* eos ponam &; vestris tribubus‡ noros &
יְדֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם [r]וַאֲשִׂמֵם בְּרָאשֵׁיכֶם׃ vt faceres.
es locutus quod *verbum* Bonum : dixistis atque, mihi respondistis Et ‡tuli princi-
14 †[s]וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ pes tribuum
viros, vestrarum *vingarū capita* *cepi*‡ Et *faciendum ad* [t]עָשׂוֹת׃ 15 [t]וָאֶקַּח [u]אֶת־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם [u]עָשָׂה [v]אֲנָשִׁים [v]לָקַח posui
, *millium principes* ; vos super *capita* eos *dedi* & ; notos &, sapientes principes tribunos,
חֲכָמִים וְיֹדְעִים וָאֶתֵּן אוֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם [x]שָׂרֵי אֲלָפִים †cēturiones,
,præfectos &, *decem principes* & , *quinquaginta principes*‡ &, *centenorum principes*† & ‡quinqua-
וְשָׂרֵי [y]מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת וְשֹׁטְרִים genarios, & de-
.vestris tribubus† curiones, †de
לִשְׁבְטֵיכֶם׃ [x]שׁוֹר
[y]מֵאָה

Audite Audiēdo: dicendo, illo tempore in vestris iudicibus præcepi Et
16 †וָאֲצַוֶּה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ
iudicate ,eius fratrē inter &, virū inter iustitiam *iudicabitis* &, vestros fratres inter
בֵּין־אֲחִיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו
faciem ,paruū Sicut .iudicio in *facies* agnoscetis Non .eius peregrinū inter &
וּבֵין־גֵּרוֹ׃ 17 †לֹא־[a]תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן [z]גּוֹר [a]נָכַר
facie iudicium quia ; viri *vultibus* à timebitis Non .audietis magnum sic
כַּגָּדֹל [z]תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ [b]מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט
Dei est: quod ,me ad *facietis accedere* ,*vobis* à *duruerit* *quod verbum* & : *illud* Deo
לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלָי vestras supe-
omnia illo tempore in vobis præcepi Et .illud audiam & rat vites, tese
וְשָׁמַעְתִּיו׃ 18 †וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל־ tis
quæ facere perābulauim⁹ &, Choreb è sum⁹ ꝓfecti Et .*facietis* quæ *verba* debeatis.
[b]הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃ 19 †וַנִּסַּע מֵחֹרֵב [b]וַנֵּלֶךְ [b]הָלַךְ
totam solitu dinē magnā, *via* † vidistis *quod* *illud* *terribile* & , *magnum* *desertum* *totum* terribilē hanc
אֵת כָּל־[c]הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל [c]וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ quam
noster Deus DOMINVS præcepit quemadmodum, Emoræi montis † per viam
הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ [d]וַנָּבֹא עַד־קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃ [c]יָרֵא [d]רָאָה
Veniſtis ; vos ad dixi Et .Barneah Cades ad vsq; venim⁹ Et .nobis
20 †וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם [e]עַד הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ [e]בּוֹא
.nobis *dans* noster Deus DOMINVS quem, Emoræi montē ad vsq; dat
נֹתֵן לָנוּ׃ רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֵה
,Ascende .terram *tuas facies ad* tuus Deus DOMINVS dedit Vide coram te
21 †רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ [c]יָרַשׁ
.consterneris ne &, timeas ne
אַל־[d]תִּירָא וְאַל־[c]תֵּחָת׃ [d]יָרֵא [c]חָתַת
viros Mittamus : dixistis &, vos omnes me ad accessistis Et ante nos
22 †וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נְשַׁלְּחָה אֲנָשִׁים explorent
:*verbum* nobis referant &; terram nobis *effodiant* &, *nostras facies ad* rem.
לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ [f]וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת־ [f]שׁוּב
.*eas* ad *veniemus* quas vrbes & , *ea in ascendemus* *qua* viam per quam as-
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה־בָּהּ וְאֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר [g]נָבֹא אֲלֵיהֶן׃ cendamus, ad quas ve-
,viros duodecim vobis ex *cepi* & : *verbum* meis oculis in *fuit bonum* Et niamus.
23 †וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר [g]וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים [g]בּוֹא
placuit ,montem in ascenderunt & ,se verterunt Et .*tribui* vnum virum tres
אִישׁ אֶחָד לַשָּׁבֶט׃ 24 †וַיִּפְנוּ [i]וַיַּעֲלוּ [k]וַיָּבֹאוּ הָהָרָה [h]לָקַח [i]פָּנָה
tuli per tribum. .eam explorauerūt & ; Eschol † *torrentem* ad vsque venerunt & vallem *botri*:
עַד־[l]נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיְרַגְּלוּ אֹתָהּ׃ [k]בּוֹא [l]נַחַל
:nos ad fecerūt descendere & , terræ fructu de sua manu in *ceperunt* Et tulerunt
25 †וַיִּקְחוּ בְיָדָם [m]מִפְּרִי הָאָרֶץ וַיּוֹרִדוּ אֵלֵינוּ [m]פְּרִי
DOMINVS quam terra ‡ Bona : dixerunt &, *verbum* nobis retulerūt & rem, ‡ est
וַיָּשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
irritastis & , ascendere voluistis non Et .nobis *dans* noster Deus dat
נֹתֵן לָנוּ׃ 26 †וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת [n]וַתַּמְרוּ אֶת־ [n]מָרָה
:dixistis &, vestris *tentoriis* in murmurastis Et .vestri Dei DOMINI os taberoaculis
פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ 27 †וַתֵּרָגְנוּ [o]בְּאָהֳלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ Quia odio ha
dandum ad , Aegypti terra de nos eduxit , nos DOMINI *odio* In bet Domin⁹
בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם [p]לָתֵת vt traderet
.nos faceret perdere vt , Emoræi manu in nos
אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ׃ [p]נָתַן
afcendimus? noſtrum cor . *liquefecerunt* noſtri Fratres? *aſcendentes* nos Quò
28 †אָנָה [q]אֲנַחְנוּ עֹלִים [r]אַחֵינוּ [s]הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ [s]מָסַס
munitæ &, magnæ vrbes ; ‡ nobis *præ elatus* &, magnus Populus : dicēdo excelſior ‡ eſt: [r]רוּם
לֵאמֹר עַם גָּדוֹל [q]וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת †torquatorum
. ibi vidimus Hanachim † filios etiam &, cælos in [q]רָאָה
בַּשָּׁמַיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים [t]רָאִינוּ שָׁם׃ paueatis
.eis ab timeatis neque *franganini* Ne : vos ad dixi Et
29 †וָאֹמַר אֲלֵכֶם לֹא־תַעַרְצוּן וְלֹא־תִירְאוּן מֵהֶם׃ præcedit vos
ipſe : *veſtros* *conſpectus* *ad* *ambulans* veſter Deus DOMINVS
30 †יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא
‖ pro Aegypto in vobiſcum fecit quæ omnia iuxta vobis ‖ pugnabit
יִלָּחֶם לָכֶם בְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם
.veſtris oculis in
לְעֵינֵיכֶם׃

transeuntes vos Cùm : eos ad dices & , Iſrael filios ad Loquere
10 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
ciuitates ; ciuitates vobis *facietis cōtingere* ☞ : Chenahan terrā ad Iarden
11 אֶת־הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן׃ וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי
ignorātia in †animā *percutiens* †, homicida illuc fugiet &; vobis erunt *receptus**
מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃
vsq; *interfector* * morietur nō &, *redēptore à receptū* ‡ ad ciuitates vobis erunt Et
12 וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־
vrbes ſex , dabitis quas *vrbes* † Et . iudicium ad *cœtus facies ad eū ſtare*
עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט׃ וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ־עָרֵי
, Iarden *tranſitu* ‡ dabitis vrbes Tres . vobis erunt *receptus* ‡
14 מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם׃ אֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן
. erunt euaſionis vrbes . Chenahā terra in dabitis vrbes tres &
וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה׃
ſex erunt eorum medio in incolæ &, peregrino &, Iſrael Filiis
15 לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ־
. *ignorātia in* ‡ animā *percutiēs* † omnis illuc *fugiendū ad*, *receptū** ad iſtæ vrbes
הֶעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃
moriēdo . *ipſe* * homicida , fuerit mortu⁹ &, eū pcuſſerit *feni vaſe* ‡ in ſi Et
16 וְאִם־בְּכְלִי בַרְזֶל הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת
, eū pcuſſerit *eo in* , moriatur quo , manus lapide in ſi Et homicida morietur
17 יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ
ligni vaſe in ‡ Vel . homicida morietur moriēdo . *ipſe interfector* † , fuerit mortu⁹ &
18 וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ אוֹ בִכְלִי עֵץ־
moriēdo . *ipſe* ‡ homicida , moriatur &, eū pcuſſerit *eo in* moriatur quo , man⁹
יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת
:homicidam interficiet ipſe ſanguinis *Redemptor** . homicida morietur
יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפגְעוֹ־בוֹ
, eum impulerit *odio in* ‡ ſi Et . eum interficiet ipſe *ſe in ipſū obuiādo in* †
20 הוּא יָמִיתֶנּוּ׃ וְאִם־בְּשִׂנְאָה יֶהְדָּפֶנּוּ
eū percuſſerit *inimicitia in* ‡ Vel . fuerit mortu⁹ & ; *inſidia in* ‡ eū ſuper , pieceritvel
21 אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו בְּצְדִיָּה וַיָּמֹת׃ אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ
. *ipſe* * homicida : percutiēs morietur moriēdo , fuerit mortu⁹ & ſua manu in
בְיָדוֹ וָמֵת מוֹת־יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא
ſi Et . *ſe in ipſū obuiando in* † , homicidam interficiet ſanguinis Propinqu⁹
גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפגְעוֹ־בוֹ׃ וְאִם־
vas ‡ omne eū ſuper proiecerit vel , eū impulerit *inimicitia* † abſq; *mortēto in* ‡
בְּפֶתַע בְּלֹא־אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־כְּלִי
, *videre abſque eo in* * moriatur quo lapide omni in Vel . inſidiis abſque
בְּלֹא צְדִיָּה׃ אוֹ בְכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת
quærens ‡ neq; ei inimicus ‡ nō ipſe &, fuerit mortu⁹ &, eū ſup fecerit cadere &
וַיִּפֹּל עָלָיו וָמֵת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ
redemptorem † inter &, percutiētē inter *cœtus* * iudicabunt ☞ : eius malum
רָעָתוֹ׃ וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל
cœtus ‡ eruent Et . iſta iudicia *ſuper* ‡ ſanguinis
25 הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה׃ וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־
ciuitatē ad *cœtus* † eū faciēt redire &, ſanguinis *redēptoris** manu è homicidā
הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר
, *magnum ſacerdotem mori vſq*; ‡ ea in manebit & , *illuc fugit quò* , *ſui receptus* ‡
מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל
fuerit egreſſus egrediēdo ſi Et . ſanctitatis oleo in *eum* vnxit quem
26 אֲשֶׁר־מָשְׁחוּ אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ׃ וְאִם־יָצוֹא יֵצֵא
inuenerit Et : *illuc* fugerit *quò* *ſui receptus** vrbis terminum , homicida
27 הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ וּמָצָא
redēptor † occiderit & , *ſui receptꝰ* ‡ vrbis terminū extra *ab* ſanguinis *redēptor* † eum
גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל
*ſui receptus** ciuitate in Quia . *ſanguis ei* ‡ non ; homicidā ſanguinis
28 הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם׃ כִּי בְעִיר
reuertetur , *magnū ſacerdotē mori* *poſt* Et . *magnū ſacerdotem mori vſq*; † manebit
מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב
ſtatutum in vobis iſta erunt Et . ſuæ poſſeſſionis terram ad homicida
29 הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ׃ וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת
Omnis . veſtris habitationib⁹ omnibus in , veſtras generationes *ad* † iudicij
30 מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ כָּל־
non vnus teſtis Et . homicidam occidet , *teſtium os ad** animā *percutiens* ‡
מַכֵּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד לֹא־
, homicidę *animæ expiationē* ‡ accipietis nō Et . *moriendū ad* † animā in *reſpōdebit* †
31 יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת׃ וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ
accipietis non Et . morietur moriēdo *quia* : *moriēdū ad* † impius *ipſe** qui
32 אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי־מוֹת יוּמָת׃ וְלֹא־תָקְחוּ
, terra in *habitatū reuertendum ad* , *ſui receptus* ‡ ciuitatē ad *fugiendū ad* † expiationē
כֹּפֶר לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ

‡ precium pro anima * eſt † vt moriatur : ſed ☞ vt fugiat ‡ euaſionis ſuæ , vt reuertatur ad habitandum

transieritis
‡ cōſtituetis
מ קָרָה
*euaſionis
†qui percuſ-
ſerit
‡per errorē.
ם הָיָה נָכָה
‡ euaſionem
ab occiſi
propinquo,
*homicida,
donec ſtete-
rit ante con-
gregationē
†ex vrbibus
פ יָעַר
†euaſionis
‡ trans
ע גּוֹר שָׁבַב
*euaſionem,
vt fugiat
†qui percuſ-
ſerit ‡per er-
rorem.
‡inſtrumento
ferreo * eſt.
ק כְּלָה
† homicida
eſt.
‡ inſtrumēto
ligneo ‡eſt.
*Propinqu⁹
ר מוֹת חָרַף
† Cū obuia-
uerit ipſe ſibi
‡per odium
‖per inſidias,
‡per inimici-
tiam
ש עָזָה נָכָה
* eſt.
†cū occurre-
rit ipſe ſibi.
‡ caſu
‖inimicitiis
‡ inſtrumētū
ת כְּלֵה רָאָה
*cum non vi
derit, ‡erat
‡quærebat
נָפַל נָצַל
* cōgregatio
† propinquū
‡ſecundum
‡ cōgregatio
*propinqui
† cōgregatio
שוב
‡ euaſionis
ſuę, ad quam
fugit,
‡ donec mo-
riatur ſacer-
dos magnus;
* euaſionis
ſuę, a d quam
†propinquus
‡ euaſionis
ſuæ,
‖propinquus
‡erit obnoxius morti.
* euaſionis
ſuæ
†donec mo-
riatur ſacer-
dos magnus.
Et poſtquam
mortuus fue
rit ſacerdos
magnus,
ה חָקַק דּוֹר
† per
‡qui percuſ-
ſerit *ſecun-
dum teſtes,
ע עוֹד עָנָה
†teſtificabi-
tur
‡vt moriat.
ו יָשַׁב

donec mo-
riatur ſacer-
dos.
‡ polluetis
*in qua eſtis,
† polluet
‡ terra
‡ expiabitur
propter ſan-
guinem
*niſi per ſan-
guinē illius
qui effudit
illum.
† polluetis
‡in qua habi
tatis, in cui⁹
medio ego
habito.
‖ habito
‡ principes
* è familia
†coram Mo
ſeh, & coram
principibus
ducibus
‡ filiorum
‡ vt daret
א נָתַן
* per ſortem
† per Domi-
nū, vt daret
‡ alicui
ב בָּנָה חָיָה
‡ tribuum
* hæreditati
tribus,
ד סֵלַף נָטָה

,*ea in vos qua** terram *impiè vitiabitis* ‡ non Et . *ſacerdotem moti vſque*
33 עַד־מוֹת הַכֹּהֵן׃ וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ
propitiatio fiet ‡ non *terræ* ‡ & : terram *impietate macularis* † ille ſanguis quia
כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא־יְכֻפַּר
*illum effundentis ſanguine in quinimo** , ea in eſt effuſus qui *ſanguini*
עַל־הַדָּם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדַם שֹׁפְכָהּ׃
ego cuius ea in habitantes vos qua ‡ terram *pollues* † non Et
34 וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי
. Iſrael filiorū medio in *habitās* ‡ DOMINVS ego quia . *eius medio in habitās*
שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXXVI. לו

Machir filij Ghilhad filiorum *familiæ** patrum *capita* ‡ acceſſerunt Et
1 וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מָכִיר
, Moſis *facies ad* † ſunt locuti & : Ioſeph filiorum familiis è , Menaſſeh filij
בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה
:dixerunt Et . Iſrael *filiū* ‡ patrum *capitum prælatorum facies ad* ☞
2 וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ
hæreditatē in terram *dandum ad** , DOMINVS præcepit meo Domino
אֲדֹנִי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה
dandum ad , DOMINO *in* † eſt præceptū meo dñō & : Iſrael filiis *ſorte in**
בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צִוָּה בַיהוָה לָתֵת
vni ‡ erunt Et . eius filiabus noſtri fratris Selophchad hæreditatem
3 אֶת־נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנוֹתָיו׃ וְהָיוּ לְאֶחָד
, earū hæreditas diminuetur & , vxores in Iſrael filiorum *vngarum* ‡ filiis de
מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן
, *extenſionis* hæreditatem *ſuper** addetur & , noſtrorū patrum hæreditate de
מִנַּחֲלַת אֲבוֹתֵינוּ וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה
. diminuetur noſtræ hæreditatis ſorte de & : *eis* erunt quibus
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגּוֹרָל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרַע׃
earum hæreditas addetur & , Iſrael filiis Iobel fuerit *ſi* † Et
4 וְאִם־יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן
extenſionis * hæreditate de & : *eis* erunt quibus *extenſionis hæreditatem ſuper* ‡
עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה
. earum hæreditas diminuetur noſtrorum patrum
אֲבוֹתֵינוּ יִגָּרַע נַחֲלָתָן׃
: dicendo , DOMINI *os ſuper* † Iſrael filiis Moſeh præcepit Et
5 וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר
quod *verbum* ‡ Hoc . *loquentes* † Ioſeph filiorum *extenſio* ‡ Rectum
6 כֵּן מַטֵּה בְנֵי־יוֹסֵף דֹּבְרִים׃ זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
ipſarū oculis in *Bono** : dicēdo , Selophchad filiab⁹ DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם
ſuorum patrum *extenſionis* † familiæ veruntamen : vxores in erunt
תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֶם
Iſrael filiorum hæreditas *gyrabitur* ‡ non Et . vxores in erunt
7 תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים׃ וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
extenſionis hæreditate in † vnuſquiſque quia . *extenſionem** ad *extenſione* ‡ de
מִמַּטֶּה אֶל־מַטֵּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה
hęreditatē *hæreditās* ‡ filia omnis Et . Iſrael *filij adhærebunt* ‡ ſuorum patrū
8 אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְכָל־בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה
ſui patris *extenſionis* ‡ familia de *vni* † , Iſrael filiorum *extenſionibus** de
מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ
hæreditatē vnuſquiſq; Iſrael filij hæreditate accipiāt vt , vxorē in erit
תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת
:aliam *extenſionē in extenſione** de hęreditas *gyretur* ‡ non Et . ſuorum patrum
9 אֲבֹתָיו׃ וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר
. Iſrael filiorum *extenſiones* ‡ adhærebunt *ſua hæreditate in* † vnuſquiſq; quia
כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
. Selophchad filiæ fecerūt ſic , Moſeh DOMINVS præcepit Quēadmodū
10 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד׃
Nohah &, Milcah &, Choglah &, Tirſah , Machlah fuerunt Et
11 וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה
familiis De ‡ . vxores in earum patruorum filiis , Selophchad filiæ
12 בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים׃ מִמִּשְׁפְּחֹת
earum hæreditas fuit & : vxores in fuerunt , Ioſeph filij Menaſſeh filiorū
בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן
, iudicia & , præcepta † Iſta . earum patris familiæ *extenſionem ſuper** ☞
13 עַל־מַטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים
Iſrael *filios ad* ‡ Moſeh *manu in* ‡ DOMINVS præcepit quæ
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
. Ierecho Iarden *ſuper* † , Moab campeſtribus in
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃

† iuxta ſermonem Domini,
ו צָוָה
‡ tribus
‖ loquuntur.
‡ eſt
*Vt placebit
† tribus
‡ vertetur
ס סָבַב
‡ tribu
* tribum.
† hæreditati tribus
ה נָטָה נָחָה
‡ adhærebit in filiis
‡ hæreditate accipiens
* tribubus
† alicui
‡ tribus
‡ vertatur
*tribu ad tribum
כ סָבַב
†hæreditati ſuæ ‡ tribus
ל עָשָׂה
מ הָיָה
‡ Et his qui erant de familia
נ דּוֹד אָנַשׁ
* tribui
† ſunt
פ צָוָה
‡per manum
‡ filiis
† iuxta

סוף ספר במדבר

Finis libri Numeri.

.ſuam hęreditatē acceperunt, Menaſſeh tribus dimidia &: ſuorū patrū

אֲבֹתָם וְחֻצֵי מַטֵּה מְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם׃

tribus, & me dia tribus traus

ſuam hęreditatem acceperūt, *extenſionis dimidium &* , *extenſiones* Duæ

15 † שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה לָקְחוּ נַחֲלָתָם

.ortum ad orientem ad Ierecho Iarden *trāſitu à*

מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה׃

:dicendo , Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

16 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

† ſunt diuident

: terram vobis *hæreditabunt* qui , virorum nomina † Iſta

17 † אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יְנַחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ

principē vnū de qualibet tribu diuidendum ‡ſunt De tribu

prælatum vnum prælatum Et .Nun filius Iehoſuah& , ſacerdos Elhazar

אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ 18 † וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא

nomina† Iſta Et .terram *hæreditandum* ad capietis *extenſione ex vnū*

19 † אֶחָד מִמַּטֵּה תִקְחוּ לִנְחֹל אֶת־הָאָרֶץ׃ † וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

.Iephunneh filius Caleb, Iehudah *Extenſioni* .virorum

הָאֲנָשִׁים לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃

De tribu .Hammihud filius Semuel , Simhon filiorum *extenſioni* Et

20 † וְלִמַטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃

De tribu .Chiſlon filius Elidad , Biniamin *Extenſioni*

21 † לְמַטֵּה בִנְיָמִן אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן׃

de tribu princeps .Ioghli filius Bucchi *prælatus* , Dan filiorum *extenſioni* Et

22 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־דָן נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן־יָגְלִי׃

† De de tribu princeps .Ephod filius Channiel *prælatus* , Menaſſeh filiorū *extenſioni* , Ioſeph filiis †

23 † לִבְנֵי יוֹסֵף לִמַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן־אֶפֹד׃

de tribu princeps .Siphtan filius Chemuel *prælatus* , Ephraim filiorum *extenſioni* Et

24 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן׃

de tribu princeps .Parnach filius Eliſaphan *prælatus* , Zebulun filiorum *extenſioni* Et

25 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ׃

de tribu princeps .Hazzan filius Palthiel *prælatus* , Iſſachar filiorum *extenſioni* Et

26 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל בֶּן־עַזָּן׃

de tribu princeps .Selomi filius Achiud *prælatus* , Aſer filiorum *extenſioni* Et

27 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר נָשִׂיא אֲחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי׃

de tribu princeps .Hammihud filius Pedahel *prælatus* , Naphthali filiorum *extenſioni* Et

28 † וּלְמַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃

‡ ſunt vt diuideret hæreditatem filiis

filios faciendū hæreditare ad DOMINVS præcepit quibus ‡ Iſti

29 † אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־בְּנֵי־

.Chenahan terra in Iſrael

יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

CAP. XXXV. לה

iuxta vt dent

ſuper , Moab campeſtribus in Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־ a צִוֹּה

dabunt & , Iſrael filiis Præcipe : dicendo , Ierecho Iardē

2 יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ † a צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ

vrbium b לֵוִיָּה *ciuitatib⁹* ſuburbana&: habitādūad vrbes ſuę poſſeſſionis hęreditate de Leuitis

* per d נָתַן הָיָה c לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ לָעָרִים

eis vrbes erunt Et .Leuitis dabitis earum circuitus*

animalibus ſubſtantiæ e יָשַׁב 3 סְבִיבֹתֵיהֶם c תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם׃ † d וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם

,eorum *acquiſitioni* & eorum *animali* erunt earū ſuburbana & ;habitandū ad

e לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם

,Leuitis dabitis quæ , vrbium ſuburbana Et .eorum beſtiæ omni &

f חַיָּה 4 וּלְכָל־ † חַיַּתָם׃ וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם

metiemini Et .*circumquaque* cubiti mille, forinſecus &, vrbis parieteà

g מִדָּד 5 מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃ † g וּמַדֹּתֶם

plagam orię- talem cubitorum, plagam meri dianam, h פְּאָה ‡ cubitorū , * plagā occi- dentalem † cubitorum plagam aqui lonarem cubitorum. ‖ erit * Ex vrbibus * erunt euaſionis vt fugiat prærer i נוּס שָׁנָה k לְנוּס l לֵוִיָּה m רֹצֵחַ vnuſquiſque ſecundū hæ- reditatē ſuā hęreditate ac cipient,

angulum & , *cubito in* millia duo *orientis angulum* vrbem extra ab

h פְּאַת־ קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת h מְחוּץ לָעִיר אֶת־

& ,*cubito in*† millia duo ,*maris angulum* * & , *cubito in*‡ millia duo ,*meridiei*

נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת

ſuburbana eis erit hoc. medio i‖ ciuitas Et *cubito in* milia duo *aquilonis angulū*

פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי

vrbes ſex* , Leuitis dabitis quas *vrbes* * Et .vrbium

6 הֶעָרִים׃ † וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֶת שֵׁשׁ־עָרֵי

dabitis eas *ſuper* & : homicida illuc *fugiendum ad* , dabitis quas *refugij*

הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס i שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וְעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ

,Leuitis dabitis quas vrbes Omnes .vrbes duas & quadraginta

7 אַרְבָּעִים k וּשְׁתַּיִם עִיר׃ † כָּל־הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם

vrbes Et .carum ſuburbana & , ipſas , vrbes octo & quadraginta

8 אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֹתָן וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ † וְהֶעָרִים

,multiplicabitis multo à ,Iſrael filiorum poſſeſſione de dabitisquas

אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תַּרְבּוּ m הַרְבֵּ תַּמְעִיטוּ

,*hæreditabunt* quam *ſue hæreditatis os iuxta vir* :diminuetis pauco à &

וּמְאַת הַמַּעֲט תַּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ

.Leuitis ſuis vrbibus ex dabit

יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם׃

: dicendo , Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

9 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

, *veſtris faciebus* à terræ habitatores omnes *expelletis* Et

52 † וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם

eorū cōflatiliū imagines omnes &: eorum *picturas omnes* , *perdetis* &

וְאֶת־כָּל־ v מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֶת־כָּל־ צַלְמֵי x מַסֵּכֹתָם

.*vaſtabitis* eorum excelſa omnia &, perdetis

תְּאַבֵּדוּ וְאֶת־כָּל־ y בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ׃

vobis quoniam .ea in habitabitis & , *terram* expelletis Et

53 † וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם

accipietis hęreditate Et .eam *hæreditandum ad* , terram dedi

נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ׃ † וְהִתְנַחַלְתֶּם

54 multiplicabitis Multo .veſtras familias *ad* , *ſorte in* terram

אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם z לָרַב תַּרְבּוּ

egredietur *quod ad* .ei⁹ hæreditatē diminuetis pauco &, ei⁹ hęreditatē

נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ a אֲשֶׁר־יֵצֵא

.capietis hęreditatē , veſtrorū patrū *extenſiones* Ad .erit ei , ſors *ibi ei*

לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה a לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחָלוּ׃

,*erit* &, *veſtris faciebus* à terræ habitatores expuleritis non ſi Et

55 † וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה

ſpinas in & , veſtris oculis in *ſicas* in ,eis ex *facietis reſiduum* *quod*

אֲשֶׁר b תּוֹתִירוּ מֵהֶם c לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִנִים

habitantes vos *qua* , terrā ſuper vos afficiēt anguſtiis &; veſtris latetiō⁹ in

בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים

, eis facere *ſum imaginatus* quemadmodum , erit Et .*ea in*

56 בָּהּ׃ † וְהָיָה כַּאֲשֶׁר d דִּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם

.vobis faciam

אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃

CAP. XXXIIII. לד

: dicendo , Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

venientes *vos* Cùm : eos ad dices & , Iſrael filiis Præcipe

2 † a צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים

terra; hęreditatē in vobis cadet quæ , terra ‡ ea, Chenahan terrā ad

אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר b תִּפֹּל לָכֶם בִּנְחֻלָּה אַרְצֹת

deſerto à meridiei *angulus* vobis erit Et .ſuos terminos *ad* Chenahā

כְּנָעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ׃ † וְהָיָה לָכֶם c פְּאַת־נֶגֶב מִמִּדְבַּר־

3 maris extremo ab , meridiei terminus vobis erit Et .Edom *manus ſuper* Sin

צִן עַל־יְדֵי אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם־

,meridie à terminus vobis *circundabitur* Et .orientem ad ſalis

4 הַמֶּלַח קֵדְמָה׃ † d וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב

meridie à eius exitus erunt Et .Sin ad tranſibit &, ſcorpionū aſcēſum ad

לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיְתָה c תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב

.Haſmon ad tranſibit & , Addar Chaſar ‖ egredietur &; Barneah Cades ‖

לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא חֲצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃

ei⁹ egreſſus erūt &: Aegypti *torrentē ad* Haſmon ab terminus *circundabitur* Et

5 † וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו

terminus & , magnū mare vobis erit & , *maris* terminus Et .*mare* ad

6 הַיָּמָּה׃ † וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל

termin⁹ vobis erit iſte Et .*maris* terminus vobis erit iſte

7 זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם׃ † וְזֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל

.montem Hor vobis *limitabitis* magno mari à , *abſconditi*

צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל f תְּתָאוּ לָכֶם הֹר הָהָר׃

termini exitus erunt Et .Chamath *ingrediēdū ad limitabitis* mōte Hor Ab

8 † מֵהֹר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ g תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל

eius exitus erunt & : Ziphrō ad terminus egredietur Et .Sedad ad

צְדָדָה׃ † וְיָצָא הַגְּבֻל זִפְרֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו

9 *limitabitis* Et .*aquilonis* terminus vobis erit Iſte .Henan Chaſar ‖

חֲצַר עֵינָן זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן׃ † וְהִתְאַוִּיתֶם

.Sepham ad vſque Henan Chaſar à , orientē ad terminū in vobis

10 לָכֶם לִגְבוּל קֶדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה׃

deſcēdet &: Hain ‖ oriente ab Riblah ad ‡ Sepham à terminus deſcendet Et

11 † וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה מִקֶּדֶם לָעָיִן וְיָרַד

.orientem ad Chinereth maris *humerum* *ſuper percutiet* & , terminus

הַגְּבֻל וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יָם־כִּנֶּרֶת קֵדְמָה׃

.ſalis mare eius exitus erunt & , Iarden ad terminus deſcendet Et

12 † וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה h וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח

.*circumquaque* ſuos terminos *ad* terra vobis erit Iſta

זֹאת הָיְתָה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃

quam , terra † Hæc : dicendo , Iſrael filiis Moſeh præcepit Et

13 † וַיְצַו i מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר

nouem *dandū ad* , DOMINVS præcepit quā. *ſorte in eā* capietis hęreditatē

תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר k תִּתֵּן יְהוָה לְתֵשַׁע

filiorum *extenſio* acceperūt Quia .*extenſionis dimidio* & , *extenſionibus*

וַחֲצִי m הַמַּטֶּה וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ † כִּי l לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי

14 domum *ad* Ghaditarū filiorū *extenſio* & , ſuorū patrū domū *ad* Reubenitarū

הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־הַגָּדִי לְבֵית

per tribus per

expellitē facie veſtra, perdite omnes titulos

f יָרַשׁ v שִׁכְּה x נָסַךְ diſperdetis.

y בָּמָה terrę habitatores, vt hęreditate accipiatis per ſortem, per

z רָבַב vbi Per tribus

a נָטָה facie veſtra erunt ij quos dimitteris, cultros

b יָתֵד c שׁוֹר in qua vos habitatis.

d דָּמָה cogitaui

intrauerit is

a צָוָה ‡ eſt

b נָפַל per terminus

c פְּאָה vſque ad ter- minos circuibit

d סָבַב

e יָצָא ‖ ad circuibit vſque ad flu- men occidentem. occidentalis, occidentalis.

f תָּאָה deſcribetis vſque ad in- troitum

g יָצָא aquilonaris. deſcribetis

‡ vſque ‖ *oculum* vel fontem peruenier vſque ad la- tus

h חָצַר per in circuitu. † eſt in qua

i צָוָה per ſortem vt darem

k נָתַן tribubus, dimidiæ tri- bui. tribus

l נָטָה

m חָצָה per tribus per

, Machir filij *inuenit* Et .ædificauerunt quas vrbium nomina perrexerunt
39 אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃ † וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי מָכִיר
Emoræum *expulit* & ;eam ceperunt & ,Ghilhad in Menaſſeh filij expulerunt
[p] יָרַשׁ בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ [p] וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי
filio Machir Ghilhad Moſeh dedit Et .ea in ‖ qui [p] erat
40 אֲשֶׁר־בָּהּ׃ † וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן־
, *init* Menaſſeh filius Iair Et .ea in habitauit & , Menaſſeh perrexit
[q] וַיֵּשֶׁב מְנַשֶּׁה [q] וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ † וְיָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הָלַךְ
.Iair Chauoth[l] eas vocauit & ;eorum villas accepit & [q] villas
[r] חָיָה וַיִּלְכֹּד אֶת־[r] חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֹתָן חַוֹּת יָאִיר׃
ei vocauit & :eius *filias* & Chenath cepit & , *init* Nobach Et perrexit villas eam
42 וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ †
.*ſuo nomine in* Nobach ſecundū nomen ſuum.
נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃

CAP. XXXIII. לג

terra è ſunt egreſſi qui Iſrael filiorum profectiones† Iſtæ † ſunt
1 אֵלֶּה [a] מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ [a] נָסַע
.Aharon & ,Moſeh *manu in* ,ſuos exercitus *ad* Aegypti
מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ per
ſuper eorum profectiones *ad* eorum exitus Moſeh ſcripſit Et per manum
2 וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־[b] מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־ † per
.eorum exitus *ad* , eorum profectiones‡iſtæ Et .D O M I N I *os* [b] יָצָא
פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃ ‡ ſunt
die decima quinta in primo menſe in Rahameſes è ſunt profecti Et per
3 וַיִּסְעוּ † מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
manu in Iſrael filij ſunt egreſſi Peſach craſtino à ,primi menſis in
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד
ſepelientes Aegyptij Et .Aegyptiorum omnium oculis in ,excelſa ſepeliebant
4 רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרָיִם׃ † וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים
, primogenitum omnem , eis *in* D O M I N V S percuſſerat quos ex
[c] אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר [c] נֶכֶה
.iudicia D O M I N V S fecit eorum diis in &
וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים׃
.Succoth[l] ſunt caſtrametati & Rahameſes è Iſrael filij ſunt profecti Et [l] *umbraculis.*
5 וַיִּסְעוּ † בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [d] מֵרַעְמְסֵס [e] וַיַּחֲנוּ [f] בְּסֻכֹּת׃ [d] נָסַע
extremo in ‖ quæ ,Ethā in ſunt caſtrametati &, Succoth de ſunt ,pfecti Et [e] חָנָה
6 וַיִּסְעוּ † מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בִּקְצֵה [f] סֻכֹּת
, Pihachiroth *ſuper eſt reuerſus &* ,Ethā de ſunt profecti Et .deſerti
הַמִּדְבָּר׃ † וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם [g] וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת ‖ est redeundo
.Migdol *aſpectus ad* ſunt caſtrametati & ;Bahalſepheon *facies ſuper* ‖ quæ iuxta
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדֹּל׃ [g] שׁוּב
: deſertum in matis *medio in* tranſierūt &, *Achiroth faciebus* de ſunt ,pfecti Et ‖ eſt ante
8 וַיִּסְעוּ † מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה ante
ſunt caſtrametati & ,Etham *deſerto in* dierum trium viā ambulauerūt & Penehachiroth, per medium per deſertum
וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ
.Elim in venerunt & , Marah de ſunt profecti Et .Marah in
9 בְּמָרָה׃ † וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה †erant
, palmæ ſeptuaginta & , aquarum *oculi* duodecim † Elim in Et fontes
[h] וּבְאֵלִם [h] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מָיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים
.ibi ſunt caſtrametati &
וַיַּחֲנוּ־שָׁם׃
.Suph mare *ſuper* ſunt caſtrametati & ,Elim ex ſunt profecti Et iuxta
10 וַיִּסְעוּ † מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף׃
.Sin deſerto in ſunt caſtrametati & ,Suph mari è ſunt profecti Et
11 וַיִּסְעוּ † מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין׃
.Dophcah in ſunt caſtrametati & , Sin deſerto à ſunt profecti Et
12 וַיִּסְעוּ † מִמִּדְבַּר־סִין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה׃
.Alus in ſunt caſtrametati & ,Dophcah è ſunt profecti Et
13 וַיִּסְעוּ † מִדָּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ׃
non Et .Rephidim in ſunt caſtrametati & , Alus ex ſunt profecti Et
14 וַיִּסְעוּ † מֵאָלוּשׁ וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא־
.bibendum ad populo aqua ibi erat
[i] שָׁתָה הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם [i] לִשְׁתּוֹת׃
.Sinai deſerto in ſunt caſtrametati & ,Rephidim è ſunt profecti Et
15 וַיִּסְעוּ † מִרְפִידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי׃
Hatthaauah Chibroth[l] ī ſūt caſtrametati &, Sinai deſerto è ſunt ,pfecti Et [l] *ſepulcris concupiſcentiæ.*
16 וַיִּסְעוּ † מִמִּדְבַּר סִינָי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתַּאֲוָה׃ *Atriis.
.Chaſeroth*[l] ī ſunt caſtrametati & Hatthaauah Chibroth è ſunt ,pfecti Et
17 וַיִּסְעוּ † מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת׃
.Rithmah in ſunt caſtrametati & , Chaſeroth è ſunt profecti Et
18 וַיִּסְעוּ † מֵחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה׃
.Peres Rimmon in ſunt caſtrametati & Rithmah è ſunt profecti Et
19 וַיִּסְעוּ † מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ׃
Libnah in ſunt caſtrametati & , Peres Rimmō è ſunt profecti Et
20 וַיִּסְעוּ † מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה׃

.Riſſah in ſunt caſtrametati & , Libnah è ſunt profecti Et
21 † וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה׃
.Chehelath in ſunt caſtrametati & , Riſſah è ſunt profecti Et
22 † וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה וַיַּחֲנוּ בִּקְהֵלָתָה׃
.Sepher monte in ſunt caſtrametati & ,Chehelath è ſunt profecti Et
23 † וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפֶר׃
.Charadah in ſunt caſtrametati & , Sepher monte è ſunt profecti Et
24 † וַיִּסְעוּ מֵהַר־שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה׃
.Macheloth in ſunt caſtrametati & , Charadah è ſunt profecti Et
25 † וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת׃
.Tachath in ſunt caſtrametati & , Macheloth è ſunt profecti Et
26 † וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת׃
.Tarach in ſunt caſtrametati & , Tachath è ſunt profecti Et
27 † וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח׃
.Mithcah in ſunt caſtrametati & , Tarach è ſunt profecti Et
28 † וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה׃
.Chaſmonah in ſunt caſtrametati & , Mithcah è ſunt profecti Et
29 † וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה [k] וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה׃ [k] חָנָה
.Moſeroth in ſunt caſtrametati &, Chaſmonah è ſunt profecti Et
30 † וַיִּסְעוּ [l] מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת׃ [l] נָסַע
.Iaachan Bene ‖ in ſunt caſtrametati & ,Moſeroth è ſunt profecti Et ‖ filiis Iaachan.
31 † וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן׃
.Ghidghad Chor in ſunt caſtrametati & ,Beneiaachā è ſunt profecti Et
32 † וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָּד׃
.Iothbathah in ſunt caſtrametati & ,Ghidghad Chor è ſunt profecti Et
33 † וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ בְּיָטְבָתָה׃
.Habronah in ſunt caſtrametati & ,Iothbatha ex ſunt profecti Et
34 † וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ בְּעַבְרֹנָה׃
.Heſionghaber in ſunt caſtrametati & ,Habronah ex ſunt profecti Et
35 † וַיִּסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֶצְיֹן גָּבֶר׃
quod eſt *ipſa* ,Sin deſerto in ſunt caſtrametati &, Heſiōghaber ex ſunt profecti Et
36 † וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־צִן הִוא
Hor in ſunt caſtrametati & , Cades è ſunt profecti Et .Cades
קָדֵשׁ׃ † וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר
.Edom terræ extremo in , monte
הָהָר בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם׃
iuxta ſermonem , D O M I N I *os* *ſuper* montem Hor ad ſacerdos Aharon aſcendit Et
[m] עָלָה 37 וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה
quo egreſſi ſunt filij terra è Iſrael *filios egrediendo* quadrageſimo anno in ,ibi eſt mortuus &
[n] מוֹת [o] יָצָא 38 וַיָּמָת שָׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים [o] לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [n] מֵאֶרֶץ
erat vir *filius* Aharon Et .menſis vna in quinto menſe in , Aegypti
39 מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ׃ † וְאַהֲרֹן בֶּן־
quando mor tuus eſt .monte Hor in *ipſum moriendo in* ,annorū centum & , viginti & , triū
[p] מְאָה שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים [p] וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר׃
quihabitabat , meridie in *habitans* *ipſe* & Harad rex Chenahanæus audiuit Et
40 וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא־יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב
quando vene runt filij .Iſrael *filios veniendo in* ,Chenahan terra in
[q] בּוֹא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן [q] בְּבֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.Salmonah in ſunt caſtrametati & ,monte Hor de ſunt profecti Et
41 וַיִּסְעוּ † מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצַלְמֹנָה׃
.Punon in ſunt caſtrametati & , Salmonah è ſunt profecti Et
42 וַיִּסְעוּ † מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן׃
.Oboth in ſunt caſtrametati & ,Punon è ſunt profecti Et
43 וַיִּסְעוּ † מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
‖ tumulis tranſi- tuum hahabarim Hije[l] in ſunt caſtrametati & ,Oboth ex ſunt profecti Et
[r] עִיֵּה 44 וַיִּסְעוּ † מֵאֹבֹת [r] וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים
tumulis, ſunt caſtrametati & ,Hijm ex ſunt profecti Et .Moab termino in
45 בִּגְבוּל מוֹאָב׃ † וַיִּסְעוּ מֵעִיִּם וַיַּחֲנוּ
ſunt caſtrametati & , Ghad Dibon è ſunt profecti Et .Ghad Dibon in
46 בְּדִיבֹן גָּד׃ † וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ
,Diblathaimah Halmō ex ſunt profecti Et .Diblathaimah Halmon in
47 בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה׃ † וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה
ante .Nebo *facies ad* Habarim montibus in ſunt caſtrametati &
[s] פְּנֵי 48 וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים [s] לִפְנֵי נְבוֹ׃
cāpeſtribus in ſunt caſtrametati & , Habarim mōtibus è ſuut profecti Et
48 וַיִּסְעוּ † מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת
iuxta Beth à ‡ Iarden *ſuper* ſunt caſtrametati Et .Ierecho Iarden *ſuper* Moab
49 מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ † וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית
‡ *domo deſolatio- num* iuxta ‡ *planiciem* .Moab campeſtribus in, Sittim Abel ‡ ad vſq; ieſimoth
הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב׃
iuxta *ſuper*, Moab campeſtribus in Moſeh ad D O M I N V S eſt locutus Et
50 וַיְדַבֵּר † יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־
dices & ,Iſrael filios ad Loquere :dicendo ,Ierecho Iarden
51 יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ † דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
transieritis .Chenahan terram ad Iarden *tranſeuntes* vos Cùm : eos ad
אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן׃

,Israel filios hereditare vsque ,nostras domos ad reuertemur Non
18 †לֹא נָשׁוּב אֶל־בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל[i] בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
transitu à eis cũ hęreditatẽ accipiemus nõ Quia .suam hæreditatem virum
19 אִישׁ נַחֲלָתוֹ׃ †כִּי לֹא נִנְחַל[i] אִתָּם מֵעֵבֶר
,Iarden transitu à nos ad nostra hęreditas venit quia ;vltrà &, Iarden
לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ מִמִּזְרַח הַיַּרְדֵּן
verbum feceritis Si: Moseh eos ad dixit Et .orientem ad
20 מִזְרָחָה׃ †וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־[a] תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר
.bellum ad DOMINI facies ad vos accinxeritis si ,hoc
הַזֶּה אִם־תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה׃
vsque ,DOMINI facies ad Iarden† accinctus omnis vobis ‡ transierit Et
21 †וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ אֶת הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד
.suis faciebus à suos inimicos enm expellere
[b] הוֹרִישׁוֹ אֶת־אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃
eritis &,reuertemini posthac& DOMINI faciebus terra subiiciatur Et
22 †וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר[c] תָּשֻׁבוּ[d] וִהְיִיתֶם
vobis hæc terra erit & ; Israel ab &, DOMINO à innocentes
[e] נְקִיִּם מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם
ecce ,ita feceritis non si Et .DOMINI facies ad possessionem in
23 לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה׃ †וְאִם־לֹא[f] תַּעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה
.vos inueniet quod vestrum peccatũ ,scitote & : DOMINO peccastis
חֲטָאתֶם לַיהוָה [g] וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃
: vestro pecori maceries & , vestræ pubi ciuitates vobis Aedificate
24 †[h] בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאכֶם
filij & , Ghad filij dixit Et .facietis vestro ore ex egredient &
וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ †וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד וּבְנֵי
me DOMINVS quẽadmodũ ,faciẽt tui Serui: dicẽdo ,Moseh ad Reuben
25 רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי
omnia & ,nostra acquisitio ,nostræ vxores ,nostri Paruuli .præcipit
מְצַוֶּה׃ †[i] טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־
.Ghilhad vrbibus in ibi erunt nostra animalia
26 בְּהֲמָתֵנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃
DOMINI facies ad exercitus accinctus omnis transibunt tui serui Et
27 †וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חָלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה
.loquens meus DOMINVS quemadmodum , bellum ad
לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹבֵר׃
filio Iehosuah & sacerdoti Elhazar , Moseh eis ‡ præcepit Et
28 †וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־
.Israel filiis extensionum patrum capitibus &, Nun
נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת [k] הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
Reuben filij & Ghad filij transierint Si : eos ad Moseh dixit Et
29 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן
, DOMINI facies ad bellum ad accinctus omnis , Iarden vobiscum
אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה
terram eis dabitis & , vestras facies ad terra fuerit subiecta &
וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ
,vobiscum ‡ accincti transierint non si Et .possessionem in Ghilhad
30 הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃ †וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם
filij responderunt Et .Chenahan terra in vestri medio in possidebũt &
וְנֵאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ †[l] וַיַּעֲנוּ בְנֵי־
ad DOMINVS est locutus Quæ :dicendo ,Reuben filij &, Ghad
31 גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־
facies ad ‡ accincti transibimus Nos .faciemus sic, tuos seruos
עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ †נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי
32 יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן [m] וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר
,Reuben filiis & ,Ghad filiis Moseh eis dedit Et .Iarden
לַיַּרְדֵּן׃ †וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן
regis Sichon regnum Ioseph filij Menasseh tribui dimidiæ &
וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלְכוּת סִיחֹן מֶלֶךְ
† cum , suis vrbibus † terram , Basan regis Hogh regnum & , Emoræi
הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלְכוּת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ
per circuitũ. filij ædificauerunt Et .circumquaque terræ vrbes ,terminis cum
33 בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ †[n] וַיִּבְנוּ בְנֵי־ [n] בָּנָה
: Haroer &, Hatharoth & , Dibon Ghad
34 גָּד אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עַטָרֹת וְאֶת עֲרֹעֵר׃
.Ioghbehah &, Iahezer & , Sophan ,Hathroth Et
35 †וְאֶת־עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיִגְבְּהָה׃
Bethnimrah ,munitionis vrbes ,Haran domum & Nimrah domum Et
36 †וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר
& Betharan munitas, caulas pecua ,Chesbon ædificauerunt Reuben filij Et .pecoris maceries &
37 וְגִדְרֹת צֹאן׃ †וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן
& , Nebo Et .Chiriathaim & Elhaleh &
38 וְאֶת־אֶלְעָלֵא וְאֶת קִרְיָתָיִם׃ †וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־
vertis nomi- nominibus in vocauerũt&: Sibmah & ,nomine versas Mehon Bahal
[o] בַּעַל מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת

,principibus è secli quinquaginta & ,septingenti , milliasdecim tribunis,
[h] מֵאָה[i] שׁוֹר שֵׁשָׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל[h] מֵאַת שָׂרֵי
sunt prædati exercitus Viri .centenorum principibus à & ,millium centurionib⁹.
53 הַאֲלָפִים וּמֵאַת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ †אֲנָשִׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ bellatores
sacerdos Elhazar & Moseh accepit Et sibi vir vnusquisq;
54 אִישׁ לוֹ׃ [k] †וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־ [k] לָקַח
in illud introduxerunt & ;centenorũ & ,millium principibus à aurum tribunis, &
הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיְבִאוּ אֹתוֹ אֶל־ centurionib⁹
.DOMINI facies ad Israel filiis memoriam conuentus tentorium tabernaculũ ecclesiæ in coram Dño
אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃

CAP. XXXII. לב

.valde fortis ,Ghad filiis &, Reuben filiis erat multa acquisitio Et pecudes mul tæ erant multæ
1 †וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד [a] רָאָה[a]
locus ecce &, Ghilhad terram &, Iahazer terram viderunt & erat pecuarius.
וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם [b] בוא
dixerunt &, Reuben filij &, Ghad filij venerunt Et .acquisitionis locus principes cõgregationis ;
2 מָקוֹם מִקְנֶה׃ †[b] וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ
: dicendo ,cœtus prælatos ad &, sacerdotem Elhazar ad &, Moseh ad
אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃
,Elhaleh & ,Chesbõ &, Nimrah &, Iahazer & Dibõ &, Hatharoth
3 †עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה
DOMINVS percussit quam Terra .Sebon &, Nebo &, Sebâ &
וּשְׂבָם וְנֵבוֹ וּבְעֹן׃ †[c] הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה
.acquisitio tuis seruis & ; ipsa acquisitionis terra ,Israel cetus facies ad
4 לִפְנֵי[d] עֲדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃
detur , tuis oculis in gratiam inuenimus Si : dixerunt Et
5 †וַיֹּאמְרוּ אִם־[e] מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֶּן אֶת־ [c] יעד[c] חָנֵן[d]
nos facias transire ne : possessionem in tuis seruis hæc terra manebitis
הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל־תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־ Iarden
: Reuben filios ad &, Ghad filios ad Moseh dixit Et
6 הַיַּרְדֵּן׃ †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן [e] שבב[e] יָשָׁב
; hîc sedebitis vos & , bellum ad ingredientur vestri fratres Nũ vt remouetis
הַאֲחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם [f] תֵּשְׁבוּ פֹּה׃ ne transeant
ad transeundo à , Israel filiorum eor frangetis quid ad Et הניאן
7 †וְלָמָּה [g] תְנִיאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־ [f] נוא[f] עָשָׂה[g]
, vestri patres fecerunt Sic ?DOMINVS eis dedit quam terram quãdo misi
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְהוָה׃ †כֹּה [h] עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם vt viderent
8 הָאָרֶץ .videndum ad Barneah Cades de eos me mittendo in terram vallẽ Escol, remouerunt
בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃ [g] עלה[g] עָלָה
fregerunt & ,terram viderunt & , Botri torrentem ad vsq; ascẽderunt Et ne ingrederentur,
9 †[i] וַיַּעֲלוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיְנִיאוּ [h] חרה[h] חֲרָה
eis dedit quam , terram ad veniendũ non ad , Israel filiorum cor furor qui ascẽderũt
אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם
,iurauit & ; illa die in DOMINI nasus est iratus Et .DOMINVS
10 יְהוָה׃ †[k] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁבַּע [i] ראה[i] רָאָה
Aegypto ex ascendentes homines viderint Si : dicendo
11 †אִם־[l] יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים [m] הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם [j] עלה[j] עֲלָה[m]
iurauí quam humum , supra & , annorum viginti filio a terram ‡ ire
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי *ire furor
.me post ‡ compleuerũt non quia :Iahacob &, Ischac , Abraham חרר[n] חָרָה[n]
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי׃ donec cõsu- mererur
,Nun filium Iehosuah &, Cenizæi Iephunneh filiũ Caleb Præter נוע[o]
12 †בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן נֻן quæ fecerat
nasus est iratus Et .DOMINVM post * compleuerunt quia רעע[p]
כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה׃ †[n] וַיִּחַר־אַף קום[q] קוּם[q] רַבָּה
13 יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל [o] וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־ vt apponere- tis furoris
vsque , annis quadraginta deserto in eos fecit vagari &, Israel in DOMINI נסף[s] סָפָה[s]
.DOMINI oculis in malum faciens generatio omnis consumi Si à tergo
תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה [p] הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ vt dimittat
hominum multiplicatio vestris patribus pro surrexistis ecce Et perdetis
14 †וְהִנֵּה [q] קַמְתֶּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם [r] תַּרְבּוּת אַנְשִׁים Caulas pecu dum
.Israel in Domini nasi iram super adhuc addendũ ad , peccatorũ pecudibus nostris
חַטָּאִים [s] לְסִפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל׃ [t] כנע[t] כְּנַג[u]
eum dimittendum ad adhuc addet &, eius posteriorib⁹ à fueritis auersi Cum †paruulis no stris.
15 †כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחוֹ accincti eri- mus armis
.hunc populum omnem corrumpetis &; deserto in festinantes
בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה׃ ante filios
nostra acquisitioni ædificabim⁹ pecoris Maceries: dixerũt &, eũ ad accesserũt Et טפף[x] טַפְּכֶם[x]
16 †וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְּדֵרֹת צֹאן נִבְנֶה [v] לְמִקְנֵנוּ [v] donec חוש[y] וְחָשׁ[y]
facies ad properantes accingemur nos Et .nostra pubi † vrbes & , hîc בוא[z] בָּנוֹא[z]
17 פֹּה וְעָרִים [x] לְטַפֵּנוּ׃ †[w] וַאֲנַחְנוּ נֶחְלָץ [y] חָשִׁים לִפְנֵי manebũt par uuli nostri
.eorum locum ad eos introducamus si quò vsque , Israel filiorum munitis pro- pter habitato res
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אֲנִי־[z] הֲבִיאֹתִם אֶל־מְקוֹמָם
.terræ habitatorum faciebus à munitionis vrbib⁹ in nostra pubes sedebit &
וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃

vnam portionem hominibus, bobus, pecudibus,

30 †וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח ׀ אֶחָד מִן־
, pecore è & , asinis ex , bone ex , homine ex , quinquaginta
הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן
custodiam custodientibus Leuitis eos dabis & : animali omni ex
מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת
, sacerdos Elhazar & , Moseh fecit Et .DOMINI tabernaculi
31 מִשְׁכַּן יְהוָה׃ †וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר
Moseh .DOMINVS præcepit quemadmodum
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
præda populus sunt prædati quam , prædæ reliquum , captura fuit Et

bellator, pecudes,

32 †וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם
quinque & , millia septuaginta & , millia sexcenta , pecus , exercitus
הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אָלֶף וַחֲמִשֶּׁת
.millia septuaginta & duo , boues Et .millia
33 אֲלָפִים׃ †וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃
.millia sexaginta & , vnus , asini Et
34 †וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃

animę hominum

coitum cognouerunt non quæ , mulieribus è hominis anima Et

35 †וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
.millia triginta & duæ , anima omnis , masculi

omnes animæ eorū qui egressi sunt ad pugnam,

זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
pecudū numerus , exercitum in egredientiū portionis dimidium fuit Et
36 †וַתְּהִי הַמַּחֲצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן
.quingentæ & , millia septem & , millia triginta & , millia trecenta
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אָלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
, quinque , sexcentæ , pecore è DOMINO census fuit Et
37 †וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמֵשׁ
eorum census Et .millia triginta & sex , boues Et .septuaginta &
38 וְשִׁבְעִים׃ †וְהַבָּקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם
millia triginta , asini Et .septuaginta & duo , DOMINO
לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים׃ †וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אָלֶף
.sexaginta & vnus , DOMINO eorum census Et .quingenti &

hominum

וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים׃
, DOMINO eorum census &: millia sedecim hominis animæ Et
40 †וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה
oblationis elevationis census Moseh dedit Et .animæ triginta & duæ
שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ׃ †וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס תְּרוּמַת
DOMINVS præcepit quemadmodum , sacerdoti Elhazar DOMINI
יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
dimidiauit quod , Israel filiorum dimidio è Et .Moseh

qui pugnauerant. congregationis pecudibus

42 אֶת־מֹשֶׁה׃ †וּמֶחֱצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה
cœtus dimidium fuit Et .militantibus viris à Moseh
43 מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃ †וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה
millia septem , millia triginta & , millia trecenta , pecore è
מִן־הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף שִׁבְעַת אֲלָפִים
.millia triginta & sex , boues Et .quingentæ &
44 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ †וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
.quingenti & , millia triginta , asini Et
45 †וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אָלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
.millia sedecim hominis animæ Et

hominum

46 †וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃
è vnum detentum Israel filiorum dimidio è Moseh cepit Et

tulit portionem vnam hominibus, iumentis,

47 †וַיִּקַּח מֹשֶׁה מֶחֱצַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֶחָז אֶחָד מִן־
custodietibus Leuitis ea dedit & : animali ex & , homine ex quinquaginta
הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
DOMINVS præcepit quemadmodum, DOMINI tabernaculi custodiã

præfecti, erant pugnæ, tribuni & centuriones.

מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
qui , visitati Moseh ad accesserunt Et .Moseh
48 אֶת־מֹשֶׁה׃ †וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְקֻדִים אֲשֶׁר
.centenorum principes & , millium principes , exercitus milibus in
לָאֲלָפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃
virorum caput tulerunt tui Serui : Moseh ad dixerunt Et

bellatorum erant defuit ex ea quisquam. obtulimus oblationem vnusquisque aureum, armillam, ornamentũ manus, annulũ, inaurem,

49 †וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי
.vir eo ex est desideratus non & : nostra manu in qui belli
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ׃
quod vir DOMINI appropinquationẽ fecimus appropinquare Et
50 †וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר
, vuluæ formã &, tornatile infixorũ, brachiale & , periscelidem , auri vas , inuenit
מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז
, Moseh cepit Et .DOMINI facies ad nostras animas super expiandũ ad
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ †וַיִּקַּח מֹשֶׁה
.operis vas omne , eis eum ab aurum sacerdos Elhazar &
51 וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כָּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃
DOMINO obtulerunt quod , elevationis aurum omne fuit Et
52 †וַיְהִי כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה

homine in , capturam† omnem & , spolium omne ceperunt Et
11 †וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֶת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ בָּאָדָם
, sacerdotem Elhazar ad & , Moseh ad adduxerunt Et .animali in &
12 וּבַבְּהֵמָה׃ †וַיָּבִאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
& , capturam* & , captiuitatem , Israel filiorũ cœtum† ad &
וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁבְיָ וְאֶת־הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת־
super † quæ Moab campestria ad , castrametationem‖ ad spolium‡
הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עַרְבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־
.Ierecho Iarden
יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃
cœtus prælati† omnes & , sacerdos Elhazar & , Moseh sunt egressi Et
13 †וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה
.castrametationem* extra ad , eorum occursum in
לִקְרָאתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
principes & , millium principes , virtutis visitatos super‖ Moseh in‡ ferbuit‡ Et
14 †וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי
.belli exercitu de venientes , centenorum
הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה׃
‡perforatam ‡ omnẽ vinificastis† Nonne : Moseh eos ad dixit Et
15 †וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הֲחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה׃
dandum ad ‡ , Bilham verbo in * Israel filiis fuerunt ecce Ipsæ
16 †הֵן הָנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם לִמְסָר־
plaga fuit & ; Pehor verbo super‖ DOMINVM in præuaricationem
מַעַל בַּיהוָה עַל דְּבַר־פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה
; pube† in masculum omnem occidite nunc Et .DOMINI cœtu† in
17 בַּעֲדַת יְהוָה׃ †וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר °בַּטָּף
.occidite masculi concubitum ad virũ cognoscentẽ mulierem omnẽ &
וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרֹגוּ׃
concubitum cognouerunt non quæ mulieribus in pubem omnem* Et
18 †וְכֹל ׀ הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
castrametationẽ extra ab castrametamini‖ vos Et .vobis viuificate‡ , masculi
זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם׃ †וְאַתֶּם חֳנוּ °מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
19 vos purificabitis , occisum in tãges‖ cis & , animã occidẽs‖ omnis : diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל ׀ נֹגֵעַ בֶּחָלָל תֶּחֱטְאוּ
.vestra captiuitas & vos , septima die in & , tertia die in
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃
, capravum* opus omne & , pellis vas‡ omne & , vestimentũ omne Et
20 †וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים
.purificabitis ligni vas omne &
וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃
: bellum ad venientes , exercitu‡ viros ad sacerdos Elhazar dixit Et
21 †וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה
: Moseh DOMINVS præcepit quod legis statutum *Hoc
זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
, æs , argentum & , aurum Veruntamen
22 †אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־
: plumbum & , stannum , ferrum
הַבַּרְזֶל אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפָרֶת׃
igne in‡ facietis transire , ignem in ingredietur quod verbum Omne
23 †כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ
quod omne & : purificabitur separationis aquis in* Veruntamen .mũdabitur &
וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר
. aquis in facietis transire , ignem in ingredietur non
לֹא־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם׃
; ceritis mundi & , septima die in vestra vestimenta lauabitis Et
24 †וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּטְהַרְתֶּם
.castrametationem ad intrabitis postea &
וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃
: dicendo , Moseh ad DOMINVS dixit Et
25 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
, tu , animali in & , homine in† , captiuitatem‖ capturæ caput Tolle †
שָׂא אֵת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אַתָּה
.cœtus‡ patrum capita * & , sacerdos Elhazar &
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה׃
exeuntes bellum capessentes † inter capturam‖ dimidiabis Et
26 †וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
DOMINO censum facies leuare‡ Et .cœtum* omnẽ inter &, exercitũ† ad
27 לַצָּבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃ †וְהַרְמֹתָ מֶכֶס לַיהוָה
animam vnam , exercitum† ad egredientibus belli‖ viris à
מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ
è & , asinis ex & , bone * è & , homine† ex : quingentis è
28 מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־
sacerdoti Elhazar dabii‖ & ; capietis eorum medio de Et .pecore
הַצֹּאן׃ †מֵמַחֲצִיתָם °תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
.DOMINI elevationem
29 תְּרוּמַת יְהוָה׃

tulerunt omnia spolia, prædam, tam de hominib* quàm de animalibus.

‡congregationem
* prædam,
‡spolia
‖ castra,
† erant iuxta
‡principes cõgregationis
* castra.
‡iratus est
‖aduersus
præfectos exercitus, tribunos, & centuriones qui veniebant de pugna

pro pecudibus

†reseruastis
‡fœminam?

* propter verbum
‡ vt darent
‖ in re
† congregatione
‡paruulis;

*omnes paruulas inter mulieres
‡ reseruate
‖ manete extra castra

‡ instrumentum pelliceũ, *è pilis caprarum,

‖bellatoribus egressi sunt
† pugnam, ‡hominibus, *bobus,

pecudibus.
‖ dabitis

oblationem

,agnos ad†& ,arietes a‡,iuuẽcos ad‡,eorũ libamina & ,eorum *munus* Et
27 † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לָפָרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
præter ,vnum *peccati** hircum Et .*iudicium*‡iuxta ,eorum *numero in*
28 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד
sexta die in Et .eius libamen & ,eius *munus*‡& ,*iugem ascensionem*†
29 עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ † וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
-quatuor *anni filios*‡ agnos ,duos arietes ,octo iuuencos
פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
,iuuencos *ad*‡,eorum libamina & ,eorum *munus* Et . *integros* decim
30 עָשָׂר תְּמִימִם׃ † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
hircum Et .*iudicium*‡iuxta ,eorum *numero in*†,agnos *ad** & ,arietes *ad**
31 לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר
. eius libamina & ,eius *munus* , *iugem ascensionem** præter ,vnum *peccati*‡
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהָ׃
agnos ,duos arietes ,septem iuuencos septima die in Et
32 † וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
,eorũ libamina & ,eorũ *munus*† Et .*integros* quatuordecim *anni filios*
33 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
.eorũ *indiciũ*‡iuxta ,eorũ *numero in*‡ ,agnos *ad* & ,arietes *ad* ,iuuencos *ad*
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃
,eius *munus* ,*iugem ascensionem*† præter ,vnum *peccati** hircum Et
34 † וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
.eius libamen &
וְנִסְכָּהּ׃
seruitutis *functionem Omnem*‡ .vobis erit *retentio* octaua die In
35 † בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
odoris *ignitionem ascensionem facietis appropinquare* Et . facietis non
36 לֹא תַעֲשׂוּ׃ † וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ
anni filios‡ agnos ,vnum arietem ,vnum iuuencũ: DOMINO quietis
נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
,iuuẽcum *ad**eorũ libamina & ,eorum *Munus* . *integros* septem
37 שִׁבְעָה תְמִימִם׃ † מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר
hircum Et .*iudicium*‡iuxta ,eorum *numero in*†,agnos *ad** & ,arietem *ad**
38 לָאַיִל וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר
.eius libamẽ & ,eius *munus*†& ,*iugem ascensionem** præter ,vnum *peccati*‡
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
,vestra vota præter ,vestris *statutis* rẽp*oribus*‡in DOMINO facietis Ista
39 † אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם
,vestris *muneribus*†& ,vestris *ascensionibus**in ,vestra spontanea &
וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם
.vestris pacificis & ,vestris libaminibus &
וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃

CAP. XXX. ל

præcepit quæ omnia secundum ,Israel filios ad Moseh dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה
extensionum capita ad Moseh est locutus Et . Moseh DOMINVS duces tribuũ
2 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת [a]נְשִׂיא
.DOMINVS præcepit quod *verbum* Hoc :dicendo ,Israel filios ad est
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃
,iuramentum iurauerit vel ,DOMINO votum vouerit cũm Vir
3 [b]אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה [d]נֵדֶר
omne Secundũ .suũ verbũ polluet nõ ,suã animam super ligamen ligãdo
[c]לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־ [c]חָלָל
,DOMINO votũ vouerit cũm mulier Et . faciet ,suo ore de *egredi*ens quod egres-
4 הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ † וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה sum est
audierit Et :*suis puerit*ijs in sui patris domo in ligamine se ligauerit &
5 וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנְעֻרֶיהָ׃ † וְשָׁמַע pueritia suæ
,suã aĩam super se ligauit quo ,eius ligamẽ & ,eius votum eius pater
אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאִסָּרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ ‡ tacuerit
ligamen omne & :sua vota omnia *stabunt* &* :eius pater ei *obsurduerit*‡& *firma erunt
וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ [d]וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר [d]קוֹם
annihilauerit ‡ si Et . *stabit*†,suam animã super se ligauit quo †erit stabile.
6 אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃ † וְאִם־הֵנִיא ‡ irritauerit
quibus ,ei[e] ligamina &,eius vota omnia *se audire*‡ die in illud eius pater [e]נוא
quia ,ei parcet DOMINVS &: *stabit*‡non ,suam animã super se ligauit ‡quo audiuit
אֲבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וְאִסָּרָהּ אֲשֶׁר ‡ erit stabile.
אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־ * irritauit
ei[e] vota‡& ,*vino fuerit exist*endo† si Et .illud eius pater *annihilauit* * †habuerit vi-
7 הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ׃ † וְאִם־[f]הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ rum,
:suã animã super se ligauit quibus ,*suorum labiorum prolatio*‡ vel ,eam super ‡ fuerint
עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא [g]שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃ [f]חָיָה
;eius vota *stabũt* &† ,ei *obsurduerit*† &, ,*se audire** die in ,eius vir audiuit Et ‡quod pro-
8 † וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ tulit labiis
.*stabunt*‡ ,suam animam super se ligauit quibus eius ligamina & suis,
וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּמוּ׃ [g]שְׂפָה
*qua audiuit
† racuerit
‡ stabilia erũt
stabilia er

erit ſanctitatis conuocatio, huius ſeptimi menſis decima in Et
7 † וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
Omnē opus non *functionem* Omnem .veſtras animas affligetis & ,vobis
[b] עָנָה לָכֶם [b] וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא
offeretis holocauſtum ‡in [c] עֲשָׂה anniculos quietis odorem ‡DOMINO *aſcenſionem facietis appropinquare* Et .facietis
8 תַּעֲשׂוּ׃ † וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ
anni filios agnos ,vnum arietem ,vnum bouis filium iuuencum
פָּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
immaculati .vobis erunt *integri* :ſeptem
שִׁבְעָה תְמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
oblationem permixtam per per decimas tres ,oleo in *confuſam* ſimilam eorum *munus* Et
9 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
.vnum arietem *ad* decimas duas ,iuuencum *ad*
לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃
Singulam ‡partem per *singulum* .agnis ſeptem *vnum* *agnum *ad* ‡decimam *Decimam*
10 † עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לִשְׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
pro peccato, ‖oblationem pro peccato holocauſtū iuge, †oblationē ‡eius. ,*expiationum peccatum*‡ præter ,*peccatorium* vnum caprarum Hircum
11 † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטַּאת מִלְבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים
.*eorum*‡libamina & ,eius *munus*† & ,*iugem aſcenſionem* &
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃
ſanctitatis conuocatio ,ſeptimi menſis die decimaquinta in Et
12 † וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
Omne opus ‡celebrabitis celebritatem *tripudiabitis*‡ & ,facietis non ſeruitutis *functionem* Omnem .vobis erit
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם
[f] חָגַג *offeretis holocauſtum ſacrificium in odorem anniculos *facietis appropinquare*‡ Et .diebus ſeptem DOMINO *tripudium*
13 † חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים וְהִקְרַבְתֶּם
bouis filios iuuencos ,DOMINO quietis *odoris ignitionem aſcenſionem*
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
:quatuordecim *anni filios* agnos ,duos arietes ,tredecim
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
immaculati †oblationem ‡ permixtam per ſingulum per ‡ ſingulum ,oleo *in* *perfuſam*‡ ſimilam eorum *munus*† Et .erunt *integri*
14 תְּמִימִם יִהְיוּ׃ † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
,iuuencis tredecim *vnum* iuuencum *ad* decimas tres
לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂרִים לַפָּר הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים
.arietibus duobus ,*vnum*‡arietem *ad* decimas duas
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם׃
singulam *per †ſingulum, pro peccato, ‡holocauſtū iuge: [g] עֹלָה ‡oblationē .agnis quatuordecim ,*vnum*†agnum *ad**decimam *decimam* Et
15 † וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃
:*iugem aſcenſionem* ‡ præter ,*peccatorium* vnum caprarum hircum Et
16 † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטַּאת מִלְבַד [g] עֹלַת הַתָּמִיד
.eius libamen & ,eius *munus*‡
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
anniculos * immaculatos. oblationem ‖ per ſecundum numerum †normam. ‡ ,p peccato, ‡holocauſtū iuge, * oblationē arietes ,duodecim bonis filios iuuencos ,ſecunda die in Et
17 † וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם
.*integros** quatuordecim *anni filios* agnos ,duos
שְׁנַיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
,agnos *ad*‡& ,arietes *ad*‡,iuuencos *ad*‡eorū libamina & ,eorū *munus* Et
18 † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
;*peccatorium*‡vnum caprarum hircum Et .*indicium*†ſecundū, eorum *numero in*
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
.eorum libamina & ,eius *munus** & ,*iugem aſcenſionem*‡ præter
מִלְבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃
,duos arietes ,vndecim iuuencos tertia die in Et
20 † וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם
.*integros*† quatuordecim *anni filios* agnos
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
anniculos † immaculatos. oblationem ‡ per ſecundum numerum ‡ normam. ‡ ,p peccato * holocauſtū iuge, †oblationē agnos *ad*‡ & ,arietes *ad*‡,iuuēcos *ad*‡eorū libamina & ,*eorum munus* Et
21 † וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
præter ,vnum *peccati*‡hircum Et .*indicium*‡iuxta ,*eorum numero in*
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר חַטַּאת אֶחָד מִלְבַד
.eius libamen & ,eius *munus*†& ,*iugem aſcenſionem**
עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
anniculos ‡ immaculatos. Oblationem ‡ per * per † ſecundum numerum ‡ normam.' ‡ ,p peccato, * holocauſtū iuge, oblationem agnos ,duos arietes ,decem iuuencos quarta die in Et
23 † וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
. *integros*‡ quatuordecim *anni filios*
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
anniculos ‡ immaculatos. oblationem ‡ per ‖ ſecundum numerum ‡ normam. ‡ ,p peccato, * holocauſtū iuge, †oblationē , arietes *ad*‡,iuuencos *ad*‡ eorum libamina & ,eorum *Munus*
24 † מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם
vnum caprarum hircum Et .*iudicium*‡iuxta ,eorum *numero in*†,agnos *ad** &
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
. eius libamen & ,eius *munus* ,*ingem aſcenſionem** præter ,*peccatorium*‡
25 חַטַּאת מִלְבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
agnos ,duos arietes ,nouem iuuencos quinta die in Et
26 † וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
.*integros*† quatuordecim *anni filios*
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃

aſcenſionem‡ſuper ,DOMINO *peccatum in* vnus caprarum hircus Et pro peccato ‡ holocauſtū iuge
15 † וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת
quartadecima primo menſe in Et .eius libamen & ,fiet *iugem*
16 הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ † וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
menſis die quintadecima in Et .DOMINO*Peſach ,menſis die * eſt
17 יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃ † וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
die In .*edetur*‡ infermentata diebus Septem .*tripudium*†ſitius † ſolennitas. ‡comedētur.
18 חַג [i] חָג שִׁבְעַת יָמִים [k] מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ † בַּיּוֹם
. facietis non ſeruitutis *functionem omnem*‡:ſanctitatis conuocatio prima
הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
iuuencos ,DOMINO *aſcenſionem ignitionem facietis appropinquare**Et
19 † וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים
. *anni filios*† agnos ſeptem & ,vnum arietem & ,duos bouis filios
בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
.vobis erunt *integri*‡
תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
†decimas tres ;oleo in *perfuſam* *ſimilam eorum *munus*‡Et ‡ oblationē *permixtam †partes per ‡ partes per ‡Singulam *partē †per ‡ ſingulum
20 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
Decimam‡ . facietis arietem *ad* ‡decimas duas & ,iuuencum *ad*
21 לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ׃ † עִשָּׂרוֹן
.agnis ſeptem *vnum*‡agnum *ad*† facies*decimam
עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לִשְׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
. vos *ſuper* expiandum ad ,vnum peccati hircum Et
22 † וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃
facietis ,*iugem aſcenſionem*† in ‡ quod ,*matutini aſcenſionem*‡ Præter ‡ holocauſtū matutinum, * eſt † holocauſtū iuge, ‡ per ‡caro ignitæ oblationis *holocauſtū iuge
23 † מִלְבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ
panis‡ ;diebus ſeptem ,diem *ad*‡facietis iſta Sicut . iſta
24 כְּאֵלֶּה׃ † תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם
, fiet *iugem aſcenſionem** ſuper ,DOMINO quietis odoris *ignitionis*
[m] אִשֵּׁה רֵיחַ־[n]נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־[o]עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה
:vobis erit ſanctitatis conuocatio ſeptima die in Et .eius libamen &
25 וְנִסְכּוֹ׃ † וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
.facietis non ſeruitutis *functionem* Omnem†
כָּל־[p]מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
notum *munus vos faciendo app. opinquare in*‡,primitiarum die in Et
26 † וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה
:vobis erit ſanctitatis conuocatio ,veſtris hebdomadis in DOMINO
לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
facietis accedere Et .facietis non ſeruitutis *functionem* *omnem*‡
27 כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ † וְהִקְרַבְתֶּם
, duos bouis filios iuuencos ,DOMINO quietis odorem in *aſcenſionem*
עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה [q] פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם
[q]פָּרָה שְׁנָה anniculos. †oblationem permixtam ‡ partes per ‖ ſingulum , partes per ‡ſingulum. Singulam * partem per ſingulum holocauſtū iuge, †oblationē Immaculati
. *anni filios* agnos ſeptem ,vnum arietem
אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃ † וּמִנְחָתָם
duas ,*vnum*‡iuuencum *ad*‡ decimas tres , oleo in *perfuſam* ſimilam
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי
agnum *ad**decimam *Decimam* . *vnum*‡ arietem *ad* decimas
29 עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃ † עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
expiandū ad vnum caprarum Hircum . agnis ſeptem , *vnum*
30 הָאֶחָד לִשְׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ † שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר
.facietis eius *munus*† & ,*iugem aſcenſionem* Præter . vos *ſuper*
עֲלֵיכֶם׃ † מִלְבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ
31 . eorum libamina & ,vobis erunt *Integri*
תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם׃

CAP. XXIX. כט

erit ſanctitatis conuocatio ,menſis vna in ,ſeptimo menſe in Et
1 † וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
. vobis erit *triumphi*‡ dies :facietis nō ſeruitutis *functionem* Omnē .vobis Omne opus ‡ taratantaræ holocauſtū
לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃
bouis filiū iuuencū, DOMINO quietis odorē in *aſcenſionem* facietis Et
2 † וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר
.*integros*‡ ſeptem *anni filios* agnos ,vnum arietē ,vnum anniculos ‡ immaculatos.
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְמִימִם׃
decimas tres ,oleo in *confuſam* ſimilam eorum *munus* Et Oblationem ‡ per * per † ſecundum numerum ‡ normam.' ‡ ,p peccato, * holocauſtū iuge, oblationem ‡ ſingulū de
3 † וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
agnum *ad* vnam decimam Et .arietem *ad* decimas duas ,iuuencū *ad*
4 לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל׃ † וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ
,*peccatorii*‡*vnum caprarum hircum Et . agnis ſeptem *vnum*‡
5 הָאֶחָד לִשְׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ † וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
,eius *munus*‡ & ,*menſis aſcenſionem*† Præter . vos *ſuper* expiandum ad
6 לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ † מִלְבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ
,eorū *iudiciū*†iuxta ,*eorum**libamina & ,eius *munus*‡ & ,*iugem aſcenſionem*‡ &
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם
. DOMINO *ignitio*‡ ,quietis odorem in ignita
[r]אִשֵּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ [s]אִשֶּׁה לַיהוָה׃

omnis facies ad & ,ſacerdotiū‡ Elhazar facies ad eum facies ſtare Et

19 †וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־
tuo ſplendore de dabis* Et .corum oculis in ei præcipies & ;cœtus

20 הָעֵדָה m וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם ׃ †וְנָתַתָּ n מֵהוֹדְךָ
.Iſrael filiorum cœtus† omnis audiant vt ,eum ſuper

עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־ o עֲדַת p בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃
iudicio in ei petet* & ,ſtabit ſacerdotis‡ Elhazar facies ad‡ Et

21 †וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט
eius os ſuper‡ &, egredientur eius os Super‡. DOMINO coram Vrim†

הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו
.cœtus*omnis &, eo cum Iſrael filij omnes &, ipſe, ingredientur

יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה ׃
accepit Et .ei DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moſeh fecit Et

22 †וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ q וַיַּקְהֵל אֹתָם
omni coram &, ſacerdote Elhazar coram eum fecit ſtare &, Iehoſuah

אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־
quemadmodū, ei præcepit & ,eū ſuper ſuas manus fulcuit† Et .cœtu*

23 הָעֵדָה ׃ †וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר
.Moſeh manu in‡ DOMINVS eſt locutus

דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה ׃

CAP. XXVIII. כח

:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר ׃
,meam Appropinquationē*: eos ad dices‡ & ,Iſrael filiis Præcipe

2 *צַו †אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי
,cuſtodietis meæ quietis odorem meis ignitionibus†, meum panem

לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ b נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ
Hæc :eos ad dices Et .ſuo ſtatuto tēpore in mihi faciendū appropinquare ad‡

3 לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ ׃ †וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה
anni filios† Agnos .DOMINO facietis appropinquare* quam ignitio ‡

הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
.iugem aſcenſionem‡ ,diem ad‡ duos ,integros

תְּמִימִם c שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד ׃
ſecundum† agnum & ;matutino in* facies vnum Agnum

4 †אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
ſimilæ Ephah ‡ decimam Et .duas veſperas inter facies

5 תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם ׃ †וְעִשָּׂרוֹנִית סֹלֶת
.Hin quartum*, contuſo oleo in confuſæ ,munus‡ in

לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין ׃
ignitio† ,quietis odorē in ,Sinai monte in facta iugis Aſcenſio†

6 †עֹלַת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
:vnum agnum ad* Hin quartum‡ eius libamen Et .DOMINO

לַיהוָה ׃ †וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
agnum Et .DOMINO ſechar† libamen fac libare ſanctitate in

8 בַּקֹּדֶשׁ d הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה ׃ †וְאֵת הַכֶּבֶשׂ
ei* libamē ſicut &, matutini munus† ſicut, duas veſperas inter facies ſecundum‡

הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבַּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ
.DOMINO quietis odoris ignitionem‡ facies

תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה ׃
duas & ,integros anni filios* agnos duos ,ſabbathi die in Et

9 †וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
.eius libamen &, oleo cum confuſæ munus‡ ſimilæ †decimas

עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ ׃
.eius libamē &, iugem aſcēſionem* ſuper, eius ſabbatho in ſabbathi Aſcenſionē‡

10 †עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ ׃
aſcenſionem facietis accedere† veſtrorum menſium capitibus in Et

11 †וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה
agnos ,vnum arietem &, duos bouis filios iuuencos ,DOMINO

לַיהוָה e פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים
ſimilæ decimas tres Et .integros‡ ſeptem anni filios†

12 בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְמִימִם ׃ †וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת
‡ decimas duas &, vnum iuuencum ad† oleo in confuſæ munus†

מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
.vnum‡ arietem ad† oleo in confuſæ munus* ſimilæ

סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד ׃
agnum ad† oleo in confuſæ munus† ſimilæ* decimam decimam‡ Et

13 †וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ
eorum libamina Et .DOMINO ignitio ,quietis odor Aſcenſio‡ .vnum

14 הָאֶחָד עֹלָה f רֵיחַ g נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה ׃ †וְנִסְכֵּיהֶם
Hin quartum* & ,arietē ad Hin tertium & ,iuuencū ad erit Hin dimidium

חֲצִי h הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין
.anni menſes in eius menſe in ,menſis aſcenſio hæc :vini agnū ad

לַכֶּבֶשׂ יַיִן זֹאת i עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה ׃
*oblatio ignita †dimidia pars ‡per ‡tertia pars *per †quarta pars ‡per
‡hoc eſt holocauſtum *per

CAP. XXVII. כז

quinimo ,quiſquam eis ex fuit ſuperſtes non Et .deſertō in mōrientūr

b יְהֹנָר יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ בָּיאִם־
. Nun filius Iehoſuah &, Iephunneh filius Caleb

כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן ׃

,Ghilhad filij ,Chepher filij ,Selophchad filiæ appropinquauerunt Et

1 †וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד
hæc &: Ioſeph filij Menaſſeh familiis‡ ;Menaſſeh filij ,Machir filij ‡ de

בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף וְאֵלֶּה
,Milcah &, Choglah &, Nohah ,Machlah ,eius filiarum nomina

שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה
,ſacerdotis† Elhazar facies ad* &, Moſeh facies ad* ſtetерunt Et . Thirſah &

2 וְתִרְצָה ׃ †וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן * coram
:dicendo ,conuentus tentorij‡ oſtium ,cœtus omnis‡ & ,prælatorum facies ad & †ſacerdote, coram principibus,

וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל־הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל c מוֹעֵד לֵאמֹר ׃
medio in fuit non ipſe &, deſerto in eſt mortuus noſter Pater †omni congregatione ad

3 †אָבִינוּ d מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ ‡tabernaculi ecclesiæ;
ſuo peccato ī quia: Corach cœtu† in DOMINVM ſuper conuenientium cœtus *

הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת קֹרַח כִּי־בְחֶטְאוֹ c יעד d מות
diminuetur quid Ad‡ .ei fuerunt non filij &, eſt mortuus * congregationis

מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ ׃ †לָמָּה יִגָּרַע
4 Da ‡filius ei‡ non quia, eius familiæ medio de noſtri patris nomen qui conuenerūt aduerſus † congregatione

שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן c חָנָה־
. noſtri patris fratrum medio in poſſeßionem* nobis ‡Vt ‡eſt

לָנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ ׃ e נָתַן
.DOMINI facies ad carum iudicium Moſeh fecit accedere Et * hæreditatē coram Dño.

5 †וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה ׃ לבן ארך
: dicendo ,Moſeh ad DOMINVS dixit Et

6 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר ׃ loquuntur ;
apprehenſionem† eis dabis Dando .loquentes Selophchad filiæ Rectum † poſſeſſionē

7 †כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת
hæreditatem facies tranſire & :earum patris fratrū medio in hæreditatis

נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת
:dicendo ,loqueris Iſrael filios ad Et , eas ad earum patris

8 אֲבִיהֶן לָהֶן ׃ †וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר
facietis tranſire & ,ei †non filius &, fuerit mortuus cum Vir † fuerit

אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־
dabitis & ,filia ei* non ſi Et . eius filiam ad eius hæreditatem * fuerit

נַחֲלָתוֹ f לִבְתּוֹ ׃ †וְאִם־אֵין לוֹ בַּת וּנְתַתֶּם f בָּנָה
9 dabitis & ,fratres ei† non ſi Et .eius fratribus eius hæreditatem ‡ fuerint

אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו ׃ †וְאִם־אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם
10 fratres‡ non ſi Et . eius patris fratribus eius hæreditatem ‡ fuerint

אֶת־נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי אָבִיו ׃ †וְאִם־אֵין אַחִים
, eum ad propinquū* ,eius carni eius hæreditatem dabitis cr ,eius patris propinquo

11 לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו *qui eſt propinquus ei, hæreditate accipiet
ſtatutum in Iſrael filiis erit & :eam hæreditabit & ;eius familia de

מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל g לְחֻקַּת g חָקָק
. Moſeh DOMINVS præcepit quemadmodum ,iudicij

מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה ׃
Habarim‡ montem in Aſcende :Moſeh ad DOMINVS dixit Et ‡tranſituum

12 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים
. Iſrael filiis dedi quam terram vide & ;iſtum

הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל ׃
;tu etiam ,tuos populos ad colligēris & ,eam videbis Et cōgregaberis

13 †וְרָאִיתָהּ אַתָּה וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ גַּם־אָתָּה
Quemadmodum .tuus frater Aharon eſt collectus quemadmodum congregatus

14 כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ ׃ †כַּאֲשֶׁר
me faciēdū‡ sāctificare ad, cæt* iurgio ī, Sin deſerto ī meo ori fuiſtis rebelles congrega-

מְרִיתֶם h פִּי בְּמִדְבַּר־צִן בְּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי tionis, vt
. Sin deſerti Cades iurgij aquæ* Iſtæ .corū oculis in aquis in ‡ faceretis

h מְרִיבַת i עַד
בְּמֵימֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־צִן ׃ * ſunt
: dicendo ,DOMINVM ad Moſeh eſt locutus Et

15 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר ׃
virum ,carnis omnis ſpirituum Deus DOMINVS Viſitet Præficiat

16 †יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ
ingrediatur qui & ,eorum facies ad† egrediatur Qui . cœtum ſuper congrega-

עַל־הָעֵדָה ׃ †אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא tionem.
17 non & ;eos introducat qui & ,eos educat qui & ,eorum conſpectus ad † ante eos, ante eos,

k בוא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם k וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא
. paſtor eis ‡ non cui ,pecus‡ ſicut, DOMINI cœtus ſit congregatio

תִּהְיֶה עֲדַת יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה ׃ ‡pecudes,
Iehoſuah tibi Cape :Moſeh ad DOMINVS dixit Et quibus ‡eſt

l לקח 18 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה l קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ * in quo eſt
.cum ſuper tuā manum fulcies† & :eo in ſpiritus cui* virum ,Nun filium ſpiritus.

בִּן־נוּן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו ׃ †coniunges

per ‡De .Imnahitarum familia Imnah ‡ .suas familias *ad* Aser Filij
44 † בְּנֵי אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיִמְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה
*de .Berihitarum familia Berihah * .Isuitarum familia Isui *
לְיִשְׁוִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לִבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי׃
†De Malchiel† .Chebritarum familia Cheber† ,Berihah Filiis†
45 † לִבְנֵי בְרִיעָה לְחֵבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרִי לְמַלְכִּיאֵל
‡erat .Serach ‡ Aser filiæ nomen Et .Malchielitarum familia
46 מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי׃ † וְשֵׁם [t] בַּת־אָשֵׁר שָׂרַח׃ [t] בָּנָה
‡ sunt quinquaginta & tria ,suos *visitatos ad* Aser filiorum familiæ ‡ Istæ
per numeratos
47 † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אָשֵׁר לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים
.quadringenti & ,millia
אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
per †De .Iachselitarum familia Iachsel † .suas familias *ad* Naphtali Filij
48 † בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיַחְצְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצְאֵלִי
‡De .Iesritarum familia Ieser ‡ .Ghunitarum familia Ghuni ‡
49 לְגוּנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוּנִי׃ † לְיֵצֶר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי
* de .Sillemitarum familia Sillem *
לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלֵּמִי׃
†sunt ‡per ‡numerati ,eorum *visitati* ‡ & ,suas familias *ad* ‡ Naphtali familiæ † Istæ
50 † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם
.quadringenti & ,millia quadraginta & ,quinque
חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
sunt numerati ,mille & ,millia sexcenta ,Israel filiorum *visitati* Isti
51 † אֵלֶּה פְקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וָאָלֶף
.triginta & ,septingenti
שְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
52 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
‡per hæreditatem secundũ numerũ .nominum *numero in hæreditate in* ‡ terra diuidetur Istis
53 † לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת׃
diminues pauco & ,eius hæreditatem multiplicabis Multo
54 † [v] לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט [v] רָבַב
.eius hæreditatem .eius hæreditas dabitur eius *visitatorũ os ad* Viro
Vnicuique secundum numeratos נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו [x] יֻתַּן נַחֲלָתוֹ׃
extensionum ‡ nomina *ad* † ,terra diuidetur *sorte in* * Veruntamen
55 † אַךְ־בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת [y] מַטּוֹת־ [x] נָתַן
* per sortem diuidetur *sortis os Super* ‡ .accipient hæreditatem suorum patrum
† per ‡ tribuum
56 אֲבֹתָם יִנְחָלוּ׃ † עַל־פִּי הַגּוֹרָל תֵּחָלֵק [y] נָטָה
. *paruum ad multum* * inter eius hæreditas
‡ Secundum sortem נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט׃
familia Gherson ‡ .suas familias *ad* ‡ Leuitarum *visitati* † isti Et
*magnum, & paruum. † sunt numerati ‡ per ‡De
57 † וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
familia Merari ‡ .Chehathitarum familia Chehath ‡ .Ghersonitarum
הַגֵּרְשֻׁנִּי לִקְהָת מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
‡ sunt ,Libnitarum familia ,Leuitarum familiæ ‡ Istæ .Meraritarum
58 הַמְרָרִי׃ † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת לֵוִי מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי
,Musitarum familia ,Machlitarum familia ,Chebronitarum familia
מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי
.Hamram genuit Chehath Et .Chorchitarum familia
מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וּקְהָת [z] הוֹלִד אֶת־עַמְרָם׃ [z] יָלַד
pepetit quam ,Leui filia Iochebed ,Hamram vxoris nomen Et
59 † וְשֵׁם אֵשֶׁת עַמְרָם יוֹכֶבֶד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה
& ,Aharon Hamram ipsi peperit Et .Aegypto in Leui ipsi *eam*
אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־
Aharon ipsi est natus Et .eorum sororem Miriam & ,Moseh
60 מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיָם אֲחֹתָם׃ † וַיִּוָּלֵד לְאַהֲרֹן אֶת־
.Ithamar & ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab
נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר׃
dum offerrẽt ignem *eos faciendo appropinquare in* ,Abihu & ,Nadab est mortuus Et
61 † [a] וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ־ [a] מוּת
coram Dño. ,tria ,eorum *visitati* ‡ fuerunt Et .DOMINI *facies ad* alienum
‡ numerati
62 זָרָה לִפְנֵי יְהוָה׃ † וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
non quia :supra & ,mensis filio à masculus omnis ,millia viginti &
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה כִּי לֹא
numerati hæreditas eis fuit data non quia .Israel filiorum medio in sunt *visitati*
הִתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה
sunt numerati Elhazar & ,Moseh *visitati* Isti .Israel filiorum medio in
63 בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † אֵלֶּה פְקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר
numerauerunt ,Moab cãpestribus in Israel filios *visitauerunt* qui ,sacerdotis
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב
iuxta *visitatis* † de quisquam fuit non *istis in* * Et .Ierecho Iarden *super*
*inter istos †numeratis numerauerunt
64 עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ † וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי
Israel filios *visitauerunt* qui ,sacerdotis Aharon & Moseh
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
‡ de Moriendo :eis ‡ DOMINVS dixit Quia .Sinai deserto in
65 בְּמִדְבַּר סִינָי׃ † כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת

familia Selah ‡ ,suas familias *ad* Iehudah filij fuerunt Et per ‡de
20 † [o] וַיִּהְיוּ בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשֵׁלָה מִשְׁפַּחַת [o] הָיָה
.Zarchitarum familia Zerach ‡ .Parsitarum familia Peres ‡ .Selanitarum ‡de
הַשֵּׁלָנִי לְפֶרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפַּרְצִי לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי׃
Chamul ‡ .Chesronitarum familia Chesron ‡ ,Peres filij fuerunt Et ‡De
21 † וַיִּהְיוּ בְנֵי־פֶרֶץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחָמוּל
,suos *visitatos ad* Iehudah familiæ † Istæ .Chamulitarum familia †sunt
22 מִשְׁפַּחַת הַחֲמוּלִי׃ † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת יְהוּדָה לִפְקֻדֵיהֶם per numeratos
.quingenti & ,millia septuaginta & sex
שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
:Tholahitarum familia Tholah † ,suas familias *ad* Issachar Filij per †de
23 † בְּנֵי יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחֹתָם תּוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי
.Puuahitarum familia Puuah † †de
לְפֻוָּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי׃
.Simronitarum familia Simron † .Iasubitarum familia Iasub † †De
24 † לְיָשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיָּשֻׁבִי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְרֹנִי׃
sexaginta & ,quatuor ,suos *visitatos ad* Issachar familiæ † Istæ †sunt
25 † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת יִשָּׂשכָר לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים per numeratos
.trecenti & ,millia
אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃
.Sarditarum familia Sered † .suas familias *ad* Zebulun Filij per †De
26 † בְּנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת הַסַּרְדִּי
.Iachleelitarum familia Iachleel † .Elonitarum familia Elon † †de
לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיַחְלְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי׃
,millia sexaginta ,suos *visitatos ad* Zebulonitarum familiæ † Istæ †sunt
27 † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַזְּבוּלֹנִי לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף per numeratos
,Menasseh ,suas familias *ad* Ioseph Filij .quingenti & per
28 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ † בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם מְנַשֶּׁה
.Machiritarum familia Machir † ,Menasseh Filij .Ephraim & †De
29 וְאֶפְרָיִם׃ † בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת הַמָּכִירִי
.Ghilhaditarum familia Ghilhad ‡ .Ghilhad genuit Machir Et ‡De
וּמָכִיר [p] הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי׃ [p] יָלַד
Chelec .Ihezritarum familia Ihezer † .Ghilhad filij * Isti *sunt †De
30 † אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֵלֶק
Sechem † & :Afrielitarum familia Afriel † Et .Chelechitarũ familia †de
31 מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי׃ † וְאַשְׂרִיאֵל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׂרִאֵלִי וְשֶׁכֶם
:Semidaitarum familia Semidah † Et .Sechemitarum familia †de
32 מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי׃ † וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי
Chepher filio Selophchad Et .Chepheritarum familia Chepher ‡ & ‡de
33 וְחֵפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי׃ † וּצְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר
,Selophchad filiarũ nomen Et .filiæ *quinimo* ,filij ipsi fuerunt non sed
לֹא־הָיוּ לוֹ [q] בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת צְלָפְחָד [q] בָּנָה
.Tirsah & ,Milchah ,Choglah ,Nohah & ,Machlah
מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה׃
quinquaginta & duo ,eorum *visitati* & ,Menasseh familiæ † Istæ †sunt numerati
34 † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם [q] שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים [q] שָׁנָה
.suas familias *ad* ‡ Ephraim filij * Isti .septingenti & ,millia *sunt ‡per
35 אֶלֶף וּשְׁבַע [r] מֵאוֹת׃ † אֵלֶּה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם [r] מֵאָה
.Bachritarum familia Becher † .Suthalchitarum familia Suthelach †
לְשׁוּתֶלַח מִשְׁפַּחַת הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי †De
familia Heran * .Suthelach filij ‡ isti Et .Thachanitarũ familia Tachan *
36 לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי׃ † וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתֶלַח לְעֵרָן מִשְׁפַּחַת *De ‡ sunt
,duo ,suos *visitatos ad* Ephraim filiorum familiæ † Istæ .Heranitarum
37 הָעֵרָנִי׃ † אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם † sunt per numeratos
.suas familias *ad* ‡ Ioseph filij † Isti .quingenti & ,millia triginta &
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ †sunt ‡per
.Balhitarum familia Belah ‡ .suas familias *ad* Biniamin Filij per ‡De
38 † בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת הַבַּלְעִי
.Achiramitarum familia Achiram * .Asbelitarum familia Asbel * * De
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי׃
familia Chupham ‡ .Sephuphamitarum familia Sephupham ‡ ‡De
39 † לִשְׁפוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת
familia ‡ ;Nahamã & ,Arde ,Belac filij fuerunt Et .Chuphamitarum ‡ vnde
40 הַחוּפָמִי׃ † [s] וַיִּהְיוּ בְנֵי־בֶלַע אַרְדְּ וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת [s] הָיָה
Biniamin filij * Isti .Nahamitarum familia Nahaman ‡ :Arditarum ‡De *sunt
41 הָאַרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי׃ † אֵלֶּה בְנֵי־בִנְיָמִן
-sex & ,millia quadraginta & ,quinque ,eorum *visitati* & ;suas familias *ad* per numerati
לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
familia Sucham * :suas familias *ad* ‡ ,Dan filij † Isti .centi †sunt
42 מֵאוֹת׃ † אֵלֶּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת ‡per *de
.suas familias *ad* ‡ Dan familiæ * Istæ .Suchamitarum *sunt ‡per
הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת דָּן לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
,quatuor ,suos *visitatos ad* Suchamitarum familiæ Omnes per numeratos
43 † כָּל־מִשְׁפְּחֹת הַשּׁוּחָמִי לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
.quadringenti & ,millia sexaginta &
וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃

virtutem *faciens* Israel & ;eius inimicis Sehir possessio faciet
יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל׃
.ciuitate de superstitem faciet perdere & ,Iahacob de dominabitur Et
19 וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהֶאֱבִיד שָׂרִיד מֵעִיר׃ [k]†
Principium :dixit & ,suam parabolam *tulit* & :Hamalec vidit Et
20 וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית [l]†
,Chenæum vidit Et .*perditionem ad vsq;* ei[p] nouissimũ & ,Hamalec gentiũ
גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד׃ וַיַּרְא אֶת־הַקֵּינִי [m]† 21
petra in pone & ,tuũ habitaculũ est Robustũ :dixit & ,suã parabolã *tulit*‡ &
וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן [n] מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע
.te *captiuet*‡ Assur donec ,Cain *depascendũ ad erit* Q *uinimo*† ,tuum nidum
קִנֶּךָ׃ כִּי אִם־יִהְיֶה לְבָעַר קֵינִ עַד־מָה אַשּׁוּר [o] [p]† תִּשְׁבְּךָ׃ 22
? *ista eum ponendo à* ‡ viuet quis ,Væ :dixit & ,suã parabolã assumpsit Et
וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה [q]† מִשְּׂמוֹ אֵל׃ 23
,Heber affligent & ,Assur affligent & ,Chittim *manu*‡ de naues Et
וְצִים מִיַּד כִּתִּים [s]† וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ־עֵבֶר 24
est reuersus & ,abiit & ,Bilham surrexit Et .*perditionem ad vsq;* ipse etiã &
וְגַם־הוּא עֲדֵי אֹבֵד׃ וַיָּקָם בִּלְעָם [v]† וַיֵּלֶךְ [x] וַיָּשָׁב 25
.suam viam in iuit Balac etiam & ;suum locum ad
לִמְקֹמוֹ וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ׃

CAP. XXV. כה

filias ad‡ fornicari populus cœpit & ,Sitthim in Israel *sedit*‡ Et
1 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים [b] וַיָּחֶל הָעָם [c] לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת [a]†
,populꝰ comedit & :suorũ deorũ sacrificia ad populũ vocauerũt Et .Moab
מוֹאָב׃ וַתִּקְרֶאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם
:Pehor Bahal ipsi Israel se coniunxit Et .carum diis se incuruauit &
3 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן׃ [d] וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר
ad DOMINVS dixit Et .Israel in DOMINI *nasus*† est iratus &
4 וַיְחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ [e] וַיֹּאמֶר יְהוָה
DOMINO eos *fac suspendere*‡ & ,populi *capita omnia* ‡ Cape :Moseh
מֹשֶׁה [f]† קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם [g] וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה
.Israel ab DOMINI *nasi** ira auerterur & ,sole coram
נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃
vnusquisque Occidite :Israel iudices ad Moseh dixit Et
5 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ [h]† אֲנָשָׁיו
filiis de vir ecce Et . Pehor Bahal ipsi *coniungantes sese* suos viros
6 אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר׃ וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי [i]†
oculis in Midianitidẽ suos fratres ad fecit appinquare & ,venit Israel
יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרֵב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי
ostium *flentes*‡ ipsi & .Israel filiorum *cœtus*‡ omnis oculis in & ,Moseh
מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה [j] בֹכִים פֶּתַח
Aharon filij Elhazar filius Pinechas vidit Et . *conuentus tentorij**
7 אֹהֶל מוֹעֵד׃ וַיַּרְא פִּינְחָס [k]† בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
.sua manu in lanceam accepit & ,*cœtus*† medio è surrexit & ,sacerdotis
הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֲדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ׃
transfixit & ,*lupanar* ad‡ Israel virum post est ingressus Et
8 וַיָּבֹא [l]† אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־[k] הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־
; eius *vulnus*‡ in mulierem & ,Israel virum ,ipsos ambos
שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קִבָּתָהּ
mortui fuerunt Et . Israel filiis *desuper* plaga se restrinxit &
9 וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ [l]† וַיִּהְיוּ [m] הַמֵּתִים
.millia viginti & ,quatuor ,plaga in
בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
10 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ [m]†
fecit auerti sacerdotis Aharon filij Elhazar filius Pinechas
11 פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן [n] הֵשִׁיב אֶת־ [n]†
meum zelum *ipsum zelando in** ,Israel filiis *desuper*‡ meum *feruorem*
חֲמָתִי [o] מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי
.meo zelo in Israel filios consumpsi non & :eorũ medio in
בְּתוֹכָם וְלֹא־[p] כִּלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי׃
. pacem meum pactum ei *dans* ego Ecce : die Idcirco
12 לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם׃ [p]†
, *seculi* sacerdotij pactum ,eum post eius semini & ,ei erit Et
13 וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם [q]†
.Israel filios *super* expiauit & ,suo Deo‡ est zelatus quòd † pro
תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
,Midianitide cum est percussus qui ,percussi Israel viri nomen Et
14 וְשֵׁם [r]† אִישׁ יִשְׂרָאֵל [q] הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־הַמִּדְיָנִית
. Simhon ipsi patris domus *prælatus* ,Salu filius Zimri†
זִמְרִי בֶּן־סָלּוּא נְשִׂיא בֵּית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי׃
;Sur filia Cosbi ,Midianitidis occisæ mulieris nomen Et
15 וְשֵׁם [s]† הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי [t] בַּת־צוּר
.*ipse* Midian in patris domus ,gentium *caput*
רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא׃

[k] רָדָה assumpsit
[l] רָאָה in seculum perit,
[m] יָשַׁב ‡assumpsit
[n] שׁוּם †Quia si fuerit ad remouendum ‡prædetur
[o] קֵנָן
[p] שָׁבַת ‡postquã desolauerit eũ Deus?
[q] נָשָׂא
[r] שׁוּם * littore
[s] צִיָּה †in seculum perit.
[t] עָנָה
[u] קוּם [x] יָלַךְ
[y] שׁוּב ‡ mansit ‡cũ filiabus
[a] יָשַׁב [b] חָלַל
[c] זָנָה [d] שָׁחָה †furor
[e] חָרָה [f] לָקַח ‡omnes principes ‡fac ꝙ ipsi suspendere faciant
[g] יָקַע *furoris †qui coniunxerunt se ‡congregationis ‡flebant ad
[h] יָעַר בָּכָה *tabernaculi ecclesiæ. †congregationis, ‡in tabernaculum,
[k] קֻבָּה ‡ ventrem
à *cùm zelatus est ipse
[l] הָיָה [m] מוּת
[n] שׁוּב †furorem
[o] חָמַת *cùm zelatus est ipse
[p] כָּלָה do
perpetui,
†eo ‡pro
[q] נָכָה † erat princeps
[r] נָשָׂא
[s] שׁוּם
[t] בָּנָה principis erat.

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
16 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ [t]†
.eos percutietis & ,Midianitas angustiis Affice
17 צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם׃ [t]†
fecerũt fraudem quibus ,suis fraudibus *in* vos ipsi angustiis *afficientes* Quia
18 כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נָכְלוּ
Midian *prælati filiæ*‡ Cosbi *verbum super*† & ,Pehor *verbum super*† vobis
לָכֶם עַל־דְּבַר־פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כָּזְבִּי בַּת־נְשִׂיא מִדְיָן
. Pehor *verbum super** plagæ die in *percussæ* ,eorum *sororis* †
אֲחֹתָם הַמֻּכָּה בְּיוֹם־הַמַּגֵּפָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר׃

CAP. XXVI. כו

ad & ,Moseh ad DOMINVS dixit & ,plagam post fuit Et
1 וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל [u]†
: dicendo ,sacerdotis Aharon filium Elhazar
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃
filio à ,Israel filiorum *cœtus vniuersi caput*† Tollite
2 שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ [a] כָּל־[b] עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן [x]†
egredietis omnis ,suorum patrum domũ *ad*‡ ,supra & ,annorum viginti
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כֹּל־יֹצֵא
sacerdos Elhazar & Moseh est locutus Et .Israel in *exercitum*
3 צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ [x]† וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
: dicendo ,Ierecho Iarden *super* ,Moab campestribus in eis cum
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃
præcepit quemadmodum ,supra & ,annorum viginti filio A
4 מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כַּאֲשֶׁר [c] צִוָּה [c]†
. Aegypti terra è *egredientibus* Israel filijs & Moseh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
,Chanoch ;Reuben Filij :Israel primogenitus Reuben
5 רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ [y]†
. Palluitarum familia Pallu* .Chanochitarum familia
* De מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא [l] מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי׃
.Charmitarum familia Charmi‡ .Chesronitarum familia Cheson‡
‡ De מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי׃ [y]† 6
tria ,eorum numerati fuerunt Et .Reubenitarum familiæ * Istæ
* sunt אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרְאוּבֵנִי וַיִּהְיוּ [d] פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה [d]† 7
. triginta & ,septingenti & ,millia quadraginta &
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע [e] מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ [e]
,Dathan & ,Nemuel ,Eliab filij Et . Eliab ,Pallu filij Et
8 וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב׃ [z]† וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן
*sunt vocati** qui ,*cœtus* vocati‡ Abiram & ,Dathan Ipse . Abiram &
9 וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם קְרוֹאֵי [f] הָעֲדָה אֲשֶׁר [g]
super eos rixando in ‡ ,Corach *cœtu*† in Aharon *super* & Moseh *super*
עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּעֲדַת־קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל־
,eos deglutiuit & ,suum os terra aperuit Et . DOMINVM
10 יְהוָה׃ [z]† וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם
quinquaginta *ignem comedendo in* ,*cœtum moriendo in*‡ ,Corach &
וְאֶת־קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל הָאֵשׁ חֲמִשִּׁים
non Corach filij Et . signum in fuerunt & ,viros ducentos &
11 וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ [h] לְנֵס׃ [z]† וּבְנֵי קֹרַח לֹא־
.sunt mortui
מֵתוּ׃ [i]
.Nemuelitarum familia Nemuel† .suas familias *ad** Simhon Filij
12 בְּנֵי שִׁמְעוֹן [k] לְמִשְׁפְּחֹתָם לִנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי׃ [a]†
.Iachinitarum familia Iachin† .Iaminitarum familia Iamin†
לְיָמִין [l] מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִינִי׃
.Saulitarum familia Saul‡ .Zerachitarum familia Zerach ‡
‡ De לְזֶרַח [m] מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי׃ [b]† 13
†sunt ,millia viginti & duo ,Simhonitarum familiæ †Istæ
† sunt אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַשִּׁמְעֹנִי [l] שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף׃ [c]† 14
.ducenti &
וּמָאתָיִם׃
per †De .Sephonitarum familia Sephon† .suas familias *ad* Ghad Filij
15 בְּנֵי גָד [n] לְמִשְׁפְּחֹתָם לְצְפוֹן מִשְׁפַּחַת הַצְּפוֹנִי׃ [d]†
‡ De .Sunitarum familia Suni‡ .Chaggitarum familia Chaggi‡
לְחַגִּי מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוּנִי מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּנִי׃ [e]†
‡ De .Heritarum familia Heri‡ .Oznitarum familia Ozni‡
16 לְאֶזְנִי מִשְׁפַּחַת הָאֶזְנִי לְעֵרִי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי׃ [f]†
De .Arelitarum familia Areli .Aroditarum familia Arod*
17 לַאֲרוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֲרוֹדִי לְאֹרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֹרְאֵלִי׃ [g]†
†sunt quadraginta ,suos *visitatos ad*‡ Ghad filiorum familiæ † Istæ
‡per numeratos 18 אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־גָד [n] לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים [n]†
.Onan & Her ,Iehudah Filij . quingenti & ,millia
וְחָמֵשׁ [m] מֵאוֹת׃ [m] אֶלֶף
19 בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן [o] [p]† וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן [o]
.Chenahan terra in Onan & Her est mortuus Et
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ [q]

[a] נָשָׂא [b] יָעַד
‡ per ad pugnam
iuxta
[c] צָוָה
qui egressi sunt
[d] הָיָה [e] מֵאָה
Ipsi sunt ‡maiores synagogæ, * diuiserunt se contra קְרִיאִי
[f] יָעַד [g] נָצָה
† congregatione ‡quãdo diuiserunt se ipsi contra ‡dum moreretur congregatio, quãdo consumpsit ignis
[h] נָסַס מוּת
*per †De
[k] שָׁפָה
‡ De
†sunt
[l] שָׁנָה
per †De
‡ De
‡ De
*De
†sunt ‡per numeratos
[m] מֵאָה
[n] גָּדַד
[o] עָנָן
[p] מוּת
[q] כְּנָעַן

tulit *in verticem *quod respicit contra faciē Iesimon. † hîc ‡ hîc יְשִׁמ֫ן e כּוֹן f פָּרָה עָשָׂה ‡ obtulit g עָלָה

super reſpiciens ,Pehor *caput*‡Bilham Balac *cepit* Et . inde
28 מְשָׁם׃ † וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַמְנַשְׁקִף עַל־
hoc in† mihi Aedifica :Balac ad Bilham dixit Et . *solitudinis facies*
29 פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ † וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה
ſeptem & ,iuuencos ſeptem *hoc in*‡ mihi fac præparare & ;altaria ſeptem
שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת d וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים c וְשִׁבְעָה
:Bilham dixit quemadmodum ,Balac fecit Et . arietes
30 אֵילִם׃ f † וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם
. altari in arietem & iuuencum *fecit aſcendere*‡ &
g וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃

CAP. XXIIII. כד

‡*eſſet* * vt benediceret h רָאָה † pergeret ‡ſemel & iterum, ‡faciē ſuam. i שׁוּת k נָשָׂא * per l הָיָה †aſſumpſit ‡apertum habens oculū. omnipotētis vidit, ‡diſcoopertū habēs oculū. m גְּלָה n טוֹב * pulchra †tabernacula ‡iuxta ‡tabernacula quæ o נָטָה * iuxta p נָזַל † magis quā ‡eduxit r רוֹם s יָצָא ‡fortitudines ‡ſunt * Conſumet †hoſtes t יָעַף ‡ſagittas ei conteret. v קוּם ‡ benedicti: ‡maledicti erūt. * furor † contra x הָרָה ‡percuſſit manus y כַּף z קָבַב ‡ priuauit *nūciis tuis, plenam domum ſuam ſermonem † vt faciam a יָכֹל b רוּעַ vado ‡Veni, c הָלַךְ nouiſſimis diebus. d יוֹם ‡ aſſumpſit *dixit e נָשָׂא †apertum habens oculū. ‡ oīpotentis ‡ diſcoopertos habens oculos. f עָלָה g גְּלָה *terminos h פְּאָה i קִיר

*benedicendū ad**D O M I N I oculis in‡bonum quòd ,Bilham vidit Et
1 יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הָלַךְ כְּפַעַם־בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים
,ſuos oculos Bilham eleuauit Et . *ſuas facies*‡ deſertum ad poſuit &
2 וַיִּשָּׂא אֶל־הַמִּדְבָּר פָּנָיו׃ † וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת־עֵינָיו
ſpiritus eum ſuper fuit & :ſuas tribus *ad** habitantem Iſrael vidit &
וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו l וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ
ipſius filius Bilham Dixit :ait & ,ſuam parabolā *tulit*† Et . Dei
3 אֱלֹהִים׃ † וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ
eloquia audiens Dixit . *oculo occluſus*‡ vir dixit & ,Behor
4 בְּעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃ † נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־
. *oculis diſcoopertus*‡ & ,cadens ,*videbit ſibi ſufficientis* viſionem qui : Dei
אֵל אֲשֶׁר מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה m נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם׃
! Iſrael tua habitacula, Iahacob tua *tentoria*†‡ſunt *bona** Quam
5 מַה־ n טֹבוּ אָהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃ †
tentoria‡ ſicut ;flumen *ſuper*‡ horti ſicut ,ſunt extenſa torrentes Sicut
6 כְּנְחָלִים נִטָּיוּ o כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים †
. aquas *ſuper** cedri ſicut ,D O M I N V S plantauit
נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־מָיִם׃
exaltabitur & :multis aquis in eius ſemē & ,eius ſitulis è aqua Fluet
7 יִזַּל־מַיִם p מִדְלָיו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֹם † q
eum *educens*‡ Deus . eius regnum eleuabitur & ;eius rex ,Agag *pro*†
8 מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנָּשֵׂא מַלְכֻתוֹ׃ † אֵל s מוֹצִיאוֹ
:ei* *anguſtiatores*† gētes *Comedet**. ei‡ vnicornis *indefatigatiōes*‡ ſicut: Aegypto ex
מִמִּצְרַיִם t כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו
accubuit ,ſe Incuruauit . *transfiget ſuis ſagittis*‡ & ,exoſſabit eorum oſſa &
9 וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יִמְחָץ׃ † כָּרַע שָׁכַב
:*benedictus** tibi Benedicētes ?eū ſuſcitabit quis . maior leo vt & ,leo ſicut
כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי v יְקִימֶנּוּ מְבָרֲכֶיךָ בָרוּךְ
,Bilham *in*† Balac *uaſus** eſt iratus Et . *maledictus*‡ tibi maledicentes &
10 וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר׃ † x וַיִּחַר־אַף בָּלָק אֶל בִּלְעָם
maledicendū Ad :Bilham ad Balac dixit & ,ſuas *volas* *complosit*‡ &
וַיִּסְפֹּק אֶת־y כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם z לָקֹב
.vicibus tribus iam benedicēdo bn̄dixiſti ecce &, te vocaui meis inimicis
אֹיְבַי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֶךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃
,te honorabo Honorando :Dixi .tuum locum ad tibi fuge nunc Et
11 וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ אֶל־מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ †
ad Bilham dixit Et . gloria a D O M I N V S te *prohibuit**ecce &
וַהֲנֵה מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד׃ † וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־
,ſum locutus ,me ad miſiſti quos , *tuos legatos* *ad** etiam Nonne :Balac
12 בָּלָק הֲלֹא גַּם אֶל־מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי
,auro & ,argento *ſuæ domus plenitudinē* Balac mihi dederit Si : dicendo
13 לֵאמֹר׃ † אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב
malum vel bonum *faciendum ad*†, D O M I N I *os* tranſgredi potero non
לֹא a אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ b רָעָה
? loquar illud ,D O M I N V S loquetur quod :meo corde è
מִלִּבִּי אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃
quod ,tibi conſulam ,*Ito*†. meum populū ad *vadens* ego ecce nunc Et
14 וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה c אִיעָצְךָ d אֲשֶׁר †
. *dierum nouiſſimo* in tuo populo iſte populus eſt facturus
יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ d בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃
*ait** & ,Behor ipſi* filius Bilham Dixit :ait & ,ſuam parabolā *tulit*‡ Et
15 וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְּעֹר וּנְאֻם e †
ſciens & ,Dei eloquia audiens Dixit . *oculo occluſus*† vir
16 הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃ † נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל וְיֹדֵעַ
. *oculis diſcoopertus*‡ & ,cadēs, videbit *ſibi ſufficientia*‡ Viſionē . Altiſſimi ſcientiā
דַּעַת f עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה g נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם׃
ſtella Inceſſit . propè non & ,eū intuebor ;nunc non & ,eum Videbo
17 אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב †
, Moab *angulos** transfiget & . Iſrael ex virga ſurget & ,Iahacob ex
מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ h פַּאֲתֵי מוֹאָב
erit & ,poſſeſſa Edom erit Et . Seth filios omnes deſtruet &
וְקַרְקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת׃ i † וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה

omnes & ,ipſe ſuū *aſcenſum ſuper ſtans* ecce Et . eum ad eſt reuerſus Et
6 וַיָּשֶׂב אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ הוּא וְכָל־ s †
Aram De :dixit & ,ſuam parabolā *tulit*‡ Et . Moab principes
7 שָׂרֵי מוֹאָב׃ † וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר מִן־אֲרָם v
execrare , *abi* :Orientis montibus de ,Moab rex Balac me adduxit
נְחָנִי בָלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב מֵהָרְרֵי־קֶדֶם לְכָה אָרָה־ x
non† maledicam Quid† . Iſrael deteſtare *ito**&, Iahacob *mihi*
8 לִי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל׃ † מָה y אֶקֹב לֹא
?D O M I N V S eſt deteſtatus non* deteſtabor *quid*‡ &? Deus *ei maledixit*
קָבַהּ אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְהוָה׃
.illū intuebor collibus de &, eum videbo petrarum *capite*† de Quia
9 כִּי־מֵרֹאשׁ z צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ †
. reputabitur non gentibus in & ,habitabit *ſolum ad*‡ populus *En*‡
הֶן־עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב׃
? Iſrael *quarti* *numerum** & , Iahacob puluerē numerabit Quis
10 מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל †
meum nouiſſimum ſit & , rectorum morte mea anima Moriatur
תָּמָת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים a וּתְהִי אַחֲרִיתִי
? mihi feciſti Quid :Bilham ad Balac dixit Et . ipſe ſicut
כָּמֹהוּ׃ † וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם מֶה c עָשִׂיתָ לִי
11 לָקֹב אֹיְבַי d לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֶךְ׃
.benedicendo benedixiſti ecce & ,te accepi meis inimicis *maledicendum* Ad
,meo ore in D O M I N V S poſuerit quod Nonne :dixit & ,reſpondit Et
12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר e יָשִׂים יְהוָה בְּפִי †
obſecro *Ito*† :Balac eum ad dixit Et ?*loquendum ad* ,cuſtodiā illud
אֹתוֹ אָשְׁמֹר לְדַבֵּר׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק f לְךָ־נָא
13 אִתִּי אֶל־מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר g תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ
. inde *mihi* ei maledic & :videas non ipſum totum & ,videas
תִּרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקָבְנוֹ־לִי מִשָּׁם׃
‡*edificauit* & :Piſghah* *caput* *ad*‡, ſpeculatorum agrum‡ eum tulit Et
14 וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה צֹפִים אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה k וַיִּבֶן † h
. altari in arietem &, iuuencum *aſcendere fecit*† &, altaria ſeptem
שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת l וַיַּעַל m פָּר וְאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
ego &, tuū holocauſtū *ſuper*‡ hîc Sta :Balac ad dixit Et
15 וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל־עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי †
poſuit & ,Bilham *ad*‡ D O M I N V S occurrit Et . hîc occurram
אִקָּרֶה כֹּה׃ † וַיִּקָּר יְהוָה אֶל־בִּלְעָם וַיָּשֶׂם
16 דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃
principes & ,ſuum *aſcenſum ſuper ſtans* *ipſe* ecce & ,eum ad venit Et
17 וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנֵּהוּ n נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ o וְשָׂרֵי †
?D O M I N V S eſt locutus Quid :Balac ei dixit Et . eo cum Moab
מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה־דִּבֶּר יְהוָה׃
me ad‡ auſculta ,audi &, Balac Surge :dixit & ,ſuā parabolā *tulit* Et
18 וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי p †
,hominis filius & ;mētiatur vt Deus vir† Non . Sippor ipſius fili
בְּנוֹ צִפֹּר׃ † לֹא אִישׁ אֵל וְיכְזָב וּבֶן־אָדָם
19 ?illud ‡tabiliet nō &, eſt locut* & ?faciet nō &, dixit ipſe . eū pœniteat vt
וְיִתְנָחֵם הֲהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא q יְקִימֶנָּה׃
.eam *auertam*‡ non & ;‡benedixit & :accepi *benedicere* Ecce
20 הִנֵּה בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרַךְ וְלֹא r אֲשִׁיבֶנָּה׃ †
.Iſrael in *kabarem** vidit non &, Iahacob in iniquitatē aſpexit Non
21 לֹא־s הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל †
. eo *in*‡ regis *triumphus*‡ &, ſecum† eius Deus D O M I N V S
יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ t וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ׃
.ei‡ vnicornis *indefatigationes*† Sicut . Aegypto ex eos *educens* Deus*
22 אֵל u מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם x כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ׃ †
*tēpus Secundum**. Iſrael in diuinatio‡nō &, Iahacob in augurīū‡non Quia
23 כִּי לֹא־נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל †
populus En ?Deus eſt operatus Quid : Iſraeli & ,Iahacob ipſi dicetur
24 כָּעֵת y לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־פָּעַל אֵל׃ † הֶן־עָם
,cubabit Non . ſe eleuabit minor leo ſicut & ,ſurget maior leo ſicut
כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב
dixit Et . biberit occiſorum ſanguinem & ,prædā comederit donec
25 עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה׃ †
benedicēdo etiā ,ei maledicas non maledicēdo Etiam :Bilham ad Balac
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם גַּם־z קֹב לֹא תְקַבֶּנּוּ גַּם־בָּרֵךְ
Nonne :Balac ad dixit & ,Bilham reſpondit Et . ei benedicas non
26 לֹא תְבָרְכֶנּוּ׃ † a וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הֲלֹא
illud, D O M I N V S loquetur quod Omne ,dicendo te ad ſum locutus
27 דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ
ad te *capiam*†, obſecro *Ito*† :Bilham ad Balac dixit Et ? faciam
אֶעֱשֶׂה׃ † וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם b לְכָה־נָּא c
mihi‡ ei *maledices* ☞* : Dei oculis in *rectum fuerit*† fortè ſi ,alium locum
אֶקָּחֲךָ אֶל־

ſtabat iuxta holocauſtū s שׁוּב t יָצַב ‡a[ff]umpſit veni, maledic ‡pter me v נָשָׂא x נָחָה *veni †Cur ‡cui non maledixit y קָבַב ‡cur *quem †vertice z צוּר ‡ Et ecce ‡confidentes *numerabit quartā partē a מוּת b הָיָה c עָשָׂה Vt maledicere d קָבַב e עָנָה f שׁוּם vt loquar? † Veni g הָלַךְ h רָאָה propter me ‡ in ‡in verticem * collis, k לָקַח i צָפָה k בָּנָה †obtulit l עָלָה m פָּרָה ‡ iuxta ‡ ipſi ſtabat iuxtà holocauſtū n יָצַב o שׁוּר aſſumpſit *verba mea p נָשָׂא † eſt q קוּם vt benedicerem, ‡bn̄dictione, ‡retraham r שׁוּב * præuaricationem s נָטַר t רוּעַ † eſt ‡ amicitia ‡ eſt ſecum. *DOMINVS eduxit † fortitudo ‡ eſt u יָצָא v יָעַף ‡ eſt * Sicut in tēpore ipſo w קָבַב x עָנָה ‡Veni † ducam y הָלַךְ z לָקַח ‡placeat ‡vt maledicas *propter me

possim forte si ,*eum mihi execrare** ,*ito*‡ nunc :tectæ *oculum*
אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה־נָּא קָבָה־[k]לִי אוּלַי אוּכַל
Ne :Bilham ad Deus dixit Et .*eum expellam*†& ,*eo* cum pugnate
12 לְהַלֶּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃ †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא
.*ipse** benedictus quia ,*populum* *execraberis non** :eis cum pergas
תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא׃
Ite :Balac principes ad dixit &, *matutino in*†Bilham surrexit Et
13 †וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלָק לְכוּ
.vobiscū *eundum ad me dare*‡ DOMINVS renuit quia ;vestram terram ad
אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה [n]לְהִתְּנִי לְהַלֵּךְ עִמָּכֶם׃
Renuit :dixerūt &: Balac ad venerūt &, Moab principes surrexerunt Et
14 †וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן
.nobiscum *ire* Bilham
בִּלְעָם הָלֵךְ עִמָּנוּ׃
honoratos‡& ,multos principes *mittere* ,Balac adhuc addidit Et
15 †וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים
dixit Sic :ei dixerunt &; Bilham ad venerunt Et .illis *pra*
16 מֵאֵלֶּה׃ †וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר
.me ad *veniendo à* ,te prohibeas quæso Ne :Sippor filius Balac
בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃
,*me ad* dixeris quæ omnia &; valde te honorabo honorando Quia
17 †כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי
.*hunc populum* *mihi execrare** obsecro *abi* Et .faciam
אֶעֱשֶׂה [o]וּלְכָה־נָּא קָבָה־[l]לִי אֶת הָעָם הַזֶּה׃
mihi *dedeiit*‡ Si : Balac *seruos* *ad*† dixit &, Bilham respondit Et
18 [p]†וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי
os† transgredi *potero** non ,auro &, argẽto *suæ domus plenitudinẽ*‡ Balac
בָּלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי
,magnum vel paruum *faciendum ad*‡ ,mei Dei DOMINI
יְהוָה אֱלֹהָי [q]לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה׃
quid sciam &; nocte vos etiam *hoc in** quæso *sedete*‡ nunc Et
19 †וְעַתָּה [r]שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם־אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה־
Bilham ad Deus venit Et . mecum loqui DOMINVS addat
20 יֹסֵף יְהוָה דַּבֵּר עִמִּי׃ †וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם
vade ,surge ,viri venerunt ,*te ad vocandum ad*† Si :ei dixit &, nocte
לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ
.facies illud ,te ad loquar quod verbum tamen Et .eis cum
אִתָּם וְאַךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַּעֲשֶׂה׃
init‡& :tuam asinam strauit &, *matutino in*‡Bilham surrexit Et
21 †וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ
. Moab principibus cum
עִם־שָׂרֵי מוֹאָב׃
angelus stetit &, *ipse ambulans** quòd Dei *nasus* est iratus Et
22 †וַיִּחַר־אַף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצַּב מַלְאַךְ
,suam asinam super *equitans* ipse &, illi aduersarium in, via in DOMINI
יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ
DOMINI angelum asina vidit Et .secum†eius pueri duo &
23 וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃ [x]†וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה
asina declinauit &; eius manu in *eductum*‡eius gladium &, via in stantem
נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ [y]וַתֵּט הָאָתוֹן
, asinam Bilham percussit &: *agro in*‡ ibat & ,via
מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה [z]וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן
DOMINI Angelus stetit Et .viam†eam *faciẽdum declinare ad**
24 לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ׃ †וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה
asina vidit Et .inde *sepes*‡& ,hinc *sepes*‡ .vinearum semita in
25 בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגֵדֶר מִזֶּה׃ †וַתֵּרֶא הָאָתוֹן
compressit‡& ,parietem ad se coartauit &, DOMINI angelum
אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּלָּחֵץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת־
. eam percutere addidit &: parietem ad Bilham pedem
רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ׃
,angusto loco in stetit &: transire DOMINI angelus addidit Et
26 †וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ־יְהוָה עָבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם [a]צַר
vidit Et . *sinistram*†& ,*dexterā*†declinandū ad via* non quo *erat †ad
27 אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאוֹל׃ †וַתֵּרֶא
est iratus Et .Bilham sub cubauit &, DOMINI angelum asina
הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־
. baculo *in* asinam percussit &, Bilham *nasus* furor
28 [b]אַף בִּלְעָם [b]וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵל׃
Quid :Bilham ad dixit &; asinæ os DOMINVS aperuit Et
†וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה־
dixit Et ? *pedibus* tribus iam me percussisti quia ,tibi feci vicibus ?
29 עָשִׂיתִי לְךָ כִּי־הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים׃ †וַיֹּאמֶר
,mea manu in gladi⁹ esset Vtinã .*me in imisum fecisti* Quia :asinã ad Bilham illusisti mihi.
בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי
Nonne :Bilham ad . asina dixit Et . te *occidissem* nunc quia occiderem
כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ׃ †וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא
30

superficiem
‡ veni,
* maledic, pter mei,
‡expellere
[k] קָבַב
‡ neqs maledicas populo, * est.
[l] הָלַךְ קוּם
† manè,
‡ concedere mihi, vt veniam
[n] נָתַן
venire
vt mitteret
‡honorabiliores
vt nõ venias
mihi,
veni
* maledic
propter me
populo huic.
[o] הָלַךְ
† seruis
‡ daret
[p] עָנָה
‡plenam domum suam
* possum
† termonem
‡ vt faciam
[q] עָשָׂה
‡ manete
* hic
[r] יָשַׁב
† vt vocarent te,
‡ manè,
‡ perrexit
[s] קוּם
furor
* pergeret
[t] חָרָה
equitabat
† erant
[v] שָׁנָה
[x] רָאָה
‡ euaginatũ
[y] נָטָה
‡per agrum,
[z] נָכָה
*vt declinare faceret
† ad
‡ maceria erat
‡ coartauit
[a] צוּר
* erat †ad

sum
à tempore præcedenti tuo
[c] עָשָׂה
[d] גָּלָה [e] רָאָה
euaginatum
[f] יָצַב
super faciem suam.
[g] קָדַד
[h] שָׁחָה
Propter quid vicibus? diuertit per viam quæ est contra
à facie mea
[i] נָטָה
vicibus.
àfacie mea
[k] הָיָה
stares
displicet
[l] רוּעַ
[m] הָלַךְ
veruntamen
quòd veniret
est iuxta
† est
vt vocarem te? vt venisti possum
[a] בּוֹא
omnino
[b] שׁוּם
perrexit
[c] הָלַךְ
† plateārum. boues, & pecudes,
[d] קְרֹה [e] חוּץ
‡ erant
[f] שׁוּר
manè
[g] הָיָה [h] לָקַח
‡ in
[i] בָּמָה [k] רָאָה
hîc
præparare fac hîc
[l] כּוֹן [m] פָּרָה
obtulit
[n] עָשָׂה
[o] עֹלָה
iuxta holocaustum tuũ
solus.
[p] נָגַד
[q] שָׂפָה
[r] קָרָה
obtuli

.hanc diem ad vsq; *te existẽte ab* me super equitasti Quam ?tua asina *ego*
אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה
. Non :dixit Et ?sic tibi facere consueui consuescendo Num
הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי [c]לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא׃
angelum vidit &, Bilham oculos DOMINVS detexit Et
31 [d]†וַיְגַל יְהוָה [e]אֶת־עֵינֵי בִלְעָם [f]וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ
:eius manu in *districtum* eius gladium &, via in stantem DOMINI
יְהוָה [f]נִצָּב בְּדַרְכּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלֻפָה בְיָדוֹ
eum ad dixit Et . *suas facies ad* se incuruauit &, se inclinauit &
32 וַיִּקֹּד [g]וַיִּשְׁתַּחוּ [h]לְאַפָּיו׃ †וַיֹּאמֶר אֵלָיו
tribus iam tuam asinam percussisti *quid Super* ,DOMINI angelus
מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מֶה הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ
via est peruersa quia ;aduersarium in sum egressus ego Ecce ? *pedibus*
רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט הַדֶּרֶךְ
tribus iam *meis faciebus* declinauit &, asina me vidit Et . me *coram*
לְנֶגְדִּי׃ †וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן [i]וַתֵּט [k]לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ
33 ,occidissem te eriam nunc quia ,*meis faciebus à* declinasset Nisi .*pedibus*
רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה הָרַגְתִּי
: DOMINI angelum ad Bilham dixit Et . viuificassem ipsam &
34 וְאוֹתָהּ [k]הֶחֱיֵיתִי׃ †וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה
.via in mei occursum in *stans* tu quòd ,sciebam non quia ;Peccaui
חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ
. mihi reuertar ,tuis oculis in *malum est* si nunc Et
וְעַתָּה אִם־[l]רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה לִי׃
cum Vade :Bilham ad DOMINI angelus dixit Et
35 [m]†וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם [m]לֵךְ עִם־
. loquêris illud ,te ad loquar quod verbum *tantùm* Et .viris
הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תְדַבֵּר
quia ,Balac audiuit Et . Balac principibus cum Bilham abijt Et
36 וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק׃ †וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי
,Moab ciuitatem in eius occursum in est egressus &, Bilham *venit*
בָּא בִלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב
. termini extremo in † quæ ,Arnon terminũ *super* quæ
אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃
,te ad misi mittendo Nonne :Bilham ad Balac dixit Et
37 †וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ
potero non verè An ?me ad *iusti* non quid Ad ?*te ad vocandum ad*
לִקְרֹא־לָךְ לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ אֵלַי הַאָמְנָם לֹא אוּכַל
te ad veni Ecce :Balac ad Bilham dixit Et ? te honorare
38 כַּבְּדֶךָּ׃ †וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הִנֵּה־[a]בָאתִי אֵלֶיךָ
posuerit quod Verbum ?quicquã loqui potero *valendo* nunquid .nunc
עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר [b]יָשִׂים
:Balac cum Bilham *iuit* Et . loquar illud ,meo ore in Deus
אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ [c]†וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק
39 ;*pecudẽ* &, *bouẽ* Balac mactauit Et . Husoth† ciuitatem sunt ingressi &
40 וַיָּבֹאוּ [d]קִרְיַת [e]חֻצוֹת׃ †וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן
.eo cum ‡ qui principes ad &, Bilham ad misit &
וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם [f]וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
f eũ fecit ascẽdere &, Bilhã ipsum Balac accepit &, *matutino in* fuit Et
41 [g]†וַיְהִי בַּבֹּקֶר [h]וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ
.populi extremum inde vidit &: Bahal Bamoth‡
[i]בָּמוֹת בָּעַל [k]וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃

CAP. XXIII. כג

;altaria septem *hoc in* mihi Aedifica :Balac ad Bilham dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת
.arietes septem &, iuuencos septem *hoc in* mihi *para* &
וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה [m]פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃
ascẽdere fecit &; Bilham est locutus quemadmodum Balac fecit Et
2 [n]†וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם [o]וַיַּעַל
.altari in arietem &, iuuencum Bilham &, Balac
בָּלָק וּבִלְעָם פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
:ibo & *tuam ascensionẽ* *super* Sta .Balac ad Bilham dixit Et
3 †וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הְתְיַצַּב עַל־[p]עֹלָתֶךָ [q]וְאֵלְכָה
quod verbum &, mei occursum in DOMINVS occurrat fortè si
אוּלַי יִקֶּרֶה יְהוָה לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה־
. *sublatus* abiit Et . tibi nũntiabo &, me fecerit videre
יַרְאֵנִי [p]וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ [q]שְׁפִי׃
Septem : eum ad dixit &, Bilham ad Deus occurrit Et
4 [r]†וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת
.altari in arietem &, iuuencum *feci ascendere* &, ordinaui altaria
הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
Reuertere : dixit &, Bilham ore in verbum DOMINVS posuit Et
5 †וַיָּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב
.loquêris sic &, Balac ad
אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃

ad populus venit Et . Israel ex multus populus est mortuus Et
7 [x]מוֹת [y]בּוֹא וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃ [y]† וַיָּבֹא הָעָם אֶל־
.te in & ,DOMINVM in sum⁹ locuti quia ,Peccauim⁹ :dixerũt & ,Moseh
מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ
orauit Et .serpentem nos desuper facies recedere & ,DOMINVM ad Ora
הִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה [z]וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת־הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל
Fac :Moseh ad DOMINVS dixit Et .populo pro Moseh
8 [z]סוּר מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה
videbit & ,*morsus* *omnis erit Et .*vexillum* ‡super eum pone & ,*Saraph* tibi
לְךָ שָׂרָף [a]וְשִׂים אֹתוֹ עַל־[b]נֵס וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה
super eum posuit & ,æneũ serpẽtem Moseh fecit Et . viuet & ,eum
אֹתוֹ [c]וָחָי׃ [d]† וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל־
9 ad aspiciebat & ,virum serpens mordebat *si* fuit & :*vexillum*†
הַנֵּס וְהָיָה אִם־נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת־אִישׁ [c]וְהִבִּיט אֶל־
. viuebat & ,æneum serpentem
נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וָחָי׃
. Oboth in sunt castrametati & ,Israel filij sunt profecti Et
10 [d]† וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [e]וַיִּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃ [f]† וַיִּסְעוּ
deserto ī Habarī cumulis i sunt castrametati & ,Oboth ex sunt ꝓfecti Et
11 מֵאֹבֹת וַיִּחֲנוּ [g]בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר
,sunt profecti Inde . solis ortu ab ,Moab *facies super*‡ quod
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ † מִשָּׁם נָסָעוּ
12 sunt castrametati & ,sunt ꝓfecti Inde .Zered *torrẽte** in sũt castrametati &
וַיִּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃ † מִשָּׁם נָסָעוּ וַיִּחֲנוּ
13 Arnõ Quia .Emoræi termino à egrediẽs ,deserto in ‖quod ,Arnon *nãsim* à
מֵעֵבֶר אַרְנֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבוּל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנֹן
dicetur‡ Idcirco . Emoræum inter & ,Moab inter ,Moab terminus† † est
גְּבוּל מוֹאָב בֵּין הָאֱמֹרִי׃ † עַל־כֵּן יֵאָמֵר ‡ dicitur
14 *torrentes** & ,*turbine in Vaheb*‖ ,DOMINI bellorum libro in ‖Quod dedit
בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנְּחָלִים in mari Supha
,Har habitationem ad declinauit quæ torrentium effusio Et . Arnon * valles
15 אַרְנֹן׃ † וְאַשֶּׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה [h]לְשֶׁבֶת עָר יָשַׁב h
quem puteus Hic .Beer in inde Et .Moab termino innititur &
וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב׃ † וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר Hic est pu-
16 eis dabo & ,populum *Collige* :Moseh ad DOMINVS dixit teus de quo
אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֱסֹף Congrega
אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם
,*putei*‖ Ascende :hoc *canticum*‡ Israel cecinit Tunc . *aquas* aquam.
מָיִם׃ [i]אָז † יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר ‡ carmen
17 *spontanei*† eum *excidẽrũt** ,principes eũ foderunt‡ Puteum . ei *respondete* ‖ Beer, canite
עֱנוּ [k]לָהּ׃ † בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי [l]שׁוּר [k]עֲנָה
. Mathanah in deserto de Et .*suis fulcris*‡ in ,legislatore *in*† populi ‡ Beer
הָעָם בְּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה׃ * foderunt
. Bamoth* Nachaliel de & ,Nachaliel* Mathanah de Et † duces
19 וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃ † ‡ cum [l]בְּרָה
,collis *capite*‡ ,Moab agro in † quæ valle Bamoth de Et ‡ baculis
20 וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה * in
*legatos** Israel misit Et . solitudinis *facies super*‡ respicit & † est
וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי [m]הַיְשִׁימֹן׃ † וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים ‡ in vertice
21 ,tuam terram *in*† Transibo : dicendo ,Emoræi regem Sichon ad ‡ contra faciẽ
אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃ † * nuncios
22 :putei aquas bibemus Non .vineam *in* &‡ ,agrum in declinabimus non [m]יְשִׁמֹן
לֹא [n]נִטֶּה בִּשְׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר † per
.tuum terminum transeamus *quo* usque ,*ibimus* regis via in
בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ [o]נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ ‡ aut
*collegit** Et .*suo termino in*† tranire Israel Sichon *dedit*‡ non Et [n]נָסֶה
23 וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר בִּגְבֻלוֹ † pergemus,
Israel occursum in est egressus & ,suum populum omnem Sichon donec
וַיֵּאָסֹף סִיחוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל [o]הָלַךְ
. Israel *in* pugnauit & ;Iahas in venit Et .desertum in ‡ permisit
24 הַמִּדְבָּרָה [p]וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃ † per terminũ
,eius terram *hæreditauit*† & :gladij *os* ad Israel eum percussit Et suum.
יִשְׁרָאֵל [q]† וַיַּכֵּהוּ לְפִי־חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ * congrega-
terminus‡ fortis quia ;Hammon filios ad usq; ,Iabboc ad usq; Arnon ab uit
מֵאַרְנֹן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי [r]עַז גְּבוּל׃ cum
:istas ciuitates omnes Israel accepit Et . Hammon filiorum [p]בּוֹא
25 בְּנֵי עַמּוֹן׃ † וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל [s]אֶת כָּל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה in acie
omnib⁹ in & ,Chesbō in Emoræi vrbibus omnib⁹ in Israel habitauit & † hæreditate
וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל־ accepit
.ipsa‡ Emoræi regis Sichon ciuitas Chesbon Quia .eius *filiabus* [q]נָכָה
26 בְּנֹתֶיהָ׃ † כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא ‡ erat
omnem acceperat & ,prius Moab *regem in** pugnauerat ipse Et [r]עֹז
וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־ * cum rege
:*parabolizantes* *dicent*† Idcirco .Arnon ad usq; eius manu è eius terram † dicunt qui
אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן׃ † עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים parabolas
27 . Sichon ‡ ciuitas præparetur &, ædificetur :Chesbon *Ingredimini* scribunt: Ve-
בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה [v]וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן׃ nite in ‡ ipsi

CAP. XXII. כב

consumpsit *comedit* ;Sichon ciuitate è flamma .Chesbon de est egressus ignis Quia
28 [x]כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה [x]מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה
,Moab tibi Væ .Arnon Bamoth† dominos ,Moab Har
29 [y]בָּמֹת עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי [y]† אוֹי־לְךָ מוֹאָב
eaptiuitatē in ei⁹ filias & ,euasores ei⁹ filios dedit .Chemos populo periisti
אָבַדְתָּ עַם־כְּמוֹשׁ נָתַן בָּנָיו פְּלֵיטִם וּבְנֹתָיו [z]בַּשְּׁבִית
regnū, alias, ad usq; Chesbon†, perijt eorum *ingum* Et . Sichon Emoræi regi
30 [z]שָׁבָה לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחוֹן׃ [a]† וַנִּירֵם אָבַד חֶשְׁבּוֹן עַד־ *proiecimus eos*,
. Medeba ad usq; *quæ* ,Nophach ad usq; fecimus desolare Et .Dibon vel [a]נִיר
דִּיבֹן [b]וַנָּשִׂים עַד־נֹפַח אֲשֶׁר עַד־מֵידְבָא׃ †à* extẽditur
Moseh misit Et . Emoræi terra in Israel habitauit Et [b]שָׂמָם
31 † וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי׃ † וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה villas
Emoræum expulit & :eius *filias*‡ ceperunt & ,Iahazer explorandū ad ‡ יעזר
32 לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ [c]בְּנֹתֶיהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי ꝑ
est egressus Et .Basan *via*‡ ascenderunt & ,*resẽxerunt*‡ Et . ibi † qui ‡ ferat
33 אֲשֶׁר־שָׁם׃ [d]† וַיִּפְנוּ [c]וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן ‡ verterunt se
bellum ad eius populus oīs & ,ipse ,eorum occursum in Basan rex Ogh ‡ per viam
עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה [c]בְּנָה [d]פְּנָה
,eum timeas Ne :Moseh ad DOMINVS dixit Et . Edrehi ‡ [e]עָלָה
34 אֶדְרֶעִי׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־[f]תִּירָא אֹתוֹ ‡ in [f]יְרֵא
:eius terram & ,eius populū omnem & ,eum dedi tua manu in quia
כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ
qui ,Emoræi regi Sichon fecisti quemadmodum , ei facies &
וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר [g]עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי [g]עֲשֵׂה
habitabat omnem & ,eius filios & ,eum percusserunt Et .Chesbon in *habitans* [h]נָחָה
35 יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃ [h]† וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־ *hæreditate*
.eius terram *hæreditarit* & :superstes ei remãsit non ꝙ adeo ,eius populū *acceperunt*
עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ׃

Moab *transitibus* in sunt castrametati & ,Israel filij sunt profecti Et
1 [k]† וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [k]וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב [i]נָסַע
.Ierecho Iarden *transitu* à trans
מֵעֵבֶר לִירְדֵּן יְרֵחוֹ׃
Israel fecit quæ omnia Sippor filius Balac vidit Et
2 † וַיַּרְא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל facie
quia ,valde populi *faciebus* à Moab timuit Et .Emoræo
3 לָאֱמֹרִי׃ [a]† וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי [a]גּוֹר
. Israel *filiorum faciebus* à* Moab *angustiatus est*‡ & :*ipse* multus erat,
רַב־הוּא [b]וַיָּקָץ [c]מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ‡ angustia af-
†cōgregatio *lingent*† Nunc :Midian seniores ad Moab dixit Et fectus est
4 † וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ הַקָּהָל *ꝓpter filios*
Balac Et .agri *virorem*‖ bos lambit *sicut*‡, nostros circuitus omnes [b]רַב
אֶת־כָּל־סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק [c]קוּץ
. illo tempore in Moab *ipsi* rex * Sippor filius † lambet
בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃ ‡ illa
quæ ,Pethor in Behor filium Bilham ad *legatos* misit Et ‡ quẽadmodum
5 † וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר ‖ germen
Ecce :dicendo ,*ei vocandum ad*†, sui populi filiorum *terra*‡ flumen *super* * erat
עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה nuncios
;terræ *oculum* operuit ecce ,Aegypto ex est egressus populus
עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ erat iuxta
*execrare** obtecro *ito*‡ nunc Et . *mei regione* è *habitans ipse* & ‡ terræ
6 וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי׃ † וְעַתָּה [d]לְכָה־נָּא אָרָה־ † vt vocaret
potero† fortè si ;me *præ ipse offens** quia ,*istum populum mihi* eum,
לִי אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי [e]אוּכַל superficiem
quem‡ ,noui quia . terra è eum *expellam*‡ & ,eum percutere manet con-
נַכֶּה־בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר tra me.
. etit maledictus ,*fueris execratus quem*† & :*benedictum**, benedixeris ‡ veni
תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר [f]תָּאֹר יוּאָר׃ ‡ maledic
.corũ manu in *diuinationes*‖ & ,Midian seniores & Moab seniores *iuerũt*‡ Et ꝓpter me po-
7 † וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקֶסָמִים בְּיָדָם pulo huic,
. Balac verba eum ad sunt locuti & ,Bilham ad venerunt Et [c]מוּל [d]הָלַךְ
וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק׃ *fortior est
vobis *referam*‡ & ,nocte hic Pernoctate :eos ad dixit Et † possim
8 † וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם [h]לִינוּ פֹּה הַלָּיְלָה [i]וְהֲשֵׁבֹתִי אֶתְכֶם [e]יָכֹל [f]אָרַר
principes mãserũt Et .me ad DOMINVS loquetur quemadmodũ ,verbum ‡ expellere
דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־ ‡ quòd cui
. Bilham cum Moab * benedictus
מוֹאָב עִם־בִּלְעָם׃ erit :
Qui sunt ,isti viri Qui :dixit & ,Bilham ad Deus venit Et †cui maledi-
9 † וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה xeris,
‡ qui sunt rex Sippor filius Balac : Deum ad Bilham dixit Et ? tecum‡ ‡perrexerunt
10 עִמָּךְ׃ † וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ ‖ diuinationū
operuit ,Aegypto ex *egrediens* populus Ecce : me ad misit Moab precium erat
11 מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי׃ † הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם [k]וַיְכַס ‡ respondebo
[i]לון שוב
Qui ſunt

aſperſa eſt non ſeparationis aqua ,polluit DOMINI ſanctuarium

נָגַל *
אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק
.ſeculi‡ ſtatutum in eis erit Et .ipſe immundus ,eum ſuper
עָלָיו טָמֵא הוּא׃ † וְהָיְתָה לָהֶם z לְחֻקַּת עוֹלָם
tangens &,ſua veſtimenta lauabit ,ſeparationis aquam ſpargens Et
וּמַזֵּה מֵי־הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ
.veſperam ad vſque erit immundus ,ſeparationis aquas in
בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
anima Et .erit immundū ,immūdus in illud tetigerit quod omne Et
† וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ
.veſperam ad vſque erit immunda tangens
הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃

CAP. XX. כ

menſe in ,Sin deſerto cœtus omnis ,Iſrael filij venerũt Et

1 † וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ
congregatio in
, Miriam ibi eſt mortua Et .Cades in populus ſedit & ,primo manſit
הָרִאשׁוֹן a וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם
ſunt congregati & :cœtui aqua erat non Et .ibi eſt ſepulta &
וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ † וְלֹא־הָיָה מַיִם b לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ
congregationi, יַעַד b
,Moſeh cum populus eſt iurgatus Et .Aharon ſuper &,Moſeh ſuper*
2 עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ c † וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה * contra
coram noſtri fratres expirãdo in†obiuiſſemus vtinã Et :dicendo ,dixerũt & רוב c
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בְגֹוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי †quando obierunt vt
in DOMINI congregationẽ venire feciſtis quid ad Et .DOMINO בוא d
3 יְהוָה׃ † וְלָמָּה d הֲבֵאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־
quid ad† Et ?noſtra iumenta & ,nos ,ibi moriendum ad ,iſtud deſertum vt moriamur
4 הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃ † וְלָמָּה ‡ vt
malum locum ad nos deducendum ad ,Aegypto ex nos feciſtis aſcẽdere vt venire faceretis
5 הֶעֱלִיתֻנוּ e מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע עָלָה e
eſt nõ aqua & ;malogranati & ,vitis & ,ficus & ,ſemẽtis locũ non ,iſtum
הַזֶּה לְאֹ מְקוֹם זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמֹּון וּמַיִם אֵין
oſtium ad cõgregatiõis faciebat à Aharõ &,Moſeh venit Et ?bibendum ad facie
6 לִשְׁתּוֹת׃ † וַיָּבֹא f מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל־פֶּתַח פְּנֵי שָׁה f
DOMINI gloria eſt cõſpecta & :ſuas facies‡ ſup cecidерũt & ,conuentus tentorij tabernaculi
אֹהֶל מוֹעֵד g וַיִּפְּלוּ g עַל־פְּנֵיהֶם h וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה h ecclesiæ,
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .eos ad* ſ piecerũt ſe
7 אֲלֵיהֶם׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ ‡ faciẽ ſuam,
Aharon & ,tu ,cœtum fac congregare & ,virgam Accipe נָפַל h רָאָה g
8 i † קַח אֶת־הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן * eis.
.ſuas aquas‡ dabit & ,eorũ oculis in petram ad loquimini & ,tuus frater לָקַח i
אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו ‡aquam ſuã.
& ,cœtui dabis potum & ,petra è aquas eis educes Et aquam
k וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן־הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ l אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־ יָצָא k
,DOMINI cõſpectu à virgam Moſeh accepit Et .eorum iumento iumentis
9 בְּעִירָם׃ † וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־ m הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה l שָׂקָה
,Aharon & ,Moſeh fecerũt cõgregare Et .ei præcepit quẽadmodum נָטָה m
10 כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ׃ † וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־ ante petram,
:rebelles nunc Audite :eis dixit & ,petra facies ad congregationem מָרָה n
Moſeh eleuauit Et ? aquas† vobis educemus hac petra de num †aquam?
הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסֶּלַע וַיֹּאמֶר n לָהֶם שִׁמְעוּ־נָא הַמֹּרִים רוֹם o
;vicibus duabus ſua virga in petram percuſſit & ,ſuam manum
11 הֲנִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם׃ ° † וַיָּרֶם מֹשֶׁה נָכָה p
.corum iumentum‡ & ,cœtus bibit & ,multæ aquæ ſunt egreſſæ & congregatio, ‡ iumenta
אֶת־יָדוֹ p וַיַּךְ אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם יָצָא q
non quod eo‡.Aharon ad &,Moſeh ad DOMINVS dixit Et שָׁה r
12 וַיֵּצְאוּ q מַיִם רַבִּים r וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃ ‡ Pro
idcirco ,Iſrael filiorum oculis in me ſanctificandũ ad ,me in credidiſtis mihi, vt ſanctificareris
12 † וַיֹּאמֶר יְהוָה s אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־ בוא t
.eis dedi quam ,terram in iſtam congregationẽ introducetis non *ſunt †in
הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֻׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן רוב u
cum Iſrael filij ſunt iurgati quibus † iurgij aquæ * Iſtæ nuncios
13 לֹא s תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־ t נָתַתִּי לָהֶם׃
legatos Moſeh miſit Et .eis in ſe ſanctificauit &,DOMINO
13 † הֵמָּה מֵי u מְרִיבָה אֲשֶׁר־ v רָבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־ שלח w
יְהוָה וַיִּתְקַדַּשׁ בָּם׃ † וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים laborem qui
14 Tu :Iſrael tuus frater dixit Sic :Edom regem ad Cades è יָרַד v
מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר manſimus
noſtri patres deſcẽderũt Et .nos inuenit quæ fatigationem omnem noſti יָשַׁב x רוע y
15 אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־ v הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃ † וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ
nobis malefecerũt & :multis diebus Aegypto in ſedimus & ,Aegyptum in
מִצְרַיִם x וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים y וַיָּרֵעוּ לָנוּ
audiuit & ,DOMINVM ad clamauim⁹ Et .noſtris patribus &,Aegyptij
16 מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ׃ † וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה z וַיִּשְׁמַע
nos ecce Et .Aegypto ex nos eduxit &,angelũ miſit & ,noſtrã vocem ſumus
קוֹל a
וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ

per terram tuam.

.tua terra in obſecro Tranſeamus .tui termini extremi ciuitate Cades in

17 בִּקְדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ׃ † נַעַבְרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ
via .putei aquas‡ bibemus neque ;vineæ in &, agio in tranſibimus non
לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר דֶּרֶךְ
vſque‡, ſiniſtrã† vel ,dexteram† declinabimus non .ambulabimus regis *
הַמֶּלֶךְ a נֵלֵךְ לֹא נָטֶה יָמִין וּשְׂמֹאול עַד
tranſibis Non :Edom eum ad dixit Et .tuum terminum tranſeamus quo
18 אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר
eum ad dixerunt Et .tui occurſum in egrediar gladio in forte ne, me p
19 בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ׃ † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו
,ego biberimus tuas aquas ſi & :aſcendemus trita via In :Iſrael filij
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל a בִּמְסִלָּה נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אָנִי
meis pedib⁹ in ,verbũ* non Tantũ .earũ ven litione‡ dabo & ,meę acquiſitiones &
וּמִקְנָי וְנָתַתִּי מְכָרָם רַק אֵין דָּבָר בְּרַגְלָי b
Edom eſt egreſſus Et .tranſibis Non :dixit Et .tranſibo
20 אֵעְבְּרָה׃ † וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר c וַיֵּצֵא אֱדוֹם
Edom renuit Et .forti manu in & grauí‡populo in† eius occurſum in
21 לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃ † וַיְמָאֵן אֱדוֹם
. eo deſuper† Iſrael declinauit & :ſuo termino in† tranſire Iſrael dare
נְתֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ d וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו׃
Hor cœtus‡ omnis ,Iſrael filij venerũt &,Cades è ſunt profecti Et
22 e † וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ f וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־ g הָעֵדָה הֹר
Hor in ,Aharon ad &,Moſeh ad DOMINVS dixit Et .montem
23 הָהָר׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהֹר
Aharon Colligetur† :dicendo ,Edom terrę terminum ſuper*,monte
24 הָהָר׃ † יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל־עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי
. iurgij aquis in meo ori fueritis rebelles quòd eo ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל h מְרִיתֶם אֶת־פִּי i לְמֵי k מְרִיבָה׃
fac aſcendere &,eius filium Elhazar & ,Aharon Accipe
25 l † קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל
,ſuas veſtes Aharon fac expoliare Et .montem Hor‡ eos
אֹתָם הֹר הָהָר׃ † וְהַפְשֵׁט אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו
,colligetur Aharon & :eius filium Elhazar eas facies induere &
וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף
. ibi morietur &
m וָמֵת שָׁם׃ מות m
aſcenderũt & .DOMINVS præcepit quemadmodũ ,Moſeh fecit Et
27 n † וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ עשה n
Moſeh fecit expoliare Et . cœtus omnis oculis in ,montem Hor ad congregationis.
28 אֶל־הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה׃ † וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה
.eius filium Elhazar ,eas fecit induere &,ſuas veſtes Aharon
אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֶתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ
vertice Elhazar & Moſeh deſcẽdit & :mõtis capite in ibi Aharon eſt mortuus Et
וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ ההר o וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר ירד o
fleuerũt & :Aharõ obiuiſſet quòd ,cœtus omnis viderunt Et .monte de cõgregatio,
29 מִן־הָהָר׃ † וַיִּרְאוּ p כָּל־הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן q וַיִּבְכּוּ ראה p
.Iſrael domus omnis diebus triginta Aharon בכה q
אֶת־אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXI. כא

in meridie, veniſſet quòd ,meridiẽ habitans Harad rex Chenahanæus audiuit Et

1 † וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא
per viam eo ex captiuauit*& ,Iſrael in‡ pugnauit & :exploratorum via Iſrael
יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל s וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ
‡ cum *prędatus eſt
dando† Si :dixit &,DOMINO votum Iſrael vouit Et .captiuitatem† שָׁבָה t
2 שִׁבְי׃ † וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתֹן †prædam.
.eorum vrbes anathematiſabo &‡,mea manu in iſtum populum dederis ‡tradẽdo tradideris
תִּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃ נדר s
,Chenahanæum dedit & ,Iſrael vocem in DOMINVS audiuit Et ‡perdam
3 † וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי *perdidit
loci nomen vocauit Et .eorum vrbes & ,eos anathematiſauit*&
וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם
† Chormah. circũeundũ ad‡,Suph maris via‡monte Hor de ſunt profecti Et .anathema†
4 t חָרְמָה׃ † וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר u דֶּרֶךְ יַם־סוּף לִסְבֹּב
. via in populi anima eſt abbreuiata*& :Edom terram ‡ per viam
אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ־הָעָם בַּדָּרֶךְ׃ ‡ vt circuirẽt
nos feciſtis aſcẽdere qd Ad :Moſeh in‡ &,Deum in‡populus eſt locutus Et * angustiis affecit ſe
5 † וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה v לָמָּה ‡ הֶעֱלִיתָנוּ
,aqua neque panis ‡ non quia ‡deſerto in moriendum ad† ,Aegypto ex ‡ contra
מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם עלה t
DOMINVS miſit Et .leuiſſimo pane in abhorret‡ noſtra anima & † vt moreremur ‡ eſt
6 וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל׃ † וַיְשַׁלַּח יְהוָה v ‡ angustiis affecit ſe
.populum momorderunt & ,ignitos ſerpentes populum in קלל v
בָּעָם אֶת־הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־הָעָם

primogenitū vel ,ouis primogenitū vel bouis primogenitū Sed
17 †אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ־בְכוֹר
,alrare *ſuper*‡ſparges eorū Sanguinē *ipſi* Sāctificatio .redimes non capræ ſunt.
לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ ‡iuxta
.DOMINO quietis odorem in *ignitionem* ,facies ſuffire eorū adipem & oblatio ignita eſt
וְאֶת־חֶלְבֵּהֶם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ ᵍאֵשׁ ʳנוֹחַ
dexter armus ſicut & ,eleuatiōis pect⁹ ſicut ,tibi erit eorum caro Et
18 †וּבְשָׂרֶם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין
facient eleuare quas ,ſanctificationū eleuationes Omnes .erit tibi
לְךָ יִהְיֶה׃ 19 †כָּל־ תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ
,tecum tuis filiab⁹ & ,tuis filiis & ,tibi dedi ,DOMINO Iſrael filij
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ
,tibi,DOMINI *facies ad ikud** ſeculi ſalis Pactum .*ſeculi* ſtatutum in perpetuum.
לְחֻקַּת־עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ * eſt coram Domino
eorū terra In :Aharon ad DOMINVS dixit Et .tecum tuo ſemini &
וְלִזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃ 20 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם ˢחָקק
,tua pars Ego .eorum medio in tibi erit non pars & ,*hæreditabis* nō hæreditate accipies,
לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא־יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ
.Iſrael filiorum medio in tua hæreditas &
וְנַחֲלָתֶךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
hæreditatē in Iſrael in decimam omnem dedi ecce ,Leui filiis Et
21 †וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה
conuentus tentorij ſeruitium ſeruientes‡ipſi *quo*† eorum *ſeruitio* pro opere
עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ †quod operantur
ferendum ad ,conuentus tentorium ‡ad Iſrael filij amplius ap,ppinquabūt nō Et opus tabernaculi eccleſiæ.
22 †וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד ‡tabernaculū
,*conuentus tentorij ſeruitium* † ipſe Leuita *ſeruiet* *Et .*moriendum ad peccatum* eccleſiæ, vt ferant pœnā peccati, vt morianter.
חֵטְא לָמוּת׃ 23 †וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד נָשָׂא
.veſtras generationes *in ſeculi*‡ ſtatuto ,eorū iniquitatē portabūt ipſi &
וְהֵם ʳיִשְׂאוּ עֲוֹנָם חֻקַּת עוֹלָם ᵛלְדֹרֹתֵיכֶם
Quia .hæreditatem *hæreditabunt** non Iſrael filiorum medio in Et
24 †וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ †כִּי אֶת־
dedi ,eleuationem DOMINO eleuabūt quam ,Iſrael filiorum decimā
מַעְשַׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר ˣיָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי
Iſrael filiorum medio In :eis dixi Idcirco .hæreditatē in Leuitis
לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .hæreditatem *hæreditabunt** non
לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ 25 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
acceperitis Cū :eos ad dices & ,loqueris Leuitas ad Et .dicendo
לֵאמֹר׃ 26 †וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי ᵛתִקְחוּ ˢלָקַח
eis ex vobis dedi quam ,decimam Iſrael filiis à
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם
decimam ,DOMINI eleuationē ea ex eleuabitis & ,veſtrā hęreditatē in
בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר
de frumentū ſicut,veſtra eleuatio vobis reputabitur Et .decima è
מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃ 27 †וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־
vos etiam eleuabitis Sic .torculari de plenitudo ſicut &,area
הַגֹּרֶן וְכִמְלֵאָה מִן־הַיְקָב׃ 28 †כֵּן תָּרִימוּ גַּם־אַתֶּם
à capietis quas, veſtris decimis omnibus de DOMINI eleuationē
תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל ᵛמַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת
Aharon DOMINI eleuationem ea ex dabitis & :Iſrael filiis
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן
eleuationem omnem eleuabitis veſtris donis omnibus Ex .ſacerdoti
הַכֹּהֵן׃ 29 †מִכָּל ᶻמַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת ᶻנָתַן
dices Et .eo ex eius ſanctificationē,eius adipe oī de DOMINI
יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ אֶת־מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃ 30 †וְאָמַרְתָּ
Leuitis reputabitur & ,eo ex eius pinguedinem *vos eleuando* In :eos ad Quando eleuabitis
אֲלֵהֶם בְּהָרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם
illum comedetis Et .torcularis *prouentus* ſicut & ,areæ *prouentus* ſicut fructus
כִּתְבוּאַת גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃ 31 †וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ
pro vobis *ipſe* merces quia :veſtra domus & ,vos loco omni in eſt
בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף
,peccatū illo ſuper portabitis non Et .*conuentus tentorio*‡in veſtro *ſeruitio* omni opere
עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ 32 †וְלֹא־ ᶻתִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא ‡tabernaculo eccleſiæ.
Iſrael filiorū ſanctificationes Et .co ex eius pinguedinem vos *eleuando in** ᶻנָשָׂא
.moriemini non & ,polluetis non *quando eleuabitis
בְּהָרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמֻתוּ׃

CAP. XIX. יט

: dicendo ,Aharon ad & ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ †eſt
: dicendo ,DOMINVS præcepit quod legis ſtatutum † Hoc
2 †זֹאת ᵃחֻקַּת ᵇהַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר ᵃחֻקַּת ᵇיָרָה
,*integram* rufam *iuuencam*‡te ad *capient*† Et :Iſrael filios ad Loquere ‡afferant
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ᶜוְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה ‡vaccam *perfectam, ᶜלָקַח

in qua ‡ſit *ſuper quam non fuit
d עָלַל
e יָצָא
† caſtra,
cōtra faciem tabernaculi eccleſiæ,
f נֹכַח
vaccam
g עוֹר
eum
‡cedrinum,
vaccæ.
lauabit
*aqua,
caſtra:
h בּוֹא
aqua,
lauabit
‡aqua,
vaccæ,
*caſtra
i יָנַח
† congregationi
‡oblatio pro ,ſua veſtimenta *iuuencæ*‡cinerem colligens lauabit Et .*ipſa* peccato eſt.
k הָיָה נָדָד
‡vaccæ
m גּוֹר
*perpetuum.
n חָקָק
† omnis
o מוֹת
p יוֹם
animæ
‡eſt
† eſt tabernaculo,
tabernaculū, *eſt
ſuper quo nō eſt operculū affixum,
‡eſt.
‡faciem
q נָגַע
‡pro
oblationis pro peccato,
‡ponent
*aquā viuam
r חַיָּה כְּלָה
† aquam
ſ נָזָה
‡tabernaculū
‡eum qui tetigit
v מוּת
x נָזָה
lauabit
aqua,

. iugum *eā ſuper aſcendit non quam**,macula *ea in*‡ non *cui*
אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃
ad eam educet & :ſacerdoti Elhazar eam dabitis Et
3 †וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־
Elhazar capiet Et .eum ante eam mactabit & ,*caſtrametationē*† extra
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃ 4 †וְלָקַח אֶלְעָזָר
facierum regione è ſparget & ,ſuo digito in eius ſanguine de ſacerdos
הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ ‡וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי
comburet Et . vicibus ſeptem eius ſanguine de ,*conuentus tentorij*
אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים׃ 5 †וְשָׂרַף אֶת־
eius ſanguinem & ,eius carnem & ,eius pellem ,eius oculis in *iuuencam*
הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־ᵍעֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ
hyſſopū & ,*cedri*‡lignum ſacerdos capiet Et .comburet eius fimo *ſuper*
עַל־פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃ 6 †וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב
.*iuuencæ* cōbuſtionis medium ad proiiciet & :vermiculū coccum &
וּשְׁנִי תּוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃
poſtea & ,*aquis in*‡ſuam carnē *abluet* &,ſacerdos ſuas veſtes lauabit Et
7 †וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר
.veſperam ad vſq; ſacerdos erit immūdus & :*caſtrametationē* ad veniet
יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעָרֶב׃
ſuam carnē *abluet*† & ,*aquis* in ſua veſtimenta lauabit eam comburens Et
8 †וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ
mundus vir colliget Et .veſperam ad vſq; erit immūdus & ,*aquis in*‡
וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ 9 †וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר
: mundo loco in *caſtrametationem** extra *ab* ponet & ,*iuuencæ* cinerem
אֵת אֵפֶר הַפָּרָה ‡וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר
peccatum‡,ſeparationis aquas ī cuſtodiā eā Iſrael filiorum *cœtui*† erit &
וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי ᵏנִדָּה חַטָּאת
,ſua veſtimenta *iuuencæ*‡cinerem colligens lauabit Et .*ipſa*
הִוא׃ 10 †וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו
peregrino & ,Iſrael filiis erit Et .veſperā ad vſq; erit immūdus &
וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְהָיְתָה ᵐלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר
.*ſeculi** ſtatutum in ,eorū medio in peregrinanti
הַגָּר בְּתוֹכָם ⁿלְחֻקַּת עוֹלָם׃
erit immūdus & ,hominis animæ *omni*† mortuum *in* Tangens
11 †הַנֹּגֵעַ °בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
die in & ,tertia die in ,eo in ſe purificabit Ipſe . diebus ſeptem
שִׁבְעַת ᵖיָמִים׃ 12 †הוּא יִתְחַטָּא־בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
die in & ,tertia die in ſe purificauerit non ſi Et .erit mūdus ſeptima
הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
hominis *anima in* mortuum tangens Omnis .erit mūdus non ſeptima
הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃ 13 †כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
DOMINI tabernaculum ,fuerit purificatus non & ,fuerit mortuus qui
אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה
ſeparationis aqua quia :Iſrael ex illa anima excidetur & :polluit
טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי ᵠמֵי נִדָּה
.eo in‡eius immunditia adhuc ,erit immundus ,eū ſuper eſt aſperſa non
לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃
ingrediēs omnis ,*tentorio*† in fuerit mortu⁹cum Homo . lex † Hæc
14 †זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת ‡בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא
. diebus ſeptem erit immundū ,tentorio in*quod omne & ,*tentorium ad*
אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃
,*illud ſuper paruū panni fruſtū contunctū non* cui apertum vas omne Et
15 †וְכָל כְּלִי פָּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו
agri *facies*† ſuper tetigerit qui omnis Et .*illud*‡immundum
טָמֵא הוּא׃ 16 †וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי ᵠהַשָּׂדֶה
,ſepulchrū *in* vel ,hominis os *in* vel ,mortuū *in* vel ,gladio occiſum *in*
בֶּחָלָל־חָרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בַקֶּבֶר
puluere de immundo‡capient Et . diebus ſeptem erit immundus
יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ 17 †וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר
. vaſe in *viuas aquas**eum ſuper *dabit*‡ & , *peccati* combuſtionis
שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם ʳחַיִּים אֶל ˢכֶּלִי׃
ſuper ſparget & ,mundus vir *aquas*† in intinget & ,hyſſopū capiet Et
18 †וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר ᵗוְהִזָּה עַל־
,ibi fuerunt quæ animas ſuper & ,vaſa omnia ſuper & ,*tentorium*‡
הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם
.ſepulchrū *in* vel ,mortuum *in* vel ,occiſū *in* vel ,os *in tangentem*‡ſuper &
וְעַל־הַנֹּגֵעַ בְּעֶצֶם אוֹ בְחָלָל אוֹ ᵛבְּמֵת אוֹ בַקֶּבֶר׃
die in & ,tertia die in immundum ſuper mundus aſperget Et
19 †ˣוְהִזָּה הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
ſe *abluet*† & ,ſua veſtimēta lauabit & ,ſeptima die in eū mūdabit & ,ſeptima
הַשְּׁבִיעִי וְחִטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ
nō & ,fuerit immūdus qui vir Et . veſpera in erit mundus & ,*aquis in*
בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב׃ 20 †וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא
quia: cōgregationis medio è ipſa anima excidetur &,ſe purificauerit
יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי

.conuentus tentorij facies ad Aharon & ,Moseh venit Et .DOMINI coram tabernaculo ecclesiæ.
43 וַיֵּרָא֙ כָּל־הָעֵדָ֔ה אֶל־מֹשֶׁ֖ה וְאֶֽל־אַהֲרֹ֑ן וְהִנֵּ֤ה כִסָּם֙ הֶֽעָנָ֔ן וַיֵּרָ֖א כְּבוֹד־יְהוָֽה׃
בוא congregationis
44 וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵאמֹֽר׃
.momẽto fermè eos consumã & ,huius cœtus medio è vos Tollite
45 הֵרֹ֣מוּ מִתּ֣וֹךְ הָעֵדָ֣ה הַזֹּ֔את וַאֲכַלֶ֖ה אֹתָ֣ם כְּרָגַ֑ע
Cape :Aharon ad Moseh dixit Et .suas facies super cecidernnt‡ Et
46 וַיִּפְּל֖וּ עַל־פְּנֵיהֶֽם׃ וַיֹּ֨אמֶר מֹשֶׁ֜ה אֶל־אַהֲרֹ֗ן קַח֙ אֶת־
fac abire‡ & ,suffitũ pone & ,altari desuper‡ ignem ea super da † & ,acerram
הַמַּחְתָּ֔ה וְתֵ֥ן עָלֶ֖יהָ אֵ֣שׁ מֵעַ֣ל הַמִּזְבֵּ֑חַ וְשִׂ֥ים קְטֹ֖רֶת וְהוֹלֵ֣ךְ
faciebus à iræ feruor† est egressus quia .eos super expia & ,cœtum* ad citò
מְהֵרָ֣ה אֶל־הָעֵדָ֔ה וְכַפֶּר֙ עֲלֵיהֶ֔ם כִּֽי־יָצָ֥א הַקֶּ֖צֶף מִלִּפְנֵ֑י
quemadmodum ,Aharon accepit Et .percussio incepit ,DOMINI
47 הַנֶּ֔גֶף׃ וַיִּקַּ֣ח אַהֲרֹ֔ן כַּאֲשֶׁ֥ר
inceperat ecce & ,cõgregationis mediũ ad cucurrit & ,Moseh est locutus
דִּבֶּ֣ר מֹשֶׁ֑ה וַיָּ֣רָץ אֶל־תּ֣וֹךְ הַקָּהָ֔ל וְהִנֵּ֥ה הֵחֵ֖ל
.populum super expiauit & ,suffitum dedit‡ & :populo in percussio
הַנֶּ֣גֶף בָּעָ֑ם וַיִּתֵּ֥ן אֶת־הַקְּטֹ֖רֶת וַיְכַפֵּ֥ר עַל־הָעָֽם׃
.percussio est cohibita‡ & ,viuentes inter & mortuos inter stetit Et
48 וַיַּעֲמֹ֥ד בֵּין־הַמֵּתִ֖ים וּבֵ֣ין הַחַיִּ֑ים וַתֵּעָצַ֖ר הַמַּגֵּפָֽה׃
.septin & ,millia quatuordecim percussione in mortui fuerunt Et
49 וַיִּהְי֣וּ הַמֵּתִ֗ים בַּמַּגֵּפָה֙ אַרְבָּעָ֣ה עָשָׂ֣ר אֶ֔לֶף וּשְׁבַ֖ע
.Corach verbum super mortuos præter ,genti
מֵא֑וֹת מִלְּבַ֖ד הַמֵּתִ֥ים עַל־דְּבַר־קֹֽרַח׃
:conuentus tentorij* ostium ad Moseh ad Aharon est reuersus Et
50 וַיָּ֣שָׁב אַהֲרֹ֔ן אֶל־מֹשֶׁ֖ה אֶ֣פֶתַח אֹ֣הֶל מוֹעֵ֑ד
.est cohibita‡ percussio &
וְהַמַּגֵּפָ֖ה נֶעֱצָֽרָה׃

CAP. XVII. יז

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵאמֹֽר׃
virgam virgam eis cum ab cape & ,Israel filios ad Loquere singulas virgas per
2 דַּבֵּ֣ר׀ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל וְקַ֤ח מֵאִתָּם֙ מַטֶּ֣ה מַטֶּ֔ה
,corũ patrum domum ad corũ prælatis‡ omnibus ab ,patris domum ad
לְבֵ֖ית אָ֑ב מֵאֵ֥ת כָּל־נְשִׂיאֵהֶ֛ם לְבֵ֥ית אֲבֹתָ֖ם
super† scribes eius nomen Viri‡ .virgas duodecim
שְׁנֵ֥ים עָשָׂ֖ר מַטּ֑וֹת אִ֣ישׁ אֶת־שְׁמ֔וֹ תִּכְתֹּ֖ב עַל־
quia :Leui virga super‡ scribes Aharon nomen Et .eius virga
3 מַטֵּ֥ה לֵוִ֖י כִּ֣י מַטֶּ֑ה רֹ֥אשׁ לְבֵ֖ית אֲבֹתָֽם׃ וְאֶת־
temtorio† in eas dimittes Et .eorum patrũ domus caput ad* vna virga‡
שֵׁ֛ם תִּכְתֹּ֥ב אַהֲרֹ֖ן עַל־מַטֵּ֣ה לֵוִ֑י כִּ֣י
tribus ‡ est per * tabernaculo ecclesiæ
4 מַטֶּ֥ה אֶחָ֛ד לְרֹ֥אשׁ בֵּית־אֲבֹתָ֖ם׃ וְהִנַּחְתָּ֣ם בְּאֹ֣הֶל
.ibi vobis† conueniam quo :testimonio coram conuẽtus
מוֹעֵ֔ד לִפְנֵ֖י הָעֵד֑וּת אֲשֶׁ֥ר אִוָּעֵ֖ד לָכֶ֥ם שָֽׁמָּה׃
faciã quiescere & ,gẽmescet* ei virga ,eo in‡ elegero quem vir erit Et
5 וְהָיָ֗ה הָאִ֤ישׁ אֲשֶׁר־אֶבְחַר־בּוֹ֙ מַטֵּ֣הוּ֔ יִפְרָ֑ח וְהִשְׁכֹּ֙תִי֙
murmurantes ‡ ipsi quibus ,Israel filiorum murmurationes me desuper†
מֵעָלַ֔י אֶת־תְּלֻנ֥וֹת בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֥ר הֵ֛ם מַלִּינִ֥ם
eam ad‡ dederũt & ,Israel filios ad Moseh est locutus Et .vos super
6 עֲלֵיכֶֽם׃ וַיְדַבֵּ֣ר מֹשֶׁ֔ה אֶל־בְּנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל וַיִּתְּנ֣וּ אֵלָ֗יו
,vnam prælato virgam ,vnam prælato ,virgam eorum principes vniuersi
כָּל־נְשִׂיאֵיהֶ֜ם מַטֶּ֣ה לְנָשִׂ֣יא אֶחָ֗ד מַטֶּה֙ לְנָשִׂ֣יא אֶחָ֔ד
medio in Aharon virga & :virgas duodecim ,suorum patrum domum ad
לְבֵ֖ית אֲבֹתָ֑ם שְׁנֵ֥ים עָשָׂ֖ר מַטּ֑וֹת וּמַטֵּ֥ה אַהֲרֹ֖ן בְּתוֹךְ
,DOMINO coram virgas Moseh posuit Et .eorum virgarum
7 מַטּוֹתָֽם׃ וַיַּנַּ֣ח מֹשֶׁ֔ה אֶת־הַמַּטּ֖וֹת לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה
tentorium‡ ad Moseh venit & ,crastino a*fuit Et .testimonij tentorio in tabernaculo * in ‡ tabernaculũ
8 בְּאֹ֥הֶל הָעֵדֻֽת׃ וַיְהִי֙ מִמָּחֳרָ֔ת וַיָּבֹ֥א מֹשֶׁ֖ה אֶל־אֹ֣הֶל
protulerat et .Leui domus Aharon virga floruerat ecce & ,testimonij florem, * reddiderat facie
הָעֵד֑וּת וְהִנֵּ֤ה פָרַח֙ מַטֵּה־אַהֲרֹ֣ן לְבֵית־לֵוִ֔י וַיֹּצֵ֖א
Moseh eduxit Et .amygdalas nibuerat* & ,florẽ florere fecerat & ,gemmã
פֶּ֣רַח וַיָּצֵ֣ץ צִ֔יץ וַיִּגְמֹ֖ל שְׁקֵדִֽים׃ וַיֹּצֵ֥א מֹשֶׁ֛ה
9 פֶּ֥רַח וַיָּצֵ֣ץ צִ֔יץ וַיִּגְמֹ֖ל שְׁקֵדִֽים׃ וַיֹּצֵ֥א מֹשֶׁ֛ה
:Israel filios omnes ad DOMINI faciebus à virgas omnes
אֵ֚ת כָּל־הַמַּטֹּ֔ת מִלִּפְנֵ֖י יְהוָ֑ה אֶל־כָּל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל
.suam virgam vnusquisque acceperunt & ,viderunt &
וַיִּרְא֣וּ וַיִּקְח֗וּ אִ֚ישׁ מַטֵּֽהוּ׃
Reduc
Aharon virgam Conuerte :Moseh ad DOMINVS dixit Et
10 וַיֹּ֨אמֶר יְהוָ֜ה אֶל־מֹשֶׁ֗ה הָשֵׁ֤ב אֶת־מַטֵּה֙ אַהֲרֹ֔ן שוב
finies & .rebelliõis filiis signũ in ,custodiam ad testimonio coram finite faciet
לִפְנֵ֣י הָעֵד֔וּת לְמִשְׁמֶ֖רֶת לְא֣וֹת לִבְנֵי־מָ֑רִי וְתִכְלֶ֤ה מָרָה
:Moseh fecit Et .morientur non & ,me desuper eorũ murmurationes à
11 תְלוּנֹתָם֙ מֵעָלַ֔י וְלֹ֥א יָמֻ֖תוּ׃ וַיַּ֣עַשׂ מֹשֶׁ֑ה כַּאֲשֶׁ֥ר
.fecit sic ,ei DOMINVS præcepit quemadmodum
צִוָּ֥ה יְהוָ֖ה אֹת֥וֹ כֵּ֖ן עָשָֽׂה׃
,periim' ,expiranimus Ecce :dicẽdo ,Moseh ad Israel filij dixerunt Et
12 וַיֹּאמְר֣וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֗ל אֶל־מֹשֶׁה֙ לֵאמֹ֔ר הֵ֥ן גָּוַ֖עְנוּ אָבַ֑דְנוּ

CAP. XVIII. יח

domus & ,tui filij & ,Tu :Aharon ad DOMINVS dixit Et
1 וַיֹּ֨אמֶר יְהוָ֜ה אֶל־אַהֲרֹ֗ן אַתָּה֙ וּבָנֶ֣יךָ וּבֵית־
tui filij & ,tu & :sanctuarij iniquitatem portabitis tecum tui patris
אָבִ֣יךָ אִתָּ֔ךְ תִּשְׂאוּ֙ אֶת־עֲוֹ֣ן הַמִּקְדָּ֔שׁ וְאַתָּ֥ה וּבָנֶ֖יךָ עִמָּ֑ךְ תִּשְׂא֖וּ אֶת־עֲוֹ֥ן
עָוֹה iniquitatem
,tuos fratres etiam Et .vestri sacerdotij peruersitatem portabitis tecum
2 כְּהֻנַּתְכֶֽם׃ וְגַם֙ אֶת־אַחֵ֣י שִׁבְטְךָ֔ הַקְרֵ֖ב אִתָּ֑ךְ וְיִלָּו֙
se copulent & ,tecum fac appropinquare ,tui patris virgam‡ ,Leui extensionẽ
עָלֶ֔יךָ וִישָׁרְתֻ֖ךָ וְאַתָּ֣ה וּבָנֶ֔יךָ אִתָּ֖ךְ לִפְנֵ֥י אֹ֖הֶל הָעֵדֻֽת׃
. testimonij tentorio* coram tecum tui filij & ,tu & :tibi ministrẽt & ,te super
3 וְשָׁמְר֣וּ מִשְׁמַרְתֶּ֔ךָ וּמִשְׁמֶ֥רֶת כָּל־הָאֹ֖הֶל אַךְ
morientur nõ & ,appinquabũt non altare ad & ,sanctitatis vasa ad
אֶל־כְּלִ֤י הַקֹּ֨דֶשׁ֙ וְאֶל־הַמִּזְבֵּ֔חַ לֹ֥א יִקְרָ֖בוּ וְלֹא־יָמֻ֥תוּ
custodient & ,te super copulabuntur† Et .vos etiam* ipsi etiam‡
4 גַּם־הֵ֖ם גַּם־אַתֶּֽם׃ וְנִלְו֥וּ עָלֶ֖יךָ וְשָׁמְר֣וּ אֶת־
non extraneus Et .tentorij seruitio‡ omni in conuentus tentorij custodiam
מִשְׁמֶ֣רֶת אֹ֔הֶל לְכֹ֖ל עֲבֹדַ֣ת הָאֹ֑הֶל וְזָ֥ר לֹא־
,sanctitatis custodiam custodietis Et .vos ad‡ appropinquabit
יִקְרַ֖ב אֲלֵיכֶֽם׃ וְשִׁמַרְתֶּם֙ אֶת־מִשְׁמֶ֣רֶת הַקֹּ֔דֶשׁ
filios super iræ feruor† amplius erit non & ,altaris custodiam &
5 וְאֶת־מִשְׁמֶ֣רֶת הַמִּזְבֵּ֔חַ וְלֹא־יִהְיֶ֥ה ע֖וֹד קֶ֥צֶף עַל־בְּנֵ֥י
medio è Leuitas vestros fratres tuli ecce ego Et .Israel
יִשְׂרָאֵֽל׃ וַאֲנִ֗י הִנֵּ֤ה לָקַחְתִּי֙ אֶת־אֲחֵיכֶ֣ם הַלְוִיִּ֔ם מִתּ֖וֹךְ
faciendum ad‡ ,DOMINO datos donum† vobis* ,Israel filiorum
6 בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל לָכֶ֤ם מַתָּנָה֙ נְתֻנִ֣ים לַיהוָ֔ה לַעֲבֹ֖ד אֶת־
custodietis tecum tui filij & ,tu Et .conuentus tentorij seruitium
עֲבֹדַ֥ת אֹ֖הֶל מוֹעֵֽד׃ וְאַתָּ֣ה וּבָנֶ֔יךָ אִתְּךָ֖ תִּשְׁמְר֣וּ
: seruietis & .velum intra ab & ,altaris rem omnem ad vestrũ sacerdotiũ
7 אֶת־כְּהֻנַּתְכֶ֑ם לְכֹל֙ דְּבַ֣ר הַמִּזְבֵּ֔חַ וּלְמִבֵּ֥ית לַפָּרֹ֖כֶת וַעֲבַדְתֶּ֣ם
.morieꝫ, appinquans extraneus Et .vestrũ sacerdotiũ dabo doni seruitium
עֲבֹדַ֣ת מַתָּנָ֑ה אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם֙ וְהַזָּ֣ר הַקָּרֵ֔ב יוּמָֽת׃
tibi dedi ecce ,ego Et :Aharon ad DOMINVS est locutus Et
8 וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־אַהֲרֹ֑ן וַאֲנִ֗י הִנֵּ֤ה נָתַ֙תִּי֙ לְךָ֣ אֶת־
eas dedi tibi Israel filiorum sanctitates‡ oẽs ad :mearũ elevationum custodiã
מִשְׁמֶ֣רֶת תְּרוּמֹתָ֔י לְכֹ֖ל קָדְשֵׁ֣י בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֑ל לְךָ֤ נְתַתִּים֙ לְמָשְׁחָ֔ה
sanctitate† de tibi erit Hoc .seculi* statutũ in tuis filiis & ,vngẽdũ ad
9 וּלְבָנֶ֖יךָ לְחָ֥ק־עוֹלָֽם׃ זֶ֥ה יִהְיֶה־לְּךָ֖ מִקֹּ֣דֶשׁ
,corum munus omne ad‡ ,eorũ appropinquatio† omnis :igne de sanctitatum
הַקֳּדָשִׁ֔ים מִן־הָאֵ֖שׁ כָּל־קָרְבָּנָ֑ם לְכָל־מִנְחָתָ֗ם
mihi reddent que‡ corum delictum omne ad† & ,eorũ peccatum omne ad* &
וּלְכָל־חַטָּאתָ֗ם וְלָכָל־אֲשָׁמָם֙ אֲשֶׁ֣ר יְשִׁיבוּ־לִ֔י
sanctitatum sanctitate In .tuis filiis & ,hoc‡ tibi sanctitatum sanctitas
קֹ֥דֶשׁ קָדָשִׁ֖ים לְךָ֥ הִוא֙ וּלְבָנֶ֔יךָ בְּקֹ֥דֶשׁ הַקָּדָשִׁ֖ים
10 קֹ֥דֶשׁ קָדָשִׁ֖ים לְךָ֥ הִוא֙ וּלְבָנֶ֔יךָ בְּקֹ֥דֶשׁ הַקָּדָשִׁ֖ים
. tibi erit sanctitas ,eam comedet masculus omnis :eã comedes
תֹּאכְלֶ֑נּוּ כָּל־זָכָ֥ר יֹאכַ֖ל אֹת֣וֹ קֹ֔דֶשׁ יִהְיֶה־לָּֽךְ׃
filiorum eleuationes omnes ad* ,eorũ doni elevatio :tibi‡ hoc Et
11 וְזֶ֥ה לְּךָ֖ תְּרוּמַ֣ת מַתָּנָ֑ם לְכָל־תְּנוּפֹ֙ת בְּנֵ֣י
.seculi† statutũ in tecum tuis filiab' & ,tuis filiis & ,eas dedi tibi Israel
יִשְׂרָאֵ֔ל לְךָ֤ נְתַתִּים֙ וְלִבְנֹתֶ֔יךָ אִתְּךָ֖ לְחָ֣ק־עוֹלָ֑ם
pinguedinẽ Omnem .eam comedet tua domo in mundus Omnis
12 כָּל־טֶ֥הוֹר בְּבֵיתְךָ֖ יֹאכַ֣ל אֹת֑וֹ כָּל־חֵ֥לֶב
quod eorum initium‡ frumenti & ,musti pinguedinẽ oẽm & ,noui olei
יִצְהָ֛ר וְכָל־חֵ֥לֶב תִּירֹ֖שׁ וְדָגָ֑ן רֵאשִׁיתָ֗ם אֲשֶׁ֤ר
quæ omnium Primitiæ .ea dedi tibi ,DOMINO dabunt
יִתְּנ֣וּ לַיהוָ֔ה לְךָ֖ נְתַתִּֽים׃ בִּכּוּרֵ֥י כָל־
13 יִתְּנ֣וּ לַיהוָ֔ה לְךָ֖ נְתַתִּֽים׃ בִּכּוּרֵ֥י כָל־
mundus Omnis .erit† tibi ,DOMINO adducent* quas eorum terra in‡
אֲשֶׁר־בְּאַרְצָ֑ם אֲשֶׁ֥ר יָבִ֖יאוּ לַיהוָ֔ה לְךָ֥ יִהְיֶ֖ה כָּל־
. erit tibi ,Israel in cõsecratio Omnis .illud‡ comedet ,tua domo in
טָה֥וֹר בְּבֵיתְךָ֖ יֹאכַ֥ל אֹתֽוֹ׃ כָּל־
14 בְּבֵיתְךָ֖ יֹאכְלֻֽנּוּ׃ כָּל־חֵ֥רֶם בְּיִשְׂרָאֵ֖ל לְךָ֥ יִהְיֶֽה׃
,DOMINO facient appropinquare quam carni omni vulue apertio Omnis‡
15 כָּל־פֶּ֥טֶר רֶ֖חֶם לְכָל־בָּשָׂ֑ר אֲשֶׁר־יַקְרִ֣יבוּ
primogenitũ redimes redimendo Sed .tibi erit ,animali in & homine in*
לַיהוָ֔ה בָּֽאָדָ֥ם וּבַבְּהֵמָ֖ה יִהְיֶה־לָּ֑ךְ אַ֣ךְ פְּד֤וֹ תִפְדֶּה֙ אֶת־בְּכֹ֣ר
.redimes immundi animalis primogenitũ & ,hominis
הָאָדָ֔ם וְאֶת־בְּכֹ֖ר הַבְּהֵמָ֣ה הַטְּמֵאָ֑ה תִּפְדֶּֽה׃
quinque ,argento :tua ordinatione in‡ redimes mensis filio à eius redẽptiones Et
16 וּפְדוּיָו֙ מִבֶּ֣ן חֹ֔דֶשׁ תִּפְדֶּ֑ה בְּעֶרְכְּךָ֙ כֶּ֣סֶף חֲמִשֶּׁ֣ת
.ipse‡ obolorum Viginti .sanctitatis seclo in† ,seclis
שְׁקָלִ֔ים בְּשֶׁ֥קֶל הַקֹּ֖דֶשׁ עֶשְׂרִ֣ים גֵּרָ֑ה הִֽוא׃

Manè :dicendo ,eius *cœtum* omnem ad &, Corach ad est locutus Et congregationem
5 וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר † faciet appropinquare & ,sanctũ & ,*ei* † qui* DOMINVS faciet notũ & * eum
וְיֹדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב †est eius,
.se ad faciet accedere ,*eo* in elegerit quem & ,se ad
אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו׃
.eius *cœtus*‡ omnis & ,Corach *thuribula* vobis Capite :facite Hoc acerras
6 זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל־עֲדָתוֹ ׃ † ‡ cõgregatio
DOMINO coram ſuffitum eis *ſuper* † ponite & ,ignem eis in *date** Et *ponito † in
7 וּתְנוּ בָהֶן׀ אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה ‡ Sufficit
Multum‡ .ſanctus ipſe ,DOMINVS elegerit quem vir erit Et .cras
מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב־
quæſo Audite :Corach ad Moſeh dixit Et .Leui filij vobis
לָכֶם בְּנֵי לֵוִי ׃ † 8 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קֹרַח שִׁמְעוּ־נָא
Iſrael Deus fecerit ſeparare quòd ,*vobis de* parũ Num .Leui filij vobis eſt,
9 הַמְעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ‡congregatione *vt
ſeruiendum ad‡ ,ſe ad vos *faciendũ*† appropinquare *ad** ,Iſrael *cœtu*‡ à vos † faceret
אֶתְכֶם מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד †vt faceretis
,*cœtu** coram *ſtandum ad*‡ & ,DOMINI tabernaculi *ſeruitium* opus
אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה ‡ſtaretis
filios tuos fratres omnes & te fecit appropinquare Et :eis miniſtrãdũ ad * congregatione,
לְשָׁרְתָם ׃ 10 וַיַּקְרֵב † אֹתְךָ וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְּנֵי quæritis
omnis & ,tu Idcirco ? ſacerdotium etiam *quæſiuiſtis* & ,tecu Leui
11 לֵוִי אִתָּךְ וּבְקַשְׁתֶּם גַּם־כְּהֻנָּה ׃ † לָכֵן אַתָּה וְכָל־
quia ,*iſtud*‡ quid Aharon & ,DOMINVM *ſuper conuenientes* ,*tuus cœtus* congregatio
עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי tua, quæ con
Abiram & ,Dathan vocandũ ad Moſeh miſit Et ? eum *ſuper** murmuraſtis gregata eſt
12 תַלֹּונוּ עָלָיו ׃ † וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם contra ‡eſt
quòd † parum Num .aſcendemus Non :dixerunt & .Eliab filios *aduerſum
הֵמָּה׃
13 הַמְעַט כִּי † הַעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ
nos mori *faciendũ ad*‡ ,melle & ,lacte fluente terra è nos feceris aſcendere ‡vt faceres
כִּי תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־הִשְׂתָּרֵר׃ ‡gerendo principatum etiam ,nos ſuper te facis principẽ quia ,deſerto in
14 אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ † neque
iſtorum virorum oculos Num .vineæ & ,agri hęreditatem nobis dediſti & Nunquid
וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הֲעִינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם effodies?
ad dixit & ,valde Moſeh *ira fuit*‡ Et .aſcendemus Non ? *renelles* ‡iratus eſt
15 חֹנֶךְ לֹא נַעֲלֶה ׃ † וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־ *oblationem
eis ab vnum aſinum Non .eorum *munus** ad reſpicias Ne :DOMINVM †accepi,
יְהוָה אַל־תֵּפֶן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם לָקַחְתִּי
ad Moſeh dixit Et .eis ex vni malefeci neque ,*abſtuli* †
וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת־אַחַד מֵהֶם ׃ † 16 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
,ipſi & tu ,DOMINO coram eſtote *tuus cœtus*‡ omnis & ,Tu :Corach
קֹרַח אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וְהֵם
*dabitis** & ,*ſuum thuribulum*‡ vnuſquiſq; capite Et .cras Aaron &
וְאַהֲרֹן מָחָר ׃ † 17 וְקַחוּ׀ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם
vnuſquiſq; DOMINO corã facietis appropinquare & ,ſuffitum eis *ſuper*
עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
Aaron & ,tu & .*thuribula ducenta*‡ & ,quinquaginta ,*ſuum thuribulum* †
מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים מַחְתֹּת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן
,*ſuam* acerram vnuſquiſque ceperũt Et .*ſuum thuribulum** vnuſquiſque
אִישׁ מַחְתָּתוֹ ׃ † 18 וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ
oſtiũ† ſteterũt & ,ſuffitum eis *ſuper* † poſuerũt & ,ignem eis *ſuper dederũt** & * poſuerũt in
וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עָלָיו קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח ‡ in † ad
eos *ſuper* † fecit congregare Et . Aharon & ,Moſeh & ,*conuentus tentorij*‡
19 אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ׃ † וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם שום
eſt cõſpecta & :*cõuentus tẽtorij*‡ oſtium ad congregationẽ vniuerſam Corach ‡ tabernaculi
קֹרַח אֶת כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד ‖ aduerſus
.*cœtum vniuerſum ad** DOMINI gloria ‡ tabernaculi
וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה ׃ eccleſiæ,
:dicendo ,Aharon ad & ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
20 וַיְדַבֵּר † יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר ׃ *vniuerſæ cõ
.*momentũ iuxta*‡ eos conſumam & ,iſtius *cœtus*† medio è vos Separate gregationi.
21 הִבָּדְלוּ † מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע ׃ † congregationis
omnis ſpirituum Deus ,Deus :dixerũt & ,ſuas facies ſuper *ceciderunt*‡ Et ‖ in momẽto.
22 וַיִּפְּלוּ † עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־ ‡proiecerunt
? *feruebu ira* *cœtum omnem ſuper** & ,*peccabit*‡ vnus vir ,carnis ſe
בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצֹף ׃ נָפַל
.dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et ‡ peccauit,
23 וַיְדַבֵּר † יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר ׃ *contra vni-
,Corach tabernaculi circuitu à *Aſcẽdite*‡ :dicendo ,*cœtum*† ad Loquere uerſam con-
24 דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ † מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן־קֹרַח gregationẽ
.Abiram & Dathan ad *iuit* & ,Moſeh ſurrexit Et .Abiram & ,Dathan iraſceris?
25 דָּתָן וַאֲבִירָם ׃ † וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וַאֲבִירָם † congregationem,
‡Diſcedite
perrexit קוֹם

,*cœtum*‡ ad eſt locutus Et .Iſrael ſeniores eum poſt *iuerunt* Et perrexerunt
26 וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֵדָה † לֵאמֹר ׃ וַיֵּלְכוּ אֹהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים ‡congregationem,
,iſtorum impiorum virorum *tentoria* *deſuper** quæſo Recedite :dicẽdo *à tabernaculis
לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה †ſunt
omnibus in *cõſumamini*‡ forte ne ,eis † quæ omnia in attingatis ne & ‡pereatis
וְאַל־תִּגְּעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּסָּפוּ בְּכָל־ נָגַע סָפָה
Abiram & ,Dathã ,Corach tabernaculo *deſuper aſcẽderunt*‡ Et .eorũ peccatis ‡diſceſſerit à
27 חַטֹּאתָם ׃ † וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם עָלָה
oſtium * ſtantes ſunt egreſſi Abiram & ,Dathan Et .circuitu è *ad
מִסָּבִיב וְדָתָן וַאֲבִירָם יָצְאוּ נִצָּבִים פֶּתַח יָצַב
.eorum *familia*† & ,eorum filij & ,eorũ vxores & ,ſuorũ tabernaculorũ †parauli
אָהֳלֵיהֶם וְנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם ׃
faciendũ ad ,me miſit DOMINVS quia ſcietis hoc In :Moſeh dixit Et vt faciam
28 וַיֹּאמֶר † מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי־יְהוָה
.meo corde de non quòd ,hæc opera omnia
שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלִּבִּי ׃
*omnis‡ viſitatione & ,iſti morientur *hominis* *omnis mortem iuxta* Si vt moriũtur
29 אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־ omnes homines
.me miſit DOMINVS non ,eos ſuper viſitabitur ,*hominis* ‡ omniũ hominum,
הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלָחָנִי ׃ °מוּת
terra aperuerit & ,DOMINVS creauerit creationem ſi Et
30 וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה †ſunt
deſcẽderint & ,eis † quæ omnia & ,eos deglutiuerit & ,ſuum os
אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ
iſti viri irritauerunt quòd ſcietis & ,infernum in viuentes
חַיִּים שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה ‡ חָיָה
verba omnia loqui *eum conſummare vt* fuit Et .DOMINVM cum cõſum-
31 אֶת־יְהוָה ׃ † וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים maſſet
terra aperuit Et .eis ſub † quæ *humus** ſe rupit & ,iſta כָּלָה
32 הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם ׃ † וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ *terra † erat
hominem omnem & ,eorum domos & ,eos deglutiuit & ,ſuum os omnes
אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם ‡ בַּיִת
oẽs & ,ipſi deſcenderũt Et .ſubſtantiam omnem & ,Corach ipſi † qui † erant
33 אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ ׃ † וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל־ ‡ erant
,terra eos ſuper operuit & :infernum in viuentes eis ‡ qui
אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ ‡ כָּמָה
qui Iſrael omnis Et .congregationis medio è perierunt &
34 וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל ׃ † וְכָל־יִשְׂרָאֵל erant in cir-
nos deglutiat forte Ne :dixerũt Quia .eorũ vocẽ *ad* fugerũt ,eorũ *circuitus* cuitu
סְבִיבוֹתֵיהֶם נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ ‖ propter
comedit & ,DOMINO à eſt egreſſus ignis Et .terra ‡ נוּם קוֹל
35 הָאָרֶץ ׃ † וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת †conſumpſit
.ſuffitum *facientes accedere* viros ducentos & quinquaginta •offerentes
הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְטֹרֶת ׃
: dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
36 וַיְדַבֵּר † יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר ׃ ‖ רוּם
tollat & ,ſacerdotem Aharon filium Elhazar ad Dic ‡ è combu-
37 אֱמֹר אֶל־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־ ſtione,
quia ,vltra diſperge ignem & ,*combuſtionem inter ab*‡ acerras * Acerræ
מַחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זְרֵה־הָלְאָה כִּי ‡ חָטָה
.eorũ animabus in iſtorum peccatorum *Thuribula* * . ſunt ſanctificatæ †ex eis extẽ-
38 קָדְשׁוּ ׃ † אֶת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם ſas laminas ī
Quia . altari† opertorium *laqueorum* *extenſiones* *ea*† facient Et ‡ pro
וְעָשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי ‡ פַחִים ‡ צִפּוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־ ‡ עָשָׂה
ſignũ in erũt & ,ſunt ſanctificatę & ,DOMINO corã eas *fecerũt appropinquare** פּוּחַ ‡ צָפָה
‡ obtulerunt
הִקְרִיבָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וַיִּהְיוּ לְאוֹת *tulit לָקַח
æris acerras ſacerdos Elhazar *cepit** Et .Iſrael filiis †obtulerant
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל ׃ † 39 וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת ‡ pro
.altari† operimentũ eas extendit & :combuſti *fecerant appropinquare* † quibus ‡vt nõ offerat
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֻפִים וַיְרַקְּעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃ זֵרָה
,alienus vir *appropiet non quod propter* ‖ ,Iſrael filiis Memoriale ‡ eſt, vt
40 זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר * faciat
coram ſuffitum *faciendum** ſuffire *ad* ,*ipſe*‡ Aharon ſemine de non qui † cõgregatio
אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי ‡ יַעַד
quẽadmodũ ,eius *cœtus*† ſicut & ,Corach ſicut ſit non & ,DOMINO per manum
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֹרַח ‡ וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר ‡ cõgregatio
.ei Moſeh *manu in* DOMINVS eſt locutus *in † contra
דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ ׃ ‡ לוּן
,Moſeh *ſuper*† craſtino à* Iſrael filiorum *cœtus*‡ omnis murmurauerunt Et ‡contra
41 וַיִּלֹּנוּ † כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה ‡ פָּנָה ‡ זוּם
.DOMINI populum feciſtis mori Vos :dicendo ,Aharon *ſuper*† & ‡cum congre
וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם ‡ הֲמִתֶּם אֶת־עַם יְהוָה ׃ gaſſet ſe con
reſpexiſſẽt & ,Aharõ *ſuper** & ,Moſeh *ſuper* *cœtus* *ſe congregando in*‡ ,fuit Et gregatio con
42 וַיְהִי † בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ tra *contra
gloria eſt conſpecta & ,nubes illud operuit ecce & ,*conuentus tentorium* † ad †tabernacu-
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה ‡ כִסָּהוּ הֶעָנָן ‖ וַיֵּרָא כְּבוֹד lum eccleſię,
כָּסָה
רָאָה

tã ciuis quã peregrinus,

è medio

[g] צָוָה pœna iniquitatis eius ſuper eam erit.

[h] עָוֹה

[i] הָיָה qui inuenerunt vniuerſam eõgregationem.

[k] יָנַח fiẽdum eſſet

lapidet congregatio caſtra. congregatio caſtra:

[l] מוּת

vt eſſem

de & indigena de ,exceſſa manu in fecerit quæ anima Et

30 †וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה בְיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־
anima excidetur & ,probris afficit ipſe DOMINVM ,peregrino
הַגֵּר אֶת־יְהוָה הִוא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
:ſui populi interiore ex ipſa
הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃
:fecit irritum eius mandatum & ,ſpreuit DOMINI verbum Quia
31 †כִּי־דְבַר יְהוָה בָּזָה וְאֶת־[g]מִצְוָתוֹ הֵפַר
.ea in eius peruerſitas ,ipſa anima excidetur excidendo
הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא [h]עֲוֹנָהּ בָּהּ׃
colligentem virum inuenerunt & ,deſerto in Iſrael filij fuerunt Et
32 †[i]וַיִּהְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ
inuenientes ,eum fecerunt accedere Et .Sabbathi die in ligna
עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ 33 †וַיַּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמֹּצְאִים
vniuerſum ad & ,Aharon ad & ,Moſeh ad ,ligna colligentem eum
אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־
,expoſitũ erat non quia :cuſtodia in eum poſuerunt Et .cœtum
הָעֵדָה׃ 34 †[k]וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ
.ei fieret quid
מַה־יֵּעָשֶׂה לּוֹ׃
, vir moriatur Moriendo : Moſeh ad DOMINVS dixit Et
35 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ
.caſtrametationem extra cœtus omnis lapidibus in eum lapidãdo
רָגַם אֹתוֹ בָאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
, caſtrametationem extra ad cœtus omnis eum eduxerunt Et
36 †וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
præcepit quemadmodum , eſt mortuus &,lapidibus in eum lapidauerũt&
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָאֲבָנִים [l]וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
.Moſeh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS dixit Et
37 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ſimbriam ſibi facient Et : eos ad dices & , Iſrael filios ad Loquere
38 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם [m]וְעָשׂוּ לָהֶם
in angulis [m]ציץ ponent in anguli

[n] דוֹר hyacinthinum.

[o] רָאָה errabitis poſt quos vos fornicamini.

[p] זָנָה

fimbria ſuper dabunt & ,ſuas generationes per ſuorũ veſtimẽtorum alis ſuper
עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם [n]לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת
videbitis & ,fimbriã in vobis erit Et .hyacinthi filum ala
הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ 39 †וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת [o]וּרְאִיתֶם
facietis Et .DOMINI præceptorum omniũ recordabimini & ,eam
אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם
quos ,veſtros oculos poſt & , veſtrum cor poſt perueſtigabitis non & , ea
אֹתָם וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־
.eos poſt fornicantes vos
אַתֶּם [p]זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃
ſitis & , mea præcepta omnia faciatis & ,recordemini Vt
40 †לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם
.veſtro Deo ſancti
קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃
terra è vos eduxi qui ,veſter Deus DOMINVS Ego
41 †אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר [q]הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
DOMINVS Ego . Deum in vobis exiſtendum ad ,Aegypti
מִצְרַיִם [q]לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה
.veſter Deus
אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. XVI. יז

,decimarum trium ſimilam minus bouis filiũ ſuper faciet appropinquare Et
9 †וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
facies appropinquare vinum Et .Hin dimidium oleo cũ cõfuſam
בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן [m]חֲצִי הַהִין׃ 10 †וְיַיִן תַּקְרִיב
.DOMINO quietis odoris ignitionem , Hin dimidium libamen in
לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
pecudi vel , vni verueci vel , vni boui fiet Sic
11 †כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה
ſic , facietis quem numerũ Secundum .capris in vel agnis in
בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים׃ 12 †כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה
faciet indigena Omnis .eorum numerum ſecundum vni facietis
תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם׃ 13 †כָּל־הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה־
.DOMINO quietis odoris ignitionem faciendo accedere ,iſta ſic
כָּכָה אֶת־אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
veſtri medio in † qui vel ,peregrinus vobiſcũ fuerit peregrinat[p] cum Et
14 †וְכִי־יָגוּר [n]אִתְּכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם
, DOMINO quietis odoris ignitionem fecerit & ,veſtras generationes ad
[o]לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה [p]אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה
vnum ſtatutum ,congregatio O .facier ſic,facietis quemadmodũ
כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵּן יֵעָשֶׂה׃ 15 †[q]לַהָּקָהל חָקָּה אַחַת
,vos ſicut ,veſtras generatiões ad ſeculi ſtatutũ: peregrinãti peregrino & vobis
לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם [o]לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם
iudicium & , vna Lex .DOMINI facies ad erit peregrinus ſic
כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה׃ 16 †תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט
.vobiſcum peregrinanti peregrino & ,vobis erit vnum
אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר אִתָּכֶם׃
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
17 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ad vos ingrediendo In :cos ad dices & , Iſrael filios ad Loquere
18 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם [s]בְּבֹאֲכֶם אֶל־
, erit Et . illuc vos faciens ingredi ego quam [t] terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃ 19 †וְהָיָה
.DOMINO eleuationem eleuabitis , terræ pane de vos edendo in
בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ [t]תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה׃
, eleuationem eleuabitis placentam , veſtrarum conſperſionum principium
20 †רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה
principio De .eam eleuabitis ſic , areæ eleuationẽ iuxta
כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ׃ 21 †מֵרֵאשִׁית
.veſtras generationes ad, eleuationẽ DOMINO dabitis veſtrarũ cõſperſionũ per
עֲרִסֹתֵיכֶם [u]תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה [x]לְדֹרֹתֵיכֶם׃
quæ , iſta præcepta omnia feceritis non &,errauerit is cùm Et
22 †וְכִי [y]תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־ [z]הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־
præcepit quæ Omnia .Moſeh ad DOMINVS eſt locut[b]
דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה׃ 23 †אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
DOMINVS præcepit qua die à ,Moſeh manu in vos ad DOMINVS
אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
cœtus oculis ab ſi , erit Et .veſtras generationes ad vltra &
וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ 24 †וְהָיָה אִם־מֵעֵינֵי [a]הָעֵדָה
bouis filium iuuencum cœtus omnis facient & ,errorem in fuerit factum
נֶעֱשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה [b]פַּר בֶּן־בָּקָר
eius libamẽ &,eius munus &, DOMINO quietis odorem in aſcenſione in vnum
אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ [c]נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ
.peccatum in vnum caprarum hircum &,iudicio ſecundũ
כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד [d]לְחַטָּאת׃
parcetur & , Iſrael filiorum cœtum omnem ſuper ſacerdos expiabit Et
25 †וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח
ignitionem ,ſuam appropinquationẽ adduxerunt ipſi Et .ipſa ignorantia quia , eis
לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשֵּׁה
.ſuo errore ſuper DOMINO corã ſuum peccatum &,DOMINO oblationem
לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם׃
peregrinanti peregrino & , Iſrael filiorum cœtui vniuerſo parcetur Et
26 †וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [e]וְלַגֵּר הַגָּר
.errore in populo vniuerſo quia :eorum medio in
בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בִּשְׁגָגָה׃
faciet appropinquare & , ignorantia in peccauerit vna anima ſi Et
27 †וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה
. peccatum in ipſius anni filiam capram
עֵז בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃
ignorantia in ipſam peccãdo in , errantem animam ſuper ſacerdos expiabit Et
28 †וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָהּ בִּשְׁגָגָה
.ei parcetur & , eam ſuper expiandum ad , DOMINO corã
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלֶיהָ וְנִסְלַח לָהּ׃
lex ,eorum medio in peregrinãti peregrino & , Iſrael filiis in Indigena
29 †[f]הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה
.ignorantia in facienti vobis erit vna
אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃

[a] עֵדָה

[b] פָּרָה holocauſtũ oblationem

[c] נוֹחַ normam, pro peccato.

[d] חַטָּאת cõgregationem error eſt. offerẽt oblationem oblationem incenſam oblationẽ peccato ſuo vniuerſæ cõgregationi qui peregrinatur

[e] גּוֹר vniuerſi populi eſt error. per errorem, offeret anniculã pro peccato. cùm peccauerit per errorem Ciui inter filios qui peregrinatur

[f] יָרֵה per errorem.

offeret oblationem permixtã & offeres pro libamine

[m] חֲצָה in ſacrificiũ arieti

tam de ouibus quàm de ciuis

dum obtulerit oblationẽ incenſam † eſt

per oblationem incenſam

[p] דּוֹר [q] חָקַק

† eſt qui peregrinatur: perpetuũ per coram Dño. norma vna.

[r] יָרֵה qui peregrinatur Cùm ingreſſi fueritis

[s] בּוֹא ad facio cùm comederitis

[t] רוּם paſtarum primitiis

per

[u] נָתַן [x] דּוֹר [y] שָׁגָה [z] עָוָה vobis per manum per cõgregatiõis

[a] עֵדָה per congregatio

[b] פָּרָה holocauſtũ oblationem

[c] נוֹחַ normam, pro peccato.

[d] חַטָּאת cõgregationem error eſt. offerẽt oblationem oblationem incenſam oblationẽ peccato ſuo vniuerſæ cõgregationi qui peregrinatur

[e] גּוֹר vniuerſi populi eſt error. per errorem, offeret anniculã pro peccato. cùm peccauerit per errorem Ciui inter filios qui peregrinatur

[f] יָרֵה per errorem.

tuli: ſeipſum ,Dathan &,Leui filii Chehath filij Iſhar filius Corach † cepit Et

1 †[a]וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן
.Reuben filij Peleth filius On &, Eliab filij Abiram &
וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃
,quinquaginta Iſrael filiis è viri & ,Moſeh facies in ſurrexerunt Et
2 †[b]וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
.nominis viri ,conuentus vocati cœtus prælati ,ducenti &
וּמְאתַיִם נְשִׂיאֵי [d]עֵדָה קְרֻאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃
: eos ad dixerunt & ,Aharon ſuper & ,Moſeh ſuper ſe congregauerunt Et
3 †[c]וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם
eorum medio in & ,ſancti ipſi vniuerſi cœtus omnis quia , nobis Multum
רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם
?DOMINI congregationem ſuper vos eleuatis cur Et .DOMINVS
יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קְהַל יְהוָה׃
.ſuas facies ſuper cecidit & ,Moſeh audiuit Et
4 †וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה [e]וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו׃

[a] לָקַח coram

[b] קוֹם principes cõgregationis maiores cõcilij nominati.

[c] מֵאָה

[d] יָעַד aduerſum Sat eſt congregatio eſt proiecit ſe faciem ſuã.

[e] נָפַל

vltionem

נוא s
cõgregatio-
ni malæ huic
quæ conue-
nerũt aduer-
sum

עֵדָה t
aduersus
cõgregatio-
nem,

ויליני
ק
שוב x לון y
יצא z דבב a
מות b
coram Dño.

רוע c חיה d
qui perrexe-
rant

surrexerunt
mane

עלה e
verticem

Vt quid trã
gredimini
sermonem

† est
medio vestri,
coram inimi
cis vestris.
estante vos,
† ne iretis

conati sunt
ascendere in
verticem
è medio ca-
strorum

משה f
נכה g
כתת h

.meam *frustrationem* cognoscetis &, annis quadraginta
אַרְבָּעִים שָׁנָה וִידַעְתֶּם אֶת־ s תְּנוּאָתִי׃
omni fecero hoc non Si .sum locutus DOMINVS Ego
35 † אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
ibi &, consumẽrur isto deserto in, me *super cõuenientibus isti malo cœtui*
הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה t יִתַּמּוּ וְשָׁם
explorandum ad Moseh misit quos viri Et .morientur
36 יָמֻתוּ׃ † וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־
educendo ,*cœtum* omnem eũ *super* fecerũt murmurare & sunt reuersi &, terrã
הָאָרֶץ x וַיָּשֻׁבוּ y וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת כָּל־הָעֵדָה z לְהוֹצִיא
educentes ,illi viri sunt mortui Et .terram super malã famã
37 דִּבָּה עַל־הָאָרֶץ׃ a † וַיָּמֻתוּ b הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי
.DOMINI *facies ad* percussione in ,malam terræ famam
דִּבַּת־הָאָרֶץ c רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃
ex vixerunt ,Iephunneh filius Chaleb &, Nun filius Iehosuah Et
38 † וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה d חָיוּ מִן־
.terram explorandum ad *euntibus* ipsis viris
הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ׃
:Israel filios omnes ad ista verba Moseh est locutus Et
39 † וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ascenderũt &, *matutino in manicauerunt* Et .valde populus luxerunt &
40 וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃ † וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר e וַיַּעֲלוּ
quem locum ad ascendemus &, nos Ecce :dicẽdo mõtis *caput* ad
אֶל־רֹאשׁ־הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
hoc quid Ad, Moseh dixit Et .peccauimus quia DOMINVS dixit
41 אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה
.prosperabitur non hoc &? DOMINI os *transgredientes* vos
אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תִצְלָח׃
† est ne &: *vestro interiori* in DOMINVS † non quia, ascendatis Ne
42 † אַל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
Chenahanę &, Hamalechita Quia .*vestrorũ inimicorũ facies ad* pcutiamini
תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ † כִּי הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי
43 שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב כִּי־עַל־כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי
.vobiscum DOMINVS erit non &, DOMINVM
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם׃
fœderis arca Et .montis *caput* ad *ascendendum ad sunt angariati* Et
44 † וַיַּעְפְּלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־
,*castrametationis interiore* de recesserũt non Moseh &, DOMINI
יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־ f מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃
,eos pcusserũt &: ipso mõte ĩ habitãs Chenahanę & Hamalechita descẽdit Et
45 † וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא g וַיַּכּוּם
.Chormah ad vsque eos cõtriuerunt &
h וַיַּכְּתוּם עַד־הַחָרְמָה׃

CAP. XV. טו

: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
ad fueritis ingressi Cum : eos ad dices &, Israel filios ad Loquere
2 † דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־
.vobis *dans* egò quas ,vestrarum habitationum terram
אֶרֶץ h מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם׃
,sacrificium vel ,*ascensionem* ,DOMINO *ignitionem* feceritis Et
3 † וַעֲשִׂיתֶם i אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבַח
,vestris *statutis temporibus* † in vel *deuotione* in vel *votum mirificandum ad*
לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה אוֹ k בְּמֹעֲדֵיכֶם
.*pecore* de vel *boue* de DOMINO quietis odorem *faciendum* ad
לַעֲשׂוֹת רֵיחַ l נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ מִן־הַצֹּאן׃
DOMINO *suam appropinquationem faciens appropinquare faciet appropinquare* Et
4 † וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
.olei Hin quarto cum permixtã ‡ decimam similæ, *munus* ‡
מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן׃
vel ,*ascensionem** super facies Hin quartum *libamen in* vini Et
5 † וְיַיִן לַנֶּסֶךְ רְבִיעִת הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוֹ
.vno agno * sacrificium *in*
לַזָּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד׃
confusum , decimarum duarum similæ *munus* facies *arietem in* Vel
6 † אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת m שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בְּלוּלָה
Hin *tertium* ‡ *libamen in* vini Et .Hin *tertium* ,oleo *cum*
בַּשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין׃ † וְיַיִן לַנֶּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהִין
7 תַּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃
.DOMINO quietis odorem ‡ *facies appropinquare*
וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפַלֵּא־
mirificandum ad, sacrificium vel, *ascensionem* bouis filium feceris cùm Et
8 † נֶדֶר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה׃
.DOMINO pacifica vel, votum

dicent &, vnum virum tanquam istum populum *facies* mori † Et †si feceris
15 † וְהֵמַתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ
.dicendo, tuum auditum audierunt qui gentes
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃
in istum populum introducere DOMINVS *posse* non Præ Quia
16 † מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה z לְהָבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־ z בוא
.deserto in eos *mactauit* &, eis iurauit quam terram occidit
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃
quemadmodum, DOMINI fortitudo obsecro magnificetur nunc Et
17 † וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
,misericordia mult⁹ &, *narium longus* DOMINVS :dicendo, es locutus tardus ad irã
18 דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃ † יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד
visitãs ,mũdabit nõ mundando &: præuaricationẽ & ,iniquitatẽ portans
נֹשֵׂא a עָוֹן וָפֶשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד
.quartos super &, tertios super, filios super patrum iniquitatem
עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃
magnitudinem iuxta istius populi iniquitati obsecro Parce
19 † סְלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל
Aegypto ab huic populo pepercisti quemadmodũ &, tuæ misericordiæ
חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם
.tuum verbũ secundum Peperci: DOMINVS dixit Et .huc vsque ad &
וְעַד־הֵנָּה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃
20 DOMINI gloria implebitur &, ego *viuens* profectò Et viuo
21 † וְאוּלָם b חַי־אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־ b חיה
,meã gloriam *videntes* viri omnes Quia .terra omnis qui viderunt
כָּל־הָאָרֶץ׃ † כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים c הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי c ראה
22 וְאֹתֹתַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר d וַיְנַסּוּ אֹתִי
me tentauerunt &, deserto in &, Aegypto in feci quæ, mea signa &
: *mea voce in audierunt* non &, vicibus decem iam d נסה
זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃ paruerunt voci meæ.
. corum patribus iurauí quam terram viderint Si
23 † אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם
.eam videbunt non, me irritantes omnes &
וְכָל־מְנַאֲצַי לֹא d יִרְאוּהָ׃ d ראה
implenit † &, eo cum alter spiritus fuit *mercede*, Chaleb meũ seruũ Et pro eo quòd
24 † וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב e הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא ‡perfecit vt
eius semen &, *illuc est ingressus* quam † terram in eũ introducã &, me post iret
אַחֲרָי f וְהֵבֵאתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא e היה
Cras: *profundo* in habitat Chenahanæ⁹ &, Hamalechita Et .eã *hereditabit* ad quã venit
שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃ f בוא
25 † וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר hereditate
.Suph maris *via* desertum in vobis ‡ proficiscimini & *facie* vertite accipiet
פְּנוּ g וּסְעוּ h לָכֶם הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃ valle
: dicendo, Aharon ad &, Moseh ad DOMINVS est locutus Et vos
26 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ per viam
,me *super murmurantes ipsi qui istum malum cœtum ad* quò Vsque g פנה
27 † עַד־מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה h מַלִּינִים עָלַי אֶת־ h נסע
? *audiui* ‡, me *super murmurantes ipsi* † qui Israel filiorum murmurationes cõgregatio-
תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃ nẽ malã istã
quẽadmodũ non si, DOMINVS dicit, ego *Viuens*: eos ad Dic quæ murmu
28 † אֱמֹר אֲלֵהֶם k חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר rat aduersum
.vobis fecero sic, meis auribus in estis locuti
דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ † murmurant
vestri *visitati* ‡ omnes &, vestra cadauera cadent isto deserto In aduersum
29 † בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל־ ‡ audiam?
qui, supra &, annorum viginti filio à vestrum numerũ omnẽ *ad* ‖ viuo
לְכָל־מִסְפַּרְכֶם לְכָל־פְּקֻדֵיכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה אֲשֶׁר k חיה
,terram ad fueritis ingressi vos Si .me *super* murmurastis
30 הֲלִינוֹתֶם עָלָי׃ † אִם־אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ ‡ numerati
nisi ,ea in vos *faciendũ* habitare *ad*, meam manum eleuaui quam l נפל
אֲשֶׁר m נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־ secundum
. Nun filium Iehosuah &, Iephunneh filiũ Chaleb aduersum
כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ ‡ super vt
facerem
31 † וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבֵאתִי אֹתָם m נשא
.*ea in abhorruistis* quam terram scient & paruulos ve-
וְיָדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃ stros de qui-
.isto deserto in, eadent, vos, vestra cadauera Et bus
32 † וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה׃ erunt
portabũt &, annis quadraginta deserto in pascẽtes erunt vestri filij Et despexistis
33 † וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ o רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ n טפף
.deserto in vestra cadauera *consumi ad vsque*, vestras fornicationes
אֶת־ p זְנוּתֵיכֶם עַד־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃ o רעה
quadraginta terram explorastis quibus dierum *numero* In donec consu
34 † בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־ q תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים mentur
vestras iniquitates portabitis, anno ‡ diem, anno † diem; diebus p זנה
יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־ r עֲוֹנֹתֵיכֶם secundum
numerum
q תור
† pro ‡ pro
pœnã iniqui
tatũ vestrarũ
r עוה

.Vopsi filius Nachbi, Naphtali Extensioni De tribu
15 †לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־ וָפְסִי׃
.Machi filius Gheuel, Ghad Extensioni De tribu
16 †לְמַטֵּה גָּד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי׃
explorandum ad Moseh misit quos virorum nomina† Ista †sunt
17 †אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר
.Iehosuah, Nun filio Hoseah Moseh appellauit Et .terram filium
אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃
dixit &: Chenahã terram explorandum ad Moseh eos misit Et
18 †וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר
.montem ‡ ascendetis &: meridie in hac Ascendite: eos ad per meridiē ‡ ad
אֲלֵהֶם ᵈעֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־הָהָר׃ ᵈעָלָה
,ea superhabitantẽ populum & ,ipsa quid terram videbitis Et qualis sit, qui habitatin
19 †וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ ᵉרָאָה
.multus an ipse paucus num ,debilis an ipse robustus nũ vtrũ fortis sit vtrum sit
הֶחָזָק הוּא הָרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם־ ᶠרָב׃ ᶠרַבָּב
:mala an ,ipsa bona num ea in habitans ipse qua terra quid Et qualis sit
20 †וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִוא אִם־רָעָה in qua ipse habitat sit quales
an ,castris in num ,eis in habitans ipse quibus vrbes quid & in quib ᵇ ipse habitat vtrũ sint ‡ ᵍחֲנָה
sit num ,macra an ,ipsa pinguis num ,terra quid Et .‡munitionibus in qualis vtrum sit vtrum
21 †וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׁמֵנָה הִוא אִם־רָזָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ
.terræ fructu è capite &, vos roborate Et .non an lignum ea in arbor
explorauerunt & ascenderunt Et .vuarum primitiarum dies † dies &
22 †וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ ⁱוַיָּבֹאוּ עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים ʰצֹעַן מִצְרָיִם׃ ʰפָּרָה †erant primitiuarũ
.Chamath ingrediẽdo Rechob ad vsq, Sin deserto à terram
23 †וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב ᵏוַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי ⁱתּוֹר
,Sesai Achiman ‡ ibi Et .Chebron ad vsque venit &, meridie in ascenderũt Et per meridiē venerunt ‡ erat
ante est ædificata annis septem Chebron Et .Hanach nati Talmai & ᵏבּוֹא
exciderunt &, botri torrentem ad vsque venerunt Et .Aegypti Sohan ˡשָׁנָה ᵐבָּנָה
24 †וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכֹּול עֲנָבִים אֶחָד ⁿוַישָּׂאֻהוּ בַּמּוֹט
.ficubus de &, malogranatis de &, duobus in vallem Escol ramum vecte cum
בִּשְׁנָיִם וּמִן־הָרִמֹּנִים וּמִן־הַתְּאֵנִים׃ ⁿנָשָׂא
,botri causas super ,botri Vallem vocauit ipsi Loco Locũ ipsum Nachal Escol propter botrum
25 †לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֹדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל
.Israel filij inde abscideruntquem
אֲשֶׁר־כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
.dierum quadraginta fine à ,terram explorando ab sunt reuersi Et in
26 †וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר ᵖמִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃ ᵒשׁוּב ᵖקָצַץ
cœtum omnem ad &, Aharon ad &, Moseh ad venerũt &, abierunt Et
27 †וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־ ᵍעֵדַת ᵍיָעַד
,verbum eis conuerterunt &: Cades in Paran desertum in Israel filiorum rettulerunt rem
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר
.terræ fructum eos videre fecerunt &, cœtui omni & ostenderunt eis
וְאֶת־כָּל־הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃
,nos misisti quam terram ad Venimus: dixerunt &, ei narrauerunt Et ‡ ad
28 †וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ
.eius fructus † hic &, ipsa melle & lacte fluens etiam & est † est
וְגַם ᶻזָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה־ ˢפִרְיָהּ׃ ᶻזוּב ˢפָּרָה
munitæ vrbes &: terra in habitans, populus † fortis quia Exceptio Nisi quòd ‡ est
29 †אֲפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת qui habitat *sunt: liberos
.ibi vidimus Hanach natos etiam &* valde magnæ
גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלִידֵי הָעֲנָק ᵛרָאִינוּ שָׁם׃ ᵛרָאָה
Emorꝙus &, Iebusꝙus &, Chittꝙus &, meridiei terra in habitans Hamalech habitat meridiana; habitat iuxta iuxta ripam
30 †עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי
.Iarden manũ super &, mare super habitans Chenahanæus &, mõte in habitãs contra
יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן׃
Ascendendo: dixit &, Moseh ad populum Caleb tacere fecit Et
31 †וְיוֹסֵף כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה ס רכהי
.ei prævalebimus prævalendo quia, eam hereditabimus &, ascendamus hereditate ac cipiemus
נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃
poterimus Non: dixerunt, eo cum ascẽderunt qui viri Et
32 †וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־ ˣעָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל ˣעָלָה
.nobis præ ipse robustus quia; populum ad ascendere quia fortior est nobis.
לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃ protulerunt filiis
ad eam explorauerunt quam, terræ infamiam exire fecerunt Et
33 †וַיּוֹצִיאוּ ʸדִּבַּת הָאָרֶץ ʸאֲשֶׁר חָרוּ אֹתָהּ אֶל־ ᶻתּוּר ʸדָּבַב ᶻתּוֹר
,eam explorandum ad ea in transiuimus qua Terra: dicendo Israel filios per quam transiuimus consumens est:
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ
quem populus omnis &, ipsa suos habitatores comedens terra
אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־

CAP. XIIII. יד

fleuerunt &, suam vocem dederunt &, cœtus omnis eleuauit Et
1 †וַתִּשָּׂא ᵃנָשָׂא ᵇכָּל־הָעֵדָה ᵇוַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם ᶜוַיִּבְכּוּ ᶜבָּכָה
.ipsa nocte in populus
הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃
aduersum', Israel filij omnes Aharon super &, Moseh super murmurauerunt Et
2 †ᵈוַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ᵈלוּן
terra in essemus mortui Vtinam: cœtus omnis eos ad dixerunt &
וַיֹּאמְרוּ ᵉאֲלֵהֶם כָּל־ ᶠהָעֵדָה לוּ־ ᶠמַתְנוּ ᵉבְּאֶרֶץ ᶠיָעַד ᶠמוּת
.essemus mortui vtinam, hoc deserto in vel; Aegypti
מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ־מַתְנוּ׃
,hanc terram ad nos facit venire DOMINVS quid ad Et
3 †וְלָמָה יְהוָה ᵍמֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת ʰלִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ ʰיִהְיוּ ⁱלָבַז ʰבּוֹא
vt caderem' nonne? prædam in erunt nostri paruuli & nostrę vxores, gladio in cadẽdũ ad esset ʰטַפָּף בָּזַז
vnusquisque dixerunt Et ?Aegyptum in reuerti nobis † bonum †erat
הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה׃ †וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
.Aegyptum in reuertamur &, caput Demus: suum fratrem ad Ponamus ducem, proiecerũt se coram cœtu congregationis
4 אֶל־אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה׃
omnis facies ad ,suas facies super Aharon & Moseh cecidit Et
5 †וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל־ ᵏקְהַל
.Israel filiorum cœtus concionis
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ᵏקָהָל
explorantibus de Iephunneh filius Chaleb &, Nun filius Iehosuah Et
6 †ויְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־ ˡהַתָּרִים ˡתּוּר
.sua vestimenta sciderunt, terram
אֶת־הָאָרֶץ קָרָעוּ בִּגְדֵיהֶם׃
eõgregatio- nem per quã tran siuimus est eõplacuerit tradet est ᵐזוּב
qua Terra: dicendo, Israel filiorum cœtum omnem ad dixerunt Et
7 †וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר
.valde valde terra bona, eam explorandum ad ea in transiuimus
עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד׃
terram ad nos faciet venire & DOMINVS nobis in volens Si
8 †אִם־חָפֵץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ ᵐאֶל־הָאָרֶץ
.melle & lacte fluens ipsa quæ terram, nobis eam dabit &, hanc
הַזֹּאת וְנָתְנָה לָנוּ ᵐאֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא ᵐזָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃
ne vos & .rebelles sitis ne DOMINVM in Veruntamen
9 †אַךְ בַּיהוָה אַל־תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל־ ⁿתִּירְאוּ ᵒאֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם ᵒסָר ᵖצִלָּם
.eos timeatis ne, nobiscum DOMINVS &, eis desuper ab ‖ est
מֵעֲלֵיהֶם וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־ ᵍתִּירָאוּם׃ ⁿיָרֵא ᵍיָרֵא
gloria Et .lapidi bus in eos obruere cœtus omnis dixerunt Et cogitauerũt congregatio lapidare apparuit in tabernaculo ecclesiæ omnibus filiis irritabunt mihi
10 †וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעֵדָה לִרְגֹּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד
.Israel filios omnes ad conuentus tentorio in est visa DOMINI
יְהוָה נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
populus me spemẽt quò Vsque: Moseh ad DOMINVS dixit Et
11 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה יְנַאֲצֵנִי הָעָם
feci quæ, signis omnibus in me in credent non quò vsque &, iste medio
וְעַד־אָנָה לֹא־יַאֲמִינוּ בִּי בְּכֹל ʳהָאֹתוֹת אֲשֶׁר ˢעָשִׂיתִי ʳאוֹת ˢעָשָׂה
faciam &, eum expellam &, peste in eum Percutiam eius interiori in robustiorem eo.
12 †אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר ᵗוְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה ᵘאֹתְךָ לְגוֹי־ ᵛגָדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ ᵗנָכָה ᵛיָרַשׁ
.eo præ robustam &, magnam gentem in te
quòd, Aegyptij audient Et .DOMINVM ad Moseh dixit Et fortitudine medio
13 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־
.eius interiori è istum populum tua virtute in fecisti ascendere
הֶעֱלִיתָ ˣבְכֹחֲךָ ʸאֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃ ˣעָלָה ʸכּוֹחַ
tu quòd audierunt † huius terræ habitatorem ad dicent Et super † qui
14 †וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה
tu visus oculo in oculo quòd, istius populi interiore in DOMINE sis in medio oculo ad oculum conspectus sis stetterit ambulas coram eis
יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה ‖אַתָּה
ambulans tu nubis columna ‖ & ,eos super stans tua nubes &, DOMINE
יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ
.nocte ignis columna in &, die † eorum facies ad
לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃

ad &, Aharon ad &, Moseh ad statim DOMINVS dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר יְהוָה פִּתְאֹם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־
sunt egressi Et .conuentus tentorium ad vos tres Egredimini : Miriam
מִרְיָם צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ
ostium†stetit &, nubis colũna in DOMINVS descẽdit Et .ipsi tres
5 שְׁלָשְׁתָּם: †וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח
.ipsi ambo sunt egressi &; Miriam &, Aharõ vocauit &: tentorij
הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:
DOMINVS†, vester propheta fuerit Si: mea verba nũc Audite : dixit Et
6 †וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא דְבָרָי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהוָה
.eo in loquar somnio in :fiam notus eum ad visione in
בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר־בּוֹ:
.ipse fidelis mea domo omni in, Moseh meus seruus sic Non
7 †לֹא־כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא:
ideam &, enigmatibus in non & visione † &, eo in loquar os ad Ore
8 †פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֶּר־בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת
.Moseh in meũ seruũ in loqui timuistis non cur Et cõtemplabitur DOMINI
יְהוָה יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה:
.abiit &, eos in†DOMINI nasus†est iratus Et
9 †וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיֵּלֶךְ:
.nix sicut leprosa ‡ Miriam ecce &, tentorio de‡super† recessit nubes Et
10 †וְהֶעָנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג
.leprosa † ecce &, Miriam ad Aharon respexit &
וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת:
ponas nunc ne, mi DOMINE me In*: Moseh ad Aharon dixit Et
11 †וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אַל־נָא תָּשֶׁת
.peccauimus quia &, egimus stultè quia peccatum nos super
עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ:
matrice de ipso exeundo in‡ qui : mortuus sicut sit nunc† Ne
12 †אַל־נָא תְּהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם
ad Moseh clamauit Et .eius carnis dimidiũ cõsumitur &, fuç matris
אֲכֻל בְּשָׂרוֹ: †וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־
.eam nunc sana, quæso Deus : dicẽdo, DOMINVM
יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ:
spuisset spuẽdo eius pater‡ Et : Moseh ad DOMINVS dixit Et
14 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק
diebus septem Excludatur ‡diebus septẽ erubuisset nonne, eius facies in
בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים
.colligetur postea &, tastrametationem extra ab
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף:
populus Et .dieb⁹ septem castrametationem extra ab Miriam est excluſa Et
15 †וְתִסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם
: Miriam congregari vsque est profectus nõ
לֹא נָסַע עַד־הֵאָסֵף מִרְיָם:

CAP. XIII. יג

‡ex atriis, deserto in sunt castrametati &, Chaseroth è†populus sunt, pfecti postea Et
1 †וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחֲצֵרוֹת †וַיִּחֲנוּ בְּמִדְבַּר
.Paran
פָּארָן:
: dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
2 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
a הוֹר ego quam, Chenahan terrã explorent & viros tibi Mitte
3 †שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־אֲנִי
suorum patrum extensioni vnum virum vnum Virum .Israel filiis dans
נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד b לְמַטֵּה אֲבֹתָיו
deserto è Moseh eos misit Et .eis in prælatum omnem, mittetis
4 תִּשְׁלְחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם: †וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר
Israel filiorum capita viri ipsi vniuersi : DOMINI os super Paran
פָּארָן עַל־פִּי יְהוָה כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
filius Sammuah, Reuben Extensioni .eorum nomina ‡ hæc Et .illi
5 הֵמָּה: †וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם c לְמַטֵּה רְאוּבֵן שַׁמּוּעַ בֶּן־
.Chori filius Saphat, Simhon Extensioni .Zacchur
זַכּוּר: †לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפָט בֶּן־חוֹרִי:
.Iephunneh filius Chaleb, Iehudah Extensioni
6 †לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה:
.Ioseph filius, Ighal, Issachar Extensioni .Iosue filius Hosea
7 †לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר יִגְאָל בֶּן־יוֹסֵף:
.Raphu filius Palti, Biniamin Extensioni .Nun filius Hoseas
8 †לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן:
.Sodi filius Gaddiel, Zebulon Extensioni
9 †לְמַטֵּה בִנְיָמִן פַּלְטִי בֶּן־רָפוּא:
.Susi filius Ghaddi, Menasseh extẽsioni
10 †לְמַטֵּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן־סוֹדִי:
filius Hammiel, Dan Extensioni .Michael filius Sethur, Aser Extensioni .Ghemalli
11 †לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן־סוּסִי:
12 †לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־
13 גְּמַלִּי: †לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל:

ego cuius, †populus pedites mille Sexcenti, Moseh dixit Et
21 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ־b מְאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי
.dierũ mensem†comedẽt &, eis dabo Carnem, dixisti tu & : eius interiori in
בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר c אֶתֵּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:
omnes Si* ‡eis inueniet† &, eis mactabitur bos &, pecus Num†
22 †הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם־אֶת־כָּל־
‡eis inueniet† &, eis congregabitur‡ maris pisces
d דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם:
‡abbreuiabitur DOMINI manus Nũ: Moseh ad DOMINVS dixit Et
23 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר
est egressus Et .non an, meum verbũ tibi euẽniat an videbis Nũc
עַתָּה תִּרְאֶה e הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא: †וַיֵּצֵא
24 septuaginta collegit† Et .DOMINI verba populũ ad est locut⁹ &, Moseh
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֶת דִּבְרֵי יְהוָה וַיֶּאֱסֹף שִׁבְעִים
.tentorij circuitibus ‡ eos fecit stare &, populi senioribus è viros
אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:
de reseruauit† &, eum ad est locutus &, nube in DOMINVS descendit Et
25 †וַיֵּרֶד יְהוָה f בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן־
, fuit Et .seniores viros septuaginta super dedit &, eum super‡ qui spiritu
הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי
.addiderunt non &, ptophetauerũt &, spiritus eos super quieſcere iuxta
כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ:
, Eldad vnius nomen ‡castrametatione in viri duo remanserunt Et
26 †וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים g בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד
, conscriptis in ipsi &, spiritus eos super requieuit &, Medad secũdi nomen &
וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים
. castrametatione in prophetabant & : tentorium ad erant egressi non &
וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:
Medad & Eldad : dixit &, Moseh nunciauit &, puer cucurrit Et
27 †וַיָּרָץ הַנַּעַר i וַיַּגֶּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר h אֶלְדָּד וּמֵידָד
Nun filius Iehosuah respondit Et .castrametatione in prophetantes
מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: †וַיַּעַן k יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
28 .eos prohibe, Moseh mi DOMINE : dixit &, eius electũ ex Moseh minister
מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם:
populũ omnẽ det quis Et‡ mihi tu zelans Num : Moseh ei dixit Et
29 †וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הֲמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם
‡eos super suũ spiritum DOMINVS det quòd, prophetas DOMINI
יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:
.Israel seniores & ipse, castrametationem ad Moseh se collegit Et
30 †וַיֵּאָסֵף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
, mari è coturnices abripuit &, DOMINO à est profectus ventus Et
31 †וְרוּחַ נָסַע l מֵאֵת יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם
, illuc diei via circiter & huc diei via circiter castrametationem super dimisit &
m וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וְכִדֶרֶךְ יוֹם כֹּה
.terræ facies super‡ cubitis duobus fere & : castrametationis circuitus
סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה n וּכְאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:
die tota &, nocte tota & ipsa die tota populus surrexit Et
32 †וַיָּקָם o הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל־יוֹם
decem collegit diminuens : coturnicem† collegerunt &, castimi‡
הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת־הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה
.castrametationis circuitus ‡ expandendo sibi expanderunt Et .cumulos
חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:
nasus‡ &, esset concisa‡ antequam, eorum dentes inter ipsa† adhuc Caro
33 †הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף
percussione populo in DOMINVS percussit &, populũ in est iratus DOMINI
יְהוָה חָרָה בָּעָם p וַיַּךְ יְהוָה בָּעָם מַכָּה
Chibroth ‡ipsius loci nomen vocauit Et .valde magna
רַבָּה מְאֹד: †וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת
34 .concupiscentes populum sepelierunt ibi quia, Hattaauah
הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמִּתְאַוִּים:
fuerũt &, Chaseroth in† populus sunt profecti Hattaauah Chibroth De‡
35 †מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת q וַיִּהְיוּ
.Chaseroth in‡
בַּחֲצֵרוֹת:

CAP. XII. יב

vxoris occasione super Moseh in Aharon &, Miriam est locuta Et
1 †וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה
.acceperat Aethiopissam vxorem quia : ceperat quam Aethiopisse
2 הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי־אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח:
? DOMINVS est locutus Moseh in certe tantùm Nunquid : dixerunt Et
2 †וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָה
vir Et .DOMINVS audiuit Et ? est locutus nobis in etiam Nonne
הֲלֹא גַם־בָּנוּ דִבֵּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה: †וְהָאִישׁ
3 .humi facies super‡ qui homine omni præ valde mansuetus Moseh
מֹשֶׁה s עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:

Sexcenta milia peditum † est in cuius medio ego sum :
a מֵאָה
s per
b נָתַן
†nũquid pecudes, & boues iugulabuntur ‡sufficiẽt eis? * An
‡ congregabuntur sufficiet
c רָגָה
Nunquid abbreuiata est?
d קָרָה
† cõgregauit ‡ in tabernaculi. †separauit
e יָרַד
terat posuit cùm quieſceret castris; alterius erant inter ſcriptos
f נוֹחַ
tabernaculũ, castris.
g רוּץ נָגַד
propherant castris.
h עָנָה
iuuenibus Vt quid çmularis propter me?
castra, eduxit
i גּוּז
castra quãtũ est iter quantum est iter
k נָטַשׁ
per circuitũ castrorum: ‡ erant
l אַמָּה
m קוֹם
‡ sequenti; † coturnices qui parum fecit, ‡ per castrorum. † erat ‡ digesta ‖ furor populum
n נָכָה
‡ Sepulchra concupiscentia, cõcupiscentem. ‡ De sepulchris concupiscentiæ †ad atria, ‡in atriis.
contra propter vxorem Aethiopissam
o כּוּשׁ
duntaxat cum nobiscum omnibus hominibus ‡ erant super faciẽ terræ.
p עָנָה
עָנִיו
ק

filius Selumiel † Simhon filiorum *extensionis* exercitum super Et tribus
19 † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־ † erat
filius Eliasaph Ghad filiorū *extensionis* exercitum super Et .Surisaddai tribus
20 צוּרִי שַׁדָּי׃ † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי־גָד אֶלְיָסָף בֶּן־ ‡ erat
:sanctuarium portantes Chehathitæ sunt profecti Et .Dehuel
21 דְּעוּאֵל׃ † וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ
.eos veniendum ad vsque, tabernaculum fecerunt stare & donec venirent ipsi.
וְהֵקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בֹּאָם׃ P בּוֹא
.suos exercitus *ad* Ephraim filiorū *castrametationis* vexillum est profectū Et castrorum
22 † וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם per
.Hammihud filius Elisamah *eius exercitū super & * erat
וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
.Pedasur filius Ghāliel Menasseh filiorū *extensionis* exercitū super Et tribus
23 † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ ‖ erat
.Ghidhoni filius Abidā, Biniamin filiorū *extensionis* exercitū super Et
24 † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי׃ tribus
omnia *colligens*, Dan filiorum *castrametationis* vexillum est profectū Et ‖ erat castrorum
25 † וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן מְאַסֵּף לְכָל־ congregans
.Hāmisaddai filius Achihezer †ei' exercitū super Et. suos exercit' *ad* castra per † erat
הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
.Hochrā filius Paghiel ‡, Aser filiorū *extensionis* exercitum super Et
26 † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ tribus
.Henan filius Achirah †, Naphtali filiorū *extensionis* exercitum super Et ‡ erat
27 † וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ tribus
.suat profecti & .suos exercit' *ad* Israel filiorum profectiones ‡ Istæ † erat
28 † אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם ‡ sunt
: Moseh socerum Midianitem Rehuel filiū Chobab ad Moseh dixit Et per
29 † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן־רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נָסַע
eum, DOMINVS dixit *quem* locum ad nos *Proficiscentes* Proficiscimur
נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ de quo
DOMINVS quia, tibi benefaciemus & , nobiscum Ito .vobis dabo Veni
אֶתֵּן לָכֶם וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה
, ibo Non : eum ad dixit Et .Israel super bonum est locut' ‡ נָתַן † הָלַךְ
30 דִּבֶּר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ veniam, sed
.ibo meam cognationē ad &, meā terram ad *quinimo* pergam.
כִּי אִם־אֶל־אַרְצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃ † יָלַד
nosti idcirco quia : nos derelinquas quæso Ne : dixit Et
31 † וַיֹּאמֶר אַל־נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי ' עַל־כֵּן יָדַעְתָּ quòd dum
.*oculos in* nobis *eris* & ‡ defecto in *nostrum castrametari* maneremus
חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם׃ * fuisti
benefaciet quod, hoc bonum erit &, nobiscum *iuerit cùm*, erit Et pro oculis.
32 † וְהָיָה כִּי־ תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה ' הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב חָנָה
.tibi benefaciemus &, nobiscum DOMINVS si veneris
יְהוָה עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ † הָלַךְ
arca & : dierum trium via DOMINI monte è sunt profecti Et
33 † וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן נָסַע
, dierum trium via eos ante *proficiscens* DOMINI fœderis proficiscebatur
בְּרִית־יְהוָה נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
eos super † DOMINI nubes Et .requiem eis explorandū ad † erat
לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה׃ † וְעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם
.*castrametatione* de *eos proficiscendo in*, die in dum proficiscerentur
34 יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה׃ castris.
DOMINE Surge: Moseh dicebat &, arca *proficiscendo in* erat Et quando proficiscebatur
35 ס † וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ' יְהוָה à facie tua.
.*tuis faciebus* à te habentes odio fugiant &, tui inimici dispergātur &
וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ׃ * פּוּץ
millium millia decem † DOMINE Reuertere: *dicet eam quiescendo in* Et * נוּם
36 † וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי quando requiescebat
.Israel dicebat † ad
יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XI. יא

.DOMINI auribus in *fuit malum*, *iniustè conquerētes vt* populus fuit Et cùm doleret
1 ס † וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים [a] רַע [b] בְּאָזְנֵי יְהוָה displicuit
ignis eis in *exarsit* &, eius *nasus* est iratus &, DOMINVS audiuit & furor
וַיִּשְׁמַע יְהוָה [c] וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ [b] רוּעַ
.*castrametationis* extremitate in *comedit* &, DOMINI [a] און accendit se
יְהוָה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה׃ [c] חָרָה
;DOMINVM ad Moseh orauit &, Moseh ad populus clamauit Et consumpsit castrorum.
2 † וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
ipsius loci nomen vocauit Et .ignis est absorptus &
3 † וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא Thabherah,
.DOMINI ignis eis in *exarsit* quia, *Incendium* incendit se
תַּבְעֵרָה כִּי־בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה׃ medio
.concupiscentiā concupiuerūt, eius *interiori* in quæ promiscua collectio Et [d] אָסַף
4 † וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ [c] הִתְאַוּוּ הָאַוָּה [e] אָוָה

sicut & nosfaciet comedere Quis: dixerūt &, Israel filij *etiā* fleuerūt &, sunt reuersi &
[g] שׁוּב [g] וַיָּשֻׁבוּ [h] וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ [h] בְּכָה
;gratis Aegypto in *comederimus quem pisces* Recordamur ?carnem
בָּשָׂר׃ † זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם 5 piscium quos comedebamus porrorum
, ceparum & , *porri* & , peponum & cucumerum
אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֶת־הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־[i] הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים [i] בָּטַח
præterquā omne nō . *arida* nostra anima nunc Et .alliorum & fleſt.
וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי † 6 quicquā præter
eius *oculus* &, *ipsum* coriādri semē sicut , mā Et .† nostri oculi man *ad* † vidēt.
אֶל־[k] הַמָּן עֵינֵינוּ׃ † וְהַמָּן כִּזְרַע־גַּד הוּא וְעֵינוֹ [k] מָנָה erat: color
molebant &, colligebāt &, populus *Discurrebant* . *Bdellij oculus* sicut color Bedolach. Diffundebant se
כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ † 8 שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ [l] שׁוּט
illud faciebāt &, cacabo in coquebāt &, mortario in cōterebāt vel, molis in ex eo placentas subcinericias. † recētis
בָּרֵחַיִם אוֹ [n] דָּכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ [m] רֵיחַ [n] דוּךְ
.olei *vitoris* ‡ sapor sicut eius sapor erat Et .*subcinericios* [o] עוּג
עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃ * quādo descē debat ros castra descendebat
.eū super man *descendet*, nocte *castrametationem* super *rorem descendendo in* ‡ Et יָרַד [p]
9 † וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל־הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו׃ per * singulū † tabernaculi furor
vinum *, suas familias *ad* flentem populum Moseh audiuit Et
10 † וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ חָרָה [q] disiplicuit.
Moseh oculis in &, vehemēter DOMINI *nasus* est irat' Et. sui *tētorij* † ostiū ad Vt
לְפֶתַח אָהֳלוֹ [q] וַיִּחַר־אַף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה [r] רָע׃ [r] רוּעַ
malefeciſti quid Ad: DOMINVM ad Moseh dixit Et .*fuit malum* ‖ vt poneres חסר א
11 † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָּה הֲרֵעֹתָ [s] מָצָאתִי
ponendum ad ‡ stuis oculis in gratiā inueni nō quid ad Et ?tuo seruo [s] מָצָא Nunquid
לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה לֹא־ מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־ [t] הָרָה
?me super huius populi omnis onus * quia dicis portat nutrix infantē ad terrā super quā † est ‡ vt dē flent enim aduersumme
כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי׃ [t] רוּעַ
ego num : hunc populum omnem concepi ego Num ‖ vt poneres חסר א
12 † הַאָנֹכִי [v] הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי [s] מָצָא Nunquid
portabit ‡ quemadmodū, *tuo* sinu in eum Porta: me ad *dicas quòd* *, cū genui [v] הָרָה
?eius patribus iurasti *quam humum super sugentem nutricius* * quia dicis portat nutrix infantē ad terrā super quā † est ‡ vt dē flent enim aduersumme
יְלַדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא
flebunt ‡ quia ?huic populo vniuerso *dandum ad* ‡, caro mihi † Vnde
הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃ [x] נָתַן [x] בָּכָה
13 † מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־ [y] יִבְכּוּ ‡ vt comedamus. ‡ possum supra vires meas est. facis non videbo malū meū. Congrega
.*comedemus* &‡, carnem nobis Da : dicendo *me super*
עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָּשָׂר וְנֹאכֵלָה׃
populum vniuersum ferre solus ego *potero* ‡ Non
14 † לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם [y] בָּכָה
:mihi *faciens* tu ita si Et .*me præ grauis* quia ;hunc [x] נָתַן
15 † וְאִם־כָּכָה ' אַתְּ־עֹשֶׂה לִי ‡ possum supra vires meas est. facis non videbo malū meū. Congrega
ne &, tuis oculis in gratiam inueni si, occidēdo quæso me occide
הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל־ [z] אֶרְאֶה
.*meo malo in videam*
בְּרָעָתִי׃
septuaginta mihi *Collige*: Moseh ad DOMINVS dixit Et
16 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱסֹף לִי שִׁבְעִים [z] יָעַר
, populi seniores *ipsi* quòd nosti quos , Israel senioribus è viros ‡ separabo ‡ est onus
אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם
ibi *tabunt* & ;*conuentus tentorium* ad eos *capies* & : eius *præfectos* &
וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל [a] מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם
de *reseruabo* & : ibi tecum loquar & descendam Et .tecum
עִמָּךְ׃ † 17 וְיָרַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־ [a] יָעַר
onere in tecum portabunt & : eos super ponam &, te super ‡ qui spiritu separabo ‡ est onus
הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמַשָּׂא
. *soli tibi* tu portabis non &, populi solus.
הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אַתָּה לְבַדֶּךָ׃
comedetis &, crastinum in vos Sanctificate: dices populum ad Et
18 † וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם
nos faciet comedere Quis: dicēdo, DOMINI auri[b] in fleuistis quia .carnē
בָּשָׂר כִּי בְכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יַאֲכִלֵנוּ [b] בָּשָׂר melius erat
vobis DOMINVS dabit &? Aegypto in nobis *bonum* quia, carnem
כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם
neque, comedetis vna die Non .comedetis &, carnem
בָּשָׂר וַאֲכַלְתֶּם׃ † 19 לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא
viginti neque, diebus decem neque, diebus quinque neque, duobus die[b] donec narib[b] vestris, abominationem: contēpsistis ‖ est medio coram eo, Vt
יוֹמַיִם וְלֹא ' חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים
egrediatur *quo vsque* dierum mensem ad Vsque .diebus
יוֹם׃ † 20 עַד ' חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא [c] בָּכָה iam
reprobastis quòd eo : *dispersionem* in vobis sit &, *vestro naso* de
מַאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי־מְאַסְתֶּם אֶת־
quid Ad: dicēdo, *eius facies ad* fleuistis &; vestri *interiori* in ‖ qui, DOMINVM
יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם [a] וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה
?Aegypto ex sumus egressi *hoc*
זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם׃

annoquando morã trahebat nubes vt maneret

quãdo discedebat,

Iuxta sermonem iuxta sermonem

per manum

argenteas: ductiles

[a] שָׂנָה

[b] חָצַר

proficisci faciendũ castra

[c] יָעַד [d] נָסַע

tabernaculi ecclesiæ. principes, duces

taratantara,

[e] רוּעַ

[f] חָנָה

taratantara

[g] יָמַן

quado cõgregare facietis

perpetuum

[h] חֻקָּה דּוֹר

contra hostẽ obsidentem

[k] צוּר

coram Domino Deo vestro,

[l] יָשַׁע

solemnitatibus

holocaustis

[m] עֹלָה

coram Deo vestro

mensis, discessit

à

[n] עוֹר

per

primũ iuxta sermonem per manum castrorum

taratantara

quado cõgregare facietis

primùm per ‖ erat tribus

Nachson ‖ eius exercitum super Et .suos exercit° *ad prima in* Iehudah filiorũ

בְּנֵי־יְהוּדָה בְּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ נַחְשׁוֹן

,Issachar filiorum *extensionis* exercitum super Et .Hamminadab filius

† וְעַל־צְבָא מַטֵּה ° בְּנֵי יִשָּׂשכָר ° נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ 15

filiorum *extensionis* exercitum super Et .Suhar filius Nethanel ‖

† וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי 16

:tabernaculum *est factum descendere* Et .Chelon filius Eliab ‡ ,Zebulun

† זְבוּלֻן אֲלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן׃ 17

.tabernaculum portantes Merari filij & , Gherſſon filij ſunt profecti &

וְנָסְעוּ בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃

ſuper Et .ſuos exercitus *ad* Reuben *caſtrametationis* vexillum eſt profectũ Et

† וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם וְעַל־ 18

.Sedeur filius Eliſur † eius exercitũ

צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃

CAP. X. יוד

: dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

† וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 1

.eas facies *ductile* ; *argenti* tubas duas tibi Fac

† עֲשֵׂה לְךָ [a] שְׁתֵּי [b] חֲצֹצְרֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם 2

.*caſtrorum* *profectionem ad* &, cœtus conuocationem ad tibi erũt &

וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא [c] הָעֵדָה [d] וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת׃

tentorij oſtium ad cœtus omnis te ad cõuenient &, eis in clangent Et

† וְתָקְעוּ בָהֶן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל 3

.*prælati* te ad conuenient &, clanxerint vna *in* ſi Et .*conuentus*

מוֹעֵד׃ † וְאִם בְּאַחַת יִתְקָעוּ וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים 4

proficiſcentur &, *ouationem* clangetis Et .Iſrael milium *capita*

רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וּתְקַעְתֶּם [e] תְּרוּעָה וְנָסְעוּ 5

.orientem ad caſtrametantium caſtra

[f] הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃

caſtra proficiſcentur &, ſecundò *vociferationẽ* clangetis Et

† וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת 6

.ſuis profectionibus in clangent *ouationẽ* : meridiem ad caſtrametantium

הַחֹנִים [g] תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְּעֵיהֶם׃

.taratãtarizabitis nõ &, clãgetis, cõgregationẽ *faciendo congregare in* Et

† וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקָעוּ וְלֹא תָרִיעוּ׃ 7

vobis erunt & : tubis in clangent ſacerdotes Aharon filij Et

† וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם 8

. veſtras generationes in *ſeculi* ſtatutum in

לְחֻקַּת [h] עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃

coarctatorem *ſuper* veſtra terra in bellum ad venietis quando Et

† וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־ [k] הַצַּר 9

aſpectus ad memorabimini &, tubis in taratãtarizabitis &, vos *coarctantem*

הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי

.veſtris inimicis ab eritis ſalui & ; *veſtri* Dei DOMINI

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם [l] וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃

capitibus in &, veſtris *ſtatutis tẽporibus in* &, veſtræ lætitiæ die in Et

† וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי 10

ſuper &, veſtris *aſcenſionibus* ſuper, tubis in clangetis &, veſtrorum menſium

חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל [m] עֹלֹתֵיכֶם וְעַל

facies ad memoriam in vobis erunt & : veſtrorum pacificorum ſacrificiis

זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי

.veſter Deus DOMINVS ego : *veſtri* Dei

אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

,*menſe in* vigeſima in, ſecundo menſe in ſecundo anno in fuit Et

† וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ 11

.teſtimonij tabernaculo *deſuper* nubes *ſuſtulit ſe*

נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן [n] הָעֵדֻת׃

:Sinai deſerto è ſuas profectiones *ad* Iſrael filij ſunt profecti Et

† וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְּעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי 12

ſuper *prima in* ſunt profecti Et .Paran deſerto in nubes manſit &

וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן׃ † וַיִּסְעוּ בָרִאשֹׁנָה עַל־ 13

caſtrametationis vexillum eſt profectum Et .Moſeh *manu in* DOMINI *os*

פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ † וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה 14

primùm per ‖ erat tribus

DOMINVS præcepit quę oĩa Iuxtà .Sinai deſerto in veſperas duas inter

בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

.Iſrael filij fecerunt ſic ,Moſeh

אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

non &, hominis animam *ad* immundi erant qui homines *fuit* Et

† וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־ 6

facies ad appropinquauerunt & : ipſa die in *tranſitum* facere potuerunt

יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי

.ipſa die in Aharon *aſpectus ad* &, Moſeh

מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃

animam *ad* ‡ immundi Nos .eum ad ipſi homines dixerunt Et

† וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ 7

faciendum appropinquare *non ad* , *diminuemur quid* Ad .hominis

אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב אֶת־

?Iſrael filiorũ medio in ſuo ſtatuto tẽpore in DOMINI *appropinquationem*

קָרְבַּן יְהוָה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

DOMINVS præcipiat quid audiam &, State: Moſeh eos ad dixit Et

† וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מַה־יְצַוֶּה יְהוָה 8

:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .vobis †

לָכֶם׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 9

immundus fuerit *cùm* *vir* Vir : dicendo, Iſrael filios ad Loquere

† דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא 10

faciet &, veſtris generationib° vel, vobis † lõginqua via in vel, animam *ad*

לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ [f] לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה

inter die decima quarta in, ſecundo menſe In .DOMINO *tranſitum*

פֶּסַח לַיהוָה׃ † בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין 11

.illud comedẽt amaritudinib° & infermẽtatis *ſup* : ipſum faciẽt veſpas duas

הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־ [g] מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃

:eo in cõfingent nõ os & ; manè vſque eo ex *facient reliquum* Non

† לֹא־יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוֹ 12

.illud facient Peſach ſtatutum omne ſecundum

כְּכֹל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃

ceſſauerit &, fuerit non via in &, mundus *ipſe* qui vir Et

† וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל 13

quia . ſuis populis è ipſa anima excidetur &, *tranſitum* facere

לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ כִּי

ſuum peccatũ. ſuo ſtatuto tẽpore ĩ *fecit accedere* nõ DOMINI *appropinquationẽ*

קָרְבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב [h] בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ

.vobiſcum fuerit peregrinatus cùm Et .ipſe vir portabit

יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא׃ † וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם 14

, Peſach ſtatutum ſecundũ ; DOMINO Peſach fecerit &, peregrinus

גֵּר [k] וְעָשָׂה פֶּסַח לַיהוָה [l] כְּחֻקַּת הַפֶּסַח

,peregrino &, vobis erit vnum Statutum .faciet ſic eius *iudiciũ* ſecundũ &

וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר

operuit, tabernaculũ *erigendi* die in Et .terræ indigenæ &

וְלְאֶזְרַח הָאָרֶץ׃ † וּבְיוֹם [m] הָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה 15

ſuper *erit* veſpera in & : teſtimonij *tentorio* tabernaculum nubes

הֶעָנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל [n] הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל־

.mane vſque ignis aſpectus ſicut tabernaculum

הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר׃

.nocte ignis aſpectus &, illud *operiet* Nubes : ſemper *erit* Sic

† כֵּן יִהְיֶה תָּמִיד הֶעָנָן [o] יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה־אֵשׁ לָיְלָה׃ 16

,*pficiſcebantur* ea poſt- & ,*tentorio deſuper* *nubem* *ſuſtolli* *os ad* Et

† וְלִפְנֵי [p] הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן [q] יִסְעוּ 17

caſtrametabantur ibi, nubes *ibi* manebat quo loco in & : Iſrael filij

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן־שָׁם הֶעָנָן שָׁם [r] יַחֲנוּ

, Iſrael filij proficiſcebãtur DOMINI *os Super* .Iſrael filij

עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ 18

nubes *habitaret* quibus, dieb° Omnib° : caſtrametabãtur DOMINI *os ſuper* &

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הֶעָנָן

nubem *prolongando in* Et caſtrametabantur, tabernaculum ſuper

עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ † וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן 19

Iſrael filij cuſtodiebant &, multis diebus tabernaculum ſuper

עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־

proficiſcebantur non &, DOMINI cuſtodiam

מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסָּעוּ׃

ſuper, tabernaculum ſuper numeri diebus nubes *eſſet* *cùm* erat Et

† וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־ 20

.proficiſcebãtur DOMINI *os ſuper* & caſtrametabãtur DOMINI *os*

פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסָּעוּ׃

nubes *ſuſtollebatur* &, mane vſque veſpera à nubes *eſſet* *cùm* erat Et

† וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר וְנַעֲלָה הֶעָנָן 21

, nubes *ſuſtollebatur* &, nocte &, die vel : proficiſcebantur &, mane in

בַּבֹּקֶר וְנָסָעוּ אוֹ [s] יוֹמָם וָלַיְלָה וְנַעֲלָה הֶעָנָן

.proficiſcebãtur &

וְנָסָעוּ׃

fuerunt ſuper Peſach coram

coram

‡ ſumus ſuper

vt quid prohibemur, vt non offeramus oblationẽ Domino

† pro

Quicunque

ſuper † ex

נִקּוּד עַל הַהֵא

[f] דּוֹר

Peſach cum

[g] מַץ

dimittent

[h] יָעַד

[i] נָשָׂא

pænã peccati ſui

[k] גּוּר חָקַק

normam qua erexit

[m] קוּם

ſuper tectũ erat

[n] עוּר

erat operiebat

[o] כָּסָה

quando diſcedebat nubes à tabernaculo

[p] עָלָה [q] נָסַע

[r] חָנָה

Iuxta ſermonem iuxta ſermonem habitabat

quãdo morã trahebat

I

seclo *in* quadringenti & , millia duo, vasorum argentum Omne .vnum
הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל
,suffitu plena duodecim *auri* Cochlearia .sanctitatis
הַקֹּדֶשׁ׃ 86 †כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת
cochlearium aurū Omne .sanctitatis *seclo in cochleare* decem decem
עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת
.centum & viginti
עֶשְׂרִים וּמֵאָה׃
arietes , iuuenci duodecim *ascensionem* in bouis Omnis
87 †כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים־עָשָׂר פָּרִים אֵילִם
hirci & ,eorū *munus* & , duodecim *anni filij* agni , duodecim
שְׁנֵים עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי
.*peccatum in* duodecim caprarum
עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת׃
,iuuenci quatuor & ,viginti pacificorum sacrificij boues omnes Et
88 †וְכָל־בְּקַר זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים
.sexaginta *anni filij* agni , sexaginta *duces* hirci , sexaginta arietes
אֵילִם שִׁשִּׁים עַתּוּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים
.*eum vngi post* altaris dedicatio Hæc
זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ׃
,secum loquendum ad , *conuentus tentorium* ad *Moseh ingrediendo in* Et
89 †וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ
super † quod ,propitiatorio *desuper* se ad *respõdentem* vocem audiebat &
וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־
.eum ad loquebatur &: Cherubim duosinter *ab* testimonij arcam
אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֶּר אֵלָיו׃

CAP. VIII. ח

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
,lucernas *te faciendo ascendere* In :eum ad dices & ,Aharon ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־[b]הַנֵּרֹת
.lucernæ septem lucebunt , candelabri *facierum regione*
אֶל־מוּל[c] פְּנֵי הַמְנוֹרָה[d] יָאִירוּ שִׁבְעַת[e] הַנֵּרוֹת׃
ascendere fecit candelabri *facierum regione* è .Aharon sic fecit Et
3 †וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל[f] פְּנֵי הַמְנוֹרָה הֶעֱלָה
.Moseh DOMINVS præcepit quēadmodū, eius lucernas
נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
ad vsque ,eius *femur* ad vsque *auru* ductile : candelabri opus † hoc Et
4 †וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָהּ עַד־
DOMINVS fecit videre quem ,aspectum Secundū .*ipsum* ductile eius florē
פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יְהוָה
.candelabrum fecit sic ,Moseh
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנֹרָה׃
: dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
5 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
.eos purificabis & , Israel filiorum medio è Leuitas Cape
6 †קַח אֶת־[h]הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם׃
aquas eos super Sparge .eos purificandum ad ,eis facies sic Et
7 †וְכֹה־תַּעֲשֶׂה לָהֶם[i] לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי
lauent & ,suam carnem omnem super nouaculā facient trāsire & : *peccati*
חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ
.se purificabunt & , sua vestimenta
בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ׃
,oleo *cum confusam* similam, eius *munus* &, bouis filiū iuuencū capient Et
8 †וְלָקְחוּ[i] פַּר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן
.*peccatum in* capies bouis filium *secundum* iuuencum &
וּפַר־[k]שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת׃
facies cōgregare &, cōuentus tētorij *facies ad* Leuitas facies ap,ppinquare &
9 †וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל[l] מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ
Leuitas facies appropinquare Et .Israel filiorum cœtum omnē
אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 10 †וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
.Leuitas super suas manus Israel filij *fulcient* &: DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה וְסָמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם׃
DOMINI *conspectus ad* eleuationē Leuitas Aharon faciet eleuare Et
11 †[m]וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
.DOMINI *seruitutem* *seruiendum ad* erunt & ,Israel filiis à
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ[n] לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה׃
fac Et .iuuencorum caput super suas manus *fulcient* Leuitæ Et
12 †וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וְעָשֵׂה
expiandū ad , DOMINO *ascensionem vnum* & , *peccatum* vnum
אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר
facies ad & ,Aharon *facies ad* Leuitas facies stare Et .Leuitas super
עַל־הַלְוִיִּם׃ 13 †וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי
.DOMINO *agitationem* eos facies *agitabis* &: eius *filiorum*
בָנָיו וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה׃

Quādo accē dere facies
[a]עֹלָה
[b]נֵר
cōtra faciem
[d]פָּנָה [c]אוֹר
[e]נֵר
cōtra faciem accendere
[f]עָשָׂה
† est aureum pedes erit. ipsum.
[g]לָקַח [h]לֵוִי
aquam purificationis,
[i]נָזָה
oblationem permixtam
[j]פָּרָה
alterum pro peccato.
[k]שֵׁנִי
coram tabernaculo ecclesiæ.
[l]יַעַר
coram Domino, coniungent
coram Domino
[m]נוּף
faciendum opus coniungent
pro peccato, alterum holocaustum
coram
coram filiis eleuare
eleuationem

mihi erunt & , Israel filiorum medio è Leuitas facies diuidere Et
14 †וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
tentorio *seruiendum ad* Leuitæ ingredientur postea Et .Leuitæ
operandum in tabernaculo ecclesiæ,
15 הַלְוִיִּם׃ †וְאַחֲרֵי כֵן[n] יָבְאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל
.eleuationem eos facies eleuare & , eos purificabis & :*conuentus*
מוֹעֵד וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃
sunt pro aperiente
pro , Israel filiorum medio è mihi *ipsi* dati : dati Quia
16 †כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חַחַת
omnem vuluam † pro
eos accepi , Israel *filiis à* *omni* primogenito † *vulue omnis* *apertione*
פִּטְרַת כָּל־רֶחֶם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי אֹתָם
omnium filiorum † est tam hominis quàm animalis, qua percussi
homine in , Israel filiis in primogenitus omnis[o]me Quia .mihi
17 לִי׃ †כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם
; Aegypti terra in primogenitum omne *me percutere* die in : *animali in* &
וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם [o]הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
.mihi eos sanctificaui
הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃
.Israel filiis in primogenito omni pro Leuitas cepi Et
18 †[p]וָאֶקַּח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
[q]filiorū medio è eius filiis &, Aharon datos Leuitas dedi Et
[r]לָקַח
vt faciāt operabantur tabernaculo ecclesiæ,
19 נְתֻנִים †[q]וָאֶתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
,*conuentus tentorio* in Israel filiorum *seruitutem* *seruiendum ad* , Israel
יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת[r] בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל[s] בְּאֹהֶל מוֹעֵד
,plaga Israel filiis in sit nou & : Israel filios *super expiandū ad* &
וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל[t] נֶגֶף
.sanctitatem ad Israel filij *accedendo in*
[s]נָגַשׁ
congregatio
בְּגַשֶּׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ׃
.Leuitis Israel filiorum *cœtus* omnis &, Aharō &, Moseh fecit Et
[t]עָשָׂה
20 †[t]וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם
sic , Leuitis Moseh DOMINVS præcepit quæ omnia Iuxta
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן־
.Israel filij eis fecerunt
עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃
Aharō fecit eleuare & ,sua vestimēta lauerūt &, Leuitę se purificauerūt Et
[v]נוּף
coram Domino, vt purificaret faciendum opus
21 †וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם[v] וַיָּנֶף אַהֲרֹן
,Aharon eos *super* expiauit & , DOMINI *facies ad* eleuationem eos
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן
seruiendum ad Leuitæ sunt ingressi postea Et .eos *purificandos ad*
לְטַהֲרָם׃ 22 †וְאַחֲרֵי־כֵן[x] בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־
:*eius filiorum aspectus ad* & , Aharon *facies ad conuentus tentorio in* suum *seruitium*
עֲבֹדָתָם[x] בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו
, Leuitis super Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם
.eis fecerunt sic
כֵּן עָשׂוּ לָהֶם׃
.dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
23 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
† est † est pro
,supra & , annorum viginti & quinque filio à: Leuitis † quod ‡ Hoc
24 †זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
ingredientur operetaberna culi ecclesiæ.
conuentus tentorij ministerio in militiam militandum ad *ingredietur*
יָבוֹא לִצְבָא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃
à militia operis, operabitur tabernaculo ecclesiæ
non & , *seruitij* *exercitu ab* reuertetur annorum quinquaginta filio à Et
25 †וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא
tentorio in suis fratribus cum ministrabit Et .vltra *seruiet*
יַעֲבֹד עוֹד׃ 26 †[y]וְשֵׁרֵת אֶת־אֲחָיו בְּאֹהֶל
[y]שָׁרַת
opus faciet.
facies Sic .*seruiet* non *seruitium* & , custodiam custodiendū ad *conuentus*
מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה
.eorum custodiis in Leuitis
לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃

CAP. IX. ט

,secundo anno in Sinai deserto in Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית
quo egressi sunt
: dicendo , primo mense in Aegypti terra è *eos egrediendo*
לְצֵאתָם[a] מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃
Pesach
.suo statuto tempore in *transitū* Israel filij facient Et
[a]יָצָא
[b]עָשָׂה
2 †[b]וְיַעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפָּסַח [c]בְּמוֹעֲדוֹ׃
[c]יַעַר
facietis , vesperas duas inter isto mense in die decima quarta In
3 †בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ
omnes normas
omnia iuxta & , eius statuta omnia Iuxta .suo statuto tempore in ipsum
אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־[d]חֻקֹּתָיו וּכְכָל־
.ipsum facietis , eius *iudicia*
[d]חָקַק
vt facerent Pesach.
מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃
.*transitum* *faciendum ad* , Israel filios ad Moseh est locutus Et
[e]עָשָׂה
Pesach
4 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [c]לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃
mensis die decima quarta- in , primo in *transitum* fecerunt Et
5 †וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ

.peccatum in vnus caprarum Hircus pro peccato.
† שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 40
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et pro sacrificio arietes
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 41 hirci
filij Selumiel appropinquatio† Hæc :quinque anni filij agni , quinque anniculi
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־ † est oblatio
.Surisaddai princeps filio
צוּרִישַׁדָּי׃ rum
.Dehuel filius Eliasaph ,Ghad filiis prælatus sexta die In oblatio
† בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ 42 ‡ fuit
,eius pondus centum & triginta ,vna argenti scutella ‡ eius appropinquatio argentea
† קַרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ 43 argentea,
ambę ipsę: sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti phiala vna secundum se
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם׃ clum
.munus in oleo cum confusa simila plenæ permixta
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ oblationem.
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 44 x כַּפָּה
sui anni filius vnus agnus , vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus anniculus
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 45 y פָּרָה
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in holocaustū.
לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 46 pro peccato.
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et pro sacrificio
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 47 arietes
filij Eliasaph appropinquatio† Hæc.quinque anni filij agni ,quinque hirci
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־ anniculi
.Dehuel eſt oblatio
דְּעוּאֵל׃
.Hammihud filius Elisamah ,Ephraim filiis prælatus septima die In princeps filio
† בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ 48 rum
:eius pondus centum & triginta , vna argenti scutella‡ eius Appropinquatio Oblatio
† קַרְבָּנוֹ קְעָרָה־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ 49 ‡ fuit
ipsæ ambæ,sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti phiala vna argentea
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם׃ argentea,
.munus in oleo cum confusa simila plenæ secundum se
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן z לְמִנְחָה׃ clum
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare permixta
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 50 oblationem.
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus z מָנָה
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 51 anniculus
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in holocaustū.
לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 52 pro peccato.
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et pro sacrificio
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 53 arietes
filij Eliſamah appropinquatio* Hæc.quinque anni filij agni , quinque hirci
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־ anniculi
.Hammihud eſt oblatio
עַמִּיהוּד׃
.Pedahsur filius Ghamliel, Menasseh filiis prælatus ,octaua die In princeps filio
† בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהְצוּר׃ 54 rum
,eius pondus centum & triginta , vna argenti scutella‡ eius Appropinquatio Oblatio
† קַרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ 55 ‡ fuit
ipsæ ambæ: sanctitatis in seclo seclorum septuaginta , argenti phiala vna argentea
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם׃ argentea
.munus in oleo cum confusa simila plenæ secundum se
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ clum
.suffitu plenum ,aureorum decem vnū Cochleare permixta
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 56 oblationem.
sui anni filius vnus agnus ,vnus verues, bouis filius vnus Iuuencus
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 57 aries
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionē in anniculus
לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 58 holocaustū.
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et pro peccato.
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 59 pro sacrificio
filij Ghamliel appropinquatio ‡ Hæc. quinque anni filij agni ,quinque arietes
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־ hirci
.Pedahsur anniculi
פְּדָהְצוּר׃ ‡ est oblatio
.Ghidhoni filius Abidan,Biniamin filiis prælatus , nona die In princeps filio
† בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ 60 rum
,eius pondus centū &,triginta , vna argenti scutella‡ eius Appropinquatio Oblatio
† קַרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ 61 ‡ fuit
ipsæ ambæ: sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argenti phiala vna argentea
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם׃ argentea
.munus in oleo cum confusa simila plenæ secundum se
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ clum
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare permixta
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 62 oblationem.
filius vnus agnus ,vnus verues ,bouis filius vnus Iuuencus n כַּף
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־ 63 o anniculus
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in holocaustū.
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 64 pro peccato:
arietes ,quinque verueces ,duo boues pacificorum sacrificium in Et pro sacrificio
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 65 arietes
filij Abidan appropinquatio Hęc .quinque anni filij agni , quinque hirci
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־ anniculi
Achiheser ,Dan filiis prælatum , decima die In .Ghidhoni eſt oblatio
† בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר 66 princeps fi-
centum & triginta , vna argēti scutella‡ ei° Appropinquatio .Hāmisaddaifili° liorum
בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ † קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה 67 Oblatio
:sanctitatis seclo in seclorum septuaginta ,argenti vna phiala , eius pondus ‡ fuit
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ argentea
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ argentea
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ secundum se
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare clum
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 68 permixta
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus oblationem.
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 69 x anniculus
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionē in
לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 70 inholocau-
arietes , quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificium in Et stum.
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 71 pro peccato.
.Hāmisaddai filij Achiheser oblatio‡ Hęc.quīq;anni filij agni , quinque arietes
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ hirci
.Hochran filius Paghiel , Aser filiis prælatus , die vndecima die In anniculi
† בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ 72 ‡ est
,eius pondus centū & triginta , vna argenti scutella‡ eius Appropinquatio princeps fi-
† קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ 73 liorum
ipsæ ambæ ;sanctitatis seclo in , seclorum septuaginta ,argenti vna phiala Oblatio
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם׃ † fuit
.munus in oleo cum confusa simila plenæ argentea
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ argentea,
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare secundum
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 74 seclum
sui anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus permixta
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 75 oblationem.
.peccatum in vnus caprarum Hircus .ascensionem in anniculus
לְעֹלָה׃ † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 76 holocaustū.
arietes ,quinque verueces ,duo boues pacificorum sacrificium in Et pro peccato.
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 77 arietes
filij Paghiel appropinquatio‡ Hæc .quinque anni filij agni , quinque hirci
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־ anniculi
Achirah, Naphthali filius prælatus , die duodecima die In .Hochrā ‡ est oblatio
עָכְרָן׃ † בְּיוֹם שְׁנֵים־עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע 78 princeps fi-
centum & triginta , vna argenti scutella*eius Appropinquatio .Henan filius liorum
בֶּן־עֵינָן׃ † קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה 79 Oblatio
,sanctitatis seclo in seclorum septuaginta argenti vna phiala ,eius pondus * fuit
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ argentea
.munus in oleo cum confusa simila plenæ ipsæ ambæ argentea
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ secundum
.suffitu plenum ,aureorum decem vnum Cochleare seclum
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ 80 permixta
eius anni filius vnus agnus ,vnus aries ,bouis filius vnus Iuuencus oblationem.
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 81 anniculus
.ascensionem in holocaustū.
לְעֹלָה׃
:peccatum in vnus caprarum Hircus pro peccato.
† שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ 82
arietes ,quinque verueces , duo boues pacificorum sacrificiū in Et arietes
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים 83 hirci
filij Achirah appropinquatio† hæc .quinque anni filij agni , quinque anniculi
חֲמִשָּׁה כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־ ‡ est oblatio
.Henan
עֵינָן׃
.Israel prælatis à ipsum vngi die in altaris dedicatio† Hæc ‖ est
† זֹאת a חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל 84 qua vnctum
cochlearia ,duodecim argenti phialæ ,duodecim argenti scutella fuit à princi-
קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים עָשָׂר כַּפּוֹת pibus
.duodecim aurea a חֲנֻכָּה
זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃ argenteæ
fuſorium , septuaginta & argenti vna scutella centum & Triginta
† שְׁלֹשִׁים וּמְאַת הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק 85 argentea.
phiala vna.

DOMINO suam *appropinquationē* vouerit qui Nazaræi lex † Hæc † est
21 זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר [b] יִדֹּר [a] קָרְבָּנוֹ לַיהוָה oblationem
quod *eius voti os iuxta* : eius manū attinget quod præter, *suā separationem* *super* [a] יָרָה [b] נָדַר
עַל־נִזְרוֹ מִלְבַד אֲשֶׁר [c] תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נֵדֶר אֲשֶׁר pro Nazarea
.sui Nazaræatus legem *super* , faciet sic, vouerit tu suo, [d] id
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ : secundū vo-
: dicendo , Moseh ad DOMINVS est locutus Et tum suum,
22 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : [e] נָשַׂג
filiis benedicetis Sic: dicendo , eius filios ad & Aharon ad Loquere secundum
23 דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת־בְּנֵי
:te custodiat &, DOMINVS tibi Benedicat .eis dicendo , Israel
24 יִשְׂרָאֵל אֲמוֹר לָהֶם : יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ :
.tui misereatur & , te ad *suas facies* DOMINVS faciat Lucere faciem suam super
25 יָאֵר יְהוָה [d] פָּנָיו [e] אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : [d] אוֹר [e] חָנַן
.pacem tibi ponat & , te ad *suas facies* DOMINVS Eleuet faciem suam
26 יִשָּׂא [f] יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם : [f] נָשָׂא
.eis benedicam ego & , Israel filios super meū nomen ponent Et
27 וְשָׂמוּ [g] אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם : [g] שׂוּם

CAP. VII.

vnxit & , tabernaculū erigere Moseh *complere* die in fuit Et qua finiuit
1 וַיְהִי בְּיוֹם [b] כַּלּוֹת [a] מֹשֶׁה [c] לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח [a] הָיָה [b] כָּלָה
omnia & , altare & , eius vasa omnia & , illud sanctificauit & , illud [c] קוֹם
אֹתוֹ וְיִקַּדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־
.ea sanctificauit & , ea vnxit & , eius vasa obtulerunt
כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם : principes
ipsi, suorū patrum domus capita , Israel *prælati fecerunt appropinquare* Et principes tribuum
2 וַיַּקְרִיבוּ [f] נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם הֵם qui steterunt
.*visitatos* super *stantes* ipsi , *extensionum* *prælati* numeratos.
נְשִׂיאֵי [d] הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים : [d] מַטֶּה
plaustra sex , DOMINI *facies ad* suam *appropinquationē* adduxerūt Et oblationem
3 וַיָּבִיאוּ [e] אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלַת coram Dño,
bouem & , *prælatis* duobus *super* plaustrū , boues duodecim &, operimēti [e] בּוֹא
צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר à principibus,
.*tabernaculi facies ad* ea *fecerunt accedere* & , *vni* à singulo,
לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן : obtulerunt
:dicendo , Moseh ad DOMINVS dixit Et coram tabernaculo.
4 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
.*conuentus tentorij* opus faciendum ad etunt & , eis *cum à* Cape ab
5 קַח [f] מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד tabernaculi
.*sui seruitij* *os iuxta* *vito* , Leuitis ea dabis Et ecclesiæ.
וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־ [g] הַלְוִיִּם אִישׁ כִּפְי עֲבֹדָתוֹ : [f] לָקַח
ad ea dedit & , *bouem* & , plaustra Moseh accepit Et vnicuique se-
6 וַיִּקַּח [f] מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־ cundū opus
.Leuitas dedit boues quatuor & , plaustra Duo suum.
הַלְוִיִּם : [g] לֵוִי
.*eorum seruitij* *os iuxta* , Ghetson filiis boues, [h] שְׁנָה
7 אֵת [h] ׀ שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן secundum
לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כִּפְי עֲבֹדָתָם : opus eorum.
,Merari filiis dedit boues octo & , plaustra quatuor Et secūdū opus
8 וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי eorum per
.*sacerdotis* Aharon filij Ithamar *manu in*, *eorum seruitij* *os iuxta* manum
כִּפְי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן : opus
humero *in*, eos sup[a] sanctitatis *seruitiū* quia: dedit nō Chehath filiis Et erat ferebant.
9 וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף obtulerunt
die in altaris *dedicationem* *prælati* *fecerunt accedere* Et *ferent* principes pro
10 וַיַּקְרִיבוּ [i] הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם dedicatione
facies ad suam *appropinquationem* *prælati* *fecerunt accedere* & , *eum* *vngi* [i] נָשָׂא
הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי qua vnctum
,*diem in* vnus *Prælatus* : Moseh ad DOMINVS dixit Et .*altaris* fuit, obtulerunt
11 הַמִּזְבֵּחַ : principes ob
dedicationē ad suā *appropinquationē* *faciēt* *appropinquare* diem *in* † vnus *prælatus* lationem corā altari.
נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת Princeps
prima die in *faciens appropinquare* *fuit* Et .*altaris* per diē, princeps † per
12 הַמִּזְבֵּחַ : [k] וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת offeret oblationem
.Iehudah tribu è Hamminadab filius Nachson suam *appropinquationem* obtulit
קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה : oblationem
,eius pondus centum & triginta, vna *argenti* scutella eius oblatio Et argentea
13 וְקָרְבָּנוֹ [f] קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאַת מִשְׁקָלָהּ
ipsæ ambæ ,sanctitatis *seclo in* seclorum septuaginta argentea vna phiala secundum se-
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ clum
, *vna* Vola .*munus* in oleo *cum* *confusa* simila plenæ permixta
14 מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה : [f] כַּף אַחַת oblationem.
,bouis filius vnus Iuuencus .suffitu *plena* *auri* decem Cochlear
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : vnum,
15 [f] פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר plenum au-
.*ascensionem* in *sui anni* *filius* vnus agnus , vnus aries reorum
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : anniculus
holocaustū.

pro peccato. .*peccatum in* vnus caprarum Hircus
† שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת : 16
hirci *duces* , quinque arietes , duo boues pacificorum sacrificiū in Et
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים 17 anniculi
filij Nachson *appropinquatio* † hæc .quinque *anni* *filij* agni , quinque † est oblatio
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־
filius Nathanel *fecit appropinquare* secunda die In .Hamminadab obtulit
עַמִּינָדָב : † בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן 18 princeps
.Issachar *prælatus* , Suhar
צוּעַר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר : obtulit oblationem
,vnam *argenti* scutellam suam *appropinquationem* *fecit* Appropinquare argenteam
† הִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת 19
seclorū septuaginta, argenteū vnāphialam, eius pondus centū & triginta secundum se-
שְׁלֹשִׁים וּמְאַת מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל clum
.*munus* in oleo *cum* *confusa* simila plenas ipsas ambas , sanctitatis *seclo in* permixta
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה : oblationem
.suffitu plenum aureorum decem vnum Cochlear
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : 20 כַּפָּח [n]
filium vnum agnum , vnum arietem , bouis filium vnum Iuuencum anniculum
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־ 21 פָּרָה [o]
: *peccatum in* vnum caprarum Hircum .*ascensionem* in *sui anni* holocaustū.
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת : 22 pro peccato :
duces hircos , quinque arietes , duos boues pacificorum sacrificium in Et
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים 23 anniculos
filij Nethanel *appropinquatio* † Hæc .quinque *anni* *filios* agnos , quinque † est oblatio
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־
Eliab , Zebulun *filius* *prælatus* tertia die In .Suhar
צוּעָר : † בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב 24 princeps fi-
centum & triginta , vna *argenti* scutella eius *Appropinquatio* .Chelō filij liorum
בֶּן־חֵלֹן : † קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאַת 25 oblatio
:sanctitatis *seclo in* seclorum septuaginta , *argenti* vna phiala , eius pondus fuit argentea
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ argentea,
.*munus* in oleo *cum* *confusa* simila plenæ ipsæ ambæ secundum
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה : seclum
.suffitu plenum , aureorum decem vnum Cochlear permixta
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : 26 oblationem.
sui anni filius vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus כַּפָּח [p]
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 27 anniculus
.*peccatum in* vnus caprarum Hircus .*ascensionē* in פָּרָה [q]
לְעֹלָה : † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת : 28 in holocau-
duces hirci , quinque arietes , duo boues pacificorum sacrificium in Et stum.
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים 29 pro peccato.
.Chelō filij Eliab *appropinquatio* † Hæc .quinque *anni* *filij* agni , quinque
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲלִיאָב בֶּן־חֵלֹן : anniculi
.Sedeur filius Elisur , Reuben *filius* *prælatus* , quarta die In † est oblatio
† בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר : 30 princeps fi-
,eius pondus centū & triginta , vna *argenti* scutella † eius *Appropinquatio* liorum
† קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאַת מִשְׁקָלָהּ Oblatio
i psæ ambæ : sanctitatis *seclo in* , seclorum septuaginta , *argenti* vna phiala † fuit
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ 31 argentea
.*munus* in oleo *cum* *confusa* simila plenæ argentea
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה : secundum
.suffitu plenum , aureorum decem vnum Cochlear seclum
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : 32 permixta
sui anni *filius* vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus oblationem.
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 33 anniculus
.*peccatum in* vnus caprarum Hircus .*ascensionem* in
לְעֹלָה : † שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת : 34 holocaustū.
duces hirci , quinque arietes , duo boues pacificorum sacrificium in Et pro peccato.
† וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים 35
filij Elisur *appropinquatio* † Hæc .quinque *anni* *filij* agni , quinque
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר בֶּן־ anniculi
filius Selumiel , Simhon *filius* *prælatus* , quinta die In .Sedeur † est oblatio
שְׁלֻמִיאֵל : † בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן 36 princeps fi-
centum & triginta , vna *argenti* scutella * eius *Appropinquatio* .Surisaddai liorum
שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־ : † קָרְבָּנוֹ קְעָרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמְאַת Oblatio
:sanctitatis *seclo in* seclorum septuaginta *argenti* vna phiala , eius pondus * fuit
צוּרִישַׁדָּי : 37 argentea
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ argentea
.*munus* in oleo *cum* *confusa* simila plenæ ipsæ ambæ secundum
שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן לְמִנְחָה : seclum
.suffitu plenum , aureorum decem vnum Cochlear permixta
† כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : 38 oblationem.
eius anni *filius* vnus agnus , vnus aries , bouis filius vnus Iuuencus anniculus
† פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ 39 כַּפָּח [r]
.*ascensionem* in בְּנָה [s]
לְעֹלָה : princeps fi-
liorum
Oblatio
* fuit
argentea
argentea
secundum
seclum
permixta
oblationem.
כַּפָּח [t]
anniculus
בְּנָה [v]
holocaustū.

Nazaræatus ,vini vite ē fiet quod omni ab ,*ſuæ ſeparationis* diebus Omnibus
suí,
4 †כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיָּיִן
.comedet non corticem ad vſq; & acinis ab
Nazaræatus מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל׃
suí, ſuper tranſibit non nouacula ,*ſuæ ſeparationis* voti diebus Omnibus
5 יוֹם [s] †כָּל־[s] יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבַר עַל־
donec com- .DOMINO ſe ſeparabit quibus dies *complendum ad vſque* , eius caput
pleantur רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר לַיהוָה
creſcere fa- ,ſui capitis capilli *nuditatem magnificādo* , erit Sanctus
ciat comam קָדֶשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ׃
quibus ſe Na non mortui animā *ſuper* , DOMINO *eius ſeparari* diebus Omnibus
zaræū fecerit 6 †כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ [h] מֵת לֹא
ad [h] מוּת ſe polluet non ,*ſuæ ſorori* † & ,*ſuo fratri* ‡ *ſuæ matri* * & ,*ſuo patri* ‡ .veniet
‡ ſuper patre, 7 יָבֹא׃ †לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וְלַאֲחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא
* ſuper matre .eius caput ſuper ‖ ſui Dei ſeparatio quia , *eos moriendo in* eis
ſua, לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃
† ſuper ſorore .DOMINO *ipſe* ſanctus ſui Nazaræat⁹ diebus Omnibus
ſua, 8 †כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃
[i] בוא pollucrit & ,ſubito * *momento in eum ſuper* mortuus fuerit mortu⁹ cùm Et
cùm mortui 9 †וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא
fuerint, ieſt die in :ſuæ purificationis die in ſuū caput radet & :eius Nazaræat⁹ caput
erit רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם
iuxta eum .illud radet ſeptima
fortuito, הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃
* vel afferet filios duos vel , turtures duos *adducet* octaua die in Et
[k] שְׁנָה [l] תור 10 †וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא [k] שְׁתֵּי [l] תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי
tabernaculi .*conuentus tentorij* oſtium ad , ſacerdotē ad,columbæ
eccleſiæ. יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל [m] מוֹעֵד׃
[m] יַעַר expiabit &;*aſcenſionem in vnum* & , *peccatum in* vnum ſacerdos faciet Et
pro peccato, 11 †וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר
alterum pro ſuum caput ſanctificabit &: animam ſuper peccauit *quo* de eū ſuper
holocaſto עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ
eo quod ,ſui Nazaræatus dies DOMINO ſeparabit Et .illa die in
12 בַּיּוֹם הַהוּא׃ †וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ
afferet primi dies & :*culpam in ſui anni filium* agnum *adducet* &
anniculū pro וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים
delicto, .eius Nazaræatus fuit pollutus quoniam ,cadent
[n] נָפַל 13 וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת [p] יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא
‡ eſt .*conuentus tentorij* oſtium ad ſeipſum
Nazaræi. אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל [r] מוֹעֵד׃
qua comple- *filium* agnum : DOMINO *ſuam appropinquationē* *faciet appropinquare* † Et
ti fuerint 14 †וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־
[r] יַעַר *ſui anni* *filiam* vnam agnam & ,*aſcenſionem* in‡ vnum *integrum* *ſui anni*
† offeret ob- [s] שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת [t] בַּת־שְׁנָתָהּ
lationē ſuam .*pacifica in*‡ perfectum vnum arietem & ,*peccatum in**perfectam
anniculum חְמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים׃
perfectum lagana &,oleo *cum confuſas* placentas,ſimilę infermentatorū caniſtrū Et
holocaustū 15 †וְסַל [v] מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי
anniculam .eorum libamina & , eorum munus &;oleo in inuncta infermentatorum
[s] שָׂנָה [t] בַּת מַצּוֹת מְשִׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃
pro peccato, faciet &,DOMINI *facies ad* ſacerdos *faciet appropinquare* Et
‡ p pacificis. 16 †וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־
mixtas .illius *aſcenſionem* & , eius *peccatum*
[v] מַצָּה חַטָּאתוֹ וְאֶת־[x] עֹלָתוֹ׃
offeret *ſuper* DOMINO pacificorum ſacrificium faciet arietem Et
coram Dño, 17 †וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל
ſacrificium .eius libamen & eius munus ſacerdos faciet &,infermētatorū caniſtro
pro peccato וְסַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃
holocaustū [x] עֹלָה ,ſui Nazaræatus caput *conuentus tentorij* oſtium † Nazaræus radet Et
in † ad 18 †וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ
tabernaculi qui ignem ſuper *dabit* & ſui; Nazaræatus capitis *capillum* capiet &
eccleſiæ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ
eſſariem brachium ſacerdos capiet Et .pacificorum ſacrificiū ſubter †
ponet 19 †חֵחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ
† eſt laganum & ,caniſtro ē vnam *azymā* placentam & , ariete ab *bullitum*
coctum בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וְרָקִיק
infermētatā fuerit raſus poſtquam *ſeparati* volas ſuper *dabit* & , vnum azymū
ponet מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־[y] כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־
Nazaræi .*facies ad agitationem* ſacerdos ea *agitabit* Et .eius Nazaræatus
[y] כָּפַף 20 נִזְרוֹ׃ †וְהֵנִיף [z] אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי
eleuabit *armum ſuper* & , eleuationis pectus *ſuper ſacerdoti illud* ſanctitas: DOMINI
eleuationem יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק
coram Do- .vinum *ſeparatus* bibat poſtea & : exaltationis
mino, [z] נוף תְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃
eſt ſacerdotis tam quàm armus Nazaræus

dicet &,ſacerdos eam adiurabit Et .*execrantes* amaræ aquæ maledictio-
19 [n] מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃ †וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר nis.
[o] מַיִם [p] מָרִּר declinaſti non ſi& , tecum vir concubuit non Si : mulierem ad
[p] שָׂטָה אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ וְאִם־לֹא [q] שָׂטִית
execrantibus *amaris* *aquis* ab eſto *libera* , tuo viro ſub immunditiā ad [r] munda
[q] טָמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ [r] הִנָּקִי מֵי [s] הַמָּרִים הַמְאָרְרִים aqua amara
,es polluta *quia* & , tuo viro ſub declinaſti *quia tu* Et .*iſtis* maledicta
20 [s] נָקֶה׃ †וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת hac.
.tuum virum præter ſuum concubitū te in vir dedit & Sin autem
וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃
dicet &,maledictionis iuramēto in mulierē ſacerdos adiurabit Et
21 †וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר
, maledictionem in te DOMINVS Det :mulierem ad ſacerdos
הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה
DOMINVS *dando in* ,tui populi medio in adiurationem in & cùm defert
[t] נָתַן וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ [u] בְּתֵת יְהוָה אֶת־
.intumeſcentem tuum vterum & ,cadens tuum femur maledictio-
יֶרֶךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה׃ nis
vterum *inflandū ad* ,tua viſcera in iſtæ *maledicentes* aquæ veniant Et vt tumeſcere
[u] צָבֶה 22 †וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ [v] לַצְבּוֹת בֶּטֶן faciant
.amen,Amen[v]: mulier dicet Et .fœmur faciendum cadere ad &
וְלַנְפֵּל יֶרֶךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן [v] אָמֵן׃ † Veritas erit
delebit & ,libro in ſacerdos has maledictiones ſcribet Et *hoc.*
23 †וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה
.*amaras* *aquas* ad cum aqua a
[w] אֶל־מֵי הַמָּרִים׃ mara.
[x] מַיִם ;*maledicentes* *amaras* *aquas* mulieri dabit potum Et
24 †וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים aquā amarā
.*amaritudines* *in maledictionem immittentes* *aquæ* eā in *ingredientur* & maledictam
וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים׃ ingredietur
eleuabit &,zelotypiarū munus mulieris manu ē ſacerdos capiet Et aqua male-
25 †וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאֹת [z] וְהֵנִיף dictionis a-
ſuper eam *facies appropinquare* & , DOMINI *facies ad* munus mara.
[z] נוף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־ corā Domi-
,eius memoria cum munere de ſacerdos *comprehendet* Et .altare no, & offeret
הַמִּזְבֵּחַ׃ capiet pugil-
26 †וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ lum
.aquas mulieri potum dabit poſtea &,altare ſup faciet ſuffire &
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם׃
27 fuerit pręuaricara &,fuerit polluta ſi,erit Et .aquas ei potum dabit Et
†וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל ingredietur
maledictionem immittentes aquæ eā in *ingredientur* &,ſuū virū ī pręuaricationē aqua maledi-
מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים cta amara,
mulier erit & ; eius femur cadet &,eius vter⁹ tumeſcet & , *amaras* *in*
לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה medio
.ſui populi *interiori* in maledictionē in
לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃
,erit innocens & :*ipſa* munda ſed , mulier fuit polluta non ſi Et eſt
29 †וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה
declinauerit *quod* , zelotypiarum lex† Hæc .ſemine ſeminabitur & eſt
וְנִזְרְעָה זָרַע׃ †וְזֹאת [z] תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה cùm
.fuerit polluta & , ſuo viro ſub mulier [z] יֵרֵה
אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה׃
fuerit zelatus &,zelotypiæ ſpiritus *eum ſuper tranſierit quod* *viri* Vel
30 †אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא Vel ſi ſuper
fecerit &,DOMINI *facies ad* mulierem ſtare fecerit &,ſuā vxorem virum tran-
אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה ſierit
.hanc legem omnem † ſacerdos ei coram Do-
לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל־[a] הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃ mino,
portabit ipſa mulier & : iniquitate ab vir erit innocens Et †ſecundum
[a] יֵרֵה
[b] עָוֹה
[c] נָשָׂא
31 †וְנִקָּה הָאִישׁ [b] מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא [c] תִּשָּׂא pœnam ,ini-
.*ſuam* *perueſſitatem* quitatis ſuæ.
[c] אֶת־עֲוֹנָהּ׃

CAP. VI.

:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
mulier vel Vir : eos ad dices & , Iſrael filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה
.DOMINO ſe ſeparandū ad,*ſeparati* votū vouendo *mirificauerit* cū ſeparauerit
[d] כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר [d] לְהַזִּיר לַיהוָה׃ ſe
,bibet non ſechar acetum &, vini Acetum.ſe ſeparabit ſechar & vino A Nazaræi,
3 [d] מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה נָזַר
ſiccas & , *virides* vuas & , bibet non *vuarum madefactionē* *omnem* & omne made-
[e] וְכָל־ [f] מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים [f] לַחִים וְיבֵשִׁים factum vuis
.comedet non recentes,
[e] שְׂרָה
[f] לוּחַ לֹא יֹאכֵל׃

CAP. V. ה

dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

2 צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־ [a] צָרוּעַ וְכָל־ [b] זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ׃

castris omnem castrametatione è emittant &, Israel filiis Præcipe
patientem fluxum
[a] צָרַע
super animã:
[b] זוב
castra habito
anima. † immundum omnem &, fluentem omnẽ &, leprosum
eos emittetis castrametationẽ extra ad, emittetis fœminã ad vsq; masculo A

3 מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלֵּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם׃

eorum medio in habitans ego quorum, sua castra polluent non &
extra ad eos emiserunt &, Israel filij sic fecerunt Et

4 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ [c] לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

castra.
[c] עָשָׂה
castrametationẽ. Moseh ad DOMINVS est locutus Quemadmodum
Israel filij fecerunt sic

5 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et

6 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [d] אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־ חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהוָה וְאָשְׁמָה

hominum vt
præuaricentur † super
deliquerit &, DOMINVM in præuaricationẽ præuaricãdũ ad hominus peccatis
fecerũt quod, suo peccato † se confitebuntur Et ipsa anima

7 הַנֶּפֶשׁ הַהִוא׃ [d] וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ׃

eũ sorte eius;
[d] יָדָה
addet eius quintam & , eius capite in suum delictum restituet &
ei deliquit cui dabit &, illam super
delictum, eum ad delictum restituendum ad, redimens viro † non si Et

8 וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־

ei contra quẽ deliquit.
fuerit propinquus vt restituat ei;
restituitur sacerdotis erit;
per quẽ expiabit eum.
oblatio omniũ sanctitatum vnicuique
[e] שׁוּב
expiabit quo expiationum arietem præter sacerdoti, DOMINO redditum
Israel filiorum sanctitatibus omnibus eleuatio omnis Et eum super eo in

9 בּוֹ עָלָיו׃ וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו

eius sanctitates viro Et erit ipsi, sacerdoti offerent quam
[e] וְהֵשִׁיב

10 לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־ [f] יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃

[f] הָיָה [g] נָתַן
dicendo, Moseh ad DOMINVS est locutus Et

11 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

cùm, vir Vir eos ad dices &, Israel filios ad Loquere

12 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־ תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בּוֹ מָעַל׃

præuaricationem eum in fuerit præuaricata &, eius vxor declinauerit
oculis ab fuerit abscõditũ &, feminis cubatione ea cum vir iacuerit Et

13 וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי

coierit quispiam coitu
† fuerit
[h] עוד
non ipsa &, eam in † non testis &, fuerit polluta ipsa &, latuerit &, sui viri

אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה [h] וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא

zelotypiæ
fuerit zelatus &, zeli spiritus eum super transierit Et fuerit deprehẽsa

נִתְפָּשָׂה׃ וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא

zelotypiæ,
, zeli spiritus eũ super transierit vel fuerit polluta ipsa &, suam vxorẽ

אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה

fuerit polluta non ipsa &, suam vxorem fuerit zelatus &

וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה׃

adducet &, sacerdotem ad suam vxorem vir faciet venire Et

15 וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־ [i] קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־

afferet oblationem eius cum ea
[i] בּוֹא
partem
est
iniquitatem.
[k] עָוֹן
coram Domino.
testaceo
ponet in aquam.
[l] לָקַח
coram Domino,
[m] כַּף
est.
non: hordeorum farinæ ephah decimam, eam super eius appropinquationem
munus quia, thus eam super dabit non &, oleum eam super effundet

יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת

perseuerantem memorantis memoriæ munus; ipsum; zelotypiarũ

קְנָאֹת הִוא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן׃ [k]

facies ad eam stare faciet &, sacerdos eam faciet appropinquare Et

16 וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמָדָהּ לִפְנֵי

de &, testa vase in sanctas aquas sacerdos capiet Et DOMINI

17 יְהוָה׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־ [l] הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן

dabit &, sacerdos capiet, tabernaculi pauimento in erit qui puluere
facies ad mulierem sacerdos faciet stare Et aquas ad

18 אֶל־הַמָּיִם׃ וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־ [m] כַּפֶּיהָ אֶת

eius volas super dabit &, mulieris caput nudabit &, DOMINI
erunt sacerdotis manu in Et. ipsa zelotypiarum munus; memorię munus

מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ

annorũ quinquaginta filiũ ad vsq; &, supra &, annorũ triginta filio A

30 † מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה

tentorij seruitium seruiendum ad, exercitum ad ingredientẽ omnẽ, eos visitabis

כָּל־ [d] הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל

tentorio in, eorum seruitium omne ad, eorũ oneris custodia hæc Et connẽtus

31 מוֹעֵד׃ וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל

eius bases & eius columnæ &, eius vectes &, tabernaculi Asseres: conuentus

מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃

, earũ funes &, earũ claui &, earũ bases &, vndiquaque atrij columnæ Et

32 וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם [e] וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם

visitabitis nominibus in &, earum seruitio omni &, earum vasis omnibus cũ

לְכָל־ [f] כֵּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ

eorum oneris custodiæ vasa

אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת [g] מַשָּׂאָם׃

tẽtorio in, eorum seruitio omni, Merari filiorũ familiarũ seruitium Hoc

33 † זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל

sacerdotis Aharon filij Ithamar manu in, conuentus

מוֹעֵד בְּיַד [h] אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃

, Chehathi filios cœtum prælati &, Aharon &, Moseh visitabit Et

34 † וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

suorum patrum domum ad &, suas familias ad
quinquaginta filium ad vsque &, supra &, annorum triginta filio A

35 † מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים

, conuentus tentorio in seruitium ad, exercitum ad ingredientẽ oẽm, annorũ

שָׁנָה כָּל־ [i] הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

genti: septin millia duo, suas familias ad eorum visitati fuerunt Et

36 † וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם [k] שִׁבַּע מֵאוֹת

seruientis omnis, Chehathi familiarum visitati † Isti quinquaginta &

וַחֲמִשִּׁים׃ † אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי כָּל־

, conuentus tentorio in

37 הָעֹבֵד DOMINI os super Aharon &, Moseh visitauit quos

בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה

, suas familias ad, Gerson filiorum visitati Et Moseh. manu in

38 בְּיַד־מֹשֶׁה׃ † וּפְקוּדֵי בְנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם

, supra &, annorum triginta filio A suorum patrum domum ad &

וּלְבֵית אֲבֹתָם׃ † מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד

seruitium ad, exercitũ ad ingrediẽs oĩs, annorũ quinquaginta filiũ ad vsq; &

39 בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה

domum ad, suas familias ad eorũ visitati fuerũt Et conuentus tẽtorio in

בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ † וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית

, sexcenti &, millia duo, suorum patrum triginta &

40 אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃

tentorio in seruiẽtis omnis, Gerson filiorũ familiarũ visitati † Isti

41 † אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל

DOMINI os super Aharon &, Moseh visitauit quos, conuẽtus

מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה׃

domum ad, suas familias ad Merari filiorum familiarum visitati Et

42 † וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית

filium ad vsque &, supra &, annorum triginta filio A suorum patrum:

43 אֲבֹתָם׃ † מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן־ חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא בְּאֹהֶל

tentorio in seruitium ad exercitum ad ingrediens omnis, annorũ quinquaginta
millia tria, eorum familias ad eorum visitati fuerunt Et conuentus

44 מוֹעֵד׃ † וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים

, ducenti & quos, Merari filiorum familiarum visitati † Isti

וּמָאתַיִם׃ † אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר

Moseh manu in DOMINI os super Aharõ & Moseh visitauit

45 פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

, Israel prælati &, Aharon &, Moseh visitauit quos visitati Omnes

46 † כָּל־הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל

suorum patrum domum ad &, suas familias ad, Leuitas

אֶת־ [m] הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

quinquaginta filium ad vsq; &, supra &, annorum triginta filio A

47 [n] † מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים

oneris seruitium &, seruitij seruitium seruiendum ad ingrediẽs omnis, annorũ

שָׁנָה כָּל־ [o] הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת [p] מַשָּׂא

, millia octo, eorum visitati fuerunt Et conuentus tentorio in

48 בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ † וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים

octoginta & quingenti &

וְחָמֵשׁ [q] מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים׃

virum virum, Moseh manu in eos visitauit DOMINI os Super

49 † עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ

præcepit quos †, eorum numeratos &, suum onus super &, suum seruitiũ sup

עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־צִוָּה

Moseh DOMINVS

יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

numerabis pugnã, vt faciant opus tabernaculi ecclesiæ. † est
[d] בּוֹא
in omni opere eorum, ecclesiæ: Tabulæ
[d] יָהַד
[e] יָתֵד
opere per nomina numeratis
[f] כָּלָה
[g] נָשָׂא
opus in opere tabernaculo ecclesiæ pœt manum
[h] יָעַד
numerabit principes cõgregationis per per
in pugnam, opus ecclesiæ.
[i] בּוֹא
numerati per
[k] מֵאָה
† sunt numerati
operantis tabernaculo ecclesiæ, numerauit
iuxta imperium per manum numerati per per pugnam, opus ecclesiæ. numerati per per
[m] לֵוִי
[n] בָּנָה
ad faciendũ opus operis, & opus
[o] בּוֹא [p] נָשָׂא
ecclesiæ. numerati
[q] מֵאָה
Iuxta sermonem numerauit per manum singulos secundũ opus iuxta † sicut

eis in minisſtrabunt quibus minisſterij vasa omnia capient Et

12 †וְלָקְחוּ֙ אֶת־כָּל־כְּלֵ֣י הַשָּׁרֵ֔ת אֲשֶׁ֥ר יְשָׁרְת֖וּ בָּהֶ֑ם

operimento in ea operient &, hyacinthi *veſtem ad dabũt* &, ſanctitate ī

וְנָתְנ֣וּ בְּבֶ֣גֶד תְּכֵ֔לֶת וְכִסּ֥וּ אוֹתָ֖ם בְּמִכְסֵ֥ה

perticam ſuper *dabunt* &, taxi pellis.

עֹ֣ור תָּ֑חַשׁ וְנָתְנ֖וּ עַל־הַמּֽוֹט׃

purpuræ *veſtem* illud ſuper expaeẽt &, *altare excinerabit* Et

13 †וְשִׁ֨נּוּ֙ אֶת־הַמִּזְבֵּ֔חַ וּפָרְשׂ֥וּ עָלָ֖יו בֶּ֥גֶד אַרְגָּמָֽן׃

illud ſuper miniſtrabunt quibus, eius vasa omnia illud ſuper dabunt Et

14 †וְנָתְנ֣וּ עָלָ֗יו אֶת־כָּל־כֵּלָ֛יו אֲשֶׁ֥ר יְשָׁרְתוּ֩ עֲלֵי֙הֶם֙

omnia, *ſparſoria* † &, ſcopas & *tridentes*, *receptacula* ‖ *eis in*

בָּהֶ֔ם אֶת־הַמִּחְתֹּ֖ת אֶת־הַמִּזְלָגֹ֣ת וְאֶת־הַיָּעִ֑ים וְאֶת־הַמִּזְרָ֕ק כֹּ֖ל

.ei vectes ponẽt &, taxi pellis operimẽtũ illud ſup expãdẽt Et. altaris vasa

כְּלֵ֣י הַמִּזְבֵּ֔חַ וּפָרְשׂ֥וּ עָלָ֖יו כְּסוּי־עֹ֣ור תָּ֑חַשׁ וְשָׂמ֖וּ בַּדָּֽיו׃

omnia &, ſanctitatem *operiendum ad* eius filij &, Aharon *perficiet* Et

15 †וְכִלָּ֨ה אַהֲרֹ֜ן וּבָנָ֗יו לְכַסֹּ֤ת אֶת־הַקֹּ֙דֶשׁ֙ וְאֶת־כָּל־

,Chehath filij venient poſtea &, *caſtramẽtationẽ proficiſcẽdo in*, ſanctitatis vasa

כְּלֵ֣י הַקֹּ֔דֶשׁ בִּנְסֹ֥עַ הַמַּחֲנֶ֖ה וְאַחֲרֵי־כֵ֑ן יָבֹ֣אוּ בְנֵי־קְהָ֗ת

onus Ista† .moriantur &, ſanctitatem *ad* tangent non &, *portandum ad*

לָשֵׂ֣את וְלֹא־יִגְּעוּ֮ אֶל־הַקֹּ֣דֶשׁ֒ וָמֵ֣תוּ אֵ֔לֶּה מַשָּׂ֖א

.*conuentus tentorio* in Chehath filiorũ

בְּנֵי־קְהָ֥ת בְּאֹ֖הֶל מֹועֵֽד׃

,luminaris oleum ‖ ſacerdotis Aharon filij Elhazar *præfectura* ‡ Et

16 †וּפְקֻדַּ֞ת אֶלְעָזָ֣ר ׀ בֶּן־אַהֲרֹ֣ן הַכֹּהֵ֗ן שֶׁ֚מֶן הַמָּאֹ֔ור

*viſitatio**, vnctionis oleum & *inge munus* &, aromatum ſuffimentum &

וּקְטֹ֥רֶת הַסַּמִּ֖ים וּמִנְחַ֣ת הַתָּמִ֑יד וְשֶׁ֣מֶן הַמִּשְׁחָ֔ה פְּקֻדַּ֖ת

.eius vaſis in &, ſanctitate in, eo in† quæ omniũ &, tabernaculi omnis

כָּל־הַמִּשְׁכָּ֥ן וְכָל־אֲשֶׁר־בֹּ֖ו בְּקֹ֣דֶשׁ וּבְכֵלָֽיו׃

:dicendo, Aharon ad & Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

17 †וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֣ה וְאֶל־אַהֲרֹ֑ן לֵאמֹֽר׃

:Leuitarum medio è Chehati familiarũ *virgam* excidatis Ne

18 †אַל־תַּכְרִ֕יתוּ אֶת־שֵׁ֖בֶט מִשְׁפְּחֹ֣ת הַקְּהָתִ֑י מִתֹּ֖וךְ הַלְוִיִּֽם׃

eos appropinquãdo In: moriẽtur nõ &, viuent &, eis facite hoc Et

19 †וְזֹ֣את עֲשׂ֣וּ לָהֶ֗ם וְחְי֛וּ וְלֹ֥א יָמ֖וּתוּ בְּגִשְׁתָּ֣ם אֶת־

virum :eos ponent &, veniẽt eius filij & Aharon, ſanctitatũ ſanctitatẽ ‖

קֹ֣דֶשׁ הַקָּדָשִׁ֑ים אַהֲרֹ֣ן וּבָנָ֗יו יָבֹ֛אוּ וְשָׂמ֥וּ אוֹתָ֖ם אִ֣ישׁ

.ſuum onus *ad* & ſuũ *ſeruitium* ſuper *virũ*

אִ֣ישׁ עַל־עֲבֹדָתֹ֔ו וְאֶל־מַשָּׂאֹֽו׃

.morientur &, ſanctitatem *abſorbere iuxta, videndũ ad* ingrediẽtur nõ Et

20 †וְלֹא־יָבֹ֣אוּ֮ לִרְאֹ֣ות כִּבְלַ֣ע אֶת־הַקֹּ֔דֶשׁ וָמֵֽתוּ׃

:dicendo, Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

21 †וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵאמֹֽר׃

,ſuorũ patrum domũ *ad* ipſos etiã, Gerſon filiorũ *caput* *Tolle*

22 †נָשֹׂ֞א אֶת־רֹ֣אשׁ בְּנֵ֣י גֵרְשֹׁ֗ון גַּם־הֵ֛ם לְבֵ֥ית אֲבֹתָ֖ם

filium ad vſque, ſupra &, annorũ triginta filio A .ſuas familias *ad*

לְמִשְׁפְּחֹתָֽם׃ 23 †מִבֶּ֣ן שְׁלֹשִׁ֔ים שָׁנָ֖ה וְמַעְלָ֑ה עַד־בֶּ֣ן

militandum ad ingredientem omnem, *eos viſitabis* annorum quinquaginta

חֲמִשִּׁ֣ים שָׁנָ֔ה תִּפְקֹ֥ד אֹותָ֖ם כָּל־הַבָּ֣א

.*conuentus tentorio in ſeruitium ſeruiendum ad*, *militiam*

צָבָ֑א לַעֲבֹ֥ד עֲבֹדָ֖ה בְּאֹ֥הֶל מֹועֵֽד׃

.*onus in* &, faciendum ad Gerſuni familiarum *ſeruitium* Hoc

24 †זֹ֣את עֲבֹדַ֤ת מִשְׁפְּחֹת֙ הַגֵּרְשֻׁנִּ֔י לַעֲבֹ֖ד ‖ וּלְמַשָּֽׂא׃

.eius operimẽtũ, *cõuẽtus* ‡ tentoriũ &, tabernaculi cortinas portabunt Et

25 †וְנָשְׂא֗וּ אֶת־יְרִיעֹ֙ת֙ הַמִּשְׁכָּ֔ן וְאֶת־אֹ֥הֶל מֹועֵ֖ד מִכְסֵ֑הוּ

oſt ũ ad tegumentũ &, deſuper illud ſuper † quod taxi operimentũ &

וּמִכְסֵ֣ה הַתָּ֔חַשׁ אֲשֶׁר־עָלָ֖יו מִלְמָ֑עְלָה וְאֶת־מָסַ֖ךְ פֶּ֥תַח

portæ oſtij tegumentũ &, attrij *fundas* Et .*conuentus* tentori j

אֹ֥הֶל מֹועֵֽד׃ 26 †וְאֶת־קַלְעֵ֣י הֶחָצֵ֗ר וְאֶת־מָסַךְ֙ ׀ פֶּ֣תַח ‖ שַׁ֣עַר

&, vndiquaque altare ſuper &, tabernaculum ſuper ‖ quod, attrij

הֶחָצֵר֮ אֲשֶׁ֣ר עַל־הַמִּשְׁכָּן֒ וְעַל־הַמִּזְבֵּ֣חַ סָבִ֔יב וְאֶת־

quod omne Et .*eorum ſeruitij* vaſa omnia &, eorum fines

מֵיתָרֵיהֶ֔ם וְאֶת־כָּל־כְּלֵ֖י עֲבֹדָתָ֑ם וְאֵת֙ כָּל־אֲשֶׁר

,facient &, eis fiet

יֵעָשֶׂ֣ה לָהֶ֔ם וְעָבָֽדוּ׃

Iuxta ſermonem filiorum *ſeruitium* omne erit eius filiorum &, Aharon *os Super*

27 †עַל־פִּ֥י אַהֲרֹ֖ן וּבָנָ֑יו תִּֽהְיֶ֗ה כָּל־עֲבֹדַ֛ת בְּנֵ֥י

opus in omni onere † in omni opere deponetis apud eos opus tabernaculo ecclesiæ, per manum per per numerabis.

cõmẽdabitis ‡ Et. eorum *ſeruitium omne ad* †, eorum *onus omne ad*, Gerſuni

הַגֵּרְשֻׁנִּ֖י לְכָל־מַשָּׂאָ֑ם וּלְכָל֙ עֲבֹדָתָ֔ם וּפְקַדְתֶּ֥ם

.eorum onus omne cuſtodia in *eos ſuper*

עֲלֵהֶ֖ם בְּמִשְׁמֶ֥רֶת אֵת־כָּל־מַשָּׂאָֽם׃

,*cõuentus tentorio* in Gerſuni filiorum familiarum *ſeruitium* Hoc

28 †זֹ֣את עֲבֹדַ֤ת מִשְׁפְּחֹת֙ בְּנֵ֣י הַגֵּרְשֻׁנִּ֔י בְּאֹ֖הֶל מֹועֵ֑ד

.ſacerdotis Aharon filij Ithamar *manu in* eorum cuſtodia &

וּמִשְׁמַרְתָּ֗ם בְּיַד֙ אִיתָמָ֣ר בֶּן־אַהֲרֹ֣ן הַכֹּהֵֽן׃

.*eos viſitabis* ſuorũ patrum domũ *ad*, ſuas familias *ad*, Merari Filios

29 †בְּנֵ֥י מְרָרִ֖י לְמִשְׁפְּחֹתָ֑ם לְבֵ֥ית־אֲבֹתָ֖ם תִּפְקֹ֥ד אֹתָֽם׃

Iuxta ſermonem opus in omni onere † in omni opere deponetis apud eos opus tabernaculo ecclesiæ, per manum per per numerabis.

, ſeptuaginta &, tres, milia viginti &, duo, eorum *viſitatos* ad, ſupra & ſecundum numeratos

וַמֵּעָלָה֮ לִפְקֻדֵיהֶם֒ שְׁנַ֣יִם וְעֶשְׂרִ֔ים אֶ֖לֶף שְׁלֹשָׁ֥ה וְשִׁבְעִֽים׃

:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .ducenti &

44 †וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵאמֹֽר׃ f וּמָאתַ֔יִם׃ f מֵאָה

&, Iſrael filiis in primogenito omni pro Leuitas Cape

45 †קַ֣ח אֶת־הַלְוִיִּ֗ם תַּ֚חַת כָּל־בְּכ֣וֹר בְּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וְאֶת־ g לָקַח׃ g

.DOMINVS Ego .Leuitæ *mihi* erũt &, eorũ animali pro Leuitarum animal mei

בְּהֵמַ֖ת הַלְוִיִּ֣ם תַּ֑חַת בְּהֶמְתָּ֕ם וְהָי֥וּ לִ֖י הַלְוִיִּ֑ם אֲנִ֖י יְהוָֽה׃

,ducentorum &, ſeptuaginta &, trium *redemptiones* Et pro redemptione

46 †וְאֵת֙ h פְּדוּיֵ֣י הַשְּׁלֹשָׁ֔ה וְהַשִּׁבְעִ֖ים וְהַמָּאתַ֑יִם h פָּדָה׃

.Iſrael filiorũ primogenito à Leuitas *ſuper ſuperabundantium* qui ſupſunt Leuitis,

47 †הָעֹדְפִ֖ים עַל־הַלְוִיִּ֥ם מִבְּכֹ֖ור בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל׃

ſanctuarij *ſeclo in* : capiti ſeclos quinque, quinque capies Et per caput, ſecundũ ſeclũ

†וְלָקַחְתָּ֥ חֲמֵ֛שֶׁת חֲמֵ֥שֶׁת שְׁקָלִ֖ים לַגֻּלְגֹּ֑לֶת בְּשֶׁ֣קֶל הַקֹּ֔דֶשׁ

,Aharon argentum dabis Et .Sechel *gerah* ‖ Viginti capies ‖ obolorũ eſt

48 †עֶשְׂרִ֥ים גֵּרָ֖ה הַשָּׁקֶֽל׃ i וְנָתַתָּ֣ה הַכֶּ֔סֶף לְאַהֲרֹ֖ן i נָתַן׃

.eis *in ſuperabundantium* redemptiones eius filiis & eorum qui ſu perſunt ex

וְלִבְנָ֑יו פִּדְוֹיֵ֖י הָעֹדְפִ֥ים בָּהֶֽם׃

ſuper ſuperabundantibus ex, redemptionis argentum Moſeh accepit Et

49 †וַיִּקַּ֥ח מֹשֶׁ֛ה אֶת־כֶּ֖סֶף הַפִּדְיֹ֑ום מֵאֵת֙ הָעֹדְפִ֔ים עַל

accepit Iſrael filiorum primogenito A .Leuitarum redemptiones his quiſupe rfuerant ad

50 פִּדְוֹיֵ֖י הַלְוִיִּֽם׃ †מֵאֵ֣ת בְּכֹ֣ר בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לָקַ֖ח

ſeclo in, mille &, trecentos &, ſexaginta & quinque, argentum ſecundũ ſeclum

אֶת־הַכֶּ֑סֶף חֲמֵ֥שֶׁת וְשִׁשִּׁ֛ים וּשְׁלֹ֥שׁ k מֵאֹ֖ות וָאֶ֥לֶף בְּשֶׁ֖קֶל k מֵאָה׃

,Aharon redemptionum argentum Moſeh dedit Et .ſanctitatis

51 †הַקֹּֽדֶשׁ׃ l וַיִּתֵּ֥ן מֹשֶׁ֛ה אֶת־כֶּ֥סֶף l הַפְּדוּיִ֖ם לְאַהֲרֹ֣ן

DOMINVS præcepit quemadmodum, DOMINI *os ſuper* eius filiis & l פָּדָה׃

וְלִבְנָ֑יו עַל־פִּ֣י יְהוָ֔ה כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה m הַפְּדוּיִם׃

.Moſeh p יָד m בְּנָה׃

אֶת־מֹשֶֽׁה׃

CAP. IIII. ד

:dicendo, Aharon ad & Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

1 †וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה וְאֶל־אַהֲרֹ֑ן לֵאמֹֽר׃

,Leui filiorum medio è Chehath filiorum *caput* *Tolle* Capeſummã

2 †נָשֹׂ֞א אֶת־רֹ֣אשׁ בְּנֵ֣י קְהָ֗ת מִתֹּ֙וךְ֙ בְּנֵ֣י ‖ לֵוִ֔י a לֵוִי׃ a

.ſuorum patrum domum *ad*, ſuas familias *ad* per per

לְמִשְׁפְּחֹתָ֖ם לְבֵ֥ית אֲבֹתָֽם׃

quinquaginta filium ad vſque &, ſupra &, annorum triginta filio A

3 †מִבֶּ֣ן שְׁלֹשִׁ֔ים שָׁנָ֖ה וְעַד־בֶּ֣ן־חֲמִשִּׁ֑ים שָׁנָה֙ כָּל־הַבָּ֣א

ſunctionem *faciendum ad*, exercitum ad ingredientem omnem, annorum vt faciãt opus

לַצָּבָ֔א b בָּ֖א c לַעֲבֹ֣ד d עֲבֹדָ֑ה לַעֲשֹׂ֖ות d מְלָאכָ֥ה b בֹּוא׃

tentorio in, Chehath filiorũ *ſeruitium* ‖ Hoc .*conuentus tentorio* † in c עֲשֹׂה׃

4 †זֹ֣את עֲבֹדַ֤ת בְּנֵי־קְהָת֙ בְּאֹ֣הֶל e לָאֵךְ׃ d

.ſanctitatum *ſanctitate*, *conuentus* † tabernaculo ecclesiæ. ‖ eſt opus

מֹועֵ֔ד קֹ֖דֶשׁ הַקָּדָשִֽׁים׃

facient deſcẽdere &, *caſtramentationẽ proficiſcẽdo in* ‡, eius filij &, Aharõ veniet Et ecclesiæ ſanctitatis

5 †וּבָ֣א אַהֲרֹ֣ן וּבָנָ֗יו בְּנֻסַּ֤ע הַמַּחֲנֶה֙ f וְהוֹרִ֣דוּ e יָעַד׃

.teſtimonij arcam illo in operient &, operimenti velum ‡ quãdo proficiſcentur caſtra,

אֵ֖ת פָּרֹ֣כֶת g הַמָּסָ֑ךְ h וְכִסּ֥וּ־בָ֖הּ אֵ֥ת אֲרֹ֖ן i הָעֵדֻֽת׃ g יָרַד׃ g

*veſtem** expandet &, taxi pellis operimentum eam ſuper ponẽt Et f סָךְ׃ h

6 †וְנָתְנ֣וּ עָלָ֗יו כְּסוּי֙ עֹ֣ור תָּ֔חַשׁ וּפָרְשׂ֥וּ בֶ֖גֶד i כְּסֵה־עוֹר׃ i

.eius vectes ponẽt &, deſuper *hyacinthi totam* *pannũ totũ hyacinthinũ

כְּלִ֥יל תְּכֵ֖לֶת מִלְמָ֑עְלָה k וְשָׂמ֖וּ בַּדָּֽיו׃ k שׂוֹם׃

eam ſuper ponẽt &, *hyacinthi veſtẽ* ‡ expandent facierum ‖ mensam ſuper Et ‖ panum ‡ pannũ hyacinthinum, † cyathos, operimenti

7 †וְעַל֙ ׀ שֻׁלְחַ֣ן הַפָּנִ֔ים יִפְרְשׂ֖וּ בֶּ֣גֶד תְּכֵ֑לֶת וְנָתְנ֗וּ עָלָ֛יו l כַּף׃ l

calamos medios &, *mundatoria* † &, cochlearia &, ſcutellas

אֶת־הַקְּעָרֹ֥ת וְאֶת־ l הַכַּפֹּ֖ת וְאֶת־ m הַמְּנַקִּיֹּ֑ת וְאֶת־ n קְשׂוֹת׃ m נָקָה׃

.erit eam ſuper iugis panis & :*libaminis* n קָשָׂה׃

הַתָּמִ֖יד עָלָ֥יו יִהְיֶֽה׃

eam operient &, cocci vermiculi veſtem *ea* † ſuper expandent Et † eam

8 †וּפָרְשׂ֥וּ עֲלֵיהֶ֛ם בֶּ֥גֶד תּוֹלַעַ֖ת שָׁנִ֑י וְכִסּ֣וּ אֹתֹ֔ו o נֵר׃

.eius vectes ponẽt &, taxi pellis opertorio *in* forcipes,

בְּמִכְסֵ֥ה עֹ֖ור תָּ֑חַשׁ וְשָׂמ֖וּ אֶת־בַּדָּֽיו׃ p מַחְתָּה׃

& ,luminaris candelabrum operiẽt &, hyacinthi veſtẽ capient Et arulas

9 †וְלָקְח֣וּ בֶ֔גֶד תְּכֵ֖לֶת וְכִסּ֣וּ אֶת־ o מְנֹרַ֣ת הַמָּאֹ֑ור וְאֶת־ q כַּלָּה׃

vaſa omnia &, eius *receptacula* &, eius *captatoria* &, eius lucernas

נֵרֹתֶ֗יהָ וְאֶת־ p מַלְקָחֶ֙יהָ֙ וְאֶת־כָּל־ q כְּלֵי֙

omnia &, illud ponẽt Et .*eis in* ei miniſtrabunt quibus, eius olei

שַׁמְנָ֔הּ אֲשֶׁ֥ר יְשָׁרְתוּ־לָ֖הּ בָּהֶֽם׃ 10 †וְנָתְנ֣וּ אֹתָ֔הּ וְאֶת־כָּל־

.*perticam* ſuper dabunt &, taxi pellis *opertorium* *ad* eius vaſa cum opertorio vectem.

כֵּלֶ֑יהָ אֶל־מִכְסֵ֥ה עֹ֖ור תָּ֑חַשׁ וְנָתְנ֖וּ עַל־הַמּֽוֹט׃

illud operient &, hyacinthi veſtem expandent auri altare ſuper Et

11 †וְעַל֙ ׀ מִזְבַּ֣ח הַזָּהָ֔ב יִפְרְשׂ֖וּ בֶּ֣גֶד תְּכֵ֑לֶת וְכִסּ֥וּ אֹתֹֽו׃

.eius vectes ponẽt &, taxi pellis operimento in

בְּמִכְסֵ֥ה עֹ֖ור תָּ֑חַשׁ וְשָׂמ֖וּ אֶת־בַּדָּֽיו׃

occidentem.
princeps
tabernaculo ecclesiæ erit
*ecclesiæ.
‖ aulæum
*cortinæ
†erat iuxta
‡iuxta opus
‡ de
sunt
Secundum numerum
‡ fuerunt
iuxta latus
meridiem.
* princeps †familiarum
‡erit
princeps principum †erit
‡præfectus
† De
* sunt
numerati
‡ secundum numerum
princeps
‡familiarum
†erit
Iuxta latus
functio
*tabulæ
omne opus
castrametabuntur ante tabernaculū,
‡orientem, ante tabernaculum ecclesiæ
qui appropinquauerit,
*numerati
† numerauit
‡ iuxta sermonem
‖ per
numerauit
‡ secundum
† mandatum
* Numera
† filiorum
‡ cape
‖ per
‡ De
sunt
numerauit
† secundum numerum

.mare ad castrametabuntur tabernaculū post Ghersuni Familiæ
23 †מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן °יַחֲנוּ יָמָּה׃
. Lael filius Eliasaph ,Ghersuni patris domus *prælatus* Et
24 †וְנָשִׂיא בֵּית־אָב לַגֵּרְשֻׁנִּי אֶלְיָסָף בֶּן־לָאֵל׃
,tēctoriū & ,tabernaculū *cōuentus tentorio* in Gherson filiorum custodia Et
25 †וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן בְּאֹהֶל [P]מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל
. *conuentus*‡ tentorij ostij *tegumentum*‡ & ,eius operimētum
מִכְסֵהוּ [q]וּמָסַךְ [r]פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃
super†quod atrij ostij operimentum & ,atrij *fundæ*‡Et
26 †וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־
omne ad eius funes & ,vndiquaque altare *super*‡& ,tabernaculū
הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת־מֵיתָרָיו לְכָל
,Isharī familia & ,Hamrami familia Chehath *ipsi*‡Et .eius *seruitium*
עֲבֹדָתוֹ׃ 27 †וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי
familiæ *ipsæ* Istæ .Huzzieli familia & ,Chebroni familia &
וּמִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעuzִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת
,supra & ,mensis filio à masculi omnis *numero* In .Chehathi
הַקְּהָתִי׃ 28 †בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
. sanctitatis custodiam custodientes ,sexcenti & ,milia octo‡
שְׁמֹנַת אֲלָפִים [s]וְשֵׁשׁ [s]מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃
tabernaculi *femur* *super* castrametabuntur Chehath filiorum Familiæ
29 †מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת [t]יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן
,Chehathi *familius*† patris domus *prælatus*‡Et .*austrum* ad
תֵּימָנָה׃ 30 †וְנָשִׂיא בֵּית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי
,mensa & ,arca‡eorum custodia Et .Huzziel filius Elisaphan
אֱלִיצָפָן בֶּן־עuzִּיאֵל׃ 31 †וּמִשְׁמֶרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן
ministrabunt quibus ,sanctitatis vasa & ,altaria & ,candelabrum &
וְהַמְּנֹרָה [v]וְהַמִּזְבְּחֹת [x]וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ
.eius *seruitium*†omne & ,*operimentum* & ,eis in
בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכָל עֲבֹדָתוֹ׃
,sacerdotis Aharon filius Elhazar† Leui *prælatorum prælatus* Et
32 †וְנָשִׂיא נְשִׂיאֵי [y]הַלֵּוִי אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
familia Merari *Ipsi* † .sanctitatis custodiam custodientiū *præfectura*‡
פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃ 33 †לְמָרָרִי מִשְׁפַּחַת
.Merari familiæ *ipsæ** Istæ .Musi familia & ,Machli
הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי׃
,supra & ,mensis filio à masculi omnis *numero in*‡eorum *visitati* Et
34 †וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
familius‡ patris domus *prælatus* Et .ducenti & ,milia sex
שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃ 35 †וְנָשִׂיא בֵּית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת
castrametabuntur tabernaculi *femur* Super .Abichail filius Suriel †,Merari
מְרָרִי צוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ
,tabernaculi *asseres*‡ ,Merari filiorum custodiæ *visitatio* Et .aquilonem ad
צָפֹנָה׃ 36 †וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן
omne & ,eius vasa omnia & ,eius bases & ,eius columnæ & ,eius vectes &
וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכָל
,earum bases & ,vndiquaque atrij columnæ Et .eius *seruitium*
עֲבֹדָתוֹ׃ 37 †וְעַמְּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וַאֲדָנֵיהֶם
,*tabernaculi facies ad castrametantes* Et .earum funes & ,earum claui &
וְיִתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם׃ 38 †וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן
,Aaron & ,Moseh orientem ad *conuentus tentorij facies ad* ,*anterius*‡ ad
קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִזְרָחָה מֹשֶׁה ׀ וְאַהֲרֹן
filiorum custodiam ad ,sanctuarij custodiam custodientes eius filij &
וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי
.morietur ,*appropinquans* ,extraneus & .Israel
יִשְׂרָאֵל וְהַזָּר [a]הַקָּרֵב יוּמָת׃
super‡, Aharon & ,Moseh *visitauit*†quos Leuitarum *visitati**Omnes
39 †כָּל־פְּקוּדֵי [b]הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
,supra & ,mensis filio à masculus omnis ,corū familias *ad*‡DOMINI *os*
פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
:Moseh ad DOMINVS dixit Et .milia viginti & ,duo
שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים [c]אָלֶף׃ 40 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
,mensis filio à ,Israel *filius*†masculum primogenitum omnem *Visita**
פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ
Leuitas capies Et .eorum nominū numerum *tolle*‡& :supra &
וָמָעְלָה [d]וְשָׂא אֶת מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ 41 †וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
& ,Israel filiis in primogenito omni Pro .DOMINVS Ego .mihi
לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת
filiorum animali in primogenito omni pro Leuitarum animal
בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְהֵמַת בְּנֵי
DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moseh *visitauit* Et .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ 42 †וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
. Israel filiis in primogenitum omnem ,ei
אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
,mēsis filio à nominum *numero in*†masculus primogenitus oīs fuit Et
43 †[c]וַיִּהְיוּ כָּל־בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ

DOMINVS præcepit quæ omnia iuxta ,Israel filij fecerunt Et
34 [q]וַיַּעֲשׂוּ [q]†בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
sunt profecti sic & ,sua vexilla *ad* sunt castrametati sic ,Moseh per
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן־חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ
.suorum patrum domum *super* suas familias ad vnusquisque per
אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃

CAP. III. ג

DOMINVS est locutus† die in ,Moseh & ,Aharon generationes*istæ Et * sunt
1 †וְאֵלֶּה [a]תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה † qua
:Aharon filiorū nomina‡ hæc Et . Sinai monte in Moseh cum
2 אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃ †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן ‡ sunt
nomina* Ista .Ithamar & ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab Primogenitus * sunt
3 הַבְּכֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ †אֵלֶּה שְׁמוֹת
eorum manum *implenit*‡ quorum ,*vnctorum* ,sacerdotum Aharon filiorum qui vncti
בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם sunt,
DOMINI *facies ad*† Abihu & Nadab est mortuus Et .*sacerdotio fungēdū ad* ‡consecrauit vt sacerdotio
לְכַהֵן׃ 4 [b]†וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה fungerentur.
.Sinai deserto in DOMINI *facies ad*‡extraneū ignem *eos faciendo accedere in* †corā Dño,
בְּהַקְרִבָּם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינָי quando obtulerunt
super‡ Ithamar & ,Elhazar sacerdotio est functi* & ,eis fuerūt non filij & b מוּת
וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־ ‡coram Dño
,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .*sui patris** Aharon *facies* c הָיָה
5 פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה ‡ coram
facies ad‖eam facies stare & ,Leui *extensionem*†appropinquare Fac :dicendo * patre suo.
6 לֵאמֹר׃ †הַקְרֵב אֶת־מַטֵּה לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי d פָּנָה
,eius custodiam custodient Et . ei ministrabūt & ,*sacerdotis*‡ Aharon e נָטָה
7 אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃ †וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ † tribum
seruitutē seruiendū ad ,*conuentus tentorij facies ad*‡ cœtus oīs custodiam & ‖ coram
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־[f]†הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת ‡sacerdote,
custodiam & ,*conuētus*‡tēctorij vasa omnia custodient Et . tabernaculi * corā tabernaculo ecclesiæ,
8 הַמִּשְׁכָּן׃ †וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־[g]כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת f יַעַד
.tabernaculi seruitutem seruiendū ad ,Israel filiorum * ecclesiæ, g כָּלָה
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃ †erunt h נָתַן
ei *ipsi*† dati ,dati :eius filijs & ,Aharon Leuitas dabis Et ‡ præficies, i בָּנָה
9 [h]†וְנָתַתָּה אֶת־הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וְלִבָּנָיו נְתוּנִם נְתֻנִם הֵמָּה לוֹ *qui appropinquauerit, k מוּת
,*visitabis*‡eius filios & ,Aharon Et .Israel filius à
10 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד
.morietur ,*propinquās*‡ ,extraneus Et .suū sacerdotiū custodiēt &
וְשָׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנָּתָם [k]וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃
: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
11 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
pro ,Israel filiorum medio è Leuitas accepi ecce ego Et
12 †וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־[i]הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת i לֵוִי
mihi erunt & :Israel filiis à *vulue apertione* primogenito omni quod aperit
כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל [m]וְהָיוּ לִי vuluam
omne *me percutere*†die in†,primogenitū omne *mihi** Quia . Leuitæ m הָיָה
13 הַלְוִיִּם׃ †כִּי לִי כָל־בְּכוֹר [n]בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־ * meum fuit † à
primogenitū omne mihi sanctificaui ,Aegypti terra in primogenitum ‡qua percussi n נָגַף
בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר
.DOMINVS Ego .erunt *mihi* ,animal ad vsq; homine Ab .Israel in
בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה׃ mea
:dicendo ,Sinai deserto in Moseh ad DOMINVS est locutus Et
14 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינָי לֵאמֹר׃ Numera
.suas familias *ad**, suorū patrum *domum ad*‡Leui filios Visita ‡per domos
15 †פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם * per
. *eos visitabis* ,supra & ,mensis filio à masculum Omnem numerabis
כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה תִּפְקְדֵם׃
.erat iussus quēadmodū ,DOMINI *os* *super*†Moseh eos *visitauit* Et numerauit
16 †וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃ † iuxta sermonem
.Merari & ,Chehath & ,Gherson ,*suis nominibus in* Leui filij isti fuerunt Et per noīa sua,
17 †וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְּנֵי־לֵוִי בְּשֵׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי׃ † sunt
.Simhi & ,Libni ,suas familias *ad*‡Gherson filiorū nomina†hæc Et ‡ per
18 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃
,Chebron ,Isʼhar & ,Hamram ,suas familias *ad* Chehath filij Et per
19 †וּבְנֵי קְהָת לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן
Istæ .Musi & ,Machli ,suas familias *ad* Merari filij Et . Huzziel & per
וְעuzִּיאֵל׃ 20 †וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה
familia Gherson *Ipsi .suorum patrum domum *ad*‡Leui familiæ *ipsæ* sunt
‖ per
‡ De
sunt
numerauit
† secundum numerum
*numerati

.mihi ,DOMINVS Ego .Israel filiorum animali in primogenito omni pro Leuitarum animal
DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moseh *visitauit* Et .Israel
. Israel filiis in primogenitum omnem ,ei
†secundum numerum
,mēsis filio à nominum *numero in*†masculus primogenitus oīs fuit Et
43 †[c]וַיִּהְיוּ כָּל־בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ
super‡, Aharon & ,Moseh *visitauit*†quos Leuitarum *visitati**Omnes
39 †כָּל־פְּקוּדֵי [b]הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
,supra & ,mensis filio à masculus omnis ,corū familias *ad*‡DOMINI *os*
פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
:Moseh ad DOMINVS dixit Et .milia viginti & ,duo
שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים [c]אָלֶף׃ 40 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
,mensis filio à ,Israel *filius*†masculum primogenitum omnem *Visita**
פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ
Leuitas capies Et .eorum nominū numerum *tolle*‡& :supra &
וָמָעְלָה [d]וְשָׂא אֶת מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ 41 †וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
& ,Israel filiis in primogenito omni Pro .DOMINVS Ego .mihi
לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת
filiorum animali in primogenito omni pro Leuitarum animal
בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְהֵמַת בְּנֵי
DOMINVS præcepit quemadmodū ,Moseh *visitauit* Et .Israel
יִשְׂרָאֵל׃ 42 †וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
. Israel filiis in primogenitum omnem ,ei
אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
,mēsis filio à nominum *numero in*†masculus primogenitus oīs fuit Et
43 †[c]וַיִּהְיוּ כָּל־בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ
;supra & ,mensis filio à masculi omnis *numero in*†eorum *Visitati*
22 †פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
.quingenti & ,millia septem ,eorum *visitati** Numerati
פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ † secundum numerum
*numerati

quingenti & ,millia quadragīta & ,vnū ,Aser *tribū ad‡* corum *Visitati*
41 †פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה אָשֵׁר אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
domum *ad* ,*ſuas familias ad eorum‡*generationes † Naphtali *Filij**
42 †בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
,*ſupra* & ,annorum viginti filio à ,nominum *numero in* ,*ſuorum patrum*
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
,tria, Naphtali *tribū ad‡* eorū *Viſitati* .*exercitum* egrediens omnis
43 כָּל יֹצֵא צָבָא׃ †פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה
. quadringenti & ,millia quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
prælati & ,Aharon & Moſeh *viſitauit*† quos *viſitati* Iſti
44 †אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי
.*fuerūt ſuorū patrum domū ad* vnus vir : viri duodecim ,Iſrael
יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ׃
,*ſuorum patrū domum ad‡* Iſrael filiorum *viſitati* omnes fuerunt Et
45 וַיִּהְיוּ כָּל־פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם
. Iſrael in *exercitum* egrediens omnis ,*ſupra* & ,annorum viginti filio à
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא בְּיִשְׂרָאֵל׃
,millia tria & ,millia ſexcenta ,*viſitati* omnes fuerunt Et
46 †וַיִּהְיוּ כָּל־הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
,*ſuorū patrū* tribum *ad* Leuitæ Et .quinquaginta & quingenti &
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ †וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם
.corum medio in *ſunt viſitati* non
לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם׃
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
48 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
non eorum *caput** & ,*viſitabis‡*non Leui *extenſionem* Veruntamen
49 †אַךְ אֶת־מַטֵּה לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא
fac viſitare † tu Et . Iſrael filiorum medio in ,*tolles*
50 †תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת־
ſup & ,eius vaſis oĩbus ſuper & ,teſtimonij tabernaculo ſuper Leuitas
הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כֵּלָיו וְעַל
,eius vaſa omnia & ,tabernaculum portabunt Ipſi .ei † quæ omnibus
כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
proficiſcēdo in Et .caſtrametabūtur tabernaculū circū, & ei miniſtrabūt ipſi &
51 וְהֵם יְשָׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ †וּבִנְסֹעַ
,tabernaculum *caſtrametādo in‡*& ,Leuitę illud faciēt deſcēdere ,tabernaculū
הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֻנַת הַמִּשְׁכָּן
caſtrametabūt Et .morietur *propinquus* extrane⁹ & .Leuitę illud faciēt ſtare
52 יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְזָר הַקָּרֵב יוּמָת׃ †וְחָנוּ
ſuper vnuſquiſque & ,*ſuā caſtrametationē ſuper* *vir* ‡ , Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־
circum† caſtrametabuntur Leuitæ Et .ſuos exercitus *ad** ſuū vexillum
53 דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃ †וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב
.Iſrael filiorum cœtum ſuper *feruor*‡ erit nō & ,teſtimonij *tabernaculū*
לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
fecerūt Et .teſtimonij tabernaculi cuſtodiam Leuitæ cuſtodient Et
54 וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׃ †וַיַּעֲשׂוּ
.fecerūt ſic ,Moſeh DOMINVS præcepit quæ omnia iuxta :Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃

CAP. II. ב

: dicendo ,Aharon ad & Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
caſtrametabūtur,ſuorū patrū *domui‡*ſignis in ,ſuū vexillū *ſuper* Vnuſquiſq;
2 †אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ׃
.caſtrametabuntur *conuentus** tētorium circum regione è :Iſrael filij
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ׃
Iehudah *caſtrametationis*†vexillum,ortū ad ,orientē ad *caſtrametantes* Et
3 †וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה
.Hamminadab filiꝰ Nachſonꝰ Iehudah filiis *prælatus*‡Et .ſuos exercitus *ad*
לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃
.ſexcenti & ,millia ſeptuaginta & quatuor,eorū *viſitati*‡& ,eiꝰ exercitꝰ Et
4 †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
Iſſachar filiis *prælatus*‡Et .Iſſachar tribus eum *ſuper caſtrametantes*† Et
5 †וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
quatuor ,eius *viſitati**& ,eius exercitus Et . Suhar filius Nethaniel‖,
6 נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיו אַרְבָּעָה
prælatus‡& ,Zebulun Tribus .quadringenti & ,millia quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא
7 ,eius *viſitati*‡&,eius exercitus Et .Chelon filius Eliab ,Zebulun filiis
לִבְנֵי זְבוּלֻן אֲלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו
viſitati Omnes .quadringenti & ,millia quinquaginta & ſeptem
8 שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים
,millia ſex &,millia octoginta & ,millia centū , Iehudah *caſtrametationi*
לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים

per
נָסַע d
castrorū ‡erit
per
princeps filio
rum
numerati

castrametabuntur
iuxta
princeps filiorum
numerati

tribus
princeps filio
rum
numerati

מֵאָה e
numerati
castrorum

per
שְׁנָה g נָסַע f
castra
יַעַד לֵוֶה i h
חָנָה k

in loco ſuo,
iuxta
caſtrorum
per
Occidentē.
princeps fi-
liorum
†erat
numerati
iuxta
princeps filio
rum
נְתַנְאֵל l
numerati
princeps filio
rū ‖erat
numerati

numerati ca-
ſtrorum
per

caſtrorum

per
princeps filio
rum
numerati

iuxta
tribus
princeps filio
rū †erat
numerati

tribus
princeps filio
rum
numerati

per
posterius
per
מֵאָה m
נָסַע n
‡ ſunt nume-
rati per
numerati
per

חָנָה o
fuerunt nu-
merati
לֵוֶה p

proficiſcentur prius ,ſuos exercitus *ad* quadringenti &
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה יִסָּעוּ׃ d
prælatus Et .ſuos exercitus *ad* auſtrū ad ‡ Reuben *caſtrametationis* Vexillum
10 †דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא
,eius *viſitati* &,eius exercitꝰ Et .Sedeur filius Eliſur Reuben *filiis*
11 לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו
.quingenti & ,millia quadraginta & ſex
שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
Simhon *filiis prælatus* Et .Simhon tribus eum *ſuper caſtrametantes* Et
12 †וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
,nouem ,eorum *viſitati* &,eius exercitus Et .Suriſaddai filius Selumiel
13 שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִי שַׁדָּי׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה
.trecenti & millia quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃
.Rehuel filius Eliaſaph ,Ghad *filiis prælatus* & .Ghad *extenſio* Et
14 †וּמַטֵּה גָד וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃
,ſexcenti & ,millia quadraginta & quinque,eorū *viſitati* &,eiꝰ exercitꝰ Et
15 †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
centum,Reuben *caſtrametationi* *viſitati* Omnes .quinquaginta &
16 וַחֲמִשִּׁים׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת
quinquaginta & , quadringenti &,millia quinquaginta & ,vnū &,millia
אֶלֶף וְאָחֻד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים
.proficiſcentur ſecundi Et .ſuos exercitus *ad*
לִצְבָאֹתָם f וּשְׁנִים g יִסָּעוּ׃
medio in Leuitarum *caſtrametatio* ,conuentus tentoriū proficiſcetur Et
17 †וְנָסַע אֹהֶל־h מוֹעֵד מַחֲנֵה i הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ
vnuſquiſque,proficiſcentur ſic ,caſtrametabūtur Quēadmodū .caſtrorum
הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר k יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ אִישׁ
Ephraim *caſtrametationis* Vexillum .ſua vexilla *ad* ,*manu ſua ſuper*
18 עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם׃ †דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם
filius Eliſamah † Ephraim *filiis prælatus* Et .*mare* ad ſuos exercitus *ad*
לִצְבָאֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
millia quadraginta ,eorum *viſitati* & eius exercitus Et .Hammihud
19 עַמִּיהוּד׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אָלֶף
,Menaſſeh *filijs prælatus* &:Menaſſeh tribus eum *ſuper* Et .quingenti &
20 וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ †וְעָלָיו l מַטֵּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
,duo ,eorum *viſitati* &,eius exercitus Et .Pedaſur filius Ghamliel
21 גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
filiis prælatus et .Biniamin tribus Et .ducenti &,millia triginta &
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ †וּמַטֵּה בְּנְיָמִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי
22 quinque ,eorū *viſitati* &,eius exercitꝰ Et .Ghidhoni filiꝰ Abidan‖Binamin
בִּנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
caſtrametationi *viſitati* Omnes .quadringenti & , millia triginta &
23 וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה
:ſuos exercitus *ad* centum & ,millia octo & ,millia centum Ephraim
אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנַת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם
,aquilonem ad Dan *caſtrametationis* Vexillum .proficiſcentur tertij et
24 וּשְׁלִשִׁים יִסָּעוּ׃ †דֶּגֶל מַחֲנֵה דָן צָפְנָה
.Hammiſaddai filius Achihezer,Dan *filiis prælatus* & :ſuos exercitus *ad*
לִצְבָאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּי שַׁדָּי׃
.ſeptingenti & millia ſexaginta & , duo ,eorum *viſitati* & , eiꝰ exercitꝰ Et
25 †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃
,Paghiel ‡ Aſer *filiis prælatus* Et .Aſer *extenſio* eū *ſuper* caſtrametantes Et
26 †וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה אָשֵׁר וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל
quadraginta & ,vnum , eorum *viſitati* & ,eius exercitꝰ Et .Hochrā filius
27 בֶּן־עָכְרָן׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד וְאַרְבָּעִים
,Naphthali *filiis prælatus* Et .Naphthali *extēſio* Et .quingenti & ,millia
28 אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ †וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
,tria ,eorum *viſitati* & ,eius exercitus Et .Henan filius Achirah
29 אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ †וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
,Dan *caſtrametationi viſitati* Omnes .quadringenti &,millia quinquaginta &
30 וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ †כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה
poſtremum ad .ſexcenti & , millia quinquaginta & ,ſeptē &,millia centum
31 דָּן m מְאַת אֶלֶף וּשְׁבָעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לְאַחֲרֹנָה
.*ſua vexilla ad* proficiſcentur
יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם׃ n
omnes , ſuorum patrum domum *ad* Iſrael filiorum *viſitati* ‡ Iſti
32 †אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־
tria & ,millia ſexcenta , ſuos exercitus *ad* caſtrorum *viſitati*
פְּקוּדֵי ° הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת אָלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
.quinquaginta & , quingenti & , millia
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃
quemadmodum ,Iſrael filiorum medio in *ſunt viſitati* non Leuitæ Et
33 †וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
.Moſeh DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

LIBER NVMERI,

HEBRAICE וידבר,

ID EST, ET LOCVTVS EST.

CAP. I. א

ET

Moseh ad DOMINVS est locutus
1 יְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
vna in ,cōuētus tabernaculo in ,Sinai deserto in
בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל [a]מוֹעֵד בְּאֶחָד
eos egrediendo ,secūdo anno in ,secundi mensis
לַחֹדֶשׁ [b]הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית [c]לְצֵאתָם
: dicendo ,Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר׃
,suas familias ad* Israel filiorum cœtus omnis caput Tollite
2 [d]†שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם
. sua capita ad ‡ masculū omnē nominum numero in†, suorum patrū domui*
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם׃
,Israel in exercitum‡ egredientē omnē ,supra &, annorum viginti filio A
3 †מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא בְּיִשְׂרָאֵל
erunt vobiscum Et . Aharon & tu ,suos exercitus ad† eos visitabitis*
4 תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן׃ †וְאִתְּכֶם [e]יִהְיוּ
. ipse* suorum patrū domus caput‡ Vir . tribui vir ‡
אִישׁ אִישׁ [f]לְמַטֵּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית־אֲבֹתָיו הוּא׃
,Reubē Ipsi‡. vobiscū stabunt qui virorum nomina †hæc Et
5 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן
. Saddai Suri filius Selumiel ,Simhon Ipsi‡ . Sedeur filius Elisur
אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
Nethanel ,Issachar ‡ . Hamminadab filius Nachson ,Iehudah Ipsi‡
7 †לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ †לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל
8 . Chelon filius Eliab ,Zebulun‡ . Suhar filius
בֶּן־צוּעָר׃ †לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃
9 ,Menasseh*. Hammihud filius Elisamah ,Ephraim Ipsi*, Ioseph Filiis*
†לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה
. Ghidhoni filius Abidan ,Biniamin Ipsi‡ . Pedahsur filius Ghamliel
10 †לִבְנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ †לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
filius Paghiel ,Aser † . Hamisaddai filius ,Achihezer ,Dan †
12 †לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ †לְנַפְתָּלִי
13 ,Napthali‡ . Dehuel filius Eliasaph ,Ghad ‡ . Hochran
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ †לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ †לְנַפְתָּלִי
tribuum prælati ,cœtus conuocati ‖ Isti . Henan filius Achiran
15 †אֵלֶּה קְרוּאֵי [g]הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת
16 Moseh accepit Et ipsi Israel millium capita‡, suorum patrum
אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם׃ †וַיִּקַּח מֹשֶׁה [h]
17 . nominibus in sunt nuncupati* qui ,istos viros Aharon &
וְאַהֲרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת׃
. secundi mensis vna in fecerunt congregare cœtum omnem Et
18 †וְאֶת כָּל־הָעֵדָה הִקָּהִלוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ [k]הַשֵּׁנִי
numero in‖, suorum patrum domui‡, suas familias super se adgenerarunt† &
וַיִּתְיַלְּדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
. sua capita ad‡ , supra &, annorum viginti filio à, nominum
שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם׃
deserto in eos visitauit*& ,Moseh DOMINVS præcepit Quemadmodū
19 †כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר
,eorum‡ generationes†, Israel primogeniti Reuben filij fuerunt Et . Sinai
20 סִינָי׃ †וַיִּהְיוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל [l]תּוֹלְדֹתָם
, sua capita ad* , nominū numero in‡, suorū patrū domū ad‖, suas familias ad‖
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם
.exercitum‡ egrediēs oīs , supra &, annorum viginti filio à masculus omnis
כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא׃
-quin &, millia quadraginta & sex ,Reuben virga‡ eorum Visitati†
21 †פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
, suas familias ad† , suas generationes* , Simhon Filiis Ipsis‡ . genti
[m]מֵאוֹת׃ †לִבְנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
omnis , sua capita ad* , nominū numero in‡ ei* visitati‖, suorū patrū domū ad
לְבֵית אֲבֹתָם פְּקֻדָיו בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־
.pugnam egrediens omnis , supra &, annorum viginti filio à masculus
זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֹצֵא צָבָא׃

Capite summam ‡per
[a]נָשֹׂא *per domum †ecundum numerum ‡per ‡ad pugnam *numerabitis† per
[b]הָיָה [c]נָטָה ‡singuli viri per tribus. ‡princeps * erit. †sunt ‡De
‡De
* De
[d]נָשָׂא *per domum †ecundum numerum ‡per ‡ad pugnam *numerabitis† per
[e]הָיָה [f]נָטָה ‡singuli viri per tribus. ‡princeps * erit. †sunt ‡De
‡ De
* De
‡ De
‡ De
‡

secundū sementem ‡ sementis eori

hordeorum *chomer semen*‡ ,eius *seminis os ad* tua æstimatio erit &

וְהָיָה עֶרְכְּךָ לְפִי זַרְעוֹ זֶרַע חֹמֶר שְׂעֹרִים

sanctificauerit Iobel anno ab Si .argenti sęclis quinquaginta in

בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כָּסֶף׃ [†] אִם־מִשְּׁנַת הַיֹּבֵל יְקַדֵּישׁ 17

sanctificauerit Iobel post si Et . *stabit*‡ tuā *ordinationē* iuxta ,suū agrū

שָׂדֵהוּ וְחִשַּׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׁנִים [†] וְאִם־אַחַר הַיֹּבֵל יָקוּם׃ 18

annorum os super argentum ſacerdos ei ſupputabit & ,ſuū agrum

שְׁאֵרִית׃ וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ׃ [k] הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל

addet & ;eum *ſanctificans* agrum redemerit redimendo ſi Et

[†] וְאִם־גֹּאֵל יִגְאַל אֶת־הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף 19

non ſi Et .ei *ſtabit*‡ & ,eum ſuper *tuæ ordinationis*‡ argenti *quintam*

חֲמִשִׁית כֶּסֶף־עֶרְכְּךָ עָלָיו [l] וְקָם לוֹ׃ [†] וְאִם־לֹא 20

non ;alteri viro agrum vendiderit ſi & ,agrum redemerit

יִגְאַל אֶת־הַשָּׂדֶה וְאִם־מָכַר אֶת־הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא

ſanctitas ,Iobel in *eum exeundo in*‡ ager erit Et .vltrà redimetur

יִגָּאֵל עוֹד׃ [†] וְהָיָה הַשָּׂדֶה [m] בְּצֵאתוֹ בַּיֹּבֵל קֹדֶשׁ 21

.eius *apprehenſio** erit ſacerdoti :anathematis ager ſicut ,DOMINO

לַיהוָה כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ׃

,ſuæ poſſeſſionis agro de non qui ,ſuæ emptionis agrum ſi Et

[n] וְאֶת־שְׂדֵה [†] מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ 22

numerum ſacerdos ei ſupputabit Et :DOMINO ſanctificauerit

[o] כֶּסֶף יַקְדִּישׁ לַיהוָה׃ [†] וְחִשַּׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֶת 23

,ipſa die in *tuam ordinationem* dabitq; :Iobel annū ad vſq; *tuæ ordinationis*

הָעֶרְכְּךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא

quem‡ ad ager reuertetur Iobel anno In .DOMINO ſanctitatē

קֹדֶשׁ לַיהוָה׃ [†] בִּשְׁנַת הַיֹּבֵל [l] יָשׁוּב הַשָּׂדֶה לַאֲשֶׁר 24

tua ordinatio‡ omnis Et .terræ poſſeſſio *ipſi quem ad* ,*eo ab eum emit*

קָנָהוּ מֵאִתּוֹ לַאֲשֶׁר־לוֹ אֲחֻזַּת הָאָרֶץ׃ [†] וְכָל־עֶרְכְּךָ 25

. Sechel *erit* obolorum Viginti . ſanctuarij ſęclo in erit

יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשָּׁקֶל׃

,animali in DOMINO *primitiabitur* quod primogenitum Veruntamen

[†] אַךְ־בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבָּכֵר לַיהוָה בִּבְהֵמָה 26

.*ipſe*† DOMINO ,agnus ſiue ,bos ſiue :illud vir ſanctificabit non

לֹא־יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם־שׁוֹר אִם־שֶׂה לַיהוָה הוּא׃

ei*† quintā addet &,tua ęſtimatiōe ī redimet & ,*immūdo animali in* ſi Et

[†] וְאִם בַּבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפָדֶה בְּעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ 27

oēm Verūtamē .tua ęſtimatione in vēdetur & ,redimatur nō ſi & :eā ſuper

עָלָיו וְאִם־לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ׃ [†] אַךְ כָּל־ 28

,homine ab ,ei†quæ omnibus ex DOMINO vir *occidet quam occiſionem*

חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אָדָם לַיהוָה מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאָדָם

omne .redimetur neq; ,vēdetur nō eius poſſeſſionis agro ab & ,animali &

וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל־

cherem Omne* .DOMINO *ipſum*‡ ſanctitatū ſanctitas *anathema*

חֵרֶם קֹדֶשׁ־קָדָשִׁים הוּא לַיהוָה׃ [†] כָּל־חֵרֶם 29

.morietur moriendo :redimetur non ,homine ab *occidetur quod*

אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן־הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה מוֹת יוּמָת׃

DOMINO ,*ligni* fructu de ,terræ ſemine de terræ decima omnis Et

[†] וְכָל־מַעְשַׂר הָאָרֶץ [p] מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לַיהוָה

,ſua decima de vir redemerit redimendo ſi Et .DOMINO ſanctitas *illud*

הוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה׃ [†] וְאִם־גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ מִמַּעְשְׂרוֹ

omnis ,*pecoris* & ,*bouis* decima omnis Et .eam ſuper addet ei*† quintā

חֲמִשִׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו׃ [†] וְכָל־מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל 32

.DOMINO ſanctitas erit decimum ,virga ſub *tranſibit quod*

אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשֵּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה־קֹדֶשׁ לַיהוָה׃

cōmutando ſi Et .illud ꝑmutabit nō & ,*malū ad bonū inter* quæret Non

[†] לֹא יְבַקֵּר בֵּין־טוֹב [q] לְרָע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם־הָמֵר 33

non ,ſanctitas erit ,eius commutatio & ,illud erit & ,illud commutauerit

יְמִירֶנּוּ וְהָיָה־הוּא [r] וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ לֹא

DOMINVS præcepit quæ *præcepta*† Iſta . redimetur

יִגָּאֵל׃ [†] אֵלֶּה [s] הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ 34

.Sinai monte in ,Iſrael filios ad Moſeh‡

מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי׃

terra è *eos feci exire* quos ,primorum pacti eis recordabor Et eduxi

[b] יָצָא

[†] וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר [b] הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ 45

. DOMINVS Ego .Deum in eis *exiſtendum ad* ,gentiū oculis in Aegypti vt eſſem

מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה׃

DOMINVS dedit quæ leges & ,iudicia & ,decreta‡ Hæc ‡ ſunt

[c] יְרֵה

[†] אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים [c] וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה 46

. Moſeh *manu in* ,Sinai monte in ,Iſrael filios inter & ,ſe inter per manum

בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה׃

CAP. XXVII. כז

:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et

[†] וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 1

ſeparauerit cùm Vir :eos ad dices & ,Iſrael filios ad Loquere ſi permutare voluerit votum ſecundum æſtimationem ‡ æſtimatio

[†] דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא 2

,tua *ordinatio*‡ erit Et . DOMINO animarum *tua ordinatione in votum*

נֶדֶר [d] בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַיהוָה׃ [†] וְהָיָה עֶרְכְּךָ 3

,annorum ſexaginta filium ad vſq; & ,annorum viginti filio à maſculi

[e] עֶרֶךְ

הַזָּכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה

. ſanctitatis *ſeclo in* argenti ſecli quinquaginta tua *ordinatio* erit & æſtimatio ſecundum ſeclum fuerit, ‡ æſtimatio

וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃

. ſecli triginta tua *ordinatio*‡ erit & ,*ipſa* fœmina ſi Et

[†] וְאִם־נְקֵבָה הִוא וְהָיָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל׃ 4

erit & ,annorum viginti filiū ad vſq; & ,annorū quinq; filio à ſi Et

[†] וְאִם מִבֶּן־חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים וְהָיָה עֶרְכְּךָ 5

. ſecli decem ,fœminæ & :ſecli viginti maſculi tua *ordinatio* æſtimatio

עֶרְכְּךָ הַזָּכָר עֶשְׂרִים שְׁקָלִים וְלִנְקֵבָה עֲשֶׂרֶת שְׁקָלִים׃

tua *ordinatio* erit & ,annorū quinq; filiū ad vſq; & ,mēſis filio à ſi Et æſtimatio

[†] וְאִם מִבֶּן־חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים וְהָיָה עֶרְכְּךָ 6

ſecli tres ,tua *ordinatio* fœminę & :argēti ſecli quinque ,maſculi æſtimatio

הַזָּכָר חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִנְקֵבָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים

,maſculus ſi ,ſupra & annorum ſexaginta filio à ſi Et .argenti

כָּסֶף׃ [†] וְאִם מִבֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה אִם־זָכָר 7

. ſecli decem ,fœminæ & :ſecli quindecim , tua *ordinatio* erit & æſtimatio

וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שֶׁקֶל וְלִנְקֵבָה עֲשָׂרָה שְׁקָלִים׃

,ſacerdote coram eū faciet ſtare &,tua *ordinatione ab ipſe eſt attenuatus* ſi Et pauperior eſt æſtimatione

[†] וְאִם־[d] מָךְ הוּא מֵעֶרְכֶּךָ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן 8

,vouentis manus *apprehendet quod* os Super‡ .ſacerdos eū faciet *ordinare*† &

וְהֶעֱרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל־פִּי אֲשֶׁר [c] תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר

*facient appropinquare quo** animal ſi Et .ſacerdos eū *faciet ordinare*‡

[f] מוֹךְ

†æſtimare ‡Secundum quod apprehendit ‡æſtimabit

[e] נָשַׂג

* fuerit de quo offerunt oblationem ‡de quo ‡pro

[f] מִיר

‡ cum

[g] רוֹעַ

‡ quod commutatum eſt cum eo *fuerit † de quo non offerunt oblationem ‡coram ſacerdote. ‡æſtimabit *tam bonum quàm malū: † partem ‡ ſecundum æſtimationē ‖æſtimabit

יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן׃ [†] וְאִם־בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ 9

DOMINO *eo ex* dederit *quo*‡ omne ,DOMINO *appropinquationem eo ex*

מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה כָּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה

bonum ,illud cōmutabit neq; ,illud permutabit Non . ſanctitas erit

יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ׃ [†] לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא [f] יָמִיר אֹתוֹ טוֹב 10

animal commutauerit cōmutando ſi Et .bono *in*‡ malū vel ,malo *in*‡

[g] בְּרַע אוֹ־רַע בְּטוֹב וְאִם־הָמֹר יָמִיר בְּהֵמָה

. ſanctitas erit *eius commutatio*‡ & ,illud erit & ,animali *in*‖

בְּהֵמָה וְהָיְתָה־הִוא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה־קֹּדֶשׁ׃

eo ex faciēt appropinquare non quo† .immundum animal omne* ſi Et

[†] וְאִם כָּל־בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר־לֹא־יַקְרִיבוּ 11

ſacerdotis aſpectus ad‡ animal ſtatuet &,DOMINO *appropinquationē*

מִמֶּנָּה קָרְבָּן לִפְנֵי יְהוָה וְהֶעֱמִיד אֶת־הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן׃

,tuā ordinationē iuxta :*malū inter & bonū inter** illud ſacerdos *ordinabit*‡ Et

[†] וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כְּעֶרְכֶּךָ 12

ei*† quintā addet &,illud redemerit redimēdo ſi Et . erit ſic ,ſacerdos ô

הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה׃ [†] וְאִם־גָּאֹל יִגְאָלֶנָּה וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ 13

ſanctitatem ſuā domum ſanctificauerit cū vir Et .tuam *ordinationem ſuper*‡

עַל־עֶרְכֶּךָ׃ [†] וְאִישׁ כִּי־יַקְדִּישׁ אֶת־בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ 14

quod ſcdm ,*malam inter & bonam inter*‡ ſacerdos eā *ordinabit* l& ,DOMINO

[h] לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר

redemerit ſanctificans ſi Et . *conſtabit** ſic ,ſacerdos eam *ordinauerit*‡

יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם׃ [†] וְאִם־הַמַּקְדִּישׁ יִגְאַל 15

erit & ,eum ſuper *tuæ ordinationis*† argenti quintam addet & ,ſuā domum

אֶת־בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף־עֶרְכְּךָ עָלָיו וְהָיָה

,DOMINO vir ſanctificauerit ſuę *apprehēſionis* agro de‡ ſi Et . ipſi

לוֹ׃ [†] וְאִם־מִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ אִישׁ לַיהוָה 16

† ſecundum æſtimationē tuam ‡ quidpiam ‖ poſſeſſionis

נשלם ספר ויקרא

Finis libri Leuitici.

Dum cõfregero ‡baculum
c נָטָה
d אֶפֶה
e אָנַשׁ
f שׁוּב
*me, †ex aduerſo. ‡furore ex aduerſo, ‡ propter
g יָחַם
h בָּמָה
imagines veſtras, idolorum veſtrorum, in deſolationem,
odorem
i נוּחַ
qui habitant
euaginabo
in deſtructionem.
perficiet ‡ſabbatha ſua
k שָׁבַת
*quibus †eritis ‡ requieſcet ‡perficiet ſabbatha ſua.
*quibus †ſabbathis ‡dum habitatis in ea.
l יָשַׁב
m בּוֹא
‡ qui remanſerint ‖teneritudinẽ *ſonus †erit qui perſequatur.
n נוּס
‡ erit: ‡coram inimicis veſtris. †conſumet
*qui remanſerint ex vobis, diſſoluentur propter iniquitatem ſuam,
o מַקַּק
p עָוֹה
†propter iniquitates
q יָדַע
‡ex aduerſo.
r קָרָה
s הָלַךְ
‡expiabunt ‖cum
t רָצָה
‡cum perficiet ſabbatha ſua, quando deſolata fuerit
‡ expiabunt
u שָׁמַם
‖iudicia mea
x חֻקָּה
*eſto id ita ſit, tamen cũ eſſent
y הָיָה
z כָּלָה
†vt cõſumerẽ
a פּוֹר

decem coquẽt & ,panis *virgam‡* vobis *me frangendo In* . inimici manu in
26 בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לָחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר
:põdere in veſtrũ panẽ reddentq; ,vno clibano in veſtrũ panem mulieres
נָשִׁים לַחְמְכֶם בַּתַּנּוּר אֶחָד וְהֵשִׁיבוּ לַחְמְכֶם בַּמִּשְׁקָל
mihi audieritis non hoc in ſi Et .ſaturabimini non & ,comedetis &
27 וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ : וְאִם־בְּזֹאת לֹא תִשְׁמְעוּ לִי
ferunt‡ in vobiſcum ambulabo Et .*occurſu in†* mecum ambulaueritis ſed
28 וְהָלַכְתִּי עִמָּכֶם בְּקֶרִי : וְהָלַכְתִּי עִמָּכֶם
.veſtra peccata *ſuper* ‡ſepties ego etiam vos cortipiam & :*occurſus*
קֶרִי וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף־אֲנִי שֶׁבַע עַל־חַטֹּאתֵיכֶם :
veſtrarum filiarũ carnem & ,veſtrorũ filiorũ carnem comedetis Et
29 וַאֲכַלְתֶּם בְּשַׂר בְּנֵיכֶם וּבְשַׂר בְּנֹתֵיכֶם
ſuccidam & ,veſtra excelſa diſſipabo Et .comedetis
30 תֹּאכֵלוּ : וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת־בָּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת־
cadauera ſuper veſtra cadauera ponam & :*veſtra ſolis ſimulachra*
חַמְּנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת־פִּגְרֵיכֶם עַל־פִּגְרֵי
.vos mea anima abominabitur & ,*veſtrarum contaminationũ*
גִּלּוּלֵיכֶם וְגָעֲלָה נַפְשִׁי אֶתְכֶם :
,veſtra ſanctuaria deſolabo & ,*ſolitudinẽ* veſtras ciuitates dabo Et
31 וְנָתַתִּי אֶת־עָרֵיכֶם חָרְבָּה וְהַשְׁמֹתִי אֶת־מִקְדְּשֵׁיכֶם
ego deſolabo Et .veſtræ quietis *odore in* odorabo non &
32 וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֲכֶם : וְהַשְׁמֹתִי אֲנִי אֶת־
.ea in *habitantes* veſtri inimici eam ſuper obſtupeſcẽtq; .terram
הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עֲלֶיהָ אֹיְבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ :
euaginabo .gladium vos poſt *euacuabo* & ,gentes in diſpergam vos Et
33 וְאֶתְכֶם אָזְרֶה בַגּוֹיִם וְהַרִיקֹתִי אַחֲרֵיכֶם חָרֶב
.*ſolitudo* erũt veſtrę ciuitates & ,deſolata veſtra terra erit Et
וְהָיְתָה אַרְצְכֶם שְׁמָמָה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרְבָה :
diebus cunctis *ſuas ceſſationes* ‡ terra *volet* Tunc
34 אָז תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ כָּל יְמֵי
ceſſabit ‡ Tunc .veſtrorũ inimicorũ terra in *vos*†& ,fuerit deſolata*
הֶשֹּׁמָה וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם אָז תִּשְׁבַּת
,fuerit deſolata*diebus Omnibus .*ſuas ceſſationes volet*‡& ,terra
35 הָאָרֶץ וְרָצְתָה אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ : כָּל־יְמֵי הֶשֹּׁמָה
vos habitando in‡ ,veſtris *ceſſationibus*† in ceſſauit non quibus ,requieſcet
תִּשְׁבַּת אֵת אֲשֶׁר לֹא שָׁבְתָה בְּשַׁבְּתֹתֵיכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם
molliciem‖ inducam & ,vobis in *relictis‡* Et .*eam ſuper*
עָלֶיהָ : וְהַנִּשְׁאָרִים בָּכֶם וְהֵבֵאתִי מֹרֶךְ 36
*vox** eos perſequetur & :eorum inimicorum terris in ,eorum cor in
בִּלְבָבָם בְּאַרְצֹת אֹיְבֵיהֶם וְרַדָּף אֹתָם קוֹל
.*perſequens†* non & ,cadẽt & ,gladij fugam fugient & ,impulſi folij
עָלֶה נִדָּף וְנָסוּ מִנֵּסַת־חֶרֶב וְנָפְלוּ וְאֵין רֹדֵף :
,gladij facie à tanquam ſuum fratrem in vnuſquiſq; impingent Et
37 וְכָשְׁלוּ אִישׁ־בְּאָחִיו כְּמִפְּנֵי־חָרֶב
.*veſtrorum inimicorũ cõſpectus ad*‡ erectio vobis erit non & :‡nõ perſequẽs &
וְרֹדֵף אֵין וְלֹא־תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם :
.veſtrorũ inimicorũ terra vos *comedet*†& ,gẽtibus in peribitis Et
38 וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם וְאָכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם :
terris in ,*ſua peruerſitate in contabeſcent vobis in reliqui** Et
39 וְהַנִּשְׁאָרִים בָּכֶם יִמַּקּוּ בַּעֲוֹנָם בְּאַרְצֹת
.liquefient ſecũ ſuorum patrũ *iniquitatibus in*† etiam & :veſtrorũ inimicorũ
אֹיְבֵיכֶם וְאַף בַּעֲוֹנֹת אֲבֹתָם אִתָּם יִמָּקּוּ :
ſuorum patrum iniquitatem & ,ſuam iniquitatem confitebuntur Et
40 וְהִתְוַדּוּ אֶת־עֲוֹנָם וְאֶת־עֲוֹן אֲבֹתָם
ãbulauerũt qua etiam & ;me in ſunt ‖uaricari qua ſuã ‖uaricatiõe iuxta
בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ־בִי וְאַף אֲשֶׁר־הָלְכוּ
inducã Et .*caſu in*‡ eis cum ambulabo ego Etiam . *caſu in*† mecum
41 עִמִּי קֶרִי : אַף־אֲנִי אֵלֵךְ עִמָּם בְּקֶרִי וְהֵבֵאתִי
,incircũciſũ eorũ cor ſe humiliabit tũc vel :eorũ inimicorũ terrã in eos
אוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם אוֹ־אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל
‡expiabunt etiã & ,Iahacob‖ mei pacti recordabor Et .ſuã iniquitatẽ *volent* ‡ tunc &
‖cum
42 וְאָז יִרְצוּ אֶת־עֲוֹנָם : וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף
terræ & ,recordabor Abraham‡ mei pacti etiam & ,Iſchac‡ mei pacti
‡cum perficiet ſabbatha ſua, quando deſolata fuerit
‡ expiabunt
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ
,*ſuas ceſſationes volet* & ,eis ab relinquetur terra Et .ero memor
43 אֶזְכֹּר : וְהָאָרֶץ תֵּעָזֵב מֵהֶם וְתִרְצֶה אֶת־שַׁבְּתֹתֶיהָ
quòd eo in & q; eo ,ſuam iniquitatem *volent*‡ ipſi & ,eis ab *deſolando in*
בְּהִשָּׁמָהּ מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת־עֲוֹנָם יַעַן וּבְיַעַן
.eorũ anima eſt abominata mea decreta & ,reprobauerunt *meis iudiciis in*†
בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי גָּעֲלָה נַפְשָׁם :
non ſuorum inimicorũ terra in *eos exiſtendo in iſtud quoque etiam** Et
44 וְאַף־גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא־
itritũ faciendũ ad, eos *cõficiẽdos ad*† ,eos ſum abominat'nõ & ,eos reprobaui
מְאַסְתִּים וְלֹא־גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר
.eorum Deus DOMINVS ego Quia :eis cum meum pactum
בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם :

veſtras pluuias dabo Et :ea feceritis & ,ſeruaueritis mẽa præcepta &
4 וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם וְעֵשׂוּ אֶת־מִצְוֹתַי וְנָתְנָה הָאָרֶץ
.ſuũ fructũ dabit agri arbor & ,*ſuã productionẽ* terra dabit & ,ſuo tẽpore in fructũ ſuum,
יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ :
.ſemẽtẽ apprehẽdet vindemia & ,vindemiam tritura *vobis aſſequetur* Et apprehendet
5 וְהִשִּׂיג לָכֶם דַּיִשׁ אֶת־בָּצִיר וּבָצִיר יַשִּׂיג אֶת־זָרַע apud vos
.veſtra terra in *fiduciã ad*habitabitis & ,ſatieratẽ ad vſm panẽ comedetis & confidenter
וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשֹׂבַע וִישַׁבְתֶּם בְּאַרְצְכֶם :
faciam ceſſare & :exterrẽs‡ non & ,*jacebitis* & .terra in pacem dabo Et dormietis
6 וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד autem,
. *veſtra terra in*† tranſibit non gladius & ,terra è malam *viuentem** שָׁבַת erit
וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן־הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא־תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם : * beſtiam
.*gladium ad veſtras facies ad*‡ cadent & :veſtros inimicos perſequemini Et †per terram veſtram.
7 וּרְדַפְתֶּם אֶת־אֹיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לָחֶרֶב : רוּץ
*militaria** vobis ex centum & ;cẽtum ,quinque vobis ex perſequẽtur Et
8 וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רִבָּבָה ‡coram vobis gladio.
.*gladium ad veſtras facies ad*veſtri inimici cadent & :perſequentur coram vobis gladio.
יִרְדֹּפוּ וְנָפְלוּ אֹיְבֵיכֶם לִפְנֵיכֶם לָחֶרֶב : *decẽ millia
:vos faciã multiplicare & ,vos faciã *fructificare* & ,vos ad me vertam Et creſcere
9 וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרֵיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבֵּיתִי אֶתְכֶם פָּנָה רָבָה
:*veteraſcens* vetus comedetis Et .vobiſcum meum pactum ſtatuam & quod veteraſcit,
10 וַהֲקִימֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם : וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן נוֹשָׁן ‖propter nouũ
meam habitationem‡ ponam Et .*egredi facietis* nouũ *facie à* vetus & educetis.
11 וְיָשָׁן מִפְּנֵי חָדָשׁ תּוֹצִיאוּ : וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי ‡tabernaculũ
ambulabo Et . vos mea anima *reprobabit* ‡ nõ & :veſtri medio in meum
12 בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם : וְהִתְהַלַּכְתִּי יָצָא נָתַן
.populum in mihi eritis vos & ;Deum in vobis ero & ,veſtri medio in *abominabitur
בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם : הָיָה
terra è vos *fecẽ egredi* qui ,veſter Deus DOMINVS Ego eduxi
13 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ vt hõ eſſetis
,veſtri iugi vectes confregi & : ſerui eis *exiſtendo non à* ,Aegypti מוֹט עָלַל
neq; ,*mihi*‡ audieritis non ſi Et . *ſimiter* vos feci incedere & erecta ceruice. ‡ me,
14 וְאוּלָךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיוּת : וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא *decreta mea
*meis decretis in** ſi Et .iſta præcepta omnia feceritis עָשָׂה צָוָה
15 תַּעֲשׂוּ אֵת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה : וְאִם־בְּחֻקֹּתַי חָקַק
non ad†, veſtra anima fuerit abominata mea iudicia ſi & ;reprobaueritis † vt non faciatis
תִּמְאָסוּ וְאִם אֶת־מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבִלְתִּי ‡ ad irritãdũ
ego Etiam :meum pactum *irritũ faciendũ ad*†, mea præcepta omnia *faciendum*
16 עֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי לְהַפְרְכֶם אֶת־בְּרִיתִי : אַף־אֲנִי פּוֹר
,*phthiſim* ‡ ,terrorem vos ſuper faciã viſitare & ,vobis hæc faciam ‡corporis inflationem,
אֶעֱשֶׂה־זֹּאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בֶּהָלָה אֶת־הַשַּׁחֶפֶת * tabificã febrem quæ cõ ſumant
ferentis & :animam *afflictẽtes*†dolore &, oculos *conſumẽtes* ,*oſſeum ardorem** & † afficiant
וְאֶת־הַקַּדַּחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נָפֶשׁ וְזָרַעְתֶּם ‡ fruſtra,
meas facies‡ dabo Et .veſtri inimici illud comedẽt &, veſtrũ ſemẽ *vacuũ in* ‡ iram ‖eam
17 לָרִיק זַרְעֲכֶם וַאֲכָלְהוּ אֹיְבֵיכֶם : וְנָתַתִּי פָּנַי נָתַן
:*vos in**dominabuntur & :veſtris inimicis coram cædemini & ,vos in *vobis,
בָּכֶם וְנִגַּפְתֶּם לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם † erit
ad vſque‡ ſi Et . vos perſequens†nõ & ,fugietis &, vos odio habẽtes ‡adhuc in his
18 שֹׂנְאֵיכֶם וְנַסְתֶּם וְאֵין־רֹדֵף אֶתְכֶם : וְאִם עַד־ נוֹס ‖me,
*ſuper†ſepties vos *corripiendum ad**addam & ,*mihi*‡ audieritis non *hæc* *vt corrigam
19 אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְיִסַּפְתִּי לְיִסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל־ †propter
dabo &, veſtræ fortitudinis ſuperbiam conteram Et . veſtra peccata
חַטֹּאתֵיכֶם : וְשָׁבַרְתִּי אֶת־גְּאוֹן עָזְכֶם וְנָתַתִּי
conſumetur Et .æs ſicut veſtram terram & ,ferrũ ſicut veſtros cælos
20 אֶת־שְׁמֵיכֶם כַּבַּרְזֶל וְאֶת־אַרְצְכֶם כַּנְּחֹשֶׁת : וְרִיקָם
*lignum** &, *ſuam productionem‡* veſtra terra dabit non &, *veſtra virtus*‡ vanũ in
לָרִיק כֹּחֲכֶם וְלֹא־תִתֵּן אַרְצְכֶם אֶת־יְבוּלָהּ וְעֵץ
nec ,*occurſu in*† mecũ ambulaueritis ſi Et .ſuum fructum dabit non terræ
21 הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פִּרְיוֹ : וְאִם־תֵּלְכוּ עִמִּי ‖ קָרִי וְלֹא
,ſepties percuſſionem vos ſuper addam & ,mihi audire volueritis
22 תֹאבוּ לִשְׁמֹעַ לִי וְיָסַפְתִּי עֲלֵיכֶם מַכָּה שֶׁבַע
orbabit‡ & ,agri *viuentem‡* vos in mittam Et . veſtra peccata iuxta
אֲבָה נָכָה
‡ beſtiam
חַטֹּאתֵיכֶם : וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם אֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה חַיָּה שָׁמַם
deſolabũtur & :vos minuet ac ,veſtrũ animal ſuccidet & ,vos ‡orbos faciet
אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת־בְּהֶמְתְּכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנָשְׁמוּ יסַר
ambulaueritis ſed ,mihi fueritis eruditi non his in ſi Et . veſtræ viæ ‡ ex aduerſo.
23 דַּרְכֵיכֶם : וְאִם־בְּאֵלֶּה לֹא תִוָּסְרוּ לִי וְהָלַכְתֶּם קָרָה
:*occurſu in*‡ vobiſcum ego etiam ambulabo Et .*occurſim*‡ mecum propter
24 עִמִּי קָרִי : וְהָלַכְתִּי אַף־אֲנִי עִמָּכֶם בְּקֶרִי נָכָה
.veſtra peccata *ſuper* ſepties ego etiam vos percutiam & vltorem vl-
25 וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם גַּם־אֲנִי שֶׁבַע עַל־חַטֹּאתֵיכֶם : tionis
colligemini &, fœderis *vindictam vindicantẽ* gladium vos ſuper inducam Et
בּוֹא
‡ bestiam
וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם־בְּרִית וְנֶאֱסַפְתֶּם חַיָּה
dabimini &, veſtri medio in peſtilentiam mittã Et . veſtras ciuitates ad trademini שָׁמַם
אֶל־עָרֵיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי דֶבֶר בְּתוֹכְכֶם וְנִתַּחְתֶּם

numero In‡ .suum fratrem vir opprimatis ne ,tui proximi manu è decipiatis
15 מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל־[m]תּוֹנוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו׃ †בְּמִסְפַּר vnuiquiſque
,puentuũ annorũ *numero in**: tuo ꝓximo à emes Iobel poſt annorũ ‡ Secundum
שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי־תְבוּאֹת numerum
,eius emptionẽ multiplicabis annorum *multitudinis os Ad†* .tibi vendet m וְנָה
16 יִמְכָּר־לָךְ׃ †לְפִי רַב הַשָּׁנִים תַּרְבֶּה מִקְנָתוֹ * ſecundum
numerum quia .eius emptionem minues anaorum *paucitatis os ad†* & numerum
וְלִפְי מְעֹט הַשָּׁנִים תַּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר †Secundum
vnuſquiſque decipietis non Et .tibi *vendens* ipſe prouentuum multiplica-
17 תְּבוּאֹת הוּא מֹכֵר לָךְ׃ †וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת־ tionem
.veſter Deus DOMINVS ego quia ,tuo Deo à timebis Et .ſuũ proximum n קְנָה
עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ ‡ ſecundũ di-
:ea facietis & ,ſeruabitis mea iudicia & ,mea ſtatuta facietis Et minutionem
18 †וַעֲשִׂיתֶם אֶת־[o]חֻקַּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ [p]וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם ‖vendit
,ſuum fructum terra dabit Et .*fiduciam ad‡* terram ſuper habitabitis &
19 וִישַׁבְתֶּם עַל־הָאָרֶץ לָבֶטַח׃ †וְנָתְנָה הָאָרֶץ [q]פִּרְיָהּ o חֻקָּה
,dixeritis cũ Et .eã ſup *cõfidẽtiã ad* habitabitis &: ſaturitatẽ ad comedetis & p עָשָׂה
20 וַאֲכַלְתֶּם לָשָׂבַע וִישַׁבְתֶּם לָבֶטַח עָלֶיהָ׃ †וְכִי תֹאמְרוּ ‡ confidenter.
colligemus neq; ,ſeremus non en ?ſeptimo anno in comedem* Quid q פְּרָה
מַה־נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת־ *confidenter
,ſexto anno in vobis ‡meæ benedictioni præcipiã Et ?noſtrũ ꝓuentum
21 תְּבוּאָתֵנוּ׃ †וְצִוִּיתִי אֶת־[r]בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית † pro
annum‡ Seretiſque .annis tribus † prouentum faciet & r צָוָה
22 וְעָשָׂת אֶת־הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים׃ †וְזָרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה ‡ pro
,nonum annum ad vſq; :veteri prouentu de comedetis & ,*octauum* anno octa-
הַשְּׁמִינִת וַאֲכַלְתֶּם מִן־הַתְּבוּאָה יָשָׁן עַד uo,
vendetur non terra Et .vetus comedetis ,eius fructus *venire ad vſque** s שָׁנָה
23 עַד־בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹּאכְלוּ יָשָׁן׃ †וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר *donec ve-
vos aduenæ & ,peregrini Quoniam .terra *mihi‡* quia ,*excisionem ad* niat
לִצְמִתֻת כִּי־לִי הָאָרֶץ כִּי־[s]גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם †absolutè,
.*terræ‡* dabitis redemptionẽ veſtrę *apprehẽſionis‡* terra omni in Et .me apud ‡ mea eſt
24 עִמָּדִי׃ †וּבְכֹל אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם [t]גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ׃ s גּוֹר
venerit &, ſua poſſeſſione de† vẽdiderit & ,tuus frater fuerit attenuatus cũ Et t יָשַׁב
25 †כִּי־[u]יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ [v]וּבָא ꝓ pro
.ſui fratris *venditionem‡* redimet & ,*eum ad‡* propinquus illud *redimens†* u יָמַךְ
גֹּאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל [w]אֵת מִמְכַּר אָחִיו׃ v בּוֹא
,eius manus *attigerit & ,redimens ei erit non cum vir** Et †qui redimat
26 [x]וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה־לּוֹ גֹּאֵל [y]וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ ‡ ſibi,
annos computabit Et .*eius redemptionis ſufficientiam quaſi†* inuenerit & ‡ venale
27 וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ׃ †וְחִשַּׁב אֶת־שְׁנֵי *ſi non fuerit
:ſibi vendidit qui viro excreſcens reſtituet &, eius venditionis viro redem-
מִמְכָּרוֹ [z]וְהֵשִׁיב אֶת־הָעֹדֶף לָאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר־לוֹ ptor, ſed ap-
ſufficientiã‡ eius man* inuenerit non ſi Et .ſuam *apprehenſionem‖* ad redibit & prehenderit
28 וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ׃ †וְאִם־לֹא מָצְאָה יָדוֹ דֵּי y נָשַׂג
annum ad vſq; ,illam ementis manu in eius venditio erit & ,ei *reddendi* ‡ fere quod
הָשֵׁיב לוֹ וְהָיְתָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד [a]שְׁנַת ſufficit ad ei*
.ſuam poſſeſſionẽ ad reuertetur &, Iobel in egredietur & .Iobel redẽptionẽ.
הַיֹּבֵל וְיָצָא בַיֹּבֵל וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ׃ z שׁוּב
erit & ,*muri‡* ciuitatis habitationis domum vendiderit cum vir Et ‡ poſſeſſio-
29 †וְאִישׁ כִּי־[b]יִמְכֹּר בֵּית־[c]מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה nem
erit *diebus**, eius venditionis *annum conſummandũ ad vſque‡* eius redemptio ‡ quod ſuffi-
[d]יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ עַד־[e]תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ cit ad reſti-
annum ſibi complendum ad vſq; †fuerit redẽpta non ſi Et .eius redemptio tuendum
30 גְּאֻלָּתוֹ׃ †וְאִם לֹא־[f]יִגָּאֵל עַד־מְלֹאת לוֹ שָׁנָה a שָׁנָה
murus non cui‡ ,ciuitate in ‡ quæ domus conſurget & ,*integrum* ‡ muratæ,
תְּמִימָה [g]וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּעִיר אֲשֶׁר־לֹא חֹמָה b יָשַׁב
.Iobel in egredietur non :eius generationes in illam ementi *exciſionem ad* ‡ donec com
לִצְמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ [h]לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל׃ pleatur annꝰ
ſuper ,vndiquaque‡ murus *eis non†* quibus *atriorum†* domus Et * per annum
31 [i]וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חוֹמָה סָבִיב עַל־ לו
.egredietur Iobel in & ,ei erit redemptio :*reputabitur** terræ agrum d פְּעָמִים
שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה־לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא׃ e קוֹם
ſeculi‡ redẽptio ,eorũ poſſeſſionis vrbiũ domorũ ,Leuitarũ ciuitatum Et f דּוֹר
32 [k]וְעָרֵי [l]הַלְוִיִּם בָּתֵּי עָרֵי אֲחֻזָּתָם [m]גְּאֻלַּת עוֹלָם †villarum
venditio egredietur &, Leuitis à redimet *qui‡* Et .Leuitis erit ‡ non eſt
33 תִּהְיֶה לַלְוִיִּם׃ †וַאֲשֶׁר יִגְאַל [n]מִן־הַלְוִיִּם וְיֵצֵא מִמְכַּר ‡ in circuitu,
,Leuitarũ vrbiũ domus quia :Iobel in eius *apprehẽſionis** ciuitas &, domus ſecundum
בֵּית וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם g בַּיִת
ſuburbij ager Et .Iſrael filiorum medio in ,eorũ poſſeſſio *ipſa‡* h לֵוִי
34 וְשְׂדֵה מִגְרַשׁ [o]הַוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְשָׂדֵה *eſtimabitur
.eis *hoc ſeculi apprehenſio‡* quia ,vendetur non eorũ ciuitatum ‡ perpetua
עֲרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי־[p]אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם׃ ‡ quando
,tecum eius manus *nutauerit** & ,tuus frater fuerit attenuatus cũ Et * poſſeſſionis
35 †וְכִי־[q]יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ [r]וְחֵי † Iobel,
.tecum viuet & ,aduena & peregrinus; *eo in corroborabis†* & ‡ eſt
עִמָּךְ׃ ‡ poſſeſſio pe-
petua eſt
*declinauerit
i מוּךְ
†tenebis eũ,
vt
l גּוּר m חָיָה

ab eo viuet & :tuo Deo à timebis & ;incremẽtũ & vſurã *eo cũ à* accipias Ne
36 †אַל־[n]תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ [o]וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי n לָקַח
incremẽto in & ,vſurã ad ei dabis nõ tuũ Argentum .tecum tuus frater o רִבָּה
37 אָחִיךָ עִמָּךְ׃ †אֶת־כַּסְפְּךָ לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית
eduxi *feci exire* qui ,veſter Deus DOMINVS Ego .tuum cibum dabis non
38 לֹא־תִתֵּן אָכְלֶךָ׃ †אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־[p]הוֹצֵאתִי p יָצָא
exiſtendũ ad‡ ,Chenahã terram vobis *dandum ad* ,Aegypti terra è vos vt darem
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם [q]לָתֵת לָכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן [r]לִהְיוֹת * vt eſſem
*fuerit vẽditus** & ,tecũ tuus frater fuerit attenuatus cũ Et . Deum in vobis q נָתַן r הָיָה
39 לָכֶם לֵאלֹהִים׃ †וְכִי־[s]יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר־ *vẽdiderit ſe
facies famu- ,mercenarius Tanquam .*ſerui ſeruitutem eo in facies ſeruire* non ,tibi
לari eũ famu- לָךְ לֹא־[t]תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד׃ †כְּשָׂכִיר s שָׁכִיר
latu ſeruili. .tibi ſeruiet Iobel annum ad vſque :tecum erit aduena tanquã t עָבַד
40 תֵּשֵׁב עִמָּךְ עַד־[u]שְׁנַת הַיֹּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ׃ u שְׁנַת
,ſuã familiã ad reuertetur & ,ſecũ eius filij & ,ipſe *tecum* à egredietur Et te
41 †וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ [v]וְשָׁב אֶל־[w]מִשְׁפַּחְתּוֹ v שׁוּב
quos ,*ipſi* mei ſerui Quia .reuerſetur ſuorũ patrũ poſſeſſionem ad & ſunt,
42 וְאֶל־אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב׃ †כִּי־[x]עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר־ eduxi
.*ſerui‡* venditione vendẽtur Nõ .Aegypti terra è *eos feci exire* ſeruili.
הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד׃ x יָצָא
. tuo Deo à timebis & :*dominia in eum in‡* dominaberis Non ‡ ei durè,ſed
43 †לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ׃
quæ gentibus à ,tibi erunt qui ,tuã ancillã & ,tuũ ſeruum Et
44 †וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ־לָךְ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
ſunt in cir- filiis de inſuper Et .ancillam & ſeruum emetis cis ab ,*vos circum*
cuitu veſtro, 45 סְבִיבֹתֵיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאָמָה׃ †וְגַם y קָנָה
quæ eorũ familia è & ,emetis illis ab vobiſcum *peregrmantiũ** aduenarum * qui peregri
הַתּוֹשָׁבִים z הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר nantur
.poſſeſſionẽ in vobis erunt & :veſtra terra in genuerunt quos ,vobiſcũ† z גּוּר
עִמָּכֶם אֲשֶׁר [a]הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה׃ † eſt
hæreditandũ ad ,vos poſt veſtris filiis‡ ipſorũmet eritis hæredes Et a יָלַד
46 †וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם ‡ pro
,Iſrael filios veſtros fratres in Et .*operabimini eis in ſeculũ‡* in :poſſeſſionẽ b יָרַשׁ
אַחִים לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל ‡ perpetuum
fuerit aſſecuta cũ Et .*dutitia in eum in dominaberis non ſuum fratrem in vir** eis, vt ſeruis
47 אִישׁ בְּאָחִיו לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ׃ †וְכִי [c]תַשִּׂיג vtemini.
,ſecum tuus frater fuerit attenuatus &, tecũ† aduenæ & ,peregrini manus * quiſque
יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ fratri ſuo
.peregrini familiæ ſtirpi vel ,tecũ‡ inquilino ,peregrino ſeruẽdiderit & non domina-
וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשָׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר׃ bitur durè.
eius fratribus è vnus :ei erit redemptio ,ſe vendiderit Poſtquam c נָשַׂג
48 †אַחֲרֵי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה־לּוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו † qui eſt
ſiue ,eũ redimet eius patrui filius ſiue ,eius patruus Siue .cum redimet ‡ qui eſt
49 [d]אוֹ־[e]דֹדוֹ אוֹ [f]בֶּן־דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ־ d דּוֹד e בֹּן
,eius *manus eſt aſſecuta‡* aut :eũ redimet eius familia è ,eius carnis *ſuperſtite de* propinquus
מִשְׁאָר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ־הִשִּׂיגָה יָדוֹ ‡ ſi adepta
annũ ad vſq; ,ei *ſe vendi‡* anno ab *ſuo emptore* cũ cõputabit Et .ſe redimet & fuerit manus
50 וְנִגְאָל׃ †וְחִשַּׁב עִם־קֹנֵהוּ מִשְׁנַת הִמָּכְרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת eo qui emit
,mercenarij dies iuxta; annorũ *numero in* ei* vẽditionis argentũ erit & :Iobel eum
הַיֹּבֵל וְהָיָה כֶּסֶף מִמְכָּרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים [g]כִּימֵי שָׂכִיר ‡ quo ſe ven-
reſtituet *eorum os ad†*, annis in *multis** adhuc Si .ſecum erit didit
51 יִהְיֶה עִמּוֹ׃ †אִם־עוֹד [h]רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן ſecundum
annis in remãſerit parum ſi Et .ſuę emptionis argẽto de ſuã redẽptionẽ numerum
52 יָשִׁיב מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ׃ †וְאִם־מְעַט נִשְׁאַר בַּשָּׁנִים f קוֹם
reſtituet ,*eius annorum os iuxta‡* :ei cõputabit & ,Iobel annum ad vſq; g מִכְרֶת
עַד־[i]שְׁנַת הַיֹּבֵל וְחִשַּׁב־לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת־ h רַבָּב שׁוּב
non :ſecum erit anno in annus mercenarius Tanq̃ .ſuã redemptionẽ ‡ ſecundum
53 גְּאֻלָּתוֹ׃ †כְּשָׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִרְדֶּנּוּ annos eius
,his in ſe redemerit non ſi Et .tuis oculis in *duritia in* ei dominabitur i שָׁנָה
54 [k]לְעֵינֶיךָ׃ †וְאִם־לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה dutè
filij *mihi* Quia .ſecum eius filij &, ipſe ,Iobel anno in egredietur & k רָדָה
55 וְיָצָא בִּשְׁנַת הַיֹּבֵל הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ׃ †כִּי־לִי בְנֵי־ mei ſunt
terra è *eos feci exire‡* quos ,*ipſi* mei ſerui ,ſerui Iſrael l בֵּן
יִשְׂרָאֵל [l]עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר־[m]הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ ſunt, m יָצָא
. veſter Deus DOMINVS Ego .Aegypti ‡ eduxi
מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ * idola, a עֲשָׂה b צֶבַע
c קוֹם
CAP. XXVI. כו †depictum
‡ ponetis
erigetis non ſtatuam &, ſculptile & ,*vana** vobis facietis Non ‖ vt incurue-
1 †לֹא־[a]תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִם וּפֶסֶל [b]וּמַצֵּבָה לֹא־[c]תָקִימוּ tis vos ei.
vos incuruandum ad‖, veſtra terra in *dabitis†* non *ſpeculationis†* lapidem &, vobis d שָׂכָה
לָכֶם וְאֶבֶן [d]מַשְׂכִּית לֹא [e]תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם [f]לְהִשְׁתַּחֲוֹת e נָתַן
,cuſtodietis mea Sabbatha .veſter Deus DOMINVS ego Quia .*eũ ſuper* f שָׁחָה g יָרֵא
2 עָלֶיהָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ † reuerebi-
,ãbulaueritis meis decretis in Si .Domin* Ego .*timebitis‖* meũ ſanctuariũ & mini.
3 וּמִקְדָּשִׁי [g]תִּירָאוּ אֲנִי יְהוָה׃ †אִם־[h]בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ h חָקַק i הָלַךְ

Blaſphemans cùm blaſphemauerit
lapidabũt Lapidãdo .morietur moriẽdo ,DOMINI nomen *nuncupans* Et
16 †וְנֹקֵב שֵׁם־יְהוָה מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ־
,nomen *eũ nuncupãdo in* ,indigena ſic ,peregrin⁹ Sicut .cœtus omnis eum *in*
בּוֹ כָּל־הָעֵדָה כַּגֵּר בְּאָזְרְחוֹ בְּנָקְבוֹ שֵׁם
moriẽdo ,hominis animam omnem percuſſerit cùm vir Et .morietur
17 יוּמָת׃ וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת
Qui verò percuſſerit
pro animam ,eam reſtituet ,animalis animam *percutiens* Et .moriatur
18 יוּמָת׃ וּמַכֵּה נֶפֶשׁ־בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת
quod ſecũdum :ſuũ proximũ in maculã dederit cùm vir Et . anima
19 נָפֶשׁ׃ וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר
,oculo pro oculum ,fractura pro Fracturam .ei fiat ſic ,fecit
20 עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לוֹ׃ שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עַיִן תַּחַת עַיִן
.eũ in dabitur ſic,hominẽ in maculã dederit quod Iuxta .dente pro dentẽ
qui percuſſerit
שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוּם בָּאָדָם כֵּן יִנָּתֶן בּוֹ׃
.moriatur ,hominem *percutiens* & :illud reddet ,animal *percutiens* Et
21 וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת׃
quia :erit indigena ſic peregrin⁹ ſicut ;vobis erit vnum Iudicium
22 †מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כְּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי
,Iſrael filios ad Moſeh eſt locutus Et .veſter Deus DOMINVS ego
23 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
castra
obruerunt & ,*caſtrametationem* extrà *ad* maledicentem eduxerunt &
וַיּוֹצִיאוּ אֶת־הַמְקַלֵּל אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
DOMINVS præcepit quẽadmodũ fecerunt Iſrael filij Et .lapide eum
אֹתוֹ אֶבֶן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
. Moſeh
אֶת־מֹשֶׁה׃

CAP. XXV. כה

:dicendo ,Sinai monte in Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר׃
fueritis ingreſſi Cùm :eos ad dices & ,Iſrael filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי בָּאִוּ
בְּנָה בּוֹא
ſabbathum terra ſabbatizabit & ,vobis *dans* ego quam ,terram ad
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת
annis ſex & ,tuum agrũ ſeminabis annis Sex .DOMINO
3 לַיהוָה׃ שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
שָׁנָה
fructus
,ſeptimo anno in Et . eius *prouentum* colliges & ,tuã vineã putabis
4 תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ׃ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת
ſabbathum
non tuum Agrũ .DOMINO ſabbathum ,terræ erit requiei *ceſſatio*
שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה שָׂדְךָ לֹא
Per ſe naſcentia grana
putabis non tuã vineam & ,ſeres
5 תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר׃ אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא
requiei annus .vindemiabis non tuarũ ſeparationũ vuas & ,metes
תְקַצֹּר וְאֶת־עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבָּתוֹן
,tibi ,veſcẽdum ad vobis terræ ceſſatio erit Et . terræ erit
6 יִהְיֶה לָאָרֶץ׃ †וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ
peregrinãtib⁹ ,tuo aduenę & ,tuo mercenario &,tuę ãcillę & ,tuo ſeruo &
וְלַעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתֶךָ וְלִשְׂכִירְךָ וּלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים
omnis erit ; tua terra in *qua vinenti* & ,tuo animali Et .tecum
7 עִמָּךְ׃ †וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל־
,annorum *ſabbatha* ſeptem tibi numerabis Et .veſcendũ ad eius prouẽtus
8 תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל׃ †וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים
hebdomadas
ſabbathorum ſeptem dies tibi erunt & :vicibus ſeptem annos ſeptem
שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ שִׁבְעָה שַׁבְּתֹת
tubam facies tranſire Et . anni quadraginta & nouem ,annorum
hebdomadarum
9 יוֹם
הַשָּׁנִים חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעִים שָׁנָה׃ †וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר
:expiationum die in ,menſis decima in ,ſeptimo menſe in iubilationis
רוּעַ
תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים
ſanctificabitis Et .veſtra terra vniuerſa in tubam facietis tranſire
10 תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְצְכֶם׃ †וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת
quinquageſimum:
cunctis terra in libertatem *vocabitis* & ,*annorum quinquaginta* annum
שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל־
*prędicabitis
Vn reuertemini & ,vobis erit ipſe Iobel .eius habitatoribus
יוֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ
vnuſquiſq;
.reuertemini ſuam familiam ad vir & ,ſuam *apprehenſionẽ* ad
אֶל־אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ׃
possessionem
,ſeretis Nõ .vobis erit *annorum quinquaginta** annus ipſe Iobel
שׁוּב
11 יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ
* quinquageſimus
.eius ſeparationes vindemiabitis neque ,eius *naſcẽtia ſponte* metetis non &
per ſe naſcentia grana
וְלֹא תְקַצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־נְזִרֶיהָ׃
comedetis agro De .vobis erit ſanctitas ,eſt Iobel Quia
12 כִּי יוֹבֵל הִוא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן־הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת־
vnuſquiſque reuertemini iſto Iobel anno In .eius prouentum
13 תְּבוּאָתָהּ׃ בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ
שְׁנַת שׁוֹב
acquirere vel ,tuo proximo vẽditionẽ vẽdideritis cũ Et .ſuã *apprehenſionẽ* ad
† poſſeſſionẽ
emeritis
אֶל־אֲחֻזָּתוֹ׃ וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה

vos colligendo in ,ſeptimi menſis die decima quinta in Veruntamen
quando congregaueritis
39 †אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָסְפְּכֶם
.diebus ſeptem DOMINI *tripudium* *tripudiabitis* ,terræ prouentum
celebritatis
אֶת־תְּבוּאַת הָאָרֶץ תָּחֹגּוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים
capietis Et .*ceſſatio** octaua die in & ,*ceſſatio* prima die In
celebritatem
40 †וְלָקַחְתֶּם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֵׁבֶת וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שֵׁבֶת׃
,palmarum *curuitates* , decoris ligni fructum primo die in vobis
erit quies, *requies erit.
ramos
לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים
DOMINI *facies ad* †lætabimini & ,torrẽtis ſalices & ,*cõplicati** ligni ramũ &
פְּרִי
וַעֲנַף עֵץ־עָבֹת וְעַרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
,DOMINO *tripudium illud tripudiabitis* ‡Et . diebus ſeptem *veſtri* Dei
41 אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים׃ †וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַיהוָה
mẽſe In .veſtris generationibus in *ſeculi** Statutũ .anno in diebus ſeptem
Celebrabitis ipſam celebritatem
שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ
.diebus ſeptem habitabitis *tegumentis*† In . *illud* *tripudiabitis** ſeptimo
חָגַג חָקַק
perpetuum erit
42 הַשְּׁבִיעִי תָּחֹגּוּ אֹתוֹ׃ †בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים
celebritabis
ſciant Vt .*tegumentis*† in habitabunt Iſrael in indigena Omnis
43 כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת׃ †לְמַעַן יֵדְעוּ
,Iſrael filios feci habitare *tegumentis*† in quia ,veſtræ generationes
דֹּרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
. veſter Deus DOMINVS Ego .Aegypti terrâ eos *me educendo in* ‡
בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
. Iſrael filios ad DOMINI *ſtatas ferias* ‡ Moſeh eſt locutus Et
44 †וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
de ſolennitatibus

CAP. XXIIII. כו

:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
cõtuſum pũrũ oliuę oleum *te ad capiant* & ,Iſrael filiis Præcipe
vt afferant tibi
2 †צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית
teſtimonij velum Extra .ſemper lucernã *faciẽdũ aſcẽdere*† ad ,luminarij
!pro
לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃ †מִחוּץ לְפָרֹכֶת
facies ad ‡ mane vſque veſpera à Aharon eam diſponet *conuentus* †tẽtorio in
†accẽdendũ
בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי
.veſtris generationibus in *ſeculi** Statutum .ſemper DOMINI
יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃
DOMINI *facies ad* †lucernas diſponet mundum candelabrũ Super
4 †עַל הַמְנֹרָה הַטְּהֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
duodecim *eam* ‡ coques & ,ſimilam accipies Et .ſemper
5 תָּמִיד׃ †וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
pones Et .vna placenta erit decimarum duarum :placentas
6 חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים יִהְיֶה הַחַלָּה הָאֶחָת׃ וְשַׂמְתָּ
mundam menſam ſuper *diſpoſitiones** Sex .*diſpoſitionibus duabus* ‡ eas
אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרֹכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר
erit &,mundũ thus *diſpoſitionem* *ſuper dabis* ‡ Et .DOMINI *facies ad* †
7 לִפְנֵי יְהוָה׃ †וְנָתַתָּ עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה
die in *ſabbathi* *die In* † .DOMINO *ignitio** memoriale in panem *ad* ‡
8 לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַיהוָה׃ †בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם
Iſrael filiis à ,ſemper DOMINI *facies ad* ‡ eum diſponet *ſabbathi*
הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
loco in eũ comedẽt & ,ei⁹ filiis &,Aharon erit Et . *ſeculi* ‡ fœdere
9 בְּרִית עוֹלָם׃ †וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וְלִבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם
DOMINI *ignitionibus** de ei *hoc* ‡ ſanctitatum ſanctitas quia ,ſanctò
קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה
filius *ipſe* & †, Iſraelitidis mulieris filius eſt egreſſus Et . *ſeculi* † ſtatuto
חֻקַּ־עוֹלָם׃ †וַיֵּצֵא בֶּן־אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן־
10
filius *caſtrametatione* ‡ in ſunt iurgati & :Iſrael filiorũ medio in ,Aegyptij viri
אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן
mulieris filius *nuncupauit** Et . Iſraelita vir & ,Iſraelitidis
11 †וְנוֹקֵב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִי וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי׃
.Moſeh ad eum adduxerunt Et .maledixit & ,nomen Iſraelitidis
וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת־דִּבְרִי
.Dan *tribui* † Dibri filia Selomith eius matris nomen &
לְמַטֵּה־דָן׃
DOMINI *ore* *ſuper* ‡ eis *exponendũ ad* ‡, cuſtodia in eũ poſuerunt Et
12 †וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר לְפֹרֶשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה׃
: dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
13 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
omnes fulciãt & ,*caſtrametationem** extra *ad* maledicum Educ
14 †הוֹצֵא אֶת־הַמְקַלֵּל אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל־
omnis eum lapident & ,ei⁹ caput ſuper ſuas manus *audientes*
qui audierũt,
הַשֹּׁמְעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל־
cùm vir Vir :dicendo ,loqueris Iſrael filios ad Et . cœtus
15 הָעֵדָה׃ †וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־
.*ſuum peccatum* portabit & ,ſuo Deo maledixerit
יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ׃
pœnam peccati ſui.

custodietis Et .DOMINVS Ego .mane vsque eo ex relinquetis non
יַתֵּר לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה׃ †וּשְׁמַרְתֶּם 31
polluatis non Et .DOMINVS Ego .ea facietis & ,mea præcepta
עָוֹנָהּ מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה׃ †וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת־ 32
Ego .Israel filiorū medio in me sanctificabo & ,meę sanctitatis nomen
שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
terra è vos exire Faciens .vos sanctificans DOMINVS Qui educo
יְצָא יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃ †הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ 33
.DOMINVS Ego .Deum in vobis existendum ad ,Aegypti vt sim
הָיָה מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה׃

CAP. XXIII. כג

: dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 1
,DOMINI Conuentus :eos ad dices & ,Israel filios ad Loquere
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְהוָה 2
.mei conuentus ipsi Ifti .sanctitatis conuocationes eos vocabitis quos
אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי׃
cessatio † septima die in & .opificium* facies diebus Sex
שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת 3
ipsa Cessatio .facietis non functionē Omnem .sanctitatis cōuocatio ,requiei
שַׁבָּתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הוּא
,DOMINI conuentus Ifti* .vestris habitationibus cunctis in DOMINO
לַיהוָה בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ †אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה 4
.suo tēpore statuto in eas vocabitis quas ,sanctitatis conuocationes
מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם׃
,duas vesperas inter mensis decima quarta in ,primo mense In
בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם 5
solēnitas ,huius mensis die decima quinta in Et .DOMINO transitus
פֶּסַח לַיהוָה׃ †וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג 6
.comedetis infermentata diebus Septem .DOMINO infermētatorū
הַמַּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ׃
functionem Omnem .vobis erit sanctitatis conuocatio ,primo die In
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת 7
DOMINO ignitionem offeretis Et .facietis non seruitutis
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ †וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהוָה 8
functionem Omnē .sanctitatis cōuocatio * septimo die In .diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .facietis non seruitutis
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 9
ad fueritis ingressi Cùm :eos ad dices & ,Israel filios ad Loquere
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל 10
adducetis &, eius messem messueritis & ,vobis dans ego quam ,terram
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם
agitabit Et .sacerdotem ad vestræ messis initij Homer
אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן׃ †וְהֵנִיף אֶת־ 11
cessationis crastino à :vestram voluntatē ad DOMINI facies ad Homer
הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לִרְצֹנְכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת
:Homer vos agitandi die in facietis Et .sacerdos illud eleuabit
יְנִיפֶנּוּ הַכֹּהֵן׃ †וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הֲנִיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר 12
.DOMINO ascensionem in sui anni filium integrum agnum
כֶּבֶשׂ תָּמִים בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה׃
ignitionem ,oleo cum confusa similæ decimas duas eius munus Et
וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן אִשֶּׁה 13
.Hin quartam vini eius libamē Et .quietis odorem DOMINO
לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכּוֹ יַיִן רְבִיעִת הַהִין׃
,huius die corpus ad vsq; comederis nō tenerā spicā & ,tostū & ,panem Et
וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה 14
seculi Statutum .vestri Dei appropinquationem vos adducere ad vsque
עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת־קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם
vobis numerabitis Et .vestris habitaculis cūctis in vestris generationib in
בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ †וּסְפַרְתֶּם לָכֶם 15
Septem .eleuationis Homer vos adducere die à ,cessationis craſtino à
מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע
septimi ſabbathi craſtino à Vſque .erunt consummatæ cessationes
שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה׃ †עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת 16
nouum munus facietis appropinquare & :dies quinquaginta numerabitis
תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה
Duo .eleuationis panē adducetis vestris habitaculis Ex .DOMINO
לַיהוָה׃ †מִמוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם 17
primitiæ coquentur fermento † ,erunt ſimilæ decimis duabus
שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים
agnos ſeptem panem ſuper facietis appropinquare Et .DOMINO
לַיהוָה׃ †וְהִקְרַבְתֶּם עַל־הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כְּבָשִׂים 18
,duo arietes & ,vnus bouis filius iuuencus Et .anni filios integros
תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפַר בֶּן־בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנָיִם

holocaustū ‡ oblatio ignita
odoris ignitio‡ ,eorū libamina & ,eorū munus & ,DOMINO ascensio erunt
יִהְיוּ עֹלָה לַיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם c אִשֵּׁה רֵיחַ־
,peccatum in* vnum ,caprarum hircum facietis Et .DOMINO quietis
נִיחֹחַ d לַיהוָה׃ †וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת 19
eleuabit Et .pacificorum ſacrificium in anni filios† agnos duos &
וּשְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים׃ †וְהֵנִיף 20
DOMINI facies ad‡ eleuationem primitiarum panem ſuper‡ eos ſacerdos
הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכֻּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
.ſacerdoti DOMINO erunt Sanctitas .agnis duobus ſuper
עַל־שְׁנֵי כְבָשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לַכֹּהֵן׃
‡celebrabitis eundē diem hunc. *Omne op* ſeruile † perpetuum erit
.vobis erit ſanctitatis Cōuocatio .huius diei corpore in vocabitis‡ Et
וְקָרָאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם 21
cunctis in ſeculi† Statutum .facietis non ſeruitutis functionem Omnem*
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ g חֻקַּת עוֹלָם בְּכֹל־
meſſem vos metendo in† Et .veſtris generationibus in ,veſtris habitaculis
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם h לְדֹרֹתֵיכֶם׃ †וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר 22
tuę meſſis ſpicilegiū & :te metendo in tui agri angulū finietis nō ,veſtrę terræ
אַרְצְכֶם לֹא־תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ
DOMINVS Ego .eas relinquetis peregrino & afflicto‡ colliges non
לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי k וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .veſter Deus
אֱלֹהֵיכֶם׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 23
menſis vna in ſeptimo menſe In :dicendo ,Israel filios ad Loquere
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ 24
.ſanctitatis conuocatio ,vociferationis* memoriale ,requies vobis erit
יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן m תְּרוּעָה מִקְרָא־קֹדֶשׁ׃
ignitionem facietis appropinquare† & ,facietis nō ſeruitutis functionem Omnem†
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה 25
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .DOMINO
לַיהוָה׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 26
.ipſe expiationum dies huius ſeptimi menſis decimo in Veruntamen
אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא 27
,veſtras animas affligetis & ,vobis erit ſanctitatis Conuocatio
מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם n וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
facietis non functionem omnem* Et .DOMINO ignitionem facietis accedere‡ &
וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהוָה׃ †וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ 28
vos ſuper expiandum ad ,ipſe‡ expiationū dies quia :huius diei corpore in†
בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפֻּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם
non quæ anima omnis Quia .veſtri Dei DOMINI facies ad‡
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ †כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־ 29
.ſuis populis è excidetur & ,iſtius diei corpore in‡ fuerit afflicta
תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ׃
,iſtius diei corpore in functionem omnem* fecerit quæ anima omnis Et
וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל־מְלָאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה 30
functionem Omnem‡ .ſui populi interiori ex† ipſam animam faciam perdere &
וְהַאֲבַדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃ †כָּל־מְלָאכָה 31
cunctis in ,veſtris generationibus in ſeculi‡ Statutum facietis non
לֹא o תַעֲשׂוּ p חֻקַּת עוֹלָם q לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל
affligetis & :vobis hic* quietis Ceſſatio .veſtris habitationibus
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ †שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִוא לָכֶם r וְעִנִּיתֶם אֶת־ 32
ceſſabitis veſperā ad vſq; veſpera à ,veſpera in mēſis nona In .veſtras aīas
נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד־עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ
:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .veſtro ſabbatho†
שַׁבַּתְּכֶם׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 33
menſis die decima quinta In :dicendo ,Iſrael filios ad Loquere
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ 34
.DOMINO diebus ſeptem tegumentorum ſolennitas ,huius ſeptimi
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה s חַג t הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה׃
non ſeruitutis functionem Omnē .ſanctitatis cōuocatio‡ primo die In
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם u כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא 35
:DOMINO † ignitionem facietis appropinquare* diebus Septem .facietis
תַעֲשׂוּ׃ †שִׁבְעַת יָמִים תַּקְרִיבוּ x אִשֶּׁה לַיהוָה 36
offeretis & :vobis erit ſanctitatis conuocatio octauo die in
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
.facietis non ſeruitutis functionem Omnem .ipſa Retentio‡ .DOMINO ignitionē
אִשֶּׁה לַיהוָה עֲצֶרֶת הִוא כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
Conuocationes eos vocabitis quos* ,DOMINI conuentus Iſti‡
אֵלֶּה y מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי 37
munus & ,aſcenſionē‡ ,DOMINO ignitionem faciendum accedere† ad ,ſanctitatis
קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה
ſabbatha Præter .ſuo die in diei verbum‡ libamina & ,ſacrificium
זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ †מִלְּבַד שַׁבְּתֹת 38
præter & ,veſtra vota oīa præter & ,veſtra dona præter & ,DOMINI
יְהוָה וּמִלְּבַד z מַתְּנוֹתֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל־נִדְרֵיכֶם וּמִלְּבַד
.DOMINO dabitis* quæ veſtra ſpontanea omnia
כָּל־נִדְבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה׃

‡ oblationē ignitam
‡ Cōuocatio ſancta eſt. Cœtus eſt. Omne opus ſeruile
‡ Iſtę ſunt ſolennitates
*quas
יַעַד y †offerendum oblationem ignitam ‡holocaustū, & ſacrificiū, hoſtiam, ‡ de die in diem.
נָתַן z *tribuetis

*iubilatiōis,
רוּעַ m † Omne op* ‡ offeretis oblationem ignitam
עֲנָה h ‡ offeretis oblationem ignitam *omne opus †ipſomet die iſto ‖ eſt, ‡coram Dño Deo veſtro. ‡ipſomet die iſto,
omne opus codemmet die iſto, †è medio ‡ Omne op * perpetuum erit
עָשָׂה o
חָקַק p דּוֹר q * eſt
יָשַׁב i דּוֹר ‖veſtri dum metetis, & ſpicas remanentes
‡ pauperi
עָנָה k גּוֹר l
†in ‡tabernaculorum erit
חָגַג t סֻכָּה v erit
‖Omne opus ſeruile
* offeretis
אִשֶּׁה x † oblationē ignitam ‡ Cōuocatio ſancta eſt. Cœtus eſt. Omne opus ſeruile ‡Iſtę ſunt ſolennitates *quas
יַעַד y †offerendum oblationem ignitam ‡holocaustū, & ſacrificiū, hoſtiam, ‡ de die in diem.
נָתַן z *tribuetis

holocaustū ‡ oblatio ignita
אִשֶּׁה c נוֹחַ d
* peccato, †anniculos ‡cū placentis ‖ coram Domino cum
עָשָׂה e נוֹף f
‡celebrabitis eundē diem hunc. *Omne op* ſeruile † perpetuum erit
חָקַק g
‡ cū metetis ‖veſtri dum metetis, & ſpicas remanentes
‡ pauperi
עָנָה k גּוֹר l
*iubilatiōis,
רוּעַ m
† Omne op* ‡ offeretis oblationem ignitam
עָנָה h
‡ offeretis oblationem ignitam *omne opus †ipſomet die iſto ‖ eſt, ‡coram Dño Deo veſtro. ‡ipſomet die iſto,
omne opus codemmet die iſto, †è medio ‡ Omne op * perpetuum erit
עָשָׂה o
חָקַק p דּוֹר q * eſt
יָשַׁב i דּוֹר ‖veſtri dum metetis, & ſpicas remanentes
‡ pauperi
עָנָה k גּוֹר l
†in ‡tabernaculorum erit
חָגַג t סֻכָּה v erit
‖Omne opus ſeruile
* offeretis
אִשֶּׁה x † oblationē ignitam ‡ Cōuocatio ſancta eſt. Cœtus eſt. Omne opus ſeruile ‡Iſtę ſunt ſolennitates *quas
יַעַד y †offerendum oblationem ignitam ‡holocaustū, & ſacrificiū, hoſtiam, ‡ de die in diem.
נָתַן z *tribuetis

Solennitates
עֵד a
quas ‡ Iſtæ ſunt ſolennitates meæ. *opus. † ſabbathum
יוֹם b לָאַךְ c
‡Omne opus ‡Sabbathum eſt *Iſtæ ſunt ſolennitates
יָשַׁב d
יָעַד e
‡ Peſach eſt
חָגַג f
מַצָּה g יוֹם h
‖Omne opus ſeruile ‡oblationē ignitam
עָשָׂה i
* erit †Omne opus
בּוֹא k
‡ do ‡primitiarū ſeleuabit
נוֹף l
*coram Dño ſecundum †in craſtinū
רָצָה m נוֹף n
‡ qua eleuabitis ‡ immaculatū, anniculū, in holocauſtum
שָׁנָה o נוֹחַ p
*permixtas †in ‡partem ‖ polentam, ‡ tritam *eandemmet diem hanc
קָלָה q בּוֹא r
† donec adducatis oblationem ‡ perpetuum erit
חָקַק s דּוֹר t
יָשַׁב u הָיָה x
‡ ſabbathi, *qua adduxiſtis †hebdomadę plenæ ‡ ad craſtinū hebdomadæ ſeptimæ ‡ offeretis ſacrificium *ę †cum
בּוּשׁ y שָׁנָה z
אָפָה a פָּנָה b
‡Offeretiſq; cū placentis * immaculatos anniculos.

cibus ‡ est.

se polluat vt ,comedet nō raptum & ,cadauer Et .*ipse*‡ eius *panis* quia

8 כִּי־נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטַמְּאָה־ † portabunt nō & ,meam custodiā custodiēt Et .DOMINVS Ego .eo in

9 בָהּ אֲנִי יְהוָה׃ † וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־[d]יִשְׂאוּ נָשָׂא [d]

DOMINVS Ego .eā polluerint cū ,eo in moriētur & ,peccatū se super

עָלָיו חֵטְא [e] וּמֵתוּ בּוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְהוָה [e] טות

Inquilin⁹ .sanctificationē comedet nō extrane⁹ omnis Et .eos sanctificās

10 מְקַדְּשָׁם׃ † וְכָל־[f]זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ [g] תּוֹשָׁב [g] זָרָה [f] יָשָׁב

cùm sacerdos Et .sanctificationē comedet nō mercenarius & ,sacerdotis

11 כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ׃ † וְכֹהֵן כִּי־ ex ea, & vernaculus

,ei⁹ *domus natus* & ,*eo in* comedet ipse ,sui argēti acquisitiōe aīam acq sierit

יִקְנֶה נָפֶשׁ [h] קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלִּיד בֵּיתוֹ [h] קְנָה

,extraneo viro fuerit cùm sacerdotis filia Et .eius cibo *in*‡ comedent ipsi ‡ de

12 הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ׃ † וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר de oblatione

cùm sacerdotis filia Et .comedet non sanctitatum *elevatione in* ipsa

13 הוּא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל׃ † וּבַת־כֹּהֵן כִּי [i] בָּנָה ‡ repudiata, † fuerit

domum ad fuerit reuersa & ,ei† non semen & ,*expulsa*‡ & ,vidua fuerit

תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית sicut puellæ eius, ‡ cibo ex

extraneus oīs Et .comedet suī patris *panē*‡ de ;*suas puerilitas iuxta* ,suī patris

אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר

addet & ,*ignorātia in*‡ sanctitatē comederit cū vir Et .eo *in* comedet nō

14 לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ † וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף ‡ per errorē, † partem

.*sanctitatem*‡ sacerdoti dabit & ,eā super eius† quintam ‡ cum sanctificatione.

חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ׃

eleuabunt quæ Israel filiorum sanctificata contaminabunt non Et

15 וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־[k]יָרִימוּ † [k] רום

*eos comedendo in** ,delicti *permixtatem* ipsos facient portare Et .DOMINO pœnam *dum comederint

16 לַיהוָה׃ † [l]וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם [m]עֲוֹן אַשְׁמָה בְּאָכְלָם [l] נָשָׂא [m] עָוֹה

.eos sanctificans DOMINVS ego Quia .eorum sanctitates

אֶת־קָדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם׃

ad Loquere : dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et

17 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ † דַּבֵּר אֶל־

:eos ad dices & ,Israel filios omnes ad & ,eius filios ad & ,Aharon

18 אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם Quicunque ‡ peregrinis * obtulerit oblationem suā pro omnibus votis suis, & pro omnib⁹ spontaneis suis, quæ obtulerint † holocaustū.

*fecerit accedere qui** ,Israel in *peregrino*‡ à & ,Israel domo è *vir* Vir

אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־[n]הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב [n] גור

quæ sua spontanea omnia in & ,*sua vota omnia in suam appropinquationem*

קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־ † ‡ ex bobus, † ī quo fuerit ‡ secundū ℔ destinauit

integrū vestrā voluntatē Ad :*ascensionem*‡ in DOMINO *fecerint appropinquare*

19 יַקְרִיבוּ לַיהוָה לְעֹלָה׃ † [o]לִרְצֹנְכֶם תְּמִים * voluntariā oblationem, ex bobus,

,macula *eo in quo*† Omne .capris in & ,agnis in ,*bone in*† masculum † ex ouibus,

20 זָכָר בַּבָּקָר בַּכְּשָׂבִים וּבָעִזִּים׃ † כֹּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוּם ‡ labiis, ‡ verrucatū, * scabiosum, † impetiginosum,

vir Et .vobis erit beneplacitū ad non quia ,facietis ap,ppinquare non

21 לֹא תַקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם׃ † וְאִישׁ ‡ offeretis ‡ oblationem ignitam

,votū *separandū ad*‡ ,DOMINO pacificorum sacrificium obtulerit cùm

כִּי־יַקְרִיב זֶבַח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפַלֵּא־נֶדֶר * pecus habēs membra nimis magna, & habēs membra nimis parua, voluntariè † Cōpressos habens testiculos, contusos, euulsos, aut neruos incisos,

omnis ;beneplacitū ad erit integrum :*pecore in*† vel ,*boue in* ,*deuotionem ad** vel

אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל־ ‡ offeretis ‡ oblationem ignitam

,*verruca*‡ vel ,‡cōcisum vel ,fractū vel Cæcum .eo in erit non macula

22 מוּם לֹא יִהְיֶה־בּוֹ׃ † עִוֵּר אוֹ שָׁבוּר אוֹ־חָרוּץ אוֹ־יַבֶּלֶת * pecus habēs membra nimis magna, & habēs membra nimis parua, voluntariè † Cōpressos habens testiculos, contusos, euulsos, aut neruos incisos, ‡ offeretis ‡ oblationem ignitam

:DOMINO *illa facietis appropinquare*‡ non *impetigo*† vel ,*scabies** vel

אֹתָם לֹא תַקְרִיבוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה׃ * pecus habēs membra nimis magna, & habēs membra nimis parua, voluntariè † Cōpressos habens testiculos, contusos, euulsos, aut neruos incisos, ‡ offeretis ‡ oblationem ignitam

votū in & ,eum facies *spontaneum* ,*cōtractum & excrescentē agnū** & ,bouem Et

23 וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִנֶדֶר † ‡ gratiarum actionis ‡ vota

non *excisum* & ,*euulsum* & ,*contusum* & ,Compressum† .acceptabitur non

24 לֹא יֵרָצֶה׃ † וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא

.facietis non vestra terra in & ,DOMINO facietis appropinquare

תַקְרִיבוּ לַיהוָה וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ׃

vestri Dei panem *facietis appropinquare*‡ non extranei filij manu de Et

25 וּמִיַּד בֶּן־נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם placeant non .eis in macula ,eis in eorū corruptio quia ,istis omnibus ex

מִכָּל־אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּהֶם לֹא [p] יֵרָצוּ [p] רצה

:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .vobis

26 לָכֶם׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ diebus septem fuerit & ,fuerit natus cùm capra vel ,agnus vel ,Bos

27 שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז כִּי [q] יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים † [q] ילד ‡ oblationem ignitam

appropinquationē‡ in acceptabitur deinceps & ,octauo die à & ,sua matre sub

תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן non eius filium & ipsum ,pecus vel bouem Et .DOMINO *ignitionis*

28 אִשֶּׁה לַיהוָה׃ † וְשׁוֹר אוֹ־שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא gratiarum actionis

confessionis sacrificium sacrificaueritis cū Et .vna die in mactabitis

29 תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד׃ † וְכִי־תִזְבְּחוּ זֶבַח־[r]תּוֹדָה [r] תודה

.comedetur ipsa die In .sacrificabitis vestrā voluntatē ad ,DOMINO

30 לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ׃ † בְּיוֹם הַהוּא יֵאָכֵל

omnes super Et .scindet non suas vestes & ,nudabit non suū caput

11 רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם׃ † וְעַל כָּל־ Super [z] מות [a] בוא [z]

non ‡ sua matre *in* & ,suo patre In :ingredietur non mortui animas

נֶפֶשׁ [z] מֵת לֹא [a] יָבֹא לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ לֹא sanctuariū polluet neque ,egredietur nō sanctuario de Et .se cōtaminabit

12 יְטַמֵּא׃ † וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֶת־מִקְדַּשׁ

.DOMINVS Ego .eū super‡ sui Dei vnctionis olei *corona* quia ,sui Dei diadema ‡ est

אֱלֹהָיו כִּי נֵזֶר [b] שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְהוָה׃

,*repulsam** & ,Viduam .accipiet eius *virginitatibus* in mulierē ipse Et virginitate * repudiatā,

13 וְהוּא אִשָּׁה בְּבְתוּלֶיהָ יִקָּח׃ † אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה

virginem quinimo .accipiet non istas :meretricem ,prophanam &

14 וְחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה

suum semen *prophanabit* non Et .mulierem accipiet suis populis è cōtaminabit

15 מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה׃ † וְלֹא־יְחַלֵּל זַרְעוֹ

est locutus Et .eum sanctificans DOMINVS ego quia ;suis populis in

16 בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ׃ † וַיְדַבֵּר

:dicēdo Aharon ad Loquere : dicendo Moseh ad DOMINVS

17 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ † דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר

non ,macula eo in fuerit cui ,suis generationibus in tuo semine de Vir

אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם לֹא offerendum ‡ fuerit

eo in‡ cui vir omnis Quia .suī Dei panem *faciendū accedere* ad accedet

18 יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו׃ † כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ

vel ,nasum simus vel ,claudus vel ,cæcus Vir .accedet non ,macula

מוּם לֹא יִקְרָב אִישׁ עִוֵּר אוֹ פִסֵּחַ אוֹ חָרֹם אוֹ

.manus fractio vel ,pedis fractio *eo in* fuerit cui vir Vel .*excrescens* mōstruosus.

19 שָׂרוּעַ׃ † אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד׃ lippus, ‡ maculosus * in quo fuerit scabies, vel impetigo

,*pumulēta scabies** vel ,suo oculo in *albugo*‡ vel ,*minutus* vel ,gibbosus Vel

20 † אוֹ־גִבֵּן אוֹ־דַק [b] בְּעֵינוֹ אֲוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת [b] דקק

,macula *eo in* cui vir Omnis .testiculo *contusus*† vel ,*perpetua scabies*

21 [c]מָרִחַ בְּעֵינָיו אוֹ [c] מרח † כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוּם

ignitiones faciendum appropinquare‡ ad accedet nō ,sacerdotis Aharon semine è

22 מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ [d] לְהַקְרִיב אֶת־אִשֵּׁי † compressō est ‡ offerēdum oblationes ignitas

.*faciēdū appropinquare** ad accedet non sui Dei panem ,*eo in macula*‡ .DOMINI

יְהוָה מוּם בּוֹ אֶת לֶחֶם אֱלֹהָיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב׃ [d] נגש

.comedet sanctitatib⁹ de & ,sanctitatum sanctitatib⁹ de sui Dei Panem

22 † לֶחֶם אֱלֹהָיו מִקָּדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וּמִן־הַקֳּדָשִׁים יֹאכֵל׃ ‡ is in quo est macula, * offerendū.

,accedet non altare ad & ,ingredietur non velum ad Veruntamen

23 אַךְ אֶל־הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא [e] וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגַּשׁ [e] בוא

DOMINVS ego quia ,mea sanctuaria polluet nō & :eo in‡ macula quia ‡ est

כִּי־מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת־מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי יְהוָה

ad & ,eius filios ad & ,Aharon ad Moseh est locutus Et .eos sanctificās

24 מְקַדְּשָׁם׃ † וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־

.Israel filios omnes

כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

CAP. XXII. כב

: dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †

filiorū sanctitatibus à separētur & ,ei⁹ filios ad & ,Aharon ad Loquere

2 דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְיִנָּזְרוּ מִקָּדְשֵׁי בְנֵי־ † in his quæ ipsi sanctificant

sanctificantes ipsi quæ ,meę sanctitatis nomen polluant nō & ,Israel

יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר־הֵם מַקְדִּישִׁים

,vestris generationibus In :eos ad Dic .DOMINVS Ego .mihi

3 לִי אֲנִי יְהוָה׃ † אֱמֹר אֲלֵהֶם [a] לְדֹרֹתֵיכֶם [a] דור

quas ,sanctificatiōes ad vestro semine omni ex accesserit qui vir omnis

כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִקְרַב מִכָּל־זַרְעֲכֶם אֶל־הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר ‡ fuerit

,eū super‡ eius immūditia & ,DOMINO Israel filij sanctificauerint

יַקְדִּישׁוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו

.DOMINVS Ego .meis faciebus à ipsa anima excidetur &

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִלְּפָנַי אֲנִי יְהוָה׃

,fluens vel ,*lepra infectus ipse*‡ & Aharon semine è *vir* Vir Quicunque ‡ fuerit leprosus, ‖ de

4 † אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב

omne *in* tangens Et .se mundet quo vsque comedet non sanctitatibus *in*‖

בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־ [b] יצא

.semiuis *concubitus* eo ex egreditur cui vir vel ,animæ immundū effusio

טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־[b]תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע׃ [b] יָצָא

,*ei fiat immunditia quo* reptile omne *in* tetigerit qui vir Vel ‡ propter quod immundus erit,

5 † אוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר [c] יִגַּע בְּכָל־שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ [c] נגע

.eius immunditiam omnem *ad* ,*ei fiat immunditia quo* † hominem vel ‡ propter quē immundus erit, secundū

אוֹ בְאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לוֹ לְכָל טֻמְאָתוֹ׃

non & ,vesperā ad vsq; erit immūda & ,illud *in* tetigerit quæ Anima

6 † נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־בּוֹ וְטָמְאָה עַד־הָעֶרֶב וְלֹא occurrebet

.aquis in suam carnem lauabit quinimo ,sanctificationibus de comedet

יֹאכַל [b] מִן־הַקֳּדָשִׁים כִּי־אִם־רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם׃

:sanctificationib⁹ de comedet postea & :se mūdabit & ,sol *ingredietur* Et

7 † וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן־הַקֳּדָשִׁים

CAP. XX. כ

dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et :

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †

de & ,Iſrael filiis de *vir* Vir :dices Iſrael filios ad Et

2 וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־ †

,Molech ipſi ſuo ſemine de dederit qui ,Iſrael in *peregrinante peregrino*

הַגֵּר[a] הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ[b]

.lapide in eum lapident terræ Populus .morietur moriendo

מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאָבֶן׃

interiori ex †eum faciã ſuccidere & ,ipſum virũ in meas facies *dabo**ego Et

3 וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב †

contaminaret vt ,Molech ipſi dedit ſuo ſemine de quia :ſui populi

עַמּוֹ כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמֹּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת־

abſcõdendo ſi Et .meę ſanctitatis nomen *polluendum ad* & ,meũ ſanctuariũ vt pollueret

4 מִקְדָּשִׁי וְלַחֵלֵל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי׃ † וְאִם הַעְלֵם

ipsũ dãdo in ,illo viro à ſuos oculos terræ populus abſconderit dante

יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ

ego ponam Et :eum interficiat non vt ,Molech ſuo ſemine de

5 מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ לְבִלְתִּי[c] הָמִית[d] אֹתוֹ׃ † וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת־ *מוּת[d] שׂוּם[e]

,eum faciam ſuccidere & ,eius familiã in & ,illum virum in meas facies

פָּנַי[c] בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ

interiori ex ,Molech poſt fornicandũ ad ,ipſum poſt fornicantes omnes &

וְאֵת כָּל־[f] הַזֹּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֹּלֶךְ מִקֶּרֶב

diuinos‡ ad & ,pythones ad ſe verterit quæ anima Et .eorum populi

6 עַמָּם׃ † וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־[g] הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים

,ipſam animam in *meas facies* *dabo**& ,eos poſt fornicandum ad

לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בַּנֶּפֶשׁ הַהִוא

eritis & ,vos ſanctificabitis Et .ſui populi *interiori ex eum* faciã ſuccidere &

7 וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ׃ † וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם[h] וִהְיִיתֶם

cuſtodietis Et .veſter Deus DOMINVS ego quia ,ſancti

קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־

.vos ſanctificans DOMINVS ‡Ego .ea facietis & ,mea ſtatuta

8 חֻקֹּתַי[i] וַעֲשִׂיתֶם[k] אֹתָם אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃

,ſuæ matri & ,ſuo patri maledixerit qui vir vir Quia

9 כִּי־[l] אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ †

.ſuã in ei* *ſanguines* :maledixit ſuę matri &, ſuo Patri .morietur moriendo

מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ׃

qui ,viri vxore cum adulterium commiſerit qui vir Et

10 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף[l] † אֶת־אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר

adulter morietur moriẽdo ,ſui *ſocij* vxore cum cõmiſerit adulterium

יִנְאַף אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת־יוּמַת הַנֹּאֵף

,ſui patris vxore cum concubuerit qui vir Et .adultera &

וְהַנֹּאָפֶת׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אֵשֶׁת

eorũ *Sanguines* .ipſi ambo moriẽtur moriẽdo :reuelauit ſui patris nuditatẽ

11 אֲבִי[m] עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת־יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם

morientur moriẽdo ,ſua nuru cum concubuerit qui vir Et .eos in

12 בָּם׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־[n] כַּלָּתוֹ מוֹת יוּמְתוּ

qui vir Et .eos in eorum *Sanguines* .fecerũt Cõfuſionẽ .ipſi ambo

שְׁנֵיהֶם[o] תֵּבֶל עָשׂוּ דְמֵיהֶם בָּם׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר

fecerunt abominationẽ ,mulieris cõcubitibus maſculo cum concubuerit

יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה[p] עָשׂוּ

qui vir Et .eos in eorum *Sanguines* ,moriẽtur moriendo :ipſi ambo

13 שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר

cõburẽt igne in : *ipſa* *patratio* ,eius matrem & ,mulierem acceperit

14 יִקַּח[q] אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ[r] זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ

qui vir Et . veſtri medio in *patratio* erit non & ,eas & ,eum

אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר

15 נָתַן[s] יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ׃

,ei *accumbendum ad* ,animal omne ad acceſſerit quæ mulier Et .occidetis iumentum & :morietur moriẽdo ,iumẽto ĩ ſuũ cõcubitũ *dederit*

16 וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לִרְבָעָה אֹתָהּ † poſuerit

eorũ *Sanguines* .moriẽtur moriendo ;iumentum & ,mulierem occides &

וְהָרַגְתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם

vel ,ſui patris filiã ſuam ſororem acceperit qui vir Et .eos in

17 בָּם׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ־ turpitudinẽ

,eius nuditatẽ viderit ipſa & ,eius *nuditatem* viderit & ,ſuę matris filiam

בַּת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־[v] עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת־עֶרְוָתוֹ

Nuditatem .ſui populi filiorum oculis in ſuccidentur & :*hoc* opprobrium

חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת

qui vir Et .portabit *ſuam perneríitatem* ,reuelauit ſuæ ſororis

18 אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ[x] יִשָּׂא׃ † וְאִישׁ אֲשֶׁר־ *menſtruata

eius venam ,eius nuditatẽ reuelauerit & ,*infirma**muliere cum concubuerit

יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוָתָהּ אֶת־מְקֹרָהּ

ipſi ambo ſuccidẽtur &, ei* ſanguinis venam reuelauerit ipſa & ,*nudauerit**

הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת־[y] מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם

CAP. XXI. נא

filios ſacerdotes ad Dic :Moſeh ad DOMINVS dixit Et

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי †

.ſuis populis in ſe cõtaminabit nõ animam In :eos ad dices & ,Aharon

אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא־יִטַּמָּא בְּעַמָּיו׃

Sed ſuper ſuo patre *in*‖& ,ſua matre *in* ,*eum ad*‡propinquo ,ſua carne *in* *Quinimo*

2 כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו †

,virgine ſua ſorore in Et .ſuo fratre *in* & ,ſua filia *in* & ,ſuo filio *in* &

וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו׃ † וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה[p]

3 הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא׃

.ſe polluendum ad ſuis populis in dominus ſe contaminabit Non

4 לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו[q] לְהֻחֳלּוֹ׃ †

non ſuæ barbæ angulum &, ſuo capite in caluitiũ decaluabũt Non

5 לֹא־יְקָרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם[r] וּפְאַת זְקָנָם לֹא †

erunt Sancti . inciſionem incident non ſua carne in & ,radent

יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת׃ †

6 קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשֵּׁי יְהוָה

Mulierem .*ſanctitas*‡erunt‖& ,*faciẽtes appropinquare ipſi**,ſui Dei *panem*‡

לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ׃ †

7 אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא

panem‡ quia ,eũ ſanctificabis Et .ſuo Deo *ipſe* ſanctus quia :accipient

יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו׃ † וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת־לֶחֶם

8 offert. אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדוֹשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי

cœperit cũm ſacerdotis viri filia Et .vos ſanctificans DOMINVS

יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃ † וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תָחֵל

9 לִזְנוֹת אֶת־אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃

eius caput ſuper eſt effuſum cui*, ſuis fratrib* *præ magnus* ſacerdos Et

10 וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוּצַק עַל־רֹאשׁוֹ †

,veſtes induendum ad ſuam manũ *impleuit* &, vnctionis oleum

שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת־יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־

à medio tui patris ſororis &, tuę matris ſororis nuditatẽ Et .ſui populi *interiori ex*

19 מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ׃ † עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ

propinquam .portabunt *ſuam perneríitatem*‡,nudauit ſuã *carnem* quia :diſcooperies non

לֹא תְגַלֶּה כִּי אֶת־שְׁאֵרוֹ הֶעֱרָה[z] עֲוֹנָם יִשָּׂאוּ׃

‡ pœnã iniquitatis ſuæ

[z] עָוֹה

* vxore fratris patris ſui

ſui patrui nuditatẽ ,*ſui patrui vxore** cum concubuerit qui vir Et

20 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־[a] דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ †

.morientur *ateẽni*†,portabunt ſuum peccatũ :reuelauit

גִּלָּה חֲטָאָם יִשְׂאוּ עֲרִירִים[b] יָמֻתוּ׃

.*ipſa* *ſeparatio*‡ ,ſui fratris vxorem acceperit qui vir Et

21 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח[c] אֶת־אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִוא † [a] דוד [b] מות

custodietis Et .erunt *filiis abſque*‡,reuelauit ſui fratris Nuditatẽ

עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ׃ † וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־

non & ; ea facietis & ,mea iudicia omnia & ,mea ſtatuta omnia

22 כָּל־[d] חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־ [d] חקק

habitãdũ ad ,*illuc* *vos faciens intrare ego* *quò* ,terra vos euomet

תָקִיא[e] אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי[f] מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת[g] בָּהּ׃ † וְלֹא[h] תֵלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלֵּחַ

ad quam ego facio intrare vos

[e] קוא [f] בוא [g] ישב [h] הלך

emitto †facie veſtra, ‡deteſtatus ſum eas.

*emittens** ego quam ,gentis ſtatutis in ambuletis ne Et .ea in

.eis in arctatus ſum‡& ,fecerunt iſta omnia quia :*veſtris faciebus*†à

מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה[k] עָשׂוּ[l] וָאָקֻץ[l] בָּם׃

[i] פני [k] פנה [l] עשה [l] קוץ

eam dabo ego &, eorum *humum*‡poſſidebitis Vos :vobis dixi Et

24 וָאֹמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אַדְמָתָם וַאֲנִי אֶתְּנֶנָּה †

Do MINVS Ego .melle & lacte fluentẽ terram ,eã poſſidendũ ad ,vobis

לָכֶם[m] לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ[n] זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ אֲנִי יְהוָה

[m] לכם [n] זוב

‡ & animalibus, volatilibus, *reptat in terra, †à ‡veluti

populis à vos feci ſeparare qui ,veſter Deus .

אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים׃

auem inter & ,immundũ *ad*‖mundum animal inter facietis ſeparare Et

25 וְהִבְדַּלְתֶּם[o] בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף †

,*animali* in veſtras animas abominemini non & ;mundã *ad* immundã

הַטְּמֵא לַטָּהֹר וְלֹא־תְשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה

vobis †ſeparaui quod ,*humi* *reptabit**quod omni in &, *volatili* in &

וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם

:DOMINVS ego ſanctus quia ,ſancti mihi eritis Et .immundum *in*‡

26 לְטַמְּאָה׃ † וִהְיִיתֶם[p] לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה

mulier ſiue vir Et . *mihi exiſtendum ad* ,populis à vos ſeparaui &

וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי׃ † וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה

27 obruẽt lapide In .moriẽtur moriẽdo ,*diuinus* vel ,pytho eis in fuerit cũm

כִּי־יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ

.eos in eorum *ſanguines* :eos

בָּם דְּמֵיהֶם בָּם׃

haruſpicium, ſanguis

[o] חיה

vt eſſetis mei.

[p] קדש

eſt ‡eſcam offert.

[q] חלל

[r] פאה

oblationes ignitas

[s] אשׁ

‡veluti eſcã *offerunt, ‖ideo †ſancti.

[t] לקח

[u] זנה

maior

[v] בנה [x] חלל

contaminat,

[y] זנה

conſecrauit

[x] נשא

‡menſtruata *diſcooperuerit,

[y] קור

fraudulenter
‡ contra
* proximi
c הָלַךְ
v יֵלֵךְ
† suscipias
seruabis odiū
cum filijs
x נָקָם y נָטַר
† proximum
z חָקַק
‡ corre
* cum altera
specie.
† diuersis spe-
ciebus,
‡ diuersis spe-
ciebus contexta
‡ fuerit
† manumissio
‡ vapulabit.
a מוּת
‡ oblationē p
delicto suo
b בּוֹא
* ecclesiæ,
c יָעַד
† coram Do-
mino ‡ pter
‡ super
† auferetis
‡ præputiat d
d פָּרָה
e שָׁנָה
† fructꝰ eius.
‡ laudabilis
‖ vt addere fa-
ciatis
f יָסַף
g בּוֹא
‡ cum
‡ augurabi-
mini,
* obseruabi-
tis tempora.
† in circuitu
attondebitis
h יָקַף פֵּאָה
‡ dissipabis
‡ pro anima
‖ notæ
k נָתַן l כָּנָה
* ponetis
† scelere.
m זָמַם
n יָרֵא
‖ vertatis vos
‡ ab haruspi-
cibus
o פָּנָה p אוֹב
‡ scisciteminī
* Ante cani-
ciem cōsurge, & honora
faciem
† time
q שׁוּב r גּוּר
‡ apud te
‡ vim inferē-
tis ei.
s יָנָה
* qui peregri-
natur
† diligite eū
sicut vosip-
sos,
t עָשָׂה
‡ mensura
magna,
* mēsura par-
ua. Statera
iusta, pōdera
iusta,
* iustum,
† eduxi
v יָצָא
x חָקַק
y עָשָׂה

:tui *socij* *sanguinē *super* ‡ stabis non ;tuos populos in *detractor* ibis Non
16 † לֹא־תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דַּם רֵעֶךָ
Corripiēdo .tuo corde i tuu fratrem habeas odio Ne .DOMINVS Ego
17 אֲנִי יְהוָה׃ † לֹא־תִשְׂנָא אֶת־אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ
.peccatum illo super *feras* † ne & ,tuum proximum corripies
תּוֹכִיחַ אֶת־עֲמִיתֶךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא׃
diliges Et .tui populi *filios* *obseruabis* non & ,te vlciscēris Non
18 † לֹא־תִקֹּם x וְלֹא־תִטֹּר y אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ
.custodietis mea Statuta .DOMINVS Ego .te ficut tuum *socium*
לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה׃ † אֶת־z חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ
19 feres non tuum Agrum .*promiscuis** facies *accumbere* ‡ non tuum Animal
בְּהֶמְתְּךָ לֹא־תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע
.te super ascendet non *lini & lanæ intertexturā* † vestis & :*mixtionibus* †
כִּלְאַיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ׃
ipsa ‡ & ,seminis concubitu muliere cum cōcubuerit cùm vir Et
20 † וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שִׁכְבַת־זֶרַע וְהִיא
libertas † vel ,fuerit redempta non redimēdo & ,viro desponsata ancilla
שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדָּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חֻפְּשָׁה
.manumissa est nō q̄a ,morietur Nō .*erit animaduersio* ‡ ,ei fuerit data non
לֹא נִתַּן־לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא a יומתו כִּי־לֹא חֻפָּשָׁה׃
tabernaculi ostium ad DOMINO *suum delictum* ‡ adducet Et
21 † וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
delicti ariete in sacerdos eū super expiabit Et .delicti arietem ,*conuētus**
מוֹעֵד אֵיל אָשָׁם׃ † וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאָשָׁם c
22 ei parcetur & :peccauit quod eius peccatū *super* DOMINI *facies ad* †
לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ
,terram ad fueritis ingressi cùm Et .peccauit quod ,suo peccato *de* ‡
מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא׃ † וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ
23 ,eius præputium *præputiabitis* ‖ &, cibi arborem omnem plantaueritis &
וְנָטַעְתֶּם כָּל־עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת־
† fructꝰ eius. ‡ laudabilis ‖ vt addere faciatis † comedetur non .*præputiati* ‡ vobis erit annis Tribus .eius fructum
פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם e עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל׃
d *laudum* ‡ sanctitas eius fructus oīs erit quarto anno in Et
24 † וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל־פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים
faciēdū addere ad ‖ ,ei fructum comedetis quinto anno in Et .DOMINO
לַיהוָה׃ † וּבַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פִּרְיוֹ f לְהוֹסִיף
25 comedetis Nō .vester Deus DOMINVS Ego .eius prouentu vobis
לָכֶם g תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † לֹא תֹאכְלוּ
26 *circundabitis* † Non .*præstigiabimini* * neq; ,*omnabimini* ‡ Non .sanguine *super* ‡
עַל־הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ׃ † לֹא h תְקִפּוּ
27 .tuæ barbæ angulum *corrumpes* ‡ non & ,vestri capitis angulum
פְּאַת i רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פְּאַת זְקָנֶךָ׃
exarationis ‖ scripturam & :vestra carne in dabitis non *animæ* ‡ incisionē Et
28 † וְשֶׂרֶט לָנֶפֶשׁ לֹא k תִתְּנוּ בִּבְשַׂרְכֶם וּכְתֹבֶת קַעֲקַע
,tuam filiam polluas Ne .DOMINVS Ego .vobis in *dabitis* * non
לֹא תְחַנֵּף l אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמָלְאָה הָאָרֶץ
29 terra impleatur & ,terra fornicetur non & ,eam facias fornicari vt
זִמָּה׃ † אֶת־m שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי n תִּירָאוּ
.metuetis meū sanctuariū & ,custodietis mea Sabbatha .*machinatione* †
אֲנִי יְהוָה׃ † אַל־תִּפְנוּ o אֶל־הָאֹבֹת וְאֶל־הַיִּדְּעֹנִים
30 *sciolos* ad* & ,pythones ad *respiciatis* ‖ Ne .DOMINVS Ego
אַל־תְּבַקְשׁוּ לְטָמְאָה בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
.tuo Deo à *timebis* † & ,senis *facies decorabis* & ,*consurges caniciei faciebus* A*
31 † מִפְּנֵי p שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ
,vestra terra in peregrinus *tecum* ‡ fuerit peregrinatꝰ cū Et .DOMINVS Ego
אֲנִי יְהוָה׃ † וְכִי־יָגוּר q אִתְּךָ r גֵּר בְּאַרְצְכֶם
32 ,peregrinꝰ vobis erit ,vobis ex indigena Tanquam .*eum populabitis* ‡ non
לֹא תוֹנוּ s אֹתוֹ׃ † כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר
33 terra in fuistis peregrini quia ,*te sicut eum diliges* † & :vobiscū *peregrinans** .ea
הַגֵּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ
iniquitatem facietis Non .vester Deus DOMINVS Ego .Aegypti
מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † לֹא־תַעֲשׂוּ עָוֶל
34 *lapides* ,*iustitiæ* *Staterā* .*mensura* * in & ,pōdere in ,*mensione* ‡ in ,iudicio in
בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה׃ † מֹאזְנֵי צֶדֶק אַבְנֵי
35 DOMINVS Ego .vobis erit iustum hin & ,*iustitiæ* * epha ,*iustitiæ*
צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה
.Aegypti terra è vos *feci exire* † qui ,vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר v הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
facietis & ,mea iudicia omnia & ,mea statuta omnia custodietis Et
36 † וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־x חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי v וַעֲשִׂיתֶם
.DOMINVS Ego .ea
אֹתָם אֲנִי יְהוָה׃

mulier Et .eo *in te polluendū ad* ,tuū cōcubitū dabis non animali omni in Et vt polluas tē cum
24 † וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה־בָהּ וְאִשָּׁה
.*hoc* *Confusio* .*ei accumbendum ad* ,*animalis facies ad* ‡ stabit non ante animal,
לִפְנֵי בְהֵמָה לֹא תַעֲמֹד לִרְבָעָהּ z תֶּבֶל הוּא׃ vt coeat cum
se polluerunt his omnibus in Quia .his omnibus in polluamini Ne ea. Turpitu-
25 † אַל־תִּטַּמְּאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְכָל־אֵלֶּה נִטְמְאוּ z בלל do est.
,terra se polluit Et .vestris faciebus à *emittens* ego quas ,gentes emitto
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם׃ † וַתִּטְמָא הָאָרֶץ
26 .suos habitatores terra euomuit & :eam super ei* iniquitatē visitaui &
וָאֶפְקֹד a עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וַתָּקִא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֶיהָ׃ a קוא
facietis non & ,mea iudicia & ,mea statuta vos custodietis Et
27 † וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת־b חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ c b חקק
peregrinās peregrinus & ,indigena ,istis abominationibus omnibus ex c עשׂה
מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֶזְרָח d וְהַגֵּר הַגָּר d גור
homines fecerunt istas abominationes omnes Quia .vestri medio in
28 בְּתֹכְכֶם׃ † כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי־
terra euomat non Et .terra se polluit & :vos ante qui terræ
28 הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ׃ † וְלֹא־e תָקִיא הָאָרֶץ e קוא
quæ ,gentem euomuit quemadmodum ,eam *vos contaminando in* ,vos dum contā-
אֶתְכֶם בְּטַמַּאֲכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר minaueritis
abominationib⁹ omnibus ex fecerit qui omnis Quia .vos ante
29 לִפְנֵיכֶם׃ † כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת f לִפְנֵי f פנה
.sui populi *interiori ex* facientes animæ excidentur & ,istis è medio
הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם׃
,abominationū statutis è *faciendum nō ad* ,meam custodiā custodietis Et vt nō faciatis
30 † וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־g מִשְׁמַרְתִּי לִבְלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת g חקק
DOMINVS Ego .eis in vos polluatis neq; ,*vestras facies ad* sunt facta quæ ante vos,
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה
.vester Deus
אֱלֹהֵיכֶם׃

CAP. XIX. יט

: dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
Sancti :eos ad dices & ,Israel filiorum cœtum oēm ad Loquere
2 † דַּבֵּר אֶל־כָּל־a עֲדַת b בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים
suā matrem Vir* .vester Deus DOMINVS *ego* † sanctus quia ,eritis
3 c תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † אִישׁ אִמּוֹ
DOMINVS ego :seruabitis *meas cessationes* ‡ & ,timeatis suū patrem &
וְאָבִיו d תִּירָאוּ וְאֶת־e שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְהוָה
non *fusiones* ‡ deos & ,*inutilia* † ad *respiciatis* * Ne .vester Deus
4 אֱלֹהֵיכֶם׃ † אַל־f תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִם וֵאלֹהֵי g מַסֵּכָה לֹא
sacrificaueritis cum Et .vester Deus DOMINVS Ego .vobis facietis
5 תַּעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † וְכִי תִזְבְּחוּ
.*illud* sacrificabitis *vestram voluntatē ad* ‖ ,DOMINO pacificorum sacrificium
זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה h לִרְצֹנְכֶם תִּזְבְּחֻהוּ׃
diem ad vsq; residuū Et .crastino *à* ‖ & ,comedetur *vos sacrificandi* * die In
6 † בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת i וְהַנּוֹתָר עַד־יוֹם
die in fuerit comestum comedēdo si Et .comburetur igne in ,tertium
7 הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׃ † וְאִם הָאָכֹל יֵאָכֵל בַּיּוֹם
suam iniquitatē ,*illud comedentes* Et .*acceptabitur* † non ,*illud corruptum* ‡ ,tertio
8 הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יֵרָצֶה׃ † וְאֹכְלָיו k עֲוֹנוֹ
anima excidetur & ,polluit DOMINI sanctitatem quia :portabit
יִשָּׂא כִּי אֶת־קֹדֶשׁ יְהוָה חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
non ,vestræ terræ messem *vos metendo in* Et .suis populis è ipsa
9 הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃ † וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא
.colliges non tuæ messis *spicilegiū* ‖ & ,metēdo tui agri angulum *cōsummabis* *
תְכַלֶּה l פְּאַת שָׂדְךָ לְקֻצֹּר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט׃
,*afflicto* † .colliges non tuæ vineæ *granum** & ,*racemabis non tuam vineam* ‡ Et
10 † וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט m לֶעָנִי
.vester Deus DOMINVS Ego :eas relinques peregrino &
וְלַגֵּר n תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
.suū ,proximū in quisq; *frandabitis* ‖ non & ,negabitis nō & ,furabimini Nō
11 † לֹא תִגְנֹבוּ וְלֹא־תְכַחֲשׁוּ וְלֹא־תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ׃
nomen *pollues* & :*falsum in* ‡ meo nomine in iurabitis non Et
12 † וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם
.rapies neq; ,*tuum socium* *opprimes* ‡ Non .DOMINVS Ego .tui Dei
אֱלֹהֶיךָ o אֲנִי יְהוָה׃ † לֹא־תַעֲשֹׁק אֶת־רֵעֲךָ o וְלֹא תִגְזֹל
maledices Nō .mane vsque *tecum** mercenarij opus pernoctabit Non
14 לֹא־p תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר׃ † לֹא־תְקַלֵּל
.tuo Deo à *timebis* sed :offendiculū dabis non *cæci facies ad* † & ,surdo
חֵרֵשׁ q וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ
feres † non :iudicio in iniquitatem facietis Non .DOMINVS Ego
15 אֲנִי יְהוָה׃ † לֹא־תַעֲשׂוּ עָוֶל r בַּמִּשְׁפָּט לֹא־s תִשָּׂא
.tuū proximū iudicabis iustitia in :magni *facies decorabis* ‖ neq; ,*tenuis facies*
פְּנֵי־s דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ׃

a עַד b בְּנָה
† sum
‡ Vausquisq;
c הָיָה
‡ sabbatha
mea
d יָרֵא e שָׁבַת
* vertatis vos
† idola,
‡ fusiles
f פָּנָה g נָסַךְ
‖ secundū be-
neplacitum
vestrum
h רָצָה
* qua sacrifi-
caueritis
‖ in
i יָהַר
‡ prophanum
erit,
† placebit.
Qui verò co
mederit il-
lud, pœnam
iniquitatis
suæ
k עָוֹה
Cum autem
messueritis
* finies
‡ spicas rema-
nentes
l פֵּאָה
‡ vineæ tuæ
nō colliges
racemos
* baccas
† pauperi
‖ mentiemini
m עָנָה n גּוּר
‡ mendaciter,
neq; polluas
‡ vim inferes
,pximo tuo,
o רָעָה
* apud te
p לוּן
† coram cęco
q נָתַן
‡ suscipies fa-
ciē pauperis,
r נָשָׂא s דָּלַל
‖ honorabis
faciem

eſt.

tam de indigenis quàm de peregrinis

pœnam iniquitatis ſuæ.

ad quâ ego adduco vos

vxor fratris patris tui eſt.

eſt,

eſt:

eſt.

in ſemine, vt polluaris in eo.

ad Molech,

eſt.

,illū comedēs oīs .*ipſa* eius ſanguis carnis omnis anima quia :comedetis
האכלו כי נפש כל־בשר דמו הוא כל־אכליו
indigena in ,raptū & ,cadauer comederit quæ anima omnis Et .excidetur
15 יכרת׃ † וכל־נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח
erit immūd⁹ & ,aquis in ſe abluet & ,ſua veſtimēta lauabit & ,*peregrino in* &
ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא
non ſuam carnē & ,ſe lauerit non ſi Et .erit mundus & ,veſperā ad vſq
16 עד־הערב וטהר׃ † ואם לא יכבס ובשרו לא
.*ſuam peruerſitatem* portabit & ,abluerit
ירחץ ונשא [n] עונו׃

CAP. XVIII. יח

:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
DOMINVS Ego :eos ad dices & ,Iſrael filios ad Loquere
2 † דבר אל־[a] בני ישראל ואמרת אלהם אני יהוה
,*ea in* habitaſtis *qua*† ,Aegypti terræ opus Secundum .veſter Deus
3 † כמעשה ארץ־מצרים אשר ישבתם־בה
adducens ego quò ,Chenahan terræ opus ſecundum & :facietis non
לא [b] תעשו וכמעשה ארץ־כנען אשר אני [c] מביא
.ambulabitis non eorū ſtatutis in & ,facietis non ,*illuc vos*
4 אתכם שמה לא [d] תעשו ובחקותיהם [e] לא תלכו׃ † את
Ego .eis in *ambulandū ad*‡ ,ſeruabitis mea ſtatuta & ,facietis mea Iudicia
משפטי תעשו ואת־חקתי תשמרו ללכת בהם אני
,mea Iudicia & ,mea ſtatuta cuſtodietis Et .veſter Deus DOMINVS
5 יהוה אלהיכם׃ † ושמרתם את־חקתי ואת־משפטי
.DOMINVS Ego .eis in viuet & ,homo ea faciet quæ
אשר יעשה אתם האדם [f] וחי בהם אני יהוה׃
Nullus ad propinquam †accedet

tuæ matris nuditatē & ,tui patris *Nuditatē*‡ .DOMINVS Ego .*nuditatem*‡
6 [g] גלות † איש איש אל־כל־שאר בשרו לא תקרבו
tuæ matris nuditatē & ,tui patris Nuditatē‡ .DOMINVS Ego .*nuditatem*‡
[h] ערות אני יהוה׃ † ערות אמך וערות אשת אביך
7 לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה׃
.*ipſa* tui patris Nuditas .reuelabis nō tui patris vxoris Nuditatem
8 † ערות אשת־אביך לא תגלה ערות אביך הוא׃
genita‡ ,tuæ matris filiæ vel ,tui patris filiæ tuæ ſororis Nuditatem
9 † ערות אחותך [i] בת־אביך או בת־אמך [k] מולדת
filiæ Nuditatē .earū turpitudinē reuelabis nō ,*foris genitæ vel* ,*domi*
10 בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן׃ † ערות בת־
.*ipſa** tua *nuditas*‡ qa:earū nuditatē reuelabis nō ,tuæ filiæ filiæ vel ,tui filij
בנך או־בת־בתך לא תגלה [l] ערותן כי ערותך הנה׃
tua ſoror ;*tui patris nata*† ,tui patris vxoris filiæ Nuditatem
11 † ערות בת־[m] אשת אביך [n] מולדת אביך אחותך׃
non tui patris ſororis Nuditatem .eius nuditatem reuelabis nō :*ipſa*‡
הוא לא תגלה ערותה׃ † ערות אחות־אביך לא
12 תגלה שאר אביך הוא׃ † ערות אחות־אמך לא
non tuę matris ſororis Nuditatem .*ipſa*‡ tui patris *caro*† :reuelabis
תגלה כי־שאר אמך הוא׃ † ערות אשת־אחיך לא
13 תגלה אל־אשתו לא תקרב [o] דדתך הוא׃
tui patris fratris Nuditatem .*ipſa*† tuæ matris *caro** quia ,reuelabis
ערות כלתך לא תגלה [p] כלתך הוא לא
14 תגלה ערות אשת־בנך׃ † ערות אחיך אביך
.*ipſa tui patrui vxor* ,accedes non eius vxorem ad :reuelabis non
לא תגלה אל־אשתו לא תקרב דדתך הוא׃
non :*ipſa* tui filij vxor ,reuelabis non tuæ nurus Nuditatem
15 † ערות [p] כלתך לא תגלה אשת בנך הוא לא
nuditas :reuelabis nō ,tui fratris vxoris Nuditatē .eius nuditatē reuelabis
תגלה ערותה׃ † ערות אשת־אחיך לא תגלה ערות
,reuelabis non eius filiæ & vxoris Nuditatem .*ipſa* tui fratris
16 אחיך הוא׃ † ערות אשה [q] ובתה לא תגלה
reuelandum ad accipies non eius filiæ filiam & ,eius filij filiam
את־בת־בנה ואת־בת־בתה לא [r] תקח [s] לגלות
.*ipſa* Neph⁹ .*ipſa* caro ,eius nuditatem
17 ערותה שארה הנה [t] זמה הוא׃
reuelādum ad ,laceſſendū ad ,accipies non eius *ſororem ad*‡ vxorem Et
† ואשה אל־אחתה לא תקח לצרר [u] לגלות
18 ערותה עליה [v] בחייה׃ † ואל־אשה [x] בנדת
vxorem ad Et .eius nuditatem reuelandū ad accedas non ſuæ immūditiæ
טמאתה לא תקרב לגלות ערותה׃ † ואל־אשתך
.*ea in polluendum ad* ,*ſemen* in ,tuū concubitū dabis non tui proximi
לא־[y] תתן שכבתך לזרע לטמאה־בה׃
pollues non & ,*regnāti*† faciendū trāſire ad dabis nō tuo ſemine è Et
19 † ומזרעך לא־תתן להעביר [z] למלך ולא תחלל את־
.DOMINVS Ego .tui Dei nomen
שם אלהיך אני יהוה׃ † את־זכר לא תשכב
.*ipſa* abominatio :*mulieris concubitus*
משכבי אשה תועבה הוא׃

eius manum *implebit** cuius & ,*eum*‡ vnget quem ſacerdos expiabit Et ‡vngens, *conſecrabit
32 † וכפר הכהן אשר־ימשח אתו ואשר ימלא את־ידו
veſtes ,lini veſtes induet Et .ſuo patre pro miniſtrandum ad
לכהן תחת אביו ולבש את־בגדי הבד בגדי
,*conuētus* tabernaculū & ,ſanctitatis ſanctuarium expiabit Et .ſanctitatis eccleſiæ,
33 קדש׃ † וכפר את־מקדש הקדש ואת־אהל [s] מועד
populum cunctū *ſuper* & ,ſacerdotes *ſuper* & :expiabit altare &
ואת־המזבח יכפר ועל־הכהנים ועל־כל־עם
expiandū ad ſeculi ſtatutum in vobis hoc Eritque .expiabit eccleſiæ
34 הקהל יכפר׃ † והיתה־זאת לכם לחקת עולם לכפר
Fecitque .anno in ſemel ſuis peccatis omnibus ab Iſrael filios *ſuper*
[c] בעד [c] בני ישראל מכל־חטאתם [v] אחת בשנה [v] ויעש
.Moſeh DOMINVS præcepit quod iuxta
כאשר צוה יהוה את־משה׃

CAP. XVII. יז

:dicendo Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 † וידבר יהוה אל־משה לאמר׃
,Iſrael filios omnes ad & ,eius filios ad & ,Aharon ad Loquere
2 † דבר אל־אהרן ואל־בניו ואל כל־בני ישראל
:dicendo DOMINVS præcepit quod verbū † Iſtud :eos ad dices & † eſt
ואמרת אליהם זה הדבר אשר־צוה יהוה לאמר׃
,agnum vel ,bouem mactauerit *qui* Iſrael domo è *vir* Vir Quicunque
3 † איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או־כשב
.*caſtrametationem**extra mactauerit qui vel ;*caſtrametatione*‡ in caprā vel ‡ caſtris, * caſtra.
או־עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה׃
faciēdū appropinquare ad‡ eū adduxerit nō *conuentus* tabernaculi oſtium ad Et eccleſiæ
4 † ואל־פתח אהל [a] מועד [b] לא הביאו [b] להקריב
reputabit‡ ſanguis :DOMINI tabernaculi facies ad ,DOMINO *appropinquationē*
קרבן [a] יעד [b] בוא [c] פנה ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב
medio è ille vir excidetur & :fudit ſanguinem :illi viro
לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב
,ſua ſacrificia Iſrael filij adducant vt Propterea .ſui populi
5 עמו׃ † למען אשר יביאו בני ישראל את־זבחיהם
DOMINO ea adducant & ,*agri facies ſuper ſacrificantes ipſi* quæ ſacrificant in
אשר הם זבחים על־פני השדה והביאם ליהוה
ſacrificia ſacrificent & ;ſacerdotem ad *conuentus* tabernaculi oſtium ad agro, eccleſiæ
אל־פתח אהל מועד אל־הכהן וזבחו זבחי
ſuper ſanguinem ſacerdos ſparget Et .ea DOMINO pacificorum
6 שלמים ליהוה׃ † וזרק הכהן את־הדם על־
adipem faciet ſuffire & ,*conuentus* tabernaculi oſtium *ad* DOMINI altare eccleſiæ,
מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב
.*piloſis* ſua ſacrificia adhuc ſacrificabūt nō Et .DOMINO quietis odorē ī dæmonibus,
7 לריח [d] ניחח ליהוה׃ † ולא־יזבחו עוד את־זבחיהם לשעירם
eis hoc erit ſeculi Statutum .*eos poſt fornicantes ipſi quos* poſt quos fornicantur.
אשר הם [e] זנים [f] אחרים חקת עולם תהיה־זאת להם
,Iſrael domo è vir Vir :dices eos ad Et .eorū generationibus in
8 לדרתם׃ † ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל [g] דור
,*aſcenſionē fecerit aſcendere*† qui ,veſtri medio in *peregrinabitur* qui *peregrino* è & peregrinis
ומן־[h] הגר אשר־יגור בתוכם אשר־יעלה עלה peregrinātur
,illud adduxerit non *conuentus*† tabernaculi oſtium ad Et .ſacrificium vel ‡ obtulerit
או־זבח׃ † ואל־פתח אהל מועד לא יביאנו [h] גור holocauſtū,
.ſuis populis è ipſe vir excidetur & ,DOMINO illud faciendum ad † eccleſiæ
להעשות [i] עשה ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו׃ ‡ peregrinis
,eorū medio in *peregrinante peregrino*‡ è & ,Iſrael domo è vir vir Et qui peregrinantur
10 † ואיש איש מבית ישראל ומן־הגר הגר בתוכם
comedētē animā in meas facies dabo & ;ſanguinem omnē comederit qui
אשר יאכל כל־דם [k] ונתתי פני בנפש האכלת
carnis anima Quia .ſui populi medio è eam excidam & ,ſanguinem
11 את־הדם והכרתי אתה מקרב עמה׃ † כי נפש הבשר
ſuper expiandū ad ,altare ſuper vobis eum dedi ego & ,*ipſa* ſanguine in eſt, animam
בדם הוא ואני נתתיו לכם על־המזבח לכפר על־
Idcirco .expiabit *anima in* ipſe ſanguis quia :veſtras animas
12 נפשתיכם כי־הדם הוא בנפש יכפר׃ † על־כן
:ſanguinē comedet non vobis ex anima Omnis :Iſrael filiis dixi
אמרתי לבני ישראל כל־נפש מכם לא־תאכל דם
vir Et .ſanguinē comedet nō ,veſtri medio in peregrinās peregrinus &
13 ואיש † והגר הגר בתוכם לא־יאכל דם׃
qui ,eorum medio in *peregrinante peregrino* è & ,Iſrael filiis è vir peregrinis
איש מבני ישראל ומן־הגר [l] הגר בתוכם אשר qui peregrinantur
effunder & ,*comedetur*‡ quæ *auis vel* ,*uientis venationem*† fuerit venatus [l] גור
[m] יצוד ציד חיה או־עוף אשר יאכל ושפך את־ † venatione,
,ei⁹ ſanguis ,carnis oīs anima Quia .puluere in illū operiet & ,ei⁹ ſanguinē beſtiam, vel
14 דמו וכסהו בעפר׃ † כי־נפש כל־בשר דמו auem
non carnis omnis Sanguinem :Iſrael filiis Dixiq; .*ipſe* eius anima in ‡ comeditur, [m] צוד
בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל־בשר לא eſt.

pro peccato adducet &, populo† quod *peccati* hircum Mactabitque
† est
15 וְשָׁחַט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת־
intra quod secūdū ei⁹ sanguinē faciet &: velum *in domo è* *ad* eius sanguinē
דָּמוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת־דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר
coram propi tiatorio *facies ad* &, *tectorium* super illum asperget &: iuuēci sanguini fecit
עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי
,Israel filiorū īmūditiis ab sanctuarium *super* expiabit Et *.operimenti*
16 הַכַּפֹּרֶת: וְכִפֶּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
& tabernaculo faciet sic&, eorum peccatis cūctis *in* eorū præuaricationib⁹ à&
וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל
ecclesiæ homo omnis Et .eorū immunditiarū medio in eis cum cōmorāti *conuētus*
מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: 17 וְכָל־אָדָם
,sanctitate in expiandū ad *illū venīēdo in, cōuentus* tabernaculo in erit non
לֹא־יִהְיֶה בְּאָהֳלֹ מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ
ecclesia vniuersa pro &, sua domo pro &, se, p expiabit &: *eū egredi ad vsq;*
עַד־צֵאתוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל־קְהַל
,Domini *facies ad* † quod altare ad Exibitque .Israel
18 יִשְׂרָאֵל: וְיָצָא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־לִפְנֵי יְהוָה
† est corā Do mino *dabit* †&, hirci sanguine de &, iuuēci sanguine de capietq; *.se sup* expiabit &
וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן
pro se ponet sanguine de illud super asperget Et .vndiquaque altaris cornua super
19 עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְזָרַק מִן־הַדָּם
īmūditiis ab illud sanctificabitq;, illud mūdabit &, vicib⁹ septē suo digito ī
עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת
expiare tabernaculum & sanctuarium *expiādo* ab cōplebit Et .Israel filiorum
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: 20 וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל
ecclesiæ .viuum hircum *faciet appropinquare &*, altare & *, conuentus*
מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת־הַשָּׂעִיר הֶחָי:
offeret ,viui hirci caput super suas man⁹ ambas Aharon fulciet Et
21 וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת־שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הֶחָי
omnes & ,Israel filiorū iniquitates omnes illud super cōfitebitur &
וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־
caput super eas dabit &: eorū peccatis omnibus *in* eorū prænaricatioēs
פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ
cum hircus portabit Et .desertum ad *,oportunus* viri manu in mittet &, hirci
הַשָּׂעִיר וְשֻׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: 22 וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר
qui diu con. fuerit ire dimittet &: *seiunctionis* † terram in eorū iniquitates omnes se super
עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשִׁלַּח אֶת־
inhabitabilē exuet &, *cōuentus* tabernaculum in Aharō veniet Et .deserto in hircum
הַשָּׂעִיר בַּמִּדְבָּר: 23 וּבָא אַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט
ecclesiæ dum ingre deretur sanctuarium eas reponet &, *sanctitatem* ī *illū ingrediendo in* induerat quas , lini vestes
אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם
induet &, sancto loco in aquis in suā carnem abluet Et .ibi
24 שָׁם: וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ
holocaustum suum † holocaustū *ascensionem* † &, *suam ascensionem* faciet &, egredietur Et. suas vestes
אֶת־בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־עֹלַת
peccati adipem Et .populo pro &, se pro expiabit &, populi
הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם: 25 וְאֶת חֵלֶב הַחַטָּאת
‡ pro peccato pro capro emissario Ghazazel *ad* hircum emittens Et .altari in faciet suffire
יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה: 26 וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת־הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל
ingredietur postea &; aquis in suā carnē abluet &, sua vestīmēta lauabit
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבוֹא
castra. hircum & ,peccati ‡iuuencum Et .*castrametationem* in
‡ pro peccato אֶל־הַמַּחֲנֶה: 27 וְאֶת־פַּר הַחַטָּאת וְאֶת־
educet, sanctuario in expiādū ad *eorū* sanguis est illatus quorū , *peccati*
שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא
castra: & ,eorum pelles igne in comburent &, *castrametationem* extra ad
אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־
,sua vestīmēta lauabit ea comburens Et .eorum fimū &, eorū carnem
בְּשָׂרָם וְאֶת־פִּרְשָׁם: 28 וְהַשֹּׂרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו
castra .*castrametationem* in ingredietur postea &, aquis in suam carnem abluet &
וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה:
decima in septimo mense in: sæculi statutum in vobis erit Et
29 וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר
;facietis non *functionem omnem* *& ,vestras animas afflīgetis mensis
לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
.vestri medio in *peregrinans* ‡peregrinus & indigena
הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: 30 כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל
omnib⁹ ab vos mundandū ad vos super expiabit hac die in Quia
חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:
.mundabimini Domini *facies ad*: vestris peccatis
31 שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִוא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת
statuto vestras animas afflīgetis &, vobis *ipsa quietis* Cessatio
עוֹלָם:
Sabbathum enim requiei est .sæculi

octauo die in Et .mūdabitur postea &, dies septem sibi numerabit &
29 וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
eos adducet &: colūbæ filios duos vel, turtures duos sibi capiet
תִּקַּח־לָהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיאָה אוֹתָם
c tabernaculi ostiū ad sacerdotē ad sacerdos faciet Et .*cōuentus*
30 אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־
sacerdos eā *super* expiabit &: *ascensionem vnum* ‡ &, *peccatum* vnum
הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן
filios separabitis Et .eius immūditiæ fluxu à Domini *facies ad*
31 לִפְנֵי יְהוָה מִטֻּמְאַת: וְהִזַּרְתֶּם אֶת־בְּנֵי
eos polluēdo in ,*sua immunditia in** moriētur nō &, suis immūditiis ab Israel
יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמֻתוּ בְּטַמְּאָתָם
,fluentis lex †Ista .eorum medio in ‡ quod meum tabernaculū
32 אֶת־מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: וְזֹאת תּוֹרַת הַזָּב
.ea in *se polluendum ad**, seminis *cubatio eo ex* ‡ egreditur *cuius* &
וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע לְטָמְאָה־בָהּ:
,fœmina ī &, masculo ī suū fluxū fluētis & ,*sua separatione in dolentis* Et
33 וְהַדָּוָה בְנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת־זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְקֵבָה
.immunda cum iacuerit qui *viro* ‡ &
וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טְמֵאָה:

CAP. XVI.

filij duo *mori post* ‡ ,Moseh ad Dominvs est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי
Dixitq; .sunt mortui & ,Domini *facies ad eos faciēdo accedere in* †, Aharon
2 אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמֻתוּ: וַיֹּאמֶר
īgrediatur nō &, tuū fratrē Aharon ad Loquere: Moseh ad Dominvs
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל־
,*tectorij facies ad velum in domo à* ‡ sanctitatē ad tempore omni in
יָבֹא בְּכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי
,propiciatorij super cōspiciar nube ī Quia .moriat nō &, arcā supra quod
הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל־הַכַּפֹּרֶת:
bouis filio iuuenco cū, sanctitatem in Aharon ingredietur *ipsto* In
3 בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן־בָּקָר
feminalia &, se īduet sanctitatis lini Tunica .*ascēsionē in* ‡ ariete &, *peccatum in** .
4 לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה: כְּתֹנֶת־בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי־
:*se inuoluet* lini *cidari* † &, se accinget lini baltheo in &, ei⁹ carnē *super* etūr *lini*
בַד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנָף
à Et .ea induet &, suā carnē aquis in abluet &: *haec* ‡ sanctitatis vestes
5 בִּגְדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבָשָׁם: וּמֵאֵת
arietē &, *peccatum in** caprarum hircos duos capiet Israel filiorum cœtu
עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל
quod *peccati* ‖iuuencū Aharon *faciet appropinquare* Et *ascēsionē* ‡ in vnū
6 אֶחָד לְעֹלָה: וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר
,hircos duos capiet Et .sua domo pro &, se ‚p expiabit &: sibi †
7 לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ: וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם
.*conuentus* * tabernaculi ostiū ad Domini *facies ad* ‡ eos faciet stare &
וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
,Domino vnam sortē ;sortes hircos ambos super Aharon* *dabit* Et
8 וְנָתַן אַהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהוָה
cui† hircum Aharō *faciet appropinquare* ‡ Et Ghazazel ‡ vnam sortē &
וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל: 9 וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר
hircus Et .*peccatum* ‡ eū faciet &, Domino sors eū *super ascenderit*
עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: 10 וְהַשָּׂעִיר
,Domini *facies ad* ‖ viu⁹ statuetur, Ghazazel * sors *super eū* ascenderit cui
אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד־חַי לִפְנֵי יְהוָה
.desertum in Ghazazel *ad* † eum mittēdū *adjillū* sup expiādū ad
לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה:
,se pro expiabit &; sibi ‖ quod *peccati* * iuuencū Aharon *faciet accedere* ‡ Et
11 וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ
.sibi † quod *peccati* ‡ iuuencū mactabit &: sua domo ‚p et
וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ:
*faciebus à** altari desuper ignis prunis thuribulū plenum capiet Et
12 וְלָקַח מְלֹא־הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
adducet & :tenui aromatū suffimento *suarū volarū plenitudine* ‡ &, Domini
יְהוָה וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא
facies ad † ignē super suffimentum Dabitque .velum *in domo à* ‖
13 מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: וְנָתַן אֶת־הַקְּטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי
super ‡ quod ,propiciatorij suffimenti nubes operiet &, Domini
יְהוָה וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־
asperget &, iuuēci sanguine de Tolletque .morietur nō &, testimonū
הָעֵדֻת וְלֹא יָמוּת: 14 וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה
asperget *tectorij facies ad** &: orientē ad *tectorij facies super* suo digito in
בְאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה
.suo digito in sanguine de vicibus septem
שֶׁבַע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:

a לָקַח
d שְׁנָה e תּוֹר
† ecclesiæ. f עֵדָה
pro peccato ‡ alterūin holocaustum.
‖ corā Dño g פָּנָה h נָזַר
*propter immunditias suas, du contaminauerint
i מוּת
* est, † est
k יָרֵה l זוּב
‡ ex quo effūsio
*vt sit immūdus propter illā. Et eius quę patiturī mēstruo suo, m יָצָא
‡ viri
‖ postquam sunt mortui
a שָׁנָה b בָּנָה
† dum offerrent coram Domino, c פָּנָה d מוּת e בּוֹא
‡ intra velum corā propiciatorio, ‖ est
‡ cū his rebus f פָּרָה
*‚p peccato, ‡‚p holocausto.
linea † mitra linea amicietur se: ‡ sunt.
*‚p peccato; g עֵדָה h לָקַח i שָׁנָה
‡ holocaustū. Offeretque ‖ ‚p peccato k פָּרָה
† est ‡ coram Dño * ecclesiæ. * ponet l פָּנָה
‡ pro capro emissario. ‖ offeret † super quem ascenderit m עֵז
‡ ‚p peccato. *pro capro emissario, ‖ coram Dño, n חַיָּה
† pro capro emissario ‡ Offeret *pro peccato ‖ est ‡ ‚p peccato † est * è cōspectu o חַטָּה
‡ plenas volas suas p דַּקָּק בּוֹא
‖ intra † corā Dño, ‡ est r עוֹר s נָזָה
‡ cōtra faciē propiciatorij *coram ‚ppiciatorio

se abluet &,sua vestimēta lauabit &,mūdū in fluens spuerit cùm Et
8 וְכִי־יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ
equitatura omnis Et .vesperā ad vsque erit immundus & ,aquis in
9 בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הָרֹכֵב
tangens omnis Et .erit immunda, fluens eā super equitauerit quam
10 אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ
portans &: vesperā ad vsque erit immūdus, eum subter fuerit quod omne in
בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא
ad vsque erit immūdus &, aquis in se lauabit &, sua vestimēta abluet ,ea
11 אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
,inūdauerit nō suas man⁹ &, fluēs eum in tetigerit quē omnis Et .vesperā
12 הָעָרֶב׃ וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף
ad vsq; erit immūd⁹ &, aquis in se abluet &, sua vestimēta lauabit &, aquis in
בַּמַּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
:cōfringetur, fluēs illud in tetigerit quod testa vas Et .vesperam
13 הָעָרֶב׃ וְכְלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבֵר
fuerit mundatus cum Et .aquis in mundabitur ligni vas omne &
וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטֹף בַּמָּיִם׃ וְכִי־יִטְהַר
lauabit &, sua emundationi dies septem sibi numerabit &, suo fluxu à fluēs
14 הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֶּס
.erit mundus &, viuis aquis in suā carnē abluet &, sua vestimēta
בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהֵר׃
filios duos vel, turtures duos sibi sumet octauo die in Et
15 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי
iconuentus † tabernaculi ostium ad , DOMINI facies ad veniet &, colūbę
יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
,peccatum* vnum sacerdos eos faciet Et .sacerdotem ad† eos dabitque
16 וְנָתַן אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן׃ וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת
.ei⁹ fluxu à DOMINI facies ad‡ sacerdos eū sup expiabit & :ascēsionē vnū‖ &
וְהָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן׳ לִפְנֵי יְהוָה
aquis in abluet &, seminis cubatio† eo ex fuerit egressa cùm vir Et
17 מִזּוֹבוֹ׃ וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם
,vestis omnis Et. vesperā ad vsq; erit immūd⁹ & ,suā carnē omnem
18 אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־בֶּגֶד
,aquis in lauabitur &, seminis cubatio eā super fuerit quam pellis omnis &
וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת־זָרַע וְכֻבַּס בַּמָּיִם
ea cum vir cubuerit qua* mulier Et .vesperam ad vsq; erit immūd⁹ &
וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ
.vesperā ad vsq; erunt immundi & , aquis in se abluent & ,seminis cubatione
שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעָרֶב׃
,eius carne in eius fluxus fuerit sanguis ,fluens fuerit cum mulier Et
19 וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בִּבְשָׂרָהּ
erit immūdus, eā in tāgens* omnis & :sua separatione in erit diebus septem
שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא
:erit immūdū, sua separatione in illud super cubuerit quod omne Et. vesperā ad vsq;
20 עַד־הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא
tangens omnis Et .erit immundū ,illud super sederit quod omne &
21 וְכָל אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יִטְמָא׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ
ad vsq; erit immūd⁹ & ,aquis in se abluet &, suas vestes lauabit, ei⁹ cubile ī
בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
qui tetigerit lauabit ,eo super sederit quo vas omne in tangens omnis Et .vesperam
22 הָעָרֶב׃ וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יְכַבֵּס
si Et .vesperā ad vsq; erit immūd⁹ &, aquis in se abluet &, sua vestimēta
בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם
eo super sedens ipsa quo vas super vel‖, ipsum cubile super‖
23 עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יֹשֶׁבֶת־עָלָיו
cubuerit cubando† si Et .vesperam ad vsq; erit immūd⁹ ,illud in ipsum tāgēdo in†
24 בְּנָגְעוֹ־בוֹ וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב
septem erit immūdus & ,eo super eius menstruū fuerit & , ea cum vir
אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת
mulier Et. erit immūdū, illud super cubuerit quod cubile omne & ,diebus
25 יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא׃ וְאִשָּׁה
,sua elōgationis tempore absque* multis diebus sui sanguinis fluxum fluxerit cū
כִּי־יָזוֹב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת־נִדָּתָהּ
dies scām suę īmūditię fluxus dies omnes, sua elōgatione super‡ fluxerit cū vel
אוֹ כִי־תָזוֹב עַל־נִדָּתָהּ כָּל־יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי
eo super iacuerit quo‡ cubile Omne .ipsa† immūda erit menstrui sui
26 נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא׃ כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו
vas‡ omne Et .ei erit separationis sua cubile sicut sui fluxus dieb⁹ omnib⁹
כָּל־יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי
sua separationis‖ immūditiā iuxta erit immundū, illud sup. sederit quod
27 אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ׃
se abluet & ,suas vestes lauabit & ,erit immūd⁹, ea in tangens† omnis Et
וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ
,suo fluxu à fuerit mūdata ¶ Et .vesperā ad vsq; erit immūd⁹ &, aquis in
28 בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְאִם־טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ

puluerē &: lapidibus pro† ad adducēt & ,alios łapides capient Et tollent
42 וְלָקְחוּ אֲבָנִים אֲחֵרוֹת וְהֵבִיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר † locum la-
,tactus† fuerit reuersus si & .domum linet & , capiet alium pidum
43 אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת־הַבָּיִת׃ וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע reuersa
post ☞‡ ,lapides remouit postquam , domo in germinauerit*& ‡ plaga
וּפָרַח בַּבַּיִת אַחַר חִלַּץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי ‖ floruerit
ingredietur Et .limini post‖ &, domum fecisse abscindi ‡ abradere fe cit
44 הִקְצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הָטוֹחַ׃ וּבָא ‖ cōplanare.
est dolore afficiens lepra, domo in tactum se diffudit ecce &, videbit &, sacerdos
הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשְׂתָה הַנֶּגַע בַּבָּיִת צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא
,eius lapides ,domum Destruetque est immunda ,domo in
45 בַּבַּיִת טָמֵא הוּא׃ וְנָתַץ אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו
extra ad faciet exine‡ &, domus puluerem vniuersum & , eius ligna &
וְאֶת־עֵצָיו וְאֵת כָּל־עֲפַר הַבָּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מִחוּץ
omnibus domum in ingrediens‖ Et .immundum locum in ciuitatē
46 לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃ וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת כָּל־ ‖ qui autem
.vesperā ad vsq; erit immūdus, eā iussit claudere† dieb⁹ ingressus fue
47 יְמֵי הִסָּגִיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ rit
,domo in comedēs‡ &: sua vestimenta lauabit ,domo in iacens* Et † quibus
וְהַשֹּׁכֵב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת יוֹם
48 יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו׃ וְאִם־בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה * qui autem
mūdabit† &, domū oblini post‖ domo in tactus se diffudit* non ecce & dormierit
וְהִנֵּה לֹא־פָשְׂתָה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הִטַּח אֶת־הַבַּיִת וְטָהֵר ‡ qui come-
purificādū ad capiet Et .tactus* est sanat⁹‡ quia: domum sacerdos derit
49 הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנָּגַע׃ וְלָקַח ‡ creuit pla-
.hyssopū &, vermiculi coccū &, cedri lignū & passeres duos domum ga
לְחַטֵּא ‖ postquam
50 אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב׃ complanata
viuas aquas super testa vas ad‖ vnum passerem mactabitq; est domus,
51 וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׂ עַל־מַיִם חַיִּים׃ † mundā iu-
,vermiculi coccū &, hyssopum & ,cedri lignum capier Et dicabit
וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֶרֶז וְאֶת־הָאֵזוֹב וְאֶת־שְׁנִי הַתּוֹלַעַת ‖ tō
aquis in &, mactati passeris sanguinē in ea tinget &, viuum passerem & ta eius
וְאֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם est
vicibus septem domum ad asperget & : viuis .stratū in quo
52 הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים׃ dormierit
,viuis aquis in & , passeris sanguine in domum purificabit Et
וְחִטֵּא אֶת־הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים ‡ instrumentū
.vermiculi cocco in &, hyssopo in &, cedri ligno in &, viuo passere in & ‡ candenti
53 וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבָאֵזוֹב וּבִשְׁנִי הַתּוֹלַעַת׃ maculæ
.agri facies ad ciuitatem extra ad viuum passerem dimittet Et ‡ per diem
וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־מִחוּץ לָעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה quod est
omni lex † Ista .erit munda & ,domū super expiabitq; * per diem
54 זֹאת הַתּוֹרָה לְכֹל quod mun-
.domi* &, vestis lepræ Et capitis scabiei‡ &, lepræ tactui dum est
55 נֶגַע הַצָּרַעַת וְלַנָּתֶק׃ וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד וְלַבָּיִת׃ ‖ est
,immūdū die in‡ docendū ad .candori† &, inherentiæ‖ &, tumori‡ Et
56 וְלַשְּׂאֵת וְלַסַּפַּחַת וְלַבֶּהָרֶת׃ לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא ‖ ירה
.lepræ lex ‖Ista .mundum dicin &
57 וּבְיוֹם הַטָּהֵר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרָעַת׃

CAP. XV. טו

:dicendo, Aharon ad &, Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
cùm vir Vir .eos ad dicetis &, Israel filios ad Loquimini
2 דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי
.ipse immundus, suum fluxum sua carne de fluens fuerit
יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא׃
,suū fluxū eius caro ꝑsumat, eius fluxuin, ei⁹ immūditia erit hæc Et
3 וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוֹבוֹ
.ipsa eius immūditia: suo fluxu à suā carnē fecit claudere vel
אוֹ־הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הִוא׃
omne &: erit immūdū, fluēs illud super cubuerit quo cubile Omne
4 כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל־
tetigerit qui vir Et .erit immundus, eo super sederit quo vas
5 הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא׃ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע
ad vsq; erit imūd⁹ &, aquis in se lauabit &, sua vestimēta lauabit, ei⁹ cubile
בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־
qui sederit ,fluens illud super sederit quod , vas† super sedens Et .vesperā
6 הָעָרֶב׃ וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב † instrumētū
ad vsque erit immundus &, aquis in se lauabit & , sua vestimenta lauabit super quod
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־ sedit
,sua vestimēta lauabit, fluētis carnem in tangens Et .vesperam
7 הָעָרֶב׃ וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו qui tetigerit
.vesperam ad vsq; erit immūd⁹ &, aquis in se abluet & mentam
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃

pro peccato
†holocaustũ
בוֹא
ecclesię coꝝ Domino.
יָעַד
oblationis pro delicto,
לוג
eleuabit eleuatione coram Dño.
נוף
oblationis pro delicto, oblationis pro delicto ponetque
mundandi
כַּף
est
נָזָה
coram Domino.
est
mundandi
oblationis pro delicto.
* est ponet
נָתַן
mundandi
‡ coꝝ Dño.
תּוֹר
בֵּנָה
iis quæ apprehenderit
נָשַׂג
†p peccato
‡ alterum in holocaustũ in sacrificio:
‖ mundandũ
† est
‡ eius in quo fuerit plaga
‖ apprehẽdet
יֶרַח
בּוֹא
do possessionem plagam
נָתַן
possessionis
‖ ille
‡ est
נָגַע
‖ plaga
‡ plagam
פֶּנֶה
רָאָה
‖ est
si in plaga quæ est nigredines, flauedines vel rubedines,
fuerit humilior
יוֹם
si creuerit plaga
שׂוּב
est plaga,
intrinsecus per circuitum, abraserunt
קָצָה

pro peccato die in ea Adducetque .*ascensio*† vnus &, *peccatum* vnus erit &

23 וְהָיָה אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה׃ † וְהֵבִיא אֹתָם בַּיּוֹם
tabernaculi ostium ad ,sacerdotem ad suæ purificationi octauo

הַשְּׁמִינִי לְטָהֳרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
.DOMINI *facies ad conuentus* ‡

24 מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן † אֶת־כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְאֶת־ c לֹג
:olei sextarium & ,*delicti* agnum sacerdos capiet Et

הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃
.DOMINI *facies ad motationem* sacerdos ea *motabit* &

25 וְשָׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם †
pollicem super &, dexteræ *se mundantis** auris cartilaginem super *dabitque*

וְנָתַן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן
.dexteri eius pedis pollicem super &, dexteræ eius manus

יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃
.*sinistram* sacerdotis volã super sacerdos fundet oleo de Et

26 וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצֹּק הַכֹּהֵן עַל־ c כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית׃ †
super † quod oleo de dextero suo digito in sacerdos Spargetque

כַּף
‡ est

27 וְזָרַק הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־ f נָזָה †
.DOMINI *facies ad* vicibus septem, *sinistram* suam volam

כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה׃
cartilaginẽ super suam volã super † quod oleo de sacerdos dabit Et

28 וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ † עַל־תְּנוּךְ
super &, dexteræ eius manus pollicem super &, dexteræ *se mundantis* auris

אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־
.*delicti* sanguinis loco super, dexteri eius pedis pollicem

בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דַּם הָאָשָׁם׃
super *dabit*, sacerdotis volã super ‡ quod oleo de residuum Et

29 וְהַנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן h יִתֵּן עַל־ g †
.DOMINI *facies ad* ‡ eum super expiandũ ad, *se mundãtis* caput

רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה׃
,columbæ filiis de vel, turturibus de vnum faciet Et

30 וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־ i הַתֹּרִים אוֹ מִן־ k בְּנֵי הַיּוֹנָה †
,eius manus attigerit Quod .eius manus *attinget quibus* ex

31 מֵאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ׃ † אֵת אֲשֶׁר־ l תַּשִּׂיג יָדוֹ
expiabitque :*munere super ascensionem* vnum ‡ & ,*delictum* † vnum

הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכִפֶּר
.DOMINI facies ad *se mundante*‖ super sacerdos

הַכֹּהֵן עַל הַמִּטַּהֵר לִפְנֵי יְהוָה׃
ei* man* *asequetur*‖ nõ cuius, lepræ *tactus eo in cui* ‡ lex † Ista

32 זֹאת m תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נֶגַע צָרָעַת אֲשֶׁר לֹא־תַשִּׂיג יָדוֹ †
ad &, Moseh ad DOMINVS est locutus Et .suam mundationem in

בְּטָהֳרָתוֹ׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
quam, Chenahã terram ad fueritis ingressi Cùm :dicendo, Aharon

34 אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ כִּי n תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר †
terræ domo in lepræ *tactum* dedero &, *apprehensionem* in vobis *dans* ego

אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה o וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ
,sacerdoti nũciabit &, domus *ei* ‡ cuius ‖ veniet Et .vestræ *apprehensionis*

35 אֲחֻזַּתְכֶם׃ † וּבָא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן
,sacerdos præcipiet Et .domo in mihi cõspicitur *tactus*‖ Tanquã: dicendo

36 לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת׃ † וְצִוָּה הַכֹּהֵן
,*tactum** videndũ ad sacerdos ingrediatur antequã domũ verrẽt &

וּפִנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּטֶרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן r לִרְאוֹת אֶת־הַנֶּגַע
sacerdos ingredietur postea Et .domo in‖ quod omne polluatur nõ &

וְלֹא יִטְמָא כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן
tactus ecce &, tactum videbit Et .domum videndum ad

37 לִרְאוֹת אֶת־הַבָּיִת׃ † וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע
earũ aspectus &, *subrufæ vel*, *subuiridis* ,*nigræ* domus parietibus in

בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדַּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן
ostium ad domo è sacerdos egredietur Et .pariete *præ humilis*

38 שָׁפֵל מִן־הַקִּיר׃ † וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח
.diebus septem domum faciet claudere &, domus

הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת s יָמִים׃
se diffudit ecce &: videbit &, septimo die in sacerdos reuertetur Et

39 וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה t וְהִנֵּה פָּשְׂתָה †
eruent &, sacerdos præcipiet et :domus parietibus in *tactus*

הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת׃ † וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְּצוּ אֶת־
,ciuitatem extra *ad*, eos proiiciẽt &, *tactus* ‡ eis in quibus lapides

40 הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֵן אֶל־מִחוּץ לָעִיר
domo à iubebit radere domum Et .immundum locum in

אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃ † וְאֶת־הַבַּיִת יַקְצֶעַ מִבַּיִת
ciuitatẽ extra *ad excident* quem puluerem effundent &, *vndiquaque*

41 סָבִיב וְשָׁפְכוּ אֶת־הֶעָפָר אֲשֶׁר v הִקְצוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר
.immundum locum in

אֶל־מָקוֹם טָמֵא׃

vase in vnum passerem mactabit &, sacerdos præcipiet Et

5 כֶּלִי־ f כְּלָה e † וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־
& ,eum capiet viuum Passerem .viuas aquas super *testæ* fictili

6 לֶקַח g חֶרֶשׂ עַל־מַיִם חַיִּים׃ † אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־
,ea tinget &: hyssopum &, vermiculi coccum & ,*cedri* lignum cedrinum

עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וְטָבַל אוֹתָם
.viuentes aquas super mactati passeris sanguine in viuum passerem &

וְאֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחֻטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים׃
,eũ mũdabit &: vicibus septem lepra à *se mundantem* super asperget Et mundandũ

7 וְהִזָּה עַל הַמִּטַּהֵר מִן הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ †
se mundans lauabit Et .agri facies super viuum passerem dimittet & mundandus.

8 וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל־ h פְּנֵי הַשָּׂדֶה׃ † וְכִבֶּס הַמִּטַּהֵר k פָּנָה
,se purificabit &, aquis ĩ se lauabit &, suũ pilũ oẽm radet &, *sua* vestimẽta

אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר
suũ tabernaculũ extra *ab* habitabit &, *castrametationẽ ad* ingredietur postea & castra

וְאַחַר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ
,suũ pilũ omnem radet septimo die in erit Et :diebus septem

9 שִׁבְעַת i יָמִים׃ † וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ
omnẽ &, *suorũ oculorũ eminẽtias* &, *suam* barbam &, *suum* caput supercilia

גַּבֵּב k אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זְקָנוֹ וְאֵת l גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־
,aquis in *suã* carnem lauabit &, *sua* vestimẽta lauabit &: radet *suũ* pilũ immaculatos

לֶקַח l שְׂעָרוֹ יְגַלַּח וְכִבֶּס אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם
.*integros* agnos duos capiet & .se putificabit &

שָׁנָה m 10 וְטָהֵר׃ † וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח m שְׁנֵי כְבָשִׂים תְּמִימִם
†anniculãm maculatam,

בֵּנָה n וְכִבְשָׂה אַחַת n בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת
‡oblationem mixtam sextarium

מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן ס וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן׃ לוֹג o
;ea & ,*se mundantem** virum mundans sacerdos statuet Et * mundandũ

11 וְהֶעֱמִיד † הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת־הָאִישׁ הַמִּטַּהֵר וְאֹתָם
sacerdos capiet Et .*conuentus*† tabernaculi ostiũ‡ DOMINI *facies ad* ‖ coram Dño

לִפְנֵי יְהוָה p פֶּתַח q אֹהֶל מוֹעֵד׃ † וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־ ‡ ad
: olei sextarium &, *delictum in** cum *faciet appropinquare*‡ &, vnum agnum †ecclesiæ.

12 הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאָשָׁם וְאֶת־לֹג הַשָּׁמֶן
agnum mactabit Et .DOMINI *facies ad*‡ *motationem* ea *motabit* &

וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה r לִפְנֵי יְהוָה׃ † וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ 13
loco in *ascensionem*† & ,*peccatum*‖ mactabit quo † loco in

בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הָעֹלָה בִּמְקוֹם
sanctitatũ Sanctitas .*sacerdoti ipsum delictum* ,*peccatum* ‡ sicut qa :sanctitatis

הַקֹּדֶשׁ כִּי כְּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
super sacerdos *dabit*‖ & ,*delicti* ‡ sanguine de sacerdos capiet Et .*illud**

הוּא׃ † וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־ 14
,dexteræ eius manus pollicẽ super &, dexteræ *se mundantis* † auris cartilaginẽ

תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית
sextario de sacerdos capiet Et .dexteri eius pedis pollicẽ super &

וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃ † וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג 15
sacerdos tinget Et .*sinistram* sacerdotis volã super fundet & ,olei

הַשָּׁמֶן וְיָצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית׃ † וְטָבַל הַכֹּהֵן 16
:*sinistram* suam volã super ‡ quod oleo ex dexterum suum digitũ

אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־ s כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית
.DOMINI *facies ad* vicibus septem suo digito in oleo de sparget &

וְהִזָּה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה׃ t
cartilaginẽ sup sacerdos *dabit*, eius volã sup‖ quod olei reliquo de Et

17 וּמִיֶּתֶר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ †
pollicẽ super &, dexteræ ei* man* pollicẽ sup &, dexteræ *se mundantis* auris

אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן
quod ,oleo *in*‖ residuum Et .*delicti* sanguinẽ super ;dexteri eius pedis

רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דַּם הָאָשָׁם׃ v † וְהַנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר 18
eum sup expiabitq; :*se mundantis*‖ caput super *dabit** ,sacerdotis volã sup‡

עַל־כַּף הַכֹּהֵן x יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר וְכִפֶּר עָלָיו
,*peccatum* ‡ sacerdos Facietque .DOMINI *facies ad*† sacerdos

הַכֹּהֵן y לִפְנֵי יְהוָה׃ † וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחַטָּאת 19
mactabit postea & ;sua immunditia ab *se mundantem* ‡ expiabitque

וְכִפֶּר עַל־הַמִּטַּהֵר מִטֻּמְאָתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־
& *ascensionem*‖ sacerdos *faciet ascendere*‡ Et .*ascensionem** &

הָעֹלָה׃ † וְהֶעֱלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־ 20
.erit mundus & ,sacerdos eum *super* expiabit & ,altari in munus

הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהֵר׃
agnum accipiet &, *attingens*‡ eius manus non &, *ipse tenuis*† si Et

21 וְאִם־ z דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ a מַשֶּׂגֶת † וְלָקַח כֶּבֶשׂ
decimam &, *eũ super* expiandum ad eleuationem in *culpatorium** vnum

אֶחָד אָשָׁם לִתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן
.olei sextarium &, *munus in*‖ oleo cum *confusam*‡ vnam similæ

סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשָּׁמֶן b לְמִנְחָה c וְלֹג שָׁמֶן׃ מִנְחָה b לוֹג c
,ci* man* *attinget*† quos columbæ filios duos vel, turtures duos Et † apprehẽdet

22 וּשְׁתֵּי d תֹרִים c אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה † אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ שְׁנָה d תּוֹר

ipſe immundus, erit immundus; eo in tactus ‡ quibus diebus Omnibus
46 כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא
ea in fuerit cùm veſtis Et .eius habitatio castrametatione ‡ extra, habitabit ſol*
47 בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה [a] מוֹשָׁבוֹ׃ וְהַבֶּגֶד כִּי יִהְיֶה בוֹ
ductili filo ‡ in Vel ,linorum ‖ veſte in vel ,lanæ ‡ veſte in ,lepræ tactus *
48 נֶגַע צָרַעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים׃ [b] אוֹ
.pellis opificio * omni in vel, pelle in vel, lanæ & , linis intertexto in ‡ vel
אוֹ בְעֵרֶב לַפִּשְׁתִּים וְלַצֶּמֶר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְכָל־מְלֶאכֶת עוֹר׃
,pelle in vel ,veſte in multum ruſa vel, viridis valde tactus fuerit Et
49 וְהָיְתָה הַנֶּגַע [c] יְרַקְרַק [d] אוֹ אַדְמְדָּם בַּבֶּגֶד אוֹ בָעוֹר
lepræ tactus ,pellis vaſe omni in ‡ vel ,intertextura ‖ in vel ,ductili filo ‡ in vel
אוֹ־בַשְׁתִּי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ בְכָל־כְּלִי־עוֹר נֶגַע צָרַעַת
,tactum * ſacerdos Videbitque .ſacerdoti conſpicietur &, ipſe ‡
50 הוּא וְהָרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע
.diebus ſeptem plagam faciet recludere &
וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת [c] יָמִים׃
,veſte in plaga ſe diffuderit cùm ‡ ,ſeptimo die in tactum videbit Et
51 וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד
pelle ‡ fit quod omni in, pelle in vel, intertexto in † vel, ductili filo in ‖ vel
אוֹ־בַשְׁתִּי אוֹ־בָעֵרֶב בַּצֶּמֶר אוֹ בָעוֹר לְכָל אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה הָעוֹר
ipſe immundus tactus ‡ : corrodens † lepra : opificium ad *
לִמְלָאכָה צָרַעַת מַמְאֶרֶת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא׃
,lana in intertextum † vel ductile filum ‖ vel ,veſtem Comburetque
52 וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשְׁתִּי׳ אוֹ אֶת־הָעֵרֶב בַּצֶּמֶר
quia : tactus ‡ eo in fuerit quo pellis vas * omne vel ,linis in ‡ vel
אוֹ בַפִּשְׁתִּים אוֹ אֶת כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־
.comburetur igne in ,ipſa pungens lepra
צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃
vel , veſte in tactus ſeſe diffudit ‡ non ecce &, ſacerdos viderit ſi Et
53 וְאִם־יִרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוֹ
.pellis vaſe omni in vel, intertexto in vel producto filo in
בַשְׁתִּי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְכָל־כְּלִי עוֹר׃
eũ faciet claudere &, tactus eo in quod † lauabũt & ſacerdos præcipiet Et
54 וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוּ
.ſecundò diebus ſeptem
שִׁבְעַת־יָמִים [f] שֵׁנִית׃
vertit ‖ non ecce ‡ & , tactus eſt lotus * poſtquam ſacerdos videbit Et
55 וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא־הָפַךְ
igne in ,ipſe immundus ; ſe diffudit non tactus † & , ſuum oculum tactus
הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ
.ſua recaluatione in vel ,ſuo caluitio in ipſa Foſſio .eũ combures
תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּחֶתֶת הִוא בְּקָרְחָתוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ׃
,ille eſt lotus * poſtquam, tactus rugatus ecce & ‡ , ſacerdos viderit ſi Et
56 וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֹתוֹ
.intertexto ‖ de vel, ductili filo de vel , pelle de vel , veſte de eũ * frãget &
וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְׁתִּי אוֹ מִן־הָעֵרֶב׃
vel, intertexto in † vel , ductili filo in vel, veſte in ampli ‡ fuerit cõſpecta ſi Et
57 וְאִם־תֵּרָאֶה עוֹד בַּבֶּגֶד אוֹ־בַשְׁתִּי אוֹ־בָעֵרֶב אוֹ
eo in quo cum eum ‖ combures igne in : ipſa gemmeſcens , pellis vaſe omni in
בְּכָל־כְּלִי־עוֹר פֹּרַחַת הִוא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ
pellis vas ‡ omne vel, intertextum * vel , ductile filũ ‡ vel, veſtem Et .tactus
58 הַנָּגַע׃ וְהַבֶּגֶד אוֹ־הַשְׁתִּי אוֹ־הָעֵרֶב אוֹ כָל־כְּלִי הָעוֹר
.erit mundũ &, ſecundò lauabitur &, tactus eis ab recedet &, lauabis quod
אֲשֶׁר תְּכַבֶּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר׃
, ductilis fili vel , linorum vel , lanæ veſtus ‡ , lepræ tactus † lex Hæc
59 זֹאת תּוֹרַת נֶגַע־צָרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר׀ אוֹ הַפִּשְׁתִּים אוֹ הַשְׁתִּי
.illud polluendum ad vel , illud mundãdũ ‖ ad, pellis vaſis ‡ omnis vel, intertexti * vel
אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָל־כְּלִי־עוֹר לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ׃

CAP. XIIII. יד

: dicendo , Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
adducetur & , ſuæ mũdationis die in leproſi lex erit Iſta
2 זֹאת [a] תִּהְיֶה תּוֹרַת [b] הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא
.ſacerdotem ad
אֶל־הַכֹּהֵן׃
ecce ‡ & , ſacerdos videbit & : caſtrametatione ‡ extra ad ſacerdos egredietur Er
3 וְיָצָא הַכֹּהֵן אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה
.infecto lepra à leprę tactus eſt ſanatus
נִרְפָּא נֶגַע־הַצָּרַעַת מִן־הַצָּרוּעַ׃
viuos paſſeres duos ſe purificãti accipiet & , ſacerdos præcipiet Et
4 וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת
.hyſſopum & , vermiculi coccũ &, cedri lignũ &, mũdos
טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב׃

albus pilus candore in non ecce &, ſacerdos eam viderit ſi Et
26 וְאִם [a] יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בַּבַּהֶרֶת שֵׂעָר לָבָן
ſacerdos eam faciet recludere & , rugata ipſa & ‡ cute præ ipſa non humilis & ‖
וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן־הָעוֹר וְהִוא כֵּהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן
ſi , ſeptimo die in ſacerdos eam videbit Et .diebus ſeptem
שִׁבְעַת [b] יָמִים׃ וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־
27 .ipſa † lepræ tactus : eam ſacerdos polluet ‖ &, cute in ſi ſe diffuderit diffundẽdo
פָּשֹׂה תִפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הִוא׃
ipſa * & , cute in ſe diffudit non ,candor ‡ ſteterit ea pro ſi Et
28 וְאִם־תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא־פָשְׂתָה בָעוֹר וְהִוא
ardor quia, ſacerdos eum mundabit ‖ & , ipſa ‡ cõbuſtionis tumor , rugata
כֵּהָה שְׂאֵת [d] הַמִּכְוָה הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן כִּי־צָרֶבֶת
,plaga eo in fuerit cùm mulier ſiue vir Et .ipſa † cõbuſtionis
הַמִּכְוָה הִוא׃ וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע
29 ecce ‡ & : plagam ſacerdos videbit Et :barba in vel ,capite in
בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה
30 eum polluet ‖ & , ſubtilis flauus pilus ea in & , cute præ profundus * ei ⁹ aſpectus
מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן־הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב [c] דָּק וְטִמֵּא אֹתוֹ
.ipſe ‡ barbæ vel capitis lepra , ipſe conuulſio † ; ſacerdos
הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הִוא׃
eius aſpect ⁹ ‡ nõ ecce &, conuulſionis tactum * ſacerdos viderit cùm Et
31 וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵין־מַרְאֵהוּ
ſacerdos faciet recludere &, eo ‖ in ‡ nõ niger pilus & , cute præ profundus ‖
עָמֹק מִן־הָעוֹר וְשֵׂעָר שָׁחֹר אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־
tactum † ſacerdos videbit Et .diebus ſeptem conuulſionis tactũ †
32 נֶגַע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע
pilus eo ‖ in fuerit nec , conuulſio ſe diffudit ‡ non ecce * & , ſeptima die in
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בּוֹ שֵׂעָר
:cute præ profundus non conuulſionis † aſpectus & , flauus
צָהֹב וּמַרְאֵה הַנֶּתֶק אֵין עָמֹק מִן־הָעוֹר׃
ſacerdos faciet recludere & : radet non conuulſionem * ſed , ſe radet ‡ Et
33 וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יְגַלֵּחַ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן
.ſecundò diebus ſeptem conuulſionem ‡
אֶת־הַנֶּתֶק שִׁבְעַת [f] יָמִים [g] שֵׁנִית׃
non ecce † & , ſeptima die in conuulſionem ‖ ſacerdos videbit Et
34 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־
, cute præ profundus ipſe ‡ non eius aſpectus & : cute in conuulſio ſe diffudit
פָשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר וּמַרְאֵהוּ אֵינֶנּוּ עָמֹק מִן־הָעוֹר
.erit mundus & , ſua veſtimẽta lauabit & : ſacerdos eum mundabit * &
וְטִהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְטָהֵר׃
:eius munditiem poſt , cute in conuulſio ſe diffuderit diffundendo ‡ ſi Et
35 וְאִם־פָּשֹׂה יִפְשֶׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ׃
quæret non , cute in conuulſio ſeſe diffudit ecce † & : ſacerdos eum ‖ videbit Et
36 וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא־יְבַקֵּר
.ipſe immundus ; pilum flauũ ſacerdos
הַכֹּהֵן לַשֵּׂעָר הַצָּהֹב טָמֵא הוּא׃
, ea in germinauerit ‡ niger pilus & , conuulſio * ſteterit eius oculis in ſi Et
37 וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשֵׂעָר שָׁחֹר צָמַח־בּוֹ
.ſacerdos eum mundabit † & : ipſe mundus , conuulſio ‖ eſt ſanata
נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן׃
candores candores * eorum carnis cute in fuerit † cum mulier ſiue vir Et
38 וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֶרֶת
candores ‡ eorum carnis cute in ecce &, ſacerdos videbit Et :albi
לְבָנֹת׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֶרֶת
39 .ipſe mundus , cute in germinauit , ipſe ſplendor , albi ſubobſcuri
כֵּהוֹת לְבָנֹת בֹּהַק הוּא פָּרַח בָּעוֹר טָהוֹר הוּא׃
.ipſe † mundus, ipſe ‖ caluus , eius caput fuerit decapillatũ cùm vir Et
40 וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא׃
recaluaſter, eius caput fuerit decapillatũ eius facierum angulo ab ſi Et
41 וְאִם [b] מִפְּאַת [i] פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ
recaluatione in vel caluitio in fuerit cùm Et .ipſe ‡ mundus ; ipſe *
42 הוּא טָהוֹר הוּא׃ וְכִי־יִהְיֶה בְּקָרְחַת [k] אוֹ בְגַבַּחַת
vel , eius caluitie in ipſa gemmeſcens lepra , impenſe rufus albus tactus ‖
נֶגַע לָבָן [k] אֲדַמְדָּם צָרַעַת פֹּרַחַת הִוא בְּקָרְחָתוֹ אוֹ
,albus plagæ tumor ecce † & , ſacerdos eum videbit Et .ei ⁹ recaluatione ei
43 בְגַבַּחְתּוֹ׃ וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה [l] שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָה
cutis ‡ lepræ aſpectus quaſi, ei ⁹ recaluatione ei vel, ei ⁹ caluitio in multum rufus
אֲדַמְדָּמֶת בְּקָרְחָתוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ כְּמַרְאֵה צָרַעַת עוֹר
eum polluet polluendo : ipſe ‡ immundus , ipſe affectus lepra * Vir .carnis
44 בָּשָׂר׃ אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טַמֵּא יְטַמְּאֶנּוּ
, tactus eo in cui † leproſus Et .eius tactus ‖ eius capite In .ſacerdos
הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ׃ וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע
45 myſtacem ſuper * &, nudatum erit eius caput & , diſſuta ‡ erunt ei ⁹ veſtimẽta
בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָּרוּעַ וְעַל־שָׂפָם
.vocabit ‖ immundum immundus & , inuoluet
יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא׃

si nõ fuerit ‖ macula alba
a רָאָה
‖ nec humilior fuerit ‡ ſed fuerit ſubobſcura:
b יוֹם
creſcẽdo creuerit ‖ immundam dicet † eſt ‡ nec creuerit macula alba * fuerit ſub. obſcura, eſt ‡
e פָּשֹׂה
‖ mundã iudicabit eam † eſt ‡ ſi
d נָשָׂא
* profundior fuerit ‖ immundã dicet eam
e דָּק
† macula nigra eſt: ‡ eſt * plagã maculæ nigræ, ‡ fuerit ‖ profundior ‡ fuerit lea, † plagã maculæ nigræ ‡ plagam * ſi ‡ creuerit macula nigra ‖ ea † maculæ nigrę nõ fuerit profundior ‡ radetur, * maculam nigram ‡ maculam nigram
f יוֹם g שָׁנָה
maculã nigrã † ſi nõ creuerit macula nigra fuerit profundior *mundam dicet eam ‡ creſcendo creuerit macula nigra ‖ eam † ſi creuerit macula nigra immũda eſt. * macula nigra ‡ ortus fuerit ‖ macula nigra; mũda ẽ; † mundã dicet eam ‡ fuerint * maculæ claræ albæ, ‡ maculæ albæ ſubobſcuræ albæ, macula alba eſt, floruit munda eſt. ‡ vertice eſt † eſt. ‡ à cincinno faciei
i פְּאָה k פָּנֶה
* eſt, ‡ eſt. ‖ plaga alba rufa germinans
k אָדָם l נָשָׂא
†ſi ‡in cute *leproſus eſt; ‡ eſt: immundũ dicendo immundum dicet ‖ eſt plaga †in quo fuerit plaga, ‡ ſciſſa, * labrũ opiet immũdũ ſſe

fuerit plaga ‡ caſtra erit
a יָשַׁב
* plaga ‡ lanea, ‖ linea. † ſtamine,
b שְׁתָה
‡ ſubtegmine ex lino, vel lana, * opere pelliceo.
c יָרַק d אָדָם
‡ ſtamine, ‖ ſubtegmine, † quouis inſtrumẽto pel liceo, plaga ‡ fuerit, * plagam,
e יוֹם
‡ ſi creuerit ‖ ſtamine, † ſubtegmine. ‡ ex * pro opere; ‡ pũgens eſt ‡ plaga immunda eſt.
‖ ſtamen, † ſubtegmen ex ‡ lino, * inſtrumentum pelliceũ ‡ plaga, ‖ creuit plaga ſtamine, ſubtegmine, inſtrumento pelliceo, † illud in quo eſt plaga, ‡ eã
f שְׁנָה
* lota eſt plaga: ‡ ſi ‖ mutauerit plaga colorẽ † nec plaga creuerit, immunda eſt: eam eſt ‡ quòd ſubobſcura ſit plaga, * lota ‡ eam ſtamine ‖ ſubtegmine. ſtamine, ſubtegmine, inſtrumento pelliceo, florens eſt, ‖ cum illo in quo eſt plaga. ‡ ſtamen, * ſubtegmẽ, ‡ inſtrumentum pelliceũ
g שְׁתָה h כְּלָה i סוּר k שָׁנָה
† plagæ ‡ veſtimenti lanei, vel linei, vel ſtaminis,
l יָרַח
* ſubtegminis, ‡ inſtrumenti pellicei ‖ ad iudicandũ mundum illud , vel ad iudicandum illud immũdum.
a יָרַח b בּוֹא
† caſtra, ‡ ſi ſanata fuerit plaga ‖ mũdando

eam
si plaga

nec creuit plaga

si subnigrá fuerit plaga, creuit plaga mundam dicet eam

scabies est, crescendo creuerit scabies

postquã visa est à sacerdote

à sacerdote.

† si creuerit scabies

f פָּשֶׂה

‡immundam dicet eam

‡est.

g בֹּהַק

in alborẽ; & pinguedo

h נָתָק

‖ est

est

i חַיָּה יַשָּׂן

‡ immundã dicet eam

* immunda est.

‡ germinãdo germinauerit

‖ plagę

† secundum

l כְּסָה

‡ mundã dicet plagam, tota versa est in candorẽ, munda est.

‖ qua consecta fuerit ‡ ea

‖ immunda

m רָאָה

†immũdam dicet eam.

‡ est, * est.

‡ candorem,

‖ si versa fuerit plaga in candorem;

† mundam dicet

‡plagã, munda est.

* in cute carnis vlcus,

‡ sanatum

‖ vlceris

† macula alba, subrufa,

‡sacerdoti.

n אָדָם

* humilior fuerit

‡in candorẽ,

‖immundam dicet † est,

‖fueric

* nec humilior ‡ est

‖sed fuerit

† crescendo creuerit

‡immundam dicet * est.

‡ macula alba, nec creuerit

‖vlceris est:

† mundã dicet eam

o פְּשָׂה

‡in carne

p עוֹר כָּוָה

q חַיָּה

*macula alba, ‡subrufa,

‖ alba.

r אָדָם

† maculam albam. ‡ fuerit profundior * est ‡ germinans: ‖ immundã dicet eam † est.

reptili omni in vestras animas contaminetis Nẽ abominemini

43 אַל־תְּשַׁקְצוּ † אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ

ego Quia .eis in eritis immundi & , eis in vos polluetis neq; :reptante

הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם [x] וְנִטְמֵתֶם בָּם׃ 44 כִּי † אֲנִי

quia , sancti eritis & ,vos sanctificabitis & ,vester Deus DOMINVS

יְהוָה [y] אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם [y] וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי

gradiente reptili omni in vestras animas polluetis nõ et .ego sanctus sum.

קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ quod reptat

vos faciens ascendere DOMINVS ego Quia .terram super

עַל־הָאָרֶץ׃ 45 כִּי † אָנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם

quia ,sancti eritis & :Deum in vobis *existendum ad* , Aegypti terra è vt sim

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי

animę omnis &, volucris & , animalis lex † Hæc .ego sanctus sum.

קָדוֹשׁ אֲנִי׃ † est

46 זֹאת [z] תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ

.terram super reptante anima omni in &, aquis in *gradientis*, viuentis

הָחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל־נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל־הָאָרֶץ׃ quæ reptat

viuentem inter & ,mundum inter & immundũ inter distinguẽdũ ad Et bestiam

47 † לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה

.comedetur† non quæ *viuentem* inter & ,comeditur quæ bestiam

‡comeditur.

הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל׃

CAP. XII. יב

:dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

,seminificauerit cùm Mulier : dicendo , Israel filios ad Loquere

2 † דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ

separatiõis dies Secũdũ .diebus septẽ erit immũda & ,masculũ pepererit &

וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה [a] שִׁבְעַת יָמִים [b] כִּימֵי [b] נִדַּת [a] יוֹם [b] נָדַד

circuncidetur octauo die in Et .erit immunda , sui menstrui

3 [e] דָּוָה [d] יְהוָה תִּטְמָא׃ † וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי

manebit , diebus tribus & ,diebus triginta Et .eius præputij caro

4 [d] מוּל [c] יָשַׁב בְּשַׂר עָרְלָתוֹ׃ וּשְׁלֹשִׁים יוֹם [c] וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב

sanctuarium ad &, tanget non sanctitatẽ omnẽ *in*, purificatiõis sanguine in

בִּדְמֵי טָהֳרָהּ בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא [f] תִגָּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ [f] נֶגַע

fœminam si Et .eius purificationis dies *complendum ad vsque* ,veniet non donec compleantur

לֹא [g] תָבֹא עַד־מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ׃ † וְאִם־נְקֵבָה בוֹא [g]

5 sexagita&, suã separationẽ iuxta duab⁹ hebdomadib⁹ erit imũda *et*, peperierit

תֵלֵד [h] וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יָלַד [h]

.purificationis *sanguinibus super* manebit diebus sex &, diebus in sanguine

יוֹם וְשִׁשָּׁה יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דְּמֵי טָהֳרָהּ׃

agnum adducet ,filiæ† vel , filio‡ ei⁹ purificationis dies *complendo in* Et Et cùm impleti fuerint

6 † וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן [i] אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ ‡ pro

ad, *peccatũ in*‡ turturem vel columbæ filiũ & ,*ascensionem** in *sui anni filium*† †pro filia

בֶּן [i] שְׁנָתוֹ [k] לְעֹלָה וּבֶן־יוֹנָה אוֹ־[l] תֹר לְחַטָּאת אֶל־ בֶּן anniculum

‡ *holocaustũ*,

‡ ꝑ peccato,

sacerdotem ad *conuentus* ‖ tabernaculi ostium k שְׁנָה

‖ ecclesiæ

פֶּתַח אֹהֶל־[m] מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן׃ l תּוֹר

m יָעַד

mũdabitur&, eã *sup* expiabit&, DOMINI *facies ad* ipsum *faciet ap*, *ppinquare*† Et ‡ offeret

7 † וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה ‖ coram Domino,

.fœminam vel, masculum parientis lex ‡ Hæc .suorum sanguinũ vena à ‡ est

מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת [n] תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה׃

duos accipiet & ,agnelli sufficentiã eius man⁹ inuenerit nõ si Et

8 † וְאִם־לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה [o] וְלָקְחָה שְׁתֵּי־

.peccatum† ad *vnum*‡ &, *ascensionem** ad vnũ, colũbæ filios duos vel , turtures

תֹרִים [p] אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת n יְרֵחַ שָׁנָה

.mundabitur & , sacerdos eã *super* expiabit & *holocaustũ:

‡ alterum

וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה׃ †oblationem pro peccato:

p תּוֹר

CAP. XIII. יג

:dicendo , Aaron ad & , Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃

vel , *inhærentia* vel , tumor eius carnis cute in fuerit cùm Homo

2 † אָדָם כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ [a] שְׂאֵת אוֹ־סַפַּחַת אוֹ

ad adducetur &, lepræ *tactum in* † eius carnis cute in fuerit & , *candor*

בַּהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר־בְּשָׂרוֹ [b] לְנֶגַע צָרָעַת [b] וְהוּבָא אֶל־ בָּהָק [c] בֹּהַק

.sacerdotibus eius filiis è vnum ad vel, sacerdotẽ Aharõ

אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אַחַד [c] מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים׃

versus fuerit *tactu* in pil⁹ ‖ Et .carnis cute in *tactum* sacerdos videbit Et

3 † וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֵׂעָר בַּנֶּגַע הָפַךְ

ipse lepræ tactus, eius carnis cute *præ profundus* plagæ aspectus & , *albus*

לָבָן וּמַרְאֵה הַנֶּגַע עָמֹק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא

cute in *ipse* *albus* *candor* si Et .*eum polluet* &, sacerdos eũ videbit &

וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ׃ † וְאִם־בַּהֶרֶת לְבָנָה הִוא בְּעוֹר 4

non eius pilus & , cute *præ* eius aspectus *non profundus* & , eius carnis

בְּשָׂרוֹ וְעָמֹק אֵין־[d] מַרְאֶהָ מִן־הָעוֹר וּשְׂעָרָה לֹא־ d רָאָה

.diebus septem *tactum* sacerdos faciet claudere &, *albus* est versus plagam

הָפַךְ לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת [e] יָמִים׃ e יוֹם

.præcepi quẽadmodũ,ſanctitate in illum comedetis comedẽdo
אָכֹול תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי׃
obtulerunt hodie En :Moſeh ad Aharon eſt locutus Et
19 וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת־
vocauerunt‡& ,DOMINI facies ad corũ aſcẽſionem † & corũ peccatum oblationem pro peccato † holocauſtũ ‡ euenerunt mihi * ſi comediſſem oblatio nẽ ꝓ peccato *nunquid placuiſſet ‖ placuit
חַטָּאתָם וְאֶת־עֹלָתָם לִפְנֵי יְהוָה וַתִּקְרֶאנָה
?DOMINI oculis in erit bonũ an‡,hodie peccatum comedam* &:hæc ſicut me
אֹתִי כָּאֵלֶּה וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הֲיִיטַב בְּעֵינֵי יְהוָה׃
.eius oculis in fuit bonũ‖& ,Moſeh audiuit Et
20 וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטַב בְּעֵינָיו׃

CAP. XI. יא

:eos ad dicendo,Aharon ad & Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם׃
,comedetis quam viuens Hæc‡:dicendo ,Iſrael filios ad Loquimini hęc eſt beſtia quam †eſt diuidens
2 דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ
,vngulã vngulifecans Omne .terram ſuper † quod animali omni ex
3 מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃ כָּל־מַפְרֶסֶת פַּרְסָה
,animali in ruminationẽ faciens aſcendere ,vngularum fiſſuram findẽs & inter animalia, *גֵּרָה
וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה
aſcẽdere faciẽtibus de comedetis nõ hoc Verum .comedetis illud ‖עֲלָה ex his quę uidunt facit ‖diuidit;
4 מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה אֶת־זֶה לֹא תֹאכֵלוּ
quia,Camelus .vngulam vngulifecantibus de& ,rumination em
הַגֵּרָה וּמַפְרִיס הַפַּרְסָה אֶת־הַגָּמָל כִּי־
immũdus, diuidens ipſe‡non vngulam &,ipſe ruminationẽ faciẽs aſcendere
גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא
ruminationẽ faciẽs† aſcendere quia ,cuniculus Et .vobis ipſe eſt †facit diuidit, ‡eſt
5 הוּא לָכֶם׃ וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה
.vobis ipſe‡ immundus ,diuidet non vngulam &:ipſe
הוּא וּפַרְסָה לֹא יַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם׃
vngulã &,ipſe ruminationẽ faciens aſcẽdere quia ,lepus Et facit
6 וְאֶת־הָאַרְנֶבֶת כִּי־מַעֲלַת גֵּרָה הִוא וּפַרְסָה
quia ,ſus Et .vobis ipſe immundus ,diuidit non *רנב eſt
לֹא הִפְרִיסָה טְמֵאָה הִוא לָכֶם׃ וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־
7 diuidit findit ascendere facit, eſt
רוּמינationẽ ipſe &,vngulæ fiſſuram findens & ,ipſe vngulam diuidens
מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא
:comedetis nõ eorum carne De .vobis ipſe immũdus ,ruminabit non
גֵּרָה לֹא־יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם׃ מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ
8 .vobis iſta Immunda.tangetis non eorum cadauer in & ‖נָגַע
וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃ ‡ſunt
ei quod Omne† .aquis in ‡ quæ omnibus ex comedetis Hoc † Omnia quibus ſunt pinnę & ſquamæ
9 אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ
.comedetis ea ,fluminibus in &,marib‘ in,aquis in ſquama & pinnula
סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ׃
,torrẽtib‘in &,marib‘ in ,ſquama & pinnula ei non cui omne‖Et Omnia quibus non ſunt pinnæ & ſquamæ, ‖eſt erunt
10 וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים
abominatio,aquis ī‖ quę viuẽte anima oĩ de &aquarum reptili omni ex
מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ
comedetis nõ eorũ carne de :vobis erunt abominatio Et .vobis ipſa ‖eſt erit erunt. ‖haliæetus
11 הֵם לָכֶם׃ וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ
pinna ei‖ non cui Omne .abominabimini eorum cadauer & † vultur ‡ miluus ſecundum ſpeciem ſuam,
12 וְאֶת־נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ׃ כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנַפִּיר
abominabimini iſta Et .vobis iſtud abominatio,aquis in ſquama &
וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם׃ וְאֶת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ
&,gryphus & aquila :ipſa abominatio,comedẽt nõ ;volatili ex *secundũ ſuã ſpeciem, ‡ſtruthionis, ‖בָּנָה
13 מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־הַנָּשֶׁר וְאֶת־הַפָּרֶס וְאֶת
.ſua ſpecie in pica‡ & ,volatica † Et .marina aquila ‖ noctua, † larus,
14 הָעָזְנִיָּה׃ וְאֶת־הָרָאָה וְאֶת־הָאַיָּה לְמִינָהּ׃
& ,vlulæ‡ filia Et .ſua ſpecie in*coruus omnis ‡accipiter ſecundum ſpeciem ſuam.
15 אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ׃ וְאֶת־בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־
& ,falco* Et .ſua ſpecie in aſſtur‡ &,phthitica † & ,accipiter‖ *nycticorax, ‡ ibis,
16 הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשָּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ לְמִינֵהוּ׃ וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־
,cuculus† & ,cinetta‖ Et .noctinaga‡ &,mergulus ‡ porphyriõ, † pelecanus,
17 הַיַּנְשׁוּף וְאֶת־הַתִּנְשֶׁמֶת וְאֶת־קָאָת׃ וְאֶת־הַשָּׁלָךְ
& ,ſua ſpecie in furibũda auis* ,ciconia Et .philoſtorgos‡ & קָאָה
18 וְאֶת־הָרָחָם׃ וְאֶת־הַחַסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־
ambulãs volucris reptile Omne .veſpertilio & ,montigallus‡ ‡ cygnus, *charadrius ſecundũ ſpeciem ſuam, ‡ vpupa, ‖דוכף
19 הַדּוּכִיפַת וְאֶת־הָעֲטַלֵּף׃ כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ
comedetis hoc Veruntamen .vobis illud‡abominatio‖quatuor ſup ‖ pedes ‡erit *pedes ‡ſunt ‖ cum לו ק עלה ‖ſecundũ ſpeciem ſuam,
20 עַל־אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם׃ אַךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ
crura ei‡ cui,*quatuor ſuper ambulãte,volucris reptili omni ex
מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־לֹא כְרָעַיִם
,terram ſuper eis in‖ ſaltandum ad eius pedes deſuper
21 מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֶן עַל־הָאָרֶץ׃
attracum & ſua ſpecie in‖Locuſtam .comedetis eis ex Iſta
22 אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאַרְבֶּה לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַסָּלְעָם

ſecundũ ſpeciem ſuam. ſunt erit
.ſua ſpecie in bruchum & ,ſua ſpecie in ophiomachum & ,ſua ſpecie in
לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחָגָב לְמִינֵהוּ׃
illud abominatio ,pedes quatuor ei‖ cui volucris reptile omne Et
23 וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם שֶׁקֶץ הוּא
qui tetigerit ,eorum cadauer in attingens Omnis .vos polluetis his Et .vobis
24 לָכֶם׃ וְלְאֵלֶּה תִּטַּמְּאוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם
qui portat ,eorũ cadauere de portans omnis Et .veſperã ad vſque erit immũd‘
25 יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַנֹּשֵׂא מִנִּבְלָתָם
.veſperam ad vſque erit immundus & , ſua veſtimẽta lauabit
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃
diuidit findit, † aſcendere facit
fiſſuram & ,vngulam diuidens ipſum quod animal Omne
26 לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִוא מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַע
ipſa‡immunda,faciens aſcendere ipſum†nõ ruminationẽ & ,findens ipſum non
אֵינֶנָּה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינֶנָּה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם
‡ ſunt * qui tetigerit ‡inter omnes feras quæ ambulant ſuper quatuor pedes ‖erunt
לָכֶם כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִטְמָא׃ וְכָל־הוֹלֵךְ עַל־
.vobis ipſa‡immunda,quatuor ſuper ambulante viuente omni in‡ſuas volas
27 כַּפָּיו בְּכָל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם
.veſperam ad vſque erit immundus,eorũ cadauer in tangẽs‡Omnis
כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
erit immundus & ,ſua veſtimẽta lauabit, eorũ cadauer portans† Et ‖כָּפָּה
28 וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא
‡ qui tetigerit † qui portauerit * erunt inter reptilia quæ reptant ‡ſecundum ſpeciem ſuã. ‖mygale, †chamęleon, ‡lacerta
immundum vobis hoc Et .vobis ipſa* immũda;veſperã ad vſque
עַד־הָעָרֶב טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃ וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא
29 .ſua ſpecie in‡ rubera & , mus & , muſtela: terram ſuper reptante reptili in
בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ׃
.talpa & ,limax‡& ,ſtellio ,& ,lacerta†& ,viuerra‖ Et
30 וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת׃
,ea in tangens omnis .reptili omni in‡ ,vobis* immunda Iſta
31 אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשֹּׁרֵץ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם
ceciderit quod† omne Et .veſperam ad vſque erit immũdus ,eorũ morte in
32 בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר־
,veſtis vel ligni vaſe omni ex†,erit immundum, eorũ morte in‖ eis ex illud ſuper
יִפֹּל מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד
aquas in , eis in opus fiet quo‡ vas omne.ſaccus aut,pellis aut
אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם
vas omne Et mũdabitur &,veſperã ad vſq; erit immũdũ & , ducetur ‖מות נפל
33 יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְטָהֵר׃ וְכָל־כְּלִי־
‖ dum mortua fuerint, † tam vas ligneum quã כלה
,eius medio in‖quod omne,eius mediũ in eis ex ceciderit cuim ‡eſta*
חֶרֶשׂ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ
comedetur† qui cibo omni Ex‡ .confringetis ipſum & ,erit immundũ ‡in quo
34 יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ׃ מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל
bibetur‡ qui potus omnis & :erit immũdus,aqua eũ ſuper venerit quem ‡ teſtaceũ ſuper quod ‖ eſt ‡ Omnis cibus †comeditur ſuper quem ‡ bibitur * ſuper ‖diruentur: ‡ ſunt,
אֲשֶׁר יֵבוּא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל־מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה
eorum cadauere de ceciderit quod* omne Et .erit immũdus,vaſe omni in
35 בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא׃ וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם
;ipſa‡ Immũda .diruetur‖ Chytropodes &,Clibanus.erit immũdũ ,illud ſuper
עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יִתָּץ טְמֵאִים הֵם
aquarũ cõgregatiõis ciſterna & fons Verũtamẽ .vobis erunt immunda & ‖כיר נתץ
36 וְטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם׃ אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה־מָיִם
.erit immundus ,eorum cadauer in tãgens†&.mundus erit ‖ היה
יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא׃
ſeretur‡ quod ,ſatũ ſemen omne ſuper eorũ cadauere de ceciderit cũm Et † qui tetigerit ‡ſeritur, * eſt. poſita
37 וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כָּל־זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ
ceciderit & ,ſemen ſuper aqua fuerit data cũm Et .illud*mundum
38 טָהוֹר הוּא׃ וְכִי יֻתַּן־מַיִם עַל־זֶרַע וְנָפַל
.vobis iſtud‡ immundum ,illud ſuper eorum cadauere de
מִנִּבְלָתָם עֲלֵיהֶם טְמֵא הוּא לָכֶם׃
‡ erit ‖ aliquod animal † eſt ,veſcendũ ad vobis ipſum† quod animali de‖ fuerit mortuũ cũm Et
39 וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לְאָכְלָה
.veſperam ad vſque erit immũdus,eius cadauer in tãgẽs
הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
erit immũdus &,ſua veſtimẽta lauabit,eius cadauere de comedens Et
40 וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא
,ſua veſtimenta lauabit , eius cadauer ferens & : veſperam ad vſque
עַד־הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו
reptans reptile omne Et .veſperam ad vſq; erit immũdus &
41 וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב׃ וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ
.comedetur non,ipſa abominatio,terram ſuper eſt,
עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃
‖ pedes ad vſque‖quatuor ſuper ambulãs omne &,pectus ſuper ambulãs Omne
42 כֹּל׀ הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל׀ הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד
inter omnia reptilia quæ reptant ſunt. non , terram ſuper reptanti ,reptili omni duos pedes multiplicans omne
כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכֹל הַשֹּׁרֵץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא
.ipſa abominatio quia,ea comedetis
תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃

:eis præcepit non quod ,alienum ignē DOMINI facies ad
לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם׃
consumpſit — sunt mortui &, eos *comedit* &, DOMINI facieb⁹ à ignis eſt egreſſus Et
[e] וַתֵּצֵא [f] אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ [f] [e] 2
corā Domino. — quod ‡Hoc :Aharon ad Moſeh dixit Et .DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה׃ [†] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר־ 3
coram omni populo — *ſuper* &, ſanctificabor meis ,ppinquis In :dicēdo DOMINVS eſt locutus
דִּבֶּר יְהוָה ׀ לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל־
vocauit — *clamauit* Et .Aharon ſiluit Et .glorificabor *populi omnis facies*
פְּנֵי כָל־הָעָם אֲכַבֵּד [f] וַיִּדֹּם [†] אַהֲרֹן׃ 4
Miſael, — :Aharon patrui Vzziel filios Elſaphan *ad* & ,*Miſael* *ad* Moſeh
[g] דוֹם [f] וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל [g] וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֻזִּיאֵל דּוֹד אַהֲרֹן
conſpectu — *faciebus* e veſtros fratres portate, Appropinquate :eos ad dixit &
[h] נְשָׂא וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ [h] שְׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי־
‖ locum † caſtra. — eos portauerũt &, ap,ppinquauerũt Et. *caſtrametationẽ* †extra ‖ *ad* ſanctitatis
הַקֹּדֶשׁ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ [†] וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׂאֵם 5
caſtra, — .Moſeh eſt locut⁹ quēadmodū, *caſtrametationẽ* extra *ad* ſuis tunicis in
בְּכֻתָּנְתָּם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה׃
:eius filios Ithamar ad &, Eliazar &, Aharon ad Moſeh dixit Et
[†] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר ׀ בָּנָיו 6
ne ſcindatis, — ,moriemini nō &, *diſſuetis non* veſtra veſtimēta &, nudetis ne veſtra Capita
רָאשֵׁיכֶם אַל־תִּפְרָעוּ ׀ וּבִגְדֵיכֶם לֹא־תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ
nō iraſcetur. — ,Iſrael domus omnis veſtri fratres Et. *feruefcet ira* cœtum omnem ſup &
וְעַל כָּל־[i]הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
.DOMINVS cōbuſſit quam combuſtionem flebunt
[k] יִבְכּוּ אֶת־הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה׃
[k] בְּכָה — quia, moriamini fortè ne, egrediemini nō *cōtẽ*⁹ tabernaculi oſtio ex Et
ecclesiæ
[†] וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶּן־תָּמֻתוּ כִּי־ 7
† eſt — .Moſeh verbū iuxta fecerũt & :vos ſuper † DOMINI vnctionis oleum
[l] עֲשָׂה שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם [l] וַיַּעֲשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה׃
:dicendo, Aharon ad DOMINVS eſt locutus Et
[†] וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ 8
ſecbar † cum intrabitis — *vos intrādo in*† tecum tui filij &, tu bibas ne *ſiceram* & Vinum
[m] שֵׁכָר [n] וְיַיִן אַל־תֵּשְׁתְּ אַתָּה ׀ וּבָנֶיךָ אִתָּךְ [n] בְּבֹאֲכֶם 9
— .vīas gn̄rationēs in ſeculi ſtatutū: moriemini nō &; *conuētus* ‡tabernaculū in
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ [o] חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃
inter & immundū inter &, *pollutionẽ inter & ſanctitatẽ inter diuidēdū ad* *Et
[†] וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין 10
— ,ſtatuta omnia Iſrael filios docendū ad Et .mundum
הַטָּהֹר׃ [p †] וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־[q]הַחֻקִּים 11
.Moſeh *ip manu*‡ eos ad DOMINVS eſt locutus quæ
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה׃
Ithamar ad &, Elhazar ad & ,Aharon ad Moſeh eſt locutus Et
[†] וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר ׀ 12
:DOMINI *ignitionis*⁹ *ex*‡ relictū *munus* Capite : *relictos*‖, ei⁹ filios
בָּנָיו [r] הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת־[s]הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה
ipſa‡ ſanctitatū ſanctitas quia, altare iuxta *azyma**illud comedite &
וְאִכְלוּהָ [t] מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא׃
ſtatutū & *tuū*‡ſtatutum quia ,ſancto loco in illud comedetis Et
[†] וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כִּי חָקְךָ וְחָק־ 13
.ſum iuſſus ſic quia, DOMINI *ignitionib*⁹ *de illud*† tuorū filiorū
בָּנֶיךָ הִוא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי־כֵן [v] צִוִּיתִי׃
comedetis exaltationis armum & ,eleuationis pectus Et
[†] וְאֶת־חֲזֵה הַתְנוּפָה וְאֵת [u] שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכֵלוּ 14
*tuū**ſtatutū‡ quia :tecum tuæ filiæ &, tui filij & tu mundo loco in
בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי־
.Iſrael filiorum pacificorum ſacrificiis de ſunt data tuis filiis ſtatutū‡ &
וְחָק־בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי [w] שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
adipum *ignitionesꝰ* ſuper *agitationis* ‡ pectus &, exaltationis Armum
[†] שׁוֹק הַתְּרוּמָה וַחֲזֵה הַתְנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים 15
tuis filiis & tibi erit Et .DOMINI *facies ad agitationem agitandum* adducent
[x] יָבִיאוּ לְהָנִיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ
.DOMINVS præcepit quemadmodum ,ſeculi ſtatutū in tecum
אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃
.cōbuſt⁹ erat ecce &, Moſeh quęſiuit quęrēdo *peccati* hircum Et
[†] וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרֹשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שָׂרֹף 16
— ,relictos Aharon filios Ithamar *ſuper* & , Elhazar *ſuper* *efferbuit ira* &
וַיִּקְצֹף עַל־אֶלְעָזָר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִים
loco in *peccatum* comediſtis non Cur :dicendo
לֵאמֹר׃ [†] מַדּוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־הַחַטָּאת בְּמָקוֹם 17
portādū ad vobis dedit ipſam &, *ipſe*†ſanctitatū ſanctitas quia :*ſanctitatis**
הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא וְאֹתָהּ [y] נָתַן לָכֶם לָשֵׂאת
?DOMINI *facies ad* eos ſuper expiandum ad , *cœtus peruerſitatem*‡
אֶת־עֲוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה׃
.intrinſecus ſanctitatem in eius ſanguis *adductus* eſt non En
[†] הֵן לֹא־הוּבָא אֶת־דָּמָהּ [z] פְּנִימָה אֶל־הַקֹּדֶשׁ 18

:conuentus ‡tabernaculi facies *ad*‡ Moſeh præcepit quæ tulerunt Et
[†] וַיִּקְחוּ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פְּנֵי [f] אֹהֶל מוֹעֵד 5
.DOMINI *facies ad*† ſteterunt &, cœtus omnis appropinquauerũt &
וַיִּקְרְבוּ [f] כָּל־הָעֵדָה וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה׃
:facietis DOMINVS præcepit quod verbū Hoc :Moſeh dixit Et
[†] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ 6
:Aharon ad Moſeh dixit Et .DOMINI gloria *vos ad* ‡conſpicietur et
[g] וַיֵּרָא [g] אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה׃ [†] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן 7
,*tuā aſcenſionē*‡ &, *tuum peccatum** fac & altare ad Appropinqua
קְרַב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־[h]עֹלָתֶךָ
expia &, populi *appropinquationē* ‡ fac &, populo pro &, te pro *expia*†&
וְכַפֵּר בַּעַדְךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר
ad Aharō ap,ppinquait Et. DOMINVS præcepit quēadmodum, eis pro
בְּעַדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ [†] וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־ 8
.ei ‡ quod *peccati** vitulum mactauit &, altare
הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֶגֶל הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ׃
ſuū digitū intinxit &, eū ad ſanguinem Aharon filij *fecerũt appropinquare*† Et
[†] וַיַּקְרִבוּ [f] בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ 9
ad fudit ſanguinem & :altaris cornua ſuper *dedit*‡ &, ſanguinē in
בַּדָּם [i] וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־
,fibram & ,renes & ,adipem Et .altaris fundamētū
יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ [†] וְאֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־[k] הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת 10
prȩcepit quēadmodū: altare ſuper fecit ſuffire, *peccato* de hepate de
מִן־הַכָּבֵד מִן־הַחַטָּאת הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
igne in cōbuſſit pellem & ,carnem Et .Moſeh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ [†] וְאֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ 11
filij *fecerũt inuenire &*: *aſcenſionem** mactauit Et .*caſtrametationem*‖ extra
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ [†] וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה [l] וַיַּמְצִאוּ בְּנֵי 12
vndiquaque altare ſuper eū aſperſit &, ſanguinē eū *ad*‡ Aharon
אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקֵהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃
:caput & ,eius fruſta in eū ad *fecerũt inuenire* *aſcenſionem*† Et
[†] וְאֶת־הָעֹלָה הִמְצִיאוּ אֵלָיו לִנְתָחֶיהָ וְאֶת־הָרֹאשׁ 13
&, inteſtinum lauit & .altare ſuper fecit ſuffire &
וַיַּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ [†] וְרָחַץ אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־ 14
.altari in *aſcenſionem** ſuper fecit ſuffire & ,crura
הַכְּרָעַיִם וַיַּקְטֵר עַל־הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחָה׃
quod *peccati* ‡ hircum cepit &, populi oblationem *fecit accedere*‖ Et
[†] וַיַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן הָעָם [m] וַיִּקַּח אֶת־שְׂעִיר הַחַטַּאת אֲשֶׁר 15
fecit appropinquare‡ Et .primū ſicut ipsū mūdauit &, eū mactauit &, populo*
לָעָם וַיִּשְׁחָטֵהוּ וַיְחַטְּאֵהוּ בָּרִאשׁוֹנָה׃ [†] וַיַּקְרֵב אֶת־ 16
,munus fecit ap,ppinquare Et. *indiciū*‡ iuxta illud fecit &, *aſcenſionem*
הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט׃ [†] וַיַּקְרֵב [n] אֶת־הַמִּנְחָה 17
*aſcenſionē** præter, altare ſuper fecit ſuffire &, ipſo ex ſuā volā impleuit &
וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּה וַיַּקְטֵר עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלְבַד עֹלַת
pacificorum ſacrificiū ,arietem & ,bouem mactauit Et .*matutini*
הַבֹּקֶר׃ [†] וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאַיִל זֶבַח הַשְּׁלָמִים 18
eū ſparſit &, *eum ad*‡ ſanguinem Aharon filij *fecerũt inuenire*†&: populo‡ qđ
אֲשֶׁר לָעָם וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקֵהוּ
de & ,*bone* *de*‖ adipes Et vndequaque altare ſuper
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ [†] וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־ 19
.iecoris fibram & ,renes & *operiens* & ,caudam ,*ariete*
הָאַיִל הָאַלְיָה וְהַמְכַסֶּה [o] וְהַכְּלָיֹת וְיֹתֶרֶת הַכָּבֵד׃
adipes fecit ſuffire &: pectora ſuper adipes poſuerũt Et
[†] וַיָּשִׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־[q]הַחֲזֹת וַיַּקְטֵר הַחֲלָבִים 20
Aharō eleuauit dextrum armum & ,pectora Et .altari in
הַמִּזְבֵּחָה׃ [†] וְאֶת־הֶחָזוֹת וְאֶת־שׁוֹק הַיָּמִין [r] הֵנִיף אַהֲרֹן 21
.Moſeh præcepit quēadmodū, DOMINI *facies ad*‡ eleuationem
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה׃
deſcēdit &: eis benedixit &, populū ad ſuas man⁹ Aharō eleuauit Et
[s †] וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת־יָדָו [t] אֶל־הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד 22
Moſeh venit Et .pacifica & ,*aſcenſionem*‡ &, ,*peccatum** faciendo à
מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים׃ [v †] וַיָּבֹא מֹשֶׁה 23
:populo benedixerũt &, ſunt egreſſi &, *cōuent*⁹ ‖ tabernaculū ad Aharon &
וְאַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל [x] מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם
eſt egreſſus Et .*populum omnem ad*† DOMINI gloria eſt cōſpecta &
וַתֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם׃ [y †] וַתֵּצֵא 24
,*aſcenſionē** altare ſuper *comedit*‡ &, DOMINI faciebus à ignis
[z] וַתֹּאכַל [y] אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה
.ſuas facies ſuper *ceciderũt* &, *ouarũt*‡ & populus oīs vidit & :adipes &
וְאֶת־הַחֲלָבִים [z] וַיַּרְא כָּל־הָעָם [y] וַיָּרֹנּוּ [z] וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃

CAP. X. יוד

,*ſuū thuribulum* ‖ quiſq; ,Abihu &, Nadab, Aharon filij tulerunt Et
[a †] וַיִּקְחוּ בְּנֵי־אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ [b] מַחְתָּתוֹ 1
fecerũt propinquare‡ &: ſuffimētū ea ſup poſuerunt &, ignem ea in *dederũt*†&
וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ [d] וַיָּשִׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיַּקְרִיבוּ [c]

‡coram tabernaculo eccleſiæ, [g] יָעַד
†coram Domino. [g] נָגַד
‡ vobis *oblationem tuā pro peccato, [h] עָלָה
‡ holocauſtū tuum, † expiationē fac
‡ oblationē *oblationis pro peccato
‡erat †obtulerunt [i] נָתַן
‡poſuit [k] כָּלָה
oblatione pro peccato
‖ caſtra. *holocauſtum : & parauerunt [l] בָּנָה
‡ ei
† holocauſtū parauerũt ei [m] לָקַח
‡ oblationis pro peccato *erat ‡ obtulit holocauſtū ‡ morem. [n] מָנַח
* holocauſtū ‖ obtulit matutinum* ‡erat †parauerunt ‡ ei ‖ bouis, &atie tis, quod operit [o] כָּלָה
[p] שׁוּם [q] חָזֶה [r] נוּף
‡coram Domino [s] נָשָׂא [t] עָשָׂה
*oblationem pro peccato, ‡ holocauſtū [u] יָדָה [v] בּוֹא [w] יָעַד
‖ eccleſiæ, † omni populo. [x] יָצָא
‡ conſumpſit *holocauſtū. [y] רָאָה [z] רָנַן
‡ laudauerũt & proſtrauerunt ſe [a] נָפַל [b] לָקַח
‖ acerram ſuā [c] נָתַן [d] שׂוּם
†poſuerunt ‡ obtulerunt

ostium ad *cœtus est congregatus* Et .ei DOMINVS præcepit quēadmodū cōgregata est
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח congregatio
quod verbum ‡Hoc *cœtum*† ad Moſeh dixit Et . *conuentus* tabernaculi eccleſiæ.
אֹהֶל מוֹעֵד׃ 5 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר †congrega-
,Aharon Moſeh fecit ap,ppinquare Et .*faciendū ad* ,DOMINVS præcepit tionē. ‡eſt
צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת׃ 6 וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־אַהֲרֹן vt faciatis.
,tunicam eum ſuper *dedit*‡ Et .*aquis in* eos lauit & :eius filios & aqua.
וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמָּיִם׃ 7 וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֻּתֹּנֶת ‡ poſuit
eum ſuper *dedit*‡ & ,pallium eum induit & ,baltheo in illū cinxit & נָתַן f
וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בָּאַבְנֵט וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־ * poſuit
.eo cū eū cinxit & ,ſuperhumeralis *artificio in* eum cinxit & ,ſuperhumerale מָעַל g
הָאֵפֹד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֵשֶׁב הָאֵפֹד וַיֶּאְפַּד לוֹ בוֹ׃ cingulo
Vrim‡ pectorali in *dedit* & ,pectorale eum ſuper poſuit Et poſuit
וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים 8 ‡ *Illuminationes*
poſuit & :eius caput ſuper cidarim poſuit Et . Thummim & *& perfectiones.*
וְאֶת־הַתֻּמִּים׃ 9 וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיָּשֶׂם שׂוּם h
,ſanctitatis coronā ,auri *florem* ,*eius facierum regione* è cidarim ſuper cōtra faciem
עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מוּל פָּנָיו אֵת צִיץ הַזָּהָב נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ eius laminā
Moſeh cepit Et . Moſeh DOMINVS præcepit quemadmodū
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ 10 וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־ i לָקַח
:illo in †quæ omnia & ,tabernaculum vnxit & ,vnctionis oleum † erant
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ
,vicibus ſeptem altare ſuper illo ex aſperſit Et . ea ſanctificauit &
וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּקְדֵּשׁ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ 11 k נֵזֶר
,eius *ſolidationē* & ,concham & ,eius vaſa omnia & ,altare vnxit & baſim
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־m כֹּנוֹ l כֶּלֶה
vnxit & ,Aharon caput ſuper vnctiōis oleo ex fudit Et ,ea ſanctificādū ad
לְקַדְּשׁוֹ׃ 12 וַיִּצֹק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח
,Aharon filios Moſeh fecit appropinquare Et .eū ſanctificādū ad eum
אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ׃ 13 וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן pileos,
:*mitras* eis vinxit & ,baltheo eos cinxit & ,tunicas eos fecit īduere &
וַיַּלְבִּשֵׁם כֻּתֳּנֹת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֵט וַיְחַבֵּשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת
fecit accedere Et .Moſeh DOMINVS præcepit quēadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ 14 וַיַּגֵּשׁ אֶת n נָגַשׁ
caput ſuper ſuas manus eius filij & ,Aharon *firmauit*‡ & ,*peccati* iuuencum oblationis
פַּר הַחַטָּאת וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ o pro peccato,
ſuper *dedit*† &, ſanguinē Moſeh cepit & ,mactauit Et .*peccati* * iuuenci ‡ cōiunxerūt
פַּר הַחַטָּאת׃ 15 וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־ פָּרָה o
& ,altare expiauit & ,ſuo digito in vndiquaq; altaris cornua * oblationis
קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיְחַטֵּא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־ pro peccato.
expiandū ad illud ſanctificauit & ,altaris fundamētū ad fudit ſanguinem ‖ poſuit
הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר
fibram & ,inteſtinū ſuper ‡ qui adipem totum tulit Et . *illud ſuper* illud.
עָלָיו׃ 16 וַיִּקַּח אֶת־כָּל־p הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת ‡ erat
Moſeh fecit ſuffire & :eorum adipem & ,renes duos & ,iecoris לָקַח p
הַכָּבֵד וְאֶת־q שְׁתֵּי r הַכְּלָיֹת וְאֶת־חֶלְבְּהֶן וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה q שְׁנָה כֶּלֶה
& ,eius carnem & ,eius pellem & ,iuuencum Et .altari in
עַל־הַמִּזְבֵּחָה׃ 17 וְאֶת־s הַפָּר וְאֶת־r עֹרוֹ וְאֶת־בְּשָׂרוֹ וְאֶת־ s פָּרָה r עוֹר
,*caſtrametationem* extra igne in combuſſit eius ſimū caſtra,
פִּרְשׁוֹ שָׂרַף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה holocauſti,
:*aſcenſionis* arietem fecit appropinquare Et .Moſeh DOMINVS
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ 18 וַיַּקְרֵב אֶת אֵיל הָעֹלָה coniunxerūt
.arietis caput ſuper ſuas manus eius filij & , Aharon *fulcierunt* & בָּנָה v
וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו v אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאָיִל׃
.vndiquaque altare ſuper ſanguinem Moſeh ſparſit & :mactauit Et
וַיִּשְׁחָט וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ 19
Moſeh fecit ſuffire & ,ipſius fruſta in *truncauit* arietem Et concidit
וְאֶת־הָאַיִל נִתַּח לִנְתָחָיו וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת־ crura
genua & ,inteſtinum Et .adipem & ,fruſta & ,caput
הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנְּתָחִים וְאֶת־הַפָּדֶר׃ 21 וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכְּרָעַיִם
Aſcenſio .altari in arietem totum Moſeh fecit ſuffire & :aquis in lauit Holocau-
רָחַץ בַּמַּיִם וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הָאַיִל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה ſtum eſt
præcepit quēadmodū ,DOMINO *ipſe Ignitio* .quietis odorem in *ipſe* Oblatio igni
הוּא לְרֵיחַ־x נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ta eſt
,ſecundum arietem fecit appropinquare Et .Moſeh DOMINVS נוֹחַ z
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ 22 וַיַּקְרֵב אֶת־הָאַיִל הַשֵּׁנִי consecratio-
ſuas manus eius filij & , Aharon *fulcierunt*‡ & ,*plenitudinum* arietem num,
אֵיל הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם ‡ cōiunxerūt
,eius ſanguine de Moſeh cepit & ,mactauit Et . arietis caput ſuper
עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ 23 וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ
eius manꝰ pollicē ſuper & ,dexterę Aharon auris *cartilaginem*† ſuper *dedit* & poſuit
וַיִּתֵּן y עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן־אַהֲרֹן הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן † fibram
. dexteri eius pedis pollicem ſuper & ,dexteræ נָתַן y
יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃
ſuper ſanguine de Moſeh *dedit* & ,Aharon filios fecit appropinquare Et poſuit
וַיַּקְרֵב אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם עַל־ 24 †

fibram ,dexteræ eorum manus pollicē ſuper & ,dexteræ eorum auris *cartilaginem*
הְנוּךְ אָזְנָם הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדָם הַיְמָנִית
ſuper ſanguinem Moſeh ſparſit & :dexteri eorum pedis pollicē ſuper &
וְעַל־בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־ tulit
totum & ,*caudam*‡ & ,adipem *cepit* Et .vndiquaque altari * pinguēdinē
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ 25 †וַיִּקַּח אֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־z הָאַלְיָה וְאֶת־כָּל־ caudæ,
,renes duos & ,iecoris fibram & ,inteſtinū ſuper† qui adipem z אַלְיָה
הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת־שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת † eſt
.dextrum armum & ,eorum adipem &
וְאֶת־חֶלְבְּהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין׃
erant coram *placentam** tulit ,DOMINI *facies ad* quæ infermentatorū caniſtro de Et
וּמִסַּל †a הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר b לִפְנֵי יְהוָה לָקַח c חַלַּת d 26 Domino,
poſuit & :vnū laganum & ,vnam *oleī*† panis placentam & ,vnam *azymi* מַצָּה a
לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד וַיָּשֶׂם b פָּנָה c חַל
omnia *dedit*‡ Et .dextrum armum ſuper & ,adipes ſuper * tortam in-
עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין׃ 27 †וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל fermētatam
agitatione ea agitauit‡ & :eius filiorū volas ſuper & ,Aharō volas ſuper † oleati
עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו g וַיָּנֶף אֹתָם תְּנוּפָה d שׂוּם c נָתַן d
,eorum volis *deſuper*‡ ea Moſeh cepit Et . DOMINI *facies ad* ‡ poſuit
לִפְנֵי יְהוָה׃ 28 †וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם h ‡ eleuauit ea
odorem in *ea* Plenitudines .*aſcenſionem** ſuper altari in fecit ſuffire & eleuatione
וַיַּקְטֵר הַמִּזְבֵּחָה עַל־ coram Do-
.Moſeh DOMINVS præcepit quēadmodū ,*diſtributionē*‡ in fuit Moſeh ipſi mino. ‡ex
הָעֹלָה מִלֻּאִים הֵם לְרֵיחַ e כְּפִיפָה f נוּף g
לְמִלֻּאֻתָם הוּא לַיהוָה׃ h לָקַח
,pectus Moſeh cepit Et . DOMINO *ipſa Ignitio*† .quietis *holocauſtū.
וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־ i 29 Conſecratio-
;plenitudinū arietē ex ,DOMINI *facies ad*‡ eleuatione illud eleuauit & nes ſunt
הֶחָזֶה וַיָּנֶף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים † Oblatio
.Moſeh DOMINVS præcepit quēadmodū ,*diſtributionē*‡ in fuit Moſeh ipſi ignita eſt
לְמֹשֶׁה הָיָה לְמָנָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ i נוּחַ
,altare ſuper ‡ qui ſanguine de & ,vnctionis oleo ex Moſeh cepit Et ‡ coram Do-
וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם 30 † mino
ſuper & ,eius filios ſuper & ,eius veſtes ſuper ,Aharon ſuper aſperſit & ‖ partem
אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּז k עַל־אַהֲרֹן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־l בָּנָיו וְעַל־ ‡ erat
,eius veſtes ,Aharon ſanctificauit Et .ſecum eius filiorum veſtes k נָזָה
בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו l בָּנָה
ad Moſeh dixit Et . ſecum eius filiorum veſtes & ,eius filios &
וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ 31 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
,*conuentus*† tabernaculi oſtium* carnem Bullite :eius filios ad & ,Aharon Coquite
אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו בַּשְּׁלוּ אֶת־הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד * ad
,*plenitudinum*‡ caniſtro in ‡ qui panem & ;eam comedetis ibi & † eccleſiæ,
וְשָׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים ‡ eſt
.eam comedent eius filij & ,Aharon :dicendo præcepit quemadmodum ‡ conſecra-
כַּאֲשֶׁר m צִוִּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ׃ tionum;
.comburetis igne in ,pane *in* & ,carne *in reliquum* Et m צָוָה
וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ n 32 † quod ſuper-
,diebus ſeptem egrediemini non *conuentus* tabernaculi oſtio ex Et eſt de
וּמִפֶּתַח o אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים 33 † n יָתַר
*complebit** diebus ſeptem quia ,vſq; *plenitudinū*‡ dies *complendi*† diem ad vſq; ecclesiæ
עַד יוֹם מְלֹאת p יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא o יָעַר
,DOMINVS præcepit ,hac die in fecit Quemadmodū .veſtram manum †quo com-
אֶת־יֶדְכֶם׃ 34 †כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה pleti fuerint
conſecrabitis .vos *ſuper* expiandū ad *faciendum ad* ‡ conſecratio-
לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ 35 q וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד num
vt faceretis
custodiam custodietis & ,diebus ſeptem nocte & die manebitis * ad
וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־ r יוֹם q עָשֶׂה ‡ eccleſiæ
,Aharon †*fecit* Et .ſum iuſſus ſic quia :moriemini non & ,DOMINI † fecerunt
מִשְׁמֶרֶת יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־ r יָשַׁב
manu in DOMINVS præcepit quæ verba omnia eius filij & s מוּת s עָשָׂה
מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֵן צִוֵּיתִי׃ t 36 †וַיַּעַשׂ אַהֲרֹן
. Moſeh
וּבָנָיו אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד
מֹשֶׁה׃

CAP. IX. ט

‡ vocauit
*Aharon,
† filios
,eius *filios ad** & ,*Aharon ad*†Moſeh *clamauit*‡ ,octaua die in fuit Et
וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן a וּלְבָנָיו 1 †
filium vitulum tibi Cape :Aharon ad dixit Et . Iſrael *ſeniores ad*‡ &
וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 2 †וַיֹּאמֶר אֶל־אַהֲרֹן c קַח־לְךָ עֵגֶל בֶּן־ ‡ ſeniores
facies ad *fac appropinquare &* :integros *aſcenſionem** in arietē & ,*peccatum in*‡ bouis † p peccato,
בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקְרֵב d לִפְנֵי * holocaustū
caprarum hircū Capite :dicēdo ,loqueris Iſrael filios ad Et . DOMINI immacula-
יְהוָה׃ 3 †וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ tos, & offer
,bouem Et .*aſcenſionem in integros anni filios*‡ agnum & ,vitulū & ,*peccatū in*† ‖ Tollite
שְׂעִיר־עִזִּים † p peccato,
munus & ,DOMINI *facies ad** ſacrificandum ad *pacifica in*‡ arietem & ‡ anniculos
וְשׁוֹר וְכֶבֶשׂ בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה׃ 4 † immacula-
.vos ad *viſus eſt*‡ DOMINVS hodie quia ,oleo *in conſusum*† tos in holo-
וְאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה e causto.
בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם׃ ‡ p pacificis,
* cōrā Dño.
מָנַח e
†conſpersum
‡ conſpectus
eſt vobis.

. aquis in inundabitur & ,tergetur &‡ ,fuerit bullita eius† vase in
בְּכְלִי נְחֹשֶׁת בְּשָׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם׃
sanctitatum Sanctitas ,illud comedet sacerdotes inter masculus Omnis
29 כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃
tabernaculū ad eius sanguine de adducetur quod peccatum omne‡ Et . ipsa
30 וְכָל־חַטָּאת אֲשֶׁר[g] יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל־אֹהֶל
.comburetur igne In .comedetur non ,sanctitate in expiādū ad ,conuētus*
מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃

CAP. VII.

. ipsa‡ sanctitatum Sanctitas . delicti‡ lex† ista Et
1 וְזֹאת[a] תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא׃
& ,delictum† mactabunt ,ascensionem* mactabunt quo loco In
2 בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־
eius adipem totum Et . circuitu in altare super sparget eius sanguinē
3 דָּמוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ וְאֵת כָּל־חֶלְבּוֹ
.intestinum operientem adipem & ,candam‡ ,eo ex faciet appropinquare‡
יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת־הָאַלְיָה וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב׃
super ‡ qui ,eis super‡ qui adipem & ,renes duos Et
4 וְאֵת[b] שְׁתֵּי[c] הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־
.illam remouebit renibus super* ,hepate super* fibram & ,iliis
הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת[d] יְסִירֶנָּה׃
Delictum‡ .DOMINO ignitione† altari in sacerdos ea faciet suffire Et
5 וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם׃
sancto loco In .illud comedet sacerdotes inter masculus Omnis .istud
6 הוּא׃ כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ
Lex .delictum sic ,peccatū Sicut .ipsa‡ sanctitatum Sanctitas .comedetur
יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא׃ כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה 7
.erit ei ,eo in expiabit qui Sacerdos† .eis * vna
אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ לוֹ יִהְיֶה׃
,ascensionis‡ pellis :viri ascensionem faciens appropinquare‡ sacerdos Et
8 וְהַכֹּהֵן[e] הַמַּקְרִיב אֶת־עֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה
quod munus omne Et .erit ei‡ ,sacerdoti fecit accedere quam
9 אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר
sacerdoti craticula super‡ & ,sartagine ī factū omne & ,clibano in coquetur
תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר וְכָל־נַעֲשָׂה בַּמַּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבַת לַכֹּהֵן
mixtum munus omne Et . erit ipsi ,ipsum offerentis
הַמַּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִהְיֶה׃ 10 וְכָל־מִנְחָה בְלוּלָה־
.suum fratrem secundum vno ,erit Aharon filiis omnib' ,aridum & ,oleo in
בַשֶּׁמֶן וְחָרֵבָה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו׃
.DOMINO faciet appropinquare* quod pacificorum sacrificij lex ‡ hæc Et
11 וְזֹאת[f] תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיב לַיהוָה׃
super faciet appropinquare &†, illud fecerit appropinquare confessione super† Si
12 אִם־עַל־תּוֹדָה[g] יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב ׀ עַל־
lagana & ,oleo in confusas‡ infermentatas placentas cōfessionis sacrificio
זֶבַח הַתּוֹדָה[g] חַלֹּת[h] מְצֻתֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי
confusas* placentas ,frictam similam & ,oleo in vncta infermentatorū
מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מְרֻבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת
suā oblationem faciet appropinquare† fermētati panis placētis Sup . oleo in
13 בַּשָּׁמֶן׃ עַל־חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ
vnum eo ex faciet appropinquare‡ Et .suorū pacificorū confessiōis† sacrificio super‡
14 עַל־זֶבַח תּוֹדַת[i] שְׁלָמָיו׃ וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד
spargenti Sacerdoti .DOMINO oblationē appropinquatione‡ omni ex
מִכָּל־קָרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת־
confessionis sacrificij caro Et . erit ipsi pacificorum sanguinem
15 דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה׃ וּבְשַׂר זֶבַח[i] תּוֹדָתוֹ
vsque eo ex dimittet Non .comedet ei‡ oblationis die in ,eius pacificorū
שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא־[k]יָנִיחַ מִמֶּנּוּ עַד־
die in ,eius appropinquationis‡ sacrificium deuotio† vel votum ſi Et . mane
16 בֹּקֶר׃ וְאִם־נֶדֶר ׀ אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם
eo ex residuum & ,crastino à* & :comedetur ,suū sacrificiū illū facere prope ‡
הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת[l] וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ
.cōburetur igne in ,tertia die in ,sacrificij carne de residuū Et .comedet
17 יֵאָכֵל׃ וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׃
,eius pacificorū sacrificij carne de fuerit comestū comedendo si Et
18 וְאִם־הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר־זֶבַח שְׁלָמָיו
.illi reputabitur nō ,illud faciēs appropinquare acceptus erit nō , tertia die in
בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי לֹא יֵרָצֶה׃ הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֶחְשַׁב לוֹ
.portabit suam iniquitatem† ,eo ex comedens anima & ,erit Corruptum
פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ[m] עֲוֹנָהּ[n] תִּשָּׂא׃
igne in ,comedetur nō ,immundū omne in tetigerit quæ caro Et
19 וְהַבָּשָׂר[o] אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ
quæ anima Et .carnem comedet mundus omnis carnē & :cōburetur
יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל־טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר׃ 20 וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
ei‡ immūditia & ,DOMINO ‡ quod pacificorū sacrificio de carnē comederit
הֹאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ

. suis populis è ipsa anima excidetur & ,ipsum super
עָלָיו׃ [p]וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃
vel ,hominis immūditiam in ,immundu omne in tetigerit cū anima Et
21 וְנֶפֶשׁ כִּי־תִגַּע בְּכָל־טֻמְאָה בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ
carne de comederit & ,immundā abominationē oēm in‡ vel ,immundū iumentū in
בִּבְהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּכָל־שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר־
ipsa anima excidetur & ,DOMINO* quod pacificorum sacrificij
זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
:dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .suis populis è
22 מֵעַמֶּיהָ׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
,agni & ,bouis adipē Omnem :dicendo ,Israel filios ad Loquere
23 דַּבֵּר אֶל־[q]בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב
fiet ,tapti adeps & ,cadaueris adeps Et .comedetis non capræ &
24 וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ׃ וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה
omnis Nam .illum comedetis non comedendo sed ,functionem omnem in
25 לְכָל־[r]מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ׃ כִּי כָל־
ignitionem eo ex faciet appropinquare quo‡ animali de adipem comedens†
אֹכֵל חֵלֶב מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה [s]אִשֶּׁה
omnem Et .suis populis è comedens‡ anima excidetur & ,DOMINO
לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ׃ 26 וְכָל־
volatile ad‡ ,vestris habitationibus cunctis in comedetis non sanguinem
דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל [t]מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף
excidetur & sanguinē omnē comederit quę anima Omnis .iumentum ad &
וְלַבְּהֵמָה׃ [t]כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרְתָה
,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .suis populis è illa anima
28 הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
faciens Accedere :dicendo ,Israel filios ad Loquere : dicendo
29 לֵאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת־
suam oblationem adducet ,DOMINO suorū pacificorum sacrificium
זֶבַח שְׁלָמָיו יָבִיא אֶת־[v]קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
ignitiones adducent eius Manus .suorū pacificorū sacrificio de DOMINO
30 מֵבִיא אֶת־אִשֵּׁי יְהוָה אֶת־הַחֵלֶב עַל־הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֶת הֶחָזֶה
sacerdos faciet suffire Et .DOMINO corā eleuationē ipsum eleuandū ad
31 לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ [x]וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן
.eius filiis & Aharon pectus erit Et .altare super ,adipem
אֶת־הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו׃
sacrificiis è ,sacerdoti eleuationem dabitis dextrum armum Et
32 וְאֶת־שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי
& ,pacificorū sanguinem facienti Accedere .vestrorum pacificorū
33 שַׁלְמֵיכֶם׃ הַמַּקְרִיב אֶת־דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־
Quia . distributionem in dexter armus erit ipsi ,Aharon filiis è adipem
34 הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה׃ כִּי
filiis à cepi exaltationis armum & ,eleuationis pectus
אֶת־חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֶת־שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־
,sacerdoti Aharon ea dedi & :eorum pacificorū sacrificiis è ,Israel
יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתְּנָה אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
vnctio‡ Hæc . Israel filiis à seculi statutum in eius filiis &
וּלְבָנָיו לְחָק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ [y]זֹאת מִשְׁחַת
fecit appropinquare‡ die in ,DOMINI ignitionib' ‡ de ei' filiorū vnctio &, Aharō
אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הִקָּרִיב
DOMINVS præcepit Quas .DOMINO sacerdotio fungēdū ad eos
36 אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה׃ [z]אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
statutum ,Israel filiis à illos eum vngendo die in ,eis dandum ad
לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֻקַּת
,munera ,ascensioni‡ lex † Hæc .eorum generationibus in seculi
עוֹלָם [z]לְדֹרֹתָם׃ זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה
.pacificorum sacrificio & ,plenitudinibus & ,culpatorio & ,peccatorio &
וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים׃
die in ,Sinai monte in Moseh DOMINVS præcepit Quam
38 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם
suas approximationes faciendum accedere ad* ,Israel filiis eum precipere ‡
[b]צַוֹּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קָרְבְּנֵיהֶם
.Sinai deserto in DOMINO
לַיהוָה בְּמִדְבַּר סִינָי׃

CAP. VIII.

,Aharon Tolle : dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ [c]קַח אֶת־אַהֲרֹן
iuuencum & ,vnctionis oleum & , vestes & ,eo cum eius filios &
2 וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת־[a]פַּר
Et .infermentatorum canistrum & ,arietes duos & ,peccatorij‡
3 הַחַטָּאת וְאֵת[b] שְׁנֵי הָאֵילִם וְאֵת סַל [c]הַמַּצּוֹת׃ וְאֵת
Moseh fecit Et .conuentus* tabernaculi ostium ad congrega cætum† Omnē
4 כָּל־[d]הָעֵדָה הַקְהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ [e]וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה

† æneo cocta ‡defricabitur & lauabitur aqua. est.
‡ omnis oblatio pro peccato, de cuius sanguine
[g] בוא
* ecclesiæ,

† est
‡ oblationis pro delicto.
‡ est
[a] יָרַד
*holocaustū, †oblationem pro delicto, ‡offerret
‡ pinguedinē cauda,
[b] שְׁנָה [c] כָּלָה
‡ est
* cum
[d] סוּר
†oblationem ignitam
‡Oblatio pro delicto est.
‡ est. Sicut oblatio pro peccato, sic oblatio pro delicto.
* est
† Sacerdotis qui expiabit illud, †offerens holocaustum
[e] עָלָה
‡ holocausti, quod obtulit
* eius
¶ in
[f] יָרַד
vni vt alteri.

‡ est
* offeret
[g] יָרַד
†pro gratiarū actione obtulerit
‡offeret pro
‡ mixtas
[h] חַל [g] מַצָּה
* mixtas
† offeret
‡ pro
‡ gratiarum actionis
¶ offeret
‡ oblatione gratiarum actionis
[i] יָדָה
[k] נָנַח
†spōtaneum est
‡ oblationis
‡ qua obtulerit
* in
[l] יָתַר
placebit offerens
Prophanum
‡pœnam
[m] עָוֹה [n] נָשָׂא [o] נָגַע

ipsam,
[p] כָּרַת
tam de immunditia ‡quàm animalis immūdi, ‡omnis repti lis immūdi, * est
omne opus,
[r] לָאַךְ
†qui comederit ‡ex quo offeret oblationē ignitam ¶ quæ comederit
[s] אִשֶּׁה
‡ tam de auibus quàm de animalibus.
[t] יָשַׁב
Offerens
[v] בּוֹא
oblationes ignitas cum
[x] נוּף
Offerenti partem.
tuli
perpetuum ‡ est
[y] חָקַק
†oblationibus ignitis ¶ qua
qua vnxit eos
[z] נָתַן
† est ‡holocausto, sacrificio, & oblationi pro peccato, & oblationi pro delicto, & cō secrationib', ‡qua ßepit *vt offerrent oblationes
[a] דּוֹר
[b] צָוָה
[c] פָּרָה
*oblationis pro peccato,
[b] שְׁנָה
[c] מַצָּה
‡congregationem *ecclesiæ.
[d] יָעַד [c] עָשָׂה

.diuidet hon & ,eius *cernicis regione è* ‡ipsius caput *conterquebit* & ,primum
רֹאשׁוֹ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל׃
relictum† & :altaris parietem super *peccati** sanguine de asperget Et
8 [1]†וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר
. *ipse* Peccatum‡ .altaris fundamentum ad exprimetur ,sanguine *in*
בַּדָּם יִמָּצֶה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הִוא׃
eum super† expiabit & :*iudicium*† iuxta *ascensionem** faciet *secundum*‡ Et
9 †וְאֵת־הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו
non si Et . ei dimittetur & ,peccauit quod ipsius peccato à sacerdos
10 הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃ †וְאִם־לֹא
adducet & ,colūbę filios duos *ad* vel ,turtures duos ei° man° attigerit
תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שׁ לִשְׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה וְהֵבִיא אֶת־
Nō .*peccatum ad*‡similæ ephah *decimationē*†, peccauit *quod** suā *approximationē*‡
קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא־
*peccatum** quia ,thus eam super ponet neque ,oleum eam super ponet
n יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חַטָּאת
plenum ea ex sacerdos *apprehendet** & ,sacerdotē ad eam adducet Et .*ipsa*
12 הִוא׃ †וְהֵבִיאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלוֹא
ignitiones‡ super altari in faciet suffire & ,eius *memoriale*† suum pugillum
קֻמְצוֹ אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי
super† sacerdos *eum super** expiabit Et .*ipsa peccatum*‡ :DOMINI
13 יְהוָה חַטָּאת הִוא׃ †וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־
erit Et .ei dimittetur & ,istis de vno ex ,peccauit quod ,ipsius peccato
חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ q וְהָיְתָה
: dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et .*munus*‡ sicut sacerdoti
14 לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ignorantia in† peccauerit & ,prævaricationē fuerit prævaricata cū Anima
15 †נֶפֶשׁ כִּי־תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה
DOMINO *suum delictum** adducet & ,DOMINI sanctitatibus de
מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה
seclo in ,seclorum argentū *tua ordinatione in*† pecudib° de *integrum**arietē
אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף־שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל־
,retribuet sanctificatiōe de peccauit quod Et . *delictum ad*‡ sanctitatis
16 הַקֹּדֶשׁ לָאָשָׁם׃ †וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם
sacerdos &, sacerdoti eam dabit & ,eam ad addet ipsi° partē quintā &
וְאֶת־חֻמְשׁוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן
anima si Et . ei dimittetur & ,*delicti*† ariete in eum *super* expiabit
17 יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ׃ †וְאִם־נֶפֶשׁ
quæ DOMINI præceptis omnib° ex vnum fecerit &, peccauerit cùm
כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל־ v מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר
.*suā* *peruersitatē** portauerit & ,deliquerit & ,cognouerit nō & ,*fieri*‡ non
לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא־יָדָע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא x עֲוֹנוֹ׃
,*delictum ad* ,*tua ordinatione in*† pecudib° de *integrum*‡ arietem adducet Et
18 †וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לָאָשָׁם
qua *sua* ignorantia *super* sacerdos eam *super* expiabit & :sacerdotē ad
אֶל־הַכֹּהֵן וְכִפֶּל עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׁגִגָתוֹ אֲשֶׁר־
.*illud** Delictum . ei dimittetur & ,sciuit non *ipse*‡ & ,ignorauit
שָׁגָג הוּא וְלֹא יָדָע וְנִסְלַח לוֹ׃ †אָשָׁם הוּא
19 . DOMINO deliquit delinquendo
אָשֵׁם אָשַׁם לַיהוָה׃

CAP. VI.

1 : dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
†וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
prævaricationem fuerit prævaricata & ,peccauerit cùm Anima
2 †נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל
positione in vel ,*cōmūdatione in suū proximū in fuerit mētitum*† &, DOMINVM *in*
בַּיהוָה וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ־ x בִּתְשׂוּמֶת
,*amissione*‡ inuenit Vel .*suum proximum* *vi occupauit vel* ,*rapina in vel* ,*manus*
3 יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת־עֲמִיתוֹ׃ †אוֹ־מָצָא אֲבֵדָה
omnibus ex vno super falsum *super* iurauerit & ,*ea in fuerit mentitus* &
וְכִחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל־שֶׁקֶר עַל־אַחַת מִכֹּל
,peccauerit cùm erit Et .ipsis in peccando homo fecerit quæ
4 אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֶנָּה׃ †וְהָיָה כִּי־יֶחֱטָא
usurpationem† vel ,rapuit *quam rapinam** reddet & ,deliquerit &
וְאָשֵׁם y וְהֵשִׁיב אֶת־הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת־הָעֹשֶׁק
vel ,*eo cum est cōmendata* *qua commendationem vel* ,*vi usurpauit quam*
אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת־הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת־
eo super iurauerit quo omni ab Vel .inuenit quod amissum
5 הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא׃ †אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר־יִשָּׁבַע עָלָיו
:illud super addet *eius quintum* &, *eius capite in** illud reddet &, falsum in
לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחֻמְשׁתָיו יֹסֵף עָלָיו
*suum delictum** Et .*sui delicti*† die in illud dabit ,*ei ipsum cui*†
6 לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ z יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אְשָׁמְתּוֹ׃ †וְאֶת־אֲשָׁמוֹ
delictum ad tua ordinatione in pecore *è integrum*† arietem, DOMINO adducet
יָבִיא לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן־הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם

vngue secabit
‡contra cer-uicem
*oblationis pro peccato
†quod super-est de
l נְוָה
‡Oblatio pro peccato est.
‡ alterum
* holocaustū
† morem,
‡ eam
m שְׁנָה
‡oblationem
* pro quo
† decimam partem
‡pro peccato.
‡oblatio pro peccato est.
n שׂוּם o נָתַן
* accipiet
† odorem
‡ oblationes iguitas
p אֵשׁ
‡oblatio pro peccato est.
* eum † à
q הָיָה r מָנַח
‡sacrificium.
‖ per errorem
‡oblationē, p delicto suo
s בּוֹא
*immaculatū
†secundum æstimationē tuam
‡ pro delicto.
†oblationis delicti,
t עָשָׂה v צָוָה
‡ sunt fienda,
*pœnam iniquitatis suæ.
x עָוֹן
‡immaculatū
† secundū æstimationem tuam, pro delicto
‡ ipsa *est
† negauerit proximo suo depositū, vel pecuniā positā in ei° manu negotiatiōis gratia, vel raptum, vel vi extorsit aliquid à proximo suo:
‡amissum, & negauerit illud,
* raptū quod
†vi extortum quod vi extorsit, vel depositū quod depositum est apud eum,
x שׁוּם y שׁוּב
*cū sorte ei°, & quintam partē ipsius
† ei cui° erat,
‡oblationis p delicto suo.
*oblationē p delicto suo
z נָתַן
† immaculatū è pecudib° secundum æstimationē tuam pro delicto

‡coram Domino,
* vnumquodque
dimittet &, DOMINI *facies ad*‡ sacerdos illū *super* expiabit Et .sacerdotē ad
7 אֶל־הַכֹּהֵן׃ †וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח
.eo in delinquendo faciet quæ omnibus ex *vno super ei**
לוֹ עַל־אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לְאַשְׁמָה בָּהּ׃
:dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
8 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
ascensionis† lex * Hæc :dicendo ,eius filiis & Aharon Præcipe
* est † holocausti. Et holocaustum propter
9 †צַו a אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־ b בָּנָיו לֵאמֹר c זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה
.mane vsque nocte tota altare super vstionē *super* *Ascensio* .*ipsa*
a צָוָה b בָּנָה
הִוא הָעֹלָה עַל d מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר
c יָרָה d יָקַד
indumento‡ sacerdos‡ induet Et . eo in erit accensus altaris ignis Et
e ‡se
10 וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ׃ †וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן e מִדּוֹ
,cinerem leuabit & ,suā carnem super† induet *lini feminalia** &, *lini*
‡ veste linea,
בַּד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ f וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן
e מַד f רוֹם
apud illum ponet & ,altare super *ascensionem** ignis *comedet quod*‡
*feminalibus lineis † se ‡ quia consumet
אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ g וְשָׂמוֹ אֵצֶל
faciet exire‡ &, alias vestes induet & ,suas vestes exuet Et . altare
11 הַמִּזְבֵּחַ׃ †וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים h וְהוֹצִיא
.mundum locum ad *castrametationem*‡ extra *ad* cinerem
אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר׃
accēdēt Et .extinguetur nō, eo in *erit accensus** altari super ignis Et
12 †וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ i תּוּקַד־בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר
illud super ordinabit & :*matutino in* ,*matutino in*† ligna sacerdos eo super
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ
iugiter Ignis .pacificorum adipes illud super faciet suffire &, *ascensionē*‡
13 הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׃ †אֵשׁ תָּמִיד
,*muneris*‡ lex‡ ista Et . extinguetur non ,altare super erit accensus
תּוּקַד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה׃ †וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה
14 .altaris facies ad DOMINI *facies ad* Aharon *filios illud offerte*
הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי־אַהֲרֹן m לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃
,eius oleo de & ,munetis simila de suo pugillo in eo ab leuabit Et
n רוֹם
15 †וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֻמְצוֹ מִסֹּלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַּׁמְנָהּ
† est
odorem altari in faciet suffire & :munus super† quod , thus totum &
‡odorem
וְאֵת כָּל־הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה רֵיחַ
o נוֹחַ p יָהַר
comedent ea ex residuum Et .DOMINO *iplius memoriale*‡, quietis
‡ comedētur
16 נִיחֹחַ אַזְכָּרָתָהּ לַיהוָה׃ †וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ
q מַצָּה
atrio in sancto loco in ,*comedetur*‡ Infermentata .eius filij & Aharon
ecclesiæ sea.
אַהֲרֹן וּבָנָיו q מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בְּחֲצַר
r יַעַר
eoru pārtē .fermentatū coquetur Non .*illud* comedēt *conuētus* tabernaculi
17 אֹהֶל־r מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ׃ †לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם
†oblationib° meis ignitis
,*peccatum** sicut ,*ipsa*‡ sanctitatum Sanctitas .*meis ignitionibus*† ex eam dedi
‡ est, * oblatio pro peccato, † oblatio pro delicto.
נְתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשַׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כְּחַטָּאת
Statutum .ea comedet Aharon filiis *in*‡ masculus Omnis .*delictum*† sicut &
18 וְכַאֲשָׁם׃ †כָּל־זָכָר בִּבְנֵי אַהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה s חָק־
‡ de
qui Omnis .DOMINI *ignitionibus** de vestris generationib° in seculi
* oblationib° ignitis † eas
עוֹלָם t לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר
:dicendo Moseh ad DOMINVS est locut° Et .sanctificabit, *eis in*† tetigerit
19 יִגַּע u בָּהֶם יִקְדָּשׁ׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
DOMINO offerent quam eius filiorū & Aharon *appropinquatio* Hoc ‡
v נָגַע x חָטָּה
20 †זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה
‡ Ista est oblatio *qua vngetur ipsemet. Decimā partem †sacrificium ‡ mane, * In † cocta sacrificij per frusta offeres
eius Dimidiū .iuge *munus*†, similæ Ephah *Decimum* .*eum vngi** die in
בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד x מֶחֱצָיתָהּ
:fiet oleo *in* sartagine *Super** .vespera in eius dimidiū & ,*matutino in*‡
21 בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב׃ †עַל־מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה
odorem *facies accedere buccellarum muneris coctiones*† :eam adduces frictam
מְרֻבֶּכֶת תָּבִיאֶנָּה y פְּתִיתֵי מִנְחַת z פִּתִּים תַּקְרִיב רֵיחַ־
faciet eius filiis è eo *sub** vnctus sacerdos Et .DOMINO quietis
22 נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה
munus omne Et . suffietur tota, DOMINO seculi statutum ,eam
a אָפָה y פָּתַת z נוּחַ
23 אֹתָהּ חָק־עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תֻּקְטָר׃ †וְכָל־מִנְחַת
† holocaustū
ad DOMINVS est locut° Et .comedetur Nō :erit *totum*† sacerdotis
24 כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
Ista :dicēdo ,ei° filios ad &, Aharon ad Loquere :dicendo, Moseh
25 מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת
‡ est
*peccatum‡ mactabitur *ascensio*† mactabitur quo loco in : *peccati** lex ‡
* oblationis pro peccato: † holocaustū ‡ oblatio pro peccato corā Domino.
b תּוֹרַת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט
expians Sacerdos .*ipsa** sanctitatum Sanctitas .DOMINI *facies ad*
לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא׃ †הַכֹּהֵן הַמְחַטְּאָ
26 tabernaculi atrio in ,comedetur sancto loco in :illud comedet ,illud
* est. b יָרָה c יָעַל
†ecclesiæ. ‡ carnem ‖sanctificabitur.
אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בְּחֲצַר אֹהֶל
aspsum fuerit qđ & .*sanctus erit*‖, ei° *carne in*‡ tetigerit qui Omnis .*conuentus*†
27 מוֹעֵד׃ †כָּל אֲשֶׁר c יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר d יִזֶּה
d נָגַע e נָזָה
lauabis ,*illud super* fuerit aspersum *Quod** .vestem super eius sanguine è
* Illud super quod
מִדָּמָהּ עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיו תְּכַבֵּס
si Et .cōfringet eo in bullietur quo testæ vas Et . sancto loco in
28 בְּמָקוֹם קָדֹשׁ׃ †וּכְלִי־חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל־בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם־ f כֵּלָה

.ei dimittetur &, ei* peccato à ſacerdos eũ *ſuper* expiabit & :pacificorum
הַשְּׁלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ׃
per errorem ipſa *faciendo in*‡ terræ populo de *ignorantia in* peccauerit vna anima ſi Et
‡dum facit
ſunt fienda, 27 וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ
.deliquerit & ,*fient* non quæ DOMINI præceptis ex vnum
אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם׃
adducet &, peccauit quod ſuũ peccatum ei fuerit notificatum Vel
oblationem * pro 28 אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא
,ſuo peccato *ſuper** feminam integram caprarum hircam ſuã *appropinquationẽ*
coniunget † oblationis pro peccato, ‡ oblationem pro peccato ‡ holocauſti. * ponet † holocauſti, קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל־חַטָּאתוֹ
mactabit & :*peccati*† caput ſuper ſuã manum *fulciet* Et .peccauit quod
בַּאֲשֶׁר חָטָא׃ 29 וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט
eius ſanguine de ſacerdos accipiet Et .*aſcenſionis*‡ loco in *peccatum*†
אֶת־הַחַטָּאת בִּמְקוֹם הָעֹלָה׃ 30 וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ
ei* ſanguinẽ totum &, *aſcenſionis*† altaris cornua ſup *dabit** &, ſuo digito in
בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ
,remouebit eius adipem totum Et .altaris fundamentum ad effundet
יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ 31 וְאֶת־כָּל־חֶלְבָּהּ יָסִיר
facies ſuffire & :pacificorũ ſacrificio *deſuper* adeps eſt remot* quẽadmodũ
כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר
cum *ſuper* expiabit & :DOMINO quietis odorem in altare ſup ſacerdos
הַכֹּהֵן הַמִּזְבְּחָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפֶּר עָלָיו
ſuam *appropinquationem adduxerit agnum* ſi Et .ei dimittetur &, ſacerdos
הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ׃ 32 וְאִם־כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ
ſuam manum fulciet Et .*eam* adducet integram feminam, *peccatum ad*†
לְחַטָּאת נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה׃ 33 וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ
*mactabit** quo loco in, *peccatum ad eam*‡ mactabit &, *peccati* caput ſuper
עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט
,ſuo digito in *peccati*† ſanguine de ſacerdos accipiet Et .*aſcenſionem*
אֶת־הָעֹלָה׃ 34 וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ
ad effundet eius ſanguinẽ totũ &, *aſcenſionis*† altaris cornua ſuper *dabit*† &
וְנָתַן עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל־
quẽadmodũ ,remouebit eius adipem totum Et .altaris fundamentũ
יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ 35 וְאֶת־כָּל־חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר
ea ſacerdos adolebit &, pacificorum ſacrificio à agni adeps eſt remotus
יוּסַר חֵלֶב הַכֶּשֶׂב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם
*ſuper** ſacerdos eum *ſuper* expiabit & :DOMINI *ignitiones ſuper* altari in
in oblationẽ ignitam * à עַל־אִשֵּׁי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־
.ei dimittetur &, peccauit quod ſuo peccato
חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃

CAP. V. ה

iuramenti, ‡ eſt vel teſtis *ipſe*‡ &, *adiurationis* vocẽ audierit &, peccauerit cũm anima Et
עָוֹן a 1 וְנֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ
portabit pœ nam iniquitatis ſuæ. *ſuam iniquitatem portabit* &*, annunciauerit non ſi, ſciuit vel vidit
רָאָה אוֹ יָדָע אִם־לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ׃
feræ cadauer *in* vel, immũdã rem omnẽ in tetigerit quæ anima Vel
נָגַע b עָוֶה ‖ latuerit eam, † ipſa immũda eſt, 2 אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה
טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֶלֶת שֶׁרֶץ טָמֵא
.deliquit & ,*immundus ipſe*† & ,*eo ab fuerit abſconditum*‖ &
וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם׃
,eius immũditiã omnẽ ad hominis immunditiã *in* tetigerit cũm Vel
נָגַע d ‡ in qua polluitur, & latuerit eam, † ipſa ‡ vt proferat labiis, שְׂפָה f רוּעַ e * ſecundum 3 אוֹ כִי־יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם לְכֹל טֻמְאָתוֹ
.deliquit & ſciuit *ipſe*† & , *ab eo fuerit abſconditum* & ,*ea in immundus fiet qua*‡
אֲשֶׁר יִטְמָא בָהּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם׃
vel malefaciendũ ad, *labijs in proferendum ad*‡ iurauerit cũm anima Vel
נָגַע f 4 אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִּשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ
fuerit abſconditum‖ &, iuramento in homo, pferet qđ oẽ *ad* behefaciendũ ad
לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבוּעָה וְנֶעְלַם
cũm ,erit Et .iſtis ex vno in deliquit &, ſciuit *ipſe*† & , *eo ab*
מִמֶּנּוּ וְהוּא־יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה׃ 5 וְהָיָה כִּי־
.*eo ſuper peccauit quod*‡ fuerit confeſſa &, iſtis ex vno in deliquerit
יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְהִתְוַדָּה h אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ
quod ,ſuo peccato *ſuper** DOMINO *ſuum delictum*‡ adducet Et
וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא 6
:*peccatum ad*‖ caprarum hircam vel, agnam pecorib' è fœminã, peccauit
נְקֵבָה מִן־הַצֹּאן כִּשְׂבָּה אוֹ־שְׂעִירַת עִזִּים לְחַטָּאת
eius man* attigerit non ſi Et .eius peccato à ſacerdos *eã ſuper*† expiabit &
וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ׃ 7 וְאִם־לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ
,turtures duos ,peccauit quod *ſuum delictum*‡ adducet &, *agnelli ſufficientiam*‡
דֵּי שֶׂה k וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי הֹרִים
.*aſcenſionem ad vnum*‖ &, *peccatũ ad** vnum, DOMINO colũbæ filios duos vel
אוֹ שְׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה לַיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה׃
peccatum ad ‡ qui *faciet appropinquare*† &, ſacerdotẽ ad eos adducet Et
וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לַחַטָּאת 8

DOMINI facies ad aromatum ſuffimenti altaris cornua ſuper ſanguinẽ
הַדָּם עַל־קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה
ad effundet iuuenci ſanguinẽ totum &, *conuẽtus*† tabernaculo in* quod * eſt † eccleſiæ, f יְעַר g פָּרָה ‡ holocauſti, quod eſt ad pro peccato
אֲשֶׁר בְּאֹהֶל f מוֹעֵד g וְאֶת כָּל־דָּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל־
.conuentus tabernaculi oſtium *qua aſcenſionis*‡ altaris fundamentum
יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃
adipem , eo ex leuabit *peccati* iuuenci adipem totum Et
רוּם h 8 וְאֶת־כָּל־חֶלֶב פַּר הַחַטָּאת h יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת הַחֵלֶב
.inteſtinum ſuper *qui adipem totum & ,inteſtinum operiẽtem * eſt
הַמְכַסֶּה עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃
ſuper † qui, eis ſuper † qui , adipem & , renes duos Et † eſt
יוֹתַר i 9 וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־
cum illia , fibram & hepate ſuper remouebit renibus ſuper eam .
כְּסֶלָה k סור הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־k הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה׃
tollitur Quemadmodũ leuabitur iuuenci pellem Et .altaris ſuper ſacrificij boue à ea faciet ſuffire &
כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם 10
holocauſti. .*aſcenſionis* altare ſuper ſacerdos totam & ,iuuenci
הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה׃ 11 וְאֶת־עוֹר הַפָּר וְאֶת־כָּל־
,ipſius inteſtino & , eius cruribus *ſuper* & , eius capite *ſuper* , eius carnem cum
בְּשָׂרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כְּרָעָיו וְקִרְבּוֹ
caſtrametationẽ extra *ad*, iuuencum totum faciet exire Et .ipſius fimo & caſtra
m יֵצֵא 12 וְהוֹצִיא m † אֶת־כָּל־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
lignis ſuper eum cõburet &, cineris *effuſionem* ad mundum locum ad locum effu-
אֶל־מָקוֹם טָהוֹר אֶל־שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים sionis
congregatio omnis ſi Et .comburetur cineris effuſionẽ ſuper , igne in
n יֵעָר 13 וּבְאֶשׁ עַל־שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף׃ † וְאִם כָּל־h עֲדַת
latuerit res ,congregationis oculis ab *verbum fuerit abſconditum* & , errauerint Iſrael
o שָׁגָה יִשְׂרָאֵל o יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל
ſunt fienda, .deliquerit & , *fient* non quæ , DOMINI præceptis oĩbus exvnũ fecerit &
p וְעָשׂוּ p אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ׃
†in offeret *faciẽt appropinquare* & , *eo ſuper* peccauerũt quo† peccatum fuerit ſcitũ Et
q יַעַן 14 † וְנוֹדְעָה q הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ
pro peccato, facies ad eum adducent & , *peccatum ad* bouis filiũ iuuencum congregatio
r בֶּן־בָּקָר s לְחַטָּאת הַקָּהָל פַּר r בֶּן־בָּקָר s וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי
t בָּנָה s בּוֹא eccleſiæ. *coniungent ſuper ſuas manus congregationis ſeniores *fulcient* *Et .*cõuentus* tabernaculi
אֹהֶל מוֹעֵד׃ 15 † וְסָמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
.DOMINI facies ad iuuencũ mactabit &, DOMINI facies ad iuuẽci caput
רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה׃
tabernaculum ad iuuenci ſanguine de vnctus ſacerdos afferet Et
† וְהֵבִיא הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר אֶל־אֹהֶל 16
ſeptem aſperget &, ſanguine de ſuũ digitũ ſacerdos tinget Et .*conuẽtus*
u מוֹעֵד׃ 17 † וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם t וְהִזָּה שֶׁבַע
dabit† ſanguine de Et .*veli faciebus cum* DOMINI *facies ad* vicibus
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת׃ † וּמִן־הַדָּם v יִתֵּן
,*cõuẽtus*‖ tabernaculo in* quod DOMINI facies ad* quod altaris cornua ſuper
x עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבַּח אֲשֶׁר x לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר y בְּאֹהֶל y מוֹעֵד
* eſt ‖ eccleſiæ, z פָּנָה y יֶעֱר & *qua ,aſcenſionis*† altaris fundamentum ad effundet ſanguinem totum
וְאֵת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־
† holocauſti, quod eſt ‡ eccleſiæ. ,eo ab tollet eius adipem totum Et .*conuentus*‡ tabernaculi oſtiũ ad
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ 19 † וְאֶת כָּל־חֶלְבּוֹ z יָרִים מִמֶּנּוּ
iuuenco fecit quẽadmodũ ,iuuenco faciet Et . altare ſuper faciet ſuffire &
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה׃ 20 † וְעָשָׂה a לַפָּר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לַפָּר
.eis dimittetur &, ſacerdos eos *ſuper* expiabit & ,ei faciet ſic ,*peccati* *
z פָּרָה a *p peccato, educet * caſtra, b יָצָא † oblatio pro peccato congregationis eſt. ‡ Cũ princeps c עָוָה ‡ ſunt fienda per errorem, d עָשָׂה e יָדַע afferet oblationem ſuam, f בּוֹא g חָטָם * coniunget
חַטָּאת הִוא׃ 21 † וְהוֹצִיא b אֶת־הַפָּר אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ
.*ipſe congregationis peccatum*† :primum iuuencum cõbuſſit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן חַטַּאת הַקָּהָל הִוא׃
DOMINI præceptis omnib. ex vnũ fecerit &, peccauerit *Prælatus* Quod ‡
c מִצְוֹת d 22 † אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־c מִצְוֹת יְהוָה
.deliquerit & ,*ignorantia in fient*‡ non quæ , ſui Dei
אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־d תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם׃
, eo in peccauit quo , ſuum peccatum ei fuerit notificatum Vel
אוֹ־e הוֹדַע 23 † אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ
.integrum maſculum caprarum hircum *ſuam appropinquationẽ adducet* &
f וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים g זָכָר תָּמִים׃
, loco in eum mactabit &, hirci caput ſuper ſuam manũ *fulciet** Et
24 † וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשָׁחַט אֹתוֹ בִּמְקוֹם
.*ipſe Peccatum*† .DOMINI facies ad *aſcenſio* *mactabit* quo
אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא׃
cornua ſuper *dabit** &, ſuo digito in *peccati*‡ ſanguine de ſacerdos accipiet Et
25 † וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קַרְנֹת
.*aſcenſionis*‖ altaris fundamentũ ad effundet eius ſanguinẽ & :*aſcenſionis*‖ altaris
מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה׃
ſacrificij adipem ſicut , altari in faciet ſuffire eius adipem totum Et
26 † וְאֶת־כָּל־חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כְּחֶלֶב זֶבַח

CAP. II. ב

,DOMINO *muneris appropinquationem faciet appropinquare* cùm anima Et
1 †וְנֶפֶשׁ כִּי־תַקְרִיב קָרְבַּן [a]מִנְחָה לַיהוָה
eā ſuper *dabit**& ,oleū eam ſuper fundet Et .eius *appropinquatio*‡erit ſimila
סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ
comprehēdet† & ,ſacerdotes Aharon filios ad eam afferet Et . thus
2 לְבֹנָה׃ [b]†וְהֵבִיאָה אֶל־בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ
omne ſuper ipſius oleo de & ,eius ſimila de ſuum pugillum plenū inde
מְשָׁם מְלֹא קֻמְצוֹ מִסֹּלְתָּהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל־
Ignitio†.altari ſuper eius *memoriale* ſacerdos faciet ſuffire & ,ipſius thus
לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה
,*Aharon ,*munere*‡ de reſiduum Et .DOMINO quietis odoris
3 רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ [c]†וְהַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
.DOMINI *ignitionibus*† de ſanctitatum Sanctitas .ipſius filijs &
וְלִבָנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים [d]מֵאִשֵּׁי יְהוָה׃
ſimila‡,clibani coctionē ,*muneris appropinquationē feceris appropinquare cum*‡ Et
4 †וְכִי תַקְרֵב קָרְבַּן מִנְחָה מַאֲפֵה תַנּוּר סֹלֶת
vncta infermentatorum lagana & ,oleo *in confuſa*‡infermētatę placentæ
חַלֹּת [f]מַצּוֹת [e]בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים
ſimila ,tua oblatio ſartagine *ſuper munus** ſi Et . oleo *in*
5 בַּשָּׁמֶן׃ [g]†וְאִם־מִנְחָה עַל־[h]†מַחֲבַת קָרְבָּנְךָ סֹלֶת
fundes & ,fruſta‡ eam *Seca*‡ .erit *azyma*‡ oleo *in confuſa*†
בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן מַצָּה תִהְיֶה׃ [h]†פָּתוֹת אֹתָהּ פְּתִים וְיָצַקְתָּ
,tua *appropinquatio fixorij munus*† ſi Et . *ipſa* Munus*.oleum eā ſuper
7 עָלֶיהָ שָׁמֶן מִנְחָה הִוא׃ [i]†וְאִם־מִנְחָה מִרְחֶשֶׁת קָרְבָּנֶךָ
fiet quod ſacrificium afferes Et . fiet oleo *in*‡ ſimila
סֹלֶת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה׃ [k]†וְהֵבֵאתָ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה
,ſacerdotem ad illud offeret Et .DOMINO iis ex
מֵאֵלֶּה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן
de ſacerdos faciet eleuare Et . altare ad illud faciet accedere &
9 וְהֵגִישָׁהּ [l]אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃ [m]†וְהֵרִים הַכֹּהֵן מִן־
quietis odoris *Ignitio*||.altari in faciet ſuffire & ,eius *memoriale munere*‡
הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
Sanctitas .ei* filiis & ,*Aharon ,*munere** de reſiduum Et .DOMINO
10 לַיהוָה׃ [n]†וְהַנּוֹתֶרֶת מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ
quod *munus*‡ Omne .DOMINI *ignitionibus*† de ſanctitatum
קָדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה׃ [o]†כָּל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר
11 תַּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל־
.DOMINO ignitionē eo de ſuffire facietis non mel omne & ,fermentū
שְׂאֹר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה׃
altare ad & ,DOMINO ea *facietis accedere principij Appropinquationem*||
12 קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ
tui *muneris appropinquationem*‡oēm Et . quietis odorē in aſcendent non
13 לֹא־[p]יַעֲלוּ לְרֵיחַ [p]נִיחֹחַ׃ [o]†וְכָל־קָרְבַּן מִנְחָתְךָ
deſuper† tui Dei fœderis ſal facies ceſſare non & ,ſalies ſale in
בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא [q]תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל
.ſal offeres tua oblatione omni *Super** .tuo munere
מִנְחָתֶךָ עַל כָּל־קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח׃
‡ſpicā tenerā ,DOMINO primitiarū *munus*†feceris appropinquare ſi Et
14 †וְאִם־תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַיהוָה אָבִיב
ſacrificium offeres ſpicæ viridiſcontuſum triticū ,igne in toſtam
[r]קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת
.thus eam ſuper pones & ,oleū eam ſuper dabis Et . tuarum primitiarum
15 בִּכּוּרֶיךָ׃ [s]וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן [t]וְשַׂמְתָּ עָלֶיהָ לְבֹנָה
,ei* cōtuſo frumēto de ,ei* *memoriale**ſacerdos faciet ſuffire Et .*illa* Munus
16 מִנְחָה הִוא׃ [u]†וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ מִגִּרְשָׂהּ
,DOMINO Ignitio .ipſius thus omne ſuper eius oleo de &
וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל־לְבֹנָתָהּ אִשֶּׁה לַיהוָה׃

CAP. III. ג

bone‡ .de ſi ,eius *appropinquatio* pacificorum ſacrificium ſi Et
1 †וְאִם־זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן־הַבָּקָר
eū *faciet accedere integrū**, fœminam ſiue maſculū ſiue ,*facies appropinquare* ipſe
הוּא מַקְרִיב אִם־זָכָר אִם־נְקֵבָה [o]תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ
,ſuæ oblationis caput ſuper ſuam manum *fulciet*† Et .DOMINI facies ad
2 לִפְנֵי יְהוָה׃ [p]†וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ
Aharon filij ſpargent & ,*conuentus*†tabernaculi oſtium*eum immolabit &
וְשָׁחַט פֶּתַח [q]אֹהֶל [r]מוֹעֵד וְזָרְקוּ [s]בְּנֵי אַהֲרֹן
offeret Et .circuitu in altare ſuper ſanguinem ſacerdotes
3 אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ [t]†וְהִקְרִיב
operientem adipem ,DOMINO ignitionē pacificorum ſacrificio de
מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים [u]אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה
duos Et .inteſtinum ſuper† qui adipem omnem & ,inteſtinum
4 אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃ וְאֵת שְׁתֵּי

* eſt & ,illiis ſuper * qui ,ipſis ſuper * quī ,adipem & renes
[v]כֻּלָּה cum
הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־
facient ſuffire Et .*eam* remouebit renibus *ſuper* ,hepate *ſuper* fibram
5 holocauſtū, quod eſt ‡ ſunt * Oblatio eſt ignita
הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה׃ [x]†וְהִקְטִירוּ
ligna ſuper *quæ* ,*aſcenſionem* ſuper ,altari in Aharon filij illum
אֹתוֹ בְּנֵי־אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל־הָעֵצִים
de ſi Et .DOMINO quietis odoris *Ignitio**.ignem ſuper‡ quæ
6 אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשֵּׁה רֵיחַ [x]נִיחֹחַ לַיהוָה׃ [x]†וְאִם־מִן־
vel maſculū ,DOMINO pacificorum ſacrificiū in ei* *appropinquatio pecore*†
הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אוֹ
*faciēs appropinquare**ipſe agnum Si .eum *faciet accedere integrum*†,fœminam
7 נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃ [x]†אִם־כֶּשֶׂב הוּא־מַקְרִיב
.DOMINI facies ad ipſum faciet accedere & ,*ſuā appropinquationē*
אֶת־קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃
eum mactabit & ,ſuæ *appropinquationis*‖caput ſup ſuam manū *fulciet* Et
8 †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ
ſuper eius ſanguinē Aharon filij ſpargēt & ,*conuentus* tabernaculi facies ad
לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־
ignitionē pacificorum ſacrificio de *faciet appropinquare* Et .vndiquaq; altare
9 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ [x]†וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים
,eā remouebit dorſi *ſpinæ regione* ē ,integram caudam ,ei* adipem ,DOMINO
contra ſpinā ‡ eſt
אִשֵּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְּמִימָה לְעֻמַּת [y]הֶעָצָה [z]יְסִירֶנָּה
ſuper† qui adipem omnem & ,inteſtinum operientem adipem &
וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־
qui ,eis ſuper ‡qui adipem & renes duos Et .inteſtinum
10 הַקָּרֶב׃ [x]†וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן
.*eā* remouebit renibus *ſuper*, hepate *ſuper* , fibram & ,ilia ſuper
עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה׃
.DOMINO *ignitionis cibus* :altari in ſacerdos eū faciet ſuffire Et
11 †וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם [a]אִשֶּׁה לַיהוָה׃
.DOMINI facies ad eā *faciet appropinquare & eius approximatio*‡capta ſi Et
12 †וְאִם־עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ [b]לִפְנֵי יְהוָה׃
facies ad eam mactabit & eius caput ſuper ſuam manum *fulciet* * Et
13 †וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי
altare ſuper eius ſanguinem Aharon filij ſpargēt & :*cōuentus*‡tabernaculi
[c]אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
ignitionem ſuā *appropinquationē*†ea ex *faciet appropinquare*† Et .vndiquaque
14 סָבִיב׃ [x]†וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשֵּׁה
adipem omnem & ,inteſtinum operientem adipem ,DOMINO
לַיהוָה אֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֵלֶב
†qui adipem & ,renes duos Et . inteſtinum ſuper†qui
† eſt
15 [d]אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב׃ [x]†וְאֵת [d]שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֵת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר
renibus *ſuper**,hepate *ſuper**fibram & ,ilia ſuper† qui ,eis ſuper
עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת
ignitionis Cibus .altari in ſacerdos ea ſuffire faciet Et .*eam* remouebit
Caro oblationis ignitæ eſt
16 יְסִירֶנָּה׃ [f]†וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֵּׁה
ſæculi Statutum . .‡DOMINO adeps omnis :quietis odorē in
לְרֵיחַ [g]נִיחֹחַ כָּל־[h]†חֵלֶב לַיהוָה׃ [h]†חֻקַּת עוֹלָם
17 omnem &,adipē omnē ,veſtris habitaculis cunctis in vīas generationes p
[i]לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל [k]מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל־חֵלֶב וְכָל־
.comedetis non ſanguinem
דָּם לֹא תֹאכֵלוּ׃

CAP. IIII. ד

:dicendo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
per errorem *ignorantia in* peccauerit cùm Anima :dicēdo Iſrael filios ad Loquere
2 †דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה
. his ex *vno ab**fecerit & ,*fient* non quæ DOMINI præceptis oībus ex
מִכֹּל [a]מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה׃
ſunt fienda, * vnum ‡ ſecundum † offeret pro
3 *faciet accedere*† & , populi delictū *ad*†peccauerit vnctus ſacerdos Si
אִם־הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב
DOMINO integrū bouis filium iuuencū ,peccauit quod ſuo peccato *ſuper*
עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן־בָּקָר [b]תָּמִים לַיהוָה
conuentus‡tabernaculi oſtium ad iuuencum adferet Et .*peccatum in*
pro peccato. ‡ eccleſiæ † coniunget * ad
4 לְחַטָּאת׃ [c]†וְהֵבִיא אֶת־הַפָּר אֶל־פֶּתַח [d]אֹהֶל מוֹעֵד
mactabit & ,iuuenci caput ſup ſuā manum *fulciet*† & ,DOMINI facies ad
[e]בוֹא †coniunget
לִפְנֵי יְהוָה וְסָמַךְ [c]אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפָּר וְשָׁחַט
ſanguine de vnctus ſacerdos accipiet Et .DOMINI facies ad iuuencum
5 אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה׃ [x]†וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם
ecclesiæ. ſacerdos tinget Et . *conuentus* tabernaculum ad eum afferet & ,iuuenci
6 הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל־[e]אֹהֶל מוֹעֵד׃ [x]†וְטָבַל הַכֹּהֵן
vicibus ſeptem ſanguine de aſperget & , ſanguine in ſuum digitum
[f]נָזֶה * coram Domino , ante velum † ponet
אֶת־אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם [f]וְהִזָּה מִן־הַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים
de ſacerdos *dabit*†Et . ſanctitatis *veli faciebus eum* DOMINI *facies ad**
7 לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פָּרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ׃ [x]†וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־

quēadmodū ,DOMINO coram panis ordinationē eā ſuper ordinauit Et
23 פָּנָה[b] †וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֶרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
candelabrum *poſuit* Et .Moſeh DOMINVS præcepit poni fecit
24 גּוֹר[c] צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †וַיָּשֶׂם אֶת־הַמְּנֹרָה
meridiem in tabernaculi *femur ſuper* menſam contra *cōuētus* tabernaculo in ecclesiæ
בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן נֹגְבָּה׃ ‖ ad latus
præcepit quemadmodū ,DOMINO coram lucernas *fecit aſcendere* Et accendit
25 עָלָה[d] †וַיַּעַל הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
tabernaculo in *auri* altare *poſuit* Et Moſeh DOMINVS aureum
26 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †וַיָּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל
ſuffimentum illo ſuper fecit ſuffire Et .velo coram *conuentus* ecclesiæ
27 מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת׃ †וַיַּקְטֵר עָלָיו קְטֹרֶת
.Moſeh DOMINVS præcepit quemadmodum ,aromatum
סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
holocauſti altare Et .tabernaculi *oſtij tegumentum* poſuit Et aulæum ad
28 וַיָּשֶׂם אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן׃ †וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה
29 illo ſuper *fecit aſcendere* & ,*conuentus* tentorij tabernaculi oſtium ad poſuit ecclesiæ, &
שָׂם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו obtulit
DOMINVS præcepit quēadmodum *munus* &,holocauſtum ſacrificium
אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־[e]הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־ [e] מִנָּה
inter & cōuentus tabernaculū inter concham poſuit Et .Moſeh
30 שׁוּם[f] מֹשֶׁה׃ †[f]וַיָּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־[g]אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין [f] שָׁעַר
Moſeh ea ex lauabūt Et .lauandum ad aquas ibi *dedit* & :altare poſuit
31 נתן[h] הַמִּזְבֵּחַ[h] וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרָחְצָה׃ †וְרָחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה

ad *eos ingrediendo* In .ſuos pedes & ,ſuas manus ,eius filij & Aharon
Quando ingredientur
k בוא
32 וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם׃ [k]†בְּבֹאָם אֶל־
quēadmodū ,ſe lauabūt ,altare ad *eos approximādo in** & *conuētus** tabernaculū
* eccleſiæ, *quando appropinquabunt
אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקָרְבָתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ רָחָצוּ כַּאֲשֶׁר
† in circuitu tabernaculi, & altaris, & poſuit aulæū ad portam
circum† atrium erexit Et .Moſeh DOMINVS præcepit
33 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ [l]†וַיָּקֶם אֶת־הֶחָצֵר סָבִיב
conſummauit & ,atrij *porte tegumentum dedit* & ,*altare* & ,*tabernaculū*
l קום
לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֵת־[m]מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר [n] וַיְכַל
m סכך
,*conuentus*‡ tabernaculum nubes operuit Et .opus Moſeh
n כלה
34 מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה׃ [o]†וַיְכַס הֶעָנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
Moſeh potuit nō Et .tabernaculum impleuit DOMINI gloria &
35 וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן׃ †וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה
gloria & ,nubes illud ſuper *habitauit** quia ,*conuētus*‡ tabernaculū ad ingredi
לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד
deſuper† nubes *aſcendendo in** Et .tabernaculum repleuit DOMINI
36 יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן׃ [p]†וּבְהֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל
.ſuis profectionibus cunctis in Iſrael filij proficiſcebantur ,tabernaculo
p עלה
הַמִּשְׁכָּן [q]יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹל מַסְעֵיהֶם׃
q נסע
.*eius ſuſtollit*‡ die ad vſq; ,proficiſcebātur nō & ,nubes *aſcenderet* non ſi Et
37 וְאִם־לֹא יֵעָלֶה הֶעָנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הֵעָלֹתוֹ׃ †
nocte *erit*† ignis & ,die tabernaculū ſuper† DOMINI nubes Quia
38 כִּי[r] עֲנַן יְהוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה
.corū profectionibus cūctis in Iſrael domus omnis oculis in ,eo in
בּוֹ לְעֵינֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם׃

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE, ויקרא

ID EST, ET VOCAVIT.

CAPVT I. א

Et
DOMINVS eſt locutus & ,*Moſeh ad clamauit* vocauit Moſeh,
1 יִקְרָא[a] אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה
:dicendo ,*conuentus*‡ tabernaculo e eum ad
אֵלָיו מֵאֹהֶל[a] מוֹעֵד לֵאמֹר׃ אלף זעירא
dices & ,Iſrael filios ad Loquere ‡ eccleſiæ,
2 דַּבֵּר[b] אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ [a] יַעַר
vobis ex *fecerit appropinquare** cū Homo :eos ad
אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־[B]יַקְרִיב מִכֶּם [B] בָּנָה
pecore‡ de & ,*boue*† de ,*animali*† de ,DOMINO *appropinquationē* oblationem
קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן †animalibus,
cius *appropinquatio aſcenſio** Si .*veſtram appropinquationem appropinquare facietis* †bobus,
3 תַּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם׃ †אִם־עֹלָה קָרְבָּנוֹ ‡ pecudibus
tabernaculi oſtium ad :eū *faciet appropinquare integrum*†maſculum ,*boue** de offeretis oblationem veſtram.
זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד יַקְרִיב
.DOMINI facies ad ſuā voluntatem *ad*‡ ,eum faciet appropinquare *cōuētus*‡ ‡ holocauſtū eſt oblatio
אֹתוֹ לְרְצֹנוֹ[d] לִפְנֵי יְהוָה׃ * bobus
expiandū ad *ei erit accepta*† & ,*aſcenſionis** caput ſuper ,ſuā manū *fulciet*‡ Et † immaculatum offeret
4 וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר [c] תָּמִם
:DOMINI *facies ad*‡ bouis filium mactabit Et .ipſum *ſuper* ‡ eccleſiæ
5 עָלָיו׃ [d]†וְשָׁחַט אֶת־בֶּן־הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה [d] רָצָה
ſpargent & ,ſanguinem ſacerdotes Aharon filij *faciēt appropinquare*‡ & ‖ ſecundum ‡ coniunget
וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־ * holocauſti,
.*conuentus*† tabernaculi oſtium* quod ,circum altare ſuper ſanguinem † placabile erit pro eo
הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ †in cōſpectu
.eius fruſta in illud concidet & ,*aſcenſionem* *exſpoliabit*‡ Et ‡ offerent
6 †וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ׃ * eſt ad
ordinabunt Et .altare ſuper ignem ſacerdotis Aharon filij *dabunt** Et † eccleſiæ.
7 †וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ ‡ excoriabit holocauſtū,
ſacerdotes Aharon filij ordinabunt Et .ignem ſuper ligna * ponent
עֵצִים עַל־הָאֵשׁ׃ †וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת
,ignem ſuper†quæ ligna ſuper adipem & ,caput , fruſta † ſunt
הַנְּתָחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפִּדֶר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ
.aquis in lauabit ,eius crura & ,eius inteſtinū Et .altare ſuper† qui † eſt
9 אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמָּיִם

Holocauſtū oblatio ignita
e אשה
‡ pecoribus eſt oblatio
f נוחח
*holocauſtū, † immaculazum offeret.
g תמם
‡ latus

ignitio *Aſcenſio* .altari in omnia ſacerdos faciet ſuffire Et
וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה [e]אִשֶּׁה
de ,eius *appropinquatio pecore*‡ de ſi Et .DOMINO quietis odoris
10 רֵיחַ־[f]נִיחוֹחַ לַיהוָה׃ †וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן־
.eū *faciet appropinquare integrū*† maſculū ,*aſcenſionē** in capris de vel ,ouibus
הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר [g]תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃
:DOMINI facies ad aquilonē ad altaris *femur*† ad eum mactabit Et
11 †וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה
.vndique altare ſuper eius ſanguinē ſacerdotes Aharon filij ſpargent &
וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃
,eius adipem & ,eius caput & ,ipſius fruſta in eum concidet Et
12 †וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פִּדְרוֹ
ſuper‡ qui ignem ſuper† quæ ,ligna ſuper ea ſacerdos ordinabit &
‡ eſt † ſunt
וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־
faciet appropinquare & ,aquis in lauabit crura & ,inteſtinū Et .altare
offeret
13 הַמִּזְבֵּחַ׃ †וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב
ignitio ipſa Aſcenſio .altare ſuper faciet ſuffire & ,omnia ſacerdos
Holocauſtū eſt oblatio ignita
h אשה
† auib* eſt holocauſtū oblatio ipſius
i נוחח
k הור
‡ oblationem † vngue ſecabit
l מצה
m סור
n ראה
† ſunt ‖ Holocauſtū eſt oblatio ignita
הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה [h]אִשֶּׁה רֵיחַ
eius appropinquatio aſcenſio aue† de ſi Et .DOMINO quietis odoris
14 [i]נִיחֹחַ לַיהוָה׃ †וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ
columbæ filiis de vel ,turturibus de *faciet accedere** & ,DOMINO
לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־[k]הַתֹּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־
,altare ad ſacerdos ipſum offeret Et .ſuam *appropinquationem*‡
15 קָרְבָּנוֹ׃ †וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ
exprimetur & ,altare ſuper faciet ſuffire Et .ipſius caput *contorquebit*† &
וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה [l]וְנִמְצָה
eius veſiculam remouebit Et .altaris parietem ſuper eius ſanguis
16 דָּמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ׃ [m]†וְהֵסִיר אֶת־[n]מְרָאָתוֹ
in orientem ad altare apud eam proiiciet & :ipſius pluma cū
[o]בְּנַצָּתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל־
faciet ſuffire & ,diuidet nō ,ipſius alis cū eam findet Et .cineris locum
17 מְקוֹם הַדֶּשֶׁן׃ †וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִּכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר
ipſa Aſcenſio‖ .ignem ſuper† quæ ,ligna ſuper ,altari in ſacerdos eam
אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עֹלָה הוּא
.DOMINO quietis odoris *ignitio*
אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃

Dominvs præcepit quæ omnia Iuxta .sacerdotio fungẽdũ ad eius filiorũ

42 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת׃ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה

opus. .seruitium omne ,Israel filij fecerunt sic ,Moseh

43 אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָעֲבֹדָה׃ וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר

quẽadmodũ ,illud fecerunt ecce & ,opus omne Moseh vidit Et

.Moseh eis benedixit & ;fecerunt sic ,Dominvs præcepit

צִוָּה יְהוָה כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה׃

CAP. XL. מ

mensis die In :dicendo ,Moseh ad Dominvs est locutus Et

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ

tabernaculũ ecclesiæ. .conuentus tentorii tabernaculum eriges ,mensis vna in ,primi

2 הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד׃

קוֹם a יַעַד b *arcã velo. arcam super* teges & ,testimonij arcam ibi pones Et

3 וְשַׂמְתָּ שָׁם אֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסַכֹּתָ עַל־הָאָרֹן אֶת־

שׂוּם c סָכָךְ d ,eius ordinationẽ ordinabis & ,mensam introduces Et .velum

4 הַפָּרֹכֶת׃ וְהֵבֵאתָ אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְעָרַכְתָּ אֶת־עֶרְכּוֹ

בּוֹא e accendes .eius lucernas *facies ascendere* & ,candelabrum introduces &

נוֹר f עָלָה g וְהֵבֵאתָ אֶת־הַמְּנֹרָה וְהַעֲלֵיתָ אֶת־נֵרֹתֶיהָ׃

pones aulæum ad ostiũ tabernaculi. .testimonij arca coram suffimentũ ad aurcum altare *dabis* Et

5 וְנָתַתָּה אֶת־מִזְבַּח הַזָּהָב לִקְטֹרֶת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת

† pones altare *dabis* † Et .*tabernaculo ostij tegumentum* pones &

6 וְשַׂמְתָּ אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן׃ וְנָתַתָּה אֶת־מִזְבַּח

† tabernaculi ecclesiæ. *dabis*† Et .*conuentus tentorij* † tabernaculi ostio coram holocaustũ

‖ ecclesiæ, * pones ‡ pones aulæum

נָתַן h פֶּתַח i

7 הָעֹלָה לִפְנֵי פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד׃ וְנָתַתָּה אֶת־

.aquas ibi *dabis** & ,altare inter & ,*conuentus* † tabernaculũ inter conchã

8 הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מָיִם׃

.attij portæ *tegumentum dabis* & ,circum atrium pones Et

‡ וְשַׂמְתָּ אֶת־הֶחָצֵר סָבִיב וְנָתַתָּ אֶת־מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃

omnia & ,tabernaculum vnges & ,vnctionis oleum accipies Et

9 וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמָשַׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־

† sunt .sanctitas erit & :eius vasa omnia & ,illud sanctificabis & ,eo in† quæ

כָּלָה k

אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ׃

sanctificabis & ;eius vasa omnia & ,holocausti altare vnges Et

10 וּמָשַׁחְתָּ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ

vnges Et .sanctitatum sanctitas altare erit & ,altare

11 אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־

facies appropin quare Et .illam sanctificabis & ,eius basim & ,conchã

12 הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ׃ וְהִקְרַבְתָּ אֶת־

כֹּן l ecclesiæ, eos lauabis & :*conuentus* tabernaculi ostium ad eius filios & ,Aharon

בָּנָיו m אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרָחַצְתָּ אֹתָם

vnges & :sanctitatis vestes Aharon facies induere Et .aquis in

13 בַּמָּיִם׃ וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אַהֲרֹן אֶת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמָשַׁחְתָּ

eius filios Et .mihi fungetur sacerdotio & ,eũ sanctificabis & ,eum

14 אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכִהֵן לִי׃ וְאֶת־בָּנָיו

eos vnges Et .tunicis eos facies induere & ,facies appropinquare

15 תַּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כָּתֳנֹת׃ וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם

erit & :mihi sacerdotio fungẽtur & ,eorũ patrem vnxisti quẽadmodũ

כַּאֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ אֶת־אֲבִיהֶם וְכִהֲנוּ לִי וְהָיְתָה

vt sit ‖ vnctio .eorũ generationes in seculi sacerdotium in eorũ *vnctionem* eis *existen dum ad*

הָיָה n דּוֹר o

לָהֶם מָשְׁחָתָם לְכְהֻנַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם׃

sic ,ei Dominvs præcepit quæ omnia iuxta :Moseh fecit Et

עָשָׂה p

16 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן

prima die mensis, ,*mensis vno* in ,secundo anno in ,primo mense in fuit Et .fecit

שָׁנָה q

17 עָשָׂה׃ וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ

† posuit *dedit*† & ,tabernaculũ Moseh fecit erigi Et .tabernaculũ est erectum

קוּם r נָתַן s

18 הוּקַם הַמִּשְׁכָּן׃ וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־

* posuit erexit & ,eius vectes *dedit** & ,eius tabulas fecit ponere & ,eius bases

אֲדָנָיו t וַיָּשֶׂם אֶת־קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקֶם

posuit & ,tabernaculũ super tentorium extendit Et .eius columnas

19 אֶת־עַמּוּדָיו׃ וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם

† tecti † superne, tulit, & posuit præcepit quemadmodũ :*desuper*† illud super *tentorij* operimentum

אֶת־מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה

,arca in testimonium *dedit*que ,*cepit* Et .Moseh Dominvs

20 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדָת אֶל־הָאָרֹן

לָקַח u עוֹד v arcam super propitiatorium *dedit*† & ,arca *super*† vectes posuit &

† in ‡ posuit * superne.

וַיָּשֶׂם אֶת־הַבַּדִּים עַל־הָאָרֹן וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֹן

posuit & ,tabernaculũ in arcam introduxit Et .*desuper* *

בּוֹא w

21 מִלְמָעְלָה׃ וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֹן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם אֵת

tentorij, præcepit quẽadmodũ ,testimonij arcam super operuit & ,*tegumenti* velum

פָּרֹכֶת x סָכָךְ y וַיָּסֶךְ עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת כַּאֲשֶׁר צִוָּה

tabernaculo in mensam posuit Et .Moseh Dominvs

22 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיָּשֶׂם אֶת־הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל

‖ ecclesiæ ad latus .velum extra ,aquilonem ad tabernaculi *femur super conuentus*‖

מוֹעֵד z עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן צָפֹנָה מִחוּץ לַפָּרֹכֶת׃

.domum in‡ superhumeralis latus ad † quæ eius *labium super* ,pectoralis

in ora † erat ‡ intrinsecus.

22 הַחֹשֶׁן עַל־שְׂפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֵפֹד בְּיָחַד׃

שָׂפָה s בַּיִת t *scapulis*‡ duabus super eos *dederunt* † & ,auri anulos duos fecerunt Et

20 וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כִתְפֹת

† posuerunt ‡ oris

נָתַן c ,ei† coniunctionẽ contra eius *facietum regione* à *infra ab** superhumeralis

הָאֵפֹד מִלְמַטָּה מִמּוּל פָּנָיו לְעֻמַּת מַחְבַּרְתּוֹ

ipsius anulis ab pectorale *lenuerunt*‡ Et .superhumeralis *artificio desupo*†

21 מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֵפֹד׃ וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָו

*inferne con tra faciem

† supra baltheum

* cõiunxerũt

תו u

P

‡ vt esset su per baltheũ

יְהִי v

‡ à

artificiũ super existendum ad‡ ,hyacinthi filo in superhumeralis anulos ad

אֶל־טַבְּעֹת הָאֵפֹד בְּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיוֹת עַל־חֹשֶׁב

quẽadmodũ ,superhumerali *desuper*† pectorale *attolleretur*‡ nõ &,superhumeralis

הָאֵפֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפֹד כַּאֲשֶׁר

superhumeralis pallium fecit Et .Moseh Dominvs præcepit

22 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעַשׂ אֶת־מְעִיל הָאֵפֹד

os sicut ,eius medio in pallij os Et .hyacinthinũ totũ ,textoris opere

23 מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּלִיל תְּכֵלֶת׃ וּפִי־הַמְּעִיל בְּתוֹכוֹ כְּפִי

fimbriis super fecerũt Et .scinderetur ne circum eius ori labrum ,loricæ

24 תַּחְרָא שָׂפָה לְפִיו סָבִיב לֹא יִקָּרֵעַ׃ וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי

.retorta‡ cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho † malogranata pallij

1 ex ‡ & byſſo

x שֵׁן

† ex auro puro, & potuerunt

הַמְּעִיל רִמֹּנֵי תְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מָשְׁזָר׃

medio in tintinnabula *dederunt & puri auri*† tintinnabula fecerũt Et

25 וַיַּעֲשׂוּ פַּעֲמֹנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמֹנִים בְּתוֹךְ

.malogranatorũ medio in circùm pallij fimbriis super ,malogranatorũ

26 הָרִמֹּנִים עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרִמֹּנִים׃

super malogranatum & ,tintinnabulum ,malogranatũ & Tintinnabulum

26 פַּעֲמֹן וְרִמֹּן פַּעֲמֹן וְרִמֹּן עַל־

Dominvs præcepit quẽadmodũ ministrandũ ad ,circum pallij fimbriis

שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב y לְשָׁרֵת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

,Aharon ,*texentus*‡ opere byſſo † tunicas fecerunt Et .Moseh

27 אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכָּתֹנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֹרֶג לְאַהֲרֹן

,byſſo *mitrarum ornamenta** & ,byſſo † cidarim Et .eius filiis &

28 וְלִבָנָיו׃ וְאֶת־הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פַּארֵי הַמִּגְבָּעֹת שֵׁשׁ

,retorta byſſo † baltheum Et .retorta byſſo † lini *collectoria* &

29 וְאֶת־מִכְנְסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ וְאֶת־הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר

† ex *pileos galerorum ex feminalia

† ex phrygionis,

quẽadmodũ ,*recamãtis* opere cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacitho &

וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רֹקֵם כַּאֲשֶׁר

coronæ *florem* fecerunt Et .Moseh Dominvs præcepit

laminam

30 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ נֵזֶר

עָשָׂה z

.figilli *apertionũ* ‡ scriptura ea *super*‡ scripserũt & ;mundo auro † sanctitatis

† ex ‡ in ‡ cælaturarũ

קֹדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם

dandum‡ ad ,hyacinthi filum eam super *dederũt* Et .Domino sanctitas

31 קֹדֶשׁ לַיהוָה׃ וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת לָתֵת

posuerunt ‖ ponendum

נָתַן a ‡ supernè,

.Moseh Dominvs præcepit quẽadmodũ ,*desuper*‡ cidarim super

עַל־הַמִּצְנֶפֶת מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

filij fecerunt Et .*conuentus tentorij* ,habitaculi opus omne consummauit Et

& tabernaculi ecclesiæ.

32 וַתֵּכֻל כָּל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי

.fecerunt sic ,Moseh Dominvs præcepit quæ omnia iuxta ,Israel

כְּלָה b יַעַד c

יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃

,eius vasa omnia & ,tentorium ,Moseh ad tabernaculum attulerunt Et

בּוֹא d כְּלָה e

33 וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו

circulos

בְּרִיחָיו ק

.eius bases & ,eius columnas & ,eius vectes ,eius tabulas ,eius *vncinos*

קְרָסָיו קְרָשָׁיו בְּרִיחוֹ וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃

opertorium & ,rubricatarum arietum pellium opertorium Et

34 וְאֶת־מִכְסֵה עֹרֹת הָאֵילִם הַמְאָדָּמִים וְאֶת־מִכְסֵה

† tentorij.

testimonij Arcam .*tegumenti* velum & ,taxorum pellium

עוֹר g סָכָךְ f

35 עֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ׃ אֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת

עוֹר h

,eius vasa omnia ,Mensam .propitiatorium & ,eius vectes &

36 וְאֶת־בַּדָּיו וְאֶת הַכַּפֹּרֶת׃ אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כָּל־כֵּלָיו

,eius lucernas ,mundum Candelabrum .facierum panem &

37 וְאֶת־לֶחֶם הַפָּנִים׃ אֶת־הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ

פָּנָה j נוֹר k

.luminaris oleum & ,eius vasa omnia & ,ordinationis lucernas

נֵרֹת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃

,aromatũ suffimentum & ,vnctionis oleum & ,*auri* altare Et

38 וְאֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים

aureum,

ctibrum & ,*æris** Altare .tabernaculi ostij *tegumentum* &

aulæum

* æreum,

39 וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל׃ אֶת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר

& ,concham ,eius vasa omnia & ,eius vectes ,illi † quod æris

† erat

הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־

& ,eius bases & ,eius columnas ,atrij *Fundas* .eius basim

Tentoria

כֹּן l 40 כַּנּוֹ׃ אֶת קַלְעֵי הֶחָצֵר אֶת־עַמּוּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־

vasa omnia & ,eius palos & ,eius funes , atrij *portæ tegumentũ*

aulæum pro porta

יְתֵד m

מָסַךְ לְשַׁעַר הֶחָצֵר אֶת־מֵיתָרָיו וְיִתְדֹתֶיהָ וְאֶת כָּל־כְּלֵי

ministrãdũ ad ministerij Vestes .*conuentus tentorio*† tabernaculi *seruitij** * ministerij

† in tabernaculo ecclesiæ.

עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד׃ n אֶת־בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת

vestes & ,sacerdoti Aharon sanctitatis vestes ,sanctitate in

בֹּקֶשׁ r אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי

.ecclesiæ tabernaculi ostium *exacerabant* † quæ *exercentium*
הַצְּבָאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶּרַח אֶהֶל [q] מוֹעֵד׃
atrij *Fundæ*‡.austrum ad meridiei *angulum* ad atrium fecit Et
9 † וַיַּעַשׂ אֶת־הֶחָצֵר [r] לִפְאַתי [s] תֵּימָנָה קַלְעֵי הֵחָצֵר
earum‡bases &, viginti *earum*‖Columnæ .*cubito in*† centum, retorta byſſo*
10 שֵׁשׁ מָשְׁזָר מֵאָה בָּאַמָּה׃ † עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם
.argento *earum cinctura*‡ &, columnarum vncini :ære‡ viginti
עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃
,viginti earum Columnæ .*cubito in*† cētum aquilonis *angulum*‡ ad Et
11 † וְלִפְאַת צָפוֹן מֵאָה בָּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֶשְׂרִים
.argēto *earū cinctura*‡ &, colūnarum vncini :ære‡ viginti earum bases &
וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃
corū columnæ ,*cubito in** quinquaginta *fundæ* ,*maris angulum*‡ ad Et
12 † וְלִפְאַת־יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים בָּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם
.argēto *earum cinctura*† &, columnarū vncini ,decem eorū bases &, decem
עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃
. cubitorum quinquaginta ,Ortum ad Orientis *angulum*‡ ad Et
13 † וְלִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה׃
,tres *earum*‡ colunæ :*scapulam ad*† cubitorum quindecim *Fundæ*
14 † קְלָעִים חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אַמָּה אֶל־הַכָּתֵף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
portā ad ,inde & hinc secūdum *humerū*‖ ad Et .tres eorum bases &
15 וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ † וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר
,tres *earum** columnæ :cubitorum quindecim *fundæ*‡ atrij
הֶחָצֵר קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
.retorta byſſo† circum atrij *fundæ Omnes*† .tres *earum* bases &
16 וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ † כָּל־קַלְעֵי הֶחָצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מָשְׁזָר׃
earū cinctura‡ &, columnarum vncini ,ære *columnis* bases Et
17 † וְהָאֲדָנִים לָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם
omnes ,argento cinctæ ipſæ &, argento earū capita *tectum* &, argēto
כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כָּל
,hyacintho ,*tecamātis** opere atrij portæ *tentorium* Et .atrij columnæ
18 עַמֻּדֵי הֶחָצֵר׃ † וּמָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר מַעֲשֵׂה רֹקֵם תְּכֵלֶת
cubiti† viginti Et .retorta byſſo &, cocci vermiculo &, purpura &
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר וְעֶשְׂרִים אַמָּה
fundarum regione è ‡ cubitorum quinque latitudine in *ſtatura* &, lōgitudo
אֹרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חָמֵשׁ [x] אַמּוֹת לְעֻמַּת קְלָעֵי
:ære * quatuor eorum bases &, quatuor *earum*‖ columnæ Et .atrij
19 הֶחָצֵר׃ † וַעֲמוּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת
.argento *earum cinctura*† &, earum capita *tectū*† Et .argēto* earū vncini
יְוֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רָאשֵׁיהֶם וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃
. *atis circum atrio &* ,*tabernaculo*‡ claui omnes Et
20 † וְכָל־הַיְתֵדֹת לַמִּשְׁכָּן וְלֶחָצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת׃
fuit viſitatum‡ quia ,teſtimonij tabernaculi ,tabernaculi *viſitata* *Iſta*†
21 † אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן [y] מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד
Aharon filij Ithamar manu in ,Leuitarum *ſeruitium* Moſis *os ſuper*
עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדַת [z] הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן
,Iehudah *tribui*‖ Chur filij Vri filius Beſalel Et .ſacerdotis
הַכֹּהֵן׃ † וּבְצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר [a] לְמַטֵּה יְהוּדָה
eo cum Et .Moſeh DOMINVS præcepit quæ omnia fecit
22 וְאֶת־ [b] כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ †
vecamans & ,*cogitans*† &, artifex ,Dan *tribui** Achiſamach filius Aholiab
עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וְאִתּוֹ
Omne .byſſo &, cocci vermiculo in &, purpura in &, hyacintho in
23 אָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן חָרָשׁ וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם
aurum fuit & :ſanctitatis opere omni in opus ad factum aurum
24 † כָּל־ בַּתְּכֵלֶת וּבָאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ׃ †
,ſecli† triginta &, ſeptingentorū & ,*talenti** viginti & nouem *elevationis*‡
זְהַב [b] הַמְּעֻשֶׂה לַמְּלָאכָה בְּכָל [c] מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ [c] וַיְהִי זְהַב
,mille &, talēta centū ſynagogæ *viſitatorum*‖ argentū Et .*ſanctitatis ſeclo in*‡
הַתְּנוּפָה [d] תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וְשִׁבַּע [d] מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל׃
.ſanctitatis ſeclo in ,ſecli ſeptuaginta & quinque &, ſeptingenti &
25 בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ † וְכֶסֶף פְּקוּדֵי [e] הָעֵדָה מֵאַת כִּכָּר וְאֶלֶף
transeūti omni ,ſanctitatis ſeclo in ,ſecli dimidium ,capiti *Bekagh*‡
וְשִׁבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃
,millibus ſexcentis ,ſupra & ,annorum viginti *filio à* ,*viſitatos* *ſuper*†
26 † בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת [f] מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֹבֵר
talenta cētum *fuit* Et .quinquaginta &, quingentis &, millibus tribus &
עַל־הַפְקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אָלֶף
centum ,veli baſes & ,ſanctitatis baſes fundendum ad argenti
27 וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ † וַיְהִי מְאַת כִּכַּר
-ſeptin &, mille ‡ Et . baſi† Talentum .talentis centum ,baſes † pro ‡ex
לָצֶקֶת [g] אֶת אַדְנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אַדְנֵי הַפָּרֹכֶת מְאַת
texit & ,columnis vncinos fecit ſeptuaginta & ,quinque & .gentis
28 אֲדָנִים לִמְאַת הַכִּכָּר כִּכָּר לָאָדֶן׃ † וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבַּע
ſeptuaginta *elevationis* æs Et .eas cinxit &, ſiparum capita oblationis
29 וְנוּף [i] רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם׃ † וּנְחֹשֶׁת [h] הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים

ex bases eo *in*fecit Et .ſecli quadringenti & milia duo &, talenta
כִּכַּר וְאַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שָׁקֶל׃ † [k] וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אַדְנֵי [k] עָשֹׂת
eccleſiæ *eius*† cribrum & ,*æris*† altare &, *conuentus* tabernaculi oſtij
פֶּתַח אֹהֶל [l] מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מְכִבַּר הַנְּחֹשֶׁת
,circum atrij baſes Et .altaris vaſa omnia & ,ei* quod
אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־ [m] כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ † וְאֵת־אַדְנֵי הֶחָצֵר סָבִיב
palos omnes &, tabernaculi palos omnes &, atrij portæ baſes &
וְאֶת־אַדְנֵי שַׁעַר הֶחָצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת כָּל־יִתְדֹת
. *circum* atrij
הֶחָצֵר סָבִיב׃

CAP. XXXIX. לט

veſtes fecerunt cocci vermiculo &, purpura &, hyacintho ex Et
1 † וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת [a] הַשָּׁנִי עָשׂוּ בִּגְדֵי־ [a] שֵׁרֶת
ſanctitatis veſtes fecerunt &: ſanctitate in miniſtrandū ad miniſterij
שָׁרֵת [b] לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ [b]
. Moſeh DOMINVS præcepit quemadmodū ,Aharon † quæ
אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
† ex vermiculo &, purpura &, hyacintho ,auro † ſuperhumerale fecit Et
2 † וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
bracteas au- fila abſcidit & ,*auri laqueos* extenderunt Et .retorta byſſo &, cocci
reas, שְׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר׃ † וַיִּרְקְעוּ אֶת־ [c] פַּחֵי הַזָּהָב וְקִצֵּץ פְּתִילִם
medio in &, purpuræ medio in &, hyacinthi medio in faciendum ad
3 פּוֹחַ [c] לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ
phrygioni- *Scapulas* . *cogitantis* opere ,byſſi medio in &, cocci vermiculi
co. Oras תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב׃ †
4 .coniungebatur extremitatibus duabus ſuper: ſe copulātes ei fecerūt
כְּתֵפֹת [d] עָשׂוּ־לוֹ חֹבְרֹת עַל־שְׁנֵי [d] קְצוֹתָיו חָבֵר׃
*baltheus eius opus ſedm *ipſum*† ipſo ex ,illud ſup *quod*‡ ei* ſuperhumeralis *artificiū** Et
‡ qui erat 5 † וְחֵשֶׁב אֲפֻדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ
† erat ,retorta byſſo & ,cocci vermiculo &, purpura & ,hyacintho ,auro‡
‡ ex זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר
aptauerunt *fecerunt* Et . Moſeh DOMINVS præcepit quēadmodum
6 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † [e] וַיַּעֲשׂוּ אֶת־
onychinos sigilli *apertionibus apertos* ,*auri ocellaturis** circundatos *onychis* lapides
* palis aureis אַבְנֵי הַשֹּׁהַם [f] מְסֻבֹּאֹת מִשְׁבְּצֹת זָהָב מְפֻתָּחֹת פִּתּוּחֵי חוֹתָם
cælatos cæla- *humeris ſuper*† eos poſuit Et . Iſrael filiorum nominibus *ſuper*‖
turis עַל־שִׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † [g] וַיָּשֶׂם אֹתָם עַל כְּתֵפֹת [f] סָבַב [g] טוֹם
7 ‖ cum †in oris ‡in memoriā [h] לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה
præcepit quemadmodū ,Iſrael filiis *memoriæ* ‡ lapides ,ſuperhumeralis
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ † וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב [h] בְּנָה
,*cogitantis** opere pectorale fecit Et .Moſeh DOMINVS
8 * phrygio- כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי [i] שֵׁן
nico ‡ ex ,cocci vermiculo &, purpura &, hyacintho, auro‡ ſuperhumeralis opus ſicut
.pectorale fecerunt duplicatum ,fuit Quadrum . retorta byſſo &
9 † רָבוּעַ הָיָה כְּפוּל עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן׃ וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר
.duplicatum ,eius latitudo palmus & ,eius longitudo Palmus
Sardius, To- זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ כְּפוּל׃
pazius, & ,*Smaragd** ,*Rubinus* :Ordo :lapidis ordines quatuor eo in repleuerunt Et
Smaragdus, 10 † וּמִלְאוּ־בוֹ אַרְבָּעָה טוּרֵי אָבֶן טוּר אֹדֶם פִּטְדָה
,Carbūculus :ſecūdus ordo Et .vnus ordo ,*Chryſolithus* &
11 וּבָרֶקֶת הַטּוּר הָאֶחָד׃ † וְהַטּוּר [k] הַשֵּׁנִי נֹפֶךְ
,Achates ,Ligurius , tertius ordo Et . *Adamas* &, Sappirus
Iaſpis. שָׁנִי [k] וְסַפִּיר וְיָהֲלֹם׃ † וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לֶשֶׁם [l] שְׁבוֹ
Beryllus, 12 circundati ,*Iaſpis* &, Onyx ,Tharſis ,quartus ordo Et .Amethiſtus &
וְאַחְלָמָה׃ † וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תַּרְשִׁישׁ שֹׁהַם וְיָשְׁפֵה מוסבות
palis aureis filiorū nominibus *ſuper** lapides Et .ſuis plenitudinibus in *auri ocellaturis*
* cum 13 מְשֻׁבָּצֹת זָהָב בְּמִלּוּאֹתָם׃ † וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי־
erant ,ſigilli *apertionibus*† eorū nominibus *ſuper*‖ duodecim *ipſi* Iſrael
‖ cum יִשְׂרָאֵל הָנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמֹתָם פִּתּוּחֵי חוֹתָם
†ſculpturis fecerunt Et . *tribubus*‡ duodecim * ſuo nomine *ſuper*† vnuſquiſque
‡ cum* 14 † וַיַּעֲשׂוּ עַל־ אֲשִׁישׁ לִשְׁנֵים עָשָׂר שִׁבֶט׃
*ſecundum . puro auro ,*cōplicationis*† opere terminationis catenas pectorale ſuper
‡ tribus עַל־הַחֹשֶׁן שַׁרְשֹׁת גַּבְלֻת מַעֲשֵׂה עֲבֹת זָהָב טָהוֹר׃
†plectili ex *dederunt*† & :auri anulos duos &, auro *ocellaturas* duas fecerunt Et
palas ex 15 † וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבְּצֹת זָהָב [m] וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־
†poſuerunt שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן׃ † וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי
duos *dederunt*† Et . pectoralis extremitatibus duabus ſuper anulos duos
‖ poſuerunt 16 † וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הַעֲבֹתֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן׃ †
‡ aureos in . pectoralis extremitatibus ſuper ,anulis duobus *ſuper auri*‡ funes
†poſuerūt in וְשְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת נָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי
duabus *ſuper dederunt*† ſunium duorum extremitates duas Et
*palis† oris 17 † וְאֶת [n] שְׁתֵּי [o] קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת נָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי
‖ contra fa- *eius facierū regione è* ‖ ſuperhumeralis *ſcapulis* *ſuper*† eas dederūt & :*ocellaturis**
ciem eius. הַמִּשְׁבְּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֵפֹת הָאֵפֹד אֶל־מוּל פָּנָיו׃
extremitatibus duab* ſuper poſuerūt & ,auri anulos duos fecerunt Et
18 † וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת

palas ex
†poſuerunt
m שְׁנָה
‖ poſuerunt
‡ aureos in
†poſuerūt in
n שְׁנָה
o קְצָה
*palis† oris
‖ contra fa-
ciem eius.
p עָשָׂה
q שׂוּם

bases ſedecim ,argenteæ earum bases & ,tabulæ octo fuerunt Et

30 וַיְהִי֙ שְׁמֹנָ֣ה קְרָשִׁ֔ים וְאַדְנֵיהֶ֖ם כֶּ֣סֶף שִׁשָּׁ֣ה עָשָׂ֑ר אַדָּנִ֖ים
vectes fecit Et .vna tabula‡ ſub bases duæ bases dua

31 שְׁנֵ֣י אֲדָנִ֗ים שְׁנֵי֙ אֲדָנִ֣ים תַּ֔חַת הַקֶּ֖רֶשׁ הָאֶחָֽד׃ וַיַּ֣עַשׂ בְּרִיחֵ֔י
.vnius tabernaculi coſtæ‡ tabulis † quinque ,Sittim lignis*

עֲצֵ֣י שִׁטִּ֔ים חֲמִשָּׁ֖ה לְקַרְשֵׁ֣י צֶ֣לַע הַמִּשְׁכָּ֣ן הָאֶחָֽת׃
quinque Et .ſecundæ‡ tabernaculi coſtæ† tabulis * vectes quinque Et

32 וַחֲמִשָּׁ֤ה בְרִיחִם֙ לְקַרְשֵׁ֣י צֶ֣לַע הַמִּשְׁכָּ֔ן הַשֵּׁנִ֖ית וַחֲמִשָּׁ֣ה
fecit Et .mare* ad lateribus in tabernaculi tabulis ‡ vectes

בְרִיחִ֑ם לְקַרְשֵׁ֥י הַמִּשְׁכָּ֖ן לַיַּרְכָתָ֥יִם יָֽמָּה׃ וַיַּ֕עַשׂ אֶת־
ad extremo ab ,tabularum medio in penetrandum ad† medium vectem

33 הַבְּרִ֣יחַ הַתִּיכֹ֔ן לִבְרֹ֖חַ בְּת֣וֹךְ הַקְּרָשִׁ֑ים מִן־הַקָּצֶ֖ה אֶל־
,auro† fecit earum anulos & ,auro texit tabulas Et .extremum

34 הַקָּצֶ֔ה וְאֶת־הַקְּרָשִׁ֥ים צִפָּ֖ה זָהָ֑ב וְאֶת־טַבְּעֹתָ֣ם עָשָׂ֤ה זָהָב֙
velum fecit Et .auro vectes texit & :vectibus domos‡

35 בָּתִּ֣ים לַבְּרִיחִ֔ם וַיְצַ֥ף אֶת־הַבְּרִיחִ֖ם זָהָֽב׃ וַיַּ֕עַשׂ אֶת־הַפָּרֹ֖כֶת
cogitātis‡ opere :retorta byſſo & ,cocci vermiculo & ,purpura &,hyacintho†

תְּכֵ֣לֶת וְאַרְגָּמָ֗ן וְתוֹלַעַת֙ שָׁנִ֔י וְשֵׁ֖שׁ מָשְׁזָ֑ר מַעֲשֵׂ֥ה חֹשֵׁ֖ב
,Sittim columnas quatuor ei fecit Et .Cherubim * illud fecit

36 עָשָׂ֥ה אֹתָ֖הּ כְּרֻבִֽים׃ וַיַּ֣עַשׂ לָהּ֮ אַרְבָּעָה֒ עַמּוּדֵ֣י שִׁטִּ֔ים
.argenti bases quatuor eis fudit Et .auri †earū capitella ,auro eas texit &

וַיְצַ֤ף זָהָב֙ וָוֵיהֶ֔ם זָהָ֔ב וַיִּצֹ֥ק לָהֶ֖ם אַרְבָּעָ֣ה אַדְנֵי־כָֽסֶף׃
vermiculo & ,purpura & ,hyacintho tabernaculi oſtiū ad tectum fecit Et

37 וַיַּ֣עַשׂ מָסָךְ֮ לְפֶ֣תַח הָאֹהֶל֒ תְּכֵ֣לֶת וְאַרְגָּמָ֗ן וְתוֹלַעַת֙
,quinq; eius columnas Et .recamantis opere ,retorta byſſo & ,cocci

38 שָׁנִ֔י וְשֵׁ֖שׁ מָשְׁזָ֑ר מַעֲשֵׂ֥ה רֹקֵֽם׃ וְאֶת־עַמּוּדָ֣יו חֲמִשָּׁ֔ה
earū baſes & ,auro earū cinctura & :earum capita texit & ,earū vncinos &

וְאֶת־וָוֵיהֶ֖ם וְצִפָּ֣ה רָאשֵׁיהֶ֑ם וְחִשְׁקֵיהֶ֖ם זָהָ֔ב וַאֲדָנֵיהֶ֖ם
.æreæ quinque ex

חֲמִשָּׁ֥ה נְחֹשֶֽׁת׃

CAP. XXXVII. לז

,duorum cubitorū :Sittim lignis ‡ arcam Beſalel fecit Et

1 וַיַּ֤עַשׂ בְּצַלְאֵל֙ אֶת־הָאָרֹ֔ן עֲצֵ֥י שִׁטִּ֖ים אַמָּתַ֣יִם וָחֵ֑צִי
,cubiti & ,eius latitudo dimidij & ,cubiti & ,eius longitudo dimidij &

וְאַמָּ֤ה וָחֵ֙צִי֙ קֹמָת֔וֹ וְאַמָּ֥ה וָחֵ֖צִי רָחְבּ֑וֹ וְאַמָּ֥ה
:extra ab & ,domo à† mundo auro eam texit Et .eius ſtatura* dimidij &

2 וָחֵ֖צִי קֹמָתֽוֹ׃ וַיְצַפֵּ֥הוּ זָהָ֖ב טָה֑וֹר מִבַּ֥יִת וּמִח֖וּץ
,auri anulos quatuor illi fudit Et . circum auri coronam ei fecit &

3 וַיַּ֣עַשׂ לּ֔וֹ זֵ֖ר זָהָ֥ב סָבִֽיב׃ וַיִּצֹ֤ק לוֹ֙ אַרְבַּ֣ע טַבְּעֹ֣ת זָהָ֔ב
duos & ,una eius coſta ſuper anulos duos & ,eius angulis quatuor ſuper

עַ֖ל אַרְבַּ֣ע פַּעֲמֹתָ֑יו וּשְׁתֵּ֤י טַבָּעֹת֙ עַל־צַלְעוֹ֣ הָאֶחָ֔ת וּשְׁתֵּ֥י
,Sittim lignorum‡ vectes fecit Et .ſecundo† ipſius latere ſuper anulos

4 טַבָּעֹ֖ת עַל־צַלְעוֹ֣ הַשֵּׁנִ֑ית וַיַּ֣עַשׂ בַּדֵּ֔י עֲצֵ֥י שִׁטִּ֖ים
coſtas ſuper* anulos in vectes introduxit Et .auro eos texit &

5 וַיְצַ֖ף אֹתָ֥ם זָהָֽב׃ וַיָּבֵ֣א אֶת־הַבַּדִּ֔ים בְּטַבָּעֹ֖ת עַ֣ל צַלְעֹ֣ת
:mūdo auro †propitiatoriū fecit Et . arcam portandum ad ,arcæ

6 הָאָרֹ֑ן לָשֵׂ֥את אֶת־הָאָרֹ֖ן כַּפֹּ֥רֶת זָהָ֖ב טָה֑וֹר
.ei° latitudo dimidij & ,cubiti & ,ei° lōgitudo° dimidij & ,cubitorū duorū

אַמָּתַ֤יִם וָחֵ֙צִי֙ אָרְכָּ֔הּ וְאַמָּ֥ה וָחֵ֖צִי רָחְבָּֽהּ׃
extremitatib° duab° à eos fecit ductili‡ :auro † Cherubim duos fecit Et

7 וַיַּ֣עַשׂ שְׁנֵ֤י כְרֻבִים֙ זָהָ֔ב מִקְשָׁ֥ה עָשָׂ֖ה אֹתָ֑ם מִשְׁנֵ֥י קְצ֖וֹת
vnum* Cherub & ,hinc extremo ab vnum Cherub . propitiatorij

8 הַכַּפֹּֽרֶת׃ כְּר֤וּב אֶחָד֙ מִקָּצָ֣ה מִזֶּ֔ה וּכְר֥וּב־אֶחָ֖ד
duabus à Cherubim fecit ,propiciatorio à ,inde extremo ab

מִקָּצָ֣ה מִזֶּ֑ה מִן־הַכַּפֹּ֥רֶת עָשָׂ֖ה אֶת־הַכְּרֻבִ֥ים מִשְׁנֵ֖י
,ſuperne alas extendentes Cherubim erant Et .eius extremitatibus *alterum

9 קְצוֹתָֽו׃ וַיִּהְי֤וּ הַכְּרֻבִים֙ פֹּרְשֵׂ֣י כְנָפַ֔יִם לְמַעְלָ֑ה
.ſuũ fratrẽ ad vir * eorum facies & ,propiciatoriū ſuper ſuis alis in tegentes

סֹכְכִ֤ים בְּכַנְפֵיהֶם֙ עַל־הַכַּפֹּ֔רֶת וּפְנֵיהֶ֖ם אִ֣ישׁ אֶל־אָחִ֑יו
lignis† menſam fecit Et .Cherubim facies erant propitiatoriū Ad

10 אֶל־הַכַּפֹּ֖רֶת הָי֥וּ פְנֵי הַכְּרֻבִֽים׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־הַשֻּׁלְחָ֔ן עֲצֵ֥י
cubiti & ,eius latitudo cubiti & ,eius lōgitudo‡ duorū cubitorū :Sittim

שִׁטִּ֖ים אַמָּתַ֣יִם אָרְכּ֑וֹ וְאַמָּ֥ה רָחְבּ֖וֹ וְאַמָּ֥ה
aureā coronā ei fecit & ,mūdo auro eam texit Et .eius ſtatura dimidij & altitudo

11 וָחֵ֖צִי קֹמָתֽוֹ׃ וַיְצַ֣ף אֹת֔וֹ זָהָ֖ב טָה֑וֹר וַיַּ֥עַשׂ ל֖וֹ זֵ֥ר זָהָ֖ב
auri coronā fecit & ,circum palmi clauſuram ei fecit Et . circum

12 סָבִֽיב׃ וַיַּ֣עַשׂ ל֔וֹ מִסְגֶּ֥רֶת טֹ֖פַח סָבִ֑יב וַיַּ֥עַשׂ זֵ֖ר־זָהָ֥ב
dedit & ,auri anulos quatuor ei fudit Et .circum ipſius clauſuræ poſuit

13 לְמִסְגַּרְתּֽוֹ׃ וַיִּצֹ֣ק ל֔וֹ אַרְבַּ֖ע טַבְּעֹ֣ת זָהָ֑ב וַיִּתֵּ֣ן אֶת־
regione E .eius pedibus quatuor † qui ,angulis quatuor ſuper anulos †erant in

14 הַטַּבָּעֹת֙ עַל־אַרְבַּ֣ע הַפֵּאֹ֔ת אֲשֶׁר֙ לְאַרְבַּ֣ע רַגְלָ֔יו לְעֻמַּ֖ת
.menſam portandum ad vectibus domus ,anuli erant clauſuræ loca

15 הַמִּסְגֶּ֑רֶת הָי֣וּ הַטַּבָּעֹ֗ת בָּתִּים֙ לַבַּדִּ֔ים לָשֵׂ֖את אֶת־הַשֻּׁלְחָֽן׃
portandū ad ,auro eos texit &: Sittim lignis † vectes fecit Et

16 וַיַּ֣עַשׂ אֶת־הַכֵּלִ֗ים אֲשֶׁ֤ר עַל־הַשֻּׁלְחָן֙ אֶת־
medios calamos & ,eius cyathos & ,eius cochlearia & ,eius ſcutellas

קְעָרֹתָ֣יו וְאֶת־כַּפֹּתָ֔יו וְאֶת־מְנַקִּיֹתָ֖יו וְאֶת־הַקְּשׂוֹת
candelabrum fecit Et . mundo auro eis in libabitur‡ quibus

17 אֲשֶׁ֥ר יֻסַּ֖ךְ בָּהֶ֑ן זָהָ֖ב טָהֽוֹר׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־הַמְּנוֹרָ֔ה
,eius calam° & ,ei° Haſtile .candelabrum fecit ductile .puro auro

זָהָ֥ב טָה֖וֹר מִקְשָׁ֣ה עָשָׂ֑ה אֶת־הַמְּנוֹרָ֔ה יְרֵכָ֥הּ וְקָנָ֖הּ
calami ſex Et .fuerunt ipſo ex ,eius flores & ,eius poma ,eius calices

18 גְּבִיעֶ֣יהָ כַּפְתֹּרֶ֔יהָ וּפְרָחֶ֖יהָ מִמֶּ֥נָּה הָיֽוּ׃ וְשִׁשָּׁ֤ה קָנִים֙
,vno ipſius latere ex candelabri calami Tres .eius lateribus è egredientes

יֹצְאִ֣ים מִצִּדֶּ֔יהָ שְׁלֹשָׁ֥ה קְנֵי־מְנוֹרָ֖ה מִצִּדָּ֣הּ הָאֶחָ֑ד
ſcyphi Tres .ſecundo eius latere ex candelabri calami tres &

וּשְׁלֹשָׁ֥ה קְנֵי־מְנוֹרָ֖ה מִצִּדָּ֥הּ הַשֵּׁנִֽי׃ שְׁלֹשָׁ֤ה גְבִעִים֙
ſphærula ſcyphi tres & ,flos & pomum ,vno calamo in amygdalati

מְשֻׁקָּדִ֣ים בַּקָּנֶ֣ה הָאֶחָ֔ד כַּפְתֹּ֖ר וָפָ֑רַח וּשְׁלֹשָׁ֤ה גְבִעִים֙
ſphęrula, calamis ſex ſic .flos & ,pomum ,vno calamo in amygdalati

מְשֻׁקָּדִ֣ים בְּקָנֶ֣ה אֶחָ֔ד כַּפְתֹּ֖ר וָפָ֑רַח כֵּ֚ן לְשֵׁ֣שֶׁת הַקָּנִ֔ים
ſcyphi quatuor candelabro in Et .candelabro è egredientibus

20 הַיֹּצְאִ֖ים מִן־הַמְּנוֹרָֽה׃ וּבַמְּנוֹרָ֕ה אַרְבָּעָ֖ה גְּבִעִ֑ים
ſphęrulæ calamis duobus ſub pomum Et .eius flores & ,eius poma ,amygdalati

21 מְשֻׁקָּדֶ֔יהָ כַּפְתֹּרֶ֖יהָ וּפְרָחֶֽיהָ׃ וְכַפְתֹּר֙ תַּ֣חַת שְׁנֵ֣י הַקָּנִ֔ים
ſphęrula duobus ſub pomum & ,ipſo ex calamis duobus ſub ſphærula & ,ipſo ex

מִמֶּ֑נָּה וְכַפְתֹּ֤ר תַּ֙חַת֙ שְׁנֵ֣י הַקָּנִ֔ים מִמֶּ֖נָּה וְכַפְתֹּ֥ר תַּחַת־שְׁנֵ֖י
.ipſo ex egredientibus calamis ſex :ipſo ex calamis

הַקָּנִ֣ים מִמֶּ֑נָּה לְשֵׁ֣שֶׁת הַקָּנִ֔ים הַיֹּצְאִ֖ים מִמֶּ֥נָּה׃
Sphærulæ ,ductile ipſud‡ Totum .fuerūt ipſo ex ,corū calami & , eorum Poma

22 כַּפְתֹּרֵיהֶ֥ם וּקְנֹתָ֖ם מִמֶּ֣נָּה הָי֑וּ כֻּלָּ֥ה מִקְשָׁ֛ה זָהָ֥ב
,eius forcipes & ,ſeptem eius lucernas fecit Et . puro auro †vnum

23 טָה֖וֹר׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־נֵרֹתֶ֑יהָ שִׁבְעָ֔ה וּמַלְקָחֶ֖יהָ
,ipſum fecit puri auri Talento . puro auro †eius recepta cula &

וְאֶת־מַחְתֹּתֶ֖יהָ זָהָ֥ב טָהֽוֹר׃ כִּכַּ֥ר זָהָ֛ב טָה֖וֹר עָשָׂ֣ה אֹתָ֑הּ
:Sittim lignis† ſuffimenti altare fecit Et . eius vaſa omnia &

24 וְאֶת־כָּל־כְּלֵ֖י הַמְּזֵבֵֽחַ׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־מִזְבַּ֣ח הַקְּטֹ֔רֶת עֲצֵ֥י
cubiti duo & , quadrata ,eius latitudo cubitus & ,ei° longitudo cubitus

שִׁטִּ֖ים אַמָּ֣ה אָרְכּ֑וֹ וְאַמָּ֥ה רָחְבּ֖וֹ רָב֥וּעַ וְאַמָּתַ֖יִם
altitudo , puro auro illud texit Et .eius cornua fuerūt ipſo Ex .eius ſtatura

25 קוֹמָת֑וֹ מִמֶּ֥נּוּ הָי֖וּ קַרְנֹתָֽיו׃ וַיְצַ֤ף אֹתוֹ֙ זָהָ֣ב טָה֔וֹר אֶת־
coronam ei fecit Et .eius cornua & ,circum eius parietes & ,eius tectum

גַּגּ֖וֹ וְאֶת־קִירֹתָ֣יו סָבִ֑יב וְאֶת־קַרְנֹתָ֖יו וַיַּ֣עַשׂ ל֔וֹ זֵ֖ר
ſuper ei° coronā deſubter ei fecit auri anulos duos Et . circum auri

26 זָהָ֥ב סָבִֽיב׃ וּשְׁתֵּ֤י טַבְּעֹת֙ זָהָ֔ב עָשָׂ֥ה ל֖וֹ מִתַּ֣חַת לְזֵ֑רוֹ עַל־
portādū ad vectibus domos in* ,eius lateribus duobus ſuper eius coſtu duabus

שְׁתֵּ֣י צַלְעֹתָ֔יו עַל־שְׁנֵ֣י צִדָּ֔יו לְבָתִּ֥ים לְבַדִּ֖ים לָשֵׂ֥את
.auro eos texit & ,Sittim lignis † vectes fecit Et .eis in‡ illud

28 אֹתוֹ֖ בָּהֶֽם׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־הַבַּדִּ֔ים עֲצֵ֥י שִׁטִּ֖ים וַיְצַ֥ף אֹתָ֖ם זָהָֽב׃
aromatum‡ ſuffimentū & ,ſanctificatione ,vnctionis oleum fecit Et

29 וַיַּ֣עַשׂ אֶת־שֶׁ֣מֶן הַמִּשְׁחָ֔ה קֹ֖דֶשׁ וְאֶת־קְטֹ֥רֶת הַסַּמִּ֖ים
.pigmentarij opere ,purum

טָה֑וֹר מַעֲשֵׂ֖ה רֹקֵֽחַ׃

CAP. XXXVIII. לח

cubitorum Quinq; .Sittim lignis † holocauſti altare fecit Et

1 וַיַּ֣עַשׂ אֶת־מִזְבַּ֣ח הָעֹלָ֔ה עֲצֵ֥י שִׁטִּ֖ים חָמֵ֣שׁ אַמּ֑וֹת
trium & ,quadrata ,eius latitudo cubitorum quinque & ,ipſius lōgitudo

רָב֥וּעַ וְשָׁל֖שׁ אַמּ֑וֹת קֹמָת֖וֹ מִמֶּ֥נּוּ הָיֽוּ׃ וַיַּ֣עַשׂ קַרְנֹתָ֔יו
:eius angulis quatuor ſuper eius cornua fecit Et . eius ſtatura‡ cubitorum

2 עַל־אַרְבַּ֣ע פִּנֹּתָ֑יו מִמֶּ֥נָּה הָי֖וּ קַרְנֹתָ֔יו וַיְצַ֥ף אֹת֖וֹ נְחֹֽשֶׁת׃
omnia fecit Et . ære illud texit & :eius cornua erant ipſo ex

3 וַיַּ֣עַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵ֣י הַמִּזְבֵּ֔חַ אֶת־הַסִּיר֥וֹת וְאֶת־הַיָּעִ֖ים
,ſpatſorias pelues‡ & ,ſcopas & ,lebetes ,altaris vaſa

וְאֶת־הַמִּזְרָקֹ֑ת אֶת־כָּל־כֵּלָ֖יו עָשָׂ֥ה נְחֹֽשֶׁת׃ וַיַּ֣עַשׂ
fecit Et .ære* fecit eius vaſa omnia :receptacula & ,tridentes

4 לְמִזְבֵּ֗חַ אֶת־מִכְבַּ֤ר מַעֲשֵׂה֙ רֶ֣שֶׁת נְחֹ֔שֶׁת תַּ֖חַת כַּרְכֻּ֑ב
infra ab‡ eius ambitum ſubtet ,æris retis † opere cribrum altari

מִלְמַטָּ֖ה עַד־חֲצִ֥י׃ וַיִּצֹ֣ק אַרְבַּ֔ע קְצ֖וֹת לְאַרְבַּ֣ע
extremitatibus quatuor in anulos quatuor fudit Et .eius medium ad vſq;

5 הַבַּדִּ֑ים לְמִכְבַּ֥ר הַנְּחֹ֖שֶׁת בָּתִּ֥ים לַבַּדִּֽים׃ וַיַּ֣עַשׂ אֶת־
lignis * vectes fecit Et . vectibus domos ,æris cribro‡

6 הַבַּדִּ֔ים עֲצֵ֥י שִׁטִּ֖ים וַיְצַ֥ף אֹתָ֖ם נְחֹֽשֶׁת׃ וַיָּבֵ֣א אֶת־הַבַּדִּ֔ים בְּצַלְעֹ֖ת
anulos in vectes introduxit Et .ære eos texit & ,Sittim

הַמִּזְבֵּ֑חַ לָשֵׂ֥את אֹתָ֖ם בָּהֶ֑ם נְב֥וֹב לֻחֹ֖ת עָשָׂ֥ה אֹתוֹ֙
fecit tabulatū Vacuum‡ . eis in ipſum portandū ad , altaris coſtis ſuper†

7 בְּתֹכֹ֔ו כַּאֲשֶׁ֥ר הָרְאָ֖ה אֹתְךָ֥ בָּהָ֖ר כֵּ֥ן עָשָֽׂה׃ וַיַּ֣עַשׂ
æneam, ‡ex ſpeculis in‡ æris‡ eius baſim & ,æris‡ concham fecit Et . illud

8 אֶת־הַכִּיּ֖וֹר נְחֹ֑שֶׁת וְאֶת־כַּנּ֖וֹ נְחֹ֑שֶׁת בְּמַרְאֹ֥ת

opus, ‡illud
h יָתֵר
cum
‡ opus,
i עֲשֹׂה
‡è
k שֵׁן
*phrygionis,
cubitorum,
‡erat
alteram ad alteram:
in ora
l שָׂפָה
à latere
†ora m קָצָה
n שְׁנָה
‡ est †erant ‡alter ad alterum.
alteram ad alteram cū
è caprarum pilis tecto
cubitorum,
†erat
o אַמָּה
in ora
p עֲשֹׂה
q שָׂפָה
in ora
‡ in coniunctione tectum, vt esset vnum.
r הָיָה
†è
s עֹור
è *supernè.
†è
t שׁוט
v אַמָּה
x הָעֵה
y שְׁנָה
‡incastraturę erant
* commissæ altera ad alteram,
† latus
z פֵּאָה יָמִּן
‡ pro ‡incastraturis
‡pro *incastraturis
†in latere secundo,
‡in latere aquilonari altera.
‡ in *ad occidentem,
†in angulis
‡ inferne,
‡ fuerunt geminatæ
b תַּמִּים
‡in
c שְׁנָה

omnis fecerunt Et .ſuperabundandū &, *illam*‡ faciendū ad *functionem*

8 וַיַּעֲשׂוּ כָּל־ חַכְמֵי־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר יְרִיעֹת
†וְכָל־ h וְהוֹתֵר ׃
,cortinas decem ,tabernaculum *functionem*‡faciētibus *in* ,corde ſapiens
שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב עָשָׂה אֹתָם ׃
:Cherubim ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho & ,retorta byſſo

9 אׇרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה
†אׇרֶךְ k
.vnius cortinæ ,*cubito in* quatuor latitudo & ,*cubito in* viginti &
הַיְרִיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת לְכָל־ הַיְרִיעֹת ׃
cortinas quinque coniunxit Et .cortinis omnibus‡ vna Menſura

10 וַיְחַבֵּר אֶת־ חָמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־ חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת חִבַּר לְבָד ׃
†וַיְחַבֵּר
.*vnam ad vnam* coniunxit cortinas quinq; &, *vnam ad vnam*

11 וַיַּעַשׂ לֻלְאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עָשָׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית ׃
†וַיַּעַשׂ l m
,extremæ cortinæ *labio*†in fecit ſic :cōiunctione in *extremitate ab*
cortina in fecit laqueolos Quinquaginta .ſecundæ coniunctione in

12 חֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עָשָׂה בַּמַּחְבֶּרֶת הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עָשָׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית ׃
†חֲמִשִּׁים n
quæ cortinæ extremo in fecit laqueolos quinquaginta & ,vna
‡ eſt †erant ‡alter ad alterum.
vnum ad vnum‡ laqueoli †oppoſiti :ſecūdę cōiunctione in†

13 וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וַיְחַבֵּר אֶת־ הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־ אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד ׃
†וַיַּעַשׂ
alteram ad alteram cū
cortinas vndecim :tabernaculum ſuper *tentorio caprarum* cortinas

14 עַשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת עָשָׂה לְאֹהֶל עַל־ הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־ עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת עָשָׂה אֹתָם ׃
è caprarum pilis tecto cubitorum,
,*cubito in* triginta vnius cortinæ Longitudo .*eas* fecit

15 אׇרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע אַמּוֹת הַיְרִיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת לִשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת ׃
†אׇרֶךְ †erat
† vna Menſura .vnius cortinæ latitudo cubitorum quatuor &
וַיְחַבֵּר אֶת־ חָמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־ שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד ׃
,ſeorſum cortinas quinque coniunxit Et .cortinis vndecim

16 וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עָשָׂה עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַמְחַבֶּרֶת הַשֵּׁנִית ׃
†וַיַּעַשׂ
in ora
ſuper quinquaginta laqueolos fecit Et .ſeorſum cortinas ſex &

17 וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עַל הַשָּׂפָה הָאַחַת בַּמַּחְבֶּרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עָשָׂה עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַמְחַבֶּרֶת הַשֵּׁנִית ׃
†וַיַּעַשׂ p q
fecit laqueolos quinquaginta & :cōiūctione in extremæ cortinæ *labio*
in ora
‡ in coniunctione
æris vncinos fecit Et .ſecundæ *coniungentis*‡ cortinæ *labio ſuper*

18 וַיַּעַשׂ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־ הָאֹהֶל לִהְיֹת אֶחָד ׃
†וַיַּעַשׂ r
.*vnum exiſtendum ad ,tentorium* coniungendum ad ,quinquaginta
operimētū &, rubricatis arietum pellibus†tentorio operimentū fecit Et

19 וַיַּעַשׂ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֶה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה ׃
†וַיַּעַשׂ s
tabernaculo tabulas fecit Et .*deſuper** taxorum pellibus‡

20 וַיַּעַשׂ אֶת־ הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים ׃
†וַיַּעַשׂ t
,tabulæ longitudo cubitorum Decem .ſtantes Sittim lignis†

21 עֶשֶׂר אַמּוֹת אׇרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וַאֲמָה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד שְׁתֵּי יָדוֹת מְשֻׁלָּבֹת הָאֶחָת אֶל־ אֲחֹתָהּ כֵּן עָשָׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן ׃
v x y †
Duæ .vnius tabulæ latitudo cubiti dimidij & ,cubiti &
omnibus fecit ſic :*vnam ad vna incaſtraturæ** vni tabulæ *manus*‡
viginti ,tabernaculo tabulas fecit Et .tabernaculi tabulis

23 וַיַּעַשׂ אֶת־ הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה ׃
†וַיַּעַשׂ z a
baſes quadraginta Et .auſtrum ad meridiei *angulum*†ad tabulas

24 וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־ כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת־ הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת־ הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו ׃
†וְאַרְבָּעִים z
tabula ſub baſes Duas .tabulis viginti ſub fecit argenti
,vna tabula ſub baſes duas &, eius *manibus*‡ duabus‡ vna

25 וְלַצֶּלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עָשָׂה עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ ׃
†וְלִצֶּלַע
duas ,argenteas earū baſes quadraginta Et .tabulas viginti fecit

26 וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד ׃
†וְאַרְבָּעִים
.vna tabula ſub baſes duas & ,vna tabula ſub baſes

27 וְלִירְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה עָשָׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים ׃
†וְלִירְכָתֵי
.lateribus in tabernaculi *coſtis*† fecit tabulas duas Et

28 וּשְׁנֵי קְרָשִׁים עָשָׂה לְמִקְצַעֹת הַמִּשְׁכָּן בִּירֵכָתָיִם ׃
†וּשְׁנֵי
,eius caput ad *cōſummatæ erunt*‡pariter & ,*infra ab*†geminatæ fuerunt Et

29 וְהָיוּ תוֹאֲמִם מִלְמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַּמִּים אֶל־ רֹאשׁוֹ אֶל־ הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת ׃
†וְהָיוּ b
.angulis duobus‡ ipſis ambabus fecit ſic :vnum anulum ad
‡in c

,Sittim ligna *eo cum eſt inuentum* quo omnis Et .DOMINI eleuationē cum quo inuenta ſunt

25 כָּל־ חֲכַם־ לֵב בָּעַם אֲשֶׁר עָשׂוּ יְהוָה אֶת־ כָּל־ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר ׃
וְכָל־ אִשָּׁה חַכְמַת־ לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת־ הַתְּכֵלֶת וְאֶת־
& ,hyacinthum ,netum attulerunt & ,neuerunt ſuis manibus in
mulieres omnes Et .byſſum & ,cocci vermiculum ,purpuram

26 הָאַרְגָּמָן אֶת־ תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־ הַשֵּׁשׁ ׃
וְכָל־ הַנָּשִׁים
.*capras*‡ neuerunt ,ſapientia in *eas* *earum cor* *extulit* *quas*

27 אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ אֶת־ הָעִזִּים ׃
quas eleuauit cor
plenitudinum lapides & ,onychis lapides attulerunt *Prælati** Et
‡ captarum pilos.
* Principes

28 וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים
† pro
,luminari†oleum & ,aroma Et .pectorali & ,ſuperhumerali†
לְאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן ׃ וְאֶת־ הַבֹּשֶׂם וְאֶת־ הַשֶּׁמֶן לְמָאוֹר
mulier & ,vir Omnis .aromatum ſuffimento & ,vnctionis oleo &

29 וְלִשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים ׃ כָּל־ אִישׁ וְאִשָּׁה
opus omne ad afferendū ad ,*eos* ipſorum cor fecerat ſpōtaneos quos
אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם לְהָבִיא לְכָל־ הַמְּלָאכָה
filij attulerūt ,Moſeh *manu in faciendū ad* ,DOMINVS præcepit quod
vt faceret per manum
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־ מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְּנֵי־
:Iſrael filios ad Moſeh dixit Et .DOMINO *deuotionem*‡ Iſrael
*oblationem
ſpontaneam

30 יִשְׂרָאֵל נְדָבָה לַיהוָה ׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,Chur filij ,Vri filium Beſalel ,nomine in DOMINVS vocauit ,Videte
רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־ אוּרִי בֶן־ חוּר
,ſapientia *in* Dei ſpiritus eum repleuit Et .Iehudah *tribui* è tribu

31 לְמַטֵּה יְהוּדָה ׃ וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה
cogitandū ad Et .opere omni *in* &, ſcientia *in* &, intelligentia *in*
בְּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־ מְלָאכָה ׃ וְלַחְשֹׁב
. ære in & ,argento in & ,auro in faciendum ad ,cogitationes

32 מַחֲשָׁבֹת לַעֲשׂוֹת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת ׃
omni in faciendū ad ,*ligni artificio*†in & ;cōplendū ad *lapidis artificio*†in Et
וּבַחֲרֶשֶׁת אֶבֶן לְמַלֹּאת וּבַחֲרֶשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־
,ipſum ipſius corde in dedit docendum ad Et .cogitationis opere

33 מְלֶאכֶת מַחֲשָׁבֶת ׃ וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא
ſapientia eos Repleuit .Dan *tribui* Achiſamach filiū Aholiab &
וְאָהֳלִיאָב בֶּן־ אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־ דָן ׃ מִלֵּא אֹתָם חָכְמַת־
,hyacintho ī *recamātis* &, *cogitātis* &, *fabri functionē omnē* faciendū ad ,cordis
omne opus fabrile, & phrygionicum, & acupictoriū
לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־ מְלֶאכֶת חָרָשׁ וְחֹשֵׁב וְרֹקֵם בַּתְּכֵלֶת
omnem faciētes ,*texentis** & ,byſſo in & ,cocci vermiculo in ,purpura in &
*textorio,
†omne opus,
וּבָאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבַשֵּׁשׁ וְאֹרֵג ע�ֹשֵׂי כָּל־
. cogitationes cogitantes & ,*functionem*
מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֹת ׃

CAP. XXXVI. לו

quibus ,corde ſapiens vir omnis & ,Aholiab & ,Beſalel fecit Et

1 וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל־ אִישׁ חֲכַם־ לֵב אֲשֶׁר
†וְעָשָׂה
faciēdū ad ,ſciendū ad *ipſis in* intelligentiā & ſapientiā DOMINVS dedit
נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֵמָּה לָדַעַת לַעֲשׂוֹת
.DOMINVS præcepit *quibus omnibus**, ſanctitatis *ſeruitij functionem omnem* ‡
בִּין יָדַע
*omne opus
miniſterij
*ſecundum
omnia quæ
† vocauit
‡leuauit
‡ operi
‖ illud.
‡oblationem
*opus miniſterij
† illud,
‡ oblationem
ſpōtaneā, ſingulo mane.
‡ omne opus
* ſingulus ab opere ſuo, qđ
† faciebant.
†Multiplicāt
‡ vltra ſufficientiā miniſterij, ad opꝰ quod
*illud.
† caſtris,
‡ opus
‡oblationē
* ne offerret.
† ſubſtantia.
erat eis ſufficiēs ad omne

כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה ׃ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצַלְאֵל וְאֶל אָהֳלִיאָב וְאֶל כָּל־ אִישׁ
oēm ,*eius* corde in ſapiētiam DOMINVS dedit cui ,corde ſapientem
חֲכַם־ לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה בִּלְבָבוֹ כָּל
faciendū ad *functionem* ad‡appropinquandū ad ,eius cor *eum extulit*‖quem
אֲשֶׁר נָשָׂאוֹ לִבּוֹ לְקָרְבָה אֶל־ הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת
quam *eleuationem*‡ omnem Moſeh facie à tulerunt Et .*illam*‖
אֹתָהּ ׃ וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל־ הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
faciendū ad ,ſanctitatis *ſeruitij functionem**ad ,Iſrael filij attulerant
הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לִמְלֶאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשֹׂת
.*matutino in matutino in deuotionem*†adhuc cum ad attulerunt ipſi & :*illam*†
אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר ׃
:ſanctitatis *functionem omnem*‡ facientes ,ſapientes omnes venerunt Et

4 וַיָּבֹאוּ כָּל־ הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־ מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ
†וַיָּבֹאוּ
ad dixerunt Et .*facientes*† ipſi *quam ſua functione à vir vir**

5 אִישׁ־ אִישׁ מִמְּלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־ הֵמָּה עֹשִׂים ׃ וַיֹּאמְרוּ אֶל־
†וַיֹּאמְרוּ
,*ſeruitij* *ſufficientia præ*‡ offerendo populus *Multiplicātes*† dicendo Moſeh
מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים הָעָם לְהָבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה
.*illam** faciendum ad DOMINVS præcepit *quam* *functionem ad*
לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־ צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ ׃
Vir :dicendo ,*caſtrametatione*† in vocē fecerūt trāſire &, Moſeh præcepit Et

6 וַיְצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ
†וַיְצַו
eſt ,phibit° Et .ſanctitatis *eleuationē*‡ad *functionem*‡vltra faciant ne ,mulier &
וְאִשָּׁה אַל־ יַעֲשׂוּ־ עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא
*omnem ad eorum ſufficientia erat functio† Et .*adducendo ab**populus
הָעָם מֵהָבִיא ׃ וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל־

CAP. XXXV. לה

dixit & ,Israel filiorū synagogā omnem Moseh fecit congregare Et

1 וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־[a]עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
.ea faciendū ad DOMINVS præcepit quæ verba† Hæc : eos ad

[b]לַעֲשֹׂת אֹתָם׃ [b]עֲשֹׂה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֹתָם אֵלֶּה הַדְּבָרִים
vobis erit septima die in & ,functio fiet diebus Sex

2 שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם
,functionem* eo in faciens‡ Omnis .DOMINO cessationis quies ,sanctitas

[c]מְלָאכָה קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה בּוֹ
die in ,vestris habitaculis omnibus in ignem accedetis Non . morietur

3 יוּמָת׃ †לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל [d]מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם
:dicendo ,Israel filiorum synagogā omnē ad Moseh dixit Et . cessationis†

4 הַשַּׁבָּת׃ †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־[e]עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
vobis‡cum‡a Accipite :dicendo ,DOMINVS præcepit quod verbū‡Hoc

5 זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר׃ †[f]קְחוּ מֵאִתְּכֶם
eleuationem* eam afferet ,eius cor ſponteneum‡Omnis .DOMINO eleuationem

תְּרוּמַת לַיהוָה כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאָהּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה
,purpuram & ,hyacinthū Et . æs & ,argentū & ,aurū ,DOMINI

6 וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים׃ †וְתָכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
,rubricatas arietum pelles Et .capras† & ,byssum & ,cocci vermiculū &

7 וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וַעֲצֵי שִׁטִּים׃ †וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר וּבְשָׂמִים
lapides & ,onychis* lapides Et . aromatum ſuffimento & ,vnctionis oleo‡

8 לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים׃ †וְאַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי
,vobis in corde ſapiens omnis† Et .pectorali & ,ſuperhumerali‖plenitudinū

9 מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן׃ †וְכָל־חֲכַם־לֵב בָּכֶם
,Tabernaculū .DOMINVS præcepit quæ omnia facient & ,venient

10 יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ †[i]אֶת־הַמִּשְׁכָּן
,eius tabulas & ,eius vncinos ,eius operimentū & ,eius tentoriū

[k]אָהֳלוֹ וְאֶת־[k]מִכְסֵהוּ אֶת־קְרָסָיו וְאֶת־קְרָשָׁיו אֶת־
& ,Arcam . eius baſes & ,eius columnas ,eius vectes

11 בְּרִיחוֹ אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אַדְנֵיו׃ †אֶת־הָאָרֹן וְאֶת־
,Mensam .tegminis* velum & ,operculum‡ ,eius vectes

12 בַּדָּיו אֶת־הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פָּרֹכֶת [l]הַמָּסָךְ׃ †אֶת־הַשֻּׁלְחָן
candelabrū Et . facierum panem & ,eius vaſa omnia & ,eius vectes &

13 וְאֶת־בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־[m]כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים׃ †וְאֶת־[n]מְנֹרַת
. luminaris oleum & ,eius lucernas & ,eius vaſa & ,luminaris

14 הַמָּאוֹר וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃
& ,vnctionis oleum & ,eius vectes & ,ſuffimenti altare Et

15 וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת־בַּדָּיו וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת
.tabernaculi oſtio † oſtij tegmen & ,aromatū ſuffimentum

קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן׃
,ei† quod æris cribrum & ,holocauſti Altare

16 †אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־
Fundas .eius baſin & ,concham ;eius vaſa omnia & ,eius vectes

17 בַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־[o]כְּנֹו׃ †אֶת קַלְעֵי
. atrij portæ tegmen & ,eius baſes & ,eius columnas ,atrij

הֶחָצֵר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אַדְנֵיהֶ[p]ן וְאֶת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃
.eorum funiculos & ,atrij paxillos & ,tabernaculi Paxillos

18 †אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הֶחָצֵר וְאֶת־[p]מֵיתְרֵיהֶם׃
ſanctitatis veſtes ;ſanctitate in miniſtrādū ad miniſterij Veſtes

19 †אֶת־בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ
.ſacerdotio ſungendū ad eius filiorum veſtes & , ſacerdoti Aharon

לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן׃
facie .Moſeh *faciebus* à Iſrael filiorum cœtus omnis ſunt egreſſi Et

20 †וַיֵּצְאוּ כָּל־[q]עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל [r]מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה׃
eleuauit omnis & ,ſuum cor *eum extulit* quem vir omnis venerunt Et

21 †[s]וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נָשָׂא לִבּוֹ וְכֹל
eleuationem attulerunt :*eum* eius ſpiritus fecit ſpontaneum quem

אֲשֶׁר נְדָבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת
,eius *ſeruitium*‖omne ad & ,*conuentus*‡tabernaculi *functionem* ad DOMINI

יְהוָה לִמְלֶאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ
omnis ,mulieribus *ſuper*† viri venerunt Et .ſanctitatis veſtes ad &

22 וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ׃ †וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כֹּל־
ſubligaculū & ,nulū & ,inaurem & ,fibulam attulerunt corde ſpōtaneus

נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז
.DOMINO auri *agitationem agitauit*‡ qui vir omnis Et .auri vas omne

כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־[t]אִישׁ אֲשֶׁר [u]הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַיהוָה׃
vermiculō & ,purpura & ,hyacinthō *eo cum*‡ eſt inuētus *quo*‖vir omnis Et

23 †וְכָל־[x]אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
caprarū pili, ,taxorum pelles & ,rubricatæ arietum pelles & ,*capra* & ,byſſus & ,cocci

שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים [x]וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים [x]עוֹר
‡ ea adduxerunt ,æris &, argenti eleuationē eleuans Omnis . adduxerunt†

24 הֵבִיאוּ׃ †כָּל־[y]מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת [y]רוּם

.eius ſacrificio de comedas & ,*te ad clamet* & ,eorum diis ſacrificent & vocet te,

וְזָבְחוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ׃
poſt eius filiæ fornicentur & ,tuis filiis eius filiabus de accipias Et

16 וְלָקַחְתָּ [z]מִבְּנֹתָיו לְבָנֶיךָ וְזָנוּ בְנֹתָיו אַחֲרֵי [z]בְּנָה
.earum deos poſt tuos filios faciant fornicari & ,ipſarum deos

אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת־בָּנֶיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן׃
infermentatorū Solennitatem .tibi facies non *fuſionis* Deos conflatiles

17 †אֱלֹהֵי [a]מַסֵּכָה לֹא־תַעֲשֶׂה־לָּךְ׃ †[b]אֶת־חַג הַמַּצּוֹת [a]נָסֶךְ [b]חָגֹג
tibi præcepi *quæ** ,infermentata comedes diebus Septem .cuſtodies *quemad-modum*

18 תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ
es egreſſus primitiuorum mēſe in quia ,*Abib*† menſis tempore in ‡primitiuorū

[c]לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב יָצָאתָ [d]יָעַר [c]קָנָה
erit memorata tua poſſeſsio omnis & ,mihi matricis apertio Omnis . Aegypto de Omne pri-mogenitum

19 מִמִּצְרָיִם׃ †כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לִי וְכָל־[d]מִקְנְךָ תִּזָּכָר
non ſi Et . *agno in*† redimes aſini *apertionem* Et .*agni** & ,bouis *apertio* meum eſt, & omne pecus

20 פֶּטֶר שׁוֹר וָשֶׂה׃ †וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם־לֹא
,redimes tuorum filiorū primogenitū Omne ,*illum excetuicabis*‡,redemeris tuōrum filiorū primogenitū

תִּפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ כֹּל בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה
die in & ,*ſeruies*‡diebus Sex . *vacuè meæ facies* conſpiciētur nō &

21 וְלֹא־[e]יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם׃ †שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם
ſolennitatē Et . ceſſabis meſſe in & ,aratione In .ceſſabis ſeptimo

22 הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת׃ †וְחַג
collectiōis feſtum Et .*triticorū*‡ meſſis primitias ,tibi facies hebdomadarū

[f]שָׁבֻעֹת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ בִּכּוּרֵי קְצִיר [f]חִטִּים וְחַג הָאָסִיף
omnis conſpicietur anno in vicibus Tribus . anni reuolutione‡

[g]תְּקוּפַת הַשָּׁנָה׃ †שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־ [g]חָנַט [f]נְקֵבָה
23 .Iſrael *Dei Domini dominatoris faciebus cum** tuus maſculus ‡in *corā domi-natore Domino Deo

זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי הָאָדֹן יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
non Et .tuū terminum dilatabo & ,*tuis faciebus*†a gentes eiiciam Quia † facie tua,

24 †כִּי־[h]אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת־גְּבֻלֶךָ וְלֹא [h]יָרַשׁ [i]עָלָה
Domini facies ad apparēdum ad ,te aſcendēdo in‡ ,tuam terram vir cōcupiſcet ‡quādo aſcē-des, vt cōſpi-ciaris coram

יַחְמֹד אִישׁ אֶת־אַרְצְךָ [i]בַּעֲלֹתְךָ לֵרָאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה
,fermētatū ſuper immolabis Non .anno in vicibus tribus ,*tui Dei* Domino

25 אֱלֹהֶיךָ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה׃ †לֹא־תִשְׁחַט עַל־חָמֵץ
.*trāſit*‡ſolēnitatis ſacrificiū mane *ad*‖pnoctabit neq; :mei ſacrificij ſanguinē Deo tuo

דַּם־זִבְחִי וְלֹא־[k]יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח [l]חַג הַפָּסַח׃
DOMINI domum adduces tuæ terræ primitiuorū Principium ‖ vſque ‡Peſach.

26 †רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ [m]תָּבִיא בֵּית יְהוָה [l]לוּן [k]חַגֹּג
DOMINVS dixit Et .ſuæ matris lacte in hœdum coques Non .tui Dei

אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה [m]בּוֹא
verborum os ſuper‡ quia :hæc verba tibi Scribe :Moſeh ad ‡ſecundum verba iſta

אֶל־מֹשֶׁה כְּתָב־לְךָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים
cum ibi fuit Et . Iſrael cum & ,fœdus tecum pepigi *iſtorum*

[n]הָיָה [o]כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת־יִשְׂרָאֵל׃ †[o]וַיְהִי־שָׁם עִם־
28 ,edit non Panem .noctes quadraginta & dies quadraginta DOMINO

יְהוָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל
decem ,fœderis verba tabulis ſuper ſcripſit & :bibit non aquam &

[p]לוּחַ וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־[p]הַלֻּחֹת אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת
tabulæ duæ & ,Sinai mōte è Moſeh *deſcendendo in* fuit Et .verba cùm deſcen-deret

הַדְּבָרִים׃ †וַיְהִי [q]בְּרֶדֶת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי לֻחֹת
29 cognouit nō Moſeh &,mōte è *eū deſcēdēdo in**,Moſeh manu in‡teſtimonij ‡eſſent

הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן־הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא־יָדַע
vidit Et .eo cum *ipſum loquendo in* ,*ſuarū facierū* cutis *promicuiſſet*†quòd * cùm deſ-cenderet

כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ׃ †[r]וַיַּרְא
30 :ei*facierū*‡ cutis *promicabat*‖ecce & :Moſeh Iſrael filij oēs & ,Aharon † reſplē-debat

אַהֲרֹן וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [s]אֶת־מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו
ſunt reuerſi & ,Moſeh eos *ad clamauit*†Et .eum ad *accedendo ab** timuerūt & ‡faciei * appropin-quare

31 וַיִּרְאוּ [s]מִגֶּשֶׁת אֵלָיו׃ †וַיִּקְרָא אֲלֵהֶם מֹשֶׁה [t]וַיָּשֻׁבוּ
Moſeh eſt locutus & .ſynagoga in *Prælati*‡ omnes & ,Aharon cum ad † vocauit

אַהֲרֹן וְכָל־[t]הַנְּשִׂאִים בָּעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
eis præcepit & :Iſrael filij oēs appropinquauerūt poſtea Et . eos ad

32 אֲלֵהֶם׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן [s]נִגְּשׁוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [u]וַיְצַוֵּם
.Sinai monte in ſecum DOMINVS eſt locutus quæ omnia ‡ principes

אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אִתּוֹ בְּהַר סִינָי׃
.velamen *ſuas facies** ſuper *dedit*‖ &,eis cum *loquēdo à*‡Moſeh conſūmauit Et ‡ loqui ‖ poſuit • faciē ſuam

33 †וַיְכַל מֹשֶׁה מִדַּבֵּר אִתָּם [x]וַיִּתֵּן עַל־פָּנָיו [x]מַסְוֶה׃
remouebat ,eo cum loquendū ad DOMINVM ante Moſeh *veniēdo in*† Et †quando ve-niebat

34 †וּבְבֹא מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לְדַבֵּר אִתּוֹ [z]יָסִיר
,Iſrael filios ad eſt locut⁹ & ,eſt egreſſus Et .*eū egredi vſque*‡,velamen ‡donec egre-deretur.

אֶת־הַמַּסְוֶה עַד־[z]צֵאתוֹ וְיָצָא וְדִבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
quòd Moſeh *facies** Iſrael filij videbant Et .erat iuſſus quod

35 אֵת אֲשֶׁר יְצֻוֶּה׃ †וְרָאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל [x]אֶת־פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי
ſuper velamen Moſeh reducebat & :Moſeh *facierum*†cutis *promicuiſſet** ‡faciem * reſplen-duiſſet

קָרַן עוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה וְהֵשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמַּסְוֶה עַל־
. eo cum loquendum ad *ſe venire vſque* ,faciē ſuam † faciei

פָּנָיו עַד־בֹּאוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ׃ donec veni-ret

.eam dabo tuo Semini :dicēdo ,Iahacob & Iſchac ,Abraham iuraui
נְשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתְּנֶנָּה׃
,Emoræum ,Chenahanæum eiiciam & ,angelum te ante mittam Et
2 †וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ וְגֵרַשְׁתִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי הָאֱמֹרִי
fluentē terram Ad :Iebuſæum & ,Chiuuæū ,Perizæum &, Chittæū &
3 †וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ אֶל־אֶרֶץ זָבַת
cernice durus‡populus Nam .tuū interim in aſcendā non Quia .melle & lacte medium tuī.
חָלָב וּדְבָשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף
malum verbum populus audiuit Et .via in te cōſumā forte ne ,tu
4 אַתָּה פֶּן־אֲכַלֶּךָּ בַּדָּרֶךְ׃ †וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם אֶת־הַדָּבָר הָרָע
..ſe ſuper ſuū ornamentū vnuſquiſq; poſuerunt non & ,luxerunt & ,hoc
הַזֶּה וַיִּתְאַבָּלוּ וְלֹא־שָׁתוּ אִישׁ עֶדְיוֹ עָלָיו׃
Vos ,Iſrael filios ad Dic :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
5 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
.te cōſumā & ,tuū interi* in aſcendā vno Momēto .ceruice durus populus medium tuī.
עַם־קְשֵׁה־עֹרֶף רֶגַע אֶחָד אֶעֱלֶה בְקִרְבְּךָ וְכִלִּיתִיךָ
faciam quid ſciam & ,te deſuper tuum ornatū deſcendere fac nūc Et
וְעַתָּה הוֹרֵד עֶדְיְךָ מֵעָלֶיךָ וְאֵדְעָה מֶה אֶעֱשֶׂה־
.Choreb monte à *ſua ornamenta* Iſrael filij *detraxerunt* Et .tibi
6 לָךְ׃ †וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב׃
caſtrametationē‡extra ſibi extendit & ,tabernaculum *accipiet*†Moſeh Et
7 †ומֹשֶׁה יִקַּח אֶת־הָאֹהֶל וְנָטָה־לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
quærens† oīs erat & .mohed Ohel*illud vocauit Et .*caſtrametatiōe*‡à *elongando*‖
הַרְחֵק מִן־הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה כָּל־מְבַקֵּשׁ
.caſtrametationē extra‡quod,*conuētus*‖tabernaculū ad *exibit*†,DOMINVM
יְהוָה יֵצֵא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
populus omnis ſurgebant ,tabernaculum ad Moſeh *exire vi**,erat Et
8 †וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל־הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל־הָעָם
,Moſeh poſt aſpiciebant & , ſui tabernaculi *oſtio*†vnuſquiſque ſtabant &
וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה
,tabernaculū in Moſeh *ventre inxta*‡erat Et .tabernaculū *eum ingredi*‖donec
9 עַד־בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה׃ †וְהָיָה כְּבֹא מֹשֶׁה הָאֹהֱלָה
cum loquebatur & ,tabernaculi *oſtio*‡ſtabat & ,nubis columna deſcēdebat
יָרַד עַמּוּד הֶעָנָן וְעָמַד פֶּתַח הָאֹהֶל וְדִבֶּר עִם־
oſtio‡ ſtantem nubis columnam populus omnis videbat Et .Moſeh
10 מֹשֶׁה׃ †וְרָאָה כָל־הָעָם אֶת־עַמּוּד הֶעָנָן עֹמֵד פֶּתַח
vnuſquiſque ſe incuruabat & ,populus omnis ſurgebat & ,tabernaculi
הָאֹהֶל וְקָם כָּל־הָעָם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ
ad facies†Moſeh ad DOMINVS loquebatur Et .ſui tabernaculi *oſtio** medium tuī.
11 פֶּתַח אָהֳלוֹ׃ †וְדִבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־
ad reuertebatur & :ſuum amicū ad vir *loquetur*‡quemadmodū *facies*
פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ יָשׁוּב אֶל־
recedebat non puer Nun filius ,Ieho ſuah eius miniſter & :*caſtrametationē*‖
הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ
tu ,Vide :DOMINVM ad Moſeh dixit Et .tabernaculi medio de
12 מִתּוֹךְ הָאֹהֶל׃ †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה רְאֵה אַתָּה
,me feciſti ſcire non tu & ,hunc populum fac Aſcendere ,*me ad dicens* dicis mihi,
אֹמֵר אֵלַי הַעַל אֶת־הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתַּנִי
etiam &, nomine in te Noui ,dixiſti tu & :mecū es miſſurus quem
אֵת אֲשֶׁר תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה אָמַרְתָּ יְדַעְתִּיךָ בְשֵׁם וְגַם־
gratiam inueni quæſo ſi nunc Et .meis oculis in gratiam inueniſti
13 מָצָאתָ חֵן בְּעֵינָי׃ †וְעַתָּה אִם־נָא מָצָאתִי חֵן
inueniam vt ,te ſciam &, tuam viam nunc me fac ſcire ,tuis oculis in
בְּעֵינֶיךָ הוֹדִעֵנִי נָא אֶת־דַּרְכֶּךָ וְאֵדָעֲךָ לְמַעַן אֶמְצָא־
. hæc gens†tuus populus quia ,vide & .tuis oculis in gratiam †eſt
חֵן בְּעֵינֶיךָ וּרְאֵה כִּי עַמְּךָ הַגּוֹי הַזֶּה׃
dixit Et . te faciam requieſcere & ,*ibunt* mea *Facies* :dixit Et
14 †וַיֹּאמֶר פָּנַי יֵלֵכוּ וְהֵנַחְתִּי לָךְ׃ †וַיֹּאמֶר
Facies mea ibit,
15 . hinc nos facias aſcēdere ne ,*euntes tua facies non Si**.eum ad
אֵלָיו אִם־אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל־תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה׃
ego tuis oculis in gratiam inueni quòd ,hîc cognoſcetur quo in Et
16 †וּבְמַה־יִּוָּדַע אֵפוֹא כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי
,ego ,erimus diuiſi Et ?nobiſcum *te eundo in*† nonne ?tuus populus &
וְעַמֶּךָ הֲלוֹא בְּלֶכְתְּךָ עִמָּנוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי
. terræ facies ſuper ‡qui ,populo omni ab tuus populus &
וְעַמְּךָ מִכָּל־הָעָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃
quod ,hoc verbum Etiam :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
17 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה גַּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
.noſce in te noui & ,meis oculis ī gratiā inueniſti quia :faciam ,es locutus
דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי־מָצָאתָ חֵן בְּעֵינַי וָאֵדָעֲךָ בְּשֵׁם׃
Ego :dixit Et . tuam gloriam quæſo me videre Fac : dixit Et
18 †וַיֹּאמֶר הַרְאֵנִי נָא אֶת־כְּבֹדֶךָ׃ †וַיֹּאמֶר אֲנִי
facie tuam,
nomine in inuocabo & ,*tuas facies* ſuper meum bonū omne faciam tranſire †nomen
19 אַעֲבִיר כָּל־טוּבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם misereb‖or & ,*addam gratiam cui addam gratiam*‖,te coram DOMINI cui miſerebor,
יְהוָה לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת־ חָנַן

‡faciē meā, non quia ,*meus facies*‡ videre poteris Non :dixit Et .miſerebor cui
20 אֲשֶׁר אֲרַחֵם׃ †וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת־פָּנָי כִּי לֹא־
locus Ecce :DOMINVS dixit Et .viuet & , homo me videbit
21 יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה מָקוֹם
,*meam gloriam tranſeundo in**,erit Et .petram ſupra ſtabis & ,mecum
22 אִתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר׃ †וְהָיָה בַּעֲבֹר כְּבֹדִי
.*me tranſire ad vſq; ,te ſuper meam volā pingā*† & ,petræ foramine in te ponā &
וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשַׂכֹּתִי כַפִּי עָלֶיךָ עַד־עָבְרִי׃
mea facies‡ & ,mea poſteriora videbis & ,meam volam remouebo Et
23 †וְהֵסַרְתִּי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֹרָי וּפָנַי
.*videbuntur non*
לֹא יֵרָאוּ׃

CAP. XXXIIII.

lapidis‡tabulas duas tibi Dola :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים
ſuper fuerunt quæ ,verba tabulas ſuper ſcribam & ,priores ſicut
כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
aſcēdes & ,mane paratus eſto Et . fregiſti quas ,priores tabulas
2 הָיוּ עַל־לֻחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ׃ †וֶהְיֵה נָכוֹן לַבֹּקֶר
. montis *caput* ſuper ibi mihi ſtabis & ,Sinai montem in matutino in
וְעָלִיתָ בַבֹּקֶר אֶל־הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר׃
toto in videatur ne vir etiam & ,tecum aſcendet non vir Et
3 †וְאִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם־אִישׁ אַל־יֵרָא בְּכָל־
.huius montis regione è paſcant ne bos & ,pecus etiam :monte
הָהָר גַּם־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אַל־יִרְעוּ אֶל־מוּל הָהָר הַהוּא׃
Moſeh *manicauit* Et .priores ſicut lapideas tabulas duas dolauit Et
4 †וַיִּפְס�ֹל שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה
præcepit quemadmodum ,Sinai montem in aſcendit & ,matutino in
בַּבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל־הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה
. *lapidum* tabulas duas ſua manu in accepit & :ci DOMINVS
יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים׃
inuocauit Et .ibi eo cum ſtetit & ,nube in DOMINVS deſcendit Et
5 †וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא
:clamauit Et .*eius facies ſuper**DOMINVS tranſiuit Et .DOMINI *nomine in*
6 בְּשֵׁם יְהוָה׃ †וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא
,*natium longus* ,*gratioſus* & ,*miſericors*† ,Deus ,DOMINVS ,DOMINVS
יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם
,millibus miſericordiā Seruans .veritate & ,miſericordia multus &
7 וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ †נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים
,*purificabit non purificādo*† & ,peccatū & ,prævaricatione & ,iniquitatē ferens
נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה
ſuper ,filiorum filios ſuper & ,filios ſuper patrum iniquitatem viſitans
פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־
ſe incuruauit & ,Moſeh feſtinauit Et . quartos ſuper & tertios
8 שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃ †וַיְמַהֵר מֹשֶׁה וַיִּקֹּד
gratiam inueni quæſo Si :dixit Et .*procidit* & ,terram in
9 אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ †וַיֹּאמֶר אִם־נָא מָצָאתִי חֵן
populus quia ,*noſtro interiori in*†*domin** nunc vadat ,domine tuis oculis in
בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יֵלֶךְ־נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ כִּי עַם־
,noſtro peccato & ,noſtræ iniquitati parces & ,*ipſe ceruice durus*
קְשֵׁה־עֹרֶף הוּא וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ
omni coram fœdus *feriens* ego Ecce :dixit Et .nos hæreditabis &
10 וּנְחַלְתָּנוּ׃ †וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל־
,terra omni in ſunt creata non quæ , mirabilia faciam ,tuo populo
עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאֹת אֲשֶׁר לֹא־נִבְרְאוּ בְכָל־הָאָרֶץ
in cuius me- ,*ei interioti in tu cuius* populus omnis videbit &:gētibus omnib‖ in &
dio es,omne terribile eſt, *facio
וּבְכָל־הַגּוֹיִם וְרָאָה כָל־הָעָם אֲשֶׁר־אַתָּה בְקִרְבּוֹ
.tecum *faciens** ego quod ,*ipſe formidabilis* quia ,DOMINI opus
†præcipio ‡ciicio
אֶת־מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי־נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ׃
ejiciens† ego Ecce .hodie tibi *præcipiens*† ego quod tibi Serua
11 †שְׁמָר־לְךָ אֵת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם הִנְנִי גֹרֵשׁ
,Perizæū & ,Chittæum & ,Chenahanæum & ,Emoræum tua facie à
מִפָּנֶיךָ אֶת־הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
fœdus ferias forte ne ,tibi *Obſeruare* .Iebuſæum & ,Chiuuæum &
12 וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ †הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית
laqueum in ſit forte ne ,*eam ſuper ingrediens tu quam* ,terram *habitanti*
לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ
corum ſtatuas & ,*frangetis* eorum *altaria Quoniam* .*tuo interiori**in
13 בְּקִרְבֶּךָ׃ †כִּי אֶת־מִזְבְּחֹתָם תִּתֹּצוּן וְאֶת־מַצֵּבֹתָם
te incuruabis non Quia .ſuccidetis *eius*‡lucos & ,confringetis
תְּשַׁבֵּרוּן וְאֶת־אֲשֵׁרָיו תִּכְרֹתוּן׃ †כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
.*ipſe*‖ zelotes Deus ,eius nomen zelotes DOMINVS Nā .alteri Deo
14 לְאֵל אַחֵר כִּי יְהוָה קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא׃
,corum deos poſt fornicentur & ,terræ *habitanti* fœdus ferias forte Ne
15 †פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם

lapidis tabulas ,teſtimonij tabulas duas ,Sinai monte in ſecum loqui
לוֹתַ֑ עָוֹנ֣ לְדַבֵּר֩ אִתּ֨וֹ בְּהַ֜ר סִינָ֗י שְׁנֵ֤י[x] לֻחֹת֙[y] הָעֵדֻ֔ת לֻחֹ֥ת אֲבֶ֖ן
.Dei digito in ſcriptas
כְּתֻבִ֥ים בְּאֶצְבַּ֖ע אֱלֹהִֽים׃

CAP. XXXII. לב

descendere
, monte è *deſcendendum ad* Moſeh tardaret quòd populus vidit Et
1 וַיַּ֤רְא[a†] הָעָם֙ כִּ֣י בֹשֵׁ֣שׁ מֹשֶׁ֔ה לָרֶ֖דֶת[b] מִן־הָהָ֑ר
, Surge :eum ad dixerunt & ,Aharon *ſuper* *populus eſt congregatus &
וַיִּקָּהֵ֣ל הָעָ֗ם עַל־אַהֲרֹן֙ וַיֹּאמְרוּ֙ אֵלָ֔יו קוּם֩
, viro Moſeh huic quia ,nos ante eant qui Deos nobis fac
עֲשֵׂה־לָ֨נוּ אֱלֹהִ֜ים אֲשֶׁ֤ר יֵלְכוּ֙ לְפָנֵ֔ינוּ כִּ֣י־זֶ֔ה
.ei *fuit** quid *nouimus non* ,Aegypti terra è nos fecit aſcendere qui
מֹשֶׁ֣ה הָאִ֔ישׁ אֲשֶׁ֨ר[c] הֶעֱלָ֔נוּ מֵאֶ֖רֶץ מִצְרַ֑יִם לֹ֥א יָדַ֖עְנוּ מֶה־הָיָ֥ה לֽוֹ׃
nescimus
*acciderit.
auribus in† quæ ,auri inaures Separate:Aharon eos ad dixit Et
2 וַיֹּ֣אמֶר[†] אֲלֵהֶ֗ם אַהֲרֹן֙ פָּרְקוּ֙ נִזְמֵ֣י הַזָּהָ֔ב אֲשֶׁ֖ר בְּאָזְנֵ֣י
.me ad adducite & ,veſtrarũ filiarũ & ,veſtrorũ filiorũ ,veſtrarũ vxorum
נְשֵׁיכֶ֑ם בְּנֵיכֶ֥ם וּבְנֹתֵיכֶ֖ם וְהָבִיאוּ֙[d] אֵלָֽי׃
,ſuis auribus in† quæ ,*auri inaures** populus omnis *abruperunt* Et
3 וַיִּתְפָּרְקוּ֙[†] כָּל־הָעָ֔ם אֶת־נִזְמֵ֥י הַזָּהָ֖ב אֲשֶׁ֣ר בְּאָזְנֵיהֶ֑ם
ſormauit &,eorum manu è cepit Et .. Aharon ad adduxerunt &
4 וַיָּבִ֖יאוּ אֶל־אַהֲרֹֽן׃ וַיִּ֣קַּח[f] מִיָּדָ֔ם[c†] וַיָּ֥צַר
tui dij † Iſti :dixerunt & ,*fuſionis* ‡ vitulum *illud** fecit & ,ſtilo *in* illud
אֹת֖וֹ בַּחֶ֑רֶט וַיַּעֲשֵׂ֥הוּ[g] מַסֵּכָ֖ה וַיֹּאמְרוּ֙ אֵ֣לֶּה אֱלֹהֶ֔יךָ
, Aharon vidit Et . Aegypti terra è te fecerũt aſcẽdere qui , Iſrael
יִשְׂרָאֵ֕ל אֲשֶׁ֥ר[h] הֶעֱל֖וּךָ מֵאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃ וַיַּ֤רְא[†] אַהֲרֹן֙
‡Solẽnitas :dixit & ,Aharõ clamauit & ,*eius facies ad* † altare ædificauit &
וַיִּבֶן־[i] מִזְבֵּ֣חַ לְפָנָ֑יו וַיִּקְרָ֤א אַהֲרֹן֙ וַיֹּאמַ֔ר[i] חַ֥ג
,holo cauſta *fecerũt aſcẽdere* † & ,craſtino *de manicaũt** Et .cras DOMINO
6 לַיהוָ֖ה מָחָֽר׃ וַיַּשְׁכִּימ֣וּ[†] מִמָּחֳרָ֔ת[k] וַיַּעֲל֥וּ עֹלֹ֖ת
,*bibendum ad* & *edendum ad* ‡ populus ſedit Et . pacifica fecerunt accedere &
וַיַּגְּשׁ֣וּ[l] שְׁלָמִ֑ים[m] וַיֵּ֤שֶׁב[n] הָעָם֙ לֶֽאֱכֹ֣ל וְשָׁת֔וֹ
,Vade :Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .*ridendum ad* ‡ ſurrexerũt &
וַיָּקֻ֖מוּ[o] לְצַחֵֽק׃ וַיְדַבֵּ֣ר[†] יְהוָ֔ה אֶל־מֹשֶׁ֖ה[p] לֵ֣ךְ־
terra è feciſti aſcendere quem ,tuus populus *corrupit quia ,deſcende
7 רֵ֑ד[q] כִּ֚י שִׁחֵ֣ת עַמְּךָ֔ אֲשֶׁ֥ר הֶעֱלִ֖יתָ מֵאֶ֥רֶץ
feceruntˌeis præcepi quam via de cito Receſſerunt . Aegypti
8 מִצְרָֽיִם׃ סָ֣רוּ[†] מַהֵ֗ר מִן־הַדֶּ֙רֶךְ֙[r] אֲשֶׁ֣ר צִוִּיתִ֔ם[s] עָשׂ֥וּ
:dixerũt & ,ei immolauerũt & ,ei ſe incuruauerũt & ,*fuſionis* † vitulum ſibi
לָהֶ֖ם עֵ֣גֶל[t] מַסֵּכָ֑ה וַיִּשְׁתַּחֲוּ־[u]לוֹ֙ וַיִּזְבְּחוּ־[v]לוֹ֙ וַיֹּאמְרוּ֙
. Aegypti terra è fecerunt aſcendere qui ,Iſrael tui dij † Iſti
אֵ֣לֶּה אֱלֹהֶ֔יךָ יִשְׂרָאֵ֕ל אֲשֶׁ֥ר הֶעֱל֖וּךָ מֵאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃
ecce &,hunc populum Vidi :Moſeh ad DOMINVS dixit Et
9 וַיֹּ֤אמֶר[†] יְהוָה֙ אֶל־מֹשֶׁ֔ה רָאִ֥יתִי[w] אֶת־הָעָ֖ם הַזֶּ֑ה וְהִנֵּ֥ה
excandeſcet &,me dimitte nunc Et . *ipſe cernice duros* † populus
עַם־קְשֵׁה־[x]עֹ֖רֶף הֽוּא׃ וְעַתָּ֞ה[†] הַנִּיחָ֣ה[y] לִ֗י[z] וְיִחַר־
.magnam gentem in te faciam & ,eos conſumã & ,eos in *meus naſus**
אַפִּ֤י בָהֶם֙ וַאֲכַלֵּ֔ם וְאֶֽעֱשֶׂ֥ה אוֹתְךָ֖ לְגוֹי־[a]גָּדֽוֹל׃
quid Ad :dixit & ,ſui Dei DOMINI *facies* † Moſeh orauit Et
11 וַיְחַל֙[z†] מֹשֶׁ֔ה אֶת־פְּנֵ֖י יְהוָ֣ה אֱלֹהָ֑יו וַיֹּאמֶר֙ לָמָ֣ה
feciſti exire quem ,tuum populũ in *tuus naſus excandeſcet* ‡ DOMINE
יְהוָ֗ה יֶחֱרֶ֤ה[a] אַפְּךָ֙ בְּעַמֶּ֔ךָ אֲשֶׁ֥ר הוֹצֵ֖אתָ
quid Ad ? forti manu in & ,magna fortitudine in Aegypti terra è
12 מֵאֶ֣רֶץ מִצְרַ֑יִם בְּכֹ֣חַ גָּד֔וֹל וּבְיָ֖ד חֲזָקָֽה׃ לָ֣מָּה[†]
eos occidendum ad ,eos *fecit exire malitia* In :dicendo ,Aegyptij dicent
יֹאמְר֤וּ מִצְרַ֙יִם֙ לֵאמֹ֔ר[b] בְּרָעָ֥ה הוֹצִיאָ֖ם לַהֲרֹ֣ג אֹתָ֑ם
Reuertere ? terræ ſuperficie de eos cõſumendum ad & ,montibus in
בֶּהָרִ֗ים[c] וּלְכַלֹּתָם֙ מֵעַ֣ל פְּנֵ֣י הָאֲדָמָ֔ה שׁ֖וּב
Recordare .*tuo populo* † malumſuper te pœniteat & ,tui *naſi** ira ab
מֵחֲר֣וֹן אַפֶּ֔ךָ וְהִנָּחֵ֖ם עַל־הָרָעָ֥ה לְעַמֶּֽךָ׃ זְכֹר[†]
eis iuraſti quibus ,tuorum ſeruorum Iſrael & Iſchac ,Abraham
לְאַבְרָהָ֣ם לְיִצְחָ֔ק וּלְיִשְׂרָאֵ֖ל עֲבָדֶ֑יךָ אֲשֶׁ֤ר נִשְׁבַּעְתָּ֙ לָהֶ֣ם
ſtellas ſicut veſtrum ſemen Multiplicabo :eos ad es locutus & ,*te in*
בָּ֔ךְ וַתְּדַבֵּ֣ר אֲלֵהֶ֗ם אַרְבֶּ֤ה אֶת־זַרְעֲכֶם֙ כְּכוֹכְבֵ֣י
per teipſum,
,veſtro ſemini dabo ,dixi quam hanc terram omnẽ & ,cælorum
הַשָּׁמַ֔יִם וְכָל־הָאָ֥רֶץ הַזֹּ֖את אֲשֶׁר־אָמַ֣רְתִּי אֶתֵּ֑ן לְזַרְעֲכֶ֣ם
malum ſuper DOMINVM pœnituit Et .ſeculum in hæreditabũt &
וְנָחֲל֖וּ לְעֹלָֽם׃ וַיִּנָּחֶם֙[†] יְהוָ֔ה עַל־הָרָעָ֕ה
è Moſeh deſcẽdit & ,*ſe vertit* Et .ſuo populo faceret vt eſt locutus quod aſpexit,
14 אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר לַעֲשׂ֥וֹת לְעַמּֽוֹ׃ וַיִּפֶן֙[d†] וַיֵּ֣רֶד מֹשֶׁ֔ה מִן־
duobus à ſcriptæ tabulę ,eius manu in† teſtimonij tabulæ duæ & ,monte
הָהָ֑ר וּשְׁנֵ֤י[e] לֻחֹת֙[f] הָעֵדֻ֔ת[g] בְּיָד֖וֹ לֻחֹ֥ת כְּתֻבִ֖ים מִשְׁנֵ֥י
Dei opus ,tabulæ Et .ſcriptæ *ipſa hinc** & Hinc .ſuis lateribus
עֶבְרֵיהֶ֥ם מִזֶּ֖ה וּמִזֶּ֣ה הֵ֑ם כְּתֻבִֽים׃ וְהַלֻּחֹת֙[†] מַעֲשֵׂ֣ה אֱלֹהִ֔ים
.tabulis ſuper ſculpta ,*ipſa* † Dei ſcriptura ,ſcriptura & ,*ipſæ**
הֵ֣מָּה וְהַמִּכְתָּ֔ב מִכְתַּ֥ב אֱלֹהִ֖ים הוּא֙ חָר֔וּת עַל־הַלֻּחֹֽת׃

vociferantis, ad dixit & ,*eius vociferatione in* populi vocem Ieſoſuah audiuit Et
17 וַיִּשְׁמַ֤ע[†] יְהוֹשֻׁעַ֙ אֶת־קֹ֣ול הָעָ֔ם[h] בְּרֵעֹ֑ה וַיֹּ֥אמֶר אֶל־
*clamandi vox** Non :dixit Et .*caſtrametatione* ‡ in prælij Vox :Moſeh
רוּעַ[i] עָנָ֖ה[h] ברעו
‡ caſtris.
18 מֹשֶׁ֔ה קֹ֣ול מִלְחָמָ֔ה בְּמַחֲנֶ֖ה׃ וַיֹּ֣אמֶר[†] אֵ֣ין קֹ֔ול[i] עַנֹּ֖ות
* eſt clamor victorũ, neq; eorũ qui victi ſunt, ſed vocẽ cantantium ego audio.
. *audiens ego canendi vocem ,debilitatem clamandi vox non & ,fortitudinem*
גְּבוּרָ֑ה וְאֵ֣ין קֹ֔ול עַנֹּ֖ות חֲלוּשָׁ֥ה קֹ֖ול עַנֹּ֥ות אָנֹכִ֖י שֹׁמֵֽעַ׃
vidit & ,*caſtrametationem* † ad appropinquauit quando fuit Et
19 וַיְהִי֙[k†] כַּאֲשֶׁ֣ר קָרַ֔ב אֶל־הַמַּחֲנֶ֖ה וַיַּ֣רְא אֶת־
† caſtra, מדיו
ſuis manib⁹ è proiecit & ,Moſeh furor excanduit & ,choros & ,vitulũ
הָעֵ֑גֶל[l] וּמְחֹלֹ֔ת[m] וַיִּֽחַר־[n]אַ֣ף מֹשֶׁ֔ה וַיְשַׁלֵּ֥ךְ מִיָּדָ֖ו אֶת־
quem vitulum cepit Et . monte ſub eas cõfregit & ,tabulas
20 הַלֻּחֹ֑ת[o] וַיְשַׁבֵּ֥ר אֹתָ֖ם תַּחַ֥ת הָהָֽר׃ וַיִּקַּ֞ח[p†] אֶת־
ſparſit & :*comminuit quo vſque* ‡ ,moluit & ,igne in combuſſit & ,fecerãt
הָעֵ֣גֶל[k] אֲשֶׁ֣ר עָשׂ֔וּ וַיִּשְׂרֹ֥ף בָּאֵ֖שׁ וַיִּטְחַ֣ן עַד־[q]דָּ֑ק[r] וַיִּ֙זֹר֙[s]
Moſeh dixit Et .Iſrael filios *adaquauit* ‡ & ,aquarũ facies ſuper
עַל־פְּנֵ֣י הַמַּ֔יִם[t] וַיַּ֖שְׁקְ֣[u] אֶת־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ וַיֹּ֣אמֶר[†] מֹשֶׁ֔ה[p]
eum ſuper induxiſti quia ,iſte populus tibi fecit Quid :Aharon ad
אֶל־אַהֲרֹ֔ן מֶה־עָשָׂ֥ה לְךָ֖ הָעָ֣ם הַזֶּ֑ה כִּֽי־[v]הֵבֵ֥אתָ עָלָ֖יו
.mei domini *naſus excandeſcat** Ne ;Aharon dixit Et .grande peccatũ
22 חֲטָאָ֥ה גְדֹלָֽה׃ וַיֹּ֤אמֶר[†] אַהֲרֹן֙ אַל־[w]יִחַ֣ר אַ֣ף אֲדֹנִ֔י
Fac :mihi dixerũt Et . *ipſe malo in* † quòd ,populum noſti Tu
‡ bibere fecit שָׁקָה[s] בוא
* iraſcatur furor † ad malum pronus ſit.
23 אַתָּ֣ה יָדַ֔עְתָּ אֶת־הָעָ֖ם כִּ֣י בָרָ֣ע הֽוּא׃ וַיֹּאמְרוּ֙[†] לִ֔י עֲשֵׂה־
‡ euenerit עָלָה[v]
‡ eſt
qui ,viro Moſeh huic quia ,nos ante eant qui Deos nobis
* Separate vos ab inauribus aureis, quæ ſunt in auribus veſtris.
לָ֣נוּ אֱלֹהִ֗ים אֲשֶׁ֤ר יֵלְכוּ֙ לְפָנֵ֔ינוּ כִּ֣י־זֶ֔ה מֹשֶׁ֖ה הָאִ֣ישׁ אֲשֶׁ֣ר
. ei *fuit* ‡ quid nouimus non , Aegypti terra è nos fecit aſcẽdere
הֶעֱלָ֑נוּ[x] מֵאֶ֥רֶץ מִצְרַ֖יִם לֹ֥א יָדַ֖עְנוּ מֶה־הָיָ֥ה לֽוֹ׃
illud ,pieci & .mihi dederũt & .*Abũpite** ? aurum ‡ Cui :eis dixi Et
24 וָאֹמַ֣ר[†] לָהֶ֔ם לְמִ֥י זָהָ֖ב הִתְפָּרָ֑קוּ[y] וַיִּתְּנ֥וּ[x]־לִ֖י וָאַשְׁלִכֵ֥הוּ
populum Moſeh vidit Et . iſte vitulus eſt egreſſus & ,ignem in
בָּאֵ֔שׁ וַיֵּצֵ֥א הָעֵ֖גֶל הַזֶּֽה׃ וַיַּ֤רְא[y†] מֹשֶׁה֙ אֶת־הָעָ֔ם
.*eis inſurgẽtib⁹ in* ‡ infamiã ad Aharõ eũ diſcooperuerat q̃a ,*ipſe* † nudat⁹ quòd
כִּ֥י פָרֻ֖עַ הוּא֙ כִּֽי־פְרָעֹ֣ה אַהֲרֹ֔ן לְשִׁמְצָ֖ה[z] בְּקָמֵיהֶֽם׃
.me Ad ? *Domino Quis** :dixit & .*caſtrametationis* ‡ porta in Moſeh ſtetit Et
26 וַיַּעֲמֹ֤ד[†] מֹשֶׁה֙ בְּשַׁ֣עַר הַמַּחֲנֶ֔ה וַיֹּ֕אמֶר מִ֥י לַיהוָ֖ה אֵלָ֑י
dixit Sic :eis dixit Et . Leui filij omnes eum ad ſunt congregati Et
וַיֵּאָסְפ֥וּ אֵלָ֖יו כָּל־[a]בְּנֵ֥י לֵוִֽי׃ וַיֹּ֣אמֶר[†] לָהֶ֔ם כֹּ֥ה
.ſuũ femur ſup ſuũ gladiũ vnuſquiſq; Ponite :Iſrael Deus DOMINVS
27 אָמַ֖ר יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל[b] שִׂ֤ימוּ אִישׁ־חַרְבּוֹ֙ עַל־יְרֵכֹ֔ו
occidite Et .*caſtrametatione* † in portã ad porta de reuertimini & ,Tranſite
עִבְר֧וּ וָשׁ֛וּבוּ מִשַּׁ֥עַר לַשַּׁ֖עַר בַּמַּחֲנֶ֑ה וְהִרְגּ֕וּ
vnuſquiſque & ,ſuum *ſocium* ‡ vnuſquiſque & ,ſuum fratrem quiſque
אִ֣ישׁ־אֶת־אָחִ֗יו וְאִ֣ישׁ אֶת־רֵעֵ֔הוּ וְאִ֖ישׁ אֶת־
‡ caſtris. ‡ amicum
è *cecidit* ‡ Et .Moſeh verbũ ſecundũ Leui filij fecerunt Et .ſuũ propinquũ
28 קְרֹבֹֽו׃ וַיַּעֲשׂ֖וּ[c†] בְּנֵי־לֵוִ֑י כִּדְבַ֣ר מֹשֶׁ֔ה[d] וַיִּפֹּ֥ל מִן־
‡ ceciderunt
:Moſeh dixit Et . *viri** millia tria ferme illa die in populo
הָעָ֖ם בַּיֹּ֣ום הַה֑וּא כִּשְׁלֹ֥שֶׁת אַלְפֵ֖י אִֽישׁ׃ וַיֹּ֣אמֶר[†] מֹשֶׁ֔ה
,ſuũ filiũ in *vir* † Quia .DOMINO hodie veſtrã manum *Implete* †
29 מַלְאוּ֙ יֶדְכֶ֣ם הַיֹּ֔ום לַיהוָ֖ה כִּ֣י אִ֣ישׁ בִּבְנֹ֑ו
fuit Et .benedictionem hodie vos ſuper dandam ad ,ſuum fratrẽ in &
וּבְאָחִ֔יו[e] וְלָתֵ֥ת עֲלֵיכֶ֖ם הַיֹּ֥ום בְּרָכָֽה׃ וַיְהִי֙[†]
.grãde peccatum peccaſtis Vos :populum ad Moſeh dixit & ,craſtino *dei*
30 מִמָּחֳרָ֔ת וַיֹּ֣אמֶר מֹשֶׁ֔ה אֶל־הָעָ֖ם אַתֶּ֣ם חֲטָאתֶ֣ם חֲטָאָ֣ה
.veſtro peccato pro *expiabo* † forte ſi ,DOMINVM ad aſcendam nunc Et
גְדֹלָ֑ה וְעַתָּ֤ה אֶֽעֱלֶה֙ אֶל־יְהוָ֔ה אוּלַ֖י אֲכַפְּרָ֥ה בְעַד־חַטַּאתְכֶֽם׃
peccauit ,Obſecro :dixit & ,DOMINVM ad Moſeh eſt reuerſus Et
31 וַיָּ֥שָׁב[f†] מֹשֶׁה֙ אֶל־יְהוָ֔ה וַיֹּאמַ֕ר אָנָּ֣א חָטָ֔א
‡ ſurrexerũt & ,*ridendum ad* ‡ populus ſedit Et . pacifica fecerunt accedere &
nunc Et . *auri* deos ſibi fecerũt & ,grãde peccatum iſte populus
aureos.
32 חָטְאָ֣ה הָעָ֣ם הַזֶּ֗ה חֲטָאָה֙ גְדֹלָ֔ה וַיַּעֲשׂ֥וּ לָהֶ֖ם אֱלֹהֵ֥י זָהָֽב׃ וְעַתָּ֤ה[†]
remittis ,tuo libro de nunc me dele , non ſi & ,eorũ peccatum *auferes* ſi
אִם־[g]תִּשָּׂ֣א חַטָּאתָ֔ם וְאִם־[h]אַ֖יִן מְחֵ֣נִי נָ֑א מִ֨סִּפְרְךָ֔ אֲשֶׁ֥ר כָּתָֽבְתָּ׃
‡ נָשָׂא[g]
peccauit *qui* Quis** :Moſeh ad DOMINVS dixit Et . ſcripſiſti quem
* Quiſquis peccauerit † quò מָחָה[k]
33 וַיֹּ֤אמֶר[†] יְהוָה֙ אֶל־מֹשֶׁ֔ה מִי֩ אֲשֶׁ֨ר חָטָ֜א לִ֗י אֶמְחֶ֙נּוּ֙
ad† populum duc ,vade nunc Et .meo libro è eum delebo ,mihi
qua viſitabo,
34 מִסִּפְרִֽי׃ וְעַתָּה֙[†] לֵ֣ךְ נְחֵ֔ה אֶת־הָעָ֖ם אֶל־
,*me viſitãdi* die in Et .te ante ibit me⁹ angelus Ecce .tibi ſum locutus *quod*
אֲשֶׁר־דִּבַּ֣רְתִּי לָ֑ךְ הִנֵּ֤ה[l] מַלְאָכִי֙ יֵלֵ֣ךְ לְפָנֶ֔יךָ וּבְיֹ֥ום פָּקְדִ֖י
DOMINVS percuſſit Et .eorum peccatum eos ſuper viſitabo ☞
35 וּפָקַדְתִּ֥י עֲלֵהֶ֖ם חַטָּאתָֽם׃ וַיִּגֹּ֥ף[k†] יְהוָ֖ה אֶת־
∞ quòd נָגַף[k]
. Aharon fecit quem ,vitulum fecerunt *quod ſuper* .populũ
הָעָ֑ם עַל֙ אֲשֶׁ֣ר עָשׂ֔וּ אֶת־הָעֵ֕גֶל אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה אַהֲרֹֽן׃

CAP. XXXIII. לג

,tu hinc aſcende ,Vade :Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et
1 וַיְדַבֵּ֣ר[†] יְהוָ֔ה אֶל־מֹשֶׁ֖ה לֵ֣ךְ עֲלֵ֑ה[a] מִזֶּ֣ה אַתָּ֔ה[a] הַלֵּ֥ךְ
quam terram ad Aegypti terra è feciſti aſcendere quem populus &
וְהָעָ֣ם אֲשֶׁ֤ר[b] הֶעֱלִיתָ֙ מֵאֶ֣רֶץ מִצְרַ֔יִם אֶל־הָאָ֕רֶץ אֲשֶׁ֥ר עָלָ֖ה[b]

peccati sanguine De .anno in semel eius cornua sup Aharon expiabit Et
10 †וְכִפֶּר אַהֲרֹן עַל־קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה מִדַּם חַטַּאת oblationis pro peccato
:vestris generationib⁹ in illud super expiabit anno in semel expiationum
הַכִּפֻּרִים אַחַת בַּשָּׁנָה יְכַפֶּר עָלָיו r לְדֹרֹתֵיכֶם
ad DOMINVS est locutus Et .DOMINO illud sanctitatum Sanctitas est
11 קֹדֶשׁ־קָדָשִׁים הוּא לַיהוָה׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
Israel filiorum caput leuabis Cum :dicendo ,Moseh summam
12 מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
,DOMINO suæ animę expiationem‡ quisque dabunt &, eorum visitatos ad secūdum numerum
לִפְקֻדֵיהֶם ׀ וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ ‡redēptionē
Hoc .eos visitando in*, plaga eis in erit non &, eos visitado in* *cum numeraueris
13 לַיהוָה בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא־יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם׃ †זֶה ad numeros
seclo in* ,secli dimidium visitatos super transiens Omnis .dabunt *sēdm seclū
יִתְּנוּ כָּל־הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל חָצִי
eleuatio‡ secli Dimidium .seclus †obolorum Viginti .sanctitatis est
הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה ‡oblatio
,annorum viginti filio à visitatos super transiens Omnis .DOMINO ad numeros
14 לַיהוָה׃ †כֹּל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
,multiplicabit non Diues .DOMINO eleuationem dabit ,supra & oblationem
15 וָמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה׃ †הָעָשִׁיר לֹא־יַרְבֶּה
DOMINO oblationem dando ,secli dimidio de diminuet nō tenuis & pauper
וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה z נֶרֶן
expiationū argentum capies Et .vestris animabus super expiandum ad animas ve-
16 לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם׃ †וְלָקַחְתָּ אֶת־כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים stras.
,conuentus ‡ tabernaculi opere super illud dabis & ,Israel filiis à pro
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת אֹהֶל y מוֹעֵד ‡ eccleſiæ,
super expiandū ad DOMINO coram memoriā ad Israel filiis erit & יַעַד y
וְהָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עַל־
:dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et .vestris animabus animas ve-
נַפְשֹׁתֵיכֶם׃ †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ stras.
17 dabis† & :lauandū ad ,æris eius basim & ,æris concham facies Et æneam,
18 †וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת z וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּ †pones כּוֹן
.aquas ibi dabis‡ & ,altare inter & ,connētus* tabernaculū inter illā *eccleſiæ,
אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם׃ ‡ pones
.suos pedes & ,suas manus ea ex ei⁹ filij & Aharon lauabunt Et
19 †וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם׃
,morient nō & ,aquis se lauabūt ,connētus† tabernaculū ad eos ingrediendo In Quando ingredientur
20 †בְּבֹאָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ b בּוֹא † eccleſiæ,
ignitionem suffiendum ad miniſtrandum ad* ,altare ad eos appropinquando in‡ vel ‡ quādo ap-
אוֹ c בְּגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת d לְהַקְטִיר אִשֶּׁה propinquabunt
.moriētur non & ,suos pedes & ,suas manus lauabunt Et .DOMINO *vt miniſtēt vt ſuffiant
21 לַיהוָה׃ †וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא c יָמֻתוּ oblationem ignitam
.eorū generationibus in eius semini &, ei ſeculi‡ statutum eis erit Et
וְהָיְתָה לָהֶם f חָק־עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ g לְדֹרֹתָם׃ c נֶגֶשׁ d אֵשׁ
accipe tu Et :dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et
22 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †וְאַתָּה h קַח־ f מוּת e חָקָק
,aromatis‡ Chinemon & † quingentos libentatis* myrrhę ,capitis‡ aromata tibi ‡ perpetuum
23 לְךָ בָּשָׂמִים רֹאשׁ i מָר־דְּרוֹר חֲמֵשׁ k מֵאוֹת וְקִנְמָן־בֶּשֶׂם g לְדֹר h לָלֶקַח
quinquaginta, aromatis‡ calami & ;ducentos & quinquaginta ipsius dimidiū ‡ præcipua,
מַחֲצִיתוֹ l חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וּקְנֵה־בֶשֶׂם חֲמִשִּׁים * libere fluē-
olei & ,sanctitatis seclo in* quingentos casiæ Et .ducentos & tis †seclos
24 וּמָאתָיִם׃ †וְקִדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן ‡ aromatici,
pigmentum† sanctitatis vnctionis oleum ipsum facies Et .hin oliuæ מוֹר k מֵאָה
25 זַיִת הִין׃ †וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֹקַח ‡ aromatici,
.erit sanctitatis vnctionis Oleum .pigmentarij† opere pigmenti חֲצִי l
מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה׃ *seclos secun
.testimonij arcam & ,conuentus‡ tabernaculū eo in vnges Et dum pondus
26 †וּמָשַׁחְתָּ בּוֹ אֶת־אֹהֶל m מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדֻת׃ † vnguētum
,ipsius vasa & ,candelabrum & ,ipsius vasa oīa & ,mensam Et vnguenti
27 †וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמְנֹרָה וְאֶת־כֵּלֶיהָ ‡ vnguētarij.
,ipsi⁹ vasa oīa & ,holocausti altare Et .suffimenti altare & ‡ eccleſiæ
28 וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃ †וְאֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו n יַעַד m עֵד
sanctitas erunt & ,ea sanctificabis Et .eius basim & ,concham & o כִּיּוֹר p נוֹר
29 וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ׃ †וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ q קֹדֶשׁ כֹּן
& ,Aharon Et .sanctificabitur ,eis in attingens Omne .sanctitatū Quicquid
קָדָשִׁים כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ׃ †וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־ tetigerit ea,
30 .mihi sacerdotio fungendum ad ,eos sanctificabis & ,vnges eius filios vt sacerdotio fungantur
בָּנָיו תִּמְשַׁח וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם לְכַהֵן לִי׃
sanctitatis vnctionis Oleum :dicēdo ,loqueris Israel filios ad Et
31 †וְאֶל־r בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ s בֵּנָה ‡ secundum
non hominis carnem Super .vestris generationibus in mihi hoc erit summā † est,
32 יִהְיֶה זֶּה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם׃ †עַל־בְּשַׂר אָדָם לֹא t יִסַּךְ s נָתַן ‡ Quisquis
sanctitas ,hoc† Sanctitas .illud sicut facietis non er⁹ pōdere in⁹ & ,vngetur conficerit
וּכְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֹרֵהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ t יִסָּךְ vnguentum
33 posuerit qui & ,illud sicut pigmentauerit qui Vir‡ .vobis erit יִהְיֶה לָכֶם׃ †אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וַאֲשֶׁר יִתֵּן t יִהְיֶה simile,

DOMINVS dixit Et .suis populis è succidetur & extraneū super eo ex
34 מִמֶּנּוּ עַל־ v זָר וְנִכְרַת מֵעַמָּיו׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה v זָרָה
,aromata, Chalbanū &, Onychā &, Guttā ,aromata tibi Accipe :Moseh ad Stacten,
אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים
suffimentum ipsum facies Et .erit tanto in tantum ,mundū thus & ‡equalis ponderis
35 וְלִבְנָה זַכָּה x בַּד בְּבַד יִהְיֶה׃ †וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת x בַּד
contundes Et .sanctitas† mundum salutum*; pigmentarij opere pigmentū‡ *aromaticū
36 רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ׃ †וְשָׁחַקְתָּ * mixtū erit,
tabernaculo in testimonio coram eo ex dabis† & ,comminuendo eo ex †& sanctum.
מִמֶּנָּה y הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל ‡pones
erit sanctitatum Sanctitas .ibi tibi* conueniam quo ,conuentus‡ y דָּקָק
מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה ‡ eccleſiæ, in
.vobis facietis non ,eius pondere in† facies quod suffimentū Et .vobis * tecum
37 לָכֶם׃ †וְהַקְּטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמַתְכֻּנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם † secundum
ipsum sicut fecerit qui Vir‡ .DOMINO tibi erit sanctitas fupputatio-
38 קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לְךָ לַיהוָה׃ †אִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כָּמוֹהָ nem eius
.suis populis è excidetur & ,eo in‡ odorandum ad ‡ Quisquis
לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמָּיו׃

CAP. XXXI. לא

vocaui ,Vide :dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †רְאֵה קָרָאתִי
.Iehudah tribui‡ Chur filij Vri filium Beſalel nomine in per nomen
2 בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר a לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ ‡ de tribu
,intelligentia in &, ſapientia in Dei ſpiritu eum repleui Et a נָטָה
3 †וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה b וּבִתְבוּנָה b בִּין
,cogitationes cogitandum Ad .opificio omni in &, ſcientia in & opere.
וּבְדָעַת וּבְכָל־ d מְלָאכָה׃ †לַחְשֹׁב c מַחֲשָׁבֹת c יָדַע e לַעֲשׂת
lapidis fabrefactione in Et .ære in &, argēto in &, auro in faciēdum ad arte lapidaria
4 לַעֲשׂת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת׃ †וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן
.opificio* omni in faciendū ad ,ligni fabrefactione in &, implendū ad arte lignaria,
5 לְמַלְאֹת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכָה׃ * opere.
tribui Achiſamach filium Aholiab ſecum dedi ecce ego Et de tribu
6 †וְאָנִי הִנֵּה f נָתַתִּי אִתּוֹ אֶת־אָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה נָתָן f
omnia facient & :ſapientiam dedi corde ſapiētis omnis corde in &, Dan
וְאֶל־לֵב כָּל־חֲכַם־לֵב נָתַתִּי חָכְמָה וְעָשׂוּ אֵת כָּל־ ecclesiæ,
,teſtimonio † arcam & ,conuentus Tabernaculum .tibi præcepi quæ † pro
7 אֲשֶׁר g צִוִּיתֶךָ׃ †אֶת h אֹהֶל g מוֹעֵד וְאֶת־הָאָרֹן h לָעֵדֻת
Et .tabernaculi vasa omnia &, eā ſuper ‡ quod propitiatorium & g עֲוָה g יַעַד
8 וְאֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עָלָיו וְאֶת כָּל־ i כְּלֵי הָאֹהֶל׃ †וְאֶת h עוֹד i כְּלָה
,eius vasa omnia &, mundū candelabrum &, eius vasa &, menſam ‡ eſt
9 הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־כֵּלָיו וְאֶת־ k הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה וְאֶת כָּל־כֵּלֶיהָ k נוֹר
,eius vasa omnia &, holocauſti altare Et .ſuffimenti altare &
וְאֶת מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃ †וְאֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
ſanctitatis veſtes &, miniſterij veſtes Et .eius baſim &, concham & miniſteria-
10 וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־ l כַּנּוֹ׃ †וְאֶת בִּגְדֵי הַשָּׁרֵד וְאֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ les,
.ſacerdotio fungendum ad ,eius filiorū veſtes & ,ſacerdoti Aharon l כֹּן
לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן׃
oīa Iuxta .ſanctitati aromatum ſuffimentum &, vnctionis oleum Et
11 †וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת־קְטֹרֶת הַסַּמִּים לַקֹּדֶשׁ כְּכֹל
:dicendo Moseh ad DOMINVS dixit Et .facient, tibi præcepi quæ
12 אֲשֶׁר־צִוִּיתֶךָ יַעֲשׂוּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
Veruntamen :dicendo Iſrael filios ad loquere tu Et
13 †וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל l לֵאמֹר אַךְ אֶת־ sabbata mea
,vos inter &, me inter iſtud* ſignum Quia .cuſtodietis meas ceſſationes * eſt
שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ כִּי m אוֹת הִוא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם m שַׁבָּת
.vos ſanctificās DOMINVS ego† quia ſciēdum ad†, veſtris generationibus in † vt ſciatis
לְדֹרֹתֵיכֶם׃ n לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃ ‡ ſum
,illud Polluēs .vobis ipſa* ſanctitas quia ,quietem‡ cuſtodietis Et
14 †וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ n דוֹר o יָדַע
excidetur & ,opus eo in faciens omnis quia ,morietur moriendo ‡ ſabbathum, * eſt
מוֹת יוּמָת כִּי כָּל־הָעֹשֶׂה בָהּ p מְלָאכָה וְנִכְרְתָה p לְאַךְ q יוֹם
,opificium‡ fiet diebus Sex .ſuorū populorū interiori ab† ipſa anima † è medio
15 הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ׃ †שֵׁשֶׁת q יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה ‡ opus,
faciens Oīs .DOMINO ſanctitas ,*ceſſationis quies‡ ſeptimo die in & ‡ ſabbathi,
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן קֹדֶשׁ לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה ‡ ſabbathū,
Iſrael filij cuſtodiēt Et .morietur moriendo ,ceſſationis‡ die in opificium† vt præparent
16 מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת׃ †וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל ſabbathum
.ſeculi* pactum ſuis generationib⁹ in ceſſationem faciendum ad ,ceſſationem‡ *perpetuum.
אֶת־הַשַּׁבָּת r לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת s לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם׃ s עָשָׂה r דּוֹר
ſex Quia .ſeculum in ipſa† ſignum Iſrael filios inter &, me Inter † eſt
17 †בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת ‡ animo requieuit.
die in &, tērām & cælos DOMINVS fecit diebus ‡ quando cōpleuit
יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
eum complere vt‡, Moseh dedit Et .reſpirauit & ,ceſſauit ſeptimo
18 הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ׃ †וַיִּתֵּן אֶל־מֹשֶׁה t בְּכַלֹּתוֹ v נָתַן t כָּלָה

consecratiõnum, est.

residuum combures & ,mane vsque pane de & ,*plenitudinum* carne de
מִבְּשַׂר הַמִּלֻּאִים וּמִן־הַלֶּחֶם עַד־הַבֹּקֶר וְשָׂרַפְתָּ אֶת־הַנּוֹתָר
,Aharon facies Et .*ipsum* sanctitas quia ,comedetur Non .igne in
בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי־קֹדֶשׁ הוּא׃ 35 וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן
diebus septem ,tibi præcepi quæ omnia Iuxta .sic eius filiis &
וְלִבָנָיו כָּכָה כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֹתְכָה שִׁבְעַת יָמִים
p יוֹם consecrabis ,expiatiões *super diei* facies *peccatum* iuuencũ Et .eorũ manum *implebis*
† pro peccato * per diem propter
תְּמַלֵּא יָדָם׃ 36 וּפַר חַטָּאת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל־הַכִּפֻּרִים
.ipsũ sanctificãdũ ad eũ vnges & ,*eo super te expiãdo in* altare *super* expiabis &
וְחִטֵּאתָ עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּכַפֶּרְךָ עָלָיו וּמָשַׁחְתָּ אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ׃
q פָּרָה ‡ cũm expiaueris eum, Quicquid tetigerit † est anniculos
erit & ,illud sanctificabis & ,altare *super* expiabis diebus Septem
שִׁבְעַת יָמִים תְּכַפֵּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה
.sanctificabitur ,altare *in attingens* Omne .sanctitatum sanctitas altare
הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים כָּל־הַנֹּגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ׃
duos *anni filios* Agnos .altare *super* facies quod † hoc Et
וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנָיִם
in die & ,matutino in facies vnum Agnum .iugiter *diei*
לַיּוֹם תָּמִיד׃ 39 אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֶת
decimã partẽ mixtæ similę *decimationẽ* Et .vesperas duas inter facies alterum agnum
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ 40 וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת בָּלוּל
agno ;vini Hin quartum ,libamen & ;Hin quartum ,cõtuso oleo in
בְּשֶׁמֶן כָּתִית רֶבַע הַהִין וְנֶסֶךְ רְבִיעִת הַהִין יַיִן לַכֶּבֶשׂ
,vesperas duas inter facies secundum agnum Et .vni
הָאֶחָד׃ 41 וְאֶת־הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם
s שָׁנָה sacrificiũ matutinum, t מָנָח oblationem ignitam
,quietis odorem in ei facies ei^p iuxta &,*matutini munus* sicut
כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכָּהּ תַּעֲשֶׂה־לָּהּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ
vestras generationes in iuge Holocaustum .DOMINO *ignitionem*
אִשֶּׁה לַיהוָה׃ 42 עֹלַת תָּמִיד לדורתיכם
u עֹלָה ‡ ecclesiæ † in ‡ vobiscum x יָעַד * cum ‡ ecclesiæ vt sacerdotio fungantur
vobũ ‡ conueniam quo †,DOMINO coram *conuentus* ‡ tabernacũli ostiũ ad
פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם
,Israel filijs * ibi conueniam Et .ibi te ad loquendum ad ,illic
שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם׃ 43 וְנוֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
& ,*conuẽtus* ‡ tabernaculum sanctificabo Et .mea gloria in sanctificabiẽ &
וְנִקְדָּשׁ בִּכְבֹדִי׃ 44 וְקִדַּשְׁתִּי אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
.mihi *sacerdotio fungẽdũ ad* ,sanctificabo eius filios &,Aharon & altare
הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֲקַדֵּשׁ לְכַהֵן לִי׃
.Deum in eis ero & ,Israel filiorum medio in habitabo Et
וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים׃ 45
sum † eduxi y יָצָא vt habitarem
feci exire † qui ,eorum Deus DOMINVS *ego* quia scient Et
וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי y
DOMINVS ego :eorũ medio in *me habitandũ ad* ,Aegypti terra de eos
אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְתוֹכָם אֲנִי יְהוָה
.eorum Deus
אֱלֹהֵיהֶם׃

CAP. XXX. ל

† Ex a שׁוּט .illud facies Sittim lignis† .suffitus suffimenti altare facies Et
וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטַר קְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃ 1
,erit quadratum ,eius latitudo cubitus & ,eius longitudo Cubitus
אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ יִהְיֶה
altitudo auro illud teges Et .eius cornua ipso Ex .eius *statura* duo cubiti &
b אַמָּה קוֹמ ה c פָּנָה facies Et .eius cornua & ,circum eius parietes & ,eius tectum ,mundo
וְאַמָּתַיִם c קַרְנֹתָיו מִמֶּנּוּ קַרְנֹתָיו׃ 3 d † וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב
d עֲטָרָה ‡ infra e זֵר †intra vectes, ‡ cum f בַּיִת ‡ ex ‖ pones g צַד
desubtẽ ‡ ei^o facies auri anulos duos Et .circum auri coronam ei
טָהוֹר אֶת־גַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו סָבִיב וְאֶת־קַרְנֹתָיו וְעָשִׂיתָ
,eius lateribus duobus super facies ,eius costis duabus super ei^o coronam
לוֹ e זֵר f זָהָב סָבִיב׃ 4 † וְשֹׁתֵי טַבְּעֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ מִתַּחַת
g צְדֹתָיו facies Et .eis *in* ipsum portandũ ad ,*vectibus domos in* † erit &
לְזֵר עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי g צִדָּיו
h לְבָתִּים ‡ ante i נָשְׂא illud *dabis* ‡ Et .auro eos teges &,Sittim lignis ‡ vectes
לְבָתִּים לְשֵׂאת אֹתוֹ בָּהֶמָּה׃ 5 † וְעָשִׂיתָ אֶת־
k פָּנֶה * eſt ‖ ppitiatoriũ l עֵד † eſt ‡ in ‡ tecum
ante illud *dabis* ‡ Et .auro eos teges &,Sittim lignis ‡ vectes
הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב׃ 6 † וְנָתַתָּה אֹתוֹ k לִפְנֵי
quod *expiatorium* ‖ ante testimonij arcam super* quod ,velum
הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן l הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר
illud sup faciet suffire Et .ibi *tibi* ‡ conueniam quo ‡ testimoniũ super †
עַל־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה׃ 7 † וְהִקְטִיר עָלָיו
eum bonificando In .*matutino in matutino in* aromatũ suffimentum Aharon
אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר m בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־
inter ,lucernas Aharon *asc̃edere faciẽdo in* ‡ Et .illud faciet suffire ,lucernas
הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה׃ n o † וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין
m יָטַב ‡ quando incendet n נוּר ° עָלָה
DOMINO coram iugiter suffimentum ,illud faciet suffire duas vesperas
הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה
,alienũ suffimẽtũ illud super facietis ascẽdere Nõ .vestras generationes in
לְדֹרֹתֵיכֶם׃ p לֹא־תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה p זֵר
sacrificium, q נֶסֶךְ ,illud super libabitis non libamen & ,*munus* & ,holocaustum &
וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו׃

eius filij & , Aharon *fulcient* & ,capies vnum arietem Et iungent
לְנֵקַח * וְאֶת־הָאַיִל הָאֶחָד † תִּקַּח וְסָמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־ 15
capies & ,arietem mactabis Et .arietis caput super suas manus
יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ 16 † וְשָׁחַטְתָּ אֶת־הָאַיִל וְלָקַחְתָּ
arietem Et .circum altare super asperges & ,eius sanguinem
אֶת־דָּמוֹ וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ 17 † וְאֶת־הָאַיִל
dabis & ,eius crura & ,eius intestinum lauabis & ,eius frusta in cõcides pones
נְתַחֵ תְּנַתֵּחַ לִנְתָחָיו וְרָחַצְתָּ קִרְבּוֹ וּכְרָעָיו p וְנָתַתָּ
arietem totum facies suffire Et .eius caput super & ,eius frusta super
עַל־נְתָחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ׃ 18 † וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאַיִל
DOMINO *Ignitio** .quietis *odor* ‡ DOMINO *hoc* Holocaustum .altari in est
הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא לַיהוָה רֵיחַ q נִיחֹחַ r אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה
‡ in odorem * Oblatio ignita
eius filij & ,Aharon *fulciet* † & ,secundum arietem capies Et .*ipsa* ‡
וְלָקַחְתָּ אֶת־הָאַיִל הַשֵּׁנִי וְסָמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו 19 q נוּחַ r אֵשׁ
capies & ,arietem mactabis Et .arietis caput super suas manus ‡ est.
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ 20 † וְשָׁחַטְתָּ אֶת־הָאַיִל וְלָקַחְתָּ
† iungent pones fibram
tenerum super & ,Aharon auris *tenerum* super *dabis* & ,eius sanguine de
מִדָּמוֹ וְנָתַתָּה עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן אַהֲרֹן וְעַל־תְּנוּךְ
super & ,dexteræ eorũ manus pollicẽ super & ,dexteræ eius filiorum auris
s יָמִין אֹזֶן בָּנָיו r הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־
altare super sanguinem asperges & ;dexteri eorum pedis pollicem
בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וְזָרַקְתָּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
oleo de & ,altare super † qui sanguine de capies Et .circum † est
סָבִיב׃ 21 † וְלָקַחְתָּ מִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשֶּׁמֶן
,eius filios super & ,ei^o vestes super & ,Aharon super asperges & ,vnctionis
t מִשְׁחָה u יְהוּדִית s עַל־אַהֲרֹן וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו
,ei^o filij & ,ei^o vestes & ,ipse sanctificabit & ,secũ eius filiorũ vestes super &
וְעַל־בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וְקָדַשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבָנָיו
,caudam & adipem ariete ab tolles Et .secum eius filiorũ vestes &
וּבִגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ 22 † וְלָקַחְתָּ מִן־הָאַיִל הַחֵלֶב v וְהָאַלְיָה
duos & ,iecoris *reticulum* & ,intestinum operientem adipem & fibram
v שְׁתָּה
וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת־ † est
aries quia ,*dextram coxam* ‡ & ,eos super † qui adipem & ,renes ‡ armum dextrum,
שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן וְאֶת w שׁוֹק הַיָּמִין כִּי אֵיל
,vnam oleo* panis placentã & ,vnam panis tortam Et .*ipse impleticnum* ‡
z כִּלָּה מִלֻּאִים הוּא׃ 23 † וְכִכַּר לֶחֶם אַחַת וְחַלַּת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת
.DOMINO coram ‡ qui ,infermentatorum canistro è ,vnum laganum &
וְרָקִיק אֶחָד מִסַּל x הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה׃
agitabũ † & ,eius filiorũ volas sup & ,Aharõ volas super omnia pones Et
24 † וְשַׂמְתָּ הַכֹּל עַל y כַּפֵּי z אַהֲרֹן וְעַל a כַּפֵּי בָנָיו b וְהֵנַפְתָּ
,eorũ manu è ea capies Et .DOMINO coram *agitationem* ‡ ea
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ 25 † וְלָקַחְתָּ אֹתָם מִיָּדָם
coram quietis odorem in holocaustum *super* ‖ altari in facies suffire &
וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה לְרֵיחַ c נִיחֹחַ לִפְנֵי
pectus capies Et .DOMINO *ipsa Ignitio* ‡ .DOMINO
יְהוָה d אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה׃ 26 † וְלָקַחְתָּ אֶת־הֶחָזֶה
coram eleuationẽ illud eleuabis & ,Aharon ipsi *qui impletionum arietis ab* ‡
מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהֵנַפְתָּ e אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי
,eleuationis pectus sanctificabis Et .partem in tibi erit & ,DOMINO
יְהוָה וְהָיְתָה לְךָ לְמָנָה׃ 27 † וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־חֲזֵה
ariete ab est exaltatus qui & ,eleuatum ‡ quod exaltationis armum & ‡ est
f תְּרוּמָה וְאֶת־שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוּנַף f הוּם מֵאֵיל
,Aharõ ipsi erit Et .eius filiis qđ † de & ,Aharõ ipsi quod † de ,*impletionum* consecrationum, † eo † eo
הַמִּלֻּאִים מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לִבָּנָיו׃ 28 † וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן
,*ipse* exaltatio quia ,Israel filiis à seculi statutum in eius filiis &
g חָק וְלִבָנָיו g לְחָק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הִוא
,suorum pacificorũ sacrificiis de Israel filiis à erit exaltatio &
וּתְרוּמָה תִּהְיֶה מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם
,Aharon ipsi ‡ quæ sanctitatis vestes Et .DOMINO eorum exaltatio ‡ sunt
תְּרוּמָתָם לַיהוָה׃ 29 † וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן
eis *in implendũ* ‡ ad & ,eis *in* vngendum ad ,eum post eius filiis erunt cum ‡ consecrandum cum
h יִהְיוּ לִבָנָיו אַחֲרָיו לְמָשְׁחָה בָּהֶם וּלְמִלֵּא־בָם אֶת־
,ei^o filijs de *eo sub** sacerdos eas induet diebus Septem .eorum manũ
יָדָם׃ 30 † שִׁבְעַת יָמִים יִלְבָּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו
.sanctitate in ministrandũ ad *conuentus* tabernaculum ad veniet qui
אֲשֶׁר יָבֹא i אֶל־אֹהֶל k מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ׃
loco in eius carnem coques & ,capies *plenitudinum* arietem Et
31 † וְאֶת־אֵיל הַמִּלֻּאִים l תִּקַּח וּבָשַׁלְתָּ אֶת־בְּשָׂרוֹ m בְּמָקוֹם
panem & ,arietis carnem eius filij & ,Aharõ comedent Et .sancto
קָדֹשׁ׃ 32 † וְאָכַל אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־בְּשַׂר הָאַיִל וְאֶת־הַלֶּחֶם
ea comedent Et .*conuentus* ‡ tabernaculi ostium ad caniſtro in † qui † est
אֲשֶׁר בַּסַּל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ 33 † וְאָכְלוּ אֹתָם
‡ eccleſiæ. per quæ propitiatio facta est, * sunt.
אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדְּשָׁם
superfuerit ſi Et .*ea** ſanctitas quia ,comedet nõ alienigena Et .eos
z זָרָה ° יִתַּר אֹתָם n וָזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם׃ 34 † וְאִם־יִוָּתֵר

,eorū ſanctificationum donis omnibus in Iſrael filij ſanctificabunt
יְקַדְּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם נָתָן [l]
.DOMINO coram eis beneplacitū ad iugiter eius frontē ſupra erit &
וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה׃ [m] רָצָה
facies baltheū &, byſſi *cidarim* facies & ,byſſi tunicam ſtringes Et
וְשִׁבַּצְתָּ הַכְּתֹנֶת שֵׁשׁ וְעָשִׂיתָ מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵט תַּעֲשֶׂה [n] עֲשָׂה 39
eis facies &, tunicas facies Aharon filijs Et .*recamantis* opere
וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה כֻּתֳּנֹת וְעָשִׂיתָ לָהֶם [o] בָּנָה 40
. decorem & gloriam ad eis facies *mitras* &, baltheos
אַבְנֵטִים וּמִגְבָּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וְלִתְפְאָרֶת׃
,ſecum eius filios & ,tuum fratrē Aharon illa facies induere Et
וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם אֶת־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ 41
consecrabis ,eos ſanctificabis & ,eorum manum *implebis* & ,illos vnges &
וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֶת־יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם
operiendū ad lini feminalia eis fac Et .mihi fungētur ſacerdotio &
וְכֻתְּנוֹת־בַּד תַּעֲשֶׂה לָהֶם וּמִכְנְסֵי־בַד תַּעֲשֶׂה [p] לְכַסּוֹת 42
turpitudinis. ſuper erunt Et . erunt femora ad vſq; & ,lumbis A .*nuditatis* carnem
[q] עֶרְוָה בָּשָׂר מִמָּתְנַיִם וְעַד־יְרֵכַיִם יִהְיוּ׃ [r] וְהָיוּ עַל־ 43
*quando ingredientur *ecclesiæ ,*conuentus* *tabernaculum ad *ipſos ingrediendo in*, eius filios ſuper & ,Aharon
אַהֲרֹן וְעַל־בָּנָיו [s] בְּבֹאָם׀ אֶל־אֹהֶל [t] מוֹעֵד
non & ,ſanctitate in miniſtrandum ad ,altare ad *ipſos accedendo in*† vel
אוֹ [v] בְּגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא־ †cùm appropinquauerint eius ſemini & ,ei *ſeculi*‡ Statutum .morientur *&‡,iniquitatem ferent
יִשְׂאוּ עָוֹן [x] וָמֵתוּ [z] חֻקַּת עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ [v] נֶגֶשׁ
.eum poſt ‡neque ‡perpetuum erit
אַחֲרָיו׃ [x] נְשָׂא [y] עָוֹה
CAP. XXIX. כט [z] מוּת חָקָק
,eos ſanctificandum ad eis facies quod *verbum*‡ hoc Et ‡eſt
וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם 1
arietes &, bouis filiū vnum iuuencum Cape .mihi fungēdū ſacerdotio ad
לְכַהֵן לְקַח־[a] פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר וְאֵילִם [a] פָּרָה
mixtas infermentatas placētas &, *azymorum panem** Et .*perfectos* duos immaculatos.
שְׁנִים תְּמִימִם׃ 2 וְלֶחֶם מַצּוֹת [b] וְחַלֹּת מְצֻתֹּת בְּלוּלֹת *panes infermentatos
facies triticorum ſimila† .oleo in vncta infermentata lagana &, oleo in
בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן סֹלֶת [c] חִטִּים תַּעֲשֶׂה [b] חל חָנַט
ea *facies appropinquare* *&, vno caniſtro *ſuper*‡ ea *dabis*‡ Et . ea † Ex ‡pones ‡in
אֹתָם׃ 3 וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל־סַל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם * offeres
& ,Aharon Et . arietes duos & ,iuuencum &, caniſtro in
וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תַּקְרִיב אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד 4 וְאֶת־
lauabis &, *cōuentus*‡ tabernaculi oſtium ad facies ap‚ppinquare eius filios ‡ eccleſiæ
בָּנָיו תַּקְרִיב אֶל־פֶּתַח אֹהֶל [d] מוֹעֵד וְרָחַצְתָּ [d] יַעַד
Aharon facies induere & ,veſtes accipies Et . aqua in eos
אֹתָם בַּמָּיִם׃ 5 וְלָקַחְתָּ אֶת־הַבְּגָדִים וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אַהֲרֹן
& ,ſuperhumerale ac ,ſuperhumeralis pallium & ,tunicam
אֶת־הַכֻּתֹּנֶת וְאֵת מְעִיל הָאֵפֹד וְאֶת־הָאֵפֹד וְאֶת־ eum baltheo
ſuper *cidarim** pones Et .ſuphumeralis *artificio in ei* cinges & :pectorale * mitram
חֹשֶׁן וְאָפַדְתָּ לוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד׃ [e] וְשַׂמְתָּ מִצְנֶפֶת עַל־ [e] שוּם 6
. cidarim ſuper ſanctitatis diadema *dabis*‡ &, ,eius caput ‡ pones
רֹאשׁוֹ [f] וְנָתַתָּ אֶת־נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנָפֶת׃ [f] נָתַן
vnges &, eius caput ſup fundes &, vnctionis oleum accipies Et
וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְיָצַקְתָּ עַל־רֹאשׁוֹ וּמָשַׁחְתָּ 7
.tunicas eos induere facies &, ,facies ap‚ppinquare eius filios Et . eum
אֹתוֹ׃ 8 וְאֶת־[g] בָּנָיו תַּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּם כֻּתֳּנֹת׃ [g] בָּנָה
eis vincies &, eius filios & Aharon ,baltheo eos cinges Et
וְחָגַרְתָּ אֹתָם אַבְנֵט אַהֲרֹן וּבָנָיו וְחָבַשְׁתָּ לָהֶם 9
consecrabis manum *implebis* &, ſeculi ſtatutum in ſacerdotium eis erit &, mitras
מִגְבָּעֹת וְהָיְתָה לָהֶם כְּהֻנָּה [h] לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִלֵּאתָ יַד־ [h] חָקַק
coram iuuencum facies appropinquare Et .eius filiorū manū &, Aharon
אַהֲרֹן וְיַד־בָּנָיו׃ [i] וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי 10 [i] פָּרָה
eccleſiæ caput ſuper ſuas manus eius filij &, Aharon *fulcient*‡ &, *cōuentus* tabernaculo ‡ iungent
אֹהֶל [k] מוֹעֵד וְסָמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ [k] יָעַד
tabernaculi oſtiū ad DOMINO coram iuuencum mactabis Et .iuuenci
הַפָּר׃ 11 וְשָׁחַטְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל
cornibus *ſuper dabis*† &, ,iuuenci ſanguine è capies Et . *conuentus* eccleſiæ. ‡ pones in
מוֹעֵד׃ 12 וְלָקַחְתָּ מִדַּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל־קַרְנֹת
fundamentum ad fundes ſanguinem omnem Et .tuo digito in altaris
הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעֶךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד
&, inteſtinum operientem adipem omnem capies Et .altaris
הַמִּזְבֵּחַ׃ 13 וְלָקַחְתָּ אֶת־כָּל־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת ‡fibram cum †eſt
,eos ſuper†qui adipem & ,renes duos & ,hepate *ſuper reticulum*‡
הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד וְאֵת [l] שְׁתֵּי [m] הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן [l] שְׁנָה
,eius pellem &, iuuenci carnem Et . altari in facies ſuffire & [m] כֻּלָה [n] עוֹר
וְאֶת־בְּשַׂר הַפָּר וְאֶת־[n] עֹרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה חַטָּאת הוּא׃ 14 igni extra caſtra. Sacrificium pro peccato eſt.
.hōc Peccatum .caſtrametationem extra ab igne in combures eius ſimum &

quatuor ,lapidis *plenitudinem eo in* implebis Et .eius latitudo palmus & eum implétione
וְזֶרֶת רָחְבּוֹ׃ 17 [t] וּמִלֵּאתָ בוֹ מִלֹּאַת אֶבֶן אַרְבָּעָה
ordo ,Smaragdus &, Topazius , Sardius : Ordo .lapidis ordinibus
טוּרִים אֶבֶן טוּר אֹדֶם פִּטְדָה וּבָרֶקֶת הַטּוּר
. Adamas & ,Saphyrus ,Carbunculus :ſecūdus ordo Et . vnus
הָאֶחָד׃ 18 וְהַטּוּר [n] הַשֵּׁנִי נֹפֶךְ סַפִּיר [o] וְיָהֲלֹם׃ Iaſpis.
.Amethiſtus &, Achates, Lyncurius :tertius ordo Et
19 וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לֶשֶׁם [p] שְׁבוֹ [q] וְאַחְלָמָה׃ [n] שְׁנָה
auro Conſtricti : *Iaſpis*‡ &, Onyx, Chryſolithus :quartus ordo Et [o] הֲלֹם
20 וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תַּרְשִׁישׁ וְשֹׁהַם [r] וְיָשְׁפֵה מְשֻׁבָּצִים זָהָב [p] שְׁבָה
filiorū nominibus *ſuper** erunt lapides Et .ſuis plenitudinibus in erunt [q] חַלָּם
21 יִהְיוּ בְּמִלּוּאֹתָם׃ [s] וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל־שְׁמֹת בְּנֵי־ ‡Beryllus:
ſuper vin ſigilli *apertionibus*†, ipſorū nomina *ſuper*†, duodecim Iſrael [r] יָשְׁפֵה
pectorali ſuper facies Et .tribus duodecim erunt ,ſuo nomine * cum
יִשְׂרָאֵל [t] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמֹתָם פִּתּוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל־ [s] הָיָה
22 שְׁמוֹ תִּהְיֶיןָ לִשְׁנֵי עָשָׂר שָׁבֶט׃ [u] וְעָשִׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן †secundum
pectorali ſuper facies Et .mūdo auro *cōplicationis**opere ˇ termini catenas ‡ſculpturis
23 שַׁרְשֹׁת גַּבְלֹת מַעֲשֵׂה עֲבֹת זָהָב טָהוֹר׃ [v] וְעָשִׂיתָ עַל־הַחֹשֶׁן ‡ſinguli cum
extremitatib⁹ duab⁹ ſup anulos ambos *dabis* &, auri anulos duos [t] שְׁנָה
שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבָּעוֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת *plectili ex
anulis duobus ſuper *auri complicationes* duas pones Et .pectoralis pones
הַחֹשֶׁן׃ 24 וְנָתַתָּה [w] אֶת־שְׁתֵּי עֲבֹתֹת הַזָּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת catenas aureas
duarum extremitates duas Et .pectoralis extremitatibus in
25 עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן׃ [x] וְאֶת שְׁתֵּי [y] קְצוֹת שְׁתֵּי [u] קְצָה
*ſcapulis ſuper dabis** & ,*orellaturis** duabus ſuper *dabis complicationū* catenarum
הָעֲבֹתֹת תִּתֵּן עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבְּצוֹת וְנָתַתָּה עַל־כִּתְפוֹת pones
,auri anulos duos facies Et .eius *facierum regione* è† ſuperhumeralis ‡ palis,
26 הָאֵפֹד אֶל־מוּל פָּנָיו׃ [z] וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב *pones ī oris
quod eius labio ſuper pectoralis extremitatibus duab⁹ ſuper eos pones & †cōtra faciē in ora eius
וְשַׂמְתָּ אֹתָם עַל־שְׁנֵי קְצוֹת [x] הַחֹשֶׁן עַל־[y] שְׂפָתוֹ אֲשֶׁר quæ
,auri anulos duos facies Et . *domum in*† ſuperhumeralis latus ad [v] שׂוּם
27 אֶל־עֵבֶר הָאֵפֹד בֵּיתָה׃ [a] וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב [w] שָׂפָה
regione è *infra ab*‡ ſuperhumeralis *ſcapulis duabus* ‡ ſuper eos dabis & [x] שְׂפָה
וְנָתַתָּה אֹתָם עַל־שְׁתֵּי כִתְפוֹת הָאֵפֹד מִלְמַטָּה מִמּוּל †intrinſecus.
. ſuperhumeralis *artificiū deſuper** eius coniunctionem contra eius facierū ‡duobus lateribus
פָּנָיו׃ [b] לְעֻמַּת מַחְבַּרְתּוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֵפֹד׃ [z] פָּנָה ‡ inferne
ſuperhumeralis anulos ad eius anulis ab pectorale *leuabunt*† Et * ſupra baltheum
28 וְיִרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָו אֶל־טַבְּעֹת הָאֵפֹד [a] פְּנֵה
tollatur‡ nō &, ſuperhumeralis *artificiū ſuper exiſtendum ad*‡, hyacinthi filo in [b] יִחַד
בִּפְתִיל תְּכֵלֶת [c] לִהְיוֹת עַל־חֵשֶׁב הָאֵפֹד וְלֹא־[b] יִזַּח †iungent
filiorū nomina Aharon portabit Et .ſuperhumerali deſuper pectorale ‡vt ſit ſuper baltheum
29 הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפֹד׃ [d] וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־ ‡ ſeparetur
,*ſanctitatē ad ipſum ingrediēdo in**, ſuū cor ſuper ,iudicij pectorali in Iſrael [c] הָיָה [b] זָחַח
בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ [e] יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל־לִבּוֹ *quando ingredietur ſanctuarium
pectorali in dabis Et . iugiter DOMINO coram memoriam in [d] יָצָא
30 לְזִכָּרֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד׃ [f] וְנָתַתָּ אֶל־חֹשֶׁן †Illuminationes, & Perfectiones,
,Aharon cor ſuper erunt &, Thummim & ,Vrim† iudicij [e] תֻּמִּם
הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־[d] הַתֻּמִּים וְהָיוּ עַל־לֵב אַהֲרֹן ‡ quando ingredietur
filiorū iudicium Aharon portabit Et .DOMINO corā *eū ingrediēdo in*† [f] בּוֹא
בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־ †Illuminationes, & Perfectiones,
facies Et . ſemper DOMINO coram ſuum cor ſuper Iſrael
31 יִשְׂרָאֵל עַל־לִבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד׃ [g] וְעָשִׂיתָ אֶת־
eius *capitiū*‡ os erit Et .hyacintho† totum ſuperhumeralis pallium
32 מְעִיל הָאֵפֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת׃ [h] וְהָיָה [c] פִּי־רֹאשׁוֹ ‡ capitij
os ſicut ,texentis opere circùm eius ori erit *Labium** .eius medio in [c] פֶּה
בְּתוֹכוֹ שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי * Ora
mala punica ei⁹ fimbriis ſup facies Et .ſcindatur ne ,ei erit loricæ
תַחְרָא יִהְיֶה־לּוֹ וְלֹא יִקָּרַע׃ [i] וְעָשִׂיתָ עַל־שׁוּלָיו רִמֹּנֵי
33 .circùm eius fimbriis ſuper cocci vermiculo &, purpura &, hyacintho† † ex
תְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלָיו סָבִיב
,Punicū malū &, auri Tītinabulū .circū earū medio in auri tintinabula &
34 וּפַעֲמֹנֵי [f] זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב׃ [j] פַּעֲמֹן זָהָב וְרִמּוֹן [f] פַּעַם
.circum pallij fimbriis ſuper ,Punicū malū &, auri tintinabulum
פַּעֲמֹן זָהָב וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב׃
ipſum ingrediēdo in, ei⁹ *vox*‡ audiet & ,miniſtrādū ad Aharon ſuper erit Et ‡ſonus
35 וְהָיָה עַל־אַהֲרֹן לְשָׁרֵת [k] וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ quando ingredietur ſanctuariū, ‡ quando egredietur,
.morietur non &, *ipſum exeundo in*†& ,DOMINO coram *ſanctitatem ad* [g] וְיָצָא
אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה [g] וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת׃ [h] †laminā ex
Sanctitas :ſigilli *apertiones eum ſuper aperies*† & ,mūdo auro *florem*† facies Et ‡ſculpes in ea ‡ſculpturis
36 וְעָשִׂיתָ צִיץ זְהַב טָהוֹר וּפִתַּחְתָּ עָלָיו [h] פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ [i] שׁוֹם
ſuper erit &, hyacinthi filo *ſuper*† eam pones Et . DOMINO †cū
37 לַיהוָה׃ [i] וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־ ‡mitrā, è regione mitræ
frōtem ſupra erit Et . erit *cidaris facierum regione* è , *cidaris* ‡ [k] פְּנֵה [i] עֵיָה
38 הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מוּל [j] פְּנֵי־הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה׃ [k] וְהָיָה עַל־מֵצַח
quas ſanctificationum iniquitatem Aharon portabit &, Aharon
אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־[k] עֲוֹן הַקָּדָשִׁים אֲשֶׁר

dabis Et . argenteas bases quatuor super aurei earũ vncini & pones

33 וְנָתַתָּה אֹתָ֣ם עַל־אַרְבָּעָ֣ה אַדְנֵי־כָ֗סֶף ׀ וְוֵיהֶ֣ם זָהָ֣ב עַל־אַרְבַּע֮ m וְוֵ֣י

arcam veli domo à illuc introduces & ,vncinos subter velum intra velum

34 הַפָּרֹכֶת֒ תַּחַ֣ת הַקְּרָסִ֗ים n וְהֵבֵאתָ֞ שָׁ֤מָּה מִבֵּית֙ לַפָּרֹ֔כֶת אֵ֖ת אֲר֣וֹן n בּוֹא

sanctitatẽ inter & ,sanctitatẽ inter vobis velum diuidet & ,testimonij

35 הָעֵדֻ֑ת וְהִבְדִּילָ֤ה הַפָּרֹכֶת֙ לָכֶ֔ם בֵּ֥ין הַקֹּ֖דֶשׁ וּבֵ֥ין קֹ֥דֶשׁ o עוד

sanctitate in testimonij arcã super propitiatorium pones Et .sanctitatum

36 הַקֳּדָשִׁ֔ים ׀ וְנָתַתָּ֣ אֶת־הַכַּפֹּ֔רֶת עַ֖ל אֲר֣וֹן הָעֵדֻ֑ת בְּקֹ֖דֶשׁ p נתן

& ,velum extra ab mensam pones Et .sanctitatum

37 וְשַׂמְתָּ֣ אֶת־הַשֻּׁלְחָ֗ן מִח֙וּץ לַפָּרֹ֔כֶת וְאֶת־ q שום

mensam & ,austrũ ad tabernaculi costa super mensam contra candelabrũ in latere

הַמְּנֹרָה֙ נֹכַ֣ח הַשֻּׁלְחָ֔ן עַ֚ל צֶ֣לַע הַמִּשְׁכָּ֔ן תֵּימָנָ֑ה וְהַשֻּׁלְחָ֖ן r נר ימן

tabernaculi ostium ad opprimentum facies Et .aquilonis costam super dabis pones in la-

38 תִּתֵּ֥ן עַל־צֶ֖לַע צָפֽוֹן ׀ וְעָשִׂ֣יתָ מָסָ֣ךְ לְפֶ֣תַח הָאֹ֑הֶל s סכך

opere ,retorta byssо & ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho† tere

*aulæum

תְּכֵלֶ֤ת וְאַרְגָּמָן֙ וְתוֹלַ֣עַת שָׁנִ֔י וְשֵׁ֖שׁ מָשְׁזָ֑ר מַעֲשֵׂ֖ה רֹקֵֽם׃ t רקם

eas cooperies & ,Sittim†columnas quinque aulæo facies Et . tecamantis †ex

39 וְעָשִׂ֣יתָ לַמָּסָ֗ךְ חֲמִשָּׁה֙ עַמּוּדֵ֣י שִׁטִּ֔ים וְצִפִּיתָ֥ אֹתָ֛ם u צפה

acupictoris.

†Sittinas,

:æris bases quinque eis fundes & :aurei earũ vncini ,auro

זָהָ֖ב וְוֵיהֶ֑ם וְיָצַקְתָּ֣ לָהֶ֔ם חֲמִשָּׁ֖ה אַדְנֵ֥י נְחֹֽשֶׁת׃

CAP. XXVII. כז

,lõgitudo†cubitorũ quinque :Sittim lignis‡ altare facies Et ‡è †erit

1 וְעָשִׂ֣יתָ אֶת־הַמִּזְבֵּ֗חַ עֲצֵ֤י שִׁטִּים֙ חֲמֵ֣שׁ a עשה

cubitorũ trium & ,altare erit Quadratũ .latitudo cubitorum quinq; & b אמה

וְחָמֵ֣שׁ אַמּ֔וֹת רֹ֖חַב רָבֻ֣עַ יִהְיֶ֑ה הַמִּזְבֵּ֖חַ וְשָׁל֥שׁ אַמּ֖וֹת

ipso Ex .eius angulis quatuor super eius cornua facies Et .eius *latura* altitudo

2 קֹמָתֽוֹ׃ וְעָשִׂ֣יתָ קַרְנֹתָ֔יו עַ֖ל אַרְבַּ֣ע d פִּנָּה c קום

eius ollas facies Et . ære illud cooperies & ,eius cornua erunt lebetes

3 מִמֶּ֑נּוּ וְצִפִּ֥יתָ אֹת֖וֹ נְחֹֽשֶׁת׃ f וְעָשִׂ֣יתָ סִירֹתָ֔יו e היה צפה

,eius tridentes & ,eius *aspersoria*‡& ,eius scopas & ,*illud excinerandum* ad remouẽdum

לְדַשְׁנ֑וֹ וְיָעָ֕יו וּמִזְרְקֹתָ֖יו וּמִזְלְגֹתָ֥יו cinerem ei⁹,

ei facies Et .æs* facies *eius vasis Omnibus* .eius receptacula & ‡crateras

4 וּמַחְתֹתָ֑יו לְכָל־כֵּלָ֖יו תַּעֲשֶׂ֥ה נְחֹֽשֶׁת׃ g כלי † עשה Omnia vasa

anulos quatuor reti super facies Et .æris *retis*† opere cribrum eius

5 וְנָתַתָּ֣ה לוֹ֮ מִכְבָּ֣ר מַעֲשֵׂה־רֶ֒שֶׁת֒ וְעָשִׂ֣יתָ עַל־הָרֶ֗שֶׁת h קצוה g כלה

*ex ære.

ambitum subter illud pones Et .eius extremitatib⁹ quatuor super ,æris †reticulato

נְחֹ֛שֶׁת אַרְבַּ֥ע קְצוֹתָ֖יו ׀ וְנָתַתָּ֣ה אֹת֑וֹ תַּ֖חַת כַּרְכֹּ֥ב æreum.

..altaris medium ad vsque rete erit & ,*infra de* altaris

6 הַמִּזְבֵּ֖חַ מִלְמָ֑טָּה וְהָיְתָ֥ה הָרֶ֖שֶׁת עַד i חצי h קצה

inferne,

חֲצִ֥י הַמִּזְבֵּֽחַ׃ i חצי

. ære eos cooperies & :Sittim lignis‡ vectes ,altari vectes facies Et ‡è

7 וּבָאוּ֙ אֶת־בַּדָּ֔יו בַּטַּבָּעֹ֖ת וְהָי֣וּ הַבַּדִּ֑ים עַל־ k ובוא l שנה

.illud facies *tabulatum Cauum*‡ .illud *ferendo in** altaris lateribus *ad ferendũ

‡Cum vacuo

8 שְׁתֵּ֥י צַלְעֹ֖ת הַמִּזְבֵּ֑חַ בְּשֵׂאֵ֥ת אֹת֖וֹ׃ n נבוב m נשא inter tabulas

facies Et . facient sic ,monte in te fecit videre Quemadmodũ

9 כַּאֲשֶׁ֥ר הֶרְאָ֖ה אֹתְךָ֣ בָּהָ֑ר כֵּ֥ן יַעֲשׂ֖וּ׃ o ביב

byssо ‡ atrio *Funde* .*austrum ad meridiei angulum*‡ad tabernaculi atrium ‡ plagam au-

וְעָשִׂ֣יתָ חֲצַ֣ר הַמִּשְׁכָּ֗ן לְפֵאָ֤ה p תימנה o פאה p ימן

eius colũnæ Et .*vnum angulum*†ad longitudo *cubito in*†Centum .retorta ‡è

10 תֵּימָנָה֙ קַלְעִ֣ים לַחָ֔צֵר שֵׁ֥שׁ מָשְׁזָ֖ר מֵאָ֣ה בָאַ֑מָּה q עמד r עמוד

*earum circuli** & ,colũnarũ vncini ,æris viginti earum bases & ,viginti

11 וְעַמֻּדֵ֣ימוֹ֮ עֶשְׂרִים֒ וְאַדְנֵיהֶם֙ עֶשְׂרִ֣ים נְחֹ֔שֶׁת וָוֵ֥י הָעַמֻּדִ֖ים וַחֲשֻׁקֵיהֶ֑ם

.*longitudine* ,centũ *fundæ*‡longitudine in *aquilonis angulum*‡ad sic Et . argenti †ex

12 וְכֵ֣ן לְפֵאַ֤ת צָפוֹן֙ בָּאֹ֔רֶךְ קְלָעִ֖ים מֵאָ֣ה אֹ֑רֶךְ acupictoris.

vncini ,æris† viginti earum bases & ,viginti eius columnæ &

וְעַמֻּדֵ֣ימוֹ עֶשְׂרִ֔ים וְאַדְנֵיהֶ֖ם עֶשְׂרִ֑ים נְחֹ֔שֶׁת וָוֵ֥י

, *maris angulum*‡ad atrij latitudo Et . *argenti earum circuli*†&, columnarũ

13 וְעַמֻּדֵיהֶ֖ם וַחֲשֻׁקֵיהֶ֑ם כָּֽסֶף ׀ וְרֹ֣חַב לִפְאַ֣ת קֵדְמָ֔ה מִזְרָ֖חָה חֲמִשִּׁ֥ים אַמָּֽה׃

.decem earum bases & ,decem earũ colũnę :cubitorũ quinquaginta *funde*

14 קְלָעִ֣ים לַכָּתֵ֔ף עַמֻּדֵיהֶ֖ם שְׁלֹשָׁ֑ה

;*funde*‡ quindecim secundo *humero*‡Et . tres earum bases &

15 וַאֲדָנֵיהֶ֖ם שְׁלֹשָׁ֑ה ׀ וְלַכָּתֵ֣ף הַשֵּׁנִ֔ית חֲמֵ֥שׁ עֶשְׂרֵ֖ה קְלָעִֽים׃

atrij portæ Et . tres earum bases & , tres earum columnæ

16 עַמֻּדֵיהֶ֖ם שְׁלֹשָׁ֑ה וַאֲדָנֵיהֶ֖ם שְׁלֹשָׁ֑ה ׀ וְלִשְׁעַ֣ר הֶחָצֵ֗ר

,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho‡cubitorũ viginti *operimentum*

מָסָ֞ךְ עֶשְׂרִ֣ים אַמָּ֗ה תְּכֵ֤לֶת וְאַרְגָּמָן֙ וְתוֹלַ֣עַת שָׁנִ֔י s סכך

earũ bases & ,quatuor earũ Columnæ .*recamantus** opere ,retorta byssо & t שני

וְשֵׁ֥שׁ מָשְׁזָ֖ר מַעֲשֵׂ֣ה רֹקֵ֑ם אַרְבָּעָ֥ה וְאַדְנֵיהֶ֖ם u רקם

,argento† cinctæ circum atrij columnæ Omnes .quatuor

17 אַרְבָּעָֽה׃ ׀ כָּל־עַמּוּדֵ֣י הֶחָצֵר֮ סָבִיב֒ מְחֻשָּׁקִים֙ כֶּ֔סֶף

†cubitorum, centum atrij Longitudo . ærei earum bases & ,argentei earũ vncini

18 וְוֵיהֶ֣ם כֶּ֔סֶף וַאֲדָנֵיהֶ֖ם נְחֹֽשֶׁת׃ ׀ אֹ֣רֶךְ הֶחָצֵר֮ מֵאָה֒

quinque *statura*‡& ,quinquaginta in quinquaginta latitudo & ,*cubito in*†

בָּאַמָּה֙ וְרֹ֣חַב ׀ חֲמִשִּׁ֣ים בַּחֲמִשִּׁ֔ים וְקוֹמָ֥ה חֲמֵ֖שׁ v קום

vasis Omnibus‡ .æreæ earum bases & ,retorta byssо†, cubitorum ‡ex

19 בָּאַמָּ֑ה וְשֵׁ֣שׁ מָשְׁזָ֔ר וַאֲדָנֵיהֶ֖ם נְחֹֽשֶׁת׃ x אמה w שש v קומה ‡Omnia vasa

atrij claui omnes & ,ei⁹ claui omnes & ,eius *seruitio omni in*†tabernaculi

כָּל־כְּלֵ֤י הַמִּשְׁכָּן֙ בְּכָל־עֲבֻדָּתֹ֔ו וְכָל־יְתֵדֹתָ֖יו וְכָל־יִתְדֹ֣ת הֶחָצֵ֑ר

oleum te ad *accipient** & ,Israel filiis præcipies tu Et .æs‡

20 נְחֹֽשֶׁת׃ ׀ וְאַתָּ֣ה תְצַוֶּ֗ה אֶת־בְּנֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל z זכך y כלה x אמת

‡cum omni ministerio

‡ex ære.

* accipiendo afferent

וְיִקְח֣וּ אֵלֶ֔יךָ שֶׁ֖מֶן זַ֣יִת זָ֑ךְ כָּתִ֖ית לַמָּא֥וֹר a לקח z לקח

.semper lucernam *ascẽdere faciendũ ad*‡ ,luminari†contusum ,purum oleę †pro

21 לְהַעֲלֹ֥ת נֵ֖ר תָּמִֽיד׃ ׀ בְּאֹ֣הֶל b כתת a זך ‡vt ardere faciant

disponet ,*testimoniũ super**quod ,*velum extra ab conuentu*‡tabernaculo In b כתה

מוֹעֵ֡ד מִח֣וּץ לַפָּרֹכֶת֩ אֲשֶׁ֨ר עַל־הָעֵדֻ֜ת c מועד d נר c עלה

Statutũ .DOMINO coram mane vsq; vesperа à eiº filij & ,Aharon eam

יַֽעֲרֹ֣ךְ אֹת֗וֹ אַהֲרֹן֙ וּבָנָ֔יו מֵעֶ֥רֶב עַד־בֹּ֖קֶר לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה e ערב d נר c עלה

.Israel filiis à eorum generationibus *seculi*†

חֻקַּ֤ת עוֹלָם֙ h לדר g חקק f ערב e יעד d נור

CAP. XXVIII. כח

& ,tuum fratrem Aharon te ad facappropinquare tu Et

1 וְאַתָּ֣ה הַקְרֵ֣ב אֵלֶ֗יךָ אֶת־אַהֲרֹן֙ אָחִ֔יךָ וְאֶת־ f ערב e יעד

,Aharõ mihi *fungẽdũ sacerdotio ad*‡, Israel filiorum medio è secum eius filios

בָּנָ֖יו אִתּ֑וֹ מִתּ֖וֹךְ בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל לְכַהֲנ֥וֹ־לִ֛י אַהֲרֹ֥ן g חקק f ערב ‡vt sacerdotio fungatur

facies Et . Aharon filij Ithamar & ,Eleazar ,Abihu & ,Nadab

2 נָדָ֣ב וַאֲבִיה֑וּא אֶלְעָזָ֖ר וְאִיתָמָ֥ר בְּנֵ֖י אַהֲרֹֽן׃ h לדר

tu Et .decorem & gloriam ad tuo fratri Aharon sanctitatis vestes

3 וְעָשִׂ֣יתָ בִגְדֵי־קֹ֣דֶשׁ לְאַהֲרֹ֣ן אָחִ֔יךָ לְכָב֖וֹד וּלְתִפְאָֽרֶת׃ a פאר

:sapientiæ spiritu *eum repleni quem* ,corde sapiẽtes omnes ad loqueris

4 וְאַתָּ֣ה תְדַבֵּ֗ר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב֙ אֲשֶׁ֣ר מִלֵּ֔אתִיו ר֥וּחַ חָכְמָ֖ה

vt sacerdotio .mihi *sacerdotio fungendũ ad* ,eũ sanctificãdũ ad ,Aharon vestes facient &

וְעָשׂ֣וּ אֶת־בִּגְדֵ֣י אַהֲרֹ֔ן לְקַדְּשׁ֖וֹ לְכַהֲנ֣וֹ־לִֽי׃ b עשה

fungatur

,palliũ & ,superhumerale & ,pectorale ,facient quas vestes † hæc Et b עשה

5 וְאֵ֣לֶּה הַבְּגָדִ֗ים אֲשֶׁ֤ר יַעֲשׂוּ֙ חֹ֣שֶׁן וְאֵפֹ֔ד וּמְעִ֖יל †sunt

Aharon sanctitatis vestes faciẽt Et .baltheũ & ,cidarin ,*oculatam* tunicã & opere phry-

וְכֻתֹּ֣נֶת תַּשְׁבֵּ֔ץ מִצְנֶ֖פֶת וְאַבְנֵ֣ט וְעָשׂ֣וּ בִגְדֵי־קֹ֔דֶשׁ לְאַהֲרֹ֥ן gionico ocu-

,aurum accipient ipsi Et .mihi *sacerdotio fungẽdũ ad* ,ei⁹ filiis & ,tuo fratri lis contextã,

אָחִ֖יךָ וְלִבְנָ֑יו לְכַהֲנ֥וֹ־לִֽי׃ c לקח vt sacerdotio

.byssum & ,cocci vermiculum & ,purpuram & ,hyacinthũ & fungantur

6 וְהֵ֣ם יִקְח֔וּ אֶת־הַזָּהָ֖ב וְאֶת־הַתְּכֵ֣לֶת וְאֶת־ c לקח

vermiculo ,purpura & ,hyacintho ,auro † superhumerale facient Et d שן

וְאֶת־הַתּוֹלַ֣עַת הַשָּׁנִ֑י וְאֶת־הַשֵּׁ֖שׁ׃ d שן

7 וְעָשׂ֣וּ אֶת־הָאֵפֹ֗ד זָהָב֙ תְּכֵ֣לֶת וְאַרְגָּמָ֔ן תּוֹלַ֖עַת †ex

erit iunctæ *scapulæ*‡Duæ . cogitantis opere ,retorta byssо & ,cocci phrygioni-

שְׁנִ֣י וְשֵׁ֔שׁ מַעֲשֵׂ֖ה חֹשֵֽב׃ e שנה co. ‡oræ

,ei⁹ superhumeralis *artificũ*‡Et .*iũgetur*† & ,eius extremitates duas ad ei *erunt

8 לוֹ֙ אֶל־שְׁנֵ֣י קְצוֹתָ֔יו וְחֻבָּֽר׃ f קצה e שנה ‡coiungẽtur.

,purpura & ,hyacintho ,auro†, erit ipsо ex ,ipsi⁹ op⁹ sicut ,illud sup *quod*‡ ‡baltheus

9 וְאֵבְנֵ֣ט מַעֲשֵׂ֔הוּ כְּמַעֲשֵׂ֖הוּ מִמֶּ֣נּוּ יִהְיֶ֑ה זָהָ֥ב תְּכֵ֖לֶת וְאַרְגָּמָ֥ן ‡qui est

lapides duos accipies Et . retorta byssо & ,cocci vermiculo & †ex

10 אֲשֶׁ֥ר עָלָ֖יו וְשֵׁ֥שׁ מָשְׁזָֽר׃ f קצה

onychinos, *sculpes in

וְתוֹלַ֣עַת שָׁנִ֔י וְשֵׁ֖שׁ מָשְׁזָ֑ר ׀ וְלָקַחְתָּ֣ אֶת־שְׁתֵּ֣י אַבְנֵי־ Sex . Israel filiorum nomina eis *super aperies*‡& ,*onychis*

11 שֹׁ֗הַם וּפִתַּחְתָּ֤ עֲלֵיהֶם֙ שְׁמ֣וֹת בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל שִׁשָּׁ֥ה nomina in

resiдua sex nomina & ,vno lapide *super* eorũ *nominibus de* †in

שְׁמֹתָ֖ם עַל־הָאֶ֣בֶן הָאֶחָ֑ת וְאֶת־שְׁמ֣וֹת הַשִּׁשָּׁ֔ה הַנּוֹתָרִ֖ים lapidicę sculpturis

lapidis artificis Opere .eorum generationes iuxta ,secundo lapide *super*† g ירד

12 עַל־הָאֶ֣בֶן הַשֵּׁנִ֔ית כְּתֹולְדֹתָ֑ם ׀ מַעֲשֵׂ֣ה חָרָ֣שׁ אֶבֶן h שנה

filiorum nominibus *super** lapides ambos *aperies*‡ sigilli *apertionibus* ‡ sculpes

פִּתּוּחֵ֥י חֹתָ֖ם תְּפַתַּ֣ח אֶת־שְׁתֵּ֣י הָאֲבָנִ֑ים עַל־שְׁמ֖וֹת בְּנֵ֥י * cum palis

pones Et . eos facies auri *ocellaturis* circundatos :Israel

13 יִשְׂרָאֵ֔ל מְסֻבֹּ֣ת i סבב k שום

in oris *memoriæ

תִּהְיֶ֔ינָה מִשְׁבְּצ֖וֹת זָהָ֥ב תַּעֲשֶׂ֖ה אֹתָֽם׃ ׀ וְשַׂמְתָּ֣ אֶת־ k שום i סבב

filiis *recordationis** lapides ,superhumeralis *scapulis* *super* lapides ambos

14 שְׁתֵּ֣י הָאֲבָנִ֗ים עַ֚ל כִּתְפֹ֣ת הָאֵפֹ֔ד אַבְנֵ֥י זִכָּר֖וֹן לִבְנֵ֣י

super DOMINO coram eorum nomina Aharon portabit Et .Israel

יִשְׂרָאֵל֙ וְנָשָׂ֣א אַהֲרֹ֔ן אֶת־שְׁמוֹתָ֛ם ׀ לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה עַל־ l פנה

palas .auri *ocellaturas* facies Et .memoriam ad suis humeris duobus

15 שְׁתֵּ֣י כְתֵפָ֑יו לְזִכָּר֔וֹן ׀ וְעָשִׂ֣יתָ מִשְׁבְּצֹ֔ת זָהָֽב׃ l פנה

† ex opere eas facies ,conterminas mundo auro † catenas duas Et

16 וּשְׁתֵּ֣י שַׁרְשְׁרֹ֣ת זָהָ֣ב טָה֔וֹר מִגְבָּלֹ֖ת תַּעֲשֶׂ֣ה אֹתָ֑ם m עבת

plectili, *ocellaturis *super complicationum** catenas dabis & ,*funis*

* plectiles in palis.

מַעֲשֵׂ֖ה עֲבֹ֥ת וְנָתַתָּ֛ה אֶת־שַׁרְשְׁרֹ֥ת הָעֲבֹתֹ֖ת עַל־הַמִּשְׁבְּצֹֽת׃ m עבת

phrygio- ;superhumeralis op⁹ Sicut .*cogitãtis* opere ,iudicij pectorale facies Et nico.

17 וְעָשִׂ֣יתָ חֹ֔שֶׁן מִשְׁפַּ֖ט מַעֲשֵׂ֣ה חֹשֵׁ֑ב כְּמַעֲשֵׂ֣ה אֵפֹ֔ד †ex

byssо & ,cocci vermiculo & ,purpura & ,hyacintho ,auro†,illud facies

תַּעֲשֶׂ֣נּוּ זָהָ֣ב תְּכֵ֣לֶת וְאַרְגָּמָ֣ן וְתוֹלַ֣עַת שָׁנִ֣י וְשֵׁ֔שׁ ‡erit

,ci⁹ lõgitudo‡Palmus .duplicatũ erit Quadratũ . illud facies ,retorta

18 מָשְׁזָ֖ר תַּעֲשֶׂ֥ה אֹתֽוֹ׃ ׀ רָבֻ֣עַ יִהְיֶ֔ה כֶּ֖פֶל n נפל

27 ,*vectibus domos in* ,anuli erunt clausuræ regione E .eius pedibus qui recipient vectes,
וְרַגְלָיו׃ [k] † לְעֻמַּת הַמַּסְגֵּרֶת תִּהְיֶיןָ הַסַּבָּעֹת [l] לְבָתֵּים לַבְּרִיחִם
,Sittim *ligna** vectes *facies Et .mensam portandum ad
28 וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבְּרִיחִם עֲצֵי [o] שִׁטִּים [n] † וְעָשִׂיתָ אֶת־הַשֻּׁלְחָן׃ [m] לָשֵׂאת אֶת־הַשֻּׁלְחָן
facies Et .mensa illis in portabitur & ,auro eos operies &
29 וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשְׂא־בָם [p] † וְעָשִׂיתָ קְעָרֹתָיו
,eius cyathos & ,eius calamos medios & ,eius cochlearia & ,eius scutellas
וְכַפֹּתָיו [q] וְקְשׂוֹתָיו [r] וּמְנַקִּיֹתָיו [s] קְעָרֹתָיו
mensam super *dabis* Et .eos facies *mundum aurum* ,*eis in** libabit‡ quibus
30 וְנִתַּתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן [v] † אֲשֶׁר [t] יִסַּךְ בָּהֵן זָהָב טָהוֹר תָּעֲשֶׂה אֹתָם׃
auro †candelabrum facies Et .iugiter *meas facies ad* †facierum panem
31 וְעָשִׂיתָ [y] † מְנֹרַת זָהָב לֶחֶם [x] פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד׃
,ei⁹ calices ,ei⁹ calam⁹ & ei⁹ *Femm** .candelabrū fiet Ductile .mundo
טָהוֹר [v] מִקְשָׁה תֵּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ [t] נָתָן
*egredientes‡ calami sex Et .erunt ipso ex eius flores & ,eius *poma**
32 כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ † וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים
tres & ,vno eius latere ex candelabri calami tres :eius lateribus è
מִצִּדָּיהָ [z] שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה
amygdalati calices Tres .*secundo*† eius latere ex candelabri calami
33 קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּה הַשֵּׁנִי׃ † שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים
amygdalati calices tres & :flos & *pomum* ,vno calamo in
בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים
è egredientibus calamis sex sic :flos & *pomum* ,vno calamo in
בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח כֵּן לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־
,eius *poma* ,amygdalati calices quatuor †candelabro in Et .candelabro †erunt
34 הַמְּנֹרָה׃ † וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ
sub *pomum* & ,ipso ex calamis duobus sub *pomum* Et .eius flores & sphærula
35 וּפְרָחֶיהָ׃ † וְכַפְתֹּר תַּחַת [a] שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי sphærula
sex :ipso ex calamis duobus sub *pomum* & ,ipso ex calamis duobus
הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשִׁשֶּׁת Sphærulæ
eorū calami & ,eorum *Poma* .candelabro è egredientibus calamis
36 הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנֹרָה׃ † כַּפְתֹּרֵיהֶם [b] וּקְנֹתָם קָנָה [b]
facies Et .*mundum aurum* ,vnum ductile ipsum totū :erunt ipso ex ex auro mun do.
37 מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר׃ † וְעָשִׂיתָ אֶת־ accendere fa-
*faciet†*lucere & ,eius lucernas *faciet ascendere* & :septem eius lucernas cies, *vel* dis-
נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וְהֶעֱלָה [c] אֶת־נֵרֹתֶיהָ וְהֵאִיר ponet
. mundo auro†eius receptacula & ,ipsius †orcipes Et .*eius facierū latus super* ‡facies cōtra
38 עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ׃ † וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃ faciem eius.
.*istis vasis omnibus cum*‡ illud *faciet** mundi auri *Talentum*‡ אוֹר [c]
39 כִּכַּר זָהָב טָהוֹר יֵעָשֶׂה אֹתָהּ אֶת כָּל־[d]הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃ † ex
es factus videre tu quam ,eorum similitudinē *in*† fac & ,vide Et ‡ Et talento
40 וּרְאֵה וְעֲשֵׂה [c] † בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מָרְאֶה *facies
.monte in ‡ & omnia
בָּהָר׃ vasa ista.
כְּלָה [c] בָּנָה [d]
†secundum

CAP. XXVI. כו

,*hyacinthū &* ,*retortam byssum* ,cortinis decem facies tabernacului Et è byssō retor
1 וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת ta,& hyacin-
.eos facies *cogitantis opus*‡ Cherubim .cocci *vermiculum &* ,*purpurā &* tho, & purpu
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת [a] שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ ra, & vermi-
latitudo & ,*cubito in** viginti & octo† vnius cortinæ Longitudo culo
2 אֹרֶךְ † הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב *opere phry-
. cortinis omnibus†vna Mensura .vnius cortinæ *cubito in*‡quatuor gionico
אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאַחַת מִדָּה אַחַת לְכָל־הַיְרִיעֹת׃ †erit
quinq; & ,*suā sororem ad mulier* coniunctæ erunt cortinæ Quinque *cubitorum,
3 חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת [b] † חֻבָּרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ וְחָמֵשׁ ‡cubitorum
laqueolos facies Et .*suam sororem ad quæque* coniunctæ cortinæ †erit
4 יְרִיעֹת חֻבָּרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ׃ † וְעָשִׂיתָ [d] לֻלְאֹת altera ad al-
:cōiunctione in extremo ab vnius cortinæ *labium super*†hyacinthi teram,
תְּכֵלֶת עַל [c] שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאַחַת מִקָּצָה בְּחִבָּרֹת [b] הָבֶל
. secundæ coniunctione in extremæ cortinæ *labio*‡in facies sic & altera ad al-
5 וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת [g] הַשֵּׁנִית׃ teram.
quinquaginta & ,vna cortina in facies laqueolos Quinquaginta [c] עָשָׂה [d] לוּל
† in ora
חֲמִשִּׁים לֻלְאֹת תַּעֲשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים [f] קוּץ [g] שָׁנָה
.secundæ coniunctione in†quæ , cortinæ extremo in facies laqueolos test
לֻלְאֹת תַּעֲשֶׂה בְּקֻצַת הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית Oppositi
quinquaginta facies Et .*suam sororem ad quæque ansulæ Suscipientes* crūt laqueoli
6 מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ׃ † וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים alter ad alte-
,vncinis *in suā sororem ad vnāquamq;* cortinas coniunges & ,auri vncinos rum.
קַרְסֵי זָהָב וְחִבַּרְתָּ אֶת־הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים alterā ad al-
tētorium in‡ caprarum†cortinas facies Et .vnum tabernaculum erit & teram cum
7 וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃ † וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל †è pilis
Longitudo .eas facies cortinas vndecim :tabernaculū ſuper ‡ad operi-
עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ † אֹרֶךְ mentum
8 cortinæ *cubito in* quatuor latitudo & ,*cubito in* triginta vnius cortinæ cubitorum
הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה

†erit coniunges Et .cortinis vndecim † vna Mensura .vnius
9 הָאַחַת מִדָּה אַחַת לַעֲשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת׃ † וְחִבַּרְתָּ אֶת־
duplicabis & :seorsum cortinas sex & ,seorsum cortinas quinq;
חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת [h] לְבָד וְאֵת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְכָפַלְתָּ אֶת־ [h] בָּדַד
cōtta faciem quinquaginta facies Et .*tentorij facienum regione* è sextam cortinam tecti.
10 הַיְרִיעָה הַשִּׁשִּׁית אֶל־מוּל [i] פְּנֵי הָאֹהֶל׃ † וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים [i] פְּנָה
;coniunctione in extremæ vnius cortinæ *labium super* laqueolos in ora
לֻלְאֹת עַל־שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצֹנָה בַּחִבָּרֹת in ora
. secundæ coniunctionis cortinæ *labium super* laqueolos quinquaginta &
וַחֲמִשִּׁים לֻלְאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחִבָּרֹת הַשֵּׁנִית׃
vncinos induces & :quinquaginta æreos vncinos facies Et
11 וְעָשִׂיתָ † קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים [k] וְהֵבֵאתָ אֶת־הַקְּרָסִים בּוֹא [k]
superfluitas Et .vnum erit & ,*tentorium* coniunges & ,laqueolos in tectum,
12 בַּלֻּלֹאת וְחִבַּרְתָּ אֶת־הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד׃ † וְסָרַח
superfluet superabundans cortinæ dimidium ,*tentorij* cortinis in *abundans*
הָעֹדֵף בִּירִיעֹת הָאֹהֶל [l] חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסַּרַח quæ supfluit
supfluente in inde cubitus & ,hinc cubitus Et .tabernaculi *postrema super* tecti,
13 עַל אֲחֹרֵי הַמִּשְׁכָּן׃ † וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה חֲצִי [l]
lateribus super superfluum erit ,*tentorij* cortinarum longitudine in
בְּאֹרֶךְ יְרִיעֹת הָאֹהֶל תִּסְרַח עַל־[m]צִדֵּי מִזֶּה וּמִזֶּה
,*tentorio* operimentū facies Et .illud tegendū ad inde & hinc tabernaculi
14 הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה [n] לְכַסֹּתוֹ׃ † וְעָשִׂיתָ [o] מִכְסֶה לָאֹהֶל
. desuper taxorum *pellium*†operimentū & ,*rubricatas*†arietum *pelles** צַד [m]
עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה׃ tecto
. stantes Sittim lignis‡tabernaculo tabulas facies Et כֶּסֶה [n]
15 וְעָשִׂיתָ † אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים׃ עָשָׂה [o]
,cubiti dimidij & ,cubiti & :tabulæ longitudo cubitorum Decem *è pellibus
16 עֶשֶׂר [q] † אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקָּרֶשׁ וְאַמָּה וְחֵצִי הָאַמָּה †rubricatis
disposita‖ vni tabulæ *manus** Duæ . vnius tabulæ latitudo ‡è pellibus
17 רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ † שְׁתֵּי יָדוֹת [r] לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת עֹר [p]
. tabernaculi tabulis omnibus facies sic :*suam sororem ad quælibet*† ‡ עוֹר
כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃ ‖ *vt gradus scale*
angulum†ad tabulas viginti ,tabernaculo tabulas facies Et שְׁנָה [r]
18 וְעָשִׂיתָ † אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ [s] לִפְאַת †altera ad
שׁוּחַ [p] צָפָה [q] כֶּפֶף [r] קֶשֶׁה [s] נֶקְדָּה [t] ‡ex ‡ex auro mundo
*ex auro mundo
† pones
† coram me
‡ Hastile
‡ sphærulæ
‡ egredientur
† altero.
sphærula,
sphærula
† erunt
sphærulæ
sphærula
sphærula
Sphærulæ
ex auro mundo.
accendere facies, *vel* disponet
‡facies cōtra faciem eius.
† ex
‡ Et talento
*facies
‡ & omnia vasa ista.
† secundum
*incastraturæ erunt
‖ *vt gradus scale*
† altera ad alteram,
‡ latus meridianum
† plagam argenteas, asteram. occidentem
incastraturis lateri
*secundo
† inferne,
† geminatæ
argenteæ,
alteram.
*è pellibus
†rubricatis
‡è pellibus
‡ lateris
† secundi
occidentem.
† erit transiens
† ex ‡ loca
quam †ex
opere phrygionico facies
‡cum figuris
† ex
‡ ora
† in ora
† secundum
cubitorum

CAP. XXV. כה

dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et :

1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ †

2 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ

.meam *elevationem* capietis ,eius cor eũ faciet ſponteneũ quem oblationem

אֲשֶׁר יְדִבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי׃ [a]נָדַב [b]לָקַח

.æs & ,argẽtũ & ,Aurũ .eis *cum* à† capietis quam eleuatio † iſta Et †eſt ‡ab

3 וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת׃

.*capra*† & ,byſsũ & ,*cocci vermiculum* & ,purpurã & ,hyacinthum Et coccum bis tinctum,

4 וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים׃ †

.Sittim ligna & ,taxorum pelles & ,rubricatas arietum pelles Et ‡pilos capra-rum.

5 וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וַעֲצֵי שִׁטִּים׃ [c]שֵׁן [d]עוֹר †pro

ſuffimento† & ,vnctionis oleo † aromata ,luminari† Oleum

6 שֶׁמֶן לַמָּאֹר בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת [e]שׁוֹהַם [f]שׁוּט †pro

.pectorali† & ,Et hod† plenitudinũ lapides & ,onychis Lapides .aromatum

7 הַסַּמִּים׃ אַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפֹד וְלַחֹשֶׁן׃ †

.eorum medio in habitabo & ,ſanctuarium mihi facient Et

8 וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם׃ [g]עָשָׂה

,tabernaculi ſimilitudinem ,te *faciens* videre ego quæ omnia Secundũ facio

9 כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֶת [h]תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן †

.arcam facient Et .facietis ſic & ,eius vaſorũ omniũ ſimilitudinem & [h]בָּנָה

וְאֶת תַּבְנִית כָּל־כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ׃ †

10 וְעָשׂוּ אֲרוֹן [i]כְּלָה

dimidium & cubitus & :ei⁹ lõgitudo† dimidiũ & cubiti Duo .Sittim *ligna* è lignis †erit

עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי [k]אַמָּה

auro eam operies Et .eius *ſtatura*‡ dimidium & cubitus & :ei⁹ latitudo ‡altitudo

רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃ [l]קוֹם

11 וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב [m]צָפָה

auri† coronam eam ſuper facies & ,eã operies *foris à & domo à**.mundo *Intrinſec⁹ & extrinſecus

טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו [n]זֵר זָהָב ‡auream

quatuor ſuper pones & ,*auri*† anulos quatuor ei fundes Et .vndiquaq; [n]עָשָׂה זֵר

12 סָבִיב׃ וְיָצַקְתָּ לּוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת זָהָב וְנָתַתָּה עַל אַרְבַּע †aureos,

anulos duos & ,*vna* * eius *coſta*‡ ſuper anulos duos & ,eius angulis ‡latere *vno,

פַּעֲמֹתָיו [p]וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת [p]לְ in latere

.*ſecunda*† eius *coſta*‡ ſuper .cooperies & ,Sittim *lignorũ*† vectes facies Et †ſecundo.

13 עַל־צַלְעוֹ הַשֵּׁנִית׃ [q]וְעָשִׂיתָ בַדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים [r]וְצִפִּיתָ ‡è ligni

,arcæ *coſtas ſuper*†,anulos in vectes induces Et .auro eos

14 אֹתָם זָהָב׃ [s]וְהֵבֵאתָ אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת הָאָרֹן [b]שְׁנָה

,vectes erunt arcæ anulis In .eis *in*‡ arcam portandum ad

15 לָשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן בָּהֶם׃ [q]בַּטַּבָּעֹת [t]יִהְיוּ הַבַּדִּים [u]עָשָׂה

quod teſtimonium *arcam ad dabis** Et .ea ab remouebũtur nõ

16 לֹא [x]יָסֻרוּ מִמֶּנּוּ׃ [y]וְנָתַתָּ אֶל־הָאָרֹן אֶת [z]הָעֵדֻת אֲשֶׁר [v]יְהִי

duorũ Cubitorum .mundo auro *operiorium*† facies Et .tibi dabo

17 אֶתֵּן אֵלֶיךָ׃ †וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר [a]אַמָּתַיִם

facies Et .eius latitudo dimidij & cubiti & :eius longitudo‡ dimidij &

18 וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ׃ †וְעָשִׂיתָ [b]שְׁנַיִם

extremitatib⁹ duabus à cos facies ductili‡ :*auro*† Cherubim duos

כְּרֻבִים זָהָב [c]מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת

alterũ Cherub & hinc extremo ab vnum Cherub fac Et .propitiatorij

19 הַכַּפֹּרֶת׃ †וְעֲשֵׂה כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָהּ מִזֶּה וּכְרוּב־אֶחָד

duabus ſuper ,Cherubim facietis propitiatorio à :inde extremo ab

מִקָּצָהּ מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּרֶת תַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּרֻבִים עַל־שְׁנֵי

ſupernè alas expandentes Cherubim erunt Et .eius extremitatibus

20 קְצוֹתָיו׃ †וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה

ad vir eorum facies & ,propitiatorium *ſuper* ſuis alis *in* tegentes

[d]סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת [d]וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־ †pones

dabis‡ Et .Cherubim facies eruntpropitiatorium ad *ſuum fratẽ* erit altera ad alteram,

21 אָחִיו אֶל־הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרֻבִים׃ †וְנָתַתָּ אֶת־ [d]פָּנָה

,teſtimonium *dabis arcam ad* & ,deſuper arcam ſuper propitiatoriũ ‡ pones

הַכַּפֹּרֶת עַל־הָאָרֹן מִלְמָעְלָה וְאֶל־הָאָרֹן תִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת in arca pones

deſuper tecum loquar & ,ibi *tibi* conueniam Et .*te ad*†dabo quod †tibi tecum

22 אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ׃ †[e]וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל [e]יָעַד

,teſtimonij arcam ſuper qui Cherubim duos inter *de* propitiatorio quod eſt

הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת אֵת

menſam facies Et .Iſrael filios ad tibi præcipiam quæ omnia

23 כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וְעָשִׂיתָ

:eius latitudo cubitus & :eius longitudo duorũ Cubitorũ .Sittim *ligna* è lignis

שֻׁלְחָן [f]עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ [f]שׁוּט

facies & ,mũdo auro eam teges Et .eius *ſtatura* dimidium & cubitus & altitudo

24 וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃ [g]וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעָשִׂיתָ [g]קוֹם

:circum *palmæ* clauſuram ei facies Et .vndiquaq; auri coronam ei quatuor digitorum in circuitu.

25 לוֹ [h]זֵר זָהָב סָבִיב׃ †וְעָשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב [h]זָרָה

quatuor ei facies Et .circum eius clauſuræ *auri*‡ coronã facies Et ‡ auream

26 וְעָשִׂיתָ זֵר־זָהָב לְמִסְגַּרְתּוֹ סָבִיב׃ †וְעָשִׂיתָ לוֹ אַרְבַּע ‡pones †ſunt

quatuor † qui angulis quatuor ſuper anulos *dabis*‡ & ,auri anulos [i]פֵּאֹת

טַבָּעֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת־הַטַּבָּעֹת עַל אַרְבַּע הַפֵּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע

.fœdus eorum diis & ,eis†percuties Non .tuis faciebus à eos eiicies & † cum

32 בְּרֵת וְגָרְשְׁתָּמוֹ מִפָּנֶיךָ׃ †[z]לֹא־[z]תִּכְרֹת לָהֶם וְלֵאלֹהֵיהֶם בְּרִית׃

cum ,mihi te faciant peccare forte ne ,tua terra in habitabunt Non

33 †לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצְךָ פֶּן־יַחֲטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִּי

.*offendiculum* in tibi erit quia ,eorum deos colueris laqueum.

תַּעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־יִהְיֶה לְךָ [z]לְמוֹקֵשׁ׃ [z]יָקֵשׁ

CAP. XXIIII. כד

,Aharon & ,tu DOMINVM ad Aſcende :dixit Moſeh ad Et

1 †וְאֶל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל־יְהוָה אַתָּה וְאַהֲרֹן

vos intũruabitis & ,Iſrael ſenioribus è ſeptuaginta & ,Abihu & ,Nadab

נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ [a]וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם [a]שָׁחָה

non ipſi & ,DOMINVM ad tantum Moſeh accedat Et .*longinquo de* procul.

2 מֶרְחָק׃ †וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה [b]לְבַדּוֹ אֶל־יְהוָה וְהֵם לֹא [b]בָּרַד

narrauit & ,Moſeh venit Et .eo cũ aſcendet non populus & ,appropinquẽt

3 יִגְּשׁוּ [c]וְהָעָם לֹא [d]יַעֲלוּ עִמּוֹ׃ †וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר [c]נָגַשׁ [d]עָלָה

reſpõdit Et .iudicia omnia & ,DOMINI verba omnia populo

לָעָם אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וְאֵת כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים [e]וַיַּעַן [e]עָנָה

eſt locutus quæ verba Omnia :dixerũt & ,vna voce populus omnis

כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר

,DOMINI verba omnia Moſeh ſcripſit Et .faciemus DOMINVS

4 יְהוָה נַעֲשֶׂה׃ †וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה

duodecim & ,monte ſub altare ædificauit & ,*mane in manicam* & ſurrexit mane,

וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר [f]וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר [g]וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה [f]בָּנָה [g]שְׁנֵים

pueros miſit Et .Iſrael tribus duodecim ſcẽm ſtatuas

5 מַצֵּבָה לִשְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיִּשְׁלַח אֶת־נַעֲרֵי [h]עָשָׂר

ſacrificia ſacrificauerũt & ,holocauſta *fecerũt aſcendere* & ,Iſrael filiorum [h]יָצַב

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [i]וַיַּעֲלוּ עֹלֹת [i]וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים immolaue-runt

,ſanguinis dimidium Moſeh cepit Et .vitulos DOMINO pacifica [i]עָלָה

שְׁלָמִים לַיהוָה [k]פָּרִים׃ [l]†וַיִּקַּח מֹשֶׁה [m]חֲצִי הַדָּם [k]פָּרָה [l]לָקַח

6 .altare ſuper ſparſit ſanguinis dimidiũ & ,crateribus in poſuit & [m]חָצָה

[n]וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃ [n]שׂוּם

Omnia :dixerũt & ,populi auribus in legit & ,fœderis librum cepit Et

7 †וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹּל

Moſeh cepit Et .audiemus & faciemus ,DOMINVS eſt locutus quæ

אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע׃ †וַיִּקַּח מֹשֶׁה

8 quod ,fœderis ſanguis Ecce :dixit & ,populũ ſuper ſparſit & ,ſanguinem

אֶת־הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם־הַבְּרִית אֲשֶׁר

.his verbis omnibus ſuper vobiſcum DOMINVS pepigit

כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

ſeniorib⁹ è ſeptuaginta & ,Abihu & ,Nadab ,Aharõ & Moſeh aſcendit Et

9 †וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי

opus ſicut‡ei⁹ pedibus ſub & .Iſrael Deum viderunt Et .Iſrael ‡erat

10 יִשְׂרָאֵל׃ [o]וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה [o]רָאָה

*ſeparatos** ad Et .*puritate*‡ in cœlorum *corpus*† ſicut & ,ſaphyri *lateris* lapidis

לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר׃ †וְאֶל־אֲצִילֵי ‡aſpectus

11 ,Deum viderunt Et .ſuam manum miſit non Iſrael filiorum ‡ſerenitate.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ [p]וַיֶּחֱזוּ אֶת־הָאֱלֹהִים *principes

Aſcende :Moſeh ad DOMINVS Dixit⁹ .biberunt & ,comederũt & [p]לָבַן

[q]וַיֹּאכְלוּ [r]וַיִּשְׁתּוּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה [q]חָזָה

12 ,lapideas tabulas tibi dabo & :ibi eſto & ,montem in me ad [r]שָׁתָה

אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם [s]וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת־[s]לֻחֹת הָאֶבֶן [s]נָתַן לוּחַ

ſurrexit Et .eos docendum ad ſcripſi quæ ,mandatum & ,legem &

13 †[x]וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם׃ [v]וַיָּקָם [x]יָרֵה [v]קוּם

.Dei montem in Moſeh aſcẽdit & :ei⁹ miniſter Iehoſuah & ,Moſeh

[y]וַיַּעַל מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ [y]מְשָׁרְתּוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הַר הָאֱלֹהִים׃ [y]שָׁרַת

.vos ad reuertamur donec ,*hoc in nobis Sedete* :dixit ſeniores ad Et Manete hic,

14 †וְאֶל־הַזְּקֵנִים אָמַר [z]שְׁבוּ־לָנוּ בָּזֶה עַד אֲשֶׁר־נָשׁוּב אֲלֵיכֶם [z]יָשַׁב

.eos ad accedat ,*verborũ dominus quis*†:vobiſcũ‡ Chur & Aharon ecce Et ‡ ſunt

וְהִנֵּה אַהֲרֹן וְחוּר עִמָּכֶם מִי־[a]בַעַל דְּבָרִים [a]יִגַּשׁ אֲלֵהֶם׃ quiſquis ha-buerit cauſas

.montem nubes operuit & ,montem in Moſeh aſcendit Et [a]נָגַשׁ

15 †וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל־הָהָר [b]וַיְכַס הֶעָנָן אֶת־הָהָר׃ [b]כָּסָה

eũ operuit & ,Sinai montem ſuper DOMINI gloria habitauit Et

16 †וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד־יְהוָה עַל־הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ vocauit

medio è ſeptimo die in Moſeh ad *clamauit* Et :diebus ſex nubes

הֶעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ

vertice in *comedens* ignis ſicut DOMINI gloriæ aſpectus Et .nubis ardens

17 הֶעָנָן׃ †וּמַרְאֵה כְּבוֹד יְהוָה כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת בְּרֹאשׁ

medium in Moſeh eſt ingreſſus Et .Iſrael filiorum oculis in montis

18 הָהָר לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ

,dies quadraginta monte in Moſeh fuit Et .montẽ in aſcendit & ,nubis

הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם

.noctes quadraginta &

וְאַרְבָּעִים לָיְלָה׃

,tui populi inopes comedẽt Et .eã dimittes &, eã relinques ſeptimo Et

11 †וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ
& oliueto tuo. .*tuæ oliuæ*, tuæ vineæ facies Sic .agri beſtia comedet corũ reſiduũ &
וְיִתְרָם תֹּאכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה כֵּן־תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזֵיתֶךָ׃ q חַיָּה
, *ceſſabis* ‡ ſeptimo die in &, tua opera facies diebus Sex ‡requieſces,

12 †שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת עֲשָׂה
,tuæ anc illiæ filius *reſpiret** &, tuus aſinus & ,tuus bos requieſcat vt *requieſcat anima

לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וְיִנָּפֵשׁ בֶּן־אֲמָתֶךָ s אָמָה
s nomẽ &, eritis cauti, vos ad dixi quæ omnibus in Et .peregrinus & גּוֹר

13 וְהַגֵּר׃ †וּבְכֹל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם
.tuum os ſuper audietur Non .memorabitis non aliorum deorum

אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל־פִּיךָ׃
Solennitatem .anno in mihi ages feſtum vicibus Tribus

14 †שָׁלֹשׁ רְגָלִים v תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה׃ †אֶת־חַג
quẽadmodũ, infermẽtata comedes dieb' Septem .cuſtodies infermẽtatorũ חַגַּג

15 הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר
quo incipiũt matureſcere ſeges: es egreſſus eo in quia :*nouarum frugum* menſis tempus ad tibi præcepi

צִוִּיתִךָ x לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי־בוֹ יָצָאתָ y צִיָּה יָעַד
meſſis ſolennitatẽ Et .*vacuè mea facies videbuntur*† non &, Aegypto ex †conſpicientur corã me vacui.

מִמִּצְרַיִם וְלֹא־יֵרָאוּ z פָּנַי a רֵיקָם׃ †וְחַג הַקָּצִיר 16 רָאָה a פָּנָה
ſolennitatem &, agro in ſeminaueris quæ ,tuorum operũ primitiuorum ‡quãdo egredit ur annus, & quando collegeris

בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג
. agro ex tua opera *te colligendo in* ,*annum exeundo in*‡ ,collectionis יָצָא b

הָאָסִף b בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת־מַעֲשֶׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה׃
facies ad‡ tuus maſculus oĩs conſpicietur anno in vicibus Tribus ‡ corã dominatore Dño.

17 †שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי
ſanguinem fermentato ſuper immolabis Non .*Domini dominatoris*

הָאָדוֹן יְהוָה׃ †לֹא תִזְבַּח עַל־חָמֵץ דַּם־ 18
.mane vſque mei agni adeps pernoctabit neque ,meæ victimæ לִין c

זִבְחִי וְלֹא־יָלִין c חֵלֶב־חַגִּי עַד־בֹּקֶר׃
DOMINI domum†adduces tuæ tertæ primitiuorum *Initium* Primitias †in

19 רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ d תָּבִיא בֵּית יְהוָה
mittes‡ ego Ecce .ſuæ matris lacte in hœdum coques Non .tui Dei בּוֹא d

אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ †הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ 20 ‡ mitto
locum in tẽ introducẽdũ ad &, via in te cuſtodiẽdũ ad, te corã angelum

מַלְאָךְ e לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל־הַמָּקוֹם e לָאַךְ
ne, eius *voce in** audi & ,eius faciebus à *te Obſerua* .paraui quem Caue *vocem

אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי׃ f הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע בְּקֹלוֹ אַל־ f כּוֹן g קוֹל
meã nomẽ quia, veſtræ prœuaricationi parcet non quia ,eum *in ſis rebellis* ‡ ‡exacerbes

תַּמֵּר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם כִּי שְׁמִי h מָרָה נָשָׂא h
omnia feceris &, eius vocem audieris audiendo ſi Quia .eius *interiori*† in † medio

בְּקִרְבּוֹ׃ †כִּי אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְעָשִׂיתָ כָּל 22
.te coarctantes coarctabo & ,*tuo inimico inimicabor &* ,*loquar* quæ אָמַר

אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְאָיַבְתִּי אֶת־אֹיְבֶיךָ k וְצַרְתִּי אֶת־צֹרְרֶיךָ׃
,Emoræum ad te introducet &, te ante meus angelus ibit Quia loquor, odio habebo odio habentes te: k צָרַר

כִּי־יֵלֵךְ מַלְאָכִי l לְפָנֶיךָ וְהֵבִיאֲךָ אֶל־הָאֱמֹרִי 23 l הָלַךְ
,Iebuſæum &, Chiuuæũ ,Chenahanæũ & ,Perizæum & ,Chitthæum &

וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי
non &, *eũ ſanies* neque ,eorum diis te incuruabis Non .cum ſuccidam & coles eos, m שָׂטָה

וְהִכְחַדְתִּיו׃ †לֹא־m תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם וְלֹא 24
cõfringẽdo &, eos deſtrues deſtruẽdo quoniã :eorũ opera ſecundu facies

תַּעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם כִּי הָרֵס תְּהָרְסֵם וְשַׁבֵּר
, *veſtro Deo Domino ſeruietis* Et .eorum ſtatuas confringes coletis Dñm Deũ veſtrũ, n יָצַב

מַצֵּבֹתֵיהֶם׃ †וַעֲבַדְתֶּם n אֵת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם 25
infirmitatem remouebo &, tuis aquis & ,tuo pani benedicet & מַיִם p סוּר

וּבֵרַךְ אֶת־לַחְמְךָ וְאֶת־מֵימֶיךָ p וַהֲסִרֹתִי מַחֲלָה
Numerum .tua terra in ſterilis & abortiens erit Non .*tuo interiori de* è medio tui:

26 מִקִּרְבֶּךָ׃ †לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ אֶת־מִסְפַּר
frangam & ,te ante mittam meum Terrorem .complebo tuorũ dierum perdam

יָמֶיךָ q אֲמַלֵּא׃ †אֶת־אֵימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהָמֹתִי 27 יוֹם q הַמִּם
tuos inimicos oẽs dabo &, *eis in ingredieris quibus* ,populum omnem ad quem ingredieris,

אֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר s תָּבֹא בָהֶם וְנָתַתִּי t אֶת־כָּל־אֹיְבֶיךָ t נָתַן s בּוֹא
expellet & ,te ante crabronem mittam Et .*ceruicem* te ad ‡vertentes.

אֵלֶיךָ עֹרֶף׃ †וְשִׁלַּחְתִּי אֶת־הַצִּרְעָה v לְפָנֶיךָ וְגֵרְשָׁה אֶת־ 28 v פָּנָה
.tuis faciebus à Chitthæum &, Chenahanæum ,Chiuuæum

הַחִוִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ׃
terra ſit forte ne ,vno anno in tuis faciebus à eum eijciã Non

29 †לֹא אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ בְּשָׁנָה אֶחָת פֶּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ
paulatim Paulatim .agri beſtia te ſuper multiplicetur &, deſolata

שְׁמָמָה וְרַבָּה עָלֶיךָ x חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ †מְעַט מְעַט 30 x חָיָה
.terram hæredites & *fructifices* donec ,tuis faciebus à eum eijciam treſcas

אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְנָחַלְתָּ אֶת־הָאָרֶץ׃
,Peliſtim mare ad vſq; &, Suph mari à tuum terminũ ponam Et

31 †וְשַׁתִּי אֶת־גְּבֻלְךָ y מִיַּם־סוּף וְעַד־y יָם פְּלִשְׁתִּים שׁוּת
,terræ habitatores veſtra manu in dabo quia ,flumen ad vſq; deſerto à &

וּמִמִּדְבָּר עַד־הַנָּהָר כִּי אֶתֵּן בְּיֶדְכֶם אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

.reddet non raptum ,teſtem eũ adducet ,fuerit raptũ rapiendo Si

13 †אִם־טָרֹף יִטָּרֵף c יָבִיאֵהוּ עֵד הַטְּרֵפָה לֹא יְשַׁלֵּם׃ בּוֹא e
vel ,fuerit confractũ &, ſuo *pximo cum à*‡ quiſpiam *petierit* cũm Et commodatũ

14 †וְכִי־יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ־ acceperit
Si .reddet reddendo ,ſecum *non* ei* domino ,fuerit mortuum ‡ à

15 מֵת בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם׃ †אִם־ non exiſtente
.*ſua mercede in*‡ venit ,*ipſe* mercenarius Si .reddet non ,eo cũ eius domin' eſt,

בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם־שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ׃ ‡propter mercedem tuam.
,ea cũ *cubuerit*† &, deſpõſata eſt nõ quę ,virginẽ quiſpiã *pellexerit* cum Et ſeduxerit

16 †וְכִי־יְפַתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֹרָשָׂה וְשָׁכַב עִמָּהּ ‡ coierit
eius pater renuerit renuendo Si .vxorem in ſibi eam *accelerabit accelerando* dotando dotabit

17 מָהֹר יְמָהְרֶנָּה לּוֹ לְאִשָּׁה׃ †אִם־מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ
Præſtigiatricem .virginum dotẽ iuxta appẽdet argentũ ,ſibi eam dare Maleficã nõ

לָתֵת d כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת׃ †מְכַשֵּׁפָה 18 d כָּתַן
.morietur moriendo ,animali cum *cubans*† Omnis . *viuificabis non* †coiens

לֹא תְחַיֶּה׃ †כָּל־שֹׁכֵב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת׃ 19
. ſoli DOMINO præter quam ,*excindetur* Diis Immolans occidetur

20 †זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַיהוָה לְבַדּוֹ׃
fuiſtis peregrini quia ,eũ opprimes non &, *populabis non peregrinum* Et peregrino nõ

21 †וְגֵר c לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם inferes vim,
.affligeris non pupillum &, viduam Omnem . Aegypti terra in גּוּר f יָנָה e

22 בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ †כָּל־אַלְמָנָה g וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן׃ יָתוֹם g
,me ad clamauerit clamãdo ſi quia, eum afflixeris affligendo Si עָנָה h

23 †אִם־עַנֵּה תְעַנֶּה אֹתוֹ כִּי אִם־צָעֹק יִצְעַק אֵלַי furor meus,
vos occidam &, *meus naſus* iraſcetur Et .eius clamorẽ audiam audiendo

24 שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ׃ †וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם
.pupilli veſtri filij &, viduæ veſtræ vxores erunt &, gladio in אנשׁ i

בֶּחָרֶב וְהָיוּ נְשֵׁיכֶם i אַלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתֹמִים׃ †qui eſt
eris non ,tecũ†pauperi ,meo populo mutuaueris argentum Si vſurarius.

25 †אִם־כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה ‡in pignus recipiendo, in pignus receperis
pignerando‡ Si . vſuram eum ſuper ponetis Non .*fœnerator* ſicut ei

לוֹ כְנֹשֶׁה לֹא־תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ׃ †אִם־ 26 k שׂוּם l שׂוּב k
. *ei illud conuertes* ,Solis *ingredi ad vſque** ,tui ,pximi veſtimẽtũ *fueris pigneratus* *cũ occubuerit ſol, reſtitues illud ei.

חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד־בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ l תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ׃ ‡eſt
,ſuæ pelli†eius veſtimentũ illud tantum ,ei* operimentũ *ipſum*‡ Quia † eſt

27 כִּי הִוא m כְסוּתָה לְבַדָּהּ הִוא שִׂמְלָתוֹ n לְעֹרוֹ כָּסָה m
.*ego*‡ miſericors quia ,exaudiã ,me ad clamauerit cũ erit Et .dormiat quo ĩ עוֹר n חָנַן

בַּמֶּה יִשְׁכָּב וְהָיָה כִּי־יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי־ n חַנּוֹן אָנִי׃
. maledices non tuo populo in *elenato** &, maledices non Dijs ‡ſum. Iudicibus

28 †אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא o תָאֹר׃ *principi
tuorũ filiorũ Primogenitũ .tardabis non *tuã lachrymã & tuam Plenitudinẽ* ‡ o אָרַר

29 †מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר בְּכוֹר בָּנֶיךָ ‡ Primitias
erit diebus Septem .tuo pecori, tuo boui facies Sic .mihi dabis ſemẽtis tuæ, cum fuerint maturæ, & primitias vini tui (inſtar lachrymæ deſcendentis è torculari) offerre

תִּתֶּן־לִי׃ †כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה 30 p נָתַן q הָיָה
ſanctitatis viri Et . mihi eũ dabis octauo die in ,ſua matre cum fuſcipies

עִם־אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי p תִּתְּנוּ־לִי׃ †וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ 31 a נָשָׂא b שׁוּת
proiicietis Cani .comedetis non ,raptam agro in carnem &, mihi eritis vt ſis teſtis mendax.

q תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן c הָיָה d עוֹד
.eam *in cauſa, vt declines* ‡

אֹתוֹ׃ e נָטָה
* pauperẽ nõ honorabis

CAP. XXIII. כג

cum tuam manum ponas Ne .mẽdacij auditionẽ *feres* Non f דָּלַל g רוּב f
deſines auxiliari ei? Auxiliando auxiliaberis

1 †לֹא a תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל־ b תָּשֶׁת יָדְךָ עִם־ g שׁוּב i עָזַב h
multos poſt eris Non . *iniquitatis teſtem exiſtendum ad* impio ‡peruertes

2 רָשָׁע לִהְיוֹת c עֵד חָמָס׃ †לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים j נָטָה k
.puertendũ ad multos poſt *declinandũ ad, lite ſuper*‡ reſpõdebis nõ &, mala ad

לְרָעֹת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־רִב c לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים l לְהַטֹּת׃ ‡in cauſa, vt declines
,tibi inimicãtis bout occurreris Cũ .cauſa ſua in *decorabis non tenuem** Et

3 †וְדָל f לֹא תֶהְדַּר g בְּרִיבוֹ׃ †כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיִבְךָ נָטָה e
videris Cum . illi eum reduces reducendo ,erranti eius aſino vel

4 †כִּי־תִרְאֶה h חֲמֹר תֹּעֶה h לְאֹיִבֶךָ הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ i לוֹ׃ †
:ei *deſerendo à ceſſabis* &, ſuo onere ſub cubantem te odientis aſinum

5 חֲמֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת i מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעֲזֹב לוֹ
. eius lite in tui egeni iudicium *declinabis*† Non .eo cum *deſines* *Deſerendo*

עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ׃ †לֹא k תַטֶּה מִשְׁפַּט l אֶבְיֹנְךָ בְּרִיבוֹ׃ 6
quia, occidas ne iuſtum & innocentẽ &, te elõgabis mẽdacij verbo A

7 †מִדְּבַר־שֶׁקֶר תִּרְחָק m וְנָקִי וְצַדִּיק אַל־תַּהֲרֹג כִּי
excæcabit† munus quia, accipies non munus Et .impium iuſtificabo non

לֹא־אַצְדִּיק רָשָׁע׃ †וְשֹׁחַד לֹא n תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר 8 l נָקָה m
vos &, opprimes nõ peregrinũ Et .iuſtorum verba *peruertet*‡ &, *apertos* †excæcat videntes,

פִּקְחִים וְיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִם׃ †וְגֵר o לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם 9 ‡peruertit
.Aegypti terra in fuiſtis peregrini quia, peregrini animam noſtis לָקַח n גּוּר

יְדַעְתֶּם אֶת־נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
.eius prouentum cõgregabis &, tuam terram ſeres annis ſex Et

10 †וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אַרְצֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת־p תְּבוּאָתָהּ׃ בּוֹא p

eius vxor egredietur & ,ipſe*mulieris dominus‡ Si ,egredietur ſuo corpore in cum
בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם־בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ *maritus
vel ,filios ei peperit & ,vxorē ei dedit eius dominus Si .ſecum *erat
עִמּוֹ׃ † אִם־אֲדֹנָיו d יִתֶּן־לּוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לּוֹ בָּנִים אוֹ 4 נָתַן
.ſuo corpore in egredietˉ ipſe & ,eiˢ domino *erit*,eius *nati* & ,vxor :filias filij
בָּנוֹת הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגַפּוֹ׃ *erunt*
,meā vxorē ,meū dominum Dilexi :ſeruus dixerit dicendo ſi Et
† וְאִם־אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת־אֲדֹנִי אֶת־אִשְׁתִּי 5
ſuus dominus eū faciet accedere Et .liber egrediat non ,meos filios &
וְאֶת־בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי׃ † f וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו 6 e וְיָצָא f נָבַשׁ e
,poſtem ad vel ,oſtium ad eum faciet accedere & ,Deus ad iudices,
אֶל־הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל־הַדֶּלֶת אוֹ אֶל־g הַמְּזוּזָה g זוז
.ſeculum in ei ſeruiet & ,ſubula *in* eius aurem eius dominus perforabit &
וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת־אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעָבַד לְעֹלָם׃ quēadmodū
exiſ ſecundū egredietur nō ,ancillā in ſuā filiam vir vendiderit cū Et egrediuntur
† וְכִי־יִמְכֹּר אִישׁ אֶת־h בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא i כְּצֵאת 7 ſerui. Si diſ-
,eā deſpōſauit non‡ qui ,ſui domini oculis in *mala* Si .*ſeruorum* plicuerit
הָעֲבָדִים׃ † אִם־רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר־לֹא יְעָדָהּ 8 h בָּנָה i צָא
prauaricādo in ,eā *vēdēdū ad dominabitur* nō ,alieno populo eā faciet redimere & ‡ *ſibi*
וְהִפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא־יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ־ לוֹ
faciet ,filiarū *iudicium** ſecundū ,eā deſpōderit ſuo filio ſi Et .*eam in* p
בָהּ׃ † וְאִם־לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה־ 9 erit poteſtas
,eius operimentum ,eius *carnem*‡ ſibi acceperit alteram Si .ei vendendi eā,
לָהּ׃ † אִם־אַחֶרֶת l יִקַּח־לּוֹ שְׁאֵרָהּ l כְּסוּתָהּ 10 cùm ſpreuerit eam.
,ei fecerit non hæc tria ſi Et .diminuet non eius *habitationē* & *morem
וְעֹנָתָהּ m לֹא יִגְרָע׃ † וְאִם־שְׁלֹשׁ־אֵלֶּה לֹא־יַעֲשֶׂה לָהּ 11 ‡alimentum
,fuerit mortuus & ,virum *Percutiens** .argento *non*†gratis egredietur & l לַקֹּת כְּסָהּ
וָמֵת׃ n מַכֵּה־ m † אִישׁ וָמֵת 12 m עוֹן
fecit occumere‡ Deus ſed ,†eſt inſidiatus non *qui*‡ Et .morietur moriēdo ‡tempus
מוֹת יוּמָת׃ † וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה 13 †abſque
ſuperbierit cū Et .*ibi fugiet quò** locum tibi ponam & ,eiº manū ad *Qui per-
לְיָדוֹ o וְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ † וְכִי־p יָזִד 14 cuſſerit
,eum capies meo altari *cum a* ,*aſtutia in*‡ eū occidēdū ad ſuū ſociū cōtra vir n מַכֵּה
אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ׃ mouē ‡ ſi †ei,
.morietur moriendo ,ſuā matrē & ,ſuū patrē *percutiens*† Et .moriendū ad ‡fuit cauſa,
לָמוּת׃ † וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ יוּמָת׃ 15 vt veniret
moriēdo ,eius manu in fuerit inuētus & ,eū vēdiderit & ,virū *furans*‡ Et * ad quem fu-
† וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת׃ 16 giet. Sin verò
.morietur moriendo ,ſuæ matri & ,ſuo patri maledicens Et .morietur voluntariè e-
† וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃ 17 gerit
,lapide in ſuū ſocium quiſpiam percuſſerit & ,viri fuerint rixati cùm Et p שׁוּם q זוּר
† וְכִי־q יְרִיבֻן אֲנָשִׁים וְהִכָּה־אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן 18 ‡ dolo, ab
,ſurrexerit Si .lectum in ecciderit ſed ,fuerit mortuº nō & ,pugno vel †qui percuſ-
אוֹ בְאֶגְרֹף וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב׃ † אִם־יָקוּם 19 ſerit
tantum ,percuſſit qui erit innocēs & .*ſuo fulcro ſuper platea in* ambulauerit & †qui furatus
וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל־מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק fuerit
quiſpiam percuſſerit cū Et .*ſanabit*† medēdo & ,dabit eius *ceſſationem* q רוּב
שִׁבְתּוֹ r יִתֵּן וְרָפֹא יְרַפֵּא׃ † וְכִי־יַכֶּה אִישׁ אֶת־ 20
,eius manu ſub fuerit mortuus & ,virga in ſuā ancillam vel ,ſuū ſeruum
עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־אֲמָתוֹ בַּשֵּׁבֶט s וּמֵת תַּחַת יָדוֹ
,ſteterit duobus dieb⁹ vel ,die ſi Veruntamen .vindicabitur vindicando foras ſuper
נָקֹם יִנָּקֵם׃ † אַךְ אִם־יוֹם אוֹ יוֹמַיִם יַעֲמֹד baculo ſuo,
,viri fuerint rixati cū Et .*ipſe* eius argentū quia ,vindicabitur non damnū ceſ-
לֹא יֻקַּם כִּי כַסְפּוֹ הוּא׃ † וְכִי־v יִנָּצוּ אֲנָשִׁים 22 eſt. ſationis
fuerit non & ,eius nati fuerint egreſſi & ,pregnantē mulierē pcuſſerint & †mederi fa-
וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה ciet.
,mulieris *dominus* eū ſup impoſuerit quēadmodū ,punietur puniēdo ,mors maritus s שׁוֹת
אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר x יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה vt ſtatuerint
.anima pro animā dabis & ,fuerit mors ſi Et .*iudicibus in* dabit & iudices.
וְנָתַן y בְּפִלִּלִים׃ † וְאִם־אָסוֹן יִהְיֶה y וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ׃ 23 t נָתַן y
pro pedem ,manu pro manum ,dēte pro dentem ,oculo pro Oculum
† עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת 24
pro liuorem ,vulnere pro vulnus ,aduſtione pro Aduſtionem .pede
כְּוִיָּה׃ † z כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חַבּוּרָה תַּחַת 25 u כְּוִיָּה
oculum vel ,ſui ſerui oculum vir percuſſerit cùm Et .liuore
חַבּוּרָה׃ † וְכִי־a יַכֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עַבְדּוֹ אוֹ־אֶת־עֵין 26 x נָכָה
.cius oculo pro eum dimittet liberum ,eū corruperit & ,ſuæ ancillæ
אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ׃
liberum ,excuſſerit ſuæ ancillæ dentem vel ,ſui ſerui dentem ſi Et
וְאִם־שֵׁן עַבְדּוֹ אוֹ־שֵׁן אֲמָתוֹ יַפִּיל לַחָפְשִׁי 27 y נָפַל
vel ,virum bos *conſcauerit* cùm Et .eius dente pro eum dimittet cornu petie-
יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת שִׁנּוֹ׃ † וְכִי־c יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־ 28 rit
comedetur nō & ,bos lapidabitur lapidando ,fuerit mortuº & ,mulierē z נָגַח
אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל a אֶת־ ‡erit †fuerit
ipſe‡ cornupeta bos ſi Et .innocens†bouis dominus & ,eius caro
בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי׃ † וְאִם־שׁוֹר נַגָּח הוּא 29 a נָקָה

& ,eū cuſtodierit nō & ,eius *dominū in fuerit conteſtatū* & ,nudiuſtertius‡ heri ab
מִתְּמֹל שִׁלְּשֹׁם e וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ
eius dominus etiam & ,lapidabitur bos ,mulierem vel virum occiderit &
† f וְהֻמַת אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם־בְּעָלָיו
redemptionem dabit & ,eū ſuper fuerit poſita *expiatio* Si .morietur
† יוּמָת׃ † אִם־כֹּפֶר g יוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן 30 e עוֹד f מוּת
filium Si .eum ſuper fuerit impoſitū quod omne iuxta ſuæ animæ redemptio
נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר־g יוּשַׁת עָלָיו׃ † אוֹ־בֵן 31 g שׁוּת
.ei fiet hoc iudiciū ſecundū ,*coniſcauerit* filiam vel ,*coniſcauerit*
יִגַּח אוֹ־בַת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יֵעָשֶׂה לוֹ׃ cornu petie-
ſiclos triginta argenti, ancillam vel bos *coniſcauerit* ſeruum Si rit
† אִם־עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים 32 cornu pe-
quiſpiam aperuerit cùm Et .lapidabitur bos & ,eius *dominus* dabit tierit
יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל׃ † וְכִי־יִפְתַּח h אִישׁ 33 domino
ceciderit & ,eā cooperuerit nō & ,ciſternā quiſpiā foderit cū vel ,ciſternā
בּוֹר אוֹ כִי־יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא h יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל־ כָּסָה h
reſtituet ,argentum reddet ciſternæ Dominus .aſinus vel ,bos illuc
שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר׃ † בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב i שׁוּב
cuiuſpiam bos percuſſerit cū Et .ſibi erit mortuum & ,eiº domino
לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה־לּוֹ׃ † וְכִי־k יִגַּף שׁוֹר־ 35 k נָגַף
,viuum bouem vendent & ,fuerit mortuus & ,ſui *ſorꝛ* bouem proximi
אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ l אֶת־הַשּׁוֹר הַחַי l חָיָה
eſt notū Vel .dimidiabūt mortuum etiam & ,eius argentū dimidiabūt &
וְחָצוּ m אֶת־כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת־הַמֵּת יֶחֱצוּן׃ † אוֹ נוֹדַע 36 m חָצָה
cum cuſtodierit non & ,nudiuſtertius‡ heri ab *ipſe** cornupeta bos quòd * erat
כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְּשֹׁם וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ † &
.ſibi erit mortuus & ,boue pro bouem reddet reddendo ,eius dñs
בְּעָלָיו שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה־לּוֹ׃

CAP. XXII. כב

pecus paruū, ‡ iugulauerit vel ,cum *mactauerit*‡ & ,*agnum* vel ,bouem quiſpiā fuerit furatus Cùm
† כִּי יִגְנֹב־אִישׁ שׁוֹר אוֹ־שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ 1
pecudes quatuor & ,boue pro reddet boues quinque ,eū vendiderit
מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן
,fuerit pcuſſus & ,fur fuerit inuentus *perfoſſione in** Si .*agno* pro pecude.
תַּחַת הַשֶּׂה׃ † אִם־m בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב n וְהֻכָּה 2 *cum per-
,eum ſuper ſol fuerit ortus Si .*ſanguines ei*‡ non ,fuerit mortuus & foſſorio
וָמֵת אֵין לוֹ o דָּמִים׃ † אִם־זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו 3 m חָתַר
.*ſuo furto in*‡ vendetur & ,eiº non ſi :†reddet reddendo :*ei ſanguines*† n נָכָה
דָּמִים לוֹ שַׁלֵּם אִם־אֵין לוֹ וְנִמְכַּר בְּגֵנֵבָתוֹ׃ ‡ erit pcuſſor
ad vſq; boue à furtum eius manu in fuerit inuentum inuenīdo Si morti obnc-
† אִם־הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ הַגְּנֵבָה מִשּׁוֹר עַד־ 4 tius.
fecerit paſci Cùm .reddet *duos* , *vinos* , *agnum** ad vſq; aſinum o דָּם
וְכִי־יַבְעֵר־ † כִּי יִהְיֶה חַיִּים p שְׁנַיִם יְשַׁלֵּם׃ 5 †erit morti
fuerit paſtū & ,ſuum iumentū dimiſerit & ,vineam vel ,agrum quiſpiam obnoxius,
אִישׁ שָׂדֶה אוֹ־כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת־בְּעִירָה וּבִעֵר ‡ fur: †eſt
.reddet ſuæ vineæ bonitatem & ,ſui agri bonitatē ,alterius agro in *propter fur-
בְּשָׂדֶה אַחֵר q מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם׃ tum ſuum.
vel ,*aceruꝰ* fuerit *comeſtus*‡ & ,ſpinas inuenerit & ,ignis fuerit egreſſus Cū * pecus, idq;
† כִּי־s תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה q קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ viuū, duplū
.ſuccenſionem ſuccendens reddet reddendo ,ager vel ,ſeges p חַיָּה שָׁנָה
הַמְּבַעֵר אֶת־הַבְּעֵרָה׃ r יְשַׁלֵּם שָׁלֵם ‡ כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ־שׁוֹר אוֹ־שֶׂה וְכָל־בְּהֵמָה לִשְׁמֹר ‡ כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ־כֵלִים לִשְׁמֹר ‡ כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ־שׁוֹר אוֹ־שֶׂה וְכָל־בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וְגָנַב מִבֵּית הָאִישׁ אִם־יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם׃ אִם־לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל־הַבַּיִת אֶל־ Super . . ſui *ſocij* *opus** in ſuam manū miſit non ſi ,Deus
† הָאֱלֹהִים אִם־לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ׃ † עַל־ 9
ſuper ,*agno** ſuper ,aſino ſuper ,boue ſuper ,prēuaricationis verbo omni
כָּל־דִּבְרַ־ פֶּשַׁע עַל־שׁוֹר עַל־חֲמוֹר עַל־שֶׂה עַל־ Deos‡ ad *vſq; ;hoc illud quòd dixerit qui :amiſſione* omni ſuper ,veſtimēto
שַׂלְמָה עַל־כָּל־אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי־הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים dupla reddet ,Dñi condemnauerint quem .amborum *verbum*‡ veniet
יָבֹא דְּבַר־שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם ,*agnū*‖ vel ,bouē vel ,aſinum *ſuum ſocium ad*† quis dederit Si .ſuo proximo
לְרֵעֵהוּ׃ † כִּי־z יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ־שׁוֹר אוֹ־שֶׂה 10 z בּוֹא
*abactum** vel ,cōfractū vel ,fuerit mortuū & ,cuſtodiēdū ad animal omne & ‡ pximo ſuo
וְכָל־בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וָמֵת b אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה ‖ pecus, a נָתַן b מוּת
ſi :*eos ambos*‡ inter erit DOMINI Iuramentū .vidente nemine * raptum
אֵין רֹאֶה׃ † שְׁבֻעַת יְהוָה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם־ 11 ‡vtrunque:
nō & ,eius dñs ſuſcipiet &, ſui proximi *opus* in ſuam manum miſit non ſubſtantiam
לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקֹחַ בְּעָלָיו וְלֹא
.eius domino reddet ,eo *cum a*‡ fuerit ablatū furto furādo ſi Et .reddet † ab
יְשַׁלֵּם׃ † וְאִם־גָּנֹב יִגָּנֵב מֵעִמּוֹ יְשַׁלֵּם לִבְעָלָיו׃ 12

misericordiã faciens Et . me odientibus quartos super & ; tertios super

6 עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃ † וְעֹשֶׂה חֶסֶד
assumes — feres Non ,mea præcepta custodientibus & ,me diligentibus ,millibus

7 לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי׃ † לֹא תִשָּׂא
innocẽtem — mundificabit non quia :vanum in tui Dei DOMINI nomen

8 אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה
assumpserit — Recordare .vanum in eius nomen *tulerit* qui ,eum DOMINVS

9 יְהוָה אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃ † זָכוֹר אֶת־
omne facies & ,operaberis dieb⁹ Sex .eũ sanctificandũ ad ,sabbathi diei

10 יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ׃ † שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־
est — .tuo Deo DOMINO ⁰sabbathum septimo die Et .tuum opus

11 מְלַאכְתֶּךָ׃ † וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת ׀ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
,tuus seruus ,tua filia & ,tuus fili⁹ & ,tu opus omne facies Non

12 לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה ׀ וּבִנְךָ־וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ
† est — .tuis portis in † qui ,tuus peregrinus & ,tuũ animal & ,tua ancilla &

13 וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ ׀ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃ g גור
,terram & ,cæios DOMINVS fecit diebus sex Quia

14 † כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
†sunt — Idcirco .septimo die in requieuit & ,eis in † quæ omnia & ,mare

15 אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם ׀ h וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן
h נוח — sabbathi, .eum sanctificauit & ,*quietis* diei DOMINVS benedixit

16 בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ׃
prolongẽtur — *suos*‡ dies *prolongent* vt ,tuam matrem & ,tuum patrem Honora

17 † כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכֻן יָמֶיךָ
‡ tui — dat .tibi *dans* tuus Deus DOMINVS quam ,terram super

18 עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃
committes — .furaberis Non .*adulterabis* Non .occides Non

19 † לֹא תִרְצָח ׀ † לֹא תִנְאָף ׀ † לֹא תִגְנֹב ׀
adulterium. — .mendax testimonium *tuum* ,*socium in respondebis* Non

20 † לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר׃
testificaberis — ,tui socij vxorem concupisces non ,*tui socij* domum cõcupisces Non

21 † לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ k אִשְׁתּ רֵעֶהָ i אִישׁ
in proximũ tuum — proximi quod omne & ,eius asinum & ,eius bouẽ & ,eius ancillã & ,eius seruũ &

† eſt — ,lampades & ,*voces* *videntes*‡ populus omnis Et .tuo socio†

‡ videbat tonitrua, — לַרֵעֶךָ׃ l וְכָל־הָעָם ׀ † רֹאִים אֶת־הַלַּפִּידִם וְאֶת־הַקּוֹל
l רָאָה — ,se mouerũt & ,popul⁹ vidit Et .fumantẽ montem & ,buccinæ *vocem*‡ &

‡ sonitum — וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם m וַיָּנֻעוּ
m נוע — ,nobiscum tu Loquere :Moſeh ad dixerunt Et .*longinquo* à* ſteterunt &

* procul. — וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק׃ † וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר־אַתָּה עִמָּנוּ
Dixitque .moriamur forte ne ,Deus nobiſcũ loquatur ne & :audiem⁹ &

22 וְנִשְׁמָעָה וְאַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת׃ † וַיֹּאמֶר
vt tentaret — venit ,vos *tentare* pro quia ,timeatis Ne :populum ad Moſeh

23 מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־תִּירְאוּ n כִּי לְבַעֲבוּר o נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא
corã vobis, — ne ,*veſtras facies ſuper* eius timor eſſet vt & ,Deus

24 הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל־p פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי
p פָּנָה — ad appropinquauit Moſeh & ,*longinquo* à populus ſtetit Et .peccetis

25 תֶּחֱטָאוּ׃ † וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל־
procul, — :Moſeh ad DOMINVS Dixitque .Deus † *ibi* qua⁹ caliginem

† in † erat — הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר־שָׁם הָאֱלֹהִים׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
cælis è quòd vidiſtis Vos :Iſrael filios ad dices Sic

26 כֹּה תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם q רְאִיתֶם כִּי מִן־הַשָּׁמַיִם
q רָאָה — deos & ,*argenti* deos mecum facietis Non .vobiſcum ſum locutus

27 דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם׃ † לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי
r עָשָׂה — immolabis & ,mihi facies *terræ*‡ Altare .vobis facietis non *auri*

‡ terreum — זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם׃ † מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה־לִּי וְזָבַחְתָּ
pecudes tuas — & ,*tuum pecus* ,tua pacifica & ,tua holocauſta illud ſuper

28 עָלָיו אֶת־עֹלֹתֶיךָ וְאֶת־שְׁלָמֶיךָ אֶת־צֹאנְךָ וְאֶת־
boues tuos — veniam ,meum nomẽ faciam memorare quo loco omni in :*tuũ* bouẽ

29 בְּקָרֶךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבוֹא
lapideum — non ,mihi feceris *lapidum* altare ſi Et .tibi benedicam & ,te ad

30 אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ׃ † וְאִם־מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה־לִּי לֹא־
excíſos. Si malleum — .illud pollues &,illud ſup eleuaueris tuũ *gladiũ* Cũ *exciſione* eos ædificabis

31 תִבְנֶה אֹתָן גָּזִית s כִּי חַרְבְּךָ t הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ׃
s גָּזִז נוף — detegatur non vt ,meum altare ad *aſcenſionibus in* aſcendes non Et

per gradus — † וְלֹא־תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת ׀ עַל־מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא־תִגָּלֶה
turpitudo — .illud ſuper tua *nuditas*

32 עֶרְוָתְךָ עָלָיו׃ v עֶרְוָה

CAP. XXI. כא

†ſunt — .*eorum facies ad*‡ pones quæ iudicia † hæc Et

‡coram eis. — שׂוּם a וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר a תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם׃
ſeptimo in & ,ſeruiet annis ſex ,Hebræum ſeruum emeris Cùm

2 כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי † שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת
liber — ,fuerit ingreſſus ſuo corpore in Si . graris *liberum in*‡ egredietur

*cum — גוף בוא b — 3 יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם׃ † אִם־בְּגַפּוֹ c יָבֹא

DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad populi verba Moſeh

10 מֹשֶׁה אֶת־דִּבְרֵי הָעָם אֶל־יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה
lauabũt & ,cras & ,hodie eos ſanctificabis & ,populũ ad Vade :Moſeh ad

P הָלַךְ — אֶל־מֹשֶׁה P לֵךְ אֶל־הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ
tertia die in quia ,tertium diem ad parati erunt Et .ſua veſtimẽta

11 שִׂמְלֹתָם׃ † וְהָיוּ נְכֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי
u בון — .Sinai montẽ ſuper populi omnis oculis in DOMINVS deſcendet

יֵרֵד יְהוָה לְעֵינֵי כָל־הָעָם עַל־הַר סִינָי׃
*aſcendere** vobis *Cuſtodimini*‡ :dicendo ,*circum populum* *terminabis* Et

pones terminum populo per circuitũ, ‡ Cauete *ne aſcẽdatis

12 † וְהִגְבַּלְתָּ אֶת־הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הִשָּׁמְרוּ לָכֶם s עֲלוֹת
moriẽdo ,montẽ *in* tetigerit qui oĩs .ei⁹ terminũ *m tangere* &‡ ,montem in

s עָלָה בָּהָר ונגע t בְּקָצֵהוּ כָּל־הַנֹּגֵעַ בָּהָר מוֹת
iaculãdo vel ,lapidabitur lapidãdo quia ,man⁹ eũ in tãget Nõ .morietur

13 יוּמָת׃ † לֹא־תִגַּע בּוֹ יָד כִּי־סָקוֹל יִסָּקֵל u אוֹ־יָרֹה
‡neq; tãgatis — ipſi ,*cornu arietis protrahẽdo In* .viuet non ,vir ſiue animal ſiue ,iaculabitur

Cũ prolixum ſonitum dedit buccina — יִיֶרֶה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה
ſanctificauit & ,populũ ad monte de Moſeh deſcẽdit Et .mõtẽ in aſcendẽt

14 יַעֲלוּ בָהָר׃ † וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־הָעָם וַיְקַדֵּשׁ
Eſtote :populũ ad dixit Et .ſua veſtimenta lauerunt & ,populum

V הָיָה — אֶת־הָעָם וַיְכַבְּסוּ שִׂמְלֹתָם׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם v הֱיוּ
,fuit Et .vxorem ad appropinquetis ne ,dies tres ad parati

x יוֹם נָגַשׁ — 16 נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת x יָמִים אַל־תִּגְּשׁוּ אֶל־אִשָּׁה׃ † וַיְהִי
cum eſſet — grauis nubes & ,fulgura & ,*voces fuit* ‡ ,mane *exiſtẽdo in* ,tertio die in

‡fuerunt tonitrua — בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי בִּהְיֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי z קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד
qui populus omnis expauit & :valde fortis buccinę vox & ,montẽ ſuper

z קוֹל — עַל־הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֱרַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר
Dei occurſum in populum Moſeh eduxit Et .*caſtramẽtatione in*†

† erat in caſtris. — 17 בַּמַּחֲנֶה׃ † וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים
castris, — fumabat Sinai mons Et . montis infimo in ſteterunt & ,*caſtramẽtatione* è

18 מִן־הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר׃ † וְהַר סִינַי עָשַׁן
eò — aſcẽdit & :igne in DOMINVS eũ ſuper aſcẽdiſſet quòd *facie à* ,ipſe totus

a עָלָה — כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה בָּאֵשׁ a וַיַּעַל
cõmotus eſt — .valde mons omnis *expauit* & ,fornacis fumus ſicut ,eius fumus

עָשְׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן וַיֶּחֱרַד כָּל־הָהָר מְאֹד׃
Deus & ,loquebat Moſeh ,valde *ſe fortificans* & ,*iens*† buccinæ *vox* fuit Et

ſonitu †eũte, & fortẽ exiſtente — 19 וְקוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים
verticem — caput ‡ſuper Sinai montẽ ſuper DOMINVS deſcẽdit Et .voce ĩ ei reſpõdebat

b עָנָה — יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל׃ † וַיֵּרֶד יְהוָה עַל־הַר סִינַי אֶל־רֹאשׁ
*vocauit — aſcendit Et .mõtis caput ad Moſeh ad DOMINVS *clamauit** Et :montis

הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל
conteſtare ,Deſcende :Moſeh ad DOMINVS Dixitque .Moſeh

21 מֹשֶׁה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רֵד הָעֵד
‡terminũ, vt aſcendant †corruant — *cadat*† & ,videndum ad DOMINVM ad ‡deſtruãt forte ne ,populum *in*

c רָאָה — בָּעָם פֶּן־יֶהֶרְסוּ אֶל־יְהוָה c לִרְאוֹת וְנָפַל
*multi. — ,DOMINVM ad accedunt qui ſacerdotes etiam Et . *multus*‡ eis ex

d רַב — מֵהֶם רָב׃ † וְגַם הַכֹּהֲנִים הַנִּגָּשִׁים אֶל־יְהוָה d
Moſeh Dixitque .DOMINVS eis in *diuidat** forte ne :ſe ſanctificabunt

d רַבַּב — 23 יִתְקַדָּשׁוּ פֶּן־יִפְרָץ בָּהֶם יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
* diuiſionem faciat — quia :Sinai montem ad aſcendere populus poterit Nõ :DOMINVM ad

אֶל־יְהוָה לֹא־יוּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל־הַר סִינָי כִּי
.eũ ſanctifica & ,montem Termina :dicẽdo ,nos in es cõteſtatus tu

e עוד — אַתָּה e הַעֵדוֹתָה בָּנוּ לֵאמֹר הַגְבֵּל אֶת־הָהָר וְקִדַּשְׁתּוֹ׃
,tu aſcende & ,deſcende ,Vade :DOMINVS eum ad Dixitque

f הָלַךְ g יָרַד — 24 † וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה f לֵךְ־g רֵד וְעָלִיתָ אַתָּה
† terminum, — aſcendendũ ad, † diruant ne ,populus & ,ſacerdotes & ,tecum Aharon &

וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אַל־יֶהֶרְסוּ לַעֲלוֹת
,populum ad Moſeh Deſcenditq; .eis in *diuidat* forte ne ,DOMINVM ad

diuiſionem faciat — 25 אֶל־יְהוָה פֶּן־יִפְרָץ בָּם׃ † וַיֵּרֶד מֹשֶׁה אֶל־הָעָם
.eos ad dixit &

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם׃

CAP. XX. כ

:dicendo ,iſta verba omnia Deus eſt locutus Et

1 † וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃
,Aegypti terra è te eduxi qui ,tuus Deus DOMINVS Ego

2 † אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר a הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
.*meas facies ſuper* ‡ alij dij tibi *erit* Non .ſeruorum domo è

a יָצָא — מִבֵּית עֲבָדִים׃ † לֹא־יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־b פָּנָי׃
erunt ‡coram me. — cælis in † quæ ſimilitudinẽ omnẽ & ,ſculptile tibi facies Non

b פָּנָה — 4 † לֹא־תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל וְכָל־c תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃
† eſt — .terram *ſub de*† aquis in quæ & ,*ſubtes de*‡ terra in † quę & ,*deſuper** ‡

c מִן — מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם׃ מִתַּחַת לָאָרֶץ׃
*ſurſum, † eſt ‡deorſum, †ſubter — DOMINVS ego Quia .*eis ſeruies* * neq; ,eis te incuruabis Non

d שָׁחָה — 5 † לֹא־d תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה
* coles ea. — ,filios ſuper patrum iniquitatem viſitans ,zelotes Deus ,tuus Deus

אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים

eū ad Moſeh ſocer dixit Et . eius leges & , Dei ſtatuta

17 אֶת־חֻקֵּי הָאֱלֹהִים וְאֶת־תּוֹרֹתָיו׃ † וַיֹּאמֶר חֹתֵן מֹשֶׁה אֵלָיו

†eſt † facis. ,tu etiã ,*marceſces* Marceſcẽdo‖ .*faciens*† tu quod verbum bonũ‡ Nõ

18 לֹא־טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה׃ † נָבֹל תִּבֹּל גַּם־אַתָּה

‖Cadendo cades, * eſt poteris Non . *res te pra grauis*‡quia ,tecum *qui iſte populus etiam

‡ ſupra vires tuas eſt res. גַּם־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי־כָבֵד מִמְּךָ הַדָּבָר לֹא־תוּכַל

erit & ,tibi conſulam ,*mea voce in*† audi Nunc . tu ſolus eam facere

19 עֲשֵׂהוּ לְבַדֶּךָ׃ † עֲתָּה שְׁמַע בְּקֹלִי אִיעָצְךָ וְיִהְיֶה

tu addences‡ & ,Deo coram populo * tu Eſto .tecum Deus

אֱלֹהִים עִמָּךְ הְיֵה אַתָּה לָעָם מוּל הָאֱלֹהִים וְהֵבֵאתָ אַתָּה אֶת־

,ſtatuta eos monebis Et . Deum ad *verba*

20 הַדְּבָרִים אֶל־הָאֱלֹהִים׃ † וְהִזְהַרְתָּה אֶתְהֶם אֶת־הַחֻקִּים

& ,*ea in ibunt* viam eis notificabis & :leges &

21 וְאֶת־הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת־

viros populo omni ex *videbis* ‡ tu Et . facient quod opus

הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן׃ † וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל־הָעָם אַנְשֵׁי־

pones & :auaritiam odientes ,*veritatis*† viros ,Deum timentes ,*virtutis**

חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שֹׂנְאֵי בָצַע וְשַׂמְתָּ

principes & ,*quinquagẽta principes* ,*cẽtenorũ principes* ,*millenorũ principes*‡ eos ſuper

עֲלֵהֶם ‖ שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי

rem omnẽ ,erit Et .tẽpore omni in populũ iudicabunt Et . *decem*

22 עֲשָׂרֹת׃ † וְשָׁפְטוּ אֶת־הָעָם בְּכָל־עֵת וְהָיָה כָּל־הַדָּבָר

*alleuia** & ,ipſi iudicabũt paruam rem omnẽ & ,te ad *adducent*‡ magnam

הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל־הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ־הֵם וְהָקֵל

tibi ꝑcepit† & ,feceris hoc verbum Si . tecum ferẽt *&, te deſuper*

מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ׃ † אִם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה תַּעֲשֶׂה וְצִוְּךָ

23 *veniet* ſuum locũ ſuper iſte populus omnis etiã & ,ſtare poteris *&* ,Deus

אֱלֹהִים וְיָכָלְתָּ עָמֹד וְגַם כָּל־הָעָם הַזֶּה עַל־מְקֹמוֹ יָבֹא

.dixit quæ omnia fecit & ,ſui ſoceri voci Moſeh obediuit Et . *pace in*

בְּשָׁלוֹם׃ † וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֹתְנוֹ וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמָר׃

capita eos dedit & ,Iſrael omni ex *virtutis* viros Moſeh elegit Et

24 וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אַנְשֵׁי־חַיִל מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם רָאשִׁים

principes & ,*quinquaginta principes* ,*cẽtenorũ principes* ,*millenorũ principes* ,populũ ſup

עַל־הָעָם שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי

decem .tempore omni in populum iudicabant Et *duram* Rem †

26 עֲשָׂרֹת׃ † וְשָׁפְטוּ אֶת־הָעָם בְּכָל־עֵת אֶת־הַדָּבָר הַקָּשֶׁה

dimiſit‡ Et . ipſi *iudicabunt paruam rem omnem &*†, Moſeh ad *adducent*

27 יָבִיאוּן אֶל־מֹשֶׁה וְכָל־הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ־הֵם׃ † וַיְשַׁלַּח

.ſuam terram ad ſibi abiit & :ſuũ ſocerum Moſeh

מֹשֶׁה אֶת־חֹתְנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל־אַרְצוֹ׃

CAP. XIX. יט

egreſſionis ,Aegypti terra è Iſrael filiorum *exire* tertio menſe In

1 בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי ‖ לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

,Rephidim de ſunt profecti Et .Sinai deſertum ſunt ingreſſi ipſa die in

2 בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי׃ † וַיִּסָּעוּ מֵרְפִידִים

, deſerto in ſunt caſtrametati & , Sinai deſertum venerunt &

וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר

ad aſcendit Moſeh Et .montem cõtra Iſrael ibi eſt caſtrametatus &

וַיִּחַן־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר׃ † וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל־

3 dices Sic :dicẽdo ,monte è DOMINVS eum *ad clamauit* Et .Deum

Nam vocauerat הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן־הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר

quæ ,vidiſtis Vos . Iſrael filiis annũciabis & ,Iahacob domui

4 לְבֵית יַעֲקֹב ‖ וְתַגִּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר

adduxi & ,aquilarum alas ſuper vos eleuaui Et .Aegyptiis feci

עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם ‖ וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל־כַּנְפֵי נְשָׁרִים ‖ וָאָבִא

,meæ voci obedieritis obaudiendo ſi nunc Et .me ad vos

אֶתְכֶם אֵלָי׃ † וְעַתָּה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ ‖ בְּקֹלִי

,populis omnib⁹ prę *peculium** mihi eritis *&* ,meũ pactum cuſtodieritis &

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי ‖ וִהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל־הָעַמִּים

gens & ,*ſacerdotũ*† regnum mihi eritis vos Et .terra omnis *mihi*‡ quia

6 כִּי־לִי כָּל־הָאָרֶץ׃ † וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי

‡ mea eſt †ſacerdotale, venit Et . Iſrael filios ad loqueris quæ verba ‡ Hæc .ſancta

‡ ſunt קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיָּבֹא

7 verba omnia eis corã poſuit & ,populi ſeniores vocauit & ,Moſeh

מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לִזְקְנֵי הָעָם ‖ וַיָּשֶׂם לִפְנֵיהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים

populus omnis reſpõderũt Et .DOMINVS ei præcepit quæ ,iſta

8 הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה׃ † וַיַּעֲנוּ כָּל־הָעָם

retulit Et .faciem⁹ ,DOMINVS eſt locut⁹ quod Omne :dixerũt & ,pariter

יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה ‖ וַיָּשֶׁב

DOMINVS Dixitque .DOMINVM ad populi verba Moſeh

9 מֹשֶׁה אֶת־דִּבְרֵי הָעָם אֶל־יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר

venio audiat vt , nubis denſitate in te ad *veniens* ego Ecce :Moſeh ad

dum loquor אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע

†tibi nunciauit Et .ſeculũ in credant *te in*†etiam &, tecum *me loquẽdo in* ,popul⁹

הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם־בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם ‖ וַיַּגֶּד

fuit Et .*vnus*‡inde & ,vnus hinc ,*eius manus in fulciẽtes* Chur & ,Aharõ & ſuſtinuerũt manib⁹ ſuis, ‡alter. Et fuit vtraq; manus eius firma, donec occũberet ſol.

וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי

Iehoſuah *debilitauit* * Et . *ſolem occumbere ad vſque* , *fidelitas eius manibus*

13 יָדָיו אֱמוּנָה עַד־בֹּא הַשָּׁמֶשׁ׃ † וַיְחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ

DOMINVS Dixitque . gladij *os ad*†eius populum & ,Hamalec

14 אֶת־עֲמָלֵק וְאֶת־עַמּוֹ לְפִי־חָרֶב׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה

:Iehoſuah auribus in pone & ,libro in memoriale hoc Scribe :Moſeh ad

אֶל־מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר ‖ וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ

. *cælis* *ſub de*‡ Hamalec mentionem delebo delendo quia

כִּי־מָחֹה אֶמְחֶה אֶת־זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם׃

DOMINVS † eius nomen vocauit & ,altare Moſeh ædificauit Et

15 וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה ׀

bellum ,DOMINI thronũ ſuper manus quia ,dixit Et . mea eleuatio

16 נִסִּי׃ † וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כֵּס יָהּ מִלְחָמָה

. generationem† generatione à Hamalec in DOMINI

לַיהוָה בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר׃

CAP. XVIII. יח

quæ omnia Moſeh ſocer Midian ſacerdos Ithro audiuit Et

1 וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר

DOMINVS eduxit quod ,eius populo Iſrael & ,Moſeh Deus fecit

עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי־הוֹצִיא יְהוָה

Sipporah Moſeh ſocer Ithro tulit Et . Aegypto ex Iſrael

2 אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם׃ † וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת־צִפֹּרָה

cuius ,eius filios duos Et .eius dimiſſiones poſt Moſeh vxorem

3 אֵשֶׁת מֹשֶׁה אַחַר שִׁלּוּחֶיהָ׃ † וְאֶת־שְׁנֵי בָנֶיהָ

. aliena terra in fui Peregrinus ,dixit quia ,Gherſom vnius nomen

שֵׁם הָאֶחָד גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה׃

‡meo auxilio in mei patris Deus * quia ,Elihezer *vnius* nomen Et

4 וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי־אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי

,ei⁹ filij & ,Moſeh ſocer Ithro venit Et . Parhoh gladio à me eruit &

וַיַּצִּלֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה׃ † וַיָּבֹא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו

5 *monte ibi caſtrametans ipſe quo* ,deſertum in Moſeh ad eius vxor &

וְאִשְׁתּוֹ אֶל־מֹשֶׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר־הוּא חֹנֶה שָׁם הַר

,te ad *veniens* Ithro tuus ſocer Ego :Moſeh ad dixit Et . Dei

הָאֱלֹהִים׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה אֲנִי חֹתֶנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ

6 occurſum in Moſeh eſt egreſſus Et .ea cum† eius filij duo & ,tua vxor &

וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּהּ׃ † וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת

†ſunt

7 *ſuo ſocio vir optarunt* & ,eũ eſt oſculatus & ,ſe incuruauit & ,ſui ſoceri

חֹתְנוֹ ׀ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשַּׁק־לוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ

ſuo ſocero Moſeh narrauit Et .tabernaculum ad venerũt & , *pacem ad*

לְשָׁלוֹם וַיָּבֹאוּ הָאֹהֱלָה׃ † וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ אֵת

8 *occaſiones* propter Aegyptiis & ,Parhoni DOMINVS fecit quæ omnia

כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפַרְעֹה וְלִמְצְרַיִם עַל אוֹדֹת

eos eripuit & , via in eos repperit qui laborem omnem ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתַם בַּדֶּרֶךְ ׀ וַיַּצִּלֵם

fecit quod bonum omne ſuper Ithro eſt lætatus Et .DOMINVS

9 יְהוָה׃ † וַיִּחַד יִתְרוֹ עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־עָשָׂה

. Aegyptiorum manu è *eum* eripuit quem ,Iſraeli DOMINVS

יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד מִצְרָיִם׃

manu è vos eruit qui DOMINVS Bñdictus :Ithro Dixitq;

10 וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד

manu ſub de populum eruit qui ,Parhoh manu è &, Aegyptiorũ

מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת־הָעָם מִתַּחַת יַד־

omnibus præ DOMINVS magnus ⁊ ,cognoui Nunc .Aegyptiorum

מִצְרָיִם׃ † עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְהוָה מִכָּל־־־

11 Ithro *accepit*‡ Et .eos contra *ſuperbierunt qua re in quia* ,diis

הָאֱלֹהִים כִּי בַּדָּבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם׃ † וַיִּקַּח יִתְרוֹ

12 oẽs & ,Aharon venit Et . Deo ſacrificia & holocauſtum Moſeh ſocer

חֹתֵן מֹשֶׁה עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים ‖ וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכֹל

. Deo coram Moſeh ſocero cũ panẽ mãducãdũ ad Iſrael ſeniores

זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכָל־לֶחֶם עִם־חֹתֵן מֹשֶׁה ‖ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃

ſtetit Et .populum iudicandũ ad Moſeh ſedit & ,craſtino *de* fuit Et

13 וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת־הָעָם וַיַּעֲמֹד

ſocer vidit Et . veſperam ad vſq; mane à Moſeh iuxta populus

14 הָעָם עַל־מֹשֶׁה מִן־הַבֹּקֶר עַד־הָעָרֶב׃ † וַיַּרְא חֹתֵן

iſta res Quæ‡ :dixit &, populo *faciens* ipſe quæ omnia Moſeh

מֹשֶׁה אֵת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מָה־הַדָּבָר הַזֶּה

populus oẽs &, tu ſolus ſedes tu Cur ?populo *faciens tu quam*

אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מַדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדֶּךָ וְכָל־הָעָם

:ſuo ſocero Moſeh Dixitque ? veſperam ad vſq; mane à te iuxta ſtat

15 נִצָּב עָלֶיךָ מִן־בֹּקֶר עַד־עָרֶב׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ

fuerit Cum . Deum inquirendum ad popul⁹ me ad *veniet** Quia

16 כִּי־יָבֹא אֵלַי הָעָם לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים׃ † כִּי־יִהְיֶה

notificabo & ,*eius ſociũ inter* & ,*vnũ*†inter *iudicabo*†&, me ad *veniẽs verbum*‡ eis

לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי וְשָׁפַטְתִּי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ ׀ וְהוֹדַעְתִּי

*venit ‡ cauſa, veniunt †iudico ‖vtrumq; , & notifico

cœtum omnem ad Dic : Aharon ad Moſeh Dixitque .DOMINVM

9 יְהוָה׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן אֱמֹר אֶל־כָּל־ עֲדַת audiuit quia DOMINI facies ad Accedite :Iſrael filiorum

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ ׀ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת cœtum omnem ad Aharon *loqui vt* fuit Et .veſtras murmurationes cùm loque-

10 תְּלֻנֹּתֵיכֶם׃ † וַיְהִי כְּדַבֶּר אַהֲרֹן אֶל־כָּל־עֲדַת retur

DOMINI gloria ecce & ,deſertum ad reſpexerunt & ,Iſrael filiorũ

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּפְנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְבוֹד יְהוָה :dicẽdo ,Moſeh ad DOMINVS eſt locutus Et .nube in eſt conſpecta

11 נִרְאָה בֶּעָנָן׃ † וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ :dicendo eos ad loquere ,Iſrael filiorũ murmurationes Audiui

12 שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּלֻנֹּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר ,pane ſaturabimini *diluculo in* & ,carnem comedetis duas veſperas Inter & mane

בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ־לָחֶם ,veſpera in fuit Et .veſter Deus DOMINVS ego quod ſcietis ſum

13 וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ † וַיְהִי בָּעֶרֶב *cubatio fuit diluculo in* & ,*caſtrametationem operuit* & ,*coturnix aſcendit* & aſcenderunt

וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת coturnices, & operuerũt

*faciem ſuper** ecce & ,roris *cubatio aſcendit* Et .*caſtrametationem**circum *roris* caſtra,& ma-

14 הַטָּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה׃ † וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי ne deſcendit

viderũt Et .terram ſuper pruina ſicut minutũ ,rotundũ minutũ deſerti ros

הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל־הָאָרֶץ׃ † וַיִּרְאוּ *ſciebant non** quia ?*hoc* Quid :*ſuum fratrem ad* *vir* † dixerũt & ,Iſrael filij

15 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ DOMINVS dedit quem ,panis † Hic : eos ad Moſeh dixit Et .*illud** quid

מֹשֶׁה הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה colligite :DOMINVS præcepit quod *verbum* † Hoc .veſcendum ad vobis

16 לָכֶם לְאָכְלָה׃ † זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִקְטוּ *ſui edere os ad* *vir** eo ex

מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם ,veſtratum animarũ numeri *caput ad** Homer ,Iſrael filij ſic fecerunt Et .accipietis ,*ſuo tabernaculo in* *qui ijs* *vir* †

17 אִישׁ לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ׃ † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל non & ,Homer in ſunt mẽſi Et . *diminuens & multiplicans* † collegerunt &

וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט׃ † וַיְמֹדְדוּ בָעֹמֶר וְלֹא ,*ſui edere os ad* *vir* :*mimorauit non diminuens & ,multiplicans fecit abũdare** †

18 הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי־אָכְלוֹ vſque eo ex relinquat nõ Quiſquã :eos ad Moſeh Dixitque .collegerunt

לָקֳטוּ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אַל־יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד־ vſque eo ex viri reliquerunt & ,Moſeh ad audierunt non Et .mane

19 בֹּקֶר׃ † וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיּוֹתְרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד־ .Moſeh eos contra eſt iratus Et .fœtuit & vermes vermiculauit & ,mane

בֹּקֶר וַיָּרֻם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה׃ *ſui edere os iuxta* † vnuſquiſq; .*matutino in matutino in** illud collegerunt Et

20 וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אָכְלוֹ collegerunt ſexta die in fuit Et .eſt liquefactũ & ,ſol incaluit Et

וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס׃ † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ principes omnes venerunt Et .ſingulo *p* Homer duo ,duplicem panem

22 לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לָאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל־נְשִׂיאֵי Hoc : eos ad dixit Et . Moſeh ipſi nuntiauerunt & ,congregationis

הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא DOMINO ſanctitatis ſabbathi Requies ,DOMINVS eſt locutus quod †

23 אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לַיהוָה :& :lixate ,eſtis lixaturi quod & :coquite ,eſtis cocturi Quod . cras

מָחָר אֵת אֲשֶׁר־תֹּאפוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר־תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֵת . mane vſque cuſtodiam in vobis dimittite *ſuperabũdans omne**

כָּל־הָעֹדֵף הניחו לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד־הַבֹּקֶר׃ ,fœruit nõ & ,Moſeh ꝑcepit quẽadmodũ ,mane vſque illud dimiſerũt Et

24 וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד־הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ ,hodie illud Comedite :Moſeh dixit Et . eo in fuit non vermis &

וְרִמָּה לֹא־הָיְתָה בּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אכלהו הַיּוֹם 25 .agro in illud inuenietis nõ Hodie .DOMINO hodie * ſabbathũ quia

כִּי־שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה׃ non .ſabbathũ * ſeptimo die in & ,illud colligetis diebus Sex

26 שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא * eſt populo de ſunt egreſſi ſeptimo die in ,fuit Et . eo in erit

יִהְיֶה־בּוֹ׃ † וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן־הָעָם 27 :Moſeh ad DOMINVS Dixitque .inuenerunt non & ,colligendũ ad

לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה 28 ? meas leges & ,mea præcepta cuſtodire renuiſtis quo Vſque

עַד־אָנָה מֵאַנְתֶּם לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי׃ *dans* ipſe Idcirco .ſabbathũ vobis dedit DOMINVS quòd Videte dat

רְאוּ כִּי־יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נֹתֵן † 29 ,*ſe ſub** vnuſquiſque Manete .duorum dierũ *panem* ſexto die in vobis cibum

לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו *in loco ſuo,*

.ſeptimo die in ſuo loco è quiſquam egrediatur ne

אַל־יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃

domus vocauerunt Et . ſeptimo die in populus ceſſauerunt Et

30 וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִעִי׃ † וַיִּקְרְאוּ בֵית־ ,album coriandri ſemẽ tanquam *illud* Et .Man eius nomen Iſrael erat

31 יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן *verbum** Hoc :Moſeh Dixitque .melle cum *lagani* tanquã eius guſtus & paſtæ *eſt

וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחָת בִּדְבָשׁ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר 32 cuſtodiam ad eo ex Homer Imple ,DOMINVS præcepit quod

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מְלֹא הָעֹמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת cibum feci comedere quẽ *panem* videant vt ,veſtris generationibus in

33 לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי quãdo eduxi . Aegypti terra de vos *me educendo in* ,deſerto in vos

אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ Tolle vrnam ibi pone & ,vnam *patenam* Accipe : Aharon ad Moſeh Dixitque

34 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֵן־שָׁמָּה cuſtodiam ad DOMINO coram illud repone & ,Man Homer plenum

מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת ,Moſeh ad DOMINVS præcepit Quemadmodũ .*veſtras generationes ad*

לְדֹרֹתֵיכֶם׃ † כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶל מֹשֶׁה filij Et . cuſtodiam ad teſtimonio coram Aharon illud repoſuit & 34

וַיַּנִּיחֵהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמָרֶת׃ † וּבְנֵי ad *eorũ venire ad uſque* ,annos quadraginta Man comederunt Iſrael 35

donec venerunt

יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־ *בּוֹאָם* אֶל־ extremum ad *eorum venire ad uſq;* † ,comederũt Man . habitatam terram

*donec venerunt

אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת־הַמָּן אָכְלוּ עַד־בֹּאָם אֶל־קְצֵה .*ipſum* *Ephah ‡ decima Homer Et . Chenahan terræ

‡pars *eſt.

36 אֶרֶץ כְּנָעַן׃ † וְהָעֹמֶר עֶשְׂרִית הָאֵיפָה הוּא׃

CAP. XVII.

, Sin deſerto è Iſrael filiorum cœtus omnis ſunt profecti Et

1 וַיִּסְעוּ כָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר־סִין ,Rephidim in ſunt caſtrametati & ,DOMINI *ore ſuper* ſuas ꝑfectiones per

לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם ,Moſeh cum populus eſt iurgatus Et . *populum bibendum ad** aquæ † nõ &

2 וְאֵין מַיִם לִשְׁתֹּת הָעָם׃ † וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה Quid :Moſeh eis Dixitque .bibem⁹ & ,aquas nobis Date :dixerũt &

וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ־לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מָה populus ibi ſitiuit Et ? DOMINVM *tentabitis* Quid* ? mecũ *iurgabimini*

3 תְּרִיבוּן עִמָּדִי מַה־תְּנַסּוּן אֶת־יְהוָה׃ † וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם *iſtud* quid Ad :dixit & ,Moſeh cõtra populus murmurauit Et .aquas *ad*

לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה & ,meos filios & ,me *interficiẽdum ad* † ,Aegypto ex nos feciſti aſcẽdere

הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת־בָּנַי וְאֶת־ :dicẽdo DOMINVM ad Moſeh clamauit Et ? ſiti in mea pecora

4 מִקְנָי בַּצְמָא׃ † וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר Dixitque .me lapidabũt & ,modicũ Adhuc ?huic populo faciam Quid

מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וְסָקְלֻנִי׃ † וַיֹּאמֶר ſenioribꝰ ẽ tecũ cape & ,populo coram Tranſi : Moſeh ad DOMINVS 5

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי cape ,fluuium *ea in* percuſſiſti qua ,tuam virgam & ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת־הַיְאֹר קַח petram ſuper ibi te coram *ſtans* ego Ecce : ibis & ,tua manu in

6 בְּיָדֶךָ וְהָלָכְתָּ׃ † הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל־הַצּוּר .populꝰ bibet & ,aquæ ea ex egrediẽtur & ,perrã in percuties & ,Chorebĩ

בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם loci nomẽ Vocauitq; .Iſrael ſeniorũ oculis in Moſeh ſic fecit Et

7 וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם *eos tentaſſe ſuper** & ,Iſrael filiorum iurgiũ propter ,*Iurgium & Tẽtationem* †

עַל־רִיבָה וּמַרִיבָה עַל־רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסֹּתָם ?non an ,*noſtro interiori** in DOMINVS eſt Nũ :dicendo ,DOMINVM

אֶת־יְהוָה לֵאמֹר הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ אִם־אָיִן׃ .Rephidim in Iſrael cum pugnauit & ,Hamalec venit Et

8 וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם׃ † pugna egredere & ,viros nobis Elige :Iehoſuah ad Moſeh Dixitque

9 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר־לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא Dei virga & ,collis *caput* † ſuper ſto ego Cras .Hamalec *in*

cum

*verticem

וְצַב

בַּעֲמָלֵק מָחָר אָנֹכִי נִצָּב עַל־רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמַטֵּה pugnãdo ,Moſeh ei dixit quẽadmodũ Iehoſuah Fecitq; .mea manu in

10 הָאֱלֹהִים בְּיָדִי׃ † וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר־לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם . collis *caput* aſcenderunt Chur & ,Aharon ,Moſeh Et .Hamalecc̃ũ

verticem

בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה אַהֲרֹן וְחוּר עָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה׃ :Iſrael præualebat ,ſuam manũ Moſeh eleuabat quando ,fuit Et

11 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל manus Et .Hamalec præualebat ,ſuam manũ demittebat quando &

*manus

נוֹחַ

וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק׃ † וְיְדֵי ,eũ ſuper ſedit & ,eũ ſubter poſuerũt & ,lapidẽ *ceperunt* & ,† graues Moſeh 12

†erant tulerunt

מֹשֶׁה כְּבֵדִים וַיִּקְחוּ־אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַּחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ

aquæ & ,maris medio in siccum per ambulauerunt Israel filij Et

29 †וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם

DOMINVS seruauit Et .eorum sinistra à & ,eorũ dextera à murus‡ eis * erant

לָהֶם חֹמָה [q]מִימִינָם וּמִשְׂמֹאלָם׃ 30 †וַיּוֹשַׁע יְהוָה [q]יָמִין

Israel vidit Et .Aegyptiorum manu è Israel ipsa die in

בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם [r]וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל [r]רָאָה

Israel vidit Et .maris *labium** iuxta *mortuum* Aegyptum Aegyptios mortuos

31 †אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־[s]שְׂפַת הַיָּם׃ †וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־ *littus

[s]מוּת [t]שְׂפָה

timuerunt & ,Aegyptios in DOMINVS fecit quam magnam manum

הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם [v]וַיִּירְאוּ [v]יָרֵא

.eius *seruum Moseh in* & ,*Dominum in*† crediderũt & ,DOMINVM populus ‡ Domino, & Moseh seruo

הָעָם אֶת־יְהוָה וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ׃

CAP. XV. טו

,DOMINO hoc canticum Israel filij & ,Moseh cecinit Tunc

1 †אָז [a]יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה [a]שור

,est magnificat* magnificãdo ꝙa ,DOMINO Cantabo :*dicendo* dixerunt & dicentes:

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה

.mare in proiecit eius ascensorem & equum

סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃

Iste .salutem in mihi fuit & ,DOMINVS laus & ,mea Fortitudo

2 [b]עָזִּי [c]וְזִמְרָת [b]†יָהּ [c]וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה [d]

.eum exaltabo & ,mei patris Deus† :ei faciã tabernaculũ & ,meus Deus †iste

אֵלִי וְאַנְוֵהוּ [d]אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃ נָוֶה

.eius nomen DOMINVS ,*belli* vir DOMINVS bellator

3 †יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ׃ רום [c]

eius ducum electio‡ & ,mare in deiecit eius *virtutem* & ,Parhoh Currus exercitum ‡electi principes eius Gurgites operuerunt

4 †מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו [f]כָּסָה

descenderũt ,eos *operient Abyssi* .Suph mari in sunt submersi

5 †טְבֻעוּ בְיַם־[g]סוּף׃ †תְּהֹמֹת [f]יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ [g]צול

est magnificata DOMINE tua Dextera .lapis tanquam profunda in confregit

6 [g]בִּמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אָבֶן׃ †יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי magnificẽtię

.inimicum *franges* DOMINE tua dextera :fortitudine in ‡ diruisti

בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב׃ †in te: misisti

,tuã iram *mittes* :*tuos*† cõsurgentes *dirues*‡ tuę *celsitudinis* multitudine in Et

7 †[h]וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ [i]תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ [h]רַבָּה קוּם [i]

‡ quæ deuorauit

sterterũt ,aquę sunt coaceruatę *tui nasi spiritu in** Et .stipulã sicut eos *deuorabit*‡ * per ventum furoris tui

יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ׃ †וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם [k]נִצְּבוּ [k]יָצַב [l]נָזַל

.maris corde in *abyssi* *sunt coagulatæ*‡, fluenta aceruus sicuti ‡ coagulati sunt gurgites

8 כְּמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב־יָם׃ †spolia,

eis implebitur ,*spolio*† diuidam ,cõprehendã ,Persequar ,inimicus Dixit ‡ euaginabo

9 †אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף [l]אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ *perdet

.mea manus eos *depauperabit**, meum gladium *euacuabo*‡, mea anima

נַפְשִׁי [m]אָרִיק חַרְבִּי [n]תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי׃ [m]ריק

plumbũ tanq̃ sunt absorpti ,mare eos operuit ,tuo spiritu in Flauisti [n]ירשׁ vel ירש

10 †נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ [o]כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כָּעוֹפֶרֶת [o]כסה [p]אל

quis ,DOMINE diis in tu sicut Quis .vehementibus aquis in ‡ mirabilia?

11 בְּמַיִם אַדִּירִים׃ †[p]מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְהוָה מִי ‡ירא [q]הלל

? *mirabile*‡ faciens ,laudibus terribilis ,sanctitate in magnificus tu sicut †deglutiuit

כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ [q]נוֹרָא [r]תְּהִלֹּת עֹשֵׂה־פֶלֶא׃ [s]נטה

. terra eos *deglutiet*†, tuam dexteram Extendisti

12 †[s]נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ׃ ‡ quem

duxisti :redemisti‡, hunc populum tua misericordia in Duxisti

13 †[t]נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ [t]נחה

. tuæ sanctitatis habitaculum ad tua fortitudine in

[v]בְּעֻזְּךָ אֶל־נְוֵה קָדְשֶׁךָ׃ [v]עזז

.Palestinæ habitatores apphẽdit dolor :*contremiscent* ,populi Audierunt irati sunt,

14 †שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן [x]חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְלָשֶׁת [x]חול

eos apprehendet Moab robustos ,Edom *millenarij*† sunt territi Tunc apprehendit †principes

15 †אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ [y]מוג

. Chenahan habitatores omnes sunt dissoluti ,tremor ‡ Cecidit

[y]רָעַד [z]נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְּנָעַן׃ ‡ magnitudine

*Taceant**. tui brachij *magno*‡ in pauor & terror eos super *Cadat*‡ [z]נפל

16 [a]תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ [a]יִדְמוּ [a]דמם

populus trãsiret donec ,DOMINE tuus popul⁹ trãsiret donec ,lapis sicut *Tacuerunt ‡ quem

כָּאָבֶן עַד־יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עַם־ [b]קָנִיתָ [b]קנה [c]בוא

,tuę hereditatis mõte in eos plantabis &, eos Introduces .possedisti ‡ iste

17 [c]†תְּבִאֵמוֹ [d]וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ [d]נטע [e]כון

firmauerũt‡, Dñe sanctuariũ, DOMINE es operatus, *te sedendum ad* †loco †loco habitationis tuæ, quem ‡ quod

[e]מָכוֹן [f]לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כֹּוֹנְנוּ [f]ישב

. perpetuum &, seculum in regnabit DOMINVS .tuæ manus *ingressi sunt equi ‡ cum curribus suis,

18 יָדֶיךָ׃ †יְהוָה [g]יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד׃ [g]שוב [h]מים

.mare in suis equitibus & ,*suo currus in*‡ Parhoh *equus est ingressus** Quia

19 †כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם

Israel filij & ,maris aquas eos super DOMINVS fecit redire Et

וַיָּשֶׁב [g]יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת־[h]מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

tulit prophetissa Miriã *cepit* Et .maris medio in siccum per ambulauerũt

20 †הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃ †[i]וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה [i]לקח

omnes sunt egressæ &, sua manu in tympanum Aharon soror

אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת־[k]הַתֹּף בְּיָדָהּ [l]וַתֵּצֶאןָ כָל־ [k]תֹּף [i]יָצָא

cantauit eis *respondit* Et .choris & tympanis cum eam post mulieres

21 [m]הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ [n]בְּתֻפִּים [o]וּבְמְחֹלֹת׃ †[p]וַתַּעַן לָהֶם [m]אנש

,est magnificatus magnificãdo quoniam ,DOMINO Cantate : Miriam [n]תֹּף [o]חָלַל

מִרְיָם [q]שִׁירוּ לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה [p]עָנָה [q]שור

Moseh fecit proficisci Et .mare in proiecit eius *ascensorem & equum** * equos & ascensores

22 סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃ †[r]וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת־ perrexerunt

inerunt & ,Sur desertum in sunt egressi & ,Suph mari à Israel

יִשְׂרָאֵל [u]מִיַּם־סוּף [v]וַיֵּצְאוּ אֶל־מִדְבַּר־[w]שׁוּר [v]יצא [w]שור

per desertum venerunt Et .aquas repererunt non & ,*deserto in* diebus tribus

[u]נסע [t]הלך

23 †שְׁלֹשֶׁת־יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא־מָצְאוּ מָיִם׃ †[x]וַיָּבֹאוּ [x]בוא

.maræ quia ,Marah de aquas bibere potuerunt nõ & ,Marah ad

[t]מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ [y]לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים [t]מרר [y]שתה

†erant. populus murmutauerũt Et .Marah‡ eius nomẽ vocauit Idcirco *ipse*† ‡ *Amaritudinẽ*.

24 הֵם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמָהּ מָרָה׃ †[x]וַיִּלֹּנוּ הָעָם [x]לון

,DOMINVM ad clamauit Et ? bibemus Quid :dicẽdo Moseh contra

25 עַל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה־נִּשְׁתֶּה׃ †[y]וַיִּצְעַק אֶל־יְהוָה [y]ירה

dulcuerunt & ,aquas in proiecit & ,lignum DOMINVS eum docuit &

וַיּוֹרֵהוּ יְהוָה עֵץ [z]וַיַּשְׁלֵךְ אֶל־הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ [z]שום

.cum tentauit ibi & ,iudicium & statutum ei posuit Ibi .aquæ

הַמַּיִם שָׁם [a]שָׂם־לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ׃ [a]חקק

rectũ & ,tui Dei DOMINI *vocem audieris audiendo** Si :dixit Et * obediendo obedieris voci

26 †וַיֹּאמֶר אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל †obtemperaueris

omnia custodieris & ,eius præceptis *auscultaueris*† & ,feceris eius oculis in

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר [b]בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ [b]צוה

ponam non ,Aegypto in posui quam infirmitatem oẽm ,eius statuta

לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־ [c]חֻקָּיו כָּל־[c]חלה

, Elim in venerunt Et .te sanans DOMINVS ego quia :te super

27 †[d]הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא־אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רֹפְאֶךָ׃ †[d]וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה †erant

:palmæ septuaginta & ,aquarum fontes duodecim † ibi &

וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מָיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים iuxta

.aquas *super* ibi sunt castrametati &

[d]וַיַּחֲנוּ־שָׁם עַל־הַמָּיִם׃ [d]חנה

CAP. XVI. טז

in Israel filiorũ cœtus omnes venerunt & ,Elim ex sunt profecti Et

1 †[e]וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל־[e]עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־ †est

die decima quintâ in ,Sinai inter & Elim inter† quod ,Sin desertum

מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילִם וּבֵין סִינָי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם ab exitu

murmurauerunt Et .Aegypti terra de eorum *exite* secundi mensis

2 לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי [e]לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ †[f]וַיִּלֹּנוּ [e]יצא

. deserto in Aharon *super* & Moseh *super* Israel filiorum congregatio oĩs contra

כָּל־[f]עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר׃ [f]יעד ולונו

manũ per *nos esse mortuos dabit Quis** :Israel filij eos ad dixerunt Et

3 †וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי־[g]יִתֵּן [h]מוּתֵנוּ בְיַד־ [g]נתן

nos edendo in†, carnis ollam iuxta *nos sedendo in**, Aegypti terra in, DOMINI

יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם [i]בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל־סִיר הַבָּשָׂר בְּאָכְלֵנוּ [h]מות

interimẽdũ ad ,hoc desertũ in nos eduxistis quia :saturitatẽ ad panẽ ‡ vtinã mortui essemus

לֶחֶם לָשֹׂבַע כִּי־הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית [g]נתן

:Moseh ad DOMINVS Dixitque . fame in hunc cœtum omnem * quando sedebamus

4 אֶת־כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב׃ †[i]וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה ‡ quando comedebamus

,populus egredietur & ,cælis de panem vobis *pluens*† ego Ecce [i]ישב pluo

הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם colliget

,mea lege in *ibit*‡ vtrum ,eum tentem vt ,suo die in diei rem *colligent* & ‡ ambulet

וְלָקְטוּ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן [k]אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ [l]בְּתוֹרָתִי [k]נסה [l]הלך

,afferent quod parabunt & ,sexta die in erit Et .non an

5 אִם־לֹא׃ †וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי [m]וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר־[n]יָבִיאוּ [m]כון [n]בוא

Moseh Dixitque . *die die* colligent quod *super* duplum erit & ad id * de die in diem.

6 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה [n]וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר־יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם׃ †

DOMINVS quòd scietis & Vesperi :Israel filios omnes ad Aharon &

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶרֶב [o]וִידַעְתֶּם כִּי יְהוָה [o]יצא

videbitis &, manè Et . Aegypti terra de vos eduxit † cũ audierit

7 [p]הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ †[q]וּבֹקֶר [p]ראה [q]לון

.DOMINVM cõtra vestras murmuratiões *eum audiendo in*†, DOMINI gloriam ‡ sumus, * Cũ dederit Dominus

כְּבוֹד יְהוָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת־[q]תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל־יְהוָה חקיכו

*dãdo In**: Moseh Dixitq; ? nos cõtra facitis murmurare quia ,‡ quid nos Et ק

8 [r]וְנַחְנוּ מָה כִּי תַלִּינוּ עָלֵינוּ׃ †[s]וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה [r]נחנו [s]נתן

,saturãdũ ad *matutino in*† panẽ &, edendũ ad carnẽ *vespera in*‡ vobis *Dominũ* ‡ vesperi † manè ‡ cùm audierit Dominus ‖ murmuratis *sumus? ‡ sunt, sed

בְּתֵת יְהוָה לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבֹּעַ

murmurantes‖ vos quibus vestras murmurationes *Dominum audiendo in*‡

בִּשְׁמֹעַ יְהוָה אֶת־[t]תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מַלִּינִם [t]לון

contra *quia* ,‡ vestrę murmuratiões nos cõtra Nõ? * quid nos Et .cũ cõtra

עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ [u]תְּלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־ [u]לון

.DOMINVM ad Israel filij clamauerũt &, valde timuerũt Et .eos post

אַחֲרֵיהֶם [n] וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃ [n] יָרֵא

nos Cepisti ?Aegypto in sepulchra †nõ quòd An :Moseh ad dixerunt Et ‡erãt Tulisti

11 וַיֹּאמְרוּ † אֶל־מֹשֶׁה הֲמִבְּלִי אֵין־קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ

?Aegypto ex nos *educẽdũ ad‡*, nobis fecisti hoc Quid .deserto in *moriendũ ad* vt moreremur

לָמוּת בַּמִּדְבָּר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ [o] לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרָיִם׃ ‡vt educeres

:dicẽdo ,Aegypto in te ad sumus loquuti quod verbum† hoc Nonne [o] יָצָא

12 הֲלֹא־זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר †est

seruire nobis *bonum* quia :Aegyptiis seruiemus &, nobis à Cessa melius erat

חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעַבְדָה אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת־

Ne :populum ad Moseh Dixitque ? deserto in *nos mori præ* ,Aegyptiis quàm mori

מִצְרַיִם [p] מִמֻּתֵנוּ בַּמִּדְבָּר׃ 13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־ [p] מוּת

faciet quam ,DOMINI salutem videte &, state ,timeatis

תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ [q] וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה [p] רָאָה

addetis non ,hodie Aegyptios vidistis quos Nam .hodie vobis non estis visuri

לָכֶם הַיּוֹם כִּי · אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא [r] תֹסִפוּ [r] אָסַף

,vobis‡pugnabit DOMINVS .seculum in vsque vltra *eos videndum ad* ‡pro

לִרְאֹתָם עוֹד עַד־עוֹלָם׃ 14 יְהוָה † יִלָּחֶם לָכֶם clamas

clamabis Quid :Moseh ad DOMINVS Dixitque .tacebitis vos &

וְאַתֶּם תַּחֲרִשׁוּן׃ 15 וַיֹּאמֶר יְהוָה † אֶל־מֹשֶׁה מַה־תִּצְעַק

eleua ,tu Et .proficiscatur &, Israel filios ad Loquere ?me ad

אֵלַי דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [s] וְיִסָּעוּ׃ 16 וְאַתָּה [t] הָרֵם אֶת־ [s] נָסַע [t] רוֹם

ingrediant‡ &, illud finde &, mare super tuã manũ extende &, tuã virgã

[v] מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבְקָעֵהוּ [x] וְיָבֹאוּ [x] נָטָה [v] בּוֹא

roborans ego ecce ego Et .aridam per maris medium in Israel filij roboro

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה׃ 17 וַאֲנִי הִנְנִי מְחַזֵּק †

,Parhoh in glorificabor &, eos post ingredietur &, Aegyptiorũ cor

אֶת־לֵב מִצְרַיִם וְיָבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה exercitu

quòd ,Aegyptij sciẽt Et .ei‡ equitib‡ in &, ei‡ *curru*‡ in, ei‡ *virtute* omni in & ‡curribus ‡sum

וּבְכָל־חֵילוֹ בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃ 18 וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־ † eum glorificatus fuero

.eius equitib‡ in &, ei‡ *curru*‡ in Parhoh in *me glorificari in* ,DOMINVS *ego*‡ *curribus

אֲנִי יְהוָה בְּהִכָּבְדִי בְּפַרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו׃ ‡ castra

iuit &, Israel *turmam*† ante ibat qui Dei angelus est‡ profectus Et

19 וַיִּסַּע † מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל [y] וַיֵּלֶךְ [y] לָאַךְ [z] הָלַךְ

stetit &, *eorum facie à* nubis columna est protecta Et .ipsorum tergo à quæ erat ante eos,

מֵאֲחֵרֵיהֶם [a] וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד [a] נָסַע

turmã† inter &, Aegyptiorum *turmam*† inter venit Et .ipsorum tergo à ‡ castra

מֵאַחֲרֵיהֶם׃ 20 וַיָּבֹא † בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה [b] בּוֹא

non &, noctem illuminauit &, obscuritas &, nubes fuit Et .Israel

יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ [c] וַיָּאֶר אֶת־הַלָּיְלָה וְלֹא־ [c] אוֹר

Moseh extendit Et .nocte tota *istum ad hic* appropinquauit alter alteri

קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלָּיְלָה׃ 21 וַיֵּט † [d] מֹשֶׁה אֶת־ [d] נָטָה

spiritu in ,mare DOMINVS fecit abire &, mare super suam manũ

יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְהוָה [e] אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ [e] שׁוֹם

flecitatem in mare posuit &, nocte tota vehementi orientali ficcum,

קָדִים עַזָּה כָּל־הַלָּיְלָה [f] וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה [f] יָמִן

,maris medio in Israel filij sunt ingressi Et .aquæ sunt scissæ & intra mare,

וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם׃ 22 וַיָּבֹאוּ † בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם † erant

.eorum sinistra à &, eorũ dextera à murus † eis aquæ &: aridã per

בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה [f] מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃ [f] יָמִן

,Parhoh *equitũ omnis* eos post sunt ingressi &, Aegyptij sunt secuti Et omnes qui

23 וַיִּרְדְּפוּ † מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל־סוּס פַּרְעֹה

custodia in fuit Et .maris medium in, eius equites &, eius currus vigilia matutina,

רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם׃ 24 וַיְהִי † בְּאַשְׁמֹרֶת

super castra ,ignis colũna in, Aegyptiorũ *turmam* ad DOMINVS respexit &, *diluculi*

הַבֹּקֶר וַיַּשְׁקֵף יְהוָה אֶל־מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ

castra ‡rotas *rotam*‡ remouit Et .Aegyptiorum *turmam* contriuit &: nubis &

וְעָנָן [g] וַיָּהָם [h] אֶת־מַחֲנֵה מִצְרָיִם׃ 25 וַיָּסַר † אֶת־אֹפַן [h] הָמַם [g] סוּר

eos in profundum. facie à Fugiam *Aegyptus*† dixit Et .*grauitatem in eam* duxit &, eius curruum

†Aegyptius: [i] מַרְכְּבֹתָיו וַיְנַהֲגֵהוּ בִכְבֻדָת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם [i] אָנוּסָה מִפְּנֵי נוּס

Dixitque .Aegyptios in eis‡ pugnat DOMINVS quia ,Israel ‡ pro

יִשְׂרָאֵל כִּי יְהוָה נִלָּחֶם לָהֶם בְּמִצְרָיִם׃ 26 וַיֹּאמֶר † יְהוָה

reuertẽtur &, mare super tuam manũ Extende :Moseh ad DOMINVS

אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם [k] וְיָשֻׁבוּ [k] שׁוּב

. eius equites super &, eius *curruum* super, Aegyptios super aquæ currus

הַמַּיִם עַל־מִצְרַיִם עַל־רִכְבּוֹ וְעַל־פָּרָשָׁיו׃

mare est reuersum &, mare super suam manum Moseh extendit Et

27 וַיֵּט † מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם

respiciente ,ei‡ occursum in *fugiẽtes** Aegyptij &, suã fortitudinẽ ad mane *respiciendũ ad*

*fugiebant לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם [m] נָסִים לִקְרָאתוֹ [l] נוּס [m] פָּנָה

sunt reuersæ Et .maris mediũ in Aegyptios DOMINVS excussit & currus [n] שׁוּב

28 וַיְנַעֵר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם׃ [n] וַיָּשֻׁבוּ †

,Parhoh exercitu omni in equites &, *curruum* operuerunt &, aquæ

הַמַּיִם [o] וַיְכַסּוּ אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכֹל [p] חֵיל פַּרְעֹה [o] כָּסָה [p] בּוֹא

. *vnum ad eis in*† remansit non :mare in eos post *venientes* qui venerant †ex eis vel vnus.

הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא־נִשְׁאַר בָּהֶם עַד־אֶחָד׃ [p]

DOMINVS nos eduxit manus fortitudine In :eũ ad dices & ?hoc‡ Quid ‡ est

מַה־זֹּאת וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה

,Parhoh se indurasset cùm, fuit Et .seruorum domo è Aegypto ex

15 מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ † וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה פַּרְעֹה

terra in primogenitũ omne DOMINVS occidit &, nos dimittendũ ad

לְשַׁלְּחֵנוּ וַיַּהֲרֹג יְהוָה כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ

Idcirco .animalis primogenitum ad vsq; hominis primogenito à Aegypti

מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד־בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל־כֵּן quicquid pri-

omne &, masculos ,*vulue apertionem omnem* DOMINO sacrificio ego mo aperit

אֲנִי זֹבֵחַ לַיהוָה כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל־ vuluam,

,tua manu *super** signũ in erit Et .redimam meorũ filiorũ primogenitũ * in

בְּכוֹר בָּנַי אֶפְדֶּה׃ 16 וְהָיָה † לְאוֹת עַל־יָדֶךָ

nos eduxit manus fortitudine in quia ,tuos oculos inter frõtalia in &

וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ

,populum Parhoh *dimittendo in* ,fuit Et .Aegypto ex DOMINVS cũ dimisisset

יְהוָה מִמִּצְרָיִם׃ 17 וַיְהִי † בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת־הָעָם

ipsa† propinqua quia, Philistim terræ *via* Deus eos duxit non & per viam

וְלֹא־ [v] נָחָם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא † erat

, prælium *eos videndo in*‡, populum pœniteat fortè Ne :Deus dixit Nam [v] נָחָה

‡cũ viderint

כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם מִלְחָמָה

via populum Deus fecit circuire Et .Aegyptũ in reuertãtur & per viam

וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה׃ 18 וַיַּסֵּב † אֱלֹהִים אֶת־הָעָם [y] דֶּרֶךְ [x] שׁוּב [y] סָבַב [z]

terra è Israel filij ascenderunt *quintati* &: Suph maris deserti accincti

הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ

adiurãdo quia, secum Ioseph ossa Moseh *sumpsit* Et . Aegypti tulit

מִצְרָיִם׃ 19 וַיִּקַּח † מֹשֶׁה אֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הַשְׁבֵּעַ [z] לָקַח

Deus visitabit Visitando :dicendo ,Israel filios adiurauerat

הִשְׁבִּיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים

. vobiscum hinc mea ossa facietis ascendere & ,vos

אֶתְכֶם [a] וְהַעֲלִיתֶם אֶת־עַצְמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם׃ [a] עָלָה

. deserti fine in Ethã in sũt castrametati &, Succhoth è sunt, profecti Et

20 וַיִּסְעוּ [b] † מִסֻּכּוֹת [c] וַיַּחֲנוּ [d] בְּאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃ [b] נָסַע [c] סָכַּן [d] חָנָה

eos ducẽdum ad‡, nubis colũna in interdiu :eos ante ibat DOMINVS Et

21 וַיהוָה † הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְחֹתָם ‡ vt duceret

die *eundum ad* ,*eis illucendum ad**, ignis columna in noctu &: *via* eos per viã:

הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ [e] לְהָאִיר לָהֶם [f] לָלֶכֶת יוֹמָם * vt lumen fa

ignis columnã &, interdiu nubis columnã *amouebit*‡ Non . nocte & ceret eis, vt ambularent

וְלָיְלָה׃ 22 לֹא [g] יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ [e] אוֹר [f] הָלַךְ [g] מוּשׁ

.populum ante noctu ‡ recedere fa-

לְפָנֵי הָעָם׃ ciebat

CAP. XIIII. יד

filios ad Loquere :dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et

1 וַיְדַבֵּר † יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ [h] דָּבַר

2 ,Migdol inter Pihachiroth ante castrametẽtur &, reuertãtur &, Israel

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי [a] פִּי הַחִירֹת [i] בֵּין מִגְדֹּל [a] חוֹר

iuxta castrametabimini ipsum cõtra, Sephon Bahal ante mare inter &

וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ [b] תַּחֲנוּ עַל־ [b] חָנָה

clausit, terra in *ipsi*‡ Confusi : Israel *filios ad* Parhoh Dicetq; . mare super filiis

הַיָּם׃ 3 וְאָמַר † פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל [c] נְבֻכִים הֵם בָּאָרֶץ סָגַר [c] בּוּךְ ‡ sunt

,eos post persequetur &, Parhoh cor fortificabo Et .desertum *eos super**

עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר׃ 4 וְחִזַּקְתִּי † אֶת־לֵב־פַּרְעֹה וְרָדַף אַחֲרֵיהֶם * viam illis

ego† quòd ,Aegyptij sciẽt &, ei‡ *virtute* omni ĩ &, Parhoh in glorificabor & exercitu

וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל־חֵילוֹ וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי ‡ sum

quod ,Aegypti regi est nuntiatum Et . sic fecerunt &, DOMINVS

יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ־כֵן׃ 5 וַיֻּגַּד † לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי [d] נָגַד

,populum ad eius seruorum &, Parhoh cor se vertit Et .populus fugeret

בָּרַח הָעָם וַיֵּהָפֵךְ לְבַב פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו אֶל־הָעָם

?nobis *seruiendo à* ,Israel dimisimus quia ,fecimus hoc Quid :dixerũt & ne seruiret

וַיֹּאמְרוּ מַה־זֹּאת [e] עָשִׂינוּ כִּי־שִׁלַּחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ׃ [e] עָשָׂה

cepit‡ Et . secum *cepit*‡ suum populũ &, suum currum vinxit Et ‡ tulit

6 וַיֶּאְסֹר † אֶת־רִכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ׃ [f] וַיִּקַּח [f] לָקַח

super duces &, Aegypti currum omnem &, electos currus sexcentos

7 וְשֵׁשׁ־ [g] מְאוֹת רֶכֶב בָּחוּר וְכֹל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשָׁלִשִׁם עַל־ [g] מֵאָה

,Aegypti regis Parhoh cor DOMINVS roborauit Et .*illud vniuersum* vniuersos

כֻּלּוֹ׃ [h] 8 וַיְחַזֵּק † יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם [h] כָּלַל ipsos.

manu in *egredientes* Israel filij Et .Israel filios post est persecutus & egrediebãtur

וַיִּרְדֹּף [i] אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹצְאִים בְּיָד

,eos cõprehenderũt &, eos post Aegyptij sunt persecuti Et . excelsa

9 רָמָה׃ † וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם [i] וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם [i] נָשַׂג

,eius equites &, Parhoh currus ,*equus omnis* ,mare iuxta castrametantes omnes equi

חֹנִים עַל־הַיָּם כָּל־סוּס רֶכֶב פַּרְעֹה וּפָרָשָׁיו [k] חֲנָה

:fecit accedere Parhoh Et .Sephõ Bahal ante Pihachiroth iuxta, ei‡ *virtus* & exercitus

וְחֵילוֹ עַל־פִּי [l] הַחִירֹת לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן׃ 10 וּפַרְעֹה הִקְרִיב † [l] חוֹר [m] נָשָׂא

proficiscens Aegyptus† ecce &, suos oculos Israel filij eleuauerunt Et exercitum.

‡Aegyptij [m] וְיִשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה־מִצְרַיִם נֹסֵעַ ficiscebantur

ad *veniendum ad*‡ ,vastatorem *dabit* non & ,ostium super DOMINVS permittet
יְהוָה עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן n מַשְׁחִית m לָבֹא אֶל־ ‡vt veniat
*statutum in istud verbum** custodietis Et .percutiēdū ad vestras domos
בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף׃ † 24 וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחָק־ o n בוא
,terram ad fueritis ingressi cū erit Et .seculum in vsq; tuis filiis & ,tibi * rem istam
לְךָ וּלְבָנֶיךָ עַד־עוֹלָם׃ † 25 וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ pro statuto
custodietis & ,est locutus quēadmodū ,vobis DOMINVS dabit quam o חָקק
אֲשֶׁר p יִתֵּן יְהוָה לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר וּשְׁמַרְתֶּם p נָתַן
:vestri filij *vos ad* dixerint cùm ,erit Et .hoc opus vobis
אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת׃ † 26 וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם
ipsum transitus Sacrificium :dicetis Et ? vobis hoc opus Quid Pesach est
מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם׃ † 27 וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח־פֶּסַח הוּא
,Aegypto in Israel filiorum domos super transiuit qui ,DOMINO
לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בָּתֵּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל׳ בְּמִצְרַיִם
se incuruauit Et .eruit nostras domos & ,Aegyptum *illum percutiendo in* quando per-
בְּנָגְפּוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בָּתֵּינוּ q הִצִּיל r וַיִּקֹּד cussit
,Israel filij fecerunt & ,abierunt Et .se humiliauerunt & ,populus q נָצַל r קָדַד
28 הָעָם s וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ † t וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל s שָׁחָה׳ הָלַךְ
.fecerūt sic ,Aharō & Moseh DOMINVS præcepit quemadmodum
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃ v עָשָׂה
primogenitū omne percussit DOMINVS & ,*noctis medio in* ,fuit Et media nocte,
29 וַיְהִי x בַּחֲצִי הַלָּיְלָה וַיהוָה y הִכָּה כָל־בְּכוֹר † x חָצָה y נָכָה
ad vsq; suū solium super sedēte ,Parhoh primogenito à Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד
primogenitū omne & ,*foueæ* domo in † qui captiuitatis primogenitum † erat
בְּכוֹר a הַשִּׁבְי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר carceris
omnis & ,eius serui oēs & ,ipsa nocte Parhoh surrexit Et .animalis * שְׁבִי
30 בְּהֵמָה׃ † b וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל־עֲבָדָיו וְכָל־ b קוּם
qua domus erat nō quia ,Aegypto in magn⁹ clamor fuit Et .Aegyptus in qua nō es-
מִצְרַיִם c וַתְּהִי צְעָקָה גְּדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי־אֵין בַּיִת אֲשֶׁר set mortuus.
:dixit & ,noctu Aharon & Moseh vocauit Et .*mortuus ibi non* d הָיָה
31 אֵין־שָׁם d מֵת׃ † וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר d מוּת
:Israel filij etiam ,vos etiam ,mei populi medio è egredimini ,Surgite
קוּמוּ c צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַּם־אַתֶּם גַּם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל e יָצָא
,*vestrum pecus*‡Etiam .*vestrū loqui* secundū DOMINO seruite ,ite & quod locuti
32 וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה כְּדַבֶּרְכֶם׃ † גַּם־צֹאנְכֶם f estis.
benedicetis†& ,ite Et ,estis locuti quemadmodū ,accipite *vestrum bouem etiam* ‡ pecora ve-
גַּם־בְּקַרְכֶם g קְחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וְלֵכוּ וּבָרַכְתֶּם stra, etiā bo-
eos emittere festinādo *populum super** Aegyptus *inualuit*‡Et .mihi etiam g חָלַךְ f לָקַח ues vestros
33 גַּם־אֹתִי׃ † וַתֶּחֱזַק מִצְרַיִם עַל־הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם †benedicite
populus tulit Et .mortui *nos*‡Oēs :dixerunt quia ,terra de ‡ vim fecit
מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים׃ † h וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת־ *populo
34 ligatas *suas conspersiones*‡ ,fermentaretur antequam *suam conspersionem*† ‡ sumus
בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת h נָשָׂא
verbū iuxta fecerūt Israel filij Et .suū humerū super ,suis vestimētis in † pastā suam
עַל־שִׁכְמָם׃ † 35 וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל i עָשׂוּ כִּדְבַר ‡ paſtas suas
.vestes & ,*auri* vasa & ,*argenti* vasa Aegyptiis ab postulauerūt & ,Moseh i עָשָׂה
מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם k כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת׃ argentea,
,Aegyptiorū oculis in populi gratiam dedit DOMINVS Et aurea, k כְּלָה
36 וַיהוָה † נָתַן אֶת־חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם l חָנַן
filij sunt profecti Et .Aegyptios spoliauerunt & ,eis cōmodauerunt & l נָסַע
37 וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת־מִצְרָיִם׃ † m וַיִּסְעוּ בְנֵי־ m מָאָה
virorum *peditis mille* sexcenta ferme Succhoth in Rahmeses de Israel millia peditū
יִשְׂרָאֵל מַרְעַמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים n מֵאָה
,*pecus* & ,eis cū ascendit multa mixtio etiam Et .*familiam*‡ præter ,tātum ‡ paruulos.
38 וְגַם־עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן & pecudes,&
eduxerūt quam ,*conspersionem*‡ coxerunt Et .valde *grauis possessio* ,*bos* & boues, grex
לְבַד o מִקֶּנֶה׃ † 39 וַיֹּאפוּ אֶת־הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ magnus
quia ,*fermentatum fuerat** nō quia ,infermentatas placentulas :Aegypto ex o טְפַח
מִמִּצְרַיִם q עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי־ ‡ paſtam,
escam etiam & ,demorari potuerunt non & ,Aegypto ex fuerūt expulsi p אָפָה
גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ r לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם־צֵדָה * fermenta-
habitauerūt qua ,Israel filiorum habitatio Et .sibi fecerant non uerant, q עוּג
לֹא־עָשׂוּ לָהֶם׃ † 40 וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ r מַהְמָה
fine à†fuit Et .*anni quadringenti & ,anni triginta*‡, Aegypto in s יָשַׁב
41 בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ † ‡ fuit per tri-
diei corpore in fuit & ,annorū quadringentorū & ,annorum trigintа ginta annos,
וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם & quadringē
. Aegypti terra è DOMINI exercitus omnes sunt egressi ,huius tos annos.
הַזֶּה יָצְאוּ כָּל־צִבְאוֹת יְהוָה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † in
.Aegypti terra è cos *educendos ad*‡ ,DOMINO *ipsa custodiarum* Nox s קָצַץ
42 לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַיהוָה v לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † obſeruabilis
Israel filiis omnibus *custodiæ*‡ DOMINO *ista** nox Ipsa est ‡ vt educat
הוּא־הַלַּיְלָה הַזֶּה לַיהוָה שִׁמֻּרִים לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל *est v יָצָא
statutum Hoc :Aharō & Moseh ad Domin⁹ Dixitq; .suas generatiōes *in* ‡ custodia
43 לְדֹרֹתָם׃ † x וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת y חֻקַּת † per x זוּר y חָקַק

Pesach. seruum omnē Et .eo in‡ comedet non alienigenę filius Oīs .*transitus*
‡ ex
44 הַפֶּסַח כָּל־בֶּן־נֵכָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ † וְכָל־עֶבֶד emptum ar-
.eo in* comedet tunc ,eum circuncides & ,*argenti emptionem* viri gento, *ex
אִישׁ z מִקְנַת־כֶּסֶף a וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ׃ z קָנָה a מוּל
vna domo In .eo in† comedet non mercenarius & Aduena † ex
45 תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ † b בְּבַיִת אֶחָד b יָשַׁב
non os & ,extra carne de domo è educes Non .comedetur
46 יֵאָכֵל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא־
. eum *facient* Israel cœtus Omnis . eo in cōfringetis
faciet
תִשְׁבְּרוּ־בוֹ׃ † c כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל d יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ c יָעַד d עָשָׂה
47 ,DOMINO Tr*ā*situm fecerit & ,peregrinus tecū fuerit peregrinatus cum Et Pesach
וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶּסַח לַיהוָה׃ † e
erit & ,illud faciendū ad accedet tūc & ,masculus omnis ei circūcidet
48 הִמּוֹל לוֹ כָּל־זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה
.eo in† comedet non *præputiatum* omnis Et .terræ indigena sicut qui habuerit
כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל־עָרֵל לֹא־יֹאכַל בּוֹ׃ præputium
.vestri medio ī peregrināti peregrino & ,indigenæ erit vna Lex ‡ ex
49 תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לֶאֱזְרָח g וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃ † f e זָרַח
DOMINVS præcepit quēadmodum :Israel filij omnes fecerunt Et f יָרֵה g גּוּר
50 וַיַּעֲשׂוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה † h
dici corpore in fuit Et .fecerunt sic ,Aharon & Moseh
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃ † 51 וַיְהִי h בְּעֶצֶם הַיּוֹם
Aegypti terra è Israel filios DOMINVS eduxit huius
הַזֶּה הוֹצִיא יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
.suos exercitus per
עַל־צִבְאֹתָם׃

CAP. XIII. יג

mihi Sanctifica :dicendo Moseh ad DOMINVS est locutus Et
1 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ † קַדֶּשׁ־לִי
homine in‡ ,Israel filiis in *vulvæ omnis Apertionem* :primogenitū omne Quicquid
2 כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם primū aperit
Memento :populum ad Moseh Dixitque . *ipsum mihi animali in* & vuluam
3 וּבְהֵמָה לִי הוּא׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוֹר ‡ tam in ho-
quia ,seruorum domo è Aegypto ex estis egressi quo ,huius diei mine quàm
אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי in iumento,
comedetur nō & ,hinc vos DOMINVS eduxit manus fortitudine in meum est.
בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל
egredimini *nouarum frugum* mense in *egredientes vos* Hodie . fermentatum
4 חָמֵץ׃ † הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב׃ egredimini
,Chenahanęi terram in DOMINVS te introduxerit cum ,erit Et * Iulij.
5 וְהָיָה כִּי־יְבִיאֲךָ i יְהוָה אֶל־אֶרֶץ h הַכְּנַעֲנִי h בוא i כָּנַע
iurauit quam † ,Iebusæi & ,Chiuuæi & ,Emoræi & ,Chethæi & † super
וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
seruies & ,melle & ,lacte fluentē terram tibi *dandum ad* ,tuis patribus vt daret
לַאֲבֹתֶיךָ k לָתֵת לְךָ l אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ k נָתַן l זוּב
comedes diebus Septem . isto mense in hanc seruitutem
6 אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה׃ † שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל
Infermētata . DOMINO † solennitas septimo die in & ,infermētata † erit
7 מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי m חַג לַיהוָה׃ † מַצּוֹת m חָגַג
non & ,fermentatū tibi cōspicietur nō & ,diebus septem *comedetur* comedentur
יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא־
tuo filio nuntiabis Et .tuo termino omni in fermentum tibi cōspicietur
8 יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלֶךָ׃ † n וְהִגַּדְתָּ לִבִנְךָ n נָגַד
me exeundo in†,mihi DOMINVS fecit† hoc Propter :dicendo ,ipso die in † quod
בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי o בְּצֵאתִי ‡ cùm exirem
memoriā in & ,tuā manū super signum in tibi erit Et .Aegypto de o יָצָא
9 מִמִּצְרָיִם׃ † וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן
manu in qa :tuo ore in DOMINI lex sit vt ,tuos oculos inter
בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה p תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְיָד p יָרֵה
statutum custodies Et .Aegypto ex DOMINVS te eduxit forti q חָקַק
10 חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְהוָה מִמִּצְרָיִם׃ † וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה quotannis.
te introduxerit cū ,erit Et . *dies in diebus à* suo tempore in hoc
11 הַזֹּאת r לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים s יָמִימָה׃ † וְהָיָה כִּי־ r יוֹם s יָעַד
,tibi iurauit quemadmodum ,Chenahanæi terram in DOMINVS t בוא
יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ יָבִיא
,*vulvæ apertionē omnem* facies transire Et .tibi eā dederit & ,tuis patribus & p
12 וְלַאֲבֹתֶיךָ וּנְתָנָהּ לָךְ׃ † וְהַעֲבַרְתָּ כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם quicquid pri-
,tibi erit quod *animalis emissionem apertionem omnem*‡ &, DOMINVM ad mum aperit
לַיהוָה וְכָל־פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ vuluam, ‡ quicquid
:*agno in**redimes asini *apertionem omnem*‡Et .DOMINO erunt mascula primū aperit
13 הַזְּכָרִים לַיהוָה׃ † וְכָל־פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה vuluam , & emittit ani-
hominis primogenitum omne & :*illud decernicabis* &†,redemeris non si & mal
וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וְעָרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם ‡ omne pri-
:dicendo ,eras tu⁹ filius te interrogauerit cū ,erit Et .redimes ,tuis filiis in mogenitum
14 בְּבָנֶיךָ תְּפָדֶה׃ † וְהָיָה כִּי־יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר * hordo:
† ceruicem
franges ei:

Israel synagogæ cœtus omnis eum immolabũt & :huius mensis diem
יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת־יִשְׂרָאֵל
ambos *super dabunt* &, sanguine è tollent Et .vesperas duas inter
בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ 7 וְלָקְחוּ מִן־הַדָּם וְנָתְנוּ עַל־[i]שְׁתֵּי
.*eis in eum comedent quibus* ,*domos super* ,*superliminare super* & ,*postes*
[k]הַמְּזוּזֹת וְעַל־הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָהֶם׃
.infermẽtata & ,igni assam ipsa nocte in carnem comedent Et
8 וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה [m]צְלִי־אֵשׁ וּמַצּוֹת
coquẽdo‡ aut ,crudũ eo ex comedatis Ne .eum comedent *amaritudines super**
עַל־מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃ 9 אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל
super &*, ei*⁹ *genua super*‡ eius Caput .igni assum *quinimo* ,*aquis* †in coctum
מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־
vsque eo ex *relictum* Er†. mane vsque eo ex relinquetis non Et .*eius intestinis*
קִרְבּוֹ׃ 10 וְלֹא־[n]תּוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנִּשְׁאָר מִמֶּנּוּ עַד־
,accincti vestri Lũbi .eum comedetis sic Et .comburetis igne in ,mane
בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ 11 וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים
:vestra manu in vester baculus & ,vestris pedibus in vestra calceamenta
נְעַלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֵּלְכֶם בְּיֶדְכֶם
transibo Et .Domino *ipse Transitus .festinatione in* eum comedetis &
וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה׃ 12 וְעָבַרְתִּי
terra in primogenitũ omne percutiã & ,ista nocte in Aegypti terram per
בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
faciam Aegypti Diis cũctis in & ,animal ad vsq; homine ab ,Aegypti
מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה
super signum in vobis sanguis erit Et .Dominvsego ,iudicia
שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה׃ 13 וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת [p]עַל
,vos super trãsibo & ,sanguinem videbo & ,*ibi vos quibus domos*
הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם [q]וְרָאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם
.*Aegypti terra in me percutiendo in*†,perditionẽ ad plaga vobis in erit non &
וְלֹא־יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף [s]לְמַשְׁחִית בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
festum eum celebrabitis &, memoriã ad vobis iste dies erit Et
14 וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכָּרוֹן [t]וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג
Septem .eum celebrabitis *seculi*‡ statuto :*vestras generationes ad* ,Domino
לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם [v]חֻקַּת עוֹלָם תָּחֳגֻּהוּ׃ 15 †שִׁבְעַת
facietis cessare prima die in *veruntamẽ*, comedetis infermẽtata diebus
[x]יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן [y]תַּשְׁבִּיתוּ
excidetur ,fermentatũ *comedẽs** omnis quia :vestris domibus à fermentum
שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי׀ כָּל־אֹכֵל חָמֵץ [z]וְנִכְרְתָה
.septimum diem ad vsque primo die à Israel ex ipsa anima
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד־יוֹם הַשְּׁבִעִי׃
conuocatio septima die in & ,sanctitatis cõuocatio primo die in Et
16 וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן [a]מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־
quod *Tantum* .eis in fiet non opus Omne .vobis erit sanctitatis
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־[a]מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר
custodietis Et .vobis fiet *ipsum solũ* illud ,anima omni ab comedetur
יֵאָכֵל לְכָל־נָפֶשׁ הִוא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם׃ 17 †וּשְׁמַרְתֶּם
vestros exercitus eduxi huius diei corpore in quia ,infermentata
אֶת־הַמַּצּוֹת כִּי בְעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאוֹתֵיכֶם
statuto *vestras generationes ad* hunc diem custodietis &, Aegypti terra è
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה [c]לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת
comedetis vespera in mensis die decima quarta in ,primo In .*seculi*†
עוֹלָם׃ 18 †בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ
.vespera in mensis vigesimum & vnum diem ad vsq; infermentata
מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב׃
Quia .vris domibus in inuenietur non fermentum diebus Septem
19 †שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי
, Israel cœtu è ipsa anima *excidetur*‡ &, fermentatũ *comedẽs* omnis
כָּל־אֹכֵל מַחְמֶצֶת [d]וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל
.comedetis nõ fermentatum Omne . terræ *indigenã in* & *peregrino in**
[e]בַּגֵּר [f]וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ׃ 20 †כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ
vocauit Et .infermentata comedetis vestris habitaculis omnibus In
בְּכֹל [g]מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת׃ 21 †וַיִּקְרָא
vobis accipite &, Trahite : cos ad dixit & ,Israel seniores omnes Moseh
מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מָשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם
fasciculum accipietis Et .*transitũ*† immolate &, vestras familias *ad pecus*
צֹאן לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח׃ 22 †וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת
ad facietis ptingere &, *pelui* in† qui ,sanguinem in tingetis & ,hyssopi
אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר [h]בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם [i]אֶל־
vos & ,*pelui* in † qui ,sanguine de ,postes ambos ad &, supliminare
הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל־[k]שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן־הַדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְאַתֶּם
. mane vsque suæ domus ostio ex vnusquisque egrediemini non
לֹא [l]תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־בֵּיתוֹ עַד־בֹּקֶר׃
videbit &, Aegyptum percutiendũ ad Dominvs transibit Et
23 †וְעָבַר יְהוָה לִנְגֹּף אֶת־מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת־
transiliet &, postibus ambobus *super* &, superliminari *super* sanguinem
הַדָּם עַל־הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וּפָסַח

& ponent in ambobus postibus, & in superliminari in domib⁹, in quibus eo medẽt eum.
[i]שְׁנָה [k]זוז
[l]בַּיִת [m]צָלָה
*cum amaritudinibus
‡ coctione
†aqua, sed ‡ cũ cruribꝰ, * & cũ interioribus eiꝰ.
†Et qđ relictum fuerit
[n]יֶתֶר
festinanter. Pesach est
[o]נָגַף
in domibus, in quibus vos etitis,
[p]אוֹת
[q]בַּיִת רָאָה
‡ quãdo percutiam terrã Aegypti.
[s]שָׁחַת [t]חָגַג
in generationibus vestris: ‡perpetuo
[v]חֻקָּה
[x]יוֹם [y]שָׁבַת
* qui comederit
[z]כָּרַת
Veruntamen
[a]לְאַךְ
tãtummodo
[b]יָצָא
in generationibus vestris
[c]דּוֹר
†perpetuo.
qui comederit ‡ exterminabitur
[d]עָוֹן
*tã peregrini q indigenæ
[e]גּוֹר [f]זָרַח
[g]יָשַׁב
pecora secundum Pesach. vase † est
[h]סַף [i]נָגַע
vase † est
[k]שְׁנָה
[l]יָצָא
in

נוֹ &, Parhoh cor Dominvs roborauit Et .illuc *nos venire vsque* donec veniãmus
עַד־[o]בֹּאֵנוּ שָׁמָּה׃ 27 †וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא
tibi Caue .*me desuper Abi*‡ :Parhoh ei dixit Et .eos dimittere voluit
אָבָה לְשַׁלְּחָם׃ 28 †וַיֹּאמֶר־לוֹ פַּרְעֹה [p]לֵךְ מֵעָלָי הִשָּׁמֶר לְךָ
,meam faciẽ videbis qua die in quia ,meam faciem *videre addas ne**
אַל־[q]תֹּסֶף [r]רְאוֹת פָּנַי כִּי בְיוֹם רְאֹתְךָ פָנַי
ultra addam Non †. es locutus Rectum :Moseh dixit Et .morieris
תָּמוּת׃ 29 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דִּבַּרְתָּ [q]לֹא־אֹסֵף עוֹד
. tuam faciem *videre*
רְאוֹת פָּנֶיךָ׃

CAP. XI. יא

adducam vnam plagam Adhuc :Moseh ad Dominvs dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עוֹד נֶגַע אֶחָד אָבִיא
. hinc vos dimittet postea , Aegyptum super & Parhoh super
עַל־פַּרְעֹה וְעַל־[t]מִצְרַיִם אַחֲרֵי־כֵן יְשַׁלַּח אֶתְכֶם מִזֶּה
Loquere . hinc vos expellet expellẽdo ,omnino ipse dimiserit Cũ
כְּשַׁלְּחוֹ כָּלָה [u]גָּרֵשׁ יְגָרֵשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה׃ 2 †דַּבֶּר־
fœmina & ,*suo socio* à *vir* petant & :populi auribus in nunc
נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ׀ אִישׁ [x]מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה
gratiam Dominvs dedit Et .aurea vasa & ,argẽtea vasa ,*sua socia* à
מֵאֵת [y]רְעוּתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב׃ 3 †וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חֵן
valde † magnus Moseh vir Etiam .Aegyptiorũ oculis in *populum* populo
הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרָיִם גַּם׀ הָאִישׁ מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד
.populi oculis in & ,Parhoh seruorũ oculis in Aegypti terra in
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי־פַרְעֹה וּבְעֵינֵי הָעָם׃
ego ,*noctis medium* Circa :Dominvs dixit Sic :Moseh dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה [z]כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה אֲנִי
terra in primogenitũ omne morietur Et . Aegypti medium in egredior
יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרָיִם׃ 5 †וּמֵת כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
ad vsque ,eius solium super sedet qui , Parhoh primogenito à ,Aegypti
מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד
.*animalis* primogenitũ omne &, molas post † quæ ancillæ primogenitũ
בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחָיִם וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה׃
non ille sicut qui ,Aegypti terra omni in magnus clamor erit Et
6 †וְהָיְתָה צְעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא
mouebit non Israel filios omnes *ad* Et . *addetur non ipse sicut* & ,*fuit*
נָהָיְתָה וְכָמֹהוּ לֹא תֹסִף׃ 7 †וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ־
quòd sciatis vt ,animal ad vsque viro à suam linguam canis
כֶּלֶב לְשֹׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד־[a]בְּהֵמָה לְמַעַן [b]תֵּדְעוּן אֲשֶׁר
omnes descendẽt Et . Israel inter & Aegyptũ inter Dominvs *diuidet*
יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃ 8 †וְיָרְדוּ כָל־
, tu Egredere :dicendo , mihi se incuruabũt &, me ad isti tui serui
עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה אֵלַי [x]וְהִשְׁתַּחֲווּ־לִי לֵאמֹר [y]צֵא אַתָּה
est egressus Et .egrediar postea &, tuis pedibꝰ in† qui , populus omnis &
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־בְּרַגְלָיִךְ וְאַחֲרֵי־כֵן אֵצֵא וַיֵּצֵא
:Moseh ad Dominvs dixit Et .furoris ira in *Parhoh cum* à à Parhoh
מֵעִם־פַּרְעֹה [a]בְּחֲרִי־אָף׃ 9 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
terra in mea portenta *multiplicari pro* , Parhoh vos audiet Non
לֹא־יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פַּרְעֹה לְמַעַן [b]רְבוֹת [c]מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ
ista portenta omnia fecerunt Aharon & Moseh Et . Aegypti
מִצְרָיִם׃ 10 †ומֹשֶׁה וְאַהֲרֹן [d]עָשׂוּ אֶת־כָּל־הַמֹּפְתִים הָאֵלֶּה
dimisit non &, Parhoh cor Dominvs roborauit &: Parhoh coram
לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא־שִׁלַּח אֶת־
.sua terra è Israel filios
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ׃

CAP. XII. יב

, Aegypti terra in Aharon ad &, Moseh ad Dominvs dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
vobis *ipse* primus , mensium caput vobis iste Mensis : dicendo erit
לֵאמֹר׃ 2 †הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם
:dicendo , Israel cœtum omnem ad Loquimini . anni mensibus in
דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־[e]עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר׃ 3 †בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה
domum per agnum vnusquisque sibi accipient &, huius mẽsis decima In
[f]יִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית־
agno ab esse quàm domus fuerit minor si Et . domum per agnum , patrum agni,
אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת׃ 4 †וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת [g]מִהְיוֹת מִשֶּׂה
numero in suam domum ad est propinquus qui suũ vicinũ etiã ipse accipiet &
וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל־בֵּיתוֹ [h]בְּמִכְסַת
.agnum super numerabitis *eius comedere os ad virum* ‡ animarum
נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ [h]תֶּכָסּוּ עַל־הַשֶּׂה׃
, *agnis* ex† :vobis erit , *anni filius** masculus , perfectus Agnus
5 †שֶׂה תְמִימִם זָכָר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכְּבָשִׂים
quartã decimã ad vsq; custodiã ad vobis erit Et .accipietis capris ex &
וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ׃ 6 †וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר

*ne amplius videas
† Non videbo vltrà
Cùm mediâ fuerit nox,
‡ Recede à me.
ne videas
qualis non fuit, nec futurus est.
Et apud
domui suæ, iuxta numerum
‡vnũquemq; secundum edere eius
*anniculus, † ex ouibus, aut

†sunt qui eunt?

° לְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִי וָמִי הַהֹלְכִים׃
, ibimus noſtris ſenibus cū & ,noſtris pueris Cum :Moſeh dixit Et

† וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנְעָרֵינוּ וּבִזְקֵנֵינוּ נֵלֵךְ 9
,nr̄is bob⁹ cū & ,noſtris pecudibus cū ,noſtris filiabus cū & ,noſtris filiis cū

בְּבָנֵינוּ וּבְבְנוֹתֵינוּ בְּצֹאנֵנוּ וּבְבְקָרֵנוּ
† eſt ita Sit :eos ad dixit Et . nobis† DOMINI ſolēnitas quia :ibimus

p חַגַּ לָנוּ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהִי כֵן 10 p נֵלֵךְ כִּי־חַג־יְהוָה
paruulos veſtros. .veſtram familiam & ,vos dimittam ſicut ,vobiſcum DOMINVS

q טַפְכֶם יְהוָה עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם
† eſt *faciē veſtrā. quæritis: ,viri nunc Ite .ſic Non .veſtras facies* contra † malū quia ,Videte

רְאוּ כִּי רָעָה נֶגֶד פְּנֵיכֶם׃ † לֹא כֵן לְכוּ נָא הַגְּבָרִים 11
eos expulit Et .quærentes vos hoc quia ,DOMINO ſeruite &

וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אֹתָהּ אַתֶּם מְבַקְּשִׁים וַיְגָרֶשׁ אֹתָם
Extende :Moſeh ad DOMINVS dixit Et . Parhoh facie à

מֵאֵת פְּנֵי פַּרְעֹה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה 12
terram ſuper aſcendat & :locuſta in Aegypti terram ſuper tuam manū

r עָלָה יָדְךָ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם בָּאַרְבֶּה r וְיַעַל עַל־אֶרֶץ
reliquit quæ omnia ,terræ herbam omnem comedat & ,Aegypti

מִצְרַיִם וְיֹאכַל אֵת כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ אֵת כָּל־אֲשֶׁר הִשְׁאִיר
,Aegypti terram ſuper ſuam virgam Moſeh extendit Et . grando

s הַבָּרָד׃ † וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּהוּ s עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם 13
,ipſa die tota terram in orientalem ventum duxit DOMINVS &

וַיהוָה נִהַג רוּחַ קָדִים בָּאָרֶץ כָּל־הַיּוֹם הַהוּא
locuſtas. .locuſtam eleuauit orientalis ventus & ,fuit Mane .nocte tota &

וְכָל־הַלַּיְלָה הַבֹּקֶר הָיָה וְרוּחַ הַקָּדִים נָשָׂא אֶת־הָאַרְבֶּה׃
ascenderunt locuſtæ ‡requieuerūt omni in requieuit‡ &, Aegypti terram totam ſuper locuſtā aſcendit Et

† וַיַּעַל הָאַרְבֶּה עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם t וַיָּנַח בְּכָל 14
* graues ‡ipſas nō fue runt tales locuſtæ, nec poſthac futuræ ſunt. ,ipſa ſicut locuſta ſic fuit non ipſam‡ Ante .valde grauis* Aegypti termino

גְּבוּל מִצְרַיִם כָּבֵד מְאֹד לְפָנָיו לֹא־הָיָה כֵן אַרְבֶּה כָּמֹהוּ
,terræ omnis oculum operuit Et . ſic erit non eas poſt &

† operuerunt ſuperficiem וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה־כֵּן׃ v † וַיְכַס אֶת־עֵין כָּל־הָאָרֶץ 15
omnem & ,terræ herbam omnem comedit‡ &, terra eſt obſcurata &

v כְּסֶה וַתֶּחְשַׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־
‡ comederūt *quicquā viride, in arboribus, & in herbis ,ligno in ,vitor omnis* remanſit nō & :grando reliquerat quem ,arboris fructū

x פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר y הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא־נוֹתַר כָּל־יֶרֶק בָּעֵץ
,Parhoh feſtinauit Et . Aegypti terra tota in agri herba in &

וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיְמַהֵר פַּרְעֹה 16
,veſtro Deo DOMINO Peccaui :dixit & ,Aaron & Moſeh vocādum ad‡

לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר חָטָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
‡ vt vocaret † remitte ‡ veruntamē a נְשָׂא orate & ,hac vice tātum‡ ,meū peccatū quæſo tolle† nunc Et .vobis &

וְלָכֶם׃ † וְעַתָּה a שָׂא נָא חַטָּאתִי אַךְ הַפַּעַם וְהַעְתִּירוּ 17
mortem tantum me deſuper* remoueat & ,veſtrū Deum DOMINVM ad

לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם b וְיָסֵר מֵעָלַי רַק אֶת־הַמָּוֶת הַזֶּה׃
.DOMINVM ad orauit & ,Parhoh cum a† eſt egreſſus Et . hanc

† וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה וַיֶּעְתַּר אֶל־יְהוָה׃ 18
leuauit & ,valde fortem maris ventum DOMINVS vertit Et

† וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה רוּחַ־יָם חָזָק מְאֹד וַיִּשָּׂא אֶת־
omni in vna locuſta remanſit Nō .Suph mare in eam‡ fixit & ,locuſtam

הָאַרְבֶּה וַיִּתְקָעֵהוּ יַמָּה סוּף לֹא נִשְׁאַר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכָל
non & ,Parhoh cor DOMINVS roborauit Et . Aegypti termino

‡ in cælū, & erūt tenebræ *tenebras. ‡ ad cœlu, & fuerunt tenebræ caligino ſæ גְּבוּל מִצְרָיִם׃ † וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא 20
: Moſeh ad DOMINVS dixit Et .Iſrael filios dimiſit

שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה 21
:Aegypti terram ſuper obſcuritas erit & ,cælos ſuper‡ tuam manū Extende

נְטֵה c יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וְיִהְיֶה חֹשֶׁךְ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם
*palpabit & ,cælos ad‡ ſuam manum Moſeh extendit Et .obſcuritatem

c וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ׃ † וַיֵּט d מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַשָּׁמָיִם 22
. diebus tribus Aegypti terra tota in caliginis obſcuritas fuit &

וַיְהִי חֹשֶׁךְ־אֲפֵלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
ſe ſub de vir ſurrexerunt neque ,ſuum fratrem vir viderunt Non*

† לֹא רָאוּ e אִישׁ אֶת־אָחִיו וְלֹא f קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו 23
.ſuis habitaculis in lux fuit Iſrael filiis omnibus Sed .diebus tribus

שְׁלֹשֶׁת יָמִים וּלְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר g בְּמוֹשְׁבֹתָם׃
,DOMINO ſeruite ,Ite :dixit & ,Moſeh ad Parhoh vocauit Et

† וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה 24
.vobiſcum ibit veſtra familia etiam ,ſtatuetur veſter bos & ,veſtrum pecus‡ tantum

רַק צֹאנְכֶם וּבְקַרְכֶם יֻצָּג גַּם־טַפְּכֶם h יֵלֵךְ עִמָּכֶם׃
,holocauſta & ſacrificia nr̄a manu in dabis tu Etiam :Moſeh dixit Et

† וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַּם־אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵנוּ i זְבָחִים וְi עֹלוֹת k
.nobiſcū ibit noſtra poſſeſſio† etiam Et .noſtro Deo DOMINO faciemus &

וְעָשִׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ † וְגַם־l מִקְנֵנוּ יֵלֵךְ עִמָּנוּ 26
ſeruiendum ad accipiemus eo ex quia , vngula remanebit Non

לֹא תִשָּׁאֵר פַּרְסָה כִּי מִמֶּנּוּ m נִקַּח לַעֲבֹד אֶת־
,DOMINO ſeruiemus quid ſciemus non‡ nos Et .noſtro Deo DOMINO

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא־n נֵדַע מַה־נַּעֲבֹד אֶת־יְהוָה
† ſuperficiem † quiſpiam quod euaſit, quod remanet *omnē arborem germinantem ‡ à Parhoh de ciuitate, ‡ tonitrua, qua fuerunt † reſpexit, ‡ à Parhoh. laqueum? ſcire vis, ſtenueris ‡ adduco ‡ vt peccaret, omniū Aegyptiorum

Et .animal ad vſq; & homine ab ,agro in † quæ omnia , Aegypti † erant

מִצְרַיִם אֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וְאֶת
agri arborem omnem & ,grando percuſſit agri herbam omnem

כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה
fuit non ,Iſrael filij ibi qua Ghoſen terra in Tantum .confregit in qua erant

שִׁבֶּר׃ † רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה 26
dixit & ,Aharon ad & Moſeh ad vocauit & ,Parhoh Miſitque . grando Moſeh & Aharon,

בָּרָד׃ † וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר 27
meus populus & ego & ,iuſtus DOMINVS .hac vice Peccaui : eos ad

אֲלֵהֶם חָטָאתִי הַפָּעַם יְהוָה הַצַּדִּיק וַאֲנִי וְעַמִּי
voces‡ ſint ne ,multum & ,DOMINVM ad Orate . impij ſufficiet

רְשָׁעִים׃ † הַעְתִּירוּ אֶל־יְהוָה q וְרַב r מִהְיֹת קֹלֹת 28
.ſtandum ad addetis non* & ,vos dimittam & :grando & ,Dei ‡ tonitrua r רַבָּה q הָיָה

אֱלֹהִים וּבָרָד וְאֲשַׁלְּחָה אִתְּכֶם וְלֹא תֹסִפוּן לַעֲמֹד׃
extendam ,vrbem me exire Cum :Moſeh eum ad dixit Et * amplius nō manebitis.

† וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצֵאתִי אֶת־הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת־ 29
erit non grando & ,ceſſabūt tonitrua :DOMINVM ad meas palmas egreſſus fuero

כַּפַּי אֶל־יְהוָה הַקֹּלוֹת יֶחְדָּלוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה־
,tui ſerui & ,tu At . terra Domino quòd ,ſcias vt ,vltra Domini eſt

עוֹד לְמַעַן תֵּדַע כִּי לַיהוָה הָאָרֶץ׃ † וְאַתָּה וַעֲבָדֶיךָ 30
. Dei DOMINI facie à timeatis antequam quia ,noui nondum

s יָרֵא יָדַעְתִּי כִּי טֶרֶם t תִּירְאוּן מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים׃
,erat viride hordeum quia ,eſt percuſſum hordeum & linum Et

u נֶכֶה וְהַפִּשְׁתָּה וְהַשְּׂעֹרָה נֻכָּתָה כִּי הַשְּׂעֹרָה אָבִיב 31
quia ,percuſſa ſunt non ſpelta & ,triticum Et .calamo in linum &

וְהַפִּשְׁתָּה גִּבְעֹל׃ † וְהַחִטָּה וְהַכֻּסֶּמֶת לֹא נֻכּוּ כִּי 32
,ciuitatem Parhoh cum a† Moſeh eſt egreſſus Et . ipſa caligioſa ſerotina erāt.

אֲפִלֹת הֵנָּה׃ † וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעִם פַּרְעֹה אֶת־הָעִיר 33
,voces‡ ceſſauerunt & ,DOMINVM ad ſuas palmas extendit &

v קוֹל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל־יְהוָה וַיַּחְדְּלוּ v הַקֹּלוֹת
quòd ,Parhoh vidit Et .terram ſuper fuſa eſt non pluuia &, grādo &

w רָאָה וְהַבָּרָד וּמָטָר לֹא־w נִתַּךְ אָרְצָה׃ † וַיֹּסֶף פַּרְעֹה כִּי־ 34
aggrauauit & ,peccandū ad‡ addidit & ,voces & ,grando & ,pluuia ceſſaſſet tonitrua,

חָדַל הַמָּטָר וְהַבָּרָד וְהַקֹּלוֹת וַיֹּסֶף לַחֲטֹא וַיַּכְבֵּד
dimiſit nō & ,Parhoh cor eſt roboratū Et .eius ſerui & ,ipſe ſuū cor ‡ vt peccaret, w נָתַךְ

לִבּוֹ הוּא וַעֲבָדָיו׃ † וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שִׁלַּח אֶת־ 35
. Moſeh manū per DOMINVS eſt locutus quemadmodū ,Iſrael filios

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

CAP. X. יוד

quia ,Parhoh ad Ingredere :Moſeh ad DOMINVS dixit Et

a בּוֹא † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה a בֹּא אֶל־פַּרְעֹה כִּי־ 1
me ponendū ad ,eius ſeruorū cor & ,eius cor feci aggrauare ego vt ponam

b שׁוֹת אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת־לִבּוֹ וְאֶת־לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן b שִׁתִי
filij & ,tui filij aurib⁹ in narres vt Et .eius interioribus in hæc mea ſigna in medio ei⁹.

c אוֹת אֹתֹתַי אֵלֶּה בְּקִרְבּוֹ׃ † וּלְמַעַן תְּסַפֵּר c בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן־ 2
poſui quæ mea ſigna & ,Aegypto in feci quæ : tui filij

d שׁוֹם בִּנְךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת־d אֹתֹתַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי
Aharon & Moſeh eſt ingreſſus Et . DOMINVS ego quia ſciatis & ,eis in ſum

בָּם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה׃ † וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן 3
:Hebræorū Deus DOMINVS dixit Sic .eū ad dixerūt & ,Parhoh ad

אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים
.mihi ſeruiat & ,meū populū Dimitte ? me corā humiliari renuiſti quo Vſq; vt ſeruiat mihi.

e עֲנֵה עַד־מָתַי מֵאַנְתָּ e לֵעָנֹת מִפָּנַי שַׁלַּח עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי׃
adducens‡ ego ecce ,meū populum dimittere tu renuens † ſi Quia † renueris

f בּוֹא כִּי אִם־מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הִנְנִי f מֵבִיא 4
non & ,terræ oculum‡ operiet Et .tuum terminū in locuſtam cras

g בְּגְבֻלֶךָ׃ † וְכִסָּה g אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְלֹא 5
enaſionis reſiduum comedet & ,terram videre † poterit

h יוּכַל לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ וְאָכַל h אֶת־יֶתֶר הַפְּלֵטָה
vobis germinans lignum omne* comedet & ,grandine à vobis remanens

הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִן־הַבָּרָד וְאָכַל i אֶת־כָּל־הָעֵץ הַצֹּמֵחַ לָכֶם
,tuorū ſeruorū oīm domus & ,tuę domus replebūtur Et . agro de

i בֵּית וּמָלְאוּ g בָּתֶּיךָ וּבָתֵּי כָל־עֲבָדֶיךָ 6
omniū Aegyptiorum patres & ,tui patres viderunt non quas ,Aegypti omnis domus &

h רָאָה וּבָתֵּי כָל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־h רָאוּ אֲבֹתֶיךָ וַאֲבוֹת
,ſe vertit† Et .hāc diem ad vſque terram ſuper eorum eſſe die à tuorū patrū

אֲבֹתֶיךָ מִיּוֹם הֱיוֹתָם עַל־הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה k וַיִּפֶן
Vſque :eū ad Parhoh ſerui dixerunt Et .Parhoh cum a‡ eſt egreſſus &

i וַיֵּצֵא מֵעִם פַּרְעֹה׃ † וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פַרְעֹה אֵלָיו עַד־ 7
ſeruiant vt ,viros Dimitte ? ſcandalū in nobis iſte erit quo k פָּנָה

מָתַי יִהְיֶה זֶה לָנוּ l לְמוֹקֵשׁ שַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים וְיַעַבְדוּ אֶת־
? Aegyptus periit quòd ,ſcies ante Num . ſuo Deo DOMINO ‡ à Parhoh. laqueum? l יְקֹשׁ

יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הֲטֶרֶם m תֵּדַע כִּי אָבְדָה מִצְרָיִם׃ m יָדַע
:eos ad dixit & .Parhoh ad Aharon & Moſeh eſt reductus Et ſcire vis,

n וַיּוּשַׁב אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם n שׁוּב 8

in filiorū pecore de &: Aegypti pecus omne eſt mortuum &, craſtino à hanc
חַוֵּה מִמִּחָרָת וַיָּמָת כָּל מִקְנֵה מִצְרַיִם וּמִמִּקְנֵה בְנֵי־
non ecce &, Parhoh miſit Et . vnum eſt mortuum non Iſrael
7 יִשְׂרָאֵל לֹא־מֵת אֶחָד׃ † וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וְהִנֵּה לֹא־
pecoribus ne vnum quidem. , Parhoh cor ſe aggrauauit Et . vnum ad vſque Iſrael pecore è eſt mortuū
מֵת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד־אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פַּרְעֹה
ad & Moſeh ad DOMINVS dixit Et . populum dimiſit non &
8 וְלֹא שִׁלַּח אֶת־הָעָם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
plenas volas veſtras è cinere eā ſpargat &, fornacis fauilla veſtrarū volarū plenitudinē vobis Tollite : Aharō
אַהֲרֹן קְחוּ לָכֶם מְלֹא חָפְנֵיכֶם פִּיחַ כִּבְשָׁן וְזָרְקוֹ
omnē ſuper puluerem in erit Et . Parhoh oculis in cœlum in Moſeh
9 מֹשֶׁה הַשָּׁמַיְמָה לְעֵינֵי פַרְעֹה׃ † וְהָיָה לְאָבָק עַל כָּל־
cum animalia germinās vlcus in animal ſuper &, hominē ſuper erit &, Aegypti terrā
אֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָיָה עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה לִשְׁחִין פֹּרֵחַ
cinerem è fornace, , fornacis fauillam tulerunt Et . Aegypti terra omni in inflationes
10 בָּעָה eum hominib*, & animalibus. *magi magis, וַיִּקְחוּ אֶת־פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי פַרְעֹה
vlcus fuit &, cœlum in Moſeh eam ſparſit &: Parhoh coram ſteterunt &
וַיִּזְרֹק אֹתוֹ מֹשֶׁה הַשָּׁמָיְמָה וַיְהִי שְׁחִין
genethliaci* potuerūt nō Et . animali & , homine in germinās inflationū
11 אֲבַעְבֻּעֹת פֹּרֵחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃ † וְלֹא־יָכְלוּ הַחַרְטֻמִּים
, genethliacis in vlcus fuit quia , vlcus propter Moſeh coram ſtare
לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַשְּׁחִין כִּי־הָיָה הַשְּׁחִין בַּחַרְטֻמִּם
non &, Parhoh cor DOMINVS roborauit Et . Aegyptiis oībus in &
12 וּבְכָל־מִצְרָיִם׃ † וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא
obediuit eis, . Moſeh ad DOMINVS eſt locutus quemadmodū , eos ad audiuit
שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה׃
Surge ſummo mane, coram ſta &, diluculo in Manica : Moſeh ad DOMINVS dixit Et
13 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי
: Hebræorum Deus DOMINVS dixit Sic : eum ad dices &, Parhoh
פַּרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים
mitto ego hac vice Quia . mihi ſeruiat vt, meū populum Dimitte
14 שַׁלַּח אֶת־עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי׃ † כִּי בַּפַּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ
, tuū populū in &, tuos ſeruos in &, tuū cor in meas plagas omnes
אֶת־כָּל־מַגֵּפֹתַי אֶל־לִבֶּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבְעַמֶּךָ
נָגַף m nunc Quia . terra omni in ego ſicut † non quòd ſcias vt
15 † בַּעֲבוּר תֵּדַע כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ׃ † כִּי עַתָּה
, peſte in tuū populum & , te percutiam & , meam manum miſi
שָׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי n וְאַךְ אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בַּדֶּבֶר
נָכָה a vt , te feci ſtare hoc propter profecto Et . terra è es ſuccisus &
16 † וַתִּכָּחֵד מִן־הָאָרֶץ׃ † וְאוּלָם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמַדְתִּיךָ בַּעֲבוּר
narrare faciā vniuerſa in meū nomen narrandū ad &, meā potentiam te faciā videre
הַרְאוֹתְךָ אֶת־כֹּחִי וּלְמַעַן סַפֵּר שְׁמִי בְּכָל־
. eos dimittas non vt , meū populū in te eleuas tu Adhuc . terra
17 הָאָרֶץ׃ † עוֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי לְבִלְתִּי שַׁלְּחָם׃
סָלַל a qualis , valde grandē grandinem craſtinum tempus iuxta faciēs pluere ego Ecce
18 † הִנְנִי מַמְטִיר כָּעֵת מָחָר בָּרָד כָּבֵד מְאֹד אֲשֶׁר
pluo in tempore craſtino † qua fundata eſt vſque ad hoc tempus. . huncſque & , eam fundari † die à , Aegypto in ipſa ſicut fuit non
לֹא־הָיָה כָמֹהוּ בְּמִצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם n הִוָּסְדָה וְעַד־עָתָּה׃
יָסַד n tibi † quæ omnia & , tuum pecus congrega , mitte nunc Et
19 † וְעַתָּה שְׁלַח הָעֵז o אֶת־מִקְנְךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לְךָ
† sunt עָיִן o non & , agro in fuerit inuentū quod animal & , homo Omnis . agro in
בַּשָּׂדֶה כָּל־הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא בַשָּׂדֶה וְלֹא
. morietur & : grando ea ſuper deſcēdet &, domum in fuerit congregatū
יֵאָסֵף הַבַּיְתָה וְיָרַד עֲלֵהֶם הַבָּרָד וָמֵתוּ׃
fecit fugere , Parhoh ſeruis è DOMINI verbum timuit Qui
20 † הַיָּרֵא אֶת־דְּבַר יְהוָה מֵעַבְדֵי פַרְעֹה p הֵנִיס אֶת־
נוּם p poſuit non qui Et . domos ad ſuum pecus & , ſuos ſeruos
21 † מִקְנֵהוּ וְאֶת־עֲבָדָיו אֶל־הַבָּתִּים׃ † וַאֲשֶׁר לֹא־שָׂם
& , ſuos ſeruos dereliquit & , DOMINI verbum ad ſuum cor
לִבּוֹ אֶל־דְּבַר יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲבָדָיו וְאֶת־
Extende : Moſeh ad DOMINVS dixit Et . agro in ſuū pecus
22 מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה אֶת־
ſuper Aegypti terra omni in grando erit &, cælum in tuam manum
יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וְיִהְיֶה בָרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־
. Aegypti terra in agri herbam omnē ſuper &, animal ſuper &, hominē
הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־עֶשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
dedit DOMINVS &, cælum in ſuam virgam Moſeh extendit Et
23 נָתָה q † וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּהוּ עַל־הַשָּׁמָיִם וַיהוָה נָתַן
tonitrua, DOMINVS pluit &, terram ſuper ignis ambulauit &: grandinē &, voces
קֹלֹת וּבָרָד וַתְּהַלֶּךְ אֵשׁ אַרְצָה וַיַּמְטֵר יְהוָה
ſe cōprehēdēs ignis &, grādo fuit Et . Aegypti terram ſuper grādinem
24 בָּרָד עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת
omni in ipſa ſicut fuit non qualis , valde grauis grandinis medio in
בְּתוֹךְ הַבָּרָד כָּבֵד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָמֹהוּ בְּכָל־
ex eo tempore quo terra omni in grando percuſſit Et . gentē in fuit tunc ex Aegypti terra
25 אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָז הָיְתָה לְגוֹי׃ † וְהִכָּה p הַבָּרָד בְּכָל־אֶרֶץ נָכָה p

ſta &, diluculo in Manica : Moſeh ad DOMINVS dixit Et
20 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְהִתְיַצֵּב
dixit Sic : eum ad dices &, aquas ad egreditur ecce , Parhoh coram
לִפְנֵי פַרְעֹה הִנֵּה יוֹצֵא הַמָּיְמָה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר
non tu ſi Quia . mihi ſeruiat vt, meū populū Dimitte : DOMINVS
21 יְהוָה שַׁלַּח עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי׃ † כִּי אִם־אֵינְךָ
, tuos ſeruos in &, te in facio mittere ego ecce , meum populū dimittens
מְשַׁלֵּחַ אֶת־עַמִּי הִנְנִי מַשְׁלִיחַ בְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ
domus replebuntur Et . mixtionem , tuas domos in &, tuū populū in &
וּבְעַמְּךָ g וּבְבָתֶּיךָ אֶת־הֶעָרֹב וּמָלְאוּ בָתֵּי
. eam ſuper ipſi quam* terra eriam &, mixtione Aegyptiorū
מִצְרַיִם אֶת־הֶעָרֹב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עָלֶיהָ׃
meus populus qua*, Ghoſen terram ipſa die in ſeparabo Et
22 g † וְהִפְלֵיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר עַמִּי
DOMINVS † ego quòd ſcias vt , mixtio‡ ibi ſit non vt , ea in manet
עֹמֵד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הֱיוֹת־שָׁם עָרֹב לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה
inter &, meū populū inter redemptionē ponam Et . terræ medio in
23 בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ † וְשַׂמְתִּי h פְּדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין
DOMINVS fecit Et . hoc ſignum erit craſtinum In . tuū populū Cras
24 עַמֶּךָ לְמָחָר יִהְיֶה הָאֹת הַזֶּה׃ † וַיַּעַשׂ יְהוָה
, eius ſeruorum domū &, Parhonis domū in grauis mixtio venit Et . ſic omne ferarū genus graue
כֵּן וַיָּבֹא עָרֹב כָּבֵד בֵּיתָה פַּרְעֹה וּבֵית
. mixtionis facie à* terra corrumpebatur † : Aegypti terrā omnē in &
עַבְדָיו וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ מִפְּנֵי הֶעָרֹב׃
† &
ſacrificate , Ite : dixit &, Aharō ad & Moſeh ad Parhoh vocauit Et
25 † וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זִבְחוּ
faciamus vt , rectum‡ Nō : Moſeh dixit Et . terra in veſtro Deo
26 לֵאלֹהֵיכֶם בָּאָרֶץ׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נָכוֹן לַעֲשׂוֹת
‡ eſt
? noſtro Deo DOMINO ſacrificabim* Aegypti abominationē Quia . ſic Num
כֵּן כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ
non &* , corū oculis in Aegypti abominationem ſacrificabimus Ecce
הֵן נִזְבַּח אֶת־תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא
Si ſacrificauerimus ‡ nonne ſacrificabim* &, deſertū in ibimus dierum trium Viam ? nos lapidabunt
יִסְקְלֻנוּ׃ † דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים נֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר וְזָבַחְנוּ h תֹּעֲב
27 dixit nobis. dixit Et . nos ad dicet quemadmodum , noſtro Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר יֹאמַר אֵלֵינוּ׃ † וַיֹּאמֶר
28 veſtro Deo DOMINO ſacrificabitis &, vos dimittam Ego : Parhoh
פַּרְעֹה אָנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וּזְבַחְתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
Orate . eundo vos elongabitis non elongando veruntamē : deſerto in
בַּמִּדְבָּר רַק הַרְחֵק לֹא־תַרְחִיקוּ לָלֶכֶת הַעְתִּירוּ
orabo &, te cum ex egredior ego Ecce : Moſeh dixit Et . me pro à te,
29 בְּעַדִי׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי יוֹצֵא מֵעִמָּךְ וְהַעְתַּרְתִּי
ei‡ populo à &, ei‡ ſeruis à , Parhoh à mixtio recedet & , DOMINVM ad omne ferarū genus
אֶל־יְהוָה וְסָר הֶעָרֹב מִפַּרְעֹה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ
dimittat non vt , fallere* Parhoh addat ne veruntamen . cras * vt mentiatur
מָחָר רַק אַל־יֹסֶף פַּרְעֹה הָתֵל לְבִלְתִּי שַׁלַּח אֶת־
, Parhoh cum à Moſeh eſt egreſſus Et . DOMINO ſacrificādū ad , populū à
30 הָעָם לִזְבֹּחַ לַיהוָה׃ † וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעִם פַּרְעֹה
, Moſeh verbū iuxta DOMINVS fecit Et . DOMINVM ad orauit &
31 † וַיֶּעְתַּר אֶל־יְהוָה׃ † וַיַּעַשׂ יְהוָה כִּדְבַר מֹשֶׁה
remanſit non : eius populo à &, ei‡ ſeruis à‡, Parhoh à mixtionem amouit & recedere fecit omne ferarū genus ‡ &
וַיָּסַר הֶעָרֹב מִפַּרְעֹה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאַר
: hac vice etiam , ſuum cor Parhoh aggrauauit Et . vnum
32 אֶחָד׃ † וַיַּכְבֵּד פַּרְעֹה אֶת־לִבּוֹ גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת
. populum dimiſit non &
וְלֹא שִׁלַּח אֶת־הָעָם׃

CAP. IX. ט

, Parhoh ad Ingredere : Moſeh ad DOMINVS dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פַּרְעֹה
Dimitte : Hebræorum Deus DOMINVS dixit Sic : eum ad loquēris &
וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שַׁלַּח
, dimittere tu renuens ſi Quia . mihi ſeruiat vt, meum populū renueris
2 אֶת־עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי׃ † כִּי אִם־מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ
, tuis pecudib* in eſt DOMINI manus Ecce . eis in tu retinens adhuc & retinueris
עוֹדְךָ מַחֲזִיק בָּם׃ † הִנֵּה יַד־יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ
3 eos. , ouibus in &, bobus in , camelis in , aſinis in , equis in , agro in ‡ quæ ‡ ſunt
אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגְּמַלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן
, Iſrael pecus inter DOMINVS diuidet Et . valde grauis peſtis pecudes
4 דֶּבֶר כָּבֵד מְאֹד׃ † וְהִפְלָה יְהוָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל
Iſrael filiis † omnibus ex morietur non &, Aegypti pecus inter & pecudes † quæ ſunt
וּבֵין מִקְנֵה מִצְרָיִם וְלֹא יָמוּת מִכָּל־לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
faciet Cras : dicendo , tempus DOMINVS poſuit Et . verbum quicquam.
5 דָּבָר׃ † וַיָּשֶׂם יְהוָה מוֹעֵד לֵאמֹר מָחָר יַעֲשֶׂה
rem DOMINVS fecit Et . terra in hoc verbum DOMINVS rem hanc
6 יְהוָה הַדָּבָר הַזֶּה בָּאָרֶץ׃ † וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶת־הַדָּבָר

CAP. VIII. ח

,Parhoh ad Ingredere :Moseh ad DOMINVS dixit Et
1 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־פַּרְעֹה
,meum populum Dimitte :DOMINVS dixit Sic :eum ad dices &
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שַׁלַּח אֶת־עַמִּי
percutiens† ego ecce ,*dimittendū ad tu* *venuens* si Et .mihi seruient &
2 וְיַעַבְדֻנִי׃ † וְאִם־מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ הִנֵּה אָנֹכִי נֹגֵף אֶת־
,ranas fluuius producet Et .*ranis* *in* tuum terminū omnē
3 כָּל־גְּבוּלְךָ בַּצְפַרְדְּעִים׃ † וְשָׁרַץ הַיְאֹר צְפַרְדְּעִים
super & ,tui lecti cubiculum in & ,tuā domū in venient & ,ascendēt &
וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתֶךָ וּבַחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ וְעַל־ [a] עֲלֵה
,tuos furnos in & ,tuū populū in & ,tuorū seruorū domū in & ,tuū lectū
מִטָּתֶךָ וּבְבֵית עֲבָדֶיךָ וּבְעַמֶּךָ וּבְתַנּוּרֶיךָ
,tuos seruos oēs in & ,tuū populū in & ,te in Et .tuas *conspersiones* in &
4 וּבְמִשְׁאֲרֹתֶיךָ׃ † וּבְכָה וּבְעַמְּךָ וּבְכָל־עֲבָדֶיךָ
Dic :Moseh ad DOMINVS dixit Et .ranæ ascendent
5 יַעֲלוּ הַצְפַרְדְּעִים׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר
super ,flumina super tua virga cū tuam manum Extende :Aharon ad
אֶל־אַהֲרֹן נְטֵה אֶת־יָדְךָ בְּמַטֶּךָ עַל־הַנְּהָרֹת עַל־
super ranas fac ascendere & :paludes super & ,riuos
הַיְאֹרִים וְעַל־הָאֲגַמִּים וְהַעַל אֶת־הַצְפַרְדְּעִים עַל־
.Aegypti aquas super suam manum Aharon extēdit Et .Aegypti terram
6 אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיֵּט אַהֲרֹן אֶת־יָדוֹ עַל מֵימֵי מִצְרָיִם
sic fecerunt Et .Aegypti terram operuit & ,rana ascendit &
וַתַּעַל [b] הַצְפַרְדֵּעַ וַתְּכַס אֶת־ [b] אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן 7
super ranas fecerūt ascēdere Et .suis incātationibus genethliaci
הַחַרְטֻמִּים [b] בְּלָטֵיהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת־הַצְפַרְדְּעִים עַל־
:dixit & ,*Aharon ad & Moseh ad* Parhoh vocauit Et .Aegypti terram
8 אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר
,me à ranas remoueat vt ,DOMINVM ad Orate
הַעְתִּירוּ אֶל־יְהוָה [c] וְיָסֵר הַצְפַרְדְּעִים מִמֶּנִּי
.DOMINO sacrificabūt & ,populum dimittā & ,meo populo à &
וּמֵעַמִּי וַאֲשַׁלְּחָה אֶת־הָעָם וְיִזְבְּחוּ לַיהוָה׃
,te pro deprecer quando† ,me sup Gloriare :Parhoh ad Moseh dixit Et
9 † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה הִתְפָּאֵר עָלַי לְמָתַי אַעְתִּיר לְךָ
,te à ranas *faciendum excidere ad* ,tuo populo ק& ,tuis seruis pro &
וְלַעֲבָדֶיךָ וּלְעַמְּךָ לְהַכְרִית הַצְפַרְדְּעִים מִמְּךָ
.*crastinū tu* :dixit Et .remanebunt flumine in tātum :tuis domibus à &
10 וּמִבָּתֶּיךָ רַק בַּיְאֹר תִּשָּׁאַרְנָה׃ † וַיֹּאמֶר לְמָחָר
.noster Deus ☉ns sicut † non quòd ,scias vt ,tuū verbū Iuxta :dixit Et
וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ לְמַעַן תֵּדַע כִּי־אֵין כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃
,tuis seruis à & ,tuis domibus à & ,te à ranæ recedent Et
11 † וְסָרוּ הַצְפַרְדְּעִים מִמְּךָ וּמִבָּתֶּיךָ וּמֵעֲבָדֶיךָ
Moseh est egressus Et .remanebunt flumine in tantum ,tuo populo à &
וּמֵעַמֶּךָ רַק בַּיְאֹר תִּשָּׁאַרְנָה׃ † וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
verbum‡ ,ppter DOMINVM ad Moseh clamauit & ,Parhoh *cum a* Aharō &
וְאַהֲרֹן מֵעִם פַּרְעֹה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה עַל־דְּבַר
verbū iuxta DOMINVS fecit Et .Parhoni posuit quas ,*ranarum*
13 הַצְפַרְדְּעִים אֲשֶׁר־שָׂם לְפַרְעֹה׃ † וַיַּעַשׂ יְהוָה כִּדְבַר
ex & ,*atrijs* *ex* ,domibus è ranæ sunt mortuæ & ,Moseh
מֹשֶׁה וַיָּמֻתוּ הַצְפַרְדְּעִים מִן־הַבָּתִּים מִן־הַחֲצֵרֹת וּמִן־
.terra fœtuit & :*acernos* *acernos* eas congregauerūt Et .agris
הַשָּׂדֹת׃ [d] וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם חֳמָרִם חֳמָרִם וַתִּבְאַשׁ הָאָרֶץ׃ 14
,suum cor aggrauauit & ,tesperatio esset quòd Parhoh vidit Et
15 † וַיַּרְא פַּרְעֹה כִּי הָיְתָה הָרְוָחָה וְהַכְבֵּד אֶת־לִבּוֹ
.DOMINVS est locutus quemadmodum ,*eos ad* audiuit non &
וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
Extende :Aharon ad Dic :Moseh ad DOMINVS dixit Et
16 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־אַהֲרֹן נְטֵה אֶת־
ᵉ cōuertetur terra omni in pediculos in *sit*‡ & ,terræ puluerem percute & ,tuā virgā
מַטְּךָ [e] וְהַךְ אֶת־עֲפַר הָאָרֶץ וְהָיָה לְכִנִּם בְּכָל־אֶרֶץ
,sua virga in suā manum Aharon extendit Et .sic fecerunt Et .Aegypti
17 מִצְרָיִם׃ † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן וַיֵּט [f] אַהֲרֹן אֶת־יָדוֹ בְּמַטֵּהוּ
.*iumento in* & ,*homine in pediculus fuit* & ,terræ puluerem percussit &
וַיַּךְ אֶת־עֲפַר הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכִּנָּם בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
. Aegypti terra omni in ,*pediculi fuit** terræ puluis Omnis
כָּל־עֲפַר הָאָרֶץ הָיָה כִנִּים בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
educendum ad ,suas incātationes per genethliaci sic fecerunt Et
18 † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַחַרְטֻמִּים בְּלָטֵיהֶם לְהוֹצִיא אֶת־
. *iumento in* & ,*homine in* pediculus fuit Et .potuerūt nō &, pediculos
הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ וַתְּהִי הַכִּנָּם בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃
se roborauit Et .est Dei Digitus :Parhoh ad genethliaci dixerunt Et
19 † וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּם אֶל־פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא וַיֶּחֱזַק
.DOMINVS est locutus quēadmodum ,*eos ad* audiuit non & ,Parhoh cor
לֵב־פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃

,annorū octoginta filius† Moseh Et .fecerunt sic ,eis DOMINVS †erat
7 יְהוָה אֹתָם כֵּן עָשׂוּ׃ † וּמֹשֶׁה בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה
. Parhoh ad sunt locuti qñ ,annorū octoginta & trium filius Aharon &
וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה בְּדַבְּרָם אֶל־פַּרְעֹה׃
:dicendo ,Aharon ad & ,Moseh ad DOMINVS dixit Et
8 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
dices & :portētū vobis Date :dicēdo ,Parhoh vos ad fuerit locutus Cùm Si
9 כִּי [r] יִתֵּן לָכֶם פַּרְעֹה לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם [r] מוֹפֵת וְאָמַרְתָּ יפת
.draconē in *fiet*, Parhoh corā proiice & ,tuā virgam Tolle :Aharon ad & vertetur
אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־מַטְּךָ וְהַשְׁלֵךְ לִפְנֵי־פַרְעֹה יְהִי לְתַנִּין׃ [s] נָטָה
quemadmodū ,sic fecerūt & ,Parhoh ad Aharon & Moseh venit Et
10 † וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פַּרְעֹה וַיַּעֲשׂוּ כֵן כַּאֲשֶׁר
,Parhoh corā suam virgam Aharon proiecit Et .DOMINVS præcepit
צִוָּה יְהוָה וַיַּשְׁלֵךְ אַהֲרֹן אֶת־מַטֵּהוּ לִפְנֵי פַרְעֹה [s] פָּנָה
Parhoh etiam vocauit Et .draconem in *fuit* & ,eius seruis coram & versa est
וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיְהִי לְתַנִּין׃ † וַיִּקְרָא גַם־פַּרְעֹה 11
Aegypti *genethliaci*‡ ipsi etiam fecerunt & ,*præstigiatores ad* & ,*sapientes ad* sapientes &
לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְּׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם maleficos,
fuerunt† & ,suā virgam vnusquisq; proiecerunt Et .sic suis incātationibus † magi
12 בְּלָהֲטֵיהֶם כֵּן׃ † וַיַּשְׁלִיכוּ אִישׁ מַטֵּהוּ וַיִּהְיוּ † versæ sunt
se roborauit Et .corum virgas Aharon virga deglutiuit Et .serpētes in
לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מַטֵּה־אַהֲרֹן אֶת־מַטֹּתָם׃ † וַיֶּחֱזַק 13
. DOMINVS est locutus quemadmodū ,*eos ad audiuit* non & ,Parhoh cor paruit eis,
לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
dimittere Renuit .Parhoh cor *Grane* :Moseh ad DOMINVS dixit Et Ingrauatū est
14 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כָּבֵד לֵב פַּרְעֹה מֵאֵן לְשַׁלַּח
,aquas ad egreditur ecce ,*diluculo in* Parhoh ad Vade .populum mane
15 הָעָם׃ † לֵךְ אֶל־פַּרְעֹה בַּבֹּקֶר הִנֵּה יֹצֵא הַמַּיְמָה
est versa quæ virgam & ,fluminis ripam iuxta eius occursum in ſtabis &
וְנִצַּבְתָּ לִקְרָאתוֹ עַל־[t] שְׂפַת הַיְאֹר וְהַמַּטֶּה אֲשֶׁר־נֶהְפַּךְ [t] שָׂפָה
Deus DOMINVS :eum ad dices Et .tua manu in tolles ,serpentē in
16 לְנָחָשׁ תִּקַּח בְּיָדֶךָ׃ † וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי
me colāt vt ,meum populū Dimitte :dicendo ,te ad me misit Hebræorum mihi seruiāt
הָעִבְרִים שְׁלָחַנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שַׁלַּח אֶת־עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי
:DOMINVS dixit Sic .hactenus audisti non ecce & :deserto in
17 בַּמִּדְבָּר וְהִנֵּה לֹא־שָׁמַעְתָּ עַד־כֹּה׃ † כֹּה אָמַר יְהוָה
, virga in percutio ego Ecce .DOMINVS† ego quòd ,scies hoc In ‡ sum
בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי יְהוָה הִנֵּה אָנֹכִי מַכֶּה בַּמַּטֶּה
.sanguinē in vertētur & ,flumine in† quæ aquas super ,mea manu in† quæ ‡ est † sunt
אֲשֶׁר־בְּיָדִי עַל־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיְאֹר וְנֶהֶפְכוּ לְדָם׃
laborabunt & .fluuius fœtebit & ,*morietur* ,*flumine in* qui *piscis* Et pisces qui
18 † וְהַדָּגָה אֲשֶׁר־בַּיְאֹר תָּמוּת וּבָאַשׁ [u] הַיְאֹר וְנָלְאוּ sunt in flu-
ad DOMINVS dixit Et .flumine è aquas bibant vt ,Aegyptij mine, mo-
19 מִצְרַיִם [v] לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן־הַיְאֹר׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־ rientur,
super tuam manū extende & ,tuam virgā Tolle :Aharon ad Dic :Moseh [v] שְׁתֵה
מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־אַהֲרֹן קַח מַטְּךָ וּנְטֵה־יָדְךָ עַל־
,eorū paludes sup & ,eorū riuos super ,eorū flumina sup ,Aegypti aquas
מֵימֵי מִצְרַיִם עַל־[w] נַהֲרֹתָם עַל־יְאֹרֵיהֶם וְעַל־אַגְמֵיהֶם
erit & :sanguis efficiētur & ,eorū aquarū congregationem oēm super &
וְעַל כָּל־מִקְוֵה מֵימֵיהֶם וְיִהְיוּ־דָם וְהָיָה
.lapidibus in & ,lignis in & ,Aegypti terra omni in sanguis
דָּם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבָעֵצִים וּבָאֲבָנִים׃
.DOMINVS præcepit quēadmodū ,Aharon & Moseh sic fecerunt Et
20 † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
oculis in flumine in ‡ quæ ,aquas percussit & ,virgam eleuauit Et ‡ erant
וַיָּרֶם [x] בַּמַּטֶּה וַיַּךְ אֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיְאֹר לְעֵינֵי [x] רום
quæ ,aquæ omnes sunt versę & :eius seruorum oculis in & ,Parhoh
פַרְעֹה וּלְעֵינֵי עֲבָדָיו וַיֵּהָפְכוּ כָּל־הַמַּיִם אֲשֶׁר־
fœtuit Et .*est mortuus* ,*flumine in qui piscis*† Et .sanguinem in ,flumine in‡ ‡ erant
21 בַּיְאֹר לְדָם׃ † וְהַדָּגָה אֲשֶׁר־בַּיְאֹר מֵתָה וַיִּבְאַשׁ † pisces qui
fuit Et .flumine è aquam bibere Aegyptij potuerunt nō & ,fluuius erant in flu-
הַיְאֹר וְלֹא־יָכְלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן־הַיְאֹר וַיְהִי mine, mor-
Aegypti *genethliaci** sic fecerunt Et .Aegypti terra omni in sanguis tui sunt.
22 הַדָּם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם * magi
,*eos ad* ‡ audiuit non & ,Parhoh cor se roborauit & ,suis incātationib[y] ‡ eos,
בְּלָטֵיהֶם וַיֶּחֱזַק לֵב־פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֲלֵהֶם
in venit & ,Parhoh respexit Et .DOMINVS est locutus quēadmodū
23 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ † [y] וַיִּפֶן פַּרְעֹה וַיָּבֹא אֶל־ [y] פָּנָה
foderunt Et . hoc ad etiam suum cor posuit non & ,suam domum
בֵּיתוֹ וְלֹא־[z] שָׁת לִבּוֹ גַּם־לָזֹאת׃ † וַיַּחְפְּרוּ 24 [z] שות
poterant nō quia :biberēt vt aquas fluminis circuitus † Aegyptij omnes † per
כָּל־מִצְרַיִם סְבִיבֹת הַיְאֹר מַיִם לִשְׁתּוֹת כִּי לֹא יָכְלוּ
postquam ,dies septem sunt completi Et .fluminis aquis ex bibere
לִשְׁתֹּת מִמֵּימֵי הַיְאֹר׃ † וַיִּמָּלְאוּ שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵי 25
. flumen DOMINVS percussit
[z] נֶגֶף יְהוָה אֶת־הַיְאֹר׃ [z] נגה

.Charmi & ,Chesrō ,Pallu & ,Chenoch ,Israel primogeniti Reuben Filij

בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ וּפַלּוּא חֶצְרֹן וְכַרְמִי

*sunt .Ohad & ,Iamin & ,Iemuel ,Simhon filij Et .Reuben familiæ *Istæ

אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת רְאוּבֵן׃ 15 †וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד

familiæ Istæ .Chenahanitidis filius Saul & ,Sochar & ,Iachin &

וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת

‡sunt ,corū generationes secundū Leui filiorū nomina‡hæc Et .Simhon

שִׁמְעוֹן׃ 16 †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־לֵוִי °לְתֹלְדֹתָם °יַלֵּד

†fuerunt ,triginta & ,septē† Leui vitæ anni Et .Merari & ,Chehath & ,Gherson

גֵּרְשׁוֹן וְקְהָת וּמְרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי שֶׁבַע וּשְׁלֹשִׁים

.suas familias scām Simhi & ,Libni ,Gherson Filij .anni centum &

וּמְאַת שָׁנָה׃ 17 †בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לִבְנִי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

anni Et .Huzziel & ,Chebrō & ,Isthar & ,Hamram ,Chehath filij Et

†וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל וּשְׁנֵי שָׁנָה P

†fuerunt Merari filij Et .anni centum & ,triginta & ,tres †Chehath vitæ

חַיֵּי קְהָת שָׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה׃ 18 †וּבְנֵי מְרָרִי Q

.eorū generationes secundum Leui familiæ Istæ .Musi & ,Machli

מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַלֵּוִי לְתֹלְדֹתָם׃

amitam ,vxorem in sibi sūam *patruelem* Iochebed Hamram accepit Et

†וַיִּקַּח עַמְרָם אֶת־יוֹכֶבֶד דֹּדָתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה 20

†fuerunt septem‡Hamram vitæ anni Et .Moseh & ,Aharon ei peperit &

וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חַיֵּי עַמְרָם שֶׁבַע

.Zichri & ,Nepheg & ,Corach ,Isthar filij Et .anni centū & ,triginta &

וּשְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה׃ 21 †וּבְנֵי יִצְהָר קֹרַח וְנֶפֶג וְזִכְרִי׃

.Sithri & ,Elsaphan & ,Misael ,Huzziel filij Et

†וּבְנֵי עֻזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי׃ 22

Nachson sororem Hamminadab filiā Elisebah ,Aharon accepit Et

†וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת־אֱלִישֶׁבַע בַּת־עַמִּינָדָב אֲחוֹת נַחְשׁוֹן 23

& ,Elhazar ,Abihu & ,Nadab ei peperit & ,vxorem in sibi

לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר

Istæ .Abiasaph & ,Elcanah & ,Assir ,Corach filij Et .Ithamar &

וְאֶת־אִיתָמָר׃ 24 †וּבְנֵי קֹרַח אַסִּיר וְאֶלְקָנָה וַאֲבִיאָסָף אֵלֶּה

filiabus ē sibi accepit Aharon filius Elhazar Et .Corchitæ familiæ

מִשְׁפְּחֹת הַקָּרְחִי׃ 25 †וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן לָקַח־לוֹ מִבְּנוֹת

† sunt patrum capita† Ista .Pinchas ei peperit & ,vxorem in sibi Putiel

פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹת

‡ est quibus ,Moseh & Aharon‡Iste .suas familias secundum Leuitarum

הַלֵּוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ 26 †הוּא אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר

Aegypti terra è Israel filios Educite ,*eis* DOMINVS dixit

אָמַר יְהוָה לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

loquuntur regem Parhoh ad *loquentes* Isti .suos exercitus secundum

עַל־צִבְאֹתָם׃ 27 †הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־

*est .Aharō & Moseh*hic :Aegypto ex Israel filios educendū ad ,Aegypti

מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

‡qua terra in Moseh ad DOMINVS est locutus ‡ die in fuit Et

†וַיְהִי בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ 28

Ego :dicendo ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et .Aegypti

מִצְרָיִם׃ 29 †וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי

quæ omnia Aegypti regem Parhoh ad Loquere .DOMINVS

יְהוָה דַּבֵּר אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֵת כָּל־אֲשֶׁר

loquor ego Ecce :DOMINO coram Moseh dixit Et .te ad *loquens* ego

אֲנִי דֹבֵר אֵלֶיךָ׃ 30 †וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה הֵן אֲנִי

obediet mihi ? Parhoh *me ad audiet* quomodo & ,labiis incircuncisus

עֲרַל שְׂפָתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמַע אֵלַי פַּרְעֹה׃

CAP. VII. ז

pro Deo ,Parhoh ipsi D*eum* te dedi ,Vide :Moseh ad DOMINVS dixit Et

†וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה רְאֵה נְתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפַרְעֹה 1

omnia loqueris Tu .tuus propheta erit tuus frater Aharon &

וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאֶךָ׃ 2 †אַתָּה תְדַבֵּר אֵת כָּל־

dimittat vt ,Parhoh ad loquetur tuus frater Aharō & ,tibi præcipiam quæ

אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יְדַבֵּר אֶל־פַּרְעֹה וְשִׁלַּח

,Parhoh cor indurabo ego Et .sua terra è Israel filios

אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ׃ 3 †וַאֲנִי אַקְשֶׁה אֶת־לֵב פַּרְעֹה

.Aegypti terra in mea portenta & ,mea signa multiplicabo &

וְהִרְבֵּיתִי אֶת־אֹתֹתַי וְאֶת־מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ r רַבָּה

vos ,Aegypto in meā manum dabo & ,Parhoh *vos ad* audiet non Et

†וְלֹא־יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פַּרְעֹה וְנָתַתִּי אֶת־יָדִי בְּמִצְרָיִם 4

terra è Israel filios ,meum populū ,meos exercitus educam &

וְהוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאֹתַי אֶת־עַמִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ

‡ fum ,DOMINVS‡ego quòd Aegyptij scient Et .magnis iudiciis in Aegypti

מִצְרַיִם בִּשְׁפָטִים גְּדֹלִים׃ 5 †וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה

eùm extendero filios eduxero & ,Aegyptum super meam manum *me extendere in*

בִּנְטֹתִי אֶת־יָדִי עַל־מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־בְּנֵי־

præcepit quēadmodū ,Aharō & Moseh fecit Et .eorum medio è Israel

יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם׃ 6 †וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה

palea & ,operamini ,ite nunc Et .DOMINO sacrificabimus Ibimus

נֵלְכָה נִזְבְּחָה לַיהוָה׃ 18 †וַעֲתָּה לְכוּ עִבְדוּ וְתֶבֶן

præfecti viderunt Et .dabitis laterum summā & ,vobis dabitur non

לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתֶכֶן לְבֵנִים תִּתֵּנוּ׃ 19 †וַיִּרְאוּ שֹׁטְרֵי

vestris laterib⁹ de diminuetis Nō :dicēdo ,malo in ‡ se Israel filiorum ‡ esse

בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתָם °בְּרָע לֵאמֹר לֹא־תִגְרְעוּ מִלְּבִנֵיכֶם ° רוֹעַ

stantes ,Aharon & Moseh ipsi occurrerunt Et .*suo die in diei rem* pet singulos

דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ 20 †וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן נִעָבִים f יוֹמָם dies.

dixerunt Et .Parhoh à egrediebantur quando ,eorum occursum in f יָצַב

לִקְרָאתָם g בְּצֵאתָם מֵאֵת פַּרְעֹה׃ 21 †וַיֹּאמְרוּ g יָצָא

feciſtis fœtere quia ,iudicet &, vos super DOMINVS Videat :eos ad

אֲלֵהֶם יֵרֶא יְהוָה עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאַשְׁתֶּם אֶת־

daretis vt ,eius seruorum oculis in & ,Parhoh oculis in nostrum odorem

רֵיחֵנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לָתֵת־

ad Moseh est reuersus Et .nos occidendum ad eorū manu in gladium

חֶרֶב בְּיָדָם לַהֲרָגֵנוּ׃ 22 †וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־

,huic populo malefeciſti quid vt ,Domine :dixit Et ,DOMINVM

יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה

loqueret vt ,Parhoh ad sum ingressus *tūc ex*‡Et ? me misisti *hoc* quid vt† †& ‡ex eo tempore, quo

לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי׃ 23 †וּמֵאָז בָּאתִי אֶל־פַּרְעֹה לְדַבֵּר

eruisti non eruendo & ,huic populo malefecit ,tuo nomine in

בְּשִׁמְךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה h וְהַצֵּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־ h נָצַל

.tuum populum

עַמֶּךָ׃

CAP. VI. ו

faciam quæ videbis Nunc :Moseh ad DOMINVS dixit Et

†וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַתָּה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה 1

eos expellet forti manu in & ,eos dimittet forti manu in quia ,Parhoh

לְפַרְעֹה כִּי בְיָד חֲזָקָה יְשַׁלְּחֵם וּבְיָד חֲזָקָה יְגָרְשֵׁם

Ego :eū ad dixit & ,Moseh ad Deus est locutus Et .sua terra è

מֵאַרְצוֹ׃ 2 †וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי

Iahacob ad *&* ,Ischac ad ,Abraham ad sum visus Et .DOMINVS ipsi Abrahā, Ischac, & Iahacob,

יְהוָה׃ 3 †וָאֵרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב i

.eis sum cognitus non ,DOMINVS‡meo noīe†& ,omnipotēte Deo in i רָאָה

בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי יְהוָה לֹא k נוֹדַעְתִּי לָהֶם׃ †in ‡Adonai

eis darem vt ,eis cum meum pactum statui etiam Et k יָדַע

וְגַם 4 †הֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת־ l קוֹם

.*ea in sunt peregrinati qua**,eorum peregrinationū terram ,Chenahan terram

אֶרֶץ כְּנַעַן אֶת אֶרֶץ m מְגוּרֵיהֶם אֲשֶׁר־גָּרוּ בָהּ׃ *in qua peregrinati sunt.

Aegyptij *quòd*† ,Israel filiorū clamorem audiui ego etiam Et m גּוּר

וְגַם 5 †אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת־נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם †quos

dic Idcirco .mei pacti sum recordatus & ,*eos* faciunt seruire

מַעֲבִדִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת־בְּרִיתִי׃ 6 †לָכֵן אֱמֹר

oneribus *sub de* vos educam Et .DOMINVS Ego :Israel filijs ex

לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת

brachio in vos redimam & ,corū seruitute à vos eruā & ,Aegyptiorū

מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבֹדָתָם וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם בִּזְרוֹעַ

,populū in mihi vos accipiam Et . magnis iudiciis in & ,extenso

נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים׃ 7 †וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם

vester Deus DOMINVS sum quòd scietis & ,Deum in vobis ero &

וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

vos introducam Et .Aegypti oneribus *sub de* vos educo qui ex

הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרָיִם׃ 8 †וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם

, Abraham eam darem vt ,meā manum leuaui quam†,terram in † super

אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם

.DOMINVS Ego .hæreditatem† vobis eam dabo & ,Iahacob & ,Ischac † in

לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם n מוֹרָשָׁה אֲנִי יְהוָה׃ n יְרֻשָּׁה

Moseh *ad* audierunt non Et .Israel filios ad sic Moseh est locutus Et Moseh

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה 9 †

est locutus Et . duram seruitutē propter & ,spiritus angustiā propter

מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה׃ 10 †וַיְדַבֵּר

Parhoh ad loquere ,Ingredere :dicendo ,Moseh ad DOMINVS

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ 11 †בֹּא דַּבֵּר אֶל־פַּרְעֹה

est locutus Et . sua terra è Israel filios dimittat vt ,Aegypti regē

מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְיְשַׁלַּח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ׃ 12 †וַיְדַבֵּר

audierunt non Israel filij Ecce :dicendo ,DOMINO coram Moseh

מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־שָׁמְעוּ

labiis incircuncisus† ego & ,Parhoh me audiet quomodo & ,*me ad* me, †sum

אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמָעֵנִי פַּרְעֹה וַאֲנִי עֲרַל שְׂפָתָיִם׃

eis præcepit & ,Aharon ad & ,Moseh ad DOMINVS est locutus Et

†וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיְצַוֵּם 13

filios educendū ad ,Aegypti regē Parhoh ad & ,Israel filios ad

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־

:eorum patrum domus capita † Ista .Aegypti terra è Israel † sunt

יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ 14 †אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית־אֲבֹתָם

qui DOMINI verba omnia ,Aharon ipsi Moseh nũtiauit Et
28 †וַיַּגֶּד משֶׁה לְאַהֲרֹן אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר P נָגַד
,Aharō & Moseh iuit Et .ei præcepit quæ signa omnia & ,eum misit
29 שְׁלָחוֹ וְאֵת כָּל־הָאֹתֹת אֲשֶׁר צִוָּהוּ׃ †וַיֵּלֶךְ משֶׁה וְאַהֲרֹן
est locutus Et .Israel filiorum senes omnes congregauerunt &
30 וַיַּאַסְפוּ אֶת־כָּל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ †וַיְדַבֵּר
,Moseh ad DOMINVS est locutus quæ ,verba omnia Aharon
31 אַהֲרֹן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־משֶׁה
,audiuerũt Et .populus credidit Et .populi oculis in signa fecit &
וַיַּעַשׂ הָאֹתֹת לְעֵינֵי הָעָם׃ †וַיַּאֲמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ
vidit quòd & ,Israel filios DOMINVS visitauit quòd
כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־
.adorauerunt & ,se incuruauerunt & ,eorum afflictionem
עָנְיָם q וַיִּקְּדוּ r וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ p קָדַד
s שָׁחָה

CAP. V. ה

Sic :Parhoh ad dixerunt & ,Aharō & Moseh venerunt postea Et
1 †וְאַחַר בָּאוּ משֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה־
festa celebrẽt vt ,meũ populũ Dimitte .Israel Deus DOMINVS dixit
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שַׁלַּח אֶת־עַמִּי s וְיָחֹגּוּ s חָגַג
deserto in mihi .Quis :Parhoh dixit Et ,DOMINVS s andiam quòd s est
2 לִי בַּמִּדְבָּר׃ †וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע t vt pream voci eius,
noui Non ?Israel dimittã vt ,eius voce in etiam &, DOMINVM
בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה וְגַם
.dimittam non Israel immocatus est Hebræorum Deus :dixerunt Et
3 אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלֵּחַ׃ †וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא occurrit nobis:
sacrificemus vt ,desertũ in dierum trium via nunc Ibimus : nos super
עָלֵינוּ נֵלְכָה נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה
.gladio vel ,pestilẽtia cũ nobis occurrat forte ne ,nostro Deo DOMINO
לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּן־יִפְגָּעֵנוּ בַדֶּבֶר אוֹ בֶחָרֶב׃ facitis
facietis cessare Aharō & Moseh quid Vt :Aegypti rex eos ad dixit Et
4 †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָמָּה משֶׁה וְאַהֲרֹן תַּפְרִיעוּ
:Parhoh dixit Et .vestra onera ad Ite ?suis operib' ab populum
5 אֶת־הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לְכוּ לְסִבְלֹתֵיכֶם׃ †וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה multus
.suis onerib' ab eos feciſtis cessare & ,terræ populus nunc multi Ecce
הֵן־רַבִּים עַתָּה עַם הָאָרֶץ t וְהִשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלֹתָם׃ t שָׁבַת
& ,populo in exigentibus illa die in Parhoh præcepit Et exactoribus
6 †וַיְצַו פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַנֹּגְשִׂים בָּעָם וְאֶת־ t צָוָה populi.
populo paleam detis vt , addetis Non : dicendo ,eius præfectis
שֹׁטְרָיו לֵאמֹר׃ †לֹא תֹאסִפוּן v לָתֵת תֶּבֶן לָעָם v נָתַן
sibi colligãt & ,vadãt ipsi :nudiuſterti' heri ſicut lateres laterificandũ ad & *
7 לִלְבֹּן הַלְּבֵנִים כִּתְמֹל שִׁלְשֹׁם הֵם יֵלְכוּ וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם
heri faciebant ipſi quam ,laterum ſummam Et . paleam
8 תֶּבֶן׃ †וְאֶת־מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תְּמוֹל
.ſunt otioſi quia :ea ex diminuetis nõ ,eos ſuper ponetis ,nudiuſtertius‡ & *
שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־x נִרְפִּים הֵם x רָפָה z
.noſtro Deo ſacrificabimus ,Ibimus :dicendo clamant ipſi Idcirco
עַל־כֵּן הֵם צֹעֲקִים לֵאמֹר נֵלְכָה נִזְבְּחָה לֵאלֹהֵינוּ׃
confidant ne & ,eo in faciant & ,viros ſuper opus Aggrauetur
9 †תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל־הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ־בָהּ וְאַל־y יִשְׁעוּ y שָׁעָה
dixerũt & ,ei' pfecti & ,populi exactores ſunt egreſſi Et .mẽdacij verbis in
10 בִּדְבָרֵי־שָׁקֶר׃ †וַיֵּצְאוּ נֹגְשֵׂי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמְרוּ
.paleam vobis do ego Non ,Parhoh dixit Sic :dicendo ,populum ad
אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פַּרְעֹה אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן׃ vbi
non quia :repereritis quo à ,paleam vobis capite ,ite Vos
11 †אַתֶּם לְכוּ קְחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצָאוּ כִּי אֵין dispersus est
terram omnẽ in populus ſe diſperſit Et .aliquid veſtro opere de diminuitur
12 נִגְרָע מֵעֲבֹדַתְכֶם דָּבָר׃ z †וַיָּפֶץ הָעָם בְּכָל־אֶרֶץ z פּוּץ
:dicẽdo ,vrgebant exactores Et .palea pro ſtipulã colligeret vt ,Aegypti quiſquilias
מִצְרַיִם לְקֹשֵׁשׁ a קַשׁ a לַתֶּבֶן׃ †וְהַנֹּגְשִׂים b אָצִים לֵאמֹר a קָשַׁשׁ
13 erat cùm quemadmodum ,eius die in diei rem* veſtra opera Perficite b אוץ
*per ſingu-
los dies,
כַּלּוּ c מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹת c כָּלָה
eos ſuper poſuerunt quos ,Iſrael filiorum præfecti ſunt cæſi Et .palea præceptum
14 הַתֶּבֶן׃ d †וַיֻּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂמוּ עֲלֵהֶם d נָכָה
,veſtrum ſtatutum perfeciſtis non Cur :dicendo ,Parhoh exactores
נֹגְשֵׂי פַרְעֹה לֵאמֹר מַדּוּעַ לֹא כִלִּיתֶם חָקְכֶם
? hodie etiam ,heri etiam ,nudiuſtertius† heri ſicut laterificandũ ad ‡ &
לִלְבֹּן כְּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם׃
:dicendo ,Parhoh ad clamauerũt & ,Iſrael filiorum præfecti venerunt Et
15 †וַיָּבֹאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר
,tuis ſeruis datur non Palea ? tuis ſeruis ſic facies quid Vt facis
16 לָמָּה תֵּעָשֶׂה כָּה לַעֲבָדֶיךָ׃ †תֶּבֶן אֵין נִתָּן לַעֲבָדֶיךָ
peccat* & ,caſi† tui ſerui ecce & .facite nobis dicentes ‡ lateres & ‡ & dicunt
†cæduntur
*punitur
Vacatis,va-
catis.
‡dicitis:
וְלִבְנִים אֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מֻכִּים וְחַטָּאת
: dicentes‡ vos Idcirco .ocioſi eſtis Ocioſi :dixit Et .tuus populus
17 עַמֶּךָ׃ †וַיֹּאמֶר נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים

,prioris ſigni voci obedierint nõ & ,tibi crediderĩt non ſi ,erit Et
8 †וְהָיָה אִם־לֹא יַאֲמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֹת הָרִאשׁוֹן
etiam crediderint non ſi erit Et . poſterioris ſigni voci credent & alterius.
וְהֶאֱמִינוּ לְקֹל הָאֹת הָאַחֲרוֹן׃ †וְהָיָה אִם־לֹא יַאֲמִינוּ גַּם 9
aqua ex capies & ,tuæ voci obedierint non & ,iſtis ſignis duobus
לִשְׁנֵי הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקֹלֶךָ וְלָקַחְתָּ מִמֵּימֵי
,flumine è capies quas aquæ erunt Et .aridã ſuper fundes & ,fluminis
הַיְאֹר וְשָׁפַכְתָּ הַיַּבָּשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר g תִּקַּח מִן־הַיְאֹר g לָקַח
: DOMINVM ad Moſeh dixit Et .arida in ſanguinẽ in erunt & vertentur
וְהָיוּ לְדָם בַּיַּבָּשֶׁת׃ †וַיֹּאמֶר משֶׁה אֶל־יְהוָה 10
etiam ,heri ab etiam ego † verborum vir non , Domine me Pro Obſecro
בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי גַּם מִתְּמוֹל גַּם † ſum
ore grauis quia :tuum ſeruũ ad te loqui tunc ex etiam ,nudiuſtertius à ex hoc tem-
מִשִּׁלְשֹׁם גַּם מֵאָז דַּבֶּרְךָ אֶל־עַבְדֶּךָ כִּי כְבַד־פֶּה pore quo lo-
os poſuit Quis :eum ad Dominus dixit Et . ſum lingua grauis & cutus es
וּכְבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שָׂם פֶּה 11
Nõne ?cæcũ vel ,videntẽ vel ,ſurdũ vel ,mutum poſuit quis vel ,homini
לָאָדָם אוֹ מִי־יָשׂוּם אִלֵּם אוֹ חֵרֵשׁ אוֹ פִקֵּחַ אוֹ עִוֵּר הֲלֹא
,tuo ore cum ero ego & ,vade nunc Et ? DOMINVS ego
אָנֹכִי יְהוָה׃ †וְעַתָּה לֵךְ וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ 12 Obſecro
quæſo mitte ,domine me Pro :dixit Et . loqueris quæ te docebo &
h וְהוֹרֵיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר׃ †וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי שְׁלַח־נָא 13 h יָרָה
:dixit & ,Moſeh in DOMINI furor eſt iratus Et .mittes manum per illius quem
בְּיַד־תִּשְׁלָח׃ i †וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּמשֶׁה וַיֹּאמֶר i חָרָה missurus es.
loquetur loquendo quòd ,noui Leuitam tuum fratrem Aharon Nonne
הֲלֹא אַהֲרֹן אָחִיךָ הַלֵּוִי יָדַעְתִּי כִּי־דַבֵּר יְדַבֵּר 14
lætabit & ,te videbit & ,tui occurſum in egredi ipſe ecce etiam Et ipſe
וְגַם הִנֵּה־הוּא יֹצֵא לִקְרָאתֶךָ וְרָאֲךָ וְשָׂמַח
ego & :ei' ore in verba pones & ,eũ ad loqueris Et .ſuo corde in
בְּלִבּוֹ׃ †וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו וְשַׂמְתָּ אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאָנֹכִי 15
quæ vos docebo & ,eius ore cum & ,tuo ore cum ero
אֶהְיֶה עִם־פִּיךָ וְעִם־פִּיהוּ וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם אֵת אֲשֶׁר
erit ipſe , erit & ,populum ad te pro ipſe loquetur Et . facietis facturi eſtis.
תַּעֲשׂוּן׃ †וְדִבֶּר־הוּא לְךָ אֶל־הָעָם וְהָיָה הוּא יִהְיֶה־ 16
hanc virgam Et .Deo pro ei eris tu & ,ore pro tibi
לְךָ לְפֶה וְאַתָּה תִּהְיֶה־לּוֹ לֵאלֹהִים׃ †וְאֶת־הַמַּטֶּה הַזֶּה 17
,Moſeh iuit Et .ſigna ea in facies qua ,tua manu in capies in qua facies
תִּקַּח בְּיָדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־בּוֹ אֶת־הָאֹתֹת׃ †וַיֵּלֶךְ משֶׁה 18
reuertar & nunc Vadam :ei dixit & ,ſuũ ſocerũ Iether ad eſt reuerſus &
וַיָּשָׁב אֶל־יֶתֶר חֹתְנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה נָּא וְאָשׁוּבָה
dixit Et .viuant adhuc an videbo & ,Aegypto in †qui meos fratres ad † ſunt
אֶל־אַחַי אֲשֶׁר־בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הֲעוֹדָם חַיִּים וַיֹּאמֶר
ad DOMINVS dixit Et .pace in Vade ,Moſeh ad Ithro
יִתְרוֹ לְמשֶׁה לֶךְ לְשָׁלוֹם׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־ 19
omnes ſunt mortui quia ,Aegyptũ in reuertere Vade :Midian in Moſeh
מִדְיָן בְּמִדְיָן לֵךְ שׁוּב מִצְרָיִם כִּי־k מֵתוּ כָּל־ k מוּת
,ſuam vxorẽ Moſeh tulit Et .tuam animam quærentes qui viri quærebant
הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשֶׁךָ׃ †וַיִּקַּח משֶׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ 20
terram in eſt reuerſus & ,aſinum ſuper eos fecit equitare & ,ſuos filios &
וְאֶת־בָּנָיו וַיַּרְכִּבֵם עַל־הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אַרְצָה
dixit Et .ſua manu in Dei virgam Moſeh tulit Et .Aegypti
מִצְרָיִם וּמַטֵּה משֶׁה אֶת־הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ׃ †וַיֹּאמֶר 21
omnia l vide ,Aegyptũ in tedeundũ ad te eundo In :Moſeh ad DOMINVS Cũ iueris vt
reuertaris
l vt
*facias
יְהוָה אֶל־משֶׁה בְּלֶכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיְמָה רְאֵה כָּל־
ego Et .Parhoh coram ea facies &*: tua manu in poſui quæ portenta
הַמֹּפְתִים אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְיָדֶךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פַּרְעֹה וַאֲנִי
ad dices Et . populum dimittet non & ,eius cor indurabo
אַחֲזֵק אֶת־לִבּוֹ וְלֹא יְשַׁלַּח אֶת־הָעָם׃ †וְאָמַרְתָּ אֶל־ 22
.Iſrael meus primogenitus meus Filius :DOMINVS dixit Sic : Parhoh
פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל׃
.illũ dimittere renuiſti & :me colat† vt ,meũ filiũ Dimitte :te ad dixi Et tibi:
† ſeruiat
mihi,
23 †וָאֹמַר אֵלֶיךָ שַׁלַּח אֶת־בְּנִי וְיַעָבְדֵנִי וַתְּמָאֵן לְשַׁלְּחוֹ
,via in ,fuit Et .tuũ primogenitũ tuum filium occido ego Ecce
הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג אֶת־בִּנְךָ בְּכֹרֶךָ׃ †וַיְהִי בַּדֶּרֶךְ 24
tulit Et .eũ interficere quęſiuit &, DOMINVS ei occurrit & ,diuerſorio ĩ
בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְהוָה וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ׃ †וַתִּקַּח 25
fecit tãgere & ,ſui filij præputium circuncidit & ,petram Sipporah
צִפֹּרָה l צֹר וַתִּכְרֹת אֶת־עָרְלַת בְּנָהּ m וַתַּגַּע m נָגַע l צוּר
receſſit Et . mihi es ſanguinum ſpõſus Quia :dixit & ,eius pedes
לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתַן־דָּמִים אַתָּה לִי׃ n †וַיִּרֶף n רָפָה 26
dixit Et . circunciſiones ad ſanguinum Sponſus ,dixit Tunc . eo ab propter cir-
מִמֶּנּוּ אָז אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לַמּוּלוֹת׃ †וַיֹּאמֶר 27 cũciſionem.
,iuit Et .deſertũ in Moſeh occurſum in Vade :Aharon ad DOMINVS
יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵךְ לִקְרַאת משֶׁה הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ
.eum eſt oſculatus & , Dei monte in ei occurrit &
וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים o וַיִּשַּׁק־לוֹ׃ o נָשַׁק

ibo *veniens* ego Ecce :Deum ad Moſeh dixit Et .iſtum montem
בּוֹא s 13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים הִנֵּה אָנֹכִי † בָּא s
me miſit veſtrorum patrum Deus :eis dicam & ,Iſrael filios ad
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלָחַנִי
Si dixerint, ? eos ad dicam quid ,ei⁹ nomẽ † Quod ,mihi *dicent* Et .vos ad
‡ eſt אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ־לִי מַה־שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם׃
Sic :dixit Et .ero ,qui Ero :Moſeh ad Deus dixit Et
14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים † אֶל־מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה
adhuc dixit Et .vos ad me miſit Ero :Iſrael filiis dices
15 תֹּאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם׃ † וַיֹּאמֶר עוֹד
Deus DOMINVS :Iſrael filios ad dices Sic :Moſeh ad Deus
אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵי
me miſit Iahacob deus & ,Iſchac Deus ,Abraham Deus ,veſtrorũ patrũ
אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי
& generationis ,generationis gnatione ĩ mei mẽtio hęc & ,ſeculũ in meũ nomẽ Hoc .vos ad
אֲלֵיכֶם זֶה־שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי ׀ לְדֹר דֹּר׃
tionem. DOMINVS :eos ad dices & ,Iſrael ſenes *congregabis* ‡ & ,Vade
דור ‡congrega 16 לֵךְ וְאָסַפְתָּ † v אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְהוָה
v הַלֵּךְ Iahacob &,Iſchac ,Abrahã Deus ,*me ad* ‡eſt cõſpect⁹ veſtrorũ patrũ Deus
‡ mihi אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
† vidi .Aegypto in vobis eſt factũ quod † & ,vos viſitaui Viſitãdo :dicẽdo
x עָשָׂה לֵאמֹר פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת־ x הֶעָשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם׃
terram ad Aegypti afflictione ex vos faciam Aſcẽdere :dixi Et
y עָנָה 17 וָאֹמַר אַעֲלֶה אֶתְכֶם y מֵעֳנִי † מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ
,Iebuſæi & ,Chiuuęi & ,Perizæi & ,Emorręi & ,Chittęi & ,Chenahanæi
הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי
,tu ibis & ,tuæ voci obedient Et .melle & lacte fluentem terram ad
אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ † 18 וְשָׁמְעוּ לְקֹלֶךָ וּבָאתָ אַתָּה
Deus Dominus :eum ad dicetis & ,Aegypti regem ad Iſrael ſenes &
וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי
nobis. dierum trium viam nunc ibimus nunc Et .*nos ſuper* occurrit Hebręorũ
הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה נֵלְכָה־נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
quòd noui ego Et .noſtro Deo DOMINO ſacrificem⁹ vt ,deſertũ in
בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ † 19 וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי
permittet . forti manu in *neque* ,abeatis vt ,Aegypti rex vos *dabit* non
nisi לֹא־יִתֵּן אֶתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לַהֲלֹךְ וְלֹא בְיָד חֲזָקָה׃
omnibus cum ,Aegyptum percutiam & ,meam manum mittam Et
z נְגָפָה † 20 וְשָׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי z וְהִכֵּיתִי אֶת־מִצְרַיִם בְּכֹל
. vos dimittet poſtea & :ei⁹ medio in faciam quæ ,meis mirabilibus
נִפְלְאֹתַי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן יְשַׁלַּח אֶתְכֶם׃
quãdo ,erit Et .Aegyptiorũ oculis in huic populo gratiam dabo Et
a חִנָּן † 21 וְנָתַתִּי אֶת־ a חֵן הָעָם הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרָיִם וְהָיָה כִּי
,ſua vicina à mulier poſtulabit Sed . vacui ibitis non ,ibitis
תֵלֵכוּן לֹא תֵלְכוּ רֵיקָם׃ † 22 וְשָׁאֲלָה אִשָּׁה מִשְּׁכֶנְתָּהּ
argentea, ponetis & :veſtes & ,auri vaſa & ,*argenti* vaſa ſuæ domus hoſpita ab &
aurea, וּמִגָּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת b וְשַׂמְתֶּם
b שׂוּם . Aegyptum ſpoliabitis & ,veſtras filias ſuper & ,veſtros filios ſuper
עַל־בְּנֵיכֶם וְעַל־בְּנֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת־מִצְרָיִם׃

CAP. IIII. ד

parebunt *audient* neque ,mihi credent non ecce Et :dixit & ,Moſeh reſpõdit Et
voci meæ, 1 וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן † לֹא־יַאֲמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ
tibi dixit Et . DOMINVS *te ad* eſt conſpectus Non :dicent quia ,*mea voce in*
מה זה p בְּקֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה׃ † 2 וַיֹּאמֶר
. Virga : dixit Et :tua manu in eſt Quid :DOMINVS eum ad
c נָטָה 3 אֵלָיו יְהוָה מַזֶּה בְיָדֶךָ וַיֹּאמֶר c מַטֶּה׃
verſa eſt *fuit* & ,terram in eam proiecit Et .terram in eam Proiicite : ait Et
† וַיֹּאמֶר הַשְׁלִכֵהוּ אַרְצָה וַיַּשְׁלִכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי
ad DOMINVS dixit Et .eius facie à Moſeh fugit Et ,ſerpentẽ in
d נוּס 4 לְנָחָשׁ d וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
caudã eius. ,ſuã manũ extẽdit Et .*ei⁹ cauda in* apprehẽde & ,tuã manũ Extẽde :Moſeh
מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאֱחֹז בִּזְנָבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ
verſa eſt quòd credant Vt .eius manu in virgam in *fuit* & ,eam apprehẽdit &
e כַּפּוֹ ‡ 5 וַיֶּאֱחֹז בּוֹ וַיְהִי לְמַטֶּה e בְּכַפּוֹ׃ † לְמַעַן יַאֲמִינוּ כִּי־
‡ tibi ,Abraham Deus ,eorum patrum Deus DOMINVS *te ad* ‡ eſt conſpectus
נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
:adhuc ei DOMINVS dixit Et . Iahacob Deus & ,Iſchac Deus
אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ † 6 וַיֹּאמֶר יְהוָה לוֹ עוֹד
:ſuũ ſinũ in ſuã manũ introduxit Et .tuũ ſinũ in tuã manũ nunc Introduc
† erat הָבֵא־נָא יָדְךָ בְּחֵיקֶךָ וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחֵיקוֹ
Reduc :dixit Et . nix ſicut leproſa ‡ eius manus ecce Et .eã eduxit &
f שׁוּב וַיּוֹצִאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג׃ † 7 וַיֹּאמֶר הָשֵׁב
eã eduxit & ,ſuũ ſinum ad ſuã manũ reduxit Et .tuũ ſinum in tuã manum
יָדְךָ אֶל־חֵיקֶךָ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל־חֵיקוֹ וַיּוֹצִאָהּ
. eius caro ſicut erat reuerſa ecce & ,ſuo ſinu è
מֵחֵיקוֹ וְהִנֵּה־שָׁבָה כִּבְשָׂרוֹ׃

Rehuel ad venerunt Et .earũ pecudibus dedit potũ & ,eas ſeruauit &
18 וַיָּשׁוּבָן וַיִּשַּׁק אֶת־צֹאנָם׃ † וַתָּבֹאנָה אֶל־רְעוּאֵל
:dixerunt Et ?hodie venire feſtinaſtis Cur : dixit & .ſuum patrem
19 אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ מְהַרְתֶּן בֹּא הַיּוֹם׃ † וַתֹּאמַרְנָה
? hauſit hauriẽdo etiam & ,paſtorum manu de nos eruit Aegyptius Vir
k נָצַל k אִישׁ מִצְרִי † הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרֹעִים וְגַם־דָּלֹה דָלָה
?ipſe vbi Et :ſuas filias ad dixit Et . pecudibus dedit potũ & ,nobis eſt ?
20 לָנוּ וַיַּשְׁקְ אֶת־הַצֹּאן׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֹתָיו וְאַיּוֹ
. panem comedat & ,eũ Vocate ?virum dimiſiſtis *hoc* quid Vt
לָמָּה זֶּה עֲזַבְתֶּן אֶת־הָאִישׁ קִרְאֶן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם׃
ſuã filiam Sipporah dedit Et .viro cum habitare Moſeh voluit Et
k וַיֹּאֶל l לָשֶׁבֶת אֶת־הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת־צִפֹּרָה בִּתּוֹ † 21 k וַאֲל l
quia ,Ghersom eius nomen vocauit & ,filiũ peperit Et . Moſeh ipſi
לְמֹשֶׁה׃ † 22 וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֵּרְשֹׁם כִּי
multis diebus in fuit Et . aliena terra in fui Peregrinus :dixit poſt dies
אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה׃ † 23 וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים multos hos,
à Iſrael filij ſuſpirauerũt & ,Aegypti rex eſt mortuus & ,*his* propter op⁹
הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־
à Deum ad eorũ clamor aſcendit Et .clamauerũt & ,*ſeruitute* propter op⁹
הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־
Deus eſt recordatus & ,eorũ clamorẽ Deus audiuit Et . *ſeruitute*
24 הָעֲבֹדָה׃ † וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים
vidit Et .Iahacob & ,Iſchae ,Abraham cum ſui pacti
25 אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב׃ † וַיַּרְא
. Deus cognouit & ,Iſrael filios Deus
אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים׃

CAP. III. ג

.Midian ſacerdotis ſui ſoceri Ithro pecora *paſcens erat* Moſeh Et paſcebat
1 וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ כֹּהֵן מִדְיָן †׀
Dei montem ad venit & ,deſertum poſt pecora duxit Et
וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל־הַר הָאֱלֹהִים
ignis flamma in *eum ad* DOMINI Angelus eſt cõſpectus Et .Choreb in ei
l לָבָה vel 2 חֹרֵבָה׃ † וַיֵּרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֵלָיו l בְּלַבַּת־אֵשׁ
non conſu- *ipſe non* rubus & ,igne in ardebat rubus ecce & ,vidit Et .rubi medio de
mebatur. מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ
viſionem videbo & nunc Diuertam :Moſeh dixit Et . *conſumptus*
3 אֻכָּל׃ † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה
quod ,DOMINVS vidit Et . rubus ardeat non cur , hanc magnã
הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא־יִבְעַר הַסְּנֶה׃ † 4 וַיַּרְא יְהוָה כִּי
:dixit Et .rubi medio de Deus *eum ad clamauit* & ,videndũ ad diuerteret vocauit eum
m סוּר m סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר
. huc appropinques Ne :dixit Et . *ego* Ecce :dixit Et .Moſeh ,Moſeh adſum.
מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ † 5 וַיֹּאמֶר אַל־תִּקְרַב הֲלֹם
tu quo † locus quia ,tuis pedibus de *ſuper* tua calceamẽta Solue † ſuper quo
n שַׁל־נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה n נָשַׁל tu ſtas,
,tui patris Deus Ego :dixit Et . eſt ſanctitatis terra ,*eo ſuper ſtans*
עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת־קֹדֶשׁ הוּא׃ † 6 וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ
Moſeh abſcõdit Et .Iahacob Deus & ,Iſchac Deus ,Abraham Deus
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה
dixit Et . Deum ad *reſpiciendo à* timuit quia ,ſuam faciem aſpicere
o נָגַשׁ 7 פָּנָיו כִּי יָרֵא ° מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים׃ † וַיֹּאמֶר
& ,Aegypto in ‡ qui ,mei populi afflictionẽ vidi Videndo :Domin⁹ ‡ eſt
p עָנָה יְהוָה רָאֹה רָאִיתִי אֶת־ p עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם וְאֶת־
.eius dolores noui quia :eius exactores propter audiui corũ clamorem
צַעֲקָתָם שָׁמָעְתִּי מִפְּנֵי נֹגְשָׂיו כִּי יָדַעְתִּי אֶת־מַכְאֹבָיו׃
eũ faciendũ aſcendere ad & :Aegypti manu è eũ liberandũ ad deſcẽdi Et
† וָאֵרֶד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלַהַעֲלֹתוֹ 8
,lacte fluentẽ terram ad ,latam & ,bonam terram ad ,ipſa terra è
q זוּב מִן־הָאָרֶץ הַהִוא אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וּרְחָבָה אֶל־אֶרֶץ q זָבַת חָלָב
, Perizæi & ,Emoræi & ,Chittæi & ,Chenahanæi locum ad ,melle &
וּדְבָשׁ אֶל־מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְרִזִּי
venit Iſrael filiorum clamor ecce nunc Et . Iebuſæi & ,Chiuuęi &
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ † 9 וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָה
. eos opprimunt Aegyptij qua ,oppreſſionem vidi etiam & :me ad
אֵלָי וְגַם־רָאִיתִי אֶת־הַלַּחַץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם׃
filios meũ populum *educ* & ,Parhoh ad te mittam & ,veni nunc Et
educes
r הָלַךְ 10 r וְעַתָּה † לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל־פַּרְעֹה s וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְנֵי־
s יָצָא ,ſum Quis : Deum ad Moſeh dixit Et . Aegypto ex Iſrael
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם׃ † 11 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אָנֹכִי
?Aegypto ex Iſrael filios educam quòd & ?Parhoh ad vadam quòd
כִּי אֵלֵךְ אֶל־פַּרְעֹה וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם׃
.te miſerim ego quòd ,ſignũ tibi hoc Et .tecum ero Quia ,dixit Et
12 וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת כִּי אָנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ †׀
ſuper Deum coletis ,Aegypto ex populum eduxeris Cùm
בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל

37

LIBER EXODVS,

ID EST, EXITVS.

HEBRAICE, ואלה שמות

CAPVT I. א

Et

ingredientium Israel filiorum nomina hæc — qui ingressi sunt

1 אֵ֚לֶּה שְׁמ֣וֹת בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל הַבָּאִ֖ים

,sua familia & vir ,Iahacob cum Aegyptum — singuli cum familia sua,

מִצְרַ֑יְמָה אֵ֚ת יַעֲקֹ֔ב אִ֖ישׁ וּבֵיתֹ֥ו

,Leui ,Simhon ,Reuben :sunt ingressi

2 בָּֽאוּ׃ † רְאוּבֵ֥ן שִׁמְעֹ֖ון לֵוִ֥י

.Biniamin & ,Zebulũ ,Issachar .Iehudah &

3 וִיהוּדָֽה׃ † יִשָּׂשכָ֥ר זְבוּלֻ֖ן וּבִנְיָמִֽן׃

egredientium anima omnis fuit Et . Aser & ,Ghad ,Naphtali &, Dan — fuerunt omnes animæ eorum, qui egressi sunt è femore

4 דָּ֚ן וְנַפְתָּלִ֔י גָּ֖ד וְאָשֵֽׁר׃ † וַיְהִ֣י כָל־

. Aegypto in erat Ioseph at :animæ septuaginta ,Iahacob

5 נֶ֙פֶשׁ֙ יֹצְאֵ֣י יֶ֔רֶךְ־יַעֲקֹ֖ב שִׁבְעִ֣ים נָ֑פֶשׁ

. illa generatio omnis & ,eius fratres oẽs & ,Ioseph est mortuus Et

6 וְיֹוסֵ֖ף הָיָ֥ה בְמִצְרָֽיִם׃ † וַיָּ֤מָת יֹוסֵף֙ [a]

,sunt multiplicati & ,se produxerunt & ,fructificauerũt Israel filij Et — [a] מות nati sunt in multitudine

וְכָל־אֶחָ֔יו וְכָל־הַדֹּ֖ור הַהֽוּא׃ † וּבְנֵ֣י

7 יִשְׂרָאֵ֗ל [b] פָּרְ֤ו [c] וַיִּשְׁרְצּ֙וּ֙ וַיִּרְבּ֣וּ

. eis ‡ terra est repleta & ,valde valde in† sunt roborati & — [b] פרה [c] רבה ‡copiosissime

וַיַּעַצְמ֥וּ בִמְאֹ֖ד מְאֹ֑ד וַתִּמָּלֵ֥א הָאָ֖רֶץ אֹתָֽם׃

cognouit non qui ,Aegyptum super nouus rex surrexit Et

8 וַיָּ֣קָם מֶ֤לֶךְ־חָדָשׁ֙ עַל־מִצְרַ֔יִם אֲשֶׁ֥ר לֹא־יָדַ֖ע

,multus Israel filiorum populus Ecce :suũ populũ ad dixit Et . Ioseph ‡ ex — [d] קום

9 אֶת־יֹוסֵֽף׃ † וַיֹּ֖אמֶר אֶל־עַמֹּ֑ו הִנֵּ֗ה עַ֚ם בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל רַ֥ב

,multiplicetur forte ne ,illum in sapiamus‡ ,Agite . nobis præ fortior &

10 וְעָצ֖וּם מִמֶּֽנּוּ׃ † הָבָ֣ה נִתְחַכְּמָ֣ה לֹ֔ו פֶּן־יִרְבֶּ֕ה

,nostris inimicis sup ipse etiam addatur ,bellum euenerit cùm ,sit & — ‡sapientes simus propter eum,

וְהָיָ֗ה כִּֽי־תִקְרֶ֙אנָה֙ מִלְחָמָ֔ה [e] וְנֹוסַ֥ף [f] גַּם־הוּא֙ עַל־שֹׂנְאֵ֔ינוּ — [e] יהב [f] יסף

eum super posuerunt Et . terra è ascendat & ,nos cõtra pugnet &

11 וְנִלְחַ֣ם־בָּ֔נוּ וְעָלָ֖ה מִן־הָאָֽרֶץ׃ † וַיָּשִׂ֣ימוּ עָלָ֔יו [g]

vrbes ędificauit Et .suis oneribus in eu affligerent vt ,tributorũ principes — [g] שום

שָׂרֵ֣י מִסִּ֔ים לְמַ֖עַן [h] עַנֹּתֹ֣ו בְּסִבְלֹתָ֑ם [k] וַיִּבֶן֩ עָרֵ֨י

quemadmodũ Et .Rahameses & Pithom ,Parhoh ipsi thesaurorũ — [h] מסם ענה [k] בנה

12 מִסְכְּנֹ֜ות לְפַרְעֹ֗ה אֵ֚ת פִּתֹ֣ם וְאֶת־רַעַמְסֵֽס׃ † וְכַאֲשֶׁ֣ר

angustiabãtur & :crescebat sic & ,multiplicabatur sic ,eum affligebant — quãto magis magis eo tædio afficiebantur

יְעַנּ֣וּ אֹתֹ֔ו כֵּ֥ן יִרְבֶּ֖ה וְכֵ֣ן יִפְרֹ֑ץ [l] וַיָּקֻ֖צוּ

Israel filios Aegyptij fecerunt seruire Et . Israel filios propter — [l] קוץ

13 מִפְּנֵ֥י בְּנֵי־יִשְׂרָאֵֽל׃ † וַיַּעֲבִ֧דוּ מִצְרַ֛יִם אֶת־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל

,luto in dura seruitute in eorum vitam amarificarunt Et . duritia in durè.

14 בְּפָֽרֶךְ׃ † וַיְמָרְר֤וּ [m] אֶת־חַיֵּיהֶם֙ בַּעֲבֹדָ֣ה קָשָׁ֔ה בְּחֹ֖מֶר

quibus ,eorum opere omni cũ agro in seruitute omni in & ,laterib9 in & — [m] חיה

וּבִלְבֵנִ֑ים וּבְכָל־עֲבֹדָ֥ה בַשָּׂדֶ֖ה אֵ֚ת כָּל־עֲבֹדָתָ֔ם אֲשֶׁר־

obstetricibus Aegypti rex dixit Et .duritia in eis in sunt operati — in quibus operati sunt durè.

15 עָבְד֥וּ בָהֶ֖ם בְּפָֽרֶךְ׃ † וַיֹּ֣אמֶר מֶ֣לֶךְ מִצְרַ֔יִם [n] לַמְיַלְּדֹ֖ת

.Puhah alterius nomen & ,Siphrah ‡ vnius nomẽ quarũ ,Hebræarum — [n] ילך ‡ erat

הָֽעִבְרִיֹּ֑ת אֲשֶׁ֤ר שֵׁם־הָאַחַת֙ שִׁפְרָ֔ה וְשֵׁ֖ם הַשֵּׁנִ֥ית פּוּעָֽה׃

super videritis & ,Hebræas obstetricaueritis Cùm :dixit Et

16 וַיֹּ֗אמֶר † בְּיַלֶּדְכֶן֙ אֶת־הָעִבְרִיֹּ֔ות [o] וּרְאִיתֶ֖ן עַל־

. viuet &*, est filia si & :eum interficietis & ,est filius si , sellas — [o] ראה interficite – *viuat.

הָאָבְנָ֑יִם אִם־בֵּ֥ן הוּא֙ וַהֲמִתֶּ֣ן אֹתֹ֔ו וְאִם־בַּ֥ת הִ֖וא וָחָֽיָה׃

quemadmodũ fecerunt nõ & ,Deum obstetrices timuerunt Et

17 וַתִּירֶ֣אןָ [p] הַמְיַלְּדֹ֔ת אֶת־הָאֱלֹהִ֖ים וְלֹא־עָשׂ֣וּ — [p] ירא

. pueros viuificauerunt sed ,Aegypti rex eas ad est locutus

כַּאֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֤ר אֲלֵיהֶן֙ מֶ֣לֶךְ מִצְרַ֔יִם וַתְּחַיֶּ֖יןָ אֶת־הַיְלָדִֽים׃

feci stis Cur : eis dixit & ,obstetrices Aegypti rex vocauit Et

18 † וַיִּקְרָ֣א מֶלֶךְ־מִצְרַ֔יִם לַמְיַלְּדֹ֖ת וַיֹּ֣אמֶר לָהֶ֑ן מַדּ֛וּעַ עֲשִׂיתֶ֥ן

obstetrices dixerunt Et ? pueros viuificastis & , hanc rem

19 הַדָּבָ֥ר הַזֶּ֖ה וַתְּחַיֶּ֥יןָ אֶת־הַיְלָדִֽים׃ † וַתֹּאמַ֣רְן הַמְיַלְּדֹ֔ת

obstetrices quia ,† Hebręę Aegyptię mulieres sicut nõ Quia : Parhoh ad † sunt

אֶל־פַּרְעֹ֗ה כִּ֣י לֹא֩ כַנָּשִׁ֨ים הַמִּצְרִיֹּ֜ת כִּֽי־חָיֹ֣ות

Deus benefecit Et .pepererũt & ,obstetrix eas ad veniat Antequam .ipsę † † sunt.

20 הֵ֗נָּה בְּטֶ֤רֶם תָּבֹוא֙ אֲלֵהֶ֣ן הַמְיַלֶּ֔דֶת וְיָלָֽדוּ׃ † וַיֵּ֥יטֶב אֱלֹהִ֖ים

quia ,fuit Et .valde sunt roborati & ,popul9 creuit & ,obstetricibus

21 לַמְיַלְּדֹ֑ת וַיִּרֶב֙ הָעָ֔ם וַיַּעַצְמ֖וּ מְאֹ֥ד׃ † וַיְהִ֕י כִּֽי־

. domos eis fecit & ,Deum obstetrices timuerunt

יָרְא֥וּ הַמְיַלְּדֹ֖ת אֶת־הָאֱלֹהִ֑ים וַיַּ֥עַשׂ לָהֶ֖ם בָּתִּֽים׃

qui nascetur natum filium Omnẽ : dicẽdo suo populo vniuerso Parhoh præcepit Et

22 † [q] וַיְצַ֣ו פַּרְעֹ֔ה לְכָל־עַמֹּ֖ו לֵאמֹ֑ר כָּל־הַבֵּ֙ן֙ הַיִּלֹ֣וד [q] צָעֲרָ֔ה

. viuificabitis filiam omnem & ,eum proijcietis flumen in

חַיְאֹרָ֖ה תַּשְׁלִיכֻ֑הוּ וְכָל־הַבַּ֥ת תְּחַיּֽוּן׃

CAP. II.

. Leui filiam tulit & ,Leui domo de vir iuit Et

1 † וַיֵּ֣לֶךְ אִ֔ישׁ מִבֵּ֖ית לֵוִ֑י [r] וַיִּקַּ֖ח אֶת־בַּ֥ת־לֵוִֽי׃ [t] לָקַח

pulcher esset ,ipse bonus quod ,eum vidit & ,filiũ peperit & ,mulier concepit Et

2 † וַתַּ֥הַר הָאִשָּׁ֖ה וַתֵּ֣לֶד בֵּ֑ן [s] וַתֵּ֣רֶא אֹתֹ֔ו כִּי־טֹ֥וב הֽוּא׃ [s] הרה

,eũ absconderе vltra potuit non Et . mensibus tribus eum abscondit &

3 וַתְּצַפְּנֵ֖הוּ שְׁלֹשָׁ֥ה יְרָחִֽים׃ † וְלֹא־יָכְלָ֥ה עֹוד֙ הַצְּפִינֹ֔ו

iunceam, :pice in & ,bitumine in eã bituminauit & ,iunci arcam sibi accepit &

וַתִּקַּ֤ח־לֹו֙ תֵּ֣בַת גֹּ֔מֶא וַתַּחְמְרָ֥ה בַחֵמָ֖ר וּבַזָּ֑פֶת

.fluminis ripam iuxta iunceto in posuit & ,puerum ea in posuit &

וַתָּ֤שֶׂם בָּהּ֙ אֶת־הַיֶּ֔לֶד וַתָּ֖שֶׂם בַּסּ֑וף עַל־שְׂפַ֖ת הַיְאֹֽר׃

. ei fieret quid sciret vt ,longinquo à eius soror stetit Et

4 † וַתֵּתַצַּ֥ב אֲחֹתֹ֖ו מֵרָחֹ֑ק [t] לְדֵ֣עָה מַה־יֵּעָשֶׂ֖ה לֹֽו׃ [v] יָצַב [v] יָדַע

ibant eius puellæ & ,flumẽ ad se lauãdũ ad Parhoh filia descendit Et

5 † [x] וַתֵּ֣רֶד בַּת־פַּרְעֹ֗ה לִרְחֹ֙ץ֙ עַל־הַיְאֹ֔ר וְנַעֲרֹתֶ֖יהָ הֹלְכֹ֣ת [x] יָרַד

locum misit & ,iunceti medio in arcam vidit & ,fluminis manũ iuxta

עַל־יַ֣ד הַיְאֹ֑ר וַתֵּ֣רֶא אֶת־הַתֵּבָ֔ה בְּתֹ֖וךְ הַסּ֑וף וַתִּשְׁלַ֥ח

.puerum ipsum vidit & ,aperuit Et .eam accepit & ,suam ancillam

6 אֶת־אֲמָתָ֖הּ וַתִּקָּחֶֽהָ׃ † וַתִּפְתַּ֣ח וַתִּרְאֵ֣הוּ אֶת־הַיֶּ֔לֶד

Hebræorũ pueris De :dixit Et .eũ super est misericordia & :flebat puer ecce Et

וְהִנֵּה־נַ֥עַר בֹּכֶ֖ה וַתַּחְמֹ֣ל עָלָ֑יו וַתֹּ֗אמֶר מִיַּלְדֵ֥י הָעִבְרִ֖ים

‡ est vadã Nunquid : Parhoh filiam ad eius soror dixit Et .iste ‡

7 זֶ֥ה׃ † וַתֹּ֤אמֶר אֲחֹתֹו֙ אֶל־בַּת־פַּרְעֹ֔ה הַאֵלֵ֥ךְ

lactantem ?puerum tibi lactabit & ,Hebręis ex nutricem mulierem tibi vocabo &

וְקָרָ֣אתִי לָ֔ךְ אִשָּׁ֖ה [y] מֵֽינֶקֶת֙ מִן־הָעִבְרִיֹּ֑ת [y] וְתֵינֶ֥ק לָךְ֙ אֶת־הַיֶּ֔לֶד׃ [y] יָנַק

vocauit & , puella iuit & .Vade : Parhoh filia ei dixit Et

8 † וַתֹּ֥אמֶר לָהּ֙ בַּת־פַּרְעֹ֔ה לְכִ֖י וַתֵּ֣לֶךְ הָֽעַלְמָ֑ה וַתִּקְרָ֥א אֶת־

puerum Deduc : Parhoh filia ei dixit Et . pueri matrem

9 אֵ֖ם הַיָּלֶֽד׃ † וַתֹּ֥אמֶר לָ֖הּ בַּת־פַּרְעֹ֑ה [y] הֵילִ֣יכִי אֶת־הַיֶּ֔לֶד [y] יָלַד

mulier accepit Et .tuã mercedẽ dabo ego & ,mihi eum lacta & ,istũ

וְהֵינִיקֵ֖הוּ לִ֑י וַאֲנִ֣י אֶתֵּ֔ן [z] אֶת־שְׂכָרֵ֗ךְ וַתִּקַּ֤ח הָאִשָּׁה֙ [z] נָתַן

,Parhoh filiã ad eũ adduxit & ,puer est factꝰ magnus Et . eũ lactauit & ,puerũ — treuit

10 הַיֶּ֔לֶד וַתְּנִיקֵֽהוּ׃ † וַיִּגְדַּ֣ל הַיֶּ֔לֶד [a] וַתְּבִאֵ֖הוּ לְבַת־פַּרְעֹ֑ה [a] בוא

aquis ex Quia ,dixit & ,Mosch eiꝰ nomẽ vocauit & : filiũ in ei fuit &

וַתְּהִי־לָ֥הּ לְבֵ֖ן וַתִּקְרָ֣א שְׁמֹ֑ו מֹשֶׁ֔ה וַתֹּ֕אמֶר כִּ֥י מִן־הַמַּ֖יִם

treuit est egressus & ,Mosch est factus magnꝰ ipsis diebus in fuit Et . eum traxi

11 מְשִׁיתִֽהוּ׃ † וַיְהִ֣י בַיָּמִ֣ים הָהֵ֔ם וַיִּגְדַּ֖ל מֹשֶׁ֑ה [b] וַיֵּצֵ֣א [b] מָשָׁה

onera corũ, percutientẽ Aegyptiũ virũ vidit & ,corũ oneribus in vidit & ,suos fratres ad

אֶל־אֶחָ֔יו וַיַּ֖רְא בְּסִבְלֹתָ֑ם [c] וַיַּ֣רְא אִ֤ישׁ מִצְרִי֙ [c] מַכֶּ֣ה

non quòd vidit & ,illuc & huc respexit Et .suis fratribꝰ è Hebræum virũ — [c] נכה

12 אִ֣ישׁ־עִבְרִ֔י מֵאֶחָ֖יו׃ † [d] וַיִּ֥פֶן כֹּ֖ה וָכֹ֑ה וַיַּ֣רְא כִּי־אֵ֔ין [d] פָּנָה

esset quisquã . arena in eum abscõdit & ,Aegyptium percussit & , vir

וַיַּךְ֙ אֶת־הַמִּצְרִ֔י וַיִּטְמְנֵ֖הוּ בַּחֹֽול׃

litigabant ,cõtendentes Hebræi viri duo ecce & ,secunda die in est egressus Et

13 † וַיֵּצֵ֣א בַּיֹּ֣ום הַשֵּׁנִ֔י וְהִנֵּ֥ה שְׁנֵי־אֲנָשִׁ֖ים עִבְרִ֑ים [e] נִצִּ֣ים [e] נָצָה

te posuit Quis : dixit Et ? tuũ proximũ percutiens quid Vt : impiũ ad dixit &

14 לָ֥מָּה תַכֶּ֖ה רֵעֶֽךָ׃ † וַיֹּ֗אמֶר מִי֩ שָׂמְךָ֨ לְאִ֜ישׁ

occidere me ,dicens* tu me occidendũ ad Nũquid ? nos super iudicẽ & principem virum in — percutis

שַׂ֤ר [f] וְשֹׁפֵט֙ עָלֵ֔ינוּ הַלְהָרְגֵ֥נִי אַתָּ֖ה אֹמֵ֣ר

*cogitas Vere : dixit & ,Mosch timuit Et ? Aegyptium occidisti quẽadmodũ — [f] שור

כַּאֲשֶׁ֥ר הָרַ֖גְתָּ אֶת־הַמִּצְרִ֑י וַיִּירָ֤א מֹשֶׁה֙ וַיֹּ֣אמֶר אָכֵ֔ן

quæsiuit & ,hanc rem Parhoh audiuit Et . res est scita

15 נ֥וֹדַע הַדָּבָֽר׃ † וַיִּשְׁמַ֥ע פַּרְעֹ֖ה אֶת־הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֑ה וַיְבַקֵּ֥שׁ

terra in habitauit & ,Parhoh facie à Mosch fugit Et . Mosch occidere

לַהֲרֹ֣ג אֶת־מֹשֶׁ֔ה וַיִּבְרַ֥ח מֹשֶׁ֖ה מִפְּנֵ֣י פַרְעֹ֑ה וַיֵּ֥שֶׁב בְּאֶ֖רֶץ

. filiæ septem† Midian sacerdoti Et .puteum iuxta sedit & ,Midian — † erant

16 מִדְיָ֔ן וַיֵּ֖שֶׁב עַל־הַבְּאֵֽר׃ † וּלְכֹהֵ֥ן מִדְיָ֖ן שֶׁ֣בַע בָּנֹ֑ות

dandũ potũ ad ,canales impleuerunt & ,hausserunt & ,venerũt Et

וַתְּדַלֶּ֣נָה [g] וַתְּמַלֶּ֔אנָה אֶת־הָרְהָטִ֖ים [h] לְהַשְׁקֹ֥ות

,Mosch surrexit Et .eas expulerũt & ,pastores venerũt Et . sui prĩs pecudib9 — [g] דלה [h] שקה

17 צֹ֥אן אֲבִיהֶֽן׃ † וַיָּבֹ֣אוּ הָרֹעִ֗ים וַיְגָרְשׁ֙וּם֙ [i] וַיָּ֣קָם מֹשֶׁ֔ה [i] רעה

ascenderunt grauis turma fuit & :equites etiam ,currus etiam ,eo cū *ascendit* Et

9 וַיַּ֣עַל עִמּ֗וֹ גַּם־רֶ֙כֶב֙ גַּם־פָּ֣רָשִׁ֔ים וַיְהִ֥י הַֽמַּחֲנֶ֖ה כָּבֵ֥ד

eſt trans .Iarden *trāſitu in* quæ ,Athad aream ad vſq; venerunt Et .valde

10 מְאֹֽד׃ וַיִּבְאוּ֙ עַד־גֹּ֣רֶן הָאָ֔טָד אֲשֶׁ֖ר בְּעֵ֣בֶר הַיַּרְדֵּ֑ן

luctum ſuo patri fecit Et .valde graui & ,magno planctu ibi planxerūt Et

וַיִּסְפְּדוּ־שָׁ֣ם מִסְפֵּ֤ד גָּדוֹל֙ וְכָבֵ֣ד מְאֹ֔ד וַיַּ֥עַשׂ לְאָבִ֖יו אֵ֑בֶל

viderunt habitatores luctum Chenahanæi terræ *habitator vidit* Et .diebus ſeptem

11 שִׁבְעַ֖ת יָמִֽים׃ וַיַּ֗רְא יוֹשֵׁב֙ הָאָ֣רֶץ הַֽכְּנַעֲנִ֔י אֶת־הָאֵ֖בֶל

† eſt vocauit Idcirco .Aegyptiis iſte †grauis Luctus :dixerūt & ,Athad area in

בְּגֹ֣רֶן הָאָ֑טָד וַיֹּ֣אמְרוּ֩ אֵ֨בֶל־כָּבֵ֥ד זֶ֛ה לְמִצְרָ֖יִם עַל־כֵּ֥ן קָרָ֛א

*‡ luctus Aegypti, *eſt trans eius filij fecerunt Et .Iarden *trāſitu in** qui ,Miſraim Abel‡ eius nomen

12 שְׁמָ֥הּ אָבֵ֖ל מִצְרַ֑יִם אֲשֶׁ֖ר בְּעֵ֥בֶר הַיַּרְדֵּֽן׃ וַיַּֽעֲשׂ֥וּ בָנָ֛יו

terram in eius filij eum tulerunt Et .eis præceperat quemadmodū ,ſic ei

13 לוֹ֙ כֵּ֣ן כַּאֲשֶׁ֔ר צִוָּ֖ם׃ וַיִּשְׂא֣וּ אֹת֗וֹ בָּנָיו֙ אַ֣רְצָה

duplici emit quam ,*duplicitatis* agri ſpelunca in eum ſepelierūt & ,Chenahan

כְּנַ֔עַן וַיִּקְבְּר֥וּ אֹת֛וֹ בִּמְעָרַ֥ת שְׂדֵֽה־הַמַּכְפֵּלָ֖ה אֲשֶׁר־קָנָ֣ה

Chittæo Hephron ab ſepulchri poſſeſſionē in agro cum Abraham

אַבְרָהָ֑ם אֶת־הַשָּׂדֶ֥ה לַאֲחֻזַּת־קֶ֖בֶר מֵאֵ֥ת עֶפְרֹ֖ן הַֽחִתִּ֥י

ante ,ei° fratres & ,ipſe ,Aegyptū in Ioſeph eſt reuerſus Et .Mamre *facies ſuper*

שוב d qui aſcenderunt ‡ vt ſepelirēt *poſtquā ſepeliuit

14 עַל־פְּנֵ֖י מַמְרֵֽא׃ וַיָּ֣שָׁב יוֹסֵ֗ף מִצְרַ֙יְמָה֙ הוּא֙ וְאֶחָ֣יו

eum ſepelire poſt ‡ ,eius pattē *ſepeliendum ad*‡,eo cum *aſcendentes* omnes &

וְכָל־הָעֹלִ֣ים אִתּ֔וֹ לִקְבֹּ֖ר אֶת־אָבִ֑יו אַחֲרֵ֥י קָבְר֖וֹ

,eorum pater eſt mortuus qp ,Ioſeph fratres viderunt Et .ſuum patrem

15 אֶת־אָבִֽיו׃ וַיִּרְא֣וּ אֲחֵי־יוֹסֵף֮ כִּי־מֵ֣ת אֲבִיהֶם֒

nobis reddet reddēdo & ,Ioſeph nos odio habebit Fortaſſe :dixerūt &

וַיֹּֽאמְרוּ֙ לוּ֙ יִשְׂטְמֵ֣נוּ יוֹסֵ֔ף וְהָשֵׁ֥ב יָשִׁ֖יב לָ֑נוּ אֵ֚ת

præceperunt nuncio miſſo :dicēdo Ioſeph ad *mandauerūt* Et .ei retribuimus quod ,malum omne

16 כָּל־הָרָעָ֔ה אֲשֶׁר־גָּמַ֥לְנוּ אֹת֖וֹ׃ וַיְצַוּ֣וּ אֶל־יוֹסֵ֔ף לֵאמֹ֖ר

antequam moreretur, :Ioſeph dicetis Sic :dicendo ,*eum mori ante* præcepit tuus Pater

17 כֹּֽה־תֹאמְר֣וּ לְיוֹסֵ֗ף אָנָּ֤א שָׂא֙ נָ֣א פֶ֣שַׁע אַחֶ֔יךָ וְחַטָּאתָ֖ם

:eorum peccato & ,tuorum fratrū præuaricationi nunc parce Obſecro

כִּֽי־רָעָ֥ה גְמָל֖וּךָ וְעַתָּ֣ה שָׂא־נָ֔א לְפֶ֥שַׁע עַבְדֵ֖י

ſeruorū præuaricationi quęſo parce nunc Et .tibi retribuerūt malum quia

e נָשָׂא e אֱלֹהֵ֣י אָבִ֑יךָ וַיִּבְךְּ֖ יוֹסֵ֥ף בְּדַבְּרָ֖ם אֵלָֽיו׃ 18 וְגַם־

dum loquerentur ſibi. ,etiam iuerunt Et .*eum ad ipſos loquendo in* ,Ioſeph fleuit Et .tui patris Dei

c דַּבֵּר ‡ſumus †ſerui. אֲחָיו֙ הָלְכ֣וּ וַיִּפְּל֥וּ לְפָנָ֖יו וַיֹּֽאמְרוּ֙ הִנֶּ֣נּוּ לְךָ֔ לַֽעֲבָדִֽים׃

. *ſeruos in* † tibi *nos* Ecce :dixerūt & ,eo corā ceciderūt & ,eius fratres

19 וַיֹּ֥אמֶר אֲלֵהֶ֖ם יוֹסֵ֑ף אַל־f תִּירָ֔אוּ כִּ֚י הֲתַ֣חַת אֱלֹהִ֔ים

f יָרֵא ‡ſum? illud cogitauit Deus .malum me aduerſum cogitaſtis vos Et ? *ego*

20 אָֽנִי׃ וְאַתֶּ֣ם חֲשַׁבְתֶּ֤ם עָלַי֙ רָעָ֔ה אֱלֹהִ֖ים חָשְׁבָ֣ה

vt faceret †vt viuificaret populum *viuificandum ad*† hanc diem ſecundum *facere propter* ,bonum in

לְטֹבָ֑ה לְמַ֗עַן עֲשֹׂה֙ כַּיּ֣וֹם הַזֶּ֔ה g לְהַחֲיֹ֖ת עַם־

& ,vos alam Ego .timeatis ne nunc Et .magnum

21 רָֽב׃ וְעַתָּ֕ה אַל־תִּירָ֖אוּ אָנֹכִ֣י אֲכַלְכֵּ֑ל אֶתְכֶ֖ם וְאֶת־

.eorum cor ad eſt locutus & ,eos eſt conſolatus & :veſtros paruulos

טַפְּכֶ֔ם וַיְנַחֵ֖ם אוֹתָ֑ם וַיְדַבֵּ֥ר עַל־לִבָּֽם׃

Ioſeph vixit & :ei° patris domus & ,ipſe ,Aegypto in Ioſeph habitauit Et

22 וַיֵּ֣שֶׁב יוֹסֵ֗ף בְּמִצְרַ֙יִם֙ הוּא֙ וּבֵ֣ית אָבִ֔יו וַיְחִ֥י יוֹסֵ֖ף

filios Ephraim ipſi Ioſeph vidit Et .annos decem & centum

23 מֵאָ֥ה וְעֶשֶׂר־שָׁנִֽים׃ וַיַּ֣רְא יוֹסֵ֗ף לְאֶפְרַ֙יִם֙ בְּנֵ֣י

tertiæ generationis: genua ſuper ſunt nati Menaſſeh filij Machir filij etiam :*tertiorum*

שִׁלֵּשִׁ֔ים גַּם־בְּנֵ֥י מָכִ֖יר בֶּן־מְנַשֶּׁ֑ה יֻלְּד֖וּ עַל־בִּרְכֵּ֥י

Deus & ,*moriens* Ego :ſuos fratres ad Ioſeph dixit Et .Ioſeph

24 יוֹסֵֽף׃ וַיֹּ֤אמֶר יוֹסֵף֙ אֶל־אֶחָ֔יו אָנֹכִ֥י מֵ֖ת וֵאלֹהִ֣ים

, hac terra è vos faciet aſcendere & , vos viſitabit viſitando

פָּקֹ֤ד יִפְקֹד֙ אֶתְכֶ֔ם וְהֶעֱלָ֥ה אֶתְכֶ֖ם מִן־הָאָ֣רֶץ הַזֹּ֑את

.Iahacob & ,Iſchac ,Abraham iurauit quam terram ad

אֶל־הָאָ֗רֶץ אֲשֶׁ֤ר נִשְׁבַּע֙ לְאַבְרָהָ֣ם לְיִצְחָ֔ק וְלִיעֲקֹ֖ב׃

viſitabit Viſitando :dicendo ,Iſrael filios Ioſeph fecit iurare Et

25 וַיַּשְׁבַּ֤ע יוֹסֵף֙ אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לֵאמֹ֖ר פָּקֹ֣ד יִפְקֹ֑ד

.hinc mea oſſa aſcendere facietis Et .vos Deus

אֱלֹהִים֙ אֶתְכֶ֔ם וְהַעֲלִתֶ֥ם אֶת־עַצְמֹתַ֖י מִזֶּֽה׃

aromatibus ,eum *balſamarunt* & :annorū decem & cētum filius ,Ioſeph eſt mortuus Et

26 וַיָּמָ֥ת יוֹסֵ֛ף בֶּן־מֵאָ֥ה וְעֶשֶׂר־שָׁנִ֖ים וַיַּחַנְט֣וּ אֹת֑וֹ

condierunt . Aegypto in arca in *poſuit* &

h positus eſt שום וַיִּישֶׂם֙ בָּאָר֔וֹן בְּמִצְרָֽיִם׃

סוף ספר בראשית

Finis libri Geneſeos.

incedebat * filiæ :fontem *ſuper*† creſcēs *filius*‡,Ioſeph *fructeſcēs Filius*

Vt ramus creſcens ‡ vt ramus †iuxta *incedebant

22 בֵּ֣ן פֹּרָ֔ת יוֹסֵ֖ף בֵּ֣ן פֹּרָ֑ת עֲלֵי־עָ֔יִן בָּנ֥וֹת צָעֲדָ֖ה

domini‡eum oderunt & ,iaculauerūt & ,eū *amarificarunt*‖ Et .murū ſuper

23 עָלֵי־שֽׁוּר׃ וַיְמָרְרֻ֥הוּ וְרֹבُ֖וּ n וַיִּשְׂטְמֻ֥הוּ בַּעֲלֵי

brachia ſe roborauerūt & ,ei° arcus† forti in habitauit Et .*ſagittarum*

24 חִצִּֽים׃ וַתֵּ֤שֶׁב בְּאֵיתָן֙ קַשְׁתּ֔וֹ o וַיָּפֹ֙זוּ֙ p זְרֹעֵ֣י

.Iſrael *lapis paſtor*‡ inde ,Iahacob potentis manibus è eius manuum

יְדֵ֔י מִידֵ֖י אֲבִ֣יר יַעֲקֹ֑ב מִשָּׁ֥ם רֹעֶ֖ה אֶ֥בֶן יִשְׂרָאֵֽל׃

tibi bñdicet & ,omnipotēte & ;te adiuuabit & ,tui patris Deo A

25 מֵאֵ֣ל אָבִ֔יךָ וְיַעְזְרֶ֖ךָּ וְאֵ֣ת שַׁדַּ֑י וִיבָרְכֶ֗ךָּ

;ſubtus cubāris abyſſi benedictionibus :deſuper cœli benedictionibus

בִּרְכֹ֤ת שָׁמַ֙יִם֙ מֵעָ֔ל בִּרְכֹ֥ת תְּה֖וֹם רֹבֶ֣צֶת תָּ֑חַת

prænaluerūt tui patris Benedictiones .vuluæ & ,vberū benedictionibus

26 בִּרְכֹ֥ת שָׁדַ֖יִם וָרָֽחַם׃ בִּרְכֹ֣ת אָבִ֔יךָ גָּבְר֥וּ

erunt ,*ſeculi*‖ collium *terminum*‡ad vſque meorū genitorū *benedictiones ſuper*

עַל־בִּרְכֹ֣ת q הוֹרַ֔י עַד־r תַּאֲוַ֖ת גִּבְעֹ֣ת עוֹלָ֑ם תִּֽהְיֶ֙ין֙

‡ſuper *ſuper †vt ‡ manè ‖ veſperi ‡ eſt

q הָרָ֣ה r תָּאֹ֔ה ‡ſuper *ſuper †vt ‡ manè ‖ veſperi ‡ eſt

*lupus †Biniamin .eius fratrum nazaræiverticē *in** & ,Ioſeph caput *ad*‡

27 לְרֹ֣אשׁ יוֹסֵ֔ף וּלְקָדְקֹ֖ד נְזִ֥יר אֶחָֽיו׃ בִּנְיָמִ֣ן זְאֵ֔ב

.ſpolium diuidet *veſpera in*‖ & ,prædam comedet *diluculo in* ‡ , rapiet

יִטְרָ֖ף בַּבֹּ֑קֶר וְאֹכַ֥ל עַד֙ וְלָעֶ֣רֶב יְחַלֵּ֔ק שָׁלָֽל׃

eſt locutus quod‡hoc Et .duodecim Iſrael tribus iſtæ Omnes

28 כָּל־אֵ֣לֶּה שִׁבְטֵי־יִשְׂרָאֵ֣ל שְׁנֵ֤ים עָשָׂר֙ וְזֹ֣את אֲשֶׁר־דִּבֶּ֣ר

,ſuā bñdictionē ſēdm vnicuique ,eis benedixit & ,eorum pater eis

לָהֶ֔ם אֲבִיהֶ֑ם וַיְבָ֣רֶךְ אוֹתָ֗ם אִ֚ישׁ אֲשֶׁ֣ר כְּבִרְכָת֔וֹ

cōgregor Ego :eos ad dixit & ,eis præcepit Et .eis benedixit

29 בֵּרַ֖ךְ אֹתָֽם׃ s וַיְצַ֣ו אוֹתָ֔ם וַיֹּ֥אמֶר אֲלֵהֶ֖ם אֲנִ֣י נֶאֱסָ֑ף

quæ ſpelunca in *meos patres ad* me Sepelite .meum populū ad cum patribus meis

אֶל־עַמִּ֔י קִבְר֥וּ אֹתִ֖י אֶל־אֲבֹתָ֑י אֶל־הַמְּעָרָ֣ה אֲשֶׁר

,*duplicitatis*‡ agro in† quæ ſpelunca In .Chittæi Hephron agro in† † eſt ‡ duplici

30 בִּשְׂדֵ֥ה עֶפְרֹ֖ן הַֽחִתִּֽי׃ t בַּמְּעָרָ֞ה אֲשֶׁ֣ר בִּשְׂדֵ֤ה הַמַּכְפֵּלָה֙

cum Abraham emit quam ,Chenahā terra in ,Mamre *facies ſuper* quæ ante

אֲשֶׁר־עַל־פְּנֵ֣י מַמְרֵ֔א בְּאֶ֥רֶץ כְּנַ֖עַן אֲשֶׁ֣ר קָנָ֣ה אַבְרָהָ֗ם אֶת־

Ibi .ſepulchri poſſeſſionē in Chittæo Hephron ex agro

31 הַשָּׂדֶ֛ה מֵאֵ֥ת עֶפְרֹ֖ן הַֽחִתִּ֑י לַאֲחֻזַּת־קָֽבֶר׃ t שָׁ֣מָּה

ſepelierunt Ibi .eius vxorem Sarah & Abraham ſepelierunt

קָבְר֣וּ אֶת־אַבְרָהָ֗ם וְאֵת֙ שָׂרָ֣ה אִשְׁתּ֔וֹ שָׁ֥מָּה קָבְר֖וּ

. Leah ſepeliui ibi & :eius vxorem Ribcah & ,Iſchac

אֶת־יִצְחָ֕ק וְאֵ֖ת רִבְקָ֣ה אִשְׁתּ֑וֹ וְשָׁ֥מָּה קָבַ֖רְתִּי אֶת־לֵאָֽה׃

. Cheth filiis à † ,eo in‡quæ ſpelunceæ & ,agri Emptio

‡ eſt †fuit

32 מִקְנָ֥ה הַשָּׂדֶ֖ה וְהַמְּעָרָ֣ה אֲשֶׁר־בּ֑וֹ מֵאֵ֖ת בְּנֵי־חֵֽת׃ t

ſuos pedes collegit & ,ſuis filiis *præcipiendum ad* Iahacob finiuit Et præcipere

33 וַיְכַל֙ יַעֲקֹ֣ב לְצַוֹּ֔ת אֶת־בָּנָ֖יו וַיֶּאֱסֹ֣ף רַגְלָ֑יו u בְּלָה

.ſuos populos ad eſt aggregatus & ,obiit & ,*lectum ad* in lecto,

v נָטָה וַיִּגְוַ֥ע וַיֵּאָסֶ֖ף אֶל־עַמָּֽיו׃ v אֶל־הַמִּטָּ֔ה

CAP. L. נ

dedit oſcula & ,eū ſuper fleuit & ,ſui patris faciem ſuper Ioſeph cecidit Et

x בָּכָה y נָשַׁק *vt conditēt aromatibus ‡aromatibus condiuerunt †eorum qui aromatis cō diuntur:

1 וַיִּפֹּ֤ל יוֹסֵף֙ עַל־פְּנֵ֣י אָבִ֔יו x וַיֵּ֥בְךְּ עָלָ֖יו y וַיִּשַּׁק־

balſamandum ad ‡ ,medicis ſuis ſeruis Ioſeph præcepit Et .ei

2 לֽוֹ׃ וַיְצַ֣ו יוֹסֵ֔ף אֶת־עֲבָדָ֖יו אֶת־הָרֹפְאִ֑ים לַחֲנֹ֥ט אֶת־

ſunt completi Et .Iſrael *ipſum* medici *balſamarunt*‡ Et .ſuum patrē

3 אָבִ֖יו וַיַּחַנְט֥וּ הָרֹפְאִ֖ים אֶת־יִשְׂרָאֵֽל׃ z וַיִּמְלְא֣וּ

fleuerūt & :*balſamatorum*† dies complētur ſic Quia .dies quadraginta ei

לוֹ֙ אַרְבָּעִ֣ים י֔וֹם כִּ֥י כֵ֖ן יִמְלְא֣וּ יְמֵ֣י הַֽחֲנֻטִּ֑ים וַיִּבְכּ֥וּ

.eius luctus dies tranſierunt Et .diebus ſeptuaginta Aegyptij eum

4 אֹת֖וֹ מִצְרַ֥יִם שִׁבְעִ֖ים יֽוֹם׃ a וַיַּעַבְר֣וּ יְמֵי־ בְכִיתוֹ

inueni quæſo Si :dicendo ,Parhoh domum ad Ioſeph eſt locutus Et

וַיְדַבֵּ֣ר יוֹסֵ֔ף אֶל־בֵּ֥ית פַּרְעֹ֖ה לֵאמֹ֑ר אִם־נָ֣א מָצָ֔אתִי

:dicendo ,Parhoh auribus in quæſo loquimini ,veſtris oculis in gratiam

z חֵן בְּעֵינֵיכֶ֔ם דַּבְּר֣וּ נָ֔א בְּאָזְנֵ֖י פַּרְעֹ֣ה לֵאמֹ֑ר

,meo ſepulchro in :*moriens* ego Ecce :dicendo , me fecit iurare meus Pater

a מוּת 5 אָבִ֣י הִשְׁבִּיעַ֔נִי לֵאמֹ֗ר הִנֵּ֤ה אָנֹכִי֙ מֵ֔ת בְּקִבְרִ֥י

aſcendam nunc Et .me ſepelie bi ,Chenahā terra in mihi fodi quod

אֲשֶׁר־כָּרִ֥יתִי לִ֖י בְּאֶ֣רֶץ כְּנָ֑עַן שָׁ֣מָּה תִקְבְּרֵ֔נִי וְעַתָּ֗ה אֶֽעֱלֶה־

:Parhoh dixit Et .reuertar & ,meū patrem ſepeliam & ,obſecro

6 נָּ֥א וְאֶקְבְּרָ֖ה אֶת־אָבִ֑י וְאָשׁ֖וּבָה׃ a וַיֹּ֥אמֶר פַּרְעֹ֖ה

. te fecit iurare quemadmodū ,tuum patrem ſepeli & ,Aſcende

עֲלֵ֔ה וְקְבֹ֖ר אֶת־אָבִ֑יךָ כַּאֲשֶׁ֥ר הִשְׁבִּיעֶֽךָ׃

omnes eo cū aſcēderunt & ,ſuū patrē ſepeliendū ad ,Ioſeph aſcendit Et

b עָלָה 7 וַיַּ֣עַל יוֹסֵ֔ף לִקְבֹּ֖ר אֶת־אָבִ֑יו b וַיַּעֲל֣וּ אִתּ֔וֹ כָּל־

. Aegypti terræ ſeniores omnes & ,ei° domus ſeniores ,Parhoh ſerui

עַבְדֵ֥י פַרְעֹ֖ה זִקְנֵ֣י בֵיתוֹ֑ וְכֹ֖ל זִקְנֵ֥י אֶֽרֶץ־מִצְרָֽיִם׃

tantum .eius patris domus & ,ei° fratres & ,Ioſeph domus omnis Et

c טַפָּם 8 וְכֹ֣ל בֵּית־ יוֹסֵ֔ף וְאֶחָ֖יו וּבֵ֣ית אָבִ֑יו רַ֚ק

.Ghoſen terra in reliquerūt ,ſuos boues & ,ſuas pecudes & ,ſuos paruulos

c טַפָּם֙ וְצֹאנָ֣ם וּבְקָרָ֔ם עָזְב֖וּ בְּאֶ֥רֶץ גֹּֽשֶׁן׃

iurauit & .mihi Iura :dixit Et .tuum verbū ſecundū faciam Ego

אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרֶךָ׃ וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁתַּחוּ

.lecti caput *ſuper* Iſrael ſe incuruauit & ,ei ad

[f] שָׂחָה לּוֹ [g] וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ [h] הַמִּטָּה׃

[k] נָטָה

CAP. XLVIII. מח

tuus pater Ecce :Ioſeph ad †dixit & .hæc verba poſt fuit Et †quiſpiam

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה 1 †

& ,Menaſſeh ,ſecum ſuos filios duos cepit Et .*agrotans* ægrotat.

אָבִיךָ חֹלֶה [i] וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־ [i] לָקַח

venit Ioſeph tuus fili[9] Ecce :dixit Et .Iahacob ipſi †nũciauit Et .Ephraim †nuncius

אֶפְרָיִם׃ וַיַּגֶּד [k] †לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא 2 [k] נָגַד

Iahacob dixit Et .lectum ſuper ſedit & ,Iſrael *ſe confortauit* & .te ad vim fecit ſibi

אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה׃ 3 †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

,Chenahā terra in ,Luz in mead eſt viſus omnipotens Deus :Ioſeph ad

אֶל־יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה־אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן

,*te faciens creſcere* ego Ecce :me ad dixit Et .mihi benedixit & creſcere facio te,

וַיְבָרֶךְ אֹתִי׃ 4 †וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ

dabo & ,populorum cœtū in te dabo & ,te faciam multiplicari &

וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת־

duo nunc Et .*ſæculi** hæreditatem †te poſt tuo ſemini hanc terram † in

הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם׃ 5 †וְעַתָּה שְׁנֵי־ *perpetuam.

te ad *me veniendum ad vſq;* ,Aegypti terra in tibi ſunt nati qui ,tui filij antequam ve

בָנֶיךָ [l] הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־ [m] בֹּאִי אֵלֶיךָ nirem

erunt Simhon & ,Reubē ſicut ,Menaſſeh & Ephraim ,*ipſi mihi** ,Aegyptū in [l] יָלַד [m] בּוֹא

*mei ſunt ,

מִצְרַיְמָה לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ־ nomen *Super* †.erunt *tibi** ,eos poſt generabis *quam tua cognatio* Et .mihi Et liberi tui

לִי׃ 6 †וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר־הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם quos *tui

,Padā de *me veniēdo in ego* †Et .ſua hæreditate in vocabūtur ſuorum fratrum †Secundum

אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְנַחֲלָתָם׃ 7 †וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן *me veniente

*tractus quaſi adhuc in** ,via in Chenahan terra in Rachel *me ſuper** eſt mortua * mihi

מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ בְּעוֹד כִּבְרַת־ * quū adhuc

ipſa .Ephrath via in ibi eā ſepeliui Et .Ephrath in veniendū ad terræ eſſet miliare

אֶרֶץ לָבֹא [n] אֶפְרָתָה וָאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא [n] פְּרָה

?iſti* Cuius :dixit & ,Ioſeph filios Iſrael vidit Et .Bethlechem* *eſt *ſunt

בֵּית לָחֶם׃ 8 †וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה׃ [n] רָאָה

Deus mihi dedit quos ,*ipſi* mei Filij :ſuū patrem ad Ioſeph dixit Et ſunt,

9 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים

Iſrael oculi Et .eis benedicam & ,me ad quęſo eos *capel*:dixit & .*hoc in* hîc [9] Due

בָּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם׃ 10 †וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל propter ſe-

,illū ad eos fecit accedere & .*videdum ad* †poterat Nō. *ſenectute præ* erāt graues nectutem.

כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת [o] וַיַּגֶּשׁ אֹתָם אֵלָיו ‡ videre

:Ioſeph ad Iſrael dixit Et .*eis dedit amplexus &* ,*eis dedit oſcula &* ‡ [o] נָגַשׁ

וַיִּשַּׁק [p] לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם׃ 11 †וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל [p] אֶל־יוֹסֵף ‡& oſculatus

etiam Deus me fecit videre ecce & ,putabam non tuā faciē Videre eſt eos, & am

רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם plexatus eſt

ſe incuruauit & ,ei[9] genibus *eum de* ‡ eos Ioſeph eduxit Et .tuū ſemen eos. ‡ è

אֶת־זַרְעֶךָ׃ 12 †וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעִם [p] בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ [p] בֶּרֶךְ

Ephraim ,ipſos ambos Ioſeph tulit Et .terram in ſuā faciem in

לְאַפָּיו אָרְצָה׃ 13 †וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם

dextera à ſuā ſiniſtrā in Menaſſeh & ,Iſrael ſiniſtra à ſuā dexterā in

בִּימִינוֹ מִשְׂמֹאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בִּשְׂמֹאלוֹ מִימִין

,ſuam dexteram Iſrael *miſit* Et .eum ad fecit accedere Et .Iſrael extendit

יִשְׂרָאֵל וַיִּגַּשׁ אֵלָיו׃ 14 †וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ

ſuam ſiniſtram & ,minimus *ipſe &* ,Ephraim caput ſuper poſuit & qui erat

[q] וַיָּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ [q] שׁוּת

Menaſſeh quòd ,ſuas manus fecit Intelligere .Menaſſeh caput ſuper

עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה

ambulauerunt cuius † ,Deus :dixit & ,Ioſeph ipſi bñdixit Et .primogenit[9]* * foret

הַבְּכוֹר׃ 15 †וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ †in cuius cō-

me paſcit qui ,Deus ,Iſchac & ,Abraham ,*eius facies ad mei patres* ſpectu ambu

אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי lauerunt pa-

omni ab me redemit qui Angelus .hanc diem ad vſq; *me adhuc ab* tres mei,

מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ 16 †הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־ à tempore

nomen & ,meū nomen eis in vocetur & ,pueris benedicat ,malo præcedenti

רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם

medio in multitudinē in ſint piſciū inſtar &, Iſchac &, Abrahā meorū pīm

[r] וְגָדְלוּ אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק [r] וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב

ſuā dexterā manū ſuus pater poneret quòd ,Ioſeph vidit Et .terræ

הָאָרֶץ׃ 17 †וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יְמִינוֹ ,ſui pris manū ſuſtētauit & ,ſuis oculis ī *fuit malū* & ,Ephraim caput ſuper diſpliceit

[s] עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד־אָבִיו [s] רוּעַ

.Menaſſeh caput ſuper Ephraim capite *deſuper* ‖ eam *remouendum ad* vt remoueret

לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה׃ [t] ‖ à

.primogenit[9]* ‡iſte quia :mi pater ſic Non :ſuo patri Ioſeph dixit Et [t] סוּר

18 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר ‡ eſt

iurauit & .mihi Iura :dixit Et .tuum verbū ſecundū faciam Ego

אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרֶךָ׃ וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁתַּחוּ

.lecti caput *ſuper* Iſrael ſe incuruauit & ,ei ad

[f] שָׂחָה לּוֹ [g] וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ [h] הַמִּטָּה׃

[k] נָטָה

CAP. XLVIII. מח

tuus pater Ecce :Ioſeph ad †dixit & .hæc verba poſt fuit Et †quiſpiam

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה 1 †

& ,Menaſſeh ,ſecum ſuos filios duos cepit Et .*agrotans* ægrotat.

אָבִיךָ חֹלֶה [i] וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־ [i] לָקַח

venit Ioſeph tuus fili[9] Ecce :dixit Et .Iahacob ipſi †nũciauit Et .Ephraim †nuncius

אֶפְרָיִם׃ וַיַּגֶּד [k] †לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא 2 [k] נָגַד

Iahacob dixit Et .lectum ſuper ſedit & ,Iſrael *ſe confortauit* & .te ad vim fecit ſibi

אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה׃ 3 †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

,Chenahā terra in ,Luz in mead eſt viſus omnipotens Deus :Ioſeph ad

אֶל־יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה־אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן

,*te faciens creſcere* ego Ecce :me ad dixit Et .mihi benedixit & creſcere facio te,

וַיְבָרֶךְ אֹתִי׃ 4 †וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרְךָ

dabo & ,populorum cœtū in te dabo & ,te faciam multiplicari &

וְהִרְבִּיתִךָ וּנְתַתִּיךָ לִקְהַל עַמִּים וְנָתַתִּי אֶת־

duo nunc Et .*ſæculi** hæreditatem †te poſt tuo ſemini hanc terram † in

הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם׃ 5 †וְעַתָּה שְׁנֵי־ *perpetuam.

te ad *me veniendum ad vſq;* ,Aegypti terra in tibi ſunt nati qui ,tui filij antequam ve

בָנֶיךָ [l] הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־ [m] בֹּאִי אֵלֶיךָ nirem

erunt Simhon & ,Reubē ſicut ,Menaſſeh & Ephraim ,*ipſi mihi** ,Aegyptū in [l] יָלַד [m] בּוֹא

*mei ſunt ,

מִצְרַיְמָה לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ־ nomen *Super* †.erunt *tibi** ,eos poſt generabis *quam tua cognatio* Et .mihi Et liberi tui

לִי׃ 6 †וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר־הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם quos *tui

,Padā de *me veniēdo in ego* †Et .ſua hæreditate in vocabūtur ſuorum fratrum †Secundum

אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְנַחֲלָתָם׃ 7 †וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן *me veniente

*tractus quaſi adhuc in** ,via in Chenahan terra in Rachel *me ſuper** eſt mortua * mihi

מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ בְּעוֹד כִּבְרַת־ * quū adhuc

ipſa .Ephrath via in ibi eā ſepeliui Et .Ephrath in veniendū ad terræ eſſet miliare

אֶרֶץ לָבֹא [n] אֶפְרָתָה וָאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הִוא [n] פְּרָה

?iſti* Cuius :dixit & ,Ioſeph filios Iſrael vidit Et .Bethlechem* *eſt *ſunt

בֵּית לָחֶם׃ 8 †וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה׃ [n] רָאָה

Deus mihi dedit quos ,*ipſi* mei Filij :ſuū patrem ad Ioſeph dixit Et ſunt,

9 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים

Iſrael oculi Et .eis benedicam & ,me ad quęſo eos *capel*:dixit & .*hoc in* hîc [9] Due

בָּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם־נָא אֵלַי וַאֲבָרְכֵם׃ 10 †וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל propter ſe-

,illū ad eos fecit accedere & .*videdum ad* †poterat Nō. *ſenectute præ* erāt graues nectutem.

כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת [o] וַיַּגֶּשׁ אֹתָם אֵלָיו ‡ videre

:Ioſeph ad Iſrael dixit Et .*eis dedit amplexus &* ,*eis dedit oſcula &* ‡ [o] נָגַשׁ

וַיִּשַּׁק [p] לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם׃ 11 †וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל [p] אֶל־יוֹסֵף ‡& oſculatus

etiam Deus me fecit videre ecce & ,putabam non tuā faciē Videre eſt eos, & am

רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם plexatus eſt

ſe incuruauit & ,ei[9] genibus *eum de* ‡ eos Ioſeph eduxit Et .tuū ſemen eos. ‡ è

אֶת־זַרְעֶךָ׃ 12 †וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעִם [p] בִּרְכָּיו וַיִּשְׁתַּחוּ [p] בֶּרֶךְ

Ephraim ,ipſos ambos Ioſeph tulit Et .terram in ſuā faciem in

לְאַפָּיו אָרְצָה׃ 13 †וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם

dextera à ſuā ſiniſtrā in Menaſſeh & ,Iſrael ſiniſtra à ſuā dexterā in

בִּימִינוֹ מִשְׂמֹאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בִּשְׂמֹאלוֹ מִימִין

,ſuam dexteram Iſrael *miſit* Et .eum ad fecit accedere Et .Iſrael extendit

יִשְׂרָאֵל וַיִּגַּשׁ אֵלָיו׃ 14 †וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ

ſuam ſiniſtram & ,minimus *ipſe &* ,Ephraim caput ſuper poſuit & qui erat

[q] וַיָּשֶׁת עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ [q] שׁוּת

Menaſſeh quòd ,ſuas manus fecit Intelligere .Menaſſeh caput ſuper

עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה

ambulauerunt cuius † ,Deus :dixit & ,Ioſeph ipſi bñdixit Et .primogenit[9]* * foret

הַבְּכוֹר׃ 15 †וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ †in cuius cō-

me paſcit qui ,Deus ,Iſchac & ,Abraham ,*eius facies ad mei patres* ſpectu ambu

אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי lauerunt pa-

omni ab me redemit qui Angelus .hanc diem ad vſq; *me adhuc ab* tres mei,

מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ 16 †הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל־ à tempore

nomen & ,meū nomen eis in vocetur & ,pueris benedicat ,malo præcedenti

רָע יְבָרֵךְ אֶת־הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם

medio in multitudinē in ſint piſciū inſtar &, Iſchac &, Abrahā meorū pīm

[r] וְגָדְלוּ אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק [r] וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב

ſuā dexterā manū ſuus pater poneret quòd ,Ioſeph vidit Et .terræ

הָאָרֶץ׃ 17 †וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יְמִינוֹ ,ſui pris manū ſuſtētauit & ,ſuis oculis ī *fuit malū* & ,Ephraim caput ſuper diſpliceit

[s] עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד־אָבִיו [s] רוּעַ

.Menaſſeh caput ſuper Ephraim capite *deſuper* ‖ eam *remouendum ad* vt remoueret

לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה׃ [t] ‖ à

.primogenit[9]* ‡iſte quia :mi pater ſic Non :ſuo patri Ioſeph dixit Et [t] סוּר

18 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִּי־זֶה הַבְּכֹר ‡ eſt

CAP. XLIX. מט

filios ſuos, nunciabo & ,vos Cōgregate :dixit & ,*ſuos filios ad* Iahacob vocauit Et

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ [y] וְאַגִּידָה [y] נֶגַד 1 †

vos Congregate .dierum nouiſſimo in vobis eſt euẽturū quod ,vobis

לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃ 2 †הִקָּבְצוּ

.veſtrum patrem Iſrael *ad* audite & ,Iahacob filij audite &

וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם׃

,mei roboris principiū & ,mea fortitudo ,tu me[b] primogenitus Reuben

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי 3 †

excellens di- :*excellens fias ne** ,aquæ ſicut *Feſtimatio* .*fortis excellentia &* ,*extollendi excellentia*

gnitate, & יֶתֶר [z] שְׂאֵת [a] וְיֶתֶר עָז׃ 4 †פַּחַז כַּמַּיִם [b] אַל־תּוֹתַר excellens for

titudine. .*aſcendit** meū ſtratū polluiſti tunc ,tui patris cubilia aſcendiſti quia

Leuis כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז חִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה׃

‡ nō habebis .*eorum macharæ* † iniquitatis arma ,fratres Leui & Simhon

excellētiam, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי חָמָס [c] מְכֵרֹתֵיהֶם׃ 5 †

ſe veniat *ne* † eorum cœtu in ,mea anima veniat non corū ſecretum In

נְשָׁא [a] עֲזוּ [z] יָהַד [b] כְּבוֹדִי אַל־תֵּחַד [d] בְּקָהָלָם אַל־ 6 [c] †בְּסֹדָם

ſua voluntate in & ,virum occiderunt ſuo furore in Quia .mea gloria

תֵּאָחֶד כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ וּבִרְצֹנָם כְּבָרוּ׃

,eorum ira & ,*ſortis** quia ,corū furor Maledictus .murum eradicauerūt

עָקְרוּ שׁוֹר׃ 7 †אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה אֲחַלְּקֵם בְּיַעֲקֹב וַאֲפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃ [e] פּוּץ

.Iſrael in eos diſpergā & ,Iahacob in eos Diuidam .eſt indurata quia †erit * es

יְהוּדָה אַתָּה [f] יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ 8 †

leonis catulus‡ . tui patris filij tibi ſe Incuruabunt .tuorū inimicorum [f] יְדָה

‡ Vt

יִשְׁתַּחֲווּ [g] לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ׃ 9 †גּוּר אַרְיֵה שָׂחָה [g]

,leo ſicut cubauit ,ſe incuruauit ,aſcendiſti mi fili præda A .Iehudah

יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ כָּרַע רָבַץ כְּאַרְיֵה

,Iehudah ex virga recedet Non ? eū ſuſcitabit quis .maior leo ſicut &

וּכְלָבִיא מִי [h] יְקִימֶנּוּ׃ 10 †לֹא־יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה [h] קוֹם

.populorū *obedientia** ei & ,*Siloh*[l] veniat vſquequo ,*ei*[9] *pedes inter* de legiſlator & de pedib[9] ei[9],

וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים׃

vino in Lauit .ſuā aſinā mi fili optimā vitē ad & ,ſuū pullū vitē ad Ligans [l] Meſſias,

אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן 11 †

oculis Rubicundior .ſuū operimentū vuarū ſanguine in & ,ſuū veſtimētū * erit aggregatio

לְבֻשׁוֹ וּבְדַם־עֲנָבִים סוּתֹה׃ 12 †חַכְלִילִי עֵינַיִם

‡ iuxta ,habitabit mariū portū *ad* Zebulun .lacte dentibus candidior & ,vino

מִיַּיִן וּלְבֶן־שִׁנַּיִם מֵחָלָב׃ 13 †זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן

erit iuxta aſinus * Iſſachar .Sidon *ſuper eius latus* ‡ & ,nauium portum *ad ipſe* &

‡ terminus e- וְהוּא לְחוֹף אֳנִיֹּת וְיַרְכָתוֹ עַל־צִידֹן׃ 14 †יִשָּׂשכָר חֲמֹר

ius vſq; ad & ,bona‡ quòd requiem vidit Et .duos terminos inter cubās ,*oſeus* †

* vt גֵּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם׃ 15 †וַיַּרְא [i] מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת־ †fortis

tributo fuit & ,portādū ad ſuū humerū inclinauit & :pulchra ‖ ,terram ‡ eſſet

לֶאֱסֹר כִּי נָעֲמָה [k] וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹל וַיְהִי לְמַס ‖ eſſet [i] נוֹחַ

. Iſrael *tribuum** vna ſicut ſuum populū iudicabit Dan .ſeruiens [k] נָטָה

עֹבֵד׃ 16 †דָּן [l] יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ ‡ è tribubus

calcaneos mordēs ,ſemitā *ſuper** ceraſtes‡ ,viam *ſuper** ſerpens ‡Dan Erit [l] דָּן

‡iuxta ‡ vt

יְהִי־דָן נָחָשׁ עֲלֵי־דָרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי־אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְבֵי־ 17 †

. Domine expectaui tuā Salutē .retrorſum eū equitans cecidit & ,equi

סוּס [m] וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר׃ 18 †לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה׃ [m] נָפַל

. *tandem ſuperabit ipſe &* ,*eum ſuperabit** exercitus Ghad

*ſuccidet eū, & ipſe ſuccidet calcaneū. ‡ erit

גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב׃ 19 †

.regis delicias dabit ipſe & ,eius panis pinguis ‡ Aſer Ex

† vt מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמּוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי־מֶלֶךְ׃ 20 †

‡ qui dat elo- .pulchritudinis *dicta* *dans* ‡ ,dimiſſa cerua † Naphtnali quia

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי־שָׁפֶר׃ 21 †

Ioseph ligauit Et .Ghosen terram in venerunt & :Ghosen se ante
29 לְפָנָיו גֹּשְׁנָה וַיִּבְאוּ אַרְצָה גֹּשֶׁן׃ †וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף
.Ghosen sui patris Israel occursum in ascendit & ,suum currum
מֶרְכַּבְתּוֹ [e] וַיַּעַל לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה
eius collū super fleuit & ,eius collū *super cecidit* Et .*eum ad* est conspectus Et
וַיֵּרָא אֵלָיו [d] וַיִּפֹּל [c] עַל־צַוָּארָיו [f] וַיֵּבְךְּ עַל־צַוָּארָיו
post‡ ,vice hac Moriar :Ioseph ad Israel dixit Et .adhuc
עֽוֹד׃ 30 †וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אָמוּתָה הַפָּעַם אַחֲרֵי
ad Ioseph dixit Et .*vinus**tu adhuc quoniā .tuam faciem *me videre*
רְאוֹתִי אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עוֹדְךָ חָי׃ †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־
31 ,Parhoh nunciabo &, Ascendam :sui patris *domum ad* & ,*suos fratres*
אֶחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֶעֱלֶה [g] וְאַגִּידָה לְפַרְעֹה
,Chenahā terra in*qui ,mei patris domus & ,mei Fratres :eū ad dicam &
וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחַי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן
pecoris‡ viri quia ,‡pecudū pastores viri Et .me ad venerunt
בָּאוּ אֵלָי׃ 32 †וְהָאֲנָשִׁים [h] רֹעֵי צֹאן כִּי־אַנְשֵׁי מִקְנֶה
.attulerunt ,eis † quæ omnia & ,eorū boues & ,eorū pecudes & ‡*fuerunt*
הָיָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ׃
‡vestrū opus ‡ Quod ·dixerit & ,Parhoh *vos ad** vocauerit cūm ,erit Et
33 †וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם׃
ad usq; † & ,nostra pueritia à tui seruī fuerūt *pecoris* Viri :dicetis Et
34 †וַאֲמַרְתֶּם אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־
terra in habiteris vt :nostri patres etiam ,nos etiam ,*nunc*
עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ בְּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ
.*pecoris**pastor omnis †Aegyptiorū abominatio quia :Ghosen
גֹּשֶׁן כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רֹעֵה צֹאן׃

CAP. XLVII. מז

,mei fratres & ,me* Pater :dixit & ,Parhoh nūciauit & ,Ioseph venit Et
1 †וַיָּבֹא יוֹסֵף [k] וַיַּגֶּד לְפַרְעֹה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאַחַי
terra è venerunt ,eis † quæ omnia & ,eorū boues & ,eorū pecudes &
וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ
cepit *suorum fratrum extremitate de*‡ Et .Ghosen terra in *ipsi* ecce & :Chenahan
כְּנָעַן וְהִנָּם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ 2 †וּמִקְצֵה אֶחָיו לָקַח
ad Parhoh dixit Et .Parhoh ante eos fecit stare & ,viros quinque
חֲמֻשֶּׁה אֲנָשִׁים וַיִּצְּגֵם לִפְנֵי פַרְעֹה׃ 3 †וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־
pecoris Pastor*:Parhoh ad dixerunt Et ?vestra opera‡ Quæ :eius fratres
אֶחָיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה רֹעֵה צֹאן
:Parhoh ad dixerunt Et .nostri patres etiam ,nos etiam ,tui seruī
עֲבָדֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ׃ 4 †וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה
.tuis seruis *quod pecoris** pascuum ‡ non quia ,venim⁹ terra in *peregrinādum* Ad
לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ כִּי־אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ
tui seruī quęsum⁹ habitēt nunc Et .Chenahan terra in fames†grauis quoniā
כִּי־כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ
tuus Pater :dicendo ,Ioseph ad Parhoh dixit Et .Ghosen terra in
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ 5 †וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ
optimo in :*ipsa* te coram Aegypti Terra .te ad venerūt tui frattres &
וְאַחֶיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ׃ 6 †אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הוּא בְּמֵיטַב
terra in habitent :tuos fratres & ,tuum patrem fac habitare terræ
הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אַחֶיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ
prīcipes eos pones & ,*roboris* viri eos inter sint & cognoueris si Et .Ghosen
גֹּשֶׁן וְאִם־יָדַעְתָּ וְיֶשׁ־בָּם אַנְשֵׁי־חַיִל וְשַׂמְתָּם שָׂרֵי
eū statuit & ,suū partē Iahacoh Ioseph adduxit Et .*mihi quod super pecudum*
מִקְנֶה עַל־אֲשֶׁר־לִי׃ 7 †וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדֵהוּ
ad Parhoh dixit Et .*Parhoni* *Iahacob benedixit** & ,Parhoh corā
לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה׃ 8 †וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־
ad Iahacob dixit Et ? tuæ vitæ annorum dies † Quot :Iahacob
יַעֲקֹב כַּמָּה [l] יְמֵי שְׁנֵי [m] חַיֶּיךָ׃ 9 †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־
pusillum‡:anni centū & triginta, mearū peregrinationū annorū Dies :Parhoh
פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי [n] שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט
annorū dies attigerunt non & ,meæ vitæ annorū dies fuerunt mali &
וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא [p] הִשִּׂיגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי
Iahacob *benedixit* Et .suarū peregrinationū dieb⁹ in meorū patrū vitæ
חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם׃ 10 †וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־
Ioseph fecit habitare Et . Parhoh facie à est egressus & ,Parhoh
פַּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַרְעֹה׃ 11 †וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף אֶת־
Aegypti terra in possessionem eis dedit & ,suos fratres & ,suum patrē
אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּה [q] בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
. Parhoh præcepit quemadmodū ,Rahameses terra in ,*terræ optimo* in
בְּמֵיטַב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פַּרְעֹה׃
domum omnem & ,suos fratres & ,suum patrem Ioseph aluit Et
12 †וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בֵּית
quoniam . terra omni in†non panis Et . *paruuli* os *ad* pane suī patris
אָבִיו לֶחֶם [q] לְפִי הַטָּף׃ 13 †וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־
facie à Chenahā terra & Aegypti terra laborauit & :valde † fames grauis
כָבֵד הָרָעָב מְאֹד [r] וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי

---

[a] חָקָק non Idcirco .Parhoh eis dedit *quod suū statutum* †comedebant & ,Parhoh
[b] חָנַן terram super hanc diem ad vsq; statutum in Ioseph illud posuit Et
[c] שׁוֹם non ipsorummet sacerdotum terra tantūm :*quintā ad* Parhoh ipsi Aegypti
[d] פָּרָה fuerunt & :annos septemdecim Aegypti terra in Iahacob vixit Et
[e] עָלָה ei. & iactauit
[f] בָּרַךְ fratribus suis, & domui
[g] נָגַד *erant ‡ sunt ♣ gregarij sunt,
[h] רָעָה †erant * vos ‡ est
[i] יָשַׁב † est
[k] נָגַד † erant
[l] יוֹם † parui
[m] חַיָּה
[n] מְאָה
[o] רוּעַ [p] נָשַׂג salutauit
[q] טַף לָהָה כָּבֵד הָרָעָב מְאֹד ׳וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי

---

ppter famē. terra in est inuēta quæ ,pecuniā omnem Ioseph collegit Et .*famis*
14 הָרָעָב׃ †וַיְלַקֵּט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־
emebant intulit Et .*ementes* ipsi quod alimēto pro Chenahā terra in & ,Aegypti
מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן בַּשֶּׁבֶר אֲשֶׁר־הֵם שֹׁבְרִים וַיָּבֵא
terra è pecunia est cōsumpta Et .Parhoh domū in pecuniam Ioseph
15 יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פַּרְעֹה׃ †וַיִּתֹּם [s] הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ
& venit :dicendo ,Ioseph ad Aegyptus oīs *venerūt* & ,Chenahā terra è & ,Aegypti
מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר
.pecunia defecit quia ?te corā moriemur quid ad Et .panē nobis Da
הָבָה־לָנוּ לֶחֶם [t] וְלָמָּה נָמוּת נֶגְדֶּךָ כִּי אָפֵס כָּסֶף׃
,vestris pecudib⁹ p vobis dabo & .vestras pecudes Date :Ioseph dixit Et
16 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְּנָה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם
dedit Et .Ioseph ad suas pecudes attulerunt Et . pecunia defecit si
אִם־אָפֵס כָּסֶף׃ †וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן
17 armento , boum *grege* pro & ,pecudū grege pro & , equis pro panem Ioseph eis
לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בַּסּוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר
.ipsō anno in eorū gregib⁹ oībus pro pane pro eos *duxit* & ,asinis pro &
sustentauit וַיְנַהֲלֵם בַּלֶּחֶם בְּכָל־מִקְנֵהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא׃
dixerūt & ,secundo anno in eum ad venerūt & ,ipse annus est finitus Et
18 †וַתִּתֹּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וַיֹּאמְרוּ
quòd grex & ,pecunia sit finita *quintmo* ,meo domino à absc̄demus Non :ei
לוֹ לֹא־נְכַחֵד מֵאֲדֹנִי כִּי אִם־תַּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה
dño meo. præterquā , meo dño coram remansit Non .*meum dominum ad* iumētorum
הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנִי לֹא נִשְׁאַר לִפְנֵי אֲדֹנִי בִּלְתִּי אִם־
;nos Etiā ?tuos oculos ad moriemur quid Vt .nostrā terrā & nostrū corpus
גְּוִיָּתֵנוּ [v] וְאַדְמָתֵנוּ׃ 19 †לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ
nos erimus & :pane pro nostrā terram & ,nos eme ,nostrā terrā etiā
גַּם־אַדְמָתֵנוּ קְנֵה־אֹתָנוּ וְאֶת־אַדְמָתֵנוּ בְּלָחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ
,moriemur nō & ,viuem⁹ & ,semen da & ,Parhoni *serui* nostra terra &
וְאַדְמָתֵנוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה [x] וְתֶן־זֶרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת
Aegypti terram omnem Ioseph emit Et . desolabitur non terra &
וְהָאֲדָמָה לֹא [y] תֵשָׁם׃ 20 †וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אַדְמַת מִצְרַיִם
inualuerat quia ,suū agrū vnusquisq; Aegyptij vendiderūt nam .*Parhoni*‡
לְפַרְעֹה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי־חָזַק
fecit trāsirē populum Et . Parhoni terra fuit & :fames eos super
עֲלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפַרְעֹה׃ 21 †וְאֶת־הָעָם הֶעֱבִיר
:ei⁹ extremitatē ad vsq; & ,Aegypti termini extremitate ab vrbes ad eum
אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ׃
à *sacerdotibus *statutum* quia ,emit non sacerdotum terram Tantum
pars *erat חָקָק non Idcirco .Parhoh eis dedit *quod suū statutum* †comedebant & ,Parhoh
† parte suam quam פַּרְעֹה וְאָכְלוּ אֶת־חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל־כֵּן לֹא
emi Ecce :populum ad Ioseph dixit Et .suam terram vendiderunt
מָכְרוּ אֶת־אַדְמָתָם׃ 23 †וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי
seretis & ,semē vobis Ecce :Parhoh ipsi vestrā terram & ,hodie vos
אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אַדְמַתְכֶם לְפַרְעֹה הֵא־לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם
‡de frugibus ,quintā partē ,Parhoh ipsi *quintam** dabitis & ,*prouētibus m*‡ ,erit Et . terram
וְהָיָה בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפַרְעֹה׃ 24 †
‡ partes erunt † pro semine ‖ pro cibo vestro, ‡ sunt
qui ijs &, *vestrū cibum in*‖ & ,agri *semen in*† vobis *erit* *manus*‡ quatuor &
וְאַרְבַּע הַיָּדוֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וּלְאָכְלְכֶם וְלַאֲשֶׁר
,nos Viuificasti :dixerūt Et .vīs paruulis comedēdū ad & ,vīs domib⁹ in‡
בְּבָתֵּיכֶם וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם׃ 25 †וַיֹּאמְרוּ הֶחֱיִתָנוּ
. Parhoh serui erimus & ,mei dñi oculis in gratiam inueniamus
נִמְצָא־חֵן [b] בְּעֵינֵי אֲדֹנִי וְהָיִינוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה׃
terram super hanc diem ad vsq; statutum in Ioseph illud posuit Et
26 וַיְשִׂמֵהוּ אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אַדְמַת
pro quinta parte: non ipsorummet sacerdotum terra tantūm :*quintā ad* Parhoh ipsi Aegypti
מִצְרַיִם לְפַרְעֹה לְחֻמֶשׁ רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם לֹא
terra in ,Aegypti terra in Israel habitauit Et . Parhoh fuit
27 הָיְתָה לְפַרְעֹה׃ †וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ
. valde sunt multiplicati & ,creuerūt & ,ea in *hereditarunt* Et .Ghosen
possessiones habuerunt גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ [d] וַיִּפְרוּ [c] וַיִּרְבּוּ מְאֹד׃
fuerunt & :annos septemdecim Aegypti terra in Iahacob vixit Et
d פָּרָה 28 †וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי
c רָבָה .anni centū & ,quadraginta & anni septem eius vitæ anni Iahacob dies
יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה׃
vt moreret, ‡ filium suū Ioseph, ,*Ioseph ad summi filiū ad*‡ vocauit & ,*moriendū ad* ,Israel dies ap̄ppinquauerūt Et
29 †וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף
quæso pone ,tuis oculis in gratiam inueni quæso Si : ei dixit &
וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים־נָא
.veritatem & misericordiam mecū facies & ,meo semore sub tuā manū
יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד [f] וֶאֱמֶת [f] אַל־נָא
f אָמַן .meis patribus cū dormiam Et .Aegypto in me sepelias quæso Ne
30 תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם׃ †וְשָׁכַבְתִּי עִם־אֲבֹתַי
:dixit Et .eorū sepulchro in me sepelies & ,Aegypto ex me tolles Et
וְנָשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וְקָבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמַר

,tuæ pecudes & ,tuorū filiorū filij & ,tui filij & ,tu ,*me ad* propinquus mihi,

קָרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֵי בָנֶיךָ וְצֹאנְךָ

quia ,ibi te alam Et .tibi † quæ omnia & ,tui boues & †sunt

11 וּבְקָרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ׃ † וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם כִּי־

omne & ,tua dom⁹ & ,tu *depaupereris* * ne ,‡tamis anni quinque adhuc ‡sunt

עוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים רָעָב פֶּן־ תִּוָּרֵשׁ אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל־ *paupertate

;Binta mei fratris oculi & ,*videntes* † vestri oculi ecce Et .tibi ‡ quod conficiatis

12 אֲשֶׁר־לָךְ׃ † וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רֹאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִן ‡ est יָרַשׁ

omnem ,meo patri *nunciabitis* * Et .vos ad *loquens* ‡ meum os quòd † vident

13 כִּי־פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃ † וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־ ‡ loquitur

,*festinabitis* ‡ Et .vidistis quæ omnia & ,Aegypto in meam gloriam * nunciate

כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמְהַרְתֶּם נָגַד ‡

cornices ‡ *super cecidit* † Et .huc meum patrem *facietis descendere &* ‡ festinate, & descendere facite

14 וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הֵנָּה׃ † וַיִּפֹּל עַל־צַוְּארֵי ‡ iactauit se

.eius *cornices** super fleuit Beniamin & :fleuit & ,sui fratris Biniamin ‡ collum

בִּנְיָמִן־אָחִיו ׀ וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל־צַוָּארָיו׃ ‡ יָרַד נָפַל

sunt locuti postea & :eos super fleuit & ,suos fratres oēs est osculatus Et * collum

15 וַיְנַשֵּׁק לְכָל־אֶחָיו ׀ וַיֵּבְךְּ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ ׀ בָּכָה

Venerūt :dicēdo ,Parhoh domo † est audita vox Et .eo cum eius fratres † in

16 אֶחָיו אִתּוֹ׃ † וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר בָּאוּ

.eius seruorum oculis in & ,Parhoh oculis in *fuit bonū* ‡ Et .Ioseph fratres ‡ placuit

אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּיטַב בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו׃

,facite Hoc :*tuos fratres ad* Dic :Ioseph ad Parhoh dixit Et fratrib⁹ tuis:

17 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אֱמֹר אֶל־אַחֶיךָ זֹאת ׀ עֲשׂוּ ‡ עָשָׂה

.Chenahan terram ingredimini .ite & ,vestra iumenta onerate

טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם ‡ וּלְכוּ בֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן׃ ‡ יָלַךְ

dabo & :me ad venite & ,vestras *domos* & ,vestrū patrem capite Et familias

18 וְקְחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בָּתֵּיכֶם וּבֹאוּ אֵלָי וְאֶתְּנָה ‡ לָקַח

.terræ pinguedinem comedetis & :Aegypti terræ bonum vobis

לָכֶם אֶת־טוּב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִכְלוּ אֶת־חֵלֶב הָאָרֶץ׃

Aegypti terra de vobis Capite .facite hoc :es iussus tu Et

19 וְאַתָּה ‡ צֻוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם ‡ עָוָה

,vestrū patrem *feretis* ‡ & ,vestris vxoribus* & ,vestris paruulis* currus * pro

עֲגָלוֹת ‡ לְטַפְּכֶם וְלִנְשֵׁיכֶם וּנְשָׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם ‡ accipite

bonum quia :*vestra vasa* ‡ *super* † parcat non vester oculus Et .*venietis* † & טַפָּף

20 וּבָאתֶם׃ † וְעֵינְכֶם אַל־תָּחֹס עַל־כְּלֵיכֶם כִּי־טוּב † venite.

dedit Et .Israel filij sic fecerunt Et .*illud vobis* ‡ Aegypti terræ omnis ‡ supellectilibus vestris:

21 כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא׃ † וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֶּן חוּס כָּלָה

.*viam ad* † esca eis dedit & :Parhoh *os* * iuxta currus Ioseph eis ‡ vestrū erit.

לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פַרְעֹה וַיִּתֶּן לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ׃ * sermonem

dedit Biniamin ipsi & ,*vestium mutationes* ‡ vnicuiq; dedit ipsis Omnibus † pro itinere.

22 לְכֻלָּם נָתַן לָאִישׁ חֲלִפוֹת שְׂמָלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן צוּד

,suo patri Et .*vestium mutationes* ‡ quinq; & ,argenteos trecentos ‡ mutatorias vestes,

23 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחָמֵשׁ חֲלִפֹת שְׂמָלֹת׃ † וּלְאָבִיו ‡ mutatorias

decē & ,Aegypti bono de ferentes asinos decem ,hoc sicut misit vestes.

שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרַיִם וַעֲשָׂר מָאָה

.*viam ad* suo patri escam & ,panem & ,frumentum ferentes asinas pro itinere.

אֹתֹת נֹשֵׂאת בָּר וָלֶחֶם וּמָזוֹן לְאָבִיו לַדָּרֶךְ׃

contendatis Ne :eos ad dixit Et .abierunt & ,suos fratres dimisit Et iraſcamini

24 וַיְשַׁלַּח אֶת־אֶחָיו ׀ וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־תִּרְגְּזוּ

ad Chenahā terrā in venerūt & ,Aegypto ex ascederunt Et .via in

25 בַּדָּרֶךְ׃ † וַיַּעֲלוּ ‡ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־ ‡ עָלָה בּוֹא

,*vinēs* Ioseph Adhuc :dicēdo ei nunciauerūt Et .suum patrem Iahacob viuit,

26 יַעֲקֹב אֲבִיהֶם׃ † וַיַּגִּדוּ ‡ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי ‡ נָגַד

quia ,ei⁹ cor est debilitatū Et .Aegypti terra omni in *dominans* ipse *quia* & dominatur

וְכִי־הוּא מֹשֵׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם ‡ וַיָּפָג לִבּוֹ כִּי פת

,Ioseph verba omnia eum ad sunt locuti Et .eis credebat non

27 לֹא־הֶאֱמִין לָהֶם׃ † וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף

,Ioseph misit quos cutrus vidit Et .eos ad fuerat locutus quæ

אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת־הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף

dixit Et .corum patris Iahacob ſpiritus reuixit & ,eum *ferendum ad* vt ferrent

28 לָשֵׂאת אֹתוֹ ‡ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם׃ † וַיֹּאמֶר ‡ נָשָׂא חָיָה

,eū videbo & ,ibo : *viuens* † meus filius Ioseph Adhuc .*Multum** : Israel * Sufficit.

יִשְׂרָאֵל ‡ רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנִי חָי אֵלְכָה וְאֶרְאֶנּוּ ‡ viuit: רַב

.moriar antequam

בְּטֶרֶם אָמוּת׃

CAP. XLVI. מו

,Beersebah in venit & ,ei ‡ quæ omnia & ,Israel est profectus Et ‡ erant

1 וַיִּסַּע ‡ יִשְׂרָאֵל ‡ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ ‡ וַיָּבֹא בְּאֵרָה שָׁבַע * נָסַע

dixit Et .Ischac sui patris Deo sacrificia sacrificauit &

2 וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק׃ † וַיֹּאמֶר

.Iahacob ,Iahacob : ait & ,noctis visionibus in Israel ad Deus

אֱלֹהִים ‡ לְיִשְׂרָאֵל ‡ בְּמַרְאֹת הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב

timeas Ne .tui patris Deus ,*Deus** Ego : dixit Et .*ego* Ecce : dixit Et adsum.

3 וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ † וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אַל־תִּירָא *sum foris,

,Beersebah in venit & ,ei ‡ quæ omnia & ,Israel est profectus Et ‡ erant

1 וַיִּסַּע ‡ יִשְׂרָאֵל ‡ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ ‡ וַיָּבֹא בְּאֵרָה שָׁבַע * נָסַע

dixit Et .Ischac sui patris Deo sacrificia sacrificauit &

2 וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק׃ † וַיֹּאמֶר

.Iahacob ,Iahacob : ait & ,noctis visionibus in Israel ad Deus

אֱלֹהִים ‡ לְיִשְׂרָאֵל ‡ בְּמַרְאֹת הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב

timeas Ne .tui patris Deus ,*Deus** Ego : dixit Et .*ego* Ecce : dixit Et adsum.

3 וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ † וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אַל־תִּירָא *sum foris,

descendere .ibi tē pōnam magnam gentē in quia ,Aegyptū in *descendendo à*

מֻרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי־לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם׃ ‡ יָרַד

etiam ,te faciā ascēdere ego & ,Aegyptū in tecum descendam Ego

4 † אָנֹכִי ‡ אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי ‡ אַעַלְךָ ‡ גַּם־ ‡ יָרוֹ ‡ עָלָה

.tuos oculos super suam manum ponet Ioseph & :ascendendo

עֹלֶה ‡ וְיוֹסֵף ‡ יָשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ׃ ‡ שׁוּת

Israel filij *tulerunt* Et .Beersebah de Iacob surrexit Et eleuauerunt

5 † וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע ‡ וַיִּשְׂאוּ ‡ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־ ‡ קוּם ‡ נָשָׂא

,*plaustris in* suas vxores & ,suos paruulos & ,suum patrem Iahacob super curus,

6 אֲבִיהֶם וְאֶת־ ‡ טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בָּעֲגָלוֹת ‡ quos טַפְּף

,*suum pecus* ceperunt Et .eum ferendū ad Parhoh misit *quæ* pecudes suas,

7 אֲשֶׁר־שָׁלַח פַּרְעֹה לָשֵׂאת אֹתוֹ׃ † וַיִּקְחוּ ‡ אֶת־מִקְנֵהֶם ‡ לֶקַח

venerunt & ,Chenahan terra in acquisierant quam ,suam *acquisitionem* & substantiam

וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ

ei⁹ filiorū filij & ,eius Filij .eo cū eius semē omne & ,Iahacob Aegyptū in

7 מִצְרַיְמָה יַעֲקֹב וְכָל־זַרְעוֹ אִתּוֹ׃ † בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו

secum adduxit ,suū semē omne & ,eius filiorum filiæ & ,eius Filię .eo cū

אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנוֹת בָּנָיו וְכָל־זַרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ *sunt

sunt ingressi qui ,Israel filiorum nomina* hæc Et .Aegyptum in

8 מִצְרָיְמָה׃ † וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים

.Reuben ,Iahacob Primogenitus .ei⁹ filij & ,Iahacob ,Aegyptū in

מִצְרַיְמָה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן׃

.Charmi & ,Chesron & ,Pallu & ,Chanoch :Reuben filij Et

9 † וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ וּפַלּוּא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי׃

,Sochar & ,Iachin & ,Ohad & ,Iamin & ,Iemuel ;Simhon filij Et

10 † וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר

,Chehath ,Gherson ;Leui filij Et .Chenahanitidis filius Saul &

11 וְשָׁאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית׃ † וּבְנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת

:Zerach & ,Peres & ,Selah & ,Onan & ,Her ,Iehudah filij Et .Merari &

12 וּמְרָרִי׃ † וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וָפֶרֶץ וְזָרַח

;Peres filij fuerunt Et .Chenahan terra in Onan & ,Her est mortuus Et

וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּהְיוּ בְּנֵי־פֶרֶץ ‡ מוּת

,Iob & ,Puuah & ,Tolah ;Issachar filij Et .Chamul & ,Chesron

13 חֶצְרֹן וְחָמוּל׃ † וּבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפֻוָּה וְיוֹב

.Iachleel & ,Elon & ,Zered ;Zebulun filij Et .Simron &

14 וְשִׁמְרֹן׃ † וּבְנֵי זְבֻלוּן סֶרֶד וְאֵלוֹן וְיַחְלְאֵל׃

† sunt & ,Aram Padā in Iahacob ipsi peperit quos ,Leah filij † Isti

15 † אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אֲרָם וְאֶת

† fuerunt triginta † eius filiarum & eius filiorū animæ Oēs ,eius filiam Dinah

דִּינָה בִתּוֹ כָּל־נֶפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים

,Heri ,Esbō & ,Suni ,Chagghi & ,Siphion ;Ghad filij Et .tres &

16 וְשָׁלֹשׁ׃ † וּבְנֵי גָד צִפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאֶצְבֹּן עֵרִי

,Iiui & ,Iuah & ,Imnah ;Aser filij Et .Areli & ,Arodi &

17 וְאָרוֹדִי וְאַרְאֵלִי׃ † וּבְנֵי אָשֵׁר יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי

,Cheber ;Berihah filij Et .eorum soror Serach & ,Berihah &

וּבְרִיעָה וְשֶׂרַח אֲחֹתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר

* sunt ;suæ filiæ Leah Laban dedit quam ,Zilpah filij * Isti .Malchiel &

18 וּמַלְכִּיאֵל׃ † אֵלֶּה בְנֵי זִלְפָּה אֲשֶׁר־נָתַן לָבָן לְלֵאָה בִּתּוֹ

Rachel Filij .animas sedecim ,Iahacob ipsi istos peperit &

19 וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נָפֶשׁ׃ † בְּנֵי רָחֵל

terra in Ioseph ipsi *natus est* Et .Biniamin & Ioseph ,Iahacob vxoris sunt nati

20 ‡ יַלֶּדֶת לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ ‡ יָלַד

,On *sacerdotis* Pothipherah filia Asnath ei peperit quos ,Aegypti principis

מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לּוֹ אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֶן אֶת־ ‡ fuerunt

,Asbel & ,Becher & ,Belah † Biniamin filij Et .Ephraim & ,Menasseh

21 מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרָיִם׃ † וּבְנֵי בִנְיָמִן בֶּלַע וָבֶכֶר וְאַשְׁבֵּל

.Arde & ,Chuppim & ,Muppim ,Ros & ,Echi Nahaman & ,Gherah

גֵּרָא וְנַעֲמָן אֵחִי וְרֹאשׁ מֻפִּים וְחֻפִּים וָאַרְדּ׃ * sunt

animæ omnes ,Iahacob ipsi *natus est* qui ,Rachel filij * Isti nati sunt

22 † אֵלֶּה בְנֵי רָחֵל אֲשֶׁר יֻלַּד לְיַעֲקֹב כָּל־נָפֶשׁ

,Naphtali filij Et .Chusim ,Dan filij Et .quātuordecim

23 אַרְבָּעָה עָשָׂר׃ † וּבְנֵי דָן חֻשִׁים׃ † וּבְנֵי נַפְתָּלִי * sunt

quam ,Bilhah filij * Isti .Sillem & ,Ieser & ,Ghuni & ,Iachseel

24 יַחְצְאֵל וְגוּנִי וְיֵצֶר וְשִׁלֵּם׃ † אֵלֶּה בְנֵי בִלְהָה אֲשֶׁר־

omnes ,Iahacob ipsi istos peperit & ,suæ filiæ Rachel Laban dedit

25 נָתַן לָבָן לְרָחֵל בִּתּוֹ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל־

Omnes ani- ,Aegyptū in Iahacob *ad veniens anima Omnis* .septem animæ

26 נֶפֶשׁ שִׁבְעָה׃ † כָּל־הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה mæ quæ venerunt cum de femore eius

animæ omnes ;Iahacob filij vxores præter *eius femur* egressæ

יֹצְאֵי יֶרֶךְ יַעֲקֹב מִלְבַד נְשֵׁי בְנֵי־יַעֲקֹב כָּל־נָפֶשׁ

,Aegypto in ei *est natus* qui ,Ioseph filij Et .sex & sexaginta† †fuerunt nati sunt

27 שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ׃ † וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֻלַּד־לוֹ בְּמִצְרַיִם Oēs animæ ingressæ sunt

,Aegyptum in *est ingressa* quæ ,Iahacob domus *anima Omnis* .duæ animæ

נֶפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל־הַנֶּפֶשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה *fuerunt

pręparādū ad ,Ioseph ad se ante misit Iehudam Et .septuaginta*

28 שִׁבְעִים׃ † וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף ‡ לְהוֹרֹת ‡ יָרָה

vt videatis tuum seruũ ad ascendimus quãdo fuit Et .meas facies *videndum ad* addatis

24 וַיְסַפֵּ֣ר לְרֹאוֹת֙ פָּנָ֔י † וַיְהִ֕י כִּ֥י עָלִ֖ינוּ אֶל־עַבְדְּךָ֣ אָבִ֑ינוּ :noster pater dixit Et .mei dñi verba ei nũciauim⁹ & ,meũ patrẽ

25 וַיֹּ֣אמֶר אָבִ֔י שֻׁ֥בוּ שִׁבְרוּ־לָ֖נוּ מְעַ֥ט אֹֽכֶל׃ † וַנֹּ֣אמֶר לֹ֣א נוּכַ֔ל poterimus Nõ :diximus Et .escæ pusillum nobis emite ,Reuertimini

26 אִם־יֵ֨שׁ אֶת־אָחִ֤ינוּ הַקָּטֹן֙ אִתָּ֔נוּ וְנֵרְדָ֑ה כִּי־לֹ֣א נוּכַ֔ל לִרְאוֹת֙ פְּנֵ֣י הָאִ֔ישׁ וְאָחִ֥ינוּ הַקָּטֹ֖ן אֵינֶ֥נּוּ אִתָּֽנוּ׃ † וַיֹּ֣אמֶר עַבְדְּךָ֣ אָבִ֔י אֵלֵ֖ינוּ לֵאמֹ֑ר non qa :descẽdemus & ,nobiscũ minim⁹ noster frater *est*‡ Si .descendere

fratre nostro minimo non existente

27 אַתֶּ֣ם יְדַעְתֶּ֔ם כִּ֥י שְׁנַ֖יִם יָלְדָ֥ה לִּ֖י אִשְׁתִּֽי׃ † וַיֵּצֵ֥א הָאֶחָ֖ד מֵאִתִּ֑י וָאֹמַ֕ר אַ֥ךְ à me, Profecto :dixi & *simecum à* vnus est egressus Et .mea vxor mihi peperit

28 טָרֹ֥ף טֹרָ֖ף וְלֹ֣א רְאִיתִ֑יו עַד־הֵ֥נָּה׃ † וּלְקַחְתֶּ֥ם גַּם־ etiam capietis Et .hactenus eum vidi non & :est raptus rapiendo

29 אֶת־זֶ֥ה מֵעִ֖ם פָּנָ֑י וְקָרָ֥הוּ אָס֛וֹן וְהוֹרַדְתֶּ֥ם אֶת־ ad *me venie vt** ,nunc Et .sepulchrum ad malo in meam caniciem

30 שֵׂיבָתִ֖י בְּרָעָ֥ה שְׁאֹלָֽה׃ † וְעַתָּ֡ה כְּבֹאִי֩ אֶל־ est ligata eius anima & ,nobiscũ *ipse*‡ non puer & :meũ patrẽ tuũ seruum

31 עַבְדְּךָ֣ אָבִ֔י וְהַנַּ֥עַר אֵינֶ֖נּוּ אִתָּ֑נוּ וְנַפְשׁ֕וֹ :morietur & ,puer ‡non quod *ipsum videre vt* ,erit Et .ipsius anima *in*‡

cum viderit ipse ‡ sit ‡cum

32 מוֹת֙ בְּנַפְשׁ֔וֹ † וְהָיָ֗ה כִּרְא֛וֹתוֹ כִּי־אֵ֥ין הַנַּ֖עַר dolore *in*‡ nostri patris tui serui caniciem tui serui faciẽt descẽdere &

patri meo

33 וְהוֹרִ֣ידוּ עֲבָדֶ֗יךָ אֶת־שֵׂיבַ֤ת עַבְדְּךָ֙ אָבִ֔ינוּ בְּיָג֖וֹן ,*meo patre cum à* ,puero pro ‡popondit tuus seruus Quoniã .sepulchrum ad

obnoxi⁹ ero

34 שְׁאֹלָ֑ה׃ † כִּ֣י עַבְדְּךָ֗ עָרַ֤ב אֶת־הַנַּ֙עַר֙ מֵעִ֣ם אָבִ֔י omnibus meo patri *peccabo* & ,te ad eum reduxero non Si :dicendo

לֵאמֹ֗ר אִם־לֹ֤א אֲבִיאֶ֙נּוּ֙ אֵלֶ֔יךָ וְחָטָ֥אתִי לְאָבִ֖י כָּל־ seruus ,puero pro tuus seruus quæso maneat nunc Et .diebus

33 הַיָּמִ֑ים׃ † וְעַתָּ֡ה יֵשֶׁב־נָ֣א עַבְדְּךָ֩ תַּ֨חַת הַנַּ֜עַר עֶ֣בֶד quomodo Nam .suis fratribus cum ascendat puer & .meo dño

puero non existente

34 לַֽאדֹנִ֗י וְהַנַּ֙עַר֙ יַ֣עַל עִם־אֶחָ֔יו † כִּי־אֵ֥יךְ videam fortè Ne ?mecum *ipse non puer* & ,meum patrem ad ascẽdam

malum, ‡ רוֹעַ

אֶעֱלֶ֔ה אֶל־אָבִ֖י וְהַנַּ֣עַר אֵינֶ֑נּוּ פֶּן־ meum patrem inueniet quod ,*malo in*

d בָּרָ֥ע אֲשֶׁר־יִמְצָ֖א אֶת־אָבִֽי׃

CAP. XLV. מה

vim sibi facere:

1 לְכָל־הַנִּצָּבִ֔ים עָלָֽיו׃ † וְלֹא־יָכֹ֥ל יוֹסֵ֖ף לְהִתְאַפֵּ֑ק ,secũ quisquã stetit non Et .*me desuper* virũ omnem Educite : clamauit &

à me.

c וַיִּקָּ֨א c הוֹצִ֤יאוּ כָל־אִישׁ֙ מֵעָלָ֔י וְלֹא־עָמַ֥ד אִישׁ֙ אִתּ֔וֹ quando ostendit se ‡fratrib⁹ suis. ‡ cum

2 בְּהִתְוַדַּ֥ע יוֹסֵ֖ף אֶל־אֶחָֽיו׃ † וַיִּתֵּ֥ן אֶת־קֹל֛וֹ g בְּבֶכִ֑י .fletu *in*‡ suã vocem dedit Et .*suos fratres ad** Ioseph *se notificando in*

f

3 וַיִּשְׁמְע֥וּ מִצְרַ֖יִם וַיִּשְׁמַ֣ע בֵּית־ Ioseph dixit Et .Parhoh domus audiuit &,Aegyptij audierũt Et

fratrib⁹ suis:

g יַ֥עַל g פַּרְעֹֽה׃ † וַיֹּ֥אמֶר יוֹסֵ֖ף potuerũt nõ Et ?*vines*† meus pater adhuc Nũ .Ioseph‡ Ego :*suos fratres ad*

‡ sum † viuit.

4 אֶל־אֶחָ֔יו אֲנִ֥י יוֹסֵ֖ף הַעֹ֣וד אָבִ֑י לֹֽא־יָכְל֥וּ dixit Et .eius facie à erant territi quia :ei *respondendum ad* ,eius fratres

respondere

h עָנָ֔ה h לַעֲנ֖וֹת אֹת֑וֹ כִּ֥י נִבְהֲל֖וּ מִפָּנָֽיו׃ † וַיֹּ֥אמֶר

fratrib⁹ suis:

i נָגַ֔שׁ i גְּשׁ֥וּ־נָ֖א אֵלַ֑י וַיִּגָּשׁ֕וּ וַיֹּ֣אמֶר אֲנִ֣י Ego :dixit Et .accesserũt Et .me ad quæso Accedite :*suos fratres ad* Ioseph

‡ sum

יוֹסֵ֔ף אֲחִיכֶ֖ם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּ֥ם אֹתִ֖י מִצְרָֽיְמָה׃ † וְעַתָּ֡ה אַל־ ne nunc Et .Aegyptum in *me vendidistis quem*†, vester frater Ioseph‡

†me vendidistis

5 תֶּעָצְב֣וּ וְאַל־ k יִחַ֤ר k בְּעֵֽינֵיכֶם֙ כִּי־מְכַרְתֶּ֣ם אֹתִ֔י me vendideritis quòd ,vestris oculis in ira sit ne & ,afficiamini dolore

חָרָה propter vitã *ante vos.

6 כִּי־ † לִמְחְיָ֥ה שְׁלָחַ֛נִי אֱלֹהִ֖ים לִפְנֵיכֶֽם׃ Quoniam .*vestras facies ad** Deus *me misit *viuificationem in* quia : huc

*fuerunt ‡sunt, in

l זֶ֔ה l שְׁנָתַ֥יִם הָרָעָ֖ב בְּקֶ֣רֶב הָאָ֑רֶץ וְע֥וֹד quibus ‡ anni quinq; adhuc & ,terræ medio in famis * duo anni iam

†erit

חֲמֵ֥שׁ שָׁנִ֖ים אֲשֶׁ֥ר vobis *ponendum ad*‡, vos ante Deus me misit Et .messis & aratio † non

‡vt ponam ‡reliquias *& viuificem vos euasione magna.

7 אֵין־חָרִ֥ישׁ וְקָצִ֖יר׃ † וַיְשַׁלְּחֵ֤נִי אֱלֹהִים֙ לִפְנֵיכֶ֔ם לָשׂ֥וּם לָכֶ֛ם . *magnam euasionem in vobis dandũ victum ad* &*, terra in *residuum*‡

שְׁאֵרִ֖ית בָּאָ֑רֶץ m וּלְהַחֲי֥וֹת לָכֶ֛ם לִפְלֵיטָ֥ה גְדֹלָֽה׃ me posuit & ; Deus sed ,huc me misistis vos non nunc Et

m חַיָּה n שׁוֹם n וְעַתָּ֡ה לֹא־אַתֶּם֩ שְׁלַחְתֶּ֨ם אֹתִ֜י הֵ֗נָּה כִּ֤י הָאֱלֹהִים֙ omni in dominatorẽ & ,ei⁹ domui omni dñm in & ,Parhoh ipsi patrẽ in

8 וַיְשִׂימֵ֣נִי לְאָ֔ב לְכָל־בֵּיתוֹ֙ וּמֹשֵׁ֣ל בְּכָל־ :eum ad *dicetis* & ,meũ patrẽ ad ascendite &,Festinate . Aegypti terra

dicite

o עֹ֖לָה o אֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃ † מַהֲרוּ֙ וְעֲל֣וּ אֶל־אָבִ֔י וַאֲמַרְתֶּ֥ם אֵלָ֖יו :Aegypto omni dñm in Deus me Posuit .Ioseph tuus filius dixit Sic

כֹּ֥ה אָמַ֖ר בִּנְךָ֣ יוֹסֵ֑ף שָׂמַ֤נִי אֱלֹהִים֙ לְאָד֣וֹן לְכָל־מִצְרָ֔יִם eris & .Ghosen terra in habitabis Et .stes ne ,me ad descende

9 רְדָ֥ה אֵלַ֖י אַל־תַּעֲמֹֽד׃ † וְיָשַׁבְתָּ֣ בְאֶֽרֶץ־גֹּ֗שֶׁן וְהָיִ֤יתָ p הָיָה p

,*minimi*‡ .sacci ore in *pones argenti* scyphum meũ scyphum Et

2 וְאֶת־גְּבִיעִ֣י † הַכֶּ֔סֶף תָּשִׂ֖ים בְּפִ֣י אַמְתַּ֣חַת הַקָּטֹ֑ן .fuerat locut⁹ quod Ioseph verbũ secundũ fecit Et .*eius fractionis* pecuniã &

alimẽti eius.

a עָשָׂ֔ה וְאֶת־כֶּ֖סֶף שִׁבְר֥וֹ a וַיַּ֛עַשׂ כִּדְבַ֥ר יוֹסֵ֖ף אֲשֶׁ֥ר דִּבֵּֽר׃ .eorum asini & ipsi ,sunt dimissi viri & ,illuxit Mane

3 הָאֲנָשִׁ֖ים שִׁלְּחָ֣ם הֵמָּ֑ה וְחֲמֹרֵיהֶ֖ם׃ † הַבֹּ֥קֶר אוֹר֙ וְ dixit Ioseph & ,se elongauerant non ,vrbem egressi erant Ipsi

4 הֵ֣ם יָצָ֔אוּ † הָעִ֖יר לֹ֣א הִרְחִיקוּ֑ וְיוֹסֵ֣ף אָמַ֔ר ,eos *attinges* &‡, viros post persequere ,Surge :suã domũ super †qui ei

† etat ‡ & apprehende

לַאֲשֶׁר־עַל־ b בֵּיתוֹ֙ קוּם֙ רְדֹ֣ף אַחֲרֵ֣י הָאֲנָשִׁ֔ים b וְהִשַּׂגְתָּ֖ם ? bono pro malum reddidistis quid Ad :eos ad dices &

b נָשַׂג

וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵהֶ֔ם לָמָּ֥ה שִׁלַּמְתֶּ֖ם c רָעָ֥ה תַחַ֥ת טוֹבָֽה׃ *augurabitur augurãdo*‡ ipse Et ?*eo in meus dominus bibet quo** hic Nonne

c רוֹעַ

* est in quo bibit dominus meus? ‡ tentando

5 הֲלוֹא־ זֶ֣ה אֲשֶׁר־יִשְׁתֶּ֣ה אֲדֹנִ֣י בּ֔וֹ וְה֥וּא נַחֵ֖שׁ יְנַחֵ֑שׁ eos ad est locutus & ,eos *attigit*† Et .feciſtis quod feciſtis malè :*eo in*

tentant in eo. † apprehẽdit ‡ loquitur

6 הֲרֵעֹתֶ֖ם אֲשֶׁ֥ר עֲשִׂיתֶֽם׃ † וַיַּשֵּׂג֣ meus dñs *loquetur*‡ quid Ad :eum ad dixerũt Et .ista verba

‡ à

7 אֹתָ֔ם וַיְדַבֵּ֥ר אֲלֵהֶ֖ם כַּדְּבָרִ֥ים הָאֵֽלֶּה׃ † וַיֹּ֣אמְרוּ .hoc verbũ scdm *faciendo à*‡, tuis seruis ‡ Absit ? ista verba secundum

‡ vt faciant

אֵלָ֗יו לָמָּה֙ יְדַבֵּ֣ר אֲדֹנִ֔י כִּדְבָרִ֖ים הָאֵ֑לֶּה חָלִ֣ילָה לַעֲבָדֶ֔יךָ מֵעֲשׂ֖וֹת כַּדָּבָ֥ר הַזֶּֽה׃ *fecimus reuerti**, nostrorũ saccorũ ore in inuenimus quam pecunia Ecce

*retulimus

8 הֵ֣ן כֶּ֣סֶף אֲשֶׁר־מָצָ֣אנוּ d בְּפִ֣י אַמְתְּחֹתֵ֔ינוּ c הֲשִׁיבֹנוּ ,argentũ tui dñi domo è *furabimur* quomodo & .Chenahan terra è te ad

d שׁוּב c פֶּה d גָּנַ֖בְנוּ furati sumus

אֵלֶ֣יךָ מֵאֶ֣רֶץ כְּנָ֑עַן וְאֵ֨יךְ נִגְנֹ֤ב מִבֵּית֙ אֲדֹנֶ֔יךָ כֶּ֖סֶף etiam & ,moriatur ,tuis seruis è *eo cum inuenietur* Cui ? aurum vel

Is cum quo inuẽtus fuerit

e מוֹת e וְאֶת־זָהָֽב׃ † אֲשֶׁר֩ יִמָּצֵ֨א אִתּ֜וֹ מֵֽעֲבָדֶ֗יךָ וָמֵ֙ת֙ וְגַם־ nunc Etiam :dixit Et .seruos in meo domino erimus nos

9

10 אֲנַ֥חְנוּ נִהְיֶ֖ה לַֽאדֹנִ֑י לָעֲבָדִֽים׃ † וַיֹּ֣אמֶר גַּם־עַתָּ֗ה ,seruus mihi erit , *eo cum inuenietur* Cui . *istud* ita ,vestra verba secundũ

sit . Is cum quo inuẽtus fuerit ‡ vnusquisq;

כִּדְבָרֵיכֶ֔ם כֵּ֥ן הוּא֙ אֲשֶׁ֣ר יִמָּצֵ֣א אִתּ֔וֹ יִהְיֶה־לִּ֥י עָבֶ֖ד vir‡ fecerũt descẽdere & ,festinauerũt Et .innocẽtes critis vos &

11 וְאַתֶּ֖ם תִּהְי֥וּ נְקִיִּֽם׃ † וַיְמַהֲר֗וּ וַיּוֹרִ֛דוּ אִ֥ישׁ אֶת־ ,est scrutatus Et .suum saccum *vir** aperuerunt & .terrã in suum saccum

* singuli

12 אַמְתְּחֹת֖וֹ וַיִּפְתָּ֑חוּ אִ֥ישׁ אַמְתְּחָת֛וֹ וַיְחַפֵּ֖שׂ sacco in scyphus est inuẽtus Et .finiuit minore in & ,incepit maiore *in* à

13 בַּגָּד֔וֹל g וְהַגָּבִ֖יעַ כְּר֣וֹת בְּאַמְתַּ֑חַת ,suũ asinũ *super vir* onus imposuit & ,sua vestimenta sciderunt Et .Biniamin

g חָלַל & onerauit

וַיִּמְצָ֖א בְּתֹ֥ךְ כְּלִ֖ה בִּנְיָמִֽן׃ † וַיִּקְרְע֣וּ שִׂמְלֹתָ֔ם וַיַּעֲמֹ֥ס אִ֖ישׁ עַל־חֲמֹר֑וֹ domũ ad eius fratres & Iehudah *venit*† Et .ciuitatem in sunt reuersi &

quisque asinum suum, †venerunt

14 וַיָּשֻׁ֖בוּ הָעִ֥ירָה׃ † וַיָּבֹ֣א יְהוּדָ֔ה וְאֶחָ֖יו בֵּיתָ֣ה dixit Et . terram in *eius facies ad cecidẽrũ* &*: ibi *ipse*‡ adhuc ille & ,Ioseph

‡ erat

15 יוֹסֵ֔ף וְה֥וּא עוֹדֶ֖נּוּ שָׁ֑ם h וַיִּפְּל֥וּ לְפָנָ֖יו אָֽרְצָה׃ † וַיֹּ֣אמֶר ,nouistis nonne ? feciſtis quod hoc *factum*‡ Quod :Ioseph eis

* & prostrauerunt se corã eo ‡ opus

לָהֶ֣ם יוֹסֵ֔ף מֶ֥ה הַמַּעֲשֶׂ֖ה הַזֶּ֣ה אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶ֑ם הֲל֣וֹא יְדַעְתֶּ֔ם :Iehudah dixit Et ? ego sicut ‡ qui vir *augurabitur augurando* * quòd

h נָפַל * tentando tentat ‡ est ‡ in quo

16 כִּֽי־נָחֹ֣שׁ יְנַחֵ֔שׁ אִ֥ישׁ אֲשֶׁר־כָּמ֖וֹנִי וַיֹּ֣אמֶר יְהוּדָ֑ה ? nos iustificabim⁹ *quid*‡ &, loquemur quid ? meo dño dicemus Quid

i צָפַן ‡ sumus

מָֽה־נֹּאמַ֣ר לַֽאדֹנִ֗י מָֽה־נְּדַבֵּ֙ר֙ וּמָֽה־נִּצְטַדָּ֔ק ,meo dño serui *nos* Ecce .ſuorũ seruorũ iniquitatem inuenit Deus

i

הָאֱלֹהִ֗ים מָצָא֙ אֶת־ j עֲוֹ֣ן עֲבָדֶ֔יךָ הִנֶּ֥נּוּ עֲבָדִ֖ים לַֽאדֹנִ֑י :dixit Et . *eius manu in scyphus est inuentus cui* etiam ,nos etiam

ille in cuius manu inuentus est scyphus.

j עָוָה * à me vt faciam

17 גַּם־אֲנַ֔חְנוּ גַּ֚ם אֲשֶׁ֣ר נִמְצָ֣א הַגָּבִ֔יעַ בְּיָד֖וֹ׃ † וַיֹּ֣אמֶר ,*eius manu in scyphus est inuentus cui** Vir . hoc *faciendo à mihi*‡ Absit

*in cuius manu inuentus est scyphus, ‡ quæso † loquatur

k חָלִילָה֙ לִּ֣י k מֵעֲשׂ֔וֹת אֲשֶׁ֨ר יִמָּצֵ֤א הָאִישׁ֙ אֲשֶׁר־נִמְצָ֣א הַגָּבִ֔יעַ .vestrum patrem ad pace in ascendite vos Et .seruus mihi erit ipse

k עָשָׂה

הוּא֙ יִהְיֶה־לִּ֣י עָבֶ֔ד וְאַתֶּ֖ם l עֲל֣וּ לְשָׁל֑וֹם אֶל־אֲבִיכֶֽם׃ *loquetur* † .mi dñe *me* In‡ :dixit & ,Iehudah eum ad accessit Et

l עָלָה ‡ Quæso † loquatur

18 m וַיִּגַּ֤שׁ אֵלָיו֙ יְהוּדָ֔ה וַיֹּ֣אמֶר בִּ֔י אֲדֹנִ֖י יְדַבֶּר־ tuus furor irascatur ne & :mei dñi auribus in verbum tuus seruus quæso

m נָגַשׁ

נָ֣א עַבְדְּךָ֣ דָבָ֔ר בְּאָזְנֵ֖י אֲדֹנִ֑י וְאַל־ n יִחַר־ אַפְּךָ֙ interrogauit meus Dñs . *Parhoh sicut ,tu sicut quia*‡, tuũ seruum in

n חָרָה ‡ quia tu sicut Parhoh, & Parhoh sicut tu.

19 בְּעַבְדֶּ֔ךָ כִּ֥י כָמ֖וֹךָ כְּפַרְעֹֽה׃ † אֲדֹנִ֣י שָׁאַ֤ל אֶת־ diximus Et :frater vel ,pater vobis est Nũquid :dicendo ,suos seruos

20 עֲבָדָ֔יו לֵאמֹ֕ר הֲיֵ֥שׁ־לָכֶ֖ם אָ֣ב אוֹ־ ei⁹ frater & ;paru⁹ senectutũ puer & ,senex pater nobis Est :meum dñm ad

o מוּת p יָחַר

אָ֑ח׃ † וַנֹּ֣אמֶר אֶל־אֲדֹנִ֗י יֶשׁ־לָ֙נוּ֙ אָ֣ב זָקֵ֔ן וְיֶ֥לֶד זְקֻנִ֖ים קָטָ֑ן וְאָחִ֣יו .eum dilexit eius pater & ,suę matri tantum ipse remansit & .est mortuus

o מֵת p יָרַד ‡ שׁוֹם

21 מֵ֔ת p וַיִּוָּתֵ֥ר הֽוּא־ לְבַדּ֖וֹ לְאִמּ֑וֹ וְאָבִ֖יו אֲהֵבֽוֹ׃ ponam & ,me ad eũ facite Descẽdere :tuos seruos ad dixisti Et

p יָרַד ‡ שׁוֹם

† וַתֹּ֣אמֶר אֶל־עֲבָדֶ֔יךָ q הוֹרִדֻ֖הוּ אֵלַ֑י וְאָשִׂ֥ימָה puer poterit Non :meum dñm ad diximus Et .eum super meũ oculum

q יָרַד ‡ שׁוֹם

22 עֵינִ֖י עָלָֽיו׃ † וַנֹּ֣אמֶר אֶל־אֲדֹנִ֗י לֹא־יוּכַ֤ל הַנַּ֙עַר֙ dixisti Et .morietur & ,suũ patrem *relinquet* & :suũ patrem relinquere

si reliqueris

23 לַעֲזֹ֣ב אֶת־אָבִ֔יו וְעָזַ֥ב אֶת־אָבִ֖יו וָמֵֽת׃ † וַתֹּ֣אמֶר non ,vobiscũ minimus vester frater descendat non Si :tuos seruos ad

אֶל־עֲבָדֶ֔יךָ אִם־לֹ֥א יֵרֵ֛ד אֲחִיכֶ֥ם הַקָּטֹ֖ן אִתְּכֶ֑ם לֹא

vir fecit venire Et .Ioseph dixit quemadmodũ vir fecit Et

16 וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־ f עָשָׂה
erãt adducti quia ,viri timuerunt Et .Ioseph domum in homines

17 הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף׃ † וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ
nostris saccis in *reddita pecunia verbum Super* :dixerũt & ,Ioseph domũ in

Propter pecuniam quæ reddita erat

בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף g הַשָּׁב בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ
se deiiciendum & ,*nos super se voluendum ad* ‡ ,adducti sumus ,principio in

g שׁוּב g חָלַל ‡vt vertat se contra nos, & iactet se *& capiat †erat h נָגַשׁ ‡in

g בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוּבָאִים לְהִתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וּלְהִתְנַפֵּל
accesserũt Et .nostros asinos & ,seruos in nos *capiendum ad &* ,nos super

h † h וְלָקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ׃ וְנִגְּשׁוֹ
18 עָלֵינוּ
oſtio †eum ad sunt locuti & ;Ioseph domum super † qui ,virum ad

אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח
principio in descẽdimus descẽdẽdo ,mi dñe *me In* :dixerunt Et . domus

19 הַבָּיִת׃ † וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנִי יָרֹד יָרַדְנוּ בַּתְּחִלָּה
aperuissem & ,hospitium ad venissemus cũ ,fuit Et .escam emendũ ad

לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃ † וַיְהִי כִּי־בָאנוּ אֶל־הַמָּלוֹן וַנִּפְתְּחָה
20 vniuscuiusq; erat
nostrã Pecuniã .sui sacci ore in *viri* pecunia ecce & ,nostros saccos

אֶת־אַמְתְּחֹתֵינוּ וְהִנֵּה כֶסֶף־אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ כַּסְפֵּנוּ
aliam pecuniam Et .nostra manu in eam retulimus & ,eius pondere in

בְּמִשְׁקָלוֹ וַנָּשֶׁב אֹתוֹ בְיָדֵנוּ׃ † וְכֶסֶף אַחֵר
21 quis scimus non .escam emendũ ad nostra manu in fecim⁹ descẽdere

i יָרַד i הוֹרַדְנוּ בְיָדֵנוּ לִשְׁבָּר־אֹכֶל לֹא יָדַעְנוּ מִי־
.vobis Pax : dixit Et . nostris saccis in nostrã pecuniam posuerit

k שׁוֹם k טָמַן thesaurum

k שָׂם כַּסְפֵּנוּ בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ׃ † וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם לָכֶם
22 *abſconditum* vobis dedit vestri patris Deus & ,vester Deus .timeatis ne

אַל־תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם k מַטְמוֹן
eos ad eduxit Et .me ad venit vestra pecunia .vestris saccis in

בְּאַמְתְּחֹתֵיכֶם כַּסְפֶּכֶם בָּא אֵלָי וַיּוֹצֵא אֲלֵהֶם אֶת־
dedit Et .Ioseph domũ in homines vir fecit venire Et .Simhon

23 שִׁמְעוֹן׃ † וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתֵּן
.eorum asinis pabulum dedit & ,suos pedes lauerunt & :aquam

מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא לַחֲמֹרֵיהֶם׃
donec veniret quia .meridie in Ioseph *venire ad vsque* munus parauerunt Et

l כּוֹן

24 וַיָּכִינוּ l † אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בַּצָּהֳרַיִם כִּי
,domũ in Ioseph venit Et . panem essent comesturi ibi ϕ ,audiuerãt

‡ erat

שָׁמְעוּ כִּי־שָׁם יֹאכְלוּ לָחֶם׃ † וַיָּבֹא יוֹסֵף הַבַּיְתָה
25 :domum in ,ipsorum manu in †quod ,munus ei attulerunt &

וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם הַבַּיְתָה
Et interrogauit eos de sanitate :dixit & ,*pacem ad eis postulauit* Et . terram in ei se incuruauerũt Et

m שָׁלוֹם m וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אָרְצָה׃ † וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר
26 ‡viuens* ipse adhuc Num ‡dixeratis quem ,*seni vestro patri pax Num*‡

‡ Num sanus est pater vester senex, *viuit ?

n חַי׃ n הֲשָׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזָּקֵן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם הַעוֹדֶנּוּ
ciderũt Et .*vinẽs ipse* ‡adhuc :nostro patri ipsi tuo seruo *Pax* † :dixerunt Et

o וַיִּקְּדוּ n † וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאָבִינוּ עוֹדֶנּוּ חָי
27 ,suũ fratrẽ Biniamin vidit & ,suos oculos leuauit Et .se incuruauerũt &

p † וַיִּשָּׂא עֵינָיו q וַיַּרְא אֶת־בִּנְיָמִין אָחִיו
28 dixeratis quõ ,minim⁹ vester frater ‡iste Num :dixit & ,suç matris filiũ

p נָשָׂא q רָאָה ‡est *mihi.

r חָנַן

בֶּן־אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם
quia ,Ioseph festinauit Et .mi fili tui misereatur Deus ,dixit Et .*me ad**

r † incaluerant *vel* , resonuerant ‡super

s יָחֹנְךָ r אֱלֹהִים בְּנִי׃ † וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי־
29 est ĩgressus Et .*fiẽdũ ad* ‡quęsiuit & ,suũ fratrẽ *ad* ‡ei⁹ miseratiões *reuoluebãtur* †

s נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ s לִבְכּוֹת וַיָּבֹא
*se cõtinuit** & ,est egressus & ,suã faciẽ lauit Et .ibi fleuit & ,cubiculũ

t בָּכָה t וַיָּבֹא חַדְרָה וַיֵּבְךְּ שָׁמָּה׃ † וַיִּרְחַץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפַּק
30 *vim fecit sibi, † seorsum, ‡ qui comedebant ‡ est

Aegyptiis & ,*solis ipsis*‡ eis & ,*soli ipsi*‡ ei posuerũt Et .panẽ Ponite :dixit &

u שׂוּם t אַל־תֹּאכְלוּ לֶחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לְמִצְרִים׃ † וַיְשִׂימוּ לוֹ לְבַדּוֹ וְלָהֶם לְבַדָּם וְלַמִּצְרִים
31 cum comedere Aegyptij poterant non quia .seorsum secũ *comedentibus*‡

הָאֹכְלִים אִתּוֹ לְבַדָּם כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמִּצְרִים לֶאֱכֹל אֶת־
federunt Et . Aegyptiis *ipsa*‡ abominatio quia ,panem Hebræis

v נָשָׂא x רָבָה † pluſquam partes ‡ partes

y שְׁתָה z עָוָה ‡ erat *quantum potuerint † vaiusqu- ‡iusque

הַלַּחֶם אֶת־פְּנֵי מִצְרַיִם כִּי תוֹעֲבָה הַלַּחֶם לְהָעִבְרִים
.iusque vaiusqu- † potuerint quantum* ‡ erat z y

הוּא לְמִצְרִים׃ † וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָיו הַבְּכוֹר כִּבְכֹרָתוֹ וְהַצָּעִיר
32 .suum proximũ ad *vir* viri sunt admirati Et .suã paruitatẽ iuxta

Et accepit partes à facie sua, * partem

כְּצְעָרָתוֹ וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ׃
Biniamin *donum** multiplicauit & ,*eos ad suis faciebus cum à dona tulit* Et

† וַיִּשָּׂא x מַשְׂאֵת מִפְּנָיו אֲלֵהֶם y וַתֵּרֶב מַשְׂאֵת בִּנְיָמִן
33 .eo cum se inebriauerũt &, biberũt Et .*manus*‡ quinq; ,eorũ oĩm *donis præ*†

y מָנָה׃ y וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ

CAP. XLIIII. מר

Imple :dicendo ,suam domũ super ‡ qui ei præcepit Et

1 † וַיְצַו אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ z לֵאמֹר מַלֵּא אֶת־
pone & , ferre *poterunt quod sicuti** , esca virorum saccos

אַמְתְּחֹת הָאֲנָשִׁים אֹכֶל כַּאֲשֶׁר יוּכְלוּן שְׂאֵת וְשִׂים
.sui sacci ore in *viri*† pecuniam

כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ׃

meos filios Duos :dicendo ſuum patrem ad Reuben dixit Et

37 † וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר אֶת־שְׁנֵי בָנַי
,*meã manũ super* eum Da . te ad eum adduxero non ſi ,mori facias in manu mea,

i תָּמִית אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ k תְּנָה אֹתוֹ עַל־יָדִי
meus filius descẽdet Non :dixit Et . te ad eum reducam ego & i מוּת k נָתַן

i שׁוּב

38 וַאֲנִי אֶשְׁיְבֶנּוּ i אֵלֶיךָ׃ † וַיֹּאמֶר לֹא־יֵרֵד בְּנִי
:remansit *iste solus* ipse & ,est mortuus eius frater quia ,vobiscum tantũmodo

עִמָּכֶם כִּי־אָחִיו מֵת וְהוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאָר
facietis descẽdere & .*ea in* ‡ *ibitis qua*† via in *periculum** ei accidet & * mors

וְקָרָאתֶם אֶסוֹן בַּדֶּרֶךְ m אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וְהוֹרַדְתֶּם
. terra in* grauis fames Et .sepulchrum ad dolore *in*† meam caniciem

m יָרַד †cum * erat

39 אֶת־שֵׂיבָתִי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה׃ † וְהָרָעָב כָּבֵד בָּאָרֶץ׃

CAP. XLIII. מג

attulerant quod ,alimentum edere finiſſent cùm fuit Et

n כָּלָה 1 † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר n כִּלּוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ
nobis emite ,Reuertimini :eorum pater eos ad dixit & :Aegypto ex

מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ
Conteſtando :dicendo Iehudah *eum ad* dixit Et . cibi puſillum ei

o עוֹד 2 מְעַט־אֹכֶל׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה לֵאמֹר o הָעֵד
ſine meas facies videbitis Non :dicendo vir nos in eſt conteſtatus

הָעֵד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא־תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי
,nobiſcũ noſtrũ fratrem *mittens es tu* Si .vobiſcum veſtro fratre miseris

p יָרַד 3 אֲחִיכֶם אִתְּכֶם׃ † אִם־יֶשְׁךָ מְשַׁלֵּחַ אֶת־אָחִינוּ אִתָּנוּ
non ,*mittens tu non* ſi Et . cibum tibi ememus & ,deſcendemus Si verò non miseris

4 נֵרְדָה p וְנִשְׁבְּרָה לְךָ אֹכֶל׃ † וְאִם־אֵינְךָ מְשַׁלֵּחַ לֹא
meas facies videbitis Non :nos ad dixit vir Quia .deſcendemus

נֵרֵד כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ לֹא־תִרְאוּ פָנַי
malefeciſtis quid Ad :Iſrael dixit Et . vobiſcum veſtro fratre ſine

q רוּעַ 5 בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם׃ † וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לָמָּה q הֲרֵעֹתֶם
Interrogãdo :dixerũt Et ?frater ‡vobis adhuc an :viro *denũciandũ ad* ,mihi vt nunciaretis

r לִי ‡ esſet †de nobis, & de cognatione noſtra, c נָגַד d יָלַד ‡ viuit? *ſecundum verba iſta.

6 לְהַגִּיד r לָאִישׁ הַעוֹד לָכֶם אָח׃ † וַיֹּאמְרוּ
adhuc Num :dicẽdo ,*noſtram cognationem ad &* ,*nos ad* † vir interrogauit

שָׁאֹל שָׁאַל־הָאִישׁ לָנוּ s וּלְמוֹלַדְתֵּנוּ לֵאמֹר
*os ſuper** ei nũciauimus Et ?frater vobis eſt num ?*viuens*‡ veſter pater

c נָגַד אֲבִיכֶם חַי הֲיֵשׁ לָכֶם אָח d וַנַּגֶּד־לוֹ עַל־פִּי
facite Deſcẽdere :diceret quòd ,ſciebam⁹ ſciẽdo Nũquid .*iſtorum verborum*

d יָלַד הַדָּבְרִים הָאֵלֶּה הֲיָדוֹעַ נֵדַע כִּי יֹאמַר הוֹרִידוּ
:ſuum patrem Iſrael ad Iehudah dixit Et ? veſtrum fratrem

e יָרַד 7 אֶת־אֲחִיכֶם׃ † וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו
moriemur nõ & ,viuem⁹ & ,pergem⁹ & ,ſurgem⁹ & ,mecũ puerũ Mitte

שִׁלְחָה הַנַּעַר אִתִּי וְנָקוּמָה e וְנֵלֵכָה וְנִחְיֶה׃ וְלֹא נָמוּת
: illo pro ſpondeo Ego .noſtri paruuli etiam ,tu etiam ,nos etiam

f טַפֵּנוּ f גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אַתָּה גַּם 8 אָנֹכִי אֶעֶרְבֶנּוּ
eum ſtatuero & ,te ad eũ adduxero non ſi ,eũ requiras mea manu de

g יָצַג מִיָּדִי תְּבַקְּשֶׁנּוּ אִם־לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ g וְהִצַּגְתִּיו
tardauiſſemus niſi Quia . diebus omnibus tibi *peccabo &* ,te ante

h פְּנֶה רָאָה e לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל־הַיָּמִים׃ † כִּי לוּלֵא הִתְמַהְמָהְנוּ
9 pœnæ obnoxius ero bis.
eos ad dixit Et . *vicibus duabus* his fuiſſemus reuerſi nunc quia

i בּוֹא 10 כִּי־עָתָּה שַׁבְנוּ זֶה פַּעֲמָיִם׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
terrę *cãtatione* de Tollite .facite hoc ,nunc ita Si :eorum pater Iſrael

יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם־כֵּן אֵפוֹא זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ
puſillũ & ,reſinę puſillũ ;munus virum ad facite deſcẽdere & ,vĩs vaſis in optimis frugibus

בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ h לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט
duplicẽ pecuniã Et . amygdãlas & ,*anellanas* ,ſtacten & ,aromata ,mellis pineas,

j נָכֹת 11 דְּבַשׁ נְכֹאת וְלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׃ † וְכֶסֶף מִשְׁנֶה
,veſtrorũ ſaccorũ ore in reductã pecuniam & ,veſtris manibus in capite

k מַתָּן 12 קְחוּ בְיֶדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף z הַמּוּשָׁב בְּפִי אַמְתְּחֹתֵיכֶם
veſtrum fratrẽ Et . *hoc** error forte ſi ,veſtra manu in reducetis

z שׁוּב ‡ eſſet. 12 וְאֶת־אָחִיכֶם † תָּשִׁיבוּ בְיֶדְכֶם אוּלַי מִשְׁגֶּה הָיָה׃
det omnipotẽs Deus Et . virum ad reuertimini ,ſurgite & :capite

13 וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן † וְקָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאִישׁ׃
veſtrum fratrem vobis dimittat & ,*viri facies ad* miſericordias vobis ante virum,

לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת־אֲחִיכֶם
.ſum orbatus ,ſum orbatus quomodo ego Et .Biniamin & ,alium

אַחֵר וְאֶת־בִּנְיָמִין וַאֲנִי כַּאֲשֶׁר שָׁכֹלְתִּי שָׁכָלְתִּי׃
ceperũt pecuniã duplicẽ & ,hoc munus viri ceperunt Et

a לָקַח 14 וְיִקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֶה־כֶּסֶף † a בְּיָדָם
,Aegyptũ in deſcenderũt & ,ſurrexerũt & ;Biniamin & ,ſua manu in

b קוּם וְאֶת־בִּנְיָמִן b וְיָקֻמוּ וַיֵּרְדוּ מִצְרַיִם
dixit & ,Biniamin eis cum Ioſeph vidit Et .Ioſeph coram ſteterunt &

c פָּנָה c רָאָה d נָגַר † erat 15 וַיַּעַמְדוּ c לִפְנֵי יוֹסֵף׃ d † וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר
macta & ,domum in viros Adduc :ſuam domum ſuper † qui ei

e בּוֹא e לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבַּיְתָה וּטְבֹחַ
. meridie in viri comedent mecũ quia ;præpara & ,victimam

f כּוֹן f טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם׃

‡Quia . Menasseh primogeniti nomen Ioseph vocauit Et ‡dixit,

51 וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־ † domus omnis & ,mei laborum omnis Deus me fecit obliuiſci

נַשַּׁנִי [i] אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עֲמָלִי וְאֵת כָּל־בֵּית ‡dixit, [i] נָשָׁה

me fecit creſcere ‡Quia :Ephraim vocauit ſecũdi nomen Et ,mei patris

52 אָבִי׃ וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־ † ,ſaturitatis anni ſeptem ſunt finiti Et .mię afflictionis terra in Deus

הִפְרַנִי [k] אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ [m] עָנְיִי׃ וַתִּכְלֶינָה [n] שֶׁבַע 53 [k] שָׁנָה פָּרָה [m] עָנָה

famis anni ſeptem inceperunt Et . Aegypti terra in fuit quæ

שְׁנֵי הַשָּׁבָע אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַתְּחִלֶּינָה [o] שֶׁבַע 54 [n] כָּלָה

omni in & ,tetris omnib⁹ in fames fuit Et .Ioseph dixit ſicut , venire

שָׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב [o] חָלַל

,Aegypti terra omnis eſuriit Et . panis erat Aegypti terra

בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם׃ וַתִּרְעַב 55

omnibus Parhoh dixit Et .panem ad Parhoh ad populus clamauit & pro pane.

כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־

,eis in quibus omnia‡ Ioseph aperuit Et .terra facies vniuerſas ſuper erat in vniuerſa

56 מִצְרַיִם לְכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ׃ † fames Et . facietis , vobis dixerit quod .Ioseph ad Ite :Aegyptiis

וְהָרָעָב הָיָה עַל־כָּל־[p]פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם terra.

. Aegypti terra in fames inualuit Et . Aegyptiis ſiegit & ‡horrea, in quibus erãt, & vendidit

וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ [p] פָּנָה

qula :Ioseph ad frangendum ad† ,Aegyptũ in venerunt terra omnis* Et *oẽs habitatores terræ

57 וְכָל־הָאָרֶץ [q] בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל־יוֹסֵף כִּי־ † . terra omni in fames inualuerat †vt emerẽt à

חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאָרֶץ׃ [q] בּוֹא

CAP. XLII. מב

Iahacob dixit & .Aegypto in ſractio eſſet quòd ,Iahacob vidit Et alimentum

1 וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב † [r] רָאָה

quòd audiui Ecce :dixit Et ? vosipſos aſpicitis quid Ad : ſuis filiis

2 לָבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ׃ † וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי ,viuemus & ,inde nobis emite & ,illuc deſcẽdite :Aegypto in ſractio eſt alimentum

יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם [s] רְדוּ־שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ־לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה [s] יָרַד

frumẽtũ emendũ ad ,decẽ Ioseph fratres deſcenderũt Et .moriemur nõ &

3 וְלֹא נָמוּת׃ † וַיֵּרְדוּ אֲחֵי־יוֹסֵף עֲשָׂרָה לִשְׁבֹּר בָּר

cum Iahacob miſit non Ioſeph fratrẽ Biniamin Et .Aegypto ab* * in

4 מִמִּצְרָיִם׃ † וְאֶת־בִּנְיָמִין אֲחִי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־

filij venerunt Et .periculum ei accidat fortè Ne ,dixit quia :ſuis fratribus mors.

5 אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֶנּוּ אָסוֹן׃ † וַיָּבֹאוּ בְּנֵי .Chenahã terra in fames erat quia .venientiũ medio in emẽdũ ad ,Iſrael

יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

omni frangere† faciebat Ipſe .terram ſuper imperans ipſe Ioſeph Et erat domin⁹

6 וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל־ † †vendere

facies in ei ſe incuruauerũt & .Ioſeph fratres venerunt Et .terræ populo in faciẽ ſuper

עַם הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף [t] וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אַפַּיִם [t] שָׁחָה

,eos agnouit & ,ſuos fratres Ioſeph vidit Et . terram in

7 אָרְצָה׃ [x] וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו [v] וַיַּכִּרֵם [v] רָאָה [x] נָכַר

dixit & :dura eis cum eſt locutus Et .eos ad ignotum ſe oſtendit & alienũ eis.

8 וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אִתָּם [y] קָשׁוֹת [y] קָשָׁה

.cibum emendũ ad Chenahã terra De ,dixerũt Et ? veniſtis Vnde :eos ad

אֲלֵהֶם מֵאַיִן בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃

.cum agnouerunt non ipſi & :ſuos fratres Ioſeph agnouit Et

9 וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכָּרֻהוּ׃ † dixit & .eis ‡ ſomniauerat quæ ſomniorum Ioſeph eſt recordatus Et ‡ de

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר

.veniſtis terræ *nuditatem* videndum ad ;vos Exploratores :eos ad eſtis, *exinanitionem

אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם [z] לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם׃ [z] עֶרְוָה

emendũ ad venerunt tui ſerui Et† .mi dñe Nequaquã :eum ad dixerunt Et

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר־ † ‡ Sed

ſunt non .nos recti : nos vnius viri filij nos Omnes . cibum eiuſdẽ. veraces ſumus.

11 אֹכֶל׃ [a] כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחְנוּ [b] כֵּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־ [a] כֹּל [b] כֵּן

nuditatẽ quia† ,Nequaquam :eos ad dixit Et . exploratores tui ſerui ‡ſed exinanitionem

הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי־עֶרְוַת 12

fratres ,tui ſerui Duodecim :dixerunt Et .videndũ ad veniſtis terræ

הָאָרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת׃ † וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים 13 sumus

nr̃o patre cum†minor ecce & .Chenahã terra in vniuſ viri filij nos ‡eiuſdem

אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ † eſt

quod *Hoc :Ioſeph eos ad dixit Et .ipſe* non vnus & ,hodie *eſt

הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר 14

pbabimini hoc In .vos Exploratores :dicendo vos ad ſum locutus eſtis.

15 דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְּלִים אַתֶּם׃ † בְּזֹאת תִּבָּחֲנוּ

veſter frater venerit cùm niſi ,hinc egreſſi fueritis Si . Parhoh viuat per vitam Parhonis.

חֵי [c] פַּרְעֹה אִם־[d]תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־בְּבוֹא אֲחִיכֶם [c] חַי [d] יָצָא

,veſtrum fratrẽ accipiat & ,vnum vobis ex Mittite . huc minimus

16 הֲלֹם׃ [e] שִׁלְחוּ מִכֶּם אֲחָד [e] וְיִקַּח אֶת־אֲחִיכֶם [e] לָקַח

הַקָּטֹן הֵנָּה׃ † וְתֵאָסְרוּ וְיִבָּחֲנוּ דִּבְרֵיכֶם [f] הֲאֱמֶת אִתְּכֶם וְאִם

‡ſit ſi Et*:vobiſcũ‡ veritas an ,veſtra verba probabũtur & , vinciemini vos &

*Sin minus, per vitam Parhonis,

ad eos congregauit Et . vos† exploratores quia ,Parhoh viuat ,non

17 לֹא חֵי פַּרְעֹה כִּי מְרַגְּלִים אַתֶּם׃ † וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל־ [f] אֱמֶת

‡ eſtis.

: tertio die in Ioſeph eos ad dixit Et . diebus tribus cuſtodiam

18 מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי timeo.

,vos recti† Si . timens ego Deum .viuetis & ,facite Hoc †veraces eſtis

19 זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא׃ † אִם־[g]כֵּנִים אַתֶּם כֵּן [g]

adducite ,ite vos & :veſtrę cuſtodię domo in ligetur vnus veſter frater

אֲחִיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם וְאַתֶּם [h] לְכוּ הָבִיאוּ [h] יָלַךְ

minimũ veſtrum fratrem Et .veſtrarum domorum famis fractionem alimentum ad expellẽdũ famẽ è domibus veſtris.

20 שֶׁבֶר רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם׃ † וְאֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן fecerũt Et .moriemini nõ & ,veſtra verba verificabũ & .me ad adducetis

תְּבִיאוּ אֵלַי וְיֶאֱמְנוּ דִבְרֵיכֶם וְלֹא תָמוּתוּ [k] וַיַּעֲשׂוּ־ [i]

ſuper nos delinquentes‡ Verè :ſuum fratrem ad vir dixerunt Et . ita

21 כֵן׃ † וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים [i] בְּנ dicebat alter alteri: ‡deliquimus contra

ipſum deprecando in* ,eius animæ anguſtiam vidimus quòd ,noſtrum fratrẽ

אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ [l] צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ *dũ deprecaretur nos,

. hæc anguſtia nos ad‡venit Idcirco .audiuimus non & ;nos ad

אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמָעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת׃ ‡ſuper [l] צוּר

:dicendo vos ad dixi Nonne :dicendo eis Reuben reſpondit Et

22 וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם לֵאמֹר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר [m] † [m] עָנָה

ecce eius ſanguis etiam Et ? audiſtis non & ,puerum in peccetis Ne

אַל־תֶּחֱטְאוּ בַיֶּלֶד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה audiret

interpres quia ;Ioſeph *audiens* quòd nouerũt non ipſi Et . requiritur

23 נִדְרָשׁ׃ † וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שֹׁמֵעַ יוֹסֵף כִּי [n] הַמֵּלִיץ [n] לוּץ

*erat ‡ab ,eos ad eſt reuerſus Et .fleuit & ,eis *deſuper‡* ſe vertit Et . eos inter*

24 בֵּינֹתָם׃ † וַיָּסֹב מֵעֲלֵיהֶם [o] [p] וַיֵּבְךְּ [q] וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם [o] סָבַב [p]

eum ligauit & ,Simhon *eis cum a*‡accepit Et .eos ad eſt locutus &

וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם [r] וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת־שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ [q] בָּכָה

corum vaſa impleuerunt & ,Ioſeph præcepit Et .corum oculos ad

25 לְעֵינֵיהֶם׃ † [s] וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת־כְּלֵיהֶם † ex eis

dãdũ ad & ,ſuũ ſaccum ad viri*,eorum pecunias redire faciendum ad‡ & ,frumẽto

[r] לָקַח [s] צָוָה

בָּר וְלַהֲשִׁיב כַּסְפֵּיהֶם אִישׁ אֶל־שַׂקּוֹ וְלֶחֶם [t] כָּלָה

‡vt reſtituerẽt * vniuſcuiuſque in ſacco ſuo, & darent

ſuam fractionem† tulerunt Et . ſic eis fecit Et .viam ad‡eſcam eis

26 לָהֶם לַדָּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן׃ † [x] וַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם ‡ pro via.

,ſuũ ſaccum vnus aperuit Et . inde abierunt & :ſuos aſinos ſuper †alimentum ſuum

עַל־חֲמֹרֵיהֶם וַיֵּלֵכוּ מִשָּׁם׃ † [v] וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת־שַׂקּוֹ [x] צוּד

ecce & ,ſuam pecuniã vidit & :hoſpitio in ſuo aſino pabulum *dandũ ad‡*

27 לָתֵת מִסְפּוֹא לַחֲמֹרוֹ בַּמָּלוֹן וַיַּרְא אֶת־כַּסְפּוֹ וְהִנֵּה [v] נָשָׂא

eſt Reddita :ſuos fratres ad dixit Et . ſui ſacci ore in *ipſa* ‡vt daret

28 צְרוֹרֹתוֹ [y] בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו הוּשַׁב *erat

intremuerũt‡ & ,eorũ cor *exiit*† Et .meo ſacco in‡ ecce etiã Et .meo pecunia ‡ eſt

כַּסְפִּי וְגַם הִנֵּה בְּאַמְתַּחְתִּי וַיֵּצֵא לִבָּם [y] פֶּה †euanuit

? nobis Deus fecit hoc Quid :dicendo *ſuum fratrem ad vir* ‡ obſtupuerunt alter alteri

וַיֶּחֶרְדוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר מַה־זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ׃

annũciauerũt & ;Chenahã terram in ſuum patrẽ Iahacob ad venerunt Et

29 וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן [z] וַיַּגִּידוּ † [z] נָגַד

dominus vir eſt Locutus : dicendo ,eis *contingentia* omnia ei quæ acciderant

30 לוֹ אֵת כָּל־[a]הַקֹּרֹת אֹתָם לֵאמֹר׃ † דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי [a] קָרָה

.terræ exploratores tanquam nos dedit & ,dura nobiſcum terræ

הָאָרֶץ אִתָּנוּ [b] קָשׁוֹת וַיִּתֵּן אֹתָנוּ כְּמְרַגְּלֵי אֶת הָאָרֶץ׃ [b] קָשָׁה

. exploratores *fuimus* non . *nos* Recti :eum ad diximus Et Veraces ſumus.

31 וַנֹּאמֶר אֵלָיו כֵּנִים אֲנָחְנוּ [c] לֹא הָיִינוּ מְרַגְּלִים׃ † *ſumus

,*ipſe*† non Vnus .noſtri patris filij fratres *nos*‡ Duodecim c כֵּן

32 שְׁנֵים־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינֶנּוּ ‡ſumus ‡eſt, † eſt

nos ad dixit Et .Chenahan terra in noſtro patre cum † hodie minor &

וְהַקָּטֹן הַיּוֹם אֵת־אָבִינוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ † וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ veraces eſtis.

veſtrũ Fratrem .vos recti quòd ,cognoſcã hoc In .terræ dominus vir

33 הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת [d] אֵדַע כִּי כֵנִים אַתֶּם אֲחִיכֶם [d] יָדַע

.ite & , capite veſtrarum domorũ *famem* & ,mecum dimittite vnum frumentum ad expellendum famem

הָאֶחָד [e] הַנִּיחוּ אִתִּי וְאֶת־רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם [f] קְחוּ [g] וָלֵכוּ׃ [e] יְנַח לָקַח [f] יָלַךְ

quòd ,cognoſcã & ,me ad minimũ veſtrum fratrem adducite Et ‡eſtis, ſed veraces.

34 וְהָבִיאוּ אֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֵלַי וְאֵדְעָה כִּי † in terra negotiabimini

:vobis dabo veſtrum Fratrem . *vos recti quia* ,*vos*† exploratores non [h] רִיק

לֹא מְרַגְּלִים אַתֶּם כִּי כֵנִים אַתֶּם אֶת־אֲחִיכֶם אֶתֵּן לָכֶם *vniuſcuiuſque ligatura

,ſuos ſaccos euacuantibus ipſis fuit Et . *circuibitis terram* & ‡ erat

35 וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ׃ † וַיְהִי הֵם [h] מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם est,

ligamina viderunt Et .ſuo ſacco in ‡ſuæ pecuniæ *ligamen viri*ecce &

וְהִנֵּה־אִישׁ צְרוֹר־כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־צְרֹרוֹת Aduerſum

cos ad dixit Et .timuerunt & ;eorũ pater & ,ipſi ,ſuarum pecuniarũ

36 כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם וַיִּרְאוּ׃ † וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם

,*ipſe* non Simhon & ,*ipſe* nõ Ioſeph :orbaſtis Me :eorum pater Iahacob

יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ

.hæc omnia fuerunt me Super .capietis Biniamin &

וְאֶת־בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ עָלָי הָיוּ כֻלָּנָה׃

est Deus Quod :Parhoh ad sum locutus quod *verbum* Hoc

28 הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי † אֶל־פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
facturus est, ‡ veniunt abundantiæ — *saturitatis venientes‡* anni septem Ecce .Parhonem fecit videre ,*faciens*

29 עֹשֶׂה הִרְאָה אֶת־פַּרְעֹה׃ † הִנֵּה שֶׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת
.eos post famis anni septem surget Et .Aegypti terra omni in magnę

30 גָּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ †ׇׇ֝֗ וְקָמוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן
abundantia — fames consumet & ;Aegypti terra in *saturitas* omnis tradetur obliuiõi &

וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשָּׂבָע בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְכִלָּה הָרָעָב
abundantia † propter famem ipsam, quę erit ‡ erit — *famis facie à†* terra in *saturitas* cognoscetur non Et .terram

31 אֶת־הָאָרֶץ׃ † וְלֹא־יִוָּדַע הַשָּׂבָע בָּאָרֶץ מִפְּנֵי הָרָעָב
somnium *iterati* *super** Et .valde *ipsa†* grauis quia ,postea *ipsius*

32 הַהוּא אַחֲרֵי־כֵן כִּי־כָבֵד הוּא מְאֹד׃ † וְעַל־שְׁנוֹת הַחֲלוֹם
* propterea iteratum est ‡ firma est res à † festinat — *festinans* & : Deo *cum à verbum paratum‡* quia ;vicibus duab° Parhoni ipsi

אֶל־פַּרְעֹה פַּעֲמָיִם כִּי־נָכוֹן הַדָּבָר מֵעִם הָאֱלֹהִים וּמְמַהֵר
*intelligentem** virum Parhoh prouideat nunc Et .*illud faciendum ad†* Deus

33 הָאֱלֹהִים לַעֲשֹׂתוֹ׃ † וְעַתָּה יֵרֶא פַּרְעֹה אִישׁ נָבוֹן
Parhoh Faciat . Aegypti terram super illum ponat & ,sapientē &

וְחָכָם וְיָשִׁיתֵהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † יַעֲשֶׂה פַּרְעֹה
* prudentem, ‡ quintā partem soluere iubeat † abundantię. — septē in Aegypti terram *quintet‡* & ,terram super prę fectos cōstituat &

וְיַפְקֵד פְּקִדִים עַל־הָאָרֶץ וְחִמֵּשׁ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשֶׁבַע
bonorum annorum escam omnem congregent Et .*saturitatis†* annis

35 שְׁנֵי הַשָּׂבָע׃ † וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֹכֶל הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת
,vrbib° in cibū ,Parhoh manu sub frumētū cōgregēt & :istorū veniētium

הַבָּאוֹת הָאֵלֶּה וְיִצְבְּרוּ־בָר תַּחַת יַד־פַּרְעֹה אֹכֶל בֶּעָרִים
pro terra, pro septem annis — famis *annos septem ad* ,*terra ipsi* depositō in cibus sit Et . seruent &

36 וְשָׁמָרוּ׃ † וְהָיָה הָאֹכֶל לְפִקָּדוֹן לָאָרֶץ לְשֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב
ꝑpter famē. — . *fame in* terra succidetur non & :Aegypti terra in erunt qui

אֲשֶׁר [b] תִּהְיֶיןָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִכָּרֵת הָאָרֶץ בָּרָעָב׃
[b] placuit sermo — .eius seruorū oīum oculis in & ,Parhoh oculis in *verbum* *fuit bonum* Et

37 וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַּרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עֲבָדָיו׃
‡ inuentus vnquā est talis vir, in quo sit spūs Dei? — *cui* ,*virum istū sicut inueniemus‡* Nūquid :suos seruos ad Parhoh dixit Et

38 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר
[c] יָדַע † est — Fecit cognoscere Postq̄ :Ioseph ad Parhoh dixit Et ? *eo in Dei ſpiritus*

רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אַחֲרֵי [c] הוֹדִיעַ
[d] בִּין † ad sermonē tuum armabitur — . tu sicut sapiens & intelligēs †non ,hoc totum te Deus

39 אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת־כָּל־זֹאת אֵין־[d] נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ׃
:me° popul° oīs *osculabitur tuum os super* &, meā domū super eris Tu

40 אַתָּה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךָ [e] יִשַּׁק כָּל־עַמִּי
[e] נָשַׁק ‡ maior ero te. — ,Vide :Ioseph ad Parhoh dixit Et . *te prę eo magnus‡* solio tantum

רַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמֶּךָּ׃ † וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף רְאֵה
* posui [f] סוֹר ‡ posuit † posuit illū in manu ‡ byssinis, * auream in collo eius. — Parhoh remouit Et .Aegypti terram omnē super te *dedi**

41 נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † [f] וַיָּסַר פַּרְעֹה אֶת־
‡ erat — .Ioseph *manum super illum dedit†* & ,sua manu *desuper‡* suum annulum

טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל־יַד יוֹסֵף
— .*eius collum super auri** torquem posuit & ,*byssi‡* vestibus eum fecit induere &

וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי־שֵׁשׁ [g] וַיָּשֶׂם רְבִד הַזָּהָב עַל־צַוָּארוֹ׃
‡ erat [g] שׂוּם † ante eum. ‡ *pater tener*, vel *flecte genua*. * constituit ‡ quisquam — *ei facies ad†* clamabāt Et .sibi ‡ qui secundo curru in eū fecit ęgrare Et

43 וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו
Parhoh dixit Et .Aegypti terrā vniuersam super eū *dando** Et .Abrech‡

אַבְרֵךְ וְנָתוֹן אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
,suam manum *vir* ‡ leuabit non ,te prætер &, Parhoh Ego :Ioseph ad

אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פַּרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא־יָרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ
‡ *absconditi reuelatorem.* — nomen Parhoh vocauit Et . Aegypti terra omni in suum pedem &

45 וְאֶת־כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ † וַיִּקְרָא פַּרְעֹה שֵׁם־
principis — Pothiphar filiam Asnath ei dedit & ,Pahaneach Saphnath‡ Ioseph

יוֹסֵף צָפְנַת פַּעְנֵחַ וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע
.Aegypti terram super Ioseph est egressus Et .vxorem in On *sacerdotis*

כֹּהֵן אֹן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
erat vir †quando stetit coram Parhoh rege — *regis* Parhoh *facies ad ipsum stādo in†* ,annorū triginta *filius* Ioseph Et

46 וְיוֹסֵף בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדוֹ לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ־
‡ congregauerunt habitatores * frumenta in horrea. — omnē per transiuit & ,Parhoh facie à Ioseph est egressus Et . Aegypti

מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־
.*pugillos in* * saturitatis annis septē in *terra fecit‡* Et .Aegypti terram

אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ [h] וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע לְקֻמָצִים׃
[h] עָשָׂה † posuit ‡ erat in circuitu eius, posuit *adeò quod ‡ numerari, † erat ‡ nati sunt — terrā in fuerunt qui ,annorum septem escam omnē congregauit Et

48 וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֶל שֶׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ
principis — ,*cius circuitus* ‡ qui ciuitatis agri cibum ,vrbibus in cibū *dedit†* Et .Aegypti

מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֹכֶל בֶּעָרִים אֹכֶל שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ
maris arenā tanquam frumentū Ioseph congregauit Et .ci° medio in *dedit*

נָתַן בְּתוֹכָהּ׃ † וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם
. numerus †non quia ,*numerandū ad‡* cessauit *quòd vſq;** ,valde multum

49 הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר׃
:famis annus veniret antequam , filij duo *est natus‡* Ioseph ipsi Et

50 וּלְיוֹסֵף † יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב
. On *sacerdotis* Pothiphar filia Asnath ei peperit quos

אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֹן׃

arefactę & tenues spicæ septem ecce Et . *bonæ* & ,pingues vno pulchræ.

6 טוֹב ° אֶחָד בְּרִיאוֹת ° וְטֹבוֹת׃ † וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים דַּקּוֹת וּשְׁדוּפֹת
,tenues spicæ deglutiuerunt Et . eas post *germinantes* ,Euro oriebantur

7 קָדִים צֹמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן׃ † וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבֳּלִים הַדַּקּוֹת אֶת
ecce &, Parhoh est expgefact° Et .plenas & ,pingues spicas septem

שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְלֵאוֹת ° וַיִּיקַץ פַּרְעֹה וְהִנֵּה
° יָקַץ consternatus — vocauit & ,misit & ;eius spūs est *contritus* & ,diluculo in fuit Et .somnium

8 חֲלוֹם׃ † וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא
magos — Parhoh narrauit & ;eius sapiētes oēs & ,Aegypti *genethliacos* omnes

אֶת־כָּל־חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם וְאֶת־כָּל־חֲכָמֶיהָ וַיְסַפֵּר פַּרְעֹה
& non erat qui interpretaretur ex eis ‡ ad *memoro — est locutus Et .Parhoh ipsi *ea soluens non* & ,suū somnium eis

9 לָהֶם אֶת־חֲלֹמוֹ וְאֵין־פּוֹתֵר אוֹתָם לְפַרְעֹה׃ † וַיְדַבֵּר
[i] שׂוּר — *memorans** ego mea Peccata :dicendo Parhoh *cum‡* pincernarum princeps

שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר אֶת־חֲטָאַי [i] אֲנִי מַזְכִּיר
† contra ‡ posuit — custodiā in me *dedit‡* & ,suos seruos *super†* est iratus Parhoh .hodie

10 הַיּוֹם׃ † פַּרְעֹה קָצַף עַל־עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמַר
.pistorum principem & ,me ,laniorum principis domus

בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים אֹתִי וְאֶת שַׂר הָאֹפִים׃
Vir :ipse & , ego , vna nocte in somnium somniauimus Et singuli

11 וַנַּחַלְמָה חֲלוֹם בְּלַיְלָה אֶחָד אֲנִי וָהוּא אִישׁ
† erat — puer nobiscum‡ ibi Et .somniauimus sui somnij solutionem secundū

כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ חָלָמְנוּ׃ † וְשָׁם אִתָּנוּ נַעַר
soluit & ;ei narrauimus & , laniorum principi seruus Hebræus

עִבְרִי עֶבֶד לְשַׂר הַטַּבָּחִים וַנְּסַפֶּר־לוֹ וַיִּפְתָּר־
. soluit suum somnium secundum *viro* ,nostra somnia nobis singulis

לָנוּ אֶת־חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כַּחֲלֹמוֹ פָּתָר׃
fecit redire Me .fuit sic ,nobis soluit quemadmodum ,fuit Et

13 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־פָּתַר־לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי [q] הֵשִׁיב
[q] שׁוּב ad locū meū, — vocauit & ,Parhoh misit Et .suspendit ipsum & ,*meā sedem super*

עַל־[r] כַּנִּי וְאֹתוֹ תָלָה׃ † וַיְשַׁלַּח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת־
[r] כּוֹן carcere. — ,suas vestes mutauit & ,totōdit Et .*cistana* è cū fecerūt currere & ,Ioseph

14 יוֹסֵף [s] וַיְרִצֻהוּ מִן־הַבּוֹר וַיְגַלַּח וַיְחַלֵּף שִׂמְלֹתָיו
[s] רוּץ — Somnium :Ioseph ad Parhoh dixit Et .Parhoh ad venit &

וַיָּבֹא [t] אֶל־פַּרְעֹה׃ † וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף חֲלוֹם
[t] בּוֹא & qui interpretetur illud, non est. — ,*dicendo te super†* audiui ego Et . *illud non soluens &* ,somniaui

15 חָלַמְתִּי וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר
†de te dicere, quòd audias — ,Parhoh ad Ioseph respōdit Et .*illud* soluendum ad somnium *audies*

16 תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ׃ † [u] וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה
[u] עָנָה — est locut° Et .Parhonis pacem respondebit Deus me Præter :dicēdo

לֵאמֹר בִּלְעָדָי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה׃ † וַיְדַבֵּר
Me somniāte ‡ stabam iuxta ripam — .fluminis *labium super stans‡* ego ecce *meo somnio* In :Ioseph ad Parhoh

17 פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף בַּחֲלֹמִי הִנְנִי עֹמֵד עַל־[x] שְׂפַת הַיְאֹר׃
[x] שָׂפָה *ascēdebant — pulchrę & ,carne pingues vaccæ septem *ascendentes** flumine è ecce Et

18 וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר [y] עֹלוֹת שֶׁבַע [z] פָּרוֹת בְּרִיאוֹת בָּשָׂר [a] וְיִפֹת
[y] עָלָה [z] פָּרָה — *ascendentes** aliæ vaccæ septem ecce Et .carecto in pascebant & ,formā

תֹּאַר [b] וְרַעְיוֹת בָּאֲחוּ׃ † וְהִנֵּה שֶׁבַע־פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת
‡ pulchra — vidi Non .carne tenues & ,valde forma *male†* & ,tenues eas post

19 אַחֲרֵיהֶן [c] דַּלּוֹת [d] וְרָעוֹת תֹּאַר מְאֹד [e] וְרַקּוֹת בָּשָׂר לֹא־[f] רָאִיתִי
† turpes — vaccæ comederunt Et .*malitia‡* in Aegypti terra tota in *illas sicut†*

בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרֹעַ׃ † וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת
[d] רָעַע [e] רַקּ [f] רָאָה ‡ similes ‡ turpitudine * turpes — . pingues priores vaccas septem *male** & ,tenues

20 הָרַקּוֹת וְהָרַעוֹת אֶת שֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת׃
ad venissent quòd ,est cognitū nō & ,earū interiora ad venerunt Et

21 וַתָּבֹאנָה אֶל־קִרְבֶּנָה וְלֹא [g] נוֹדַע כִּי־בָאוּ אֶל־
[g] יָדַע turpis — .sum expgefact° & :prīcipio in sicut *malus* earū aſpectus & :earū interiora

קִרְבָּנָה וּמַרְאֵיהֶן רַע כַּאֲשֶׁר [h] בַּתְּחִלָּה וָאִיקָץ׃
[h] חָלַל dū somniarē, †ascendebāt in culmo — *calamo in ascendentes†* spicæ septem ecce Et :*meo somnio in* vidi Et

22 וָאֵרֶא בַּחֲלֹמִי וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים עֹלֹת בְּקָנֶה
pulchræ. — tenues *aride** spicæ septem ecce Et . *bonæ* & ,plenæ vno

אֶחָד מְלֵאוֹת [i] וְטֹבוֹת׃ † וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים צֲנֻמוֹת דַּקּוֹת
[i] טוֹב ‡ parue percussæ ‡ germinabāt ‡ pulchras. * magos, & nō fuit q indicaret mihi. — spicæ deglutiuerunt Et .eas post *germinantes‡* ,Euro *arefactæ*

23 שִׁדְפוֹת קָדִים צֹמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם׃ † וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבֳּלִים
[k] דַּקּ [l] טוֹב [k] דַּלַּק †idē est. Quę Deus factu- rus est, — *non* & ,*genethliacos** ad dixi Et .*bonas‡* spicas septem ,tenues

24 הַדַּקּוֹת אֶת שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים [l] הַטֹּבוֹת וָאֹמַר אֶל־[k] הַחַרְטֻמִּים וְאֵין
[m] נָגַד ‡ sunt. ‡ pulchræ, * sunt. † idem est. — *vnum†* Parhoh Somnium :Parhoh ad Ioseph dixit Et . *mihi annuncians*

מַגִּיד לִי׃ † וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד
[m] פָּרָה — Septem . Parhoni nunciauit *faciens* Deus Quod .*illud*

25 הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה [m] הִגִּיד לְפַרְעֹה׃ † שֶׁבַע
[n] פָּרָה ‡ sunt. ‡ pulchræ, * sunt. † idem est. — septem , *bonæ‡* spicæ septem Et .*ipſæ‡* anni septem ,bonæ vaccæ

26 [n] פָּרוֹת הַטֹּבֹת שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַטֹּבֹת שֶׁבַע
[o] רַקּ [p] רוּעַ ‡ turpes ‡ sunt: — ,tenues vaccæ septem Et . *illud vnum†* somnium .*ipſæ** anni

שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא׃ † וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת [o] הָרַקּוֹת
[q] שׁוּב — spicæ septem & :*ipſæ‡* anni septem ,eas post ascendentes *male†* &

27 וְהָרַעוֹת [p] הָעֹלֹת אַחֲרֵיהֶן שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים
[r] רִיק — . famis anni septem erunt , Euro arefactæ vacuæ

הָרֵקוֹת [r] שְׁדֻפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב׃

,eam ad audiret †non & ,die die * Ioseph ad eam loqui vt fuit Et
10 † וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל־יוֹסֵף יוֹם׀ יוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ
diem secundum ,fuit Et .ea cum existendum ad ,eam apud concumbendum ad
11 † לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ׃ וַיְהִי כְּהַיּוֹם
viris ex vir non & :suum opus faciendum ad †domū est ingressus & ,hanc
הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי
Concūbe :dicendo ,eius veste in eū apprehēdit Et .domo in illic domus
12 † הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת׃ וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה
.foras est egressus Et .fugit & ,ei manu in suū vestimētū reliqt & .mecū
עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ y וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃
fugisset & ,sua manu in suū vestimētū reliquisset ꝙ ,eam videre vt fuit Et
13 † וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי־עָזַב בִּגְדוֹ בְיָדָהּ וַיָּנָס
:dicendo ,eos ad dixit & ,suæ domus viros ad clamauit ‡Et .foras
14 † הַחוּצָה׃ וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר
est Ingressus .nos in illudendum ad ,Hebræū virum nobis adduxit ,Videte
רְאוּ a הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא
fuit Et .magna voce in clamaui & ,mecum cōcumbendū ad ,me ad
15 † אֵלַי לִשְׁכַּב עִמִּי וָאֶקְרָא בְקוֹל גָּדוֹל׃ וַיְהִי
reliquit & ;clamassem & ,meam vocem eleuassem quòd ,eum audire vt
כְּשָׁמְעוֹ כִּי־b הֲרִימֹתִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב
retinuit Et .foras est egressus & ,fugit & ,me apud suum vestimentū
16 c† בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃ וַתַּנַּח
.suam domum ad eius dominum venire ad vsq; ,se apud eius vestimentum
בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ׃
est Ingressus :dicendo ista verba secundum eum ad est locuta Et
17 † וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא
.me in illudendum ad ,nobis adduxisti quem ,Hebræus seruus me ad
אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לָּנוּ לְצַחֵק בִּי׃
suū vestimētū reliquit & ,clamassem & ,meā vocē me lenare vt fuit Et
18 † וַיְהִי כְּהָרִימִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ
verba eius dominus audire vt fuit Et .foras fugit & ,me apud
19 † אֶצְלִי וַיָּנָס הַחוּצָה׃ וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אֲדֹנָיו אֶת־דִּבְרֵי
ista verba Secundum :dicendo ,eum ad est locuta quæ ,suæ vxoris
אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְּרָה אֵלָיו לֵאמֹר כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה
Ioseph domin' accepit Et .eius furor est iratus & ,tuus seruus mihi fecit
20 d חָרָה עֶשְׂה לִי עַבְדֶּךָ d וַיִּחַר אַפּוֹ׃ e† וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף
regis vincti quo loco† carceris domum ad‡eum dedit† & ,eum †in
e לֶקַח אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם f† posuit
cum DOMINVS fuit Et .carceris domo in ibi fuit & :ligati‡ ‡in domo
אֲסִירֵי ‡vinciuntur הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־g אֲסִירִים שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר׃ h† וַיְהִי יְהוָה אֶת־
oculis in eius gratiam dedit & ,misericordiam eū ad inclinauit & ,Ioseph
i יוֹסֵף j† וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן k חִנּוֹ בְּעֵינֵי
manu in ,carceris dom' princeps dedit Et .carceris domus principis
22 h שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר׃ i† וַיִּתֵּן שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר בְּיַד־
quæ omnia & ,carceris domo in † qui ,vinctos omnes Ioseph † erant
יוֹסֵף אֶת־כָּל־l הָאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
carceris domus princeps Neque .faciens‡ erat ipse ,ibi facientes† ‡ faciebant
23 עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה׃ j† אֵין שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר
:eo cū* DOMINVS qđ eo in ,eius manu in quidquam omne videns videbat quid-
רֹאֶה אֶת־כָּל־m מְאוּמָה בְּיָדוֹ בַּאֲשֶׁר יְהוָה אִתּוֹ quam ex iis,
.faciens prosperare† DOMINVS ,faciens† ipse quod & quæ erant
וַאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ׃ * erat

CAP. XL. מ

,Aegypti regis pincerna peccauerunt hæc verba post ,fuit Et hæc
1 † וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מַשְׁקֵה־מֶלֶךְ מִצְרַיִם
super Parhoh succensuit Et .Aegypti regi suo domino, pistor & cōtra vtrūq;
2 וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃ n† וַיִּקְצֹף פַּרְעֹה עַל principem
.pistorum principem cōtra & ,pincernarū principē super ,suos eunuchos duos
שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שַׂר הַמַּשְׁקִים וְעַל שַׂר הָאֹפִים׃
domum ad‡ ,laniorum principis domus custodia in eos dedit Et posuit
3 † וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים אֶל־בֵּית ‡ in domo
princeps commendauit‖ Et .ibi * vinctus Ioseph quo loco† ,carceris † in * erat
4 o הַסֹּהַר מְקוֹם p אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם׃ q† וַיִּפְקֹד שַׂר ‡ præposuit
dies‡ fuerunt Et .eis ministrabat & ,eis cum Ioseph laniorum eis,
הַטַּבָּחִים אֶת־יוֹסֵף אִתָּם וַיְשָׁרֵת אֹתָם וַיִּהְיוּ יָמִים ‡ per annum
suum somnium quisq; ,ipsi ambo somnium somniauerūt Et .custodia in vel, aliqūdiu
5 בְּמִשְׁמָר׃ r† וַיַּחַלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ
Pincerna :sui somnij solutionem secundum quisq; .vna nocte in
בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כִּפְתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמַּשְׁקֶה ‡ fuerant
.carceris domo in vincti † qui ,Aegypti regi ‡ qui pistor & † erant
וְהָאֹפֶה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֹּהַר׃
.conturbati ipsi ecce & ,eos vidit & :diluculo in Ioseph eos ad venit Et erant dolore
6 s† וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בַּבֹּקֶר וַיַּרְא אֹתָם וְהִנָּם זֹעֲפִים׃ affecti.
,sui dñi dom' custodia in secū * qui ;Parhoh eunuchos interrogauit Et principes
7 t† וַיִּשְׁאַל אֶת־סְרִיסֵי פַרְעֹה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית־אֲדֹנָיו * erant

tristes sunt Somniū :eū ad dixerunt Et ? hodie male vestræ facies Cur :dicendo
8 לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם׃ † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם
& qui interpretetur illud, non est. Nonne :Ioseph eos ad dixit Et .illud non soluens & ,somniauimus
‡ sunt חֲלָמְנוּ וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא
princeps narrauit Et .mihi quæso Narrate ?solutiones ‡ Dei
9 † לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ־נָא לִי׃ † וַיְסַפֵּר שַׂר־
Me somniante, ecce & ,meo somnio In :ei dixit & :Ioseph ipsi suum somnium pincernarum
הַמַּשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה
erat corā me. geminans tanquā ipsa ‡ & :rami tres ‡ vite in Et .meas facies ad vitis
10 ‡ erant † erat גֶּפֶן לְפָנָי׃ † וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִגִם וְהִוא כְּפֹרַחַת
calix Et .vuas eius botri fecerunt Coquere .eius flos ascendit
maturauerunt עָלְתָה k נִצָּהּ i הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים׃ † וְכוֹס
in eas exprimebā & ,vuas accipiebam & ,mea manu in † Parhoh
† erat לְ l קַח פַּרְעֹה בְּיָדִי l וָאֶקַּח אֶת־הָעֲנָבִים וָאֶשְׂחַט אֹתָם אֶל־
in manu dixit Et .Parhoh volam super calicem dabam & ,Parhoh calicem
m כַּף m נָשָׂא † וַיֹּאמֶר כַּף פַּרְעֹה׃ n† וַיֹּאמֶר יוֹסֵף זֶה
‡ est *sunt. .ipsi* dies tres ,rami Tres .eius interpretatio † Hęc :Ioseph ei
לוֹ פִּתְרֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרִגִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם׃
In fine trium dierum te faciet redire &, tuū caput Parhoh eleuabit diebus tribus adhuc In
n נָשָׂא o† בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים n יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשֶׁךָ o וְהֵשִׁיבְךָ
priorem rationem ‡ secundū ei' manu in Parhoh calicē dabis & ,tuā sedē super †
עַל־p כַּנֶּךָ וְנָתַתָּ כוֹס־פַּרְעֹה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן
† ad locum tuum, ‡ consuetudi nem priorem quando ‡ fac fuerit bene quādo ,tecū mei memento Sed .eius pincerna fuisti qua
כֵּן p כִּי־אִם־זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטַב
ad mei mentionē facies ‡ & :misericordiam mecum quæso facies † & :tibi
לְךָ וְעָשִׂיתָ־נָּא עִמָּדִי חָסֶד וְהִזְכַּרְתַּנִי אֶל־
auferendo furto Quia .hac domo è me fac educere & ,Parhoh
15 q יָצָא q† פַּרְעֹה וְהוֹצִאֵנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה׃ † כִּי־גֹנֹב
,quicquam feci non hîc etiam &: Hebræorū terra è sum ablat' furto
r עָשָׂה גֻּנַּבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים וְגַם־פֹּה לֹא־r עָשִׂיתִי מְאוּמָה
carcere. bonum quia* ,pistorum princeps vidit Et .cisterna in me ponerēt quòd
* ף bene interpretatus esser, s שָׁמוּ אֹתִי בַּבּוֹר׃ t† וַיַּרְא שַׂר־x הָאֹפִים כִּי־ v טוֹב
tria ecce & ,meo somnio in ‡ ego Etiam :Ioseph ad dixit & : solait
פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אֲנִי בְּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה
cibo omni ex † superiori canistro in Et .meū caput super alba canistra
s סַלֵּי t חֹרִי עַל־רֹאשִׁי׃ u† וּבַסַּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל
.meo capite desuper* canistro è comedēs volatile ꝙ ‡: pistoris opere Parhoh
פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן־הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי׃
,canistra Tria .eius interpretatio † Hæc :dixit & ,Ioseph respōdit Et
18 u† וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פִּתְרֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַסַּלִּים
Parhoh auferet diebus tribus adhuc In .ipsa † dies tres
19 שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם׃ v† בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים w יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־
volatile comedet ꝙ *, lignū super te suspendet & ,te desuper ‡ tuum caput
רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְתָלָה אוֹתְךָ עַל־x עֵץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת־
nasa † die ,tertia die in ,fuit Et .te desuper ‡ tuam carnem
20 בְּשָׂרְךָ מֵעָלֶיךָ׃ w† וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם y הֻלֶּדֶת אֶת־
principis caput eleuauit & ,suis seruis omnib' conuiuiū fecit & ,Parhoh
פַּרְעֹה וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־עֲבָדָיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁי שַׂר
.suorū seruorum medio in pistorum principis caput & ,pincernarū
הַמַּשְׁקִים וְאֶת־רֹאשׁ שַׂר הָאֹפִים בְּתוֹךְ עֲבָדָיו׃
calicē dedit & ,suā propinationē ad pincernarū principem fecit redire Et
21 x† וַיָּשֶׁב אֶת־שַׂר הַמַּשְׁקִים עַל־מַשְׁקֵהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס
sicut ,suspendit pistorum principem Et .Parhoh volam super
22 עַל־y כַּף פַּרְעֹה׃ z† וְאֶת שַׂר־z הָאֹפִים תָּלָה כַּאֲשֶׁר
pincernarum princeps est recordatus non Et .Ioseph eis soluerat
פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף׃ a† וְלֹא־a זָכַר שַׂר־הַמַּשְׁקִים
.eius est oblitus & ,Ioseph ipsius
אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ׃

CAP. XLI. מא

in fine ‡ somniauit ecce & ,somniams ‡ Parhoh &, dierum duorū annorum fine à fuit Et
1 † וַיְהִי b מִקֵּץ c שְׁנָתַיִם יָמִים וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה
vaccæ septem ascendentes ‡ flumine è ecce Et .flumen iuxta stans*
c קָ d צַ e שָׁנָה * stabat ‡ ascendebāt e עֹמֵד עַל־הַיְאֹר׃ f† וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר g עֹלוֹת f שֶׁבַע h פָּרוֹת
ecce Et .prato in pascebant & ,carne pingues & ,aspectu pulchræ
g עָלָה h פָּרָה i יָפָה † ascendebāt ‡ turpes k רָעָה * quæ erant iuxta ripam l רַק m קִּים n שִׁפְתֵּה † ascendebāt i יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאֹת בָּשָׂר g וְרַעְיוֹת k בָּאֳחוּ׃ h† וְהִנֵּה
,aspectu male ‡, flumine è eas post ascendentes † aliæ vaccæ septem
שֶׁבַע פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת l אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיְאֹר רָעוֹת מַרְאֶה
.fluminis labium super* ,vaccas apud stabant & ;carne tenues &
m וְרַקּוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל־n שִׂפַת הַיְאֹר׃
septem ,carne tenues & ,aspectu male ‡ vaccæ comederunt Et
4 † וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמַּרְאֶה n וְרַקּוֹת הַבָּשָׂר אֵת שֶׁבַע
.Parhoh est expergefactus Et .pingues & ,aspectu pulchras vaccas
הַפָּרוֹת יְפֹת הַמַּרְאֶה וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקַץ פַּרְעֹה׃
culmo in ascendentes † spicæ septem ecce Et .secūdo sōniauit & ,dormiuit Et
5 † וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שֵׁנִית וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים עֹלוֹת בְּקָנֶה

.proſtituta hoc in* fuit Non :dixerũt Et ?viam ſuper† Henaim‡in
בָּעֵינַיִם עַל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶּה קְדֵשָׁה׃
viti etiam Et .eam inueni Non :dixit &,Iehudah ad eſt reuerſus Et
22 †וַיָּשָׁב[h] אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מְצָאתִיהָ וְגַם אַנְשֵׁי
:Iehudah dixit Et .proſtituta hoc in fuit Non :dixerunt loci
23 הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָזֶּה קְדֵשָׁה׃ †וַיֹּאמֶר יְהוּדָה
,hunc hœdum miſi Ecce .contemptũ in ſimus fortè ne :ſibi Capiat
תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה לָבוּז הִנֵּה שָׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה[i]
eſt nunciatum & ,menſium tertiatio vt fuit Et .eam inueniſti non tu &
24 וְאַתָּה לֹא מְצָאתָהּ׃ †וַיְהִי כִּמְשֻׁלָּשׁ חֳדָשִׁים[k] וַיֻּגַּד
ecce etiam & ,tua nurus Thamar eſt Fornicata :dicendo Iehudah ipſi
לִיהוּדָה לֵאמֹר[l] זָנְתָה תָּמָר כַּלָּתֶךָ וְגַם הִנֵּה
.comburatur &,eã Educite :Iehudah dixit Et .fornicationes ad‡ grauida†
הָרָה לִזְנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף׃
Viro*:dicendo ſuum ſocerũ ad miſit ipſa & ,educta Ipſa
25 †הִוא[m] מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל־חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ
,ſigillum†cuius ,quęſo Agnoſce :dixit Et .grauida ego ,ei† hæc cuius
אֲשֶׁר־אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה[n] וַתֹּאמֶר הַכֶּר־נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת
eſt Iuſta‡:dixit &,Iehudah agnouit Et .iſta virga & ,thæniæ &
וְהַפְּתִילִים[o] וַיַּכֶּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר[p] †26
,adhuc addidit nõ Et .meo filio Selah eam dedi non quòd eo quia me prę
מִמֶּנִּי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי וְלֹא־יָסַף עוֹד
gemini ecce &,eius parienditempore in fuit Et .eam cognoſcendum ad
27 לְדַעְתָּהּ׃ †וַיְהִי בְּעֵת[r] לִדְתָּהּ[q] וְהִנֵּה תְאוֹמִים
,obſtetrix accepit &,manũ dedit &,illã pariendo in†fuit Et .eius vtero in*
28 בְּבִטְנָהּ׃ †וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֵּן־יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת
.prius eſt egreſſus Iſte :dicendo ,coccinũ eius manũ ſuper†ligauit &
וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה׃
:dixit & ,eius frater eſt egreſſus ecce & ,ſuã manũ conuentẽs vt fuit Et
29 †וַיְהִי כְּמֵשִׁיב[s] יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר
.Peres†eius nomẽ vocauit Et .diuiſio ‡te Super ?diuiſiſti Cur
מַה־פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ׃
:coccinũ eius manum ſuper cui* ,eius frater eſt egreſſus poſtea Et
30 †וְאַחַר יָצָא אָחִיו אֲשֶׁר עַל־יָדוֹ הַשָּׁנִי
.Zerah eius nomẽ vocauit &
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח׃

CAP. XXXIX. לט

princeps eunuchus Potiphar eum emit Et .Aegyptũ in eſt fact⁹ deſcẽdere Ioſeph Et
1 וְיוֹסֵף[t] הוּרַד[t] מִצְרַיְמָה[t] וַיִּקְנֵהוּ[t] פּוֹטִיפַר[t] סְרִיס
:Iſmahelitarum manu è ,Aegyptius vir ,laniorum princeps ,Parhoh
פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים
,Ioſeph cum Dominvs fuit Et .illuc eũ fecerunt deſcẽdere qui
2 אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה׃ †וַיְהִי יְהוָה[u] אֶת־יוֹסֵף
.Aegyptij ſui domini domo in fuit & ,proſperans vir fuit &
וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי׃
ipſe quæ omnia & ,eo cum Dominvs quòd ,eius dñs vidit Et
3 †וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל[v] אֲשֶׁר־הוּא
gratiã Ioſeph inuenit Et .ei⁹ manu in proſperare faciẽs‡Dominvs faciens
עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ׃ †וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן[v] 4
omnia & ,ſuã domũ ſuper eũ prępoſuit Et .ei⁹ miniſtrabat & ,ei⁹ oculis in
בְּעֵינָיו וַיְשָׁרֶת אֹתוֹ וַיַּפְקִדֵהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכֹל־
ſuper & ,ſuã domũ ei⁹ eum prępoſuit tunc ex fuit Et .ei⁹ manu ĩ dedit ,ei erãt*
יֶשׁ־לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ׃ †וַיְהִי מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל 5
Aegyptij domui Dominvs benedixit & ,ei erant quæ omnia
כָּל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרִי
,ei erant quę omnib⁹ in Domini benedictio fuit Et .Ioſeph propter
בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַּת יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ
nõ & ,Ioſeph manu in ,ſibi‡quę omnia reliquit Et .agro in & domo in
בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה׃ †וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיַד־יוֹסֵף וְלֹא־ 6
erat Et .comedens ipſe quem ,panem niſi ,quicquã ſecum cognouit
יָדַע אִתּוֹ מְאוּמָה כִּי אִם־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי
verba poſt fuit Et .aſpectu pulcher & ,forma pulcher Ioſeph
יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה׃ †וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים 7
:dixit & ,Ioſeph ad ſuos oculos eius domini vxor leuauit & ,ifta
הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת־אֲדֹנָיו אֶת־עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר[x]
Ecce :ſui domini vxorem ad dixit & ,renuit Et .mecum Concumbe
שִׁכְבָה עִמִּי׃ †וַיְמָאֵן[x] וַיֹּאמֶר אֶל־אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן 8
,ei eſt quod omne & ,domo in‡quid ,mecũ cognouit non meus dñs
אֲדֹנִי לֹא־יָדַע אִתִּי מַה־בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר־יֶשׁ־לוֹ
prohibuit nõ Et .me prę†hac domo in magnus ipſe Non .mea manu in dedit
נָתַן בְּיָדִי׃ †אֵינֶנּוּ גָדוֹל בַּבַּיִת הַזֶּה ממֶּנִּי וְלֹא־חָשַׂךְ 9
quomodo Et .eius vxor ‡tu quod eo in ,te niſi quicquam me à
מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם־אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר אַתְּ־אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ
?Deum contra peccabo & ,hoc grande malum faciam
אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים׃

eunucho† Potiphar , Aegyptum ad eum vendiderunt Midianitæ Et in Aegypto
36 †וְהַמִּדְנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם לְפוֹטִיפַר סְרִיס †principi
.laniorum principi Parhoh
שׁוּר[c] פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים׃

CAP. XXXVIII. לח

,ſuis fratribus cum à Iehudah deſcendit ,ipſo tempore in ,fuit Et à
1 †וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו
vidit Et .Chirah eius nomẽ & ,Hadullamitẽ virum ad declinauit &
2 וַיֵּט[d] עַד־אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה׃ †וַיַּרְא[e] נָטָה[d]
,eã accepit & :Suah eius nomẽ & ,Chenahanęi viri filiam Iehudah ibi רָאָה[e]
שָׁם יְהוּדָה בַּת־אִישׁ כְּנַעֲנִי וּשְׁמוֹ שׁוּעַ[f] וַיִּקָּחֶהָ לָקַח[f]
vocauit & ,filiũ peperit & ,concepit Et .eam ad eſt ingreſſus &
3 וַיָּבֹא[g] אֵלֶיהָ׃ †וַתַּהַר[i] וַתֵּלֶד[h] בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־ בּוֹא[g]
vocauit & ,filiũ peperit & ,adhuc concepit Et . Her eius nomen הָרָה[h] יָלַד[i]
שְׁמוֹ עֵר׃ †וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־ 4
vocauit & ,filiũ peperit & ,adhuc addidit Et . Onan eius nomen
שְׁמוֹ אוֹנָן׃ †וַתֹּסֶף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־ 5
accepit Et .eum illam pariendo in ,Chezib in erat Et .Selah eius nomen quando pe-
שְׁמוֹ שֵׁלָה וְהָיָה בְכְזִיב בְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ׃ †וַיִּקַּח 6 perit ipſa
.Thamar eius nomẽ & ,ſuo primogenito Her ipſi vxorem Iehudah
יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֵר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָּמָר׃
:Dominı oculis in malus Iehudah primogenitus Her erat Et
7 †וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְהוָה
ad Ingredere :Onan ad Iehudah dixit Et .Dominvs eum interemit &
8 וַיְמִתֵהוּ יְהוָה׃ †וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל־ מוּת[k]
cognouit Et .tuo fratri ſemen ſuſcita & ,eam duc & ,tui fratris vxorem affinitatẽ cõ-
אֵשֶׁת אָחִיךָ וְיַבֵּם אֹתָהּ וְהָקֵם זֶרַע לְאָחִיךָ׃ †וַיֵּדַע 9 trahe cũ ea
vxorem ad ingrediebatur ſi‡ erat & ,ſemen foret ſibi non quòd ,Onan iure propin-
אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזֶּרַע וְהָיָה אִם־בָּא quitatis
ſuo fratri ſemen dandum non ad ,terram in corrũpebat & ,ſui fratris ‡ quando
אֶל־אֵשֶׁת אָחִיו וְשִׁחֵת אַרְצָה לְבִלְתִּי נְתָן־זֶרַע לְאָחִיו׃ ne daret
.eum etiã fecit mori & :fecit quod ,Dominı oculis in malum fuit Et
10 וַיֵּרַע[l] בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם־אֹתוֹ׃ †
domo in vidua Mane :ſuam nurum Thamar ad Iehudah dixit Et
11 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר[m] כַּלָּתוֹ[n] שְׁבִי אַלְמָנָה בֵּית־ כַּלָּה[m]
moriatur forte Ne ,dixit Quia .meus filiꝰ Selah creſcat donec ,tui patris יָשַׁב[n]
אָבִיךְ עַד־יִגְדַּל שֵׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן־יָמוּת
.ſui patris domo in mãſit & ,Thamar iuit Et .eiꝰ fratres ſicut ipſe etiam
גַּם־הוּא כְּאֶחָיו[o] וַתֵּלֶךְ תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ׃ יָלַךְ[o]
.Iehudah vxor Suah filia eſt mortua & ,dies ſunt multiplicati Et
12 †וַיִּרְבּוּ[p] הַיָּמִים וַתָּמָת בַּת־שׁוּעַ אֵשֶׁת־יְהוּדָה רָבָה[p]
Chirah & ipſe ,ſui gregis*tonſores ſuper aſcẽdit & ,Iehudah ſe eſt cõſolatꝰ Et ad
וַיִּנָּחֶם יְהוּדָה[q] וַיַּעַל עַל־גֹּזְזֵי צֹאנוֹ הוּא וְחִירָה *ouiũ ſuarũ, עָלָה[q]
:dicẽdo, Thamar ipſi fuit nũciatũ Et .Timnath in Hadullamita eiꝰ ſocius
13 רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי תִּמְנָתָה׃ †וַיֻּגַּד[r] לְתָמָר לֵאמֹר נָגַד[r]
remouit Et .ſuum gregẽ†tõdendũ ad Timnath in aſcendens tuus ſocer Ecce aſcendit
14 הִנֵּה חָמִיךְ עֹלֶה תִּמְנָתָה[s] לָגֹז צֹאנוֹ׃ †וַתָּסַר[t] †oues ſuas.
,eſt inuoluta*&,velamine in ſe operuit & ,ſe deſuper†ſuæ viduitatis veſtes גֵּז[s] סוּר[t]
בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ מֵעָלֶיהָ[v] וַתְּכַס בַּצָּעִיף וַתִּתְעַלָּף ‡à *celauit ſe. כָּסָה[v]
viderat Qm̃ .Timnath in viam ſuper†quod ,Henaim ‡oſtio in manſit & *duorũ fontium
וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל־דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה כִּי רָאֲתָה †erat iuxta
.vxorem in ei fuerat data non ipſa & ,Selah creuerat quòd
כִּי־גָדַל שֵׁלָה וְהִוא לֹא־נִתְּנָה לּוֹ לְאִשָּׁה׃
.ſuã faciẽ operuerat quia .meretricẽ in eã putauit & ,Iehudah eã vidit Et eſſe
15 †וַיִּרְאֶהָ יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי[x] כִּסְּתָה פָּנֶיהָ׃
.te ad ingrediar ,quæſo Da‡: dixit & ,viam ad eam ad declinauit Et è via, ‡Age
16 †וַיֵּט[y] אֵלֶיהָ אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר[z] הָבָה־נָּא אָבוֹא אֵלַיִךְ נָטָה[y] יָהַב[z]
,mihi dabis Quid :dixit & .ipſa ſua nurus quòd ,nouerat non quia eſſet.
כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ[a] הִוא וַתֹּאמֶר מַה־תִּתֶּן־לִי כָּלָה[a]
de caprarum hœdum mittam Ego ,dixit Et ? me ad ingrediaris ſi
17 כִּי תָבוֹא אֵלָי׃ †וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי־עִזִּים מִן־ pecudibus
Quod :dixit Et. ?te mittere ad vſq; ‡arrabonẽ dabis Num :dixit & .grege ‡donec mi-
הַצֹּאן וַתֹּאמֶר אִם־תִּתֶּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֵךְ׃ †וַיֹּאמֶר מָה seris? * vt
,tuã virgã & ,tuã thæniã‡& ,tuũ Sigillũ :dixit Et ?tibi dem quod* ,pignus ‡palliũ tuũ, עֵרָבוֹן[b] נָטָה[b]
.ei‡concepit ,& eam ad eſt ingreſſus & ,ei dedit Et .tua manu in†quæ †eſt ‡ex eo.
אֲשֶׁר בְּיָדֵךְ וַיִּתֶּן־לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ[c] וַתַּהַר לוֹ׃ ‡à הָרָה[c]
veſtib⁹ ſe induit & ,ſe deſuper†ſuũ velamẽ remouit & ,abiit &,ſurrexit Et
19 וַתָּקָם[c] וַתֵּלֶךְ[d] וַתָּסַר[f] צְעִיפָהּ מֵעָלֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי קוּם[c] יָלַךְ[d]
ſui ſocij manu in* caprarum hœdum Iehudah miſit Et .ſuæ viduitatis סוּר[f]
20 אַלְמְנוּתָהּ׃ †וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת־גְּדִי הָעִזִּים בְּיַד רֵעֵהוּ *per manum
.eam inuenit nõ & .mulieris manu de pignus capiendũ ad‡,Hadullamitæ ‡ vt caperet
הֶעֲדֻלָּמִי לָקַחַת הָעֵרָבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָהּ׃
,illa proſtituta † Vbi :dicendo ,eius loci viros interrogauit Et †eſt meretrix
21 †וַיִּשְׁאַל אֶת־אַנְשֵׁי[g] מְקֹמָהּ לֵאמֹר אַיֵּה הַקְּדֵשָׁה הִוא קוּם[g]

incolumitatem pecorū, & refer mihi rem.

אַחֶיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהָשִׁבֵנִי דָּבָר וַיִּשְׁלָחֵהוּ
errans† ecce & ,vir eum inuenit Et .Sechem in venit & ,Chebrō valle è

g יִשַּׁב †errabat

מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה׃ 15 †וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה
:dixit Et ? quæris Quid :dicendo vir eū interrogauit Et .agro in

quæro. pascant. h נָגַר †eos

בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה־תְּבַקֵּשׁ׃ 16 †וַיֹּאמֶר
,pascentes ipsi vbi mihi obsecro Nuncia .quærens ego meos Fratres

אֶת־אַחַי אָנֹכִי מְבַקֵּשׁ h הַגִּידָה־נָּא לִי אֵיפֹה הֵם רֹעִים׃
Eamus :dicentes † audiui Quia .hinc sunt Profecti : vir dixit Et

†eos

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֹמְרִים נֵלְכָה 17 †
.Dothan in eos inuenit & ,suos fratres post Ioseph iuit Et .Dothan in

דֹּתָיְנָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחַר אֶחָיו וַיִּמְצָאֵם בְּדֹתָן׃
,eos ad appropinquaret antequam & ,longinquo à eum viderunt Et

i רָאָה ‡in dicebat alter alteri:

וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מֵרָחֹק וּבְטֶרֶם יִקְרַב אֲלֵיהֶם 18 †
:suū fratrem ad vir dixerunt Et .eū interimendū ad ,eum‡ sunt machinati &

k מוּת ‡somniator ille venit.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו 19 †הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא׃
,eū occidam? & ,venite nunc Et .veniens iste somniorum magister† Ecce

deuorauit

וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ 20 †וְנַשְׁלִכֵהוּ בְּאַחַד הַבֹּרוֹת וְאָמַרְנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלַתְהוּ l בּוֹר l אָכָל
,cum comedit mala Bestia :dicemus & ,cisternarū vnam in eū ,iiciamus &

וְנִרְאֶה מַה־יִּהְיוּ חֲלֹמֹתָיו׃ 21 †וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן m וַיַּצִּלֵהוּ m נָצַל
eos ad dixit Et .animam† eū percutiamus Ne :dixit & ,eorū manu è

†in

מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא n נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ׃ 22 †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם n נָכָה ‡est
†quæ ,hanc cisternam in eum Proiicite .sanguinē effundatis Ne : Reubē

רְאוּבֵן אַל־תִּשְׁפְּכוּ־דָם הַשְׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר
,eorū manu è eū erueret vt ,eum in mittatis ne manū & ,deserto in

בַּמִּדְבָּר וְיָד אַל־תִּשְׁלְחוּ־בוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם
ad Ioseph venit vt fuit Et .suum patrem ad eū reuerti faciendū ad

vt reuerti faceret eum o שׁוּב

לַהֲשִׁיבוֹ אֶל־אָבִיו׃ 23 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־
tunica ,sua tunica Ioseph expoliauerunt & ,suos fratres

אֶחָיו וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כָּתָּנְתּוֹ אֶת־כְּתֹנֶת
,cisternā in eum ,piecerūt & ,eū tulerunt Et .eum super‡ quæ sericorum

polymita ‡erat

הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלָיו׃ 24 †וַיִּקָּחֻהוּ p וַיַּשְׁלִכוּ q אֹתוֹ הַבֹּרָה p פַּסִּים
,panem comedēdū ad sederunt Et .aquæ ea in †non ,vacua† cisterna &

q לָקַח †erant

וְהַבּוֹר r רֵק אֵין בּוֹ מָיִם׃ 25 †וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכָל־לָחֶם
Ismahelitarum turba ecce & ,viderunt & ,suos oculos leuauerunt &

וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם s וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֹרְחַת יִשְׁמְעֵאלִים
,stactē & ,resinā & ,aromata ferentes‡ eorū cameli & ,Ghilhad de veniens

r רֵיק נָשָׂא ‡portabant

בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמַלֵּיהֶם נֹשְׂאִים t נְכֹאת וּצְרִי וָלֹט
ad Iehudah dixit Et .Aegyptum in descendere faciendū ad* ,ambulātes

t נָכַת *vt deferrent

הוֹלְכִים v לְהוֹרִיד מִצְרָיְמָה׃ 26 †וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־
celauerimus & ,nostrū fratrē occiderimus si vtilitas Quæ : suos fratres

v יָרַד

אֶחָיו מַה־בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת־אָחִינוּ וְכִסִּינוּ
nostra manus & ,Ismahelitis eū vendamus & ,Venite ? eius sanguinem

x יָלַךְ est.

אֶת־דָּמוֹ׃ 27 †לְכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ x לַיִּשְׁמְעֵאלִים וְיָדֵנוּ
.ei' fratres paruerūt Et .ipse nostra caro ,noster frater quia .eū in sit ne

אַל־תְּהִי־בוֹ כִּי־אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו׃
fecerūt ascēdere &, extraxerūt & ,mercatores Midianitæ viri transierūt Et

x עָלָה viginti

וַיַּעַבְרוּ† אֲנָשִׁים מְדָנִים סֹחֲרִים וַיִּמְשְׁכוּ x וַיַּעֲלוּ 28
viginti in Ismahelitis Ioseph vendiderūt Et .cisterna è Ioseph

אֶת־יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמְעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים
Reuben est reuersus Et . Aegyptū in Ioseph adduxerunt & : argento

argenteis:

כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרָיְמָה׃ 29 †וַיָּשָׁב רְאוּבֵן
‡ erat .sua vestimenta scidit & ,cisterna ī Ioseph‡ non ecce & ,cisternam ad

אֶל־הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין־יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃
ego ? quò ego & ,est non Puer : dixit & ,suos fratres ad est reuersus Et

30 †וַיָּשָׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמַר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ וַאֲנִי אָנָה אֲנִי־
quò ibo? ,caprarum hircū iugulauerūt & ,Ioseph tunicam tulerunt Et ? veniens

בָא׃ 31 †וַיִּקְחוּ אֶת־כְּתֹנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים
,polymitā tunicam miserunt Et .sanguine in tunicam tinxerunt &

וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכְּתֹנֶת בַּדָּם׃ 32 †וַיְשַׁלְּחוּ x אֶת־כְּתֹנֶת הַפַּסִּים x כָּתַן
agnoscē : inuenimus Hanc : dixerūt & ,suū patrem ad fecerunt venire &

deferre

וַיָּבִיאוּ אֶל־אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מָצָאנוּ y הַכֶּר־ y נָכַר
:dixit & ,eā agnouit Et .non an ,ipsa tui filij tunica vtrum ,nunc

sit,

נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִוא אִם־לֹא׃ 33 †וַיַּכִּירָהּ וַיֹּאמֶר
‡ est. .Ioseph est raptus Rapiēdo .eū deuorauit mala Bestia .‡ mei filij Tunica

כְּתֹנֶת בְּנִי חַיָּה רָעָה אֲכָלָתְהוּ טָרֹף טֹרַף יוֹסֵף׃
,suis lumbis in saccum posuit & ,sua vestimenta Iahacob scidit Et

z שׁוּם

וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שִׂמְלֹתָיו z וַיָּשֶׂם שַׂק בְּמָתְנָיו 34 †
,eius filij oēs surrexerunt Et . multis diebus suo filio super luxit &

וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ יָמִים רַבִּים׃ 35 †וַיָּקֻמוּ כָל־בָּנָיו
Quia :dixit & , consolati renuit & ,eū consolandū ad ,eius filiæ oēs &

וְכָל־בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי־
.eius pater eum fleuit Et .sepulchrum ad lugens meū filiū ad descendam

אֵרֵד a אֶל־בְּנִי אָבֵל שְׁאֹלָה b וַיִּבְךְּ אֹתוֹ אָבִיו׃ a יָרַד b בָּכָה

est mortuus Et .Hauith ei' ciuitatis nomē Et .Moab agro in Midian

36 †וַיָּמָת עָוִית׃ עֵירוֹ וְשֵׁם מוֹאָב וַיִּמְלֹךְ בְּשַׁלְהָ מֹת
est mortuus Et . Masrechah de Samlah eo pro regnauit & : Hadad

37 †וַיָּמָת׃ מַשְׂרֵקָה מִמַּשְׂרֵקָה שַׁמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד
.fluminis Rechoboth de Saul eo pro regnauit & ,Samlah

מֶלֶךְ o וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׁאוּל מֵרְחֹבוֹת הַנָּהָר׃
.Hachbor filius Bahalchanan eo pro regnauit & ,Saul est mortuus Et

38 †וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר׃
,Hadar eo pro regnauit & ,Hachbor filiꝰ Bahalchanan est mortuus Et

29 †וַיָּמָת בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדָר
filia Mehetchabel eius vxoris nomen & ,Pahu eius ciuitatis nomē &

q אִישׁ

וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם q אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת־
,Esau ducum nomina † ista Et . Mezahab filiæ Mathred

†sunt

40 מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב׃ †וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו
dux ,Timnah Dux . suis nominibus in ,sua loca ad ,suas familias ad

per

לְמִשְׁפְּחֹתָם r לִמְקֹמֹתָם בְּשֵׁמֹתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף
, Elah dux ,Aholibamah Dux . Ietheth dux ,Haluah

secundū nomina sua.

r קוֹם

עַלְוָה אַלּוּף יְתֵת׃ 41 †אַלּוּף אָהֳלִיבָמָה אַלּוּף אֵלָה
. Mibsar dux ,Teman dux ,Chenaz Dux . Pinon dux

42 אַלּוּף פִּינֹן׃ †אַלּוּף קְנַז אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף מִבְצָר׃
, Edom duces * Isti . Hiram dux ,Magdiel Dux

*sunt

43 †אַלּוּף מַגְדִּיאֵל אַלּוּף עִירָם אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱדוֹם
. Edom pater Esau † Ipse .eorū possessionis terra in ,suas habitatiōes per

hæreditatis

†est

s יָשַׁב

לְמוֹשְׁבֹתָם בְּאֶרֶץ אֲחֻזָּתָם הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם׃
.Chenahā terra in ,sui patris peregrinationū terra in Iahacob habitauit Et

CAP. XXXVII. לז

1 †וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
annoru septemdecim filius Ioseph : Iahacob generationes ‡ Ittæ

‡ sunt

t יָלַד

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת t יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן־שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה 2 †
,Bilhah filiis cum puer ipse‡ & ,pecudibus in‡ suis fratrib' cum pastor erat

pascebat ‡ pecudes ‡ erat

הָיָה רֹעֶה אֶת־אֶחָיו בַּצֹּאן וְהוּא נַעַר אֶת־בְּנֵי בִלְהָה
eorū infamiam Ioseph retulit Et .sui patris vxorum ,Zulpah filiis cum &

u בִּלְהָה x וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו v וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־ x דִּבָּתָם
cūctis præ Ioseph diligebat Israel Et .eorum patrem ad malam

x בּוֹא v דָּבַב

רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם׃ 3 †וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־
.sericorum‡ tunicam ei fecit & ,ei ipse senectutum filius quia ,suis filiis

senectutis erat ‡ polymitā.

בָּנָיו כִּי־בֶן־זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת y פַּסִּים׃
cūctis præ eorum pater diligeret eum quòd ,eius fratres viderunt Et

y פַּסִּים

4 †וַיִּרְאוּ z אֶחָיו כִּי־אֹתוֹ אָהַב אֲבִיהֶם מִכָּל־
. pace in* eū alloqui poterāt nō & ,eum habebāt odio & ,eius fratribus

z רָאָה *pacificè.

אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלֹם׃
ampli' addiderūt & ,suis fratrib' nūciauit & ,somniū Ioseph sōniauit Et

a נָגַד

5 †וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם a וַיַּגֶּד לְאֶחָיו וַיּוֹסִפוּ עוֹד
quod ,hoc somnium quæso Audite : eos ad dixit Et . eum odisse

vt odio haberent eum.

שְׂנֹא אֹתוֹ׃ 6 †וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
.agri medio in manipulos manipulantes nos ecce Et . somniaui

ligabamus

חָלָמְתִּי׃ 7 †וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְאַלְּמִים אֻלְמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה
circundabant ecce Et .stabat etiam & ,meus manipul' surrexit ecce Et

b יָצַב c סָבַב

וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם־ b נִצָּבָה וְהִנֵּה c תְסֻבֶּינָה
:ei' fratres ei dixerūt Et .meo manipulo se incuruabāt & ,vestri manipuli

d שָׁחָה nobis ?

אֲלֻמֹּתֵיכֶם d וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי׃ 8 †וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו
?nos in dominaberis dominādo an ,nos sup' regnabis regnando Nunquid

הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם־ e מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ
.eius verba super & †, eius somnia super† eum odio habere adhuc addiderunt Et

vt odio haberent †propter ‡& propter

וַיּוֹסִפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל־חֲלֹמֹתָיו וְעַל־דְּבָרָיו׃
,suis fratribus illud narrauit & ,alterum somnium adhuc somniauit Et

9 †וַיַּחֲלֹם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיְסַפֵּר אֹתוֹ לְאֶחָיו
-vn & luna & sol ecce Et .adhuc somniū somniauit Ecce : dixit &

וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלַמְתִּי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד
suum patrem ad‡ narrauit Et .mihi se incuruantes stellæ decim

incuruabant ‡ patri suo, & fratrib' suis.

עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי׃ 10 †וַיְסַפֵּר אֶל־אָבִיו
somnium † Quid : ei dixit & ,eius pater eā in† increpauit Et . suos fratres ad &

†eum †est

וְאֶל־אֶחָיו וַיִּגְעַר־בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם
,tui fratres & tua mater & ego veniem? veniēdo Nū ? somniasti quod hoc

הַזֶּה אֲשֶׁר חָלָמְתָּ הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ
:eius fratres eū in inuiderunt Et ? terram in tibi nos incuruādum ad

11 †וַיְקַנְאוּ־בוֹ אֶחָיו׃ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אָרְצָה
pascendū ad eius fratres iuerūt Et .verbum obseruabat eius pater &

f רָעָה

וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר׃ 12 †וַיֵּלְכוּ אֶחָיו c לִרְעוֹת
:Ioseph ad Israel dixit Et . Sechem in sui patris pecudes

13 אֶת־צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם׃ †וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף
. eos ad te mittam & Veni ? Sechem in pascentes tui fratres Nonne

pascunt † adsum

הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם
pacem* vide ,nunc Vade : ei dixit Et .ego† Ecce : ei dixit Et

f יָלַךְ *incolumitatem

וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי׃ 14 †וַיֹּאמֶר לוֹ f לֶךְ־נָא רְאֵה אֶת־שְׁלוֹם

reges & ,te ex erit gentium cœtus & Gens .multiplicare & *fructeſce* creſce

פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וְקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים
,Abraham dedi quam terram Et .egredientur tuis lumbis è

מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ׃ 12 וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם
. terram dabo te poſt tuo ſemini & :eam dabo tibi ,Iſchac &

וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ׃
. ſecum eſt locutus quo *locum in* † Deus *eum deſuper* aſcendit Et

13 וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אִתּוֹ׃
ſtatuã ‡ ,ſecum eſt locutus quo * loco in *ſtatuam* ‡ Iahacob ſtatuit Et

14 וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אִתּוֹ מַצֶּבֶת
. oleum *eam* † ſuper effudit & ,libamen *eam* † ſuper libauit & ,*lapidis*

אָבֶן וַיַּסֵּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצֹק עָלֶיהָ שָׁמֶן׃
ibi ſecum eſt locutus quo * loci nomen Iahacob vocauit Et

15 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ שָׁם
tractus quaſi adhuc erat & ,Bethel de ſunt ,pfecti Et .Bethel ,Deus

16 אֱלֹהִים בֵּית־אֵל׃ וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כִּבְרַת־
.*ipsã parietes in induxit* & ,Rachel peperit & .Ephrath in veniendũ ad ,terræ

הָאָרֶץ לָבוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתְּקַשׁ בְּלִדְתָּהּ׃
,timeas Ne .obſtetrix ei dixit & ,*ipſam parietes in illã induratas in* * fuit Et

17 וַיְהִי בְּהַקְשֹׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְיַלֶּדֶת אַל־תִּירְאִי
,*mortua quia* ‡ ,eius anima *exeundo in* † fuit Et . filius tibi ‡ iſte etiam quia

כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֵּן׃ 18 וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה
.Biniamin ‡ eum vocauit eius pater Et .Benoni * eius nomẽ vocauit &

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בִנְיָמִין׃
.Bethlechem ‡ hæc ,Ephrath via in eſt ſepulta Et .Rachel eſt mortua Et

19 וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הִוא בֵּית לָחֶם׃
ſepulchri *ſtatua* Hæc ‡ .eius ſepulchrũ ſuper *ſtatuam* † Iahacob ſtatuit Et

20 וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל־קְבֻרָתָהּ הִוא מַצֶּבֶת קְבֻרַת־
ſuũ tabernaculũ tetẽdit & ,Iſrael eſt ,pfectus Et .hãc diem ad vſq; Rachel

21 רָחֵל עַד־הַיּוֹם׃ וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אָהֳלָה
, ipſa terra in Iſrael *habitãdo in* † fuit Et . Heder ‡ turrim *vltra ab* *

22 מִהָלְאָה לְמִגְדַּל־עֵדֶר׃ וַיְהִי בְּשָׁכֹן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִוא
audiuit Et .ſui patris concubina Bilhah cum cõcubuit & ,Reuben iuit &

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע
. duodecim Iahacob filij fuerunt Et . Iſrael

יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּהְיוּ בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר׃
,Leui & ,Simhon & ,Reuben Iahacob primogenitus :Leah Filij

23 בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי
.Biniamin & ,Ioſeph Rachel Filij .Zebulun & ,Iſſachar & ,Iehudah &

וִיהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן׃ 24 בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן׃
Zilpah filij Et .Naphtali & ,Dan ,Rachel ancillæ Bilhah filij Et

25 וּבְנֵי בִלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי׃ וּבְנֵי זִלְפָּה
ei *eſt natus* † qui ,Iahacob filij † Iſti .Aſer & ,Ghad ,Leah ancillæ

26 שִׁפְחַת לֵאָה גָּד וְאָשֵׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יֻלַּד־לוֹ
Mamre in ſuũ patrẽ Iſchac ad Iahacob venit Et . Aram Padan in

בְּפַדַּן אֲרָם׃ 27 וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מַמְרֵא
,Abraham *ibi eſt hoſpitatus* *quo* † ,Chebron * hæc ,Arba ciuitate

קִרְיַת הָאַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן אֲשֶׁר־גָּרוּ־שָׁם אַבְרָהָם
. anni octoginta & anni centum Iſchac dies fuerunt Et .Iſchac &

28 וְיִצְחָק׃ וַיִּהְיוּ יְמֵי יִצְחָק מְאַת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה׃
,ſenex ,ſuos populos ad eſt collectus & ,eſt mortuus & ,Iſchac obiit Et

29 וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו זָקֵן
. eius filij Iahacob & ,Eſau eum ſepelierũt Et .dierũ ſatur &

וְשָׂבֵעַ יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו׃

CAP. XXXVI.

accepit Eſau . Edom ‡ hic , Eſau generationes * iſtæ Et

1 וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃ עֵשָׂו לָקַח אֶת־
&, Chittæi Elon filiam Hadah ,Chenahan filiabus è ſuas vxores

2 נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עָדָה בַּת־אֵילוֹן הַחִתִּי וְאֶת־
Boſmath Et . Chiuuæi Sibhon filiæ Hanah filiam Aholibamah

3 אָהֳלִיבָמָה בַּת־עָנָה בַּת־צִבְעוֹן הַחִוִּי׃ וְאֶת־בָּשְׂמַת
Eſau ipſi Hadah peperit Et .Nebaioth ſororem Iſmael filiam

4 בַּת־יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת׃ וַתֵּלֶד עָדָה לְעֵשָׂו אֶת־
peperit Aholibamah Et . Rehuel peperit Boſmath & ,Eliphaz

5 אֱלִיפָז וּבָשְׂמַת יָלְדָה אֶת־רְעוּאֵל׃ וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדָה אֶת־
ei ſunt nati qui ,Eſau filij Iſti .Corach & ,Iahalam & ,Iehus

יְעוּשׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח אֵלֶּה בְּנֵי אִשָּׁה אֲשֶׁר יָלַד־לוֹ
& ,ſuos filios & ,ſuas vxores Eſau accepit Et .Chenahan terra in

6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־
omne & ,*ſuum pecus* & ,ſuæ domus animas omnes & ,ſuas filias

בְּנֹתָיו וְאֵת כָּל־נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
,Chenahã terra in acquiſierat quam ſuã ſubſtantiã omnẽ & ,*ſuũ iumentũ*

קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו׃ 7 כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם
eorũ ſubſtantia erat Quia . ſui fratris Iahacob facie à terram † ad iuit &

vt non quirent habitare

ferre eorũ peregrinationũ terra poterat nõ Et .patiter *habitare præ* ,multa

רֶבֶ֫ב e רַב c מִשְׁבֶּרֶת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ מִגּוּרֵיהֶם f לִשְׂאֵת g
Eſau . Sehir monte in Eſau habitauit Et . *eorum pecorum facie à* ‡ cos

8 אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם׃ וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שֵׂעִיר עֵשָׂו
monte in Edom patris Eſau generationes ‡ Iſtæ . Edom *ipſe* †

9 הוּא אֱדוֹם׃ וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם בְּהַר
vxoris Hadah filius Eliphaz :Eſau filiorũ nomina * iſta Et . Sehir

10 שֵׂעִיר׃ אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּן־עָדָה אֵשֶׁת
;Eliphaz filij fuerunt Et . Eſau vxoris Boſmath filius Rehuel ,Eſau

11 עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן־בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וַיִּהְיוּ בְּנֵי אֱלִיפַז
fuit Timnah Et . Chenaz & ,Ghahathã & ,Sepho ,Omar ,Teman

12 תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז׃ וְתִמְנַע הָיְתָה
Iſti .Hamalech Eliphaz ipſi peperit & ,Eſau filio Eliphaz cõcubina

פִילֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז בֶּן־עֵשָׂו וַתֵּלֶד לֶאֱלִיפַז אֶת־עֲמָלֵק אֵלֶּה
,Zerach & ,Nachath ,Rehuel filij ‡ iſti Et . Eſau vxoris Hadah filij

13 בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת זֶרַח
. Eſau vxoris Boſmath filij fuerunt Iſti .Mizzah & ,Sammah

שַׁמָּה וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃
Sibhon filiæ Hanah filiæ Aholibamah filij fuerunt iſti Et

14 וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה בַּת־צִבְעוֹן
. Corach & ,Iahalam & ,Iehus Eſau ipſi peperit Et .Eſau vxoris

אִשָּׁה עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו אֶת־יְעוּשׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח׃
dux ,Eſau primogeniti Eliphaz Filij :Eſau filiorum duces * Iſti

15 אֵלֶּה אַלּוּפֵי בְנֵי־עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר
,Corach Dux .Chenaz dux ,Sepho dux ,Omar dux ,Teman

16 תֵּימָן אַלּוּף אוֹמָר אַלּוּף צְפוֹ אַלּוּף קְנַז׃
terra in Eliphaz duces *Iſti .Amalech dux ,Ghahatham dux

אַלּוּף גַּעְתָּם אַלּוּף עֲמָלֵק אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֱלִיפַז בְּאֶרֶץ
Dux .Eſau filij Rehuel filij † iſti Et .Hadah filij † Iſti .Edom

17 אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּן־עֵשָׂו
duces *Iſti .Mizzah dux ,Sammah dux ,Zerach dux ,Nachath

נַחַת אַלּוּף זֶרַח אַלּוּף שַׁמָּה אַלּוּף מִזָּה אֵלֶּה אַלּוּפֵי
iſti Et . Eſau vxoris Boſmath filij ‡ Iſti . Edom terra in Rehuel

18 רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי בָּשְׂמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו׃ וְאֵלֶּה
dux ,Iahalam dux ,Iehus Dux :Eſau vxoris Aholibamah filij

בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו אַלּוּף יְעוּשׁ אַלּוּף יַעְלָם אַלּוּף
. Eſau vxoris Hanah filiæ Aholibamah duces ‡ Iſti . Corach

קֹרַח אֵלֶּה אַלּוּפֵי אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה אֵשֶׁת עֵשָׂו׃
. Edom* Ipſe . eorum duces iſti & ,Eſau filij ‡ Iſti

19 אֵלֶּה בְּנֵי־עֵשָׂו וְאֵלֶּה אַלּוּפֵיהֶם הוּא אֱדוֹם׃
Sobal & Lothan ,terræ habitatores Chorei Sehir filij * Iſti

20 אֵלֶּה בְנֵי־שֵׂעִיר הַחֹרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל
Chorei duces Iſti . Diſan & Eſer & Diſon Et .Hanah & Sibhon &

21 וְצִבְעוֹן וַעֲנָה׃ וְדִישֹׁן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי הַחֹרִי
,Hemã & ,Chori ,Lothan filij fuerunt Et . Edom terra in Sehir *filij*

22 בְּנֵי שֵׂעִיר בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃ וַיִּהְיוּ בְנֵי־לוֹטָן חֹרִי וְהֵימָם
Manachath & Haluan ,Sobal filij † iſti Et . Timnah Lothan ſoror &

23 וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹבָל עַלְוָן וּמָנַחַת
.Hanah & ,Aiah & ,Sibhõ filij * iſti Et . Onam & ,Sepho ,Hebal &

24 וְעֵיבָל שְׁפוֹ וְאוֹנָם׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי־צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה
illum paſcendo in ‡ ,deſerto in mulos inuenit qui ,Hanah † Hic

הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת־הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר בְּרֹעֲתוֹ אֶת־
Aholibamah & Diſon ,Hanah filij * iſti Et .ſui patris Sibhon aſinos

25 חֲמֹרִים לְצִבְעוֹן אָבִיו׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי עֲנָה דִּשֹׁן וְאָהֳלִיבָמָה
,Ithran & ,Eſban & Chemdan ,Diſon filij iſti Et . Hanah filia

26 בַּת־עֲנָה׃ וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן חֶמְדָּן וְאֶשְׁבָּן וְיִתְרָן
.Hacan & ,Zahauan & Bilhan , Eſer filij ‡ Iſti .Cheran &

27 וּכְרָן׃ אֵלֶּה בְּנֵי־אֵצֶר בִּלְהָן וְזַעֲוָן וְעָקָן
dux ,*Chorei* duces † Iſti ,Aran & Hus ,Diſon filij † Iſti

28 אֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן עוּץ וַאֲרָן׃ אֵלֶּה אַלּוּפֵי חֹרִי אַלּוּף
,Diſon Dux . Hanah dux , Sibhon dux ,Sohal dux ,Lothan

29 לוֹטָן אַלּוּף שׁוֹבָל אַלּוּף צִבְעוֹן אַלּוּף עֲנָה׃
,eorum ducibus in *Chorei* duces ‡ Iſti . Diſan dux , Eſer dux

30 אַלּוּף דִּישָׁן אַלּוּף אֵצֶר אַלּוּף רִישָׁן אֵלֶּה אַלּוּפֵי חֹרִי לְאַלֻּפֵיהֶם
terra in regnauerunt qui reges* iſti Et . Sehir terra in

31 בְּאֶרֶץ שֵׂעִיר׃ וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ
Edom in regnauit Et . Iſrael *filiis in regem regnare ante* ,Edom

32 אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ־מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּמְלֹךְ בֶּאֱדוֹם
eſt mortuus Et . Dinhabah eius ciuitatis nomẽ & ,Behor filius Belah

33 בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה׃ וַיָּמָת
. Boſrah de Zerach filius Iobab eo pro regnauit & ,Belah

בֶּלַע וַיִּמְלֹךְ חֲחַשְׁיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבָּצְרָה׃
. auſtrali terra è Chuſam eo pro regnauit & ,Iobab eſt mortuus Et

34 וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֻשָׁם מֵאֶרֶץ הַתֵּימָנִי׃
pcuſſit qui Bedad filiꝰ Hadad eo pro regnauit & ,Chuſam eſt mortuus Et

35 וַיָּמָת חֻשָׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַד בֶּן־בְּדַד הַמַּכֶּה

*ſunt ‡eſt

יָלַד b

1 וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם׃ עֵשָׂו לָקַח אֶת־
&, Chittæi Elon filiam Hadah ,Chenahan filiabus è ſuas vxores

2 נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עָדָה בַּת־אֵילוֹן הַחִתִּי וְאֶת־
Boſmath Et . Chiuuæi Sibhon filiæ Hanah filiam Aholibamah

3 אָהֳלִיבָמָה בַּת־עֲנָה בַּת־צִבְעוֹן הַחִוִּי׃ וְאֶת־בָּשְׂמַת
Eſau ipſi Hadah peperit Et .Nebaioth ſororem Iſmael filiam

4 בַּת־יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת׃ וַתֵּלֶד עָדָה לְעֵשָׂו אֶת־
peperit Aholibamah Et . Rehuel peperit Boſmath & ,Eliphaz

5 אֱלִיפָז וּבָשְׂמַת יָלְדָה אֶת־רְעוּאֵל׃ וְאָהֳלִיבָמָה יָלְדָה אֶת־
ei ſunt nati qui ,Eſau filij Iſti .Corach & ,Iahalam & ,Iehus

יְעוּשׁ וְאֶת־יַעְלָם וְאֶת־קֹרַח אֵלֶּה בְּנֵי אִשָּׁה אֲשֶׁר יָלְדוּ־לוֹ
& ,ſuos filios & ,ſuas vxores Eſau accepit Et .Chenahan terra in

6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־
omne & ,*ſuum pecus* & ,ſuæ domus animas omnes & ,ſuas filias

בְּנֹתָיו וְאֵת כָּל־נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־
,Chenahã terra in acquiſierat quam ſuã ſubſtantiã omnẽ & ,*ſuũ iumentũ*

קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו׃ 7 כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם
eorũ ſubſtantia erat Quia . ſui fratris Iahacob facie à terram † ad iuit &

*ſunt ‡eſt

יָלַד b

pecudes ſuas,

& omnia animalia ſua,

קִנְיָנוֹ d

† alia

nostra erunt? complaceamus Veruntamen ?ipsa nobis nonne ,eorũ iumẽta omnia &

וְכָל־ m בְּהֶמְתָּם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אַךְ נֵאוֹתָה m נהם

obedierunt Sechem ad & Chamor ad audierunt Et .nobiscum habitabunt & ,eis

לָהֶם וַיִּשְׁבוּ אִתָּנוּ׃ 24 † וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר וְאֶל־שְׁכֶם

,masculus oĩs se circũciderũt Et .ei vrbis portã egrediẽtes oẽs ,eius filium

בְּנוֹ כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ n וַיִּמֹלוּ n כָּל־זָכָר n מול

† per ipsos existẽdo in‡ ,tertia die in fuit Et .eius vrbis portam †egrediẽtes oẽs

‡quãdo erant ipsi dolore affecti. כָּל־יֹצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ׃ 25 † וַיְהִי° בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי° בִּהְיוֹתָם

fratres Leui & ,Simhon Iahacob filij duo acceperunt & :dolentes

כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי־יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי ° היה

* ad ‡cõfidenter, occiderũt & ‡fiducia‡ ciuitatẽ *super* venerunt & ,suũ gladiũ quisque ,Dinah

דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל־הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ

occiderunt eius filium Sechem & Chamor Et .masculũ omnem

כָּל־זָכָר׃ 26 † וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שְׁכֶם בְּנוֹ הָרָגוּ

acie .sunt egressi & ,Sechem domo ẽ Dinah tulerunt & :gladij *os ad*

לְפִי־חָרֶב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וַיֵּצֵאוּ׃

ad quia ,vrbem sunt prædati & ,occisos *super* venerunt Iahacob Filij

בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים p וַיָּבֹזּוּ p הָעִיר אֲשֶׁר 27 †

violauerant ,eorũ asinos & ,eorũ boues & ,eorũ Pecudes .suam sororẽ *polluerant*

בָּזָּו p טִמְּאוּ אֲחוֹתָם׃ 28 † אֶת־צֹאנָם וְאֶת־ p בְּקָרָם וְאֶת־ p חֲמֹרֵיהֶם p בקר

‡erant omnem Et .acceperunt ,agro in‡ quæ & ,vrbe in‡ quæ &

וְאֶת־כָּל־ † וְאֶת־אֲשֶׁר בָּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָחוּ׃ 29

,captiuauerũt eorũ vxores & ,eorũ paruulos oẽs & ,eorũ substantiam

חֵילָם p וְאֶת־כָּל־ q טַפָּם q וְאֶת־נְשֵׁיהֶם s שָׁבוּ p חיל q טף

ad Iahacob dixit Et .domo in* quæ omnia & ,sunt prædati &

וַיָּבֹזּוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃ 30 † וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־ t שבת

terræ *habitatore in me faciendũ fœtere ad* ,me Turbastis :Leui ad & ,Simhon

שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישֵׁנִי בְּיוֹשֵׁב הָאָרֶץ u

,me *super* ‡se cõgregabũt &:*innumeri viri* †ego &:Perizæo *in* &,Chenahanæo *in*

בַּכְּנַעֲנִי וּבְפְרִזִּי וַאֲנִי s מְתֵי מִסְפָּר וְנֶאֱסְפוּ עָלַי

.mea domus & ,ego dispersa & ,me percutient &

וְהַכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי׃ t

‡ nostram sororem faciet meretricẽ vt Nũquid :dixerunt Et

31 † וַיֹּאמְרוּ t הַכְזֹנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחוֹתֵנוּ׃

CAP. XXXV. לה

† in mane & ,Bethel † ascende ,Surge :Iahacob ad Deus dixit Et

יַשֵּׁב v

tibi, dum fugeres familiæ suæ, & reliquis ‡ erant *alienigenarum, ‡ sunt ‡ in †q exaudiuit * ipsi ‡ alienigenarum, † erant ‡ erant *erat apud erant in circuitibus

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵית־אֵל v וְשֶׁב־ 1 †

facie à *te fugiendo in* ,*te ad* est visus qui ,Deo altare ibi fac & :ibi

שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הַנִּרְאֶה אֵלֶיךָ בְּבָרְחֲךָ מִפְּנֵי

qui *omnes ad & ,suam domũ ad* Iahacob dixit Et .tui fratris Esau

עֵשָׂו אָחִיךָ׃ 2 † וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל־אֲשֶׁר

,vos mũdate & ,vri medio in †qui ,*alienigenæ** Deos Remouete :secum‡

עִמּוֹ x הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר y בְּתוֹכְכֶם וְהִטַּהֲרוּ

,Bethel‡ ascendamus & ,surgamus Et .vestra vestimenta mutate &

וְנָקוּמָה וְנַעֲל�ֶה בֵּית־אֵל x סור y תוך

fuit &,meæ angustiæ die in me *exaudienti*†,Deo altare ibi faciam &

וְאֶעֶשֶׂה־שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה z אֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי z ענה z ויהי

omnes Iahacob *ad** dederunt Et .ambulaui qua via in mecum

עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי׃ 4 † וַיִּתְּנוּ a אֶל־יַעֲקֹב a נתן

.suis auribus in‡ quæ ,inaures & ,sua manu ī†qui ,*alienigenæ** deos

אֶת־כָּל־ a אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת־הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם

.Sechem *cum** quæ ,quercum subter Iahacob eos abscondit &

וַיִּטְמֹן אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר עִם־שְׁכֶם׃

:eorum *circuitus* quæ ,vrbes super Dei terror fuit Et .sunt ‡fecti Et

5 †b וַיִּסָּעוּ וַיְהִי b חִתַּת אֱלֹהִים עַל־הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם

,Luzah in Iahacob venit Et .Iahacob filios post sunt persecuti non &

וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב׃ 6 † וַיָּבֹא יַעֲקֹב לוּזָה b נסע b חתת

qui populus omnis & ipse ,Bethel *ipsa‡* ;Chenahan terra in quæ ‡ hæc est

אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן הִוא בֵּית־אֵל הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר

Quia .Bethel El locum vocauit & ,altare ibi ędificauit Et .secum‡ ‡ erat

עִמּוֹ׃ 7 † וַיִּבֶן c שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי c בנה

.sui fratris facie à *ipso fugiendo in‡* ,Deus *eum ad sunt revelati* ibi

שָׁם נִגְלוּ d אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ d מִפְּנֵי אָחִיו׃

Bethel desubter est sepulta & ,Ribcah nutrix Deborah est mortua Et

8 †c וַתָּמָת דְּבֹרָה e מֵינֶקֶת רִבְקָה וַתִּקָּבֶר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל e מות e ינק

Deus est visus Et .Bachuth Allon‡ ei‡ nomẽ vocauit & :quercũ sub * *quercus fletus.*

תַּחַת הָאַלּוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אַלּוֹן f בָּכוּת׃ 9 † וַיֵּרָא g אֱלֹהִים f בכה g ראה

. ei benedixit & :Aram Padan de ,*illo veniẽdo in* ,adhuc Iahacob ad

אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ׃

‡ est tuũ nomẽ vocabitur Nõ .Iahacob‡ tuũ Nomẽ :Deus ei dixit Et

10 † וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שִׁמְךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקָּרֵא שִׁמְךָ

fed vocauit Et .tuũ nomen erit Israel *quinimo* ,Iahacob vltra

עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־

‡ sum ,omnipotens Deus‡ Ego : Deus ei dixit Et .Israel eius nomẽ

שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ 11 † וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדָּי

CAP. XXXIIII. לד

videndũ ad ,Iahacob ipsi peperit quam ,Leah filia Dinah est egressa Et vt videret ‡ filias

1 † וַתֵּצֵא s דִינָה בַּת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לִרְאוֹת s יצא

Chiuuæi Chamor filius Sechem eam vidit Et .terræ *filiabus in*

בִּבְנוֹת הָאָרֶץ׃ 2 † וַיַּרְא t אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן־חֲמוֹר הַחִוִּי t ראה

. eam afflixit & ,*ei* concubuit & ,eam tulit & ,terræ principis cum ea,

נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ׃

.puellam dilexit & ,Iahacob *filia Dinah* in eius anima hæsit Et Dinah filiæ

3 †וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בִּדִינָה בַּת־יַעֲקֹב וַיֶּאֱהַב אֶת־הַנַּעֲרָ

Chamor ad Sechem dixit Et .puellæ cor *super* est locutus Et ad הנערה

וַיְדַבֵּר עַל־לֵב הַנַּעֲרָ׃ 4 † וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־חֲמוֹר ק

. vxorem in hanc natam mihi Cape :dicendo ,suum patrẽ ק לקח

אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיַּלְדָּה הַזֹּאת לְאִשָּׁה׃

eius filij Et .suã filiam Dinah violauerit quod audiuit Iahacob Et

5 † וְיַעֲקֹב שָׁמַע כִּי טִמֵּא אֶת־דִּינָה בִתּוֹ וּבָנָיו

.eorum venire ad vsque† ,Iahacob siluit Et .agro in *eius pecore* cum erant pecudib° eius

†donec venirent ipsi. הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה וְהֶחֱרִשׁ יַעֲקֹב עַד־בֹּאָם׃

.eo cum loquendũ ad Iahacob ad Sechem pater Chamor est egressus Et

6 † וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ׃

sunt affecti dolore & ,*ipsos audire vt* ,agro de venerunt Iahacob filij Et quando audierunt, ‡ irati sunt †ignominiã חָרָה

7 † וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעָם וַיִּתְעַצְּבוּ

, Israel in fecit *abiectionem†* quia ,valde *eis fuit ira &* ,viri

הָאֲנָשִׁים x וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נְבָלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל

Chamor est locutus Et . fiet non ire & ,Iahacob filia cum *cubandũ ad‡* ‡ vt coiret

לִשְׁכַּב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יֵעָשֶׂה׃ 8 † וַיְדַבֵּר חֲמוֹר

date .vestra filia in† eius anima *cõplacuit‡* mei filij Sechem :dicẽdo ,*eis* cum ‡ hæsit †cum

אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנִי חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבִתְּכֶם y תְּנוּ y נתן

vestras filias :nobiscum iungite cõnubia Et .vxorem in illi eam quæso

נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ 9 † וְהִתְחַתְּנוּ y אֹתָנוּ בְּנֹתֵיכֶם y חתן

:habitabitis nobiscũ Et .vobis accipietis nostras filias & ,nobis date

תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ תִּקְחוּ לָכֶם׃ 10 † וְאִתָּנוּ z תֵּשֵׁבוּ z ישב

.ea in hæreditamini & ,eã circuite‡ & ,habitate :*vestras facies ad* erit terra &

וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה לִפְנֵיכֶם שְׁבוּ וְסִחֲרוּהָ וְהֵאָחֲזוּ בָהּ׃

gratiã Inueniã :eius fratres ad & ,eius patrem ad Sechem dixit Et

11 † וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אֲבִיהָ וְאֶל־אַחֶיהָ a אֶמְצָא־ a חֵן

valde *me super** Angete .dabo ,mihi dixeritis quod & :vestris oculis in

בְּעֵינֵיכֶם וַאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אֶתֵּן׃ 12 †b הַרְבּוּ עָלַי מְאֹד b

mihi date & ,*me ad*† dixeritis quemadmodũ dabo & ,donũ & ,dotem

מֹהַר c וּמַתָּן c וְאֶתְּנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וּתְנוּ־לִי אֶת־

& , Sechem ‡ Iahacob filij responderunt Et .vxorem in puellam

הַנַּעֲרָ לְאִשָּׁה׃ 13 †d וַיַּעֲנוּ d בְּנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־

Dinah *polluerat†* quia ,sunt locuti & , dolo in eius patrẽ Chamor

חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבֵּרוּ אֲשֶׁר טִמֵּא אֶת דִּינָה

verbum faciendum ad poterimus Non : eos ad dixerunt Et .suam sororem

אֲחֹתָם׃ 14 † וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא c נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר c עָרְלָה

opprobrium† quia :præputiũ *ipsi* cui viro ,nostram sororẽ *dandum ad hoc*

הַזֶּה לָתֵת אֶת־אֲחֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ עָרְלָה כִּי־חֶרְפָּה

,nos sicut fueritis si ,vobis cõplacebimus hocin Veruntamẽ .nobis *hoc*

הִוא לָנוּ׃ 15 † אַךְ־בְּזֹאת e נֵאוֹת f לָכֶם אִם־תִּהְיוּ g כָּמֹנוּ g היה f

,vobis nostras filias dabimus Et .*masculum omnem vobis circũcidi ad‡* ‡ vt circuncidatur ī vobis oĩs masculꝰ. h מול

לְהִמּל h לָכֶם כָּל־זָכָר׃ 16 † וְנָתַנּוּ אֶת־בְּנֹתֵינוּ לָכֶם

populũ in erimꝰ & ,vobiscũ habitabimꝰ & :nobis capiemꝰ vestras filias & obedieritis nobis, vt circũcidamini, recedemus. ‡ placuerant, בנה

וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם נִקָּח־לָנוּ וְיָשַׁבְנוּ אִתְּכֶם וְהָיִינוּ לְעָם

capiemus & ,*circuncidi ad nos ad audieritis* non si Et . vnum

אֶחָד׃ 17 † וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלֵינוּ לְהִמּוֹל וְלָקַחְנוּ אֶת־

,Chamor oculis in eorum verba *bona fuerunt** Et .*ibimus* & ,nostrã filiam

בִּתֵּנוּ וְהָלָכְנוּ׃ 18 † וַיִּיטְבוּ h דִבְרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר h

faciendũ ad puer tardauit non Et . Chamor filij Sechem oculis in & vt faceret * ei

וּבְעֵינֵי שְׁכֶם בֶּן־חֲמוֹר׃ 19 † וְלֹא־אֵחַר הַנַּעַר לַעֲשׂוֹת

domo tota *præ honoratus†* ipse & :Iahacob filia in* cõplacuerat quia ,rem † erat honorabilior in

הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בְּבַת־יַעֲקֹב וְהוּא נִכְבָּד מִכֹּל בֵּית

:suę ciuitatis portam ad eius filius Sechẽ & ,Chamor venit Et .sui patris * sunt

אָבִיו׃ 20 † וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׁכֶם בְּנוֹ אֶל־שַׁעַר עִירָם †negotiabuntur in ea. ‡ est locis ante eos.

וַיְדַבְּרוּ אֶל־אַנְשֵׁי עִירָם לֵאמֹר׃ 21 הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה i לקח

ecce terra Et ;*eam circuibunt†* & ,terra in habitabũt & ,nobiscũ *ipsi** pacifici

שְׁלֵמִים הֵם אִתָּנוּ וְיֵשְׁבוּ בָאָרֶץ וְיִסְחֲרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה k יאת

& .vxores in nobis accipiemꝰ eorũ Filias .*eorum facies ad manibus* ‡ lata *vt habitent †vt sint populus vnus, quando circuncisus erit in nobis oĩs masculus, ‡ sunt ‡ substantia

רַחֲבַת־יָדַיִם לִפְנֵיהֶם אֶת־בְּנֹתָם נִקַּח־לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־

nobis complacebunt hoc in Verùm . eis dabimus nostras filias

בְּנֹתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם׃ 22 † אַךְ־בְּזֹאת k יֵאוֹתוּ לָנוּ

nobis circũcidi in ,vnum populũ in existendũ ad† ,nobiscũ *habitandum ad** ,viri

לָשֶׁבֶת אִתָּנוּ l לִהְיוֹת לְעַם אֶחָד בְּהִמּוֹל לָנוּ

,eorũ *possessio†* & ,eorũ Pecus .circuncisi ‡ ipsi quemadmodũ ,*masculũ omnẽ*

כָּל־זָכוּר כַּאֲשֶׁר הֵם נִמֹּלִים׃ 23 † מִקְנֵהֶם m וְקִנְיָנָם m שבע l

CAP. XXXIII. לג

Veniebat eo cũ & ,*venies* Eſau ecce & ,vidit & ,ſuos oculos Iahacob leuauit Et

1 וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־עֵשָׂו בָּא וְעִמּוֹ q וַיַּשְׂא r רָאָה
cum Leah & ,*Rachel ſuper* & ,*Leah ſuper* natos diuiſit Et .viri quadringenti
Rachel, & vtraque ancilla. אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ s וַיַּחַץ אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל
earum natos & ,ancillas poſuit Et .*ancillas duas ſuper* &

2 וְעַל t שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלָדֵיהֶן s חָצָה v רִאשֹׁנָה
Ioſeph & Rachel & :poſteriores eius natos & ,Leah & ,prius
וְאֶת־לֵאָה וְאֶת־יְלָדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף v שׂוּם
terram in ſe incuruauit & :eos ante tranſiuit ipſe Et .poſteriores

3 אֲחֲרֹנִים׃ x וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם x וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה x שָׁחָה
donec appropinquaret fratri ſuo. Eſau cucurrit Et .*ſuum fratrem ad vſq; ſe appropinquare vſque* ,vicibus ſeptẽ
שֶׁבַע פְּעָמִים עַד־ v גִּשְׁתּוֹ עַד־אָחִיו׃ z וַיָּרָץ עֵשָׂו

4 y נַגֵּשׁ z רוּץ
† iactauit ſe
וַיְחַבְּקֵהוּ a וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָו b וַיִּשָּׁקֵהוּ
& ,vxores vidit & ,ſuos oculos leuauit Et .fleuerunt &
a נָפַל b נָשַׁק c וַיִּבְכּוּ׃ † וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־
צואריו
Deus dedit benignè quos, † Nati :dixit Et †tibi iſti Qui :dixit & ,natos

5 הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים
† ſunt, ,earum nati & ,ipſæ ancillæ appropinquauerũt Et .tuo ſeruo

6 אֶת־עַבְדֶּךָ׃ † וַתִּגַּשְׁן הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן
,eius liberi & ,Leah etiam appropinquauit Et .ſe incuruauerunt &

7 וַתִּשְׁתַּחֲוֻיָן׃ † וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וְיַלְדֶיהָ
appropinqua uerunt ,Rachel & ,Ioſeph *appropinquauit* poſt & ,ſe incuruauerunt &
וַתִּשְׁתַּחֲוֶיָן וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל
Quorſum ? *occurri cui* † illa turma omnis *tibi* Quæ :dixit Et .ſe incuruauerũt &

† quã obuiam habui ? וַיִּשְׁתַּחֲוּ׃ † וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פְּגָשְׁתִּי

8 Eſt :Eſau dixit Et .mei domini oculis in gratiã inueniẽdũ Ad :dixit Et

9 d חֵן d בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃ † וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ־
:Iahacob dixit Et .*tibi* quod tibi ſit :mi frater ,multum mihi
לִי רָב c אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ׃ † וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

10 c רָבַת
capias
אַל־נָא אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי
‡ ita ,Dñi* faciem *videre vt* †,tuam faciem vidi *ideirco* ‡ quia :mea manu è
*Angeli, complacas mihi. מִיָּדִי כִּי־עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים
‡ ac ſi videre eſt allata quæ ,benedictionẽ meam quæſo Cape .*mihi complacuiſti* &

11 וַתִּרְצֵנִי׃ † קַח־נָא אֶת־בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת
, cum coegit Et .oĩa mihi ſunt quia & , Deus mihi eſt largitus quia :tibi
לָךְ כִּי־ c חַנַנִי אֱלֹהִים וְכִי יֶשׁ־לִי כֹּל וַיִּפְצַר־בּוֹ c חָנַן
ante te. .*tui regione* è ambulabo & ,ambulem* & Proficiſcamur :dixit Et .accepit &

12 f וַיִּקָּח׃ † וַיֹּאמֶר f נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ׃ f נֶסַע
ſcit ,pecudes & ,teneri nati quod ,*ſciens* meus Dñs :eum ad dixit Et

13 f רַכֵּךְ
fœtæ ſunt mihi. Et ſi pulſauero
† עָיֵף h מוּל g וְהַבָּקָר g עָלוֹת עָלַי וּרְפָקוֹם יוֹם אֶחָד h וָמֵתוּ כָּל־
ante ſeruũ ſuum. ego & ,*ſui ſerui facies ad* † meus dñs quæſo Tranſeat .pecudes

14 הַצֹּאן׃ † וַיֹּאמֶר יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי
pedẽ ad &,*meã faciẽ ad quod* ,*operis* ‡ pedem ad pedetentim me ducam
‡ gregis qui eſt ante me, אֶתְנַהֲלָה i לְאִטִּי לְרֶגֶל k הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנָי וְלִרְגֶל
dixit Et . Sehir in meum dominũ ad veniam vſquequo , natorum

15 k אֹט
† eſt
הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שֵׂעִירָה׃ † וַיֹּאמֶר
quid Vt :dixit Et .mecũ † qui ,populo de tecum nunc faciã Stare :Eſau
l וָאֵצֵגָה עֵשָׂו i נָא עִמִּי מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לָמָּה
ipſa die in eſt reuerſus Et .mei domini oculis in gratiam Inueniã ?hoc

16 m חָנָן n שׁוּב m זֶה אֶמְצָא־ m חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃ n † וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא
per ,Succhoth in eſt profectus Iahacob Et . Sehir in ſuam viam *ad* Eſau

17 עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה׃ † וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה
vocauit Idcirco .tabernacula fecit ſuo gregi & ,domũ ſibi ędificauit &
o סֻכֹּת וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת וְלִמְקִנֵּהוּ עָשָׂה o סֻכֹּת עַל־כֵּן קָרָא
† *tabernacula*, al. *umbracula*. ciuitatẽ *Salem in* † Iahacob venit Et . Succoth † loci nomen

18 p בּוֹא p וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר
‡ erat *qñ venit ipſe
† manſit
שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם
, agri partem emit Et . vrbem ante *eſt caſtrametatus* † &

19 q r חֲמוֹר q חָנָה r קָנָה q וַיִּחַן׃ r † וַיִּקֶן אֶת־חֶלְקַת הַשָּׂדֶה
‡ in quo tetendit centũ nummis. patris Chamor filiorum manu de ſuum tabernaculũ *ibi tetendit quo* †
אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אֹהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי
* Fortis Deus Iſrael. :illud vocauit & ,altare ibi ſtatuit Et . *agnis centum in* , Sechem

20 שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה׃ † וַיַּצֶּב־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ
.Iſrael Elohe El *
אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

manu de ,mei fratris manu de *quæſo* † me Erue . *caſtra duo in fui* habeo duas

11 s חַיְתִּי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת׃ s † הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד turmas.
† nunc
*super matrem**, me perc.atiat & ,veniat forte ne ,eum *ego timens quia* † . Eſau
s נָצַל
עֵשָׂו כִּי־יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן־יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל־ ‡ Timeo enĩ
ponam & :*tecum* ‡ benefaciam Benefaciẽdo :dixiſti tu Et . *filios* * matremq́;

12 בָּנִים׃ † וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ t וְשַׂמְתִּי אֶת־ cum filiis.
‡ tibi
.multitudine præ numeratur nõ quæ , maris arenam ſicut ,tuũ ſemen
r שׂוּם
זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר v מֵרֹב׃ v רָבָה
† ex iis quæ occurrebant
,ſuam manũ ad *veniente de* † tulit Et .ipſa nocte in ibi pernoctauit Et

13 x † וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא y וַיִּקַּח מִן־הַבָּא x לין y לָקַח
, viginti hircos & ,ducentas Capras .ſuum fratrem Eſau ad munus
מִנְחָה לְעֵשָׂו z אָחִיו׃ † עִזִּים z מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים x מֵאָה
earũ filios & ,lactantes Camelos . viginti arietes & ,ducentas oues

15 רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים׃ † גְּמַלִּים מֵינִיקוֹת וּבְנֵיהֶם
pullos & ,viginti aſinas ,decẽ iuuẽcos & ,quadragĩta vaccas ,triginta

a פָּרָה שְׁלֹשִׁים a פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים עֲשָׂרָה אֲתֹנֹת עֶשְׂרִים וַעְיָרִם
dixit & :ſeorſum *gregem gregem* ſuorũ ſeruorũ manu in dedit Et .decem ſingulos greges

16 עֲשָׂרָה׃ † וַיִּתֵּן בְּיַד־עֲבָדָיו עֵדֶר עֵדֶר לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר
inter & gregẽ inter ponetis *ſpacium* & ,*mea facie in* Ttanſite :ſuos ſeruos ad ante me, &
אֶל־עֲבָדָיו עִבְרוּ לְפָנַי וְרֶוַח תָּשִׂימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין interſtitium
Eſau tibi occurrerit Cũ :dicendo primo præcepit Et . gregem Si

17 b עֵדֶר׃ † וַיְצַו אֶת־הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגָּשְׁךָ עֵשָׂו b עזה
cuius & ,*ibis* ‡ quò & , *tu* † Cuius :dicendo ,te interrogauerit & ,me* frater † es ‡ pergis
c יֹאמַר לְמִי־אַתָּה וְאָנָה c תֵּלֵךְ וּלְמִי c ילך
miſſum ,*ipſum* * munus , Iahacob *tuo Seruo** :dices Et ? *tuas facies ad* iſta ſunt ante te ?
* ſerui tui
‡ eſt,
אֵלֶּה לְפָנֶיךָ׃ † וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה † eſt
etiam præcepit Et .nos poſt † ipſe etiam ecce Et .Eſau meum dñm ad

19 d † וְגַם לַאדֹנִי לְעֵשָׂו וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ׃ d עזה
poſt cuntibus cunctis etiam , tertio etiam ,ſecundo
אַתֶּם־תִּשְׁנִי גַּם אַתֶּם שְׁלִישִׁי גַּם אֶת־כָּל הַהֹלְכִים אַחֲרֵי
vos inueniẽdo in ,Eſau ad loquemini hoc verbũ Secundũ :dicendo ,greges quando inuenietis
הָעֲדָרִים לֵאמֹר כַּדָּבָר הַזֶּה תְּדַבְּרוּן אֶל־עֵשָׂו בְּמֹצַאֲכֶם
quia .nos poſt ‡ Iahacob tuus ſeruus Ecce :etiam dicetis Et . eum ‡ eſt

20 אֹתוֹ׃ † וַאֲמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־
poſtea & :*meas facies ad eunte* † , munere *in* eius faciem *Expiabo* : dixit Placabo
אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנַי וְאַחֲרֵי־כֵן † quod vadit ante me,
ſuper ‡ munus tranſiuit Et .meã faciẽ ſuſcipiat forte ſi :eius faciẽ videbo ‡ ante eum,
e נָשָׂא אֶרְאֶה פָנָיו אוּלַי e יִשָּׂא פָנָי׃ † וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־
ſurrexit Et .turma cum ipſa nocte in pernoctauit ipſe & ,*eius faciem*

22 f קום f פָּנָיו וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ f וַיָּקָם
, ſuas ancillas duas & ,ſuas vxores duas accepit & ,ipſa nocte in
בַּלַּיְלָה הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו
,eos accepit Et .Iabboc vadum tranſiuit & ,ſuos natos vndecim &

23 † וְאֶת־אַחַד עָשָׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעֲבַר יַבֹּק׃ † omnia quæ
. *ſibi quod* fecit tranſire & :torrentem eos fecit tranſire & erant ſibi.
וַיַּעֲבִרֵם אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֵר אֶת־אֲשֶׁר לוֹ׃ donec aſcendit aurora.
aſcendere ad vſque eo cũ vir eſt luctatus Et .ipſe ſolus Iahacob remanſit Et

24 g † וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד h עָלוֹת g יחר h עלה
ei* femoris *curuaturã in* † tetigit & :ei pręualeret nõ cp , vidit Et .*aurorę* ‡ neruum
i † הַשָּׁחַר׃ † וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ k וַיִּגַּע בְּכַף־יְרֵכוֹ i רָאָה k נגע
:dixit Et .ſecum *illo luctãdo in** , Iahacob femoris curuatura ſe mouit & ‡ luctãte illo
l וַתֵּקַע כַּף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ׃ † וַיֹּאמֶר l יקע
quin* ,te dimittam Non :dixit Et .aurora aſcendit quia ,me Dimitte * niſi
שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם־ † eſt
.Iahacob :dixit Et ? tuũ nomẽ † Quod :eũ ad dixit Et .mihi benedixeris

27 בֵּרַכְתָּנִי׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב׃
: Iſrael *quinimo* tuum nomen vltra dicetur Iahacob Non :dixit Et
28 † וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל sed
.prævaluiſti & ,hominibus cum & ,Deo cum fuiſti princeps quia
m שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים n וַתּוּכָל׃ m כִּי־ n יָכֹל
:dixit Et .tuũ nomen nunc Indica : dixit & ,Iahacob interrogauit Et * נגד
29 † וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר o הַגִּידָה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר
vocauit Et . ibi ei benedixit Et ?meo noĩe de interrogas *hoc* quid Vt
30 לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם׃ † וַיִּקְרָא * facies Dei.
† facie ad faciẽ, & euaſit
ad facies † Deum vidi quia : Peniel * loci nomen Iahacob
יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי־רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־
tranſiuit quando , ſol ei eſt ortus Et .mea anima *eſt liberata* & ,*facies*

31 פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי׃ † וַיִּזְרַח־לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר claudicabat
comedunt non Idcirco .ſuum femur ſuper *claudicãs* ipſe & ,Penuel
אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל־יְרֵכוֹ׃ † עַל־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ
femoris *curuaturam ſuper* qui ,contractionis neruum Iſrael filij eſt in neruo
p כַּף p בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־ p כַּף הַיָּרֵךְ
neruo in † Iahacob femoris *curuaturam* † tetigit quia :hanc diem ad vſque † neruum
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד ‡ neruum
. contractionis
הַנָּשֶׁה׃

:Iahacob ipsi Labã dixit Et . Ghilhad monte in suis fratribus cum
26 אֶת־אַחָיו בְּהַר הַגִּלְעָד׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב
meas filias duxisti & ,meum cor es furatus Et ?fecisti Quid
עָשִׂית מָה וַתִּגְנֹב אֶת־לִבִּי וַתְּנַהֲגִ אֶת־בְּנֹתַי
,me es furatus Et ?fugiẽdũ ad te abscõdisti quid Vt . gladio captiuas sicut
27 כִּשְׁבִיוֹת חָרֶב׃ לָמָּה נַחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ וַתִּגְנֹב אֹתִי
,tympano in ,canticis in & ,lætitia in te dimisisse & ;mihi indicasti nõ &
וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלְּחֲךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁירִים בְּתֹף
nũc ?meas filias & meos filios osculari me pmisisti non Et .cithara in &
וְבִכְנוֹר׃ וְלֹא נְטַשְׁתַּנִי לְנַשֵּׁק לְבָנַי וְלִבְנֹתָי עַתָּה
vobiscum faciendũ ad *mea manus fortitudinẽ ad† Est .facere egisti stultè
29 הִסְכַּלְתָּ עָשׂוֹ׃ יֶשׁ־לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם
Custodine†: dicẽdo me ad dixit præterita nocte vestri patris Deus & :malũ
רָע וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הִשָּׁמֶר
eundo nunc Et .malum ad vsq; bono à Iahacob cum *loquendo à* ,tibi
30 לְךָ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע׃ וְעַתָּה הָלֹךְ
es furatus quid vt ,tui patris domũ ad† desiderabas desiderãdo Quia .iuisti
הָלַכְתָּ כִּי־נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גָנַבְתָּ
,timui Quia :Laban *ipsi* dixit & ,Iahacob respondit Et ?meos deos
31 אֶת־אֱלֹהָי׃ וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן כִּי יָרֵאתִי
quo Cum* . *mecum à*tuas filias raperes fortè ne ;dixi quia
32 כִּי אָמַרְתִּי פֶּן־תִּגְזֹל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעִמִּי׃ עִם אֲשֶׁר
quid tibi agnosce .nostris fratrib⁹coram viuat non ,tuos deos inueneris
תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אַחֵינוּ הַכֶּר־לְךָ מָה
.cos esset furata Rachel quòd ,Iahacob sciebat nõ Et .tibi cape & ,mecũ
עִמָּדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גְּנָבָתַם׃
,Leah tabernaculũ in & ,Iahacob tabernaculũ in Laban venit Et
33 וַיָּבֹא לָבָן בְּאֹהֶל־יַעֲקֹב וּבְאֹהֶל לֵאָה
est egressus Et .inuenit non & ,ancillarum ambarum tabernaculũ in &
וּבְאֹהֶל שְׁתֵּי הָאֲמָהֹת וְלֹא מָצָא וַיֵּצֵא
acceperat Rachel Et .Rachel tabernaculũ in venit & ,Leah tabernaculo de
34 מֵאֹהֶל לֵאָה וַיָּבֹא בְּאֹהֶל רָחֵל׃ וְרָחֵל לָקְחָה
:ea super sedit & ,cameli *clitella in*ea posuerat & ,Theraphim*
אֶת־הַתְּרָפִים וַתְּשִׂמֵם בְּכַר הַגָּמָל וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם
dixit Et .inuenit non & ,tabernaculũ totum Laban cõtrectauit &
35 וַיְמַשֵּׁשׁ לָבָן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מָצָא׃ וַתֹּאמֶר
potero non quia ,mei domini oculis in ira sit Ne :suum patrem ad
אֶל־אָבִיהָ אַל־יִחַר בְּעֵינֵי אֲדֹנִי כִּי לוֹא אוּכַל
non & ,est scrutat⁹ Et .mihi‡mulierũ *via*Quia .tua facie à *surgendum ad*
לָקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי־דֶרֶךְ נָשִׁים לִי וַיְחַפֵּשׂ וְלֹא
.Labã *in*‡est iurgat⁹ & ,Iahacob *ipsi* fuit ira Et .Theraphim† inuenit
36 מָצָא אֶת־הַתְּרָפִים׃ וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיְרָב
quod ,mea præuaricatio*Quæ :Laban ipsi dixit & ,Iahacob respõdit Et
בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה־פִּשְׁעִי
,*mea vasa*‡omnia contrectasti Quia ?*me post exarsisti* quia ,meũ peccatũ
37 מַה־חַטָּאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי׃ כִּי־מִשַּׁשְׁתָּ אֶת־כָּל־כֵּלָי
,meis fratrib⁹ corã hîc Pone ?tuæ domus vasis oĩbus ex inuenisti quid
מָה־מָצָאתָ מִכֹּל כְּלֵי בֵיתֶךָ שִׂים כֹּה נֶגֶד אַחַי
ego† annos viginti Iam . nos duos inter *arguant* & ,tuis fratrib⁹ &
38 וְאַחֶיךָ וְיוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ׃ זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי
tuarum pecudũ arietes Et .sunt abortitę non tuæ caprę & ,tuę oues ,tecũ
עִמָּךְ רְחֵלֶיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא שִׁכֵּלוּ וְאֵילֵי צֹאנְךָ
.*illud luebam* Ego . te ad attuli non Raptum . comedi non
39 לֹא אָכָלְתִּי׃ טְרֵפָה לֹא־הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה
.noctis ablatũ furto & ,diei ablatum furto ,illud requirebas mea manu de
מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנָּה גְּנֻבְתִּי יוֹם וּגְנֻבְתִּי לָיְלָה׃
recedebat Et .nocte in *glacies* & ,æstus me consumebat ,die in Fui
40 הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד
tua domo in anni viginti‡ mihi Iam .meis oculis ab meus somnus
שְׁנָתִי מֵעֵינָי׃ זֶה־לִּי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתֶךָ
annos sex & ,tuis filiabus duab⁹ *in*‡annos quatuordecim ;tibi seruiui
עָבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בִּשְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים
. *partibus* † decem meam mercedem mutasti & ,tuis pecudib⁹ *in*
בְּצֹאנֶךָ וַתַּחֲלֵף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים׃
fuisset Ischac pauor & ,Abraham Deus ,mei patris DEVS Nisi
42 לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי׃ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה
laborem & ,meam Afflictionẽ .me dimisisses vacuum nunc quia ,*mihi*
לִי כִּי עַתָּה רֵיקָם שִׁלַּחְתָּנִי אֶת־עָנְיִי וְאֶת־יְגִיעַ
,Labã respõdit Et .præterita nocte *arguit* & ,DEVS vidit mearũ manuum
43 כַּפַּי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אָמֶשׁ׃ וַיַּעַן לָבָן
,pecudes & :‡mei filij ,filij & :‡meę filiæ ,Filiæ :Iahacob ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי
quid meis filiab⁹ Et .*illud mihi ,videns tu quod omne* & .‡meæ pecudes
צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מָה־
?pepererunt quos earum filiis vel ,hodie istis faciam
אֶעֱשֶׂה לָאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יָלָדוּ׃

testimoniũ in erit & ;tu & ,ego fœdus percutiamus veni nunc Et
44 וְעַתָּה לְכָה נִכְרְתָה בְרִית אֲנִי וָאָתָּה וְהָיָה לְעֵד
.statuam† eum erexit & ,lapidẽ Iahacob tulit Et .te inter & ,me inter
45 בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה׃
,lapides tulerũt Et .lapides Colligite :suis fratribus Iahacob dixit Et
46 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לִקְטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים
tumulum, ,Laban eum vocauit Et .cumulũ super ibi comederũt &,*cumulũ* fecerũt &
גַּלָּל וַיַּעֲשׂוּ־גָל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל־הַגָּל׃ וַיִּקְרָא־לוֹ לָבָן
:Laban dixit Et .Galghed‡ eum vocauit Iacob &, Sahaduta Ieghar‡
47 יְגַר שָׂהֲדוּתָא וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד׃ וַיֹּאמֶר לָבָן
ejus nomẽ vocauit Idcirco .hodie te inter & me inter testis ‡iste Cumul⁹
48 הַגַּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ הַיּוֹם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ
:te inter & me inter Dñs Speculetur :dixit quia ,Mizpah*Et .Galghed
49 גַּלְעֵד׃ וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצֹף יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
,meas filias afflixeris Si .*suo amico ab vir abscondemur* quia
כִּי נִסָּתֵר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ׃ אִם־תְּעַנֶּה אֶת־בְּנֹתַי
50 אִם תִּקַּח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים
,iste cumulus Ecce :Iahacob ipsi Laban dixit Et .te inter & me inter testis
51 עֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הִנֵּה
cumulus Testis .te inter & me inter ,ieci quam statua ecce &
52 הַגַּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמַּצֵּבָה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ׃ עֵד הַגַּל
.istum cumulum te ad †transibo non ego *si* ‡ ,statua testis & ,iste
הַזֶּה וְעֵדָה הַמַּצֵּבָה אִם־אֲנִי לֹא־אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ אֶת־הַגַּל הַזֶּה
istam statuam & ,istum cumulum me ad†transibis non tu *si* ‡ &
וְאִם־אַתָּה לֹא־תַעֲבֹר אֵלַי אֶת־הַגַּל הַזֶּה וְאֶת־הַמַּצֵּבָה הַזֹּאת
,nos inter *iudicent* ,Nachor Deus & ,Abraham Deus . malum ad
53 לְרָעָה׃ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵינֵינוּ
.Ischac sui patris *pauore in*†Iahacob iurauit Et .eorũ patris DEVS
אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק׃
comedendũ *ad suos fratres ad*†vocauit & ,mõte in victimã Iahacob mactauit Et
54 וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאֶחָיו לֶאֱכָל־
manicauit* Et .monte in pernoctauerũt & ,panem comederũt Et .panẽ
לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַילִינוּ בָהָר׃ וַיַּשְׁכֵּם
, eis benedixit & ,suas filias & suos filios est osculat⁹ & ,*mane in Laban*
55 לָבָן בַּבֹּקֶר וַיְנַשֵּׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָם
.suum locum ad Laban est reuersus Et .abiit &
וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבָן לִמְקֹמוֹ׃

CAP. XXXII. לב

ei .DEI Angeli *ei in* occurrerũt & ,suã viam in abiit Iahacob Et
1 וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃
sunt vocauit Et. hæc†DEI Castra :eos vidit quando ,Iahacob dixit Et
2 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא
‡Duo castra. nuncios Iahacob misit Et .Machanaiim‡ ,illius loci nomen
שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם׃ וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים
3 לְפָנָיו אֶל־עֵשָׂו אָחִיו אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם׃
ante se ‡ regionis .Edom *agrum*‡ Sehir terram ad ,suum fratrem Esau ad *suas facies ad*
4 וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר
.hucusq; ſum moratus & ,*sum hospitatus* Laban cum :Iahacob tu⁹ seruus
עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם־לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד־עָתָּה׃
habitaui, , misi & ,*ancilla & seruus & ,pecus ,asinus & ,bos mihi fuit* Et
5 וַיְהִי־לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וָאֲשַׁלְחָה
Et sunt mihi boues, & asini, pecudes, & serui, & ancillæ, sunt reuersi Et .tuis oculis in gratiã *inueniendũ ad* ,meo dño *annunciãdum ad*
לְהַגִּיד לַאדֹנִי לִמְצֹא־חֵן בְּעֵינֶיךָ׃ וַיָּשֻׁבוּ
, Esau ad ,tuum fratrẽ ad Venimus :dicendo Iahacob ad nuncij
6 הַמַּלְאָכִים אֶל־יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־אָחִיךָ אֶל־עֵשָׂו
. eo cum†viri quadringenti & ,tui occurtum in *vadens*‡etiam &
וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתֶךָ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ׃
qui ,populum diuisit & ,*ei fuit angustia** & ,valde Iahacob timuit Et
7 וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ וַיַּחַץ אֶת־הָעָם אֲשֶׁר־
. *castra duo in*‡ camelos & ,boues & ,pecudes & ,secum†
אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאן וְאֶת־הַבָּקָר וְהַגְּמַלִּים לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת׃
,eã percusserit & ,vnam turmam ad Esau venerit Si :dixit Et
8 וַיֹּאמֶר אִם־יָבוֹא עֵשָׂו אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ
Deus :Iahacob dixit Et .euasionem in ,remãserit quæ turma erit &
וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
9 אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאֹמֵר אֵלַי
,me ad *dicens* ,DOMINE ,Ischac mei patris Deus & ,Abrahã mei patris
שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ׃
. *tecum* benefaciam & ,tuã cognationẽ ad & ,tuam terrã ad Reuertere
10 קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל־הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
Minor sum eunctis ‡ & omni †baculo meo nunc & ,hunc Iarden transiui *mea virga*† in Quia .tuo seruo cum
אֶת־עַבְדֶּךָ כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה

quod ,meos liberos & ,meas vxores Da .meam terram ad & propter quos seruiui tibi,
וְלְאַרְצִי׃ [e]† תְּנָה אֶת־נָשַׁי וְאֶת־יְלָדַי אֲשֶׁר
26 quam ,meam seruitutem nosti tu quia .abibo & ,eis in tibi seruiui
[e] נְתַן
עָבַדְתִּי אֹתָךְ בָּהֶן [e] וְאֵלְכָה כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־עֲבֹדָתִי אֲשֶׁר [e] יָלַךְ
,tuis oculis i gratiã inueni quæso Si .Laban eum ad dixit Et .tibi seruiui
עָבַדְתִּיךָ׃ [f]† וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן אִם־נָא מָצָאתִי [f] חֵן בְּעֵינֶיךָ
27 Nomina :dixit Et .te propter Dñs mihi benedixit & ,sum auguratus
נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בגלליך׃ [g]† וַיֹּאמֶר נָקְבָה
28 nosti Tu :eum ad dixit Et .* dabo & ,me super tuam mercedẽ
[f] חָנַן
שְׂכָרְךָ עָלָי [f] וְאֶתְּנָה׃ [h]† וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת
29 pusillu Quia .mecum tua acquisitio fuit quæ & ,tibi seruiui quod
אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ וְאֵת אֲשֶׁר־הָיָה [g] מִקְנְךָ אִתִּי׃ [h]† כִּי מְעַט
30 Dñs benedixit & ,multitudinẽ in creuit & ,meas facies ad †tibi fuit quod
אֲשֶׁר הָיָה לְךָ [i] לְרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה
? mea domui * ego etiam faciam quando nunc Et .meũ pedẽ ad† tibi
אֹתְךָ לְרַגְלִי וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם־אָנֹכִי לְבֵיתִי׃
: quicquã mihi dabis Nõ :Iahacob dixit Et ?tibi dabo Quid :dixit Et
[k]† וַיֹּאמֶר מַה אֶתֶּן לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא־תִתֶּן־לִי מְאוּמָה
31 .custodia tuas pecudes ,pascam ,reuertar ,hanc rem mihi feceris si
אִם־תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אָשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנְךָ אֶשְׁמֹר׃
pecus omne inde remouendo ,hodie tuas pecudes oẽs per Transibo
[l] נָקֹד
אֶעֱבֹר בְּכָל־צֹאנְךָ הָסֵר מִשָּׁם כָּל־שֶׂה [l] נָקֹד
32 maculosum & ,agnũ in nigrum† pecus omne & ,maculosum & punctatum
[k] נַקֵּה סוֹר
וְטָלוּא וְכָל־שֶׂה [m] חוּם בַּכְּשָׂבִים וְטָלוּא
mea iustitia me in†testificabit Et .mea merces erit & :capris in punctatũ &
[m] חָמַם
נָקֹד וְטָלוּא בָּעִזִּים וְחוּם בַּכְּשָׂבִים נָנוּב׃
.tuũ verbũ secundũ sit vtinam :Ecce ,Laban dixit Et .mecum ipsum‡
הִוא אִתִּי׃ [n]† וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לוּ יְהִי כִּדְבָרֶךָ׃
34 ,maculosos & fasciatos† hircos illa die in fecit remouere Et
וַיָּסַר [n] בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתְּיָשִׁים הָעֲקֻדִּים וְהַטְלְאִים
35 omne & ,eo in candor cui omne ,maculosas & punctatas‡ capras omnes &
וְאֵת כָּל־הָעִזִּים הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְלָאֹת כֹּל אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ וְכֹל־
trium viam posuit Et .suorũ filiorũ manu in dedit & ,agnis in nigrum
חוּם בַּכְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד־בָּנָיו׃ [o]† וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
36 Laban pecudem pascens* Iahacob Et .Iahacob inter & ,se inter dierum
יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רֹעֶה אֶת־צֹאן לָבָן
,coxit† & ,viridem populi‡ virgam Iahacob sibi tulit Et .residuas
הַנּוֹתָרֹת׃ [p]† וַיִּקַּח־לוֹ יַעֲקֹב מַקַּל לִבְנֶה לַח וְלוּז
37 qui ,candoris mutationem* albos cortices eis in decorticauit & ,castaneæ† &
וְעַרְמוֹן וַיְפַצֵּל בָּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחְשֹׂף הַלְּבָן אֲשֶׁר
decorticauit quas virgas statuit Et .virgis super‡
עַל־הַמַּקְלוֹת׃ [q]† וַיַּצֵּג אֶת־הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל
38 ,bibendum ad‡ pecudes veniebant quo† aquarum potatorius in ,canalibus in
בָּרְהָטִים [r] בְּשִׁקַּתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר [s] תָּבֹאן הַצֹּאן [s] לִשְׁתּוֹת
incalescebãt‡ Et .bibendum ad eas veniẽdo in ,incalescebãt &*,pecudũ regione è
נֶגֶד הַצֹּאן וַיֵּחַמְנָה בְּבֹאָן [t]† לִשְׁתּוֹת׃
39 .maculosas & punctatas ,alligatas‡ pecudes pariebãt & ,virgas ad† pecudes
הַצֹּאן אֶל־הַמַּקְלוֹת וַתֵּלַדְן הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּטְלָאִים׃
,alligatũ ad pecudum facies dedit* &,Iahacob fecit diudere agnos Et
[t]† וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֹּאן אֶל עָקֹד
40 non & ,soli sibi† greges sibi posuit Et .Laban pecudib⁹ in nigrũ omne &
וְכָל־חוּם בְּצֹאן לָבָן [u] וַיָּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא
pecudum caleſcere* omni in fuit Et .Laban pecudes super†eos posuit
שָׂתָם עַל־צֹאן לָבָן׃ [v]† וְהָיָה בְּכָל־יַחֵם הַצֹּאן
41 pecudum oculis in virgas Iahacob ponebat & ,colligatarum‡
[u] שִׁית
הַמְקֻשָּׁרוֹת [u] וְשָׂם יַעֲקֹב אֶת־הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן
,pecudes feto†inando in‡ Et .virgis in eas incalescendum ad† canalibus in
בָּרְהָטִים לְיַחֲמֵנָה בַּמַּקְלוֹת׃ [w]† וּבְהֵעָטֵף הַצֹּאן
.Iahacob ipsius colligata‡ & ,Labã ipsius cessantia* erant Et .ponebat non
לֹא יָשִׂים וְהָיָה הָעֲטֻפִים לְלָבָן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב׃
,ancillæ & ,multæ pecudes ei fuerũt Et .valde valde† vir creuit Et
[x]† וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי־לוֹ צֹאן [y] רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת
43 .asini & ,cameli & ,serui &
וַעֲבָדִים וּגְמַלִּים וַחֲמֹרִים׃

CAP. XXXI. לא

omnia Iahacob Tulit :dicendo†Laban filiorũ verba audiuit Et
וַיִּשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי בְנֵי־לָבָן [z]† לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֵת כָּל־
1 .hanc gloriã omnem fecit nostro patri ipsi quibus de &‡,nostro patri* quæ
אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכָּבֹד הַזֶּה׃
,heri sicut secũ ipse non†ecce & ,Laban faciem Iacobi vidit Et
וַיַּרְא [x]† יַעֲקֹב אֶת־[y] פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כִּתְמֹל
2

† & terram ad Reuertere :Iacobad DOMINVS dixit Et .nudiustertius†
שִׁלְשֹׁום׃ [a]† וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ
3 Iahacob misit Et .tecum ero & ,tuã cognationẽ ad & ,tuorũ patrũ
[a] נָגַל
אֲבוֹתֶיךָ [z] וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ׃ [b]† וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב
4 :eis dixit Et .suas pecudes ad agrum in Leah & Rachel vocauit &
וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל־צֹאנוֹ׃ [c]† וַיֹּאמֶר לָהֶן
Videoest erga me, ‡ & ,heri sicut ,me ad ipse†non quia ,vestri patris faciem ego Videns
רֹאֶה אָנֹכִי אֶת־פְּנֵי אֲבִיכֶן כִּי־אֵינֶנּוּ אֵלַי כִּתְמֹל
quòd nostis ipsæ vos Et .mecum fuit mei patris Deus & :nudiustertio*†
שִׁלְשֹׁום וֵאלֹהֵי אָבִי הָיָה עִמָּדִי׃ [d]† וְאַתֶּנָּה יְדַעְתֶּן כִּי
6 ,me in fefellit* vester pater Et .vestro patri seruiui mea vi omni in
בְּכָל־כֹּחִי עָבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן׃ [e]† וַאֲבִיכֶן הֵתֶל בִּי
7 ,DEVS ei dedit†nõ Et .partibus ‡ decem meam mercedem mutauit &
וְהֶחֱלִף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת [a] מֹנִים וְלֹא־נְתָנוֹ אֱלֹהִים
,tua merces erunt Punctata* ,dicebat ita Si .mecum malefaciendum ad‡
[a] מָנָה
לְהָרַע עִמָּדִי׃ [b]† אִם־כֹּה יֹאמַר נְקֻדִּים יִהְיֶה שְׂכָרֶךָ
8 erunt Fasciata* ,dicebat ita si Et .punctata* pecudes omnes pariebãt &
[b] רוּעַ
וְיָלְדוּ כָל־הַצֹּאן נְקֻדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמַר עֲקֻדִּים יִהְיֶה
DEVS abstulit Et .fasciata† pecudes omnes pariebãt & ,tua merces
שְׂכָרֶךָ וְיָלְדוּ כָל־הַצֹּאן עֲקֻדִּים׃ [c]† וַיַּצֵּל אֱלֹהִים
9 incalescendi‡ tẽpore in fuit Et .mihi dedit & ,vestri patris acquisitionem
[c] נָצַל
אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם וַיִּתֶּן־לִי׃ [d]† וַיְהִי בְּעֵת יַחֵם
10 hirci ecce & ,somnio in vidi & ,meos oculos leuaui & ,pecudes
[d] נָשָׂא
הַצֹּאן [e] וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעתדים
dixit Et .grandinatas & punctatas fasciatas pecudes‡ super ascendentes*
הָעֹלִים עַל־הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים׃ [f]† וַיֹּאמֶר
11 .ego†Ecce :dixi Et .Iahacob :somnio in DEI Angelus me ad
אֵלַי [g] מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וָאֹמַר הִנֵּנִי׃
hircos omnes vide & ,tuos oculos nunc Leua :dixit Et
[f]† וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל־הָעתדים
12 vidi Quoniã .grandinatas & punctatas fasciatas pecudes‡ super ascendentes
[g] הָעֹלִים עַל־הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים כִּי רָאִיתִי
quo‡ ,Bethel DEVS Ego .tibi faciens Laban quæ omnia
אֵת כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עֹשֶׂה לָךְ׃ [h]† אָנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר
13 egredere ,surge Nunc .votũ ibi mihi vouisti quo† ,statuam ibi vnxisti
מָשַׁחְתָּ שָּׁם מַצֵּבָה אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִי שָׁם נֶדֶר עַתָּה קוּם צֵא
resposdit Et .tuæ cognationis terram ad reuertere & ,hac terra de
מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ׃ [i]† וַתַּעַן
14 hæreditas & ,pars nobis‡adhuc Nũquid :ei dixerunt & ,Leah & Rachel
[h] עָנָה
רָחֵל וְלֵאָה וַתֹּאמַרְנָה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה
quia ,ei* ‡umus reputatæ extraneæ Nonne ? nostri patris domo in
בְּבֵית אָבִינוּ׃ [j]† הֲלוֹא נָכְרִיּוֹת נֶחְשַׁבְנוּ לוֹ כִּי
15 omnis‡ Quia ?nostram pecuniam comedendo†etiam comedit‡ & ,nos vẽdidit
מְכָרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם־אָכוֹל אֶת־כַּסְפֵּנוּ׃ [k]† כִּי כָל־
16 .nostris filiis ac ,ipsa* nobis ,nostro patre à DEVS abstulit quam opulentia
הָעשֶׁר אֲשֶׁר [i] הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאָבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ
surrexit Et .fac ,te ad DEVS dixit quæ omnia ,nunc Et
וְעַתָּה כֹּל [j] אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלַיִךְ עֲשֵׂה׃ [l]† וַיָּקָם
17 .camelos super suas vxores & ,suos filios eleuauit & ,Iahacob
יַעֲקֹב וַיִּשָּׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל הַגְּמַלִּים׃
,acquisierat quã suã substantiã omnẽ &,suũ pecus omne duxit Et
[l]† וַיִּנְהַג אֶת כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת כָּל־רְכֻשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁ
18 ad veniẽdum ad ,Aram Padan in acquisierat qđ suæ acquisitionis pecus
מִקְנֵה [k] קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפַדַּן אֲרָם לָבוֹא אֶל־
tondendũ ad iuerat Laban Et .Chenahan terram in suum patrem Ischac
יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן׃ [m]† וְלָבָן הָלַךְ לִגְזֹז
19 .suo patri† quæ Theraphim ‡ Rachel est furata & ,suam pecudẽ
[i] אֱלִיל
אֶת־צֹאנוֹ וַתִּגְנֹב רָחֵל אֶת [j] הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאָבִיהָ׃
indicauit non quòd eo ,Aramæi Laban cor Iahacob est furatus Et
[m]† וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבָן הָאֲרַמִּי עַל־בְּלִי [l] הַגִּיד
20 ,surrexit Et .ei ‡ quæ oĩa & ,ipse fugit Et .ipse fugiens quòd ei
[k] נָגַד
לוֹ כִּי בֹרֵחַ הוּא וְכָל־אֲשֶׁר לוֹ [m] וַיָּקָם׃ [n]† וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־
21 .Ghilhad montem* ‡uã faciem posuit & ,flumen transiuit &
[m] קוּם
וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר [n] וַיָּשֶׂם אֶת־פָּנָיו הַר הַגִּלְעָד׃
‡erant * ad
.Iahacob fugeret quòd ,tertia die in Laban ipsi fuit nunciatu Et
[n] שׁוֹם
[o]† וְלָבָן בְּיוֹם הִשְׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב׃
22 † itinere septem via†eum post est secutus & ,secum suos fratres tulit Et
[o] לָקַח
[p]† וַיִּקַּח אֶת־אֶחָיו עִמּוֹ וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת
23 DEVS venerat Et .Ghilhad monte in eum est assecutus & ,dierũ
יָמִים וַיִּדְבַּק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד׃ [q]† וַיָּבֹא אֱלֹהִים
24 Caue forte ne,tibi Custodire :ei dixerat & ,noctis somnio in Aramæũ Laban ad
אֶל־לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־
ipsum Labã est assecutus Et .malum ad vsq; bono à Iahacob cum loquaris
[p] רוּעַ [q] נָשַׂג
תְּדַבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע׃ [r]† וַיַּשֵּׂג לָבָן אֶת־
25 fixit Laban & ,mõte in suũ tabernaculum fixerat Iahacob Et .Iahacob
יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב תָּקַע אֶת־אָהֳלוֹ בָּהָר וְלָבָן תָּקַע

quòd & ,*ipse* sui patris frater quòd ,Rachel ipsi Iahacob nũciauerat Et esset,

12 וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי ... audire *cùm* fuit Et . suo patri nunciauit & ,cucurrit & :*ipse* Ribcah filius esset,

13 בֶּן־רִבְקָה הוּא וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ : וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ cũ audisset

,ei⁹ occursum in cucurrit & ,sue sororis filij Iahacob auditionem Laban

לָבָן אֶת שֵׁמַע יַעֲקֹב בֶּן־אֲחֹתוֹ וַיָּרָץ לִקְרָאתוֹ ,suam domum ad eum fecit venire & ,eũ est osculat⁹ & ,eũ est ãplexatus &

וַיְחַבֵּק־לוֹ וַיְנַשֵּׁק־לוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ ei dixit Et . *ista verba* omnia Laban ipsi narrauit & hæc.

14 וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה : וַיֹּאמֶר לוֹ

mẽsem eo cũ habitauit Et .*tu* mea caro & ,meum os Profecto :Laban es.

לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ ,*tu* meus frater quia Nũ :Iahacob ipsi Laban dixit Et . dierum es,

15 יָמִים : וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי־אָחִי אַתָּה Labã ipsi Et . tua merces† quæ ,mihi Indica ? gratis mihi seruies † sit

16 וְעָבַדְתַּנִי חִנָּם הַגִּידָה לִּי מַה־מַּשְׂכֻּרְתֶּךָ : וּלְלָבָן . Rachel minoris nomen & , Leah maioris nomen ;filiæ duæ‡ † erant

שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל : .aspectu pulchra & ,forma pulchra erat Rachel & :teneri‡ Leah oculi Et ‡ erant

17 וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יְפַת־תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה : annos septem tibi Seruiam :dixit & ,Rachel Iahacob dilexit Et

18 וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים *eam me dare* Bonum : Laban dixit Et . minore tua filia Rachel *in* pro

19 בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה : וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב Melius est vt

Iahacob seruiuit Et . mecum mane . alteri viro *eam me dare pro tibi* dem tibi,

תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי : quã dem eã

20 וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב ,*uni* ‡ dies sicut eius oculis in fuerunt Et .annos septem Rachel *in* pro

בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים ‡ pauci, eò

Da : Laban ad Iahacob dixit Et . *eam se diligendo in* quod diligeret eam.

21 בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ : וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן תְּבָה אֶת־ . eam ad ingrediar & ,mei dies sunt cõpleti quia ,meam vxorẽ

אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי וְאָבוֹאָה אֵלֶיהָ : . conuiuium fecit & ,loci viros omnes Laban congregauit Et

22 וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה : eam fecit venire & ,suã filiã Leah accepit & ,*vesperа in* fuit Et

23 וַיְהִי בָּעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִתּוֹ וַיָּבֵא Zilpah ei Laban dedit Et .eam ad est ingressus & ,eum ad

אֵלָיו וַיָּבֹא אֵלֶיהָ : וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זִלְפָּה ecce & ,*diluculo in* fuit Et . ancillam suæ filiæ Leah ipsi ,suam ancillã mane,

24 שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִתּוֹ שִׁפְחָה : וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה Rachel *in* † Nõne ? mihi fecisti hoc Quid :Laban ad dixit & ,Leah *ipsa* erat ‡ pro

הִוא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל *fiet* † Non :Laban dixit Et ? me decepisti quid vt Et ? *tecum* seruiui tibi ? † fit

עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רִמִּיתָנִי : וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־יֵעָשֶׂה Comple . *primogenitæ facies ad minorem dandam ad*, nostro loco in sic vt detur minor ante maiorem.

27 כֵּן בְּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה : מַלֵּא quam seruitute *in* ‡ hanc etiam tibi dabimus &, huius hebdomadã

שְׁבֻע זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר ,sic Iahacob fecit Et . alios annos septem adhuc *mecum* ‡ seruies ‡ pro

תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע־שָׁנִים אֲחֵרוֹת : וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן ‡ mihi

.vxorẽ in ei suã filiã Rachel ei dedit & ,illius hebdomadã cõpleuit &

29 וַיְמַלֵּא שְׁבֻע זֹאת וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־רָחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה : .ancillam in ei suam ancillã Bilhah suæ filiæ Rachel ipsi Labã dedit Et

וַיִּתֵּן לָבָן לְרָחֵל בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה : ,*Leah præ* Rachel etiam dilexit & ,Rachel ad etiam est ingressus Et magis quàm Leah,

30 וַיָּבֹא גַם אֶל־רָחֵל וַיֶּאֱהַב גַּם־אֶת־רָחֵל מִלֵּאָה quod Dñs vidit Et . alios annos septem adhuc *eo cũ* seruiuit &

31 וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת : וַיַּרְא יְהוָה כִּי־ concepit Et . sterilis ‡ Rachel &, eius vuluã aperuit &, Leah * exosa * esset

שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחְמָהּ וְרָחֵל עֲקָרָה : ‡ erat

32 וַתַּהַר vidit Quia :dixit quia ,Reubẽ ei⁹ nomẽ vocauit & ,filiũ peperit & ,Leah

לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה cõcepit Et . meus vir me diliget nunc quoniam . meã afflictionẽ *in* Dñs

33 יְהוָה בְּעָנְיִי כִּי עַתָּה יֶאֱהָבֵנִי אִישִׁי : וַתַּהַר , *ego* exosa quòd Dñs audiuit Quia :dixit & ,filiũ peperit & ,adhuc essem,

עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׂנוּאָה אָנֹכִי concepit Et . Simhon eius nomẽ vocauit & :hunc etiam mihi dedit &

34 וַיִּתֶּן־לִי גַּם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן : וַתַּהַר meus vir copulabitur vice hac Nunc :dixit & ,filium peperit & ,adhuc

עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עַתָּה הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי . Leui eius nomẽ vocauit Idcirco . filios tres ei peperi quia ,*me ad* mihi,

אֵלַי כִּי־יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי : *laudabo* ‡ vice Hac :dixit & ,filiũ peperit & ,adhuc concepit Et ‡ confitebor Domino.

35 וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת־ . *pariendo à stetit* Et . Iehudah eius nomẽ vocauit Idcirco . *Dominũ* desijt parere.

יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת :

CAP. XXX. ל

Rachel inuidit & ,Iacob ipsi pareret non quòd ,Rachel vidit Et

1 וַתֵּרֶא רָחֵל כִּי לֹא יָלְדָה לְיַעֲקֹב וַתְּקַנֵּא רָחֵל

רָאָה n	sorori suæ,	mortua ,*non si* & :filios mihi Da :Iahacob ad dixit & ,*suam sororem in*
אָחוֹת	sin minus,	בַּאֲחוֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הָבָה־לִּי בָנִים וְאִם־אַיִן מֵתָה
יָהַב o	† sum.	pro Nunquid :dixit & ,Rachel in Iahacob furor est iratus Et . *ego* †
חָרָה p	* sum,	אָנֹכִי : וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת
פָּרָה q		Ecce : dixit Et ? ventris fructum te à prohibuit qui , *ego** DEO
		אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי־בָטֶן : וַתֹּאמֶר הִנֵּה
		,mea genua super pariet & ,eam ad ingredere ,Bilhah mea ancilla
	erit etiã mihi filius	אֲמָתִי בִלְהָה בֹּא אֵלֶיהָ וְתֵלֶד עַל־בִּרְכַּי
		suam ancillã Bilhah ei dedit Et . ea ex *ego etiam ædificabor* &
		וְאִבָּנֶה גַּם־אָנֹכִי מִמֶּנָּה : וַתִּתֶּן־לוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ
		peperit & ,Bilhah concepit Et . Iahacob eã ad est ingressus & :vxorẽ in
הָרָה r		לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב : וַתַּהַר בִּלְהָה וַתֵּלֶד
		etiam & ,DEVS me Iudicauit :Rachel dixit Et . filium Iahacob ipsi
דָּן s	vocẽ meam,	לְיַעֲקֹב בֵּן : וַתֹּאמֶר רָחֵל דָּנַנִי אֱלֹהִים וְגַם
		.Dan eius nomen vocauit Idcirco :filiũ mihi dedit &, *meã vocẽ in* audiuit
		שָׁמַע בְּקֹלִי וַיִּתֶּן־לִי בֵּן עַל־כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ דָּן :
		secundum filium ,Rachel ancilla Bilhah peperit & ,adhuc concepit Et
שָׁנָה t	vehemẽtibus	וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחַת רָחֵל בֵּן־שֵׁנִי :
		cum sum luctata Dei Luctationibus :Rachel dixit Et . Iahacob ipsi
	præualui.	לְיַעֲקֹב : וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי עִם־
		vidit Et . Naphtali eius nomen vocauit Et . *potui* etiam ,mea sorore
פָּרַח t	desijsset parere,	אֲחֹתִי גַּם־יָכֹלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי : וַתֵּרֶא
		dedit & ,suam ancillã Zilphah accepit & ,*pariendo à stetisset* quòd ,Leah
		לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֶּן
		Leah ancilla Zilpah peperit Et . vxorem in Iahacob ipsi eam
	Venit exercitus, scilicet filiorum.	אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה : וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה
		vocauit Et .prosperitas Venit :Leah dixit Et . filium Iahacob ipsi
בא גד ק		לְיַעֲקֹב בֵּן : וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּגָד וַתִּקְרָא אֶת־
		secundum filium Leah ancilla Zilpah peperit Et . Ghad eius nomen
	Vt beata dicar, quia beatã dicent me	שְׁמוֹ גָּד : וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחַת לֵאָה בֵּן שֵׁנִי
		me beatificauerunt quia ,mea felicitate In : Leah dixit Et . Iahacob ipsi
אָשֵׁר t		לְיַעֲקֹב : וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי
	triticeæ,	messis diebus in Reuben iuit Et . Aser eius nomen vocauit Et . filiç
דּוּדָאִים u		בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אָשֵׁר : וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר־
		Leah ad eas attulit & ,agro in mandragoras repperit & ,*triticorum*
חֲמֹר v		חִטִּים וַיָּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל־לֵאָה
		mãdragoris de mihi quæso Da : Leah ad Rachel dixit Et . suã matrem
נָתַן x	Num parum est, quòd acceperis ‡ vt accipere velis	אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רָחֵל אֶל־לֵאָה x תְּנִי־נָא לִי מִדּוּדָאֵי
		accipiendum ad & ‡ ,meũ virum *te accipere* parũ Num : ei dixit Et . tui filij
		בְנֵךְ : וַתֹּאמֶר לָהּ הַמְעַט y קַחְתֵּךְ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחַת
		nocte tecũ cubet Idcirco :Rachel dixit Et ? mei filij mãdragoras etiam
לָקַח y		גַּם אֶת־דּוּדָאֵי בְנִי וַתֹּאמֶר רָחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלָּיְלָה
	‡ vesperi,	,*vesperа in* ‡ agro ex Iahacob venit Et . tui filij mandragoris pro
בּוֹא z		חֲמֹר דּוּדָאֵי בְנֵךְ : z וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב
		quia ingredieris me Ad :dixit & ,eius occursum in Leah est egressa &
יָצָא a		a וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי
		ea cum dormiuit & :mei filij mãdragoris *in* te cõduxi cõducẽdo mercede
		שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ
	exaudiuit Deus Leah,	peperit & ,cõcepit & ,*Leah ad Deus audiuit* Et . illa nocte in
הָרָה b יָלַד c		בַּלַּיְלָה הוּא : b וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה c וַתַּהַר וַתֵּלֶד
		DEVS Dedit : Leah dixit Et . quintum filium Iahacob ipsi
		לְיַעֲקֹב בֵּן חֲמִישִׁי : וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים
		ei⁹ nomẽ vocauit Et .meo viro meã ancillam dedi quia ,meã mercedẽ
		שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
		.Iahacob ipsi sextum filiũ peperit & ,Leah adhuc concepit Et . Issachar
		יִשָּׂשכָר : e וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֵּן־שִׁשִּׁי לְיַעֲקֹב
		vice Hac .bona dote me DEVS me Dotauit : Leah dixit Et
זָבַד d		לֵאמֹר זְבָדַנִי אֱלֹהִים אֹתִי זֵבֶד טוֹב הַפַּעַם
		vocauit & :filios sex ei peperi quia :meus vir mecũ habitabit
זְבֻלוּן e		יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי־יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת־
		eius nomen vocauit & ,filiam peperit postea Et . Zebulun eius nomen
דִּינָה f	exaudiuit cã	שְׁמוֹ זְבֻלוּן : f וְאַחַר יָלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ
		,DEVS *eam ad audiuit* & ,Rachel DEVS est recordatus Et . Dinah
		דִּינָה : g וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים
		Abstulit :dixit & ,filiũ peperit & ,concepit Et . eius vuluam aperuit &
אָסַף c		וַיִּפְתַּח אֶת־רַחְמָהּ : h וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אָסַף
		:dicẽdo ,Ioseph eius nomen vocauit Et . meum opprobrium DEVS
		אֱלֹהִים אֶת־חֶרְפָּתִי : i וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ c יוֹסֵף לֵאמֹר
		Rachel peperisset cùm fuit Et . alium filiũ mihi Dñs Addat
יָסַף d		יֹסֵף יְהוָה לִי בֵּן אַחֵר : j וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת־
		,meum locũ ad ibo & ,me Dimitte : Laban ad Iahacob dixit & ,Ioseph
יָלַךְ d		יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן שַׁלְּחֵנִי d וְאֵלְכָה אֶל־מְקוֹמִי

ſuper quam tu dormis,

tibi ,*tam ſuper* iacens *tu qua* Terram .Iſchac Deus & ,tui patris
אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ

,terræ puluis ſicut tuum ſemen erit Et .tuo ſemini & ,eam dabo
14 אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ׃ וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ

multiplicaberis

:meridiem ad & ,aquilonem ad & ,orientem ad & ,occidentē ad *creſces* &
וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה

benedicēt ſe

ecce Et .tuo ſemine in & ,terræ familiæ omnes te in *benedicentur* &
15 וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ׃ וְהִנֵּה

ſum quocunque perrexeris,

ad te faciam redire & ,*ibis quo omni in* te cuſtodiā & ,tecum *ego*
אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל־

שׁוּב † donec

fecero *ſi quo vſque*† ,te derelinquā non quia :hanc terram
הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֶת

:dixit & ,ſuo ſomno à Iahacob eſt expgefact⁹ Et .tibi ſum locutus quod
16 אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ׃ וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר

:dixit & ,timuit Et .ſciebam non ego & ,iſto loco in Dñs eſt Verè
17 אָכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי׃ וַיִּירָא וַיֹּאמֶר

† eſt & hic eſt porta

hoc & ,DEI domus niſi hic eſt nō :iſte locus† terribilis Quàm
מַה־נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה

יָרֵא

lapidem tulit & ,*dilnculo in**Iahacob *manicauit* Et‡ .cœli *porta*
18 שַׁעַר הַשָּׁמָיִם׃ וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן

†Et ſurrexit *ſūmo mane

ſuper oleū effudit & ,ſtatuā *in* cum poſuit & ,*ſuis capitibus** poſuerat quem
אֲשֶׁר־שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל־

‡ ſub capite ſuo

vtique & :‡ Bethel ipſius loci nomen vocauit Et .eius *caput*†
19 רֹאשָׁהּ׃ וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם

:dicendo votū Iahacob vouit Et .*prius in** ciuitatis nomen† Luz
20 לוּז שֵׁם־הָעִיר לָרִאשֹׁנָה׃ וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר

ego quam* iſta via in me cuſtodierit & ,mecū DEVS fuerit Si
אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי

:induendum ad veſtē & ,comedēdū ad panem mihi dederit & ,ambulo
הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ׃

mihi DOMINVS erit & :mei patris domū ad pace in fuero reuerſus Et
21 וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי

in domus erit ,ſtatuam poſui quem iſte lapis Et .Deum in
22 לֵאלֹהִים׃ וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית

.tibi *illud decimabo decimando ,mihi dabis quod omne* & ,DEI

ex omnibus quæ dederis mihi, decimando decimas dabo

אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ׃

CAP. XXIX. כט

.Orientis filiorū terram ad iuit & ,ſuos pedes Iahacob leuauit Et
1 וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי־קֶדֶם׃

‡ erat

ouium greges tres ibi ecce & ,agro in*puteus ecce & ,vidit Et
2 וַיַּרְא וְהִנֵּה בְאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי־צֹאן

iuxta

:gregibus dabant potum ipſo puteo è quia ,illum *ſuper* cubantes
רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הַהִוא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים

† erat

omnes illic ſe congregabant Et .putei os ſuper† magnus lapis &
3 וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר׃ וְנֶאֶסְפוּ־שָׁמָּה כָּל־

ab ore

dabant potū & ,putei *os deſuper* lapidem reuoluebant & ,greges
הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־

.ſuum locum in putei os ſuper lapidem reſtituebant & :pecudib⁹
שׁוּב

eſtis?

Charā De :dixerūt Et ?*vos* vnde mei Fratres :Iahacob eos ad dixit Et
4 צֹאנָן וְהֵשִׁיבוּ אֶת־הָאֶבֶן עַל־פִּי הַבְּאֵר לִמְקֹמָהּ׃

ſumus.

?Nachor filium Laban noſtis Nunquid :eis dixit Et .*nos*
5 וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵחָרָן

Nunquid ſanitas eſt ei? †Sanitas, veniebat

.*Pax*† :dixerūt Et ?*ei pax Nunquid* : eis dixit Et .Nouimus :dixerūt Et
6 אֲנָחְנוּ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיְדַעְתֶּם אֶת־לָבָן בֶּן־נָחוֹר

Ecce :dixit Et .pecudibus cum *veniens* eius filia Rachel ecce Et
6 וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם

‡ eſt vt congregētur pecudes. poſſumus, donec

,pecudib⁹ date Potū .*acquiſitionē cōgregari* tēpus ‡ non .magnus dies adhuc
7 וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם־הַצֹּאן׃ וַיֹּאמֶר הֵן

oēs congregētur *quo vſque ,poterimus* Nō :dixerunt Et .paſcite ,ite &
עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה הַשְׁקוּ הַצֹּאן

ab

demus potum & putei ore *deſuper* lapidem reuoluant & ,greges
8 וְלְכוּ רְעוּ׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־

שָׁקוּד h

pecudibus cū venit Rachel & ,eis cum loquente eo Adhuc .pecudibus
הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ

בּוֹא i

‡erant *erat. Iahacob vidit quando fuit Et .*illa** paſtor quia ,ſuo patri ‡ quæ
9 הַצֹּאן׃ עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאן

הָיָה k

fratris Laban pecudes & ,ſuæ matris fratris Laban filiam Rachel
10 אֲשֶׁר לְאָבִיהָ כִּי רֹעָה הִוא׃ וַיְהִי כְּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב

אֶת־רָחֵל בַּת־לָבָן אֲחִי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ

ab

,putei ore *deſuper* lapidem reuoluit & ,Iahacob acceſſit & ,ſuæ matris
וַיִּגַּשׁ l יַעֲקֹב m וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר

גָּלַל m נָגַשׁ l

eſt oſculatus Et .ſuæ matris fratris Laban pecudibus dedit potum &
11 וַיַּשְׁקְ אֶת־צֹאן לָבָן אֲחִי אִמּוֹ׃ n וַיִּשַּׁק

נָשַׁק n

.fleuit & ,ſuam vocem eleuauit & ,Rachel Iahacob
12 יַעֲקֹב לְרָחֵל o וַיַּשֵּׂא אֶת־קֹלוֹ p וַיִּבְךְּ׃

נָשָׂא o

בָּכָה p

tuo gladio *ſuper* Et .deſuper cœli rore de & ,tua habitatio in
40 מוֹשָׁבְךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל׃ וְעַל־חַרְבְּךָ† תִּחְיֶה

יָשַׁב v

franges & ,dominaberis quando erit Et .ſeruies tuo fratri & ,viues
41 וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר x תָּרִיד וּפָרַקְתָּ

רוד x

Iahacob Eſau habuit odio Et .tuo collo *deſuper* eius iugum à
41 עֻלּוֹ y מֵעַל צַוָּארֶךָ׃ וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב

עָלַל y

:ſuo corde in Eſau *dixit*† & :eius pater ei benedixit qua ,*benedictione ſuper* propter be-
עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ

.meū fratrē Iahacob occidam & ,mei patris luct⁹ dies Appinquabūt
יוֹם z

,miſit & ,maioris ſui filij Eſau verba Ribcah ipſi *eſt nunciatum* Et
41 יְקָרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי׃

נֻגַּד a

Eſau Ecce :eum ad dixit & ,minorē ſuum filiū Iahacob ad vocauit &
42 וַיֻּגַּד a לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח

*audi** ,mi fili nunc Et .*te occidendum ad tibi ſe conſolans* tuus frater
וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטֹן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו

אָחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהָרְגֶךָ׃ 43 וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע

.Charan in meum fratrē Laban ad tibi fuge ,ſurge & ,*meā vocem in*
בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה׃

.tui fratris furor *auertatur quo vſque ,vnos*‡ dies eo cum *ſedebis*† Et
44 וְיָשַׁבְתָּ† עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב c חֲמַת אָחִיךָ׃

feciſti quæ obliuiſcatur & ,te à tui fratris *furorē auerti ad Vſque*‡
45 עַד־שׁוּב אַף־אָחִיךָ מִמְּךָ† וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר d עָשִׂיתָ

die vobis ambobus etiā orbabor quid Vt .inde te accipiā & ,mittā Et .ei
לּוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם

‡ Donec auertatur furor

mea vita ī affecta ſum Anguſtiis :Iſchac ad Ribcah dixit Et ? vna
אֶחָד׃ e קוּץ f חַיַּי propter filias

,Cheth filiabus de vxorem Iahacob *accipiens*† ſi :Cheth *filiarum facie* à
46 וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק f קָצְתִי† בְחַיַּי

† acceperit

? *vita mihi quid ad* ,terræ filiabus de iſtas ſicut
מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת

vt quid eſt mihi vita?

כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִי חַיִּים׃

CAP. XXVIII. כח

dixit & ,ei præcepit & ,ei benedixit & ,Iahacob ad Iſchac vocauit Et
1 וַיִּקְרָא† יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר

Padan in vade ,Surge .Chenahan filiabus de vxorem capies Non :ei
2 לוֹ לֹא g תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃ קוֹם לֵךְ† פַּדֶּנָה

g לָקַח

inde tibi cape & :tuæ matris patris Bethuel domum ad Aram
אֲרָם בֵּיתָה בְתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם

benedicat oīpotēs Deus Et .tuæ matris fratris Laban filiabus de vxorem
3 אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ׃ וְאֵל שַׁדַּי† יְבָרֵךְ

.populorū cœtū in ſis & ,te faciat multiplicare &,te faciat creſcere & ,tibi
אֹתְךָ וְיַפְרְךָ h וְיַרְבֶּךָ i וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים׃

,tecum tuo ſemini & ,tibi ,Abraham benedictionē tibi det Et
4 וְיִתֶּן־לְךָ† אֶת־בִּרְכַת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ

DEVS dedit quam ,tuarū peregrinationū terram *te hæreditandum ad* vt hæreditate accipias
לְרִשְׁתְּךָ k אֶת־אֶרֶץ l מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים

,Aram Padan in iuit & ,Iahacob Iſchac miſit Et . Abraham ipſi
5 לְאַבְרָהָם׃ וַיִּשְׁלַח† יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם

k יָרַשׁ l גּוֹר

,Iahacob matris ,Ribcah fratrem Aramæi Bethuel filium Laban ad
אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב

miſit & ,Iahacob Iſchac benedixit quòd ,Eſau vidit Et .Eſau &
6 וְעֵשָׂו׃ m וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־בֵרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשִׁלַּח

m רָאָה

,ei *benedicendo in* vxorem inde ſibi accipiēdū ad ,Aram Padan in eum quando be-
אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם לָקַחַת־לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה מְבָרְכוֹ אֹתוֹ

nedixit

.Chenahan filiabus de vxorē accipies non :dicendo *eum ſuper* præcepit & ei
7 וְצִוָּה n עָלָיו לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃

n וַיְצַו

.Aram Padan in iuit & ,*ſuā matrē ad* & ,*ſuū patrē ad Iahacob audiuit Et*
7 וַיִּשְׁמַע† יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם׃

.*ſui* patris Iſchac oculis in Chenahan *filiæ malæ quòd*‡ ,Eſau vidit Et
8 וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־רָעוֹת p בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו׃ o†

Iſmahel filiam Machalath accepit & ,Iſmahel ad Eſau abiit Et
9 וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל־יִשְׁמָעֵאל q וַיִּקַּח אֶת־מָחֲלַת† בַּת־יִשְׁמָעֵאל

.vxorem in ſibi ,ſuas vxores ſuper Nebaioth ſororē Abraham filij
בֶּן־אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל־נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה׃

: Charan in iuit & ,Beerſebah è Iahacob eſt egreſſus Et
10 וַיֵּצֵא† יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה׃

‡ deuenit

tulit & ,ſol occubuerat quia ,ibi pernoctauit &,locum in *occurrit*‡ Et
11 וַיִּפְגַּע† בַּמָּקוֹם r וַיָּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח

*ſub capite ſuo, †dormiuit

.illo loco in *iacuit*† & ,*ſuis capitibus** poſuit & ,loci lapidibus de
מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם s וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא׃

s שׂוּם

attingens eius caput & ,terrā ſuper† erecta ſcala ecce Et .ſomniauit Et
12 וַיַּחֲלֹם† וְהִנֵּה סֻלָּם t מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ v מַגִּיעַ

†erat tangebat

.*ea in deſcendentes & aſcendentes*‡ DEI Angeli ecce Et .cœlum
הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים x עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ׃

v נָגַע

‡aſcēdebāt & deſcendebāt per eam.

Abraham Deus Domin⁹ Ego :dixit & ,eā *ſuper ſtans*‡ DOMINVS ecce Et
13 וְהִנֵּה† יְהוָה נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם

x עָלָה

‡ſtabat iuxta

Iſchac dixit Et ,tua anima mihi benedicat vt ,mea venatione de
20 מִצֵּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִּי נַפְשֶׁךָ׃ † וַיֹּאמֶר יִצְחָק c צוּר
‡ eſt Quia :dixit Et .mi fili *inueniendum ad* Feſtinaſti ?hoc ‡Quid :ſuũ filium ad
vt inuenires אֵל־בְּנוֹ מַה־זֶּה מִהַרְתָּ לִמְצֹא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי
venationem ad Iſchac dixit Et .*meam faciem in*† tuus Deus Dñs occurrere fecit
coram me. הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי׃ † וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־
vtrum ſis Eſau me° fili° ipſe *tu an* ,mi fili te palpabo & ,nunc Appᵖpinqua :Iahacob
d נָגַשׁ מָשַׁשׁ e יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָּא וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו
e ,eu palpauit & ,ſuũ patrẽ Iſchac ad Iahacob appᵖpinquauit Et .non an
22 אִם־לֹא׃ † וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו e וַיְמֻשֵּׁהוּ
‡ eſt, ,eũ agnouit nõ Et .Eſau manus manus & ,‡Iahacob vox ,Vox :dixit &
f נָכָר 23 וַיֹּאמֶר הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו׃ † וְלֹא f הִכִּירוֹ
.ei benedixit Et .piloſæ ſui fratris Eſau manus ſicut ei° manus erant quia
כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעִרֹת וַיְבָרְכֵהוּ׃
‡ es . Ego :dixit Et ?Eſau meus filius ipſe ‡ Tu :dixit Et
Sum. 24 וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי׃ †
,mei filij venatione de comedã & ,mihi fac Appropinquare :dixit Et
25 וַיֹּאמֶר הַגִּשָׁה לִּי וְאֹכְלָה מְצִיד בְּנִי † וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא
attulit Et :comedit & ,ei fecit appᵖpinquare Et .mea aĩa tibi benedicat vt
לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא
Appropinqua :eius pater Iſchac eum ad dixit Et .bibit & ,vinum ei
26 לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ׃ † וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־ נָּא
.eũ eſt oſculatus & ,appᵖpinquauit Et .mi fili me oſculare & ,nunc
g נָשַׁק 27 וְשָׁקָה־לִּי בְנִי׃ † וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ g וַיָּרַח
Ecce odor Vide :dixit & ,ei benedixit & ,eius veſtimẽtorũ odorẽ eſt odoratus Et
h רֵיחַ וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה h אֶת־רֵיחַ בִּגְדָיו
‡ odor det Et . Dominus benedixit cui ,agri *odorem*‡ſicut mei filij *odorem*
28 רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ יְהוָה׃ † וְיִתֶּן
multitudinẽ & ,terræ pinguedinib⁹ de & ,cœli rore de Dᴇvs tibi
i רַבָּה 29 לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב i
:populi tibi ſe incuruẽt & ,populi tibi Seruiant .noui vini & ,frumenti
יָיִן וְתִירֹשׁ׃ † יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים
tibi Maledicẽtes .tuę matris filij tibi ſe incuruẽt & ,tuis fratribus dñs eſto
p מְקַלְלֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ k בָּרוּךְ׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק
maledicẽtes tibi maledicti erunt , & benedicentes tibi, benedicti erunt. Iſchac compleuit quando fuit Et .*benedictus tibi benedicentes &* ,*maledictus*
30 אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ־יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת † וַיְהִי כְּאֶשֶׁר
à Iahacob exierat exeundo *tantum*‡ fuit & ,Iahacob benedicendũ ad
k שָׁחָה ‡ veruntamẽ l פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא m מִצֵּידוֹ׃
.ſua venatione à venit eius frater Eſau & : ſui patris Iſchac facie
m צוּד n עָשָׂה 31 וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מַטְעַמִּים o וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר n † o בּוֹא
dixit & :ſuo patri attulit & ,ſapidos cibos ipſe etiam fecit Et
p קוּם 32 לְאָבִיו יָקָם אָבִי וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבוּר † וַיֹּאמֶר
‡ es † Quis :eius pater Iſchac ei dixit Et .tua anima mihi bñdicat
תְּבָרֲכַנִּי נַפְשֶׁךָ׃ † וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אֶפּוֹא
Iſchac *contremuit** Et . Eſau tuus primogenitus tu⁹ filius‡ Ego :dixit Et
† וַיִּחֲרַד יִצְחָק 33 וַיֹּאמֶר אֲנִי בְּנְךָ בְּכֹרְךָ עֵשָׂו׃ †
eſt venatus qui ,ille vbi * Quis :dixit Et .*valde vſque* magno *tremore*†
חֲרָדָה גְדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֶפּוֹא הוּא הַצָּד־
?venires antequàm omnibus ex comedi & ,mihi attulit & ,venationẽ
צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא
Cũ audiſſet verba Eſau *audire* Vt . erit benedictus etiam ,ei benedixi &
34 וַאֲבָרְכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה׃ † כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת־דִּבְרֵי
:ſuo patri dixit Et .*valde vſq; amaro* & ,magno clamore clamauit ,ſui pñs
amaritudine affectus eſt vehementiſſime. אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו
† etiã ego filius tu⁹ ſum. ‡ doloſe, ,dolo in† tuus frater Venit :dixit Et .pater mi *ego etiam*† ,mihi Benedic
35 בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי אָבִי׃ † וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה
,Iahacob ei⁹ nomẽ *vocauit quòd* Nũ‡ :dixit Et .tuã benedictionẽ accepit &
* Vere vocatum eſt q וַיִּקַּח 36 וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב׃ †
,accepit meam Primogenituram .vicibus duabus iam me ſupplantauit &
q עָקַב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם אֶת־בְּכֹרָתִי לָקָח q
mihi reſeruaſti Nonne :dixit Et .meã bñdictionẽ accepit nunc ecce &
וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אָצַלְתָּ לִּי
eum poſui dñm Ecce :Eſau ad dixit & ,Iſchac reſpõdit Et ?bñdictionẽ
r עָנָה ‡ שׂוּם s בְּרָכָה׃ † וַיַּעַן r יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו s 37
frumentũ, & vinũ nouum adiunxi ei, *muſto &* ,*frumento* & ,ſeruos in ei dedi eius fratres omnes & ,tibi
לְךָ וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגָן וְתִירֹשׁ
ad Eſau dixit Et ? mi fili faciam quid nunc tibi & ,*eum fulſi*
38 סְמַכְתִּיו וּלְכָה אֶפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְנִי׃ † וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־
eſt .mihi Benedic ?mi pater tibi *ipſa* vna benedictio Num : ſuũ patrem
† filius tuus אָבִיו הֲבָרָכָה אַחַת הִוא־לְךָ אָבִי בָּרְכֵנִי
reſpõdit Et .fleuit & ,ſuã vocẽ Eſau eleuauit Et .mi pater† ego Etiam
t נָשָׂא 39 גַּם־אָנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ׃ † וַיַּעַן t
erit terræ pinguedinibus de Ecce :eum ad dixit & ,eius pater Iſchac
יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה

die in fuit Et .pace in *eo cum de* abierunt & ,Iſchac eos deduxit Et à ſe
32 וַיִּשְׁלְחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם׃ † וַיְהִי בַּיּוֹם
,putei *occaſiones ſuper* ei nunciauerũt & ,Iſchac ſerui venerunt & ,ipſa causam
k נֶגֶד הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק k וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֹדוֹת הַבְּאֵר
eum vocauit Et :aquas Inuenimus :ei dixerunt & ,foderũt quem
33 אָשֶׁר חָפָרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָצָאנוּ מָיִם׃ † וַיִּקְרָא אֹתָהּ
. hanc diem ad vſq; Beerſebah † vrbis nomen Idcirco . Sibeah † eſt
שִׁבְעָה עַל־כֵּן שֵׁם־הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
vxorem accepit & ,*annorum quadraginta filius* Eſau erat Et quadragenarius,
l לָקַח 34 † וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה l וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־
.Chittæi Elon filiam Boſmath & ,Chittæi Beeri filiam Iehudith
יְהוּדִית בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן הַחִתִּי׃
.*Ribcah ipſi &* ,*Iſchac ipſi ſpiritus amaritudo fuerunt* Et irritabant ſpiritum Iſchac & Ribcah.
m מָרַת 35 † וַתִּהְיֶיןָ m מֹרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרִבְקָה׃
vel מָרָה vt nõ videret n בָּהָה

CAP. XXVII. כז

vocauit & ,*viddo à* eius oculi caligaſſent & ,Iſchac ſenuiſſet cũ fuit Et
1 וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק n וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא
:eum ad dixit Et .mi Fili :eum ad dixit & ,maiorẽ ſuum filium Eſau
אֶת־עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו
.*mea mortis* diem noui non .ſenui nunc Ecce :dixit Et . *ego* Ecce Ecce adſum. quo moriar.
2 הִנֵּנִי׃ † וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי׃
,tuũ arcũ & ,tuã pharetram ,tua inſtrumẽta quæſo *tolle* nunc Et cape
3 וְעַתָּה שָׂא־נָא p כֵּלֶיךָ q תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ
mihi fac Et .venationem mihi venare & ,agrum in egredere &
4 וְצֵא r הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִּי צֵידָה׃ † וַעֲשֵׂה־לִּי
vt : comedã & ,mihi affer & :dilexi quemadmodum ſapidos cibos
מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִּי וְאֹכְלָה בַּעֲבור
audiens Ribcah Et . moriar antequam ,mea anima tibi benedicat
5 תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת׃ † וְרִבְקָה שֹׁמַעַת
venãdũ ad ,agrũ in Eſau iuit Et .ſuũ filiũ Eſau ad Iſchac *loquendo in*
בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לָצוּד
ſuũ filium Iahacob ad dixit Ribcah Et .*adducendum ad* venationẽ vt afferret
* בּוֹא צַיִד r לְהָבִיא׃ † וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ
6 ,tuũ fratrem Eſau ad loquentem tuum patrem audiui Ecce :dicendo
לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ
,delectabiles cibos mihi fac & ,venationẽ mihi Affer : dicendo
7 לֵאמֹר׃ † הָבִיאָה לִּי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִּי מַטְעַמִּים
. *meæ mortis facies ad* ,*Domini facies ad* tibi benedicam & ,comedã & coram Dño, antequã moriar.
וְאֹכְלָה וַאֲבָרֶכְךָ s לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי׃
.*tibi præcipiens ego quod ad* ,*meã vocem in audi*† ,mi fili nunc Et
8 וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע t בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתָךְ׃
captarũ hœdos duos inde mihi cape & ,*pecus*‡ ad nunc Vade
9 לֶךְ־נָא v † אֶל־הַצֹּאן x וְקַח־לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים
:dilexit quemadmodũ ,tuo patri ſapidos cibos *eos** faciam & :bonos
טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב
facies ad ‡ tibi benedicat vt ,ppterea ,comedet & ,tuo patri afferes Et
10 וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בַּעֲבוּר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי
Eſau Ecce :ſuã matrem Ribcah ad Iahacob dixit Et . *ſuæ mortis*
11 מוֹתוֹ׃ † וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו
me palpauerit forte Si . lenis vir ego & ,piloſus vir † meus frater
12 אָחִי אִישׁ שָׂעִיר y וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק׃ † אוּלַי y יְמֻשֵׁנִי
me ſuper faciã venire & ,*faciẽs errare tanquã* ei⁹ oculis in ero & ,meus pater
אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו z כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי
me Super :ſua mater ei dixit Et .benedictionem non & ,maledictionẽ
13 קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה׃ † וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי
.mihi cape ,vade & ,*meam vocẽ in audi Tantum* .mi fili tua maledictio‡
קִלְלָתְךָ בְנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ קַח־לִי׃
,ſapidos cibos eius mater fecit Et .ſuæ matri attulit & ,accepit & ,iuit Et
14 וַיֵּלֶךְ † וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ z וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעַמִּים
Eſau veſtes Ribcah accepit Et .eius pater dilexit quemadmodũ
15 כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו׃ † וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־בִּגְדֵי עֵשָׂו
induit & :domo in *ſecum* quæ ,cõcupiſcibiles maioris ſui filij erant apud ſe
בְנָהּ הַגָּדֹל a הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת וַתַּלְבֵּשׁ אֶת־
capratum hœdorum pelles Et .minorem ſuum filium Iahacob
16 יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטֹן׃ † וְאֵת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים
dedit Et .*eius ceruicum* lenitatẽ ſuper & ,eius man⁹ ſuper fecit induere colli eius.
17 הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו׃ † וַתִּתֵּן אֶת־
.ſui filij Iahacob manu in ,*fecerat* quos panem & ,ſapidos cibos
לֶחֶם וְאֶת־הַנָּזִיד a עָשְׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ׃
tu Quis .*ego* Ecce :dixit Et .mi Pater ,dixit & ,ſuũ patrẽ ad venit Et parauerat
a עָשׂוֹת Ecce adſum. ‡ es
18 † וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו b† וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי מִי אַתָּה
,tu⁹ primogenit⁹ Eſau * Ego :ſuum patrẽ ad Iahacob dixit Et ? mi fili
b בּוֹא 19 בְּנִי׃ † וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ * ſum
comede & ,ſede .nunc Surge .me ad es locutus quemadmodum feci
b יָשַׁב עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי קוּם־נָא שְׁבָה וֶאֱכָלָה

:dixit & ,eius interiore in filij se collidebant Et .eius vxor Ribcah invtero eius,

22 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ׃ †וַתִּרֹצַצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר

.Dominum interrogandū ad iuit Et ? ego hoc quid ad ,ita Si Vt quid ego?

אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי ׀ זֹנַכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה׃

populi duo & ,tuo vtero in ‡gentes Duæ : ei Dñs dixit Et

23 †וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ ᵃ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים

ᵇ ‡sunt ᵃ שָׁנָה

multus† & ,erit fortior populo præ‡ populus Et .se separabunt tuis viscerib⁹ à גּוֹיִם

ᵖ ממֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ וְרַב

gemini ,ecce & ,pariendum ad eius dies sunt impleti Et .minori seruiet ‡populo

24 יַעֲבֹד צָעִיר׃ †וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ ᵇ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם †maior

pallium sicut ipse totus rufus prior est egressus Et .eius vtero in ‡ ᵇ יָלַד

25 בִּבְטְנָהּ׃ †וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאֵדֶרֶת ‡ erant

est egressus postea Et .Esau eius nomen vocauerunt Et .capilli

26 שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו׃ †וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא piloſum.

eius nomē vocauit & ,Esau calcaneo in apprehēdēs eius manus & ,eius frater tenebat cal-

אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ caneum

creuerūt Et .ipsos gignendo in ,annorum sexaginta filius Ischac Et .Iahacob erat ſexage-

27 יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם׃ narius, quan-

Iahacob & : agri vir ,venationem sciens vir Esau fuit Et . pueri do peperit agricola:

הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב ‡ erat *in

,Esau Ischac dilexit Et . tabernaculis* manens perfectus vir ‡

28 ᶜ תָּם ᵉ יֹשֵׁב אֹהָלִים׃ †וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו ᵉ תָּמִם †erat

coxit Et . Iahacob diligens Ribcah & : eius ore in† venatio quia diligebat

29 כִּי־צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת־יַעֲקֹב׃ ᵈ †וַיָּזֵד ᵈ זוּד

.lassus ipse & ,agro ex Esau venit & .coctum Iahacob erat

יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף׃

,rufo de nunc me comedere Fac : Iahacob ad Esau dixit Et

30 †וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם sum.

. Edom eius nomen vocauit Idcirco .ego lassus quia ,isto rufo

הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם׃

.mihi tuam primogenitura hodie sicut Vende : Iahacob dixit Et hoc tempore

31 †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי׃

mihi hoc quid ad & ,moriendum ad vadens ego Ecce : Esau dixit Et

32 †וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי vado vt mo-

iurauit Et .hodie sicut mihi Iura : Iahacob dixit Et. ¿primogenitura riar, vt quid

33 בְּכֹרָה׃ †וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע hoc tempore

Esau dedit Iahacob Et .Iahacob ipsi suā primogenituā vēdidit Et .ei

34 לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב׃ †וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו

,abiit & ,surrexit Et .bibit & ,comedit & ,lenticularū coctum & ,panem

לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל ᶜ וַיֵּשְׁתְּ ᶠ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ ᵉ שָׁתָה

.primogenituram Esau contempsitque ᶠ קוּם

ᵍ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה׃ ᵍ בָּזָה

CAP. XXVI. כו

fuerat quæ priorem famem præter terra in fames fuit Et

1 †וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה

Peliſtim regem Abimelech ad Ischac iuit & : Abraham diebus in

בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים

.Aegyptū in descēdas Ne : dixit & ,Dñs eum ad est visus Et .Gherar in

2 גְּרָרָה׃ ʰ †וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אַל־תֵּרֵד מִצְרַיְמָה ei

, hac terra in Peregrinare . te ad †dicam quam ,terra in habita ʰ רָאָה

3 שְׁכֹן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ׃ †גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת †tibi. ⁱ יָרֵד

omnes dabo tuo semini & tibi quia : tibi benedicā & ,tecū ero & Inhabita ter-

וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וַאֲבָרְכֶךָּ כִּי־לְךָ וּלְזַרְעֲךָ ᵏ אֶתֵּן אֶת כָּל־ ram hanc, ᵏ נָתַן

Abraham ad iurauī quod iuramentum ſtatuam & ,iſtas terras

הָאֲרָצֹת הָאֵל וַהֲקִמֹתִי אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם

,cæli ſtellas ſicut tuum ſemen faciam multiplicare Et .tuum patrē

4 אָבִיךָ׃ ˡ †וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם ˡ רָבָה

tuo ſemine in benedicentur Et .iſtas terras omnes tuo ſemini dabo &

וְנָתַתִּי לְזַרְעֲךָ אֵת כָּל־הָאֲרָצֹת הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ

vocem meā in Abrahā audiuit quod Eo . terræ gentes omnes

5 כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ †עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי obediuerit

.meas leges & ,mea ſtatuta ,mea præcepta ,meam cuſtodiam cuſtodiuit & voci meæ, & cuſtodierit

וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי ᵐ מִצְוֹתַי ⁿ חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי׃ ᵐ צָוָה

.Gherar in Iſchac habitauit Et ⁿ חָקַק

6 †וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר׃

:ipſa mea Soror : dixit Et .eius vxorem ad loci viri interrogauerūt Et de vxore ei⁹.

7 †וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִוא

loci viri me occiderēt forte ne : †mea Vxor dicere timuit quia † est

כִּי יָרֵא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶּן־יַהַרְגֻנִי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם

eſſent plōgati cum fuit Et .ipſa aſpectu bona quia : Ribcah ſuper† †propter

8 עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מַרְאֶה הִוא׃ †וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ pulchra aſpe-

.vidit & ,feneſtrā per Peliſtim rex Abimelech aſpexit & ,dies ibi ei ctu erat.

לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן וַיַּרְא

vocauit Et .ſua vxore Ribcah cum ridens Iſchac ecce Et ludebat

9 וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ׃ †וַיִּקְרָא

eſt. quomodo Et .ipſa tua vxor ecce Vere : dixit & ,Ischac ad Abimelech

אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ

eſt? forte Ne ,dixi Quia : Ischac eum ad dixit Et ? ipſa mea Soror , dixiſti

אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וָאֹמַר אֶלְיוֹ יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פֶּן־

? nobis fecisti hoc Quid : Abimelech dixit Et .eam ſuper moriar propter eā.

אָמוּת עָלֶיהָ׃ †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ מַה־זֹּאת ᵒ עָשִׂיתָ לָּנוּ ᵒ עָשָׂה

nos ſuper fecisses venire & ,tua vxore cū populo è vnus iacuit parum vt Paulum ab-

כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ וְהֵבֵאתָ עָלֵינוּ fuit, quin

Tangens : dicendo ,populo omni Abimelech præcepit Et .delictum dormierit vnus

11 אָשָׁם׃ †וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ Qui tetige-

Ischac ſeuit Et .morietur moriendo ,eius vxorē & ,iſtum virum in rit virū huc,

בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת׃ †וַיִּזְרַע יִצְחָק

ei bīdixit & ,mensuras centum ipſo anno in repperit & , ipſa terra in modios

12 בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ

perrexit per- creuit quo vſque†, creſcēdo & ,eundo init & ,vir creuit Et . Dominus gendo,

יְהוָה׃ †וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי־גָדַל donec cte-

13 :multus famulatus* & ,bouis‡ poſſeſſio & ,pecoris† poſſeſſio ei fuit Et . valde ſceret

מְאֹד׃ †וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֻדָּה רַבָּה ‡ pecudum,

14 foderunt quos , puteos omnes Et .Peliſtim ei inuiderunt & ‡ boum,

וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים׃ †וְכָל־הַבְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ * prouentus

15 eos obturauerunt , ſui patris Abraham diebus in , ſui patris ſerui

עַבְדֵי אָבִיו ᵖ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם יוֹם

:Ischac ad Abimelech dixit Et .puluere eos impleuerūt & ,Peliſtim terra.

16 פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאוּם עָפָר׃ †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק

,Ischac inde abiit Et . valde nobis es fortior quia , nobiſcum à Abi à nobis,

17 ᵠ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק †וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם׃ ᵠ יָלַךְ

,Ischac eſt reuerſus Et .ibi ſedit‡ & ,Gherar valle in eſt caſtrametat⁹ & manſit

18 ʳ חָנָה ˢ שׁוּב ‡ habitauit

,ſui patris Abraham diebus in foderāt quos ,aquæ puteos fodit &

וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו

eis vocauit Et .Abrahæ mortem poſt Peliſtim eos obturauerant & eos nomini-

וַיְסַתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן bus

foderunt Et . ſuus pater eis vocauerat quæ nomina ſecundum nomina quibus vo-

19 שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמוֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו׃ †וַיַּחְפְּרוּ cauerat

.viuentium aquarū puteum ibī inuenerunt & : valle in Iſchac ſerui

עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנַּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם ᵗ חַיִּים׃ ʳ חָיָה

.aquæ Nobis : dicēdo ,Ischac paſtorib⁹ cum Gherar paſtores ſunt iurgati Et Noſtra eſt

20 †וַיָּרִיבוּ ᵛ רֹעֵי גְרָר עִם־רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם aqua.

foderunt Et .eo cum litigauerunt † quia , Heſech putei nomen vocauit Et ᵛ רוּב ˣ רָעָה

†iurgati ſunt

21 וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ׃ †וַיַּחְפְּרוּ

.‡Sithnah eius nomē vocauit Et . eo ſuper etiā ſunt iurgati & ,alium puteū id eſt, odium.

בְּאֵר אַחֶרֶת וַיָּרִיבוּ גַּם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה׃

:eo ſuper ſunt iurgati nō & ,alium puteum fodit & ,inde ſe exulſit Et tranſtulit ſe

22 †וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ

Dñs fecit dilatare nūc Quia : dixit Et. ‡Rechoboth eius nomē vocauit & id eſt, latitudi-

וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הִרְחִיב יְהוָה nes.

. Beerſebach † inde aſcendit Et .terra in creuimus & , nobis nos,

23 לָנוּ וּפָרִינוּ ʸ בָּאָרֶץ׃ †וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע †in

DEVS‡ Ego : dixit & , ipſa nocte in DOMINVS eum ad* eſt viſus Et ‡ ſum *ei ʸ פָּרָה ᶻ עָלָה

24 †וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי ‡ ſum, ᵃ רָאָה

,tibi benedicam & ,ego* tecum quia ,timeas Ne .tui patris Abraham * ſum,

אַבְרָהָם אָבִיךָ אַל־תִּירָא כִּי־אִתְּךָ אָנֹכִי וּבֵרַכְתִּיךָ ᵇ יָרֵא

.meum ſeruum Abraham propter tuum ſemen multiplicare faciam & ᶜ רַבָּה

ᶜ וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ בַּעֲבוּר אַבְרָהָם עַבְדִּי׃ nomen

ibi tetendit & , Dñi nomine in inuocauit & ,altare ibi ædificauit Et

25 †וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה ᶜ וַיֵּט־שָׁם ᵈ בָּנָה ᶜ נָטָה ᵈ

.puteum Iſchac ſerui ibi foderunt & ,ſuum tabernaculum

אָהֳלָה ᶠ וַיִּכְרוּ־שָׁם עַבְדֵי־יִצְחָק בְּאֵר׃ ᶠ כָּרָה

,eius amicus Achuzath & ,Gherar ex eum ad iuit Abimelech Et

26 †וַאֲבִימֶלֶךְ הָלַךְ אֵלָיו מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ

veniſtis Cur : Iſchac eos ad dixit Et .eius exercitus princeps Pichol &

27 וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ׃ †וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מַדּוּעַ ᵍ בָּאתֶם בוֹא ᵍ

?vobiſcum à me emiſiſtis & ,me habuiſtis odio vos & ,me ad ne eſſem vo-

אֵלַי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתְּשַׁלְּחוּנִי מֵאִתְּכֶם׃ biſcum?

:diximus & ,tecum Dñs fuit quod ,vidimus Videndo : dixerunt Et

28 †וַיֹּאמְרוּ ʰ רָאוֹ רָאִינוּ כִּי־הָיָה יְהוָה עִמָּךְ וַנֹּאמֶר ʰ רָאָה

percutiemus & : te inter & ,nos inter : nos inter iuramentum nunc Sit

תְּהִי נָא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ וְנִכְרְתָה

non quemadmodū , malum nobiſcum feceris Si .tecum fœdus

29 בְרִית עִמָּךְ׃ †אִם־תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא

te dimiſim⁹ & ,bonū dūtaxat tecū fecimus quemadmodū & ,te tetigim⁹

נְגַעֲנוּךָ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמְּךָ רַק־טוֹב וַנְּשַׁלְּחֲךָ ⁱ עָשָׂה

, conuiuiū eis fecit Et . Domini † benedictus nunc Tu .pace in † es

30 בְּשָׁלוֹם אַתָּה עַתָּה בְּרוּךְ יְהוָה׃ †וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה

.ſuo fratri vir‡ iurauerunt & ,diluculo in manicarūt † Et .biberunt & ederunt & ‡ ſurrexerunt

31 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ †וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו sūmo mane,

‡ alter alteri.

dixerit Et . tua hydria de aquæ parum quæso mihi Propina : eam ad
44 אֵלַי֙ הַ֣שְׁקִינִי־נָ֔א מְעַט־מַ֖יִם מִכַּדֵּ֑ךְ וְאָמְרָ֣ה
vxor† ipsa :hauriam tuis camelis etiam & ,bibe tu Etiam ,me ad
גַּם־אַתָּ֤ה שְׁתֵה֙ וְגַ֣ם לִגְמַלֶּ֔יךָ אֶשְׁאָ֖ב הִ֣וא הָאִשָּׁ֑ה
complerē antequā Ego .mei domini filio Dominus præparauit quam
45 אֲשֶׁר־הֹכִ֤יחַ יְהוָה֙ לְבֶן־אֲדֹנִ֔י הִנֵּ֥ה הִ֖וא יֹצֵ֣את
ſuper eius hydria & ,egrediens Ribcah ecce & ,meum est ad loquendum ad
לְדַבֵּ֣ר אֶל־לִבִּ֑י וְהַנַּ֤עַר רִבְקָה֙ יֹצֵ֣את וְכַדָּ֔הּ עַל־
mihi Propina :eam ad dixi & : hauſit & ,fontem ad deſcēdit & :ei⁹ humerū
שִׁכְמָ֖הּ וַתֵּ֣רֶד הָעַ֑יְנָה וָאֹ֣מַר אֵלֶ֔יהָ הַשְׁקִינִי
:dixit & ,ſe desuper† ſuam hydriā fecit deſcēdere & ,feſtinauit Et . quæſo
46 נָ֖א וַתְּמַהֵ֣ר וַתּ֣וֹרֶד כַּדָּ֔הּ מֵעָלֶ֖יהָ וַתֹּ֣אמֶר
.potauit camelos* etiam & ;bibi & :potabo tuos camelos etiam & , Bibe
שְׁתֵ֔ה וְגַ֥ם גְּמַלֶּ֖יךָ אַשְׁקֶ֑ה וָאֶשְׁתְּ֙ וְגַ֣ם הַגְּמַלִּ֔ים הִשְׁקָתָ֖ה
Bethuel Filia :dixit Et ?tu* cuius Filia :dixi & ,eam interrogaui Et
47 וָאֶשְׁאַ֤ל אֹתָהּ֙ וָאמַ֔ר בַּת־מִ֥י אָ֖תְּ וַתֹּ֣אמֶר בַּת־בְּתוּאֵ֣ל
,eius facie† super inaurē posui Et .Milcah ei peperit quem ,Nachor filij
בֶּן־נָח֑וֹר אֲשֶׁ֥ר יָלְדָ֛ה לּ֖וֹ מִלְכָּ֑ה וָאָשִׂ֤ם הַנֶּ֙זֶם֙ עַל־אַפָּ֔הּ
,Dño me incuruaui & ,me inclinaui Et .eius manus ſuper armillas &
וְהַצְמִידִ֖ים עַל־יָדֶֽיהָ׃ 48 וָאִקֹּ֣ד וָאֶשְׁתַּחֲוֶ֔ה
via in† me duxit qui ,Abraham mei dñi Deo DOMINO benedixi &
וָאֲבָ֣רֵךְ אֶת־יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י אֲד֣וֹנִי אַבְרָהָ֑ם אֲשֶׁ֨ר הִנְחַנִי֙
nunc Et .eius filio mei dñi fratris filiam capiendum ad ,veritatis
בְּדֶ֣רֶךְ אֱמֶ֔ת לָקַ֥חַת אֶת־בַּת־אֲחִ֖י אֲדֹנִ֥י לְבְנֽוֹ׃ 49 וְעַתָּ֗ה
.mihi ĩdicate ,meo dño cū veritatem & miſericordiā faciemtes vos eſtis ſi
אִם־יֶשְׁכֶ֤ם עֹשִׂים֙ חֶ֣סֶד וֶאֱמֶ֔ת אֶת־אֲדֹנִ֖י הַגִּ֣ידוּ לִ֑י
. ſiniſtram ſuper vel dexteram ſuper reſpiciam & :mihi indicate ,nō ſi Et
וְאִם־לֹ֤א הַגִּ֙ידוּ֙ לִ֔י וְאֶפְנֶ֥ה עַל־יָמִ֖ין אוֹ֥ עַל־שְׂמֹֽאל׃
Non .verbū exiit Dño A :dixerunt & ,Bethuel & Laban reſpondit Et
50 וַיַּ֤עַן לָבָן֙ וּבְתוּאֵ֔ל וַיֹּאמְר֖וּ מֵיְהוָ֣ה יָצָ֑א לֹֽא
.te coram Ribcah Ecce . bonum vel malum te ad loqui poteri mus
נוּכַ֤ל דַּבֵּר֙ אֵלֶ֔יךָ רַ֖ע אוֹ־טֽוֹב׃ 51 הִנֵּ֥ה רִבְקָ֖ה לְפָנֶ֑יךָ
.Dñs eſt locutus quēadmodū ,tui dñi filio vxor ſit & :vade & ,accipe
קַ֣ח וָלֵ֔ךְ וּתְהִ֥י אִשָּׁ֖ה לְבֶן־אֲדֹנֶ֑יךָ כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר יְהוָֽה׃
ſe incuruauit ,eorum verba Abraham ſeruus audiuit quando fuit Et
52 וַיְהִ֗י כַּאֲשֶׁ֤ר שָׁמַע֙ עֶ֣בֶד אַבְרָהָ֔ם אֶת־דִּבְרֵיהֶ֔ם וַיִּשְׁתַּ֥חוּ
,auri vaſa & ,argenti vaſa ſeruus protulit Et . Domino terram in
אַ֖רְצָה לַיהוָֽה׃ 53 וַיּוֹצֵ֤א הָעֶ֙בֶד֙ כְּלֵי־כֶ֣סֶף וּכְלֵי֙ זָהָ֔ב
.eius matri & ,eius fratri dedit pretioſa & ,Ribcah ipſi dedit & ,veſtes &
וּבְגָדִ֖ים וַיִּתֵּ֣ן לְרִבְקָ֑ה וּמִגְדָּנֹ֤ת נָתַן֙ לְאָחִ֣יהָ וּלְאִמָּ֔הּ
:pnoctauerūt & ,eo cū qui , viri & ipſe ,biberunt & ,comederūt Et
54 וַיֹּאכְל֤וּ וַיִּשְׁתּוּ֙ ה֣וּא וְהָאֲנָשִׁ֔ים אֲשֶׁר־עִמּ֖וֹ וַיָּלִ֑ינוּ
dixit Et .meum dñm ad† me Dimitte :dixit Et .diculo in ſurrexerūt Et
וַיְקוּמ֣וּ בַבֹּ֔קֶר וַיֹּ֖אמֶר שַׁלְּחֻ֣נִי לַאדֹנִֽי׃ 55 וַיֹּ֤אמֶר
poſtea :decadem vel dies nobiſcum puella Maneat :eius mater & ,ei⁹ frater
אָחִ֣יהָ וְאִמָּ֔הּ תֵּשֶׁ֥ב הַנַּעֲרָ֛ אִתָּ֖נוּ יָמִ֣ים אוֹ֣ עָשׂ֑וֹר אַ֖חַר
ſecundauit Dñs & .me retardetis Ne :eos ad dixit Et . ibis
תֵּלֵֽךְ׃ 56 וַיֹּ֤אמֶר אֲלֵהֶם֙ אַל־תְּאַחֲר֣וּ אֹתִ֔י וַיהוָ֥ה הִצְלִ֖יחַ
Vocemus :dixerunt Et. meū dñm ad ibo & ,me dimittite .meā viam
דַּרְכִּ֑י שַׁלְּח֙וּנִי֙ וְאֵלְכָ֣ה לַאדֹנִֽי׃ 57 וַיֹּאמְר֗וּ נִקְרָ֤א
dixerunt & ,Ribcah vocauerunt Et .eius os interrogemus & ,puellam
לַנַּעֲרָ֙ וְנִשְׁאֲלָ֣ה אֶת־פִּ֔יהָ׃ 58 וַיִּקְרְא֤וּ לְרִבְקָה֙ וַיֹּאמְרוּ֙
dimiſerūt Et . Ibo : dixit Et ?iſto viro cum ibis Nūquid : eam ad
אֵלֶ֔יהָ הֲתֵלְכִ֖י עִם־הָאִ֣ישׁ הַזֶּ֑ה וַתֹּ֖אמֶר אֵלֵֽךְ׃
,Abraham ſeruum & ,eius nutricem & ,ſuam ſororem Ribcah
59 וַיְשַׁלְּח֗וּ אֶת־רִבְקָה֙ אֲחֹתָ֔ם וְאֶת־מֵנִקְתָּ֖הּ וְאֶת־עֶ֣בֶד אַבְרָהָ֑ם
,noſtra Soror :ei dixerūt & ,Ribcah benedixerunt Et .eius viros &
וְאֶת־אֲנָשָׁ֖יו׃ 60 וַיְבָרְכ֣וּ אֶת־רִבְקָ֔ה וַיֹּאמְרוּ֙ לָ֣הּ אֲחֹתֵ֔נוּ
.ipſum odiētiū portā tuū ſemē hęreditet & :milliū decē mille in ſis tu
אַתְּ֥ הֲיִי֙ לְאַלְפֵ֣י רְבָבָ֔ה וְיִירַ֥שׁ זַרְעֵ֖ךְ אֵ֥ת שַׁ֥עַר שֹׂנְאָֽיו׃
,camelos ſuper equitauerunt & ,eius puellæ & ,Ribcah ſurrexit Et
61 וַתָּ֤קָם רִבְקָה֙ וְנַעֲרֹתֶ֔יהָ וַתִּרְכַּ֖בְנָה עַל־הַגְּמַלִּ֑ים
.abiit & , Ribcah ſeruus tulit Et .virum poſt iuerunt &
וַתֵּלַ֣כְנָה אַחֲרֵ֣י הָאִ֔ישׁ וַיִּקַּ֥ח הָעֶ֛בֶד אֶת־רִבְקָ֖ה וַיֵּלָֽךְ׃
terra in *ſedens ipſe Et . roi lachai Beer* veniēdo à veniebat Iſchac Et
62 וְיִצְחָק֙ בָּ֣א מִבּ֔וֹא בְּאֵ֖ר לַחַ֣י רֹאִ֑י וְה֥וּא יוֹשֵׁ֖ב בְּאֶ֥רֶץ
:veſperā reſpiciendū ad† ,agro in meditādū† ad Iſchac erat egreſſus Et .meridiei
הַנֶּֽגֶב׃ 63 וַיֵּצֵ֤א יִצְחָק֙ לָשׂ֣וּחַ בַּשָּׂדֶ֔ה לִפְנ֖וֹת עָרֶ֑ב
eleuauit Et . venientes* cameli ecce & ,vidit & ,ſuos oculos eleuauit &
וַיִּשָּׂ֤א עֵינָיו֙ וַיַּ֔רְא וְהִנֵּ֥ה גְמַלִּ֖ים בָּאִֽים׃ 64 וַתִּשָּׂ֤א
.camelo deſuper cecidit* & ,Iſchac vidit & ,ſuos oculos Ribcah
רִבְקָה֙ אֶת־עֵינֶ֔יהָ וַתַּ֖רְא אֶת־יִצְחָ֑ק וַתִּפֹּ֖ל מֵעַ֥ל הַגָּמָֽל׃
agro in ambulans† ,iſte vir Quis : ſeruum ad dixit Et †
65 וַתֹּ֣אמֶר אֶל־הָעֶ֔בֶד מִי־הָאִ֥ישׁ הַזֶּ֖ה הַהֹלֵ֣ךְ בַּשָּׂדֶ֑ה
velamētū accepit & .me⁹ dñs ✠ Ipſe :ſeruus dixit Et ?noſtrū occurſum in
לִקְרָאתֵ֔נוּ וַיֹּאמֶר֙ הָעֶ֣בֶד ה֔וּא אֲדֹנִ֖י וַתִּקַּ֥ח הַצָּעִ֖יף

•mnia quæ quæ verba omnia Iſchac ipſi ſeruus narrauit Et .ſe operuit &
66 וַתִּתְכָּֽס׃ 66 וַיְסַפֵּ֥ר הָעֶ֛בֶד לְיִצְחָ֖ק אֵ֥ת כָּל־הַדְּבָרִ֑ים אֲשֶׁ֥ר
,ſuæ matris Sarah tabernaculum in Iſchac eam introduxit Et .fecerat
67 עָשָֽׂה׃ 67 וַיְבִאֶ֣הָ יִצְחָ֗ק הָאֹהֱלָה֙ שָׂרָ֣ה אִמּ֔וֹ
ſe eſt cōſolat⁹ & :eā dilexit & ,vxorem in ei fuit & ,Ribcah accepit &
וַיִּקַּ֤ח אֶת־רִבְקָה֙ וַתְּהִי־לּ֣וֹ לְאִשָּׁ֔ה וַיֶּאֱהָבֶ֖הָ וַיִּנָּחֵ֥ם
.ſuam matrem poſt Iſchac
יִצְחָ֖ק אַחֲרֵ֥י אִמּֽוֹ׃

CAP. XXV. כה

.Cheturah eius nomē & ,vxorē accepit & Abraham addidit Et
1 וַיֹּ֣סֶף אַבְרָהָ֔ם וַיִּקַּ֖ח אִשָּׁ֣ה וּשְׁמָ֑הּ קְטוּרָֽה׃
,Midian & ,Medan & ,Iochſan & ,Zimran ei peperit Et
2 וַתֵּ֣לֶד לּ֔וֹ אֶת־זִמְרָ֖ן וְאֶת־יָקְשָׁ֑ן וְאֶת־מְדָ֖ן וְאֶת־מִדְיָ֥ן
.Dedan & ,Seba genuit Iocſan Et . Suah & ,Iſbac &
3 וְאֶת־יִשְׁבָּ֖ק וְאֶת־שֽׁוּחַ׃ וְיָקְשָׁ֥ן יָלַ֖ד אֶת־שְׁבָ֣א וְאֶת־דְּדָ֑ן
filij Et .Leummim & ,Lethuſim & ,Aſſurim fuerunt Dedan filij &
4 וּבְנֵ֥י דְדָ֖ן הָי֣וּ אַשּׁוּרִ֑ם וּלְטוּשִׁ֖ם וּלְאֻמִּֽים׃ וּבְנֵ֥י
.Eldahah & ,Abidah & ,Chanoch & ,Hepher & , Hephah ,Midian
מִדְיָ֖ן עֵיפָ֣ה וָעֵפֶ֑ר וַחֲנֹ֖ךְ וַאֲבִידָ֥ע וְאֶלְדָּעָ֛ה
quæ omnia Abraham dedit Et . Cheturah filij iſti omnes
כָּל־אֵ֖לֶּה בְּנֵ֥י קְטוּרָֽה׃ 5 וַיִּתֵּ֥ן אַבְרָהָ֖ם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־
†erant †erant dedit ,Abraham ipſi ✠quæ concubinarum filiis Et .Iſchac ipſi ,ſibi†
6 לֽוֹ׃ 6 וְלִבְנֵ֤י הַפִּלַגְשִׁים֙ אֲשֶׁ֣ר לְאַבְרָהָ֔ם נָתַ֥ן
ab ,viuente ipſo adhuc ,ſuo filio Iſchac deſuper cos emiſit & :dona Abraham
אַבְרָהָם֙ מַתָּנֹ֔ת וַיְשַׁלְּחֵ֥ם מֵעַ֛ל יִצְחָ֥ק בְּנ֖וֹ בְּעוֹדֶ֣נּוּ חַ֑י קֵ֥דְמָה
Abraham vitæ annorū dies † iſti Et . Orientis terram ad ,orientē ad
אֶל־אֶ֥רֶץ קֶֽדֶם׃ 7 וְאֵ֣לֶּה יְמֵ֣י שְׁנֵי־חַיֵּ֔י אַבְרָהָ֖ם
.anni quinq; & ,anni ſeptuaginta & ,anni centum : vixit quos
אֲשֶׁר־חָ֑י מְאַ֥ת שָׁנָ֛ה וְשִׁבְעִ֥ים שָׁנָ֖ה וְחָמֵ֥שׁ שָׁנִֽים׃
,ſatur & ,ſenex ,bona ſenectute in Abraham eſt mortuus & ,obiit Et
8 וַיִּגְוַ֤ע וַיָּ֙מָת֙ אַבְרָהָ֔ם בְּשֵׂיבָ֥ה טוֹבָ֖ה זָקֵ֣ן וְשָׂבֵ֑עַ
Iſmahel & Iſchac eum ſepelierunt Et .ſuos populos ad eſt cōgregat⁹ &
9 וַיֵּאָסֶף֙ אֶל־עַמָּ֔יו׃ וַיִּקְבְּר֤וּ אֹתוֹ֙ יִצְחָ֣ק וְיִשְׁמָעֵ֔אל
duplici Sochar filij Hephron agro in ,duplicitatis ſpelunca in eius filij
בָּנָ֖יו אֶל־מְעָרַ֣ת הַמַּכְפֵּלָ֑ה אֶל־שְׂדֵ֥ה עֶפְרֹ֖ן בֶּן־צֹ֥חַר
‡eſt emit quem ,Agro . Mamre facies ſuper ✠quæ ,Chittæi
10 הַחִתִּ֔י אֲשֶׁ֥ר עַל־פְּנֵ֖י מַמְרֵֽא׃ הַשָּׂדֶ֗ה אֲשֶׁ֤ר קָנָה֙
Sarah & ,Abraham eſt ſepultus ibi . Cheth filiis à Abraham
אַבְרָהָ֔ם מֵאֵ֖ת בְּנֵי־חֵ֑ת שָׁ֣מָּה קֻבַּ֔ר אַבְרָהָ֖ם וְשָׂרָ֥ה
poſtquā mor DEVS benedixit & ,Abraham mortem poſt fuit Et .eius vxor
אִשְׁתּֽוֹ׃ 11 וַיְהִ֣י אַחֲרֵ֣י מ֣וֹת אַבְרָהָ֔ם וַיְבָ֥רֶךְ אֱלֹהִ֖ים
.roi lachai Beer cum† Iſchac ſedit† &, eius filio Iſchac
אֶת־יִצְחָ֣ק בְּנ֑וֹ וַיֵּ֥שֶׁב יִצְחָ֖ק עִם־בְּאֵ֥ר לַחַ֥י רֹאִֽי׃
peperit quem ,Abraham filij Iſmahel generationes iſtæ Et
12 וְאֵ֣לֶּה תּוֹלְד֗וֹת יִשְׁמָעֵאל֙ בֶּן־אַבְרָהָ֔ם אֲשֶׁ֥ר יָלְדָ֖ה
nomina hæc Et .Abraham ipſi Sarah ancilla Aegyptia Haghar
13 הָגָ֣ר הַמִּצְרִ֑ית שִׁפְחַ֥ת שָׂרָ֖ה לְאַבְרָהָֽם׃ וְאֵ֣לֶּה שְׁמ֗וֹת
per nomina Iſmahel Primogenit⁹ .ſuas generationes ad ,ſuis nominibus in Iſmahel filiorum
בְּנֵ֤י יִשְׁמָעֵאל֙ בִּשְׁמֹתָ֔ם לְתֹלְדֹתָ֑ם בְּכֹ֣ר יִשְׁמָעֵאל֙
,Dumah & ,Miſmah Et .Mibſam & ,Adbeel & ,Chedar & ,Nebaioth
נְבָי֔וֹת וְקֵדָ֖ר וְאַדְבְּאֵ֥ל וּמִבְשָֽׂם׃ 14 וּמִשְׁמָ֥ע וְדוּמָ֖ה
.Chedmah & ,Naphis ,Iethur ,Thema & ,Chadar .Maſſa &
15 וּמַשָּׂ֑א׃ חֲדַ֥ד וְתֵימָ֖א יְט֥וּר נָפִ֖ישׁ וָקֶדְמָֽה׃
ſunt ,ſuis oppidis in eorum nomina iſta & ,Iſmahel filij ipſi Iſti
ℊ villas ſuas, & per palatia ſua, 16 אֵ֚לֶּה הֵ֣ם בְּנֵ֣י יִשְׁמָעֵאל֮ וְאֵ֣לֶּה שְׁמֹתָם֒ בְּחַצְרֵיהֶ֣ם
iſti Et . ſuas familias per principes duodecim ,ſuis palatiis in &
וּבְטִירֹתָ֑ם שְׁנֵ֣ים עָשָׂ֥ר נְשִׂיאִ֖ם לְאֻמֹּתָֽם׃ 17 וְאֵ֣לֶּה
.anni ſeptem & anni triginta & ,anni centum ,Iſmahel vitæ anni
שְׁנֵ֣י חַיֵּ֣י יִשְׁמָעֵאל֮ מְאַ֣ת שָׁנָה֒ וּשְׁלֹשִׁ֣ים שָׁנָ֔ה וְשֶׁ֥בַע שָׁנִ֖ים
habitauerūt Et .ſuos populos ad eſt cōgregatus & ,eſt mortu⁹ & ,obiit Et
18 וַיִּגְוַ֖ע וַיָּ֣מָת֑ וַיֵּאָ֖סֶף אֶל־עַמָּֽיו׃ וַיִּשְׁכְּנ֤וּ
mortē eſt ante Aegyptum, te ingrediente , Aegypti facies ſuper quæ , Sur ad vſque Chauilah à
מֵחֲוִילָ֔ה עַד־שׁ֖וּר אֲשֶׁ֣ר עַל־פְּנֵ֣י מִצְרַ֑יִם בֹּאֲכָ֖ה
.cecidit ſuorum fratrum omnium facies Super . Aſſur in
אַשּׁוּרָ֔ה עַל־פְּנֵ֖י כָּל־אֶחָ֥יו נָפָֽל׃
genuit Abraham .Abraham filij Iſchac generationes‡ iſtæ Et
19 וְאֵ֣לֶּה תּוֹלְד֗וֹת יִצְחָק֙ בֶּן־אַבְרָהָ֔ם אַבְרָהָ֖ם הוֹלִ֥יד
eū accipiendo in ,annorum quadraginta filius* Iſchac erat Et . Iſchac
20 אֶת־יִצְחָֽק׃ 20 וַיְהִ֣י יִצְחָ֗ק בֶּן־אַרְבָּעִ֤ים שָׁנָה֙ בְּקַחְתּ֣וֹ
Laban ſororem ,Aram Padan de Aramæi Bethuel filiam Ribcah
אֶת־רִבְקָ֞ה בַּת־בְּתוּאֵ֣ל הָאֲרַמִּ֗י מִפַּדַּן֙ אֲרָ֔ם אֲח֖וֹת לָבָ֥ן
regione è Dñm ad Iſchac orauit Et . vxorem in ſibi Aramæi
הָאֲרַמִּֽי׃ 21 וַיֶּעְתַּ֥ר יִצְחָ֖ק לַיהוָ֑ה לְנֹכַ֣ח
concepit & ,Domin⁹ ei ſuit exorabilis & :ipſa* ſterilis quia ſuæ vxoris
אִשְׁתּ֔וֹ כִּ֥י עֲקָרָ֖ה הִ֑וא וַיֵּעָתֶ֤ר לוֹ֙ יְהוָ֔ה וַתַּ֖הַר

CAP. XXIIII. כד

Abraham benedixit Dñs & ,dies in venerat ſenex Abraham Et

1 בוא וְאַבְרָהָם זָקֵן ° בָּא בַּיָּמִים וַיהוָה בֵּרַךְ † אֶת־אַבְרָהָם
,ſuæ domus ſenem ſuum ſeruum ad Abraham dixit Et .omnibus in

2 בַּכֹּל׃ וַיֹּאמֶר † אַבְרָהָם אֶל־עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ
.meo femore ſub tuã manũ nunc Pone :ei † quæ omnib⁹ *in* dominantẽ †erant

3 שום הַמֹּשֵׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ ᵖ שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי׃
quòd ,terræ Deo† & ,cœli Deo Dñō *in* te faciam iurare Et per Dominũ Deum †Deum

וְאַשְׁבִּיעֲךָ † בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
habitans ego cuius ,Chenahanęi filiab⁹ de meo filio vxorẽ accipies non in cuius me-

לֹא־ ᵠ תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב
capies & ,ibis meam cognationẽ ad & ,meam terrã ad Quia . *eius medio in* dio ego ha-

4 לָקַח בְּקִרְבּוֹ׃ כִּי † אֶל־אַרְצִי וְאֶל־ ˢ מוֹלַדְתִּי ˢ תֵּלֵךְ וְלָקַחְתָּ
non forſitan Si :ſeruus eum ad dixit Et . Iſchac meo filio vxorem bito. Sed

ʳ יָלַד ˢ יָלַךְ אִשָּׁה לִבְנִי לְיִצְחָק׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד אוּלַי לֹא־
reducendo nũquid ,hanc terram ad me poſt *eundum ad* mulier voluerit venire

5 שוב תֹאבֶה הָאִשָּׁה ᵗ לָלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת ᵗ הֲהָשֵׁב
? *inde es egreſſus qua* , terram ad tuum filium reducam vnde egreſ-

אֶשִׁיב אֶת־בִּנְךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יָצָאתָ מִשָּׁם׃ sus es?
meũ filiũ reducas fortè ne ,tibi *Cuſtodire* :Abraham eum ad dixit Et Caue

6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם הִשָּׁמֶר לְךָ † פֶּן־תָּשִׁיב אֶת־בְּנִי
,mei patris domo è me tulit qui ,cœli Deus Dominus .illuc

7 שָׁמָּה׃ יְהוָה † אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקָחַנִי מִבֵּית אָבִי
mihi iurauit qui & ,mihi eſt locutus qui & ,meæ cognationis terra è &

וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וַאֲשֶׁר דִּבֶּר־לִי וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי
ſuũ angelũ mittet ipſe :hanc terram dabo tuo Semini :dicendo

לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ
voluerit non ſi Et .inde meo filio vxorem capies & , *tuas facies ad* ante te,

8 וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִשָּׁם׃ † וְאִם־לֹא תֹאבֶה
tantum‡ :iſto meo iuramẽto à eris mũdus ,te poſt *eundum ad* mulier pergere

הָאִשָּׁה ᵛ לָלֶכֶת אַחֲרֶיךָ וְנִקֵּיתָ מִשְּׁבֻעָתִי זֹאת רַק אֶת־ ‡duntaxat
ſuam manum ſeruus poſuit Et .illuc reducas non meũ filium נָקִי

בְּנִי לֹא תָשֵׁב שָׁמָּה׃ † וַיָּשֶׂם הָעֶבֶד אֶת־יָדוֹ
. *iſtud verbum ſuper* ei iurauit & ,ſui dñi Abraham ſemore ſub ſuper hoc

9 שבע תַּחַת יֶרֶךְ אַבְרָהָם אֲדֹנָיו ᵛ וַיִּשָּׁבַע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה׃
omne & :iuit & ,ſui dñi camelis è camelos decem ſeruus cepit Et

10 וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה † גְּמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל־
,Naharaim Aram *ad*‡ iuit & ,ſurrexit Et .eius manu in† ſui dñi bonum † erat

טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־אֲרַם נַהֲרַיִם ‡ in
ad ciuitatẽ extra camelos fecit genu flectere Et .Nachor ciuitatem ad

אֶל־עִיר נָחוֹר׃ † וַיַּבְרֵךְ הַגְּמַלִּים מִחוּץ לָעִיר אֶל־
: dixit Et . *hauſtrices exeundi tempus ad* ,*veſperæ tempus ad* ,aquæ puteum tempore veſ-

11 בְּאֵר הַמַּיִם לְעֵת עֶרֶב לְעֵת ˣ צֵאת הַשֹּׁאֲבֹת׃ † וַיֹּאמַר׃
: hodie me coram nunc fac occurrere Abraham mei dñi Deus DOMINE pertino, tempore quo e-

12 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם הַקְרֵה־נָא לְפָנַי הַיּוֹם
ſtans† ego Ecce . .Abraham meo dño cum miſericordiã fac & grediuntur mulieres quæ hauriunt.

וְעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדֹנִי אַבְרָהָם׃ † הִנֵּה אָנֹכִי ʸ נִצָּב ˣ יצא
.aquam hauriẽdũ ad *egrediẽtes*† ciuitatis virorum filiæ & ,aquæ fontẽ *ſuper* †ſto iuxta

13 יצב עַל־עֵין הַמַּיִם וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר יֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מָיִם׃
,tuam hydriã nunc Inclina ,*eam ad* dixero *quam** puella erit Et ‡egrediuntur *ad quam

14 הנערה וְהָיָה הַנַּעֲרָ ᶻ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ ᶻ הַטִּי־נָא כַדֵּךְ
arguiſti‡ ipſam ;dabo potũ tuis camelis etiã & ,Bibe ,dixerit & :bibam &

ק וְאֶשְׁתֶּה ᶻ וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגַם־גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה אֹתָהּ ᶻ הֹכַחְתָּ נָטָה ᶻ יָכַח
.meo dño cum miſericordiã *feciſti quod** ,ſciam *ea in*† Et .Iſchac tuo ſeruo ‡præparaſti

לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָהּ ᵃ אֵדַע כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנִי׃ † per hoc
,egrediẽs Ribcah ecce & ,loqui cõpleuiſſet antequam ipſe fuit Et *ſi feceris

15 ידע וַיְהִי † הוּא טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת
.Abraham fratris Nachor vxoris Milcah filio Bethuel erat nata quæ

אֲשֶׁר יִלְדָה לִבְתוּאֵל בֶּן־מִלְכָּה אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם
,valde aſpectu pulchra † puella Et .eius humerum ſuper‡ eius *cadus** Et ‡ hydria

16 וְכַדָּהּ עַל־שִׁכְמָהּ׃ † וְהַנַּעֲרָ ᵇ טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד ‡erat †erat
impleuit & ,fontem ad deſcendit & :eã cognouerat non vir & :virgo

ק בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ ᶜ וַתֵּרֶד הָעַיְנָה וַתְּמַלֵּא טוב
:dixit & ,ei⁹ occurſum in ſeruus cucurrit Et .aſcendit & ,ſuum *cadum** ירד

17 כַּדָּהּ ᵈ וַתָּעַל׃ † וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ וַיֹּאמֶר *hydriam
.mi dñe Bibe :dixit Et .tua hydria de aquæ *exiguo*‡ nunc *me* Refrige*a*† עלה ᶜ רוץ ᵈ

18 הַגְמִיאִינִי נָא מְעַט־מַיִם מִכַּדֵּךְ׃ † וַתֹּאמֶר שְׁתֵה אֲדֹנִי †Potum da
.ei dedit potũ & ,ſuã manũ ſup ſuã hydriã fecit deſcẽdere & ,feſtinauit & mihi

וַתְּמַהֵר וַתֹּרֶד כַּדָּהּ עַל־יָדָהּ וַתַּשְׁקֵהוּ׃ ‡ parum
ad vſq; ,hauriã tuis camelis Etiam :dixit & ,ei dare potũ compleuit Et donec com-

19 כלה וְתִכֶל † לְהַשְׁקֹתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לִגְמַלֶּיךָ ᶠ אֶשְׁאָב עַד
in ſuum *cadum*‡ euacuauit & ,feſtinauit Et . bibere *compleuerunt ſi* pleuerint

20 עָרָה אִם כִּלּוּ לִשְׁתּוֹת׃ † וַתְּמַהֵר ᵍ וַתַּעַר כַּדָּהּ אֶל־ ‡ hydriam
omnibus hauſit & :hauriendũ ad ,puteum ad adhuc cucurrit & ,canale

ʰ שִׁקְתָּה הַשֹּׁקֶת וַתָּרָץ עוֹד אֶל־הַבְּאֵר לִשְׁאֹב וַתִּשְׁאַב לְכָל־

rupebat ſuper eam

secũdaſſet vtrũ ſciendũ ad ,tacens *eã ad ſtupeſcens* vir Et .eius camelis

21 גְּמַלָּיו׃ † וְהָאִישׁ ᵗ מִשְׁתָּאֶה לָהּ מַחֲרִישׁ ᵗ לָדַעַת הֲהִצְלִיחַ
cameli compleuiſſent cùm fuit Et .non an ,ſuam viam Dñs

22 יְהוָה דַּרְכּוֹ אִם־לֹא׃ † וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלּוּ הַגְּמַלִּים
duas & ,eius pondus *ſiclι dimidium* ,*auri* inaurem vir cepit & ,bibere

auream, ſemiſſis

שֶׁתָּה ᵏ לָשְׁחֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֶזֶם זָהָב בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ ᵏ וּשְׁנֵי
,Filia :dixit Et .earum pondus aurei decem ;*eius manus ſuper* armillas

pro manibus eius,

23 שָׁנָה ᶫ צְמִידִים עַל־יָדֶיהָ ᶫ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם׃ † וַיֹּאמֶר בַּת־
locus tui patris domo in eſt Nũquid .mihi nunc Indica ? *tu*‡ cuius

‡ es? נָגַר ᵐ מִי אַתְּ ᵐ הַגִּידִי נָא לִי הֲיֵשׁ בֵּית־אָבִיךְ מָקוֹם
filij ,*ego** Bethuel Filia :eum ad dixit Et ?pernoctandum ad nobis

24 לָנוּ ⁿ לָלִין׃ † וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת־בְּתוּאֵל אָנֹכִי בֶּן־
,palea Etiam :eum ad dixit Et . Nachor ipſi peperit quem ,Milcah

*ſum ⁿ לוֹן

†& †eſt ‡& 25 מִלְכָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנָחוֹר׃ † וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־ ° תֶּבֶן
.pernoctandum ad locus *etiam*‡ ,nobiſcum‡ multum pabulum *etiam*†

גַּם־מִסְפּוֹא ° רַב עִמָּנוּ גַּם־מָקוֹם לָלוֹן׃
. Domino ſe incuruauit & ,vir ſe inclinauit Et

26 וַיִּקֹּד † הָאִישׁ ᵖ וַיִּשְׁתַּחוּ ᵖ לַיהוָה׃
non qui ,Abraham mei dñi Deus Dñs Benedictus :dixit Et

27 וַיֹּאמֶר † בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא־
me duxit ,*via in Ego*† .meo dño *cum* à ſuam veritatẽ & ſuã mĩam dereliquit

עָזַב חַסְדּוֹ ᵠ וַאֲמִתּוֹ מֵעִם אֲדֹנִי אֲנֹכִי בַּדֶּרֶךְ ᵗ נָחַנִי
domui nũciauit & ,puella cucurrit Et . mei dñi fratrum domũ Dñs

à ‡Peregrinantem

28 יְהוָה בֵּית אֲחֵי אֲדֹנִי׃ † וַתָּרָץ ˢ הַנַּעֲרָ ˢ וַתַּגֶּד לְבֵית
ei⁹ no mẽ &, frater‡ Ribcah ipſi Et .hæc verba ſecundum ſuæ matris

הנערה ‡ P erat

29 אִמָּהּ כִּדְבָרִים הָאֵלֶּה׃ † וּלְרִבְקָה אָח וּשְׁמוֹ
,fuit Et . fontem ad foras virum ad Laban cucurrit & :Laban

30 לָבָן וַיָּרָץ לָבָן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעָיִן׃ † וַיְהִי
eum vidiſſet ,ſuæ ſororis manus ſuper armillas & ,inaurem *videre vt*

כִּרְאֹת ᵗ אֶת־הַנֶּזֶם וְאֶת־הַצְּמִדִים עַל־יְדֵי אֲחֹתוֹ ᵗ רָאָה
eſt locutus Sic :dicendo ,ſuę ſororis Ribcah verba ipſe audiuit cùm &

וּכְשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי רִבְקָה אֲחֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה־דִבֶּר
ſtabat iuxta *ſuper*† camelos *ſuper ſtans* ecce & :virum ad venit *&* ,vir me ad

† iuxta

אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמַלִּים עַל־
vt quid manes foris? ?*platea in ſtabis quid ad* ,Dñi benedicte Ingredere :dixit Et .fontem

הָעָיִן׃ † וַיֹּאמֶר בּוֹא בָרוּךְ יְהוָה לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ
,domũ ad vir venit Et .camelis locum & domum paraui ego Et

31 פנה ᵛ פָּנִיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לַגְּמַלִּים׃ † וַיָּבֹא הָאִישׁ הַבַּיְתָה
lauandũ ad aquã & ,camelis pabulũ & ,paleã dedit & ,camelos ſoluit &

† erant

וַיְפַתַּח הַגְּמַלִּים וַיִּתֵּן תֶּבֶן וּמִסְפּוֹא לַגְּמַלִּים וּמַיִם לִרְחֹץ
eſt poſitum Et .ſecum † qui ,virorum pedes & ,eius pedes

שום ˣ וישם רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ ˣ † וַיּוּשַׂם
ſum locutus ſi vſque‡ ,comedã Non :dixit Et .*comedendũ ad eius facies ad*‡

ק ‡coram eo vt comederet. לְפָנָיו לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל עַד אִם־דִּבַּרְתִּי
. *ego** Abraham Seruus :dixit Et .Loquere :dixit Et .mea verba

‡donec loquar

32 דְּבָרָי וַיֹּאמֶר דַּבֵּר׃ † וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי
dedit & :eſt magnificatus & ,valde meo dño benedixit Dñs Et

* ſum.

33 וַיהוָה † בֵּרַךְ אֶת־אֲדֹנִי מְאֹד וַיִּגְדָּל וַיִּתֶּן־
,camelos & ,ancillas & ,ſeruos & ,aurum & ,argentũ &, *bouem & ,pecus* ei

pecudes, & boues

לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וַעֲבָדִם וּשְׁפָחֹת וּגְמַלִּים
poſt meo dño filiũ mei dñi vxor Sarah peperit Et . aſinos &

וַחֲמֹרִים׃ † וַתֵּלֶד שָׂרָה ʸ אֵשֶׁת אֲדֹנִי בֵּן לַאדֹנִי ʸ יָלַד
me fecit iurare Et .ei† quæ omnia ei dedit & ;ſuam ſenectutẽ

† ſunt

34 זִקְנָתָהּ ᶻ וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ׃ † וַיַּשְׁבִּעֵנִי
,Chenahanęi filiab⁹ de meo filio vxorem capies Non :dicendo me⁹ dñs

ל לָקַח ᵃ אֲדֹנִי לֵאמֹר לֹא־ ᵃ תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי
in cuius terra ego habito. Sed † perges, ,ibis † mei patris domum ad *non* Si . *eius terra in habitans ego cuius*

35 אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּאַרְצוֹ׃ † אִם־לֹא אֶל־בֵּית־אָבִי
:meũ dñm ad dixi Et .meo filio vxorem capies & ,meã familiã ad &

תֵּלֵךְ ᵇ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי׃ † וָאֹמַר אֶל־אֲדֹנִי ᵇ יֵלֵךְ
cuius Dñs :me ad dixit Et . me poſt mulier ibit non Fortaſſe

36 אֲלַי לֹא־ תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי׃ † וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה אֲשֶׁר־
,viam tuam ſecũdabit & ,tecũ ſuum angelũ mitter, cõſpectu in ambulaui

הִתְהַלַּכְתִּי ᶜ לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ אִתָּךְ וְהִצְלִיחַ דַּרְכֶּךָ ᶜ וּפָנִיתָ
.mei patris domo de & ,mea familia de meo filio vxorẽ capies &

וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי׃
eris mundus :meam familiã ad veneris cùm ,meo iuramento à *eris immunis* Tunc

37 אָז תִּנָּקֶה † מֵאָלָתִי כִּי תָבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי
hodie veni Et .meo iuramẽto à immunis eris *&* ,tibi dederint non ſi &

38 נקה ᶜ בוא ᵈ נָקִי ᵈ תִּהְיֶה מֵאָלָתִי׃ ᶜ † וְאִם־לֹא יִתְּנוּ לָךְ וְהָיִיתָ
nunc tu es ſi ,Abraham mei dñi Deus DOMINE :dixi & ,fontem ad

39 אֶל־הָעַיִן וָאֹמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם אִם־יֶשְׁךָ־נָא
ego Ecce . *eam ſuper ambulo ego qua* ,meam viam *ſecundans*

40 מַצְלִיחַ דַּרְכִּי אֲשֶׁר אָנֹכִי הֹלֵךְ עָלֶיהָ׃ † הִנֵּה אָנֹכִי
dixero & ,hauriẽdũ ad egrediẽs ,puella erit & :aquæ fontem *ſuper ſtans*

ſto iuxta

ף נִצָּב עַל־עֵין הַמָּיִם וְהָיָה הָעַלְמָה הַיֹּצֵאת לִשְׁאֹב וְאָמַרְתִּי יצב

B 2

, locum ad iuit & ,surrexit & ,holocausti ligna scidit & ,suũ filium
בָּנָו וַיַּבְקַע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם
Abraham leuauit & ,tertia die In .DEVS ei dixit quem
4 אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים׃ [†]בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי [b]וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם
Abraham dixit Et .longinquo de locum vidit & ,suos oculos
5 [c]אֶת־עֵינָיו [†]וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק׃ [†]וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם
ibimus puer & ego & :asino cum hic vobis Sedete :suos pueros ad
אֶל־נְעָרָיו [d]שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה
accepit Et .vos ad reuertemur & ,adorabimus & ;illuc vsque
6 עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם׃ [†]וַיִּקַּח
accepit &, suũ filiũ Ischac super posuit & ,holocausti ligna Abraham
אַבְרָהָם אֶת־עֲצֵי הָעֹלָה [e]וַיָּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח
.simul ambo ipsi iuerũt & ,gladium & ,ignem sua manu in
בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃
.mi Pater :dixit & ,suum patrẽ Abraham ad Ischac dixit Et
7 [†]וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי
agnus vbi & :ligna & ignis Ecce :dixit & .mi fili ego Ecce :dixit &
וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי־בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה
agnum sibi *videbit* DEVS :Abraham dixit Et ?holocaustum in prospiciet
8 לְעֹלָה׃ [†]וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה
ad venerunt Et .pariter ipsi ambo prexerũt Et .mi fili holocaustũ in
9 [f]בוא לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו׃ [f†]וַיָּבֹאוּ אֶל־
Abraham ibi ædificauit Et .DEVS ei dixerat quem locum
[g]בנה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים [g]וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־
posuit & ,suũ filiũ Ischac ligauit & ligna ordinauit & ,altare
[h]שום הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד [h]אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם
Abraham misit Et .ligna *desuper* altare super eum super
10 אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים׃ [†]וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־
.suum filium *iugulandum ad* ,gladium accepit & ,suam manũ vt iugularet
[i]לקח יָדוֹ [i]וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת־בְּנוֹ׃
,Abraham :dixit & ,cœlis de Dñi Angelus eum ad clamauit Et
11 [†]וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם׀
ad tuam manum *mittas* Ne :dixit Et .ego Ecce :dixit Et .Abrahã extendas
12 אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ [†]וַיֹּאמֶר אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־
timens quod cognoui nunc quia .quicquam ei facias ne & ,puerum times
[k]עשה הַנַּעַר וְאַל־[k]תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא
.me à tuum vnicum tuum filium prohibuisti non & ,tu DEVM
אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי׃
post aries ecce & ,vidit & suos oculos Abraham leuauit Et post se
[l]נשא 13 [†]וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו [m]וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל אַחַר
,arietem cepit & ,Abraham iuit Et .suis cornib⁹ *in*†pplexitate ĩ detẽtus
[m]ראה נֶאֱחַז בַּסְּבָךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאַיִל
Abraham vocauit Et .suo filio pro holocaustum in eũ *fecit ascendere* &
14 וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ׃ [†]וַיִּקְרָא אַבְרָהָם
monte In ,hodie dicitur Quod .*videbit* Iehouah ipsius loci nomen Dñs prospi-
שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר
de secundò Abraham ad Dñi Angelus clamauit Et .videbitur Dñs ciet. Idcirco
[n]שנית יְהוָה יֵרָאֶה׃ [†]וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם [n]שֵׁנִית מִן־
quòd ,eo *p* quia ,Dñs dixit ,iuraui *me In* :dixit Et .cœlo Per me
16 הַשָּׁמָיִם׃ [†]וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר
.tuum vnicũ tuum filium prohibuisti non & ,*hoc verbum* feci rem hanc,
עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידֶךָ׃
multiplicabo multiplicando & ,tibi benedicã benedicẽdo Quia
17 [†]כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־
:maris *labium super* quæ arenam sicut & ,cœlorum stellas sicut tuũ semen est iuxta lit-
זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־[o]שְׂפַת הַיָּם
benedicentur Et .suorũ inimicorũ portam tuum semen hæreditabit & tus
[o]ירש 18 זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר אֹיְבָיו׃ [†]וְהִתְבָּרְכוּ
.*meam vocẽ in audiuisti* quòd eò ,terræ gentes omnes tuo semine in obediuisti
[p]קול בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ [p]בְּקֹלִי׃ voci meæ,
pariter iuerunt & ,surrexerũt & :suos pueros ad Abrahã est reuersus Et
[q]שוב 19 [q†]וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו [r]וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו
post fuit Et .Beersebah in Abraham *sedit* †& .Beersebah ad †habitauit
20 אֶל־בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע׃ [†]וַיְהִי אַחֲרֵי
peperit Ecce :dicendo Abraham ipsi est nunciatum & ,*ista verba* res istas,
[s]נגד הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה [s]וַיֻּגַּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יָלְדָה מִלְכָּה
Hus .tuo fratri Nachor filios ipsa etiam Milcah
21 [†]אֶת־עוּץ בְּכֹרוֹ וְאֶת־בּוּז אָחִיו וְאֶת־קְמוּאֵל אֲבִי אֲרָם׃
.Aram patrem Chemuel & ,eius fratrem Buz & ,suũ primogenitũ
22 וְאֶת־כֶּשֶׂד וְאֶת־חֲזוֹ וְאֶת־פִּלְדָּשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֶת־בְּתוּאֵל׃ [†]
Milcah peperit istos Octo .Ribcah genuit Bethuel Et
23 [†]וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת־רִבְקָה שְׁמֹנָה אֵלֶּה יָלְדָה מִלְכָּה
.Abraham fratri Nachor
לְנָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם׃

ipsa etiam peperit & :Reumah eius nomen & ,eius concubina Et
24 [†]וּפִילַגְשׁוֹ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה [t]וַתֵּלֶד גַּם־הִוא אֶת־[t]טבח
.Mahacah & ,Tachas & ,Gacham & ,Thebach
טֶבַח וְאֶת־גַּחַם וְאֶת־תַּחַשׁ וְאֶת־מַעֲכָה׃

CAP. XXIII. כג

fuit vita septẽ & anni viginti & anni centum Sarah *vitæ* *fuerunt* Et
1 [†]וַיִּהְיוּ [u]חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע [u]חיה
,Chiriatharbah in Sarah est mortua Et .Sarah vitæ anni ,anni
2 [v]שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה׃ [†]וַתָּמָת [v]שרה בְּקִרְיַת אַרְבַּע [w]שנה מות
plangendum ad Abraham venit Et .Chenahã terra in Chebron †ipsa †est
הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד
,sui mortui *facies desuper* Abraham surrexit Et .eã lugendũ ad & ,Sarah à facie
3 [z]בכה לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ׃ [†]וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי [z]מֵתוֹ sum
ego incola & Peregrinus :dicendo ,Cheth filios ad est locutus &
4 [a]גור [b]יָשַׁב אָנֹכִי [a†]גֵּר־[b]וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם תְּנוּ־לִי
meũ mortuũ sepeliã & ,vobiscũ sepulchri possessionẽ mihi date :vobiscũ
[c]נתן אֲחֻזַּת־[c]קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מֵתִי
.ei dicendo ,Abraham ad Cheth filij respondẽrũt Et .mea facie à
5 [d]ענה מִלְּפָנָי׃ [†]וַיַּעֲנוּ [d]בְּנֵי־חֵת אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃
es :nostri medio in *tu* DEI Princeps .mi dñe, nos Audi
6 [†]שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ
In electis se- nobis è Vir .tuum mortuum sepeli *nostrorum sepulchrorum electione in*
pulchris no- בְּמִבְחַר קְבָרֵינוּ קְבֹר אֶת־מֵתֶךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ
stris ne sepelias .tuum mortuum *sepeliendo à* ,te à prohibebit non suum sepulchrum
אֶת־קִבְרוֹ לְאֹ־יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְּבֹר מֵתֶךָ׃
.Cheth filijs terræ populo se incuruauit & ,Abrahã surrexit Et
7 [†]וַיָּקָם אַבְרָהָם [e]וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם־הָאָרֶץ לִבְנֵי־חֵת׃ [c]קום
sepeliendum ad †vestra anima cũ est Si :dicendo ,eis cum est locutus Et [e]שחה
8 [†]וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם־יֶשׁ אֶת־נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר †vt sepeliam
filiũ Hephron *erga mihi orate* & ,me audite ,mea facie à meum mortuum intercedite *p*
אֶת־[f]מֵתִי מִלְּפָנַי שִׁמְעוּנִי וּפִגְעוּ־לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן־ me apud He-
quæ ei quæ *duplicitatis* spelunca mihi *dabit* Et .Sochar phron filium
9 [g]מות צֹחַר׃ [†]וְיִתֶּן־לִי אֶת־מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר
vestri medio in mihi eam det pleno argento In .sui agri .fine in
בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתֹכְכֶם
.Cheth filiorum medio in *sedens* †Hephron Et .sepulchri hereditatẽ in
10 לַאֲחֻזַּת־קָבֶר׃ [†]וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת
oĩbus ,Cheth filiorũ auribꝰ in Abraham Chittæꝰ Hephrõ respõdit Et
וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת לְכֹל
:me audi ,mi dñe Non :dicendo suæ ciuitatis portam ingredientibus
11 בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר׃ [†]לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי [i]בוא
filiorũ oculis in .eã dedi tibi ,eo in† quæ ,spelunca & ,tibi dedi Agrum †est
הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי־
Abraham se incuruauit Et .tuũ mortuũ sepeli .tibi eam dedi mei populi
12 עַמִּי נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר מֵתֶךָ׃ [†]וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם
populi auribus in Hephrõ ad est locutus Et .terræ populo coram
13 לִפְנֵי עַם־הָאָרֶץ׃ [†]וַיְדַבֵּר אֶל־עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם־
dabo argentum *dedi* :me audias vtinam tu si ,Verùm :dicendo ,terræ
הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם־אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף
respõdit Et .ibi meũ mortuum sepeliam & ,me à cape ,agri
14 [k]קח הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מֵתִי שָׁמָּה׃ [†]וַיַּעַן [l]לקח ענה
Terra :me audi ,mi Domine .ei dicendo ,Abraham Hephron
15 עֶפְרוֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ׃ [†]אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ
est ? *ipsa* quid .te inter & me inter argẽti siclorũ quadringentorũ
אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה־הִוא וְאֶת־
ipsi Hephrõ, appẽdit & ,*Hephron ad* Abraham audiuit Et .sepeli tuũ mortuum
16 מֵתְךָ קְבֹר׃ [†]וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל
filiorũ auribus in fuerat locutꝰ quod ,argentum Hephrõ ipsi Abraham
אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי־
vel, per mer- .*mercatorem ad* transeuntis argenti siclos quadringentos ,Cheth
catores. חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר׃
Cõfirmatus- 17 [†]וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא
que est ;Mamre *facies ad* †qui *duplicitate in* †.qui ,Hephron ager *stetit* Et
† erat in spe- quæ ,agro in ‡ quæ arbor omnis &, eo in ‡ quæ spelunca & ,ager
lunca duplici ‡ erat coram הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר
‡ erat * p circuitũ. oculis in ,*acquisitionẽ* †in Abraham Ipsi .*circum* *eius termino omni in ‡
†possessionẽ, 18 בְּכָל־גְּבֻלוֹ סָבִיב׃ [†]לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי
& omnium sepeliuit postea Et .eiꝰ ciuitatis portam *ingredientibus omnibus in* ,Cheth filiorũ
ingredientiũ בְּנֵי־חֵת בְּכֹל בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ׃ [†]וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר
agri duplici *super duplicitatis* *agri* spelunca in suã vxorem Sarah Abraham
corã Mamre: אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל־
† est ager *stetit* ‡ Et .Chenahan terra in Chebron †hæc :*Mamre facies*
‡ confirma- 20 [m]פְּנֵי מַמְרֵא הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ [n†]וַיָּקָם
tus est .Cheth filiis à ,sepulchri possessionẽ in Abrahã ipsi ,eo ĩ quę spelunca &
[m]פנה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת־קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי־חֵת׃ [n]קום

videbo Non :dixit quia ,arcus iactus sicut se elongando ,regione è sibi
לֹא מֶנֶגֶד הַרְחֵק כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת כִּי אָמְרָה אַל־אֶרְאֶה
.fleuit & ,sua vocē eleuauit & ,regione è sedit & :puerī mortem in
בְּמוֹת הַיָּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנֶּגֶד וַתִּשָּׂא אֶת־קֹלָהּ וַתֵּבְךְּ׃
Dei Angelus clamauit Et .pueri vocem Devs audiuit Et
17 †וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעַר וַיִּקְרָא מַלְאַךְ אֱלֹהִים
,timeas Ne ?Haghar tibi Quid :ei dixit & ,cælis de Haghar ad
אֶל־הָגָר מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הָגָר אַל־תִּירְאִי
.ibi ipse quo in pueri vocem Devs audiuit quia
כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא־שָׁם׃
gentē in quia ,eo in manum tuam fortifica & ,puerum tolle ,Surge
18 †קוּמִי שְׂאִי אֶת־הַנַּעַר וְהַחֲזִיקִי אֶת־יָדֵךְ בּוֹ כִּי־לְגוֹי
vidit & ,eius oculos Devs aperuit Et .eum ponam magnam
גָּדוֹל אֲשִׂימֶנּוּ׃ 19 †וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא
potū dedit & ,aqua vtrem impleuit & ,iuit & :aquę puteum
בְּאֵר מָיִם וַתֵּלֶךְ וַתְּמַלֵּא אֶת־הַחֵמֶת מַיִם וַתַּשְׁקְ אֶת־
,deserto in ,sedit † & :creuit & ,puero cum Devs fuit Et .puero
הַנָּעַר׃ 20 †וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנַּעַר וַיִּגְדָּל וַיֵּשֶׁב בַּמִּדְבָּר
ei accepit & ,Paran deserto in habitauit Et .arcum iaculans fuit &
וַיְהִי רֹבֶה קַשָּׁת׃ 21 †וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר פָּארָן וַתִּקַּח־לוֹ
,ipso tempore in fuit Et .Aegypti terra de vxorem eius mater
אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ 22 †וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא
:dicendo ,Abraham ad ei exercitus princeps Pichol & ,Abimelech dixit &
וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר
iura nunc Et .faciens tu quæ omnibus in tecum Devs
אֱלֹהִים עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה עֹשֶׂה׃ 23 †וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה
,meo nepoti & ,meo filio & ,mihi fueris mētitus si ,Ecce :Deo in mihi
לִי בֵאלֹהִים הֲנֵה אִם־תִּשְׁקֹר לִי וְלִנְיִנִי וְלִנְכְדִּי
,terra cum & ,mecum facies ,tecum feci quam misericordiā iuxta
כַּחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם־הָאָרֶץ
.iurabo Ego :Abraham dixit Et .ea in es peregrinatus qua
אֲשֶׁר־גַּרְתָּ־בָּהּ׃ 24 †וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אָנֹכִי אִשָּׁבֵעַ׃
,aquæ putei causas super Abimelech ipsum Abraham increpauit Et
25 †וְהוֹכַחַ אַבְרָהָם אֶת־אֲבִימֶלֶךְ עַל־אֹדוֹת בְּאֵר הַמָּיִם
noui Non :Abimelech dixit Et . Abimelech serui rapuerant quam
אֲשֶׁר גָּזְלוּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ׃ 26 †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ
etiā & ,mihi nunciasti non tu etiam & :hoc verbum fecit quis
מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם־אַתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִי וְגַם
,pecudem Abraham acceepit Et .hodie præter audiui non ego
אָנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי בִלְתִּי הַיּוֹם׃ 27 †וַיִּקַּח אַבְרָהָם צֹאן
,fœdus ipsi ambo percusserūt & :Abimelech ipsi dedit & ,bouem &
וּבָקָר וַיִּתֵּן לַאֲבִימֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית׃
.ipsas solas pecoris agnas septem Abraham statuit Et
28 †וַיַּצֵּב אַבְרָהָם אֶת־שֶׁבַע כִּבְשֹׂת הַצֹּאן לְבַדָּהֶן׃
agnæ septem hæ Quid : Abraham ad Abimelech dixit Et
29 †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מָה הֵנָּה שֶׁבַע כְּבָשֹׂת
septem Quia : dixit Et ?seorsum stare fecisti quas , istæ
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבַדָּנָה׃ 30 †וַיֹּאמֶר כִּי אֶת־שֶׁבַע
quod ,testimonium in mihi sit vt , mea manu è capies agnas
כְּבָשֹׂת תִּקַּח מִיָּדִי בַּעֲבוּר תִּהְיֶה־לִּי לְעֵדָה כִּי
istum locum vocauit Idcirco .hunc puteum fodi
חָפַרְתִּי אֶת־הַבְּאֵר הַזֹּאת׃ 31 †עַל־כֵּן קָרָא לַמָּקוֹם הַהוּא
fœdus percusserunt Et .ipsi ambo iurauerant ibi quia : Beersebah
בְּאֵר שָׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם׃ 32 †וַיִּכְרְתוּ בְרִית
,ei exercitus princeps Pichol & ,Abimelech surrexit Et . Beersebah in
בִּבְאֵר שָׁבַע וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ
nemus -Beer in arborem plantauit Et . Philistim terram ad sunt reuersi &
וַיָּשֻׁבוּ אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים׃ 33 †וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר
. seculi Dei Dominī nomine in ibi inuocauit & :sebah
שָׁבַע וַיִּקְרָא־שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם׃
.multos dies Philistim terra in Abraham est peregrinatus Et
34 †וַיָּגָר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים׃

CAP. XXII. כב

,Abraham tentauit Devs & ,ista verba post fuit Et
1 †וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם
nunc Cape :dixit Et .ego Ecce : dixit & .Abraham :eum ad dixit &
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃ 2 †וַיֹּאמֶר קַח־נָא
tibi vade & :Ischac ,dilexisti quem ,tuum vnicum tuum filium
אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ
vnum super holocaustum in ibi eum ascendere fac & ,Moriah terram ad
אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אַחַד
,diluculo in Abraham manicauit Et . te ad dicam quem montium
הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ׃ 3 †וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר
Ischac & ,secū suos pueros duos cepit & ,suum asinum strauit &
וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק

verē etiam Et .mea vxoris verbum super me occident Et .isto loco in propter vxorem meam.
בַּמָּקוֹם הַזֶּה וַיַּהֲרְגוּנִי עַל־דְּבַר אִשְׁתִּי׃ 12 †וְגַם־אָמְנָה
,meæ matris filia non veruntamen :ipsa mei patris filia † mea soror † est
אֲחֹתִי בַת־אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַת־אִמִּי
Deus me errare fecerunt quando ,fuit Et .vxorem in mihi fuit & errare fecit
וַתְּהִי־לִי לְאִשָּׁה׃ 13 †וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים me Deus
facies quam ,tua misericordia ‡Hæc :ei dixi & ,mei patris domo de ‡ est
מִבֵּית אָבִי וָאֹמַר לָהּ זֶה חַסְדֵּךְ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי
me Frater :mihi die ,illuc ingrediemur quo ‡ ,locum omnem Ad .mecū ‡ ad quē veniemus, dic de me:
עִמָּדִי אֶל־כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבוֹא שָׁמָּה אִמְרִי־לִי אָחִי
dedit & ,ancillas & ,seruos & bouē & ,pecudē ‡ Abimelech cepit Et . ipse † †est.
הוּא׃ 14 †וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ צֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַיִּתֵּן ‡ pecudes, & boues
:Abimelech dixit Et . eius vxorē Sarah ei reddidit & ,Abrahām
לְאַבְרָהָם וַיָּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ׃ 15 †וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ
Sarah ad Et . sede tuis oculis in bono in :te coram mea terra Ecce
הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב׃ 16 †וּלְשָׂרָה
operimētū tibi ipsum ‡ ecce .tuo fratri argēteos mille dedi Ecce : dixit
אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ הִנֵּה הוּא־לָךְ כְּסוּת
orauit Et . se conipuit & ‡ ,oībus cum & ,tecū † qui omnibus ,oculorū
עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֵת כֹּל וְנֹכָחַת׃ 17 †וַתִּתְפַּלֵּל
& ,Abimelech Devs sanauit & ,Devm ad Abraham
אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־
Domin⁹ clauserat claudēdo Quia .pepererūt & ,ei⁹ ancillas & eius vxorē
אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו וַיֵּלֵדוּ׃ 18 †כִּי־עָצֹר עָצַר יְהוָה
vxoris ‡ Sarah verbum super Abimelech domus vuluam omnem super propter ‡vxorem
בְּעַד כָּל־רֶחֶם לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל־דְּבַר שָׂרָה אֵשֶׁת
.Abraham
אַבְרָהָם׃

CAP. XXI. כא

Dñs fecit Et .dixit quemadmodum Sarah visitauit Dñs Et
1 †וַיהוָה פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וַיַּעַשׂ יְהוָה
Sarah peperit & concepit Et .est locutus quemadmodū ,Sarah ipsi
לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר׃ 2 †וַתַּהַר וַתֵּלֶד שָׂרָה ‡ הָרָה ‡ ei
ei fuerat locutus quod prefixū tēpus ad ,eius senectute in filiū Abrahā ipsi in tempore
לְאַבְרָהָם בֵּן לִזְקֻנָיו לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ
est natus qui sui filij nomen Abraham vocauit Et .Devs
אֱלֹהִים׃ 3 †וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלַד־
Abraham circuncidit Et . Ischac ,Sarah ei peperit quem ,sibi
לוֹ אֲשֶׁר־יָלְדָה־לּוֹ שָׂרָה יִצְחָק׃ 4 †וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת־
ei præcepit quemadmodū ,dierum octo filium ,suū filium Ischac
יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן־שְׁמֹנַת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה
Ischac ei nascēdo in † ,annorum cētum filius Abraham Et .Devs vir erat
אֹתוֹ אֱלֹהִים׃ 5 †וְאַבְרָהָם בֶּן־מְאַת שָׁנָה בְּהִוָּלֶד לוֹ אֶת יִצְחָק ‡ quando natus est ei
audiens Oīs .Devs mihi fecit Risum :Sarah dixit Et .suus filius
בְּנוֹ׃ 6 †וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשֹּׁמֵעַ ‡ מֵאָה
fecit lactare ,Abrahā ad fuisset locutus Quis :dixit Et .mihi corridebit
יִצְחַק־לִי׃ 7 †וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה ‡ נָקַק
,puer creuit Et ?eius senectute in filium peperi quia ,Sarah filios
בָּנִים שָׂרָה כִּי־יָלַדְתִּי בֵן לִזְקֻנָיו׃ 8 †וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד
ablactari die in ,magnum conuiuiū Abraham fecit Et .est ablactatus & qua ablactatus est
וַיִּגָּמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל בְּיוֹם הִגָּמֵל
quem ,Aegyptiæ Haghar filium Sarah vidit Et .Ischac ‡ עָשָׂה
אֶת־יִצְחָק׃ 9 †וַתֵּרֶא שָׂרָה ‡ רָאָה
ancillam Eijce :Abraham ad dixit Et .subsannantem ,Abrahā ipsi peperit ludentem.
אֶת־בֶּן־הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר־יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק׃
cum ,huius ancillæ filius hæreditabit non quia :eius filium & hanc
10 †וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן־הָאָמָה הַזֹּאת עִם־
Abraham oculis in valde verbum fuit malum Et . Ischac cum ,meo filio displicuit res
בְּנִי עִם־יִצְחָק׃ 11 †וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם ‡ רוּעַ
malum sit Ne :Abraham ad Devs dixit Et . filij sui causas propter propter filiū suum.
עַל אודֹת בְּנוֹ׃ 12 †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם אַל־יֵרַע
te ad dicet quod Omne :tuā ancillā sup & ,puerū super ,tuis oculis ī In oībus quę dixerit tibi
בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנַּעַר וְעַל־אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ
. semen tibi vocabitur Ischac in quia :eius vocem audi ,Sarah
שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע׃ ‡ קוֹל
.ipse tuū semē quia , eum ponā gentem in ancillæ filium etiam Et est.
13 †וְגַם אֶת־בֶּן־הָאָמָה לְגוֹי ‡ אֲשִׂימֶנּוּ כִּי זַרְעֲךָ הוּא׃ ‡ שׂוּם
dedit & ,aquę vtrem & ,panē tulit & ,diluculo in Abraham manicauit Et Et surrexit
14 †וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם ‡ בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח־לֶחֶם וְחֵמַת מַיִם וַיִּתֵּן Abrahā sum-
ptexit & :eā dimisit & ‡ puerū & ,eius humerū super posuit ,Haghar ad mo mane,
אֶל־הָגָר שָׂם עַל־שִׁכְמָהּ וְאֶת־הַיֶּלֶד וַיְשַׁלְּחֶהָ ‡ וַתֵּלֶךְ ‡ שִׁלַּח ‡ וַיֵּלֶךְ
:vtre de aquæ defecerunt Et .Beersebah deserto in errauit &
וַתִּתְעֶ בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע׃ 15 †וַיִּכְלוּ ‡ הַמַּיִם מִן־הַחֵמֶת ‡ תָּעָה כָּלָה
sedit & ,abiit Et . arborum vnam subter puerum proiecit &
וַתַּשְׁלֶךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִם׃ 16 †וַתֵּלֶךְ ‡ וַתֵּשֶׁב ‡ יָשַׁב

dixerunt Et .ostium *inueniendum ad* laborauerunt & ,maximum

12 וַיֹּאמְרוּ֩ † הָאֲנָשִׁ֨ים אֶל־ל֜וֹט עֹ֣ד מִי־לְךָ֣ פֹ֔ה חָתָ֖ן וּבָנֶ֑יךָ
,tuos filios & ,Generum ?hîc tibi quis† Adhuc :Loth ad viri

וְכֹ֣ל אֲשֶׁר־לְךָ֔ בָּעִ֖יר הוֹצֵ֥א מִן־הַמָּקֹֽום׃
. loco de educ ,ciuitate in tibi† quæ omnia & ,tuas filias &

13 כִּֽי־מַשְׁחִתִ֣ים אֲנַ֔חְנוּ אֶת־הַמָּקֹ֣ום הַזֶּ֔ה כִּֽי־גָדְלָ֥ה
.eum perdendū ad Dñs nos misit & :Dño coram eorum clamor

צַעֲקָתָ֖ם אֶת־פְּנֵ֣י יְהוָ֑ה וַיְשַׁלְּחֵ֥נוּ יְהוָ֖ה לְשַׁחֲתָֽהּ׃
,suas filias *accipientes* ,suos generos ad est locutus & ,Loth est egressus Et

14 וַיֵּצֵ֣א † לוֹט֮ וַיְדַבֵּר֒ אֶל־חֲתָנָ֣יו֮ לֹקְחֵי֣ בְנֹתָיו֒
Dñs *disperdens* quia ,isto loco de egredimini ,Surgite :dixit &

וַיֹּ֗אמֶר קֻ֚מוּ צְא֣וּ מִן־הַמָּקֹ֔ום הַזֶּ֖ה כִּֽי־מַשְׁחִ֣ית יְהוָ֑ה
aurora *ipsa* cū Et .suorū generorū oculis in ludēs sicut fuit Et .ciuitatē

וַיְהִ֣י כִמְצַחֵ֔ק בְּעֵינֵ֖י חֲתָנָֽיו׃ 15 וּכְמֹ֤ו הַשַּׁחַר֙
cape ,Surge ,dicēdo Loth in Angeli faciebāt vim ,aſcendiſſet

עָלָ֔ה וַיָּאִ֥יצוּ הַמַּלְאָכִ֖ים בְּלֹ֣וט לֵאמֹ֑ר קוּם֙ קַ֣ח אֶת־
iniquitate in cōſumaris ‡fortè ne ,*inuentas* ,tuas filias duas & ,tuā vxorem

אִשְׁתְּךָ֔ וְאֶת־שְׁתֵּ֥י בְנֹתֶ֖יךָ הַנִּמְצָא֑וֹת פֶּן־תִּסָּפֶ֖ה
manū & ,eius manum viri apprehenderunt & .tardabat Et .ciuitatis

בַּעֲוֹ֥ן הָעִֽיר׃ 16 וַיִּתְמַהְמָ֑הּ † וַיַּחֲזִ֨יקוּ֩ הָאֲנָשִׁ֨ים בְּיָדֹ֜ו
Domini *indulgentia in* ,eius filiarum duarum manum & ,eius vxoris

וּבְיַד־אִשְׁתֹּ֗ו וּבְיַד֙ שְׁתֵּ֣י בְנֹתָ֔יו בְּחֶמְלַ֥ת יְהוָ֖ה
. vrbem extra eum posuerunt & ,eum eduxerunt & :*eum super*

עָלָ֑יו וַיֹּצִיאֻ֙הוּ֙ וַיַּנִּחֻ֣הוּ מִח֔וּץ לָעִֽיר׃
in te Erue :dixit & ,foras eos educerēt illi cùm fuit Et

17 וַיְהִ֗י † כְּהֹוצִיאָ֣ם אֹתָם֮ הַח֣וּצָה וַיֹּאמֶר֒ הִמָּלֵ֣ט עַל־
.planicie omni in ſtes ne & ,te poſt reſpicias ne ,tua anima

נַפְשֶׁ֗ךָ אַל־תַּבִּ֤יט אַחֲרֶ֙יךָ֙ וְאַל־תַּ֣עֲמֹ֔ד בְּכָל־הַכִּכָּ֑ר
Ne :eos ad Loth dixit Et . pereas fortè ne ,te erue montem ad

הָהָ֖רָה הִמָּלֵ֥ט פֶּן־תִּסָּפֶֽה׃ 18 וַיֹּ֥אמֶר לוֹט֮ † אֲלֵהֶם֒
gratiam tuus ſeruus inuenit nunc Ecce .mei domini nunc

אַל־נָ֔א אֲדֹנָֽי׃ 19 הִנֵּה־נָ֨א † מָצָ֤א עַבְדְּךָ֙ חֵ֣ן
,mecum feciſti quam ,tuā miſericordiā magnificaſti & ,tuis oculis in

בְּעֵינֶ֔יךָ וַתַּגְדֵּ֤ל חַסְדְּךָ֙ אֲשֶׁ֣ר עָשִׂ֔יתָ עִמָּדִ֖י
liberare me potero non ego Et .meam animā *vinificandum ad* vt viuificares

לְהַחֲיֹ֣ות אֶת־נַפְשִׁ֑י וְאָנֹכִ֣י לֹא־אוּכַ֔ל לְהִמָּלֵ֖ט
nunc Ecce .moriar & ,malum mihi hæreat fortè ne ,montem ad

הָהָ֣רָה פֶּן־תִּדְבָּקַ֤נִי הָרָעָה֙ וָמַ֔תִּי׃ 20 הִנֵּה־נָ֣א †
me eruam .parua *ipſa* & ,illuc fugiendū ad propinqua iſta ciuitas

הָעִ֤יר הַזֹּאת֙ קְרֹבָ֣ה לָנ֔וּס וְהִ֥וא מִצְעָ֖ר אִמָּלְטָ֣ה
dixit Et .mea ánima viuet Et ?*ipſa* parua nō Nūquid .illuc nunc

נָּ֑א הֲלֹ֥א מִצְעָ֖ר הִ֥וא וּתְחִ֥י נַפְשִֽׁי׃ 21 וַיֹּ֥אמֶר †
ſubuertā non vt :hoc verbo in etiam ,tuā faciem ſuſcepi Ecce :eum ad

אֵלָ֖יו הִנֵּה֙ נָשָׂ֣אתִי פָנֶ֔יךָ גַּם֙ לַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה לְבִלְתִּ֥י
non quia ,illuc te erue Feſtina .es locutus *quam* ciuitatem vt

הָפְכִּ֖י אֶת־הָעִ֥יר אֲשֶׁר־דִּבַּ֥רְתָּ׃ 22 מַהֵ֣ר † הִמָּלֵ֔ט שָׁ֣מָּה
vocauit Idcirco .illuc *tuum ingredi ad vſque* ,rem *faciendum ad* potero facere quid-

כִּ֥י לֹא־אוּכַ֖ל לַעֲשֹׂ֣ות דָּבָ֑ר עַד־בֹּאֲךָ֣ שָּׁמָּ֔ה עַל־כֵּ֥ן
Loth & ,terram ſuper eſt egreſſus Sol .Sohar ciuitatis nomen quam,donec ingrediaris

קָרָ֥א שֵֽׁם־הָעִ֖יר צֹֽוַעַר׃ 23 הַשֶּׁ֣מֶשׁ יָצָ֔א עַל־הָאָ֖רֶץ וְלוֹט֙ †
ſuper & ,Sedom ſuper *fecit pluere* Domin° Et .Sohar eſt ingreſſus pluit

בָּ֣א צֹ֑עַרָה׃ 24 וַיהוָה֙ † הִמְטִ֣יר עַל־סְדֹ֔ם וְעַל־
ſubuertit Et .cœlis *è* Dño *cum de ignem* & ſulphur Hamorah

עֲמֹרָ֔ה גָּפְרִ֖ית וְאֵ֑שׁ מֵאֵ֥ת יְהוָ֖ה מִן־הַשָּׁמָֽיִם׃ 25 וַיַּהֲפֹ֣ךְ †
,vrbium habitatores oēs & ,planiciem oēm & ,iſtas ciuitates

אֶת־הֶעָרִ֣ים הָאֵ֔ל וְאֵת֙ כָּל־הַכִּכָּ֔ר וְאֵ֖ת כָּל־יֹשְׁבֵ֣י
ſtatua *fuit* & ,eum poſt eius vxor reſpexit Et . terræ germen & & effecta eſt

הֶעָרִ֑ים וְצֶ֖מַח הָאֲדָמָֽה׃ 26 וַתַּבֵּ֥ט † אִשְׁתֹּ֛ו מֵאַחֲרָ֖יו וַתְּהִ֥י נְצִ֖יב
ſteterat *quo* ,locum ad *matutino in* Abraham *manicauit* Et . ſalis ſurrexit

מֶ֑לַח׃ 27 וַיַּשְׁכֵּ֤ם † אַבְרָהָם֙ בַּבֹּ֔קֶר אֶל־הַמָּקֹ֕ום אֲשֶׁר־עָמַ֖ד
,Hamorah & Sedō faciem ſuper reſpexit Et . Domino coram *ibi* mane sūmo vbi ſteterat

שָׁ֥ם אֶת־פְּנֵ֖י יְהוָֽה׃ 28 וַיַּשְׁקֵ֣ף † עַל־פְּנֵ֣י סְדֹ֔ם וַעֲמֹרָ֖ה
fumus aſcēdebat ecce & ,vidit & ,planiciei terræ faciem oēm ſuper &

וְעַ֣ל כָּל־פְּנֵ֣י אֶ֔רֶץ הַכִּכָּ֑ר וַיַּ֕רְא וְהִנֵּ֥ה עָלָ֖ה קִיטֹ֥ר
ciuitates D E V S *diſperdendo in* fuit Et .fornacis fumus ſicut ,terræ

הָאָ֑רֶץ כְּקִיטֹ֖ר הַכִּבְשָֽׁן׃ 29 וַיְהִ֗י † בְּשַׁחֵת֙ אֱלֹהִ֣ים אֶת־עָרֵ֔י
Loth emiſit & ,Abraham D E V S eſt recordatus & ,planiciei cùm diſperderet

הַכִּכָּ֑ר וַיִּזְכֹּ֣ר אֱלֹהִ֔ים אֶת־אַבְרָהָ֖ם וַיְשַׁלַּ֥ח אֶת־לוֹט
eis in habitauit *quibus* ,ciuitates *ſubuertendo in* ,ſubuerſionis medio è quando ſubuertit

מִתֹּ֣וךְ הַהֲפֵכָ֑ה בַּהֲפֹךְ֙ אֶת־הֶעָרִ֣ים אֲשֶׁר־יָשַׁ֥ב בָּהֶ֖ן
duæ & ,monte in habitauit & ,Sohar de Loth aſcendit Et . Loth in quarū vna habitabat

לוֹֽט׃ 30 וַיַּ֣עַל † לוֹט֩ מִצֹּ֨עַר֙ וַיֵּ֣שֶׁב בָּהָ֔ר וּשְׁתֵּ֥י
ſedit & ,Sohar in *ſedere* timuit quia ,eo cum eius filiæ habitare habitauit

בְנֹתָ֖יו עִמֹּ֑ו כִּֽי־יָרֵ֗א לָשֶׁ֙בֶת֙ בְּצֹ֔עַר וַיֵּ֥שֶׁב

maior ad *primogenita* dixit Et .eius filiæ duæ & ipſe ſpelunca in

31 בַּמְּעָרָ֖ה הֽוּא־וּשְׁתֵּ֥י בְנֹתָֽיו׃ † וַתֹּ֤אמֶר הַבְּכִירָה֙ אֶל־
nos ſuper veniendum ad ,terra in‡ non vir & ,†ſenex noſter Pater ,minorē

הַצְּעִירָ֔ה אָבִ֖ינוּ זָקֵ֑ן וְאִ֣ישׁ אֵ֤ין בָּאָ֙רֶץ֙ לָב֣וֹא עָלֵ֔ינוּ
noſtro patri *propinemus*‡ ,Veni . terræ omnis *viam ſecundum*

כְּדֶ֖רֶךְ כָּל־הָאָֽרֶץ׃ 32 לְכָה֩ † נַשְׁקֶ֨ה אֶת־אָבִ֜ינוּ
.ſemen noſtro patre de viuificemus & ,eo cum *cubemus* & ,vinum

יַ֗יִן וְנִשְׁכְּבָ֤ה עִמֹּו֙ וּנְחַיֶ֣ה מֵאָבִ֔ינוּ זָֽרַע׃
potū dederūt ,*primogenita* venit & ,ipſa nocte in vinum ſuo patri *propinauerunt* Et maior

33 וַתַּשְׁקֶ֨ינָה֩ † אֶת־אֲבִיהֶ֜ן יַ֣יִן בַּלַּ֣יְלָה הוּא֮ וַתָּבֹא֒
& dormiuit quandō dormiuit ipſa, nec quando ſurrexit ipſa.

הַבְּכִירָה֙ וַתִּשְׁכַּ֣ב אֶת־אָבִ֔יהָ וְלֹא־יָדַ֖ע בְּשִׁכְבָ֥הּ
.*eius ſurgere in* & ,*eius accumbere in* cognouit nō & ,ſuo patre‡ cū *cubauit* &

וּבְקוּמָֽהּ׃ 34 וַיְהִ֣י † מִמָּחֳרָ֗ת וַתֹּ֤אמֶר הַבְּכִירָה֙ אֶל־
cubaui Ecce :minorem ad primogenita dixit & ,*craſtino à*‡ fuit Et

הַצְּעִירָ֔ה הֵ֣ן שָׁכַ֔בְתִּי אֶתְמֹ֥ול עִם־אָבִ֖י נַשְׁקֶ֣נּוּ יַ֑יִן גַּם־
ingredere & ,nocte etiam *vinum ei propinemus*‡ ,meo patre cū *præterita nocte*

הַלָּ֣יְלָה֮ בֹּאִי֒ וְשִׁכְבִ֤י עִמֹּו֙ וּנְחַיֶ֣ה מֵאָבִ֔ינוּ זָֽרַע׃
etiam *propinauerūt** Et .ſemen noſtro patre de viuificem⁹ & ,eo cum cuba

35 וַתַּשְׁקֶ֨ינָה֩ † גַּם־בַּלַּ֣יְלָה הַה֗וּא וַתָּ֙קָם֙ הַצְּעִירָ֔ה
,eo cū *cubauit* & ,minor ſurrexit Et .vinū ſuo patri ipſa nocte in

וַתִּשְׁכַּ֥ב עִמֹּ֖ו וְלֹא־יָדַ֑ע בְּשִׁכְבָ֥הּ וּבְקוּמָֽהּ׃
filiæ duæ conceperūt Et .*eius ſurgere in* & *eius accūbere in* cognouit nō &

36 וַתַּהֲרֶ֨יֶן † שְׁתֵּ֧י בְנֹות־לֹ֛וט מֵאֲבִיהֶֽן׃
eius nomē vocauit & ,filium *primogenita*‡ peperit Et .ſuo patre de Loth

37 וַתֵּ֤לֶד הַבְּכִירָה֙ בֵּ֔ן וַתִּקְרָ֥א שְׁמֹ֖ו † מֹואָ֑ב
ipſa etiam minor Et .hanc diem ad vſq; Moab pater‡ ipſe .Moab

הֽוּא־אֲבִ֥י מֹואָ֖ב עַד־הַיֹּֽום׃ 38 וְהַצְּעִירָ֥ה גַם־הִ֛וא
filiorum pater‡ ipſe :Benhammi eius nomen vocauit & ,filiū peperit

יָלְדָ֥ה בֵּ֖ן וַתִּקְרָ֣א שְׁמֹ֑ו בֶּן־עַמִּ֗י הֽוּא־אֲבִי֙ בְּנֵ֣י
.hanc diem ad vſq; Hammon

עַמֹּ֔ון עַד־הַיֹּֽום׃

CAP. XX. כ

habitauit & ,meridianam terrā ad Abraham inde eſt profectus Et

1 וַיִּסַּ֣ע † מִשָּׁ֔ם אַבְרָהָ֖ם אַ֣רְצָה הַנֶּ֑גֶב וַיֵּ֖שֶׁב
dixit Et .Gherar in eſt peregrinatus & :Sur inter & ,Cades inter

בֵּ֥ין קָדֵ֖שׁ וּבֵ֣ין שׁ֑וּר וַיָּ֖גָר בִּגְרָֽר׃ 2 וַיֹּ֥אמֶר †
Abimelech miſit & .*ipſa* mea Soror :*ſuam vxorē*† Sarah *ad*‡ Abraham

אַבְרָהָם֙ אֶל־שָׂרָ֣ה אִשְׁתֹּ֔ו אֲחֹתִ֥י הִ֖וא וַיִּשְׁלַ֣ח אֲבִימֶ֣לֶךְ
ad D E V S venit Et .Sarah accepit & ,Gherar rex

מֶ֔לֶךְ גְּרָ֖ר וַיִּקַּ֥ח אֶת־שָׂרָֽה׃ 3 וַיָּבֹ֤א † אֱלֹהִים֙ אֶל־
vxorem propter mortuus *tu* Ecce :ei dixit & ,noctis ſomnio ī Abimelech

אֲבִימֶ֔לֶךְ בַּחֲלֹ֖ם הַלָּ֑יְלָה וַיֹּ֣אמֶר לֹ֔ו הִנְּךָ֥ מֵת֙
non Abimelech Et .marito maritata‡ ipſa & : accepiſti quam

עַל־הָאִשָּׁ֖ה אֲשֶׁר־לָקַ֑חְתָּ וְהִ֥וא בְּעֻלַ֖ת בָּֽעַל׃ † וַאֲבִימֶ֣לֶךְ
iuſtam etiam gentem nunquid ,Dñe :dixit & ,eam ad appropinquauerat

לֹ֥א קָרַ֖ב אֵלֶ֑יהָ וַיֹּאמַ֕ר אֲדֹנָ֖י הֲגֹ֥וי גַּם־צַדִּ֖יק
etiam ipſa & ?*ipſa* mea Soror :mihi dixit ipſe nō Nunquid ?occides

תַּהֲרֹֽג׃ 5 הֲלֹא־הִ֥וא אָמְרָה־לִּ֖י אֲחֹתִ֣י הִ֑וא וְהִ֨יא־גַם־
munditia in & ,mei cordis ſfectione In ?*ipſe* meus Frater : dixit ipſa

הִ֜וא אָמְרָ֣ה אָחִ֣י הֽוּא׃ בְּתֹם־לְבָבִ֥י וּבְנִקְיֹ֖ן
,Opera ?grande peccatum meū regnum ſuper & ,me ſuper induxiſti

כַּפַּ֣י עָשִׂ֑יתִי זֹֽאת׃ 6 וַיֹּאמֶר֩ † אֵלָ֨יו הָאֱלֹהִ֜ים בַּחֲלֹ֗ם
,phibui & ,hoc feciſti tui cordis perfectione in quia ,noui ego Etiam

גַּ֣ם אָנֹכִ֣י יָדַ֔עְתִּי כִּ֚י בְּתֹם־לְבָבְךָ֣ עָשִׂ֔יתָ זֹּ֑את וָאֶחְשֹׂ֥ךְ
tangendum ad ,te dedi †non Idcirco .*mihi peccando à* te ego etiam

גַּם־אָנֹכִ֖י אֹותְךָ֣ מֵחֲטֹ־לִ֑י עַל־כֵּ֤ן לֹא־נְתַתִּ֙יךָ֙ לִנְגֹּ֣עַ
,*ipſe* propheta quia ,*vini** vxorem *reuerti faci*‡ nunc Et . eam ad

אֵלֶֽיהָ׃ 7 וְעַתָּה֮ † הָשֵׁב֒ אֵ֣שֶׁת־הָאִ֔ישׁ כִּֽי־נָבִ֥יא הֽוּא
moriēdo quia ſcito ,*reuerti faciēs*† tu nō ſi & :*vine*‡ & ,te pro exorabit &

וְיִתְפַּלֵּ֥ל בַּעַדְךָ֖ וְחְיֵ֑ה וְאִם־אֵינְךָ֣ מֵשִׁ֔יב דַּ֚ע כִּי־מֹ֣ות
,matutino *in Abimelech manicauit*‡ Et . tibi† quod omne & ,tū morieris

תָּמ֔וּת אַתָּ֖ה וְכָל־אֲשֶׁר־לָֽךְ׃ † וַיַּשְׁכֵּם֙ אֲבִימֶ֣לֶךְ בַּבֹּ֔קֶר 8
iſta verba omnia eſt locutus & ,ſuos ſeruos omnes vocauit &

וַיִּקְרָ֤א לְכָל־עֲבָדָיו֙ וַיְדַבֵּ֣ר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִ֔ים הָאֵ֖לֶּה
Abimelech vocauit Et . valde viri timuerunt & .corū auribus in

בְּאָזְנֵיהֶ֑ם וַיִּירְא֥וּ הָאֲנָשִׁ֖ים מְאֹֽד׃ † וַיִּקְרָ֨א אֲבִימֶ֜לֶךְ 9
quia ,tibi peccaui quid Et ?nobis feciſti Quid :ei dixit & ,Abraham

לְאַבְרָהָ֗ם וַיֹּ֤אמֶר לֹו֙ מֶה־עָשִׂ֣יתָ לָּ֔נוּ וּמֶה־חָטָ֥אתִי לָ֖ךְ כִּֽי־
,Opera ?grande peccatum meū regnum ſuper & ,me ſuper induxiſti

הֵבֵ֣אתָ עָלַ֔י וְעַל־מַמְלַכְתִּ֖י חֲטָאָ֣ה גְדֹלָ֑ה מַעֲשִׂ֥ים
ad Abimelech dixit Et . mecum feciſti ,*fient* non quæ

אֲשֶׁ֥ר לֹא־יֵעָשׂ֖וּ עָשִׂ֥יתָ עִמָּדִֽי׃ † וַיֹּ֥אמֶר אֲבִימֶ֖לֶךְ אֶל־ 10
?hanc rem feciſti quia ,vidiſti Quid :Abraham

אַבְרָהָ֑ם מָ֥ה רָאִ֖יתָ כִּ֥י עָשִׂ֖יתָ אֶת־הַדָּבָ֥ר הַזֶּֽה׃
D E I timor‡ non *Tantum*‡ :dixi Quia , Abraham dixit Et

11 וַיֹּ֤אמֶר † אַבְרָהָם֙ כִּ֣י אָמַ֔רְתִּי רַ֚ק אֵ֣ין יִרְאַ֥ת אֱלֹהִ֖ים

maior

†eſt ‡eſt vt ingrediatur ad nos ſecundū morē ‡potū demus dormiamus

potū dederūt maior & dormiuit quandō dormiuit ipſa, nec quando ſurrexit ipſa. ‡in craſtino heri ſero ‡potū demus ei vinum dormis *potum dederunt dormiuit quando dormiuit ipſa, nec quando ſurrexit ipſa. ‡maior ‡eſt

ne peccares in me. †permiſi tibi vt tāgeres eā. ‡redde *viro, †eſt ‡ viues: †reddideris ‡ſurrexit Abimelech mane ſummo, eſt ‡ſuper †vxore ſua: ‡Verè

:dixit &, Abraham reſpõdit Et .eos propter loco toti parcam &

27 וְנַעֲשֹׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם׃ † וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר ᵏ עָנָה
ᵏ ſum puluis ego ᵗ& ,meum Dominum ad loqui cœpi ego Ecce

הִנֵּה־נָא ᵇ הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר ᵇ יָאַל
† de ; quinque iuſtis quinquaginta † defuerint forſitan Si .cinis &

28 וָאֵפֶר׃ † אוּלַי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיק חֲמִשָּׁה
† propter diſperdam Nõ :dixit & ? ciuitatẽ totam quinque in † diſperdes nũquid

הֲתַשְׁחִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת־כָּל־הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית
vt loqueretur loquendã ad adhuc addidit Et. quinque & quadraginta ibi inuenero ſi

29 אִם־אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ † וַיֹּסֶף עוֹד לְדַבֵּר
Non :dixit Et ? quadraginta ibi inueniantur fortè Si :dixit & ,eum ad

אֵלָיו וַיֹּאמֶר אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא
ira ſit nunc Ne ,dixit Et . quadraginta propter faciam

30 אֶעֱשֶׂה בַּעֲבוּר הָאַרְבָּעִים׃ † וַיֹּאמֶר אַל־נָא יִחַר
Non :dixit Et ? triginta ibi inueniãtur fortè Si : loquar & , meo Dño

לֵאדֹנָי וַאֲדַבֵּרָה אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא
nunc Ecce :dixit Et .triginta ibi inuenero ſi , faciam

31 אֶעֱשֶׂה אִם־אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים׃ † וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא
? viginti ibi inueniãtur fortè Si :meum Dominum ad loqui cœpi

הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים
Ne :dixit Et .viginti propter diſperdam Non :dixit Et

32 וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֶשְׂרִים׃ † וַיֹּאמֶר אַל־
veruntamen ſemel. inueniãtur forte Si .hac vice tantum loquar &, meo Domino ira ſit nunc

נָא יִחַר לֵאדֹנָי וַאֲדַבְּרָה אַךְ־הַפַּעַם אוּלַי יִמָּצְאוּן
. decem propter diſperdam Non :dixit Et ? decem ibi

שָׁם עֶשֶׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה׃
,Abraham ad loqui finiuit quando Dominus iuit Et

33 † וַיֵּלֶךְ יְהוָה כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל־אַבְרָהָם
.locum ſuum ad eſt reuerſus Abraham &

וְאַבְרָהָם ᶜ שָׁב ᵈ לִמְקֹמוֹ׃ ᵈ שׁוּב ᶜ קוּם

CAP. XIX. יט

veſperi, ſedebat *ſedens* Loth &, *veſpera in* Sedom in Angeli duo venerunt Et

1 † וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב
ſe incuruauit &, eorũ occurſũ in ſurtexit & ,Loth vidit Et .Sedõ porta in

לְאַת ᶠ רָאָה ᵉ בְּשַׁעַר־סְדֹם ᶠ וַיַּרְא־לוֹט ᵍ וַיָּקָם ᵍ לִקְרָאתָם ʰ וַיִּשְׁתַּחוּ
nunc declinate :mẽi Dñi nunc Ecce :dixit Et . terra ſuper facie in

ʰ שָׁחָה׃ אַפַּיִם אָרְצָה׃ † וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא־אֲדֹנַי סוּרוּ נָא
ſurgetis manè &, vĩros pedes lauate & pnoctate &, veſtri ſerui domũ ad

2 אֶל־בֵּית עַבְדְּכֶם ⁱ וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם ⁱ לוּן
ſed platea in quia ,Nequaquam :dixerunt Et .veſtram viam in ibitis &

וְהָלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָרְחוֹב
eis venerũt &, eũ ad declinauerunt &, valde eos in fecit vim Et .pnoctabim

3 נָלִין׃ † וַיִּפְצַר־בָּם מְאֹד וַיָּסֻרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ
.comederũt &, coxit infermẽtata &: cõuiuiũ eis fecit &: eius domum ad

dormirent iuxta אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ׃
ſuper gyrarunt Sedom viri ciuitatis viri & *cubaſſent* Antequam

4 ᵏ סַבַּב † טֶרֶם יִשְׁכָּבוּ וְאַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי סְדֹם ᵏ נָסַבּוּ עַל־
.extremo ab populus omnis ,ſenẽ ad vſq; & puero à domum

הַבַּיִת מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן כָּל־הָעָם מִקָּצֶה׃
Loth, ‡ſunt qui viri ‡ Vbi :ei dixerunt & ,Loth *ad* vocauerunt Et

5 † וַיִּקְרְאוּ אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
.eos cognoſcemus &, nos ad eos Educ ? nocte te ad venerunt

בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלָּיְלָה ⁱ הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ ᵐ וְנֵדְעָה אֹתָם׃ ⁱ יָצָא ᵐ יָדַע
.ſe poſt clauſit portam &, ianuam ad Loth eos ad eſt egreſſus Et

6 † וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפֶּתְחָה וְהַדֶּלֶת סָגַר אַחֲרָיו׃
.malefaciatis mei fratres nunc Ne : dixit Et

ⁿ רוֹעַ † וַיֹּאמֶר אַל־נָא אַחַי ᵐ תָּרֵעוּ׃ 7
*ſunt :virum cognouerunt non quæ filiæ duæ *mihi nunc Ecce

8 † הִנֵּה־נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אִישׁ
‡eſt :veſtris oculis in † bonũ ſicut eis facite & ,vos ad eas nunc educam

אוֹצִיאָה נָּא אֹתָן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם
quicquã eo quòd venerunt *propterea quia* ,*rem* faciatis ne iſtis viris tantum

רַק לָאֲנָשִׁים הָאֵל ᵒ אַל־תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי־עַל־כֵּן בָּאוּ
Vade Vnus :dixerunt & .vltrà *Accede* ,dixerunt Et . mei tigni vmbra in

9 בְּצֵל ᵒ קֹרָתִי׃ † וַיֹּאמְרוּ ᵖ גֶּשׁ־הָלְאָה וַיֹּאמְרוּ ᵖ הָאֶחָד ᵒ קָרָה ᵖ נָגַשׁ
tibi malefaciemus Nunc ? iudicãdo iudicauit & ,peregrinãdũ ad venit

magis quàm ipſis בָּא־לָגוּר וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט עַתָּה נָרַע לְךָ
frãgendũ ad ap,ppinquauerũt & ,valde *Loth in* virũ in fecerũt vim & .*ipſis pra*

i pſum Loth vt frangerent oſtium. מֵהֶם וַיִּפְצְרוּ בָאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְּשׁוּ לִשְׁבֹּר
introduxerunt &, ſuam manũ viri miſerunt Et .*ianuam*

10 הַדֶּלֶת׃ † וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת־
viros Et .clauſerunt ianuam &, domum in ſe ad Loth

11 לוֹט אֲלֵיהֶם הַבַּיְתָה וְאֶת־הַדֶּלֶת סָגָרוּ׃ † וְאֶת־הָאֲנָשִׁים
erãt ad oſtiũ ad vſque & minimo à cæcitatibus percuſſerunt ,domus *oſtio* qui ‡

אֲשֶׁר־פֶּתַח הַבַּיִת ᵠ הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד־ ᵠ נְקֵבָה

buccellã capſam Et .arbore ſub innitimini &, veſtros pedes lauate &

5 וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ׃ † וְאֶקְחָה פַּת־
tranſiſtis idcirco quia ,trãſibitis poſtea ; veſtrum cor fulcite & ,panis

לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם
.es locutus quẽadmodũ facias Sic :dixerunt Et .veſtrum ſeruum ad

עַל־עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ׃
,Feſtina :dixit & ,Sarah ad tabernaculũ ad Abraham feſtinauit Et

6 † וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי
. ſubcinericios panes fac & ,cõſperge ſimilæ fatinæ ſata tria

ᶠ עוג שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי וְעֲשִׂי ᶠ עֻגוֹת׃
,tenerum bouis filium tulit & ,Abraham cucurrit *bouem* ad Et boues

ᵍ רוץ ʰ רַכָּךְ 7 † וְאֶל־הַבָּקָר ᵍ רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר ʰ רַךְ
. eum *faciendum ad* feſtinauit & ,puerum ad dedit & ,bonum & vt pararet

וָטוֹב וַיִּתֵּן אֶל־הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ׃
dedit & , *fecerat* quem ,bouis filium & , lac & butyrum tulit Et parauerat, &

8 † וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן־הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה ⁱ וַיִּתֵּן
.comederunt &, arbore ſub *eos ſuper ſtans* ipſe & ; *eorum conſpectum ad* poſuit ante eos

ⁱ נָתַן לִפְנֵיהֶם וְהוּא־עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ׃
.tabernaculo in Ecce :dixit Et ? tua vxor Sarah † Vbi :eũ ad dixerunt Et ſtabat iuxta eos

9 † וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל׃
ecce Et .vitæ tempus ſecundũ te ad reuertar Reuertẽdo :dixit Et † eſt

10 † וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חָיָּה וְהִנֵּה־
ipſum & , tabernaculi *oſtio audiens* Sarah Et : tuæ vxori Sarah † filius † erit

בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהִוא audiebat in oſtio
Deſierat .dies in *venientes* ſenes Sarah & Abraham Et .eum poſt quod erat

אַחֲרָיו׃ † וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים ᵏ בָּאִים בַּיָּמִים חָדַל progreſſi erãt
,ſeſe intra Sarah riſit Et . mulierum vt *via* Sarah ipſi eſſe

ᵏ בּוֹא ᵗ לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֹרַח כַּנָּשִׁים׃ † וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ 12
.fenuit meus domin ? Et ? voluptas mihi erit ,ſenui Poſtquã : dicendo consuetudo

ᵗ הָיְתָה ᵐ בַּלְתִּי הָיְתָה־לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן׃ ᵐ בָּלָה לֵאמֹר
: dicendo ,Sarah riſit *hoc quid* Ad : Abraham ad Dñs dixit Et Vt quid

13 † וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר
Domino à difficilis erit An ? ſenui ego & ,pariam verè etiam Num Nũquid abſcondetur à Domino quidquam?

14 הַאַף אֶמְנָם ⁿ אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי׃ † הֲיִפָּלֵא מֵיְהוָה
.filius Sarah ipſi † &, vitę tẽpus ſecundũ te ad reuertar tempus Ad ? *res*

דָּבָר ᵒ לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן׃ ᵒ יַלֶד ⁿ יָעַד
,dixit Et . timuit quia .riſi Non :dicendo Sarah negauit Et ‡ erit

15 † וַתְּכַחֵשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יָרֵאָה וַיֹּאמֶר
, viri inde ſurrexerunt Et .riſiſti quia , Nequaquam

ᵖ קוּם לֹא כִּי צָחָקְתְּ׃ ᵖ † וַיָּקֻמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים 16
.eos dimitteret vt eis cũ *ambulãs* Abrahã Et .Sedõ facies cõtra reſpexerũt & ibat vt eos deduceret

וַיַּשְׁקִפוּ עַל־פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם הֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם׃
? *faciens* ego quod , *Abraham ab* ego celans Nũquid :dixit Dñs Et celo ego Abraham, facio?

17 † וַיהוָה אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה׃
benedicentur & : fortem & , magnã gentem in erit eſſendo Abraham Et benedicent ſibi

18 † וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ־
præcipiet *quòd Propterea* .eũ noui Quia . terræ gentes omnes eo in Propterea

בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ † כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה
faciendum ad , Dñi viam cuſtodient & , ſe poſt ſuæ domui & , ſuis filiis vt faciant

אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת
quod Abraham ſuper Dñs faciat venire vt ; iudiciũ & iuſtitiam

צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל־אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר
, Hamorah & , Sedom Clamor : Dñs dixit Et . eũ ſuper eſt locutus

דִּבֶּר עָלָיו׃ † וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה 20
.valde eſt aggrauatum quia ,eorũ peccatum & : eſt multiplicatus *quia* quidem

כִּי־רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד׃
venit qui ,eius clamorẽ ſecundũ an ,videbo &, nunc Deſcendam

ᵠ יָרַד † אֵרְדָה־נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה 21
inde *reſpexerũt* Et . ſciam non ſi & , cõſummationẽ fecerint, me ad verterunt ſe

ᵗ עָשָׂה יָדַע אֵלַי ᵗ עָשׂוּ כָּלָה וְאִם־לֹא אֵדָעָה׃ † וַיִּפְנוּ מִשָּׁם 22
conſpectũ ad ſtans ‡ ipſe adhuc Abraham Et . Sedõ in perrexerũt & , viri ‡ ſtabat corã

ᵘ פָּנֶה הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי
iuſtum diſperdes etiã Nunquid :dixit &, Abraham acceſſit Et .*Domini* Domino.

23 יְהוָה׃ † וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק
, *ciuitatis medio in* * iuſti quinquaginta fuerint fortè Si ? impio cum * intra ciuita-

24 עִם־רָשָׁע׃ † אוּלַי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר
quinquaginta propter loco parces non &, diſperdes etiã nunquid tem-

ᵛ נָשָׂא הַאַף תִּסְפֶּה וְלֹא־ ˣ תִשָּׂא לַמָּקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים
rem ſecundum *faciendo à* tibi Abſit ? eam intra † qui iuſtos † ſunt

25 הַצַּדִּיקִם אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ׃ † חָלִלָה לְךָ ᵛ מֵעֲשֹׂת כַּדָּבָר
Abſit .impi* ſicut *iuſtus ſicut* ‡ ſit &, impio cum iuſtum *faciendũ mori ad* , hanc vt facias

ᵛ עֲשֹׂה הַזֶּה ˣ לְהָמִית צַדִּיק עִם־רָשָׁע וְהָיָה כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע חָלִלָה
dixit Et ? iudicium faciet non , terræ omnis iudex Nunquid .tibi vt mori facias

† iuſtus לָךְ הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט׃ † וַיֹּאמֶר 26
ᵘ מוּת ,ciuitatem intra iuſtos quinquaginta Sedom in inuenero Si : Domin*

יְהוָה אִם־אֶמְצָא בִסְדֹם חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר

,domus natus ; vestras generationes in masculus oīs vobis circūcidetur
יְמוּל לָכֶם כָּל־זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בַּיִת
& emptus argento tuo semine de non qui alienigena filio omni ab ,*argenti acquisitio* &
וּמִקְנַת־כֶּסֶף מִכֹּל בֶּן־נֵכָר אֲשֶׁר לֹא מִזַּרְעֲךָ
קָנָה ‡est *emptus argento tuo, *acquisitio* & ,tuę domus natus circuncidetur Circuncidendo .*ipse* ‡
הוּא׃ 13 †הִמּוֹל יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנַת
.seculi pactum in vestra carne in meum fœdus erit & : *tui argenti*
בְּשָׂרְכֶם לִבְרִית עוֹלָם׃
caro circuncidetur non cūm masculus præputiatus Et
14 †וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשַׂר
† quia fecit irritum. meum fœdus† :suis populis de illa anima excidetur & ,eius pręputij
עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת־בְּרִיתִי
tuæ vxoris Sarai :Abraham ad DEVS dixit Et .*fregit*
15 k פּוֹר ‡est k הֵפַר׃ †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שָׂרַי אִשְׁתְּךָ
.eius nomen‡ Sarah quia ,Sarai eius nomen vocabis non
לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ׃
,ei benedicā & ,filium tibi ea ex dabo etiam & ,ei benedicam Et
16 †וּבֵרַכְתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֵּן וּבֵרַכְתִּיהָ
prostrauit se *cecidit* Et .erunt ea ex populorum Reges .gentes in erit &
וְהָיְתָה גּוֹיִם מַלְכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ 17 l †וַיִּפֹּל
filio Nunquid :suo corde in dixit & :risit & ,suas facies super Abraham
אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הַלְבֶן
? proles? annorum nonaginta filia Sarah an Et †nascetur annorum centum
m יִוָּלֵד ‡ m מֵאַת־שָׁנָה יִוָּלֵד וְאִם־שָׂרָה הֲבַת־תִּשְׁעִים שָׁנָה
Ismahel Vtinam :DEVM ad Abraham dixit Et ? pariet
תֵּלֵד׃ 18 †וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לוּ
tua vxor Sarah Verè :DEVS dixit Et .tuo conspectu in viuat
יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ׃ 19 †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָל שָׂרָה
pariet statuam & .Ischac eius nomen vocabis & ,filium tibi *pariens*
n קוֹם *& יֹלֶדֶת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק ‡ וַהֲקִמֹתִי אֶת־
.cum post eius semini* ,seculi fœdus in eo cum meum fœdus
בְּרִיתִי אִתּוֹ לִבְרִית עוֹלָם לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו׃
in • פְּרָה vehementissime. ,eum faciā crescere & ,ei benedixi Ecce . te audiui Ismahel *ad* Et
20 †וּלְיִשְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ ° וְהִפְרֵיתִי אֹתוֹ
principes Duodecim .*plurimū plurimū in* eum faciam multiplicare &
p וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ בִּמְאֹד מְאֹד ‡ שְׁנֵים־עָשָׂר נְשִׂיאִם
statuam meū fœdus Et .magnam gentē in eū ‡*dabo* & ,generabit
יוֹלִיד ‡ r וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל׃ 21 †וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים
anno in hoc tempore in Sarah tibi pariet quem ,Ischac cum
אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה ‡ לַמּוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה
‡ponam *desuper*† DEVS ascendit &,eo cum *loquendum ad absolvit* Et .altero
הָאַחֶרֶת׃ 22 †וַיְכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ ‡ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל
‡finiuit loqui †ab & ,suum filium Ismahel Abraham tulit Et .Abraham
אַבְרָהָם׃ 23 †וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֶת
masculi Oīs .*sui argenti acquisitionem omnem* & ,suæ domus natos oēs
כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנַת כַּסְפּוֹ כָּל־זָכָר
corum præputij carnem circuncidit & , Abraham domus viris in
בַּאֲנְשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם ‡ וַיָּמָל אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתָם
. DEVS eo cum est locutus *sicut* ,ipsius diei corpore in
בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ אֱלֹהִים׃
‡erat quando circūcisa fuit ei caro *carnem illi circuncidi in* ,annorū nouē & nonaginta filius‡ Abraham Et
24 †וְאַבְרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהִמֹּלוֹ בְּשַׂר
‡erat quando circuncisa fuit ei caro ,annorum tredecim‡ filius ,eius filius Ismahel Et .sui præputij
עָרְלָתוֹ׃ 25 †וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
ipsius diei corpore In .sui præputij *carnem illi circuncidi in*
בְּהִמֹּלוֹ אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ׃ 26 †בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה
viri omnes Et .eius filius Ismahel &,Abraham est circuncisus
נִמּוֹל אַבְרָהָם וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ׃ 27 †וְכָל־אַנְשֵׁי
alienigenæ filio à *argenti acquisitio* &,domus natus ,eius domus
בֵיתוֹ יְלִיד בַּיִת ‡ וּמִקְנַת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נֵכָר
.co cum sunt circuncisi
נִמֹּלוּ אִתּוֹ׃

CAP. XVIII. יח

sedebat in ostio ostio *sedens* ipse Et . Mamre quercubus in Dñs ei est visus Et
וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־ 1 b †
.vidit & ,suos oculos eleuauit Et . *diem incalescī vt* ‡ tabernaculi
b רָאָה ‡cum incalesceret dies. הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם׃ 2 c †וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא
cucurrit & ,vidit Et .*eum super stantes* † viri tres ecce Et
c נָשָׂא †stabant iuxta eum. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ
.terram in se incuruauit & ,tabernaculi ostio ab eorum occursum in
לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה׃
Domine mi, ,tuis oculis in gratiam inueni nunc si , *mei* Domini : dixit Et
3 †וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם־נָא מָצָאתִי חֵן d בְּעֵינֶיךָ d חָנַן
à nunc ,aquæ parum nunc Tolletur .tuo seruo *desuper* transeas *quæso* ne
אַל־נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ׃ 4 e †יֻקַּח־נָא מְעַט־מַיִם e לָקַח

tua ancilla Ecce :Sarai ad Abram dixit Et .te inter &
וּבֵינֶיךָ׃ 6 †וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־שָׂרַי הִנֵּה שִׁפְחָתֵךְ
fugit & ,Sarai eā afflixit Et .tuis oculis in bonū qđ ei fac ,tua manu in
בְּיָדֵךְ עֲשִׂי־לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינָיִךְ ‡ וַתְּעַנֶּיהָ שָׂרַי וַתִּבְרַח
aquarum fontē *super* Domini Angelus eam inuenit Et . eius facie à
מִפָּנֶיהָ׃ 7 †וַיִּמְצָאָהּ ᵛ מַלְאַךְ יְהוָה עַל־עֵין הַמַּיִם
ancilla Hagar :dixit Et . Sur via in fontem *super*, deserto in
בַּמִּדְבָּר עַל־הָעַיִן בְּדֶרֶךְ שׁוּר׃ 8 †וַיֹּאמַר הָגָר שִׁפְחַת
meæ dñæ Sarai facie A ,dixit Et *ibis quò* & ,*venisti quo à* ? vbi ,Sarai
שָׂרַי אֵי־מִזֶּה בָאת ‡ וְאָנָה x תֵּלֵכִי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרַי גְּבִרְתִּי
ad Reuertere :Domini Angelus ei dixit Et . *fugiens* ego
אָנֹכִי בֹרַחַת׃ 9 †וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה שׁוּבִי
Angelus ei dixit Et .eius manib⁹ sub te humilia & ,tuā dominam
אֶל־גְּבִרְתֵּךְ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ׃ 10 †וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ
numerabitur nō & ,tuum semen multiplicabo Multiplicando : Dñi
יְהוָה הַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֵךְ וְלֹא יִסָּפֵר
paries & ,prægnans *tu* Ecce : Dñi Angelus ei dixit Et .multitudine à
מֵרֹב׃ 11 †וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ יְהוָה הִנָּךְ הָרָה ᵞ וְיֹלַדְתְּ
ad Dominus audiuit quia ,Ismahel eius nomē vocabis & ,filium
בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל כִּי־שָׁמַע יְהוָה אֶל־
,omnes in eius Manus .homo *feus* erit ipse Et .tuā afflictionem
עָנְיֵךְ׃ 12 †וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם יָדוֹ בַכֹּל
.habitabit *suorum fratrum omnium facies super* Et .eum in omniū manus &
וְיַד כֹּל בּוֹ וְעַל־פְּנֵי כָל־אֶחָיו יִשְׁכֹּן׃
quia ,*me videns*‡ Deus Tu : se ad *loquentis* ,Dñi nomen vocauit Et
13 †וַתִּקְרָא שֵׁם־יְהוָה הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רֳאִי כִּי
vocauit Idcirco ? me videntē post * vidi hîc etiam Num :dixit
אָמְרָה הֲגַם הֲלֹם רָאִיתִי אַחֲרֵי רֹאִי׃ 14 †עַל־כֵּן קָרָא
.Bered inter & Cades inter Ecce .me vidētis, viuētis puteū ,puteū
לַבְּאֵר בְּאֵר a לַחַי z רֹאִי a הִנֵּה בֵּין־קָדֵשׁ וּבֵין בָּרֶד׃
sui filij nomē Abram vocauit Et . filiū Abram ipsi Hagar peperit Et
15 †וַתֵּלֶד הָגָר לְאַבְרָם בֵּן b וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם־בְּנוֹ
annorū octoginta† filius Abram Et . Ismahel ,Hagar peperit quem
אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר יִשְׁמָעֵאל׃ 16 †וְאַבְרָם בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה
† erat . Abram ipsi Ismahel Hagar *pariendo in* ,annorū sex &
וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת־הָגָר אֶת־יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם׃
quando peperit

CAP. XVII. יז

est visus Et .annorum nouē & annorū nonaginta filius Abram fuit Et
1 †וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא
ambula :omnipotens Deus Ego : eum ad dixit &, Abram ad Dñs
יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי־אֵל שַׁדָּי הִתְהַלֵּךְ
meum pactum dabo Et . perfectus esto & ,meo conspectu in
לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים׃ 2 †וְאֶתְּנָה בְּרִיתִי
.*plurimum plurimum in* te multiplicabo & :te inter & me inter
בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְאַרְבֶּה אֹתְךָ בִּמְאֹד מְאֹד׃
DEVS eo cum est locutus Et .suam faciē super Abram *cecidit* Et
3 †וַיִּפֹּל e אַבְרָם עַל־פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים
multitudinis patrē in eris & ,tecū meū pactum ecce Ego : dicendo
לֵאמֹר׃ 4 †אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב d הֲמוֹן
erit &, Abram tuum nomen vltra vocabitur non Et . gentium
גּוֹיִם׃ 5 †וְלֹא־יִקָּרֵא עוֹד אֶת־שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה
.te *dedi* gentium multitudinis patrem quia ,Abraham tuū nomen
שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב־הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ׃
gentes in te *dabo** & ,*plurimum plurimum in te faciam fructificari* Et
6 †וְהִפְרֵתִי אֹתְךָ e בִּמְאֹד מְאֹד וְנָתַתִּיךָ לְגוֹיִם
me inter meum fœdus statuam Et egrediētur te ex reges &
וּמְלָכִים מִמְּךָ יֵצֵאוּ׃ 7 †וַהֲקִמֹתִי f אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי
,seculi pactū in suas generatiões in ,te post tuū semē inter &,te inter &
וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ g לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם
tibi dabo Et . te post tuo semini & Deū in tibi *existendum ad*
לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ׃ 8 †וְנָתַתִּי לְךָ
terram omnem ,tuarū peregrinationū terrā te post tuo semini &
וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֵת אֶרֶץ h מְגֻרֶיךָ אֵת כָּל־אֶרֶץ
dixit Et .Deum in eis ero & :*seculi* possessionem in Chenahá
כְּנַעַן לַאֲחֻזַּת עוֹלָם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים׃ 9 †וַיֹּאמֶר
tu ,custodies meum pactum tu Et : Abraham ad DEVS
אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אַתָּה
quod meum pactū Hoc .suas generationes in te post tuum semen &
וְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם׃ 10 †זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר
circuncidi :te post tuum semen inter &,vos inter &,me inter custodietis
תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל
erit & :vestri præputij carnem circūcidetis Et . *masculum omnem vobis*
לָכֶם כָּל־זָכָר׃ 11 †וּנְמַלְתֶּם i אֶת בְּשַׂר עָרְלַתְכֶם וְהָיָה
dierum octo filius Et .vos inter & me inter fœderis signum in
לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם׃ 12 †וּבֶן־שְׁמֹנַת יָמִים

vt circūcidatur in vobis oīs masculus

sed egredietur qui *quinimo* ,iste te hæreditabit Nō :dicendo ēū ad Domini
יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא
:dixit & ,foras eum eduxit Et .te hęreditabit ipse ,tuis viscerib⁹ de
4 מִמֵּעֶיךָ הוּא יִירָשֶׁךָ׃ וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר
numerare poteris si ,stellas numera & ,cælos in nunc Suspice
5 הַבֶּט־נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לִסְפֹּר
Domino, ,*Dominum in* credidit Et .tuum semen erit Sic :ei dixit Et .eas
אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ׃ וְהֶאֱמִן בַּיהוָה
6 qui ,Dñs Ego :eum ad dixit Et .*iustitiam ei* illud imputauit &
sibi ad iustitiam. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר
7 ,istam terram tibi *dandum ad* ,Chasdim Vr de te eduxi
vt darem הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֶת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת
vt hæredites eam ‡Deus quod ,cognoscam quo in ‡*Iehouih* Domine :dixit Et .*eam hæreditandū ad*
8 לְרִשְׁתָּהּ׃ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יֱהוִה בַּמָּה אֵדַע כִּי
,triennem vitulam mihi Tolle :eum ad dixit Et ? eā hæreditabo
9 אִירָשֶׁנָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת
tulit Et .*pipionem &* ,turturē & ,triennē arietē & ,triennē caprā &
10 וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל׃ וַיִּקַּח־
sua partis vnūquódq; dedit & ,*medio in* ea diuisit & ,ista omnia sibi
לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בַּתָּוֶךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בִּתְרוֹ
aues descenderunt † Et .*diuisit non auem &* ,*eius socię occursum ad*
11 לִקְרַאת רֵעֵהוּ וְאֶת־הַצִּפֹּר לֹא בָתָר׃ וַיֵּרֶד הָעַיִט
,*intrandum ad Sol* * fuit Et .Abram eas ‡*ixsufflauit* &, cadauera super
עַל־הַפְּגָרִים וַיָּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם׃ וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא 12
magna obscuritas ‡ terror ecce Et .Abram super cecidit sopor
† descendit volatile ‡abigebat *sole occumbente, וְתַרְדֵּמָה נֹפֶלֶת עַל־אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֶשְׁכָה גְדֹלָה
quòd ,cognoscęs Cognoscēdo :Abram ad dixit Et .eū super cadens
13 נֹפֶלֶת עָלָיו׃ וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדֹעַ תֵּדַע כִּי־
eos affligēt & ,*eis seruient Et* .*sibi* non terra in tuū semē erit peregrinū
גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם
.ego ‡*iudicans* ,seruient cui gentem etiā Et .annos quadringentos
14 אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי
ad ingredieris tur Et .magna substātia *in egredietur postea Et
15 וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִרְכֻשׁ גָּדוֹל׃ וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־
generatio Et .bona canitie in Sepelieris .pace in tuos patres
16 אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה׃ וְדוֹר
.hucusque Emoræi ‡*iniquitas* perfecta† nō quia ,huc reuertētur *quarta*
רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד־הֵנָּה׃
fumi † furnus ecce & : erat caligo & ,*occumbens Sol* ‡ fuit Et
17 וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָתָה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׁן
die In .ipsas diuisiones inter transibat quæ ,ignis lampas &
18 וְלַפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה׃ בַּיּוֹם
dedi tuo Semini :dicendo ,fœdus Abram cum Dñs pepigit ipso
הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת־אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי
flumen ,magnū flumen ad vsq; ,Aegypti flumine à ,hanc terram
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר־
.Chadmonæum &, Chenizęum & ,Chenæum. .Perath
19 פְּרָת׃ אֶת־הַקֵּינִי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֶת־הַקַּדְמֹנִי׃
.Rephaim & ,Perizæum & ,Chitthæum Et
20 וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הָרְפָאִים׃
&, Ghirghasæum &, Chenahanæum & ,Emoræum Et
21 וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת־
.Iebusæum
הַיְבוּסִי׃

‡erat ,Aegyptia ancilla ei‡ Et .ei pepererat nō Abram vxor Sarai Et
אִישׁ 16 וְשָׂרַי[q] אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית
nunc Ecce :Abram ad Sarai dixit Et .Hagar eius nomē &
2 וּשְׁמָהּ הָגָר׃ וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל־אַבְרָם הִנֵּה נָא
ne paretem. ‡ si forte‡ ,meā ancillam ad nunc Ingredere .*pariendo à* ,Dñs me concluſit
וְלַד[t] בּוֹא filios ſuſcipiam עָצָרַנִי יְהוָה[r] מִלֶּדֶת[s] בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְחָתִי אוּלַי
Sarai tulit Et .Sarai voci Abram paruit Et .ea ab *edificabor*
לָקַח[t] † in fine אִבְנֶה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרָי׃ וַתִּקַּח שָׂרַי
,annorum decem *fine à* ‡ suā ancillam Aegyptiam Haghar ,Abram vxor
קְצַץ[v] ‡ quibus habitauit אֵשֶׁת אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ[v] מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים
ſuo viro Abram eam dedit &: Chenahā terra in Abram *habitādū ad* ‡
לְשֶׁבֶת[x] אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן[y] וַתִּתֶּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ
quòd vidit Et .cōcepit & Haghar ad est ingressus Et .vxorem in ipsi
לוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיָּבֹא[x] אֶל־הָגָר[z] וַתַּהַר[a] וַתֵּרֶא[z] כִּי
Sarai dixit Et .ſuis oculis in eius domina *fuit vilis** & concepisset
הָרָתָה[z] וַתֵּקַל[b] גְּבִרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ׃ וַתֹּאמֶר שָׂרַי
,tuo sinu in meā ancillam dedi Ego .te ſuper *mea iniquitas* :Abram ad
אֶל־אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ. אֲנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי[t] בְּחֵיקֶךָ
,me inter Dñs Iudicet .eius oculis in *ſum vilis &* ,cōcepit quòd vidit Et
Punitio mea ‡ deſpectui ſum וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי

rex &, Admah rex &, Hamorah rex &, Sedom rex eſt egreſſus Et
8 וּבֵינֶךָ׃ וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ
bellum eis cum ordinauerūt &, Sohar‡ Ipſa :Belah rex &, Seboim ‡ eſt
צְבוֹיִם וּמֶלֶךְ בֶּלַע הִוא־צֹעַר וַיַּעַרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה
Tidhal &, Helam rege Chedorlahomer Cum : Siddim valle in
9 בְּעֵמֶק הַשִּׂדִּים׃ אֶת כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל
,Elaſar rege Arioch &, Sinhar rege Amraphel &, gentium rege
מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אַלָּסָר
putei Siddim vallis Et .quinque cum reges quatuor plena erat
10 אַרְבָּעָה מְלָכִים אֶת־הַחֲמִשָּׁה׃ וְעֵמֶק הַשִּׂדִּים בְּאֵרֹת puteis
:ibi ceciderūt &, Hamorah &, Sedom rex fugerūt Et .cęmēti *putei*
בֵּאֵרֹת חֵמָר וַיָּנֻסוּ מֶלֶךְ־סְדֹם וַעֲמֹרָה וַיִּפְּלוּ־שָׁמָּה
Sedō ſubſtantiā oēm ceperunt Et .fugerūt montē in reſidui &
11 וְהַנִּשְׁאָרִים הָרָה נָסוּ׃ וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רְכֻשׁ סְדֹם
,Loth ceperunt Et .abierunt &, eorū eſcā omnem & ,Hamorah &
12 וְעֲמֹרָה וְאֶת־כָּל־אָכְלָם וַיֵּלֵכוּ׃ וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט
ſedens ipſe Et .abierūt & ,Abram fratris filium eius ſubſtantiā & habitabat
וְאֶת־רְכֻשׁוֹ בֶּן־אֲחִי אַבְרָם וַיֵּלֵכוּ וְהוּא יֹשֵׁב
ipſe &: Hebręo Abram nūciauit &, euaſerat qui‡ venit Et .Sedom in ‡ quidam
13 בִּסְדֹם׃ וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֶּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא
,Haner fratris & ,Eſchol fratris Emori Mamre quercubus in *habitās*
שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר
eſt captiuatus quod ‡ Abram audiuit Et .*Abram fœderis viri* ipſi & erant fœdè-
14 וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית־אַבְרָם׃ וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה rati cū Abrā.
octodecim ,ſuæ domus *natos* ,*ſuos initiatos* *expediit* ‡ Et .ſuus frater ‡ quòd captiuus ductus eſſet
אָחִיו וַיָּרֶק אֶת־חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנָה עָשָׂר
eos ſuper ſe diuiſit Et .Dan ad vſq; eſt perſecutus &, trecentos & ‡ armauit pueros ſuos, pueros
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן׃ וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה
,Chouah ad vſq; eos eſt pſecutus &, eos pcuſſit &, ei⁹ ſerui &, ipſe nocte
15 הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם וַיִּרְדְּפֵם עַד־חוֹבָה
etiā &, ſubſtantiā omnē reduxit Et .Dammeſech læua à * quæ * eſt
16 אֲשֶׁר מִשְּׂמֹאל לְדַמָּשֶׂק׃ וַיָּשֶׁב אֶת כָּל־הָרְכֻשׁ וְגַם שוב
mulieres etiam Et .reduxit eius ſubſtantiā &, ſuū fratrē Loth
אֶת־לוֹט אָחִיו וּרְכֻשׁוֹ הֵשִׁיב וְגַם אֶת־הַנָּשִׁים
poſt ,eius occurſum in Sedom rex exiuit Et .populum & poſtquam reuerſus eſt ipſe
17 וְאֶת־הָעָם׃ וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סְדֹם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי
qui reges &, Chedorlahomer percutiendo à *ipſum reuerti*
שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת כְּדָרְלָעֹמֶר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר
Malchiſedech Et .regis vallis ‡ ipſa .Saueh vallem ad, eo cū† † erant ‡ eſt
18 אִתּוֹ אֶל־עֵמֶק שָׁוֵה הוּא עֵמֶק הַמֶּלֶךְ׃ וּמַלְכִּי־צֶדֶק protulit
.altiſſimo Deo ſacerdos* ipſe Et .vinū & panem *eduxit* Salem rex * erat
מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וְיַיִן וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן׃
poſſeſſori altiſſimo Deo Abram Benedictus :dixit &, ei benedixit Et
19 וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה
tuos hoſtes tradidit qui ,altiſſimus Deus benedict⁹ Et . terræ & cæli
20 שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר־מָגַן צָרֶיךָ
Sedom rex dixit Et .omnib⁹ de decimā ei dedit & .tua manu in
21 בְּיָדֶךָ וַיִּתֶּן־לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סְדֹם
dixit Et . tibi cape ſubſtantiā &, *animam* mihi Da :Abram ad
22 אֶל־אַבְרָם תֶּן־לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרְכֻשׁ קַח־לָךְ׃ וַיֹּאמֶר
,altiſſimū Deū Dñm ad meā manū Leuaui :Sedom regem ad Abram
אַבְרָם אֶל־מֶלֶךְ סְדֹם הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל־יְהוָה אֵל עֶלְיוֹן רום
corrigiam ad vſque & filo à Si .terræ & cæli poſſeſſorē
23 קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃ אִם־מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ־
Ego ; *dices non &* :*tibi quod omni ex accipiam ſi &* , calceamēti accepero ex omnibusquę ſunt tibi; ne dicas:
נַעַל וְאִם־אֶקַּח[f] מִכָּל־אֲשֶׁר־לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי
,pueri comederūt quæ tantum † Præter . Abram ditaui
24 הֶעֱשַׁרְתִּי אֶת־אַבְרָם׃ בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ † †ea לָקַח[f]
.Mamre &, Eſchol ,Hanner :mecū iuerunt qui ,virorum partem &
וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עָנֵר אֶשְׁכֹּל וּמַמְרֵא
.ſuam partem accipiant ipſi
יִקָּחוּ חֶלְקָם׃

Abram ad Domini verbum fuit *hæc verba* Poſt hæc
1 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם
tua merces :tibi ſcutū* Ego .Abram timeas Ne :dicēdo ,viſione in * ero
בְּמַחֲזֶה לֵאמֹר אַל־[g]תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ
dabis quid ,*Iehoui* Domine :Abram dixit Et . valde multa DEVS,
2 הַרְבֵּה מְאֹד׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱהוִה מַה־תִּתֶּן
iſte ,meæ domus *procurator* filius &, liberis abſq; vado ego Et :mihi gubernator
לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא
dediſti non mihi Ecce :Abram dixit Et . Elihezer Dammeſech
3 דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר׃ וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נָתַתָּה
verbum ecce Et .me *hæreditans* meæ dom⁹ filius ecce Et .ſemē hæreditat
4 וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי׃ וְהִנֵּה דְבַר־
זֶרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי׃ וְהִנֵּה דְבַר־

.simul habitare poterant non & ,multa eorum substantia erat

הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו׃ רָבָה
pastores inter & ,Abram pecoris pastores inter contentio fuit Et

וַיְהִי ריב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי רוב habitabant
. terra in *sedens* tunc Perizæus & Chenahanæus Et .Loth pecoris

מִקְנֵה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ׃
me inter contentio sit quæso Ne :Loth ad Abram dixit Et

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אַל־נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי הָיָה
viri quia ,tuos pastores inter & ,meos pastores inter & ,te inter &

וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי־אֲנָשִׁים est coram te? Separa te nunc à me. Si ieris ad sinistrā, dexteram tenebo: & si ad dexteram ieris, sinistrā tenebo.
Separare ?*tuo conspectu in* terra omnis Nonne .nos fratres

אַחִים אֲנָחְנוּ׃ הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפָּרֶד
,*dextrā ad si & :dextrabo &* ,*sinistrā ad Si .me desuper nunc*

נָא מֵעָלָי אִם־הַשְּׂמֹאל וְאִימְנָה וְאִם־הַיָּמִין
omnem vidit & ,suos oculos Loth leuauit Et .*sinistrabo*

וְאַשְׂמְאִילָה׃ וַיִּשָּׂא־לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־כָּל־ ‡esset intrigua
Dñs disperderet antequam ,*rigans* ‡ *ipsa* tota quòd Iarden planiciem

כִּכַּר הַיַּרְדֵּן כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקֶה לִפְנֵי שַׁחֵת יְהוָה נשׂא ראה
,Aegypti terra sicut ,Domini hortus sicut ,Hamorah & ,Sedom

אֶת־סְדֹם וְאֶת־עֲמֹרָה כְּגַן־יְהוָה כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם פנה
planiciem omnem Loth sibi elegit Et .Sohar te ingrediente

בּוא בְּבֹאֲךָ צֹעַר׃ וַיִּבְחַר־לוֹ לוֹט אֶת כָּל־כִּכַּר separauerunt se alter ab altero.
.*suo fratre desuper vir sunt separati &* ,oriēte ab Loth est ꝓfectus & ,Iardē

הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם וַיִּפָּרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו׃ עור
vrbibus in habitauit Loth & ,Chenahan terra in habitauit Abram

אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי erant mali,
, *mali* Sedom viri Et .Sedom vsq; tabernaculū tetēdit & planiciei

הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד־סְדֹם׃ וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים רוע
postquā ,Abram ad dixit Dñs Et .valde Domino peccatores &

וְחַטָּאִים לַיהוָה מְאֹד׃ וַיהוָה אָמַר אֶל־אַבְרָם אַחֲרֵי separauit se Loth ab eo.
ā vide & ,tuos oculos nunc Leua .*eo cum de Loth est separatus*

הִפָּרֶד־לוֹט מֵעִמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־ vbi es,
,orientē ad & ,meridiē ad & ,aquilonē ad ,*ibi tu quo* loco

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׁם צָפֹנָה וָנֶגְבָּה וָקֵדְמָה ‡& ad occidē tem. ‡vides
,eam dabo tibi ,*videns* ‡ tu quam terram omnem Quia .*mare ad &* ‡

וָיָמָּה׃ כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה נתן
puluerē sicut tuū semē ponam Et .seculum in vsq; tuo semini &

וּלְזַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃ וְשַׂמְתִּי אֶת־זַרְעֲךָ כַּעֲפַר שום
etiam ,terræ puluerem *numerandum ad vir potuerit si quod* ‡ :terræ

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִם־יוּכַל אִישׁ לִמְנוֹת ‡quia si poterit quisquam numerare per terram in lōgitudinem eius, & in latitudinēeius,
,eius longitudinem ad terra in ambula ,Surge .numerabitur tuū semē

זַרְעֲךָ יִמָּנֶה׃ קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ מנה
,Abram tabernaculū tetēdit Et .eam dabo tibi quia ,*eius latitudinē ad &*

וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה׃ וַיֶּאֱהַל אַבְרָם quæ sunt in
ędificauit & :Chebrō *in quæ* ,Mamre quercubus in habitauit &,venit &

וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן בנה
.Domino altare ibi

וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה׃

CAP. XIIII. יד

Elasar rex Arioch , Sinhar regis Amraphel diebus in fuit Et

וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ־שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר
fecerunt :gentium rex Tidhal & ,Helam rex Chedorlahomer

כְּדָר־לָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם׃ עָשׂוּ
,Hamorah rege Birsah cum & ,Sedom rege Berah cum bellum

מִלְחָמָה אֶת־בֶּרַע מֶלֶךְ סְדֹם וְאֶת־בִּרְשַׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה ipsa est צבוים
ipsa ,Belah rege & ,Seboim rege Semeber & ,Admah rege Sinab

שִׁנְאַב מֶלֶךְ אַדְמָה וְשֶׁמְאֵבֶר מֶלֶךְ צְבוֹיִם וּמֶלֶךְ בֶּלַע הִיא ‡cōiūcti sunt in valle ‡ipsa est vallis maris
mare Ipsa ‡ :Siddim *vallem ad conuenerunt* ‡ isti Omnes .Sohar

צֹעַר׃ כָּל־אֵלֶּה חָבְרוּ אֶל־עֶמֶק הַשִּׂדִּים הוּא יָם
tertio & ,Chedorlahomer seruierunt annos Duodecim .salis

הַמֶּלַח׃ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבָדוּ defecerunt.
venit anno decimoquarto in Et .*rebellarunt* anno decimo

אֶת־כְּדָרְלָעֹמֶר וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָרָדוּ׃ qui erāt cum
eo *cum qui* reges & ,Chedorlahomer

וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּא כְדָרְלָעֹמֶר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּכּוּ Rephaim
Emim & ,Ham in Zuzim & ,Charnaim Aftheroth in

בעשתרת קרנים וְאֶת־הַזּוּזִים בְּהָם וְאֶת־הָאֵימִים in montanis
ad vsque Sehir *eorum monte in* Chori Et .Chiriathaim Saueh in

בְּשָׁוֵה קִרְיָתָיִם׃ וְאֶת־הַחֹרִי בְּהַרְרָם שֵׂעִיר עַד quæ est iuxta
venerunt & ,redierūt Et .desertum *super* quæ ,Paran planiciem

אֵיל פָּארָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּדְבָּר׃ וָיָשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ ipsa est Cades:
,Amalechitæ agrū omnē percusserūt & :*Cades ipsa* ;Misphath Hen ad

אֶל־עֵין מִשְׁפָּט הִוא קָדֵשׁ וַיַּכּוּ אֶת־כָּל־שְׂדֵה הָעֲמָלֵקִי
.Thamar Chaseson in habitantem Emoræum etiam &

וְגַם אֶת־הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּחַצְצֹן תָּמָר׃

,suā substātiā oēm & ,sui fratris filiū Loth & ,suā vxorē Sarai

שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם
exiuerunt & ,Charan in fecerant *quam animam* & ,acquisierāt quam animas quas

אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ
.Chenahan terram in sunt ingressi & ,Chenahan terram in *eundum ad* vt pergerent

לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן׃ בוא
ad vsque ,Sechem locum ad vsque terram in Abram transiit Et

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד
est visus Et .terra in *tunc* Chenahanæus Et .Moreh quercum

אֵלוֹן מוֹרֶה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ׃ וַיֵּרָא tunc erat
. hanc terram dabo tuo Semini :dixit & ,*Abram ad* Dñs

יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת רָאָה Abrahæ
.*eum ad* apparuerat qui ,Domino altare ibi ædificauit Et

וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו׃ נָטָה sibi.
tetēdit Et .Bethel ipsi oriente ab montem ad inde *se euulsit* Et

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֵּט transtulit se
ibi ædificauit Et .oriente ab Hai & ,*mari à* Bethel :suum tentoriū

אָהֳלָה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעַי מִקֶּדֶם וַיִּבֶן־שָׁם erat ab occidente
Abram est profectus Et .Domini *nomine in* inuocauit & ,Dño altare nomen

מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה׃ וַיִּסַּע אַבְרָם
descēdit Et .terra in fames fuit Et . meridiem ad ꝓficiscēdo & ,eūdo

הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה׃ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד vt peregrinaretur
.terra in *fames** grauis quia ,ibi *peregrinandum ad* ,Aegyptū in Abram

אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר בָּאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ׃ *fames erat
dixit & ,Aegyptum *ingrediendū ad* ‡ appropinquauit *cum vt* ‡ fuit Et ‡quando

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרַיְמָה וַיֹּאמֶר ‡vt ingrederetur
pulchra mulier quòd ,cognoui nunc Ecce .suam vxorem Sarai ad

אֶל־שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת־ יפה
,dicent & ,Aegyptij te viderint cum ,erit Et .*tu* aspectu es.

מַרְאֶה אָתְּ׃ וְהָיָה כִּי־יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ
:quæso Dic .viuere facient te & ,me occident & : *hæc* eius Vxor est.

אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֹתָךְ יְחַיּוּ׃ אֱמָרִי־נָא חיה
mea anima viuat & ,te propter mihi sit bene vt ,*tu* mea Soror es,

אֲחֹתִי אָתְּ לְמַעַן יִיטַב־לִי בַּעֲבוּרֵךְ וְחָיְתָה נַפְשִׁי
viderunt & ,Aegyptū Abram ingrederetur cū ,fuit Et .te propter

בִּגְלָלֵךְ׃ וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה וַיִּרְאוּ
eam viderūt Et .valde *ipsa* pulchra quòd ,mulierem Aegyptij essēt

הַמִּצְרִים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד׃ וַיִּרְאוּ Parhoni.
mulier est sublata Et . *Parhoh* ad eam laudauerūt & ,Parhoh principes

שָׂרֵי פַרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פַּרְעֹה וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה לָקַח
fuit Et .eam propter benefecit Abram ipsi Et . Parhoh domum in fuerūt pecudes & boues

בֵּית פַּרְעֹה׃ וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי־
.cameli & ,asinæ & ,ancillæ & ,serui & ,asini & ,*bos &* ,*pecus* ei

לוֹ צֹאן־וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים׃
eius domū & ,magnis percussionibus Parhoh Dominus percussit Et

וַיְנַגַּע יְהוָה אֶת־פַּרְעֹה נְגָעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתוֹ
,*Abram ad* Parhoh vocauit Et .Abram vxoris Sarai *verbū propter* causa Abram,

עַל־דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם׃ וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְאַבְרָם Cur
quòd mihi indicasti non quid *Ad* ? mihi fecisti hoc *Quid* : dixit & Vt

וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי
tuli Et .*ipsa* mea Soror ,dixisti quid *Ad* ? *ipsa* tua vxor גנד

אִשְׁתְּךָ הִוא׃ לָמָּה אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִוא וָאֶקַּח esset? Vt
.vade & ,cape ,tua vxor ecce nunc Et .vxorem in mihi eam est?

אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ׃
& ,eum dimiserunt & ,viris Parhoh eum super præcepit Et

וַיְצַו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת־ omnia quæ erant ei.
.*ei quod omne* & ,eius vxorem

אִשְׁתּוֹ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ׃

CAP. XIII. וג

.*ei quod omne &* ,ei⁹ vxor & ipse ,Aegypto ex Abram ascendit Et & omnia quæ erant ei.

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ עלה
,pecore in valde *grauis* Abram Et .meridiem ad eo cum Loth & diues erat

וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה׃ וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה per profectiones suas
ad vsq; & meridie à *suas profectiones ad* iuit Et . auro in & ,argēto in נסע

בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב׃ וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד vbi fuerat חלל
,prīcipio in eius tabernaculū *ibi fuit quo* ,locum ad vsq; ,Bethel

בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אָהֳלָה fecerat quod ,altaris locum Ad . Hai inter & ,Bethel inter

בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעָי׃ אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה nomen
.Domini *nomine in* Abram ibi inuocauerat & ,principio in ibi

שָׁם בָּרִאשֹׁנָה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְהוָה׃
,*bos &* ,*pecus* fuit Abram cum ambulanti Loth ipsi etiam Et erāt pecudes & boues

וְגַם־לְלוֹט הַהֹלֵךְ אֶת־אַבְרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֹהָלִים׃ יָשַׁב
quia ,simul *sedendum ad* ,terra eos ferebat non Et . tabernacula & vt habitarent

וְלֹא־נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו כִּי־

filios genuit & annos quadringentos & annos tres Selach

אֶת־שֶׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
Heber genuit & annos triginta vixit Selach Et filias &

14 וּבָנוֹת׃ וְשֶׁלַח חַי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֵבֶר׃
annos tres Heber ipse genuit postquam Selach vixit Et

15 וַיְחִי־שֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁנִים
Heber vixit Et filias & filios genuit & annos quadringentos &

16 וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי־עֵבֶר
Heber vixit Et Pelegh genuit & annos triginta & quatuor

17 אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פָּלֶג׃ וַיְחִי־עֵבֶר
quadringentos & annos triginta Pelegh ipse genuit postquam

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פָּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת
annos triginta Pelegh vixit Et filias & filios genuit & annos

18 שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
ipse genuit postquā Pelegh vixit Et Rehu genuit &

19 וַיּוֹלֶד אֶת־רְעוּ׃ וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־
filias & filios genuit & annos ducentos & annos nouem Rehu

רְעוּ תֵּשַׁע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
Serug genuit & annos triginta & duos Rehu vixit Et

20 וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שְׂרוּג׃
annos septem Serugh ipse genuit postquam Rehu vixit Et

21 וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שְׂרוּג שָׁבַע שָׁנִים
Serugh vixit Et filias & filios genuit & annos ducentos &

22 וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי שְׂרוּג
postquam Serugh vixit Et Nachor genuit & annos triginta

23 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־נָחוֹר׃ וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי
filias & filios genuit & annos ducentos Nachor ipse genuit

הוֹלִידוֹ אֶת־נָחוֹר מָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ מאה
Terach genuit & annos viginti & nouem Nachor vixit Et

24 וַיְחִי נָחוֹר תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־תָּרַח׃
nouendecim Terach ipse genuit postquam Nachor vixit Et

25 וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תָּרַח תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה
Terach vixit Et filias & filios genuit & annos centū & annos

26 שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי־תֶרַח
& Nachor Abram genuit & annos septuaginta

שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־ sunt
Abram genuit Terach Terach generationes istæ Et Haran

27 הָרָן׃ וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם
est mortuus Et Loth genuit Haran Et Haran & Nachor

אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט׃ מות
Vr in suæ natiuitatis terra in *sui patris* Terach *facies* *super* Haran

הָרָן עַל־פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ בְּאוּר corā Terach patre suo
Nomen vxores sibi Nachor & Abram *accepit* Et Chasdim

29 כַּשְׂדִּים׃ וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם *acceperunt*
Haran filia Milchah Nachor vxoris nomē & Sarai Abram vxoris

אֵשֶׁת־אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם אֵשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַּת־הָרָן ei † Non sterilis Sarai fuit Et Iscah patris & Milchah patris

30 אֲבִי־מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה׃ וַתְּהִי שָׂרָי עֲקָרָה אֵין לָהּ
filium Loth & suum filiū Abram Terach accepit Et natus

31 וָלָד׃ וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־
sui filij Abram vxorem suam nurū Sarai & sui filij nīū Haran

הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֶת־שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ כלל
:Chenahan terram in *eundum ad* Chasdim Vr de eis cum exierunt Et vt pergerent

וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן ילך
dies fuerunt Et ibi habitauerunt & Charan ad vsq; venerūt &

32 וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ וַיִּהְיוּ יְמֵי יום
Charan in Terach est mortu & anni ducenti & anni quinq; Terach

תֶּרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן׃

CAP. XII. יב

tua terra è tibi Vade : Abram ad Dominus dixit Et

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֶךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ
te faciā videre quā terram ad tui patris domo è & tua cognatiōe è &

וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ׃ ראה
magnificabo & tibi benedicā & magnā gentem in te faciam Et

2 וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה עשה
: tibi benedicentibus benedicam Et benedictio esto & :tuū nomen

שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה׃ וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ benedicēt se
familiæ omnes te in *benedicentur* Et maledicā tibi maledicentibus &

וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת ארר
eum ad est locutus quemadmodum Abram abiit Et terræ

4 הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו † erat
,annorum quinq; filius† Abram Et Loth secum perrexit & Domin

יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים quando é-
Abram cepit Et Charan de *suo exire in* annorum septuagīta &

5 וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן׃ וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־

Hamorah & Sedom *te ingrediendo* Hazzah ad vsq; Ghetar te ingredīēte donec ingre-
diaris

בֹּאכָה גְּרָרָה עַד־עַזָּה בֹּאכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה בוא
,*suas familias ad* Cham filij Isti .Lasah ad vsq; Seboim & Admah & וצבוים

20 וְאַדְמָה וּצְבֹיִים עַד־לָשַׁע׃ אֵלֶּה בְנֵי־חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
Etiā .natus est Sem ipsi Et .suis gētib in ,suis terris in ,*suas linguas ad*

לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם׃ וּלְשֵׁם יֻלַּד גַּם־ *per familias
Filij .*maioris* Iepheth frater ,Heber filiorū omniū pater ipse suas,

21 הוּא אֲבִי כָל־בְּנֵי־עֵבֶר אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל׃ בְּנֵי †per linguas
filij Et .Aram & ,Lud & ,Arpachsad & ,Assur & ,Helam ,Sem suas,

22 שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וְאָרָם׃ וּבְנֵי ‡ fuit
genuit Arpachsad Et .Mas & Ghether & Chul & Hus ;Aram ‡ maior.

23 אֲרָם עוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמָשׁ׃ וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת־
duo *est natus* Heber ipsi Et .Heber genuit Selach & :Selach nati sunt

שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר׃ וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי
;terra est diuisa eius diebus in quia .Pelegh vnius nomen :filij

25 בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ
& Almodad genuit Iochthan Et .Iochthan eius fratris nomē &

וְשֵׁם אָחִיו יָקְטָן׃ וְיָקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוֹדָד וְאֶת־ Seleph
& Hadoram Et .Iarach & Chasarmaueth &

27 שֶׁלֶף וְאֶת־חֲצַרְמָוֶת וְאֶת־יָרַח׃ וְאֶת־הֲדוֹרָם וְאֶת־
.Seba & Abimael & Hobal Et .Dichlah & Vzal

28 אוּזָל וְאֶת־דִּקְלָה׃ וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שְׁבָא׃
.Iochthā filij isti Oēs .Iobab & Chauilah & Ophir Et

29 וְאֶת־אוֹפִר וְאֶת־חֲוִילָה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יָקְטָן׃ donec ingre-
.orientis montē Sephar *te ingrediēdo* ,Mesah à eorum habitatio fuit Et diaris

30 וַיְהִי מוֹשָׁבָם מִמֵּשָׁא בְּאֲכָה סְפָרָה הַר הַקֶּדֶם׃ יָשַׁב
,suis terris in ,suas linguas *ad* ,suas familias *ad* ,Sem filij Isti per per

31 אֵלֶּה בְנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם
,suas generationes *ad* Noach filiorū familiæ Istæ .*suas gentes ad* in gentibus

לְגוֹיֵהֶם׃ אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם לגוי suis. ‡ per
.diluuium post terra in gentes sunt diuisæ istis ab & :suis gētibus in ילך

בְּגוֹיֵהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בָּאָרֶץ אַחַר הַמַּבּוּל׃

CAP. XI. יא

.*vna verba* & ,*vnum labium* terra omnis erat Et labij vnius, &
verborum
eorundem.

1 וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים׃ cum profici-
terra in **vallem* inuenerunt & ,oriente ab *ipsos profectiscendo in* fuit Et scerentur ipsi

2 וַיְהִי בְנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ *planiciem
Agite :fuū sociū ad ‡*vnī* dixerunt Et .ibi habitauerūt & ,Sinhar ‡ quisque

3 שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הָבָה
eis fuit Et .combustionē ad cōburamus & lateres laterificemus

נִלְבְּנָה לְבֵנִים וְנִשְׂרְפָה לִשְׂרֵפָה וַתְּהִי לָהֶם pro lapide,
Agite :dixerunt Et .*cementum in* eis fuit lutum & ,*lapidem in* later pro cæmēto.

4 הַלְּבֵנָה לְאָבֶן וְהַחֵמָר הָיָה לָהֶם לַחֹמֶר׃ וַיֹּאמְרוּ הָבָה
faciamus & ,cælum in ei caput & turrim & ,ciuitatē nobis ędificemus

נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־
.terræ omnis *facies* *super* dispergamur forte ne ,nomen nobis in superficie

לָנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ׃ videndum *ad* Dñs descendit Et
quam ,turrim & ,ciuitatem

5 וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר vt videret
vnus populus Ecce :Dñs dixit Et .hominum filij ædificabant ראה

6 בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד בנה
nūc Et .*faciendum ad* eorū incipere hoc Et .ipsis omnib †vnum labium & †est ‡est

וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחִלָּם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה vt faciant.
.*faciendum ad* cogitauerunt quod omne ,eis ab prohibebitur non חלל

לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת׃ vt faciant.
non vt ,eorum labiū ibi cōfundamus† & ,descēdamus Agite

7 הָבָה נֵרְדָה וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא *Vel* confun-
super inde eos Dñs dispersit Et .sui socij labium *vir* audiant datur

8 יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ׃ וַיָּפֶץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־ vnusquisque
Propterea .ciuitatem *ædificandum ad* cessauerūt & :terræ omnis facies פוץ

9 פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר׃ עַל־כֵּן ædificare
omnis labium Dñs confudit ibi quia ,Babel eius nomē vocauit

קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שְׂפַת כָּל־
.terræ omnis facies super Dñs eos dispersit inde & :terræ

הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפִיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ׃
genuit & ,annorū cētum filius Sem : Sem generationes Istæ

10 אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן־מְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
Sem vixit Et .diluuium post annis duobus Arpachsad

11 אֶת־אַרְפַּכְשַׁד שְׁנָתַיִם אַחַר הַמַּבּוּל׃ וַיְחִי־שֵׁם
genuit & :annos quingentos ,Arpachsad *ipsum gignere post* postquam

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשַׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד genuit ipse
,annos triginta & quinq; vixit Arpachsad Et .filias & filios

12 בָּנִים וּבָנוֹת׃ וְאַרְפַּכְשַׁד חַי חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
ipse genuit postquam Arpachsad vixit Et ,Selach genuit &

13 וַיּוֹלֶד אֶת־שָׁלַח׃ וַיְחִי אַרְפַּכְשַׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ

:ſua pueritia à† mala hominis cordis cogitatio quia ,hominem propter † eſt

רוע [d] בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם [d] רַע מִנְּעָרָיו
vltra vt per- quemadmodum viuens omne *percutiendum ad adhuc* addam non &

cutiam וְלֹא־אֹסִף עוֹד [e] לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־[f] חָי כַּאֲשֶׁר
,ſtigus & ,meſſis & ,ſemẽtis ,terræ dies omnes Adhuc .feci

נכה [f] חָיָה [g] קרר עָשִׂיתִי׃ [†] עֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר 22
.ceſſabunt non nox & ,dies & ,hyems & ,æſtas & ,æſtus &

חמם [h] וָחֹם וְקַיִץ וָחֹרֶף וְיוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ׃

CAP. IX. ט

Creſcite :eis dixit & ,eius filiis & ,Noach DEVS benedixit Et

וַיְבָרֶךְ [†] אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ 1
,veſter timor Et .terram replete & ,multiplicamini &

ירא [i] וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ [†] וּמוֹרַאֲכֶם 2
volatile omne ſuper & ,terræ beſtiam omnẽ ſuper erit veſter pauor &

חרת [k] וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף
piſcibus omnibus *in* & *, humi repet quod . omni in* ;cæli cũ omnibus

quæ mouere הַשָּׁמַיִם בְּכֹל [l] אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי
faciet terra ,

ipſum † quod reptile Omne .ſunt tradita veſtræ manui† maris † quę omnia

נתן [l] הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ׃ [†] כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא 3
‡ eſt .omnia vobis dedi *herbæ olus* ſicut ,eſcam in erit vobis ,viuens

virentẽ herbam חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה כִּירָק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כֹּל׃
.comedetis non ,*ipſius ſanguine* ,*eius anima in* carnem *Tantum*

Veruntamen cum aĩa eius, quæ eſt ſanguis eius, ‡animarum veſtrarum

[†] אַךְ־בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ׃ 4
manu de ;requiram *veſtris animabus* ‡ veſtrũ ſanguinem profecto Et

Qui effude- rit per hominẽ, ad imaginẽ generamini

[†] וְאַךְ אֶת־דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרֹשׁ מִיַּד 5
,ei⁹ fratris viri manu de ,hominis manu de & :illũ requirã beſtiæ omnis

כָּל־חַיָּה אֶדְרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו
,*homine in* hominis ſanguinẽ *Effundens* . hominis animam requiram

אֶדְרֹשׁ אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם׃ [†] שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם 6
.hominem fecit DEI *imagine in* quia ,effundetur ei⁹ ſanguis

דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם׃
multiplicamini & ,terra in *producite* ,multiplicamini & creſcite vos Et

[†] וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־ 7
:dicendo ,ſecum eius filios ad & Noach ad DEVS dixit Et .ea in

בָהּ׃ [†] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר׃ 8
veſtro ſemine cũ & ,vobiſcum meum pactũ *ſtatuens* ego ecce ,ego Et

ſtatuo קום [m] ‡ eſt וַאֲנִי הִנְנִי [m] מֵקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זַרְעֲכֶם 9
,vobiſcum‡quæ ,viuente anima omni cum Et .vos poſt

אַחֲרֵיכֶם׃ [†] וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם 10
omnibus ex ;vobiſcum terræ beſtia omni in &,iumẽto in‡,volatili in† † tam

‡ quàm בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכֹּל
meum pactum ſtatui Et .*terræ beſtiæ omni* ,*atcam egredientibus*

quæ egreſſa ſunt ex arca, & omni beſtia terræ: vltra מִים [n] נָבָל יֵצְאֵי הַתֵּבָה לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ׃ [†] וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי 11
non & :diluuij aquis ab *adhuc* caro omnis excidetur nõ & ,vobiſcum

vt diſperdat do † eſt אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד [n] מִמֵּי [o] הַמַּבּוּל וְלֹא־
DEVS dixit Et .terram *diſperdendũ ad*, diluuiũ *adhuc* erit

יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ׃ [†] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים 12
inter & ,vos inter & ,me inter *dans* ego quod ,fœderis ſignum† Hoc

‡ eſt זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
.ſæculi generationes in ,vobiſcum‡quæ viuentem animã omnẽ

דור [p] כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם [p] לְדֹרֹת עוֹלָם׃
inter & me inter fœderis ſignũ in erit & ,nube in *dedi* meum Arcum

ponam [†] אֶת־קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין 13
apparebit & ,terram ſuper nubem *me obnubilando in* erit Et .terram

cum obnu- bilauero הָאָרֶץ׃ [†] וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה 14
,vos inter & ,me inter † qđ ,mei fœderis recordabor Et .nube in arcus

† eſt הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן׃ [†] וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם 15
adhuc erit non & :carne omni *in* viuentem animã omnem inter & cum

וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד
arcus erit Et . carnem omnem *diſperdendũ ad* ,diluuiũ ad aqua

vt diſperdat הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר׃ [†] וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת 16
,DEVM inter *ſæculi fœderis recordandum ad* ,illũ videbo & ,nube in vt recorder

בֶּעָנָן וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים pacti perpe- tui
.terram ſuper‡ quæ ,carne omni *in* viuentem animã omnẽ inter & ‡ eſt cum

וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃
ſtatui quod ,fœderis ſignum‡ Hoc :Noach ad DEVS dixit Et ‡ eſt

[†] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הֲקִימֹתִי 17
fuerunt Et .terram ſuper† quæ carnem omnẽ inter & me inter † eſt

בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃ [†] וַיִּהְיוּ 18
Cham Et .Iepheth &,Cham &,Sem ,arca ex *egredientes* Noach filij qui egreſſi ſunt

בְּנֵי־נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וְיֶפֶת וְחָם
iſtis ab Et .Noach filij iſti Tres .Chenahan pater *ipſe* eſt

הוּא אֲבִי כְנָעַן׃ [†] שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה 19
plãtauit & ,*terræ vir Noach cœpit* Et .terra omnis eſt diſperſa incepit Noach colere terrã,

נָפְצָה כָּל־הָאָרֶץ׃ [†] וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה [r] וַיִּטַּע 20
חלל [q]

medio in ſe diſcooperuit & ,eſt inebriat⁹ & ,vino de bibit Et .vineam

שתה [s] גלה [†] וַיִּשְׁתְּ מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר [t] וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ 21
turpitudinem- ,Chenahan pater ,Cham vidit Et .ſui tabernaculi

ראה [x] ערות [y] אָהֳלֹה׃ [†] וַיַּרְא חָם [y] אֲבִי כְנַעַן אֶת [x] עֶרְוַת 22
tulerunt ,Sem *tulit* Et .platea in ſuis fratribus duobus nunciauit & ,ſui patris

נגד [z] שנה [y] לַשְׁנֵי־[a] אֶחָיו בַּחוּץ׃ [†] וַיִּקַּח שֵׁם 23
,ipſi ambo humerum ſuper poſuerunt & ,veſtimentum Iepheth &

לקח [a] וָיֶפֶת אֶת־הַשִּׂמְלָה [b] וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם
שום [b] corum facies Et .ſui patris turpitudinẽ operuerũt & ,*retrorſum inierunt* † &

†euntes auer ſa facie, וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית [c] וַיְכַסּוּ אֶת־[d] עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם
כסה [c] פנה [d] eſt expergefactus Et .viderunt non ſui patris turpitudinẽ &,*retrorſum*

erant auerſæ, minor. אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ׃ [†] וַיִּיקַץ 24
.*paruus* ſuus filius ſibi fecit quod cognouit & ,vino à Noach

נח [e] יידע [f] מֵיֵינוֹ [e] וַיֵּדַע [f] אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן׃
.ſuis fratribus erit ſeruorum ſeruus :Chenahã Maledict⁹ ,dixit Et

[†] וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו׃ 25
Chenahan ſit & ,Sem DEVS Dominus Benedictus :dixit Et

הויה [g] [†] וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה [g] אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן
tabernaculis in habitet &,Iepheth DEVS Dilatet .eis ſeruus

עֶבֶד לָמוֹ׃ [†] יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי־ 27
poſt Noach vixit Et .eis ſeruus Chenahan ſit & :Sem

חיה [h] שֵׁם וְיִהְיֶה כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ [†] וַיְחִי־נֹחַ אַחַר 28
fuerunt Et .annos quinquaginta & annos trecentos ,diluuium

מאה [h] הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ [h] מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה׃ [†] וַיְהִי 29
:anni quinquaginta & anni nongenti Noach dies omnes

כָּל־יְמֵי־נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה
.eſt mortuus &

וַיָּמֹת׃ מות [i]

CAP. X. י

†ſunt .Iepheth &,Cham ,Sem ,Noach filiorum generationes† iſtæ Et

ילד [k] [†] וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת [k] בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וָיֶפֶת 1
Ghomer ;Iepheth Filij .diluuium poſt filij eis ſunt nati &

[†] בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר 2
.Tiras & ,Meſech & ,Tubal & ,Iauan &,Madai &,Maghog &

וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבַל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס׃
.Togharmah & ,Riphath & ,Aſchenaz :Ghomer filij Et

[†] וּבְנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתֹגַרְמָה׃ 3
.Dodanim & ,Chitthim ,Tharſis & ,Eliſah :Iauan filij Et

secundum terras ſuas, ſecũdum linguam ſuam, ſecundum familias ſuas, [†] וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים וְדֹדָנִים׃ 4
,*ſuam linguã ad* ſinguląe ,*ſuis terris in* gentium inſulæ ſunt ſeparatæ iſtis Ab

מאלה [l] נפרדו [m] מֵאֵלֶּה [l] נִפְרְדוּ [m] אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לִלְשֹׁנוֹ
,Miſraim & Chus ,Cham filij Et .ſuis gentibus in *ſuas familias ad*

לְמִשְׁפְּחֹתָם בְּגוֹיֵהֶם׃ [†] וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם 6
,Sabthah &,Chauilah &,Seba ,Chus filij Et .Chenahan &,Puth &

ופוט וכנען׃ [†] וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וְחֲוִילָה וְסַבְתָּה 7
.Dedan & ,Seba ;Rahamah filij Et .Sabthecah & ,Rahamah &

וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן׃
.terra in potens eſſe cœpit ipſe .Nimrod genuit Chus Et

חלל [l] [†] וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא [l] הֵחֵל לִהְיוֹת גִּבֹּר בָּאָרֶץ׃ 8
coram Dño. :dicitur Idcirco .*Domini facies ad* venatione potens fuit Ipſe

צוד [m] coram Dño. הוּא־הָיָה גִבֹּר־[m] צַיִד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאָמֵר 9
principium fuit Et .*Domini conſpectu in* venatione fortis Nimrod Sicut

[†] כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר־צַיִד לִפְנֵי יְהוָה׃ 10
.Sinhar terra in ,Chalneh & ,Achad & ,Erech & ,Babel eius regni

מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאֶרֶךְ וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר׃
& ,Nineueh ædificauit & ;Aſſur exijt ipſa terra E

בנה [n] [†] מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר [n] וַיִּבֶן אֶת־נִינְוֵה וְאֶת־ 11
Nineueh inter Reſen Et .Chalach & ciuitatem Rechoboth

רְחֹבֹת עִיר וְאֶת־כָּלַח׃ [†] וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה 12
‡ eſt genuit Miſraim Et .magna ciuitas‡ ipſa .Chalach inter &

וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה׃ [†] וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־ 13
.Naphthuchim & ,Lehabim & ,Hanamim & ,Ludim

לודים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתֻּחִים׃
vnde *inde* ſunt egreſſi *quòd* :Chaſluchim & ,Patruſim Et

[†] וְאֶת־פַּתְרֻסִים וְאֶת־כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם 14
Sidon genuit Chenahan Et .Chaphtorim & ,Peliſtim

פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתֹּרִים׃ [†] וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידֹן 15
& ,Emori & ,Iebuſi Et .Cheth & ſuũ primogenitũ

בְּכֹרוֹ וְאֶת־חֵת׃ [†] וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת 16
.Sini & ,Harchi & ,Chiuui Et .Ghirghaſi

הַגִּרְגָּשִׁי׃ [†] וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי׃
ſunt ſparſæ poſtea Et .Chamathi & ,Semari & ,Aruadi Et

[†] וְאֶת־הָאַרְוָדִי וְאֶת־הַצְּמָרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפֹצוּ 18
Sidon à Chenahanæi terminus fuit Et .Chenahanæi familiæ

מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי׃ [†] וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן 19

CAP. VIII. ח

omnis & bestiæ omnis & ,Noach Deus est recordatus Et

1 †וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֵת כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־
quæ erant super ventum DEVS fecit trãsire & ,arca in eo cum quæ iumenti

הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־
clauserunt se ,voraginis fontes sunt clausi Et .aquæ quieuerunt & ,terrã

2 הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם: †וַיִּסָּכְרוּ מַעְיְנֹת תְּהוֹם [c]שְׁכֶךְ
.cælo de pluuia est prohibita & ,cæli cataractæ &

וְאֲרֻבֹּת הַשָּׁמָיִם וַיִּכָּלֵא הַגֶּשֶׁם מִן־הַשָּׁמָיִם:
quæ erãt sup .redeundo & ,eundo ,terram desuper aquæ sunt reuersæ Et

[f]שוב 3 †[f]וַיָּשׁוּבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ וָשׁוֹב
in fine vel .dierum centum & quinquaginta fine à aquæ defecerunt &

post finem וַיַּחְסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם:
die decima septima in ,septimo mense in arca requieuit Et

[g]נוח 4 [g]וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם
ibant & de- deficiẽdo & eundo fuerunt aquæ Et .Ararat montem super mensis

ficiebant לַחֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט: †וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר
sunt visa ,mensis vna in ,decimo In .decimum mensem ad vsque

[h]ראה 5 עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי [h]בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ [h]נִרְאוּ
in fine vel aperuit & ,dierum quadraginta fine à fuit Et .montium capita

post finem רָאֹשֵׁי הֶהָרִים: †[i]וַיְהִי [i]מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח
,coruum emisit Et .fecerat quam ,arcæ fenestram Noach

[k]חלל 6 נֹחַ [k]אֶת־[k]חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה: †וַיְשַׁלַּח אֶת־הָעֹרֵב
quæ erãt sup .terram desuper aquæ arescerẽt donec ,redeũdo & egrediẽdo exiit &

וְיָצֹא יָצוֹא וָשׁוֹב עַד־יָבְשֹׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
vt videret aquę esset alleuiatę an ,videndum ad ,se à columbam emisit Et

[l]קלל 8 †וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת [l]הֲקַלּוּ הַמַּיִם
quæ erant in requiem columba inuenit non Et .terræ superficie à

9 מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: †וְלֹא־מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ
plantæ faciem super aquæ quia ,arcam in eum ad rediit & ,sui pedis vola

לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל־פְּנֵי
aquę erãt sup eam introduxit & ,eam accepit & ,suã manũ misit Et .terræ omnis

כָּל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ [m]וַיִּקָּחֶהָ [n]וַיָּבֵא אֹתָהּ
[m]לָקַח [n]בוא ,alios dies septem adhuc expectauit Et .arcam in se ad

[o]חלל 10 אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה: †[o]וַיָּחֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים
eum ad venit Et .arca ex columbam emittere addidit &

11 וַיֹּסֶף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה: †וַתָּבֹא אֵלָיו
tempore ves- .eius ore in ‡raptum oliuæ folium ecce & ,vesperę tempus ad columba

pertino ‡raptum erat quæ erãt sup .terram desuper ,aquæ essent alleuiatæ quod Noach cognouit Et

וְהִנֵּה עֲלֵה־זַיִת טָרָף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי־קַלּוּ
,columbam emisit & ,alios dies septem adhuc expectauit Et

12 הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: †וַיָּחֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיְשַׁלַּח
amplius sex & vno in fuit Et .adhuc eum ad reuerti addidit non &

אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו עוֹד: †וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ־
quę erant su- desuper aquæ aruerunt ,mensis vna in ,primo in ,anno centesimo

13 מֵאוֹת שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל
per ecce & vidit Et .arcæ operimentum Noach remouit & ,terrã

הָאָרֶץ [p]וַיָּסַר נֹחַ אֶת־מִכְסֵה הַתֵּבָה [q]וַיַּרְא וְהִנֵּה [s]חָרְבוּ [p]פְּנֵי
vigesima & septima in ,secũdo mense in Et .terræ facies aruerant

[r]שתה 14 הָאֲדָמָה: †וּבַחֹדֶשׁ [r]הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים
Noach ad DEVS est locutus Et .terra aruit ,mensis die

15 יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבְשָׁה הָאָרֶץ: †וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ
vxores & ,tui filij & ,tua vxor & ,tu ,arca de Exi :dicendo

16 לֵאמֹר: †[t]צֵא מִן־הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וּנְשֵׁי־
quæ est tecũ ,carne omni ex ,tecum quæ ,bestiam Omnem .tecum tuorũ filiorũ

17 בָנֶיךָ אִתָּךְ: †כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בָּשָׂר
tam de vola- ,terram super reptante reptili omni in & ,iumento in & ,volatili in

tili quam de בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ
iumento terram super multiplicẽtur & crescãt & ,terrã in repant & ,tecũ educ

[x]פרה [y]רבה הוצא 18 הוֹצֵא אִתָּךְ וְיִשְׁרְצוּ בָאָרֶץ [y]וּפְרוּ [x]וְרִבוּ עַל־הָאָרֶץ:
eius filiorũ vxores & ,eius vxor & ,eius filij & ,Noach exiit Et

[p] 19 †וַיֵּצֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו
omne quod omne ,volatile omne & ,reptile omne ,bestia Omnis .eo cum

mouetur 20 אִתּוֹ: †כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כֹּל
secundũ fa- .arca de exierunt suas familias ad terram super reptans

milias suas רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ [z]לְמִשְׁפְּחֹתֵיהֶם יָצְאוּ מִן־הַתֵּבָה:
iumento omni ex tulit & ,Domino altare Noach ædificauit Et

[z]בנה 20 †[z]וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכֹּל [a]הַבְּהֵמָה
‡ obtulit holocausta ‡ascendere fecit & ,mundo volatili omni ex & ,mundo

[a]עלה 21 הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל [a]הָעוֹף הַטָּהוֹר [a]וַיַּעַל עֹלֹת
dixit Et .quietis odorem Dominus est odoratus Et .altari in

[b]רוח [c]נוח 21 †[b]וַיָּרַח יְהוָה [c]אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר
‡ i corde suo terræ adhuc maledicendũ ad‡ addam Non : suum eor‡ ad Dñs

‡ vt maledicã vltra יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה

substantiã oẽm delebo & :noctes quadraginta & dies quadraginta

[p]מחה [p]וָאֶמְחֶה אֶת־כָּל־הַיְקוּם [q]אֲרְבָּעִים יוֹם וַאֲרְבָּעִים לָיְלָה
omne iuxta Noach fecit Et .tertæ superficie à ,feci quam

5 אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: †[r]וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל
:annorũ sexcentorum filius Noach Et .Dñs ei præcepit quod erat vir

6 אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה: †וְנֹחַ בֶּן־שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה
Noach est ingressus Et .terram super aquæ :fuit diluuium & aquæ erant

7 וְהַמַּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ: †וַיָּבֹא נֹחַ
,arcam in secum eius filiorũ vxores & ,eius vxor & ,eius filij &

וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה
ex & ,puro iumento Ex .diluuij aquarum facie à

8 מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל: †מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־
quod omni & ,volatili ex & ,mundum ipsum non quod iumento non erat

הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר־
ad sunt ingressa bina Bina .terram super reptans

9 רֹמֶשׂ עַל־הָאֲדָמָה: †שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־
reptat Deus præcepit quẽadmodũ ,fœmina & masculus arcam in Noach

נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים
fuerunt diluuij aquæ & ,dies septem ad fuit Et .Noach post septem

10 אֶת־נֹחַ: †וַיְהִי לִשְׁבַעַת הַיָּמִים וּמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ
mẽse in ,Noach vitæ annorũ sexcentesimo anno In .terram super

11 עַל־הָאָרֶץ: †בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ
omnes sunt rupti hoc die in ,mensis die decima septima in ,secundo

הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־
fuit Et .sunt apertæ cæli cataractæ & ,multæ voraginis fontes magnæ

12 מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: †וַיְהִי
.noctes quadraginta & dies quadraginta terram super pluuia

הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה:
,Cham & ,Sem & ,Noach est ingressus ipsius dies corpore In In ipsomet die

13 בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וְחָם
eis cum eius filiorũ vxores tres &,Noach vxor & ,Noach filij Iepheth &

וְיֶפֶת בְּנֵי־נֹחַ [q]וְאֵשֶׁת נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם
iumentũ omne & ,sua specie in bestia omnis & Ipsi .arcam in [q]איש

14 אֶל־הַתֵּבָה: †הֵמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה
omne & ,sua specie ĩ terrã super reptans reptile omne & ,sua specie in

לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־
ad sunt ingressa Et .alatũ omne ,auis omnis ;sua specie in volatile

15 הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹּל צִפּוֹר כָּל־כָּנָף: †וַיָּבֹאוּ אֶל־
spiritus ea in cuius ,carne omni ex ,bina bina arcam in Noach in qua erat

נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ
,carne omni ex fœmina & masculus ,ingredientia Et .vitæ Et quę ingre diebantur,

16 חַיִּים: †וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר
.cũ super Dñs clausit Et .DEVS ei præcepit quẽadmodũ sunt ingressa

[r]בוא בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ: ס
se multiplicarũt & ,terram super dies quadraginta diluuium fuit Et multiplicatæ sunt

17 †וַיְהִי [s]הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ [t]וַיִּרְבּוּ
.terram desuper se eleuauit ‡ & ,arcam eleuauerunt & ,aquæ [t]יבל רבה

‡ eleuata est [u]הַמַּיִם [v]וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֵּבָה [x]וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ:
ambulauit & ,terram super valde‡ multiplicarũt se & ,aquę‡ inualuerunt Et

super 18 †וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ [y]וַתֵּלֶךְ
super valde valde inualuerũt‡ aquæ Et .aquarum faciem super arca [x]נשא רום

‡ roborauer- הַתֵּבָה עַל־[z]פְּנֵי הַמָּיִם: †וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־ runt se
toto sub erãt qui ,excelsi montes omnes sunt operti & ,terrã ‡ multiplica-

19 הָאָרֶץ [a]וַיְכֻסּוּ כָּל־הֶהָרִים הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־ tæ sunt
,aquæ inualuerũt‡ desursum cubitis Quindecim .cælo ‡roborauerũt se validissime

20 הַשָּׁמָיִם: †חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם [y]ילך [z]פנה
super reptans caro omnis obijt Et .montes sunt operti & [a]כסה

‡ superne 21 וַיְכֻסּוּ הֶהָרִים: †[b]וַיִּגְוַע כָּל־בָּשָׂר רֹמֵשׂ עַל־
super reptante reptili omni in & ,bestia in & ,iumẽto in & ,volatili in & ,terrã tam de vola-

הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־ tili quàm de
,vitæ spiritus flatus quod Omne .homo omnis‡ & ,terram iumento

‡ omni hoĩe. 22 הָאָרֶץ וְכֹל הָאָדָם: †כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים
oĩa in quorũ deleuit Et .sunt mortua ,sicco in quod omni ex ,eius natibus in facie erat an-

23 בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: †[c]וַיִּמַּח אֶת־ helitus spiri-
ad vsque homine ab ,terræ facie ĩ super erat quę substantiam oẽm tus vitæ, ex oĩb' quę erãt

[d]מות [e]מחה כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־
de sunt deleta & ,cæli volatile ad vsq; & ,reptile ad vsq; iumentũ

בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־
.arca in eo cum qui & ,Noach tantũ remansit & ,terra eum eo erant

הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ־נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה:
.dies centum & quinquaginta terram super aquæ inualuerũt Et

[e]מאה 24 †וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים [e]וּמְאַת יוֹם:

,annos sexaginta & ,annos quinq; Mahalalel vixit Et .est mortuus &
15 וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל חֲמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
ipse genuit postquã Mahalalel vixit Et .Iered genuit &
16 וַיּוֹלֶד אֶת־יָרֶד׃ †וַיְחִי מַהֲלַלְאֵל אַחֲרֵי הֹולִידוֹ אֶת־
.filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos triginta ,Iered
יֶרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃
,anni nonaginta & quinq; ,Mahalalel dies omnes fuerunt Et
17 †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי מַהֲלַלְאֵל חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה
sexaginta & duos Iered vixit Et .est mortuꝰ & :anni octingenti &
18 וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים
Iered vixit Et .Chanoch genuit & :annos centum & ,annos
19 שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־חֲנוֹךְ׃ †וַיְחִי־יֶרֶד
genuit & :annos octingentos ,Chanoch genuit postquam
אַחֲרֵי הֹולִידוֹ אֶת־חֲנוֹךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
,anni sexaginta & duo ,Iered dies oẽs fuerunt Et .filias & filios
20 בָּנִים וּבָנוֹת׃ †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
sexagĩta & quinq; Chanoch vixit Et .est mortuꝰ & :anni nongenti &
21 וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי חֲנוֹךְ חָמֵשׁ וְשִׁשִּׁים
cum Chanoch ambulauit Et .Methuselach genuit & ,annos
22 שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־מְתוּשָׁלַח׃ †וַיִּתְהַלֶּךְ חֲנוֹךְ אֶת־
:annos trecentos ,Methuselach ipse genuit postquam ,Deo
הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הֹולִידוֹ אֶת־מְתוּשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
quinq; ,Chanoch dies omnes fuerunt Et .filias & filios genuit &
23 וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ †וַיְהִי כָּל־יְמֵי חֲנוֹךְ חָמֵשׁ
Chanoch ambulauit Et .anni trecenti & ,anni sexaginta &
24 וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה׃ †וַיִּתְהַלֶּךְ חֲנוֹךְ
vixit Et .Deus eum tulit quia ,ipse nõ & ,Deo cum fuit.
25 אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי־לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים׃ †וַיְחִי
genuit & :annos centum & ,annos octoginta & septem Methuselach
מְתוּשֶׁלַח שֶׁבַע וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
,Lemech ipse genuit postquã ,Methuselach vixit Et . Lemech
26 אֶת־לָמֶךְ׃ †וַיְחִי מְתוּשֶׁלַח אַחֲרֵי הֹולִידוֹ אֶת־לֶמֶךְ
filios genuit & :annos septingentos & ,annos octoginta & duos
שְׁתַּיִם וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
sexaginta & nouẽ ,Methuselach dies omnes fuerunt Et .filias &
27 וּבָנוֹת׃ †וַיִּהְיוּ כָּל־יְמֵי מְתוּשֶׁלַח תֵּשַׁע וְשִׁשִּׁים
duos Lemech vixit Et .est mortuus & :anni nongenti & ,anni
28 שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמֹת׃ †וַיְחִי־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם
vocauit Et .filium genuit & ,annos centum & ,annos octoginta &
29 וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בֵּן׃ †וַיִּקְרָא
,nostro opere ab nos cõsolabitur Iste :dicendo ,Noach eius nomen
אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ
.Dominus maledixit cui terra de nostrarũ manuũ dolore à &
וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרָרָהּ יְהוָה׃
nonaginta & quinq; ,Noach ipse genuit postquam Lemech vixit Et
30 †וַיְחִי־לֶמֶךְ אַחֲרֵי הֹולִידוֹ אֶת־נֹחַ חָמֵשׁ וְתִשְׁעִים
fuerunt Et .filias & filios genuit & :annos quingentos & ,annos
31 שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ †וַיְהִי
:anni septingenti & ,anni septuaginta & septẽ ,Lemech dies oẽs
כָּל־יְמֵי לֶמֶךְ שֶׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה
genuit & .annorũ quingentorum filiꝰ Noach fuit Et .est mortuus &
32 וַיָּמֹת׃ †וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
.Iepheth & ,Cham ,Sem Noach
נֹחַ אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃

CAP. VI.

facies super *multiplicandum ad homo cœpit* cùm fuit Et
cœperũt homines multiplicari
*principum
1 †וַיְהִי כִּי־הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל־פְּנֵי
Dei* filij viderunt Et .eis sunt natę filiæ & ,terræ
2 הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם׃ †וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים
vxores sibi acceperunt & :ipsæ pulchræ quod ,hominum filias
אֶת־בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים
contendet Non ,Dominus dixit Et .elegerunt quas omnibus ex
3 מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־יָדוֹן
erũt Et .caro *ipse*† etiã quod eo in seculum in homine cũ meus spũs
רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ
terra in fuerunt Gigantes .anni viginti & centum ,eius dies
4 יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה׃ †הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ
Dei* filij sunt ingressi quàm postea etiam Et .ipsis diebus in
בַּיָּמִים הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים
seculo à qui potentes† Isti .eis genuerũt & ,hominũ filias ad
אֶל־בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם הַמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם
hominis malitia multa quod Dñs vidit Et . *nominis* viri
fuerunt nominati.
5 אַנְשֵׁי הַשֵּׁם׃ †וַיַּרְא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם
omni malum *tantùm* eiꝰ cordis cogitationũ imaginatio oĩs & :terra in
בָּאָרֶץ וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל־

doluit in cor de suo.
à superficie
k עָשָׂה
in ea.
i שָׁנָה
adduco
k נָבֵל
in qua est
†est *morietur.
l דּוֹר
m עָשָׂה
n פָּנֶה
o חָיָה
pluo post
e קָצַץ
disperdo cum terra.
f חֵן
in arca
g קֵנִן
hæc mensura qua *intrinsecus & forinsecus
altitudo
h כָּלָה
in ea.
a מֵאָה
*mortua

:terra in hominem fecisset quòd Dñm pœnituit Et .die
6 הַיּוֹם׃ †וַיִּנָּחֶם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ
hominem Delebo :Dominꝰ dixit Et .*suum cor ad indoluit* &
7 וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ׃ †וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶמְחֶה אֶת־הָאָדָם
ad vsq; ,iumẽtũ ad vsq; homine ab ,terræ *facies desuper* creaui quem
אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־
.ea feci quòd me pœnitet quia :cælorũ volatile ad & ,reptile
רֶמֶשׂ וְעַד־עֹוף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם׃
.Domini oculis in gratiam inuenit Noach Et
8 וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה׃
fuit perfectus ,iustus vir Noach :Noach generationes Istæ
9 אֵלֶּה תֹולְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה
genuit Et .Noach ambulauit Deo Cum .suis generationibꝰ in
10 בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ׃ †וַיֹּולֶד
est corrupta Et .Iepheth & ,Cham ,Sem ,filios tres Noach
11 נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת׃ †וַתִּשָּׁחֵת
.iniquitate terra est repleta & :Dei cõspectu in terra
הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס׃
corruperat quia :erat corrupta ecce & ,terram Deus vidit Et
12 †וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית
Deus dixit Et .terram *super* suam viam caro omnis
13 כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכֹּו עַל־הָאָרֶץ׃ †וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
est repleta quia ,meũ cõspectũ ad venit carnis omnis Finis, Noach ad
לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי־מָלְאָה
.*terram ipsam* eos *dispẽdens* ego ecce & :eorũ facie à iniquitate terra
הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ׃
,arcam facies Nidos .Gopher lignorũ arcam tibi Fac
14 †עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה
quo hoc Et .bitumine in *foris à & domo à* eam bituminabis &
15 וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר׃ †וְזֶה אֲשֶׁר
quinquaginta ,arcæ lõgitudo cubiti Trecenti .eam facies
תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים
facies Fenestram .eius *statura* cubiti triginta & ,eius latitudo cubiti
16 אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קֹומָתָהּ׃ †צֹהַר תַּעֲשֶׂה
arcæ ostium & :surſum de eã cõsummabis cubitũ ad & ,arcæ
לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה
.*eam* facies tertia & ſecunda ,Inferiora .pones eius latere in
בְּצִדָּהּ תָּשִׂים תַּחְתִּיִּם שְׁנִיִּם וּשְׁלִשִׁים תַּעֲשֶׂהָ׃
,terram ſuper aquarum diluuium *adducens* ego ecce ,ego Et
17 †וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמַּבּוּל מַיִם עַל־הָאָרֶץ
.cælo ſub de vitæ ſpiritus *ea in quod* ,carnẽ omnẽ perdẽdũ ad
לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם
:tecum meũ fœdus ſtatuam Et .*expirabit*‡ terra in †quod omne
18 כֹּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ †וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ
vxores & ,tua vxor & ,tui filij & tu ,arcam in ingredieris &
וּבָאתָ אֶל־הַתֵּבָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי־
bina ,carne omni ex ,viuente omni ex Et .tecum tuorũ filiorũ
19 בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ †וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם
Maſculus : tecum viuendũ ad ,arcam in introduces omnibus ex
מִכֹּל תָּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר
.ſua ſpecie ĩ iumento ex & ,ſua ſpecie in volatili Ex .erunt fœmina &
20 וּנְקֵבָה יִהְיוּ׃ †מֵהָעֹוף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ
ingredientur omnibus ex bina ,ſua ſpecie in terræ reptili omni ex
מִכֹּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ
quæ ,eſca omni ex tibi cape tu Et .viuendum ad ,te ad
21 אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹות׃ †וְאַתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מַאֲכָל אֲשֶׁר
.eſcam in eis & tibi erit & :te ad congregabis & ,comeditur
יֵאָכֵל וְאָסַפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וְלָהֶם לְאָכְלָה׃
.fecit ſic ,Deus ei præcepit quod omne iuxta :Noach fecit Et
22 †וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתֹו אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה׃

CAP. VII.

in tua domus oĩs & ,tu Ingredere :Noach ad Dñs dixit Et
1 †וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא־אַתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־
generatione in meo cõſpectu in iuſtũ vidi te quia ;arcam
הַתֵּבָה כִּי־אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדֹּור
ſeptena tibi capies mundo iumento omni Ex .iſta
2 הַזֶּה׃ †מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹורָה תִּקַּח־לְךָ שִׁבְעָה
,*ipſum* mundũ non quod iumento ex & :eius vxorẽ & virũ ,ſeptena
שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתֹּו וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִוא
ſeptena cæli volatili ex Etiam .eius vxorẽ & virum ,bina
שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתֹּו׃ †גַּם מֵעֹוף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה
vniuerſæ faciem ſuper ſemen viuificãdũ ad ,fœminã & maſculũ ,ſeptena
שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיֹּות זֶרַע עַל־פְּנֵי כָל־
terram ſuper *pluere faciẽs* ego ,ſeptem adhuc dies *ad* Quia .terræ
4 הָאָרֶץ׃ †כִּי לְיָמִים עֹוד שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל־הָאָרֶץ

homini Deus Dñs fecit Et .viuētis omnis mater fuit

21 וַיַּ֤עַשׂ יְהוָה֙ אֱלֹהִ֔ים לְאָדָ֖ם וּלְאִשְׁתּ֑וֹ כָּתְנ֥וֹת ע֖וֹר וַיַּלְבִּשֵֽׁם׃ †

Dñs dixit Et .eos fecit induere & ,*pellis* tunicas eius vxori & pelliceas

22 וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֔ה הֵ֥ן הָאָדָ֖ם הָיָ֣ה כְאַחַ֑ד מִמֶּ֙נּוּ֙ לָדַ֣עַת ט֔וֹב וָרָ֔ע וְעַתָּ֣ה פֶּן־יִשְׁלַ֗ח יָד֙וֹ֙ וְלָקַ֣ח גַּם֮ מֵעֵץ֒ הַחַיִּים֒ וְאָכַ֣ל וָחַ֔י לְעֹלָ֖ם׃ †

malū & bonū sciendū ad nobis ex vn⁹ *sicut* fuit homo Ecce :Deus fermè ,vitæ arbore de etiā sumat & ,suā manū mittat fortè ne, nunc Et .seculum in viuat & ,comedat &

23 וַיְשַׁלְּחֵ֥הוּ יְהוָ֖ה אֱלֹהִ֑ים מִגַּ֣ן עֵדֶ֔ן לַעֲבֹ֖ד אֶת־הָֽאֲדָמָ֥ה אֲשֶׁר־לֻקַּ֖ח מִשָּֽׁם׃ †

. *inde* est sumptus *quòd* ,terram colendam ad Hedē horto de ex qua Heden *hortum ad* Oriente ab collocauit & ,hominem eiecit Et horti

24 וַיְגָ֣רֶשׁ֮ אֶת־הָאָדָם֒ וַיַּשְׁכֵּ֣ן מִקֶּ֗דֶם לְגַן־עֵדֶן֙ אֶת־הַכְּרֻבִ֔ים וְאֵ֖ת לַהַ֣ט הַחֶ֑רֶב הַמִּתְהַפֶּ֔כֶת לִשְׁמֹ֖ר אֶת־דֶּ֥רֶךְ עֵ֖ץ הַחַיִּֽים׃ †

custodiendū ad *se vertentis* gladij aciem & ,Cherubim versatilem .vitæ arboris viam

CAP. IIII. ד

peperit & ,cōcepit & ,suā vxorē Chauuah cognouit ipse homo Et

1 וְהָאָדָ֗ם יָדַע֙ אֶת־חַוָּ֣ה אִשְׁתּ֔וֹ וַתַּ֥הַר וַתֵּ֖לֶד אֶת־קָ֑יִן וַתֹּ֙אמֶר֙ קָנִ֣יתִי אִ֔ישׁ אֶת־יְהוָֽה׃ †

,addidit Et .Domino cum‡virum Acquisiui :dixit & ,Cain

2 וַתֹּ֣סֶף לָלֶ֔דֶת אֶת־אָחִ֖יו אֶת־הָ֑בֶל וַיְהִי־הֶ֣בֶל רֹ֔עֵה וְקַ֥יִן הָיָ֖ה עֹבֵ֥ד אֲדָמָֽה׃ †

,pecudū pastor Hebel erat Et .Hebel eius fratrem pareret vt ,Cain vindicabit adduxit *&* ,dierū fine in fuit Et .terram *colens fuit* Cain &

3 וַיְהִ֣י מִקֵּ֣ץ יָמִ֔ים וַיָּבֵ֥א קַ֛יִן מִפְּרִ֥י הָאֲדָמָ֖ה מִנְחָ֥ה לַיהוָֽה׃ †

adduxit Hebel Et .Domino oblationē terræ fructu de Cain

4 וְהֶ֣בֶל הֵבִ֔יא גַּם־ה֖וּא מִבְּכֹר֣וֹת צֹאנ֑וֹ וּמֵחֶלְבֵהֶ֗ן וַיִּשַׁ֤ע יְהוָה֙ אֶל־הֶ֣בֶל וְאֶל־מִנְחָתֽוֹ׃ †

respexit Et. earū adipe de & suarū pecudū primogenitis de ,ipse etiam ad &, Cain ad Et .eius oblationē ad & ,Hebel ad Domin⁹

5 וְאֶל־קַ֥יִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ֮ לֹ֣א שָׁעָה֒ וַיִּ֤חַר לְקַ֙יִן֙ מְאֹ֔ד וַיִּפְּל֖וּ פָּנָֽיו׃ †

conciderūt &: valde Cain est iratus Et .respexit non eius oblationē quid ad &? tibi ira est quid Ad ,Cain ad Dñs dixit Et .eius vultus

6 וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־קַ֔יִן לָמָּ֥ה חָרָ֖ה לָ֑ךְ וְלָמָּ֖ה נָפְל֥וּ פָנֶֽיךָ׃ †

Etsi ? *eleuare* benefeceris si Nonne ? tui vultus conciderūt

7 הֲלוֹא֩ אִם־תֵּיטִ֨יב שְׂאֵ֜ת וְאִם֙ לֹ֣א תֵיטִ֔יב לַפֶּ֖תַח חַטָּ֣את רֹבֵ֑ץ וְאֵלֶ֙יךָ֙ תְּשׁ֣וּקָת֔וֹ וְאַתָּ֖ה תִּמְשָׁל־בּֽוֹ׃

,eius appetitus *te ad* Et ? *cubans* peccatum ostium ad ,benefeceris non .suum fratrē Hebel ad Cain dixit Et . *eum in* dominaberis tu &

8 וַיֹּ֤אמֶר קַ֙יִן֙ אֶל־הֶ֣בֶל אָחִ֔יו וַיְהִ֣י בִֽהְיוֹתָ֔ם בַּשָּׂדֶ֖ה וַיָּ֣קָם קַ֤יִן אֶל־הֶבֶל֙ אָחִ֔יו וַיַּהַרְגֵֽהוּ׃ †

Hebel *ad* † Cain surrexit & ,agro in *ipsos esse in* fuit Et .eum occidit & ,suum fratrē † contra

9 וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־קַ֔יִן אָ֖נָה הֶ֣בֶל אָחִ֑יךָ וַיֹּ֙אמֶר֙ לֹ֣א יָדַ֔עְתִּי הֲשֹׁמֵ֥ר אָחִ֖י אָנֹֽכִי׃ †

?ego‡ mei fratris custos Nūquid .noui Non .dixit Et ?tu⁹ frater

10 וַיֹּ֣אמֶר מֶ֔ה עָשִׂ֖יתָ קֹ֣ל דְּמֵ֣י אָחִ֑יךָ צֹעֲקִ֥ים אֵלַ֛י מִן־הָֽאֲדָמָֽה׃ †

clamantium tui fratris sanguinū Vox ? fecisti Quid : dixit Et ,terra à tu maledictus nunc Et .terra è me ad

11 וְעַתָּ֕ה אָר֥וּר אָ֖תָּה מִן־הָֽאֲדָמָ֑ה אֲשֶׁ֨ר פָּצְתָ֤ה אֶת־פִּ֙יהָ֙ לָקַ֣חַת אֶת־דְּמֵ֣י אָחִ֔יךָ מִיָּדֶֽךָ׃ †

tui fratris sanguines susciperet vt ,suum os aperuit quæ dare addet non , terram coles *Quòd* .tua manu de Quando

12 כִּֽי־תַעֲבֹ֤ד אֶת־הָֽאֲדָמָה֙ לֹא־תֹסֵ֣ף תֵּת־כֹּחָ֔הּ לָ֖ךְ נָ֣ע וָנָ֑ד תִּהְיֶ֖ה בָּאָֽרֶץ׃ †

dixit Et .terra in eris profugus & Vagus .tibi suum *robur* fructum

13 וַיֹּ֤אמֶר קַ֙יִן֙ אֶל־יְהוָ֔ה גָּד֥וֹל עֲוֹנִ֖י מִנְּשֹֽׂא׃ †

eiecisti Ecce .*parcere** quam mea *iniquitas*‡ Maior :Dñm ad Cain

14 הֵ֣ן גַּרַ֤שְׁתָּ אֹתִי֙ הַיּ֣וֹם מֵעַ֣ל פְּנֵ֔י הָאֲדָמָ֖ה וּמִפָּנֶ֣יךָ אֶסָּתֵ֑ר וְהָיִ֥יתִי נָ֛ע וָנָ֖ד בָּאָ֑רֶץ וְהָיָ֥ה כָל־מֹצְאִ֖י יַהַרְגֵֽנִי׃ †

me absconda tua facie à & : terræ superficie de hodie me .me occidat ,me inuenies oīs *vt* , erit & ,terra in profug⁹ & vagus ero &

septēpliciter , Cain occidēs omnis Propterea :Dñs ei dixit Et

15 וַיֹּ֤אמֶר לוֹ֙ יְהוָ֔ה לָכֵ֕ן כָּל־הֹרֵ֥ג קַ֖יִן שִׁבְעָתַ֣יִם יֻקָּ֑ם וַיָּ֨שֶׂם יְהוָ֤ה לְקַ֙יִן֙ א֔וֹת לְבִלְתִּ֥י הַכּ֖וֹת כָּל־מֹצְאֽוֹ׃ †

percutiendum non ad signum Cain in Dñs posuit Et. vindicabitur ne percuteret ,Domini facie à Cain est egressus Et .eum inueniēs omnis eum

16 וַיֵּצֵ֥א קַ֛יִן מִלִּפְנֵ֥י יְהוָ֖ה וַיֵּ֣שֶׁב בְּאֶ֣רֶץ־נ֑וֹד קִדְמַ֖ת עֵֽדֶן׃ †

Cain cognouit Et .Heden *ante* Nod terra in *sedit* & habitauit

17 וַיֵּ֥דַע קַ֛יִן אֶת־אִשְׁתּ֖וֹ וַתַּ֣הַר וַתֵּ֣לֶד אֶת־חֲנֹ֑ךְ וַיְהִי֙ בֹּנֶ֣ה עִ֔יר וַיִּקְרָ֥א שֵׁם־הָעִ֖יר כְּשֵׁ֥ם בְּנ֖וֹ חֲנֹֽךְ׃ †

ædificans fuit Et .Chanoch peperit & ,concepit & ,suam vxorē ad Orientem ædificauit

CAP. V. ה

qua creauit Deus .hominem Deum *creare* die in ,Adam generationum liber Iste

1 זֶ֚ה סֵ֣פֶר תּוֹלְדֹ֔ת אָדָ֖ם בְּי֣וֹם בָּרָ֣א אֱלֹהִ֑ים בִּדְמ֥וּת אֱלֹהִ֖ים עָשָׂ֥ה אֹתֽוֹ׃ †

fœminam & Masculum .illum fecit Dei similitudine In

2 זָכָ֥ר וּנְקֵבָ֖ה בָּרָ֣א אֹתָ֑ם וַיְבָ֣רֶךְ אֹתָ֔ם וַיִּקְרָ֥א אֶת־שְׁמָ֖ם אָדָ֑ם בְּי֖וֹם הִבָּרְאָֽם׃ †

die in ,Adam eorū nomen vocauit & ,eis benedixit & :eos creauit ,annos centum & triginta Adam vixit Et .*eos creari* qua creati sunt.

3 וַיְחִ֣י אָדָ֗ם שְׁלֹשִׁ֤ים וּמְאַת֙ שָׁנָ֔ה וַיּ֖וֹלֶד בִּדְמוּת֑וֹ כְּצַלְמ֔וֹ וַיִּקְרָ֥א אֶת־שְׁמ֖וֹ שֵֽׁת׃ †

eius nomen vocauit & ,suā imaginem *in* ,*sua similitudine in* genuit & ad similitudinē suam, ad ,Seth *ipsum giguere post* Adam dies fuerunt Et .Seth postquam genuit ipse

4 וַיִּהְי֣וּ יְמֵי־אָדָ֗ם אַחֲרֵ֤י הוֹלִידוֹ֙ אֶת־שֵׁ֔ת שְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

oēs fuerunt Et .filias & filios genuit & :anni octingenti

5 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י אֲשֶׁר־חַ֖י תְּשַׁ֣ע מֵא֑וֹת שָׁנָ֔ה וּשְׁלֹשִׁ֖ים שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

,anni triginta & ,anni nongenti ,vixit quibus ,Adam dies

6 וַיְחִ֣י שֵׁ֔ת חָמֵ֥שׁ שָׁנִ֖ים וּמְאַת֣ שָׁנָ֑ה וַיּ֖וֹלֶד אֶת־אֱנֽוֹשׁ׃ †

ipse genuit postquā Seth vixit Et .Enos genuit &

7 וַיְחִ֣י שֵׁ֔ת אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־אֱנ֑וֹשׁ שֶׁ֣בַע שָׁנִ֔ים וּשְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

.filias & filios genuit & ,annos octingentos & ,annos septem ,Enos nongenti & ,anni duodecim Seth dies omnes fuerunt Et

8 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י שְׁתֵּ֥ים עֶשְׂרֵ֖ה שָׁנָ֑ה וּתְשַׁ֥ע מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

genuit & ,annos nonaginta Enos vixit Et .est mortuus & :anni

9 וַיְחִ֣י אֱנ֔וֹשׁ תִּשְׁעִ֥ים שָׁנָ֖ה וַיּ֥וֹלֶד אֶת־קֵינָֽן׃ †

,Chenan ipse genuit postquam Enos vixit Et .Chenan

10 וַיְחִ֣י אֱנ֔וֹשׁ אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־קֵינָ֑ן חֲמֵ֣שׁ עֶשְׂרֵ֔ה שָׁנָ֔ה וּשְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

.filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos quindecim :anni nongenti & ,anni quinque Enos dies omnes fuerunt Et

11 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י אֱנ֖וֹשׁ חָמֵ֣שׁ שָׁנִ֑ים וּתְשַׁ֥ע מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

genuit & ,annos septuaginta Chenan vixit Et .est mortuus &

12 וַיְחִ֣י קֵינָ֔ן שִׁבְעִ֥ים שָׁנָ֖ה וַיּ֥וֹלֶד אֶת־מַהֲלַלְאֵֽל׃ †

Mahalalel ipse genuit postquā Chenan vixit Et . Mahalalel

13 וַיְחִ֣י קֵינָ֔ן אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־מַהֲלַלְאֵ֑ל שְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

. filias & filios genuit & :annos octingentos & ,annos quadraginta

14 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י קֵינָ֕ן עֶ֥שֶׂר שָׁנִ֖ים וּתְשַׁ֣ע מֵא֑וֹת שָׁנָ֔ה וַיָּמֹֽת׃ †

:anni nongenti & ,anni decem ,Chenā dies omnes fuerunt Et

domine .Chanoch sui filij *nomen sicut* ,ciuitatis nomē vocauit & ,ciuitatem

עִ֑יר וַיִּקְרָ֣א שֵׁ֔ם הָעִ֖יר כְּשֵׁ֥ם בְּנ֖וֹ חֲנֹֽךְ׃

:Mechuiael genuit Hirad &: Hirad Chanoch ipsi est natus Et

18 וַיִּוָּלֶד֙ לַחֲנ֔וֹךְ אֶת־עִירָ֖ד וְעִירָ֣ד יָלַ֑ד אֶת־מְחִיָיאֵ֔ל וּמְחִיָיאֵ֖ל יָלַ֣ד אֶת־מְתוּשָׁאֵ֑ל וּמְתוּשָׁאֵ֖ל יָלַ֥ד אֶת־לָֽמֶךְ׃ †

.Lemech genuit Methusael & : Methusael genuit Mechuiael &

,Hadah vnius nomen :vxores duas Lemech sibi accepit Et

19 וַיִּקַּ֤ח לוֹ֙ לֶ֔מֶךְ שְׁתֵּ֥י נָשִׁ֖ים שֵׁ֣ם הָֽאַחַ֣ת עָדָ֑ה וְשֵׁ֥ם הַשֵּׁנִ֖ית צִלָּֽה׃ †

.Iabal Hadah genuit Et . Sillah ,secundæ nomen &

20 וַתֵּ֤לֶד עָדָה֙ אֶת־יָבָ֔ל הֽוּא־הָיָ֥ה אֲבִי֙ יֹשֵׁ֣ב אֹ֔הֶל וּמִקְנֶֽה׃ †

. *possessionis* & ,tentorium *sedentis* pater fuit Ipse

inhabitantis pecudis.

apprehēdentis omnis pater fuit Ipse .Iubal eius fratris nomen Et

21 וְשֵׁ֥ם אָחִ֖יו יוּבָ֑ל הֽוּא־הָיָ֥ה אֲבִי֙ כָּל־תֹּפֵ֣שׂ כִּנּ֔וֹר וְעוּגָֽב׃ †

Cain Thubal peperit ipsa etiam Sillah Et . organū & citharā

22 וְצִלָּ֥ה גַם־הִ֖יא יָלְדָ֑ה אֶת־תּ֣וּבַל קַ֔יִן לֹטֵ֥שׁ כָּל־חֹרֵ֖שׁ נְחֹ֣שֶׁת וּבַרְזֶ֑ל וַאֲח֥וֹת תּוּבַל־קַ֖יִן נַעֲמָֽה׃ †

‡malleatorē †fuit

†Cain Tubal soror & :ferri & ,æris opificiū omne acuētem‡

Audite :Sillah & Hadah suis vxoribus Lemech dixit Et .Nahamah

23 וַיֹּ֤אמֶר לֶ֙מֶךְ֙ לְנָשָׁ֔יו עָדָ֖ה וְצִלָּ֑ה שְׁמַ֣עַן קוֹלִ֔י נְשֵׁ֥י לֶ֖מֶךְ הַאְזֵ֣נָה אִמְרָתִ֑י כִּ֣י אִ֤ישׁ הָרַ֙גְתִּי֙ לְפִצְעִ֔י וְיֶ֖לֶד לְחַבֻּרָתִֽי׃ †

Si

virum *Quòd* :meū eloquiū auscultate : Lemech vxores vocē meam

24 כִּֽי־שִׁבְעָתַ֥יִם יֻקַּם־קָ֑יִן וְלֶ֖מֶךְ שִׁבְעִ֥ים וְשִׁבְעָֽה׃ †

occidero meo vulnere meo liuore

septēpliciter Quia . meū *liuorē* in puerum & ,meū *vulnus* in *occidi* Adam cognouit Et . septies septuagesies Lemech &, Cain vindicabit

25 וַיֵּ֤דַע אָדָם֙ עוֹד֙ אֶת־אִשְׁתּ֔וֹ וַתֵּ֥לֶד בֵּ֖ן וַתִּקְרָ֣א אֶת־שְׁמ֑וֹ שֵׁ֚ת כִּֽי־שָׁ֣ת לִ֔י אֱלֹהִ֖ים זֶ֣רַע אַחֵ֑ר תַּ֖חַת הֶ֥בֶל כִּֽי־הָרָ֖גוֹ קָֽיִן׃ †

:Seth eius nomē vocauit & ,filium peperit & ,suā vxorem adhuc quia .Hebel pro alterum semen Deus mihi posuit quia vocauit & ,filius est natus ipsi etiam Seth Et .Cain eum occidit

26 וְלְשֵׁ֥ת גַּם־ה֖וּא יֻלַּד־בֵּ֑ן וַיִּקְרָ֥א אֶת־שְׁמ֖וֹ אֱנ֑וֹשׁ אָ֣ז הוּחַ֔ל לִקְרֹ֖א בְּשֵׁ֥ם יְהוָֽה׃

inuocari nomen, *vel* polluī

. Domini *nomine in inuocandum ad* est cœptū Tunc .Enos eius nomen

CAP. VI. ו

1 זֶ֚ה סֵ֣פֶר תּוֹלְדֹ֔ת אָדָ֖ם בְּי֣וֹם בָּרָ֣א אֱלֹהִ֑ים בִּדְמ֥וּת אֱלֹהִ֖ים עָשָׂ֥ה אֹתֽוֹ׃ †

2 זָכָ֥ר וּנְקֵבָ֖ה בָּרָ֣א אֹתָ֑ם וַיְבָ֣רֶךְ אֹתָ֔ם וַיִּקְרָ֥א אֶת־שְׁמָ֖ם אָדָ֑ם בְּי֖וֹם הִבָּרְאָֽם׃ †

3 וַיְחִ֣י אָדָ֗ם שְׁלֹשִׁ֤ים וּמְאַת֙ שָׁנָ֔ה וַיּ֖וֹלֶד בִּדְמוּת֑וֹ כְּצַלְמ֔וֹ וַיִּקְרָ֥א אֶת־שְׁמ֖וֹ שֵֽׁת׃ †

4 וַיִּהְי֣וּ יְמֵי־אָדָ֗ם אַחֲרֵ֤י הוֹלִידוֹ֙ אֶת־שֵׁ֔ת שְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

5 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י אֲשֶׁר־חַ֖י תְּשַׁ֣ע מֵא֑וֹת שָׁנָ֔ה וּשְׁלֹשִׁ֖ים שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

6 וַיְחִ֣י שֵׁ֔ת חָמֵ֥שׁ שָׁנִ֖ים וּמְאַת֣ שָׁנָ֑ה וַיּ֖וֹלֶד אֶת־אֱנֽוֹשׁ׃ †

7 וַיְחִ֣י שֵׁ֔ת אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־אֱנ֑וֹשׁ שֶׁ֣בַע שָׁנִ֔ים וּשְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

8 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י שְׁתֵּ֥ים עֶשְׂרֵ֖ה שָׁנָ֑ה וּתְשַׁ֥ע מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

9 וַיְחִ֣י אֱנ֔וֹשׁ תִּשְׁעִ֥ים שָׁנָ֖ה וַיּ֥וֹלֶד אֶת־קֵינָֽן׃ †

10 וַיְחִ֣י אֱנ֔וֹשׁ אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־קֵינָ֑ן חֲמֵ֣שׁ עֶשְׂרֵ֔ה שָׁנָ֔ה וּשְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

11 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י אֱנ֖וֹשׁ חָמֵ֣שׁ שָׁנִ֑ים וּתְשַׁ֥ע מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיָּמֹֽת׃ †

12 וַיְחִ֣י קֵינָ֔ן שִׁבְעִ֥ים שָׁנָ֖ה וַיּ֥וֹלֶד אֶת־מַהֲלַלְאֵֽל׃ †

13 וַיְחִ֣י קֵינָ֔ן אַחֲרֵ֥י הוֹלִיד֖וֹ אֶת־מַהֲלַלְאֵ֑ל שְׁמֹנֶ֥ה מֵא֖וֹת שָׁנָ֑ה וַיּ֥וֹלֶד בָּנִ֖ים וּבָנֽוֹת׃ †

14 וַיִּֽהְי֣וּ כָל־יְמֵ֔י קֵינָ֕ן עֶ֥שֶׂר שָׁנִ֖ים וּתְשַׁ֣ע מֵא֑וֹת שָׁנָ֔ה וַיָּמֹֽת׃ †

,terra in esset antequā ,agri virgultū omne Et ;cælum & terrā
5 אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ † וְכָל־ שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ
Domin⁹ fecit pluere non quia:oriretur antequā ,agri herbā omnē &
וְכָל־ עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי֩ לֹ֨א הִמְטִ֜יר יְהוָ֣ה
terram. *colendam ad non* homo &,terram super Deus non erat
אֱלֹהִ֗ים עַל־ הָאָ֙רֶץ֙ וְאָדָ֣ם אַ֔יִן לַעֲבֹ֖ד אֶת־ הָאֲדָמָֽה׃
qui coleret faciem vniuersam irrigabat & ,terra de ascendebat vapor Et
6 פָּנֶה וְאֵ֣ד יַֽעֲלֶ֔ה מִן־ הָאָ֖רֶץ וְהִשְׁקָ֣ה אֶת־ כָּל־ פְּנֵ֑י
de pulverem hominem Deus Dominus formauit Et .terræ è puluere
7 הָאֲדָמָֽה׃ † וַיִּיצֶר֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים אֶת־ הָאָדָ֗ם עָפָר֙ מִן־ terræ
homo fuit & ;vitæ spiraculū eius faciē in inspirauit & ,*terra*
8 נִשְׁמַת֙ חַיִּ֔ים וַיְהִ֥י הָאָדָ֖ם לְנֶ֥פֶשׁ חַיָּֽה׃ † וַיִּטַּע֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים גַּ֣ן־ בְּעֵדֶ֗ן
Hedē in hortū Deus Dñs plantauit Et .viuentem animā in
9 מִקֶּ֔דֶם וַיָּ֥שֶׂם שָׁ֖ם אֶת־ הָאָדָ֥ם אֲשֶׁר־ יָצָֽר׃ † וַיַּצְמַח֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים מִן־ הָֽאֲדָמָ֗ה
fecit germinare Et.formauit quē ,hominē ibi posuit & ;oriente ab
כָּל־ עֵ֙ץ נֶחְמָד֙ לְמַרְאֶ֔ה וְט֥וֹב לְמַאֲכָ֖ל וְעֵ֣ץ הַחַיִּ֔ים בְּת֖וֹךְ הַגָּ֑ן וְעֵ֥ץ
concupiscibilem arborem omnem terra è Deus Dominus
הַדַּ֖עַת טֹ֥וב וָרָֽע׃ † וְנָהָר֙ יֹצֵ֣א מֵעֵ֔דֶן לְהַשְׁק֖וֹת
arborē & ,horti medio in vitæ arborē & :escam in bonā & ,*visum ad* visu
10 אֶת־ הַגָּ֑ן וּמִשָּׁם֙ יִפָּרֵ֔ד וְהָיָ֖ה לְאַרְבָּעָ֥ה רָאשִֽׁים׃ † שֵׁ֚ם egredieba-
irrigandū ad ,Heden ex *egrediens* fluuius Et .mali & boni scientiæ tur
11 הָאֶחָד֙ פִּישׁ֔וֹן הֽוּא֙ הַסֹּבֵ֔ב אֵ֖ת כָּל־ אֶ֣רֶץ הַֽחֲוִילָ֑ה אֲשֶׁר־ שָׁ֖ם
lapis &,bdelium †ibi ·bonū illius terræ aurum Et .*aurum* vbi est aurū
12 הַזָּהָֽב׃ † וּזְהַ֥ב הָאָ֖רֶץ הַהִ֑וא טֽוֹב־ שָׁ֣ם הַבְּדֹלַ֔ח וְאֶ֥בֶן †est
omnē *circuiens* ipse .Ghichō secundi fluuij nomen Et .onyx circuit
13 הַשֹּֽׁהַם׃ † וְשֵׁם־ הַנָּהָ֥ר הַשֵּׁנִ֖י גִּיח֣וֹן הֽוּא֙ הַסּוֹבֵ֔ב אֵ֖ת כָּל־
vadens ipse :Chidekel tertij fluuij nomen Et .Aethiopiæ terrā vadit ad O-
14 אֶ֥רֶץ כֽוּשׁ׃ † וְשֵׁם֙ הַנָּהָ֣ר הַשְּׁלִישִׁ֔י חִדֶּ֖קֶל הֽוּא֙ הַהֹלֵ֣ךְ rientē Assur
Dominus tulit Et .Perath *ipse* ,quartus fluuius Et .*Assur ante* est
15 קִדְמַ֣ת אַשּׁ֑וּר וְהַנָּהָ֖ר הָֽרְבִיעִ֥י הֽוּא֙ פְּרָֽת׃ † וַיִּקַּ֣ח יְהוָ֣ה
eū colēdum ad,Heden horto in eum posuit &,hominem Deus
16 אֱלֹהִ֗ים אֶת־ הָאָדָם֙ וַיַּנִּחֵ֣הוּ בְגַן־ עֵ֔דֶן לְעָבְדָ֖הּ
:dicēdo hominem ad Deus Dñs præcepit Et .eū custodiēdū ad &
וּלְשָׁמְרָֽהּ׃ † וַיְצַ֣ו יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים עַל־ הָאָדָ֖ם לֵאמֹ֑ר
scientiæ arbore ex Et .comedes comedēdo horti arbore omni Ex
17 מִכֹּ֥ל עֵֽץ־ הַגָּ֖ן אָכֹ֥ל תֹּאכֵֽל׃ † וּמֵעֵ֗ץ הַדַּ֙עַת֙
,ea ex *te comedere* die in quia ,ea ex comedes non ,mali & boni quo come-
טֹ֣וב וָרָ֔ע לֹ֥א תֹאכַ֖ל מִמֶּ֑נּוּ כִּ֗י בְּי֛וֹם אֲכָלְךָ֥ מִמֶּ֖נּוּ deris
esse *bonum* Non :Deus Dñs dixit Et .morieris moriēdo Nō est bonū
18 מ֥וֹת תָּמֽוּת׃ † וַיֹּאמֶר֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים לֹא־ טֽוֹב֙ הֱיוֹת֙
formauit Et .*eo coram tanquam* ,adiutoriū ei faciam :solum hominē quod sit co-
19 הָאָדָ֣ם לְבַדּ֔וֹ אֶֽעֱשֶׂה־ לּ֥וֹ עֵ֖זֶר כְּנֶגְדּֽוֹ׃ † וַיִּצֶר֩ ram eo
volatile omne & ,agri bestiam omnē terra è Deus Dñs
יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים מִן־ הָאֲדָמָ֗ה כָּל־ חַיַּ֙ת֙ הַשָּׂדֶ֔ה וְאֵת֙ כָּל־ עוֹף
vocaret quid videndū ad ,hominē ipsum ad adduxit & ,cæli
הַשָּׁמַ֔יִם וַיָּבֵא֙ אֶל־ הָאָדָ֔ם לִרְאוֹת֙ מַה־ יִּקְרָ֣א
.eius nomē *hoc* ,viuētis animæ homo illud vocauit quod oē &:illud
לּ֔וֹ וְכֹל֙ אֲשֶׁ֣ר יִקְרָא־ לּ֥וֹ הָאָדָ֖ם נֶ֣פֶשׁ חַיָּ֑ה הֽוּא֙ שְׁמֽוֹ׃
,cæli volatili & animali omni nomina homo vocauit Et
20 † וַיִּקְרָ֨א הָאָדָ֜ם שֵׁמ֗וֹת לְכָל־ הַבְּהֵמָה֙ וּלְע֣וֹף הַשָּׁמַ֔יִם
adiutorium inuenit non homini Et .agri bestiæ omni &
וּלְכֹ֖ל חַיַּ֣ת הַשָּׂדֶ֑ה וּלְאָדָ֗ם לֹא־ מָצָ֥א עֵ֖זֶר
super soporem Deus Dñs fecit cadere Et .eo corā *tanquam*
21 כְּנֶגְדּֽוֹ׃ † וַיַּפֵּ֤ל יְהוָה֙ אֱלֹהִ֔ים תַּרְדֵּמָ֖ה עַל־ quod esset
carnem clausit & ,eius costis è vnam cepit &:dormiuit & ,hominē
הָאָדָ֑ם וַיִּישָׁ֗ן וַיִּקַּ֞ח אַחַ֤ת מִצַּלְעֹתָיו֙ וַיִּסְגֹּ֣ר בָּשָׂ֔ר
ceperat quam costam Deus Dñs ædificauit Et .ea pro
22 תַּחְתֶּֽנָּה׃ † וַיִּבֶן֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים אֶת־ הַצֵּלָ֗ע אֲשֶׁר־ לָקַ֙ח֙
dixit Et .hominem ad eam adduxit & ;mulierē in homine de
23 מִן־ הָאָדָ֔ם לְאִשָּׁ֖ה וַיְבִאֶ֥הָ אֶל־ הָאָדָֽם׃ † וַיֹּאמֶר֮
.mea carne ex caro & ,meis ossibus ex os vice Hac :homo
הָאָדָם֒ זֹ֣את הַפַּ֤עַם עֶ֙צֶם֙ מֵֽעֲצָמַ֔י וּבָשָׂ֖ר מִבְּשָׂרִ֑י
Idcirco .ipsa est sumpta viro ex quia ,V*rago* vocabitur *hanc ad* quapropter
24 זֹ֣את יִקָּרֵ֣א אִשָּׁ֔ה כִּ֥י מֵאִ֖ישׁ לֻקְחָ֥ה זֹּֽאת׃ † עַל־ כֵּן֙ Virissa
,*sua vxore cū* adhærebit &,suā matrē & suum patrem *vir* relinquet vnusquisq; vxori suæ
יַֽעֲזָב־ אִ֔ישׁ אֶת־ אָבִ֖יו וְאֶת־ אִמּ֑וֹ וְדָבַ֥ק בְּאִשְׁתּ֖וֹ
homo ,nudi ipsi ambo erant Et .*vnam carnem in* erūt & caro vna
25 וְהָי֥וּ לְבָשָׂ֖ר אֶחָֽד׃ † וַיִּהְי֤וּ שְׁנֵיהֶם֙ עֲרוּמִּ֔ים הָאָדָ֖ם
.*erubescebant* non &,eius vxor & pudebat eos;
וְאִשְׁתּ֑וֹ וְלֹ֖א יִתְבֹּשָֽׁשׁוּ׃

CAP. III. 3

Dñs fecerat quam agri bestia omni callidior erat serpens Et
1 † וְהַנָּחָשׁ֙ הָיָ֣ה עָר֔וּם מִכֹּל֙ חַיַּ֣ת הַשָּׂדֶ֔ה אֲשֶׁ֥ר עָשָׂ֖ה יְהוָ֣ה
Non ,Deus dixit *quòd Etiam* : mulierem ad dixit Et .Deus Verè
אֱלֹהִ֑ים וַיֹּ֙אמֶר֙ אֶל־ הָאִשָּׁ֔ה אַ֚ף כִּֽי־ אָמַ֣ר אֱלֹהִ֔ים לֹ֣א
,serpentem ad mulier dixit Et ?horti arbore omni ex comedetis
2 תֹאכְל֔וּ מִכֹּ֖ל עֵ֥ץ הַגָּֽן׃ † וַתֹּ֥אמֶר הָאִשָּׁ֖ה אֶל־ הַנָּחָ֑שׁ
medio in†quæ arboris fructu de Et .vescemur horti arboris fructu De
3 מִפְּרִ֥י עֵֽץ־ הַגָּ֖ן נֹאכֵֽל׃ † וּמִפְּרִ֣י הָעֵ֔ץ אֲשֶׁ֥ר בְּתוֹךְ־ †est
fortè ne ,*eā in* tāgetis non &,ea ex comedetis Non ,Deus dixit ,horti
הַגָּ֖ן אָמַ֣ר אֱלֹהִ֑ים לֹ֤א תֹאכְלוּ֙ מִמֶּ֔נּוּ וְלֹ֥א תִגְּע֖וּ בּ֑וֹ פֶּן־ ס֥וּת
moriendo Non :mulierem ad serpens dixit Et .moriamini
4 תְּמֻתֽוּן׃ † וַיֹּ֥אמֶר הַנָּחָ֖שׁ אֶל־ הָאִשָּׁ֑ה לֹ֥א מ֖וֹת
vos comedere die in quòd Deus *sciens* Quoniam .moriemini
5 תְּמֻתֽוּן׃ † כִּ֣י יֹדֵ֣עַ אֱלֹהִ֔ים כִּ֗י בְּי֛וֹם אֲכָלְכֶ֥ם
.malū & bonū sciētes, dij sicut eritis & ,vestri oculi aperientur,ea ex
מִמֶּ֖נּוּ וְנִפְקְח֣וּ עֵֽינֵיכֶ֑ם וִֽהְיִיתֶ֤ם כֵּֽאלֹהִים֙ יֹדְעֵ֣י טֽוֹב֙ וָרָ֔ע׃ †
desiderium quòd & ,cibum ad arbor bona quòd,mulier vidit Et
6 וַתֵּ֣רֶא הָאִשָּׁ֗ה כִּ֣י טוֹב֩ הָעֵ֨ץ לְמַאֲכָ֜ל וְכִֽי־ תַאֲוָה־ †
cepit & :intelligendum ad arbor concupiscibilis & ,oculis *ipsa*
הוּא֙ לָעֵינַ֔יִם וְנֶחְמָד֙ הָעֵ֔ץ לְהַשְׂכִּ֑יל וַתִּקַּ֤ח
.comedit & ,secum suo viro etiam dedit & :comedit & ,ei⁹ fructu de
מִפִּרְי֔וֹ וַתֹּאכַ֖ל וַתִּתֵּ֥ן גַּם־ לְאִישָׁ֖הּ עִמָּ֑הּ וַיֹּאכַֽל׃
nudi quòd cognouerūt &,ipsorū amborū oculi sunt aperti Et
7 † וַתִּפָּקַ֙חְנָה֙ עֵינֵ֣י שְׁנֵיהֶ֔ם וַיֵּדְע֖וּ כִּ֣י עֵֽירֻמִּ֑ם
.cingulos sibi fecerūt & ,ficus folia consuerūt & :*ipsi*
וַיִּתְפְּרוּ֙ עֲלֵ֣ה תְאֵנָ֔ה וַיַּֽעֲשׂ֥וּ לָהֶ֖ם חֲגֹרֹֽת׃
aurā ad horto in ambulātis†Dei Dñi vocem audiuerūt Et
8 † וַיִּשְׁמְע֣וּ אֶת־ קוֹל֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהִ֜ים מִתְהַלֵּ֣ךְ בַּגָּ֗ן לְר֣וּחַ
Dei Domini facie à eius vxor & ,homo se abscōdit & :diei
הַיּ֔וֹם וַיִּתְחַבֵּ֨א הָאָדָ֜ם וְאִשְׁתּ֗וֹ מִפְּנֵי֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים
:hominem Deus Dñs vocauit Et .horti arboris medio in
9 בְּתוֹךְ֙ עֵ֣ץ הַגָּֽן׃ † וַיִּקְרָ֥א יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֖ים אֶל־ הָאָדָ֑ם
,horto in audiui tuā Vocē ,ait Et ?tu Vbi ,ei dixit Et
10 וַיֹּ֥אמֶר ל֖וֹ אַיֶּֽכָּה׃ † וַיֹּ֖אמֶר אֶת־ קֹלְךָ֥ שָׁמַ֙עְתִּי֙ בַּגָּ֔ן קול
indicauit Quis ,dixit Et .me abscōdi & ,*ego* nudus quia ,timui & eram
11 וָאִירָ֖א כִּֽי־ עֵירֹ֣ם אָנֹ֑כִי וָאֵחָבֵֽא׃ † וַיֹּ֕אמֶר מִ֥י הִגִּ֛יד
non ad tibi præcepi quam arbore ex Nōne ?*tu* nudus quòd tibi esses? נגד
לְךָ֥ כִּֽי־ עֵירֹ֖ם אָ֑תָּה הֲמִן־ הָעֵ֗ץ אֲשֶׁ֨ר צִוִּיתִ֜יךָ לְבִלְתִּ֤י vt non co-
quam Mulier ,homo ait Et ?comedisti ,ea ex *comedendum* mederes
12 אֲכָל־ מִמֶּ֣נּוּ אָכָ֔לְתָּ׃ † וַיֹּ֣אמֶר הָאָדָ֔ם הָאִשָּׁ֥ה אֲשֶׁר־ בלת
.comedi & ,arbore de mihi dedit ipsa ,*mecum* dedisti vt esset mecū
נָתַ֥תָּה עִמָּדִ֖י הִ֣וא נָֽתְנָה־ לִּ֥י מִן־ הָעֵ֖ץ וָאֹכֵֽל׃
ait Et ?fecisti hoc :mulieri Deus Dñs dixit Et
13 † וַיֹּ֥אמֶר יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים לָאִשָּׁ֖ה מַה־ זֹּ֣את עָשִׂ֑ית וַתֹּ֣אמֶר
Deus Dñs dixit Et .comedi & ,me seduxit Serpens :mulier
הָאִשָּׁ֗ה הַנָּחָשׁ֙ הִשִּׁיאַ֣נִי וָאֹכֵֽל׃ † וַיֹּאמֶר֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים נשא
,animali omni præ tu maledictus ,hoc fecisti Quia ,serpentem ad
אֶל־ הַנָּחָשׁ֙ כִּ֣י עָשִׂ֔יתָ זֹּ֖את אָר֣וּר אַתָּ֔ה מִכֹּל֙ הַבְּהֵמָ֔ה
puluerē &,gradieris tuū ventrē Super .agri bestia omni præ &
וּמִכֹּ֖ל חַיַּ֣ת הַשָּׂדֶ֑ה עַל־ גְּחֹנְךָ֥ תֵלֵ֖ךְ וְעָפָ֥ר ילך
ponam inimicitiam Et .tuæ vitæ diebus omnibus comedes
15 תֹּאכַ֖ל כָּל־ יְמֵ֥י חַיֶּֽיךָ׃ † וְאֵיבָ֣ה אָשִׁ֔ית יום חיה
ipsum :eius semen inter &,tuū semē inter & ,mulierem inter & te inter אב שות
בֵּינְךָ֙ וּבֵ֣ין הָאִשָּׁ֔ה וּבֵ֥ין זַרְעֲךָ֖ וּבֵ֣ין זַרְעָ֑הּ הוּא֙ יְשׁוּפְךָ֣ רֹ֔אשׁ
,dixit mulierem Ad .calcaneū ei cōteres tu & ,caput tibi cōteret
16 וְאַתָּ֖ה תְּשׁוּפֶ֥נּוּ עָקֵֽב׃ † אֶל־ הָאִשָּׁ֖ה אָמַ֑ר
paries dolore cū :tuū cōceptū &,tuū dolorē multiplicabo Multiplicādo
הַרְבָּ֣ה אַרְבֶּ֔ה עִצְּבוֹנֵ֖ךְ וְהֵֽרֹנֵ֑ךְ בְּעֶ֥צֶב תֵּלְדִ֖י בָּנִ֑ים תשוקה
.te in dominabitur ipse & ,tuum *desiderium* tuū virum ad & :filios
וְאֶל־ אִישֵׁךְ֙ תְּשׁ֣וּקָתֵ֔ךְ וְה֥וּא יִמְשָׁל־ בָּ֖ךְ׃
comedisti & ,tuæ vxoris voci. paruisti Quia :ait homini Et
17 † וּלְאָדָ֣ם אָמַ֔ר כִּ֣י שָׁמַ֔עְתָּ לְקֹ֖ל אִשְׁתֶּ֑ךָ וַתֹּאכַל֙
;ea ex comedes Non ,dicendo tibi præcepi quam arbore ex
מִן־ הָעֵ֔ץ אֲשֶׁ֥ר צִוִּיתִ֖יךָ לֵאמֹ֣ר לֹ֣א תֹאכַ֑ל מְמֶּ֔נּוּ אדמה
diebus cūctis ea ex comedes labore In .te propter terra maledicta
אֲרוּרָ֥ה הָֽאֲדָמָ֖ה בַּֽעֲבוּרֶ֑ךָ בְּעִצָּבוֹן֙ תֹּאכְלֶ֣נָּה כֹּ֔ל יְמֵ֖י
comedes & ,tibi germinabit tribulum & spinā Et .tuę vitæ
18 חַיֶּֽיךָ׃ † וְקוֹץ֙ וְדַרְדַּ֣ר תַּצְמִ֔יחַ לָ֖ךְ וְאָכַלְתָּ֥ אֶת־ donec re-
te reuerti usque ,pane vescēris tui vultus sudore In .agri herbam uertaris
19 עֵשֶׂב֙ הַשָּׂדֶ֔ה׃ † בְּזֵעַ֥ת אַפֶּ֖יךָ תֹּאכַ֣ל לֶ֑חֶם עַ֚ד שׁוּבְךָ֣ es
puluerē in & ,*tu* puluis nā: es sumptus ea ex quia ,terram in
אֶל־ הָאֲדָמָ֔ה כִּ֥י מִמֶּ֖נָּה לֻקָּ֑חְתָּ כִּי־ עָפָ֥ר אַתָּ֖ה וְאֶל־ עָפָ֥ר
ipsa quia, Chauuah suæ vxoris nomē homo vocauit Et .reuertēris
20 תָּשֽׁוּב׃ † וַיִּקְרָ֤א הָאָדָם֙ שֵׁ֣ם אִשְׁתּ֔וֹ חַוָּ֖ה כִּ֣י הִ֑וא

בראשית

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH, ID EST,

In principio, cum verſione Santis Pagnini,

ad Hebraicam phraſin diligenter examinata.

DEVS creauit principio IN

1 רֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת
erat terra Et .terram & cælos

2 הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃ וְהָאָרֶץ [a] הָיְתָה
facies ſuper caligo & :inanitas & ſolitudo

[b] תֹהוּ [c] וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי
ſuper *mouebat*† DEI ſpiritus & :abyſſi

[d] תְּהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־
.lux fuit Et .lux Sit :Deus dixit Et .aquarum facies

3 פְּנֵי הַמָּיִם׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים [e] יְהִי־אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃
inter Deus diuiſit & :bona *quòd ,lucem Deus vidit Et

4 וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
,diem lucem Deus vocauit Et .tenebras inter & lucem

5 הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים׀ לָאוֹר יוֹם
.vnus dies ,mane fuit & ,veſpera fuit Et .noctem vocauit tenebras &

וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד׃
ſit & ,aquarum medio in *expanſio* Sit :Deus dixit Et

6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי
, *expanſionem* Deus fecit Et . *aquas ad aquas inter diuidens*

7 מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם׃ [h] וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ
quæ aquas inter &,expãſionem ſubter† quæ aquas inter diuiſit &

וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
expanſionem Deus vocauit Et .ita fuit Et .expanſionẽ ſuper‡

8 מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ
:Deus dixit Et .ſecundus dies ,mane fuit & ,veſpera fuit Et :cælos

שָׁמָיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם [i] שֵׁנִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
*appareat &‡ ,vnum locũ ad cælis ſub *de* aquæ Cõgregẽtur

9 [k] יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה
;terram ,aridam Deus vocauit Et .ita fuit Et .arida

[l] הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים׀ לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ
quòd Deus vidit Et .maria appellauit aquarum cõgregationẽ &

10 וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־
herbam ,germen terra Germinet :Deus dixit Et .bonum*

11 טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב
,ſuæ ſpeciei fructũ facientem *fructus* arborem,ſemen ſeminificantẽ

מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ [m] פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ
terra protulit Et .ita fuit Et .terram ſuper ea in ſemen cuius

12 אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ [n] וַתּוֹצֵא
facientẽ arborẽ & ,ſua ſpecie in ſemẽ ſeminificantẽ herbam ,germen

דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה־
.bonũ‡quòd Deus vidit Et .ſua ſpecie in ea in ſemen cuius fructũ

פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃
.tertius dies ,mane fuit &,veſpera fuit Et

13 [o] וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי׃
,cælorum expanſione in luminaria Sint :Deus dixit Et

14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי [p] מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם
tempora & ſigna in ſint & ;noctem inter & diem inter diuidendũ ad

[q] לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ [r] לְאֹתֹת׀ וּלְמוֹעֲדִים
cælorum expãſione in luminaria in ſint & ,annos & ,dies &

15 [s] וְלִימִים׀ וְשָׁנִים׃ [t] וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם
Deus fecit Et .ita fuit Et .terram ſuper illuminãdũ ad

16 [u] לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־
,diei dominium ad maius luminare :magna luminaria duo

שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַגָּדֹל׀ לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם
.ſtellas & ,noctis dominium ad minus luminare &

וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטֹן׀ לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים׃
ſuper illuminandũ ad ,cœli expãſione in Deus eas Poſuit

17 [x] וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר עַל־
inter diuidendũ ad & ,noctẽ in & diẽ in dominandũ ad Et .terram

18 הָאָרֶץ׃ [y] וְלִמְשֹׁל׀ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין
fuit Et .bonum† quòd Deus vidit Et .tenebras inter & lucem †eſſet

הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ [y]† וַיְהִי־
Reptificẽt :Deus dixit Et .quartus dies ,mane fuit & ,veſpera

19 רְבִיעִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ
ſuper terram ſuper volet volatile & :viuẽtis animæ reptile aquæ

20 עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי׃ [z]† וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ
:Deus dixit Et .ſextus *ipſe* dies ,mane fuit & veſpera fuit & :valde

הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־
,terrã omnẽ in & iumẽtũ in & ,cæli volatile in & maris piſces in

21 פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם
fecerũt repere quã repentẽ viuentẽ animã omnem & ,magnos

הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר׀ שָׁרְצוּ
vidit Et .ſua ſpecie in alatũ volatile omne & ,ſua ſpecie in aquæ

הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא
:dicendo ,Deus eis benedixit Et .bonum quòd Deus

22 אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ [a]† וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר
volatile & :maribus in aquas replete &,multiplicamini & Creſcite

[b] פְּרוּ [c] וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיַּמִּים [d] וְהָעוֹף
dies ,mane fuit & veſpera fuit Et .terra in ſe multiplicet

23 יִרֶב בָּאָרֶץ׃ [e]† וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
viuentẽ animam terra Producat :Deus dixit Et .quintus

24 חֲמִישִׁי׃ [f]† וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה
beſtias ſuã ſpeciẽ ſecũdũ terræ *feram* & reptile & iumentũ ,ſuam ſpeciem ad

[g] לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ [h] וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ לְמִינָהּ
beſtias ſuã ſpeciẽ ſecundũ terræ *feram* Deus fecit Et .ita fuit Et

25 וַיְהִי־כֵן׃ [i]† וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ
terræ reptile omne & ſuã ſpeciẽ ſecundũ iumentum &

וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
:Deus dixit Et .bonũ quòd Deus vidit Et .ſuam ſpeciem ad

26 לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ [k]† וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
dñinẽtur & ,noſtrã ſimilitudinẽ ſcãm *noſtra imagine in* hominẽ Faciamus

ad imaginẽ noſtram

[l] נַעֲשֶׂה אָדָם [m] בְּצַלְמֵנוּ [n] כִּדְמוּתֵנוּ [o] וְיִרְדּוּ
,terrã omnẽ in & iumẽtũ in & ,cæli volatile in & maris piſces in

[p] דָּמָה [q] רָדָה
[r] בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ
Deus creauit Et .terram ſuper reptans reptile omne in &

27 וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃ [s]† וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
maſculũ :illũ creauit Dei *imagine in* ;ſua *imagine in* hominem

ad imaginẽ ſuã,ad imaginem

אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר
dixit & ,Deus eis benedixit Et .eos creauit fœminã &

28 וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃ [t]† וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
,terram replete &,vos multiplicate & Creſcite :Deus eos ad

לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
, cæli volatile in & ,maris piſces in dominamini & :eã ſubijcite &

וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם
:Deus dixit Et .terram ſuper reptantem beſtiam omnẽ in &

29 וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃ [u]† וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
quæ ſemen ſeminificantẽ herbam omnem vobis dedi Ecce

[v] נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר
fructus ‡ qua in arborem omnem & ;terræ omnis ſuperficie in

עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְּרִי־
omni Et .eſcam in erit vobis :ſemẽ ſeminificãs arboris

30 עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃ [w]† וּלְכָל־
ſuper reptãti omni & ,cælorum volatili omni & ,terræ beſtiæ

חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל׀ רוֹמֵשׂ עַל־
.eſcam in herbæ olus omne ,viuens anima quo in terram

הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה
bonum ecce & ,fecerat quod omne Deus vidit Et .ita fuit &

31 וַיְהִי־כֵן׃ [x]† וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב
.ſextus *ipſe* dies ,mane fuit & veſpera fuit & :valde

מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃

CAP. II. ב

perfecit Et .eorũ exercitus oĩs &,terra & cæli ſunt perfecti Et

1 [a] וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃ וַיְכַל
die in requieuit & : fecerat quod ſuum opus ſeptimo die in Deus

2 אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי [b] מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם
Deus benedixit Et .fecerat quod ſuo opere omni ab ſeptimo

[c] לְאַחַת
omni ab requieuerat eo in quia :illũ ſanctificauit &

3 הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃ [d]† וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
,ſeptimo diei

[e] עָשׂוֹת אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־
[d] וַיַּלֵּד generationes Iſtæ .faceret vt Deus creauerat quod ,ſuo opere

†quãdo creati ſunt ‡quo fecit ה ועיד

4 מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים [e] לַעֲשׂוֹת׃ [f] אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת
Deus Dñs *facere*† die in *ea creari in*† , terræ & cæli

הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים

ſuum pertinebat officium, ad finem perduxiſſent: tandem die quò præſentes literæ ſcriptæ ſunt, coram nobis & dictæ noſtræ Vniuerſitatis deputatis ordinariis, aliisque per nos in maiori numero aſſumptis, præſente etiam antedicto Domino & Magiſtro BENEDICTO ARIA MONTANO, in loco Capellari Eccleſiæ collegiatæ S. Petri dicti oppidi Louanienſis comparentes, omnes ſacri operis Regij, & apparatus Bibliorum partes diligenter antea lectas & examinatas, à ſe approbatas fuiſſe, ſeſeque approbare declararunt & affirmarunt, eaſdemque nobis & dictis Dominis de concilio noſtro exhibuerunt, & quicquid in commemorato negotio ipſis à nobis commiſſo egiſſent, per partes ſingulas, prout ſequitur, retulerunt. Imprimis videlicet, quòd verſionem Santis Pagnini, ad diuerſarum editionum eiuſdem auctoris exemplaria diligenter cum Hebraico exemplari, atque vulgata verſione Latina, nec non eiuſdem Pagnini linguæ ſanctæ Theſauro contulerunt, & erratis correctis approbarunt. Item quòd noui Teſtamenti Latinam verſionem, quam ad textum Græcum antenominatus D. B. ARIAS MONTANVS quoad fieri poterat, accommodauit, examinarunt & approbarunt: illamque vtiliter textui Græco ſuperponendam, vt verbo verbum reſpondeat (ſicut in Hebraico textu veteris Teſtamenti factum erat) iudicarunt. Præterea quòd ante nominati D. B. ARIÆ MONTANI verſionem paraphraſeos Chaldaicæ in libros Ioſue, Iudicum, Regum, Eſther, Pſalmorum, Eccleſiaſtæ, & item Paraphraſeos Chaldaicæ in Prophetas maiores & minores ex Complutenſi Bibliotheca allatam, & ad Hebraicam & Chaldaicam veritatem, ab eodem B. ARIA MONTANO correctam Latinam interpretationem diligenter examinarunt, examinatamque & repurgatam Calend. April. Anno mill^mo. quingen^mo. ſeptuage^mo. ita probarunt, vt ad ipſum textum Hebraicum, Latinumque plurimis in locis illuſtrandum, vtilem iudicarent. Quodque inſuper ipſi Domini Cenſores Noui Teſtamenti Syriaca lingua conſcripti, Latinam verſionẽ à nobili viro Domino & Magiſtro GVIDONE FABRICIO BODERIANO confectã, per integros tres menſes cum eodem Magiſtro GVIDONE attentè legerunt: & cum Syriaco ac Græco exemplari diligenter contulerunt; eamque ad textum vulgatæ editionis Latinæ illuſtrandum, perutilem eſſe, Calendis Iuliis anni ſuprapoſiti aſſeruerunt. Præter hæc autem exhibitam ipſis Dominis Cenſoribus Grammaticam Syriacam, vnà cum Dictionario eiuſdem linguæ, à doctiſſimo ac Orientalium linguarum peritiſſimo viro ANDREA MASIO Bruxellenſi confectam, ea, vt ſacrarum literarum ſtudioſis non mediocrem allatura vtilitatem, poſtridie Calend. Auguſti anno prædicto ſe approbaſſe dixerunt. Iidem quoque Domini Cenſores Dictionarium Syro-chaldaicum Domini ac Magiſtri GVIDONIS FABRICII BODERIANI viri Hebraicæ, Syriacæ & Chaldaicæ linguæ doctiſſimi, poſt diligentem eius examinationem ſeſe approbare teſtificati ſunt. Probaſſe quoque ſeſe iam anteà pridie Calendas Apriles, Anno mill^mo. quingen^mo. ſexageſimo nono Epitomen Theſauri linguæ Hebraicæ, auctore Sante Pagnino Lucenſi, eamque magno cum fructu Hebrææ linguæ ſtudioſorum imprimendam & diuulgandam cenſuiſſe aſſeruerunt. Lexicon denique Græcum, diligentia & impenſis CHRISTOPHORI PLANTINI ad ſacrorum Bibliorum vſum concinnatũ, iidem domini Cenſores à ſe probatum fuiſſe, Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, die octauo Calendas Apriles dixerunt. Qua quidem relatione audita, omnes ad vnum, nullo reclamante, quicquid à dictis Dominis Cenſoribus in negotio prædicto factum erat, vehementer laudarunt & approbarunt, agentes ſæpedicto Domino & Magiſtro BENEDICTO ARIÆ MONTANO, pro ſua in obeunda legatione ſibi commiſſa, Regiisque mandatis expediendis fide ac vigilantia, ſuo atque Chriſtianæ Reipublicæ nomine, ingentes gratias. Similiter quoque commemoratis Dominis Cenſoribus AVGVSTINO HVNNÆO, CORNELIO GOVDANO & IOHANNI HARLEMIO, quod magna cum cura, & diligentia in hoc ſacro opere Regio (quo nullum ſacrarum literarum ſtudiis prouehendis vtilius, nullũ præclarius aut magnificentius poſt Typographicam artẽ inuentam, in lucem prodiit,) verſati, negotium ſibi cõmiſſum fideliter exequuti eſſent, gratias maximas egerunt. Ad quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum fidem & teſtimonium præſentes literas fieri, & per Notarium publicum dictæ almæ Vniuerſitatis Scribam iuratum ſubſignari, ſigillique Rectoratus dictæ Vniuerſitatis iuſſimus & fecimus appenſione communiri. Datum & actum Louanij, Anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Menſis Martij die vigeſimaſexta.

Conrardus Syluius dictæ Vniuerſitatis Notarius.

CENSVRA DOCTORVM PARISIENSIVM.

NOS Doctores Theologi infrà ſubſcripti, de hac re conſulti, iudicauimus verſionem XANTIS PAGNINI *Lucenſis addendam eſſe ad Biblia Complutenſia, quæ nunc recuduntur à Plantino Typographo Antuerpienſi, vt ſit adiumento ſtudioſis linguæ ſanctæ, ad cuius proprietatem inter eas, quæ hactenus prodierunt, ea verſio proximè videtur accedere. Datum Pariſiis, Anno 1569. die 8. Martij.*

Subſign.

H. Nebriſius. I. Benedictus S. Theolog. Decanus.

I. Faber. Dequictebeufius.

G. Poſtel. Reg. Lector. Genebrardus Heb. lit. Regius Profeſſor.

cteris genere, videlicet, Italico, in eius locum ſubſtituerimus, vt hac, ſcilicet, characterum diuerſitate & notulis in margine adhibitis, quid à nobis aut relictum ſit, aut mutatum, perſpici poſſit. Noſtris autem laboribus effecimus, vt in coniũgendis Hebraicis dictionibus cum Latinis, nullus iam cuiuſquam poſſit eſſe labor; cùm ſingulis Hebraicis vocibus ſingulæ Latinæ è regione reſpondeant. Ita vt ad ſimilitudinem eorum qui muſicas cantilenas ſuis notis diſtinctas, iiſque ſubiectas, & annexas vno aſpectu canunt, hic ſimul Hebræa & Latina, vno etiam aſpectu legi, ac ſimul conferri poſsint. Difficilia etiam quorumuis verborum Themata, quas Radices vocant, in margine adſcripta ſunt, vt hac ratione Lexica ſeu Dictionaria tutiùs adiri poſsint, ac nullus dubitandi, aut diuinandi locus relinquatur. Etſi verò illud in primis optandum, atque omnibus ſacræ ſcripturæ ſtudioſis conſulendum eſt, vt ad linguę Hebraicæ ſtudia ſe conferant: attamen quia pleriſque id, aut per ingenium, aut per otium, aut aliam quamuis ob cauſam non licet, illud ab omnibus, qui Latinè ſciunt, præſtari debet, vt, ſcilicet, Hebraicè ſaltem legere diſcant, ſi modò ex hoc libro fructum aliquem percipere cupiunt: is verò eſt trium, aut certè quatuor dierum labor, cuius eos certè nunquam pœnitebit. Quia verò qualis & quanta ex noſtris hiſce laboribus vtilitas percipi poſsit, ex diligenti operis ipſius lectione ſtudioſi abundè cognoſcent, finem tandem faciemus, ac precibus à Deo Opti. Max. omnis ſapientiæ fonte ſupplices petemus, vt eam omnibus Chriſtianis mentem iniiciat, qua præditi in eam ſacræ Scripturæ lectionem incumbant quæ ei ſit gratiſsima; ipſis verò ad cæleſte regnum viam muniat tutiſsimam. Antuerpiæ Calen. Septembr. anno à virginis partu cIↃ IↃ LXXI.

NIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis, lecturis, ſeu audituris, GYSBERTVS SCHOOCK vtriuſque Iuris Doctor, Almæ Vniuerſitatis ſtudij generalis oppidi Louanienſis Mechlinienſis diœceſis Rector, ſalutem in Domino ſempiternam, cum agnitione veritatis infraſcriptorum. Notum facimus & præſentibus atteſtamur, excuſſis & diligenter inueſtigatis actis noſtræ Vniuerſitatis, nos comperiſſe, quòd anno à Natiuitate Domini mil^mo. quingen^mo. ſexage^no. octauo, ſeptimo Idus Octobris, in conſeſſu prædictæ Vniuerſitatis comparuit nobiliſſimus vir & eruditiſſimus S. Theologiæ Doctor, plurimarumq. linguarum cognitione admirandus, Dominus & Magiſter B. ARIAS MONTANVS, aulæ Regiæ Catholicæ Maieſtatis in Hiſpania ſacerdos, ab eadem Regia Catholica Ma^te. in has inferioris Germaniæ prouincias, ad ſacra Biblia variis linguis, quibus primùm à ſuis auctoribus in lucem edita ſunt, cum optimis quibuſque eorum verſionibus, tum veteribus, tum nouis, aliisq. eorundem ornamentis, atq. appendicibus per CHRISTOPH. PLANTINVM imprimenda legatus. Qui porrexit nobis, & antedictæ Vniuerſitatis cõſeſſui Sereniſſimi Regis noſtri Catholici literas. Quibus cum magna reuerẽtia & humili exoſculatione ſuſceptis & lectis, eadem Vniuerſitas pium ac deuotum erga Catholicam religionem de huiuſmodi Bibliis imprimendis inſtitutum regium, ſummopere laudandum, & omni diligentia iuuandum, promouendumque cenſuit, eidemque regiæ Catholicæ Maieſtati de ſingulari fauore bonoque affectu erga ſtudia Theologica, & vniuerſam noſtram Academiam, gratias egit quàm potuit maximas, omnemque operam atque diligentiam ad prædictum opus promouendum; & ad optatum finem, quantum in ſe eſſet, perducendum, promiſit. Deinde, iam nominatus dominus B. ARIAS MONTANVS, circa opus prædictum perficiendum, eidem almæ Vniuerſitati prædicti Regis nomine, & incũben. s ſibi muneris ratione, quædam in dicto cõſeſſu propoſuit. Et imprimis cùm Rex Catholicus hoc opus ſuum, non modò idoneis Dictionariis & Grammaticis inſtructum, ſed omnibus partibus, quæcunq. ad vſum commoditatemque ſtudioſorum, momenti aliquid haberent, auctum eſſe vellet, cumque multis doctis & piis viris non huius modò regionis, ſed Hiſpanis quoque, Italis, Gallis, & aliis videretur verſionem aliquam ad verbum textui Hebræo addi oportere, vt iis qui in illa lingua ſeſe exercere vellent, hac etiam in parte conſuleretur, deliberandum propoſuit: An ne expediret ad ſtudioſorum vtilitatem & operis ornamentum, talem ad verbum ex Hebræo verſionem in fine operis addi? Deinde ſi hoc probaretur, quænam ex his, quæ hactenus extiterunt, potiſſimùm deligi deberet? Et an ne Santis Pagnini verſio maximè ad hoc præ aliis nouis verſionibus idonea eſſet? præſertim cùm illa (licet non ſemper Hebraicam phraſim, & vim ſatis expreſſerit) tamen propiùs quàm cæteræ, ad eam accedat, & ex illuſtribus ſummorum Pontificum priuilegiis, probationibusque multum auctoritatis habeat. Ad hæc idem D. B. ARIAS MONTANVS petiuit à nobis, vt deligerentur viri doctrina ac diligentia præſtantes, linguarumque cognitione inſtructi, qui in eiuſmodi verſione (ſi qua in parte opus eſſet) repurganda, ac præterea in Græcis, Hebræis, Chaldæis, & Syriacis Dictionariis, Grammaticis, & verſionibus, aliisque ad horum Bibliorum apparatum & ornamentum facientibus partibus, antequam prælo committerentur, examinandis & diiudicandis, cenſorum munere fungerentur. Quibus ita propoſitis, maturâ deliberatione hac de re habita, Viſum eſt nobis, ex omnium facultatum, præcipuè verò Theologicæ facultatis decreto non modò conueniens, verùm etiam valdè vtile & neceſſarium eſſe; vt huic præclaro operi Regio perficiendo verſio ad verbum Hebraico textui ſuperponeretur, atque inter eas, quæ recens editæ ſunt, Santis Pagnini verſio omnium commodiſſima tutiſſimaque eſt iudicata. Atque ad eam verſionem examinandam, cæteraque omnia quæ per dictum D. B. ARIAM MONTANVM propoſita fuerant, rectè atque ex ſententia Regiæ Maieſtatis exequenda noſtro iudicio, ac cæterorum omniũ concordibus ſuffragiis, Cenſores delecti ſunt venerabiles & eximij viri D. D. & Magiſtri AVGVSTINVS HVNNÆVS Regius & ordinarius, & CORNELIVS REYNERI GOVDANVS, Ordinarius, in dicta noſtra hac Academia S. Theologiæ profeſſores. Qui eam commiſſionem cum reuerentia ſuſcipientes, omnem ſolicitudinem, diligentiam atque operam, ad dictum opus Regium conſummandum promptè & libenter promiſerunt. Atque vt munus ſibi commiſſum meliùs & perfectiùs explerent, celeriusq. & expeditiùs abſoluerent, honorabilem virum Dominum & Magiſtrum IOHANNEM VVILHELMI HARLEMIVM, ſacræ Theologiæ Licentiatum, ac ſocietatis Ieſu in dicto oppido Louanienſi, ſacræ Scripturæ, & Hebraicæ linguæ profeſſorem publicum, necnon quinque linguarum ad eam Dictionariorum, Grammaticarum, & verſionum examinationem, de qua ſuprà diximus, faciendam neceſſariarum peritiſſimum, ſibi ſocium & adiutorem aſſumpſerunt. Iidemque Cenſores quum iam duorum annorum diligentia & labore munus ſibi commiſſum expleuiſſent, Regiumque Bibliorum opus ex ea parte, quæ ad

ſuum

hanc carnem, & de carne mea videbo Deum &c. Cuius interpretationis pars, neque cum fidei noſtræ myſteriis, neque cum re ipſa, de qua eo loco diſſeritur, rectè quadrat, niſi longa, & difficili annotatione addita. Si quæ igitur huiuſmodi occurrerent, & obſeruari, & corrigi omnino debere docti viri cenſuerunt. Nonnulla inſuper, minora illa quidem adnotata ſunt: ſed quæ tamen frequenter occurrunt, & ad Hebraicæ veritatis examinandæ rationem non leuis ſunt ponderis, ac momenti: Quod is, videlicet, ſuſceptæ ex verbo interpretationis nonnunquam oblitus paraphraſtem egerit, vt apud Iſaiam: *Superſtitione repleti ſunt præ Aramæis qui ſunt ad orientem Iſraelis*: Deinde quòd dictiones, quæ ſimpliciter verti debuerant, addita expoſitione interpretatus ſit, vt eodem loco: *In ſcientiis alienis*; cùm vertendum fuerit, *in natis alienis*; quæ interpretatio, non minùs elegantem, quàm certam ſignificationem continet: cùm ex illa altera Lector cogatur diuinare. Pręterea quòd quędā nō neceſſaria ſæpius ab eo adhibita ſint; vt eo loco: *In auribus meis ſunt, dicit Dominus*, ab eo additum eſt: *Sunt dicit*. Hæc & his ſimilia, quanquam ea non ſunt quæ fidem, ac pietatem offendant: attamen pro ratione ſuſceptæ ab eo prouinciæ, non ſatis ad Hebraici textus fidem accuratè examinata, & conuerſa, & indicanda & corrigenda eſſe, viri eruditiſsimi iudicarunt. Iſa. 2. Iſa. 5.

ITAQVE cùm præſtantiſsimum illud, & Chriſtianæ Reip. adeò neceſſarium Bibliorum opus antiquis linguis, earumque interpretationibus, characterum elegantia, omni denique ornatu & ſplendore illuſtratum, Philippi Regis auctoritate & liberalitate pararetur: illuſtrium virorum iudicio, optima illa, nec vllo pacto prætermittenda occaſio fuit, quin maximus ille Apparatus Bibliorum de verbo è veritate Hebraica expreſsorum acceſsione cumularetur. Inter cætera verò omnia, illud huius operis à Sante Pagnino editum exemplar vna omnium commendatione approbatum eſt. Quo quidem ſummorum Theologorum conſilio per nos, quibus totius huius negotij procuratio & executio commiſſa fuerat, & approbato, & cum Louanienſi Academia communicato, vt ea de re ab ea, quid agendum eſſet, deliberaretur, ac decerneretur, poſtulauimus. Itaq. poſt maturam hac de re deliberationem, tandem ab eius Academiæ Theologis in eam ſententiam itum eſt, vt, ſcilicet, Regium illud opus, hac etiam in parte locupletatum prodiret. Huic autem rei optimè conſultum fore exiſtimatum eſt, ſi Santis Pagnini interpretatio, veluti omnium tutiſsima Hebraico textui annecteretur: ita tamen, vt priuſquam prælo ſubiiceretur, à Cenſoribus Theologis doctiſsimis, & inſigni linguarum cognitione præditis, qui ad omne opus Regium recognoſcendum electi ſunt, prius diligenter examinaretur; vt ab iis, ſiquid, quod ad ſententiæ puritatem pertineat, à Pagnino minus animaduerſum ſit, annotaretur. Qui quidem, collatis inter ſe tribus ipſius Pagnini exemplaribus, diuerſis temporibus in lucem emiſsis, adhibito etiam eius Dictionario Hebraico, aliiſq. lucubrationibus & vigiliis, pleraque loca adnotarunt, quæ ipſe Pagninus veritatis & ſapientiæ amore ductus, aliter quàm in prima editione habebantur, legenda, & tenenda eſſe, & ingenuè agnouit, & conſtanter aſſeuerauit. Quamobrem nihil nos ab inſtituto opere alienum facturos, quin potius publicæ ſtudioſorum vtilitati conſulturos, eorumq. deſiderio ſatisfacturos exiſtimauimus, ſi tum ex ipſius Pagnini interpretatione, tum etiam ex Hebraicæ locutionis, ac proprietatis diligenti obſeruatione, nouo labore, nouum opus contexeremus, in quo omnes dictiones quàm aptiſsimè, quoad effici poſſet (neque enim omnia eodem pondere, atq. eadem vi, ac proprietate, qua in primæua illa lingua leguntur, vt ſuprà demonſtrauimus, ex ea in aliam linguā transferri poſſunt) de verbo expreſſæ eſſent. id autem negotij Cenſores, pro ea, quam nos habere iudicarunt, linguarum cognitione (quę quàm ſit exigua, ingenuè agnoſcimus) nobis committendum cenſuerunt. Quam quidē curam, etſi ea ſummis laboribus, ac difficultatibus carere non videbatur; lubenti tamen, atque alacri animo ſuſceptam (nullos enim labores Chriſtianę Reip. gratia ferre, ac perpeti nolumus) cum quibuſdā linguarum peritiſsimis viris communicauimus. Porrò communicatis in ſingulos dies ſententiis, ac verbis omnibus, eorumq. modis cæteriſq. orationis partibus, quàm maximè fieri potuit, ad Latinæ linguæ proprietatem examinatis, non priſtinam quidem illam Pagnini editionem, ſed Hebraicā locutionē ſimpliciſsimè redditā in omnibus veteris Teſtamenti libris, tandem abſoluimus. quam quidem noſtram interpretationem ipſis Cenſoribus, atque adeò toti Louanienſi Academiæ probatam, in ſtudioſorum gratiam edi curauimus, eamque Regiis Bibliis adiunximus; atq. in eorum gratiam, qui eam tantùm poſtularent, vt à reliquo Apparatu ſeparata etiam concinnaretur, operam dedimus. Hanc certè interpretationem non ſolùm Hebraicæ linguę ſtudioſis, verum etiam iis, qui Hebraicam vim, ac proprietatem Latinè cognoſcere cupiunt, vſui maximè fore exiſtimamus. 13

IIS autem qui in Hebraica lingua vel mediocriter exercitati ſunt, hac noſtra interpretatione ad verbum reddita, propoſito etiam Hebraicæ linguæ idiotiſmo, atque idiotiſmorum, quos in hac noſtra editione collegimus, addito libello, ſatis à nobis conſultum eſſe exiſtimamus. Aliis verò, tum ex Lexicis, tum ex Grammatica arte, aliisque adiumentis per nos allatis tantum compendij, facilitatis, ac perſpicuitatis attulimus, vt, ſi modò aſsiduam operam, ac diligentiam ea in re adhibere velint, eam ſibi quatuor, aut ad ſummum, ſex menſium ſpatio linguæ Hebraicæ cognitionem acquirant, quæ ipſis in ſacræ ſcripturæ lectione non parum afferet adiumenti. Dubium enim non eſt, quin Deus ſtudium, & labores eorum promoturus ſit, qui in ſacris diuinæ Scripturę libris intelligendis, quantam poterunt, operam & induſtriam ponent. Totum denique opus ita à nobis concinnatum eſt, vt Pagnini editione in margine, bona fide, collocata, noſtram interpretationem è verbo expreſſam alio chara- 14

cteris

opinione adducti aliter ſentiunt) plerique doctiſsimi viri conſtanter aſſeuerarunt; idque a nobis etiam, quoad fficere poterimus, aliquando etiam demonſtrabitur.

7 SAEPIVS autem euenire videmus, vt deprauato hæreticorum ingenio, inſigniq́ue malitia, Latina ſacrorũ Bibliorum interpretatio fœdè corrumpatur, & nouarum interpretationũ prętextu, per ſummũ ſcelus contaminetur, aut etiam, (quod ſæpiſſimè accidit,) falſa ſententiæ interpretatione peruertatur. Cui malo nullum magis ſalutare remedium adhiberi poteſt, quàm ſi veritas ipſa, primæuæ, & archetypæ illius linguæ ſubſidio cõfirmata, à ſceleſtorũ hominum impietate vindicetur. Si enim prima illa primi ac omnium vetuſtiſſimi exemplaris verba cum iis, quas iſti vſurpant, dictionibus, & peruerſa interpretatione attentè conferantur, deprauatio, ac fœditas illico deprehendetur.

8 ILLVD verò prætermittendum non eſt, ſacram, nempe, ſcripturam adeò vberem, ac fœcundam eſſe, vt ſæpius duplicem ſenſum in ſe contineat. quod quidem potiſſimùm accidit, cùm oratio ex figuris, exornationibus, aut allegoriis conſtat. quæ quidem fœcunditas nuſquam magis, quàm in primæua illa lingua, deprehendi aut obſeruari poteſt. Quo in genere, illam, quæ ſancta appellata eſt, linguam cæteris præſtare omnibus, conſtat: cuius, nimirùm, infinitæ penè dictiones multiplicem in ſe ſignificationem continent: quod in quouis alio linguarum genere non inuenias. Atque hac potiſſimùm de cauſa eam tanquam omnium fœcundiſſimam à Deo electam eſſe, vt diuinorum myſteriorum veluti ſacrarium quoddam eſſet, credendum eſt.

9 MVLTA ad hanc rem alia argumenta hoc loco afferri poſſent, quibus primæua linguarum genera cæteris omnibus, quæ ad ea tanquam interpretes accedunt, dignitate ac præſtantia præcellere, oſtendi poſſet, niſi breuitati ſtudentes, præfationis terminos circunſcriberemus; & niſi illud quoque intelligeremus, nihil tantùm hac in parte à nobis afferri poſſe, quod cum iis, quæ à peritiſſimis viris de antiquarũ linguarum, ac potiſſimùm de ſanctę illius ac primariæ linguę vtilitate, dignitate, & amplitudine tradita ſunt, ne minima quidem ex parte cõferri poſſe. Hiſce igitur, atq. aliis hodierno die quamplures doctiſsimi ac pientiſsimi viri, rationibus adducti, nullis nec vigiliis, nec laboribus pepercerunt, vt Hebræa cum Græcis, Latiniſq́ue coniungerent. qui cùm ſuorum laborum vtilitatem ſibi ex voto ſucceſsiſſe animaduerterent, tantum abeſt, vt eos tantorum laborum pœnituerit, quinimo potius tanti, tamq́ue præclari beneficij, immortales Deo gratias egerunt. Alij verò extiterunt qui aut propter incommoda, quæ tunc temporis eſſe poterant, aut etiam ob magiſtrorum penuriam, operis magnitudine deterriti, alienis potius laboribus frui, quàm ſuorum periculum facere, maluerunt. exoptabant quippe non ſolùm Hębraicæ linguæ ſententiam, verùm vim ipſam verborum, ac figuras, & loquendi proprietates Hebraicas docti alicuius viri diligẽtia, Latinis verbis quàm aptiſsimè exprimi; vt hac ratione ſacra myſteria ipſis innoteſcerent. Sed cùm animaduerterent quamplurimos hac tempeſtate interpretes in eo totos eſſe, vt Biblia Hebræa certatim quàm maximè Latina faciant, id eſt, Latinitati tantùm ſtudeant; ipſi contrà id ſolùm percupiunt, vt Biblia Hebræa non quàm maximè Latina, ſed quam maximè Hebraica Latinè habeant, id eſt, vt ab Hebraici ſermonis phraſi & proprietate ne tranſuerſum quidem digitum, quod aiunt, diſcedatur: vt hoc nimirùm modo, & aſsidua illa lectione, diuinorum myſteriorum cognitionem tandem longo vſu ſibi familiarem reddant, & viam ſibi ad veterem illam ſacrorum Bibliorum editionem, (quam diligenter correctam cæteris omnibus anteferendam exiſtimamus) ſibi patefaciant.

10 QVO quidem doctorum, piorumq́ue virorum deſiderio permoti nonnulli linguarum cognitione prædíti, ſacra Biblia ex Hebræa in Latinam linguam de verbo exprimendi prouinciam alioqui difficillimam ſuſceperunt. Inter quos nullus noſtro hoc ſæculo, ob maiorem operam in hoc negotio conſumptam, maiori dignus commendatione habitus eſt, quàm Santes ille Pagninus, vir ex D. Dominici familia ob inſignem pietatem, ſacræ Theologiæ cognitionem, & ſummam denique linguarum peritiam maximè conſpicuus. Cuius viri Latina ex Hebraica veritate ſacrorum librorum interpretatio non paruum candidis Theologis ad ſacræ ſcripturæ arcana intelligenda adiumentum attulit.

11 VERVM enimuero cùm nihil ſimul & inuentum & perfectum ſit, neque vna, eademq́ue ætas omnia in lucem proferat, neque etiam vnius mente omnia perſpici, ac peragi poſsint; non potuit vir ille, licet ob eximiam doctrinam propè ſingularis, in re tam ampla, & in ea lingua, in qua infinita propè myſteria continentur, ita omnia accuratè, diligenterq́ue vidiſſe, quin aliquid etiam exercitatis ingeniis diſpiciendum, examinandumq́ue reliquerit. Plerique igitur eximij illius viri laboribus, & doctrina adiuti, nonnulla obſeruarunt, quæ minus diligenter (pace tanti viri dixerim) ab ipſo animaduerſa ſunt. Quæ quidem res, licet non magni momenti, ſiquidem cum ingenti ea, quæ ex eius laboribus percipitur, vtilitate conferatur, nihilominus præbuit occaſionem nonnullis, qui potius veritatis, quàm altercationis ſtudio ducebantur, vt eam Santis Pagnini Bibliorum interpretationem, vltrà etiam quàm par ſit, tum dictis, tum etiam ſcriptis carperent, his potiſsimùm adducti rationibus; quarum præcipuæ hæ ſunt: pleriſque in locis Pagnini interpretationem neque cohærere cum veritate Hebraica, neque ſatis etiam cum Catholicę fidei myſteriis conuenire. cuius rei hoc ab illis exemplum indicatur in libro Iob, quo loci noſtra editio habet: *Ego ſcio quòd in nouiſſimo de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circundabor pelle, & oculi mei conſpecturi ſunt.* quem locum ita vertit Pagninus: *Et ego noui redemptorem meum viuum & nouiſſimũ, qui ſuper terram ſurget; & poſt pellem meam contritam vermes contriuerunt*

atque adeò ſacratiſſimum illud ipſius nomen, omni hominum captu & interpretatione maius, quod ex huius linguæ verbis deduci voluit. Neque verò his ſolùm ornamentis hanc linguam præ cæteris decorauit & inſigniuit, ſed tum admirabili illo legis ab ipſo latæ ac conſcriptæ volumine, tum etiam frequentibus illis cum Moſe colloquiis eam mirificè illuſtrauit. Nam hæc omnia, Hebraica lingua prolata & tradita fuiſſe, præter conſtantem fidem, quæ vel apud ipſos linguarum detrectatores eſt, plurima nomina, ac præclara monumenta declarant, quæ in deſerto illo, in quo Deus quadraginta annorum ſpatio Iſraelitas exercuit, relicta ſunt. Neque verò illud poſtremum eſt, nullam, ſcilicet, earũ linguarum, quarum cognitio ad hanc vſque ætatem deuenit, vel pronunciationis integritate gratiorem, vel ſimplicium verborum copia abundantiorem, vel ſignificatione ipſa, vel ſignificandi modis magis eſſe diſtinctam. Quod quidem, cùm ad eum locum peruenerimus, Deo dante, à nobis ſigillatim demonſtrabitur. Quamobrem qui in ſacris diuinæ Legis, Pſalmorum, & Prophetarum libris intelligendis diligentiſſimam (quatenus per humanam induſtriam pręſtari poteſt) operam poſuerunt, nulla neque laboris, nec difficultatis habita ratione, ad eius linguæ ſtudia ſe contulerunt, cui diuina myſteria primùm credita ſunt, vt aliquando cum hominibus communicarẽtur. Quod ſi id magiſtrorum defectu interdum effici non potuit: ſaltem à piis ſacræ ſcripturæ ſtudioſis, Græcæ & Latinæ linguę non ignaris ſemper expetitum eſt, vt illa primæuæ, & antiquiſſimæ linguæ proprietas, doctorum aliquot virorum diligentia, iis linguis, quas ipſi tenent, quàm fieri poſſet aptiſſimè exprimeretur, vt hac ratione proprias veteris Teſtamenti locutiones aſſequerentur. Hoc conſilium ſunt ſecuti D D. Auguſtinus & Hieronymus: quorum ille in iis libris quos De doctrina Chriſtiana inſcripſit, ita ſcriptũ reliquit: Et Latinæ quidem linguæ homines, quos inſtruendos ſuſcepimus, duabus aliis, ad ſcripturarum diu inarum cognitionem habent opus, Hebræa, ſcilicet, & Græca; vt ad exemplaria præcedentia recurratur ſiquam dubitationem attulerit Latinorum interpretum infinita varietas. Hieronymus verò ad Suniam & Fretelam ſcribit, his verbis: Sicut in nouo Teſtamento, ſiquando apud Latinos quæſtio exoritur, & eſt inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem Græci ſermonis, quo nouum ſcriptum eſt inſtrumentum: Ita in veteri Teſtamento, ſiquando inter Græcos, Latinóſque diuerſitas eſt, ad Hebraicam recurrimus veritatem, vt quidquid de fonte proficiſcitur, hoc quæramus in riuulis. At præter magnam doctorum, ſanctorumque virorum auctoritatem, quæ ad perſuadendum plurimum poſſe debet, multis etiam argumentis, ſi, vt par eſt, ea ponderentur, & attentè conſiderentur, primęuæ atque omnium antiquiſſimæ linguæ vtilitas apertè demonſtratur; eaque, quam nullus in quouis alio linguarum genere interpres aſſequi poſſit: ex quibus à nobis hoc loco quędam collecta ſunt, quæ candidis ac maturo iudicio præditis lectoribus ſatis facere debere exiſtimamus.

Aug. de Doctr. Chriſt.

Aug. Epiſt. 19 ad Hier. Hier. ad Sun. & habetur diſt. 9. c. Ad veterum. Hieron. Comm. lib. 2. in Epiſt. ad Gall.

PRIMVM itaq., quod in aliqua lingua ambiguũ verbum eſt, id non ſemper ab interpretibus ambiguè reddi poteſt. qua in re ſententiæ, & vocabuli illius ſignificatio non integra, ſed manca quodammodo & ex parte tantùm conuertitur. Atqui cùm huiuſmodi aliqua vox, ambigua, ſcilicet, ſeu quæ duo ſignificat, in primęua illa lingua vſurpatur, ea Spiritum ſanctum ſine delectu aliquo vſum non eſſe, nobis perſuademus; & vtramq. ſignificationem, ſuam interpretationem poſtulare; & hac de cauſa eas voces nobis, vt in vtrãq. partẽ eas interpretemur, propoſitas eſſe credimus. huius autem rei exẽpla præter ea quę paſſim in noſtris ſcriptis ſunt allata, alia, ac plura, Deo dãte, poſthac à nobis indicabũtur. 1

FIT autem plerumque, vt ea, quę in prima lingua vnum, ac certum aliquid ſignificant, ab interpretibus ambiguè reddantur: Rurſuſque illa è ſecunda in tertiam linguam conuerſa, adhuc magis incertam ſignificationem relinquant. quod quidem ex quamplurimis exemplis in veteri Bibliorum editione patet: quale illud eſt in Pſalmo centeſimo decimo נדבות Græcus enim interpres vertit ἀρχὴ; ex quo Latinus, principium reddidit, cùm vertendum fuerit, Principatus: qua, nimirùm, voce magnum de Chriſti imperio & auctoritate arcanum continetur. 2

PLERAQVE verò, quæ in primo ipſo fonte perſpicuam habent ſententiam, in aliam linguam conuerſa, obſcuriora fieri cuiuis in linguarũ cognitione verſato manifeſtum eſt. Id verò plerumque accidit vel in iis dictis, in quibus prouerbium aliquod continetur, aut in vocibus communibus, vel in iis verbis, quæ ad aliquam artem pertinent. Eæ enim voces, quæ in ſingulis linguis per translationem adhibitæ ſunt, rarò in alias linguas tranſlatæ, conuenire ſolent: vt à nobis ſæpius eſt obſeruatum. 3

NEQVE verò, ſecunda interpretatio, quæ à priore manat, eandem habet puritatem, atque elegantiam quam prior: neque etiam ipſa prior editio, quæ eſt ex primæuo exemplari expreſſa, eam habet vim ac vocum proprietatem, quam in ipſo primo exemplari agnoſcas. 4

HIS & illud accedit, pleraque in primæua lingua non modò tralationibus, ſed cæterarum etiam figurarum generibus, ac modis enuntiari, quæ vt ab interpretibus pari ſignificationis proprietate, elegantia, & ſplendore reddantur, fieri nullo modo poteſt. Ea enim, in quã transferuntur, lingua huiuſmodi dictionum ſtructurã in eadem ſignificatione non admittit: atque huius generis exempla in noſtris Commentariis plurima annotauimus, ac plura etiã poſthac, Deo permittente, à nobis proferẽtur. 5

ILLVD autem inter cætera ſæpius & quotidiano vſu compertum eſt, tum librariorum, tum etiam Typographorũ culpa multos errores tam in Græca, quàm in Latina lingua paſſim cõmitti, qui nullo modo, niſi ex primæuæ illius linguæ veritate, emẽdari poſſunt. Quanta verò integritate ſacra Biblia in ea lingua, quæ ſancta appellatur, ſemper cõſeruata fuerint (etſi non deſunt qui vnius Iuſtini Martyris 6

opinione

BENEDICTI ARIAE MONTANI
HISPALENSIS IN LATINAM EX HEBRAICA VERITATE VETERIS TESTAMENTI INTERPRETATIONEM,
Ad Christianæ doctrinæ studiosos
PRÆFATIO.

EMO duarum, aut plurium linguarum cognitione præditus, quotidiana experientia non docetur, idque vsu sępissimè compertum est, fieri non posse, vt cuiusuis auctoris mentem, ac sententiam faciliùs vlla lingua quisquã assequatur, quàm illamet, qua is veluti sibi familiarissima, ac materna, aut est loquutus, aut monumenta scriptis reliquit. Constat enim animi nostri sensa & cogitationes ea lingua, quæ tanquam nobiscum nata est, quàm qualibet alia, quæ non sine labore comparatur, multo minori negotio, atque etiam multò aptiùs exprimi posse. Idque tum natura ipsa docet, tum facilitas illa, qua miro quodam modo ad eius potius, cui nobiscum vna eademq. lingua materna communis est, quàm ad illius, quocum extero sermone, licet alioqui nobis noto, vti opus est, colloquium allicimur. Fit autem plerumque, vt ij qui artes, ac disciplinas tractant, aliena lingua vti cogantur: quod quidem euenire solet, aut propter eius linguæ cognitionem, quam interdum habent plures nationes; aut quòd iis vocabulis, quæ in earum artium aut disciplinarum, quas profitentur, tractatione adhiberi necesse est, in propria lingua destituantur. Atque hac potissimùm de causa necesse habent earum linguarum adiumentis vti, quibus linguis artes ac disciplinæ, in quibus ipsi versantur, luculéter traditæ sunt ac cõscriptæ: ideoq. fit, vt qui ad illarũ cognitionẽ peruenire cupit, earum linguarũ, quibus eas se artes faciliùs assequi posse putat, facultatem sibi necessariò comparandam existimet. Equidem optandum sit vno omnes linguæ genere vti: nam hoc modo consuetudo, rerumque vsus, ac tandem communis illa societas, qua homines inter se veluti quodam affinitatis vinculo coniunguntur, multo minore labore, quàm nunc fit, conseruari posset. Sed quando humani generis culpa, ac iusto Dei iudicio omnium hominum communio dirempta, & vnicus ille loquendi modus in varia, ac planè diuersa linguarum genera diductus est; necesse est eum qui ex cæterorum consuetudine aliquam vtilitatem percipere cupit, eorum linguam discere quibuscũ res ei est, aut certè cum iis versari qui eius linguã probè teneant, à quibus nimirùm intelligatur. Sed neque perinde est vtile, neque etiam tam in laude ponitur, materna lingua cum extero, qui eam nouit, vti, quàm peregrinam linguam probè tenere. Qua de causa qui rerum peregrinarum studio tenentur, continuo labore, ac diligentia peregrinis etiam linguis, quibus earum rerum, quas scire cupiunt, cognitio continetur, & quibus eæ primùm pertractatæ fuerunt, operam dant. Inter eas autem disciplinas, quæ omni hominum generi vtiles, atque adeò necessariæ sunt, quæque ideo ab omnibus disci debent, nullam esse, quæ cum sacræ ac diuinæ scripturæ dignitate ac præstantia conferri aut comparari possit, in maiori, quam Regiis Bibliis præposuimus, præfatione, abundè à nobis demonstratum est. Consequens ergo est, eum, qui sacratissimæ illius scientiæ studio tenetur, ea sibi adiumenta comparare, quibus ad eius sacraria, tum facilem, tum etiam breuem sibi viam patefaciat. Nihil verò est quod ad eam rẽ aditum facilioré parare possit, quàm earum linguarum cognitio, quibus sacri libri, Spiritu Sancto auctore, fuerunt conscripti. Duo autem linguarum genera, diuino consilio inter cætera potissimùm delecta sunt, quibus omnis diuinorum mysteriorum ratio contineretur. quarum altera omnium antiquissima, à Deo ipso instituta, inter primos humani generis parentes in vsu fuit. altera verò propter paternam Noah in filium Iapheth benedictionem, cum gente ipsa fuit præ cæteris illustrata. Illam posteritas Hebraicam (quam meritò primæuam potius dixeris;) hanc verò Græcam siue Elienſem appellauit. quæ quidem cùm vel ob cæterarum nationum cum Græca familiaritatem & cõmercia, vel propter studium, quod in ea addiscenda à plerisque adhibitum est, compluribus nationibus nota, & familiaris fuerit, aptissima & maximè cõmoda fuit, qua diuina mysteria plerisque nationibus patefierent. Inter omnes verò Hebraica lingua primatum quendam obtinuit, & in quadam veluti sacra arce collocata est. idque tum propter venerandam illam antiquitatem: est enim mundo ipsi coæua: tum propter primorum humani generis parentum, qui ea vsi sunt, dignitatem; tum verò maximè (vt testis est Moses) quòd Deum ipsum primum habeat auctorem, & qua potissimæ ac nobilissimæ partes vniuersi huius orbis, qui conspici potest ac videri, sua quæque nomina primùm sunt sortitæ, qualia sunt: cælum, terra, mare, lux, nox. quæ etiam hominibus ipsis imposita nomina continuit, quorum significatio totidem elementis, eodemq. singularum partium pondere constans in aliis linguis non est. His & illud accedit, Deum ipsum post insignem illam linguarum diuisionem, probitate & sanctitate maximè conspicuos viros hac lingua allocutum esse; quod vel ex nominibus ab ipso aut impositis, aut mutatis constat: cuius generis sunt hæc: Abram in Abraham, Sarai in Sara, Iacob in Israel,

HEBRAICORVM
BIBLIORVM

Veteris Teſtamenti Latina interpretatio, opera olim Xantis Pagnini Lucenſis: nunc verò Benedicti Ariæ Montani Hiſpalẽſis, Franciſci Raphelengii Alnetani, Guidonis, & Nicolai Fabriciorum Boderianorum fratrum collato ſtudio, ad Hebraicam dictionem diligentiſſimè expenſa:

CENSORVM LOVANIENSIVM IVDICIO EXAMINATA, ET ACADEMIÆ SVFFRAGIO COMPROBATA:

Chriſtophorus Plantinus Regius Prototypographus Antuerpiæ excudebat.

ist d.o 1765. gewechselt wardt à 10. fl. im Florenbb.